This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

ENTEM ALIT ET EXCOLIT

K. HOFBIBLIOTHEK
TERR. NATIONALBIBLIOTHEK

73.H.42.2vol.

Digitized by Google

Digitized by Google

National. Bibliothek Wien

Digitized by Google

ԲԱՌԳԻՐՔ ՀԱՅԿԱ-
ԶԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻ
ԲԱԺԱՆԵԱԼ ՅԵՐԿՈՒՍ ՀԱՏՈՐՍ

Յորոց յառաջնումն որ է տպագրեալս այս, պարունակեալ գոն յոգնախուռն բազմութիւք բառից ծածաշունչ գրոց, և այլոց երևելի մատենից լեզուագէտ դպրապետաց։

Անցնեալ 'ի սմա մասնաւորապէս՝ մանրակրկիտ բացատրութիւն անուանց կենդանեաց. տնկոց, ականց, չափուց, դրամոց, գործեաց, և այլոց կահուց, և կարասեաց։

Իսկ յերկրորդում հատորի որ հանդերձեալ է տպագրիլ, համառօտեալ կան բազմութիւնք հնացեալ դոյ բառից. նաև բառագիրք արարեալ 'ի գրաբառէ յաշխարհաբառն, և յաշխարհաբառէ 'ի գրաբառն. Նաև բառարան յատուկ անուանց։

Արարեալ 'ի Մխիթարայ վարդապետէ սեբաստացւոյ՝ աբբայ հայր կոչեցելոյ՝ աշխատակցութեամբ աշակերտաց իւրոց.

Եւ յոգնաջան երկասիրութեամբ տպագրեալ 'ի նորին 'ի փառս ամենափրկչին. և 'ի յօգուտ մանկանց եկեղեցւոյ։

'Ի հայրապետութեան տն Ղազարու հայոց կաթուղիկոսի.

Յամի փրկութեան մերոյ. 1749: Մայիսի. 19:

Իսկ 'ի թուականութեան հայոց. ՌՃՂԸ:

'Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

'Ի տպարանի Անտոնի Պոռթոլի:

ՀՐԱՄԱՆԱՒ ՄԵԾԱՒՈՐԱՑ

Digitized by Google

National-Bibliothek Wien

Digitized by Google

ԲԱՆ ԱՌ ԸՆԹԵՐՑՈՂՍ ՅԱՂԱԳՍ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՍ։

Գործ իմաստնոյ է ոչ միայն զառնելն նկատել. այլ և 'ի լրումն կատարման գործոյն բերել. քանզի գործ թերալից՝ իբրև զանօտի ինչ պախարակեալ անարգի 'ի մէջ իմաստնոց։ Նոյն սորին աղագաւ դերապանծ րաբունապետն մեր Մխիթար աբբայն խորհեցաւ սրտի մտօք առ կատարումն մեծավաստակ գործոյ հայկազեան բառարանիս երագել. քանզի վճարեալ զգործս զայս 'ի սկզբանէ մինչև ցվախճան առ պակ կատարման նորա վաղվաղելով՝ ձեռնամուխ լինիլ 'ի յառաջաբանութիւն բառարանիս. սակայն ի վերնախնամ տնօրէնութենէ նահանջեցաւ 'ի փութոյ իւրմէ. վասն զի յղփ օրհասին մահու կանխելոյ՝ ախտացեալ զախտ ցաւագին, անկաւ 'ի մահճիճս, և իբրև անհնարին եւս ինքնին վճարել զդիտաւորն իւր, կոչեաց զձեռնասուն աշակերտս իւր, և պատուիրեաց նոցա 'ի դիմաց իւրոց յօրինել զյառաջաբանութիւն գործոյս, տուեալ նոցա յառաջագոյն զնիւթն զառ յինքենէ ի ժամանակս ժամանակս հաւաքեալ։ Նա նոքա այն ինչ զպատուէր հրամանին ի նորին կամաց՝ ի գլուխ հանեին. և դեռ 'ի պատրաստ էին 'ի տպագրութիւն յուղարկել, ախտ ցաւոցն եւս քան զեւս զօրացաւ, և իբրև ոչ դեղք և ոչ ճարտարութիւնք բժշկաց օգնել ինչ կարացին, և նա 'ի կենաց աստի փոխեցաւ, վախճանեալ ամաց իբրև եօթանասուն և չորից. յամի փրկութեան մերոյ. 1749. ապրիլ. 27։ Որոյ զերկնաձիր իմաստիցն զառաւելութիւն. և զմեծագործ սրբութեան կրօնիցն զպայծառութիւն, և զբիւրագան արգասեաց գործոց զմեծարարութիւն, ընդսքանչելի վեհանձնութեան նորա անմարթ է մեզ յայսմ 'ի դոյզն տփեստի խուն ինչ սակաւ պարուրել։ Մանաւանդ զի չէ իսկ պիտոյ՝ յաղագս ամենեցուն քաջայայտ լինելոյ։ Նաև որ կայ մեզ ի գրով արկանել այս է, զի սոյն սա ի բարբառոյ տարօրինեան փողոյն՝ զընթացն կատարեալ, զհաւատոն պահեալ, առ ժառանգութիւն յաւիտենական պսակացն փութացաւ, մեկնեալ ի մէնջ յաղցաւոր կենացս կրից. որով կաթոգինս արար զմեզ զկնի հետոց իւրոց՝ թողեալ որբամայրս զսիրելիս իւր։ Նոյնչափ ինչ առ յիշատակի յօրինուածոյ յաջորդ յառաջաբանութեանս ասացեալ, շատ լիցի։

Digitized by Google

ԲԱՆ ԱՌ ԸՆԹԵՐՑՈՂՍ
ՅԱՂԱԳՍ ԱՌԱՋԻԿԱՅ ԲԱ-
ՌԱՐԱՆԻՍ:

ՔԱՆԶԻ ՅԱՅՏ Է ներհմտից. զի առ լրութիւն բովանդակութեան մատենին, հարկ է մատենագրաց խօսիլ ինչ 'ի սկզբանն. մանաւանդ մեզ, որք յանձն առաք զգործ
…աժանելի. վասն զի թէ զինչ է կազ…
…ուգիրք, ոչ ոք գիտէ, բայց միայն
յօրինեալ իցէ երբեք զնոյն: Եւ
քան զևս ծանրանայ մարդոյ, ե-
…նիցի առընթեր զբառարանս ինչ,
… իցէ յառաջեալ քան զնա 'ի յօրի-
…ն ըստ կարգի. այլ ինքնին 'ի բնուստ
…ազմիցէ: Որպէս մեզ յայսմ աշխատա-
…եա դիպեցաւ:
…պէտ գտան ոմանք, որք 'ի դարս մեր
…ին զայսպիսի ինչ մատեան. սակայն
…ի լատինէ առ հայս. կամ ոչ սրտադ-
…նի մեզ անյաջող. վասն որոյ և ոչ ե-
…տամուտ առնիլ զնա. և ոչ իսկ տե-
…ոյն: Իսկ փոքր բառագիրքն հայկա-
…եալ միաբանութեան մեկնութեամբ իբր ոչինչ
…յ մեզ:
…ի այնչափ աղքատ է բառիւք, մինչև
…կարէ ոք գտանել զմին 'ի հարիւր բա-
…լոյս տրոնէ:
…դ՝ յաղագս խրթնութեան մեկնութեան.
…զուամ տեղիս մեկնող բառքն առաւել
…են քան զմեկնելիս. որպէս տեսցես 'ի
…:
…յ: Ա Խորտակածին:
…րտակ. Ա Գոծի:
…լուա. Ա որպէս նէրքին բրփէ:
…յութեն. Ա Վէրջին սփացումն, կամ խորէին
…:
…. Ա փծփծէլ: ըստ այսմ իմն և զայլոց
…ց:
…դ՝ վասն անհամար սխալանաց տպրդե-
…նհմուտ գրչաց, կամ 'ի տպագրութէ.
…լցեալ կայ փոքրիկ բառարանն այն,
…ն ըստ մեկնութեցն, յորս գրուածնն մա
…կնի, այլև ըստ տառիցն, որք խառ-
նամնդոր են եղեալք. որպէս Աբեղայն գրի
աղեղայ, անցուցեալ զնա 'ի կարգս ղաւին:
Հանդրուանն՝ հանգուան. Ամնոան՝ ամնաա.
և այլք բազումք:

Արդ յայսմ ամէ յայտէ՝ թէ առ ժամանակօք մերովք ոչ գոյր 'ի ձեռս օրինաւոր բառարան՝ մեզ յոյս ապաւէնի. վասն հարկ եղև մեզ սկիզբն լինիլ այնմ, և բազում վաստակօք աւաժանիլ, մինչև օգնականութեամբ տն 'ի լոյս ածել զմատեանս զայս՝ զկոչեցեալն Բառգիրք հայկազեան. զորմէ առաջի կայ մեզ խօսիլ զվեց ինչ: Նախ՝ թէ զինչ ինչ եղև պատճառ յօրինելոյ զբառագիրքս զայս: Երկրորդ՝ որպիսի ինչ հանդամանօք կատարեցաւ: Երրորդ՝ որպիսի ինչ իցեն մատեանքն, յորոց հանաք զբառս: Չորրորդ՝ յաղագս յատկութեան լեզուին հայոց, և բառից նր: Հինգերորդ՝ յաղագս գովութեան հայկազեան բարբառոյ: Վեցերորդ՝ յաղագս կիրառութեան բառարանիս, և ասկս ծանուցմանց առ ընթերցօղն:

Ա. Պատճառքն, յորոց ստիպեցաք կազմել զբառարանս՝ են բազումք: Առաջին՝ խոստումն մեր տարածեալ զանխլաբար 'ի յառաջաբանութեան գրոց քերականութե: Երկրդ՝ ժտութիւն բազմաց. որով 'ի կողմանց կողմանց գրովք և բանիւք թախանձէին զմեզ, զորոց զհայցուածսն ոչ ևս կարացաք յապաղել, յաղագս լինելոյ նց բանաւոր: Երրդ՝ պիտանաւորութիւն համալսարանին մերոյ. զի սոյն ուսարանն արուեստագէտք չէին լ ինչ առանց գործեաց, նոյնպէս և ուսումնասէրք արտադրել ինչ ըստ կարգի՝ առանց օրինաւոր բառարանի: Եւ զի որպէս դժուարին է լինիլ քաջ գիտնական՝ առանց գիտելոյ զարուեստ քերականութեան, նոյնպէս դըժուարին է գալ քաջ քերական, առանց լինելոյ գիտակ հանդամանաց բառից. զոր ուսանիմք նախատութեամբ բառարանի: Արդ զի մի' ուսումնասէրք համալսարանիս մերոյ տաժանեսցին յայսպիսի կիրս, հարկ էր ունիլ զլիակատար բառարան: Չորրդ՝ դաւթ մեր առ հայկական լեզուն. զի թէ ոչ էր շնորհեալ մեզ տն զբառագիրք, փոքր մեա ևս, և խրթնացեալ 'ի վայելչութէ լեզուն մեր.

Պատճառ յօրինելոյ ըն բառագրիս

վեր՝ ի վայր կործանիւր ։ Քանզի Ը ժամանակս ընդ այսոսիկ յարձարձանիլ գիտութե յազգս մեր. ձեռնամուխ եղեն բազումք յուղղագրութե գրոց, և յուսումն վարդապետութե. և առ՚ ի չգոյէ օրինաւոր բառգրքի, որ իւրաքանչիւր ընթեռնոյր զգիրս, և Ը երևելոյ նիւթեան՝ զբառս 'ի կիր արկանէր, և կմ այլոց մեկնէր։ Եւ զի երևոյթք բառից բազում անգամ խաբեն զմարդ. և այս յաղագս մերձաւորութե ձայնի, կմ յաղագս հոմութե. և կմ վն ծածուկ նշանակութե, վն այնորիկ սպրդեցան մուծն 'ի լեզուն մեր անհամար աղճատանք սխալանաց՝ բառից, և վանկից, և տառից. զոր համառօտիւ ցուցցուք 'ի ներքոյ։

Ա. Բազումք հարևանցի ընթերցուածովք պատրեալ՝ զբառս զայս, Կեղակարծ, շփոթեն ընդ բառին՝ Յեղակարծ. որք ամենևին են տարբերք. զի կեղակարծն նշանակէ զտարակոյսն և զերկբայականն. իսկ յեղակարծն՝ զյանկարծն և զառարագէսն։ Եւ վն այսորիկ փոխանակ ասելոյ՝ յեղակարծ հանդիպիլ, կմ 'ի յեղակարծում ժամու. ասեն կեղակարծ հանդիպիլ, կմ 'ի կեղակարծում ժամու, որ է անդէպ։

Բ. Զսոյն տեսանեմք արարեալ և 'ի բառս Շշուկ։ քանզի լուեալ 'ի գիրս՝ շշուկ մահու, համարին զմահն նշանակել զժամանախառն. որ է [illegible]։ Իսկ զշշուկն կարծեն ցուցանել զպալարն նախընթաց նդ. որ է [illegible]. որ ոչ է այնպէս. քանզի շշուկն է աղմուկ. որպէս 'ի տեղւոջ իւրում ցուցաւ. զոր և յայտնէ բառս՝ չարաշշուկ, որ է չարախօսիլ, կմ բամբասողով. ուստի ասի՝ չարաշշուկ ժամ, կամ օր, որ է [illegible]։

Գ. Ըստ այսմ պատրին ոմանք և 'ի բառս՝ [illegible]. 'ի կիր առեալ փոխանակ բառին՝ պարզիկ. [illegible]. որ է ընդդէմ. զի է սա գոյական անուն, որով նշանակի սաղնակն, կմ ըծակն, և կմ պարզիչ ձողն վարագուրին. որպէս 'ի տեղւոջ իւրում ցուցաւ։

Դ. Սխալին ևս բազումք 'ի բառս՝ [illegible], զի գրեն զսա չարաճճիկ. խաբեալք 'ի հարևանցի լսելոյ զբառս զայս յընթերցուածոցն Տէր. 1. 12. ուր ասի, Արտացիք հանապազստութք՝ չարաճճիք, ուր զյոգնականն եզական կարծելով շփոթեն զտառն՝ ք. ընդ տառին՝ կ։ Որպէս և պատրին 'ի բառս՝ [illegible], որ վարեալ. որ է հերկեալ։ Զի լսելով զսա յընթերցուածոցն Առակ. 15. 19. Ճանապարհք ժրաց վարուեալք են. շփոթեն զնա ընդ բառին՝ վարունկ, կամ վարունգ, որ է [illegible]։ Եւ ճանաչելով զտառն՝ ք. լինել յոգնականացուցիչ, 'ի բաց ձգեն. և գրեն զվարուեալն՝ վարուն. որով խանգարի բառն։

Ե. Այնպէս խնա և յաղագս բառին՝ [illegible], որով նշանակի ընդունօղն, որպէս 'ի բազում գրոց տեղեկեցաք. այլ այժմ ոմանք 'ի կիր արկանեն փոխանակ բառին օգնականն։ Նոյնպէս և զԱւծանալն համարին ոմանք մուանալ, որ է ընդդէմ. զի նշանակէ՝ հեռանալ՝ կմ հրաժարիլ. որպէս բազում օրինակօք ցուցաւ 'ի տեղւոջ իւրում։ Արդ ըստ այսմ են և այլ բազում բառք թիւրեալք յանհմուտ առ՚ ի չգոյէ օրինաւոր բառարանի, և յաղագս հարևանցի ընթերցման կմ քննութե գրոց։

Զ. Բայց յաղագս թիւր վանկից և տառից սպրդելոց 'ի բառս առ՚ ի չգոյէ բառարանի ոչ կարէ ճառել. զի բազում են կարի յոյժ։ Եւ ընդդէմ այսմ բազումք յաղագս անհմտութեան զուղիղ գրեալսն եղծերեն. որպիսի են նոքա, որք ոչ գիտելով զհանգամանս [illegible] տառից, սխալական կարծեն զսովորեալ փոխագրութի նց, որպէս զԱղ գիլն քննիլ՝ խունկ. գայթակղութե՝ գայթագղութի. գիճութե՝ գիջութի. խնձոյից՝ խնջոյք. գծծանաց՝ գձձանք. ըստ այսմ խնա և զայլոց բազմաց, որք 'ի մեկնութեան իւրաքանչիւր տառից յիշատակեցան։

Է. Դարձեալ, առ՚ ի չգոյէ բառգրքի ոչ որով մարթ լինէր գտանել զօրինաւոր բառս 'ի մէջ նկլին բազում բառք մոռացածինք, և անհետեցեալք։ Եւ ամին ներհակ ընտիրքն, և որք բունքն էին խափանեալ մնացին. զոր օրինակ։ Բազումք փոխանակ կոչելոյ զխորթամն փղից՝ կնճիթ, կոչեցին հաւաքօղ. քիթ. կամ սուղ՝ հաւաքիչ։ Փոխանակ անուանելոյ զՆերգէնն՝ խախացոց՝ անուանեցին փողբաւոր։ Փոխանակ գրելոյ զթագանթ սուղոյ գլխոյ՝ մշնիք, գրեցին, ծածկոյթ, կամ մաշկին։ Փոխանակ յորջորջելոյ զճկնմիմ՝ մկան, յորջորջեցին ջլամիս։ Փոխանակ կոչելոյ զկարգեալ կերակուրն ստեա, կոչեցին՝ կերակուր։ Իսկ ոչ կարէ 'ի մէջ բերել զանուանս կենդանեաց, տնկոց, ականց, գրամոց, և պէսպէս կահուց, զորս վն ոչ ունելոյ զբառարան, շփոթեն Ը մտեանս։

Ը. Ամին հանգոյն խանգարեալ լինէին և հոլովմունք բառից, և ընդորդութիւնք բայից. և թիւք անուանց։ զի ոմանք փոխանակ ասելոյ՝ փառք՝ փառաց. մեղանք. մեղանաց, ասացին փառ՝ փառի. մեղան. մեղանի։ և ընդ հակառակս սորա՝ փոխանակ ասելոյ 'ի խաւարէ. 'ի լուսոյ. ասացին՝ 'ի խաւարաց. 'ի լուսոց. ոչ գիտելով թէ սոքա անյոգնականք են 'ի մերում լեզուի, որպէս և առաջինքն անեզականք։

Նաև բազումք առ՚ ի չգոյէ բառարանի, ոչ գտանելով յիմ պէտս զհայերէն բառս. բուռն հարին զայլազգական կամ զռամկական բառից. որպէս որք զմամայն կոչեն [illegible], և զանձառն [illegible]։

Թ. Եւ ոչ այսչափ միայն, այլև ոմանք յաւելեալ 'ի նախանձուէ [illegible] լեզուին՝ ձեռն արկին կազմել զբառարան, և զբարբառ մեր խառնակարկատ առնել։ Բայց ոչ գոլով ձեռնհաս, և ոչ յետամուտ լեզուին կիրթ, տուեալ խառնատեցին քան խառնակարկատ արարին, մինչև խաբեալ ոմանց 'ի ձայնէ

...չնոյ, մեկնել զնա վճռոց եղանց,
որ է ծաղրական. զի նշանակէ ըղ
մ զծախս. որպէս 'ի մեզլուղ խելուամ
ցուցաւ:

...ա յայսմ ամէ յայլանիներև, զի թէ
...պրգևեէ մեզ զբառագիրք օրինաւոր.
...րձ լեզուն մեր խանգարեալ եղծա
...ն զի բառագիրքն է քանոան ուղղու
...թե պորպալեղոց, որ ուղղէ ըղ.
...ին նոյնակերպ վարել զլեզուն, յո
...խօսի. կմ արտադրել ինչ. ապաթէ
...ոչ եղծեալ խանգարի. որպէս յայտ է
...ղաքաւո լեզուէն մերմէ. որ յաղէս
... և անտառաշէնորդ լինելոյ, այնչափ
...կատեալ և բազմացեալ, որչափ են
... բնակութե, կամ մանաւանդ որ_
քաղաքք, կմ գիւղօրէք: և յամենա
է եղծեալ, մինչ զի ոչ երևին հայե
...իլ. այլ իբրև զխուժ և զդժուժ ընդ
...ըբառիլ. որպէս որք կոչեն զգայլն
...լգաան գօռ. զհացն խօց. զմեծն
...գելն գձեղ. զարձակելն աձկրել.
և այլն:

...ղ' տեսեալ մեր զայս աղէտ վտան_
...ելին մերոյ, մեծապէս ցաւէաք, և զի
...ու ճարակեսցի վնաս այս, արկաք
...եր 'ի ձգանս յօրինածածոյ բառագր_
...որ սկսեալ յամի տն. 1727. հասաք
...ե: մինչև 'ի բառն' Երախայրի: Եւ
...ին մեր մեծամեծ զբաղանաց' խա_
...ք մինչև ցամն, 1742: և ապա ըստ
...լոյ տն. և ըստ զօրանալոյ պիտոյից
...նի, վերստին բուռն հարեալ' հա_
զայն յաւարտ' գործակցութը աշա
... մերոց. յորում թուականի տն էր.
...ուկ թէ զիարդ այս յաջողեցաւ. ա_
...աւել հանգերձեալ եմք 'ի պատմել:
... արդ' թէ որով օրինակաւ յօրինե
...ցաք զբառարանս զայս. պարտ է գի
...ի նախ և յառաջ հոգացաք ասնել
...ռ հասարակ յաղագս ամ հայոց. կմ
...ափաքին ուսանիլ զլեզուն դրոց. վն
...որկեցաք մեկնել զբառս սորա դրա_
...եզուաւ: Քանզի դէպ եղև ազգին
...ղագս վտարմամբ բնակելոյ 'ի պէս
...տարոտի աշխարհս' խօսիլ բազմազան
...ք, և 'ի բարբառս հայկականս խառ_
...նհամար բառս այլազգականս, իբրև
...ր զազգին' յորոյ աշխարհն բնակի.
...ակինչք արևելեայց' զհնդկաց' զպար
...լոց' զարաբացւոց' զասորւոց, ըղ
...աց, և զնմանեաց: Իսկ բնակիչք ա_
...այց զփռանկաց, զհռոմաց. զհելլենաց
...բուլղարաց, զսկիւթացւոց' և զնման_
Վն որոյ բնակիչք միոյ գաւառի ոչ
...նան զբարբառ միւսոյ գաւառի. զանէ
...աւին: Եւ զի անհնար էր մեզ մեկ_
...առարանս մեր ըստ իւրաքանչիւր լե
..., հարկ եղև բացատրել զայն միայն
...առաւ, որ է ամենեցուն հասարակ, և
...երէք գտանի ոք, որ իմանայ զնոյն,
...ցուցանէ այլոց: Եւ թէպէտ եղեւ ըղ

է մեր ոմանց բառից և զռամկական բառս'
սա 'ի մեկնութե. սակայն ոչ եղև հնար ա_
մենեցուն զնել, և զի օգտեն այնք միայն
ոմանց գաւառացւոց. որպէս անտառօլզոց,
և որոց գիտեն զռամկական լեզուն. և ոչ
ամ հայոց: Այլ թէ ոմանց անտարժելի է
տուաւել այսպիսի թերիմաց աշխարհաբա_
ռիւ մեկնութե քան զսոսկ գրաբառն. իբր
զի թէև ոչ ամ հայք, սակայն բազումք ի_
մանան զայն, առաւել ոչ զլանամք և զնայն:
քանզի եթէ տն կամք իցեն, զկնի այսր մա
տին 'ի լոյս ածցուք և զայլ հատոր սորա.
մեկնել 'ի նմա զգրաբառ բառն սոսկ աշխար
հաբառիւ: Եւ հանդէպ աշխարհաբառին
կարգել զգրաբառս. եդեալ 'ի նմա և զնմա_
ցորդս գրաբառ բառից, հանդերձ բառարա
նաւ յատուկ անուանց, զորոյ զկատարումն
'ի շնորհս տն և յաղօթս ընթերցասիրաց ա_
նեմք ապաստան:

բ. Դնել զբառս մատենիս ախորժեցաք ա_
ռաւել ըզմ բառիւք մեկնել, քան միաձայն
բառիւ: Նախ' զի բազումք 'ի բառից ոչ կա
րեն միով բառիւ բացատրիլ, և թէեւ բա_
ցատրեսցին. բայց ոչ ըստ պատշաճաւոր
պարագայից: Երկրորդ' զի եթէ ոք զմին 'ի
նոցանէ ոչ իմանայ, զմիւսն իմասցի. իսկ
որ զերկրորդն ևս ոչ հասկանայ, գէթ զեր
րորդն հասկասցի: Իսկ յայս միտս հոգացաք
ևս զանուանս կենդանեաց' տնկոց' ականց' դրա
մոց և նմանեաց, բազմաբառութը մեկնել. որպէս
զի 'ի յայտնել զիւրաքանչիւր յատկութիւն.
իմացուսցուք ամենեցուն զիսկութիւն: Վն
զի բնականէ մարդոյ 'ի գիտութե յատկու
թեց' գալ 'ի գիտութի էութե: Իսկ թէ_
պէտ հնար էր միով աշխարհաբառիւ գիտա
ցուցանել զայսպիսի բառս. զոր օրինակ.

Ակատ. || այնինչ:
Աղանդանոյն. || լոփէն:
Բորենի. || զուբլան:
Գի. || արփըճ:
Եղունգն' քար. || օխուլէյմանի:

Սակայն ոչ հաճեցաք. քանզի բազումք ոչ
գիտելով զռամկականն և զայլազգական բառն
զայն' ոչինչ օգտէին. և վասնորոյ մեր
վասն նոցա անշահ լինէին: Իսկ զի գուցէ
դէպ լիցի յանցանել դարուց' կորնչիլ նշա
նակութե այնպիսի բառից. և յայնժամ 'ի
խաւարի թաղեսցի և նշանակութի դրա_
բառին:

գ. Դարձեալ. 'ի մեկնելն մեր զբազում
բառս, եդաք հանդէպ նց զմի. կմ զերկու
բառս խրթինս, և այնպէս թողաք. ոչ ևս
բացատրեալ զնա որպէս անկն էր. որգոն.

Կոճղալտել. || կոճղալելով կոճալել:
Մարմանդ. || մարմանդութի:
Յօդապատել. || յօդապատ առնել. կմ յօ
դաւորել: ըստ այսմ իմն և զայլոց բառ_
մանց:

Արդ' զայս ոչ յանդգնու արարաք. այլ յա
ղագս խորշելոյ 'ի բազմապատիկ կրկնուա_
ծոյ մեկնութե մի և նոյն բառից. զի այն
պիսի մեկնողական բառքն 'ի մերձակայ տե

Digitized by Google

ղիս լիով բացատրեալք են. վասն որոյ եթէ յայլում եւս մեկնեսցուք զնա՝ հարկիւ կրկնելոց լինիմք։

Գ. Ասէ եւս մեկնեցաք յայսմ բառարանի ըզ բազում բառս պարզս, որպէս է աղաւ․ կաւ․ հաց․ մարդ․ հերկք, եւ այլն։ Եւ այս ոչ ըստ պատահման, այլ խորհրդաբար․ զի նախ հարկ էր դնել զայսպիսիս յաղագս լրութեան բառգրքիս։ Երկրորդ յաղագս ունելոյ բազմաց ՚ի նոցանէ զնշանակութիւն ինչ ծածուկ, կամ արժանի բացատրութեան։ Երրորդ յաղագս ցուցանելոյ՝ թէ են գրաբառք․ զի մի՛ ազգեա ոք առանձնելով զնոսա յանձնանէ դիրս, համարեսցի բառ ռամկական, եւ անգիտութեամբ ՚ի կիր արկեալ ՚ի մատենագրեն։ Չորրորդ՝ առ ՚ի յայտնել զուղղութիւն կամ զթիւրութիւն գրելոյն․ եւ զի փափկեսցին ընդ կանոնաւ․ որպէս զի թէ խնդիր ինչ լինիցի զնոցանէ ՚ի միջի համբաւեաց, դիմեսցեն ՚ի բառգիրքս, եւ լուծցեն զտարակուսանս։ Հինգերորդ՝ առ ՚ի բացատրել զհոմանիշս, կամ զծորդութիւն նց․ զորոց ստուեր են բազում անգամ տարակուսանաց համբաւք։ Վեցերորդ՝ եթէ գտցի ազգեա՝ կամ այլազգի ոք՝ որ գեա ուսանիցի զհայերէն, եւ չգիտիցէ զնշանակութիւն նոցա, ուսցի ՚ի բառգրքէն։

Ե. Ասէ եւ՝ յայս լիցի․ զի ՚ի մեկնելն մեր զբառս, ՚ի բազում տեղիս ՚ի մէջ բերաք զօրինակ վկայութեանցն․ նախ՝ զի հաստատուն ցուցցուք զստուգութիւն մեկնութեանց բառից, եւ ոչ իբր զեղջերուաքաղ՝ մտացածին երեւեցուցաք․ զի առեալն յարտադրութեանց բանից՝ է գիւտն․ բայց զճշմարիտն բարբառել՝ դժուարին․ եւ այս մանաւանդ ՚ի մեկնութիւն բառից։ Երկրորդ՝ զի տաւել արտայայտեսցի զօրութիւն բառին․ քանզի բազում բառք են․ զորս որչափ եւ մեկնեսցէ ոք, ոչ կարէ այնպէս ապաւորել ՚ի միտս ընթերցողաց, որպէս ապաւորէ, եթէ ՚ի մէջ ածցէ զօրինակն։ Եւ երրորդ առ ՚ի զգուշացուցանել զուսումնասէրս․ զի մի՛ չարաչար վարեսցէ զբառս․ զի այլ է իմանալն զբառ ինչ․ եւ այլ է գիտելն զհանգամանս կիրառութեան նր։ Արդ՝ բազում բառք են, զորս կարեն համբակքն ՚ի գործ արկանել ՚ի գիտելն զնշանակութիւն նոցա։ որպէս է կաստղն, որ է չէզոքական․ եւ ատաղանգականն, որ է եօղէնկի․ բայց ոչ զնոյն։ որդան, բայց՝ քերել՝ բազում անգամ նշանակէ՝ հայելով անցանել, որ է քամելով անցանել։ Աւանիկ ըզնշանակութիւն սորա ամ ոք կարէ իմանալ․ բայց ոչ ուղիղ ՚ի կիր արկանել․ վասն զի անգէտն փախանակ ասելոյ՝ հայելով անցանէր ընդ երեսս ջուրց, ասէ, քերեր զերեսս ջուրց, որ է թիւր․ զի պարտ է ասել․ քերէր առ երեսաք ջուրց։ Արդ՝ այսպիսի հանգամանք բառից ոչ կարեն իմացեալ լինել առանց օրինակի․ վասն որոյ եւ մեք առ ՚ի նըպաստել համբակաց, եւ զի մի՛ լիցուք պատճառ աղաւաղութեան լեզուիս հայոց՝ եդաք զօրինակս, յաճախեալ մանաւանդ ՚ի կիւսոյ եւ անգր․ եւ այն յաղագս խրթնութեան բառից, որք յաճախեն ՚ի կիրս եւ յառաջ. որպ յայտ է ներհունաց։ Եւ թէպէտ ոչ ունիմ զայսպիսի կարիս, որք յընթերցմանէ գրոց գան տրանել ՚ի բառարանի զնշանակութիւն իւիք բառի, բայց բազումք ոչ ունին այն պէտս․ այլ անմիջապէս ՚ի բառարանէ առնուն զբառս։ Եւ զի՛ անհնարին է ամենեցուն ունել զամ գիրս, յորոց հաւաքեալ են բառքս։

Զ. Բայց մեք վկայութեանց եդելոց ՚ի մէջ պարտ է գիտել զերկուս․ Առաջին՝ զի ոչ այնչափ էին, որչափ եդաք․ այլ առաւել․ քանզի բազում բառք էին․ զորս հաներալ եաք գրեթէ ՚ի քառն կամ յերեսուն տեղեաց՝ զորոց զամ տեղիսն քննեալ, քաղեցաք բաժանդակ զտարբեր նշանակութեանս․ եւ զնոյն զեալ զնա մի ընդ միով, մեկնեցաք զբառսն․ իսկ ՚ի վկայութեանց եդաք զերկուս, կամ զերիս, եւ կամ զչորս․ եւ զայլսն ՚ի բաց թողաք՝ առ ՚ի ոչ ձանձրացուցանել զընթերցօղս․ եւ զի որ այլքանեցքն ոչ հաւաստոյ ստուգութեան բառին, ոչ հաւատոյ եւ նոցին կրկնապատկութն, եւ ոչ եռապատկութն։ Երկրորդ ՚ի բազում տեղիս զբառս վկայութեանց կրճատելով բերաք․ եւ այս էր ՚ի կամաց, եւ ոչ վրիպմամբ․ եւ պատճառ մեր այս էր․ զի պարբերութիւնք բազում վկայութեանց էին երկայնաձիգք, զորս անմարթ էր ամբողջական ՚ի մէջ բերել։ Եւ զի բազում բառք՝ կամ տողք ոչ պատկանէին առաջիկայ բառին, վասն որոյ բերեցաք զնոյն ՚ի վկայութի։ Մանաւանդ զի բազումք յայնց երկարութեանց աղձաւաէին զաեսուն բանին, զոր դիտեցաք ցուցանել, եւ զայս քաջ կարեն իմանալ համեմատօղքն զմատեանսն՝ յորոց հանաք ըզ բառս, ՚ի մերում բառարանի։

Է. Իսկ յաղագս ստուգութեան մեկնութեանց բառից մերոյ բառարանիս՝ զայս ինչ յայտ առնեմք ընթերցասիրաց, զի չէք արտադրութիւն ինչ ուսումնասիրական՝ յորում այնչափ դիւրաւ իցեն արտադրելքն, որպէս ՚ի մեկնութիւն բառից։ Նախ՝ զի յայլ արտադրութիւնս բաւական է մարդոյ ունել զտեղեկութիւն միոյ իրիք, որպէս քերականութեան, կամ արամաբանութեան, բայց ՚ի յարտադրութեան բառարանի հարկ է ունել զտեղեկութիւն ամ իրաց․ քանզի ամ ինչ ընդ բառիւ անկանի․ եւ խնդութիւն ամի՝ ըստ բանականացն բառիւ բացատրի։ Ապաքէն որպ զի մարթասցի ոք մեկնել զամ բառ, հարկ է նմա տեղեակ լինել ամի, դոնէ քերականաբար, եւ բազմաց՝ նաեւ իմաստասիրաբար եւ ճշդաբանօրէն։ Վասն որոյ որ չիցէ հասու այսպիսի գիտութեան, եւ ձեռներեց լինի ՚ի մեկնութեան ըհանրական բառից, հարկիւ անկանի ՚ի բազմապիսի սխալանս։ Երկրորդ՝ թէեւ ունիցի զտեղեկութիւն ամի, սակայն հարկ է ունել եւ զծանօթութիւն եւ զբառարան բազմազան լեզուաց, որպէս լատինացւոց, հելլենացւոց․ արաբացւոց, պարսից, մարաց, քաղդէացւոց, եւ նմանեաց։ Երրորդ՝ գիտել զելու

լոէին, և զհանգամանս բառիցն,
ոյ մեկնել. և թէ զխօրգ բազումք
հոմք են. և լծորդաձայնք. և գխ-
. յորմէ պակասել ոմանց՝ նոյնա
լին զբառս զայսոսիկ՝ թրել. թրմել.
որք ստուգիւ են ամօքէշ լսելեաց.
ական 'ի հայկելիս մնաց. զի թը-
մնգել ղհայս. թրմելն՝ թրջել կամ
ուցանել զինն. իսկ թրծելն է ե-
ւել զկաւակերտս 'ի հնոցի:
գխտելով մեր զայսմ, գուն գոր
'գւով չափ քաջ տեղեկանալ իրին՝
ո այնմ մեկնել զբառն նշանակիչ
լն այնր ոչ ձգձգեցաք յաշխատանս,
ոյեցաք 'ի ծախս յաղագս ածելս 'ի
կողմանց աշխարհի զմատեանս բա
ց՝ մեկնութեանց և այլոց գրոց սկ-
առ ողջամիտ մեկնութիւն բառից
ան բառարանիս: Եւ ամին իրի ջան
ալ՝ գտաք զբազմօրինակս գրեանցն
նեցելոց 'ի հելլենացւոց. 'ի լատի-
և 'ի նմանեաց, և գտեալ 'ի մե-
թերցող նոցին բարբառոյ՝ ստուգե
ցանէ զնշանակութիւն հայկական
զոր օրինակ. 'ի վարս հարց. իմ.
աշք՝ նշանակէ ըցուցանքն. զի ա-
քեզ ամէքսանդրիայ. որ փոխանակ
ից երկիրպագանեմ: Արդ՝ զառ-
օրինակն գտաք 'ի լատինն 'ի ձառս
ոնխմոսի. ուր գնի լատիներէն.
.Տ. կամ Տօնսիբոսօ. որք յայտնապէս
անք, թ նորանշան անսոսունք: Իսկ
լին թարգմանեալք, եթէ ունէին
, ստուգէաք զնն բառն 'ի մեկն-
և որք ոչ ունէին, հաստատէաք ըզ
առն 'ի բազում տեղեաց, որք զմի
ացատրէին: Բայց որք ոչ էին ե-
բազում տեղեաց, զնն հաւաստեաք
թէ բանին: Եւ որք յայտմանէ ևս
լին, ճշմարտէաք զնոսին 'ի բնակչաց
ն գաւառաց՝ գտելոց ասաէն: Բայց
'ի սոսա լինէաք աղաստան, այլ
զնն աստցեալն ընդ գրոցն՝ յորոց
բ բառն այն: Տամ քեզ օրինակ ըզ
անդունկ. գտեալ յաշխարհագրութե
յւոյն, որ ասմկօրէն 'ի կողմանս պար
' փնդրոյ. յորոյ բնակչացն պատմե
լինիլ տեսակ ինչ շտեմարանի. զոր
մեմաս տեսաք դրոցն խորենացւոյն
ք. վն զի առի անդ: Ցանեալ հող
'ի քանդուկս՝ 'ի վր ցորենոյ, ձձի
: Բայց զբառս զայնոսիկ, որք և
օրինակաց գոյին 'ի յոյնութե,
յղուաք. մի գուցէ կարծեօք մեկ
ռառս ինչ՝ վրիպիցիմք 'ի բուն նշա
ին. և լինիցիմք այլոց քար գայ-
թե, և խանգարիչ լեզուէի. և զի
նկան ստուգութիւ. քան զբազումն
ւթե: Իսկ թէ խղձես 'ի մնացորդս
այնոցիկ հարիւրաւորաց, յուսամք
ունիլ քեզ. քանզի եթէ մն կամք
նի հաւաքելոյ և այլոց բազմազան
մատենից հայկազանց, ընծայեսցի քեզ այլ
բառարան ինչ առաւել ձոխ, և ընդհանրա
կան, և բազմալեզու. յորում և գտցես ըզ
մնացորդս բառից, որում ցանկաս:

ժ. Զայս ոչ ստուգելոյ զբառս, մանա
ւանդ ունէաք 'ի մեկնութիւս անուանց՝ չա
փուց. ականց, դրամոց, տնկոց, անասնոց,
հաւուց, և այլոց նմանեաց: Վն զի 'ի մէջ
այլոց բառից ըստ ինքեանց սոքա դժուա-
րիմաց են, և աժանելի 'ի մեկնել: Վն
որոյ զամ փոյթ 'ի մէջ առեալ՝ ստուգեցաք
զնն բազմութբ օրինակաց. տեղեկուբ զա
նազան լեզուաց. քննութբ բազմազան մեկն
չաց, և հարցաքննութբ ականատես վկայ-
ից: Եւ 'ի վր այսր ամի, ստացաք մեզ ըզ
առցան ձգգրտագործ պատկերաց գիրս, յորս
նայելով, և իբր զնոսա առաջիկայ ունե-
լով, մեկնեաք զիսկութիւն իւր ականա-
տեսք:

ժա. Դնել 'ի մեկնելն զբառս՝ միշտ զխտէաք
'ի զօրութիւս, զորս ունէին նոքա 'ի բարբառս
մեր, և ոչ 'ի նշանակութիւս, զորս ունէին
այլազգական բառքն՝ համեմատեալք նց.
առ 'ի ըստ նոցա մեկնել զմերն, զոր օրինակ
'ի մեկնութե բառիս փառք, ոչ նայեցաք
'ի յունական բառս՝ δόξα, որ նշանակէ՝
փառք. համբաւ, կարծիք. միտք, առակ՝
և այլն: Եւ ոչ 'ի մեկնելն զբառս՝ արտևան.
զխտեցաք 'ի մեկնութե լատինական բառիս՝
[illegible], որ է արտեւան, զարեւանդա-
չաց. անձառկութե, ծանրութե, կամակա-
րութե. կամ սատամբակութե. հպարտութե.
նաև պատմուձան իշխանական: Քանզի ոչ
ամ, որ հոմ է 'ի միում լեզուէի, հարկին հոմ
լինել և 'ի միւսում. վն որոյ բազում բառք 'ի
հելլենս կամ 'ի լատինս հոմաձայնք են. և ոչ
'ի հայս, ոմն և անդրադարձեալ բազում
բառք 'ի հայս հոմ են, և ոչ 'ի նն:

ժբ. Իսկ յաղագս սակաւուց բառից այլ-
ազգականաց, ոմն պարսից, արաբաց, հելլե
նաց, լատինաց, և նմանեաց՝ պարտ է գի-
տել. զի եդաք զնն յայսմ բառարանի՝ ոչ առ
'ի չգոյէ հայկական բառից համեմատելոց
նց. այլ զի 'ի տեղիս տեղիս գտանեմք զնն 'ի
նախնեաց 'ի կիրարկեալ: Եւ զայսպիսի բառս
նշանակեցաք 'ի բառարանիս անուանք ազ
գին որոց էին. կամ սոսկ կոչելով զնն այլազ
գական: Այսպէս պարտ է զգոյշ կալ ընթեր
ցողին, զի մի զբառս զայնոսիկ, որք ոչ ու-
նին զայսպիսի նշանս, համարեսցի վաղվա-
ղակի այլազգականս՝ տեսանելով զնն 'ի բար
բառս այլոց ազգաց: Քանզի այսպիսի նոյ
նաձայնութի բառից բազմազան օրինակաւ
հանդիպի:

ժգ. Իսկ ըստ պատահման. վն զի հրնչ-
մունք բառից գոլով յոմ ազգս հազարք հա
զարաց. հարկիւ բազումք 'ի նոցանէ նոյնա
ձայն հանդիպին. զորոյ զապացոյցն ունիմք
յոյժ մանէ. զի թէ հրամայեսցի երկուց ո-
մանց առեղծանել իւրաքանչիւր զհարիւրնո
րաձայն բառս՝ տեսանեմք զի բազումք 'ի նո
ցանէ նոյնահնչիւն հանդիպին, թէև բա-

նաս

նաատեղծք իցեն յայլ և այլ ազգէ ։ Մանաւանդ զի այս է նշան, թէ յառաջագոյն նմ ազգք միաբարբառ էին ։ Եւ թէ զայն արարած առ՚ի ցոյց, թէ միոյ արարչի գործածք են նմ ազգք, ինքեանք, և բարբառք իւրեանց ․ քանզի սեպհական է նմ, յնմ գործս իւր առնել ինչ՝ որով տարբերիցին ․ և ինչ որով նմանիցին ։ Այս որոյ եթէ հարցցէ ոք, եթէ զի՞նչ է, զի զլոյսն լատինք կոչեն լուքս ․ զգուն՝ դաւ ․ զ՚ի նանիրն, ինանիս ․ զնաւն՝ նաւիս ․ զբայս լուման, լաւաւ ․ զատամ, տաան ․ տօ՝ տաս ․ զեմ, եսն ․ սուամ, ես ․ և այլն ․ պարտ է պատասխանել, թէ ըստ պատահման են դիպեալք, և ոչ թէ նոքա 'ի մէնջ են առեալք, կամ մեք 'ի նոցանէ ։ և պատճառ սորա է կրկին ․ նախ՝ զի այսպիսիքս են մայր բառք, զորս որչափ և աղքատ իցէ լեզու ինչ, յինքենէ ունի ։ Եւ երկրորդ՝ զի թէև առնուք 'ի լեզուաց ստանուցուն ինչ 'ի լատինէ ․ սակայն մեք ոչ ․ վ՚զի 'ի սկզբանէ անտի, որ աշխարհ մեր բազում միջոցաւ հեռացեալ յաշխարհէ նց, նոյնպէս լեզու մեր 'ի լեզուէ նոցունց ։ Այլս պարտ է ասել զայսպիսի նոյնաձայն բառից, թէ ըստ պատահման են հանդիպեալք 'ի մեզ և 'ի նս ։ Սոյնպէս են և բազում բառք ընդ մեզ և ընդ յոյնս ․ որ զայլն կոչեն նոքա ալլ ․ զալապակն՝ ալաւակ ․ զզգունքն ցիգօն ․ որ և եբրայեցիք ցիցիթ ։ Սովին օրինակաւ տեսանեմք զբազում բառս նոյն լինել ընդ մեզ և ընդ պարսացիս, ընդ քաղդէացիս, ընդ ասորիս, և ՟Է պարսիկս ․ որ զառաստաղն կոչեն նոքա առաստաղ, զժանեկն ժէնէկ ․ զնիզակն նիզէկ ․ զտապարն թէպէր ․ զապարանջանն էպրէնջին ․ և այլն ։

ԺԳ. Երկրորդ՝ դիպի այսպիսի նոյնաձայնութն բառից 'ի բազում ազգս յաղագս 'ի միմեանց առնլոյ ։ և ըստ այսմ ունիմք մեք յեբրայեցւոց զոմանս ․ որ գեհեն ․ գեն ․ նաւթ ․ շաբաթ ․ սատան ․ սաբաւովթ ․ և նմանիք ։ Իսկ 'ի պարսից ․ որ դահ, ՟Ժ տասն ․ ռահ ․ շիհակ ․ սալար ․ շահաստան ․ շուհպալլուտ ․ շատրուան ․ փարսախ ․ մահիկ, ՟Ժ լուսնաձև, զոր նոքա կոչեն մահչէ, որ ծագի 'ի բառէն մահ, որ 'ի բարբառս պարսից նշանակէ լուսին ։ Նաև բառս՝ դաստ, որ է ձեռք, զոր պարսիկք կոչեն՝ տէստ ․ ուստի և ջրարն կամ լուացումն ձեռաց՝ անուանի աստէստ ․ քանզի առնէ պարսկերէն ջուր ։ Իսկ զոմանս ունիմք յարաբացւոց, որ մթխալ ։ Նաև զոմանս 'ի հելլենացւոց, որ բրաբիոն, գիմնաս, դէնս, կաթեդր ․ կաթուղիկոս ․ յոհա ․ պրօս խումբ ․ տաղմոս ․ տակոսիք ․ օրթի ․ և այլն ։ Եւ ներհակաբար այլ ազգք ունին զոմանս 'ի մէնջ ․ որ քաղդէացիք և ասորիք ունին 'ի մէնջ կոկորդ ․ կորիւն, դար ․ անգամ ․ սրահ ․ լալ ․ լակել ։ Եւ պարթևք ․ աղի ․ բախտ ․ բեր ․ գաղտ ․ դրախտ ․ կուժ ․ խարբաղել ։ Իսկ պարսիկք և հագարացիք ունին 'ի մէնջ ըզբազումս ։ զի զխաչն կոչեն հաչ ․ զմարգն՝ մէրու ․ զայրն՝ էր ․ զագաւն՝ էգաւ ․ զատահմանն սէհման ․ զհազարն հէզար ․ զբազուկն բազու ․ զբադն՝ պադ ․ զարժանին՝ էրզանի ․ զկոփն՝ կեօփ ․ կամ կեօվ՝ զգեղանն զիան ․ զնշանն նիշան ․ և այլն ։

Մաս-նանց բա-ռից հա-նելոց ։

ԺԴ. Բայց թէ որքա են բառք հայկականք, քաջայայտ է ․ զի են 'ի մեզ գլխաւոր բառք, յորոց ծագին անհամար բարդութիւնք և ածանցմունք, և ըծորդութիւնք ։ Իսկ նց են երկրորդականք, զի ըստ մեծի մասին ունին զայլս յառաջս փոխանակ ասցա ։ որ և գտաք 'ի մեծամեծ բառարանս պարսից և դաղմատացւոց, որք վկայեն զոտցանէ լինել բառ հայոց ։ Իսկ թէ վէճն խառնեցի, կարէ ոք ասել, թէ հասարակք են բազում ազգաց դիպելոց նոյնաձայն ՟Է պատահման, որ 'ի վերոյ կանոնեցաք զլատինական բառիցն ։ Ապա արժան է ուսուցանողին ․ զի մի՛ ՟Է դիպիլն այսպիսի բառից՝ յայլազգական բառաբանս, վաղվաղակի վճիռ հատցէ զհայկական բառից, թէ պարսկականք են, կամ յունականք ․ և մեզ պարսաւագիր լիցի, թէ յայլազգական բառից են գրաւիչք ։

ԺԵ. ՍԱԿ յաղագս գրոց, յորոց քաղեալ է մեր ըզբառս, ծանիր, զի ոչ հարևանցի իմն հրդով յարձակեցաք 'ի գրեանս, ժողովել զբառս 'ի նոցանէ ․ վ՚զի ոչ էին մեզ կամք զբառգիրքս զայս լնուլ անխտիր ամ բառիւք, զլարս և զբարիս ուռկանակերպաւ փոփելով ․ քանզի յայնժամ ոչ լինէր մատեանս այս բառգիրք, այլ չարգիրք ․ և մեք իբր անագորոյն՝ աղճատիչ լինէաք լեզուիս, քան պաշտպանիչ ։ Այլ զընտիրսն 'ի գրոց հաւաքեցաք ըստ ձեռնհաս լինելոյ պանդխտելոյս յօտար աշխարհի, և զբառից նոցա բուռն հարեալ ․ բազմայոյզն քննութբ մեկնեցաք՝ կազմեալ 'ի նոցանէ զբառգիրքս զայս ։ Արդ՝ այսպիսի են մատեանք նախնեաց ․ որ՝ լուսաւորչին, այլոյն սահակայ ․ մեծին մեսրոպայ, խորենացւոյն, նարեկացւոյն, շնորհալւոյն, լամբրօնացւոյն, ոգաթանգեղոսին, և այլոց բազմաց ․ որք սոցա սակի են ։ Ասն զլուխ ամի սոցա է ածաշունչն, զոր առդարև արժան է կարդալ՝ ոչ միայն գանձ բարբառոյ հայկական լեզուի, այլ և ովկիանոս գերապանծ բառից յունելոց յառ կ՚ապաճոյճ թարգմանութի ածաշունչ պատգամաց ։ Վ՚զի որ մատեան, կամ որ ճառ, և կամ որ տուն, որ 'ի նմա, չիցէ սքանչելի թարգմանեալ, կամ ընտրելական բառապարկութիւ չքնաղ երևեցուցեալ ․ զոր յառաջ իսկ գիտէաք, որ և յիշատակեալ է մեր 'ի վերջաբանութն ածաշնչին, և այժմ առաւել ևս ծանեաք 'ի մանրախուզ քննութն բառից նր ․ և զարդիս յօժարեալ եմք զնոյն և այլոց սակաւուք ծանուցանել ․ որչափ ինչ 'ի մասին յայսմիկ վայելչանայ յառաջաբանութն բառարանիս ։

ԺԶ. Բայց՝ թարգմանիչ այսր ածաշունչ մատենիս ասեմք զերանելին մեսրոպ լեալ ՟Է ամողակցին իւրում այլոյն սահակայ, հանդերձ ամամբք յաշակերտաց նց ․ զորմէ ոչ միայն մովսէս քերթողն ընդ այլոց վարդապետաց հայոց վկայէ ․ անուանեալ զնա յայն սակս՝

նիչս՝ իբր մակաղնուածսը · Խորէն. Գ.
ի Շորայնոցն · այլ և բազումք ՚ի վար
ոցն հելլենացւոց, և լատինացւոց։
ոս և մեք ՚ի վերջաբանութեան Ածա
լեցաք զԹարգմանիչս մեր Ձեզ և
ւն, և ամ գիտութիւն լցեալս, խն
յոմանալ, և հանճարեղս յանարել·
գործոց նց յայս յանդիման երևի ·
յնպէս հրաշալի խելամտութիւն հա
ն Թարգմանելի բնաբանին, և գե
յն բառիւք և ոճովք զնոյն անվրէպ
արձուցին. մինչև զԹարգմանութիւն
ուել արժան է մարգարէութիւն կո
Թարգմանութիւն։ Քանզի ուսաք
պէս ՚ի բազում տեղիս Ածաշունչ գը
զոր ինչ յետ այնչափ բազմադա_
նութեան մբ դարոց խօսին առ գարուք
գերահրաշ մեկնիչք, զնոյն նոքա ՚ի
մնոց խմացեալ՝ միով կամ երկո_
բառիւք ՚ի Թարգմանութեան իւ_
մեղ յայտնեցին, ուր և բազումք ՚ի
վարդապետաց սքանչացմամբ ծանու_
ցանեն մեզ զայս։

լ Թէ զորպիսի հանճար ունէին յըն
՚ բարուոյ, յայս երև յընտրելն նոցա
՚ Ածաշնչի, յորմէ Թարգմանիցեն ·
համախոհ հաւանութիւ հաստատե_
ելլենական լեզուէ առնել զԹարգ_
ն, յորում էին բազմազան օրինակք
ց՝ Թարգմանեալք ՚ի զանազան ան
Առաջինն էր. ակիւղասայ պոնտաց_
ւոցողին; որ հակառակ ուղղափա
անչաց, և ուղղափառ մեկնչաց Թարգ_
ղ կրկին զՍբ գիրս ՚ի յեբրայեցւոց ՚ի
բարբառ · լցեալ զնա պէսպէս շաղ
նօք · քանզի մանաւանդ Թարգմա_
ուգաբանութիւն եբրայական բա_
ն զխմացուածս։ վա որոյ և զզուեանն
մանեաց չփոԹութիւն · զխւզն պայծա
ն · զլուսինն սպիտակ · զարեգակն
Թի · և այլն։

ղն էր Թէոդոտոնի պոնտացւոյ ,
ացւոյ. մարկիոնին աշակերտին, որ
քան զակիւղաս զՍբ գիրս ՚ի հել_
Թարգմանեաց։

ն էր սիմաքոսի սամարացւոյ, կամ
ւորի եբիոնեան հերձուածողն. որ
ն, ակիւղասայ զՍբ գիրս ՚ի հելլենս կը
կին Թարգմանեաց։

լ գերագոյն քան զասա զամենեսին
րգմանութիւն եօԹանասուն և երկու
եբրայեցւոց քաջ հմտացելոց հելլեն
Թեց, զորս 300 ամօք յառաջագոյն
մարդեղութեն փրկչին՝ հաւաքեալ պը
այ աքքայի եգիպտացւոյ՝ եղբայրա_
եց վեց յերկոտասան ազգէ որդւոցն
փոխեաց զՍն իւրաքանչիւր առան_
սենեկի, Թարգմանել նմա բանն
ոէր բարուցն զԱծաշունչ գիրս, զի
ցեալ հասու լիցի օրինաց և ծիսից
ցւոց։ Այսպէս ընԹեալ նոցա երկնային
ութեամբ՝ Թարգմանեցին զնոյն հաւա_
մաս միմեանց, ուր ընտրագոյնս հաստատեն
Սբ հարքն յունաց և լատինացւոց՝ մանաւ_
անդ Սբն օգոստինոս, և սբն կիւրեղ հայրա_
պետն Եէմի։ Կիւրղի Երէմ. Գ։ Այս Թարգ_
մանութի առհասարակ անուանի եօԹանասա_
նից, ուր բազում անգամ յիշատակեալ է
մեր յայսմ բանարինիս, զոր և իբրև Ածագիրս
ընկալան եկեղեցին յունաց և լատինացւոց,
և ամ քրիստոնեից ՚ի սկզբանէ անտի մինչև
ցՍբն հերոնիմոս, և այսպէս մինչև ՚ի ժամա_
նակս ձիգս։ Զսա մեկնեցին ամ Սբ հարքն,
և վարեցին նովաւ յեկեղեցական պաշտա_
մունս, սովոր և առաքեալքն վարեցան ՚ի
վարդապետուԹն, և ՚ի կանոնական գիրս
իւրեանց։ ՚Ի սմանէ կազմեաց որոգինէս ըզ
քառեկեանն, զվեցկինն, և զուԹիցեանն·
ուր պատշաճ ՚ի բառն վեցիցեան։ Յորմէ յօ
րինեաց և զայլ օրինակ ինչ Ածաշունչ գը
րոց, խառնեալ ՚ի յայլոց Թարգմանութեանց,
զի ուր ուրեք ՚ի եօԹանասնիցն երևէր ինչ
պակաս, որ կայր ՚ի յեբրայեցին, զնոյր զայն
՚ի Թէոդոտիոնէն, որոշեալ զնոյն ՚ի Թարգ_
մանուԷ եօԹանասնից՝ աստղանշանօք։ իսկ
զոր պակասիւր յեբրայեցին, և գտանիւր
առ եօԹանասունսն, գաւազանաձև գծիւ
իբր փարեննԹագլգլ պարփակէր։ Եւ այս
օրինակ կոչիւր Թարգմանութի որոգինեայ։
Եւ ՚ի հոլովել ժամանակաց ծագեցան ՚ի
Թարգմանութեցս յայսցանէ և այլ բազում
օրինակք ՚ի յոյնս · որք գրեԹէ ամենեքին
էին առաւել ինչ ելեալք ՚ի Թարգմանութէ
եօԹանասնից, որպիսի է և կոմպլուտենսաց
ւոցն, որ է հաւաքեալ յեօԹանասնից, և ՚ի
լատինացւոց Թարգմանութենէ, և ՚ի նմա_
նեաց։ Բաց ՚ի սոցանէ՝ էին և այլք Թարգ_
մանութիք արարեալք ՚ի յեբրայեցւոց առ
քաղդէացիս, առ սամարացիս, առ արաբա_
ցիս, առ լատինացիս, և առ այլս, զորս ոչ
է անկ յիշատակել։

Է · Բարդ՝ զայս ամ ուսեալ Թարգմանիչքն
մեր, ընտրեցին միայն զեօԹանասնիցն, որ
էր իբրու իշխան այլոց Թարգմանութեց,
և ըստ վերաճառելոյ, Թարգմանեցին ՚ի
նմանէ զԱծաշունչն մեր, նայեցեալ ՚ի տե_
ղիս տեղիս և ՚ի Թարգմանութիւս ասորւոց
և արաբացւոց, ուր և յիշատակեալ է մեր
զայսմանէ ՚ի բառն՝ ձանձախարիլԹ, և յայլ
տեղիս։ Այսպէս գիտելով մեր զայս ամ, և
գուն գործեալ ամ զօրութբ զտալ զբուն
և զանխախտ օրինակն եօԹանասնից, յորմէ
մերքն Թարգմանեցին, որ էր այն, զոր հրա
մանաւ պապին բենեդիկտոսի հինգերորդի՝ մաք
րեալ յամ եկամուտ վրիպանաց ՚ի լոյս ա_
ծին ՚ի հռոմ· պահեալ զնա ՚ի դիւանին վա
տիկանեան, որ է գրքատուն հռոմէական քա_
կան մեծին հռովմայ։ Եւ եղև իբրև ստա_
ցաք զայս մատեան, զամ բառս մերոյ Ածա
շնչի համեմատեալ ընդ բառից նր, գտաք
զնա ՚ի նմա միըստ միոջէ, զոր ցուցանէր մեզ
լատին Թարգմանութեն՝ եդեալ հանդէպ
յունականին, բայց ոչ եգաք ապացոյցն միայն
՚ի լատինին, զի ՚ի բազում տեղիս՝ համ լինե_

ըով հելլենական բառիցն, լատինին ըստ միոյ նշանակութեան թարգմանեալ. իսկ մերն ըստ միւսոյ. և այսպէս՝ մերն և նորայն տարբեր գըտանին. զոր օրինակ:

Զ. Ղեւտ. 13. 10. ասէ 'ի մեզ. պալարք սպիտակ իցէ 'ի մորթն. զի բուշտ սպիտակ. իսկ լատին թարգմանն եօթանասնից դնէ՝ սպիտակ. քանզի հելլենականն՝ բառս՝ բուն, որ եդեալ կայ հանդէպ մերոյ բառիս, նշանակէ զպալարն, համանգամայն և զսպին. որ է նշան բժշկելոյ վիրաց:

2. Օրին. 28. 22. ասէ 'ի մեզ. Հարցէ զքեզ տէր տարակուսանօք. իսկ լատին թարգմանն դնէ տուռայթանօք, որ է նեղութիւն կերակրոյ: և պատճառն է համեմատ հելլենական բառիս ափօրիոյ. որ զերկոսեանն իսկ նշանակէ:

Եզեկ. 11. 3. ասէ 'ի մերումս. ոչ 'ի կարճ դատեսցէ: լատին թարգմանն դնէ. ոչ ըստ փառաց դատեսցէ: Եւ այս յաղագս հելլենական բառիս դօքսոյ, որ զփառս, միանգամայն և զկարծիս նշանակէ:

Եզեկ. 17. 12. եդեալ կայ 'ի մեզ. Մկանունք ազգաց բազմաց իբրև զջուրս գոռեսցեն: լատին թարգմանն դնէ. Թնդիւնք, կամ ոչն ազգաց բազմաց: Եւ այս վն հոմանուն յունական բառիս նոթօն, որ զմկանունս ջղաց, և զթնդիւնս նշանակէ: ըստ սոյնմ ձևոյ և ղոյլոց բազմաց, որք սփռեալ կան 'ի բազում ծծաշունչն:

Է. Դարձեալ 'ի լատին թարգմանութեան եօթանասնից՝ 'ի տեղիս տեղիս մուծեալ կայ բազում ինչ յայլոց թարգմանութեանց. ոպ՝ 'ի թարգմանութենէն լատինացւոց. նաև 'ի տեղիս տեղիս սպրդեալ կան չեղմունք 'ի յունական բառիցն. զոր օրինակ:

Եսայ. 7. 18. դնի 'ի մերումս. Եւ նախանցի զեղեգ. ոպ է և 'ի յոյնն. բայց լատին թարգմանն հից դնէ. և նշանակէ զեղեգ:

2. Օրին. 21. 4. և 6. ասէ 'ի մեզ. կարթակատար ածել. կամ կարթահարել՝ զերինջն. ըստ որում է և 'ի յոյն բնագրին, բայց լատին թարգմանն դնէ, ջախջախել զպարանոցն:

1. Թագ. 22. 6. դնի 'ի մերումս: Սաւուղ նստէր 'ի բլրին, 'ի ներքոյ հերկին. զի առ սարըստ հերկեալ անդայն. ոպ և 'ի հելլենն: իսկ լատին թարգմանն դնէ՝ նստէր 'ի ներքոյ ծառաստանին:

Միք. 3. 1. ասէ 'ի մեզ. Միթէ կատարս չամչեղէնս. զի խոչընդ. ըստ սպասում է. բնագրին յունաց: Այլ լատին թարգմանն դնէ՝ անբերն զերփոցս հանդերձ կենաւորք խաղողս, որք են խառնուրդ չէ՞:

1. Պետր. 2. 23. 'ի մեզ դնի, բայց խրատամբք ծառանիւր դատաւորին, ոպ է և 'ի յոյնն: Այլ լատին թարգմանն դնէ. Մատնէր դատաւորին զինքն անիրաւաբար: ըստ այսմ են և այլք բազումք սփռեալք 'ի զանազան տեղիս:

Ը. Նոյն գտանելով մեր զայս ամ ոչ լինէաք ժամանակս սակ 'ի լատին թարգմանութենն եղեալ հանդէպ հելլենական բնագրին. այլ միշտ 'ի գլխաւոր տեղիս 'ի յոյնն ընթեռնուաք և քննէաք զբանս մեր. որում յայս յանդգնեան եւեէր նշանակութիւն նչ. որք և յայսմ հանդիսի տեսեալ՝ թէ զեւրոպ թարգմանիչք մեր գտեալ էին զբանս սանեփն համեմատ հելլենական բառից՝ զորմանոյնք յայս. որք և տեսաք 'ի բազում տեղիս՝ զի համաձայն բառից յունականաց գըտեալ էին զհոմանձայն բառս հայկականս. ոպ հանդէպ յունական բառիս՝ թօռնօս. որ է ուղղ. և պարան, եդեալ էին մալուխ. որ զերկոսեանն իսկ նշանակէ: Նոյնպէս հանդէպ հելլենական բառին օտաքի, որ է գունդ, և նաւի սանդուղ. եդեալ էին կուռ. որ նոցին նման կրկնանշան է 'ի մեզ. և այն՝ զի թօռնոսին կարէին դնել ուղղ, և օտաքին մակոյկ, բայց ոչ եդին, զի ոչ էին համաձայն:

Թ. Եւ արդ՝ զայս ամ լուեալ ընթերցականց, պարտի զգոյշ կալ. զի մի 'ի համեմատել զբանս ածաշնչին մերոյ ընդ եօթանասնից թարգմանութեանն, միայն 'ի լատինն՝ որ հանդէպ նորա՝ ապաստան լիցի, քննեալ և մեկնեալ զամ բանս ըստ նմա. այլ թէ ձեռնհաս իցէ, 'ի յոյնն նայեսցի, և ըստ այնմ դատեսցէ: Զայս զգուշութիւն ես քան զեւս պարտ է ընթերցասիրին առնել 'ի բաղդատել զածաշունչն մեր ԶԹ թարգմանութեան, յորմէ մերն ոչ իցէ թարգմանեալ, ոպ ընդ լատինացւոցն որ կոչի վուլկաթայ. քանզի ընդ մերն և ընդ այնպիսի թարգմանութիւն են մեծամեծ և բազմադէմի տարբերութիւնք. և այս մանաւանդ յանուանս կենդանեաց, անկոց, կշռոց, չափուց, դրամոց, զարդուց, համաստեղութեանց, և այլոց նմանեաց. ոպ 'ի մեզ Եզեկ. 12. 9. դնի մորենի, որ է գիշակեր գազան ինչ. այն իզգն է գռեխն. իսկ 'ի վուլկաթայն դնի հաւ խայտափետուր: Յոբ. 9. 9. դնի 'ի մերումն՝ գիշերաւար. որ է արուսեակն: իսկ 'ի վուլկաթայն դնի Հայկ. որ է Բևեռային երկնից: Եւ նորհակառակ Յոբ. 38. 31. դնի 'ի մեզ Հայկ. և 'ի վուլկաթայն՝ արջ, որ է համաստեղութիւն յոյժ տարբեր 'ի նմանէ: Ըստ այսմ են և այլ անհամար տարբերութիւնք ընդ մեզ և ընդ նս՝ յաղագս այլ և այլ թարգմանութեան:

Ժ. Սոյնպէս պարտ է զգոյշ լինել 'ի համեմատել զանուանս հաւուց, և նմանեաց Զ թարգմանութեան եօթանասնից, յորմէ մերս է. վն զի գրեթէ նոյնպէս են 'ի մեզ բառք որպէս են 'ի նս. ոպ երևի. Ղեւտ. 11: և 2. Օրին. 14: Սակայն են յետ և յառաջ. վասն որոյ եթէ ոչ իցէ զգուշաւոր հաւու համեմատողն, չգիտէ զանուանն ընդ միմեանս, և խանգարէ զբանսն, ոպ խառնակեն ամենք զհողամաղն Ա. քաջահաւն, և զքաջահաւն ընդ հողամաղին, մի ընդ միոյ մեկնելով ըստ նոսա:

ԺԱ. Նոյնպէս պարտ է զգուշանալ սաստկագոյն, զի մի՝ մինչ տեսանէ զբանս ինչ. զի ոչ գոյ 'ի լատին թարգմանութեան եօթանասնից կամ յունաց, և 'ի մեզ գոյ, աւելորդ համարեսցի. կամ 'ի պակասաց մուծեալ. զի 'ի

այալիսի տեղիս, թեպէտ ոչ գոյ
ն, բայց 'ի յոյնն գոյ. զոր օրինակ:
.4. և 5. գնի 'ի մեզ՝ հաստուսցէ քեզ
պէս: Եթէ 'ի լատինն սոսկ եդեալ
տուսցէ քեզ. Բայց 'ի յոյնն յաւե-
ի ըստ մեզ՝ և յայտնապէսն. ոչ և
կեն մեկնիչք լատինացւոց:
5.21. ասի 'ի մեզ: Ամ որ բարկա-
որ իւրում տարապարտուց. 'ի լա-
կ գնի. այլ որ բարկանայ եղբօր իւ-
ւայց 'ի յոյնն յաւելեալ լինի և տա
ուցն:
.6.20. գնի 'ի մերումս. Փառաւոր
զած 'ի մարմինս ձեր, և յոգիս, որ
'ի լատինն եդեալ կայ սոսկ՝ 'ի մար
ր: Այլ 'ի հելլէն բնաբանն յաւե-
նի, և յոգիս ձեր, որ է յոյ: Արդ
ամ են և այլք բազումք. զորս ոչ է
ւելորդ, համարիլ և 'ի բաց ձգել. և
որիլ 'ի թարգմանչաց սրբոց եցուցել,
զով նոքա հաւատարիմք յամի, նաև
նախեաց խղճէին յաւելուլ, կամ պա
կասեցուցանել:
արձեալ պարտ է խորհել յայտալիսի
ւ է և զյոյն օրինակն. քանզի բազմա
դոլով առ յոյնս օրինակնոյնոյ թարգ
ե, գտանի 'ի միում այս ինչ այսպ,
ւում է այլազգ. և զի անդէպ էր
ննն իսկ թարգմանել 'ի մեզ, հարկիւ
թարգմանեցին. զոր օրինակ:
.9. ասի յոմանս օրինակս յունաց.
է անաստուածութեան խորհրդոյն. ոչ և
անեալ կայ 'ի մեզ. իսկ յայլ օրինակս
է. Զինչ է հաւլրդութեն խորհրդոյն:
1.4. յօրինակս ինչ յունաց ասի.
ւանդ զխնդիրս յուզեն, և ոչ զշին-
ծի այ: ըստ որում կայ և 'ի մեզ:
յլ օրինակս յունաց գնի, և ոչ զշին-
նայ:
ես իմն և յաղագս բառից, Աստուծո.
նակս ինչ յունաց սաղմոսն գրի, և
ս սաղմոսին, ոչ և բազում անգամ
մանեցին հարքն մեր: Արդ թէ այսմ
լ բազում այլևայլութիւնք օրինակաց
ց, որոց միոյն և եթ զհետ գնացին
մանիչքն մեր, ոչ և անկ էր: Այպ
համեմատել զբառս ածաւնչեն ըստ յու.
օրինակին, պարտի ընդ այնմ համե
յորմէ է թարգմանեալ մերն. և ոչ
ընդ օտարին:
յլ հնուկ յետոյ պարտի և զայս գի
ջնալիսի համեմատիչն. զի ոչ նշանա
ք 'ի վերըստուգանութեն ածաւնչեն, 'ի տե
եղիս յածաշունչն մեր գտանին վրիպ
տառից, և բառից, և բանից՝ սղըր-
ընդ դարս դարս 'ի գրչաց և 'ի տպա
է. ոչ ծուկայրն՝ զրի ծուկայի. և
նաւքն, Նոցանոք. 3. Մակ. 1. 8. և 7. 12:
ինչ ինչ մուծեալ կայ յոմանց 'ի մեր
յոյլմէ թարգմանութէ, և բազում
փոխեալ. կամ 'ի բաց ձգեալ իսրե
րդ. ոչ գտաք զթաւալծին փոխեալ
'ի թաւ. զողորկն յուղղորդ. զյարկանելն
արկանել: Եւ և 'ի բաց ձգեալք բազում
նախդիրք կրկնեալք յաղագս վայելչութեն,
որք 'ի բուն օրինակին ոչ են այնպէս: զորոց
և զոմանս յիշատակեցաք ընդ տեղիս տեղիս
'ի բառարանիս: Արդ զայս ամ ասացաք առ
'ի զգուշութի համեմատողին. զի մի 'ի տեղիս
տեղիս աննման գտեալ զմերն ը հելլենակա
նին, զթարգմանիչս մեր ստգտանիցէ դըժ
րօզս հաւատարմութեն լինել: Այլ յաղագս
բառից ածաւնչեն այսչափ ինչ շատ լիցի. զի
է և այլ ինչ բազում. սակայն և զայս-
չափս յայսմ վայրի տարատահման գտանե-
ցաք:

Ծ. Իսկ յաղագս յատկութե հայկաբան լեզ
ուի կմ բառից նր, պարտ է գիտել. զի
'ի սկզբանէ յառաջին դարուց, յորում բար
բառ մեր սկեղծաւ, այլ հայք խօսէին գրա
բառ լեզուաւ: Այլ 'ի յառաջել դարուց
և ընդ վարիլ կողմանց. և ընդ խառնակիլ
ազգաց, առ սակաւ սակաւ այլայլեցաւ ըն
դարբոյս բարբառն, ըստ տառի, ըստ վան-
կի, ըստ բառի, ըստ հոլովման, և ըստ այ
լոց հանգամանաց լեզուի: Սահկծան և ան
համար բառք գաւառականք, աղրդեցին մը
ոտին և բազում բառք այլազգականք, և եւ
բարբառս այս ռամկական, որ կոչի աշխար
հաբառ լեզու: Իսկ վաղուծին լեզուն մնա
ցեալ 'ի մէջ ազնուաց և իմաստնոց էանց 'ի
գիրս, և եղև մեզ 'ի լեզու գրաբառ. փակեալ
սկզբնատուր կանոնք եդեալք 'ի բնութե,
և հաստատեալք 'ի լեզուակէտ Ճարտարաց
հայաստանեայց, որպիսի էին մեծամեծ գը
ուրք հայաստան աշխարհի առ ժամանակօք
կատարելութե, որք առ 'ի չգոյէ հայկական
պարութեանց՝ վարեալ գրովք պարսից և ա
սորւոց և յունաց մինչև ցէրն մեսրոպ, գրե
ցին զբազում մատեանս, ոչ վկայէ քաջաբան
քերթողն մովսէս, յասելն. Խորէն. Աշխ.
Քանզի գտանին և մինչ լեալ պատմագ
մացն և գիր պարսից և յունաց, որովք այժմ
գիւղից և գաւառաց, եւ և իւրաքանչիւր
սոսնց առանձնութեանց, և հանգոյց հակա
ռակութեանց և դաշանց՝ այժմ առ մեզ գտա
նին անբաւ զրուցաց մատեանք:
Ճ. Եւ 'ի սոցանէ ինչ ինչ համին և մինչև
ցժամանակս մեր, և բազումք առ 'ի չգոյէ որ
պագրութեն կորեան, և՝ որ պատերազմօք, և
որ հրդեհիւք, և է՝ որ փտութե, ոչ և ս-
մանք անյիշատակ թաղեալ լինելով 'ի խորս
երկրի: Արդ՝ յայսմանէ, ամէ յայտ է թէ
լեզուն գրոց յառաջին դարուն էր բարբառ
հասարակաց, և յետոյ մնաց ուսումնականաց, զոր
և ցուցանեն մեզ բազում բառք գրոց խրթ
նածածուկք և սակաւ գործածեալք յայտնիք.
ոմանք 'ի ղամեմաղան փառաւոր հայաստա-
նեայց. և մնացեալք 'ի յաշխարհիկ աշխարհ լեզ-
րու նշմարանք ընգարբոյս լեզուի, որպիսի
են 'ի մեծ հայսն 'ի կողմանս արարատ՝ բառք
երախք, համար, քանդուկ: 'ի կողմանս կար
նոյ՝ աղաւր, զրմուճ, հօրուտ, մարմանջ,
վարուժնկ, թուխք: 'ի կողմանս սեբաստիոյ,

Յաղագս [illegible] բառից հայոց:

տղբն. աղբ, ֆ դաս. կմ' գումար. կասկած. չբեժ. պրակ. սինձ. սերեկ։ 'Ի կողմանս ան նոյ. գուղի. եպշեր, խեր կաթին. պժդալ. փաթաթ։ 'Ի կողմանս տրապիզոնի. ծուէադ. կոզլինջ. մուայլ։ Ըստ այսմ խմա և յաղագս այլոց բազմաց։

Գ. Սոյն յատկութիւնք լեզուի, ոչ միայն են վերաձառեալք, այլ և բազումք յայնց, զորս 'ի յետագայ գլխակարգութեան' որ զգօ- վութէ լեզուի նշանակեսցուք. Իսկ յաղագս յատկութեանց բառից պարտ է գիտել. զի բա զումք են յոյժ. զորս ուսուցանեն մարդոյ յաձախ ընթերցուածք գրոց լեզուագէտ ձարտարաց։ Եւ մեք զոմանս 'ի նոցանէ 'ի հարեանցի նշանագրեսցուք. Ը որում յըն թացս բառարանիս յաձախ նոքօք վարեսցաք։

Դ. Արդ' ոչ ամ բառք 'ի բարբառս մեր են միակերպք. այլ ոմանք ընտիրք և վայելչա կանք, և ոմանք ոչ. կմ հասարակք. զո՛ր օ րինակ, ընտիր է, Արփիափայլն քան զԱրե ւակերպն։

Ծակոտկէնն, քան զծակոտեալն։

Արծաթին, քան զարծաթեայ։

Երկաթին, կամ պղնձին, քան զերկաթեայ և զպղնձեայ։

Երկպառակութիւն քան զտարաձայնութիւն։

Բուծանել քան զբուծել։

Ստեղծանել քան զստեղծել։

Յուզել զջուրս քան զշարժել։

Մաղապուր ձողոպրիլ քան հազիւ զերծա նիլ։ Ը այսմ խմա և զայլոց։

Ե. Իսկ ոմանք ոչ միայն են հասարակք, այլ և անհեթեթք, և նորահնարք, զորս ո մանք այժմուս 'ի կիր արկանեն փոխանակ բուն բառիցն։

Զո՛ր օրինակ. Ախտաջեր, փոխանակ բառիս' տենդ. կմ ջերմն։

Երկչոտագգած, փոխանակ բառիս վատա սիրտ. կմ կնատ։

Արտաոնի, փոխանակ բառիս, արտաքին, կմ հրապարակական։

Կորանձնչել. փոխանակ ասելոյ' զիջանել, կմ նկուն լինել։

Կապոցիկ արուկման, փոխանակ գնելոյ, մշակ։

Ներբակոխել, փոխանակ' գնելոյ, առա թուր կոխել։

Յապաւոցել. փոխանակ բայլս' առանձնկա նել. կմ ապախտ առնել։

Ըստ այսմ են և այլք բազումք, զորս քաջ ուսուսցէ խորել վարժութիւն։

Զ. Բայց են և ոմանք բառք, որք 'ի միում տեղւոջ են յարմարք, և յայլում անյար մարք. որպ' յարմարի ուրեք ուրեք 'ի բանս փիլիսոփայականս գնել' տրամադրել քան հանդերձել. տարրացել քան առնել զիմքէ. տրամադրել քան գոյացուցանել. 'ի ներքում քան յորում։ Իսկ արտաքոյ փիլիսոփայու թե յարմարի նոցունց ներհակն, զի ծիծա ղելի լինի ասել։ Նա տրամադրեսցէ զձա՛նհա քո առաջի քոյ. այլ պարտ է ասել. Նա հանդերձեսցէ զձանապարհս քո։

Է. Են և բառք ինչ, որք ոչ երբեք կմ հա զիւ 'ի գործ ածին. և այս երբեմն յաղագս անշնորհութե. որպ սոքա. արտադեղուլ. արտաւթքել. գխմբրմբոտել. գխմբրմբոտութի. գխմպլակ, երկրավնտարիլ, և նմա նիք սոցա։ Իսկ երբեմն յաղագս գաւառա կան, կմ ռամկական լինելոյ. որպ են սոքա. խշոց. ձպռոտ. պեխ. ռխմի. քալամ. տիս դել. և այլք ոմանք։ Այլ եղան այսպիսի բառքս 'ի բառարանիս' ոչ յաղագս 'ի կիր ար կանելոյ. այլ զի թէ դէպ լիցի ուրեք տե սանել զնա 'ի գիրս ինչ' գտցէ 'ի բառգիրքն, և իմասցի զնշանակութիւն նց։ Սոյնպ պարտ է իմանալ և զերթին բառից, որք յայսմ բառարանի. զի ոչ յայն սակս եդաք, որպ զի հաւաքեալ զսոսա անխտիր, յամ ուրեք թէ 'ի դէպս և թէ 'ի տարադէպս' անզգու շաբար 'ի գործ ածցեն. այլ զի իմասցին զնշա նակութիւնս, և թէ ուրեք ուրեք պիտոյ լիցի 'ի բանս հռետորականս, կմ յայլ պատ շաձաւոր ձառս, գիտնաբար և իմաստութբ 'ի կիր արկցեն։ Այս թէ քերթողքն զայսպի սի խորութիւնս և զգուշութիւնս պինտ ոչ ու նիցին, առանց կարծեաց բառգիրքն լինի լե զուին մանաւանդ յեղծումն քան 'ի շինու թիւն։

Ը. Դարձեալ, բազումք յանուանց 'ի բար բառս մեր են անեզականք. կմ վարին յոգ նականապէս, և 'ի նոցանէ են ոմանք ը ին քեանց այնպէս, որպիսի են սոքա. Փառք, կառք, կեանք, մորուք, դժոխք, վարք, կամք, միտք, աղօթք, խոստանկանք, այպանք, և այլք բազումք. Իսկ ոմանք են անեզականք ոչ ըստ ինքեանց, այլ յաղագս սովորութե կմ վն քաղցրաբանութե լեզուի, որպիսեք են սոքա, գէմք. պահոյք. խնջոյք. հաճոյք, կապարճք, մահիճք. վաստակք, և այլն։ Վսյ յայսպիսեացս ոմանք ըստ պահանջելոյ տեղ ւոյն կարեն ուրեք ուրեք վարիլ և եզակա նաբար, որպիսի են սոքա, Գոլորշիք, ծա մելիք, շնորհք, ոգիք, կրօնք, և այլն։ Են և բառք ինչ, որք ըստ ինքեանց ոչ ունին զխտրութիւն ընդ եզական, և ընդ յոգնական. բայց յաղագս փոփոխութե ինչ պահանջեն վարիլ յոգնականաբար։ զո՛ր օրինակ, բառքս այսոքիկ՝ ծանօթ, առօնաւոր, հոգեվար, ունկնդիր, սուտ, խառնելի, ձեռելի, և նը մանք սոցա, ըստ ինքեանց կարեն վարիլ ե զականաբար. բայց 'ի սատանալն զխորութի գոյական անուան, պահանջեն անեզականա բար վարիլ, ըստ այսմ օրինակի. ծանօթս տալ, կալ ընդ ունկնդիրս, կմ յառանտա ւորս. յերկարել 'ի հոգեվարս. 'ի սուտս հա նել. խառնելիք. լինոց. ձեռելիք. եաց։ Զայս ամ, և զոյցին նմանիս յիշատակեալ է մեր 'ի սփիւռս բառից այսր բառարանիս, և աս տէն ևս գրեցաք. զի մի' անհմուտ ոք տե սեալ զնա այնպէս եդեալ, համարեսցի ըղ մեզ' զայն ամ արարեալ յանդէտս, և յայն սակս սկսանիցի ինքն ըստ առաջնորդելոյ

...տրակին բռնադատել զբառսն՝ զա֊
...ն եղանակամասնութեանցն, որով ազ
զեղզումն, և զբառն. զի ծիծաղելի
...լ. Նատէր 'ի կառին խըրում, կամ
ծանօթ տալ. և այլն։

... հանգոյն բաղում անուանքն են 'ի
... մեր, որք անհոլովք են, կամ միայն
... հոլովին, և զայս մանաւանդ ապա
...ածական անուանք, և յածականս
...քն, ըստ որում և զբազումս 'ի նո
...ղաք անհոլով. և զոմանս առ հար
եցաք։ Բայց ոչ տանէաք կանոն, ըղ
...ան յայամ բառարանիս միշտ հոլով
...իր արկանել, այլ թէ հարկն պա
...է, կարէ այս ինչ անուն այսպէս հո
... այն ինչ այնպէս. զոր օրինակ.
...ասել, Թաթաւհերձ երեխայք լինել
...ստ, քան Թաթաւհերձիւք երեխաւք,
... մեք հոլովեալ եմք զսա ընդ Խա֊
...նպէս և ոմանք այնց անուանց, զորս
...նհոլով կամ նախդրիւ հոլովել, ոչ
... անկարելի լինիլ հոլովման նոցա.
...ստարիկօրէն անհոլով վարիլ։ Բայց
...կն պահանջեսցէ, կարեն հոլովիլ.
...ակ, զբառս զայսոսիկ, անպէտ՝ լուց
...ք, եդաք նախդրիւ հոլովիլ. Թ ո֊
...մախակի այնպէս վարին, բայց եր
...ղագս պատշաճաւորութեան ինչ կա֊
...վել. ըստ այնմ Նարէկ. գլ. Ընկա֊
...նպիտաց։ և 'ի հին պարմադիրս ասի,
...լուցկեաց գտանել։ ըստ այսմ և
...նք, կարէ հոլովիլ. զոր օրինակ.
...նոց. կնովք, որ է շաւիղ, կամ զօ֊
րութիւն։

...ք բաղադրեալք 'ի բարբառս մեր,
...րբէք, և կամ հազիւ ուրեք 'ի գործա
... այս ոչ առ 'ի չգոյէ բաղադրական
...ից. որովհետև բազմատեսակ գտա֊
...ա 'ի լեզուի մերում, որպէս համ. հոմ.
...ր. բաղ. փաղ. վեր. անդր. ներ.
... այլք բաղումք. այլ զի ծանրալուր
...գիսի բաղադրութիւնք 'ի բարբառս մեր։
...խուելի է, զի այսպիսի մասնիկունքս
...ակք, են՝ որք յարին 'ի բայս Թար
...րբար, և յայնժամ պարտ է 'ի բաց
... զայնպիսի բաղադրութիւնս և զբա֊
...ղսն, որպէս շարալինանիլ. ներա֊
... բացակատարել. համահետևիլ. ո֊
...նմանակ ասել, լռանալ. մտանել.
...դիլ. կատարել. հետևիլ։ Իսկ եր֊
... նշանականք, և յայնժամ պարտ է
...ի մասին կրկին բառիւ վարիլ։ զոր
... փոխանակ ասելոյ, վերածնելութ.
...անալ, բացազնալ. արտաթքել. ար
...ել. և այլն, ասելի է, վերստին ծր
... անդրէն դառնալ. 'ի բաց զնալ. 'ի
...անել. արտաքս փախել, կամ 'ի դուրս
ժայթքել։

...յց երբեմն այսպիսի մասնիկքս բայս
...են, զի յաւելեալ 'ի վ. պարզ բայի
...են զնա յայլ նշանակութիւն, որպէս 'ի լա
...աւելեալ 'ի վ. պարզ բային՝ խոէ,

որ է գնալ, զմտանիկս զայս, ի՛ն, որ է ներ.
ըստ այսմ՝ խինոէ, որ է ներածնալ, կազմեն
զբայս մտանել։ ըստ այսմ են առնեմ և այլք
անթիւք։ Բայց 'ի բարբառս մեր ոչ դոյ այս
պիսի սովորութիւն, և այն զի պարզ բայքն
մեր ունին մի մի զօրութիւն բաղադրեցելոցն
նց։ Այպս ոչ է պարտ նայելով յայլ լե֊
զուս, ջանալ մուծանել 'ի բարբառս մեր զայս
պիսի բաղադրութիւնս։ Եւ թէպէտ 'ի մե֊
զիս ունիս եդաք 'ի բառարանիս զոմանս 'ի
բաղադրեալ բայից. սակայն այնոքիկ էին
ըստ մասին սովորականք. և 'ի նոցանէ 'ի
կիր արկեալք, որպէս երևին 'ի մատենագրաց։ Եւ
ըստ մասին սակաւ առ 'ի խմանալ. և ոչ յղէս
'ի գործ ածելոյ։

Ժը. Դարձեալ՝ բաղումք 'ի բայից պահան
ջեն 'ի լեզուի մերում վարիլ միայն ըստ ո֊
մանց ժամանակաց, և եղանակաց, կամ ըստ
ոմանց դիմաց՝ և ոչ ամենայնի ըստ նմի. զոր
օրինակ. բայիս այսորիկ. Ունիլ, վարին մի֊
այն՝ սահմանականի, ստորադասականի, և ա֊
ներևութի ներկայքն և անկատարքն, ըստ
այսմ օրինակի. Ունիմ. ունէի. ունիցիմ.
ունիլ։ Իսկ թէ կատարեալքն՝ անցեալքն՝
տպառնիքն և հրամայականն պիտոյ լինիցին,
'ի փոխ առեալ լինին 'ի բայէն, կալնում, Ը
այսմ, կալայ. կալայց. կալ. կալեալ. սա֊
ռի փոխանակ ասելոյ՝ Ունեցայց կը նորա
զանմահութ, ասի՝ կալայց կը նի։ Այնպէս
բայիցս այսոցիկ, նորածնել. նորատեղ֊
ծել. տարամերժել, ստորանկանել, գրեթէ
միշտ անցեալքն 'ի գործ ածին, ըստ այսմ
օրինակի։ Նորածնեալ աւազանաւ. նորա֊
ստեղծեալ բանին յանէից, տարամերժեալ
'ի հօտէ. ստորանկեալ լուսոյն։ Այնպէս և
բայիս Պոյծառացուցանել, գրեթէ սակ 'ի
գործ ածի կատարեալն սահմանականի, և
անցեալն. ըստ այսմ. պայծառացուցան.
պայծառացուցեալ։ Արդ՝ ըստ այսմ են և
այլ բաղում բայք, զորոց զոմանս յիշատա
կեցաք յայամ բառարանիս, բայց ոչ զամ.
կը որոց ուշիմ ընթերցողն պարտի ինքնին
գտանել։

Ժթ. Եւ են բաղում բայք են 'ի բարբառս
մեր, որոց կրաւորականքն վարին իբրև
չեզոքական բայ. որպէս Ասնիլ. գործիլ. վճա
րիլ. ուստի փոխանակ ասելոյ, ոչ այնպէս
լինիցի, ասի՝ ոչ այնպէս գործիցի, կամ վճա
րիցի. և փոխանակ ասելոյ, մի՛ 'ի բացեայ
լինիր, ասի, մի՛ 'ի բացեայ մնայիր։ Իսկ եր
բեմն վարին իբրև չէզոքականս, որպէս
քա, կծկիլ, Թարթափիլ, լքանիլ. շարժիլ.
յաջողիլ, ժողովիլ, գումարիլ, և այլք բա
զումք։ Վը որոց և մեք զբաղումս յայտնե֊
ակաց եդաք որոշ 'ի ներգործականացն, որպէս
զի դիւրին լինիցի որոշումն նշանակութեանց
նց. և զկերպ կիրառութեան, և խնդրառութ
նց ծանիցէ քերթօղն։ Երբեմն և վարին իբ
րև չհասարակ բայ՝ առնլով կրաւորական
ձայնիւ չհայցական խնդիր. որպէս են սոքա,
արկանիլ. հաշտիլ, հմրիլ. հաւնիլ. յարկա
նիլ. և այլք բազումք, զորս ապաստան առ֊

Նեմք

նեմք 'ի յուշիմութիւն ընթերցասիրին. ոպ և զայլ խորութիւս բառից և մասնկանց, և տառից. զի թէպէտ սոքա սմանց երևին ոչինչ բայց իրագէտ Ճարտարաց են մեծ ինչ: Վն զի ոպ վայելչութիւն տան, ոչ միայն պաճանչէ զգեղեցկութիւն ձեռյ, այլ և նիւթոց և նկարուց, և կաճուց, որովք տուեն զարգարի, նոյնպէս և վայելչութիւն սրունեստաւոր ճարտարութեանց՝ բաց 'ի բարեյարմար եղանէ, պաճանչէ զպայծառ խորութիւն, և կանոնաւորութիւն. որովք և պաճանչանի վայելչութիւն լեզուիս, որ փայլի 'ի գիրս նախնեաց և դրոշմեալ 'ի լեզուագէտ Ճարտարաց. ոպ և մեք 'ի յաջորդ բանիս յօրինեսցուք ինչ յաղագս նոյնոյ:

Գովեստ լեզուին հայոց:

ա. Ի՞նչ արդ՝ ոչ ոք ջանայ գրգանօք ունել զնա, զորոյ զազնուութիւն ոչ ծանեաւ. վն որոյ և մեք ցուցցուք ինչ յղչս ազնուութեան հայկազեան լեզուի, որով գուն գործեսցեն գալերք արամեանք անվթար պահել զնոյն: Արդ՝ բաղում ինչ է, վոյ գրոշմեալ հայկազեան լեզուն: Առաջին՝ հնութիւն նր. քանզի լեզու մեր ոչ հնարեցաւ 'ի խառնմանէ բարբառոյ այլոց ազգաց, ոպ են բնիկք 'ի լեզուաց արևելեայց, և արևմտեայց. այլ է մեզ երկնածին, սկսեալ յառաջին դարուց՝ յորս յանցանել աշխարհահեղձոյց պատուհասին, բաբելական ամբարտակին հիմն արկեալ: վն զի առ ժամանակօք, յորս զբօսուցանէ զայս կանգնէին՝ էր ազգ մի և լեզու մի ընդ նմանօց երկրի. որք բաժանեալքն 'ի բազում տանուտերս, և նուաճեալք ընդ միով բռնակալաւ. որ այնկերն էր Նեբրովթ: 'Ի տանուտերանց յայտնի էր գիւցազն հայկայն հայկ՝ նահապետ տանս հայոց, որում ընդ բաժանել զն զլեզուս ազգաց, վիճակեցաւ բարբառս մեր, անուանեալ յայն սակս հայկեան լեզու: Սովաւ հայկ, և ամ տուն իւր ընդ նմանէ նուաճեալ՝ խօսէին անվրդով մինչև 'ի ժամս ձիգս: Ապա յայսմ ամեյայտ է թէ լեզուն մեր է մին 'ի մայր լեզուաց սկսեալ 'ի շինուածոց բաբելական աշտարակին: Թէպէտ և բազումք 'ի լատին և 'ի յոյն դպրաց՝ պնդեն լինել բարբառոյն մերոյ յառաջքան զաշտարակին շինութիւն. ոպ և այլք զերբայեցւոցն տան. զորմէ այժմ մեզ ոչ է խօսել:

բ. Երկրորդն է բազմաբառութիւն. քանզի այնչափ յաճախ և պերճ է լեզուն հայկազեան ընդարձակ բառիւք, մինչև ափշեցուցանէ զմիտս գիտակացն, վն որոյ և չէք հընար զամ բառսն բովանդակել. զի որ գիրք, և կամ որ ատեր պարունակեալ 'ի նախնեաց չիցէ լի նորալուր բառիւք: Նմին իրի թէ հնար էր մեզ զամ երևելի գրեանս 'ի ձեռս բերել, անտարակոյս ասեմ, բառգիրքս այս լինէր երկնապատիկ, ոչ միայն ըստ քանակութեան, այլ և ըստ յոլովութեան բառից: Ոչ գտանես զազգ կամ զշնչաւոր, կամ զկենդանի, կամ զտունկ. կամ զկերտուած, կամ զգործիս, և զայլ իրս, և զմտաւորս նշ, որոց ոչ իցէ անուն 'ի բարբառս մեր, կամ որում առ ձեռն պատրաստ ոչ կարասցէ լեզուագէտն կարգել անուն: Եւ ոչ ասեմ, թէ որք ենն յայսմ բառարանիս պարունակին բովանդակապէս, այլ արտաքոյ սորա կան սփռեալք 'ի մատեանս նախնեաց, որք ոչ եկին 'ի ձեռս: Եւ զարմանք մեծ այսեն, զի ոչ միայն միում իրի մի բառ, այլ զբազմազանս գտանեմք յարաբերեալ, որպէս 'ի ներքոյ 'ի դ. համարն տեսցես:

գ. Երրորդն է հայկազանութիւն բառից. վն զի 'ի բարբառս մեր ոչ միայն են յոգնաթիւ բազմութիւնք բառից, այլև որք ենն՝ հայկազեանք են, և ոչ այլազգականք, և այս ոչ միայն 'ի հասարակ բառս՝ այլև յուսումնականս. վն զի 'ի քերականութենէ մինչև ցաստուածաբանութիւն հազիւ գտանի բառ ինչ, որ չիցէ հայկական, ներհակ այլոց ոմանց լեզուաց, որոց ոչ միայն մակացական բառքն, այլև բազումք 'ի հասարակ բառից են այլազգականք, որպիսի է յարևելս լեզուն տաճկական, որ առնու զանհամար բառս 'ի պարսից, յարաբացւոց, 'ի սկիւթացւոց, 'ի հայոց, 'ի յունաց, 'ի փռանկաց՝ և յայլոց շրջակայ ազգաց: Իսկ յարևմուտս՝ լեզուն լատինական՝ յորում խառնեալ կան անբաւ բառք հելլենականք, ոպ ցուցանեն բառարանք լատինացւոց, և յունաց:

դ. Չորրորդն է յաճախումն նոյնանշանից. քանզի հազիւ գտանի 'ի բարբառս մեր բառ՝ որ ոչ ունի զհամանշանակ բառ ինչ. և բազումք ոչ միայն ունին զմի կամ զերկու նոյնանշանս, այլ և զչորեքսուրս և զտասնասունս, որպէս և ոմանք զքսանևսունս, և առաւել ևս: զոր օրինակ, Արև. արեգ. արեգակն. արեակն. արփի. ակն արևու. ակն լուսոյ. լուսաւոր մեծ: կամ այսպէս: Ծածկել. ամփոփել. գաղել. ղօղել. ղօղեցուցանել. թաքուցանել. զանխլացուցանել. սքօղել. քօղարկել, քօղախնդրել. քօղաւորել. քօղաքօղել. ողջաւորել. քողախուզել. սուզանել. պարտակել, պատրուճակել. տագաւել, վարագուրել, վերարկել. և այլն: Ըստ այսմ իմա և զայլոց բազմաց. զորոց զյոլովս կարես տեսանել յերկրորդ հատորին բառարանիս, զոր յուսամք 'ի շնորհս նն, տպագրութեան 'ի լոյս ածել, ոպ և յառաջ քան խոստացաք:

ե. Հինգերորդն է բազմաբարդութիւն պերճութեան. զի յոգնաձայն բարդութիւնք գրեթէ մինչև ցանհուն բազմանան բառք 'ի բարբառս մեր, յաճախեալք ըստ ամ մասանց բանի. զոր օրինակ.

Ցանուանց պարզից և 'ի բարդից. ոպ հանդայ նաշինջ. գինեսարբու, վայրագատուն, բարեկամատեաց:

'Ի դերանուանց. ոպ, մերասէր. քոյինաշունչ. իւրեանցասէր:

Ցընդունելութեանց. ոպ, կատարողապէտ. տեսանողագուշակ:

'Ի բայից. զոր օրինակ. շիջելափառ. խմաստատեաց. կեցուցիչեց:

'Ի նախադրութեանց, ոպ, յետսամիտ. համդի

պա-

եաց, ենթալուսնեայ:
ային, ոպ, այսօրածին. յաւերժա_
հանապազասուտ:
րկութեանց, ոպ, փաշփաշաւէր. փայա_
ց, ատաղարկու:
ապից. ոպ. խեկատրոհ, թեւախնդիր,
տեաց:
արդին 'ի յանգրադարձից, ոպ գիւ_
ոք. և քաղաքագեւղ: Գանգրագեղ,
ագանդուր. բազկյաջող. և յաջողա_
ն. բերանալի, և լիաբերան. զարդա
ճ, և պաճուճազարդ:
բարդին նոյն 'ի նոյնոյ, ոպ ժիրաժիր.
ր. մեծամեծ. քաջաքաջ. բարձրա_
. չարաչար: Այդ՝ բարդին և այլովք
նար տեսակօք, որք մեծապէս վայելչա
նեն ղշարադրութիւս. և օգտեն որ_
ութեց բանի: Քանզի վայելուչ է ա_
ջրահեղձոյց մահու զկեանսն սպա_
ան խեղդել 'ի մէջ ջրոյ: Ծագեալ
փիահրաշ, քան ծագեալ լոյս զար_
ի քան զարեգակն: Իսկ օգտութիւն է
մ. նախ զի համառօտէ զբանն. քան_
ւանակ արտադրելոյ զնա բազմակոյտ
ք, ըստ այլոց ազգաց, մճարեմք զայն
արդիմ. զի փոխանակ ասելոյ, լոյս
մ կողմանս աշխարհի տարածեալ, ա_
լոյս համատիխու: փոխանակ ասելոյ
թողեալ զնա կան և զկարասիս, ան_
իայն ապաւիլ, ասեմք. Անձնապուր
նել, կմ մաղապուրծ ճողոպրել: Երկ
րդ, զի բառնան 'ի բազում տեղիս ըղ
ութիւն մակբայից. զի փոխանակ ասե_
ատկապէս խոցել, ասեմք, կսկծակիծ
ել. և փոխանակ գրելոյ, արեգակնա
իայլել. ասեմք՝ արփիափայլ ճա_
ճանչել:
եցերորդն է ածանցական անուանց
թիւն, և վայելչութիւն. որովք ուսում_
աց հորդին ճանապարհք ճոխաբա_
: Այլ այսպիսի ածանցական ան_
. բազմաձան ըստ բազմանայոյ ածան_
ակերտ մասնկանց: Իսկ այսպիսի
ունքս են բազումք յոյժ. բաժա_
: ըստ ազգս ազգս. յորոց բազումք
ք եւր համանշանակք՝ ունին զնոյն զօ
զորոց որն և յարմարեսցի կարէ քեր
վարել 'ի գործ. որպիսի է մասնիկս
ւմն, որ բազմատեսակ կերպանայ. զոր
կ:
ոպ՝ յուզումն, որ է շարժումն:
ոպ՝ կատարած. ք կատարումն:
ոպ՝ ապանդ. ք ապանումն:
ոպ՝ ուրասս. ք ուրացումն:
ոպ՝ զանազանակ. ք ղանազանումն:
ոպ՝ պահեստ. ք պահումն:
ոպ՝ հրաժեշտ, ք հրաժարումն:
ոպ՝ բաղխիւն. ք բաղխումն:
ոպ՝ ճռինչ, ք ճռացումն:
ոպ՝ հանդիստ, ք հանգչումն:
ոպ՝ երգմնի. ք երդումն.
ոպ՝ հարուած. ք հարումն:

Ուստ, ոպ՝ թագուստ, ք թագչումն:
Ույթ. ոպ՝ երևոյթ. ք երևումն:
Ույց. ոպ՝ ուռոյց, ք ուռուցումն:
Ուց. ոպ խտրուց. ք խտրումն:
Ուրդ. ոպ յագուրդ. ք յագումն:
Ունդ, ոպ՝ սերունդ. ք սերումն:
Օթ. ոպ լալօթ. ք լալումն:
Օն. ոպ մոռացօն. ք մոռացումն:
Ըստ այսմ են և այլ նոյնանշան մասնկունք
բազումք, զորս կարէ գտանել քաջ հետա
մուտն:

Է. Եօթներորդն է ստուգաբանութեան
յաճախութիւն, և բարեյարմարութիւն,
քանզի հազիւ գտանի բառ, զոր ոչ կա_
րասցէ քաջ լեզուագէտն ստուգաբանել
'ի բարբառս մեր, ցուցանելով գեղեցկայար
մար ղէութիւն, կամ զյատկութիւն ի_
րին, զոր անունն նշանակէ. ոպ կրօնն ստու
գաբանի, կրումն. քանզի նովաւ կրեալ լի
նին յոգիս՝ մեծ և մեծայինք: Կրակն՝ կերակ, ք
կերօղ, զի լափէ զամ: Խնթն՝ խնթումն, զի
ցաւովք խնթէ. Մարդն՝ մարտ, որով լինեն
կեանք նր: Խողքորակն՝ խոզի քուռակ, որ
է ձագ խոզի: Խրախոյսն, խրախալի յոյս:
Ծիածանն՝ ծիր ածան, ք պղնձանակ ածօղ,
այս է տարածօղ. Խարոյկն՝ խարօղ. որ է աա
ղօղ: Կուռնկն՝ կռկռացօղ յունկն, զի յատուկ
է թռչնոյս այսմիկ յանցանել իւրում կռնչել
յականջս մարդոյ. Այդ՝ ըստ այսմ են՝ և
այլ անհամար բառք, զորոց զոմանս ստուգա
բանեցաք յայսմ բառարանիս, ոպ, աշխարհ,
մեծ. մեռելոտի. ծնեբեկ. ջաղաղով. ապաշ
խարել, և այլն. Բայց ոչ զամ. զի փոյթ մեր
էր միայն զմեկնութէ բառից, և զվաղվաղ
կատարմանէ բառարանիս, յաղագս պարա_
պելոյ այլում գործոյ, որ 'ի վր կայ մեզ:
Ը: Ութերորդն է վայելչաբանութիւն, և պեր
ճախօսութիւն. վն զի չէք տրամախոհու
թի ինչ մնաց, և ոչ ծնունդ ինչ հոգւոյ,
զոր 'ի բարբառս մեր ոչ կարասցէ ոք արտա
սանել մեծաքանչ ճոռոմութբ, զի 'ի դէպ
է քերթողաց զօրանալ յայսմ մասին, մին_
չև զմայլեցուցեալ զմիտս ունկնդրողաց՝ ամ
չեցուցանել: ոպ է տեսանել զայս ամ լիով
'ի գիրս լեզուագէտ նախնեաց, յորս է յա_
ռաջագէմ հոգեկիր հռետորն մեր Գրիգոր
Նարեկացին, որոյ բանքն իբրև ոսկւոյ տա
րափ՝ տեղացեալ 'ի վր սիգոյ քարտենի, կմ
ոպ ակունս լուսոյ՝ ընդելուզեալ 'ի նիւթ մե
լանի, ապացուցին յայտնեն զպերճապայ_
ծառ չքնաղութի հայկազեան լեզուի. վն
որոյ արժան է զայսմանէ զբանս մեր ասա
նոր կարճել:
Թ. Իններորդն է բարեխառն քաղցրութի
արտաբերութէ: Վն զի բարբառ մեր միջա_
սահման է ընդ թաւութի, և ընդ լերկու_
թի. զի են լեզուք ինչ, որք յաղագս կարե
իմն նրբութէ՝ կանացի առնեն զբարբառն,
իսկ ոմանք յաղագս հաստագայլին կոկորդա_
լիր բարբառոյ; խրտուցանեն զունկնդիրսն
'ի նողկտանս: Այլ բարբառ մեր խառնեալ
'ի ծայրից սատի, ունի կայան 'ի մէջն, զորմէ

ոչ միայն բաղումք յայլազգի իմաստնոց մը-
կայեն, այլ և փորձն ցուցանէ։

Ժ. Հաներորդն է դիւրաւն ուսանելոյ մե-
զուն մեր. որոյ են բազում պատճառք։ Նախ՝ զի
ոչ վարիմք փոխագրութք, և ոչ նշանագրութք,
որպիսինէացին, և ղՀին եգիպտացւոց իսկ, որով
հարկ էր կայցէ ուսանողին տառապանօք
թափել զուգին իւր՝ 'ի սերտել զնշանագիրսն զայ
նոսիկ, որք պատահեն համբաւիւց սենեացունց։
Երկրորդ՝ ոչ է մեր սովորութիւն, թողուլ 'ի
բառս զորութեանական տառս, և մանաւանդ
զձայնաւորս, որք ասեն ասորասցիք. այլ
թէ այս որչափ խուզ լինի ուսանողին զբար
բառ, վկայեն նոքա, որք առեալք են ըզ
փորձ։ Երրորդ՝ ոչ ունիմք զսեռս, ոչ յան
ուանս, ոչ 'ի բայս, ոչ յընդունելութիւս,
և ոչ յայլ մասունս բանի, որք ունին արա
բացիք. հելլենացիք. լատինացիք, և այլք ո-
մանք յազգաց։ Վա զի սովորութիւն է այսպի
սի ազգանց փոխել գրեթէ զամ բառս երե-
քումբք սեռիւք ըստ վերջաւորութեան.
որք հելլենացիք վերջիւքս . օս . ի . օն . զոր օ-
րինակ։ Արականն . օռթօս ։ Իգականն . օռթի։
Չեզոքականն . օռթօն . որ է՝ ուղիղ։ Իսկ լա-
տինացիք վերջիւքս . ուս . այ . ում ։ զոր օրի-
նակ. Արականն . պօնուս ։ Իգականն . պօնայ։
Չեզոքականն . պօնում, որ է բարի։ Այլ 'ի
մեզ ոչ գոն այսպիսի յանդաւորականն սեռք.
վա զի՝ թէ զարականն, թէ զիգականն, և թէ
զչեզոքականն կոչեմք, ուղիղ, կմ բարի, ա-
ռանց ամ խտրութեան։ Ուստի յայտ է, թէ
յայլ լեզուս, գրեթէ վա միոյ իրի . պար-
տիցք սերտել զերիս բառս, բայց 'ի մեզ զմի
միայն։ Եւ զի 'ի բազում բառս սեռանակ
...ազգաց, ոչ են նշանք սեռիցն այնպէս յայտ
...ի, որք եդաք 'ի վերոյ, այլ են 'ի ծածուկ,
...մ երկուց սեռից հասարակ. զոր թէ ոք
...այնպէս ոչ ունիցի 'ի մտի՝ կաշկանդել
...այ 'ի խօսելն, կմ 'ի շարագրելն զիմն։ Իսկ
...է խօսիցի, կմ գրիցէ որպէս և դէպ լի-
...ցի, ծաղր լինի. որք թէ ոք 'ի մեզ ա-
...ցէ . ծօ ադջիկ, կմ բօ ծօնե։ Բայց 'ի բար-
...առս մեր ոչ ոք կրէ զայսպիսի դժուարու-
...իւս, և ոչ պէտս ունի այսպիսի սերտողու-
...եց։ Վա որոյ և ուսումն լեզուիս մերոյ է՝
...իւրին, և բառքն մեր ազատ՝ այլայլելոյ 'ի
...վերջաւորութեց. ուստի և դիւրին և
...յելուչ ձևանան 'ի մեզ նոյնավերջ տառ-
...ւորք. և արձակերասան խաղան ուսում-
...ակերք յառաջադէմ շարադրութեց։ Իսկ չոր
...րդ պատճառ դիւրութեն լեզուիս մերոյ է
...ատութիւն բայիցն 'ի բաղադրական մասան-
...ց, որք մեծապէս արգելուն զհամբաւական
...երտելոյ և 'ի հեշտաւ հասու լինելոյ նը
շանակութեն բառին։

Մետասաներորդն է անվթար հեղելն,
...արբերելն, և ուսանելն 'ի բարբառս մեր
...ազգական լեզուս. և այս պատճառի 'ի
...տեսակ այլևայլութէ հնչմանց բառից,
...գրեթէ պարունակեն զհնչմունս այլոց
...ց. այլ և 'ի յաճախութէ տառից, որք
...թէ զերծանելոյ թանձր քան զայլս

բնիս ամ ազգաց, վա որոյ և դիւրաւ լինի
հեգել մեզ զամ հնչմունս։

ԺԲ. Երկոտասաներորդն է՝ վայելչութիւն հա-
ռավեց, և հոլովմանց, և ընդրութեց։ Նաև
յոգնականացուցիչ մասնկանց, որք բազմա
տեսակ ձևանալով, հանդերձեն զնիւթ
վայելչաբանելոյ 'ի բանաստեղծութիւնս, և յա
տենաւորս, և յայլ քերթութիւնս, զորոց ըզ
հաստատութիւն տեսցես 'ի ներքոյ։

Մասնիկք յոգնականացուցիչք։

Ք. զոր օրինակ. աւազունք. կամակալք.
մեղկաղէտք։
Այնք. զոր օրինակ. հետևանք. կր հետևմունք։
Անի. զոր օրինակ. աւագանի. կանանի. հան
դերձանի. ներբողանի։
Իկք. զոր օրինակ. նախատինք։
Իք. զոր օրինակ. ականողիք. ճապաղիք. շը-
նորհակալիք։
Ունք. զոր օրինակ. անուշունք. եղխկատու-
տունք. երազունք։
Ոյք. զոր օրինակ. բաշխոյք. բարոյք. գոր-
ծոյք։
Ոտի. զոր օրինակ. ոսկերոտի. կր ոսկերք։
Որայք. զոր օրինակ. արարորայք. գեղորայք.
կալորայք։
Եան. զոր օրինակ. գրեան. իշեան. խոզեան.
չորեան։
Եայք. զոր օրինակ. վանորեայք. գեղօրեայք։
Երայք. զոր օրինակ. վաներայք։
Եար. զոր օրինակ. բարձկնեար. կր բարձիկք։
Եր. զոր օրինակ. ներդեր. կշտեր։
Տի. զոր օրինակ. ծակոտի. մանկտի։
Երբեմն ևս կրկնելով. զոր օրինակ. ընտիր ըն
տիր. նոր նոր։ կամ այսպէս. ժիրաժիր. մե
ծամեծ. որք զմիոյ ոչ ասին։

ԺԳ. Այլ թէ զինչ պէտք են յաղագս բարուք
մեկնութեան բառարանիս. և թէ իցեն
ևս ինչ ինչ, զոր արժան իցէ գիտել. ծանիր.
զի որ կամի ըստ կարգի վարել զբառարանս
զայս, պարտի գիտել փոքր մի զքերականու-
թեան, և քաջ ճանաչել զկարգ այբուբենից։
Զի ամենեքին անգէտն գրոց լեզուի, ոչինչ
շահի՝ ի մատենէս աստի, բայց միայն թերևս
օգուտ ինչ լիցին նմա ռամկական բառքն ե-
դեալք զկնի գրաբառաց. սակայն եթէ և
զնոսա կարասցէ որոշել, թէ որում գրաբա
ռի համեմատին։ Վա զի այնպիսիքն յայտ
են 'ի բազում տեղիս գթեն. զոր օրինակ 'ի
մեկնութեն բառիս Վերադիր. եդաք մեք
նօտր գրով զռամկական բառս զայսոսիկ.
փէօշէ ...։ որք են մեկնութիւն գրա-
բառ բառիցս, երբուծ զոհին։ Արդ՝ ան-
գէտն գրաբառ լեզուի, տեսեալ զնօտրագիր
բառսն՝ փէօշէ ..., համարի մեկնու-
թիւն սկզբնագիր բառին վերադիր. և ըստ այնմ
'ի կիր արկանէ, և խօսի զնմանէ. որ է մեծ
սակար, և ընդդէմ դիտաւորութեան մե-
րոյ։

ԺԴ. Իսկ որ զկարգ այբուբենից ոչ գիտիցէ,
ոչ երբէք կարէ գտանել զբառն՝ զոր խնդ-
րէ. և թէ գտցէ, չարաչար տառապի. վա
որոյ որ ոչ կամի զայս, նախ պարտական է

_ղկարգ այբուբենից․ և այնպէս ը
գտանել։ Երէ առ՚ի դիւրութիւն այս_
ս ջանացաք զՃմ բառս մատենիս զի
ի զկնի միոյ․ ըստ կարգի այբուբե
միայն ըստ սկզբնատառիցն, այլ և
գրոց՝ յորոց հետեւին բառքն։ Եւ ոչ
ք ըստ ոմանց՝ նախ դնել զսկզբնա
և ապա զերկրորդն ՚ի նմանէ ըն նմա_
լ․ զոր օրինակ․ Նախ դնել զբառս՝
և ապա ՚ի ներքոյ նորա մեկնել ըղ
Սրբափայլ․ Սրբաբեհեզ․ և այլն։
այսպիսի բառարանս կարի իմն տան_
տառապեցուցիչ լինի որոնողաց ըղ
Երէ զի որ ոչ գիտէ, թէ այս ինչ
ադի յայս ինչ անուանէ, ոչ երբէք
տանել զայն ՚ի բառարանի․ զի որ
է, թէ ծառաքաղն ծագի ՚ի բառէս՝
վա այնորիկ է ՚ի ներքոյ նր, զնորդ
գտանել զնա․ զինա յանդէտս լինել
րգի այբուբենիցն որոնէ, որով ոչ
կարէ գտանել։

Լ յաղագս սեռականաց անուանց ա_
որք ունին զայսպիսի դժուարութիւն
, պարտ է գիտել, զի զանց արարաք
սեօք, առանձին մեկնել զնա ը ձմ
ն․ այլ զուղղն առանձին, և զսոյն
ին, զկոյրն առանձին․ և զկուրացն
ին․ և այս յաղագս բազմաց․ Նախ
ծիծաղական լինէր բառարանս մեր։
դ՝ զի մի՛ նոյնն կրկնեսցի բազում ան
երրորդ՝ խնայեցաք յանձանձումն ու
սանիլն բառարանիս․ քանզի սոյն մա
որ այժմ է իբրու ՚ի չափ ծծաշնչի և
յայնժամ լինէր հնգապատիկ և վե_
պիկ, և առաւել ևս, որ երևի անտե
ց և յայսմ խղճեցաք ՚ի պարզամիտսն՝
սեռականս անուանց ոմանց, որք ա_
անյայտ էին, թէ ուստի՛ ծագի_
դաք առանձին, և զմեկնութիւն առա
՚ի մեկնութիւն անուանականաց նց։
յսմ օրինակի։ Դրդան։ || տես ըղ
Դուրդն։ Խուան։ || տես զԽուան։
րձլ, առ՚ի դիւրին գտանել զբառս՝
գիտել և զայս․ զի բազումք ՚ի բա_
րբեմն գրին տառիւս ը․ և երբեմն
նր․ վա որոյ թէ դէպ լիցի ումեք
անել զբառ ինչ տառիւս, ը․ պարտի
առանց նորին, և գտանէ․ այլ զըս
՚ի բառն Սպանդ․ և զըննծինն ՚ի
կննծիթ։ Սոյնպէս թէ ոք ոչ գտցէ
տառիւ՛ ը․ պարտի որոնել տառիւս,
տանէ․ այլ զըխմնն ՚ի բառն ըղխմն․
լն ՚ի բայն ըղմբրել։ Երէ ևս՝ զբազում
զորս ոչ գտանես յայսմ մասին բառա
, այլ՝ խնկենի․ խորդալ․ ընթրել․ ըն
և կամ գտանես, բայց ոչ ըստ ձմ նը
ութեցն, հետազօտեա՛ ՚ի միւս հատորն
ս ձնացորդաց։ Զսոյն իմա և զայնց
, զորս ՚ի տեղիս տեղւոյ ասացեալ է
ս զայս ինչ բառ, և դու գնաս տե
և ոչ գտանես, որպիսի է բառս մա
, կամ պաշտեցուցանել․ որք յառա_

քել տեղին ոչ ունին զհամանշանակ բառսն․ քանզի յաղագս փութոյ տպագրութեան վրի պեցան ՚ի բառարանէս, զորս լրացուցաք ՚ի
բառսն ձնացորդաց․ վասն որոյ տե՛ս անդ։

Ե․ Պարձեալ, թէ դէպ լիցի ումեք տե_ սանել ինչ յընթացս բառարանիս, որ տար բեր իցէ ըստ հոլովման, ըստ ուղղագրութեան․ ըստ դրոյ․ ըստ կանոնի․ և ըստ այլոց հան գամանաց քերթողութեան, յայնմանէ ձմէ, զոր եղեալ է մեր ՚ի գիրս քերականութեան, և յայլ մատենանս արարեալս․ կամ տպագրեալս ՚ի մէնջ, ոչ պարտի համարել ինչ․ վա զի զնա ոչ ուանդեցաք իբրև զընդհանրական կա_ նոնս, այլ այլ գտաք ՚ի տեղիս տեղիս՝ ե_ դաք այնպէս։ Սակայն առ սյսու բառարա նաւ եղև ընդհանրական և մանրակրկիտ քըն նութիւն բառից․ և որ ինչ ստուգագոյն և սեպհականագոյն էր լեզուին մերում եկն ՚ի
յայտ․ և մեք ըստ այնմ գրեցաք․

Զ․ Պարձեալ՝ յընթեռնուլն, կամ ՚ի գործ ածելն զբառս այսր բառարանիս, պարտ է զգուշանալ․ զի բազում բառք են, որք հոմա նիշ են․ կամ ունին զբազմազան նշանակութիւն․ վա որոյ ոչ է պարտ զմին և եթ ունիլ ըմբռնել, և զձմ գիրս ջանալ այնմ համեմատել, կամ զայլ նշանակութիւնսն խոտել․ քանզի ոչ լե զուն մեր, այլ մեք լեզուին պարտիմք զհետ երթալ․ վա որոյ զհամեմն պարտ է պահել հոմս, և յորժամ զմին ՚ի նշանակութեանց գի տէ ոք, զմիւսն մի՛ անգոսնեսցէ, կամ սուտ համարեսցի, կամ զհեղինակն եպերեսցէ․ զոր օրինակ՝ մինչ լսէ ոք, խառնել ձեռն ՚ի ձեռն, կամ զփեղկս ընդ միմեանս, ոչ պարտի ասել, սխալ է գրեալն․ քանզի խառնելն ոչ միայն նշանակէ շփոթել․ այլ և կցել և կամ միա_ ւորել։ Սոյնպէս իմա և յաղագս բառիս՝ կա կաչ․ քանզի երբեմն նշանակէ սոխակ, երբեմն՝ ճնճղուկն, այլ ՚ի գործածեն ՚ի կողմանս ես_ դոկիոյ․ ըստ որում և մեք յայսմ մասին ե_ դաք։ Իսկ երբեմն լորն, այլ հասարակօրէն նշանակէ յայլ գաւառս հայաստանեայց․ ըստ որում և դիպաւ յերկրորդ հատորն բառա_
րանիս, զոր հանդերձեմք տպագրել։

Է․ Բայց և զայս ոչ ուրանամք, զի այն ձմ զոր եդաք ՚ի բառարանիս՝ կարեն և այլազգ մեկ_ նիլ, կամ ունիլ և զայլ նշանակութիւն ինչ․ զոր մեք ոչ նշանագրեցաք։ զի որչափ և ջա նացաք ոք յայսմ կատարեալ լինիլ, տակա_ ւին ՚ի բազումս գտցի վրիպեալ։ Սոյնպէս իմա և յաղագս հոլովմանց անուանց եդելոց ՚ի բառարանիս․ վասն մի՛ լիցի ումեք կարծել, թէ որ ինչ եդեալ կայ ՚ի սմա, այսպէս պարտ է հո լովել հարկիւ, և ոչ այլազգ։ Վա զի մեք զայն ձմ եդաք, զոր ինչ ցուցանէր հասարակ կա նոնն․ և հասարակաց կիրառութիւն։ Բայց քան զի լեզուն ոչ կարէ կապիլ ձմէ ընդ կանոնօք, վա որոյ եթէ հարկ ինչ լինիցի անուան ի_ րիք այլազգ հոլովիլ, չեզեսցի ընդ տանել կանոնն մեր․ զոր օրինակ․ զբառս զայս՝ լե զու, հոլովեցաք․ լեզուի․ աւ․ աց․ օք․ բայց կարէ և ըստ տեղւոյն հոլովիլ․ լեզուաց․ ով․ աց․ ովք։ ըստ այնմ Եզեկ․ 17․ 20․ Ամ յեղ

յեղուկ ըեղուճով, անկցի 'ի չարիս ։ Եւ Ե․ րեմ․23․31․ տես՛ զմարգարէս 'ի ըեղունոյ։

Ը․ Այնպէս իմա և յաղագս հոլովից և ըը ծորդութեց, և այլոց նմանեաց․ զորոց և եգաք զաղգս ազգս՝ ոչ թէ կամեցաք աւան գել ուսումնասիրաց, թէ նոքա ամենեքին են նոյնակերպ աղնիճք, և անխոտիրք․ վո զի և Է այսպիսի ուրուշմունս բազում խոտուեք մաանեն․ և զի են ոմանք որք ընտիրքեն, և են որք ոչ, կամ հասարակ ։ Կալ քեզ օրինակ զհո լովմանց ։ Ընտիր է ձեղուն, ձեղունան, և հա սարակ․ ձեղուն, ձեղունի ։ Ընտիր է մեղր՝ մեղու, և հասարակն՝ մեղր՝ մեղեր ։ Ընտիր է թանձր․ թանձու․ և յոււի թանձր․ թան ձեր ։ Այնպէս իմա և յաղագս յատուկ ան ուանց․ քզի ընտիր է սոկրատէս՝ սոկրատայ, որոգինէս՝ որոգինեայ․ ախմոթէոս՝ ախմո թեայ․ և հասարակն՝ սոկրատեսի․ որոգինէ սի․ ախմոթէոսի ։ Իսկ ընտիր՝ յօհաննէս, յօ հաննու, և գաւեհկական, յօհաննէսի․ կամ նի սի ։ Զայն գտցես և 'ի ըծորդուլնս բայից․ քանզի ընտիր է բեկանել, և հասարակ բե կել․ ընտիր է ըուճայ, և անսովորական՝ ըուե ցի․ ըստ այսմ իմա և զայլոց ։

Թ․ Օյս ասեմք և զղանազան կերպից գը րելոյ զնոյն բառն․ զի ոչ ամ կերպք են ըն տիրք կամ բուռք, այլ ոմանք ։ Վո զի ընտիր և բուռն է գրել սեպհական, քան սեփհական՝ յոպոպ, քան ոպոպ․ յուռութուղունք, քան ուռութուղունք․ նեարդ, քան նիարդ․ նժ դեհ, քան նշդեհ․ չիթ, քան չիտ ։ շողոքորթ քան շողոքորդ․ թակարթ, քան թակարդ ։ ըստ այսմ իմա և զայլոց․ զորս պարտիս ընտ րել, և այնպէս 'ի կիր արկանել․ և ուսուս ցէ քեզ զընդրութիւն զայս, Նախ յաճախ պարապութիւն գրոց․ և երկրորդ՝ կերպ գրե լոյն մեր զայսպիսի բառս․ զի ըստ մեծի մա սին, որք ընտիրք էին յառաջադիր արարաք, և որք ոչ՝ զկնի դասեցաք՝ ըստ այսմ օրինա կի․ թակարթ, կամ թակարդ ։ Եւ կամ զընտիրն մեկնեցաք, և զորս ոչ էին ընտիրք՝ առաքե ցաք 'ի մեկնութիւն ընտիր եղելոյն, զոր օրի նակ․ Ուռութուղունք ։ Ա տես զՅուռու թուղունք ։

Ժ․ Իսկ յաղագս ռամկական բառից եդե լոյ յայսմ բառարանիս նոտր գրով, ծանիր․ զի ոչ են նոքա ամենեքեան հայերէն, այլ բժիք 'ինոցանէ են այլազգական․ կամ տաճ կական, որպիսի են, յօփարէայ, չէֆին, չէ+ին․ հինէ․ այլանձէ, և այլն ։ այլ կոչեցաք զնոսա ռամկականս, ոչ թէ զայլազգականն հայե րէն կարծելով, այլ զի սովորութիւն է ռամ կաց 'ի խօսիլն հայերէն՝ խառնել զայսպիսի բառս, և վարել նոքօք իբր հայկական բա ռիւք, և յայս միտս ոչ անուանեցաք զնո այլազգաբառս, այլ ռամկականս ։

ԺԱ․ Եւ արդ աւասիկ քեզ հասուցաք յա ւարտ զկեցեալն գլխակարգութիւնն՝ զոր խոստացաք ։ Այլ եթէ գտցես զմեզ վրի պեալ 'ի սփիւռս բառից այսր բառարանիս, ներեա, վո զի զայն ոչ կամաւ գործեցաք, այլ յանգէտս․ մանաւանդ զի սէր շահի քոյ զմեզ յայնպիսի տաժանական գործ պատա ռեցոյց, յորում հրաշալի է յաւէտ ոչ վրի պիլն, քան 'ի բազում տեղիս գթելն ։ Զի թէ մի ինչ էր, կամ տասն, կամ հարիւր, ո րոյ զգուշութիւն զգործս մեր անվրէպ առ նէր, ապաքէն խուսելով խուսէաք յայնմա նէ, այլ զի հազարք հազարաց են և բիւրք բիւրուց, յորոց պարտ է զգոյշ կալ, վո որոյ ոչ են զարմանք, թէ 'ի միում գթեալ իցէ մեր ։ Այլ զոր այժմ արժան է ինձ ասել, այս է․ զի խոնարհամիտ սրտիւ ընծայեմ քեզ զպտուղ բազմամեայ աշխատութեանս՝ նուէր սիրոյ․ զի ցանկալի է ինձ յինէն առ նուլ և քեզ տալ, և որոց քում սակի են, վո զի որինչ իմ է, քոյ է․ և որ ինչ քո, իմ․ վո որոյ և ծառայելս իմ քեզ՝ պարծանքեն ինձ․ մանաւանդ թէ և լրումն պաշտաման իմոյ, և իմոցս․ վո զի 'ի սկզբանէ անտի այդ ես, նոյնպէս և միաբանութիս մեր կարգեալ կայ 'ի սպասաւորութիւն բանի հայկազեան ազգի, 'ի փառս քոյ ... մերոյ, որ է օրհնեալ յաւի տեանս․ ամէն ։

ՈՒՑԱԿ ԻՐԱՑ ԻՆՉ, ՉՈՐՍ
ԺԱՆ Է ԳԻՏԵԼ ԱՅՆՄ, ՈՐ ԴԻՊԻՐ ԱՐԿԱՆԵԼ
ՕՐԱՈՒԳԻՐՔՍ ՕԱՅՍ.

...տրութիւն ձեռնարկանական համառօտագէտ բառից, որք 'ի գրելն գեղջն յայամ
բառարանիս եդեալ կան ։

երգարծ. կամ ներգոր. և կամ
ներգ ։ | Նշանակէ զներգործա
կան բայն, որ դիմաբաժանի
ընդ կրաւորական բայից ։
Չէզոք. կամ չէզոքա ։ | Ցու_
ցանէ զչէզոքական բայն. զոր
...ք որոշակի փոխանակ ներգործակեր
...ն. եթ փոխանակ այնց բայից, որոց
...ք են իբրև ներգործականի. և նշա
...ութիւն, ոչ ձայնակրականի. որպէս
...ն սոքա. Անցանել. նուաւել. որոտալ ։
...ջ. կամ ընդմիջա. և կամ ընդմիջակ ։ |
...անէ զընդմիջակերայն. զոր եդաք փո
...ակ այնց չէզոքականաց, որք միջական
'ի մէջ ներգործականաց և կրաւորա_
...աց. հաղորդելով նոյ ձայնիւ ըստ ա_
...ց ժամանակաց, և եզանակաց, որպէս
...ն սոքա. գոհանալ. յենուլ. զբօսնուլ ։
... կամ ձայնակր. և կամ ձայնակրա ։ |
...նակէ զձայնակրական բայն. որպէս
...սոքա. անկել. մատչել. բաւանիլ ։
...գ. կամ անցողա ։ | Ցուցանէ զանցողա
... բայն. որպէս են այսոքիկ, զօրացու
...ել. կատեցուցանել ։
...ական ։ | Խնացուցանէ զհասարակ բայն.
...ւսի զայնց բայից. որք մի և նոյն ձայ
... վարին ներգործաբար, և կրաւորա_
... որպէս են սոքա. համարիլ. դա_
...իլ ։
... կամ անեզա ։ | Արտաքսայականէ զանե_
...անն. և զայս եդաք առաջի այնց ան_
...նից, որք զեզական ոչ ունին. կամ եզա
...ապէս ոչ վարին. որպէս են սոքա.
...ք. կիրք. աղթարք ։
...գ. կամ անյոգնա ։ | Ցուցանէ զանյոգ_
...կանն. և զայս եդաք առաջի այնց ան
...նց, որք զյոգնական ոչ ունին. կամ
...ոգնականաբար ոչ ածին 'ի գործ. որպէս
են սոքա. խաւար. լոյս. լուսին ։
...ք. կամ նախդրիւ. և կամ նախդրիւ հոլո
։ | Զայսս եդաք առաջի այնց ան_
...նց, որք հոլովին միայն ըստ այնց հո
...լից, որք նախդրիւ վարին. առանց հո
...լոյ թ վերջաւորութ. որպէս են այսո
... մեկին. 'ի մեկին. զմեկին. նմանն. 'ի նմանն.
...ան. նմանք. 'ի նմանս. զնմանս. և այլն ։
...կ ։ | Նշանակէ՝ ռամկօրէն, այսինքն ռամկա_
...ն լեզուաւ ։
...։ | Նշանակէ՝ տաճկերէն ։

Բացայայտութիւն հոլովակերպ մասնկանց վերջաւո
րից. եղելոց յայամ բառարանիս ։

Ի. իւ. իւց. իւք ։ | Ցուցանեն սոքա զբառն
հոլովել ընդ Խաչիւ ։
Ի. աւ. աց. օք ։ | ընդ Նշանաւ ։
Ոյ. ով. ոց. ովք ։ | ընդ Աթոռով ։
Ւոյ. ւով. ւոց. ւովք. կամ եաւ. եաց. եօք ։
| ընդ Մատանեաւ ։
Ան. ամբ. անց. ամբք ։ | ըստ Եղեգամբ ։
Եան. եամբ. եանց. եամբք ։ | ըստ Լաղութեամբ ։
Եայ. եաւ ։ | ընդ Ոփնեաւ ։
Այ. աւ ։ | ընդ Վարդանաւ ։
Եր. երբ. երց. երբք. կամ երաց. երօք ։ | ըստ
Աղբերբ ։
Եղ. եղբ. եղաց. եղօք ։ | ընդ Սկաւեղբ ։
Ին. ամբ. անց. ամբք ։ | ընդ Անձամբ ։
Ու. ու. ուց. ուք. | ընդ Ցլով ։
Այս յառաջելոցս յայտ է, թէ զոր բառ,
որ ունի զմի կամ զերկու 'ի վերայեդեալ
մասնկանց առաջի իւր, 'ի հոլովելն իւ_
րում ըստ այնց վերջաւորի. զոր և 'ի յըն
թեռնուլն պարտիս արտաբերել զնա մի_
անգամայն ընդ մասնկանն. և ոչ զբառն
առանձինն, և զմասնիկն առանձինն. զոր
օրինակ ։
Ընծայ. ի. իւ. իւց. իւք ։ Պարտիս արտա
բերել՝ ընծայի, ընծայիւ. ընծայից. ըն_
ծայիւք ։
Մամուլ. մլոյ. ով. ոց. ովք ։ Պարտիս ար
տաբերել՝ մամլոյ. մամլով. մամլոց. մամ_
լովք ։
Եղունգն. զնգան. ամբ. անց. ամբք ։
Պարտիս արտաբերել՝ եղնգան, եղնգամբ,
եղնգանց, եղնգամբք ։ Սոյնպէս և զայլսն ։
Ըստ այսմ ձևոյ և յաղագս դիմառութիւն մասն
կանց, որք կան առաջի բայից. զոր օրի_
նակ ։
Զմնեմ. եցի. եա. ել ։ | Ցուցանեն սոքա
զբայն լծորդել ընդ Սիրեմ բայիւ ։
Ազդեմ. ացի. ա. ալ ։ | ընդ Լուանամ
բայիւ ։
Զգենում. եցայ. ցիր. նուլ ։ | ընդ Ըն
թեռնում բայիւ ։
Ծաղկիմ. եցայ. եայց. իլ ։ | ըստ Այնիմ բայիւ ։
Բարձրացուցանեմ. ացուցի. ացո. անել ։
| ընդ Ամրացուցանեմ բայիւ ։ ըստ այսմ
և յայլ բայս ։
Արդ զայսս եա նման հոլովակերպ մասն

կանց

կանց պարտ է արտաբերել միանգամայն ընդ բային․ զոր օրինակ ։
Հնձեմ․ հնձեցի․ հնձեա․ հնձել ։
Աղամ․ աղացի․ աղա․ աղալ ։ և այլն ։

Նշանակութիւնք համառօտագրեր անուանց մատենից․ յորոց հանեալ է մեր գիրքս ։

Խորեն․ կմ Խոր․ ա․ կմ Բ․ կմ Գ․ այլ․ 1․ կամ 2․ և այլն ։ || ցուցանէ զպատմագիրքն Մովսէսի Խորենացւոյն․ Իսկ հայերէն Թուանշանքն ցուցանեն զգլուխ գրոցն ։ իսկ այլաղգականքն զԹիւ իւր գլխոյն ։ Եւ վանկս՝ այլ․ զայլոցն ։
Խորեն․ յաշխարհագր․ || Նշանակէ զգիրս աշխարհագրութեան Մովսէսի Խորենացւոյն․ որ է յառաջին աշխարհագրքին․ զոր և ոմանք գրեալ կամ ասեալ ասեն ընդ այլ մասանս ։
Նարեկ․ կմ Նար․ ա․ կմ Բ․ և այլն ։ || արտայայտէ զգիրս աղօԹից սրբոյն գրիգորի Նարեկացւոյն․ իսկ Թուանշանքն ցուցանեն զհամար գլխոյն ։
Նարեկ․ ՚ի մեկն․ երգոց․ կմ երգ․ || ցուցանէ զգիրս մեկնութեան երգերգոցին զարարեալն ՚ի սրբոյն գրիգորէ Նարեկացւոյն ։
Շնորհալի․ կմ Շնորհա․ || նշէնէ զԹուղԹսն ներսէսի շնորհալւոյն, որ առ համօրէն հայաստանեայս․ և առ այլ ոմանս ։
Շնորհալին․ յողբան եդեսիոյ ։ || ծանուցանէ զգիրս ողբերգութեն ներսէսի շնորհալւոյն արարեալ ոտանաւոր չափմամբ առ կործանմամբն եդեսիոյ մայրաքաղաքին․ որոյ սկիզբն է՝ Ողբասցէք եկեղեցիք ։
Յս որդի․ || ցուցանէ զգիրս պատմաբանականն և մեկնողականն ներսէսի շնորհալւոյն յօրինեալ ոտանաւոր չափմամբ․ որ ՚ի սկզբն իւրմէ անուն առեալ՝ յորջորջեցաւ Յս որդի ։
Լամբրոն․ կմ Լամբր․ և կմ Լամբ․ || յայտնէ զգիրս ներսէսի լամբրոնացւոյն․ որք են բազումք․ այսինքն են, գիրք ատենաբանութե․ գիրք մեկնութե սաղմոսացն դաւԹի․ գիրք մեկնութե կաթողիկեայցն յօհաննու աւետարանչին․ որ ՚ի սկզբն իւրմէ անուանի՝ Էր ընդ եղբարսն ։ Գիրք ատենաւորաց արարեալ ՚ի վրդ ներսէսի շնորհալւոյն, և այլք նմանք ։
Մծբն․ ա․ կմ Բ․ և այլն ։ || Նշանակէ զգիրս սրբոյն Յակոբայ Մծբնայ հայրապետին․ զոր յօրինեաց ՚ի խնդրոյ սրբոյն գրիգորի լուսաւորչին մերոյ, ՚ի վր հաւատոյ․ և պատահնելոց առ հաւատս ։ Իսկ Թուանշանքն ցուցանէ զբաժանմունս գլխոյն ։
Կե․ 1․ հատ․ ա․ կամ 2․ հատ․ ա․ և այլն ։ || արտայայտէ զգիրս մեկնութեն յօհաննու աւետարանչին՝ արարեալ յոսկեբերանէն ։ Եւ առաջին Թուականքն ցուցանեն զհատուածն․ իսկ երկրորդքն զճառսն ։
Կիւր․ եճմի․ ա․ կմ Բ․ և այլն ։ || ցուցանէ ըզգիրս սրբոյն Կիւրղի՝ հայրապետին երուսաղեմի, զանուանեալն՝ Կոչումն ընծայութե ։ Որոյ Թուանշանքն յայտնեն զհամար գլխոյն ։
Ագաթ ։ || Նշանակէ զգիրս ագաթանգեղոսի մեծի ատենադպրին տրդատայ հայոց արքայի ։
Կիւր․ պարապ․ || յայտնէ զգիրս կիւրղի հայրապետին աղեքսանդրիոյ, զկոչեցեալն Պարապմանց ։
՚Ի գիրս գրիգ․ ածա․ կմ սուկ՝ գրիգ․ ած․ ։ || Նշանակէ զգիրս գրիգորի ածաբանին ըզկոչեցեալն՝ Առ որս ։
՚Ի գիրս դաւԹ․ անյաղԹին․ կմ փիլիսոփ ։ || ծանուցանէ զգիրս սահմանաց դաւԹի անյաղԹ փիլիսոփային․ յորում ճառեալ լինի և զհինգ ձայնիցն պորփիւրի ։
՚Ի փիլիսոփ․ պորփիւրի ։ || ցեկուցանէ ըզգիրս մեկնութե իւր արարեալ ՚ի վր ներածութեն պորփիւրոսի փիլիսոփայի ։
՚Ի գիրս կանոնաց ։ || ցուցանէ զկանոնագիրքն արարեալ ՚ի սրբց հարց ։
՚Ի վարս հարց․ Բ․ կմ Գ․ և այլն ։ || արտայայտէ զհարանց վարքն․ իսկ Թուանշանքն ցուցանեն զհամար գլխոյն ։
՚Ի հին պատմագիրս ։ || զաս ՚ի գործ ածաք փոխանակ բազմաց պատմագրաց․ ընդ որս է պատմաբանական գիրք յօհաննու կաԹողիկոսին․ բուզանդայն․ սոկրատայն․ զենոբայն, և այլոց նմանեաց ։
՚Ի ճառս ինչ ։ || զսա եդաք փոխանակ այլ և այլ գրոց, որք իբրև զճառս յօրինեալք են ՚ի նախնեաց․ որպիսի է մեկնութի ինչ եսայեայ մարգարէի․ Յաճախապատումն՝ և այլք բազումք ։
Յայսմա․ կմ Յայսմաւուր ։ || Նշանակէ ըզգիրս յայսմաւուրաց ։ Ըայս են և այլք անուանք գրոց՝ սփռեալք ՚ի բառարանս մեր ընդ զանազան բառիւք․ զորս Է լսելն կարէ ճանաչել ընԹերցողն․ վն որոյ և ոչ դասեցաք զնս ՚ի սոյն կարգ բացայայտութե ։ Իսկ յաղագս անուանց գրոց ածաշնչին պարտ է գիտել․ զի զնո զանց արարաք ՚ի սոյն կարգ մուծանել նախ՝ յաղագս յաճախութեն, որով տարաւանհման ձգտիւր ճառս այս ։ Եւ երկրորդ՝ յաղագս քաջայայտ լինելոյ նոցա․ քանզի բաց ՚ի յածաշունչ գրոց, նաև յայլ մատենաս այնչափ յեղյեղեալ կրկնին, մինչև գրեԹէ ամենեցուն ծանուցեալք են ։

Digitized by Google

ՅՈՐԴՈՐԱԿ ԱՌ ԲԱՐԻՍ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ ԲԱՌԳՐՔԻ։

Լոյս է բարուց՝ բնուէ հաստչին.
զանկարն 'ի մէնջ՝ գործել ինքնին ։
Իսկ զոր կարեմք՝ անձամբ անձին.
չ ներգործէ՝ ինքն առանձին ։
լմին իրի՝ չէք ինչ նորին.
եղծեալ յաստիս՝ գործ մարդկային.
անզի ոչ ոք՝ եռես կացին.
մ զայլ գործիս՝ կազմեալ նմին.
ն սակս զգործիս բառին.
առգիրքն ասեմ՝ հայոց ազգին.
մ ալէոք կարեացն՝ էր սաստկագին.
ույց ոչ ըստեղծ՝ յայսչափ գործին ։
չև աղդեաց՝ հօր մեր վեհին.
զմել զայն գործ՝ ձեռամբ անձին.
րծք իմաստից՝ մի' սընացին.
ով և տենչք՝ հայոց լեզին.
զի 'ի ձայն՝ ծագիւ մտաւին.
նեաւ ազգ մեր՝ մեզր իմաստին.
ոյ փեթակ՝ մատեան բառին.
այն տապիւր՝ տենչմամբ սրտին.
թէ բառգիրք՝ զինչ գին ունին.
տեն դըպիրք՝ լեզուաղնին ։
ռանց սորա՝ ոտք ձեռք կապին.
ոց յիմաստըս պարապին ։
թօղ լինիս՝ դու դիւրագին.
է քաջ հասու՝ եւ բառգրքին ։
ի քերթութիւնք՝ ճարտար նըբին.
ուս գործեալ՝ տաշեալ յղկին ։
ետորաց՝ բանք պաճուճին.
րծեալ ճարտար՝ բառաբանին.
է ցոյց է նա՝ բառից գանձին.
րմէ նոքա՝ ցանգ կղկամթին ։
սաստակիք՝ յուզակ բանին.
յօրինել՝ ճառս ըստ կարգին ։
բառարանաւ՝ միշտ թարթափին.
անվըթար՝ հասցեն զուղին ։
սբանք՝ վերնազնին.
յսըր գործեաց կան 'ի քննին.
րժամ ուղիղ՝ բառիւք ժըտին.
րթել ըզբանս՝ յիւրեանց կարգին ։
զայլ խուժանս՝ ազգի ազգին.
ողումք ասել՝ զի յերկարին.
անզի ոչ ինչ՝ գըրել մարթին.
է ըզբառից՝ մատեան չունին ։
եմ զպատճառ՝ սորա զյայտնին.
բանականք՝ բառիւք վարին.
րոց բազումք են յոյժ խըրթին.
ատի ցուցմանն՝ կարիս ունին ։
յսչափ ըզյարգս՝ ծանեան սորին.
փեսոք ոմանք՝ բառազննին.
'ինչև ընդ խաբս՝ ասել նոցին.
է ամենայն՝ բառիւք լինին ։
ա կըկնեմք՝ զգլուխ բանին.
ով 'ի գովեստ՝ բառարանին.
իք ինչ զուգորդ՝ ուղիղ ուսհին.
ոչ կշիռ՝ զոյգ կանոնին ։
ն է նա՝ բանաւորին.
նոսն ուղղիչ՝ հագներգողին.

Լոյս նշուլից՝ պոէտափկոսին.
ցուալ ապաստան՝ հեզ համբակին ։
Ղեկ է վարիչ՝ գալրաց դասին.
պարծանք նոցին՝ պերճ գիտանին.
Մատեանք նախնեաց՝ նովաւ կայտառին.
քան զի բառգիրքն՝ մեկնէ զնոսին ։
Այս բարբառք՝ հայոց լեզուին.
նորափետուր՝ նովաւ պճնին.
Զի պերճութիւնք՝ իւր բազմագին.
'ի լոյս եկեալ՝ փառօք յարգին ։
Նաև ուժիւոք՝ իւր բընածին.
ցանգ անըստգիւտ՝ գրգեալ պահին.
Եւ թէ փոքու՝ ինչ աղճատին.
մատեան բառից՝ յղկէ զնոսին ։
Եւ յիշատակք՝ ուշոյ գըլխին.
նովաւ օգնեալ՝ խըրախուսին.
Զի զանհամար՝ բառից լեզուին.
զուշաբազմեալսն՝ գտցէ 'ի նմին ։
Այլ չիք յաստիս՝ ինչ փափկագին.
յորում անուսք՝ մի' զեղծիցին.
Զի արարածք՝ ըստ իմաստին.
թակարթեցին՝ զոտս անուսին ։
Ուստի բառգիրքըն կարեգին.
մակացութեանց՝ դուռն ամրոցին.
Լիցի լեզուաց՝ խոշ 'ի գայթին.
եթէ ոճով՝ ոչ վարեսցին ։
Բառգիրքըն գանձ է մեծագին.
բայց թէ որդէոք՝ չարեօք վարին ։
Եւ անխտիր՝ յայնմ շրջին.
չարեաց առիթ՝ է նա նոցին ։
Նախ լեր հասու՝ բառից էին.
և քերթածոց՝ քոց անդաստին.
Տես թէ այս բանք՝ յայնըս յօդին.
և ապա առ՝ կիր զնոսին ։
Մի' լիցիս դու՝ յայնըմ դասին.
որք չեն գիտակ՝ հայոց լեզուին.
'ի կիր առնուն՝ զչարս և զբարին.
միայն թէ բառքն՝ իցեն խրթին ։
Մարգարիտ են՝ բառքն նըբին.
մի' խըռնեսցես՝ յանդէպ տղմին.
Այլ դիպաւոր՝ պատշաճ յոսկին.
տեսցես զփառս՝ պայծառ փայլին ։
Միշտ յաճախել՝ ըզբառս խորին.
նա իսկ յորժամ՝ դէպ չէ տեղին.
Առնէ ըզբանըն տաղտկագին.
և ըզքերթօղն՝ ծանծաղագին.
Այս թէ այր՝ ես քաջագին.
զոր ինչ գործես՝ յայսմ մասին.
Յաղ իմաստից՝ համեմեսցին.
որով միտք քո՝ ըզգօն ցուցցին ։
Արդ՝ թէ շահիս՝ ինչ բառգրքիւ.
յիշեա ըզմեզ՝ միշտ սրտիւ.
Զի կաթոգնեալք՝ քոյին շահիւ.
չարկաք ըզմեզ՝ ինչ 'ի հաշիւ ։
Տէր նմա փառս՝ սրտի լրիւ.
որ յաջողեաց՝ զայս շնորհիւ.
Զի թէ չէր նա, էաք խուիւ ։
անշահ ճանապէս՝ յաւիտենիւ ։

Digitized by Google

Digitized by Google

…կ պարթև։ 2. Սբ Մեսրոպ վրդպ։ 3. Սբ Ներսէս Շնորհալի։ 4. Սբ Գրիգոր Նարեկացի։

…ւնչ գրոց Թարգման, լծորդ ամոլք Հարք արամեան,
…պարթև գիտակ տեսլեան, Մեսրոպ Հաստիչ գրոց Հայկեան;
Ներսէս քաջ չափաբան, Գրիգոր Հռետոր անզուգական,
…այոց լեզուիս դրան, ոսկիաձոյլ Հորք բացարան;~

Digitized by Google

ԲԱՌԳԻՐՔ
ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻ
ՀԱՄԱՌՕՏ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԵԱՄԲ։

Ա.

Ա·Է ԱՌԱՋԻՆ գիր հայկական լեզուի. որ և լատինացւոց, յունաց. եբրայեցւոց, արաբացւոց. և այլոց ազգաց, կարգեալ 'ի թիւս եօթանց ձայնաւորաց. վ՟ զի ինքնին առանց յօդելոյ ընդ այլոց տառից՝ ելուզանէ զձայն:

Արդ՝ զտառս զայս արտաբերեմք հեգիճայբ. որ ունի զքաղցր հնչումն. և դիւրաւ արտաբերի: Բայց եթէ 'ի միում բառի ընկնիցին երկու այբք անմիջապէս եդեալք զկնի միմեանց, յոյժ դժուարահնչիւն և ծանրալուր առնեն զբառն. ուստի 'ի բարբառս մեր ոչ գտանին. բայց միայն 'ի յայլազգական բառս. զոր օրինակ. աքաաբ. գաղաատ. և այլն. յորս 'ի յարտաբերելն բազմիցս մուծանեմք ըղաաս՝ յ. որ և ոմանք 'ի գրելն. որգոն. աքայաբ. գաղայադ: Վ՟կ իբր 'ի բազումս յորժամ սկզբնատառն բարդելի բառից իցէ՝ այբ. յօդաւորիչ այն. որ մտանելոց է 'ի բարդուածս, 'ի բաց ձգի. քանզի ասեմք ամենազդեցիկ. և ոչ ամենաազդեցիկ. բազմատեղեան. և ոչ բազմաատեղեան: Եւ այս հանդիպի նաև 'ի ընկնիլն այլոց ձայնաւորաց սկզբնատառ այսպիսի բարդութեց. զի ասեմք. ամենօրհնեալ. և ոչ ամենաօրհնեալ. ամենիշխան. և ոչ ամենաիշխան. յոգներամ, և ոչ յոգնաերամ. ամենընդել, և ոչ ամենաընդել:

Գ՟ծ. կոչի սա երկամանակ. որ և տառքս ը. ե. ի. քանզի անկանին ընդ կրկին ժամանակաւ. վ՟ զի ըստ պահանջման տեղւոյն երբեմն երկարին, և երբեմն կարճին հնչմունքն, ըստ չափէ ժամանակին: Իսկ յառոգանական արուեստի ըստ ոլորակին է չեշտաձայն. զի 'ի հնչելն 'ի վեր սաստի ձայնն այսպէս՝ ա՛: Եւ ըստ ժամանակին միջակաձայն, զի յարտաբերելն ոչ յոյժ երկարի ելումն հնչոյ, և ոչ յոյժ կարճի. որպիսի են և տառքս. ը. ե. ի:

Գ՟ծ. է սա և յօդ բարդութե, որ օրինակի տառիցս՝ ե. է. ի. զոր օրինակ՝ բազաձաձանչ. վայրադատուն. հարդաստանիկ. խորխտաձայն. ծայրակարմիր. բազմածողով. խաչաչարչար. խաւարասոյզ. և այլն: Եւ եւս՝ բազում անգամ փոխադրի սա ընդ տառիս՝ ե. զոր օրինակ աղուիւր, և եղուիւր. աղինջ. և եղինջ. արգանդ, և արգենանդ. երախան, և երեխան. երասանակ, և երեսանակ. վաճառ, և վեճառ. երախայ, և երեխայ. երախայրի, և երեխայրի. հարիւրամեան, և հարիւրեմեան. գինարբուք, և գինեբբուք. արագ, և երագ. և այլն: Եւ մերթ նաև ընդ տառիս՝ է. զոր օրինակ. աղաւնավաճառ, և աղաւնեվա-

ռ. մատնաւոր, և մատնէհար. բազայ,
ազէ. ապուշնայ. և ապուշնէ. երայ, և
է. և այլն: Մերթ եւ ը տառին. ո.
Ճախաբար ցուցցի 'ի մեկնութեն նր:
ըմձլ՝ բաղում անգամ գիրս այս ընդու
'ի վը իւր զտառս՝ հ. ըստ այսմ օրինա
. ամբար, և համբար. ամբարտակ, և
մբարտակ. արօրանալ, և հարօրանալ.
այլք բազումք. զորս տեսցես 'ի մեկ
.թեն տառիս. հ:
ըմձլ՝ բազում անգամ յաւելէլ ունի առ
Ը իւր զպատիւ ըստ այսմ. ա. և յայն
մ է նշան թուական, և ցուցանէ ըզ
. կամ զառաջինն: Իսկ երբեմն ներհա
բար զգլի յերկուց ստեղանցն. քանզի
իբրև զսիւնս զայս, ( ) տակայն զզօ
.թե իւր ոչ կորուսանէ. զի վարի իբ
զայբ լրացեալ. որգոն. քննոյ. քննիչ
ւց: Բայց 'ի սկզբան կամ յաւարտի բա
ոչ երբէք դնի, զի ոչ գրեմք. ըլեղն.
նոր. այլ աղեղն. նորա:
րմձլ. ուրէք ուրէք բերեալ լինի առ յօ
ակ այ. ըստ այսմ. 'ի գիրս մեծին խոսա
ու. ինքն է սկիզբն և կատարած. ոչ
է 'ի յայտնութեն յովհաննէս: Ես եմ
և քէ: Եւ այս յայլազգաբազմաց. նախ՝
ոչ այբն է առաջին յամ տառս, նոյնպ
ծ է առաջին յամ էակս. իբրև ինքնա
պատճառ նց. վոյ և զկնի ամենայն յավ
նու՝ 'ի գիմաց քրի. ես եմ այբ, և քէ.
մ ալֆայ, և օ. որ է նոյն. ասէ իբր
նելով. առաջին և վերջին:
կարգ՝ զի ոչ 'ի մեջ այբն է մի գիր. բայց
զերրիս առեղունս, զ զերրիս Ճիւղո.
նալէս և ամ է մի էութ, և մի գոյու.
ց ունի զերրիս Ճշմարիտ անձնաւորու
ս, և զայս ցուցանէ ամ հայրապետն
՝ շնորհալին ներսէս՝ յայբուբենական
անաւորս իւր ասելով:
յբն առաջին ըզքեզ աղաւ.
անէ յեմաստըս գերակայ.
րրորդութեն մեծակայ.
ինխս երիւք ստեղամբք նշ:
որդ, զի ոչ գիրս այբ Ճոխ է բա
ք քան զամ տառս հայկականս, նոյնպ
ամ պերՃացեալ է բարեօք քան զամ
կս ստեղծականս: Եւ յաղագս այսր ամի
եղապէս վիՃակեցաւ տառիս այսմիկ
ել և սկզբնապետ. անուանն Ա. յ. զի
այբն է սկիզբն ամ գրոց. սոյնպէս
է սկիզբն ամի, և յամի, որ է օրհնեալ
ամ յաւիտեանս ամէն:

Ա. Ա.

:(միջարկութիւն զարմանական.) || Եւ նշանակէ, վա՜յ վա՜յ. կամ ո՜հ ո՜հ: Դատ. 6. 22:

Ա. Բ

|| է մին 'ի յամսոցն եբրայեցւոց. որ համեմատի հրոտից ամսոյ հայոց. և յուլիսոյ հռոմայեցւոց:

Աբանոս. ի. իւ. աց. գք: || ամենիսազ՝ որ է փայտ ինչ ազնիւ և մեծագին, արտադրեալ 'ի հնդկես. կամ 'ի կողմանս եթէովպիոյ. և ունի զաւանկ նման ծառոյն յունապի: Ասորդ՝ սորա են երկու տեսակք. մինն է ապխտակախառն կարմիր, կամ սեւախառն գեղին. իսկ միւսն սակ սեւս. և այս է ազնուագոյն քան զառաջինն. և ծանրագոյն յոյժ. մինչև ընդ անկանելն 'ի ջուր վաղվաղակի սուզանի 'ի յատակս: Եւ սա է ասեղ փայտին՝ պատուեալ արտաքուստ գեղնագոյն պատենիւք. և երեւի իբրև զոսկի, զ իբրև զեփանք: Սա 'ի բարբառս գրոց յառկապէս գրի եբենոս. ոչ և ռամկ. աբանօզ. Ը այնմ 'ի գիրս դատենի անյաղթին. Սեաւն ոչ եթէովպացւոյ միայնում, այլ և ասաւոյ, և արծուեոյ ազգի է, և եբենոսի:

Աբբայ. ի. իւ.ից. իւք: || է բառ ասորւոց և քաղդէացւոց, և թարգմանի հայր: ուսափ. Մարկ. 14. 36. և Հռով. 8. 15: յորս առի աբբայ հայր, բառս՝ հայր՝ է թարգմանութիւն բառիս աբբայ, իբր թէ ասէ. աբբայ, որ թարգմանի հայր: Սակայն 'ի ժամանակս մեր հարցն անապատի՝ բառս աբբայ՝ սկսաւ 'ի գործ ածիլ առ 'ի նշանակել զմեծ հայրն, կամ զմեծաւոր հայրն. և 'ի նոցանէ յառաջացեալ՝ վանահայրն, կամ առաջնորդն վանականաց կոչեցաւ՝ աբբայ հայր:

Աբեթ. ի. իւ.ից. իւք: || լուցկիք հրոյ. որոյ են երեք տեսակք. մինն է այրեցած կտաւոյ չեւս լուծեալ 'ի մոխիր. յորոյ վը հարեալ զհրահանս՝ թօթափեն զկայծակունս առ 'ի լուցանել զնա: Եւ միւսն է նիւթ ինչ արտադրեալ իբրև զբուրդ թաւ 'ի յետոյս տերևոց բանջարի իրիք վայրենւոյ, յորոց կորզեալ զնա կապեն 'ի պրակս. և եդեալ ընդ նովաւ զգայլախազն հարկանեն պողպատիւ և լուցանեն: Իսկ երրորդն է բեր ինչ իբրև ըզ սունկ. զ իբրև զմանթար՝ արտադրեալ 'ի վը կեղևանաց ծառոց. մանաւանդ ընկըզենեաց. յորոց քանցեալ զնա՝ ջրով եփեն, և յաՃախ թակեն, մինչև լինի նիւթ ինչ դեղնագոյն, և թոյլ իբրև զթաղիս, զ իբրև զփէտ. զոր կորատեալ մանր՝ ըմբռնեն զգայլախազիւ. և հարեալ զքարն պողպատիւ, լուցանեն զնա ցայտեալ կայծակամբքն: ռամկ. աս ոբէր. կամ բունջնէնե. և կամ խաւ:

Աբեղայ. ի. իւ. ից. իւք: || կրօնաւոր. կամ միայնակեաց. կամ մենաւոր. որոց յատուկ է հրաժարիլ յաշխարհէ. այլ և անուանիլ հայր. ոչ և ստուգաբանութի անուանն յայտնէ. քանզի ասի աբեղայ, իբր թէ աբ եղայ. զ 'ի բաց եղէ յաշխարհէ: Եւ եւս՝ կոչի աբեղայ, իբր թէ հայր եղայ. քանզի յայլ լեզու վանկին՝ աբ, հայր լսի. ռամկ. հօբէղայ: 'Ի Հարց հարցմ. ժէ: և Լամբրոն:

Աբիոն. ի. աւ. աց. օք: || տես ափիոն: Դըձլ՝ ըստ որում է սա բառ յունական, նշանակէ. աղքատ, կամ չքաւոր, և կամ անօտացուցած. աղանդերէն գոհիկը. կամ գուխարէ:

Աբրահամեան։ (Ըստ եղականին նախադրիւ. իսկ ըստ յոգնականին. եանք. եանց.) ‖ Այն ամ, որ է աբրահամեան, կամ զոր աբրահամ ունի. և ըստ այսմ ասի աբրահամեան ահեմ. զաւակ. տաղաւար. և այլն։ ռամկ. աբրահամու ժառանգն։ 3. Մակ. 6.2։ Գործ. 13.26։

Ա. Գ.

Ագահ. ի. իւ. կամ աւ. աց. օք։ ‖ ընչասէր, որ ունի զանյագ անկշտանալի ժողովելոյ զանձս և զարծաթ և զայլ ինչս, որում միշտ հաւատայ առ գաղտնաբար արծաթոյ. ան զայս. ընդ և աստուածապաշտութիւն քեր ցուցանէ։ ռամկ. ագահ. և ամենկե. քանձալոր։ 1. Կորն. 5. 10։ Եփես. 5. 5։

Ագահագոյն. ի. իւ. իւ. իւք։ ‖ առաւել ագահ։ Առակ. 23. 2։

Ագահական. ի. իւ. աց. օք։ ‖ Նա, որոյ կամքն թեքեալ և յօժարեալ է առ ագահութիւն։ կամ սիրող ագահութեան։

Ագահաբար. մակբ. իւ. իւ. իւք։ ‖ ունող զմիտս ագահ. կամ յօժարեալ ի յագահութիւն։

Ագահեմ. եցի. եա. եմ։ (չէզոք. և մերթ ներգործ.) ‖ ագահութեամբ առնել. որով մերթ նշանակէ ագահութեամբ առնուլ ինչ. կամ ագահաբար առնել. կամ անյագ անկշտանալի ժողովել զդրամ և զայլ ինչս. և ըստ այսմ ասի ագահեցուցանել։ կամ ագահութեամբ զրկել։ ռամկ. ագահ. կամ քանձալ. կամ քանձալ ժողվել։ Երեմ. 8. 10։ 2. Կորն. 12. 17։ Իսկ մերթ ագահեմ, կամ ժլատութիւն լինել. և ըստ այսմ ասի ագահել յինչս, կամ ի տուրս։ ռամկ. խըլռել. կամ պահել առնել. ծննդ. 45. 20։ Տօբ. 4. 7։ 1. Մակ. 13. 18։

Ագահութիւն. թեան։ ‖ ընչասիրութիւն, կամ ընչասէր մոլութիւն, որ է անկարգ սեր ունելոյ զանձս և զարծաթ, և զայլ ինչս։ ռամկ. ագահութիւն. կամ քանձալութիւն, և կամ քանձալ։ Մարկ. 7. 22։ Ղուկ. 12. 15։ Ա<տս>. 9.

Ագաղաղ։ ‖ տես զԱքաղաղ։

Ագանիմ. ագայ. ագիր. անիլ։ (հասարակ բայ.) ‖ զգենուլ. կամ արկանել զիւրև զզգեստ. կամ յուս զիօջիկ. և այլն։ ռամկ. հագնիլ։ Սաղմ. 108. 19։ Մարկ. 6. 9։

Ագանիմ. ագայ. ագիր. ագեալ. կամ ագեալ անիլ (ձայնական) ‖ իջեւանիլ, կամ օթեւանիլ. որ է իջանել ի տեղի ինչ յոգնութեան հանգիստ զի զգեստակութիւն։ ռամկ. իջեւանիլ։ կամ գիշերելու։ Ծննդ. 23. 18։ Ղուկ. 24. 29։ Յես. 1. 39։

Ագանօթ. կամ ագանօթ. թայ. աւ. աց. օք։ ‖ է բառ եբրայական. և նշանակէ զի բաժանական զգեստ. և բառ այսմ ագանելի կոչեն ագանօթարանք. նաև գորշելն, որովք հագեալ են զայսպիսի նաւակրօնք։ ռամկ. առ. կամ քողակներ. կամ առաքելոյ ասացի։ Եզեկ. 22. 24։

Ագապ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ է բառ յունական. որ նշանակէ սէր. կամ սիրային։ Որպէս առագաստ կոչի եկեղեցւոյ, զոր պատրաստեալ աղքատաց 'ի սէր քնի. և ըստ այսմ ագապ անուանեալ և անուանեն, զոր զենուլ եփեն, և բաշխեն կարօտելոց 'ի պատիւ սոյ։ 'Ի գերեզմանաց. և Յօհաննու ոսկեբերանի։ Որպէս առագապ յորջորջեալ առ նախնեօք խրախճանն. կամ սեղանն, զոր պատրաստեալ հանդերձեալ ունել 'ի դաւիթս եկեղեցւոյ զինի հաղորդութեան. որ առնացի 'ի բառն սէր։ 'Ի Գիրս կանոնաց։

Ագարակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ գիւղ. կամ ստան. և կամ անդաստան. ուր գոն արտորայք, և խրճիթք մշակաց. և գոմք եզանց։ ռամկ. չիֆթլիկ. կամ գեղ։ Ծննդ. 23. 9։ Ղևտ. 25. 34։ Ղուկ. 15. 15։

Ագեալ. ելոյ։ ‖ ագուցեալ. իմ. զգեցեալ. կամ արկեալ զանձամբ զհանդերձ կամ յուս զիօջիկ։ ռամկ. հագած։ Եսայ. 11. 15։ Իսկ մերթ օթեւանեալ. կամ իջեւանեալ։ ռամկ. փէշմը իջած. կամ ղօնմըշ եղած։

Ագեւոր. ի. աւ. աց. օք։ ‖ ունող զագի, իմ. զձետ, կամ զատուկ։ ռամկ. պոչով։

Ագի. ագւոյ. ւով. եաւ. եօք. կամ ւովք։ ‖ ձետ, կամ տուտ, և այն թէ թռչնոց, և թէ չորքոտանեաց. իմ. անասնոց. ուստի ասի զձիոց, զշանց, զձկանց, զաղուէսուց. և այլն։ ռամկ. պոչ։ Յոբ. 9. 10. և 19։

Ագոյց. գուցի. իւ. կամ ագոյցք. իւ. իւք. իբրև անուանական։ ‖ է արձան ագուցեալ, որով մերթ նշանակի ագուցեալն, իմ. յեր ինչ ագուցեալ. կամ ագուցանելն։ ռամկ. կերուող։ Իսկ մերթ ագուցանելիք. իմ. ծակ կապարանաց, որ զխռչյ ինչ կամ զերկաթ յինքն ընդունելով, և յամ կող ամանց գրկելով, և զօրացուցանելով ագուցեալ լինի. որպիսիք են եղ. ծղնիքն, և այլք նմանք. ուստի և օղամանեկքն, իմ ղանաքն, որք սեւեռին 'ի չորեսին կողմունս բառնալոյ իրին, որ զի լծակքն, իմ ձողքն մուծանիցին 'ի նոյն և բարձցի, ագոյցք ասին։ և այսպիսիք թէև քառան կինչք իցեն, ասին ագոյցք. զի ագուցեալ լինին 'ի լծակսն։ Ելից. 37. 3. և 10. և 14։ և 38. 5։

Ագոն. ի. իւ. իւ. իւք. կամ աւ. աց. օք։ ‖ է բառ յունական, և նշանէ մարտ, կամ պատերազմ, կամ հանդէս խաղու, և կամ ասպարէզ մրցման։ ռամկ. ճէնկ. կամ ճէնկ մէյ. տանը։ Խորէն. ը. աւ. 76։

Ագոր. ի. աւ. աց. օք։ ‖ պահապան. կամ մեկ բակացոց, և կամ պաշտպան։ ռամկ. պէքճի. կամ չեօղճի։

Ագուռ. ագռան. կամ ագռոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ գոգ մարգոյ, կամ հանդերձից, ուր ընդունի զինչ։ ռամկ. գոգ։ Իսկ մերթ քունն, որ է ձեռն 'ի վեր համբուրեալ զմատունս, ուր կարէ լցեալ լինել ինչ։ ռամկ. բուռ. կամ ապա. կամ ձանկ։ Եզեկ. 10. 2։ Երբեմն և 'ի հաստատուն, կամ կայուն, կամ անգայ քաղելի. ռամկ. չարշալլը. կամ ագուռ. կամ խուրջն. կամ խուրծ. ըստ այնմ 'ի Վարս հարց. ժդ։ Ագլէօթ ծեսոյ հրով, ագուռ կացցէ 'ի ձեռին լոււան զաջը։

Ագուցանեմ. ագուցի. ագի՛. անել. (անցո.) ‖ զգեցուցանել. կմ արկանել զմարմնով զգեստ ինչ. կմ յոտս զկօշիկս. և կմ 'ի բազուկսն զբազպանս. ռամկ. հագցնել. Ծննդ. 27. 16: Եզեկ. 16. 10: Եփես. 6. 15: Իբր յայտ_ մանէ առել ագուցանել առ մուծանելն յերկաթս. որպ՛ զոտսն յօղամանեսն. զա րաւ ծղխնին 'ի յէգն. և այլն: ռամկ. Ձեռքը հագցնել. կմ ձեռքը մտցնել. կմ կցորդել ընել: Եսայ. 25. 14: և 37. 5: Թագ. 4. 6: Դարձ. նը շանակէ օթեվանեցուցանել. կմ իջեվա_ նեցուցանել. ռամկ. տեղ մը իջեցնել. կամ ընդունել: Գործ. 10. 23:

Ագուցիկ. ցկի. աւ. աց. օք: ‖ ագուցանող. կմ զգեցուցանող. և մերթ 'ի միմեանս մու ծանող: ռամկ. հագցնող. կմ կցորդող ընող: Դարձ. ագուցեալ. որ 'ի միմեանս մուցեալ. ռամկ. ձեռքը հագցուցած. կմ կցորդեալ: Եւ ևս իջեվանեալ. կմ զգեստ առեալ. կամ մտուցեալ. կմ ամբարեալ. և կմ գամձեալ. ռամկ. խօնջեր եղող. կմ մէջ եղան բանող. կմ թուղթ առող. կմ պահած. և կմ գոցուած. Ըստ այնմ Մեծին. Ժ. Ագուցիկ մեծերին խորհուրդք չարութեան. որ ագուցեալ, կմ ամբարեալ գանձեն:

Ագռաւ. ու. կմ ոյ. ու. ուց. ուք: ‖ է թռչ չուն ինչ սեւ՝ որոճկաւոր, և յաւիշտակող. ուտէ զմիրգս, զարմտիս, զձիս. և զգէշ: ռամկ. նա ագռաւ: և ռամկ. ղարղայ: Ծնն. 8. 7: Ղեւտ. 11. 15: Դարձ. է համաստեղու թիւն ինչ. որ առ ընթեր կայ կուսին. և բաղկանայ 'ի մեծամասն աստեղաց:

Ագցան. ի. աւ. աց. օք: ‖ բեհեզաքարշ գոր ծիք. ռամկ. ձեւիչեանն:

Ա. Դ

Ադամանդին. ծնի. իւ. աց. օք: ‖ ծնեալ. կմ յառաջացեալ յադամայ. և կմ ադա մային ծնունդք: ռամկ. ադամէ ծնած, կամ ադամորդի:

Ադամանդ: ‖ տե՛ս զԱնդամանդ: Աճնաչ. 7. 8:

Ադամանդեայ: ‖ տե՛ս զԱնդամանդեայ: Աճնաչ. 7. 7:

Ադար. այ: ‖ է անուն ամսոյ եբրայեցւոց, որ համեմատի մեհեկի ամսոյ հայոց, և փետրվար ամսոյ հռոմայեցւոց: Եսթ. 16. 20: 1. Մակ. 7. 42:

Ադին. նայ. աւ: ‖ եղեւմ, որ թարգմանի փափկութիւն. կմ ուրախութիւն. կմ վայելչութիւն, 'ի Ճորոփնայն:

Ադինային. այնոյ. ով. ոց. ովք: ‖ ադինա կան. կմ եդեմական:

Ադինաստան: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ համ գոյն ադինայ, կմ նման եդեմական դրախ տին: Իբր յայտմանէ առեալ՝ ադինաստան կոչի մեծախտարայն. կմ փառաւորեալն:

Ա. Ե

Եր. կմ աեր. և կմ այեր. ի. աւ. աց. օք: ‖ է բառ յունական, և նշանակէ օդ. կմ եթեր օդոյ. և կմ օդեղէն երկինք: ռամկ. հաւայ: և ըստ այսմ առի թռչել ընդ աերս օդեղէնս. կմ ընդ աերս օդոյ. և կմ զննուն օդոյ այերի: տե՛ս զնի Մծբն. Ծգ. Ճէ. և Ճժ:

Ա. Զ

Ազազիմ. եցայ. եան. իլ: (Ձայնական.) ‖ նուաղել. կմ ցամաքել 'ի խոնաւութենէ. կմ նիհարանալ: և այս առի զբուսոց. ընդ պտղաբերաց, և զայլոց նմանեաց: ռամկ. ցամքիլ. կմ չորանալ. և կմ չօրլմնալ:

Ազազուն: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ նիհար. կմ ազեղ. որ աեսողացն մերձ զցրունքն, կմ նուաղեալ. և կմ ցամաքեալ 'ի խոնա ւութենէ. և այս առի զբուսոց. կմ զանա_ մաններաց. կմ զերկիրէ. և այլն: ռամկօր. դալարուն. կմ չորցած. կմ ցամքած: Ծնն. 41. 23:

Ազազութիւն. թեն: ‖ նուաղումն. կմ ցամա քութիւն 'ի խոնաւութենէ. կմ նիհարութիւն:

Ազատ. ի. աւ. աց. օք: ‖ ազատեալ. կամ զերծ. կմ արձակ. և ընդհանրապէս այն ամ, որ ոչ է ընդ ծառայութեամբ, կմ ոչ է պարտաւորեալ առ ինչ: ռամկ. ևս ազատ: Ելից. 21. 2: Հռոմ. 7. 3: Իսկ մերթ՝ սեպուհ. կմ մեծազգի. և կմ ազնուական, որ 'ի հա սարակ հարկաց է զերծեալ: ռամկ. ազն_ ւական. կմ ժառանգաւոր: 3. Թագ. 21. 8: Երեմ. 39. 6: Դարձեալ է սա և անուն գետոյ. տե՛ս 'ի բառարանի յատուկ անուանց:

Ազատական. ի. աւ. աց. օք: ‖ ունող զա զատութիւն, կմ վարող ազատութեամբ. կամ ազատ. և կմ ազնիւ:

Ազատականութիւն. թեան: ‖ ազատական գոլն. կմ ազատութիւն. կմ զերծումն: Դարձ. առա տաձեռնութիւն, որ է առաքինութիւն ինչ. որով ոք յօժար և զուարթ սրտիւ ծախէ զինչս իւր յիրս գովելիս. ռամկ. ձեռնբացութիւն:

Ազատանամ. ացայ. ացիր. անալ: (Չեզոք.) ‖ ազատ լինել. կմ զերծանիլ. կմ արձակ լի նիլ, կմ ոչ պարտաւորիլ առ իր ինչ: Յոբ. 39. 5: Հռոմ. 6. 20: Իբր մերթ ազնիւ լինել:

Ազատարար. ի. աւ. աց. օք: ‖ տուող ազա տութեան, կմ ազատող: Նորէկ. Ծը. և Հը:

Ազատաքայլ: (Նախադրիւ հոլո.) ‖ արձակա քայլ. կմ համարձակ և աներկիւղ քայլող:

Ազատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ ա զատ առնել, կմ զերծուցանել. և կմ ար ձակել: ռամկ. ևս ազատել: Հռոմ. 8. 2: Յօհ. 8. 32:

Ազատեցուցանեմ. եցուցի. եցո՛. անել: (ան ցող.) ‖ նոյն է ընդ բային ազատել. ոչ հիմ նեցուցանելն ընդ բային հիմնել. քանզի մասնիկս ուց, զնի առ 'ի զարդ, ոչ յինչե ցի 'ի բային համանել: Գաղ. 4. 31:

Ազատորդի. դւոյ. ւով. ւոց. կմ եաց. եօք: ‖ որդի ազատի. կամ զաւակ սեպուհաց. կմ ազնուազարմ: ռամկ. մեծի փղոյ. կմ ղեւղտփէ:

Ազատօրէն: (Մակբայ որակ.) ‖ ազատաբար. կմ իբրև զմեծազգի: 2. Մակ. 14. 42:

Ազբն. բին. բամբ. բինք. բանց. բամբք: ‖

ծոցք, ցի կարծ թելք կախեալք էին. ըզ ատղամ զսատայնէ խնդէ, ցի զնեղ ինչ կը տելոյ, զոր սատայնանկքն հատատեալ 'ի ձեզքռնածս սառրեայն, ցի սեղմնին, պատ ռեսանն զծայրս հինեցեալ ատէջիցն 'ի թելսն նր. և ապա սփռեալ, և ձգեալ զատէջսն զգործարանաւն, անկանեն զնո կեցան, ցի մագաղով. ռամկ. ողէ: Եւ այս պինէր ազգն, յոր հիւսեաց դալիլայ զգի սակսն սամփսոնի, և ցցովքն վարսեաց ըզ նն յորմն: Իսկ նա յարուցեալ թափեաց յորմոյ անտիզծողսն հանդերձ կապանօքն. և յայս միտս ասի, կորզել զազգն հան դերձ սատայնիւքն. ցի զթելսն հանդերձ կապանօքն: Դատ. 16. 13. և 14:

Ազգ. ի. աւ. աց. ոք: || ազն, ցի բազմութեն մարդկան բաժանեալ 'ի զանազան ցեղս, որք և ցեղն 'ի տոհմս, և տոհմն 'ի տունս. և տունն 'ի յանձինս. և ըստ այսմ ասեմք, ազգ հայոց. ազգ յունաց. և այլն: ռամկ. եւ. ազգ. և տոհմ. միլլէթ: Ծնն. 10. 5: Ղեւ. 25. 44: Իսկ մերթ եդեալ լինի փխնակ բառին՝ ցեղ. կմ տոհմ. կմ զարմ. և կմ ազգատոհմ: ռամկ. սոյ, կմ օճագ: Ծնն. 49. 28: Ելից. 6. 25: և 12. 42: Ուսանի և Գործ. 17. 20. փոխանակ ասելոյ՝ մարդաւոր իսկ ... այլ ըստ բանական հագւոյ, ասի, նր և ազգ իսկ ... Երբեմն եւ սեռ. կմ տեսակ իրաց, որէ պէսպիսութիւն ինչ. և ըստ այսմ ասի՝ ազգ պտղոց, անկոց, կենդանեաց, երգոց, լեզուաց. և այլն: ռամկ. սոյ. կմ պոյ. և կմ ճուրզ: Ծնն. 1. 11. և 24: Դանի. 3. 5: 1. Կոր. 12. 10: Ըստ այսմ եւ ի մացեալ լինի Մատթ. 17. 20. ուր ասի այս ազգ ոչ ելանէ ելանէ, ցի այս տեսակ դի ւաց: Դրիծլ ազգ մի կոչին մարդիկ ծնեալք 'ի միոջէ հարէր ամաց: Ծնն. 15. 16: Ելից. 13. 18: Ժող. 1. 4: Մատթ. 24. 34: Եւ եւ ազգ մի ասի մի ծնունդն, ցի մի դարփն. ուս ակ յորժամ ասի՝ յերիս, կմ 'ի չորս ազգս, նշանակի յերիս կմ 'ի չորս պորտս. Ծնն. 50. 22: Ելից. 20. 5: Թուէ. 14. 18: Դրիծլ ազգ յորջորջին մասնաւորապէս հեթանոսք: Սաղ. 147. 20: Եզեկ. 20. 23: Յովէլ. 2. 17:

Ազգական. ի. աւ. աց. ըք: || այն ամ, որ պատկանի ազգի իմիք. կմ որ լինի 'ի զար մէ ուրուք. և ըստ այսմ ասի՝ ազգական վաճառ. պատասխութիւն. և այլն: ռամկ. ազգի միլլէթ: 2. Օրին. 18. 8. Իսկ մերթ վարի դոյականաբար, և յայնժամ նշնկէ ազգա կից. կմ մերձաւոր արենակից. և կմ մաս նաւորապէս՝ խնամի: ռամկ. եւ ազգական. կմ խըսըմ. կմ սխրապայ: Ղեւ. 18. 14: և 25. 45: Յես. 21. 27:

Ազգականութիւն. թե: || ազգակցութիւն. կմ մերձաւորութիւն. և կմ ազգատոհմ. ռամկ. եւ՝ ազգականութիւն. կմ խըսըմլըք: Յօբ. 32. 2: Իմաս. 8. 17:

Ազգակից. կցի. աւ. աց. ըք: || համազգի, որ ասի զնոցանէ, որք են 'ի միոյ ազգէ, կմ 'ի միոյ ցեղէ: 3. Մակ. 4. 10: Իսկ մերթ մերձաւոր. կամ նմանակից. կամ համա սարակից. և կամ մասնակից:

Ազգահամար. ի. իւ. ից. կմ աւ. աց. ըք: || համարօղ, կմ թուօղ ազգի ուրուք: ռամկ. ազգը համրող: Իսկ մերթ՝ համար ազգի. կմ թիւ ազգաբանութե, և կմ շար և կարգ անուանց գրեցելոց նախնեաց ուրուք մի 'ի միոյ սերեցելոց: ռամկօր. ազգի, կմ սօյ տէֆթէրը: 1. Եզր. 5. 39: 2. Եզր. 2. 62:

Ազգապետ. ի. աւ. աց. ըք: || պետ ազգի. կամ նախարար կացուցեալ գլուխ 'ի վր միոյ ազգի. կմ բազմութե ժողովրդոց, կմ ցեղապետ. և կմ նահապետ: ռամկ. ազգի գլուխ: 2. Կոր. 11: 32. Խորէն. Բ. պր. 25: Նարէկ. ղթ:

Ազգատոհմ. ի. իւ. ից. իւք: || տոհմ ազգի. կմ ցեղ. և կմ զարմ: ռամկ. սոյ սօփ. կմ օճաք: Թուէ. 36. 12: Մարկ. 6. 4: Եսայ. 53. 8: Եւ յայսմանէ առեալ՝ ազգատոհմք կոչին բազմութիւնք ազգականաց սերեալք 'ի միոջէ, և իբր մի տուն եղեալք: Ծնն. 50. 8: Ղուկ. 1. 58:

Ազգի ազգի: ('ի յեղականոջն նախդրիւ հո լովի. իսկ 'ի յոգնականոջն. ազգի ազգիք. եաց. եօք.) || պէսպէս. կմ զանազան. կմ այլ և այլ: ռամկ. սոյ սոյ. կմ ճինսլի ճինսլի: 2. Մնաց. 16. 14: և 3. Մակ. 7. 11:

Ազդ: || ոչ հոլովի, այլ ընդ բայի չարակցի այսպէս, ազդ առնել. և նշանակէ՝ ազդել. կմ ծանուցանել. կմ զգացուցանել. և կմ լսելի առնել հնչեցուցանելով: Ղեւ. 25. 9: Եւ կմ այսպէս, ազդ լինել. և նշնկէ ծանուցանիլ. կմ զեկուցանիլ. կմ իմա ցեալ լինիլ. կմ լուր լինիլ: ռամկ. խապար ըլլալ. կմ իմացք ըլլալ: Ծնն. 27. 42: Ելից. 14. 6:

Ազդեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ազդ առնել, ցի լսելի առնել. կմ զեկուցանել. կմ ծանուցանել. կմ իմացուցանել: ռամկ. խապար ընել. կմ իմացնել: 2. Օրին. 4. 32. Նարէկ. ղէ. և խէ: Իսկ մերթ՝ հնչեցուցանե լով զգացուցանել. կմ մեծաձայն հրաւա րակել. և կամ գուշեցուցանել զփողս, և զնմանիս նց: ռամկ. կանչելով լուր ընել. կմ ամօր չալել: Թուէ. 10. 9: Յես. 6. 8: Դրիծլ ներգործել. ցի գործել զինչ 'ի յիրս. կմ տպաւորել յիմիք զզօրութիւն ինչ, և կմ օգնել. և ըստ այսմ ասի, ազդել աղին 'ի միսն, սատակաց. կմ երկնից 'ի յենթակայս նեւս. դեղոց 'ի մարմինս. և այլն: ռամկ. քանիձը ինչ ընել: Մատթ. 5. 13: Ոսկէ. 1. հատ. ժը: Եւ յայսմանէ առեալ ազդել ասի՝ խայթելն բանից զսիրտ ուրուք, որ է տիպել փոխել. ըստ այնմ Ոսկէ. 1. հատ. խա: Բանն մեր թերեւս ուժգնագոյնս ազդեաց. առ ձեզ: Այնպէս ազդել ասի՝ գծելն երկաթոյ 'ի կարծր նիւթս: ռամկ. քանիլ. ըստ այնմ Լամբրօն. Վիտոյ է իւն գործի առ ամուր արձանս ձեռ ազդօղ: Դրիծլ նշա նակէ ներշնչել. կմ ծածուկ դրդել. և կմ աներեւութաբար գործել յիմն. և ըստ այսմ ասի զմայ ազդել 'ի հոգիս. կմ յօրէնս: և զդիւաց՝ ազդել 'ի չարս. և այլն: ռամկ. [illegible]. կմ հէնէր փուք. կմ [illegible]: Նարէկ. Լա:

Գործլ բաղում անգամ բացայայտակերպես նշանակէ գործել. կմ՚ կրակել. և կմ՚ առնել. այդ և ազդեցութիւն զգործողութի: ռամկ. ըՆԷԼ. կմ՚ ամէլ : 'ի հին թէրճիմէլերէ :

Ազդեցութի. թե : || ազդ. արարուն. կմ՚ զեկուցումն, կմ՚ ծանուցումն, և կմ՚ հռչակ փողոյ, և նմանեաց : ռամկ. խապար. կամ խապէ : Ղեւ. 25. 10: Թուոց 10. 5: իսկ մերթ նշանակութի. կմ՚ ծածուկ խնայութեամբ. և կմ՚ խորհուրդ : ռամկ. բանի՞ն ... : Լամբրօն: Գործլ հնչիւն, կմ՚ ձայնումն. և կմ՚ շշունչ: ռամկ. սէսէնի, կմ՚ սոսնը : իսկ մերթ ներգործութի. կմ՚ տպաւորութի. և կմ՚ գործունէութի. ռամկ. թէսիր : Իմաստ. 7. 17: 2. Թեսաղ. 2. 9. և 10: Գործլ՝ ներշնչումն, կմ՚ ծածուկ դրդումն. ռամկ. ... Ը այնմ 'ի ճամակերտն. վերլոյ ազդեցութի լուցեր ըղ տաճար կաւոյ նը : Գործլ՝ նշանակէ՝ գործողութի. կմ՚ արարք. կմ՚ գործք. կմ՚ ... կութի զօրութե, և կմ՚ ուժգնութի: ռամկ. գործ... կմ՚ ... և կմ՚ ...: Իմաստ. 7. 26: և 13. 4: Կողոս. 2. 12:

Ազդեցուցանեմ. եցուցի. եցոյ. անել : (անցող.) || ազդել, ք. ծանուցանել, կմ՚ ազդարարել, կմ՚ գուշակել: Նոր... ըէ:

Ազդեցուցիչ. ցուցչի. աւ. աց. օք: || ծանուցանող, կմ՚ զեկուցանող. ռամկ. խապար ըվօղ: իսկ մերթ ազդու, կմ՚ ներգործիչ: ռամկ. թէսիրլի. կմ՚ ...: Իմաստ. 15. 11:

Ազդր. ազդեր. երբ. երաց. երօք: և կամ ազդր. ազդերի. աւ. աց. օք: || վերին մասն սրունից, յոր յենու սռնսըն ածեալ ընդ մէջ. և յայս միոյ փոխանակ ասելոյ՝ կապել է մէջ զսուրն, ասի դնել 'ի յազդեր իւրում: ռամկ. պուտ: Ելից. 32. 27: Երգ. 3. 8: Յօբ. 15. 27: Սոյնպէս ազդր կոչի այս մասն 'ի յանասունս, որ է մսառու, և փափուկ, զոր յօշատեալ եփեն 'ի յուտել: որև այն ռամկ. կոչի պուտ: 1. Թագ. 9. 24: Եզեկ. 24. 4: Գործլ՝ բաղում անգամ նշանակէ՝ երի. կմ՚ թեկն. կմ՚ թիկունք, և կմ՚ ողն, որք են մասունք հակադրեալ պորտին: ռամկ. ..., կմ՚ ..., կմ՚ ... Ը այնմ Լամբրոն. Զայսպիսի ծանրաբեռն փոքրիկ յազդերն մերս թօթափել զնմանս ցուք: Եւ 'ի Նորէկեծն ասէ. Զի մի սուտ արծանրութի բեռանցս մեղաց անկերեցէ թէ կանցս ազդերաց. ք թիկանցս ուսանց: Ը այսմ է և 'ի ղզ. և 'ի գանձս ... :

Ազն. ազին. ազնք. ազինք. անց. ամբք: || ազգ, կմ՚ փոքր ազգ. և կմ՚ ցեղ: 2. Սամ. 12. 29: Սաղմ. 116. 1:

Ազնիւ. նուեայ. ով. ովք. կամ նուէի. ուէ. աց. կմ՚ իւ. օք: || պատուական. կմ՚ ընտիր. կմ՚ գեղեցիկ. և կմ՚ նազելի : ռամկ. ... կմ՚ ... : Ծննդ. 2. 12: Երգ. 7. 9: Եզեկ. 4. 25: Գործլ՝ ազնուական. կմ՚ մեծազգի. և կմ՚ ազատազգի: ռամկ. ...: Իմաստ. 18. 9:

Ազնուագութ. (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զազնիւ գութ. կամ բարեգութ. կամ քաղցրագութ, կամ քաղցրասիրտ,

և կամ բարեբարոյ : 1. Պետր. 3. 8:

Ազնուական. ի. աւ. աց. օք: || պատուական. կմ՚ յարգոյ. կմ՚ գեղեցիկ. և կամ նազելի: ռամկ. ... կմ՚ ... կմ՚ ...: Եզեկ. 23. 12: Երեմ. 7. 19: և 11. 16: իսկ մերթ ազնուազարմ. կմ՚ մեծազգի, և կմ՚ իշխանազուն: ռամկ. ...: Յօբ. 1. 3: Ղուկ. 19. 12: 1. Կորն. 1. 26:

Ազնուութի. թե : || պատուականութի. կամ մեծապատուութի. և կամ ազնուաբարոյութի:

Ազոխ. ոյ. ով. ոց. ովք: կմ՚ ի. իւ. եց. իւք: || խակ պտուղ որթոյ, որ 'ի հասանելն ըլինի խաղող: ռամկ. ... և ...: Առակ. 10. 26: Երեմ. 31. 29: Գործլ՝ ազոխ կոչի ժանտ և թունաւոր պտուղ կինչ. զորմէ ըխաղողն տասցի 'ի բաժանորթ, որթոյ: ... 4. Թագ. 4. 39:

Ազոխացեալ. եւոյ. ով. ոց. ովք: || ազոխ եղեալ. կմ՚ յազոխ փոխարկեալ. կմ՚ խակացեալ. և կմ՚ առհասու: ռամկ. ... եղած. կմ՚ ...: Եսայ. 18. 5:

Ա. Թ.

Աթեր. ի. աւ. աց. օք: || թափ. կմ՚ խիւս, ... յարերերն հանճարոյ, և կմ՚ ցորենոյ յորինեալ և կաղմեալ ուտելին: Եւ կմ՚ փոխինդ, զոր իւղով և մեղու խառնեալ՝ կազմեն զանազանաձեւ կերակուրս, և զայս յորինեն 'ի հնդում, և 'ի հանդէսս հեթանոսական ասնից բաշխելն բազմականացն: Խորէն. Հ. Հայ. 62:

Աթոռ. ոյ. ով. ոց. ովք: || գահ. կմ՚ բազմական, որ է նստարան : ռամկ. ... կմ՚ ...: Նեեմ. 3. 20: 3. Թագ. 10. 18: Եւ յայսմանէ առեալ աթոռ կոչի վն համեստութե, կերպարանածն՝ յոր նստին մարդիկ վն կարեւոր որոշմանի : Դանի. 3. 24: Գործլ առեալ ըլինի փոխանակ զահերիցութե. կմ՚ իշխանութե. և կմ՚ պետութե : ռամկ. ... : 2. Թագ. 7. 13: Իմաստ. 7. 8:

Աթոռակալ. ի. աւ. աց. օք : || ունող զաթոռ, կմ՚ նստող յաթոռ իշխանութե, կմ՚ յաջորդ պետութե ուրուք: ռամկ. ... : Խորէն. Հ. Հայ. 64: Նորէկ. ... և Լամբրօն: իսկ մասնաւորապէս առեալ աթոռակալ կոչին փոխանորդքն եկեղեցական մեծամեծաց, որպէս եպիսկոպոսաց. կմ՚ վանահարց. և նմանեաց. որք զբաղում գործս նց իւրեանց սպասեն, մանաւանդ 'ի ըլինելն նց բացակայ: ռամկ. ... կմ՚ ...:

Աթոռակից. կցի. աւ. աց. օք: || կցորդ աթոռոյ, ք. նա՝ որ նստի աթոռով առընթեր այլում աթոռականաց, որպէս են աթոռակիցք թագաւորաց, կամ իշխանաց : Եսթ. 1. 14: Առակ. 22. 10:

Աթոռք: || ասէ. ուստի փոխանակ ասելոյ առ ասս կոխել, ասի առաւթուր կոխել, ոչ տեսցես 'խանդղան հարում. 4. Թագ. 9. 33:

Ա. Ժ

Աժդահակ ։ || տե՛ս ՚ի բառարանի յատուկ անուանց ։

Աժխայժ ։ || տե՛ս զԱշխայժ ։

Ա. Լ

Ալեւոր . ի . աւ . աց . օք ։ || հասեալ յալիս ծերութեան . կմ ծերունի ։ ռամկ. հալւոր ։

Ալեւորիմ . եցայ . եա՛ց . իլ ։ (ձայնակր.) || ալեւոր լինիլ . կմ ծերանալ ։ ռամկ. հալւոր ըլլալ ։ Ծննդ. 25. 8 ։ Սաղմ. 70. 18 ։ ԴիպՃ նը շանակէ սպիտականալ հերաց . ռամկ. ճա ղը ճերմըկըլ ։ ըստ այնմ ՚ի հին պարտիզիս . և հերք գլխոյն ալեւորեալ էին ։

Ալէլուիայ . կմ ալէլուիա . ի . իւ . իւ . իւք ։ || է բառ եբրայեցւոյն , որ թարգմանի , օրհնեցէք զՏր . կմ կեցո՛ զմեզ Տր ։ 3. Մակ. 7. 9 ։ Յայտ. 19. 1 . և 3 ։

Ալէխառն . կմ ալեխառն ։ (Նախդրիւ հո լովի .) || խառն ալեօք . ընդ կոհակօք ։ Իսկ մերթ մասնաւորապէս ալէխառն կոչին սա՛ որոյ մորուսն խառն է ՚ի սպիտակ և ՚ի սեաւ հերաց ։ ռամկ. խըր . կմ խըր մօրուօք ։ Յայսմ ։

Ալէկոծ . ի . իւ . իւ . իւք ։ || ալէկոծեալ . կմ անկեալ յալէկոծութիւն ։ ռամկ. ֆրթը նայի մէջ ըլլող . կմ փոթորկոտ եղող ։

Ալէկոծեմ . եցի . եա՛ . ել ։ (ներգործ .) || ա լեօք կոծել . կմ ալէկոծութեամբ տատանե ցուցանել . կմ վեր ՚ի վայր շրջել զջրային ծովու , կմ գետոց ։ ռամկօր. ֆրթընայ հանել . կմ փոթորկել ընել ։ Իսկ մերթ՝ վր դովել . կմ ամբոխել . կմ խռովեցուցա նել ։ ռամկ. ներքի վրայ ընել . կմ վէրվէր հա նել ։ Նարեկ ։

Ալէկոծիմ . եցայ . եա՛ց . իլ ։ (ձայնակր.) || ալեօք կոծիլ . կմ կոհակօք ամբոխիլ . և կմ կրել զալէկոծութիւն ։ ռամկ. ֆրթընա յ ըլլալ . կմ փոթորկոտ ըլլալ . և կմ փոր ձանքի ըլլալ ։ ԴիպՃ վրդովիլ . կմ խռո վիլ . կմ ամբոխիլ . և կմ վեր ՚ի վայր շր ջիլ ։ ռամկ. ներքի վրայ ըլլալ . կմ վէրվէր ելել ։

Ալիւր . ալեր . ոյ . օք ։ կամ ալեւր . երց . երբք ։ || աղացած ցորենոյ , կմ գարւոյ , և այլոց նմանեաց , որ հասի երբեւ զխոզը ։ ռամկ. ալուր ։ Ծննդ. 18. 6 ։ Եսայ. 47. 2 ։

Ալիք . եաց . եօք ։ (անեզական .) || կոհակ , որ է կուտակ ջուրց պատՃառեալ յալէկոծ հողմոց ։ ռամկ. փալղայ ։ Իմաստ. 14. 1 ։ Մարկ. 4. 37 ։ ԴիպՃ նշանակէ զհերս սպիտակա ցեալս . կմ զալեւորութիւն . և կմ զհասակ ծերութեան . յորում հերք մազոց սպիտա կանան ։ ռամկ. ճերմըկած մազ . կմ հալւորութիւն ։ Առակ. 20. 29 ։ Իմաստ. 2. 10 ։ Եսայ. 47. 2 ։ ԴիպՃ եղեալ լինի փոխանակ ալեւորաց , կմ ծերոց . ըստ այնմ Ղևտ. 19. 32 . Առաջի ալեաց յառնիցես ։

[illegible] . ի . իւ . իւ . իւք ։ || է պատուաղ ինչ փոք րիկ երբեւ զկալզեն , ընդ երբեւ զշինուածս , զու [illegible] . և մերթ կարմիր , և համով

*

երը թթուաշ , և ախորժելի , որ բուսանի ՚ի ծառս . մանաւանդ ՚ի վայրի անտառս ։ ռամկ. եւս ալուճ . կմ հալուճ ։ ՚ի Բժշկարանս ։

Ալոջ . ի . իւ . իւ . իւք . || եզ ուլ , որ է եզ այծ նորածին , կմ նորահաս ։ ռամկ. չեփիճ ։ Ղևտ. 4. 28 ։ և 5. 6 ։ Թուոց. 15. 27 ։

Ալփայ . ի . իւ ։ || է անուն առաջին գրոյ յունաց , որ մերս այբ , զոր նոքա գրեն այսու ձեւով , α , ըստ որում եդեալ կայ Յայտ. 1. 8 ։ և 22. 13 ։

Ա. Խ

Ախ ։ || տե՛ս զԱղխ ։ Յեսուն. 2. 7 ։

Ախ ։ (միջարկութիւն հառաչական .) || ահ . կմ ահ ։

Ախաւերզագէս . գիսի . աւ . աց . օք ։ || ծանգի սա ՚ի բառէս՝ ախ , որ է գործի , և յան ուանէս գէս , որ է մազ արձակ . ուստի նշանակի աստղ կազմուածն , կմ վարգն , որ կայ բացագոյն տարածեալ ՚ի վր՝ կմ յեւք իւրեք հանգոյն գիսոյ , որպիսիքն են աստղաք լինեալք յերկրատնեաց . կմ սպա ռարաց , կմ ՚ի վր պատուհանից , գրանց . և այլն ։ Եւ յայսմանէ առեալ ախաւերզա գէս կոչի խոյակն . ընդ բազմապրուակ վեր նախարիխսն , կմ սեան գլուխն , որ հա մանացեալ կայ զսեամբ ընդարձակագոյն լինելով վերին մասին նր ։ ռամկ. տաշխող սնգլուխ ։ Երեմ. 52. 22 ։

Ախեմ ։ || տե՛ս Աղխեմ ։ 2. Թագ. 3. 35 ։

Ախմար ։ || տե՛ս Տխմար ։ Նարեկ ։ և Լամբրոն ։

Ախմարանամ ։ || տե՛ս Տխմարանամ ։

Ախոյեան . կմ ախոյան . ախոյենի . իւ . ից . իւք ։ || քաջ ընդդիմամարտ . կմ քաջամար տիկ նախատակ հանդիպացեալ ՚ի մարտ ը՛ հակառակորդին . կմ յարձակեալ ը՛դեմ թշնամւոյն՝ պաշտպանել իւրոցն ։ ռամկ. դէմ ելլող փահլըւան . կամ մէյտէնճիլէր ։ 2. Թագ. 1. 6 ։ Յուդիթ. 2. 7 ։ Եւ յայսմանէ ա ռեալ ախոյեան կոչի քաջ հակառակորդն , որ հարկանի ուժգ ՚ի գիմի ՚ի վիճաբանու թիւս , և յայլ հակառակութիւս , կմ Ճգնու թիւս ։ և ըստ այսմ Կիւրեղ կոչէ ախոյեան ընդդէմ նեստորի . և առաքինին ը՛դեմ դիւաց , կմ ախտից բանացեալոց . և այլն ։ Նարեկ. ղթ ։ ՚ի ճառ հոգւ. ը՛ և ը՛ ։ ԴիպՃեալ՝ ախոյեան անուանի առհասարակ ամ գի մակալ . կմ ընդդիմակաց . թէ մարդ ի ցէ . թէ շինուած . և թէ այլ ինչ իր որ ձանացեալ առաջի , որով խորտակի յար ձակումն թշնամւոյ ։ ռամկ. դէմ կանգնող . կմ դէմ չեցող ։ Նարեկ. ծա ։ և ՚ի շարականս ։ Եւ յայսմանէ առեալ ախոյեան անուա նի մասնաւորապէս կերտուածն . կմ հո ղաբլուրն , զոր շինեն պատնէշ ը՛ դեմ թշնամեաց . զի զկնի նր ամրացելք , անվնաս մնասցեն ՚ի նետից , և ՚ի հրացա նից արձակելոց ՚ի վր իւրեանց . ռամկ. [illegible] ։ Դարձեալ , նշանակէ յաղթա նակ . կմ նշան յաղթութեան , և կմ արձան կանգնեալ ՚ի նշանակ քաջութեան , զոր ա

բարկալ է որ ։ ռամկ. [illegible] նշան, կամ [illegible] թաւ ։ Ողկէ. 2. հար. լԴ. լԷ. և լԹ ։

Ախոռ. ոյ. ով. ոց. ովք ։ || Տուն գրաստուց, որպէս՝ ձիոց, իշոց, և նմանեաց ։ ռամկ. ահ՛ ախոռ, կամ ախըռ ։

Ախոռապետ. ի. աւ. աց. օք ։ || Վերակացու ախոռոյ ։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զվերակացուն արքունական երիվարաց ։ ռամկ. իմրահօռ. 'ի հին պատմագիրս ։

Ախորժ. ի. իւ. եց. իւք ։ || ախորժելի, կմ ախորժական, որ է հաճելի, կմ քաղցր ։ ռամկ. [illegible], կմ հող ընելու, և կմ անուշ ։ Նարեկ. ՃԸ. և 'ի գովեստ [illegible] ։ Իսկ 'ի Նարեկ. ԶԹ. ուր ասի. Ընչելն [illegible], փչելն ախորժ. պարարտ խմանիլ [illegible], որ է բուռն, կմ զօրեղ. զի 'ի սխալմանց գրչաց փոխանակ բառիս՝ [illegible], գրեալ է ախորժ ։

Ախորժակ. ի. աւ. աց. օք ։ || ախորժումն, կմ հաճութիւն, կմ յօժարութիւն, կմ կամք, և կամ փափագ, որպիսի է յօժարութիւն առ կերակուրս ։ ռամկ. հող. կմ [illegible]. կմ [illegible] ։ Խորէն. [illegible] 20 ։ և Լամբրոն ։ Իսկ մերթ ախորժող, կմ յօժարող ։ Մերթ եւ՝ ախորժելի, կամ հաճելի, կամ ցանկալի ։ ռամկ. [illegible] կմ հող ընելու ։ Նարեկ. [illegible] ։ և 'ի Շարականս ։

Ախորժական ։ || տե՛ս զԱխորժ ։

Ախորժահամ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զախորժելի համ, կամ քաղցրահամ, կմ համեղ ։ ռամկ. անուշ համ ունող ։ Նարեկ. 'ի [illegible] ։

Ախորժաճաշակ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերնոյն ։ Նարեկ. [illegible] ։

Ախորժեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || յօժարելով խնդրել, կմ հաճիլ, կմ կամիլ, և կմ սիրել զինչ, որպէս՝ զկերակուր, զըմպելիս, զզգեստ, զազգանելի ինչ, և այլն ։ ռամկ. հող ընել, կմ [illegible] կմ [illegible] ։ Եսայ. 8. 6. և 66. 3 ։ Երեմ. 6. 10 ։

Ախորժիմ. եցայ. եաց. իլ ։ (Հասարակ բայ.) || Նոյն է ընդ վերնոյն ։ Աշխարհ. 1. 10 ։ և 9. 17 ։

Ախտ. ի. իւ. ից. իւք ։ || Կիրք, կմ ցաւք, կմ ցաւագարութիւն, և կմ հիւանդութիւն ։ ռամկ. [illegible], կմ հիւանդութիւն ։ Ղևտ. 15. 26 ։ Յոբ. 24. 23 ։ Երեմ. 6. 21 ։ Եւ յոյժ մանաւանդ առեալ ախտ կոչի նմանութիւն չար ունակութեան, կմ մոլութեան, ըստ որում է հոգւոյ մարդոյ իբրև զհիւանդութիւն ։ Փիլոն. 5. 15 ։ և 6. 2 ։

Ախտաժէտ. ժետի. աւ. աց. օք ։ || Հարեալ յախտէ, կմ ցաւագար, և կմ հիւանդոտ ։ ռամկ. [illegible] ։ Մարկ. 6. 56 ։ Ղուկ. 9. 2 ։

Ախտակիր. կրի. իւ. աց. օք ։ || Կրող ախտից, կմ ախտաժէտ, ռամկ. [illegible]. Յովհ. [illegible] ։ Իսկ մերթ ընդ բայի չարակցի այսպէս, ախտակիր լինել. և նշանակէ կրել զախտ, կմ յանձն իւր բառնալ զկիրս, և կմ ախտակցիլ ։ 'Ի Շարականս ։

Ախտակից. կցի. աւ. աց. օք ։ || Կցորդ ախտի. կմ ցաւակից, և կմ վշտակից ։ ռամկ. [illegible] ։ Լամբրոն ։

Ախտանամ. ացայ. ացիր. անալ ։ (Ընդ միջ.) || Ստանալ զախտ, կմ ախտաժէտ լինել, կմ ցաւագարիլ. և կմ հիւանդանալ ։ ռամկ. [illegible], կմ հիւանդանալ ։ Յոբ. 14. 22 ։ Իմաստ. 17. 8 ։ Երեմ. 6. 21 ։ ըստ այսմ և գօտանալն, կմ փտիլն տնկոց, կմ ոստոց՝ ախտանալ ասի, ըստ որում է նշ իբրև զցաւագարիլ ։ Օվ. 9. 16 ։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ նշանակէ, ստանալ զվատթար ունակութիւն, կմ ունիլ զմոլութիւն ինչ, կմ զգածիլ կրիւք իւիք, և կմ կրել 'ի ներքուստ զօ և իցէ այլայլութիւն, և ըստ այսմ ասի ախտանալ զմոլութիւն ինչ, կմ ախտանալ պատուով, տրտմութեամբ, մոլորութեամբ, և այլն ։ 'Ի Հարանց. Ժ. ։ և Լամբրոն ։ Գրիգոլ՝ նշանակէ ախտակրիլ, կմ չարչարիլ ։

Ախտարք ։ || տե՛ս զԱղթարք ։ 'Ի հին պատմագիրս ։

Ախտարմախ. կմ ախտարմաղ. ի. աւ. աց. օք ։ || Ծագի 'ի բառէս ախտարք. և նշանակէ ըղքաղդէական. զ զաստեղագաշխն, կմ զմոգն. որ 'ի նշմարմանէ աղթարաց. զ համաստեղութեան, ընդ որով ծնանի ոք, գուշակէ զհանգամանս բնութեան, զախտս հոգւոյն, զբարս, և զայլ անցս պատահարաց ծննդեանն ընդ համաստեղութեամբ այնու ։ ռամկ. [illegible] կամ [illegible] ։ ըստ այնմ. Խորէն. Բ. գլ. 67 ։ Անուանի է մեզ երկրորդել զախտարմաղաց յառաջասացութիւն. որ են քաղդէք. զ քաղդէայք ։

Ախտաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ || Ունող զախտ, կմ ախտացեալ. և կմ ախտաժէտ. ռամկ. [illegible] ։

Ախտ ծիծաղական ։ || տե՛ս զԾիծաղական ։

Ա. Ծ

Ածանցական. ի. աւ. աց. օք ։ || անցեալ 'ի միոյ տեղւոյ, կմ թէութենէ 'ի միւս. և ըստ այսմ անուանք յառաջացեալք [illegible] 'ի նախադասութեանց ածանցական կոչին. որպէս 'ի մարդոյ մարդկային. 'ի տանէ տնական. և այլն ։ Գրիգոլ՝ այն, որ երբեմն և իսկոյն անցանէ. կմ որ ընդ երևելն և պակասի. և կմ բոլորական ։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] ։ ըստ այնմ Նարեկ. ՀԳ. Ոչ քթթել մի ական. և ոչ խուն մի տեսութեան ածանցական ։

Ածանցեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || ածել և անցուցանել զեր ինչ 'ի տեղւոջէ իմեքէ առ այլ տեղի. կմ 'ի միոջէ թէութենէ առ այլ թէութիւն. և այս լինի եւս անուանց, զորս քերականքն ածանցեն 'ի նախադասութեանց, և անուանեն ածանցական. որպէս 'ի բառէս արքայ. առնեն արքայական ։

Ածել. ելոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || առնելի. կմ բերելի ։ Իսկ մերթ ածող. կմ առնող. որպէս և կրելին կրող. և հանելին հանող ։ Մատթ. 11. 6 ։ Գրիգոլ՝ նշանակէ զոր բերն վարսավիրաց, որով ածիլեն զգլուխս ։

ռամկ. ծփիլ. կամ տատանիլ: Թուոց. 8. 7: Սաղ. 51. 4:

Ածեմ. ածի. ած. ել: (Ներգործ.) || խաղացուցանել 'ի տեղի ինչ. և ըստ այսմ երբեմն նշանակէ՝ տանել, որպէս Ելից. 3. 1: Ղեւ. 23. 1: Իսկ երբեմն բերել, որպէս 1. Թագ. 15. 12: Մարկ. 9. 16: Դարձեալ նշանակէ շփեցուցանել, կամ շարժել, և կամ առաջ նորգել: 3. Թագ. 9. 20: Իսկ մերթ հարկանել: ռամկ. զարնել, կամ փոբեցնել. Ըստ այսմ Խորէն. Գ. գլ. 83: Վերացուցեալ էր զձեռնն՝ ածել ումեք ապտակ: Եւ Մատթ. 5. 39. ասի. Եթէ ոք ածիցէ ապտակ յաջ ծնօտ քո: Ի եթէ ոք հարկանիցէ: Դարձեալ բաղում անգամ նշանակութեան սորա այլ այլ ըստ այլեայլութեան խնդրոյն, որպէս տեսցես 'ի [illegible]:

Ածել զբոցով: || արկանել 'ի բոց հրոյ, կամ բոցակէզ ծախել: ռամկ. կրակը ձգնել: 4. Թագ. 23. 10:

Ածել զմտաւ. կամ զմտաւ ածել: || մտածել. կամ խորհիլ. և կամ խոկալ: ռամկ. մտքը դնել, կամ միտք ընել: Ծննդ. 8. 21: Եբր. 12. 3:

Ածել ումեք ծունր: || 'ի ծունր իջանել, կամ ծունր դնել: ռամկօր. ծունկ չոքել: 'ի վերայ հոգ. Ժ՟Դ:

Ածել զձեռս յաման: || ընուլ զձեռս յաման ինչ: ռամկ. ամանը ձեռք ձգնել:

Առանց ընդ բանս ինչ Ածելոյ: || առանց ընդդիմաբանելոյ: ռամկ. առանց չհակառակելու: Գործ. 10. 29:

Ածեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || արտադրել հաւու զձու: ռամկ. հաւկիթ ածել:

Ածխանամ. ացայ. ացեր. ալ: (Ընդ. միջ.) || ածուխ լինել, կամ յածուխ փոխիլ: ռամկ. [illegible] կամ [illegible]:

Ածու. ածուի. ուաց. ուք: || ազգ, կամ ազն: Եւ ասի ածու, զի յերկրագործութեան ածուածն լինի 'ի նմանէ [illegible]: Խորէն. Ա. գլ. 2:

Ածուխ. ածխոյ. ով. ոց. ովք: || այրեցեալ փայտի, որ է նիւթ հրոյ և սեաւ պատրաստեալ 'ի հուր: ռամկ. Քօմիւր, կամ [illegible]: Առակ. 4. 8: և այլուր:

ԱԿ

Ակած. ի. իւ. եց. եաց: կամ ոյ. ով. ոց. ովք: || անկեալ, կամ ընկեցեալ, կամ խոնարհ. կամ գծուծ, և կամ նուաստ: ռամկ. ընկած, կամ ցած: Յոբ. 24. 9: Սակայն տառադարձն է գրել զբառս զայս՝ անկած, քան ակած, որպէս և գրի Հռոմ. 9. 6: զոր և յայտնապէս յուցանէ յոյն բնաբանն, որ յերկրանկեալ են գնէ զնոյն բառ:

Ակամայ. ի. իւ. եց. եաց: || անկամաւոր, կամ որ լինի առանց դիտաւորութեան, կամ անյօժար. կամ բռնադատական, և ըստ այսմ ասի ակամայ քննութիւն, կամ ակամայ կամք. և այլն: Կիւրղի Եզէկ. Ժ՟Գ: Եւ յայտնանի առնելոյ [illegible] կամաց, կամ բռնադատաբար, ասի ակամայ կամօք, կամ յակամայ կամս: ռամկ. նաչարը, կամ չորով: Սովէ. 1. հատ. Ժ՟Ա: և Յովհ. [illegible]: Իսկ երբեմն վարի դոյականաբար, և նշանակէ զանկամաւոր գործն, կամ զյանցանսն. Ըստ այսմ Թուոց. 15. 25. Մատուցին զպատարագն յաղագս ակամայից իւրեանց:

Ակամայ. (մակբայ) || առանց կամաց, կամ անդիտութեամբ, կամ ընդդէմ յօժարութեան, և կամ բռնադատաբար, և ըստ այսմ ասի, ակամայ մեղանչել, կամ հարկանել, գնալ, և այլն: ռամկ. չգիտնալով, կամ նաչարընապան, կամ զօռով: Ղևտ. 4. 2: Թուոց. 35. 11: 1. Պետ. 5. 2: Եւ ըստ այսմ երբեմն վարի սա մասնական անուանաբար ինչ, կամ իմն. ըստ այսմ, ակամայ ինչ յանցանել. կամ ակամայ իմն եղանել. և զնոյն նշանակէ: Յոբ. 14. 17: Ժող. 10. 5:

Ակամայեցեալ. ելոյ: || ակամայ արարեալ. կամ նա՝ որ գործէ զինչ առանց կամելոյ, կամ առանց գիտման. և կամ առնէ զինչ անգիտութեամբ. կամ բռնադատութեամբ: Թուոց. 15. 28:

Ական: (Նախդրիւ հոլովի.) || աչք փորեալ ընդ երկրաւ, որ է փորուած անցից արարեալ 'ի ներքոյ գետնի. կամ գետնափոր անցք. ընդ որ լինի անցանել 'ի տեղի ինչ, որպէս առնեն գողք, կամ պատերազմօղք: ռամկ. լաղըմ: Ելից. 22. 2: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, ական հատանել. և նշանակէ ճանապարհ հատանել ընդ երկրաւ, կամ փորել անցս 'ի ներքոյ գետնի: ռամկ. լաղըմ բանալ: Մատթ. 6. 19: և 24. 43:

Ականակապ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ակամբք կապեալ, յի՞ ագնիւ քարամբք յեռեալ, և զարդարեալ: ռամկ. ճէվահիրով սարդ, կամ բընած: Ելից. 39. 10: Եզեկ. 3. 10: Եղէկ. 9. 2: մերթ եւս նշանակէ զարհեստաւորն, որ զականս կապէ, յի յեռու, կամ ընդելուզանէ: ռամկ. քուլայճի:

Ականակիտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || պայծառ, կամ յստակ, կամ մաքուր, կամ անխառն, և կամ վճիտ. և այս ասի զջրոց, կամ զաղբերաց, և զայլոց նմանեաց: ռամկ. զուլալ, կամ [illegible]: Խորէն. Գ. գլ. 11:

Ականակիր. կրի. աւ. աց. ովք: || յաղագս իւր կրող զինչ, որպիսիք են, որք ունին յաղագս իւրեանց զշիւղ ինչ, կամ գլու, և կամ զապիտակ մաշկ, և կամ զարատաւորին, և այլն:

Ականակուռ. կոյ: (և մնացեալն նախդրիւ հոլովի.) || ակամբք ագուցեալ, կամ կազմեցեալ. Մերթ եւս ականակուռ ասի աննագործն, որ առաջ զականս: Սիրաք. 45. 13:

Ականատ. ի. իւ. աց. օք: || որոգայթ, կամ ծուղակ: ռամկ. [illegible], կամ [illegible], կամ [illegible]: 'ի հին [illegible]:

Ականատես. ի. իւ. աց. օք: || ակամբք տեսող. կամ աչօք տեսանօղ իւրին: ռամկ. աչօք տեսնօղ: Ղուկ. 1. 2: 2. Պետ. 1. 16: Իսկ մերթ վարի իբրև դոյականաբար. և նշանակէ տեսութիւն ական. կամ ըստ տեսութեան աչաց. ըստ այսմ. 2. Պետ. 2. 8: Քանզի ականատես արդարն ըննակեալ 'ի մէջ նց. յի տեսութեամբ աչաց արդարն. որպիսի է և բառս ականջալուր. զոր տեսցես զկնի:

κατάλιθον
λιθόστρωτον

Ա. Կ

Ակնածեմ. եցի. եա՛. ել: (չէզոք.) || ակամբ դիտել. կամ հայիլ. և կամ նկատել: ռամկօր. նայիլ. կամ փէօնել. 'ի Գիւղատարին: 'ի սմանէ ծագեցաւ ակնածողքս, զոր տեսցես զկնի:

յԱկնած թօթափել: || անձս 'ի տանէ. Յ. 'ի կարգի բերում:

Ակնոցի. նաւոյ. եաւ. եայ. եաք: || ակնատար. որ է ունօղ զաչս. կամ ակնօղ: ռամկ. այս ունօղ. կամ փէնօղ: Ելից. 4. 11:

Ականողք: (անեղական. և նախադրիւ հոլովի.) || ականօղք. ի հայեցողք. որով խմանի' աչքն: Եւ է սա ընդունելութիւն ականելի բայիւն, որ է հայիլ: Իսկ ժամանակ ներ. զնի փոփոխական քէի առ 'ի յաղանականացուցանել: Առակ. 23. 29:

Ականջ. կամ Ականջք. աց. ցք: (երբ անեղ.) || ունկն. կամ լսելիք, որ է գործարան լսելոյ: ռամկ. ախճանք: Ծննդ. 24. 47: Մարկ. 7. 33:

Ականջալուր: (նախադրիւ հոլովի.) || ականջօք լսող. կամ նա' որ ունկնկամբ իւրով լսէ և զինչ. և ըստ այսմ առնի. մեկնոյ ականջալուր. կամ ականջալուր գող խմիճ: ռամկ. անկըճով լսող: Իսկ միաբթ ականջօք լսելով. կամ անկեալ ընդ լսելեաց. և ըստ այսմ առնի, պատուիրել զզերոյս ականջալուրս: Որոնց վարիատ երբեմն խարկ զնեկրայ. այլ և այլ բարդեալ անուանք. և նշանակէ՝ ընդ լսոյ ականջաց. կամ լսողութ ունկան. ըստ այսմ. 2. Պետ. 2. 8. Քանզի ականջալսութեամբ արդարոյն բնակել 'ի մէջ նոցա. այսինքն լսողութ ունկան արդարոյն. զի խոսի զզուելայ, որ բնակեալ 'ի մէջ ամբարիշտ աղանդոյոց՝ նա պահէր զականջս յաղանդեղն լսոյ. ուստի եր ըստ լսելեաց արդարոյ:

Ականջատ. ի. իւ. ից. իւք: || նա որոյ մի կամ երկոքին ականջքն պակաս են. կամ հատեալ են: ռամկ. անկըճն կտրած. կամ անկըճը կտրած: Ղեւտ. 22. 23:

Ականջեմ. եցի. եա՛. ել: (չէզոք.) || ունկն դնել. կամ լսել: ռամկ. անկըճ դնել: Խորէն. Գ. գլ. 65:

Ական: (նախադրիւ հոլովի.) || ամրոց. կամ միջնաբերդ, որ լինի 'ի մէջ մայրաքաղաքաց: 1. Մակ. 9. 52:

Ականեան: (ըստ եղականին նախադրիւ հոլովի. իսկ ի յոգնականին. եանք. եանց.) || 'ի յականս բնակող. կամ բնակիչ ամրոցի. որ և ասի ամրական: ռամկ. [illegible] բնակող. կամ [illegible]: 2. Մակ. 15. 31:

Ակառ. ի. իւ. ից. ք. կամ իւք: || է անուն ինչ պատուական. զորոյ զպատուականութիւնն տեսցես 'ի բառս միայրորդաց: ռամկ. [illegible]: Ելից. 28. 29:

Ակեր. ակերոյ. ով. ոյ. ովք: || փայտատ. կամ երկաթեայ մեծ դանակ, որով փորեալ լինին և պեղկանեն քարինք հանքանց. կամ սուր այլ քաղաքերին: ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]. կամ [illegible]. կամ [illegible]: Խորէն. Գ. գլ. 28: Որոնց է առ այսմ ինչ ջրոյնս. այլով անուամբ կոչեցեալ բաղդատական. զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում:

Ակիճո. կամ Ակիճոս: (նախադրիւ հոլովի.) || սատակիչ մատղիր. կամ ուշադիր 'ի լսելի. կամ մեծաւ մատղրութեամբ անձին զեղ. այն աշակերտք 'ի դատառութեան: Եւ մինչ ասէ. յանձնիւս, կամ յանձնիւս կալ. 'ի խանի 'ի ստամիսկ մատղրութեան, կամ յանձնին զրութեան կալ: Խորէն. Գ. գլ. 65:

յԱկնածիս առնել: || ունկնդիր առնել. կամ ուշադիր առնել. և կամ յառել զմիտս ունկնդրութ. ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]: ըստ այսմ Լմբրոն. Մի ձայնիւ զգուշացեալ մտադրութեան յանձնիւս արար' առ դասս քահանայիցն:

Ակնբախեմ. եցայ. եայ. իլ: (հայցական.) || պայծառ առնելով ճոխանալ. կամ խաղալ:

Ակն. ական. ամբ. ականց. կամ ականք. անց. անօք: || աչք. կամ տեսանելիք, որ է գործարան տեսութեան: Ղուկ. 21. 24. Թագ. 33. 55: Որոնց զոհար, որ է քար պատուական: ռամկ. [illegible]: Ելից. 28. 9. և 10: և 35. 9: Առակ. 8. 11: Եւ նա. նշանակէ զերեսն քարանց [illegible] որ է խորոց աչք երկրի. ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]: 4. Թագ. 2. 21: Յակոբ. 3. 11: Որոնց եւս անուան քաղաքի երկիր, զոր տեսցես 'ի բառարանի յատուկ անուանց: Իսկ մինչ ասի ակն արկանել, նշանակէ արկանելն: ռամկ. [illegible]: 'ի յերկրորդականին: Այլ մինչ ասի յականէ հայել. խմանի' ակնառութեամբ, կամ յանձնառնել. զի զանուանն ստրաբ առնել: Եզեկ. 2. 14: Այլ մինչ ասի յականէ յանձնառնել առնել կամ ծանուցանել. նշանէ զյառակ անուանն յիշեցում առնել. կամ ծանուցանել: Ռուդ. 1. Թագ. Հ.

Ակնագործ. ի. աւ. աց. աք: || պաշտօնատար. որ տաշելով և փայլեցուցանելով, զարդարէ զականս: ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]: Ելից. 28. 11:

Ակնածեմ. ածի. ակնեած. ել: (չէզոք. և միջ. նեղադրական.) || երկիւղած առնել ազ զհայցա կան. և զարմանալ. և յայտնեալ նշանակէ յերես պատկառանաց. առնի ամօթալ. կամ ակնածել: ռամկ. խաթրը նայել. կամ [illegible]: Առակ. 28. 21: Իսկ միաբթ' զզուշացեալ կամ զարհուրել. և նշանակէ ամաչել. կամ պատկառել. կամ զզուշանալ և երկնչել: ռամկ. ամչնալ. կամ [illegible]. կամ [illegible]: Ղեւտ. 20. 4: 1 Թագ. 18. 15. և 29: Բարուք. 4. 16: Որոց նշանակէ զաչս 'ի վերայ ունել. կամ 'ի խնայութ առնել. կամ խնամ առնել. և կամ հոգ առնել: և ըստ այսմ առնի, ակն առնել 'ի վերայ ուրուք. կամ ունել: ռամկ. [illegible] [illegible] ընել. կամ հոգ տանիլ: Եզեկ. 39. 12:

Ակնածութիւն. թեան: || ամօթխածութիւն. կամ պատկառանք. և կամ ամաչեցանք: ռամկ. ամօթ. կամ [illegible]. կամ [illegible]: Յոբ. 20. 3: 1. Տիմ. 2. 9: Իսկ միաբթ՝ խնամ. կամ հոգ. որով ուք զանձն իւր արկանէ 'ի վերայ ուրուք:

Ակնախտիր. ից. աւ. աց. աք: || կապիճ ականց, որով միաբթ նշանէ բառնին աչաց. զի ծակ մնայցեն, որ զետեղեալ կան աչք երկնորականցն: ռամկ. աչքի ծակ է: Յոբ. 40. 19: և Լմբրոն: Իսկ միաբթ բառնին զոտնահարքն, որ է ընդունարան փոսքեալ, ուր տեղացանին ա-

[illegible]

րանիցն։ Զինչ՝ նշանակէ՝ ախտոյ, ուր ընկնի բազ մին։ տաճկ. խուլինչ, կամ ոտնահաւ, կամ մեղեր։ Եւ թէ այսմ բազմաւորից մարթի մեղքեալ և բազմականն կալանեալ, կայի ակուտի մաշ կեայ։ տաճկ. ֆէօրքէն։ Յովբ. 12. 15.

Ակքան. ի. ու. աց. օք։ || տե՛ս զԱքող. տաճկ. գող։ 4. Թագ. 14. 9.

Ակօս. ի. ու. աց. օք։ կամ իւ. ից. իւք։ || սաս., զի երկայնաձիգ պատառուած երկ րի՝ արարեալ ՚ի հերկելն երթևեկութ ա_ րօրի։ տաճկ. եւս՝ ակօս. և յունարէն ասէ. յորմէ և տաճիկք կոչեն՝ էւլէք։ Յոբ. 31. 38։ Սաղմ. 64. 11։ Իսկ մերթ է բայի շարակ ցի այսմ, ակօս ձգել, կամ ակօս պատառել, և նշանակէ՝ բանալ զակօս, կամ հերկել։ Յոբ. 39. 10.

Ակօսաբեկ. ի. ու. աց. օք։ կամ իւ. ից. իւք։ || ակօս պատառօղ. կամ ակօս բացօղ, և կամ հերկօղ։ և մերթ ակօս բացեալ. կամ հերկեալ։ տաճկ. հէրիած։ Իսկ մերթ է բայի շարակցի այսպէս, ակօսաբեկ առնել. և նշանակէ՝ ակօս բանալ. կամ հերկել։ Կամ այսպէս, ակօսա_ բեկ լինել, և նշանակէ ակօսիւ վարել երկիր, և կամ հերկել։ Եսայ. 7. 25։

Ակօսաձիգ. (Նախադրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերինոյն. Աձգոբ։

Ակօսատար. ի. ու. աց. օք։ || ակօսաձիգ, կամ ակօսաբեկ։ տաճկ. ակօս բացօղ. կամ հէր քօղ։ Նարէկ. գլ.

Ա. Հ

Ահ. ի. իւ։ || երկիւղ, կամ զարհուրանք, և կամ արհաւիրք։ տաճկ. քօրք։ Ղուկ. 8. 37։ Եբր. 10. 31։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, յահի լինել, և նշանակէ՝ երկնչել, կամ զարհուրել։ տաճկ. քօրքմագ։ Եւ կամ այսպէս, ահ արկանել, և նշանակէ՝ երկեցու ցանել։ տաճկ. քօրքութմագ։

Ահ. (Միջարկութիւն հառաչական.) || ախ. կամ ո՜հ։

Ահա. (մերձ ցուցական.) || աւասիկ. կամ ա_ հաւասիկ։ տաճկ. իշտէ. Ծննդ. 1. 31։ Մատթ. 1. 20։

Ահաբեկ. (Նախադրիւ հոլովի.) || սաստիկ եր կուցեալ, կամ յոյժ երկեցուցիչ. և թէ այսմ տափ, ահաբեկ լայս, կամ որոտումն.. ՚ի ա_ րանիցն։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այս պէս, ահաբեկ առնել, և նշանակէ՝ սաստիկ երկեցուցանել։ տաճկ. խիլափ քօրքութմագ. Աձ_ գոբ։ Կամ այսպէս, ահաբեկ լինել, և նշանակէ՝ զարհուրել։ տաճկ. խիլափ քօրքմագ՝ ՚ի ղարախնդի։

Ահագին. (Նախադրիւ հոլովի.) || յոյժ ահա ւոր, կամ ահեղ, կամ զարհուրելի. կամ սոս կալի, և կամ ահաւորի։ Իմաստ. 17. 18։ և Եբր. 12. 21։

Ահանամ. ացայ. ցի՛ր. նալ։ (ընդ մէջ.) || յահի լինել, կամ երկնչել։ տաճկ. քօրքմագ։

Ահարկու. ուի. ու. աց. օք։ || զահ, և զեր կիւղ արկանօղ, կամ ահացուցիչ, և կամ զար հուրելի։ տաճկ. քօրք ճէօղ, կամ քօրքիճի։ 3. Եզր. 4. 14։ Սաղմ. 46. 3։ և 88. 8։

Ահացուցանեմ. ացուցի. ացո՛յ. անել։ (ան ցողական.) || տե՛ս Երկեցուցանել. կամ սարսափեցուցանել։

Ահաւադիկ. (մակբայ ցուցական.) || աւադիկ. կամ ահա։ տաճկ. իշտէ։ Ծննդ. 1. 29։ Մատթ. 7. 4։

Ահաւանիկ. (մերձ ցուցակ.) || աւանիկ. կամ ահա։ տաճկ. իշտէ։ Ծննդ. 16. 6։ Մատթ. 11. 8։

Ահաւասիկ. (մերձ ցուցակ.) || աւասիկ, կամ ահա։ տաճկ. իշտէ։ Թուոց. 18. 8։ Մատթ. 12. 2։

Ահաւոր. ի. ու. աց. օք։ || ահեղ, կամ զար_ հուրելի, և կամ սոսկալի։ տաճկ. քօրքունչ։ Սաղմ. 75. 13։ Իմաստ. 10. 16։

Ահեակ. ահեկի. ու. աց. օք։ || տե՛ս զՁախ։ Ծննդ. 13. 9։ Եզեկ. 2. 6։ Մատթ. 25. 41։

Ահեկեան. ի. աւ. աց. օք։ || յահեակ կողմ ե_ ղեալն. կամ ձախակողմեան։ տաճկ. ջօլիքի. կամ ջօլ դէրա. ըստ այնմ Նարէկ. Է. Ահեկա նացս կայից ուժգնութե աւեալ յաղթեցի։

Ահեկան. ի. աւ։ || է անուն միոյ ՚ի հայկա կան ամսոց, որ համեմատի ապրիլ ամսոյ հռովմայեցւոց. և զիւ, կամ եաւ ամսոյ եբրայեցւոց։ 2. Մակ. 11. 30. և 33։

Ահեկէայք. եայց։ || ձախակողմեանք, զի այն տամ, որ է ՚ի ձախմէ կողմն։ Գիրք. ծծմբոց։

Ահեղ. ի. իւ. եց. իւք։ || տե՛ս զԱհաւոր։ Ծննդ. 28. 17։ Սաղմ. 65. 3։ և 138. 14։

Ահընկեց։ || տե՛ս զԱհարկու։ Յայսմաւուրս։

Ահ թէ. (Միջարկ. հառաչական.) || ախ. կամ ո՜հ։ տաճկ. հայֆէ։

Ահիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (ձայնակիր.) || տե՛ս զԱհանալ։

Ահուք։ || տե՛ս Յահուք։

Ա. Ղ

Աղ. ի. իւ. եց. իւք։ || նիւթ ապիտակ պա ղեալ ՚ի ջրոյ ծովային, և ՚ի հիւթոց երկ րային, զոր համապատկորէն լուեալ ցա_ նեմք ՚ի վերայ կերակրոյ ՚ի համեմել։ տաճկ. թու ղ։ Ղևտ. 2. 13։ Յոբ. 6. 6։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, յաղ [illegible] լինել. և նշանակէ լցեալ լինել աղիւ. կամ աղի գոլ. և կամ աղէհամ զաւնուրդ աղաւկանել։ տաճկ. տուզ բասմագ։ Եզեկ. 47. 11։ Իսկ թէ զինչ նշա նակէ՝ մինչ ասէ՝ ուխտ աղի. տե՛ս ՚ի սկիզբն Ուխտ բառին։

Աղաբաղան. ի. իւ. ից. իւք։ || փիփլուն. կամ շուր ջան. կամ նախիրայ. և կամ վերբարկու։ Յայսմ։

Աղաղ. ի. ու. աց. օք։ || պատճառ, որ է խնդիր. և թէ այսմ փոխել տալոյ ՚ի պատճառաւ սիրոյ. կամ այսպիսեաց պատճառաւ, տալ. յաղագս սիրոյ. կամ այսպիսեաց աղագաւ։ Ոսկէ. 2. հատ. ըԹ։ Իսկ մերթ հանդամանք. կամ կերպ. կամ եղանակ։ տաճկ. Հալ. թէ այսմ Ոսկէ. 1. հատ. ԻԲ. Ոչ այնպիսի աղագաւ վա րէին զնոսա. զի ոչ այնպիսի կերպիւ։ Իսկ մերթ հնարք. կամ հնարաւորութիւն։ տաճկ. Ճար. կամ ճարակ. և թէ այսմ փոխել տալոյ՝ զա նել զհնարս ելից իրին. կամ զհնարս զերծա նելոյ յերկիւղէ մահուան. աստ՝ ելս աղագս զտանել իրին. կամ ՚ի մահուանէ երկիւղէ։ ՚ի հին պարագիրս։ Այսպէս փոխել տալոյ, զի տանել զհնարս հնարոց խաղաղութե, կամ լուծման տարակուսանաց իրաց. աստ՝ հե ռի աղագս գտանել խաղաղութե. կամ

Digitized by Google

խորոցն տարակուսանաց ։ 'Ի հին պատմագիրս։

Աղագաւ ։ || Է գործիական բառիս՝ աղագ. և վասն իբրև գնախադրութիւն սեռականա- կանին՝ յետադրելով խնդրոյն. և նշանակէ. պատճառաւ. կամ յաղագս. և կամ վն. և Թ այսմ առթի, բարբառանաց աղագաւ. կամ պատրիկ աղագաւ, որ է առթ համար ։ Նարէկ. Ի գովեստ խաչ։ Խորէն. Բ. դպ. 84։

Աղագիր. գրի. աւ. աց. օք ։ || գնօղ աղի. կամ աղ արկանօղ ։ ռամկ. աղ դնօղ ։ Իսկ մնա- նաւորաց առեալ նշանակէ զաղարկութն, կամ զճաշակառուն տղեկայական խորտկաց ։ ռամկ. [illegible] ։

Աղախին. խնոյ. ով. աղախնայք. այց. կամ եաց. եաք. կամ ոց. ովք ։ || կին. կամ աղջիկ սպասաւորող սանուհի. կամ [illegible]. և այս ըստ մեծի մասին առի զնոցա նէ ; որք արծաթ առեալ են ։ ռամկ. հաղախըն ։ Ծննդ. 12. 16 ։ և 20. 14 ։ Ելից. 20. 10 ։

Աղախնածին. ծնի. ին. աց. օք ։ || 'Ի յաղախնոյ ծնեալ. կամ զաւակ աղախնոյ. և ըստ այսմ աղախնածին կոչի արդն հագարայ. եաց. ըստ որում է սերեալ 'ի հագարայ աղախնոյն սառրայի ։ Լամբրոն։

Աղածրի ։ || տես զԱղարծի ։

Աղաղակ. ի. աւ. աց. օք ։ || գոչումն. կամ բարբառ, որ է մեծաձայն ձայն ։ ռամկ. [illegible] ։ Եսայ. 5. 7 ։ Իսկ մերթ բո ղոք ։ ռամկ. Փիրեադ ։ Ծնն. 18. 20 ։ Ելից. 2. 24 ։

Աղաղակեմ. եցի. եա. եղ. (չեզոք.) || զաղա ղակ բառնալ. կամ գոչել. կամ կարդալ. և կամ բարբառել ։ ռամկ. [illegible]. կամ [illegible] ընել ։ Ծննդ. 27. 34 ։ Մատ. 27. 50 ։ Իսկ մերթ բողոքել. ռամկ. Փիրեադ ընել. Թագ. 11. 2 ։

Աղամ. ացի. ացա. ալ ։ (Ներգործ.) || լուծել յաղօրիս զցորեան, զգարի ; և զայլ ինչ նման. որ և ռամկ. առի աղալ ։ Դատ. 16. 21 ։

Աղանդաւորյն. նուանի. աւ. աց. օք ։ || է հիւթ ինչ հատուածոյ. թխատակուկ և կակղանութ իւրև զնամ, գոյացեալ 'ի կիտրոս 'ի Վ. բա- սայ ։ Քանզի է սա ցօղ գարնայնոյ անդա- ցեալ ընդ առաւօտս առաւօտս զբուսով իւրք լաստայ անուն, որ 'ի խառտոմարա- կիրն այծեաց, կառէի 'ի մօրուս նոցա, յորոյ առնդրեալ քաղեն, զատեն, և 'ի ղանդաւածս պնակեն, և այն կոչի աղանդա նոյն. որ ռամկօրէն յանուանէ բուսոյն յորջորջի լօփէն ։ Խորէն. յաշխարհագրութե ։

Աղանդ. ի. ին. եց. եաք ։ կամ ոյ. ով. ոց. ովք ։ || Թիւր աւանդութի. կամ մոլար վարդա- պետութի. և կամ հերձուած ։ Մատ. 16. 12 ։ Խորէն. Բ. դպ. 63 ։ Նարէկ. ղթ ։ ըստ այսմ է և Գործ. 5. 17. ուր առի. Սանդեքեն որք ընդ նմա, աղանդն սադուկեցւոց, ցի ունօղք աղանդոյն սադուկեցւոց ։ Դրձլ՝ աղանդ կոչի գիտութիւն. կամ Թովմսութիւն, կամ գիւ- Թական բանք. կամ գրուածք. և այլք նմանք ։ ռամկ. [illegible]. կամ [illegible] ։ Նարէկ. ղէ ։ և 'Ի վարս հարց. Ա ։

Աղանդաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ || ունօղ ա- ղանդից. կամ ուսուցիչ մոլար վարդապետ- ութե. կամ որ զհետ գնայ Թիւր աւան-

դութեց. և կամ հերձուածօղ ։ Նարէկ. ղ ։ Իսկ մերթ գիւթ. կամ Թովմիչ. և կամ կա- խարդիչ ։ ռամկ. [illegible] ։ Երբեմն և ա գիւ- Թական, կամ Թովմաական. և կամ մոգական. և Թ այսմ առի աղանդաւոր գործք. կամ բանք. և այլն ։ Սոփ. 2. հատ. Ժ ։

Աղանդեմ. եցի. եա. եղ ։ (Ներգործ.) || ար կանել զոք յաղանդս. կամ Թիւրաւորել մոլար վարդապետութբ. և կամ մոլորեցու ցանել ։ ռամկօր. [illegible] ։ 'Ի Գիրս [illegible] ։ Իսկ մերթ գիւթել. կամ Թովել. և կամ կա խարդել ։ ռամկ. [illegible] ընել ։ 'Ի վարս հարց. Ա ։

Աղանդիք. եաց. եօք ։ (անեզակ.) || աղան դաւոր բան. կամ գրուած ։ Իսկ մերթ գիւ- Թական բան. կամ գիր. կամ հմայեակ, որ է հմայիլ ։ ըստ այսմ 'Ի վարս հարց. Ա. ունի զաղանդիս 'ի գօտի իւր ։

Աղանդութի. Թեան ։ || տես Աղանդ ։ Սո- փ. 2. հատ. Ժ ։

Աղաչակից. կցի. աւ. աց. օք ։ || աղաչանաց ուրուք կցորդ. կամ ընդ ումեք 'ի միասին աղաչօղ ։

Աղաչանք. անաց. օք ։ (անեզակ.) || աղեր սանք. կամ պաղատանք. կամ հայցուած. և կամ խնամարհական խնդրուած ։ Յուդթ. 7. 3 ։ 2. Կորն. 8. 17 ։

Աղաչաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ || աղաչօղ. կամ աղօթօղ. և կամ աղաչական ։ ռամկ. [illegible]. կամ [illegible] ։ Նարէկ. խը ։

Աղաչեմ. եցի. եա. եղ ։ (Ներգործ.) || աղեր սել. կամ պաղատել. կամ մաղթել. և կամ հայցել ։ ռամկ. [illegible]. կամ [illegible] ։ Ղուկ. 7. 36 ։ Հռովմ. 1. 10 ։ Դրձլ՝ աղերսանօք յորդորել. կամ համոզել. և կամ ողոքել ։ Ելից. 15. 11 ։ 2. Մակ. 2. 3 ։ Աղաւաղ. 8. 4 ։

Աղարծի. կամ աղածրի ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || ծագի 'ի բառէս աղեք, որք և Թաւարծին 'ի բառէն' Թաւ, 'ի ձեռն մասնկանս արծի, որ ցուցանէ զյորդութի. կամ զառաւելու Թի. ուստի բառիւս աղարծի, նշանակի աղէ խորով գԹով սերելի. կամ գորովելի. կամ խանդաղատելի. և կամ այն, յոր պարտէ՝ քնքուշ պահելով գԹալ և ողորմել, որպէս սեր են նորածին երեխայք ։ ռամկ. [illegible]. կամ [illegible] ։ 3. Մակ. 6. 12 ։

Աղարտ. ի. իւ. ից. իւք ։ || սուրտ աղի, ցի ան- գամատան, որ ունի զերկիր աղտաղտին. կամ զբոյս աղի. և կամ զոր հերկեալ և սեր մանեալ են աղիւ առ 'ի լինել անպտուղ. Իսկ մերթ աղարտեալ, ցի եղծեալ. կամ ա- պականեալ. և կամ վեր 'ի վայր շրջեալ ։ Դրձլ Է բայք չարակցի այսպէս, աղարտ վարել. և նշանակէ աղ արկանելով հերկել զանգի ինչ. կամ հերկելով աղ սերմանել յանդաստանս. և յայլ բուսաբեր տեղիս առ 'ի լի- նել անպտուղ, և խոպան ։ Դատ. 9. 45 ։ Եւ յայսմանէ առեալ նշանակէ՝ քակել. կամ քանդել. կամ աւերել. և կամ ապականել ։ ռամկ. [illegible]. կամ [illegible] ։

Աղարտեմ. եցի. եա. եղ ։ (Ներգործ.) || ա- ղարտ վարել. որ է աղիւ հերկել. կամ զաղ սերմանել ։ Իսկ մերթ քակել. կամ քան-

προσκλησις ad hortatio, intercessio

գիտելին յանկարծակի եւ յանդգնաբար ձայնելն. որով ամբարտաւանութիւն է ձգել զնետս : ռամկ. աղեղ. եւ նետաձիգ. Ծննդ. 27. 3: Սաղմ. 45:10: Գրեալ աղեղն կոչի ծիածանն, որում աղեղնաձեւ ձգի յամպս : ռամկ. ծիրանեգօտի, կամ կանաչ կարմիր գօտի : Ծննդ. 9. 13. եւ 14. եւ 16:

Աղեղնաւոր. ի. աւ. աց. օք : || ուժօղ. կամ կրող աղեղան. կամ արուեստաւոր. որ վարէ զաղեղն. եւ կամ նետաձիգ : Ծննդ. 21. 20: Յովբ. 9. 6: Գրեալ է սա անուն միոյն յերկոտասան կենդանակերպից, որ բաղկանայ յերեսուն եւ երկու աստեղաց. յոր մտանէ արեգակն ը յամսեան ընթացիցն 'ի քսան եւ մի երորդ աւուր նոյեմբերի, եւ ելանէ մինչեւ 'ի քսան եւ մի երորդ օրն դեկտեմբերի :

Աղեղնաւորութիւն. թե : || աղեղնաւոր գործն. կամ արհեստ աղեղնաւորի. եւ կամ նետաձգութի : իսկ 2. Թագ. 1. 18. ուր ասի. Ուսուցանել որդւոցն Յուդայ աղեղնաւորութիւն, նշանակէ ողբերգութիւն զաւթի 'ի տարաբերալ 'ի վի սաւուղայ եւ յոնաթանու. եւ սառայաւ աս աղեղնաւորութեն 'ի խորագրէ նր : Քանզի յաղագս գերապատիւ ցուցանելոյ յողբս յայս փառաւորութիւն աղեղան յոնաթանու՝ յանուն, Աղեղն յոնաթանու ոչ դարձաւ ունայն յետս, կոչեցաւ բովանդակ ողբերգուն, աղեղնաւորութիւն. որպէս եւ մեք զասանաւոր դէպսն նկարէսի շնորհակալութեան կոչեմք Յն օրհնի, յաղագս սկսանելոյ նր 'ի յն օրհնի բանին :

Աղեմ : || տե՛ս զՅաղեմ :

Աղերսանք. աց. ից. իւք : || աղերսանք. կամ պաղատանք. կամ աղաչանք. եւ կամ մաղթանք : ռամկ. խնդրուածք. եւ կամ փնտռ : Նորէն. ձա. եւ ձբ. եւ 'ի գով. կուս. իսկ մերթ՝ բարեխօսութեն, կամ շատագովութեն. կամ պատճառաւանք արդարացուցիչք անձին : ռամկ. շնորհակալութ. կամ կենաց. կամ ձառերն : Երեմ. 12. 1. եւ 20. 12: 2. Կորն. 7. 11: Գրեալ նշանակէ ընծայ. կամ պատարագ. կամ նուէր. եւ կամ կաշառ : ռամկ. պեշքէշ. կամ ընծայք. բառ այսմ. Յայսմաւ. Աստուծոյ երենն աղերս՝ մատուցաք առ Թագաւորն : Եւ յաջորդանէ ասէ, աղերս ասին՝ շնորհք, կամ վարձատրութիւնք, եւ կամ երախտագիտութեան բարիք, որովք ընծայանելի լինի որ մատրդոյ, որպիսի է կանոն սառայութեան, կամ պերճելցիկ մեծախանդութեան. եւ այլն : ռամկ. բաղդաւորութեան, կամ երջանկութեան : Հռոմ. 1. 12: Գրեալ նշանակէ աղերսատար, կամ աղերսալի, կամ պաղատական. Ը այսմ 'ի Հեթում. Գրոց մաղթե ցէք աղերս հայցմանց : Եւ եւս բազում անգամ ընդ բայս զուգակցի, որպէս աղերս արկանել. կամ աղերս մատուցանել. եւ կամ յաղերս աղաչանաց անկանել. եւ նշանակէ աղերսել. եւ կամ աղաչելով 'ի գետին շար ժել : ռամկ. աղաչել, կամ ծունկ չոքել. եւ կամ ոտքը ինկնել : Խորհրդ. Յ. աղ. 39. Եւ կամ աղաչել, յաղերս ածել. եւ նշանակէ յաղագս մատուցանել. կամ 'ի բարեխօսութիւն բերել. եւ կամ առնել զոր համակիցն խոստովանութիւն : ռամկ. կենացդ կամ ծունկ չոքել. եւ կամ ոտքդ ընկնել : Յն որդին

Աղերսաբան. ի. իւ. եց. իւք : || աղերսանօք խօսօղ. կամ աղաչօղ. եւ կամ մաղթօղ :

Աղերսալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք : || լի աղերսանօք, կամ աղերսալից :

Աղերսալիր : (Նախադրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերնոյն :

Աղերսալէց : (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս զԱղերսալի :

Աղերսանք. անաց. օք : (անեզական.) || տե՛ս զԱղաչանք : Նորէն. ձե :

Աղերսարկու. կուէ. աւ. աց. օք : || աղերսարկանօղ. կամ աղերսօղ, եւ կամ աղաչօղ :

Աղերսեմ. եցի. եա. ել : (Ներգործ. որ եր բեմն պահանջէ զհոլովական. եւ երբեմն ըզ հայցական.) || աղաչել. կամ մաղթել. կամ ողոքել. եւ կամ խոնարհ բանիւ հայցել : ռամկ. ծունկ չոքել. կամ ոտքը ինկնել : Առակ. 26. 25: 2. Կորն. 12. 19: Խորհրդ. ալ. 18:

Աղէ : (մակբայ՝ յորդորակ՝) || հապա, կամ արդ, կամ ապաքէն : ռամկ. փէհէյ, կամ հէր : Յօբ. 1. 11: Սաղմ. 77. 20: Ղուկ. 11. 41: Եւ յաջորդանէ ասէ, փոխանակ ասելոյ, բայց արդ, կամ իսկ արդ. ասէ, բայց աղէ : Յօբ. 8. 8. եւ 12. 7:

Աղեխարշ. կամ աղեխարշ. ի. իւ. եց. իւք : || աղեխորով. կամ աղեկտուր կամ ծածանեալ. եւ ըստ այսմ ասի՝ աղեխարշ լինիլ. կամ աղեխարշ գործել տառապանօք : ռամկ. աղիքը խորովող, կամ աղիքը էրող : Լամբրոն :

Աղեխորով : (Նախադրիւ հոլովի.) || Նա՛ որոյ աղիքն տոչորին սաստիկ ցաւօք. կամ որ աղեկտուր լինի 'ի մի Թշուառութեան երբեք : Յայսմաւուրն :

Աղեկտուր : (Նախադրիւ հոլովի.) || Նա՛ որոյ աղիքն սաստիկ ցաւօք կտրատին : ռամկ. եւս աղիքը, կամ աղիքը էրող : Շնորհալի :

Աղէտ. էտի. կամ ետի. կամ իւ. իւ : եւ կամ աղէտք. եց. իւք : (իբրեւ անեզական.) || ծագի 'ի բառէս՝ աղէք. եւ նշանակէ գութ. կամ գորով. կամ աղեկիզութիւն. ըստ այսմ, 'ի ճառս հարցմ. ոչ տանին աղէտ ցաւոց եւ սուգ եւ թշնամութեան ... ի Պէտրոս. Եւ 'ի ... Զորս աղէտ ... իսկ մերթ ցաւք արտի, կամ կսկիծք, կամ մորմոք, կամ վիշտ, կամ տառապանք, եւ կամ վտանգք : ռամկ. դարդ. ցաւ, կամ գետը : 3. Մակ. 4. 4: եւ 5. 28: 'ի ճառս հարց. ժէ : Գրեալ՝ աղէտ դժրն փորձանք, կամ պատահար, կամ արկածք. կամ չարիք, եւ կամ թշուառութիւնք : ռամկ. դարդ. կամ փէլայ. կամ ֆէլաքէթ : 2. Թագ. 13. 15: Խորհրդ. Ճ. աղ. 12: եւ Գ. աղ. 63: Երբեմն եւս անհնարին աղէտ, կամ թշուառութիւն, կամ աշխարութիւն, կամ ողբ, եւ կամ կոծ : ռամկ. մեծ լաց, կամ վայնասուն : Նորէն. ծե. Ը այսմ է եւ 'ի գիրս Լամբրոն. ուր ասի. քան զոր չիք ինչ աղէտից արժանի. զի ողբոց արժանանայ : Գրեալ՝ աղէտ կոչէին զկամն գոյժ, կամ տխրալից բանք : ռամկ. չար խաբար, կամ սեւ խաբար : Խորհրդ. Ճ. աղ. 77: Եւ եւս ոչ երբէք ոչ աղէտ մարդոյ եւ դաւեալ չարաչարութեան եղ կական, եւ ... տեղաց, կամ մախիզ, եւ կամ վայ : ռամկ. վայ, կամ ախ. զոր օրի

նակ. աղէ՛տ և եղուկ ինձ: 'ի հին փերթանաց:

Ագթարք. կմ ախտարք. աց. օք: (անեզ.) || է այն համաստեղութիւն, կամ լծորդութիւն աստեղաց, որ 'ի ծննդեանն ուրուք ծագեալ երևի ի Ժ արևելս առ եզերականք երկնից. զորոյ աստեղաց դիրսն, և զազդեցութիւս. և զայլ համեմատս նշմարելով ախտարմարքն, գուշակեն զբարս, և զբախտս, և զպէսպէս անցս ծնեցելոյն ի այնու համաստեղութիւն: Եւ այսպիսի լծորդութիւն նշմարեալ լինի մանաւանդ կենդանակերպից ընդ մոլորակաց, որպէս խոյին Ժ մասունքն. զի Ժ հրատին. ցլուն ընդ զօհրային. զի Ժ արուսեկին: երկաւորին ընդ օտարիտին, զի Է ընդ փայլածուին. և այլն: ռամկ. ծորդուն ապրըլ: Մծբն. 'Ի ճառս ծագաց: և Յայսմաւուրք:

Ագի. ագւոյ. եաւ. եաց. եօք: || երբեմն ծագի սա 'ի բառէս աղ, և նշանակէ զայն, որոյ այնէ է յաճախ. կմ որ լի է աղիւ. և կմ ունի զաղէհամ զանութիւս, որպիսի է ջուր ծովու. կմ արտասուք մարդոյ, և կմ ոմանք 'ի կերակրոց: ռամկ. եա աղի. կամ շօռ: և տաճկ. թուզլու: Ծննդ. 19.26: Նաւէլ. կգ. և կդ: Իսկ երբեմն ծագի 'ի բառէս ագիք. և նշանակէ զաղէյարմար լարն. զի զթելն նուագարանաց կազմեալ 'ի յաղեաց կառանց: ռամկ. թէլ. կմ տէլ: Եւ յայսմանէ առեալ՝ աղի կոչի և կազմեցեալն յայսպիսեաց քիրիշից, որպիսիք են տաւաղիք. կամ ջութակք, զանօնք. և այլն: Պրծլ նշանակէ շար, կմ դաս. կմ խումբ. և կմ ակումբ: ռամկ. շարք. կմ սրայ. և կմ պէօլիւք: ըստ այնմ Նաւէլ. 'Ի գովեստս. Եւ հողեղէն համարեա՛՛ 'ի քրովբէից աղի համ գուցար, զի 'ի դասս քրովբէից:

Ագիմոյ. ի. իւ. եց. իւք: || տես զԽարշափուն:

Ագինջ. կմ ագինձ. զինջի. իւ. եց. իւք: կամ զինջոյ. ով. ոց. ովք: || տես զճզինջ: ռամկ. նշխծ: և տաճկ. բըլըտըղըն:

Ագիողորմ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն ամ. որոյ տեսիլն, կամ լուրն ազէկտուր առնէ զոք. կմ սաստիկ ազէտալի. կմ յոյժ ողորմելի. կմ ողբագին. և կմ կսկծագին. և ըստ այսմ ասի, ագիողորմ կոտորած. հեծեծանք. կմ պատմութի. և այլն: ռամկ. ողէց նէգրպոտ. կմ սէրըպ. շէ. ..... կմ խոխոփ խոյճա: Նաւէլ. Ժբ. և Ժը: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ աղերսալի կերպիւ. կմ ազէկտուր ձայնիւ. կմ վշտագին եղանակաւ. ըստ այնմ 'Ի ճառս հարց. Ժդ. Յաղագս որոյ լայք ագիողորմ:

Ագիւս. ոյ. ով. ոց. ովք: || գործած ինչ քառանկիւնի շինեալ երբեմն 'ի շաղախոյ յարդիւ զանգելոյ. զոր ցամաքեցուցեալ 'ի կիր արկանեն 'ի պէտս թեթևագործ որմոց. և նմանեաց. կոչեցեալ ռամկ. քէրփիճ: Իսկ մերթ 'ի կաւոյ թրծելոյ 'ի հնոցի. զոր բուն անուամբ կոչեմք կղմինդր: ռամկ. թօղլայ: Ծննդ. 11.3: Յուդիթ. 5. 10: Մհր. 7. 11: Ը այսմ առեալ լինի և 2. Թագ.

12. 31. ուր ասի. Շրջեցուցանէր զնոսա զագիւսով. իբր թէ ասէ, 'ի մէջ ագիւսոց. քանզի թաւալեցուցանէր զնոսա 'ի գաւաթին, ուր ագիւս շինէին:

Ագիւսագործն. դրան. ամբ. անց. ամբք: || գուռան ագիւսեայ, զի շինեալ յագիւսոյ: ռամկ. քէրփիճէ դուռ: Եւ յայսմանէ առեալ Երեմ. 43. 9. ագիւսագործն կոչի մանաւանդ բազմէս գուռան ինչ առ ապարանիւք փարաւոնի յաղագս լինելոյ որմոց նր շինեալ յագիւսոյ. զի 'ի թօղլայէ, կմ զի շուրջ զայն դրամբ կային յաճախութիւք կաւոց պատրաստեալ 'ի գործ ագիւսարկի:

Ագիւսաթիւ. թուոյ. աւ. աց. օք: կմ ոյ. ով. ոց. ովք: || թիւ. կմ համար ագիւսոյ: ռամկ. քէրփիճի. կմ թօղլայի համարն: Ելից. 5. 19:

Ագիւսակ. ի. աւ. աց. օք: || փոքրիկ ագիւս: ռամկ. քէրփիճիկ. կմ թօղլայէկ: Իսկ յառակաւ պէս առեալ ագիւսակ կոչին խորանքն աբարեալք գծիւք, յորում պարունակին պէսպէս տուփք և խորշք, զի խանէ գծիւ որոշեալք առ 'ի զետեղել 'ի նոսա զզառս, կմ զնշանս, և զայլ ինչ նման, որք տեսանեմք 'ի տաւմարս, և 'ի ձիւղագրութիւս պատկին: Շնորհալի:

Ագիւսարկ. ի. աւ. աց. օք: || ագիւսարկու, զի նա, որ շինէ զագիւս: ռամկ. քէրփիճճի. կմ թօղլաճի: Իսկ մերթ ագիւսարկութի, որ է շինումն ագիւսոց: Ելից. 1. 14: և 5. 8:

Ագիւսարկութի. թեան: || արկանելն զագիւս, որով նշանակի շինումն ագիւսոց, կմ կղմինտրի: ռամկ. քէրփիճճութի. կմ թօղլաճութի: Ելից. 5. 7:

Ագիւսեայ. սէի. իւ. եց. իւք: || շինեալ յագիւսոյ, կամ այն, որոյ նիւթն է ագիւս: Իսկ մերթ վարի գոյականաբար. և նշանակէ զկերտուածս աբարեալս յագիւսոյ. որպիսի էին ոմանք 'ի սեղանոց. կռապաշտից. յորոց վր զոհէին, և խնկէին գիւց: և Ը այսմ է Եսայ. 65. 3. ուր ասի: Արկանէին. խունկս յագիւսեայս իւրեանց:

Ագէք. եաց. եօք: (անեզ.) || փորոտի երկայնաձիգ՝ գալարեալ 'ի բազում մանուածս. զի ղոնղալ, ընդ որ յաճեցուցածք կերակրոց իջանեն 'ի խախացուցեն իբրև ընդ նեղանցիկ պարկ. և 'ի նմա բազմապատոյտ անցիւք շրջան առեալ, զեզանին արտաքս ընդ սրբանն: 2. Մակ. 14. 46. 'Ի փորոտիս յայս երևէին նշանք գթոյ և ողորմութե. որք են գելումն. կմ գալարումն. ուստի յորժամ ագէքն ոչ ունիցին զայսպիսի նշանս, անգութ կոչեն: Ծննդ. 43. 30: Առակ. 12. 10: Պրծլ ագէք կոչեն զաւակն սիրեցեալ 'ի սրտէ. ըստ որում 'ի նմանէ յառաջ գայ. և է իբրև մասն ագեաց ծնողաց: Փիլմ. 12:

Ագխ. ի. իւ. եց. իւք: || գործի ագխելոյ. և Ը այսմ ագխս կոչի օղն, կմ կեռն. և կմ վահանակն, որ զբազմամասնեայ իրս Ե միմեանս կցէ: ռամկ. ղօփձայ. կմ չէփրատ. կմ օղակ կոճակ. և այլն: Ելից. 26. 6: և 28. 27: Իսկ մերթ՝ ծղլանիք. կմ ագոյցք. և կամ

զարդ

զորդեք շաղկապեալք, կամ հաստատեալք ։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] կմ [illegible] կմ [illegible] կմ [illegible] որք են գերեզկագրութագ կեացեալ նեցուկք, որք բառնան ի վեր խարխանց զծանրութիւն ինչ ։ 4. Թագ. 16. 17։ Երբեմն և՝ փականք. կմ փականակ. կամ սողնակ. կմ կուպր, և այլ ևս գործի, որ ամրացուցանէ զդուռն. ռամկ. [illegible] կմ [illegible] և կմ [illegible] ։ Յոբ. 26. 13։ և 38. 6։ ըստ այսմ է և Յեսու. 2. 7. ուր ասի, որոց նիզք իւր անկ յաճախեն [illegible] ։ Ըստ յայսմանէ առեալ աղխ առեալ կոչի օղամանեակն, զոր արկանեն յոտս առ ի արգելեալ ունիլ զոք ։ ռամկ. [illegible] ։ Դիւծ՝ աղխ կոչին աղխապախ կուլինչք. խորշք, և ծալք, զորպիսս ունին մորթք ոմանց ձկանց. և գազանաց. կմ դէմք ոմանց մարդկանց ։ ռամկ. [illegible] ծալք. կամ խօթ ։ Յոբ. 41. 4։ Դիւծ, կահք և կարասիք. կմ հանդերձք. կմ ինչք. կմ կազմածք. և ամ էջք. որք են ուրուք ։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] կմ [illegible] և կմ [illegible] ։ Եզեկ. 10. 24։ Թագ. 10. 12։ և 16. 27։ 2. Օրէ. 20. 14։ Իսկ մերթ՝ բազմութիւն, կմ գումար մարդկան, անասնոց, նաւուց, և նմանեաց։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] Թագ. 31. 17. և 18։ Դիւծ՝ աղխ կոչին աղխամածք. [illegible] կմ [illegible] ։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] կմ [illegible] ։ Եզեկ. 27. 18։ Երբեմն և՝ խումբ. [illegible] կմ հօտք. կմ [illegible] ։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] և կամ [illegible] ։ 2. Օրէն. 1. 12։

Աղխապխեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) ‖ աղխ ընդ աղխի անցուցանելով կցել. կմ զբաղմութիւն ինչ ի միմեանս շարելով յօդել. կմ ագուցանելով կարգել. և ըստ այսմ առ աղխապխել ի միմեանս զօղս շղթայից. զկղմինդրս տանեաց. զկապուտս պարսարաց. զերամակս ուղտուց, գրաստուց. և այլն ։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] և կմ [illegible] ։ 2. Մակ. 11. 4։

Աղխամածք. ի. իւ. եց. եւք։ ‖ ծածկի աս երկնեցմամբ ի բառակս՝ աղխ, որ յիշեցի ի բառն արմատ. և նշանակէ զայնտ ինչս. կմ զայլ և այլ գոյն՝ զորս գնեն և վաճառեն. որպիսիք են կերպասք, անօթք, ականք, բերք պտղոց. և այլք բազումք։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] և կմ [illegible] ։ Եզեկ. 27. 16. և 17. և 25. և 33։

Աղխեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) ‖ ագուցանել զաղխ ի աղխի, կմ ամրացուցանել զաղխս ։ Իսկ մերթ աղխիւ պնդել, և կմ փակել. և ըստ այսմ առ աղխել զփականս, զդուռն, զպատուհանս, զտուփս, զփեթուկս, և այլն ։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] կմ [illegible] ։ Խորէն. Գ. գլ. 26. և 28։ Նոյէմ. [illegible] և [illegible] ։

Աղիւբեկ ։ ‖ տես զԱղիւբեկ ։

Աղխամանք. անաց. օք։ (անեզական.) ‖ շաղփաղփութիւն, կմ առատապեղպանութիւն, կմ բարբաջմունք, կմ ունայնաբանութիւն, և կմ անսոսի և ծաղրական խօսք ։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] բան, և կմ [illegible] ։ Յն օրէն. ի վերոյ [illegible] ։ Իսկ մերթ՝ ամբոխութիւն, կմ շփոթութիւն, կմ վրդովումն, կմ աղմուկ ։ և ըստ այսմ առ աղխամանք ամենի. կմ բազմութիւն. և այլն ։ ռամկ. [illegible] ։ Խորէն. Գ. գլ. 62։ Ըստ յայսմանէ առեալ աղխամանք կոչին զբօսանս և զյօրինեալ ինչ [illegible] ։ կմ [illegible] շօշափելով խանդարելն ։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] ։

Աղխամախօս. ի. աւ. աց. օք։ ‖ խօսող աղխամանաց, կմ շաղփաղփաբան, կմ առատապեղախօս, կմ բարբանջօղ, և կմ ունայնաբան ։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] խօսօղ. կմ [illegible] ։

Աղխամեալ. եալ։ ‖ յեխմորեալ. կմ ցնորեալ և կմ ցնդեալ միտք. որում սովոր է ոք բարբանջել, որպէս ոմն զառանցեալ ծերք. կմ արբեալք ։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] կմ [illegible] ։ Երեմ. 23. 9։ և ի վերոյ [illegible] տես. Աղխամեալ ալեօր՝ մինչև յերբ ընդ բերղ լինիմ։

Աղխամեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ. և մերթ Չեզոք.) ‖ շաղփաղփել, կմ առատապեղաբանել, կմ բարբանջել, կմ ունայնաբանել. և կամ խօսել զանոտիս, և զծաղրականս ։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] խօսել։ [illegible] անյաղթին ։ և Գիրք. [illegible] ։ Իսկ մերթ ամբոխել, կմ աղմկել, կմ վրդովել, և կմ շփոթել ։ ռամկ. [illegible] ։ Ըստ յայսմանէ առեալ՝ աղխամել ասի, ձեռնմամբ՝ կմ առէպ շօշափմամբ խանդարելն զխեղճ և զյարդարեալ ինչ. որպէս զնորագործ կերպաս, և զնմանիս նմ ։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] կմ [illegible] ։

Աղխկեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) ‖ վրդովել. կմ ամբոխել, կմ շփոթել. կմ խառնել։ ռամկ. [illegible] ։ Յոբ. 34. 10։ Խորէն. Բ. գլ. 81։

Աղխկութիւն ։ ‖ տես ի Ներքոյ զԱղխմունկ ։ Իմաստ. 14. 15։

Աղխմունկ. մկի. աւ. աց. օք։ ‖ ամբոխումն, կմ վրդովումն, կմ խռովութիւն. և կմ շփոթութիւն։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] ։ 1. Թագ. 14. 20։ 2. Մակ. 10. 36։ Եզեկ. 7. 7։ Իսկ մինչ առ ի զաղխկա լինել, նշանակէ դող ի խռովութե. կմ զբաղել վրդովմամբ իմիք։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] ։ Դատաւ. 3. 26։

Աղու. ուէի. աւ. աց. օք։ ‖ քաղցր, կմ համեղ, կմ անոյշ, և կմ հեզ. և ըստ այսմ ասի, աղու բան, կմ լեզու, աղու բարք. կմ աղուանի. և կմ այր աղու. և այլն ։ ռամկ. [illegible] կմ [illegible] կմ [illegible] ։ Խորէն. Բ. գլ. 7։ Նոյէմ. Թ։

Աղուաբան. ի. աւ. աց. օք։ ‖ քաղցրաբան. կմ քաղցրախօս։ ռամկ. [illegible] ։

Աղուական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ անուշակ. կմ համեղական, կմ հեշտական, կմ ախորժական, և կամ հեշտիկ ։ և ըստ այսմ առ ի. աղուական բան, անոյշ, համբոյրանք, և այլն։ Նոյէմ. ԿԶ. և ԶԹ։

Աղուհամանք. ի. ից. աց. իւք: Ա [illegible] Նա, որ ունի [illegible] և [illegible] հետ: ռամկ. [illegible]: Իսկ [illegible] որ է Նուրբք. և ըստ այսմ առի, [illegible] կմ. [illegible] և այլն. ռամկ. [illegible]: Ղևտ. 13. 30:

Աղուէսաչ: Ա [illegible] զԱղուասաչ: [illegible]:

Աղուէս. ուէսու. կամ ուէսու. ու. ուց. ուք: Ա է գազան ինչ [illegible], և բազ. [illegible] խորամանկ, և կերպարանաւք նման փոքր շանն. որ յաղագս [illegible] իւրոյ [illegible] առատապէս [illegible]: ռամկ. [illegible] և [illegible]. Եզեկ. 13. 4: Սաղմ. 62. 11:

Աղուհաց. կմ. [illegible]. ից. իւք: ([illegible]) Ա [illegible] և [illegible], որպէս [illegible] 'ի [illegible], որպ. և [illegible] և [illegible]. [illegible] ընդ նմ [illegible]: ռամկ. [illegible]:

Աղպատր. ի. աւ. աց. օք: Ա է [illegible] յաղագս [illegible] 'ի հայ [illegible]: ռամկ. [illegible]:

Աղ[illegible]: ([illegible]) Ա [illegible], որ է [illegible], կմ. [illegible]. կմ. [illegible]: Յոբ. 10. 22: [illegible] 5. 20:

Աղ[illegible]թիւն. [illegible]: Ա [illegible], կմ. [illegible]: [illegible]:

Աղ[illegible]. ի. իւ. իւ. օք: Ա Թանձրամած [illegible], կմ. խաւար, կմ. մէգ, և կմ. [illegible]: ռամկ. [illegible], կմ. [illegible]: Յովէլ 2. 5: 2. Պետ. 2. 17. [illegible]: Իսկ [illegible] և [illegible], կմ. [illegible], և կմ. [illegible]. և ըստ այսմ առի, [illegible], կմ. [illegible] և այլն: 'Ի Գիրս ծննդոց: '[illegible]' է [illegible] 'ի [illegible], զոր [illegible] 'ի [illegible] հայոց:

Աղ[illegible]. [illegible]. անց. անաց: Ա [illegible] կմ. [illegible], [illegible], և [illegible] որ [illegible] թէ [illegible] և [illegible], կմ. [illegible]: ռամկ. [illegible]: Ծննդ. 24. 28. և 58: [illegible] 16. 14: Իսկ [illegible] ռամկ. [illegible]: Ծննդ. 18. 1:

Աղ[illegible]. ի. ոյ. ով. ոց. ովք: Ա [illegible], կամ [illegible]: [illegible], կամ [illegible], [illegible] որ[illegible]: ռամկ. [illegible]. [illegible] Ա. Թագ. 20. 30:

Աղ[illegible]. ոյ. ով. ոց. ովք: Ա [illegible], կմ. [illegible], կմ. [illegible], և այլն: ռամկ. [illegible]: Յոբ. 9. 31: Երեմ. 4. 4:

Աղ[illegible]. ի. իւ. ից. իւք: Ա [illegible] 'ի [illegible]. կմ. [illegible], և կմ. [illegible], որ [illegible] [illegible], կամ 'ի [illegible], որ [illegible] և [illegible], և ըստ այսմ առի. [illegible], կմ. [illegible] և կմ. [illegible]: ռամկ. [illegible], կմ. [illegible]: Ծննդ. 14. 3. և 10: [illegible] 15. 62: 2. Մնաց. 25. 11: Եւ [illegible] այսմ [illegible] 'ի [illegible] [illegible], [illegible], և [illegible]: '[illegible]' [illegible], որ է [illegible], [illegible] ընդ նմա [illegible], [illegible] և [illegible]: ռամկ. [illegible]: 2. Օրին. 28. 57:

Աղ[illegible]. ի. իւ. ից. իւք: Ա [illegible] 'ի [illegible], [illegible]. և [illegible]. կմ. [illegible], կմ. [illegible]. [illegible] և [illegible]. և [illegible], [illegible], [illegible], և [illegible]: ռամկ. [illegible], կմ. [illegible]: 'Ի [illegible]:

Աղ[illegible]: ([illegible]) Ա [illegible] ընդ [illegible]. որպ. [illegible] ընդ [illegible] և ըստ այսմ առի, [illegible], [illegible], և այլն: ռամկ. [illegible], կմ. [illegible]: Յովէլ 3. 12: [illegible]:

Աղ[illegible]. [illegible]. աւ. ացն. օքն: Ա [illegible], [illegible], և [illegible], որ է [illegible], և ըստ այսմ առի. [illegible]: Իսկ [illegible], և [illegible], կմ. [illegible] և [illegible] [illegible], և [illegible] առի. [illegible], կմ. [illegible], և այլն: ռամկ. [illegible], կմ. [illegible]: Յոբ. 39. 6: Սաղմ. 106. 34: Երեմ. 17. 6:

Աղ[illegible]. [illegible]. իւ. ից. իւք: Ա [illegible], որ է [illegible], կմ. [illegible]:

Աղ[illegible]. [illegible]. աւ. աց. օք: Ա [illegible], կմ. [illegible]:

Աղ[illegible]. եցի. եա. ել: ([illegible]) Ա [illegible], կմ. [illegible], կմ. [illegible], կմ. [illegible], և կմ. [illegible]: ռամկ. [illegible]. կմ. [illegible]: 1. Թագ. 4. 38: Երեմ. 5. 3:

Աղ[illegible]. [illegible]. եաւ. եաց. եօք: Ա [illegible], կմ. [illegible], կմ. [illegible], և կմ. [illegible]: ռամկ. [illegible], կմ. [illegible], և կմ. [illegible]: Եզեկ. 5. 12:

Աղ[illegible]: Ա [illegible] ընդ [illegible] [illegible], և [illegible]. որպ և [illegible]: Երեմ. 35. 7:

Աղ[illegible]. [illegible]. [illegible]. [illegible]. կմ. [illegible], [illegible]. աւ. աց. օք: Ա [illegible] 'ի [illegible], և [illegible], որ է [illegible] և [illegible], կմ. [illegible], [illegible] կամ [illegible], և կմ. [illegible]: ռամկ. [illegible], կմ. [illegible]. և կմ. [illegible] Երեմ. 35. 7: [illegible] և [illegible], կմ. [illegible]. որպ և [illegible], [illegible]:

Աղ[illegible]. ի. ու. աց. օք: || Է [illegible] [illegible] մրգենաց [illegible], և [illegible] եղեւ [illegible] [illegible] ... [illegible]

Աղ[illegible]. ի. իւ. ից. իւք: || [illegible]. կամ [illegible]. կամ [illegible] և կամ [illegible]: ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]. կամ [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible]:

Աղ[illegible]. ի. ու. աց. օք: || [illegible] [illegible] ... ռամկ. [illegible]:

Աղ[illegible]. ի. ու. աց. օք: || [illegible]. կամ [illegible], և կամ [illegible] ... կամ աղքատաւոր [illegible] ... ռամկ. [illegible]. կամ [illegible] ... և Յայսմաւուրքն: ... կամ [illegible] ... ռամկ. [illegible]: Սուրբ. [illegible] և Լամբրոն:

Աղ[illegible]. եաց. եօք: || Է անուն [illegible] ... [illegible]:

Աղփ[illegible]անել. կամ աղ[illegible]ացանել. ացի. ... անել: (ներգործ.) || 'ի հաղքատ [illegible] ... ռամկ. [illegible] ... ըստ այսմ Մծբն. ժծ. Արկանէ նոսա հեր, և աղքատացանէ զնա. կամ վարէ գործն. և աղքատացանէ զնա. ըն զԹագաւորն:

Աղքատ. ի. աւ. աց. օք. կամ ոյ. ով. ոց. ովք: || անանիկ. կամ չքաւոր. կամ անինչ. և կամ [illegible], և ընդհանրապէս այն [illegible] որ ոչ ունի զաղքն ինչ. [illegible] ... ռամկ. Տօբ. 4. 7. Եսթ. 1. 20. Մատթ. 5. 3.

Աղքատանալ. ացայ. ացեր. անալ: (չէզոք.) || աղքատ լինել. կամ անանկանալ. և կամ չքաւորիլ: ռամկ. աղքատնալ: Ղեւտ. 25. 25.

Աղքատանոց. ի. աւ. աց. օք: || [illegible] աղքատաց. կամ [illegible] ... ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]:

Աղքատին: ([illegible]) || [illegible] ... [illegible] 'ի [illegible]

Հայր. և Ներսէս աղքատասիրական. կամ [illegible]. և կամ գծուած: ռամկ. [illegible] ... Ա. [illegible] [illegible] աղքատասէրք եղիցին:

Աղքատութիւն. թեան: || [illegible]. կամ չքաւորութիւն. և կամ [illegible]: ռամկ. [illegible]: Դատ. 28. 10. Յայտ. 2. 9.

Աղօթական. կամ աղօթականք. ի. աւ. աց. օք: || աղօթող. կամ աղօթս առնօղ: ռամկ. [illegible] ... Աղօթականք [illegible] ... և ... 'ի ... [illegible] ընդ նմա:

Աղօթակից. կցի. աւ. աց. օք: || կցորդ աղօթից ... կամ ընկեր աղօթելոյ. և կամ 'ի միասին աղօթող: Յհ. [illegible]:

Աղօթամատոյց. ի. աւ. աց. օք: || աղօթմատոյց. կամ աղօթատու. և կամ [illegible] աղօթելոյ: [illegible] [illegible]:

Աղօթարան. ի. աւ. աց. օք: || նոյն է ընդ վերինոյն: Սուրբ. [illegible]. և Լամբրոն:

Աղօթել. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || աղօթս մատուցանել. կամ յաղօթս կալ. որ է հայցել յԱյ զպատշաճաւոր [illegible]: ռամկ. [illegible]: Լամբրոն: [illegible] [illegible]. կամ հայցել. կամ [illegible]: [illegible] ... կամ [illegible]: ռամկ. [illegible]:

Աղօթկեր: || տես զԱղօթական: [illegible]:

Աղօթք. թից. թիւք. (անեզ.) || [illegible] ... կամ [illegible], կամ [illegible]. և կամ [illegible]: 2. Թագ. 7. 27.

Աղօտ. ի. իւ. ից. կամ ոյ. իւք: || նսեմ, կամ մթին, կամ նուաղեալ 'ի [illegible]. և կամ [illegible]. և ըստ այսմ [illegible] ... կամ [illegible]: ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]: Յոբ [illegible]. և Լամբրոն: [illegible] ... 'ի [illegible] ... և կամ [illegible]:

ընդ. Աղօտ: || [illegible] վարի ... և [illegible] ... կամ [illegible], կամ մթագնեալ, կամ [illegible]. և կամ [illegible]. և ըստ այսմ [illegible] ... ռամկ. [illegible]: 1. Պետ. 1. 12. և Խորէն. [illegible]. 67. [illegible] ... կամ նուաղեալ. կամ նսեմ. կամ [illegible]. և ըստ այսմ [illegible] ... ընդ աղօտ: ռամկ. [illegible]:

ընդ. Աղօտ աղօտ: (մակբայ.) || [illegible]. կամ [illegible], և ըստ այսմ [illegible], ընդ աղօտ աղօտ [illegible]: [illegible]. 1. Կորնթ. 13.

Աղօտանալ. ացայ. ացեր. անալ: (չէզոք.) || աղօտ լինել. կամ [illegible] ... 'ի [illegible]. և կամ [illegible]: ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]: Լամբրոն: [illegible] [illegible]

զովիլն, կմ զկարծահնչիւն լինելն տառից ։

Աղօտապէս ։ (մակբայ ․) ‖ Նսեմապէս ․ կմ մԹապէս ․ կմ Նուաղաբար ․ և կմ Նշմարանօք միայն ։

Աղօտացուցանեմ ․ ացուցի ․ ցո ․ անել ։ (անցող ․) ‖ աղօտ առնել, որ է Նսեմացուցանել ․ կմ մԹացուցանել ․ կմ Նուաղեցուցանել՝ ի պայծառուԹենէ ․ և կմ խրԹնացուցանել՝ ի վայելչուԹենէ ։ Լատ ։ Իսկ մերԹ աղացուցանել, կմ կարծահնչիւն առնել զտառս ։

Աղօրի ․ կմ աղօրի ․ րւոյ ․ ւով ․ կմ աղօրեք ․ եաց ․ եօք ։ (իբրև անեզական ․) ‖ երկան ․ ջ գործիք աղալոյ զալիւրս, ան՝ ցորեան ․ զգարի ․ և զնմանիս սոցա ․ և այս առնի՝ Թէ զմեծ երկանէ ․ և Թէ զխոշորսմէ ․ զոր երբեմն հոլովեցուցանէին գրաստք, երբեմն հողմ․ և երբեմն ջուրք, կմ ձեռք մարդոյ ․ ռամկ․ ... ․ կամ ... ։ Երեմ․ 52․ 11 ։ Գրի՝ աղօրի կոչին ՆմանուԹ պարք ատամանց, կմ ատամունք ․ յն որում իբրև ղեր կան՝ ծամելով զկերակուրս լուծեն, և իբր Թէ աղան ։ ռամկ․ ... ։ Ժող․ 12․3․ և 4 ։

Ա Ճ

Աճաւ ․ ոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ կմ ի․ իւ ․ եց ․ իւք ։ ‖ է ահրև ինչ մրգաբեր ծառոց ․ Նման ահրևաց մրտենւոյ, և է բնուԹ ջերմ և չոր, և լուծողական, որ յաճախ ՚ի գործածի ՚ի մաքրողական դեղս, ջ ՚ի ... ։ ռամկ․ ... ։

Աճապարեմ ․ եցի ․ եա ․ ել ․ (չէզոք ․) ‖ փութալով կանխել ․ կմ շտապելով յառաջել ․ և կմ վաղվաղել քան զայլս ։ ռամկ․ ... ․ կմ ... ․ կմ ... ։ Ա․ Թագ․ 17․ 48 ։ և 25․ 18 ։ 3․ Թագ․ 18․ 7 ։ 1․ Մակ․ 6․ 27 ։

Աճառ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ․ կմ ովք ։ ‖ գեղձ ․ որ է տեսակ ինչ մասանց մարմնոյ բնուԹ միջակ ՚ի մէջ մսոյ և ոսկերաց ․ քանզի է կարծրագոյն քան զմիս, և կակղագոյն քան զոսկերս ։ Առաւել է հաստատուն և ձիգ ․ որպիսի գոյանի ՚ի յականջս ․ ՚ի յուղեղս, ՚ի ծայրս կողից ․ ՚ի խառնուածս մսոյ և ոսկերաց ․ ՚ի խռչափողին, և յայլ մասունս կենդանեաց ։ ռամկ․ ... ․ և կամ ... ․ կմ ... ։ Գրի՝ Նշանակի սովոր օձառն, զոր տեսցես ՚ի տեղւոջ իւրում․ ռամկ․ ... ։ Եսայ․ 2․ 3․ և 9․ և 12 ։ Նարեկ․ զճ ։

Աճառակապատ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ աճառաւ պատեալ ․ որով մերԹ Նշանակի պատեալն օձառաւ ։ ռամկ․ ... ։ Իսկ մերԹ գեղձով, ջ կաճիով պատեալ ․ և կմ կաճ կային մսով կազմեալ և պատեալ ․ որով լինի իւն հզօր և անյաղԹ ։ Եզեկ․ 30․ 22 ։ Այսպէսմանէ առեալ աճառակապատ փող՝ կոչեմք զխռչափողն ․ ըստ որում ՆմանուԹ Նոյն է կաճկային ։ ռամկ․ ... ․ կմ ... ․ ըստ այնմ՝ ի հետ ... ։ Եւ յաճառակապատ փողոյն՝ որ ը պարունակութն, ձևանայ հագագ բանին ։

Աճեմ ․ եցի ․ եա ․ եցեալ ․ ել ։ (չէզոք ․) ‖ Նոյն է ընդ բային աճիլ ․ ան՝ ճեռքելն ը բային վիճիլ ․ փայլելն ընդ բային փայլել ․ ըստ այսմ են և այլք բազումք ։ Ծննդ․ 21․ 8 ։ Եւեր․ 1․ 7 ։ Կող․ 1․ 6 ։ 2․ Թեսաղ․ 1․ 3 ։ Իսկ երբեմն վարի սա իբրև զբայ անցողական ․ և Նշանակէ աճեցուցանել ․ զոր տեսցես ՚ի Ներքոյ ։ Թագ․ 6 ։ 5 ։

Աճեցումն ։ (Նախդրիւ հոլովի,) ‖ ունող զաճումն ․ կմ աճեցող ․ կմ աճեցեալ ․ կմ ուռճացեալ ։ ռամկ․ ... ։ Կող․ 1․ 10 ։ Նար․ խոր․ ։

Աճեցուցանեմ ․ ցուցի ․ ցո ․ ել ։ (անցող․) ‖ տալ աճիլ ․ կմ ուռճացուցանել ․ կմ մեծացուցանել ․ կմ բազմացուցանել ․ և կամ առատացուցանել ։ ռամկ․ ... ․ կմ ... ․ և կմ ... ։ Ծննդ․ 17․ 6 ։ Ղեւտ․ 26․ 9 ։ Յես․ 4․ 14 ։

Աճիմ ․ եցայ ․ եաց ․ եցեալ ․ իլ ։ (ձայնակիր․) ‖ ուռճանալ ․ կմ մեծանալ ․ կմ զարգանալ ․ և այս առնի զանկոց և զկենդանեաց, և զմարմնոց ։ ռամկ․ ... ։ Ծննդ․ 49․ 22 ։ Իսկ մերԹ՝ յաճախել ․ կմ բազմանալ ․ կմ առատանալ ․ և կմ զօրանալ ։ ռամկ․ ... ․ կմ ... ։

Աճիւն ․ ոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ․ կմ աճիւնի ․ կամ աճիւնի ․ իւ ․ եց ․ օք ։ ‖ մոխիր ․ կմ մոխիր, որ է հրահատ փոշի մնացեալ յայրեցածէ իրաց ։ ռամկ․ ... ։ 2․ Մակ․ 13․ 8 ։ 2․ Պետր․ 2․ 6 ։ Նարեկ․ ... ։

Աճիւնախառն ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ խառն ընդ աճիւնոյ ․ կմ մոխրախառն ։ Տօն․ 6․ 18 ։

Աճումն ․ ման ․ մամբ ․ մանց ․ մամբք ։ ‖ ուռճացումն ․ կմ զարգացումն ․ կմ բողբոջումն ․ կամ առաւելուԹիւն ․ և կմ յաճախուԹիւն ։ Կողոս․ 2․ 19 ։

Աճունաձիգ ․ կմ աճունաձիգ ․ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ աճեցեալ և ձգեալ, ջ ընդարձակեալ ․ կմ առատիկ աճեցումն ․ կամ յոյժ բարգաւաճեալ ․ և ըստ այսմ ասի՝ աճունաձիգ ատու ․ կմ ... ։ Նարեկ․ ՚ի ... ։

Աճուն ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ տե՛ս զԱճեցումն ։ ...։

Աճունաճիւղ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ ունող զաճուն ճիւղս ․ կմ որոյ ոստքն են աճեցեալ և բարգաւաճեալ ։ Նարեկ․ ղզ ։

Ա Մ

Ամ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ տարի ․ զոր մեք ասեմք ՚ի տարւոյն, Տ․ ՚ի կարգի Իւրում․ Ծննդ․ 5․ 3 ։ Ղեւտ․ 3․ 1 ։ Իսկ երբեմն ըստ զանազանուԹ բանիցն յորս յարի, զանազանաբար Նշանակէ ․ զոր օրինակ ։

Ամ ամի ։ ‖ յամէ ամի, կմ յերրորդամենայն տարւոջ ։ ռամկ․ ... ։ 1․ Թագ․ 1․ 7 ։ 3․ Թագ․ 10․ 25 ։ Ղեւտ․ 2․ 41 ։

Ամ բառնալոյ ։ ‖ Նոյն է ընդ ԹողուԹեան ։ 2․ Օրին․ 14․ 22 ։ և 15․ 2 ։

Ամ յաւելից ։ ‖ Նոյն է ընդ ԹողուԹեան ։ Ղեւտ․ 25․ 50 ։ 2․ Օրին․ 15․ 20 ։

Ամ զաւակի զինին ։ ‖ մի տարի զինին միասին տարւոյ ․ կմ բազում ամ զինի մնացեալ ։ ռամկ․ ... ։ 2․ Թագ․ 21․ 1 ։

Digitized by Google

Ամքանդամ։ || մի տարին տաւաւել քան զկնան. կմ' 'ի միում տարւոջ աւելի քան 'ի միւսում։ ռամկ. տարի փորձան է(ր)ոյ։

Ամես։ || տե՛ս 'ի տառն Յ. 'ի կարգի բարում։

Ամամ. ամացի. ամմ. ալ։ (Ներգործ.) || ար կանել. կմ' ընկենուլ. և կմ' լնուլ. և ըստ այսմ առի, ամալ զհին 'ի ծով. 'ի լճակ. յաղթ և այլն։ ռամկ. լեցնել. կմ' թափել։ Եւէդ. 10. 19։ Երեմ. 41. 7։ Եզեկ. 26. 12։

Ամայ. ի. իէ. եց. իւք։ || նոյն է ընդ բառին ամայի. որպէս միթխարն ընդ բառին միթխարի. ըստ այսմ Յովէ. 1. հոգ. իբր որ և եթէ յերկիր ամայ երթայցէ։

Ամայանամ. այայ. ացիր. ալ։ (ընդ.միջ.) || ամայի լինել. կմ' անաբնակ գոլ. կմ' անբնակ լինել. կմ' խապանանալ. և կամ անապատանալ. և ըստ այսմ առի՝ ամայանալ աշխարհաց, կմ' քաղաքաց, և այլն։ Խորէն. գ. գլ. 56։

Ամայեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ծառ գի 'ի բառէս՝ ամայ, կմ' ամայի. և նշանակէ՝ ամալ. կմ' արկանել. կմ' ձգել. կմ' ամփոփել։ ռամկ. թափել. կմ' ձգել. կամ յղել. կմ' ծոցել. կմ' թօթափել. ըստ այսմ Կիւրղի եղէմ. Ա. որ զնոյն հերխախոյլաց խո հերն յինքն ընկալաւ. և 'ի մի հերխախումբ անգը ամայեցեալ. զք և 'ի մի հերձաւոր աւուք զայն տմ արկեալ, կամ ամփոփեալ։ Եւ յայտմանէ առեալ՝ արկանելն զծարէր յաշս՝ ամայել առի։ ռամկ. աչքը ծօծրէ փո շել. ըստ այսմ Երեմ. 4. 30. Եթէ ամայես ծարիր յաչս քո։

Ամայի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || անմարդաբնակ. կմ' անաբնակ. կմ' բարձի թողի։ ռամկ. Եւեմ յեռ։ Նոյէմ. գ։ Իսկ մերթ անմար դաբնակ. կմ' անշէն. կմ' խոպան. և կմ' անապատացեալ։ ռամկ. Ետակն։ Դրժել՝ վարի առերեան գոյականաբար, և նշա նակէ զանբնակ, կամ զաւերեակ տեղիս։ ռամկ. Աւերան, կմ' Աւերանք. ըստ այսմ Խորէն. գ. գլ. 20. Որոց դադարք անապատքն և ա մայիք։

Ամայութիւն։ || տե՛ս զՅամայութիւն։ Ոսէէ. 1. հոգ. իմ։

Աման. ոյ. ով. կմ' ան. ոց. ովք։ || անօթ, որ ընդունի յինքն զինչ, թէ 'ի կտաւեղի նացէ. թէ 'ի փայտեղինաց, և թէ յայլ մի նիւթոյ։ ռամկ. եւ աման։ Ծննդ. 44. 1։ Թուոց. 5. 17։ Իսկ մինչ առի, աման Լոյս. նշանակէ աչքն։ Աճառ.։

Ամանակ. ի. աւ. աց. օք։ || ժամանակ. զոր 'ի տեղւոջ իւրում լնով տեւոցես։ ռամկօր. աքէն։ Խորէն. գ. գլ. 62։ և Լամբրոն.։

Ամանեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || յա ման արկանել. կմ' ժողովել զինչ յանօթ։ ռամկ. ամնել. կմ' ամնըցնել։ 2. Օրին. 23. 25։

Ամաչանք. անաց. օք։ (անեզակ.) || ամա չումն. կմ' ամօթ. կմ' պատկառանք։

Ամաչեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || յամօթ լինել. կմ' զամօթի հարկանիլ. և կմ' պատ կառել։ ռամկօրէն. ամչնալ. կամ խղճել։

Դատ. 3. 25։ 4. Թագ. 2. 17։ αἰδεομαι

Ամաչեցուցանեմ. եցուցի. եցո. անել։ (անց.) || տալ ամաչել. կմ' զամօթ զգեցու ցանել, և կմ' պատկառեցուցանել։ ռամկ. ամչցնել. կմ' խղճեցնել։ Նոյէմ. հը։

Ամառն. ռան. կմ' բան. ամբ. անց։ || է մինն 'ի չորից եղանակաց տարւոյ. որ սկսանի 'ի քաղցկ մի երորդ օրէն յունիսի, և եզերի մինչև 'ի քսան և երկուերորդ օրն սեպտեմ բերի. և 'ի սմին լինի եղանակն ջերմ։ ռամկ. տմառ։ Ծննդ. 8. 22։

Ամառայնութիւն. ի. աց. || սկաւառակ. կմ' խնկաման. և կմ' կթղայ. Երեմ. 52. 19։

Ամատաւորայ. կմ' ամատաւորայն։ (Նախ դրիւ հոլովի.) || է բառ տարւոյ, և նը շանակէ նաւաստակ. կմ' տեղի, որ իբրու նշան նետաձգութե կացուցանի։ 1. Թագ. 20. 20։

Ամարային. այնոյ. ով. ոց. ովք։ || է անուն ածական, և նշանակէ զպատկանեալն ա մառան. և Ը այսմ առի ամարային գործ, կմ' տուն, և այլն։ ռամկ. ամառուան։ Դա նի. 2. 35։ Իսկ մերթ վարի գոյականաբար. և նշանակէ զեղանակն ամառան. կմ' զա մառն. և ըստ այսմ առի՝ ցող տեղացեալ յամարայնի. կմ' պատրաստել յամարայ նոյ. և կմ' աւուրք ամարայնոյ։ ռամկօր. ամառուան օրէն, կմ' ամառ։ Առակ. 6. 8։ և 10. 5։ և 26. 1։ Եսայ. 18. 4։

Ամարայնի. նւոյ. ով. եաց. եօք։ || վարի իբրև գոյական անուն, և նշանակէ զա մառնային եղանակն, կամ զժամանակն։ Եւէդ. 23. 16. և Եսայ. 23. 3։

Ամարանոց. ի. աւ. աց. օք։ || տուն ամա րան. կմ' ամարատուն։ ռամկ. ամառնոց. կմ' ֆէօշք. Դատ. 3. 20։

Ամարատան. ի. աւ. աց. օք։ || բնակարան ամարան, կմ' տեղի ամառնային բնակու թե. որ և կոչի ամարանոց։ ռամկ. ամառ նոց։ և տաճկ. եաղլըխ. ըստ այսմ Խորէն. գ. գլ. 16. Խաղալ 'ի քաղաքն ամարատանի, զոր շինեաց 'ի հայս։

Ամարատուն. տան. տամբ. տանց. տամբք։ || տե՛ս զԱմարանոց։

Ամարատուն ապարանք։ || ապարանք բնա կելոյ յամառան։ ռամկ. ամառուան սարայ։ Ամովս. 3. 15։

Ամբառնամ. ամբարձի. ամբարձ. ալ։ (Ներ գործ.) || տե՛ս զՀամբառնալ, Ը որում է ներգործական։ Ծնն. 18. 2։ Սաղմ. 92. 3

Ամբառնամ. ամբարձայ. առնալ։ (ընդ.միջ.) || տե՛ս զՀամբառնալ, ըստ որում է ընդ միջակերպ։ Թուոց. 13. 18։ 3. Թագ. 1. 5։

Ամբառնալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || այն. որ պարտի կմ' հանդերձեալ է ամբարձեալ լինել։ ռամկ. վերցնելու։ Իսկ մերթ ամբար ձող, որ է բարձող. կամ վերացուցանող. ռամկ. վերցնող։ Եւ յայսմանէ առեալ ամ բառնալի առի ըծակն, կմ' ձողն, և այլ ին նման. որով բարձեալ լինի ինչ. որպիսի է և բառս բառնալի. ըստ այսմ Նոյէմ. 4. մտերեցին ամբառնալեաք դրօշիցն կերպա րանաց։

Ամբառ

Digitized by Google

Ամբաստան. ի. աւ. աց. օք: Ամբաստանաւոր. կամ չարախօս յատենի: ռամկ. մատնիչ: Գործ. 25. 18: Իսկ մինչ վարդ յոգնականաց, նշանակէ և զամբաստանութիւն: Դարձեալ բազում անգամ ընդ բայի չա[illegible] օգնակէս, ամբաստան լինել. և նշանակէ ամբաստանել: 1. Մակ. 8. 32: Գործ. 24. 2. և 19:

Ամբաստանեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) Ամբաստան լինել, որ է չարախօսել. կամ ստգտանել յատենի. և կամ մեղադրիր լինել ումեք առաջի դատաւորի: ռամկ. չէ[illegible]լոյ ընել: Մատ. 26. 62: Գործ. 23. 29: և 25. 16: տես Ցրանիլել:

Ամբաստանութիւն. թեան: Չարախօսութիւն առաջեւ յատենի. կամ ստգտանելք, որով ոք ամբաստանէ զառաջին առաջի դատաւորի: ռամկ. չէ[illegible]լոյ: Գործ. 25. 16: և 26. 2: տես Ցրանութիւն, և Ցրանիլել:

Ամբար: Տես զՇտեմարան: 1. Մնաց. 28. 12: Խորհրդ. ա. գլ. 11: Նարեկ. գճ:

Ամբարանոց: Տես զՇտեմարանոց: Խորհրդ. ա. գլ. 5:

Ամբարել: Տես զՇտեմարանել: Յովէլ 1. 18:

Ամբարիշտ. շտի. աւ. աց. օք: Անբարեպաշտ, կամ անօրէն. կամ անխիղճ. կամ անիրաւ, և կամ չար: Եզեկ. 10. 24: և 11. 7. և 9: Իմաստ. 14. 16:

Ամբարհաւաճ. ի. իւ. ից. իւք: Մեծամեծ ամբարտաւանութիւն, կամ որ մեծ ամբարձեալ լինելով միտօք. կամ բարձրամիտ, կամ մեծացեալ. և կամ գոռոզ: ռամկ. փէ-[illegible], կամ մեծագոռոզ: Յոբ. 24. 1: Հռով. 1. 30: 2. Տիմ. 3. 4: տես Գերդէհաւաճ:

Ամբարհաւաճեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) Նոյն է ընդ բայիս ամբարհաւաճել, որ ամենայն ընդ բայիս ամբարտաւանել: Ըստ այսմ 1. Կորն. 13. 4. Սէր ոչ ամբարհաւաճէ: Դարձեալ վարդես երբեմն բերէ անցողական, և նշանակէ ամբարհաւաճս ցուցանել, զորօրինակ ցնս 'ի ներքոյ:

Ամբարհաւաճեցուցանեմ. ուցի. ուցեր. ուցանել: (անցողական:) Ամբարհաւաճ առնել, կամ ամբարտաւանեցուցանել, կամ գոռոզացուցանել, և կամ մեծացուցանել: ռամկ. [illegible], կամ [illegible] ընել: Աղթարք:

Ամբարհաւաճիմ. եցայ. եաւ. իլ: (կրաւորական.) Ամբարհաւաճ լինել, որ է զանձն իւր ամբարտաւանութեամբ բարձրացուցանել, կամ մտքով 'ի վեր բարձրութեան անձին, կամ բարձրամտել, կամ մեծանալ. և կամ գոռոզանալ. ռամկ. գոռոզանալ ըլլալ: Նարեկ. կզ: Կիւրղի եղծն. ա:

Ամբարհաւաճութիւն. թեան: Մոլութիւն ամբարտաւանից զանձն մեծացուցանելոյ, կամ ամբարտաւանութիւն, կամ բարձրամտութիւն, կամ գոռոզութիւն, և կամ մեծացումն: Նարեկ. ղ: Խորհրդ. բ. գլ. 89:

Ամբարձաւոր: (նախադրբէ հոլովի.) 'Ի բարձանս ձգեալ, կամ բարձրացեալ: Նարեկ. ղէ:

Ամբարձանիք: (նախադրբէ հոլովի.) Ի բարձանս ամբարձեալ. կամ որոյ կնիքն են մեծամեծք. և բարձրագոյնք: Նարեկ. [illegible]:

Ամբարշտանամ. եցայ. եաւ. իլ: (չէզոքաբար.) Ամբարիշտ լինել, կամ զամբարշտութիւն առնել, կամ անօրինել. կամ անիրաւել, կամ չարագործել:

Ամբարտաւան. ի. աւ. աց. օք: Ամբարտաւանական կերպարանօք, կամ բարձրագլուխ լինելով. և ըստ այսմ ամբարտաւանք կոչին աշտարակք, կամ բրգունք բարձրագագաթունք: որպիսի էր բաբելոնական աշտարակն: ռամկ. [illegible], կամ խաղեն: Խորհրդ. ա. գլ. 8: և Ցն գլխի: Այսպէս ամբարտաւան անուանեն բարձրաբերձ ամրոցք, կամ զա[illegible] կերպարանօք բարձրացեալք յերկիր. և այլք նմանք: Խորհրդ. ա. գլ. 15: և [illegible] 53:

Ամբարտաւան. ի. իւ. ից. իւք: Նա որ ունի զյանդգնութիւն բարձրամտութեան, կամ ժպրհութիւն մեծանալոյ և բանալոյ 'ի վեր այլոց. կամ ամբարհաւաճ, կամ հպարտ. և կամ գոռոզ: ռամկ. փօփոզ, կամ ճամբաւ, և կամ փիքր [illegible]: Իմաստ. 14. 6: Հռով. 1. 30: 2. Տիմ. 3. 2: Իսկ մերթ ամբարտաւանական, և ըստ այսմ ասի՝ ամբարտաւան միտք, բանք, կամ խօսք, և այլն: Աղթարք. 30. 13: ըստ այսմ է և 1. Թագ. 2. 3: և Յակոբայ. 16: յորս ասի, խօսել ամբարտաւանս, այսինքն զամբարտաւանական բանս:

Ամբարտաւանական. ի. աւ. աց. օք: Ամբարհաւաճական, կամ հպարտական, և կամ գոռոզական:

Ամբարտաւանաբար: (նախադրբէ հոլովի.) Ամենեցուն ամբարտաւանից, կամ ամբարտաւանութեամբ: 3. Մակ. 6. 8:

Ամբարտաւանեմ. եցայ. եաւ. իլ: (չէզոք կրաւորական.) Յանդգնութեամբ բարձրանալ. կամ ժպրհութեամբ մեծանալ և բանալ, կամ ամբարհաւաճել, կամ հպարտանալ. և կամ գոռոզանալ: ռամկ. գոռոզանալ, կամ փօփոզանալ ըլլալ: 2. Մակ. 1. 28: Սաղմ. 10. 2:

Ամբարտաւանութիւն. թեան: Յանդգնութիւն բարձրամտութեան, կամ ժպրհութիւն մեծացման, կամ ամբարհաւաճութիւն, կամ հպարտութիւն, և կամ գոռոզութիւն: ռամկ. [illegible], կամ փօփոզութիւն: Ղևտ. 26. 19: Տօբ. 4. 14: Սաղմ. 31. 24:

Ամեա: Տես զԱմեայ:

Ամեհի. ամեհի. ւոյ. աւ. ից. օք: կամ իւ. ից. իւք: Անբերձ, ցի այն՝ որ ոչ ունի զբերձ, կամ անողորմ, կամ մարդուք. և կամ ոք: ռամկ. [illegible], կամ [illegible], կամ [illegible], և կամ [illegible]: 2. Մակ. 1. 18: Սաղմ. 118. 1:

Ամեհին: Տես զԱմեհի:

Ամեհութիւն. թեան: Անբերձութիւն, կամ անողորմութիւն, կամ մարդութիւն. և կամ ոքութիւն: Սաղմ. 7. 8: և 17. 3: և 36. 18:

Ամենայն. ի. իւ. ից. իւք: Լոյսն բաղմութիւն մարդկան, կամ խառնաժողով ժողովրդոց, և կամ ժողովս խառնախօսական, կամ մարդակոյտ բազմութիւն: ռամկ. [illegible]:

3. Թագ. 20. 13: Խմաստ. 6. 3: Յայտ. 7. 49: Դ. Բայց զուգուած է սա ասելեաս ամբոխել բայիս, նշանակէ զամբոխութիւն. կամ գխռովութիւն: ռամկ. Քաշքշել: ըստ այսմ Գործ. 23. 10: Եւ 'ի բազմանալ ամբոխին. երկուցեալ հազարապետն, թե և 'ի տարապայման ամբոխմանն, կամ խռովութեան: Եւ 'ի նոյն հատ. ժթ. աղ. Յայս անուն աղխարհեն յարուցին մարդս, և բազում ամբոխս:

Ամբոխեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || ամբոխ կարգել, կամ ժողովս կուտել: ռամկ. հուխ ծողել: Իսկ մերթ խռովել, կամ վրդովել, կամ աղմկել, և կամ շփոթել: ռամկ. [illegible] կամ նետեր կլասծել: Մ ծնն. ժԹ:

Ամբոխիմ. եցայ. եալց. իլ: (Հայնակր.) || տե՛ս զխռովիլ: Նարեկ. փա: Ոսկէ. 1. Հռով. ժէ:

Ամբոխ. կամ ամբոխկ. կամ անբոխ: (Նախադրիւ հոլովի.) || կատարութեամբ. կամ ուղղութեամբ. կամ վճարութեամբ. և կամ լրութեամբ, և այս վերի ընդ գործ առեալ ըստ այսմ որինակի. ժամանել, կամ երթալ յամբոխկ գործոյն. գալ. կամ ամբոխանալ զինչեն յամբոխ գործոյն. յուղարկել, կամ կազել յանբոխ գործոյն. և այլն: ռամկ. գործը մինչեւ. կամ գլուխը հանել: Անբոխե և 'ի հին պարզարկեր:

Ամբողջ. ի. իւ. իւ. իւք: || այն որ ամբ ստացեալն է կատարելապէս. կամ ամենայնիւ լի բայեալ, կամ անթերի, կամ անպակաս, զոր և ցուցանէ մեզ առողջաբանութիւնն, զի սոփ ամբողջ, իբր թէ ամենեւին ողջ: ռամկ. բոլոր, կամ դիւրինք: Լամբերոն:

Ամբողջանամ. ացայ. ացեր. անալ. (Չեզոք.) || ամբողջ լինել, կամ ամբ ամբողջ կատարել. կամ ամբողջ կալ լրանալ, և կամ բովանդակել: ռամկ. բոլոր ըլլալ

Ամբրու: || տե՛ս զԱմբոխու.

Ամբրոխենի: || տե՛ս զԱմբոխենի:

Ամեթանամ. ացայ. ացեր. անալ: (Ընդ. մէջ.) || ամօթալի լինել, կամ զղջանալ պատրաստ[illegible] թողլ, կամ ամաչանալ, կամ պատկառել, և կամ ամօթապարտել: ռամկ. [illegible] ըլլալ, կամ ամօթահար ըլլալ, կամ գնիրել: ըստ այսմ [illegible] Մինչ 'ի գարուն հոգւոյ ծածկեք ամեթացեալ պատրաստեցէք:

Ամեհի. ի. իւ. իւ. իւք: || է անճ ինչ աղտո ... զգայու պատրաստութեան անեցեալ 'ի բառն Մեղեսիկ: ռամկ. չար, կամ չար: Յայտ. 21. 20:

Ամեհանամ. ացայ. ացեր. անալ: (Ընդ. մէջ.) || ամեհի լինել, որ է դժնդականալ, կամ դժնեանալ, կամ ժանտանալ, կամ դառն նանալ, և կամ վայրենանալ: ռամկ. չար ըլլալ, կամ չարանալ ըլլալ:

Ամեհի. հեաց. եաւ. եաց. եաք: || դժնդակ, կամ դժնեայ, կամ վայրենի, կամ անողորմ, կամ կատաղի. և կամ խիստ և հատու. և այս ասի զերեվարաց, զգազանաց, զհողմոց, զալեաց, և զծովերաց: ռամկ. չար, կամ դառն: Իմաստ. 54. 1: Ոսկէ. ես հաւ. խթ:

Ամենաբաղձ: (Նախադրիւ հոլովի.) || ամենաբաղձացող, կամ կարի անձնացող: Իսկ մերթ ամենեցուն բաղձալի, կամ յոյժ ցանկալի. և ըստ այսմ սոփ, ամենաբաղձ կերպականն: Նարեկ. ձա:

Ամենաբաշխ: (Նախադրիւ հոլովի.) || ամենեցուն բաշխող. կամ պարգեւատու բոլորեցունց, և կամ ամենատուր մարդոյ: Նարեկ. ղ:

Ամենաբարի: (Նախադրիւ հոլովի.) || ամենեւին բարի. կամ յոյժ բարերարին:

Ամենաբեր: (Նախադրիւ հոլովի.) || ամ[illegible] երաց բարւոյ, կամ ամենաբերող: Ոսկէ. 1. Եփես. խը:

Ամենաբովանդակ: (Նախադրիւ հոլովի.) || ամենեցուն բովանդակող, կամ ամենապարփակող. և ըստ այսմ սոփ ամենաբովանդակն արարիչն, կամ ամենակալ զօրութիւն. և այլն: 'Նարեկ. և 'ի Լամբր:

Ամենաբուրեան: (Նախադրիւ հոլովի.) || յոյժ սաստիկ բուրող զհոտ անուշութեան. կամ յոյժ սաստիկ անուշահոտ: Նարեկ. ղ:

Ամենագեղ: (Նախադրիւ հոլովի.) || յոյժ գեղեցկագոյն. կամ ևս քանզևս գեղեցիկ: ռամկ. խիստ աղեկ: Նարեկ. 'ի յիշատակարանին:

Ամենագետ: (Նախադրիւ հոլովի.) || ամենագիտող. կամ զամ ինչ ճանաչող. և կամ ամենիմաստ: 2. Մակ. 7. 35: և Նարեկ:

Ամենագթած: (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս զԱմենագութ:

Ամենագոյն: (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զամ գոյնս: Իսկ մերթ բազմագունեան. կամ յազներանգ: 'ի հին փերթաններն:

Ամենագորով: (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս զԱմենագութ:

Ամենագութ: (Նախադրիւ հոլովի.) || ամենեցուն գթացող. կամ յոյժ բարերարութ. և կամ ամենողորմ: Նարեկ. կ:

Ամենագրաւ: (Նախադրիւ հոլովի.) || զամ ինչ գրաւող. կամ զամենեսեան նուաճող, կամ պարփակող. կամ զամ պարունակող. և կամ անխտիր զամ ընդունող. և ըստ այսմ սոփ, ամենագրաւ տարրատարս, և կամ ուղի. և այլն: Նարեկ. ճ. և ճը:

Ամենագօշար. կամ ամենագօշար: (Նախադրիւ հոլովի.) || յոյժ պատուականագոյն. կամ կարի յոյժ ազնիւ. կամ ևս քան զ'ա մեծագին. և ըստ այսմ սոփ ամենագօշար անձն, կամ ծաղիկ: Խորէն. յշտեփանոսէ:

Ամենադժնեայ: (Նախադրիւ հոլովի.) || սաստիկ դժնդակագոյն. կամ յոյժ ժանտագոյն. և կամ ժանտատեսիլ: Նարեկ:

Ամենադրեցիկ: (Նախադրիւ հոլովի.) || աղքող զամ. կամ զամ արկեալ արգրող. և կամ զեկուցանող ընդ զամ ամբղիս: և ըստ այսմ սոփ ամենադրեցիկ փող: Նարեկ. հէ:

Ամենադէզգութ: (Նախադրիւ հոլովի.) || կարի յոյժ զեղուն. կամ լնալից. և կամ ամենալի: Նարեկ. ղբ:

Ամենաեղոր: (Նախադրիւ հոլովի.) || նա՛ որ ամի զօրէ. կամ ունի զամ զօրութիւն. կամ ամենազօր. և կամ ամենակարող. որ է միայն Աստ: Իմաստ. 7. 23: և 18. 15: Եսթ. 16. 21:

Ամենալուր: (Նախադրիւ հոլովի.) || ամի լսող. կամ որ զամ ինչ լսէ: Նարեկ. ըթ:

Ամենալոյս: (Նախադրիւ հոլովի.) || լուսա

ցիչ ամի. կամ որ զամ ինչ լնու: Աճգամ:

Ամենախնամ: (Նախդրիւ հոլովի.) || խնամիչ ամի. կամ զամենեսեան դարմանող. և կամ կարի յոյժ նախախնամիչ: Նարեկ. ղե:

Ամենածախ: (Նախդրիւ հոլովի.) || զամ ինչ ծախող. կամ վատնիչ ամի. և կամ որ զամենեսեան մաշէ և ապականէ: Նարեկ. ղգ:

Ամենակալ. ի. իւ. կամ աւ: || Նա՝ որ զամ ինչ կալեալ ունի, կամ ամ էից տիրէ. կամ զամ զօրութի ընդ իւրև նուաճէ. և կամ զօրաւոր է ՚ի գործել զամ. և յայտնանէ փոխանունակ ասելոյ, ամենակարող. ասեմք ամենակալ. որ է նոյն: 2. Թագ. 5. 10: և 7. 8: Իմաստ. 7. 25: Յայտ. 1. 8:

Ամենակար. ի. իւ: || ամենակարող. կամ ամենաբաւ. և կամ ամենազօր: Նարեկ. ժե. և ծե:

Ամենակարող. ի. իւ: || ամի կարող. կամ բաւական առնելոյ զամ, և կամ ամենազօր: Նարեկ. ձը:

Ամենակերակրիչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || զամենեսեան կերակրող: Իմաստ. 16. 25:

Ամենակեցոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) || կեցուցիչ ամենեցուն, կամ փրկիչ ամի. և կամ պահպանիչ ամ իրաց: Նարեկ. և ՚ի շարականս:

Ամենակործան: (Նախդրիւ հոլովի.) || կործանիչ ամի. կամ զամենեսեան կործանող: Նարեկ. ձէ. և ղդ:

Ամենահամ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զամ համ. կամ յոյժ համեղագոյն: Նարեկ. և ՚ի վարս հարց. ը:

Ամենահայեաց: (Նախդրիւ հոլովի.) || ընդ ամ տեղիս հայեցող. կամ զամ նկատող. և կամ զամ ինչ տեսանող: Իմաստ. 7. 23: Նար. ղդ:

Ամենահաս: (Նախդրիւ հոլովի.) || ը ամ տեղիս հասանող, կամ ժամանող յամ ուրեք. և կամ հասու ամի: և ըստ այսմ ասի ամենահաս թև. աչք. գիտութի: Նարեկ. ղզ: Աճգամ: և Լամբրոն:

Ամենահնար: (Նախդրիւ հոլովի.) || զամ ինչ հնարող. կամ յոյժ հնարաւոր: Նարեկ:

Ամենահրաշ: (Նախդրիւ հոլովի.) || կարի յոյժ հրաշալի. կամ մեծապէս սքանչանալի: Նարեկ. Ի գով. խաչին:

Ամենամեղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || զամ մեղս ունող. կամ կարի յոյժ մեղաւոր. կամ գլուխ մեղաւորաց:

Ամենայաղթ: (Նախդրիւ հոլովի.) || յամի յաղթող. կամ որ նուաճեալ պարտէ զամ:

Ամենայն. ամենայնի. կամ ամենի. ամիւ. ամք. ամենից. կամ ամենայնից. ամենիւք: || բնաւ. կամ համայն. և կամ համօրէն: ռամկ. ամէնը: Ծննդ. 1. 21: Թուոց. 16. 30: Իսկ մերթ բոլոր. և ըստ այսմ ասի, ամ մարմինդ. ամ տունն քո. ամ աշխարհ. ամ գիշեր. և այլն: զի յայսպիսի տեղիս ոչ նշանակէ զբազմութի. այլ զբովանդակութի: ռամկ. ողջ-բին: Ծննդ. 7. 1: Ղևտ. 6. 9: Մատթ. 6. 22:

Արդ՝ գիտելի է. զի սա բազում անգամ եզական ձայնիւ յարի ՚ի յոգնական գոյականս. Թէ և երկուքինն իսկ հոլովեալ լիցեն. և այս վս գոլոյն ըստ նշանակութեան բազմաւորական. վս որոյ ոչ ունի պէտս յոգնական լինելոյ. զոր օրինակ. զօրացն ամի. քան զօրացն ամենից: 2. Մակ. 9. 9:

Վս իրացս այսր ամի. քան վս իրացս այսց ամենից: 1. Եզր. 6. 22:

Պատգամքս այս ամ. քան պատգամքս այսոքիկ ամենեքեան: Երեմ. 29. 11:

Եւ տայր ամի նշ. քան և տայր ամենեցուն նշ: Յովէլ. 2. 9:

Իրձլ՝ ըղմ անգամ եզական գործիականն սորա մակբայանայ. զի փխնկ ասելոյ. ամենևին. կամ ամենայն կերպիւ. և կամ յամ իրս՝ ասի. ամենայնիւ. զոր օրինակ. ամենայնիւ օրհնեալ, ամիւ փառաւորեալ. կամ լրացեալ. և այլն: Ծննդ. 24. 1: և Աճգամ. Սոյնպէս յաճախ վարի և ներգոյականն սորա, և զնոյն նշանակէ: և ըստ այսմ ասի՝ յամի յաղթող. յամի մեծանալ. յամի նեղիլ. և այլն: 1. Կոր. 1. 5: 2. Կոր. 4. 8:

Իրձլ՝ բազում անգամ բացառականն սորա փոխադրի ընդ անուանս ամենուստ, և այս ոչ միայն ըստ եզականին. այլ և ըստ յոգնականին. զոր օրինակ յամենուստ ծառայուէ, քան յամ ծառայուէ: Նարեկ. հե: Յամենուստ գայից. քան յամենից գայից. Նար. ծթ. տես և ՚ի բառն՝ Յ. զՅամենուստ:

Ամենայն ուստեք: (մակբայ տեղական.) || յամ տեղւոջէ, կամ յամ կողմանէ, կամ ամ կերպիւ: Սիրաք. 46. 6:

Ամենայն ուրեք: (մակբայ տեղական.) || յամ տեղւոջ, կամ ուր և իցէ. ռամկ. ամէն տեղ: Գործ. 28. 22:

Ամենայորդոր: (Նախդրիւ հոլովի.) || յորդորիչ ամենեցուն: Իսկ մերթ՝ յոյժ պատրաստագոյն, կամ կարի յօժարագոյն, և կամ ևս քան զևս երագագոյն. և ըստ այսմ ասի, ամենայորդոր կամք, կամ փութով, և այլն. ՚ի խորհրդատետրն:

Ամենանայեաց: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զԱմենահայեաց: Լամբրոն:

Ամենանկատ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զԱմենահայեաց:

Ամենաշիջոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) || շիջուցիչ ամի, կամ զամ ինչ շիջուցանող: ռամկ. ամէն բան մարող: Իմաստ. 16. 17:

Ամենաչար: (Նախդրիւ հոլովի.) || յոյժ չարագոյն, կամ կարի չարաչար, և կամ չարագունեղ: Նարեկ:

Ամենապայծառ: (Նախդրիւ հոլովի.) || յոյժ պայծառագոյն. կամ ևս քան զևս պայծառ: Նարեկ. հը:

Ամենապարգև: (Նախդրիւ հոլովի.) || զամ ինչ պարգևող, կամ պարգևատու ամենեցուն: Նարեկ. ժե:

Ամենապիկար: (Նախդրիւ հոլովի.) || կարի յոյժ ապիկար, կամ սաստիկ տկարագոյն, և կամ ևս քան զևս անզօր: Նարեկ. լը:

Ամենապտուղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զամ պտուղ, կամ տուող ամ տեսակաց պտղոց, և կամ կարի յոյժ պտղաբեր: Փիլոն. 2. 5:

Ամենասխալ. ի. իւ. ից. իւք: || տեսանել սխալող. կամ 'ի բազմաց սխալող:
Ամենաորբ. որբոյ. ով. ոց. ովք: || որբա֊ ցուցեալ, կամ ըստ ամի, և ամենայն կեր պիւ որբ:
Ամենասուրբ. ի. իւ: || զամենեսեան սրբող. որ է միայն. Աժ: Նոբէլ. ձփ:
Ամենաստիւս. (նախադրիւ հոլովի:) || Է ամ տեղիս սփռեալ: Նոբէլ. հզ:
Ամենավայելուչ. չի. իւ. աց. օք: || վայել չագունեալ:
Ամենավարան. ի. իւ. ից. իւք: || ըստ ամի վարանեալ: Նոբէլ. ա:
Ամենավճիռ. ճռոյ. իւ. ից. իւք: || վճռա գունեալ. կամ յստակագունեալ:
Ամենավստահ. ի. իւ. ից. իւք: || կարի հա մարձակ. կամ տեսանել քաջ: Նոբէլ. ղգ:
Ամենավրդով. ի. իւ. ից. իւք: || ամ կեր պիւ վրդովող. կամ շփոթող. կամ վրդո վեցեալ: և կամ յոյժ վրդովող. և շը փոթող:
Ամենավրէպ. րիպի. իւ. ից. իւք: || տես անել վրիպող. կամ 'ի համայնս վրիպող, և սխալող:
Ամենատարած. ի. իւ. ից. իւք: || Է ամ տեղիս տարածեցեալ, որպէս է օդն: Նոբէլ. կէ:
Ամենատեղաց. ի. իւ. ից. իւք: || Է ամ տեղիս հասող. որ սաստ զգօրս, կամ զանձ ինս, և զայլոց նմանեաց: Նոբէլ. գ:
Ամենատենչ. ի. իւ. ից. իւք: || ամ կեր պիւ տենչալի. կամ մեծաւ փափագանօք բաղձացող: Նոբէլ. ղզ:
Ամենատես. ի. իւ. ից. իւք: || զամենե սեան տեսող. կամ տը ամենեսեան հայող:
Ամենատխուր. տխրի. իւ. ից. իւք: || ա֊ ռաւել տխուր. կամ տրտմագունեալ:
Ամենատուր. տրի. իւ. ից. իւք: || ամե նապարգև. կամ յոյժ առատաձեռն: Նո բէլ. հէ:
Ամենարուեստ. կամ ամենարուեստ. ի. իւ. ից. իւք: || զամ հնար, և զարուեստ ու նող. կամ ամենակերպ. կամ զանազան. կամ բազմահնար: Նոբէլ. ղզ. և ղզ:
Ամենափայլ. ի. իւ. ից. իւք: || առաւել փայլող. կամ ամ կերպիւ փայլող:
Ամենափափագելի. լոյ. եաւ. եաց. եօք: || ամ կերպիւ փափագելի. կամ առաւել փափագելի:
Ամենափոյթ. ութի. իւ. ից. իւք: || ա֊ ռաւել զփոյթ ունող. կամ յոյժ հոգ տա նող: Նոբէլ. ղզ:
Ամենափրկիչ. փրկչի. աւ. աց. օք: || ա֊ մենեցուն փրկիչ: Նոբէլ. խթ:
Ամենաքաղցր. ի. իւ. ից. իւք: || քաղցրա֊ գունեղ, կամ առաւել քաղցր: Նոբէլ. ղէ:
Ամենաքին. կամ ամենաքինք. (մակբայ.) || բոլորովին. Եւրէ. 11. 1: կամ ամ կեր պիւ. կամ ըստ ամի: Ղեւ. 6. 22:
Ամենաքեան, ներգուն կամ ամեն. ամէնք. ամենայնական.) || համայնք. կամ բնաւք:

և սա միշտ վարի գոյականաւ:
Ամենունակ. կամ ամենաունակ. ի. աւ. աց. օք: || զբազում ձիս ունող, կամ զամ ունող. և կալնող. կամ զբազում տեղիս պարփա կող: Նոբէլ. հէ: և ղթ:
Ամենուստ. || տե՛ս. ամենայն:
Ամէն. (մակբայ սաստկական.) || այո. կամ եղիցի: Յայտ. 7. 12: և 1. Կոր. 14. 16: Երբեմն նշանակէ, ստոյգ. կամ ար դարև: Մատ. 25. 12:
Ամէն. (նախադրիւ հոլովի.) || ամ. կամ բո վանդակ. կամ իւրաքանչիւր: Ղեւ. 15. 25: Եւ Եզեկ. 35. 29: Երբեմն նշանակէ զչըս մարկան, կամ զհաստատունն: Յայտ. 3. 14: Եւ 2. Կոր. 1. 20:
Ամէնանուշակ. ի. աւ. աց. օք: || քաղցրա գունեղ. կամ յոյժ քաղցրաբարոյ. կամ առաւել անուշակ:
Ամէնառատ. ի. իւ. ից. իւք: || առատա գունեղ. կամ յոյժ առատաձեռն:
Ամէնընդել. (նախադրիւ հոլովի.) || առա ւել սովորեցեալ, կամ ընտելացեալ, կամ կրթեցեալ:
Ամէնիմաստ. տի. իւ. ից. իւք: || զամե նայն իմաստութիւն ունող. կամ իմաստնա գունեղ:
Ամէնիմաց. ի. իւ. ից. իւք. || զամ ինչ իմացող, կամ գիտող ամի:
Ամէնորակ. ի. աւ. աց. օք: || բազմա կերպ. կամ զանազան. կամ գոյնզգոյն:
Ամէնուսոյց. ուսցի. ցիւ. ից. իւք: || զա մենեսեան ուսուցանող, կամ կրթող:
Ամէնօրհնեալ. կամ ամէնօրհնեցեալ. եալ. լոյ. ոց. ովք: || ըստ ամի օրհնեցեալ. կամ ամ կերպիւ օրհնեցեալ:
Ամերիկա. կայ. կաւ: (անյօդնական.) || մինն 'ի չորից մասանց աշխարհի, որ յե տոյ գտանեցաւ, և կոչի նոր աշխարհ, կամ արևմտեան հնդստան:
Ամըստ ամէ. || տե՛ս. ամ:
Ամի ամի. || տե՛ս. ամ:
Ամիկ. ամկի. աւ. աց. օք: || արու ուլ այծեաց. որ միոյ տարւոյ. կամ տարեւոր նոխազ: ամնի'. Ղեւ. 1. Եզ. 7. 8: Եւ 2. Եզր. 8. 35:
Ամիս. ամսոյ. կամ ամսեան. ով. ոց. ովք: || չափ լուսնի յատկական ընթացից լուսնոյ ընդ երկոտասան կենդանակերպս. որ կա տարի երբեմն 'ի միջոցի երեսնից աւուրց, և երբեմն 'ի միջոցի քսան և ինն աւուրց: Եւ մինչ ասէ՝ ամսոյ ամսոյ, իմանի յիւ րաքանչիւր ամիս. 1. Մակ. 1. 61: Երբեմն իմանի այսու բառիւ, չափն լուսնի յատ կական ընթացից արեգական Է մի կեն դանակերպ. և ըստ այսմ՝ ամիսքն յատկա կան ընթացից արեգական՝ գնին երկոտա սանք, որք են յունվար, փետրվար, մարտ. ապրիլ. և այլք. որոց ամսոց աւուրց թիւքն են, 30. ամսոց, 31. և միայն թիւն փետրվարի՝ է 28. և 'ի նահանջի ամին, 29: Եւ տասն պատշաճ համարեցաք դնել զհամեմատութիւն ամսոց եբրայեցւոց ընդ

ամսոց Հռովմայեցւոց, և Հայոց՝ ըստ որում պատասխանեն իրերաց՝ առ 'ի բարւոք հասկանալ զբաղդատեալ տեղիս ենթադրանց գրոց։

Ամիսք

Հայոց։	Հռովմայեցւոց։	Եբրայեցւոց։
8 Արեգ	Մարտ	1 Նիսան
9 Ահեկան, կամ Ահկի	Ապրիլ	2 Եառ, կամ Զիու
10 Մարերի	Մայիս	3 Սիւան
11 Մարգաց	Յունիս	4 Թամուզ
12 Հրոտից Յաւելեաց, 5 օր	Յուլիս	5 Աբ
1 Նաւասարդ	Օգոստոս	6 Իլուլ
2 Հոռի	Սեպտեմբեր	7 Թշրին, կամ Անթանիմ
3 Սահմի	Հոկտեմբեր	8 Մարեշուան կամ Բուլ
4 Տրէ	Նոյեմբեր	9 Քասլեւ
5 Քաղոց	Դեկտեմբեր	10 Թեբեթ
6 Արաց	Յունուար	11 Սեբաթ
7 Մեհեկի	Փետրուար	12 Ադար
		ԺԳ Վէ ադար։

Առ 'ի բարեկարգս իմանալ զամիսս եբրայեցւոց. նախ գիտելի է, զի կրկին էր տարին 'ի մէջ եբրայեցւոց. մինն կոչիւր բնական, և միւսն օրինական։ Բնականն ըսկսանէր 'ի սեպտեմբերէ ամսոյն, որ 'ի յաշնան ժամանակէ, և երկերիւր 'ի վերջին ամառան. որպէս յայտ է. Ելից. 23. 16. ուր յետ պատուիրելոյն առնել զտօն ամառնայնոյ, յարէ և զտօն տօնին, որ լինէր յաշնան, և ասէ։ Եւ զտօն կատարածի ելից տարւոյն 'ի ժողովելն գործոց քոց յանդէ։

Իսկ օրինականն սկսանիւր 'ի գարնան, որ 'ի մարտի ամսոյն մերձ առնուլոյ գարնանայնոյ գիշերահաւասարին. որպէս ասի. Ելից. 12. 2. Ամիսս այս եղիցի ձեզ սկիզբն ամսոց. առաջին եղիցի ձեզ յամիսս տարւոյն։ Եւ 34, 18. ասի. Զի յամսեանն նորոց, կամ ըստ այլոց թարգմանութեանց. զի յամսեանն գարնանայնոց ծաղկանց ելեր յԵգիպտոսէ։ Ուստի վերահայեցմամբ օրինականի տարւոյն՝ վերջն բնականի տարւոյն կոչի, 'ի մէջ ըստ եօթանասնից՝ մէջ տարւոյ. Ելից. 34. 22. որ ասի. Եւ զտօն արմտեաց ամենեցուն ժողովելոյ տարւոյն. ուր ըստ այլոց թարգմանութեանց գրի. 'ի վախճանել տարւոյ, որով իմանի վերջանալն բնականի տարւոյն. որպէս և 'ի մէջ Ելից. 23. 16. կոչեցաւ նոյնն, կատարած ելից տարւոյն. ըստ որում 'ի վեր անդր յիշեցաւ։

Երկրորդ գիտելի է, զի 'ի ժամանակէն Մովսէսի մինչև 'ի ժամանակն սողոմոնի եբրայեցիք ոչ ունէին զյատուկ անուանս ամսոց, այլ ասէին, առաջին ամիս. երկրորդ ամիս. երրորդ ամիս. չորրորդ ըստ ամիս. և այլն. որպէս յայտ է Ելից. 40. 2։ Թուոց. 9. 11։ 1. Մնաց. 27. 4. և 5. և 7։ Իսկ 'ի ժամանակս սողոմոնի՝ եդին զյատուկ անուանս, որպէս ասի։ 3. Թագ. 6. 37. և 38. Աւարտեաց հիմն տանն տն յամսեանն զիու։ Եւ յամսեանն 'ի բաւղ, այն է ամսեան ութերորդ՝ կատարեցաւ տաճարն։ Եւ 8. 2. ասի. Եկեղեցեացան առ արքայ սողոմոն ամ այր Իէլի յամսեանն աթանիմ։ Եւ 'ի ժամանակս գերութեան բաբելոնի այլայլեցան անուանք ամսոց ըստ բարբառոյ ազգացն՝ յորս գերեցան եբրայեցիք. քանզի զայն զոր 'ի ժամանակս սողոմոնի կոչէին զիու, կոչեցին եառ։ և զոր կոչէին բաւղ. կոչեցին մարեշուան։ և զոր կոչէին աթանիմ, կոչեցին թշրին, և այլն։

Երրորդ գիտելի է, զի ամիսք եբրայեցւոց էին ամիսք լուսնականք, որ ըստ լուսնոյ. զի առաջին օր ամսոյն, կամ ամսամուտն նց սկսանէր 'ի յառաջնոյ օրէ նորամուտ լուսնոյ, և երկերի մինչև ցմիւս նոր լուսինն. և այսպէս ընթանայր խուրաքանչիւր ամիս նոցին մինչև ցաւարտ տարւոյն։ Յոր մէջ լինի, զի ոմանք ամիսք նց էցեն քսան և ինն օր, և ոմանք երեսուն։ Եւ առաւասնա հետևի, զի թէպէտ ամիսք նոցա պատասխանեն ամսոց հռովմայեցւոց, և հայոց, որպէս երևայ 'ի վեր անդր, որ նիսանն մարտի, և արեգի. եառն՝ ապրիլի, և ահեկանի; և այլն. սակայն ոչ այնպէս, իբրու թէ մինն ամբողջապէս միշտ պատասխանէ միւսոյն. այլ երբեմն պատասխանէ ըստ մասին միոյ ամսոյ, և ըստ մասին հետևեցելոյ ամսոյն. զոր օրինակ. եթէ լուսինն նորեցի 'ի 15. մարտի, առաջին ամիսն նց, որ նիսանն, սկսանէ նաև 'ի ապրիլն։ Եւ յայտնանէ է, զի բաղդմի ամիսն եբրայեցւոց՝ երկուց ամսոց հռովմայեցւոց և հայոց պատասխանէ. և կամ հակադարձաբար՝ մի ամիսն հռովմայեցւոց և հայոց՝ երկուց ամսոց եբրայեցւոց պատասխանէ. որպէս երևի Եսթեր. 11. 2։ ուր ասի. Յառաջնում աւուր ամսոյն ադարայ, որ է հոյերէն որէֆ։ և 8. 9. ուր ասի. յամսեանն նիսան, որ է որէֆ։

Չորրորդ գիտելի է, զի երկոտասան ամիսք լուսնոյ գոլով մետասան աւուրբք պակաս քան զարեգակնային ամն, յաւելանայր յամում տարւոջ մետասան օր. և 'ի յերիս տարիս՝ երեսուն և երեք օր. և զի ըստ օրինաց առաջին ամսեան պարտ էր լինել 'ի սկիզբն գարնանն. և ոչ անցանել յառաջ, կամ մնալ յետոյ. վա այսորիկ եբրայեցիք կատարէին զամիսս խուրանց ըստ գարնանային գիշերահաւասարին, որ զայն լուսնական ամիսն կոչէին առաջին, կամ նիսան ամիս, որոյ չորեքտասաներորդ օրն (յորում պարտ էր սկսանել և լինել զատիկն) էր զկնի գիշերահաւասարին, որ զկնի քսան և մի աւուրն մարտի։ Ուստի ըստ պահանջման և բերման տարւոյն յաւելուին զերեքտասաներորդ ամիս մի,

և կուկեին զայն ի՞ն ասպար, կամ նէ ապար, զի երկարդ ասպար. զի 'ի նմին սարուող եր֊կու անզամ լինիւր ասպար. և այսպէս զասա նայր յասպարին կարգն: Եւ զայսմանէ ե֊րկուասանեերորդ ամսոյ լինի յիշումն. Եսթեր. 16. 20. ուր ասի. Հրովարտակն զխա֊փարակ 'ի նշխարս խաչանց յերկոտասանեերորդ. և յերեքտասանեերորդ ամսեանն ադար: Բայց հասարակաբար երկոտասանսէք էին ամիսք նց. որ յայտնէ. 3. Թագ. 4. 7: ուր ասի. Եւ էին աղօձանի երկոտասան գործակալք 'ի վե֊րայ իւրն մեւ ամսին ասպար ի ու պան նը մին մի ամս 'ի տարւոջ:

Եւ սոսա գիտելի է. զի ամսեան նորսն, կոչէ ր երբեմն. խանխոյս. կամ խանխոց ամիս. որ գրի. Եւ. 13. 4: և 23. 15: և 34. 18: և 2. Օրին. 16. 1: այլն կոչէր՝ նոցա ամիսն. Թուոց. 28. 26: Եւ այս էր աշխարհիկ. զի յերկրասա, և յերկիրն անէանայս՝ յամ֊սեան մարտի կանխէին և նորոգէր սկսա֊նէին ամսոյք, զի զարոյքն հասանէին հա֊սնելով: աստի. Ցես. 5. 11. ասի. Եւ կերան 'ի ցորենոց երկրին զանգոց բաղարջ, և նոր. զի նշխարանս արմտիս; և զաղաղուղ: Եւ այս բան լիցի առ 'ի գիտել և բարուոք համաձայնել զանանմունս ամսոց, որք են 'ի Սուրբ գիրս:

Ամբարա. ի. իէ. իդ. իւք: || պարան. կամ իշխան: կամ նախարար. կամ եպարքոս:

Ամբարտակ. ի. ու. աց. ոք: || զգլուխ պա֊րսպաց. կամ իշխանաց, և կամ նախա֊րարաց:

Ամետրի. ծնի. իէ. աց. ոք: || 'ի յամնյոյ ծնեալ: նոյնէ. 'ի գովեստ խաղին:

Ամորհի. այ. ամլ. ւոյ. ովք: || որդի ամլոյ. զի որդի նդ, որ ոչ կարէր նախ֊ քան զայն որդին ծնանիլ:

Ամուլ. Թեան: || անպտղութիւն. որ ա֊նի զերանալոյ. աղէ ոչ կարէն յղանալ և ծնանիլ:

Ամպ. ի. ու. ոյ. ոք: || ծաղկեայ մէջ ամեուն: ամեն. ժերարէ: զի զոյնդ զայն եկաւ վերայերու: Ցես. 7. 21:

Ամսաւ. ի. իէ. իդ. իւք: || է բառ յանսա֊կան, և նշանակէ զանան:

Ամն. ի. իէ. իդ. իւք: || լուծ եզանց, որ է երկույն փայտ իւր որով երկու ծայրքն գնին 'ի վե զ պարանոցաց երկուց եզանց. և ամեն. զի՞ միակերպք կամերեալ լինին լուրդ զպարանոցաւ եզանց: զի բար նացին զայլին, որ երկային փայտիւ կա֊պեալ է 'ի լուծն: Բայց բառս այս մէջ վարի յաբերականաց, նշանակէ զծա֊ռայոյ. կամ զպարտ ընկերութ: Աստի մէջ ասի զառարդելոյն վե. ամերք հաւատոյ, կամ ամուր նկերացին; խմանի, ծանիցէք, կամ ըստ ընկերք հաւատոյ: Այսպէս ինչ ասի աստուծ զանսանոյ, կամ եզանց; ասի ընակից եղեւք: ընկերակից զասա֊րք. Նուրէն 'ի յ-ի ֊ առաքելոյ: Եւ մէջ առի զկին, և զայլ սուսաց ամուլ 'ի կերակ, ասի ընդրաւակից կամ ընակից սովոր 'ի

մէջ լերկածոյն սուտից: Եւ յայսմանէ բաւի ամուսինքն, որ նշանակէ զզոյգ ընէն: Եւ մերթ մէջ սաւ ամուլ ասելը, իմանի վերընծիթեր ասելի, զի վերջին կանդնո֊ զին կամ նսարդին անմխզաքէս մերձ առ֊ զին, որով 'ի վերջան զինչն են բարձրամ կանգնող, և կամ նստող. իսկ 'ի վայր քան զինչն է վերջինն միայն:

Ամուսին. ըի. սւ. աց. ոք: || զոյգ ընէ. որ 'ի վերուստ իշխել ընդ նոքային կողմն ծնողին, ամուսնի միջեւ 'ի որուծեն. և է ով զկայ, որ զոյն, և զորտնչ կայի ընդ բարձին: Ծննդ. 32. 25:

Ամսկատին. ծնի. իէ: (անյոյնակալն.) || ծնեալ յամնկայ, կամ որդի ամնլոյ:

Ամրձէք. ձեաց. ձեաց: (անեղական.) || ձունէք մարդոյ, և այլոց կենդանեաց, որ և սոսի երկուորեք:

Ամրձք. ամրձից. իւք. (անեղական.) || նոյն է ընդ վերինս:

Ամուլ. ամլոյ. ամլ. ոց. ովք: || կին, որ ընդունի զսերմն, բայց ոչ կարէ յղանալ. աստի ամուլ: Ղուկ. 1. 7: բառ այսմ, և եր կերն որ ոչ կարէ բուսուցանել զսերմն, ասի ամուլ:

Ամուսին. մնաւոյ. ով. ոց. ովք: || ծա֊կից. կամ ընակցեալ, որ ասի, Թէ զկին էր, և Թէ զարունէ. զի այդն է ամուսին կինն. և կինն է ամուսին այնն: 3. Մակ. 4. 7: և Մակ. 2. 14: և Ցուէլ. 1. 8:

Ամուսնական. պայց. այլի. ալ: (ընդ֊ մէջ.) || ծնակցելն առն ընդ կնոջ, և կնոջ ընդ առն մշանկենաւորարար: Ծննդ. 38. 8:

Ամուսնասէր. սիրի. ու. աց. ոք: || զա֊ մուսինն իւր, զի զգաստակեցն սիրող:

Ամուսնանալ. եցի. եա. ել: || ամուսա֊ նացուցանել: Խուրէն. ք. պ. 75:

Ամուսնութիւն. Թեան: || ծնակցութիւն առն ընդ կնոջ և կնոջ ընդ առն մշանկենաւո֊ րաբար: Խմաստ. 13. 17:

Ամուր. ամրոյ. ով. ոց. ովք: || այսպէս հողմեցեալ վարի ամրականաւպէս. և նշա նակէ ամուր. զի աղիւս, կամ հաստատ: 1. Մակ. 1. 35: և Սաղմ. 107. 11:

Ամուր. ամրի. կամ ամրոյ. ու. աց. ոք: || այսպէս հողմեցեալ, վարի զոյգակա֊ պէս. և նշանակէ զբերդն. կամ ըղ֊ զբերդն. և կամ զայլ ինչ տեղի սպայ֊ կոսրայ, որ ամրութեան, և աղօթամի լի նին մերձենն: 1. Մակ. 10. 32: և 11. 18: և 2. Մակ. 11. 6: և 12. 19: և Երեմ. 17. 3: Իսկ Երեմ. 19. 6: ուր ասի յամրաւր եղե֊ զան, ոչ խմանի բերդն եղեգան; կամ սպառնացէ; այլ տեղին եղեգան; կամ աղբ աուոյ, որ է ջրոտ տեղի:

Ամուրի. բայ. եաւ. եաց. եօք: || ամուս֊ նացեալ կին: Ցոբ. 24. 21: Մերթ ևս որ չամնակէ Թէ զայր; և Թէ զկին չէ ևս ա֊ մուսնացեալ. ասի. եղեւ: 1. Կորն. 7. 8:

Ամպ. ի. իէ. իդ. իւք: || է արմեն բայ ամպեղէ, և նշանակէ զամպայկն, կամ զմշամիլն, և զզամպրն:

Digitized by Google

Ամոքեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) ‖ Ա֊նուշել. կամ համեմել. կամ բարեխառ֊նել քաղցր իրօք. կամ հեշտալի առնել. և այս մասն գեղեցկագոյն, և զբարեկեցիկ կե֊նաց։ Յօբ. 14. 6։ Մերթ եա նշանակէ համոքել. կամ քաղցր բանիւք յորդորել զոք և ածել 'ի հաւանութիւն։ և ըստ այսմ է. Եփ. 4. 2։ ուր ասի՝ չամոքելոցն 'ի հնա֊զանդութիւն հաւատոյ. յո ոչ համոքե֊ցելոցն։

Ամպ. ոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ խոնաւութիւն բարձրացեալ յերկրէ, և թանձրացեալ 'ի յօդս 'ի ներքոյ երկնից. որ եթէ ոչ ցրուիցի 'ի հողմոյ՝ անձրևէ։

Ամպագոյն. գունոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ ու֊նօղ գոյն ամպոյ. կամ Է գունոյ ամպոյ։ Իսկ. 2. Մակ. 1. 22. ուր ասի՝ շող ամ֊պագոյն, խմանի՝ շողն արեգական. որ ամ֊պախառն էր։

Ամպախաղաց. ի. իւ. իւք. ‖ ամպով խաղացեալ. յո ամպով եկեալ. կամ ընդ ամպս երկնից հասեալ. որպէս լինելոց է գալուստն Քն 'ի դատաստան։

Ամպածին. ծնի. իւ. եց. իւք։ ‖ յամպոց ծնեալ, և պատճառեցեալ. որպիսի է անձրևն. կամ հողմն. կամ կայծակունքն։

Ամպակ. ի. իւ. եց. իւք։ ‖ անապակ. յո յստակ. կամ զուտ. կամ անխառն։

Ամպահարեալ. եալ. ով. ոց. ովք։ ‖ 'ի յամպոց հարկանեցեալ։

Ամպաշող. ի. իւ. եց. իւք։ ‖ ընդմանագոյն ամպ. կամ շողք, և ստուեր ամպոց։

Ամպաշուփ. շփի. իւ. եց. իւք։ ‖ շփումն ամպոց առ իրեարս. ուստի մինչ ասի՝ ամ֊պաշուփ որոտալ, խմանի, բաղխմամբ ամ֊պոց, և կամ շփմամբ ամպոց առ իրեարս որոտալ։

Ամպաչու. ոէի. աւ. աց. օք։ ‖ Է ամպն թռչօղ. կամ չուօղ։ Նորէն. գլ։

Ամպաչուեմ. եցի. եա՛. ել։ (չէզոք.) Է ամպն չուել. և գնալ. կամ հանդերձ ամ֊պով յերկինս չուել։

Ամպարիշտ. շտի. աւ. աց. օք։ ‖ անհա ամ֊բարիշտ։

Ամպարշտեմ. եցի. եա՛. ել։ (չէզոք.) ‖ ամբարշտաբար խօսիլ. կամ զամբարշտա֊կան գործս առնել։ Յօբ. 9. 20։

Ամպարշտիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Յայժաւոր.) ‖ անհա ամբարշտիմ։ Սաղմ. 3. 4։

Ամպէ. (դիմազուրկ.) ‖ ամպով պատէ, կամ ամպ լինի։

Ամպիոն. ի. իւ. եց. իւք։ ‖ բարձրաբերձ տեղի յեկեղեցւոջ. որ ասի գերեմ. և կամ զբարձրագոյն տեղամէ. ուր երեալ մար դասակեան քարոզէ։

Ամպրոպ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ հնչումն որոտ մանց. կամ յուզմունք ամպոց հանդերձ մթութեք, կամ գոռումն։ Յօբ. 38. 25.

Ամպրոպային. ային. ով. ոց. ովք։ ‖ ամպ֊րոպական. կամ խաւարային հանդոյն մը֊թագոյն ամպոց։ Խորէն. Ը. գլ. 83։

Ամպագլուխ. գլխոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ 'ի ...ծածկեալ գլուխ նշանակէ զառաջին օրն ամսոյ. կամ զսկիզբն ամսոյ։ Թուոց. 10. 10։ և Եզր. 1. 14։ և այլն։

Ամսաթիւ. թուի. իւ. եց. իւք։ ‖ այս֊պէս հոլովեցեալ՝ նշանակէ զնա, որ թիւ ունէ զամսոյն։

Ամսաթիւ. թուոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ այս֊պէս հոլովեցեալ՝ նշանակէ զթիւն ամսոյ։

Ամսամուտ. մտի. իւ. եց. իւք։ ‖ առաջին օրն ամսոյ, յորում սկսանի ամիսն, ասի ամսամուտ։ Եւեց. 40. 2։

Ամսօրեայ. էի. իւ. եց. իւք։ ‖ միոյ ամսոյ չափ. յո երեսուն աւուր չափ. Ծննդ. 29. 14։ և Թուոց. 11. 20։ Մերթ եա նշանակէ զնա՝ որ է միոյ ամսոյ. յո երեսնից աւուրց։ Ղևտ. 27. 6։ և Թուոց. 3. 15։

Ամրաբերձ. ի. իւ. եց. իւք։ ‖ ամուր. և բարձր. կամ հանդոյն ամրոցի բարձրա֊ցեալ. կամ բարձրաբերձ։ Նորէն. գլ։

Ամրախիտ. խտի. իւ. եց. իւք։ ‖ փախու֊ցեալ. կամ թագուցեալ 'ի յամրոցս։ և զի երբեմն փախստեայ եղեալ անձինքն խիտ լցեալ լինին յամրոցի. և կամ 'ի ծերպս մի֊մեաց, և քարանձաւաց. այսու կոչին ամ֊րախիտք։ 1. Մակ. 1. 56։

Ամրածածուկ. ծկի. աւ. աց. օք։ ‖ հաս֊տատապէս ծածկօղ. կամ լաւապէս ծած֊կեցեալ։ և կամ 'ի յանկինանս ամուր, և 'ի խոր կուտս նոր զինքն ծածկօղ։ 3. Մակ. 4. 6։

Ամրական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ ամրոցական. յո 'ի յամրի, այսէ, 'ի բերդս բնակօղ. 1. Մակ. 11. 18։

Ամրակառոյց. ուցի. իւ. եց. իւք։ ‖ ամ֊րապէս կառուցեալ. կամ շինեցեալ. և կամ զամուր շինուածս ունօղ։

Ամրակողմն. կողման. ամբ. անց. ամբք։ ‖ ամրագոյն կողմն. կամ հաստատուն պարս֊պի կողմն։ Բայց 1. Մակ. 1. 35։ և 3։ 45։ յորս ասի ամրակողմ գլուխ քաղա֊քին, խմանի՝ ամրոցն դուռն, որ կոչիւր սիօն։

Ամրակուռ. (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ կուռ ամրագոյն. կամ հաստատագոյն, կամ ամ֊րակազմ. և կամ ամրախիտ։

Ամրանամ. ացայ. ացիր. ալ։ (ընդմիջ.) ‖ հաստատիլ. կամ ամրանալ։ 2. Մակ. 12. 13։ Մերթ եա ամրանալն նշանակէ յանխ֊ուսկ տեղիս մտանել և պատսպարիլ. կամ ապահով լինիլ։ Խորէն. Գ. գլ. 15։

Ամրաշէն. շինի. իւ. եց. իւք։ ‖ ամրապէս շինեցեալ. կամ հաստատապէս կառու֊ցեալ։

Ամրապահ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ բերդապահ. առնի. փիլսոյ. 2. Մակ. 15. 31։

Ամրապարհեստ. ի. իւ. եց. իւք։ ‖ պա֊հումն ամրոցի. կամ ամուր և ապահով պա֊հեցեալ։ Բայց մինչ ասի, ամրապահեստ առնել. խմանի, ամրապէս, և զգուշութեամբ պահել. կամ ամրապէս և զգուշութեամբ 'ի պահեստի դնել։

Ամրապարիսպ. սպի. աւ. աց. օք։ ‖ զամուր պարիսպ ունօղ, որ ասի զբաղաքէ։

Ամրացուցանեմ. ցուցի. ցի. ել: (անցող.) || Հաստատել. կամ պարսպել զքաղաք. կամ զայլ իրս: ռամկ. ամրցնել: Աւետ. 2. 8: Մերթ եւ նշանակէ Թաքուցանել. որք ամփոփք ՚ի յամրոցս մտանեն, և Թաքչին: Սաղմ. 30. 21: Մերթ եւ նշանակէ պահպանել. կամ ապաւինել. կամ պաշտպանել:

Ամփոփակ. ի. իմ. իւ. իւք: || ամփոփեալ փակեցեալ. և շրջապատեցեալ, և պահպանեցեալ. կամ ամփոփեալ փակօղ:

Ամփոփակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ամուր փակել. կամ ամփոփելս շրջափակել, և պարփակել:

Ամրեղ. ի. իմ. իւ. իւք: || ամրագունեղ. կամ սաստիկ ուժեղ. կամ հաստատուն:

Ամրաստան. (Նախդրիւ հոլովի.) || ուժով զամուր առա: Երբ այս երբեմն նմանութեամբ առ զինուորաց ձեռաց մարդոյն, որք են իբրև ասպար ձեռաց՝ ամուր, և հաստատուն: Նոյեմ. ղդ:

Ամրոց. ի. աւ. աց. օք: || բերդ. կամ դղեակ. և կամ շինուած ինչ, ՚ի յոր ապաստան եղեալ մարդիկք՝ ամրանան յահէ Թշնամեաց: Իսկ 3. Թագ. 15. 13: նշանակէ զպատուանդն: Բայց մերթ նաև անձուկն կոչին ամրոցք: տե՛ս զանձաւն: Իսկ 1. Մնաց. 18. 6. և 13. նշանակէ զամրոցս պահակն. կամ զպահականն. զի նոյնն, որ 2. Թագ. 8. 6. գնի պահակ. ՚ի գիրս մնացորդաց գնի ամրոց. որով նշանակի ՚ի յամրոցի եղեալ զօրքն: ամբու [illegible]

Ամփոփ. ի. իմ. իւ. իւք: || է արմատ բայիս ամփոփել. և նշանակէ զամփոփելն. կամ զժողովելն. կամ զծածկելն. [illegible] այսինքն ամփոփ ունիլ զձեռնգերձս. կը ժողովեալ ունիլ զձեռնգերձս: Մերթ եւ նշանակէ զամփոփումն. ըստ այսմ, առ ամփոփ ըզգենուլ. կը առ, ՚ի ծածկել զգենուլ: տե՛ս և ամփոփել:

Ամփոփեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ժողովել. կամ զիրս ցրիւս ՚ի պահպանարանի, կամ ՚ի շտեմարանի դնել: Ելից. 34. 22: և այլն: Երբ կամ զատարածեալ, և զհեռացեալ իր ինչ յինքն քարշել. կամ առ ինքն ընդունել: Ծննդ. 38. 29: և 2. Թագ. 24. 16: և Երեմ. 49. 1: Երբ կամ զբացեալ իր ինչ փակել. կամ ծածկել. Եզեկ. 33. 22: Երբ կամ փախթուցել, և պատել զմեռեալս, և Թաղել: Գործ. 5. 6: և Տոբ. 12. 13:

Ամօթ. ոյ. ով. ոց. ովք: || ամօթ". և առ ամօթ. որ է ամաչումն. կամ պատկառումն. կամ ամաչելի իր: Երեմ. 31. 19:

Ամօթապարտեալ: եցի. իմ. իւ. իւք: || պարտութեամբ ամօթոց. կը ամաչօղ. կամ ամօթխած. և կամ ամօթով լցեալ: Լեվիտ.

Ամօթալի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ամաչելի. կամ ամօթով լի:

Ամօթալից. (Նախդրիւ հոլովի.) || լի ամօթով: Սաղմ. 82. 18:

Ամօթանք. անաց. (անեզական:) || ամօթալի անդամքն: Յայտ. 16. 15: Մերթ եւ նշանակէ զամօթն, կամ զամօթալի գործն:

Ամօթապարտ. ի. իմ. իւ. իւք: || պարտաւոր ամօթոյ. կամ ամաչելոյ. և կամ Է ամօթով անկեալ, և ամօթով լի:

Ամօթերես. (ոչ հոլովի, այլ ընդ բայի շարակցի. այսպէս. ամօթերես արձակել.) || կը լի ամօթով արձակել: Յուդ. 1. Հռոմ. Է:

Ամօթխած. ի. իմ. իւ. իւք: || ամաչօղ. կամ պարկեշտ. կամ պատկառօղ: Երբ առ ամօթխած. զի այնպիսին խածեցեալ, և ըմբռնեցեալ լինի յամօթոյ:

Ամօթխածութիւն. Թեան: || պատկառանք. կամ ըմբռնումն ՚ի յամօթոյ:

Ամօթոյք. (անհոլով. և անեզական.) || ծածուկ անդամք մարդոյն: 1. Կորն. 12. 23: Մերթ եւ է ածական անուն. և նշանակէ զամօթականն. կամ զամաչելին:

Ա. Յ

Այ: (միջարկութիւն բացականչական.) || Ո՜. կամ ով: 3. Մակ. 5. 21:

Այբուբենք. բենից. իւք: (անեզական.) || շարք. կամ բովանդակութիւնք տառից, ըսկսեալ յայբէն մինչև ՚ի ֆէն:

Այգ. ու. ուց: || առաւօտ. կամ վաղորդայնք. կամ ժամ ծագման արեգական: Ղևտ. 6. 13: և Գործ. 27. 29: Երբ մինչ առ՝ յայգուէ. նմանի ընդ այգն: Իսկ Ծննդ. 49. 27. ուր առ՝ զայգուն, նմանի, ընդ առաւօտն. կամ զառաւօտեանն:

Այգանալ. գացաւ. նալ: (դիմազուրկ.) առաւօտ լինել:

Այգաստան. ստանի. իմ. իւ. իւք: || լի այգեօք: և առ զերկրէ յորում լինին բազում և առատապէս այգիք: Երեմ. 36. 17:

Այգեգործ. կամ այգեգործ. ի. աւ. աց. աք: || ծառայօղ մշակ յայգւոջ: Ղուկ. 13. 7: և Երեմ. 52. 16:

Այգեկութ. կթոյ. ով. ոց. ովք: || կթումն այգւոյ:

Այգեստան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի ուր գոն բազում այգիք: Դատ. 21. 20:

Այգեստանի. ւոյ. եաւ. եք. կամ եայք. եաց. կամ եայց. աք: || նոյն է Է վերնոյն: Դատ. 11. 33: և այլն:

Այգետէր. տեառն. տէրամբք. տեարց. տէրամբք: || տէր այգւոյն:

Այգի. ւոյ. ւով. եաց. ւովք: || ցանկով պատեցեալ տեղի. ուր տնկին որթք խաղողս: Թուոց. 20. 5:

Այգոյ. || տե՛ս Զայգոյ:

Այգուն: (մակբայ ժամանակական.) || Է առաւօտն. կամ Է այգն: 3. Թագ. 3. 21:

Այգուն այգուն. (մակբայ ժամանակական.) || յիւրաքանչիւրում առաւօտու: ռամկ. կօրէն. ամէն առտու: 2. Թագ. 13. 4:

Այգուցն. (մի՛ջ ժամանակական.) || ընդ առաւօտն: Մատ. 21. 18:

Այգանօր. (մի՛ջ տեղական.) || յայգեմէկ տեղւոջ:

Այդքանամեան. մենի. ի՛ց. ից. օք: || այդքա- նամենի. կամ այդչափ ծննդոց. կամ անդրան- ցի. կամ քանի քանակին: Ծննդ. 47. 22:

Այդչափ. (մի՛բյ քանակական:) || այդ- քան. տաճկ'. օ գատար:

Այդր. (մի՛բյ տեղական.) || տաճկ'. օր- տէտէ: Ծննդ. 22. 5: Իսկ 1. Կորնթ. 5. 9. առ աւուր 'ի թղթի այդր, նշանակէ, յայդ- միկ թղթի:

Այդրանօր. (մի՛բյ տեղական.) || յայդմ տեղւոջ. տաճկ'. օր տէտէ:

Այդրէն. (մի՛բյ տեղակ.) || ծագի 'ի բառէս այդր. որպէս անդրէնն 'ի բառէն անդր. և նշա- նակէ, մերձաւորն այդր. կամ դարձեալ. կամ միւս անգամ: տաճկ. ... Յոբ. 38. 11:

Այդրուստ. (մի՛բյ տեղական.) || այտի: տաճկ'. օր տէնտէն:

Այդքան. (մի՛բյ քանակական.) || այդ- չափ: տաճկ'. օ գատար:

Այդքանիցս. (մի՛բյ քանակական.) || այդ- քան անգամ:

Այեր. || տես Աեր:

Այժմ. (մի՛բյ ժամանակական.) || տաճկ'. հիմայ. կամ առ այժմս:

Այժմեան. (նախադրիւ հոլովի.) || այժմու. կամ ներկայական:

Այժմէն. (մի՛բյ ժամանակական.) || այր- դէն. կամ յայժմու ժամանակէս. տաճկ'. հիմտիյէն: Նորէն. Ա. և ԿԵ:

Այժմիկ. (մի՛բյ ժամանակական.) || այժմ. կամ յայսմ ժամու: տաճկօրէն. հիմայ: 1. Մակ. 6. 11:

Այժմայս, կամ Այժմուս. (մի՛բյ ժամա- նակական.) || այժմիկ. կամ յայժմու ժա- մանակիս, կամ 'ի ներկայումս: Նորէն ԼԹ:

Այժմու: || եղանակ առ 'ի բառէս այժմ. իբրու ստացական նորա, և նշանակէ՝ ներ- կայական: 2. Կորնթ. 8. 14: Եւ բառս յոգնա- կանին հոլովի. այժմուք. այժմուց, և այլն. որով խմանին ներկայականք, կամ ա- ռաջիկայք: Նորէն ԿԹ:

Այլ. (շաղկապ բացառական.) || իսկ. կամ բայց. կամ սակայն: Մերթ ևս նշա- նակէ, եթէ ոչ. 2. Պետր. 3. 11: և Սաղմ. 118. 9: Եւ մերթ նշանակէ զայն. որ տաճկ- ամի. հէմ. սրդան, ոչ է անհնարին. այլ հաւատացեալ:

Այլ. այլոյ. ով. ոց. ովք: || ուրիշ. դը ու- րիշ իր. ուրիշ բան: և այլն: Իսկ մինչ ասի՝ այլ ընդ այլոյ, խմանի՝ ներհակաբար, կամ զանազանապէս. Խորեն. Ա. գլ. 6: և Յոհ. 2. հատ. ԺԳ: Եւ մինչ ասի, այլ է այլ մտածութիւք, խմանի զանազան, կամ ներ- հակական մտածութիւք: Իսկ 'ի 2. հատ. ԺԷ: ծառն այնէ. ոչ ասի, այլ է այլոյ յարու- ցեալ, խմանի՝ այլ ոք փոխանակ այլոյ յա- րուցեալ:

Այլաբանեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || նմանօրէն, և անդրադարձաբար խօսիլ. որ է բանիւք իմիք զայլ բան ասել, և նշա- նակել. զոր օրինակ. փոխանակ ասելոյ աղքատօրէն, ասել առիւծ. փոխանակ ասելոյ նենգ և խորամանկ, ասել՝ աղուէս. է այսմ խմանալի է և զայլոց:

Այլաբանութիւն. թեան: || նմանախօսու- թիւն. կամ անդրադարձական բան. որգոն մինչ ասի, յորդաւոր փառաց բանից իւ- րոց զոլամպոյս զժողովուրդն. խմանի ասել, տռատադոյն բանիւ մարդասիրութեան իւրոյ լուսաւորեաց զժողովուրդն:

Այլաբան. (նախադրիւ հոլովի.) || զայլ բանութիւն, և զայլ միտս ունողն:

Այլագոյն. գունոյ. ով. ոց. ովք: || այլ գոյն. կամ տարբեր գոյն: Ղևտ. 13. 6: Մերթ նշանակէ՝ զտարբեր գոյնս ունողն: Մերթ ևս զառաւել տարբերն, և զայ- լազանն:

Այլադաւանակ. (մերթ է անուն, և մերթ մակբայ.) || այլազան. կամ այլապէս: Նորէն. ԴԺ:

Այլադարձեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || 'ի յայլ գոյն, և յայլ կերպարան փո- խել: Սաղմ. 33. 1: և Երեմ. 29. 22:

Այլադառնիմ. եցայ. եայ. իլ: (ձայնա- կրաւ.) || յայլ գոյն, կամ յայլ կերպա- րան փոխիլ, կամ այլափոխիլ, որ մերթ լինի յերկիւղէ, կամ 'ի նեղութենէ խղճի, կամ 'ի խանդաղատեցմանէ: Սաղմ. 72. 21: և Ովս. 4. 1:

Այլադէմ. դիմի. աւ. աց. օք: || օտարա- դէմ. կամ այլանման դիմօք: Եւ մերթ այլազան. կամ այլակերպ:

Այլազան. ի. իւ. ից. իւք: || այլ և այլ. կամ այլ և այլ որակութեամբ, կամ զանա- զան կերպիւ:

Այլազանիմ. եցայ. եայ. իլ: (ձայնակր.) || այլայլութեամբ, կամ բնութեամբ տարբերիլ. կամ այլակերպ լինիլ:

Այլազգ. (շաղկապ թէական.) || ապա թէ ոչ. կամ եթէ ոչ: Մերթ ևս է մակբայ, և նշանակէ այլապէս. կամ տարբեր կեր- պիւ: Իմաստ. 8. 21:

Այլազգի. (նախադրիւ հոլովի.) || այլա- զան. կամ տարբեր: Իմաստ. 7. 5: և Գործ. 5. 10:

Այլազգաբար. (մակբայ որակական.) || այլապէս, կամ զանազանապէս:

Այլազգի. գւոյ. ւով. եաց. եօք: || օտա- րազգի, դը նա, որ ոչ է յազգէ նորա: Թուոց. 16. 40: և այլն: Մերթ ևս նշա- նակէ զհեթանոսն. կամ զանհաւատն: Սաղմ. 113. 1: կամ զազգն զայն, որ ոչ է քրիստոնեայ: Մերթ ևս նշանակէ ըն- տարբերն, կամ զայլազգանն: Իմաստ. 2. 15:

Այլազգութիւն. թեան: || հեթանոսութիւն: 2. Մակ. 4. 13:

Այլազնեայ. նէի. իւ. ից. էիւք: || օտա- րոտի. կամ օտարազգի. կամ այլազգա- կան: Նորէն. ԽԸ:

Այլալեզու. ուի. աւ. աց. օք: || ուրիշ զտարբեր լեզու. կամ զգան. կամ այլա- զան լեզուաւ, և բարբառով խօսող: Բա- րուք. 4. 15: և Եզեկ. 3. 6:

Այլակերպ. ի. իւ. ից. իւք: || տարբեր

գիրք. կամ այլազան կերպարանօք. կամ ձեւով: Մարկ. 9. 3: Մարկ. 9. 1: և մերթ նշանակէ այլազան:

Այլակերպեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ փոխել զկերպ, կամ զկերպարանս: 1. Թագ. 21. 13: Իսկ մերթ նշանակէ այլազան առնել զինչ:

Այլակերպիմ. եցայ. եայց. իլ: (Կրաւորական.) ‖ յայլ ձև կամ կերպարան փոխիլ: 3. Թագ. 14. 2: Իսկ մերթ այլազան լինել:

Այլակերպութիւն. թեան: ‖ փոխումն գիմաց, կամ կերպարի: Մերթ և նշանակէ զայլազանութիւն, կամ զայլանմանութիւն. Իմաստ. 7. 20:

Այլակերպն. ի. իւ. ից. իւք: ‖ ունօղ զօտար կերպ. և կամ օտար կենդանեաւ և կերպիւ մարդ:

Այլաձայն. ի. իւ. ից. իւք: ‖ տարաձայն. կամ օտարաձայն.

Այլաձև. ի. իւ. ից. իւք: ‖ այլակերպ. կամ այլանման. կամ այլով ձևով:

Այլամիտ. մտի. աւ. աց. օք: ‖ օտարամիտ. կամ զօտարական. և զանհաւատացեալ իւր մտածօղ. կամ զօտարեւ գիտաւորութիւն ունօղ. կամ այլազան. կամ օտար: 2. Մակ. 14. 26:

Այլամտեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ զմիտն ուրուք ցնդել, կամ այլայլել.

Այլամտութիւն. թեան: ‖ ցնդումն մտաց. կամ խոտորումն զանազանաշաւղաց, կամ խարդախ գիտաւորութիւն. Նորէկ. ճծ:

Այլայլախառն. ի. իւ. ից. իւք: ‖ յայլ և այլ երկոց խառնեցեալ իրինչ. որպիսի է 'ի բրդեղէն թելէ, և 'ի քթան թելէ եզեալ հանդերձն. 2. Օրէն. 22. 11:

Այլայլակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ զանազան, կամ պէսպէս, կամ այլայլելի, կամ այլայլեցեալ: Նորէկ. ղէ:

Այլայլաձեւ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ պէսպէս, կամ զանազան ձեւիւ, կամ զանազան կերպիւ. կամ այլազան. կամ ազգի ազգի: Նորէկ. ղէ:

Այլայլեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ փոփոխել, կամ այլ և այլ առնել:

Այլայլիմ. եցայ. եայց. իլ: (Կրաւորակ.) ‖ փոփոխիլ:

Այլայլուկ. ի. աւ. աց. օք: ‖ այլայլելի. կամ փոփոխական:

Այլանդակ. ի. իւ. կամ աւ. ից. կամ աց. օք: ‖ փոխեալ զկերպարանսն 'ի ձևոյն զգեստուց. կամ 'ի ձևոյ այլոց իրաց. կամ այլազան և տարապայման. կամ անյարմար. կամ անհեթեթ. և կամ անկարգ:

Այլանդակիմ. եցայ. եայց. իլ: (Կրաւորակ.) ‖ 'ի զանազան կերպարանս մտանել. կամ զանազան գիտաք երևիլ. կամ անկարգանալ. կամ ապականիլ: Խորէն. Գ. գլ. 20:

Այլապէս. (մակբայ որակական.) ‖ այլով կերպիւ. կամ այլով եղանակաւ:

Այլ[illegible]. ի. իւ. ից. իւք: ‖ այլաձև, կամ այլով եղանակաւ. կամ այլով կերպիւ:

Այլասեռ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ այլազգի. կամ օտարազգի: Սիրաք. 11. 36: և կամ այլազան. կամ այլակերպ. և կամ տարբեր սեռիւ. Նորէկ. ղէ:

Այլասեր. ի. իւ. ից. իւք: ‖ այլասեռ. կամ որք 'ի զանազան ազգէ սերեցեալք և ծնեալք են:

Այլասերեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ այլայլել, կամ փոփոխել. կամ յայլ ևս փոխարկել:

Այլատարազ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ այլագունակ. կամ այլաձև. կամ այլատեսակ. կամ այլակերպ:

Այլատեսակ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ յօտար ցեղէ. կամ յօտար ազգէ:

Այլարդ. (շաղկապ սկզբնաւորական.) ‖ իսկ արդ. կամ բայց արդ:

Այլափառ. ի. աւ. աց. իւք: ‖ Հերձուածող. կամ ունօղ զօտար դաւանութիւն 'ի Քրիստոնէից հաւատոյ:

Այլափառութիւն. թեան: ‖ հերձուածողութիւն. կամ թիւր դաւանութիւն հաւատոյ:

Այլափոխ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ այլազան. կամ այլակերպ. կամ այլ և այլ կերպիւ փոփոխեալ:

Այլափոխեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ այլայլել. կամ փոփոխել: Եսթեր. 9. 27:

Այլափոխութիւն. թեան: ‖ փոփոխութիւն. կամ այլայլութիւն. կամ փոփոխումն 'ի յայլ ինչ. և կամ այլազանութիւն:

Այլգունակ. (մակբայ որակական.) ‖ այլապէս. կամ այլով կերպիւ: Ռուփ. 1. հոփ. լէ:

Այլև. (շաղկապ բաղհիւսական.) ‖ նաև:

Այլ և այլ. (նախդրիւ հոլովի.) ‖ զանազան. կամ տարբեր. կամ պէսպէս: Ղևտ. 19. 19:

Այլևս. (շաղկապ բաղհիւսական.) ‖ նաև ևս:

Այլ զի. (շաղկապ պատճառական.) ‖ բայց քանզի. իսկ որովհետև. կամ բայց զի:

Այլ թէ. (շաղկապ թէական.) ‖ ապա թէ:

Այլ ինչ. այլոյ իրիք. կամ այլ իրիք. այլով իւիք. կամ այլ իւիք: ‖ այլ ինչ. կամ այլ իր. և այս առ զանազանեցան իրաց:

Այլում. այլ ուրումն. կամ այլոյ ուրումն. այլ ումեք. կամ այլում ումեք: ‖ այլոց. և այս առ իրբ 'ի բաղդատ զանձանց. և զկենդանեաց:

Այլորդ. ի. աւ. աց. օք: ‖ այլազան. կամ օտարական:

Այլուստ. (մակբայ տեղական.) ‖ յայլմէ. կամ յայլմէ ուստեք. կամ յայլմէ տեղւոջէ: և մերթ առ 'ի գործ ածի նաև նախդրիւ զայսպէս, յայլուստ: Եսթեր. 4. 14:

Այլուսմունք. մանց. մամբք. (անեզական.) ‖ օտարուսմունք. որ ունօղք զօտար և զայլազան ուսումն 'ի Քրիստոնէից հաւատոյն:

Այլուստեք. (մակբայ տեղական.) ‖ յայլմէ.

մէ. կամ յայլմէ անդուստ է. կամ յայլմէ խնդրէ. Յոհ. 1. համ. ժե:

Այլուր. (մակբայ տեղական.) || յայլում տեղւոջ: Իմաստ. 18. 18:

Այլուրեք. (մակբայ տեղական.) || յօտար տեղի. կամ յայլում տեղւոջ: ռամկօրէն ուրիշ տեղ:

Այլ սակայն: (շաղկապ բացատրական.) || բայց սակայն:

Այծ. ու. ու. այծք. ից. կամ այծիք. այծեաց. եօք: || ռամկօրէն եա սաւր այծ. կամ քէչի:

Այծամարդ. ի. իւ. ից. իւք: || խառնակերպ, և այլանդակ անբան կենդանի ինչ, որոյ գլուխն և մարմինն է նման մարդոյ. իսկ ոտքն հանգերձ արուեստքն են նման այծից: Խորհն. յաշխարհագրութե:

Այծեամն, եման. ամբ. այծեմունք. եմանց. ամբք: || վայրի այծ. որ կարի թեթեւ է ոտիւք. և սրընթաց: 2. Թագ. 2. 18:

Այծեամնաձև. ի. իւ. ից. իւք: || ի ձևոյ այծեման շինեցեալ իր ինչ. որգան, նաւ. կամ այլ ինչ:

Այծեայ. էի. իւ. եայք, եայց. կամ էից: || մազ այծու. կամ զգեստ 'ի մազոյ այծից կազմեցեալ: 'Ի Ճառս հարց:

Այծեղջիւր. եր. երբ. երց. երբք: || համաստեղութեն ինչ նման եղջերաւոր այծի, որ է անուն տասներորդի կենդանակերպի, որ 'ի յերկինս. 'ի յոր մտանէ արեգակն ըստ յառաջ ընթացից իւրոյ 'ի քսան և միերորդ աւուրն դեկտեմբերի. և անէ մինչև 'ի քսան և միերորդ օրն յունվարի:

Այծենենիկ. (ոչ հոլովի.) || այծեամիկ, քո փոքրիկ այծ: և է անուն կնոջ հաւատացելոյ. որ նման այծեման արատես և արագաշարժ գոլով 'ի գործս իւր, անուն առաքինթա. որ թարգմանի այծեամիկ. քո փոքրիկ այծ: Գործ. 9. 36:

Այծենի. այ. եաւ. եաց. եօք: || զգեստ, կամ մորթ, կամ մազ. և կամ մազ, և այլք նմանք. որք այծու են. և կամ յայծույասաւք գան, սաւին այծենիք:

Այծորդ. ի. աւ. աց. օք: || զայծ արածօղ. և կամ հովիւ այծեաց:

Այծքաղ. ի. իւ. ից. իւք: || վայրի այծ, որ է նման քաղի, կամ այծու ընտանւոյ. բայց է յամրընթաց. և ոչ արագընթաց՝ որպէս այծեամն: 2. Օրէն. 14. 5:

Այն զի. (շաղկապ պատճառական.) || քանզի. կամ վասն զի. կամ որով հետև, կամ փոխանակ զի: Ղուկ. ժդ:

Այն ինչ. (մակբայ ժամանակական,) || մինչդեռ. կամ առժամայն. 1. Մակ. 2. 23: և 5. 30: Եւ կամ մինչ. 1. Մակ. 5. 14: Մերթ ևս նշանակէ, այն իսկ. կամ արդէն: Յոհ. 19. 33: և Ղուկ. 19. 37: և Գործ. 18. 2:

Այն ինքն է. (շաղկապ մեկնական.) || որ է. կամ այն է. կամ քո է: Ծնն. 14. 2:

Այնու զի. (շաղկապ պատճառական.) || վասն զի. կամ վասն այնորիկ զի:

Այնչափ. (մակբայ քանակական.) || այնքան:

Այնպէս. (մակբայ առորոշական.) || այնու կերպիւ:

Այնր աղագաւ. (շաղկապ պատճառական.) || վն այնորիկ. կամ յայն սակս:

Այնքան. (մակբայ քանակական.) || այնչափ:

Այնքանեցս. (մակբայ քանակական.) || այնքան անգամ:

Այն օր. (մակբայ ժամանակական.) || յայն օր. քո յայնժամիկ աւուր: 1. Մակ. 11. 6:

Այո. (մակբայ հաստատական.) || իրաւէ. կամ Ճշմարտիւ. կամ արդարև. կամ ըստոյգ: ռամկօրէն. հա: 2. Կորն. 1. 20: և Մատ. 11. 9: Ասեմ մինչ ասէ՝ այոն՝ այո. խօսնի՝ հան՝ հա: Մատ. 5. 37:

Այպանեմ. եցի. եա. էլ: (Ներգործ.) ծաղր առնել. կամ յամօթ առնել. կամ կատակել: 3. Թագ. 18. 27:

Այպանօղ. ողի. իւ. աց. օք: || ծաղր առնօղ. կամ կատակօղ: 2. Պետ. 3. 3: ἐμπαίκτης

Այպանութիւն. թեան: || ծաղր արարումն. կամ կատակութիւն: Երեմ. 49. 16:

Այպանք. անաց. օք: (անեզական.) || ծաղր արարումն. կամ նախատինք. կամ կատականք:

Այպն: || (ոչ հոլովի, այլ մերթ Ջ բայի շարակցի.) ծաղր. կամ կատակ. կամ նախատ. կամ ամօթ: Յուդիթ. 12. 11:

Այպնակատակ. ի. իւ. ից. իւք: || այպն առնելով կատակօղ: 2. Մակ. 10. 34: կմ այպանօք կատակեցեալ, և կամ խեղկատակ:

Այսինչ, (Նախդրիւ հոլովի:) || այս ինչ. որ ասի զանեղւոյ. զանձուրց, և զայլոց նըմանեաց. զոր օրինակ, յայս նիշ տեղւոջ. քո յայս ինչ տեղւոջ. յայս նիշ աւուր, քո յայս ինչ աւուր:

Այս. ոյ. կամ ու. ով. ոց. ովք: || է դայս կան անուն, և նշանակէ զչար ոգին. քո դեւն: Եփես. 2. 2: և Մատ. 8. 16: և Ուղ. 4. 12: և Մկ. 2. 11: Իսկ 4. Թագ. 19. 7: նշանակէ զոգի երկիւղի. և կասկածանաց. կամ խռովութե: Եւ 1. Տիմ. 4. 1. նշանակէ զոգին մոլորութե: Իսկ Սող. 10. 7. ուր ասի՝ այս միրրիկ. նշանակէ զսաստկութիւն մրրկաց: բայց Երեմ. 4. 11. նշանակէ զհողմն: Եւ Ովս. 12. 1. նշանակէ զմրրիկն:

Այս. այսորիկ. կամ այսր. այսու. կամ այսմիկ. ասոքիկ. այսց. կամ այսոցիկ: || է ցուցական դերանուն. ռամկ" աս: Եւ սա վարի միշտ ածականաբար:

Այսաբեկ. ի. իւ. ից. իւք: || այսահարուկ. կամ այսահար. կմ այսակիր: մերթ ևս չարչարեցեալ, և տանջեցեալ 'ի հողմոց, և 'ի մրրկաց ձմեռնայնոց. Երեմ. 2. 24:

Այսախառն. (Նախդրիւ հոլովի:) || դեՃախառն: Ղուկ. ղե:

Այսանկիւ. կրի. ու. աց. օք: || Նա՝ որ կուէ յինքն զայս պիղծ. կմ այսահար. և կմ դիւահար: Մտ. 9. 7: Մարկ. 3. 4: πνευματοφόρος

Այսահար. ի. ու. աց. օք: || հարեալ յայսոց. որպէս նշենկի դիւահար. կմ լուսնոտ, և կմ վերնոտ, որք լլկին 'ի դիւաց, և փրփրեալ խեղդին: տաճկ. խուայլու. կմ ճնօ ճօւընէու: 1. Թագ. 21. 15:

Այս հարցուկ: || տես Զհարցուկ:

Այսինքն. կմ այսինքն է: (շաղկապ մեկնակ.) || այս է, կմ որ է, կմ իբրու թէ: տաճկ. այէնի, կմ յէօյլէ: Փիլիպ. 1. 12: Եբր. 9. 11: Իսկ երբեմն վարի սա անուղղակի իբրև զերկու բառ. և նշանակէ՝ սոյն ինքն, կմ այս իսկ. ըստ այնմ. Գաղ. 4. 24. Զի այս ինքն են երկու կտակարանք:

Այսուհետև: (մակբայ.) || յայսմհետէ, կմ յայսմ ժամանակէ և անդր: տաճկ. ապիյ դէ-ն, կմ աշէրի: Փիլիպ. 3. 1: 2. Թես. 3. 1: Իսկ մերթ վարի փոխանակ շաղկապիս՝ արդ, կմ ապա ուրեմն: տաճկ. փէնիմի: Իմաստ. 6. 27:

Այսչափ: (մակբայ, և մերթ անուն.) || այսքան: տաճկ. պու դատ, կմ պուրտաք: 2. Մակ. 2. 33:

Այր: (մակբայ տեղակ.) || յայս տեղի, կմ յայսմ վայր: տաճկ. պուրայա, կմ հա: Ծննդ. 46. 32: Եւլից. 3. 5: Յովհ. 4. 1: Իսկ մերթ ունի զզօրութ տաճկական մակբայիս՝ պուրտա. զոր օրինակ. ինքն և այսր է: տաճկ. քէնդի պուրտա է: 1. Թագ. 20. 21: Ի ասմունէլէ և այսր. տաճկ. ասմունէլէ պուրտա, կմ ասմունէլէ պէրի: Գործ. 3. 24 Դրձ. վարի սա իբրև զանուն, և նշանակէ այսօրինակ, զոր օրինակ. վՂ այսր բանի, այսր աղագաւ, և այլն: տաճկ. պուն հաքը: Երբեմն և ունի զզօրութ ի ներգոյական հոլովոյ: այսմ, կմ յայսմիկ. զոր օրինակ, 'ի տան այսր, 'ի նշխարի այսր:

Այսրէն: (մակբայ տեղական, և կրկնական.) || վերստին այսր, կմ վերստին յայս տեղի: տաճկ. յէնիտէն հա. ըստ այնմ Եւլից. 19. 24. եւ այսրէն, դարձ վերստին այսր: Ըստ այսմ է և Ծննդ. 15. 16: 2. Թագ. 12. 23:

Այսքան: || տես Այսչափ:

Այսօր: (մակբայ ժամանակական.) || յայսմ աւուր, կմ 'ի ներկայ աւուրս: տաճկ. պու կիւն: Ծնն. 4. 14: Եւլից. 19. 10: Իսկ մերթ սոյն օր. կմ այսօր. և ըստ այսմ իմանի, մինչև ցայսօր: տաճկ. պուկիւնէ տէկին: 2. Օրէն. 11. 7:

Այտ. ի. իւ. ից. իւք: || ծնօտ. կամ երկոքին կողմունք երեսաց, որք 'ի լնանել բերանոյ այտնուն 'ի գուրս, յորմէ և անուանեցան այտ, իբր այտնոցք: տաճկ. եանագ: Երգ. 4. 3: և 6. 6: Իսկ մերթ՝ այտուցումն որ է ուռուցք:

Այտի: (մակբայ տեղական.) || յայդ մասնէ տեղւոջէ: տաճկ. օրատան: Ղուկ. 16. 26: Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն, և նշանակէ յայդ մասնէ, և ըստ այսմ ասեմք. Թողուլ, կմ առնուլ զինչ այտի, կմ 'ի տեղւոջէ այտի. և այլն. տաճկօրէն. օրատան, կամ օրտէ: Ծնն. 8. 16 և 24. 17: Եւլից. 16. 19:

Այունեալ: ական. այունիլ. ասուցեալ. նուլ: (ընդ մին.) || տես Ալուանուլ: Գործ. 28. 6:

Այսուց. կմ այսոյց. ացի. ու. աց. օք: ||

ա Յ

տես Ալուացումն:

Այր. առն. արամբ. րանց. րամբք: || երբեմն վարի սա բացարձակ. և նշանակէ՝ արու մարդ՝ որ իցէ յարբուն հասեալ: տաճկ. էրիք մարդ. և տաճկ. հէրիֆ, կմ գիշի: Ծննդ. 4. 23: Եւլից. 12. 37: և 17. 9: Եւ յայսմանէ առեալ փոխառեալ մարդ իմաստուն. տաճկ. այր իմաստուն. և ըստ այսմ. 3. Թագ. 2. 9. այր կոչի առ ղոմին 'ի մանկունս իւրում: Իսկ երբեմն վարի առնչաբար. և նշանակէ զամուսին կնոջ: տաճկ. էրիք: Ծննդ. 3. 6. և 16. 3: Երեմ. 44. 19: Դրձ. այր կոչի երբեմն քաղքն, կմ արին: տաճկ. նէքէր: Ըստ այնմ 1. Թագ. 4. 9. Լերուք արք՝ ո այլազգիք, թ քաջ լերուք:

Այր ընդ արամբ: || թ, Է միմեանց. կամ 'ի ներքոյ միմեանց: տաճկ. պիրպիրի ալթընտա: Իսկ մերթ 'ի ներքուստ մարդկան, կմ 'ի ներքոյ մարդկան մտանելով. կմ կորակոր մարդէ 'ի մարդ անցանելով. ըստ այնմ 3. Մակ. 5. 19. Տրտմագոյն երեսօք այր Է արամբ զինքն 'ի միջոյ անտի իբրև մեռեալ. թ մարդ կողմանէ ներքևէն. կմ մարդ մարդ անցնելով կէնկերէ:

Այր ցընկեր իւր: || ցմիմեանս. կմ ցիրեարս. տաճկ. պիրպիրինէ. կմ իրարու. ըստ այնմ Ծնն. 11. 3: Ասեն այր ցընկեր իւր, թ ասեն ցմիմեանս:

ընդ Այր և ընդ կին: || թ այր և կին միանգամայն. կմ համագերձ արամբք և կանամբք: տաճկ. էրիք գըզ պիլէ: Դատ. 9. 49:

առ Այր: || թ իւրաքանչիւր մարդ. կմ իւրաքանչիւր. կմ ամենեքին մի մի: տաճկ. հէր պիրի. ըստ այնմ Իսա. 8. 24. առէք ինձ տոմար գիրս մի

Այր. ի. իւ. ից. իւք: || քարայր. կմ անձաւ, և կմ ծերպ վիմաց, կամ երկրի, և այլն: տաճկ. մաղարա: Ծննդ. 23. 9: 1. Թագ. 24. 4: Երեմ. 7. 11: Յովհ. 11. 38:

Այրասէր. սիրի. ու. աց. օք: || սիրող առն, կմ որ սիրէ զայր իւր: Տիտ. 2. 4:

Այրատ. || տես Յայրատ: Նաւէմ. Հ: Ա. 2. հարց. իթ.

Այրեմ. եցի. եա. եալ: (ներգործ.) || կիզանել, կմ հրդեհել, և կմ ասնորել: տաճկ. եագմագ: Ծննդ. 31. 40: Եւլից. 29. 14: Ղևտ. 4. 12: Իսկ մերթ առնուլ ընդ իմանումն փոխ բայիս՝ կսկծեցուցանել, կամ մորմոքեցուցանել, որով գրեթէ կիզանի սիրտ ուրուք: տաճկ. մարդուն սիրտը եագմագ. կմ խաշլաշմագ. ըստ այնմ 2. Օրին. 19. 6. Մինչ գեռ այրեցի սիրտն: Երբեմն եւ՝ առնուլ. կմ վեր 'ի վայր կործանել. և կմ ցաւովք և տառապանօք վատնել: տաճկ. եագմագ. ըստ այնմ 3. Թագ. 18. 10. Եւ այրեաց զթագաւորութիւն:

Այրեցած. ոյ. ով. ոց. ովք. կմ ի. իւ. ից. իւք: || այրեցումն. կմ այրումն. կմ կիզումն. և կմ նշան աղաւաղեալ յիւիք 'ի յայրելոյ: տաճկ. եանըգ. կմ եանըգ եէրի. կմ եանըգ նիշանը: Ղևտ. 13. 24. և 25: Դրձ. այրեցած կոչի նիւթն, կմ մասնիկն՝ որ մնայ 'ի յայրեցելէ իրաց. որպէս և այն որ ելանէ 'ի ծխելոյ կամ չի ծխեալ: տաճկ. այպուն: Թիւ. 19. 6. Եւ յայսմանէ առեալ այրեցած պղնձոյն կոչեմք զսևացեալ նիւթն, որ կազմի արտաքուստ զպղնձոյ պատահեցեալ 'ի յայրեցմանէ

հրոյ: ռամկ. պօքլի եօրր: Յովէլ. 2. 6: Նաւում. 2. 10: Իբրու այրեցած կոչի ըստ փիլիսոփայից այն մասն երկրի, որ անկանի ուղղորդ ընդ հասարակածիւ. զի 'ի ներքոյ գծիւ երահաւէտ սար շրջանակին. և առաւել մասնս այս այրեցած, ոչ և մերթ՝ այրեցեալ գօտի, սակս մշտաբորբոք՝ և սաստկագոյն տապոյն, որ անդ զօրանայ. և այս յաղագս արեգական, որ գրեթէ հանապազ գագաթնահայեաց գծիւ հոլովի 'ի վերայ նոցա, առաւել քան զոր լինի 'ի գաւառս մեր յամառան: Խոր. էն. յաշխարհագր: Եւ 'ի յո. պր. 29. ասի. Զանհեցին յայրեցածէն մինչև ցքիմեռնոս. զի յայրեցած գօտւոյն մինչև 'ի ցրտային գօտին:

Այրեցեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: ‖ կիզեցեալ, կմ տաչօրեալ: ռամկ. եանըգ: Իսկ մինչ ասի այրեցելովք գործել զնետս, նշնկէ կիզիչ նիւթով կազմել զնա, կմ հրացուցանելով և թունաւորելով զնոսին՝ հանդերձել, որով չարաչար և անբժշկելի խոցեն, ոչ առնելին 'ի հնումն, վա որոյ և կոչեցեալ լինէին այսպիսիքս հրացեալ, կմ հրեղէն նետք, և կմ հրացանք: Սաղմ. 7. 14: Այլ թէ զինչ նշնկէ, մինչ ասի այրեցեալ գօտի, տես 'ի բառն այրեցած: Խորէն. յաշխարհագրութէ:

Այր և ձի, առն և ձիոյ. կամ այր և ձիոյ: ‖ տես զԱյրուձի. 1. Մակ. 4. 28:

Այրի. րւոյ. ւով. եաց. եօք. կամ ւովք: ‖ նա, որոյ ամուսինն մեռեալ է, և այս է հասարակ առն և կնոջ. բայց յատկապէս ասի զկնոջէ. ոչ ասացի և զբառէս կոյս. ռամկ. եսիր. և տաճկ. տուլ: Ծննդ. 38. 11: Ելից. 22. 22:

Այրութի. թե: ‖ ծագի 'ի բառէս՝ այրի. ոչ բարուէն 'ի բառէն՝ բարի, և նշանակէ այրիութի, որ է այրի մնալն: Յովբ. 8. 5:

Այրուձի. առնուձիոյ. կամ այրուձիոյ: ‖ ձիաւոր, կմ հեծեալ, որ է մարդ նստել 'ի վր ձիոյ. յորմէ և անուանեցաւ այրուձի. կմ այրևձի. տաճկ. աթլը. բայց աս ըստ մեծի մասին եզական ձայնիւ վարի յոգնականաբ՝ և նշնկէ զբազմութիս հեծելոց, կմ զհեծելա զօրն, և կմ զհեծելազունդն, որ 1. Մակ. 6. 38: 2. Մակ. 10. 24: 3. Մակ. 3. 9: Երեմ. 51. 21:

Այց: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ այցելութի, կմ քննութի, և կմ տեսութի իրիք. ըստ այնմ Խոր. Գ. պր. 21. Եւ ոչ կայրնդ այց և խնդիր: Եւ 'ի Աղգաթ. ասի. վա որոյ և ձեզ այց և խնդիր եղեալ: ռամկ. փէս: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի. զոր տեսցես զկնի:

Այց առնել. կմ առնել այց: ‖ գնալ 'ի տեսանել, կմ գալ 'ի տեսութի իրիք, կմ հանդէս առնել, կմ 'ի քննութի մտանել, և կմ որանել զորպիսութի ուրուք: ռամկ. փէս էրմաք, կմ նայել: Ելից. 4. 31: և 32. 34: Իմաստ. 15. 1:

Այց ելանել: ‖ նոյն է ընդ վերնոյն: Ծննդ. 21. 1: Սոփոն. 2. 7: Ղուկ. 1. 68:

Այցելու. ուի. աւ. աց. օք: Այց ելանող, կմ այց առնող. և կմ հանդէս առնող իրիք. ռամկ. փէս գնող, կմ նայօղ: Իսկ մերթ՝ տեսուչ, կմ խնամակալ, և կմ հոգաբարձու. ռամկ. նէօղէր, կմ պէօ բագող: 3. Եզր. 11. 22: Եսայ. 60. 17: Յակ. 1. 27: Եւ յայտնանէ առել:

այցելու կոչին մանաւանդ օրանչ եպիսկոպոսունք. ըստ որում են տեսուչք ժողովրդեան: Նորելն. 'ի յոյսափաղգին. և 'ի գործոց առաք:

Այցելութի. թե: ‖ յայց ելումն. կմ այց առնելն, կմ հանդէս, կմ քննութի, և կմ որոնումն որպիսութե իրիք: ռամկ. փէս գնալը, կմ նէզարէթ: Ծննդ. 50. 23: Իմաստ. 14. 11: 1. Պետ. 2. 12: Իսկ մանաւանդ առել նշնկէ տեսչութի, կմ խնամակալութի, կմ գահապետութի, և կմ եպիսկոպոսութի: Սաղմ. 108. 8:

ԱՆ

Անագ. ի. աւ. աց. օք: կմ իւ. ից. իւք: ‖ է հրահալելի ինչ ասխարհ՝ նուաստագոյն քան զարծաթ, և գերագոյն քան զկապար, ո որոց և գոյանայ 'ի խորս երկրի. և է իբրու կղկղանք արծաթոյ. ոչ և կապարն՝ կղկղանք անագի, զորս որոշեն 'ի միմեանց հալելով 'ի բովս: ռամկ. կալայ. և տաճկ. խալայ: Թուոց. 31. 22: Եզեկ. 22. 18: և 27. 12:

Անագան: (մկըն ժամա) ‖ տես Անագանի:

Անագան: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ տարաժամ, կմ յապաղել քան զժամն. կմ յետոյ քան զսահմանեալ պահ ինչ. որոյ ներհակն կոչի կանուխ: ռամկ. ուշ. կմ յէթիի. և ըստ այսմ, զկնի հասել բոյսքն, կմ պտուղքն՝ անագան կոչին նկատմամբ կանխահասիցն: Ելից. 9. 32: Յակ. 5. 7: Սոյնպէս և 'ի յետին ժմկի եղել անձրևքն՝ ոչ աշնանայինքն, անագան ասին նկատմամբ գարնանայնոցն. և առ հասարակ անագան անուանին այն իրք յետնեալք նկատմամբ կանխելոցն: 3. Մակ. 5. 9: Աղաւ. 16. 15: Երեմ. 5. 24:

Անագանի, կմ անագանին: (մկըն ժամանա.) ‖ անագան քան զժամն, կմ տարաժամ: ռամկ. ուշ: Իսկ մերթ՝ 'ի տարաժամել աւուր, կմ ընդ երեկս, և կմ յերեկոյին: ռամկ. իրիկուան դէմ, կմ իրիկուընը: Իմաստ. 19. 16: 2. Թագ. 11. 13:

Անագանիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակ.) ‖ անագան գալ, կմ յապաղել 'ի գալ, կմ յամել և կմ յետնիլ: ռամկ. ուշանալ, կմ էէգ ընկնիլ: Եսայ. 14. 1: Աբակ. 2. 3: Իսկ մերթ՝ յամել մինչև ընդ երեկս, կմ գալ յերեկոյին, և կմ տարաժամիլ, որոյ ներհակն ասի կանխել: ռամկ. իրիկունը ընկնիլ. կմ իրիկուան դէմ գալ. կմ ինչվան իրիկուն կենալ: 1. Թագ. 17. 16:

Անագեայ. գէի. իւ. ից. իւք: ‖ այն ամ, որոյ նիւթն է անագ, կմ որ եղեալ է յանագէ: ռամկ. կալայէ, կմ խալայէ: Զաք. 4. 10:

Անագորոյն. րունի. աւ. աց. օք: ‖ անգորով. կմ անգութ, կմ անողորմ կմ անսէր: ռամկ. ղըտըմ, կմ պէնծի ազիզ: Հռոմ. 1. 31: և Լումբր: Իսկ մերթ՝ անզգամ, կմ խեղաթիւր, կմ անուղղայ, կմ յիմար, կմ ամարդի, և կմ սոպր: ռամկ. ֆախուլ, կմ ախմախ, կմ կողէֆ. և կմ եօզշուն: Սաղմ. 118. 158: 2. Մակ. 2. 33: Ոսկէ. 1. հատ. ժը:

Անալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: ‖ այն՝ որ է առանց աղի, կմ որ ոչ ունի յինքեան զաղ բնական, որով լինի անհամ, որոյ ներհակն կոչի աղի: ռամկ. անլի. 'ի տէրս տուզսըն:

Անալոցագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: ‖ ան պատրաստեր. կմ անօգուտ, կամ աննշանգա

Digitized by Google

[illegible]

Անանց. (Նախդրիւ հոլովի.) || անանցանելի. և այս առ ղանեղեալ, ընդ որ ոչ ոք կարէ անցանել, և գնալ. և կամ ընդ որ ոչ ոք է անցեալ: Խորէն. բ. գլ. 84: Իսկ մերթ նշանակէ զոչ անցանօղն. կամ զոչ անցաւորն. և ըստ այսմ՝ առն փառքն արքայութեան անանց:

Անանփոփ. ի. իւ. ից. իւք: || անպարագրելի. կամ անպարփակելի. կամ անամփոփելի. կամ անըմբռնելի:

Անանկատ. ի. իւ. ից. իւք: || անկարօտ. կամ ամենիշխող. կամ լի հարկաւոր պիտոյիւք. և կամ ինքնաբաւ. զի որ ինքն ինքեան բաւական է, և ոչ կարօտի այլում ումեք: Սոփ. 1. հատ. Թ:

Անաշխատ. ի. իւ. ից. իւք: || մերթ նշանակէ զնա, որ ոչ է աշխատեալ. և վաստակեալ. կամ որ ոչ ունի զաշխատանս. կմ որ ոչ է աշխատաւոր: Նարեկ. ծը: մերթ և վարի մակբայաբար, և նշանակէ առանց աշխատանաց, կամ առանց աշխատելոյ: Խորէն. բ. գլ. 46:

Անաշխարհիկ. խարհկի. աւ. աց. օք: || սուրբ. կամ գերի. կամ ծառայ. կամ տարաշխարհիկ, և պանդուխտ: Իսկ առն անաշխարհիկ. զի որ է գերի, կամ սուրբ և ծառայ, տարագնեալ է յաշխարհէ իւրմէ: 1. Մակ. 3. 41: 3. Մակ. 7. 3:

Անաշառ. ի. իւ. ից. կամ աց. իւք: || արդարադատ, որ 'ի դատելն, կամ 'ի խօսելն զանձն ոչ աշառէ, և ոչ հայի յերեսս. զի խոհեր համար զիրաւունս ոչ Թիւրէ: Իմաստ. 5. 19: Մերթ և նշանակէ զոչ խնայօղն. կամ անխնայ: 2. Մակ. 10. 29:

Անաչառատես. ի. իւ. ից. իւք: || անակնառու. կամ առանց աչառելոյ հայօղ: Նարեկ. գ:

Անաչառասիրու. ի. իւ. ից. իւք: || առանց աչառելոյ. կամ առանց խնայելոյ սիրօղ. որպիսի է Աստ 'ի տալն զպարգևս. և արեգակն 'ի տարածելն զլոյս իւր: Նարեկ. ղդ:

Անաչառութիւն. Թեան: || արդարադատութիւն. կամ առանց անձն առնելոյ դատաստանն:

Անապակ. ի. աւ. աց. օք: || զուտ. կամ անխառն. ուստի գինին առն անապակ. մինչ ջրով ոչ բարեխառնի: Առակ. 23. 5: և բարկութիւն անապակ առն, մինչ գթութիւն ոչ ցածուցանի: Իսկ մերթ նշանակէ զանեղծն. կամ զանապականն: Նարեկ. իէ:

Անապականագոյն. ի. աւ. աց. օք: || ան չարչարելի դատաստանօղ, և քարոզօղ զմարմինն քո 'ի նախ քան զմեռանելն. որ է մեծ մեղրութիւն. և այսպիսիք եղեն յունական ասացեալ հերետիկոսք: Իսկ առն նախ քան զմեռանելն. զի յետ յարութեան էր անապական, և անչարչարելի:

Անապական. ի. աւ. աց. օք: || այն որ ոչ եղծանի. կամ ոչ փտի. և կամ ոչ ապականի, և հնանայ. և մաշի: և կամ որ ոչ կարէ քայքայել, և չարչարել և մեռանել. առն անապական: Այսպէս բառս այս՝ բաղդատ կերպիւ առնանի. զի երբեմն նը շանակէ զանապականութիւն 'ի կողմանէ մեղաց. և երբեմն 'ի կողմանէ կրից: Որպէս մինչ զմարմինն քո առն անապական նախ քան զմահն՝ իմանի միայն 'ի կողմանէ մեղաց. և ոչ 'ի կողմանէ կրից. զի ճշմարտապէս կրեր զցաւս. և զչարչարանս. ըղ քաղց. և զծարաւ, զտրտմութիւն, և զայլս նմանս: Բայց յետ մահուան և յարութեան, նաև 'ի կողմանէ կրից եղև անապական: Իսկ մերթ բառս անապական՝ նշանակէ զոչ ապականեցեալն. կամ զոչ բռնաբարեցեալն, որ առն զկուսանաց:

Անապաշաւ. ի. իւ. ից. իւք: || անզեղջ. կամ անդարձ:

Անապաշխար. ի. իւ. ից. իւք: || ոչ ապաշխարօղ. կամ անզեղջ:

Անապատ. ի. աւ. աց. կամ ից. օք: || անշէն տեղի. կամ գաւառ. կամ վայրի տեղի. կամ անմարդաբնակ. կամ ամայի: և առն անապատ, իբրու Թէ ոչ պատեալ որմով: Մերթ և նշանակէ զաւերակն: Եզեկ. 42. 18:

Անապատական. ի. աւ. աց. օք: || որ 'ի յանապատի բնակի. և անդ կայ առանձնացեալ՝ առն անապատական: Եբր. 11. 12: Իսկ կամ որ յանապատի գործի. Իմաստ. 17. 16:

Անապատանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ միջ.) || անշէն լինիլ. կամ ամայանալ. կամ խոպանանալ. կամ վայրենանալ:

Անապատաւէր. (Նախդրիւ հոլովի.) || ոբ րող զբնակիլն յանապատի, և կամ սիրող առանձնութեան:

Անապատաւորութիւն. ան. աւ. աց. օք: || սըն նեալ յանապատի. և կամ յառանձնու Թեան:

Անապատասուր. ի. աւ. աց. օք: || անապատական. զի յանապատի բնակօղ, որպիսիք են ճգնաւորքն:

Անապաւէն. ենի. աւ. աց. օք: || անօգնական. կամ ոչ ունօղ զպաշտպան առ 'ի ապաւինել 'ի նա:

Անառակ. ի. աւ. աց. օք: || մոլորող գոյից և ընչից 'ի յաւելորդ ունելականութիւն. և 'ի խաղս. և կամ պարապօղ 'ի մարմնական հեշտախտութիւն: Մերթ և իմանի վատթարն. կամ չարն. կամ անզգամն: 2. Պետ. 3. 17:

Անառակիմ. եցայ. եալ. իլ: (Ձայնակցաւ) || թըլթախօսիլ. կամ որկրամոլիլ, կամ մը խողամբաւ ծախել զինչս իւր 'ի հեշտախ տութիւնս և 'ի յունելականութիւնս:

Անառակութիւն. Թեան: || մոլորութիւն. կամ հեշտախտութիւն. կամ որկրամոլու Թիւն. կամ հանգանակութիւն. զի հեշտակ ցունող ոտիւն խնել: Ղուկ. 15. 13: Իմաստ. 14. 23:

Անառաջնորդ. ի. աւ. աց. օք: || ոչ ունօղ զառաջնորդ ոք. կամ զկառավարող. և զպէտ խօղ. Խորէն. ժ. գլ. 10:

Digitized by Google

Անաւիթ. աւթի. իւ. ից. իւք: || անպատճառ. կամ ոչ ունող զյորդորիչ:

Անաւիկ. (Նախդրիւ հոլովի.) || այս բառ ասի զամբացաց. կամ զքաղաքաց և զայլոց նմանեաց, որք ոչ կարեն առեալ լինել ՚ի թշնամեաց:

Անասնաբարոյ. ի. իւ. ից. իւք: || ունող զբարս անասնոյ. կամ վարօղ ը բարուց անասնոց. կամ յիմարութեամբ վարօղ:

Անասնագէտ. գիտի. աւ. աց. օք: || չարագործօղ ը անասնոյ. ըստ ցանկութեան խառնակօղ ընդ անասնոյ:

Անասնագոյն. ի. իւ. եց. իւք: || անբանագոյն. կամ յիմարագոյն: Յոբ. Լ. հատ. Է:

Անասնակենցաղ. ի. իւ. ից. իւք: || վարօղ զկեանս անասնոյ, կամ անմտաբար, և հեշտախտութեամբ վարօղ զկեանս. կամ անասնաբարոյ:

Անասնամոլ. ի. իւ. ից. իւք: || մոլեալ առ ՚ի խառնակիլ ընդ անասնոց. կամ մոլեալ առ ՚ի սիրել զանասունս:

Անասնային. նոյ. ով. ոց. ովք: || գործ, կամ այլ ինչ իր, որ վերաբերի առ անասունն, ասի անասնային, կամ անասնական:

Անասնանամ. ացայ. ացիր. անալ: (Ընդմիջ.) || հանգոյն անասնոյ անմտանալ. և կամ առանց մտադրութեան, և առանց գիտութեան զանպատեհ իր ինչ առնել:

Անասնասնոյց. սնուցի. իւ. ից. իւք: || զանասունս սնուցանօղ, կամ աճեցուցանօղ: Թուոց. 32. 4:

Անասուն. սնոյ. ով. ոց. ովք: || անբան կենդանի. կամ անխօսուն: Եւ ՚ի մէջ քաղաքականի. ոչ առօղ, կամ ոչ խօսօղ. զի ասի անասուն, իբր թէ զասս և զխօսս ոչ ունօղ. և այս մանաւանդ ասի զհեղ կենդանեաց. որպիսի է եզն, կովն, ոչխարն, և այլն:

Անած. (Նախդրիւ հոլովի.) || մերթ նշանակէ զնա, որ ոչ կամի ունել զած առաջի աչաց իւրոց ոչ զի ապստամբ գործիցէ զչարն: Եւ մերթ նշանակէ զնա, որ ոչ հաւատայ ՚ի ճշմարիտն Ած: Եփես. 2. 12:

Անածութիւն. թեան: || անհաւատութիւն, կամ ոչ հաւատալն ճշմարտին Այ. և բանից նորա:

Անատակ. ի. աւ. աց. օք: || անկարօղ. կամ անզօր, կամ տկար: Եւ սա ելանէ ՚ի բայէս, առակել. որ է կարել. կամ զօրել: ՚ի Հւոր հայր. Ը:

Անարատ. ի. իւ. ից. իւք: || առանց արատոյ. կամ մք. կամ մաքուր. կամ անմեղ. կամ անբիծ:

Անարատուհի. հւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անարատ, կամ անմեղ կին, կամ աղջիկ:

Անարգ. ի. իւ. ից. իւք. կամ աւ. աց. օք: || վատթար. կամ ոչ յարգելի. կամ արհամարհեցեալ. կամ նուաստ. կամ ցած. կամ չնչին:

Անարգամեծար. ի. իւ. ից. իւք: || մեծարօղ, կամ ընդունօղ զանարգս, ըստ զգալեաց և զնուաստս: Մերթ ևս ած՝ որ զանարգս, և զնուաստ ընտրեաց մարդկային մեծարէ՝ հաղորդելով նմա զմեծամեծ բարիս, ասի, անարգամեծար: Լամբրօն:

Անարգանամ. ացայ. ցիր. ալ: (Ընդմ.) || անարգ և անպիտան լինել. կամ անպատուիլ:

Անարգանք. անաց. օք: (անեզական.) || արհամարհանք. կամ անպատուութիւնք:

Անարգասաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ոչ ունօղ զարգասիս, ըստ զպտուղս. կամ անարգիւն. կամ անպտղաբեր. և այս մերթ ասի վեր կրէ, որ հերկի, և սերմանի, և ոչ տայ զարդիւնս: Եւ մերթ զծառոյ՝ որ ոչ է պտղատու: Իսկ մերթ զմարդոյ, որ ոչ ունի զարդիւնս բարեաց գործոց. կամ ՚ի առնելն զգործ ինչ՝ ոչ շահի զպտուղ ինչ օգտակար ՚ի փրկութիւն հոգւոյ իւրոյ: Մերթ ևս ասի զկնոց, որք ոչ կարեն աշխատիլ, և շահիլ զպտուղ ինչ բարեաց գործոց: Իմաստ. 13. 19:

Անարգատիպ. տպի. իւ. եց. իւք: || անարգ ձեւով, կամ վատ կերպարանաւ: ռամկ. ղըւըռըղ:

Անարգեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || անպատուել առնել. կամ արհամարհել. կամ նախատել:

Անարգել. (Նախդրիւ հոլովի.) || որ ոչ է արգելեցեալ. կամ որ ոչ կարէ արգելեալ լինել. կամ անխափան. կամ անպակաս: 3. Մակ. 6. 19: և Իմաստ. 7. 22:

Անարգի (Նախդրիւ հոլովի:) || անյարգոյ. և կամ նուաստ. և ցած. որոյ ներհակն՝ ասի, մեծարգի:

Անարգու. գունի. ճաւ. աց, գք: || է անուն ածանցեցեալ ՚ի յանարգէ. զի մանիկն ու. է ածանցականակերտ. և նշանակէ՝ անարգօղ. կամ մերժօղ. կամ արհամարհօղ: Հռով. 1. 30: Մերթ ևս նշանակի անարգեցեալն, կամ անպատիւն: Յուէ. 2. հատ. Ժբ:

Անարդիւն. (Նախդրիւ հոլովի.) || անպտուղ. կամ ոչ ունօղ զգործ ինչ բարի, կամ շահաւէտ, որով արժանաւոր լիցի վարձու, և պարգևաց. կամ անշահ. և անպիտան:

Անարթնչելի. ելւոյ. եաւ. եաց. եօք. || տե՛ս Անհարթնչելի:

Անարժան. ի. իւ. ից. իւք: || ոչ արժանաւոր. կամ անպատշաճ. կամ նուաստ.

Անարի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || վատասիրտ. կամ երկչոտ. կամ չունօղ զարիութիւն: ռամկ՝. ղօրխէք:

Անարիւն. եան. եամբ. եանց. եամբք: || առանց արեան. վասն որոյ և պատարագն, կամ ընծայն, որ նուիրի Այ առանց հեղման արեան, անարիւն ասի:

Անարծաթ. ի. իւ. ից. իւք: || ոչ ունօղ, կամ ոչ սիրօղ զարծաթ. և կամ ոչ սիրօղ զհաւաքումն արծաթոյ:

Անարծաթասէր. (Նախդրիւ հոլովի:) || ոչ սիրօղ զարծաթ, կամ զհաւաքումն արծաթոյ, կամ ոչ ագահ: Եբր. 13. 5:

reprobo,

Digitized by Google

Անբաժանելի . լւոյ . լեաւ . լեաց . լեօք ։ || անձնորոգելի . կամ անկարգելի . կամ անմերձենալի . Նոննի . Բ ։ Եւ մերթ նշանակէ . անբաղդատելի . կամ անմեկնելի . որ ոչ կարէ չկնքեցեալ հատանիլ ։ Նոննի . Հա ։

Անբաղդատ . ի . իւ . ից . իւք ։ || առանց սահմանի . կամ յարմարութեան խնդրեցեալ . Յոբ . 31 . 8 ։

Անբանական . ի . իւ . ից . իւք ։ || այն որ ոչ ունի զբանական իմն . որպիսիք են գըլ ... կամ ... ։ Խորէն . ա . գլ . 15 ։ Մերթ եւս նշանակէ զայն՝ որ զբարեմասնութիւն զուրկ , եւ զպարզանայն ՚ի բանն եւ ՚ի գործս ոչ ունի . որպիսիք են կարգք , եւ անճառելի անձինք ։ Մերթ եւս նշանակէ զայն , որ ոչ է չինեցեալ մարդկային արուեստիւ . եւ բառ այսմ ասի զհրեշտակաց , անբանական անձանց ։

Անբոյր . ի . իւ . ից . իւք ։ || երկիրն , որ սովորութեամբ ոչ է գործեցեալ . կամ հերկեցեալ , ասի անբոյր . Ոսկ . ՚ի Նախնեաց գոհն ։ Իսկ մերթ անդրադարձապէս ասի զարգանալ կուսանաց , որով նշանակի անխարդախ , եւ ոչ գլխացեալն յամենայն ։ Նոնի . ՚ի Գովեստն կուսին ։

Անբորբոքելի . գրի . իւ . աց . օք ։ || արուեստ ոչ վերջացեալ երկիր . ուստի բայքն , որք առանց հերկելոյ զերկիրն բուսանեն , եւ արտաղքեն , ասին ՚ի յանբորբոքելի երկրէ բուսանիլ ։ Նոննի . գԹ ։

Անբուժ . ի . աւ . աց . օք ։ || անդօր , կամ անկար . կամ նուաստազգայն . Թուոց . 13 . 19 ։ Եւ Եսայ . 58 . 4 ։

Անբնաւոր . ի . իւ . ից . իւք ։ || անբնաւորական . կամ անմերձենալի . կամ անմխիթարելի ։ Նոննի . գՂ ։

Անբնական . կամ անբնաւորք . աց . օք ։ (անձեռնակերտ) || անշօշ , կամ նուրբ եւ Թեթեւ . եւ կամ անմարմին ՚ի չերկրաւոր Թանձրամարմին հիւԹոյ , որպիսիք են երկնային մարմինք . եւ այլք նմանք ։

Անբնօս . ի . իւ . ից . իւք ։ || անհնարաւոր , որպիսիք են աստ եւ ուսուցանել բանք , եւ այլք նմանք ։

Անբոյծ . ի . իւ . ից . իւք ։ || անսնունդ . կամ անբուժելի . կամ անհաղորդ ։ Նոննի . Լ ։ Մերթ եւս անդարմանելի ։

Անբուժելի . (նախդրբիւ հոլովի ։) || անբուժ . կամ ոչ բուժանելի . կամ անդարմանելի . եւ անմխիթարելի ։ Նոննի . իբ ։ Մերթ եւս նա , որ զկեղեցեալ է ՚ի բժշկել բուժել , ասի անբուժելի ։

Անբաղ . ի . իւ . ից . իւք ։ || անձնամերձման . կամ ոչ բաղդատեցեալ . կամ անբաղդատաւոր կամ ոչ ունող զբաղդատութիւն ։

Անբաղդ . ի . իւ . ից . իւք ։ || ոչ ունող ըղ բաղդ . որ առաւ ոչ հանդիպի ըղձալին . ըստ պատահման . եւ կամ Թշուառ ։

Անբաղդատ . ի . իւ . ից . իւք ։ || անհամեմատ . կամ անյարմար ։

Անբաղձալ . ի . իւ . ից . իւք ։ || պարզ բան .

կամ պարզ գերբանական . որ ոչ է յատկանիշ կոչեցեալ , եւ բաղդատեցեալ յօդիւ , որ դի մարդկային սառոյ , ասի անբաղդատ . զոր օրինակ . քաղ . ծառ . խն . ջուր . եւ այլն ։ Եւ զխնդրածանական անբաղդատօքն կոչեն բաղդատ . որ բաղդատեցեալ , եւ ստորին կոչեցեալ յօդիւ . որպէս , քաղաքն . ծառն . խնդութիւն , ջուրն , եւ այլն ։

Անբաղդատ . կամ անբաղդատք . ի . իւ . ից . իւք ։ || ոչ բաղդատեցեալ . այլ պարզ . որպիսիք են պարզ ասացեալք . որք իբրեւ զմեծ մասունս ՚ի բաղդատութիւն , բաղկացուցեալ պատճառս ըմբռնման , ուստի պարզ ասացեալ . որք անմասն են յայսպիսի բաղկացութեան , կոչին անբաղդատք . իբր Թէ ոչ բաղդատեցեալք , եւ յօդեալք ։

Անբաժանելի . ի . իւ . ից . իւք ։ || Մերթ նա նշանակէ զնա , որ զոյգս բաժանէ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զանբաժանելին . որ զայն , զոր ոչինչ բաժանէ , կամ միաւորէ ։

Անբան . ի . իւ . ից . իւք ։ || ոչ ունող ըզ բան . որ ոչ ունող զգիտութիւն խօսելոյ . կամ խորհելոյ . որք են անասունք ։ Սաղմ . 48 . 21 ։ Մերթ եւս նշանակէ զոչ խօսօղն բառ կամ ունի բանականութիւն . կամ զյիմարն , եւ զանմիտն ։

Անբանաւոր . ի . ու . աց . օք ։ || գործն , կամ բանն , եւ այլք նմանք՝ որք են առանց պատճառի եւ բանի , կամ ընդդէմ խելաց , կամ անպատշաճ , ասին անբանաւոր ։

Անբասիր . (նախդրբիւ հոլովի . կամ ընդ բայի շարադրի սաստկել . անբասիր ասանել .) || որ անմեղադրելի ասանել . կամ ոչ գտնել զպատճառս մեղադրութեան ՚ի վերայ ուրուք ։ Ղամբրոն ։

Անբարբառ . ի . իւ . ից . իւք ։ || անձայն . կամ առանց խօսից . կամ անմռունչ ։ 2 . Մակ . 3 . 29 ։

Անբարեխառն . նի . իւ . ից . իւք ։ || այն՝ որ ոչ է բարեխառնեցեալ , եւ միջնակացեալ , կամ չափաւորեցեալ , ասի անբարեխառն ։

Անբարեկարգ . (նախդրբիւ հոլովի ։) || ոչ ըստ բարւոք կարգի . կամ ոչ ըստ կարգաւորութեան ։ 2 . Տիմ . 3 . 3 ։

Անբարեհամբաւ . ի . իւ . ից . իւք ։ || ոչ ունող զբարի համբաւ . կամ ոչ ունող զհամբաւ բարութեան , կամ ոչ արժանի զբարիս ։ Եւ կամ որ ՚ի փորձիւ ոչ է գտեցեալ բարի . այլ անարգ ։

Անբարի . (նախդրբիւ հոլովի .) || ոչ բարի . կամ վատթար . կամ անպիտան . կամ չար . կամ չար ։ Եզեկ . 16 . 29 ։ Եւ Եզեկ . 20 . 25 ։

Անբարտաւան . ի . իւ . ից . իւք ։ || անհպարտ . կամ որ ունի զխոնարհութիւն եւ զհեզութիւն ։ Եփես . 4 ։

Անբարւոք . (նախդրբիւ հոլովի .) || անվայելուչ . կամ անվայելական ։ Իմաստ . 19 . 16 ։ Մերթ եւս նշանակէ զայն որ չէ բարւոք ։

Անբաւ . ի . իւ . ից . իւք ։ || Մերթ նշանակէ

անհուն. կմ անչափ. կմ անթիւ. կմ անհամար. և կմ այն՝ որոյ ոչ սկիզբն երևի, և ոչ վախճանն: ռամկ. հուն չունօղ. կմ հէտադուզ: Յօբ. 8. 7: և 41. 21: Երեմ. 2. 6: Դիւրձեռն. անբաւելի, կմ անպօրելի. կմ անկաբելի. և կմ անհնարին: ԱՀգոբ.

Անբաւութիւն. թեան: || անհնութիւն. կմ անչափութիւն. կմ անհամարութիւն. կմ յոյժ բազմութիւն: Խորէն. Բ. գլ. 78:

Անբեր: (Նախդրիւ հոլովի.) || ոչ բերօղ ինչ. կմ անպտղաբեր, և կմ անարգասաւոր: Յմ օրէն:

Անբիծ: || տես զԱմբիծ: Առակ. 10. 8: և 14. 2: Ա. Պետ. 1. 19:

Անբծութիւն. թեան: || տես զԱմբծութիւն: Նարեկ. 'ի գովեստն:

Անբնակ. ի. աւ. աց. օք: || ոչ ունօղ զբնակութիւն. կմ ոչ բնակօղ: իսկ մերթ այն՝ ուր ոչ գոյ բնակութիւն. կմ ուր ոչ լինի բնակիլ. կմ անշէն. և կմ անապատ: Խորէն. Ա. գլ. 13: և Յմ օրէն:

Անբոկ: || տես զԱմբոկ:

Անբոյժ. կմ անբուժ: (Նախդրիւ հոլովի.) || անբուժելի. կմ անբժշկելի. և կմ անդարման:

Անբովանդակելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անպարունակելի. կմ անպարփակելի. կմ անպարագրելի. և կմ անըմբռնելի: 'ի Ճշ՛ինոցն:

Անբորբոք. ի. իւ. ից. իւք: || անբորբոքելի. կմ անարծարծելի. կմ որ ոչ կարէ վառիլ:

Անբոցակէզ: (Նախդրիւ հոլովի.) || որ ոչ կիզանի 'ի բոցոյ. կմ զոր ոչ է կիզեալ բոցն, և կմ անկէզ: 'ի շարականսն:

Անբուն: (Նախդր.) || ոչ ունօղ զբուն. կմ անբնակ: իսկ մերթ անբնական, կմ անհարազատ. և կմ օտար: Հռոմ. 11. 24: և Լամբր:

Անբռնադատ. ի. իւ. ից. իւք: || ոչ բռնադատօղ. կմ ոչ բռնադատեցեալ. կմ անբռնադատելի. և կմ որ է առանց բռնադատութեան:

Անգ: || տես զՅանգ. Տօբ. 6. 12: Երեմ. 32. 7:

Անգամ. (չափական. և մերթ մակբայ.) || հարուած. հեղ. և ըստ այսմ վարի ընդ թուականս անուանց, ըստ այսմ, միանգամ. երկիցս անգամ. քանիցս անգամ. և այլն: իսկ մերթ նշանակէ. Եւս. կմ նաև. կմ իսկ. կմ արդարև, զոր օրինակ. Եւ հաց անգամ չժամանէին ուտել. զի և հաց ևս: Մարկ. 6. 31: Մինչև բառնաբառ անգամ խոնարհեցաւ. զի մինչև բառնաբառ ևս: Գաղ. 2. 13: Ջի և թաղել անգամ չէին բաւական. այսինքն զի և թաղել իսկ: Իմաստ. 18. 12. Կօշիկս անգամ ոչ առի. զի կօշիկս իսկ: Նարեկ. ՂԳ:

Անգայթ: (Նախդրիւ հոլովի.) || անգայթակղ. կմ անսայթաք. զի նա, որ ոչ է գայթակղեալ. կմ որ ոչ սահի. և կմ ուր ոչ լինի գլորումն: Լամբրօն:

Անգայթակղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || նոյն ընդ վերնոյն: Լամբրօն:

[illegible]. ի. իւ. ից. իւք: || Նօսր. կամ [illegible], որպիսի է թեթև ամպն. օդ. ջուր, հուր. և նմանիք սոցա. 'ի Գիրս Գրիգ. Տղ.: իսկ մերթ անխիտ. կմ խոշոր. կմ թոյլ, և կակուղ. և այս առի զնիւթական իրաց, որոց մասունքն են ցանցառ. որպիսիք են. բամբակ. բուրդ. սպունգ. և նմանիք սոցա. որոց ներհականքն կոչին խիտ, և հոծ. որպէս է քար. երկաթ. և այլն: 'ի Գիրս Պորփիւրի. Նուաղերգութ: իսկ մերթ զատուից, ղձայնից. և զնչմանց. որք մեղմ և թոյլ հնչեն: 'ի հին Քերակ: Դիտէ՝ 'ի տաղաչափական արուեստի անգայտ կոչէ երկավանկ բառն. որոյ երկոքին վանկքն իսկ են սուղք. զի կարճք՝ ըստ հնչման, որպիսի են սոքա: Եօնք. Երեօս. Բիւրօս. Նոմոս: 'ի հին Քերականն:

Անգայտանամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդ. միջ.) || անօսրանալ. կմ նրբանալ. կմ ցանցառանալ. և կմ թոյլ և կակուղ լինել. և ըստ այսմ առի անգայտանալ ձեան. ամպոյ. ջրոյ. բամբակի. բրդոյ. կմ հնչման: ռամկ. Բարկնալ. կմ սէյրէկնալ. և կմ թուլնալ: 'ի Գիրս [illegible]:

Անգայտութիւն. թեան: || անօսրութիւն. կմ նրբութիւն. կմ ցանցառութիւն. կմ թուլութիւն. կմ կակղութիւն: 'ի Գիրս [illegible]:

Անգանեմ: || տես զԸնկանեմ:

Անգանուրդ: || տես զԱնգուրդ:

Անգեղ. ի. իւ. ից. իւք: || ոչ ունօղ զգեղեցկութիւն. կմ տգեղ. և կմ զազրագեղ:

Անգեղեցկագիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || ոչ ունօղ զգեղեցիկ գիրս. կմ անբարեձև: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]:

Անգեմ: || տես զՅանգեմ: Լամբրօն:

Անգերազանց: (Նախդրիւ հոլովի.) || ոչ գերազանցօղ. կմ որ ոչ կարէ գերազանցեալ լինել:

Անգէտ. գիտի. աւ. աց. օք: || ոչ գիտօղ. կմ տգէտ. և կմ անմիտ: ռամկ. չգիտցօղ. կմ տխմար, և կմ պէօն: Ծննդ. 20. 4: Իմաստ. 14. 18: իսկ երբեմն ներգործականն առեալ զկրաւորականին վարի իբրև զմիջին. և նշանակէ ոչ գիտելով. կամ անգիտութեամբ. և կամ միամտութեամբ. և ըստ այսմ առի յանգէտս ընդունել. հարկանել. խօսել, և այլն: ռամկ. չգիտնալով: Իմաստ. 18. 19: Եբր. 13. 2:

Անգիծ. գծի. իւ. ից. իւք: || ոչ ունօղ ըզգիծ, կմ ոչ գծագրեալ. և կամ անգիր: տես և զԱնգծելի:

Անգիտակ. ի. աւ. աց. օք: || ոչ գիտօղ. կմ անգէտ, կմ անտեղեակ. և կմ անփորձ: 'ի Ճառս հարց. ԺԷ:

Անգիտանամ. ացայ. ացիր. անալ: (Չէզոք.) || անգէտ լինել. կմ ոչ գիտել. կմ տգիտանալ: ռամկ. չգիտնալ. կամ շուարիլ [illegible]: Թագ. 12. 11: Իմաստ. 12. 10:

Անգիտութիւն. թեան: || տգիտութիւն, որ է պակասութիւն գիտելեաց. կմ անտեղեկութիւն. և կմ տխմարութիւն: Ղևտ. 5. 18: Առակ. 24. 7:

Անգիր: || ոչ ունօղ զգիր. կմ յորում ոչ է գրեալ գիր ինչ. կմ անդրոշմ. և կմ անտիպ: և ըստ այսմ առի, անգիր թուղթ. կմ դրամ. ռամկ. Գիր չունօղ. կմ չէգրուած: Յօբ. 42. 11: իսկ մերթ՝ առանց դրոյ առեալ

գեալ. կմ միայն աւանդութեամբ պատմեալ ։ ռամկ. առանց գրելու. և ըստ այսմ ասի՝ անգիր զրոյց. բան. և այլն ։ Խորէն. ա. գլ. 5 ։ Երբեմն ևս անգիր կոչի այն, որ ոչ է գըրեալ՝ ի տեղւոջ իմիք ածաշունչ գրոց. կմ ՚ի մէջ գիրս ոչ կայ. կմ ածաշունչ գրովք ոչ ցուցանի ։ ռամկ. գրէ մէջ չեղած ։ Կիւրղի Եզեկ. ժդ ։ և Երեմ. մեկնութեան ։ Դրմն՝ անգիր կոչի՝ անտեղեակն գրոց. կմ որ է առանց դպրութե. և ըստ այսմ ասի, ՚ի ճառս ինչ. տացեն զթուղթն ցայր մի անգիր ։ ռամկ. կարդալ չգիտցող ։

Անգիւտ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ այն, որ ոչ ունի զգիւտ. կմ անգտանելի ։ ռամկ. չգտնուող ։ Յբ որդի ։

Անգծելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ ‖ անգրելի, կմ անծրելի ։ Իսկ մերթ՝ այն, որ ոչ կարէ զգիծ ինչ կամ զնշան ինչ ընդունել. և տպաւորել ՚ի կարծր իրաց. որպիսի է այս ղովատին զլանձն ։ Նարեկ. զդ ։

Անգղ. անգեղ. եղբ. եղաց. ղք ։ ‖ է թռչուն ինչ մեծ և գազանաբարոյ, կորակտուց, և մեծամարմին. նմանեալ ՚ի բազում արծըւոյ ։ Բնութբ է սաստիկ գիշախանձ. վս որոյ և մշտագնաբար յարձակի ՚ի վն նեխեալ դիականց, ոչ խնայելով և ի գէշս տեսակին իւրոյ ։ Բայց ոչ մերձենայ ի շաղիղս հարեալս ՚ի թունաւոր սողնոց. զոր ճանաչէ ՚ի հոտոյն ։ Քանզի ունի զհոտառութի սրագոյն յոյժ, մինչև առնու զհոտ գիշոյ ՚ի հեռուստ հարիւր մղոնաւ. կմ ևս առաւել՝ հինգ հարիւրաւ. վս որոյ և յաճախ հետամտաւ լինի պատերազմական զօրաց. և բազում աւուրբք յառաջ՝ ճախր առնու զտեղեաւ կոտորածին, առ ՚ի յարձակիլ ՚ի գիշատութիւն դիականց անկելոց ։ Այլ ընդդէմ սմա՝ գեր ՚ի վերոյ զարչի յանուշահոտութէ. ուստի և բացէ ի բաց հալածի ՚ի գիշէն, որ օծեալ իցէ անուշահոտ իւղովք ։ քանզի մահաբեր են նմա հոտաւէտութիւնք իւղոց. որք և կենսատու՝ զարշահոտութե գիշոց ։ Զայս թռչուն յոյնք կոչեն կիփս. և լատինք վուլդուռ. իսկ տաճիկք ախպապայ ։ Ղեւ. 11. 14 ։ Յոբ. 15. 23 ։ և 28. 7 ։ և 39. 27 ։

Անգոհ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ ոչ գոհացօղ. կմ անշնորհակալու. և մերթ տժգոհացօղ. կմ տրտնջօղ ։

Անգոյ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ այն, որ ոչ գոյ, կմ ոչ ունի զգոյութի. և ըստ այսմ խաւարն կոչի անգոյ. ըստ որում է պակասութի լուսոյ ։ ՚ի ծամագիրս ։ Եւ արալէզն. կմ եղջերաճաքային. ըստ որում ոչ ենթակայանան իրողութե. այլ լոկ զանուն ունին ։ ՚ի Գիրս Գրիգոր ածաբանին ։ Իսկ մերթ գոյականաց վարեալ մանաւանդ ըստ յոգնականին, նշանակէ զոչէան, կմ զոչինչն, և ըստ այսմ ասի՝ զանգոյսն ՚ի գոյ ածել. կմ յանգոյից ստեղծանել. և այլն ։ ռամկ. չկայ, կմ չեղ ։ Նարեկ. խթ ։ և ՚ի շարականս ։

Անգոսնեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) ‖ ունայն առնելով եպերել. կմ ծաղր առնելով խոտել. կամ պախարակել. կմ քամահել. կմ արհամարհել. և կմ առ ոչինչ համարել ։ Յոբ. 19. 14 ։ Երեմ. 3. 20 ։ Ղուկ. 16. 14 ։

Անգործ. ի. աւ. աց. օք ։ կամ իւ. ից. իւք ։ ‖ ոչ ունօղ զգործ, կմ դատարկ ։ ռամկ. բան չանօղ. կմ չըլանող ։ Առակ. 1. հոփ. ժը ։ Իսկ մերթ տարագործ. և ըստ այսմ ասի. անգործ լինել շնորհաց. կմ անգործ մնալ մեքենայից դիւէին. և այլն ։ ռամկ. պօշ, կմ ֆուճ. Լոմբրոծ ։ Դրմն՝ ոչ գործեալ. որով մերթ նշանակի ոչ արարեալն. կմ ոչ իրագործեալն. և կմ այն, որ տակաւին գործով ոչ է կատարեալ, այլ է ՚ի զօրութե. որպիսի են խորհուրդք ՚ի գործոց մարդկան ։ Սաղմ. 138. 16 ։ Իսկ մերթ ոչ յօրինեալն արուեստիւ, կմ զոր չեն ես տաշեալք, կամ կոկեալք. և կամ աշխատասիրեալք ։ ռամկ. չշինած ։ և ըստ այսմ անգործ կոչեցան քարինք տաճարին, ըստ որում էին անտաշք. այս ոչ տաշեալք ՚ի շարելն ՚ի յորմն ։ 3. Թագ. 6. 7 ։ Երբեմն ևս ոչ վարեալն, կմ ոչ հերկեալն ։ և ըստ այսմ ասի երկիր անգործ ։ Խորէն. բ. գլուխ. 45 ։ Դրմն՝ անգործելի, կմ անկատարելի. և ըստ այսմ ասի մտածել զանգործ բանս, ՚ի Վարս հարց. Բ ։ Երբեմն ևս անվարելի, կմ անհերկելի, և կմ կորդ ։

Անգութ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ոչ ունօղ զգութ, կմ անագորոյն, կմ անողորմ, և կմ խստասիրտ. ռամկ. ողորմ ։ 2. Տիմ. 3. 3 ։

Անգուշեմ ։ ‖ տե՛ս Անկուշեմ ։ Աճգոմ ։ և ՚ի հին պատճէնս ։

Անգուրդ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ կատարումն, կմ աւարտումն. կմ լրումն, և կմ վերջաւորութի ։ Զի ծագի ՚ի բառէս անգ. որ է աւարտ. կմ վերջ. և ՚ի մասնիկանէս ուրդ, որ է ումն. որգոն. խառնուրդ. այ խառնումն ։

Անդ. ոյ. ով. ոց. ովք. կամ ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ տեղի ՚ի բացլի զոր հերկեն և սերմանեն, զոր և կոչեմք արտ ։ ռամկ. բառոյ ։ Ծննդ. 27. 27 ։ Եզեկ. 22. 5 ։ Դրմն՝ նշանակի սովոր անդեայն. զնախիրն. կմ ջոկն ոչխարեաց. և ըստ այսմ վարիսեռականն կմ բացառական անդր. զի փոխկ ասելոյ՝ զուարակ յանդեոյ, ասի՝ յանդոյ Ղեւտ. 4. 3 ։ և 22. 19. և 21 ։

Անդ. ի. իւ. ից. իւք. կմ ով ։ ‖ անթ, կմ անութ ։ ռամկ. ... , ըստ այսմ ՚ի Վարս հարց. ժդ. Եդ զանեարդն ՚ի նեղքոյանդի իւրոյ ։ և ՚ի իդ. առի. Յերկուս անդս մնացեալ երանելւոյն՝ բարձին զնա ։

Անդ ։ (Մակբայ տեղւոյ.) ‖ անդէն. կմ յայնմ տեղւոջ ։ ռամկ. հոն, կմ հոդ ։ Ծնն. 2. 8. և 12 ։

Անդադար ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ոչ ունօղ զդադար. կմ ոչ առօղ զհանգիստ, կմ որ մշտ է ՚ի գործս ինչ. և կմ անհանգիստ ։ Սաղմ. 123. 5 ։ 2. Պետր. 2. 14 ։ Այսպէս և Աղուէ. 26. 28. անդադար կոչի լեզուն, որ ոչ դադարի ՚ի բամբասողութենէ ։

Անդադար ։ (Մակբայ.) ‖ առանց դադարելոյ. կմ շարունակաբար. և կմ հանապազ ։ ռամկ. փաղձայ ։

Անդամ. այ. ով. անդամք. կամ անդամունք. ոց. ովք: || մասունք մարմնոյ կենդանւոյն. որգան. ձեռք. ոտք. և այլք նմանք: Եւ մինչ ասի, անդամ անդամ յօշել, կամ հատել. և այլն. իմանի, զիւրաքանչիւր մասն մարմնոյ կենդանւոյն 'ի միմեանց զատել: Ելից. 29. 17. և այլն: Մերթ և անդամ ասի՝ մասն պարբերութեան միոյ բանի:

Անդամաթիւ. թուէ. իւ. եց. իւք: || յօշեցեալ. կամ հարեցեալ անդամք մարմնոյ կենդանւոյ զենեցելոյ: զի մինչ մասունք մարմնոյ՝ բաց 'ի գլխոյն. ըստ խաղլիցն կրծ բանին. որգան. ոտն. բազկն. և այլքն. նոյնք կարատեցեալքն ասին անդամաթիւք. ք, անդամք, որք կարեցմամբ անկեալ են 'ի թիւ: Ծննդ. 15. 11: Ղեւտ. 8. 20: և Եզեկ. 24. 4:

Անդամալոյծ. լուծի. իւ. եց. օք: || այն, որոյ անդամք, և ջիլք մարմնոյն 'ի շարժողական ուժգնութենէ լուծեցեալք, և պատեցեալք են, մինչ որոյ ոչ կարէ շարժիլ: 3. Մակ. 2. 10: և Մատ. 4. 24:

Անդամախեղութիւն. թեան: || խեղութիւն անդամոց. ք, արատաւորութիւն. որպէս յարժամ ձեռքն կծկի. կամ գօսանայ. և կամ ոտքն ախտանայ. կամ կաղայ. կամ բեկանի. և այլն:

Անդամանդ. կամ ադամանդ. ի. իւ. եց. իւք: || է անուն ազնիւ ականակապուտի. և գծուծապատեկելի. և է բառ յունական, որ ստուգաբանի անյաղթելի. ք որ ոչ բեկի կռանով. բայց ջերմ արեամբ նոխազի՝ ասեն լուծանել զայն: ուամկ'. Էլմաս կոչի: Ամովս. 7. 7. և 8: Եւ գրեալ է. զի գոյ տեսակ մի անդամանդի. զորմէ ասեն. թէ հանգոյն մագնիսի քարշէ յինքն զերկաթ. և վասն այսորիկ ոմանք զբառս անդամանդ կարծեցին նշանակել զմագնիսն, որ է [illegible] քարի:

Անդամանդեայ. կամ ադամանդեայ. էի. իւ. եց. իւք: || անդամանդեղէն. ք որ է յանդամանդէ. այս է յէլմաս քարէ եղեալ. կամ շինեցեալ: Երեմ. 17. 1: և Ամովս. 7. 7:

Անդամատ. ի. իւ. եց. իւք: || անդամահատ. ք որոյ անդամն հատեցեալ է. կամ պակասեալ:

Անդանդաղ. ի. իւ. եց. իւք: || ոչ դանդաղող. ք ոչ հեղգ. և ոչ ծանծրացող. և ոչ յամր շարժող. կամ անյապաղ. Առակ. 6. 11:

Անդանօր. (մակբայ տեղական.) || անդէն. կամ յայնմ տեղւոջ:

Անդաստան. ի. աւ. աց. օք: || արտորէից տեղի. կամ դաշտ, ուր գոն այգիք. և արտորայք. և ծառք: 1. Մնաց. 16. 32: և մերթ նշանակէ գիւղ. կամ գաւառակ. Մարկ. 16. 12: Եւ մինչ ասի անդաստան օրհնել. կամ յանդաստան ելանել. իմանի՝ կիւրիկէոսաց և քահանայից պարառնլով կանոնին. և շրջելով ի չորս կողմն աշխարհի օրհնել: Եւ այս կոչեցաւ անդաստան. զի 'ի հնումն արտաքոյ եկեղեցւոյն ելեալ գնային յանդաստանս, և անդ առնէին զայսպիսի հանդիսութիւնս:

Անդաստիարակ. ի. աւ. աց. օք: || այն, որ ոչ է խրատեցեալ. կամ ոչ կրթեցեալ. և կամ ոչ վարժեցեալ. և կամ անկիրթ:

Անդատ. ի. իւ. եց. իւք: || ոչ դատեցեալ. կամ ոչ քննեցեալ. կամ ոչ փորձեցեալ. Նորէկ. կեա:

Անդատապարտ. ի. իւ. եց. իւք: || ոչ անող զտեղի մեղադրութեան. կամ անարատ. և կամ չունող զպարտ. զի լինիցի դատեցեալ. և կամ ոչ անկեալ ի անիծիւք. և դատապարտութեան:

Անդարձ. ի. իւ. եց. իւք: || տեղին. կամ ճանապարհն, ուստի ոչ է հնար յետս դառնալ, ասի անդարձ. որպէս 'ի կենանս յայս. յորում գնամք կեանք, ոչ յետս դառնալ կեանն անցեալ: Յոբ. 16. 23: Մերթ և նշանակէ զոչ դարձօղն 'ի մեղաց. կամ զանզղջողն:

Անդեակ. դեկի. աւ. ագ. օք: || (է անուն նուաղական:) և նշանակէ՝ անդ, կամ այգի. կամ պարտէզ:

Անդեայ. դեւոյ. ով. ոց. ովք: կամ եց. իւք: || նշանակէ զնոխս եօթուց. եզանց. երինջոց, և զուարակաց: Ծննդ. 18. 7: 1. Թագ. 15. 9: Սաղմ. 143. 14: Ողբ. 2. 7: Յովէլ. 1. 18: Մերթ և նշանակէ զանդաստան. կամ զարօտօրայս: Նորէկ. ղթ:

Անդեղայ. կամ անթեղայ. ի. իւ. եց. իւք: || դեղթափ. կամ թիւնահալած դեղ: Լամբրոն:

Անդէզ[illegible] եց. իւք: || անդաստան. կամ ագարակ: 1. Թագ. 5. 6:

Անդէն. (մակբայ տեղական:) || 'ի նմին տեղւոջ. կամ անդանօր. ուամկ'. նոյն տեղը: և մերթ իսկոյն. կամ վաղվաղակի. կամ նոյն ժամայն: Գործ. 13. 11: Յովհ. 1. 24: և 1. Յոհ. 3. 14:

Անդէորդ. ի. աւ. աց. օք: || նախորդ. այ արածող նախրաց, և անդէոց: Խորէն. ը. գլ. 34:

Անդէպ. (նախդրիւ հոլովի.) || անյարմար. կամ անպատշաճ. կամ իր՝ որ ոչ է 'ի դէպ, և պատեհ: Առակ. 22. 6: և 3. Մակ. 2. 6:

Անդէ՛պ. (միջարկութիւն զզուանաց.) || անպատեհ. կամ վայ:

Անդժուարանալի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || բանն զոր ոք 'ի յիմանալն ոչ դժուարանայ. կամ ոչ կրէ զդժուարութիւն. ասի անդժուարանալի. կամ դիւրահասկանալի, և դիւրահասանելի. Սոկր. 1. հար. ծէ:

Անդժրելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || իր, որ ոչ կարէ ներել. կամ տալ. կամ խարդախել. կամ անուրանալի: Լամբրոն:

Անդիմաճառելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անհակառակելի. կամ անընդդիմանալի, կամ անհակաճառելի:

Անդնդային. ըի. ըիւ. եց. իւք: || յան-

[illegible] 'ի խորս ։ [illegible] Ծ. գլ. 59. [illegible] նշանակէ [illegible] 'ի խորս [illegible]

Անդնդախոր. ոյ. ով. ոց. ովք ։ || [illegible] և կամ այն, որ է [illegible] անդնդոց [illegible] ։

Անդնդայինն. այնոյ. ով. ոց. ովք ։ || [illegible] կամ [illegible] կամ [illegible] և կամ [illegible] ։

Անդնդաշրջական. ի. ու. աց. ազ ։ || [illegible] և [illegible] անդնդայնոց, կամ [illegible] [illegible] և [illegible] ։ Նոբէլ. գԹ ։

Անդնդապաշտութ. աւուր. իւ. ից. իւք ։ || [illegible] և կամ [illegible] և կամ անդնդայինն [illegible] կամ անդնդայինն [illegible] ։ Լամբրոն ։

Անդնդասոյզ, սուզի. իւ. ից. իւք ։ || 'ի խորս անդնդոց [illegible] և [illegible], կամ [illegible] ։

Անդնդափոս. ի. իւ. ից. իւք ։ || [illegible] որ շուրջ [illegible] անդնդապաշտ [illegible], կամ [illegible], Տր [illegible], [illegible] անդնդափոս ։ Նոբէլ. գԹ ։ [illegible] ։

Անդոյք. (Նախդրիւ հոլովի ։) || [illegible] կամ [illegible] կամ [illegible] կամ [illegible] ։

Անդորր. [illegible] ։ ([illegible]) || [illegible] կամ [illegible] կամ [illegible] և կամ [illegible], և [illegible] կամ [illegible] ։ Սաղմ. 117. 5 ։ և 118. 32. և 45 ։

Անդորրաձայն. [illegible] ։ || [illegible] կամ [illegible] ։

Անդորրանալ. [illegible] ։ ([illegible]) || [illegible] կամ [illegible] կամ [illegible] ։

Անդորրել. եցի. եա. ել ։ ([illegible]) || [illegible] կամ [illegible] կամ [illegible] ։

Անդորրութիւն. թեան ։ || [illegible] կամ [illegible], և [illegible] ։ Ծննդ. 26. 22 ։

Անդուլ. (Նախդրիւ հոլովի ։) || [illegible] կամ [illegible] կամ [illegible] ։ Խորէն. [illegible] ։

Անդունդ. դնդոյ. ով. ոց. ովք ։ || [illegible] և [illegible] կամ [illegible] ։ Եսայ. 15. 5 ։ և Յոբ. 2. 6 ։

Անդուռն. (Նախդրիւ հոլովի ։) || [illegible] կամ [illegible] ։ Մերթ և ա[illegible] նշանակէ [illegible] ։ Խորէն. Բ. գլ. 79 ։

Անդուստ. ([illegible]) || [illegible] ։ Մերթ և նշանա[illegible] 'ի [illegible], կամ 'ի [illegible], կամ 'ի [illegible] ։ Նոբէլ. դԹ ։

Անդպրութիւն. թեան ։ || [illegible], որով ոչ կարէ ոք ուսանել, կամ 'ի [illegible] ։ Ոսկէ. 1. Հարց. [illegible] ։

Անդրադարձ. ի. ու. աց. օք ։ || [illegible] կամ [illegible] կամ [illegible] ։

Անդրանիկ ։ (Նախդրիւ հոլովի. [illegible]) || Նշանակէ մերթ զայն, զոր [illegible], նշանակէ 'ի [illegible] ։ Տր 'ի [illegible] ։ Ելից. 13. 5 ։ Ծննդ. 15. 7 ։ Ղուկ. 1. 15 ։ Յոբ. 3. 11 ։ և կամ անդէն. 1. Սամ. 9. 15 ։ Մերթ և նշանակէ. [illegible] կամ 'ի [illegible] ։ [illegible] ։ Եզեկ. 25. 15. և 31 ։ [illegible] նշանակէ [illegible] ։ Նոբէլ. Է ։

Անդր. ([illegible]) || Նշանակէ [illegible] կամ [illegible] ։ [illegible] Ծննդ. 22. 5 ։ Եւ մերթ [illegible] ։ Ծննդ. 46. 3 ։ Եւ [illegible] 'ի [illegible] և [illegible] ։ 1. Թագ. 20. 22 ։ և 3. Թագ. 19. 7 ։ և [illegible] ։ [illegible] 2. 19 ։ և 1. Թագ. 30. 25 ։ Մերթ և [illegible] 'ի [illegible] կամ 'ի [illegible] ։ 2. Սամ. 3. 4 ։ և 2. 4 ։ և [illegible] ։ Ղուկ. 10. 35 ։ և այլն ։

Անդրադէր. դրի. ու. ալ. աց ։ || [illegible] կամ [illegible] ։ Նոբէլ. գԹ ։ [illegible] Անդրին ։

Անդրադարձ. դաձի. իւ. ից. իւք ։ || [illegible] կամ [illegible] և կամ [illegible] ։

Անդրադարձ. ի. իւ. ից. իւք ։ || [illegible] նշանակէ [illegible] ։ Եւ մերթ նշանակէ, [illegible], կամ [illegible] ։

Անդրադարձումն. դարձման. [illegible] ։ ([illegible]) || [illegible] կամ [illegible] 'ի նոյնն [illegible] ։ Մերթ և նշանակէ, [illegible] կամ [illegible] ։

Անդրադարձութիւն. թեան ։ || [illegible] կամ [illegible] 'ի նոյն [illegible], և կամ 'ի նոյն [illegible], մինչ ոք [illegible] ։

Digitized by Google

և անդրէն 'ի նոյն տեղի դառնայ. և կամ ափանի յեկեղէ բառէ, և յառաջանայ. և անդրէն դարձեալ 'ի նոյն բառ երկրէ ըղ բանն, առի անդրադարձութիւն անուանել: Նարէկ. իէ:

Անդրանիկ. րանկի. աւ. աց. օք: || Նախա ծին, զի յառաջ քան զայլս ծնեցեալ. Ծննդ. 4. 4: կամ նախկին ծնեալ. թէ և զկնի այնր ոչ եղեն այլք ծնեալք: Ղուկ. 2. 7: Իսկ Կողոս. 1. 15. ուր ասի, անդրանիկ ամ արարածոց, իմանի՝ յառաջքան զամենայն արարածս ծնեալ. զի 'ի յաւիտենից:

Անդրանկածախ. ի. իւ. եց. իւք: || կատարող, կամ սպառօղ անդրանկաց:

Անդրանկածին. ծնի. ծնաւ. աց. օք: || Նախկին զաւակի ծնօղ. կամ ծնօղ անդրանկի: 1. Թագ. 6. 7: Երեմ. 4. 31:

Անդրանկարար. ի. իւ. եց. իւք: || անդրանկացուցանօղ. կամ անդրանիկ առնօղ: Նարէկ. գլ:

Անդրանկութիւն. թեան: || Նա որ ունի զառաջին եղումն ծննդեանն յարգանդէ մօրն, առի ունել զանդրանկութիւն. որ է նախապատուականութիւն իւն: Ծննդ. 25. 32:

Անդրանցումն. մանն. մամբ. անց. ամբք: || յայնկողմն անցանել. կամ յառաջ ընթացումն. մերթ եւ գերազանցումն:

Անդրավարտիք. եաց. եօք: (անեզական.) || վարտիք, զոր 'ի վերայ հանդերձիցն ագանէին. զի երկրորդական վարտիք. որ 'ի հնամ օրէնի 'ի գործ ածիւր: Ելից. 39. 27:

Անդրավարտիկ. տկի. աւ. աց. օք: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Անդրափոխեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || 'ի միոյ կողմանէ 'ի միւս կողմն փոխել. կամ անդրափոխել:

Անդրաքայլեմ. եցի. եալ. ել: (Չէզոք.) || 'ի միոյ կողմանէ գետոյն, և կամ այլոյ տեղւոյ, 'ի միւս կողմն անցանել, և գնալ:

Անդրդուելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անշարժելի. կամ անսասան. կամ անխախտ. և կամ հաստատուն:

Անդրդուութիւն. թեան: || անշարժութիւն. կամ անխախտութիւն. կամ անսասանութիւն:

Անդրէն. (տեղական մակբայ.) || նշանակէ՝ վերստին անդր. զի յորժամ ոք 'ի տեղւոջն, ուր յառաջագոյն էր, վերստին դառնայ անդր, ասեմք՝ անդրէն դարձաւ: Սաղմ. 9. 18: և Ղուկ. 8. 37. և 40. Իսկ մերթ է մակբայ կրկնական, և նշանակէ, վերստին: Յոբ. 6. 1: և Ղուկ. 23. 21: Իսկ Գործ. 11. 11. նշանակէ նոյն ժամայն. կամ իսկոյն:

Անդրժելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անդժ րելի. կամ աններնդելի. կամ անխարդախելի.

Անդրք. կամ անդրեք. եաց. եօք: || այսու կէս փայտեայ. կամ քարեայ. և կամ յայլ

մէ նիւթոյ քանդակեալ յանուն ուրուք. և կամ ըստ նմանութեան ուրուք. զոր կանգնեն ուրեք. Խորէն. ա. գլ. 7:

Անդրիագործ. ի. աւ. աց. օք: || իբրև զանդրիս, և զպատկերս արձանեայս գործեալ և շինեալ. որպիսիք են քանդակեալ պատկերք. որք 'ի ձև կենդանեաց կերպարանին, և այսպիսիք էին ցուլքն. կամ եզինքն. զորս եա քանդակել սաղոմոն: Նարէկ. 'ի գովեստ առաքելոց:

Անդր քան. (նախադրութիւն. որ խնդրէ ըղ հոլովն հայցական.) || զոր օրինակ, անդր քան զծովն. զի ծովէն անդին:

Աներեր. ի. իւ. եց. իւք: || անվախճան, կամ անսպառ. կամ անվերջանալի:

Աներկրանալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || որ ոչ կարէ երկրել և վերջանալ:

Անել. (Նախադրիւ հոլովի.) || աներկանելի. զի տեղին այն, կամ ճանապարհն՝ յորմէ, կամ ընդ որ ոչ ոք կարէ ելանել: Եւ մերթ նշանակէ զայն, որ զելս ոչ ունի:

Աներդ. ի. իւ. եց. իւք: || ոչ եղեալ, կամ ոչ ստեղծեցեալ. և առի զԱՅ, որ ոչ է եղեալ յումեքէ, այլ է ինքն գոլն. և ըստ այսմ է անյեղանական: Մերթ եւ նշանակէ զոչ եղեալն ուրեք. կամ զայն, որ ոչ գոյ, և ոչ գտանի. և ըստ այսմ ունի զյոդնական: Խորէն. գ. գլ. 62:

Աներևակերտ. ի. իւ. եց. իւք: || յանեղէն ԱՅ կերտեցեալ: Նարէկ. ղզ:

Աներևակից. կցի. աւ. աց. օք: || զի բնութիւն նոյն ընդ աներևին, և այս առի զորդւոյն ԱՅ, և կամ զհոգւոյն սրբոյ, որք անձամբ միայն զանազանին. և բնութիւն նոյն են ընդ Հօր:

Աներևաշէն. շինի. իւ. եց. իւք: || շինեցեալ 'ի յանեղէն. զի յԱՅ յարարչէն:

Աներևծ. ի. իւ. եց. իւք: || աներծանելի. կամ անապական: 1. Տիմ. 1. 17: և այլն:

Աներծութիւն. թեան: || անապականութիւն. կամ անարատութիւն. Իմաստ. 2. 23:

Աներ. ոյ. ով. ոց. օվք: || հայր հարսին՝ առի աներ փեսային: Ծննդ. 31. 20: Բայց մինչ առի՝ աներ լիբանանու, յայնժամ բառս աներ նշանակէ առել երկրորդ. կամ գերի. վասնզի այն մասն լիբանանու, որ հայի յարևելս, և ձգի 'ի հարաւոյ առ հիւսիս, կոչի գեր լիբանան. կամ երկրորդ լիբանան. որ յունարէն առի, անթիլիբանոս: 2. Օրէն. 1. 7: և 11. 24: ուր և 2. Օրէն. 3. 25. կոչի նոյնն երկրորդ լիբանան, որ նոյն էր թէ ասիցիւր՝ աներ լիբանանու. Իսկ Յես. 1. 4. նոյնն կոչի լիբանաններ. իբրու թէ ասիցէ. լիբանան՝ եր. զի լիբանան երկրորդ:

Աներաժշտագոյն. գունի. իւ. եց. իւք: || անյարմար. կամ անհամեմատ. և կամ առանց քաղցրութեան:

Աներաստ. ի. աւ. աց. օք: || ապերախտ. զի ըրբ. կամ անձնարձակ. կամ անզուսպ. կամ անսանձ: Նարէկ. ծզ:

Աներբ. ի. իմ. (անյողդողական։) || անժամանակ. կամ որ ոչ է 'ի ներքոյ ժամանակի։

Աներեկ. ի. իմ. իւ. իւք։ || օրն այն որ ոչ ունի զերեկոյ. կամ ոչ երեկոյանայ. կամ մշտնջենաւոր. և կամ անեղը։

Աներեկոյանալի. ւոյ. եաւն. եաց. եօք։ || օրն այն. որ ոչ ունի զերեկոյ. կամ որ ոչ երբէք երեկոյանայ։

Աներևակ. ի. աւ. աց. օք։ || անյայտ. կմ գաղտնի. կամ աներևելի. և կամ որ ոչ է մեծ կամ երևելի ոք, այլ նուաստ, և աղքատ։

Աներևակի. (Նախդրբմ հոլովի։) || Նշանակէ զաներևոյթն. կամ զաներևելին. որպիսիք են անմարմինքն։ Նարէկ. իը. և ծէ։ Այս մերթ վարի մակբայօրէն. և նշանակէ աներևութաբար։

Աներևան. ի. իմ. իւ. իւք։ || աներևոյթ, կամ աներևելի. կամ ծածուկ. կամ անյայտ։

Աներևոյթ. ութի. իմ. իւ. իւք։ || իրն այն, որ ոչ երևի մարմնաւոր աչաց. կամ ոչ է տեսանելի աչաց. և այսու մերթ իմանի Ած. 2. Կոր. 4. 4։ Մերթ իմանին հրեշտակքն. ցի գաղափարք իրաց, որք են յամենայնի միտս. Եբր. 11. 3։ Մերթ իմանին անմարմին գոյացութիւնք, որք ոչ երևին աչաց։ Մերթ ես աներևոյթ ասի մարմնաւոր իրն, որ է 'ի խաւարի. և ոչ 'ի լուսում։ Ծննդ. 1. 2։ Մերթ ես նշանակէ զանբացայայտն. և զանդէտն. որպիսի է եգիպտականն բայլ՝ որ ասի աներևոյթ։

Աներևութաբար. (մակբայ որակական։) || ծածկաբար. կամ առանց երևելոյ ումեք։

Աներևութերրորդ. ի. աւ. աց. օք։ || ընդ խանդարեցեալ. և զաներևութացեալ երրորդ ունող. որպիսի է Լերդաղէալն. որոյ երակն. ցի Ճանապարհն, որ զջուրն 'ի բուշան տանի՝ խանդարելով. ջուրն 'ի մարմինն Ճապաղի. և սկսանի ուռնուլ և ուռիլ մարմինն։ Նարէկ. ժը։

Աներկաթ. (Նախդրբմ հոլովի.) || առանց երկաթեայ շղթայից։ Իմաստ. 17. 15։

Աներկբայ. ի. իմ. իւ. իւք։ || անտարակոյս. կամ անկասկած. կամ աներկուանալի։

Աներկեան. ի. իմ. իւ. իւք։ || ապահով. կամ անկասկած. կամ աներկիւղ։ Եւ մերթ ամբիծ. կամ անարատ. կամ անխարդախ։ Յակոբ. 1. 24։ և Նարէկ. ղթ։

Աներկևանօրէն. (մակբայ որակական.) || ապահովաբար. կամ առանց երկիւղի. կամ անբծօրէն. կամ անխարդախաբար։

Աներկիւղ. (Նախդրբմ հոլովի.) || ոչ երկնչող. կամ լիրբ. կամ յանդուգն։ Յոբ. 3. 19։

Աներկիւղ. (մակբայ որակական.) || առանց երկիւղի։ Ղուկ. 1. 33։

Աներկիւղածութիւն. թեան. || յանդգնութիւն. կամ լրբութիւն. կամ ոչ ունիլ զերկիւղ։ Ղուկ. 15. 16։

Աներկուանալի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || աներկբայելի. կամ անտարակուսելի։

Անզարդ. ի. իմ. իւ. իւք։ || առանց զարդու. կամ առանց պաճուճանաց։

Անզաւակ. ի. աւ. աց. օք։ || ոչ ունօղ ըզ բերս. կամ ոչ ունօղ զծնունդս, կամ անպտղաբեր։ 4. Թագ. 2. 19։

Անզաւակիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Ձայնակր.) || առանց զաւակի մնալ. կամ զրկիլ 'ի զաւակաց։ Ծննդ. 27. 45։ և Ովս. 9. 12։

Անզաւակութիւն. թեան։ || ոչ ունիլն զզաւակ. կամ զրկիլն 'ի զաւակաց։ Իմաս. 4. 1։

Անզբաղ. ի. իմ. իւ. իւք։ || անվրդով. կմ անշփոթ. կամ առանց զբաղմանց. և կմ որոյ միտն և սիրտն ոչ է ցրուեցեալ 'ի բազումս։

Անզբօս. ի. իմ. իւ. իւք։ || անցնորելի, կամ անշփոթ. կամ անխռով։

Անզգամ. ի. աւ. աց. օք։ || ոչ անսացող խրատուց, և բանից բանաւորաց։ և առաջադրանի՝ ոչ ըզգացող. ցի ոչ կամեցող զգալ և իմանալ զիրաւունս։ կամ չար. և անօրէն. կամ ընդդիմացող Ճշմարտութեան. Սաղմ. 13. 1։ Եւ մերթ նշանակէ զանխոհեմն, կամ զյանդգնողն. կամ զանմիտն։ Ծննդ. 34. 30։ և 1. Պետր. 2. 15։

Անզգամիմ. մեցայ. եայց. միլ։ (Ձայնակր։) || առանձնակիլ. կամ ոչ անսալ խրատու, կամ լրբանալ. կամ յանդգնիլ. կամ չարանալ։ Երեմ. 2. 33։

Անզգամութիւն. թեան։ || յանդգնութիւն. կամ լրբութիւն. կամ չարութիւն։ Յոբ. 2. 10։

Անզգայ. ի. իմ. իւ. իւք։ || ոչ զգացող. կամ անմիտ. կամ թմրեալ. կամ պակասեալ 'ի զգալոյ։ 2. Մակ. 3. 28։

Անզգայանամ. ացայ. ացիր. անալ։ (ընդմիջ.) || զուրկ 'ի զգայութենէ լինել. կամ անզգայ լինել։

Անզգայիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Ձայնակր.) անզգայանալ. կամ խելաթափ լինել. կմ յիմարիլ. կամ 'ի զգալոյ դադարել։

Անզգայութիւն. թեան. || 'ի զգալոյ դադարիլ. կամ յիմարութիւն. կամ խելագարութիւն. կամ անմտութիւն. կամ ցնդումն միտաց։ 3. Մակ. 1. 11։

Անզգաստ. ի. իմ. իւ. իւք։ || ոչ ունող զգաստութիւն. կամ անզգոյշ. կամ անշրջահայեաց. կամ թմրեալ։

Անզգաստութիւն. թեան։ || անզգուշութիւն. կամ անշրջահայեցութիւն։ 2. Մակ. 14. 17։

Անզգոյշ. ի. իմ. իւ. իւք։ || ոչ զգուշացող. կամ անշրջահայեաց. կամ անփոյթ. կամ անզգաստ։

Անզգօն. ի. իմ. իւ. իւք։ || անխրատ. կամ անխելամուտ. կամ անհասկանալի. և կամ որ չէ կրթեցեալ։ Սիրաք. 5. 14։

Անզեղջ. ի. իմ. իւ. իւք։ || անզղջանալի. կամ անապաշաւ. կամ անապաշխար։ Հռովմ. 11. 29։

Անզեղծ. ի. իմ. իւ. իւք։ || անզեղծանելի. կամ անփոփոխելի. և կամ անապականելի։

Digitized by Google

Անզէն. (Նախադրիւ հոլովի ։) || ոչ ունօղ զզէն. փ. ոչ ունօղ զգործի ինչ պատերազմելոյ ։

Անզղջական. ի. աւ. աց. օք ։ || անդարձ. կամ անապաշաւ. կամ անապաշխար ։

Անզղջանալի. ելոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || անփոփխանելի, կամ ոչ զղջանալի ։

Անզննական. ի. աւ. աց. օք ։ || անզննելի. կամ անքննական ։

Անզննելի. (Նախադրիւ հոլովի ։) || անզննելի. կամ անքննելի. կամ աննշմարելի. կամ անհասանելի. Նորէնք. խա ։

Անզոհ. ի. իւ. ից. իւք ։ || անզոհելի. կամ ոչինչ գոցեալ. կամ ունայն. կամ անընդունակ առ ՚ի լինելոյ զոհ ։ Ղեւտ. 19. 7 ։

Անզուգական. ի. աւ. աց. օք ։ || այն՝ որ ոչ կարէ հաւասարել. կամ բաղդատել. և կամ միանալ ընդ ումեք, առ ի անզուգական. կամ որ ոչ ունի ինքեան զհաւասար. և զնման ։

Անզրաւ. (Նախադրիւ հոլովի ։) || անվերջ. կամ անվախճան. կամ անեզր ։

Անզրաւական. ի. աւ. աց. օք ։ || անվերջանալի. կամ անեզրական ։

Անզօր. ի. իւ. ից. իւք ։ || ոչ ունօղ զզօրութիւն, կամ տկար. կամ անոյժ ։ 3. Մակ. 5. 4 ։ և Երեմ. 40. 30 ։

Անզօրանամ. ացայ. ացիր. անալ ։ (ընդմէջ.) || տկարանալ. կամ ոչ ունել զզօրութիւն. կամ պակասել ՚ի յուժոյ ։

Անէծք. էծից. իւք ։ (անեզական ։) || մաղթումն չարի. կամ նզովս այլոց ։

Անէութիւն. թեան ։ || ոչնչութիւն. կամ անէակութիւն ։

Անէջ. (Նախադրիւ հոլովի ։) || ոչ իջանօղ. կամ ոչ ՚ի վայր եկօղ. և կամ զէջս ոչ ունօղ ։

Անէք. էից. իւք ։ (անեզական ։) || ոչ էք. կամ ոչ ինչք ։ Նորէնք. ծե ։

Անըմբեր. (Նախադրիւ հոլովի ։) || անտանելի. կամ անհամբերելի ։

Անըմբերելի. ելոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || անտանելի. կամ որում ոչ կարէ ոք համբերել ։

Անըմբռնելի. ելոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || Մերթ նշանակէ զնա՝ որ ոչ կարէ ըմբռնել. կմ կալեալ լինել ձեռօք ։ Իսկ մերթ նշանակէ զոչ ըմբռնօղն. կամ զոչ կալնօղն մարմնաւոր ձեռամբ ։ ... այսմ Խորէն. գ. գլ. 2 ։ Անըմբռնելի ձեռամբ կալեալ ։ Մերթ ևս նշանակէ զայն, որ ոչ կարէ ըմբռնել միտք. կամ որ է անհասանելի ։

Անընդդիմակ. ի. աւ. աց. օք ։ || Մերթ նշանակէ զանընդդիմանալին. կամ զանհակառակելին ։ Ժղ. 1. հատ. ա ։ Երբ մերթ նշանակէ զոչ ընդդիմացօղն. կամ զոչ հակառակօղն ։

Անընդդիմակաց. ի. իւ. ից. իւք ։ || Մերթ նշանակէ զանընդդիմանալին. կամ զանհակառակելին յայլոց ։ Երբ մերթ զոչ ընդդիմացօղն այլոյ ։

Անընդդիմահար. ի. աւ. աց. օք ։ || անընդդիմանալի. կամ անհակառակելի. կմ անմարտնչելի, կամ այն, որում ոչ է հնար ՚ի գլուխ հարկանել ։ և մերթ անընդդիմադարձ. կամ ոչ հակառակօղ ։

Անընդել. ի. իւ. ից. իւք ։ || անծանօթ. կամ ոչ ընտելացեալ առ ինչ. կամ անսովոր ։ 3. Մակ. 4. 6 ։ Իսկ մերթ առ ի զգաստանաց. և նշանակէ զվայրենին. կամ զըդդժնդակն, և զամեհին ։

Անընդելութիւն. թեան ։ || անսովորութիւն. կամ անվարժութիւն. կամ անծանօթութիւն ։

Անընդհատ. (Նախադրիւ հոլովի ։) || անընդմիջահատ. կամ անպակաս. կամ անդադար. և կամ ոչ միջահատեալ ։ Սիրաք. 20. 28 ։

Անընդմիջաբար. (մակբայ որակական ։) || անմիջապէս կամ առանց ՚ի մէջ արկանելոյ զմիջնորդ ինչ ։

Անընդմիջելի. ելոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || անանջրպետ. կամ անմիջահատելի. կամ անբաժանելի. կամ անորոշելի ։ Նորէնք. զէ ։

Անընդոստ. ի. իւ. ից. իւք ։ || այն որ ոչ ընդոստանայ. կամ որ ոչ ՚ի վեր յառնէ. կամ որ ոչ զարթնու, և զգաստանայ ։ Նորէնք. զէ ։

Անընդունակ. ի. աւ. աց. օք ։ || ոչ ընդունօղ, և ոչ կրօղ յինքն զեր ինչ. կամ ոչ ունօղ զկարողութիւն. կամ զընդունակութիւն շնորհաց, կամ ուսման և կամ այլոց կատարելութեանց ։ Մերթ ևս նշանակէ զայն որ ոչ կարէ յումեքէ պարագրել. և կամ պարփակել ։

Անընթերք. (Նախադրիւ հոլովի ։) || առանց ընթերաց. կամ առանց ունելոյ զերեկոյեան հացն ։

Անընկճելի. ելոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || որ ոչ ընկճի, կամ սրտաբեկի. կամ որ ոչ յաղթահարի. և կամ որ ոչ վհատի ։

Անընչաբար. (մակբայ որակական ։) || առանց ընչից. կամ առանց ունելոյ զինչս. կամ անանկաբար. կամ չքաւորաբար ։ Խորէն. գ. գլ. 38 ։

Անընտել. ի. իւ. ից. իւք ։ || անծանօթ. կամ անսովոր ։ Երբ մերթ նշանակէ զգաժանն. կամ զչարն. կամ զվայրագն. կամ զամեհին ։ Նորէնք. թ ։

Անընտրաբար. (մակբայ որակական ։) || առանց ընտրելոյ. կամ անխտրհրդաբար. կամ անխոհեմաբար ։ Մերթ անզանազանաբար. կամ անտարբերաբար. կամ անխտրաբար ։

Անընտրողաբար. (մակբայ որակական ։) || անզանազանաբար. կամ անտարբերաբար. կամ անխտրաբար ։

Անընտրող. ի. իւ. աց. օք ։ || անխոհեմ. կամ որ զիրաւունս ոչ ընտրէ. փ. ոչ բաց որոշէ, և ոչ խորհի ըստ իրաւանց վճռել. որպիսիք են անիրաւ դատաւորքն ։ Խորէն. գ. գլ. 68 ։

Անըստգիւտ. ի. իւ. ից. իւք ։ || անպակաս. կամ անմոլար ։ Մերթ ևս նշանակէ զան-

պականն , կամ զանթերփն · կամ զանա-
ւանն : Նարեկ · ի՜ : տե՛ս և Անապական :
նըպատգամանելի · ւոյ · եաւ · եաց · եօք : ||
անմեկնագրելի · կամ անպարզաբանելի :
նըստերիւք · ի · իւ · ից · իւք : || անտեսակ ·
կամ անմոլար · կամ անվրիպել · կամ ուղիղ ·
Լամբրօն :
նթ · ի · իւ · ից · օք : || տե՛ս Անութ :
նթագաւոր · գաւորի · իւ · ից · իւք : || ան
թագաչելի · կամ ոչ թագաւոր · կամ յայտնի :
նթանի · (Նախադրիւ հոլովի :) || է ա-
ռան եօթնեքրորդի ամսոյն եբրայեցւոց ·
որ և կոչի Թշրին · և պատասխանէ սեպ-
տեմբերի ամսոյն : 3 · Թագ · 8 · 2 :
նթանոցիկ · (Նախադրիւ հոլովի :) || 'ի
յանթն զետեղեցուցեալ և կալեալ իրն՝
ոսկի անթանոցիկ · ոսկ ազբարուքն 'ի ժա-
մանակի հնձոց ցորենոյ՝ ժողովեն 'ի ար-
տորայս զթափեցեալս 'ի հնձողաց՝ և կա-
պեալ զայն կալնուն 'ի յանթս իւրեանց
և տանին : Յոբ · 24 · 19 :
նթառամ · ի · իւ · ից · իւք : || որ ոչ կա-
րէ թարշամիլ · կամ թառամիլ · այ՛ նուազիլ ·
և կամ անապականն · կամ անեղծանելի :
· Պետ · 1 · 4 : և Իմաստ · 6 · 13 :
նթարգմանն · ի · իւ · ից · իւք : || որ ոչ կա
է թարգմանիլ · կամ մեկնիլ · կամ պար-
զաբանիլ :
նթարգմանաբար : (մակբայ որակ ·) ||
անպատմելի կերպիւ · կամ անճառապէս :
նթարգմանելի · ւոյ · եաւ · եաց · եօք : ||
որ ոչ կարէ թարգմանիլ · կամ անմեկնե-
լի · կամ անպատմելի · կամ անբացատրե-
լի · կամ անճառելի : Նարեկ · Հ :
նթարթ · (Նախադրիւ հոլովի , կամ ընդ-
այլ չարակցի այսպէս · անթարթ հայիլ ·)
ոչ թարթելով , կամ ոչ խփելով և բա-
ցելով զաչս հայիլ , այլ միշտ բաց պա-
հելով :
թարթափ · (Նախադրիւ հոլովի :) || ան-
թարթ , կամ ոչ թարթափող · այ՛ ոչ խըփ-
ող , և բացող զաչս : Նարեկ · ձէ : Եւ մինչ
ափ ' անթարթափ լեզու · իմանի , երագա-
շարժ · կէ՛ անարգել լեզու · կէ՛ համարձա-
կախօս · Նարեկ · ղՁ : իսկ մերթ նշանա-
է անսայթաք , կամ անվրէպ : Նարեկ · 'ի
ւ..ափոխարան :
թարշամ · ի · իւ · ից · իւք : || որ ոչ կա-
է թարշամիլ · կամ նուաղիլ : Մերթ և նը-
շանակէ անեղծ , և անապական :
թաց · (Նախադրիւ հոլովի ·) || ոչ թըր-
ջեալ · կամ ոչ ոռոգեալ ջրով · կամ ան-
ոտնեալ :
թափ · ի · իւ · ից · իւք : || կատար , որ
չ է տուեալ թափիցն · այ՛ կէ՛ թափն , առ
ապիկանութեան ցանկել , և կանխագոյագոյ-
նել · կէ՛ կատար , որոյ կոչումն թէին , և կարծ
ութիւնն մի նորութեան ոչ է թափե-
ալ · կամ մաշեցեալ : Մատ · 9 · 16 : մերթ
ոչ թափեցեալն կարէ ասիլ անթափ ,
է ջուր իցէ · թէ տերև · և կամ այլ
: Եւ մինչ ասի · անթափ 'ի մնաց ,

խմանի՝ անձնասպաց · կամ անշինելի 'ի մը-
տաց :
Անթիլոս · ի · ու · ոյ · օք : || է անուն
ձկան միոյ · զորմէ պատմեն , թէ ոչ ու-
նի զորովայն նման այլոց ձկանց · այլ
միայն զլուլս , զոր ընկալեալ սնեալ 'ի
յատակս ծովու , որք յետ սակաւուց ըզ
կենդանական զօրութիւն առնլեալ՝ լինին
ձկունք իբրև զինքն · և մի այսորիկ կոչի
առ և կոչմունքն ծովու · զի կոչիւք իւրովք
ծնանի · Յաջորդութիւն 'ի ծերքի · 21 :
Անթեղայ · ի · իւ · ից · իւք : || տե՛ս Անդե
ղայ · Կիւրղի Եղեմ · 4ր · Թ :
Անթերի · ւոյ · եաւ · եաց · եօք : || անպա-
կաս · կամ կատարեալ , կամ ամբողջ :
Անթիւ · Թուոյ · ով · ոց · ովք : || ոչ ու-
նող զթիւ · կամ այն , որ ոչ կարէ թուիլ
վասն բազմութեանն : Ծննդ · 16 · 10 : և
Յոբ · 31 · 25 :
Անթլփատ · ի · իւ · ից · իւք : || որ ոչ է
թլփատեցեալ · այ՛ որոյ ծածուկ անդա-
մոյ մորթն ոչ է հատեցեալ · Ծննդ · 17 ·
14 : Եւ մինչ ասի՝ անթլփատ սրտիւ , նը-
շանակէ զայն , որոյ սիրտն ոչ է հատե-
ցեալ 'ի սիրոյ , և 'ի հեշտութենէ կենցաղոյս :
կամ նշանակէ զխստասիրտն : Ղևտ · 26 ·
41 : և Գործ · 7 · 51 : Եւ մինչ ասի անթլ-
փատ ականջ · իմանի խստացեալ ականջ ,
որ ոչ կամի լսել զբանն Այ : Երեմ · 6 · 10 :
Անթլփատութիւն · թեան : || ոչ ունիլ
զթլփատութիւն · այ՛ ոչ ունիլ զհատումն մա-
սին մորթոյ ծածուկ անդամոյն : Մերթ
և նշանակէ զոչ թլփատեցեալ անդամն ·
որ 'ի մարմնոյն հատեցեալ է : 1 · Թագ ·
18 · 27 : Մերթ և նմանօրէն նշանակէ
զխստութիւն սրտին : Երեմ · 4 · 4 :
Անթողլի · ւոյ · եաւ · եաց · եօք : || մեղքն
որ ոչ է արժանի թողութեան · կամ որ
դժուարաւ կարէ թողանիլ , ասի ան-
թողլի :
Անժամ · (Նախադրիւ հոլովի :) || տարա-
ժամ · այ՛ արտաքոյ պատշաճ ժամու · և
կամ այն որ լինի յանդէպ , և յանպատ-
կան ժամու :
Անժամանոն · (Նախադրիւ հոլովի :) || ոչ ժա-
մանող · կամ ոչ հասանող 'ի տեղի ինչ ·
կամ յօթեվան ինչ , յոր դիմէ : Նա-
րեկ · ծդ :
Անժամանակ · ի · ու · ոյ · օք : || մերթ նը-
շանակէ զայն , որ ոչ ունի զժամանակ ,
կամ զանկրդն · և զյաւիտենականն : իսկ
մերթ նշանակէ զանժամն · այ՛ որ յերրամ
սահմանեալ ժամանակին ոչ լինի · որպի-
սիք են 'ի տարաժամու եկեալ անձրևքն :
Խորէն · Ք · գլ · 68 :
Անժամանակաբար · (մակբայ ժամանակա-
կան ·) || յաւիտենականաբար · կամ միշտն
ջենապէս · և մերթ նշանակէ տարաժա-
մօրէն · կամ 'ի տարաժամ պահու :
Անժառանգեմ · եցի · եա · եւ : (Ներգործ ·)
|| անզրկանալ առնել · կամ բառնալ զվա-
ճակն որ է ժառանգ · կամ առնել ամուլ ,

Digitized by Google

զի անժառանգ մնայցէ: Սաղմ. 34. 12:

Անժոյժ. ժուժի, իւ. իւց. իւք: || անհամբեր, կամ անժուժկալ. կամ ոչ տանօղ զժուժկալութեան: 2. Տիմ. 3. 3:

Անժուժաբար. (մակբայ որակական.) || անհամբերաբար, կամ անժուժկալօրէն:

Անժուժկալ. ի. իւ. իւց. իւք: || ոչ ժուժկալօղ. կամ անհամբեր: անժպիտ.

Անժպիրհ. պրհի. աւ. աց. օք: || համեստ, կամ ոչ ունօղ լրբութիւն: ἀναίσχυντος

Անխծ. անխծի. իւ. այ. օք: || ներքին որդն, որ յետոյ գաղնակալ յոյժ է. որ և ասիկ՝ անխծ: Նորէկ. կթ:

Անխծաբեր. բերի. աւ. աց. օք: || բերօղ կամ պատճառօղ զանխծս. կամ զանխծեալ պտուղս բերօղ, կամ զփուշս: Նորէկ. ձդ:

Անխծագիր. գրի. իւ. աց. օք: || անխծանօղ, կամ զանէծս սահմանադրօղ:

Անխծադրութիւն. թեան: || անխծումն, կամ անէծք, կամ սահմանադրութիւն անխծից:

Անխծակալ. (նախդրիւ հոլովի.) || անխծիւք լցեալ. կամ անխծիւք տոգորեցեալ. կամ սաստիկ անխծեցեալ:

Անխծակուր. (նախդրիւ հոլովի.) || անխծից կերակուր լեալ. այն անխծից մատնեցեալ. կամ է անխծիւք փակեցեալ. կամ անխծիւք լցեալ:

Անխծանեմ. ծի. անէծ. եալ: (Ներգործ.) || մաղթել չարիս. կամ զպատուհաս մի այլմ: Յեսուայ. 23. 7: և յորժամ առ Աստուծոյ նշանակէ՝ հայհոյել: Ղևտ. 24. 15:

Անխծապարտ. ի. իւ. իւց. իւք: || պարտաւոր անխծից. կամ ՚ի ներքոյ անխծից անկեալ: Նորէկ. ՚ի գովեստ խաչին:

Անխծեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || տես Անխծանեմ:

Անխնայ. ի. իւ. իւց. իւք: || ոչ խնայօղ. կամ անխնաբար. և կամ անխտրաբար. կամ յանդուգն: Առակ. 31. 7:

Անխմանալի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն՝ որ ոչ կարէ խմանիլ. և կամ որ ՚ի միտս ոչ կարէ ըմբռնիլ. կամ անհասկանալի. և անըմբռնելի ՚ի մտաց:

Անխմաստ. ի. իւ. իւց. իւք: || տգէտ. կամ ոչ խմացօղ. կամ ոչ հասկացօղ. կամ զուրկ յիմաստութենէ: Եփես. 5. 15: իսկ 3. Մակ. 6. 10. նշանակէ զանբանաւորն, կամ զանխրատն:

Անխմաստաբար, ի. աւ. աց. օք: || ոչ սիրօղ խմաստութեան, կամ գիտութեան, կամ խմաստից: Խորէն. ա. գլ. 2:

Անխմաց. ի. իւ. իւց. իւք: || Մերթ նշանակէ զոչ խմացօղն. և զոչ ըմբռնօղն: Իսկ մերթ նշանակէ զանխմանալին. կամ զանըմբռնելին:

Անխնչ. անխնչի. իւ. իւց. իւք: || ոչ ունօղ ինչս, և զաղքատն. կամ չքաւոր, և աղքատ: Իսկ մինչ առի յոչնչէ զանխնչն իմն առնել, նշանակէ՝ յոչնչէ զանինութիւն, կամ զչգոյն ՚ի գոյ ածել:

Անիշխան. (նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ ոչ ունի զիշխան, և զգլուխ: Իսկ մերթ նշանակէ զոչ իշխօղն. և զոչ տիրօղն: Նորէկ. ձգ:

Անիշխանութիւն. թեան: || բարձումն իշխանութեան. կամ պակասութիւն իշխանաց՝ և պետաց: Խորէն. բ. գլ. 72:

Անիւ. (ոչ հոլովի բարբառս, եթէ ոչ նախդրիւ.) || անխակական. և կամ անպատուել. կամ անբուն, կամ անբնական. և կամ այն՝ որ ոչ է էական:

Անիւն. ի, իւ. իւց. իւք: || է ունող ինչ անտաշական, որ ասի՝ և ասի՝ անիւն. զոր ՚ի վերայ կերակրոց դնեն, և մերթ ՚ի վերայ հացի ցանեն:

Անիրանուն. (նախդրիւ հոլովի.) || ոչ ունօղ զբառական իրանս. այն ոչ ունօղ զբառական կէօյթէ: Մերթ և նշանակէ՝ զանմարմինն:

Անիրաւ. ի. աւ. աց. օք: || ոչ ունօղ զիրաւունս. կամ ոչ ունօղ զիրաւէի փաստ. և զպատճառ ՚ի խօսելն. և կամ նշանակէ զոմ և իցէ չարագործ. 1. Կորն. 6. 9: Իսկ Իմաստ. 1. 8: ուր ասի՝ չչքեն զանիրաւս, իմանի՝ չչքեն զբանս անիրաւս:

Անիրաւագիր. ի. իւ. աց. օք: || անիրաւութեամբ գրեցեալ. կամ անօրէն վճռով գրեցեալ:

Անիրաւացի. (նախդրիւ հոլովի.) || անիրաւունակ. կամ անարդար. կամ անիրաւ: Մերթ և վարի մակբայապէս, և նշանակէ՝ անիրաւաբար: Լամբրն.

Անիրաւեմ. եցայ. եայ. իլ: (Չէզոք.) || մերթ նշանակէ առնել ումեք զանիրաւութիւն. կամ զրկել: Սաղմ. 118. 78: մերթ և նշանակէ զանիրաւ լինելն ուրուք. որպէս մինչ ասի զումեքէ՝ անիրաւեցաւ, իմանի պկասեց լինիլ անիրաւ:

Անիրաւութիւն. թեան: || չարութիւն. կամ ընդդէմ իրաւանց, և արդարութեան գործութիւն:

Անիւ, ուոյ. ւով. ոց. ովք. կամ ուի. աւ. աց. օք: || գունտ սայլի. և կամ կառաց: Բայց Առակ. 20. 26. նշանակէ զանուանձև գործիս պատժոյ. զի հանգոյն անուոյ չնիւն ունին գործիք, որով պատժէին չարագործք: ըստ այսմ է. և 2. Թագ. 7. 3: Բայց Յակոբ. 3. 6. ուր ասի՝ զանիւ ծնընդեան, նշանակէ զընթացս կենաց մերոց ՚ի ծննդենէ: Մերթ և նշանակէ զխաղալիքն տղայոց. զոր ընդդէմ հողմոյ առնուն ՚ի պտտիլ. և կամ ձեռօք պտտեն: Յոբ. 2. հատ. իէ: Մերթ և նշանակէ ըզմախոյն:

Անլուծ. ի. իւ. իւց. իւք: || որ ոչ կարէ լուծանիլ, կամ քակել. կամ անզերծանելի: Իմաստ. 17. 16:

Անլու. (նախդրիւ հոլովի.) || ոչ լսօղ. կամ անհլու. կամ ոչ անսացօղ. կամ անհնազանդ: Եւ եղանէ սա ՚ի լու բառէն՝ որ նշանակէ զլսելն: Կիւրղ. Եզեկ. ժգ:

Անլուանալի. ի. իւ. իւց. իւք: || ոչ լուացեալ:

τραχύς, τραχεῖα

եալ ։ Մատթ․ 15․ 20։

Անլուծ․ լծոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ || ոչ ունօղ զլուծ 'ի վերայ պարանոցին․ կամ ոչ ենթարկօղ զպարանոց իւր 'ի ներքոյ լծոյ։

Անլուսին․ (Նախադրիւն հոլովի․)|| գիշերն, յորում ոչ լուսաւորէ լուսինն, աստի ան_լուսին, որով խմանի՝ խաւարային, կամ մթային գիշերն։

Անլուր․ լրոյ․ ով․ ոց․ ովք։|| մերթ նշա_նակէ զոչ լսեցեալն․ կամ զոչ լսելի եղն, և զգլորդն․ ք. զանլսելին։ Եւ մերթ նշանակէ զոչ լսօղն․ ք. զայն, որ ոչ կամի ունկն դնել բանից․ Նարեկ․ ծ։ Ըստ այսմ խմանի և այն․ որ ասի․ Սիրաք․ 22․ 8։

Անլուրջ․ լրջի․ իւ․ ից․ իւք։|| ոչ զուարթ, կամ որ ոչ է արթուն, այլ թմրեալ․ և կամ տխրեալ․ և կամ անզգաստ։

Անլսողութիւն․ թեան։|| անհնազանդութիւն․ կամ ոչ անսացողութիւն․ կամ ոչ ունկն_դրութիւն։

Անխաբ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։|| որ ոչ խա_բէ զոք, և կամ որ ոչ խաբի յումեքէ։ Բայց 2․ Մակ․ 3․ 12․ նշանակէ զանքոյթն և զապահովն։

Անխախուտ․ խտի․ իւ․ ից․ իւք։|| ան_սասան․ կամ անկործանելի․ կամ անխախ_տելի․ կամ կայուն․ կամ հաստատուն։

Անխախտ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։|| ոչ խախտե_ցեալ․ կամ ոչ տապալեցեալ․ կամ ոչ խռո_վեցեալ․ կամ հաստատ։

Անխաղաց․ ի․ իւ․ ից․ իւք։|| որ ոչ շար_ժի․ և ոչ գնայ․ կամ անշարժ ։ Իսկ մինչ ասի զմակերայէ՝ անխաղաց, խմանի՝ անհո_լով․ կամ անլծորդ։

Անխայեմ․ եցի․ եա․ եալ։ (չէզոք․)|| խը_նայել․ կամ դէպ 'ի տառապեալն հայել, և գթալ։ Սաղմ․ 71․ 13։

Անխայութիւն․ թեան։|| խնայութիւն․ Կողոս․ 2․ 23։ կամ գթութիւն դէպ 'ի տառա_պեալն։

Անխառն․ (Նախադրիւն հոլովի․)|| յստակ կամ մաքուր․ կամ պարզ․ կամ անեկեղծ․ կամ առանց խառնման։ 2․ Մակ․ 14․ 38։

Անխառնութիւն․ թեան։|| յստակութիւն․ կամ մաքրութիւն․ կամ առանց խառնման գոլն։ Իսկ․ 1․ Կորնթ․ 7․ 5․ ուր ասի․ վա՛ անխառնութեան ձերոյ․ կամ խմանի այս_պէս․ ք․, 'ի ձեռն ոչ խառնեցման ձերոյ ընդ միմեանս․ և կամ այսպէս․ վա՛ անպա_րկեշտութեան ձերոյ, և կամ վա՛ անժուժ_կալութեան ձերոյ, Ըստ այսմ և Մատթ․ 23․ 25․ ուր ասի անխառնութեն, խմանի ան_պարկեշտութեն։

Անխարդախ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։|| աննենգ․ կամ պարզ․ կամ յստակ․ կամ հարազատ․ 1․ Պետր․ 2․ 2։ և կամ մձկատար առնօղ։

Անխափան․ (Նախադրիւն հոլովի․ և մերթ է մակբայ․)|| առանց արգելման․ կամ առանց միջնահատութեան։ Իմաստ․ 19․ 7։ և Գործ․ 28․ 32։

Անխելամուտ․ մտի․ իւ․ ից․ իւք։|| ոչ հաս_կացօղ բանի․ կմ՛ ըմթամիտ․ կմ՛ անտեղեակ։

Անխզելի․ ւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք ։|| անբա_ժանելի․ կամ անկտրելի․ կամ անլու_ծանելի։

Անխիղճ․ խղճի․ իւ․ ից․ իւք։|| անստգտա_նելի, ք, անմեղադրելի․ կմ՛ անկասկած․ կամ անկեղծ․ և կամ աներկբայ։ Գործ․ 24․ 16։

Անխիտ․ խտի․ իւ․ ից․ իւք։|| անօսր․ կամ նուրբ․ կամ թեթև․ կամ ցանցառ։

Անխմոր․ ի․ իւ․ ից․ իւք։|| առանց թը_թուեալ զանգուածոյ․ ք․ առանց [illegible] թրեցեալ և եփեալ հաց․ որ և կոչի բա_ղարջ։ 1․ Կորնթ․ 5․ 8։

Անխնամ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։|| ոչ խնամե_ցեալ, կամ առանց խնամածութեան թողե_ցեալ։ 2․ Մակ․ 5․ 10։

յԱնխնայ․ կամ յԱնխնայս․ (միոյ ուղղա_կականն․)|| առանց խնայելոյ․ կամ առանց գթալոյ․ կամ անխնայաբար։ 2․ Մակ․ 5․ 6։ և Յոբ․ 16․ 14։ ἀφειδῶς

Անխնայեմ․ եցի․ եա․ եալ։ (չէզոք․)|| ոչ խնայել․ կամ ոչ ճշգել։ 3․ Եզր․ 5․ 18։

Անխոնարհելի․ ւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք։|| անվայրահակելի․ կամ որ ոչ թեքի 'ի վայր։

Անխոնջ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։|| անվաստակ․ կամ անաշխատ։ ռամկ՛․ ջօռուն չեղած։

Անխոտոր․ ի․ իւ․ ից․ իւք։|| որ ոչ թեքի և ծռի յայսկոյս․ կամ յայնկոյս․ այլ գնայ ուղիղ, և կամ անսխալ։

Անխոտորնակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։|| ոչ խոտո_րօղ․ կամ ոչ հակօղ 'ի մի կողմն։ Եւ մերթ նշանակէ՝ անխոտորելին, և կամ ոչ թիւր_եալն։

Անխորհուրդ․ հրդի․ ի․ իւ․ ից․ իւք։|| այսպէս հոլովեցեալ՝ է ածական անուն ինչ՝ որ ասի զմարդկանց, որք են թարց խորհրդածութեան գործօղք։

Անխորհուրդ․ հրդոյ․ ով․ ոց․ ովք։|| այսպէս հոլովեցեալ՝ է ածական անուն, որ ասի զգործոց թարց խորհրդոյ գոր_ծեցելոց։

Անխորշ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։|| անխորշելի․ կմ՛ անփախուստելի․ կամ ոչ յետս կալի։

Անխուճապ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։|| անվըր_դով․ կամ աներկիւղ․ կամ անհոգ․ կամ անխռով։

Անխռով․ ի․ իւ․ ից․ իւք։|| անվրդով․ կմ՛ անշփոթ․ կամ անզբաղ։

Անխտիր․ (մակբայ որակական ։)|| ա_ռանց խտրելոյ․ կամ արձակաբար․ կամ առանց խղճմտանաց․ կամ առանց զանա_զանելոյ։ Եղիշ․ 7․ 22։ և Ովս․ 4․ 10։

Անխորոց․ (Նախադրիւն հոլովի ։)|| առանց խորոցի, և միջոցի․ կամ անբաւական, և անմիջական ։ Նարեկ․ 'ի գովեստ առա_քելոց։

Անխտրութիւն․ թեան։|| անընտրութիւն․ կմ՛ ոչ քննումն․ կամ ոչ 'ի բացձգումն։

Անխրախոյս․ խուսի․ իւ․ ից․ իւք։|| ան_յորդոր․ կամ անհամարձակ․ կամ վհա_տեալ․ կամ ծոյլ։ Նարեկ․ ծէ։

Անխորտ. ի. իւ. ից. իւք: || որ ոչ է խոր֊ տակեցեալ. կամ որ ոչ է խորտակելի, և ոչ ընդունակ խորտութ. կամ անողջամ. կամ ոչ անարատ խորտութ, և յանդգնու֊ թեամբ. կամ անվնաս: Ակնաձ. 5. 23: Մերթ. եւ նշանակէ՝ զանխնդարին. կամ զանկարգն. և կամ զյիմարն: 2. Տիմ. 2. 23:

Անխորտակաւն. ի. աւ. ոց. օք: || անխորտ֊ ակելի. կամ ոչ ընդունող զխորտ. կամ ա֊ նապակ. կամ խեռ, և ստամբակ:

Անխորտութիւն. թեան: || ոչ ընդունումն խորտութ: Ակնաձ. 5. 23:

Անխօս. ի. իւ. ից. իւք: || անբան. կամ ոչ խօսող: 2. Պետ. 2. 12:

Անխօսուն. (նախդրիւ հոլովի:) || 2. Պետ. 2. 16: նոյն է ընդ վերնոյն:

Անծախ. ի. իւ. ից. իւք: || անծախելի. կամ անսպառելի. կամ անմաշելի 'ի հրոյ, և 'ի նանրաց:

Անծախապես. (մակբայ որակական.) || անսպառապէս. կամ առանց ծախելոյ. կամ առանց մաշելոյ:

Անծաղրածու. (նախդրիւ հոլովի.) || նա՝ որ ոչ առնէ զծաղր. և զղօղան. կամ անծաղրաբան. կամ, որ ոչ ծաղրածուութեան ծաղրական բանիւք:

Անծամ. ի. իւ. ից. իւք: || իր ինչ որ ոչ կարէ ծամել, և կարծել առատամամբ. կամ որ ոչ կարէ ուտել վն կարծրութեան: Յոբ. 20. 18:

Անծան. ի. իւ. ից. իւք: || անծանօթ. որ մերթ նշանակէ զոչ ճանաչօղն. և մերթ զոչ ծանուցեալն:

Անծանօթ. ի. իւ. ից. իւք: || մերթ նշա֊ նակէ զոչ ճանաչօղն: Ասաւ 4 Թագ. 13. 27. ուր ասի. անծանօթք եղեն 'ի անա֊ նէ, խնանի՝ ոչ ճանաչողք եղեն անա: Եւ մերթ նշանակէ. զոչ ծանուցեալն. կամ զոչ ճանաչեցեալն: Սաղմ. 18. 3: և 2. Կոր. 6. 8. և այլն: Իսկ Գործ. 17. 23. ուր աս֊ սի, յանծանօթն աստուծոյ. խնանի՝ անծա֊ նօթ աստուծոյ. որ ոչ ճանաչելով: Եւ 3. Թագ. 14. 6. ասէ՝ անա՝ յանծա֊ նօթս ընդս. խնանի՝ [illegible] զոչ ճա֊ նաչի յուսկէք:

Անծանօթանամ. ացայ. ացիր. նալ. (ընդ֊ մէջակերպ:) || անճանաչելի լինել. կամ ոչ ծանուցանել զինքն:

Անծախելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ան֊ ծախելի. կամ անկործելի:

Անծերանալի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || որ ոչ կարէ ծերանալ, կամ որ ոչ կարէ մա֊ շել. և հնանալ:

Անծին. ծնի. իւ. ից. աւք: || որ ոչ է ծնե֊ ցեալ յայլմէ. ուստի ասեմք զհայր Ան՛ ա֊ նեղ և անծին. իսկ զորդին ասեմք՝ ծնեալ և ծնեալ: Մերթ եւ նշանակէ զոչ ծնօղն զաւակս: Մերթ եւ ասի զխոտոց մարդոյ որ ոչ կարէ արտադրել զաւակ խնա֊ մութեամբ.

Անծնելական. ի. աւ. ոց. օք: || որ ոչ

ուծնի զծնանելութիւն ծնանելոյ. կամ ոչ ծնանօղ. կամ ամուլ:

Անծնունդ. (նախդրիւ հոլովի:) || ոչ ծնանօղ. կամ անզաւակ, կամ անպտուղ:

Անծուծ. ծծոյ. ով. ից. ովք: || ոչ ծծե֊ լի. որպիսի է ստինն, որ վն յամլութե ոչ կարէ տալ զկաթն: Բայց միւս ասի. 3. Թագ. 5. 28: Անծուծ ստինս, խնանի այլ ոչ եւ ծծելի ստինս:

Անկ. (ընդ բայի շարակցի:) || նոյն է ընդ բառիս, անկ: և այսու մերթ նշանակի յարմարն, կամ պատշաճն կամ պատ֊ շաճն: Տօբ. 3. 25: Եզեկ. 21. 27: Եւ մերթ վերջ. կամ կատար. ըստ այսմ. Եսթ. 1. 5: և Յոբ. 1. 5: յանկ եղանէին: և 'ի սոսին ցին՝ է նախդիր:

Անկադմ. ի. իւ. ից. իւք: || ոչ կազմեցեալ, կամ անպատրաստ, կամ ոչ կարգաւորե֊ ցեալ. կամ ոչ շինեցեալ:

Անկախ. ի. իւ. ից. իւք: || ոչ կախե֊ ցեալ յուրմէքէ. կամ ազատ. և կամ ինք֊ նագլուխ:

Անկամ. ի. իւ. ից. իւք: || մերթ նշա֊ նակէ զոչ անկեալն. կամ զանկործանելին: Ղուկ. 1. [illegible] Իսկ մերթ նշանակէ զանկարգն, կամ զանձնասէր. կամ զանկարգն կամ զար֊ համարհեալն. և զխոտանեալ: Հռոմ. 9. 6: Իսկ մերթ նշանակէ զանօրէն, կամ զկա֊ մակորութեան արք անկամեցին, և [illegible] զօ֊ րութեան. կամ զօրացն. և [illegible] [illegible]: [illegible] ա. ար. 1. 8:

Անկանելի. եցոյ. եաւ. իլ: (ձայնակր.) || [illegible] կամ նուաստանալ. կամ խոնարհ, և անարգ լինել. կամ ար֊ համարհել:

Անկամակ. ի. աւ. աց. օք: || դժկամակ. կամ ոչ կամեցող. կամ ակամայ. և կամ որ 'ի գործ ինչ մտի բռնադատութեամբ ընդ դժկամ կամաց իւրոց. և կամ անյօժար:

Անկամակութիւն. թեան: || դժկամակութիւն, կամ ոչ կամեցողութիւն, կամ անյօժարու֊ թիւն, և կամ բռնադատութիւն: Ղուկ. 1. 17:

Անկայ. ի. իւ. ից. իւք: || անկայուն. կամ անհաստատ. կամ ոչ կայացեալ. կամ ան դոյ: Ղուկ. 1. 4:

Անկայուն: (նախդրիւ հոլովի.) || անհաստատ. կամ ոչ ունօղ զկայունութիւն. և կամ ոչ յարատեւող. կամ անցաւոր. կամ ոչ մնացօղ:

Անկան. ի. աւ. ոց. օք: || վերջին աստի֊ ճանիս. կամ ծայրագոյն, ուր լինեն. զի ծնծղին զայդ. կամ զանկիւն, և զայլս նմանս: 4 Թագ. 11. 8:

Անկանգնելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ան֊ հաստատելի. կամ անվերականգնելի. կամ անուղղելի:

Անկանել. անկի ուղիղ. եւ: (ներգործ.) || հիւսել. կամ պատրաստել. որպէս առնեն պատրաստութ զերթս. կամ որպէս հիւսեն զսարդ. կամ զոստայնս: Եսայ. 16. 13: Մերթ եւ նշանակէ զոր֊ ծել զկտաւ. ըստ գործեն ջուլհակք:

Եզեկ. 28. 32: 4. Թագ. 23. 7: 2. Մնաց. 3. 14: Եսայ. 59. 5: Եւ մերթ նշանակէ յօրինել. կամ կազմել:

Ա[illegible] [illegible] ([illegible]) [illegible]

Ա[illegible] [illegible]

[illegible]

կասկածելի • կամ անկասկածելի • կամ անտարակուսելի :

Անկեղծ • ի • իւ • ից • իւք : || ոչ կեղծեցեալ • կամ ոչ այլայլեալ և առաւելապէս զի՛ր ինչ երկեղծեցեալ • կամ անխաբ :

Անկեղծաւոր • ի • իւ • ից • իւք : || պարզ և ոչ կեղծաւորեալ արդարութեամբ • կամ անկեղծ • 1 • Տիմ • 1 • 5 :

Անկեղեւ • ի • իւ • ից • իւք : || անքերծ • կամ անպատ • կամ ոչ ունօղ զկեղեւ ինչ • և կամ անպատեան :

Անկենդան • ի • իւ • ից • իւք : || ոչ ունօղ զկենդանութիւն • կամ անշնչական և անզգայ • որպիսի է քարն • փայտն • և այլն :

Անկերպ • ի • իւ • ից • իւք : || ոչ ունօղ ըզ տեսակ • և զկերպ • կամ անձեւ :

Անկերպարանելի • ւոյ • եաւ • եաց • եաք : || անձեւանալի • կամ այն՝ որ զերպով ոչ կարէ կերպարանիլ • կմ անպատկերելի : Նորէն • իէ :

Անկերպարան • ի • աւ • աց • օք : || ոչ ունօղ զկերպարան : Մերթ և նշանակէ զանտեսն, և զանմարմինն • որպ երկրորդական էութիւն ասի անկերպարանն • կամ անտեսակ՝ մինչ ոչ է կարգաւորեցեալ, կամ զարդարեցեալ : և բառ այսմ է • Իմաստ 11 • 18 :

Անկերպարանօր • ի • աւ • աց • օք : || չև ևս կերպարանաւորեալ սաղմն, կամ ձեւով զոր պարտն ունել • որպիսի է անձեւ սաղմն, և այլք նմանք : Նորէն • կթ :

Անկեղ • կեղի • իւ • ից • իւք : || ոչ կեղեցեալ • կամ որ ոչ կարէ այրել :

Անկեռ • կեռոյ • կեռով • ից • իւք : || անծամ ծամեալ • կամ յաւխմնեալ • և մերթ նշանակէ զանկլանելին • կամ զանհաս հասանելին • կամ զանբաւական ժամանակաւն : Նորէն • ըթ :

Անկին • (նախադրիւ հոլովի •) || ոչ ունօղ զկին : 1 • Կորն • 7 • 32 :

Անկիր • կրի • իւ • ից • իւք • || անհամբերելի • կամ անճարակ • և կամ որ ոչ է ընդու նակ կրելոյ զօ և իցէ իր, որպիսի է փառաւորեցեալ մարմինն մարդոյ : Մերթ և նշանակէ զանկիրելին, զի զանտարակուսելի • և ըստ այսմ Ած ասի անկիր 'ի բանեղ ծանուցոյ • Նորէն • պէ :

Անկիրթ • կրթի • իւ • ից • իւք : || անվարժ • կամ ոչ կրթեցեալ • ռամիկ • խուժ • կամ ուսումն չունող :

Անկից • կցի • աւ • ալ • աց • օք : || ոչ միաւորե ցեալ • մերթ և ոչ կցեցեալ բառիւք խօ սից • կամ միայն, որք յետ բաժնելոյն ոչ հանգչին, և ոչ միանան 'ի միութիւն մար մնոյ, ասին անկից : Նորէն • 'ի գով • յա :

Անկիւն • կեան • եամբ • եանց • եամբք : || նեղ վայր ուր երկու պատնէշք ասեն միանալ • Թէ 'ի նեղոցս հրապարակաց, և Թէ արտաքուստ՝ ասի անկիւն : Ըստ այսմ և 'ի յայլս • Թէ 'ի ձեռս, և Թէ 'ի հրապարակս : Մատթ • 6 • 5 :

Անկլանելի • ւոյ • աւ • ալ • աց • օք : || զանկլանելի անդունդ կալնօղ, և միաւորօղ • որ-

այլում է մեծն անկեան :

Անկլանականութիւն • ի • աւ • աց • օք : || մեծ ան կեան • որ միաւորէ և կապէ զերկու որմունս :

Անկղ • կեղ • աւ • աց • օք : || 2 • Օրէն • 14 • 12 : տես Անգղ :

Անկղմանամ • ացայ • ցիր • ալ : (ընդ միջ •) || յեմարիլ 'ի ատափանս • կամ այշնուլ, և հայիլ 'ի գետս ուրուք :

Անկնդրուկ • դրկի • աւ • աց • օք : || ան հունէր • կամ ոչ մատուցանօղ զխունկս աղօ թից • կամ ոչ խնկօղ : Նորէն • ծէ :

Անկշիռ • ոյ • ով • ոց • ովք : || որ ոչ կարէ կշռել • կամ ոչ կշռեցեալ • կամ անհամե մատելի • կամ անչափելի : Նորէն • զէ :

Անկոխ • ի • իւ • ից • իւք : || անտապաստ տե ղի, որ ոչ է կոխեցեալ 'ի մարդկանէ : Ղուկ • 16 • 10 : Մերթ և նշանակէ զան զեն՝ ուր չն խնամութիւն ; և կամ զանն տղմոյ՝ ոչ կարէ ոք կոխել, և կամ քայ լել : Նորէն • 'ի գովեստ առաքելոց :

Անկողին • նոյ • ով • ոց, կամ ից • ովք • || ստանկ" • փէօշէք • ուր ընկողմանին, յն դարձին մարդիկ : Սաղմ • 131 • 3 : և Առակ • 22 • 27 • և այլն : Մերթ և նշանակէ զամուսնա կան անկողինն • յորում մինչ մաքրութիւն, և որդութիւն լինի զուգակցութիւն, ասի սըր անկողին • և մինչ միայն մն ընդ զէնս ցան կութիւն, և կամ վաւաշոտ ցանկութիւն լինի՝ ասի անօրէն անկողին : Եբր • 13 • 4 : և Իմաստ • 3 • 16 :

Անկողնակից • կցի • աւ • աց • օք : || այրն կնոջ, և կինն առն՝ ասի անկողնակից՝ մն այսորիկ զի բազմիցս 'ի միում անկողնոջ ննջեն : Մթ • 7 • 5 :

Անկոտոր • ի • իւ • ից • իւք : || անբեկանելի • կամ որ ոչ կոտորի ատամամբ : Յօբ • 20 • 18 :

Անկործան • ի • իւ • ից • իւք : || անկործա նելի • կամ առանց կործանման :

Անկորուստ • րստի • իւ • ից • իւք : || ոչ կո րուսեցեալ : Մերթ և վարի մակբայա պէս, և նշանակէ • անկորուստաբար • կմ առանց կորստեան :

Անկուռ • ոյ • ով • ոց • ովք : || գործած նկարուն • կամ ասպրշմեղէն՝ որ գործի պէսպէս գունովք, և նկարիւք • որպ կեր պասն, կամ ո և իցէ գործածք ոստայնի նկարեցեալ ոստայնանկութեամբ : Ելից • 26 • 1 : և 36 • 8 : Մերթ և նշանակէ զհիւս ուածս, կամ զփորթնուածս : Նորէն • 'ի գովեստ առաքելոց :

Անկումն • կման • ման • մանց • մամբք : || կոր ծանումն • կամ գլորումն : Մարկ • 4 • 27 : և առաջինն նա առաւ անգէն՝ է նախաշարժ :

Անկուշեմ • եցի • եա • եալ : (Ներգործ •) || արհամարհել • կամ անդոսնել • կամ 'ի բաց հերքել • կամ խոտել • և անարգ առ նել : Մերթ և աքացել ով և 'ի վեր ոտ ամբն՝ 'ի վայր ձգել զերծեալն • որպ առ նեն երիվարքն 'ի խրախճանս • և 'ի յաղ թութս : և կամ կնգս ընկենուլ • զի աքացել : 2 • Օրէն • 32 • 15 :

Անկոփ. ի. ին. ից. իւք: || վէմն այն ան_բաղձ, որ ամենեւին ոչ է տաշեցեալ, և կոփեցեալ կռանաւ, այսինքն անկոփ: 1. Մակ. 4. 47: Իսկ 3. Թագ. 7. 9. անկոփ ասի վէմն մեծ, և ազնիւ, որ 'ի սրբասու_չինման որմոյն՝ կոփելով և տաշելով ոչ է հարթեցեալ. այլ վս պատուականութեն, և յարմարութեն իւրոյ՝ ոնց 'ի լեռանէ հա_տեցեալ է, և տաշեցեալ, և յարմարեցու_ցեալ. այնպէս դնի 'ի յորմն:

Անկուսացուցանեմ. ցուցի. ցո. եւ: (ան ցող.) || 'ի կուսութենէ զրկել զոք. կամ ապականելով բռնաւ զկուսութիւն երիտա_սարդուհւոյ: Սիրաք. 20. 2:

Անկռինչ. կռնչի. ին. ից. իւք: || անձայն: կամ անբարբառ. կամ անկարող առ 'ի հա_նել զձայն, և զշնչոյ: Նարէկ. ժզ:

Անկռիւ. կռուի. ին. ից. իւք: || առանց կռուելոյ. կամ ոչ հակառակօղ. կամ ոչ վիճօղ. Տիտ. 3. 2:

Անկլանելի. լոյ. եաւ. եաց. եօք: || ան մարսելի. կամ անընդդիմամարտելի: և մերթ նշանակէ զանյաղթելին, կամ վասն դերբաղանցութեն, և կամ վս դժնդակու_թեն. և լրբութեն: Նարէկ. իա:

Անկրօն. ի. ին. ից. իւք: || չունօղ զկրօն, յորում լինի Աստուածպաշտութիւն. կամ ոչ ու_նօղ զօրէն ինչ և զկանոն: Սիրաք. 37. 12:

Անկցորդ. ի. աւ. աց. օք: || ոչ միաւորե_ցեալ. կամ ոչ կցեցեալ. կամ անմիաբանա_կից. կամ անզուգական: Նարէկ. 'ի գովեստ խաչին:

Անհագագ. ի. ին. ից. իւք: || անշշունչ. կամ անբարբառ. կամ անմռունչ. կամ անհոգի: Նարէկ. լը:

Անհալ. ի. ին. ից. իւք. || ոչ հալեցեալ. կամ որ ոչ կարէ հալիլ:

Անհաղորդ. ի. ին. ից. իւք: || անմասն. կամ անկցորդ. կամ առանց մասնակցու_թեն: Եւ մերթ առի զնոցանէ՝ որք առանց առնելոյ զհաղորդութիւն մեռանին:

Անհաղորդական. ի. աւ. աց. օք: || ան_հաղորդելի. յը, անասուն ինչ, և կամ մեր_նագեր իմն. որ ոչ կարէ այլում ումեք տրիլ. այլ միայն միում. Իմաստ. 14. 21: Մերթ և նշանակէ զայլ ևս իցէ իր, որ միում միայն տրի:

Անհաճ. ի. ին. ից. իւք: || անհաճոյ. կամ անհաճելի. կամ անախորժ:

Անհաճոյ. ի. ին. ից. իւք: || ոչ հաճոյա_ցեալ. կամ ոչ ընդունելի:

Անհաճոյանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ_միջ.) || անհաճոյ լինիլ. կամ ոչ լինիլ ընդունեցեալ:

Անհամ. ի. ին. ից. իւք: || ոչ ունօղ զհամ. կամ առանց աղի: Մերթ և նշանակէ զանկարգ զլեզուն. կամ զանհամեմատ շա_ղադրութիւն:

Անհամառօտ. ի. ին. ից. իւք: || այն որ ոչէ կարճ, և համառօտ. և կամ երկար: Նարէկ. ֆ:

Անհամար. ի. աւ. աց. օք. || անթիւ. կամ որ ոչ կարէ թուիլ. և համարիլ վասն բազմութեանն: Իմաստ. 18. 12: Մերթ և նշանակէ զյաւէտ, կամ զայլ ինչ իր. որ կարէ թուիլ բայց ոչ դնի 'ի թիւ. կմ ոչ լինի թուեցեալ: Թիւ. 6. 12:

Անհամբաւ. ի. ին. ից. իւք: || վատահամ_բաւ. կամ պակասեալ 'ի համբաւոյ. կամ առանց բարի համբաւոյ:

Անհամբեր. ի. ին. ից. իւք: || ոչ համբե_րող. կամ ոչ տանօղ:

Անհամբոյր. բուրի. ին. ից. իւք: || ոչ համ_բուրօղ. կամ ոչ համբուրելի: Իսկ մերթ նշանակէ անողորմ. կամ ոչ ընդգրկօղ. կամ ոչ ընդունօղ. կամ անսէր: Խորէն. ը: ղը. 89: Մերթ դժնդակ. կամ ժանտ. կմ անհաշտ. Նարէկ. իը. և ձը: Եւ կամ անհամեմատ. կամ անյարմար. կամ զզուելի. Նարէկ. ծ ղ: Իսկ մինչ ասի. անհամբոյր շրթունք. իմանի, անողորմ. կամ անփափուկ, և անմխիթարելի շրթունք: Նարէկ. իգ:

Անհամեմատ. ի. ին. ից. իւք: || աննման. կամ անբաղդատելի. կամ ոչ ունօղ զբաղ_դատութիւն. և զհամեմատութիւն ընդ այ_լում. կամ անյարմար:

Անհամիմ. մեցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) անհամ լինիլ. կամ զոչ իմն համ ունիլ: Մատթ. 5. 13:

Անհամոզելի. լոյ. եաւ. եաց. եօք: || որ ոչ կարէ համոզիլ. յը. քաղցրանալ, զի հաշտեսցի. կամ տայցէ զիր ինչ այլում. կամ որոյ սիրտն 'ի բանից այլոց ոչ քաղց րանայ 'ի դառնութենէ:

Անհանգիստ. գստի. ին. ից. իւք: || ոչ ունօղ զհանգստութիւն կամ զհանգստարանս թեան. և կամ որ է միշտ 'ի մէջ ցաւոց, և աշխատանաց. կամ առանց հանգս_տեան: Մերթ և նշանակէ՝ անդադար, կամ առանց զկայ առնելոյ:

Անհանդերձելի. լոյ. եաւ. եաց. եօք: || անկանգնելի. կամ աննորոգելի. կամ անկազմելի: Նարէկ. հա:

Անհանդերձ. ի. ին. ից. իւք: || առանց հանդերձի. կամ ոչ ունօղ զհանդերձ, կմ առանց պատրաստութեն: Եւ մերթ մինչ ասի զմեռելոյս, իմանի առանց յուղարկա_ւորութեան, և առանց թաղման. 2. Մակ. 5. 10:

Անհանդուրժ. դրժի. ին. ից. իւք: || ան համբեր. կամ ոչ տանօղ 'ի նեղութեն. կմ ոչ տանօղ զվիշտս:

Անհանդուրժելի. ելւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անհամբերելի. կամ անտանելի. և կամ այնպիսի վիշտ. որում ոչ ոք կարէ համ_բերել:

Անհանճար. ի. ին. ից. իւք: || ոչ ունօղ զհանճար. կամ անխելացի. կամ ոչ խոր_հօղ զպատրաստութիւն իրաց՝ և գործոց. և կամ անմիտ: Երեմ. 5. 23:

Անհաշտ. ի. ին. ից. իւք: || ոչ հաշտօղ է թշնամւոյն, և կամ ընդ որում ունի կա_տեհութի, միշտ մնալով. 'Ի նմին:

Անհաս. ի. ին. ից. իւք: || անհասանելի

մնալոյ. կամ անըմբռնելի. կամ անմատչելի. կամ անպարագրելի: Մերթ և նշանակէ զնա, որում այլք ոչ կարէ հասանել. և համառօտել: Նարեկ. ղթ: Մերթ և նշանակէ զոչ համանողն, կամ զանտեսանելին իրի իմիք: Իսկ մերթ զանհաս, կմ. զնախ պատճառն:

Անհասակայ. ի. իմ. ից. իւք: || անհասանելի. կամ անըմբռնելի. կամ անհաս գերազանցութբ:

Անհասական. ի. աւ. աց. օք: || անհասանելի. կամ անըմբռնելի. որպիսի է Աստ. և Աստուածայինքն:

Անհասանելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Անհասութիւն. թեան: || անըմբռնելութիւն. կամ անպարփակութիւն, Իսկ մերթ մինչ առի զպզտոյ, կամ զանհաս մանկանց, նշանակէ զանհասութիւն, կամ զխակութիւն, կամ զանկատարութիւն: Խորէն. ա. գլ. 31:

Անհաստատ. ի. իմ. ից. իւք: || անկայուն. կամ յողդողդ. կամ փոփոխական:

Անհատ. ի. իմ. ից. իւք: || Մերթ նշանակէ զիրն, որ ըստ ինքեան ոչ բաժանի, և ինքն զատեալ է յայլմէ ամէ. և ըստ այսմ եզական մարդն, որգոն, պետրոսն ասի անհատ: Մերթ և նշանակէ զոր և իցէ իր, որ ոչ կարէ հատանիլ. կամ որ ոչ է կարկեցեալ. և ըստ այսմ է՝ որ գրի. Սիրաք. 24. 21: Իսկ մերթ նշանակէ անդադար. կամ շարունակ. կամ անպակաս. և կամ անսպառ: Խորէն. գ. գլ. 68:

Անհատաբար. (մկբյ որակական.) || անբաժանելաբար. կամ անորոշելաբար:

Անհատական. ի. աւ. աց. օք: || անբաժանելի. կամ անհատանելի:

Անհատահոս. ի. իմ. ից. իւք: || առանց բաժանման, կամ սպառման հոսեցեալ. կամ բղխեցեալ:

Անհատուածելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անբաժանելի. կամ անորոշելի. կամ անմասնատելի: Նարեկ. ղդ:

Անհարազատ. ի. աւ. աց. օք: || անսեփական. կամ ոչ ճշմարիտ. որ մերթ առի զզաւակէ, որով նշանակի խորթն. կամ բիճն. և մերթ առ զայնցանէ, որք օտարք են. և անծանօթք. Խորէն. բ. գլ. 89:

Անհարթ. ի. իմ. ից. իւք: || անհաւասար. կամ կոպիտ. և կամ գարեփոր:

Անհարթաբար. ի. աւ. աց. օք: || ոչ հարթօղ. և ոչ հաւասարօղ. ուստի վերակացուքն. որք զթիւրութիւն պակասութեանց իշխեցելոց իւրեանց ոչ ուղղեն, և ոչ հարթեն, ասին անհարթաբար: Խորէն. գ. գլ. 68:

Անհարթելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անխուսելի. կամ անխուսափելի. կամ այն՝ որ ոչ երկնչի՝ և ոչ յետս կայ 'ի հակառակամարտէն: Եղանէ բառս այս 'ի հարթեմ բայէն. զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում:

Անհարկ. ի. իմ. ից. իւք: || առանց հարկի. զի առանց հարկ տալոյ թագաւորին. կամ այլում 'ի հարկաց: 1. Եզր. 4. 50:

Անհարսնացեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || բառս այս մերթ նշանակէ զնոյն մի, որ ոչ է տակաւին եղեալ հարսն. զի ոչ է տակաւին պսակեցեալ ընդ առն. Մերթ և նշանակէ զհարսն զայն, որ թէպէտ պսակեցեալ է ը առն, բայց ոչ է մարմնաւորապէս գիտացեալ յառնէն:

Անհաց. ի. իմ. ից. իւք: || առանց հացի. կամ առանց կերակրոյ: Յոբ. 24. 6:

Անհաւան. ի. իմ. ից. իւք: || ոչ հաւանօղ. զի ոչ հնազանդօղ, և ոչ անսացօղ բանից մեծաւորաց. և կամ բանից բանաւորաց. կամ կամակոր. կամ խստասիրտ: Թւոց. 23. 21. և Երեմ. 30. 9:

Անհաւանութիւն. թեան: || կամակորութիւն. կամ անհնազանդութիւն. կամ ոչ հաւանումն ճշմարտութեան. կամ անհաւատութիւն: ռամկ՝. Ինատճըլըգ: 1. Տիմ. 1. 13:

Անհաւաստի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անստոյգ. կամ այնպիսի իր, որ ոչ ունի զճշմարտութիւն 'ի միտս մեր՝ թէ եղեալ է, կամ ոչ եղեալ:

Անհաւատ. ի. իմ. ից. իւք: || ոչ ունօղ զհաւատս. կամ ոչ հաւատացօղ: Իմաստ. 10. 7: կամ հեթանոս. կամ կռապաշտ. 1. Կորն. 7. 14: Մերթ և նշանակէ զանհաւատարիմն. Երեմ. 17. 10: Մերթ և նշանակէ զանհաւատալին: Գործ. 26. 8:

Անհաւատալ. ացի. ացս. ալ: (չէզոքական.) || ոչ հաւատալ բանից այլոց: Տօբ. 2. 22:

Անհաւատացուցանել. ուցի. ուցեր. նալ: (ընդմէջ.) || ոչ հաւատալ: Խորէն. բ. գլ. 9: Եւ կամ անհաւատ լինել:

Անհեթեթ. կամ անհեդեդ. ի. իմ. ից. իւք: || անյարմար. կմ. անկարգ. կմ. անբարեձև. կամ անշնորհք. կամ անճոռնի. կամ այլանդակ. կամ ոչ ունօղ զհամեմատութիւն մասանց առ բոլորն: Խորէն. ա. գլ. 8:

Անհետ. (նախադրիւ հոլովի.) || որոյ շաւիղն, և ընթացման նշանն ոչ երևի: Եւ մինչ առի անհետ առնել զիր ինչ. իմանի այնպէս 'ի բաց բառնալ զիրն՝ որոյ նաև հետն՝ զի նշանն ոչ երևեսցի. Եսայ. 12. 15: Եւ 'ի գիրս Խորէն. ա. գլ. 2. ուր ասի, որ կուռ զմիմեանց զկնի անհետ 'ի վերայ գային, իմանի զպատերազմաց, որք զկնի միմեանց անպակաս, կամ շարունակաբար հասանէին:

Անհետազօտ. ի. իմ. ից. իւք: || անհետազօտելի. կամ ոչ հետազօտօղ. կմ. ոչ որոնօղ. և կամ ոչ որոնելի:

Անհետազօտելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անքննելի. կամ որոյ հետքն և ճանապարհն, կամ որպիսութիւն ոչ կարէ քննիլ:

Անհետացուցանել. ուցի. ուցեր. ալ: (ընդմէջ.) || կորնչել. կամ 'ի բաց բառնալ այնպէս՝ զի նաև հետն ոչ երևեսցի:

Անհետիլ. եցայ. եցաւ. իլ: (ձայնակիր:) || անհետանալ. կամ ոչ թողուլ զհետս:

և ընչաւորութեան. կամ ամենևին աներևոյթ լինել ։ Խորէն. Բ. գլ. 58 ։

Անհզօր. ի. աւ. աց. օք ։ || անզօր. կամ տկար. կամ երկչոտ ։ Եսայ. 30. 26 ։

Անհետ. ի. իւ. ից. իւք ։ || ոչ ունող զհետևանութիւն. կամ ոչ ունող զնիւթ. կամ անմարմին ։

Անհիւթական. ի. աւ. աց. օք ։ || աննիւթական. կամ անմարմին. կամ անմասն ՚ի նիւթոյ ։

Անհիւթանիւր. կրի. իւ. աց. օք ։ || աննիւթանիւր. որ ոչ կրող, կամ ունող յինքն զնիւթ. որ է յատուկ անմարմնոց ։ Նար. գի ։

Անհմուտ. հմտի. աւ. աց. օք ։ || անտեղեակ. կամ անվարժ. կամ ոչ գիտացող ։

Անհնազանդ. ի. իւ. ից. իւք ։ || ոչ հնազանդող. կամ ոչ անսացող. կամ ապստամբ ։ Թուոց. 17. 10 ։

Անհնար. ի. իւ. ից. իւք ։ || անկարելի. կամ դժուարին իր ՚ի յերևանիլ ։

Անհնարին. (Նախադրիւ հոլովի.) || կարի մեծ. կամ մեծամեծ ։ Եզեկ. 18. 18 ։ և 32. 21 ։ կամ առաւել կատարեալ. կամ զարմանալի. կամ ահաւոր ։ 2. Մակ. 11. 9 ։ և Իմաստ. 12. 9 ։ կամ կարի դժուարին ։ Եսայ. 30. 18 ։ Յովն. 2. 6 ։ կամ անկարելի. և կամ անհանդուրժելի ։

Անհոգ. (Նախադրիւ հոլովի.) || մերթ նշանակէ զայն, որ ոչ ունի հոգս, և կամ զփոյթ ՚ի մեծաց գործոց. 1. Կորն. 7. 32 ։ Մերթ ևս նշանակէ զայն՝ որ է ապահով, և աներկիւղ. զի [illegible] զայս [illegible] ։ Առակ. 8. 11 ։ Իմաստ. 6. 16 ։ և Մատթ. 28. 14 ։

Անհոգանամ. ացայ. ացիր. ալ ։ (Չէզոք.) || ապահովանամ ։ Մերթ ևս անհոգ և անփոյթ լինիլ ։

Անհոգութիւն. Թեան ։ || ապահովութիւն. կամ աներկիւղութիւն ։ Առակ. 26. 5 ։ մերթ ևս խնամոյ անփոյթ լինելն ։

Անհողմ. ի. իւ. ից. իւք ։ || անթաւալ. կամ որ ոչ դղրդի. հաստատ և անշարժ, որ [illegible] ոչ հողմի. ասի անհողմ. զի ոչ լինի թաւալ [illegible] ալեկոծեալ, կամ [illegible], և այլն ։

Անհոտ. հոտոյ. ով. ոց. ովք ։ || ոչ ունող զհոտ. զի զանոտ, որ է կճղի ։ Եզեկ. 5. 14 ։ և կամ անշահ. կամ անպատշաճ. և անպէտ ։

Անհուպ. հպի. իւ. ից. իւք ։ || մերթ նշանակէ զայն՝ որ ոչ մերձենայ ումեք. Եւ մերթ զայն՝ առ որ ոչ մերձենայ ոք. Նար. ՚ի Գործքն կարգին ։ Եւ մերթ նշանակէ զինչ, որ ոչ է մօտ, և մերձ ։

Անհուր. հրոյ. ով. ոց. ովք ։ || առանց հրոյ ։ Բարս Եզս. 13. 12. նշանակէ զանկարօտն հրոյ առ ՚ի մաքրելն. կամ զընտրելն ։

Անհպաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ || անմերձենալի. կամ անմատոյց. կամ ոչ մերձեցող. և կամ որ ոչ ունի զոք ինքեան հասու, և մերձ ։

Անհպելի. ւոյ. եաւ. եաց. եաք ։ || ան

մատչելի. կամ անմերձենալի ։

Անհրաժեշտ. ի. իւ. ից. իւք ։ || անհրաժարելի. կամ անհեռանալի. կամ անզատ. և կամ անխորշելի ։ Իմաստ. 16. 4 ։ և Նարեկ. գծ ։

Անհրահանգ. ի. իւ. ից. իւք ։ || անվարժ. կամ անկիրթ. կամ անխրատ. կամ անուսումն ։

Անհրամայ. ի. իւ. ից. իւք ։ || Թարգ. հրամանի. և մինչ ասի՝ յանհրամայն կարգել յեղափոխութեան, և այլն, իմանի՝ առանց տանելոյ զհրամանն ՚ի մեծութենէն ։ Խորէն. Գ. գլ. 50 ։

Անհրապոյր. պուրի. իւ. ից. իւք ։ || ոչ հրապուրող. որ ոչ համոզող առ չարն. կամ անհրապուրելի. որ ոչ համոզելի առ չարն ։

Անձայն. ի. իւ. ից. իւք ։ || մերթ նշանակէ զայն, որ զուրկէ ձայն ունի ։ Մերթ ևս նշանակէ զինչ՝ որ ոչ ունի զբարբառ, և զձայնը ձայնի ։ Իսկ 1. Կորն. 14. 10. ուր ասի, ոչ ինչ է անձայն, իմանի՝ ոչինչ ՚ի լեզուաց է առանց ձայնի ։ Մերթ ևս նշանակէ զանխօսն ։ 3. Մակ. 4. 13 ։ Նաև մերթ բաղաձայն տառն ասի անձայն ։

Անձանձիր. (Նախադրիւ հոլովի. և մերթ է մակբայ ։) || անձանձրոյթ. կամ ոչ ձանձրացող. կամ անտաղտուկ. կամ անդադար. կամ առանց ձանձրութեան ։

Անձանձրոյթ. (Նախադրիւ հոլովի. և մերթ է մակբայ ։) || անդադար. կամ առանց ձանձրութեան. կամ անձանձիր ։ Եսայ. 31. 19 ։ և Եզեկ. 7. 16 ։

Անձաւ. ի. աւ. աց. օք ։ || ծերպ վիմաց. կամ ծոց, կամ խոռոչք լերանց, ուր կեն գանիք աղատմաւնին. կամ մորիք ։ Մերթ ևս նշանակէ զմեծագոյն ամուր տեղի ինչ շուրջ զլերամբ, և կամ շուրջ զամրոցաւ, ուր ՚ի ձեռաց Թշնամեաց փախուցեալ ամփոփեն զօրք բազումք ։ 1. Թագ. 22. 4 ։ Եւ այսպիսի անձաւն մերթ ևս կոչի ամրոց, զի ամրանան ՚ի նմա ։ 2. Թագ. 5. 17 ։ և 1. Մնաց. 11. 16 ։

Անձաւախուխ. խախի. իւ. ից. իւք ։ || ընտանի որ ունի խոխս առ խոխս զպարզուեալ ծերպս, և զխոժոռ տեղիս՝ ասի անձաւախոխ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զամրախուխն. զի զատուցել ամուրսն, և զպարսպաւորս. որպիսիք են անառիկ ամրոցքն ։

Անձեռագործ. ի. իւ. աց. օք ։ || գործ ինչ, կամ իր ինչ, որ ոչ լինի արարե ցեալ ձեռամբ մարդկան. այլ Այ, և հա զևարդաքս՝ ասի անձեռագործ ։ Եբր. 9. 11 ։ և Կողոս. 2. 11 ։

Անձեռն. (Նախադրիւ հոլովի ։) || զատկա ցեալ ՚ի ձեռաց. կամ ձեռնհաս ։ Մերթ ևս նշանակէ անզօր. կամ անօգնական ։

Անձեռնարկելի. ւոյ. եաւ. եաց. եաք ։ || այն՝ յոր ոչ կարելեաց զձեռն արկանել, և կալնուլ. և կամ այն որ ընդ ձեռամբ ոչ անկանի ։

Անձեռնընդել. (Նախադրիւ հոլովի ։) || մերթ նշանակէ զայն՝ որ ոչ ունի ձե

ամօք ամէք. կամ որ ոչ ընտանեանայց ընդ ձեռամբ մարդկան. որպիսիք են անանց թագաւորք: Իսկ մերթ նշանակէ՝ անհնազանդելի. կամ անհնարին, և վայրենի. կամ ան֊զուսպ: որպիսիք են գծեալս գաղափարքն:

Անձեռնհայել. ի. աւ. այ. գի: || որ ոչ ու֊նի զձեռնհասութիւն. կամ որ է անզօրութեամբն:

Անձեռնհաս. ի. իւ. եաց. իւք: || անկարող, կամ այլ ինչ էր, յոր ձեռք մարդկային ոչ կարեն հասանել, ասի՝ անձեռնհաս: 3. Մակ. 2. 8: Մերթ և՝ նա որ ոչ կարէ առ֊նել զեր ինչ, ասի՝ անձեռնհասն. կամ ան֊ձեռնհաս:

Անձեռագործ. ացաց. ցոց: (անձեռակ.) || զատ...

[illegible]

Անձնավէրդ. ի. իւ. եց. իւք: || անձին իւրում վնասող:

Անձնայլանկ. ի. ան. աց. օք: || Նա՛ որ զայլ լանդակ զգեստ ագանի, և յերեսս իւր դնէ զգեստակս առ՛ի ոչ ճանաչելոյ 'ի ծանօթից, և առ՛ի համարձակ շրջելոյ՝ ասի անձն այլանկ:

Անձնանախատ. ի. իւ. եց. իւք: || զանձն իւր նախատող և խոտող: Մերթ ևս նշանակէ զայն, որ այնպէս ոչինչ համարի զինքն, մինչ զի անփոյթ է զմահուանէ: Փիլփ. 5. 18:

Անձնապահ. ի. իւ. աց. օք: || զանձն պահող 'ի վտանգից. և զգուշացող: 2. Տիմ. 4. 15: Մերթ ևս նշանակէ զպահապանս, և զպաշտօնեայս՝ որք պահեն զմեր իւրեանց: 1. Մնաց. 28. 1:

Անձնապահապետ. ի. աւ. աց. օք: || պետ պահապանաց անձին արքայ. կամ նախապետական պահապան գլխոյ, և անձին թագաւորի, որ է մեծութիւն ինչ, և բարձր աստիճան: 1. Թագ. 28. 2:

Անձնապաշտ. ի. իւ. եց. իւք: || զիւր ինքն պաշտող. կամ զիւր ինքն մեծարող. կամ առաւել ծառայող իւրոյ ինքեան. թէ յուտելն, և թէ 'ի զգենուլն. և թէ յայլս եւս:

Անձնապարար. ի. իւ. եց. իւք: || զինքն պարարող. և կամ զանձն իւր փափկութ՛ե սնուցանող:

Անձնապէս. (մակբայ որակական.) անձնաւորապէս. և կամ յատկապէս: Նարէկ. 'ի Գովէստ խաչին:

Անձնապուր. (ոչ հոլովի. այլ ընդ բայի շարակցի այսպէս, անձնապուր փախչել. և այլն.) և նշանակէ՝ զանձն իւր առանց ընչից ապրեցուցանելով փախչել:

Անձնառութիւն. թեան: || ընդգրկումն կրի իմիք. կամ յանձն ընդունումն. կամ կատարումն: Լամբրոն:

Անձնասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || զիւր ինքն սիրող. կամ զօգուտն անձին իւրոյ սիրող, կամ խնդրող. 2. Տիմ. 3. 2: Իսկ 2. Մակ. 6. 21. ուր ասի՝ վասն անձնասէր բարոյից. նշանակէ, վա՛ մարդասէր. կամ ընկերասէր բարուց:

Անձնասպան. ի. աւ. աց. օք: || զիւր ինքն սպանանող. կամ զանձն իւր 'ի վտանգի մահուան դնող.

Անձնավաճառ. ի. իւ. եց. իւք: || զինքն վաճառող. կամ զինքն արծաթով 'ի ծառայութիւն մատնող:

Անձնատէր. տեառն. տեարք. տեարց. տեարբք: || տէր անձին. կամ անձնիշխան. կամ ինքն իշխան: Ոսկ. 1. հատ. ժա:

Անձնատանջար. ի. իւ. եց. իւք: || ինքնատանջող. կամ զանձն իւր տանջող. և կամ զանձն, և զմարմին այլոց ուրոյն տանջող՝ և կեղող. Նարէկ. 'ի Գովէստ խաչին:

Անձնատու. տուի. աւ. աց. օք: || անձնատուր. որ զինքն տուող յօժարութ՛ե 'ի ծառայութիւն այլոց: և մինչ ասի՝ անձնատու ձեռնատուութ՛ե, խնամել զինքն յօժար ձեռնտուութ՛ե: Խորէն. բ. գլ. 7:

Անձնատուր. (Նախդրիւ հոլովի.) || զանձն տուող. կամ որ զանձն իւր տայ 'ի ձեռս հզօրի քան զինքն՝ հնազանդելով նմա. և այնու առնէ զհպատակութիւն: Յես. 10. 1:

Անձնացեալ. ալ. ով. ոց. ովք: || անձնաւորեալ. կամ հոգի ունող. կամ հոգեխացեալ. Նարէկ. 'ի Գովէստ խաչին:

Անձնացոյց. ցուցի. աւ. աց. օք: || փառասէր. կամ որ զինքն ցուցանէ գոլ մեծ ոմն, որպէս զի գովեսցի: Խորէն. գ. գլ. 68:

Անձնաւոր. ի. աւ. աց. օք: || անձնական. կամ ունող հոգւոյ. կամ հոգեւոր. կամ բանական: Նարէկ. ղզ: և Կիւրղի պարապմանց: Մերթ ևս նշանակէ զնա՝ որ ունի զանձնաւորութիւն, որպիսիք են հրեշտակք. և մարդիկ:

Անձնաւորիմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայնակր.) || մերթ նշանակէ զհոգեւորիլն. կամ ընկալնուլ զհոգի: Լամբրոն: Եւ մերթ նշանակէ զենթակայանալն 'ի բանականի բնութ՛ե:

Անձնաւորութիւն. թեան: || է վերացեալն բնութիւն յայտորոշ անձին. և նշանակէ զկատարելութիւնն զայն՝ որով բանական, կամ իմացական բնութիւն ենթակայանայ. և լինի անհաղորդելի այլոց:

Անձնդիւր. ի. աւ. աց. օք: || հեշտութեան սպասաւոր. կամ զիւրն դիւրութեան և զհեշտութեան որոնող: Առակ. 14. 23:

Անձնեայ. նէի. իւ. եց. իւք: || մեծահասակ. կամ յաղթանդամ. կամ բարձր դըրակազմ. և կամ ընտիր՝ անձնաւոր. 1. Թագ. 9. 2:

Անձնեղ. ի. իւ. եց. իւք: || Նոյն է ընդ վերինոյն:

Անձնընտիր: || ոչ հոլովի՝ այլ ընդ բայի շարակցի այսպէս. անձնընտիր առնել. և կամ այսպէս՝ անձնընտիր լինել. և նշանակէ զբաշ անձինս ընտրել 'ի բազմունէ:

Անձնիշխան. ի. իւ. եց. իւք: || ազատ. կամ որ է տէր գործոց իւրոց. կամ իշխող ինքեան 'ի գործս իւր: Եւ առացեալ լինի մերթ զկամաց. և մերթ զունողէն զկամս: 1. Եզր. 4. 28:

Անձնիշխանութիւն. թեան: || իշխանութիւն անձին. կամ ինքնակալութիւն: Ոսկ. 2. հատ. ժշ: Իսկ երբեմն նշանակէ զազատ կարողութիւն կամաց. որով ընտրեմք զայս ինչ, կամ զայն ինչ:

Անձնիւր. անձնեւր. երք. երց. երբք: || իւրաքանչիւր: տես. անցնիւր:

Անձնպուրծ: || ոչ հոլովի, այլ ընդ բայի շարակցի այսպէս, անձնպուրծ փախչել: կմ՛ զանձն իւր միայն ապրեցուցանելով. կմ՛ ազատելով փախչել:

Անձուկ. անձկի. աւ. աց. օք: || Նեղ: Իսկ մերթ նշանակէ նեղութիւն. կամ նեղ տեղի, ուր առաւել անձկութիւն կայցէ՝ կըրելն արգելուլ զանցաւորս: Յոբ. 24. 11: Իսկ Զաք. 10. 11: նշանակէ զնեղ կիրճն ծովուն. գմ, ղողողանն: Բայց 1. Թագ. 13. 6.

բառս՝ ունչով, նշանակէ զդժուարինն, կամ զնեղութիւն։ Մերթ ևս նշանակէ զամուր տեղիս բնականս շուրջ զերկրաւ, կամ զմեծագոյն ծերպս։ 1. Թագ. 23. 14. և 19։ Բայց Հռոմ. 15. 23. ուր ասի. անձուկ ունիմ. նշանակի՝ խիղճ և անձուկ ունիմ. բառ այսմ է ևս. 2. Կորնթ. 7. 7։

Անձրև. ի. ու. աց. կամ ոյ. ով. ոց. օք։ || կաթուածք ջրոյ՝ իջեալ 'ի տարալուծելոյ ամպոց 'ի վ(ե)րայ երկրի։

Անձրևաբաղխ. ի. իւ. ից. իւք։ || յանձրևոյ բաղխեցեալ, կամ թրջեալ, և առ զօրեալ։

Անձրևածին. ծնի. իւ. ից. իւք։ || զանձրև ծնանող, այ, պատճառող. և այս ա-ուն զամպոց, որք պատճառեն զանձրևս։ և երբեմն նմանութեամբ ասի զհոգւոյն սրբոյ, որ անձրևէ զշնորհս։

Անձրևաձիր. ձրի. իւ. ից. իւք։ || պարգևող անձրևոյ. կամ ցօղող անձրևոյ։ Նարեկ. 'ի գովեստ խաչին։

Անձրևայոյզ. յուզի. իւ. ից. իւք։ || առնող զյուզումն անձրևաց. այ առնող զյորդախաղաց հոսումն անձրևաց. որպիսիք են ոմանք եղանակք տարւոյ։ Խորէն. գ. գլ. 68։

Անձրևասնունդ. (Նախադրիւ հոլովի։) || սնեալ. և բողբոջեցեալ, և պարարտացեալ առատագոյն անձրևով։ Նարեկ. ղէ։

Անձրևէ. եաց. ել։ (գիմազուրկ։) || անձրև իջանէ. կամ անձրև գայ։

Անճահ. ի. իւ. ից. իւք։ || անպատշաճ. կամ անյարմար։

Անճաճանչ. ի. իւ. ից. իւք։ || անճառագայթ. կամ անլուսաւոր. կամ մթագոյն. կամ խաւարային։ Իմաստ. 17. 3։

Անճաշակ. ի. ու. աց. օք։ || ոչ ճաշակող. կամ պահեցող. կամ ժուժկալող 'ի կերակրոց։

Անճառ. ի. իւ. ից. օք։ || անպատմելի. կամ անճառելի. կամ որ ոչ կարէ ճառիլ և յայտնիլ ումեք։ 2. Կորնթ. 12. 4։ և 1. Պետր. 1. 8։

Անճառահրաշ. ի. իւ. ից. իւք։ || անճառ և հրաշալի. կամ անճառելի կերպիւ հրաշալին։

Անճառաշնորհ. ի. իւ. ից. իւք։ || զանճառելի շնորհս ունող, կամ պարգևող. կամ որ է անճառելի շնորհ, և պարգև։ Նարեկ. 'ի գովեստ խաչին։

Անճառապատկեր. ի. ու. աց. օք։ || զանճառելի պատկեր, կամ զտիպ, և զնմանութիւն ունող։ Նարեկ. ղթ։

Անճառապարգև. ի. ու. աց. օք։ || զանճառելի շնորհս պարգևող. կամ անճառապէս պարգևեցեալ. և կամ որ է անճառելի պարգև։ Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց։

Անճարակ. ի. ու. աց. օք։ || ոչ գտանող զճար, և զհնար։ Նարեկ. ճ։ Եւ մերթ նշանակէ զայն, որում ոչ կարէ լինել ճար, և հնար, կամ բժշկութիւն։ Նարեկ. ղդ։

Անճարանամ. ացայ. ացիր. անալ։ (ընդ միջա.) || ոչ կարել գտանել զճար, կամ զհնար, կամ զօգնութիւն, և կամ զդեղ։

Անճետ. տի. աւ. աց. օք։ || անզաւակ. կամ անզարմ. կմ՛ անսերունդ։ Մծբն. ժէ։

Անճողոպրելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || անզերծանելի. կամ անապրելի։ Նարեկ. հժ։

Անճոռնի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || յաղթանդամ. կամ մեծ անդր քան զչափն։ Եւ այս ասի զհսկայից։ Խորէն. ա. գլ. 10։ Եւ մերթ զերանաց, և զճկանց, և զայլոց նմանեաց։ Իսկ մերթ ասի զանկարգ ճռ-խաբանողաց. և կամ որ անդր քան ըզչափն այլանդակէ 'ի բանս, կամ 'ի գործս իւր։ Նարեկ. ծդ։

Անմակացելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || այն ամ, զորմէ ոչ կարէ լինել մակացութիւն, այ գիտութիւն, կամ ուսումն, ասի անմակացելի. որպիսիք են անհասքն, և անհունքն։

Անմահ. ի. իւ. ից. իւք։ || որ ոչ կարէ մեռանիլ։ Եւ գիտելի է, զի Ած ասի անմահ՝ ամ կերպիւ, և բստ ամի։ Իսկ հրեշտակային բնութիւն, և հոգիք մարդկան ասին անմահ, զի ընկալեալ են զանմահութիւն, և ոչ կարեն պակասիլ, և մեռանիլ բնականաբար։

Անմահանամ. ացայ. ացիր. անալ։ (ընդ միջ.) || ընդունիլ յԱյ զանմահութիւն, և ոչ երբեք պակասիլ։

Անմահարար. ի. ու. աց. օք։ || անմահացուցիչ. կամ տուող զանմահութիւն։

Անմասն. || Նախադրիւ հոլովի. և երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս. անմասն լինիլ. այ անհաղորդ, կամ անբաժին, կամ զուրկ լինիլ։ Իմաստ. 2. 9։

Անմատոյց. տուցի. իւ. ից. իւք։ || անմատչելի. կամ առ որ ոչ լինի մատչիլ վն բարձրութեան, կամ վն խորութեան, և կամ վն կիզողութեան։ Իմաստ. 17. 13։ և 1. Տիմ. 6. 16։

Անմարդ. (Նախադրիւ հոլովի։) || անմարդաբնակ. կամ վայրի. կամ անապատ անշէն։ Խորէն. գ. գլ. 30։

Անմարդաբնակ. ի. աւ. աց. օք։ || տեղի, ուր ոչ բնակին մարդիկ. կամ աւերակ տեղի։

Անմարդագոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ || առաւել անմարդի. կամ կուսին։ Մերթ նշանակէ զբարբարոսն, և զեղեռնագոյնն, որ 'ի մարդկային համեստ բարուց է արտաքս ելեալ։

Անմարդի. (Նախադրիւ հոլովի։) || տեղին այն, ուր ոչ ոք 'ի մարդկանէ բնակի վասն աւեր, կամ անապատ և անշէն լինելոյն, ասի անմարդի։ 2. Մակ. 9. 14։ և Յոբ. 38. 26։ Մերթ ևս նշանակէ զանմարդին, կամ զանմարդավարն, և զանգութն։ Նարեկ. իա։

Անմարթ. (Նախադրիւ հոլովի։) || անպատշաճ. կամ անյարմար։ Գործ. 10. 28։

Digitized by Google

Անմարմին. մնոյ. մով. ոց. մովք։ || Հրեշտակքն այնոքիկ, որք ոչ են 'ի նիւթոյ և 'ի տեսանելի բաղադրեցելոց, այլ են պարզ անտեսակք, առեալ անմարմինք. որպիսիք են հրեշտակք, և դևք, և բանական հոգիք։

Անմարտնչելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || անհաղթելի. կամ անպատերազմելի. որ առ ի զամրութենէն դղեկաց. և մերթ զանյաղթելի զօրաց. և զայլոց նմանեաց։

Անմաքուր. մաքրոյ. ով. ոց. ովք։ || անսուրբ. կամ պիղծ։ 2. Մնաց. 23. 19։

Անմեղադրելի. ի. աւ. աց. օք։ || ոչ սիրող մեղքութեան. կամ աղանդապետ. կամ զպիղծ բանս առնողօղ։ Խորէնաց. գլ. 64։

Անմեղութիւն. թեան։ || անպարտութիւն. կմ պղծութիւն. կամ աղանդութիւն։

Անմեկնելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || անբացատրելի։ Մերթ ևս նշանակէ՝ անբաժանելի. կամ անորոշելի։

Անմեղ. ի. աւ. աց. օք։ || մերթ նշանակէ զնա, որ ոչ կարէ մեղանչել. որպիսիք են փոքրիկ տղայքն։ Մերթ ևս նշանակէ զնա, որ ոչ է մեղուցեալ, և ոչ մեղանչէ։ Յօհ. 8. 7։ Մերթ ևս նշանակէ՝ զպիղծ միտս. կամ զպարզամտութիւն։ Աղօթ. 2. 21։ և 8. 5։ և 14. 15։ և 19. 25։

Անմեղկելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || անթուլանալի. կամ անլքանելի։

Անմեռ. ի. իւ. եց. եաք։ || ոչ մեռեալ. կամ ոչ մահացուցեալ։ Ըստ որոյ ասացին որք գրգռեն առ մեզ, յորժամ ոչ զգայցեն, ասեն անմեռ։

Անմեռուկ. մեռկի. աւ. աց. օք։ || խոտ ինչ թփթփեալ, և պարարտ, որ առ ի փքր փրկեմ։ ռամկ". սէմփր վիվո։

Անմիաբան. ի. իւ. եց. եաք։ || անհամաձայն. զոր օրինակ, յորժամ ոք ուրեք լայ, և այլոք անդէն ցնծայ, ձայն սոցա առ ի անմիաբան բարբառ։ Իմաստ. 18. 10. և կմ ոչ միաբանօղ 'ի բանս։

Անմիջաբար. (մակբայ որակական.) || առանց միջնոյ. կամ առանց միջնորդի։

Անմիտ. մտի. իւ. աց. կամ եց. օք։ || յիմար, կամ անզգայ. կամ ոչ զգացօղ. կմ ոչ 'ի միտ առօղ. կամ տգէտ։ Սաղմ. 75. 6։ և Հռոմ. 1. 14։ Եւ կամ յիմարական. 1. Տիմ. 6. 9։ Մերթ ևս նշանակէ զանբանն։ Սաղմ. 48. 13։ Իսկ Ովս. 7. 11. նշանակէ զպարզամիտն։

Անմխիթար. ի. իւ. եց. եաք։ || առանց մխիթարութեան. և կամ ոչ մխիթարօղ, և ոչ յորդորօղ։

Անմոլար. ի. իւ. եց. եաք։ || ոչ մոլորօղ յուղիղ ճանապարհէ. կամ անսխալ։

Անմոռաց. ի. իւ. եց. եաք։ || առանց մոռացման. կամ ոչ մոռանալի. և կամ ոչ մոռացօղ։

Անմուղ. մղի. իւ. եց. եաք։ || արմուղ. կմ անվճարժ, որ առ ի զղուճարակէ, կամ զեզանց, և զայլոց նմանեաց։

Անմուտ. մտի. իւ. եց. եաք։ || անմատանելի։ Մերթ ևս ոչ ունօղ զմուտս, եթ ոչ ունօղ զգուռն։

Անմռնչելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || անձայն. կամ անմռնչիւն. կմ անբարբառելի։

Անմռունչ. մռնչի. իւ. եց. եաք։ || որ ոչ հանէ զձայն. և ոչ մռնչէ. և ոչ զմռնչիւն ինչ արձակէ. և ոչ խօսի։ 1. Կոր. 12. 2։ Իսկ Հռոմ. 8. 26. նշանակէ զանճառելին. կամ զանպատմելին։

Անմտանեմ. աղայ. աղիր. ալ։ (ընդունիլ։) || անմիտ լինել. կամ անզգայանալ. կամ ոչ մտածել։ 3. Եզր. 9. 29։

Անմտութիւն. թեան։ || գործողութիւն առանց մտածութեան. կամ ագիտութիւն. կամ յիմարութիւն։ Ծննդ. 31. 28։

Անմօտաւոր. ի. աւ. աց. օք. || անմերձաւոր. կմ հեռաւոր։ Մերթ ևս անյարմար։

Անյագ. ի. իւ. եց. եաք։ || ոչ յագօղ ուտելով. կամ ոչ շատացօղ ըմպել լինելով. և կամ ոչ լցացօղ զիր ինչ յինքն ընդունելով։ Առակ. 27. 20. և Ամբակ. 2. 5։ Եւ մերթ նշանակէ անյագելին։

Անյագաբար. (Նախդրիւ հոլովի։) || անյագ. կամ անյագելի. կամ շատակեր։

Անյաղթ. ի. իւ. եց. եաք։ || անյաղթելի. կամ անպարտելի. կամ անընկճելի. և կամ քաջ։

Անյաղթական. ի. աւ. աց. օք։ || անյաղթ. կամ անյաղթելի։

Անյայտ. ի. իւ. եց. եաք։ || ոչ յայտնի. կամ ծածուկ. կամ որ ոչ երևի արտաքուստ։ Գործ. 14. 12։ և Ղուկ. 11. 44։

Անյայտանամ. եցայ. եայ. իլ։ (ձայնակր։) || աներևոյթ, և անյայտ լինել։

Անյաջող. ի. իւ. եց. եաք։ || աննախանձ. կամ ոչ չարակնօղ. կամ ոչ չարաբանօղ։ Լամբրոն. 'ի Ներբող։

Անյանդուգն. ի. իւ. եց. եաք։ || ոչ ունօղ զհանդգնութիւն. կամ ոչ ունօղ զընդդիմակութիւն։

Անյապաղ. ի. իւ. եց. եաք։ || առանց յապաղելոյ. կամ անդանդաղ. կամ ոչ յամօղ. կամ փոյթ, և արագ։ 4. Եզր. 1. 26։

Անյաջ. (Նախդրիւ հոլովի։) || անյաջող. կամ ձախորդ. կամ վատաբաղդ։ Խորէն. Է. գլ. 7։

Անյաջորդ. ի. աւ. աց. օք։ || անփոփոխելի. կամ անփոխանակելի. կամ անփոխանորդելի։ Նարեկ. ՀԵ։

Անյատակելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || որոյ յատակն ոչ գտանի, կամ ոչ երևի. կամ կարի խորագոյն։ Նարեկ. ԽԷ։

Անյար. (Նախդրիւ հոլովի։) || որ ոչ յարի. և ոչ մերձենայ. և ոչ հպի, կամ զուգի յիր ինչ։

Անյարգար. ի. իւ. եց. եաք։ || ոչ յարդարեցեալ, կամ անկազմ. կամ անպատրաստ։

Անյարիր. (Նախդրիւ հոլովի։) || անյարմար. կամ անպատկան. և կամ որ ոչ յարի ընդ այլում։ Մերթ ևս նշանակէ՝ անյաւելի. կամ անկանգնելի։ Եւ այս առ ի, կամ զանկմանէ. Նարեկ. ՂԳ. կամ ըղ

խօր քնոյ, որով ըմբռնեցեալն ոչ կարէ յառնել: Դատէն. դէ: Եւ կամ զանդամալոյծ, որ ոչ կարէ 'ի վեր եղանել. և կանգնել: Դատէն. ժգ. և ծը:

Անյարկ. ի. իմ. ից. իւք: || ոչ ունօղ ըն-տան, կամ զծածք տեղի առ 'ի բնակել: Եսայ. 58. 7:

Անյեղ. (Նախդրիւ հոլովի.) || անփոփո-խելի. կամ անյեղաշրջելի. կամ անայ-լայլելի:

Անյեղաշրջելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անփոփոխելի. կամ անայլայլելի:

Անյեղապէս. (մակբայ որակական:) || ան-փոփոխապէս. կամ անայլայլելաբար:

Անյեղափոխելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անփոփոխ. կամ որոյ գոյնն ոչ այլայլի. և կամ որ ոչ թառամի: 4. Եզր. 6. 44:

Անյեղլի. յեղլւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ան-փոփոխ. կամ անայլայլելի:

Անյեղեղուկ. եղկի. աւ. աց. օք: || ան-փոփոխելի. կամ անայլայլելի. կամ ան-յեղաշրջելի:

Անյիշաչար. ի. աւ. աց. օք: || զանցեալ չարիս, և զվնաս արարեցեալս ընդդէմ իւրեան՝ և զզղջացեալս, ոչ յիշօղ, և ոչ վրէժխնդրօղ վայնցանէ. և այս ասի զԱյ: Մերթ ասի և զմարդոյ, և նշանակէ զանոխակալն, և զհեզն, որ ոչ յիշէ զկրեալ չարիս առ 'ի վրէժխնդիր լինել:

Անյիշատակ. ի. աւ. աց. օք: || ոչ ունօղ զյիշատակ, կամ զյիշումն. կամ ոչ յիշե-ցեալ. կամ անյիշատակելի. կամ մոռա-ցեալ:

Անյիշատակութիւն. թեան: || ոչ յիշատա-կումն. կամ ոչ յիշումն. և կամ մոռա-ցումն. Իմաստ. 14. 26: և 19. 4:

Անյողդողդ. ի. իմ. ից. կամ աց. օք: || հաստատուն. կամ կայուն. կամ անփոփոխելի. և կամ որ ոչ է թոյլ, և սասանական:

Անյոյս. յուսոյ. աւ. աց. օք: || Մերթ նշանակէ զնա՝ որ ոչ ունի զյոյս առ Այ, կամ առ մարդիկ: Եւ մերթ նշանակէ զյուսացօղն 'ի յԱյ, և զոչ յուսացօղն 'ի մարդիկ, կամ 'ի մարդկային օգնութիւն: Յոբ. 9. 16: Իսկ Իմաստ. 11. 8. ուր ա-սի, եռառ զնուր յանյոյս. իմանի՝ անանցա-նելի, այսինքն 'ի վիհն՝ յորմէ ոչ ոք յու-սայր, եռառ զնուր: Եւ Եսայ. 29. 19. ուր ասի, անյոյսքն 'ի մարդկանէ լցցին ուրախութեամբ. իմանին անանկքն, և չքա-ւորքն, որք են անյոյսք, և ոչ ունին ունի-ն ը բաւականին ապրելոյ, լցցին ուրախու-թը: Մերթ եւ բառս անյոյս նշանակէ զնա՝ որ թէպէտ 'ի յեր որ բնականա-բար ոչ լինի, ոչ յուսայ, բայց յուսայ յորժամ գերբնաբար խոստացեալ լինի: Հռոմ. 4. 18: Մերթ եւ նշանակէ զյու-սահատն յանձնէ բարւոյ, և կամ 'ի մար-մնաւոր կենաց: 2. Կորն. 1. 8:

Անյուսանամ. ացայ. ցիր. աւ: (ընդմիջ.) || անյոյս լինել. կամ յուսահատիլ: Աւէկ. 1. հոփ. Լէ:

Անյօդ. ի. իմ. ից. իւք: || որ ոչ է յօ-դեալ, կամ միաւորեալ. կամ որ ոչ է շարայարեալ. և կամ որ ոչ կարէ յօդել, և կապել. կամ հեգել զբառ. որպիսի է կոչնչիւն շան, և ձայն թռչնոց:

Աննախանձ. ի. իմ. ից. իւք: || ոչ նա-խանձօղ. կամ աննենգ:

Աննախանձօտ. ի. աւ. աց. օք: || ոչ նա-խանձօղ, կամ ոչ նախանձելի: Խորէն. Է. ղր. 7:

Աննաւագնաց. ի. իմ. ից. իւք: || տեղին այն 'ի ծովն, ընդ որ ոչ կարեն գնալ, և անցանել նաւք՝ ասի աննաւագնաց:

Աննենգ. ի. իմ. ից. իւք: || ոչ խարդա-խօղ. կամ ոչ նենգօղ:

Աններելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ան-թողլի. որպիսի է յանցանքն ծանրագու-նեղ, որում ոչ լինի ներումն յԱյ, կամ 'ի դատաւորէ: և մերթ մեղքն, որում դժուարաւ կարէ լինել ներումն՝ ասի ան-ներելի: Նաև պատուհասն ասի կենաց՝ ասի աններելի, ըստ որում դժուարա-կարէ լինել զերծումն յայնմանէ. բայց պատուհասն հանդերձեալ կենաց, իբր դժո-խոց՝ է ըստ ամի աններելի:

Աններհուն. (Նախդրիւ հոլովի.) || ան-տեղեակ. կամ անհմուտ:

Աննիհաղ. (Նախդրիւ հոլովի:) || անկա-րօտ. կամ որ ոչ նուաղի յիմիք, կամ ոչ պակասի: 2. Մակ. 14. 35: և 3. Մակ. 2. 5:

Աննիհաղաբար. (մակբայ որակական.) || ան-պակասաբար. կամ աննուաղաբար:

Աննիրհ. (Նախդրիւ հոլովի.) || աննիրհե-լի, իբր որ է առանց մրափելոյ. կամ ան-քուն:

Աննիւթ. ի. իմ. ից. իւք: || իր ինչ, որ ոչ ունի զնիւթ, որպիսիք են հրեշտակք, և այլք անմարմինք:

Աննկար. ի. իմ. ից. իւք: || ոչ ձևացեալ. կամ ոչ ձևակերպեալ: Ելից. 21. 22:

Աննկուն. (Նախդրիւ հոլովի:) || անամա-չելի. կամ անխոնարհելի. կամ որ ոչ է տկար, և ընկճեալ:

Աննման. ի. իմ. ից. իւք: || ոչ նմանօղ ումեք. կամ ոչ հաւասարօղ. կամ անհա-մեմատ: Իմաստ. 2. 15:

Աննշան. ի. աւ. աց. օք: || ոչ ունօղ ըղ-նշան ինչ, ոչ զի զանազանեսցի յայլոց: Ծննդ. 30. 42: Մերթ եւ նշանակէ անե-րևելին, կամ անծանօթն. և կամ ան-հռչակելին: 2. Մակ. 15. 36: և Գործ. 21. 39:

Աննշանակ. ի. աւ. աց. օք: || աննշան. կամ աննշանական:

Աննշոյլ. շուլի. իմ. ից. իւք: || որ է ա-ռանց իրիք ճառագայթի. կամ խաւարա-մած: Իմաստ. 19. 16:

Աննուաղ. ի. իմ. ից. իւք: || որ ոչ կարէ նուաղիլ. կամ պակասիլ:

Աննուաղ. ի. իմ. ից. իւք: || որ ոչ կարէ նուաղիլ, կամ պակասիլ: Մերթ եւ մինչ ասացեալ լինի, սիրտ աննուաղ, իմացեալ լինի՝ աղէկտուր ոչ լեալ. կամ ոչ ցաւօղ.

և կամ ոչ ցաւակցօղ։

Աննուէր. նուէրի. աւ. աց. օք։ || անմար_ դի. կամ վայրենամիտ. կամ դժնդակ. 2. Տիմ. 3. 3։ կամ անհաւան. կամ կամակոր. կամ որ ոչ նուիրէ ումեք զպատիւ, և ոչ առնէ զմարդավարութիւն։ Հռոմ. 1. 31։

Անշահ. ի. ին. ից. իւք։ || անօգուտ. կամ վնասակար. կամ սնոտի. կամ վատթար։ Իբրն. 2. 8։

Անշահութիւն. թեան։ || անօգտութիւն. կմ՛ անպիտանութիւն։ Եբր. 7. 18։

Անշաղ. ի. ին. ից. իւք։ || որ ոչ է շաղե_ ցեալ, կամ ոչ խառնեցեալ, կամ ոչ շը_ փոթեալ։

Անշաղախ. ի. ին. ից. իւք։ || ոչ շաղախե_ ցեալ, կամ ոչ թաթախեցեալ յիր ինչ. կմ՛ որ ոչ է ցեխոտեցեալ. և կմ՛ մաքուր։

Անշամանդաղ. ի. ին. ից. իւք։ || անստուեր. կմ՛ անմթանալի. կմ՛ անաղօտ. Նարեկ. ՟Գ։

Անշարժ. ի. ին. ից. իւք։ || հաստատուն. կամ անխախտ։

Անշաւիղ. (նախդրիւ հոլովի.) || բանտ, կամ արգելան, որոյ շաւիղն, և ճանա_ պարհն ելման՝ ոչ գտանի։ Մերթ ևս ոմանք ճանապարհք՝ ասին անշաւիղ, յորս հետք գնացողաց. կամ նշան ինչ, ուստի ճանա_ չիցի թէ ՟է այնս անցեալք են մարդիք՝ ոչ երևին։

Անշեղ. ի. ին. ից. իւք։ || ոչ թեքեալ. կամ ոչ խոտորեալ. կամ ոչ թիւրեալ. և կամ ուղիղ։ Խորէն. ՟Ա. գլ. 15։

Անշեղելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || անխո_ տոր. կամ անթեքելի. կամ անթիւրելի. կամ ուղիղ։

Անշէն. շինի. ին. ից. իւք։ || անմարդա_ բնակ. կամ առանց շինուածոց. կամ աւե_ րակ, և կամ անապատացեալ տեղի։ Յոբ. 8. 14։ և Իմաստ. 11. 2։ և Յէր. 13. 3։

Անշէջ. շիջի. ին. ից. իւք։ || անշիջանելի. կամ անպակասելի. Մատ. 3. 12։

Անշնորհ. ի. ին. ից. իւք։ || ապաշնորհ. կամ անշնորհակալ. կամ երախտամոռաց. կամ ապերախտ։ 2. Տիմ. 3. 2։ Իսկ մերթ նշանակէ տգեղ. կամ անօգուտ։

Անշնորհակալ. ի. ին. ից. իւք։ || ապա_ շնորհ. կամ երախտամոռաց. կամ ոչ յի_ շօղ զերախտիս բարերարին. կամ ոչ գո_ հացօղ զբարերարէն. Իմաստ. 16. 29։

Անշնորհութիւն. թեան։ || անշնորհակալու_ թիւն. կամ ապերախտութիւն. Նարեկ. ՟Գ. և ՟ղա։

Անշնչանամ. ացայ. ցիր. աւ։ (ընդմիջ.) || պակասիլ 'ի շնչոյ. կամ մեռանիլ։

Անշնչութիւն. թեան։ || պակասութիւն 'ի կեն_ դանական շնչոյ. կամ մահ։ Նարեկ. ՟ղէ։

Անշշունջ. շնչի. ին. ից. իւք։ || անձայն. կամ առանց հնչման։ Իմաստ. 4. 19։ և 3. Մակ. 4. 13։ Մերթ ևս մինչ ասի, անշը_ շունջ լեալ, նշանակէ զապշելն. կամ լըզ_ պանելն, և կմ՛ զզարմանալն։ Գործ. 9. 6։

Անշունչ. շնչի. ին. ից. իւք։ || անհոգի. կամ առանց շնչոյ։ Իմաստ. 14. 29։ և 1. Կորն. 14. 7։

Անշուշտ. շտի. ին. ից. իւք։ || անյեղլի. կամ անշփոթ. կամ անշարժ. կամ ան_ սուտ. կամ անվրէպ. կամ անվրդով։ Եզր. 13. 2։ Իսկ Գործ. 19. 36. ուր ասի անշուշտ, իմանի՝ աներկբայապէս. կամ ճշմարտիւ. կամ անհակառակելի. կամ անդիմադարձելի։

Անշուք. շքի. ին. ից. իւք։ || անպատիւ. կամ արհամարհեալ. կամ տգեղ։

Անշրջելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || անփո_ փոխելի. կամ անայլայլելի։ Խորէն. ՟Գ. գլ. 42։

Անշփոթ. ի. ին. ից. իւք։ || այնք՝ որք 'ի միաւորիլն ոչ ընկղմին 'ի մէջ իրերաց, ասին անշփոթ. որպ հոգի և մարմին. կմ՛ ձէթ և ջուր։ Նաև բանք և զրոյցք որք ոչ խառն 'ի խուռն լինին, և անհասկա_ նալի, այլ պարզ, և յայտնի՝ ասին անշփոթ։

Անչքանամ. ացայ. ցիր. աւ։ (ընդմիջա.) || անպատիւ լինիլ. կամ տգեղանալ։

Անչքիմ. եցայ. եաց. իլ։ (ձայնակր.) || անփառաւոր լինիլ. կամ անպատուիլ. կամ տգեղանալ։ Եսայ. 52. 14։

Անշօշափելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || այն որ ոչ կարէ շօշափիլ։ Ուստի էակք՝ որք ոչ ունին զմարմին, ասին անշօշափե_ լիք։ Մերթ ևս իմաստակար իրքն, որգոն հուրն, կամ փոշին, և այլք նմանք՝ ասին անշօշափելի, ոչ 'ի կողմանէ իւքեանց, այլ 'ի կողմանէ իմաստելոյն զշօշափօղն։ Մերթ ևս նշանակէ՝ անհպելի, կմ՛ անմերձենալի։

Անոլորտ. ի. ին. ից. իւք։ || անեզր. կամ անշրջափակելի. կամ անպարփակելի։ Լամ. Բրօն, 'ի ներբողեան։

Անոխակալ. ի. ին. աց. օք։ || որ ոչ պա_ հէ զոխս ընդդէմ ումեք. կամ անյիշաչար։ Իսկ 2. Տիմ. 2. 24. նշանակէ՝ զերկայնա_ միտն. և կամ զհամբերօղն բարուց, և տկա_ րութեանց այլոց։

Անոխակալութիւն. թեան։ || անյիշաչարու_ թիւն. կամ երկայնմտութիւն. կամ անվրէժ_ խնդրութիւն. Իմաստ. 2. 19։

Անողորմ. ի. ին. ից. իւք։ || անգութ. կամ առանց գթածութեան։ Յակոբ. 5. 9։ և Հռոմ. 1. 31։

Անողոքելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || ան_ աղաչելի. կամ անպաղատելի։

Անողջախոհ. ի. ին. ից. իւք։ || անմա_ քուր. կամ անմիտ. կամ բղջախոհ. կամ պղծասէր։ Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց։

Անոճ. ի. ին. ից. իւք։ || անկերպ. կամ անկարգ. կամ անյարմար. կամ անդէպ։ Խորէն. ՟Ա. գլ. 21։

Անոյժ. ուժի. ին. ից. իւք։ || տկար. կամ ոչ ունօղ զզօրութիւն։

Անոյշ. ուշի. ին. անուշունք. կմ՛ անոյշք. ից. իւք։ || քաղցր. կամ համեղ։ Եզր. 2. 12։ Իսկ մինչ ասի՝ 'ի հոտ անուշից, իմա_ նի՝ 'ի հոտ անուշութեան։ Եփես. 5. 2։

Անոպայ. ի. ին. ից. իւք։ || անխրատ. կմ՛ անհաւան. կամ յիմար. և կամ բարեմո_ ռաց։ Նարեկ. ՟իէ։

Անտան. ախն. ին. ախնք. անից. ինք: || ոչ ունօղ զոռա:

Անտուք. ից. իւք: (անեզական.) || կողմն ոտից. կամ ոտղին մերձ ոտից. ռամկօր". ոտից տէն, ոտից տակը. կամ ոտից տեղը: Յօհ. 20. 12:

Անտրակ. ի. աւ. աց. օք: || ոչ ունօղ զորպիսութիւն. կամ առանց որակութեան. կամ անգոյն:

Անորդի. ւոյ. ւով. ւոց. ւովք: || որ բնաւորեալ է ունել, և ծնանել զորդի, և ոչ ունի, և ոչ ծնանի: Երգ. 4. 2: և Ովս. 9. 14: և կամ ունէր երբեմն զորդի, և մեռեալ է. կամ կորուսեալ: Ծննդ. 42. 36:

Անորիշ. (Նախդրիւ հոլովի.) || անորոշ. կամ անբաժանելի. կամ անորոշելի:

Անորոշ. ի. իւ. ից. իւք: || անբաժան. կամ որ ոչ կարէ զատել:

Անորոշաբար: (մակբայ որակական:) || անբաժանաբար. կամ անբացորոշաբար. կմ անզանազանաբար:

Անուանագրեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || անուանել և գրել. կամ նշանագրել. Նորէք. զ. և կամ գրել զանուն ուրուք:

Անուանադրեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || անուն դնել ումեք:

Անուանադրութիւն. թեան: || դնումն անուան ուրուք. կամ անուանակոչութիւն:

Անուանակերպ. կամ անուանակերպ. ի. իւ. ից. իւք: || կերպօղ, կամ հեղինակ, և կամ ախտքն անուան ուրուք: Եւ կամ այն, որ զանուն ուրուք չունէ. կամ բարեհամբաւ, և փառաւոր առնէ: Նորէք. զթ:

Անուանակիր. կրի. աւ. աց. օք: || զանուն, կամ զփիչառակն ուրուք կրօղ. որպէս ասի անուանակիր Յէի, կամ անուանակից: Բայց տաճարն ասի անուանակիր Այ, զի որում զանուանն Այ կոչեցեալ 'ի սեռական, զի անուանել տաճար Այ, կամ տաճար ծն: Նորէք. ղէ:

Անուանակից. կցի. աւ. աց. օք: || երկուասնք, յորժամ կցորդք են միմեանց անուամբ, և կամ զմի և զնոյն անուն ունիցին. ասին անուանակից:

Անուանակոչեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || անուանադրել. կմ անուանել. դ անուն դնել. կամ յորջորջել. Խորէն. գ. ար. 55:

Անուանակոչութիւն. թեան: || անուանադրութիւն. դ. դնելն զանուն ումեք:

Անուանակցիմ. եցայ. ցիր. իլ: (Ձայնակրա.) || անուանակից լինել ումեք. և կամ հաղորդիլ ընդ ումեք անուամբ. որպ քրիստոնեայքն հաղորդքն անուանն Քի:

Անուանակցութիւն. թեան: || հաղորդակցութիւն երկուց 'ի միում անուան. կամ միանունութիւն:

Անուանարկ. ի. աւ. աց. օք: || վատահամբաւ. կամ կոտրանուն. կամ խայտառակ. կամ առաւել անարգ: Եզեկ. 24. 14:

Անուանաւոր. աւորի. աւ. աց. օք: || անուանի. կամ հռչակաւոր:

Անուանեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || զանուն դնել ումեք. կամ զանուն ուրուք յիշել. կամ յորջորջել: Մերթ եւս նշանակէ՝ հռչակել: Ղուկ. 23. 4: Իսկ 24. 16. նշանակէ՝ արհամարհանօք յիշել զանունն Այ:

Անուանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || համբաւաւոր. կամ հռչակաւոր. կամ երեւելի: Ծննդ. 6. 4: և 3. Մակ. 2. 7. և այլն:

Անուանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || պատերազմական գործիքն, կամ այլ ինչ իր, որ ունի զանունս, կմ՝ որ անուանօք է կազմեցեալ, ասի անուանաւոր. Խորէն. բ. ար. 28:

Անութ. անթի. իւ. իյ. օք: || այն մասն մարմնոյ, որ է 'ի ներքոյ թեւոց, որ ռամկ". ասի անթ. կամ խօլթուխ: 2. Մակ. 12. 40: և Երեմ. 38. 12: և Խորէն. բ. ար. 82:

Անուղղայ. ի. իւ. ից. իւք: || մերթ նշանակէ զանուղղելին. և զանհաւանն. և զանզեղջն. և մերթ զիրն որ չէ ուղիղ, այլ թիւր. և լծ այսմ է: Իմաստ. 2. 1:

Անուղղական: ի. աւ. աց. օք: || անուղղայ. կամ անուղղելի:

Անուն. անուան. ուամբ. ուանց. ուամբք: || է ձայն ինչ, որով իր ինչ կոչեցեալ լինի, և նշանակի, և կամ յարանուանի: Եւ բառս անուն, ըստ քերականաց՝ է մասն բանի, որ ղեկութիւնս իրաց նշանակէ: Իսկ մինչ ասի. յանուանէ, իմանի զանունն տալով. Յօհ. 10. 3: և Թեսաղ. 1. 2: Իսկ Մարկ. 10. 42. ուր ասի. յանուան իշխանքն են, իմանի՝ անուանեցեալ իշխանք են, կամ անուանի իշխանք են. կամ որք համարին իշխանք:

Անունադրութիւն. թեան: || անուանադրութիւն. կամ անուանակոչութիւն: Նորէք. 'ի գովեստ խաչին:

Անունակ. ի. աւ. աց. օք: || ոչ ունօղ. կամ ոչ կրօղ: Նորէք. ղզ:

Անունօղ. ի. աւ. աց. օք: || ոչ ունօղ. կմ ղուրկ. կամ աղքատ: Խորէն. գ. ար. 20:

Անուշակ. ի. աւ. աց. օք: || համեղ. կամ ազնիւ. կամ բարեհամ. կամ ախորժելի: Իմաստ. 19. 20: Մերթ եւս նշանակէ ըզքաղցրագութիւն: 3. Մակ. 6. 10:

Անուշահամ. ի. իւ. ից. իւք: || քաղցրահամ:

Անուշահոտ. ի. իւ. ից. իւք: || որոյ հոտն է անոյշ. և ախորժ հոտոտելեաց:

Անուշահոտիմ. եցայ. եցաւ. իլ: (Ձայնակր.) || զանոյշ հոտ բուրել. կամ անուշահոտ լինել:

Անուշաճաշակ. ի. աւ. աց. օք: || քաղցրաճաշակ. կամ համեղաճաշակ:

Անուշամտութիւն. թեան: || քաղցրաբարոյութիւն. կամ ուրախամտութիւն. կամ զուարթասրտութիւն. կամ բերկրութիւն սրտի. կամ հեշտութիւն մտաց: Ոսկէ. 1. հատ. ընթ:

Անուշարար. ի. իւ. ից. իւք: || անուշահամ. կամ քաղցրացուցիչ: Զաք. 9. 17:

Անուշեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) ||

Digitized by Google

քաղցրացուցանել. կամ հաճեցուցանել: Նոբէլ. Ճ:

Անաչութիւն. թեան: || քաղցրութիւն. կամ անուշահոտութիւն: 3. Մակ. 7. 11: Բայց 1. Եզր. 1. 12. Նշանակէ համահաճութիւն. կամ զուարթութիւն:

Անուս. ի. իւ. եց. եաք: || ոչ ուսեալ. կամ անկիրթ. կամ ոչ կամեցող զուսանելն: 2. Պետ. 3. 16:

Անուսութիւն. թեան: || անգիտութիւն ուսման, կամ տգիտութիւն: Նոբէլ. զբ:

Անուսումն. (Նախդրբիւն հոլովի:) || անգէտ ուսման. կամ տգէտ. կամ անվարժ: Խոբէն. Թ. ոբ. 1:

Անուտեք. (Նախդրբիւն հոլովի.) || անուրեք. կամ անուր, յի որ ոչ ունի զուր, և զտեղի. այս է, անկարօտ տեղւոյ. որպիսի է Ած:

Անուր. Նրոյ. ով. ոց. ովք: || շղթայ. կամ օղ երկաթեայ, որ դնի 'ի պարանոցի. ասամկ'. հալղայ: Երեմ. 27. 2: և 2. Օրին. 28. 48: Իսկ Մկրտ. 6. 30. Նշանակէ զմանեակն, որ առ փառս, և առ պատիւս վերաբերի:

Անուր. (Նախդրբիւն հոլովի:) || Նշանակէ զայն որ ոչ ունի զուր, և զտեղի. յի անկարօտ տեղւոյ:

Անուրեք. (Նախդրբիւն հոլովի.) || ոչ ուրեք: Բայց այն բանն. որ Իմաստ. 17. 9. ասի, յանուրեք փախուստ օդ, իմանի այսպէս. յանուրեք փախչելի օդ. քանզի ոչ կարէին փախչել ուրեք, և հեռանալ 'ի օդոյն, մինչ յամ ուրեք գոյր օդ. և այսպէս օդն էր անփախչելի:

Անուրջք. Նրջոց. ովք: (անեզական:) || երազ. կամ տեսիլ. կամ ոչ արթուն, և ոչ 'ի խոր քուն լինելն. կամ վերացումն միտաց: Մատ. 27. 19:

Անչարութիւն. թեան: || հեզաբարոյութիւն. կամ անյիշաչարութիւն:

Անչափ. ի. իւ. եց. եաք: || ոչ ունող ըղ չափ, և զհուն. կամ անհուն. կամ անբաւ: Մերթ և նշանակէ' չափազանցն' կամ անչափաւորն' կամ ոչ չափեցեալն:

Անչափագիր. (Նախդրբիւն հոլովի:) || որոյ չափն և որքանութիւն ոչ կարէ գրել. կամ անչափ. և անպարագրելի: Նոբէլ. Ղ:

Անչափակալ. (Նախդրբիւն հոլովի.) || որոյ չափն ոչ կարէ կալեալ լինել. և կամ զանչափութիւն ունող, և անհուն:

Անչափութիւն. թեան: || անհունութիւն. կամ անբաւութիւն: Մերթ և նշանակէ չափազանցութիւն. կամ անբարեխառնութիւն. կամ անչափաւորութիւն:

Անպակաս. (մակբայ յանձնական.) || անդադար. կամ յարաժամ. կամ հանապազորդ. կամ առանց միջահատութեան: Ելից. 28. 3: և 1. Թես. 2. 13:

Անպակաս. (Նախդրբիւն հոլովի:) || անպակասելի. կամ աննուազելի. կամ անսպառելի: Իմաստ. 7. 14: և Յուդիթ. 16. 16: Իսկ 3. Մակ. 6. 24. ուր ասի' անպակաս բերանով, նշանակէ անդադար. կամ անհանդիստ բերանով:

Անպակասութիւն. թեան: || աննուազութիւն: Եւ մերթ նշանակէ' հանապազորդութիւն: Թուոց. 28. 6:

Անպահ. (Նախդրբիւն հոլովի.) || անպահելի. կամ ոչ պահեցեալ: Մերթ և անընդդիմահար. կամ անվանելի. կամ անքակտելի: Նոբէլ. զբ:

Անպահապան. (Նախդրբիւն հոլովի.) || քաղաք. կամ տեղի ինչ' 'ի մէջ որոյ ոչ գոյ պահապան առ 'ի պահել, առ անպահապան:

Անպահեստ. ի. իւ. եց. եաք: || առանց պահպանութեան. կամ որ ոչ է պահպանեցեալ, և պահեցեալ:

Անպահպանաբար. (մակբայ որակական.) || առանց պահպանութեան: Եւ մերթ նշանակէ, անզգուշաբար. կամ անհոգութեամբ: Յոբէլ. 2. հոգ. ԼԲ:

Անպաճոյճ. ճուճի. իւ. եց. եաք: || անզարդ. կամ անարդ. կամ նուաստ: Եւ մերթ նշանակէ զայն. որ ոչ ունի զարդարեալ ինչ:

Անպաճուճաբար. (մակբայ որակական.) || անզարդապաշտ, կամ գծուծօրէն: Խոբէն. Բ. ոբ. 83: Մերթ նշանակէ, ոչ ունելով զարդեստ ինչ:

Անպայման. ի. աւ. աց. օք: || անսահման, կամ անչափ. կամ անբաւ: Մերթ և նշանակէ ոչ դաշնադրեցեալն:

Անպատեհ. ի. իւ. եց. եաք: || անպատկան. կամ անարժան. կամ անվայելուչ. և կամ անյարմար: Գործ. 25. 27: և 1. Կոր. 11. 6: և Յոբ. 4. 8:

Անպատիժ. անպատժի. իւ. եց. եաք: || առանց պատժոյ. կամ ոչ պատժեցեալ. և մերթ ոչ պատժող: Նոբէլ. 'ի ՃԻԲ խաղին:

Անպատիր. (Նախդրբիւն հոլովի.) || այն, որ ոչ պատրի, և ոչ խաբի. կամ այն. որ ոչ պատրէ, և ոչ խաբէ. կամ անխարդախ:

Անպատիւ. անպատուի. իւ. եց. եաք: || անարգ. կամ նուաստ. կամ գծուծ:

Անպատկան. ի. իւ. եց. եաք: || անպատշաճ. կամ անպատեհ. կամ անդէպ:

Անպատկառ. ի. իւ. եց. եաք: || ոչ պատկառօղ. կամ անամօթ:

Անպատճառ. ի. աւ. աց. օք: || ոչ ունող զպատճառ. կամ ոչ պատճառեցեալ յումեքէ: Մերթ և նշանակէ' 'ի հարկէ. կամ առանց բերելոյ պատճառ. որք մինչ ասի, անպատճառ պարտիս առնել: Իսկ մերթ ասի անպատճառ՝ նա՝ որ ոչ ունի զիրաւունս առնելոյ զեր ինչ, կամ խօսելոյ:

Անպատշաճ. ի. իւ. եց. եաք: || անդէպ. կամ անյարմար. կամ անպատեհ:

Անպատշաճական. ի. աւ. աց. օք: || անպատեհ. կամ անյարմար. և մինչ ասի՝ անպատշաճական գնացք, իմանի՝ անպատշաճօրէն գնացք:

Անպատուադիր. դրի. դրաւ. դրաց. օք:

|| որ ոչ գիտէ ուսմանց զպատմութիւն. և կամ ան պատմելի առնէ, և անտարբեր զիրս:

Անպատմասէր. սիրի. աւէ. աց. օք: || Նա որ ոչ սիրէ զգիտս, և զպատմութիւնս իւր. և կամ որ ոչ սիրէ պատմել, և փառաւորել զայլս:

Անպատմանական. ի. իէ. եց. իւք: || անպատմանելի. կամ անմխիթարութեան. կամ անելելի: Նարեկ. ղթ:

Անպատմապատմելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || նոյն է ընդ վերնոյն: Նարեկ. ղբ:

Անպատմաւոր. ի. աւ. աց. օք: || քաղաքն, կամ երկիրն որ ոչ ունի զպատմաւոր, և ըղ նախապատմութիւն, առանց անպատմաւոր:

Անպատմելի. եցի. եաւ. եղ: (ներգործ.) || ոչ պատմել. կամ անպատմելի առնել. կամ անտարբել:

Անպատում. (Նախդրիւէ հոլովի.) || անպատմելի. կամ որ ոչ կարէ պատմել բազում պերճապանծութեան. 2. Կոր. 9. 15:

Անպատապար. ի. իէ. եց. իւք: || անպատմապարելի. կամ անպարզապանելի. կամ անեկրունել: Նարեկ. ղբ:

Անպատապարան. ի. աւէ. աց. օք: || ան ակրունել. կամ անյոյս. կամ զրկեցեալ 'ի նպաստութենէ. և կամ անպաշտպան: Իմաստ. 16. 11:

Անպատարաստ. ի. իէ. եց. իւք: || որ ոչ է պատրաստեցեալ, կամ հարթեցեալ. կամ յարդարեցեալ. և կամ է անկազմ. և կամ անզարդ. Ծննդ. 1. 2:

Անպատրաստութիւն. թեան: || ոչ ունելն զպատրաստութիւն. կամ անկազմութիւն. մերթ և նշանակէ անզգաստութիւն. կամ պակասութիւն:

Անպատրագործ. դծի. իէ. եց. իւք: || որ գծիէ, կամ երկրորդ ոչ պարագծէ, կամ շրջանակի. որով իմանի անչափն, կամ անհունն:

Անպատուագիր. գրի. իէ. եց. օք: || որ գրով, կամ բանիւ, և կամ ո և իցէ այլով իրօք ոչ շրջափակի, և ոչ պարունակի. կամ ան չափ, և անհուն, որ ոչ պարագրի:

Անպատրաստ. ի. իէ. եց. իւք: || զբաղեալ 'ի գործ ինչ. և կամ որ ոչ է ազատ 'ի գոր ծոյ: Խոսրն. ֆ. պր. 65:

Անպատրիարք. քադի. աւ. աց. օք: || քաղաք որ ոչ ունի զպատրիարք: Աշխարհ. 25. 28:

Անպատրիկեան. ակ. իէ. եց. կամ աց. իւք: || անհամեստ. կամ անամօթխած. կամ որ հեռի է 'ի պարկեշտութենէ. և կամ անանք: Առակ. 10. 10:

Անպարհ. (Նախդրիւէ հոլովի.) || անյա Անպահ:

Անպարագիր. բոլորի. իէ. եց. իւք: || ան պարգելի. կամ որում ոչ կարէ դնել կարգ. առ հանդարտ 'ի պնդել զնա 'ի կարգի: Մերթ և, անպարտութելի. կամ անհաս կանալի. կամ անպարտաւանելի. կամ անպարփակելի:

Անպարունակ. ի. աւ. աց. օք: || անչափս կամ անպարփակ. կամ անսահման.

Անպատմարգէր. և կամ անպարփակելի:

Անպարտութելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անյաղթելի. կամ անփոխելի. կամ անընկճելի. կամ անսասանելի: Նարեկ. իդ:

Անպարոյս. ի. իէ. եց. կամ աց. օք: || անմեղանչելի. կամ անյանցապարտ գտանելի: Տիտ. 2. 8:

Անպարզ. ի. իէ. եց. իւք: || անմեղադրե լի. կամ առանց պարսաւանաց, և պարսաւա լու: Ծննդ. 44. 10: և Եսայ. 34. 7: մերթ և նշանակէ անմեղ: 3. Թագ. 2. 5: Իսկ մերթ նշանակէ անպարտաւոր, կամ ան պարտական:

Անպարտագոյն. գունի. իէ. եց. իւք: || անպարտաշահագոյն, կամ անյաղթահարագոյն, կամ որ է առաւել անպարտելան:

Անպարտակրան. ի. աէ. աց. օք: || ոչ պարտաւորեցեալ, կամ ոչ ունող ըղ պարտս:

Անպարտաւանելի. կրի. աէ. աց. օք: || զան պարտս, կամ զանպարտաշահս կրող. և կամ զայն՝ որում ոչ է պարտաւոր՝ կրող: Նա րեկ. հզ:

Անպարտելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ան յաղթելի. կամ անընկճելի. կամ անխոր տակելի:

Անպարփակ. ի. աւ. աց. օք: || այն որ ոչ շրջանակի. և որպ աստ մերթ վասն ան հնութեան. և ըստ այսմ անհունն առ ան պարփակ. զի ոչ ինչ կարէ շրջափակել: և մերթ առ զմեզ մարմնոյ, առ՛ի ցու ցանել զմեծութիւն. և ըստ այսմ փոքր առ անպարփակ, զի ոչ պարփակի 'ի փոք րիկ սենեկի:

Անպէտ. (Նախդրիւէ հոլովի:) || Անպի տան. կամ անօգուտ. կամ ոչ պիտանա ցու առ իր ինչ: 3. Մակ. 3. 19:

Անպիտան. (Նախդրիւէ հոլովի.) || 2. Մակ. 7. 5. նոյն է ընդ վերնոյն:

Անպիտանանալ. ացայ. ացեր. աց: (ընդ միջա.) || անպէտ, և անօգուտ լինել: Մաղ. 13. 3:

Անպիտանացուցանել. ցուցի. ցո. եղ: (անցող.) || եղծել. կամ ապականել. կամ զընդունած ինչ այնպէս առնել, որ առ ոչինչ իր իցէ պիտանացու: 4. Թագ. 3. 19:

Անպղերգ. ի. աւ. աց. գք: || արի. կամ քաջ. կամ անդանդաղ:

Անպղտոր. ի. իէ. եց. իւք: || անճահա պարհ տեղի, կամ տեղի ընդ որ ոչ կարեն մարդիկ գնալ, և անցանել. որպիսիք են քարաժայռ տեղիք:

Անպտղութիւն. թեան: || ոչ ունելն, կամ ոչ բերելն զպտուղ. և կամ անպտղաբե րութիւն: Իսկ Աշխարհ. 9. 12. բառս անպղ տութիւն, նշանակէ զանպտղութիւն, և զանօ գուտ լինել:

Անպտուղ. պտղոյ. ով. ոց. ովք: || ոչ ու նող, և ոչ բերող զպտուղ. որ մերթ ասի զծառոց և զբուսոց: Մարկ. 4. 19: և մերթ ասի զմարդոյ, որ ոչ ունի զբարի պտուղ

գործոց.

innoxius

գործոց ․ կամ զարգիլեալս ։ Տիտ․ 3․ 14 ։ Եւ մերթ առ ի զայնց , որք ոչ ունին զպտուղ որովայնի , այսինքն զզաւակս ։ Եւ մերթ զայնոց իրաց ․ որք զեղխ , և զօգուտ ինչ ոչ առ_բերեն ։ Իմաստ․ 15․ 4 ։

Անջան․ ի․ ին․ եց․ իւք ։ ‖ անվաստակ ․ կամ անաշխատ ․ կամ առանց ջանալոյ ։

Անջատեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ ։) ‖ զատել ․ կամ բաժանել ․ և կամ որոշել ։ Իմաստ․ 1․ 3 ։ Իսկ 1․ Մակ․ 1․ 12․ ուր ասի անջատաք ․ իմանի անջատեցաք ։

Անջինջ ․ անջնջի ․ ին ․ եց ․ իւք ։ ‖ որ ոչ ջնջի ․ կամ որ ոչ եղծի ․ և կամ անվառա_րելի ։

Անջնջելի ․ լւոյ ․ եաւ ․ եաց ․ եօք ։ ‖ ան_ատանջելի ․ կմ անհարուածելի ։ Իսկ մերթ նշանակէ անհերքելի ․ կամ անմերժելի ․ կամ անբաժանելի ։

Անջուր ․ ջրոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ ‖ տեղին այն , կամ ջրհորն , ուր ոչ գոյ ջուր ։ 2․ Մակ․ 1․ 19 ։ և Երեմ․ 2․ 6 ։ և այլն ։

Անջրդի ․ դւոյ ․ եաւ ․ եաց ․ եօք ։ ‖ տեղի ուր ոչ գոյ ջուր , և կամ սակաւ գոյ ։ Յոբ․ 30․ 3 ։ Եւ են անդաստանն որ ոչ կարէ ջրել , և կամ ցամաք և կորդ դաշտն և տեղին՝ ուր վասն պակասութեան խոնա ւութեան ոչ լինի բոյս , նաև ամպն որ եր բեմն ոչ տայ զանձրև , ասի անջրդի ։ Յու_դայի․ 1․ 12 ։

Անջրդին ․ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ նոյն է ը վերնոյն ․ Մատ․ 12․ 43 ։

Անջրդութիւն ․ թեան ։ ‖ ցամաքութիւն ․ կամ պակասութիւն ջրոյ ։

Անջրելի ․ ւոյ ․ եաւ ․ եաց ․ եօք ։ ‖ անխափա_նելի ․ կամ անեղծանելի ․ և կամ հաստա_տուն ։ Նարեկ․ ղե ։

Անջրպետ ․ ի․ ին․ եց․ իւք ։ ‖ զատ ․ կամ բաժանեալ ․ կամ միջոց ․ կամ բացատու_թիւն ․ կամ խորոց բաժանօղ ։ Նարեկ․ ղդ ։ Մերթ եւս նշանակէ նոյնու բառիւ սե_նեակք առաջարին՝ շինեցեալք անջրպետա բար առ որմն նորին ։ և այսպէս շին_ուածն որ 'ի վր յենարանաց առ որմն յե ցուցելոց շինի առ որմովն՝ ասի անջրպետ ․ զի զատեցեալ է յորմոյն , և ոչ ուղղակի 'ի վր նր շինեալ ։ Եզեկ․ 41․ 6․ և 8 ։ և 3․ Թագ․ 7․ 4 ։

Անջրպետարան ․ ի․ աւ ․ աց ․ աք ։ ‖ անջր պետօղ ․ որպիսի է վարագոյրն , որ 'ի մէջ երկուց միջոցաց դնի ։ Նարեկ․ ծբ ։

Անջրպետեմ ․ եցի ․ եա ․ ել ։ (Ներգործ ․) ‖ բաժանել ․ կամ անջատել ։ Իսկ Իմաստ․ 16․ 10․ ուր ասի անջրպետեաց , պարտի իմանիլ՝ 'ի մէջ եմուտ ․ կամ յօգնութիւն ժամանեաց ։

Անջրպետութիւն ․ թեան ։ ‖ բաժանումն ․ կամ զատումն ․ կամ խորոց ․ կամ միջոց ։

Անսահ․ ի ․ ին ․ եց ․ իւք ։ ‖ ոչ սահեալ ․ կմ անկործան ։

Անսահման ․ ի ․ ին ․ եց ․ իւք ։ ‖ անպարագրե լի ․ կամ ոչ ունօղ զեզր ․ և կամ ոչ ունօղ զսահման ․ այսինքն որ ոչ կարէ բանիւ սահմա_նիլ ․ և ընդ եզերօք բանի անկանիլ ․ և կամ ընդ սեռիւ , և տարբերութեամբ պար_փակիլ ։ Մերթ եւս նշանակէ անբաւորոշ ։

Անսահմանաբար ․ (Մակբայ որակական ․) ‖ առանց սահմանելոյ ։ և մերթ անբացա_տրոշապէս ․ կամ անտարբերաբար ։

Անսաղաղ ․ ի ․ ին ․ եց ․ իւք ։ ‖ անզիջանե_լի ․ կամ անփոփոխելի ։

Անսաղարդաբեր ․ ի ․ ին ․ եց ․ իւք ։ ‖ փայտն՝ որ ոչ բուսուցանէ զսաղարթ , այսինքն զտերև ․ կամ զծիլս , ասի՝ անսաղարդաբեր ։

Անսամ ․ ացի ․ աւ ․ ալ ։ (Չէզոք ․) ‖ լսել ․ կամ հնազանդիլ ․ կամ հաւանիլ ․ Իմաստ․ 8․ 12 ։ Գործ․ 6․ 7 ։ և 'ի յայլ բազում տեղիս ։ Բայց 1․ Մակ․ 7․ 5․ ուր ասի ․ անսայր քահանայութեան , նշանակէ հե_տևէր ․ կամ գնէր զջան ․ և կամ ըղձայէր տէր առնուլ զքահանայութիւն ։ Իսկ ․ 2․ Կորն․ 11․ 1․ և 19 ։ և Իսիա․ 4․ 2 ։ նշանա_կէ՝ տանիլ ․ կամ համբերել ։ և մերթ նը շանակէ՝ սպասել ։

Անսայթաք ․ ի ․ ին ․ եց ․ իւք ։ ‖ ոչ գայթակ ղօղ ․ կամ ոչ սահօղ ․ կամ առանց սայ_թաքման ․ կամ անվրէպ ։

Անսայթաքելի ․ ւոյ ․ եաւ ․ եաց ․ եօք ։ ‖ անգայթակղելի ․ և կամ անսխալ ։

Անսայթաքութիւն ․ թեան ։ ‖ անգայթակ_ղութիւն ․ կամ անսխալութիւն ։

Անսասան ․ ի ․ ին ․ եց ․ իւք ։ ‖ առանց վըր դովման ․ կամ առանց երերման ․ կամ անվտանգ ․ կամ առանց երկիւղի , և սա_սանման ։

Անսաստ ․ ի ․ ին ․ եց ․ իւք ։ ‖ խեռ ․ կամ անխրատ ․ կամ անզիջանելի ․ կամ աննուա ճելի ․ կամ անզուսպ ․ կամ սատամբակ ․ կմ ամեհի ․ կամ անսանձ ։ Յուդայի ․ 1 ․ 13 ։

Անսաստեմ ․ եցի ․ եա ․ ել ։ (Չէզոք ․) ‖ ըղ սաստումն ոչ ընդունիլ ․ կամ ոչ անսալ ․ կամ ընդդիմանալ ․ կամ ոչ լսել ․ կամ սատամբակիլ ․ կամ զբան վերակացունին ոչ ինչ համարիլ ․ և կամ բռնանալ ընդդէմ հրամանի ։ Թուոց․ 14․ 44 ։ և 2․ Օրին․ 1․ 43 ։

Անսերմն ․ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ առանց սերման ։ Մերթ եւս նշանակէ զանպտղա_բերն ․ այսինքն՝ որ զսերմն ոչ ունի , և կամ թէև ունիցի , սակայն ոչ կարէ պտղաբե րել զզաւակ ։ Ելից․ 23․ 26 ։

Անսերմնաւոր ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ այն՝ որ ոչ ունի զսերմն ․ և մերթ նշանակէ զայն՝ որ ոչ է յղանեցեալ 'ի սերմանէ առն ․ այլ՝ 'ի մաքուր արենէ կուսի ․ որպիսի է մարմինն Քի ։

Անսէր ․ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ պակասեալ 'ի սիրոյ ․ կամ ոչ ունօղ զսէր ։

Անսխալ ․ կամ անսղալ ․ ի ․ ին ․ եց ․ իւք ։ ‖ առանց վրիպման , և սխալման ․ Առակ․ 15․ 7 ։ Եւ մերթ է մակբայ , և նշանակէ՝ ուղղապէս ։ Առակ․ 8․ 28 ։

Անսխալատեղծ ․ ի ․ ին ․ եց ․ իւք ։ ‖ առանց սխալանաց , և առանց վրիպման , և կամ առանց անկարգութեան առնօղ ․ կամ ստեղծօղ ։ Նարեկ․ 'ի Փառքն Եկեղեցւոյ ։

Անխուր. խրի. իւ. եաւ. լուք։ || անվարձ. կամ առանց գնոյ։

Անսկզբնաբար. (մակբայ որակական.) || առանց սկզբան. կամ յաւէժ խոհեմականաբար։

Անսկիզբն. ան. ամբ. անց. ամբք։ || մերթ նշանակէ՝ ոչ ունօղ զսկիզբն ժամանակի կամ զսկիզբն էութեան. և ըստ այսմ սոյ հայր ԱՆ, նոյնպէս և որդին, և հոգին են առանց անսկիզբն։ Յովհ. 2. 8։ Մերթ ևս նշանակէ՝ ոչ ունօղ զսկիզբն յորմէ առաջիցի կամ ծագիցի. և ըստ այսմ հայր ԱՆ միայն առի անսկիզբն։

Անսնունդ. սննդի. իւ. եաւ. իւք։ || որ ոչ է բարւոք սնուցեալ 'ի ծնողաց. կամ 'ի դաստիարակաց. և կամ որ ամենևին ոչ է սնուցեալ յումեքէ. և կամ ոչ դաստիարակեցեալ։

Անսովելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || որ ոչ ունի զսով, և զքաղց. կամ անկարօտ կերակրոյ. և այլոց նմանեաց։ Նարէկ. խը։

Անսուաղ. ի. իւ. եաց. իւք։ || քաղցեալ. կամ սոված. կամ առանց ուտելոյ. կամ անճաշակ։ ռամկ՛. անօթի։

Անսուաղութիւն. թեան։ || քաղցութիւն. կմ՛ սովութիւն. կամ կարօտութիւն կերակրոյ։

Անսուր. (նախդրիւ հոլովի.) || որ ոչ ունի զսուր, կամ զողբ, և զգաւ 'ի վերայ ուրուք։ Մերթ ևս մեռեալ ոք 'ի վերայ որոյ ոչ է առեցեալ սուր. կմ՛ որ ոչ լինի սպանեալ, այլ՝ անսուր։ 2. Մակ. 5. 10։

Անսուտ. ստի. իւ. եաւ. իւք։ || անստելի. կամ ճշմարիտ. կամ ուղիղ. կամ առողջ. կամ առանց ստութեան։

Անսուրբ. սրբոյ. ով. ոց. ովք։ || անմաքուր. կամ ոչ սրբագործեցեալ։ Ղևտ. 14. 40։ Մերթ ևս նշանակէ պղծագործն. կամ պիղծ կուռքն։ 1. Տիմ. 1. 9։

Անսպառ. ի. իւ. եաց. իւք։ || անսպառելի. կամ անվերջանալի. կամ անհատանելի. ռամկ՛. անհատնելի։ Յօբ. 36. 26։

Անսպի. պւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || ոչ ունօղ սպի. կամ ոչ ունօղ զխոց. և զվէր. կամ մարմին, 'ի յոր ոչ բնաւ եղեն վէրք, զի յետ բժշկութեան վէրին մնայցէ սպի. զի հետ, և կամ նշան 'ի նմին։

Անստամբանելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || յորմէ ոչ լինի ստամբանել, զի անդատաւորելի. կամ ընդդէմ որում ոչ լինի բարկանալ. կամ խաղաղանալ, և կամ անհնազանդ լինել։ Նարէկ. հէ։

Անստացական. ի. աւ. աց. աք։ || այն՝ որ ոչ ունի զստացուածս, և զինչս՝ սակս անստացական։ Եւ մերթ նշանակէ զանստասնալի կրն։

Անստացուած. ի. իւ. եաց. աք։ || անինչ. կամ այն՝ որ ոչ ունի զինչս, և զստացուածս. կամ որ ոչ յօժարի ունել։

Անստացութիւն. թեան։ || չքաւորութիւն. կամ անընչութիւն. և կամ յօժարութիւն անստացուած լինելոյ. կամ աղքատ լինելոյ։

Անստգիւտ. տի. տիւ. տից. տիւք։ || ան մեղադր. կամ անմեղ. կամ անպախարակ. կամ անարատ։ Հռովմ. 16. 18։ տես և ԱՆ ըստգիւտ։

Անստորագանելի. լւոյ. լեաւ. լեաց. լեօք։ || անպատրաստ. կամ անմեկնագրելի. կամ անպատում։ Նարէկ. հա։

Անստերիւր. րի. րիւ. րեաց. րիւք։ || անվթար. կամ անմոլար. կամ առանց վրիպման։

Անստոծելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || անբաժանելի. կամ անանջատելի. կամ անորոշելի։ տես Ստոծել։

Անստուր. ստրի. աւ. աց. ոք։ || անկարգ. կամ անչափ։

Անստուեր. րի. իւ. եաց. իւք. կամ աւ. աց. օք։ || լոյսն՝ հանդէպ որոյ մարմին ինչ լինելով ոչ հեռուի ստուեր, սակս անստուեր լոյս։ Մերթ խմանի անմթանալի. կամ որ է ամենևին անմասն 'ի խաւարէ. կամ զոր ոչինչ իր կարէ խափանել 'ի լուսաւորելոյ. և կամ ամենապայծառ։ Նարէկ. գ։

Անստուերագիծ. գծի. իւ. եաց. իւք. կմ՛ օք։ || անջնջելի. կամ անստուերագծեալ գրով գրեցեալ. և կամ որ ոչ վեր 'ի վերոյ նկարով գունոյ, այլ հաստատուն գրով է քանդակեցեալ. և յայսմանէ առեալ այն ամ, որ է հաստատուն և անջնջելի, և կամ աներծանելի, սակս անստուերագիծ. որպիսիք են յիշատակք սրբոց. և կամ քաջ արանց։ Նարէկ. ղզ։

Անստուերագիր. գրի. գրիւ. գրեաց. կամ գրոյ. ով. ովք։ || Նարէկ. ժա։ նոյն է Է վերնոյն։

Անստուերափայլ. ի. իւ. եաց. իւք։ || առանց ստուերի փայլօղ։ Եւ մերթ լոյսն, որ ոչ առնէ զստուեր՝ հանդէպ իւր մարմին ինչ լինելով, սակս անստուերափայլ. և կամ ամենապայծառ։ Նարէկ. ղգ։

Անսքանչան. նի. նիւ. եաց. իւք։ || անշուք. կամ անմաքուր. կամ որ անմասն է 'ի սքանչական իրաց։

Անվախճան. ի. իւ. եաց. իւք. կամ աւ. աց. օք։ || անվերջանալի. կամ անվերջանալի։ Եբր. 7. 16։ Մերթ ևս նշանակէ զարարածն, որ առանց բարւոյ վախճանի գործի։

Անվաճառ. ի. իւ. եաց. իւք։ || անվաճառելի. կամ առանց վաճառման ծախեալ ըն կալեալ։ Նարէկ. զը։

Անվայելուչ. լչի. չաւ. չաց. չօք։ || անպատշաճ. կմ՛ անյարմար. կմ՛ տգեղ։ Առակ. 25. 26։ Եւ կամ իր ինչ, և գործ զոր ոչ վայելէ ունել ումեք, կամ գործել։

Անվայելչութիւն. թեան։ || տգեղութիւն։ Յովհ. 3. 18։ կամ անյարմարութիւն։

Անվայրապէլի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || իր ինչ որ ոչ կարէ 'ի վայր ձգել, կամ 'ի բաց թողանել. կամ անկործանելի։ Նարէկ. ղէ։

Անստղիկաւ. տի. տիւ. տից. տիւք։ || ան

Անվայրապակ. (նախդրիւ հոլովի.) || որ

'ի վայրի խմէք 'ի չ կարէ պարփակել. կամ անպարագրելի. կամ անուրեք. կամ որ տեղեաւ ոչ փակի: Նարեկ. 'ի գովեստն առաքելոց:

Անվան. (Նախադրիւ հոլովի.) || անվանելի. կամ անպատմելի. կամ անյաղթ.

Անվանականն. ի. աւ. աց. օք: || անվանելի. կամ անպատմելի. կամ անյաղթելի: Նարեկ. ծա:

Անվանելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անմերժելի. կամ անհասանելի. կամ անկարաւանելի: Նարեկ. դժ: Մերթ եւս անյաղթելի. կամ որ ոչ կարէ վանիլ, ցի, յաղթահարիլ. ըստ սրում առի 'ի շարականին զառաքելոյն պետրոսէ, վէմ անվանելի 'ի դրանց դժոխոց:

Անվաստակ. ի. աւ. աց. օք: || անաշխատ. և կամ որ ոչ սիրէ զվաստակելն, ցի, զաշխատիլն: Խորէն. գ. գլ. 68:

Անվարժ. ի. իւ. լց. իւք: || անկիրթ. կամ ոչ վարժեցեալ. կամ ոչ հմտացեալ. կամ ոչ ուսեալ:

Անվարձ. (Նախադրիւ հոլովի.) || առանց վարձուց. կամ առանց առնլոյ զգինս մն աշխատանաց: Ցբ. 24. 6:

Անվաճեր. ի. աւ. աց. օք: || ոչինչ արժող. կամ անշոր և անոյժ. և կամ ունայն և ոչինչ: Եւ բառս այս առի նմանութեամբ զխորհրդոց եկեղեցւոյ, և կամ զուխտից, և զդաշանց, և զայլոց նմանեաց, յորժամ Հրեշտակաչես, կամ ըստ օրինի ոչ կատարին, և ոչ ունին զզօրութիւնս:

Անվեհեր. ի. իւ. եց. իւք: || աներկիւղ. կամ վստահ. կամ անկասկած. կամ անդանդաղ: Խորէն. գ. գլ. 68:

Անվերադարձ. կուռի. աւ. ալ. օք: || այն, որ է առանց վերադարձի. կամ անծածկոյթ. կամ անքող: Նարեկ. ժա:

Անվերնագիր. գրի. իւ. աց. օք: || առանց խորագրի. ցի, առանց ունելոյ 'ի սկզբան գլխոյ գրոցն զհամառօտ բան ինչ, թէ զորմէ, կամ վասն ո՛յր խօսեցեալ լինի յայնմիկ գլխոյ: Սաղմ. 2. և 32. և այլն:

Անվեթար. ի. իւ. եց. իւք. կամ աւ. աց. օք: || առանց ցնդման. կամ անպակաս. կամ անմխաս. կամ առանց տարբերութե, և այլայլման. կամ անթերի. կամ անպակաս: Նարեկ. ժ:

Անվթարելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անմխաւելի. կամ անպակասելի. կամ անպակասելի: Նարեկ. իզ:

Անվիրաւելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անպատառելի. կամ որ ոչ ճաքի: Միք. 21. 21:

Անվկանդ. ի. իւ. եց. իւք: || անխորտակելի. կամ անվնասանդելի. կամ անմխաւելի. կամ անյաղթելի. կամ ամբիծ. Իմաստ. 5. 20:

Անվհատ. ի. իւ. եց. իւք. || ոչ վհատող. ցի ոչ երկնչող. կամ ոչ լքանող:

Անվճար. ի. աւ. աց. օք: || առանց վճարման. կամ անեզրանալի. կամ անսահմանելի:

Անվիճաս. ի. իւ. եց. իւք: || առանց վնասու. կամ ոչ առնող նեղութե. կամ ոչ վնասող: Իմաստ. 18. 3:

Անվնասանդ. ի. իւ. եց. իւք: || այն, յորում ոչ գոյ վնասանդ ինչ, կամ վնաս. կամ որ հեռի է 'ի փորձութեանց:

Անվտանգ. անվտանգի. իւ. եց. իւք: || անպատրաստ. կամ պատրաստ. և կամ զգոյշ՝ որ ոչ է ցանկացեալ և շուրջեալ: Իմաստ. 16. 8: Եւ մինչ առի՝ անվտանգ անցանել՝ նշանակի՝ անվնաս անցանել: Խորէն. գ. գլ. 2:

Անվրդով. (Նախադրիւ հոլովի.) || անխռով. կամ առանց աղմկի. կամ առանց շփոթման. կամ անխախտ: Խորէն. բ. գլ. 87:

Անվրէպ. (Նախադրիւ հոլովի. և մերթ է մակբայ.) || անսխալ. կամ անմոլար. և կամ առանց սայթաքելութե: Իմաստ. 7. 17:

Անտարակուսելի. ակի. աւ. աց. օք: || անտարակուսելի. կամ անզզուելի. կամ անձանձրանալի. կամ ոչ ձանձրացող. և կամ այն, որ ոչ է ծանր, և դժուարին:

Անտանելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || մերթ նշանակէ զանկրելին, կամ զանբաւանալին մն մեծութեան. և մինչ առի զԱյ՝ խմանի անըմբռնելի. կամ անպարագրելի: Իսկ մերթ նշանակէ զդժուարաբառնալին. որ այնպէս են ծանր փորձութիւնք և վիշտք, զորս ամ ոք 'ի չ կարէ տանել: Եւ մերթ նշանակէ զանհամբերելին. կամ զանհամբերելին. կամ զանհնարին դժուարին, և զծանրն: Խորէն. գ. գլ. 68:

Անտանոր. (մակբայ տեղական.) || 'ի նմին տեղւոջ: ռամկ". յայն փէղն:

Անտաշ. ի. իւ. եց. իւք: || ոչ տաշեցեալ. կամ ոչ հարթեցեալ: Բայց մերթ նշանակէ զայնս քարինս, որք ընդ հատանելն 'ի լեռնէ՝ այնպէս հարթեցեալ, և քառակուսացեալք են, և յօրինեցեալք, զի 'ի սպասու դրման նոցին 'ի յորմն ոչ կարօտին հարթել, և տաշել. և այսպիսիքս կոչին անտաշ, անկոփ, և անգործ այսու բանիւ, իբրու թէ մն կատարելութե իւրեանց են անտաշելի, անկոփելի, և անգործելի. և ոչ թէ ոչ երբեք են տաշեցեալք: Եւ այս երեւի. 3. Թագ. 5. 17: և 6. 7: և 7. 9: և 'ի յայլս բազում տեղիս: Իսկ. 3. Թագ. 10. 11. ուր առի. փայտ անտաշ. նշանակի անկարօտ տաշելոյ. կամ յոյժ ազնիւ, և ողորկ, և կարի փայլուն, և խիտ:

Անտառ. ի. աւ. աց. օք: || տեղի՝ ուր են խիտ բազմութիւնք ծառոց: ռամկ". օրման: Սաղմ. 95. 12:

Անտառաբոյծ. բուծի. իւ. եց. իւք: || 'ի յանտառս բուծեալ, կամ սնեալ:

Անտառախիտ. խտի. իւ. եց. իւք: || հովանաւոր, կամ վարսաւոր ծառ. որ է լի տերեւով. կամ լի կանաչ, և դալար ճիւղովք, և ստուերք որպէս զխիտ անտառ:

Երեմ. 3. 6 ։ տե՛ս և 'ի բառս մնացորդաց ։

Անտարակոյս ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ոչ ունօղ զտարակոյս, կմ անտարակուսելի. և կմ աներկբայ ։ ռամկ. շւպհէսիզ ։ Նարէկ ։

Անտարբեր. ի. իւ. ից. իւք ։ || անզանազան, կմ միակերպ, և կմ որք բնութիւն նմանք են իրերաց ։

Անտարր ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ոչ բաղկացեալ 'ի տարրէ. կմ աննիւթ. և կմ անհիւթ ։ Ոսկէ. 1. հասպ. ժգ ։

Անտարրափակ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ոչ փակեալ ընդ տարերբ. կմ անպարփակ 'ի տարրական արարածոց. կմ անպարագրելի 'ի նիւթականաց, և կմ անբովանդակելի ։ Նարէկ. ժզ. և լը ։

Անտեղեակ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ոչ ունօղ զտեղեկութի, կմ անհմուտ, և կմ անգիտակ ։ ռամկ. պէխապէր ։ 2. Կոր. 2. 11 ։

Անտեղի. ղւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || ոչ ունօղ զտեղի, կմ որ ոչ է իբրև զմարմին 'ի տեղւոջ, որպիսի է Ած ։ Ոսկէ. 1. հասպ. ժզ ։ Գործել անդէպ, կմ անպատշաճ, կմ անյարմար, և կմ անվայելուչ ։ ռամկ. անշնորհ. կմ ... ։ Խորէն. ... գր. 5 ։ և ... գր. 67 ։ և Յն որդի ։

Անտես. ի. իւ. ից. իւք ։ || ոչ տեսանօղ, կմ զուրկ 'ի տեսութենէ ։ Գործել անտեսանելի, կմ աներևոյթ ։ Նարէկ. 'ի գօւն. ... ։ Եւ մերթ անըմբռնելի 'ի մտաց ։ Նարէկ. 'ի գովեստ ... ։

Անտես առնեմ. արարի. արա. եր ։ (Ներգ.) || այսինքն ոչ առնել. կմ ոչ նայիլ. կմ իբրև չտես լինիլ ։ ռամկ. ... կմ ... ։ Իմաստ. 11. 24 ։ Իսկ մերթ թողուլ 'ի ձեռանէ. կմ լքանել. կմ անփոյթ լինիլ. կմ ոչինչ հոգալ. կմ զանց առնել ։ ռամկ. ... ։ Ղևտ. 26. 44 ։ 2. Օրին. 21. 16 ։ Սաղմ. 93. 14 ։ Երբեմն և ունկն ոչ մատուցանել. կմ ոչ անսալ. կմ ոչ համարել ինչ. և կմ արհամարհել. և ըստ այսմ ասի, անտես առնել զաղաչանս, կմ զաղաչօղս ։ ռամկ. ... ։ 2. Օրին. 3. 26 ։ Սաղմ. 54. 2 ։

Անտեսանելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || այն՝ որ ոչ տեսանի. կմ աներևոյթ ։ Եւ մերթ անըմբռնելի 'ի մտաց ։

Անտերունչ. կմ անտերունջ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ոչ ունօղ զտէր. կմ անիշխան. կմ անկառավար. կմ անխնամ. կմ բարձի թողի եղեալ ։ ռամկ. ... ։ Երեմ. 2. 31 ։ Յն որդի ։

Անտի ։ (մակբայ տեղակ.) || յայնմ տեղւոջէ, կմ ընդ այն ։ ռամկ. անկէ, կմ անկէց, կմ ... ։ Ծնն. 2. 10 ։ և 11. 8 ։ Իսկ մերթ յայնմ կողմանէ. և ըստ այսմ վարի ը բառս ... ըստ այսմ օրինակի, մի աստի և մի անտի, կմ աստի և անտի, որ է մի յայսմ կողմանէ, և մի յայնմ կողմանէ, կմ յերկոցունց կողմանց ։ Եւէր. 17. 12 ։ Թագ. 11. 31 ։ Յոբ. 22. 2 ։ Գործել վարի առ երբեմն անուանաբար փոխանակ դերանուան յայնմանէ, զոր օրինակ, 'ի լեռնէ անտի, 'ի ծառոյ անտի ։ Կամ այսպէս. առնել զինն անտի, թողուլ զինն անտի ։ Ծնն. 3. 17 ։ Եւէր. 38. 30 ։ Մատ. 8. 1 ։ Ըստ այսմ վարի և փոխանակ յոգնականին՝ յայնցանէ. զոր օրինակ. ումն 'ի զերծելոց անտի ։ Ելին 'ի քաղաքաց անտի, այ յայնցանէ ։ Ծնն. 14. 13 ։

Անտխեղծ. ի. իւ. ից. իւք ։ || անկոշտ. կամ անարատ, կմ անքուլ. կմ բարեձև ։ Երգ. 'Ի վերջ ։

Անտոհմ. ի. իւ. ից. իւք ։ || նա՝ որ ոչ ունի զազնիւ տոհմ, կմ անազգի, կմ վատազգի, և կմ գռեհիկ ։ ռամկ. ցած սօյէ ։ 1. Կորնթ. 1. 28 ։

Անտուստ ։ (մակբայ տեղակ.) || տե՛ս զԱնդուստ ։ Նարէկ. ղդ ։

Անտրտում ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || անտխուր, կմ զուարթ, կմ ուրախ. կմ զուարճ ։ 'Ի Շարականս ։

Անրակ. ի. աւ. աց. օք ։ || ամոլք ոսկերաց, որով նշանակին երկու կեռ ոսկերք կոչեցեալք զետեղեալք ընդ պարանոցաւ առ վերին կողմամբ լանջաց՝ մի յաջմէ, և մի յահեկէ, որք և ընդ խաղացուցանելն զբազուկս վեր 'ի վայր, շարժին սակաւ ինչ 'ի ներքոյ ուլան ։ Քանզի տոքա շաղկապեն զոսկերս բազկաց ընդ ուսոց, և զուսս ը պարանոցին, որով լինին նա իբրև զաղխս յօդիչս. վն որոյ և յոյնք կոչեն զնա ..., ..., որ է կուպղ. և լատինք ..., որ ծագի 'ի լծոյ. ըստ որում են իբրև զերկուս լծակս ընդ պարանոցաւ ։ Այլ 'ի մեզ կոչեցաւ անրակ, իբր թէ անրինկ. քզի են նման երկուց կիսածիր անրոց, գի կէս հալխայից, ագուցեալք 'ի գլուխ լանջաց ։ ռամկ. ... ։ Յոբ. 31. 22 ։

Անրջական. ի. աւ. աց. օք ։ || այն ամ, որ լինի յանուրջս, կմ վերաբերի առ տեսիլս քնոյ, և կմ երազական ։ Խորէն. բ. գր. 85 ։ Նարէկ. ժբ ։

Անցանեմ. անցի. կմ անցեայ. անց. ցեալ. կմ ցուցեալ. անել ։ (չէզոք.) || ը տեղի ինչ գնալ. կմ յառաջ վարիլ. կմ յառաջանալ ։ ռամկ. անցնիլ ։ Ծննդ. 37. 28 ։ Թուոց 20. 20 ։ Երբեմն և փոխել տեղւոջէ 'ի տեղի. ... յայսմ լեռանէ յայն լեռան, կմ յայսմ խմբէ յայն խումբ ։ 1. Թագ. 26. 13. և 22 ։ Ղուկ. 16. 26 ։ Երբեմն և՝ թափանցել. կմ ընդմտանել. և ըստ այսմ ասի, անցանել փքնոյ ընդ սիրան, կմ պարսաքարին ընդ ..., կմ փառաւորեալ մարմնոյ ը որմն, և այլն ։ Գործել նշնկէ՝ խոյս տալ. կմ խուսափել, կմ 'ի բաց գնալ. և կմ թողեալ զոք երթալ. և ըստ այսմ ասի. անցանել զիւրեք, կմ յիմեքէ, ... կենաց, կմ մեծութենէ զմարդկամբ. լուսոյ զխաւարակութե... բարեկամին զբարեկամաւ. և այլն ։ ռամկ. ... կմ ... կմ ... ։ 3. Թագ. 22. 24 ։ Երբեմն և զանց առնել, կմ անտես առնել և կմ թողուլ. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասէ. անցանել զբանիւ, կմ զհրամանաւ ։ Թուոց 22. 18 ։ 1. Մակ. 14. 45 ։ Գործել՝ վերակել

կմ 'ի բաց անկանիլ, կմ սխալիլ, և կամ գթել. ըստ այնմ 'ի Հօրս հարց. Ե. Եւ զիս անցեալ տուն սաղմոսին, ծ վրիպեցաւ յինէն, որ է սաել, ղուշեցայ 'ի սաղմոսէն: Եւ ևս՝ Ստանալ աւուրց, կմ բանից, և նմանեաց. և ՙի այսմ ծերացեալն, կմ զառամեալն ասի՝ անցեալ զաւուրբք: ռամկ. հուշօր, կմ խոֆթած: Ծննդ. 18. 11: և 24. 1: Ղուկ. 1. 7: Եւ ծերութին, կմ զառամութին՝ անցեալ ժամանակ: ռամկ. հուշօրութի, կմ խոֆթածութի: 3. Մակ. 3. 17: Եբր. 11. 12: Երբեմն ևս եղծանիլ, կմ ապականիլ. և կմ աճերիլ: ռամկ. աճրիլ: ըստ այնմ Մծբն. ԺԹ. Մոզաէն անցեալ սեր, ծ ապականեալ ղայմախ: Մերթ ևս շիջանիլ, կմ պակասիլ, կմ ոչնչանալ, և կմ չքանալ. և ըստ այսմ սաեմք, անցանել ճրագի. համոյ. հեշտութե, փառաց, և այլն: ռամկ. սօնէիւ, կմ ֆնանալ: 1. Թագ. 3. 3: և 'ի Գիրս Գրիգ. ԽԾաբա: Դիմաւ նշանակէ պատահիլ, կմ հանդիպիլ, և կմ դիպիլ: ռամկօր. գէլ խուն գալ. և ըստ այսմ երբեմն վարի սա միայնակ, ըստ այսմ օրինակի. Զմ ինչ որ եկանց ընդ նմ. ծ որ դիպեցաւ նմա: ռամկ. ինչ որ գէլխուն էյլած: Ծննդ. 42. 29: Իսկ երբեմն ընդ բառիս անցք, զոր օրինակ. որ ինչ անցք անցին ընդ ձեզ. ծ որ ինչ հանդիպեցան ձեզ: Եսթ. 2. 4: և 3. 16: Ղեւտ. 10. 9: Դիմաւ՝ նշանակէ. գերազանցել. կմ գեր'ի վերոյ լինիլ, և կմ յաղթել. և ըստ այսմ սաի, անցանել ըստ զօրութե խս, կմ անցանել զերիւք, կմ քան զոք: ռամկ. խափուն ըլլալ, կմ պաւըղըն ըլլալ: Յոհ. 1. հաս. Զ. ԽԳ. և ԼԹ:

Անցանել զանցանելով. անցի զանցի. անց զանց: (Ներգործ.) || յոյժ գերազանցել, կմ կարի յոյժ գերակայ լինիլ, կմ գեր'ի վերոյ գոլ, կմ արտաքոյ չափուն ելանել, և կմ յաղթել. և ըստ այսմ սաի, անցանել զանցանել զճառագայթիւք արեգական, կմ զփառօք, կմ զքաջութե, և կմ ըստ զօրութե ուրուք, և այլն: ռամկ. խափուն ըլլալ, կմ աշմիշ ընել, կմ լաֆը անցնիլ: Յոհ. 1. հաս. ԼԹ: Կիւրղի Եղէմ. ԺԶ: ըստ այսմ է և 3. Մակ. 6. 17. ուր սաի, անցին զանցին. ծ ելին արտաքոյ չափուն ձեռոյ յոյժ յոյժ:

Անցաւ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ոչ ունող զցաւ, կմ ազատ 'ի հիւանդութէ, կմ 'ի վշտաց, և կմ առողջ: ռամկ. ցաւ չունող: Եսայ. 40. 29: և Աճգոտ:

Անցաւոր. ի. աւ. աց. օք: || անցորդ, կմ անցանող ընդ տեղի ինչ, և կմ ճանապարհորդ: ռամկ. անցւոր: 2. Թագ. 12. 4: Սաղմ. 38. 13: Ողբ. 1. 12: Դիմաւ՝ անցաւոր կոչի այն Զմ, որ ապականելով կորնչի, և ոչ միայ հաստատուն, որպիսի են ծաղկունք, փառք, մեծութիւնք, և այլն: Սոփոն. 2. 2:

Անցնիւր: || Նոյն է ընդ բառիս Անձնիւր, զորմէ լիագոյն տեսցես 'ի բառս միացոր դաց:

Անցորդ. ի. աւ. աց. օք: || անցաւոր, կամ ճանապարհորդ: ռամկ. անցւոր: Յմ որէն:

Անցուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (անցող.) || տալ անցանել, կմ ընդ տեղի ինչ տանել, կամ յառաջոյ ուրուք խաղացուցանել: ռամկ. անցընել: 1. Թագ. 16. 9: Երբեմն ևս տեղւոջէ 'ի տեղի փոխել, կմ այլուր փոխադրել, ոպ յայսմ կողմանէ գետոյ յայն կոյս: Խորէն. Գ. գլ. 13: Իսկ մերթ՝ Թափանցեցուցանել, կմ մուծանել, ոպ ընեամ Է կուրծս, զԹելն ընդ ասեղն, զԾակս ընդ օղամանեակս, և այլն: Թուոց. 4. 14: Դիմաւ՝ խուսափեցուցանել, կմ խոտորեցուցանել, կմ վրիպեցուցանել, և կմ 'ի բաց քերել զինն յինքէ: ռամկ. սոֆուրմիշ ընել. կմ սաւուշդուրմիշ ընել. կմ գօրուն ջգել. Ըստ այնմ 2. Թագ. 12. 13. Եւ Տր անցոյց զքո զմեղս քո, ծ խուսափեցոյց, կմ 'ի բաց քերեաց 'ի քէն, որ է բառնալ, կմ ջնջել զմեղս: ռամկ. Ջնջը բողալ: Դիմաւ՝ նշանէ վարել. և ըստ այսմ սաի՝ անցուցանել զաւուրս իւր. կմ զժամանակ կենաց իւրոց: Երբեմն ևս՝ հանդիպեցուցանել, կմ պատահեցուցանել, կմ դիպեցուցանել, և կմ տանել ընդ անձն ոք զինն. և ըստ այսմ փոխանակ սաելոյ, չարիս դիպեցուցանել, կմ տանել ումեք, սաի, չարիս անցուցանել ընդ նա: ռամկ. գլուխը ֆոլյաղ բէլէն. կմ դար պիլէն: Ծննդ. 50. 15: Դիմաւ՝ նշանակէ գերազանցել, կմ գեր'ի վերոյ լինիլ: ռամկ. աշըրմիշ ընել. կմ պաւրըմիշ ընել: ըստ այնմ Առակ. 31. 29. Բայց դու առաւել եղեր և անցուցեր զամենեքումբք. ծ գերազանցեցեր քան զամենեսեան: Իսկ մինչ սաի, անցուցանել զզաւակ, նշանակէ վիժել, յորմէ և վիժածն կոչի անցուցեալ: ռամկ. փըղան չիծէլ. կմ ջգել.

Անցուցեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || է ընդունելութի անցուցանել բայից, որ երբեմն նշանակէ զվիժածն, ոպ և անցուցանելն զվիժելն: Յոբ. 3. 16:

Անցք. անցից. իւք. կմ անց: || անցումն, կամ անցանելն: Թուոց. 20. 21: Իմաստ. 2. 5: և 17. 9: Եզեկ. 14. 15: Դիմաւ՝ անցք կոչի տեղին, ուստի լինի անցանել, որպիսի են հունք գետոց, և կիրճք սահմանաց, և գլուխք ճանապարհաց: ռամկ. կէչիտ. կմ ճամբա պաշը: Թուոց. 32. 19: Եսայ. 11. 16: Եւ յայսմանէ՝ անցք կոչին Զմ ճանապարհք. կմ պողոտայք. և այլք նմանք: ընդ որս անցանեն: Երեմ. 7. 34: Դիմաւ՝ բառիւս անցք, նշանակի կիրք. կմ պատահարք. կամ դիպուած. և կամ պատահումն ինչ: ռամկ. գալիւ: Եսթ. 2. 4: Մատթ. 27. 19: Ղուկ. 13. 2:

Անփառ: (Նախդրիւ հոլովի.) || անփառաւոր, կմ անպատուիւ:

Անփոխ. ի. իւ. իգ. իւք: || տես զԱնփոփոխ: Յմ որէն:

Անփոփոխադիր. դրի. աւ. աց. օք. || տես Անփոփոխ. Նարեկ. ԺԶ:

Անփոյթ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ոչ ունող զփոյթ. կամ անհոգ. ռամկ. համաքեբ:

Անփոյթ առնել զինքն: || ոչ ունիլ զփոյթ.

կմ

կամ ուրիշ հոգալ. կամ անտանս առնել. և կամ անհոգութ[եամ]բ զանցառնել: ռամկ. հոգածութիւն չունիլ: Իմաստ. 3. 10: Եզեկ. 4. 17: Եզր. 8. 9:

Անփոյթ լինել: || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Անփորձ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ոչ փորձօղ. կամ նա, որ ոչ փորձէ: Յակ. 1. 13: իսկ մերթ ոչ առօղ զփորձ, կամ նա՝ որ չէ ևս է փորձեալ զինչ: Յն օրէն: Դոյնքն՝ ոչ փորձեալ. կամ ոչ քննեալ. և կամ խառնակ, որպիսի է հրահանգելին, որ չէ ևս է անցեալ ընդ հալոց բովոյ: ռամկ. ցած: Առակ. 25. 4: Եսայ. 1. 22: Եւ ևս անփորձ կոչի անխառն, կամ անապականն մարմնով, և ըստ այսմ ասի՝ կոյս, կամ հարսն անփորձ. 'ի շարականս:

Անփուտ. փտի. իւ. ից. իւք: || անփտելի, կամ այն, որ ոչ փտի. կամ ոչ անկանի ընդ փտութ[եամ]բ. և ըստ այսմ անփուտ կոչին փայտքն՝ որք յաղագս խնկոյ և հոտ ունելոյ զմասունս՝ անապական մնան 'ի բազում դարս: Ելից. 25. 5. և 10: Եսայ. 40. 20:

Անփոփ: || տես զԱմփոփ: Յն օրէն:

Անփոփոխ: (Նախդրիւ հոլովի.) || անփոփոխելի, կամ անփոխարկելի. կամ անայլայլելի. և կամ անապական: Նարեկ. ղը:

Անքակ. ի. իւ. ից. իւք: || ոչ քակեալ, կամ որ ոչ քակի, կամ անքակտելի, կամ անլուծանելի, կամ անորոշելի, և կամ անբաժանելի: Ելից. 39. 21: Նարեկ. լթ. և ղը:

Անքանակ. ի. աւ. աց. օք: || ոչ ունօղ ըղ քանակութիւն, կամ անչափ:

Անքաւ. ի. իւ. ից. իւք. կամ աց. օք: || կարօտ, կամ չքաւոր, կամ զուրկ 'ի պիտոյանաւոր իրաց, կամ աղքատ: Նարեկ. կթ: և Ոսկ. 1. հատ. Թ,

Անքթթելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || տես զԱնքթիթ: Խորէն. բ. գլ. 39:

Անքթիթ: (Նախդրիւ հոլովի.) || անթարթափ, զի անթարթ, կամ անթարթելի, որ ասի զաչաց, որ միշտ բաց կայ, և ոչ խփի: 'ի հին պատմագիրս:

Անքննական. ի. աւ. աց. օք: || տես 'ի ներքոյ զԱնքննին: Յոբ. 34. 24:

Անքննին: (Նախդրիւ հոլովի.) || անքննելի. կամ անզննելի. կամ անհետազօտելի, և կամ այն՝ զոր ոչ կարեն որոնել, և հասու լինել: Յոբ. 5. 9: Եփես. 3. 8: Առակ. 25. 3: Եւ յայտնանէ առեալ անքննին կոչին, երկինք և երկիր, ըստ որում անչափ մեծութեամբ [illegible] ոչ կարեն անկանիլ ընդ ստոյգ քննութ[եամ]բ և չափով: 3. Մակ. 2. 5: [illegible]

Անքոյթ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ապահով, կամ անկասկած, կամ անվրդով, և կամ խաղաղ. և այս ասի զանգեաց, կամ զծովէ, և զանսութէ, և զնաւերաց: Նարեկ. ղը. և 'ի ծանօթիւրս:

Անքուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || ոչ ունօղ քուն, կամ որ ոչ անկանի ընդ կրիւք քնոյ, կամ աննինջ. և կամ արթուն: 'ի շարականս: և ըստ այսմ փոխադրութ[եամ]բ անքուն կոչի լոյսն, որ ոչ պակասի [illegible]: Իմաստ. 7. 10:

Անքունական. ի. աւ. աց. օք: || ոչ ունօղ զօրնական, կամ զուրկ յօգնութենէ, և կամ անապաւէն: ռամկ. անտէր: Իմաստ. 12. 6:

Անօգուտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ ուրիշ օգտէ, կամ անշահ, և կամ անպիտան: Իմաստ. 1. 11:

Անօթ. ոյ. ով. ոց. ովք: || ամանն՝ յոր արկանեն զինչ: Ղեւ. 6. 28: 2. Թագ. 17. 28: Դոյնքն՝ անօթ կոչին առ հասարակ ամ կահք և կարասիք տան, նաւուց, ձիոց, և նմանեաց. ռամկ. խապխանա, կամ [illegible]: Ղեւ. 15. 24: Երբեմն ևս՝ զարդք, որովք պճնեն զինչ: Ծննդ. 24. 53: Ելից. 3. 22: 1. Թագ. 6. 8: Իսկ մերթ՝ գործիք պատերազմի [illegible]: ռամկ. [illegible] կամ [illegible]: Թուոց. 35. 18: Երբեմն ևս՝ զէնք և այլ ամենայն ալիք պատերազմի. 1. Թագ. 8. 12: 2. Թագ. 1. 27: Դոյնքն՝ ընդ բայս շարակցի այսպէս, յանօթ առնուլ, և նշանակէ 'ի փոխ առնուլ զկահ ինչ, կամ ըղ գործի՝ առ 'ի կիրարկանել: ռամկ. փոխ առնել: 4. Թագ. 6. 5: Կամ այսպէս, յանօթ խնդրել, և նշանակէ, 'ի փոխ խնդրել. ռամկ. փոխ ուզել: Ելից. 22. 14: Եւ կամ այսպէս, յանօթ տալ. զորմէ տեսցես 'ի տառն Յ, 'ի կարգի իւրում:

Անօսր. սրի. իւ. ից. իւք: || անգայտ, կամ նուրբ, և կամ բարակ, որում հակադրի ստուարն, կամ թանձրն, և ըստ այսմ ասի անօսր փայտ, կամ բազուկ, թուղթ. ալիւր, թան, և այլն, ռամկ. նօսր, կամ [illegible]: 'ի [illegible]: Իսկ մերթ նօսրագ, կամ նուազ, կամ տկար, կամ հիւծեալ: ռամկ. [illegible] կամ ճողոտ, և կամ [illegible]. ըստ այսմ Խորէն. [illegible] գլ. 6. Քանզի փոքր էր յանձնէ, և անօսր ոսկերօք: Դոյնքն՝ նշանակէ առանց թանձրութեան, կամ թեթև, կամ թափանցիկ, կամ աննիւթ, և կամ անմարմին. և ըստ այսմ անօսր կոչի հոգին, կամ իմանալի էակն, ըստ որում են անթափանցիկ, և անմասն յերկրաւոր խոշորութենէ: Լամբրոն: Դոյնքն՝ նշանակէ, խորթին, կամ խորին, կամ վսեմ, և կամ իմանալի. ըստ այսմ Լամբր. Անօսր է խորհուրդս և անմարմին. Եւ զինի ասի. Որչափ ևս բարձր և անօսր գործ վերացաք, զի բարձրացաք յառաւել բարձր և վսեմ գործ:

Անօսրակի: (մակբայ.) || տես Ցանցառակի:

Անօսրանամ. ացայ. ացիր. անալ: (չէզ.) || անօսր լինիլ, կամ անգայտանալ, կամ նըրբանալ: ռամկ. նօսրանալ, կամ [illegible]: Իսկ մերթ՝ ցանցառանալ, կամ նուազիլ, և կամ թեթևանալ, որ ասի զխաղաղութենէ, զջրոյ, զգինոյ, զամպոց, և այլն: ռամկ. [illegible] կամ [illegible]: 4. Թագ. 14. 26: Մերթ ևս թեթևանալ. կամ վերանալ, կամ վսեմանալ, և կամ բարձրախորհուրդ լինիլ. և ըստ այսմ ասի. անօսրանալ մտօք, կամ խորհրդով. և այլն. Լամբրոն:

Անօսրացուցանեմ. ացուցի. ացուցանել. (ներգ.) || անօսր առնել, կամ անգայտացուցանել, կամ նրբացուցանել: ռամկ. նօսրցնել. կամ [illegible]: Իսկ մերթ՝ ցանցառացուցանել.

նել, կմ նուաղեցուցանել, և կմ թեթևա
ցուցանել: ռամկ. էքսիքլէնտիրմէք էնէլ կմ ...ել
ընէլ. կմ ...ընէլ: Եզեկ. 44. 20:

Անօսրիմ. եցայ. եամ. իլ: (ձայնակրաւ.) ||
տե՛ս զԱնօսրանալ: Յոբ. 14. 11:

Անօսրութիւն. թեան: || անզայութիւն, կմ
նրբութիւն: Ոսկէ. 1. հատ. ճառ: իսկ մերթ ցան
ցառութիւն, կմ նուազութիւն, և կմ թեթևու
թիւն: Երբեմն և վտիտութիւն, կմ զեր
ղանցութիւն. և ի այսմ սախ անօսրութիւն առա
քինութեան, կմ խորհրդոյ, և այլն: Լամբր:

Անօրէն. օրինի. աւ. աց. օք: || ոչ ունօղ
զօրէնս ինչ. կմ անհնազանդ օրինաց. կմ
ամբարիշտ, կմ ապիրատ, և կմ անիրաւ:
Դատ. 19. 22: Ա՜ռակ. 2. 22: 1. Կորն. 9. 21:

Անօրէնութիւն. թեան: || ամբարշտութիւն, կմ
ապիրատութիւն, կմ անիրաւութիւն, և կմ
չարութիւն: Ծննդ. 19. 15: Ելից. 34. 7:

Անօրինեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ա
նօրէնութիւն առնել ինչ. և ըստ այսմ անօ
րինել ասի ընդդէմ օրինաց սպանանելն
զոք, կամ վկայելն զսուտ, և այլն: 2.
Մակ. 4. 38: Դան. 13. 43:

Անօրինիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) ||
անօրէնութիւն առնել, կմ ապիրատութիւն
գործել, կմ ամբարշտիլ, և կմ անիրաւիլ:
Թուոց. 32. 12:

Ա Շ

Աշալրյս: || տե՛ս զԱրշալոյս: 'Ի չարախնոյն:

Աշալուրջք. րջից. ով. ք: (անեզակ.) ||
արթնացայս. այն զարթնումն, և ծագումն ա
րեգական. և կմ սկսումն ծաւալման լոյ
սոյ արևուն: Եւ այս ասի ըղպահումն զայնմա
նէ, որ կոչի վաղքաշ տասաւոտ. կամ ա
րևագալ: Եւ ասի աշալուրջք զի յայսմ
ժամու օդն սկսանի լուսանալ. այս է, 'ի
խաւարէն մերկանալ, և լուսով պայծա
ռանալ, 'ի պատճառս որոյ և մարդիկ ըղ
դէմս միմեանց տեսեն, այն նկատեն, և տե
սանեն: ըստ այնմ Խորէն. բ. գլ. 39. Է այ
գանալ աշալրջիցն, և այս 'ի ձեռագիրն.
զի 'ի տպագրեալն դնի աշալրջիցն, որ է
վրիպումն:

Աշակերտ. ի. աւ. աց. օք: || ուսանող. կմ
համբակ, այն նա՛ որ նստի առ ոտս վարդա
պետի, ուսանալ զգիտութիւն 'ի նմանէ, կմ
զարուեստ ինչ. և այլն: ռամկ. և ա. տշակէրտ.
կմ աշկերտ: Մատ. 5. 1: Յոհ. 2. 2:

Աշակերտակից. կցի. աւ. աց. օք: || ընկեր
յաշակերտութե. որպիսի են միմեանց համ
բակքն, որք ուսանին 'ի միում վարդապե
տէ: Յոհ. 11. 16: և Խորէն. գ. գլ. 60:

Աշակերտանոց. ի. աւ. աց. օք: || աշակեր
տարան, և կմ դպրոց, յորում ժողովին
աշակերտք, և ուսանին: 'Ի հին պարզագիրս:

Աշակերտեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) ||
աշակերտ առնել, կմ գրաւել զոք յաշա
կերտութիւն, և կմ ուսուցանել: Մատթ.
28. 19: Յոհ. 9. 27: և Լամբրոն:

Աշակերտութիւն. թե: || աշակերտ գոլն,
կմ ուսանողութիւն. կմ համբակութիւն.
ռամկ. աշկերտութիւն: Դրձլ՝ աշակերտութիւն
կոչի հպատակութիւնն, այն սորվակայութիւն,
կմ սորվողութիւն, որով ոք նուաճի ընդ
ձեռամբ մեծի ուրուք. և յայտանի նաև
այսպիսի իշխանաւորքս, որպիսիք են նա
խարարք, և զործակալք՝ առնութեան վար
դապետք կոչիլ. և ըստ այսմ է. 2. Մակ.
3. 8. ուր ասի. Սոսրին սարուց և սահմ
կուսականի զաշակերտութիւն չրկել. այն ըզ
հպատակութիւն, որ է զհպատակեցելովք:

Աշդ: || տե՛ս զԱշտ: 'Ի Գիրս կանոնաց:

Աշխատ: || ոչ հողովի. այլ ընդ բայի չա
րակցի այսպէս. աշխատ առնել, և նշանա
կէ աշխատեցուցանել, կմ վաստակեցու
ցանել, կմ տառապեցուցանել, կմ վշտա
ցուցանել, և կմ նեղել: ռամկ. աշխատթը
նէլ. կմ զահմէթ տալ: Մատ. 26. 10: Եզեկ.
34. 4: Գաղ. 6. 17: Կամ այսպէս աշխատ
լինիլ. և նշանակի աշխատիլ: Յոհ. 4. 10:
Եբր. 12. 3:

Աշխատայիր. յրի. իմ. իւ. իւք: || ըն աշխա
տութիւն, կմ բազմաշխատ:

Աշխատակիր. կրի. իմ. աց. օք: || զաշխա
տանս կրող, կմ աշխատաւոր, կմ տաժանա
կան, և կմ բազմաշխատ. ռամկ. զահմէթ չէ
քօղ. կմ զահմէթլի:

Աշխատանք. անաց. օք: (անեզակ.) || աշխա
տութիւն, կմ վաստակք, կմ տաժանումն,
կմ ջիգն, կմ վիշտ, և կմ ջան. ռամկ. և ա.
աշխատանք: Լամբրոն:

Աշխատասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող
աշխատութեան, կմ սիրով և ջանիւ աշխա
տող. կմ ժրաջան. ռամկ. խայրէթլի. կամ
համարաթ. Խորէն. ա. գլ. 12:

Աշխատասիրեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) ||
սիրով աշխատիլ. կմ յօժարութ գործել.
և կմ ջանիւ պարապիլ գործոյ իմիք: Խո
րէն. յառաջաբանութե:

Աշխատասիրութիւն. թեան: || սիրալիր աշ
խատութիւն, կմ ջան աշխատանաց, կամ
յօժարական պարապումն գործոյ իմիք: Խո
րէն. ա. գլ. 18:

Աշխատիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) ||
աշխատ լինիլ, կմ ջգնիլ, կամ վաստա
կիլ, և կմ խոնջիլ. ռամկ. [illegible]
կմ բանիլ, և կմ հոգնիլ: Ծննդ. 49. 15: 2.
Թագ. 17. 2: 2. Տիմ. 2. 6:

Աշխատութիւն. թե: || տե՛ս զԱշխատանք:
Ելից. 18. 8: Ղևտ. 25. 43: Մաղ. 1. 13:

Աշխար. րի. իմ. իւ. իւք: || սուգ, կմ կոծ,
կմ ողբ, և կմ լալումն: ռամկ. լաց: Զաք.
12. 10: Նարեկ. [illegible]:

Աշխարանք. անաց. օք. (անեզակ.) || նոյն է
ընդ վերնոյն: 'Ի հին Փերքանոցէ:

Աշխարեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) ||
սգալ, կմ ողբալ, կմ կոծել, և կմ լալ:
Դան. 14. 39: Զաքար. 12. 10: Ղուկ. 23. 27:

Աշխարումն. րման: || տե՛ս զԱշխար: Եզեկ.
16. 5: Մաքաբ. 2. 18:

Աշխարհ. ի. աւ. աց. օք: || բոլոր մարմ
նաւոր կերպարանածն, զոր պարունակէ ա

ուղիղն երկինքն՝ սաղ աշխարհ։ Մերթ և բոլոր աշխարհ, նշանակէ զընթացս նականն կերպարանածն. ԹԹ զգուշութեան հողոյ հանգերձ այլովք տարերօք։ Մերթ և նշանակէ զմարդիկս աշխարհի. ԵԲ որում սաղ Յով. 1. 10. աշխարհ զնա ոչ ծանեաւ։ Մերթ և նշանակէ զաշխարհասէրս. ԵԲ որում սաղ՝ աշխարհ ամ 'ի չարի կայ։ 1. Յով. 5. 19։ և Յով. 17. 14։ Մերթ և նշանակէ զզանձս. և կամ զերկիր, կամ զԹագաւորութիւ։ Ծննդ. 42. 9։ և Մարկ. 1. 5։ Իսկ մինչ սաղ փոքր աշխարհ, իմանի մարդն. զի ամ կատարելութիւք աշխարհի համառօտաբար դատանին 'ի մարդն։ և բոլոր աշխարհ, ատուզապանակ, աշխար. ԹԹ այք, և լուց։

Աշխարհագիր. գրի. ու. աց. օք։ || այսպէս հոլովեցեալ. նշանակէ զնա՝ որ գրէ զաշխարհս, և զգաւառաց, որք 'ի նմա։ Մերթ և նշանակի զգրումն առաքելոցելոց ընդ ձեղ՝ որք են 'ի ներքոյ միոյ Թագաւորութե. որպէս զի խաղաղանշիւրոք դարձցի 'ի գաւառս իւր։ ռամկ. Խնհլել. և բոլոր այսմ իմանի առաջեալն։ 1. Մնաց. 26. 31։ և 3. Մակ. 2. 14։ և Գործ. 5. 37։ Իսկ այսպէս առնել՝ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. աշխարհագիր առնել։ Ղուկ. 2. 1։

Աշխարհագիր. գրոյ. ով. ոց. ովք։ || այսպէս հոլովեցեալ նշանակի զհերքն, յորում գրի զաշխարհն։

Աշխարհագործ. ի. ու. աց. օք։ || արարչագործ. կամ ստեղծիչ աշխարհի։ Իսկ Սաղ. 103. 'ի խորագրի. ասր սաղ, 'ի վերայ աշխարհագործ արարածոց, իմանի, 'ի վերայ արարչագործեցեալ արարածոց. կմ 'ի վերայ արարչագործութե արարածոց։

Աշխարհագործութիւն. թեան։ || արարչութիւ, և ստեղծումն աշխարհի. և կամ արարչագործութիւ որ Այ միայն է։ Նարեկ. կԷ։

Աշխարհագումար. ի. ու. աց. օք։ || աշխարհախումբ. կամ աշխարհաժողով. ԹԹ մեծ ժողով։

Աշխարհագունդ. գնդի. ու. աց. օք։ || աշխարհաժողով. կամ աշխարհախումբ. և մերթ նշանակէ զգունդն աշխարհի, որ դաշտ է, և պարունակէ զնա։

Աշխարհագրութիւն. թեան։ || գրումն զաշխարհէ, և զգաւառաց, որք 'ի նմա. և կամ Ճառք զորպիսութիւ, և զբաժանմանց աշխարհաց։ Խորէն. Ա. գլ. 5։

Աշխարհադիտեմ. եցի. եալ. ել։ (չէզոք.) || շրջագայել զերկիր. կամ գնալ յերկիր ինչ առ 'ի տեսանել և իմանալ, և գրել զդեղս՝ և զքաղաքս գաւառաց աշխարհին հանդերձ սահմանօք, և ամ պարագայիւք առ 'ի ներկայացուցանել առաջի Թագաւորին։ Ծնն. 18. 8։

Աշխարհաժողով. ոյ. ով. ոց. ովք։ || ընդհանրական ժողով. կամ աշխարհախումբ. ԹԹ յամ կողմանց աշխարհի եկեալ՝ և խմբեցեալ։ տե՛ս և զԱշխարհ[illegible]։

Աշխարհաժիր. ժրի. ու. աց. օք. || աշխարհալից. ԹԹ զաշխարհ ամ լցուցանօղ. կամ յամ աշխարհս տարածմամբ լցեալ։ Նարեկ. ՀԳ։

Աշխարհալոյս. լուսոյ. ով. ոց. ովք։ || տիեզերալոյս. ԹԹ զընդհանուր աշխարհս, կամ զտիեզերս լուսաւորօղ. որպիսի է արեգակն. և կամ հոգեշահ բանք վարդապետաց. եկեղեցւոյ։ Լամբրոն։

Աշխարհալուր. լրոյ. ով. ոց. ովք։ || ամ աշխարհի լսելի. որպիսի է փառքն գովաբանելեան։ Նարեկ. ձԶ։ Իսկ մինչ սաղ՝ աշխարհալուր այր, կամ վարդապետ, իմանի՝ Է ամ աշխարհ հռչակեցեալ. կամ յայտ և րևելի. կամ համբաւաւոր։ և մինչ սաղ աշխարհալուր ձայնել՝ իմանի լու 'ի լու ամ աշխարհի ձայնել. և կամ հրապարակաւ խայտառակելով ձայնել։

Աշխարհածուփ. ծփի. ու. աց. օք։ || զաշխարհս ամ հարկանօղ. կամ ալեկոծօղ։

Աշխարհախումբ. խմբի. իւ. ից. իւք։ || ատեանն, կամ ժողովն, և կամ տիեզերական՝ յորում ժողովին մարդիկք յամ աշխարհէ. և կամ 'ի բազմաց գաւառաց՝ սաղ աշխարհախումբ. կամ տիեզերական. և կամ ընդհանրական։ Նարեկ. ՂԶ։ և Խորէն. Բ. գլ. 63։ Իսկ մերթ նշանակէ զժողովն, կամ զխմբումն մարդկանց միոյ Թագաւորութե. կամ միոյ գաւառի։

Աշխարհակալ. ի. ու. աց. օք։ || տիեզերակալ. կամ ունօղ զիշխանութիւ 'ի վերայ աշխարհի։ Մերթ և նշանակի գաւառի տիրօղն. կամ միոյ մասին Թագաւորութե կառավարիչն։ 1. Մակ. 12. 5։ և Եսայ. 36. 9։ Իսկ Եփես. 6. 12. նշանակէ զտիրապետօղն, և զիշխօղն ամենից աշխարհասիրաց, և չարասիրաց անձանց, որ է դևն։

Աշխարհակալութիւն. թեան։ || տիեզերակալութիւ. կամ տիրապետութիւ 'ի վերայ աշխարհի. և կամ տէրութիւ, և կառավարութիւ 'ի վր միոյ Թագաւորութե։ Խորէն. Ա. գլ. 1։

Աշխարհական. ի. ու. աց. օք։ || աշխարհային. կամ ժողովրդական. կամ կենցաղական, և կամ որ վերաբերի առ մարմինն. և կամ առ մարմնաւորս։ Ղուկ. 21. 34։ և Եբր. 9. 1։ Մերթ և նշանակէ զնա, որ ոչ է պատրիարքական, կամ կրօնաւոր։ Իսկ մինչ սաղ՝ աշխարհական ատեան, իմանի ընդհանրական ատեանն այն յորում աշխարհս դատի 'ի քն։ Իսկ մերթ նշանակէ զմեծակօղս 'ի նոյնում աշխարհի, և քաղաքի. և կամ զժողովրդականս, որք բնակին 'ի միում գաւառի։ Խորէն. Գ. գլ. 5։

Աշխարհականացեալ. ցելոյ. ով. ոց. ովք։ || աշխարհի եկեալ. կամ մարմնացեալ։ Հաւատ. 1. 12։

Աշխարհակերպ. ի. իւ. ից. իւք։ || աշխարհասեռական. ԹԹ, Ը կերպի, և ըստ նմանութեան, և օրինութե աշխարհի.

և կամ աշխարհականաց:

Աշխարհակեցոյց. կեցուցի. իմ: || զաշխարհ ամ կեցուցանող. կամ փրկող: Նարէկ. ղթ:

Աշխարհակիր. կրի. աւ: || զաշխարհ ամ կրող, կամ բարձող. և այս ասի զԱ՟յ:

Աշխարհակործ. ի. իմ. ից. իւք: || յամ աշխարհէ. թէ 'ի մարդկանց աշխարհի կոծեցեալ:

Աշխարհակոյս. կուսի. իմ. ից. իւք. || տեղին, ուր մարդիկ գան առ ի, կամ քաղաքի ուրուք կուսէն, կամ ուր բազմութիւք մարդկանց ժողովին՝ ասի աշխարհակոյս: 3. Մակ. 4. 9: Եւ մերթ նշանակէ զժողովեցեալն. և զկուտեցեալն յամ կողմանց աշխարհի:

Աշխարհակործան. ի. իմ. ից. իւք: || վնասակար բազմաց. կամ աշխարհաւեր:

Աշխարհակուլ. կլի. իմ. ից. իւք: || զամ աշխարհ կլանող. կամ ընդ իշխանութիւն իւրով զրաւող. որպիսի էր մեղքն սկզբնականն. և կամ խաւարին կռապաշտութիւն 'ի հնումն:

Աշխարհահեծ. ի. աւ. աց. օք: || վասն թշուառութեն աշխարհի հեծութիւն. և կամ հառաչանք և ողբք. կամ հեծեծող վն տառապանաց աշխարհի:

Աշխարհամած. ի. իմ. ից. իւք: || զաշխարհ ամ մածող, կամ պատող, որպիսի էր առաջին խաւարն, որ յեղէ. Ծննդ. 1. 2: Իսկ երբեմն նմանութիւ ասի զսատանայէ, կամ զսկզբնական մեղաց:

Աշխարհամատուռն. մատրան, կամ մատռան. անք: (անյոգնական.) || ամ մատուռք աշխարհի. կամ ընդհանուր մատուռք: Ասելի մինչ ասի՝ աշխարհամատուռն կիւրակէ, իմանի՝ կիւրակէ ամ եկեղեցեաց աշխարհի: Եւ այսպէս անուանեցաւ երկրորդ կիւրակէն, որ յետ զատկին, վն տօնելոյն 'ի նմա զտօն ամ մատրանց, կամ եկեղեցեաց աշխարհի:

Աշխարհամար. ոյ. ով. ոց. ովք: || այսպէս հոլովեցեալ, նշանակի թուումն, և գրումն ամ մարդկանց աշխարհի. կամ աշխարհագիր՝ որով գրին մարդիք միոյ թագաւորութե, կամ զօրաց, զի թիւ նոցին բացայայտ լիցի թագաւորին: 3. Մակ. 6. 27: Իսկ գրողքն այսպիսեաց գրոց, կոչին աշխարհամար դպիրք, թէ դպիրք. որք գրելով 'ի թիւ արկանեն զմարդիկ՝ ի և իցէ կերպիւ թուելիս: 1. Մակ. 5. 42: և 3. Մակ. 4. 14: և Եսթ. 8. 9: և ըստ այսմ առեալ, հոլովի այսպէս. Աշխարհամար. ի. աւ. աց. օք: Մերթ և նշանակէ, զաշխարհագրականն. և ըստ այսմ է. 3. Մակ. 4. 10. ուր ասի, թէ միով աշխարհամար գրով: և 4. 14. ուր ասի, առնել գիր զաշխարհամար, իմանի առնել զգիր թուոյ մարդկանց երկրի:

Աշխարհամէջ. միջի. իմ: Իսկ 'ի յոգնականն նախդրիւ հոլովի: || մէջն աշխարհի, կամ գաւառի ուրուք՝ ասի աշխարհամէջ. կմ հրապարակ քաղաքին: 2. Մակ. 14. 2:

Աշխարհամուտ. մտի. իմ. ից. իւք: || հասարակական դուռն այն, թէ որ բազմութե մարդկանց թագաւորութե մտանէ, և եւս նէ՝ կոչի աշխարհամուտ դուռն: Եւ այս ասի զդրանց կայսերաց, և թագաւորաց:

Աշխարհամուր: (Նախդրիւ:) || ամբոխացուցանող չարի. կմ ամբոխեալ յոյժ ինչ. և կմ նա՝ որ մնեալ 'ի գաւառ ինչ՝ ապաստանեալ: Նոյնպէս աշխարհամուր կոչի հարկական տեղին, որ վն ամրութե անտանելի է 'ի թշնամեաց. և զայսմ ասի. Մեկին յԹամուր դղեկաւ: Իսկ 2. Մակ. 3. 12. ուր ասի. Վն մեծապատուին՝ չքեղ. թէ ամ աշխարհամուր անխախտ տաճարին, է երկու բառ խառնեալ 'ի գրչաց. որ ուղղի այսպէս. Վն մեծապատուին. (թէ մեծանուն պատուելի) թէ ամ աշխարհ՝ ամուր՝ անխախտ տաճարին:

Աշխարհապատուած. (Նախդրիւ հոլովի.) || զաշխարհէ պատմող. և կամ զստեղծուածոց աշխարհի պատմաբանող. որպէս պատմեաց մարգարէն Մովսէս:

Աշխարհապարունակ. ի. աւ. աց. օք: || պարունակող, կամ պարփակող. և շրջապատող զբոլոր աշխարհ: Նարէկ. ղէ:

Աշխարհապարփակ. ի. աւ. աց. օք: || Նոյն է ընդ վերինոյն:

Աշխարհասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող աշխարհի, կամ սիրող ունայնութեց աշխարհի:

Աշխարհաստեղծ. ծի. իմ: (անյոգնական.) || ստեղծող աշխարհի, կամ արարիչ տիեզերի, որ է միայն Ած: Նարէկ. ըե:

Աշխարհավար. ի. աւ. աց. օք: || թէ աշխարհի վարող. կամ ըստ աշխարհի կենցաղավարող: Եւ մինչ ասի, աշխարհավար կեանք, իմանի այնպիսի կեանք, որով ըստ աշխարհի կենցաղավարեալ լինի:

Աշխարհավարիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || ըստ աշխարհի վարիլ. կամ թէ օրինաց և սովորութե աշխարհականաց կենցաղավարիլ: Խորէն. բ. գլ. 77:

Աշխարհատարած. ի. իմ. ից. իւք: || թէ ամ աշխարհ տարածեցեալ և սփռեալ: Նարէկ. ձ:

Աշխարհացոյց. ցուցի. իմ. ից. իւք: || աշխարհագրական գիրք, կամ պատկեր, և կամ ձև. համդերձ ամսմբք գրուածովք, ուր մասունք աշխարհի, և թագաւորութիւնք, կամ գաւառք, և քաղաքք՝ որք են յիւրաքանչիւր մասունս՝ ցուցանին:

Աշխարհաւեր. ի. աւ. աց. օք: || աւերող երկրի, կամ աշխարհի: Խորէն. գ. գլ. 68:

Աշխարհիկ. խարհկի. աւ. աց. օք: || աշխարհական. և կամ գռեհիկ. և կամ որ ոչ ունի զաստիճան ինչ եկեղեցական, և ոչ է կրօնաւոր:

Աշխարհօրէն. (մակբայ որակական.) || աշխարհաբար. և կամ ըստ կերպի և սովորութե աշխարհի: Իսկ մինչ ասի. յաշխարհօրէն պատերազմին, վարի իբրև ըղպարզ անուն. և նշանակէ՝ աշխարհական, կամ աշխարհային:

Աշխէտ. խէտի. իւ. ից. իւք : || գոյնաւորն այն, որոյ գոյնն առաւել հակի առ դեղնութիւն, քան առ կարմրութիւն. կամ խարտեաշ. և կամ շիկագոյն, թ Քուրինձ. և կոչի հրագոյն կարմիր : Զաք. 1. 8 : և 6. 2 :

Աշխոյժ. խուժի. իւ. ից. իւք : || զօրեղ. կամ սաստիկ. կամ եռանդուն. կամ բուռն : Եւ սա կոչի ևս աժխոյժ : Բայց սոքա 'ի յոգնականումն նշանակեն երբեմն զզօրեղութիւն. կամ զեռանդն. և կամ զքաջութիւն, և զարտեղութիւն. և ըստ այսմ առի Խորէն. Գ. պր. 8 : Եւ ոչ զհոգւոյն խափանէր աժխոյժս :

Աշնանի. (նախդրիւ հոլովի.) || նշանակէ զաշնանային եղանակն. կամ զժամանակն. ոպ և բառս՝ յՁմերոնի. նշանակէ ըղ ձմերայինն :

Աշուն. նան. նամբ. աշունք. նանց. նամբք : || է անուն միոյ 'ի չորից եղանակաց տարւոյն, որ սկսանի 'ի քսան և մերորդ օրէն սեպտեմբերի, և եղերի 'ի քսան և մերորդ օրն դեկտեմբերի :

Աշտ. ի. իւ. ից. իւք : || ղոհ. կամ նուէր կռոց. և կամ պատարագ ընծայեալ կռոց : Խորէն. Բ. պր. 13 :

Աշտանակ. ի. աւ. աց. ացք : || Ճրագակալ. կամ Ճրագարան. յորում մոմեղէնք վառեցեալք դետեղին : Ելից. 25. 31 : և Մատ. 5. 15 :

Աշտանակեմ. եցի. եմ. եալ : || հեծնուլ յերիվար. կամ հեծանել 'ի ձի. և ըստ այսմ առէ՝ Խորէն. Բ. պր. 76. զարդարաւոյ. նախ 'ի մանկութէ յերիվար կամակար աշտանակեալ : Եւ կամ քաջութբ. հեծնելով վարել զձի, և մղել յընթացս. և ըստ այսմ գնի. Խորէն. Բ. պր. 79. Եւ զմիոյ ուրուք զձին կալեալ արիաբար աշտանակէր. թ հեծեալ վարէր : Այնպէս ևս՝ մինչ առի 'ի Ցն օրէն. հանդէպ միմեանց առ ձակատեալ, մարտել 'ի կուշտ աշտանակեալ. իմանի զմարտն 'ի կուշտ ձիոյն յոր հեծեալ էր՝ մղել, և վարել զայն 'ի յընթացս :

Աշտանակակիր. կրի. աւ. աց. ացք : || Նա որ կրէ, և բառնայ զաշտանակն. թ ըղ Ճրագկալն, առի՝ աշտանակակիր : Մերթ ևս նշանակէ զլապտեռն, և զկրեցեալն յաշտանակէ. որպիսի է Ճրագն, կամ մոմեղէնն : Նոյէլ. զԹ :

Աշտարակ. ի. աւ. աց. ացք : || Մերթ նշանակէ զբարձրաբերձ, և զբոլորաձև շինուածս մեծագոյնս, 'ի յոր լինի բնակել բազմաց մարդկանց. և կամ ապաստանել անդ վս երկիւղի թշնամեաց. ռամկ". բուրճ : Ծննդ. 11. 4 : և Ղուկ. 9. 51 : Մերթ ևս նշանակէ զմանուս գեղեցիկ զարդս, զոր շինէին 'ի վր պարսպաց մեծամեծ շինուածոց. ոպ բրգունք. թ պուրձ : և ըստ այսմ իմանի այն, որ գրի Ղուկ. 21. 5 : Մերթ ևս նշանակէ զբարձրաբերձ շինուածս, 'ի յոր ելանեն զօրք, և պատերազմին ընդդէմ քաղաքի ուրուք : 1. Մակ. 6. 51 :

Աշտարակագործ. ի. աւ. ադ. ացք : || աշտարակաշէն. թ շինօղ աշտարակի :

Աշտարակագործութիւն. թեան : || շինուածք աշտարակի : Խորէն. Ա. պր. 6 :

Աշտարակեայ. կէի. իւ. ից. իւք : || բարձրաբերձ. կամ աշտարակաձևոր. կամ բրգաձևոր : Ողբ. 2. 7 :

Աշտէ. ի. իւ. ից. իւք : կամ Աշտեայ. տէի. իւ. ից. իւք : || Նիզակ. կամ գեղարդ. կամ տէգ. կամ խիշտ : 1. Մնաց. 12. 8 : Միքիա. 21. 4 :

Աշտէն. կամ Աշտեան. տենի. իւ. ից. իւք : || Նոյն է ընդ վերնոյն : Խորէն. Ը. պր. 5 :

Աշտիձան. ի. աւ. աց. ացք : || աստիձան է որ 'ի վեր ելուն լինի. կամ մասն սանդուղին : Ելից. 20. 26 : Մերթ ևս նշանակէ զարժանապատուութիւն իշխանութեան : Յոբէ. 1. հատ. ժԵ :

Աշտուճ. տուճի. աւ. աց. ացք : || սուկ. կամ լուկ : Որսոտի մինչ առի՝ աշտուճ հաց. իմանի՝ լուկ հաց. ռամկ". չամոր հաց. 'ի չորս հարց. իզ :

Ա. Ջ

Աջագեղ. ոյ. ով. ոց. ովք : || Նա որ գեղեցիկ է աջօք. կամ որոյ հայեցուածն աչաց է քաղցր, և գեղեցիկ : Խորէն. Ը. պր. 47 :

Աջալուրջ. լրջոյ. ով. ոց. ովք : || համարձակ. կամ վստահ. կամ աներկիւղ. կամ զուարթ. կամ յօժարամիտ. և կամ ըղ գաստ : Եւ այս առի զդիմաց, զերեսաց, զարտէ, զկամաց, և զայլոց նմանեաց : Լամբրօն : և Յոհէ. 1. հատ. ժա : Իսկ 'ի գիրս Խորէն. Ը. պր. 39. ուր առի. ընդ այդպէս նալ աչալրջոյն. պարտի իմանել՝ ընդ այդանալ աչալրջոյ. զի 'ի սխալմանց գրչաց փոխանակ գրելոյ աչալրջոյ՝ գրեցեալ է աջալրջոյ : Աւտի ևս Աչալուրջ :

Աջալրջութիւն. թեան : || համարձակութիւն. կամ վստահութիւն. կամ զուարթութիւն. կամ զգաստութիւն. և կամ յօժարամտութիւն : Յոհէ. 1. հատ. ժա : և Մծբն. ժԹ :

Աջառանք. անաց. ացք : (անեզական :) || ակնառութիւն. կամ երեսպաշտութիւն : 1. Տիմ. 5. 21 :

Աջառեմ. եցի. եմ. եալ : (չէզոք.) || ակնառնուլ. կամ 'ի դատելն թիւրել զիրաւունս. ռամկ". երէս փնտռել : Յոբ. 32. 22 :

Աջառու. ռուի. աւ. աց. ացք : || ակնառու. թ, վասն երեսպաշտութեան թիւրօղ զիրաւունս :

Աջառութիւն. թեան : || ակնառութիւն. կամ ոչ առնել զուղիղ դատաստան, այլ վս սիրոյ բարեկամին թիւրել զիրաւունս. ռամկ. երէս փնտռել : Յակ. 2. 1 :

Աջարձակութիւն. թեան : || զաջն առատ և անդ ձգելն առ 'ի նուաճանել զուափանս վավաշոտութեն. կամ վավաշոտութեան : Եզեկ. 23. 11 :

Աչացաւ . ի . աւ . աց . ւք : || որոյ աչքն ցաւէր . կամ որոյ աչքն ոչ տեսանէ , Եսայ . 59 . 10 : Եւ մերթ նշանակէ զխօտութիւն . կամ զցաւ աչաց :

Աչացու . ցուի . աւ . աց . ւք : || տե՛ս Չաչացու : Նորէն . ժէ :

Աչեղ . ի . իւ . ից . իւք : || սրատես , կամ քաջատես աչօք . և կամ գեղեցիկ աչօք . և կամ քաղցրահայեաց : Խորէն . Ա . գլ . 25 :

Աչք . աց . օք : (անեզական :) || ակն . որ և ռամկ" . աչի ալ . որ է գործարան տեսութեան կենդանեաց : Եւ մինչ ասի , աչս արձակել , մերթ իմանի՝ աչք տնկելով ցանկալ իրի իմիք . կամ յօժարել առ իր ինչ : 1 . Մակ . 4 . 17 : Եւ մերթ իմանի ուշադրելով հայիլ . որպէս ասէին եդեալքն 'ի տեսարանս . և 'ի դիտանոցս : և մինչ ասի՝ զաշխարհս յաչս դնել , իմանի զբազմութիւն մարդկանց ոչինչ համարել : 2 . Մակ . 2 . 22 : Նոյնպէս մինչ ասի , զմեզ յաչս դնէին , իմանի՝ զմեզ ոչինչ համարելով վստահաբար 'ի վերայ մեր յարձակէին : 2 . Մակ . 8 . 18 : Եւ մինչ ասի , յաչաց հանել , իմանի՝ ատելի առնել զոք . կամ անհաճոյ առնել : 1 . Մակ . 11 . 5 : Ի սոյն և ս մինչ ասի , յաչաց ելանել , նշանակէ՝ ատելի . կամ անհաճոյ լինել : 3 . Մակ . 3 . 3 : և 1 . Թես . 2 . 15 :

Ա Պ

Ապ : || է մասնիկ ինչ բաղադրական , որ յարի ոմանց բառից՝ և փոփոխէ զնշանակութիւն նոցին : Արդ՝ մերթ է փոխանակ մասնկանն՝ ան . զո՛ր օրինակ ապարդիւն . յն անարդիւն . ապաբան . յն անբան . ապահարկ . յն անհարկ : Եւ մերթ այլով կերպիւ փոփոխէ զնշանակութիւն . որգոն . ապավարել . յն թիւրապէս վարել . կամ չարաչար վարել :

Ապա . կամ ապայ . (մակբայ դասական :) || յետոյ . ռամկօր" . հըրդէ . կամ Եփէ՜ . Մարկ . 2 . 20 :

Ապա . (շաղկապ մակաբերական :) || ուրեմն :

Ապաբան . ի . իւ . ից . իւք : || անբան . կմ անգործ . և կամ անօգուտ . և կամ անպտուղ . կամ անպատասխանի : Նորէն . խէ :

Ապաբանեմ . եցի . եա . ել : (ներգործ :) || առանց բանի և հրամանց դուրս ցուցանել զոք . կամ ամբաստանել . և կամ պապանձեցուցանել . կամ համր , և անպատասխանի առնել : Իսկ 'ի Նորէն . ժե . ուր ասի . ընկալաւ զապաբանեալս աղերսանաց , իմանի ընկալաւ զայնոսիկ , որք ոչ կարէին խօսել առ 'ի աղերսել զքեզ . և այլն :

Ապագայ . ի . իւ . գայք . այց . կամ ից . իւք : || որ յապայ ժամանակին գայ , կամ լինի . և կամ ապառնի . կամ հանդերձեալ :

Ապագովեմ . եցի . եա . ել : (ներգործ .) || պարսաւել . կամ դարովել . կամ քամահել . կամ անարգել :

Ապագործ . ի . իւ . ից . իւք : || անգործ . կամ անգործունեայ : Նորէն . իէ :

Ապադէմ . դիմի . աւ . աց . օք : || հաւադէմ . կամ զզժնեայ դէմս ունօղ . կամ անամօթերես . կամ տգեղադէմ :

Ապա եթէ . (շաղկապ թէական .) || բայց եթէ . կամ իսկ թէ . ռամկ" . հըրպոյթէ :

Ապազէն . զինի . իւ . ից . իւք : || ոչ ունօղ զգործի պատերազմի . կամ ոչ ունօղ զզէն . կամ անզէն . կամ զնուաստ և ըզ վատթար զէնս ունօղ : Նորէն . կը :

Ապաթարց . ի . իւ . ից . իւք : || է գիծ ինչ այսու ձևով ' . զոր դնէին 'ի հնումն 'ի վերայ բարդեցեալ բառից , յորժամ շարակցող այլն բառնալի էր . զո՛ր օրինակ , երկայն'մտութիւն . սակայն այժմ դադարեցեալ է , և ո՛չ 'ի կիր առնանի :

Ապաթէ . (շաղկապ թէական .) || Բայց եթէ , կամ իսկ եթէ : ռամկ" . հըրպոյթէ :

Ապա թէ ոչ . (շաղկապ թէական .) || ռամկ" . ետա թէ չէ :

Ապաթոյն . թունոյ . իւ . ից . իւք : || անթոյն . կամ առանց թունոյ : Նորէն . կը :

Ապաժամեան . ի . իւ . ից . իւք : || յանդէպ ժամու՝ ժամանօղ . կամ արտաքոյ պատշաճ ժամու ժամանեալ . և մերթ յետնեալ : Նորէն . հթ : Նաև նշանակի այն՝ որ լինի 'ի տարաժամ պահու , և ժամանակի : Նորէն . թ : Եւ մերթ նշանակէ զանժամանն . յն զոչ ժամանօղն . կամ զոչ հասանօղն :

Ապաժոյժ . ժուժի . իւ . ից . իւք : || անժուժելի , կամ անհանդուրժելի . կամ անհամբեր , կամ անժոյժ : Իսկ 'ի Խորէն . Գ . գլ . 28 . ուր ասի , մինչև ապաժոյժ արեան սպանելոցն լցեալ 'ի հիմունս ծաճաւէր . իմանի 'ի մարմնոյն ելեալ արիւնն , որ էր անժոյժ , և ոչ կարէր մնալ 'ի մարմինն խոցեցեալ , ծաւալէր :

Ապախուրեմ . եցի . եա . ել : (ներգործ .) || զխոյրն 'ի գլխոյն հանել . և անխոյր լինել . կամ բանալ զգլուխն : Ղևտ . 10 . 6 : և 21 . 10 :

Ապախտ : || մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս , ապախտ առնել , և նշանակէ՝ ընդվայր առնել . կամ եղծել . կամ ունայնացուցանել . Յոբ . 30 . 3 : կամ արհամարհել . կամ առ ոչինչ համարել , և կամ խոտել , և ոտնակոխ առնել . Յովէլ . 1 . 11 : և Ամովս . 5 . 7 : և կամ զանց առնել . և անփոյթ լինելով 'ի բաց թողուլ . Եսթ . 2 . 15 : Իսկ երբեմն վարի ընդ զպարզ անունն . և նախդրիւ հոլովի . և նշանակէ ոչինչ . կամ ունայն , և խոտան , և կամ անվաւեր : Ղևտ . 7 . 18 :

Ապախտաւոր . ի . աւ . աց . օք : || ապերախտ . կամ ապաշնորհ . կամ անշնորհակալու : Նորէն . Զ . և ՀԶ : և մերթ նշանակէ ապիրատ . կամ բարեմոռաց :

Ապակագործ . ի . աւ . աց . օք : || արհեստաւոր՝ որ շինէ զապակի . և զշուշայ . կամ որ 'ի յապակւոյ , և 'ի շուշայէ կազմէ զանօթ :

Ապակագործութիւն . թեան : || շինումն

(անցող.) || կեցուցանել. կամ 'ի կենդանութեն պահել: Թուոց. 22. 33: Մերթ և նշանակէ ազատել. կամ զերծուցանել. կամ փրկել: Սաղմ. 139. 1:

Ապրթական. կամ ապրթանական. ի. ան. աց. օք: || հակառակօղ. կամ ընդդիմամարտօղ. կամ յանդգնութեամբ 'ի վեր յարձակօղ. կամ ժպիրհ պատերազմօղ. և կամ լիրբ:

Ապրիլ. իլի. իւ: || է անուն ամսոյ միոյ հռոմայեցւոց, որ է չորրորդն 'ի յունվարէ սկսեալ:

Ապրիել. լի. իւ. || նոյն է ընդ վերնոյն:

Ապրիմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայնակր.) || կենդանի մնալ: Ելից. 33. 20: Մերթ ևս նշանակէ ազատիլ, կամ զերծանիլ: 2. Տիմ. 4. 17: և Գործ. 28. 1:

Ապրշում. շմի. ան. աց. օք: || է գործ չերամ որդանն. յունարէն կոչի մետաքս. և ռամկօրէն էպրըշում:

Ապրուստ. ուստի. իւ. ից. իւք: || ապրելիք. որ են կերակուր, հանդերձ, և այլք պիտանիք, որովք կարէ ոք ապրիլ, և կեալ: Մերթ ևս նշանակէ զապրուստն, կամ զկենդանութիւն:

Ապփոխթ. այ. ան. աց. օք: || անօթ ջրոյ. կամ անօթ, որով քարշի ջուր. որպէս դոյլ. կամ սափոր: Երեմ. 52. 19:

Ապօրինաւոր. ի. աւ. աց. օք: || արտաքոյ օրինաց կամ ընդդէմ օրինի. կամ ոչ օրինաւոր:

Ա. Ջ.

Ջ. աջոյ. աջով. կամ աջու. աջուց. ովք: || Մերթ վարի ոչ զածական. և ասի զայնց միոյ որք են աջակողմեանք. զոր օրինակ. աջ ձեռն. աջ բազուկ. աջ կողմն. և այլն: Բայց երբեմն վարի ոչ զգոյական, և յայնժամ նշանակէ մերթ զաջ ձեռն, ուստի մինչ ասի զաջն համբուրել. իմանի զաջ ձեռն համբուրել. և կամ մինչ ասի, աջովն Այ բարձրացեալ. իմանի աջու ձեռամբն Այ բարձրացեալ: Գործ. 2. 33. ըստ այսմ է և Ղեւ. 14. 27. և այլն: Եւ մերթ նշանակէ զաջ կողմն. ոչ մինչ ասի, դառնալ յաջ կամ յահեակ. իմանի դառնալ յաջ կողմն, կամ յահեակ կողմն: Ծննդ. 24. 49: Եւ մինչ ասի ընդ աջմէ նստիլ. իմանի յաջ կողմն ուրուք նստիլ: Մարկ. 16. 19: ըստ այսմ ևս մինչ ասի, աջոյ ակն, կամ աջոյ ունկն, իմանի աջակողմեան ակն, կամ ունկն. և այլն:

Աջական. ի. ան. աց. օք: || այն, որ վերաբերի առ աջն, ասի աջական. որպիսի է աջ կողմն մարդոյ. և այլոց իրաց. և կամ աջակողմեան: Նարեկ. ի:

Աջակողմն. մեան. մամբ. մանց. մամբք: || աջ կողմն մարդոյ, կամ այլոյ իրի: 1. Մակ. 9. 15: և Ժողով. 10. 2: և Յօհ. 21. 6:

Աջակողմեան: (յեզականում նախդրիւ հոլովի. իսկ 'ի յոգնականումն լինի) աջակողմանք. եանց: || այն որ է 'ի յաջ կողմն ուրուք:

Աջակոյս. (նախդրիւ հոլովի.) || աջակողմն. կամ աջոյ կողմն:

Աջակցիմ. եցայ. եա. իլ: (ձայնակր:) || միաբանիլ. կամ ընկերակցիլ. և կամ ձեռնտու և օգնական լինիլ կամ 'ի թիկունս հասանիլ ուրուք. կամ ընկերել, և նպաստաւոր լինիլ: ռամկ". [illegible]: Խորէն. Ա. գլ. 23:

Աջեայք. եայց: (անեզ.) || աջակողմեանք. կամ յաջոյ կողմն եղեալք: [illegible]:

Աջինք. (նախդրիւ հոլովի:) || աջեայք. կամ աջակողմեանք. կամ աջոյ կողմն եղեալք. և կամ աջականք: Խորէն. Ա. գլ. 10:

Աջող. ի. իւ. ից. իւք: || յաջող, որ վարժ. կամ հմուտ. կամ ճարտար. կամ յարմար 'ի շարժման, և 'ի գործս արուեստին, և յայլս իրս: Խորէն. Բ. գլ. 64:

Աջողակ. ի. աւ. աց. օք: || յարմար, և պատրաստ. կամ վարժ և հմուտ. կամ արագ, և ճարտար: Իսկ մինչ ասի, երկոցունց ձեռաց աջողակ, նշանակէ զնա, որոյ ձախ ձեռքն ևս է իբրև զաջոյ ձեռքն յարմար 'ի գործել: Դատ. 3. 15: Մերթ ևս նշանակէ զաջողօղն ամ բարեաց, և զառատաձեռն. ըստ այսմ. Նարեկ. ղէ. 'ի ձեռն աջողակ աջոյն քո:

Աջողաձեռն. (նախդրիւ հոլովի.) || զաջողակ ձեռս ունօղ. և կամ որ է վարժ, և հմուտ 'ի շարժմունս ձեռաց յիմիք արուեստի. կամ 'ի գործս ինչ:

Աջողաձեռնագոյն. ի. իւ. ից. իւք: || նա որ առաւել քաջավարժ ձեռամբ է յիմիք արուեստի. ոչ որք ճարտարքն են 'ի ձգել զնետ, և զնիզակ: Խորէն. Ա. գլ. 20:

Աջողեմ. եցի. եա. ել: || 3. Մակ. 4. 9: տես Յաջողել:

Աջողութիւն. թեան: || տես Յաջողութիւն:

Ա. Ռ.

Ռ. (անուն. որ նախդրիւ հոլովի:) || մերթ նշանակի առումն. կամ առնուլն: Սիրաք. 4. 36: Նաև Երեմ. 23. 39. ուր ասի առից առիւ, իմանի առնլով առից: Մերթ ևս բառս առ, մինչ առակցի բառիս ապար, և զնի առ և ապուր, նշանակէ ըզթալան, և զկողոպուտ: Յուդիթ. 15. 7:

Առ. (նախդիր.) || գիտելի է, զի սա երբեմն է հոլովակերտ, և երբեմն հոլովառու: Արդ՝ յորժամ է հոլովակերտ՝ զնի փոխանակ նախդրացս այսոցիկ. 'ի. յ. ց. և այլն. և կերտէ զնախդրիւ տրական. որպէս մատեան առ յդ: Մակ. 15. 1: Եւ ասէր առ աշակերտսն. Ղուկ. 16. 1: ըստ այսմ և յայլ բազում տեղիս: Եւ կամ կերտէ զուղղականամերձ ներգործական. ըստ այսմ. Ծննդ. 41. 1: Թուէր՝ թէ կայցէ առ եզր գետոյ. որ 'ի յեզեր գետոյ: և 3. Թագ. 7. 46: Առ ափն յորդանանու

Digitized by Google

ձուլեալ ・ ք ՚ի յափն յորդանանու ։ Եւ Մատ・6・27・ առ հոգալ իւրում・ ք ՚ի հոգալն իւրում։ Եւ 1・Մակ・5・40։ առ հասանել・ ք ՚ի հասանելն ։ Եւ ըստ այսմ նաեւ յարի ոմանց մակբայից փոխանակ նախդրացս՝ ՚ի・ կամ յ・ որպէս・ առ երբ・ ք յերբ・ Ելից・8・9։ առ վաղիւ・ ք ՚ի վաղիւն・ Ելից・8・10։ առ երեկս・ ք յերեկս・ Ծննդ・49・27։

Իսկ յորժամ է հոլովառու, ունի զպէսպէս նշանակութիւնս・ զի մինչ առնու զհոլովն սեռական・ երբեմն նշանակէ・ վասն・ կամ յաղագս ։ ըստ այնմ・ Ելից・32・12։ Առ չարութեն էհան・ ք վս չարութեն ։ ըստ այսմ է Թուոց・35・22・ եւ 2・Մակ・12・22։ եւ Երեմ・7・32։ եւ Բարու・2・19։ եւ 2・Կորնթ・9・7・ եւ յայլս բազումս տեղիս ։

Իսկ երբեմն նշանակէ՝ առաջի・ ըստ այնմ・ 2・Մակ・3・9・ որպէս ամբաստան եղեն ըղձենջ առ արքայի・ ք առաջի արքայի ։ ըստ այսմ է եւ այն՝ որ ասի ՚ի չարաչարնոցի・ պապանձեալ առ դատաւորն・ ք առաջի դատաւորին ։

Բայց յորժամ առնու զխնդրական հոլովն տրական, նշանակէ առընթեր・ կամ մերձ・ կամ հուպ・ ռամկ・ քովը ։ ըստ այնմ・ Ելից・35・24։ Եւ ամ, առ որում գտանիւր・ ք որոյ քովը ։ ըստ այսմ է եւ Ղեւտ・19・13։ եւ Թուոց・22・8։ եւ Յեսու・19・25։ եւ Գործ・10・6, ըստ այսմ եւ Եզեկ・3・9・ ուր ասի առ Այ, նշանակի մերձ Այ, կամ առ Ած ։

Եւ երբեմն առնու զաննախդիր տրական, եւ նշանակէ, ընդդէմ・ ըստ այնմ 3・Մակ・7・6・ ոչ առ մարդ մեղանչեմք, այլ առ այն, որ ամ զօրութեանց տիրէ・ եւ այլն・ ք ոչ ընդդէմ մարդոյ մեղանչեմք, այլ ընդդէմ այնմ, եւ այլն ։ ըստ այսմ եւ Իմաստ・5・21・ ուր ասի, առ անզգամս, իմանի ընդդէմ անզգամաց ։ Իսկ երբեմն նշանակէ՝ իբրեւ・ ըստ այնմ・ Յոբայ・5・21・ զանձինս առ իմաստունս ունիցին, ք զինքեանս իբրեւ զիմաստունս ունիցին・ նաեւ Հռոմ・1・22・ ըստ այսմ 2・Մակ・7・12・ ասի・ առ ոչ ինչ զցաւս համարեցաւ・ ք・ իբրեւ ոչինչ Եւ Փիլիպ・2・29・ ասի・ զայնպիսիս առ պատուականս ունիցիք・ այսինքն իբրեւ զպատուականս ։ Եւ Ղուկ・20・20・ ասի・ զանձինս առ արդարս ունել・ ք զինքեանս իբրեւ արդարս ունել ։

Եւ յորժամ առնու խնդիր զներկայն աներեւոյթ եղանակի բայից, նշանակէ՝ վս・ ըստ այնմ։ Թուոց・35・21・ առ քինալ հարկանիցէ, ք վս քինալոյ・ կամ առ՚ի առնուլ զքէն・ Եւ Իմաստ・11・25・ զի ոչ եթէ առ ատել հաստատեցեր ինչ・ ք վս ատելոյ ։ ըստ այսմ է, եւ 2・Օրին・9・28・ եւ 1・Մակ・2・55։ եւ Մատ・2・16։

Եւ երբեմն ՚ի յառնուլն զուղղականավերջ տրական, ունի զզօրութիւն բառիս այսուրիկ, իւրաքանչիւր・ ըստ այնմ・ Ելից・29・38・ երկուս գառինս տարեւորս առ օր・ ք յիւրաքանչիւրում աւուր ։ Եւ Ելից・16・

22・ ժողովեցին երկուս չափս առ մի մի・ ք իւրաքանչիւրոցն ։ ըստ այսմ Ելից・26・19・ ասի, երկու խարիսխք առ մի սեան・ ք իւրաքանչիւրոյ սեան ։ Եւ 4・Թագ・15・20・ ասի・ տալ յիսուն սիկղ արծաթոյ առ այր մի・ ք իւրաքանչիւրոյ առն, որ է՝ առել, մարդ գլուխ տալ յիսուն սիկղ արծաթոյ ։ եւ 1・Մակ・6・35・ եւ կարգեցին առ փիղ փիղ・ ք իւրաքանչիւրոյ փղի ։

Իսկ յորժամ առնու զաննախդիր բացառական, նշանակէ՝ վս・ կմ յաղագս・ ըստ այսմ 2・Մակ・6・10։ Եւ զնս ընդ հրապարակն առ առակէ շրջեցուցանէին・ ք վս առակելոյ, կամ խայտառակելոյ ։ ըստ այնմ եւ Սաղմ・59・1・ ասի՝ Դաւթի արձանագիր առ ուսմանէ, ք վս ուսման, կամ վս վարդապետութեն ։

Բայց յորժամ առնու զգործիական, մերթ ցուցանէ զօրն եւ զժամանակն・ ըստ այնմ・ Ղուկ・4・27・ առ Եղիսէիւ մարգարէիւ, ք յաւուրս եւ ՚ի ժամանակս Եղիսէի մարգարէի・ ըստ այսմ եւ Մարկ・2・26・ ասի առ աբիաթարաւ, ք ՚ի ժամանակս աբիաթարայ ։ եւ Գործ・11・28・ որ եղեւ առ կղօդեաւ・ ք ՚ի ժամանակս կղօդեայ կայսեր・ ըստ այսմ է, եւ Յուդիթ・10・3・ առ կենդանութեամբ առն իւրոյ・ ք ՚ի ժամանակս կենդանութեն ։

Իսկ երբեմն նախդիրս՝ առ, է փոխանակ բառիս, բաղդատութեամբ・ որպէս・ ապստամբութիւնն ինէն առ ուխտազանցութեամբ յուդայ・ ք բաղդատութեամբ ուխտազանցութեան յուդայ・ Երեմ・3・11・ ըստ այսմ է եւ այն՝ որ ասի・ 23・28・ զինչ է յարդ առ ցորենով・ ք բաղդատութեամբ ցորենոյ ։ Եւ մերթ նշանակէ ՚ի վրայ ։ ըստ այնմ Ծննդ・31・50・ եթէ առցես զկանայս առ դստերօք իմովք・ ք ՚ի վրայ դստերաց իմոց ։ ըստ այսմ մինչ ասի, մատուցանէին Ածպղւոյն առ ճանապարհաւ, իմանի ՚ի վրայ ճանապարհին ։ Իսկ Թուոց・35・6・ ուր ասի, առ այնու, իմանի, ՚ի վրայ այնոցիկ・ կամ ընդ այնց ։

Իսկ երբեմն նշանակէ շուրջ, կամ հուպ, կամ մերձ・ ըստ այնմ・ Մարկ・5・11・ առ լերամբն・ ք շուրջ զլերամբն, կամ մերձ լերինն ։ Եւ Ղուկ・10・33・ եկն ընդ նոյն առ նովաւ・ ք շուրջ զնովաւ・ կամ մերձ նմա ։ ըստ այսմ եւ Ամով・7・8։ ասի առ անկեամբ գնացից・ ք մերձ անկեան ։

Իսկ մինչ կազմէ զհոլովն ներգոյական՝ ցուցանէ զնոյնութիւն տեղւոյն ։ ըստ այնմ・1・Մակ・4・15・ զբաղումս առ եւեղ սատակեցին・ ք ՚ի նոյնում տեղւոջ・ կամ յայնմ վայրի ։ ըստ այսմ է եւ 12・29・ ուր ասի, համարէր թէ առ եւեղ իցեն・ ք ՚ի նմին տեղւոջ ։

Դարձեալ վանկս, առ・ երբեմն է յօդ բաղադրական, զի յօդի ընդ անուանց, ընդ բայից, եւ ընդ մակբայից・ մերթ առ՚ի յաւելուլ զնշանակութիւն նց, որպէս・ առաջնորդութիւն・ ք մերձաւորութիւն・ առաւելու・

ցի տեղի ուրուք արկանել զքան ։ Իսկ մերթ՝ առ 'ի զարդ. զոր օրինակ. առ բերել. առ ընել. առ մատուցանել. և այլն ։ Դիմել՝ յարկ յամանս բաստ, և մակբայացուցանէ զնա. որպէս. առ առկաւ. ոստկաւ. առ ժամանակ մի. առ անդամ մի. և այլք նմանք. զոր տեսցես յառաջիկայդ ։

Առագաստ. ի. իւ. իւ. իւք։ կամ աւ. այ. ազ։ || Վարագոյր, զոր ձգեն առաջի իրիք առ 'ի ծածկել. ռամկ. վարագոյր, կամ փերտէ։ Ել. 27.9. և 14։ և 39. 39։ Աղամն. 2.8։ Իսկ մերթ՝ քօղ. կամ պատուրնակ, և կամ ծածկոյթ։ ռամկ. փօշ, կամ ծածկոց, կամ փերտէ։ Իմաս. 17.3։ 2. Կորն. 3.15։ Եւ յայտնանէ առեալ՝ առագաստ կոչի ծածկուածքանից, կամ կեղծաւորութեց, և նմանեաց. ըստ այնմ Խոր. Փ.գբ.43. Թափուցեալ զօղեցեալն է կեղծաւորութեն առագաստս։ Դիմել՝ նշնկէ սրահակ, ցի առագաստապատ գահոյք. կամ ներքին սենեակ հարսին, և փեսային, ուր մահիճք նց վարագուրաւ պատապեն, յոր և մտանեն երկոքին 'ի նըն ելել։ ռամկ. ճէրդէքի։ Սաղմ. 18.6։ 3. Մակ. 4.5։ Յովէլ. 2.16։ Եւ յայտնանէ առեալ արքայութիւն երկնից կոչի երկնային առագաստ. յոր մտանեն 'ի նա արդարքն ուրախանալ ընդ 'ի սրահակն երկնային։ 'ի շարականս։ Դիմել՝ արմոյն նաւու, որ է ընդարձակափայտ կտաւն, զոր պարզեն ընդդէմ հողմոց, որով իբր թևովք առ խթել վարի նաւն։ ռամկ. էլկէն։ Եսայ. 33.23։ Գործ. 27.17։ Նաւ. իե։ Այլ մինչ առ 'ի մահկանք առագաստի, նշնկէն փեսաւէրքն. զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում։ ռամկ. ալչխինէր։ Մաթ. 9.15։

Առագաստեմ. եցի. եա. ել։ (Նեոգործ.) || Առագաստ արկանել. որով մերթ նշնկէ ձգել զվարագոյր. կամ վարագուրաւ փակել։ ռամկ. փերտէ թագել. կամ ... Իսկ մերթ՝ քօղարկել. կամ պատուրնակել. կամ պօղել. կամ թագուցանել. և կամ ծածկել. ըստ այսմ ասի, առագաստել զանձն. կամ զդէմս, զաչս. զխորամանկ չարիս, և այլն։ ռամկ. ... 3. Մակ. 1.11։ և 4.1։ Ողբ. 1. հատ. ա. և ժէ։ Իսկ մերթ՝ պատապարել. կամ պարածածկել. կամ պարապել. և կամ շրջապատել։ ռամկ. ... Երբեմն ևս պարզել զառագաստ նաւին. կամ տարածել զարմիտն։ ռամկ. ... Թոյլ 'ի կարս հարց. ժէ. Փոյթ ընդ փոյթ առագաստեաց զնաւն։

Առաթուր։ || Ծագի 'ի բառէս աթուր, որ է ոտն. և նշնկէ, առ ոտն, կամ առ ոտս. և այս 'ի գործածի է բայի, զոր տեսցես զկնի։

Առաթուր կոխել. կամ առաթուր կոխան առնել։ || Առ ոտն կոխել, կամ կոխան առնել, և կամ անբանականս արկանել. որով չարաչար կոխոտի իմն. և այս ասի զգազանաց. զերիվարաց, զզօրաց, և զնմանեաց։ ռամկ. ... 4. Թագ. 9.33։ 3. Մակ. 5.23։ Եզեկ. 32.2։

Առաթուր հարկանել։ || Առ ոտն հարկանել. կամ առաթուր կոխել. որ մեկնեցաւ 'ի վերոյ։ 3. Մակ. 6.15։ Աղթաբ. և Լամբրոն։

Առած. ի. իւ. իւ. իւք։ || Ծագի 'ի բայէս առնուլ. ոյք կառածն 'ի բայէն կալ. և նշանակէ առումն. և ըստ այսմ երբեմն առած կոչի առաւն, կամ վճիռ. կամ առայական կարծ, որ իբրու առակօրէն. կամ վճռաբար 'ի գործածի։ 'ի գիրս ... Իսկ մերթ՝ պատգամ, կամ հրաման ելեալ 'ի մեծէ, և կամ մարգարէութիւն, զոր յԱյ առեալ խօսին մարգարէք։ Նոր. ... և 'ի շարակնոց։ Եւ ըստ այսմ յանձնս վարի 'ի սբ. գիրս. ուր մինչ ասի, առած Նինուէի, կամ առած բանի տն. կամ առած Թագաւորաց. և այլն։ 4. Թագ. 9.25։ Եսայ. 21.13։ Նաւում. 1.1։ Զաք. 9.1։ Բայց գիտելի է, զի առ ժամանակօք կռապաշտութեան տանն իէլի սուտ մրգարէքն, և բազումք յամբարշտաց ժողովրդեան 'ի տեսանել զմարգարէս, ընդ առաջ վազէին ասելով ցնս ընդ կատակս. զինչ է պատգամ տն. զինչ է պատգամ տն. և այս էր ապիրատութի. վասն հրաման տայր տր 'ի ձեռն մարգարէին մի ասել առած տն. ցի մի՛ ասել կատականօք՝ պատգամ տն. և ասելով, դուք էք առածն, կամ էր ասել. դուք էք կատակելի պատգամն։ Երեմ. 23.33. և 34. և 36. և 38։

Առակ. ի. աւ. աց. աւք։ || Առած, ցի վճիռ. կամ հակիրճ բան իբրև զակնկալն ինչ հաստատուն զրեալ 'ի բերան ամենեցուն։ ռամկ. ... Առակ. 1.1։ և 10.1։ և 25.1։ Դիմել՝ առակ կոչին նմանութիւնք. կամ պէսպէս օրինակք. զորս բերեն այլաբանութիւ, կամ յարացուցին 'ի վարդապետել զինչ. որպէս է առակ որոմանցն. կամ ուռկանին արկելոյ 'ի ծով. և կամ պէսպէս դիմանմնութիւնք հնարեալ բարուց կենդանեաց, և զնմանեաց. զոր և կոչեմք, առասպել։ ռամկ. ... կամ ... Թուոց. 23.7։ Առակ. 1.6։ Մարկ. 13.10։ և 24.32։ Դիմել՝ խրթնաբանութիւն, ցի խրթին այլաբանութիւն յօրինել պէսպէս գաղտնածածուկ նմանութեք, զոր լուծանելն է դժուարին, և սակաւուց. որպէս է այս. Մօրն իւր արկանդն էր սեպին. հօրն բարակ ամենեւին. որդւոցն սեաւ ծնանէին. դաշտ 'ի սպիտակ բնակէին. Որ է կաղամարն հանգերձ գրչաւ. ծնել զսեաւ գիրս 'ի վերայ սպիտակ թղթոյ. ըստ այսմ է և այս. 'ի կերողէ ել կերակուր. և 'ի հզօրէ քաղցր։ ռամկ. ... Թուոց. 12.8։ Ժող. 1.17։ Իմաս. 8.8։ Դան. 8.23։ Դիմել՝ նշանակ, ցի ցուցակ օրինակի, կամ օրինակ խայտառակութե. և կամ նշաւակ կատականաց. զորս յերգս առեալ. կամ իբրև զառած 'ի կիրարկել. անդադար 'ի մէջ բերեն մարդիկ 'ի խրատելն զոք. կամ յայլ պէտս։ ռամկ. ... 2. Օրէն. 28.37։ Սաղմ. 43.15։ Իմաս. 5.3։ Եւ այսպիսի եղանակաւ նշաւակ առնելն զոք՝ ասի, յառակս առնուլ. կամ առակ խայտառակութե յեանց Թա

[illegible] 2. Մնաց. 7. 20. 3. Մակ. 2. 3. [illegible] 1. Կոր. 4. 13. [illegible] 2. Մակ. 6. 10. [illegible] Գաղ. 4. 24. Եբր. 8. 5. և 9. 9.

Առ[illegible] [illegible]

Առ[illegible] [illegible]

[illegible] Եզեկ. 6. 6. Կող. 3. 22.

[illegible] Եսայ. 20. 26. և 22. 27. 1. Թագ. 20. 30. [illegible] Եսայ. 18. 6. և 8. 4. 9.

[illegible] Եզեկ. 24. 3. [illegible] 2. 6. Մարկ. 4. 30. 1. Կոր. 4. 6. [illegible] Սաղմ. 36. 7. [illegible] 2. 2. [illegible] 3. Մակ. 7. 10. Եզեկ. 23. 18. Մատթ. 1. 19. [illegible] Թագ. 25. 4. [illegible]

[illegible] Գործ. 24. 25.

Առ[illegible] [illegible]

Առ[illegible] Զաք. 12. 13. և 14.

Առ[illegible] Ծննդ. 52. 16. Գործ. 7. 5. 3. Թագ. 3. 18.

Առ[illegible] 2. Կոր. [illegible]

Առ[illegible]

Առ[illegible] Ծննդ. 41. 16. Եսայ. 21. 11. [illegible] Ղևտ. 23. 38. [illegible] 5. 20. 1. Մնաց. 3. 9. 2. Մնաց. 9. 14.

Առ[illegible] 3. Թագ. 7. 30. [illegible] Եսայ. 39. 32. [illegible] 3. Թագ. 7. 28. և 29. [illegible] Եզեկ. 42. 1. և 41. 9. և 11. և 12. [illegible] 3. Թագ. 6. 8. [illegible]

Առ[illegible]

Առ[illegible]

[illegible] 3 · 5 : [illegible] 40 · 15 :

Ա[illegible] [illegible] 2 · [illegible] 9 · 4 · [illegible] 2 · 3 : [illegible] 1 · [illegible] 6 · 27 : [illegible] 13 · 20 : [illegible] 28 · 15 : [illegible] 27 · 30 : [illegible] 21 · 19 : [illegible] 2 · 10 : [illegible] 39 · 16 · [illegible] 7 · 16 : [illegible] 9 · 37 : [illegible] 1 · 17 :

Ա[illegible]

Ա[illegible] 23 · 6 · [illegible]

Ա[illegible]

Ա[illegible] 68 :

Ա[illegible]

Ա[illegible] 1 · [illegible] 9 · 32 : [illegible] 2 · [illegible] 29 · 18 : [illegible] 4 · 5 : [illegible]

[illegible]

Ա[illegible]

Ա[illegible]

Ա[illegible]

Ա[illegible] 65 :

Ա[illegible] 32 · 17 : [illegible] 27 : 29 : [illegible] 51 · 12 : [illegible] 2 · 5 · [illegible]

Ա[illegible]

Ա[illegible]

Ա[illegible]

Ա[illegible]

Ա[illegible]

Ա[illegible] 1 · [illegible] 21 · 6 : [illegible] 12 · 4 : [illegible] 24 · 7 : [illegible] 3 · [illegible] 10 · 37 : [illegible]

նշանակէ զառաջինն. որպէս 2. Թագ. 21. 9. ուր ասի, յաւուրս հնձոց յառաջնումն, խմանի 'ի յառաջին աւուրս հնձոց : Իսկ մինչ ասի, առաջնածնաց պտուղք, խմանի պտուղքն յառաջընթացող բռնաւորաց պտղոց. նաև յառաջագոյն պտղեցեալ 'ի նեխնեէեայց :

Առաջաւորութիւն. թեան : || Աստիճանաւորութիւն. կամ նախընթացութիւն : Մերթ և դնումն իրաց ըստ առաջի ուրուք. ուստի հացն, որ դնիւր առաջի Աճ 'ի սաճարին. կոչիւր հաց առաջաւորութեան, ըն առաջադրութեան : 2. Մնաց. 4. 19 : Իսկ երբեմն պտուղն որ յառաջագոյն հասուցանայր, և մատուցանիւր Աճ. ասիւր պտուղ առաջաւորութեան. 3. Եզր. 10. 35 :

Առաջեալ. ջէի. իէ. եալ. էից. էիւք : || առաջաւոր. և առ մինչ վարի յոգնականաւն՝ նշանակէ զառաջաւորսն : 3. Եզր. 10. 33 :

Առաջի. (Նախադրութ. որ պահանջէ զհոլովս տրականին :) || և նշանակէ առաջին : Մերթ և է մակբայ, և նշանակէ յառաջոյ. ըն յառաջ կուսէ. ռամկ". առջևէն. Մատ. 21. 9 : ըստ այսմ և Ղուկ. 18. 39. ուր ասի, և որք առաջին երթային, խմանի յառաջկուսէն երթային : Սոյնպէս և 2. Մնաց. 3. 8. ուր ասի, առաջի կողմանէ, խմանի յառաջոյ կողմանէ, կամ 'ի դիմաց կողմանէ : Իսկ Առակ. 1. 23. ուր ասի, առաջի տանեմ զպատարագս, խմանի, առաջի դնեմ :

Առաջիկայ. ի. իէ. ից. իւք : || առաջի ուրուք կացող. կամ առաջի կացեալ. կամ ներկայ : Մերթ և նշանակէ զմերձաւոր ապագայն :

Առաջին. ջնոյ. ով. ոց.ովք : || Նախկին. կամ առաջներորդ. սորա բացառականն մերթ լինի. յառաջնմէ : Ելից. 12. 15 : և Գործ. 20. 18 :

Առաջնաճաշակ. ի. աւ. աց. օք : || 'ի վաղնջուց ճաշակեցեալ. կամ առաջին ճաշակեցեալն, որպիսի էր պտուղն, զոր նախատարքն կերին :

Առաջնապարգև. ի. աւ. աց. օք : || առաջին պարգև. կամ առաջին պարգևեցեալն. և կամ պարգևն այն, որ նախ տալի է սմա, քան թէ նմա :

Առաջնատարած. ի. իէ. ից. իւք : || նախատարած. կամ նախապէս տարածեցեալ : Իսկ 'ի Կոչէլ. կն. ուր ասի, առաջնատարած լինելութիւն, խմանի նախատարածական լինելութիւն. կամ նախկինական տարածման :

Առաջներորդ. ի. աւ. աց. օք : || է դասական անուն 'ի մէջ թուական անուանց. և նշանակէ զառաջինն :

Առաջնորդ. ի. աւ. աց. օք : || մերթ նշանակէ զայն, որ առաջնորդէ. կամ ցուցանէ զճանապարհ : և մերթ նշանակէ զվերակացու, և կամ զիշխանս և զթագաւորս. 4. Թագ. 20. 5 : Մերթ 'ի հոգևորս նշանակէ զպատուիրակն, որք են իշխողք վանորէից. իսկ մերթ նշանակէ զհրեշտակն : 2. Եզր. 5. 4 : և 2. Մակ. 2. 31 : Իսկ երբեմն բառս առաջնորդ. է դասական անուն 'ի մէջ թուական անուանց. և նշանակէ՝ առաջներորդ : 3. Թագ. 16. 23 :

Առաջնորդական. ի. աւ. աց. օք : || հովուական. կամ կառավարական : և մինչ ասի, առաջնորդական միտք, խմանի զիր ինչ յայլմէ իրէ մակաբերող՝ և առաջնորդող միտք. և կամ նախադասակշռական միտք. 'ի Շարականն :

Առաջնորդեմ. եցի. եա. եալ : || առաջի ուրուք գնալով, զճանապարհ ցուցանել : Մերթ տանել զոք ուրեք. Ելից. 13. 17 : և Յես. 24. 3 : մերթ և նշանակէ յառաջել ումեք 'ի ճանապարհի, կամ 'ի յայլ գործ ինչ, և կամ ուղղել : Սաղ. 24. 5. և 9 : և 66. 5 : Իսկ 2. Մակ. 1. 23. ուր ասի. առաջնորդէր յոնաթան, խմանի 'ի ըսկսանիլն՝ առաջին լինէր :

Առաջնորդութիւն. թեան : || ցուցումն ուղւոյ ճանապարհի, ըն որ պարտին գնալ հետևողքն : Մերթ և նշանակէ զկառավարութիւն, որով ոք առաջնորդէ ումեք. և կամ զիշխանութիւն կառավարութեան : Առակ. 1. 5 : և 11. 14 :

Առաջնօր. առաւուր. ուրբ. ուրց. ուրբք : || առաջին օր :

Առաջոյ : (մակբայ դասական.) || յառաջոյ կողմանէ : 2. Թագ. 10. 9 : Յայտ. 4. 6 :

Առատանամ. ացի. նալ : (Ներգործ.) || առատն առնուլ :

Առատական. ի. աւ. աց. օք : || հասարակ, կամ ընդհանրական անունն, որ առանձին կարէ զբազմաց, ասի առատական :

Առապար. ի. աւ. աց. օք : || քարակ չուան. ռամկ". ուրկան : Փող. 4. 12 : և մերթ հաստ չուան, կամ պարան : Նորէն. ջը :

Առատանեմ. եցի. եա. եալ : (Ներգործ.) || առատական անուամբ յորջորջել. ուր ըղ պետրոս, և զպօղոս՝ հասարակ անուամբ անուանեմք մարդ :

Առատայութիւն. թեան : || առատաձեռն. կամ ատութիւն, կամ պերճախօսութիւն : Նորէն. ջը :

Առատեմ. եցի. ասա. եալ : || տալ. կամ պատուել. կամ ճաշել. կամ բարբառել :

Առատութիւն. կամ առատանութիւն. թեան : || հասարակ անուամբ կոչումն. կամ յորջորջումն իրիք. ուր մինչ կոչեմք զոք՝ մարդ. կամ հայ. կամ հելլէն :

Առասպել. ի. աւ. աց. օք. կամ եալ. եօք : || մերթ նշանակէ խրթնաբանութիւն. ըն հանելուկն : Դատ. 14. 12 : Մերթ նշանակէ առակ, կամ օրինակ. ըն խօսք որ առակ եղեալ է 'ի մէջ մարդկանց : 1. Թագ. 24. 14 : Մերթ և նշանակէ սուտ, և մացառ զրոյց, կամ զուր եղելոց իրաց իբրև զեղելոց ճառեցեալ բանս. կամ առասպելք. 1. Տիմ. 1. 4 : և 2. Պետ. 1. 16 :

Առասպելաբան. ի. իէ. ից. իւք : || զառասպել բանս խօսող. կամ խելացնորաբար խօսող. կամ ծաղրաբան : Սիրաք. 20. 22 :

Առասպելաբանեմ. եցի. եա. եալ : (չէզոք.) || զառասպել բանս խօսիլ. կամ յիմարա

բանել . կամ շաղփաղփաբանել . կամ ստայօդել . կամ շաղփաղփել :

Առասպելաբանութիւն . թեան : || բարբանջումն . կամ յիմարախօսութիւն . կամ ստախօսութիւն . կամ ստայօդ բանս խօսելն :

Առասպելախօս . ի . իւ . ից . իւք : || զոչ եղեալ բանն իբրև զեղեալ խօսօղ, ոչ առ չարի վախճան ինչ իբրև զառակ, այլ կամ վն հաճոյացուցանելոյ զոմն, և կամ սակս զուարճացուցանելոյ : Մերթ ևս նշանակէ զչինծու բանս խօսօղն : Բո_ րոփ . 3 . 23 :

Առասպելավարժութիւն . թեան : || ուսումն, կամ վարժութիւն ծիծաղելի և զարմանալի իրաց . և կամ վարժումն խրթնաբանական յօրինուածոց բանից՝ որք ոչ են եղեալք, բայց իբրև եղեալք պատմին :

Առասպելեմ . եցի . եա . ել : (չէզոք .) || շաղփաղփել . կամ ստայօդել . կամ զառասպել բանս խօսել . կամ բարբանջել : Խորէն . Ա . գլ . 5 :

Առաստաղ . ի . աւ . աց . օք : || ձեղուն . կամ վերին մասն տանն . որ ասի" . սաք տանէ, կամ ծածք տան՝ որոյ ստորին մասն 'ի ներքս կուսէ՝ կոչի առաստաղ . և վերին մասն 'ի դուրս կուսէ՝ կոչի տանիք : Մրկ . 2 . 4 :

Առաստաղակալ . ի . իւ . ից . օք : || գերանք տանն, որք կալնուն զառաստաղն . և կմ տախտակեայ թիւան . որ բևեռի, և մածի յերկուս գերանացն : 2 . Մկ . 1 . 16 :

Առատ . ի . աւ . աց . օք : || Մերթ նշանակէ անձն առատաձեռն, որ տայ զողորմութիւն : Հռոմ . 12 . 8 : Իսկ մերթ նշանակէ բարին, կամ պայծառն . կամ պարզն . Ղուկ . 9 . 10 : և Իմաստ . 8 . 15 : և Մատթ . 6 . 22 : Մերթ ևս իբրու հասարակ՝ նշանակէ շատն և բազումն :

Առատաբաշխ . ի . իւ . ից . իւք : || առատաձեռն . կամ առատապէս բաշխօղ . կամ բազմաբաշխ :

Առատաբուղխ . բղխի . իւ . ից . իւք : || առատահոս . կամ յորդառատ . կամ բազմաբուղխ . կամ առատապէս բղխեցեալ :

Առատագլուխ . ի . իւ . ից . իւք : || յաճախագլուխ . կամ առատ, և յաճախ գտանելի իր : Խորէն . Գ . գլ . 62 :

Առատագութ . գթի . աւ . ով . օք : || բազմագութ . կամ բազմագորով . կամ ստատիկ գթացօղ :

Առատահոս . ի . իւ . ից . իւք : || յորդահոս . կամ յորդաբուղխ . կամ առատաբուղխ . կամ բազմահոս :

Առատաձեռն . (Նախդրիւ հոլովի .) || առատապէս տուօղ . կամ մատակարարապէս բաշխօղ : 3 . Մկ . 5 . 6 : Իսկ մերթ վարի մակբայաբար՝ և նշանակէ առատապէս . կամ առատ ձեռօք : 1 . Մկ . 3 . 30 :

Առատաձեռնեմ . եցի . եա . ել : (չէզոք .) || առատաձեռն լինել . կամ յօժարութեամբ և ողորմութեամբ տալ ումեք պարգև . կմ ողորմութիւն : Սիրք . ԼԵ :

Առատաձեռնութիւն . թեան : || առատապէս բաշխումն . կամ առատաձեռնօրէն պարգևումն : Խորէն . Բ . գլ . 34 :

Առատաձիր . ձրի . իւ . ից . իւք : || առատապարգև . կամ զառատ ձիրս պարգևաց տուօղ . կամ առատապէս պարգևեցեալ :

Առատամիտ . մտի . աւ . աց . օք : || յօժարամիտ 'ի յառատաձեռնել . կամ առատաձեռն . կամ ձոխամիտ :

Առատանամ . ացայ . ցիր . ալ : (ընդմիջ .) || բազմանալ . կամ յոլովանալ : Մերթ ևս ողողմիլ . կամ բարեբարել : 2 . Մկ . 1 . 2 : Եւ երբեմն նշանակէ նկրտել . կամ ջանալ : 2 . Կոր . 5 . 9 : Եւ մինչ ասի զայս՝ որ առատանայ ամենեցուն, իմանի՝ որ առատաձեռնես առ ամենեսեան : Իսկ երբեմն նշանակէ՝ փքանալ . կամ գոռոզանալ : Լամբր . : Բայց Գործ . 5 . 33 . ուր ասէ . առատանային . նշանակէ բարկանալ և կատաղել . կամ զայրանալ . և կամ առաւելանալ 'ի բարկութիւն :

Առատապարգև . ի . իւ . ից . իւք : || առատապէս պարգևօղ . ասի" . տոփ պախշիշ փաշօղ : և մերթ նշանակէ՝ առատապէս պարգևեցեալ :

Առատատրութիւն . թեան : || առատապէս տուչութիւն . կամ առատօրէն պարգևումն, կամ բազմաբաշխութիւն . կամ առատաձեռնութիւն : Նորէն . Թ :

Առատութիւն . թեան : || լիութիւն . կամ առատաձեռնութիւն . կամ առաւելութիւն : Եզ . 16 . 16 :

Առատուկ . տկի . տկաւ . աց . օք : || պրկիչ չուան . կամ սեղմիչ և պնդիչ պարան . զի 'ի հնումն 'ի պատուհասն զենզապարան՝ դնէին զոտս նց 'ի միջոցս երկուց կոճեղաց, և յերկոսին ծայրսն պարան անցուցեալ՝ ոլորէին զնա փայտեղէն գործեօք, և այսու իբրև 'ի մամուլս պնդեալ զոտս պատժապարտից՝ տանջէին զնա . և այսպիսի չուանս, կամ պարանս կոչէին առատուկ . Իսկ կոճեղքն՝ գելարան . կամ գելոց : Ուստի և չուանն խոշորին, որով պնդի երկաթն ընդ փայտեղէն գործեաց նց, կոչի առատուկ :

Առարկեմ . եցի . եա . ել : (Ներգործ .) || տալ . կամ ընծայել :

Առ արդեանս . (մկբյ ժամանակական .) || առ այժմուս . կամ այժմ :

Առարկայ . ի . իւ . ից . իւք : || որ առաջի կայ . ցբ . այն իրն, զորմէ լինի խօսք ինչ, և կամ զորմէ է արհեստ, կամ գիտութիւն, սակ առարկայ խօսից, կամ արհեստին, կամ գիտութեան այնորիկ . կամ այն իրն՝ առ որ դիմէ զգայութիւնն, սակ առարկայ զգայութեան . որգոն . առարկայ աչաց՝ է գոյնաւորն . զի աչքն 'ի գործ ածէ զիւր տեսութիւն միայն առ գոյնաւորն, և ոչ առ հնչմունսն . զի առ ոչ է առարկայ աչաց . այլ լսելեաց : Ըստ այսմ իմա և զայլոց :

Ա[illegible]. [illegible] • նել • (Ներգործ.) ‖ [illegible] • կամ [illegible] • կամ [illegible] [illegible], և [illegible] • ըստ [illegible] • Գործ • 2 • Մակ 7 • 5 :

Ա[illegible] • [illegible] • [illegible] • ել : (Ներգործ.) ‖ [illegible] • կամ [illegible] [illegible] • կամ [illegible] [illegible], և [illegible] [illegible], և [illegible], և [illegible] [illegible] :

Ա[illegible] • [illegible] • ու • աց • օք : ‖ [illegible] • կամ [illegible] [illegible] : [illegible] 21 • 27 : Մերթ եւ նշանակէ [illegible] • կամ [illegible] • կամ [illegible] • և կամ [illegible] : [illegible] : Եւ մերթ նշանակէ [illegible], և [illegible] :

Ա[illegible]ութիւն • թեան : ‖ [illegible]ութիւն • կամ [illegible] • կամ [illegible] • կամ [illegible] • [illegible] • 20 • գլ • 3 • և գլ • 20 : Եւ մերթ նշանակէ [illegible], [illegible] :

Ա[illegible] • ([illegible]) ‖ [illegible] • կամ [illegible] :

Ա[illegible] • ([illegible]) ‖ [illegible] • կամ [illegible] : [illegible] 31 • 29 : և 1 • Կորնթ • 12 • 31 :

Ա[illegible] • եցի • [illegible] • ել : (Ներգործ.) ‖ [illegible] • կամ [illegible] • կամ 'ի [illegible] : [illegible] • 1 • [illegible] :

Ա[illegible] • [illegible] • ւոյ • ոց • օք : ‖ [illegible] • կամ [illegible] :

Ա[illegible] • ([illegible] •) ‖ [illegible] :

Ա[illegible] • [illegible] • ւել : (Ներգործ.) ‖ [illegible], կամ [illegible] • 2 • Կորնթ • 9 • 12 :

Ա[illegible] • [illegible] • [illegible] • ւել : ([illegible] •) ‖ [illegible] • կամ [illegible] • կամ [illegible] : [illegible] • 1 • Մ[illegible] • 4 • 27 : և Մ[illegible] 5 • 20 :

Ա[illegible]ութիւն • թեան : ‖ [illegible]ութիւն • կամ [illegible] • կամ [illegible] : [illegible] 3 • 9 :

Ա[illegible] • ([illegible]) ‖ [illegible] • կամ [illegible] :

Ա[illegible] • ([illegible]) ‖ [illegible] • կամ [illegible] • կամ [illegible] : [illegible] • [illegible] • 77 :

Ա[illegible] • ([illegible]) ‖ [illegible] • կամ 'ի [illegible] • և կամ 'ի [illegible] :

Ա[illegible] • [illegible] • ու • ոյ • օք : ‖ [illegible] • կամ [illegible] : Եւ [illegible] • [illegible] : [illegible] • 30 • 8 : Մերթ եւ 'ի [illegible], [illegible] : [illegible] 'ի [illegible], [illegible]

[illegible], [illegible], որ է [illegible] Աձ : Եւ [illegible], [illegible] Աձ : Է [illegible] :

Աստուածային • ային • ով • ոյ • ովք : ‖ Աստուածական • կամ այն՝ որ լինի 'ի Աստուծոյ :

Աստուածեմ • եցի • եա • ել : կամ Աստուածանամ : (չէզոք :) ‖ ընդ [illegible] կամ [illegible] • կամ ընդ [illegible] [illegible] : Սաղմ • 62 • 2 : և 77 • 34 : Մերթ եւ նշանակէ՝ 'ի Աստուծոյ [illegible] : ըստ [illegible] 'ի [illegible] [illegible] • [illegible] :

Աստուա[illegible] • [illegible] • [illegible] : ([illegible] •) ‖ [illegible], Աստուած լինել • կամ [illegible] :

Աստուա[illegible] • [illegible] • ով • ոյ • ովք : ‖ է [illegible] • [illegible] նշանակէ [illegible] • կամ [illegible] : 4 • Թագ • 16 • 15 : Գործ • 8 • 26 : և Ա[illegible] • 2 • 15 :

Աստուա[illegible] • ([illegible]) ‖ ընդ [illegible] • [illegible] : Ելից 16 • 7 : Սաղմ • 89 • 14 :

Ա[illegible] • ի • աւ • աց • օք : ‖ [illegible] • կամ [illegible] • [illegible] 'ի [illegible] 'ի [illegible] • և [illegible] : Բայց [illegible] 'ի [illegible] :

Ա[illegible] • [illegible] • ով • ոյ • ովք : ‖ Մերթ նշանակէ [illegible], կամ [illegible] • [illegible] 1 • 6 : [illegible] [illegible] • [illegible] 'ի [illegible] : Մակ • 10 • 2 : և 1 • Կորնթ • 12 • 28 : Եւ 'ի [illegible] 'ի [illegible] և 'ի [illegible], [illegible] : Հռովմ • 16 • 7 :

Ա[illegible] • եցի • եա • ել : (Ներգործ.) ‖ [illegible] • կամ [illegible] :

Ա[illegible] : ([illegible] •) ‖ [illegible] • կամ [illegible] :

Ա[illegible] • [illegible] • ու • ոյ • օք : ‖ [illegible], կամ [illegible] : [illegible] Ա[illegible] : [illegible] • 2 • [illegible] : Մերթ եւ նշանակէ [illegible], և [illegible] :

Ա[illegible] • ի • ու • ոյ • օք : ‖ [illegible], և [illegible], կամ [illegible], և կամ [illegible] • և [illegible] : [illegible] • [illegible], նշանակէ [illegible] • և [illegible] :

Ա[illegible] • ի • իւ • եց • իւք : ‖ [illegible] : Մերթ եւ [illegible]

[illegible]

սել առաքելախօս բան, իմանի յառաքելոց խօսեցեալ: Ագաթ:

Առաքելական. ի. աւ. աց. օք: ‖ այն ամ, որ է առաքելոց, կմ վերաբերի առ առաքեալս. և ըստ այսմ առաքելական կոչի եկեղեցին. ըստ որում վարի ը օրինադրութեց և դաւանութեց առաքելոց: 'Ի ծծգիրս:

Առաքելաշնորհ: (Նախդրիւ.) ‖ ունօղ զառաքելական շնորհս. կմ շնորհազարդ իբրև զառաքեալսն քնի, որպիսի էր ոք հայրն մեր գրիգոր լուսաւորիչ: Լամբրոն:

Առաքելութի. թե: ‖ առաքելն. կմ առաքումն. Ոսկէ. 2. հտ. թ. Իսկ մերթ՝ իշխանութն, կմ պատիւ առաքելական, կամ շնորհ առաքելոյ՝ ընկալեալ յԱյ: Գործ. 1. 25: Հռոմ. 1. 5:

Առաքելօրէն: (մակբայ.) ‖ առաքելաբար. կմ համգոյն առաքելոց. և կմ առաքելահերպ: Նարէկ. ղթ:

Առաքինի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: ‖ արի. կմ քաջ. կմ ժիր. կմ կորովի, և կմ հզօր 'ի պատերազմի, և յայլ քաջութիս: ռամկ. ..., կմ ...: ըստ այնմ Իմաստ. 8. 15. 'ի մէջ բազմութե երևեցայց առատ, և 'ի մէջ պատերազմի՝ առաքինի: ը այսմ է և 3. Մակ. 6. 17: և Կիւրղի Եէգի. ժզ: Եւ յայսմանէ առեալ՝ առաքինի կոչի մասնաւորապէս ունակացեալն բարի որակութբ հոգւոյ. որով ուղղութբ յօժարի 'ի գործել զբարիս. և է իւր քաջ շահատակ 'ի մասին բարեգործութե, յորմէ և անուանեցաւ իսկ առաքինի, որ և ներհակն իւր կոչի մոլի: Նարէկ. զէ: և Ոսկէ. 1. հտ. ժը:

Առաքինագործ. ի. աւ. աց. օք: ‖ գործօղ առաքինութե. կմ քաջագործ. և կմ բարեգործ: Ոսկէ. 1. հտ. լթ:

Առաքինանամ. ացայ. ացիր. անալ: (Լ մեջ.) ‖ արիանալ. կմ քաջանալ. կմ զօրանալ. կմ համդիմանալ, կմ շահատակիլ. և կմ նահատակիլ. ըստ այնմ Մծբն. ժթ. Մարտիկն բռնամարտիկ առաքինացաւ 'ի համդիմանդ: Եւ 'ի հին պարականոն ասի. Նախ ինքն յառաջարիզի անցեալ առաքինանայր: Եւ Յայսմա. ասի. Յետ այնր ամ մարտիցն, որոց ընդդէմ առաքինացաւ: Իսկ մերթ կենցաղավարիլ, կմ բարեգործել. կմ առնել զմեծագործութիս. և կմ կարօ վանալ 'ի գործս հռչակաւորս: 1. Եզր. 1. 33: Դիծ՝ մասնաւորապ առեալ՝ նշնկէ ունականալ բարի որակութբ հոգւոյ. կմ բարեկրօն լինել. և կմ բարեպաշտանալ:

Առաքինասէր. սիրի. աւ. աց. օք: ‖ սիրօղ առաքինեաց, կամ առաքինութեց: Իսկ մերթ սիրեցեալ յառաքինեաց. կմ լի առաքինութբ. և կմ առաքինական. և ըստ այսմ ասի, առաքինասէր գործք, վարք, բանք. և այլն: 'Ի շարականոց: և 'Ի ծծգիրս: տես զբառն Մեղասէր:

Առաքինութի. թեան: ‖ արիութի. կմ քաջութի, կմ կորովութի, կմ շահատակութի. և կմ քաջամարտիկ նահատակութի: ռամկ. ...: կմ ...: 2. Պետ. 1. 5:

և Նար. 'Ի գով. խաչ: Իսկ մերթ մեծագործութի. կմ գործք հռչակաւորք. և կմ արարք կորովեալք, կմ յաղթութի, և այլոց նմանեաց: 1. Եզր. 1. 25. և 33: Երբեմն և՝ քաղաքավարութի. կմ կենցաղավարութի. կմ տնտեսութի հասարակաց, և կմ քաղաքական տնօրէնութի վճարեալ ը օրինի: Եփէս. 2. 12: Փիլիպ. 3. 20: 1. Պետ. 2. 9: Բայց մասնաւորապ առաքինութի կոչի բարեկարգ ունակութի հոգւոյ, որով ոք ուղղութբ, և ը կանոնի համեստութե կեայ. կմ բարեգործութի, կմ բարեպաշտութի. և կմ բարեկրօնութի, որոյ ներհակն կոչի մոլութի: Իմաստ. 5. 13: և 8. 7:

Առբայ: ‖ տես Մակբայ:

Առբերեմ. բերի. բեր. ել: (Ներգործ.) ‖ բերել առ ոք. կմ ածել. կմ մատուցանել. և կմ կրել: Նարէկ. ղէ: և 'Ի շարականոց:

Առեղծանեմ. եղծի. եղծ. անել: (Ներգոր.) ‖ եղծանել. կմ ջնջել. և կմ լուծանել: և ը այսմ ասի, առեղծանել զյօրինուածս, զառակս, զառասպելս. զխրթնութի, կմ զկապ սիրոյ, և այլն: ռամկ. ..., կամ ...: Դատ. 14. 12. և 13. և 14: և 'Ի հին պարս.:

Առեղծանելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: ‖ եղծանելի, կմ ջնջելի, և կմ լուծանելի: Իսկ մերթ եղծանօղ, կմ ջնջօղ, և կմ լուծանօղ. որ և հանելուն հանօղ. և կրելին կըրօղ. և այլն: Դատ. 14. 19:

Առեղծուած. ոյ. ով. ոց. ովք: կմ աց. օք: ‖ եղծումն, կմ ջնջումն, և կմ լուծումն: Իսկ մերթ՝ առած. կմ առակ. և կմ առասպել. և առաջան սոքա առեղծուած, ը որում են առեղծանելի, ո լուծանելի: ռամկ. ..., կամ ...: Սղբ. 2. 14:

Առ եռեղ: (վարի իբրև զմակբայ.) ‖ 'ի նոյն տեղւոջ. կմ 'ի նմին վայրի, կմ 'ի միասին: ռամկ. ...: 1. Մակ. 4. 15: և 12. 29: Իսկ մերթ՝ անդէն վաղվաղակի. կմ նոյնհետայն. կմ իսկոյն: ռամկ. ...: կմ ...: կմ ... հետ: Ոսկ. 2. հտ. խթ:

Առ երբ: (մակբայ ժաման.) ‖ յերբ, կմ յորում ժամու: ռամկ. ...: կմ ...: Եւիտ. 8. 9:

Առ երեկս: ‖ տես Ընդ երեկս: Ծննդ. 49. 27: 1. Թագ. 23. 24:

Առևանգ. կմ առևանդ. ի. աւ. աց. օք: ‖ հօմանիք բնակակիցք, որովք իմանին այր և կին օտար՝ հարեալք 'ի միմեանս վավաշոտական սիրով, որք բնակեալք 'ի միասին առանց պսակի, պարապին հանապազորդ պղծութե: Շնորհալին. և 'Ի գիրս ջահնոց: Արդ՝ յորժամ կին է, որ այսու օրինակաւ յարի յայր օտար, ասի առևանդ գնալ ընդ այլում: Յայսմա.: Իսկ եթէ այր է, որ յարի 'ի կինն, կմ ունի առ ինքն զայսպիսի կին. ասի առևանգ առնել. 'Ի գիրս ջահնոց: Դիծ՝ նշնկէ՝ առևանգութի, որ է հոմանութի. կմ պղծութի բնակակից սեղեխաց. ը այնմ 'Ի գիրս ջահնոց. Կատարել աղտեղութի, զոր առևանգն առեն:

Առ ևապուր. (Նախդրիւ.) ‖ տես Կողոպուտ՝ որ է թալան, կմ ...: Յովէլ. 15. 7:

Առէջ. էջոյ. ով. ոց. ովք: կամ էջք. և կամ առէջք. իւ. էջ. օք: || Հենք ոստայնի, զի բազմութիւն երկայնաձիգ թելից, զոր ոստայն անկն հիւնեալ պրակս պրակս՝ ագուցանէ ընդ ծառանաւ, զի 'ի միջի թէզկեահին, ձգեալ է երկայն. և առաջ կկոցաւ, զի մաղոզաւ ոռկանէ զթեզանն խոատորնակի է մէջ սփռեալ թելիցն. ուստի առէջքն են թելք երկայնութեան ոստայնին, զի կառուցոյ, և այլոց գործուածոց. իսկ թեզանիքն են թելք լայնութեան: ռամկ. առէջք, կմ հէնք: Ղեւտ. 13. 48. և 49. և 52. և 56. և 59: Եւ յայսմանէ առեալ՝ առէջք կոչին նաև թելք ձգեալք ընդ երկայնութիւն խորոյ, կմ տախտակի, և նմանեաց: Յայսմաւուրն:

Առէջ. առէջի. իւ. լից. իւք: || Լծմունք. կմ գիրք. կմ երեսք բանակի, և նմանեաց: Յուդիթ. 7. 3:

Առընթեր: (Նախդրութիւն որ պէտս ունի զսեռականն, և մերթ վարի իբրև զանուան.) || Մերձ. կմ հուպ. կմ մօտ: ռամկ. քովը: և ըստ այսմ ասի, առընթեր նր. առընթեր մեռելոյն, կմ առընթեր գրութե. և այլն. Ղեւտ. 6. 10: 3. Թագ. 10. 19: և 13. 25: Նէէմ. ՃԼ: Իսկ երբեմն վարի իբրև զմակբայ. և յայնժամ ևս նշանակէ մերձ. կմ հուպ. զոր օրինակ, առընթեր կալ. կմ գնեալ. և այլն: Ղամբր: և 'ի ժամագիրսն:

Առընթերակայ: || տես զԱռընթերակաց: Աճէր: և Ղամբրոն:

Առընթերակաց: (Նախդրբ.) || առընթեր կացող. կմ հուպ կացեալ. կմ մերձակայ. և կմ մօտակայ: ռամկ. քովը կեցող. կմ քովի նը: 3. Թագ. 7. 30: և Աճէր:

Առընկալնում. կալայ. կալ. նուլ: (Ներգ.) || առնուլ, և ընկալնուլ. կմ յինքն ընդունիլ: Կող. 2. 28:

Առթեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || առիթ լինել. կմ պատճառել. կմ ներգործել. կմ նիւթել. և կմ սրտագրել: Ղամբր: և 'ի գիրս գէրգ. ճծ: Իսկ մերթ՝ յորդորել. կմ համոզել. և կմ ամոքել: Ըստ այսմ Ղամբր. Միշտ նորոգեն հարանածուք՝ զառն և առթեն զնա:

Առժամայն: (մակբայ ժամանակ.) || տես Նոյնժամայն: Տօբ. 4. 15: Սաղմ. 69. 4:

Առժամայն: (Նախդրիւ հոլովի.) || առժամն եղեալ. կմ դեռ ևս լեալ. կմ նորոգ. և կմ նոր: ռամկ. թազէ եղած: Սաղմ. 80. 10: Փիլ. 1. 10: Իսկ մերթ՝ առժամանակեայ; կմ ժամանակաւոր. կմ վաղանցուկ. և կամ վայրկենական. և ըստ այսմ ասի, առժամայն մխիթարութե. տեսիլ. փշտակրութե. և այլն: 2. Կորն. 4. 17: Ողբէ. 1. հատ. ԽԷ:

Առժամայս: (մակբայ ժամանա.) || առժամայս այս. կմ յայսմ ժամու. կմ 'ի ներկայումս. և կմ այժմիկ: ռամկ. հիմիկ: Ողբէ. 1. հատ. ԽԳ. և 2. հատ. ԺԶ:

Առժամայք. այց. յառժամայս. զառժամայս: (անեզ.) || առժամանակեայք. կմ ներկայք. կմ այժմուք. կմ արդիք, որ է արդենականք: Ողբ. 1. հատ. ԽԷ. և ԼԷ: և Կիւրղի Եղիշ: ևն:

Առժամանակ մի: (մկբյ ժամանակ.) || զժմի ինչ. կամ փոքր մի ժամանակ. ռամկ. քիչ մը ատեն: Աճառ. 5. 3: Գաղ. 2. 5:

Առ ժամանակն: (մակբայ ժամանակ.) || յայնմ ժամու, կամ 'ի ժամանակին՝ յորում լինի ինչ. և կմ առ ներկայն: Եբր. 12. 11:

Առժամանակեայ. կէի. իւ. լից. իւք: կամ եայց. եօք: || առժամանակ մի տեւող. կմ ժամանակաւոր. կմ անյարատև, և կմ անցաւոր: Ողբէ. 1. հատ. Է: և 'ի գիրս գէրգորի ՃԾ առակին:

Առժամ մի: (մկբյ.) || Է ժամ ինչ. կմ առ ժմի: ռամկ. քիչ մը ատեն: Ըստ այսմ 'ի գիրս ժողով. Առ ժամ մի առաջի, և յաճախ հիման:

Առ'ի: (Նախդրիւ.) || որք՝ առ երբեմն է հոլովականերս, և կայցէ զնախդրիւ արական. Ըստ այսմ Եզեկ. 11. 20: զմեծ ժխնդրութե առ'ի նմ. զի 'ի նմ: և 1. Յովհ. 5. 16. մեղուցեալ մեղս որ ոչ առ'ի մահ. զի 'ի մահ:

Իսկ երբեմն կայցէ զբացառական. Ըստ այսմ Յով. 17. 5. Փառաւորեա զիս հայր առ'ի քէն փառօքն. զի փառօքն՝ որ 'ի քէն. կմ փառօքն՝ որ առ քեզ: ըստ այսմ է և Յով. 5. 44. զփառս զառ'ի միոյն Այ. զի զփառս՝ որ 'ի միոյն այ: Եւ Յով. 1. 14. առ'ի հօրէ: զի 'ի հօրէ: Իսկ մերթ կայցէ զներգոյականն. զոր օրինակ. առ'ի նմ վարս տեղի գըտանել. զի 'ի վարս նմ: Խորէն. Գ. գլ. 67: Բայց երբեմն է հոլովառու. և ըստ այսմ մերթ առնու զսեռականն, և նշանակէ՝ վն. կմ յաղագս. Ըստ այսմ Թուոց 18. 9. Եւ յամէ առ'ի յանցանաց. զի յամէ՝ որ վն յանցանաց: Սոփոնիա և Եզեկ. 29. 36. ասի, օծանել զնա՝ առ'ի սրբելոյ զնա. զի վն սրբելոյ զնա: և Իմաստ. 5. 12. ասի. առ'ի չգիտելոյ. զի յաղագս չգիտելոյ: և Յոբ. 7. 5. և յայլ բազում տեղիս:

Եւ երբեմն առնու զուղղականն միշտ ընդ բայից, և յայնժամ ևս նշանակէ՝ վան. ըստ այսմ Սաղմ. 69. 1. 'ի խորագիրն, առ'ի յիշատակ փրկելոյն զնա Տն. զի վն յիշատակի. Ըստ այսմ մինչ ասի՝ եղեն զայն 'ի գէլուխս նց առ'ի զարդ. խմանի վն զարդու: Իսկ երբեմն առնու զբացառականն. և յայնժամ ևս նշանակէ՝ վան. կմ յաղագս. Ըստ այսմ Եսայ. 6. 11. Առ'ի չգոյէ մարդկան, զի վն ոչ գոլոյ մարդկան: ըստ այսմ ևս Մաթ. 13. 5. ասի, Առ'ի չգոյէ հիւթոյ, զի վն ոչ գոլոյ հիւթոյ: Եւ Ղեւտ. 2. 9. և 16: և 5. 12. ասի, զառ'ի յիշատակէ. զի զայն՝ որ վն յիշատակի. կամ վն յիշման: Գրեալ՝ նախդիրս այս՝ առ'ի, 'ի ներկայ ժամանակն աներևութի բայից, որ եղերեւ, կամ ալ. և այլն, 'ի բազում տեղիս յԱստուածաշունչ մատեան, և յայլ երևելի գիրս ոչ դնի ներգործութեմբ, այլ միայն զօրութեմբ: Ոստոփ Աճառ. 1. 1: և 2. ուր ասի. Առակք սողոմոնի որդւոյ դաւթի արքայի իէղի. Ճանաչել զիմաստութիւն, և զխրատ. նշանակէ՝ առ'ի ճանաչել: Ըստ այսմ և 'ի հետևեալսն, յորս ասի, իմանալ. Ընդունիլ. 'ի միտ առնուլ, և ալզել. նը

Digitized by Google

շանատկի՝ առ՚ի իմանալ. առ՚ի ընդունիլ. առ՚ի ՚ի միտ առնուլ. և առ՚ի ուղղել ։ Այնպէս է և 2. Մնաց. 31. 14. ուր ասի՝ ՚ի վր տանեացն՝ տալ զպտուղսն տն, իմանի՝ առ՚ի տալ զպտուղսն ։ ըստ այսմ է և Ղուկ. 1. 77. ուր ասի՝ տալ զգիտութիւն, իմանի առ՚ի տալ ։ և 2. 21. ուր ասի՝ իբրև լցան աւուրքն ութ թլփատել զնա, իմանի՝ առ՚ի թլփատել զնա ։ ըստ այսմ է և ՚ի յայլս բազում տեղիս ։

Առեգած. ի. իւ. ից. իւք ։ || ափածանել. ռամկ". [illegible] ։ Նարէկ. Ե ։

Առիթ. առթի. իւ. իւ. իւք ։ || արտաքին պատճառ, որ ոչ հաւէ յինքենէ զիմն օգտակար. կամ վնասակար ՚ի գործն. որպէս, որն ընդ գնալն ՚ի Ճանապարհ՝ տեսանելով զբարեկամն՝ կանգնի առ՚ի խօսիլ ընդ նմա. և այնու՝ զի կանգնեցաւ, եթէ փորձութիւն ինչ հանդիպեսցի նմա, և կամ բարեբաղդութիւն, բարեկամն իւր ոչ ասի պատճառ փորձութեան, կամ բարեբաղդութեանն. այլ միայն առիթ ։ մերթ եւս բառս առիթ՝ եդեալ լինի փոխանակ պատճառի. զի որում ՚ի Նարէկն ՚ի [illegible] խօսին՝ ասի ղեկաւէն մարմնոյ. առիթ մարդկութեան բանին անեղին ։

Առ՚ի թմալ. || զառ՚ի վայր ։ տե՛ս և զթահալն ։ Խորէն. Գ. պր. 45 ։

Առ՚ի կողէալ ։ || հակեալ. կամ շեղեալ ՚ի մի կողմն ։ Խորէն. Ա. պր. 15 ։

Առ՚ի կողմն. || կողմնակի. կամ ՚ի մի կողմն ։ Խորէն. Գ. պր. 37 ։

Առ՚ի հրոյն. կամ զառ՚ի հրոյն ։ Նշանակէ զզօրն որ Է հրով անցանէ. կամ հրով մատուցանի ։ 1. Թագ. 2. 28 ։

Առ՚ի մահ. (Նախդրիւ հոլովի.) || մահու չափ. կամ մահացու. կամ մահաբեր. ուստի մինչ ասի՝ զմեղս առ՚ի մահ մեղաք, իմանի՝ զմեղս մահուչափս մեղաք ։ Իսկ մինչ ասի՝ հիւանդութիւն, կամ ցաւ առ՚ի մահ, նշանակի՝ մահաբեր ։

Առ՚ի մէ. (մակբայ հարցական.) || վա Էր կամ ընդէր. կամ վա ո՞յր ։ Իմաստ. 4. 17 ։ և կամ առ ինչ ։ Ծննդ. 25. 32 ։

Առ՚ի յետայս. (Նախդրիւ հոլովի.) || Յդ, այն որ յետ կոյս. և կամ այն՝ որ անցեալ ։ Փիլիպ. 3. 13 ։

Առ՚ի ներքոյ երկնից. (Նախդրիւ հոլովի ։) || այն որ ՚ի ներքոյ երկնից. Յդ, աշխարհ, կամ ոլորտն երկրի ։ Յոբ. 9. 6 ։ և 34. 13 ։ և 41. 2 ։

Առինչ. առնչի. իւ. ից. իւք ։ || է միոյն ՚ի տասանց ստորոգութեանց, որոյ գոյն է առ այլ. Յդ վերաբերելն ումեք առ այլ. որպէս. իբր ասի Հայր՝ վերաբերեալ առ որդին. որ թէ ոչ էր որդի, ոչ կարէր ասիլ հայր ։

Առինչութենակ. ի. ու. աց. օք ։ || առնչացեալ. կամ ունօղ առնչութեան ։

Առ՚ի չէլ ։ || խոտորնակի. կամ կողմնակի ։

Առիւծ. ու. ու. առիւծք. կամ առիւծունք. ուց. ուք ։ || չորքոտանի գազան ինչ հզօրեղ, և ահեղագոչ, և պատառօղ, որ և ասի թագաւոր ՚ի մէջ գազանաց. ռամկ". եւս ասի առիւծ ։ Դարձեալ. բառս՝ առիւծ, է անուն միոյ յերկոտասանից կենդանակերպից՝ որք յերկինս. ՚ի յոր մտանէ արեգակն ըստ յատուկ ընթացից իւրոց ՚ի քսանևմիերորդ աւուրն յուլիսի. և տևէ անդ մինչև ՚ի քսան և միերորդ օրն օգոստոսի ։

Առիւծաբար. (մակբայ որակական.) || հանգոյն առիւծու. կամ իբրև զառիւծ ։ 2. Մակ. 11. 11 ։

Առիւծակաղնիկ. կաղկի. աւ. աց. օք ։ || է գազան ինչ, որ ըստ մասին է նման առիւծու, և ըստ մասին նման կաղկի ։ Խորէն. ՚ի յաշխարհագրութեն ։

Առիւծակորիւն. ի. իւ. ից. իւք ։ || կորիւն առիւծու, որ է առիւծու ձագ ։

Առիւծանամ. ացայ. ցիր. աւ ։ (ընդ միջ.) || առիւծ լինիլ. կամ հանգոյն առիւծու լինիլ ։ Եզեկ. 19. 6 ։

Առիւծաշուն. շան. շամբ. շանց. շամբք ։ || է գազան ինչ, որ լինի ՚ի ներքին եթէովպիայ. որոյ կերպարանքն է ըստ մասին նման առիւծու. և ըստ մասին նման շան ։ Խորէն. ՚ի յաշխարհագրութեն ։

Առիւծոսկր. ոսկեր. երբ. երաց. օք ։ || ոսկր առիւծու. որ ասի՝ թէ զոսկերաց ժանեաց նր, և թէ զոսկերաց այլոց մասանց մարմնոյ նր ։ Մծբն. Ժա ։

Առ՚ի քթթել ական. (մակբայ ժամանակական.) || ՚ի քթթել ական. կամ յական թօթափելն. կամ իսկոյն ։

Առլցեալ. ցելս. ով. ոց. ովք ։ || լցեալ. կամ առաւել լցեալ ։

Առ խարխափ. (մակբայ որակական.) || խարխափելով. կամ խարխափմամբ ։ ռամկ. Գօռ գօռալով. ոնց առնեն կոյրքն. կամ ՚ի խաւարի շրջօղքն ։ տե՛ս և զխարխափ ։

Առխթեմ. եցի. եա. եալ ։ (Ներգործ.) || մտրակել. կամ վարել. և կամ մղել. վա զի զերիվարն երբ խթեմք՝ վարեմք ։ ըստ այսմ և զնաւն երբ վարեմք, ասի առխթել ։ Գործ. 21. 7 ։

Առծռունկն. առծռնկան. ամբ. անց. ամբք ։ կամ առծռունկն. ծռկան. և այլն ։ || զերկայն և զծուռ քիթ ունօղ ։ տե՛ս Արծռունկն ։

Առկամ. կացի. կաց. կալ ։ (ընդ միջ.) || մերձ կալ. կամ հուպ լինիլ ։ 4. Եզր. 8. 21 ։

Առկայանամ. ացայ. ացիր. անալ ։ (ընդ միջ.) || կալ մնալ ուրեք. կամ յարատևել ։

Առկայեմ. եցի. եա. եալ ։ (Ներգործ.) || կացուցանել. կամ հաստատել. կամ կարգել. կամ կանգնել ։ Նարէկ. ղԹ ։

Առկայծիմ. եցայ. եայց. իլ ։ (Ձայնակր.) || Նշանակէ զշիջանիլն լուսոյ Ճրագին այնպէս՝ զի միայն յետին կայծն մնայցէ. ուստի և պատրոյգն ասի առկայծեալ, երբ ՚ի ծայրն ունի զյետին կայծն, յորմէ զերկինն կարի մերձ է նիքեալն ։ Եսայ. 42. 3 ։ Նմանապէս և աչքն ասի առկայծեալ, մինչ

յետոյն աստիճան լուսոյն մնացեալ է ՚ի նմա, յորմէ մերձ է ըմբռնել: Բարուք. 2. 18:

Առկացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (ան՛ցող.) || յանդիմանն կացուցանել. կամ բաղ կացուցանել:

Առկոչեմ. կոչեցի. եմ. ել: (Ներգործ.) || յառաջ կոչել. կամ առ ինքն կոչել. կմ հրաւիրել:

Առհասարակ: (մակբայ ժողովական.) || հասարակաբար. կամ միանգամայն. կամ միահամուռ. կամ բոլորովին: Եսայ. 19. 18: և Ղևտ. 23. 22: Իսկ 2. Մակ. 9. 26. ուր ասի, յիշել ձեզ զերախտիսն զառհասարակացն բարեաց, իմանի, զերախտիսն հասարակականն բարեաց. կամ որք առ բարին հասարակաց պատկանին:

Առհաւասար. (մակբայ ժողովական.) || առհասարակ. կամ հաւասարապէս:

Առհաւատչեայ. չէի. իւ. ից. իւք: || գրաւական. կամ իրն այն՝ որ տրի ումեք, զի ունելով զայն՝ աներկեան, և անկասկած լինիցի վն առնլեաց. ռամկ". ռէհին: 2. Կորն. 1. 22: Եփես. 1. 14: և մերթ նշանակէ զճաշակն. կամ զփորձն իրին: ռամկօր". ըէհնի:

Առձայնեմ. եցի. եմ. ել: (Ներգործ.) || կոչել. կամ անուանել. և կամ հրաւիրել:

Առձեռն. (անհոլով.) || մերթ նշանակէ զպատրաստն և զներկայն. կամ զյօժարն. և ըստ այսմ ասի՝ առձեռն ունէր զբարկութիւնն. ֆ, ներկայ ունէր, որով իմանի ասել, ՚ի բարկութեան էր: Խորէն. գ. գլ. 21: Իսկ մերթ նշանակէ զվայրենին, կամ զբացօթեայսն: [illegible]. Ճ. և ՚ի [illegible]:

Առձեռն պատրաստ. (անհոլով.) || մերթ նշանակէ ներկայականն, կամ ՚ի վն հասեալն. ը՛ այնմ Լամբրոն. յառձեռն պատրաստ վտանգից մխիթարէր: Իսկ մերթ նշանակէ՝ վաղվաղակի, կամ իսկոյն: Խորէն. գ. գլ. 53:

Առճակատեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || դէմ յանդիման կացեալ. կամ յանդիման այլոյ ճակատու կացեալ, և ճակատեալ: Ցն որդի:

Առմատուցանեմ. ուցի. մատո. ել: (ան՛ցող.) || բերել, և մատուցանել. կամ առնուլ, և մատուցանել: Ծննդ. 27. 25:

Առ միանգամ: (մակբայ քանակական.) || առ անգամ մի. կամ գունէ միանգամ:

Առյապայ: (մակբայ ժամանակական:) || առյապագայն. կամ ՚ի գալոց ժամանակս. կամ յետոյ: Մէք. 4. 5: Եսայ. 41. 4: և 2. Պետ. 2. 6:

Առյապայ. կամ առյապայք. պայց: || առապագայ. կամ գալոց. կամ հանդերձեալ:

Առյեղեմ. եցի. եմ. ել: (Ներգործ:) || տապալել. կամ շրջել. կամ կործանել:

Առնադրեստ. ի. իւ. ից. իւք: || այսպէս հոլովեցեալ, է ածական անուն ինչ՝ որ առածի ՚ի վն գոյականի ուրուք՝ նշանակելով զզգեստաւորեցեալն առնական ըզգեստուք:

Առնազգեստ. ու. ու. ուց. ուք: || այսպէս հոլովեցեալ՝ է գոյական անուն նշանակող զզգեստն առնական:

Առնալէն. զինի. իւ. ից. իւք: || արիութե զինեալ. կամ քաջազէն. կամ իբրև զքաջ այր զինեալ:

Առնակին. կնոջ. կանամբ. կամ կնաւ. կանանց. կանամբք: || կին որ ունի զայր, և չէ այրի, և ոչ կոյս: Հռովմ. 7. 2: և 1. Կորն. 7. 34:

Առնապատկեր. ի. աւ. աց. օք: || պատկեր, կամ արձան այր մարդոյ: Խորէն. բ. գլ. 11:

Առնապէս. (մակբայ որակական:) || նման այր մարդոյ. կամ հզօրեղապէս, և արիաբար: 2. Մակ. 7. 21:

Առնացի. (նախդրիւ հոլովի.) || այրական. ֆ որ վերաբերի առ այր մարդ. թէ ըզգեստ իցէ. և թէ այլ ինչ: 2. Օրէն. 22. 5:

Առնեմ. արարի. արա. առնել: (Ներգործ:) || լինել. կամ գործել. կամ ներգործել. կամ գոյացուցանել. ռամկօր". անէլ: Մերթ և բառս այս՝ առնել, փոխանակ ստեղծելոյ դնի: Ծննդ. 1. 1: Իսկ Ժողով. 1. 9. ուր ասի, առնելոց է, պարտի իմանիլ՝ առնլոց. կամ լինելոց է: Եւ Մարկ. 10. 11: և Մատթ. 19. 9: յորս ասի՝ արասցէ, կամ առնիցէ այլ, իմանի՝ առնիցէ ինքեան կին զայլ ոք. և կամ ածիցէ զայլ ոք: Իսկ Եսայ. 5. 4: ուր ասի՝ զինչ ինչ առնել էր, իմանի՝ զինչ ինչ պարտ էր, կամ արժան էր առնել, կամ առնելի էր: Դարձեալ՝ բառս առնել, է մինն ՚ի տասանց ստորոգութեց. որ և ասի առնողութի: և այս է պատահումն, որով պատճառն գործոյ իւրեք՝ ներգործութի դնի պատճառօղ:

Առնելի. լոյ. եաւ. եաց. եօք: || այսու բառիւ՝ իմանի այն, որ պարտի լինիլ. կմ գործիլ. կամ արարեցեալ լինիլ: Բայց Եբր. 3. 3. ուր դնի՝ տանն առնելի. պարտի իմացեալ լինիլ, տանն առնօղն. ֆ շինօղն:

Առնէտ. առնիտի. աւ. աց. օք: || է կենդանի մի ըստ մեծութե փոքր կատուի, որոյ միայն պոչն է մազոտ. սա բնակի ՚ի մէջ հողոյ. և ելանէ երբեմն ՚ի ծառս ըն կուզոյ, և ուտէ զընկոյզ. մերթ և մտանէ ՚ի յարտորայս, և ուտէ զցորեան: Եւ ոմանք զայսմանէ ասեն. թէ զվեց ամիս թմրեալ անշունչ, և անշարժ մնայ իբրև զմեռեալ ՚ի մէջ հողոյ. և յետոյ անդրէն սթափեալ յառնէ ՚ի գարնան: Կերպ. Եղէն. ժգ:

Առնշանեմ. եցի. եմ. ել: (Ներգործ:) || նշանել՝ թէ այս ինչ իր սորա է, և այն ինչ իր նր: Մերթ և ցուցանէ դնել ՚ի մտի զայս ինչ իր տալ ումեք, և կամ ոչ տալ. և այլք նմանք:

Առնուձիոյ: || է սեռական, որոյ անուանա

կանն է այրումն, որ 'ի անեղուող խորոսմ մեկնեցաւ: 3. Մ-կ. 3. 9:

Առանցական. ի. աւ. աց. ըք: || այն ամ, որ վեր բարեբեր առ առանցութեան, կամ առանցացող. և կամ ցուցիչ առանցութեան. որպիսիքն են բառք՝ հայր, որդի. կամ կրկնապատիկ, կէս:

Առանցութիւն. թեան: || է մին 'ի տասանց ստորոգութեանց, որով նշանակի վերաբերութիւն միոյն առ միւսն. որպէս հօրն առ որդին. և որդւոյն առ հայր:

Առնում. առի. առ. առնուլ: (Ներգործ.) || յինքն ձգել. կամ ընդունել, կամ ընկալնուլ: տաճկ. [illegible]: Ծնն. 2. 21: և 12. 19: Ղեւ. 9. 3: Իսկ մերթ՝ վերացուցանել. կամ բառնալ. կամ յափշտակել. և կամ վարել: և ըստ այսմ առի, առնուլ հողմոց զփոշիս, զյարդ, զմարախս. և այլն: տաճկ. [illegible]: կամ [illegible]: Եսայ. 10. 13: Յոբ. 27. 21: Եսայ. 40. 24:

Առնուլ զատամունս: || Թմրեցուցանել զատամունս. որպէս առնէ աղխին, և այլ ինչ նման յորժամ կերեալ լինի: տաճկ. [illegible]: Երեմ. 31. 29: Եզեկ. 18. 2:

Առնուլ լինել: || մերձ լինել 'ի յառնուլն. կամ սկիզբն լինել առնլոյ. կամ առեալ լինելոյ: տաճկ. [illegible]: 3. Թագ. 16. 18:

Առնուլ գրան: || պաշարել գրան, կամ փակել զդուռն. և կամ պնդել գրան: տաճկ. [illegible]: Յեսու. 2. 5:

Առնուլ մեղս: || մեղս ընդունել. կամ մեղապարտ լինել. կամ պատժապարտ գոլ. կամ պարտաւորել: տաճկ. [illegible]: Թուոց. 18. 23:

Առնուլ ապաշխարութիւն: || զի ապաշխարել: տաճկ. [illegible]: Ողջէ. 1. հատ. Է:

'ի բաց Առնուլ: || բառնալ. կամ մերժել. կամ կորուսանել 'ի միջոյ: տաճկ. [illegible]: Ծննդ. 35. 2:

առ գ Առնուլ: || 'ի բաց մոռանալ. կամ [illegible]: Եսայ. 33. 4:

Առոգանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ը յարմարագրութիւն եղանակաւորել զբանն, և զորս ընդ բանիւն են՝ մինչև 'ի տառն, որ է արտաբերել զնա ըստ պահանջման տեղւոյն շեշտելով. բթելով. պարոյկելով, ըստ կետիցն արտահելով. և այլն: տե՛ս և Առոգանել:

Առոգանութիւն. թեան: || է հնչումն ինչ յարմարական 'ի յարտաբերման [illegible] տառից, և բառից, և բաժանի յերիս. զի 'ի յոլորակ, 'ի հեգանգ, և 'ի յամանակ. զորս տեսցես լեալ 'ի գիրս քերականութեան:

Առողջ. ի. իւ. իւք. կամ ոց. ոք: || ազատ 'ի հիւանդութենէ. կամ անցաւ. և կամ անախտ: տաճկ. [illegible]. կամ [illegible]. և կամ [illegible]: Ղեւտ. 13. 13: Խորէն. Գ. գլ. 63: Իսկ մերթ ամբողջ. կամ անարատ. որպէս նշանակէ բառս ողջ: տաճկ. [illegible]. կամ [illegible]: ըստ այսմ [illegible] և ոչ առողջ:

Առողջանամ. ացայ. ացեր. ալ: (Ընդմիջ.) || առողջ լինել. կամ անցաւ լինել. կամ բժշկել. և կամ բուժել: տաճկ. [illegible]. կամ [illegible]: Տիտ. 1. 13:

Առողջութիւն. թեան: || առողջ գոլն. կամ անցաւութիւն. կամ անախտութիւն. և կամ բժշկութիւն 'ի հիւանդութենէ: 'ի ժամագիրսն: Իսկ մերթ ամբողջութիւն:

Առոյգ. առոյգի. կամ առուգի. աւ. աց. ըք: || նորոգ ծաղկեալ. կամ նորաբողբոջ. կամ նոր բուսեալ. կամ նորահաս. և կամ մատաղ. որ դեռ 'ի դալարութեան, և 'ի զուարթութեան է: տաճկ. [illegible]. կամ [illegible]. կամ [illegible]. կամ [illegible]. և կամ [illegible]: և ըստ այսմ առի՝ այր կամ պատանի առոյգ. կամ մանկունք առոյգք հասակաւ. կամ առոյգ հասակ մանկանց. պատանեկաց, և երիտասարդաց: Խոր. Ա. գլ. 28: Յովհ. և Լամբր: Եւ 'ի գիրս [illegible] առի, եր այնուհետև պատանեակն 'ի ծաղկի հասակին՝ յառոյգ գեղեցկութեան: Եր բերեալ առի զբուսոց, և զայլոց դալար, և խոնաւ իրաց, որք ոչ են դառնացեալք. կամ ցամաքեալք, և խամրացեալք: և ըստ այսմ առի 'ի ճառս ինչ զոսկերաց լուսաւորչին, խնդրէին սովով մաշեալ ոսկերս, և տեսանէին առոյգս, և պարարեալս:

Առոյգանամ. ացայ. ացեր. անալ: (Չեզոք.) || նորոգ բողբոջել. կամ նորոգ ծաղկել. կամ նորոգ զարգանալ. կամ դեռ իսկ յարբունս հասանել: տաճկ. [illegible]. կամ [illegible]. և կամ [illegible]: և ըստ այսմ առի 'ի ճառս ինչ զմանկանց. Է առոյգանալն՝ [illegible] չորեաց:

Առոյգութիւն. թեան: || նորոգ ծաղկումն. կամ նորոգ բողբոջելն. կամ նորահասութիւն. և կամ մատաղութիւն: տաճկ. [illegible]. կամ [illegible]. կամ [illegible]. և ըստ այսմ առի 'ի գիրս Լամբրոնացւոյ. Զմանս հասանէ 'ի պէտս զօրութեան, և առոյգութեան որթոյն. զի յաղագս զօրացման, և նորոգ բողբոջման որթոյն:

Առու. առուի. աւ. աց. ըք: || խրամ, զի երկիր ընդ երկայն կտրեալ, և փորեալ, ընդ որ գնայ ջուր. կամ աղբերաց կերպանաց, և նմանեաց, որ թէև ցամաք իցէ, սակայն կոչի առու: տաճկ. [illegible]. և [illegible]: Ռոմ. 2. հատ. Ը: Եւ ըստ այսմ ծագի 'ի նմանէ բառն՝ Առուամէջ: Իսկ մերթ՝ վտակ, կամ հեղեղատ. և ըստ այսմ առի. հեղուլ յաչաց զառուս արտասուաց. կամ առուիւ գալ. զի իբրև վտակ գալ. որ է հեղեղաբար նման հոսել: տաճկ. [illegible]: Սաղմ. 61. 11:

Առուամէջ. միջի. աւ. աց. ըք: || մէջ առուի. զի միջոցն երկայնաձիգ խորխորատի, զոր առնեն կտրելով զերկիր. զոր և կոչեմք խրամ. զորպիսիս առնեն 'ի անդս [illegible] ոչ սաւ [illegible]. կամ գողոց: տաճկ. [illegible]. և [illegible]: Թուոց. 22. 24: և այլուր:

Առուղեկան. ի. աւ. աց. ըք: || գնացական. կամ անցաւոր. կամ հասանելի. կամ վարկպարագի, և կամ ժամանակեայ. ըստ այսմ [illegible] 'ի [illegible]. Հասանելի կոչէ

'ի չափս զարուց առողջական յաւելուածիս:

Առ սակաւ մի: (մակբայ ժամանակ.) || փոքր ինչ ժամանակ. կամ սակաւ ինչ ժամանակ: Իմաստ. 16. 6. Եսայ. 57. 17: Յակ. 4. 15:

Առ սակաւ սակաւ: (մակբայ ժամանակ.) || սակաւ առ սակաւ. կամ փոքր փոքր. կամ մեղմով մեղմով: ռամկ. քիչ քիչ. կամ կամաց կամաց: Ելից. 23. 30: Իմաստ. 12. 2: Ա կոր. 1. հատ. ա:

Առ ստորև. կամ առ ստորեաւ: (մակբայ տեղական.) || 'ի ստորև, կամ 'ի ներքոյ: ռամկ. տակը. կամ ներքևը: Իսկ մերթ վարի երբև զանուն, և նախդրիւ հոլովի. և նշանակէ 'ի ստորև երկրի տեղին, կամ իրին, և կամ ստորինային. և ներքին կողմն իրին: ռամկ. ներքևի դին:

Առ վաղիւ: (մակբայ ժամանակ.) || 'ի վաղիւ. կամ 'ի վաղուեան աւուր: ռամկ. վաղը: Ելից. 8. 10: Թուոց. 11. 18: Առակ. 27. 1:

Առտանիմ. տարայ. տար. նիլ: ([illegible]) || առնուլ և տանիլ, կամ բառնալ և տանիլ, կամ ածել, և կամ փոխել 'ի տեղւոջէն: Յայտ. 17. 3:

Առ տնին: (մակբայ տեղական.) || ծագի 'ի բառս եւս տան. որ առօրինին 'ի բառէն' օր. և նշանակէ 'ի մէջ տան, կամ 'ի տան: և ըստ այսմ սահ, առ տնին կալ. ուսուցանել, գործել, և այլն: ռամկ. տանը մէջը. կամ տանը: Գործ. 2. 46: և 5. 42: և 20. 20: Իսկ մերթ վարի երբև զանուն, և նշանակէ' տնական, կամ տնային. որ այն է, որ է 'ի տան, կամ լինի 'ի տունս. և ըստ այսմ սահ, առ տնին եկեղեցի. վարդապետութի. և այլն: Հռոմ. 16. 5: Կողոս. 4. 15: Փիլիմ. 2: Եւ յայսմանէ զգեստն' զոր 'ի տան զգենուն, առ' առ տնին արկանելի: Եսայ. 3. 22: Իսկ մերթ այն' որ պատկանի միում տան, կամ վերաբերի առ սեպհական տոհմ. կամ ազգ. ուրուք: Խոր. Ա. գլ. 1: Երբեմն և ս ընտանի, կամ հարազատ. և ըստ այսմ սահ, առ տնին բարբառ, կամ ծնունդ. և այլն: ռամկ. էւի. կամ ղուեր: Նկն պատմագիրս:

Առ փոքր մի. կամ առ փոքր մի ինչ: || տես Առ սակաւ մի: 2. Մակ. 7. 33: և 14. 17:

Առք. լից. իւք: (անեզ.) || արարք. կամ գործք: ռամկ. բան: Իսկ մերթ' առումն. կամ առնելիր. կամ առուրք. և կամ ընծայք. զոր առնուն: Առակ. 2. 15:

Առօրեայ. էի. իւ. ից. իւք: || օրական, որ այն է, որ լինի 'ի միում աւուր. կամ որ աշխատի զմի օր: և ըստ այսմ սահ. առօրեայ գործք. վաստակ. ընթացք. և կամ առօրեայ վարձկան. և այլն: ռամկ. մէկ օրուան: Յոբ. 7. 1: Իսկ մերթ այն' որ է միոյ աւուր. կամ մի օր է, յորմէ հետէ եղեալ է. որպէս իմանի' մինչ սահ, առօրեայ մանուկ. կամ իմաստութիւն, և այլն: Առակ: և 'ի Գիրս Նարեկ: Երբեմն և ս այն' որ զմի օր տևէ, և անցանէ, կամ որ ունի զկեանս միոյ աւուր. որպիսի են ոմանք ճճիք. և նմանք սոցա: ռամկ. օր մը տևողը: Դիմել' այն, որ օր ըստ օրէ աշխատի. կամ օր ըստ օրէ լինի. և կամ հանապազորդական. և ըստ այսմ սահ, առօրեայ կերակուր, հաց, և այլն: ռամկ. ամէնօրուան: 'ի վերջ հաց. ժԹ: և Յն օրհն. Դիմել' նշանակէ զայն' որոյ աւուրքն չափով են. կամ ժամանակաւոր, և կամ անցաւոր. և ըստ այսմ սահ, առօրեայ կեանք, կամ կենդանութիւն. և կամ որ համարիցի զառօրեայս իմ: ռամկ. անցաւոր: 'ի վերջ հաց. ժԹ: և Շնորհալւ և գանձի սեպհ:

Առօրեայ վարձք: || աւուրն գանձեկան, զոր տան վարձկանաց ըստ սակի արկանելոյ նոցա: ռամկ. օրուան հաքը. կամ եէվմիյէ:

Առօրին: (մակբայ ժամանակ.) || տես Ընդ նոյն օրին 'ի վախճան բառիս Օր: Առակ. 12. 16:

Ա. Ս

Ասացեալք: || Դ ասացեալս: Զի վանկս որք առ նախնեօք 'ի գործածութեան փոխկ սեռականացուցիչ, և տրականացուցիչ մասնկունք. զի փոխկ ասելոյ, ելոյ, ստորոգեցելոյ, միայնոյ, մարդոյ, այսպիսւոյ. յատկի, տեսակի, սեռի, պղատոնի, սոկրատայ. և այլն. ասէին, ելյր, ստորոգեցելյր, միայնոյր, մարդոյր, այսպիսոյր. յատկայր. տեսակայր. սեռոյր. պղատոնոյր. սոկրատայր: Եւ այսպէս ըստ պահանջման տեղւոյն յաւելլով 'ի սկիզբն նոյ զնախդիրս 'զ'. առնէին զնո պատմականս. զոր օրինակ. ստորոգել զմիոյր. զանասնոյր, ըստ օրինակի սեռականաց բառիցն' որք հոլովին ընդ Ա թուով. քանզի լինին պատմական յաւելմամբ նախդրիս' զ. որպէս, զկալոյ, զաղխսոյ. և այլն:

Ասացուած. կամ ասացուածք. ոց. ովք: (երբ և անեզական.) || ասութիւն. կամ խօսք. կամ բանք, և կամ զրոյցք: Խոր. Բ. գլ. 56. և 63:

Ասդստին: (մկ.) || աստի, կամ յայսմանէ, և կամ 'ի սոյնոյ. որպէս և անդստին անտի, կամ 'ի նոյնոյ: և այլն: տես և զԱստանին: Նոր. ժա:

Ասեղն. ասղան. ամբ. անց. ամբք: || գործի կարելոյ զհանդերձս: ռամկ. ասեղ: Մատ. 19. 24: Մարկ. 10. 25:

Ասեմ. ասացի. աս. ել: (ներգործ.) || գոչել. կամ ոգել. կամ ձայնել. կամ պատմել. կամ զրուցել: ռամկ. ըսել: Ծնն. 1. 3: Եսայ. 62. 11:

Ասիդ: || է բառ եբրայական, որով նշանակի թռչուն ինչ. զոր բազումք բազմատեսակ թարգմանեն. քանզի ըստ ոմանց նշանակի սաւ արագիլն, յԵ լժէն. ըստ ոմանց' բազէն. և ըստ այլոց' ցինն, որ է չայլաղ: Յոբ. 39. 13: Եւ այս թռչուն ըստ եբրայական բնաբանին նոյն է ընդ բառիս' արագիլն, որ գտնի Երեմ. 8. 7:

Ասխանի: || տես Ասղանի: 'ի Գիրս Աշխար:

Ասղանագործ. ի. աւ. աց. օք: || ասղամբ յօրինօղ զնկարս 'ի վր բեհեզեղինաց, և մետաքսեղինաց, և այլոց նմանեաց: ռամկ. Զարէնի իշէն. կամ նախշըջող: Ելից. 27. 16:

Ասղանագործութիւն. թեան: || արուեստ ասղանագործի, որով նկարին մետաքսանիւթ ասղանեօք, և ոսկեթելիւք պէսպէս նկարք: Ելից. 38. 23: տես և Ասղնեգործ:

Ասղանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || թել 'ի վերայ, կամ 'ի մետաքսէ, կամ յայլմէ նմանեաց, զոր անցուցանեն ընդ ծակ ասղան, կամ արկանեն 'ի կկոցն, այսինքն 'ի ճագուճն. և այլն:

ռամկ․ գեղձան ։ Ղուկ․ 15․38։ Յոհ․ 16․12։

Ասղնեգործ․ ի․ ու․ աց․ օք ։ ‖ գործեալ ասղամբ, յ այն ձեւ, զոր նկարեալ են ասղամբ 'ի ձեռն գունագոյն ասղանեաց, և ոսկեթելից, և նմանեաց ։ ռամկ․ փօւշլիւէ․ կմ նաքշուող․ կմ բանած ։ 2․Թագ․13․18։ Իսկ յայտնի է աւել, ասղնեգործ կոչէ մասնաւորաբար ծակոտկէն հիւսուածն, զոր գործեն ասղամբ 'ի թելից վերոյյիշելեաց, և 'ի նմանեաց։ ռամկ․ ձաղաղուխ ։ տե՛ս և Ասղանագործ ։

Ասուեայ․ եի․ իւ․ ից․ իւք ։‖ տե՛ս Ասուէի ։ Ղևտ․ 13․59։

Ասուէի․ ւոյ․ ւով․ եաց․ եօք ։‖ ասուեղէն, որ է ասրեղէն, կմ բրդեղէն, յ 'ի բրդոյ գործեալ ։ ռամկ․ եւղէ ։ Ղևտ․13․47․ և 48․ և 52։ Դիպաւ՝ է սա և սեռականն բառիս՝ ասր․ ըստ այնմ Դատ․6․37․ գզաթ ասուէի․ յ գեղմն մորթեցելոյ բրդոյ ։

Ասուն ։ (նախդրիւ․) ‖ խօսուն․ կմ բանաւոր․ կմ բանական ։ Նոբէլ․ զէ։

Ասպազէն․ կմ ասպիզէն․ զինի․ ու․ աց․ օք ։ ‖ զինեալ ձիով, կմ որ երիվարաւ զինուորի ։ Իսկ մերթ զէնք ձիոյ, կմ պատերազմական զարդք երիվարաց, որով կազմեին թամբքն, պարկքն զինուց, և լանջապանակքն․ և այլ ևս գործիք, որով զինեն զձին ։ Խոր․ Գ․ գլ․ 82։ Իսկ երբեմն վարի իբրև զմիոյ, և նշանակէ զինել ձիով․ և ըստ այսմ ասի՝ ասպազէն վառել, կմ 'ի վերայ չարհատակիլ ։ 'Ի հին պարփագ։

Ասպանդակ․ կմ ասպանդակ․ ի․ ու․ աց․ օք ։ ‖ յենարան ոտից ձիաւորաց կախեցեալ յերկոցունց կողմանց թամբին ։ ռամկ․ էօզէնկի ։ 'Ի կոյս հարց իմ։

Ասպաստան․ ի․ ու․ աց․ օք ։ ‖ ծածկի 'ի բաւ ակս տեղ, որ է ձի․ և 'ի մասնկանէս, ստան, որ է տրան․ ասասի բառիւս՝ ասպաստան նշանակի ձիատրան․ կմ ձիանոց, զոր այլով անուամբ կոչեմք ախոռ․ Ըստ այնմ 'ի հին պարփագ․ Հարկեալ զախոռապետն գլխաւոր 'ի նեղքս յասպաստանի անդ ։ Իսկ վասն զի յատող ասի․ Եղեն եմուտ թէպէն հայոց արշակ չորիլ զասպաստանաւ․ և այլն․ Իսկ յայտնի է աւելով՝ ասպաստան կոչեմք և զձեռս ձիոյ, որք բառին 'ի դաշտս, կմ արահետն յախոռս, և ըստ այսմ փոխենկ առնելոյ․ ձիոյ, կմ երիվարաց, ասի՝ աս պաստանի, կմ ասպաստանաց, այլ և փոխենկ առնելոյ, ոչխարաց, ասի՝ հօտի, կմ հօտից ։ ռամկ․ ըշխի, կմ էշխի ։ Եզեկ․ 31․40։

Ասպաստանաւոր․ նեկի․ ու․ աց․ օք ։ ‖ արօտ ձիոց, կամ գարմանոց երիվարաց ։ ռամկ․ ըշխի արօտ, կմ օթէյի ։

Ասպաստանիկ․ նկի․ ան․ աց․ օք ։ ‖ երիվար բառեալ յախոռս, կմ 'ի դաշտի․ որ և բազում անգամ առարեալ լինի զհետ ձեռնատուաց 'ի լինիլ երկրորդական, և փոխանակեցի, և այս երբեմն միայն 'ի գործածի, և երբեմն ընդ ձի, կմ ընդ երիվար բառին, այսպէս՝ ձի ասպաստանիկ․ և այլն ։ ռամկ․ էէրէէ ։ 1․Մակ․ 3․39։

Ասպատակ․ ի․ ու․ աց․ օք ։ ‖ ասպատակել իր, և ըստ այսմ ասպատակ կոչէ՝ կողոպուտն, զոր ասպատակելով յափշտակեն ։ ռամկ․ ղէնէյիլ։ Իսկ մերթ՝ ասպատակաւոր ։ ռամկ․ ճէթէճի ։ 1․Մակ․1․20։ Երբեմն և՝ ասպատակումն, կմ ասպատակումն, որ է յարձակումն 'ի կողոպտել․ և 'ի գերել ։ ռամկ․ չէթէճու է ։ 2․Թագ․3․23։ Եզեկ․47․3։ Աշխ․ 3․8։ Մերթ և ս է բայի չարակցի այսպէս․ ասպատակ առնել, կմ գնել․ և նշանակէ կարգել ասպատակութիւն 'ի վերայ իրիք․ կմ ասպատակել ։ 1․Մակ․3․25։2․Մակ․12․13․և 29։

Ասպատակաւոր․ ի․ ու․ աց․ օք ։ ‖ ասպատակող․ կմ հէն, որ է թշնամի յարձակեալ 'ի կողոպտել, և 'ի գերել ։ ռամկ․ չէթէճի ։ Յոբ․1․17։

Ասպատակեմ․ եցի․ եա․ ել։ (չէզոք․ և մերթ ներգործ․) ‖ յանկարծ յարձակիլ 'ի տեղի ինչ, կմ յազգ ինչ 'ի կողոպտել, և 'ի գերել․ կմ յարձակմամբ հեռաւորուտ լինիլ զնացաց կանաց 'ի կապտել․ և 'ի գերփել ։ 1․Թագ․17․53։ 2․Մակ․13․19։ Յուդ․2․5։ Աշխ․1․8։

Ասպար․ ի․ ու․ աց․ օք ։ ‖ մկունդ․ կմ վահան ։ ռամկօր․ ղալխան ։ 2․Մնաց․ 25․5։ 2․Մակ․15․11։ Եզեկ․ 34․2։

Ասպարաբեկ․ ի․ ու․ աց․ օք ։ կմ իւ․ ից․ ‖ բեկանօղ ասպարի․ կամ խորտակօղ վահանաց ։ ռամկ․ ղալխան կըրօղ ։ Իսկ մերթ բեկեալ ասպար, կմ բեկոր ասպարի, որ է կտոր խորտակեալ վահանի ։ ռամկ․ ղալխանի կըրը ։ Եզեկ․ 39․9։

Ասպարապետ ։ ‖ տե՛ս զԱսպարապետ ։ 'Ի հին պարփագիրս ։

Ասպարափակ ։ ‖ տե՛ս զՎահանափակ ։ 'Ի հին պարփագիրս ։

Ասպարէզ․ կմ ասպարէս․ րիզի․ կմ րիսի․ ու․ աց․ օք ։ ‖ կրկէս․ կմ թէատրոն, որ է հրապարակ մեծ և Է արձակ, ուր բազմամբր ոխկքն արշաւեն երիվարաւ, կմ հանդէս առնեն 'ի մարտս․ կմ 'ի խաղս, և կմ ժողովին մարդիկ յայլ հանդէսս ։ ռամկ․ մէյտան, կմ ջիրիտ ։ 3․Մակ․4․9։ և 6․13։ Եբր․ 7․5։ 1․Կոր․9․24։ Դիպաւ՝ է չափ ինչ գետնոյ, որ պարունակէ զութերորդ մասն միոյ մղոնի, և առնէ հարիւր քառն և հինգ քայլս երկրաչափականս․ և մի այսպիսի քայլն է հինգ ոտք․ յ աստն քիլ երկրաչափական ։ 2․Մակ․11․5։ Յոհ․ 6․19։ Յայտ․ 14․20։

Ասպետ․ ի․ ու․ աց․ օք ։ ‖ ազատ արքունի, յ նա որ թագաւորական հրովարտակաւ, կամ հրամանաւ ազատ գրի, անուանեալ ոխրեկն, և բարեկամ արքայի․ որում տուեալ լինի իշխանութիւն կրել 'ի վերայ իւր զինշաղ ոսկի, կմ զկշռապատնակ ականակուռ, և կմ զայլ զարդս, և այն առ 'ի նշանակ մեծի պատուն ։ Զսա լատինք կոչեն էգուէս․ և իտալացիք՝ գաւալիէռ․ իսկ ռանձիկք՝ Գավալէն ։ Խորէն․ Բ․ գլ․ 7։ և Գ․ գլ․ 6․ և 37։

Ասպնջական․ կմ ասպնջական․ ի․ ու․ աց․ օք ։ ‖ Է ունօղ, կմ Է ունակ, կմ ընկալօղ ։ ռամկ․ Ներսատօղ, կմ խափուղ ընօղ ։ Ըստ այնմ Ընդհանուր եկն լուսոյ անզուգական, ջանամ լինիլ ասպնջական ։ Ըստ այսմ և ասի՝ ասպնջական լինիլ մարդոյ հայրենի սիրոյ․ օգոյ, Կոստանդնուպոլիսեցի․ ասելոյն․ երկրի՝ ջուրց անձրեւաց ։

մխտանեցաւ յաստեղէ ։ Իսկ 4 · Թագ · 15 · 13 · Նշանակէ զհաստատեալն որ լինի 'ի յաղթմանէ աստեղաց 'ի սատրինս ։

Աստղահմայութիւն · թեան ։ || հմայութիւն 'ի ձեռն աստեղաց ։

Աստղիկ · աստղկան ։ || է անուն չաստուծոյ միոյ, որ յունարէն ասի՝ ափրոդիտէս · Կիւրղ. եղծ. դ. ։

Աստղկան · նի · իւ ։ || է անուն չաստուծոյ միոյ, որ թարգմանի բնակութիւն գիճաց ։

Աստուած · տուծոյ · ով ։ || է՛ անուն ստեղծողին ամենից, որ է 'ի յաւիտենից, և անստեղծ ։ Բայց անունս այս ոչ նշանակէ զէութիւն ածային, զի է անհուն, և անսահման ։ Աստի իմացեալ լինի այսուանուամբ նա՝ յորմէ ամ երևելիք և աներևոյթք յոչնչէ ստեղծեցեալք են, և 'ի գոյ ածեցեալք ։ ուստի 'ի մերում լեզուի ստուգաբանի բառս Ած՝ սոփ էած ։ որ ասէ 'ի գոյ էած ։ Եւ գիտելի է, զի երբեմն անունս այս Ած ըստ նմանութեան իրիք, և անյատուկապէս առաւարի մարդկանց, կամ հրեշտակաց ։ Ը որում կացուցանին 'ի վր մեծամեծաց պաշտօնից · և կամ առնեն զգործս Այ · զի մովսէս կոչեցաւ Ած փարաւոնի ։ Ելից · 7 · 1 ։ և հրեշտակն, որ 'ի գիմացն Այ տայր զհրաման, ասէր, ես եմ Ած հօր քոյ ։ Ելից · 3 · 6 ։ և Գործ · 7 · 32 ։ Նաև իշխանք · կամ դատաւորք ժողովրդեան՝ ասին ածք ։ Ելից · 22 · 28 ։

Ածաբան · ի · իւ · ից · իւք ։ || Նա՝ որ ունեալ է զածաբանական գիտութիւն, և կարէ խօսիլ զԱյ, և զածայնոց իրաց ուղղապէս՝ ասի ածաբան ։

Ածաբանեմ · եցի · եա · եւ ։ (չէզոք ·) || խօսիլ զԱյ · և կամ զածաբանականէ գիտութէ վարդապետել ։

Ածաբանութիւն · թեան ։ || մերթ նշանակէ զածաբանելն, դի խօսիլն զԱյ · և մերթ զուսումն ածաբանութեն, մերթ ևս զգիրսն ածաբանութեն ։

Ածաբնակ · ի · աւ · աց · օք ։ || եկեղեցին, կմ տաճարն՝ և կամ այլ տեղի · ուր Ած բընակի, ասի ածաբնակ ։ Նարէկ · 'Ի [illegible] փոխարան ։

Ածագիծ · գծի · իւ · ից · իւք ։ || յԱյ գրեցեալ · կամ գծեցեալ · որպիսիք էին տախտակքն տասն պատգամաց ։

Ածագործ · ի · իւ · աց · օք ։ || յԱյ գործեցեալ · կամ արարեցեալ ։ 2 · Մակ · 6 · 23 ։

Ածադիր · դրի · իւ · աց · օք ։ || յԱյ եդեալ, կամ յԱյ սահմանեցեալ ։

Ածադրոշմ · ի · իւ · ից · իւք ։ || յԱյ դրոշմեցեալ · կամ յԱյ պատուարեալ · և կամ ածագիր ։ Նարէկ · 'Ի գով · տառ ։

Ածազան · ի · իւ · ից · իւք ։ || ածազարդ, կամ ածային շնորհօք զարդարեցեալ ։ Լամբրոն ։

Ածազարդ · ի · իւ · ից · իւք ։ || յԱյ զարդարեցեալ · կամ ածային շնորհօք պճնեցեալ ։

Ածազգեաց · զգեցի · իւ · ից · իւք ։ || մերթ նշանակի այն, որ 'ի քն գրկեցեալ է, և շօշափեցեալ ։ Եւ մերթ նշանակի նա, որ զքն 'ի գիրկս իւր ընկալեալ է, և շօշափեալ ։ Մերթ ևս նշանակին նոքին՝ որք 'ի ձեռն մեծամեծաց շնորհաց ունին զԱյ և իցէ մասնակցութի ընդ քն · և զխմն մասնաւոր ընտանեկցութի ։

Ածազգեստ · ի · իւ · ից · իւք ։ || ածազգեաց, կամ ածընկալ · և կամ զգեցող զքն, որ է Ած · Ը այնմ · Գաղ · 3 · 27 · որք 'ի քն մկրտեցայք, զքն զգեցեալ էք ։

Ածազուգ · զուգի · իւ · ից · իւք ։ || յԱյ զուգաւորեալ · որպիսիք են այր և կին պսակեցեալք ։

Ածախնամ · ի · իւ · ից · իւք ։ || յԱյ մասնաւորապէս խնամեցեալ, և պահպանեցեալ ։

Ածախումբ · խմբի · իւ · ից · իւք ։ || Ներշնչմամբն Այ խմբեցեալ ։

Ածախօս · ի · իւ · ից · իւք ։ || խօսօղ զԱյ · կմ զածայնոց · կամ խօսօղ ընդ Այ ։ Եւ մինչ ասի՝ ածախօս բանք, իմանի՝ յԱյ խօսեցեալ բանք ։

Ածածան · (Նախդրիւ հոլովի ·) || յԱյ ծանուցեալ · կամ զԱծ ճանաչօղ ։

Ածածանօթ · ի · իւ · ից · իւք ։ || Նոյն է ը վերնոյն ։

Ածածին · ծնի · իւ ։ (անյոդնական ·) || ծնօղ Այ, որ է Մարիամ կոյսն · որ ծնաւ զորդին Այ մարմնացեալ ։

Ածակազմ · ի · իւ · ից · իւք ։ || յԱյ կազմեցեալ, և յօրինեցեալ ։

Ածական · ի · աւ · աց · օք ։ || ածայինն ։ Իսկ Գործ · 17 · 29 · ուր ասի զածականն, նշանակէ զածութիւնն · կամ զածային բընութիւնն ։

Ածակառք · կառաց · օք ։ (անեզական ·) || Այ կառք · կամ Այ բնակարան ։

Ածակարգ · ի · իւ · ից · իւք ։ || յԱյ կարգեցեալ, և սահմանեցեալ · կամ յԱյ կարգաւորեցեալ ։

Ածակերտ · ի · իւ · ից · իւք ։ || յԱյ կերտեցեալ, դի շինեցեալ, և յօրինեցեալ ։

Ածակերպ · ի · իւ · ից · իւք ։ || ածանման ։ 2 · Մակ · 9 · 12 ։

Ածակիր · կրի · կրաւ · կրաց · կրօք ։ || Նշանակի այն, որ զԱծ կրէ, և ունի յինքեան ։ Ուստի թէ միտք է կրօղն, ասի ածակիր միտք · իսկ եթէ բազուկ իցէ, որով ոք զքն 'ի տաճարն, կամ 'ի յարթնութեան գրկեալ է, ասի ածակիր բազուկ ։

Ածակոխ · ի · իւ · ից · իւք ։ || յԱյ կոխեցեալ, որպիսիք են տեղիքն՝ յորս քն շըրջեցաւ ։

Ածակողմն · ման · մամբ · մանց · մամբք ։ || ածային կողմն · որով իմանի իրն որ է ածային · կամ որ է 'ի կողմանէ օրինաց · և պատուիրանացն Այ ։ և մանաւանդ ճըշմարիտ հաւատն, և ածպաշտութիւնն ։ 2 · Օրին · 31 · 27 ։

Ածակոյս կողմն · ման · մամբ · մանց · մամբք ։ || ածային կողմն · կամ Այ կողմն, որով

խմանին առ ած վերաբերեցեալ պաշ-
տօնքն, կամ գործքն. ուստի 'ի կողմանէ
այ հրամայօղ լինիլն, և զգործ ինչ առ-
նելն, ասի լինիլ յածակոյս կողմանէ: Ե-
ւէդ. 4. 16: և Եէր. 2. 17: և 5. 1:

Ածակոչ. (Նախդրիւ հոլովի.) || յայ կոչե-
ցեալ, կամ հրաւիրեցեալ: Եւ մինչ ա-
սի՛ ածակոչ հարսանիք, իմանի հարսա-
նիքն, յոր եղև կոչեցեալ Քս, որ է ած:

Ածակրօն. ի. իւ. ից. իւք: || Ը պատուէի-
րանացն այ վարօղ. կամ զածահաճոյ վարս
ունօղ: Նարէկ. 'ի Գովէսփ Խաչին:

Ածահաճոյ. ի. իւ. ից. իւք: || այ հաճոյ
եղեալ մարդ. կամ աղօթք. կամ այլք
գործք բարիք:

Ածահայր. հօր. հարբ: || Նըն Յովսէփ՝ որ
'ի ձեռն պսակին եղև այր կուսին Մա-
րիամու, բանիւ ճշմարիտ այր լինելոյ կու-
սին՝ մինչ Նը կոյսն է ածածին, նաև Նըն
յովսէփ կոչեցաւ ածահայր միջնորդու-
թըն պսակին, և ոչ բնաւ միջնորդութը
սերման:

Ածահար. ի. իւ. աց. օք: || յայ հարուա-
ծեցեալ, կամ պատուհասեցեալ: Եւ մինչ
ասի՛ ածահար բարկութի նշանակէ զբար
կութն՝ որ է հարուած, և պատուհաս այ:
Ոսկէ. 1. հոփ. իդ:

Ածահրաշ. (Նախդրիւ հոլովի:) || ածաս-
քանչ. կամ ածային հրաշիւք եղեալ:

Ածահրաւէր. ւիրի. իւ. ից. իւք: || յայ
հրաւիրեցեալ. կամ յայ կոչեցեալ:

Ածաձիր. ձրի. իւ. ից. իւք: || յայ ձրեալ,
և պարգևեալ: Նարէկ. ղդ:

Ածաճառ. ի. իւ. ից. իւք: || յայ ճառե-
ցեալ. կամ զայ ճառօղ:

Ածամայր. մօր. մարբ: (անյոդնական.)
|| մայր այ. որ է կոյսն Մարիամ. որ ճըշ-
մարտապէս ծնանելով զորդին այ առե-
ցեալ մարմնովն՝ ասի ածամայր:

Ածամարտ. ի. իւ. ից. իւք: || ընդդէմ
ածայնոյ կարգաւորման, և գործոյն, և
կամացն մարտնչօղ: Գործ. 5. 39: Իսկ 2.
Մակ. 7. 19. ուր ասի. յածամարտ մա-
տուցեալ, իմանի 'ի մարտ ընդ այ մատու-
ցեալ, կամ ջանացեալ. և կամ ձեռնար-
կեալ:

Ածամերձ. ի. իւ. ից. իւք: || յած մերձե-
ցեալ. կամ այ մերձ եղեալ: Լամբրօն:

Ածամոռաց. ի. իւ. ից. իւք: || զած մոռա
ցօղ. կամ յայ մոռացեալ:

Ածամուխ. (Նախդրիւ հոլովի.) || յայ
շարժեցեալ. կամ յորդորեցեալ: Իսկ մինչ
ասի՛ ածամուխ սուր, իմանի՝ յայ մխե-
ցեալ սուր, կամ ջուր տուեալ սուր: Նա-
րէկ. ղդ:

Ածայայտնութիւն. թեան: || յայտնութի-
քն, թէ է ճշմարիտ Ած. որ եղև գալըս-
տեամբ մոգուցն յերկրպագութիւն, և
մկրտութըն 'ի յորդանան գետն. և որքան
առ այս՝ ածայայտնութե տօն ասի այն,
որ 'ի յունուարի վեցն կատարի:

Ածայնաբար. կամ ածայնապէս: (մակբայ
որականն:) || ածապէս. կամ ածա-
նման. կամ ածօրէն: Լամբրօն:

Ածային. ային. ով. ոյ. ովք: || այն ած,
որ վերաբերի առ ած, ասի ածային. որ-
գոն ածային պատգամ. ածային օրէնք.
և այլք նմանք: Մերթ ևս ըքն. և կամ
պաշտօնեայքն այ, որք վերաբերին առ
ած, ասին ածայինք:

Ածայնութի. թեան: || ածպաշտութի.
կամ ածսիրութի: Լամբրօն:

Ածայրական. ի. աւ. աց. օք: || ածամարդ-
կային. որ է անուն ինչ ածական, որ ա-
սի միայն զոմանց գործոցն քսի. որգոն,
թքով զծնէ կոյրն լուսաւորելն, է Ած-
այրական գործողութի Քսի: Եւ այս բառ
'ի սրբոց հարցն յարմարեցաւ վն այնպի-
սեաց գործոցն Քսի, յորս ածային և մարդ-
կային գործողութիք 'ի միում գործոյ ե-
րևէին՝ այնու եղանակաւ, զի ածային գոր
ծողութին վարիւր մարդկայնով, և մարդ-
կայինն հաղորդիւր զօրութեան ածայնոյ
գործողութե. վն որոյ այս բառ՝ միայն
զայսպիսեաց գործողութեց ասի, և ոչ
զամենից, նաև ոչ զբնութեցն քսի. և կամ
զայլոց նմանեաց:

Ածանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդմիջ.)
|| նշանակէ զխրով միաւորիլն մարդոյն
ընդ ԱՅ, և զանեսութի նր վայելել:
Յոսեփ: բայց մինչ ասի՛ զմարմինոյն քսի
ածացեալ, իմանի ասել՝ 'ի յանձն որդւոյն
ԱՅ միաւորեցեալ:

Ածաշնորհ. ի. իւ. ից. իւք: || զշնորհս, և
զպարգևս ԱՅ ունօղ. կամ շնորհալի: Նա-
րէկ. ի:

Ածաշունչ. շնչի. իւ. ից. իւք: || յԱՅ
ներշնչեցեալ. և որքան առ այս գիրքն
հին և նոր կտակարանաց ըստ որում ած
այնով ներշնչմամբն են գրեցեալք, ասին
ածաշունչ գիրք: 2. Տիմ. 3. 16:

Ածաչարչար. ի. իւ. ից. իւք: || խաչահա-
նուքն, որք զըստ զորդին ԱՅ չարչարե-
ցին, ածաչարչարք կոչին:

Ածապահ: (Նախդրիւ հոլովի.) || յԱՅ
պահպանեցեալ, կամ պաշտպանեցեալ:

Ածապաշտ. ի. իւ. ից. իւք: || հաւատար-
մաբար ծառայօղ այ. և հնազանդ պատ-
ուիրանաց նր: Եսայ. 18. 21:

Ածապատում. (Նախդրիւ հոլովի.) || զայ
և զածայնոց պատմօղ. և խօսօղ. որպիսիք
են ածաբանքն:

Ածապարգև. ի. աւ. աց. օք: || պարգևե-
ցեալ յայ:

Ածապսակ. ի. աւ. աց. օք: || ածային աղզե-
ցութըն՝ և շնորհօքն պսակեցեալ:

Ածառաք. (Նախդրիւ հոլովի.) || յայ ա-
ռաքեցեալ. կամ յայ յղեցեալ:

Ածասաստ. ի. իւ. ից. իւք: || ածահար.
կամ յայ հարուածեցեալ: Իւ մերթ այն
որ է պատուհաս, և հարուած այ, ասի
ածասաստ. զոր օրինակ, ածասաստ բար
կութի:

Ածասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրօղ
ԱՅ:

Digitized by Google

Այ: 2. Տիմ. 3. 4:

Ածասիրութիւն. թեան: || սիրելութիւն այ. կամ աստուածպաշտութիւն:

Ածապան. ի. իւ. ից. իւք: || ապահովող այ. ք քնի ան. մարդոյ, որ է ած, և որդի Այ:

Ածաստեղծ. ի. իւ. ից. իւք: || յայ ըստեղծեցեալ, կամ արարեցեալ:

Ածասքանչ. ի. իւ. ից. իւք: || ածահրաշ. և սքանչելագործ' որ յայ լինի սքանչելաբար. կամ ածային հրաշիւք եղեալ:

Ածավաճառ. ի. իւ. ից. իւք: || վաճառող քնի այ. և այս առնի զյուդայէ, որ զքն վաճառեաց հրէից:

Ածավայելուչ. ելչի. ու. աց. օք: || այ վայելուչ. կամ այ պատշաճեալ:

Ածատեաց. ատեցի. աւ. աց. օք: || Նշանակէ զատողն այ. մերթ և զատեցեալն յայ: Հռով. 1. 30:

Ածատես. ի. իւ. ից. իւք: || տեսանող զած. որ 'ի յերանութեան միայն կարէ տեսանել ըստ էութեն. իսկ 'ի կեանս յայս' մինչ մարմնաւոր տեսք լինի տեսութիւն; ըստ նմանութեան իւիք կարէ տեսանել. և ոչ ըստ էութեան:

Ածատեսակ. ի. աւ. աց. օք: || ածակերպ. կամ ածանման. և կամ կերպարանեալ ըստ նմանութեան այ: Լամբրոն:

Ածատունկ. տնկոյ. ով. ոց. ովք: || յայ տնկեցեալ. կամ ստեղծեցեալ. որպիսի էր դրախտն եդեմական. նաև կոչին Մարիամ կոյս ածատունկ ծառ. որոյ պտուղն եղև որդին այ. որ առանց զմարմին ծնաւ 'ի նմանէ:

Ածատուր. տրոյ. ով. ոց. ովք: || յայ տրեցեալ. կամ յայ պարգևեցեալ: Մերթ և գնի որպէս դատուրակ անուան ամանց մարդկանց:

Ածարեալ. (Նախդրիւ հոլովի.) || բաղուկն, կամ ձեռն, որ զքն շօշափեալ է, առի ածարեալ, քն այ հայեցեալ: Մերթ և նշանակէին մերձաւոր սիրելիքն այ. ոչ հարք նոքա, և մեծամեծ ոք վարդապետք եկեղեցւոյ' առին ածարեալք. ք մերձաւորք այ, կամ առատածով արբեցեալք. և կամ յայտ աղնիւք, և գերադունք 'ի սրբութեն. և 'ի գիտութիւն ածային իմաստութեանց: Նարէկ. ե:

Ածացուցանել. ցուցի. ցն. ել: (անցո. ղա.) || ածանման, կամ ածակերպ առնել. և կն զստեղծուած իւր 'ի կարգս այ դասել. ոչ առնորուն էր կատարելոց: Խորէն. ա. գլ. 13:

Ածացուցիչ. ցչի. աւ. աց. օք: || ածակերպ. կամ ածանման առնող. և կամ ը այ սիրով միաւորող. և այս ասացեալ լինի զհոգւոյն սրբոյ. և կամ զխորհրդոց նորին' որով ստեղծուածք բանականք ը այ սիրով միաւորին:

Ածաւանդ. ի. իւ. ից. իւք: || յայ աւանդեցեալ, կամ յայ տուեալ:

Ածափայլ. ի. իւ. ից. իւք: || յայ պայծառ-

ացեալ. կամ յայ փայլեցուցեալ: Նարէկ. 'ի գովեստ խաչին:

Ածգիտութիւն. թեան: || գիտութիւն, և ճանաչումն այ, զոր պարտիմք ունել զնմանէ: Խորէն. բ. գլ. 88:

Ածեան. (Նախդրիւ հոլովի.) || ածական. կամ ածային: Նարէկ. գլ:

Ածեղէն. ղինի. աւ. աց. օք: || ածային. և կամ գործ ինչ' որ լցէ յայ: Ելից. 31. 3: և Աղաղ. 2. 17:

Ածընդդէմ. (Նախդրիւ հոլովի.) || հակառակ այ, կամ ընդդէմ այ եղեալն. որ պիտիք են հերձուածողութիւնք, և այլք մեղք: Նարէկ. գժ:

Ածընկալ. ի. իւ. ից. իւք: || մերթ նշանակէ նա' որ յայ ընդունեցեալ է. և մերթ նշանակէ նա' որ զքն ընկալեալ է 'ի սուրբ խոր, կամ 'ի գիրկս: Երբեմն և ածահաճոյ գործն' առի ածընկալ. ք այ ընդունելի. և մերթ ոք խաչն, և կամ այլ ի և լցէ իր, որ զքն 'ի յինքն ընդունեալ է, կամ ընդունի' կոչի ածընկալ:

Ածընտիր. տրի. իւ. ից. իւք: || յայ ընտրեցեալ. կամ ածահաճոյ: Նարէկ. ղթ:

Ածխնամ. ի. իւ. եց. իւք: || ածխնամ, կմ յայ խնամեալ. կամ ունող զխնամսութեն զայ: Լամբրոն:

Ածորդի. ւոյ. ով: || հօր այ որդի, որ է տէրն մեր Յս քս:

Ածուհի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || Բառս այս' ոչ կարէ իրականապէս նշանակել զկին. զի իգական է, որ զայ ծնանիցէ ոչ կարէ առնել. և ստեղծուածոց առնելն է անկարելի. բայց կռապաշտքն մինչ չինէին զկուռս անուանս ըստ պատկերի իգի, կոչէին սուտաբար զնա ածուհի. ք, կին չաստուած: Խորէն. ա. գլ. 28:

Ածունակ. ի. աւ. աց. օք: || ածընկալ. կամ զած ընդունող, և կրող յինքն: Նարէկ. ղէ:

Ածուսոյց. սուցի. իւ. ից. իւք: || յայ ուսեալ. 1. Թեսաղ. 4. 9: Եւ այսու բառիւ ոչ երբեք կարէ իմանել զած ուսուցանող: Բայց թէ այլապէս բարդեսցի. որպէս, ընկերուսոյց. կարէ իմանել զընկերն ուսուցանող. և կամ յընկերէն ուսանող:

Ածպաշտութիւն. թեան: || հաւատարմաբար ծառայութիւն այ, երկրպագելով 'ի նմանէ, և պահելով զպատուիրանս նր. կամ գործոց դիւթին, որով ոք հաւատայ յած, և ջերմեռանդաբար պաշտէ զնա: Յոբ. 28. 28: Ծննդ. 20. 11: Եւ հասարակաբար նշանակէ նաև զբարեպաշտութիւն, և զկրօնն, որով պաշտի ած, և սէրն. և սիրոյն այ սէրն և ընկերին: Երբեմն և է անուն միոյ յեօթանց պարգևաց հոգւոյն սրբոյ. որով նշանակի ջերմեռանդութի պատուել զած, և առնել զնա, ոյք վերաբերեն առ պաշտօնն այ:

Ածպետական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ վերաբերի առ պետութիւն, և առ տէրութիւն այ' առի ածպետական: Լամբրոն:

Digitized by Google

Ասորէն. (մակբայ [illegible].) [illegible] կամ [illegible]. կամ [illegible]: Նոր. [illegible].

Աստուածասաստ. || [illegible] [illegible] [illegible] 'ի գործ ածել:

Ասպնջ. ի. իւ. եց. օք: || [illegible] կամ [illegible]: Եւ [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]: 'ի [illegible]. [illegible]: [illegible] և Աշոտ:

Աստուստ. (մակբայ տեղական.) || [illegible] կամ [illegible] [illegible]: [illegible]:

Աս[illegible]. կամ [illegible]. (մակբայ.) || [illegible]. կամ 'ի [illegible]. կամ [illegible]. [illegible] [illegible]: Նոր. [illegible].

Ասր. ի. իւ. եց. օք: || [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: Ծննդ. 1. 18: [illegible] [illegible]:

Ասրաբայ. [illegible]. իւ. եց. օք: || [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: Նոր. 'ի [illegible]:

Ասրաք[illegible]. ի. ան. աց. օք: || [illegible], [illegible]:

Ասրեայ. [illegible]. իւ. եց. իւք: || [illegible] [illegible] [illegible]: Նոր. [illegible]: [illegible]:

Ասք. [illegible]. իւք: (անեզական.) || [illegible] կամ [illegible]. կամ [illegible]. կամ [illegible]: Նոր. [illegible]:

Ա. Տ

Ատակ. ի. ու. ոց. օք: || [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible]: Ծնն. 1. [illegible]: 'ի [illegible]:

Ատակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || [illegible] կամ [illegible]. կամ [illegible]: Նոր. [illegible]. 1:

Ատաղձ. ի. իւ. եց. իւք: || [illegible]. կամ [illegible]:

Ատաղձագործ. ի. ու. աց. օք: || 'ի [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible]: 'ի [illegible] [illegible]. [illegible]: Եսայ. 13. 11:

Ատամն. [illegible]. [illegible]. [illegible]: || [illegible]. Ելից. 21. 24: և Երեմ. 31. 29:

Ատամնաոււ. ու. ի. ան. աց. օք: || [illegible] [illegible]: Նոր. [illegible]:

Ատամնատ. ի. իւ. եց. իւք: || [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: Նոր. [illegible]:

Ատեամ. [illegible]. [illegible]. [illegible]: || [illegible] [illegible]: 2. Օրին. 19. 4: Առակ. 8. 13: Սաղմ. 128. 5: և Տիտ. 4. 16:

Ատեան. ան. ի. իւ. եց. իւք: || [illegible] [illegible] [illegible]: Մատթ. 5. 22: Գործ. 23. 15: և Յակոբ. 7. 10: [illegible] [illegible]:

Ատելի. [illegible]. [illegible]. [illegible]: || [illegible] [illegible] [illegible]: Եսայ. 20. 5. [illegible] Սաղմ. 67. [illegible] [illegible] [illegible]: Եսայ. 66. 5:

Ատեմ. եցի. եա. ել: || [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: 2. Օրին. 22. 17. [illegible]: Սաղմ. 57. [illegible] [illegible]: 'ի Սաղմ. 68. [illegible] [illegible]:

Ատենական. ի. իւ. եց. իւք: || [illegible] [illegible] [illegible]:

Ատենաբանեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || [illegible] ատենի. կամ 'ի [illegible]:

Ատենաբանութիւն. թեան: || [illegible] [illegible], և [illegible] ատենի [illegible]:

Ատենադպիր. դպրի. աւ. աց. օք: || 'ի ատենի [illegible], կամ [illegible]: և [illegible] [illegible]: 2. Օրին. 16. 18:

Ատենախօս. ի. ու. աց. օք: || [illegible] [illegible] ատենի:

Ատենակալ. ի. աւ. աց. օք: || [illegible] [illegible] [illegible] 'ի ատենի. [illegible] [illegible]: Գործ. 5. 19: [illegible] [illegible]

Digitized by Google

[illegible]

Ա. Ր

[illegible]

կամ սայլ · և կամ ծաղկի բարդ ։ 2 · Օրէ_ նաց · 24 · 8 ։

Արածեմ · եցի · եա՛ · եւ ։ (Ներգործ ։) || զոչխարս, կամ զայլս անասունս շրջեցու_ ցանել 'ի խոտաւէտ տեղիս, զի կերիցեն ։ Ըստ Ելից · 22 · 5 · ուր ասի ։ արածիցէ ոք զանդ, խնանի՝ արածիցէ ոք զոչխարս 'ի յանդի · կամ զանդն այլոյ 'ի կերա_ կուր անասնոց ։ Մերթ եւ նշանակէ սնու_ ցանել, կամ հեռանիլ · ըստ որում արա_ ծօղն՝ հեռանի արածեցելոյն, և սնուցա_ նէ ։ Աղամ · 28 · 7 ։ և 29 · 3 ։

Արածիմ · եցայ · եա՛ց · իլ ։ (ձայնակր ·) || շրջելով 'ի խոտաւէտ տեղիս ուտել ըզ խոտ ։ Սաղմ · 79 · 14 ։

Արական · ի · աւ · աց · օք ։ || իրն ։ կամ գործն այն՝ որ վերաբերի առ այր մարդ՝ ասի արական գործ ։ Մերթ եւ անունն այն՝ որ վերաբերի առ այր մարդ, ասի արական ։

Արահետ · հետի · իւ · ից · իւք ։ || կողմա_ շաւիղ · կամ, սողոտայ՝ ընդ որ նաև կային գնալ · կամ գիւղին և անվտանգ ճանա_ պարհ, ընդ որ ամենեքեան գնան · կամ յար և միշտ հետս ունող ճանապարհ ։ ռամիկոր" · նեղուկ ճանապարհ ։ Նարեկ · խէ ։

Արամազդ · դայ · աւ ։ (անյոգնա) || է անուն գլխաւոր կռոց ։ որ յունարէն կոչի գեոս · զոր պաշտէին և հայք 'ի ժամա_ նակս կռապաշտութեան ։ Զսա անուանէին հայք՝ հայր ամենայն չաստուածոց · և սորա ծնունդ ասէին զանահիտ զպիղծ չաստա_ ուածուհին, զոր պաշտէին ։

Արամանեայ · նէի · նէ · նց · նօք ։ || որ է յառաջացեալ յազգէն արամայ ։ Խորէն · ա · գլ · 5 ։

Արամբի · բւոյ · եաւ · եաց · եօք ։ || կին՝ որ ունի զայր ։ Եսայ · 54 · 1 ։

Արամեան · (Նախադրիւ հոլովի ։) || 'ի յա_ րամայ յառաջացեալ, որք են հայք · նաև գաւառն, կամ թագաւորութիւն, և կամ ազգն, և այլք, որք վերաբերին առ արամ, ասին՝ արամեան ։ Խորէն · ա · գլ · 29 ։

Արապան · ոյ · ով · ոց · ովք ։ || Թմբուկ մեծ, զոր հարկանեն գաւազանաւ · ռամկ · փոճող ։

Արաստոյ · ատոյ · ուաւ · տոյք · ուօք ։ || որձաքար · կամ ապառաժ · և կամ ստորինի կարծրանիւթ, հաստ, և հզօր, որպիսիք են ադամանդ և այլ պատուական [illegible] բին վէմք ։

Արատ · ոյ · ով · ոց · ովք ։ || բիծ · կամ աղտ · կամ խոտութիւն · կամ ամենայն պակասու_ թիւն · ռամկ · լէքէ ։ Եւ մինչ ասի՝ յարատ հայիլ · խնանի վաւաշոտական աչօք հայիլ ։

Արատաբաց · ի · իւ · ից · իւք ։ || աչքն՝ որ ցանկութեան աղաղակաւ բացեալ լինի առ 'ի հայել · ասի՝ արատաբաց ։ Կիւրղ · Եզնիկ · ժա ։

Արատահայեաց · եցի · եցաւ · աց · օք ։ || աչք, որ ցանկութեան աղաղակաւ հայի 'ի կին մարդ · կամ արատիւ աչօք հայօղ ։

Արատատես · ի · իւ · ից · իւք ։ || նոյն է ը վերնոյն ։

Արատաւոր · ի · աւ · աց · օք ։ || բծաւոր · կամ ունօղ զպակասութիւն ինչ ։ Ղևտ · 21 · 23 ։

Արատիմ · եցայ · եաց · իլ ։ (ձայնակր ։) || արատաւորիլ · կամ խոտիլ · կամ պակա_ սաւոր լինիլ · և կամ նախատելի լինիլ ։ 2 · Կորն · 6 · 3 ։

Արարած · ոյ · ով · ոց · ովք ։ || մերթ նշա_ նակէ զարարեցեալն · կամ զեղեալն 'ի մարդ_ կանէ ։ Գործ · 3 · 22 ։ Մերթ եւ նշանա_ կէ՝ զստեղծուածն · կամ զարարեցեալ գործն յայլ ։ Հռոմ · 1 · 20 ։ և Սաղմ · 18 · 2 ։ և Իմաստ · 2 · 6 ։ և կամ զստեղծումն · կամ զարարագործութիւն ։ Ծննդ · 2 · 4 ։ Իսկ Ծննդ · 5 · 1 · ուր ասի, գիր արարածոց, խնանի գիրք ազգաբանութեան ։

Արարատեան · (Նախադրիւ հոլովի ։) || ա_ րարատական ։ Իսկ մերթ առեալ լինի փո_ խանակ հայաստանեայց · ըստ մասն փոխա_ նակ բոլորին ։ Ըստ Երեմ · 51 · 27 · ուր ասի՝ արարատեան թագաւորութեցն · խնա_ նի՝ թագաւորութեց հայաստանեայց · կմ հայոց ։

Արարիչ · արարչի · աւ · աց · օք ։ || առնող · կամ շինող ։ Մերթ եւ նշանակէ զստեղ_ ծիչն ։

Արարողութիւն · թեան ։ || Մերթ նշանակէ զգործողութիւն ։ Մերթ եւ նշանակէ ըզ ծէսն, որով վարին եկեղեցականք · և կմ աշխարհականք ։

Արարուած · ոյ · ով · ոց · ովք ։ || շինուած · կամ յօրինուած · կամ կերտուած ։ Նա_ րեկ · ղզ ։

Արարչագիր · գրի · գրաւ · աց · օք ։ || գրե_ ցեալ յարարչէ · կամ ազդմամբ հոգւոյն սրբոյ գրեցեալ, որպիսի է Ածաշունչն ։ Նա_ րեկ · խէ ։

Արարչագործ · գործի · աւ · աց · օք ։ || առ_ նող զգործ յոչնչէ · կամ ստեղծօղ · կամ արարօղ · Իմաստ · 13 · 5 ։

Արարչագործեմ · եցի · եա՛ · եւ ։ (Ներգործ ·) || ստեղծագործել · կամ ստեղծել · և կամ առնել ։

Արարչագիր · գրի · իւ · ից · իւք ։ || եղեալ և արարեալ յարարչէն ։

Արարչական · ի · աւ · աց · օք ։ || արարո_ ղական, կամ ստեղծողական, կամ ներգոր_ ծական ։

Արարչակերտ · ի · իւ · ից · իւք ։ || յարարչէն կերտեցեալ, և արարեցեալ ։

Արարչակիր · կրի · կրաւ ։ || կրօղ զարարիչն · զի զՔս տէրն մեր · որպիսի էր Սբ խաչն · և Սբ Ածածինն ։ Նարեկ · ղզ ։

Արարչակից · կցի · աւ · աց · օք ։ || 'ի միա_ սին առնող · կամ ստեղծօղ ընդ նմա · քան_ զի հայր ԱԾ մինչ առնէ զինչ ինչ, նաև որդին առնէ, այսպէս և հոգին Սբ · և սոյնու որդին ԱԾյ, և հոգին Սբ՝ ասին ա_ րարչակից հօր ։

Արարչանորոգ · (Նախադրիւ հոլովի ·) || 'ի յարարչէ և 'ի ստեղծողէ նորոգեցեալ ։

Արարչա_

Digitized by Google

Արարչապարգև. գևի. աւ. այ. օք: || յԱրարչէն պարգևեցեալ. կամ շնորհեցեալ:

Արարչապետ. ի. աւ. աց. օք: || Նախապետական արարող. կամ պետ, և պատճառ ամենայնց. և կմ՝ ստեղծօղ: Իմաս. 13. 3:

Արարչաստեղծ. ի. իւ. եց. իւք: || յԱրարչէն ստեղծեցեալ, և արարեցեալ:

Արարչատես. տեսի. իւ. եց. իւք: || յԱրարչէն տեսեցեալ. կմ՝ զԱրարիչն տեսօղ:

Արարչատուր. (Նախդրիւ հոլովի.) || յԱրարչէ տուեալ, կամ պարգևեցեալ:

Արարչաւանդ. ի. իւ. եց. իւք: || յԱրարչէն աւանդեցեալ, և տուեալ. կամ հաստատեցեալ:

Արարչընկալ. (Նախդրիւ հոլովի:) || զԱրարիչն յինքն ընդունօղ. կամ՝ Ածընկալ: Նարէկ. 'ի Փոքրկ խօսին:

Արարչութիւն. թեան: || գործողութիւն, կմ՝ գործ. մերթ և ս նշանակէ ստեղծումն, և ստեղծագործութիւն:

Արարք. րից. րօք: || գործ. կամ՝ շինուածք. և կամ արարմունք: Փիլիպ. 2. 4: Բառս այս թէպէտ 'ի բազումս յոգնականապէս վարի. բայց մերթ գնի նաև եզականապէս. Եղեկ. 1. 15: Իսկ Իմաստ. 12. 10. ուր ասի, չար է արար նց, իմանի չար է ծնունդ նց, կամ սկիզբն նց. Եւ այսմ և 16. 26. ուր ասի՝ արարք արարածոց՝ իմանի ծնունդք. կամ արտադրութիւնք, կամ բերք արարածոց: Եւ 2. Մակ. 12. 1. ուր ասի, զգործով, զարարով, 'զարդեամբ պատահեցան ; իմանի պայմանքն յարարս արդեանց. կամ արդիւնաւորութիւն, որով իմանի երկրագործութիւն:

Արաց. ի. իւ: || է անուն ամսոյն հայոց, որ պատասխանէ յունվարի ամսոյն հռոմայեցւոց. զոր եբրայեցիքն կոչեն՝ սեբաթ: Զաք. 1. 7:

Արտքոս. ի. իւ. աց. օք: || է Թռչուն ինչ, որ կոչնու զբարեկամութիւն ընդ կոկորդիլոսին, և Թևահարեալ նշէ, և փարէ զնովաւ. և մագլօքն քորէ զնա, և կերակրի 'ի մսոյն, որ է յատամունս կոկորդիլոսին:

Արբանեակ. նեկի. աւ. աց. օք: || կամարար տն. կամ ծառայ. կամ սպասաւոր. և կամ նախապետական և առաջին պաշտօնեայ տն, որ ուղղէ, և կառավարէ, կամ յառաջացուցանէ զգործս տն: Իմաստ. 13. 2:

Արբանեկեմ. եցի. եա. եալ: (չէզոք.) || ծառայել, կամ զգործ տն յառաջացուցանել. և գործակից լինել: Իմաստ. 16. 21. և 24: և 19. 6:

Արբանեկութիւն. թեան: || սպասաւորութիւն. կամ ծառայութիւն. կամ պաշտօնատարութիւն. կամ գործակցութիւն: Խորէն. Բ. գլ. 67:

Արբենամ. ցայ. ցեր. ալ: (ընդմիջ.) || հարբենալ: Ծննդ. 9. 21:

Արբեցութիւն. թեան: || հարբեցումն. և մերթ նշանակէ զիրս արբեցուցիչս, զի ըղ գինի. և զայլս նմանս: Առակ. 31. 6:

Արբեցուցանեմ. ցուցի. ցի. եալ: (անցողա.) || հարբեցնել. մերթ և ս խելացնոր առնել: կամ անչեցուցանել: Իմաստ. 17. 4:

Արբեցօղ. ցողի. աւ. աց. օք: || շատ գինի ըմպօղ. որով հարբի և խելացնոր լինի: Առակ. 23. 20:

Արբի. բեալ. մբք: || Է բայ պակասաւոր, և նշանակէ ըմպել: Եւ անցեալն սորա, որ լինի արբեալ, մերթ նշանակէ զարբեցեալն, որ ռամկ՝ ասի հոբեցած. և մերթ զըմպօղն: Իսկ մինչ ասի գան արբեալ. իմանի գանեցեալ:

Արբշիռ. շռի. իւ. եց. իւք: || ուտօղ և ըմպօղ անչափաւորաբար. 2. Օրէն. 21. 20: կամ արբեցօղ. ռամկ. Ճէհօ: Սիրաք. 19. 1:

Արբշռութիւն. թեան: || յոլով ուտել և ըմպել. որով ձգտի նաև մարմինն. և կամ արբեցողութիւն: ռամկ՝ Ճէհօութիւն: Սիրաք. 37. 34:

Արբունք: (Նախդրիւ հոլովի.) || տի. կմ՝ կատարեալ հասակ. կամ կատարեալ չափ հասակի: Ասացի մինչ ասի՝ յարբունս հասեալ, իմանի 'ի չափ հասակի հասեալ: Խորէն. Բ. գլ. 77:

Արբուցանեմ. բուցի. բա. նել: (անցող.) || տալ ըմպել ումեք: ռամկօրէն. խմցնել: Ելէթ. 2. 17:

Արգաբ. այ. աւ: || է բառ եբրայական. և է անուն վիմին, ընդ որով Թաքեաւ Դաւիթ: և 1. Թագ. 20. 41. գնի 'ի բացառական հոլովոյ, առ 'ի ցուցանել, Թէ 'ի վիմէ անտի յարեաւ Դաւիթ, և գնաց առ յոնաթան: Եւ 'ի նմին գլխոյ 'ի 19. համարն, նոյն վէմն գրի երգաբ:

Արգահատանք. անաց. օք: (աներզական.) || Թնամ. կամ գութ. կամ խանդաղատական սփոփումն. և կամ աղաչանք, և պաղատանք:

Արգահատեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || ցաւակցելով 'ի վը ուրուք խնամարկել. կամ գթալ. կամ գորովել: Իսկ մերթ նշանակէ խանդաղատելով, և գթալով սփոփել. կամ քաջալերել. 3. Մակ. 3. 6: և Նարէկ. ԺԶ: Եւ մերթ աղաչել. կամ աղերսել, կամ հայցել և խնդրել. և կմ՝ աղաչելով 'ի գութ շարժել: Նարէկ. ԾԵ: և 'ի Փոքրկ խօսին:

Արգահատութիւն. թեան: || ցաւակցական աղաչանք, կամ պաղատանք. կամ ողորմանք. Նարէկ. ՁԶ: և 'ի Փոքրկն խօսին:

Արգանակ. ի. աւ. աց. օք: || խաշու. զի մսի ջուր. Դատաւ. 6. 20: և Եսայ. 65. 4: և Եզեկ. 24. 10:

Արգանդ. կամ Արգանդ. ի. իւ. եց. իւք: || տեղին այն յորովայնի իգին, ուր լինի յղացումն: Ծննդ. 20. 18: և Ղուկ. 2. 23: Եւ մերթ նշանակէ զորովայնն. կամ զփորն:

Արգասիք. սեաց. սեօք: (աներզական.) || արգասաւորութիւն, կամ արդիւնք. կամ

ա պատած. կամ մԹերք. Նոյեմ. 5.
: Մերթ ևս բարեկամաց, կամ զա
զարծ : 3. Մակ. 3. 4:
ապիր. գբ. բմ. կց. խաց: Ա է որ
մ. կամ պատաղ. և կամ Ճոխ բա
հոգեկանաց, կամ մարմնականաց:
ամար. ի. ան. այց. զբ: Բարգաւար
ն. կամ Ճոխ բարեաց. կամ պարգևաւոր.
զորաւոր: Խորհն. Թ. գլ. 20:
աարեմ. եցի. եա. եղ: (ներգործ.)
ապատրել. կամ արդեանց Ճոխացու
ել. և կամ լնուլ բարեաց. և կամ ա
ապաւորել: Նոյեմ. գ:
ատրուԹի. Թեան: Առատութի
եաց հոգևորաց: և մարմնաւորաց.
Կ. ակերեբ. Խնաս. 13. 19:
աւանդ. կամ արդեանդ. ի. բմ. կց.
: Մեծութեան երկիր. կամ պարարտ.
Ր կակուղ. և կամ պտղաբեր, և բեղ
ւոր: Խորհն. Թ. գլ. 11:
աւանդաբեր. ի. բմ. կց. խաց: Բեղ
արգաւանդ բերող. կամ առատաբեր.
Ր պարարտ, և զեՆԹեր բերս ա
. կամ 'ի պարարտ երկրէ բուսեալ:
ղ. գլ:
աւնդագոյն. ոյ. ով. ոց. ովք: Բեղ
րարտ, և պտղատու, կամ զերբուն
ի ունօղ: Խորհն. Ժ. գլ. 8: և Նոյեմ. գլ:
աւորութի. Թեան: Հանդարտութի.
Ր յարգութի: Սիր. 37. 13:
ել. Ոչ հոլովի գիրադակն, այլ բնո
ի շարադրի. և նշանակէ զի և եղև որ
գէջ. որպէս է վերԾ մեծ որով արդե
ին Ճանապարհաց, կամ ընԹացք ձորոց:
գլ. 27. 12: Երգ. 3. 9: և կամ խաղա
: Եսա. 7. 23: Մերթ ևս նշանակէ զար
լածս: 1. Մակ. 11. 65: 3. Մակ. 1. 9:
երԹ ևս բանին տալ արդեւ. Ջ արդե
ան, ի որում յինքն արդեւս զգան
րեկեցիկ. Յովբ. 18. 2: Մերթ ևս
: բառ՝ է համեմատական՝ արդեւեալ
յին. և յայնժամ ածի զինչ. Ը այնմ,
դել զհուտ. և ասա՛ զա. զանձն իմ:
ն. 34. 3:
եւականն. ի. աւ. այց. ազ: Այն է որ
ւեկալ 'ի ամն, կամ 'ի հաստատուն,
մ 'ի բանին, և կամ 'ի քաղաքի: 2.
ակ. 3. 19: և Խնաս. 18. 4: և Եսայ. 49. 21:
եւլանի. ի. ան. այց. ազ: Արդեւլեան.
յի. 4. 8: կամ արդեւլաբան. կամ բանտ:
էն. 29. 26: և 1. Մակ. 1. 28: և 6. 21:
եւլանոց. ի. ան. այց. ազ: Արդեւլեա
ն. կամ բանտ: և մերթ տեղի ուր որ
եալ լինին մարդիկ կամ ապրանք,
ղնիք եմ կամ ապրանք, և այլ նման:
եւլանք. նից. կամ ազ. ոց: (անեզ
կան.) Արդեւլանոց վանք, որպիսիք
վանք կուսանաց:
եւլարան. ի. ան. այց. օց: Արդեւլա
. կամ բանտ. կամ տեղի ուր արդե
ալ լինին մարդիկ:
եւլեմ. եցի. եղ. ուլ: (ներգործ.)

Արգելել զոք 'ի տան, կամ 'ի քաղաքի,
կամ 'ի բանտի. զի մի ելանիցէ անտի. կմ
արգելել զոք 'ի գործոյ իմեքէ:

Արգեստես. եսի. եմ: Այն է հողմ մինչ, որ
'ի յամառաւն ժամանակի շնչէ 'ի յարևմ-
տեան կուսէ, որ և կոչի մ զեփիւռոս հողմ:
և է բառ այլազգական:

Արգևանք. ի. աւ. այց. ազ: Ոմն Արմ-
զաւանդ:

Արգոյ. ի. բմ. կց. խաց: Է բառ երկբայ
ական, և նշանակէ արժան. կամ տարապարտ.
կամ քուրց. Ջ շնորհ: կամ յարապար. սա
ասի և 1. Թես. 6. 8. ուր ասի, քուրձ որ
զոր, փոխանակ դնի 'ի մեկնութիւն բառիս
արգոր:

Արգոյ. ի. բմ. կց. խաց: Մեծապատիւ.
կամ պատուոյ. կամ մեծայարգ: Մերթ ևս
գործուկեաց. կամ արդիւնաւոր. և կամ
պաղաւոր: Փիլիպ. 1. 6:

Արգաստայք. կց. խաց: (անեզական.) Ա
սապատանք. կամ հրապարակ:

Արդ. (է շաղկապ սկզբնաւորական.) և
նշանակէ, թէկ արդ՝ կամ այժմ. մերթ
ևս է մակբայական. և նշանակէ այսպ
ուրեմն: Խեկ մերթ է մակբայ ժամանա-
կական, և նշանակէ, այժմ: Մատթ. 9. 18:
և 15. 32:

Արդակ. ի. աւ. այց. ազ: Հաստատ. կմ
զրուցք. կամ հաստատակայուն. կամ նոյնա-
բանակ:

Արդակեմ. եցի. եա. եղ: (ներգործ.)
Հաստատել. կամ զուգակցել անձել:

Արդար. ոյ. ով. ոց. ովք: Անաչառ.
կամ ուղիղ. կամ մարդոյ. կամ յանձնայի
գործս իւր իրաւանց, և առաքինութիւ
վարօղ. կամ Ջշմարիտ. կամ ասող. կամ
ՆԲ, և մենք:

Արդար. (մակբայ ստորասական.) Ջշ
մարտապէս. կամ ադղապէս. Յովհ. 20.
16: Յոհ. 4. 18:

Արդարաբան. ի. բմ. կց. խաց: Ջշմար-
տախօս. կամ ստուգախօս, և առանց
խարդախութեան խօսօղ: Խորհն. Թ. գլ. 18:

Արդարադատաց. ի. բմ. կց. խաց. կամ որ
դատաստանէ: Արդարութեամբ վարօղ: կմ
զիր և զանխտրական վարս ունօղ:

Արդարադործ. ի. աւ. այց. ազ: Արդա
րութեան գործօղ. կամ զարդարս և զիր վարս
ունօղ:

Արդարագործեմ. եցի. եա. եղ: Արդա-
րութի գործել: կամ արդարադատաստանել:

Արդարադատ. ի. բմ. կց. խաց: Արդա-
րութի, և իրաւամբ դատօղ. կամ առանց
պատրուկ ըստ իրաւանց դատօղ: Մերթ
ևս իրաւամբ, և արդարութեամբ դա-
տեցեալ:

Արդարախոհհաւաք. հոգւոյ. ով. ոց. ովք: Ար
զարոց. և Ջշմարիտ խորհուրդս ունօղ:

Արդարախօս ի. բմ. կց. խաց: Արդարա
բան. կամ Ջշմարտախօս:

Արդարակշիռ. կշռի. աւ. այց. ազ: Ար-
դարութեամբ կշռօղ. կամ արդարադատ:

Digitized by Google

Նարեկ. Է: և մերթ արդարութիւն կըշռեցեալ:

Արդարակորով. ի. իւ. եց. իւք: || արդարասէր. կամ ճշմարտասէր. կամ որ զօրեղ է 'ի յարդարութիւն, և 'ի ճշմարտութիւն, մինչ անտրտմելով զայն' որ է արդար' և ճըշմարիտ. Ելից. 18. 21:

Արդարադիտ. մտի. աւ. աց. օք: || զարդարագէտ միտս ունօղ. կամ արդարասէր. և կամ այն' որ միշտ միտէ, և դիմէ 'ի յարդարութիւն, և յիրաւունս:

Արդարանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդմիջ.) || մերթ նշանակէ մաքրելով 'ի մեղաց արդարանալ: Մերթ ևս անմեղ ցուցանել 'ի զրպարտութենէ: Մատ. 11. 19: Մերթ ևս նշանակէ ճշմարտել. կամ սաստկել: Խորէն. Ա. գլ. 11:

Արդարավճիռ. վճռի. ռա. ից. իւք: || այսպէս հոլովեցեալ' նշանակէ զարդարապէս վճռօղն:

Արդարավճիռ. վճռոյ. ով. ոց. ովք: || այսպէս հոլովեցեալ' նշանակէ զիրն արդարապէս վճռեցեալ:

Արդարացի. (նախդրիւ հոլովի.) || իրաւացի. կամ իրաւունաւոր:

Արդարացուցանեմ. ցուցի. ցի. ել: (անցողակ.) || անմեղ ցուցանել. կամ անպարտ առնել: Իմաստ. 1. 6: Մերթ ևս նշանակէ' ճշմարտել. Խորէն. Ա. գլ. 9:

Արդարև. (մակբայ հաստատական.) || ճըշմարիտ. կամ հաւաստեաւ. Սաղմ. 57. 2: Մերթ ևս է անուն. և նշանակէ' ճշմարիտս. կամ իսկականն: Խորէն. Ա. գլ. 30: Այսպէս է և 'ի գիրս Լամբրոնացւոյն, որ ասի. 'ի յարդարև հանդիսարանին յանձնեալ:

Արդեան. (նախդրիւ հոլովի.) || ներկայական, կամ արդիւնական: Նարեկ. ՀԵ: և Խորէն. Գ. գլ. 48:

Արդեօք. (մակբայ երկբայական.) || միթէ. և կամ թերևս. կամ դուցէ: և մերթ արդարև: 2. Մակ. 5. 18: և Զ. 25: և Ծնն. 42. 8: և 1. Կորն. 16. 12: Ը այսպէս և յայլ բազում տեղիս:

Արդէնի. նւոյ, եաւ. եաց. եաւք: || մերթ նշանակէ այժմէնի. զի այժմեան ժամանակի. կամ ներկայ ժամանակի: Մերթ նշանակէ ժամանակին ներկայ յառաջ քան զի մտղի: Մերթ ևս կենդանի այս: Սէբ. 46. 22:

Արդէն. (մակբայ ժամանակական.) || արդ իսկ. կամ առ այս այժմ. կամ յայժմուս. կամ այժմէն, զի յայժմու ժամանակ: Եփեսաց. 2. Օրին. 9. 12: Յոբ. 15. 22: և 1. Յով. 2. 8:

Արդի. (նախդրիւ հոլովի 'ի յերկրորդական. իսկ 'ի յայլանանանսն հոլովի' արդեաւ. արդեաց.) || նոր. կամ նորոգ. կամ ներկայական. կամ այժմեայ: Նարեկ. ՃԷ: Իսկ 1. Պետ. 2. 2. ուր ասի' իբրև արդի ծնեալ մանկունս, նշանակէ' իբրև նորոգ ծնեալ մանկունս: և 1. Տիմ. 4. 8. ուր ասի' զաւետիս կենաց ունի' արդիս և զգալ գործելոյն, նշանակէ այսպէս' ունի զաւետիս ներկայական կենաց, և հանդերձեալ կենացն. և կամ այսպէս, ունի զաւետիս 'ի ներկայ կեանս, և 'ի հանդերձեալն: Իսկ Գործ. 5. 38. ուր ասէ' զար դիս ասեմ, իմանի յայժմուս. կամ 'ի ներկայումս ասեմ:

Արդիւն. եան. եամբ. եանց. եամբք: || պտուղք երկրի. կամ բերք անդաստանաց. որպիսի է ցորեանն. և այլք արմտիք, կամ պտուղք' որք յերկրագործութենէ յառաջ գան: Ծնն. 41. 47: և 47. 24: Ելից. 22. 5: Թուոց. 18. 30: Ղուկ. 12. 17: Իսկ մերթ նշանակէ զհոգևոր պտուղս, և զշահս այնց գործոց, և առաքինութեանց. զոր լինի մեզ արժանի ընդունելոյ զվարձս. կմ զփառս. որպիսիք են բարի աշխատանքն, և կամ ճգնութիւնք, համբերութիւնք, բարերարութիւնք, և այլք բարեգործութիւնք: Մերթ ևս արժանաւորութիւնքն, կամ առաւելութիւն բարեաց ուրուք' արդիւնք ասին: Մերթ ևս բառս արդիւն, նշանակէ զգործն, որ գիտակցաբար ընդ սուրբ բանին: Այսպէս յանմ. 1. Յով. 3. 18: մի բանիւք և լեզուաւք սիրեսցուք, այլ արդեամբ և ճշմարտութեամբ. զի, գործով, և ճշմարտութեամբ: Այսպէս է, և 3. Մակ. 3. 11: Կողոս. 3. 17: և 2. Կորն. 10. 11: և այլն: Իսկ 2. Մակ. 12. 1. ուր ասի, հրէայքն անդրէն զգործով զարարոյն զարդեամբք պատմութեանն, իմանի պայմանագիրն յարգեալ արդեանց. զի, յարդիւնաբարութիւն. որով նշանակի երկրագործութիւն, յորմէ հետևին մշակաց արդիւնք պտղոց:

Արդիւնաբեր. բերի. իւ. եց. եւք: || զարդիւնս պտղոյ բերօղ. կամ արդիւնաբար. կամ պտղաբեր:

Արդիւնական. ի. աւ. աց. օք: || արդիւնաբար. կամ արդիւնաւոր. կմ պտղաւոր:

Արդիւնատու. տուի. իւ. եց. օք: || արդիւնաբար. կմ պտղաբեր. կմ պտղաւէտ:

Արդիւնաւորեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || արդիւնաւոր առնել. կամ զարդիւնս պտղոց առատացուցանել. կմ բեղմնաւոր առնել. և կամ արդեամբք, և պտղովք ճոխացուցանել: Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց:

Արդիւնաւորութիւն. թեան: || պտղաբերութիւն. կամ բեղմնաւորութիւն. կամ առատութիւն արդեանց, և պտղոց: Նարեկ. Ե: և 'ի գովեստ առաքելոց:

Արդիւնարար. ի. աւ. աց. օք: || առնօղ զարդիւնս, կամ զշահս. և կամ որ պատճառ է զարդիւնս և զառատութիւնս: Մերթ ևս' արդիւնարարք ասին երկրագործքն և մշակքն, զի հերկեն. և սերմանեն, յորոց լինին արդիւնք. զի պտուղք 'ի պէտս մարդկան: և այսպէս է. Ծնն. 49. 15: և 4. Թագ. 25. 12: և Երեմ. 52. 16:

Արդիւնաւոր. աւորի. աւ. աց. օք: || 'ի ձեռն բարեաց գործոց զարժանաւորութիւն վարձուց ունօղ. կամ 'ի ձեռն աշխատանաց,

καρποὶ

...նաց, արժանաւոր եղեալ պարգևաց · մ պատուէոր, և բեղմնաւոր ։

...բերնաւորիմ · եցայ · եայ · իլ ։ (ձայ_ կր ·) || 'ի ձեռն կատարելութե դոր_ ց՝ արժանաւորել վարձուց · կամ շա_ լ զվարձս ինչ 'ի ձեռն գործոց · կամ ղաւորիլ · և կամ բեղմնաւորիլ ։

...բերնաւորութիւն · թեան ։ || պտղաւո_ ւթիւն · կամ բեղմնաւորութիւն · կամ ար_ ժանաւորութիւն ։

...ին · յոգնական · արդունք · (նախդրիւ հո լի ·) || սուր · կամ տէգ ։ Յոբ · 41 · 17 ։

...րնընկեց · կեցի · իւ · աց · օք ։ || զէնըն_ ց · կամ սուր ձգօղ ։ և այս լինի մանա նդ 'ի խաղս, և 'ի վարժմունս մարտ_ ից · 'ի յորս սուր, կամ տէգ ձգի արհես ւ, ուր համանշանին ձգիլ · և կամ ... ում կերպի ձգիլ կանոնաւորին ։ 2 · ոմ · 4 · 14 ։

...դոյ · ոյի · իւ · իւ · իւք ։ || լոյր · ից լոյր · կամ գործոյ որ ։ ուստի Եզեկ · 46 · 1 · ր աւր, զվեց աւուրս արդոյս · իմանի ւել · զվեց աւուրս լոյրս ։

...դու · դունի · աւ · աց · օք ։ || է անուն ափու իրաց չամաքեղինաց · իբ, ցորե_ յ, ալեր, և այլոց նմանեաց · և տանի զե ա գրիւս ։ և մի արդունէ իբր քսան և ն հռիայ · և է տասներորդ մասն միոյ ուլի ։ Հռոմ · 3 · 17 ։ և Իսաբ · 6 · 19 ։ և Թագ · 1 · 24 ։

...եանտառու · րմի · աւ · աց · օք ։ || արե_ ակից աղգական · կամ միրձաւոր աղգա_ ւն · և կամ այնք՝ որք կցորդին միմեանց յարեան զարմին ։ Խորէն · ա · գլ · 21 ։

...եանարբու · բունի · աւ · աց · օք ։ || ո_ աշօղ, կամ չարաշօղ ընդդէմ ումեք, զո յ նաև զարիւնն ըմպել փափաքի · կամ ափաքօղ հեղման արեան ։

...եանըռուշտ · ըռշտի · իւ · եց · իւք ։ || տես Արիւնըռուշտ ։

...եգ · ի · իւ ։ || է անուն ամսոյ հայոց · պատասխանէ մարտի ամսոյն հռոմայ_ ւոց · զոր եբրայեցիք կոչեն նիսան · և րեմն ադար ։ Եսթեր · 2 · 16 ։ և 8 · 9 ։ և · 2 ։ մերթ և արէգն՝ նշանակէ քաղ · կմ ոււել · և կամ խիստ ։ Դարձեալ · բառս էգ՝ նշանակէ զարեգակն · կամ զլոյսն · աւր Ծննդ · 41 · 45 ։ և Երեմ · 43 · 13 ։ և ղէկ · 30 · 17 · յորս դնի արեգ քաղաք, անակի ասել, արեգական քաղաք ։ Նոյն էս իմանի և այն՝ որ Յեսուայ · 15 · 10 · դրի քաղաքէ միոյ ցեղին յուդայ ։ Եւ 15 · 7 · սպրեբէ միոյ ։

...եգակն · գական · ամբ · ունք · անց · մբք ։ || ռամկ՛՛ ասի արէգակ · որ է չորրորդն մէջ եօթանց մոլորակաց՝ լուսաւորօղ ըզ ղոր աշխարհս · և արեգակն ասուգա_ անի՝ արեգ ակն, կամ լուսոյ ակն · զի արէգ անակէ զարևն, կամ զլոյս ։ Սա 'ի շարժ մնէ տաւշնոյ շարժմունի՝ շարժի յարևե ց յարևմուտս · և անցեալ 'ի ներքոյ աչ_ արհես հասանէ . 'ի յարևելս 'ի մէջոյի

քսան և չորից ժամուց ։ Բայց 'ի ձեռն յատկի շարժման, որով 'ի հարաւոյ 'ի հիւ սիս բարձրանայ, և 'ի հիւսիսոյ 'ի հարաւ ցածանայ, շարժի յարևմտից յարևելս ։ և կատարէ զընթացս զայս 'ի միջոցի երեք հարիւր վաթսուն և հինգ աւուրց · և վո այսորիկ տարին է չափ յատկի շարժ_ ման արեգական ։

Արեգակնակ · ակի · աւ · աց · օք ։ || լուսա պայծառ · կամ լուսալի · և կամ պայծառ, և գեղեցիկ · որպիսիք են վայելչաշէն կեր տուածք · և ըստ այսմ է 'ի գիրս · Խորէն · ա · գլ · 15 · ուր ասի · Շինէ և ընտիր ըն տիր ապարանս՝ ըստ պատեհի իւրաքանչ իւր արեգակնակս ։

Արեգակնակերպ · պի · իւ · իւ · իւք ։ || ա_ րևանման · կամ համգոյն արեգական · կմ ըստ նմանութե պայծառութեան արե_ գական ։

Արեգակնակեզ · կիզի · իւ · ից · իւք ։ || 'ի տապոյ արեգական կիզեցեալ ։ և մերթ նշանակէ տապով արեգական կիզօղ · և կամ իբրև զտապ արեգական կիզօղ ։ Նար_ րէկ · կգ ։ ըստ այսմ մինչ ասի՝ արեգակնա կեզ գարուն, իմանի՝ արեգակնային տա պովն կիզօղ ։

Արեգակնաձեւ · ձեւի · իւ · ից · իւք ։ || ա_ րեգակնային · կամ արեգակնափայլ · կամ 'ի վր որոյ արեգակն ձեւէ · իբ, անցա նէ ։ Խորէն · ա · գլ · 11 ։

Արեգակնային · այնոյ · ով · ոց · օք · կամ ովք ։ || այն ամ՝ որ վերաբերի առ արե_ գակն, ասի արեգակնային · որպիսի է ճա ռագայթ նր, կամ տապն ։

Արեգակնատես · տեսի · իւ · ից · իւք ։ || արեգակնակերպ · կամ որոյ տեսիլ դի_ մացն է լուսափայլ, կամ լուսապայծառ իբրև զարեգակն ։ Մերթ և նշանակէ զարեգակնահայեաց տեղիս · որպիսիք են քաղաքք, և կամ ապարանք, որոց դիրքն երեսաց հայի դէպ 'ի յարեգակն ։ Խորէն · ա · գլ · 25 ։

Արեգակնափայլ · լի · իւ · ից · իւք ։ || իբ_ րև զարեգակն փայլօղ · կամ համգոյն նշու լից արեգական փայլօղ ։

Արեգակնօրէն · (մակբայ որակական ·) || արեգակնապէս · կամ արեգակնանման ։

Արեգդէմ · (նախդրիւ հոլովի ·) || համ_ դէպ արեգական · կամ ընդդէմ արեգա_ կան ։ և մերթ ասի՝ զիրաց համդէպ արե գական եղելոց · իբրն · արեգդէմ տեղի · արեգդէմ շինուած · և այլն ։

Արև · արևու ։ (անյոդնական ·) || արե_ գակն ։ Եւ Երեմ · 8 · 2 ։ և Սաղմ · 18 · 6 ։ յորս ասի՝ յարևու, է ներգոյական · իբ, 'ի յա_ րևում · և ոչ բացառական ։ մերթ և առ նանի փոխանակ կենաց ։ Ծննդ · 42 · 16 ։ Մերթ և նշանակէ զլոյսն ։ 3 · Մակ · 5 · 18 ։

Արևադալ · ի · իւ · ից · իւք ։ || առաւօտեան ժամն այն, յորում օդն լուսաւորի 'ի լու սոյ արեգական ։ Մարկ · 26 · 2 ։ կամ ժամն ծագման արևու ։

Digitized by Google

Արեւադարձ. ի. իւ. ից. իւք: || դարձումն արեւու: Եւ գիտելի է. զի 'ի յերկինս մտածին երկու կէտք. մինն 'ի կենդանակերպն խեցգետնոյ, եւ միւսն 'ի յայծեղջերն. եւ արեգակն 'ի բարձրանալն մինչ հասանի 'ի կէտ խեցգետնոյ՝ դառնայ յետս, եւ սկսանի ցածանալ. եւ մինչ ցածանալով հասանի 'ի կէտն այծեղջեր, սկսանի բարձրանալ մինչեւ 'ի կէտն խեցգետնոյ. եւ կատարէ զընթացս բարձրանալոյ 'ի 22. էն դեկտեմբերի մինչեւ 'ի 22. յունիսի: եւ զընթացս ցածանալոյ 'ի 22. էն յունիսի մինչեւ 'ի 22. դեկտեմբերի: Եւ այսպիսի դարձս արեգական, եւ կամ կէտն՝ յորում սկսանի դառնալ, արեւադարձ կոչի:

Արեւածաղիկ. ղկի. իւ. ից. իւք: || է ծաղիկ ինչ, որ բոլորակաձեւ իբրեւ զափ մարդոյ բացեալ տարածի. եւ յոյժ սիրէ զարեգակն. զի յոր կոյս է արեգակն, ինքն եւս 'ի նոյն կոյս դառնայ, եւ ունի զկոթղայն իբրեւ զեղեգն: ռամկ. այ չիչէկի:

Արեւակէզ. կիզի. իւ. ից. իւք: || 'ի ճառագայթից, կամ 'ի տապոյ արեգական կարի ջերմացեալ. կամ կիզեալ:

Արեւակն. ական. ամբ. կանց. ամբք: || արեգակն. եւ ելանէ սա յուռն բառէն, որ զլոյսն նշանակէ. ուստի մինչ ասի արեւակն՝ իմանի արեւու ակն. կամ լուսոյ ակն. կմ լուսոյ աղբիւր. որ է ինքն արեգակն:

Արեւելային. այնոյ. ով. ոց. ովք: || արեւելական. կամ այն, որ պատկանի արեւելեան կողմանն: Նոր. զԶ:

Արեւելեայք. եայց. (անեզական:) || բնակողք յարեւելեան կողմն:

Արեւելեան. (Նախդրիւ հոլովի.) || արեւելական. կամ այն՝ որ վերաբերի առ արեւելս:

Արեւելք. ելից. իւք: (անեզական.) || այն կողմն աշխարհի՝ ուստի ելանէ արեգակն:

Արեւմուտք. մտից. իւք: (անեզական.) || այն կողմն աշխարհի, յորում արեգակն մտանէ 'ի մայրն. զի 'ի ներքոյ գետոյն երկրի: Բայց 2. Օրէն. 16. 6. ուր ասի, ընդ արեւմուտս, իմանի՝ ընդ մուտս արեւու. զի 'ի մտանելն արեւու, մինչ է երեկոյ:

Արեւմտային. այնոյ. ով. ոց. ովք: || արեւմտական. կամ արեւմտեան:

Արեւմտեան. (Նախդրիւ հոլովի.) || արեւմտային. կամ այն, որ վերաբերի առ արեւմուտս:

Արեւորդիք. որդեաց. ւովք: (անեզական.) || էին ազգս ազգ մի կռապաշտից 'ի ցեղէն հայոց, որք կոչեցան արեւորդիք. վա զի պաշտէին զարեգակն, եւ զանձինս իւրեանց նուիրէին 'ի ծառայութիւն արեգական:

Արթմնի: (Նախդրիւ հոլովի:) || արթնութեան. կամ ըղջութեան: Շնորհալին:

Արթուն. արթնոյ. ով. ոց. ովք: || զուարթուն. կամ ոչ 'ի քուն. կամ զգաստ. եւ կամ հսկօղ:

Արթչիմ. արթչիր. արթչի. արթուցեալ եմ. արթչիլ. եւ այլն: (ձայնակր.) || հարթչիլ. զի խոյս տալ. կամ հրաժարիլ. կամ 'ի բաց ստանալ: Մծբն. ժթ:

Արժան: (Նախդրիւ հոլովի:) || պատշաճ. կամ 'ի դէպ. կամ վայելուչ. կամ պատկան. կամ արժանաւոր:

Արժանագով. ի. իւ. ից. իւք: || արժանի գովութեան, կամ արժանապէս գովելի:

Արժանալուր: (Նախդրիւ հոլովի.) || արժանի լսելոյ:

Արժանակշիռ. (Նախդրիւ հոլովի.) || արժանապէս կշռեցեալ. կամ հաւասարաչափ, կամ միջասահման:

Արժանահայց. (Նախդրիւ հոլովի:) || արժանապէս հայեցեալ. կամ արժանապէս հայեցօղ: Նորէնք. 'ի գովէստ խաչին:

Արժանահաս. ի. իւ. ից. իւք: || արժանաւոր. կամ պատշաճաւոր, կամ պատկանաւոր. կամ կարի 'ի դէպ:

Արժանահատոյց. (Նախդրիւ հոլովի.) || արժանապէս հատուցեալ, կամ արժանապէս հատուցանօղ:

Արժանահաւատ. ի. իւ. ից. իւք: || արժանի հաւատալոյ. կամ այն՝ որոյ բանքն հաւատարիմք են: Խորէն. բ. գլ. 87:

Արժանանամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդմիջ.) || պատշաճաւորիլ. կամ արժանի լինիլ:

Արժանապատիւ. պատուի. իւ. ից. իւք: || արժանի պատուոյ, կամ մեծապատիւ:

Արժանապատուութիւն. թեան: || արժանաւորութիւն պատուոյ. կամ մեծապատուութիւն:

Արժանացուցանեմ. ցուցի. ցո. եալ: (անցող.) || արժանի առնել:

Արժանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || պատկանաւոր, կամ պատշաճաւոր, կամ յարմար. եւ կամ ընդունելի: 1. Մակ. 12. 11: եւ Իմաստ. 7. 15:

Արժանաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || արժանի առնել. կամ արժանի համարել:

Արժանաւորութիւն. թեան: || պատշաճաւորութիւն. կամ արդիւնաւորութիւն:

Արժանափակ. ի. իւ. ից. իւք: || արժանապէս փակօղ, կամ փակեցեալ: Նորէնք. ժը:

Արժանափառ. ի. իւ. ից. իւք: || արժանի փառաւորեցեալ լինելոյ. կամ արժանի պատուելոյ: Խորէն. ա. յառաջաբանութեան:

Արժանէ. (դիմազուրկ.) || պատշաճ է. կամ վայելուչ է. եւ կամ պարտ է: Մատթ. 23. 16:

Արժանընկալ: (Նախդրիւ հոլովի.) || արժանապէս ընկալեալ. կամ արժանապէս ընդունօղ. եւ կամ այն, որ արժանի է ընկալեալ լինելոյ:

Արժանի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ընդունակ, կամ արժանաւոր. ռամկ. լայիգ: Իսկ Եփես. 4. 1. ուր ասի, արժանի գնալ.

մանի՝ արժանաւորս, կամ բառ արժանի_
ոյն, և կամ ըստ որում արժանն է։ Մերթ
ս բառս ոչինչ, 'ի յազգականացն վարի
ըստականաւորս, և նշանակէ զարժանաւ_
որութիւն, կամ զարդիւնաւորութիւն։ Խօ
ն. Դ. գլ. 57. և 68։

արժանաւորեալ. ի. աւ. աց. օք։ || զարժա
ւորութիւն ունող. կամ արժանաւոր։

Ժէ. (գիմաղական.) || որով ցուցանի
է իր ինչ ոչքան զգամոյ է. Այս ոչքան
րամ արժէ։ Իսկ Եբր. 11. 38. ուր ասի՝
որս ոչ արժէ աշխարհս, իմանի, որոց
չէ արժանի աշխարհս, այս բոլոր աշխարհս
կարէ լինել գին միոյ ոքոյ. և կամ աշ
արհս ոչէ արժանաւոր ընդունելոյ զոքա։

ի. ւոյ. ւով. եաց. եօք։ || քաջ. կամ
աջասիրտ. կամ ուժեղ. կամ հզօր. կմ
օրեղ, և արանց։

իական. ի. աւ. աց. օք։ || մինչ ասի զանձ
է, զոր օրինակ, արիական աղաւաղեն՝
մանկի արիաստրան. կմ արիացեալն։ Իսկ
ինչ ասի՝ արիական մահ, կամ գործ, նը
անակի քաջազոյն, կամ անձնդիրաբար։

իանալ. ի. իէ. աց. օք։ || արիասի ա_
նձգոյն հետեւող. կամ արիաբարական։

իացուցանեմ. ւցի. ցո. եր։ (անցող.)
զօրացուցանել, կամ քաջացուցանել։

իութիւն. ի. աւ. աց. օք։ || է բառ յունա
ան, և նշանակէ վայրի խոտ, կմ բանջար.
. Թագ. 4. 39։

րութիւն. Թեան. || քաջասրտութիւն. կմ
զօրութիւն։ և մինչ է բարուք կանոնաւո_
րեալ՝ նշանակէ զմին 'ի չորից կարդինա_
կանաց առաքինութեանց։

րեստանել. ի. իէ։ || է անուն գլխաւոր
ինլիստիայի մակեդոնացւոց, որ եղև
չակերտ պիղատոսի. և յետոյ վարդապետա
ւ Եւքարիստ կոյսեր։ Մարմնով ոչ էր
. եղեցկատեսիլ, բայց մաօք գերազանց.
Ո որոյ և կոչեցաւ Նորաղիոս։ Հեղինակ է
նեմականաց, և գլխաւոր 'ի մէջ իմաստա
երաց. սա ապաշխարանելով զպաշտօն
ից, հալածեցաւ յաթենացւոց, և մե_
ռաւ ամաց վաթսուն և երից։

րիւն. րեան. եամբ. եանց. եամբք։ ||
ամկորէն ասի արիւն, որ է հեղեղուկ, և
արմրագոյն հիւթ կենդանեաց, յորմէ ե_
անէ, յորժամ վիրաւորի, կամ զենանի։
Մերթ եա շորէն որ ելանէ 'ի խաղողոյ՝
ասի արիւն խաղողոյ։ Ծննդ. 49. 11։

րիւնաբուղխ. բղխի. իէ. ից. իւք։ ||
Լերն, և կամ այլ ինչ, որ բղխէ զարիւն
յինքենէ, ասի՝ արիւնաբուղխ։

րիւնագեղ. ի. իէ. ից. իւք։ || արիւնա
գոյն, կամ ըստ գեղեցկութեան գունոյ ար_
եան դունաւորեալ. և կամ արիւնաւոր։
Յովէլ. ղԸ։

րիւնաթաւալ. ալոյ. ով. ոց. ովք։
արեան թաթաւ հանդերձիւ. զգեստա_
ւորեալ, և կամ զկարմրագոյն զգեստ ըստ
գունոյ արեան՝ զգեցեալ։

րիւնաթաթաւ. ի. իէ. ից. իւք։ || արիւ_
նաթաթախ, կամ արեամբ թաթաւեալ.
կամ արիւնաշաղախ։

Արիւնաթաթաւալ. ի. իէ. ից. իւք։ || նոյն
է ընդ վերնոյն։

Արիւնաթոր. ի. իէ. ից. իւք։ || արիւ_
նաթաթախ. կամ ծորօղ արեան։

Արիւնակալ. ի. իէ. աց. օք։ || անօթ ինչ՝
յորում գնի արիւն։ Ելից. 37. 16։

Արիւնահեղ. ի. աւ. աց. օք։ || հեղօղ
զարիւն մարդոյ. կամ ունօղ պյօժարութի
սա 'ի սպանանելոյ զմարդ. կամ արեանար_
բու. կամ անագորոյն։ Սաղմ. 5. 7։

Արիւնահանեմ. ոցայ. ացի՛ր. ալ։ (ընդ_
մէջ.) || յարիւն դառնալ. կամ յարիւն
փոխարկիլ։ Եւ մինչ ասի՝ արիւնահան
բերք աչաց, իմանի՝ արեամբ լցեալ լինել.
կամ կարմրանալ, և արիւնագոյն երևիլ։
Յոբ. 1. հատ. ինէ։

Արիւնաշաղախ. ի. իէ. ից. իւք։ || արեամբ
շաղախեցեալ՝ թէ շորեղէն իցէ, և թէ
կերակուր, և թէ այլ ինչ։

Արիւնարբու. բուի. աւ. աց. օք։ || տե՛ս
զԱրեանարբու։

Արիւնեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ||
արիւնաւոր առնել զմարմին ինչ մարմնոյ.
կամ առնել՝ զի հեղցի արիւն. կամ այն_
պէս ձաղկել, զի ելցէ արիւն։ Սիրաք. 42. 5։

Արիւներանգ. ի. իէ. ից. օք։ || արիւնա_
գոյն. կամ ըստ գունոյ արեան. կամ ար
իւնագեղ։ Նաւէն. ժդ։

Արիւնըմպայ. ի. իէ. ից. իւք. || հեղմամբ
արեան ընծայեալ. կամ արեամբ նուի_
րեցեալ. և կամ արիւնաւոր ընծայ։ Նա_
րէկ. ձը։

Արիւնընուշա. կամ արիւնուշա. ուշոյ.
իէ. աց. օք։ || արիւնային. կամ արիւնա
ցայտ աչօք, կամ դիմօք. այն են, որոց աչքն՝
կմ՝ դէմքն՝ արիւնալից երևին. 'ի վերս հարց.
ժթ։ Իսկ մերթ նշանակէ զարիւնաներ
բարս ունող. կամ զարեանարբու։

Արիւնոտակ. ի. աւ. աց. օք։ || արիւնա_
գոյն. կամ արիւնակերպ. կամ զօրաւորու_
թիւ գունոյ արեան ունող. Նարէկ. ղԸ։

Արծաթ. թոյ. ով. ոց. ովք։ || Նշանակէ
հրահալելին այն, որ և ռամկօրէն ասի
արծաթ։ Բայց Դատ. 9. 4. ուր ասի, և ե_
տուն նմա եօթանասուն արծաթոյ, իմա
նի եօթանասուն սիկղ արծաթոյ։ Բա
այսմ և Դատ. 16. 5։ և 17. 2։ յորս ասի,
հազար և հարիւր արծաթոյ, կամ երկո_
տասան և զմետս հարիւր արծաթոյն, իմանի՝
սիկղ արծաթոյ։

Արծաթագին. գնոյ. ով. ոց. ովք։ || ար_
ծաթով գնեցեալ ծառայ. կամ գերի։
Ծննդ. 17. 12։

Արծաթագործ. ծի. աւ. աց. օք։ || 'ի յար
ծաթոյ զիր ինչ շինող. և կամ թափօղ 'ի
կաղապարի. կամ հալօղ զարծաթ. Եր_
եմ. 6. 29։

Արծաթածրար. ի. իէ. ից. իւք։ || ծրա
րօղ զարծաթն 'ի վարշամակի, կամ արծա
թաթաքոյց՝ որպիսի էր քանքարաթաքոյց

ծառայն։

ծառայն։

Արդարութեանց. նուլի. իւ. եւ. եաք։ Ի 'ի յարդարութեան զեր ինչ չինոց թափելով 'ի կողոպտի. և կամ արդարութեամբ. Իմաս. 15. 9։

Արդարութեաշատ. ի. իւ. եւ. եաց։ Ի լինելով ինչ որ արդարութեան առանձնական, կամ վարպետով սպասի։ Եզեկ. 27. 17։

Արդարութեասէր. սիրի. ու. աց. ովք։ Ի սիրող արդարութեան. կամ փափագող արդարութեանն, և ատելեաց զրամոյ. և կամ ազահ. Ղուկ. 16. 14։ և 1. Տիմ. 3. 3։

Արդարութեափառք. ի. իւ. եւ. եաց։ Ի հանգոյն արդարութեան փափագող. կամ արդարութեանցն։

Արդարութեցէն. զինի. ան. աց. ովք։ Ի ձեռնեցեալ կալ. կամ իրր սանիք 'ի յարդարութեան։

Արդարութիւն։ (Նախադրութեան համեմատ։) Ի արդարութեանն։ Ծննդ. 44. 2։ և այլն։ և մերթ արդարութեան դահեկան. կամ սիկղ։ Որպէս. Մատթ. 26. 15. ուր ասի, կշռեցին նորա երեսուն արդարութիւն, իսկ երեսուն արդարութեաց դահեկան. զի 'ի հնումն կշռով տային. և առաւել դահեկանս։

Արդարութեանակ. ի. ու. աց. ովք։ Ի ուռաց ընդելեան զարդարոթ. որպիսիք են զանձանակ։ Նոէմի. գդ։

Արդարադատել. ծի. արդարադատ. եալ. կամ արդարադատել. եցի. եաց. եալ։ (Ներգործ.) Ի պատրաստել. կամ ծառայել. կամ բարեգործել։ Եւ այս ասի՝ ըստ կամաց, կամ զհոգածութեանց նոյ, ամենքն հանգուցանել։ Սաղմ. 40. 3։ Եսայ. 54. 16։ Եւ մերթ ասի զարդարելոյ, և զայլոց նախանձաց։ 2. Տիմ. 1. 6։ իսկ մերթ նշանակէ նորոգել. կամ վերանորոգել. կամ զօրացուցանել զոգին. կամ ընդարձակել. և կամ հաստատուցանել։ Ծննդ. 45. 27. և Խորեն. Բ. գլ. 26։

Արծիւ. արծուոյ. ով. ոյ. ովք. Ի ռամիկ. և ասի արծիւ. որ է թագաւորութիւն, և որ բազում թռչուն ինչ. որ և ասի թագաւոր թռչնոց։

Արծնել. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) Ի կերպարանել զգոյնսդեղնագոյն. կերպարանել վերանորոգութիւն, և փայլեցուցանել ինչ որով սպառնի, և առնել զգոյն. զի զերեսն արծաթի, ասելն՝ յեզէ. կի Զաքարիա 2. Մակ. 2. 30։

Արծուեկեր. կերի. ու. աց. ովք։ Ի զարծի 'ի ձեռս կերող. կամ զինչ արծուոյ 'ի ձեռս կերող։

Արծուի. ծուոյ. եաւ. եաց. եաց։ Ի Եզեկ. 19. 4։ և այլն. անէ զԱրծիւ։

Արծաթենի. արծաթեղէն. ախտ. աւոյ. ատք. կամ արծաթի, ծախսն. և այլն։ Ի ծառ ցորենի, զի արծաթածախսն զերկնային, և զծառ ցորեն ունէր։

Արծաթանօթութիւն. Թեոդիս։ Ի կերպասեղութիւն. և ծառոյթ ցորենի. կամ զերկային և զծառ ցորեն ունելն։

Արծրունիք. նեաց. եաց։ (անուանական։) Ի է անուն առանձին ազգ 'ի ցեղիցն Հայոց. որք կոչեցան Արծրունիք. իբրեւ է արծուոյ անուն։ զի զարծուենիս կրեին յարժան զինուորն տանն Թագաւորութեան նախարարաց։ Խորեն. Բ. գլ. 7։

Արկած. ի. իւ. եւ. եաց։ Ի պատահումն. կամ անցք. կամ կերպ. կամ հարուած. կամ փորձանք. և կամ յանկարծ հանդիպումն փորձանաց։ Նարեկ. Ժ։ և Լամբրոն։ Բայց 'ի շարականս, ուր ասի՝ իբրեւ զօթոց զինեցեալք արկած. խնդրեմ՝ արկեալ զեւ. և այս բառս 'ի արկանել բայէն։

Արկանելի. ւոյ. եաւ. եաց. եաք։ Ի ոև եղեալ զգեստ, կամ ծածկոյթ, որ կարէ ըղ զգեցեալ լինել. կամ որով կարէ որ ծած կել, ասի արկանելի։ Մերթ եւս նաւակութ, կամ վերարկու, ասի արկանելի։ Յուդթ. 6. 11։ Մերթ եւս նկարէն և ծաղկեայ զգեստն՝ ասի արկանելի։ Առակ. 31. 22։ և Եսայ. 3. 22։ իսկ Զաք. 4. 12. ուր գրի, արկանելեաց, խնդրեմ արկանելեաց. ծ ըղոցաց։

Արկանել. արկի. արկ. եալ։ (Ներգործ.) Ի ընկենուլ. կամ ձգել։ Յովհ. 14. 30։ և Մարկ. 12. 41։ իսկ մերթ ընտրել. կամ հեղուլ։ 4. Թագ. 4. 4։ և Ղուկ. 10. 34։ կամ սփռել. և տարածել։ Յեսուեա. 12. 15։ կամ մտել, և կամ արձակել։ Յօհ. 20. 27։ և Գործ. 12. 1։ Բայց յարժամ ասի՝ արկանել զձեռս զգեստուց, նշանակէ՝ ըղ զերծուցանել։ Ղուկ. 23. 11։ իսկ Մատթ. 20. 2. ուր ասի՝ եարկ վարձս մշակացն, խնդրէ զանձնաբերելն Է մշակաց։ Եւ մինչ ասի, խառնել արկանել, խնդրէ բաշխառնել զխառնակ ծախել։ Եզեկ. 30. 8։ և Պետ. 1. 9։ իսկ Սաղմ. 74. 9. ուր ասի՝ բաժակ լի անապակ արկեալ, խնդրէ անապականէ խառնելեաց։ Ը ադամ և Յոբ. 14. 10. ուր ասի, արկեալն յանապականէ. խնդրէ խառնելեաց անապականելոյ։

Արկանիլ. արկայ. արկ. եալ։ (Համապատկ.) Ի նշանակէ՝ զգենուլ. ընդ հագնել. Գործ. 12. 8։ և Ծննդ. 24. 65։ և Եսայ. 59. 17։

Արկեղ. կեղ. կեղց. արկեղք. աց. կեղաց. կամ կեղօք։ Ի մերթ նշանակէ տապանակ. կամ անօթ. Եբր. 9. 4։ Մերթ եւս քսակ արծաթոյ. Յօհ. 12. 6։ կամ անօթ ինչ. ուր հաւաքին զարդք. որ և ասի գանձանակ։ 2. Մնաց. 24. 8։

Արհ. ի. իւ. եւ. եաց։ Ի ահ. կամ երկ. կամ վերընթացոյն. կամ տագնապ. կամ դող խռովք։

Արհամարհել. (Նախադրութեան համեմատ։) Ի արհամարհեցելոյ. կամ անարգեցելոյ. կամ յետնելոյ. կամ խոտանք. կամ անարգութիւն. Իմաս. 4. 14։

Արհամարհանք. անաց. ովք։ (անուանական։) Ի անարգանք. կամ ոչինչ համարումն։

Արհամարհել. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) Ի ոչինչ համարել. կամ անարգել. կամ քամահել։ իսկ Եբր. 12. 1. ուր ասի՝ այր

համարհէն զարհամարհանս. իմանի՝ ար-
համարհելով արհամարհէն. կամ անօրէ-
նելով անօրէնին:

Արհամարհոտ. ի. աւ. աց. օք: || արհամար
հող. կամ անարգօղ: Ծննդ. 27. 12: և Ամ-
բակ. 1. 5. և 13:

Արհամարհութիւն. թեան: || անարգանք. կամ հերքումն. կամ ոչինչ համարումն: Եբր. 7. 18:

Արհաւիրք. իրաց. կամ արհաւրաց. օք: (անեզական.) || ահ. կամ երկիւղ, և կասկած. կմ՛ սարսափումն: Ղուկ. 21. 11: և Նարէկ. ժա:

Արհեստ. ի. իւ. ից. իւք: || արուեստ, որ է ուղիղ բան շինելեաց, կամ կերտելեաց. և բաժանի 'ի ծառայականն, որպէս է դարբնութիւն. կամ հիւսնութիւն, և այլք նմանք. և 'ի յազատականն, որպէս է քերականութիւն. կամ ճարտասանութիւն. և այլք նմանք:

Արհեստակերտուած. ի. իւ. ից. իւք: || արհեստիւ յօրինեցեալ. կամ արհեստիւ, և նկարակերտութ. շինեցեալ. և կամ ճարտարութ. քանդակեցեալ, և կազմեցեալ: Նարէկ. 'ի [illegible]:

Արհեստահիւսակ. ի. աւ. աց. օք. || արհեստիւ յօրինեցեալ. կամ արհեստիւ և հնարիւք հիւսեցեալ. և կամ ճարտարութ. շարադրեցեալ. Նարէկ. զ՟:

Արհեստաւոր. ի. աւ. աց. օք: || արուեստագէտ. կամ արհեստագործ. ռամկօրէն վարպետ:

Արհի. (անհոլով.) || պետ. կամ գլուխ. կամ մեծ. կամ գլխաւոր. բայց սա՛ միայն ոչ 'ի գործ ածի, այլ յարի ընդ այլոց բառի՛ այսպէս. արհի եպիսկոպոս. այսինքն եպիսկոպոսապետ. որ ունի 'ի ներքոյ իշխանութեան իւրոյ զկոր եպիսկոպոսունս:

Արհօրանք. աց. օք: (անեզական.) || տե՛ս զԱրհաւիրք: Լամբրոն:

Արհօրք. աց. օք: (անեզական.) || տե՛ս զԱրհաւիրք: Լամբրոն:

Արձագանգ. ի. աւ. աց. օք: || ձայն վիմաց, և այլոց նմանեաց, որք անդրահնչեն. որպէս մինչ ոք մտեալ 'ի քարայր, կամ 'ի քարաշէն յարկ՝ հանէ զձայն, անդրահնչէ և այլ միւս ձայն անտի. և այս լինի նաև յանտառս, ուր մինչ հանէ ոք զձայն, վերահնչի յանտառէ միւս այլ ձայն. և այն ասի՝ արձագանգ. Իմաստ. 17. 18: Մերթ և տեղին՝ ուր արձագանգ ձայն ելանէ, կոչի արձագանգ. որպիսիք են ձորք 'ի մէջ լերանց. և կամ խորափոր արառաժք. և այլք նմանք. և ը՟ այսմ գրի. Յոբ. 30. 6. 'ի մէջ արձագանգաց գուչեացեն:

Արձակ. ի. աւ. աց. օք: || մերթ նշանակի ոչ կապեցեալն: Դան. 3. 92: և մերթ նշանակի լայնն և ընդարձակն: Մերթ և նշանակի բացն, ը՟ սորում 3. Եզր. 6. 5. ասի թուղթ արձակ. այ ոչ կնքեալ. ըստ այսմ է և Երեմ. 32. 11: և 14. յորս գրի, մուրհակ արձակ, որ էր օրինակ մուրհակի կնքեցելոյ: Իսկ Առակ. 25. 15. ուր ասի՝ լեզու արձակ, իմանի՝ լեզու անձն արձակ. կամ անզուսպ. որ դիւրաւ յարձակի յամ բանս:

Արձակահեր. ի. աւ. աց. օք: || հերարձակ. այ որոյ գլխոյ մազն՝ ոչ է հիւսեցեալ, այլ ցրիւ թողեալ: Եւ մերթ ասի սա զկանանց՝ առ 'ի ցուցանել զսգաւորութիւն նոցա:

Արձակավայր. ի. իւ. ից. կամ աց. իւք. կամ օք: || տեղի ընդարձակ: Եւ մերթ նշանակի տեղին, կամ շէնն այն, որ է մերձ քաղաքին, ուր գումարին զօրք 'ի ժամանակի պատերազմի: Մերթ և նշանակի առաջոյ ամրոցի եղեալ վայրն քաղաքին, որ ռամկօրէն ասի՝ վարօշ: Եզեկ. 48. 15.

Արձակապարանք. ի. աւ. աց. օք: || քաղաք բաց՝ և անպարիսպ: 2. Օրէն. 3. 5:

Արձակաքայլ. ի. իւ. ից. իւք: || մեծ քայլիւ քայլող. կամ ընդարձակ քայլիւ ընթացող:

Արձակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || լուծանել. կամ թող տալ. կամ զկապն քակել. Մատ. 5. 31: Մերթ և նշանակէ կորուսանել. կամ 'ի ձեռաց իւրոց հանել. և ըստ այսմ է Յօհ. 12. 25: և մինչ ասի՝ ձայն արձակել, իմանի աղաղակել: Մարկ. 15. 37: մերթ և առաքել, կամ յղել: 1. Մակ. 7. 8. և 10: և մերթ ընձիւղել զոստս. կամ տարածել զարմատս: Եսայ. 37. 31: և Ովս. 14. 7:

Արձակերասան. ի. աւ. աց. օք: || սանձարձակ. կամ ապերասան. կամ խստաբարոյ. և անզուսպ. և կամ ամեհի: Նարէկ. իը:

Արձակուրդ. կրդի. աւ. աց. օք: || ազատութիւն 'ի գործոյ ծառայութ. կամ արձակութիւն, կամ համարձակութիւն. կամ ոչ լինելն 'ի ներքոյ կանոնի և հրամանի: Երեմ. 34. 17:

Արձան. ի. աւ. աց. օք: || քար, կամ վէմ կանգնեցեալ՝ առ 'ի յիշատակ ուրուք. և կամ առ 'ի ցուցանել զճանապարհ. և կամ առ 'ի նշան իրի իւիք: Ծննդ. 28. 18: և 31. 48: և 1. Մակ. 14. 26: Մերթ և մինչ 'ի քարէ, կամ 'ի պղնձոյ, և կամ յայլմէ նիւթոյ կազմի դրօշեալ ինչ, կամ պատկեր, և կանգնեցուցանի, ասի արձան: Եսայ. 23. 24: և 4. Թագ. 10. 26: Նաև կինն Ղովտայ՝ որ դարձաւ 'ի յետս. քար վերածնալով կանգնեցեալ՝ ասի արձան աղի: Ծննդ. 19. 26:

Արձանագիր. գրի. աւ. աց. օք: || կայուն դիր. կամ գիր գրեցեալ յարձանի. և կամ վերնագիր. այ խորագիր: Սաղմ. 15. 1: Մերթ և նշանակի արքունական մատեան, յորում վճիռք, կամ օրէնք, կամ արարք նշանաւորք գրեցեալք են: ռամկ. [illegible]:

Արձանագրեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.)

|| փորա-

|| փոխադրել 'ի յարձանի, կամ հաստատապէս, և անջնջելի գրել:

Արձանագրութիւն. թեան: || հաստատուն գիր յիշատակաց, և կամ հաստատուն և անջնջելի գիրք բանից, և պատմութեանց իբր գրեալ յարձանի: Խորէն. ա. յառաջաբանութեան:

Արձանական. ի. աւ. աց. օք: || արձանագիր. կամ մեծամեծ և հաստատուն գիրք պատմութեանց, կամ բանից. ռամկ". ...: Խորէն. ա. գլ. 4:

Արձանակառ. (նախադրիւ հոլովի.) || իբրև զարձան կառուցեալ, և սևեռեալ, և հաստատուն մնացեալ. և կամ հաստատակաց, և անշարժելի: Նարեկ. ղթ:

Արձանակառոյց. ռուցի. իւ. ից. իւք: || իբրև զհաստատուն արձան կառուցեալ: Նարեկ. ղղ:

Արձանանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդմիջ.) || հաստատուն մնալ. կամ հաստատուն և անշարժ կալ: Մերթ և նշանակէ կարծրանալ, կամ քարանալ, և կանգուն մնալ: Մերթ և 'ի կանգուն կալ. այսինքն կանգնիլ. կամ կանգնած մնալ: 1. Թագ. 17. 16: 2. Թագ. 1. 19: և 18. 30: և 23. 12:

Արձանացուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (անցող.) || հաստատել. կամ հաստատուն դնել. կամ հաստատապէս և անջնջելի 'ի գիրս դրոշմել: Խորէն. ա. գլ. 2: կամ յառաջ կացուցանել. կամ յանդիման առնել: Լամբրօն:

Արձանացուցիչ. ցուցչի. աւ. աց. օք: || հաստատիչ իրի իմիք. կամ ճշմարտօղ. կամ առաջի կացուցանօղ. և այլն:

Արձանութիւն. թեան: || հաստատութիւն. կամ կայունութիւն: Եբր. 6. 13:

Արձանունակ. կի. աւ. աց. օք: || արձանատար. կամ ունօղ և կրօղ յինքն զարձան. կամ զկէմ: Նարեկ. 'ի գովս խաչին:

Արձօյլ. ձուլի. իւ. ից. իւք: || գործիք որ ասլիս ղձկունս. կամ ցանց. և կամ ուռկան: Յոբ. 1. հատ. ա:

Արճիճ. արճճոյ. ով. ոց. ովք: || կապար: ռամկ". և ասի արճիճ, կամ ղուրշուն: Եզրաս. 47. 20:

Արմախարխուխ. խարխուխ. աւ. աց. օք: || բոյսն. կամ տունկն այն, որոյ արմատն, կամ բունն կարի հաստատուն է՝ ասի արմախարխուխ: Նարեկ. ղդ:

Արմանամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդմիջ.) || թմրիլ. կամ թուլանալ. կամ ծուլանալ. կամ տարտամիլ: տե՛ս զՊնդամանալ. որ 'ի մանէ ծագի:

Արմատ. տոյ. ով. ոց. ովք: || ռամկօրէն ֆէօք ծառոց, կամ խոտոց. մերթ և զնի փոխանակ սկզբան. կամ պատճառի: 1. Տիմ. 6. 10:

Արմատախիլ: || Ը. բային շարակցի այսպէս. արմատախիլ առնել. այսինքն յարմատոյ խլել:

Արմատակեր. կերի. իւ. ից. օք: || զարմատ ծառոց, կամ բուսոց ուտօղ:

Արմատակոտոր. կտրոյ. ով. ոց. ովք: || յարմատոյ կտրօղ. կամ զարմատս ծառոց կտրօղ: Նարեկ. ժդ:

Արմատահատ. ի. իւ. ից. իւք: || մերթ նշանակէ յարմատոյ հատեալն. և մերթ նշանակէ նա, որ հատանէ զբոյս ինչ. և զայլս նմանս, յարմատոյ:

Արմատանամ. ցայ. ցիր. անալ: (ընդմիջ.) || արձակել զարմատս դէպ 'ի խոր. կամ հաստատիլ: Խորէն. գ. գլ. 68:

Արմատաւոր. րի. աւ. աց. օք: || զարմատս ունօղ. կամ զարմատս արձակօղ դէպ 'ի խոր:

Արմատաքի. (մակբայ որակական.) || 'ի յարմատոյ. կամ արմատաբար. Յոբ. 4. 7:

Արմաւ. ւոյ. կամ ու. ով. ոց. ովք: || ռամկ". ասի խուրմա. կամ խուրմայ: և 2. Թագ. 16. 1. նշանակէ զպտուղն արմաւոյ: Իսկ 2. Մակ. 10. 7. ուր ասի ոստս արմաւաց, նշանակէ զոստս արմաւենեաց: Իսկ 'ի Գիրս Նիւսացւոյ Եղիայի ժզ. ուր ասի արմաւհաւ, իմանի փիւնիկ հաւն. զի բառս ֆինիքս որ է յունարէն, թարգմանի արմաւ: տե՛ս զՓիւնիկ:

φοίνιξ

Արմաւաստան. նի. աւ. աց. օք: || տեղի, կամ քաղաք, ուր գոն բազում արմաւենիք: Եզեկ. 47. 18. և 19:

Արմաւենի. ենւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ծառ արմաւոյ: Իսկ 3. Թագ. 6. 32. ուր ասի արմաւենիս, իմանի ըստ ձևոյ արմաւենւոյ քանդակեցեալ իրս: Իսկ Յայտ. 7. 9. նշանակէ զճիւղս արմաւենւոյ:

Արմաւենուտ. (նախադրիւ հոլովի.) || տեղի ուր գոն բազում արմաւենիք:

Արմիոն. նի. իւ. ից. իւք: || թռչարան նաւու. կամ առագաստ: ռամկ. ելկէն:

Արմն. արմին. արմանբ. անց. անմբք: || յարմատոյ 'ի վեր եղեալ մասն բուսոց. կամ ծառոց, որ է հաւասար հողոյ՝ ասի արմն: Մատթ. 3. 10:

Արմունկն. մնկան. կամ արմկան. անբ. անց. անմբք: || տեղին, կամ յօդուածն, որ է 'ի խաղս բազկին, յորմէ մինչև 'ի ծայրն միջնոյ մատին, է չորրորդ մասն երկայնութեան հասակի մարդոյն: ռամկօր. ...: Եզեկ. 13. 18: Ըստ այսմ է և Յոբ. 31. 22. ուր ասի, և բազուկ իմ յարմկանէ իմմէ խորտակեսցի. այսինքն 'ի յօդուածոց իւրոց. որ է տեղին ուր երկու ոսկերքն բազկին յօդին ը. մեկանս:

Արմնաժողով. ովի. իւ. աց. օք: || զարմնիս ժողովօղ. այսինքն զցորեան, և զայլս նմանս:

Արմոնիք. մոնեաց. եօք: (անեզական.) || հատեղէն պտուղք երկրի. որպիսիք են ցորեան, գարի, ոսպն. և այլք նմանք: Ելից. 34. 22: մերթ և նշանակէ ... պտուղ: Իմաստ. 16. 26: նաև հողեղէն: Եզրաս. 1. 20:

Արշալոյս. կամ արշալուս. լուսոյ. ով. ոց. ովք: || արևագալ. կամ սկիզբն լուսանալոյ. այսինքն այն պահն առաւօտու, յորում

սկսանի

սկսանի երեկս նշմարանք լուսոյ արեգա_
կանն 'ի կիւրակէնամտի մերում։ Յօհ. 20. 1։

Արշալուսն. Նւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || յարշալոյս յառաւօտացեալսն, և կամ առա_ւօտեանք կոչին այսինքն արշալուսեանք. որպէսի եր առաջին արգասաց աղբերայն հայոց։

Արշալուսահանդէս. դիսի. իւ. իւց. իւք։ || յարշալուսն տօնախմբեալ հանդիսացեալ. և կամ փառաւոր և հանդիսացեալ արշա_լոյս։ Մծբին. ժԹ։

Արշաւան. ի. աւ. աց. օք։ || վազումն, կամ վերաւանդումն. կամ յարձակումն։ 2. Մակ. 8. 12։ և Առակ. 3. 25։

Արշաւակից. կամ արշաւակից. կցի. աւ. աց. օք։ || զուգընթաց, կամ 'ի միասին վազօղ։

Արշաւասոյր. սուրի. աւ. աց. օք։ || արշաւասոր, որ արշաւանօք սորող, այս է՝ վազօղ. կամ արշաւելով սլացող, և կամ 'ի մէջ յարձակօղ։

Արշաւել. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || փութ ընթաց լինել. կամ վազել. մերթ և յիմանի՝ վերաւանդել։ 1. Մակ. 4. 35։

Արշիմանդրիտ. կամ արքիմանդրիտ. (Նախադրիւ հոլովիւ.) || է բառ յունական, և նշանակէ՝ առաջոյ. կամ վանահայր. կամ հայր միանձանց. կամ ընդհանրական գլխաւոր վանորէից կրօնաւորաց. և կամ ընդհանրական առաջնորդ։

Արջառ. արջառի. իւ. եւ. իւք։ || ուղեւոր զլինձ. որ ամսի. առեր չէղէն ազինչ. ուստի չինին ազնիւ եզը. 1. Մնաց. 28. 2։ Երէմ. 3. Թագ. 7. 45, առի ազինձ փայլուն։ կո_չի և սոկէմզինձ. Եզեկ. 47. 20։ Յովէլ որ զի և՝ ազինձ ծխեալ։ Յայտ. 1. 15։ և 2. 18։

Արու. արուի. աւ. աց. օք։ || որձ կեն_դանի. որոյ ներհակն էգն է։ և այս սաի թէ զմարդոյ. Ծննդ. 1. 27։ Ղուկ. 2. 23։ և թէ զանբան կենդանեաց. Ծննդ. 7. 2։ Եւայ. 12. 5։ և մերթ նմանութեամբ նաև զանգղայնից առնի. զոր օրինակ. արու ծը զինի. արու քոյս. և այլն։

Արուագէտ. գիտի. աւ. աց. օք։ || առ_նող ընդ արուի զպղծագործութիւն. որ է մեծագոյնն անօրէնութիւն։ 1. Կորնթ. 6. 10։

Արուական. կանի. աւ. աց. օք։ || արա_կան. կամ այրական։ 2. Օրին. 4. 16։

Արուեստ. (Նախադրիւ հոլովիւ.) || արա_րացի։ 1. Մակ. 11. 17. և 39։

Արուեստանալ. ացայ. ցիր. անալ։ (ընդմիջ.) || բաջանալ. կամ արիանալ։

Արուեստաւորին. այնոյ. ով. ոց. ովք։ || 'ի յարուեստաւորս, որ 'ի չէնս, կամ 'ի գեօղս գիւղիօղ. կամ գեօղական։

Արուեստանի. նի. աւ. աց. օք։ || նշանակէ զգեղազարդս. կամ չէնն մեծ քաղաքաց. և կամ գեօղ. և ագարակ. Թուոց. 35. 4։ և 2. Օրին. 2. 37։ Մերթ և իմանի. ագարա_կայ ամրոցի եղեալ շինուածն, որև կոչի քաղաքայ. որ. հուրջ։ Մերթ և բառս ար_ուարձան, նշանակէ զարուեստական արձանն.

զի զարդեալ պատկերն արուէ. Դարձ. է։

Արուեստաձեւայք. եալց. եօք։ (անեզա_կան.) || շէնք. կամ գեօղք. և ագարակք, որք շուրջ զքաղաքաւ։ Թուոց. 21. 25։

Արուեստիւք. (Նախադրիւ հոլովիւ.) || բայց գիտելեաւ. որ 'ի բարձ յայնմիկ փոխանակ յի առաւելն՝ ցա գրեցեալ է սխալմամբ գրչաց. ուստի ասացի խմնիր՝ արուեստիւք. որ արարանք. կամ սեւադեմ մարդիկ. որք էին զրուանք 'ի պատերազմի. և բազ միցս վարձեցեալ լինէին 'ի Թագաւորաց մերոց այլազգեաց պատերազմի։ 1. Մակ. 5. 39։

Արուեստ. ի. իւ. իւց. իւք։ || արհեստ. շնորհ. ձեռնհարք։ Ելից. 30. 25։ Մերթ և նշանակէ զայնմիկ զհնարս։ Ելից. 7. 3. և Յօհ. 4. 48։ Իսկ մերթ նշանակէ զհնարս. և զհնարքն։

Արուեստաւորն. ի. իւ. իւց. իւք։ || ար_ուեստաւոր խօսօղ. և կամ գիտութեամբ ատա մարդկանց։ Եւ մերթ նշանակէ զխօսեց_եալն հռետորական արուեստիւ։

Արուեստաբանեմ. եցի. եա. ել։ (չէ_զոք.) || հռետորաբանեմ, կամ փիլիսոփայա_կան ճարտարութեամբ խօսիլ։

Արուեստաբանութիւն. թեան։ || ճարտա_րամտութիւն. կամ արուեստիւ և հնար_իւք խօսելութիւն. կամ պատմաբանութիւն։

Արուեստագէտ. գիտի. աւ. աց. օք։ || գիտող արուեստի իմիք. կամ հնարող ար հեստն իմիք. կամ վարպետ, և ճարտար գործաւոր։ Երեմ. 24. 1։

Արուեստական. ի. աւ. աց. օք։ || այն՝ որ 'ի ձեռն արհեստի, և կամ հնարիւք լինի։ Մերթ և նշանակի երաժշտական եղա_նակաւ երգօղն։ Յայտ. 18. 22. և կամ ե_րաժշտական երգ։ Ծննդ. 31. 27. և Դանի. 3. 5։ և Եզեկ. 26. 13։

Արուեստայարմար. ի. իւ. իւց. իւք։ || ար_ուեստաւոր, և ճարտարութեամբ յարմարեցեալ իր ինչ. Նարեկ. ղէ։

Արուեստաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ակոտ. և գուրծ. և վերահասու արհեստաւորաց որք են 'ի նոյնում արհեստի։ ասանկ. էտհ_տուռ։ Եւ մերթ նշանակի արհեստա_գործ։

Արուեստաւորութիւն. թեան։ || ճարտարու_թիւն արուեստի, կամ ակր և փոյթ ար_ուեստի. և ճարտարութիւն։

Արուեստաւէր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զարհեստս. կամ հմուտ արհեստից։ 1. Մնաց. 29. 5։

Արուեստաւորեմ. եցի. եա. ել։ (ներ_գործ.) || արուեստագործել. կամ հնա_րել. և կամ ճարտար արուեստիւ 'ի լոյս ածել զինչ. և կամ հրաշագործել։ Նարեկ ծա. և հզ։

Արուսեակ. ի. իւ։ || է անուն դիցն որ կոչի հերմափրոդիտէս. որ ծնունդ հերմեսի, և ափրոդիտեայ։ Եւ կոչէին զնա հելլէ_նացի, արուսեակ. զի առէին զնա համան_գամայն արու և էգ։ Վ զի առասպելա_բանէին, թէ զհերմէս և զափրոդիտէս

ղղուգեալն մարմնաւորաւղեաւ՝ գիզն 'ի մի հաղկապեալ՝ զերկոսին մի մարմին արարին. բայց առանց շփոթելոյ 'ի նոսա ըղ մարն արարիւ, և [illegible]. Եւ յայտնանէ առեալ նաև այնք, յորս երևի նշան արական, և [illegible], առին' արուեստ. ռամկ. [illegible]։

Արբութի. թեան։ || Արբեցութիւն, կամ արբութիւն. ռամկ. [illegible]։ 1. Մակ. 9. 10։ Մերթ եւ նշանակէ՝ առաւելութիւն գինւոյ։ Ղևտ. 15. 16։ Յուդ. 31. 35։ և մերթ զաւրութիւն օգտակարութեան։ Փիլ. 5. 10։ Մերթ եւ նշանակէ արբութիւն, որ է մինն 'ի չորից կարգաբանականաց առաքինութեանց։ Իմաստ. 8. 7։ Մերթ եւ առաքինութիւն. 2. Մակ. 12. 46։

Արբեոր. ի. աւ. աց. օք։ || քաջ. կամ հզօր. կամ զօրեղ։

Արբեռացաւոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ || քաջադոյն. կամ զօրեղագոյն. կամ հզօրագոյն. կամ արիագոյն։

Արբեռացական. ի. աւ. աց. օք։ || քաջական. կամ արիական. կամ զօրեղական։

Արբանեակ. ակի. աւ։ || Է մինն 'ի չորրորդաց մոլորակաց, որ Ը տարւոյ է բոլորեալն շրջիւ և խռնաւ։ Արդ' յորժամ յառաջ է սա ծագմանն քան զարեգակն, կոչի լուսաբեր. իսկ յորժամ երևի զհետ մտանելոյ արեգական, կոչի գիշերավար։ և է այլ ծառափայլ, և Տասնաչորեքհազարին Ը գանձոյ ունելով նորա։ սա կատարէ զլրումն ընթացիցն 'ի միում տարւոջ. և 'ի վերուստ թուեալ, է կարգաւ եւթներորդ 'ի մոլորակաց։ Յոբ. 3. 9։ և 38. 12։

Արբ. Արբոյ. կամ Արբու. ով. ոց. կամ ուց. ովք։ || ռամկ. եւ ասի աւճ. որ է գազան անտառ և պատառող. Յայտ. 13. 2։ Մերթ եւ բառս արբ, 'ի բարբառն Է պղծոյ յառի' նշանակէ զաւազան. որ առնուլ 'ի ձեռքն։ Իսկ մերթ է անուն Համաստեղութեան միոյ հիւսիսային։

Արբեառ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || Մեծ հորթացու. կամ նորահաս եզն, որ առաջնութին ոչ է ընկեցեալ. ռամկ. [illegible]. Ծննդ. 20. 14։ և 21. 27։ Յոբ. 22. 4։ Իսկ մերթ նշանակէ զծ և եզն երգն. Ծննդ. 13. 5։ Եսայ. 9. 3։

Արբեառաքին. Քին. աւ. աց. ոք։ || Քիլ արբեառոյ. որ մերթ շուրջ զարնին առ'ի զենեալ [illegible] զործիք զանելոյ զարաւորս [illegible]. և կամ առ'ի կապել այնու զեղևսնսն Է երերայց։

Արբեռաց. ի. իւ. ից. իւք։ || նիւթ ինչ կոշտական 'ի հանքից ելեալ. որ 'ի գործ ածի 'ի սեաւ ներկս. նաև լինի նիւթ մելանի. յն. [illegible]. ռամկ. [illegible]։

Արբեռացական. ի. իւ. ից. իւք։ || այսապէս հոլովեցեալ նշանակէ զանազգեան, յն. զմեան, կամ զԹուխ հանդերձ ընդեցոյն։

Արբեռացական. աու. ուց. օք։ || այսպէս հոլովեցեալ նշանակէ զանազգեան, կամ

ղԹխագոյն զգեստն։

Արբեռաթոյր. (Նախադրիւ հոլովի.) || սևագոյն, կամ Թխագոյն, և կամ զխառնարայրին գոյն ունող։ Նարեկ. կԹ։

Արբեռասեռ. ի. իւ. ից. իւք։ || սևասեռակ. կամ սևագոյն. Նարեկ. լա։

Արբեռեղեղ. ի. իւ. ից. իւք։ || Է սեաւ ունող ինչ, որ ունի' արկանելով 'ի վերայ խմորոյ հացի 'ի ժամու եփման. և ասի սև սերմ. նաև կոչի սևասերմն։ Սա մինչ բուսանի, և հասունանայ, ոչ Թէ կամնաւորաբար կամեցեալ լինի առ'ի բաժանել զհասն 'ի յորդէ, այլ փոքրիկ փայտեայ ճաղիւ ծաղկի. և այնու հասն իւր ծաղկի։ Եւ առ այս ասի. Եսայ. 28. 27. զի ոչ եԹէ խստիւ որոյ արջնդեղն. և ոչ եԹէ կամնաւորաբար կասի առ'ի բաժանել 'ի յորդէ։

Արբեռու. ի. իւ. ից. իւք։ || զարշ որսացող. կամ որսորդ արջոյ։

Արբեռն. նոյ. ով. ոց. ովք։ || արագիլ. յն. [illegible]. որ է Թռչուն օձասպառ. և կիբառէ. Երեմ. 8. 7։ Եւ սա նոյն է Է բառին Արագիլ։

Արբառ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || անօթ՝ որ է հարթ երկիր և ընդարձակ, և հող փափուկ, ուր սերմանի ցորեան, կամ այլ ընդեղէն։ Յոբ. 27. 4։ Մերթ եւ բառս՝ արբ. է բաղդատական մաննիկ. որ ընդ այլոց բառից յարակցեալ՝ նշանակէ առաւել, ո՛րչ երևի յառաջնոյ։

Արբառաբարեմ. րեցի. րեա. րել։ (Ներգործ.) || Ջատագովել զոք. կամ անմեղացուցանել. կամ 'ի մեղադրութեանց հեռացուցանել։

Արբառաբերեմ. բերեցի. կամ բերի. եա. ել։ (Ներգործ.) || առաւել բերել, կամ առաւել հանել. և կամ առաւել ածել. Նարեկ. իգ։ Եւ այս հանդուածոյ 'ի վերայ բանից, և բառից, որք առաւելս բերեն 'ի բերողաց' առաջեալ լինի։

Արբառաբերութիւն. Թեան։ || առաւել բերումն, կամ բարբառումն։ Մերթ եւ է նման ինչ յարաբերութեան, որ է յառաջ բերումն վանկից' Ը բան հնչմանց առաւելից. և յաւելաբերումն բառից Ը բան հնչմանց վանկից։

Արբառագծեալ. ծելոյ. ով. ոց. ովք։ || գըծագրեցեալ. կամ առաւելուստ գրեցեալ. կամ յերեսս իրին գրեցեալ. որպիսի է գիրն գծեալ 'ի վերայ տախտակի. Նարեկ. ղզ։

Արբառագնամ. ացի. գնա. ալ։ (Չէզոք.) || առաւելս գնալ. կամ 'ի բաց հեռանալ։

Արբառագործեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || առ. առաւելս գործել. յն. զգործողութիւն առ. առաւելին առարկեցեալն եղերել։

Արբառագանեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || գանել զերէ իմիք, որ ոչ իցէ 'ի ներքս 'ի մեղ. յն. զարտաքոյ մեր եղեալն գանել. և կամ բացորոշել զերէ իմիք։ Եւ 'ի փիլիսոփայութեան մինչ ասի' առաջնակ

Digitized by Google

գոյնն է արտադատող աչաց, իմանի ան֊համեմատ, կամ անյարմար աչաց, և այս ասի զապլտակէն, մի փխանելոյ ոսկեանն, կմ աչաց, մինչ ընդերկար հայեցեալ լինի:

Արտադասութիւն. թեան: || անկարգ, և անյարմար զրոյցք, և դատմունք բանից. որպիսիք են առասպելաբանութիւնք, և սուտ չարփաղփութիւնք սասցուածոց, և պատմութեանց հեթանոսաց: Խորէն. բ. գլ. 67:

Արտադրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || արտաքս դնել. ոմ մինչ ոք զբան ինչ շարադրէ, ասի արտադրել. զի 'ի մտաց իւրոց հանեալ զայն դնէ արտաքս: Մերթ ևս իմանի ելուզանել. մերթ բղխել. և մերթ զգործ ինչ յառաջ բերել. կամ 'ի լոյս ածել. և կամ ծնանիլ. և այլն: Նարէկ. Ճ:

Արտադրութիւն. թեան: || արտաքս դնումն. կամ 'ի լոյս ածումն. կամ յառաջ բերումն իրի միոյ. կամ ծնունդ, և ծագումն իրաց:

Արտազեղում. զեղլի. զեղեա. ուլ: (Ներգործ.) || արտաքս հեղուլ. կամ հեղուլ զինն 'ի բերանոյն, թէ բանք իցեն, և թէ այլ ինչ իր: Մերթ ևս նշանակէ հեղուլ զինն ծաւալաբար. ոմ ջուրն մինչ բարձրացեալ 'ի տեղւոջէն զեղանի արտաքս ծաւալաբար:

Արտաթոր. ի. իմ. ից. իւք: || արտաքս թորեցեալ. կամ արտաքս ծորեցեալ:

Արտաթքեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || արտաքս թքանել. և մերթ նշանակէ մերժել զխրատ:

Արտալած. ի. իմ. ից. իւք: || արտահալած. ոք 'ի հեռաւոր տեղիս հալածեցեալ. կամ անարգ, և տմարդի. և կամ վտարանդի: Նարէկ. ծզ:

Արտախլեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի բաց խլել. կամ զտունկ ինչ 'ի դուրս քարշել և հանել:

Արտախուզեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || քննել. կամ որոնել. կամ բացայայտաբար քննել:

Արտախուրակ. ի. աւ. աց. օք: || Բառս այս ելանէ 'ի բառէն խոյր. որ է ծածկոյթ գլխոյ. ք գլխարկ. կամ թագ. և այլն: Եւ ասի արտախուրակ. ք որփա֊փոփ Եբրէէն խոռէն. որ և ռամիկօր. ասի Քնփէս. զոր 'ի հնումն մեծամեծ իշխանքն արևելից դնէին 'ի գլուխս իւրեանց: Եւ Դան. 3. 21. ուր ասի, կապեցան արտախուրակօք, իմանի այսպէս, թէ 'ի գլուխս նոցին թողլով զարտախուրակսն կապեցան. ոմ և զայլս հանդերձս նոցին թողլն 'ի վերայ նոցա: Իսկ արտախուրակն, որ գրի. Ելից. 36. 19: և 40. 17: և Թուոց. 3. 26. իմանի ծածկոյթն խորանին վկայութեան. զի մովսէս յետ որոյ շինեաց զխորանն, արար և զծածկոյթ 'ի վերուստ կուռէ առ 'ի ծածկել զխորանն. ոմ զի յարևու և յանձրևոյ պահպանիցի: Մերթ ևս նշանակէ զապաղաճարան եկեղեցականաց:

Արտակայանամ. ացայ. ցիր. անալ: (Ընդ. մէջ.) || բացօրոշապէս կայանալ. կամ գոյանալ, կամ 'ի գոյ ելանել. և կամ արտաքոյ պատճառին կայանալ. և կամ 'ի բաց կալ:

Արտակացեալ. ցելոյ. ով. ոց. ովք: || բացահեռացեալ. կմ հեռի կացեալ: Նարէկ. զզ:

Արտակիրք. կրից. իւք: (անեզական.) || կիրքն մարդկային, յորժամ է ընդ իշխանութեամբ բանին. և ոչ կարէ ըստ յորձանման իւրում ամբոխել զմիտս. այլ այնչափ ներգործէ, որչափ բանն կամի, ասի արտակիրք:

Արտահալածեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || արտաքս հալածել. կամ 'ի բաց վանել. կամ 'ի բաց հեռացուցանել. կմ փախուցանել. Խորէն. ա. գլ. 23:

Արտահանեմ. եցի. կամ նի. եա. ել: (Ներգործ.) || արտաքս հանել. կամ 'ի բաց հանել. կամ 'ի բաց բառնալ:

Արտահերքեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի բաց ձգել. կամ հեռի ձգել զինն յինքենէ ատելութեամբ հանդերձ:

Արտահնչեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի դուրս հնչել. կամ արտաքս հանել զձայնն:

Արտաձգեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || արտաքս ձգել. կամ 'ի բաց հանել:

Արտաճառեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ճառելով արտաքս հանել զբան ինչ. կամ արտաբերել զբան. կամ յայտնապէս ճառել. և կամ ճառելով հռչակել: Խորէն. գ. գլ. 65:

Արտամերժեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || արտաքս ձգել. կամ 'ի բաց մերժել:

Արտայայտեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || բացայայտել. կամ արտաքս բերել, և յայտնել. կամ պարզաբանել:

Արտաշէկ. շիկի. աւ. աց. օք: || հրացեալ: կամ հրով ջեռուցեալ. և կարմրացեալ. Խորէն. գ. գլ. 37:

Արտաշիկագոյն. գունի. իմ. ից. իւք: || սաստիկ հրացեալ. կամ առաւել ջեռուցեալ և կարմրացեալ: Լամբր:

Արտաշնչացեալ. ցելոյ. ով. ոց. ովք: || անշնչացեալ. կամ պակասեալ 'ի կենդանական շնչոյ. և կամ մեռեալ: Նարէկ. կը:

Արտաշնչեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || պակասիլ 'ի շնչոյ. կամ մեռանիլ. և կամ զշունչն յինքենէ արտաքս մղել:

Արտառաքեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || արտաքս առաքել:

Արտառոց. ի. իմ. աց. օք: || բաց առեցեալ. կամ դուրս առեցեալ 'ի կարգէ. կամ իր ինչ՝ որ է արտաքոյ կանոնի:

Արտասահման. ի. աւ. աց. օք: || արտաքսեալ. կամ արտաքոյ քան զսահմանն քաղաքի հանեալ. կամ աքսորեալ: Խորէն. գ. գլ. 30:

Արտասահմանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || աքսորել. կամ 'ի սահմանէ քա

զուգէն հանել. կամ հեռացուցանել: Խո-րէն. Ա. գլ. 3:

Արտասանեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || խօսիլ. կամ վիպել. կամ ճառել. կամ բարւոք արտաբերութեամբ ասել:

Արտասանութիւն. թեան: || վիպասանու-թիւն. կամ պատմութիւն. կամ ճառք: Խո-րէն. Ա. գլ. 89: Եւ մերթ բարւոք արտա բերութիւն:

Արտասուք. ուաց. օք: (անեզական.) || ար տօսր. ռամկ". արցունք: Եւ մինչ ասէ՝ յար տասուս հարեալ, իմանի՝ արտասուօք ըմ-բռնեցեալ. կամ սաստիկ արտասուեալ: Խորէն. Գ. գլ. 66:

Արտասուաբեր. ի. իւ. աց. իւք: կամ աւ. աց. օք: || յարտասուս շարժօղ՝ որպիսիք են վշտալի դիպուածք:

Արտասուագին. գնոյ. իւ. աց. իւք. կամ օվք: || սաստիկ արտասուօք. կամ ար-տասուալից:

Արտասուագոյշ. ի. իւ. աց. իւք: || ար-տասուօք գուշօղ. կամ արտասուօք աղօ-թօղ. կամ արտասուալից պաղատօղ:

Արտասուաթոր. ի. իւ. աց. իւք: || զարտա-սուս ծորօղ. կմ' հեղօղ. կմ' արտասուալից:

Արտասուալից. լցի. իւ. աց. իւք: || լի ար-տասուօք:

Արտասուալիր. լրի. իւ. աց. իւք: || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Արտասուախառն. (Նախդրիւ հոլովի.) || արտասուօք խառնեալ. կմ' արտասուալից:

Արտասուակցորդ. ի. աւ. աց. օք: || կցորդ և ընկեր արտասուողի ումեք. կամ արտա սուակից: 3. Մակ. 4. 10:

Արտասուեղ. ի. աւ. աց. օք. || սաստիկ ար տասուօղ. և կամ որ է սաստիկ յօժար 'ի հեղուլն արտասուաց:

Արտասուեմ. եցի. եա՛. ել: (Չէզոք.) || լալ. կամ զարտասուս հանել յաչաց. կմ' ողբալ. և կոծել:

Արտավար. ի. իւ. աց. իւք: || արտ վա-րօղ: Մերթ և ա նշանակէ զվարեցեալ. կամ զվարելի արտն: Եսայ. 19. 7:

Արտատուղի. հւոյ. եաւ. եաց. եօք: || է իգական անուն. և նշանակէ զկինն ար-տատոյ. կամ զդստեր նոյ. և կամ զոր և իցէ կին 'ի տանէ իշխանին արտատոյ:

Արտափայլեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || զճառագայթս իւր արտաքս ցայտել. կամ շուրջ զամենայն ճառագայթել. կամ լուսափայլել. և կամ փառաւէտ երևիլ. Խորէն. Գ. գլ. 67:

Արտաքայլեմ. եցի. եա՛. ել: (Չէզոք.) || բացատաբար քայլել. կամ արտաքոյ շաւղաց քայլել:

Արտաքարշեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || արտաքս քարշել զիրինչ յինքէ անդուստէ:

Արտաքին. քնոյ. ով. ոց. օվք: || ռամկ". դուրսի: Եւ մինչ ասէ արտաքին գիրք՝ իմանի փիլիսոփայական գրեանք, որք են արտաքոյ ածայլին գրոց: Նաև որք արտաքոյ հաւատոյն քնի են, ասին արտաքինք: 1. Կորն. 5. 12:

Արտաքնախորհուրդ. հրդոյ. ով. ոց. օվք: || ունօղ զխորհուրդ. և զմտածութիւն արտաքոյ հաւատոյն քնի. և կամ զարտաքին հեթանոսական իրս խորհօղ: Նարեկ. ղէ:

Արտաքնայարդար. ի. իւ. աց. իւք: || ար-տաքուստ յարդարեալ. կամ որոյ միայն արտաքինն կողմն է մաքրեալ և յօրինեալ: Նարեկ. իէ:

Արտաքնոց. ի. իւ. աց. օք: || աղբանոց. կմ' դուրս ելլելու տեղ. որ և ասի ոտից ճամ-բայ. 'ի Վարս հարց. Թ:

Արտաքոյ. (Նախադրութիւն, որ խնդրէ զհոլովն սեռական.) || որպէս. արտաքոյ տան, թէ տնէն դուրս: Մերթ և է մակ-բայ տեղական, և նշանակէ արտաքուստ: 2. Կորն. 7. 5: և Մատթ. 23. 27: և այլն:

Արտաքուստ. (մակբայ տեղական.) || ռամկ". դրսէն: Իսկ 1. Մակ. 7. 4. ուր ասի՝ առին արտաքուստ արտաքս, իմա-նի, արտաքս կալոյն նշ 'ի սենեկէ ար-քային 'ի տեղի ինչ, առին զնա անդի. և հանին արտաքս 'ի փողոցն, և որքան առ այս ասի՝ արտաքուստ արտաքս:

Արտաքս. (մկբյ տեղական.) || ռամկ". դուրս:

Արտաքսեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || արտաքս հանել. կամ 'ի բաց մերժել. ռամկ". դուրս անել: մերթեա արտաքս հանել:

Արտեան. ի. աւ. աց. օք: || իմանի գա-գաթ. կամ ծայր. որպիսիք են կատարք լերանց. թէ գլուխք լերանց: Ղուկ. 4. 29:

Արտեւանունք. անանց. անբք: (անեզա-կան.) || նշանակէ զթարթափն աչաց. որ ռամկ". ասի թարթիչ. Սաղ. 131. 4: Առակ. 4. 25: և Եզեկ. 9. 18: և յայլ բա-զում տեղիս:

Արտելուզեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) արտաքս ելուզանել. կամ արտահանել: ռամկ". դուրս հանել:

Արտելումն. ելման. մամբ. մանց. մամբք: || արտաքս ելումն:

Արտորայք. րէից. էիւք: (անեզական.) || բազմութիւնք արտից, որք մերձ միմեանց են, ասին՝ արտորայք: Մատթ. 12. 1:

Արտուղի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || 'ի ճա-նապարհէ, կամ 'ի կանոնէ դուրս ելեալ. կամ մոլորեալ. կամ թիւր. կամ խոտոր-նակ. Նարեկ. հէ:

Արտունութիւն. կամ արտօնութիւն. թեան: || առաւելութիւն. կամ գերազանցութիւն. և կամ վսեմութիւն:

Արտուստ. (մակբայ տեղական.) || ար-տաքուստ:

Արտուտ. ի. իւ. աց. իւք. կամ աց. օք: || է անուն թռչնոյ միոյ, որ ունի պճնել 'ի գլուխ իւր. և ռամկ". ասի՝ ուբէդուշագ:

Արտօսր. (Նախդրիւ հոլովի.) || արտա-սուք: ռամկ". արցունք: Յոբ. 7. 17:

Արտօսրաթոր. ի. իւ. աց. իւք: || արտասուա-թոր. թէ. զարտասուս հեղօղ. կամ ար տասուալից:

Արտօսրալից. լցի. իւ. աց. իւք: || արտասուա-լից. կամ լի արտասուօք: 3. Մակ. 6. 23:

շտասպանելի. ծնի. իէ. ից. իւք: || Պատա-
սանտէթ ոչ. կամ զարատանու յառաջ ըն-
թոց. և կամ արատաւորք յառաջ ընթեալ:
Նոյն է:

[illegible]

[illegible]

Ա. Ս

[illegible]

յորմէ հնչի մեծ ձայն. կամ փող նախապետ տանկան, և գլխաւոր։ Եսայ. 27. 13։

Աւագերէց. երիցու. ցանց. ցունս. ցօք։ || մեծ երէց, կամ գլխաւոր երէց, որ իշխէ այլոց երիցանց։ Լամբրօն։

Աւագոյթ. գութի. իւ. ից. իւք։ || աւագութիւն, կամ ծերութիւն։ 2. Մակ. 6. 23։

Աւագութիւն. թեան։ || մեծութիւն. կամ երիցութիւն։ 1. Մակ. 2. 51։

Աւագուհի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || մեծ և գլխաւոր կին, ուստի և աւագ մայրապետն կուսանաց՝ որ է մեծն ՚ի վանս. և ասի՝ աւագուհի վանաց։ ՚ի Վարս հարց. իդ։

Աւադիկ. (մակբայ ցուցական.) || ահա։ ռամկօրէն հանաւ։

Աւազ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || ռամկ. եւ աւազ՝ ավազ. որ լինի առ ափն ծովու և գետոց։

Աւազախիր. (նախադրիւ հոլովի։) || մերթ նշանակէ զնա, որ խրեցեալ է յաւազն. մերթ և նշանակէ զաւազուտ տեղին։

Աւազակ. ի. աւ. աց. օք։ || յայտնի գող. որ ՚ի լերինս և ՚ի դաշտս յայտնապէս յափշտակէ զիրն օտարական։

Աւազակապետ. տի. աւ. աց. օք։ || գլուխ և պետ աւազակաց։

Աւազակեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || յայտնապէս թալանել զոք. կամ կողոպտել, և առնուլ զիրս այլոց։

Աւազակոյտ. կուտի. իւ. ից. իւք։ || բերն զաւազ կուտեցեալ. և այս ասի նմանութեամբ զօրաց. որք վն անհամար բազմութեան կուտից աւազոյ նմանեցուցանին։ Նարեկ. ղզ։

Աւազահիմն. մեան. մանց. մանց. մամբք։ || շինուածն՝ որոյ հիմն է ՚ի վր աւազոյ։

Աւազան. ի. աւ. աց. օք։ || լուացարան. ցի անօթ ինչ քարեայ, կամ պղնձեայ, ՚ի յոր լցեալ լինի ջուր. զի անդ լուացցի իր ինչ. կամ անօտի ըմպելեաց կենդանեաց. ռամկ. գուռ. կամ հաւուզ. Ծննդ. 24. 20։ և Ելից. 30. 18։ Դարձ. աւազան կոչի նա անօթն այն՝ որ է յեկեղեցւոջ. յորում մկրտին երեխայք։

Աւազանանձև. ի. իւ. ից. իւք։ || ունող զձև աւազանի., որպիսիք են հնձանք. և այլք նմանք։

Աւազափուլ. (նախադրիւ հոլովի։) || պատճառաւ աւազոյ փլեալ. որպիսի է շինուածն, որոյ հիմն դնի ՚ի վր աւազոյ. և ՚ի շնչել հողմոյն, և ՚ի յառնել հեղեղացն՝ փլանի։ Նարեկ. իզ։

Աւազեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || աւազոտել. կամ աւազով զձեռն շփել. ոչ երբեմն առանցն ըմբռնելինս. ՚ի Վարս հարց. է։

Աւազուտ. զուտի. իւ. ից. իւք։ || աւազուտ. կամ տեղի՝ ուր գոն յաճախութիւնք աւազոյ։

Աւաղ. (միջարկութիւն ցաւակցական.) || ափսոս. կամ եղուկ. կամ ո՜հ. կամ վախ։ Մերթ և վարի իբրև գոյական, և նշանակէ զաւաղումն, կամ զողբն։ Նարեկ. իզ։

Աւաղաբեր. ի. իւ. ից. իւք։ || զաւաղս, և կամ զողբս բերող, և պատճառող. և կամ զաւաղելի և զվտանգաւոր իրս բերող. և կմ բուսուցանող զյոյժ բոյս։

Աւաղաբոյս. բուսի. իւ. ից. իւք։ || այգին, և կամ երկիրն որ ունի, կամ բերէ զյոյժ և զաւաղելի բոյս։ Մծբն. ժթ։

Աւաղական. ի. աւ. աց. օք։ || եղկական, կամ եղկելի, կամ թշուառական։

Աւաղեմ. ղեցի. ղեա. եալ։ (Ներգործ.) || աւաղ տալով. կամ ցաւելով ողբալ զոք. կամ կոծել. և կամ աւաղ կարդալով աշխարել զինքն. կամ զայլս։ Խորէն. Ք. պր. 66։

Աւաղուկ. ւաղկի. աւ. աց. օք։ || աւաղելի. կամ յոռի. կմ վտանգաւոր։ Մծբն. Ժթ։

Աւան. ի. աւ. աց. օք։ || գեօղ. կամ գիւղաքաղաք. կամ ագարակ. կամ շէն։ Թուոց. 34. 4։ Յեսու. 10. 4։

Աւանդ. ի. իւ. ից. իւք։ || աւանդեալ. կմ տրեցեալ. և կամ իրն՝ որ տրի ՚ի պահեստ ՚ի ձեռս ուրուք, որ ռամկօր. աւաթ, ամանէթ. Ելից. 22. 7։ Մերթ և զաւանդեալ իրն, որ է անյայտ և աներևոյթ, ասի աւանդ. Եսայ. 45. 3։ Մերթ և նշանակէ իրն, որ հաւատացեալ, և յանձնեցեալ է ումեք։ 2. Տիմ. 1. 12։ և 1. Տիմ. 6. 20։ Իսկ մերթ նշանակէ զաւանդութիւն նախնեաց գրով, կամ բանիւ. Լամբրօն։ Մերթ և նշանակէ զմատուցումն, կամ զտուրս. ի այսմ. բազմապատիկ աւանդ արդասեաց։ Նարեկ. Թ։

Աւանդականք. կանաց. օք։ || զաւանդութիւն պատմիչքանացն այլ գրողք, կամ աւանդողք. որք են առաքեալք, և մարգարէք. կամ վարդապետք։ Նարեկ. ԼԳ։

Աւանդակիր. կրի. աւ. աց. օք։ || զաւանդութիւն յինքն ընդունող. կամ որ ունի զաւանդութիւն ուրուք։

Աւանդակորոյս. րուսի. իւ. ից. իւք։ || զաւանդն, ցի զայն տուեալ իրն կորուսանող։ Նարեկ. խէ։

Աւանդամատոյց. ի. իւ. ից. իւք։ || մատուցող աւանդից, զոր տուեալ է։

Աւանդանոց. ի. աւ. աց. օք։ || աւանդատուն. կամ պահարան սրբազան իրաց։

Աւանդապահ. ի. իւ. ից. օք։ || պահող զիրն՝ որ տուեալ է ՚ի պահեստ. կամ այն, առ որ պահումն աւանդից պատկանի. 2. Մակ. 3. 15։ Եւ մերթ նշանակի պահողն զաւանդութիւն դաշինս, և ուխտադրութիւն, և այլոց նմանեաց. 3. Մակ. 6. 18։

Աւանդատու. ուի. աւ. աց. օք։ || զաւանդն, ցի զիրն ինքեան ՚ի պահ տուեալ առող և պահող։

Աւանդատուն. տան. տանք. տանց. տամբք։ || սրբատունն, ուր զգեստնու քահանայք զգեստս առ ՚ի պատարագել։ և ասի աւանդատուն. զի է տուն, յորում ըզգեստք եկեղեցականք. և կամ աւանդք, և ընծայք ժողովրդեան պահին։

Աւանդատուր. տրոյ. ով. ոց. ովք։ || զիր ինչ ՚ի յաւանդ, ցի ՚ի պահեստ տուող. 2. Մակ. 3. 15։

Աւանդեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) ||

տալ.

տալ, կամ 'ի պահեստ տալ · և կամ յանձնել · Իմաստ․ 14 · 15 ։ Մերթ և առանց գրոյ զորէն ինչ, կամ վերջեալ իր ինչ՝ բանիւ անցուցանել 'ի յաջորդս ։ Ղուկ․ 1 · 2 ։

Աւանդութիւն · թեան ։ || զրաւն ինչ · կամ զաւանդէր, և կամ զայլս նմանս՝ գրով, և կամ առանց գրոյ տալն, կամ յանձնելն ուրեք՝ առ ի աւանդութիւն ։ Մատթ․ 15 · 2 ։

Աւանիկ · (մակբայ ցուցական ։) || ահաւանիկ · կամ ահա ։

Աւաշ · կամ աւաշ · ոյ · ով · ոց · օք ։ || մեղմ, և անուշ ձայն · կամ հնչումն · և կմ երգանակ · և կմ քաղցր արտաբերումն բանից ։

Աւաշեմ · կամ աւաշեմ · եցի · եա · ել ։ || մեղմ, և թոյլ հնչել · և կմ մեղմ և անուշ երգանակել, կամ արտաբերել զբանս ։

Աւասիկ · (մակբայ ցուցական ·) || ահաւասիկ · կամ ահա ։

Աւատ · ոյ · ով · ոց · օք ։ || հաւատ · կամ հաւատարմութիւն ։ և մինչ ասի, 'յաւատ գործել · իմանի հաւատարմաբար · և առանց խարդախութեն գործել ։ 4 · Թագ․ 12 · 15 ։ և 22 · 7 ։ Եւ սա գիտելի է · զի ոչ բառս համբառնալ, երբեմն գրի աւ_ բառնալ · այսպէս և բառս՝ հաւատ՝ գրի երբեմն աւատ ։

Աւատամ · ացի · ատ · ալ ։ (Ներգործ․) || հաւատալ ։ Նոյէմ․ ծգ ։ և Լամբրոն ։

Աւատալիք · եաց · եօք ։ (անեզական ·) || հաւատալի իրք ։ Նոյէմ․ ծգ ։

Աւար · ի · աւ · աց · օք ։ || կողոպուտ · կամ թալան · ռամկ․ փխալ ։ 2 · Մնաց․ 14 · 13 ։ Մերթ և նշանակէ՝ կողոպտումն ։ Եզեկ․ 17 · 3 ։ և Եզեկ․ 38 · 13 ։

Աւարաբաշխ · ի · իւ · ից · իւք ։ || զաւարն բաշխող, կմ բաժանող ։ Դատ․ 5 · 30 ։

Աւարաբար · (մակբայ որակական ·) || ըստ աւարելոյ · կմ յափշտակելով ։ 1 · Մակ․ 6 · 3 ։

Աւարառու · ուի · աւ · աց · օք ։ || թալանող · կամ կողոպտող ։ Դատ․ 2 · 14 ։

Աւարեմ · եցի · եա · ել ։ (Ներգործ․) || թալանել · կմ կողոպտել ։ 2 · Մնաց․ 20 · 25 ։

Աւարհարկանեմ · հարի · հար · եր ։ (Ներգործ․) || կողոպտել · կամ առնուլ զիրան 'ի յաւարի ։ Մակ․ 3 · 27 ։

Աւարտ · ի · իւ · ից · իւք ։ || վերջ · կամ եզր · կամ վախճան ։ Եւ մերթ նշանակէ զկատարումն · կամ զբաւականն · կամ զծայրն, 'ի յոր աւարտի իրն ։

Աւարտաբանութիւն · թեան ։ || վերջաբանութիւն · կամ յետնաբանութիւն · կամ վերջին ճառ ։ Խորէն․ գ · գլ․ 1 ։

Աւարտեմ · եցի · եա · եր ։ (Ներգործ․) || եզերել · կամ կատարել · կամ վերջացուցանել ։ Եւ 'ի գիրս Խորէն․ ա · գլ․ 28 · ուր ասէ՝ աւարտեալ հասակ, իմանի կատարեալ հասակ ։

Աւարտերգ · ի · իւ · ից · իւք ։ || է բառ սա ոտնաչափական, և ասի զեռավանկեանց բառից, որոց առաջինն վանկն է սուղ և կարճ․ իսկ վերջինն՝ և միջինն երկարք · ուստի՝ ասի աւարտերգ, իբրու թէ աւարտուն եր_ կայնեղ, որպիսիք են սոքա · ա՞նշանօղ · գ՞որշակայ · ա՞նսանօղ · և այլն ։

Աւաքեմ · եցի · եա · ել ։ (Ներգործ․) || բժշկել, կամ բուժել · կամ առողջացուցանել · 4 · Թագ․ 5 · 3 ։ Մերթ և նշանակէ հաւաքել · 3 · Մակ․ 6 · 4 ։

Աւել · || ռամկ․ և առի աւլել ։ (որ հոլովի նախդրիւ ·) բայց մինչ լինի բայ, գնի՝ աւել ածեմ · ածի · ածեր · էած · ած · ը ածել ։ Ղուկ․ 15 · 8 ։

Աւելագործակ · ի · աւ · աց · օք ։ || աւելորդաբան · կամ աւելորդագործ · և կամ կրկնաբան · քթ նա, որ զմիանգամ պատմեալն · և զգրեալն միւսանգամ գրէ, կամ պատմէ ։ Խորէն․ բ · գլ․ 65 ։

Աւելադրեմ · եցի · եա · ել ։ (Ներգործ․) || յաւելուլ · կամ առաւելուլ · և կամ զաւելի ինչ 'ի վերայ դնել ։ Ոսկէ · 1 · հատ․ լէ ։

Աւելախնդիր · դրի · աւ · աց · օք ։ || զառաւելագոյն, կամ զառաւատագոյնս խնդրող ։ Մերթ և նշանակէ զնա, որ խնդրէ, կամ քննէ, և կամ տանէ զաւելորդ, և զանհրաժեշտ իրս · որպիսիք են հետաքրքիրքն ։

Աւելածու · ուի · աւ · աց · օք ։ || աւել ածօղ և մաքրող · և կամ աւլող ։

Աւելանկերութիւն · թեան ։ || շատակերութիւն · կամ բազմակերութիւն · կամ անյագ ուտել, և ըմպել ։ Ոսկէ · 1 · հատ․ իա ։

Աւելաստացու · ուի · աւ · աց ։ օք ։ || անյագ ցանկացող ստանալոյ զաւելորդ ինչս · կամ յափշտակութեամբ, և ագահութեամբ ստացող զինչս բազմաց ։

Աւելաստացութիւն · թեան ։ || անյագ ցանկութիւն և ստացումն աւելորդ ընչից · և կամ ագահութիւն ։ Ոսկէ · 1 · հատ․ իա ։

Աւելի · ւոյ · եաւ · եաց · եօք ։ || յաւելեալ · կամ աւելորդ ։ Մատթ․ 23 · 14 ։ Մերթ և է մակբայ · և նշանակէ առաւել ։

Աւելորդ · ի · աւ · աց · օք ։ || յաւելեալ · ռամկօրէն եւելցած ։ Եզեկ․ 26 · 12 ։ Մերթ և նշանակէ զանպիտանն, կմ զանօգուտն ։ Փիլ․ 2 · 15 ։

Աւելորդաբան · ի · իւ · ից · իւք ։ || զաւելորդ բանս խօսող · կամ շատախօսող ։

Աւելորդութիւն · թեան ։ || առաւելութիւն · կմ քան զպէտսն յաւելումն յիմիք գործողութե ։

Աւետաբեր · ի · իւ · ից · օք ։ || զաւետիս բերող · կամ աւետաւոր ։

Աւետագիր · գրի · աւ · աց · օք ։ || գիր աւետեաց · կմ զաւետեաց գրող ։ Նոյէմ․ ծա ։

Աւետագրեմ · եցի · եա · ել ։ (Ներգործ․) || յաւետարանն գրել, կամ աւետալի բանիւք գրել · և կամ զաւետեաց գրել ։ Նոյէմ․ 'ի Գովեստ առաքելոց ։

Աւետագրութիւն · թեան ։ || ուրախալի բանիւք գրումն · և կամ լի աւետեօք գրումն ։ Նոյէմ․ 'ի Գովեստ առաքելոց ։

Աւետալուր · լրի · իւ · ից · իւք · || այսպէս հոլովեցեալ, նշանակէ զնա, որ լուեալ է զաւետիս ։

Աւետալուր · լրոյ · ով · ոց · ովք ։ || այսպէս հոլովեցեալ, նշանակէ զլուրն աւետեաց ։

Աւետաւոր · ի · աւ · աց · օք ։ || աւետող · կամ

ուրախու_

[illegible]

Ա. Փ

[illegible]

Ափի. ափան. կամ ափին. ափք. ափք. [illegible]. ափք. || Եզր գետոյ, կամ ծովու. և այլոց [illegible]. Ծննդ. 22. 17.

Ափնիկոյ ծովուն. || Եզր ծովուն. [illegible]. [illegible] Գործ. 27. 40.

Ափշեցուցանեմ. ցուցի. ցո. եղ. (ներգործ.) || յափշտակեցուցանել. կամ հիացուցանել. կամ ՚ի զարմացմունս արկանել.

Ափշիմ. եցայ. եայ. իլ. (հոգեկանք.) || Միտք [illegible] [illegible]. կամ [illegible]. Սաղմ. 87. 16. և [illegible]. կամ [illegible]. Սաղմ. 73. 20. [illegible] կամ այն [illegible] և հիանալ [illegible]. [illegible], [illegible]. [illegible] հիացումն.

Ափշութիւն. թեան. || յիմարութիւն. կամ անմտութիւն. կամ բթամտութիւն. և կամ հիացումն.

Ափսոսանք. || տես Ափսոսութիւն.

Ափսոս. [illegible]. [illegible]. [illegible]. [illegible]. [illegible]. կամ [illegible]. [illegible]. || [illegible] կամ [illegible]. [illegible]. կամ [illegible]. և [illegible] [illegible]. [illegible] 4. 7. և 4. Թագ. 25. 15.

Ափսինթ. փսնթի. իւ. իւ. իւք. || Է բառ. [illegible] [illegible].

Ափսոս. ([illegible] [illegible].) || [illegible]. կամ [illegible].

Ափսոսեմ. ացի. ա. ալ. ([illegible].) || [illegible]. կամ [illegible] ՚ի վերայ [illegible], կամ [illegible].

Ափսոսանք. անաց. օք. ([illegible].) || ափսոսացումն. կամ [illegible]. կամ եղ[illegible]. կամ [illegible].

Ափրոդիտէ. [illegible]. || Է անուն [illegible]. որ էր [illegible]. [illegible] ՚ի [illegible]. Բ.

Ափրոդիտեանք. [illegible]. [illegible]. || [illegible] [illegible], որ էր [illegible]. [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible].

Ափրիկէ. կի. իւ. || Է անուն ՚ի չորից մասանց աշխարհի, որ է [illegible] [illegible]. և [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ՚ի [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. և ՚ի [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible].

Ափփալ. (մակբայ.) || Է բառ. [illegible], և [illegible], [illegible]. կամ [illegible]. կամ [illegible] և [illegible]. 4. Թագ. 2. 14. և 10. 9.

Ափփոփութիւն. կամ ափոփութիւն. (մակբայ.) || Է բառ [illegible], և [illegible], [illegible]. կամ [illegible]. կամ [illegible]. 4. Թագ. 15. 5. և 2. Մնաց. 26. 21.

Ա. Ք

Աք. ի. իւ. եց. իւք. || [illegible] [illegible] [illegible], մինչև ՚ի [illegible] [illegible]. ռամկ. [illegible].

Աքաղաղ. ի. ու. աց. օք. || [illegible]. կամ [illegible] հաւ. և [illegible] [illegible]. [illegible] այգն [illegible]. ռամկօրէն խօրօզ. Առակ. 30. 31.

Աքացահարեմ. եցի. եա. ել. (ներգործ.) || աքացի հարկանել. կամ ոտիւք հարկանել.

Աքացեմ. եցի. եա. ել. (ներգործ.) || ոտիւք հարկանել. և [illegible] աքացել [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] հարկանել. [illegible] կամ [illegible] աքացել [illegible] [illegible]. ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]. Գործ. 9. 5.

Աքացի. ([illegible] [illegible].) || յարի [illegible] [illegible], հարկանել. այսպէս, աքացի հարկանել. և [illegible] ոտիւք, կամ ոտիւք հարկանել. ռամկ. [illegible].

Աքեալք. [illegible]. [illegible]. ([illegible].) || [illegible] [illegible] [illegible] ՚ի [illegible] [illegible]. ռամկ. [illegible]. Առ [illegible]. 3. 12.

Աքիս. ի. ու. աց. օք. || [illegible]. որ է [illegible] [illegible]. Ղևտ. 11. 29. կամ [illegible].

Աքլոր. [illegible]. ով. ոց. ովք. || Է բայս ինչ, որ [illegible] [illegible] [illegible]. որ ունի [illegible] [illegible] շուրջ [illegible], և [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible].

Աքաշեմ. եցի. եա. ել. (Ներգործ.) || աքացել, կամ ոտիւք հարկանել. կամ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]. 1. Թագ. Գ.

Աքոր. ([illegible] հոլովի.) || [illegible] [illegible] [illegible]. ռամկ. [illegible].

Աքսորանք. նաց. օք. (անեզական.) || աքսորումն, կամ հալածումն ՚ի [illegible] [illegible] [illegible].

Աքսորեմ. եցի. եա. ել. (Ներգործ.) || արտաքսել զոք ՚ի քաղաքէ յօտար տեղի, և կամ ՚ի [illegible] տեղի [illegible] [illegible].

Աքցան. ի. ու. աց. օք. || տես Ագուցան.

Ա. Ֆ

Աֆթխման. ի. իւ. ից. իւք. || Է [illegible] [illegible], որոյ [illegible] և [illegible] է [illegible], և [illegible] ՚ի [illegible], և է [illegible] [illegible] և չոր.

Աֆրիկոյ. ի. իւ. || տես Ափրիկէ.

Բ

Բ. տառս՝ է առաջինն բաղաձայնից տառից, որք բաղադրելով ընդ ձայնաւորաց՝ տան զձայն: Բայց սա 'ի մէջ բաղաձայնից՝ կոչի և անձայն. զի բազումք 'ի նոցանէ ունին կերպիւ սկզբնաւորեն ըղձայն ինչ շրշապէս, կամ խըխապէս, և կամ այլով եղանակաւ որպիսիքեն տըքա. զ. ժ. խ. շ. և այլն. ուստի և կոչին կիսաձայնք: Բայց. բ. տառս՝ ամենևին արգելու զշունչն. և 'ի մէջ շրթանց զըսպեցեալ մնայ. որպիսիք են և տառքս այսքիկ. գ. դ. թ. կ. որք կոչին անձայնք:
Արդ՝ տառս այս՝ բ. զոր անուանեմք՝ բէն. է ըստ ոլորակին բթաձայն. զի 'ի յարտաբերելն ոչ 'ի վեր սաստի ձայնն իբր և զեղշացեալն, այլ 'ի վայր հակի և բըթի: Իսկ ըստ հագագին՝ միջակաձայն. զի ոչ է 'ի թաւացն, որք հաստաբար հնչեն. որպիսիք են տըքա. խ. թ. չ. փ. և այլն. և ոչ 'ի սոսկիցն, որք նրբաձայնք են. ո՛չ տըքա. մ. զ. ծ. պ. ս. ր. և այլն. այլ միջասահման է 'ի թաւութե, և 'ի սոսկութե. և բաբախմամբ շրթանց արտաբերի:
Դարձեալ. կոչի սա ըծակից տառ. զի ունի զծորդութի, կամ զմերձաւորութի ձայնի ը տառիցս այսոցիկ. պ. փ. և այլն: Եւ վ՟ս այսորիկ երբեմն փոխադրի ը նն. զի փոխանակ ասելոյ, ամպարիշտ. ամպարշտիլ. ամպարշտութի. և այլն, ասեն՝ ամբարիշտ. ամբարշտիլ. ամբարշտութիւն: Սոյնպէս և 'ի յայլազգական բառս դնի 'ի տեղի պէի. զի փոխանակ ասելոյ, պէեղզեպուղ. պերսապէ. պոստր. ասեմք. բէեղզեբուղ. բերսաբէ. բոստր. և այլն:
Դարձեալ. տառս այս՝ բէն. երբեմն մուծանի 'ի բառս հայկականս առ 'ի զարդ. զի փոխանակ ասելոյ, թմրիլ. թմրեցուցանել. թմրութի. արմաւ. արմաւենի. և այլն. ասեմք, թմբրիլ. թմբրեցուցանել. թմբրութի: Յուդիթ. 13. 4: 1. Մակ. 6. 8: 2. Մակ. 3. 27: Եսայ. 29. 9: ամբրաւ. ամբրաւենի, և այլն: 'Ի վարս հարց. ի՛թ:
Դարձեալ. տառս այս, բէն, է և նշան համարողական. և նշանակէ զերկուքն, ունելով զպատուանշան այսպէս. բ՟:
Դարձեալ. երբեմն տառս այս, բէն, ըստ ձեռոյն առբերի 'ի յօրինակ խոնարհութե. և այլոց նմանեաց, որք զիջումն ինչ, կամ զհակումն ինչ ցուցանէն. ո՛չ ասէ Ներսէս շնորհալին:

Բենն բանի՝ 'ի քեզ բղխէ.
զկաթն իմաստից՝ արբուցանէ.
ձեռօք իւրով վարդապետէ.
ըղխոնարհիլն որդւոյն պատմէ:

Դարձեալ. երբեմն և յարի սա միայնակ 'ի վերջս ամանց անուանց ուղղականաց՝ 'ի բէ եղերեցելոց. և առնէ զնոսա գործիական. որպիսիք են բառքս այսոքիկ. հուր. ջուր. հանուր. ընդհանուր. և այլն: քանզի փոխանակ ասելոյ, հրով. ջրով. հանրիւ. ընդհանրիւ. ասեմք, հուրբ. ջուրբ. հանուրբ. ընդհանուրբ. ըստ այնմ. 3. Մակ. 5. 23: Զփայտակերան հուրբ դատել, և զկաւճակերան ջուրբ լուծանել:

ԲԱ

Բա. (է Թարգմանչաց լեզուաւ.) || Նշանակէ. լթէ. եթէ: Մերթ և աղաղակ. Ողբ. 1. հոգ. ի՟թ. և լ՟է:

Բաբախեմ. եցայ. եա. իլ: (ձայնակր.) || բախբախիլ. այս սաստիկ բաղխիլ. կամ բաղխելով բաղխիլ. կամ առ երեսս հարկանիլ. որ մերթ լինի 'ի բնութէ. և մերթ 'ի կրից, այս 'ի բարկութէ. յերկիւղէ. և այլն: Դանի. 5. 6: Իսկ մերթ նշանակէ նաև զդողդոջալն:

Բաբախումն. խման. մամբ. մանց. մամբք: || ընդ միմեանս հարումն. կամ սաստիկ բաղխումն. կամ բաղխելով բաղխումն. որպէս հանդիպի 'ի բաղխման սրտի:

Բաբան. ի. աւ. աց. օք: || գործիք պատերազմի. որ է բարձրագոյն կազմուած ինչ շինեցեալ 'ի գերանաց. որ ունի 'ի մէջ իւր նաև զեկեղէջ գերանս: Եւ գիտելի է. զի ասացելոց գերանաց՝ ոմանք հանդէպ իրերաց վերականգնեցուցեալք են. և ոմանք 'ի ստորին. 'ի միջին. և 'ի վերին մասունս կանգնեցելոց գերանաց խոտորնակի մուծեալք երկաթեայ կապանօք. և մի երկայնագոյն գերան 'ի միջին տեղւոջ 'ի վ՟ր խոտորնակի եղելոյն կառուցեալ, կախելով զայն հաստագոյն պարանաւ 'ի խոտորնակ գերանէն՝ որ է 'ի վեր կոյս. և 'ի վ՟ր ծայրի նորին կախեցելոյ գերանին եղեալ զքարեայ մեծ գնտակս, քարշէին պարանաւ զայն գերանն բազմութիւնք զօրաց յետ կոյս՝ որքան կարելի է. և յետոյ իսկոյն մղելով թողուին զնա. և արդ 'ի ծայրն նորա եղեալ քարեայ գնտակն 'ի վեր ընդոստնու, և գնացեալ հարկանէ զպարիսպ քաղաքին. և կամ անկանի 'ի մէջ դղեկին, և վնասէ բնակչացն: Մերթ և այսու բաբանաւ հարկանէին զպարիսպ քաղաքին՝ մինչ էին մերձ պարսպին. քանզի զծայրն հարկանող, և շարժական գերանին՝ առնէին երկաթապատ. և յետս քարշէին զայն, և ապա թող տուեալ՝ բաղխէին այնու զպարիսպն, և փլուզանէին: Մերթ և զյետին ծայրն

հարկանօղ՝ և շարժական գերանին 'ի վերայ ձիւնցեալ՝ գնէին 'ի նմա զքարինս մեծա-մեծս. և զառաջին ծայրն պարանաւ քարշէին յուժգին և յանկարծակի 'ի վերայ կոյս, և այնու յետին ծայրն հանդերձ քարամբքն, որք 'ի նմին եդեալ՝ բարձրանայր, և 'ի նմին եղեալ քարինքն անկանէին 'ի մէջ քաղաքին: Եւ 'ի յածականի մերում 1. Մակ. 6. 51. ուր յիշեցեալ լինի ... և քարընկէց, իմանին այսոքիկ ասացեալքս: Մերթ եւ բառն բաբան՝ իմացեալ լինի կազմածն այն, զոր ընդ մանկունք. որք զձող ինչ, կամ ըղ գերանիկ 'ի մէջ մասանէն գնեն 'ի վերայ բարձր քարի միոյ, կամ թմբի. և 'ի վ̃ր եր կուց ծայրիցն հեծեալ՝ ելևէջս առնեն, և խաղան:

Բաբելացի. ցւոյ. ւով. ոց. ովք: || բնակիչ բաբելոնի: Իսկ մինչ ասի՝ յուսպ բաբելացի, նշանակի ցո պ կազմեալ ը̃ ստվարութե բնակչաց բաբելոնի: Եւ կամ առասպ ինչ ցպոյ. զոր կազմեալ 'ի հաստատոյն և 'ի կարծր եղեգանէ 'ի գործածէին: 'ի վերոյ հարց. ժէ:

Բաբէ. || (մէջարկութե.) մերթ է զարմացական. զի ընդ զարմանալն 'ի վ̃ր երկք՝ ասացեալ լինի. և նշանակէ. ո՜. ով. վա՜հ: Մ̃ակ. 2. հար. ժա: Մերթ եւ է եղկական, և ցաւակցական. զի մինչ ցաւի ոք 'ի վ̃ր ուրուք եղկելով ասէ, բաբէ. ...

ասացօղ. կամ եղուկ:

Բաբ. ի. իւ. իւ. իւք: || կապ բերանոյ. կամ լակեցուցանող, և պղպջերից խօսելոյ:

Բաբարան. ի. աւ. աց. օք: || քթպղպջ, կամ անցք՝ ուր գան բաղմութիւնք բաղանեաց: Խոբէ. բ̃. պր. 37:

Բաղէն. գնոյ. եաւ. լինք. եաց. եօք: || սեղան կանգնեալ, որ շինիւր 'ի հնումն վ̃ր զոհից կռոց: Թուոց. 23. 1: 2. Օրէն. 7. 5: և 1. Մակ. 1. 62: Մերթ եւ նշանակէ արձանն կռոց: Իսկ մերթ նշանակէ զատուծոյն կռոց, որ է մեհեան: Ովսէ. 1. հար. լա:

Բաղձանք. ի. իւ. իւ. իւք: || է սրտմտալ փափաքմամբ բայցեն: Այլ մերթ նշանակէ ըղ բաղձանալն. զի զծարաւելն և զփափաքելն: Իսկ մերթ նշանակէ զբաղձանումն, զի զհեշտութիւն. կմ զցանկութիւն:

Բաղձամարար. (մակբայ ժողովական.) || հաւաքաբար. կամ ժողովաբար. կամ համանգամայն. կամ առհասարակ. և կամ հասարակաբար:

Բաղձանական. ի. աւ. աց. օք: || հաւաքական. կամ ժողովական: Ուստի և անուանն որ եղական ձայնիւ զբաղմութիւն հաւաքական նշանակէ՝ ասի բաղձանական. որպէս են բանակ. այսոքիկ. հօտ. ժողովուրդ. և այլն: Իսկ մերթ նշանակէ, հասարակական. կամ ընդհանրական: Լամբրօն:

Բաղձանեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ժողովել. կամ հաւաքել. և կամ 'ի մի գումարել:

Բաղձանումն. ձման. մանց. մամբ. մամբք: || հաւաքումն. կամ ժողովումն. կամ գումարումն: Լամբրօն:

Բաղնատէր. տեառն. առ. աց. աք: || տէրօղ բաղնեաց, կամ կառց, և կամ կառանաց:

Բաղարդ. ի. աւ. աց. օք: || հաւարդ. կամ խառն. կամ բաժանորդ. կամ մասնակից: Կիւրղի եղէճի. գ̃:

Բաղանիք. ի. աւ: || բաղանեաց վանքս. կամ գեղ բնակարան: Եւ է անուն գիւղաքաղաքի միոյ. որ և կոչի գեղ ասուն:

Բաղ. բաղու. ու. ուց. ուք: || է թռչուն կենդանի մի, լայնակտուց, յամբրաշարժ, և կարճոտն, և յոյժ սիրող ջրոյ: և տեսակն երկու են. մին վայրենի, որ կարէ թռչել. իսկ միւսն ընտանի, որ ոչ կարէ թռչել. և սազս ռամկօրէն եւ կոչեն զսա:

Բաղեան. (նախդրիւ հոլովի.) || ...ական շարժիւն բանհեղեայ. որ և ասի աղձղնաւոր: Դան. 12. 6:

Բաղէ. կամ բազայ. դէի. իւ. իւ. իւք: || թռչուն մեծ և ձիրանաւոր՝ սնող զփետուրս խայտախարխս. և է որսորդ, և յափշտակող: ռամկօրէն կոչի փօղան. կամ շահին: Ղևտ. 11. 17: և Յոբ. 39. 26:

Բաղէապան. ի. աւ. աց. օք: || կալնող զբազէ 'ի ձեռս իւր: Իսկ մերթ նշանակէ զըմբռնողն և զորսացօղն բաղէից: և ը̃ այսմ է. Խօրէն. բ̃. պր. 7:

Բաղէկիր. կրի. աւ. աց. օք: || կրօղ և բարձօղ զբազէ 'ի ձեռս իւր:

Բաղէպան. ի. աւ. աց. օք: || պահապան բաղէի. յի պարապաւոր՝ որ զբազէ ան իւրոյ պահպանէ:

Բաղկակից. կցի. աւ. աց. օք: || ընկերակից. կամ օգնօղ, և կամ նպաստաւոր լինէր: Իսկ երբեմն երկու մերձաւոր բարեկամք՝ որք միջի երկերաց ձեռնտու լինին, կամ զձեռս միմեանց կալնելով շրջին, կոչին բաղկակիցք:

Բաղկաձիգ. ձգի. աւ. աց. օք: || զբաղուկս իւր ձգօղ և տարածօղ առ 'ի ընդունելն զինչ, և կամ առ այլ գործ ինչ. և կամ բաղկօքն քարշեցեալ և ձգեցեալ: Նարէկ. զ̃:

Բաղկատարածութիւն. ծութե. աւ. աց. օք: || Է լանէ առ 'ի խաղալ բանիս, որ է ձիգ. և 'ի տարածել բայիս, որ է անուցանել, կամ առձել, կամ բածանել. և կամ դարձանել. և այլն: Ուստի բաղկատարածութիւն նշանակէ զձիգումն, կամ զձիգութիւն, և կամ զձիգողս տածօղն: Նարէկ. զ̃:

Բաղկատարած. ի. իւ. իւ. իւք: || զբաղուկս տարածօղ. կմ տարածեալ բաղկաւ:

Բաղկարձակ. ի. աւ. աց. օք: || զբաղուկս իւր արձակող. զի տարածօղ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ զձեռս արձակօղ. կամ ձեռնտարած:

Բաղկացի: (մակբայ որակական.) || բաղկօք, կամ ձեռօք: և ըստ այսմ մինչ ասի՝ բաղկացի հարկանել. իմանի՝ բաղկօք. կմ ձեռօք հարկանել:

Բաղկեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || պատմել միլիոնմիջէ. կամ ձիւղձիւղ առ-

ւնել զբանն․ կամ անսասանել ։ 2․ Մակ․ 2․ 29 ։
ԵՒ մերթ նշանակէ ջարդել․ կամ կոտոր_
ել․ կամ յօշոտել զմարմին ինչ ։
ազմայաղթող․ ի․ ին․ ից․ իւք ։ || Յաղթող_
բազուկ․ կամ քաջբազուկ ․ և կամ որոյ
բազուկքն, և ձեռքն յաղթող են ՚ի գործել ։
ազմաբարբառ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || Բազդամն և_
լեզուեան, որ է երբեւ զմտաբերել ուսցեր․
որով ասացուածի բարբառն պատմաբանող
քաղցրաբանութեամբ ։
ազմաբազում ․ (Նախդրիւ Հոլովի․) || Բազ_
մատեսակ․ կամ բազում երանց բազմերանգ ․
կամ ասաստիկ բազմաձայնօղ ։
ազմաբազմերկ․ (Նախդրիւ Հոլովի․) || Աւ_
ուելով բազմաձայնօղ․ կամ յոյժ վայելչագոյն․
կամ բազում երանց բազմաձայնօղ ։ Իսկ մերթ
նշանակէ զյոյժ անընչայքն, և բազմադայքն ։
ազմաբանութիւն․ Թեան ։ || Բազմախօսու_
թիւն․ կամ բազում բանից յաճախ ըերբութիւն․
կամ յաճախաբանութիւն ։ Լամբրոն ։
ազմաբարձր․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || Զբազմանգամն
երս, կամ արարքես բարձրօղ ։ Մերթ և նը_
շանակէ՝ բազմիցս բարձրօղ զբարձրա ասա_
ասացեալ ։ Մերթ և նշանակէ զայն, որ
՚ի բազում բարձունս, և ոչ միայն ։ Իմաստ․ 7․ 22 ։
ազմաբարբառութիւն․ Թեան ։ || յաճախ բեր_
բումն բազմութիւն բանից ․ կամ յաճախ_
խօսութիւն բանից ։ Լամբրոն ։
ազմաբեր․ (Մաքրից տրամիկական ․) || յա_
ճախաբեր․ կամ բազմաբերեկեալ ։
ազմաբերութիւն․ ի․ ին․ ից․ իւք ։ || Բազմա_
բերումն ․ և կամ զբազմազանն ծնունդս ․ և զբազ_
մաս լերկունց ունօղ ։ Խորէն․ Ա․ գլ․ 5 ։
ազմաբեղ․ ի․ ին․ ից․ իւք ։ || յոյժ բեղ_
մնաւոր ․ կամ յոյժ ծննդական ․ ՚ի Հաւս
հարց․ Ի ։
ազմաբեղմնաւոր․ (Նախդրիւ Հոլովի․) || Աւ_
ուելով բեղմնաւոր ․ կամ զբազում պտուղս,
և արդիւնս տուող․ կամ յոյժ արդիւնա_
ւոր ․ և կամ բազմածնին ։ Նարեկ․ ԻԵ ։
ազմաբեր․ ի․ ին․ ից․ իւք ։ || Առատաբեր ․
կամ յոյժ բեղմնաւոր ․ կամ բազմածին ․
կամ զբազում պտուղս և զարդիւնս բե_
րօղ․ Խորէն․ Ա․ գլ․ 15 ։ Իսկ ՚ի Նարեկ․ ՚ի Գո_
վեստ առաքելոց․ ասէ սա՝ պատմիչք բազ_
մաբերք բարեաց ․ նմանի՝ յարգաւոր, կամ
բազմապատիկ բարեաց ։
ազմաբերաբանեան ․ (Նախդրիւ Հոլովի․)
|| զբազում բերանս ունօղ ։ Իսկ մինչ ասէ՝
Քրիստ բազմաբերաբանեան, նշանակէ՝ բազ_
մաձայնեան ․ կամ բազմալեզուեան․ որպէս
թէ են բազմաձայնեան լսողացն, որք ՚ի
բազում ազգաց երկիր ՚ի բերանս բա_
ժանեալ ։ Նարեկ․ ԽԷ ։
ազմաբերձ․ ի․ ին․ ից․ իւք ․ || յոյժ բարձր․
կամ վեհանական ․ կամ շատաբարձր ։
ազմաբիծ․ բծի․ ին․ ից․ իւք ։ || Բազմա_
բիծ․ Որ զբազում բիծս, և արատս ու_
նօղ․ կամ աղտեղի բծաւոր ․ կամ յոյժ
ախտաւոր ։ Նարեկ․ Է ։
ազմաբիւր․ ի․ ին․ ից․ իւք ։ կամ ու_
ուց․ ուք ։ || զբազում բիւրս պարունա_

կօղ․ որպէս են բազմութիւնք․ կամ թա_
գաւորութիւնք ․ կամ հզօրութիւնք ,
որք ունին ընդ իշխանութեամբ իւրեանց ըզ
բազում բիւրաւոր ստորադրելոցն ։ Խո_
րէն․ Ը․ գլ․ 7 ։
Բազմաբիւրաւոր ․ (Նախդրիւ Հոլովի․) ||
զբազում բիւրաւոր զօրս , կամ զանձինս
ունօղ ։ Խորէն․ Ա․ գլ․ 24 ։
Բազմաբնակ ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || Քաղաք ,
կամ տեղի , յորում մեծ բազմութիւն մարդ_
կանց բնակին․ կամ յորում են մեծ բազ_
մութիւնք բնակչաց, որպիսի է կոս_
տանդնուպօլիս ։ Խորէն․ Ը․ գլ․ 7 ։ և Նա_
րեկ․ ԿԶ ։
Բազմաբուսիկ․ բուսի․ ին․ ից․ իւք ։ || այն,
որ յինքեան զբազում երս յառաջածէ, և
բուսէ, ասէ՝ զբազմաբուսիկս․ կամ առատա_
բուսիկս․ և կամ բազմածին ։
Բազմաբովանդակ ․ (Նախդրիւ Հոլովի․) ||
զբազմազան հրաշալի ձայնութիւն բուրօղ․ կմ
զբազմազան բուրումն անուշահոտութիւն
ունօղ․ և կամ յոյժ անուշահոտ ։ Նա_
րեկ․ ԼԳ ։
Բազմագանձ ։ (Նախդրիւ Հոլովի․) || զբա_
զում գանձս ունելոյ, և արծաթոյ ու_
նօղ․ ուստի ասի, բազմագանձ մարդ․ կմ
քաղաք ։ Մծբն․ ԺԹ ։ ԵՒ մինչ ասի՝ բազ_
մագանձ տեղւոյ, նշանակէ զբազում գանձս
արժօղ․ կամ բազում գանձիւք գնելի․ և
կամ յոյժ մեծագին ։ Նարեկ․ ԳԶ ։
Բազմագին․ գնի․ ին․ ից․ իւք ։ || Մեծա_
գին․ կամ ծանրագին․ կամ զբազում
գինս, և արժողութիւնս ունօղ ։ Յոհ․ Ո_
սկ․ ԺԶ ։
Բազմագիր․ (Նախդրիւ Հոլովի․) || զբազ_
մաց երաց գրօղ․ կամ զբազում գիրս , և
զգրուածս ունօղ ։
Բազմագլխեան․ (Նախդրիւ Հոլովի․) || Բազ_
մագլխանի․ Որ ունօղ զբազում գլուխս․ որ
պիսի է վիշապն , որ գրի ՚ի տեսլեան յօ_
հաննու․ և այլք նման ։ Նարեկ․ ՀԱ ։
Բազմագլուխ․ (Նախդրիւ Հոլովի․) || Նոյն
է ընդ վերնոյն ։
Բազմագովել․ (Նախդրիւ Հոլովի․) || Բա_
զում կերպիւ գովելի․ կամ բազմապատիկ
գովելով․ կամ զբազում գովութիւն ու_
նօղ․ կամ զբազումս գովօղ․ և կամ բազ_
միցս գովօղ զոք ։
Բազմագովեստ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || Բազմա_
պատիկ գովելի․ կամ զբազում գովեստս
ունօղ․ կամ անհնարագովելի ։ Նարեկ․ ՚ի Գո_
վեստ խաչին ։
Բազմագութ․ գթոյ․ ով․ ից․ ովք ։ || Բա_
զում ողորմ․ Որ ունօղ զբազում և զա_
ռատ գթութիւն , և զողորմութիւն ։
Յոհ․ 5․ 11 ։
Բազմագումար․ ի․ ին․ ից․ իւք ։ || Բազմա_
ժողով․ կամ բազմախմբումբ ։ Նարեկ․ ՚ի Գո_
վեստ առաքելոց ։
Բազմագունակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || Բազմա_
կերպ․ կամ բազմատեսակ․ կամ բազմագոյ_
նի․ կամ բազմագոյն ։

Բազմագունեայ ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ գունագոյն ․ կմ զբազում տեսակս գունոյ ունօղ ․ կմ բազմագունանի ։

Բազմագունի ․ նւոյ ․ եաւ ․ եայ ․ եօք ․ ‖ ունօղ զբազում գոյնս , կմ խայտ ։ Իսկ երբեմն նշանակէ , բազմազան ․ կամ բազմապիսի ․ կամ բազմակերպ ։ Նարեկ ․ ձէ ։

Բազմագունի ակն ․ ական ․ ականք ․ անց ․ անբք ։ ‖ է քար ինչ գեղապաճեն և թափանցիկ իբրև ղապակի ․ իսկ գունով ամենափայլ նման փայլուն պղնձոյ ։ սա է յառաջագոյն խիժ ինչ թանձր՝ ծորեալ 'ի ծառոյ ․ կամ բղխեալ ձիւթանման 'ի ծերպից խժաւոր վիմաց ծովեզերաց ․ կամ 'ի գետնափոր գոգոց աւազաց ծովու ․ որ 'ի ցրտութենէ օդայնոյ , և ծովայնոյ առ սակաւ սակաւ սառուցեալ քարանայ ․ ուր և ակն կոչի ։ Եւ յայսմ նշանակ՝ երևին բազում անգամ 'ի քարս յայս աղցի աղցի չիւղք ․ և մրջիւնք , և մժղուկք ․ և նմանիք սոցա ․ Վոզի է ծորեւ նիւ գարիւ և գարեւ , կուռէին 'ի նա իբրև յառաջ մածուցիկ ․ և 'ի սառնուլն մընան 'ի նմա անդերծանելի ։ Արդ՝ կոչի յաւ սա ակն , ըստ որում է քար գոհարանման ․ իսկ բազմագունի , ըստ որում ընդ օծանելոյն աղցու թանձով ինչ՝ շատաշեանս արձակեալ փոփոխի 'ի բազմազան երանգս գունոց ։ Զայս ակն կոչեմք և սաթ ․ ոմ լատինք՝ սուքչինում ․ խալդեացիք՝ ամպառ ․ և տաճիկք՝ քէհրիպար ։ Եզեկ ․ 1 ․ 4 ․ և 27 ։ և 8 ․ 2 ։ յորս յոյնք դնեն էլէքթրոն ․ որ համանգամայն նշանակէ զարոյր , և զխառնուած ինչ յազգէ հրահալելեաց , որոյ չորս մասն է ոսկի ․ և հինգերորդն արծաթ ․ վն որոյ ոմանք սաեն զբազմագունի ակն նշանակել և զոսկի ։

Բազմագարմանի ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ բազմախնամ ․ կմ զբազում գարմանս առնօղ այլում ․ և կամ զբազում գարմանս և զբազում խնամս յայլմէ ընդունօղ ․ Մերթ և ս զբազումս գարմանօղ ։

Բազմադէմ ․ դիմի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ բազմակերպ ․ կմ բազմազան ․ կմ բազմապիսի ․ և կմ բազմապատիկ ։ 2 ․ Կորնթ ․ 1 ․ 11 ։ Եւ մերթ առի զբանէ , որ ունի զդէմս պէսպէս իմացուածս ։

Բազմադիմակ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ Նոյն է ընդ վերնոյն ։ Նարեկ ․ ղգ ։

Բազմադիմի ։ (Նախդրիւ) ‖ տես զԲազմադէմ ։ Նարեկ ․ գ ։ Խորէնա ․ բ ․ գլ ․ 57 ։

Բազմադրօշմ ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ բազմագոյնեալ ․ կմ յոյժ գունաւորեալ ։ Նար ․ ղգ ։

Բազմակերպեան ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ բազմագունեան ․ կմ բազմադիմի ․ կմ բազմակերպ ։

Բազմազան ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ բազմակերպ ․ կմ բազմապիսի ․ կմ պէսպէս ։ զի մասնիկս զան , ունի զզօրութիւն մասնկանս , ինչպ ․ ըստ որում մինչ ասեմք , այլազան , խառնի այլակերպ ։ Խորէն ․ բ ․ գլ ․ 85 ։

Բազմազանութիւն ․ թեան ։ ‖ պէսպէսութիւն ․ կամ բազմակերպութիւն ։ Լամբր ․ ։

Բազմազարդ ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ բազում կերպիւ զարդարեալ ․ կմ զանազան գունով յօրինեալ ․ կամ զբազմազան զարդս ունօղ ․ կմ բազմապաճոյճ ։ Յհ ոսկ ։

Բազմազաւակ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ բազմածնունդ ․ կմ բազմորդի ․ կմ ունօղ բազում զաւակաց ։ Նարեկ ․ 'ի ներբողն եկեղեցւոյ ։

Բազմազգեան ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ բազմացեղեան ․ կմ այն՝ որ առ բազում ազգս պատկանի ։ Իսկ մերթ նշանակէ զբազմապիսին ․ կմ զբազմակերպն ։

Բազմազգի ․ ւոյ ․ եաւ ․ եաց ․ եօք ։ ‖ տես 'ի վեր ։

Բազմազեղ ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ բազմառատ ․ կմ յորդառատ ․ կմ որ զբազում բարիս զեղու՝ և տայ ․ Նարեկ ․ հգ ․

Բազմազեղուն ։ (Նախդրիւ ․) ‖ յորդառատ ․ կմ բազմառատ ։

Բազմազօր ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ կարօղ առ բազում իրս ․ կամ բազմաց իրաց զօրօղ ․ կմ քաջահզօր ։

Բազմաթիւ ․ թուի ․ իւ ․ ից ․ օք ։ ‖ զբազում թիւս ունօղ ․ կմ որ է բազում թուով ․ Նարեկ ․ ղզ ․

Բազմաթիւր ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ խեղաթիւր ․ կմ առաւել թիւրեալ ․ կմ որ զբազում թիւր խորհուրդս նիւթէ կմ հնարէ 'ի միտ ․ որպիսիք են կեղծաւոր , և նենգաւոր մարդիկ ։

Բազմաժամանակեայ ․ կէի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ երկայնակեաց ․ կմ ընդ երկար ժամանակ ապրօղ ․ կմ բազմամեայ ․ կմ հինաւուրց ․ կմ երկարաժամանակեայ ։ Իմաս ․ 2 ․ 10 ։ և 4 ․ 8 ։

Բազմաժամանակեան ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ Նոյն է ընդ վերնոյն ։

Բազմաժողով ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ տեղին , կմ քաղաքն այն՝ յորում լինին բազում ժողովուրդք , ասի բազմաժողով ․ և կմ լի ժողովրդովք ։ Ողբ ․ 1 ․ 1 ։ Իսկ մերթ նշանակէ զբազում , կմ զմեծ ժողովն , կմ ըզբազումս 'ի միասին ժողովեցեալ ։ Մծբն ․ գ ։

Բազմախաչ ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ ունօղ զբազում խաչս ․ կմ այն , յորոյ վն նկարեալ կան բազում ձևք խաչի ․ որպիսիք են ոմանք յեկեղեցական զգեստուց ։ Լամբր ։

Բազմախաչեան ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ Նոյն է ընդ վերնոյն ։

Բազմախառն ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ բազմազան կերպիւ , կմ բազում իրօք խառնեցեալ ․ կմ բազմապիսի ․ կմ բազմակերպ ։

Բազմախարդախ ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ զբազումս խարդախօղ , և խաբօղ ․ կմ ըզբազում նենգութիւնս , և զխաբէութիւնս ունօղ ։

Բազմախիտ ․ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ բազմահոծ ․ թ յոյժ յաճախ ․ կմ յոյժ բազում ․ կմ յոյժ առատ և լի ․ կմ յոյժ խիտ ։

Բազմախնդիր ․ դրի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ այսպէս հոլովեցեալ՝ նշանակէ զանձն , որ խնդրէ ըզբազումս ․ կմ խնդիր առնէ զբազմաց իրաց ։

Բազմախնդիր ․ դրոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ ‖ այսպէս հոլովեցեալ՝ նշանակէ զբանս՝ զորոց լինին բազում խնդիրք , կմ հակաճառութիւնք ։

Բազմախնամ ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ մերթ նշա

նակէ զաւանօղն զբազում խնամս 'ի վ՛ն այլոյ: Եւ մերթ զնա՝ որ բազմօք եղանակօք խնամեցեալ է յայլմէ:

Բազմախաղխող. ի. աւ. աց. օք: կմ՛ եց. իւք: || զբազում խաղխաղօղ, կմ՛ սաղմոսանօղ: Խորէն. գ. պր. 28:

Բազմախայտ. խաղի. իւ. եց. իւք: || սաստիկ խաղօղ. կմ՛ յոյժ արշօղ. կմ՛ կարի հետապնդօղ: Լամբրօն: Եւ մերթ նշանակէ զբազմաց երագ խաղօղն, կմ՛ արշօղն:

Բազմախորտիկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զբազում խորտիկս. կմ՛ այն, յորում կան բազմազան խորտիկք. որպիսի են մեծամեծս սեղանք. Ոսկէ. 1. հատ. խա:

Բազմախումբ. խմբի. իւ. եց. իւք. || տեղի, կմ՛ քաղաք. կմ՛ ժողով, ուր խմբեցեալ գտանին բազում մարդիկ:

Բազմախուռն: (Նախդրիւ հոլովի.) || բազմախումբ, կմ՛ բազմահոծ, կմ՛ բազմախռումբ. կմ՛ բազմաժողով. Եւ կմ՛ յոյժ խռնեալ և խտացեալ:

Բազմախօս. ի. իւ. եց. իւք: || շատախօս, կմ՛ յաճախախօս, կմ՛ վայրաբանօղ:

Բազմածախ. ի. իւ. եց. իւք: || մեծածախ, կմ՛ բազում ծախիւք եղեալ, կամ առացեալ: Նարէկ. ղէ:

Բազմածաղիկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || զբազում ծաղկունս ունօղ, կմ՛ բազում և պէս պէս ծաղկօք յօրինեցեալ. որպիսիք են պսակք բոլորեալք 'ի ծաղկանց:

Բազմածին. ծնի. իւ. եց. օք: || ծնօղ բազմաց որդւոց. կմ՛ բազմածնունդ. 1. Թագ. 2. 5: և Սաղմ. 143. 13: Իսկ մերթ առնի զանեղւոյ, կամ զերկրէ. և նշանակէ զբազմաբերն, կմ՛ զբազմաբոյսն: Նարէկ. ղէ:

Բազմածնունդ: (Նախդրիւ հոլովի.) || բազմածին, թէ զբազում որդիս ծնանօղ. կմ՛ յաճախածին: Իմաստ. 4. 3:

Բազմածուփ: (Նախդրիւ հոլովի.) || բազմալրդով. կմ՛ բազմայոյզ. կմ՛ բազմախռով. կմ՛ բազմաշփոթ: Նարէկ. Ե:

Բազմակ. ի. աւ. աց. օք: || Ճրագարան. թէ բոլորակ շինուածն այն, որ դնի 'ի վերայ բուն ստեղան աշտանակին, 'ի վերայ որոյ յենու անմիջապէս մոմն: Եւ ասացաւ բազմակ. զի մոմն 'ի վ՛ն նորին բազմի: 1. Մնաց. 28. 15:

Բազմակալ. ի. աւ. աց. օք: || մկրատ ճրագի, որ է գործիք ինչ ճրագարանաց, որ զյաւելուածս ճրագին կտրելով առնու, և կալնու 'ի մէջ իւր, և շիջուցանէ: Եւ կոչեցաւ բազմակալ. զի զբազմացեալ, և զայրեցեալ պատրոյգ ճրագին կալնու, և շիջուցանէ. և կամ զի 'ի ճրագարանս բազմի և կայ: Ելից. 25. 38: և 2. Մնաց. 4. 21: Եւ սոյնս՝ Ելից. 37. 23: և Թուոց. 4. 9: կոչի ունելիք:

Բազմակակալ. ի. աւ. աց. օք: || նշանակէ զանօթն զայն՝ յորում կտրեցեալ քիթք ճրագաց դնին: Թուոց. 4. 9: Եւ այս անօթ Ելից. 25. 38. կոչի նեցուկ: և 37. 23. կոչի յարդարիչ: Եւ յայսմանէ երևի, թէ քիթառիքն ճրագի՝ ունէր զերկուս անուանս, թէ բազմակալ. և ունելիք: Իսկ անօթն 'ի յոր դնէին կտրեցեալ քիթն ճրագի՝ ունէր զերկուս անուանս. թէ բազմակակալ. յարդարիչ. և նեցուկ: Բայց 3. Թագ. 7. 49. բառս բազմակակալ, դնի փոխանակ շուշանազարդ կազմուածոյ՝ յորոյ վ՛ն ճրագունք դնին:

Բազմակամ. ի. աւ. աց. օք: || նա՝ որ կամի զբազում ինչս. կմ՛ ունօղ զբազում կամս ներհակեալս, որ լինի 'ի կամիլն զբազումս՝ որք 'ի միասին լինիլ ոչ կարեն: Մերթ ևս առնի զկնոջէ, որ կամի լինիլ Է բազմաց: Եւ ըստ այսմ է. Սիրաք. 9. 3:

Բազմականք. ի. աւ. աց. օք: || մերթ նշանակէ զհրաւիրեցեալսն, կմ՛ բազմեալսն 'ի հարսանիս, կամ 'ի կոչունս, և կմ՛ 'ի տեսարանս: Եւ առնի բազմականք, ըստ որում բազմին պատուով 'ի յուտել, կմ՛ 'ի խրախճանալ, և կմ՛ առ 'ի տեսանել զհանդէս ինչ: 3. Թագ. 1. 41: և 3. Մակ. 5. 22: Մատթ. 22. 10: և Ղուկ. 14. 15: Ըստ այսմ և Մատթ. 26. 7. ուր ասի. Թափեաց 'ի գլուխ նր՛ 'ի բազմականին, իմանի ասել. Թափեաց զիւղն 'ի վ՛ն գլխոյն քն՛ի 'ի մէջ բազմեցելոցն: Բայց 3. Մակ. 6. 22. ուր ասի. բազմականս բազմականս բաշխեալ. իմանի, երախանս երախանս, թէ խումբս խումբս: Իսկ երբեմն նշանակէ զբազմականն. կամ զբազմոցն. և ըստ այսմ է իմանի. Յուդիթ. 12. 15. ուր ասի. Եարկ նմա բազմական զակամբն մուշկեայ. իբր թէ ասէ. սփռեաց և եդ նմա բազմական, կմ՛ նստարան՝ զակամբն մուշկեղէն. Ըստ այսմ բազմական կոչի երբեմն աթոռն, կամ գահն. կմ՛ սեղանակն, կամ անկողինն. և այլք նմանք, յորս լինի բազմիլ: Նարէկ. ղա. ղէ. և ղէ: Դիտել՝ բառս այս ըստ որում եղանէ յանուանէս՝ Բազմամ. նշանակէ՝ զբազմաւորականն. կմ՛ զյոգնականն. թէ զայն՝ որ բազմաց պատկանի:

Բազմականատաւ. տուի. աւ. աց. օք: || պատրաստօղ, և տուօղ զտեղի, կամ զաթոռ հրաւիրեցելոցն 'ի սեղան խրախճանի, կմ՛ հարսանեաց:

Բազմակատար. ի. իւ. եց. իւք: || յոյժ կատարեալ: Եւ մինչ ասի զսեղանոյ, նշանակի բազմախորտիկն, և ամ՛ բարեօք լին: Ոսկէ. 1. հատ. խզ:

Բազմակերպ. ի. իւ. եց. իւք: || բազմազան. կամ բազմապիսի. կամ բազմօրինակ. և կամ բազմապատիկ: Ոսկէ. 1. հատ. կբ:

Բազմակին. կնոջ. կանամբ. անց. ամբք: || այր՝ որ ունի զբազում կանայս 'ի միասին. և կմ՛ որ զառաջինն կինն թողեալ առնու զայլ կին, մինչ կենդանի է առաջինն:

Բազմակոխ. ի. իւ. եց. իւք: || բազմիցս կոխեցեալ. կմ՛ 'ի բազմաց կոխոտեալ: Իսկ մերթ նշանակէ զբազումս կոխօղ. կամ զյոգունս կոխան առնօղ:

Բազմակոհակ. ի. աւ. աց. օք: || այն, որ

ունի

[illegible]

զմենչէ։ Եզեկ. 17. 7։

Բազմամանուած. (Նախդրիւ հոլովի.) || բազմապատիկ. և կամ բազմապան կեր_պիւ շրջապերեցեալ, և յօրինեցեալ. և կամ բազմապախիկ։

Բազմամասն. (Նախդրիւ հոլովի։) || մերթ նշանակէ զբազմամասնեայն. իսկ երբեմն նշանակէ զբազմապատիկն, կամ զբազ_մազանն։

Բազմամասնեայ. նէի. իւ. եց. իւք։ || որ ինչ, կամ բան, որ ունի զբազում մա_սունս. իսկ մերթ նշանակէ զբազմապա_տիկն. կամ զբազմադիմին. և կամ զբազ_մազանն։ Նարեկ. խէ. և ծէ։

Բազմամասնեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) զեր ինչ 'ի բազում մասունս անջատել. կամ մասնատել. և կամ 'ի բազումս հա_տուածել։

Բազմամարդ. ի. աւ. աց. օք։ || քաղաքն այն, կամ տեղին, յորում գոն յոյժ բա_զում մարդիկ, սակս բազմամարդ. որպիսիք են մեծամեծ մայրաքաղաքք։

Բազմամարդութիւն. թեան։ || յաճախութիւն մարդկան. կամ յաճախումն բազմութեան մարդկան։ Խորէն. ա. գլ. 8։

Բազմամբար. ի. իւ. աց. օք։ || զբազում համբարս բարեաց ունող. կամ բազում մթերիւք ընչից ճոխացեալ։

Բազմամբոխ. ի. իւ. եց. իւք։ || բազմամբո_խով. այս տեղի. կամ քաղաք, ուր գոն մարդիկ բազումք։ Եւ մերթ նշանակէ զամբոխն, և զժողովն բազմաց մարդկանց։ Յոբ. 39. 7։

Բազմամեայ. եի. իւ. եց. իւք։ || զբազում ամս ունող. կամ 'ի բազում ամս ապրող, և անօղ։ Իմաստ. 4. 16։ կամ բազմաժամա_նակեայ. և կամ երկարատև։

Բազմամեան. (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի բազում ամս անօղ. կամ երկարատև։ Իսկ մինչ ասի՝ բազմամեան գինի. նշանակէ՝ 'ի բազում ամաց հետէ շինեցեալ. կամ հինաւուրց։ Մծբն. ժթ։

Բազմամեղ. ի. իւ. եց. իւք։ || ունող զբա_զում մեղս. կամ բազում կերպիւ մեղան_չող. և կամ յոյժ մեղաւոր։

Բազմամետաքս. ի. իւ. եց. իւք։ || տեղի, կամ քաղաք, յորում արտադրի և լինի յա_ճախութիւն մետաքսից, որ է ապրշումն։ Խորէն. բ. գլ. 78։

Բազմամեքենայ. ի. իւ. եց. իւք։ || բազմա_հնար 'ի չարիս. և կամ որ զբազում խորա_մանկութիւս մեքենայէ, այս հնարէ. որպի_սի է սատանայ։ Լամբրոն։

Բազմամուր. (Նախդրիւ հոլովի.) || բազ_մատիղմ. և կամ յոյժ աղտոտ. և կամ սաստիկ ցեխոտ։ Եւ սա բաղադրի 'ի նոյն բառէս. որ է մուր։

Բազմայածեան. (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի բազում տեղիս յածեալ. այս տարածեալ, կամ թափառականն շրջեցուցեալ. որպի_սիք են լեզուք ցոփաբանից. զորս յան_դիմանէ մեծն այր և հանդիսի։ Նարեկ. կ։

Իսկ մերթ նշանակէ զայն, ընդ որ բա_զումք յածին. այս տարածեալ շրջին. և կամ ածեալ լինին, և գնան. որպիսի է հասարակական ճանապարհն. մանաւ։ Նա_րեկ. հզ։

Բազմայանց. ի. իւ. եց. իւք. || բազմայան_ցանք. այս զբազում յանցանս ունող. և կամ բազմամեղ։ Լամբրոն, 'ի Ներբողեան։

Բազմայոլով. ի. իւ. եց. իւք։ || բազմաստատ. կամ յոյժ յոլով. և կամ յոյժ բազում։ Նարեկ։

Բազմայոյզ. յուզի. իւ. եց. իւք։ || բազմա_շարժ. կամ բազմայուզով. կամ բազմա_խռով։ Իսկ մերթ նշանակէ զբազմազան յոյզս, և զաղմուկս։

Բազմայորդոր. (Նախդրիւ հոլովի.) || բազ_մայօժար. կամ սաստիկ պատրաստ. և կամ յոյժ յորդորող։

Բազմայր. բազմառն. արամբ. արանց. ամբք։ || զբազում արս ունող, որով խեմանի կինն, որ թողեալ զառաջինն այրն՝ առնու զայլ. մինչ կենդանի է առաջինն. և կամ 'ի մե_ռանիլն միոյն՝ յաջորդաբար առնու զայլ։

Բազմանամ. ացայ. ցիր. աւ։ (Չէզոք.) || բազմապատկիլ. կամ յոլովանալ. և կմ աճիլ։ ռամկ. շատնալ։

Բազմանիւթ. ի. իւ. եց. կամ աց. օք։ || մերթ նշանակէ նոյն. որ ունի յինքեան զնիւթս բազումս. Նարեկ. զէ։ Մերթ բանքն, որք են զբազմաց՝ և զզանազանից իրաց, ասին բազմանիւթք։ Մերթ և խորամանկութիւնք, որք 'ի ձեռն խորամանկու_թեան իրակեն զբազում և զպէսպէս չարիս, կամ զհնարս ընդդէմ ումեք, ասին բազ_մանիւթք. այս հարողք 'ի նիւթել, և 'ի հնա_րել զբազմազան գործս չարեաց. և ըստ այսմ է Յոբ. 5. 13. ուր ասի, զխորհուրդս բազմանիւթեաց յիմարեցոյց։

Բազմանկար. ի. աւ. աց. օք։ || զբազում նկարս ունող. կամ բազմազան գունով նկարեցեալ. կամ բազմագունակ։

Բազմանկողին. ղնի. իւ. եց. օք։ || կին, կմ այր մարդ, որ ընդ բազմաց անձանց զու_գի, և պոռնկէ։

Բազմանշանակ. ի. աւ. աց. օք։ || զբա_զում, և զզանազան նշանակութիւս ունող. կամ զբազում իրս նշանակող։

Բազմանշոյլ. նշուլի. իւ. եց. իւք։ || բազ_մաճաճանչ. կամ բազմալոյս. կամ զբա_զում նշոյլս ճառագայթից արձակող։ Նարեկ. զէ։

Բազմանուն. անուան. ամբ. անց. ամբք։ || զբազում անուանս ունող. կամ բա_զում անուամբք անուանեցեալ. որպէս թուրքն ասեն առը. փաղակատր. մարտա_ցու. նրան. և այլն։ և կամ մի մարդն, որդան պեան տարբեալց, կոչի սիմոն. պե_տրոս. և կեփաս։ ըստ այսմ խնն. և զայ_լոց նմանեաց։

Բազմաշարժ. ի. իւ. եց. իւք։ || բազմա_յոյզ. կամ յոյժ շարժեցեալ. կամ սաս_տիկ դղրդեցեալ։

Digitized by Google

Բարեպաշտակից . ացի . իւ . եց . եօք : || զբա-ղում ձեռնտուութիւն, և զգաստութեամբ ունող :

Բարեպաշտասէր . ի . իւ . եց . եօք : կամ աց . ացք : || կարի յոյժ աշխատող, կամ յոյժ աշխա-տողի . որպիսի է գործն՝ որ բարեպաշտ աշխա-տութեանց կարօտի :

Բարեպաշտաբար . (Նախդրիւ հոլովի .) || բարե-պաշտութեամբ . որ զբարեպաշտ բարեխօս առաքինեալ . Ղուկ . կէ : Մեկնիչ նշանակէ զնոյն՝ որ ունի զբարեպաշտ շնորհս . և կամ է բարեպաշտ շնորհօք զարդարեալ :

Բարեպաշտող . (Նախդրիւ հոլովի .) || բարեպաշտա-կանք . կամ բարեպաշտելոյ . և կի՛ բարեպաշտողս :

Բարեպաշտելի . (Նախդրիւ հոլովի .) || շնա-որհելի . որ շնորհ ունի : Իսկ մեկնիչ նշա-նակէ զշնորհն՝ի բարեպաշտ ուրախ :

Բարեպաշտողութիւն . թեան : || ի բարեպաշտ սէր-տիւ շնորհաւ, և զուարթութեամբ . և կամ շնոր-հականութիւն : Խորհրդ . ա . գլ . 29 :

Բարեպաշտակարգ . ի . աւ . աց . ացք : || բարեպա-շտել . կամ բարեպաշտական առաքինիք շնոր-հաւորեցեալ . որպիսիք են մեր հայրն մեր Գրի-գոր լուսաւորիչն :

Բարեպաշտեալ . (Նախդրիւ հոլովի .) || որ ու-նի զայս ուժգին զանն գերեկեալ . ոչ առ ի զգեցուցանել, այլ երկեւեալ ընդ աշխար . որով խնդրեմ բարեպաշտութիւն ճանաչող աստուա-ծոյ ներքին . ուստի մնացեալ, և կամ այլք կենդանիք, որք ունին զերկեւեալ այս՝ ոչ ունին բարեպաշտեալ . մի՛ զի բանս բարեպաշտ, հաստատութեան նշանակէ զայն, որ է ունե-լի զանն գերեկեալ :

Բարեպաշտադրական . ի . իւ . եց . ացք : || յոյժ աստ-ուածող . կամ յոյժ մաքրեցող . կամ բարեպաշ-տութեան ողորմող, և խնդրող :

Բարեպաշտաբանութիւն . (Նախդրիւ հոլովի .) || բարե-պաշտաբար . կամ բարեպաշտեցող յորինեցեալ : Ղուկ . խէ :

Բարեպաշտաբան . (Նախդրիւ հոլովի .) || ամենապաշտող . կամ յոյժ պաշտող :

Բարեպաշտական . պաշտօնի . ու . աց . ացք : || ունող զբարեպաշտ պաշտօն . կամ առաւել պաշտօնեայ . և կամ մեծապաշտօն :

Բարեպաշտանոց . պաշտօնի . ու . աց . ացք : || նշա-նակէ՝ բարեպաշտական . կամ բարեպաշտելի : Տիտ . 2 . 2 : Մեկնիչ նշանակէ . առաւել բա-րեպաշտ . Առակ . 14 . 29 : Իսկ Երկրորդն նշանա-կէ զառաւել ազնիւն . կամ զհաստատունն, և զպատուականն : Եսայ . 28 . 16 : և 1 . Պետր . 3 . 4 : Իսկ մեկնիչ է մակբայ . և նշանակէ՝ բարեպաշտ կերպիւ, կամ զանազան եղանա-կաւ : 3 . Թագ . 6 . 24 : և Ղուկ . 16 . 30 : և կամ բարեպաշտադրօրէն . ուստի մինչ ասի, բարեպաշտականն առել, խնդրէ՝ փոխանակ միոյն զբարեպաշտս առել, կամ բարեպաշտա-կոչեն վճարել :

Բարեպաշտապէս . (Նախդրիւ հոլովի .) || բարե-պաշտն կերպիւ պատուող . կամ ամենապաշ-տօն . կամ առաւել խորող : Ղուկ . կթ :

Բարեպաշտակաւ . ի . աւ . աց . ացք : || յոյժ պաշտակալեալ . կմ՛ զանազան կերպիւ պաշ-կալեալ, և ամփոփեցեալ : Ղուկ .

Բարեպաշտաբանութեամբ . եցի . եաւ . եալ : (Ներգործ .) || բարեպաշտութիւն առնել . կամ բարեպաշտա-ցուցանել . որպէս զմիթէ ինչ խաղալ ին-քնանքն, կամ այլով թուով բարեպաշտու-թեանս այսպէս, երկուս երկրոր, հինգ . երկոտասան, առաւել : և այլն : Մեկնիչ նա՝ յաւե-լուլ զեր ինչ ՚ի մէջ նախադասելոյս երեւն . կամ ամբողջացուցանել :

Բարեպաշտաբանութիւն . թեան : || կրկնութիւն, կամ բարեպաշտացուցանումն . կամ բարդութիւն յաւելուածն, և կամ յաղթապաշտականութիւն : Եւ այս մեկնիչ ՚ի գործ ածի ՚ի թիւս, երբ բարեպաշտացուցանեմք զնոյն թիւն, առա-ւել, չորեքս չորս՝ առաւելեալ . և այլն :

Բարեպաշտօրէն . (մակբայ բաղադրական .) || փոխանակ միոյն՝ բազում անգամ . կամ առաւելապէս :

Բարեպաշտարգել . ի . ու . աց . ացք : || զբազմապա-տուն ձիոյ . կամ զբազում պարգևս առնող : Ղուկ . ձէ :

Բարեպաշտարար . ի . իւ . եաց . աց : || զբազում պարգևս ունող . կամ բազում եղեաց պար-գևողն : Սեթի . Է :

Բարեպաշտական . ուոյ . ական . եաց . եօք : || բարեպաշտեցող . կամ բարեպաշտողին . կամ բարեպաշտողն : Ղուկ . Դ . և գլ :

Բարեպաշտաւոր . պաշտօն . ով . աց . ովք : || ըստ բազում, կամ զառատ և զճոխ պատուաս ունող, կամ պատուելի : Լամբր . ՚ի Ներբող :

Բարեպաշտան . ի . իւ . եօք : || բարեպաշտասէր, կամ բարեպաշտասուն . կամ յոյժ Հաճեցող . և աշխատող :

Բարեպաշտութիւն . թեան : || առատութիւն պատուա-ծութիւն, և ծառայութեան անընդհատ . կամ առատ-ութիւն ամենեցուն և բարեխառնութեան մերձութեան . և կամ ծննդաբերութիւն յառաջադիմութեան յորդառատ յորդաբար : Խորհրդ . ա . գլ . 22 :

Բարեպաշտաւոր . ի . իւ . եաց . եօք : || բարեպա-շտեալ . կամ բազում կերպիւ փառաւոր . կմ՛ զբազում փառօք ունող : Ղուկ . ղէ :

Բարեպաշտանուէր . (Նախդրիւ հոլովի .) || նշանակէ զբազում ստացուածս ընծայեան ու-նող, կամ պարգևատու . որպիսին է սուա-զանից երկինքն :

Բարեպաշտադրուն . տարեգան . ունօք . ունօք . անց . ունօք : || ունող զբազում ստացուածս . որ, զձիթս, կամ զառատ :

Բարեպաշտանուիրական . կամ բարեպաշտանուէրական . (Նախդրիւ հոլովի .) || ունող զբազում ստացուածս, որ, զձիթս՝ կամ զառատ : Ղուկ . խէ : և մեկնիչ անգրագարաբար առ-նել՝ նշանակէ զբազմածախութեան զգեստս, կամ զզեխս, և զայս բարեկարգեալս ՚ի բազ-մաց մասանց : Ղուկ . ՚ի յիշատակարան :

Բարեպաշտանուէր . ղաց . ղօք : (անեզական .) || նշան երկնային որ կոչի բազմաստեղ աս-տեղաց : ու է ՚ի զգեստ համաստեղութեան ցլու, որոյ մեկնեն աստեղք պայծառ փայլէ եւ . և յունարէն կոչի, այլ[illegible] : Յոբ . 9 . 9 : և 38 . 31 :

Բարեմտութիւն . թեան . || Հաւատարմութիւն . կամ թիւր զանազան՝ հաւատարմով ստա-

բառ՝ թէ գոն բազում անձք։ Նարէկ. գՀ։

Բազմամեհենեան. մեհենի. իւ. եայ. կամ ազ. օք։ || յանձնապաշտութեամբ. կամ զբազմաց կռոց հոյլ պաշտօղ և ձօնօղ։ Խորէն. Թ. գլ. 3։

Բազմամեղանչական. ի. իւ. եաց. օք։ || բազմա_ գոյն կերպիւ մեղանչեցեալ. և կամ ունօղ զբազմազան մեղանս։

Բազմամեղուցեալ. ի. իւ. եաց. իւք։ || բազմա_ խառնել, կամ բազմածնունդ, կամ առատիկ մեղր գործեցեալ. կամ մեղուօք։ Նարէկ. գՀ։

Բազմամերժեալ. մերժելի. իւ. եաց. օք։ || բազմա_ պէս, կամ բազում կերպիւ մերժեցեալ. և կամ ՚ի բազում երս մերժօղ։ Նարէկ. խԷ։

Բազմամտադրեայ. ի. իւ. եաց. իւք։ || առա_ ւելի մտադրութ. գոյլս, կամ բազում կեր պիւ նեղօղ, և վշտացուցանօղ։ Նարէկ. գ։ Խաւ մերթ նշանակէ զառատիկ մտադրեա_ ալեցեալն։

Բազմամտեանակ. ի. աւ. ազ. օք։ || բազմա_ կերպ, կամ բազմայեղի, կամ բազմաձև, կամ բազմացեղ. կամ տարբեր ազգի։ Նա_ րէկ. գՂ։

Բազմամտեանեալ. անհեթեթի. եալք. եանց. եալք։ || բազմամտեանակ, կամ բազմաձև, և կամ որ զբազում և զազանազան ան_ սիլս՝ և զկերպարանս ունի։ Նարէկ. գՂ։

Բազմամտեստն. ազի. աւ. ազ. օք։ || զբա_ զում երս ատեօղ. կամ յոյժ արատեա։ Նարէկ. գՂ։

Բազմամտեալոյ. ատի. իւ. եաց. իւք։ || բազմա կերպ. կմ՝ բազմաձև, կամ բազմակերպեան։ Նարէկ. ղԹ։

Բազմամտախոհութ. խոհի. իւ. եաց. օք։ || բազմա զան կերպիւ տրամեալ. կամ յոյժ տրտմ_ եալ. կամ ամենատխուր։ Նարէկ. ղա։

Բազմապատ. ատի. իւ. եաց. իւք։ || ունօղ զբազում ապաւէն, այսինքն, զպակասութիւնս, կամ զխեղումս. և կամ յոյժ արատաւոր։

Բազմապտուղեալ. ի. իւ. եաց. իւք։ || զբա_ զում պտուղեալ ունօղ։ և մերթ նշանակէ զբազում պտղաբերս առնօղ։ մերթ ևս ըղ բազմաձևեալն. և կամ զբազմակերպն։

Բազմապտղուցանեմ. ցուցի. ցի. ցուցանել։ (անցողական.) || աճեցուցանել. կամ բազմապատկել։ Յօբ. 1. 10։

Բազմապատութեան. թեան։ || բազմամերկ_ ջութիւն. այս, ՚ի բազում երս մերկացեալ, և յետնեալ լինելն. կամ ՚ի բազմազան երս յետնորդութիւն. որով խնամի՝ յոյժ նուաստ սութիւն, և աղքատութիւն։ Լամբրոն։

Բազմապտուղական. ի. աւ. ազ. օք։ || յոգնա_ կան։ Լամբրոն։

Բազմափայլ. լի. իւ. եաց. իւք։ || յոյժ փայ լօղ. կամ մեծապայծառ, կամ բազմա_ ճաճանչ. կմ՝ ամենափայլ։ Խորէն. Բ. գլ. 89։

Բազմերախտիք. եաց. (անեզական.) || ըղ բազում երախտիս, կամ զբարերարութիւն առնօղ ասէք. և կամ յոյժ բարերար։ Նարէկ. ծա։

Բազմերամ. ի. իւ. եաց. օք։ || բազմամարմ_ նոյ. կամ յոգնախումբ. կամ բազմա_ գումար։

Բազմերանգ. ի. իւ. եաց. իւք։ || բազմագոյն. կամ ունօղ զբազմազան գոյնս. կամ գոյն գոյն։ Լամբրոն։

Բազմերանեան. (Նախադրիւ հոլովի.) || ա_ ռաւել երանեալ. կամ յոյժ երանելի, կամ ծայրագոյն երանութեան։ Նարէկ. ՚ի գովեստ խաչին։

Բազմերդութիւն. թեան։ || բազում անգամ երդումն. կամ յանձնութեան երդմնա_ նութ։ Նարէկ. Կ։

Բազմերդումն. դման. մանք. մանց. մամբք։ || բազմիցս երդնօղ ՚ի յանօդուտ անգիտս. և կամ ՚ի յոյնս երս, զորոց ոչ եք պատճառ էջ զերդումն։ Մատթ. 23. 12։

Բազմեցուցանեմ. ցուցի. ցի. ել։ (անցո_ ղա.) || Նսեմացուցանել։ ուամն. նախեցնել։ Ղուկ. 9. 14. և 15։

Բազմեփեաց. (Նախադրիւ հոլովի.) || առա ւելի եփեցեալ. և կամ բազմազան համ_ ադրաձևօք, և տրուեստիւ եփեցեալ. կամ ՚ի բազմազան անուշահոտ իրաց եփե ցեալ. որպիսիք են անուշահոտ իւղքն։ Նարէկ. ՚ի Մեռոնն երգոց։

Բազմիմ. եցայ. եայ. իլ։ (Հայնակր.) || Նստիլ ՚ի վր աթոռոյ, կամ գահի. և կամ ՚ի վր գետնոյ. և այլն։ Ղուկ. 7. 49։

Բազմիմաստ. ի. իւ. եաց. իւք։ || ամենիմաստ. կամ յոյժ իմաստուն. կամ զկերպազանց իմաստուն։ Նարէկ. ծէ։

Բազմիշխանութիւն. թեան։ || բազմապետու թիւն, որ է բազում պետաց իշխանութիւն, որք ոչ շարակարգին առ միմեանս։

Բազմիցս. (մակբայ քանակական.) || բա_ զում անգամ. ռամկօրէն շատ անգամ։

Բազմոտեան. (Նախդրիւ հոլովի.) || բազ մաձկական. այս ունօղ զբազում ոտս, և զձկունս։

Բազմոտանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || ունօղ զբազում ոտս առաւել քան զերկուս։ Ղևտ. 11. 42։

Բազմորակ. ի. աւ. ազ. օք։ || ունօղ զբազ մազան որակութիւնս. կամ որպիսութիւնս. այս զգոյնս, զհոտս, զհամս, և զայլս նմ_ մանս։ կամ բազմատեսակ. և կամ բազ մազան։

Բազմորդի. ւոյ. ւով. ւոց. ւովք։ || բազ մազաւակ. կամ զբազում որդիս ունօղ։

Բազմոց. ի. աւ. ազ. օք։ || բազմատրան. կմ տեղի բազմելոյ. որով մերթ իմանի աթոռն, կամ գահն, յորում բազմեալ լինի։ Եւ մերթ սեղանն, կամ մեծ խնճոյք. և այլք նմանք, ուր բազմին մարդիկ։ Եւ մերթ խնճոյքն յորում բազմին բազմականքն. ուստի և տեղին, կամ կազմուածն՝ որ է ՚ի ընկեր, ուր գնի սրբութիւն, կոչի բազմոց։

Բազմպատեղի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || բազ մապատեղի. այս ունօղ զբազում պատեղունս. կամ զձիւղս։

Բազմսնունդ. ի. աւ. ազ. օք։ || զբազում երս սնօղ. կամ զբազում երս յինքեան պարունակօղ։ Նարէկ. գՂ։

Բազմօրեայ. րէի. իւ. եաց. իւք։ || բազմօրեա

կան, թ 'ի բազում աւուրց հետէ եղեալ, ոնց մինչ առ բազմօրեայ մեռեալ: 2. Թագ. 14. 2: կամ զբազում աւուրս ունող. կի՛ ծերացեալ, և բազմաժամանակեայ:

Բազուկ. բազկի. աւ. բազուկք. կամ բազկունք. այ. օք: || բազուկ ձեռաց մարդոյ, սկսեալ 'ի մատանց մինչև 'ի խաղն ուսոյն: ռամկ՞. թև: Յօբ. 40. 4: Սաղմ. 17. 35: Մերթ և նշանակէ սեռական մի բանակի՝ որ ու. ակ: Իսկ մերթ նշանակէ զձիաւոր. կամ արամաէնեայ, և այլոց նմանեաց: Եզեկ. 8. 17: Իւր 'ի սմանէ եղանեն բազուկ, բազկապատուեան. բազկակարճակ. և բազկել. զորս տեսցես 'ի տեղիս իւրեանց:

Բազում. բազմի. աւ. այ. օք: || շատ. կի՛ յոլով: Իսկ Ծննդ. 26. 8. ուր ասի՝ եղև անդ բազում ժամանակի, խմանի 'ի բազում ժամանակս:

Բազում անգամ. (մակբայ քանակական.) || բազմիցս. ռամկ՝. շատ անգամ:

Բազմաժամանակեայ. կէլի. իէ. եց. իւք: || զբազում ժամանակս ունող. կամ երկարաժամանակեայ. կամ երկայնակեաց. կամ հնաւուրց. և կամ բազմամեայ: Յոբ. 32. 7:

Բազմամարդ. (նախադրիւ հոլովի.) || առատել ողորմած. կամ բազմագութ. Ելից. 34. 6:

Բազմապատ. ի. աւ. այ. օք: || ազանելեք բազմակի, որ պատէ զբազումս, կամ առ 'ի զարդ, ոնց ոսկեղէն բազպանք. կամ առ 'ի պահպանել զբազուկն յորդորութեան, ոնց երկաթեայ պահպանակքն, զորս զնեն զինուորք շուրջ զբազկօք. և կի՛ առ 'ի զգեստաւորել զբազուկն, ոնց բազպան զգեստու քահանայական, որ էրրև զթեզնիկ պատէ ըզ բազուկն:

Բաժ. ի. իէ. եց. իւք: || բաժին. կամ մասն. ռամկօրէն հայ: Եզեկ. 12. 10: Մերթ և խմանին մուտք, կամ տուրք, կամ ձեռնտուրք, որք 'ի մեղ մտանեն. կամ յարգեանց երկրի և յայլոց նմանեաց առն մանին արիւ յարքունիս, որ է սեռական իմն մուտի. և ըստ այսմ խմանի բաժն ալեց. 4. Մակ. 10. 29: ռամկ՞. խաճ:

Բաժակ. ի. աւ. այ. օք: || ըմպանակ. կի՛ կթղայ: ռամկօրէն գաւաթ. որ է անօթ՝ որով ըմպեն գինի, կամ ջուր: Ծննդ. 40. 11: Մատթ. 10. 42: բազմիցս առնուին և փոխաբերակ գինւոյ, որ 'ի բաժակին. ոնց մինչ ասեմք, ըմպել զբաժակն. և ըստ այսմ՝ չէ՞ յորում գինի գինի, ասի բաժակական: Մերթ և առաւել բաժակ, խմանի զառնութիւն հանդերձ գինեաւ. ըստ որում ասի. առնել զբաժակն զոհացման: Մատթ. 26. 27:

Բաժակատեառն. ի. աւ. այ. օք: || գինէճառ: ռամկ՞. մեյխանէճի: Սիրաք. 26. 27: Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ մատուցանէ ըզ բաժակ. թ զմատուցօղ:

Բաժանումն. ման. աւ. այ. օք: || երկփեղկ. կամ երկբայ. կամ որոյ միտն տարակուսանօք յերկուս է բաժանեցեալ, և անհաստատեալ:

Բաժանակերպ. գրի. աւ. այ. օք: || գիր ան ջատման, զոր առն երբեմն երկու հաշուէ... որ երկու օրինակ. յորժամ անջատեն 'ի միմեանց, առ 'ի ցուցանել՝ թէ ոչ ունին 'ի մէջ միմեանց զինքն:

Բաժանակալ. ի. աւ. այ. օք: || ժառանգորդ. կամ ժառանգաւոր. կամ բաժանորդ. և կամ զբաժին և զմասն ունող: Կնորդի Եղեմի. Է:

Բաժանական. ի. աւ. այ. օք: || յօժարեալ 'ի բաժանումն. կամ կամեցօղ առնել ըզ հերձուածս: Մեկն. Ժթ:

Բաժանական. ի. աւ. այ. օք: || զատական, կամ անջատական:

Բաժանակից. կցի. աւ. այ. օք: || կցորդ. կամ մասնակից. կամ հաղորդ բաժնին բաժանեցելոյ: 2. Մակ. 8. 30:

Բաժանարար. ի. աւ. այ. օք: || բաժին առնող. կամ բաժանող: Ուստի և այն. որ ըստ ենթադատութեան իւրոյ բաժանէ և տայ իւրաքանչիւրոց զայն, որ անկանի նոցունց իրաց, զորս հատարակ ունին, կոչի բաժանարար: Ղուկ. 12. 14:

Բաժանել. եցի. եա. եւ: (ներգործ.) || որոշել. կամ մեկնել. կամ զատել: Ղուկ. 12. 53: կամ 'ի բազում մասունս, և 'ի ձիւղս անջատել. կամ յերկուս ձեղքել. և կամ հերձանել: Ծննդ. 2. 10: Հռով. 11. 6: 3. Թագ. 16. 21: Իսկ մերթ նշանակէ՝ բաշխել. կի՛ բաժին բաժին առնելով տալ. և կամ 'ի բազումս տրոհել: Թուոց. 26. 56: 1. Կորն. 12. 11: Մերթ և նշանակէ՝ զատանել. կամ տարաբերել:

Բաժանորդ. ի. աւ. այ. օք: || հաղորդ. կամ մասնակից. կամ կցորդ. և կամ ունող զբաժին: Հռովմ. 11. 17: և Եփես. 5. 7: և Եբր. 3. 1:

Բաժատառ. ռէի. աւ. այ. օք: || զբաժանս առնող. որպիսի է մաքսաւորն. և այլք նըմանք, որք առնուն զմուտս և զհասս 'ի վաճառականաց:

Բաժին. բաժնի. իէ. եց. իւք. կամ նեաց. եօք: || մասն: ռամկ՞. հայ: Թուոց. 18. 20: Մերթ և նշանակէ զբաժանումն: 1. Մնաց. 26. 19: և Ղուկ. 12. 51: և 1. Կորն. 12. 4: Իւր մերթ վիճակեալն. կամ զանգն բնակութեան: Յեսու. 13. 14: և 19. 9: Իսկ մերթ պէտաւորութիւն, և զատուցումն: 2. Օրին. 9. 26: Եզեկ. 37. 11:

Բալ. ի. իէ. եց. օք: || պտուղ ինչ թթուամ նման կեռասի: ռամկ՞. վիշնէ: Մերթ և նշանակէ զխաւարն, կամ զմութն գիշերին:

Բալասան. ի. աւ. այ. օք: || է ազգ մի ծառոյ, որ և կոչի մեռանի ծառ. բուսանի յԵգիպտոս. և նման է փշատի ծառոյ. արմատ և էգ լինի: 'ի տերևս նորին իւղ կաթէ. և մերթ երկաթով ձեղքեն զկեղևն, և հոսէ իւղ ինչ պատուական՝ և անուշահոտ, որ և կոչի յանուն ծառոյն՝ բալասան:

Բաղադիր. դրի. ով. ոյ. ովք. կամ դրէ. իէ. եց. օք: || է ազգ մի խոյթօղ կենդանւոյ.

Բաղանիք. նեաց. եօք: (անեզական.) || Բաղնիք՝ ուր մարմինն մաքրիցի՝ տա՛ի լուանալ: Եզեկ. 23. 40: Մերթ եւ մինչ մի իրիք [illegible] ջերմացեալ ջրով՝ եւ խառնով լուանալ [illegible], առնի բաղանիս տանել նմա:

Բաղանեպան. ի. աւ. աց. օք: || բաղնեպան. կամ որք 'ի բաղանիսն սպասաւորեն. եւ կմ որք են 'ի բաղանիսն տա՛ի լուանալ:

Բաղարկեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || Ժողովել. կամ հաւաքել. կամ գումարել. կամ 'ի միասին դնել. եւ բաղադրել:

Բաղարկացեմ. ացի. եա. ել: (ներգործ.) 'ի մի հաւաքել. կմ բաղադրել. կամ 'ի միասին դնել: Մերթ եւ բաղկացուցանել. եւ կմ՝ համանկացուցանել: [illegible] արարերութիւն [illegible] իցէ իրաց, որ բաղկացուցանէ զնոյն, եւ 'ի գոյն համանկացուցանէ, առի բաղարկացել զնա 'ի գոյն: Այնպէս մինչ [illegible] արարերութիւն դնի 'ի միասին ընդ [illegible] 'ի [illegible] առի բաղարկացել ընդ նմա 'ի [illegible]:

Բաղարջ. ի. իւ. իւ. իւք: կամ ոյ. ով. ոց. ովք: || հաց, որ 'ի յոչ խմորեցեալ զանգուածոյ է եփեցեալ. [illegible] մայրացի: Ելից. 29. 23: Ղեւտ. 8. 2: եւ 2. Մնաց. 8. 13:

Բաղարջակեր. ի. աւ. աց. օք: || ուտօղ բաղարջ: Բայց 'ի մի գիրս նշանակէ զուտումն բաղարջի. կամ զտօնն յորում հրէայքն զբաղարջ ուտէին. եւ ըստ այսմ մանաւանդ յոգնակիանաբար 'ի գործածի: Ելից. 23. 15: եւ 1. Եզր. 1. 10: եւ Մարկ. 14. 1: եւ Մատթ. 26. 17:

Բաղարջընծայ. ի. իւ. իւ. իւք: || զբաղարջ ընծայօղ: Մերթ եւ նշանակէ զընծայն՝ որ 'ի բաղարջն. կամ զբաղարջական ընծայն: Նարեկ. գէ:

Բաղբաղոյք. ալից. իւք: (անեզական.) պատճառանք. կամ [illegible] եւ [illegible], եւ պատճառք. կամ բարբառանք. եւ կամ մեղադրութիւնք: Իմաստ. 6. 4:

Բաղբաղեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || բարբառել. կամ տատանել 'ի վերայ [illegible] զպատճառանութի. կամ յարաբերել զնոն 'ի մի բերանս: Եւ մերթ [illegible] յօդել. եւ կամ զընդդիմոյն պատճառս [illegible] յառաջ բերել, տա՛ի արդարացուցանել զանձն. կամ տա՛ի յառաջացուցանել զխնդիր իւր. եւ այլն: Լամբրոն:

Բաղբաղանական. ի. աւ. աց. օք: || [illegible]. կամ [illegible]: Իսկ երբեմն է անուանեալ ինչ շաղփաղփ. որ կոչի [illegible]. կամ [illegible]. որպէս [illegible] են [illegible]: [illegible] եւ այլն:

Բաղբաղանք. անաց. օք: (անեզական.) || բաղբաղմունք. կամ պատճառանք. կամ շաղփաղփութիւնք. կամ տատանելութիւնք. կամ սնոտիք բանք: [illegible] 1. [illegible]:

Բաղբաղեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || բարբաջել. կամ սնոտի բանս խօսել. կամ տատանելութանել. կամ շաղփաղփել: Խորէն. [illegible]. 31:

Բաղդ. ի. իւ. իւ. իւք: || տե՛ս Բախտ:

Բաղդատութիւն. թեան: || շարադատութիւն. կամ շարադրութիւն. եւ կամ կարգաւորութիւն բանի, եւ կամ կարգուածն, եւ յօրինուածն բանի. որպէս հանդիպի 'ի շարադրելն զբանս:

Բաղդատ. ի. իւ. իւ. իւք: || համեմատ. կմ նման. կամ հանդէտ:

Բաղդատաբար. (մակբայ որակական.) || համեմատաբար, կամ բաղդատմամբ:

Բաղդատական. ի. աւ. աց. օք: || համեմատական: Իսկ 'ի քերականութեան առեալ լինի զանուանէ, որ զառաւելութիւն ցուցանէ. որպէս. մինչ ասի, բարի, է դրական անուն. բայց եթէ ասիցի բարեգոյն, նշանակի առաւել բարի. եւ այսու ասի սա՝ բաղդատական անուն:

Բաղդատեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || համեմատել. կամ զերկուս. կամ զերկուս իրս մերձ իրերաց դնել՝ եւ մտօք դատել, թէ որն 'ի նոցանէ լաւագոյն, կամ յոռեգոյն իցէ քան զմիւսն: Խորէն. [illegible]. գլ. 12:

Բաղդատութիւն. թեան: || համեմատութիւն. կամ դրութիւն երկուց իրաց հանդէպ իրերաց՝ եւ ննթադատումն, թէ որն յայնց իցէ առաւել ազնիւ, կամ առաւել վատթար: Լամբրոն:

Բաղեղ. եղի. իւ. եց. իւք. կամ աւ. աց. օք: || է տունկ մի բուսոյ, որ բուսանել ընդ ծառովք, եւ զանխլովք, պատատանի զնոքօք. եւ մշտադալար լինի նա. զի օրըստօրէ աճի, եւ ընդ ծառոյն 'ի վեր սողայ, եւ յորժամ հասանի 'ի ծայրսն՝ շրջացուցանէ ընդ նոսա: Եւ ունի զկնադոյն ծաղիկս. եւ է բնութեամբ ջերմ եւ չոր: Բայց սոյնս 'ի վերոհոցս: 'ի գլ. թ. 'ի բանն նեղունի գրի բաղեղն՝ որ է սխալ. զի այնտեղ է գրել՝ բաղեղ. ուր դնի 'ի ձեռագիրսն:

Բաղեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || կցել. կամ յօդել. կամ բարդել:

Բաճխատր. ճխատեր. տերբ. տերց. տերբք. կամ բաճխատրի. աւ. աց. օք: || է բառ յունական. եւ նշանակէ զայն [illegible], որ կարէ ձգել 'ի հեռաւորս տա՛ի հարկանել՝ կամ քանդել. կամ խոցել. կամ սպանանել: Որով մերթ խմանի՝ նետն: Եզեկ. 9. 8: Իսկ մերթ աղեղն, կամ տէգն. եւ կամ պարսատիկ [illegible]: Եւ մերթ քարն. կամ կապարեայ գնդակն, եւ այլք բազումք՝ թէ երկայնաձիգք լինին, եւ թէ գնտակաձեւ. եւ կամ այլով ձեւով: Եւ այսմ համեմատ [illegible] զբաժս զայս՝ ռումբ. կամ ըռումբ. յորմէ ելանէ ռմբաձիգն. եւ ռմբաձգութն. զորս տեսցես 'ի տեղիս իւրեանց: Մերթ եւ բառս՝ բաճխատր՝ նշանակէ զմեքենան ինչ պատերազմական, որով 'ի հնումն ձգէին զքարինս մեծամեծս ընդդէմ պարսպաց տա՛ի քանդել՝ եւ կործանել. որ եւ կոչի՝ քարընկէց. եւ [illegible] բաղբաղ. որ [illegible] 'ի մէ

րոյ. տե՛ս անդ: 1. Մակ. 6. 51:

Բաղխեմ. եցի. եա՛. եալ: (Ներգործ.) || Հարկանել. ռամկօր՝ զարնել. որ առաւել ըղ բաղխմանէ գրած, կամ կրծոյն, և այլոց նմանեաց. բայց ոչ առաւ բաղխել զդր. փոխանակ առ դրան հարկանել: Մատթ. 7. 8: Գործ. 12. 13: Ղուկ. 23. 48: Իսկ մինչ ասէ, ընդ միմեանս բաղխել. խմանք 'ի դիմի հարկանել. ռամկօրէն իրար զարնել: 1. Մակ. 7. 42:

Բաղխոհական. ի. աց. աց. օք: || Է. անուն միոյն յերից փաստաբանական սեռից Ճարտասանութեան. զոր կոչեն ոմանք՝ արտամակչռական սեռ. ուր և զայլ երկուսն. այս ցուցադրականն. և գործադրականն. կոչեն դատողական. և առաջացուցական: Արդ՝ գործ բաղխոհականին է մտանել զանձնագիրն 'ի հաւանութիւն բարւոյն. և խորշեցուցանել զնա 'ի միամանէ չարին. որ միշտ դատապարտից հանդիսի:

Բաղկակից. կցի. աց. աց. օք: || կցորդ. կամ շարակից. կամ յարակից. կամ յօդակից: Լամբրոն:

Բաղկակցեմ. եցայ. եա՛. իլ: (Հայցական.) || կցորդիլ. կամ շարակցիլ. կամ յարակցիլ. կամ յօդակցիլ. Լամբրոն:

Բաղկանամ. ացայ. ցի՛ր. ալ: (Ընդ միջ.) || 'ի բազում մասանց 'ի մի եկեղից բաղադրելով գոյանալ, և կոյանալ. և ըստ այսմ ասեմք զմարդն 'ի հոգւոյ և 'ի մարմնոյ բաղկանալ. և զնիւթական իրս 'ի չորից տարերց. և այլն: Յհարկ: Իսկ մերթ նշանակէ կազմիլ. կամ կերտիլ, կմ յօրինիլ: Նարեկ. ղթ:

Բաղկացական. ի. աց. աց. օք: || բաղկացող. կամ 'ի միասին կացող: Եւ մերթ բաղկացութեան, կամ բաղկացուցիչ. և ըստ այսմ նիւթ և տեսակ ասին բաղկացական մասունք մարմնոյ:

Բաղկացու. ցուի. աւ. աց. օք: || բաղկացող. կամ բաղկացեալ: Իսկ մերթ նշանակէ 'ի միասին կացող. և ըստ այսմ ասի 'ի Վարս հարց. Ժ՛Զ. 'ի բանն ներքուի. հրեշտակք բաղկացուք լինին մեզ յաղօթս. այս 'ի միասին, կամ խառն ընդ մեզ կացողք լինին:

Բաղկացութիւն. թեան: || բաղկացայութիւն. կամ բաղադրական կազմութիւն. և կամ 'ի բազմաց մասանց 'ի մի համաքերելոց. կայացութիւն. կամ գոյացութիւն: Իսկ մերթ նշանակէ՝ Է այլում 'ի միասին կացութիւն:

Բաղկացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. եալ: (Անցող.) || 'ի բազմաց մասանց բաղադրելով զինչ՝ գոյացուցանել, կամ 'ի գոյն կացուցանել: և կամ կազմել. կամ յօրինել. կամ կերտել. և կամ կառուցանել: Նարեկ. հէ:

Բաղկացուցիչ. ցուցչի. աց. աց. օք: || որ զերկու. կամ զբազում իրս միաւորէ 'ի մի, ուր 'ի մարմնաւորս՝ բնեան. կամ ասինձն, որ զկտորս տախտակաց միաւորէ 'ի մի ամբող, կամ 'ի մի տուփ, կոչի բաղկացուցիչ: Մերթ եւս մասունքն, որք 'ի միասին եկեալ կազմեն զմի բոլոր. ասին բաղկացուցիչ մասունք բոլորին. այս հոգին և մարմինն ասին բաղկացուցիչ մասունք մարդոյ:

Բաղհիւսական. ի. աց. աց. օք: || շարակցական. կամ բաղակցական. կամ 'ի միասին հիւսող, և միաւորող. ուստի և շաղկապն, որ զզանազան բանս նոյնոյ գիտաւորութեան հիւսէ, և շարակցէ ընդ իրերաց, ասի բաղհիւսական. որպիսիք են սոքա. և. նաև. եւս. և այլն:

Բաղհիւսեմ. եցի. եա՛. եալ: (Ներգործ.) || շարահիւսել զանանս իրս. կամ 'ի միում իրի շարայօդել. և համայնադրել. կամ միաւորել. ռամկօրէն. զմի իրն հետ միւսոյն հիւսել:

Բաղձալից. (Նախդրիւ հոլովի.) || լի բաղձանօք. կամ լի ըղձիւք:

Բաղձամ. ացի. ա՛. ալ: (չէզոք:) || ըղձալ. կամ տենչալ. կամ փափաքել իրի իմիք:

Բաղձանք. ձանաց. օք: (անեզական.) || ցանկութիւն. կամ իղձ. կամ փափաք. կամ տարփումն:

Բաղձումն. ձման. մանէ. մանց. մամբք: || բաղձացումն. կամ տենչ. կամ բաղձանք. կամ փափաք: Լամբրոն:

Բաղմաս. ի. իւ.ից. իւք: կամ աց. օք: || Է տեսակ ինչ շաղկապի, որ այժմ կոչի անկատարական. զի որում բանի յարի, միշտ ցուցանէ զնա զօղ անկատար, և պահանջել զայլ բան, զի կատարեսցի. ուստի ասի բաղմաս, իբր թէ մասնացանող, և բաղակցող: և այսպիսիք են սոքա. թէ. թէպէտ. զի թէպէտ. թէև. և այլն:

Բաղյօդ. ի. իւ. ից. իւք: || դերանունն, և կմ այլ բառ, որ տրամախալեալ է; և բաղադրեցեալ յօդիւ, այս դիմորոշական տառիւ, ասի բաղյօդ. իբր թէ՝ բաղադրեալ յօդիւ, որպէս. մըն, կեանքդ, դուք, իմս, նոցայն, և այլն: տե՛ս և Անբաղյօդն:

Բաղշտակ. ի. աւ. աց. օք. || Է ալխտակ և թեթև տախտակ ինչ, որ բռնանի 'ի ձեռս, կամ 'ի վերայ և 'ի ճիգարք տեղիս, որոյ լաւն է այն, որ լի և թանձր, և քաղցրահամ լինի. բնութիւն է հով, և խոնաւ: Այլն կոչի եւ Ակեր:

Բաղօտ. կամ բաղօդ. ի. իւ. ից. իւք: || պատուհաս, յորմէ բաղադրի, կամ բաղկանայ և յօդի իմն, ուստի ասի բաղօդ, իբր թէ բաղադրող և յօդող: Իսկ մերթ նշանակէ զբաղադրեալն. կամ զբաղկացեալն, որպիսիք են ենթալուսնական մարմինք. և այլք նմանք, որք 'ի բազում մասանց բաղկանան:

Բածկան. ի. աւ. աց. օք: || մերթ խմանի ն և կցէ հանդերձ մարդոյ: Եսայ. 22. 26: Մերթ եւ խմանի կապայ. կամ վերարկու, կամ 'ի վր շապկի զգեցեալ զգեստն. որ ռամկօրէն ասի՝ վերարկու: 4. Թագ. 9. 13: Մարկ. 5. 40:

Բամ. (Թարգմանաբ. շաղկապ.) || Նշանակէ՝ թէ. կամ բաւ: Ամբ. 3. 54: և Եզեկ. 35. 15:

Բամբ. ի. իւ. եց. իւք: || հաստ, որ ասի զձայնէ երգոյ. կամ քնարի, մինչ հաստատաբար հնչեցուցանի: Մերթ եւ զօրաւորին երգոյ, կամ լարին քնարին, որ զհաստ ձայն արտահանչէ, ասի բամբ:

Բամբակ. ի. աւ. աց. օք: || է աղխատակ բերք ինչ բուսոյ. զոր երբեմն մանեալ, եւ ոլորեալ՝ 'ի գործածեն առ զանազան պէտս: ռամկօրէն բամպակ:

Բամբասանք. անաց. օք: (անեզական.) || զրոյց, կամ խօսք, որ լինի զպակասութենէ ուրուք՝ առ այլ ոք, որ ոչ է դատաւոր. կամ չարախօսութիւն զընկերէն. կամ տըրտունջ. կամ մեղադրութիւն: Իմաստ. 1. 11: Ելից. 17. 7: λοιδορία, λοιδόρησις

Բամբասասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող լսելոյ զբանս բամբասանաց. կամ յօժարեալ առ 'ի բամբասել զոք. եւ կամ ըղձ բամբասողական բարս ունող: Նարեկ:

Բամբասաւոր. ի. աւ. աց. օք: || բամբասող. կամ բամբասեալն. եւ կամ բամբասողական. եւ ըստ այսմ ասի 'ի Նարեկ. խմ: բամբասաւորօք զինեմօրեալ նետիւք:

Բամբասեմ. եցի. եա. եալ: (ներգործ.) || դատելով զընկերին զպակասութիւն նորին խօսիլ. կամ պատմել այլոց. կամ մեղադրել. կամ չարախօսել զումեքէ. կամ տըրտնջել չարաբանելով. կամ գանգատել հայհոյական, եւ նախատական բանիւք: կամ զրպարտել. կամ վատաբանել. կամ պարսաւել: Ելից. 17. 2: եւ 21. 17: եւ 22. 28: եւ Թուոց. 12. 1. եւ 8: եւ Մարկ. 7. 2: եւ այլն: Եւ մերթ խոտել. կամ անարգանել. եւ քամահել: Եբր. 8. 8: Իսկ մերթ արտականել զանուանս ուրուք, կամ վատահամբաւել զոք: Ղևտ. 21. 9:

Բամբիշ. բշի. աւ. աց. օք: || մերթ նշանակէ զտիկինն, որ ռամկօրէն ասի խաթուն: Իսկ մերթ նշանակէ զտիկնաց տիկինն. այսինքն զթագուհին: Մծբն. գ:

Բամբիռն. կամ բամբիռան. բամբռան. աւ. անց. անք: || զել. որ է երկու փոքրիկ բոլորակ, եւ փառորակ գործիք խաղալեաց. շինեցեալ 'ի պղնձոյ. կամ յայլոց հրահալ լինելեաց, որոց զմինն անցուցեալ 'ի բոյթ մատին, իսկ զմիւսն 'ի միջնամատն. եւ սորա հարուածով զմիմեանս բարբախելով՝ հնչեցանեն. եւ խաղան երկուքեան բաղխօք 'ի հարսանիս. եւ կամ յայլ ուրախութիւնս, եւ 'ի ցնծութիւնս: ռամիկ՝ չալչարայ: Խորէն. ա. գլ. 5: եւ Նարեկ. գէ:

Բայ. (թարգմանաբար չաղկապ.) || բայց. թէ: [?] 3. 24: եւ [?] 2. 14: Եւ այս չաղկապս երբեմն նաեւ թարց չիք 'ի գործածի. որպէս 'ի վեր անդր երգա. եւ առ որ զնիր չիք, [illegible]:

Բայ. ի. իւ. եց. իւք: || է այն մասն բանի, որ նշանակէ զառնել, կամ զկրել էութեան ժամանակաւ. որպիսիք են բառքս այսպիսիք. հատանել. բարդել. այրել. ծածկել. եւ այլն: Բայց չէ առանց յայսմ նշանակութեան հնչի. զի առանց բայի է մասն բանի. եւ այլն: Եւ բառս այս երբեմն մերթ 'ի յոմանս գրեանս 'ի գործածի փոխանակ բառի. կամ անուան: Իսկ Խորենացին դնէ զսա փոխանակ բառնից այնոցիկ՝ անուան. կամ թարգմանաբար. եւ կամ անօգուտ. քանզի ասէ 'ի հարցումն. ա. գլ. 21: Զի 'ի բայ բանից՝ եւ անոտ իմն յաղագս հայկայ՝ կակաղէ. այս է անոտի բանիւք թօթովախօսէ:

Բայածական. ի. աւ. աց. օք: || անունն այն՝ որ 'ի բայէ ածանցի՝ եւ ելանէ, ասի՝ բայածական: որպէս 'ի բայէս յայտնանէ զուշակել. ածանցի եւ ելանէ. անունս այս՝ գուշակութիւն:

Բայց. (չաղկապ բացառողական.) || իսկ. կամ սակայն: եւ այս՝ մերթ դնի փոխանակ բառիս, եթէ ոչ: որպէս 3. Թագ. 8. 9. ուր ասի: Եւ ոչինչ գոյր 'ի տապանակին. բայց երկու տախտակք քարեղէնք, այս է. եթէ ոչ՝ երկու տախտակք քարեղէնք. ըստ այսմ է եւ Թուոց. 26. 65: եւ 4. Թագ. 4. 3: Եւ մերթ դնի վասն նախադրութեանն բաց 'ի. ըստ այնմ. մի ուրեք պարտական գտանիցէք, բայց զմիմեանս սիրելոյ. այս է բաց 'ի սիրելոյ զմիմեանս: ըստ այսմ է եւ յայլ բազում տեղիս:

Բայց եթէ: (չաղկապ բացառողական.) || իսկ եթէ. կամ սակայն եթէ: մերթ եւ նշանակէ՝ եթէ ոչ. որպէս Թուոց. 22. 38: եւ Դանի. 2. 11: եւ 1. Տիմ. 5. 19: Իսկ 1. Կորն. 15. 2: եւ 2. Կորն. 13. 5. նշանակէ՝ ապաթէ ոչ:

Բայց միայն. (չաղկապ բացառողական.) || միայն թէ. կամ սակայն միայն. կամ բայցակայն: Իսկ մերթ նշանակէ՝ բաց 'ի. ըստ այնմ. Յուդիթ. 8. 6. բայց միայն զօր շաբաթուն, եւ զամսամտից. այս է բաց 'ի յօրէ շաբաթուն, եւ ամսամտից: ըստ այսմ է եւ 3. Թագ. 12. 20: Իսկ մերթ նշանակէ՝ եթէ ոչ: Ծննդ. 39. 6: Թուոց. 11. 6: Մարկ. 2. 26: Ղուկ. 4. 26: եւ յայլ բազում տեղիս:

Բայցակայն. (չաղկապ բացառողական.) || այլ սակայն. եւ սակայն:

Բան. ի. իւ.ից. իւք: || խօսք. կամ զրոյց: Ծննդ. 4. 23: 1. Թագ. 17. 29: Մերթ նշանակէ զօրանաբանութիւն, եւ զխելքն: Եւ ըստ քերթականաց՝ բանն է շարամանութիւն բառից յարմարող տրամախոհութեան մտաց: Մերթ եւ նշանակէ զհրամանն վերնագունին. 3. Թագ. 13. 21: եւ Ղևտ. 10. 7: Մերթ եւս առեալ լինի փոխանակ անձին որդւոյն Այ. որ է իսկական բան հօր: Յովհ. 1. 1: Մերթ եւս նշանակէ զիրն, կամ զգործն: Ծննդ. 18. 25: եւ Ղուկ. 1. 37: Իսկ Գործ. 12. 20. ուր ասի՝ 'ի բանի արարեալ. իմանի՝ համոզեալ. եւ կամ միջնորդ ինքեանց արարեալ: Եւ մինչ ասի՝ ընդ բանիւ առնել. իմանի՝ բանադրել:

Բանագետ. գիտի. իւ. աց. օք: || գիտող զբանն: Մերթ եւս նշանակէ զհռետորագէտն. կամ զքարոզ աւետարանի բանից, եւ կամ զխելամուտս եւ զբանիբունն: Առակ. 26. 26:

Բանագիր. գրի. իւ. աց. օք: || գրող եւ շա-

Digitized by Google

բագրող բանի. կամ յօրինող ասացուա-
ծոց. կամ վիպասան. և կամ բանաստեղծ,
Նարեկ. ծզ։

Բանագիւտ. գիւտի. իւ. ից. իւք։ || գտա-
նող, և հնարող զբան. կամ բանաստեղծ։

Բանագնաց։ || ոչ հոլովի, այլ ընդ բայի շա-
րակցի այսպէս. բանագնաց լինել. և նը-
շանակէ բարբառել. և կամ անուշութեամբ
խօսել. զի բանագնաց ասի, որ բանիւ,
կամ անոյշ խօսիւք գնայ, ք վարի, և խօսի։
1. Մակ. 2. 33։

Բանագովութիւն. թեան։ || գովաբանութիւն.
կամ գովեստաբանութիւն. և կամ գովասա-
նական բան, և գրուած։ Նարեկ. 'ի Գո-
վեստ կուսին։

Բանագրութիւն. թեան։ || գրութիւն բանի.
և կամ ճարտասանական, և բանաստեղծա-
կան շարադրութիւն։ Նարեկ. խէ։

Բանադրանք. նաց. օք։ (անեզական.) ||
'ի ձեռն բանից վերնագունին կապումն
ստորնագունից. կամ արգելումն վայրա-
գունից. 'ի ձեռն բանից վերնագունից 'ի
պաշտօնէ, և 'ի մասնակցութենէ հոգևոր
իրաց։ և այս լինի միշտ 'ի մէջ հաւատա-
ցելոց քրիստոնէից։

Բանադրեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.)
|| 'ի ձեռն բանից արգելուլ զոք 'ի հոգևոր
պաշտօնէ. և կամ կապել, և արգելուլ
զոք 'ի մասնակցութենէ հոգևոր իրաց, և
յընկերաց։

Բանալի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || գործի
ինչ երկաթեայ, որով բացեալ լինի կուպղ
դրան. կամ տապանակի. և այլոց իրաց։
ռամկ". քուլլի։ Յայտ. Զ. 1։

Բանախոյզ. խուզի. իւ. ից. իւք։ || խուզող,
և քննող բանի. կամ հետազօտօղ, և որո-
նող բանի։

Բանախօսութիւն. թեան։ || ատենաբանու-
թիւն. կամ հրապարակախօսութիւն. և կամ
քարոզութիւն, և վարդապետութիւն բանի։
Կիւրղ. Եղէգ. ժէ։

Բանակ. ի. աւ. աց. օք։ || Մերթ նշանա-
կէ զգունդն, և զամբոխն. կամ ճակատն։
Ծնն. 32. 10։ Մերթ իջեվանեալ, և բա-
նակեալ զօրքն, որք նստին՝ ասին բանակք։
ռամկ". օրթու։ Ելից. 14. 20։ Մերթ և
տեղին, ուր իջեվանեալք են զօրք, ասի՛
բանակ։ Ծնն. 32. 21։ Եւ ոչ միայն մինչ
'ի բացօթեայ տեղւոջ իջեանեն զօրքն՝ է-
ջեան նոյին, և կամ զամբոխն՝ ասի բա-
նակ. այլ մերթ նաև կերտեցեալ իջեանք,
և բնակարանք զինուորաց, ասին բանակ։
Գործ. 21. 37։

Բանական. ի. աւ. աց։ || բանաւոր. որով
իմանի ուղղոյն զբան. ք զիմացութիւն, և
զխելս. և կամ զտրամաբանութիւն։ Խորէն.
ա. գր. 2։

Բանակարգ. ի. իւ. ից. իւք։ || զբանս կար-
գող, և յօրինող։ Իսկ մերթ նշանակէ բա-
նիւ կարգեցեալ. և յօրինեցեալ։ Նա-
րեկ. ղզ։

Բանակարգութիւն. թեան։ || կարգումն, և
յօրինումն բանի. կամ կարգաւորեալ
բան։ Նարեկ. ղթ։

Բանակետեղ. ետեղ. եղք. կետեղաց. օք։ || բա-
նակելոյ տեղ. ք տեղի, կամ իջեվան, ուր
բանակին. և իջեվանին զօրք. և կամ տա-
ղաւ մեծ։ Թուոց. 33. 2։ Ելից. 15. 13։

Բանակիմ. եցայ. եայ. իլ։ (ձայնակր.)
|| բանակ հարկանել. կամ իջեվանել զօրաց
ուրեք. կամ բնակ լինել. ք զանեղի տա-
նուլ, և բնակել։ Թուոց. 25. 1։ 1. Մակ. 3. 40։

Բանակից. կցի. աւ. աց. օք։ || կցորդ բա-
նի. կամ հաղորդ բանականութեան, որպէս
մեք են մարդիկ, որք նկատմամբ միմեանց՝
բանակիցք. կամ բանականակիցք ասին։
Ոսկէ. 1. հար. ժդ։

Բանակռուիւ. ուէի. ու. աց. օք։ || այսպէս
հոլովեցեալ՝ նշանակէ զկռուօղն բանիւ։
2. Տիմ. 2. 14։

Բանակռուիւ. ռուոյ. ով. ոց. ովք։ || այս-
պէս հոլովեցեալ՝ նշանակէ զբանակռուու-
թիւն. ք ընդ բանիւ տուանց հարկանելոյ
զիրեարս՝ կռուելն։

Բանակռուեմ. եցայ. եա. իլ։ (ձայնակր.)
|| կռուել բանիւ. կամ վիճել. և կամ կա-
գել, և գժտել։

Բանակրկին. (Նախադրիւ հոլովի.) || բա-
նախոյզ. կամ բանաքննիչ. որով իմանի
հետաքրքրիրն՝ որ խուզէ և քննէ զբանս։
Մծբն. ժթ։

Բանահիւս. ի. իւ. ից. իւք։ կամ աց. օք։
|| հիւսող և յօրինող բանի. և կամ բանա-
ստեղծ։ Նարեկ. 'ի Գովեստ կուսին։

Բանաճարակ. ի. աւ. աց. օք։ || զբանս ճա-
րակող, ք, զբանս մտածող, և քննող. և
'ի միտ առօղ։ Նարեկ. ղզ։

Բանամ. բացի. բաց. բանալ։ (Ներգործ.)
|| զծածկեցեալ՝ կամ զփակեցեալ իրն՝ մերկ
կամ բաց առնել։ Մերթ և նշանակէ
յայտնել, կամ բացատրել։ Ղուկ. 24. 32։
Բայց գիտելի է. զի առաս կրաւորականի
բղձականն, և ստորադասականն երբեմն 'ի
հնումն այլապէս ընթերցեալ. զի փոխա-
նակ ասելոյ, բանիցիմ. բանիցիս. և այլն.
ասէին. բանայցիմ. բանայցիս. և այլն։
Ծնն. 3. 5։ և Յոբ. 38. 17։

Բանապաճոյճ. պաճուճի. իւ. ից. իւք։ ||
զբանս հռետորականս, կամ բանաստեղ-
ծականս՝ արուեստիւ պաճուճօղ և զար-
դարօղ։ Իսկ մերթ նշանակէ զբան՝ որ է
բանիւ, կամ բանականութեամբ պաճուճեցեալ
և զարդարեցեալ. որպիսիք են մարդիկ։
Նարեկ. հզ։

Բանառէճ. ռէճի. իւ. ից. իւք։ || բանա-
վէճ. կամ բանակռուիւ. կամ 'ի վէճ բանի
իրիք վիճօղ և տրամաբանօղ։

Բանասէր. սիրի. աւ. աց. օք։ || սիրող բա-
նի. որով իմանի նա՝ որ պարապի հետ-
տազօտական՝ և իմաստասիրական բանից. և
կամ իմաստասէր։ Նարեկ. 'ի [illegible]։

Բանաստեղծ. ի. իւ. ից. իւք։ || ստեղծօղ
և հնարօղ հանդերձական նորանոր ար-
ուեստաբանութեանց. և կամ յօրինօղ և հը-

նարօղ ճարտասանական ճառից՝ և բանից: Խորհն. Ժ. գլ. 50: Եւ կամ յօրինօղ և հնարօղ նորաձևու առակաւոր բանից. որպէս սէք են նք՝ որք զառասպելս յօրինեն ըզ բառս, զնենգաւենս, և զայլոց նմանեաց:

Բանաստեղծութիւն. թեան: || Հնարումն, կամ գիտ՝ այերճաբանական բանից. և կմ հեթանոսական առասպելաց. Նոննէ. ԴԺ:

Բանավէճող. վիճօղի. իէ. էց. կամ աց. ոք: || վիճօղ և պատմօղ զբանս. և կամ պատմաբան:

Բանատու. տուէի. ուէ. աց. ոք: || բանատուօղ, Յ. ճառատացօղ ուսմք տանել զիր ինչ: ուսմ. իօտ փոծօղ:

Բանարարութիւն. թեան: || յօրինումն, կմ արտադրութիւն բանի. կամ բանաստեղծութիւն: Լամբրն:

Բանաւոր. ի. ու. աց. ոք: || բանական, կամ մտաւոր. կամ ունօղ զիմացականութիւն, և զանձնիշխան կամս:

Բանաւորութիւն. թեան: || բանականութիւն. կամ իմացականութիւն:

Բանաքաղ. ի. իէ. էց. իւք: || քաղօղ ըզ բանս. Յ. ժողովօղ. և այս առ ի զհետաքննել անձանց՝ որք առնի և անտի հետաքննութեամբ խուզէն՝ և ժողովեն զնորա ըւր բանս, և զբոյցս: Մծբն. ԺԹ:

Բանդագուշանք. շանաց. գք: || յիմարաբանութիւն. կամ աղճատանք. կամ շաղփաղփութիւնք. կամ անմտութիւն. կամ յիմարութիւն. կամ խելագարութիւն: Իսկ մերթ նշանակէ զգանգատանս. Յ. յոյժ և յահեակ դժեկով գնալն. և կամ այսր և անդր սայթաքումն. այլ հանդիսալի կուրաց. կամ արբեցելոց:

Բանդագուշեմ. կամ բանդագուշեմ. եցի. եա. էլ: (չէզոք.) || խօթանքս. կամ անխելամտ լինել. կամ յիմարել. կամ խելացնորել. կամ մտաթափ լինել. և կամ խելագարել: Նոննէ. ԺԶ: Իսկ մերթ նշանակէ շաղփաղփել. կամ բարբանջել. կմ յիմարաբան լինել: Մերթ ևս նշանակէ՝ գանգատել. Յ. յոյժ և յահեակ գթել. կմ դողդոջելով՝ այսր և անդր տատանել. այլ հանդիսալի կուրաց, և արբեցելոց:

Բանդեմ. կամ բանտեմ. եցի. եա. էլ: (Ներգործ.) || 'ի բանտս արկանել. կամ 'ի բանտի արգելուլ. և կամ 'ի բանտի դնել:

Բանդիկան. բանդական. ակք. անց. ամբք: || տե՛ս զԲանտիկան: Խորհն. Ա. գլ. 23:

Բանդրոնա. ի. իէ. էց. իւք: || որ զբանս իւր զբուծանէ և զարգարէ. և կամ որ յօրինէ զբանս գեղեցկութեամբ: Մերթ ևս նշանակէ բան գեղեցկութեան, կամ գեղեցկութիւն:

Բանեկ. է. իէ. էց. իւք: || առատաբան. կամ ճոխաբան. կամ քաղցրաբան. կամ ճառ... 'ի վերս հարց. Ժ:

Բանեմ. եցի. եա. էլ: (Ներգործ.) || առնել. կամ զբանս 'ի մէջ բանից կարկել, և բարգել:

Բանիբուն: (Նախադրիւն հոլովի.) || կատարեալ գիտուն. կամ ըստ ամի հմուտ գըրոց. կամ խելամուտ բանի և գիտութեանց:

Բանիմաստ. ի. իէ. էց. իւք: || բանիմաց, Յ. զբանս իմացօղ՝ և 'ի միտս առօղ:

Բանից գլուխ: || տե՛ս Գլուխ:

Բանջար. ոյ. ով. ոց. ովք: կամ աց. ոք: || ամ և կցէ խոտեղէն, որ կարէ լինել կերակուր կենդանեաց: Ծննդ. 3. 18: Մատթ. 13. 32: և այլն:

Բանջարաճաշակ. ի. աւ. աց. ոք: || զբանջարս ճաշակօղ և կերօղ. կամ խոտաճաշակ. և կամ խոտակեր:

Բանտատու. տուէի. աւ. աց. ոք: || զբանս 'ի բերանոյ ուրուք առնլով խօսօղ: Լամբրն:

Բանտարկեմ. եցի. եա. էլ: (Ներգործ.) || ընդդիմաբանել. կամ չարախօսել. կմ թանձրանալ. կամ վատաբանել. կամ պարաւել. և կամ ընդ դարձական բանիւք արկանելոյք: Նոննէի իԺ. և ԾԶ: Իսկ մերթ նշանակէ զբսութիւն և զբանտարկութիւն տանել:

Բանտարկու. կուէի. աւ. աց. ոք: || նշանակէ մերթ նա՝ որ 'ի մէջ արկանէ զբան ինչ անզգոնապէս. կամ անմիտս. և որքան առ այս նշանակութիւն ոչ 'ի գործ ածի այնքան: Մերթ ևս նշանակէ նա՝ որ 'ի մէջ ընկերաց արկանէ զբանս այնպիսիս, յորմէ ծագէ խռովութիւն: Առակ. 26. 21: Իսկ մերթ նշանակէ զբանսարկու, կամ ըզ գեհն՝ որ կոչի բանսարկու վն գոլոյն հակառակաւէր, և նախանձօղ խռովութեան: Յոբայ. 1. 9: Իմաստ. 2. 24: Մերթ ևս այն՝ որ խաչընդական լինի ուրուք, կմ արգել լէ՝ առնի բանսարկու. Յ. ընդդէմ կացօղ՝ և հակառակօղ. և ըստ այսմ իմանի զդեսպանն: Թուոց. 22. 22:

Բանսարկութիւն. թեան: || ընդդիմակութիւն. կամ հակառակութիւն. կամ ընդդիմակացութիւն: Թուոց. 22. 32: Մերթ ևս նշանակէ զբսութիւն. որով ոք զբանս միոյն տանի առ միւսն, յորմէ խռովութիւն ծագի:

Բանտ. կամ բանդ. ի. իէ. էց. իւք: || տեղի կալանաց. Յ. անձուկ, կամ մթայրին տեղի՝ ուր արգելեալ լինին պատժապարտքն, որ և առնի՝ զնդանն: Մատթ. 11. 2:

Բանտակալ. ի. աւ. աց. ոք: || այն, որ կալնու, և կապանօք զբանտն, առնի բանտակալ. որպիսի է բանտապետն: Իսկ մերթ առնի այս զկապանաց. ըստ որում 'ի բանտի կալնու, և արգելու զոք:

Բանտական. ի. աւ. աց. ոք: || բանտարկեալ. և կամ 'ի բանտի արգելեալ: Եւ մերթ այն, որ պատկանի բանտին:

Բանտամնաս. մնաի. աւ. աց. ոք: || 'ի բանտն մնացօղ. կամ բանտարկեալ:

Բանտապան. ի. աւ. աց. ոք: || բանտապահ. կամ պահապան բանտի:

Բանտապետ. ի. աւ. աց. ոք: || վերակացու բանտի. կմ բանտարկեցելոց: Ծնն. 39. 21:

Բանտարգել. ոյ. ով. ոց. ովք: || արգե֊լեալ ՚ի բանտի. կամ կալանաւոր. և կամ ՚ի բանտ արկեցեալ: Սա ըստ մեծի մա֊սին ը. բայի շարակցի այսպէս, բանտար֊գել առնել. և նշանակէ՝ արգելուլ զոք ՚ի բանտի: Գործ. 26. 10: և կամ այսպէս՝ բանտարգել լինել. և նշանակէ՝ արգելե֊ցեալ լինել ՚ի բանտի:

Բանտարգելեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || ՚ի բանտի արգելեալ. և կամ ՚ի տեղւոջ իմիք իբրև ՚ի բանտի կալեալ և կաշկանդեալ: Իմաստ. 17. 15:

Բանտարկեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || ՚ի բան֊տի եդեալ. կամ ՚ի բանտ արկեցեալ:

Բանտաւոր. ի. աւ. աց. օք: || բանտար֊կեալ. կմ արգելեալ ՚ի բանտի: Ածէն. ժԹ:

Բանտեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || տե՛ս զԲանդել:

Բաշ. ի. իւ. ից. իւք: || վարսք, կամ հերք գլխոյ, և պարանոցաց երիվարաց. կամ ջորւոց. և այլոց նմանեաց անբանից կեն֊դանեաց: ռամկ. ֆէռլէմ յէլէ, կամ չ-լ... և այլն:

Բաշխ. ի. իւ. ից. իւք: || մերթ իմանի պար֊գեւ, կամ ընծայն. կամ տուրքն. և կամ հաւն: Խորէն. բ. գլ. 63: և գ. գլ. 65: մերթ և իմանի տեղին, յորում բաշխին՝ և բա֊ժանեալ տարածին բաշխում երակք. կամ բաղում ճանապարհք. և կամ ջուրք, և այլք նմանք: Իսկ մերթ նշանակէ զբաշ֊խումն. և ըստ այսմ. Մաղաք. 1. 3. ուր ասի, կարգեցի զժառանգութիւնս ՚ի բաշխ անապատի, ցուցանի, թէ ժառանգութիւն եսաւայ եղև ՚ի բաժին, կամ ՚ի բաշխումն գազանացն անապատի:

Բաշխեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || մերթ իմանի ձրիաբար տալով բաժանել զինչ ՚ի բաղումս. զի բաշխելն է բաժանե֊լով պարգևել: Իմաստ. 7. 13: Իսկ մերթ իմա֊նի բաժանել զոք և իւէ իր: ռամկօրէն, ... անել: Ղուկ. 11. 22:

Բաշխոյք. խոյից. խոյիւք: (անեզական.) || սա ելանէ ՚ի բայէն բաշխեմ. և նշանա֊կէ զբաշխումն, և զտուրս: Ըստ որում և տուրքն, կամ պարգևքն, որք տրին և բաշ֊խին կաքաւչաց, ասին, բաշխոյք կաքաւ֊չաց: 2. Մակ. 4. 14:

Բաշխութիւն. թեան: || բաժանումն. կամ բաշխումն: Նարեկ. ղը:

Բաջաղանք. անաց. օք: (անեզական.) || ընդվայր շատախօսութիւն. կամ շաղփաղ֊փութիւն, կամ խեղկատակական զրոյցք. կմ յիմարաբանութիւն. և կամ բարբանջմունք: 4. Թագ. 9. 11:

Բաջաղեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || վայ֊րապանել. կամ ընդ վայր շատախօսել. կամ սնոտիաբանել. կամ խեղկատակա֊բար խօսել. կամ շաղփաղփել. կամ բար֊բանջել: Խորէն. բ. գլ. 35:

Բաջաղկոտ. ի. իւ. ից. իւք: կամ աւ. աց. օք: || շատախօս. կամ վայրաբանօղ. կամ յիմարաբան. և կամ շաղփաղփօղ. կամ բարբանջօղ:

Բաջաղմունք. մանց. մամբք: (անեզական.) || բարբանջմունք. կամ սնոտիաբանու֊թիւն. կամ շաղփաղփութիւն. կամ վայրա֊բանութիւն: Խորէն. բ. գլ. 7:

Բառ. ի. իւ. ից. իւք: || է ձայն նշանա֊կան. այն է ձայն ինչ, որ՝ կամ նշանակէ զիրն, կամ զգործողութիւն իրին, և կամ զպարագայս նորին. որգոն. մարդ. տե֊սանել. ընդ. սակայն, և այլն:

Բառակցութիւն. թեան: || կցորդական բառ. այսինքն բառ, որ զկցորդութիւն ը. ու֊մեք նշանակէ, որպիսիք են առքս. կենա֊կից. աղօթակից. գնացակից. և այլն. որք միշտ զկցորդութիւն ընդ ումեք՝ ցուցա֊նեն: Կիւրղի պարապմանց. իե:

Բառանջեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || գոչել. կամ գոռալ եզանց. ռամկ. պօռալ:

Բառանջիւն. (Նախդրիւ հոլովի.) || գո֊չումն, կամ գոռացումն եզին. և այլոց նմանեաց:

Բառաչ. (Նախդրիւ հոլովի.) || գոչումն, կամ պոռացումն անասնոց. և կմ մայումն խաշանց: Նարեկ. ժԵ:

Բառաչեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || պո֊ռալ, կամ գոչելն անասնոց. և կմ մայելն խաշանց: Յոբ. 1. հատ. է:

Բառացի. (Նախդրիւ հոլովի.) || հաշակա֊ճոր. կամ աշխարհալուր. կմ գերաշանց. կամ անուանի. կամ չընաշխարհիկ: Նա֊րեկ. ղէ:

Բառգիրք. գրոց. ովք: (անեզական.) || գիրք ինչ, յորում բացատրին նշանակու֊թիւնք, և զօրութիւնք բառից. որպիսի է այս գիրք:

Բառնամ. բարձի. բարձ. նալ: (Ներգործ.) || մերթ նշանակի՝ ՚ի բաց առնուլ զիր ինչ ՚ի տեղւոջէ իմիքէ, մինչ զկնի հայցական֊նի խնդրոյն առնու զբացառական զօրու֊թիւ, կամ ներգործութիւ, որգոն բար֊ձէք զչարն ՚ի միջոյ: 1. Կորն. 5. 13: և ըստ այսմ է Ես. 31. 7: և Նաում. 1. 2: մերթ նշանակի բեռնաւորելն. կամ ՚ի վր իր նշանակի... կամ ՚ի վր իր... առնուլն. որգոն բառնալ զխաչն, և հե֊տևել Յիսի: Մերթ ևս նշանակէ՝ վերա֊ցուցանել. կամ բարձրացուցանել. ուր մինչ ասի՝ ձայն բառնալ. յդ բարձրացու֊ցանել զձայն: Ծննդ. 21. 16: Իսկ գիտե֊լի է. զի սորա կրաւորականի ըղձականն, և սորակցականն երբեմն ՚ի հնումն այ֊լապէս ընդդիմար. զի փոխանակ ասելոյ բառնիցիմ. բառնիցիս. և այլն. ասիւր. բառնայցիմ. բառնայցիս. և այլն: Թուոց. 4. 27: և 36. 3. և 4: Ղևտ...

Բառնամ թողում. բարձի թողի. բարձ թող. բառնալ թողուլ: (Ներգործ.) || լքանել. կամ լինքնագլուխ թողուլ. կամ յերեսէ ձգել. կամ թողլ տալ առնել զը կամաց: Սաղ. 80. 13: և Նարեկ. խե:

Բառնալի. լոյ. եաւ. եաց. եօք. || մերթ նշանակի իրն, որ պարտի բառնիլ: մերթ ևս նշանակի՝ գործին այն, որով բառնե֊

ցեալ լինին երբ. որպիսիք էին լծակքն. ք ձողքն տապանակի նոն: 2. Մնաց. 5. 8. և 9: Բայց 2. Մնաց. 4. 16: Նշանակէ զսկաւառակն. ք զԹասպախն. և կամ զաս_պակն, 'ի վր որոյ դնի իր ինչ: Ը այսմ և այլք երբ, որք բառնան զինն, կոչին բառնալիք:

Բառր. (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ բառբեալ բային. և Նշանակէ Նախատինք. կամ դարձ. կամ մեղադրութն. և կամ պարսաւ: Նարէկ. Ն:

Բառա. ի. իւ. եց. իւք: || բաղդ. կամ դաշն՝ որ դնի 'ի մէջ երկուց մարդկանց՝ զերոց կարծեցականաց. ոմ զի որոյ կար_ծիքն ճշմարտեսցի, առցէ զինն 'ի միւսոյն: ռամկօր. պէս:

Բառբանք. նանց. գք: (անեզական.) || մե_ղադրութիւնք. կամ պարսաւանք: և մերթ պատճառանք:

Բառբեմ. եցի. եա. եւ: (Ներգործ.) || պատճառել. կամ զսուտ պատճառանս գը_տանել: Մերթ եւ Նախատել. կմ դարձ_վել. և կամ մեղադրել. կամ պարսաւել. և ըստ այսմ է. Խորէն. ꙟ. պր. 21:

Բառբելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || մեղադրե_լի. կամ պարսաւելի: Նարէկ. ղա:

Բառաւոյ. ի. աւ. աց. օք: || պատուաստն. կամ խորշ, որ լինի յորմս տան առ 'ի դնել անդ զիր ինչ. ռամկօր". հէւճնոցն. կամ թէրէէ:

Բարակ. ի. աւ. աց. օք: || Նուրբ. կամ ա_նօսր: Բայց ըստ այսմ առանց բարգեց_մանն մանաւանդ 'ի գործ ածի յաշխար_հաբառ լեզուով: Իսկ Երեմ. 2. 22. աս_ասի՝ եԹէ լուասցես բարակաւ, պարս 'ի խմանել բորակաւ. զի հինքն զբորակն բաղ_միցս գրեին բարակ, յորմէ սխալմամբ գրչաց կործանեալ էբեն տառն, եղեալ է բարակ: Իսկ թէ զինչ իցէ բորակն, տե՛ս 'ի տեղւոջ իւրում:

Բարակամահ. ի. իւ. եց. իւք: || մահով ըղ_թելս բարակս. կամ որ անկանէ՝ և յօրինէ ղթելս բարակս առ 'ի կազմել զազնուագոյն հանդերձս: Եսայ. 19. 9: Մերթ եւ թելն նուրբ մանեցեալ՝ ասի բարականման. ք բարակ մանեցեալ:

Բարակաշուրթն. (Նախդրիւ հոլովի.) || զբարակ շրթունս ունօղ:

Բարաշխ. ի. իւ. եց. իւք: || կանոն. կմ փուխ. կամ գիւրաւ մխելի: ռամկ. ղա_րիֆ. կամ նարին:

Բարապան. ի. աւ. աց. օք: || դռնապան. ք պահապան դրան: 2. Թագ. 4. 6: 4. Թագ. 7. 11: Յոբ. 38. 17: Մերթ եւ պա_հապանք որանից, և այլոց նմանեաց՝ ասին բարապանք: Երեմ. 52. 24:

Բարապետ. ի. աւ. աց. օք: || բարապան. ք դռնապան: Մծբն. ժԹ:

Բարբանատար. (մակբայ որակական.) || բարբառութբ. կամ գիմառնութբ. ք 'ի գիմաց անբանից՝ կամ և 'ի գիմաց բանաւո_րաց խօսելով: Յմ ոսկի:

Բարբառական. ի. աւ. աց. գք: || գիմառ_նական. կամ դերանձնական. ք. խօսք, կամ բան՝ որով խօսի ոք 'ի դիմաց անկեն դանեաց. կամ անբանից: Իսկ մերթ ասի զհռետորական ձևոյն, յորում զբարս ու_րուք բանաստեղծօրէն ցուցանեմք, զոր տեսցես 'ի մեկնութե բարբառութեան բառիս:

Բարբառութիւն. թեան: || հռետորական աւացուածք. կամ ձև, յորում զբարս, և զորպիսութն ուրուք՝ թէ բանականի, և թէ անբանի բանաստեղծական պերճա_բանութբ իբրու առաջի աչաց նկարեալ՝ պարսաւելի, կամ գովելի ցուցանեմք: Ուստի և այսպիսի եղանակաւ յօրինեալ գովեստն. կամ պարսաւանքն բարբառու_թիւն ասի: Նարէկ. ղէ. և ղՋ: Մերթ եւ նշանակէ զդիմառնութին. որ է խօսակ_ցութն 'ի դիմաց անբանից: Իսկ մերթ եւ դնի փոխանակ այլաբանութե. կմ անդ_րադարձական առացուածոց. և ըստ այսմ է 'ի գիրս լամբրոնացւոյն:

Բարբացուցական. ի. աւ. աց. գք: || երաժշ_տական երգն, կամ նուագարանն, որ մն արուեստաւոր հնչման զուննկնգիրս իւր շարժէ 'ի յոգս, կամ 'ի ցնծութն, և կամ յայլս կիրս՝ ասի բարբացուցական. զի ըղ_բարս՝ և զներքին կիրս մարդկան ցուցա_նէ. ոմ որք որոտմական ունին զբարս, 'ի լսելն զողբերգական նուագն. առժամայն յարտասուս հարկեալ ողբան: Ուստի պատմի՝ թէ 'ինուագելն որփեոսի պատե_րազմաշարժ եղանակաւ առաջի կայսերն աղեքսանդրու, խնդոյն յարեաւ աղեքսանդր 'ի խրախճանաց. և 'ի ղէն ընթացեալ՝ 'ի պատերազմ խրախուսէր. յայտ արարեալ զպատերազմասէր բարս իւր: Նարէկ. ղէ:

Բարաւոր. ի. աւ. աց. գք: || վերնատեմն դրան. ք դրան վերի շեմն: Ելից. 12. 7:

Բարբանջք. ջից. իւք: (անեզական.) || շաղփաղփութիւնք. կամ աղճատանք. կամ վայրաբանութն. կամ յիմարաբանութն. կամ առասպելաբանութն. կամ կարկա_չումն: Ովսէ. 1. հոփ. Ը:

Բարբանջանք. ջանաց. գք: (անեզական.) || Նոյն է ընդ վերնոյն: Ովսէ. 1. հոփ. ըա:

Բարբանջեմ. եցի. եա. եւ: (չէզոք.) || վատթարաբար շատախօսել. կամ անկարգաբար խօսել. կամ շաղփաղփել. կամ վայրաբանել: Կիւրղի Եէփ. ֆ:

Բարբանջմունք. մանց. մամբք. (սորա եզա կանն ոչ 'ի գործ ածի.) || շաղփաղփութն. կամ առասպելաբանութն. կամ վայրաբա_նութն. և այլն: Նարէկ. խԸ:

Բարբանջողական. ի. աւ. աց. գք: || շաղ_փաղփական. կամ առասպելական. և այլն: Մերթ եւ նշանակէ՝ ըղանջական. կամ կարկաչողական, որպիսիք են ձայնք ամանց Թռչնոց:

Բարբառ. ոյ. ով. ոց. ովք: || ձայն մար_դոյ նշանական. կամ խօսք. կամ բան. կմ պատգամ. կամ արտաբերութն բանից: Թուոց. 3. 16: Աղաւ. 8. 4: Երգ. 2. 14:

իսկ մերթ նշանակի հնչիւն. կամ աղաղակ. և կամ ձայն՝ փողոյ, որոտման, հողմոյ, անասնոց, կամ մարդկանց՝ և այլոց ձև իցէ իրաց. թէ՛ նշանակութիւք իցեն, և թէ՛ աննշանք: Ելից. 9. 23: և 28. 35: Ղևտ. 25. 9: Իմաստ. 17. 17: Եսայ. 40. 3: Իսկ մերթ նշանակէ զերգումն աղբերց, որովք 'ի մեծամեծս որոտին: Կոչթ. 2. 8. և 21. 40: Յայտ. 9. 11:

Բարբառիմ. եցայ. եալ. իլ: (ձայնաւոր.) ‖ խօսիլ. կամ ասել. կամ ճառել. կամ արտաբերել զբանս, կամ զբառս: Աղաղ. 8. 6: Իմաստ. 8. 12: 2. Պետր. 2. 16. և 18: Իսկ մերթ նշանակէ՝ բարձր ձայնիւ խօսել. կամ ձայնել. կամ մեծամեծս կարդալ. կամ դոչել. կմ աղաղակել: Թագաւ. 20. 8: 1. Մնաց. 26. 14: 2. Մնաց. 15. 2: Ղուկ. 8. 55:

Բարբաջիմ. եցայ. եալ. իլ: (ձայնաւոր.) ‖ վարանիլ. կամ պատաղել. կամ պապչարել. կամ լքանիլ: Եւ Փիլիպ. 4. 10. ուր ասի, բայց բարբաջէիք իմիք. իմանի այսպէս. բայց պատառելայլէիք իմաստ. կամ պաշարեցեալ էիք իմիք կերպիւ. կամ ոչ ունէիք զդիպաւորութիւն. կամ չէիք ձեռնհաս:

Բարբարիկոն. ի. ու. աց. օք: ‖ բարբարոսական. կամ խուժականն:

Բարբարոս. ի. ու. աց. օք: ‖ գռեհիկ. կմ խուժադուժ. կամ ազգ՝ որ զուրկ է 'ի քաղաքավարութենէ, և է անմօրդի, և խառնակեցու. կամ անդութ, և անողորմ: Հռով. 1. 14:

Բարբիտոն. տոնի. իւ. ից. իւք. կամ օք: ‖ է բառ յունական. և նշանակէ՝ նուագարան. կամ երաժշտական գործիք, որպիսի է քնարն, և այլք նմանք:

Բարգաւաճ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ բարեօք աճեցեալ. կամ փարթամ. կամ փառօք պայծառ. կամ փառաւոր. կամ հաջողակոր. կամ արգասաւոր: 2. Օրին. 26. 19: և Նարեկ. խը:

Բարգաւաճական. ի. ու. աց. օք: ‖ արգասաւորական. կամ փառաւորական. կամ հաջողական: Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց:

Բարգաւաճանուն. անուան. ամբ. անց. ամբք: ‖ ունող զփառաւոր անուն. կամ հռչակեցեալ անուամբ. կամ բարեհամբաւ:

Բարգաւաճանք. անաց. օք: (անեզական.) ‖ փառաւորութիւն. կամ արգասաւորութիւն. կամ ճոխութիւն. Խորէն. ա. գլ. 13:

Բարգաւաճիմ. ճեցայ. ճեալ. ճիլ: (ձայնաւոր.) ‖ առատ պտղովք կամ ստացուածովք և կամ այլովք բարեօք աճիլ. կամ փառաւորիլ. և պատուաւոր լինիլ. կամ բողբոջիլ և ուռճանալ. և կամ ճոխանալ: Նարեկ. ժէ: և 'ի գովեստ առաքելոց:

Բարդ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ մերթ նշանակէ զբարդութիւն. կամ, զբազմաբարդեցեալն 'ի միասին: և բառ այսմ ասի զերկուց անուանց յօդեցելոց՝ թէ են բարդք, որպիսի է այս, բարեմիտ: Մերթ և 'ի գիզեալ, կմ 'ի մի վայր կուտեցեալ. ունի մինչ 'ի հնձելն զարտորայի զխրձունս կապեցեալս դնելով 'ի վր միմեանց՝ առնեն զմեծ դէզ, նոյնն ասի, բարդ. Ըստ այնմ. որ Դատ. 15. 5. ասի. 'ի բարդից մինչև ցկանգնեալսն. և, 'ի գիզեցելոց մինչև 'ի կանգուն մնացեալ հասկոն, որք հնձելիք էին:

Բարդեմ. եցի. եալ. ել: (ներգործ.) ‖ գիզել. կամ 'ի վր իրի իրիք զայլ ինչ յաւելուլ. կամ զբազումս 'ի միասին յօդել. կամ կուտել. և կամ բաղադրել: Լմբրն: Մտօք և քերականօքն՝ մինչ զմի բառն ընդ այլում բառի շարակցեն. ասին բարդել:

Բարդութիւն. թեան: ‖ բարդումն. կամ դիզումն. կամ շեղջակուտումն. կամ յարակցութիւն. և կամ բաղադրութիւն. և այլն:

Բարեատեաց. ատեցի. ու. աց. օք: ‖ ատող զբարին, և զուղիղն, և զարդարն. կամ չարասէր: Նարէկ. ծե:

Բարեացապարտ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ բարեաց արժանաւոր. կամ բարեաց փոխատուութեան, և գովութեան արժանաւոր: Խորէն. գ. գլ. 40:

Բարեաւ մնալ: ‖ ոչ հոմանիշ, այլ ընդ բայի շարակցի այսպէս. բարեաւ մնալ ասել: և նշանակէ՝ զհրաժարականն ողջոյն տալ: ուանջ'. կեցէք բարով ասել: Եւ մերթ նշանակէ զմ և իցէ հրաժարելն, կամ հեռանալն յիմիքէ. ըստ այնմ. թէ կենցաղական հոգոց՝ բարեաւ մնալ ասել:

Բարեբախտ. կամ բարեբաստ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ ունող զբարի դիպուածս. կամ երջանիկ. և կամ ունող յաջող հանգիտցին իրականութեանն. կամ բախտաւոր: Նարէկ. ծա:

Բարեբախտիմ. եցայ. եալ. իլ: (ձայնաւոր.) ‖ զյաջողութիւն ընդունիլ. կամ ունիլ ըզ բարի դիպուած. կամ երջանիկ լինիլ: Բայց Սիրաք. 3. 32. ուր ասի, բարեբախտ դեալ ունիցի, պարտի իմանալ, զբարեբախտութիւն ունիցի:

Բարեբախտիկ. (նախադրիւ հոլովի.) ‖ բարեբաստիկ. կմ զբարի բաղդս ունող. կմ երջանիկ, և երանելի: Խորէն. գ. գլ. 48

Բարեբախտութիւն. թեան: ‖ բարեբաստութիւն. կամ բարեյաջողութիւն. կամ երջանկութիւն: Խորէն. ա. գլ. 12:

Բարեբաղդ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ տե՛ս զԲարեբախտ:

Բարեբան. ի. իւ. ից. իւք: ‖ բարեբանօղ. կամ օրհնաբանօղ. և մինչ ասի՝ բարեբան գովութիւն, իմանի՝ բարեբանական գովութիւն: Նարէկ. ղջ:

Բարեբանեմ. եցի. եալ. ել: (ներգործ.) ‖ գովել. կամ օրհնել. կամ փառաւորել:

Բարեբանութիւն. թեան: ‖ օրհնաբանութիւն. կամ գովաբանութիւն. և կամ բան օրհնութեան, և գովութեան:

Բարեբաշխ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ զբարին՝ և զպարգևս բաշխօղ: Եւ մերթ նշանակէ

Digitized by Google

զբարս բաշխեցելոյն, և զբաժանեցելոյն։ Նարեկ. ղէ։

Բարեբաշխութիւն. Թեան։ || բաշխումն պարգևաց. կամ առատաձեռնութիւն բարեաց. կամ բարերարութիւն։ Նարեկ. կէ։

Բարեբաստ. ի. իւ. ից. իւք։ || շնորհաւոր. կամ բարեբախտ. կմ՝ ունօղ զբարի թէսութիւն. կամ երջանիկ. կամ բարեյաջող։ Լմբրն։

Բարեբաստիկ. (Նախդրիւ հոլովի.) || նոյն ընդ Բարեբաստիկ։

Բարեբաստութիւն. Թեան։ || բարեբաղդութիւն. կամ բարեյաջողութիւն. կմ՝ բարեգլխութիւն. կամ բարեմասնութիւն. կամ երջանկութիւն։ Նարեկ. խը. և կե։

Բարեբարոյ. ի. իւ. ից. իւք։ || ունօղ զբարի բարս. կամ բարեձև. կամ համեստաբարոյ. կամ քաղցրաբարոյ. կմ՝ պարկեշտ։ Լմբրն։

Բարեբարք։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերնոյն։

Բարեբերք. (Նախդրիւ հոլովի.) || բարեբոյս. կամ զբարիս բերօղ. կմ՝ որոյ բերքն են բարիք. կամ բարեպտուղ։

Բարեբողբոջ. ի. իւ. ից. իւք։ || որ ունի զբարի ընձիւղ. կամ զշիւղ. կամ զբարւոք ոստս, և զշառաւիղ։ Նարեկ. ղէ։

Բարեբոյս. բուսոյ. ով. ոց. ովք։ կամ ից. իւք։ || զբարի բոյս ունօղ, կամ զբարի պտուղս բուսուցանօղ։ Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց։

Բարեբուղխ. (Նախդրիւ հոլովի.) || զբարիս բղխօղ. և կամ բարւոք, և վայելչապէս բղխեցեալ։ Նարեկ. ղէ։

Բարեբուն. (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որոյ բնութիւն է բարի. և կամ որ է բնութեամբ բարի. և կամ որ է բուն բարին, ասի՝ բարեբուն։

Բարեգեղ. (Նախդրիւ հոլովի.) || զբարի և վայելուչ գեղս ունօղ. կամ գեղեցկատեսիլ. կմ՝ չքնաղագեղ։ Խորէն. [illegible] գլ. 11։

Բարեգնաց. ի. իւ. ից. իւք։ || զբարի գնացս ունօղ. և կամ որոյ գնացքն, և ընթացքն վայելուչք, և անսայթաքելիք են. և այս մերթ ասի զմարդոյ. իսկ մերթ զգետոց. և զբղխմանց աղբերաց։ Խորէն. [illegible] գլ. 15։

Բարեգործ. ի. իւ. աց. օք։ || բարերարիչ. կամ ունօղ զբարի գործս, կամ առնօղ զգործս բարեաց. և կամ որ առնէ այլոց զբարիս. որ և ասի բարերար։ Ղուկ. 23. 50։

Բարեգործեմ. եցի. եա. ել։ (Չէզոք.) || գործել, և առնել զգործս բարեաց. և մերթ նշանակէ առնել զբարիս այլոց՝ կմ՝ բարերարել։ Նարեկ. Հ։

Բարեգութ. գթոյ. ով. ից. ովք։ || յոյժ գթած. կամ բարողորմած. կամ ունօղ զգութ և զխնամ 'ի վր ուրուք։

Բարեգլխաւորութիւն. Թեան։ || բարեյաջողութիւն. կամ բարեբախտութիւն։ Սե- [illegible] 3. 28։

Բարեգեղ. (Նախդրիւ հոլովի.) || զբարի, և գեղեցիկ գեղս. կամ զձևս ունօղ. և կամ գեղեցկատեսիլ. և այս ասի զքաղաքէ, զպտղեանց. զգլխոց, զհասակէ մարդոյ. և զայլոց նմանեաց։

Բարեզան. (Նախդրիւ հոլովի.) || բարեզարմ. կամ բարեշնորհ. կամ որ զբարի որպիսութիւն ունի 'ի հոգւոջ. կամ 'ի մարմնոջ. և կամ շնորհազարդ։

Բարեզարդ. ի. իւ. ից. իւք։ || բարի, և գեղեցիկ զարդուք զարդարեցեալ. և կամ բարւոք զարդարեցեալ. կմ՝ շնորհազարդ. կամ գեղեցկազարդ։

Բարեզարդեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || բարւոք՝ և յարմարապէս զարդարել. կամ գեղեցկազարդել. կամ շնորհազարդել։ Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց։

Բարեզարդութիւն. Թեան։ || գեղեցկազարդութիւն. կամ շնորհազարդութիւն. կմ՝ բարեկարգութիւն. Նարեկ. ղէ։

Բարեզարմ. ի. իւ. ից. իւք։ || բարետոհմ. կամ ազնուազարմ։

Բարեզգեաց. (Նախդրիւ հոլովի.) || զբարիս զգեցօղ. զի զբարիս յանձն լինի կրօղ. կամ բարեկիր։

Բարեզգեստ. ի. իւ. ից. իւք։ || ունօղ զբարի և զվայելուչ զգեստս. կամ գեղեցկահանդերձ. և կամ բարեզգեցիկ։

Բարեզեկոյց. կուցի. իւ. ից. իւք։ || զեկուցանօղ բարւոյ. կամ աւետաւորօղ զբարեաց։ Նարեկ. ղե։

Բարեընկալ. ի. իւ. ից. օք։ || ընդունօղ բարութեան. կամ բարեպէս ընդունօղ։

Բարեժամ. (Նախդրիւ հոլովի.) || դիպուկ ժամ. կամ պատշաճ, և յաջող ժամ. և մերթ այն՝ որ 'ի բարի և 'ի յարմար ժամանակի լինի, ասի՝ բարեժամ։ Իւ կամ ունօղ զբարի ժամ և զժամանակ։

Բարելից. լցի. աւ. աց. օք։ || բարելի. զի լցեալ՝ և ճոխացեալ բարեօք։

Բարելութիւն. Թեան։ || բարեկատարումն. կամ լիութիւն բարեաց։ Նարեկ. ղէ։

Բարեխառն. (Նախդրիւ հոլովի.) || միջակաւոր. կամ որ ոչ աւելորդաբար է, և ոչ պակասաբար. զի ամ լր, որ բարեպէս կարգաւորեալ, և կանոնաւորեցեալ է. և կամ բարւոք որակեցեալ, և խառնեցեալ՝ խորշելով յերկուց ծայրից. զի յաւելորդութենէ, և 'ի պակասութենէ, ասի՝ բարեխառն. այսէ՝ բարեպէս խառնեցեալ. որ պէսէ օդն, կամ երկիրն, յորժամ ոչ կարի ջերմ է, և ոչ կարի ցուրտ։ և կամ յորժամ է քաղցրախառն, և օդաւէտ։ Խորէն. ա. գլ. 6։ Իւ կա՛ այսու անուամբ կոչին նոքա՝ որ ունին զառաքինութիւն բարեխառնութեան. որ է միջին 'ի չորից կարգի նախականաց առաքինութեանց.

Բարեխառնեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || յերկուց ներհակաց ծայրից միջակաւոր առնել. և յայս մինչ որ զսաստիկ ջերմն, կամ զսաստիկ ցուրտն. և կամ զսաստիկ դառն համն՝ միջակօրէն զովացուցանել, կամ քաղցրացուցանել. և կամ դիւրացուցանել. ասի բարեխառնել։ Իւ այս առ [illegible]

զպտղոց բարոյականաց, թէ զւանից, և թէ զիրաց։

Բարեխառնութիւն. թեան։ || միջակաւորութիւն. կամ քաղցրախառնութիւն. և կամ բարեյարմարութիւն. կամ բարւոք որպիսութիւն։ Եւ այս առի զօդոց, և զայլոց նմանեաց։ Խորէն. Բ. գլ. 15։ Մերթ եւս նշանակէ զմինն 'ի չորից կարդինալականաց առաջինութեանց, որով չափ դնի 'ի յըմբռման հեշտութեանց մարմնականաց՝ 'ի ճաշակելիս, և 'ի շօշափելիս։

Բարեխնամ. ի. իւ. եց. իւք։ կամ այ. օք։ || բարւոք, կամ քաջ խնամօղ. կամ բարեգութ. կամ նախախնամօղ 'ի բարիս. և կամ զմեծ, և զբարի հոգ՝ և զխնամ ունօղ 'ի վրա ուրուք։ Նարեկ. ձդ։

Բարեխնամեմ. եցի. եա́. ել։ (Ներգործ.) || բարւուք խնամել. կամ գթութբ հոգածել. կամ խնամարկել։

Բարեխոհ. ի. իւ. եց. իւք։ || զգաստ խորհօղ, կամ բարեխորհուրդ. կամ բարեմիտ։

Բարեխորհ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նոյն է ընդ վերնոյն։

Բարեխրատ. ի. իւ. եց. իւք։ || բարեպէս խրատօղ. կամ զբարի խրատս տուօղ. և կամ զբարի իրս ուսուցանօղ։ Տիտ. 2. 3։

Բարեխօս. ի. իւ. եց. իւք։ || միջնորդ, կամ աղաչօղ վն ուրուք առաջի վերնագունին. և կամ զումեքէ զբարիս խօսօղ առաջի մեծագունին։ 2. Մակ. 13. 3։ Իսկ մերթ նշանակէ զ[illegible]. կամ զփառատաբանն. կամ զթարգմանն, և զբացատրիչն խնդրուածոց ուրուք։ Հռովմ. 8. 26։

Բարեխօսեմ. եցի. եա́. ել։ (չէզոք.) || միջնորդ լինել, և աղաչել զվերնագոյնն վն բարւոյ վայրագունին. և կամ խօսել զբարիս վն վայրագունին առաջի վերնագունին։

Բարեխօսութիւն. թեան։ || միջնորդութիւն ուրուք վն այլոյ առաջի վերնագունին։ Մերթ եւս նշանակէ զյորդորումն. ուստի 2. Կորն. 5. 20. ուր ասի, որպէս և Այ բարեխօսութբ մեօք, խնդրեմք այսպէս. որպէս կամ իբրու 'ի յորդորելն Այ զձեզ 'ի ձեռն մեր։

Բարեկամ. ի. աւ. աց. օք։ || համարեալ սիրելի, կամ ծանօթ, որ ըստ մտի կամի զբարիս այնմ որում է սիրելի. և կամ ունօղ զբարի կամս բարերարելոյ այլոց։ Յոհ. 11. 11։

Բարեկամանամ. ացայ. ացիր. նալ։ (ընդ միջ.) || բարեկամ լինել. այսինքն բարի կամեցօղ ումեք, կամ ծանօթ և սիրելի լինել։

Բարեկամութիւն. թեան։ || սիրելութիւն. կմ ընտանութի. կամ բարեաց բարեկամին ուրախութբ հաճութիւն։ Իմաստ. 7. 14։

Բարեկարգ. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զբարի կարգաւորութի. կամ բարի կարգաւ կարգաւորեցեալ։

Բարեկարգեմ. եցի. եա́. ել։ (Ներգործ.) || բարեպէս կարգաւորել. կամ գեղեցիկ կարգաւորութբ յարմարել. և կամ գեղեց կազմարդել։

Բարեկարգութիւն. թեան։ || բարւոք կարգաւորութիւն. կամ բարեզարդութիւն։ Խորէն. Բ. գլ. 7։

Բարեկեաց. կեցի. աւ. աց. օք։ || բարեպէս կեցօղ. կամ բարեկեցիկ։

Բարեկենդան. ի. իւ. եց. իւք։ կամ աց. օք։ || օրն՝ յորում վարեմք զկեանս մեր 'ի բարութե. կամ յուրախութե, առ բարեկենդան։ Մերթ եւս օրն այն՝ որում հեռւին բազում աւուրք պահոց՝ կոչի բարեկենդան, այնու՝ զի ուրախութբ անցուցանի։

Բարեկենդանութիւն. թեան։ || յղփութիւն և յագեցութի 'ի բարեկեցութե. և կամ վարուցն կենաց 'ի բարութե. կամ բարեյաջողութիւն. կամ խրախճանութի։ Սաղ. 29. 7։ և Խորէն. Գ. գլ. 32։

Բարեկերպութիւն. թեան։ || բարեձեւութի. կամ գեղեցկատեսութիւն զգեստուց, կամ զինուց. և այլոց նմանեաց։ Նարեկ. ձգ։

Բարեկեցիկ. (Նախդրիւ հոլովի.) || յղփացեալ. կամ ճոխ. կամ որ ունի զինչս բազումս, որով լաւապէս ապրի, և կեայ. կամ երջանիկ. և բարեյաջող. կամ բարեբաստիկ։ Յոբ. 21. 23։ Եսայ. 32. 11։

Բարեկիր. կրի. աւ. աց. օք։ || ունօղ յինքեան զբարութի, կամ զբարի վարս. կմ բարեբարոյ, և բարեմիտ. կամ բարեկրօն։ 2. Մակ. 3. 31։

Բարեկիրթ. կրթի. աւ. աց. օք։ || բարւոք կրթեցեալ. կամ բարեսովոր. կամ քաջավարժ. կամ յոյժ վարժ և կիրթ։

Բարեկրութիւն. թեան. || բարեբաստութի. կամ բարեյաջողութի. կամ բարեբաղդութի. կամ երջանկութի։ Լամբրոն։

Բարեկրօն։ ի. իւ. եց. իւք։ || բարեկեցիկ. կմ. բարւոք կարգաւ և օրինօք վարօղ. կմ զբարի վարս ունօղ. կամ բարեպաշտ։ Նարեկ. լէ։

Բարեկրօնութիւն. թեան։ || բարեպաշտութիւն. կամ բարւոք և ըստ օրինի կարգաւ վարումն. կամ բարեկեցութիւն։ Լամբրոն։

Բարեհաճոյ. ի. իւ. եց. իւք։ || առ բարին հաճօղ, և յօժարօղ. կամ բարեհաճ. և կմ յոյժ հաճելի՝ և ախորժելի։ Լամբրոն։

Բարեհաճոյանամ. ացայ. ացիր. նալ։ || բարեհաճոյ լինել. կամ յոյժ բարւոք հաճոյ և ընդունելի լինել։

Բարեհաճութիւն. թեան. || հաւանութիւն յօժարութի առ բարին. կամ հաճումն բարեաց. և կամ բարի կամք։

Բարեհամ. ի. իւ. եց. իւք։ || քաղցրահամ. կամ քաղցրաճաշակ. և կմ յոյժ համեղ։

Բարեհամբաւ. ի. իւ. եց. իւք։ || զբարի անուն ունօղ. կամ մեծահամբաւ. կամ հռչակաւոր. և կամ անուանի։ 2. Մակ. 14. 37։

Բարեհամբաւեմ. եցի. եա́. ել։ (Ներգործ.) || բարեհամբաւ առնել. կամ բարեհռչակ առնել.

Digitized by Google

տանել. կամ գերահռչակել. կամ դրուատել ։

Բարեհամբաւութիւն. թեան ։ || բարեհռչակութիւն. կամ գերահռչակութիւն. կամ հռչակումն և համբաւումն անուանն ուրուք 'ի բարիս ։

Բարեհամբոյր. բուրի. իւ. ից. իւք ։ || բարեհաճոյ. կամ բարեսէր. կամ բարեշնորհ. կամ բարետենչ. կամ բարեյօրդոր. կամ յոյժ վայելուչ և սիրելի ։ Էր այս սուր զմարդոյ, զհոգւոյ, զհասակէ, զնչոյ, ըստ բանէ, և զայլոց բազմաց ։ Նարեկ. ղ ։

Բարեհանճար. ի. իւ. ից. իւք ։ կամ աց. օք ։ || բարեխորհուրդ. կամ յոյժ հանճարեղ. կամ բարեիմաստ ։ Նարեկ. հե ։

Բարեհասակ. ի. աւ. աց. օք ։ || գեղեցկահասակ. կամ վայելուչ հասակաւ ։

Բարեհնար. ի. իւ. ից. իւք ։ || քաջահնար. կամ ճարտարահնար. կմ հնարօղ բարեաց. և կամ յոյժ հմուտ 'ի հնարել, և 'ի գլուխ հանել զնին ։ Նարեկ. ծզ ։

Բարեհռչակ. ի. աւ. աց. օք ։ || անուանի, և համբաւաւոր 'ի բարիս. կամ բարեհամբաւ ։ Լամբրօն ։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ հռչակէ, և ամենից յայտ առնէ զբարութիւն ուրուք ։

Բարեհռչակեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || բարեհռչակ առնել. կամ զբարի անուն զումեքէ հռչակել. կամ բարեհամբաւ առնել ։ Նարեկ. ծթ. և կ ։

Բարեհրաման. ի. աւ. աց. օք ։ || զբարի հրաման տուօղ. կամ զբարիս հրամայօղ ։ Նարեկ. հն ։

Բարեհրաւէր. աւիրի. աւ. աց. օք ։ || հրաւիրօղ առ բարիս. կամ բարեյորդոր ։ Նարեկ. ծա ։

Բարեձև. ի. իւ. ից. իւք ։ || զբարի և զազնիւ ձև ունօղ. կամ գեղեցկատեսիլ. կմ գեղեցկադէմ. և կամ բարետեսիլ ։ Խորէն. բ. գլ. 54 ։

Բարեձևութիւն. թեան ։ || բարեկերպութիւն. կամ գեղեցկատեսութիւն. կամ բարեկարգութիւն ։ Նարեկ. ղդ ։

Բարեձիր. ձրի. իւ. ից. իւք ։ || զբարի ձիրս և զպարգևս տուօղ. և կամ բարի պարգևք ։ Իսկ մերթ՝ պարգևեցեալ բարի իրն, սոյն՝ բարեձիր ։

Բարեմատն. տին. տամբ. տանց. տամբք ։ || բարեմիջնորդ. կամ բարեժառանգ. կամ բարեաց մատնակից ։

Բարեմատնեալ. եղոյ. ով. ոց. ովք ։ || բարեաց միջնորդեցեալ. կամ հանդիպեցեալ. կամ բարեժառանգ եղեալ. կամ բարեօք երջանկացեալ. կամ բարեբաստիկ եղեալ ։

Բարեմատնութիւն. թեան ։ || բարեբաստութիւն. կամ բարեբաղդութիւն. կամ բարեմիջնորդութիւն. կամ յաջողութիւն բարեաց. և կամ երջանկութիւն ։ Նարեկ. Ժ. և կա ։

Բարեմատոյց. տուցի. ցաւ. ցաց. ցօք ։ || ըստ պարգևս բարեաց տուօղ և կարկառօղ. կամ առատապարգև ։ Նարեկ. հզ ։

Բարեմարդաբիկ ։ || ոչ հոլովի. այլ ըստ բայի չարակցի այսպէս. բարեմարդաբիկ լինել ։ և նշանակէ հաճոյ երևել, կամ ը հաճոյութեան այլոց վարել ։ ուսմն. ... ։ Գաղատ. 6. 12 ։

Բարեմարդութիւն. թեան ։ || մարդահաճութիւն ։ Իսկ Սոփե. 2. հատ. ժդ. ուր ասի. ըստ բարեմարդութեան 'ի բաց ձգելով, իմանի զմարդկային բարեբարոյութին, կմ զմարդկային համեստութին ։

Բարեմիտ. մտի. մտաւ. կամ իւ. աց. օք ։ || անխարդախ. կամ զուղիղ միտս ունօղ. կամ բարեսէր. կամ զուարթամիտ. կամ հանդարտամիտ. և կամ բարեբարոյ ։ 2. Մակ. 7. 19 ։

Բարեմիջն ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || մանկամբ՝ ծոյն՝ նշանակէ՝ բողբոջ. կամ փափուկ և զուարթ. կամ քաջ և ազնիւ. ուստի բարեմիջնն՝ նշանակէ զբարեբողբոջն. կամ զբարեզուարթն. կամ զբարեփափուկն. ը զյոյժ փափուկն և ընկալեալն. կամ զյոյժ առողջն, և զզուարթն ։ Աղամ. 17. 22 ։

Բարեմտութիւն. թեան ։ || բարեբարոյութին. կամ առաքինասիրութիւն. կմ զուարթամտութիւն. կամ բարեհաճութիւն. կամ ողջամտութիւն ։ Սոփե. 1. հատ. իզ ։

Բարեյաղթ. ի. իւ. ից. իւք ։ || քաջայաղթ. կամ մեծայաղթ. կամ յոյժ յաղթօղ ։

Բարեյարմար. ի. իւ. ից. իւք ։ || քաջայարմար. կամ բարեյօդ. կամ բարեզոյգ. ը, որ ազնիւ կերպիւ յօրինեցեալ և կազմեցեալ է. կամ բարեկազմ, և վայելուչ. և կամ բարւոք յարմարեցեալ. և կարգաւորեցեալ ։ Նարեկ. ղդ ։ Խորէն. բ. գլ. 62 ։ Մերթ և նշանակէ զբարեպէս յարմարօղն ։

Բարեյոյս. (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զյոյս բարի. կամ յուսացօղ ընդունել զբարիս. և կամ մեծայոյս ։ Իմաստ. 12. 19 ։

Բարեյորդոր. (Նախդրիւ հոլովի.) || բարեյօժար. կամ յոյժ պատրաստ և յօժար 'ի բարին ։ Իսկ մերթ նշանակէ զյորդորօղն 'ի բարիս.

Բարեյօդ. ի. իւ. ից. իւք ։ || բարեձև. կմ բարեկարգ. կամ բարեկազմ. կամ որոյ ձևն, և դիրքն գեղեցիկ են ։

Բարեյօժար. (Նախդրիւ հոլովի.) || քաջայօժար. ը յոյժ բարւոք յօժար, և պատրաստ. կամ յօժարամիտ առ բարին ։ Լամբրօն ։

Բարենախանձ. (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զբարի նախանձ. կամ ջանացօղ առ 'ի հետևել բարեաց ։

Բարենշան. ի. աւ. աց. օք ։ || ունօղ զբարի նշան. կամ նորահրաշ. կամ նշանաւոր. և կամ երևելի ։ 2. Մակ. 10. 28. և 14. 37 ։

Բարենշմար. ի. իւ. ից. իւք ։ || բարենկատ. կամ բարեձև. և կամ գեղեցիկ տեսս ունօղ ։ Նարեկ. ղդ ։

Բարեշաւիղ. (Նախդրիւ հոլովի.) || բարեգնաց. կամ որոյ շաւիղն, ը ճանապարհն վարուց՝ ընդ որ գնայ, է բարի. և հաճոյ

այլոց.

...յլոց. և կամ է այլոց բարի օրինակ. Նո-
նէլ. ՚Ի Գողիլոս առաքելոց։

[Բա]րեչէն. չինի. ին. ից. իւք։ || Մերթ նշա-
նակէ բարեպէս չինօղն զիր ինչ. կամ չէն
պահօղ։ Մերթ և նշանակէ բարեպէս չի-
նեցեալն, և չէն մնացեալն. կամ բարե-
յաջողն։ Ե այնմ Մաղաք. 3. 15. բարե-
չէնք են ամենեքեան. (՚ի) բարեպէս չէն
կացեալք են, և ՚ի յաջողութեան են։

[Բա]րեշնորհ. ի. ին. ից. իւք։ կամ աց.
օք։ || զբարի շնորհս առօղ. կամ բարե-
պարգև։ Իսկ մերթ նշանակէ զշնորհալին,
և զգեղեցիկն. կամ զշնորհազարդն։ Նո-
նէլ. Ը. և կա։

[Բա]րեշունչ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Մերթ
նշանակէ զբարւոք շնչեցեալն. կամ ազ-
դեցեալն. և կամ բարբառեցեալն։ Մերթ
և նշանակէ զբարւոք շնչօղն. կամ զքաղց-
րաշունչն. որպիսիք են քաղցրաշունչ հոտ-
մունքն։

[Բա]րեշուք. (Նախդրիւ հոլովի։) || գեղե-
ցիկ. կամ ազնիւ. կամ փառաւոր. կամ
մեծապատիւ. և կմ՛ մեծափառ. Նոնէլ. Թ։

[Բա]րեշփութիւն. Թեան. || բարեյօգութիւն.
կամ բարեկարգութիւն. կամ բարեյարմա-
րութիւն. կամ բարւոք չափակցութիւն. և
համեմատութիւն. Լամբրոն. ՚Ի Ներբողեան։

[Բա]րեպաշտ. ի. ին. ից. կամ աց. օք։ || Հե-
տևօղ բարեաց գործոց. և ծառայիւն պաշտ-
ումն իրանց. կամ վարօղ Ե բարւոյ կանո-
նի. ծառայութեան, և աստուածութեան. կամ
արդար. և կմ՛ ծառայասէր։ Ղուկ. 12. 12։

[Բա]րեպաշտի. (Նախդրիւ հոլովի.) || ըղ
բարեպաշտութիւն ունօղ. կամ բարեպաշ-
տօն. կամ ծառայասէր։

[Բա]րեպաշտեմ. տեցի. եմ. եւ։ (չէզոք.)
|| ունել զբարեպաշտութիւն, կամ զծա-
ռայութիւն, և զգործս բարեաց։ Նոնէլ. Հա։

[Բա]րեպաշտութիւն. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։
|| բարեպաշտ. կամ ծառայասէր. կմ՛ աստ-
քինի կին։

[Բա]րեպաշտօն. ի. ին, ից. իւք։ || բարե-
պաշտ. կամ բարեսէր. կամ բարեաց հե-
տևօղ. և կամ բարեկրօն։ Առակ. 31. 30։
և Գործ. 10. 2։

[Բա]րեպատեհ. ի. ին. ից. իւք։ || բարեպատ-
կան. կամ բարեյարմար. կամ բարեպատ-
շաճ։ Նոնէլ. ԻԷ։

[Բա]րեպարիշտ. րշտի. ին. ից. իւք։ || բարե-
պաշտ. կամ բարեկրօն. կամ բարեպաշ-
տօն։ Նոնէլ. Դ. և ՂԴ։

[Բա]րեսերմութիւն. Թեան։ || բարի սերմա-
նումն. կամ բարի սերմն. Նոնէլ. ՃԳ։ Իսկ
մերթ նշանակէ զբարեզարմութիւն, կամ
զբարետոհմութիւն։

[Բա]րեսէր. սիրի. աւ. աց. օք։ || սիրօղ գոր-
ծոց բարեաց. կամ առաքինասէր. կամ
բարեբարոյ. կամ գթած։ Տիտ. 1. 8։ Իսկ
մերթ նշանակէ զնա՝ որ սիրէ զբարութիւնս
այլոց. և կամ որ յօժարի առնել զբարիս
այլոց։ Իմաստ. 7. 22։ և Եբր. 16. 16։

[Բա]րեսնունդ. սննդի. ին. ից. իւք։ կամ
օք։ || բարեպէս սնեալ. կամ ուսուցեալ՝
և վարժեցեալ ՚ի բանս՝ և ՚ի գործս բարիս։

Բարեվայելուչ. (Նախդրիւ հոլովի.) ||
յոյժ վայելուչ. կամ բարեյարմար. կամ
բարեկարգ։

Բարեվայելչութիւն. Թեան։ || յոյժ ազնուու-
թիւն. կամ գեղեցկութիւն. կամ բարեյար-
մարութիւն։ Իսկ մերթ բարւոք վայելումն.
կամ բարեզուարճութիւն. Խորէն. Ա. ԿԲ. 15։

Բարեվիճակ. ի. ու. աց. օք։ || բարեաց վի-
ճակեցուցանօղ. կամ բարեաց վիճակե-
ցեալ. և կամ բարեկարգ. կամ բարեյար-
մար։ Նոնէլ. ԺԵ։

Բարետանիղ. (Նախդրիւ հոլովի.) || ըղ
բարենք, և զներդաշնակաւորեալ ձայն հա-
նօղ. որպիսի է տաւիղն. կամ քնարն, կմ՛
սամբուկն, և այլք նմանք, որք երբեմն
ողբերգական եղանակաւ հարկանէին. և
երբեմն ուրախականաւ։ Նոնէլ. ԿԵ։

Բարետես. ի. ին. ից. իւք։ || Մերթ իմա-
նի սրատես. կամ քաջըրահայեաց, որ
սաստիկ զմարդոյ. կամ զաչաց։ Մերթ ու-
նօղն զբարւոք տեսս. (՚ի) գեղեցկատեսիլն։
Մերթ և տեսօղն բարեաց, (՚ի) որ ՚ի յայլս
միշտ զբարիս՝ զոր ունին, տեսանէ. և ոչ
զչարիսն։

Բարետեսակ. ի. ու. աց. օք։ || բարետես.
կամ գեղեցկատեսիլ։

Բարետեսիլ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Նոյն է
ընդ վերնոյն։ Նոնէլ. ՀԵ։

Բարետիպ. տպի. ին. ից. իւք։ || բարետես.
կամ բարետեսիլ. և կամ բարեպէս տպե-
ցեալ ՚ի նախագաղափարէն. կամ յոյժ
բարւոք նմանեալ նախագաղափարին, կմ՛
պատճառի իւրում։ Իսկ ըստ այսմ առէ ՚ի
Նոնէին. ՂԶ. քաղցրածաղիկ ծառայն՝ բա-
րետիպ պտուղ։

Բարետոհմ. ի. ին. ից. իւք։ || այն որ է ՚ի
բարւոյ զարմէ. կամ յազնիւ տոհմէ. և կմ՛
ազնուազարմ։

Բարետոհմիկ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Նոյն
է ընդ վերնոյն։

Բարետոհմութիւն. Թեան։ || բարեզարմութիւն.
կամ ազնուազարմութիւն. կամ քաջատոհ-
մութիւն։ Լամբրոն։

Բարետուութիւն. Թեան։ || Շնորհատուութիւն.
կամ պարգևատուութիւն։

Բարետրական. ի. ու. աց. օք։ || պարգևա-
տրական. կամ շնորհական. և մերթ նշա-
նակէ փառատրական. կամ բարեբանա-
կան։ Նոնէլ. ՂԷ։

Բարետրութիւն. Թեան։ || տուչութիւն բարեաց.
որով մերթ իմանի պարգևատուութիւն.
իսկ մերթ փառատրութիւն. կամ ընծայումն
բարեբանութեանց. և մերթ տալն զբարիս
այլոց. կամ բարեգործութեանց. և այլոց
նմանեաց։ Նոնէլ. ՂԹ։

Բարերար. ի. ու. աց. օք։ || առնօղ զբա-
րիս այլոց. կմ՛ բարեգործ։ Իմաստ. 7. 22։
և Ղուկ. 22. 25։ Մերթ և նշանակէ զբա-
րիս. Առակ. 14. 14։ և Հռով. 7. 12։

Բարերարեմ. եցի. եմ. եւ։ (չէզոք.) ||

առնել

Digitized by Google

առնել զբարիս այլոց ։ և կամ՝ բարերար լինել ումեք ։

Բարերարութիւն. Թեան ։ || Երախտիք. որ է բարիք, զոր առնէ ոք ումեք ։ Մ՝երթ և ս նշանակէ զբարեգործութիւն. կամ առնելն զբարիս այլոց. կմ՝ զգայուն բարիս ։ Եբր. 13. 16 ։ և 1. Պետ. 4. 19 ։

Բարերջանիկ. Նկի. աւ. աց. օք ։ || Բարեբաստիկ. կամ բարեբաղդ. կամ բարեջնորհ. կամ երջանիկ. և երանելի ։ Լատին ։

Բարերջանկութիւն. Թեան ։ || Բարեբաղդութիւն. կամ բարեբաստութիւն. կամ բարեյաջողութիւն. կամ բարեջնորհութիւն ։ Լատին ։

Բարեփառ. (Նախադրիւ հոլովի.) || Մեծափառ. կամ յոյժ փառաւոր, և համբաւեալ. կամ բարեհամբաւ ։ Նարեկ. հա. և զԹ ։

Բարեփառութիւն. Թեան ։ || Մեծափառութիւն. կամ փառաւորութիւն. կամ գերազանցութիւն ։ Խորէն. Բ. գլ. 57 ։

Բարեփափաք. (Նախադրիւ հոլովի.) || Բարեկենչ. կամ բարեխիղճ. կամ բարեաց փափագօղ. կամ յոյժ ցանկալի, և կամ մեծապէս փափաքելի ։ Նարեկ. գԷ ։

Բարեփորձ. (Նախադրիւ հոլովի ։) || Բարւոք փորձ առօղ. կամ որ է փորձ և կիրթ բարեաց ։ Լատին ։ Մ՝երթ և ս նշանակէ զբարւոք փորձեցեալն, և զկրթեցեալն ։

Բարեժամանակ. ի. աւ. աց. օք ։ || Անցօղ զբարւոք, կամ զբարեխառն ժամանակ՝ և զեղանակ ։ Խորէն. Գ. գլ. 62 ։

Բարժանեմ. եցի. եա՛. եալ ։ (Ներգործ.) || Բաժանել. կամ զատել. կամ որոշել ։ Ծննդ. 10. 25 ։ Ելից. 15. 8 ։ 4. Թագ. 2. 8 ։ 3. Եզր. 13. 13 ։ և Ա՛ Մակ. 7. 17 ։ և յայլ բազում տեղիս ։

Բարժին. ժնի. ին. նց. նաք ։ || Բաժին. կմ՝ մասն. և այլն ։ Ծննդ. 14. 24 ։ և 31. 14 ։ և 3. Եզր. 11. 36 ։ և 13. 10 ։ ըստ այսմ և յայլ բազում տեղիս ։

Բարի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || Սա մերթ վարի ածականապէս. և յայնժամ նշանակէ. լաւ. կամ ազնիւ. կամ պատուական. կամ գեղեցիկ. կամ պարարտ. կամ ընտրելագոյն. կամ օգտակար. կամ բաղձալի. և կամ կատարեալ իւիք բարութեամբ, և առաքինութեամբ. Ծննդ. 1. 4 ։ և 3. 6 ։ և 18. 7 ։ և 29. 17 ։ և Ելից. 3. 8 ։ և այլն ։ Եւ կամ ողջ. կամ արդար. կամ բարեգործ, և առաքինի. կամ բարերարօղ ։ Տօբ. 7. 7 ։ Իսկ երբեմն վարի գոյականապէս, թէ ըստ եզականին, և թէ ըստ յոգնականին. և յայնժամ նշանակի. բարութիւն. կմ՝ բարերարութիւն. կամ պարգև. կամ օգտութիւն. կմ՝ բարի գործք. կմ՝ բարի բանք ։ և կմ՝ արդիւնք երկրի. կամ բերք ծառոց. և կամ ինչք և ստացուածք. և այլ ո՛և իցէ իր, որ ունի զբարութիւն. որ է այն՝ որում ամենեքեան բաղձան ։ Եւ մինչ առնի արձակել բարեաւ, նշանակէ՝ ողջութիւն. կամ խաղաղութիւն ։ 1. Թագ. 24. 20 ։ Եւ գիտելի է. զի այս բառս՝ Բարի, յատկապէս առնի միայն զԱծ. զի նա միայն է ըստ ինքեան բարի. և ոչ միայն բարի, այլ և աղբիւր ամ՝ բարութեանց. և ըստ այսմ ոչ ոք առաւելութեամբ կարէ առնել բարի. ուստի ասի. Մարկ. 10. 18. Չի՛ք ոք բարի. բայց մի Ած ։

Բարիբարի. (Նախադրիւ հոլովի.) || Է եզականաձև ձայնիւ յոգնականն. որ թէ ասի ցեւր, բարիք, ըստ ճո՛ւք. զի բառս բարի, կրկնելովն լինի յոգնական. ուստի Մատթ. 13. 48. ուր ասի. Ժողովեցին զբարի բարին յամանս, փոխանակ ասելոյ, Ժողովեցին զբարիսն ՚ի յամանս. այս է, զլաւ լաւն, կամ զընտիր ընտիրս ձկանց ժողովեցին՝ և եդին յամանս ։

Բարիոտն. (Նախադրիւ հոլովի.) || Յաջողաոտն. ՚ի այն՝ որոյ գալուստն է բարեբաստիկ, և շնորհաբեր ։

Բարիոք. (սա մերթ վարի իբր ածական, և մերթ իբր մակբայ ։) || Բարւոք. կամ բարեպէս. կամ լաւ. կամ յարմար ։ Եւ այս բառ ՚ի հնումն ՚ի գործածիւր. բայց այժմ առաւել լինի, բարւոք. որ է լաւագոյն քան զասելն բարիոք ։

Բարկ. (Նախադրիւ հոլովի.) || Հաստ. կմ՝ աղդու. կմ՝ սաստիկ. կմ՝ այրօղ և տոչորօղ. ուստի. Կերակուր. որ այրէ զճաշակելեաց. զլեզուաց. զմարդոյ. և զայլոց կենդանեաց ։ Իսկ Սիրաք. 23. 22. նշանակէ զբորբոքեցեալն բարկութեամբ. կամ հեշտախտութեամբ ։

Բարկանամ. ացայ. ցիր. ալ ։ (ընդմիջա.) || Զայրանալ. կամ սրտմտիլ. կամ ցասնուլ. և սա ստուգաբանի, բարկ լինել. ՚ի հաստ. կամ այրօղ. և տոչորօղ ։ և այս կարէ յարմարապէս. քանզի ՚ի սիրտ բարկացօղին վառի հուր, և տոչորէ զնա. մի որոյ առ ՚ի անցուցանել զբոցն, խօսի զանպատեհս. և այնու առաւել բորբոքեալ իբրև զհուր այրէ՝ և կիզէ զինքն. և եղեալ իբրև զգազան կատաղի՝ ելանէ արտաքոյ բանի ։

Բարկասիրտ. սրտի. իւ. ից. իւք ։ || Անհամբեր. կամ նեղասիրտ. կամ որոյ սիրտն դիւրաւ ենթ անկանի բարկութե. և կմ՝ բարկացօղ ։ Առակ. 14. 17 ։ և 31. 4 ։

Բարկացայտ. ի. իւ. ից. իւք ։ || Բարկութեամբ և ուժգնութեամբ ցաթկօղ և ցրուօղ. կամ ՚ի վեր հոսօղ. կամ սաստիկ կատաղեալ և ահեղ. որպիսիք են ալիք հողմա կոծեալ ծովու ։

Բարկացուցանեմ. ցուցի. ցո. եալ ։ (անցող.) || Զայրացուցանել. կամ շարժել զոք ՚ի սրտմտութիւն. կամ ցասուցանել ։

Բարկութիւն. Թեան ։ || Սրտմտութիւն, կմ՝ ցասումն, կամ՝ զայրացումն. և է կիրք ինչ կամ ախտ, որով ոք սրտմտի ընդդէմ ումեք. բայց 2. Օրին. 32. 19. ուր ասի. վն բարկութե, փոխանակ վն բարկացուցանելոյն ։

Բարձ. ի. իւ. եց. իւք ։ || Մերթ նշանակի այն, որ դնի ՚ի ներքոյ գլխոյ առ ՚ի ննջել. որպ ասի զՔէ մերձն. Մարկ. 4. 38 ։ Ննջէր ՚ի վ՛ր բարձի ։ Մ՝երթ և ս փոխանակ բարձն այն, որ առ որմով դնի. և լինի յենարան

…ազմողաց ։ Ղուկ․ 14․8 ։ Մերթ եւս նշա_
…ակի այն մասն մարմնոյ , որ է 'ի ծնկա_
…է մինչեւ 'ի յաճուկն․ ռամկ․ խուլոյ , որ
…ւ մերթ կոչի ազդր ։ Եւէզ․ 28․42 ։ Թուոց․
…․21 ։ եւ 22․ եւ 27 ։ Եւ երբեմն մասն այս ,
…ր խալչան՝ սրնգամբ հանդերձ բարձ կո_
…ի․ զի բառնայ զբոլոր կաճղ մարմնոյ․ ռամ
…օրէն․ պաճախ ։ 1․ Թագ․ 17․6 ։ 2․ Թագ․
…2․37 ։ Յօբ․ 19․31 ։

…րձակից․ կցի․ աւ․ աց․ օք ։ || բազմեալքն ի միասին 'ի նոյնում բարձի․ կամ որք 'ի …իում հանդիսութեան 'ի միասին նստին , …ասին բարձակիցք իրերաց ։ Մտթ․ 14․9 ։ Իսկ մերթ նշանակէ զհաւասարապատիւն ․ կամ զհամապատիւն ։ Խորէն․ ա․ գլ․ 17 ։

…րձաւանդակ․ կամ բարձրաւանդակ․ կի․ կամ բարձուաւանդակի ․ աւ․ աց․ օք ։ || սա մերթ վարի ածականապէս․ եւ յայնժամ նշանակի․ բարձրաբերձ․ կամ բարձրացեալ․ կամ վերամբարձ․ կամ բարձրակառոյց․ եւ ըստ այսմ ասի․ բարձաւանդակ տեղի․ կամ բլուր ․ կամ պարիսպ ․ կամ սեղան․ կամ բեմ․ եւ այլն ։ 3․ Եզր․ 9․4 ։ Եսայ․ 30․25 ։ Նարէկ․ ղէ ։ Իսկ մերթ վարի գոյականաբար․ եւ յայնժամ նշանակէ զբարձրաբերձ շինուածս․ կամ զբարձր տեղին․ որպիսիք են բլուրք ․ կամ հողակոյտք․ եւ կամ բարձրացուցեալ գետինն ։ 3․ Թագ․ 9․15 ։ եւ 11․27 ։ կմ՝ կատարք , եւ գագաթք լերանց ։ Եզեկ․ 17․22 ։ կամ բարձր զառ 'ի վեր ժայռք․ կամ ապառաժուտ լերինք , ուստի գահավէժ առնեն զոք ։ 2․ Մնաց․ 25․12 ։ կամ բրգունք , եւ աշտարակաձեւ շինուածք պարսպաց ։ Եզեկ․ 25․9 ։ Եւ կամ բարձրագոյն տեղին գերեզմանոցաց իբրեւ զբարձր գահ , կամ զաստիճան ։ 2․ Մնաց․ 32․33 ։ Իսկ Յոբ․ 37․9․ ուր ասի , 'ի բարձրաւանդակաց ցուրտ․ իմանի՝ 'ի բարձանց ։ Մերթ եւս բառս՝ բագնաւանդակ , նշանակէ զբարձունս․ ուր երբեմն զոհս մատուցանէին հրէայքն ճշմարտին այ ։ 2․ Մնաց․ 1․3 ։ Եւ կամ ուր զոհէին , եւ խունկս արկանէին կռոց ։ 3․ Թագ․ 11․7 ։ 2․ Մնաց․ 17․6 ։ եւ 31․1 ։ եւ 33 ։ 3 ։ եւ 34․4 ։

…րձերէց․ երիցու․ ցունէ․ ցամբ․ էօք․ իցանց․ ցամբք ։ || առաջին բարձ․ կմ՝ առաջին տեղի նստելոյ ։ ռամկ․ վեր թեղ ։ Ղուկ․ 20․46 ։ Իսկ մերթ նշանակէ զգահերէցն ։

…րձի թողի առնեմ․ արարի․ արա․ նել ։ (ներգործ․) || լքանել․ կամ ինքնագլուխ թողուլ․ կամ թոյլ տալ առնել ըստ կամաց ։ ռամկ․ Էրէօզէ յգէլ ։

…րձրնտիր ։ || մերթ է բայի շարակցի այսպ․ բարձրնտիր լինել․ եւ նշանակէ՝ ընտրող բարձից լինել․ այս զի զվերնագոյն բարձն , եւ զգահն ինքն ունիցի ։ Ղուկ․ 14․7 ։ Իսկ մերթ հոլովի․ բարձրնտիր․ ընտրի․ աւ․ աց․ օք ։ եւ նշանակէ զբազմեալն յառաջին , եւ յընտիր բարձին․ որով իմանի՝ նախագահն․ կամ գահերէցն․ կամ նախապատիւն ։ Նարէկ․ ղէ ։

Բարձկնեար․ ներոյ․ ով ։ || սա եզական ձայնիւ է յոգնական․ զի ասի՝ բարձկնեար՝ իբր թէ՝ բարձիկներ․ որով իմանին փոքրիկ բարձք փափուկք , կամ փետրալիցք , որք դնին 'ի ներքոյ արմնկան , կամ գլխոյ ։ Եզեկ․ 13․18․ եւ 20 ։

Բարձուաւանդակի ․ աւ․ աց․ օք ։ || տե՛ս զԲարձաւանդակ ։

Բարձր․ բարձու․ 'ի բարձունս․ ձամբ․ բարձունք․ ձանց․ ձամբք ։ || սա մերթ վարի ածականապէս․ եւ յայնժամ նշանակէ ըզվերացեալն․ կամ զբարձրացեալն․ եւ կամ զվերամբարձն ։ Յոբ․ 21․10 ։ Իսկ մերթ նշանակէ զվեհն , կամ զգերազանցն․ կամ զվսեմն․ եւ կամ զերկնայինն․ եւ ըստ այսմ ասի զած ածնէ 'ի շարականի , որ 'ի բարձրութիւս երկնից բարձր բանիւք բարեբանիս ։ ըստ այսմ է եւ Սաղմ․ 88․28 ։ Իսկ մինչ ասի , 'ի ձայն բարձր աղաղակել․ կմ՝ գոչել․ եւ այլն․ նշանակի մեծաւ ձայնիւ , կամ ուժգին գոչմամբ աղաղակել ։ Եսթ․ 4․1 ։ Իսկ մերթ վարի գոյականապէս , եւ այս մանաւանդ 'ի յոգնականումն․ եւ յայնժամ նշանակէ զբարձրունս․ կամ զբարձր տեղիս․ որով մերթ իմանին երկինքն ։ 4․ Թագ․ 19․22 ։ Ղուկ․ 2․14 ։ Եփես․ 4․8 ։ Եւ մերթ լերինք , կամ բլուրք ։ Սաղմ․ 17․34 ։ Իսկ մերթ բարձր շինուածք․ եւ ըստ այսմ ասի ։ 2․ Մակ․ 14․43 ։ կամէր զանձն 'ի բարձունէն ընդ պարիսպն հոսել ։ Բայց 'ի սբ գիրս մինչ ասի․ զոհել 'ի վր բարձանց․ կամ շինել զբարձունս , եւ այլն․ նըշանակին բարձր լերինք , կամ բլուրք , եւ այլք բարձր տեղիք , յորս էին անտառք հովանաւոր ծառոց , եւ մեծամեծք սեղանք զոհից , ուր գնացեալ հրէայքն զոհէին , եւ խունկս արկանէին , եւ զոսն կատարէին ․ եւ զայսպիսի տեղիս երբայեցերէն կոչէին բամայ ։ Բայց գիտելի է , զի նախ քան ըզշինութիւն տաճարին երբեմն օրինաւոր եղեւ հրէից յայսպիսի տեղւոջ զոհել , եւ խունկս արկանել ճշմարտին այ․ զոր եւ արարին բազումք 'ի սրբոց ։ ուստի ասի զսամուէլէ․ 1․ Թագ․ 9․12 ։ Զի վասն աւուրս եկեալ է 'ի քաղաքս , զի զոհ է այսօր ժողովրդեան 'ի բամայ․ յն 'ի բարձունս ։ Եւ զսաղոմոնէ ասի․ 3․ Թագ․ 3․3 ։ Եւ սիրեաց սաղոմոն զտր , գնալ ըստ հրամանաց դաւթի հօր իւրոյ․ բայց 'ի բարձունսն եւ նա զոհէր , եւ արկանէր խունկս ։ Եւ պատճառ սորա էր , զի յաւուրսն յայնոսիկ տապանակն , եւ խորանն վկայութեան ոչ էին 'ի միասին․ այլ յայլ եւ յայլ տեղւոջ ։ Իսկ 'ի միայնակ խորանին , ուր առանց տապանակին էր իբրեւ զմարմին առանց հոգւոյ , ոչ էր օրէն զոհել , եւ այլ տեղի սահմանեալ վն զոհից ոչ գոյր․ ուստի օրէն եղեւ զոհել 'ի վր բարձր տեղեաց , որք 'ի սբ գիրս կոչին բարձունք․ եւ մերթ բարձրաւանդակ ։ 2․ Մնաց ։ 1․3 ։ Եւ այս սովորութիւն տեւեաց մինչեւ ցսաղոմոն , որ շինեաց զտաճարն տն ։ ուստի ասի․ 3․ Թագ․

3. 2: նոյնպէս ժողովուրդն արկանէին խունկս 'ի վերայ բարձանց. զի ոչ շինեցաւ տուն անուան տն մինչև ցաւուրսն յայ-նոսիկ: Բայց յետ շինման տաճարին՝ յոր ժամ մուծաւ տապանակն 'ի նմա, և սահ-մանեցաւ տեղի ուխտից, այսուհետև ապօ-րինաւոր եղև յայնմհետէ բարձունս զոհ մատուցանել նմա: Սակայն բազումք 'ի ժո ղովրդենէն ոչ անսացեալ առնէին զայն, թէպէտ ոչ էր կռապաշտութիւն. այլ գործ ապօրի նաւոր: Եւ այսպիսիք էին բարձունքն, զորս ոմանք նաև 'ի բարեպաշտ թագա-ւորաց թողլ եասուն: 3. Թագ. 22. 44: և 4. Թագ. 12. 3: Իսկ ոմանք փոխն զոր-ծեալ բարձին: 4. Թագ. 18. 22: Բայց մինչ որդիքն Իսրայելի մոռացան զճշմա-րիտ պաշտօնն այ, 'ի բարձունսն յայնոսիկ շինելով և զայլ ակեապէս շինուածս, զոհս և զխունկս մատուցանէին չաստուածոց, որ էր անօրէն կռապաշտութիւն: 3. Թագ. 12. 31: և 13. 2: 4. Թագ. 17. 9: Եւ զայ-սոսիկ բարձունսն՝ զան եղեալ արքային Ե-զեկիա՝ և Յովսիա, քանդեցին, և բարձին 'ի միջոյ: 4. Թագ. 18. 4: և 23. 8:

Բարձրաբազուկ. բազկի. աւ. աց. օք: || հզօր բազկաւ. կամ հզօր զօրութեամբ բազկի. կամ բարձրացեալ զօրութեամբ և գործովք բազկի. և այս ասի զԹագաւորաց, որով իմանի սաստիկ հզօրն, կամ փառաւորն մե-ծամեծ գործովք և յաղթութեամբք: Լմբրոն:

Բարձրաբարբառ. ի. իւ. ից. իւք: || մե-ծաձայն. կամ մեծագոչ. կամ մեծաբար-բառ: Մծբն. ճ:

Բարձրաբերձ. ի. իւ. ից. իւք: || բարձրա-բերձր. ըն. բարձրաբարձր. այս է, բարձր ևս քան զևս. կամ յոյժ բարձրացեալ. կամ կարի բարձրագոյն. կամ բարձրա-շէն. կամ բարձրախառույց. և կամ բարձ-րակատար: Եւ այս ասի զքաղաքէ, զտա-նէ, զաշտարակէ, զլերանց, զծառոց, և զայլոց բազմաց: 1. Եզր. 2. 18: և 3. Եզր. 9. 25:

Բարձրագագաթ. թան. ամբ. անց. ամբք: || բարձրակատար. ըն. ունօղ զբարձր գա-գաթ, կամ զգլուխ. որպիսիք են բարձ-րաբերձ լերինք, և այլք նմանք: Խորեն. ա. գլ. 11:

Բարձրագահ. ի. իւ. ից. իւք: || մերթ նշա-նակէ զբարձրագոյն՝ կմ զվերնագոյն գահն. և կամ զառաջին աթոռն և զառաջնորդարանն: Ղուկ. 11. 43: Իսկ մերթ նշանակէ զնա-խագահն. կամ զառաջնակն 'ի բարձրա-գոյն՝ կամ յառաջին գահն. և կամ զնա-խապատիւն: Նոյնէ. ղթ. Իսկ մերթ նշա-նակէ զբարձրաբերձն. և կամ զբարձրա-դիտակն. և ըստ այսմ ասէ՝ բարձրագահ դիտանոց: Լմբրոն:

Բարձրագլուխ. գլխոյ. ով. ոց. ովք: կամ աց. օք: || զբարձր գլուխ՝ կամ զբարձր գագաթ ունօղ. որպիսիք են ոմանք լե-րինք. կամ շինուածք: Իսկ մերթ է բայի շարակցի այսպէս. բարձրագլուխ պար-ծիլ. և նշանակէ համարձակաբար պար-ծիլ, և գերազանցել. կամ իբրու յաղթօղ՝ և գերազանց պարծիլ: Յուդթ. 2. 13:

Բարձրադէտ. դիտի. աւ. աց. օք: || բարձ-րահայեաց. կամ բարձրադիտակ:

Բարձրադիտակ. ի. աւ. աց. օք: || մերթ նշանակէ զբարձրաւանդակ. կամ զբարձ-րաբերձ, կամ զվերամբարձ, և կամ զբարձ-րահայեաց: Իսկ մերթ զբարձր տեղին. կամ զդիտարանն. ուստի դիտեալ և նայե-ցեալ լինի իր ինչ. և ըստ այսմ ասի զդէտ. եւ 'ի բարձրադիտակ քառաթևին:

Բարձրաթռիչ. (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի բարձանց թռչօղ. կամ 'ի բարձունս սլա-ցօղ: Իսկ այս մերթ նմանութեամբ ասի ըղ-մարդոյ. և նշանակէ զսաստիկ նրբա-միտն, և կամ զվսեմախոհն. որ 'ի բար-ձունս նուրբ բանից, և կմ ածմանց իւրոց՝ միտք սլանայ:

Բարձրակատար. ի. իւ. ից. կամ աց. օք: || բարձրագագաթ. կամ բարձրագլուխ. և կամ բարձրաբերձ. կամ որոյ գագաթն և ծայրն է յոյժ բարձրագոյն. որպիսիք են ոմանք լերինք:

Բարձրահասակ. ի. աւ. աց. օք: || մեծահա-սակ. կամ որ ունի զբարձր հասակ. կամ երկայնահասակ. ռամկ". պօյլու:

Բարձրահռչակ. ի. աւ. աց. օք: || մեծահռ-չակ. կամ յոյժ հռչակաւոր. կամ մեծա-ձայն բարբառով հռչակեցեալ՝ և հրապա-րակեցեալ: Նոյնէ. 'ի գովեստ առաքելոց:

Բարձրաձայն. ի. իւ. ից. իւք: || մեծաձայն. կամ բարձրագոչ, կամ բարձր ձայնիւ հըն-չօղ. և կամ ունօղ զբարձր հնչումն. որ-պիսիք են ոմանք փողք, և կամ բարբառք. և այլք նմանք: Յուդիթ. 13. 17:

Բարձրաձեռն. ռին. ռամբ. ռանց. ռամբք: || բարձրաբազուկ. կամ հզօր ձեռամբ. կմ մեծազօր. և կամ քաջ և հզօր գործովք:

Բարձրամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || մեծա-միտ. կամ գոռոզ, կամ հպարտ. կամ մե-ծացօղ. և ասացաւ բարձրամիտ, զի այս-պիսիս միշտ բարձրացեալ և տարուցեալ ունի զմիտս իւր, խորհելով զինքենէ թէ ունի զբարձր և զգերազանց կատարելու-թիւն և զազնուութիւն:

Բարձրամուր. (Նախդրիւ հոլովի.) || բարձ-րաբերձ. կամ բարձր՝ և ամուր: 2. Մկ. 15. 35:

Բարձրամտիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակրա-կան.) || հպարտանալ. կամ փքանալ. կամ գոռոզանալ. կամ մեծամտիլ:

Բարձրամտութիւն. թեան: || հպարտութիւն. կամ ամբարտաւանութիւն. կամ մեծա-մտութիւն:

Բարձրայօն. ի. իւ. ից. իւք: || ամբարհա-ւան. կամ հպարտ. կամ գոռոզ. կամ փքացօղ: Եւ այսպիսիքս ասին բարձրա-յօն, զի յօնն՝ որ է ունքն, 'ի հպարտաց բարձրացուցանի 'ի ձեռն շարժման 'ի ժա-մու փքացման. կամ սնապարծութեան. և կամ 'ի յանձնահաճ առնելն զայլս բա-

ծնունդ ։ Ղուկ. ժգ ։ Եւ մերթ առ ոմն զերբանց, և նշանակէ զաստօգն զբարձր զգաւաթ ։

Բարձրայօնութիւն. թեան ։ || Հպարտութիւն. կամ գոռոզութիւն. կամ ամբարտաւանութիւն. Սիրաք. 23. 5 ։ Խոստ. Բ. ապ. 89 ։

Բարձրանամ. ացայ. ցիր. անալ ։ (ընդոստիլ) || Վերանալ. կամ ʼի բարձունս ելանել. կամ բարձր լինել. և կամ զօրանալ. կամ գերապանծիլ ։ Եզեկ. 6. 1 ։

Բարձրանշան. ի. աւ. աց. օք ։ || Մեծանշան. կամ մեծապայծառ. կամ մեծահռչակ ։

Բարձրապատիւ. (Նախադրութիւն հոլովի.) || Մեծապատիւ. կամ վսեմափառ. և կէ՛ յոյժ պատուելի և փառաւոր ։ Ղուկ. ʼի յիշատակս ։

Բարձրապատուեալ. (Նախադրութիւն հոլովի.) || զբարձր և զվսեմ իշխանութեամբ պատուով. կէ՛ բարձ բարձր մեծութեամբ պատուով ։

Բարձրապարանոց. ի. աւ. աց. օք ։ || Խստավիզ. կէ՛ գոռոզ. կէ՛ հպարտ ։ 3. Մակ. 3. 12 ։

Բարձրացանեմ. ցուցի. ցոյ. ել ։ (Ներգործ.) || բարձրացուցանել. կամ մեծացուցանել. և կամ գովել և փառաւորել ։ Սաղմ. 29. 2 ։ և 144. 1 ։

Բարձրավիզ. վզի. աւ. աց. օք ։ || բարձրապարանոց. որ վիզն ուղղեալ. կէ՛ հպարտ ։ Եւ առ հպարտն բարձրավիզն. զի ʼի ծանր գոռոզութեան. կամ ʼի յերկրպագութեան բարձրացուցանէ զպարանոցն, և այնու բարձրավիզք ։ Սիրաք. 32. 1 ։ և Եսայեայ ։

Բարձրաւանդակ. եցայ. եաց. ել ։ (Ձայնական.) || Խստապարանոց լինել. կէ՛ գոռոզանալ. և կամ հպարտանալ ։

Բարձրացուցանեմ. ցուցի. ցոյ. ել ։ (Ներգործ.) || վերացուցանել. կամ ʼի վեր հանել. կամ մեծացուցանել ։

Բարձրաւանդակ. ի. աւ. աց. օք ։ || տես զԲարձրաւանդակն ։

Բարձրեալ. ձրելոյ. ոյ ։ || անուն այս ոչ վայրի յոգնականաբար, զի գրեթէ միշտ առի զայ, և այսու նշանակի աստ՝ բարձրագոյնն. կամ յոյժ բարձրք. և կամ որ է ʼի վեր ʼի բարձրութիւն ։ Սաղմ. 90. 9 ։

Բարեյաւերան. ի. աւ. աց. օք ։ || այս անուն, որ վերագրի առ կատարեալ գործս մարդոյ. կամ առ վայրս և առ բարս, առի բարեյա կան ։ ուստի և այն մասն փիլիսոփայութեան, որ զվարուց, կէ՛ զխրատական գործոց մարդկային ընծայէ, կոչի բարոյական ։

Բարիք. բարեաց. բարեօք ։ (անեզական.) || բարիք ։ 2. Մակ. 6. 20 ։ և 3. Մակ. 3. 16 ։ Իսկ թէ զինչ է բարիքն, տես ʼի անեղական Իբրում ։

Բարութիւն. թեան ։ || բանութիւն. կամ առ նոյնու. կամ հեռացումն ʼի չարէն. կամ առաքինական գործողութիւն. կամ բարերարութիւն. և այլն ։ Մերթ ևս նշանակէ զերջանիկ բարիս, կամ զառատութիւն մարմնաւոր բարեաց ։ Ծնն. 24. 10 ։ և 45. 18 ։

Բարունակ. ի. աւ. աց. օք ։ || ուռ, կամ ոստ, կամ շիւղ, կամ ճիւղն որթոյ. և այլոց ծառոց ։ Եւ առի բարունակ, իբր թէ բերունակ. զի ուռոյ և ոստոց յատուկ է

ունիլ զպտուղ պտղոյ ʼի վերայ իւրեանց ։ Եւ կամ առի բարուանակ, իբր թէ բարեաց ունակ. զի ունին յինքեանս զպտուղն առ պտղաբերս ։ Սաղմ. 79. 11 ։ Եզեկ. 48. 32 ։ և Եզեկ. 17. 6 ։ և 23 ։

Բարուր. բրոյ. ով. ոց. ովք ։ || զբաղարութիւն. կամ առատ մեղսագործութիւն. կէ՛ բազմամեղութիւն. կամ պատմուճանազգեստ ։ Խոստ. Է. ապ. 25 ։ և Ղուկ. ձք ։

Բարսեղ. սղոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || է ծառ ինչ, որ երբեմն զուարճ լինի ʼի Յերուսաղէմ անկողս. բարձրացեալ ուղիղ և երկայնացեալ իբրև զպէղծ. աճեալ. ունի զմերս ։ Մերթ ևս փայտն և ձեթն, որ լինի յայնմանէ, կոչի բարսեղ ։

Բարքական. ի. աւ. աց. օք ։ || բարուաքական. կամ զբարսպարեական ։

Բարքասնք. անաց. օք ։ (անեզական.) || բարք. կամ բարուցանք. կամ զբարտարութեանք. և կամ պատմուճանք ։ Լամբրոն ։

Բարւոք. (մակբայ որակական.) || բարեպէս կամ բարի եղանակաւ ։ Իսկ մերթ վարի իբրև գոյական, և նշանակէ զբարին. կամ զլաւն ։ 1. Տիմ. 6. 13 ։ 2. Տիմ. 4. 7 ։

Բարք. բուց. ուք. (անեզական.) || սովորութիւն բնութեան. կամ բնական որպիսութիւն. և այս կամ ʼի բնէ ունեցեալ լինի. և կամ ʼի յաճախ ամենեցուն զգործ իւիք. ուր որ յաճախ շատախօսէ, կամ ծծմբայք, ստանայ զսովորութիւն շատախօսութեան. կամ ծծմբայքութեան. որ զանազան յետոյ ʼի բն նութիւն ։ 2. Մակ. 5. 22 ։ ըստ այսմ երբեմն նաև բարք սովորութիւն, որով ոք վարի, բարք կոչին ։ 1. Կորն. 15. 33 ։ Մերթ ևս նշանակէ զկեանս, կամ զկենցաղավարութիւն, և կամ զընթացս, որով ոք քաղաքավարի ։ 2. Մակ. 4. 16 ։ Առակ. 12. 25 ։ Եբր. 13. 5 ։ 1. Պետ. 3. 16 ։ Իսկ մերթ կերպն՝ որով ոք վարի ʼի բանս. կամ ʼի գործս՝ բարք կոչի ։ 1. Թագ. 25. 33 ։ Մերթ ևս նշանակէ զբնութիւն. կամ զբնաւորութիւն. և կամ զյատկութիւն բնութեան ։ Իմաստ. 7. 20 ։ Եւ ըստ այսմ նշանակութեան, ասէ բանս մեծս ʼի գործածի ընդ բոյս բանիս այսպէս. բոյս բարուց ։ Ղուկ. ձզ ։ և Սոփ. 1. հատ. ժա ։

Բարօրութիւն. թեան ։ || բարեխօսութիւն. կամ բարեկենդանութիւն. կամ բարեբաստութիւն. կամ բարեյաջողութիւն. կամ երջանկութիւն. կամ բարեբաղդութիւն ։ Ղուկ. ճա ։

Բաց. աւ. ʼի բացի. օք. (և այլք հոլովք պա կասեն.) || բացեալ. որ ոչ է փակեալ. կամ ծածկեալ ։ Թուոց 19. 15 ։ և 1. Կորն. 11. 5 ։ Մերթ ևս նշանակէ զերեսս անծածկ. կամ զանարատն, և զանմեղն անձն ։ Տես 2. Թագ. 11. 11. և Ղուկ. 12. 28. յորս ասի ʼի բացի, խմանի յանձնէն փոյթ ով. կամ ʼի գաղտնի. և յանդիման անձին ։ Մերթ ևս է նախադրութիւն. և անուն զհոլովն բացառական. որպէս. բաց յայսմանէ. և նշանակէ զառ յայսմանէ ։ Եւ մինչ ասի՝ ʼի բաց դառնալ. կամ ʼի բաց առնել ։

խնձնի՝ յետս դառնալ. կամ յետս տալ: Խորհրդ. գլ. 15: և ճ. գլ. 48: Մերթ և ս է մտանել բացադրութեան, որ յարգի ոմանց բառից:

Բացագանչեմ. եցի. եան. եալ: (չէզոք.) || բարձր ձայնիւ. կամ սաստկական ձայնիւ գոչել. կամ կանչել:

Բացագանչութիւն. կամ բացականչութիւն. թեան: || սաստկաձայնութիւն. կամ ՚ի վեր առնուլն ձայնի. կամ սաստկական գոչումն. և կամ չերշտաձայնութիւն.

Բացագլուխ. գլխոյ. ու. աց. օք: || մերկագլուխ. յոր որոյ գլուխն բաց, և մերկ է: Լամբրոն:

Բացագոյ. ի. իւ. եց. իւք: || բացակայ. կմ հեռաւոր. և կամ որ ՚ի հեռաց անեղիս գոյ:

Բացագոյն. գունի. իւ. եց. իւք: || հեռագոյն. կամ առաւելագոյն: Իսկ մերթ վարի մակբայաբար. զոր օրինակ, բացագոյնս ՚ի մեկենայ առնել. և նոյնպէս նշանակէ՝ հեռագոյն. կամ հեռի հեռի: Ծննդ. 32. 16:

Բացադառնամ. դարձայ. ձիր. նալ: (չէզոք.) || յետս դառնալ. կամ հրաժարել. կամ ՚ի բաց կալ:

Բացադարձիմ. դարձայ. եան. իլ: (ձայնակր.) || ՚ի բաց դառնալ. կամ ՚ի բաց հրաժարել. կմ հեռանալ. կմ ՚ի բաց կալ: Լամբրոն:

Բացադարձութիւն. թեան: || ՚ի բաց դարձումն. կամ հրաժարումն. կամ յետս դարձումն: Լամբրոն:

Բացադրեմ. եցի. եան. եալ: (ներգործ.) || ՚ի բաց դնել. կամ արտաքս դնել. կամ յետս ձգել. կամ յայտ առնել:

Բացադրութիւն. թեան: || ՚ի բաց դնումն. կամ բացաձգութիւն: Լամբրոն:

Բացածածկայտնեմ. նեցի. նե. ել: (ներգործ.) || բացայայտնել. կամ արտայայտնել. կամ բացերևեցնել: Նարեկ. ՚ի գովեստ խաչին:

Բացակայ. ի. իւ. եց. իւք: || հեռաւոր. կամ հեռակայ. և կամ հեռաւոր: Նարեկ. ՚ի գովեստ առաքելոց:

Բացակայիմ. եցայ. եան. իլ: (ձայնակր.) || հեռանալ. կամ հեռի կալ. կամ բացակայ լինել: Լամբրոն:

Բացական. ի. աւ. աց. օք: || հեռակայ. կմ հեռաւոր. որ բացարձակ բաց՝ խնձնի հեռի. և [illegible] ածականական այսպիսի է գոյն: Իմաստ. 14. 17: և Յովէլ. 3. 8:

Բացակատարագոյն. գունի. իւ. եց. իւք: || հեռաւորագոյն. կմ անմերձաւորագոյն: Նարեկ. գլ.:

Բացականորդեմ. եցի. եան. եալ: (ներգործ.) || կատարելապէս դարձնել. կամ ըստ [illegible]. կամ [illegible]:

Բացաձայն. ի. իւ. եց. իւք: || արտաքաձայն. կամ ձայնիւն հեռի, որպէս խնձնի արտաքոյ. կամ օտարաձայն:

Բացաձայնեմ. եցի. եան. եալ: (չէզոք.) || բացատրապէս ձայնել. կամ համարձակ ձայնել, և երգել. կամ ասել զբանս: Նարեկ. գլ.:

Բացաձայնիմ. եցայ. եան. իլ: (ձայնակր.) || արտաքաձայնել. կամ արտաքսելով կարծիս կարծեալ յայլոց կարծեաց:

Բացաձայնութիւն. թեան: || արտաքաձայնութիւն. կամ անմիաբանութիւն: Իսկ մերթ նշանակէ զատարաձայնութիւն. յոր զատար ձայնին. կամ զանհեթեթական, և զանյարմար ձայնն. այն որք զգան ինչ ոչ ըստ բանն և յարմարել նշանակութեան առարկային զգալեաց. այլ սն յատկապէս. և կամ հոմանուն անուանց անին բացաձայնութեան առարկել: Լամբրոն:

Բացաձիգ. ձգի. ու. աց. օք: || արտաքաձիգ. կամ հեռաձիգ. կամ հեռաւորոյ. կամ բացակայ. և կամ հեռաւոր: Մեծոփ. ձեռ.:

Բացամերժեմ. եցի. եան. եալ: (ներգործ.) || արտաքամերժել. կամ ՚ի բաց մերժել: [illegible] կամ հեռացնել:

Բացայայտ. ի. իւ. եց. իւք: || պայծառ՝ և յայտնի. կամ բաց՝ և յայտնի. և կամ յայտնապէս: Լամբրոն:

Բացայայտեմ. եցի. եան. եալ: (ներգործ.) || բաց և պայծառ յայտնել. կամ յայտնապէս ցուցանել. և կամ մերկանել:

Բացայայտիչ. տչի. աւ. աց. օք: || բացայայտող. կամ յայտնի ցուցանող. ուստի անուանեն՝ որք զմեկնեալս յայտնեն ՚ի բանի՝ բացայայտիչք ասին: որպէս մինչ ասեն՝ անուն տեր Աստուած. այլ բառն՝ բացայայտիչ ասի՝ տեր բառին. զի յայտնէ զնա, թէ ով է:

Բացայայտութիւն. թեան: || յայտնապէս ցուցումն. կամ յայտնումն. կամ բացերևումն:

Բացառոգեմ. եցի. եան. եալ: (ներգործ.) || ՚ի բաց առնուլ. կամ արտաքսել. կամ որոշել:

Բացառութիւն. թեան: || ՚ի բաց առնումն. կամ արտառութիւն, որ ՚ի դասէն առնուլ:

Բացասական. ի. աւ. աց. օք: || ժխտողական. կամ որ ոչ է ստորասական. և կամ բացաձայնական: Նարեկ. գլ.:

Բացասաց. (նախադրիւ հոլովի.) || բացաձայն. կամ բացասող: [illegible]:

Բացասեմ. ասացի. ասա. ել: (ներգործ.) || ուրանալ. կամ ոչ ընդունել. կամ չէ ասել. կամ ոչ հաւանել:

Բացասութիւն. թեան: || անհաւատութիւն. կամ ժխտողութիւն. կամ բացասականութիւն. [illegible] որ է [illegible] հակառակ [illegible], և ըստ այսմ է ՚ի Նարեկ. ձթ. [illegible], խոստովանել բացասութիւն ընդ [illegible]թեան:

Բացատ. || մերթ է նախադրութիւն. և ոչ հոլովի. և նշանակէ՝ հեռի. կամ ՚ի բացեայ: Մերթ և ս է անուն, և հոլովի. բացատ. ի. ու. աց. օք: և այսպէս բաց ՚ի նշանակելոյն գլխոյն, նշանակէ և զարձակ [illegible], որ է [illegible]: և ըստ այսմ է Եսայ. 48. 17: յաւէ Եսայ. 42. 13: և 45. 2. նշանակէ [illegible], [illegible] և ընդարձակ [illegible]:

Բացատրութիւն. թեան: || հեռաւորութիւն. կամ [illegible]: Իսկ մերթ նշանակէ ընդարձակութիւն. կամ [illegible]: Առակ. 15. 21:

Բացատրապէս. (մակբայ որակական.) ‖ բացայայտապէս. կամ որոշելով և անշփո-տապէս:

Բացատրեմ. եցի. եա՛. եւ: (Ներգործ.) ‖ պարզաբանել. կամ 'ի յայտ բերել. կամ մեկնաբանել: Մերթ ևս նշանակէ՝ 'ի բաց դնել. կամ 'ի բաց հերքել. կամ 'ի բաց հալածել. կամ զատել. կամ 'ի բաց մեկ-նել. և կամ արտաքսել. Նարեկ. ժը: և Լամբրոն:

Բացատրոշեմ. եցի. եա՛. եւ: (Ներգործ.) ‖ 'ի բաց որոշել. կամ 'ի բաց մեկնել. կի՛ 'ի բաց անջատել: Լամբրոն. 'ի Ներբող:

Բացատրութիւն. Թեան: ‖ բացայայտութիւն. կամ մեկնութիւն. կամ պարզաբանութիւն. Լամբրոն: Մերթ ևս նշանակէ զորոշումն, կամ զբաժանումն. և կամ զանջատումն: Նարեկ. ղԶ: Իսկ մերթ նշանակէ զհեռա-ւորութիւն. կամ զընդարձակ և զհեռաւոր մի-ջոցն: Լամբրոն:

Բացարան. ի. աւ. աց. օք: ‖ մերթ նշանա-կէ զտեղին բանալոյ դրան: Իսկ մերթ նշա-նակէ զբացօղն. և Թ այսմ է 'ի Նարեկ. լէ. ուր ասէ, միտս լսելեացս գրանց բա-ցարան. դր, բացօղ: բառ. այսմ է և 'ի ղէ. ուր ասէ, բանալիք բացարան:

Բացարձակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ իրն՝ որ զկապ ինչ ոչ ունի ընդ այլում. որպէս բանք և խօսք՝ որք ոչ ասին վերաբերութեամբ առ այլ, և կամ ենթ Թէութիւն իրիք, այլ առնին արձակաբար՝ կոչին բանք բացարձակք: Մերթ ևս նշանակէ՝ ընդարձակ, և լայնա-տարած: և մերթ հեռի. կամ 'ի բացեայ: 1. Մակ. 8. 3: Իսկ մերթ նշանակէ զհա-մարձակն, և զյայտնին: Ոսկէ. 1. Կոր. Ժզ:

Բացարձակութիւն. Թեան: ‖ ընդարձակութիւն, կամ հեռաւորութիւն. կամ լայնատարածու-թիւն: Նարեկ. խե:

Բացափայլ. ի. իւ. եց. իւք. ‖ լուսափայլ. կամ պայծառափայլ:

Բացափայլեմ. եցայ. եա՛. իլ: (Ձայնակր.) ‖ պայծառ փայլել. կամ ճառագայթել. կամ լուսափայլ լինել: Խորէն. Բ. դր. 89:

Բացեայ. (Նախդրբիւ հոլովի.) ‖ հեռի. կի՛ հեռաւոր. կի՛ հեռակաց. և կի՛ բացակայ: Խորէն. Ա. դր. 13: Սիրաք. 27. 22:

Բացեայ 'ի բաց. (մակբայ տեղական.) ‖ բացէ 'ի բաց: Իսկ մերթ վարի իբրև զա-նուն. և նշանակէ՝ կարի բացագոյն. կի՛ հեռաւոր: Ոսկան Յբ. 40. 8. ուր ասէ, ծածկեա՛ յերկրի բացեայ 'ի բաց առ հասա-րակ. նշանակէ՝ ծածկեա՛ 'ի հեռաւոր եր-կրի առհասարակ:

Բացերևակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ բաց և յայտ-նի երևեալ. կի՛ բացայայտ. և կի՛ յայտնի:

Բացերևական. ի. աւ. աց. օք: ‖ բացայայ-տական. կամ յայտնական: Ըստ որի Նա-խադասութիւն, յորում մի եզրն զմիւսոյն տայցեալ լինելով բացերևեցէ, կոչի բա-ցերևական:

Բացերևակի. (մակբայ յայտնական.) ‖ բացայայ-տապէս, կամ յայտնապէս. կամ առանց պատրուակի՝ և ծածկութեան:

Բացերևապէս. (մակբայ յայտնական.) ‖ բացերևակի. կի՛ բացայայտապէս: Նարեկ. ղդ: Եւ մերթ՝ վստահաբար առանց պա-տրուակելոյ զբանն, կամ առանց երկիւ-ղի: Ոսկէ. 1. Կոր. Ժե:

Բացերևիմ. եցայ. եա՛. իլ: (Ձայնակր.) ‖ բացայայտապէս երևիլ. կամ բացայայ-տիլ. և կամ բաց և յայտնի երևիլ: Նա-րեկ. 'ի Գովեստ առաքելոց:

Բացերևեցուցանեմ. եա. եա՛. եւ: (Ներգործ.) ‖ յայտնի երևեցուցանել. կամ բացայայ-տել: Բայց գիտելի է, զի ոչ կարեն ըն-նաւք ժամանակք, և դէմք այսպիսի բայի բարեպէս 'ի գործ ածիլ, այլ ոմանք միայն՝ որք են 'ի սովորութեան:

Բացերևութիւն. Թեան: ‖ յայտնի ցուցումն, կամ յայտնի երևումն. և կամ բացայայտու-թիւն: Նարեկ. ղդ:

Բացէ 'ի բաց: (մակբայ տեղական.) ‖ կա-րի 'ի բաց. կամ կարի 'ի հեռաւոր տեղ-ւոջ. կամ ևս քան զևս հեռի: 2. Մակ. 6. 20: և Եսայ. 22. 3: Իսկ մերթ նշանա-կէ՝ 'ի հեռաստ. կամ 'ի հեռաստանէ. և կամ 'ի հեռաւոր տեղւոջէ: Երեմ. 31. 3:

Բացընկեց. (Նախդրբիւ հոլովի.) ‖ հեռա-ձիգ. դր, 'ի հեռաւոր տեղիս ձգեցեալ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ 'ի բացուստ ընկեց-եալ. կամ 'ի հեռուստ ձգեցեալ:

Բացընկեցիկ. (Նախդրբիւ հոլովի.) ‖ 'ի բաց ընկեցեալ. կամ անարգ. կամ խոտան. կամ անպիտան: Լամբրոն:

Բացկացումն. կացման. ամբ. մնց. մամբք: ‖ 'ի բաց կալ. կամ հրաժարումն. և կամ հեռացումն:

Բացորոշ. (Նախդրբիւ հոլովի.) ‖ բացորո-շեալ. կամ 'ի բաց որոշեալ. կամ 'ի բաց անջատեալ. և կամ զատեալ:

Բացորոշեմ. եցի. եա՛. եւ: (Ներգործ.) ‖ վճ-ռել. կի՛ բացայայտ ցուցանել: Մերթ ևս զատել. կի՛ անջատել: Մերթ ևս մերժել, կամ արտաքսել:

Բացորոշութիւն. Թեան: ‖ 'ի բաց որոշումն. կամ զատումն. կամ անջատումն: Լամբրոն: և մերթ վճռումն:

Բացութիւն. Թեան: ‖ բացումն. կամ ոչ խը-փումն. կամ 'ի բաց պահումն: Նարեկ. ՃԷ: Իսկ մերթ բացարձակութիւն. կամ լայնա-տարածութիւն: Նարեկ. ղԶ:

Բացուստ. (մակբայ տեղական.) ‖ 'ի հե-ռուստ: Բայց սա միշտ՝ ենի նախդրբիւ 'ի գործ ածի այսպէս՝ 'ի բացուստ.

Բացուստ 'ի բաց. (մակբայ տեղական.) ‖ բացէ 'ի բաց. կամ 'ի հեռաւորագոյն տե-ղիս: Նարեկ. հե:

Բացօթեայ. Թէի. իւ. եց. իւք: ‖ 'ի յանդէքն տեղիս. կամ 'ի վայրս օթեվան կալնող. և կամ 'ի բացի իջեվանող. կամ [illegible] տեղ-ւոջ կացող: [illegible]: Ղուկ. 2. 8:

Բաւ. (Նախդրբիւ հոլովի.) ‖ վերջ. կամ եզր. կամ սահման. կամ չափ. կամ հուն. Սաղմ. 146. 5: և Բարուք. 3. 18. և 25:

Բաւականն․ (Հայցիմ հոլովի․) || իմանի իւրն, որ է բան․ կամ հերքեք ումեք։ Եփես․ 16․ 16։ և Թիմոթ․ 11․ 22։ Մերթ իմանի' որ ժամանակին․ և կամ ընդունակին․ ըստ այնմ․ չեմ բաւական․ գի չեմ արժանաւոր։ Ծննդ․ 32․ 10։ Եփես․ 4․ 10։ և Մատթ․ 8․ 8։ Մերթ ևս իմանի այն' որ լի է ամ կատարելութիւ, և կարողութիւ․ և որքան առաւել Հռովմայեցւոց․ 1․ 20։ և Ծննդ․ 35․ 11․ ասի ըզ, բաւականն․ որ ոչ առ կարէ' և բաւականն է առնել զամ․ և նոյն է ընդ բաւական ամենակարող։ Մերթ ևս նշանակէ զկարողն առնել զեր ինչ։ Եփես․ 4․ 28։

Բաւականաբար․ (Նախդրիմ հոլովի․) || առատաբար․ կամ այն' որ բերէ զբաւական բաւական ամենեցուն։ Նաւէն․ ակէ։

Բաւականանամ․ կանանցայ․ ցիր․ ալ։ (ընդմիջա․) || կարող լինել․ կամ ընդունակ լինել․ կամ բաւել․ և կամ բաւական լինել։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 57։

Բաւականութիւն․ Թեան։ || բաւական լինել․ կամ ընդունակութիւն․ կամ կարողութիւն։ 2․ Կորն․ 3․ 5։

Բաւարարեմ․ եցի․ եա․ ել։ (չէզոք․) || վճարել զայն' զոր պարտի ումեք, թէ գր բամ իցէ, թէ վերաշինութիւն անանան' զոր եղծեաց․ թէ շահել զհանձնս ուրուք' զոր վշտացոյց․ և թէ կրել զպատիժս վն մեղաց' որով զդա զայրացոյց․ կամ առնել զբաւական վճարումն ըստ չափու պարտուցն,

Բաւեմ․ եցի․ եա․ ել։ (չէզոք․) || բաւական լինել։ Ծննդ․ 13․ 6։ և կամ կարող լինել․ կամ զօրել։ 3․ Թագ․ 4․ 10։ և կամ առնել․ կամ հանդուրժել։ Խորէն․ Բ․ գլ․ 17։

Բաւէ․ (գիմագորիկ․) || բաւականէ։

Բաւիղ․ կամ բաւեղ․ ղի․ իմ․ ից․ կամ աց․ օք։ || շինուածք պատուածոյք․ գի պարիսպք, կամ լերամբք, և կամ այլովք իրօք շրջապատեցեալ․ և իբրու անձաւեղեալ։ և կամ բնական քիմ տեղի․ գի ծերպաւոր, կամ խոժոռաւոր, և խաւարամած տեղի․ որպիսիք են մթային քարանձաւք․ կամ խոռոչք լերանց։ Նաւէն․ ...

Բ Բ

Բբունկ․ բբնկի․ աւ․ աց․ օք։ || փետրիկ գըլխոյ ձագուց․ կամ երկայնացեալ փետրիկ 'ի գլխոյ․ որ ասեմք․ ... ճղաւ։ 4․ Թագ․ 11․ 20։

Բ Դ

Բդեաշխ․ բդեշխի․ իմ․ ից․ իւք։ || հիւպատոս․ գի ծայրագոյն իշխան․ որով իմանի զգլուխն, կամ պետն ծերակուտին․ գի իշխանաց ժողովոյն, որպիսի էր 'ի հռոմ գլխաւոր իշխանն' զոր ամի ամի կայացանէին հռովմայեցիքն 'ի վն բոլոր ծերակուտին իբրև զծայրագոյն պետ․ այլ ... 1․ Մակ․ 8․ 16։ Դարձեալ մինչ 'ի հնութիւն առաջէին զիշխան որ 'ի կառավարել զաշխարհ, ինչ' առաւել նմա զբազմարձակ իշխանութիւն հանգոյն բդեշխի, կոչէին զնա' փոխանակ բդեշխի․ գի իշխան նման բդեշխի․ կամ իբրև զերկրորդական բդեշխ․ զոր յոյնք կոչէին' անդիպատոս․ որ թարգմանի դերահիպատոս։ Գործ․ 13․ 7։ և 18․ 12։ Իսկ երբեմն բառիմս բդեաշխ, իմանի' կողմնակալն․ կամ գաւառապետն․ գի գլխաւոր իշխանն; և կառավարն միոյ կողման թագաւորութեան, կամ միոյ գաւառի․ ռամկօրէն, փաշայ։ և ըստ այսմ է Խորէն․ Բ․ գլ․ 7։ և 29։ և Գ․ գլ․ 4։ Մերթ ևս իմանի ազգապետն․ գի գլխաւոր իշխանն միոյ ազգի, կամ ցեղի․ որպիսի է այժմ պուղտանաց իշխանն։ Խորէն․ Բ․ գլ․ 10։

Բդեշխ․ բդեշխի․ իմ․ ից․ իւք։ || նոյն է ընդ վերնոյն․ Խորէն․ Ա․ գլ․ 22։

Բ Ե

Բեղեկ․ կամ բեթեկ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || խարխուլ․ կամ հնացեալ' և խարխալեալ մասն շինուածոյ․ կամ նորոգումն շինուածոյ հնացելոյ․ և կմ շինումն' որով շինուածն յամրողջութեան պահի։ ռամկ". մերամէթ։ 4․ Թագ․ 12․ 5։ և 22․ 6։

Բելիար․ կամ բելիար․ այ․ աւ։ || է բառ եբրայական․ և թարգմանի' բանսարկու․ կամ սատանայ․ կամ ժանտ․ կամ անօրէն․ կամ ամբարիշտ․ կամ լծընկէց։ ուստի որդիքն բենիամինի' գաբաացիք, որք Դատ․ 19․ 22․ կոչին որդիք անօրինաց, նոյնքն' Դատ․ 20․ 13․ վն ապստամբութեան կոչին որդիք բելիարայ․ գի որդիք անօրինաց։ Իսկ յառակաւոր դեն վն իւրոյ ապստամբութեան' կոչի յառաքելոյն, բելիար։ 2․ Կորն․ 6․ 15։

Բեկ․ (Նախդրիմ հոլովի․) || բեկեալ' որով իմանի այն' որոյ ոտն, կամ մէջքն, և կմ ձեռքն է բեկեցեալ․ և որ այսմ է, Ղևտ․ 22․ 22։ Իսկ մերթ ասի զանօթոց․ կամ զայլոց նմանեաց, որք ոչ են ամբողջք․ այլ բեկեցեալք․ կամ ջախջախեցեալք․ և ըստ այսմ է, Մծբն․ ժթ։

Բեկանեմ․ բեկի․ բեկ․ անել․ (Ներգործ․) || կոտորել․ կամ մանրել․ կամ փշրել․ կմ խորտակել․ ռամկ". կոտրել։ Իմաստ․ 17․ 18։

Բեկար․ ի․ աւ․ աց․ ազ։ || արքունական տուրք․ կամ հաս․ որպիսի է բաժն․ կամ մաքսն, կամ հարկն․ և այլք նմանք։

Բեկբեկ․ (Նախդրիմ հոլովի․) || է արմատ բեկբեկեմ բային, և նշանակէ զբեկբեկողն, գի, զկոտորողն։ Եւ այս մերթ ասի զմարդոյ, որ բեկանէ և ջախջախէ զանօթ ինչ, կամ զփայտ ինչ, և զայլս նմանս։ Իսկ մերթ ասի զլեզուէ, որ զբառն բեկանէ 'ի մէջ ատամանց․ և կամ յարատեւ բերէ' կրճատէ և խանգարէ զբանս․ որպիսիք են լեզուք կակազից, կամ թլուատից, և այլոց նմանեաց․ և ըստ այսմ ասի' բեկբեկ լեզուաւ խօսել։ Իսկ մերթ

Digitized by Google

նշանակէ զբեկբեկեալն, կր, զբեկտեալն, կամ զխախջախեցեալն. և ըստ այսմ առէ՝ բեկբեկ անօթ. կամ բեկբեկ գաւազան. և այլն։

Բեկբեկեմ. եցի. եա՛. եալ։ (Ներգործ.) || բեկտել. կամ ջախջախել. և կամ 'ի տեղիս տեղիս զանօթ ինչ կոտրատել։ Եւ այս մերթ առ զանհնարութ և զանհեթեթ խօսողաց, որք 'ի տեղիս տեղիս բեկբեկեն զբանս 'ի խօսսն. օրպիսիք են կակազք, և այլք նմանք։ 'Ի ղարս նորոյ. բռ։ Իսկ մերթ առ զերգողաց, որք զանազան ձայնիւ եւեւէջս մուծեալ 'ի յերգս՝ պէսպէս բթով և չեշտիւ ճկմկեն զձայնն։ Լամբր.։ Իսկ մինչ զմարդոյ առ բեկբեկել. նշանա- կէ՝ այլանդակել զատուծմունս անդամոց, առա և անդ թեքթեքելով. ոնչ առնեն անպարկեշտ մանկունք, կամ կանայք՝ 'ի խաղալն. կամ յերգելն։ ռամկ. [illegible]։

Բեկբեկումն. կմանն. մամբ. մանց. մամբք։ || բեկտումն. կամ խորտակումն. կամ ջախ- ջախումն։ Մծբն. ժԹ։

Բեկեմ. եցի. բեկեա. եալ։ (Ներգործ.) || տե՛ս զԲեկանել։

Բեկտանեմ. տեցի. տեա. տեալ։ (Ներգործ.) տե՛ս զԲեկտեմ։

Բեկոր. ի. աւ. աց. օք։ || կտոր բեկեցե- լոյ իրի։ Որպէս մինչ ասեմք՝ բեկոր աղբե- ղանց, իմանի բեկեալ աղբեղան կտորքն։ Եզեկ. 39. 9։ Իսկ մերթ նշանակէ զբեկեալ և զճեղքեալ տեղիս շինուածոց, և այլոց նմանեաց։ [illegible]

Բեկտեմ. տեցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || է բայ յաճախական, և նշանակէ բեկտել. կամ զիրն ջախջախելով բեկել. կամ խոր տակել։ ռամկ. կոտրտել։ Իմաստ. 4. 5։

Բեկտոր. ի. իւ. ից. իւք։ || եղանէ սա 'ի յա- ճախական բայէս բեկտեմ. ուստի և ինքն է յաճախական. զի նշանակէ զբազում կտորս բեկեցելոյ իրին. թէ քարեղէն իցէ. թէ փայտեղէն, և թէ յայլոց նիւ- թոց։ Որպէս մինչ ասեմ բեկտոր փայտի, իմանի՝ բեկեցեալ փայտի կտորք։ Եւ Դատ. 9. 53. ուր ասի, բեկտոր երկանի. պար- տի իմանիլ՝ բեկոր երկանի. այ կտոր մի երկանի։

Բեհեզ. ոյ. ով. կամ իւ. ոց. կամ աց. օք։ || նրբաթել աղնիւ վուշ, կր, քթան. կամ նուրբ թել 'ի վշոյ։ Ել. 25. 4։ և 26. 1։ և 2. Մնաց. 2. 7։ Եւ երբեմն յայնպիսի նուրբ թելէ գործեցեալ և կազմեցեալ կտաւն, կամ աղնիւ հանդերձն, կոչի բեհեզ։ Եսայ. 3. 23։ Եզեկ. 16. 10։ Ղուկ. 16. 19։ Եւ մերթ՝ այլ ո՛ և իցէ բեհեզեղէն զգեստք, կամ ծածկոցք. և այլք նմանք՝ կոչին բե- հեզ. Եսթեր. 1. 6։

Բեհեզեայ. զէի. իւ. եց. իւք։ || կտաւեղէն, կր մշնղեն ինչ գործեցեալ 'ի նուրբ թե- լէ, թէ զգեստ իցէ, և թէ խոյր, կամ այլ ինչ նման. Ծննդ. 41. 42։ 1. Մնաց. 3. 6։

Բեհեզեղէն. ղինի. աւ. աց. օք։ || նոյն է ընդ վերինդ։ Ելից. 28. 39։

Բեհեզազգեստ. ոյ. ով. ոց. օվք։ || բե- հեզազգեաց. կամ 'ի բեհեզոյ նիւթեալ և յօ- րինեալ։ Դանիէլ. ժբ։

Բեհեզազգեստ. ի. իւ. ից. իւք։ || զգեստ ուղ բեհեզեայս. կամ զգեստաւորեալ բեհեզեղէնս զգեստուք։ Մծբ. ժԹ։

Բեհեզապատ. ատի. իւ. ից. իւք։ || բեհե- զազգեստ. կամ բեհեզապատեալ. կամ բեհե- զազանեան։ Դանիէլ. ժբ։

Բեհմոթ. կամ բեհեմօթ. մովթայ. աւ։ || է անուն չորքոտանի գազանի, զորմէ ա- սի յայտնի՝ թէ ունի իւր կանգնումն զբար- ձրութիւն, և հինգ զօրութիւն։ Զամանէ պատմ Յոբ. 40. 10. զի գազանիք բարձր զար ջրոյ խոտաճարակին. անհամեմատ այծ իւր զմիջով երբով, և զորութիւն զմայրամբ. և այլն։ Եւ յամանց թարգմանչաց, որպէս նաև 'ի մերս՝ գազանիք զբերյաւ. զի բեհե- մօթն է՛ ըստ երբայականն, որ յոգնակա- նագար առ. և զի իր նշանակէ զօ ամբարու- թէն ընդունէր նոյին. ուստի և թարգմա- նիչքն յոգնակի եդին, գազանիք, որ իմա- նի գազան։ Եւ 'ի ընդդէմ երբայեցւոց՝ երկրաւոր չորքոտանի գազան առաւ գարա- նի։ Զամանէ են բազում բանք. վա զի յամանց ասի. թէ փիղն է բեհեմօթն. բայց ոչ այնքս փիղք. զորս 'ի ներկայիս ա- սանեմք. այլ յոյժ մեծագոյն քան զնո- սին։ Իսկ այլք ասեն գոլ այլ գազան ա- բեր 'ի փղից։ Բայց զիարդ և իցէ է գա- զան մեծագոյն, ոչ և յայտ է 'ի գիրս յո- բայ։ Եւ մեկնիչքն ասեն, թէ բեհեմօթն նշանակէ զսատանայէն, ըստ որում ասէ 'ի վե՛ր երկրաւորաց, և խնեցեալ ընդ որ զարշաւ 'ի սէգ. և 'ի բարերաց արանց։

Բեղեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || մշտա- ցել. կամ առաջնաբերցուցանել. և կմ առ- աւելցուցանել։

Բեղուն. ման. մամբ. մանց. մամբք։ || բերք. կամ պտուղ. կամ արդիւնք. կամ արգա- սիք։ Եւ սա մանաւանդ ածանցման՝ 'ի գործ ածի. որգոն. բեղմնաւոր առնել. և այլն։

Բեղմնաւոր. կամ բեղնաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || պտղաւոր. կամ արդիւնաւոր. կմ պտղաբեր. և կամ արգասաւոր. կամ ա- ռատաբեր։ Զի բեղմն բառս՝ պտուղ, կմ բերք լսի. յորմէ և ածանցի բեղմնաւորն։

Բեղմնաւորեմ. եցի. եա. եալ. (Ներգործ.) || պտղաւորել. կամ արդիւնաւորել. կմ արգասաւոր՝ և պտղաբեր առնել. և կամ առատաբեր բուսուցանել։

Բեղն. (Նախդրիւ հոլովի.) || բեղմն. կմ բերք. կամ պտուղ. կամ արգասիք. կամ բողբոջ։ Սա հազիւ 'ի գործ ածի մեր- նակ. այլ դրեթէ միշտ 'ի ձևոն բաղադրու- թէ. կամ ածանցման. որգոն բեղնաբեր- զան. կամ բեղնաւոր։ և այլն։

Բեղնաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || տե՛ս զԲեղ- մնաւոր։

Բեղնաւորեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || արգասաւոր. և առատաբեր առնել.

կամ [illegible] . կամ [illegible] . կամ [illegible] . կամ [illegible] . և ծնանել ։ Նարեկ . ՚ի Գործս [illegible] ։ և Լծերձ ։

Բե[illegible] . [illegible] . ով . ոյ . ովք . || [illegible] . կամ [illegible] . կամ [illegible] . և կամ [illegible] ։ [illegible] ՚ի [illegible] [illegible] . [illegible] . և այլն ։

Բեմ . ի . իւ . ից . իւք ։ || [illegible] նշանակի [illegible] . [illegible] ։ Խորէն . Գ . գլ. 68 ։ Եւ մերթ՝ ո՛ և իցէ բարձր տեղի կազմեցեալ ՚ի տախտակաց , կամ ՚ի քարանց՝ առ ՚ի գնել անդ զինչ ինչ . և կամ առ ՚ի նստել ։ Յակոբ Յոհ . 19 . 13 . [illegible] ոչ միայն նշանակէ զբարձր տեղին , որ կազմեցեալ էր ՚ի քարանց ՚ի [illegible] , այլ նաև [illegible] , որ նստէր [illegible] ՚ի դատել ։ [illegible] ՚ի [illegible] բեմին , [illegible] նստել [illegible] առ ՚ի դատել ։ [illegible] և 1 . Եւս . 9 . 42 . [illegible] բեմ , [illegible] բարձր տեղին , որ [illegible] նստել առ ՚ի [illegible] ՚ի [illegible] ։ Իսկ մերթ նշանակէ [illegible] . կամ [illegible] . [illegible] լինել ։ Նարեկ . ճխ ։

Բեմական . ի . աւ . աց . օք ։ || [illegible] , կամ [illegible] , որ ՚ի բեմի [illegible] [illegible] . և կամ որ [illegible] է [illegible] ։ Նարեկ . ծղ ։ ըստ այսմ և այլք [illegible] , [illegible] առ բեմն , թէ [illegible] , թէ [illegible] , և թէ այլ ինչ , ասին բեմականք ։

Բեմ[illegible]ութիւն . կամ բեմ[illegible]թիւն . Թեան ։ || [illegible]թիւն . կամ [illegible] և [illegible] , [illegible] ՚ի բեմի . և կամ [illegible]թիւն , որ լինի [illegible] , և կամ ՚ի [illegible] , [illegible] թիւն ։ Խորէն . Գ . գլ. 65 ։

Բեմ[illegible] . ի . իւ . ից . իւք ։ || [illegible] . կամ [illegible] . կամ [illegible] ։ Նարեկ . Է . և գԹ ։ և Ոսկե . 1 . [illegible] ։ Եւ մերթ նշանակէ [illegible] , կամ [illegible] , [illegible] մերթ [illegible] , կամ [illegible] ։ Նարեկ . գԺ ։ և Լծերձ ։ Եւ մերթ [illegible] . և այլք [illegible] ։

Բե[illegible]ական . ի . աւ . աց . օք ։ || [illegible] ։

Բե[illegible] . ի . իւ . ից . իւք ։ || [illegible] , որ ՚ի վերայ բեմի նստի , և [illegible] ։

Բենիկ[illegible] . ի . իւ . ից . իւք ։ || Է [illegible] [illegible] , որ [illegible] . և ասի՝ [illegible] , զի է [illegible] , և է [illegible] ՚ի [illegible] որ [illegible] ։

Բեռն . բեռին . ամբ . անց . ամբք ։ || [illegible] ծանր իր , զոր մերթ [illegible] . մերթ [illegible] , և այլք . և մերթ [illegible] ։ Ծննդ . 23 . 5 ։ Թուոց 4 . 31 ։ Սաղմ . 80 . 7 ։ Գործ . 27 . 10 ։ Իսկ մերթ [illegible] լինի ի վն

ո՛ և իցէ ծանրութեան , և վշտաց . կամ աշխատութեան . զոր [illegible] ։ 2 . Թագ . 15 . 33 ։ և 19 . 35 ։ Գաղ . 6 . 2 ։ Եւ մերթ [illegible] լինի վն օրինաց . կամ ծառայութեան . և կամ հարկաց , և այլոց [illegible] , զորս [illegible] ՚ի վր [illegible] ։ Մատթ . 23 . 4 ։

Բեռնաբարձ . ի . աւ . աց . օք ։ || բեռնակիր . կամ բարձող բեռանց . որ ասի՝ [illegible] . կամ [illegible] . և [illegible] ։ Խորէն . Ե . գլ. 89 ։

Բեռնաբարձութիւն . Թեան ։ || բեռնակրութիւն . կամ բարձումն բեռին ։

Բեռնակիր . կրի . աւ . աց . օք ։ || զբեռն կրող . և տանող ։ [illegible] ՚ի վր որոց բարձեալ լինին բեռինք , զի տարցին [illegible] , ասին բեռնակիրք ։ ըստ այսմ և մարդն , որ կրէ . և տանի զբեռինս շալակաւ . ասի բեռնակիր ։ [illegible] . [illegible] ։ Եւ 3 . Թագ . 5 . 15 . նշանակէ զնոսա , որք [illegible] տանէին զբեռինս ։ [illegible] ։ Եւ 3 . Թագ . 11 . 28 ։ [illegible] , [illegible] ՚ի վր բեռնակրաց . [illegible] ՚ի վր [illegible] հարկաց , զորս [illegible] զբեռինս կրել ։

Բեռնաւոր . ի . աւ . աց . օք ։ || բարձող բեռին . կամ ունող զբեռն ։ 2 . Թագ . 16 . 1 ։

Բեր . ([illegible] .) || [illegible] . կամ [illegible] . կամ [illegible] ։ Ոսկե . 2 . [illegible] ։ և Լծերձ ։

Բերդ . դի . ով . ոց . ովք ։ || [illegible] . կամ [illegible] . կամ [illegible] . և կամ ո՛ և իցէ [illegible] , որ [illegible] , [illegible] . կամ ՚ի ծառոց . ըստ այսմ , ոչ [illegible] ՚ի [illegible] , [illegible] ՚ի [illegible] . որ [illegible] ՚ի [illegible] ։ Ղևտ . 22 . 18 ։

Բերան . նոյ . ով . ոց . ովք ։ || [illegible] , և [illegible] . և [illegible] . [illegible] . և [illegible] . կամ [illegible] ՚ի [illegible] և [illegible] . և [illegible] . և [illegible] ։ Եւ Ծննդ . 47 . 12 . [illegible] ըստ բերանն . [illegible] ըստ [illegible] . կամ [illegible] ։ Իսկ 2 . Մնաց . 36 . 4 . [illegible] , [illegible] . [illegible] . կամ [illegible] ։ ըստ այսմ է և Ծննդ . 41 . 40 ։ և Թուոց . 4 . 27 ։ Եւ մինչ ասի՝ բերան ՚ի բերան խօսել . [illegible] ։ 2 . Յոհ . 1 . 12 ։ Եւ մինչ ասի [illegible] ՚ի [illegible] . [illegible] , կամ [illegible] ։ Խորէն . Գ . գլ. 62 ։ Եւ մինչ ասի բերան [illegible] . [illegible] . կամ [illegible] , և կամ [illegible] ։ Եւ մինչ ասի՝ ՚ի բերան [illegible] [illegible] ։

Բերանաբաց ։ || ոչ [illegible] , այլ [illegible] . բերանաբաց լինել . և նշանակէ՝ բանալ զբերանն , կամ [illegible] . և կամ [illegible] ։ 1 . Եւս . 4 . 19 ։ Եւ մինչ ասի՝ բերանաբաց [illegible] . [illegible] , և [illegible] [illegible]ալ ։

ամլ ։ Լամբրոն ։

Բերանաբացութիւն. թեան ։ || բացումն բերանոյ. կամ ընդարձակումն բերանոյ. Խորէն. գ. գլ. 37 ։

Բերանալիր. (վարի իբրև գոյական որակական.) || լրութիւն բերանոյ. կամ լիով բերանով. կամ լցեալ բերանով ։ Եզեկ. 21. 22 ։ Եսայ. 9. 12 ։

Բերանակալ. ի. ան. աց. օք ։ || խուփ բերանոյ անօթոյ. ըստ այսմ և այլ ևս իցէ իր որ խնու, և կալնու զբերան կենդանւոյ, կամ անօթոյ, կոչի բերանակալ ։

Բերանակապ. ի. ին. իւ. կամ աց. օք ։ || ևս և իցէ իր, որ փակէ, կամ կապէ, և խցէ զբերան, ասի բերանակապ. որպէս լռութիւն. կամ սանձն, և այլք նմանք ։ Յոբ. 30. 28 ։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որոյ բերանն կապեցեալ է, և խցեալ որով և իցէ կերպիւ. ուստի եղինք, և ձիք որոց բերանքն կապլին, ասին բերանակապք ։ Ոսկիբերն և մարգն՝ յորժամ պապանձի, և ափիբերան լինի, ասի՝ բերանակապ եղեալ ։ Ը այսմ Խոս և Ղայլոց ։

Բերանացեալ. ցելոյ. ով. ոց. ովք ։ || Հանգոյն բերանոյ եղեալ. կամ իբրև զբերան բացեալ. որպիսիք են վէրք, և խոցուածք, և այլք նմանք ։ Լամբրոն ։

Բերանուն. անուան, ամբ. անց. ամբք ։ || ածական անուն. կամ պատահական անուն, որ ՚ի գործոյ, կամ ՚ի դիպուածոյ, և կամ ՚ի կրից, և յայլոց ստորոգելեաց՝ բերեալ, և եդեալ լինի ումեք, որպէս որ գթէ, ասի գթած. և որ ստէպ ծծայ՝ ասի ծծայլկոտ, և այլք նմանք ։

Բերդ. ի. ան. աց. օք ։ || ամրոց, որ է պարսպաւոր շինուած ինչ կառուցեալ ՚ի վիմաց, ՚ի յոր զօրք քաղաքին ժողովեալ՝ մարտնչին ընդդէմ թշնամեաց ։ 1. Մակ. 1. 35 ։

Բերդամարտութիւն. թեան ։ || մարտ ընդդէմ բերդի. կամ պատերազմ ընդդէմ ամրոցի, Նարեկ. ղԷ ։

Բերդապահ. ի. ան. աց. օք ։ || պահապան բերդի. կամ պահող զբերդ ։

Բերել. բերի. բեր. բերեալ (ներգործ.) || այսր ածել ։ և այս ասի յայնժամ, յորժամ յայլուստ առ մեզ ածի իր ինչ ։ Եւ ներհակ սորին, յորժամ ՚ի մէնջ առ այլս ածեալ լինի իմն, ասի տանել ։ Մերթ ևս նշանակէ, յանձին բառնալ. կամ յանձին ունել, և կամ տանել ։ 2. Մակ. 4. 25 ։ և Խորէն. գ. գլ. 37 ։ Եւ մինչ ասի. ոչ բերէ ասել կարգ բանիս. իմանի. ոչ հանդուրժէ, կամ ոչ տայ. և կամ ոչ տանի ։ Խորէն. ա. գլ. 6 ։ ըստ այսմ մինչ ասի. բերել թշնամանաց, իմանի՝ համբերել, կամ տանել ։ Ոսկէ. 2. հատ. լԷ ։

Բերիմ. բերայ. եայ. իլ ։ (ձայնակրաւ.) || մերթ նշանակէ, շարժիլ. կամ գիմել, կամ ածիլ. կամ ընթանալ ։ Նարեկ. ՚ի գով. կուսին ։ Մերթ ևս նշանակէ վարիլ. ըստ այնմ, խոնարհութիւն բերիլ առ ամենեսեան ։

Բերկրալիր. լրի. իւ. իւք ։ || բերկրալից, կամ լի ուրախութեամբ. կամ զուարճալից ։ Նարեկ. ՚ի գովեստ առաքելոց ։

Բերկրալից. լցի. իւ. իւք ։ || զուարճալից. կամ լի բերկրութեամբ. և կամ բերկրական ։

Բերկրական. ի. ան. աց. օք ։ || ուրախական. կամ հրճուական ։

Բերկրանք. անաց. օք. (անեզական.) || հրճուանք. կամ ցնծութիւն. կամ զուարճութիւն ։ Նարեկ. ՚ի գովեստ կուսին ։

Բերկրապատար. ի. ան. աց. օք ։ || բերկրալիր. կամ բերկրալից. կամ լի և առատացեալ բերկրութեամբ ։ Նարեկ. կԷ ։

Բերկրեցուցանեմ. ցուցի. ցո. եալ ։ (անցողական.) || հրճուեցուցանել. կամ ուրախացուցանել. և կամ զուարճացուցանել ։

Բերկրիմ. եցայ. եայ. իլ ։ (ձայնակրաւ.) || հրճուիլ. կամ ուրախանալ. կամ ցնծալ ։ Եսայ. 4. 14 ։

Բերկրութիւն. թեան ։ || ցնծութիւն. ուրախութիւն. կամ հրճուանք ։

Բերձ. || բերձր. որ բարձր. կամ ՚ի բարձունս ձգեալ ։ Բայց սա դրեթէ միշտ բարդութեամբ ՚ի գործ ածի. որգոն, բարձրաբերձ. երկնաբերձ. և այլն ։

Բերձաբերիմ. եցայ. եայ. իլ ։ (ձայնակր.) || բարձրաբերիլ. որ ՚ի բարձունս բերիլ, և գիմել. կամ վերանալ ՚ի բարձունս ։

Բերձրութիւն. թեան ։ || բարձրաբերձութիւն. կամ բարձրութիւն. կամ վերացումն. կամ վսեմութիւն ։ Նարեկ. ղԷ ։

Բերումն. ման. մամբ. բերմունք. մանց. մամբք ։ || ածումն. կամ տանումն. և կամ կրումն ։ Իսկ մերթ նշանակէ զհոսումն. կամ զձգումն, և զդիմումն ։ Նարեկ. ձԳ ։ Եւ մերթ զյարձակումն. կամ զշարժումն. և կամ զշրջաբերութիւն ։ Յովհ. 1. հատ. ԻԲ ։ Նարեկ. ղԹ ։ Մերթ ևս զբերս, և զարտադրութիւնս ծառոց. ծովու, և այլոց նմանեաց ։ Նարեկ. ՚ի գովեստ կուսին ։ Մերթ ևս մինչ ասի, ըստ բերման, իմանի՝ ըստ պատահման. կամ ըստ հանդիպման ։

Բերրեղ. (նախդրիւ հոլովի.) || յոյժ բերրի. որ պտղաբերագոյն. կամ յոյժ պտղաւէտ ։

Բերրի. բերրւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || պտղաբեր. կամ առատաբեր. կամ արգաւանդ ։ Խորէն. ա. գլ. 11 ։ և Նարեկ. ղԷ ։

Բեւեկն. բեկնոյ. ով. ոց. ովք ։ || է պտուղն ծառոյն բեւեկնւոյ, որ է պիստակի առ գէտ ողորայս, զոր յակոբ յղեաց որդւոց իւրում յովսեփայ ։ Ծննդ. 43. 11 ։

Բեւեկնի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || է կարծր ծառ ինչ ազնիւ, և թաւ տերեւօք լցեալ. որոյ տերեւքն են նման տերեւոյ դափնւոյ. որ թեղենի ։ Ունի զծաղիկս նման ծաղկի ձիթենւոյ. բայց գունով է կարմիր. որոյ ոմանք բերեն զպտուղ կարմիր ըստ մեծութեան ոսպան. որ խակ մնայ ։ Իսկ ոմանք տան զպտուղ, որ յառաջագոյն է կանաչ. և յետոյ հասունացեալ սեւանայ, և լինի մեծութեամբ իբրև զձիթապտուղ. և է հիւ՝

[illegible], կոչումն, և անուղղակոս. որ կոչի բեեռն։ [illegible] ծառոյ [illegible] և անուղղակոս խէժ. որ կոչի [illegible]. որ և այն՝ ի գործ ածի՝ ի [illegible]։ Ծննդ. 35. 4։ Իսկ Երեմ. 6. 13. [illegible]

Բեեռն. ի. ան. այ. գք։ || Մերթ նշանակէ [illegible]։ Մերթ և [illegible] [illegible]

Բեեռնակալ. ի. ա. այ. կամ եց. գք։ || [illegible] կապեցեալ. և [illegible] կամ [illegible]։

Բեեռնաւորել. (նախադրիւ հոլովի.) || [illegible]։

Բեեռել. եցի. եալ. ել։ (ներգործ.) || [illegible] կամ [illegible]. և կամ [illegible] ի [illegible]. [illegible]։ 2. Մնաց. 9. 20։

Բեկէ. էի. իւ. եց. իւք։ || [illegible]. կամ [illegible]։

Բ. Զ

Բզէզ. բզզի. կամ բզըզի. ա. այ. գք։ || [illegible] և [illegible]. որ ի մէջ [illegible] ի [illegible] և [illegible]։ [illegible] ի [illegible]։

Բզզել. եցի. եալ. ել։ (չէզոք.) || Է ձայն [illegible]. և այլոց [illegible]։ Ովբ. 1. [illegible]։

Բզզումն. զման. մամբ. մանց. մամբք։ || [illegible]. որ է ձայն [illegible]. և այլոց [illegible]։

Բ. Է

Բէ[illegible]. այ. ա.։ | [illegible]։

Բէշկ [illegible]. [illegible]. այ. գք։ || Է [illegible]. [illegible]։ [illegible] ի Հռոմ։ Մարթ [illegible] է [illegible]։ [illegible]

Բ. Թ

Բթամատն. մատին. ա. այ. գք։ || [illegible]. [illegible]։

Բթանալ. ացայ. ցեր. ալ։ (չէզոք.) || [illegible], կամ [illegible], և այլոց [illegible], [illegible] բթանալ. [illegible] ոչ կարէ ըմբռնել, [illegible] բթանալ։

Բթանշան. ի. ա. այ. գք։ || [illegible], որ է նշան բթացուցանելոյ. [illegible]։

Բթատառ. ի. իւ. եց. իւք։ || [illegible], որ [illegible] ի [illegible] բթատառ. [illegible]։

Բթեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || բթացուցանել. [illegible]. կամ [illegible], և [illegible]։ [illegible]։ Եւ մերթ [illegible] [illegible], [illegible], կամ [illegible] ի [illegible]. [illegible] ոչ կարէ [illegible], և ըմբռնել։

Բթեցուցանեմ. ցուցի. ցո. ել։ (անցող.) || բթացուցանել. կամ [illegible]։ Նմ[illegible]։

Բթիմ. եցայ. եայ. իլ։ (ձայնական.) || [illegible] բթանալ։ Նմ[illegible]։

Բ. Ժ

Բժանք. (նախադրիւ հոլովի.) || [illegible], որոյ [illegible] է բժով. և [illegible], և ոչ կարէ [illegible] ի [illegible]։

Բժժագործութիւն. թեան։ || գործելն [illegible]։ Մերթ և նշանակէ [illegible] գիւթութիւն։

Բժժանք. անաց. նօք։ (անեզական.) || [illegible] և [illegible], կամ [illegible]. և կամ [illegible] [illegible], [illegible], կամ ի [illegible], և կամ [illegible] ի գործ ածել, և կամ [illegible]։ 2. Մակ. 12. 40։ Եւ [illegible] բժժանաց [illegible], և [illegible], և կամ [illegible]. [illegible]։ Մերթ և [illegible], և [illegible]. [illegible] գիւթեն։ [illegible]։

Բժիժ. բժժի. ա. այ. գք։ || բժժանք։ [illegible]։

Բժիշկ. բժշկի. աւ. այ. գք։ || բժշկող՝ ի [illegible]. [illegible], և՝ ի [illegible], [illegible], և [illegible]

տայ զգեղս. և բժշկէ:

Բժշկականութիւն. թեան: || արհեստ և գիտութիւն բժշկութեան. կամ արուեստ բժըշկելոյ զհիւանդութիւնս մարդկան:

Բժշկապետ. ի. աւ. աց. օք: || գլուխ բժըշկաց. և կամ ճարտար և քաջ բժիշկ:

Բժշկարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի բժշկելոյ զցաւս, և զխոցոտեալս. և կամ խանութ բժշկաց: Նարեկ. ՀԶ:

Բժշկեմ. եցի. եա. եւ: (Ներգործ.) || բուժել. կմ առողջացուցանել. և կմ փարատել զցաւս:

Բժշկութիւն. թեան: || բուժումն. կմ առողջացուցումն:

Բժոտ. ի. իւ. ից. իւք: || բժով ախտացեալ. կամ զգիճաթոր աչս ունող. կմ ճպռոտ. և կամ խոցոտեալ:

Բժոտիմ. եցայ. եա. եւ: (Ձայնակր.) || բժով ախտանալ. կամ բժոտ լինել. և կմ ճպռոտել. որ ասի զաչաց:

Բժոտութիւն. թեան: || բժով ախտացումն. կամ ճպռոտութիւն աչաց:

Բ Ի

Բիբ. բբի. իւ. ից. իւք: կմ աւ. աց. օք: || փոքրիկ լուսանկարն աչաց, որ ՚ի միջին կէտն տեսողին է զետեղեցեալ. որ է անգոյն՝ որով կարէ զզանազանութիւն գունոց յինքն ընդունել. Նաև է փափուկ քան զամ մասունս աչաց, յորում երբեմն ՚ի հայելւոյ տպաւորին, և երևին ամ գոյնաւորք ըստ զանազանութեան իւրեանց: ռամկ. [illegible]: Սաղմ. 16. 8: և Զաք. 2. 8:

Բիժ. բժոյ. ով. ոց. ովք: || է սպիտակ հիւթ ինչ. որ գոյանայ ՚ի գլուխ մարդոյ և իջեալ հաւաքի յաչս, և ախտացուցանէ ըզնա. և ախտացեալքն այսու՝ կոչին բժանկն, որք միշտ արտասուեցին, և գիջանեն որ ունին զաչս. և ոչ կարեն համարձակ հայիլ ՚ի լոյս. և յայտնանէ ծայրի բժոտն. կամ բժատեալն. և այլն: Եւ մինչ ասի՝ բժով ախտանալ, իմանի՝ բժոտել:

Բիծ. բծի. իւ. ից. իւք: || արատ. կամ կեղտ. կմ աղտեղութիւն: ռամկ՝ լէկէ: Յոբ. 19. 2: Սիրաք. 33. 24: Մերթ ևս նշանակէ աղտեղութիւն վաւաշոտութեան: Կողոս. 3. 5: Մերթ ևս նշանակէ զարատն, կմ զբորն, և զայլս այլանդակս, որք երևին ՚ի վերայ մորթոյ մարդոյն: ռամկ՝ վէր փոսած խոց: Նարեկ. ԿԹ:

Բիր. բրի. աւ. աց. օք: || մահակ. որ է հաստ փայտ, որով երբեմն զինուոր վարէին մարդիկք. ռամկ՝ ռոպայ: Մատթ. 26. 47: Եւ կմ ձող ինչ, որով բրածեծ լինէին պատժապարտք:

Բիրտ. բրտի. աւ. աց. օք: || ստահակ. կմ յանդուգն. և կմ անխոնարհելի. և անհաւան. կմ կամակոր. կմ ամարդի. կմ խստապարանոց: Իսկ մերթ ասի զգաւառականէ, կմ զծառոց և զայլոց նմանեաց. և նշանակէ զկարծրն. և զանձկելին. և կմ զկոպիտն:

Բիւր. բռո. ու. ուց. ուք: կմ ոյ. ով. ոց. օք: || է անուն թուոյ, և նշանակէ զտասն հազարն: Ղևտ. 26. 8: 1. Թագ. 18. 7: 2. Մակ. 5. 14: Իսկ մերթ առնուլ լինի փոխանակ ո և իցէ յոգնաթիւ բազմութեան. կմ անհամար թուոյ: Սաղմ. 3. 7: Դանիէլ. 7. 10: և Յուդայ 1. 14: և Յայտ. 5. 11: և այլն: Եւ մերթ փոխանակ բառիցս՝ բազում, կմ յոլով. ասելի մինչ ասեմք՝ բիւրատեսակ. կամ բիւրանգամ. իմանի՝ բազմատեսակ. կմ բազում անգամ. Ըստ այսմ են և այլք բազումք, զորս տեսցես զկնի:

Բիւրաբեղուն. (Նախադրիւ. հոլովի.) || բազմապտուղ. կամ բազմաստառ. կամ առատ պտղովք, և այլովք արդիւնաւէտ իրօք: Նարեկ. ՚Ի գովեստ խաչին:

Բիւրագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || բազմագոյն. կամ բազմակերպ. կմ բազմազան. կմ բազմատեսակ: Ոսկէ. 1. Կոր. ԻԲ:

Բիւրազգի. (Նախադրիւ. հոլովի.) || բիւրակերպ. կմ բազմապատիկ. կմ բազմակերպ. կմ ազգազգեա: 1. Մակ. 13. 48:

Բիւրախաճառ. ի. աւ. աց. օք: || բիւրախումբ. կմ բազմախումբ. կմ բազմագումար. կմ բազմաժողով: Նարեկ. ՂԶ:

Բիւրակերպ. ի. իւ. ից. իւք: || բազմակերպ. կմ բազմադիմի. կամ բազմազան: Լամբրոն:

Բիւրամասնեայ. նէի. իւ. ից. իւք: || բազմամասնեայ. կմ բազմապատիկ. կմ բազմակերպ. և կմ բազմազան: Նարեկ. ԼԳ:

Բիւրանգամ. (Մակբայ քանակական.) || տասն հազարանգամ: Մերթ ևս իմանի՝ առել, բազում անգամ, կամ յոլովանգամ: Ոսկ. 1. Կոր. ԺԹ:

Բիւրապատիկ. պատկի. աւ. աց. օք: || տասն հազարապատիկ: Մերթ ևս նշանակէ, բազմապատիկ: Սաղմ. 67. 18: Եբր. 12. 22:

Բիւրապատկեան. կենի. իւ. ից. իւք: || բազմապատկական. կմ բիւրապատկական. կամ բազմազան: Նարեկ. ԺԹ:

Բիւրապետ. ի. աւ. աց. օք: || պետ և գըլուխ տասն հազար զինուորաց:

Բիւրավայլ. ալոյ. կմ ալեայ. ալեաւ. եաց. եօք: || բազմավայլ. ՚ի, զբազում այլս, կմ զբազմապատիկ վէրս ունող ՚ի մարմնի: Խորէն. Ա. որ. 31:

Բիւրաստեղն. ղան. ղամբ. ղունք. ղանց. ղամբք: || բիւրաճիւղ. կամ բազմաճիւղ. և կամ որ ունի զբազում ստեղունս, և ոստս: Նարեկ. ՂԹ:

Բիւրատեսակ. ի. աւ. աց. օք: || բազմատեսակ. կմ բազմակերպ. կմ բազմաձև. և կմ բազմադիմի: Նարեկ. ՚Ի փառըն եկեղեցւոյ:

Բիւրաւոր. ի. աւ. աց. օք: || բիւրեակ, ցի, ունող. կմ պարունակող յինքեան զբիւր թիւն. կմ տասն հազարաւոր: Եւ մերթ նշանակէ՝ զբազում բիւրս պարունակող, որչափ և իցեն: Իսկ մերթ նշանակէ զյոյժ բազմաճորն, կմ զանհամարն թուով: Եւ այս ասի զբազմութենէ մարդկան, կամ զօրաց. կմ զանասնոց և զգնդից հրեշտակաց. կամ զկենդանեաց, և զայլոց բազմաց: Դան. 3. 40:

3. 40: Եզր. 12. 22:

Բիւրեակ. եկի. եկաւ. այ. օք: || բիւրաւոր. կամ անօղ և պատուանդակօղ յհնքեան ըղ բիւրս: Եւ գիտելի է, զի Եղ։ վանկս թէ պէտ մերթ է դասական մասնիկ. բայց եր բեմն գնի եա փոխանակ վանկիս՝ ատր. կմ. ատր, որ է. ունակական. այն մինչ ասի զեր բազդութէ. եզրեակ միութի, խմանի՝ ե_ ատւոր, ցն. զերկս անձինս ունօղ միութի:

Բիւրեղ. ի. աւ. այ. օք: || է ական ինչ պատուական՝ ոսկեգոյն և փայլուն՝ խառն ընդ կանաչոյ, որ դժնիւ Ճառագայթս արձա_ կէ: Ելից. 28. 20: և 39. 13:

Բիւրեղանման. ի. իմ. եց. իւք: || բիւրեղ_ զանկերպ. կմ. համգոյն բիւրեղ ականս:

Բիւրբերովք. ի. աւ. կամ իմ. այ. օք: || է. գաւառական անուն Թուրքաց. և նշանակէ ըղ սանանմհայազարերորդս:

Բիւրատեան. (նախադրէ հոլովի.) || բազմ ատեան. կմ. բազմամբոխեան. կմ. զբա_ ղումն ատեան՝ և զմնաւք ունօղ: Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց:

ԲԼ

Բլթակ. ի. աւ. այ. օք: || ակամնջի ծայրն. կմ. եղջն. և կմ. ստորին ծայրն՝ որ ծակի, և ժ. այն անցուցանի գինդն: Ելից. 29. 20: Ղեւտ. 8. 23: և Ամովս. 3. 12:

Բլիթ. բլթի. թաւ. այ. օք: || գնտակ հաց_ ցի, կմ. նկանակ, որ մերթ իւղով եփեալ լինի: 2. Թագ. 6. 19: Մերթ եւ նշա_ նակի եփեցեալ խմորեղէն 'ի տապակի: և ըստ այսմ իմանի բլիթն՝ զոր եփեաց Թամար՝ ամնոնայ եղբօր իւրում: 2. Թագ. 13. 6. և 8: որ նաև խորտիկ կոչեցաւ 'ի 10. թիւն նոյնոյ գլխոյն: Իսկ մերթ նշանա_ կէ զպլուխ մի պանրոյ. կամ այլոց նը_ մանեաց:

Բլրակն. ակնի. իմ. եց. իւք: || ծածկոյթ. որ լինի մերթ 'ի կտաւեղէն ներթոյ, և մերթ 'ի ապիճնեայ ներթոյ. և լինի ուռ ըղ խուփ զմեկթանն՝ առ 'ի զնել 'ի վր երեք կազմուածոյ: Ելից. 38. 3: Իսկ մերթ նը_ շանակէ զկոյրն, կմ. զշլանկն, ցն. զնա, որոյ աչաց լոյսն՝ մաւաքաշիւր հիւթով երրա_ պատաքանակաւ ծածկեցեալ է:

Բլրակնութի. թեան: || շլացութի աչաց. որ է կուրութի պատճառեցեալ յհմար_ ծոյ մաւաքաշիւր հիւթոյ. որք երբե ըղպ_ տորեակ եղեալ՝ խափանեն զտեսութիւ_ աչաց: Եւ այս մերթ առի ըմնայ. և յայն ժամ նշանակէ զթանձրութիւն, կամ ըղ զլութիւն մտաց. որով ոչ կարէ ըմբռնել զբանս գիտութե:

Բլրանալ. ացայ. ցիր. անալ: (ըեզամիլ.) || դամբալ. կամ կուրանալ:

Բլուր. բլրոյ. ով. ոյ. ովք: || փոքրիկ լեռան. կմ. կոյտ հողոյ. և կմ. մասն հողոյ երկիրէ բարձ րացեալ. այն զփոքրիկ լեռան: Ղուկ. 23. 30:

Բլրակ. ի. աւ. այ. օք: || բլրիկ. կմ. փոքրիկ բլուր:

Բլրացի. ցւոյ. ւով. ւոյ. ւովք: || 'ի բլուրն բնակօղ: 2. Թագ. 6. 4:

ԲԾ

Բծամիտ. մտի. տաւ. այ. օք: || արատաւոր միտ. կմ. որ ունի զբծաւոր և զարատաւոր միտս:

Բծաց. || բառս այս է յոգնակի սեռական. որոյ անուանականն է, բուծ. որ հոլովի. բծի. ծաւ. այ. օք: և նշանակէ զգառն որ տակաւին սնանի և բուծանի: Ծննդ. 31. 7. և 41: Երեմ. 46. 13:

Բծաւոր. ի. աւ. այ. օք: || արատաւոր, ցն. ունօղ արատ ինչ և զբիծ. և կամ աղա_ կաւաւոր:

Բծաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || արատաւորել. կմ. աղտեղել. կմ. խեղա_ թիւրել: Սիրաք. 34. 21:

Բծական. ի. աւ. այ. օք: || պղծումն հետևօղ. կմ. բծաւոր. կմ. արատաւոր. և կմ. աղտե ղի: 2. Պետր. 2. 13:

Բծականութի. թեան: || արատաւորութի. կմ. բծաւորութի. կմ. աղտեղութի. Կիւրղ. Եղնկ. Զ:

ԲՂ

Բղխեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || առ աւհանել. կմ. 'ի ներքուստ արտաքս բե րել զինչ. այն աղբիւրն զջուրս. և մարդն զբանս: Սաղմ. 44. 2: Իսկ մերթ նշանա_ կէ՝ յառաջ ածել. կամ բուսուցանել: Ծննդ. 1. 11: Մերթ եւ իմանի զեղուլ, կմ. հոսել. ըստ այնմ. Սաղմ. 143. 13. ամ բարք շտեմարանաց նց բղխեն 'ի միմեանս. ցն. 'ի միոյն առ միւսն զեղանին բարիքն մի նի գոյոյն շտեմարանացն:

Բղխիմ. եցայ. եցաւ. իլ: (Ձայնակր.) || հոսիլ. կմ. ծորիլ. կմ. զեղանիլ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ բուսանիլ. կմ. բողբոջիլ: Եսայ. 11. 1: Մերթ եւ նշանակէ զյառաջագայելն, կամ զյառաջ գալն. ուստի մինչ ասի ըղ հոգւոյն սրբոյ՝ բղխեալ 'ի հօրէ և յորդւոյ, նշանակէ՝ յառաջագայել. կմ. յառաջացեալ:

Բղխումն. խման. մամբ. բղխմունք. մանց. մամբք: || հոսումն. կմ. ծորումն. կմ. զե_ ղումն: Իսկ մերթ նշանակէ զբղխեցեալն. կամ զյառաջացեալն:

Բղուղ. բղղոյ. ով. ոյ. ովք: || անօթ ինչ կաւեղէն, 'ի յոր դնեն զիւղ. և զայլս ևս: ռամկօրէն Քիւպ:

Բղջախոհ. ի. իմ. եց. իւք: || վավաշոտ. կամ ցանկացօղ շաղաշարութե: Եւ սոու_ գաբանի՝ պղծախոհ. ցն. զգօրշ ցանկութե միտօղ. որ է յատուկ գործ բղջախոհից:

Բղջախոհութի. թեան: || վավաշոտութի. կմ. խորհումն կամաւորաբար զգործոց վա վաշոտութե. կմ. ցանկութի հեշտախտութե:

ԲՃ

Բճիճ. կմ. բըլիլ. բճճի. աւ. այ. օք: || ծակ ատ մամեղէն այնչանման անօթոյն. ըղ

Digitized by Google

չինէ մեղուն 'ի փեթակի, յորում հաւաքեալ զծաղկունս, կազմէ զմեղր, որ մինչ լցեալ լինի մեղրը, կոչի խորիսխ մեղու: Լամբրոն:

Բ Ն

Բնաբան. ի. ին. ից. իւք: || բան՝ որ դնի ոտ̃ զսկիզբն և զբուն. 'ի վր̃ որոյ լինի վարդապետութի. կմ̃ միջնաբանութի. և կմ̃ պատգոհած: և մերթ բնախօս:

Բնաբանական. ի. աւ. աց. օք: || գիտունն, որ ուսուցանէ զբնութի, կմ̃ զիրաց բնականաց, ասի բնաբանական: Իսկ մերթ այն ոմն, որ վերաբերի առ բնաբանութին, ասի՝ բնաբանական:

Բնաբանութի. թեան: || է գիտութի ինչ զիրաց ֆիզիքականաց. ք̃ բնականաց, որգոն, զնիւթոյ, և զմարմնոյ. զաշխարհէ, և զմասանց նր̃, և զայլոց նմանեաց. որ կոչի յունարէն ֆիզիքայ:

Բնաբար. (մակբայ որակական.) || բնականաբար. կմ̃ 'ի բնէ. կմ̃ բնաւորապէս, և կամ բնութք̃: Խորէն. գ̃. գլ. 20:

Բնաբարձ. ի. ին. ից. իւք: || բնաջինջ. կմ̃ 'ի բնէ բարձեալ. կմ̃ յարմատոյ ջնջեալ, և անհետ արարեալ: Խորէն. գ̃. գլ. 60:

Բնաբնակ. ի. աւ. աց. օք: || բնական բնակարան. կմ̃ բուն տեղի բնակելոյ. որպէս ոք է հայրենական գաւառն: Նարէկ. ղզ̃:

Բնաբոյս. բուսի. ին. ից. իւք: || բնածին. կմ̃ ընդաբոյս. կմ̃ բնական. կմ̃ 'ի բնութէ յառաջացեալ: Լամբրոն:

Բնագաւառ. ի. աւ. աց. օք: || բնական գաւառ. կմ̃ բուն հայրենին՝ յորում ոք ծնեալ է՝ և սնեալ: Խորէն. գ̃. գլ. 67:

Բնագիր. գրի. ին. աց. օք: || բուն գիր. կմ̃ բնաբան. և կմ̃ սկզբնագիր: Մերթ ևս գրուածն, որ պատմէ զարտադրութեց ստեղծուածոց. կամ զբուն լինելութեց արարածոց. որպիսիք են գիրքն մովսէսի, ասի՝ բնագիր: Խորէն. ա̃. գլ. 4: և Լամբրոն:

Բնագիր. գրի. ին. աց. օք: || մերթ նշանակէ զբուն դնօղն. ք̃ զբնակարան կազմօղն՝ և զպատրաստօղն ուրեք. և կմ̃ զբնակ հարկանօղն: Իսկ մերթ նշանակէ զեդեալ բունն, ք̃ զհաստատեալ բնակն. և ը̃ այսմ իմանի՝ Յոբ. 15. 7. ուր ասի՝ Անկանէին 'ի վր̃ բնակչաց բնագրացն. ք̃ 'ի վր̃ բնակչաց բնակեն, որ անդ հարեալ կային, և ը̃ այսմ, վարի յոգնականաբար:

Բնազննութի. թեան: || զննումն, կմ̃ քննութի բնութեց իրաց: Իսկ յատկապէս առեալ նշանակէ զարուեստն զայն, որով 'ի գիտման՝ և 'ի կազմութէ անդամոց զննի՝ և ճանաչի բնութի և բարք մարդոյ:

Բնախօս. ի. ին. ից. իւք: || խօսօղ զբնութեց իրաց, կմ̃ զֆիզիքականաց գիտութեց: Լամբրոն:

Բնախօսեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || խօսել. և ճառել զբնութեց էակաց. կամ զբնականաց իրաց: Մերթ ևս նշանակէ փիլիսոփայական կերպիւ խօսել. կմ̃ իս-կաբանել. ք̃ իսկութ ճառել. կմ̃ զիսկութէ իրին յատկապէս խօսիլ: Լամբրոն:

Բնախօսութի. թեան: || ճառք. կմ̃ խօսք զբնութեց, և կամ զբնականաց իրաց: և մերթ նշանակէ զիսկաբանութին. կմ̃ զիսկութէ իրին խօսիլն. կմ̃ փիլիսոփայօրէն խօսիլն: Լամբրոն:

Բնածին. ծնի. ծնին. ից. իւք: || որ ինչ 'ի բնութէ ծնեալ է, և բնաւորեալ յումեք. կամ է բնական, ասի բնածին: 2. Պետր. 2. 12:

Բնակ. ի. աւ. աց. օք: || մերթ նշանակէ ըղտեղացին. կմ̃ զբուն բնակիչն, ք̃ զնա, որ չէ պանդուխտ. այլ 'ի նմին քաղաքի ծնեալ՝ և բնակեալ: Ելից. 12. 19. և 49: Մերթ ևս նշանակէ զբնակարանն: Նարէկ. զփ̃. և ճ: ըստ այսմ իմանի և այն, որ ասի 'ի շարականի՝ զմ̃ծածնէ: Զքեզ բնակ հրեղէն ածութե: Իսկ ըստ այսմ, երբեմն ը̃ բայի չարակցի՝ այսպէս. բնակ լինիլ. և նշանակէ չէն լինիլ. կմ̃ բնակարան գոլ: Սիրաք. 16. 5: Եւ երբեմն նշանակէ զբնացօղն. կմ̃ զտևօղն. և կմ̃ զբնաւորեալն. որպիսիք են անբաժանելի ախտք. և ը̃ այսմ ասի բնակ բորոտութի. ք̃ յարատևօղ. կմ̃ բնաւորեալ բորոտութի: Ղևտ. 13. 51. և 52: Մերթ ևս նշանակէ զկերիմն. ք̃ ըղ գերեզմանն. որ է բնակարան մեռելոց: Ծննդ. 23. 9:

Բնակակիր. կրի. աւ. աց. օք: || բնակիր. ք̃ 'ի բնութէ կրեցեալ. կմ̃ բնածին. և կամ բնական: Նարէկ. 'ի գովեստ հաւուն:

Բնակակից. կցի. աւ. աց. օք: || ընկեր բնակուե. ուստի մինչ երկու անձինք 'ի միում տեղւոջ բնակեն, ասին միմեանց բնակակիցք: Նարէկ. ծզ̃:

Բնական. ի. աւ. աց. օք: || բնաւորական. կմ̃ այն ինչ, որ 'ի բնութէ յառաջանայ. կմ̃ 'ի բնութէ գոյ յիմիք. և կմ̃ առ բընութի պատկանի, որպիսի է ջրոյն զովացուցանելն. և հրոյն այրելն, և այլք նըմանք: Մերթ ևս երկարաժամանակեայ սովորութի ուրուք առ ինչ՝ ասի նմա բընական. ոպ̃ ընդերկար սովորուն մարդոյն առ չարն, կամ առ բարին:

Բնականամ. ացայ. ցիր. նալ: (ընդմիջ.) || մերթ իմանի բնակիլ, կմ̃ բնակօղ լինել ուրեք. և այսպէս է. Սաղմ. 83. 11: Սիրաք. 38. 37: Եւ մերթ իմանի՝ բնակարան լինել. ք̃ բնակ այլոց լինիլ. կմ̃ չէն լինել. և այսպէսէ. Սիրաք. 10. 3: և ըստ այսմ առման նոյն է բնականալ բայս այս, ը̃ բայի բնակ լինել:

Բնակարան. ի. աւ. աց. օք. || տուն. կամ տեղի բնակելոյ:

Բնակաւոր. ի. աւ. աց. օք: || զբնակութի ունօղ. կամ բնակօղ. կմ̃ որ է բնակ ուրեք, և ոչ եկ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ ունօղն զբնակիչս. և կմ̃ զչէնն. և ը̃ այսմ ասի, բնակաւոր քաղաք: Մերթ ևս նշանակէ՝ բնական. կամ բուն. և կմ̃ սեփականն: Իսկ Եզեկ. 31. 17. ուր ասի. բնա-

ցառորէ սահմանաւն. որգոն. էութիւն մար-
դոյ՝ որ է բանականութիւն, և կենդանու-
թիւն՝ բացառութ. 'ի սահմանի նը. զի 'ի սահ-
մանելն զմարդն ասեմք. մարդն է բանա-
կան կենդանի: Ուստի յորժամ բնութիւն
մարդոյ մեթափիզիքապէս առեալ լինի՝
նշանակէ զայսպիսի էութիւն: Իսկ մինչ
զերրորդութիւն առի երեք անձինք, և մի
բնութիւն. բացորձակապէս բառս՝ բնութիւն,
նշանակէ զալարզազութեանց էութիւն Այ:
Եւ մինչ ասեմք զՔսէ՝ թէ ունի զերկու
բնութիւնս, իմանամք՝ 'ի միութիւն քնի զեր
կուս էութիւնս. որոց մինն է ածային. իսկ
միւսն մարդկային, որք ը միմեանց անշը
փոթաբար՝ և անբաժանելապէս միաւորե
ցեալք են 'ի միութիւն անձին որդւոյն այ:
Մերթ ևս բառս բնութիւն նշանակէ զառա
քերս, բառ որում են առաջին սկզբանք:
իմաստ. 7. 17: 2. Պետր. 3. 10:

Բնուստ. || սա երբեմն նախդրիւ 'ի գործ
ածի. զոր օրինակ. 'ի բնուստ անուստ.
և յայնժամ է մակբայ. և նշանակէ՝ 'ի
բնէ. կամ 'ի բնութենէ: Նարեկ. գլ: Իսկ
երբեմն առանց նախդրի վարի. և յայն
ժամ է անուն. և նշանակէ բնական. կամ
բուն. կամ 'ի բնէ եղեալ:

ԲՈ

Բոզոզոն. ի. ու. աց. օք: || է բառ յու-
նական. և նշանակէ զմեծ և հզօր զա-
նազանութն զայն, զոր հայերէն կոչեմք՝ գո-
միշ: 'ի ձայն հարցմ. իշ:

Բոզ. ի. իւ. ից. իւք: || պոռնիկ կին. կամ
չար և վավաշոտ կին, որ ընդ բազմաց
պոռնկի: Առակ. 29. 3: Բայց 3. Թագ.
22. 38. ուր ասի, և բոզք լուացան յա-
րեան. թէպէտ նաև ը եօթանասնից, և
բառ այլոց ոմանց թարգմանչաց՝ գրի բոզ.
բայց ը այլոց ոմանց գնի՝ սանձք, և կամ
կաշեայ կապք կառաց, որք թաթաւեցան
արեամբն աքայաբու. որոց 'ի լուացեալ
լինելն յաւազանին սամարիոյ, զայլին շունք,
և լիզէին զայն:

Բոզաբեր. բրի. բրաւ. աց. օք: || է տեսակ
ինչ բրի բարակագունի սպաս հարկանելին
զպատարագս: Եւ ասացաւ բոզաբեր,
զի 'ի հնումն, պղոռնիկ կանայք 'ի սպաս
ձեռն՝ այնպիսի բրաւ հարկանէին:

Բոզանոց. ի. ու. աց. օք: || տեղի, կամ
տուն, ուր բնակին բոզք, և պղծութիւն
գործեն: Առակ. 18. 24:

Բոզարած. ի. իւ. աց. օք: || պոռնիկ. կամ
հետևօղ բոզի. կմ պահօղ և տիրօղ բոզաց:

Բոզաւազ. ի. ու. աց. օք: || բոզապետ, իշ,
գլուխ բոզից: կամ պաշտպանօղ և կառա
վարօղ բոզից. և կմ կաւատ, որ է միջնորդ-
չարապործութեան երկուց պոռնկաց:

Բոժոժ. ի. ու. աց. օք: || փոքրիկ զանգա
կիկ. որ 'ի շրջապատս քղանցաց կախէր առ'ի
առաջ զձայն: ասէի" ընծայութիւն. Մնեւ. 45. 10:

Բոլոր. ի. իւ. կմ ով. ից. իւք: || բոլորակ.
կմ անթերի. կմ ամէն: Մատթ. 9. 2: Մերթ
ևս նշանակէ զբոլորակն, կամ զբոլորակա
ձևն. որ է պսակն, կմ կակորնն ծաղկի:
տեսանի. Իմաստ. 2. 8. ուր ասի. բոլորեսցուք վար
դ եւ պսակեսցուք, իմանի՝ պսակաւ վարդից,
կամ կակորնիւք վարդից:

Բոլորածիր. ծրի. իւ. ից. իւք: || բոլորա
գիծ. կմ բոլորաձև. կմ բոլորաշէն. և կմ
որ բոլորակ գծիւ շրջապատեցեալ է:

Բոլորակ. ի. ու. աց. օք: || յատկապէս ա-
սեալ՝ բոլորակն է ձև ինչ՝ յորում 'ի կեդ-
րոնէն հաւասար գիծք ձգին 'ի շրջապատն:
Իսկ մերթ նշանակէ զբոլորաձևն. կմ ըլ
բոլորակաձևն: Ել. 28. 32: Բայց 2. Օրէ
նաց. 27. 6. նշանակէ զամբողջն, կմ զան-
սասշն: Իսկ 'ի Նարեկ. կէ. ուր ասի. զանբաւ
բառ բոլորակ լուսնին կարգեն ունայնս և
պատուարանս. իմանի՝ բոլորակութիւն. կմ
բոլորաձևութիւն լուսնին:

Բոլորակի. (մկէյ. որակական.) || բոլորակա
պէս. կմ շուրջանակի:

Բոլորակութիւն. թեան: || բոլորաձևութիւն,
կամ բոլորումն: Մերթ ևս զնի փոխա-
նակ բոլորակ երեւ Խոսրէն. ը. գլ. 39:

Բոլորաշէն. շինի. իւ. ից. իւք: || բոլորա-
ձև. կմ բոլորակ ձևով շինեցեալ:

Բոլորաձև. ի. ու. աց. օք: || բոլորակաձև.
կմ բոլորշի. կմ բոլորաշէն: Խոսրէն. ը. գլ. 7:

Բոլորաձևեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) ||
բոլորաձև առնել. կմ բոլորակ ձևով կազ
մել: Լոմբերծ:

Բոլորապատուղ. (Նախդրիւ հոլովի:) || պը
տուղն, կմ ընծայն, որ բոլորովին մատու
ցանի այ. կմ որ ը բոլորին ծախի 'ի պա
տիւ այ, ասի բոլորապատուղ: և այսպիսի
էր ողջակէզն 'ի զոհս հին օրինաց, յորում
առանց հանելոյ զմասն քահանայից՝ բոլոր
վիմս հուրք այրէին 'ի պատիւ այ: Նարեկ ա:

Բոլորատեգ. տեգի. ու. աց. օք: || Նիզակ,
որոյ երկաթն բոլորակ ձևով է կազմե-
ցեալ. և ոչ տափարակ՝ իբրև զասուր Ծգե-
սայրի: Խոսրէն. ը. գլ. 8:

Բոլորափայլ. ի. իւ. ից. իւք: || բոլորովին
փայլօղ. կմ բոլորովին լուսափայլ:

Բոլորեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || բոլո
րակաձև առնել. կմ հիւսելով բոլորակել
զինչ: Մատթ. 27. 29: Մերթ ևս նշանակէ
զբան ինչ եզերել. կմ 'ի կատար հասուցա
նել. և կմ բովանդակել: 2. Թագ. 14. 20: և
Նարեկ. գլ: Մերթ ևս նշանակէ՝ պատել.
կմ շրջապատել: և ը այսմ իմանի, Ծնն.
31. 39. ուր ասի, և բոլորեցայ շուրջանա-
կի յընտանի ընկերս միմեանց:

Բոլորեքեան. բոլորեցունց. կամ բոլորե-
ցուն. ընդ բազմ: || ամենեքեան. կմ բովան
դակքն: Նարեկ. ձգ. և ղթ:

Բոլորշի. շւոյ. շեաւ. եայ. եօք: || բոլորակ,
իմ բոլորաձև, զի մասնիկս չէ տափարակ
ածանցականաբար մասնական: 3. Թագ.
7. 23: և 2. Մնաց. 13. 5:

Բոլորովին. կմ բոլորովինն. (մակբայ ժողո-
վական.) || ամենևին. կմ բնաւին:

Բոլորութիւն. թեան : || բովանդակութիւն. կմ բոլորմանութիւն :

Բոլորումն. րման. մանք. մանց. մամբք : || մերթ նշանակէ բոլորակ առնելն. իսկ մերթ նշանակէ բովանդակումն. կմ եզերումն. և կմ շըջանք : Իմաստ. 7. 19 :

Բոխ. ի. իւ. եց. իւք : || անհրաւ. կմ խոր և խաւար. կմ անսպառ, և անպարագրելի պաշտօնք են անտապատացեալ՝ և անհրաւ՝ և աներեւ եղեալ առաջին : ռամկ. խորխորոպ :

Բոկ. ի. ուց. ոց. օք : || մերկ, որ ասի զառնից. և կմ զմարդոյ, որ ոչ ունի յոտս իւր զկօշիկ, կմ զդուլբայ. և կմ զայլ ինչ : Իսկ մինչ ասի երթալ՝ կմ գնալ բոկ՝ իմանի երթալ մերկ ոտիւք. կամ առանց հողաթափի : 2. Թագ. 15. 30 : և Միքիայ. 1. 8 :

Բոկագնաց. ի. իւ. եց. իւք : || բոկ ոտիւք գնացօղ. կմ բոկաշրջիկ : Խոսքն. Ձ. գլ. 49 :

Բոկանամ. ացայ. ցիր. անալ : (ընդամիջա.) || հանել 'ի յոտից զկօշիկն, կմ զհողաթափ կմ զդուլբայ. և կմ զայլ ագանելիս ոտից : 2. Օրին. 25. 10 : Եւ մինչ ասի բոկանալ զկօշիկն, իմանի՝ հանել զկօշիկն : Հռովմ. 4. 7 :

Բոկեղ. ի. ու. ոց. օք : || պատ, կմ բաղարջ հաց բոլորակաձև երրև զմանեակ, զի երրև շղթայ, զոր մերթ իւղով եփեն, և մերթ առանց իւղոյ : որ և ռամկօրէն ջաւէ, քո֊ նեղ. կամ օրէկ :

Բոկիկ. կկի. ու. ոց. օք : || բոկոտն. զի մերկ ոտիւք : ռամկ". բոպիկ :

Բոկոտն. ոտնի. իւ. ոտք. եց. իւք : || մերկ ո֊ տիւք. կմ ոչ ունօղ յոտս իւր զագանելի ինչ :

Բոհ. ի. իւ. եց. իւք : || հիւթ. կմ նիւթ. կամ խմորութիւն. որպիսիք են լորձունք, և փրփուրք. և այլք նմանք :

Բոհրոխեմ. եցի. եա. եալ : (ներգործ.) || ըղ լորձիւնն 'ի դուրս բղխել. և ըստ այսմ խօսի, յորժամ խոխոջեալ, և փրփրի և զլորձունս 'ի բերանոյն ծորեցուցանէ, ա֊ սի բոհրոխել : Աւգոս. :

Բոհմունք. մանց. մամբք : (անեզական.) || արհաւիրք տանջանաց, կմ տագնապա֊ մունք պատժոց, և աքէտաւէս չարչարանաց :

Բողբոջ. ի. իւ. եց. իւք : || մերթ նշանակէ ծիլն. կմ ատոն, որ շուրջ զծառովն բող բոջի : Յոբ. 15. 30 : Մերթ ևս նշանակէ, սկզբնական ընձիւղն պտղոց եղանակելեաց, որ ռամկօրէն ծիլ ասի : Մերթ ևս նշա֊ նակէ փոքրիկ գնտակիկն եղանակելեաց պտղոց, որ ընդ թափիլ ծաղկանն, երևի. և Ը այսմէ Երգոց. 2. 13 :

Բողբոջազարդ. ի. իւ. լոց. իւք : || բողբոջ մամբ զարդարեցեալ. կմ գեղեցիկ բողբո ջեալ : Մծբն. ժԹ :

Բողբոջեմ. եցի. եա. եալ : (ներգործ.) || ըն ձիւղել. կմ զպտուղն սկսանիլ ցուցանել. կմ զոր ինչ արտադրելոց է տունկն, զնոյնն սկսանիլ երևեցուցանել : 2. Թագ. 23. 5 :

Բողկ. ի. իւ. լոց. իւք : || է մեծագոյն գնտա կաձև, կմ երկայնաձիգ հաստ արմատ ինչ բուսոյ՝ համանմն կծու. որ ուտի : ռամկօ֊ րէն. ևս ասի՝ բողկ :

Բողոք. կմ բողոք (նախդրիւ հոլովի.) || բողոքումն. զի աղաղակ. կմ դոչումն գան գատանաց. զոր առնէ ոք առ վերնա֊ գոյնն պերկողաց իւրոց. զի դատ արա֊ ցէ : ռամկօրէն Ֆիրեատ. : Յոբ. 34. 28 : և Յակ. 5. 4 : Իսկ մերթ Ը բայի շարակցի այսպէս, բողոք կալնուլ. կմ բողոք հարկանել. կմ բողոք բառնալ. կմ բողոք ունիլ. և նշանա կէ բողոքել : զոր տեսցես 'ի ներքոյ : ռամկ. Ֆիրեատ անել : Ելից. 5. 15 : 2. Օրին. 24. 15 : Դատ. 18. 22 : 2. Թագ. 19. 28 : Երեմ. 47. 2 :

Բողոքեմ. կմ բողոքեմ. եցի. եա. եալ : (չէ֊ զոք.) || աղաղակել. կմ կարդալ առ վեր նագոյնն ոք գանգատական ձայնիւ, զի իւրա հունս արասցէ և զերծուսցէ 'ի ձեռաց զրկողաց. կամ զի 'ի բաց մերժեսցէ զչար ինչ : Եւ կմ գոչել մեծաձայն բարբառով առ վերնագոյնն վս՛ նեղութե իւիք : Ծնն. 4. 10 : Ելից. 14. 11 : և 17. 4 : Թուոց. 20. 16 : Մերթ ևս 'ի վայրագոյն դատաստանէ առ վերնագոյնն գիմելն և աղաղակելն, ասի՝ բողոքել : ռամկ". Ֆիրեատ անել : Գործ. 25. 11. և 12 :

Բոմբիւն. ի. իւ. իւ. իւք : || թնդիւն. կմ դղրդիւն. կմ մեծ հնչումն. և կմ անհա֊ ցուցիչ ձայն. որպիսի է ձայնն թօփի. կմ որոտման. կմ քարանձաւաց հնչելոց. և այլն : ռամկ. բոմբ. կմ բումբ : Յոբ. 4. 13 : Իմաստ. 14. 4. և 18 : և Աւգոս. :

Բոյթ. բութի. թաւ. ոց. օք : || առաջին լայն մատն. որ ռամկօրէն ասի, բութ : Աւգոս. Եզեկիայ. 12 :

Բոյլ. (նախդրիւ հոլովի.) || հոյլք. կամ խումբ. կամ ժողով. կամ գունդ : Եւ առ լոս մանաւանդ յոգնականն 'ի գործ ածի : Նարեկ. լա : և կզ :

Բոյն. բունոյ. ով. ոց. ովք : || բնակարան թռչնոց. կմ հաւուց. ռամկօրէն, բուն : Յոբ. 39. 27 : Աւգոս. 27. 8 : Մատթ. 8. 20 : Իսկ մերթ ևս ասի՝ զբնակարանաց օձից, և նմանեաց : Եսայ. 11. 8 : և մերթ նմա նութե առեալ՝ նշանակէ ևս զտունն, կմ զբնակելոյ տեղին մարդկանց : Թուոց. 24. 22 :

Բոյս. բուսոյ. ով. ոց. ովք : || տունկ. կամ այն՝ որ բուսանի յերկրէ : Սաղմ. 64. 11 : Մերթ ևս նշանակէ ծաղիկ. կմ տերև. և Ը այսմ է. 3. Թագ. 7. 26. ուր ասի, բոյս շուշանի. զի ծաղիկ, կմ տերև շուշանի : Իսկ 2. Մակ. 15. 17. ուր ասի՝ զօրս 'ի բոյս հար֊ կանել, իմանի այսպէս. քաջալերել 'ի զպտշտա մունս, և 'ի վր յարձակել առ 'ի խնդրել ըղ վրէժ : Եւ մինչ ասի. բոյս բարւոյ, կմ Ը բուսոյ բարւոյ. և այլն. նշանակէ զբնա֊ ւորութիւն, կմ զբնութիւն. և կմ զյատկութիւն բարւոյ, Նարեկ. գլ : և Ոսկ. 1. հաւ. ա :

Բոնոնաս. ի. իւ. ոց. օք : || է կենդանի ինչ մարմնեղ, և աւաւոր, և մեծ՝ նման ցլու. բայց ունի զգլուխ երկայնեացեալ զպարանո ցաւ իւրով իբրև զձի. որ և բոտանիկ ըղ զեղն : Ունի զեղջիւրս զալարեալս դէպ 'ի կզակն իւր. ուստի ոչ օգտէ նմա 'ի մար տնչելն. բայց կունն նր, զի ասէն՝ ունի զայն

[illegible]

Բոռ. ոյ. ով. ոց. ովք. [illegible]

[illegible] 2. Օրին. 4. 43: և 1. Մնաց. 1. 44: և 1. Մակ. 5. 28: [illegible] 1. Թագ. 30. 9. [illegible] 63. 2. [illegible]

[illegible]

[illegible] 17. 3: [illegible] 3. 6: [illegible] 22. 22: և [illegible] 15. 13: [illegible] 1. Մակ. 8. 3: [illegible]

[illegible] 23. 15: և [illegible] 15. 3: [illegible] 1. [illegible] 1. 13:

[illegible] 23. 39: և [illegible] 1. 10: [illegible] 3. Թագ. 7. 51: [illegible] 13. 9:

[illegible] 9. 16: [illegible] 3. Թագ. 6. 26:

[illegible]

[illegible] 1. 4: և [illegible] 57. և 58:

[illegible] 21. 30. [illegible]

[illegible]

Digitized by Google

ելանէն առ նա, յարձակի 'ի վերայ. եւ գիշատէ։ Իմ. է այլս անուանք մի, որ խայթ է 'ի յերկ զինձ. եւ բնութեամբ յոյժ գծնեալ. հետամուտ լինի գերեզմանաց մարդկանց, եւ հանէ զդիակունսն, եւ ուտէ. իսկ զոսկերսն տարեալ կուտէ յորջս իւր. եւ այս լինի ին քան պատճառ կորստեան. զի տեսեալ զնա պատրգաց՝ խնամեան՝ թէ որջ բորենեայ է. եւ գտեալ գործեալ՝ որպեան զնա։ Իմ. առ յանուանէն կոչի հիենայ։ Երեմ. 12.9։ Իմ. 'ի նշուր հաւր։ ժթ։

Բարկանիմ. մի. ատէ. աց. ըզ։ || է բառ երրայական. որ թ ոսկոց գրի բարկենիմ. եւ նըշանակէ զհատատաակն. եւ կմ զեւսակ ինչ փշաբեր, եւ փշալից թփոյ. որ պշոշափողան սաստիկ խայթէ եւ վիրաւորէ։ Դատ. 8.7. եւ 16։

Բարտ. ի. իէ. ից. իւք։ || ուռող զզոր. կմ բորոտեցեալ։ Եղեկ. 4.6։

Բարտութիւն. թեան։ || մերթ նշանակէ ըզբորոտ հասարակ։ Ղեւտ. 13.2։ Իմ. մերթ նըշանակէ զգոյնութիւն, որ է անբժշկելի ցաւ։ Մատ. 8.3։

Բաց. ոյ. ով. ոց. ովք։ || բոլորք հրոյ. կամ 'ի հրացեալ նիւթոյ 'ի վեր ցոլացեալ հուրն։ տամկ" ակֆ. Դանի. 3.47. եւ 88։ Մերթ եւս ցոլացումն լուսոյ աստեղաց՝ առի բոց աստեղաց։ Իմաստ. 10.17։

Բացագոյն. գունի. իէ. ից. իւք։ || մերթ նշանակէ զկարմրագոյն երն, որ ունի ըզգոյն բոցոյ։ Իսկ մերթ նշանակէ զբոցանմանն. որ ոչ միայն գունով, այլեւ ջերմութ նմանի բոցոյ. եւ թ այսմ է։ Եսայ. 13.8։

Բացադէզ. դիզի. իէ. ից. կմ աց. ըզ։ || այն, որ ունի դդիզացեալ, եւ դիզաւորեալ բոցս. կամ որ երբեւ դէզս հրոյ դիզացեալ ծառանայ։

Բացածառանալ. ի. իէ. ից. իւք։ կմ աց. ըզ։ || բոցատարած. կամ երբեւ դէզս հրոյ ծառայեալ։

Բացակէզ. կիզի. իէ. ից. ըզ։ || բոցով հրոյ կիզեցեալ. եւ կմ հուրբ այրեցեալ։ Իսկ մերթ նշանակէ զբոցակիզողն։

Բացակիզեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || բոցով հրոյ կիզել. կամ հրով այրել։

Բացակիզութիւն. թեան։ || բոցով հրոյ այրումն, կմ կիզումն, եւ կմ տոչորումն։ Լամբր.։

Բացակիծ. (Նախդրիւ հոլովի.) || երբեւ ըզբոց հրոյ կծող. իբր խայթելով այրող. կմ կսկծեցուցանող, եւ մորմոքեցուցանող. կմ եւսք ձգող. որպիսի է կերն, կմ բոցն, եւ այլք նմանք. որք երբեւ զհուր կսկծեցուցանելով այրեն։ Նարեկ. կթ։

Բացակնագոյն. գունի. իէ. ից. իւք։ || հրաչեայ. իբր զհրագոյն, կմ զբոցաւորեալ աչաւոք. կմ որոյ աչք թ կերպի բոցոյ կարմիրագոյն երեւել փայլի. եւ կամ զպայծառափայլ աչօք։ Խորէն. ա. գլ. 21։

Բացաձաձանչ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Համագոյն բոցոյ հրոյ փայլող. կմ ճառագայթող։ 2. Մակ. 4.22։

Բոցանիշ. նշի. իէ. ից. իւք։ || բոցանշան. կմ բոցանման. կմ բոցաձեւ. եւ կամ բոցակերպ։

Բոցանիւթ. ի. իէ. ից. իւք։ || հրանիւթ. կմ հրեղէն։ Իմ. այս առի դհրեշտակաց. ոչ մն գոլոյ նց արարեցեալ 'ի հրոյ. այլ մն նմանութեան, զոր ունին ընդ նմա. զի որպ հուրն միշտ 'ի վեր ցոլանայ. այսպէս եւ հրրեշտակք ըստ տմ բղխման՝ եւ գործոց իւրեանց առ Այ փութան։ Իմ. որպ հուրն է ջերմ. եւ ունի զազդողական զօրութիւն. որով մնեալ ընդ տմ մատուցանէ իւրին 'ի հուր փոխարկէ զնա. նոյնպէս եւ հրեշտակք գոլով բորբոքեցեալք ջերմութեամբ սիրոյն այ՝ ազդողաբար ներգործեն 'ի վերայ բնութեան. եւ փութան զնա հրով սիրոյն այ։ Իմ. որպ հուրն է պայծառ եւ լուսատու. նոյնպէս եւ հրեշտակք են ամենեքեան լուսափայլք. եւ զայլս միշտ լուսաւորեն հոգեւորապէս։

Բոցանմանն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || բոցակերպ. կամ բոցատեսիլ. կամ հրանման։

Բոցանշան. ի. իէ. ից. իւք։ կմ աց. ըզ։ || բոցանիշ. կմ բոցակերպ. եւ կմ զնշան բոցոյ ունող։

Բոցանշոյլ. շողի. իէ. ից. իւք։ || բոցաճաճանչ. կմ բոցափայլ. կմ հրափայլ. կմ զհրեղէն ճառագայթս արձակող. կմ պայծառափայլ երբեւ զբոց հրոյ։ Նարեկ. զէ։

Բոցաշուշանչ. (Նախդրիւ հոլովի.) || հրաշունչ. կամ համագոյն բոցոյ հրոյ շնչունս արձակող։

Բոցատեսակ. ի. ատ. աց. օք։ || բոցատեսիլ. կմ բոցանման. կմ հրակերպ։

Բոցատեսիլ. (Նախդրիւ հոլովի.) || բոցանման. կմ բոցակերպ. կմ բոցաձեւ. կամ բոցատեսակ։

Բոցափայլ. (Նախդրիւ հոլովի.) || բոցանըշոյլ. կմ բոցաճաճանչ. կմ համագոյն բոցոյ հրոյ փայլող։

Բու. բուոյ. ով. ոց. ովք։ || է թռչուն ինչ գարշատեսիլ. որ ունի զմոխրագոյն բմբուլ. բնակի յաւերակս, եւ յամայի տեղիս. եւ միշտ վայէ. որ յանմանց կոչի՝ գիշերաթռչուն. զի 'ի գիշերի թռչի՝ եւ վայէ. տամկ. պայղուշ. Ղեւտ. 11.16։ եւ 2. Օրին. 14.15։ եւ Սաղ. 101.7։

Բուաբարակ. ի. ատ. աց. օք։ || բուանման. կմ բուակերպ. կմ որ է ըստ կերպի, եւ թ բարուց բու թռչնոյ։ [illegible]։

Բութ. բթոյ. ով. ոց. ովք։ || մերթ խմանի գծուծն, որ ոչ կարէ. եւ այս յառակապէս առի դերկաթեղինաց. իսկ երբեմն առի եւ զմտաց մարդոյ, եւ ըստ այսմ գծուծաբար իմացող միտն՝ առի բթութ, կմ գռեհ եւ ունողն զայնպիսի միտս, առի բթամիտ։ Մերթ եւս իմանի այն տմ՝ որոյ ծայրն վայրահակեցեալ է, եւ ոչ է սուր. իբր ոչ է ասուղուն. որպ անկիւնն՝ որ ոչ է սրանկիւն՝ առի բթանկիւն։ Իմ. ըստ այսմ նաեւ հընչումն՝ որ ոչ ճչշանի եւ սրի, առի բութ. նաեւ նշանն նորին անուանի բութ՝ որ է այս՝։

Բութակ · ի · աւ · աց · ազ ։ || Խեշակ · կամ մոյթ · որ է ներքոյ վերջաւորութեան զիր ինչ ։ ռամկ · փայտիս ։

Բուժեմ · եցի · եա · ել ։ (Ներգործ ·) || բը_ ժշկել · կմ՝ զվէրն առողջացուցանել ։

Բուլ · (Նախադրիճ հոլովի ·) || է անուն ու_ թերորդի ամսոյն եբրայեցւոց · որ ըստ պա_ տասխանէ հոկտեմբերի ամսոյն հռոմայեց ւոց ։ 3 · Թագ · 6 · 38 ։

Բուխարակ · ի · աւ · աց · ազ ։ || է տեղ մի ծակ կամ, որ լինի յերդիկին տաճարաց ։ Խու_ րէն · յաշխարհագրութիւն ։

Բուծ · բծի · ու · ոց · օք · || դարմն · և սնունդ բուծ · զի աշխարհիկն տուկանէն 'ի մեծն իւր մեծ անասնի՝ և բուծանի ։ Ծննդ · 31 · 7 · և 41 ։ Եզեկ · 46 · 13 ։ Բայց աստ զգուշանալի է, զի բուծ բառն ևս հալեալ բծի, և կարէ չփոթիլ ընդ սմա յեզակակակնոյն, փոխանակ 'ի զօրութենէ բանին՝ պարարել խմանիլ ։

Բուծանեմ · բուծի · բոյծ · անել ։ (Ներ_ գործ ·) || բտել · կամ դարմանել · կամ սնուցանել · կմ՝ պարարել ։ Ծննդ · 6 · 19 ։ և Եզեկ · 14 · 30 ։

Բուծեմ · եցի · եա · ել ։ (Ներգործ ·) || Նոյն է ընդ վերնոյն · բայց սա հազիւ 'ի գործ ածի · զի առաւել բարբառ է աշխէն բու_ ծանեմ, քան բուծեմ ։

Բուն · բնի · իւ · նց · նւք ։ || մերթ նշանակէ սկիզբն երկին · ՚ի այն յօրմէ, կամ 'ի ձեռն որոյ յառաջանայ՝ և սկզբնաւորի իրն · և որքան առ այս՝ բազմիւս բառն, նմանի ծը_ նունդ, կմ՝ սկիզբն, կմ՝ բնութիւն · և ըստ այսմ է Գաղատ · 4 · 8 ։ և 2 · Պետր · 2 · 3 ։ Մերթ ևս խմա նի բնականն ։ Հռոմ · 11 · 21 ։ Եւ մերթ իս_ կականն և յատուկն · և ըստ այսմ է · 1 · Մակ · 11 · 57 ։ Ղուկ · 19 · 4 ։ և Եբրայ · 9 · 23 ։ Մերթ ևս նշանակէ նախապատկականն, կամ գլխաւորն և առաջինն ։ 2 · Մակ · 2 · 30 · և ըստ այսմ իմանի մինչ ասէ, բուն բարեկենդանն ։ Իսկ Եզեկ · 43 · 15 · և 16 · նը_ շանակէ թանձրութիւն քարի սեղանոյն, և քարն սեղանոյն ։ Մերթ ևս նշանակէ կոճղն · ՚ի, այն մասն ծառոյն՝ որ է 'ի վեր քան զարմատն · և 'ի մէջ իւր ունի զբնաւ ճիւղս ։ Յոբ · 14 · 8 ։ Մերթ ևս 'ի վեր եր կայնացեալ մասն աշտանակի՝ որ անմիջա_ պէս յենու 'ի մէջ պատուանդանի · և 'ի մէջ իւր ունի զպտկղունս՝ ասի բուն ։ և ըստ այսմ է · Ելից · 25 · 31 ։ և 37 · 17 · և 20 ։ մերթ ևս նշանակէ ն և իցէ մարմին, կամ զան_ գուած, 'ի մէջ որոյ, կմ՝ շուրջ զորով են ամրացուցեալ այլք իրք՝ կամ առ 'ի զարդ, և կմ՝ առ 'ի գործ ինչ · և որքան առ այս, նաև փայտն, ՚ի կոթն ոսկի՝ կմ՝ նիզակի, ասի բուն ։ 1 · Թագ · 17 · 7 ։ որպէս և ուղիղ փայտքն երկոցունց կողմանց սանդուխոցն՝ յորս շարեալ, և հաստատեալ կան աստի_ ճանքն, կոչին բուն ։ 'Ի ձեռս հարց · ժդ ։ ըստ այսմ նաև այն մասն փայտի խաչին՝ որ դէպ 'ի վեր, և 'ի վայր տարածի, ասի բուն խաչի ։ Իսկ երբեմն բառս բուն, նշանակէ զբնակարանն, և մերթ զբանակն ։ ուստի,

1 · Մակ · 9 · 35 · ասր ասի, որ միացեալքն 'ի բնի իւրեանց · խմանի · 'ի բանակի իւր_ եանց ։ Եւ յայտնանէ ելանէ բառս բնա_ գիր, որ գրեցաւ 'ի վեր անդր ։

Բունեալ · ելոյ · ով · ոց · օվք ։ || 'ի բոյնն նըս տեալ · կմ՝ զբոյն դնելով՝ բնակեալ և ա_ ղաւաղեալ ։ Եւ կմ՝ որջացեալ · ՚ի որջ առ_ նելով զանէր ինչ բնակեալ ։ Եւ այս ասի զթռչնոց · զգազանաց, կմ՝ զմիջատաց, և զայլոց նմանեաց ։ Երեմ · 48 · 28 ։

Բունկալ · ի · իւ · աց · օք ։ || է ձուն այն, զոր դնեն մարդիկ 'ի բոյնս հաւուց, զի նըս_ տեալ անդ հաւուցն, ածիցեն զձու ։ Եւ ասի բունկալ, զի կալնու զբոյնն, և կայ 'ի նմին ։

Բուշտ · բշտոյ · ով · ոց · օվք ։ || միզարան կեն դանւոյն ։ ռամկ · խուլուխալաշ ։

Բուռ · բռոյ · ով · ոց · օվք ։ || կէր, կմ՝ գամ ։ ռամկ · փերճ, կմ՝ ուլի ։ 2 · Օրինաց · 27 · 2 ։

Բուռն · բռան · ռամբ · բռունք · ռանց · ռամբք ։ || մերթ նշանակէ՝ բանութիւն · կմ՝ անխրա_ ճութիւն ։ Ծննդ · 16 · 5 ։ Մերթ ևս նշանակէ զբռնաւորն · կամ զբռնութիւն առնօղն ։ 3 · Մակ · 2 · 4 ։ Եւ մերթ զբռնաբարօղն, կմ՝ զբռնութիւն յափշտակօղն, և անիրօղն, և ըստ այսմ ասի · 1 · Մակ · 15 · 3 · բռանն ե_ ղեն արքայութեան հարցն իմոց ։ մերթ սաս տիկ · կմ՝ ուժեղ · կամ զօրեղ · և կմ՝ յոյժ հզօր ։ Մաղք · 11 · 12 ։ և 2 · Մակ · 10 · 30 ։ Մերթ ևս նշանակէ զխիստն, կմ՝ զանհա_ ժելին ։ Եւ ըստ այսմ ասի զգալոց, կամ զախտից և զհիւանդութեանց ։ Երեմ · 30 · 15 ։ Իսկ երբեմն ձեռքն, կմ՝ ափն ձեռաց՝ ա_ սի բուռն, յորժամ այնու կերպիւ ձևա_ ցուցանի ժողովմամբ մատանց՝ որով յար_ մարապէս կարիցէ ըմբռնել, կամ ընդու_ նիլ զինչ 'ի մէջ իւր ։ 3 · Թագ · 17 · 12 ։ և Փի_ լիպ · 4 · 6 ։ Մերթ ևս իմանի տնօղն զիշխա նութիւն, և զկարողութիւն · կմ՝ զզօրութիւն ։ Ղուկ · 8 · 16 ։ և Իմաստ · 6 · 22 ։ և 8 · 15 ։ մերթ ևս բառս այս՝ բուռն, շարակցեալ ընդ բայիցս, հարկանել · կամ ածել՝ որգոն · բուռն հարկանել · կմ՝ զբռամբ ածել, նը շանակէ՝ ըմբռնել, կմ՝ կալնուլ · կմ՝ ձեռս արկանել ։ Յոբ · 3 · 8 ։ Եբր · 2 · 16 ։ Սոյնպէս ևս մինչ ասի · 'ի բռան արկանել · կմ՝ 'ի բռան ունիլ · իմանի՝ ըմբռնել · կմ՝ է ձե_ ռամբ նուաճել · 1 · Մակ · 5 · 28 ։ 2 · Մակ · 14 · 39 ։

Բռնալիր · (Նախադրիճ հոլովի ·) || զբռան լցօղ · և ըստ այսմ ն և իցէ իր, որ զբռան մարդոյ լնու, թէ քար իցէ, և թէ այլ ինչ նման, ասի բռնալիր · կմ՝ բռնալից ։ Նաւեէ · ժդ ։

Բուսաբեր · ի · աւ · աց · կմ՝ ից · օք ։ || բու_ սածին · կմ՝ զբոյսս յառաջ բերօղ · որ մերթ ասի զարմաւոր · և մերթ զերկրէ · և մերթ զգարնանայնին եղանակէ · որոյ 'ի գալն, բոյսքն սկսանին բողբոջիլ, և աճիլ ։

Բուսանիմ · ասայ · սիր · անիլ ։ (Ձայնակիր ·) || բողբոջիլ · կամ յերկրէ 'ի վեր ընձիւղիլ · ռամկօրէն բուսնիլ ։

Բուսուցանեմ · սուցի · ս՛ · անել ։ (Անցո_

Բ Ձ

Բձըղաւկան. ի. աւ. աց. ռք: || Ձայնքն ձըն ձիկանց, և թռչնոց, որք առ լծն և բըշ բըշեն. տաղն բըղաւկան:

Բ Ջ

Բջիջ. բջջի. ջէ. ջյ. ոք: || տե՛ս զԲՋՋԻՋՆ:

Բ Ռ

Բռառամ. ացի. մ. ալ: (չէզոք.) || Խորխ ռալ. կամ գաղգալ:

Բռնեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || Ծե պել. կամ գաճիլ ...

գձեռս, խնամի այսպէս, եթէ ոչ լաւ մի լռնանան գձեռն. կամ եթէ ոչ զբռունն. թէ զբոլոր ձեռն լրութեամբ լռնանան. և այլն:

Բռնակալ. ի. աւ. աց. օք: || բռնութեամբ ունող, կամ կալնող. կամ բռնաւոր. թէ որ զիշխանութեն, և զտէրութեն անիրաւութեամբ, և բռնութեամբ կալնու, և անիրաւաբար իշխէ մարդկանց: Սիրաք. 11. 5: Մերթ եւ զօրաւոր իշխան, որ ունի ընդ բռանիւ և ընդ տէրութեամբ իւրով զզօրս, կամ զժողովուրդս:

Բռնակալութիւն. թեան: || բռնաւորութիւն. կամ բռնադատական իշխանութիւն. կամ բռնութեամբ. և անիրաւութեամբ իշխեցողութիւն: Ողջէ. 2. հատ. լէ:

Բռնահիւսեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || բռունն հարկանելով սահլել. կամ բռնադատել. և բռնաբարբել: ռամկ. դրամանել: 2. Թագ. 13. 14:

Բռնահարութիւն. թեան: || բռնաբարութիւն. կամ բռնադատութիւն. կամ բռունն հարկանելով սահմանումն:

Բռնամարտիկ. տկի. աւ. աց. ազ: || բռամբ ձեռաց իւրոց մարտնչող. կամ բռնութեամբ բազկաց ընդ ուժեք 'ի մարտ մտանող. որպիսիք են գօտեմարտիկքն. կամ ըմբիշքն. և կամ այնք մրցողք՝ որք յասպարիզի 'ի պէտսպէս խաղս մենամարտին բըռնութեամբ բազկի, զի յաղթեսցեն, և առցեն զյաղթանակն: 2. Մակ. 4. 14: Ն. խորէն. Գ. գլ. 40: և Նարէկ. ղէ: Իսկ մերթ նշանակէ զբռունն մարտիկն. թէ զքաջ և զզօրեղ մարտնչողն: Նարէկ. կէ: Մերթ եւս բռնամարտիկ ասին այնք խաղացողք, որք հանդէպ իրերաց կացեալք, և զմատունս ձեռաց 'ի միջոցս մատանց միմեանց մուծեալք՝ բռունն առնեն իրերաց. առ 'ի յետս նահանջել զձեռս միմեանց: ռամկօրէն. ճկուլէ բռնող:

Բռնանամ. ացայ. ացիր. ալ: (ընդմիջ.) || սաստիկ բռունն լինել. կամ զբռնութիւն առնել. կամ բռնութեամբ յառնել 'ի վերայ ուրուք. կամ բռնութեամբ տիրապետել. կամ տիրել. կամ գռռողանել. և կամ հպարտութեամբ չանալ զոք ընդ տէրութեամբ իւրով նուաճել. կամ յաղթահարել. և չարչարել. Ելից. 18. 11. 3. Մակ. 6. 17: Աղոթ. 19. 10: Իմաստ. 16. 4:

Բռնաւոր. ի. աւ. աց. օք: || 'ի ձեռն ուժոյ և բռնութեան առանց կարգի, և օրինաց իշխող ժողովրդեան, կամ քաղաքի. և կամ բռունն զօրութեամբ ընդդէմ կամաց իշխեցելոց իշխող: Իմաստ. 10. 11: և 12. 14: Մերթ եւս բռնաւորք ասին նոքա, որք քաջութեամբ իւրեանց կալնուն զերկիր, կամ զթագաւորութիւն ինչ, և լինին իշխողք նոցա: Յոբ. 2. 11: և 42. 16: Մերթ եւս նշանակէ՝ ունող զբռնութիւն, որով իմանի սաստիկն, կամ ուժգինն, կամ բռունն, կամ զօրեղն. կամ սաստիկ հզօրն. ռամկ". զօրալու. և ըստ այսմ ասի բռնաւոր մարունչօք. կամ բռնաւոր հողմունք, և դաղանք. և այլք նմանք: Խորէն. յաշխարհագր: և Ողջէ. Ընախնդրգամնեն:

Բռնաւորական. ի. աւ. ազ. օք: || բռնադատական: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ առ բռնաւորսն պատկանի:

Բռնաւորիմ. եցայ. եաց. իք: (Հոլովակր.) || բռնաւոր լինել. կամ բռնութեամբ առնել. կամ բռնութեամբ տիրապետել. և կամ բռնանալ: Դանիէ. 11. 21:

Բռնաւորութիւն. թեան: || բռնակալութիւն. կամ բռնաւորական տէրութիւն. կամ անիրաւ իշխողութիւն. և կամ բռնութեամբ տիրումն: Ելից. 6. 6: Իսկ մերթ՝ զօրեղութիւն. կամ ուժգնութիւն:

Բռնաքար. ի. աւ. աց. օք. կամ ամբ. անց. ամբք: || քար՝ որ 'ի բռան մարդոյ կարէ զետեղիլ և պարունակիլ, զոր մարտնչողք ձգեն 'ի վերայ միմեանց: Նաև մեծ քարն՝ որ ձեռամբ մարդոյ ձգեցեալ լինի, ասի բռնաքար: Թուոց. 35. 17: 1. Թագ. 14. 14:

Բռնի. (մակբայ որակական.) || բռնութեամբ. կամ ուժով. և կամ բռնադատաբար. կամ յափշտակութեամբ: 3. Եզ. 5. 14:

Բռնութիւն. թեան: || ուժեղութիւն. կամ ուժգնութիւն. կամ բռնաւորութիւն. կամ սաստկութիւն: ռամկօրէն զօր: Ելից. 1. 13: և 6. 7:

Բռնցահարեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || բռնցով հարկանել. կամ բռնցամարտ առնել:

Բռնցի. (մակբայ որակական.) || առ ընդդէմ չարակցի այսպէս՝ բռնցի հարկանել. և նշանակէ խփեցեալ ձեռօք հարկանել. ռամկ". բռնցով ծեծել: Ելից. 21. 18:

Բռունց. բռնցոյ. ով. ոց. ովք: || խփեցեալ ձեռք մարդոյ:

Բ Ւ

Բուծանեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || բուծանել. կամ սնուցանել զկենդանիս, տալով զպաշարելիս. կերակուրս. և կամ պարարել:

Բուարձ. ու. ու. ուց. ուք: || վարձ, զոր տան մշակաց բուողաց և պարարողաց զկենդանիս:

Բ Ր

Բրաբիոն. ի. աւ. աց. աք: || է բառ յունական, որ ըստ բարբառոյ նոցա. կոչի՝ պարգեւիոն. կամ պարգեւումն. և նշանակէ զյաղթանակն. որ է պարգև, կամ վարձ յաղթութեան, զոր տային յաղթօղ զօրեղին յընթացս ասպարիզի. կամ 'ի մենամարտութեան, կամ 'ի պատերազմի, և կամ յայլ գործս քաջութեան. և տուեալն էր ծաղիկ ինչ. կամ պսակ. կամ արմաւենի. կամ սոսն. գաւազան. և կամ զգեստ ինչ մեծագին, որ կոչի խլէայ, և կամ այլ

ինչ պարգև :

Բրածեծ. (ընդ բայի շարակցի այսպէս, բրածեծ առնել.) || և նշանակէ բրով ծեծել. կամ հաստ գաւազանաւ գանել:

Բրաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զբիր. կամ կրօղ զբիր: Մերթ և նշանակէ ըզ դահիճն, կամ զսպասաւորն դատաստա-նին, որք բրօք շրջեալ կային զպալատաւ պարտս: Ոսկէ. 1. հափ. իա:

Բրդազգեաց. զգեցի. իմ. եց. իւք: || բըր դազգեալ. կամ զգեցօղ զբրդեայ ըղ-գեստ: Իսկ մերթ ասի զկենդանեաց՝ որք զբրդոտ մորթս ունին. 'ի Հար. հարց. իզ:

Բրդզեմ. եցի. եաւ. ել: (ներգործ.) || գիշատել. կամ պատառոտել: Իսկ մերթ նշանակէ՝ կեղեքել. կամ դատափետ առ-նել. կամ տառապեցուցանել. կամ ըն-կել, և չարչարել: Եւ առացաւ բրդզը-ղել՝ զի որ գիշատէ՝ և կեղեքէ, իբրև զբուրդ գզէ զգիշատեցելոյն: Լամբրօն:

Բրդեմ. եցի. եաւ. ել. (ներգործ.) || մերթ նշանակի, պատառ պատառ հատանել զիր ինչ. կամ փշրել զհացն, և կամ զայլ ինչ նման 'ի կուր. և կամ յայլ անօթ ինչ: Ղևտ. 2. 6: Եսայ. 58. 7: Մերթ և մինչ ասի՝ բրդել 'ի բարկութենէ. նշանակի շար-ժել. կամ գրգռել, կամ բորբոքել 'ի բար կութէ. և ըստ այսմ է, 1. Մակ. 2. 24: և 2. Մակ. 14. 27:

Բրեմ. եցի. եաւ. ել: (ներգործ.) || մերթ իմանի փորել զերկիր. կամ ծակել զորմ: Եզեկ. 8. 8: Մերթ և, փորել զաչս: Թուոց. 16. 14: Իսկ 1. Մակ. 9. 23. ուր ասի, բրեցին անօրէնքն, իմանի ցցուեցան, այսինքն յարեան կամ ելին. ռամկօրէն գլուխ վերցուցին: Մերթ և բրեմն, նշանա կէ՝ խլել. կամ քայքայել. կամ ցիր և ցան առնել. ըստ այնմ Ղուկ. 24. 31. Եւ քա րինք ցանգոյ նոր բրին. այսինքն քայքային, և ցիր և ցան լինին. ըստ այսմ է և Ե-րեմ. 1. 10:

Բրինձ. բրնձոյ. ով. ոց. ովք: || է սպիտակ հատ ինչ նման ցորենոյ՝ զոր հասարակա-բար եփեն և ուտեն մարդիք յամե-նայն ուրեք. որ և ռամկօրէն ասի Բը-րինճ: Իսկ թ̄ որ ասեմ է բառ լատինական, նշանակէ զգլխաւոր իշխանին. և զպետն: որպէս յիշի 'ի յոգնատարն վերաբերեալ:

Բրիչ. բրչի. աւ. աց. օք: || գործի փորե-լոյ զերկիր. ռամկօրէն ֆէտափ. կամ զաղմայ:

Բրուտ. բրտի. իւ. եց. իւք: || կաւագործ. կամ զկաւէղէն անօթ շինօղ. որ և ռամկ՝ ասի՝ չէրտափ: 1. Մնաց. 4. 23:

Բրտանամ. ացայ. ցիր. նալ: (ընդ միջա-կերպ.) || բիրտ լինել. կամ կոպտանալ. կամ գռեհկանալ. և կամ կոշտանալ: Ող բոց. 4. 8: Մերթ և նշանակէ զխստա-նալն, և զկարծրանալն փայտեղէն իրաց: Ակովբ նէմ. ժէ:

ԲՔ

Բքաբեր. ի. իմ. եց. օք: || զբուքս բե-րօղ, և պատճառօղ. կամ զձիւնաբեր, և զանձրևաբեր յուզմունս օդոյ պատճա-ռօղ, որպիսիք են մրրկալից հողմունք, և այլք նմանք: Խորէն. Փ. պր. 68:

Բքալից. լցի. իմ. եց. իւք: || լցեալ բը-քով. կամ ձիւնախառն հողմով, և անձ րևով:

Բքախեղդ. ի. իմ. եց. իւք: || խեղդեցեալ 'ի բքոյ. այսինքն 'ի սաստիկ ձիւնախառն, և յան ձրևախառն հողմոյ՝ և մրրկաց՝ հեղձամըղ ձուկ եղեալ, և մեռեալ: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, բքախեղդ առ-նել. և նշանակէ՝ բքով հեղձուցանել:

Բքայորդոր. (նախդրիւ հոլովի.) || բը-քայարոյց. կամ պատճառօղ զխռովութիւ և զմրրիկս:

Բքարգել. ի. իմ. եց. իւք: || որ 'ի բքոյ արգելեալ մնայ 'ի ճանապարհին. կամ ար-գելանի 'ի գնալոյ զճանապարհ:

Բքացեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || մրրկեալ. կամ հողմակոծեալ. կամ ձիւնախառն, և անձրևախառն յուզմամբ փոթորկեալ: Նարեկ. ժէ:

ԲՕ

Բօթ. ի. իմ. եց. իւք: || գոյժ. կամ ցա-ւալի լուր, որ է վատ խապար: և այս մերթ ասի զայնց, որք եղեալք են, և մերթ զայնց, որք լինելոցք են: Ե-զեկ. 21. 7:

Բօթաբեր. ի. իմ. եց. օք: || գուժկան. այսինքն զչար, կամ զցաւալի լուր բերօղ. ռամկ. չար խապար բերօղ:

Բօթալից. լցի. իմ. եց. իւք: || լի բօթիւ. կամ գուժալի. և կամ լի տրտմական և ցա ւեցուցիչ լրովք:

Բօրեաս. ասու. ուց: || տե՛ս զԹրակեաս.

Գ.

Գ. է տառ բաղաձայն, որ հանգոյն այլոց բաղաձայնից յօդելով ը ձայնաւոր տառին՝ տայ զձայն: Բայց 'ի մէջ բաղաձայնից կոչի սա՝ և անձայն. որպ և տառքս այսոքիկ. բ. դ. թ. կ. մ. պ. և այլն: Վասն զի թէպէտ նաև այլք բաղաձայնք առանց ձայնաւորի ոչ երբեք արտաբերին, և կամ հնչել կարեն, սակայն ինքեանք կերպիւ՝ ըսկզբնաւորեն զձայն ինչ անկատար. որպիսիք են տառքս. չ. ժ. ս. խ. հ. ղ. և այլն. որք և վասն այսորիկ կիսաձայնք կոչին: Բայց տառս Գ. զոչ ինչ ձայն, կամ հնչումն կարէ ըսկզբնաւորել:

Դարձեալ, տառս այս, գ. զոր անուանեմք գիմ, կամ գիմ, 'ի յարուեստ առոգանութեան ըստ հագագին՝ է միջակաձայն. զի նուրբ է քան զփ. խ. ք. թ. ց. և այլն. որք թաւք են: և թաւ է քան զմ. կ. տ. զ. ծ. բ. և այլն. որք նրբաձայնք են:

Դարձեալ, տառս այս՝ կոչի և լծակից տառ. զի ունի զլծորդութիւն ընդ ոմանց տառից, այսինքն զմերձաւորութիւն ձայնի, կամ հնչման. որպիսիք են տառքս այսոքիկ. ք. կ. և վասն այնորիկ բազում անգամ ընդ նոսա փոխադրի. և մանաւանդ ընդ կէն տառին. զի փոխանակ ասելոյ գայթակղիլ. գայթակղութիւն. ժանկ. զանկակ. զանկուած. ցանկ. կաթուած. կանչել. զանկակականչ. խունկ. վտանկ. և այլն. ասի գայթագղիլ. 2. Մակ. 6. 25: Սաղմ. 16. 5: Գայթագղութիւն. Ղեւտ. 19. 14: Ժանգ. Եզեկ. 14. 6: Յակ. 5. 3: Զանգակ. Ելից. 28. 33. և 34: Զանգուած: Ելից. 8. 3: Գաղ. 5. 9: Ցանգ. Եսայ. 58. 12: Երեմ. 49. 3: Մատթ. 21. 33: Գաթուած. Նարեկ. ղա: Գանչել. Նարեկ. ղե: Զանգակագանչ: Նարեկ. ղէ: Խունգ. Ղևտ. 27. 9: Վտանգ. 2. Թագ. 24. 14: և այլն: ըստ այսմ և հանդիպի յայլազգական բառս. զի փոխանակ կէն տառին, գիմ դնի. վասն զի փոխանակ ասելոյ կաբաւօն. կաղամախ. կալլիճա. կամանիլէ. կալլիացի, ասեմք. գաբաւօն. գաղամախ. գալլիճա. գամանիլէ. գալլիացի. և այլն: Եւ մերթ ևս յայլազգական բառս՝ ընդ ճէի փոխադրի. զի փոխանակ ասելոյ, լեճէօն. ճերճեսացի. ճեհօն. ճէդէօն. ասեմք, լեգէօն. գերգեսացի. գեհօն. գեդէօն. և այլն:

Դարձեալ, փոխադրի սա երբեմն և ընդ քէ տառին. զի ասեմք թաքչիլ, և թագչիլ: թաքուստ, և թագուստ. բողոք, և բողոգ. անսայթաք, և անսայթագ. աքաղաղ, և ագաղաղ. աքիս, և ագիս, և այլն:

Դարձեալ, տառս այս՝ է նաև նշան համարողական, որ ունելով զպատիւ 'ի վերայ իւր այսպէս, գ. նշանակէ զերեքն:

ԳԱ.

Գաբ. ի. իւ. ից. իւք: || կեռ փայտ ինչ, որոյ 'ի ծայրն կապեալ զշուան, կախեն ուրեք, որպ զի ընդ այն կեռն կախեսցի իր ինչ:

Գագաթն. թան. ամբ. ունք. անց. ամբք: || կատար. կամ ծայր գլխոյ կենդանեաց, կամ լերին: ռամկօրէն Թէփէ: Եզեկ. 8. 3: և Յօհ. 19. 17:

Գադիշ. դշի. իւ. ից. իւք: || դէզ խրձոյ ցորենոյ. կամ օրան. զի հնձօղքն կապելով զխուրձս ցորենոյ՝ և 'ի մի վայր կուտելով զայնս, լինի մեծագոյն դէզ. և այն կոչի գադիշ: Հռութ. 3. 7:

Գազ. ի. իւ. ից. իւք: || կանգուն, որով չափեն կտաւք: Մերթ ևս նշանակէ խառն ինչ փչաւոր, որ լինի լուցեկ հրոյ:

Գազախ. ի. իւ. ից. իւք: || մոխիր կայծախառն. այսինքն խառն ընդ կայծից:

Գազազանամ. եցայ. ցիր. անալ: (ընդ. միջ.) || հրկիզել. կամ բոցակիզել. կամ այրել. և կամ տոչորել: Իսկ 'ի գիրս Խորէն. գ. դպր. 65. ուր ասի, այնչափ կայծակնաճաճանչ ցուցեալ, որով գազազացան մեդուցն լեզուք, առեալ լինի անդրադարձաբար փոխանակ պապլանձելոյ, և կամ կարկելոյ:

Գազան. ի. աւ. աց. օք: || պատառօղ և դժող կենդանի. որպ և առակաբանութիւնք իւր ցուցանեն, զի ասի գազան, իբր թէ գզան, զի գզէ՝ և պատառոտէ զայնոսիկ, զորս գտանէ: և Սաղմ. 67. 31. ուր ասի՝ գազան եղեգան, իմանին գազանքն, որք բնականին 'ի մէջ եղեգանց. կամ յեղեգնուտ տեղիս: Իսկ 1. Մակ. 11. 56. ուր ասի՝ եառ զգազանսն, իմանի՝ զփիղսն: Նաև բազմիցս դնի բառս այս փոխանակ կենդանւոյ: Սաղմ. 67. 11: Եզեկ. 1. 5: Իսկ մերթ ասի՝ զպատառօղ, և զգիշատօղ հաւուց: Խորէն. գ. դպր. 59:

Գազանաբար. (մակբայ որակական.) || համեմատ գազանի: ռամկօրէն գազանի պէս: 2. Մակ. 10. 35:

Գազանաբարոյ. ի. իւ. ից. իւք: || զգազանային բարս ունօղ. կամ կատաղի. կամ անհեզ: Լոծէրօն:

Գազանաբեկ. ի. իւ. աց. օք: || 'ի գազանէ բեկեցեալ, այսինքն պատառեցեալ. և գիշատեցեալ: Ծննդ. 31. 39:

Գազանաբնակ. ի. աւ. աց. օք: || տեղին՝ ուր բնակին գազանք, ասի գազանաբնակ. և կամ գազանուտ տեղի:

Գաղանագէշ. (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի գազանաց գիշատեցեալ, և պատառոտեցեալ. կմ գիշատելի, և պատառելի. և կմ գազանաց կերակուր: 3. Մակ. 6. 24:

Գազանական. ի. աւ. աց. օք: || գազանային, ՟ք այն ամ որ պատկանի գազանաց:

Գազանակեաց. կեցի. աւ. աց. օք: || համագոյն գազանի կեցօղ. և կամ գազանի նըման վարօղ: Եւ մինչ աւր, գազանակեաց կեանք. իմանի համգոյն կենաց գազանի վարեցեալ կեանք: 2. Մակ. 5. 27:

Գազանակեր. ի. աւ. աց. օք: || գազանի միս ուտօղ. կմ 'ի գազանէ կերեալ:

Գազանակուր. (Նախդրիւ հոլովի.) || գազանաց կերակուր. կմ կերեալ 'ի գազանաց: Ծննդ. 44. 28:

Գազանամարտ. ի. իւ. ից. իւք: || մարտնչօղ ը՟ գազանի. որ ասիւր զպատժապարտիցն, զորս 'ի հնումն ձգէին 'ի մէջ գազանաց, զի թէ յաղթիցէ նց՝ զերծանիցի. և թէ յաղթեսցի, լինիցի կեր նց: Իսկ մերթ նշանակէ զգազանամարտութիւն. կամ ըզմարտն ընդ գազանաց. և այսպէս մարտն չիւն ը՟ գազանս վերոյասացեալ կերպիւն, կոչի 'ի գազանամարտի լինիլ: Եւ ՟ը այսմ իմանի այն, զոր ասէ առաքեալն. 1. Կորն. 15. 32: Եթէ 'ի գազանամարտի լեալ էի յեփեսոս. ՟ք մինչ 'ի գազանամարտութե եղէ. որ է ասել. մինչ մարտեայ ընդ գազանս: Վն զի առաքեալն 'ի յեփեսոս արկեալ եղև առաջի գազանաց, և մարտուցեալ ը՟ նոսին՝ յաղթեաց. և այնու զերծաւ: Իսկ մերթ բառս գազանամարտ՝ նըշանակէ զտեղին, ուր լինի մարտ գազանաց. կամ՝ մարդոյ ընդ գազանաց: Խորէն. ՟բ. գլ. 85:

Գազանամարտիկ. տկի. աւ. աց. օք: || մարտնչօղ ընդ գազանս. կամ եդեալ 'ի մարտնչիլ ը՟ պատառօղ գազանաց: Լամբըոն:

Գազանամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || գազանասիրտ. կմ զգազանային բարս ունօղ. կմ կատաղի: Նարէկ. ձե:

Գազանանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդմիջ.) || կատաղիլ. կամ համգոյն գազանի վնասօղ լինիլ. կմ անողորմ, և անգութ լինիլ: 2. Մակ. 5. 11:

Գազանաշաղղակեր. ի. աւ. աց. օք: || համգոյն գազանի զշաղիղս. ՟ք զլէշ. կմ զդէշս գազանաց ուտօղ:

Գազանացուցանեմ. ցուցի. ցա. նել: (անցողա.) || համգոյն գազանի առնել. կմ կատաղեցուցանել: 3. Մակ. 5. 1:

Գազանութի. թեան: || վարիլն ը՟ բարուց գազանաց. կմ յօժարութի առ 'ի վնասել այլոց. կամ գազանաբարոյութի. կմ անգթութի: 3. Մակ. 6. 15:

Գազանուտ. ուտի. իւ. ից. իւք: || տեղի, կամ լեառն, ուր են բազմութիք գազանաց: Խորէն. յաշխարհագրութե:

Գազար. ի. աւ. աց. օք: || է բառ պարսից. զոր մեք կոչեմք սատեպղին, որ է բոյս ինչ ձևով նման խիարի. որոց ոմանք ունին զգոյն կարմիր. ոմանք դեղին: ռամկ. սաի հավուճ:

Գազերբուակ. ի. աւ. աց. օք: || է տեսակ ինչ խնկոյ, կամ ծխանելեաց, որ լինի յաշխարհն հնդկաց: Խորէն. յաշխարհագրութե:

Գազխնեց. եցի. իւ. ից. իւք: կմ ազ. օք: || է հեղեղուկ ձիւթ ինչ սևագոյն իբրև զհալեցեալ կուպր, զոր բազմիցս նաւավարքն 'ի գործածեն: ռամկ. խաճրան:

Գազպէ. կամ գազպի. գազպէի. իւ. ից. իւք: || անուշահամ և թանձրամած ուտելի ինչ, որ 'ի ցօղոյ երկնից գոյանայ 'ի վն տերևոց ծառոց, կամ բուսոց, զոր ժողովեալ մարդիկ՝ ուտեն, նաև տանին յայլ երկիր, ուր ոչ գոյ: Խորէն. յաշխարհագրութե:

Գազօֆիլակում. (Նախդրիւ հոլովի.) || է բառ յունական, որով նշանակի գանձանակ, կամ գանձարան, և կամ պահարան գանձուց, և այլոց պատուական իրաց:

Գաթուած. ոյ. ով. ոց. ովք: || կաթուած. կմ կաթիլ. կմ հոսումն: Նարէկ. զա:

Գալարաղի. ղւոյ. եաւ. եաց. եօք: || աղէխարշ. կամ աղեխորով. կամ աղէկտուր: 'Ի վարս հարց. ժզ:

Գալարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հոլովելով ժողովել, և փաթութել. որպէս յորժամ փաթութեմք զմագաղաթն. կմ զկոնդակն: Եւ կմ կըռընձմռելով հոլովել. և գարձուցանել:

Գալարիմ. րեցայ. եաց. կամ եա. իլ: (Ձայնակր.) || հոլովմամբ ժողովիլ. կամ բոլորակաբար փաթութիլ, որպէս է բոլորակաբար փաթութելով ժողովիլն կոնգակին. կմ մագաղաթին, և այլոց նմանեաց: Եսայ. 34. 4: Յայտ. 6. 14: Եւ կմ կըռընձմռելով հոլովիլ. կմ շրջիլ, և փոփոխիլ: Եբր. 1. 12: Եւ մերթ օձն՝ որ իբրև զօղ պատատի, ասի գալարիլ: Մերթ ևս նշանակէ զցելանիլն աղեաց. ՟ք զաղէխարշիլն, կմ զձմլիլն աղեաց 'ի սաստիկ գորովից: Ծննդ. 43. 30: Իսկ 'ի Նարէկ. իե. ուր ասի, ստմիք ուղղչացն հետոց գալարեցան. նշանակի՝ թեքիլն. և կեռ լինիլն. և կմ բոլորիլն իբրև զմանեակ:

Գալբանոս. ի. աւ. աց. օք: || է խիժ ինչ անուշահոտ խառնելի ը՟ ծխանելեաց: Եւ կմ կաթուած իրիք տնկոյ եղեւոյ՝ 'ի լեառն սարուոց, որ կոչի, ամանոս. և 'ի ձեղքեց մանէ տնկոյն այնորիկ կաթէ, և լինի դեղ հազի: Եւ այս՝ է բառ եբրայական. և ըստ ուգաբանի, պարարտ, և խժալոր: Ելից. 24. 21: Գրի սա՝ նաև քաղբան:

Գալոց: || է ապառնին ընդունելութե գամ բային. որ մերթ վարի իբրև զբայ. և մերթ իբրև զանուն անհոլով. և նշանակէ զայն՝ որ հանդերձեալ է գալ: Ուստի և մեսիայն, ՟ք, ՟քս, որ հանդերձեալ էր գալ. անուանեցաւ՝ գալոցն: Մատ. 11. 3:

Գալուստ. ըստեան. եամբ. եանց. եամբք: || գալն. կմ եկումն: 1. Մակ. 4. 28: մերթ և գնի սա յատուկ անուն մարդոյ:

Գահ. ի. իւ. ից. իւք: || մերթ նշանակի՝ փա

դասուոր տեղի նստելոյ, որ բարձրացեալ լինի 'ի գետնոյ հանդերձ յենարանօք, ուր բազմին մեծամեծք, կամ իշխանք, և այլք նմանք. տամկ՝ խալիֆ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ աթոռ, կամ բազմոցարան՝ կազմեալ ոսկւոք և յենարանօք: 3. Մակ. 5. 8: Մերթ ևս իմանի տախտ՝ դարն, ք, բարձրաբերձ զառ 'ի վայր տեղին, կամ բարձր բլուրն, և այլն: Ղուկ. 8. 33: Եւ ըստ այսմ մինչ ասի, 'ի գահէ անկանիլ. կամ գահէ 'ի գահ կործանիլ. իմանի՝ գահավէժ լինիլ, կամ գահավիժելով գահավիժիլ: Կիւրղ. Ենթ. Է: ըստ այսմ նշանակութեան եղանին 'ի նմանէ բառքս այսպիսիք, գահավէժ, և գահաճանդ. զորս գայցես գտնել:

Գահագլուխ. գլխոյ. ով. ոց. ովք: || առաջին աթոռ. կամ վերնագոյն գահ և տեղի բազմելոյ: Մարկ. 12. 39:

Գահակ. ի. աւ. աց. օք: || գահոյկ. կամ փոքրիկ գահ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ օղ. կամ աղխ. և կամ լարք: Եզեկ. 39. 11:

Գահակալ. ի. աւ. աց. օք: || տես զԱթոռակալ:

Գահակալեմ. եցի. եալ. ել: (չէզոք.) || աթոռակալ լինիլ. և կամ յաջորդութեամբ նստիլ 'ի յաթոռս, և 'ի գահս արքունս:

Գահակարգեալ. գելոյ. ով. ոց. ովք: || կարգեալ և նստեալ 'ի գահս և յաթոռս:

Գահակից. կցի. ցաւ. ցաց. ցօք: || տես զԱթոռակից:

Գահակցիմ. կցեցայ. ցեալ. ցիլ: (ձայնակիր.) || աթոռակցիլ. կամ նստիլ յաթոռ ընդ ումեք: Լամբրոն:

Գահամեծար. ի. աւ. աց. օք: || գահերէց. կամ գլխաւոր, և նախամեծար, որ 'ի գահս բազմեալ լինելով մեծարի:

Գահանշան. ի. աւ. աց. օք: || 'ի նշանաւոր գահս բազմեալ. կամ ունօղ զնշան գահագլխութեան. և կամ գահերէց: Նարեկ. ղթ:

Գահասէր. սիրի. բաւ. աց. օք: || սիրօղ գահից. ք. բազմելոյ 'ի գահս, և յաթոռս. կամ սիրօղ գահերէց լինելոյ:

Գահասիրութիւն. թեան: || սէր և յօժարութիւն լինելոյ գահագլուխ, կամ բազմելոյ 'ի բարձրագոյն աթոռ:

Գահավէժ. վիժի. ժաւ. աց. օք: || 'ի գահէ վիժեցեալ. ք. 'ի բարձր տեղւոյ 'ի վայր ընկեցեալ: Բայց սա գրեթէ միշտ ընդ բայի շարադրի այսպէս. գահավէժ առնել. և նշանակէ. 'ի բարձանց 'ի վայր հոսել, կամ 'ի վայր ձգել: 2. Մնաց. 25. 12: և Ղուկ. 4. 29: Մերթ ևս իմանի բարձր և զառ 'ի վայր տեղին, յորմէ դիւրաւպէս 'ի վայր սահի անցաւորն: 4. Եզր. 7. 7: Եւ մինչ ասի, ընթանալ գահավէժ, իմանի՝ անկարգաբար և խելացնորաբար արագ ընթանալ, կամ իբրու գահավիժելով զինքն ընթանալ: Սիրաք. 30. 8:

Գահավիժեմ. եցի. եալ. ել: (ներգործ.) || գահավէժ առնել. ք. 'ի բարձր տեղւոյ 'ի վայր գլորել. կամ 'ի բարձանց 'ի վայր ընկենուլ:

Գահավիժութիւն. թեան. || 'ի բարձանց 'ի վայր հոսումն. կամ 'ի վայր ձգումն: Խորէն. Գ. գլ. 68:

Գահաւանդ. ի. իւ. եց. իւք: կամ աց. օք: || բարձրաւանդակ. կամ բարձրաբերձ վայր. կամ բարձր դար: և ըստ այսմ Թաբօր լեառն՝ ըստ որում է բարձր, և վերամբարձ, գահաւանդ կոչի: և ըստ այսմ առեալ լինի: Երեմ. 46. 18: և Ովսէա. 5. 1:

Գահաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զգահ. կամ բազմօղ 'ի գահոյս. կամ գահակալ. և կամ գահերէց: Մերթ ևս նշանակէ զկազմօղն գահից, ք, զնա՝ որ յօրինէ և պատրաստէ զկազմած աթոռանից, և զբազմելոյ տեղիս սեղանոյ թագաւորին: Խորէն. Բ. գլ. 7:

Գահաւորակ. ի. աւ. աց. օք: || մերթ նշանակէ գահն, որ շինեցեալ է իբրև զկայուն աթոռ՝ հանդերձ յենարանօք, սեամբք, և խարսխօք, որ և ասի գահոյք: Երգ. 3. 9: Մերթ նշանակէ զբեմն: Նարեկ. 'ի ճառըն եկեղեցւոյ: Մերթ ևս իմանի վանդակաձև շինեցեալ անօթն այնձեւոյ՝ կամ երկաթեայ, որ ունելով զօսն՝ դնի 'ի վ(ե)ր կայծականց, 'ի վերայ որոյ խորովի միս. կամ ձուկն: տամկ. խալիկոյ. կամ ըսխարայ: Եւ այս կոչեցաւ գահաւորակ, զի որպէս գահ բարձրանայր 'ի վերայ կայծականցն: Ելից. 27. 4. և 5:

Գահեմ. եցի. եաց. ել: (ներգործ.) || ուժգնակի հարկանել, կամ ուժգնին զարկուցանել: Եւ մերթ նշանակէ՝ վարսել. ք, հարկանելով յերկիր ընկենուլ: տես և ըղ. քահեմ:

Գահերիցութիւն. թեան: || նախագահութիւն. կամ նախամեծարութիւն. կամ նախապատուութիւն. կամ գլխաւորութիւն. կամ երևելի առաջնութիւն: Նարեկ. 'ի ճառըն եկեղեցւոյ:

Գահերէց. կամ գահերիցու. ցամբ. ցունք. ցանց. ցամբք: || նախագահ. կամ բարձրագահ. կամ նախամեծար. և կամ առաջ. կամ գլխաւոր: Եւ այս՝ մերթ ասի զմարդոյ: 1. Եզր. 5. 63: Իսկ մերթ նմանութեամբ զայլոց իրաց, որք ունին ըղ գերազանցութիւն ինչ 'ի մէջ այլոց: Նարեկ. Ճ:

Գահոյակից. կցի. աւ. աց. օք: || աթոռակից. և կամ բարձակից: Սիրաք. 11. 1:

Գահոյք. յից. իւք: (անեզական.) || մերթ նշանակի փառաւոր, և բարձրաշէն գահ. կամ աթոռ, ուր նստին թագաւորք. և իշխանք. կամ քահանայապետք. և այլն: Խորէն. Բ. գլ. 30: Նարեկ. ղէ: Իսկ մերթ մահիճ, ուր լինի ննջել մեծամեծաց: Եւ առասցաւ գահոյք, զի 'ի հնումն անկողինք մեծամեծաց ափուեցեալ դնէին 'ի մէջ ստանաւորաց տախտակաց բարձրացելոց յերկրէ: տամկ՝ թախթ: Եսթեր. 8. 3: և Ամով. 6. 4:

Գաղատոս. ի. աւ. աց. օք: || քարագործ: տամկ՝ տաշճի: 1. Եզր. 5. 54. և 58:

Գաղափար. կամ գաղապար. ի. աւ. աց. օք: || օրինակ. կամ յարացոյց: Եւ այսու մերթ նշանակի նախատիպն. կամ նախկին ձևն,

Digitized by Google

ըստ որոյ նմանութիւն ձեւանայ, և օրինակի. կամ ձուլի՝ և շինի իր ինչ. որպիսիք են գաղափարքն ոսկերչաց, որք ուամկ. կոչին՝ խալըպ։ Իսկ երբեմն նշանակի յարացոյցն՝ կամ նախատիպն՝ որ 'ի միտս արուեստաւորին։ Մերթ և իմանի տիպն. կամ ձեւն. և ըստ այսմ գաւառականն մօղակօր, և այլք նմանք, տախն գաղափար խաչին քիւր։ Նար. ղէ։

Գաղափարեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || օրինակել. կամ ձեւացուցանել. կամ նմանեցուցանել. կամ տպաւորել։ Լամբրօն։

Գաղեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ծածկել. կամ թաքուցանել։

Գաղթ. ի. իւ. ից. իւք։ || գաղթականն. կամ փախստականն։ Իսկ մերթ նշանակէ զգաղթումն. կամ զփախուստն։ Մերթ և զփախուցեալ իրն։

Գաղթական. ի. աւ. աց. օք։ || փախստական. կամ վտարանդի. կամ որ մի տարահալութիւն, և ասկս երկեւղի փոխէ զբնակութիւն, և գնացեալ ամփոփեալ այլուր։ Ա. Մակ. 6. 53։ Իսկ մերթ նշանակէ զփախստականն. կամ զանտէրն փախստեան, և տապաստանի։ Խորէն. Ա. գլ. 15։

Գաղթայր. առն. արամբ. րանց. րամբք։ || գաղթական այր. կամ փախստական այր. կամ բնակափոխ, և թափառական այր։

Գաղթեմ. եցի. եա. ել։ (Չէզոք.) || փախչել. և կամ ասկս երկիւղի փոխել զտեղին, և գնալ այլ ուր բնակել։ Ջ. Թագ. 4. 4։

Գաղձն. ձին. ամբ. ունք. անց. ամբք։ || մոլախոտ. կամ խոտ ինչ վնասակար, որ եւ լեալ շուրջ զանկոց փաթութիւ, և տապականէ զնոսա։

Գաղձաւոր. կամ գաղձաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || գաղձ մոլախոտիւ լցեալ. կամ ըղ գաղձն ունող անդի. որպիսիք են մոլախոտ անդաստ, և փշալից այգիք և պարտէզք. և այլք նմանք։ Նոր.ԷՅ. ծղ։

Գաղութ. գաղթոյ. ով. ոց. ովք. կամ իւ. ից. իւք։ || գաղթականն. կամ բնակափոխ, և վտարանդի շրջօղ։ Իսկ մերթ նշանակէ զգաղթումն, և զփախուստն. կամ զթափառումն։

Գաղջ. ի. իւ. ից. իւք։ || ոչ ջերմ, և ոչ ցուրտ. և այս ասի զջրոյ, և զայլոց հեղանիւթոց, որք զզմայօղս 'ի փախել տախսեն։ Իսկ մերթ նմանութեամբ ասել նշանակէ զթուլացեալն առ ծառայութեան. և կամ առ այլս գործս։ Յայտ. 3. 16։

Գաղջանամ. ացայ. ցեր. անալ։ (Ընդմիջ.) || թուլանալ 'ի ջերմութենէ. կամ ոչ ջերմ, և ոչ ցուրտ լինել։

Գաղտ. (մակբայ ծածկական.) || ծածուկ. կամ գաղտուկ։ Եսայ. 11. 2։ Մերթ և է նախադրութիւն, և առնու զհոլովն բացառականն. որպէս օրինակ, գաղտ 'ի նմանէ զնոյն։

Գաղտաբար. (մակբայ ծածկական.) || ծածկաբար. կամ թաքնաբար։

Գաղտագնաց. ի. իւ. ից. իւք։ || 'ի ծածուկ գնացօղ. կամ գաղտ եկեալ 'ի աներեւոյթ

կայքէ, և գնացօղ։ Ծննդ. 31. 26։

Գաղտագողացեալ. ցելոյ. ով. ոց. ովք։ || գաղտագողի գնացեալ. կամ իբրև զգող գաղտ և ծածկաբար շրջեալ։ Ջ. Մակ. 8. 1։

Գաղտագողի։ (մակբայ ծածկական.) || 'ի ծածուկ. կամ գաղտ. կամ թաքնաբար։ Եսթ. 13. 17։ Իսկ մերթ վարի իբրև գոյական. և նշանակէ զգաղտնիս, կամ զծածուկս։ Բայց Բարսղ. 6. 21. զնի փոխանակ կատարէ։

Գաղտագողօնք. նից. իւք։ (անեզական.) || ծածկաբար գողութիւնք. կամ հնարիւք գողութիւնք։ Ջ. Մակ. 4. 39։

Գաղտակեր. ի. իւ. աց. օք։ Ի 'ի գաղտնի անեզչոլ կերօղ. կամ գաղտուկ ուտօղ։ Աշխ. 3. 14։

Գաղտակցութիւն. կամ գաղտակցութիւնն. թեան։ || մոլութիւն ինչ. որով ազ զմի իր յօժարի առնել գաղտ. զի գաղտ խօսել. գաղտ ուտել. գաղտ կենակցել, և այլք նմանք։ Մերթ և գաղտագողութիւն. կամ ծածուկ ներկութիւն. կամ գաղտնի հնարք. կամ գաղտնի զաւածանութիւն։

Գաղտաձիգ. ձգի. աւ. աց. օք։ || նա՝ որ գաղտաբար ձգէ զնետ. կամ զքար. և կամ զայլ ինչ։ Մերթ և իմանի գաղտաբար ձգեցեալն, թէ նետ իցէ, թէ քար, և թէ այլ ինչ։

Գաղտամարտ. ի. իւ. ից. իւք։ || գաղտնի մարտնչօղ. կամ 'ի ծածուկ պատերազմօղ. կամ աներեւութաբար մաքառօղ։ Լամբրօն։

Գաղտամետ. (մակբայ.) || գաղտնի հնարիւք. կամ գաղտ հնարագիտութեամբ. կամ մեղմով. կամ խաբէութեամբ. որպէս գաղտամետ վարել զ ուղիս. կամ գաղտամետ թախանձեցուցանել։ Իմաստ. 14. 24։

Գաղտամիտ. մտի. աւ. աց. օք։ || նենգամիտ. կամ զգաղտնի, և ընդդէմ մտօք ունօղ։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որոյ միտքն, և խորհուրդքն գաղտնիք են, և ոչ բացայայտք։

Գաղտնագործ. ի. աւ. աց. օք։ || ծածկագործ. կամ 'ի ծածուկ գործօղ։ Մծբն. ժթ։

Գաղտնածածուկ. (նախդրիւ հոլովի.) || գաղտնի, և ծածուկ. կամ թաքուն, և աներեւոյթ։ Նոբէլ. ղ։

Գաղտնակար. ի. աւ. աց. օք։ || է բոյս ինչ. որ և կոչի Զգախոտ. և ունի տերեւս առաւելս, միոյն ունողն ամփոփակ է. իսկ միւսոյն կարմիր. և ունի զօրութիւն ձեռնակի 'ի բժշկականութեան։

Գաղտնակուր. (նախդրիւ հոլովի.) || գաղտ ուտօղ, և կամ գաղտ կերօղ։ Նոբէլ. կթ։

Գաղտնաձիգ. (նախդրիւ հոլովի.) || գաղտնի ձգօղ. կամ գաղտնաբար, կամ 'ի ծածուկ ձգօղ զնետ. կամ զքար, և կամ զայլ ինչ։ Իսկ մերթ նշանակէ զգաղտ ձգեցեալն, կամ զընկեցեալն. և ըստ այսմ ասի 'ի Նոբէլ. կզ. եթէ հարանելս նետից գաղտնաձիգ զինուց իւրն արձակեցէ։

Գաղտնամարտ. ի. իւ. ից. իւք։ || տես ըղ Գաղտամարտ։ Նոբէլ. կ։

Գաղտնաշշուկ. (նախդրիւ հոլովի.) ||

գաղտնի շշնջօղ․ կամ 'ի ծածուկ քրթմնջօղ․ և այս առաւել զրպարտողաց, և կրկնախօսաց, և զոյգյոց նենգաւորաց։ Մծբն․ ԺԹ․

Գաղտնի․ նայ․ նով․ նոյ․ նօք։ || Մերթ նշանակէ ծածուկ, կամ թագուցեալ․ կմ անյայտ, թէ գործ իցէ և թէ խորհուրդ․ կամ այլ ինչ։ և մերթ ծածուկ՝ և գաղտագողի, ուր ընդ թաքչիլ։ Սաղմ․ 10. 8։

Գաղտնութիւն․ թեան։ || Թագուստ․ կամ ծածկութիւն․ որ 'ի գործածս յայտնելիս․ զոր օրինակ․ եթէ պատասխանս ինչ, կամ մրրիկ մնացող գաղտ և յանկարծակի գայցէ, և ած պահիցէ զմեզ անտի, ասի 'ի գաղտնութեան մրրկին զերծոյց զնա Աճ, և պահեաց․ և ընդ այսմ է․ Սաղմ․ 80․ 8։

Գաղտուկ․ (մակբայ ծածկական․) || 'ի ծածուկ․ կամ ծածկաբար։ 2․ Մակ․ 6․ 11։ և 3․ Մակ․ 4․ 10։

Գամ․ ի․ իւ․ եց․ եաք։ || բևեռ․ որն ասի մանկ նիւթ ինչ նման կրոյ․ որով ծեփեն զծակսն․ կմ աղխառակցուցանեն զմեզ․ և այլն։ ռամկօրէն ալչի։

Գաձաձ․ ի․ իւ․ եց․ օք։ || Թղթակ․ կմ կարճահասակ մարդ․ կմ այն, որ 'ի կէս չափն է միջահասակ մարդկանց․ և կմ առաւել եա կարճ․ ռամկ" ճէւձէ։

Գամ․ եկի․ եկ․ գալ։ (է բայ արտօրական․) || Նշանակէ, եկող լինիլ․ կմ եկաւորիլ․ որ և ռամկ" ասի, գալ։

Գամ․ ի․ իւ․ եց․ կմ ազ․ օք։ || բևեռ։ Բնայց սա գրեթէ միշտ բարբառութիւն 'ի գործածի․ Ը այլով։ Խորհրդ․ Ժ․ պր․ 87։ Երկաթեայ գամ և կապարեա ամրացեալ։

Գամագամ․ (նախադրիւ հոլովին․) || աղեաղեա․ կմ զանազան․ կմ ազգի ազգի։

Գամապիտ․ || ոչ հոլովի, այլ ընդ բայի շարունակի միայնէս․ գամապիտ լինիլ․ և նշանակէ յաղթօղ լինիլ․ կամ զյաղթութիւն կանգնել․ կմ զյօժարութիւն պահին կատարել․ կմ կամակատար լինիլ։ Լամբրոն։

Գամ մի․ (մակբայ․) || միանգամ։ 1․ Եզր․ բ․ 8․ 87։

Գամիռ․ գամիռաւն․ ամբ․ անց․ ամբք։ || մեծ շուն․ կմ անձնանի և ահաւոր շուն։

Գամ քան զգամ․ (մակբայ․) || անդաման քան զանդամ․ կմ 'ի միում անդամոյն առաւելի քան զմիւս անդամն․ և կմ, եա քան զեա։ 2․ Մակ․ 8․ 8։

Գայթ․ ի․ իւ․ եց․ եաք․ || Թոյլ․ կմ սահման․ և կամ գիւրաւոր։ Եւ մինչ ասի գայթ 'ի գայթ, կմ գայթն 'ի գայթ իմ․ իմանի՝ զանդաղակատարաբար․ կմ Թուլաբար, և կմ անկայունաբար․ կմ զապաքաբար․ կմ Թոյլն 'ի Թոյլն։ ռամկ" խոյ 'ի խոյ։ 3․ Մակ․ 2․ 16։ և Լամբրոն։

Գայթագղեցուցանեմ․ կմ գայթակղեցուցանեմ․ ցուցի․ ցո․ եալ։ (անցողական․) || գթեցուցանել․ կամ սահեցուցանել․ և կմ սայթաքեցուցանել։ իսկ մերթ նշանակէ՝ գործով, կմ բանիւ առիթ լինիլ ումեք անկանելոյ 'ի մեղս։ Մատթ․ 18․ 6։ 1․ Կորնթ․ 8․ 13։

Գայթագղիմ․ կմ գայթակղիմ․ եցայ․ եա․ իլ։ (ձայնական․) || սահիլ․ կմ գթել․ և կմ սայթաքիլ։ Սաղմ․ 36․ 24։ և 72․ 2։ իսկ մերթ նշանակէ՝ առիթ առնուլ զգործս, կմ զբանս ուրուք, անկանիլ 'ի դատողութիւն, կմ 'ի յատնելութիւն․ և կմ յայլ մեղս։ 2․ Մակ․ 6․ 25։

Գայթագղութիւն․ կմ գայթակղութիւն․ թեան։ || սահումն, կամ գթումն․ և կմ սայթաքումն։ 1․ Մակ․ 5․ 4։ 1․ Պետր․ 2․ 8։ իսկ մերթ պատճառաւ գործոց, կմ բանից այլոց անկումն 'ի մեղս։ Մերթ եա նշանակէ զգայթակղեցուցիչն․ կմ զխոչն ասից, որ գթեցուցանէ զոք․ կմ արգել լինի, և խափանէ յիմեքէ բարւոյ գործոյ։ Ղևտ․ 19․ 14։ Մատթ․ 16․ 23։

Գայթականք․ անաց․ օք։ (անեզական․) || գայթումն․ կմ գայթակղումն․ և կմ սահումն, և գլորումն․ կամ լպրծումն։

Գայթեմ․ եցի․ եա․ ել։ (չէզոք․) || սահիլ․ կմ գթել․ և կամ գայթակղիլ․ կմ սայթաքել։ Մծբն․ ԺԹ։

Գայթն 'ի գայթ իմ․ կմ գայթ 'ի գայթ իմ։ || տե՛ս զԳայթն։

Գայթոտ․ ի․ իւ․ եց․ եաք․ կմ աւ․ ոց․ օք։ || գայթօղ, կմ գայթակղօղ․ կմ սահօղ, կմ սայթաքօղ․ և կմ սահուն, և լպրծուն։ Լամբրոն։

Գայլխոտ․ ի․ աւ․ ոց․ օք։ || է բառ յօրինական․ և նշանակէ՝ ծիլեակ․ կմ աշտէ․ կմ ամբք․ և կմ սուր երկայրի ամրացուցեալ 'ի ծայրն երկայն փայտի։ ռամկ"․ ճղրախ․ կմ խըշտ։ Սիրաք․ 40․ 9։ իսկ Յեսուայ․ 8․ 18․ ոմանք Թարգմանութիւնք փոխանակ նիզակին՝ վահան։ Եւ այս երևի հաւանական, զի 'ի ծայրն գայլխոտին, ըստ սովորութեան, վահան կամ նշանակ 'ի վր գայլոյ․ (զի վահանն 'ի ձեռին մեծութեն, և պատշաճաւոր երևիլ կարէր 'ի հեռուստ․) զոր անտանել պիտոյն" արքայարարին զօրավարաց՝ երևնել 'ի զօրսն։

Գայլ․ ի․ իւ․ եց․ իւք։ || փայտ ինչ հանգոյն երկանթեայ սանձի, որ դնի 'ի բերան ուրուք, և կապի յետևոյս, կմ առ 'ի ատանջել կմ 'ի նախատելոյ․ և կմ առ 'ի բռնութիւն բամբանել և բաց պահել զբերան ուրուք։ 2․ Մակ․ 6․ 18։ Եզեկ․ 19․ 4։

Գայլ․ ոյ․ ով․ ոց․ օվք։ || պատառօղ գազան ինչ նման շան, թշնամի ոչխարաց, և գառանց․ որ ռամկ" ասի գուրդ։ Եսայ․ 11․ 6։ Եւ մինչ ասի, գայլ արաբացի․ իմանի անասուն ինչ գայլոյ երաշխաւորելոյ, և գաճանի, որ գտանի յարաբիայ։ Ամբակ․ 1․ 8։ և Սոփոն․ 3․ 3։

Գայլխոտ․ ոյ․ ով․ ոց․ օվք։ || է խոտ ինչ որ և կոչի աղուէս․ և զանգուածն ուր բուսանի եթէ զան բայց պատառի, և փոթութիւ․ և 'ի անկացն․ կմ 'ի բուսոյն, որոյ բուսանի, քաղցրէ զգեստութիւ, և գօտայուցանէ։

Գայլախաղ․ ի․ իւ․ եց․ իւք։ || է կարծր քար ինչ․

ինչ, որոյ է ընկանելն՝ վերամբառն 'ի նմին նորագունեալ, և տրամադրեալ ծայրք և եղերք. և այս այնպէս, մինչ զի այնու կարէ մարդն վարել զնա ամբառնալով առ 'ի կարել զնա եթէ իր։ Եւ զի 'ի լերինս մերձ խառն է և զթաւուտս գայլոց, և առ այս 'ի մէջս լեռն կոչեցաւ գայլախաղ։ Յեսու. 5. 2։ Յոբ. 41. 6։

Գայլախաղեայ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || 'ի գայլախաղէ արարեցեալ. կամ 'ի գայլախաղէ կազմեալ իր։ Յեսու. 5. 3։

Գայռ. ի. իւ. ից. իւք։ || ցեխ. կամ գարշահոտ տիղմ. կամ աղտեղի շաղախ։

Գան. ի. իւ. ից. իւք։ || ծեծ. կամ ձաղանք. և կամ հարկանումն։ 2. Կոր. 6. 5։ Իսկ մերթ հարուած. կամ պատուհաս։ 1. Թագ. 6. 8։

Գանալից։ (Նախադրիւ հոլովի.) || գանիւ և չարչարանօք լի. և կամ արհամարհանօք լցեալ։ 2. Մակ. 3. 38։

Գանակոծ. || ընդ բայի շարադրեցի այսպէս. գանակոծ առնել. և նշանակէ. գանիւք և հարուածովք լնուլ։ Եւ մինչ առի գանակոծ լինել, նշանակէ գանիւք և հարուածովք լի լինել։

Գանակոծիւ. կոծի. աւ. աց. օք։ || այսպէս հոլովեցեալ՝ նշանակէ զնա, որ կոծի գանիւ. զի ծեծիլեալ։

Գանակոծութիւն. կոծոյ. ով. ոց. ովք։ || այսպէս հոլովեցեալ՝ նշանակէ զգանակոծութիւն. զի ծեծիլին։

Գանակոծեմ. եցի. եայ. ել։ (ձայնակր.) || կոծել գանիւ. զի ծեծիլեալ։

Գանգատեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || ամբաստանել. կամ բողոքել. կամ զմիտ առողջն խուժէ խօսիլ առաջի այլոց մեղադրելով։

Գանգիւն. (Նախադրիւ հոլովի.) || խօշիւն. կամ ձայն բարբառման. կամ շաչիւն, և թրնդիւն. կամ հնչումն պատահեալ 'ի հարմանէ։ Եւ 'ի սմանէ բղխի արձագանգն, որ է անդրադարձական հնչումն վիմաց, և լերանց. ուստի առի արձագանգ, իբր թէ արձանաց գանգիւն։

Գանգուր. գանգրոյ. ով. ոց. ովք։ || գիսագոյ ծոյ. զի ոլորածոյ. կամ գալարաց. որպէս վարսից. ուստի. ռամկ. ղըվըրճըխ։ Իսկ մերթ նշանակէ զգանգրահերն. այսինքն զոլորածոյ ըստ գանգուր հերս։

Գանգրահեր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ գիսաւոր հերս վայելչակս. կամ որ ունի զոլորածոյ՝ և զգանգուր մազս գեղեցկիկս. ռամկոր" ղըվըրճըխ սաչ ունող։

Գանեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || հարկանել. կամ ծեծել. կամ ձաղկել։ 2. Մակ. 7. 1։ Սիրաք. 30. 12։ Իսկ մերթ նշանակէ զխարազանել. և զխոշտանգել։ Ոսկէ. 2. հատ. ժբ։

Գանի. կամ գանիք. ի. իւ. ից. իւք։ || գըլ լուխ, կամ ոսկր գլխոյ մարդոյ մեռելոյ։

Գանհարկանեմ. հարի. հար. հարկանել։ (Ներգործ.) || գանիւ հարկանել. կամ ծեծել. կամ ձաղկել. և կամ գանել։ Մատթ. 27. 26։

Գանձ. ու. ու. ուց. ուք։ կամ ի. իւ. ից. իւք։ || կուտեցեալ դրամ. կամ բազմութիւն դրամոց 'ի մի վայր հաւաքեցեալ։ ռամկ. խազնայ։ 1. Եզր. 1. 45։ 1. Մակ. 3. 28։ Մերթ եւս ո՛ և էցէ իր կուտեցեալ և հաւաքեցեալ՝ առի գանձ։ Յոբ. 38. 22։ և Մովս. 32. 7։ Իսկ մերթ նշանակէ զտետրակ ինչ երգոց, և տաղաւորաց, որք երգին յեկեղեցւոջ։

Գանձահատ. ի. իւ. ից. իւք։ || ակնան հատանելով 'ի ներքոյ գանձարանաց՝ գողացօղ զգանձս։ Ոսկէ. 2. հատ. ժդ։

Գանձանակ. ի. աւ. աց. օք։ || անօթ ինչ իբրև զփոքրիկ տապանակ. 'ի յոր ժողովին և կուտին դրամք։ Մարկ. 12. 41։ և Ղուկ. 21. 1։ Մերթ եւս նշանակէ զգանձարանն, զի ղեկեսակն՝ կամ զտեղին, ուր ժողովին գանձք, և այլք իրք մեծագինք՝ և ազնիւք։ ռամկ" խազնայ։ 4. Թագ. 23. 11։ և մերթ զտեղին ուր պահին ուտելիք, կե-ցորեան, իւղ և այլք նմանք։ 3. Եզր. 13. 12։

Գանձապահ. ի. աւ. աց. օք։ || պահօղ գանձու. կամ գանձապետ։ ռամկ". խազնադար։ Մերթ նաև պահապանք սատուցմանց, և կրպակ ունեցելոց արքայի, առին գանձապահք։ 1. Մնաց. 28. 1։

Գանձապետ. ի. աւ. աց. օք։ || գանձապահ. կամ պահապան գանձու։

Գանձատէր. տիրի. րաւ. աց. օք։ || տիրօղ գանձուց. կամ արծաթատէր, և ագահ։

Գանձատուն. տան. տամբ. տանց. տամբք։ || տուն և տեղի՝ ուր գանձին և պահին արծաթք և ոսկիք. կամ ինչք և դիպք մեծագինք. և այլք իրք։

Գանձարան. ի. աւ. աց. օք։ || սենեակ, կամ տեղի, ուր գանձին ոսկի և արծաթ, և այլք մեծագին իրք։ 1. Մնաց. 28. 11։ Մերթ եւս քսակ, կամ անօթ, ուր ժողովին գանձք. կամ դրամք։ Ա[illegible]. 1. 14։

Գանձաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || գանձապետ. կամ վերակացու գանձուց։ ռամկ. խազնադար։ 1. Եզր. 2. 14։

Գանձեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || կուտել. կամ 'ի մի վայր հաւաքել դրամ, կամ ոսկի. կամ զարդ հանդերձ, կամ զարդս հագուստ, և զայլս նմանս։ Մատթ. 6. 19. և 20։

Գանձետեղ. ձետեղի. ետեղք. ետեղաց. ետեղօք։ || գանձարան. զի տեղի. կամ ամանակ. ուր դնի և տեղաւորի գանձ։

Գանուած. ոյ. ով. ոց. ովք։ || հարուած. կամ հարկանումն. և կամ գանումն։ 4. Եզր. 15. 53։

Գանչեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || կանչել. կամ գոչել. կամ սաստիկ հնչել։ Նորէկ. ղբ։

Գանչիւն. (Նախադրիւ հոլովի.) || կանչիւն. կամ հնչիւն. կամ գոչիւն։

Գանչութիւն. թեան։ || հնչիւն. կամ գոչիւն. կամ կանչումն։ Նորէկ. ղէ։

Գանչումն. չման. ման. մանց. մամբք։ || նոյն է ընդ վերինոյն։

Գառ[illegible], կամ [illegible]. գեղի. աւ. աց. օք։ || անձկադայ[illegible], և շար

ծախման արգելարան, ուր դնէին զկալանաւորս. և կամ արգելարան անասնոց և գազանաց. ոպէս է ղոփեան թռչնոց՝ ուր արգելեալ պահէին զնս: Երեմ. 19. 9:

Գառացուցանեմ. ցուցի. ցն. եղ: (ան_ցող.) || յերկիր արկանել և տարածել. կամ 'ի վր երկրի ընկողմանեցուցանել. ռամկ. գետինը պառկեցնել: 2. Թագ. 8. 2:

Գառիմ. եցայ. եա. իլ: (ձայնակր.) || ըն_կողմանիլ. ռամկ. պառկիլ:

Գառն. գառին. անց. անց. անմբք: || ծնունդ ոչխարաց. որ ռամկ. ասի գառ: և առ յար_ժամ է միոյ տարւոյ, ասի որոջ:

Գառնազգեստ. ի. իւ. իւ. ով: || գառնա_մորթ. և կմ զգեցեալ զկերպարանս գա_ռին. որ ասացեալ լինի զկեղծաւորաց: 'Ի ճառ հայր. բղ:

Գառնալեզու. զուէի. զուէաւ. զուէաց. օք: || է խոտ ինչ. որ ունի զնմանութի լեզուի գառին: որոյ են երկու տեսակք. միոյն է փոքր. իսկ միւսոյն մեծ. և են բնութք և խառնուածով ցրտային. և աղիւսէն մեծ և զօրաւոր լինի:

Գառնածին. ծնի. իւ. աց. օք: || զգառն ծնեալ. որք են ոչխարքն: Նոբէլ. ղդ:

Գարգաջեմ. եցի. եա. եղ: (չէզոք.) || խե_լագարիլ. կմ յիմարիլ. կմ խելացնորիլ:

Գարեհմայութի. թեան: || գարեաւ հմայ_ութն. որ է տեսակ ինչ հմայութե, որով յետոյ պառաւունքն ըստ շարժման, կմ ըստ ձևոյ. և կմ ըստ անկանելոյ գրից գար_ւոյն գիւթեն՝ թէ այս ինչ իր այսպէս և այնպէս լինի, կմ այս ձևով անկուն գար_եաց՝ զայս ինչ, և զայն ինչ գուշակէ:

Գարեղէն. ղինի. ղինաւ. աց. օք: || 'ի գար_ւոյ արարեցեալ. և կազմեցեալ. որպիսի է 'ի գարւոյ եփեցեալ հացն: Յովհան. 6. 9:

Գարընկէց. կեցի. կեցիւ. աց. օք: || դիւթ, կմ հմայօղ, և կմ բաղդախորձ, որ զհատս գարւոյ առնու 'ի մի ափն ձեռաց, և ըստ միւս ափն եդեալ 'ի վր նորին շարժէ ընդ ձեռն. և ըստ որոց ձևոց ափունն հատքն գարւոյ. ըստ այնց դիւթէ, և հմայէ զբանս ինչ: Իսկ այս՝ է տեսակ ինչ դիւթութե, և աղձատանաց պառաւանց:

Գարի. բւոյ. բով. կամ բեաւ. եաց. եօք: || տեսակ ինչ ընդեղինաց, որ և ռամկօրէն ասի գարի. և հասարակաբար է ուտելի ե_րիվարաց:

Գարնայնի. նայնոյ. ով. ոց. ովք: || տե՛ս զԳարնանայինս:

Գարնանաբեր. ի. իւ. իւ. օք: || զգարունն բերօղ, որ ասի զհողմոյ, կմ զծաղկանց: քանզի հողմն հարաւային յորժամ շնչէ և զձիւնն հալէ, գարունն հետևի. նմա_նապէս և ծաղկունք ամենք մինչ բուսա_նին, գարունն հետևի. և վս այն կոչին գարնանաբերք: Իսկ մերթ նշանակէ բուս_եալն 'ի գարնանային ժամանակի: Լամբրոն:

Գարնանադեղ. (նախդրիւ հոլովի.) || ըղ_ղելեցկութի գարնան ունօղ. կմ գեղե_ցիկ իբրև զգարունն, և այսու նշանակի կա_նաչագոյնն, կամ կանաչադեղն - որպի_սիք են զմրուխտ ակունքն, որք ասին՝ գար նանադեղք. զի որ 'ի ժամանակի գարնան գեղազարդ լինի երկիրն կանաչագոյն բու_սովք. այսպէս և ակունքս այսոքիկ գե_ղազարդ երևին կանաչագոյն փայլմամբ: Նոբէլ. ղճ:

Գարնանազուարձ. ի. աւ. աց. օք: || գար_նանանշան, կամ գուշակօղ, և ցուցանօղ զգալուստ եղանակի գարնան: Նոբէլ. 'ի գովէստ տատրակ[illegible]:

Գարնանապայծառ. (նախդրիւ հոլովի.) || 'ի ժամանակի գարնան պայծառացեալ. ծ յոր_դեալ և առատացեալ. որպիսիքն գետք: Նոբէլ. ծդ:

Գարնանամուտ. մտի. իւ. իւ. իւք: || ըս_կիզբն, կամ առաջին օրն գարնան, յո_րում մտանեմք 'ի գարունն, որ է քսան և միերորդ օրն մարտի ամսոյն:

Գարնանային. կամ գարնային. այնոյ. ով. ոց. ովք: || այն՝ որ լինի 'ի գարնան. կամ. որ պատշաճանի առ գարունն. և ըստ այսմ ասի, գարնանային պտուղ. կմ եղա նակ. կամ ժամանակ. և այլն: Իսկ մինչ ասէ՝ առաւօտս գարնանայնոյ, իմանի՝ առաւօտ եղանակի գարնան: Յովբ. 13. 21: ըստ այսմ մինչ ասի. ծաղիկ գարնայնոյ. իմա նի՝ ծաղիկ եղանակի գարնան: Իմաստ. 2. 7:

Գարշ. ի. իւ. իւ. իւք: || ատելի. կմ պիղծ. կմ աղտեղի. կմ զազիր. Յոբ. 15. 16:

Գարշահոտ. ի. իւ. իւ. իւք: || զզուելի. կմ զազրահոտ. կմ զգարշելի հոտոյ ունօղ:

Գարշանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդմիջ.) || գարշելի լինել. կամ զզուելի և վատ_թար լինել: 3. Թագ. 21. 26:

Գարշանք. անաց. օք: (անեզական.) || գար շութի. կմ զզուելի իրք. կմ աղտեղութի, կմ զազրութի: Յայտն. 9. 3:

Գարշապար. ի. աւ. աց. օք: || կրունկ. որ 'ի ներքուստ և 'ի խմայր կուսէ ոտից 'ի վեր պարէ և պատէ զոսկերն մսան ոտից: Ծննդ. 3. 15: Իսկ մերթ նշանակէ զներբանս ոտից. զի, զոտից ներքևն. ռամկ. փաղան. Երեմ. 13. 13: իսկ մերթ նշանակէ զշաւիղն, և զհետս սուրբ. Երգ. 1. 7:

Գարշատեսիլ. (նախդրիւ հոլովի.) || ատե_լատեսիլ. կմ զազրադէմ. կամ տգեղ, և զզուելի տեսլեամբ:

Գարշելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || պիղծ. կմ զզուելի: ռամկ. խորշ անելի: Ծննդ. 46. 34. Իսկ Ելից. 8. 26. ուր ասի, եթէ ըղ գարշելիս եգիպտացւոց զոհեսցեմք, իմանի՝ եթէ զերինջս, և զնոխազս. զորս պաշտէին եգիպտացիքն՝ զոհեսցեմք:

Գարշեցուցանեմ. ցուցի. ցն. եղ: (անցող_ական.) || գարշելի առնել. կամ հեղձել: Մերթ և իմանի՝ պիղծ. կամ. ատելի համարիլ. կամ զզուիլ: Ելից. 1. 13: և Սաղմ. 105. 40:

Գարշեցուցիչ. ցուցչի. աւ. աց. օք: || գար_շելի առնօղ. կմ պիղծ համարօղ. ռամկ. Եսայ. 66. 5. ուր ասի, և ը գարշեցուցիչն

ձոր, խմանի, ընդ այնոց՝ որք դարձեալ ՚ի ձմեռն · կամ ակիզծ հանդերձին գձեղ ։

Գարշիմ · եցայ · եաւ · իլ ։ (ձայնակիր ·) || զզուել · ատել · խորշել ընդ ։ Եզեկ · 14 · 16 ։

Գարշութիւն · թեանց || զազրութիւն · կամ ատելութիւն · կամ աղտեղութիւն ։

Գարշանք · ի · աւ · աց · օք ։ || գարշելի · կամ ատելութիւն · կամ զզուելութիւն ունող · կամ աղտեղիք ։ Ղեւտ · իէ ։

Գարուն · գարնան · նամբ · անց · ամբք ։ || առաջին եղանակ տարւոյն, որ սկսանի ՚ի քսան և մի երրորդ օրէն մարտի · և երկարի մինչև ՚ի քսան և մի երրորդ օրն յունիսի ։ և ՚ի սմին եղանակին է բարեխառն ։

Գաւ · ի · իւ · աց · օք ։ || սափոր · կամ թակոյկ · կամ կուժ · և կամ դորակ ։

Գաւազան · ի · աւ · աց · օք ։ || մերթ նշանակէ զգաւազն՝ զոր ՚ի ձեռին առնուն ճանապարհորդքն · կամ ծերքն · Մարկ · 6 · 8 ։ և կամ զայն, զոր հովիւք, և կամ թագաւորք և կայսերք կրեն ՚ի ձեռս իւրեանց ։ Ելից · 15 · 14 ։ Մերթ ևս նշանակէ զմտրակն · որով ծնողքն կամ ուսուցիչքն հարկանեն զմանկունս ։ Առակ · 23 · 13 ։ Մերթ ևս դընի առ ՚ի նշանակել զտէրութիւն, և զզօրութիւն ։ Իմաստ · 6 · 22 ։ Մերթ ևս նշանակէ զշառաւիղն ծառոց՝ որ բղխի յարմատոց իւրեանց զգաւազան ։ Եսայ · 11 · 1 ։ Մերթ ևս նշանակէ զցեղս ։ 1 · Թագ · 2 · 28 ։

Գաւազանագիրք · գրոց · ովք ։ (անեզական ·) || գիրքն, յորում ճառին վարք, և պատմութիւնք գաւազանաւորաց · յս զառաջնորդական իշխանութիւն ունողաց · որպիսիք էին թագաւորք · և հայրապետք ։

Գաւազանաձև · (նախադրիւ հոլովի ·) || գաւազանակերպ · կամ գաւազանանման · և կամ տապաւորեալ, և օրինակեալ գաւազանաւ · որպիսի էր խաչն, որ օրինակեցաւ գաւազանաւն մովսէսի ։

Գաւազանատար · ի · իւ · ից · իւք ։ || գաւազան տանող, կամ հարկանող · կամ գաւազանաւ պատժող · կամ պատժեցեալ ։

Գաւազանաւոր · ի · աւ · աց · օք ։ || գաւազանակիր · կամ ունող զգաւազան · կամ վարող գաւազանաւ · և կամ զձաղկելիս ՚ի գործածող ։ Ղուկ · ծէ ։ Եւ կամ ունող զգաւազան իշխանութեան ։

Գաւակ · ի · աւ · աց · օք ։ || յետոյն կողմն ձիոյ · կամ իշոյ, և այլոց նմանեաց · որ ռամկօրէն · սաւրի · ասի · ՚ի վերայ որոյ մերթ նստի մարդն՝ յետոյ առաջնոյ նստողին ։ Խորէն · Գ · գլ · 9 ։

Գաւառ · ի · աւ · աց · օք ։ || երկիր յորում պարունակին բազում գիւղք · և ամանք քաղաքք ։ Սաղմ · 104 · 44 ։ կամ մասն թագաւորութեան ։ Մերթ ևս նշանակէ զհայրենի երկիրն ուրուք ։ Ղուկ 4 · 23 ։ Եբր · 11 · 14 ։

Գաւառական · ի · աւ · աց · օք ։ || գաւառապետ · կամ իշխան և կառավարիչ գաւառի միոյ ։

Գաւառաբնակ · ի · աւ · աց · օք ։ || գաւառաբնակ · յս · ՚ի նոյնում գաւառի բնակող · կամ գաւառակից ։ Յեսուայ · 9 · 22 ։ Մերթ ևս նշանակէ զայն, որ միաբանեալ առ գաւառն ։

Գաւառակից · կցի · աւ · աց · օք ։ || ՚ի միում, և ՚ի նոյնում գաւառի բնակողքն՝ ասին գաւառակիցք երկրաց ։

Գաւառակոյս · կուսի · իւ · ից · իւք ։ || ժողովն մարդկանց ՚ի զանազան գաւառաց՝ ասի գաւառակոյս ժողով · և մինչ անձինք բազմաց գաւառաց ժողովեցեալք ՚ի միասին՝ առնեն զուրախութիւն ինչ · ասի այն գաւառակոյս ուրախութիւն · յս, անձանց գաւառաց ուրախութիւն · կամ ՚ի բազմաց գաւառաց ժողովեցելոց՝ ուրախութիւն ։ 3 · Մակ · 4 · 1 ։

Գաւառապետ · ի · աւ · աց · օք ։ || մերթ նշանակէ պետ և իշխան միոյ գաւառի ։ Եսթ · 2 · 3 ։ Մերթ ևս իմանի անտէր, կամ հոգաբարձու, և կամ գործակալ տանուտէր, որ ունի զհոգ ծառայից, և մշակաց, և ընտանեաց, տալով նց զկերակուր, կամ ըզ վարձ, և հոգալով զամ պէտս տանն · և բառս այսմ է · 1 · Մնաց · 29 · 6 ։ Մատթ · 20 · 8 ։ և Գաղատ · 4 · 2 ։

Գաւիթ · գաւթի · թաւ · աց · օք ։ || սրահ տանն · յս, առաջին, ՚ի յոր նախ լինի մտումն, և ապա անցանի ՚ի տունն · կամ բակ ։ Յոհ · 18 · 15 ։ Մերթ ևս իմանի փարախն ոչխարաց · ռամկ · ագըլ ։ Յոհան · 10 · 1 · և 16 ։

Գ Բ

Գբայրին · այնոյ · ով · ոց · ովք ։ || չինուածք, կամ գերեզմանք, և այլք նմանք, որք լինին ՚ի դուրս անկեալ, ասին գբայրինք ։

Գբենեցի · ցւոյ · ւով · ւոց · ւովք ։ || գբաբնակ · յս, ՚ի դուրսն բնակող ։

Գ Գ

Գգուանք · գգուանաց · անօք ։ (անեզական ·) || գգուումն · կամ ողջագուրութիւն · կամ սիրով ընդգրկումն · կամ գրգումն ։ Նարեկ · ՚ի գովեստ խաչին ։

Գգուեմ · եցի · եաւ · ել ։ (ներգործ ·) || ողջագուրել · կամ սիրով գրկել, և շոյել ։ Եսայ · 66 · 13 ։ Ողբոց · 4 · 5 ։

Գ Դ

Գդակ · ի · աւ · աց · օք ։ || գլխարկ · ռամկ · գտակ · կամ տըխլեփին ։ Լամբր ։

Գ Ե

Գեդդուր · այ · աւ · աւք ։ || է բառ եբրայական · և նշանակէ՝ հէնք · կամ մեկնակողմնք · կամ գունդ զօրաց աւարառուաց · կամ զօրք ասպատակողք ։ ռամկ · չէթէ ։ 1 · Թագ · 30 · 15 · և 23 ։

Գեղ · գեղջ · ով · ոց · ովք ։ || ագարակ ·

կամ պակասաւոր . կմ̃ զրկեալ 'ի հարկա- ւոր կատարելութենէ . կամ գծուծ ։ տե'ս և զԳէշ։

Գէշութի . թեան ։ || արատաւորութիւն . փտու- թիւն . կմ̃ խոտութիւն . կմ̃ արատաւորութիւն դիւրափշրելութիւն . և այլոց նմանեաց ։ աստի որձաքար վէմքն , որք ամենևին խիտ և հաստ ունին զմասունս , և ոչ երևի 'ի նոսա արամս ինչ ապակինի , ասին ոչ ունել գէշ ութիւն ինչ ։ Խորէն . բ . գլ . 7 ։

Գէթ . (շաղկապ վարանական .) || տե'ս . զԳէթ ։ Ողբ . 2 . հատ . Է ։

Գէլ . ոյ . ով . ոց . ովք ։ || մերթ նշանակէ ըզ ձգօղ և կձմլօղ գործիքն . տր . զգելարանն ։ և ըստ այսմ առի 'ի Ճնորդին . նորին կարթիցն գէլ արկեալ . նաև զծուռնկալն յօշոտեալ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զգելումն . տր . զձմ- լումն , կամ զսաստիկ սեղմումն 'ի գելա- րանս , կմ̃ 'ի մամուլս ։ և ըստ այսմ առի 'ի Ճնորդին ։ Եւ ընդ գելոց գելարանին . զիմ ձմլեցեր սիրտս առ բարին ։

Գելարան . ի . աւ . աց . օք ։ || գելոց . տր . գե- լող գործիք , այսէ ։ ձգօղ և ձմլօղ ։ զոր կազմեն յերկուց կոճեղաց . և 'ի միջոցս նց արկեալ զկրունս , կմ̃ զբազուկս , և կամ զայլս անդամս պատժապարտից , սաստիկ ձգեն պարանօք , և ձմլեալ զնս , չարա- չար տանջեն ։ ըստ այսմ գելարան ասի և գայլն , որ 'ի բերան արկանի , և ձմլեալ զծնօտսն՝ պատառուած զբերանն ։ Այսպէս գելարան և գելոց ասիւր բիրտ փայտն այն , զոր դնէին ընդ կրծովք պատժա- պարտիցն , ձգելով զնս 'ի վր̃ երեսաց իւ- րեանց , և 'ի վր̃ թիկանց նց եդեալ զան հնարին ծանր բեռինս , մեքենայիւք 'ի վեր համբառնային զնս . որովք պրեթէ իբր 'ի մամուլս ձմլիւր մարմին տանջեցելոյն ։ Շարական ։ և Ագաթ ։

Գելոց . ի . աւ . այ . օք ։ || տե'ս զԳելարան ։ Ագաթ ։

Գելում . գելի . գել . ուլ . (Ներգործ .) || գա- լարել և կմ̃ սեղմել . կամ ձմլել ։ և այս ասի զարտէ , և զաւլեաց ։ Երեմ . 4 . 19 ։ Ողբ . 1 . 20 ։ Գաղ . 5 . 30 ։ Եւ մինչ աստ գելուլ զխօսսն ։ խմանի մանկական եղանակաւ իբրև զթլուածս արտաբերել զխօսս ։ 'ի Հար հարց . իզ ։

Գեհ . ի . իւ . ից . իւք ։ || վիհ . կմ̃ ձոր . և կմ̃ հեղեղատ , որ ունի զխորութիւն ։ Եզեկ . 39 . 11 . և 15 ։ Մերթ ևս նշանակէ հոյլս . կմ̃ ջոկ . կմ̃ հօտ . և կմ̃ երամ ։

Գեհեան . կմ̃ գեհենն . հենի . իւ . եյ . իւք ։ կմ̃ ոյ . ով . ոյ . ովք ։ || է բառ եբրայական , որ թարգմանի ձոր արտմութեան . և սակայն առեցեալ է զի նշանակեսցէ տեղւոյ հնոց . կամ տեղի , ուր դոյ բորբոքեցեալ հուր ։ կմ̃ դժոխք ։ Մատ . 5 . 22 ։

Գեղ . ոյ . ով . ոց . ովք ։ || տեսակ . տր . տեսք , կմ̃ գեղեցկութիւն . և կմ̃ վայելչութիւն դի- մաց ։ Սաղմ . 77 . 61 ։ Դանիէ . 13 . 56 ։

Գեղ . ղի . իւ . ից . իւք ։ || տե'ս զԳիւղն ։ 2 . Մակ . 8 . 6 ։

Գեղաբան . ի . իւ . ից . իւք ։ || գեղեցկա- բան . կմ̃ գեղեցկախօս . կամ որ գեղեցիկ եղանակաւ պաճուճէ զբանս ։

Գեղագրեմ . եցի . եա . ել ։ (Ներգործ .) || գեղեցիկ գրել . կմ̃ գրով գեղեցկացուցա- նել ։ Իսկ մերթ նշանակէ գեղեցիկ , և պէսպէս նկարիւք վայելչացուցանել . կմ̃ վայելուչ կերպիւ յօրինել ։ Նարեկ . ղէ ։

Գեղազան . ի . իւ . ից . իւք ։ || գեղեցիկ . կմ̃ գեղեցկատեսիլ . կմ̃ գեղազարդ . կմ̃ գե- ղապաճոյճ , և կամ վայելուչ ։ Նարեկ . ղթ ։

Գեղազանութի . թեան ։ || գեղեցկութիւն . կմ̃ գեղազարդութիւն . կմ̃ վայելչատեսութիւն ։

Գեղազարդ . ի . իւ . ից . իւք . || գեղեցկու- թբ̃ զարդարեցեալ . կմ̃ գեղեցկատեսիլ . կմ̃ գեղապաճոյճ ։ Նարեկ . 'ի գովեստ առաք ։

Գեղազարդեմ . եցի . եա . ել ։ (Ներգործ .) || գեղով , և վայելչութբ̃ զարդարել . կմ̃ գեղեցկազարդել ։

Գեղածիծաղ ։ (Նախդրիւ հոլովի .) || գե- ղեցկածիծաղ . կմ̃ վայելուչ կերպիւ ծի- ծաղօղ . կմ̃ գեղեցկազուարճ . կմ̃ գեղով և պէսպէս վայելչութբ̃ զուարթացեալ . և կմ̃ յոյժ կայտառ և զուարճ ։ Նարեկ . 'ի գովեստ առաքելոց ։

Գեղաղէշ . (Նախդրիւ հոլովի .) || հրաշա- գեղ . կմ̃ գեղեցկատեսիլ . կմ̃ յոյժ գեղե- ցիկ , և վայելչագեղ ։

Գեղայօրէն ։ (Նախդրիւ հոլովի .) || գե- ղով յօրինեալ . կամ գեղեցկութբ̃ պա- ճուճեալ . կամ գեղեցկազարդեցեալ ։ Նա- րեկ . ղդ ։ Եւ ելանէ աս 'ի յօրինել բայէս , իբրու թէ ասիցէ , գեղով յօրինեցեալ ։

Գեղանի . նւոյ . նաւ . նեաց . նեօք ։ || գեղա- հար . կմ̃ գեղեցիկ . կմ̃ չքնաղ . կմ̃ վայել- չագեղ ։ Եւ է սա ածանցական , որպէս և ա- նուանքս այսոքիկ՝ աքանչանի . անուանի . գովանի , և այլք նմանք . 'ի յորս՝ անի մաս- նիկս՝ է փոխանակ ական մասնկանս ։

Գեղապաճոյճ . ճի . իւ . ից . իւք ։ || գե- ղազարդ , կամ գեղապանծ . կամ գեղեց- կութբ̃ պճնեալ . կմ̃ վայելչագեղ ։ Նա- րեկ . 'ի տաղսն ծննդեան ։

Գեղապանծ . կամ գեղապանծն . ի . իւ . ից . իւք ։ || պարծօղ 'ի գեղեցկութիւն իւր . կմ̃ պատուաւոր 'ի գեղ իւր ։ Եզեկ . 16 . 15 ։ Նա- հում . 3 . 4 ։ Եւ մերթ յոյժ վայելուչ . կմ̃ գեղեցկատեսիլ . կմ̃ գեղազարդ . և կամ այն , որ ունի զպանծալի գեղեցկութիւն . կամ հրաշագեղ . և կամ յոյժ չքնաղ ։ Նարեկ . ղէ ։

Գեղապատշաճ . իւ . ից . իւք ։ || գեղեցկայօդ . կամ բարեյօդ . կամ զգեղեցկադէմ կազմ մասանց ունօղ ։ Խորէն . ա . գլ . 9 ։

Գեղապար . (Նախդրիւ հոլովի .) || գեղե- ցիկ պար . կամ վայելուչ կերպիւ պարօղ 'ի նուագս երգոց ։

Գեղապարեմ . եցի . եա . ել ։ (Չէզոք .) || գե- ղեցիկ կերպիւ պարել , և ցնծալ . կամ խնդալից բերկրանօք երգել և նուագել ։

Գեղապարութի . թեան ։ || գեղեցիկ պար- առութիւն . կամ գեղեցիկ պարամանք իւր .

պութի. կամ հաճոյականք նուագարանօք և եր-
գօք: Լամբրն:

Գեղապաճնիմ. եցայ. եալ. իլ: (Ձայնաւոր.) || գեղազարդել. կամ պաճուճազարդել. կամ գեղեցիկ զարդուք պաճնիլ: Նարեկ. ՚ի գովեստ խաչին:

Գեղասաղարթ. ի. ին. ից. իւք: || գեղեցկատերև. կամ զգեղեցիկ և զվայելուչ սաղարթս ունօղ: Նարեկ. ղէ:

Գեղատխուր. (Նախադրիւն հոլովի.) || տխրատեսիլ. կամ զմթայլին և զխաւարայլին գեղ, և զգեստեալ ունօղ. և կամ տգեղ, և սևատեսիլ: Նարեկ. ճ:

Գեղարդ. ի. ին. ից. իւք: կամ գեղարդն. գեղարդան. եամբ. եանց. եամբք: || տէգ. կամ նիզակ: ատամի. ձողաձև. կամ խէչ: Մրկոս 5. 8:

Գեղանձն. ի. ան. անց. անք: || գեղեցիկ. կամ գեղանի. կամ զգեղեցկութիւն ունօղ. կամ չքնաղ: Խորէն. ա. գլ. 23: և բ. գլ. 39:

Գեղանկարեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || գեղեցկացուցանել. կամ գեղազարդել. կամ պաճուճել:

Գեղափայլ. ի. ին. ից. իւք: || գեղեցկափայլ. կամ գեղեցիկ գունով փայլեալ. կամ վայելչագոյն:

Գեղգեղ. ի. ոյ. ոց. օք: || է արմատ գեղգեղեմ բային, և նշանակէ զգեղգեղելն, այս զոր օրինակ եղանակաւ պաճուճելն. և կամ զգեղգեղօղն. այս զզարդարօղն զանազան եղանակաւ զերգս. կամ զձայնս: Իսկ մերթ նշանակէ որպէս, կամ ազգի ազգի. կամ տեսակ տեսակ: Դարձեալ բառս գեղգեղ՝ է և բառ եբրայական, որ և գրի ՚ի նոցանէ գաղգաղ. և յայնժամ նշանակէ գլորաթաւալ. կամ գլխաշարժ. և կամ գլորումն հոլովելոյ և շրջելոյ: Եւ այսու նոր նշանակութեամբ գեղգեղ կոչեցան անիւքն, զորս տեսեալ եղեկիել ՚ի տեսլեանն: Եզեկ. 10. 13:

Գեղգեղափայլ. ի. ին. ից. իւք: || գեղեցկափայլ. կամ չքնաղատեսիլ. կամ վայելչագոյն. կամ գեղեցկանշոյլ. որպիսիք են ճաճանչաւոր տեսակք:

Գեղգեղեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || որպէս եղանակաւ պաճուճել. կամ կերպ կերպ երգս զարդարել և վայելչացուցանել. կամ գեղեցկացուցանել. կամ քաղցր եղանակաւ երգել: Լամբրն:

Գեղգեղումն. ման. մամբ. մանց. մամբք: || որպէս եղանակաւ քաղցր երգարանութիւն. կամ որպէս կերպիւ պաճուճումն:

Գեղեղէշ. (Նախադրիւն հոլովի.) || տե՛ս ըզ Գեղաղէշ:

Գեղերեսեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || գեղեցկացուցանել զերեսս. կամ գեղեցկատեսիլ առնել. կամ գեղեցիկ տաշուածովք և վայելուչ յօրինուածք գեղազարդել զերեսս քարի, կամ այլոյ նմանեաց: Նարեկ. ղէ:

Գեղերփնեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || գեղեցկագոյն առնել. կամ գեղեցկորակ առնել, կամ պէս պէս գունով և զարդու գեղեցկացուցանել: Նարեկ. ղէ:

Գեղեցիկ. ցկի. աւ. աց. օք: || վայելուչ. կամ զգեղ ունօղ. կամ ազնիւ. և բարի: Եւ յատկապէս գեղեցիկ ասի այն, որոյ մասունքն համեմատաբար պատասխանեալ իցեն իրերաց, և բոլորին:

Գեղեցկաբան. ի. աւ. աց. օք: || գեղեցկախօս. կամ պերճաբան:

Գեղեցկաբանութիւն. թեան: || գեղեցկախօսութիւն. կամ պերճաբանութիւն:

Գեղեցկաբուղխ. (Նախադրիւն հոլովի.) || գեղեցիկ հոսմամբ բղխեցեալ. կամ գեղեցկահոս:

Գեղեցկագեղ. (Նախադրիւն հոլովի.) || վայելչագեղ. կամ չքնաղագեղ. կամ հրաշագեղ. կամ յոյժ գեղեցկագոյն: Նարեկ. ՚ի գով. տառ:

Գեղեցկագին. (Նախադրիւն հոլովի.) || կարի գեղեցիկ. կամ հրաշագեղ. կամ գեղեցկագոյն: Յն. որէն:

Գեղեցկագիւտ. (Նախադրիւն հոլովի.) || ազնուագիւտ. կամ գեղեցիկ. և քաջ առ ունեստիւ գտեցեալ. որպիսիք են նորագիւտ դեղք նկարչաց, և այլք նմանք ազնիւ իրք: Նարեկ. ղէ:

Գեղեցկադէմ. դիմի. աւ. աց. օք: || վայելչադէմ. կամ գեղեցկատեսիլ. կամ գեղեցիկ երեսօք: Եւ կամ այն, որոյ դիմաց մասունքն համեմատաբար պատասխանեալ իցեն, և իւրաքանչիւրքն պատասխանեն դիմաց:

Գեղեցկադիմակ. ի. աւ. աց. օք: || գեղեցկադէմ. կամ գեղեցկատեսիլ. կամ չքնաղագեղ. կամ վայելուչ դիմօք:

Գեղեցկադիտակ. ի. աւ. աց. օք: || գեղեցկաբար դիտօղ. այս քաղցր և համեստ կերպիւ հայեցօղ: Մերթ ևս նշանակէ զգեղեցկաշէն դիտանոցն՝ ուր ելեալ հայէին մարդիկ: Իսկ մերթ նշանակէ զգեղեցկատեսիլն. կամ զգեղեցկադէմն:

Գեղեցկադիր. դրի. աւ. աց. օք: || գեղեցկաձև. կամ գեղեցկակերպ. և կամ այն՝ որոյ դիրքն է գեղեցիկ, և համեմատաբար կազմեցեալ, որպիսիք են ամենք շինուածք. նաև շարագրութիւնք բանից, որք ունին զկարգս, և զհամեմատութիւնս ազնիւս:

Գեղեցկազան. ի. ին. ից. իւք: || գեղեցկակերպ. կամ զանազան կերպիւ գեղեցիկ. և գեղեցկաձև: Նարեկ. ղթ:

Գեղեցկազարդ. ի. ին. ից. իւք: || գեղեցիկ զարդուք զարդարեցեալ. կամ վայելչազարդ. կամ գեղեցիկ և չքնաղ: Նարեկ. ղէ:

Գեղեցկախայտուց. ի. ին. ից. իւք: || զգեղեցիկ խայտուցս ունօղ. կամ խայտիւ գեղեցկացեալ, որպիսի է գեղեցկամորթ ինձն: Խորէն. յաշխարհագրութեան:

Գեղեցկախօս. ի. ին. ից. իւք: || գեղեցիկ կերպիւ խօսօղ. կամ գեղեցկաբան:

Գեղեցկածաղիկ. ծաղկի. աւ. աց. օք: || ըզ գեղեցիկ ծաղիկս ունօղ. կամ փթթեալ գեղեցիկ ծաղկօք:

Գեղեցկահիւս. ի. ին. ից. իւք: || գեղեցիկ կերպիւ հիւսեցեալ. կամ վայելուչ կերպիւ յօրինեցեալ. և յարմարեցեալ:

Գեղեցկաղեղն. ղեղան. ամբ. անց. ամբք: || այն՝ որ գեղեցիկ և քաջ է ՚ի պատերազմին աղեղամբ. կամ յարմար և կարօղ ՚ի

նուաճողութիւն ։ Խորէն. Ա. գլ. 11 ։

Գեղեցկաձեւութիւն. թեան ։ || գեղեցկայօգուութիւն, կմ գեղեցկայարմարութիւն, կամ գեղեցիկ և բարւոք չափակցութիւն անդամոց ։ Լատին. Վենուստաս ։

Գեղեցկայարմար. ի. իւ. ից. իւք ։ || գեղեցկայօգ. կմ գեղեցկահիւս. կմ գեղեցկաշէն. և կամ որ է վայելուչ կերպիւ յարմարեցեալ և կազմեցեալ ։

Գեղեցկանամ. նացայ. ացիր. անալ ։ (ընդ. միջնակերպ.) || գեղեցիկ լինել. կամ ազնուանալ. կմ գեղեցկութեամբ զարդարիլ. և վայելչանալ ։

Գեղեցկանիստ. նստի. իւ. աց. օք ։ || գեղեցկադիր. կմ այն՝ որոյ նիստն, կմ դիրքն գեղեցիկ են, որպիսիք են բարեդիր քաղաքք. կամ տունք. կամ լերինք. և այլք նմանք ։ Խորէն. Բ. գլ. 59 ։

Գեղեցկաշար. ի. իւ. ից. իւք ։ || գեղեցիկ կերպիւ շարեցեալ, և յօրինեալ. կմ գեղեցկահիւս. և գեղեցկայարմար ։

Գեղեցկաշէն. շինի. աւ. աց. օք ։ || զգեղեցիկ շինուածս ունօղ. կմ այն, որոյ շէնքն և շինուածքն վայելուչք են ։

Գեղեցկապանծ. (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս զԳեղապանծ. Նարէկ. ղԴ ։

Գեղեցկապաճոյճ. ճուճի. աւ. աց. օք ։ || տե՛ս զԳեղապաճոյճն ։

Գեղեցկապտուղ. պտղի. իւ. աց. օք ։ || գեղեցիկ պտղով փթթեալ, և զարդարեցեալ. և կմ որ զգեղեցկատեսիլ պտուղս ունի. որպիսիք են նռնենիք ։

Գեղեցկատեսքն. (Նախադրիւ հոլովի.) || գեղեցկաձեւ. կմ զգեղեցիկ տեսութիւն ունօղ. կմ որ է գեղեցիկ տեսովք զարդարեցեալ. կմ գեղեցկազարդ. ։ գեղեցկաընձիւղ ։ Նարէկ. ղԹ ։

Գեղեցկատեսիլ. (Նախադրիւ հոլովի.) || որոյ տեսքն կմ դէմքն է գեղեցիկ ։

Գեղեցկատիպ. տպի. իւ. ից. իւք ։ || գեղեցկաձեւ. կմ գեղեցկակերպ. կամ գեղեցկայարմար ։ Նարէկ. ղԴ ։

Գեղեցկափայլ. (Նախադրիւ հոլովի.) || գեղափայլ. կմ պէսպէս գեղեցկութեամբ փայլեալ. կմ գեղապաճոյճ ։

Գեղեցկոտն. (Նախադրիւ հոլովի.) || գեղեցիկ ոտամբ. կամ այն, որ զբարեձեւ, և զքաջընթաց ոտս ունի ։ Խորէն. Ա. գլ. 23 ։

Գեղեցկուղէշ. ղեշի. իւ. ից. իւք ։ || գեղեցկատերեւ. կմ գեղեցկաշիւղ. կմ այն՝ որ է գեղեցիկ ոստովք փթթեալ. և զարդարեցեալ ։

Գեղձ. ի. իւ. ից. իւք ։ || մերթ նշանակէ խունչուկն կենդանւոյն, որ ոչ միս է, և ոչ ոսկր. և ռամկօրէն ասի՝ [illegible] ։ Եւ մերթ իմանի տեսակ իմն թփոյ, որ շուրջ պատի զմերձակայիւ որմով. կմ ծառով ։ Եւ Նաւում. 1. 10. ուր ասի՝ իբրեւ զգեղձ պատեալ կերիցի. իմանի այսպէս, իբրեւ ըղ գեղձ պատեալ շուրջ զայլով պատատեսցի ։ Եւ թուփս այս ունի զտերեւ բալրաի, և զպտուղ սեաւ. և ըստ ոմանց նշանակէ եւ զղամբ խոտն. որ առ եզերս ջրոց բուսանի ։ Դարձեալ բառս գեղձ նշանակէ զբաղձանս. կմ զանձնչ. կամ զփափաք ։ Լատին ։

Գեղձայրին. այրւոյ. ով. ոց. ովք ։ || անձաւայրին. զի կուճկայրին. որպիսիք են ոմանք ՚ի մկանանց մարմնոյ ։

Գեղձաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ || ունօղ զգեղձ բոյսս ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ անձաւաւոր ։ ռամկ. խոճըլօ ։

Գեղձումն. ձման. մամբ. անց. ամբք ։ || փափաքումն. կմ տենչանք. կամ բաղձանք ։ Լատին ։

Գեղմն. ման. մամբ. մանց. մամբք ։ կմ գեղ մնի. իւ. գեղմնից. իւք ։ || գզաթ. որով իմանի բուրդն ոչխարաց չեւ եւս խուզե ցեալ. և կամ որ խուզեցեալ է, բայց չեւ եւս է մաքրեցեալ ։ ռամկ. Եափաղը ։ Սաղմ. 71. 6 ։ և Խորէն. Գ. գլ. 20 ։

Գեղմնաբարձ. ի. իւ. ից. իւք ։ || գեղմնակիր. կմ զգեղմն, կամ զբուրդն ՚ի վերայ իւր կրող. որպիսիք են ոչխարք, ոռոջք. և այլք նմանք ։ Նարէկ. ՚ի Գովեստ խաչին ։

Գեղմնաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ || զգեղմն ՚ի վերայ իւր ունօղ. որպիսի է ոչխարն. կամ խոյն. որոյ գեղմն տակաւին ոչ է խուզե ցեալ ։ Մասն. 4. Թագ. 3. 4. ուր ասի, տայր հարիւր հազար խոյս գեղմնաւորս, իմանի այսպէս, տայր ՚ի տարւոջն ըղ հարիւր հազար խոյս, որոց գեղմն ոչ էր խուզեցեալ ՚ի նմին տարւոջ ։

Գեղուղէշ. ղեշի. իւ. ից. իւք ։ || հրաշագեղ. կմ չքնաղագեղ. կմ յոյժ գեղեցկատեսիլ ։ Նարէկ. ՚ի Մեկնութեան երգոց ։

Գեղջուկ. ջկի. աւ. աց. օք ։ || այր գիւղա կան. կամ գռեհիկ ։ Նարէկ. Ճ ։ Մերթ եւս այսու անուամբ իմանի աշխարհական անձն, որ ոչ է եկեղեցական. կմ կրօնաւոր ։ ՚Ի վերս հայոց. Ճ ։

Գեման. ի. իւ. ից. իւք ։ || կթղայ. կմ ըղ պանակ. ռամկ. Գումբ ։

Գենդեղեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || գրգռել. կմ զայթակղեցուցանել. կամ շարժել. կմ խախտել. կամ վառանդել զոք ՚ի յընթացս ։

Գետ. ոյ. ով. ոց. ովք ։ || ընդ մեծ տարս երկրի ընթացող ջուր. կմ յորդութիւն հոսանաց ջուրց ։ որ և ռամկ. ասի Գէտ ։

Գետադարձ. ի. իւ. ից. իւք. կամ օք ։ || ըղ ջուրս գետոյ յետս դարձուցանող. կամ զընթացս ջուրց գետոյ յետս նահանջօղ ։

Գետածին. ծնի. իւ. աց. օք ։ || ՚ի գետս ծը նեալ. կամ ՚ի ջուրս գետոյ գոյացեալ. որ պիսիք էին երկոտասան քարինքն, զորս եհան յեսու ՚ի գետոյն յորդանանու. Նարէկ. ՚ի Գովեստ առաքելոց ։

Գետակուր. (Նախադրիւ հոլովի) ։ || գետա վէժ. զի ՚ի գետս անկեալ, և ընկղմեալ. և ասի գետակուր, իբրու թէ ասիցի, գետոյ կերակուր ։

Գետահեղձ. (Նախադրիւ հոլովի.) || խեղդեցեալ ՚ի գետի. կամ ՚ի ջուրին ։

Գետահեղձեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || Իբրև զգետ ընկղմեալ, և հանեալ։ Յոբայ։ Իսկ 'ի շարականի, ուր ասի. Ջրոյն կենաց գետահեղձեալք՝ ընկեցին մեղ յարբուցմամբ, նշանակէ. Ջրոյն կենաց, որ է Քս, իբրև զգետ հեղեալք՝ միաւորեցան սիրով ը նմա, և 'ի ջրոյն կենաց ընկեցին մեղ յարբուցմամբ։ և կամ զջուր կենաց՝ հանգոյն գետոց խաղացուցեալ, ընկեցին մեղ յարբուցմամբ։

Գետահերձ. ի. իւ. ից. իւք։ || Զգետոն հերձող. Թ. յերկուս բաժանող. որպիսի էր մոշեականն եղիայի։ Նարէկ. ՀԵ։

Գետապատ. ի. իւ. ից. իւք։ || Գետով շուրջ պատեցեալ. կամ 'ի գետոյ պարփակեցեալ։ Յն ոսկէ։

Գետավէժ. վիժի. աւ. աց. օք։ || Վիժեալ 'ի գետս, ծանկեալ կմ ձգեալ 'ի գետս։ Ասանի՝ մինչ ասի, գետավէժ առնել, խմանի, 'ի գետն ձգել, և հեղձուցանել։ Աշխ.։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ 'ի բաղխմանէ ջրոց գետոց անկեալ, և կործանեալ։

Գետատար. ի. իւ. աց. օք։ || Տարեալ և վարեցեալ 'ի գետոց։

Գետարծուի. ծուոյ. ով. եաց. ովք։ || Թռչուն գազանաբարոյ և քաղցասէր. որ է նման արծուոյ, և յոյժ սրատես։ Եւ կոչի գետարծուի, և յոմանց՝ արծիւ ծովային. վն զի բնակի յեզերս գետոց, և ծովու. և բազմիցս մխեալ զինքն 'ի ջուրս, որսայ զձկունս, և ուտէ։ Ղևտ. 11. 13։ 2. Օրին. 14. 13։

Գետափն. փին. փամբ. անց. ամբք։ || Եզր գետոյ։ Գործ. 16. 13։

Գետեզր. եզեր. եզերբ. երց. երբք։ || Գետափին. Թ. եզր գետոյ։ Յես. 22. 5։

Գետին. գետնոյ. կմ գետնի. ով. ոց. ովք։ || Տարածութիւն երկրի և հողոյ 'ի վր որոյ քայլեն կենդանիք. կամ երկիր. և կամ հող։ Եսայ. 29. 4։ Մատթ. 15. 35։

Գետնաբեր. ի. իւ. եց. իւք։ || Բերք գետնոյ, կմ երկրի. որպիսիք են արմտիք, և պէսպէս պտուղք. և այլք նմանք։

Գետնախշտեայ. խշտէի. իւ. եայք. էից. կմ եայց. էիւք։ || Այն՝ որոյ խշտին, Թ. անկողինն՝ է մերկ գետինն։ Մերթ և անկողինն գետնականն, Թ. որ է 'ի վր մերկ գետնոյ տարածեցեալ. և ոչ 'ի վր տախտակաց ձգեալ, ասի գետնախշտեայ։ Մծբն. ԺԹ։

Գետնախշտի. || Մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. գետնախշտի լինել. և նշանակէ՝ 'ի վր մերկ գետնոյ ընկողմանելով իբրև 'ի յանկողնի ննջել։ Ոսկէ. 1. հռոմ. իզ։ Եւ մերթ հոլովի այսպէս. գետնախշտի. խշտեայ. եաւ. եայց. եօք։ և նշանակէ զնա, որ ննջէ, կմ ընկողմանի 'ի վր մերկ գետնոյ։

Գետնախշտիմ. եցայ. եա. իլ։ || Գետնախշտի լինել. Թ. զգետինն ինքեան անկողին առնել։ 'Ի ճառս հոգւց. Ի։

Գետնախշտութիւն. Թեան։ || Ննջումն. կամ ընկողմանումն 'ի վր մերկ գետնոյ. կամ զգետինն առնելն ինքեան խշտի. Թ. անկողին ննջելոյ։ 'Ի ճառս հոգւց. Ե։

Գետնախոց. ի. իւ. ից. իւք։ || Կոշտացեալ կոշկոռք ծնգաց, կամ ձեռաց, որ մերթ պատահէ 'ի յաճախ ծնրադրութենէ։ ռամկ. ասի նասըր։

Գետնածածկոյթ. կուԹի. իւ. ից. իւք։ || Զգետինն ծածկող. կամ 'ի գետնոյ ծածկեցեալ։ Մերթ և նշանակէ ծածկոյթն հողոյ. որպիսի է քարն գերեզմանի, կամ դամբարանն մեռելոց։ Նարէկ. ՂԷ։

Գետնակոխ. ի. իւ. ից. իւք։ || Այն. որ զգետինն շօշափելով. կմ ընդ գետին ընթանալով կոխէ 'ի վր գետնոյ. որպիսիք են անիւք սայլից, կմ ոտք կենդանեաց. և այլն։ Նարէկ. ՀԵ։ Մերթ և նշանակէ զանկեալն 'ի վր գետնոյ, և զկոխեցեալն յանցաւորաց։

Գետնակոչ. ի. իւ. եց. իւք։ կամ աց. օք։ || Գիւթ, կամ կախարդ, որ հմայէ 'ի ձեռն հողոյ և գետնոյ։ Թ. ասելով զբան ինչ դիւթական՝ դնէ զականջն 'ի վր գետնոյ առ'ի լսել զբան ինչ։ Եսայ. 8. 19։

Գետնաձայն. ի. իւ. ից. իւք։ || Նոյն է ընդ վերնոյն։ Եսայ. 29. 4։

Գետնամած. ի. իւ. եց. իւք։ || Այն՝ որ վայրահակեալ ունի զերեսս իւր. և կմ որոյ երեսք 'ի գետին խոնարհեալք են վն ամօթոյ, և կմ վն երկրասէր բարուց, և այլոց նմանեաց։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ է մածեալ և կցեալ ը երկրի. որպիսի է այն, որ 'ի յաղօթելն վն ջերմեռանդութե յերկիր անկեալ տարածի։

Գետնամածիմ. եցայ. եա. իլ։ (ձայնակր.) || Գետնամած լինել. կմ ընդ երկրի մածիլ, և կցիլ վն երկրասէր բարուցն. կմ վն ջերմեռանդութե 'ի յաղօթելն տարածիլ 'ի վր երկրի։

Գետնաբոյս. (Նախդրիւ հոլովի.) || Գետնաբողբոջ. կմ 'ի գետնոյ բողբոջեալ. և ընձիւղեալ։

Գետնամուտ. մտի. իւ. ից. իւք։ || Ը ծերպս և ընդ փապարս գետնոյ մտանող, և բնակող. որպիսի են ոմանք գազանք։ Նարէկ. ՂԹ։

Գետնանախանձ. ի. իւ. ից. օք։ || Տառաքարշ. կմ վայրահակ. կմ գետնայօժար. կմ երկրասէր. և կամ սիրող, և նախանձայոյզ երկրաւորաց։ Եւ այս մերթ ասի զերկրասէր բարուց մարդկան. Ոսկէ. 2. հռոմ. Ը։ և մերթ զհերձուածողաց, և զաղանդից նց, որք զերկնային և զգերազանց բանս և զվարդապետութիւնս թողեալք՝ հակամիտեն 'ի սորինային և 'ի յանարգ իմացուածս և 'ի բանս. և ջ այսպիսի գետնանախանձ կարծիք։ Ոսկէ. 1. հռոմ. ՀԷ։

Գետնաշարժ. ի. իւ. ից. իւք։ || Երկրաշարժութի. ռամկ. ճոճ։ Աշխար. 1. 1։

Գետնատուհծ. ու. ու. ուց. ուք։ || Է շորետանի ինչ անբք, և գարշահոտ. Ձեւով և այլով բանիւք որպիսութեամբ նման է կովատայի. Թ. [illegible]։ Բայց միայն

ունի զսրունգս ուղիղս, և բարձրս՝ նման այլոց չորքոտանեաց. ուստի, ոչ տաղաւ 'ի վ(եր)այ լանջաց. և է մարմնով տռուռ քան զգերթէնքեղէն: Երկայնութիւն մարմնոյն է եօթն, կամ ութն մատնաչափ. իսկ բարձրութիւն հինգ մատնաչափ. որոց ոտանք ունին զմորթս կանաչս, և խայտս երրևալինձ. իսկ ոտանք են հողագոյնք, կամ մոխրագոյնք: ըստ տեղւոյն, և ըստ գունոց իրացն, զորս տեսանեն, փոխեն զգոյնս իւրեանց. բայց կարմիր, և սպիտակ ոչ լինին. միշտ 'ի բաց ունին զբերանս իւրեանց. ուստի բազումք ասեն, թէ սնանին աւդով 'ի յօդոյ. բայց բուն կերակուր նոցա են ճանճք, մարախք, թրթուրք, և այլ այսպէս ճճիք: Երկնչին յոյժ յօձից, և յայլոց ոմանց կենդանեաց, որք ընդ թիքեանց ունին զթշնամութիւն մեծ: Գտանին ա(յ)ս յարաբիոյ յափրիկէ, 'ի հնդկս, և 'ի կղզւոջ իմիք, որ կոչի մադագասկար: Ղևտ. 11. 30: Առակ. 2. 14:

Գետնատարած. (Նախադրիւ հոլովի.) || 'ի վ(եր)այ գետնոյ տարածեցեալ. կամ 'ի վ(եր)այ երկրի սփռեցեալ:

Գետնափոր. ի. իւ. եց. իւք: || 'ի գետնի փորեցեալ, որպիսի է սենեակն, որ 'ի ներքոյ գետնոյ. կամ մառաղայ. և այլք նմանք: Եզեկ. 38. 11:

Գետնաքարշ. ի. իւ. եց. իւք: || Ը գետին քարշեցեալ. որպ(էս) ծանր իրքն՝ որք բառնիլ ոչ կարեն, քարշին 'ի վ(եր)այ գետնոյ, և այնպէս տարեալ լինին: Իսկ մերթ նշանակէ զվայրահակն. կամ զմարմնաւորն. կամ զպարապօղն 'ի յերկրաւոր՝ և 'ի յանարգ իրս. և կամ զխոտանն, և զարհամարհելին: մերթ և վարիլ կարէ որպ(էս) զմակբայ. որգոն, գետնաքարշ տարան զյանդուգն 'ի յուսումն. և նշանակէ՝ Ը գետնին քարշելով:

Գետնաքարշութիւն. թեան: || վայրահակութիւն. կամ ստորնաքարշութիւն. կամ երկրաւորութիւն. և այլն: Նարեկ. ԼԲ:

Գեր: || է մասնիկ ինչ, որ ընդ այլոց բառից շարակցեալ՝ նշանակէ՝ վեր. կամ այլ աւելի. կամ առաւել. որգոն գերագոյն, որ վերնագոյն, կամ բարձրագոյն: գերափայլել. որ առաւել փայլել. և այլն:

Գերաբնութիւն. թեան: || գերագոյն բնութի(ւն). կամ գերազանց բնութիւն. կամ գերբնականութիւն: Լամբրոն:

Գերաբուն. (Նախադրիւ հոլովի.) || գերբնական. կամ զգերազանց և զվսեմ բնութի(ւն) ունող. որպիսիք են անմարմին էակքն, և գերազանցողքն քան զստորնային բնութիւ(ն). կամ հրաշափառ և գերազանց, և չնաշխարհիկ: Լամբրոն:

Գերագգուեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || գերազանց սիրով, և յարգութ(եամ)բ գգուել. կամ սաստիկ խնամածութ(եամ)բ գգուել: Նարեկ. 'ի գովէսս խաչին:

Գերագոյակ. ի. աւ. աց. ըք: || այն՝ որ է գերագոյն քան զստորնական էակն, և կամ այն՝ որ գերազանց կերպիւ քան զայլս էակս ենթակայանայ:

Գերագոյ. ի. իւ. եց. իւք: || գերագոյակ, կամ գերազանց կերպիւ ենթակայացող. կամ գերազանց էակ:

Գերագոյն. գունի. իւ. եց. իւք: || գերազանցագոյն. կամ վսեմագոյն. կամ վերնագոյն. կամ բարձրագոյն:

Գերադասեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || գերազանց առնել. կամ նախադասել. կամ նախամեծար առնել: Լամբրոն:

Գերադրական. ի. աւ. աց. ըք: || վերադրական. կամ առաւել դեր 'ի վերոյ, ուստի 'ի քերականութիւն անուանն այն՝ որ ունի զմասնիկն գունէղ. կամ ագոյն. որգոն, բարձրագունեղ. կամ ամենասաստ, աւ՝ գերադրական: Որ գեր 'ի վերոյ աստիճանի նշանակող զիրն: մերթ և վսեմական. կամ գերընական. կամ գերափառ:

Գերադրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի վեր դնել, կամ բարձրացուցանել. կամ 'ի բարձրագոյն տեղւոջ դնել. կամ վերադասել: [illegible]. 25. 14:

Գերադրութիւն. թեան: || առաւելութիւն. կամ գերազանցութի(ւն). կամ վսեմութի(ւն): Լամբրոն:

Գերազանց. ի. իւ. եց. իւք: || վերնագոյն. կամ բարձրագոյն. կամ վեհագոյն. կամ գերակայ. կամ գերագոյն: Նարեկ. ՂԷ:

Գերազանցեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || գեր 'ի վերոյ լինել. կամ առաւելուլ կատարելութ(եամ)բ իւիք քան զայլս: Մերթ և նշանակէ չափազանցել. կամ քան զչափն աւելի անցանել: Լամբրոն:

Գերազանցիկ. (Նախադրիւ հոլովի.) || գերազանցող. կամ գերազանց քան զայլս եղեալ: Ոսկէ. 1. հոփ. ԻԶ. և ԼԶ:

Գերազանցութիւն. թեան: || գերագոյնութիւն. կամ առաւելութիւն. կամ վսեմութիւն: մերթ և նշանակէ զգերազանցումն քան զչափաւորակ չափին:

Գերազանցօրէն. (մակբայ որակական.) || առաւելապէս. կամ վսեմապէս: և մերթ չափազանցօրէն: Խորէն. Է. պր. 65:

Գերազարդ. ի. իւ. եց. իւք: || մեծազարդ. կամ գերազանց զարդուք զարդարեցեալ. կամ գերափառ. կամ գերապանծ:

Գերազարդեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || գերազանց զարդուք զարդարել. կամ մեծազարդ առնել. կամ գերագոյն, և գերափառ առնել:

Գերաթևեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || վերաթևել. կամ 'ի բարձունս սլանալ:

Գերալիր. (Նախադրիւ հոլովի.) || լիակատար. կամ լիալիր. կամ ամենալի. կամ յոյժ պատարուն: Լամբրոն:

Գերալրութիւն. թեան: || լիակատարութիւն. կամ ամենալրութիւն. կամ գերակատարութիւն: Նարեկ. ՂԶ:

Գերածաւալ. ի. իւ. եց. իւք. կամ աց. ըք: || յոյժ ծաւալեալ. կամ համատարած եղեալ. կամ գերագոյն յորդութ(եամ)բ տարածեալ: Նարեկ. 'ի գովէսս առաքելոց:

Գերակայ. ի. իւ. եց. իւք: || գերագոյն.

կամ գերազանցագոյն. կամ գերազանց. կամ գեր 'ի վերոյ. կմ. գերամեծար. կամ վեհագոյն. և կմ. որ 'ի վսեմ տեղիս, և 'ի բարձր աստիճանի կայ: Նարեկ. ղթ:

Գերակայիմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայնակր.) || գեր 'ի վերոյ լինիլ. կամ գերազանցել. կամ 'ի բարձունս կայանալ: Նարեկ. ղթ:

Գերական. ի. աւ. աց. օք: || գերազանցական. կամ վսեմական. կամ վեհական:

Գերակատար. ի. իւ. ից. իւք: կամ աց. օք: || կարի առաւել կատարեալ. կմ. կատարելագունեղ: Իսկ մերթ նշանակէ զժամանակն բային, որ զառաւելագունեղ անցեալն ցուցանէ: որպիսիք են սիրեա, անւանեալէի. անտանալէիր: և այլն:

Գերահեռաւոր. ոյ. իւ. աց. օք: || գերազանցապէս հեռաւոր. կամ քան զՋանիւ և սիրով զհետ գնացող, և Նմանող: Խորէն. Է. պր. 68:

Գերահռչակ. ի. աւ. աց. օք: || առաւել հռչակեցեալ, և հրատարակեցեալ:

Գերահռչակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || գերահռչակ առնել. կմ. յոյժ հրատարակել: Նարեկ. 'ի գովեստ. խաչին:

Գերահրաշ. ի. իւ. ից. իւք: || առաւել հրաշալի. կամ յոյժ զարմանալի. կամ հրաշափառ:

Գերամայրութ. (Նախդրիւ հոլովի.) || առաւել մայրութ. կմ. ամենամայրութ. կամ յոյժ մայրութ:

Գերամբարձ. ի. իւ. ից. իւք: || 'ի վեր ամբարձեալ. կամ յոյժ բարձրացեալ: Եւ մերթ 'ի վեր բարձրացուցանող զիւր ինքն: Իսկ մերթ գերապատիւ. կմ. յոյժ վսեմ, և գերազանց:

Գերամբարձեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || 'ի վերամբարձեալ. կամ յոյժ բարձրացուցեալ. կամ 'ի վեր բարձրացուցեալ: Նարեկ. ղԷ:

Գերամբարձութիւն. թեան: || գերաբարձութիւն. կամ վսեմութիւն. կմ. գերազանց բարձրութիւն: Նարեկ. ղ:

Գերամեծար. ի. իւ. ից. իւք: կամ աց. օք: || առաւել մեծարեալ. կամ առաւել մեծարելի:

Գերամփոփ. (Նախդրիւ հոլովի.) || վսեմափոփ. կմ. առաւելափոփ. կմ. զգերագոյն մփոփող. կմ. յոյժ Նորափոփ:

Գերայորդեմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայնակր.) || առաւել յորդել. կմ. վերատասանել: 4. Եզր. 4: 50:

Գերայոն. ի. իւ. ից. իւք: || բարձրայոն, կմ. բարձրամփոփ:

Գերան. ի. աւ. աց. օք: || երկայնագոյն հաստ փայտ, որ դնի 'ի յատակաւորս տան: Ծննդոց. 19. 8:

Գերանակից. ցի. իւ. ից. իւք: || գերանօք ծածկեալ: և այս մերթ ասի զտեղւոյ, որ ծածկեալ են գերանօք. իսկ մերթ ասի զաւ-շոց մարդոյ, որով խմանի մեծամեծ մեղք ծածկեալ հոգին մարդոյ՝ որ զմեղս իւր անտես արարեալ 'է. այս մերժել 'ի հոգ-ւոյ իւրմէ՝ Ջանից հանել զշիւղն փոքրիկ յականանց եղբօր իւրոյ 'ի յաչաց հոգ-ւոյ Նորա:

Գերանակիր. կրի. աւ. աց: օք: || զգերան կրող. և կմ. որ ունի և տանի յինքեան զգերան. որպիսի է գերանաւոր ակն Նը, որք զատեն զընկերն: Նարեկ. ԻԷ:

Գերանդաշէն. ղնի. աւ. աց. օք: || կառք, և կմ. այլ ինչ՝ որ զինեցեալ է գերանդեօք, զի Նստեալքն 'ի Նմին 'ի ձեռն գերանդեաց պատերազմիցին ընդ Թշնամիս: 2. Մակ. 13. 2:

Գերանդակից. կցի. իւ. ից. իւք: || կառքն, և այլք Նմանք, որք լի են գերանդեօք և այլովք զինուք, ասին գերանդակիցք:

Գերանդի. դւոյ. եաւ. եաց. եօք: || մանգաղ երկայնաձիգ, թէ մեծ և երկայն, որով հնձի ցորեան առանց թեքելոյ հնձողին: 1. Թագ. 13. 20: Յոբ. 14. 14: Մերթ և այսպիսի գերանդիւ՝ լինէր գործիք պատերազմելոյ: Բայց Զաք. 5. 1. և 2. ուր գրի գերանդի, պարտի իմանիլ մատեան մագաղաթեայ, որ ունէր զկոնդակ մեծագոյն գըրեալ. և Նմանօրէն գնի գերանդի. զի 'ի Նմին գրեցեալ էր պատիժ, որ պարտէր գալ:

Գերանստիմ. Նստայ. Նիստ. իլ: (ձայնակր.) || վերանստիլ. կմ. 'ի գերագոյն տեղիս Նըստիլ. կմ. 'ի բարձր գահս բազմիլ:

Գերաշխարան: (Նախդրիւ հոլովի.) || առաւել աշխարող. կմ. սաստիկ ողբացող և լացող: Նարեկ. ԽԸ:

Գերաշխարհ. ի. աւ: || Նշանակէ զերկնային աշխարհն. կմ. զարքայութիւն երկնից:

Գերաշխարհիկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || երջանիկ. կամ երկնաւոր. կմ. երկնաքաղաքացի. և կմ. 'ի վեր քան զերկրաւորս: Իսկ մերթ նշանակէ զպատուաւոր անձինս, որք գերագոյնք են աղնուութ. քան զհասարակ աշխարհական անձինս: Նարեկ. Ձ: Եւ մերթ ասի զկրօնաւորաց. և զեկեղեցականաց, ըստ որում գերազանցք են քան զաշխարհականս կարգօք, և աստիճանօք. և կամ վարուք:

Գերապանծ. ի. իւ. ից. իւք: || յոյժ պանծալի. կմ. հրաշափառ. կմ. գերազանց. կմ. վեհափառ: Խորէն. Ծ. պր. 67:

Գերապայծառ. ի. իւ. ից. իւք: կմ. աց. օք: || ամենապայծառ, կմ. առաւել պայծառ. կմ. գեր 'ի վերոյ պայծառ. կմ. յոյժ պայծառագոյն:

Գերապատիւ. տուի. իւ. ից. իւք: || մեծապատիւ. կմ. գեր 'ի վերոյ պատուելի. կմ. գերամեծար:

Գերապսակեան. ի. աւ. աց. օք: || գերազանց կերպիւ սահմանեցեալ և կարգեցեալ. կմ. զգերազանց կարգ և սահմանադրութիւնս:

Գերապարտեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || պատապարտել. կամ վերակացու և պաշտպան լինիլ:

Գերաստան. ի. աւ. աց. օք: || պատապարան. կմ. տեղի ապաստանի:

Գերասարոհ. ի. իւ. ից. իւք: || առաւել զատեալ. կամ առաւել արտաքսեալ. կմ յոյժ մեկնեալ, և հեռացեալ: Նորէն. ղթ:

Գերարտասուալից. (Նախդրիւ հոլովի.) || առաւել արտասուաւորին. կմ սաստիկ արտասուօք լի: 3. Մակ. 4. 2:

Գերարփի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք. || 'ի վեր քան զարեգակն. որպիսի է երկինն այն, որ է 'ի վեր քան զերկինն արեգական: Իսկ մերթ նշանակէ գեր 'ի վերոյ պայծառ քան զարեգակն, կմ գերապայծառ. և կմ լուսաճաճանչ: Նորէն. ղշ:

Գերափայլ. ի. իւ. ից. իւք: || գերապայծառ. կամ գեր 'ի վերոյ փայլեալ. կամ մեծապայծառ. կմ ամենափայլ: Նորէն. ձա:

Գերափայլիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || առաւել փայլել. կամ գերապայծառ լինել:

Գերափառ. (Նախդրիւ հոլովի.) || մեծափառ. կմ վեհափառ. կմ հրաշափառ. կմ պայծառափայլ: Նորէն. ղթ:

Գերբն. կմ գերբք. ի. իւ. ից. իւք. կամ օք: || Ջրաղացի աներ որբիչն, որ լինի 'ի մորթոյ, որով որբին մնացորդք աներ, որ շուրջ զաղօրեօքն:

Գերբնապէս. (մակբայ որակական.) || գեր բնաբար. յթ այնպիսեաւ կերպիւ, և եղանակաւ եղեալ, որ է 'ի վեր քան զհասարակ կարգ բնութեն. որպիսիք են յարուցանել զմեռեալս. և այլք նմանք: Նորէն. ղդ:

Գերդաստան. ի. աւ. աց. օք: || տնական տուն. յթ ընտանիք. կմ 'ի միում տան բնակողք. որոնք իմանին կինն, որդիք, դստերք, ծառայք, և մշակք: ռամկ. ֆէ... Ղուկ. 12. 42:

Գերեդարձ. ի. իւ. ից. իւք: || դարձուցումն գերեաց. կմ ազատութին գերելոց: Երեմ. 14. 17: 2. Մակ. 10. 1: Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ դարձուցանէ, կմ ազատէ զգերին: Լամբրոն:

Գերեզման. ի. աւ. աց. օք: || Շիրիմ. որ է փորուած տեղին՝ ուր Թաղին մեռեալքն:

Գերեզմանական. ի. աւ. աց. օք: || այնք, որք վերաբերին առ գերեզմանն, որպէս գնացողքն 'ի Թաղումն մեռելոց: Մերթ և նշանակէ զայն՝ որ է 'ի գերեզմանի. որով իմանի ննջեցեալն: Լամբրոն:

Գերեզմանակրկիտ. կրկտի. աւ. աց. օք: || գերեզմանահատ. կմ գերեզմանափոր. որով նշանակին գողքն որք զգերեզմանս կրկտեն, յթ բրեն. և զհողն պեղելով զզարդս մեռելոցն կողոպտեն: Զի 'ի հնումն, ոմանք զմեռեալն զարդուք հանդերձ Թաղէին. և երբեմն գերեզմանահատ գողքն՝ մինչ խմանային՝ բանային զգերեզմանս մեռելոցն, և զզարդսն կողոպտէին: Սոկր. 2. հատուած. գ. և լթ:

Գերեզմանատուն. տանն. տամբ. տանց. տամբք: || մեծ և ընդարձակ շինեցեալ տեղի, ուր դնին, կամ Թաղին բազում մեռեալք:

Գերեկից. կցի. աւ. աց. օք: || 'ի միասին գերեցեալ ընդ ումեք. կմ ցաւակից. և վշտակից ուրուք. և կամ 'ի միասին 'ի բանտի եղեալ ընդ ումեք: Հռոմ. 16. 7:

Գերեհան. ի. աւ. աց. օք: || ազատիչ գերեաց. և կմ հանող զգերիս 'ի գերութե:

Գերեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || բռնութեամբ յափշտակել զոք յերկրէ իւրմէ, և առնել իւրեան ծառայ: Յոբ. 1. 15: Եւ այս բայ՝ առնու հայցական խնդիր՝ ոչ միայն զանձն գերեցեալ, այլ նաև զինչքն գերութեն. ԹՌ այսմ. Սաղմ. 67. 19. գերեաց զգերութիւն: Եւ այս նաև 'ի կրաւորականով հանդիպի. ԹՌ այսմ. Երեմ. 13. 19. գերեցաւ յուդայ զկատարեալ գերութին. յթ, զգերութին կատարեալ. կմ ամբողջ:

Գերեվար. ի. աւ. աց. օք: || գերիչ. կմ գերի վարող: 4. Թագ. 19. 25:

Գերերեւակ. ի. աւ. աց. օք: || յոյժ երեւելի. կմ յոյժ փառաւոր. կամ գեր 'ի վերոյ շքեղ:

Գերի. րւոյ. եաւ. եաց. եօք: || բռնութեամբ յափշտակեցեալ յերկրէ իւրմէ, և եղեալ ծառայ, կմ ստրուկ յափշտակողին: Իսկ մերթ նշանակէ զԹշուառականն, կմ զողորմելին:

Գերիմաստ. ի. իւ. ից. իւք: || առաւել գիտուն. կամ իմաստուն. կամ իմաստնագունեղ:

Գերիչ. գերչի. չաւ. աց. օք: || գերող. կամ 'ի գերութե վարող:

Գերիվարիմ. րեցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || գերիլ. կմ ածիլ 'ի գերութի: Ծնն. 14. 14:

Գեր 'ի վերոյ. || գեր քան. կմ գերազանցապէս. կմ յոյժ առաւել: Իսկ մերթ առակցի բայի այսպէս. գեր 'ի վերոյ լինիլ. և նշանակէ, գերազանցել:

Գեր 'ի վերոյ քան: (Նախադրութիւն որ պահանջէ զհոլովն հայցական.) || 'ի վեր քան. կամ առաւել քան:

Գերծ. ի. իւ. ից. իւք: || Ճաղատ. կմ կունտ. ռամկ. պաք. կամ Ֆէլ:

Գերծանեմ. գերծի. գերծ. ել: || սափրել. յթ. ածիլել: Ղևտ. 13. 33: և 14. 8:

Գերծեմ. եցի. եաւ. ել: || նոյն է ԶԷ վերնոյն:

Գերծում. գերծի. գերծ. գերծուլ: (Ներգործ: || սափրել. յթ, ածիլել: Ղևտ. 21. 5: Գործ. 21. 24: Բայց Մխիթ. 1. 16. ուսաւ, գերծանիլ. իմանի կունտ լինիլ. կմ հերաԹափ լինիլ:

Գերծումն. ծման. ծմամբ. ծմանց. ծմամբք: || սափրումն: Բայց Եսայ. 22. 12. իմանի կնտութին. յթ. ճաղատութին գլխոյ. կամ մազԹափութիւն:

Գերման. ոյ. ով. ոց. ովք. կմ աւ. աց. օք: || մանր. կմ բարակ. կմ Ճերմակ. և այս առաւ զանկերեկ: 3. Թագ. 4. 22: և մերԹ ըղ հացէ. որով իմանի աղխասաին. կամ 'ի նաշհոյ եփեցեալն, և փափուկն: Իսկ մերԹ առի զկոքչ աղայոց, կմ զմաստաղ մանկանց, և զայլոց նմանեաց:

Գերմակագոյն. գունոյ. իւ. ից. իւք: || մանրագոյն. կմ փոքրագոյն: և կմ բարակագոյն. և Ճերմակագոյն, մինչ առի զանկե-

րէ ․ և զայլոց նմանեաց ։

Գերյարգեմ ․ եցի ․ եա ․ ել ։ (Ներգործ ․) ‖ առաւել յարգել ․ կմ յոյժ մեծարել ։

Գերյարգոյ ․ ոյի ․ իւ ․ եց ․ իւք ։ ‖ առաւել յարգելի ․ կմ մեծարելի ․ կմ գերապատուիւ ։

Գերութիւն ․ թեան ։ ‖ բռնութիւն յափշտակութեան մարդկանց՝ առ ՚ի ծառայեցուցանել ․ և կամ բռնութիւն վաճառման յօտար երկիր ։ Եւ մինչ ասի , ՚ի գերութիւն վարել ․ կմ ՚ի գերութիւն վարել ․ իմանի՝ գերել ․ որ է բռնութեամբ յափշտակել զոք յերկրէ իւրմէ ․ և տանել յինքեան ծառայ , կմ ստրուկ ։ 4 ․ Թագ ․ 24 ․ 15 ։ և 2 ․ Մակ ․ 10 ․ 24 ։

Գերունակ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ գերակայ ․ կմ գերազանց ․ կամ գերակատար ․ կմ գերամբարձ ․ կամ ունօղ զգերագոյն կատարելութիւն ։ Նոննոս ․ բէ ։ և Լամբրոն ։

Գերունակութիւն ․ թեան ։ ‖ գերազանցութիւն ․ կմ գերամբարձութիւն ․ կմ գերակայութիւն ։ Նոննոս ․ ղէ ։

Գերփառունակ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ գերափառ ․ կմ հրաշափառ ․ կմ յոյժ փառաւոր ․ րադոյն ։ Յհովհ ։

Գերփեմ ․ եցի ․ եա ․ ել ։ (Ներգործ ․) ‖ քանդել ․ կմ քայքայել ․ կամ եղծել ․ կմ աւերել ․ կմ աղարտել ․ կամ բնաջինջ առնել ․ և կմ կողոպտել՝ և ապարհարկանել ․ կամ կապտել , և յափշտակել ․ Մծբն ․ ժէ ։

Գերփումն ․ փման ․ մամբ ․ մանց ․ մամբք ։ ‖ քանդումն ․ կմ եղծումն ․ կմ աղարտումն ․ կմ ապականութիւն ․ և կմ կողոպտումն , և թալանումն ։ Խորէն ․ գ ․ գլ ․ 68 ։

Գերքան ․ (նախադրութիւն որ պահանջէ ըզ հոլովն հայցական ․ որգոն՝ գեր քան զամ բարձրացեալ ․) ‖ ցդ առաւել քան ․ կամ ՚ի վերքան ։

Գերօրինակ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ գերազանց օրինակ ․ կմ զգերազանցագոյն որպիսութիւն , և զկերպ ունօղ ։ Նոննոս ․ ՚ի Գործ ․ խոս ։

Գեւեղ ․ գեւղջ ․ գեւղիւ ․ գեւղից ․ օք ։ ‖ տես գիւղ ։

Գեօղ ․ գեղջ ․ գիւղիւ ․ գեօղք ․ գիւղից ․ գիւղօք ։ ‖ Մարկ ․ 11 ․ 2 ։ տես գիւղն ։

Գ Զ

Գ զրութ ․ ու ․ ու ․ ից ․ ովք ։ ‖ գեղմն ․ կամ բուրդ ոչխարաց ․ զոր ամ յամեն կարեալ հանեն ՚ի նոցանէ ․ ասամկօրէն ․ եափաղը ։ Դատ ․ 6 ․ 37 ։

Գզեմ ․ կամ գզզեմ ․ եցի ․ եա ․ ել ։ (Ներգործ ․) ‖ ծիւ ծիւ առնել ․ և կամ ըզ խառնակեալն տարածել ․ որպէս յորժամ զբուրդ զբամբակն ։ Եւ կմ ծուէնել ․ և պատառատել ․ որպէս յորժամ երկաթի երկրագործ զբուրդն ․ ցդ կոտորակն զմարմին մարդոյ ։

Գ Է

Գէզ ․ գիզի ․ իւ ․ աց ․ օք ։ կամ գիզոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ ‖ արտևանունք ․ կմ յոնք ․ կամ խոզան ․ կմ գծուծ ․ կմ պոչասառ ․ կմ վարսեակ ․ կմ անարգ ․ Յոբէ ․ 1 ․ հատ ․ ժը ։ Իսկ մերթ նշանակէ զմ և եղէ արատ ․ կմ զծուծ ․ ուստի բիծն որ երևի ՚ի լուսինն , գէզ կոչի ։

Գէթ ․ կմ գեթ ․ (շաղկապ վարանական ․) ‖ գոնեայ ․ կմ գոնէ ․ կմ փոքր թար ։ ռամկ ․ պօրէ ։ Խորէն ․ գ ․ գլ ․ 65 ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ լոկ ․ կմ սոսկ ․ կամ միայն ։ Յոբէ ․ 2 ․ հատ ․ է ։

Գէճ ․ գիճի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ խոնաւ ․ կամ թաց ․ ռամկ ․ հայ ․ Եզեկ ․ 48 ․ 18 ։ Իսկ մերթ նշանակէ զգիճանուտն ․ և կամ զգիճական տեղի հեռաւոր ․ և կմ զբաղխանոցն ։

Գէշ ․ գիշի ․ գիշիւ ․ եց ․ իւք ․ կմ ոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ ‖ մարմին մեռեալ ․ կմ դի ։ ռամկ ․ լէշ ։ Մատթ ․ 24 ․ 28 ։

Գէշադէշ ․ (մակբայ ․) ‖ մասն մասն ․ կմ կտոր կտոր ։ 2 ․ Մակ ․ 15 ․ 33 ։ ըստ այսմ է և Գործ ․ 14 ․ 41 ․ ուր ասի ․ գէշդէշ պատառեցան ։

Գէս ․ գիսի ․ աւ ․ աց ․ օք ․ կամ ոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ ‖ վարս ․ ցդ մազ գլխոյ երկայնացուցեալ ․ որպիսիքն են մազք գլխոյ կանանց ։ Թուոց ․ 14 ․ 2 ․ և ամանց արանց ։ Եզեկ ․ 24 ․ 17 ։

Գէտ ․ գիտի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ է արմատ գիտել բային , և նշանակէ զգիտունն ․ կամ զգիտօղն առնել ՚ի ձեռն կախարդութեան զիր ինչ ․ կմ զկախարդն ․ կմ զերազահանն ։ Ղեւտ ․ 19 ․ 31 ։ և 1 ․ Թագ ․ 28 ․ 3 ։

Գէր ․ գիրի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ պարարտ ․ կամ լի ճարպաւոր մսով ։ Յովբ ․ 18 ․ 14 ։

Գ Թ

Գթած ․ ի ․ իւ ․ եց ․ իւք ։ ‖ ողորմած ․ կմ քաղցրաբարոյ առ այլս ։ Ելից ․ 34 ․ 6 ։

Գթածահայեաց ․ եցի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ քաղցրաբար , կմ գթածաբար հայօղ ՚ի նոսա՝ որք ունին զկարօտութիւն ։

Գթածութիւն ․ թեան ։ ‖ գթութիւն ․ կմ խնամածութիւն ․ կմ ողորմածութիւն ։

Գթամ ․ ացայ ․ ա ․ ալ ։ (Ընդմիջա ․) ‖ ՚ի գութ շարժիլ ․ կամ քաղցրանալ ․ կամ ողորմիլ ։

Գթասէր ․ սիրի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ սիրօղ գթութեան , կմ ողորմածութեան ․ կմ գթած , և ողորմած ․ և կամ ողորմասիրտ ․ կամ գորովագութ ։ Լամբրոն ։

Գթասիրեմ ․ եցի ․ եա ․ ել ։ (Չէզոք ․) ‖ սիրելով գթալ ․ կմ գթութեամբ սիրել ․ կամ ողորմիլ , և գթալ ։ Նարէկ ․ ձ ։

Գթեմ ․ եցի ․ եա ․ ել ։ (Չէզոք ․) ‖ գայթել ․ կամ գայթակղիլ ․ ցդ զոտն հարկանելով յեր ինչ՝ գլորիլ մերձ յանկումն ․ և կմ ՚ի ծանրութենէ բեռին գլորիլ ․ որպէս բաղդիցս պատահի երիվարաց ․ 1 ․ Թագ ․ 17 ․ 39 ։ Հռոմ ․ 9 ․ 32 ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ սխալել ․ կմ վրիպիլ ։

Գթութիւն ․ թեան ։ ‖ քաղցրութիւն սրտի ՚ի վէր տառապելոցն՝ որով յօժարի բառնալ ՚ի նոցանէ զտառապանս ․ կմ ողորմածութիւն առ նոսա՝ որք են ողորմելիք ։

Գթումն. գթման: || գլորումն. կմ՛ գայթակղութիւն: Սիրաք. 39. 29:

Գթոտ. ի. իւ. ից. իւք: || գթառատ. կմ՛ յաճախ գայթակղող՝ և սահող, և այսպէս զերկիւղածս. և կմ՛ զմարդոյ. և զայլոց նմանեաց, որք յընթացս իւրեանց յաճախ սահին: Իսկ մերթ սխալող. կմ՛ վրիպող: Մերթ ևս նշանակէ ունօղն զգութ, այսինքն գթածն:

Գ. Ժ.

Գժգմիլ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնաւոր.) || խռժոտիլ. կմ՛ ցաւիլ. կմ՛ դժուարիլ. կմ՛ ծանր թուիլ ումեք իրքինչ. կամ տրտմիլ: 2. Մակ. 4. 37:

Գժգմութիւն. թեան: || խռժոտութիւն. կամ դժուարութիւն. կմ՛ ծանր թուիլն: Նորէլ. խե:

Գժտիւ. գժտոյ. ով. ոց. ովք: || հակառակ. կմ՛ խիստ. կմ՛ դաժան, և գժնդակ:

Գժտիլ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնաւոր.) || տարաձայնիլ. կմ՛ կռուիլ. կմ՛ հակառակիլ. կամ կագել:

Գժտութիւն. թեան: || տարաձայնութիւն՝ ՚ի մէջ երկուց. կմ՛ բազմաց: 2. Մակ. 4. 50: մերթ ևս մինչ զնոյնս իրէ լինելին զանազան կարծիք ՚ի մէջ ոմանց՝ առանց թշնամութեան, ասի լինել գժտութիւն ՚ի մէջ նոցին: և ըստ այսմ է, Գործ. 15. 39:

Գ. Ի.

Գիի. գիոյ. ով. ոց. ովք: || է ծառ ինչ մշտադալար, որ ունի զբուն ստուար և անհարթ: փայտ նորա է անփուտ, կարծր, և աղնիւ. յորմէ բազում անգամ գերանս հատանեալ ՚ի գործ ածեն յաղնիւ շինուածս: Ունի զտերև նեղ և երկայն՝ և սուր իբրև զփուշ: բերէ զպտուղ կարծր՝ ըստ մեծութեան կաղնոյ. կմ՛ ընկուզի. որոց ոմանք են բոլորակաձև, և ոմանք երկայնաձև: Ունի զարմատս ցանցառս, և զերեսօք երկրի տարածեալս: բազում անգամ զհիւթս ցօղէ յոստոց իւրոց իբրև զարտասուս: Յաճախ բուսանի ՚ի քարոտս և յաւազուտ տեղիս: 3. Թագ. 6. 31: և Եսայ. 41. 19:

Գիլ. գլի. աւ. աց. աւք: || քար զոր ՚ի գործ ածէին ՚ի հնումն ՚ի պատերազմի, կմ՛ ձեռամբ ձգելով, և կմ՛ ՚ի ձեռն ոմանց գործեաց: 1. Մակ. 2. 36:

Գիծ. գծի. իւ. ից. իւք: կամ օք: || խազ և կմ՛ երկայնութիւն ինչ՝ որ առանց լայնութեան և խորութեան մտածի: Մերթ ևս նշանակէ զգիրն, կամ զտառն:

Գիհի. հւոյ. հեաւ. եաց. եօք: || է տեսակ ինչ վայրենի ծառոյ, որոյ ձևն, տերևն, և պտուղն՝ է ամենևին նման նոճի, այսինքն, սէլվիի: Բայց ըստ բարձրութեան փոքր լինի քան զնա: Ունի զփայտ կարծր, և երկարատև: ռամկօրէն կոչի արդուճ:

Գիճագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || խառնագոյն. այսինքն, խիստ թխայ: Ծն. 29. 17. ուր ասի, աչք Լիայի էին գիճագոյնք. իմանի՝ ունօղք զխոնաւութիւն, որով ոչ կարէր համարձակապէս հայիլ առ արեգակն. և կամ զի խոնաւութիւն իջանէր յաչացն. և մի այսպիսիկ ասացան գիճագոյն:

Գիճագործ. ի. իւ. աց. օք: || զգիճութիւն պատճառօղ. կմ՛ խոնաւացուցիչ: և մերթ նշանակէ զգիճայինն, կամ զգիճացեալն:

Գիճական. կան. ամբ. անց. ամբք: || զգիճային աչս ունօղ. որպիսիք են բժոց տկարացեալքն. յորոց աչացն միշտ հոսին գիճութիւնք, և խոնաւութիւնք:

Գիճանամ. կամ գիջանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդ. միջ.) || խոնաւանալ. կմ՛ գէճ լինիլ: Եւ մերթ նշանակէ բղջախոհութեամբ վարիլ. կմ՛ աղծիլ գիճութեամբ մարմնոյ: ՚Ի վերս հարց. ժ:

Գիճին. (նախդրիւ հոլովի.) || գիճային. կամ խոնաւային. և կմ՛ խոնաւաւէտ: Խորէն. բ. գլ. 6:

Գիճութիւն. կմ՛ գիջութիւն. թեան: || մերթ նշանակէ՝ խոնաւութիւն: Եզեկ. 21. 7: Իսկ մերթ աղծութիւն չար ցանկութեան. ՚ի ձեռն անբնահոսութեան. կամ գիճական վաւաշոտութեան: Մարկ. 7. 22: Գաղատ. 5. 19: և 2. Պետր. 2. 7:

Գին. գնոյ. ով. ոց. ովք: || արժողութիւն իրաց. կամ այն՝ զոր տան փոխանակ գնեցելոյ իրին, կմ՛ առնուն փոխանակ իրին վաճառեցելոյ: Իսկ մերթ նշանակէ զգնեցեալ իրն. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի առ Քս, զգինս արեան քո, մի՛ անտես առներ. այսինքն, զգնեցեալս արեամբ քով: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. գնոյ առնուլ. և նշանակէ՝ գնել: Կողոս. 4. 5: կամ այսպէս. գնոց գնել. և նշանակէ՝ թանկագին գնել: ռամկ. սուղ գնել: 1. Կորնթ. 6. 20: և 7. 23: Եւ կամ այսպէս. գին հատանել. կմ՛ գինս արկանել. և նշանակէ՝ գին բացորոշել, կմ՛ գին դնել: ռամկ. գին կտրել: Ղևտ. 27. 8: Իսկ ՚ի յողբս Երեմիայի. 4. ուր ասի. զՋուրս մեր գնոյ արբաք. իմանի, գնելով արբաք: Մերթ ևս բառս գին. ըստ հնոց ոմանց՝ նշանակէ զգինին. և ըստ այսմ է ևս յառակ անուն մատուռականին վաղարշակայ. որ ոչ գործով էր մատակարար գինւոյ, այլպէս և անուամբ կոչէր գին, այսինքն, գինի: և սերեալքն ՚ի նմանէ՝ գնունիք անուանեցան. որ ասել կամի, գինունիք, այսինքն, գինի ունիք: Խորէն. բ. գլ. 7:

Գինարբու. կամ գինեարբու. բուի. բուաւ. բուաց. բուօք: || մերթ իմանի ըմպօղն գինւոյ, և կամ արբեցօղն և գինեմոլն: Խորէն. գ. գլ. 68: Մերթ ևս նշանակէ՝ արբումն գինւոյ. կմ՛ արբեցութիւն. և կամ խրախճան. և ցայնժամ է անեզական: Եսթեր. 7. 1: և 14. 17: Յովէլ. 13. 2: Առակ. 23. 30:

Գինդ. (նախդրիւ հոլովի.) || տես Գինտ:

Գինեզէն. զինեի. աւ. աց. կամ եւ. օք: || գինեաւ զինեցեալ. այսինքն, ՚ի ձեռն արբեցման գինւոյ վառեալ և կատաղեցուցեալ առ՚ի

պատե-

Digitized by Google

պատերազմելոյ զօրացելոյ : 3. Մակ. 5. 1. և 5 :

Գինեհարբուս. եցայ. եաց. ել: (Յոյնաբար.) || գինեաւ հարբեալ. զի պատրաստել 'ի բռն_ նել մինչև 'ի պատերազմ. կամ գինւոյ տալ զինչ. ռամկ. ծխախոտ ըմպել. Երեմ. 56. 12:

Գինեհարութիւն. Թեան: || արբեցութիւն տա_ ռապել քան զշափն. կամ մոլեգնութիւն 'ի պատրաստելն գինւոյն՝ այնպէս, մինչ զի զը_ ննանոցն կարէ զատել զինքն 'ի յըմպե_ լոյ. ռամկ. ծխախոտութիւն: 1. Պետ. 4. 3:

Գինեմոլ. ի. իմ. եց. եաց: կամ ու. ոյ. ոք: || վատաթար սովորութիւն մոլեալ առ 'ի ըմպել զգինի: ռամկ. պէտով: Տիտ. 2. 3:

Գինեսէր. սիրի. ու. ոյ. ոք: || սիրող գինւոյ, կամ արբեցութեան. 1. Տիմ. 3. 8.

Գինեհեղ. հեղի. ու. ոյ. ոք: || երկիր, կամ տեղի, յորում բազում, և առատ գինի լինի: Խորէն. Ա. գլ. 29:

Գինեբեր. ի. ան. ոյ. ոք: || այն որ բնաւո բեալ է; զառատ գինի բերել. կամ յորմէ առատ գինի արտադրի. առի գինեբեր. որպիսիք են գինեհեղ այգիք. զի զառատ գինի տուող այգիքն: Խորէն. Ա. գլ. 15:

Գինեձան. ի. ու. ոյ. ոք: || արբեցող. կամ արբշիռ. կամ գինեմոլ:

Գինեվաճառ. ի. ու. ոյ. ոք: || վաճառող գինւոյ: ռամկ. գինեվաճառ:

Գինետուն. տան. տամբ. տանց. տամբք: || մառան, զի տեղի; կամ տուն՝ ուր պահի գինի:

Գինի. նւոյ. եան. եաց. եօք: || օշարակ խա ղողոյ ճմլեցելոյ, որ և ռամկ. առի գինի: Եւ մինչ առի Է գինի մատուցեր, և կամ 'ի գինւոջ էր. իմանի՝ պարապեալ էր յըմ_ պելն գինւոյ. և կամ ուտէր և ըմպէր: 3. Թագ. 20. 12. և 16:

Գինձ. գնձոյ. ով. ոց. ովք: || փոքրիկ սերմն կլորակ, և հոտաւէտ, որ է համեմ համեմի: ռամկ. քիշնիշ, զոր բաղձելով շաքարով պա_ տեն, և ուտեն: Ելից. 16. 14: Եւ մերթ նաև խոտն, կամ բոյսն այսորիկ սերմն, զի համեմն՝ առի գինձ: Ելից. 16. 31: և Թուոց. 11. 7:

Գինս. կամ գինք. գնոց. ան. ոց. ոք: || ոչ զոր 'ի յականջս գնեն կանայք. նաև մերթ ապք, և այս մինտանանց 'ի հնումն: Ծննդ. 24. 22: Դատ. 8. 24. և 26: Մերթ և զը նեն 'ի քիթն. և ըստ այսմ է. Առակ. 11. 22: և Եզեկ. 16. 12: Իսկ Ծննդ. 38. 18. և 25. եղեալ լինի փոխարինակ մատանեկան. օղի, որ դնի 'ի բազուկսն. և կամ փոխանակ մատնեկի, որ դնի 'ի պարանոցն:

Գիշադէշ. (մակբայ:) || անս զԳիշադէշն: Մծբն. ժԹ:

Գիշախանձ. ի. իմ. եց. եաց: || գիշակեր. կամ շաղղակեր. կամ որ սովորեալ և մոլեալ է ուտել զդէշ. որպիսիք են մակեր գազանք:

Գիշակեր. ի. ու. ոյ. ոք: || զդէշ, զի զմիս մեռելոյ ուտող: ռամկ. լէշ ուտող:

Գիշամուխ. (նախադրեն հոլովի.) || այն՝ որ մտի, կամ յարձակի 'ի մի գիշեր առ 'ի տա_ նել. և կամ գիշակեր:

Գիշատեմ. եցի. եա. ել: (նորադարձ.) ||

ապատառակել. կամ ծամանել զմարմինն կեն դանւոյ, և այնու սպանանել: Նաւէն. ժԷ:

Գիշատեսակ. ի. ու. ոյ. ոք: || զազրատե_ սակ. կամ զազրատեսիլ: կամ դարշելի եր րև զդէշ:

Գիշեր. ի. ու. ոյ. ոք: կամ ոյ. ով: || այն մասն աւուր, յորում արեգակն մնալով 'ի ներքոյ կիսագնտին մերոյ, և պակասի լոյսն արեգական 'ի մէնջ: Իսկ մերթ նը շանակէ զի և իցէ մութ և խաւար: մերթ և գիշեր առի՝ ժամանակն այն, յորում ոչ կարէ գործել բարի. զի յետ մահուն: Յով. 9. 4: Եւ բառս գիշեր՝ առուգաբանի 'ի մեզ, գէշ Եր. մի զի պակասի 'ի նմա լոյսն առնելեան, որ է բարի:

Գիշերադնաց. ի. իմ. եց. եաց: || 'ի գիշերի գնացօղ. կամ գիշերային յուղի անկանօղ:

Գիշերախառն. (մակբայ ժամանակական.) || ռամկօրէն, յմնջաղան. կամ լոյսոյ դէմ. կամ գիշերով: 2. Մակ. 12. 9: և 3. Մակ. 5. 10:

Գիշերական. ի. ու. ոյ. ոք: || գիշերային. կամ որ 'ի գիշերի լինի: Յոբ. 4. 13:

Գիշերակերպ. ի. իմ. եց. եաց: || գիշերա_ նման. որով իմանի՝ խաւարային. կամ մը թային: Կիւրղ. Եղեկ. Ը:

Գիշերահաւ. ու. ու. ոց. ուք: || հաւ, կամ թռչուն փոքրիկ, որ 'ի գիշերի թռչի. որ և առի չղջիկն. ռամկօրէն. կէճեղուշի:

Գիշերահաւասար. ի. իմ. եց. եաց: || է շըր ջանակ ինչ որ մտածի յաստեղաբաշխից դերեւոք երկնից, որ և անուանի հասա_ րակած. և ձևէ զբոլոր գունտն երկնից յերկուս հաւասար մասունս՝ և ինքն հա_ ւասարապէս տարակայի յերկուց բևեռաց երկնից. Արդ՝ առի սա գիշերահաւասար, զի մինչ արեգակն հասանէ 'ի շրջանակս յայս՝ տիւ և գիշեր հաւասար լինին. որ հանդիպի 'ի 21. մարտի. և 'ի 22. սեպ_ տեմբերի:

Գիշերամարտ. ի. իմ. եց. եաց: || 'ի գիշերի մարտնչօղ. կամ 'ի գիշերի Է ումեք մաքա_ ռօղ: Նարեկ. ԿԹ:

Գիշերայն: (մակբայ որակական.) || գիշե_ րով. կամ 'ի գիշերի: Ելից. 12. 30:

Գիշերանամ. ացայ. ցեր. անալ: (Է մի Չ.) || գիշեր լինել. կամ խաւարանալ. կամ մթանալ:

Գիշերապահ. ի. իմ. կամ ու. ոյ. ոք: || պահա պան գիշերոյ. զի նա՝ որ պահէ զինքն 'ի գիշերի: 3. Մակ. 5. 2. և 2. Մակ. 13. 15. ուր առի. կոստ քեր զգիշերապահ գունդապահն. զի, զգիշե րապահսն պահապանութ զգօն բանակին: Դիմել՝ գիշերապահ կոչի այն, որ լինի 'ի գիշերային պահպանութ. և Է այսմ առի գիշերապահ զգուշութ. կամ պահ: 3. Մակ. 5. 3:

Գիշերավար. ի. ու. ոյ. ոք: || է մին 'ի յօթանց մոլորականաց աստեղաց, որ կո չի արուսեակ. և այլով անուամբ՝ լուսա բեր. զի ունի զկերպն ծագմանն. քանզի երբեմն երևի յարևելս՝ յառաջ քան զծա գել արեգական. և ըստ այսմ կոչի լու_ սաբեր: Իսկ երբեմն երևի յարևմը_

տեան կողմն, ընդ երեկոյս՝ զկնի մտանելոյ արեգական. և ըստ այսմ անուանի գիշերավար. ելեր՝ զի վարէ, և ածէ զգիշերն. Յոբ. 9. 9: և 38. 32: Եւ այս բառ գիշերավար՝ մերթ նմանութբ առեալ, առի զատագայելէն. ոչ եւարուսեակն: Նարեկ. ըէ:

Գիշերավարժ. ի. իէ. ից. իւք: || 'ի գիշերի վարժօղ. այսինքն 'ի գիշերի առնօղ զգործ ինչ. և կմ 'ի գիշերի պարապօղ 'ի գործ ինչ, և 'ի կրթութի: Իսկ մինչ ասի՝ գիշերավարժ ջանիլ. կմ գիշերավարժ ջանութի. իմանի, 'ի գիշերի գործելով ջանիլն:

Գիշերի. (մակբայ ժամանակական.) || գիշերայն, այսինքն գիշերով. կմ 'ի գիշերի: Ծննդ. 19. 5: և Յօհ. 3. 2:

Գիշերուոյն. կամ գիշերոյն. (մակբայ ժամանակական.) || գիշերայն. այսինքն, գիշերով. 4. Թագ. 8. 21:

Գիջաթոր. ի. իէ. ից. իւք: || այն՝ յորմէ թօրի միշտ գիջութի, և խոնաւութի. և ըստ այսմ ասի գիջաթոր աչք:

Գիջին. գիջնոյ. ով. ոց. ովք: || տես զԳիճին:

Գիջութի. թեան: || տես զԳիճութի:

Գիսախուիւ. խուէոյ. ով. ոց. ովք: || խըուիւն ըստ որում է արմատ խուէելոյն, նշանակէ զաղտեղին, կամ զապականածն. և կամ զշփոթեալն և զխառնափնդորն: Ուստի գիսախուիւն՝ նշանակէ զունօղն ըզգէսս աղտեղիս, և ընդ միմեանս անցանելով խառնափնդոր եղեալս, և վայրենացեալս. և կմ նշանակէ զաղտեղի, և զխառնափնդոր հերս: Նարեկ. ժը:

Գիսակ. ի. աւ. աց. օք: || մազ երկայնացուցեալ և հիւսեցեալ. կամ ճերմակ հիւսեցեալ 'ի բազում ճիւղս: Դատ. 16. 19:

Գիսաւոր. ի. աւ. աց. օք: || վարսաւոր. կմ որ ունի զմազ երկայնացուցեալ. որպիսիք են կանայք: 1. Կորնթ. 11. 14: Եւ մինչ ասի՝ գիսաւոր աստղ, իմանի գոլորշի ինչ. որ վերացեալ յերկրէ, մերձենայ հրոյ կամարին՝ և վառեցեալ բորբոքի. և երևի իբրև զաստղ. և տևեալ առ ժամանակ ինչ՝ դադարի 'ի գոլոյ: և ասի գիսաւոր, վն զի 'ի միոյ կուսէ արձակէ զլուսեղէն ճաճանչս իբրև զքաշս և զհերս: ռամկօրէն կոչի պոչով աստղ:

Գիտակ. ի. աւ. աց. օք: || գիտօղ. կմ ճանաչօղ, և տեղեակ. Գործ. 26. 3: 2. Պետր. 1. 12:

Գիտակակից. կակցի. աւ. աց. օք: || գիտացակից. այսինքն, ընկեր 'ի գիտութե և 'ի տեղեկութե ընդ ումեք, որպիսիքեն երկուանձինքն՝ որք զնոյն իրն գիտեն:

Գիտակցիմ. ցեցայ. եաց. իլ: (Հայնակր.) || հաղորդիլ 'ի գիտութե ը ումեք. կամ զնոյն իրն գիտել ընդ ումեք:

Գիտակցութի. թեան: || խղճմտանք. կամ ստգտանք. կամ գիտակութի որով ոք գիտէ զանձնէ իւրմէ արարեալ զիր ինչ. կմ հաւանեալ իմիք, զոր ոչ էր պարտ առնել, կմ հաւանիլ: Լամբր.:

Գիտահարց. ի. իէ. ից. իւք: || զգէստ, և զգեստուկս հարցանօղ՝ վն ապագայից գիտա-

ուէածոց: Մծբն. ժը:

Գիտացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. ցուցանել: (անցող.) || ծանուցանել. կմ տեղեկացուցանել. կամ իմացուցանել: Ոսկէ. 1. կոր. ժթ:

Գիտելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || որ կարէ ճանաչիլ. և իմանիլ. կամ որ պարտի գիտիլ:

Գիտեմ. գիտացի. եա՛. ել: (Նեղդորդ.) || մերթ իմանի՝ զիր ինչ ճանաչել 'ի ձեռն պատճառաց. կամ իսկապէս իմանալ: Իսկ երբեմն մինչ ասի՝ գիտել զկին, կմ զայր, իմանի՝ մարմնաւորապէս զուգիլն: Մատթ. 1. 25: Ղուկ. 1. 34: 3. Թագ. 1. 4: Իսկ Ծննդ. 19. 5. ուր ասի, գիտասցուք զնս, իմանի՝ չար ցանկութբ վարեսցուք ընդ նս: ըստ այսմ է և Դատ. 19. 22: Իսկ մինչ ասի՝ գիտեն գիրք վն անշնչից այսպէս առել, նըշանակի՝ առնորք են: Ոսկէ. 1. կոր. իե:

Գիտնական. ի. աւ. աց. օք: || գիտօղ. կմ գիտնաւոր. կամ գիտուն. և կմ որ ունի զգիտութի:

Գիտնաւոր. ի. աւ. աց. օք: || գիտուն. կմ գիտնական. կմ ունօղ զգիտութե. կամ տեղեակ գրոց. կամ իմաստուն:

Գիտուն. գիտնոյ. ով. ոց. ովք: || որ 'ի ձեռն պարագայից և պատճառաց գիտէ զիրս. կմ իմաստուն. կմ տեղեակ գիտութեց: Եւ բառս այս գիտուն, ստուգաբանի ունօղ գիտութե: Իսկ 1. Եզր. 2. 18. ուր ասի, գիտուն լիցի. իմանի գիտութի լիցի. կմ գիտելի լիցի. այսինքն յայտ լիցի:

Գիտութի. թեան: || է ճանաչումն իրաց 'ի ձեռն պատճառաց: Մերթ եւս իմաստութի. կմ ծանօթութե: Փիլիպ. 1. 9: Իսկ 2. Եզր. 4. 13. և 5. 8. յորս ասի գիտութի լիցի. իմանի՝ յայտ լիցի:

Գիր. գրոյ. ով. գիրք. գրոց. ովք. կմ գըրեանք. եանց. եամբք: || մատեան, կամ գրուած ինչ, յորում լինին ճառք, և վիպասանութիւք զխրաց եղելոց. և կմ յորում են գրեցեալ բանք բազմազանք. կմ ընձեռուած զիրէ իմիքէ 'ի բազում գլուխս բաժանեալ: Եւ ըստ այսմ մանաւանդ սուրբ յօդնականն 'ի գործ ածի: Ծննդ. 2. 4: Մատթ. 1. 1: Եւ մերթ երևելի, և գլխաւոր մասունք միոյ մատենի կոչին գիրք: Մերթ եւս գիտութիւն, կամ բանքն իմաստութե, որք գտանին 'ի գրուածս, ասին գիրք. ուստի մինչ ասի ոք գրոց տեղեակ, կմ աշակերտ, իմանի՝ իմաստից և գիտութեց գրուածոց տեղեակ, կմ աշակերտ: Մերթ եւս նշանակէ զմեծաշունչ գիրն. ը այսմ 1. Պետր. 2. 6. ուր ասի. կայ իսկ 'ի գրի. այսինքն 'ի յամենաշունչ գիրն: ըստ այսմ է և Յօհ. 7. 42: Եւ մերթ 'ի յեզականն նըշանակէ զքարտէզն. կմ զթուղթն զոր գըրեն մարդիկ վն առաքելոյ յայլուր. կամ վն այլ ինչ իրաց: Եւ երբեմն նշանակէ զգիծս որք են նշանք տառից. որպիսիքեն, ա. բ. և այլն: Եւ Եսայ. 25. 7. ուր ասի, ակամբ գրոյ. իմանիլն ակաւնք. 'ի վն որոց

Digitized by Google

կարեն քանդակել, և փորագրել նշանա_գիծք տառից ։ Երբ միայն ասի՝ Է գրով տա_կանել, խմանի գրել ։

Գիրանամ. ացայ. ցիր. նալ ։ (ընդ.միջ.) ‖ գիր լինել. կամ պատմիծիմանալ ։ տամկ՝ գիրնալ ։ 2. Օրին. 32. 15 ։

Գիրապարար. ի. իւ. եց. իւք ։ կմ ալ. օք ։ ‖ գէր, և պարարտ ։ Երբ միայն գիծող ասի, նշանակէ արգաւանդն, կմ պարարտն, և բերրին ։ Դոդէ. գՂ ։

Գիրգ. գրգի. աւ. աց. օք ։ ‖ պարարտ. կմ փափուկ. կմ կակուղ. կմ փափկակեաց. կմ փափկասէր ։ տամկ՝ նազլի ։ 2. Օրին. 28. 54 ։ և 1. Տիմ. 5. 6 ։

Գիրկ. գրկի. աւ. աց. օք ։ ‖ տարածեալ բազուկք առ՝ի գրկել զոք. կմ առ՝ի ընդունել զիմն յիւրքն ։ Սաղմ. 128. 7 ։ և Ղուկ. 2. 28 ։ Երբ մերթ նշանակէ չափն. որ է ըստ երկայնութեան հասակի հասարակ մարդոյ. կամ ըստ երկայնութեան ուղղակի տարածելոց բազկաց 'ի ծայրէն միջամատին միոյ ձեռինն՝ մինչև 'ի ծայր միջամատին միւսոյ ձեռինն ։ տամկ. ղուլաճ ։ և ըԲ. այսմ է Գործոց. 27. 28 ։ Իսկ միայն ասի՝ ընդ գիրկս մտանել, խմանի սաստիկ քարշել զայլերն. զի որ սաստիկ լարէ զայլերն, գրեթէ ինքն 'ի գիրկս նոցա մտանէ. տ 'ի մէջ բազկացն ։ 4. Թագ. 9. 24 ։ և Ովսէ. 2. 4 ։

Գիրկ ընդ խառնել ։ ‖ ոչ հաղորդ, այլ Է բայի շարակցի այսպէս. գիրկ ընդ խառն լինել. և նշանակէ գիրկս արկանելով փարել ։

Գիրկ ընդ աղեղն ։ ‖ ոչ հաւաքեալ, այլ ընդ բայի շինեցեալ այսպէս՝ գիրկ Է աղեղն լինել. և նշանակէ՝ Է գիրկս մտանել աղեղանց. որով խմացեալ լինի սաստիկ քարշելն զաղեղն, առ 'ի ուժգին հարկանել զնետակայն. ուր աւանեն քաջ աղեղնաւորք ։

Գիր կանգնել ։ ‖ նշան արձանեալ սեաւ 'ի վր միրաթոյ՝ ծածկանելով տաղաւար, կմ այլով իւիք գործեաւ. զորմէ անցեալ 'ի բայն կը աւել. տամկ. նիշան. կմ հաճի. Ղևտ. 19. 28 ։

Գիրկս արկանել. արկի. արկ. ալ ։ (ընդ.) ‖ փարել. կմ գրկել. Ծննդ. 33. 4 ։ մերթ և նշանակէ ըղձել, և սիրով զեր ինչ յինքն ընդունել. կմ փարել անձնջամբ զերով իւիք ։ Փիլ. 3. 5 ։

Գիրութիւն. թեան ։ ‖ պարարտութիւն. և կմ գէր լինելն ։

Գիրք. գրոց. ովք. (անեզական.) ‖ տե՛ս զԳիր ։

Գիւղ. կմ գեօղ. գեղջ. գիւղիւ. եց. զք ։ ‖ մերթ խմանի շէն, յորում գան տունք. և բնակիչն գիւղականք՝ որք գործեն զեր_կիր ։ Մատ. 10. 11 ։ Երբ մերթ ագարակ. և կմ անդաստան. տ արտ ։ Գործ. 1. 18 ։ և 4. 34 ։

Գիւղական. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ գեղացի. կմ գեղէհկ. կմ գեղջուկ ։

Գիւղաքաղաք. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ մեծ գիւղ նման փոքրիկ քաղաքի ։ տամկ. խասապայ ։ Մարկ. 1. 38 ։

Գիւղօրէք. րէից. իւք ։ (անեզական.) ‖ բազում գիւղք ։

Գիւտ. ի. իւ. եց. իւք ։ ‖ գտուած ։ Երեմ. 38. 2 ։ և 39. 18 ։ Իսկ մերթ՝ հնարք. կմ հնարումն ։ Մերթ և չարահնարութիւն ։ տամկ. Ֆէնդ ։ Սիրաք. 40. 2 ։ և 4. Եզր. 6. 5 ։

ԳԼ

Գլան. ի. ու. աց. օք ։ ‖ փոքրիկ սիւն. կմ սիւնաձև գործի, որ գլորի և թաւա_լի, որպիսի է լող քարին 'ի վերայ տանեաց. որով լողեն զտանիս ։

Գլանամ. ացայ. ցիր. անալ ։ (ընդ.միջ.) ‖ բթանալ. կմ 'ի սրութենէ պակասել, որ ա_սի զգայանակէ, զմտաց ։ և զայլոց նմանեաց ։

Գլեմ. եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) ‖ գլո_րել. կմ թաւալել. կմ հոլովել. կմ մղե_լով և դարձուցանելով յառաջ տանել ըղ ծանր իրն ։ Առակ. 26. 27 ։ Խորէն. Գ. գլ. 45 ։

Գլխագար. ի. իւ. եց. իւք ։ ‖ ունօղ զցաւ գլխոյ. կմ որոյ գլուխն է ախտացեալ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զխելացնորն. և կամ ըղ խելագարն ։

Գլխագարութիւն. թեան ։ ‖ ցաւագարութիւն. կմ ախտ գլխոյ. կմ գլխացաւութիւն ։ Ոսկէ. 1. հաւ. իա ։ Իսկ մերթ նշանակէ զխելագարութիւն. կամ զխելացնորութիւն ։ Ոս_կէ. 1. հաւ. Դ ։

Գլխագիր. գրի. աւ. աց. օք ։ ‖ տանդլուխ գիր, որ 'ի սկզբունս տանց գրեանց դնի ։

Գլխադիր. դրի. աւ. աց. օք ։ ‖ գլխարկ. տ դաակ. որ դնի 'ի գլուխն. կմ արկանի ըղ գլխովն, որպիսի է լաչակն կանանց, զոր ըղ գլխով արկանեն ։ Եզեկ. 13. 18 ։ Մերթ և սնարքն. կմ բարձն՝ ուր դնի գլուխ, տ գլխադիր ։

Գլխադրութիւն. թեան ։ ‖ գլխաւորականութիւն բանից. կամ սահմանադրութիւն ։ Լամբրոն ։

Գլխակարգեմ. եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) ‖ կարգաւորել զգլուխս գրոց. և կամ 'ի կարգի դնել զբանս գրուածոց. կամ կար_գադրել. և կմ սահմանադրել ։ Լամբրոն ։

Գլխակարգութիւն. թեան ։ ‖ սահմանադրու_թիւն. և կամ կարգադրութիւն բանից և գլը_խոց գրուածոց ։

Գլխակոր. ի. իւ. եց. իւք ։ ‖ այն՝ որ վասն երկիւղ պակասութեան իւրոյ տանի թեքեալ զգլուխն 'ի վայր. և զի ամօթալից ոչ հայի 'ի վեր ։

Գլխակորեալ. եալ. ոյ. ով. ովք ։ ‖ գլխի_կոր եղեալ. կմ զգլուխն 'ի վայր կորացու_ցեալ ։ Ոսկէ. 7. հաւ. Ժդ ։

Գլխահար. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ զգլուխն ու_րուք հարկանօղ ։ Երբ մերթ բանաւոր՝ օրն. կամ իշխանն, որ անողորմաբար սպանեալ տառապեալսն իւրոց. ընդ լծով նուաճէ, և ընկճէ, ասի՝ գլխահար ։ Ոսկէ. 1. հաւ. Ի ։

Գլխահարկ. ի. իւ. աց. օք ։ ‖ հարկ թագա_ւորական, զոր տայ իւրաքանչիւրոք ըԲ գլը_խոյ իւրոյ. տ մէջ անձին. տամկ. խարաճ ։

Գլխանոց. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ գլխարկ. կամ փակեղ. կմ դաակ. կմ սաղաւարտ. և այլք նմանք, որք դնին 'ի գլուխն ։ Խորէն. Ա. գլ. 10 ։

Digitized by Google

Գլխաշուք. շքի. իէ. ից. իւք: || ծածկոյթն՝ որով կանայք ծածկէին, և շուքգնէին գլխոյ իւրեանց, որպիսի է ղիւրուկն. կմ՝ լաչակն: Նարէկ. լԷ:

Գլխապատ. ի. իէ. ից. իւք: կամ ոյ. օք: || այն ինչ, որ պատէ զգլուխն մարդոյ՝ ասի գլխապատ. և այսու իմանի՝ խոյրն, կամ թագն. կմ՝ գլխարկն. կամ սաղաւարտն. կամ [illegible]. և այլն:

Գլխապարտ. ի. ուէ. ոյ. օք: || պարտաւոր, կմ՝ արժանի՝ հատման գլխոյ: Դանի. 1. 10:

Գլխատ. ի. իէ. ից. իւք: || գլխատեցեալ. կմ՝ որոյ գլուխն հատեալ, և պակասեալ է:

Գլխատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || անգլուխ առնել. այսինքն զգլուխն կտրել: Մարկ. 6. 27:

Գլխարկ. ի. աւ. աց. օք: || ծածկոց գլխոյ. կամ ո՛և իցէ իր, որ դնի 'ի գլուխն առ 'ի պահպանել 'ի տապոյ, և 'ի ցրտոյ: Սիր. 34. 19:

Գլխարկեալ. ելոյ. ովլ. ոց. ովք: || զգլուխն 'ի վայր արկեալ. կամ գլխիկոր եղեալ: Եսթէր. 6. 12:

Գլխաւոր. ի. աւ. աց. օք: || Նա՝ որ երևելի է 'ի մէջ մարդկանց, և նախապետական ոք, կմ՝ իշխող: 2. Թագ. 4. 2: և Ղուկ. 19. 47: Նմանապէս և այլք իրք մեծամեծք, և նշանաւորք, երևելիք, և բարձրաբերձք, ասին գլխաւորք. որպիսիք են լերինք, քաղաքք, կենդանիք, և այլք նմանք: Ա[illegible]. 8. 2: Նարէկ. ղԹ:

Գլխաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կատարել. կմ՝ 'ի գլուխ հանել զսկսեալ իրն. կմ՝ աւարտել. կմ՝ լրացուցանել: Նարէկ. խԶ. հԶ: Մերթ ևս նշանակէ գլխակարգել. կմ՝ գլխադրելով կարգաւորել զբանն: Իսկ մերթ նշանակէ բովանդակել զբազում բանս, և 'ի մի գլուխ հաւաքել: Նարէկ. ղԹ:

Գլխաւորութիւն. թեան: || Նախապետականութիւն. կմ՝ առաջին լինել 'ի մէջ այլոց. կմ՝ իշխանութիւն. կամ իշխան լինել. 1. Մնաց. 26. 10:

Գլխափոխան. ի. աւ. աց. օք: || փոխանորդ գլխոյ. այսինքն փոխանորդ անձին մեծի ուրուք կացուցեալ. և կամ գլխաւորի փոխանորդ: Որպիսի է դեսպանն. կամ նուիրակն, և այլք նմանք:

Գլխեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || գըլխաւորել. կմ՝ 'ի գլուխ հանել. կմ՝ բովանդակել. կմ՝ կատարել: Լամբրոն: Իսկ 'ի գիրս Սոփ. 2. հատ. 'ի Ճառն. ԽԹ. ուր ասի. 'ի նոյն առ բանն գլխէ վերստին. իմանի՝ դառնալ վերստին:

Գլխիվայր. (Նախդրիւ հոլովի.) || մինչ կախի ոք յոտից, և գլուխն լինի դէպ 'ի վայր, ասի գլխիվայր: Մերթ ևս մինչ ասի՝ լիցի գլխիվայր; իմանի՝ կործանեալ լիցի: Ընդ այսմ ասի և զայլոց իրաց, որոց վերին ծայրն 'ի վայր, և ստորինն 'ի վեր լինի դարձուցեալ: Նարէկ. 'Ի մեկնութ. Երգոց:

Գլխովին. (Մակբայ որակական.) || ընդ ամի. կմ՝ կատարելապէս՝ և անթերի. կմ՝ բոլորովին. կմ՝ ողջոյն. կմ՝ ամբողջ: Հռոմ. 16. 2:

2. Մակ. 2. 13:

Գլորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || թաւալեցուցանել. կմ՝ հոլովել. որպէս յորժամ զքար ինչ, կմ՝ զփայտ գլորէ ոք առ 'ի տանել ուրեք:

Գլորիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || սահելով անկանել. կմ՝ գթելով կործանել: Սաղմ. 117. 13: Փ[illegible]. 4. 10:

Գլուխ. գլխոյ. ով. ոց. ովք: || մերթ իմանի գլուխն կենդանեաց, յորում փայլեն զգայութիւնք: Մերթ ևս նմանութեամբ ասի զայլոց իրաց, և ըստ պէսպէսութեան նոցին ունի զպէսպէս նշանակութիւնս. զի մերթ ասի զմայր դրամոց, որով նշանակի ամբողջ գումարն դրամոյ՝ որ դնի ուրեք առ 'ի պտղաւորել. և որքան առ այս՝ ասի Ղևտ. 6. 5. տուժեսցի զգլուխն. այսինքն զամբողջ դրամն, զորմէ երդուեալ սուտ: Եւ Գործ. 22. 28. ուր ասի. ես բազում գլխոց զքաղաքացութիւնս զայս ստացայ, իմանի այսպէս. 'ի ձեռն բազմաց գլխոց. այսինքն բազմաց գումարից դրամոց ստացայ զքաղաքացութիւն. այսինքն, զգոլն քաղաքացի, այս է, հռոմայեցի: Իսկ երբեմն ասի զգետոց. և նշանակի սկիզբն, կամ ակնն, և կմ՝ բովանդակութիւն բանին: Սաղմ. 39. 8: Եւ մերթ ասի զբանէ, զամսոյ, զանկեանց, զճանապարհէ, և զայլոց նմանեաց. և նշանակէ զսկիզբն: 3. Մակ. 7. 9: Սաղմ. 8. 4: և Եզեկ. 16. 25: Իսկ երբեմն ասի զլերանց, և զպարսպաց, և զնմանեաց սոցին. և նշանակէ զկատարն, կամ զգագաթն, կմ՝ զվերին ծայրն: Ելից. 17. 9: և Ա[illegible]. 1. 21: Եւ ըստ այսմ նաև եզրն, և վերին ծայրն կողմանց իրին՝ գլուխ ասի: Եսայ. 37. 8: Դարձեալ. բառս՝ գլուխ, նշանակէ ևս զբովանդակութիւն զգումարն բանից, կմ՝ զվերջին գլխաւոր [illegible] վախճան բանին, կմ՝ ասացուածոց: Եբր. 8. 1: և 1. Պետ. 3. 8: Իսկ մերթ նշանակէ զառաջակայն, կամ զիշխանն, կամ զառաջնորդն: Սաղմ. 17. 44: և 1. Մակ. 14. 47: Մերթ ևս դնի փոխանակ անձին, կամ իւրաքանչիւր մարդոյ: ըստ այնմ. Թուոց. 3. 47: Առցես հինգ սիկղ ըստ գլխոյ. այսինքն. ըստ իւրաքանչիւր մարդոյ, կամ անձին: ըստ այսմ է և Թուոց. 1. 2: և Ելից. 16. 16: Իսկ 4. Թագ. 2. 3. ուր ասի. առնու տէր զտէրդ 'ի գլխոյ քումմէ. իմանի 'ի քէն. կմ՝ զտէրդ որ վերակացու քո է, առնու 'ի քէն: Մերթ ևս նշանակէ, զողջոյնն, կամ զամբողջն, կմ՝ զբոլորն, ըստ այնմ. 2. Մակ. 2. 12. առնէր զայն ութ օրն 'ի գլուխ, այսինքն. զութ օրն ամբողջ:

'Ի Գլուխ ելանեմ. ելի. ել. ելանել: || սա յորժամ վարի իբրև զ[illegible] բայ, նշանակէ՝ աւարտել. կամ կատարել. և կմ՝ վերջանալ: Լամբրոն: Իսկ յորժամ վարի որպէս զ[illegible] բայ, նշանակէ, 'ի գլուխ հանել, այսինքն, կատարել, կամ լրացուցանել. կմ՝ վերջացուցանել: Ռ. 2. հատ. Է:

'ի Գլխովին համեմ. համեր. համ. ենել. (Ներգործ.) || համարել. կամ վերջացուցանել. կամ ամփոփել։ 3. Մագ. 5. 15. և Ղևտ. 6. 12։

Գլուխ ատամ. եառ. աւուր. աղբ։ || եղերել. կամ յառաջտ համառօտել. կամ վերջացուցանել. կամ համառօտել. և ըստ այսմ ասէ 'ի գլուխ տանել զգործոյն։ Սիրէ. 1. երգ. ծէ։

'ի գլխովին ամփոփել. ամբողջ. ամէն. ամփոփել։ || վերջացուցանել. կամ յառաջտ համառօտել. կամ եղերել։ Եսայ. 13. 3։

Գ Խ

Գլխաւոր. իւ. աւ. աց. օք։ կամ իւ. եց. իւք։ || Է կամ միաբանութեան պատուով ինչ՝ նման այլոց 'ի ներքս յաւագ. զոր նախապատիւք 'ի գլխաւորն։ աւագ. ծերք։

Գ Ծ

Գծագրել. գրի. ու. աց. օք։ || գծագրել, որ գիծ քարշելով նկարեցաւ. կամ գրչաւ և գետով ձևացուցեալ։ Լամբրոն։ Իսկ միրթ նշանակէ զգիրս և զզ մասն այբուբենից։ և ըստ այսմ է անն զական։ Նարեկ. զէ։ Մերթ և նշանակէ զգրուածս և զգիրս։ և միրթ զգծագրողն։

Գծագրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || գիծ քարշել. կամ գծել։ Նարեկ. զա։ Իսկ միրթ նշանակէ զգիրս գրել։ Յոհաննէս։ Մերթ և նշանակէ նկարագրել. կամ գծելով նկարել. որպէս տանէն պատկերահանք։ Լամբրոն։ Իսկ երբեմն նշանակէ ձևացուցանել. կամ սահմանել։ Նարեկ. զէ։

Գծագրութիւն. թեան։ || գրուած, կամ գրուածս պատմութեանց, և նմանեաց։ Նարեկ. զէ։ Իսկ միրթ նշանակէ սահմանութիւն, կամ կերպարանութիւն. և կամ ձևակերպութիւն։ Նարեկ. կէ։ Եւ երբեմն նշանակէ զնկարագրութիւն պատկերաց, և նմանեաց։ Լամբրոն։ Գրագիտաւ. բառս՝ գծագրութիւն, նշանակէ զգիծս, և զգիրս այբուբենից։ Խորենացի. գ. գլ. 52։

Գծաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունող զգիծ. կամ ունող զգիրս. կամ նկարեցեալ։

Գծաւորութիւն. թեան։ || գիծք երեսաց. կամ նկարագրութիւն և կերպ ձևոյ գրելոց։ միրթ և նշանակէ զգծումն. կամ զգծագրութիւն։

Գծեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || միրթ խմանալ զգիծ ինչ քարշել։ և միրթ նշանակէ գրել զգիրս, կամ զնուրբեակս, և զայլս նմանս։ Նարեկ. գ։ Մերթ և խմանալ ներ ածել, կամ զնշանել ինչ տանել մշտ մահ. որ միջոց նմանն. կամ այլ ինչ նման նկարագրութեան 'ի կարգի նոյն ինչ, որ, 'ի վեր հանեն, և տանէ 'ի նմին գծերոյ զնշանն ինչ. ասէ գծերոյ նմանն 'ի վահանին։ Եւ միջոց այնպիսի վահանն էլէ, 'ի յոր նկատեցաւ զնշանն, ծանօթան տանէ, ասէ նմանն. ոչ գծէր 'ի նմա. որ, ոչ տանէր զնշան ինչ 'ի նմա։ ըստ այսմ ասէ և զգիծս, և զայ-

լոց նմանեաց, յորժամ մուրճն, և կամ այլազգ թի գիծ ինչ ոչ տանէ 'ի նմա։ Խորենա. գ. գլ. 82։ և Նարեկ. զէ։

Գծծութիւն. թեան։ || ծուլութիւն. կամ չքաւորութիւն. կամ անկարութիւն. կամ անաւարութիւն։

Գծուծ. գծծոյ. ով. ոց. ովք։ || ծուլամտ. կամ անհոգաստ. կամ անդամալոյծ. կամ անպարտ. կամ զարդիր. կամ փամանալի. կամ յուսի։ և այս ասի զհանգերձից, զպատմուճանից, զգիսնոց մազոյ. և զայլոց նմանեաց։ Նարեկ. է։ Սիրաք. 35. 10։

Գ Ձ

Գձուձ. ձձոյ. ով. ոց. ովք. || Խորենա. բ. գլ. 60։ Նոյն է ընդ վերինոյն։

Գ Ղ

Գղջեր. երի. իւ. երք. աց. օք։ || Է բառ. յու նականն. և թարգմանի ժառանգաւոր. և նշանակէ զեկեղեցականն. և կամ զուխտի մանկանց, որք սոխրահանցն։

Գ Ճ

Գճեցուցանեմ. եցուցի. ցն. ել։ (ան ցող.) || 'ի ծուխն խեղդեցուցանելով կորա ցուցանել զոք. կամ կծկեցուցանել։

Գճիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Չեզոք.) || թեքել. կամ կորանալ. կամ կծկել։

Գճկեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || թեքել. կամ կորացուցանել. կամ 'ի վայր խոնարհեցուցանել։ Սիրաք. 38. 33։

Գ Մ

Գմբեթ. կամ գմբէթ. եթի. իւ. աց. օք։ || կամարաձև. կամ կաթուղիկէ ձևով շինեցեալ ծածք տան. կամ եկեղեցւոյ. կամ ապարանից. և այլն։ Նարեկ. զէ։

Գմբեթայարկ. ի. իւ. եց. իւք։ || գմբեթիւ. կամ գմբեթաձև ձևով զարդարեցեալ. որպիսիք են պալատք, կամ եկեղեցիք։ և այլն։

Գմբեթաձև. (Նախադրիւ հոլովի.) || գըմբեթականաց. կամ գմբեթեայ ձևով շինեցեալ։

Գմբեթայարկ. ի. աւ. աց. օք։ || գմբեթեայ, կամ գմբեթաձև յարկ. կամ պալատ։ և կամ այլ ինչ։

Գմբեթաձև. չինի. աւ. աց. օք։ || տե՛ս ըզ Գմբեթաձև։

Գմբեթեայ. (Նախադրիւ հոլովի.) || գմբեթաձև. որպէս է տաճարն. որոյ առաստաղն է քարեայ՝ և գնտաձև 'ի վեր բարձրացեալ։ Ղեւտ. 1. 4։ Մերթ և տաճարն՝ որոյ առաստաղն է ոսկեզօծ և զարդարուն 'ի ձևոյ գմբեթաձև նկարեաց, ասի տաճար գըմբեթեայ.

Գ Ն

Գնաճառ. ի. իւ. ից. իւք։ || որ վաճառէ ըզ գինս խրաց։ ռամկ. գին. կտրօղ։

Գնահատեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || զգին կարգել իրի իմիք։

Գնամ. ացի. ա. ալ։ (Չէզոք։) || քայլել. կամ երթալ. կմ̃ շրջել։ Իսկ Ղևտ. 11. 20. և 27. ուր ասէ՝ որ գնայցէ ՚ի չորս, իմանի այն, որ քայլիցէ չորս ոտիւք. որպիսիք են տմանք ՚ի կենդանեաց, և ՚ի թռչնոց. և ՚ի 27, համարն այսորիկ գլխոյ՝ ուր ասէ՝ որ գնայ ցէ ՚ի ձեռս, իմանի՝ որ գնայ ՚ի վր̃ ձեռաց, որոյ առաջին ոտքն է ոմ̃ զձեռս. որպի-սի է կապիկն։

Գնայուն. (Նախդրիւ հոլովի.) || գնացա-կան. կմ̃ գնացօղ. կմ̃ հոսանուտ. և կամ անցաւոր. ուստի առասցուածքն, կմ̃ իրչքն, որք ոչ մնան կայուն, այլ գան, և եր-թան, որպիսիք են դրամք. կամ վաճառք վաճառականաց, և այլք նման ք, ասին՝ գնայունք։ որոց ներհակքն. որպիսիք են տունք, կմ̃ ագարակք, և այեստ̃ կալուածք, և այլք նմանք, ասին կայունք։

Գնաց. ի. գնացք. ցից. իւք։ || առաս եղա-կանն հաղիւ երբեք ՚ի գործ ածի, և իբր ՚ի բազմաւո վարի իբրև անեզական։ մերթ նշա-նակէ ընթացք ոտից. կմ̃ գետոց. կմ̃ ջուրց։ Յեսու. 1. 3։ Սաղմ. 45. 5։ և մերթ տեղին՝ ուր լինի քայլել. կմ̃ տեղին ճեմելոյ, և զգնա լոյ. կամ ճեմարան։ Եզեկ. 42. 4. և 10։ Մերթ ևս ճանապարհ. զր̃ սօխակ՝ Է. որ գնան մարդիք։ 1. Մակ. 1. 58։ Եւ մերթ սովորութիւն. կմ̃ վարք. կմ̃ կենցաղավա-րութիւն, կմ̃ վարուամն։ Ղևտ. 18. 3։ 1. Տիմ. 4. 12։ և 1. Պետ. 3. 1։

Գնացական. ի. աւ. աց. օք։ || գնացօղ։ Մերթ և ս փոխառական. զր̃ փախչօղ. 1. Թագ. 25. 10։

Գնացուցանեմ. ցուցի. ցա. եալ։ (անցող.) || ընթացուցանել. կմ̃ ածել. զի գնայցէ ոք։ Երեմ. 43. 19։

Գնդածաղիկ. ղկի. իւ. կց. իւք։ || է ազգ մի բուսոյ, որ կոչի ՚բացմենեկ, և յոմանց պա պունիճ. և լինի մեծ և փոքր. որ ունի զծաղիկ. անուշահոտ. և դեղնագոյն. և ոմանք սպիտակագոյն, և է բնութր̃ ջերմ. և չոր. և ունի զպէսպէս օգտութիս ՚ի բժշկ կանութիւն.

Գնդաձև. ի. իւ. ից. իւք։ || գնտակաձև. կմ̃ բոլորակաձև. որպիսիք են երկինք։

Գնդապետ. ի. աւ. աց. օք։ || պետ գնդի զօրաց. կմ̃ զօրապետ։

Գնեմ եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || տալ տմնք զդրամ, և կմ̃ զդրամարժէքն ինչ, և առնուլ ՚ի նմանէ զիր ինչ, որ ինքեան. պիտոյ է. որ և ռամկօրէն ասի՝ գնել։

Գնուածու. (Նախդրիւ հոլովի.) || արծա-թագին. զր̃ արծաթով գնեցեալ, որպի-սիք են գերիք։

Գնունիք. եաց. եօք։ || է տոհմ ինչ հայոց. յառաջացեալ ՚ի մատուռանէ վաղարշա-կայ արքային, որոյ անուանն էր գին. կամ գինի՝ ուստի և զարմն նր̃ անուանեցաւ գնունիք. որ ըստ ուղղականի՝ գինի ասի. Խորեն. Բ. գլ. 7։

Գնչաս. ի. իւ. ից. իւք։ || տես ՚ի ներքոյ ըզ գնչու բառն. զի նոյն է ընդ նմա։

Գնչու. չուի. աւ. աց. օք։ || Թշուառ, և թա-թռվ լեզուաւ, կմ̃ թիւր և եղծեալ ար տաքերութր̃ խօսօղ. կմ̃ կրճատելով և ծը ռելով զբառս և զձայնաւ ռս արտաբերօղ զբանս. որպիսիք են ծռալեզուք. կմ̃ ռա-միկ գիւղականք և բօշայք։

Գնտակ. կամ գնդակ. ի. աւ. աց. օք։ || գնդեղէն. զր̃ կլորակ. որպիսի է խնձորն. և այլք նմանք։ Եսայ. 25. 31։ և կամ ՚ի փայ տէ և յայլմէ նիւթոյ շինեցեալ գունդն՝ որով խաղան մանկունք։ Խորէն. Գ. գլ. 55։ Մերթ ևս նշանակէ գունտ խմորոյ, կմ̃ նմանւոյ զանգուածոյ։ Դատ. 14. 26։ այլ Ծննդ. 49. 11. բառիւս՝ գնտակ, իմանի գնտակաձեւան ոստն, որ լինի ՚ի վր̃ որթոյն. յորմէ ելանէ, և բողբոջի ճիւղ։

Գնօղ. նողի. աւ. աց. օք։ || զիր ինչ ստացօղ ՚ի ձեռն գնոյ։ Երեմ. 23. 3։

Գ Ո

Գող. ոյ. ով. ոց. ովք։ || մերթ նշանակէ զծոց մարդոյ։ և մերթ ծոցաւոր փեշն՝ որ լինի վերացուցմամբ առաջոյ հանդերձին՝ առ ՚ի ընդունել անդ զիր ինչ։ Յոբ. 31. 34։ Ղուկ. 6. 38։ Իսկ Ղուկ. 16. 22. ուր աս ի. տանիլ ՚ի գոգն աբրահամու. իմանի մերձ, կամ հուպ աբրահամու նստիլ ՚ի յփմբասն հարցն սբց, յորում էր և աբրա-համ։ Մերթ ևս նշանակէ զգիրկն, ՚ի յոր ընդունին մարք զմանկունս իւրեանց։ Թուոց. 11. 12։ և մերթ նմանութր̃ առնուլ նշանակէ զծոցն ծովու. ուր նաւքն մտ-անեն ապաստանիլն։ Գործ. 27. 39։ մերթ ևս խորշքն, կմ̃ խարափլուքն լերանց գոգ կոչին։ Իսկ մերթ, տաշտն նաւին. զր̃ բեգնեն, կոչի գոգ։ Նորէկ. իհ։ Իսկ Գու-ղտ. 2. 11. ուր ասի զի գոգ իբրև բա-ցատեալ իմն էր. իմանի զի գրեթէ, կամ զի համարեաթէ իբրև մեզադրելի իմն էր. և ըստ այսմ նշանակութե ոչ հոլովի. քանզի է ոմ̃ զհրամայական, որ ելանէ ՚ի բայէն գոգեմ, ոմ̃ և գրեթէն ՚ի բայէն գրեմ։

Գոգած. ի. աւ. ալ. ալ. աց. օք։ || ծոցաւորութե կմ̃ փորուած. կմ̃ ընդարձակութի և տա-րածութի միջոցի խորութե իրի ուրուք։ Եզեկ. 43. 13։

Գոգաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ծոցաւոր. կմ̃ խորշաւոր. որպիսիք են ոմանք շինուածք կմ̃ տեղիք։ Խորէն. Գ. գլ. 59։

Գոգեալ. եւոյ. ով. ոց. ովք։ || ամ̃ մինչ ե-լանէ ՚ի գոգեմ բայէն. որ ընդոծին իբրև զուեսանեմն. նշանակէ՝ առաջեալ. կամ փարկեալ։ Եւ մինչ ելանէ ՚ի միւս գո-գեմ բայէն՝ որ ընդոծին իբրև զմեկնն

նշանակէ՝ ծոցասորելով, և կամ գոգա_ձևեալ 'ի ձեռն զարդուցարմանս. քանզի մինչ չէին ներհանած սանք այդպիսիք, և կամ մե_ծամեծ անօթք խեցեղէնք, մերթ 'ի ներ_քուստ կուռէ շուրջանակի՝ գոգաձևէ գօ_տին. զի յարմարագէս կուռէ տառուցեալ այն զգօտի շրջապատեսցէ զկապմունսն՝ առ 'ի հաստատութեն. և մերթ միայն յարտա_քուստ կուռէ շուրջանակի տառուցմամբ իբ_րև գօտեւոր շրջապատելին՝ առկա հաստատուն է. Եւ 3. Թագ. 4. 7. 23. Ուր ասի զգաղձեան ծո_վուն. Եւ գոգաւորեալք. երեսուն և երկուք կանգնովք պատէին զնա շուրջանակի. իմա_նի այսպէս. և ձևացուցեալ գօտիքն՝ երե_սուն և երկուք կանգնով պատէին զնա շուր_ջանակի:

Գոգեմ. գոգցես. գոգ. կմ գոգջիր. գոգ_ցուք. և այլն: || առ ընդունել իբրև զան_սանեան, այս և երկիր. բայց միայն կատա_րեալն. պահպանէ. և նշանակէ՝ ածել. տր, տալ: 1. Մակ. 8. 31: Եսայ. 40. 6: Երեմ. 4. 5: Մերթ և նշանակէ՝ վարկել. կամ համարել:

Գոգեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || փո_սորակել. կմ ծոցասոր առնել: ռամկօր՝. ... առնել: Մերթ և նշանակէ՝ պա_րունակել. կմ պարփակել. կմ ժողովել. կմ 'ի դուռն իւր ամփոփել: Սիրաք. Ի. Ե:

Գոգցես. (մակբայ երկբայական.) || Եւա_նէ սա 'ի գոգեմ բայէն, որ նշանակէ, ածել, կմ համարել: Ուստի՝ գոգցեսն նշա_նակէ. համարեալ թէ. կմ գրեթէ. կամ իբրթէ: Խորէն. Ա. գլ. 11: և Բ. գլ. 28. և 39:

Գոդգոս. ի. իւ: (անյողդողական.) || է յա_տուկ անուն առն միոյ չարաբարոյի, որ գործեաց զմեծամեծ չարիս: և 'ի կիր առ_նանի 'ի վ(րա) ո և իցէ առն մոլեկանի և ան_գութ եղեռնագործի, առ 'ի ցուցանել զչափազանցութիւն նորին:

Գոդի. գեայ. եաւ. եաց. եօք: || զգաստ գո_գութն ունողն, որ է անբժշկելի բորո_տութիւն:

Գոդութիւն. Թեան: || ուրուկութիւն. որ է ան_բժշկելի բորոտութիւն. որ ռամկօրէն ասի ֆրէնկ ... . որ և այլով լեզուաւ կոչի նլէփանդական ախտ:

Գող. ի. իւ. իւ. իւք: || 'ի միջէ յառաջա_ցեալ թրացութիւն. և կամ մէզ. որ է ջեր_մաթն:

Գողացաւութիւն. Թեան: || ցաւ. կմ ցաւա_գարութիւն պատճառեցեալ 'ի յառաջադոյ_թէ ճանապարհի միզին. կմ է միզարգե_լութիւն:

Գոլ: || է աներևոյթն գոմ բային, և նշանա_կէ լինել: Մերթ և վարի իբրև զանուն, և հոլովի. գոլ. ոյ. ով. ոց. ովք. և նշա_նակէ զգոյութիւն: Մերթ և նշանակէ զգոյն. կմ զառայն:

Գոլախառն: (Նախդիրիւ հոլովի.) || տարա_խառն. կմ տարազացուցիչ. և կիզող.

Գոլորշացեալ. ի. աւ. աց. օք: || գոլորշա_կերպ. կմ հանգոյն գոլորշեաց:

Գոլորշիք. կմ գոլորշիք. եաց. եօք: (անեզա_կան.) || շոգի. կմ խոնաւութիւն լուծեալ 'ի ծուխ ջերմութեան հրոյ. կմ արեգական: ռամկօրէն պուղ: Մերթ և տապ հրոյ: Նարեկ. Կ:

Գոհ. (Նախդիրիւ հոլովի.) || գոհացօղ. կմ շնորհակալ. կմ շատացեալ. կմ հաճեալ. որոյ ներհակն է տրտունջօղն: Եւ այս 'ի գործ ածի ընդ բայի շաղակցելով այսպէս: գոհ լինել:

Գոհաբան. ի. իւ. իւ. իւք: || գոհացօղ բանիւ. կամ շնորհակալու. և կամ գո_վաբանող. կամ օրհնաբանող. Նարեկ. զա. և զէ:

Գոհաբանեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || գոհացօղ լինել. կամ շնորհակալ լինել. և կամ գովել բանիւք, և մեծացուցանել զոք: Նարեկ. 'ի Գովեստ Խաչին: Ն Լամբրոն:

Գոհաբանութիւն. Թեան: || շնորհակալութիւն. կմ գոհացողութիւն. և կմ բարեբանութիւն. կմ օրհնաբանութիւն:

Գոհանամ. ացայ. ցիր. նալ: (ընդմիջ.) || ընդունելով բարիս ճանաչելով շնորհակալ լինել տուողին: Սաղմ. 9. 2:

Գոհար. կմ գուհար. ի. աւ. աց. օք: || պատուական, կմ ազնիւ: Եւ այս մերթ ասի զմեծագին ականց. որ ռամկ. կոչի ճէվահիր: և Ա այսմ մինչ ասի՝ ամենագոհար ակն, իմանի ամենապատուական քար: Խորէն. 'ի յաշխարհագրութէ: Իսկ մերթ ասի զծաղկանց, և զայլոց նմանեաց. և ըստ այսմ ասի 'ի մեղեդիսն. գոհար վարդն վառ_եալ. Գ պատուական, կմ ազնիւ վարդն փայլփայլեալ: Իսկ մերթ նշանակէ զոր և իցէ ազնիւ և զպատուական իրս. և կամ ազգս իրաց. և ըստ այսմ ասի, գոհարք մարգարտաց. գոհարք ծաղկանց. գոհարք խնկոց. և կմ գոհարք հալուէից. և այլն: Խորէն. յաշխարհագրութէ:

Գոհարութիւն. Թեան: || պատուականութիւն, կմ ազնուութիւն ականց, կմ ծաղկանց, և կմ ազգի. և այլոց նմանեաց: Ուստի մինչ ասի՝ վատ գոհարութիւն զարմի, նշանակի վատազգութիւն. կամ անտոհմութիւն: Ոս_կէ. 2. հարցմ է:

Գոհութիւն. Թեան: || շնորհակալութիւն յաղագս բարեաց, զորս ընկալեալ է ոք:

Գոհունակ. ի. աւ. աց. օք: || գոհացօղ. կմ շնորհակալու:

Գոհունակիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || գոհացօղ լինել. կմ գոհանալ. և կմ շնորհակալ լինել:

Գող. ոյ. ով. ոց. ովք: || գաղտաբար առօղ զօտարական իրս ընդդէմ կամաց տն:

Գողակից. կցի. աւ. աց. օք: || ընկեր գողոց. կմ ճանապարհ ցուցանօղ. կմ խորհրդա_տու գողոց: ռամկ՝ շէրիք: Եսայ. 1. 23:

Գողամիտ. (Նախդիրիւ հոլովի.) || յօժա_րեալ. և հակեալ 'ի գողութիւն. կմ սիրօղ գողութեան: Նարեկ. ծղ:

Գողային. այնոյ. ով. յոց. ովք: || գողօնի. կմ գողանեցեալ: Ծննդ. 31. 39:

Digitized by Google

Գողանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ներգործ.) || առնուլ զինչ օտարական գաղտ 'ի նմանէ: Իսկ Ծննդ. 31. 20. ուր ասի՝ գողացաւ յակոբ զսիրտ լաբանայ, է ոճ ինչ առանց եբրայեցւոյ, որք փոխանակ ասելոյ ինչ ետ զառիթ մնայ նր գիտել, ասեն գողացաւ զսիրտ նր: ըստ այսմ է և 'ի 26. համարն:

Գողանք. անաց. նօք: (անեզական.) || գողունիք. կմ գողանեցեալ իրք: Լամբրօն:

Գողեալ: (վարի իբրև զմակբայ.) || գաղտագողի. կմ գաղտուկ. ըստ այսմ, 'ի ճառ հարց. Ժ: Եւ գնայր գողեալ:

Գողուղի. ղւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ծածուկ ճանապարհ. կմ գաղտ ճանապարհ, ընդ որ ոմն ոք ոչ գիտէ գնալ: 1. Մակ. 10. 82:

Գողուն. (նախդրիւ հոլովի.) || գողութեամբ ունեցեալ ինչ. կմ գողունի: Ծննդ. 30. 33:

Գողունի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || գողութեամբ ունեցեալ. կմ գողանեցեալ: Տօբ. 2. 21:

Գողար. գողարեր. երբ. երց. երբք: կամ գողարի. իւ. ից. իւք: || քաղցր և կակուղ. կմ փափուկ. և թարմ: ռամկ. նազիկ:

Գողարական. ի. աւ. աց. օք: || փափկական. կմ կակղական. կմ քաղցրական: Նարէկ. խզ:

Գողարիկ. րիկի. աւ. աց. օք: || քաղցր և ազնիւ. կմ փափուկ և կակուղ:

Գողօն. ի. իւ. ից. իւք: || գողունի. կամ գողացեալ իրն: Ելից. 22. 4: Բայց Երեմ. 48. 27. նշանակէ զգողութիւն:

Գողօնի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || գողանեցեալ իր. կմ գողունի ինչ: Ծննդ. 31. 39:

Գոճաղմ. ի. իւ. ից. օք: || է ակն ինչ պատուական դեղնագոյն նման բազմագունի ական. յն [illegible]. որ յունարէն կոչի՝ լիգուրիոն: Սա գոյանայ 'ի մէզէ լինքս առացեալ կենդանւոյ. յառաջագոյն է կակուղ, և յետոյ 'ի մէջ աւազոյ քարացեալ կարծրանայ. և ունի զզօրութիւն քարշելոյ յինքն զյարդս: Ելից. 28. 19: և 39. 12: և Եզեկ. 28. 13:

Գոլ. գոս. գոյ. եղէ. լեր. գոլ: || լինել. կմ եղանիլ. կմ կալ. ռամկ. ըլլալ. կմ կենալ: Ուստի Մատթ. 27. 10. ուր ասի՝ եթէ ոչ գուցեն, իմանի, եթէ ոչ կայցեն. և կմ իցեն: ըստ այսմ և Ղուկ. 7. 42. ուր ասի՝ ոչ գոյր, իմանի՝ ոչ կայր:

Գոմ. ի. իւ. ից. իւք: || փարախ. կմ ախոռ, և բնակարան, ուր պահին և դարմանին ոչխարք. կմ խաշինք. և կամ այլք անասունք: ռամկ. ախըռ: 2. Մնաց. 32. 28: Յովէլ. 2. 16: Սոփոն. 2. 6: Մերթ և նշանակէ զբնակարանն, որ լինի 'ի քարայրս, և յանձաւս, ուր ապաստանեալ բնակին մարդիկ. զի ապահով լիցին 'ի թշնամեաց: Դատ. 6. 2: 1. Թագ. 13. 6:

Գոմէշ. գոմիշոյ. ով. ոյ. ովք: || մեծ, և ուժեղ, և յաղթանդամ անասուն եղջերաւոր իբրև զեզն, որ լծեցեալ 'ի սայլն՝ տանի զմեծամեծ բեռինս, որ և ռամկ. ասի՝ գոմէշ: 2. Օրին. 14. 5:

Գոյ. ի. իւ. ից. իւք: || է. կմ էակ. կմ իր. կմ որ ունի զգոլ. և կմ որ գոյ: Հռօմ. 4. 17: իսկ մերթ նշանակէ զգոյութիւն. և ըստ այսմ առեալ առ Ած, որ 'ի չգոյէ 'ի գոյ ածեր զմեզ արարածս: Եւ այսպէս երբեմն 'ի յոգնականում, նշանակէ զինչս և զստացուածս: Սիրաք. 41. 1: Իսկ Մարկ. 12. 44. ուր ասի՝ եարկ գոյիւ չափ. իմանի՝ եարկ ըստ չափու ունեցածին. կամ եարկ զամ, որչափ գոյր. և կամ զորչափ ինչ ունէր: ըստ այսմ և 2. Կորն. 8. 11. ուր ասի՝ ըստ գոյին. իմանի՝ ըստ ունեցածին. կամ ըստ կեցածին:

Գոյակ. ի. աւ. աց. օք: || էակ. կամ որ ունի զգոլ. և կմ որ է գոյացեալ: Նարէկ. 'ի գովեստ խաչին:

Գոյական. ի. աւ. աց. օք: || էական. կամ գոյացական. և կմ այն՝ որ ոչ է ըստ պատահման: Եւ 'ի քերականաց 'ի կիր առնանի զայնց անուանց, որք զգոյացական իրս նշանակեն. և կամ 'ի բանի՝ և 'ի զրուցատրութեան ըստ ինքեանց կայանան. որպիսիք են այսոքիկ անուանք. մարդ. առիւծ. քար. և այլն:

Գոյակից. կցի. աւ. աց. օք: || կցորդ և հաղորդ 'ի գոյացութեան ընդ ումեք: Եւ այս ասի զաստուածոց, որք 'ի նոյն գոյացութեան հաղորդին իրերաց. բայց 'ի տեսակի զանազանին. և ըստ այսմ ասի 'ի Նարէկ. հէ: Մարմին նիւթական՝ քարի և հողոյ գոյակից: Իսկ մերթ նշանակէ զանստեղծ գոյակիցն. այսինքն զնա՝ որ գոյութեամբ ըստ ամի նոյն է ընդ այնմ, որում ասի գոյակից: և ըստ այսմ որդին այ, ասի գոյակից հօր, ոչ նմանութեամբ, այլ նոյնութեամբ:

Գոյանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդմիջա.) || զգոյութիւն ստանալով բաղկանալ. կամ զգոլ ստանալ. կմ էանալ. կմ 'ի գոյ ելանել. կմ եղանիլ. կմ լինիլ: Խորէն. Բ. գլ. 86: և Նարէկ. խզ:

Գոյացուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (անցող.) || 'ի գոյ ածել. կմ տալ զգոլ և զգոյացութիւն. և կմ էացուցանել. կմ ստեղծանել: Իսկ մերթ առնել, կամ հնարել զեր ինչ: Նարէկ. իա:

Գոյապէս. (մակբայ որակական.) || գոյացաբար: Իսկ մերթ՝ գոյիւ չափ. կմ ըստ ամի. և կմ բոլորովին: Ոսկէ. 1. հատ. Ժա:

Գոյարան. ի. աւ. աց. օք: || գոյանալոյ տեղի: Իսկ մերթ նշանակէ՝ գոյացուցիչ. կմ էացուցիչ. կամ ստեղծօղ. և կամ հաստիչ: Նարէկ. ձգ:

Գոյացական. ի. աւ. աց. օք: || էութենական. կամ այն՝ որ վերաբերի առ գոյացութիւն, և էութիւն, որոյ ներհակն է պատահականն:

Գոյացողական. ի. աւ. աց. օք: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Գոյացութիւն. թեան: || 'ի փիլիսոփայութեան, իմանի՝ էակն, այն՝ որ ըստ ինքեան ենթակայանայ. և ոչ յայլում յենու. և կամ այն՝ որ գոյ ենթ պատահմանց: Իսկ որ առաջոյ փիլիսոփայութեան, դնի եւ փոխանակ գոյակի. կամ գոյացեալ իրաց. և

կամ էից։

Գոյացուցիչ. ցուցչի. աւ. աց. օք։ || 'ի գոյ ածօղ. կմ՛ հացուցիչ. կմ՛ ստեղծօղ. և կմ՛ արարիչ։

Գոյաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || զգոյութիւն ունօղ. կմ՛ գոյացեալ։ Իսկ մերթ նշանա կէ զգոյս ընչից ունօղ. կմ՛ ընչեղ. և կամ փարթամ։ Ոսկե. 2. հատ. լէ։

Գոյաւորութիւն. թեան։ || գոյացութիւն. կմ՛ գոյութիւն. և կամ գոյք, որ առ էութիւնն պատկանի։ Իսկ Իմաստ. 16. 21. ուր ասի՝ զի քո գոյաւորութիւնդ առ քոյ որդիս ե ցոյց զքաղցրութիւն. իմանի ասել. քո գոյա ցուցեալ կերդ. որ էր մանանայն, զորմէ խօսի անդ։

Գոյափոխութիւն. թեան։ || գոյացափոխու թիւն. յն գոյացական փոփոխումն. կմ՛ ըստ գոյացութեան այլայլութիւն. որպիսի է փո փոխութիւն տարերաց, և այլոց մարմնակա նաց իրաց. որոց միոյն փոխարկի 'ի միւսն։

Գոյեղ. ի. իւ. աց. օք։ || այն ամ՛, որ գոյա ցական, կմ՛ էութենական է իրին. և կմ՛ էական մասն նը։ և ըստ այսմ նիւթ և տեսակ, և տարբերութիւն մարմնաւորաց իրաց՝ գոյեղ ասին։ Այսպէս և այն ամ՛, որ էութենական է պատահմանց. և կամ էութենաբար ստորոգի զնոցանէ, կոչի գոյեղ։ Եւ ներհակաբար այն ամ՛, որ ոչ է էական գոյացութե, և կամ գոյացական իրաց, այլ՝ հանդիպեալ նը. որպէս հան դիպլին պատահմունք. և կմ՛ որք յէութե իրին բղխին. որպիսիք են ոմանք յատկու թիւք, անուանին մակագոյեղ. իբր թէ յե ցեալք 'ի վ՛ր գոյեղաց։ Եւ բառս այս գոյեղ կոչի և գոյեղուտ. որ հոլովի. գոյեղոտի, իւ. ից. իւք։

Գոյեղաբար. (մակբայ որակական.) || գոյա ցաբար. կմ՛ էութենաբար. և կմ՛ էապէս։

Գոյժ. գուժի. իւ. ից. իւք։ || ձայնք և աղա ղակք ողբոց. կմ՛ մեծաձայն լացք. կամ կական. և կամ բարձրաձայն ողբ և կոծ։ 3. Մակ. 4. 3. և 5։ Եսայ. 65. 19։ Եւ ըստ այսմ միշտ ասի՝ գոյժ առեալ. իմանի ողբս ա ռեալ, կամ մեծակական ձայնիւ ողբա ցեալ։ 3. Մակ. 4. 6։ Իսկ մերթ նշանակէ զողբալի և զտրտմական լուրն. որ և ասի բօթ։ ռամկ՝ նոր խապար։ 4. Թագ. 19. 7։ 1. Մակ. 5. 14։

Գոյլրուակ. ի. աւ. աց. օք։ || է անուշա հոտ ծխանելի ինչ՝ որ լինի 'ի յաշխարհն հնդկաց։ Խորէն. 'ի յաշխարհագրութե։

Գոյն. գունոյ. ով. ոց. ովք։ կմ՛ ի. իւ. ից. իւք։ || է մարմնաւոր որակութիւն, որով զգալիք գոյնաւորքն, և այնու ըստ տեսու թե անկանին, և տեսանին. որգոն սպի տակութիւն. կարմրութի. և այլն։ Իսկ մերթ նշանակէ ներկն, որով նկարի, կամ ներ կի իր ինչ։ Իմաստ. 15. 4։ և Խորէն. ա. գլ. 15։ Եւ երբեմն նշանակէ այսու բառիւ գա լուկն 'ի գեղնագունութե, որ է տխուր ինչ. որով երեսք տխրադէմքն դեղնանան և գու նաթափին։ 2. Օրէն. 28. 22։

Գոյնագոյն. (նախդրիւ հոլովի.) || գոյն զգոյն. կամ պէսպէս գունով։ Եսթ. 1. 6։ և 3. Մակ. 7. 11։

Գոյնաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զգոյն. որպիսիք են այնք մարմինք որք ըստ տե սութե անկանին։ Իսկ օդն թէպէտ է մարմին. բայց ոչ ունելով զգոյն՝ ոչ ասի գոյնաւոր։

Գո՛յշ թէ. (մակբայ երկբայական.) || մի՛ գուցէ. կմ՛ մի՛ արդեօք։ ռամկ. էօլմասըն։ Մծբն. ժը։

Գոյութիւն. թեան։ || մերթ իմանի էութի. կմ՛ բնութի։ Նարեկ. 'ի գոհ. խօսքն։ և մերթ լինե լութի. կմ՛ եղանութիւն։ Նարեկ. 'ի գոհ. խօսքն։ մերթ և՝ գոյացութի, և կմ՛ էակութի, և կմ՛ գոյացեալ իրն։ Ոսկե. 1. հատ. իա։ Իսկ ըստ փիլիսոփայից, գոյութիւն նշանակէ զներ գործութիւն զոյն, որով իրն, կմ՛ էութիւն իրին գնի արտաքոյ պատճառին իւրոյ։

Գոյք. գուլից. իւք։ (անեզական.) || ինչք. կմ՛ ապրանք. կմ՛ ունեցեալ դրամք։

Գոնեայ. կմ՛ գոնեա։ (շաղկապ վարանա կան.) || գէթ. կամ փարթար. կմ՛ լինի թէ։ ռամկ. բարի։ 1. Պետ. 1. 12։

Գոնէ. (շաղկապ վարանական.) || նոյն է ը̃ վերնոյն։ Գործ. 5. 15։

Գոնջ. ի. իւ. ից. իւք։ || գօսացեալ անդա մօք. կմ՛ խեղ. կմ՛ միակողմանի։ Իսկ մերթ նշանակէ զգօդին, և զուրուկն։

Գոնջանամ. ացայ. ցիր. անալ։ (ընդմիջ.) || խեղ, կամ հաշմ լինել անդամօք. կամ գօսանալ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ գօդի՝ կմ՛ ուրուկ լինել։ Աճգաբ։

Գոնջութիւն. թեան։ || խեղութիւն. կմ՛ գօսա ցումն անդամոց։ և մերթ նշանակէ զգօ դութիւն. կմ՛ զուրուկութիւն։

Գոչեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || աղաղա կել։ Մերթ և՝ բարձր ձայնիւ կարդալ՝ զաղօթութիւն խնդրելով։ 1. Մնաց. 5. 20։ և մերթ՝ բարձր և ահագին ձայնս արձա կել. կմ՛ գոռալ. կմ՛ պոռալ։ Յոբ. 39. 6։ և Իմաստ. 17. 18։

Գոչեցուցանեմ. ցուցի. ցի. անել։ (անցող.) || հնչեցուցանել. և կմ՛ առնել՝ զի իր ինչ հանցէ զմեծագոյն և զահագին ձայն։ Եսայ. 51. 15։

Գոչիւն. (նախդրիւ հոլովի.) || ահեղ ձայն. կմ՛ խիստ ձայն. կամ բարձրաձայն աղա ղակ, թէ մարդոյ իցէ, թէ առիւծու, և թէ փողոյ 1. Թագ. 9. 16։ Յոբ. 4. 10։ և 2. Մակ. 15. 25։

Գոչումն. ման. մամբ. մանց. մամբք։ || նոյն է ընդ վերնոյն։

Գոռ. ի. իւ. ից. իւք։ || քինախնդիր. կամ խեռ. կմ՛ հակառակ. կմ՛ թշնամութե սի րօղ, և չարայոյզ. կամ խռովասիրօղ. և կմ՛ խլրտօղ։ 2. Թագ. 8. 10։ Իսկ մերթ նշա նակէ զթշնամութի, զպատերազմ. կամ զաղմուկ պատերազմի։ Խորէն. բ. գլ. 5։

Գոռամ. ացի. ա. ալ։ (չէզոք.) || մերթ նշանակէ որոտալն ամպոց. կմ՛ գոչել կեն դանեաց։ և մերթ խռովել. կամ բե-

նալ, և ախտակալել. կմ՛ թշնամանել. կմ՛ հա
կառակել։ 1. Մակ. 11. 40։ Իսկ մերթ մատ
նել. կմ՛ պատերազմել։ Խորէն. Բ. գլ. 8։

Գռեհիկ. կմ՛ գռեհ. ի. ու. աց. օք։ || Խառ
նաղ կենդանիք. որպիսիք են մժեխք, կմ՛
ցեծեակք. և կմ՛ այնք մեղուք, որք ոչ եր
բեք չլինին զմեղր, բայց պատերազմեալ ըզ
մեղուաչէն մեղուաց, ջանան յափշտակել
զմեղրն նց։ 'Ի Ճշմ. հարց. Իզ։

Գռաւ. ի. ու. ւոյ. օք. || մերթ նշանակէ՝
մեղսացեալ. կմ՛ հպարտ։ Իսկ մերթ տրու_
թիւ մեծացեալ բանաւորին։ Նարեկ. Ղ։

Գռոզաբանել. ացայ. ցէր. ածել։ (ընդ. միջ.)
|| հպարտանալ. կմ՛ ամբարտաւանել։

Գռոզութիւն. թեան։ || հպարտութիւն. կամ
ամբարտաւանութիւն. կամ բռնաւորութիւն։
Եսայ. 14. 25։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ բռնու
թիւն, և իշխանութիւն։ Նարեկ. Գ։

Գռռութիւն. թեան։ || քինախնդրութիւն. կմ՛
հակառակութիւն. կմ՛ չարայուզութիւն. կմ՛
ախտակալութիւն. և կամ գռռումն ձայնի, և
մռնչումն։ Իմաստ. 11. 19։

Գով. (Նախդրիւ հոլովի։) || գովութիւն.
կմ՛ գովեստ. կմ՛ գովասանք. որոյ ներհակն
է պարսաւ. Ոսկ. 1. Կոր. ԻԶ։

Գովաբան. ի. իւ. ից. իւք։ || օրհնաբան. կմ՛
գովութիւն բան տօղ. և կմ՛ գովօղ։

Գովաբանեմ. եցի. եմ. ել։ (Ներգործ.)
|| տալ զբան գովութեան զումեքէ. կամ
բարեբանել. կամ գովել. և կամ օրհ_
նաբանել։

Գովաբանութիւն. թեան։ || բան գովութեան
զումեքէ. կմ՛ օրհնաբանութիւն։

Գովազդակ. ի. աւ. աց. օք։ || է ազգ մի ծխա
խնկելեաց, կամ խնկոց. որ լինի յաշխարհն
հնդկաց։ Խորէն. յաշխարհագրութեան։

Գովանի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || գովելի.
կմ՛ գովութեան արժանի։

Գովասան. ի. ու. աց. օք։ կամ ից. իւք։ ||
գովասանօղ. կմ՛ դրուատօղ. կմ՛ գովիչ.
Լամբրոն։

Գովասանք. անաց. օք։ (անեզական։) || գո
վութիւն. կամ գովեստ. կամ երանութիւն։

Գովասանական. ի. աւ. աց. օք։ || գովողա
կան. կմ՛ բարեբանական. կմ՛ օրհնաբա_
նական։

Գովասանեմ. եցի. եմ. ել։ (Ներգործ.) ||
զգովութիւն տալ. կմ՛ գովել. կմ՛ դրուա_
տել։ Լամբրոն։

Գովասանութիւն. թեան։ || գովութիւն. կամ
դրուատութիւն. կմ՛ գովեստ։ Լամբրոն։

Գովեմ. եցի. եմ. ել։ (Ներգործ.) || բա
րեհամբաւել. կմ՛ զկատարելութիւն ուրուք
խօսել. և կմ՛ դրուատել։

Գովեստ. ի. իւ. ից. իւք։ || գովութիւն. կմ՛
դրուատութիւն։ Եփես. 1. 6։

Գովեստաբանեմ. եցի. եմ. ել։ (Ներգործ.)
|| գովեստ տալով դրուատել. կմ՛ գովա_
բանել։

Գովիչ. գովչի. աւ. աց. օք։ || գովօղ. կմ՛ օր
հնօղ։ Բայց Սաղմ. 67. 26. ուր ասի, 'ի մէջ
կուսանաց, և գովչաց, իմանի 'ի մէջ կու_

սանաց, և թմբկահար դաւլօղաց զԱԾ։

Գովք. ի. իւ. ից. իւք։ || կարգեալ. կմ՛ խայծ։

Գորդագք. գորդէից. իւք։ (անեզական.)
|| կորճանալեղուք. կմ՛ ծառայեղուք. և կամ
այնք, որք թիւր ըմբռնմամբ խաբէին Եւտի
սու. անմտամբ անմտանեցելոցն ընկերն քա
հեհիք գահանախն; որ կոչէին գորդայ. վն
կորդայ լերինն որ 'ի Նինուէ։ Եւ եւն. սոքա
յաղագս հայոց. որք զմի մեծ գոլոյն մաս
լոյց և աստուածոյ՝ յայծ թիւրեալ անէին
զնեղութիւն խորհրդոց. ուստի և աստուածակոր
ծանելեղուք։ Եւ յայսմանէ սովորութիւն եղև
գորդայս կոչել զնոմ ուսմին դիւթականս,
և զգեղջուկ անձինս, որք թիւր ըմբռնա
խօսին։

Գործ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || արարք. կմ՛ արար
մունք. կամ գործողութիւն։ Մերթ և զի
նսցեալ իրն յումեքէ՝ ասէ գործ նր։ մերթ
և նշանակէ զգործումն։ 3. Թագ. 7. 28։
Իսկ Ղևտաց. 20. 6. ուր ասի, գործէ գռա
նել. իմանի՝ աշխատանք է. կմ՛ դժուարին
իմն է։ Իսկ 1. Թագ. 20. 19. ուր ասի՝ յա_
ւուր գործոյ, իմանի լուր օրն, յորում
օրէն է գործել։ Իսկ երբեմն ընդ բայի
շարակցի այսպէս, 'ի գործ արկանել. և
նշանակէ՝ ներգործութիւն առնել. կմ՛ գոր
ծով կատարել։ 2. Մակ. 10. 29։ և կմ՛ 'ի կիր
առնուլ։ 1. Կոր. 9. 15։ Իսկ Երեմ. 18. 22.
ուր ասի. բանս 'ի գործ նորարկին առնել
զիս, իմանի՝ զխօսս եդին 'ի մէջ ինքեանց
առ 'ի կալնուլ զիս։

Գործած. ոյ. ով. ոց. ովք. || շինուած. կմ՛
գործ. կմ՛ կերտուած. կմ՛ շէնք։ Ծնն.
24. 10։ 1. Մակ. 13. 48։ Ղևտաց. 20. 12։

Գործակալ. ի. աւ. աց. օք։ || վերակացու
գործոյ. կմ՛ որ ունի զգործ արքունի յան
ձնեալ ինքեան յարքայէ, զի կատարիցէ.
և կմ՛ Նախարար։ Ծննդ. 41. 34։ կմ՛ տեղա
կալ. կամ հրամանատար 'ի վր գործոց։
1. Եզր. 6. 7։ Դանի. 3. 2։

Գործակալութիւն. թեան. || վերակացուի.
կմ՛ պաշտօնատարութիւն իշխանութեան. կմ՛
կառավարութիւն արքունի իրաց։ Խորէն.
Գ. գլ. 65։

Գործականեմ. եցի. եմ. ել։ (Ներգործ.)
|| գործել. կմ՛ կազմել. կմ՛ առնել։

Գործականութիւն. թեան։ || գործողութիւն.
կմ՛ գործաւորութիւն. կմ՛ գործառնութիւն.
Նարեկ. ԿԶ։

Գործակից. կցի. աւ. աց. օք։ || կցորդ, և
ընկեր. և կմ՛ օգնիչ գործոյ ուրուք. կմ՛
'ի միասին առնօղ ըզ այլում զգործ ինչ։
Ղևտաց. 31. 12։ և 2. Կորնթ. 6. 1։ Մերթ և
նշանակէ՝ հաղորդ. կմ՛ կցորդ։ 3. Յովհ. 8։

Գործակցութիւն. թեան։ || հաղորդակցութիւն
գործոյ. և կմ՛ օգնութիւն, և նպաստութիւն
գործոյ։ Մարկ. 16. 20։

Գործառնութիւն. թեան։ || առնելն զգործ
ինչ. կամ 'ի գործածութիւն. կամ գործո_
ղութիւն. և կմ՛ պաշտօնատարութիւն։ Խո_
րէն. Ա. գլ. 2։

Գործաւոր. ւորի. աւ. աց. օք։ || ասօղ ըզ

գործելն. կամ գործունեայ. կամ ժրաջան:

Գործանկրութիւն. թեան: || անէր գործելոյ. կամ գործունէութիւն. կամ ժրաջանութիւն:

Գործավար. ի. աւ. աց. օք: || պետ, կամ վերակացու 'ի վերայ գործաւորաց և աշխատաւորաց. կամ մշակաց: Ելից. 1. 11:

Գործատեաց. եցի. աւ. աց. օք: || ատող ըզ գործս աշխատանաց. կամ' զատապարկանակեաց: Առակ. 19. 15:

Գործատուն. տան. տամբ. անց. տամբք: || տուն. կամ տեղի 'ի յոր լինի գործ ստոյնանկութեան, և կամ այլ գործ: Իսկ 'ի շարականս հարցից' վերջին երեք տունքն ասին գործատունք, զի առացեալ լինի 'ի նս, օրհնեցէք զամ գործըք տն զտր օրհնեցէք:

Գործարան. ի. աւ. աց. օք: || մերթ նշանակէ զտեղին, ուր լինի գործ. որպիսի է խանութն արհեստաւորաց: Իսկ մերթ նշանակէ զգործօղն, և կամ զառնօղն. ըստ այնմ. Յն ուղղի. չարք որ չարեացն են գործարան. զն գործօղ: Եւ երբեմն նշանակէ զգործիքն, որով գործեցեալ լինի իր ինչ: Խորէն. 'ի յաշխարհագրութեն: Ըստ այսմ նշանակութեն է և այն, որ ասի զխօսքն. գործարան մահու: Իսկ 'ի գիրս Խորենացւոյ, գ. գլ. 53. ուր ասի' այլ 'ի սրտին գործարանի երևութացեալ. նշանակէ զերևակայութիւն, ուր ձևք. կամ տեսակք իրաց ընկալեալք լինին:

Գործարար. ի. աւ. աց. օք: || գործ առնօղ. կամ զգործն յառաջացուցանօղ. և կամ գործօղ:

Գործարարութիւն. թեան: || գործողութիւն. կամ ներգործութիւն. կամ գործառնութիւն:

Գործաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ և առնօղ զգործ. կամ գործօղ զգործ ինչ, որպէս ոփ և իցէ. և կամ շինօղ: Ելից. 36. 8: և 4. Թագ. 12. 15:

Գործաւորութիւն. թեան: || գործողութիւն. կամ գործ: 2. Եզր. 2. 69: կամ գործունէութիւն. և կամ գործումն երկրի, և այլոց նմանեաց: Խորէն. գ. գլ. 62:

Գործելի. ւոյ. եաւ. լիք. եաց. եօք: || առնելի. կամ իրակելի: Բայց մերթ' մինչ ասի գործելիք, նշանակին գործօղք. կամ առնօղք. ըստ 4. Թագ. 12. 11. ուր ասի' գործելեաց գործոյն, իմանի' գործողաց զգործն: ըստ այսմ է և Հռոմ. 1. 32: Իսկ 'ի յաշխարհաբար լեզուով բառս գործելի' նշանակէ զածուխն. որ այլազգօրէն ասի' փէօմիւր:

Գործեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || առնել. կամ իրակել. կամ պատճառել. կամ ներգործել: Մերթ և յործամ ասի զերկրէ, իմանի' հերկել. և կամ բրել: Ծննդ. 3. 23: Իսկ մինչ ասի զկտաւոյ, իմանի' հիւսել. կամ անկանել: Ելից. 35. 35:

Գործեստեղ. եստեղ. եղք. աց. օք: || տեղի գործոյ. կամ գործարան:

Գործի. ծւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անօթ. կամ կահ. կամ ո՛ և իցէ իր, որով առնեմք զիր ինչ. ուստի մերթ կաղամածն' որով մար

զիրք որսան զձուկն. և կամ զթռչուն, ասի գործի: Մարկ. 4. 20: և Առակ. 1. 17: մերթ անօթք տանն, զն սանք, սկուտեղք. և այլք նմանք, որովք պատրաստին կերակուրք. և կամ կահք և կարասիք, ասին գործիք: Թուոց. 3. 31: և Մարկ. 12. 29: Մերթ զէնքն' որովք վարին 'ի պատերազմի, ասին' գործի պատերազմի: 2. Օրին. 1. 41: Մերթ և ս երկաթք' պարանք' և այլք նմանք որք են անօթք նաւու, ասին' գործի նաւուն: Գործ. 27. 19: Ըստ այսմ իմա և զայլոց նմանեաց:

Գործիական. ի. աւ. աց. օք: || գործիքական. կամ գործողական: Լատիներէն: ստանի և 'ի քերականութեն, հոլովն այն' որ ցուցանէ զայն' որով գործի, կամ լինի իր ինչ' ասի գործիական:

Գործնական. ի. աւ. աց. օք: || գործողական. կամ այն' որ գործէ զինչ, 'ի ձեռն գործեաց: Նարեկ. ի՛զ: Իսկ մերթ նշանակէ այն' որ վերաբերի առ գործ ինչ արտաքին. և ըստ այսմ գործնական կոչի կեանքն, որով պարապեալ լինի արտաքին գործոց. որպիսի է կեանքն կառավարողաց զժողովուրդս: Այնպէս գործնական ասի և գիտութիւն, որ զինէ առ արտաքին գործս. կամ որոյ նախապետական վախճանն է առ արտաքին գործողութիւն. որպիսի է գիտութիւն բժշկական. կամ բարոյական, որոց ներհակքն կոչին տեսականք:

Գործոյք. ոյից. ուք: (անեզական.) || գործք. զի ըստ փոխանակ ասելոյ' բարիք. կամ բաշխմունք. ասեմք երբեմն' բարոյք. և բաշխոյք, և հոլովեմք' բարոյք' բարոյից: Ըստ այսմ երբեմն' փոխանակ ասելոյ' գործք. ասեմք, գործոյք. և հոլովեմք, գործոյք, գործոյից: Իմաստ. 15. 7:

Գործուած. ոյ. ով. ոյ. ովք: || գործ. կամ շինուած. կամ կերտուած. կամ յօրինուած: Եզեկ. 43. 18: Եսայ. 41. 24:

Գործուն. ծունի. իւ. ից. իւք: || գործունեայ. կամ գործ ունօղ. կամ գործաւոր. կամ [illegible]: Մծբն. ա:

Գործունեայ. նէի. իւ. ից. կամ ունեաց. իւք: || մերթ նշանակի գործաւոր. կամ աշխատօղ. կամ սպասաւոր գործոյն, կամ [illegible]: 4. Թագ. 12. 14: և 2. Մնաց. 2. 10: Եւ կամ առաւել հեղգանալոյ գործօղ. կամ աշխատասէր, և ժրաջան գործօղ: Առակ. 6. 8: Սիրաք. 7. 22: և 19. 1: Իսկ մերթ նշանակի յառաջացուցանօղ, և պատճառօղ: Նարեկ. 'ի գովեստ հաւուն: Մերթ և նշանակէ զազդումն, զն զայն, որ զգործն 'ի հարկէ յառաջացուցանէ, և 'ի գլուխ հանէ. ոմն դեղն' որ 'ի հարկէ առողջացուցանէ զհիւանդն, ասի գործունեայ դեղ:

Գորշ. ի. իւ. ից. իւք: || է տեսակ ինչ գունոյ միջական 'ի մէջ սպիտակի և սևոյ. և գրեթէ հարկանի 'ի գոյն մոխրոյ. որով և կոչին ունօղքն զայսպիսի գոյն: [illegible]. կամ ընձնագոյն: Ծննդ. 30. 32: և Գրիգ. տղ.:

Գորշախայտ. ի. իւ. ից. իւք: || որ պտուսպուտ ունի զգորշ գոյն. կամ որ գորշ գոյ

նակէ խոյս։ Ծննդ. 30. 33։ և 31. 10. և 12։

Գորշաստուածանք. կամ գորշաստուածանք. ի. աւ. աց. օք։ || գէնս. կամ բոլորակաձև ող ռակէոց, կմ՛ ոտածանելոյ՝ զոր յականջս զնեն։ Երգ. 16. 12։ Բայց գիտելի է, զի որպէս այժմ 'ի բազում գաւառս, նոյնպէս և 'ի հնումն կողմանս երբեմն զմարդաստանեալ շարոցս, և զնա 'ի միասին կցեալ՝ առնէին իբրև զմի կապ, և յետոյ զմի ծայրն նդ համառօտէին 'ի գէնս ինչ մեծագոյն, զոր մինչ 'ի ժամու զարդաստանաց յականջս դր նէին, և կմ՛ 'ի վր ականջաց կախէին, ըստ միում ծայրին մարդաստանեալ կապին 'ի գըլ լուխն ակնդէտին ապշիլ, զի զարմանալի. և բառս գորշաստուածանք՝ յատկապէս զայս ազխի գէնս նշանակէ։ և զնա այսպէս ա ռէ Յուդիթ. 10. 4։ Եւ առնոյր գորշաս տուածանսն 'ի գլուխ իւր։ Եւ յոյնակն բառ ոյ՝ գորշաստուածք, մերձենն՝ է, առանձն զնի բառ հնոյ սովորութեան. ոչ համեմատի և 'ի յոյժ բառս. զի երբեմն փոխառեալ առն ելոյ բառին, պաճէլ, և այլն, առն բառ ժմն. ապրնելոյ.

Գործ. ոյ. ով. ոց. ովք. կամ ի. իւ. եց. իւք։ || գործ՝ որ 'ի պատահմանն անապատ համոց հոգւոյն յառաջնորդաբան 'ի վր ուրուք. այլ գործն ծնողաց առ որդիս. և կմ՛ զդա ծռանն և կերպ ոտից. կմ՛ խանդաղատանք։ քանզի որ ազնիւ որդեսութիւն և զգացելով ունի զգուշ 'ի վր ուրուք, առն ունել զգուշ։ Նուբէկ. խնդ. և Ովսէ. 2. նոյն թ։

Գործակալութիւն. գթոյ. ով. ոց. ովք։ || Նա որ ազնիւ որդեսութիւն, և զգացելով ունի ըստ գութ, և զնոսա 'ի վր ուրուք. կմ՛ մեծա ահրով գթացող։

Գործակալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || գործ ածել լինել. կմ՛ ազնիւ որդեսական գթութն լի. և կմ՛ որդոյական գթութն լի։

Գործակալիր. լրի. իւ. եց. իւք։ || նոյն է ընդ վերնոյն։

Գործակալից. լցի. իւ. ազ. օք։ || լինել գործ ածել, և գթութն։

Գործակական. ի. աւ. աց. օք։ || Մերթ նշա նակէ գթածն, և ողորմածն։ Իսկ մերթ ազնիւ որդեսուն, կմ՛ գթով զգածեալն։ 'Ի Հար հոգւ. ժդ։

Գործակալութիւն. զեան. իւ. եց. իւք. || գորշ գործել. կամ ազնիւ որդեսուն. կամ գթով ըստ զգածեալ.

Գործակէմ. եցի. եա. եալ։ (չէզոք.) || ամենայն մանկունք հոգւոյն 'ի սրտէ գթալ 'ի վր ու րուք. կմ՛ ազնիւ որդեաց և ազնիւ որդեսով լինել զո ղորմելութեան ուրուք. կմ՛ զգածիլ սիրով և գթով 'ի վր ուրուք։ Մերթ և նշա նակէ՝ քաղցր բանիւք զսիրտ ուրուք կակ ղացուցանել, կամ հանդարտեցուցանել։ կմ՛ առ ինքն ձգել. և կմ՛ փաղաքշել. և ըստ այսմ է նորդարծական բայ։ 'Ի Հար հոգո 'ի Ծնն. Ներեճ։ և Կիւրղ. Եղիա. գ։

Գորտ. ոյ. ով. ոց. ովք։ կմ՛ իւ. եց. իւք։ կմ՛ գորտն. գորտան. անք. անց. անմբ։ || է չորքոտանի ինչ փոքրիկ, մարմնով տա փարակ. և ոտակեայց ազգեաց. որոյ են եր կու տեսակք. մին ցամաքային, որ և ա ռի ռատ գորտ։ Իսկ միւսն Ջրային. որ և ռամկօրէն կոչի Գորտ։ Ելից. 8. 2. և 3։ Իմաստ. 19. 10։

Գորփութեայ. կամ գորփութեալ. ի. իւ. եց. իւք։ || է բառ լատինական. և թարգմա նի, մարմնական. որ է պատառն. 'ի վր որոյ զնի ռը նշխարն 'ի պատարագելն։

Գուբ. գբոյ. ով. ոց. ովք։ || անձուկ հոր. կմ՛ խոր փոս. կմ՛ խորխորատ։ 4. Թագ. 3. 16։ Իմաստ. 6. 16։ Մերթ և ա նշանակէ զՋրհորն. ռամկ. առանի։ Յեսուայ. 8. 29։ Ժողով. 12. 6։

Գուբայոյ. այի. իւ. եց. իւք։ || ժողով խմառից. նաև գուբայոյ կոչի փառք մի սողմոսն, որոյ իշ երգէրէին 'ի սաղմոսատացութե, փառք հօր ասացեալ լինել. և այսպիսեաց գուբայոյ՝ ասէնք պատասխանեան զերգս. կամ զսա սաղմոս, սեանք զերգ, և սանդ զի. որ բամանման, զոր ցուցանէն փառաբանել՝ ոռնք 'ի սաղմոսարանն։

Գութ. գթոյ. ով. ոց. ովք։ || գթութն. կմ՛ ողորմութն. կմ՛ գորով. կամ կսկիծ սրտի 'ի վր ողորմելութե ուրուք, որով շարժի նա առ 'ի բառնալ զթշուառութիւն 'ի նմանէ։ 2. Մակ. 13. 23։ Եւ մերթ գո րովական սէր։ 2. Մակ. 14. 25. Երեմ. 36. 7։ և 2. Կորնթ. 6. 12։ Իսկ մերթ նշանակէ զա զերս, կմ՛ զաւազանութիւն. և ըստ այսմ է Երեմ. 38. 26։ և Իսայ. 9. 18։ յորս ասի. ազգա նել գութ տուաւչի. գթ. զազերս. կամ ըստ մաղթանս։

Գութան. ի. աւ. աց. օք։ || բազկում լուծք եզանց, որոց մի լուծն ընդ միւսոյ՝ որ ըն կնի նդ զնոյ՝ է կապեցեալ, առ 'ի քար շել զհարօրն մեծագոյն, որով այնու մա ճակալն բաժանեալ զհողն՝ զհորագոյն, և զմեծագոյն ակօս բացցէ առ 'ի սերմանել։

Գութք. գթոց. օք. (անեզական.) || է ա նուն զաղանաբարոյ ազգի միոյ, որք և կո չին գօթացիք. որոց երկիրն է յհիւսի սիոյ, սահմանակից դանիոյ և նորվեգի այ. որք 'ի հնումն զօրացեալ զբոլոր իտա լիա ընդ ակրութե իւրեանց նուաճե ցին. Կիւրղ. Եզեկ. ժդ։ Եւ մերթ պատ բառիւ՝ խմանի երկիրն գթաց։ Կիւղ. Եղիա. ժզ։

Գուժարար. ի. իւ. եց. իւք։ || բօթաբեր. գէշ, զէպր, և զգաւալի լուր բերող։

Գուժեմ. ացի. ա՛. ալ։ (չէզոք.) || մեծա ձայն ողբալ. և լալ. կմ՛ վայել, և կական ել. և կմ՛ առն զգոյժ և զչար լուր ա ռօղ՝ լալ և ճչել։ Յայտ. 18. 19։

Գուժատու. տուի. աւ. աց. օք։ || գոյժ տուօղ. կամ գուժկան. կամ բօթաբեր. Նուրէկ. ղէ։

Գուժարկու. կուի. աւ. աց. օք։ || նոյն է ընդ վերնոյն։ Նարէկ. հե։

Գուժեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || գոյժ տալ. կամ բօթաբեր լինել. և կմ՛ զաղբալի և զգաւալի լուր բերել։ ռամկ. չար խաբար տալ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ զձայն ողբոյ

համբել․ կմ՝ տղաւարով առաջնորդել․ կամ կականել․ կմ՝ մեծաձայն լալ։ և այս այսմ է Յոբ․ 36․ 13։ Երեմ․ 22․ 20։ և Եզեկ․ 27․ 30։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ հնչելն․ կամ լսելի լինելն ձայնից ողբոց, և լալոց։ Երեմ․ 2․ 24։ և 3․ 21։ ըստ այսմ և Մատթ․ 2․ 18։ ուր ասի․ Ձայն գուժեաց ՚ի հռամայ․ խմնի՝ ձայն լալոյ հնչեաց․ կմ՝ ձայն լալոյ լսելի եղև։

Գուժկան․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || գոյժ տանօղ․ կամ գոյժ բերօղ․ կամ՝ բօթաբեր․ չր, չար, կմ՝ զզուանալի լուր բերօղ․ ռամկօրէն խապար բերօղ։ 2․ Թագ․ 15․ 13։ 1․ Մակ․ 5․ 14։ Երեմ․ 4․ 15։

Գուժումն․ ժման․ մամբ․ մանց․ մամբք։ || ձայն․ կմ՝ աղաղակ․ և կմ՝ կականն ողբոց։ Երեմ․ 31․ 15։

Գուլ․ գլի․ իւ․ եց․ իւք։ || բութ․ կմ՝ գլացեալ․ թէ գանակ լցէ․ և թէ մուրճ․ և թէ այլ ինչ իր։

Գուհար․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || տե՛ս Գոհար։ Խորէն․ յաշխարհագրութեան։

Գուձք։ (Նախդրիւ հոլովի․) || ծունկն․ կմ՝ ծունկը։ Իսկ երբեմն շարակցի ի բայի այսպէս․ ՚ի գուձս լինել, կամ ՚ի գուձս խոնարհեալ․ կմ՝ ՚ի գուձս հարեալ․ կամ ՚ի գուձս անկեալ․ որոյ նշանակէ՝ ծունր դնել․ կմ՝ ծունր կրկնել և թեքել։ Յուդթ․ 4․ 10։ և 6․ 14։ Իսկ մերթ այն՝ որ է թեքեալ, կամ կորացեալ․ կմ՝ կծկեալ իբրև զիսող․ ասի կալ ՚ի գուձս։ ուստի 3․ Թագ․ 8․ 54․ ուր ասի, կայր ՚ի գուձս ՚ի վր ծնգաց իւրոց խմնի այսպէս․ կայր թեքք անկեալ․ կմ՝ կորացեալ ՚ի վր ծնգաց իւրոց։

Գումար․ ի․ իւ․ եց․ կամ աւ․ աց․ օք։ || հաւաքումն․ կմ՝ ժողով․ կմ՝ խումբ։ Նորէնի․ ա։ Մերթ և մինչ բաղդամ թիւք ժողովին ՚ի միասին, արքայութեան ըմբռնելն՝ ասի գումար․ որ բովանդակութիւն։ Եւ մինչ ասի՝ գումար առեալ․ խմնի խմբեալ։

Գումարահաւաք․ ի․ իւ․ եց․ իւք։ || բաղդմանեալ․ կմ՝ բաղդմահաւաք․ որ բաղդամ կերպիւ փոփոխեցեալ․ և յեղյեղեալ․ կամ բաղդմանեան կերպիւ այլայլմացուցեալ։ Նորէնի․ գի։

Գումարեմ․ եցի․ եա՛․ եալ։ (Ներգործ․) || ժողովել․ կմ՝ հաւաքել․ կմ՝ կուտել․ կմ՝ բովանդակել։ Ծննդ․ 9․ 14։ Իսկ Խորէն․ գ․ գլ․ 36․ ուր ասի՝ գումարեցայ շարաւան զօր բաղդամ․ խմնի՝ գումարել։ այլև փոխաբերաբար առեալ՝ ասի, հինգս երբեմն գնէիւ, առեալ։

Գումարիմ․ եցայ․ եայց․ եալ։ (Ձայնակր․) || խմբել․ կամ ժողովիլ ընդդէմ ամենից ՚ի մարտ։ Ծննդ․ 30․ 8։ և Թուոց․ 16․ 11։ Եւ մերթ ա և էջն իրաց՝ ՚ի միասին ժողովիլ․ կամ կուտիլ։

Գումարութիւն․ թեան։ || ժողովումն, կամ խմբումն զօրաց ընդդէմ ուրուք։ 4․ Թագ․ 15․ 15։ կմ՝ կուտումն, և հաւաքումն ՚ի միասին ա և էջն իրաց։ Նորէնի․ գդ։

Գումարտակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || գումար․ կմ՝ խումբ․ կմ՝ գունդ․ կմ՝ բովանդակութիւն․ և այս մերթ ասի զզօրաց․ և մերթ զայլոց ա և էջն իրաց, որք ՚ի միասին են հաւաքեցեալք։ Նորէնի․ գ․ լէ․ հէ։ Իսկ մերթ նշանակէ զգումարեցեալն․ կամ զխմբեցեալն․ և այս այսմ ասի ՚ի Խորէնն գ․ գլ․ 26։ հանդերձ գումարտակ գնդաւն։ Մերթ և ընդ բայի շարակցի այսպէս․ գումարտակ առնել․ և նշանակէ՝ գումարել․ կմ՝ զզօրս ժողովել և խմբել ՚ի մարտ պատերազմի։ 1․ Մակ․ 3․ 35․ և 39։

Գուն։ || ոչ հոլովի, այլ ընդ բայի շարակցի․ որպէս, գուն գործել կմ՝ գուն դնել, որով մերթ խմնի ջան դնել․ կամ զճգնաս ՚ի գործածել․ կմ՝ յանձն առնել ջանալ և աշխատիլ առ ՚ի առնել զիր ինչ, թէև բաղդումք ներհակակք ընդդատաջ կանիցեն։ 2․ Մակ․ 14․ 41։ Փիլիպ․ 2․ 30։ Իսկ մերթ մարտ գնել․ կմ՝ ՚ի կարիւ կալ․ և կմ՝ զդէմ առնել։ Ողբ․ 2․ հար․ ժը։

Գունագեղ․ ի․ իւ․ աց․ օք։ || այլայլս գունով գեղեցկացեալ․ կմ՝ գոյն զգոյն․ կամ երփն երփն։

Գունագոյն․ գունի․ իւ․ եց․ իւք։ || գոյն զգոյն, որ զանազան գունով։ ռամկօրէն, ալաճայ։ Դատ․ 5․ 30։

Գունագեղեմ․ եցի․ եա՛․ եալ։ (Ներգործ․) || գեղով գունաւորել, կմ՝ ներկել զգեստ, կմ՝ զայլ իր։

Գունազարդեմ․ եցի․ եա՛․ եալ։ (Ներգործ․) || գունով զարդարել․ կմ՝ այլայլս գունով, և վայելչութեամբ զարդարել։

Գունակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || համագոյն․ կամ նման․ կմ՝ համանմանակ։ Նորէնի․ գդ։ բայց այսմ է և ՚ի Խորէն․ գ․ գլ․ 55․ ուր ասի՝ գունակ տարազատ․ որ համագոյն տարազատ։ Մերթ և նշանակէ զգոյնն․ զի մինչ ասի երփներփն էմ գունակաց, խմնի գունոց, կմ՝ երանգաց։ Մծբն․ ժթ։ Իսկ մինչ ասի․ գունակ գունակ․ կամ գունակս գունակս, խմնի, այլայլս․ կմ՝ գոյն զգոյն․ կմ՝ երփն երփն։ Յուդիթ․ 15․ 15։

Գունակեմ․ եցի․ եա՛․ եալ։ (Ներգործ․) || որակացուցանել․ կմ՝ գունաւորել։ Նորէնի․ կը։

Գունակութիւն․ թեան։ || որակութիւն․ կամ գունաւորութիւն․ կմ՝ գոյն․ և կմ՝ երանգ։ Նորէնի․ կը։

Գունապաճոյճ․ պաճուճի․ իւ․ եց․ իւք։ || պաճուճեցեալ, և զարդարեցեալ գունով․ կմ՝ գեղեցկեալ և զարդարեա գոյնս ունող․ և կամ զայլայլս գոյնս ունող․ և կմ՝ խայտ։

Գունատանել․ ելոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || գունաթափ եղեալ․ կմ՝ պակասեալ ՚ի գունոյ․ և կմ՝ զրկեալ ՚ի պայծառ գունաւորութենէ․ որ ճերմկին նեխմալ։

Գունաւորեմ․ եցի․ եա՛․ եալ։ (Ներգործ․) || ներկել․ կմ՝ տալ զգոյն։ Մերթ և կերծել․ կմ՝ պատրուճակել․ որ զիրն այլայլս ցուցանել քան զոր է։

Գունդ • գնդի • ու • ից • կամ աց • օք : || հոյլք • կամ դաս • կամ խումբ : ռամկ • պէօլիւք : Յօհան • 18 • 3 : Բայց Դան • 5 • 5 • իմանի կլօրակ կանթեղ • կամ ջահ : Իսկ մերթ նշանակէ զբոլորակաձև գնտակն, որով խաղան մանկունքն : տե՛ս և զգունտն : Սոփէ • 2 • հատ • ին :

Գունդագունդ • (մակբայ ժողովական •) || հոյլ հոյլ • կամ դաս դաս • կամ գումար գումար • կամ երամ երամ • կամ բազմախումբ : Յուդիթ • 15 • 15 : Եզեկ • 26 • 7 : Բայց մինչ զհեղեղկաց իրաց, և մանաւանդ զարենէ ասի, իմանի՝ յորդ յորդ • կամ զարիւն և զարիւն • ռամկ • տէրէ տէրէ : և ը այսմ է • 2 • Մակ • 14 • 45 :

Գունեայ • նէի • ից • ից • իւք : || տե՛ս 'ի ներքոյ զբառս՝ գունեան • զի նոյն է ը նմա :

Գունեան • (նախդրիւ հոլովի •) || զգեղեցիկ գոյն ունող • կամ գեղեցկագոյն • կամ վայելչագեղ • ը այնմ Խորէն • ա • պր • 23 • երանանդեանս Տիգրան, երեսօք գունեան :

Գունեմ • եցի • եա՛ • ել : (ներգործ •) || գոյն տալ • կամ գունաւորել • կամ նկարել զկերտուած ինչ պէսպէս գունով • կամ ներկել : 2 • Մակ • 2 • 30 : և Նարեկ • լզ • և ղդ :

Գուներանգ • ի • ու • աց • օք : || գունագոյն • կամ գոյն զգոյն • կամ երփն երփն • կամ բազմագոյն : Նարեկ • ղթ :

Գունտ • գնտոյ • ով • ոց • ովք • կամ գնտի • ու • աց • օք : || գնտակաձև մարմին • որպիսի է գունտն հողոյ շրջապատեցեալ յօդոյ • և կամ բոլորակ իր • որպիսի է գունտն սայլի • և այլք նմանք : Բայց Զաք • 4 • 2 • գունտն նշանակէ զկլօրակ ճրագարան ինչ 'ի վերայ որոյ էին եօթն ճրագունք : Իսկ Գործ • 27 • 28 • նշանակէ զգնտակիկն արճճեայ, 'ի յոր կապեալ նաւավարաց զչուան, չափեն այնու զխորութիւն ծովու :

Գուշակ • ի • ու • աց • օք : || գուշակօղ • կամ նախագիտօղ • կամ ցուցանօղ • կամ ծանուցանօղ • կամ յայտնօղ : 2 • Մակ • 13 • 21 : և 1 • Կոր • 10 • 28 :

Գուշակեմ • եցի • եա՛ • ել : (ներգործ •) || նախապէս ծանուցանել զապագայ իրն • կամ յայտնել • կամ մարգարէանալ • կամ ծանուցանել զումեքէ, թէ ո՛վ է • կամ ո՛ է : և այլն : Յօհ • 11 • 56 : Եւ 'ի շարականի, ուր ասի՝ սա զքեզ գուշակեալ լինի, իմանի՝ սա զքեզ գուշակօղ լինի :

Գուշակութիւն • թեան : || ծանուցումն • կամ զեկուցումն • կամ ցուցումն • կամ մարգարէութիւն • կամ յառաջագոյն ցուցումն : Խորէն • գ • պր • 50 :

Գուպար • ի • ու • աց • օք : || մարտ • կամ պատերազմ : Իսկ մերթ հեծեծեղազօր • կամ մարտնչօղ • կամ ընդդիմամարտ : Նարեկ • կ :

Գուպարեմ • եցի • եա՛ • ել : (չէզոք •) || ընդդիմամարտել • կամ կռուիլ • կամ պատերազմիլ • կամ հակառակիլ • կամ վիճել • կամ ընդդիմաբանել : Մծբն • գ :

Գուսան • ի • ու • աց • օք : || աշխարհական երգիչ, և քնարահար : ռամկօրէն աշըղնէ, և խաղ կանչօղ : 2 • Թագ • 19 • 35 : և Փող • 2 • 8 : Եւ մինչ ասի գուսան այպնակատակ • իմանի՝ խեղկատակօղ երգիչ : Սոփէ • 'ի նախերգ :

Գուսանութիւն • թեան : || երգեցողութիւն • կամ երգ քնարահարական • և կամ երգ աշխարհական • և կամ կատակերգութիւն : 'ի Վարս հարց • ը :

Գուցէ • (մակբայ երկբայական •) || մերթ նշանակէ • թերևս : ռամկ • պէլքի : Ծննդ • 24 • 5 : Իսկ մերթ նշանակէ, մի՛ գուցէ • ռամկօրէն օլմայա քի : Ծննդ • 19 • 17 : 2 • Օրին • 22 • 1 • և Սաղմ • 7 • 3 : և 1 • Կոր • 9 • 27 : և 10 • 12 : և այլն : Բայց գիտելի է, զի սա երբեմն, նաև է ապառնի գոյ բային • և նշանակէ, լիցէ • կամ կայցէ : Մատթ • 13 • 12 : և Ղուկ • 3 • 11 : ըստ այսմ և Գործ • 19 • 2 • ուր ասի՝ ոչ եթէ հոգի ոք գուցէ, լուեալ է մեր, իմանի՝ ոչ է լուեալ մեր՝ թէ լիցէ հոգի ոք :

Գ Ձ

Գուձեր • գձերոյ • ով • ոց • ովք : || ծակիչ գործի, որով հիւսունքն ծակեն զգերանս, և զտախտակս • ռամկ • Պուրղու :

Գ Ռ

Գռեհ • ի • ու • աց • օք : || պողոտայ • կամ ճանապարհ • կամ փողոց • կամ հրապարակ, ընդ որ ամենեքեան անցանեն : Սաղմ • 17 • 43 :

Գռեհիկ • գռեհկի • ու • աց • օք : || չնչական կամ խաժամուժ ամբոխի մարդ • կամ ռամիկ՝ որք 'ի գռեհս շրջին : Գործ • 17 • 5 :

Գռեհկանամ • ացայ • ցիր • անալ : (ընդմիջ •) || գռեհիկ լինիլ • կամ ռամկանալ :

Գռզիմ • եցայ • եա՛ց • իլ : (ձայնակրական •) || կնճռոտիլ • կամ գռուզ լինիլ • ռամկ • բըրըշըգ ըլնիլ :

Գռոյթ • կամ գռութ • ի • ու • աց • օք : || վէրաւորութիւն • կամ յարձակումն : Մերթ ևս վերաւորօղ՝ կամ 'ի վերայ յարձակօղ • և այս ասի զզօրաց, կամ զհենից :

Գռուզ • ի • իւ • ից • իւք : || գալարածոյ • կամ ոլորածոյ • և այս ասի զհերաց : ռամկօրէն, բըրըշըգ :

Գ Տ

Գտակ • ի • ու • աց • օք : || գտօղ • կամ հնարօղ • կամ հնարագէտ : Խորէն • ա • պր • 6 : Նարեկ • ղէ :

Գտանեմ • գտի • գի՛տ • եալ : (ներգործ •) || զկորուսեալն՝ կամ զորոնեալ իրն՝ 'ի ձեռն բերել • կամ ունիլ : ռամկ • գթնէլ : Եւ մինչ ասի՝ գտանել զշնորհս առաջի ուրուք, իմանի՝ հաճոյ լինիլ : Ծննդ • 6 • 8 : և այլն :

Գտիչ • գտչի • ու • աց • օք : || գտանօղ • և մերթ նշանակի յայտնօղ • կամ խայտառակօղ : Նարեկ • ղդ :

Գ Ր

Գրաբանական. ի. աւ. աց. օք: || յանդի_մանութիւն. կամ պատմութիւն. կամ քա_րոզն: և այլք նմանք. որք գրելով ասին. կամ 'ի գիրս դնին՝ յասին գրաբանական: Նոբէլ. ԼԸ:

Գրագէտ. գիտի. աւ. աց. օք: || գիր կար_դալ գիտօղ. կամ ընթերցօղ գրոց: Եսայ. 29. 11: և կամ գրագիր:

Գրագիծ. գծի. աւ. աց. օք: || գիր գրօղ և գծօղ. կամ գիր գրեալ. և գծեալ:

Գրագիր. գրի. աւ. աց. օք: || զարհեստ գիր գրելոյ գիտացօղ. կամ բարուոք գիր գրօղ:

Գրագրութիւն. թեան: || գրչութիւն. կամ առ հեստ գրելոյ զգիրս:

Գրադարձ. ի. իւ. իւ. իւք: || գրադարձու_թիւն. որ դարձումն գրոյ բառին 'ի միոյ տո_ղէ 'ի միւս տողն ըստ արհեստի և ըստ կա_նոնի. զոր օրինակ 'ի գրելն մինչ տողն ե_ղերի 'ի մասն ինչ բառի իրիք, յորժամ զկանկն բառին ըստ արհեստի բացորո_շեմք, և դնեմք 'ի միւս տողն այսպէս. թող_տափել, առնեմք զբարուոք և զուղիղ գրա_դարձ բառին:

Գրադարձութիւն. թեան: || դարձումն գրոյ բառին 'ի միոյ տողէ 'ի միւս տողն:

Գր[illegible]. ի. աւ. աց. օք: || է անուն նշանագրա_կան. և նշանակէ սակաւ գրուած. կամ սակաւ տողիւք գրեցեալ բան: Կիւրղ. Եղնկ. Ե:

Գրակալ. ի. աւ. աց. օք: || գրքակալ. որ է կազմուած ինչ. 'ի վերայ որոյ դնեն զգիրսն, իբր զմաշտոցն. կամ զատենի ժամագիրքն. և զայլս նմանս առ 'ի ընթեռնուլ:

Գրակարդաց. (Նախադրիճ հոլովի.) || կար_դացօղ գրոց. կամ ընթերցօղ. որպիսի է [illegible], որոյ պաշտօնն է ընթե_ռնուլ յեկեղեցւոջ զգիրս: Լամբրոն:

Գրակէտ. կիտի. աւ. աց. օք: || կէտ մասնիկն միոյ գրոյ. կամ փոքրիկ մասն միոյ գրոյ. որպիսի է գլխոյն բևեռն. և այլք նմանք. և կամ նշանախեց:

Գրակոնոփկոն. ի. իւ. իւ. իւք: կամ աւ. աց. օք: || պուտ պուտ նախշ 'ի վերայ արծաթ_եղինաց, կամ ոսկեղինաց, որ լինի 'ի գոյ_նագոյն հանքից: ռամկ. սաւի մինէ. և ըստ այսմ ասէ խորենացին զամբարտակ. սակաւ ինչ արծաթ նիշ ածնելով յայսն. ում գրա_կոնոփկոն 'ի վերայ ոսկւոյ: Խորէն. Գ. պր. 49:

Գրահարկ. ի. աւ. աց. օք: || արքունական գրով. կամ արքունական իշխանութեամբ հար_կող. և բռնադատօղ. որպիսիք են իշխանք յարքունուստ 'ի պաշտօն ինչ կարգե_ցեալք: Աճգաւէ:

Գրամմատիկ. տիկի. աւ. աց. օք: կամ գրամմա_տիկոս. կամ գրամմատիստիկոս. ի. աւ. աց. օք: || քերթօղ. կամ քերական. կամ գրա_գէտ. կամ ուսումնական. կամ դպրոց աշա_կերտ. և կամ ուսումնասէրք: Իսկ է սա բառ յունական: Կիւրղ. Եղնկ. ԺԵ:

Գրապահ. ի. աւ. աց. օք: || պահօղ գրոց. կամ պահապան գրեանց:

Գրապան. ի. աւ. աց. օք: || ծայր. կամ եզր զգեստու. առկայն մանաւանդ իմանի այն ծայրն, որով պատին լանջքն: ռամկօրէն հապայի հուրծի: Սաղ. 132. 2: Մերթ և իմանի այն մասն զգեստու, որով շրջապա_տի պարանոցն: ռամկ. եախայ. և կամ եա_խային շրթունքն որ պատէ զփողն: Ելից. 28. 32: և 39. 21:

Գրապանակ. ի. աւ. աց. օք: || գիր պահպա_նօղ. կամ գիր պահպանութեան, որ գրուած բանից ինչ գրոց 'ի վերայ մագաղաթի, կամ նը_մանւոյ, զոր փարիսեցիքն կախէին շուրջ զճակատօք, կամ կապէին 'ի ձախ ձեռն առ 'ի լինել զգոյշ 'ի պահել զպատուիրանս տն. ուր ասի 2. Օրին. 6. 8: և գրեցեալ բանքն էին տասն պատուիրանքն, և այլք նը_մանք: Եւ փարիսեցիքն զայսպիսի գրը_ուածս լայնէին 'ի ցոյցս մարդկան, որպէս ասի Մատ. 23. 5: Իսկ ոմանք առնէին զայս՝ առ 'ի պահպանել 'ի փորձութենէ, և այն էր աւելորդապաշտութիւն: Եւ ասա գի_տելի է, զի գրապանակն նաև նշանակէ զայն գրուածն, որ լինի 'ի վերայ երկայնա_ցելոյ թղթոյ, և կոչի համայիլ, զոր առ 'ի պահպանել 'ի փորձութենէ պահեն ոմանք 'ի վերայ իւրեանց, և այս աւելորդութիւն 'ի կռա_պաշտից է վերաձեւացեալ՝ որք նաև զա_մանս ձևս նկարէին անդ. Եւ քրիստո_նեայ ոք թէև զբանս ինչ աղօթից ոմանց գրիցէ ընդ այնպիսեաց ձևոց, և պահի_ցէ 'ի վերայ իւր առ 'ի պահպանել, տակաւին մեղանչէ. զի արգելեցեալ է 'ի սրբոց հարց, և մանաւանդ 'ի յօհաննու ոսկեբերանէ:

Գրաստ. ու. ու. ուց. ուք: || անբան կեն_դանի, որ ձի, կամ ջորի, և կամ էշ, որք բառ_նան զբեռինս, և կրեն. կամ տանին ասա և անդ. ուստի աստուածաբանի, իբր ասէ: Ե_սայ. 63. 14:

Գրատ. ի. իւ. կամ աւ. իւ. իւք: || վերար_կու. կամ կապայ. կամ զգեստ զինուորա_կան: 2. Թագ. 10. 4:

Գրատուն. տան. տամբ. տանց. տամբք: || գրքատուն:

Գրարար. ի. աւ. աց. օք: || կախարդական գիրս առնօղ. կամ զդիւթական գիրս հը_նարօղ:

Գրաւ. ի. իւ. իւ. իւք: կամ ոյ. ով. ոց. ովք: || իրն որ առնեալ լինի ումեք փո_խառուի, զի ապահով լիցի նա զդրամոցն՝ տալ գրաւ ռամկ. ռեհին: 2. Օրին. 24. 12: Իսկ մերթ նշանակէ զառհաւատչեայն, որ ռամկօրէն ասի [illegible]. զոր տայ գնօղն իրին. և այնու ապահով առնէ զվաճառօղն, թէ գնելոց է զայն: 'ի Ճառս հարց. ԺԹ: Իսկ մերթ նշանակէ զգրաւումն. որ ըստ իշ_խանութեան իւրով սեփականումն. կամ նուաճումն իրի իրիք: Լամբրոն:

Գրաւաթափ. ի. իւ. իւ. իւք: || զգրաւէ_ցեալս. կամ զգրկեցեալս թափօղ. որ ազատօղ:

Գրաճական. ի. աւ. աց. օք։ || դըրամ. կամ ո՛ և իցէ այլ ինչ իր, որ ՚ի գնահատելն զիր ինչ, նախապէս տրի վաճառողին առ ՚ի հաստատութիւն վաճառմանն, և գնման իրին։ ռամկ. ջէյ։ Ծննդ. 38. 17։ Եսայ. 50. 1։ Եւ մերթ առեալ լինի փոխանակ բառին գըրաւ. որ է ռէհին։ 1. Մակ. 8. 8։

Գրաճականեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || ՚ի գրաւ դնել. կմ գրաճական տալ։ Եւ մերթ տալ զինչ իբրև զգրաւ. կմ ոմ զառ հաւատչեայ։ Նարեկ. ՀԲ։ Իսկ մերթ նշանակէ գրաւել. ըստ իշխանութեն փակել. կմ արգելուլ. և նուաճել։ Նարեկ. ՀԷ։

Գրաճապահ. ի. աճ. աց. օք։ || պահօղ գրաճոյ. կմ այն առ որ կայ գրաճն։

Գրաւեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || ՚ի գրաճ առնուլ զինչ. ուստի այն՝ որ տայ ումեք զգրամ ՚ի փոխ, և առ ՚ի ապահով լինել առնու ՚ի փոխառուէն զբաճկոն նր, կմ զայլ ինչ, ասի գրաճել։ ռամկ. ռէհին առնուլ։ Ելից. 22. 26։ Իսկ մերթ նշանակէ, գրաճ տալով, կմ ջէյ տալով յառկացուցանել ինքեան զգնելի իրն։ Եւ երբեմն նշանակէ առնուլ զինչ ըստ իշխանութեն իւրում. կմ ըստ տէրութեն իւրում փակել. կմ նուաճել. և արգելուլ։ Յովբ. 8. 15։ և Նարեկ. ԺԳ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ սեփականել. կմ տանալ։ Նարեկ. Ե. Եւ կմ ձգել առ ինքն. կմ առ ինքն Է ունել, կմ ամփոփել։ Լամբրոն. և Խորէն. Բ. գլ. 48։ Ը այսմ իմանի. Իմաստ. 16. 14. ուր ասի, ոչ պարանի շունչն գրաճեալ. այ ոչ յետս քարշի շունչն Է իշխանութեմբ ոմ առեցեալ։ Մերթ ևս նշանակէ պարտաւորել, կամ ինքեան սեփականելով կապել. այ յորժամ կենի առն ումեք սեփականեցեալ լինելով՝ կապի, ասի գրաճիլ ՚ի նա։ Հռովմ. 1. 13։

Գրաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || գրական. կամ գրաւորական, այ այն՝ որ է գրով աւանդեցեալ. որպիսիք էին տասնաբանեայ պատգամքն։ Ոսկէ. 1. կոր. ԻԷ։

Գրաւորական. ի. աճ. աց. օք։ || գրով աւանդեցեալ ինչ. որպիսի է օրէնն մովսեսի, և կմ բանքն իմաստից ՚ի գիրս գրեցեալք. և այլք նմանք։

Գրգամ. ացայ. ցիր. ալ։ (Ընդմիջա.) || կուԹալ հաւուց. կմ կուԹալով տածել զձագս։ Եւ սա մերԹ գրի գրգրալ. որ իբրև զյաճախական գրգալ բայիս՝ բազմից ՚ի գործ ածի։

Գրգանք. անաց. օք։ (Անեզական.) || գըրգուԹի. կմ փափկուԹի. ռամկ. նազլխուԹի։ Երեմ. 31. 20։ Մերթ ևս քաղցրուԹի. կմ գգուանք. կմ ողջագուրումն։ 2. Մակ. 14. 24։

Գրգեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || փափկացուցանել. կամ փափկակեաց առնել. կմ անուշութբ և քաղցրութբ սնուցանել. կմ գգուել։ 2. Մակ. 11. 25։ Եզեկ. 16. 13։

Գրգեցուցանեմ. ցուցի. ցո՛. ել։ (Անցող.) || փափկացուցանել. կմ պարարել. կամ քաղցրանոյց առնել. կամ տածել. կամ խնամարկել։ Նարեկ. ՀԷ։

Գրգիչ. գրգչի. աւ. աց. օք։ || սնուցիչ. կմ գգուիչ. կամ տածօղ. կամ խնամարկօղ։ Նարեկ. ԶԸ։

Գրգիռ. գռի. ռէ. ռից. ռիւք։ || է արմատ գըրգռեմ բային. և նշանակէ՝ կռիւ. կմ աղմուկ. կմ պատերազմ։ Մերթ ևս նշանակէ խռովական։ 2. Մակ. 4. 30։ Իսկ մերթ՝ գրգռօղ ՚ի կռիւ. կմ խռովարար։ Մծբն. ԺԹ։

Գրգմեալ. մելոյ. ով. ոց. ովք։ || կարկամեալ. կմ կորացեալ անձամբ. կմ կծկեալ անձամբ. և կամ Թեքեալ և կորագլուխ լեալ. այ հանգիտեալ զառամեալ ծերոց։

Գրգոյկ. կամ գրկոյկ. ուկի. աւ. աց. օք։ || փոքրիկ գիրք։ Յայտ. 10. 2. և 8։

ԳրգուԹի. Թեան։ || փափկուԹի. կմ պարարտուԹի։ ռամկ. նազլխուԹի։ կմ նուրբ կերակրոք, ազնիւ զգեստուք, և հանգարտ կենօք՝ սնունդ. կամ փափկակեցուԹի։ 2. Օրին. 28. 56։

Գրգռեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || շարժել ՚ի կռիւ. կմ ՚ի բարկուԹի. և կմ առ իմն չար։ ռամկ. հիւլեփուլ։ Եւ 1. Կորն. 13. 5. ուր ասի. սէրն ոչ գրգռի. իմանի այսպէս ունօղն զսէր՝ ՚ի ձեռն գրգռման այլոց ո՛չ շարժի և գրգռի առ ՚ի առնել զինչ չար։ Մերթ ևս մինչ ասի՝ գրգռել զբանս, նշանակէ դառնացուցանել, կմ արհամարհել զբանս ուրուք։ Եսայ. 5. 24։

ԳրգռուԹի. Թեան։ || շարժումն ՚ի կռիւ. կմ գրգռումն ՚ի յախտ ինչ։ Խորէն. Բ. գլ. 50։

Գրեանք. եանց. եամբք։ (Անեզական.) || գիրք գրեցեալք։ Յայտ. 20. 12։ Մերթ ևս բառս այս՝ եզական ձայնիւ նշանակէ զնոյնն. ուստի և հոլովի, գրեան. գըրեանոյ. ով. այ գրի ՚ի գիրս։ Խորէն. Գ. գլ. 53։ և Կիւրղ. Եղեկ. Գ. և Դ։ զի մասնիկս եան, երբեմն է յոգնականացուցիչ. այ և Ղուկ. 8. 33. ուր ասի՝ ՚ի խոզեանն, նշանակէ ՚ի խոզսն։

Գրեա՛Թէ. (Մակբայ երկբայական.) || համարեա՛ Թէ. կմ հաշուեա՛ Թէ։ Եւ ՚ի սմանէ եղանէ՝ գրեԹէն, որ զնոյն նշանակէ։

ԳրեԹէ. կմ գրէԹէ. (Մկբյ երկբայական.) || համարեա՛ Թէ. կմ հաշուեա՛ Թէ։ ռամկ. ... Մարկ. 4. 37։ և Խորէն. Գ. գլ. 65։

Գրեխ. ի. աւ. աց. օք։ || է գործողուԹիւն ինչ բժշկական, որով զհեղեղուկ հիւԹս ոմանց դեղորէից արկեալ ՚ի պատշաճաւոր անօԹ ինչ, հեղուն զայն ընդ երաստանս ՚ի յորովայնս հիւանդաց, առ ՚ի մաքրել զփորոտիսն ՚ի վատԹարագոյն հիւԹոց, զորս արտաքս բերէ։ ռամկ. հօգնայ։

Գրեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || գիր գրել. կմ ընդ գրով արկանել։ Յոբ. 14. 26։ Մերթ ևս նշանակէ համարել. կամ վարկանել։ Նարեկ. ԺԹ. և ՀԷ. և աստի բըղխի մակբայս այս՝ գրեԹէ, կմ գրեա՛Թէ. որ նշանակէ ասել, համարեա՛Թէ. կամ հաշուեա՛Թէ։

ԳրԹցեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || ու-

Digitized by Google

տով և կողմամբ հարկանելով՝ վանել զի֊
րեարս . ոչ առնէին անտառնքն ՚ի պահու
դրդման իւրեանց ։ Եւ՛ այս մերթ նմա
նութիւ առի զմարդկանց . և նշանակէ,
տմելութիւ և խեթիւ, կամ բարկութիւ՝
մերժել զմիմեանս ։ Եզեկ . 34 . 21 ։
Գրիչ . գրչի . աւ . աց . օք ։ ‖ մերթ նշանակէ
զգիր գրողն, թ, զդրագիրն ։ 1 . Եզր . 8 . 3 ։
Մերթ ևս նշանակէ զշաւիղ՝ որով գրեմք
զգիր, յորմէ նևեթոյ և լցէ ։ 3 . Մակ . 4 .
16 ։ Յոբ . 19 . 24 ։
Գրիւ . գրուի . աւ . աց . օք ։ ‖ է չափ ցա֊
մաքեղէն իրաց, թ, ցորենոյ, ալեր, և այ
լոց նմանեաց ։ ռամկ . ըուըէլայըռ . որ է իբր
վեշտասաներորդ մասն միոյ քիլէի ։ Բայց
՚ի ոմ գիրս՝ մի գրիւն տանի իբրու լինն
հօխայ և կէս . և է երեսներորդ մասն
միոյ քոռի ։ Ծննդ . 18 . 6 ։ 3 . Թագ . 18 . 32 ։
4 . Թագ . 7 . 1 ։ Մատթ . 13 . 33 ։ և այլն ։ Իսկ
Ղուկ . 5 . 11 . և Թեսաղ . 5 . 15 ։ գրիւն առեալ
լինի փոխանակ արգուճի ։ տես զԱրգու ։
Գրկալիր . լոյ . իւ . լց . իւք ։ ‖ որոյ գիրկն է
լցեալ . կմ որ զգիրկն լնու ։ և մերթ՝ մինչ
աղեղն սաստիկ քարշի, որով գրեթէ լարն
լցեալ լինի ՚ի գիրկն, առի գրկալիր ա֊
ղեղն . թ, սաստիկ քարշեցեալ աղեղն ։
Երեմ . 4 . 29 ։ Մերթ ևս մինչ առի՝ գրկալիր
սիրով . իմանի գգուական, կմ ողջագու֊
րական սիրով ։
Գրկախառն . (նախդրիւ հոլովի .) ‖ եր֊
կու անձինքն՝ յորժամ միմեանց գիրկս ար
կանելով փարին զմիմեամբք, առի՝ գրկա֊
խառն լինել ։ ՚ի Վարս հարց . իզ ։
Գրկաչափ . ի . իւ . լց . իւք ։ ‖ չափ, կմ որ֊
քանութիւն միոյ գրկի . թ, մէկ զուլաճ ։ ՚ի
Վարս հարց . իզ ։
Գրկարան . ի . աւ . աց . օք ։ ‖ գրկող . կամ
գիրկս արկանող ։ Նարեկ . ՚ի գով . խաչին ։ Եւ
գևտեղի է . զի նարեկացին զմանկիս՝ արան,
՚ի յաման ահղիս փոխանակ օղ . կամ իւ
մասնկանցս դնէ . ոչ և փոխանակ առեւյս՝
բացօղ, առէ բացարան ։ Ը այամ առնու
և զգրկարանն ։
Գրկեմ . եցի . եա . եւ ։ (ներգործ .) ‖ փա
րիլ . կմ զպարանոցաւ ուրուք անկանիլ .
և կմ ՚ի գիրկս իւր ընդունիլ ։
Գրհանգ . կմ գրահանգ . ի . իւ . լց . իւք ։ ‖
խեռ . կմ հեստ . և կմ անհաւան ։
Գրոհ . ի . իւ . լց . իւք ։ ‖ խուռնընթաց ՚ի
վր յարձակումն . կմ զմիմեանս յորդորե֊
լով՝ ՚ի վր դիմեցումն ։ Եւ մինչ առի՝ գրոհ
տալ . իմանի, զմիմեանս խրախուսելով,
կամ միմեանց ձայն տալով միախումբ ՚ի
վր յարձակիլ ։ Մերթ ևս զբառս՝ գրոհ,
ոմանք ՚ի հնումն ուրեք ուրեք առին փո
խանակ տոհմի, կմ զարմի, և կմ ազգի ։
Գրոհեալ . հելոյ . ով . ոց . ովք ։ ‖ խռնեալ .
կմ խիտ առ խիտ կուտեալ, և ժողովեալ .
կամ զմիմեամբ դիզացեալ ։ և այս առի
զամբոխից ։
Գրոճան . ի . աւ . աց . օք ։ ‖ չափ ցորենոյ,
կամ ալեր որով չափին՝ մինչ գնին և վա
ճառին . և տանի զայնչափ զորչափ գը֊
րիւն . զի նոյն է ընդ նմա ։ Եւ՛ սա գո֊
լով անօթ ծոցաւոր՝ երբեմն ՚ի գործ ածի
նաև առ այս՝ զի ՚ի ներքոյ նորին դնի֊
ցի իր ինչ առ ՚ի թագուցանել ։ Մատթ .
5 . 15 ։
Գրութիւն . թեան ։ ‖ գրումն . կմ գրուած .
Նարեկ . հթ ։
Գրուճիճ . գրուճճի . աւ . աց . օք ։ ‖ է ազգ մի
փոքրիկ մարախոյ, որոյ թևքն են յոյժ փո
քերք, և նուրբք . ուստի ոչ կարէ թռ֊
չել նոքօք . այլ միշտ ոստոստէ ՚ի վր բու֊
սոց . և է սա վնասակար յոյժ . զի ուր և
գոյանայ, միշտ անդէն շրջի . և զամ ինչ
ուտէ և ծախէ ։ Նաւում . 3 . 17 ։
Գրչափորձ . ի . իւ . լց . իւք ։ ‖ գրումն տա֊
ռի առ ՚ի փորձել զգրիչն աքդեօք բարւոք
գրէ թէ ոչ . կամ փորձումն գրչի ՚ի ձեռն
գրման ։
Գրչութիւն . թեան ։ ‖ գրագրութիւն . կամ
արուեստ գրելոյ զգիրս ։ Խորէն . Գ .
պրակ . 53 ։
Գրտակ . ի . աւ . աց . օք ։ ‖ նկանակ . կամ
փոքրիկ հաց . կամ բլիթ ։
Գրքակազմ . ի . իւ . լց . իւք ։ ‖ գիրք կապող .
կմ կազմարար գրոց ։

Գ Օ

Գօշեմ . եցի . եա . եւ ։ (ներգործ .) ‖
խածանել . կամ կսկծեցուցանել ։ Նա֊
րեկ . ժէ ։
Գօս . ի . իւ . լց . իւք ։ ‖ է արմատ գօսանալ
բային . որով նշանակի՝ գօսացեալ . կամ
չորացեալ . և կմ ցամաքեցեալ ՚ի խոնա֊
ւութենէ . որ առի զանդամոց կենդանեաց ։
և մերթ զբուսոց, և զայլոց նմանեաց ։
Ովսէ . 1 . հապ . իա ։ Եւ՛ մերթ նշանակէ ըզ
գօսութիւն . կմ զչորութիւն ։
Գօսանամ . ացայ . ացիր . նալ ։ (ընդ . միջ .)
‖ չորանալ . կամ խոնաւազուրկ լինել . զի
մասն կենդանւոյ, կամ ճիւղ ծառոյ՝ մինչ
զրկի ՚ի մասնակցութենէ բնական խոնաւու
թեան բոլորին, և լինի անշարժ և անպի֊
տան առ գործ իւր, առի գօսացեալ ։ 3 .
Թագ . 13 . 4 ։ Յովէլ . 1 . 12 ։
Գօսացուցանեմ . ցուցի . ացո . եւ ։ (ան֊
ցող .) ‖ չորացուցանել . կմ խոնաւազուրկ
առնել ։ Լամբրոն ։
Գօտելոյծ . կամ գօտելոյծ . լուծի . իւ . լց .
իւք ։ ‖ գօտիարձակ . կմ ոչ ունօղ զգօտի .
կմ ոչ գօտևորեալ ։ Լամբրոն ։
Գօտևորեմ . եցայ . եայց . իլ ։ (ձայնակրա .)
‖ ածել զգօտի ընդ մէջ . կմ գօտի կա֊
պել ։ Յոբ . 1 . 13 ։
Գօտէկուիւ . ուի . աւ . աց . օք ։ ‖ գօտէ֊
մարտ . կմ ըմբիշ՝ որ առանց զինու գրկա
խառն ընդ այլում մարտնչի ։ ռամկօրէն
կիւրէշճի ։
Գօտէմարտ . ի . իւ . լց . իւք ։ ‖ նոյն է ընդ
վերնոյն ։
Գօտէմարտիմ . եցայ . եայց . իլ ։ (ձայնակր .)

‖ ըմբշամարտիլ. կամ պնդութիւն մէջաց մարտնչիլ երկուց անձանց առանց զինու: ռամկ. կ՛իւլէշ թութմագ:

Գօտեմարտութիւն. թեան: ‖ գօտեկռուութիւն. կմ ըմբշամարտութիւն. կամ մենամարտութիւն առանց սրոյ: ռամկ. կ՛իւլէշմէքլիք:

Գօտեպինդ. կամ գօտեպնդեալ. (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ զգօտին իւր պնդեալ ընդ մէջս. և կմ որ զգօտին իւր կապեալ ունի ընդ մէջ իւր. կամ գօտեւորեալ. որոյ ներհակն ասի՝ գօտելոյծ: Իսկ մերթ նշանակէ զպատրաստն, և զկազմն, կամ զզուարթն, և զյօժարն. և ըստ այսմ ասի՝ գօտեպնդութիւն. կմ գօտեպինդ մշակ:

Գօտի. տւոյ. եաւ. եաց. եօք: ‖ այն՝ զոր կապեն մարդիք 'ի մէջս իւրեանց, որ և ռամկօրէն ասի՝ գօտի: Իսկ մերթ բառս այս՝ ընդ բայի շարակցի այսպէս, գօտի ածել. կամ գօտի ընդ մէջ ածեալ՝ և նշանակէ, կապել զգօտի 'ի մէջս իւր. կմ այլոյ: Յօհ. 21. 18: Մերթ ևս նշանակէ՝ կապել ընդ մէջս զպատրաստ լինել. ¶ .... կամ պնդել զմէջս առ 'ի ծառայել 'ի սեղանոջ. կմ յայլ սպասաւորութեան՝ և 'ի պխտոյութեան: Ղուկ. 17. 8: և 12. 37: Իսկ Ղուկ. 12. 35. ուր ասի՝ եղիցին գօտիք ձեր պնդեալք ընդ մէջս, իմանի՝ կազմ, և պատրաստ լինելն. և զի որ պատրաստի առ ծառայութիւն ինչ, նախ պնդէ 'ի մէջ իւր զգօտին, ժողովելով զքղանցս հանդերձին. և վս այնորիկ փոխանակ ասելոյ, և դուք եղերուք պատրաստք, ասի՝ եղիցին գօտիք ձեր պնդեալք ընդ մէջս: և այլն:

Գօտխածու. ծուի. ուաւ. ւոյ. օք: ‖ գօտի կապօղ. կամ պատանի չափահասակ, որ կարէ ինքեամբ զգօտի իւր կապել ըստ օրինի, և ամրացուցանել զմէջս իւր որպէս զայր: Եզ 4. Թագ. 3. 21. ուր ասի: Եւ եկին յամենայն գօտխածուաց և 'ի վեր, իմանի այսպէս, եկին ամենեքեան որ կանգնեալ 'ի չափահասակ պատանեաց՝ որք զզինակիր գօտիս ունէին 'ի մէջս իւրեանց, 'ի վր որոց զէնքն յեցեալք էին, մինչև ցմեծահասակս. զի նաև նոքա եկին 'ի մարտ պատերազմի:

Գ.

. է տառ բաղաձայն, որ հանգոյն այլոց բաղաձայնից յօդելով ընդ ձայնաւորաց տայ զձայն: Իսկ 'ի մէջ բաղաձայնից՝ կոչի և սա անձայն. զի 'ի հնչելն խափանէ զշունչն, և 'ի մէջ ատամանց արգելեալ միայ, և ամենևին զուչինչ ձայն կարէ սկզբնաւորել. որպիսիք են և տառքս այսոքիկ. թ. պ. փ. ք. և այլն:

Գ. արձեալ. տառս այս՝ դ. զոր յորջորջեմք՝ դայ, ըստ ոլորակին է բթաձայն. զի 'ի հնչելն ոչ սրանայ՝ և ոչ 'ի վեր ստորի ձայնն, այլ 'ի վայր հակի և ձգի. որպիսիք են և տառքս այսոքիկ. բ. ս: Իսկ ըստ հագագին է միջակաձայն, զի հնչումն սորա ոչ է թաւ իբրև զթ. ց. չ. խ. և այլն. և ոչ նուրբ իբրև զտ. զ. ս. շ. ր. և այլն. այլ է միջակ 'ի մէջ երկուց ծայրիցն:

Գ. արձեալ. կոչի սա և լծորդատառ. զի ունի զլծորդութիւն, ¶ զմերձաւորութիւն հնչման ընդ տառիցս այսոցիկ. թ. փ. որ երբեմն 'ի բանիս յայսմիկ, դուք տուք գոցա ուտել: տուք դուք թուք յերեսս վատ շուէրիդ: Սոսա և բազում անգամ փոխադրի ընդ նմ. զի ասեմք սաղարթ. և սաղարդ. շողշողորթ. և շողշողորդ. քաղերթ. և քաղերդ. թակարթ. և թակարդ. և այլն: ըստ այսմ բազում անգամ փոխադրի նաև ընդ տին տառս. զոր օրինակ, արգանդ. և արգանդ. բանտել, և բանդել. բանտադուշել, և բանդադուշել. ընտերք, և ընդերք. ընտել՝ և ընդել. տենդ, և տենդ. գինդ. և գինդ. և այլն: Սոյնպէս և 'ի յայլազգական բառս գնի 'ի տեղի տւն. զի փոխանակ ասելոյ՝ տաւիթ, տաբիրայ, տամասկոս, մատիան, յուտայ, յուտիթ. և այլն. ասեմք, դաւիթ, դաբիրայ, դամասկոս, մադիան, յուդայ, յուդիթ:

Գ. արձեալ. տառս այս՝ է նաև նշան համրողական. որ ունելով 'ի վր իւր զպատիւ՝ այսպէս՝ գ. ցուցանէ զչորսն:

Գ. արձեալ. տառս այս՝ է ևս մին յերից դիմորոշականաց տառից, որք և կոչին յօդք, և են սոքա. ս. դ. ն: և ըստ այսմ տառս այս դ. երբեմն յարի 'ի վերջս մասանց բանի, և որոշէ զնո յերկրորդ դէմս. զոր օրինակ, ընտրեալդ յոյ. միածինդ հօր. և այլն: Եւ սա յոյժ օգտակար է 'ի շարադ

րութեամբ բանից ․ զի բացորոշէ զանբացա_ րոշ բանն, համառօտէ զասացեալսն, և քաղցրացուցանէ ոճով զխօսս ․ որպէս տես_ ցի զկնի։

Արդ՝ մերթ դնի սա՝ փոխանակ դաւ դե_ րանուանն ․ զոր օրինակ ․ Որդ սէգ ․ դու որ սէգ ես ․ քահանայդ դու, դու որ քահանայ ես դու։ Իսկ մերթ փոխանակ առաջական դերանուանս այսորիկ, սա, զոր օրինակ, ընդունայն զինչ կարծեալ, զինչ քո։ Իսկ մերթ դնի փոխա նակ դերանուանս այսորիկ ․ այդ, կամ դոյն, զոր օրինակ, տուր զձուկդ զոր ունիս, 'ի բա նիդ ․ քո տուր զայդ ձուկ։ Դանի․ 14․ 13։ Արձակեա՛ զժողովուրդդ ․ քո զայդ ասես ժողովուրդս։ Իսկ երբեմն թէև ներգոր ծութեան դնիցին դերանուանքն՝ որք կարեն բացորոշել զդէմս․ սակայն տակաւին դը նի յօդս՝ դ․ որգոն, 'ի բաց կացէք յա_ րանցդ յայդցանէ։ Գործ․ 5․ 38։ Վն տա_ ռապեալ, և վն արեանց տան նըէ եղեալ_ այդ։ 2․ Թագ․ 21․ 1։ Դու որ հրէայդ ես, Յօհ․ 4․ 9։ և այլն։

Բայց յօդս այս, դ՝ ոչ միայն յարի ան_ ուանց՝ այլ նաև դերանուանց ․ զոր օրի_ նակ․ ոչ գիտեմ զինչ դուդ ասես։ Մարկ․ 14․ 68։ Բայց զոր ձերդ ասեմ։ Մարկ․ 13․ 37։ Իսկ երբեմն յարի նաև բայից ․ զոր օրի_ նակ․ որ եսդ Տէր Տէր, ահաւասիկ խօսել իսկ ոչ գիտեմ։ Երեմ․ 1․ 6։ Եւ որ խօ_ սիդ ընդ քեզ՝ նա է։ Յօհ․ 9․ 37։ [illegible] է և այն որ ասի ․ Այդ՝ զի տեսերդ զիս։ Յօհ․ 20․ 29։

ԴԱ

ԴԱ․ դորա․ դմա․ դովաւ․ դոքա․ դոցա․ դոքօք։ կամ այսպէս․ դա․ դորին․ դմին․ դովին․ կմ դովիմբք․ դոքին․ դոցին․ կամ դոցունց․ դոքիմբք։ (դերանուն ցուցա_ կան․) || այդ․ կամ դոյն։ Բայց վարի դոյականապէս, և դնի փոխանակ ան_ ուան՝ իբր մասնաւոր ցուցանելով զայն․ զոր օրինակ․ գործ մի բարի գործեաց դա յիս, քո կինդ այդ։ Մատթ․ 25․ 10։ Եւ դովին յայսմ արարէք․ քո այդու բանիւ։ Ծննդ․ 42․ 15։ Բայց յորժամ հոլովի դա՝ դորին․ երբեմն տրական, գործիական, և ներ_ գոյական հոլովքն վարին ածականապէս, զի ասեմք․ դմին բանի․ դմին իրի․ դովին արով․ 'ի դմին բանի․ և այլն։ Եւ ելանէ սա 'ի յօդէ ասէ՝ դ․ ուստի ունի սա պատ_ կանի առ երկրորդ դէմն․ սոյնպէս և դե_ րանունս դա։ Իսկ երբեմն դնի սա 'ի շա_ րադրութեան բանից առ 'ի զարդ․ և կամ փոխանակ բառիս արդարև․ զոր օրինակ, Դու և դուքդ [illegible] անողորմ հասէք 'ի մի իմ։ Յօբ․ 6․ 21։

Դաբիր․ բիրայ․ աւ․ կամ դաբիրայ․ այի․ իւ։ || է բառ եբրայական, որ թարգմա_ նի՝ պատասխանի, կամ աղօթարան։ Եւ այս էր յատուկ անուն տեղւոյն, ուր տա_ պանակն ուխտի զետեղիւր․ որ էր 'ի ներ քին կողման տաճարին․ որ և կոչիւր սըր բութիւն սրբոց․ ուր ոչ էր օրէն մտանել, բայց միայն քահանայապետին․ և այն 'ի տարւոջն միանգամ։ Եւ յայսմիկ տեղ ւոջ լինիւր Աստուածութիւն․ զի բազմիցս խօսէր Աստ 'ի քաւութենէն, որ էր խուփն տապանակին, 'ի մէջս երկուց քրովբէից։ 3․ Թագ․ 6․ 5․ և 19․ և 20։ 2․ Մնաց․ 4․ 20․ և 5․ 7։ Դաբրաթայ՝ բառս ունէր՝ է անուն քաղաքի․ և մարդոյ․ զորս տեսցես 'ի բա ռարանի յատուկ անուանց։

Դաբիրայօրէն․ կամ դաբիրաօրէն։ || դա_ բիրայանման․ կամ համաձայն դաբիրայի։ Նարեկ․ ղզ։

Դաբնային․ այնոյ․ ով․ ոյց․ ովք։ || դափնե_ դեայ, որով մերթ իմանի պսակն արարե ցեալ 'ի դափնեաց․ և մերթ թաւ ոստ նոյ․ Յն ոդին։

Դաբնի․ նւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք։ || ծառ ինչ մշտադալար, որ ունի զտերևս ձիթենւոյ, և հոտաւէտս․ զոր 'ի բազում իրս 'ի գործ ածեն։ Ռամկ․ Տէֆնէ։

Դաբնիդ․ նդի․ աւ․ աց․ աք։ || նոյն է ընդ վերինոյն։

Դաբնիզեայ․ եի․ իւ․ ից․ իւք։ || դափ_ նային․ կմ դաբնիդային։ Ռմ Տէֆնէլոյին։

Դագաղ․ ի․ աւ․ աց․ աք։ || կայանաւոր ինչ փայտերձին, 'ի մէջ որոյ դնեն զդի մեռե լոց, և տանին առ 'ի թաղել։ Ռամկ․ [illegible]։ 2․ Թագ․ 3․ 32։ և Ղուկ․ 7․ 14։

Դադարք․ աց․ օք։ (անեզական․) || տեղի դադարելոյ, որով մերթ իմանին դադարք ա_ նասնոց․ կամ տեղին՝ ուր զետեղին․ և պա հին խաշինք․ և կմ ուր պահպանեին ոչ_ խարք, և այլք անասունք՝ 'ի մօթոյ, և 'ի ցրտոյ, և յայլոց նմանեաց։ Ծննդ․ 33․ 17։ Թուոց 32․ 16․ և 24։ Իսկ մերթ որջն, կամ խշտիքն գազանաց․ կամ վայրի հրէից, և այլոց նմանեաց։ Յոբ․ 37․ 8։ Աղօթ․ 30։ 26։ Եւ մերթ թառն․ կամ բոյնն հա_ ւուց, կմ թռչնոց։ Երեմ․ 10․ 22։ և Ղուկ․ 9․ 58։ Մերթ ևս իմանի կայարանն, կմ տեղին, ուր դադարէ և հանգչի, կմ բը_ նակի մարդն։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 20․ և 49։ Եր_ բեմն ևս իմանի նաւահանգիստն․ ուր դա դարի նաւն։ Նարեկ․ իզ։ ըստ այսմ իմա_ նի և այլ ո և իցէ տեղի՝ ուր դադարի, կմ բնակի ո և իցէ իր։ և ըստ այսմ տեղին՝ ուր զկայ անձնու խաղաղութիւն, ասի դա դարք խաղաղութեան։ Աղօթ․ 16․ 16։ Մերթ ևս բառս դադարք, նշանակէ զդադա_ րումն․ կամ զհանգիստն․ և յայնժամ ե_ զականապէս ևս վարի։ 1․ Մակ․ 7․ 38։ Ե_ սայ․ 23․ 13։

Դադարեմ․ եցի․ եա․ ել։ (չեզոք․) || [illegible] դադարել։ Ծննդ․ 8․ 1․ և 22։ Ելից․ 36․ 7։ 1․ Պետր․ 4․ 1։

Դադարեցուցանեմ․ ցուցի․ եցո․ ել։ (ան ցողա․) || ընդհատեցուցանել․ կմ հանգստա ցուցանել․ և կամ տալ զի զկայ առնու ցու գործօղն։ Ելից․ 10․ 14։

Գազազիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (ձայնաւոր.) ‖ հանդարտել. կամ զիշոյ առնուլ կմ լալել 'ի անանելոյ վերենչ. կմ հանդգնիլ։

Գազան. ի. աւ. աց. օք. ‖ գազաններն. կմ անգութ. կմ ժանտ. կմ գժնեայ. կամ չար. կմ գազանաբարոյ. և կմ գժնդակ։ Եւ զայս ամ ցուցանէ սուրբ գրովանութիւն սորա. զի առէ գազան. իբր թէ զարհուր. կմ չար ձայն։ Ոսկ. 1. հոռ. լէ։

Գազանաբարոյ. բուսի. իւ. եօ. օք։ ‖ ժանտ բարոյս. կմ վայրենաբարոյս. կմ գազանաբարոյս։ Նարեկ. զզ։

Գազանագոյն. գունի. իւ. իւ. իւք։ ‖ գազանագոյն. կմ գժնդակագոյն. կմ գժնէագոյն։

Գազանական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ գժնդակային. կմ ժանտական. կամ գժնէական։ Նարեկ. խէ։

Գազանահոտ. ի. իւ. իւ. իւք։ ‖ գազանահոտ. կմ ժանտահոտ. կամ դժոխահոտ. և կամ գարշահոտ։ Նարեկ. ծզ։

Գազանանամ. ացայ. ցի՛ր. ալ։ (չեզոքի.) ‖ գազանանալ. կմ գազաններու լինել. կմ ժանտանալ. կամ չարանալ։

Գազանեմ. եցայ. եաց. իլ։ (ձայնաւոր.) ‖ խոժոռիլ. կմ գժտուարել. կմ ժանտանալ. կամ վայրենանալ, և գազանի լինել։ Ոսկ. 1. հոռ. լա։

Գազանութիւն. թեան։ ‖ գազաններութիւն. կամ ժանտութիւն. կմ անգթութիւն. կամ գժտուարահաւանութիւն. և կմ խստասրտութիւն. և գառնակասութիւն։ 2. Օրին. 29. 18։

Գալ. ի. ու. աց. օք։ ‖ է առաւօտին կամ կոխումն. զոր կթեն յետ ծննդեան կովուն զորթն։

Գալայեակ. ակի. ու. աց. օք։ ‖ տեսակ մի բոյս լայնատերև։

Գալար. րոյ. իւ. իւ. իւք։ ‖ գանգուր, ոլորտ հիւսք մազերն գլխոյն. և կամ տապար։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն սուրն նման սաթրոյ մեղադրութեան։

Գալարեալ. եցի. եա. եալ։ (ներգործ.) ‖ ոլորել. պատանել. կմ ծալել. կմ սրով փորել. և կմ պտտելով անել. ոչ առնելն զինուորքն։

Գալարք. ի. իւ. իւ. իւք։ ‖ այն ոլորտ է չորս զեղեալ. կմ որ ունի զգալարութիւն, թէ զոյս եցէ, և թէ փայտ, կամ այլ ինչ նման։ Ծննդ. 16. 30։ Ղուկ. 23. 31։

Գալարաբերութ. ի. իւ. իւ. իւք։ ‖ զգալարիս բերող. կմ զգալար բոյս արտադրող. կմ բուսաբեր։ Նարեկ. 'ի գովեստ խաչին։

Գալարաւէտ. ւետ. իւ. իւ. իւք։ ‖ մի գալարեկեր. կմ գալարք բուսովք լցեալ։

Գալարահեր. ի. ու. աց. օք։ ‖ հերօք՝ իբր բուսովք՝ գալարացեալ. և ծաղկեալ։ Աստ ոչ նոքա՝ որք ոչ խուզեն, և ոչ սափրեն զհերս գլխոյ իւրեանց, այլ թողուն աճել, և ծածկել զգլուխն, որպէս գալար բոյսն զերկիր, ասին գալարահեր ունել զգլուխ իւրեանց։ Մծբն. ժը։

Գալարանամ. ացայ. ցի՛ր. ալ։ (չեզոքի.) ‖ բողբոջել. կմ ծիլս արձակելն բուսոց. կմ կանաչանալ։ Թուոց. 17. 8։

Գահ. ոյ. եաւ. եաց. եօք։ ‖ խոտ

թարմ։ ուռձի. խոտոյ խոտ. կմ կանաչեղէն. և կմ բանջարեղէն։ Սաղմ. 89. 6։ և 103. 14։ Իսկ մերթ կանաչացեալ. կամ գալարացեալ խոտաճէտ բուսովք։ Սաղմ. 22. 2։ և Նարեկ. զձա.

Գահարակն. չեան։ ‖ անտառ ինչ չար պահնել 'ի գեղջն, կմ 'ի սեաւ մայրէ. որք երբեմն բանացեալ զմարդն 'ի մարմնի մէջ. և հարեալ զնա զեղծուած լլկեն տխրանօք. և հողովք. և յանձանս պատճառեն զխելս սատանիկ. որով հալեն զմարդ ծխերին։ Զսա յոյնք կոչեն էֆիէլթօս. և լատինք ինքուպոս. կմ աքճնուտ. ծնողաց. խոկ առանձին ք'ուրբէն։ Ղեւ. 26. 16։ Երեմ. 30. 6։ Ը այսմ է և 3. Թագ. 8. 37։ 2. Մնաց. 6. 27։ Աշխարհ. 4. 9. յորում ը տմանց առեալ լինի փոխել աստի երկք բուսոց. որ պատահի նոյ յապականելոյ հիւթոյ, կմ խորշակէ. որով հարեալ բոյսքն գեղնանան. և եղծին։

Գահ. ի. իւ. իւ. իւք. կամ աց. օք։ ‖ այն որ զփափկութիւն իւր. կմ զմարդպաշտութիւն կորուսեալ է՝ ծերանալով. կմ հինացեալ. և այս առաք նոյն զգեստազուրկ. ուսմկ. զեր։

Գահաւորակ. ոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ եղանակ 'ի պատմականն. բառէս գահ. որ է աթոռ. ուստի բառեիս գահաւորակ, նշանակի աթոռ պատուոյ. և կմ տապնոց գեղեցիկ զրահաւ. գրեալ արծաթի բազմելն։ Խոր. յաշխարհագրութեան։

Գահաւորանք. անց. անօք։ (աներակ.) ‖ ընծայ. կամ նուէր. կամ մատուցումն և նաց արժանաւոր իրաց։ Թուոց. 28. 2։ 3. Մնաց. 3. 11։

Գահանակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ այն ինչ պատուական, որ է կանաչ երբև զզմրուխտ։ Ծննդ. 2. 12։ Տոբ. 13. 22։

Գահեկան. ի. աւ. աց. օք։ ‖ է անուն դրամոյ. որոյ ծանրութիւն է չորս պամ։ իսկ արժողութիւն, եթէ իցէ արծաթեայ է 88. ստակ. որ է իբրու մի ղօլաթայ։ Ծննդ. 37. 28։ 3. Թագ. 10. 16։ և այլն։ Իսկ եթէ իցէ ոսկեայ, է եօթն ղուռուշ. և 40. ստակ։ Բայց Մատթ. 18. 28։ և Մարկ. 6. 7։ և յայլուր՝ 'ի նոր կտակարանի, գահեկանն առնանի 'ի մեզ փոխանակ դենարի. որ է 22. ստակ։ Եւ սակայն՝ բառս գահեկան՝ արտաքոյ ամենայնիչ գրոց. գրեթէ միշտ նշանակէ զմի մանրկին. որ է մի ղուռուշ։ 'Ի Ճշգրտ. հայր. է։

Գահիճ. գահճի. աւ. աց. օք։ ‖ մերթ նշանակէ նա, որ զպատժապարտսն սպանանէ 'ի բանտ, կամ տանջէ, և կմ սպանանէ։ ուսմկ. ճելլատ։ 2. Մնաց. 7. 29։ և Մարկ. 6. 27։ Մերթ ևս նշանակէ զզինուորս. որք հարկանեն, ջարդեն, և սպանանեն։ բայց 4. Թագ. 24. 14. բառս՝ գահիճ. նշանակէ զկալանաւորականսն, այն, զբանտարգել առնողն, կմ զգահճապետն. որպէս յայտ է։ Երեմ. 24. Ա։

Գահոյք. ճոյի. իւ. իւ. իւք։ ‖ սենեակ ննջարան. կմ ննջարան. կմ բնակութիւն. և կամ սենեակ, ուր պահին գանձք, և իրք ազնիւք։ Երեմ. 35. 4։ Եզեկ. 40. 17. Եւ կմ դարա-

Digitized by Google

[illegible]

Դանդաղամտութեանդաշակալ. ի. իւ. իցս. իւք: ‖ դանդաղամտութեամբ կալեալ. կմ սանձիւ նուաճեցեալ. և կմ սանձահարեալ: Նարեկ. 'Ի գործքոյս տռոփելոյ:

Դանդաղեմ. եցի. եալ. եալ: (չեզոք.) ‖ դողդողալ. կմ յամր և յանհնար գնալ. կամ ասա և անդ տատանելով սայթաքել. որք հանդիման տաղեցելոց: Եզեկ. 28. 7: Եւ կամ խարխափել, որք հանդիման կուրաց, և կմ 'ի խաւարի շրջելոյ: Նարեկ. ԺԹ: Իսկ մերթ նշանակէ զեղջերել. կամ մոլորել. կմ տատանիլ ասա և անդ: Եսայ. 22. 5: և Եբր. 13. 9: Եւ մերթ յամրել. կամ ցնդել միտք. և կմ թմրել: Յովհաս. 8: Մերթ և խելագար բանիւք շողոմանել. կմ թարթանջել: Լամբրոն:

Դանդաղեցուցանեմ. ցուցի. ցի. եալ: (անցողա.) ‖ դողդողեցուցանել. կամ երերեալ, և դողդողումն առնել: Եւ կմ դողացուցանելով հեշտեցուցանել զդանդաղս. կմ զծնծղայս, և զայլս նմանս: Նարեկ. ՂԷ:

Դանդաղաշոտ. ի. իւ. իցս. իւք: ‖ դողդողջալոյզ. կմ յողդողդ. կամ անհաստատ. և կմ երերուն:

Դանդաղութիւն. մն. մամբ. մանց. մամբք: ‖ դողդողջացութիւն. կմ տատանութիւն. կմ գեղգեղութիւն: Առակ. 38. 20: Եւ մերթ, թմրութիւն. կմ ապշութիւն. և կմ յամրութիւն: Իսկ երբեմն խարխափումն: և մերթ շողոքորթութիւն. և կմ թարթանջութիւն:

Դանկ. կմ դանգ. ի. իւ. իցս. իւք. կմ աւ. աց. օք: ‖ է անուն դրամոյ, որ ունի զարժողութիւն չորս փողոյ և կիսոյ. այս է չորս ըստակի, և կիսոյ: Ելից. 30. 13: Ղևտ. 27. 25: Թուոց. 18. 15: և 1. Թագաւ. 2. 36: Իսկ Մատթ. 10. 29: և Ղուկ. 12. 6. առնանի դանկն փոխանակ միոյ փողոյ. այս միոյ ըստակի. բայց ը ծանրութեն մի դանկն էր գրեթէ չորրորդ մասն միոյ տրամոյ, որ ռամիկ կոչի, փէնկ: Եւ զի դանկն եբրայական էր փոքր քան զդանկն, այս է քան զդեկնիկն ներկայ ժամանակիս, մի այսօրինակ մի դանկն արծաթոյ որ 'ի նը գիրս է չորս ըստակ, և կէս, այժմ է վեց ըստակ: և ը այսմ մի դանկն ոսկւոյ գրեթէ արժէ զմի դուկատ. և այսպէս առեալ լինի 'ի Հաւաք հարց. ԺԻ:

Դաշխուրան. ի. աւ. աց. օք: ‖ գաւաթ. կմ թաս. կմ սկաւառակ. և կմ անօթ ինչ իբր ըև զփոքրիկ սափորիկ: Դատաւ. 5. 25:

Դաշն. դաշին. սնք. սնց. սամբք: ‖ ուխտ. կմ դաշնագրութիւն. այս հաստատապար կնութիւն խօսից 'ի մէջ երկուց առ 'ի առնել զինչ, կամ առ 'ի վաճառել, և կամ գնել զինչ ինչ. կմ առ 'ի հրաժարել յերկ ինչ. և այլք նմանք: Ծննդ. 26. 28: Եւ այս բառ երբեմն չարակցի ը բայի այսպէս, դաշինս կռել. կմ դաշինս հաստատել. և այլն. և նշանակէ դնել զդաշն ը ումեք: 1. Մակ. 1. 12: և 6. 58: Իմաստ. 1. 16: Եսայ. 30. 1: Մերթ և բառս դաշն ածականաբար առեալ նշանակէ՝ միաբան. և անդրդ. և այսպէս զձայնէ. զհնչմանց. զխօսելոյ. և ըզ

նայելոյ. և ոչ զկերպակերպութեանց. և ը այսմ առի՝ դաշն ձայնիւ խօսել, կմ առնել. դաշն պատասխանել. դաշն նայել. և այլն: 'Ի վերջ հարց. Ը. Թ. ԺԳ: Եւ 'ի ամանէ ելանէ ներդաշնակն. կամ ներդաշնակաւորեալն. և այլն:

Դաշնադրեմ. եցայ. եալ. իլ: (ձայնակր.) ‖ դնել ընդ ումեք զդաշինս. և կամ սակ արկանել. այս պայման առնել:

Դաշնակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ ելանէ սա 'ի դաշն բառէն. զի առի դաշնակ, իբր թէ դաշնաւոր. որով նշանակի փոքրիկ դաշոյն. այս փոքրիկ երկսայրի սուրն. զոր ոմանք կրեն ը մէջս 'ի գօտւոջ. որպիսի է այն, որ ռամիկ. խանչէր կոչի:

Դաշնակեմ. եցի. եալ. եալ: (ներգործ.) ‖ նուագել. կմ քնարը երաժշտական երգել:

Դաշնակից. կցի. աւ. աց. օք: ‖ կցորդ և ընկեր դաշանց. որպիսիք են այնք՝ որք ընդ միմեանս դաշինս կռեն, և ուխտս դնեն: Լամբրոն:

Դաշնակաւոր. ի. աւ. աց. օք: ‖ գեղեցկայարմար. կմ չափակցեալ. կմ համեմատ. կամ քաղցրանուագ. և կմ քաղցրաձայն: Եւ այս առի զհնչմանց երգոց. և զաղեաց քնարին. որք ը միմեանս համեմատեալ և բաղադրեալ 'ի հնչման. քաղցրաձայն լինին:

Դաշնակաւորութիւն. թեան: ‖ գեղեցկայարմար ձայնակցութիւն. կմ բարեկարգ համեմատութիւն երգոց, և հնչմանց քնարաց, և կմ աղեաց նը: ռամիկ՝ փէռտէ:

Դաշնակցութիւն. թեան: ‖ ուխտադրութիւն. կամ դաշնադրութիւն:

Դաշնաւոր. ի. աւ. աց. օք: ‖ դաշնակից. կմ զդաշինս հաստատեալ գնօղ ը այլում. կմ ուխտադիր: Ծննդ. 14. 13:

Դաշնաւորեմ. եցայ. եալ. իլ: (ձայնակր.) ‖ դաշնադիր լինել. կմ ուխտել. կմ դաշն դնել. և կմ դաշնակցել: Նարեկ. Ե:

Դաշնաւորութիւն. թեան: ‖ դաշնադրութիւն. կամ դաշնակցութիւն. կմ ուխտադրութիւն: Խորէն. Բ. գլ. 2:

Դաշոյն. շունի. աւ. աց. օք. կամ իւ. իցս. ‖ սուր քայլն. և երկսայրի. այս լայն թուր երկբերան. ռամիկ. խանչէր: Յուդիթ. 13. 8: Եւ սորանոր տառն է բնական. ոչ եւեղծ. ուստի Յուդիթ. 16. 11. յաւելեալ լինի 'ի վր նր այլ նոր գիտնորաշակն. զի առի. և եանց դաշոյնն ը փոխս նր: Եւ 'ի ամանէ ելանէ բառս՝ դաշունակալ. կմ դար շունակալ. և դաշնակն. զոր տեսցես 'ի տեղիս իւրեանց:

Դաշունակալ. ի. աւ. աց. օք: ‖ տէր զինուոր շունակալն:

Դաշտ. ի. իւ. իցս. իւք. կամ աւ. աց. օք: ‖ հարթ, և դուր տեղի լայնատարած արտաքոյ շինից: Ծննդ. 24. 63: 1. Մակ. 6. 40:

Դաշտաբերան. ի. աւ. աց. օք: ‖ բերան դաշտի. այս սկիզբն. կմ ծայրն ընդ որ մտեալ լինի 'ի դաշտն. կմ 'ի դաշտէն ելեալ ելանի: Խորէն. Բ. գլ. 6:

Digitized by Google

Դաշտագետին. գետնոյ. ով. ոց. ովք: || հարթ, և տափարակ լայնատարած տեղի. և կամ որ է դաշտային գետին: 1. Մակ. 3. 40:

Դաշտական. ի. աւ. աց. օք: || դաշտային. կամ դաշտանման. կամ որ է 'ի դաշտի: Եսայ. 13. 2: Իսկ վերջն նշանակէ զդաշտաբնակն. կամ որոյ բնակարանն, և տեղին է 'ի դաշտաձև տեղւոջ: Մերթ ևս նշանակէ ըզդաշտային վայրն, կամ զտեղին, որ և ասի դաշտավայր: Երեմ. 17. 26:

Դաշտականաւոր. ի. աւ. աց. օք: || դաշտանի. այս կին աղտեղացեալ ամսական հոսմամբ արեան: Ղեւ. 13. 1:

Դաշտակողմն. ման. մանց. մանց. մամբք: || կողմն դաշտին: Յուդիթ. 15. 3:

Դաշտաձև. ի. իւ. ից. իւք: || դաշտանման. կամ դաշտակերպ. կամ որ է ըստ ձևոյ դաշտի տափարակ. և կամ որոյ դիրքն է երկրի դղիրս դաշտի: Խորէն. Ա. գլ. 10. և 15:

Դաշտամուխ. (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի դաշտս մտեալ. այս 'ի դաշտս դիմօղ և մտանող. կամ ընդ դաշտս մտեալ գնացող: 1. Մակ. 16. 5:

Դաշտան. ի. աւ. աց. օք: || հոսումն պիղծ արեան կնոջ. և կամ դարշ արեան նը, որ հոսի 'ի ծնանելն զզաւակ. և կամ որ հոսի յերբայնհաւուր ամսեան. և կամ 'ի հիւանդութենէ: Ղեւտ. 12. 2. և 5: և 15. 21. և 25. և 33. առաջինն: 2. Թագ. 11. 4: Մերթ ևս նշանակէ կինն դաշտանի, յորմէ հոսի արիւնն աղտեղութեան: Ղեւտ. 15. 33. վերջինն. և 20. 18: Եզեկ. 22. 10:

Դաշտանամ. ացայ. ցեր. ալ: (ընդ միջ.) || դաշտաձև լինել. կամ հանգոյն դաշտի հարթ, և դուր, և տափարակ լինել: Սաղմ. 103. 8:

Դաշտանեկան. ի. աւ. աց. օք: || կին դաշտանի: 4. Եզր. 5. 8:

Դաշտանի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || կին՝ որ է 'ի կանանց օրէնս. այս 'ի հեղման արեան ամսականի: Եսայ. 30. 22:

Դաշտավայր. ի. իւ. ից. իւք: || տափարակ վայր. կամ դաշտ տեղի, որ է հարթ և առանց բլրոց. և կամ դաշտաձև տեղի: Դատ. 1. 9: Խորէն. Բ. գլ. 71: Մերթ ևս մեծ հըրապարակն և հարթ տեղին, ուր լինի ժողովումն, և կամ խաղարկութիւն, ասի դաշտավայր: [illegible]

Դաշտաւոր. ի. աւ. աց. օք: || դաշտային. կամ դաշտական. որպիսիք են այգիք, կամ ծառք, և այլք նմանք՝ որք 'ի դաշտի են:

Դառն. ռին. ամբ. դառնինք. կամ ունք. նց. ամբք: || լեղի. կամ զզուելի ճաշակելեաց. կամ կծու. որոյ ներքնակն ասի քաղցր: Երեմ. 15. 23. Առակ. 27. 7: Եսայ. 5. 20: Մերթ ևս նշանակէ խիստ. կամ ժանտ. կամ դաժան. կամ դժնդակ. կամ ծանր և անտանելի: և կամ զայրացուցիչ և տաղտկալի: Եզեկ. 2. 19: Ամբակ. 1. 6: և Սոփ. 1. 14: Իսկ մերթ նշանակէ զդառնացեալ վիշտ. կամ զվշտացեալն, և զնեղեալն: Մծբն. ԺԹ.

Դառնաբարոյ. ի. իւ. ից. իւք: || դաժանաբարոյ. կամ ժանտաբարոյ. կամ չարաբարոյ. և կամ խստաբարոյ:

Դառնաբեր. ի. իւ. ից. իւք: || ժանտաբեր. կամ որ բերէ զդառն, և զվտանգաւոր պտուղս:

Դառնադառն. (Նախդրիւ հոլովի.) || կարի դառն. կամ դառնագոյն. կամ յոյժ դժնդակ. կամ սաստիկ դժնեայ. և ըստ այսմ ասի, դառնադառն մահ: Յովէ. 1. հոփ. Թ:

Դառնաթոյն. թունի. իւ. ից. օք: || չարաթոյն. կամ որ ունի զժահն, և զմահաբեր թոյնս. որպիսի են իժք, և քարբք: Նարեկ. ղէ:

Դառնաթորմի. միջ. եաւ. իք. եաց. եօք: || դառն դեղովք, կամ լեղեաւ՝ լցեալ և թաթաւեալ. որպիսի էր սպունգն քացախով և լեղեաւ լցեալ՝ զոր մատուցին տեառն մերոյ: Եւ վանկս Բուն, է արմատ Թորմել բային: Նարեկ. ղդ:

Դառնածաղր. (Նախդրիւ հոլովի.) || դառնակատակ. կամ դառնութեամբ կատակերգեալ: կամ կծծալի և խայտառակ. որպիսիք են անարգական մահ, կամ տանջանք: 3. Մակ. 6. 22:

Դառնակուռ. (Նախդրիւ հոլովի.) || դառնալից. կամ սաստիկ դառն. կամ յոյժ դժնդակ:

Դառնակսկիծ. (Նախդրիւ հոլովի.) || սաստիկ կսկծեցուցիչ. կամ սաստիկ ցաւեցուցիչ, և տանջօղ. կամ յոյժ վշտալի և ցաւալի:

Դառնահամ. ոյ. ով. ոց. ովք: || ժանտահամ. կամ լեղեհամ. կամ զդառն և զվատթար համս ունօղ. որպիսիք են ժանտալը տուղք: Լամբրոն.

Դառնահամբոյր. բուրի. իւ. ից. իւք: || ժանտաբարոյ. կամ դառնաբարոյ. կամ ժանտաժուտ. կամ չարաբարոյ. կամ դաժանաբարոյ:

Դառնահոս. ի. իւ. ից. իւք: || զդառն, և զժահն, կամ զմահաբեր հիւթս հոսօղ: Մերթ ևս նշանակէ զդառնաշունչն. ըստ այնմ: Խորէն. Բ. գլ. 36: 'Ի յերկրպագել ձեռբայնւոյն, և 'ի դառնահոս փչմանէ հիւսիսոյ:

Դառնահոտ. ի. իւ. ից. իւք: || ժանտահոտ. կամ որ ունի զդառն և զզզուելի հոտ:

Դառնաճաշակ. ի. աւ. աց. օք: || զդառն ճաշակ ունօղ. կամ դառնահամ. և կամ ժանտահամ:

Դառնամ. արձայ. ցեր. նալ: (Չեզոք.) || յետս դառնալ. կամ յետս երթալ. այս, ուստի եկեալ է, վերստին անդ գնալ: 2. Օրին. 3. 1: և 1. Թագ. 15. 30: Ղուկ. 8. 39: Մերթ ևս նշանակէ՝ յետկոյս հայել. կամ 'ի թիկունս կոյս դարձուցանել զերեսս: Ղուկ. 22. 61: և այլն: Իսկ երբեմն նշանակէ՝ փոխարկել միոյ իրի 'ի միւսն. և ըստ այսմ ասի. 'ի մոխիր դառնալ. կամ յարիւն դառնալ. և կամ յոճ դառնալ. և այլք նմանք: Եսայ. 7. 15. և 17. և այլն:

Դառնամահ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Նշանակէ զմահացուցեալն և զվիրաւորեալն դառն և չարաչար մահուամբ: Եւ մինչ ասի դառնա

մահ մեռանիմք փխանակ գառին , և չարաչար մահչումբ մեռանիմք : Հայրեն :

Դառնամաղձութիւն . թեան : || դառնութիւն մաղձի . կամ չարամաղձութիւն . կամ ծանրամաղձութիւն : Եւ այս բաղմիցս առնելի լինի փոխանակ դառնասրտութեան , կմ ծանրութեան սրտի . և կմ փոխանակ դիժնեայ և դաժան բարուց ժանտամտութ ատրանց :

Դառնանամ . ացայ . ցի՛ր . անալ : (Չէզոք .) || դառն լինել . կմ լեղինալ : Երեմ . 24 . 9 : Իսկ մերթ՝ վշտանալ . կմ նեղիլ . և կմ բարկանալ : Ծննդ . 27 . 34 : Եւէթ . 16 . 20 : Մերթ և նշանակէ՝ ժանտանալ . կմ դաժանանալ : ՚Ի վերո նոյն . իզ :

Դառնաշխատ . ի . իւ . ից . իւք : || աստանիկ աշխատալի . կամ յոյժ աշխատանելի . և կամ աստանիկ աշխատաւոր :

Դառնաշունչ . շնչի . իւ . ից . իւք : || սաստիկ և խիստ ոգւոց . կմ որոյ փչումն է դառն և ժանտ , և դժնդակ , որպիսիք են լեռնաբեր և հողմակործանք օդք : Խորէն . գ . գլ . 68 : Մերթ և նշանակէ զայն , որոյ շունչն , կամ շնչումն է չար , և մահաբեր . և կմ որ է կատաղի , և բարկացօղ . որպէս են օձք , կամ մեռելոց թունաւորք , և անհեղք :

Դառնապէս . (մակբայ որակական .) || դառնութեամբ , կամ սաստիկ ցաւելով , և կսկծելով : Ղուկ . 22 . 62 :

Դառնատառապիկ . ի . իւ . ից . իւք : || սաստիկ տառապանօք . կամ կարի վշտացուցանօղ : Եւ մերթ՝ յոյժ տառապելեալ :

Դառնարբոյց . բուցի . իւ . ից . իւք : || մերթ նշանակէ զհա , որ զդառն կերակուրս արբուցանէ ուտիչ : Իսկ մերթ նշանակէ զայն , որոյ արբումն , կամ ըմպումն դառն է . կամ ՚ի յըմպելիսն դառնացուցանէ զըմպողն ըմպողին . որպիսիք են դառն դեղք ըմպելեաց . ուստի կոչին դառնարբոյց դեղք : ՚Ի վերո նոյն . իզ :

Դառնացուցանեմ . ցուցի . ցո՛ . ել : (անցողակ .) || լեղի առնել զուտելի ինչ : և մերթ վշտացուցանել . կամ նեղել . և կմ բարկացուցանել զոք : Ծննդ . 26 . 35 : Եբր . 3 . 16 : Կողոս . 3 . 19 : Իսկ 3 . Թագ . 13 . 21 . ուր ասի՝ դառնացուցեր զբերան Տն , իմանի՝ խոտորեցեր . կմ դառն համարեցար . կամ անպատիւ արարեր զբանն Տն :

Դառնացուցիչ . ցուցչի . աւ . աց . օք : || դառնացուցանօղ . կմ դառն և լեղի առնօղ : Իսկ մերթ՝ վշտացուցանօղ :

Դառնացօղ . ողի . աւ . աց . օք : || դառն լինօղ . կամ ժանտացօղ . կմ խստացօղ . կմ դառնաբարոյ : Մերթ և դառնացուցանօղ . կմ բարկացուցանօղ : Եզեկ . 3 . 9 :

Դառնէկեր . ի . իւ . ից . իւք : || Ճանապարհ . կմ զբանկուն ՚ի մէջ քերթող . կմ որոյ ստեղն է անախորժ . և կամ դաժան :

Դառնիճ . նճի . աւ . աց . օք : կամ ոյ . ով . ոց . ովք : || դառնիկ . դդ դառնացուցիչ . որով նշանակի ծ և ինչ դառն խոտոյ . կմ բանջարին . և ըստ այսմ երևի , զոր աւանէին հրէայքն ՚ի զատկին ընդ բաղարջին , որ էր դառն բանջար ինչ , դառնիճ կոչի . և ըստ այսմ ասի , դառնճով ուտել զբաղարջն : Մերթ և նշանակէ զդառնահամն . և ըստ այսմ ասի՝ դառնիճ դեղձ . դառնիճ խաղող՝ դառնիճ դեղ . և այլն : Աւգամ :

Դառնատնեանն : (Նախդրիւ հոլովի .) || առնօղ զդառնաբեր տանս . կմ զդառնապատուղ ծիւղս : Նարեկ . Է :

Դառնորակ . ի . աւ . աց . օք : || զդառն որակութիւն ունօղ . կամ դառնութիւն և վատթարութիւն որակացեալ : Յն [illegible] :

Դառնութիւն . թեան : || լեղութիւն . կմ դառն լինելն : Եւէթ . 15 . 23 : Մերթ և նշանակէ դաժանութիւն . կմ դժնեայութիւն . և կմ ժանտութիւն : Եփես . 4 . 18 : Իսկ երբեմն նեղութիւն . կմ վիշտ . կմ տառապանք . կմ ցաւ . կմ սուգ և տրտմութիւն : Յոբ . 7 . 11 : և 9 . 18 : Եսայ . 38 . 15 : Երբեմն և սաստկութիւն . կմ խստութիւն հարուածոց . կմ մահու . և այլոց նմանեաց : 2 . Մակ . 9 . 5 : Մերթ և բանս դառնութեան դնի մի դառնացուցիչ իրի . և ըստ այսմ ասի՝ Ողբ . 3 . 15 : Արբեցոյց զիս դառնութեամբ : Այսպէս և Յայտ . 8 . 11 . ուր ասի՝ Եւ էր անուն աստեղն դառնութիւն . իմանի՝ դառնացուցիչ . զի անկեալ յերկնից դառնացոյց զջուրս գետոց , և աղբերաց . ուստի և յայլ թարգմանութեան դնի փոխանակ սորա՝ աբսինթոս . որ է խոտ ինչ յոյժ դառն . զոր հայերէնն կոչեմք օշինդր :

Դաս . ու . ու . ուց . ուք : || կարգ . կմ խումբ . կամ ջոկ : Սաղմ . 67 . 31 : Իսկ 1 . Թագ . 4 . 10 . ուր ասի , երեսուն հազար դասուց , իմանի՝ երեսուն հազար հետևակաց . կմ [illegible] : Մերթ և վարդապետութեամբ և ուսուցմունք՝ որք ՚ի վարդապետեանն ընթերցեն առ աշակերտսն՝ ասին դասս :

Դասակ . ի . աւ . աց . օք : || երամակ . կամ խումբ . կմ ջոկ : Նարեկ . կԵ :

Դասակեալ . ի . աւ . աց . օք : || կարգաւորեալ և դաս դաս եղեալ . կմ դասաւորեցեալ : Եւ մերթ զորքն ժողովեալք . և կարգաւորեալք՝ կոչին դասակարգք . որպիսիք են հետևակազօրքն . զորս առաւել ժողովել դասաւորելով : 1 . Թագ . 15 . 4 :

Դասակարգ . ի . իւ . ից . իւք : || դասն կարգաւորօղ . իսկ մերթ դասակարգութիւն . կմ կարգաւորեալ դաս : Նարեկ . ղէ : ուստի և Ղուկ . 1 . 5 . ուր ասի ՚ի դասակարգեան աբիայ . իմանի ՚ի կարգէ քահանայութեան . կմ ՚ի դասակարգութեան աբիայ . քանզի դաւիթ կարգեաց զքահանայս ՚ի քսան և չորս դասակարգութիւն , որք յաջորդաբար ծառայէին ՚ի տաճարին վիճակաւ . 1 . Մնաց . 24 . 3 . և 10 : և ութերորդ դասակարգութիւն էր աբիայ : Իսկ զաքարիա էր յորդւոցն աբիայ . և մի այսորիկ դնի ՚ի դասակարգեցէն , որ ՚ի դասակարգութենէն աբիայ :

Դասակարգեմ . եցի . եա՛ . ել : (Ներգործ .)

|| դաս

|| դաս դաս կարգաւորել. կամ դասակից առնել զոք:

Դասակարգութիւն. թեան: || կարգաւորութիւն դասուց, կամ աստիճանաց. կամ դասաւորեալ կարգ. ուստի և գայք հրեշտակաց՝ որք սքանչելի կարգաւ դասաւորեցեալ, և կարգաւորեցեալ են 'ի մէջ իւրեանց, ասին դասակարգութիւնք: Լամբրոն:

Դասակից. կցի. աւ. աց. օք: || կցորդ դասու ուրուք. ուստի և այնք, որք են 'ի նոյնոյ դասէ, ասին դասակիցք իւրերաց:

Դասակցիմ. եցայ. եսցի. իլ: (հայնակր:) || դասակից լինել:

Դասակցութիւն. թեան: || կցորդութիւն բազմաց 'ի միում դասու. կամ պարակցութիւն: Նարեկ. 'ի գովէստ առաքելոց:

Դասապետ. ի. աւ. աց. օք: || պետ և գլուխ դասու. կամ առաջնորդ պարու: Նարեկ. ղզ:

Դասապետութիւն. թեան: || պետութիւն, կամ գլխաւորութիւն դասու: Լամբրոն.

Դասասաց. ի. իւ. աց. օք: || Նա որ տայ ըղ դաս աշակերտաց. կամ դասատու: մերթ ևս մինչ ոմանք վարդապետք նստեալ յաթոռ ատեան ումեք ընթեռնուլ զգիրք ինչ, և յայնմանէ զնիւթ առեալ քարոզեն ժողովրդեան, ասին դասասացք:

Դասատու. տուի. աւ. աց. օք: || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Դասատուն. տան. տամբ. տանց. տամբք: || տուն. կամ տեղի դաս տալոյ, կամ դաս առնլոյ, և կամ ուսանելոյ:

Դասաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կարգաւորել. կամ դաս դաս առնել. և կամ զոք 'ի դասս ուրուք կարգել:

Դասաւորութիւն. թեան: || դասակարգութիւն. կամ դասաւորեալ կարգաւորութիւն: Լամբրոն:

Դաս դաս. (մակբայ ժողովական.) || խումբ խումբ. կամ երամ երամ. Մարկ. 6. 40:

Դասեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ:) || կարգաւորել. կամ 'ի դասս և 'ի կարգս ուրուք դնել:

Դասեցուցանեմ. եցուցի. եցո. ել: (Ներգործ.) || դասել. կամ դասաւորել. կամ դասակարգել: Եւ յայսմիկ բայի սոյ վանկն է առ 'ի զարդ:

Դաստ. ի. աւ. աց. օք: || ձեռք. կամ թաթ ձեռաց:

Դաստակ. ի. աւ. աց. օք: || յօդք ձեռաց. է այն մասն ձեռին, ուր ոսկր բազկին, և թաթք ձեռացն ընդ միմեանս յօդին, և կցին. ուր և ապարանջան դնի. ռամկ՝ պիլէկ: և ըստ այսմ է 'ի Նարեկ. ե. ուր ասի, Ոչ խորտակեցեր զդաստակ բազկիս, որ անմաքրապէս առ քեզ ամբառնայր: Ըստ այսմ և այն մասն սրոյ, ուր երկաթն և կոթն յօդին ընդ միմեանս, նմանութեամբ ասի դաստակ սրոյ: Մերթ ևս նշանակէ զթաթն ձեռաց. և ըստ այսմ է 1. Թագ. 5. 4. ուր ասի. Եւ երկոքին դաստակք ձեռաց նորա անկեալք զսեմօքն:

Դաստակերտ. ի. աւ. աց. օք: կամ կց. կւք: || ձեռակերտ. կամ գործք ձեռաց. և այսու մերթ իմանին երևելի շինուածք. և կերտուածք՝ զորս առնէ ոք ձեռօք. և ըստ այսմ ստեղծուածք՝ ասին դաստակերտք Ա. Յ: Կիւրղի եղեմ. ժա: Իսկ մերթ ևս լիցէ մեծամեծ շինուածք ապարանից. կամ այլոց նմանեաց ասին դաստակերտ: մերթ ևս նշանակի շէնն, կամ աւանն, որ լինի արտաքոյ քաղաքին առ 'ի գնալ անդ վասն զբօսանաց, շուրջ զորով են և անդաստանք, և այգիք: Աստուծ. 24. 5: Խորէն. Գ. գլ. 7:

Դաստառակ. ի. աւ. աց. օք: || կտոր կտաւոյ 'ի պէտս իրաց ինչ. կամ վարշամակ. և կամ թաշկինակ. ռամկ՝ մահրամայ. կամ ֆէսլէր: Եւ ասի դաստառակ, զի առեալ լինի 'ի դաստն, որ է ձեռք: ուստի և թաշկինակն այն, զոր եարկ քն զերեսօքն՝ յորում պատկերն իւր տպեցաւ, ասի դաստառակ:

Դաստիարակ. ի. աւ. աց. օք: || վարժօղ մանկանց. կամ խնամակալու. և հոգաբարձու մանկանց. որ իբրու թէ զդաստակէ նոցին կալեալ՝ միշտ շրջելով ընդ նոսին՝ առաջնորդէ նոցա 'ի բարին. և յար խրատիւք և ուսմամբ զարգացուցանէ զնոսին: 1. Կորն. 4. 15: Գաղ. 3. 24:

Դաստիարակարան. ի. աւ. աց. օք: || վարժարան. կամ կրթարան: Իսկ մերթ նշանակէ զդաստիարակօղն. կամ զվարժօղն. և կամ զկրթիչն: Նարեկ. զզ:

Դաստիարակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || առաջնորդել. կամ ուսուցանել. և կամ վարժելով զարգացուցանել զոք. կամ կրթել, և կառավարել զհամբակս: Նարեկ. ղթ:

Դաստիարակութիւն. թեան: || կրթութիւն. կամ կառավարութիւն: Լամբրոն:

Դատ. (Նախդրիւ հոլովի.) || դատաստան. կամ դատողութիւն. կամ դատումն: Ծննդ. 16. 5: Եսայ. 3. 14: Եւ մերթ իրաւունք: ուստի մինչ ասի, դատ արա ինձ, իմանի, իրաւունս արա ինձ: Սաղմ. 25. 1: Ղուկ. 18. 3: Իսկ երբեմն նշանակի. փաստ. կամ պատճառ: Ռուսի. 2. Մակ. 4. 47. ուր ասի՝ դատ վարէին. իմանի՝ զփաստս յառաջ բերէին. և կամ զպատճառս տային: Եւ մինչ ասի՝ դատ գնել ընդ ումեք. իմանի՝ 'ի դատաստան մտանել: Նարեկ. ա:

Դատախազ. ի. իւ. ից. իւք: || ոսոխ. կամ 'ի դատաստան քարշօղ. կամ ամբաստանօղ. ռամկ. փուսէնի: Գործ. 25. 16:

Դատախազեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || դատել զոք իբրու սխալեալ. կամ ոսոխ լինել ընդդէմ ումեք. և ըստ իւր կարծեաց զիրաւունս և զդատաստան պահանջել. կամ ամբաստան լինել. և կամ բողոք բառնալ: ռամկ. փուսէնի ըլլալ: Նարեկ. հթ: Սիրաք. 8. 17: Եւ մերթ հակառակելով վիճել, և ընդդէմ կալ: 'ի Վարդ. բղ:

Դատախազութիւն. թեան: || հակառակութիւն. կամ ամբաստանութիւն. և կամ բողոքումն: Լամբրոն:

Դատակնիք • կնքոյ • ով • ոց • ովք • կմ կնքի • աց • օք ։ ‖ վճիռն՝ որ լինի 'ի դատաստա֊նի զկնի դատելոյն ։ Եւ առի դատակնիք, խրթութէ կնքումն և բացորոշումն եղելոյ դատաստանի ։ Եւ մերթ ու և խիստ հաստա֊տումն վճռի • կմ սահմանադրութիւն բանի, զոր ոք վճռէ՝ և սահմանէ ։ և ըստ այսմ առի, 'ի Նարեկ • ժէ • Շնորհեա ինձ՝ ով դատակնիք բանին քոյ վճռեաց ։ Մերթ ևս թուղթն գրեցեալ, և կնքեցեալ, յորում ծանուցանի վճիռ դատաւորին, առի դատակնիք ։

Դատակնքեմ • եցի • եալ • ել ։ (Ներգործ •) ‖ կնքել դատաստանաւ • կմ վճռել • կամ սորագրելով հաստատել • կմ զվճիռ դատապարտութե տալ • և կմ դատապարտել ։

Դատանք • նաց • օք ։ (անեզական •) ‖ դատաստան • կմ դատումն • և կմ իրաւունք ։ 2 • Մնաց • 20 • 12 • և Ողբ • 3 • 59 ։

Դատապարտ ։ ‖ Մերթ նախդրիւ հոլովի • և նշանակէ՝ դատապարտեցեալ • կմ իբ֊րև զպարտաւոր դատեցեալ ։ Յովբ • 1 • հոփ • իէ ։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այս֊պէս • դատապարտ լինել • և նշանակէ՝ դատաստանի, կամ դատապարտութե պար֊տական լինել, և 'ի ներքոյ դատաստանի անկանել • կամ դատապարտել ։ Աղթ • 1 • 23 • Հռոմ • 3 • 19 ։ Եւ կամ այսպէս • դատապարտ առնել • և նշանակէ՝ դատապար֊տել • որ է 'ի ներքոյ դատաստանի • կամ դատապարտութե ձգել ։ կմ պարտաւորել զոք ։ Հռոմ • 8 • 34 ։

Դատապարտարան • ի • աւ • աց • օք ։ ‖ տեղի դատապարտութե • որպիսի է բանտն • կմ դժոխքն • և այլք նմանք ։ Նարեկ • իթ ։

Դատապարտեմ • եցի • եալ • ել ։ (Ներգործ •) ‖ 'ի ներքոյ պատժոյ, կամ պարտաւորութե արկանել զոք • և կմ զվճիռ հատանելով մատնել զոք 'ի մահ ։

Դատաստան • ի • աւ • աց • օք ։ ‖ դատումն • կմ դատողութի 'ի ձեռն իրաւանց և բա֊նի • կամ ընտրութի առ 'ի բացորոշել զիր ինչ ըստ իրաւանց, և ըստ ուղիղ բանի ։ Մերթ ևս նշանակի՝ վէճ, կմ հակառա֊կութիւն ։ 1 • Կորնթ • 6 • 7 ։ Մերթ ևս նշանակէ զդատապարտութիւն ։ Հռոմ • 3 • 8 ։ 1 ։ Տիմ • 5 • 12 ։ Եւ մինչ առի • դատաստան տալ • իմանի՝ դատիլ, կամ պատժիլ դատաստանաւ ։ Յովբ • 2 • հոփ • իը • և լէ ։ ով և մինչ առի, վրէժս տալ • իմանի կրել զպատիժ 'ի վրէժխնդրողէն ։ 2 • Թես • 1 • 9 ։

Դատաստանագիրք • գրոց • ովք ։ (անեզական •) ‖ գիրք դատաստանաց • կմ գիրք, ըստ կանոնի որոյ դատաւորն առնէ զդատաստան ։

Դատավճիռ • ճռոյ • ով • ոց • ովք ։ ‖ վճիռն դատաստանի, կմ բացորոշումն եղելոյ դատաստանի ։ Եւ մերթ յայտնի և բացորո֊շեալ վճիռ • և կմ սահմանադրութի բանի ։ Մծբն • ժբ ։

Դատարան • ի • աւ • աց • օք ։ ‖ դատաստա֊նարան • կմ տեղի՝ ուր լինի դատաստան • կամ ուր լինի ատեան ։ Լամբր ։

Դատարկ • ի • աւ • աց • օք ։ ‖ ունայն • կամ թափուր • կամ պարապ • կամ անօգուտ • կամ անպտուղ • և կմ անգործ, այսինքն, որ ոչ ու֊նող զգործ ինչ ։ Մատթ • 12 • 36 ։ և 1 • Տիմ • 5 • 13 ։

Դատարկաբան • ի • իւ • ից • իւք ։ ‖ զրնդու֊նայն, և զանօգուտ բանս խօսօղ • կամ վայրաբան ։

Դատարկաբանեմ • եցի • եալ • ել ։ (չէզոք •) ‖ վայրախօսել • կամ զրնդունայն և զանօ֊գուտ բանս խօսել • և կամ դատարկաբա֊նութիւն առնել ։

Դատարկաբանութիւն • թեան ։ ‖ ունայնա֊բանութիւն • կմ՝ վայրախօսութիւն • և կմ զուր և անօգուտ բան ։

Դատարկակաց • ի • իւ • ից • իւք ։ ‖ դատարկ և պարապ կացօղ • կմ հեղգ • և կմ ծոյլ 'ի գործել ։ Խորէն • գ • գլ • 68 ։

Դատարկաձեռն • (նախդրիւ հոլովի •) ‖ նշանակէ զնա, որ դատարկ է ձեռօք • այսինքն, որ ոչ ունի 'ի ձեռս իւր զընծայ առ 'ի մատուցանել յորժամ պնայ առ արժանաւոր ոք, որում պարտական է տանել զընծայ ինչ ։ Ելից • 23 • 15 ։

Դատարկամիտ • մտի • աւ • աց • օք ։ ‖ միտօղ, և հակօղ 'ի դատարկութի • կմ զդատարկ միտս ունօղ 'ի բարեաց խորհրդոց • և կմ դատարկասէր ։ Յովբ • 1 • հոփ • ա ։

Դատարկանամ • ացայ • ցիր • անալ ։ (չէզ֊միջա •) ‖ դատարկ և ունայն լինիլ ։ Իսկ մերթ անգործ լինիլ • ռամկ • բանիլ չընէնալ • կամ պարապ ըլլալ ։ Ելից • 5 • 8 ։ Իսկ երբեմն դադարել • կամ պակասել • կմ անպիտան լինիլ ։ Իմաստ • 15 • 15 ։ և 2 • Պետր • 2 • 3 ։ Իսկ Հռոմ • 7 • 6 ։ իմանի՝ ազատ լինիլ 'ի պար֊տաւորութենէ ։

Դատարկանձն • ձին • ամբ • անք • անց • ամբք ։ ‖ այն, որ է դատարկակեաց, և ոչ ունի զգործ ինչ յատուկ • և վասն այնր դեգերի 'ի յայնս՝ որք կամ ոչ վերաբե֊րին առ ինքն • և կամ են անպատշաճք ։ 1 • Տիմ • 5 • 13 ։

Դատարկապորտ • ի • իւ • ից • օք ։ ‖ Թոյլ և յոյլ պորտ ունօղ • այսինքն, նա՝ որ ո՛չ զպէտ զինքն 'ի կերակրոյ • այլ միշտ պարապի 'ի լնուլ զորովայնն ով զխող • և որքան ու֊տէ, նոյնչափ ծախէ • և միշտ իբրու դա֊տարկ ունի զփոր իւր որպէս զմարախ ։ Տիտ • 1 • 12 ։

Դատարկասուն • սնի • իւ • ից • օք ։ ‖ դատարկութեամբ սնեալ • կմ դատարկութե վարօղ զկեանս ։ Աշխար ։

Դատարկացուցանեմ • ցուցի • ցո • անել ։ (անցող •) ‖ դատարկել • կամ ունայն և թափուր առնել ։

Դատարկեմ • եցի • եալ • ել ։ (Ներգործ •) ‖ դատարկ առնել ։ ռամկ" պարպել • կամ պարպէլ ։

Դատարկութիւն • թեան • ‖ ունայնութիւն • կմ պարապութիւն • կմ դադարումն 'ի գործոյ ։ Ժողով • 10 • 18 ։

Դատաւոր. ի. աւ. աց. օք: || Նա՝ որ ունի զիշխանութիւն դատելոյ, և վճիռ հատանե- լոյ 'ի վ/ր մեղապարտաց, և կմ. որ ունի զի- րաւունս առնելոյ զդատաստան:

Դատաւորանոց. ի. աւ. աց. օք: || տեղի՝ կմ. ատեան, ուր նստեալ դատաւորք՝ զդատաս- տան առնեն. կմ. դատաստանարան: Ոսկէ. 2. կոր. ժէ:

Դատափետ. (ոչ հոլովի, այլ ընդ բայի առնելոյ այսպէս՝ դատափետ առնել.) || և նշանակէ՝ պէսպէս նախատական բա- նիւք, կամ բազմազան դատաստանօք փե- տել. ք. չարչարել, և տառապեցուցանել, և կամ դատապարտ առնել. Ծննդ. 49. 23:

Դատափետեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի ներքոյ պէսպէս դատաստանաց արկա- նելով փետել, ք. նեղել, և վշտացուցա- նել. կմ. պէսպէս դատաստանօք դատե- լով դատապարտել, և իբր թէ գզել, և տա- ռապել զոք: Երեմ. 15. 10:

Դատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || դատ առնել. կմ. դատաստան առնել 'ի վ/ր ու- րուք, թէ արդեօք իցէ մեղապարտ, թէ ոչ. կմ. թէ զինչ է իրաւունք նորա. որպ առնեն օրինաւոր դատաւորքն: Ելից. 18. 26: Իմաս. 9. 3: Եզեկ. 34. 22: Մերթ ևս նշանակէ՝ քըն- նել, և վճռել. կմ. բացորոշել զիրէ իմի- քէ, թէ որպիսի է. կամ ընտրել 'ի մէջ երկուց՝ թէ որն իցէ իրաւացին. կմ. ար- դարել: Ղուկ. 7. 43: Իսկ երբեմն նշանակէ մտօք, կամ բանիւ զմեղապարտութիւն, կմ. ըղ- մեղս դնել 'ի վ/ր ընկերին, կմ. մեղապարտ առնել զոք 'ի միտս իւր: Մատթ. 7. 1. և 2: Երբեմն ևս նշանակէ դատապարտել, կմ. դատապարտելի ցուցանել: Եբր. 11. 7: Մերթ ևս նշանակէ 'ի դատաստան մտա- նել. կմ. դատաստանօք խօսիլ ընդ միմեանս. կմ. վիճել. և կմ. հակառակիլ: Յոբ. 9. 3: Ժողով. 6. 10: Երեմ. 2. 9: Ովս. 2. 2: Բայց Մատթ. 5. 40. նշանակէ՝ բանադատելով քար- շել զոք 'ի դատաստան: Իսկ մինչ ասի հը- րով դատել, իմանի՝ հրով կիզել. կմ. այրե- լով կորուսանել: 1. Մակ. 7. 35: և Սաղմ. 77. 48: Եւ այսպէս մինչ ասի՝ սրով դատել, իմա- նի սրով սպանանել, կմ. կորուսանել: Խա- րէն. Գաղ. 7: Սոյնպէս և 'ի Նարէկ. խը. ուր ասի՝ Յոբի դատեցաւ զայլն տանելի, նշանակի՝ ընդ հոգւոյն սպանանելն. կմ. կորուսանելն: Բայց գիտելի է, զի բայս այս Դատել, բա- զում անգամ վարի իբրև չէզոքական բայ, որ կրաւորական ձայնիւ ներգործաբար նշա- նակէ. որպ երևի 'ի բազում տեղիս յայտ- նելի մերում, և յայլս գրեանս: և ըստ այսմ Եզեկ. 11. 10. ասի՝ 'ի վ/ր լերանց իսրայէլի դատեցայց զձեզ: Եւ Եսայ. 1. 24: դատաս- տանօք դատեցայց զթշնամիս իմ: Սոյն- պէս է և Երեմ. 51. 36. և 2. Պետ. 2. 6: և յայլ բազում տեղիս: և ըստ այսմ էին բա- զումք 'ի վկայութեանս, որք 'ի վերոյ եդան:

Դար. ու. ու. ուց: կամ ի. իւ.ից. օք: || Մերթ նշանակէ զյաւիտեան մի. ք. զբազ- մութիւն ամաց անցելոյ՝ յորմէ նշանաւո- րէ իրէ եղելոյ մինչև ցմիւսն: և այսպիսի դարք աշխարհի՝ են եօթն. որք համեմա- տին եօթանց աւուրց արարչութեան: Առաջինն է յադամայ մինչև ցնոյ: Երկ- րորդն՝ 'ի նոյէ մինչև ցաբրահամ: Եր- րորդն՝ յաբրահամէ մինչև ցմովսէս: Չոր- րորդն 'ի մովսիսէ մինչև ցգերութիւն բա- բելացւոց: Հինգերորդն 'ի գերութենէ բա- բելացւոց մինչև 'ի քս: Վեցերորդն 'ի քսէ մինչև 'ի կատարած աշխարհի: Իսկ եօթ- ներորդն 'ի կատարածէ աշխարհի մինչև յաւիտեան, որ է դար հանդերձեալն: Նա- րէկ. ղէ: Բայց դարքս այսոքիկ այլազգէս ևս կարեն թուիլ. որպ թուեն ոմանք: Մերթ ևս դարն՝ նշանակէ զմիջոց ժա- մանակին, յորում մի ծնունդն ակնեալ վեր ջանայ. և ըստ այսմ 'ի հաւ պապէն մինչև 'ի չորրորդ ծնունդն որ է թոռին թոռն, ասի չորս դար. և ըստ այսմ իմանի: Երեմ. 32. 18: ուր ասի. Առնես զողորմութիւն 'ի հազար դարս: Սոյնպ և 1. Մակ. 2. 51. ուր ասի. զոր ինչ քաջութիւնս արարին 'ի դարս իւրաքան- չիւր: և ըստ այսոցիկ նշանակութեանց՝ հո- լովի. դար. դարու: Մերթ ևս դարն՝ նը- շանակէ զայն՝ որ ոչ է հարթ, այլ զառ 'ի վեր, և նոյն. ըստ որում ասի՝ դար և փոս: ուս- տի և ալիք ջրոց, որք կոհակ առ կոհակ ըն- թանալով, դար և փոս եղեալ դնան զառ 'ի վայր՝ ասին, դարիւ և դարիւ ընթանալ. որպ հանդիպի ևս ջուրց գետոց յորժամ սաստիկ յորդեալ ընթանան: Յեսու. 3. 15: Սոյնպ և բարձր տեղիք, կամ բլուրք, և գահք, ասին դարք: Դատ. 7. 23: Մատթ. 8. 32: Մերթ ևս նշանակէ զզոյգ թիւն, որ յերկուս հա- ւասար մասունս կարէ բաժանիլ. որպի- սի է, չորսն, վեցն, ութն, և այլն: ռամկ. ջուխտ: Եւ սորա ներհակն՝ անուանի կո- ճատ, ք. անզոյգ. որ ոչ կարէ յերկուս հա- ւասար մասունս անջատիլ. որպիսի է հինգն, եօթն. և այլն: ռամկ. թէք: Ուստի մինչ ասի դար և կոճատ խաղալ, իմանի՝ ջուխտ և թաք խաղալ. որպ առնեն մանկունք 'ի խաղալն կոճով եղջեր: և ըստ այսոցիկ նը- շանակութեանց հոլովի դար, դարի: Եւ յաշ- խարհաբառ լեզուին նշանակէ զփորձանս:

Դարակ. ի. աւ. աց. օք: || փոքր դար. կմ. փոքր բլուր. կամ բլրիկ:

Դարակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Ճանաչել. կամ մտօք տեսանել. կմ. ուշա- դրաբար, և զգուշութեամբ զննել, և քաջա- պէս իմանալ զիրն:

Դարաւանդ. ի. իւ. ից. իւք: || 'ի դարէ. կմ. 'ի գահէ, ք. 'ի բարձր տեղւոջէ՝ 'ի վայր հոսեցեալ:

Դարան. ի. աւ. աց. օք. || դարանի տեղի, ուր լինի թագուստ պատերազմողաց, և այլոց նմանեաց, զի յանկարծ ելեալ ան- գուստ, հարցեն և սպանցեն զթշնամիս. և կամ կալցեն, կմ. կողոպտեսցեն. և կմ. զայլս ինչ հասուցեն: Յեսու. 8. 7: և ըստ այսմ երբեմն ընդ բայի նստելոյ. զոր օրինակ. 'ի դարան մտանել. և նշա- նակէ թագչել 'ի դարանի. և կմ. դարանիլ:

Ղուկ. 9. 43: Եփ. 4. 16: Մերթ եւ նշանակէ զմեծութիւն. կամ զզաւրն, որ է ծածուկ հնարումն չարեաց, զոր աւանեն ոմանք ընդդէմ ուժոյ առ 'ի մեռանել: Եւ թէ այսմ է բայն չորքակցի այսմ, դարան գործել: Գործ. 23. 21: Մերթ եւ նշանակէ զապաստանարանն. եւ կմ զամուր տեղին. ուր մտեալ ամրանան մարդիկ յերկիւղէ թշնամեաց: Նաւէկ. ձթ: Եւ Մծբն. ժգ: Երբեմն եւ դարանք ասին պահպանանք խորք, եւ կմ ծածուկք, յորս պահէին զանձս, եւ կմ ինչս՝ յերկիւղէ թշնամեաց կամ աւազակաց:

Դարանադարձ. ի. աւ. աց. օք: || դարձող ուժոյ զդարան, եւ զնենգութեան առ 'ի մեռանել. եւ կմ զօրութեամբ նենգութեան լարող ուժոյ:

Դարանակալ. ի. աւ. աց. օք: || դարան կալեալ. որ այն՝ որ նենգութեամբ նստի 'ի դարանի, որ 'ի ծածուկ տեղւոջ. կմ 'ի մորւոջ յետեւոյս ծառոց. զի յանկարծ 'ի վերայ յարձակեալ մեռուցանէ ուժոյ, կմ կողոպտիցէ զոք: Իմաստ. 2. 12: Բայց այս բառ Իմաստ. 9. 4. նշանակէ զմեթերականացն. կամ զդրան զիմաստակացն. որ զայն, որ առաջի մեծի ուրուք պատրաստականն կայցեալ է:

Դարանակալեմ. եցայ. եայ. էլ: (ձայնակր.) || 'ի դարանի նստել առ 'ի որսալ զոք. կմ առ 'ի մեռանել ուժոյ. Սաղմ. 27. 31:

Դարանամուտ. մտի. իւ. ից. իւք: || մտանող 'ի դարան, որ 'ի ծածուկ տեղի՝ առ 'ի յանկարծ յառնել 'ի վերայ թշնամեացն: Յեսու. 8. 2: Դատ. 21. 20: Բայց 2. Մակ. 14. 22: ուր ասէ՝ դարանամուտ լինել, նշանակէ՝ զզգուշութեամբ կալ 'ի ծածուկ տեղւոջ. եւ կմ ծածկեալ 'ի պատրաստի լինել:

Դարանայայտ. յուղի. իւ. ից. իւք: || մերթ նշանակին անձինքն, որք յուղին զդարան. այսինքն՝ պահեն, եւ դատեն զդարանն, եւ զգուշանան թշնամեաց, եւ յանկարծ պաշարեն զնա, եւ սպանանեն. եւ կմ խնամն զձանապարհ երկան նոցին. եւ բառ այսմ հոլովի բառս այս բառ միաբանեալ կերպին: Բայց մերթ եւ նշանակի այսու բառիւն նա, որոյ դարանն քննեցաւ. եւ 'ի յայտ եկեալ է. եւ թէ այսմ ոչ հոլովի, այլ ընդ բայի չորքակցի այսպէս. դարանայայտ եղեւ այն ոք. որ դարան նորին յայտ նեցաւ, եւ այնուհետեւ ոչ կարէ առնել զինչ, զի զգուշանան հակառակորդն իւր: Եւ կամ դարանայայտ արար նա զնա. որ նա զնորին դարանն ծանեաւ, եւ 'ի յայտ եբեր. եւ այսու զգուշանայ 'ի նմանէ, եւ ոչ խաբի: Գ. Թագ. 6. 10:

Դարանեմ. եցայ. եայ. էլ: (ձայնակր.) || 'ի դարան մտանել. որ նենգութեամբ 'ի ծածուկ տեղւոջ դադել, զի յանկարծ ելեալ կալցէ զոք. կմ սպանցէ. եւ կմ մեռուցէ ուժոյ. եւ այլն: Սաղմ. 10. 8: եւ 16. 12:

Դարապան. ի. աւ. աց. օք: || բարապան. կմ դռնապան. որ պահապան դրան: 1. Մնաց. 26. 19:

Դարապետ. ի. աւ. աց. օք: || դարապան. որ դռնապան. կամ պահապան դրան: Մծբն. ժթ:

Դարապարզեղ. եղի. աւ. աց. օք: || է երկայն ազդեղն, որ նախ կանեալ է, եւ յետոյ կար մրանեալ. եւ է ընտրութեամբ ջերմ եւ չոր. որ ռամկօրէն ասի՝ դանձ:

Դարաստ. ի. իւ. ից. իւք: || դրախտ. կմ պարտէզ. եւ կմ ծառաստան:

Դարաստան. ի. աւ. աց. օք: || դրախտ. կմ պարտէզ: Նաւէկ. խգ. եւ զդ: կամ ծառաստան. որ տեղի, ուր են բազմութիւնք ազնիւ, եւ բազմաձիւղ ծառոց: Եզեկ. 19. 11:

Դարաւանդ. կամ դարաւանդ. ի. աւ. աց. օք: || դար բարձր. որ բարձրաբերձ զառ 'ի վեր տեղի. որ եւ կոչի գահաւանդ. որպիսիք են բարձր բլուրք. կմ բարձր տեղիք 'ի լերինս. կմ յափունս գետոց. եւ այլն: Խորէն. բ. գլ. 39. եւ 47: Իսկ մերթ նշանակէ զառախապահականն յօրինուածն, որ լինի զառաստաղք տան: Եւ կմ նշանակէ զդ հեծանաձգութիւն. որ ձգարեցեալ գերանս ծածքի տանն, զորս հանդէպ իրերաց կացուցեալ՝ զվերին ծայրն նց բեւեռն է միմեանս. իսկ զստորին ծայրն հաստատեն յերկոսին որմունս տան: Եւ կոչեցան սոքա դարաւանդ, զի իբրեւ զառ 'ի վեր դար սարածեալ կան 'ի վր տան: ռամկ. ձախաւլամայ: Երգ. 1. 16: Իսկ երբեմն նշանակի տափան 'ի վր աչաց կացեալ դարաւանդ զառ 'ի վայր տեղին, ուր հերքք յոնիցն կամարաձեւ սարածին: Եւ թէ այսմ առ Խորէն. բ. գլ. 39: Արդարեւ գեղապանծ յոնից դարաւանդաց:

Դարափն. (Նախադրիւ հոլովի.) || դար եւ բարձր տեղի՝ որ լինի յափն գետոյ. եւ կամ գետափին:

Դարափոր. ի. իւ. ից. իւք: || խորափիտ տեղի. կմ գետանափոր տեղի. եւ կմ ծերպք. եւ խորշք որք են 'ի դարս եւ 'ի բլուրս լերանց:

Դարբաս. ի. իւ. ից. իւք: || տուն դ'ռար պաս:

Դարբին. բնի. աւ. աց. օք: || երկաթագործ, որ գործող երկաթեղինաց. ռամկ. փէմիրճի. կամ չիլինկիր: Ծննդ. 4. 22: 1. Թագ. 13. 19: Իսկ մերթ նշանակէ զոսկեձագործն. որ զոսկերչապետն, որ կազմէ զոսկեձեղէն անօթս. ռամկօրէն խույումճի: Եսայ. 54. 16: 2. Տիմ. 4. 14:

Դարբնատուն. ի. իւ. ից. իւք: || տուն դարբնաց, 'ի վր որոյ ծեծեն զերկաթ: ռամկօրէն քօրա:

Դարբնեմ. եցի. եալ. ել: (չէզոք.) || զգործ դարբնի առնել. կամ զդարբնութիւն առնել: 'Ի Ճառս հոգւ. իգ:

Դարբնոց. ի. աւ. աց. օք: || տեղի. կմ խանութ՝ ուր գործեն դարբինքն:

Դարբսուկ. բկի. աւ. աց. օք: || տապաստ. կմ դար եւ փոս. եւ կմ տապառաժուտ. կմ քարաժեռ: Մծբն. ժէ:

Դարդիճ. դճի. աւ. աց. օք: || մենհճճ.

կամ պատգամաւորակ :

Դարպասաւորակալ. ի. աւ. աց. օք : || մերթ նշանակէ զնա, որ զդարպասն, կամ զպաշտօնարանն, և զմեծփառն կալնու. կմ բանակալ . որով խմանի տալն մեծերի, և կմ անձինքն որք բանան զպատգամաւորակս : Իսկ մերթ նշանակէ զբանակեցեալն, կմ զընկալեալն 'ի պատգամաւորակս . և ըստ այսմ առի, դարպասակալ հիւրանոց : Կիւրղ. եՆԴ. ժԵ :

Դարպասաձև . ի. իւ. ից. իւք : || մեծաձև . կմ ըստ ձևոյ պատգամաւորակի, և կմ տախտակի մեծի :

Դարեմ. եցի. եալ. ել : (չէզոք .) || դադարել . կմ զեղոյ տանել . և կմ մնալ ուրեք :

Դարեւանդ . ի . աւ . աց . օք : || տես զԴիւրաւանդ :

Դարժանագոյն . գոյնի . իւ . ից . իւք : || դժ ժանագոյն . կմ դժնէագոյն . կմ ժանտագոյն . և կամ չարագոյն :

Դարժանութիւն . թեան : || դառնութիւն . կմ դժնէութիւն . և կմ ժանտութիւն : Լամբրօն .

Դարխնակ . ի . աւ . աց . օք : || գործիք ինչ արծաթագործաց . որ է անօթ ինչ թուջելի՝ լցեալ աւազովմբ կաւով . 'ի յոր տպեալ զգաղափարն . հեղուն ընդ բերանն նր զհալեալ ոսկի, կմ զարծաթ . և ըստ նմանութեան գաղափարին՝ ձուլեն զձուլելիս : տաճկ. [illegible] է :

Դարչենի . ենւոյ . եաւ . եաց . եօք : || է ծառ ինչ, մեծութբ նման ձիթենւոյ, որոյ տերևքն են նման լեմնենի տերևոյն . և կեղևն թբ նման տերևոց դարձի ծառոյն : ունի զօդեւորակ ծաղիկ . իսկ զպտուղ սեւ, և բոլորակաձև, որ է մեծութբ նման փըշտոյ : Առջ' ծառս այս ունի զկրկին կեղև . որոյ ներքինն է անուշահոտ, զոր 'ի կիր ածանելք 'ի կերակուրս , և 'ի դեղորայս . որ տաճկ. կոչի տարչին : Սա կոչի և կինամոմն . որ է բառ ասորական :

Դարձ . ի . իւ . ից . իւք : || դարձումն . կամ դարձուած : 3 . Թագ. 20 . 22 : և Սաղմ. 59 . 2 . և 130 . 2 : Իսկ 2 . Մակ. 12 . 7 . ուր ասի . 'ի դարձն , իմանի 'ի դարձեալն , կմ 'ի դառնալն : Եւ 3 . Մակ. 1 . 11 . ուր ասի . առանց դարձ դարձի . նշանակէ՝ առանց յետս դառնալոյ : Եւ մինչ ասի . զդարձ փոխարինին տանել . իմանի՝ զհանդերձադարձն , կմ զհատուցումն առնել նորա մինչ նոյն մերժել զոք . կմ զինչ , սկսանիլ սիրով փարիլ ընդ նմա , և բարեբարել : Երեմ. 16 . 9 : Իսկ Հռոմ. 1 . 27 . ուր ասի . զդարձ փոխարինին յանձինս իւրեանց ընդունել . իմանի այսինքն . զհանդերձապարձական վճարումն, զոր արար անձին իւրեանց ընդունելն . զի էին գիտելք ևս 'ի ճշմարիտ զարդարել 'ի կիր արկանել, և այնու վճարեցին : մերթ ևս բառս 'դարձ . ընդ բայի շարակցի այսպէս . դարձ առնել : և նշանակէ՝ դառնալ : Ծննդ. 31 . 55 . և 2 . Մակ. 13 . 26 :

Դարձադարձ : || ընդ բայի շարակցի այսպէս . դարձադարձ առնել . զի , բազում

անգամ դառնալ . կամ յաճախակի դառնալ . և կամ դառնալով դառնալ : 'Ի Հուր. հարց. իջ :

Դարձասէր . սիրի . աւ . աց . օք : || զանդրէն դառնալն սիրօղ . կամ այն , որ յօժարի բազմիցս դառնալ ուրեք : 'Ի Հուր. հարց. Ջ :

Դարձաւորութիւն . թեան : || դարձումն . կմ դարձ : Նարեկ . Հ :

Դարձեալ : || Մերթ է շաղկապ բազմիցս կան . և նշանակէ , բայց յայսմանէ . կամ ևևս : Իմաստ. 14 . 1 : և Մատ. 13 . 45 . և 47 : Իսկ մերթ է մակբայ կրկնական . և նշանակէ՝ վերստին . կմ միւսանգամ : Հռոմ. 15 . 10 : և 2 . Կորն. 13 . 2 : Մերթ ևս է անցեալն ընդունելութեան՝ դառնամ բայիս : Ծննդ. 18 . 22 : և Ղուկ. 7 . 44 :

Դարձընթաց : || ընդ բայի շարակցի այսպէս . դարձընթաց լինել . և նշանակէ . յետս դարձօղ լինել յընթացից . կամ անդրէն յետս ընթանալ : Կիւրղ. եղէկ. ժզ :

Դարձուած . ոյ . ով . ոց . ովք : || դարձ . կմ դարձումն : և ըստ այսմ Եզեկ. 16 . 53 . ուր ասի , Դարձուցից զդարձուածս . իմանի դարձն դերութեան : Մերթ ևս նշանակէ զանդրադարձն , կմ զփոխարէնն . և կամ զհատուցումն : Յն որդի : Իսկ երբեմն մինչ ասի, դարձուած բանից . [illegible] մեկնութե բանից . կմ զօրութե նշանակութե նոցին . Աբակ. 1 . 3 : Իմաստ. 8 . 8 :

Դարձուցանեմ . ձուցի . ձն . անել : (անցող .) || տանել զինչ վերստին անդր՝ ուր էր . կմ բերել զինչ անդ, ուստի էր տարեալ : 1 . Թագ. 6 . 21 : 1 . Մնաց. 21 . 27 : և Սաղմ. 52 . 7 : Իսկ մերթ նշանակէ յետս կոյս շրջել զինչ . կամ 'ի թիկունս կոյս բերել . և ըստ այսմ առի՝ դարձուցանել զերեսս իւր . և այլն : 3 . Թագ. 8 . 14 : Մերթ ևս նշանակէ յետս տալ . կամ հատուցանել : Իսկ երբեմն նշանակէ փոխարկել . կմ փոխել . և ըստ այսմ առի՝ յարիւն դարձուցանել . կմ զսուգն յուրախութիւն դարձուցանել . և այլն : Սաղմ. 29 . 12 : և 104 . 29 : և 2 . Պետր. 2 . 6 :

Դարման . ոյ . ով . ոց . ովք : || դարմանումն . կմ հոգ . կմ խնամ : տաճկ. [illegible] : Սաղմ. 79 . 16 : Ղուկ. 10 . 35 : Աբակ. 3 . 8 : Մերթ ևս ապրեստ, կամ կերակուր . ուստի և յարդն զոր տան անասնոց , կոչի դարման նոցին . զի նովաւ դարմանին, և կերակրին : Յն որդի : Եւ մերթ և կցէ ալիւրոյ մարգոյ : 1 . Եզր. 4 . 54 : և Իուբէն. Զ . գլ. 57 :

Դարմանաւոր . ի . աւ . աց . օք : || զդարմանս ցի զխնամս ընդունօղ յումեքէ . կամ դարմանեցեալ : Մերթ ևս նշանակէ զդարմանիչն . կամ զխնամածուն . և կմ զսնօղն զդարման 'ի վր սորուք :

Դարմանեմ . եցի . եալ . ել : (Ներգործ .) || հոգ տանել . կմ խնամ ածել . կմ հոգալ պէտսն . կմ սնուցանել . կմ սածել , և կմ կերակրել : տաճկ. [illegible] . կմ [illegible] : Ղուկ. 10 . 34 : Եփես. 5 . 29 . Մերթ ևս նշանակէ կազմակերպել . կմ նախապատրաստել :

curam habeo

Յուդիթ. 8. 7: և 16. 25: Իմաստ. 8. 1: և 15. 1: Իսկ մերթ նշանակէ յօրինել. կամ կազմել. կամ յարդարել, և մաքրել: 2. Թագ. 19. 24:

Դաշունակալ. ի. աւ. աց. օք: || դաշունակալ. կամ դաշունի կրօղ. կամ սուսերակիր. և կամ սուսերաբարձ. որպիսիք են դահճիք: Մծբն. ժթ: Եւ որպէս ընդ սառն ը հնոյ [illegible] է եղեալ. այդ և բանս այս բաժին, մերթ դրի բարձին: սակայն բաւ ուղէ դրել բաժին, քան բարձին: և դրել դաշունակալ քան գաւազանակալ, թէ և 'ի հնումն գրեցեալն պահեսցի անխախտ մնասցէ 'ի յայժմուս գիրս:

Դարան. ոյ. աւ. աց. օք: || մուտ. կամ ծակ. կամ եղր. և կամ սահման: Նոննս. ղէ:

Դարպաս. ի. իւ. ից. իւք: || ապարանք. կամ պալատ: Ավետ. [illegible]:

Դաւ. ոյ. ով. ոց. կամ ից. ովք: || նենգութիւն. կամ գաղտ հնարումն չարի. և դաւաճանութիւն կամ խարդախութիւն. և կամ խաբէութիւն: Գործ. 20. 3: 2. Մակ. 3. 32. և 5. 5:

Դաւադրօղ. ողի. աւ. աց. օք: || դաւելով դրօղ. կամ նենգաւոր. կամ դաւաճանօղ. և կամ նենգօղ՝ և խաբօղ:

Դաւաճան. ի. աւ. աց. օք: || նենգօղ. կամ խարդախօղ. կամ գաղտ հնարօղ չար ընդդէմ ումեք: Ղուկ. 20. 20:

Դաւաճանեմ. եցի. եաւ. ել: (Ներգործ.) || դաւել. կամ նենգել. կամ խաբել. ուստի յորժամ ոք դաւով հանէ զինչ յումեքէ. կամ խաբելով կողոպտէ զնա, ասի դաւաճանել: Եւ [illegible] 3. 22:

Դաւաճանութիւն. թեան. || նենգութիւն. կամ հնարիւք խաբէութիւն. կամ պատրողութիւն. կամ խարդախութիւն: Գործ. 23. 16. 4. Թագ. 12. 20:

Դաւանահաւաքույր? . բուրի. աւ. աց. օք: || դաւանակից. կամ զնոյն դաւանութիւն ունօղ. և կամ միաբանեալ 'ի միում դաւանութեան: Նոննս. 'ի գործս առաքելոց:

Դաւանակից. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ դաւանակից. և կամ ունօղ դաւանութեան հաւատոյ. որպիսին է եկեղեցին. և այլք նմանք: Նոննս. ղթ:

Դաւանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ ըղղ դաւանութիւն հաւատոյ. կամ դաւանօղ ըղղ հաւատոյ դաւանութիւն: Նոննս. ղթ:

Դաւանիմ. եցայ. կամ եցի. եայ. իլ: (Հաստատական.) || հաւատալ. կամ ճշմարտել. կամ խոստովանիլ բերանով զոյն՝ զոր հաւատայ սրտիւ: 1. Տիմ. 6. 12: Եբր. 44. 25:

Դաւանութիւն. թեան: || խոստովանութիւն հաւատոյ: 1. Տիմ. 6. 12: Եբր. 44. 26:

Դաւանք. անաց. օք: (անեզական.) || դաւ. կամ դաւաճանութիւն. կամ խաբէութիւն. և կամ նենգութիւն:

Դաւեմ. եցի. եաւ. ել: (Ներգործ.) || նենգել. կամ 'ի ծածուկ հնարել չար ընդդէմ ումեք. կամ խարդախել: Եզեկ. 12. 6:

Դափ. ոյ. ով. ոց. ովք: || Թմբուկ, որ է մաշկաձև գործիք ինչ խաղալկաց՝ կազմեցեալ 'ի բարակ մաշկէ. զոր 'ի ձեռս կալեալ հարկանեն երգելով: Սաղմ. ՃԽԹ:

Դափինն. (Նախդրիւ հոլովի.) || արմաւենաւոր. և ուրախակիցն թմբկահարութեան. կամ ծափողծափի հարկանումն. և այլք այն պիսիք, որք 'ի Թատերս, և 'ի կոկէստ ընդ[illegible] նին: Եւ այս երրեմն անդրադարձաբար ա[illegible] ոի զարուեստական բանից. և զարդա[illegible] բերութեց հեռաւորաց: Ոսկէ. 'ի Նախնիքն:

Դափր: || ընդ. բայի շարակցի այսպէս. դափր հատանել. և նշանակէ՝ խրախտալով, և կատակելով յանդգնաբար քերել զգետինն ոտամբ. որպէս առնեն երիվարք: Յոբ. 39. 21:

Դ Դ

Դդմիան. (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս ըղ Դդմութիւն:

Դդմաճ. ի. իւ. ից. օք: || խմորեղէն կերակուր. կամ խմոր բաղադրեցուցեալ՝ մանրեցեալ և չորացուցեալ 'ի պէտս կերակրոց:

Դդմենի. ենւոյ. եաւ. եաց. եօք: || է բոյս ինչ ջրասէր, լայնատերև, և գեղաթառամ. որ աճեցեալ, և երկայնացեալ՝ փաթաթի ընդ ծառովք, և զորմովք. և զայլովք նը մանեօք. և պտղաբերէ դդում: Յովն. 4. 6:

Դդում. դդմի. աւ. ոց. օք: || է բերք դդմենւոյն, որոց ոմանք դեղին լինին. և ոմանք սպիտակ. և քաղցր. որք լինին կերակուրք մարդկան: Իսկ ոմանք ոչ ուտին. այլ 'ի գործ ածին 'ի զանազան պէտս իբրև զա[illegible] նօթ, զի միջին մասն լուլեանց է դատարկ:

Դ Ե

Դեգեր. ի. իւ. ից. իւք: || դեգերումն. կամ դեգերանք: Եւ մերթ նշանակէ ըղ դեգերեալն. և կամ զդեգերօղն:

Դեգերանք. անաց. օք: (անեզական.) || դանդաղումն. կամ հեղգաբար յամեցումն. և կամ յամելով կալ և մնալն, և սպասելն. և կամ պարապելով յինչ յամենալն: Հռովմ. 12. 11: Մերթ և նշանակէ զվարանումն. կամ զտարակուսանս: 'Ի Հարց. [illegible]:

Դեգերիմ. եցայ. եցաւ. իլ: (Ձայնակր.) || դանդաղիլ. կամ հեղգալով յամել: Սաղմ. [illegible]: Եւ կամ պարապելով գործոյ ինչ՝ յերկար յամենալ: Նոննս. ժը: Իսկ մերթ նշանակէ կալ մնալ, և սպասել. և կամ ակնունել: Իմաստ. 6. 15: և Լամբրոն: Երբեմն և նշանակէ վարանել. կամ տարակուսելով հոգալ 'ի միտս:

Դեգեւիմ. եցայ. եաւ կամ եայ. իլ: (Ձայնակր.) կամ Դեգեւեմ. եցի. եաւ. ել: (Չէզոք.) || դողդողալ. կամ դողդողել. կամ երերիլ. կամ դանդաչել. և կամ սայթաքել: Նոննս. ձէ: Իսկ մերթ դնի փոխանակ երկբայելոյ. կամ տարակուսելոյ: Ոսկէ. 1. հատոր:

Դեկան. ի. աւ. աց. օք: || տասնից. գլ

այն դրամն, որ է տասն սափնոյ. կամ տասն փոքրամնոյ. կամ տասն թախմնոյ, ասէ դե կան, ըստ առնլորութեան երկրին. եւ ժամա նակին։

Դեկանամիր. ի. իւ։ || է անուն ամսոյն հա. մայեցւոց. որ է երկոտասաներորդն՝ սկսել ՚ի յունվարէ։

Դեղ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || մերթ նշանակի սերմանիս. կամ բժշկական դարմանն։ Երեմ. 46. 11։ Յայտ. 3. 18։ մերթ եւ թոյնն, ՚ի շնէր։ 2. Մակ. 10. 13։ Երբ մերթ մինչ դեղ գեղ դալար, խմանի խոտ դալար. ՚ի կանաչ։ 2. Օրին. 29. 23։ Եսայ. 15. 6։ մերթ եւ նշանակէ զթանաքն, որով թացեալ գրիչն՝ գրեմք զգիր։ տամկ. մուրեքքեպ։ 2. Յով. 1. 12։ 3. Յով. 1. 13։ Մերթ եւ նշանակէ զներկն. կամ զանգոյն. կամ զծարիրն. եւ զայլս, որովք պաճուճեն զերեսս. եւ կամ զնկարս ասղնեն։ Խորէն. ա. գլ. 10։

Դեղագործ. ի. աւ. աց. օք։ || զդեղս գործօղ. եւ կամ զդեղս կազմօղ եւ պատրաստօղ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ դեղով. կամ նկարել՚ով գործօղ. կամ շինօղ զիր ինչ։

Դեղադիր. դրի. աւ. աց. օք։ || զդեղ դնօղ ՚ի վէր վիրաց. եւ կամ դնումն դեղոյ։

Դեղակապ. || ընդ բայի շարակցի այսպէս. դեղակապ լինել. եւ նշանակէ՝ զդեղ մահու ընդունել. կամ մահացու թունով թունաւորել. եւ կամ զմահաբեր դեղ ուտել։ Խորէն. բ. գլ. 84։ Եւ կամ այսպէս. դեղակապ կորուսանել. ՚ի, զդեղ մահու, կամ զթոյն տալով կորուսանել։

Դեղահատ. ի. իւ. ից. իւք։ || հատ. կամ թաշկինակ, կամ բուրդ, եւ այլք նմանք, որք թունաւոր հատով ատպարեալ են, ասին դեղահատք. որովք դեղատուքն զոքեն զմարդիկ ՚ի կենաց։

Դեղանկար. ի. աւ. աց. օք։ || դեղով նկարեցեալ. կամ ներկիւ պաճուճեցեալ. որպիսիք են նկարկեալ պատկերք, եւ այլք նման։ Նարեկ. ձէ։

Դեղավաճառ. ի. աւ. աց. օք։ || վաճառօղ դեղորէից։ կամ մանուածոց դեղոց նկարչաց եւ կամ փոշեաց զանազանից. եւ այլոց նմանեաց։

Դեղատու. տուի. աւ. աց. օք։ || մերթ նշանակի տուօղն բժշկական դեղոյ։ եւ մերթ տուօղն մահադեղի. եւ կամ թունաւոր կախարդ։ Սաղմ. 57. 6։ Յայտ. 21. 8։

Դեղատուութիւն. թեան։ || մերթ նշանակէ զտուումն բժշկական դեղոյ։ Նարեկ. խէ։ Իսկ մերթ նշանակէ զտուումն մահադեղի։ Յայտ. 9. 21։

Դեղարան. ի. աւ. աց. օք։ || տեղի՝ կամ խանութ, ուր դնին, կամ շինին, եւ վաճառին դեղք։

Դեղեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || Թունաւորել. կամ զդեղ մահու արբուցանել։ Իսկ մինչ ասի. դեղեալ երկաթ. կամ նետ. խմանի՝ թունաւոր ջրով ջրար առեալ։ ՚ի Վարս հարց. գ։

Դեղընձայու. պտղի. աւ. աց. օք։ || ընձայօղ, եւ Ճաշակօղ բժշկական դեղոց։

Դեղթափ. ի. իւ. ից. իւք։ || այն դեղն, որ թափէ զթոյնն կերեալ. եւ բժշկէ յա եւ իցէ թունից։ եւ ըստ այսմ հաւ բժշկա րար խոտք, եւ արմատք բուսոց, եւ այլք նը մանք՝ որք բնականաբար օգնեն առ բժշ կութիւն հիւանդաց. կոչին դեղթափք։ Սոյնպէս եւ սրբազան իրք, որք տան ըստ հաւատոյ՝ զբժշկութիւն հիւանդացն։ Բայց մերթ ՚ի յիմարաց կոչին դեղթափք՝ ՚ի պա տուական առատացեալ հնարեալ սկաւառքն, եւ բաժակքն ագնձեայք, զորոց առասպե լեն, թէ ըմպօղքն անտի զերծ բժշկին։

Դեղին. ղնոյ. ով. ոց. ովք։ || է տեսակ ինչ գունոյ. որպիսի է գոյնն ոսկւոյ. եւ այ լոց նմանեաց. որ եւ տամկօր. ասի՝ դեղին։ Իսկ մերթ նշանակի ածօղն զայսպիսի գոյն։

Դեղիչ. ղչի. աւ. աց. օք։ || դեղատու. կամ թունիչ. կամ թունաւոր կախարդ։

Դեղձ. ի. իւ. ից. իւք։ կամ ոյ. ով. ոց. ովք։ || պտուղ ինչ կարմիր՝ եւ դեղին՝ նման ծի րանի, որ ունի զկորիզ. ՚ի զկուտ խոռո չաւոր, որոյ միջին է լեղեհամ. տամկօրէն շէֆթալի։

Դեղնագոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ || այս պէս հոլովեցեալ. է բաղդատական անուն. եւ նշանակէ զառաւել դեղինն։

Դեղնագոյն. գունոյ. ով. ոց. ովք։ || այս պէս հոլովեցեալ՝ է բարդեցեալ անուն, եւ նշանակէ զայն՝ որ ունի զդեղին գոյն։

Դեղնաշորթ. ի. աւ. աց. օք։ կամ իւ. ից. իւք։ || դեղնագոյն. կամ խարտեաշագոյն. զի բառս շորթ, նշանակէ զգոյնն։

Դեղնուց. նուցի. աւ. աց. օք։ || է դեղնա գոյն հիւթն, որ ՚ի մէջ ձուոյն, որ եւ տամկ. ասի՝ դեղնոյ։ ըստ այսմ կարէ ասիլ եւ զայ լոց դեղին հիւթոց, որք նման դեղնուցի ձուոյ՝ են յիրում իմիք։

Դեղտա. ի. իւ. ից. իւք։ || Թխնոտ. կամ թխնաւոր. տամկ. շէհիրլի։ Ռոժէ. ՚ինո խէրգանէ։

Դեղորայք. որէից. իւք։ (անեզական.) || բժշկական դեղք. կամ սպեղանիք։

Դեղոց. ի. աւ. աց. օք։ || տե՛ս զԴեղարան։

Դեմսա. ի. աւ. աց. օք։ || դաւառ. կամ նահանգ։

Դեմետր. տրի. իւ։ (անյորդնական.) || է անուն մարդոյ։ Իսկ ՚ի Նարեկի. ղթ. տառ. Զթանձրութիւն գեմետրի եղերձ, նշանակէ՝ զերկիրն, կամ զգետինն։

Դեն. ի. ին. իւ. իւք։ || հաւատ. կամ կրօն, զոր դաւանի ոք։ Խորէն. գ. գլ. 34. եւ 55։

Դենակորոյս. ուսի. աւ. աց. օք։ || հաւա տակորոյս. կամ ուրացօղ։

Դենար. ի. աւ. աց. օք։ կամ իւ. ից. իւք։ || է անուն դրամոյ. որոյ ծանրութիւն է մի տրամ։ Իսկ արժողութիւն՝ եթէ իցէ արծաթեայ՝ է 22. ասակ։ Յով. 12. 6։ եւ Յայտ. 6. 6։ Իսկ եթէ իցէ ոսկեայ, է յոյժ աւելի։

Դեռ. (մակբայ ժամանակական.) || տա կաւին։ Ծննդ. 8. 9։ եւ 1. Կորն. 3. 2։ Մերթ

եւ նշանակէ՝ նորոգ · կամ նորապէս · կմ այժմ իսկ: 'Ի Հոր. հարց. իզ: Եւ ըստ այսմ նշանակութեան եղանեն 'ի սմանէ բազում բարդութիւնք՝ զորս տեսցես զկնի:

Դեռաբոյս · բուսի · ից · իւք: || Նորաբողբոջ · կմ նորածին · կմ մատաղ: Լամբրօն:

Դեռաբուսիկ · (Նախադրիւ հոլովի:) || նոյն է ընդ վերինոյն:

Դեռածին · ծնի · ին · աց · օք · || Նորածին · կամ նորաբողբոջ: Լամբրօն: Մերթ եւ նշանակէ զմայրն, որ նորապէս ծնեալ է զորդին: Լամբրօն:

Դեռակիրթ: (Նախադրիւ հոլովի:) || Նորակիրթ · այսինքն, որ նորապէս է կրթեցեալ · և կամ դեռ եւս 'ի վարժման և 'ի կրթութեան է:

Դեռահասակ · ի · աւ · աց · օք: || Նորահասակ · և կմ այն՝ որ զդեռաբողբոջ հասակս ունի · որպիսիք են նորածին մանկունք: Լամբրօն:

Դեռահաւատ · ի · ից · իւք: || Նորահաւատ · այսինքն նորոգ եկեալ 'ի հաւատ · կամ նորապէս հաւատացեալ · որ և ասի՝ մատաղատունկ: Խորէն. ը. դր. 88:

Դեռավարժ · ի · ին · ից · իւք: || Նորավարժ · այսինքն նորապէս վարժեցեալ · կմ որ դեռ 'ի վարժման է:

Դեռեկ · եկի · աւ · աց · օք: || Նորեկ · կամ նորոգ եկեալ · որով իմանի այն՝ որ նորապէս է եկեալ 'ի հաւատ · կմ 'ի կրօնաւորութիւն · և կամ 'ի տեղի ինչ:

Դեռեւս: (մակբայ ժամանակական ·) || տակաւին: ռամկ. փոհա: Ծննդ. 49 · 27: մերթ եւ նշանակէ նորոգ · կմ նորապէս · կամ այժմ իսկ: Յուդիթ. 4 · 2:

Դեռ ընդ դեռ: (մակբայ ժամանակական ·) || Նորոգ · կմ նորապէս:

Դեսպան · ի · աւ · աց · օք: || յարքայէ առաքեցեալ միջնորդ առ այլ ոմն թագաւոր · և կմ առ ծերակոյտ ինչ · կմ հրեշտակ, որ ռամկօրէն ասի՝ էլչի: Մերթ եւ նշանակէ զփոխանորդն արքայի · կմ քահանայապետի, որք նստին յիմիք թագաւորութեան՝ առ 'ի նախահոգալ վերայ արքունականաց, կամ քահանայապետականաց:

Դեսպանութիւն · թեան: || Հրեշտակութիւն · այսինքն էլչիլիք:

Դեր · || է մասնիկ բաղադրական, որ 'ի բաղադրելն ընդ բառից, նշանակէ՝ փոխ · կմ հակ · այսինքն հակառակ · կմ ներհակ · զորս տեսցես յառաջիկայդ:

Դերամտանեմ · մտի · դերամուտ · անել: (չէ գրք ·) || փոխանակ ուրուք մտանել՝ 'ի գործ ինչ · կմ 'ի պաշտօն · և կամ 'ի տեղի:

Դերային · այնոյ · ով · ոց · ովք: || փոխանական · կամ հակակայական:

Դերանուն · անուան · ամբ · անց · ամբք: || փոխանուն, և է այն մասն բանի, որ զբացորոշեցեալ դէմս իրաց նշանակէ · և փոխանակ անուան դնի 'ի բանի: Քանզի փոխանակ ասելոյ պետրոս, ասեմք, սա · կմ դա · և այլն:

Դերանուանեմ · եցի · եա · ել: (Ներգործ ·) || փոխանակ յատուկ անուան զայլ անուն դնելով՝ անուանել զոք:

Դերասան · ի · աւ · աց · օք: || որ 'ի դիմաց այլոց, և կմ փոխանակ այլոյ ուրուք՝ առնէ զնմին առասպելաբանելով · կմ կատակերգու, որ զսուտ, և զխնոճածու բանս · կմ զառասպելս խօսի 'ի հրապարակի առ 'ի շահել զդեհնարս: ռամկ. ղօախօն · կմ լարբաղուն: Մերթ նաև նշանակէ զխաղարկուսն, որք 'ի խաղս՝ 'ի կերպարանս թագաւորի, և այլոց մարդկանց մտեալ, 'ի դիմաց նց խօսին զզարմանալիս, կմ զծիծաղականս:

Դերարկեմ · եցի · եա · ել: (Ներգործ ·) || փոխարկել:

Դերաքն · ի · ին: || Նեռն: և ասի դերաքն · իբր թէ հակաքն · զի ըստ ամի հակառակ Քի լինելոց է, և յանդգնեալ՝ զԱծական պաշտօն յանձն իւր ձգել կամելոց, և յետ իւր ջանալոց է ստութ նմանիլ Քնի ճն մերոյ: Նարեկ. զա:

Դերբուկ · բկի · աւ · աց · օք: || տես ընդ Դարբուկն:

Դերև: || Նախադրիւ հոլովի այսպէս · 'ի դերև · կամ զդերև · կմ 'ի դերևս: և նշանակէ 'ի բացեայ · կմ հեռի · Եւ մերթ սուտ · կամ ընդունայն, և կմ անօգուտ · ուստի կորդացեալ, և խոպան երկիրն՝ դերև ասի: Լամբրօն: Իսկ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս · դերև առնել · այսինքն ընդունայն, կմ անպտուղ առնել · կմ 'ի բացեայ առնել: Լամբրօն: Եւ կամ այսպէս · 'ի դերև եղանել · այսինքն սուտ եղանել · կմ ընդունայն լինել · կմ անօգուտ, և ընդ վայր լինել:

Դերևական · ի · աց · աց · օք: || ընդունայնական · կմ սնոտի · և կմ անօգուտ:

Դերհատուցական · ի · աւ · աց · օք · || փոխհատուցական · կմ փոխարինական · ուստի և մակբայք այսոքիկ՝ որչափ · այսչափ · և այլն · 'ի հնումն դերհատուցականք կոչէին · զի 'ի բանի զփոխարինութիւն ցուցանեն · որգոն, որչափ փառաւորեաց զինքն, այնչափ հատուցէք դմա զտանջանս:

Դերհիւսիսական · ի · աւ · աց · օք: || հակհիւսիսական, այսինքն հակակայ հիւսիսականին, որով իմանի հարաւային · որպիսի է հակարջային բևեռն:

Դերձիկ · ձկի · աւ · աց · օք: || շփոթք · կմ աղմուկ, կմ վրդովք, և կմ խռովք: մերթ եւ նշանակէ զհանդերձ կարօղն · այսինքն ռմկ. տէրզին:

Դեւ · դիւի · աւ · աց · օք: || այս պիղծ · կմ ոգի պիղծ · որ ասի զանմարմին գոյացութեց զայնցանէ, որք յառաջագոյն էին հրեշտակք · զի անմեղ ստեղծան յայ՝ որպ և այլք հրեշտակք: Բայց սոքա ապստամբեալք յայ, հանդերձ սադայելիւ՝ թօթափեցան յերկնից, ընդունելով յանձինս իւրեանց զյաւիտենական դատապարտութիւն · որոց ոմանք իսկոյն սուզեցան 'ի դժոխս · իսկ ոմանք ըստ կարգաւորմանն այ մնացին 'ի յօդս · զի ըստ թոյլտւութեան այ փորձեսցեն զմարդիկ · որք և միշտ ընդ իւրեանս ունին զտանջանս իւրեանց: Եւ երբեմն 'ի մարմինս մարդկան մտեալ՝ լլկեն, և չար

չարեն:

Digitized by Google

չարէն: Տօբ. 6. 8: և Սաղմ. 90. 6: և Մակ. 8. 31. և 9. 34: Իսկ մերթ կուռքն հեթանոսաց, ըստ որում լինէին գործիք պաշտաման, և տեղի բնակութեան դիւաց, կոչին դևք: Սաղմ. 95. 5:

Դևկալիոն. ի. աւ.: || Է յատուկ անուն որդւոյ պրոմեթեայ. զորմէ առասպելաբանէին հեթանոսք զբազում բանս: Արդ՝ յառասպելաբանութեց յայնցանէ առիթ առեալ, մոլորեցան բազումք՝ զսա փոխանակ Նոյի համարելով և զյարմարադրութեան տապանին սորին լինել վարկանելով. ոչ յիշէ նարեկացին 'ի բանն. ըԹ. ուր ասէ. քանզի և յայլ ոմն խուժական հեթանոսօրէն փոխաբերին ուրուճապէս դևկալիոն ընդ Նոյի ասել. որ և զտապանին յարմարադրութեան սադրեցին սովիմբ եղանել:

Դ Է

Դէզ. դիզի. իւ. ից. իւք: կամ դիզոյ. ով. ոց. ովք: || կոյտ դիզելի իրաց. որգոն. քարի. փայտի. կամ այլոց նմանեաց:

Դէմ. դիմի. աւ. աց. օք: կամ դէմք. դիմաց իբրև անեզական: || մերթ նշանակէ զերեսս. կամ զկերպարանս երեսաց մարդոյ: ըստ այնմ. Երգ. 2. 14: դէմք քո գեղեցիկ: ուստի մինչ ասի՝ դէմ յանդիման, իմանի՝ երես առ երես: Ելից. 33. 11: Իսկ մերթ նշանակէ զանձն, որ է բանականի բնութեան անհատ գոյացութիւն: Իսկ 'ի քերականութեան, յորում դնին դէմք բայից, և դերանուանց, առեալ լինի բառս դէմ, փոխանակ անձին. քանզի յորմէ լինի բանն, ասի առաջին դէմ, որգոն. ես խօսիմ: առ որ լինի բանն՝ ասի երկրորդ դէմ, որգոն, դու խօսիս: և վն որոյ լինի բանն՝ ասի երրորդ դէմ, որգոն նա խօսի: Մերթ ևս նշանակէ զկերպն. կամ զօրինակն. և կամ զեղանակն. և ըստ այսմ ասի պատշաճ դիմօք խօսել. այսինքն յարմար կերպիւ: սոյնպէս իմանի, մինչ ասի. դէմք բանի. դէմք խօսից. և այլն: Նարեկ. ղԹ: և ըստ այսմ նշանակութեան եղանին 'ի նմանէ բառքս այսոքիկ: բազմադէմ, և բազմադիմի, որք նշանակեն զբազմակերպն: Մերթ ևս նշանակէ ըզ հանդէպն. ըստ այնմ. 4. Թագ. 23. 13: որ 'ի դիմաց երուսաղէմի. այսինքն 'ի հանդիպոյն: Մերթ ևս նշանակէ զդիտումն. կամ զմիմացուճածս, և զդիտաւորութիւն: Ողբ. 1. հատ. լԹ: Եւ ըստ այսմ մերթ ընդ բայի շարակցի. զոր օրինակ՝ դէմ եդեալ. և նշանակէ զդիտաւորութիւն դնել. կամ դիտել. և կամ դնել 'ի միտ: Ղուկ. 9. 53: Խորէն. Գ. գլ. 62: Եւ կամ դիմել: Խորէն. Գ. գլ. 25:

Զդէմ կալնում. կալայ. կալ. նուլ: (չէզոք.) || ընդդիմանալ. կամ ընդդէմ կալ: Եսայ. 63. 5:

Զդէմունիմ. զդէմ ունիլ. և այլն: || ընդդէմ կալ. կամ ընդդիմանալ. և կամ հակառակիլ: 1. Մակ. 10. 73: Գործ. 6. 10:

'ի Դիմի հարկանիմ. հարայ. իլ: (ձայնակր.) || ընդդէմ Թշնամեաց վազել, և դիպիլ նոցա պատերազմաւ. և կամ 'ի վերայ յարձակելով պատերազմ տալ ընդ Թշնամիս. կամ սկիզբն առնել մարտի պատերազմի. 1. Մակ. 4. 34: և 12. 25: 3. Մակ. 6. 15: Իսկ մերթ նշանակէ՝ դիմադարձ լինել. կամ հակառակիլ: ռամկ. դէմ դնել: Աղուէս. 21. 29: և Եփէս. 6. 13: Երբեմն ևս մինչ հողմն. կամ այլ ինչ նման հարկանի 'ի դէմս ուրուք, և կամ հարկանէ զոք, ասի 'ի դիմի հարկանել: Իմաստ. 5. 24:

Դէմընդդէմ. (Նախադրութիւն. որ պահանջէ զհոլովն տրական:) || դէմ յանդիման, կամ հանդէպ միմեանց. ռամկօր. մէկըմէկու-դէմ: Ծննդ. 15. 10: Ելից. 26. 5: 1. Մակ. 13. 28:

Դէմ յանդիման: (Նախադրութիւն որ պահանջէ զհոլովն սեռական. և մերթ տրական.) || հանդէպ. կամ ընդդէմ. կամ յանդիման. Ելից. 14. 2: 2. Մնաց. 34. 4: Յուդիթ. 16. 24: Մերթ ևս է մակբայ յայտնական. և նշանակէ, երես առ երես. կամ յայտնապէս: և ըստ այսմ ասի՝ դէմ յանդիման խօսել:

Դէն. դենի. իւ. ից. իւք: || տես զԴեն: Խորէն. Գ. գլ. 36:

Դէպ. դիպի. աւ. աց. օք: || պատշաճ. կամ յարմար. կամ պատկան. կամ մարթ. և կամ դիպուկ: Խորէն. Ա. գլ. 30. Ուստի և իրն՝ յորժամ 'ի պատկանաւոր ժամանակի լինի, ասի լինել 'ի դէպ ժամանակի: Յոբ. 19. 4: Սաղմ. 9. 10: Եւ ըստ այսմ նշանակութեան փոխանակ ասելոյ՝ դէպ էր, ասի 'ի դէպ էր: ըստ այնմ Գործ. 18. 14. 'ի դէպ էր ինձ անսալ ձեզ. այսինքն պատշաճ էր. և այլն: Մերթ ևս նշանակէ զդիպուածն. կամ զպատահարն. և կամ զհանդիպումն: 1. Թագ. 20. 26: և Մծբն. ժԹ: Մերթ ևս ընդ բայի շարակցի այսպէս. դէպ լինել. և նշանակէ, դիպիլ. կամ հանդիպիլ. և կամ պատահիլ: Ծննդ. 42. 38: Ղուկ. 10. 31: Գործ. 21. 35: Եւ կամ այսպէս. 'ի դէպ գալ. այսինքն, յարմար և համեմատ գալ. կամ դիպուկ գալ. և կամ դիպիլ: 2. Պետ. 2. 22: Սոյնպէս մինչ ասի. Խորէն. Ա. գլ. 9. ուր պատահմունք 'ի դէպ եղանէին. իմանի՝ յարմար գային, կամ յաջողէին: Եւ կամ այսպէս. դէպ տալ. այսինքն, յարմար և պատկան լինել. կամ յաջողել: 1. Մակ. 8. 30: և Ողբ. 2. հատ. Ը:

Դէպ. (Նախադրութիւն, որ խնդրէ զհոլովն տրական.) || և նշանակէ, առ. կամ 'ի. զոր օրինակ. դէպ ձեզ եմ առաքեալ. այսինքն, առ ձեզ: 1. Կորնթ. 9. 2: Իսկ Գործ. 16. 11. ուր ասի. դէպ ուղիղ գնացաք 'ի սամոթրակէ. իմանի ասել՝ ուղիղ գնացաք դէպ 'ի սամոթրակէ: Մերթ ևս նշանակէ՝ հանդէպ. ըստ այնմ Խորէն. Ա. գլ. 10: Փախեան իւրաքանչիւր դէպ երեսաց իւրեանց. այսինքն հանդէպ երեսաց իւրեանց:

Դէպ և դէպ: (Նախդրիւ հոլովի. և մերթ իբրև զմակբայ վարի:) || պատշաճագոյն. կամ կարի դէպ. կամ պատեհագոյն և կամ յարմարագոյն: Կիւրղէ Եղծ. Է:

Դէպ ու դէպ: || ընդ բայի շարակցի այս-

ղէս . դէպ ու դէպ նկատել . և նշանակէ դէտակն կալեալ նկատել . կմ զաչս իւր սևեռեալ ուրեք՝ ուշադրութ՛բ նկատել : Ոսկ . 1 . հատ . ա :

Դիտել . դիտէի . ու . աց . ըք : || դիտող, և նկատող . որ տեղի զայնմանէ, որ՝ ի բարձր տեղւոջ կացեալ՝ հայի և դիտէ զերթևեկսն, կմ զպահպանութիւն թշնամեաց ՝ի հեռուստ, և զայլս նմանս, զի ազդ արասցէ, և ծանուսցէ քաղաքապահացն : 2 . Թագ . 13 . 34 : և 4 . Թագ . 9 . 17 : Իսկ մերթ նշանակէ զլրտեսն, որ գնացեալ ՝ի կողմն թշնամեաց . կամ ՝ի տեղի ինչ, դիտէ և հետազօտէ զդիպուածս նց : 1 . Մակ . 12 . 26 : Իսկ մերթ նշանակէ զառաջնորդս . կմ զվարդապետս, և զայլս, որք են տեսուչք կարգեալք ՝ի վր ժողովրդեան : Եսայ . 21 . 6 : և Եզեկ . 3 . 17 : Մերթ ևս նշանակէ զմարգարէսն, առ որ լինի հայեցումն, և դիտումն : և ըստ այսմ է : Յօբ . 16 . 13 : Իսկ Եսայ . 41 . 9 . ասէ . ՝ի դիտաց . իմանի՝ ՝ի քարանձաւաց . կմ ՝ի բարձրագահ տեղւոջէ . և կմ ՝ի դիտաւորաց նոցա : Իսկ 2 . Մակ . 10 . 30 . ասէ . դէտ կալեալ . իմանի՝ հայեցեալ . կամ դիտեալ :

Դէտակն . (նախդրիւ հոլովի .) || դիտող ակն . կամ աչք, որ դիտէ, և հայի : ըստ այնմ . Դէտակն ՝ի վր նոցին կալեալ, տեսանէր անդ խառն յարաբարբառեալ : Յուդթ : մերթ ևս նշանակէ զեղեգնեայ աշտանոցն, որ առեալ . ասէ փոխաբերն :

Դէտակն կալնում . կալայ . կալ . կալնուլ : կամ Դէտակն ունիմ . ունէի . դէտակն ունիլ . և այլն : (չէզոք .) || ուշադրութեամբ դիտել . կամ աչնուլ . կամ զաչս ՝ի վր կալնուլ՝ և սևեռել ուրեք . կմ ուշադիր աչօք նկատել : Եզեկ . 33 . 8 : Դատ . 5 . 28 : Ողբ . 4 . 17 : Իսկ մերթ նշանակէ՝ ակնունել . կմ սպասել : և այսու կերպիւ, մանաւանդ դէտակն ունիլն վարի, ըստ դրի . 3 . Մակ . 5 . 12 . և 14 : Եւ զայսմանէ տես և զբառն՝ Դիտակն :

ԴՐ

Դրգչումն : (նախդրիւ հոլովի) || տես՝ ՝ի ներքոյ զԴրդչումն :

Դրդչումն . չման . ամբ . մանց . մամբք : || խռովութիւն . կամ կարկաչահոսութիւն, կամ ձայն, և աղաղակ հոսմանց ջուրց գետոց, և նմանեաց . ըստ այնմ . Խորէն . ա . գլ . 11 . Ուր գետն երասխ անցանէ ընդ խոխոմս ձիգս, և նեղուց ահագին դրդչմամբ իջանէ ՝ի դաշտ մի :

ԴԺ

Դժբաղդ . կամ դժբախտ . ի . իւ . եց . իւք : || անբաղդ . կմ տարաբաղդ : ռամկ . բախտսըզ :

Դժգամիմ . եցայ . եայց . իլ : (ձայնակր .) || դժուարիլ . կմ խոժոռիլ . կամ վշտանալ . կամ զայրանալ . և կամ դժգամնիլ : Խոր . բ . գլ . 69 :

Դժգամնիմ . եցայ . եայց . նիլ : (ձայնակր .) || վշտանալ . կմ տժգոհիլ . կմ դժուարիլ . կմ խոժոռիլ . և կմ զայրանալ . Լամբր :

Դժգոհեմ . եցի . եա . ել : (չէզոք .) կամ դժգոհիմ . եցայ . եայց . իլ : (ձայնակր .) || տրտնջել . կամ դժուարիլ, և անգոհ լինիլ :

Դժգոյն . գունի . իւ . ից . իւք : || այլագունեալ . կմ վատթարացեալ գունով . կամ տգեղ . կմ զազրատեսիլ . և կմ զդժնեայ տեսս ունող :

Դժգունիմ . եցայ . եայց . իլ : (ձայնակր .) || այլագունիլ . կամ փոխել զբնական գոյն իւր ՝ի վատթար գոյն . կամ տգեղանալ գունով երեսաց . և կմ զազրատեսիլ լինիլ :

Դժխեմ . դժխմի . իւ . եց . իւք : || արհամարհող . կամ անհաւան . կամ կամակոր . կմ խստապարանոց . և անզգամ : Մծբն . ժա . և ժէ : Եւ սակայն այս բառ, ՝ի յաշխարհաբառ լեզուոջ է՝ բայ, և նշանակէ գանել . կը ծեծել զոք :

Դժխմեմ . եցի . եայց . ել : (չէզոք .) || խստող, և անզգամ լինիլ . կմ խստապարանոցութ՛բ անհաւան լինիլ . կամ կամակորել . և կմ անզգամ լինիլ :

Դժխմութիւն . թեան : || կամակորութիւն . կմ անզգամութիւն . կամ անհաւանութիւն . և կմ խստապարանոցութիւն : Մծբն . ժթ :

Դժկամակ . ի . աւ . աց . օք : || խոժոռող . կմ չկամեցող . կամ դժուարող . կմ ձանձա_ ցեալ . կամ զայրացող . կմ ոչ անսացող . և կամ խեռ : Ոսկ . . 1 . հատ . իզ : Իսկ մինչ ասի՝ դժկամակ ձայն, կմ դոչիւն . կամ բան . և այլն . նշանակի՝ անախորժ . կմ անհաճոյ, և կամ զզուելի : Ոսկ . ՝ի նախեր փանփն : Մերթ ևս բառս այս՝ Ը բայի շարակցի այսպէս . դժկամակ լինիլ . և նշանակի խոժոռիլ . կմ դժուարիլ . և կամ զայրանալ : 2 . Թագ . 19 . 42 :

Դժկամակեմ . եցի . եա . ել : (չէզոք .) կամ դժկամակիմ . եցայ . եա . կմ եայց . իլ : (ձայնակր .) || դժուարիլ . կմ խոժոռիլ . կամ զայրանալ . կամ դժգամնիլ . և կամ դառնանալ : ՝Ի Վարս հարց . ժէ :

Դժկամակութիւն . թեան : || խոժոռումն . կամ անհաւանութիւն . կմ զայրագնութիւն . կմ խեռութիւն . կմ դառնութիւն կամաց . և կմ անհնազանդութիւն : Մծբն . ժէ :

Դժմիտ . մտի . աւ . աց . օք : || անհաւան, կմ չարամիտ . կամ խեռաբարոյ . և կամ անզգամ :

Դժնաբարոյ . բարւոյ . աւ . աց . օք : || չարաբարոյ . կմ վատթարաբարոյ . կմ մոլեխոտ : Նարեկ :

Դժնահայեաց . եցի . աւ . աց . օք : || Ըդ դժ_ նեայ հայեցուածս ունող . կամ որոյ հայեցուածն աչաց է դժնդակ, և դաժան . կմ ժանտահայեաց : Խորէն . բ . գլ . 7 :

Դժնդակ . ի . աւ . աց . օք : || դաժան, կամ խիստ . կմ դաժան . կմ ժանտ . կմ չար . կմ դժնեայ, և անգութ : Եբրայեց . 13 . 4 : և

Ղուկ. ժա։ Եւ մինչ ասի՝ դժնդակ տան_ջանք, կամ պատիժ, իմանի՝ սաստիկ. կմ՛ չարաչար. և կամ յոյժ ծանր։ Իսկ մինչ ասի՝ դժնդակ օդ. իմանի՝ դառնա_շունչ օդ։

Դժնդակագոյն. գունի. իւ. իւք։ || Չարագոյն. կմ՛ դառնագոյն. կմ՛ ժանտագոյն. և կամ խստագոյն։

Դժնդականամ. ացայ. ացիր. անալ։ (Ընդ. միջ.) || Դառնանալ. կամ խստանալ. կմ՛ չարանալ. կամ ժանտանալ. կամ դաժա_նանալ. և կամ անտանելի լինիլ։

Դժնդակատեսգ. տիգի. աւ. աց. օք։ || Նման դժնդակ տեսլի. կամ դժնդականման. Ցր դժնդակատեսս, և չարաչար միտեցեալ, որ_պիսիք էին բևեռքն, որք մխեցան 'ի ձեռս իմ։ Նարեկ. ղղ։

Դժնդակութիւն. թեան։ || Դառնութիւն. կմ՛ խստութիւն. կմ՛ դաժանութիւն. կմ՛ չարութիւն. և կամ ժանտութիւն։

Դժնեայ. նէի. իւ. եց. իւք։ || Դժնդակ. կամ ժանտ. կմ՛ չար. կմ՛ անօրէն. կամ ապիրատ. և կմ՛ դաժան։ Իսկ մինչ ասի՝ դժնեայ հայեցուածք. Նշանակէ զթիւնա_ւորն, որպիսիք են հայեցուածք չարակ_նէից. որք և զապականեն հերձեն։ Խոս_րէն. ՟Է. գլ. 7։

Դժնէատեսիլ. (Նախադրիւ հոլովի.) || Չարատեսիլ. կմ՛ ժանտատեսիլ. կմ՛ զազրա_տեսիլ. կմ՛ ահեղադէմ։

Դժնէութիւն. թեան։ || Ժանտութիւն. կամ չարութիւն. կամ դաժանութիւն։ Իսկ մինչ ասի՝ դժնէութիւն հայեցուածոյ, իմանի՝ չարակնութիւն՝ որով չարակնեայքն թունա_ւորեն և վնասեն նոյ՝ յորս հային։ Խոսրէն. ՟Բ. գլ. 39։

Դժնիկ. դժնկի. աւ. աց. օք։ կամ դժընկան. անք. անց. անւք։ || Է տեսակ իմն փշոյ, որ ունի զծաղիկս սպիտակս և կեռս, որով զայնս զորս շօշափէ՝ կալնու և ոչ թողու։ Սա մինչ չորանայ, գիւղացւոց բորբոքեալ բոցակիզի, նաև զշրջակայ ծառատունկս բոցակիզէ։ Դատ. 9. 15։ Համեմատի բար_կացողաց, յորոց բորբոքի հուր, և կեն_դանեայն կիզէ զինքեանս, և զմերձակայսն. Ըստ այսմ։ Սաղմ. 57. 10։ մինչ դժնիկ բարկու_թիւ կենդանւոյն կլանցէ զձեզ։

Դժնիմ. եցայ. եաց. իլ։ (ձայնակր.) || Դըժ_նեայ լինիլ. կամ ժանտանալ. կմ՛ խստա_նալ. կմ՛ դառնանալ. և կմ՛ դժնդականալ։

Դժոխք. խոց. ովք։ (անեզական.) || Խորին գոյն անդունդ երկրի, որով միթէ իմանի տարտարոսն. կմ՛ սանդարամետն անդն_դոց, որ է 'ի միջին կէտն երկրի, ուր գոյ հուր անշէջ. և տանջանք անտանելի. և տմ՛ տեղի չարեաց, ուր յաւիտենական յաւէր անձինք տանջին դևք, և ամ՛ մարդիկք դա_տապարտեցեալք։ Մատ. 11. 23։ Ղուկ. 16. 23։ Յայտ. 1. 18։ Իսկ մերթ իմանի լիմպոս հարցն մեր, որ էր տեղի հնոց 'ի խորս եր_կրի, ուր նախահարքն մեր արդարքն մե_ղաց արգելեալ կային 'ի դժոխս։ Եւ այս էր դժոխքն, ուր էջ Քն հոգւովն զինի մահուանն իւրոյ. ո՜ր ասի 'ի հանգանակին առաքելոց. և աղատեաց անտի զհոգիս հարցն մեր՝ քակելով զայն։ Երբեմն և իմանի լիմպոսն երեխայից, որք առանց մկրտութեան մեռան. կմ՛ մեռանին։ Մերթ և բառս դժոխք նշանակէ զգերեզմանն։ Ծննդ. 37. 35։ և 42. 38։ Երբեմն և բառս այս նշանակէ զդժուարինն, կմ՛ զդառն, և զդժնդակն. և այս 'ի բարդութիւն. որպէս երեւեսցի 'ի հետևեալ բառս։

Դժոխաբնակ. ի. աւ. աց. օք։ || 'Ի դժոխս. կմ՛ 'ի սանդարամետս բնակող։

Դժոխագնեայ. նէի. իւ. եց. իւք։ || Դժո_խագնի. կմ՛ դժոխային. և կամ այն՝ որ մերձաւորի առ դժոխս։ Նարեկ. ծզ։

Դժոխալուր. (Նախադրիւ հոլովի.) || Դըժ_ուարալուր. կամ ծանրալուր. կմ՛ անա_խորժ և զզուելի առ 'ի լսել։

Դժոխամարտ. ի. իւ. եց. իւք։ || Դժուա_րամարտ. կմ՛ դժուարաւ մարտնչելի։ Իսկ մերթ ընդ դժոխայնոց մարտնչօղ։ Եւ եր_բեմն անեղին, ուր դժոխայինն մարտ լի_նին. և կմ՛ ՟Է դժոխայնոց մարտուցեալ լինի. ասի դժոխամարտ։ Նարեկ. 'ի գո_վեստ առաքելոց։

Դժոխային. այնոյ. ով. ոց. ովք։ || Դժոխա_կան. կամ այն՝ որ պատկանի դժոխոց։

Դժոխամարմին։ (Նախադրիւ հոլովի։) || Ընդ դժոխային, կամ զչար և զժահն՝ և զդժ_նեայ մարմին ունօղ։ Նարեկ. ծզ։

Դժոխելանելի. (Նախադրիւ հոլովի.) || Դը_ժուարաւ ելանելի. որպիսիք են աշխա_րհք. կամ բարձրաբերձ պարիսպք. և կմ՛ դժուարամատոյց բերդք, և սանդուղք՝ յորս դժուարին է ելանել. և կմ՛ արհես_տիւ շինեցեալ տեղիք. յորս մտանող դը_ժուարաւ կարէ ելանել արտաքս։ Խոսրէն. ՟Ա. գլ. 15։

Դժոխերասան. ի. աւ. աց. օք։ || Դժուարա_սանձ. կամ դժուարագլուխ. կմ՛ խստե_րախ. որպիսիք են ամեհի երիվարք։

Դժոխերես։ (Նախադրիւ հոլովի։) || Ժա_ռադէմ. կամ խոժոռադէմ. կմ՛ ժանտա_հայեաց։ Ոսկէ. 1. Կոր. իզ։

Դժոխըմբեր. (Նախադրիւ հոլովի։) || Դը_ժուարաւ ըմբերելի. կամ դժուարաւ տա_նելի. կամ դժուարակիր։

Դժոխորովայն. ի. իւ. եց. իւք։ || Դժոխոց նման զանյագ որովայն ունօղ. որպիսիք են շատակերք գազանք. և որկորամոլեալ մար_դիկ։ Նարեկ. Ժ։ Բայց այս բառս 'ի տպա_գրեալ Նարեկին մեկնութեան երեւեալ է դժրօղ որովայն. որ է անյագ մարդ։

Դժուար. ոյ. աւ. աց. օք։ || Աշխատալի. կմ՛ զդժուարութիւն ունօղ. և կմ՛ որ դիւրաւ ոչ լինի։ ռամկ. [illegible]։ Իսկ մերթ նշա_նակէ զժպատեհ. կմ՛ դժնդակ. կմ՛ դառն. կմ՛ ծանր. և կամ անտանելի. և ըստ այսմ ասի. Խոսրէն. ՟Է. գլ. 48. դժուար վարկա_ցեալ զանտանելինոյնն լինել։ Իսկ մինչ ասի լերինք դժուարք՝ իմանի լերինք առա_

ստամբութեամբ։ Խորէն. յաշխարհագրութեան։

Դժուարաբարձ. ի. իւ. ից. իւք։ || զդժուարին, և զծանրութիւն բառնալ կարող։ Իսկ մերթ նշանակէ զդժուարին բառնալն։ Յոբ. 1. հատ. ...

Դժուարաբարբառելի. (Նախադրիւ հոլովի.) || որ դժուարութեամբ կարէ բարբառել լինել։ կամ դժուարախօս։ Եզեկ. 27. 3.

Դժուարաբարոյ. ի. իւ. ից. իւք։ || Ժանտաբարոյ, կամ չարաբարոյ. կամ խստաբարոյ։

Դժուարագիւտ. ի. իւ. ից. իւք։ || դժուարաւ գտանելի. կամ սակաւագիւտ։ Լամբրոն։

Դժուարաթարգմանելի. (Նախադրիւ հոլովի.) || դժուարաւ թարգմանելի. կամ դժուարաւ մեկնելի. և կամ դժուարաւ այլափոխելի։

Դժուարաժայռ. ի. իւ. ից. իւք։ || Ունող զդժուարին ժայռս. կամ որ է քարուտ, և ապառաժուտ, ընդ որ դժուարին է գնալ. որպիսիք են ոմանք անտառք, կամ լերինք։

Դժուարալուծ. (Նախադրիւ հոլովի.) || դժուարաւ լուծանելի. կամ դժուարաւ քակելի. և այս մերթ առի գիտութիւնս. և մերթ վասն բանականութեանց, և գիտնոց։

Դժուարալուր. (Նախադրիւ հոլովի.) || դժուարաւ լսող. կամ դժուարաւ անսացող, և հնազանդող. կամ անլուր, և անհնազանդ։ Լամբրոն։ Իսկ մերթ նշանակէ զծանրալսութիւն. կամ զդանդաղութիւն. և կամ որ դժուարաւ կարէ լսել, և համոզեալ լինել։ Լամբրոն։

Դժուարախիլ. (Նախադրիւ հոլովի.) || դժուարաւ խլելի. կամ դժուարաւ քանդելի. կամ որ դժուարաւ կարէ կորզել, և՛ ի բաց բառնալ։ Յոբ. 1. հատ. ...

Դժուարածին. (Նախադրիւ հոլովի.) || դժուարութիւն, և մեծամեծ ներգութիւն ծննդոց։ Ծննդ. 35. 17. Իսկ մերթ նշանակէ դժուարութիւն ծնեցելոյն։

Դժուարակամ. ի. ա. աց. օք։ || դժուարին. կամ վշտակամ. կամ ... կամ նեղացուցիչ։ Յոբ. 2. հատ. ...

Դժուարակեղ. կլեղի. իւ. ից. օք։ || դժուարաւ այրելի, կամ կեղելի։

Դժուարակիր. կրի. աւ. աց. կամ ից. օք։ || դժուարութեամբ տանելի. կամ անտանելի. և կամ դժուարաբառնալի։ Մատթ. 23. 4.

Դժուարակոխ. (Նախադրիւ հոլովի.) || դժուարաւ ընթանալի, և քայլելի. և կամ դժուարաւ կոխելի. որպիսիք են քարուտ տեղիք. և այլք նման։ Նոյեմբ. ...

Դժուարակտուր. (Նախադրիւ հոլովի.) || դժուարաւ կթելի. կամ դժուարաւ քաղելի. և կամ դժուարաւ ժողովելի։ ...

Դժուարակուռ. (Նախադրիւ հոլովի.) || դժուարայաղթ. կամ այնպիսի ոք՝ զոր դժուար է մարտնչիլ։

Դժուարահայեաց. եցի. աւ. աց. օք։ || այն՝ որ ոչ կարէ համարձակ հայել. այլ դժուարաւ, և խորշի՛ ի հայելն. որպիսիք են աչք ոմանց։

Դժուարահաս. ի. իւ. ից. իւք։ || դժուարաւ հասանելի. և կամ դժուարաւ ըմբռնելի, կամ հասկանալի։ Խորէն. յաշխարհագր.

Դժուարահաւան. ի. իւ. ից. իւք։ || դժուարաւ հաւանող. կամ անհաւան. կամ խստապարանոց։ Յոբ. 1. հատ. ...

Դժուարահաւատ. ի. իւ. ից. կամ աց. օք։ || դժուարաւ հաւատացող, և սակաւամիտ. կամ դժուարահաւանելի։ Խորէն. ...

Դժուարահուն. ի. իւ. ից. իւք։ || դժուարին, զդժուարին անցս ունող. որպիսիք են քարաժեռ ճանապարհք. կամ դժուարին անցք գետոց։

Դժուարաձեռն. (Նախադրիւ հոլովի.) || դժուարաւ ձեռնարկելի. կամ դժուարաւ ձեռնամուխ լինելի. կամ դժուարաւ կատարելի. և կամ դժուարին։

Դժուարաճան. ի. իւ. ից. օք։ || դժուարաւ բացատրելի. կամ դժուարին մեկնութեան. կամ դժուարաւ ճանաչելի, և բացատրելի։ Լամբրոն։

Դժուարամատոյց. տուցի. իւ. ից. իւք։ || դժուարութեամբ մատչելի. կամ դժուարաւ մերձենալի. որպիսիք են քարաժեռ. կամ բարձրաբերձ տեղիք. և այլք նման։ 2. Մակ. 12. 21.

Դժուարամիտ. (Նախադրիւ հոլովի.) || դժուարահաւան. կամ դժուարաւ միտ՝ ի հաւանութիւն. կամ անհաւան. և կամ ունող զդժկամակ, և զդանդաղեցեալ միտս։ Մեծին Ժամ. և Ժէ.

Դժուարամուտ. մտի. իւ. ից. իւք։ || դժուարաւ մտանելի. կամ որ զդժուարին մուտս ունի. որպիսիք են ոմանք շինուածք կամ գրունք, որք ծածուկք, և դժուարամատոյցք են։ Խորէն. ա. գլ. 15.

Դժուարամոռելի. (Նախադրիւ հոլովի.) || դժուարաւ մոռանալի, կամ անմոռանալի, կամ համբերելի, կամ հասանելի. և կամ որ ոչ զիջանի քաղցր բանիւք։ Նոյեմբ. ...

Դժուարանամ. ացայ. ցիր. անալ։ (Ընդ. միջ.) || Նեղիլ. կամ վշտանալ. կամ խոժոռիլ. կամ դժուարիլ։ Յոբ. 1. հատ. ...։ Եւ մերթ զդժուարութիւն կրել։ Յոբ. 1. հատ. ...

Դժուարաշարժ. ի. իւ. ից. իւք։ || դժուարաւ շարժելի. կամ յամրաշարժ։

Դժուարապատում. (Նախադրիւ հոլովի.) || դժուարաւ մեկնելի. կամ դժուարին առ ի բացատրել, և ճառել։ Եբր. 5. 11.

Դժուարաստեղ. ի. իւ. ից. իւք։ || ունող զդժուարին ստեպս, կամ զդժուարաւ անցանելի ժայռս, կամ զապառաժուտս. որպիսիք են ոմանք լերինք, կամ վէմք։

Դժուարավայր. ի. իւ. ից. իւք։ || ունող զքարաժայռ, և զդժուարամատոյց տեղիս. որպիսիք են ոմանք լերինք. կամ տեղիք. և այլն։ Խորէն. ի յաշխարհագրութեան։

Դժուարավաստակ. ի. ա. աց. օք։ || դժուարութեամբ աշխատող։ Իսկ մերթ դժուարաւ գործելի, և դժուարաւ մշակելի. որպիսի է կորդացեալ երկիրն, որ դժուարաւ կարէ վարիլ, և սերմանիլ։ Յոբ. 1. հատ. ...

Digitized by Google

Դժուարամատոյց. ի. ու. աց. օք։ || դժուարաւ մատչելի, յոր մտանելի, կմ՝ հաղորդելի, և կամ կրելի։

Դժուարըմբռնելի. ի. ից. իւք. կմ՝ աց. օք։ || դժուարաւ ըմբռնելով. կամ՝ ըմբռնելով։ և կամ որ է դժուարաւ ըմբռնելի։

Դժուարընթանալ. կմ՝ դժուարընթանալ. ի. ու. աց. օք։ || այն, որում դժուարաւ ընթանալ, կմ՝ ծանրաթանալ, կամ՝ մերձենալ մարդկի։ և ըստ այսմ ասի, դժուարընթաց գատաստանաւ. կմ՝ ուսուցիչ. կմ՝ խաչ, և չարչարանք. և այլն։ Նարեկ. ՚ի գովս խաչին։

Դժուարիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Հայհոյիր.) || խոժոռիլ. կմ՝ վշտանալ. կամ՝ նեղիլ. կմ՝ ահանձիլ. և կամ՝ զայրանալ։ Նարեկ Հէ։ Եւ ՚ի գիրս Լամբրոն. ուր ասի. Զորս դը-ժուարի բանս թուէլ. խմնեն զդժուարութիւն կրել բանս. և կամ՝ ոչ է բանա-կան բանս։

Դժուարխնդաց. ի. իմ. իւ. իւք։ || դժուա-րաւ խնդալով. կամ դժուարահաւանելով։ 2. Պետր. 3. 16։

Դժուարին. (Նախդրիւ հոլովի.) || աշխա-տաւոր. կմ՝ աշխատանական. կմ՝ այն՝ որ նե-ղութեամբ, և մեծաւ դժուարութեամբ լինի։ և երբեմն նշանակէ՝ վշտալի, կամ՝ ցաւալի. կմ՝ տաղտկալի, և ձանձրացուցիչ։ Ծննդ. 47. 9։

Դժուարութիւն. թեան։ || նեղութիւն. կամ՝ վիշտ. կմ՝ աշխատութիւն. կմ՝ ծանրութիւն. և կմ՝ խստութիւն։

Դժուարուտ. (Նախդրիւ հոլովի.) || դը-ժուարին. կմ՝ աշխատաժուտ. կամ՝ քա-րուտ. կմ՝ աստուտ. և կամ՝ քարաժայռ։ ՚Ի ճառ հաւց. ինչ։

Դժուարք. րաց. օք։ (անեզական.) || քա-րաժայռ, և աշխատաժուտ տեղիք, կամ՝ անցք. և կամ՝ դժուարագնացք ճանապարհք լերանց. կամ՝ ճանապարհաց. և այլոց նը-մանեաց։ և ըստ այսմ ասի՝ դժուարք լե-րանց. արամ. ռոտոխ փեղ. կմ՝ ոտոխ ճանկոյ. և այլն։ Խորէն. ա. գլ. 83։ և Է. գլ. 9։ Նա-րեկ. Ծ։

Դժպահպանելի. գունի. ի. իւ. իւք։ || անձ-կաւ պահելի. կմ՝ նեղագոյն. և կմ՝ դժուարին։

Դժպաշտութիւն. թեան։ || անպաշտութիւն. կմ՝ անբարեպաշտութիւն. և կմ՝ ամբարշտու-թիւն։ Կիւրղ. Եղեկ. Ժ։

Դժպատեհ. ի. իւ. իւք։ || անպատեհ. կմ՝ անյարմար. և կմ՝ անպատշաճ։ Գործ. 27. 12։

Դժպարտեցուցանեմ. ուցի. ցո. անել։ (ան-ցող.) || չարաչար պարտեցուցանել. կամ՝ զծնողսն՝ և զաւանն առնութեան, և խայտա-ռակութեամբ յաղթահարել. կամ՝ պարտել։ Մծբն. ԺԹ։

Դժպհի. դժպհի. իւ. իւ. իւք։ || անպա-տեհ. կմ՝ դժխմարամ. կմ՝ անհաւան. կմ՝ դաժան. կամ՝ դառն և չար. կմ՝ զզուելի. և կամ՝ մեղանչել։ 3. Թագ. 5. 22։

Դժպնդի. ապհի. եաւ. եաց. եօք։ || դժպա-տեհ. կմ՝ մերժատար. կմ՝ դժխմարամ. կմ՝ հակառակ կացող. կմ՝ անմիաբան ընդ այ-լում. կմ՝ անհաւան. և դառն, և դժնեայ։ Խնոփ. 2. 12։ Երեմ. 3. 10։

Դժպհիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Հայհոյիր.) || դժխմարամիլ. կմ՝ հակառակիլ. կմ՝ դժկա-մակ և անհնազանդ լինել. կամ՝ ծանրա-նալ ուսոք։ Եւ մերթ նշանակէ խոժո-ռիլ. կամ՝ զայրացեալ գրգիռ լինել։ Յոբ. 1. Կոչ. ԻԶ։

Դժպհութիւն. թեան։ || դժնէութիւն. կամ՝ դառնութիւն. կամ՝ հակառակութիւն. կամ՝ դժխմարամութիւն. կամ՝ անհաւանութիւն։ Մծբն. ԺԶ։

Դժրամիտ. (Նախդրիւ հոլովի.) || նեն-գամիտ. կմ՝ զխարդախ բարս ունօղ։ Եւ մերթ նշանակէ զչարամիտն, կմ՝ զչարա-կամն. կմ՝ զդժրեալ՝ և զպատրեալ՝ և զան հաւան միտս ունօղ։ Մծբն. ԺԶ։

Դժրատուութիւն. թեան։ || հաւատագր-ժութիւն. կմ՝ դժրութիւն, և նենգութիւն. կմ՝ խաբէութիւն ՚ի դաշինս։

Դժրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ժըխ-տել. և կամ՝ ստել զերդումն. կմ՝ զուխտն և զդաշն. կամ՝ նենգութեամբ դաշնադրել ընդ ումեք զխաղաղութ ոչ պահելով զդաշն։ Մերթ և նշանակէ նենգել. կամ՝ խա-բել. կմ՝ խարդախել։ Լամբրոն։ Մերթ և նենգութեամբ մատնել. և ըստ այսմ ասի՝ ՚ի մահ դժրել։

Դժրողութիւն. թեան։ || ժխտումն. կամ՝ խարդախութիւն. կմ՝ պատրանք. կմ՝ դաւա-ճանութիւն. կամ՝ խաբէութիւն. կամ՝ ուրա-ցումն ուխտի, և դաշանց. և կամ՝ նեն-գաւոր մատնողութիւն։ Նարեկ. ԽԷ. և ԽԷ։

Դժրումն. րման. մամբ. մանց. մամբք։ || նոյն է Է վերինոյն։

Դժրօղ. րողի. ու. աց. օք։ || խաբօղ. կմ՝ նեն-գօղ. կամ՝ դաւօղ. կամ՝ ուրացօղ. կմ՝ դա-ւաճանօղ. և կամ՝ նենգաւոր մատնիչ։ Խորէն. Բ. գլ. 85։

Դ Ի

Դի. ոյ. ով. ոց. ովք։ || մարմին մեռելոյ. կմ՝ դէշ. ռամկ. լէշ։

Դիադող. ոյ. ով. ոց. ովք։ || դողացօղ դիոց. կամ՝ դող դիականց մեռելոց։

Դիակէղ. ի. իւ. ից. իւք։ || գեղ և կոյտ դիոց. յա մարմնոց մեռելոց։

Դիազարդ. ի. ու. աց. օք։ || պատօղ և զար-դարօղ մարմնոյ մեռելոյ. կմ՝ որք զփաթա-թեն մարմնոյ մեռելոյն համեմն՝ և ՚ի վերայ մի ոմանսուել այնց՝ ընտիր զխունկս և զմուռս առ ՚ի պահել զայն ապականութեան առ-ժամանակ ինչ։ Ծննդ. 50. 2։

Դիազերծ. ի. իւ. ից. իւք։ || զերծակապութ. որ, կողոպտօղ զզգեստուց մեռելոց. խակ մինչ ասի դիազերծ առնել. խմնէ՝ կողոպտել. կմ՝ մերկացուցանել զհանդերձս ՚ի մահ մի-բառնալեցելոց, կմ՝ մեռելոց. և կամ՝ Թըլ-նամեաց սպանեցելոց ՚ի պատերազմի։ 2. Մակ. 8. 27։

Դիաթաւալ. կամ՝ դիթաւալ. (ոչ հոլովի)

ւալ կացուցանել:) || և նշանակէ՝ կատար մամբ առ յերկիր կործանելով զթշնամին թաւալեցուցանել մարմնով առ և անդ: Եւ զի որ այսու կերպիւ մեռանի՝ յերկիր անկեալ թաւալի. վն այսորիկ փոխանակ ասելոյ՝ սպանանել. և ապաստան արկանել, առաւել դիաթաւալ կացուցանել: 1. Մակ. 3. 24: և 5. 34: և 2. Մակ. 5. 26: Եզեկ. 6. 5: Եւ մերթ ասի և դիաթաւալ արկանել, և զնոյն նշանակէ: Մծբն. ԺԹ:

Դիալեկտիկական. ի. աւ. աց. օք: || է բառ յունական, որ թարգմանի՝ վիճաբանական, կամ տրամաբանական, և ասի զորս մասնաւորութիւն, որ է վիճաբանական գիտութիւն. զի ուսուցանող զկերպ վիճաբանելոյ. նաև զամ ինչ՝ որ վերաբերի առ տրամաբանութիւն. ասի դիալեկտիկական:

Դիալօգ. ի. իւ. ից. իւք: || է բառ յունական. և նշանակէ զրուցաբանութիւն. կմ զրուցախօսութիւն. և կմ զվիճաբանութիւն:

Դիակապուտ. պտի. իւ. ից. օք: || կողոպտող հանդերձից մեռելոց. որպէս պատահի՛ ի պատերազմի, զի յաղթօղքն գնացեալ՛ ի բանակս յաղթեցելոց՝ կողոպտեն զզգեստս անկելոցն ՛ի պատերազմի: Խորէն. Ա. գլ. 14: Այնպէս և գերեզմանահատ գողքն, որք բացեալ զգերեզմանս կողոպտեն զզգեստս մեռելոց, ասին դիակապուտ: Կիւրղ. Եզեկ. ԺԲ:

Դիակիր. կրի. աւ. աց. օք: || կրող և բարձող դիոց. ՛յ մարմնոց մեռելոց. որպիսիք են գագաղք, և կմ մարդիկ՝ որք բարձեալ տանին զդի մեռելոց:

Դիակն. դիական. ամբ. դիականք. անց. ամբք: || դի, կմ դէշ, ՛յ մարմին մեռելոյ: ռամկ. լէշ: 1. Թագ. 31. 8: 3. Թագ. 14. 11: Տօբ. 1. 21:

Դիակողոպուտ. պտի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զԴիակապուտ:

Դիակոյտ. կուտի. իւ. ից. իւք: || կոյտ դիոց, որ հանդիպի ՛ի պատերազմի, ուր դիակունքն, ՛յ [illegible] մերձ իրերաց անկանելով կուտեցեալ լինին:

Դիակոն. ի. իւ. ից. իւք: || է բառ յունական, որ թարգմանի՝ սպասաւոր. որ է սարկաւագ: Լմբրն:

Դիանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդմիջև.) || դիել. կմ զկաթն ծծել: ՛ի վարս հարց. ԺԶ:

Դիապատեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || զմարմինն մեռելոյ պատել կտաւով, և զնմ պիտոյս նմ հոգալ. և թաղել:

Դիապատիկ. պատկի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զԴիապատ[illegible]: Ծննդ. 50. 3:

Դիապատութիւն. թեան: || հանդերձաւոր պատրաստութիւն թաղելոյ զդիս մեռելոց. որով իմանի պատանն. խնկանելն. և այլք նմանք. և կամ անմիջապէս մեռելոց՝ փաթութելով. և պատելով. և զայլ պէտսն հոգալով: Ոսկ. Է. 2: հատ. ԼԹ:

Դիացիկ. ցկի. աւ. աց. օք: || Ովս. 4. 4: տե՛ս զԴիեցիկ:

Դիդրաքմայ. ի. իւ. ից. իւք: || է բառ յունական. և նշանակէ զերկդրամ. զի դին է երկու. և դրաքմայն է դրամ. և մի դրաքմայն թէ ոսկի էր, և թէ արծաթ, ունէր զծանրութիւն միոյ տրամոյ, որ է չորրորդ մասն միոյ սկեղ. և երկու դրաքմայն է մի երկդրամ. որ էր երկու տրամ ոսկի, կամ արծաթ: 2. Եզր. 2. 69:

Դիեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ծիծ ծծել. կամ կաթամբ սնանիլ: Յոբ. 3. 12:

Դիեցիկ. կմ դիացիկ. ցկի. աւ. աց. օք: || դիեցող. կմ ստնդիայ. ՛յ ծիծ ծծօղ. կամ կաթնակեր: և այս ասի զերեխայից, որք տակաւին դիեն զստինս մարց: 3. Մակ. 3. 17: Ովս. 4. 4: Իսկ մերթ զգառանց. կմ զորթուց, և զայլոց նմանեաց, որք դեռ կաթնկերք են: 1. Թագ. 7. 9: 2. Թագ. 17. 29: Աղ[illegible]. 6. 4:

Դիեցումն. ցման. մամբ. մանց. մամբք: || դիումն. կամ ծծելն զկաթն: Խորէն. Բ. գլ. 67:

Դիեցուցանեմ. ցուցի. եցո. ել: (անցող.) || ծիծ տալ. և կմ կաթամբ սնուցանել: 3. Թագ. 3. 21:

Դիզաբարդեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || դիզել և բարդել. կամ զմի իր ՛ի վր միւսոյն կուտել:

Դիզադէզ. (նախդրիւ հոլովի. իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ ժողովական.) || շեղջ շեղջ. կմ կոյտ կոյտ. կամ դէզ դէզ: Մծբն. ԺԶ:

Դիզանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդմիջ.) || կուտելով, կմ ՛ի վր միմեանց բարդելով բարձրանալ, և դէզ լինել. որպէս հանդիսի հողոյ. ձեան. փոշւոյ. ամպոյ. ծխոյ. և այլն: 2. Մակ. 7. 5: Եզեկ. 8. 11: Իսկ մերթ խռնիլ. ՛յ կուտիլ. կմ խիտ ժողովիլ. և հաւաքիլ. և ը այսմ ասի՝ դիզանալ ամբոխից. կամ ժողովրդոց. և այլն: Ղուկ. 11. 29:

Դիզանեմ. դիզի. եդէզ. դէզ. ել: (ներգործ.) || կուտել. կամ զբազում իրս ՛ի վր միմեանց դնելով բարձրացուցանել. և կմ բարդել. և ըստ այսմ ասի՝ դիզանել զփայտս: 3. Թագ. 18. 33:

Դիզանիմ. այ. եայց. իլ: (ձայնակրաւ.) || կուտիլ. կմ բարդիլով՛ ՛ի վր միմեանց բարձրանալ. և դիզանալ. որպէս լինի ձիւնն, կմ փոփուրն. և կմ ծուխն. և այլք նմանք: ուստի. 1. Մակ. 4. 20. ասի. ծուխն որ դիզանիւր. իմանի՝ ծուխն որ ամբացեալ բարձրանայր: Իսկ մինչ ասի դիզանիլ հերաց. նշանակէ զկանգնիլ. ՛յ զփուշփուշ լինելն հերաց վր զարհուրելոյն. և սասկալոյն:

Դիզեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || տե՛ս զԴիզանեմ:

Դիթաւալ: || տե՛ս զԴիաթաւալ:

Դիմաքանեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || ընդդիմանալ խօսիւք, և բանիւք. կմ հակառակիլ:

Digitized by Google

Դիմադրաւ. ի. իւ. ից. իւք. կմ՝ աց. օք: || զդէմս իւր դրաւօղ. որ անձամբ զանձն դնօղ, և յառաջ մատուցանօղ. որպէս մերթ իմանի նախահատակն. որ քաջ և արի մարտիկն, որ ինքնին դնէ զանձն ՚ի մերձաւոր վտանգս մահու. և կամ վն այլ յօժարութբ տայ զանձն իւր ՚ի մահ: 2. Մակ. 6. 28: Մերթ և իմանի այն, որ քաջութբ և համարձակութբ զանձն իւր յառաջ մատուցանէ առ ՚ի ճառագայթել զոք. և կամ առ այլ գործս: Ոսկէ. 2. հռվ. ժա: Երբեմն և նշանակէ սոխալ յանդուգն, և լիրբն: [illegible]:

Դիմադրաւեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || անձնատուր լինել. կմ զանձն իւր յօժարութբ յառաջ մատուցանել. կմ յառաջադէմ լինել. և կմ նախահատակել: Իսկ ՚ի գիրս. Խորէն. բ. գլ. 34. ուր ասի. Զոր ոչըք դիմադրաւեաց առնութն. իմանի. զոր ոչ ոք ՚ի դէմս իւր դրաւեաց. որ յանձն իւր ձգեաց, կամ եառ՝ առ ՚ի լինել նմա այր: Բայց ՚ի ձեռագիրն գրի այսպէս. Զոր ոչըք դիմադրաւեաց առնուլ կնութն. որ ոչ ոք զանձն իւր մատոյց՝ առնուլ զնա կնութե:

Դիմադրաւութիւն. թեան: || նախահատակութի. կամ յառաջադիմութի. կամ վտանգութի. և կամ համարձակութի: Նոննի. կ:

Դիմադարձ. ի. իւ. ից. իւք: || ընդդիմացօղ. կամ հակառակօղ. կամ ոչ անսացօղ. Յուդթ. 2. 15:

Դիմադարձեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || դիմադարձ լինել. կամ ընդդէմ դառնալ. կամ հակառակել: Նոննի. հէ:

Դիմադարձութիւն. թեան: || ընդդիմութի. կամ հակառակութի. կամ անհնազանդութի: Ղևտ. 24. 26:

Դիմադրեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || ընդդիմանալ. կամ դիմադարձ լինել. ռամկ. դէմ դնել: Մերթ և ընդդէմ իրի իմիք դնել զինքն:

Դիմադրութիւն. թեան: || ընդդիմադրութի. կմ ներհակութի. կամ դիմամարտութի. կամ ընդդիմակայութի: Նոննի. է:

Դիմաըմբոստեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || ըմբոստանալով ընդդիմանալ. կամ խանգարել զլինելն իրին. և կամ հակառակել, զի մի լինիցի:

Դիմաըմբոստութիւն. թեան: || ըմբոստանալով ընդդիմացումն. և կամ խափանումն իրի. կամ գործոյ իմիք:

Դիմափոխեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || ընդդիմաբանել. կմ հակառակել. և կմ ընդդէմ դառնալ:

Դիմակ. ի. աւ. աց. օք: || ընդդիմացօղ. կմ հակառակօղ. և կամ ներհակ: Իսկ մերթ նշանակէ զդէմս. կմ զպատկերս, կմ զկերպարանս, և կմ զկերպարան: Նոննի. ղզ. և ղթ: Եւ ՚ի Նոննի. ըթ. ուր ասի՝ բաղդքեր դիմակս զդիմակս, կերպակ կերպակս, իմանի՝ զանազան զանազանս. կմ ազգս ազգս կերպից կերպից: Մերթ և նշանակէ զդէմս ռական քօղն. կամ զպաստառածակն. զոր իբրև զդէմս մարդոյ կազմեն և արկանեն ամենք զերեսօք. ռամկ. մասքա. կամ ծածկոցոյ: Ոսկէ. ՚ի Նախերգ. Ն. 1. հռվ. բ:

Դիմակալ. || ընդ. բայի չարակցի այսպէս. դիմակալ լինել. և նշանակէ ընդդէմ կալ. կամ ՚ի պատերազմի զօրաւոր լինել, և յաղթել: 1. Մակ. 5. 40:

Դիմակայ. ի. իւ. ից. իւք: || ընդդիմակայ. կամ ընդդէմ կացօղ. կմ հակառակօղ. և կմ դիմադարձ:

Դիմակաց. ի. իւ. ից. իւք: || ընդդէմ կացօղ. կամ ոչ հնազանդօղ. և կամ հակառակօղ: Յուդթ. 2. 4:

Դիմակերպութիւն. թեան: || բաղդատութի. կամ համեմատութի. և կամ նմանակերպութի: Նոննի. ղդ:

Դիմակիսեան. (հագնէ հոլովի:) || որդի դիմակիսի. այսինքն, զկէս դէմս ունողի: Էր այսու անուամբ անուանեցաւ ներսէս որդին գիսակայ. վասն զի զկէսն դիմաց հօր իւրոյ գիսակայ՝ առն քաջի՝ ՚ի բաց ընկեցին սուսերաւ ՚ի պատերազմի: Խորէն. բ. գլ. 44:

Դիմակցեմ. կցեցայ. եայ. իլ: (ձայնակր.) || ընդդիմանալ, կմ ընդդիմակաց լինել. և կամ հակառակել: ՚Ի վարս հարց. ժբ:

Դիմակցութիւն. թեան: || ընդդիմամարտութի. կամ ներհակութի. կամ ընդդիմադրութի. և կմ հակառակութի: Նոննի. իե:

Դիմահար. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զԸնդդիմահարն:

Դիմամարտ. ի. իւ. ից. իւք: || դէմ առ դէմ մարտնչօղ. կմ ընդդիմամարտօղ. կմ հակառակամարտ. և կամ ընդդիմաբան: Նոննի. կզ:

Դիմամարտիկ. տկի. աւ. աց. օք: || Նոյն է ը վերնոյն: Նոննի. լդ:

Դիմամարտութիւն. թեան: || ընդդիմամարտութի. կմ հակառակութի. և կմ հակամարտութի:

Դիմայլակ. ի. աւ. աց. օք: || այլանդակ պատկեր ինչ իբրև զդէմս մարդոյ՝ զոր դընեն մարդիկ զերեսօք առ ՚ի ոչ ճանաչել. ռամկ. ծածկոյթ. կամ մասքա:

Դիմառական. ի. աւ. աց. օք: || յանձնառական: և մերթ բանն, կամ գործն՝ զոր ոք ՚ի դէմս իւր բերելով, կամ յանձն իւր առնելով, կմ ՚ի դիմաց իւրոց խօսելով պատմէ, ասի դիմառական: [illegible]:

Դիմառնութիւն. թեան: || է ձև ինչ ճարտասանական, որով անշունչ և անբան իրաց՝ բանաստեղծական սասցուածովք՝ զդէմս առաւրեալք՝ ՚ի դիմաց նց խօսելով. իբրև ՚ի դիմաց բանաւորաց և դիմաւորաց. և կմ զլամբ այլոց՝ ՚ի դէմս մեր առնուլ խօսելք. որ առաւելն դիմաւ խօսիլք, որև կոչի յունարէն՝ [illegible]:

Դիմառութիւն. թեան: || յանձն և ՚ի դէմս իւր առումն. կմ վերաբերումն գործոյ, և կմ առութն ուրուք: Իսկ երբեմն առնուլ լինի ՚ի տեղի փոխաբերութե, որով

զերն՝

ղերն՝ անդրադարձական կոչմամբ անուանեալք · որպէս փոխանակ գծուածոյն կոչելոյ ղիրս խորթ ինս, և ղխորհրդածութիւս, յորդոր ջեալք՝ խաւարք, և մութն · Նոր էկ· ղբ:

Գլխաւոր · ի · աւ · աց · օք: || որ ունի ըղ գէմս · կմ՝ անձնաւոր: Նոր էկ· ղթ:

Գլխեմ · եցի · եա · եալ: (չէզոք ·) || մերթ նշանակէ՝ յառաջ կոյս ուղիղ ընթանալ · կմ՝ վազել 'ի վ(այ)ր · կամ յարձակիլ: Եսայ · 63 · 1: Մատթ · 8 · 32: Գործ · 7 · 56: Իսկ մերթ նշանակէ, ապաւինիլ · կմ՝ ապաստանիլ:

Գլխեցուած · եցման · ածք · անց · ածիւք: || յարձակումն · կմ՝ վերադարձութիւն: Նոր էկ · ժե:

Գլխոս · ի · աւ · աց · օք: || հաս · կամ հարկ · կամ տուրք արքունի: Աղգաթ: Իսկ մերթ նշանակէ զպղնձի նմանաս փողն · կամ զպատրուսակ դրամն՝ որով ոք տայր · որ տիսնիք էն օր ըստ օրէ առացեալ փողերքն ապ քաղաքաց, որովք գնեալ զկերակուր՝ ամ րին զայն օր: Մոխ · 2 · հոփ · ժդ:

Գլխոսական հարկ · ի · աւ · աց · օք: || գլխոս հարկ · կամ հարկ արքունի՝ զոր տայ իւրաքանչիւրոք վ(ասն) անձին, կմ՝ վ(ասն) տան իւրոյ: ռամկ · խարաճ · կամ սոլէան:

Գլխայնակ · ի · աւ · աց · օք: || յապրշմեղէն նիւթոյ յօրինեցեալ զգեստ · զոր ընդելուզէն և գործեն կրկին մանեցեալ և ոլորե ցեալ ասկեթելիւ · ուստի և երբեմն կոչի՝ ասկեհուռն գլխայնակ: ռամկ · սէրասէր · որ է հասփ փլայս: Եւ գլխայնակ անուանի՝ թէ զոր ծեցեալ նիւթն, յորմէ զհանդերձ կար մեն · և թէ հանդերձն՝ որ յայսպիսւոյ նիւթոյ կարմի: Եսայ · 3 · 21: Եզեկ · 27 · 7:

Գլխայնակազգեստ · ի · իւ · եց · իւք: || զգեցող զհանդերձ կազմեցեալ 'ի գլխայնակէ · և կմ՝ զգեցող զոսկեհուռն հանդերձ, 'ի ձեռս հարց · ժդ:

Գլխայնակակերտուած · ի · իւ · եց · իւք: կմ՝ ոյ · ով · ոց · օք: || 'ի ծաղկած և 'ի նախշած գլիւայնէ կազմեցեալ · կամ յապրշմեղէն յաս կեհուռն նիւթոյ նախշիւ յօրինեցեալ: Նոր էկ · ըէ:

Գլխայնոց · || բառս այս է ներգոյական հո լով, որոյ ուղղ(ակ)ք հոլովքն պակասեն · և 'ի գործ ածի նախդրիւ այսպէս · 'ի գլխայնոց · որով նշանակի ասել՝ 'ի կայանաւորութեան, կմ՝ 'ի կայարանս, կմ՝ յարգելանս, և կամ 'ի պահեստս բանտի: վ(ասն) զի թագա ւորք, կմ՝ իշխանք, յորժամ պահէին զոք առ ինքեանս ոչ զգքաւ՝ մինչև կատարեսցի այն զոր կամին, նոյն պահեցեալն ասի՝ պատանդ, մինչ ոչ է 'ի կայարանս, կամ 'ի բանտի · բայց երբ դնի նաև 'ի բանտի, և պահի՝ ասի լինել 'ի գլխայնոց: Ծննդ · 42 · 16:

Գլխայադեղն · ղեղան · անք · ունք · անց · անիւք: || պատուհասականն · որ · այն, որոյ ձեռքն պատուհասեցաւ, կամ յարմարեցեալ է, և կմ՝ երկաթ և յանձագ 'ի վարել զառկեղն, և կամ ձգել ապերասանն ձիոյ · և անուանեալ գլիմեցուցանել 'ի նապաստակն: Խորհրդ · 23:

Գլխայան : (նախդրիւ հոլովի ·) || յարմար ·

կամ պատշաճ · կամ պատահ · և կմ՝ պատշաճաւոր · և այս մանաւանդ ասի զտեղ ւոյ · որպէս · 'ի գլխայան տեղւոջ · կամ 'ի գլխայան վայրի: 1 · Մակ · 4 · 46: և 11 · 37:

Գլխայաւոր · ի · աւ · աց · օք: || պատշաճաւոր · կամ պատահականաւոր · կմ՝ գլխայուկ · և կամ յարմարական:

Գլխայաւորիմ · եցայ · եայց · իլ: (հայեակր ·) || յարմարիլ · կամ պատշաճիլ:

Գլխայաւորութիւն · թեան: || պատշաճաւորութիւն · կամ յարմարութիւն · և կամ գլիպողութիւն:

Գլխայեցուցանեմ · ցուցի · ցո · ել: (անցող ·) || հանդիպեցուցանել · կամ զարկուցանել ղեկար՝ և զայլ ինչ նման՝ 'ի տեղի ինչ · և կմ՝ հարկանել զնետան 'ի նշանս, կամ 'ի սերտ ուրուք · ռամկօրէն դիպցնել: Խորհրդ · ղբ · 10:

Գլխայիմ · եցայ · եայց · իլ: (հայեակր ·) || հանդիպիլ · կամ պատահիլ · և կամ ընդառաջ ելանել: Ծննդ · 33 · 8: 2 · Մակ · 4 · 3: Եզեկ · 51 · 31: Իսկ մերթ միաբանիլ: Առակ · 30 · 23: և Խնդր · 8 · 19:

Գլխայողադոյն · գունի · իւ · եց · իւք: || պատշաճագոյն · կամ յարմարագոյն · և կամ վայելչագոյն · և կամ գլխայուկագոյն:

Գլխայուած · ոյ · ով · ոց · ովք · || հանդիպումն · կամ պատահումն իրաց · որպէս, հիւանդութեանց, կամ այլ իրաց այլոց իրաց: Փիլիպ · 2 · 14:

Գլխայուկ · (նախդրիւ հոլովի ·) || պատկան, կմ՝ յարմար · կմ՝ պատահ · կամ պատշաճ · և այս մանաւանդ ասի զժամանակէ · որպէս, 'ի գլխայուկ ժամու · կամ 'ի գլխայուկ պահու, և այլն:

Գլխայումն · պման · մամբ · մանց · մամբք: || հանդիպումն · կմ՝ առ միմեանս բաղխումն · ռամկ · դպչիլ: Նոր էկ · կբ:

Գլխաօղ · (նախդրիւ հոլովի ·) || պատշաճ · կամ յարմար · կամ պատահականաւոր · և կմ՝ գլխայուկ: Առակ · 15 · 23: և Գործ · 13 · 15:

Գլխատակ · ի · աւ · աց · օք: || մերթ նշանակէ տեղին գլխատելոյ · դ(ա)ր գլխատանոյն · կամ գլիտարանն, յոր եղեալ դէմն՝ գլխէ · և բառ այսմ խաչն՝ յոր երբ 'ի գլխարանն ելեալ բարձրացաւ Տ(է)րն մեր՝ կոչի գլխատակ: Նոր էկ · ղդ: Եւ կամ նշանակէ 'ի գլուխ սեան նաւին եղեալ աւազանն, կամ տեղին, ուր նստեալ գլխէն, և հայլին: Նոր էկ · իէ: Եւ մերթ նշանակի իւր՝ [illegible] գլխեցեալ լինել՝ Ք(րիստո)ս նախատակն 'ի յոր նկատմամբ գլխէ: Երբեմն և գնատակքն պատուոց, որք ցցեալ կան յատաս ծառոց, և կնիւս են քաղեցեալք · որպիսի է գնատակն ծիրանոյ · գեղ ձի · Թզոյ · և այլոց նմանեաց: Եւ ասացան գլխատակ · զի ի(ւ)րա(քանչիւ)ր ղնդացապան ցցեալ յատան, գլխեալ լինին: Ովս · 9 · 10: և Նաւում · 3 · 12: Մերթ և նշանակի գլխոցն կմ՝ նկատօղն, և տեսանօղն: Նոր էկ · 'ի Գով · առաք: Երբեմն և նշանակէ զանեսել գլխոց · կմ՝ զկերպարանն՝ կմ՝ զդէմս · և զհերս մար դոյ · և այլոց նմանեաց: Նոր էկ · կէ:

Գիտակն ։ (Նախադրիւ հոլովի .) || Ամէն . կամ ամբողջ, որ գիտէ և հայի . և ըստ այսմ է . [illegible] 43 . [illegible]

Գիտակաւորելութիւն . [illegible]

Գիտանոց . [illegible]

Գիտապաստ . [illegible]

Գիտապետ . [illegible]

Գիտապետական . [illegible]

Գիտարան . [illegible]

Գիտաւորութիւն . [illegible]

Գիտել . [illegible]

Գիտումն . [illegible]

Գիտումն . [illegible]

Գիտող . [illegible]

Գիր . ([illegible]

[illegible]

Digitized by Google

ցեալ իբրեւ զդեւ։ Իսկ մերթ առեալ ըմպի փոխանակ մոլեգնի, և կատաղի բարուցս, և ըստ այսմ առնի. դիւադէն գազանն։ 3. Մակ. 5. 25։

Դիւագնիմ. եցայ. եայ. իլ։ (Ձայնակր.) || Ըմբռնիլ՝ ի դիւէն. կմ՝ դիւահարիլ։ Եւ մերթ առնանի փոխանակ կատաղելոյ. կամ մոլեգնելոյ։

Դիւագունդ. գնդի. գնդաւ. աց. օք։ || Դիւ համախումբ. կմ՝ դիւական գունդ. և կամ գունդ որ դիւօք է խմբեցեալ, և գումարեցեալ։ Նարէկ. ձթ։

Դիւազգի. զգւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || Դիւազնեայ. կմ՝ որ է իբրու յազգէ դիւաց. և այս առնի վասն գլխագրոյ մի նախատանելոյ զնա։ Խորէն. Գ. գլ. 55։

Դիւաժողով. ի. իւ. ից. իւք։ || Զդեւս՝ ի մի իւր ժողովօղ, կամ՝ հաւաքօղ. որպիսիք են կախարդք. և կամ չար ոգւոյք, առ որս գան հաւաքքն։ Եւ մերթ նշանակէ զայնս, որք՝ ի դիւաց են ժողովեցեալք։

Դիւալլուկ. ըլկի. աւ. աց. կմ՝ կց. օք։ || Չար չարեցեալ և ըլկեցեալ՝ ի դիւէն. և կամ դիւահար։ Նարէկ. ժը։

Դիւախրոխտ. ի. իւ, ից. իւք։ || Դիւանման խրոխտացօղ. կմ՝ իբրեւ զդեւս սպառնացօղ. և կամ դիւակերպ կատաղելով յանդգնօղ, և բարկացօղ։

Դիւական. ի. աւ. աց. օք։ || Դիւային. կմ՝ սատանայական։ Իսկ մերթ դիւահարա_կան. կմ՝ կատաղական, և կամ մոլեգնա_կան։ Խորէն. Ա. գլ. 16։

Դիւահար. ի. աւ. աց. օք։ || Այսահար. այսինքն որ՝ ի դիւաց հարկանի, և ըմբռնի. և կմ՝ ունի՝ ի մարմնի իւրում զդեւ։ Մատ. 4. 24։

Դիւահարիմ. եցայ. եայ. իլ։ (Ձայնակր.) || Ըմբռնիլ և չարչարիլ՝ ի դիւէն։ Եւ մերթ կատաղիլ. կմ՝ մոլեգնիլ։

Դիւաձոյլ. ձուլի. իւ. ից. իւք։ || Այն՝ որ ձուլեցեալ է՝ ի պատիւ դիւաց. կմ՝ այն՝ որ է ձուլածոյ դիւաց. և ըստ այսմ առնի դիւաձոյլ պատկեր. և այլն։

Դիւաճենճեր. ի. իւ. աց. օք։ || Ճենճերօղ զզոհն՝ ի պատիւ դիւաց. կմ՝ տեղի, ուր լինի այսպիսի ճենճերումն։ Նարէկ. ծա։

Դիւամիտ. մտի. իւ. աց. օք։ || Դիւաբա_րոյ. կամ դիւասիրտ. կմ՝ կատաղի իբրեւ զդեւ. և կմ՝ դիւանման մոլեգնեալ։ Սոկր. 1. հատ. Ը։

Դիւամոլ. ի. իւ. ից. իւք։ || Դիւանման մո_լեալ. կամ մոլեալ՝ ի պաշտօն դիւաց. և կամ սիրօղ դիւաց. որպիսիք են դիւա_պաշտքն։

Դիւան. ի. աւ. աց. օք։ || Ատեան. կմ՝ հանդի_սաւոր հրապարակ. ուր դատաստան լի_նի, և վճիռ հատանի։ Ռամկ. դիվան։ Նա_րէկ. լէ։ և Լամբրոն։ Ըստ այսմ և տունն. կամ մեծ սենեակն արքայի, կմ՝ հազարա_պետի, կամ դպրապետի, և այլոց նմա_նեաց, ուր ժողովեալ մեծամեծաց՝ խօսին զիր ինչ. կամ առնեն զխորհուրդ. և կամ հոգան վերատեսչականն իրաց, կոչի դի_ւան։ Ռամկ. դիվանխանայ։ Եսթ. 22. 15։ Երեմ. 36. 12։ Մերթ և նշանակէ զհրապարա_կական տեղին՝ կարգեալ՝ ի քաղաքի. կամ ՚ի յուսումնարան, ուր պարապին իմաս_տասէրք. կամ դպրոց աշակերտացն ՚ի յու_սումն. և այսպիսի էր դիւանն տիւրա_նեայ, ուր հանապազօր կացեալ խօսէր պօ_ղոս։ Գործ. 19. 9։ Երբեմն և նշանակէ զարքունական գրքատունն. և կմ՝ զտեղին, ուր ամբարեալ պահին ամ գիրք յիշատա_կարանաց. կամ դատաստանական մատե_նից. կմ՝ ժամանակագրութեանց. և կամ հաշուեաց, և այլոց նմանեաց։ Խորէն. Ա. գլ. 8. և Բ. գլ. 33։ Իսկ մերթ նշանակէ զար_քունական արձանագիրսն. այսինքն զմատեանսն, ուր գրին հարկաւոր իրք թագաւորութե։ Ռամկ. տէֆթէր։ Խորէն. Բ. գլ. 9։ և Գ. գլ. 48. և 51։

Դիւանագիր. գրի. աւ. աց. օք։ || Արքու_նական պատմութեանց գրօղ. կմ՝ հրապա_րակական իրաց ձեռագրօղ. և կամ ար_քունական պատմագիրք։ Խորէն. Ա. գլ. 2։

Դիւանադպիր. դպրի. աւ. աց. օք։ || Ա_տենադպիր. որ է յարքունական ատենի գրօղ արքունի հրովարտակաց. և կամ ընթերցօղ յարքունական ատենի։ Ռամկ. դիվան էֆէնտիսի։

Դիւանապան. ի. աւ. աց. օք։ || Վերակա_ցու, և պետ դիւանի. այսինքն դրքապահ. և կամ դրքապետ, որ է վերակացու, երկրա_մատոյց կարգեալ ՚ի վե՛ր արքունական դը_րեանց, և մատենից։ Կիւրղի Եղիկ. Գ։

Դիւանապետ. ի. աւ. աց. օք։ || Վերակա_ցու. կամ իշխան յարկաց, և սենեկաց ար_քայի. կամ մեծամեծաց իշխանաց։ Մերթ և նշանակի պետն. կամ բերանն հաւա_քեցելոց անձանց ՚ի դիւանի, առ ՚ի խօ_սիլ. որ զբանսն խօսելի յառաջ բերէ՝ և ա_ռաջադրէ մեծամեծաց. և լինի զամենից խօսելեաց առաւել տեղեակ գոլով՝ բա_ցատրէ զայնց ամենից։ Նարէկ. ծը։

Դիւանապետութի. թեան։ || Իշխանութի վերակացութե յարկի. կամ ապարանից թագաւորի, կամ մեծամեծաց։

Դիւանուէր. նուիրի. աւ. աց. օք։ || Դիւաց նուիրեցեալ. կմ՝ ՚ի պաշտօն դիւաց ըն_ծայեցեալ, որպիսիք են կուռք, և այլք նմանք։ Նարէկ. Ծ։ Իսկ մերթ նշանակէ դի_ւաց նուիրօղ, կամ ընծայօղ։

Դիւաշունչ. շնչի. իւ. ից. օք։ || Ի դիւաց շըն_չեցեալ. կմ՝ ՚ի դիւէն յուզեցեալ. և կամ դիւական։ և կմ՝ ունօղ զշնչումն ՚ի դիւաց։

Դիւապաշտ. ի. իւ. ից. իւք։ || Պաշտօղ զդեւ. կամ կռապաշտ. և կամ պաշտօնեայ դիւաց։

Դիւապատիր. (Նախդրիւ հոլովի.) || Դի_ւախաբ. կմ՝ ՚ի դիւաց պատրեցեալ. և կմ՝ այն, որ պատրանօք դիւաց է հնարեցեալ։ և կմ՝ որ է պատրանք դիւաց։ Նարէկ. ՀԵ։

Դիւասարսուռ. (Նախդրիւ հոլովի.) || ՚Ի դիւաց սարսռեցուցեալ, այսինքն, դողացու_ցեալ. կմ՝ դողացուցմամբ ըլկեցեալ։ Մերթ

ևս նշանակէ՝ գործակցութիւն և ազդեցութիւն դիւաց առաւելեցուցանող. որպիսի է այն ախտն ջերման, որ պատահէր ՚ի դիւ֊հաց: Նոյեմբ. իը:

Դիւաստանք. ի. իւ. ից. օք: || ՚ի դիւաց ատեանս ջերցեալ. կամ ըմբռնեալ. որպիսիք են դիւահարք:

Դիւատեսակ. ի. աւ. աց. օք: || դիւակերպ. կմ դիւանմանն. և կամ զկերպարան և զնմանութիւն դիւաց ունող:

Դիւթ. ի. իւ. ից. օք: || դիւթող. կամ հմայող. և կամ փորձող ՚ի ձեռն ամանց գործողութեանց չարաց ոգւոց՝ առ ՚ի գիտել և ծանուցանել այլոց. կմ կախարդ: տաճկ. [illegible]: 2. Մնաց. 35. 19:

Դիւթեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || առնել զգործ դիւթութեան, առնելով. կամ առնելով զամենայն բանս դիւահնարս, ոչ զի ընկեցի իր ինչ, զոր կամի գնացողն առ դիւթս՝ և վհուկս: 1. Թագ. 28. 8: և 4. Թագ. 17. 17:

Դիւթութիւն. թեան: || կախարդութիւն. կմ հմայութիւն. և կամ փորձելութիւն ՚ի ձեռն ամանց բանից և գործողութեանց՝ չարաց՝ որք ծանուցեալ են ՚ի նոցանէ՝ որք խնդրեն ըզ դիւթութիւն: Եսայ. 47. 9:

Դիւութիւն. թեան: || դիւաբարոյութիւն. կամ նմանութիւն, և հաղորդակցութիւն ընդ դիւաց. կամ դիւայինն, և չարիր գործողութիւն. և կմ պաշտօնատարութիւն դիւաց: Ոսկէ. ՚ի Նախնեաց. Ն ՚ի վերս հաղ. ժթ:

Դիւր. այ. աւ. ից. օք: || մերթ նշանակի հարթ և դիւր տեղի. կմ դաշտավայր: 3. Թագ. 20. 23. և 25: Մերթ ևս նշանակի հանգիստ, և դիւրութիւն: 1. Թագ. 16. 16: Փիլիպ. 2. 19: Եւ մերթ՝ դիւրին. կամ հեշտ: Լամբրոն:

Դիւրաբեկ. ի. իւ. ից. իւք: || դիւրաւ բեկանելի. որպիսի է խեցեղէն, կամ ապակեղէն անօթն: Իմաստ. 15. 13:

Դիւրագայթ. ի. իւ. ից. իւք: || դիւրասահ. կմ դիւրաւ գայթակղող. և կամ դիւրա կործան: Լամբրոն:

Դիւրագայթոտ. ի. ան. այ. օք: || Նոյն է ը վերինոյն: Լամբրոն:

Դիւրագթելի. լոյ. եաւ. եաց. եօք: || դիւրաւ գթելի. կմ դիւրահաս: Լամբրոն:

Դիւրագին. գնի. իւ. ից. իւք: || այսպէս հոլովեցել՝ նշանակէ զիրն, որ ունի զաժանագին. կմ որ աժան գնով գնի: տաճկ. ուճուզ:

Դիւրագին. գնոյ. ով. ոյ. ովք: || այսպէս հոլովեցեալ, է ածականական անուն. և նշանակէ զդիւրագնութիւն, կամ զդիւրագոյնն:

Դիւրագիտ. ի. իւ. ից. օք: || դիւրաւ դը֊տանելի. կմ որ յաճախ, և առատ գտանի: Նոյեմբ. զդ:

Դիւրագլոր. ի. իւ. ից. իւք: || դիւրահաս. կմ դիւրակործան. կմ որ դիւրաւ գլորի:

Դիւրագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || առաւել դիւրին, կմ հեշտագոյն. կմ հանգստագոյն. և կմ անդորրագոյն:

Դիւրագորով. ի. իւ. ից. իւք: || դիւրագութ. իւ, այն՝ որ պատրաստ, և յօժար է ՚ի գթալ, և յողորմել. կմ որ զգթած, և զդիւրալուր սիրտ ունի:

Դիւրադարձ. ի. իւ. ից. իւք: || դիւրաշարժ. կմ որ դիւրաւ դառնայ, և յեղյեղի. և կամ դիւրափոփոխ:

Դիւրադաւ. ի. իւ. ից. իւք: || դիւրաւ խաբելի. կմ դիւրաւ դաւելի և դաւաճանելի:

Դիւրազգած. ի. իւ. ից. իւք: || դիւրաւ զգածող, կամ դիւրաւ զգածեցեալ. կմ դիւրաւ ախտանալի, կմ ախտացեալ հրեւք իմիք: և մերթ ախորժելի իմն, որով դիւ֊րաւ զգածի ոք:

Դիւրաթառամ. ի. իւ. ից. իւք: || դիւրա֊թարշամ. կամ որ դիւրաւ թարշամի, և թառամի, կմ ապականի. Ոսկէ. 1. հատ. ըա:

Դիւրաթաւալ. ի. իւ. ից. օք: || դիւրա֊հոլով. կամ դիւրագլոր. և կմ դիւրաւ թաւալելի:

Դիւրալուր. լրի. իւ. ից. օք: || դիւրաւ լսող. որով մերթ նշանակին սուր լսողքն ականջք, կմ դիւրաւ հասկացողքն: Եւ մերթ դիւրաւ անսացողն, կամ հնազանդողն. և կմ որ դիւրաւ զիջանի: Լամբրոն: Մերթ ևս դիւրաւ լսելի. որով երբեմն իմանի դիւրաւ հասկանալին, կմ դիւրաւ ըմբռնելին. որպիսիք են պարզ վարդա֊պետութիւնք: Լամբրոն: և մերթ դիւրա֊հաւանելին, և դիւրաւ ընդունելին: Ոսկէ. 1. հատ. ըը: Իսկ մերթ նշանակէ զհեշտալուրն, կմ զքաղցրալուրն, որպիսիք են քաղցր երգք, զորս ՚ի լսելն դիւրանան ականջքն: Լամբրոն:

Դիւրախորտակ. ի. աւ. աց. օք: || դիւրաւ խորտակելի. կամ դիւրաբեկ: Իսկ մերթ անդրդուելաբար ասի զկամաց մարդոյ, որով իմանի դիւրափոփոխն, կմ յեղեղուկ, և անհաստատն: Ոսկէ. 1. հատ. խը:

Դիւրածախ. ի. իւ. ից. իւք: || դիւրաւ ծախելի. կմ վաճառելի. կմ սպառելի. կամ սպառելի. Իմաստ. 19. 20:

Դիւրածեմ. ծի. ած. ել: (Ներգործ.) || դիւրաւ ածել. կմ բերել. և կմ դիւրաւ յառաջածել, և առաջնորդել զինչ: և ըստ այսմ, ասացեալ և յղփացեալ երկիրն առատ տալով հացն ջուրբք գետոց՝ ասի դիւրածել ըզ այնպէս բերս արդեանց: Եւ մերթ նշա֊նակէ զիր ինչ յինքեան տեղւոյն դիւրաւ ածել և բերել յայլ տեղ: Խորէն. Գ. գլ. 62:

Դիւրակոճոյ. ի. իւ. ից. իւք: || դիւրաւ կոճոյելի. փթ. դիւրաւ փշրելի. կամ դիւրաւ կոտրելի. որպիսիք են խեժք ծառոց: Խորէն. յաշխարհագրութեան:

Դիւրակործան. ի. իւ. ից. իւք: || դիւրաւ կործանելի. կամ դիւրահաս. կմ դիւրա֊փոփոխ: Նոյեմբ. զդ:

Դիւրահալ. ի. իւ. ից. իւք: || դիւրաւ հալելի. կմ որ դիւրաւ ջերմի՝ և հալի ը մեր֊ձենալ ջերմութեան. Իմաստ. 19. 20:

Դիւրահաս. ի. իւ. ից. իւք: || դիւրաւ հասանող. կմ ժամանող ուրեք. կմ երագա

հաս։ Նորէկ. ղ. Իսկ մերթ նշանակէ ըզ դիւրահասկանալին, կմ զդիւրաւ ըմբռնելն։ Լամբրոն։

Դիւրահասոյց։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ դիւրաւ հասուցանող. կմ դիւրաւ ժամանակացուցանող. և կմ դիւրաւ հասուն առնող, և խելամտեցուցանող։ Ագաթ։

Դիւրահաւան. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ դիւրաւ հաւանող. ըստ անսայող։ Յակոբ. 3. 17։ Իսկ մերթ նշանակէ զդիւրաւ հաւանելին։ Լամբրոն։

Դիւրահեղծ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ դիւրաւ հեղծելի. կմ դիւրածախ. կմ դիւրաւ եղծանելի. և կմ դիւրալոյծ։ Լամբրոն։

Դիւրահնար. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ դիւրաւ գտանող զհնարս իրաց։ Իսկ մերթ նշանակէ զդիւրաւ հնարելին, կմ որ է յոյժ հնարաւոր, և կարելի։ Խորէն. բ. գլ. 71։

Դիւրամեռ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ դիւրաւ մեռանող. կմ դիւրամահ։ Նորէկ. է։

Դիւրամիտ. մտի. աւ. աց. օք։ ‖ դիւրաւ մտօղ, և հակող յիր ինչ. կամ դիւրահաւան. և ըստ այսմ ասի՝ բնութ͞ն մարդկայինն է դիւրամիտ ՚ի չարն։

Դիւրամուտ. մտի. իւ. ից. իւք։ ‖ դիւրամուխ. ըստ դիւրաւ մտանող. կմ որ դիւրաւ մտի, և մտանէ ՚ի ներքս ինչ. որպէս թշնամին ՚ի քաղաքն անամրութեան։ Խորէն. ա. գլ. 30։

Դիւրամորթելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք։ ‖ դիւրաւ մորթելի. կմ քաղցրամորթ. և կամ քաղցրաճաշակ։ Նորէկ. ղզ։

Դիւրայոյս։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ բարեյոյս. կմ քաջայոյս. կմ մեծայոյս. կամ յոյժ յուսացող. և կմ դիւրաւ շարժող ՚ի յուսալ։

Դիւրայրեաց. եցի. աւ. աց. օք։ ‖ դիւրաւ այրելի. կմ դիւրակէզ։

Դիւրանամ. ացայ. ացիր. նալ։ (ընդ միշ.) ‖ դիւր լինիլ։ Եւ մերթ հանդարտանալ. կամ հեշտանալ։

Դիւրանց. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ դիւրաւ անցանող, կամ անցանելի. և որ շուտով ապականի և անցանէ։

Դիւրանցուկ։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ դիւրաւ անցանող. որ ասի զջրոյ. զգետոյ. ըզ մարդոյ. զփորձութէ. և այլն։ Իսկ մերթ նշանակէ զդիւրաւ ապականելին, և եղծանելին։

Դիւրաշարժ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ դիւրաւ շարժող. կմ դիւրաշարժելի. և կմ արագաշարժ։ Իմաստ. 7. 22։

Դիւրապատիր։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ դիւրախաբ. կմ դիւրաւ պատրելի և խաբելի։ Նորէկ. խը։

Դիւրապատրաստ. (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ առաձեռն պատրաստ. կամ յոյժ պատրաստագոյն. կմ ամենապատրաստ։ Նորէկ. ժզ։

Դիւրաւուկ. (Նախադրիւ հոլովի։) ‖ այն՝ որ կարէ դիւրաւ առեալ լինել՝ ՚ի թշնամեաց. և ըստ այսմ ասի դիւրաւուկ քաղաք. կմ բերդ. և այլն։

Դիւրասահ։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ դիւրաւ սահող. կմ դայթակղող. և կմ դիւրակործան։

Դիւրասխալ։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ դիւրաւ սխալող. կմ բազմասխալ։

Դիւրասնունդ. նուցի. իւ. ից. իւք։ ‖ որ դիւրութ͞ սնուցանէ զոք. և կմ որ դիւրութ͞ սնուցանի։ Մերթ և նշանակէ հեշտութ͞, և փափկութ͞ սնուցանողն. կմ սնեալն։

Դիւրասուն. սնի. կմ սնոյ. իւ. ից. իւք։ ‖ որ դիւրութ͞ սնանի. և կամ որ սակաւ իրօք կերակրի, և սնանի։ Մերթ և նշանակէ նա, որ սնեալ է հեշտութ͞, և գրգանօք։

Դիւրարհամարհ։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ դիւրաւ արհամարհելի. կմ յոյժ խոտան. կմ չնչին, և անարգ։ Ոսկէ. 1. Կոր. խդ։

Դիւրաւաչ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ դիւրաւ աւաչելի. ըստ դիւրաւ, և քաղցրապէս հնչելի. կմ դիւրաբար արտաբերելի. որպիսիքեն մեղմաձայն, և քաղցրահնչիւն բառք. կմ ասացուածք։ տե՛ս և զԱձայն։

Դիւրաւոր. ի. աւ. աց. օք։ ‖ դիւրական. կմ հեշտական. և կամ հանդարտացուցիչ։ Նորէկ. ղ։

Դիւրափշրելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք։ ‖ դիւրաւ փշրելի. կամ դիւրաւ մանրելի։ Նորէկ. հզ։

Դիւրափոփոխ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ որ դիւրաւ փոփոխի. կմ փոփոխական. և կմ որ զայլայլական, և զյեղեղուկ բարս ունի։

Դիւրաքակ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ դիւրալոյծ. կմ դիւրաւ քակտելի. կմ քայքայելի. կմ դիւրաւ լուծանելի, կմ ապականելի։

Դիւրեաւ։ (մակբայ որակական.) ‖ դիւրաւ. կմ դիւրութ͞. և կմ հանդարտութ͞։

Դիւրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ մերթ նշանակէ տալն զհանգիստ, և զդիւրութ͞. ըստ հանդարտացուցանել։ Եսայ. 36. 16։ և Իմաստ. 16. 2։ Մերթ և նշանակէ հարթել կմ հորդել զճանապարհ. ըստ տաշել։ Եսայ. 26. 7։ Իսկ մերթ նշանակէ դիւրացուցանել. կմ դիւրին առնել։ Ոսկէ. 1. Կոր. է։

Դիւրերասան. ի. աւ. աց. օք։ ‖ դիւրասանձ. ըստ որ դիւրաւ սանձի, և նուաճի, և ՚ի հնազանդութ͞ն գայ. որոյ ներհակն է ապերասանն. կմ խստերախն. և այլն։ ՚ի ձորս հարց. Ե։

Դիւրընթաց. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ դիւրաւ ընթացող. կմ երագընթաց։

Դիւրընկալ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ դիւրաւ ընկալնելի. կմ դիւրաւ ընդունելի. կմ դիւրաւ ըմբռնելի, և հասկանալի։ Լամբրոն։ Իսկ մերթ դիւրաւ ընդունող։

Դիւրիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակր.) ‖ հանդարտանալ. կմ անդորրանալ. կմ հեշտանալ։ Լամբրոն։

Դիւրիմաց. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ դիւրաւ իմանալի. կմ հասկանալի, և ըմբռնելի։

Դիւրին. (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ այն՝ որ ոչ է դժուարին։ Եւ մերթ հեշտ. կամ

Digitized by Google

անզօրը, կմ՛ հանդարտական ։ Առակ. 2. 20 ։

Դիւրիչ. դիւրչի. աւ. աց. օք ։ ‖ հանդարտացուցիչ. կմ՛ ամոքիչ. կամ անզօրիչ. և կմ՛ հարթիչ, և ուղղիչ ։ Եղէկ. 7. 26 ։

Դիւրութիւն. թեան ։ ‖ մերթ նշանակէ զանդժուարութիւն ։ ռամկ. խօլայութիւն ։ Իսկ մերթ նշանակէ զհանդարտութիւն. կմ՛ զհեշտութի. և կամ զանզօրութիւն ։ Ելից. 8. 15 ։ և Առակ. 30. 32 ։

Դիւց ։ ‖ է սեռական անուն դիք բառին. յորմէ ելանէ դիւցազն. զոր տեսցես 'ի ներքոյ. անս և զԴիք ։ Խորէն. Գ. գլ. 62 ։

Դիւցազն. ազին. ամբ. անց. ամբք ։ ‖ ազն. կմ՛ ազգ դիից. քի չաստուածոց. և կմ՛ դիւցազարմ. քի այն որ է յազգէ, կմ՛ 'ի զարմէ դիցն ։ Զի 'ի հնումն բազմաստուածեան հեթանոսքն զդիւցուհիս 'ի քաջս, և 'ի հռչակաւոր անձանց համարէին 'ի խառնմանէ դիցն ծնանիլ. ուստի և վարկանէին զնս հաղորդս անմահութե. մեծս, և երանելիս. և նմ փառօք լցեալս. և յետոյ զազգն, կմ՛ զզարմն նց կոչէին դիւցազն, և իբր մեծական փառաց վիճակաւոր՝ երանելիս կարգային զնս՝ և զծնեալսն 'ի նոցանէ ։ Մերթ և վն պատուոյ՝ զքաջ և զգեղեցիկ այր նմանագարդ անձինս, և զառնեմս նց անուանէին դիւցազն ։ Խորէն. Ա. գլ. 10. և 25 ։ և Բ. գլ. 47 ։ Եւ յայսմանէ ստորութե եղև նաև առ ժամանակաք քրիստոնէութե. զի և իցէ մեծազգի, իշխանազուն, և քաջ անձինս, կմ՛ փոցին զարմն. դիւցազն կոչել. և ը այսմ առնու Նարեկացին 'ի Ճառն խաչին, ուր ասէ. քանզի այրք ոմանք երևելիք 'ի սոհենացին պայազատութենց, 'ի ցեղէ վեհից, 'ի զարմէ դիւցազանց, և այլն ։

Դիւցազնաբար. (մակբայ որակական.) ‖ ը նմանութե դիւցազանց. կմ՛ իբր դիւցազունս. կմ՛ քաջաբար. և կամ ազնուաբար ։

Դիւցազնական. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ դիւցազանց պատկանեալ իր. կմ՛ հռչակաւոր. կամ յոյժ անուանի. կմ՛ փառաւոր. կմ՛ վեհմ. կմ՛ գերազանց. և կմ՛ յոյժ ազնիւ և պատուական ։ Եւ ը այսմ առի դիւցազնական պալատ. կմ՛ հանդերձ. կամ փառք. կմ՛ կերակուր. կմ՛ ըմպելիք. և այլն ։

Դիւցազնացեալ. ցելոյ. ով. ոց. ովք ։ ‖ դիւցազն եղեալ. կմ՛ զդիւցական զարմ ստացեալ. կմ՛ դիւցանման եղեալ, և սաստիկ ազնուացեալ ։ Խորէն. Ա. գլ. 23 ։

Դիւցազնեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք ։ ‖ նոյն է ընդ վերինոյն ։ Յն օրէ ։

Դիւցախառն. (նախդրիւ հոլովի.) ‖ դիւցազարմ. կմ՛ դիւցատոհմ. որպիսիք են նոքա, որք 'ի խառնմանէ դիցն են յառաջեկեալք, և կմ՛ որք Է դիւն կենդանագրեալ բուքն, կմ՛ պաշտօնատարութե են խառնեալ ։

Դիւցախելոր. կմ՛ դիւցախելառ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ դիցամօլ. կամ խելագարեալ 'ի սէր և 'ի պաշտօն դիցն ։ Ագաթ. ։

Դիւցապաշտ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ դիցապաշտ. կմ՛ կռապաշտ. կմ՛ պաշտօնեայ չաստուածոց ։ Իսկ 'ի Նոննեայ՝ ուր ասէ 'ի սատամ բանի զուռողութե դիւցապաշտ ինքնակալութեն, նշանակէ զդիւցապաշտական, կմ՛ զկռապաշտական ։

Դիւցընկէց. (նախդրիւ հոլովի.) ‖ է անուն լերին միոյ, որ այժմ կոչի ողիմպոս ։ Խորէն. Ա. գլ. 5 ։

Դիք. դից. կմ՛ դիւց. դիօք ։ (անեզական.) ‖ չաստուածք ։ Եւ գիտելի է, զի անունս դիք. է բառ այլազգական, և առեալ զկնաց ը տուեալ կռապաշտաքն համարէին 'ի նոսին բնակել զմտս բազումս. և զոլով միշտ 'ի բազմաստուածն մոլորութե, ոչ ունէին զերկական անուն զայս, այլ միշտ յոգնականաբար ասէին դիք. քի ամբք ։ Իսկ կուռք անունն՝ նշանակէր զպատկերին արձանն, կմ՛ պատկերն շինեցեալ և կանգնեցեալ 'ի պատիւ նց ։ և բազում անգամ զայսպիսի արձանս կոչէին դիս, և իբրև զաստուածս մեծս համարեալ երկիր պագանէին նց ։ Ա. Թագ. 6. 5. և 17. և 43 ։ և Դան. 3. 12. և 14 ։ Եւ ըստ այսմ յոյժ վայելուչ ստուգաբանի 'ի մեզ բառս այս. զի դիք կոչեցան. վն զի էին անշարժ և անկենդան իբրև զդի. քի իբրև զդեղ մեռելոյ ։ զի բառս դի, 'ի մերս բարբառ նշանակէ զդեղ ։

Դ Լ

Դլփին. ըմի. իմ. ից. իւք ։ ‖ է կէտ ձուկն ։ որ և կոչի յոմանց խոզ ծովային. զի նման է գլուխ նորա խոզի, որոյ և ներքին գունդն է կարճ քան զվերինն ։ ընդ մէջ դագաղթան, և ունայցն ունի զծակ ինչ, Է որ զջուր փչէ, և զփրփուր հանէ. ունի զմի մորդաշափ մեծութե. և ոմանք ասեն, կամ սակաւ ինչ պակաս ։ պարարտ է մարմնով որպէս զխոզ. բայց միս նորա է կարծր և զզուելի ։ որսասէր է յոյժ և արագընթաց այնչափ, մինչ զի ըստ արիստոտելի. գերազանցէ արագութ, քան զամ կենդանիս. Է լուղելն 'ի ծովու բազում անգամ ձախոր առնելով ընթանայ. քի 'ի վեր բոյն 'ի վեր տանելով, և անդրէն 'ի նոյն սուզելով. ռամկօրէն եօնուս ։

Դ Խ

Դխխին. (նախդրիւ հոլովի.) ‖ դժուարին. կամ սաստանելի. կմ՛ վշտագին. կամ տառապելի ։

Դ Ղ

Դղամ. ացի. դղիմ. աւ ։ (չեզոք.) ‖ հանգիստ առնուլ. կմ՛ միջոց առնուլ 'ի մէջ գործոյն. կմ՛ հանգչիլ և դադարել ։ 2. Մակ. 12. 2 ։ Եւ 'ի սմանէ ելանէ բառս՝ դադար, որ է հանգիստ. կմ՛ դադար ։

Դղեակ. ղեկի. աւ. աց. ղք ։ ‖ բերդ. կամ ամրոց 'ի քաղաքամիջի. և կմ՛ արքայական քաղաքի, 'ի յոր ապաստանեալ բնակին մեր

դիք: 2. Մակ. 4. 27: Խորէն. Բ. գլ. 12: Մերթ ևս գիւղաքաղաքն պարսպաւոր՝ ասի դղեակ:

Դղրդեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || դղրդիւնս յարուցանել. կմ՝ վրդովել. կամ խռովել. կմ՝ աղմկել զքաղաք. կամ զամբոխ, յորմէ հնչէին ձայնք և աղաղակք: Լամբրոն:

Դղրդեցուցանեմ. ցուցի. ցո՛. ել: (անցողակ.) || դղրդմամբ և աղմկաւ ընուլ. կմ՝ խռովեցուցանել. կամ տատանեցուցանել զքաղաքութիւն ինչ. կմ՝ վրդովել, և շփոթել: Դատ. 8. 12:

Դղրդիւն. (Նախդրիւ հոլովի.) || Թնդիւն կմ՝ շարժումն. կմ՝ վրդովումն. կմ՝ խռովութիւն. կմ՝ ամբոխումն: Խորէն. Ա. գլ. 10:

Դղրդումն. դման. մամբ. մանց. մամբք: || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Դ Մ

Դմակ. ի. աւ. այ. օք: || Լայն պոչ ոչխարի, որ յետոյս նո՛ր Թանձրութեա՛ն և ծանրութեա՛ն խոյով կախեալ կայ: Ելից. 29. 22:

Դմին իրի. (Շաղկապ պատճառական.) || վա՛ այդորիկ. կմ՝ վա՛ այդորիկ իրի: Եփես. 6. 22: Կողոս. 4. 8:

Դ Ն

Դնեմ. եդի. դիր. դնել: (Ներգործ.) || զիր ինչ զետեղել ուրեք. կմ՝ տեղաւորել. կմ՝ 'ի վայր իջուցանել, և հանգուցանել ուրեք. կմ՝ 'ի վե՛ր դնել. կմ՝ յաւելուլ: Եւ մինչ ասի մարտ դնել, նմանի մարտնչիլ. կմ՝ զպատերազմ յարուցանել: Եւ 'ի սախլն՝ պատիւ դնել ումեք, նմանի պատուել:

Դ Շ

Դշխոյ. ի. իւ. ից. իւք: || Թագուհի. կմ՝ տիկնաց տիկին. կմ՝ կին Թագաւորի. և կամ մայր արքայի: Մատթ. 12. 42: Պ. XLIV. 10.

Դ Ո

Դոդեմ. եցի, եա՛. ել: (Ներգործ:) || Նենգել. կմ՝ խարդախել:

Դող. (Նախդրիւ հոլովի.) || դողումն. կմ՝ սարսափումն:

Դողամ. ացի. կամ ացայ. ա՛. ալ: (Չէզոք.) || դողդոջալ. կմ՝ սարսափիլ. կմ՝ սասանիլ 'ի ցրտոյ. կմ՝ 'ի տենդէ. կամ յերկիւղէ: և այլն:

Զ'Դողանի հարկանիմ. հարայ. հա՛ր. իլ: (Ձայնակր.) || դողալ. կմ՝ դողալով շարժիլ. ո՛չ հանդիպելի սրտի. կմ՝ երկկամանց մարդոյ. և այլն: 1. Մակ. 2. 24:

Դողդոջ. ի. իւ. ից. իւք: || երերուն. կամ դողդողան. ո՛րպ ծերք, որոց ձեռքն, կամ գլուխն դողդոջեն, սաւին ունիլ զձեռն, կմ՝ զգլուխ դողդոջ:

Դողդոջամ. ացի. ա՛. ալ: (ընդմէջ.) || տե՛ս զԴողդոջեմ:

Դողդոջեմ. կամ դողդոչեմ. եցի. եա՛. ել: (Չէզոք.) || դողդողալ. կամ երերիլ. և կմ՝ տատանիլն ձեռաց, կմ՝ գլխոյ. և այլոց մասանց: Սիրաք. 37. 16: Իսկ մերթ անդրադարձաբար նշանակէ զերկբայիլն. կմ՝ զտարակուսիլն 'ի խօսիլն: Ոսկէ. 1. հատ. Ա:

Դողդոջուն. կամ դողդոչուն. (Նախդրիւ հոլովի.) || դողդողացող. կամ երերուն. կամ անհաստատ. կմ՝ անկայուն: Ոսկէ. 1. հատ. Ա. և Բ:

Դողութիւն. Թեան: || դողումն. կամ սարսափումն. կմ՝ սոսկումն: Սաղմ. 65. 9:

Դողումն. ղման. մամբ. մանց. մամբք: || Նոյն է ընդ վերնոյն: Ելից. 15. 15:

Դոյզն: (Նախդրիւ հոլովի.) || դոյն ինչ. կամ խուն, փո՛, սակաւ. կամ նուազ: Իմաստ. 14. 5: և 16. 27: Եւ մերթ փոքրիկ. Երեմ. 9. 2:

Դոյլ. դուլի. լիւ. լից. օք: || Ջրհան. որ է անօթ ինչ փայտեայ. կմ՝ կաշեայ. որով հանեն զջուր 'ի ջրհորոյ: ռամկ. քօւ. Եսայ. 40. 15: Յովհ. 4. 11:

Դոյն. դոյնոյ. ով. ոց. ովք: (դերանուն ցուցական.) || այդ: ռամկ. աս: 3. Մակ. 1. 13: 1. Տիմ. 4. 15:

Դոյն. (Նախդրիւ հոլովի.) || սակաւ. կմ՝ խուն:

Դոյն ինչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || դոյզն ինչ. կմ՝ սակաւիկ ինչ: ռամկօր. քիչ մ: Նարէկ. ՂԶ:

Դոյնչափ. (մակբայ քանակական.) || այդչափ. կամ այդքան: 2. Կորնթ. 12. 8:

Դոյնպէս. (մակբայ որակական:) || այդպէս կամ ըստ դմին օրինակի: Խորէն. Բ. գլ. 60:

Դոյնպիսի. պիսւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այդպիսի. կամ այդու կերպիւ:

Դոյնօրինակ. (մակբայ որակական.) || դոյնպէս, կամ այդպէս: Իսկ մերթ վարի իբրև գոյական. և նշանակէ դոյնպիսի. կմ՝ այդպիսի:

Դոն. ի. իւ. ից. իւք: || է տեսակ ինչ ձկան. որ հասանի 'ի չափ կանգնոյ միոյ, և կամ փոքր ինչ աւելի. կմ՝ պակաս. և է յոյժ արժանաւոր. զոր բազմիցս 'ի յաղն դնելով՝ չորէքտասան կազմեն 'ի նմանէ: ռամկ. Բալամութ: Մերթ ևս նշանակէ զտեսակ ինչ փոքրիկ հացի, զոր 'ի հնումն եփէին 'ի վանորայս մե՛ կրօնաւորաց. և կոչէին զնա՝ դոն. զի Ժ ձեւոյ փոքրիկ դոն ձկան կազմէին: ուստի ոմանք անուանեցին զսա ձկնաձև հաց: և զայս բազմիցս չորացուցեալ 'ի փռան առնէին պաքսիմատս: բայց յետոյ սովորութիւն եղեալ՝ դոն կոչէին զմ՚ և իցէ պաքսիմատ՝ զորս ուտէին կրօնաւորքն, կմ՝ միայնակեացքն:

Դորակ. ի. աւ. աց. օք: || է չափ հեղեղուկ իրաց. փ, խաղու, կմ՝ գինւոյ, և այլոց նմանեաց. որ տանի իբրու զորս հօխայ և կէս: Ղևտ. 23. 13: Թուոց. 15. 4: Եզեկ. 4. 11:

Digitized by Google

Դու. քոյ. քեզ. զքեզ. 'ի քէն. քև: դուք. ձեր. ձեզ. զձեզ. 'ի ձէնջ. ձեօք: || Է դերանուն դէմական. որ ցուցանէ զերկրորդ դէմս. որ և ասի կ". տես դու:

Դուճար. կամ տուճար. ի. աւ. աց. օք: || Հօրան ոչխարաց. կամ Չոկ անասնոց: Եւ 'ի սմանէ ելանէ՝ տուճարածականն:

Դուզեմ. եցի. եա. եր: (չէզոք.) || Թռչիլ. կամ վերաթռչել. կամ օդագնաց լինիլ:

Դուզնաքանեմ. եցի. եա. եր: (չէզոք.) || զանխաւ և զգուշն բանս խօսիլ. կամ համառօտաբանել:

Դուզնաքեայ. քեի. իւ. եց. իւք: կամ եայց. եօք: || դոյզն. կամ սակաւ. կամ թե թև ինչ, կամ փոքր: Նորէկ. ըԶ: Եւ մերթ նուաստ. կամ փառնաքի. և կամ չնչին: Կիւրղ. եղէգ. Ժ:

Դուզնաքեան. քենի. իւ. եց. իւք: || Նոյն է ընդ վերնոյն: Կիւրղ. եղէգ. ԺԳ:

Դուժ. (նախդրիւ հոլովի.) || Նշանակէ զայն՝ զոր նշանակէ բառս՝ խուժ: աստի երբեմն 'ի միասին 'ի գործ ածի. այսպէս. խուժ դուժ. կամ խուժադուժ. որով նշանակի բարբարոսն, ք, վայրենի և գազանաբարոյ ազգն. կամ որ է անգութ, դժնեայ, և ամարդի. և ունի զխառնխուռն և զայլանդակ լեզու. կամ որոյ բարբառն է բիրտ, և դժուարահասկանալի, որպիսիք են ազգքն՝ որք յերկիրն բարբարոսաց բնակեն: Կողոս. 3. 11: Եւ յայսմանէ առնուլ, նք որք օտար և անհասկանալի լեզուաւ խօսին է միմեանս, և ոչ կարեն ըմբռնել զբանս միմեանց, ասէին լինիլ իրերաց՝ խուժ. կամ դուժ: և ըստ այսմ է 1. Կորնթ. 14. 11:

Դուլ. (նախդրիւ հոլովի.) || Հանդիստ. կամ դադար: 2. Թագ. 17. 8: Երեմ. 23. 13: Ողբ. 2. 18:

Դուկան. ի. աւ. աց. օք: || գերան. կամ հեծան:

Դուն. (նախդրիւ հոլովի.) || սակաւ. կամ խուն. կամ փոքր. կամ սուղ:

Դուն ինչ. (նախդրիւ հոլովի.) || սակաւ ինչ. կամ սուղ ինչ. կամ փոքր ինչ: Նորէկ. ըԹ: և Լամբրոն:

Դուն ուրեք: (մակբայ տեղական.) || ուրեք ուրեք. կամ հազիւ ուրեք. կամ սակաւ ուրեք. և կամ ցանցառակի: Լամբրոն:

Դուռն. դրան. ամբ. անց. ամբք: || է այն մասն քաղաքի. կամ տան, կամ սենեկի, և այլոց նմանեաց. ընդ որ լինի ելանել և մտանել, կամ մուծանել զիմն 'ի ներքս, և հանել. և այլն. որ և ասի կ. տես դուռն: Մերթ և առնուլ լինի փոխանակ ապարանից Թագաւորի, կամ կայսեր. և ըստ այսմ՝ ասի. 2. Մակ. 4. 28. Երկոքին 'ի միասին 'ի դուռն կոչեցան: Ըստ այսմ և 'ի գիրս. Խորէն. գ. գլ. 57. ուր ասի. Առաքեցի 'ի դուռն արքունի. իմանի արքունական պալատն: Իսկ երբեմն նմանութ՝ եկեղեցւոյ իրաց՝ դուռն ասէին: և ըստ այսմ քերականութիւն կոչի դուռն իմաստից: Այսպէս է և Նորէկ. ԻԶ. ուր ասի. Զառդրունս հեշտականաց. որով իմանին այնք մեղք, որք 'ի սկզբան յիշեցուցման գիւին գրգռմամբ մարմնոյ լինին: Բայց գիտելի է, զի երբեմն յոգնականն սորա ձևանայ այսպէս. դուրք. դրաց. և այլն. զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում:

Դուստր. դստեր. երբ. երց. երբք: կամ աց. օք: || էգ զաւակ: Մատ. 9. 18: Սակայն 'ի Ս. գիրս՝ երբեմն գիւղքն՝ որք են ընթ քաղաքի, անուամբ դստեր նշանագրին. քանզի որպէս մայրն զդստերս շուրջ զիւրև ունի. այսպէս և քաղաքն զգիւղօրէս ընդ հովանեաւ իւրով ունի: Յեսու. 17. 11: և 2. Մնաց. 13. 19: և 'ի յայլ բազում տեղիս:

Դուր. դրոյ. ով. ոց. ովք: || երկաթեայ գործիք ինչ հիւսան, որով փորէ զփայտ, կամ հարթէ: Եսայ. 44. 12: Մերթ և նշանակէ զպատուհանշանն. որ է գիծ ինչ նման տառից՝ ~. որ դնի 'ի վերայ համառօտեալ բառից այսպէս. նր:

Դուրգն. դրգան. ամբ. դրգունք. անց. ամբք: || է գործիք բրտի. որ է փայտ ինչ կլօրակ, 'ի վր որոյ դնէ բրուտն զկաւն, և ձևակերպէ զանօթն: ասի և. չարխ: Իմաստ. 15. 7: Բայց անդէն՝ բառս այս՝ ուր գրի՝ դրգան, է 'ի սեռականի հոլովոջ, ոչ 'ի նախադրութենէն յայտ է, զի ասի, դնէ 'ի վր դրգան:

Դուրք. դրաց. 'ի դուրս. 'ի դրաց. դրօք: և այլն: || բառս այս՝ յոգնական ձայնիւ է եզական, ոչ առեալ 'ի սորիւ: Առդ՝ նշանակէ զոր և իցէ դուռն, թէ մեծ իցէ, և թէ փոքր. թէ երկփեղկեան իցէ, և թէ միափեղկեան: Ծննդ. 6. 16: 3. Թագ. 6. 31: Յովհ. 14. 17: Ղուկ. 11. 7: Իսկ Գործ. 12. 13. ուր ասի. 'ի բաղխել զդուրս դրան. նշանակէ՝ բաղխել զփոքր դուռն, որ լինի 'ի մէջ երկփեղկեան դրան: և կամ նշանակէ բաղխել զարտաքին դուռն, ը որ լինի մտանել նախ 'ի բակն տան. և ապա այլով դրամբ 'ի ներքս տան: Իսկ մերթ՝ մինչ ասի 'ի դուրս. կամ դուրս. վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ՝ արտաքս, կամ 'ի բաց. ըստ այնմ. Սաղմ. 67. 23. 'ի միջոյ ժանեաց զայն 'ի դուրս հորդեցից. ք, 'ի բաց կամ արտաքս: Սոյնպէս մինչ ասի 'ի դուրս տալ, իմանի՝ արտաքս տալ, կամ 'ի բաց տալ. կամ՝ անդրէն հատուցանել: Եսայ. 42. 22: 1. Մակ. 15. 30: 3. Մակ. 7. 15: Ըստ այսմ է և 2. Մակ. 13. 6. ուր ասէ՝ դուրս քարշել 'ի ներքսակողմանէն. ք արտաքս քարշել: Իսկ երբեմն մինչ ասի՝ 'ի դուրս մերձեալ, կամ հասեալ, կամ մերձ է 'ի դուրս, կամ առ դուրս. և այլն. իմանի՝ սաստիկ մերձ լինելն. կամ յոյժ մերձակայ գոլն: Մատթ. 24. 33: Մարկ. 13. 29:

Դուքս. դքսի. իւ. եց. իւք: || մերթ նշանակէ պետն միոյ թագաւորութե. և կամ իշխանն: 'Ի ճառ հարց. ժդ: Իսկ մերթ նշանակէ ընդհանրական զօրագլուխ զօրաց ծխականն. Լամբրոն: Մերթ և հազարա-

ոտանաց զօրաց : Եւ մերթ նշանակէ տապա ծոյն և տապաշխարհողոյն : և ըստ այսմ է 4 . Եզր . 16 . 76 :

Դոփեմ . եցի . եա . ել : (չէզոք .) || հարկանել ոտիւք զգետին , և այնու առնել ըզ դղրդումն : Եւ կմ զոտն յերկիր հարկանել 'ի պարելն , և 'ի խաղալն . և կամ ոտիւք ցաթկանելով խաղալ : Եզեկ . 6 . 11 : և 25 . 6 :

Դոփիւն : (Նախդրիւ հոլովի :) || դղրդիւն . կմ բաղխումն . կմ բոմբիւն , և այս ասի՝ զձայնէ , կմ զթնդմանէ , որ ելանէ 'ի հարկանելոյ ոտիւք զերկիր . և զայլոց նմանեաց :

Դ Պ

Դպիր . դպրի . աւ . աց . օք : || մերթ նշանակէ զուծողն զիրողը աշակերտանս կարգին : Լամբրոն : Մերթ եւ գիտողն գրոց , և կմ տեղեակն օրինաց՝ և իրաւանց . և Է այսմ է յաւետարանի 'ի բազում տեղիս , յորս յիշին դպիրք և փարիսեցիք : Մատթ . 12 . 38 : և 23 . 2 : և այլն : Մերթ գրագիրն արքունական , որ զվճիռ և զհրաման արքայի գրէ : Եսթեր . 3 . 12 : Մերթ եւ իմանի ն և լեզէ ընթերցող և գրագիր : Սաղմ . 44 . 2 :

Դպրանոց . ի . աւ . աց . օք : || դպրոց . կմ դպրատուն . և կմ ուսումնարան , ուր ուսանողքն պարապին յուսումն : Յոհէ . 2 . հարց . ժե :

Դպրապետ . ի . աւ . աց . օք : || գլուխ . կմ պետ դպրաց . և կամ ատենադպիր , որ 'ի յատենի ընթեռնու զթուղթս , նաև գրէ զհրամանս , և է տեղեակ գրոց : ռամկ . փէճթփէրտար : 2 . Թագ . 8 . 17 : և 1 . Մնաց . 27 . 32 :

Դպրատուն . տան . տամբ . տանց . տամբք : || դասատուն . կմ տեղի՝ ուր ուսանին աշակերտք . կմ տուն դպրութե , որ ուսման :

Դպրոց . ի . աւ . աց . օք : || տեղի՝ ուր լինի ուսումն դպրութե . կամ դպրատուն :

Դպրոցակից . կցի . աւ . աց . օք : || ուսումնակից . կմ այնք , որք 'ի միում դպրոցի ուսանին :

Դպրութիւն . թեան : || մերթ նշանակէ գիտութիւն և ծանօթութիւն իրաց . կմ տեղեկութիւն գրոց : Սաղմ . 70 . 15 : Գործ . 4 . 13 : և 26 . 24 : Մերթ եւ նշանակէ գիրք , և մատեանք , յորս պարունակին գիտութիւնք , և ծանօթութիւնք : Ելից . 32 . 32 : և Դան . 7 . 10 : Սաղմ . 68 . 29 : Եւ մերթ գրուած կմ գիր : Խորէն . Ա . գլ . 4 : Մերթ եւ նշանակէ ընթերցուլութիւն . որ գիտելն զկարդալ , և գրել : Եսայ . 29 . 12 :

Դ Ռ

Դռնապահ . ու . կամ ի . իւ . իւ . օք : || պահող դրան . կամ դռնապան . կմ պահող տեղին , Է որ լինի մուտն : 2 . Մակ . 13 . 15 :

Դռնապան . ի . աւ . աց . օք : || պահապան դրան . կմ որ դրան կացող , զի ելողաց , և գնացողաց զհոգն ունիցի : Մարկ . 13 . 34 :

Դռնափակ . ի . աւ . աց . օք : || Նիգ . որ երկաթեայ , կմ փայտեայ ձող , որով փակեն զդրունս . և մանաւանդ Նիգք դրանց քաղաքաց , որք են երկաթեայք , ասին դռնափակք : 2 . Օրին . 3 . 5 :

Դռոյթ . կամ դռութ . ութի . իւ . իւ . իւք : || դրոհ . կամ խուռներնթաց արշաւանք , և արագական 'ի վր յարձակումն . կամ դիմեցումն : Եւ առ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս . դռոյթ տալ . և նշանակէ դրոհ տալ . կամ խուռներնթաց 'ի վերայ յարձակել :

Դռութեմ . եցի . եաց . ել : (չէզոք .) || 'ի վր դիմել . կամ 'ի վր յարձակել . և կամ դրոհ տալ :

Դ Ս

Դստիկոն . ի . աւ . աց . օք : || վերնատուն . կամ վերնայարկ . որ վերին յարկ . կամ տունն՝ շինեցեալ 'ի վր յարկին առաջնոյ , կամ երկրորդի . և այլն : Եւ քանզի են տունք , որք 'ի վր երկրորդի վերնատան ունին զերրորդ վերնատուն . և վս այսո րիկ ասի Գործ . 20 . 9 . անկաւ յերրորդ դստիկոնէն . որ յերրորդ վերնատանէն . այս է՝ յերրորդ դաճէն : ըստ այսմ և Գործ . 9 . 37 . ուր ասի , եդին 'ի դստիկոնի . իմանի 'ի վերնատան :

Դսրով . ի . իւ . լոյ . լաւք : || պարսաւանք . կմ արհամարհանք . կամ անարգանք . և կամ եպերանք : Նարեկ . ծզ :

Դսրովանք . անաց . օք : (անեզական .) || Լամբրոն : նոյն է ընդ վերնոյն :

Դսրովական . ի . աւ . աց . օք : || եպերական . կամ պարսաւական . կամ բամբասական . Նարեկ . Ծ :

Դսրովեմ . եցի . եա . ել : (ներգործ .) || պարսաւել . կամ եպերել . կամ բամբասել : Յոբ . 31 . 30 :

Դ Ր

Դրադէմ . դիմի . աւ . աց . օք : || այնք ժամանակք բայից , որք բղխեն 'ի յընդունելութէ անցելոյ , և դիմաւորին , յարելով Է էական բայի , և կոչին անցեալ յարակատար . կմ գերակատար , ասին դրադէմք , որգոն . նստեալ եմ , նստեալես , նստեալէ . նստեալէի , նստեալէիր , նստեալէր և այլն :

Դրախտ . ի . իւ . իւ . իւք : || մերթ նշանակէ տեղին զուարճութե . և կամ երանութե . և կամ խոկ ինքն արքայութեն երկնից . ըստ այնմ զոր ասաց Տրն աւազակին : Այսօր Է ես ընդ իս 'ի դրախտին : Ղուկ . 23 . 43 : Մերթ եւ նշանակէ պարտէզ , յորում գոն ծաղկունք , և ծառք պտղաբերք : Երգ . 4 . 13 : Մերթ եւ նշանակէ ծառաստանն , կմ անտառն , յորում գոն զանազան ծառք : 3 . Եզր . 2 . 8 : և մերթ իմանի ամենայնն դարաստանն , որ տեղին փափկութե , յորում նախնաւքն եղև նախահայրն մեր ադամ . որ և յայտ իսկ է :

Ծննդ .

Ծնն. 2. 8: Եզեկ. 31. 9:

Դրակ . ի . աւ . այ . օք : || Հասարակ . կմ' դիւրք հասարակին . կամ երկայնութեն . և կարճու_թեն մարմնոյ մարդոյ : ռամկ. պօյ :

Դրական . ի . աւ . այ . օք : || այն որ ոչ է 'ի բնութենէ իւրմէ ուրեք . կմ' որ ոչ է բնական . այլ յետոյ է եդեալ որպիսիքեն օրէնք քաղաքականք . և կանոնադրութիւնք ոմանք . որք դնին 'ի կմ' մարդոյ : և կմ' անուանք , որք դնին մարդկան : Մերթ ևս նշանակէ , առորեական ինչ , որ իրաւն եդեալ լինի , և կմ' առ ընդունակայէ , որոյ ներհական է բացասականն : Մերթ ևս 'ի քերականաց գրական կոչի անունն այն , որ աղաւաղ է 'ի Հոլովացուցիչ , կմ' 'ի ներգործական մասնիկանց . որպէս . Բարի . որուած մինչ յարի մասնիկս փոյն . այսպէս' Բարեփոյն , կոչի բաղդատական . իսկ մինչ յարի նմա մասնիկս' գոյնեղ , կմ' ագոյն . այսպէս' բարեգունեղ . կմ' ագունաբոյն , առի գերադրական : Եւ առաջինն առ դրականն . զի բերէ զինքն նախ եդեալ լի_նի , յորոյ վերայ յետոյ բարդին բաղդա_տականն . և գերադրականն :

Դրականապէս . (մկբյ որականան .) || իրական նալով . կմ' ստորասաբար . կմ' էականապէս , որոյ ներհական կոչի բացասաբար : Իսկ մերթ նշանակէ . դրութեամբ . կմ' դնելով : Նարեկ. ղդ :

Դրակից . կցի . աւ . այ . օք : || դրացի . կմ' որք դրամբ կիցք են միմեանց , և կմ' մերձք : Իսկ մերթ դնի փոխանակ ն և կցէ մերձաւորի :

Դրամ . ոյ . ով . ոց . ովք : || Հասարակաբար նշանակէ զստակն , թէ 'ի մեծի քանակութեն իցէ , և թէ 'ի փոքու . ցը թէ փարայ իցէ , և թէ ղուռուշ , և թէ ոսկի . և այլն : Իսկ մասնաւորապէս ըստ առանձին նը գրոց' նշանակէ զայնպիսի ստակն դրամոյ , որ ունի զծանրութեն միոյ սրամոյ , որ եթէ իցէ արծաթեայ , արժէ իբրու քսան և երկու ստակ . և ըստ այսմ է Տօբ. 5. 20: Ղուկ. 15. 9: Իսկ եթէ իցէ ոսկեայ , արժէ յոյժ աւելի : Մերթ ևս բառս դրամ նշանակէ զարծաթ . ոմն և ձայն իւր ցուցանէ . որ է չափ ծանրութեան . և կշռէ իբրու զկէշատատան կոտ եղջեր : Եւ մինչ առի դրամ հարկանել . կմ' դրամ հատա_նել . իմանի զդրամ կտրել : ռամկ" . սիքքէ քէսէլ : Խոր. Ե . պր. 10:

Դրամածողով . ի . իւ . ից . իւք : || Մերթ նը շանակէ նա' որ ժողովէ զդրամս առ 'ի գան ձել : Եւ մերթ նա , որ մուրանալով ժո_ղովէ զդրամ : Մերթ ևս այս բառս դրա_մածողով 'ի Ռբ գիրս նշանակէ զայն' որ 'ի ներքոյ հարկաց ծանուանց անկանի , և յոր մէ դրամ ժողովի . Եւ ըստ այսմ իմանի այն' որ առի : 2. Մակ. 11. 3: Եւ զառաջնորդն սոր_բութեն դրամածողով 'ի վաճառս կացուցա_նել : իբրու թէ առնէ կացուցանել զառա_ջնորդն 'ի վաճառս . ցը ոմն զշալ տուօղ , յոր մէ ժողով դրամոյ լինիցի 'ի յարգութենէ :

Դրամակշիռ . կշռոյ . ով . ոց . ովք : || չափ միոյ դրամոյ . կմ' որքանութեն միոյ դրամոյ :

Դրամակոյտ . կուտի . իւ . ից . իւք : || գանձող . և կուտող զդրամ . կմ' կոյտ դրամոց :

Դրամամանոց . ի . աւ . այ . օք : || արկղ . կամ անօթ խեցեղէն , յորում դնեն դրամս :

Դրանդ . ի . իւ . ից . իւք : || սեամ . ցը շեմ դրան : Բայց մերթ զվերին շեմն նշանա_կէ . ցը զբարաւոր դրանն : տե՛ս Եսայ. 6. 4: Եւ մերթ ոչ միայն զվերին . այլ և զներ_քին շեմն , և զկեանս կողմանց դրանն : տե՛ս 1. Մակ. 5. 47: Եզեկ. 43. 8:

Դրանդի . դւոյ . եաւ . եայ . եաք : || մերթ նը շանակէ ներքին շեմն դրան : Դատ. 19. 27: Եւ մերթ ներքին , և վերին , նաև կողմանց շեմն . տե՛ս Եսայ. 57. 8:

Դրանիկ . ի . աւ . այ . օք : || տնանկ . կմ' աղ_քատ . կմ' մուրացիկ . և կմ' սպասաւորեալ . և ստացեալ տղայ դրանիկ , զի մի՛ չքաւորութեն դրան 'ի դուրս անկեալ մուրասցէ : Խոր_ենի. Դ . պր. 37:

Դրանջեմ . եցի . եա՛ . ել : (չէզոք .) || աղա_տամբել . կմ' փոխարանջել , ցը , Գըւխըրնաղէլ :

Դրաստ . ի . իւ . ից . իւք : || դրախտ . կամ ծաղկոց :

Դրացի . ցւոյ . ւով . իք . եաց . եօք : || որոյ տան դուռն' է մերձակայ տան ուրուք , առի դրացի նորին . կմ' մերձաւոր . և կմ' սահմանակից ուրուք : Ելից. 3. 22:

Դրաքմայ . ի . իւ . ից . իւք : || դրամ' որ թէ ոսկեայ իցէ , և թէ արծաթեայ , ունի զծան րութեն միոյ սրամոյ : տե՛ս զԴիդրաքմայ :

Դրդալ . ի . իւ . ից . իւք : || Ճանկանելման փո_սորակ և փոքրիկ գործի ինչ , որով ուտեմք զկերակուրն : ռամկ. չաթալ : և առի' դրդալ . իբրթէ [illegible] 'ի գոյն . զի նովաւ դնեմք ըզ կերակուրն 'ի բերան մեր , որ իբրև զդալ կլանէ միշտ զկերակուր : Խորեն. Բ . պր. 44:

Դրդան : || տե՛ս զԴուրգն :

Դրդեմ . եցի . եա՛ . ել : (ներգործ .) || դըր_դել . կմ' շարժել : Լամբր. : Իսկ մերթ' վրդովել . կմ' ամբոխել : Ոսկ. 2. հատ. ԽԹ :

Դրդնջիւն : (նախդրիւ հոլովի .) || բարբառնջ_մունք . կմ' աղճատանք պատաուանց . կամ շառափառափանք . կմ' ուսուսացելութեան : Ոսկ. 1. հատ. ԼԶ :

Դրդուեմ . եցի . եա՛ . ել : (ներգործ .) || շարժել . կմ' խախտել . կմ' դրդուել . կամ վրդովել :

Դրդուեցուցանեմ . ցուցի . ցո՛ . անել : (ան ցողա .) || խախտել . կմ' շարժել . կամ' 'ի կայունութենէ այլայլել : Մերթ ևս դըր_դուել : 1. Մնաց. 21. 1:

Դրդուիմ . ուեցայ . եա՛ց . իլ : (ձայնակր .) || սայթաքել , կմ' շարժիլ' միմեանք այլոց . կմ' յետս չըջիլ առ 'ի դլորիլ . և կմ' 'ի կայունութենէ իւրմէ խախտիլ . կմ' երերիլ . կամ անկայուն լինիլ : Սաղմ. 117. 13: Խոր. Գ . պր. 68:

Դրժադաւան . ի . աւ . այ . օք : || խաբէու_թե պղծաւանութեն տուօղ . կմ' խաբէութեամբ խոստացող :

Դրժանք . անաց . օք : (անեզական .) || խաբէու_թե . կմ' պատրանք . և կմ' դաւաճանութիւն :

Դրժեմ . կմ' դժրեմ . եցի . եա՛ . ել : (ներ_գործ .) || զանց առնել զօրէնքս իւրք . կմ' նենգել . կմ' դաւաճանել . կմ' խաբեռնել .

կմ'

Digitized by Google

կամ ստել երդմանն, և զաշխն զոր արարէր ընդ կամ մոռանալ. կամ պատրել. և կամ զղջել: Լամբր:

Դրժողութիւն. թեան: || խաբէութիւն. կամ նենգութիւն. կամ ըղջումն. կամ մոռացումն. և կամ զանցառութիւն օրինաց: Խորէն. ժ. գլ. 23:

Դրժող. ժողի. աւ. աց. ղք: || խաբող. կամ նենգող. կամ զանցառող. և կամ մոռացող: Խորէն. Է. գլ. 30:

Դրնդեւն. գեան. եամբ. եանց. եամբք: || ձայն ոսկւց երկաթոյ, և այլոց նմանեաց, որք զարկեալ թնդին, և զզուգուած տանեն: Մ՟ակ. 1. 13:

Դրոշմ. ի. իւ. ից. իւք: || կնիք. տամկ. թամղայ: Յայտ. 13. 16: մերթ եւ՛ նշան: Ղևտ. 13. 28: Մերթ եւ՛ բառս դրոշմ, է անուն երկրորդի խորհրդոյ եկեղեցւոյ:

Դրոշմաւոր. ի. աւ. աց. ղք: || նշանաւոր. կամ ունող զկնիք, կամ զդրոշմ:

Դրոշմեմ. եցի. եամ. ել: (Ներգործ.) || կնքել. կամ նշանել: տամկ. թամղայ վուրմագ: 3. Մ՟ակ. 2. 14: Մերթ եւ նշանակէ՝ փորելով ի տախտակի. կամ ի քարի, ձևացուցանել զգիր ինչ, կամ զձև: Ելից. 32. 16: Մերթ և տպաւորել. կամ գծագրելով տպել ի թուղթ. և կամ նշանագրել: Խորէն. ա. գլ. 2: Նարէկ. ի գովեստ առաքելոց:

Դրոշմիկ. (Նախադրիւ հոլովի.) || փոքրիկ կնիք. կամ փոքրիկ նշանիկ:

Դրուագ. ի. աւ. ոց. ղք: || մերթ նշանակէ՝ կերպ. ձև, ապակեստաւոր փորուած, որ լինի փորագրութ՟ ի վ՟ր վերնախարսխի սեան. կամ այլոց իրի: Ելից. 38. 11. և 17: Եւ մերթ նշանակէ արծաթեայ, կամ պղնձեայ տախտակ ձուլեալ. կամ շինեալ, որ կազմի ի վ՟ր ծածկելոյ զիր ինչ ըստ զկուսի, կամ ըստ զշրջապատ տող: Թագաւ. 16. 38: Իսկ մերթ նշանակէ՝ յօրինուած. կամ կազմուած. և կամ արուեստաւոր կերտուած պղնձիւ շինուածոց. կամ բանից, կամ մատեանից, և այլոց նմանեաց: Խորէն. բ. գլ. 7: և Նարէկ. ղթ: և 'ի յիշատակարանն:

Դրուագեմ. եցի. եամ. ել: (Ներգործ.) || ծածկել. կամ պատել զորմն, կամ զատաստակ և զայլս նմանս ոսկեաւ, կամ տախտակաւ: որ մինչ ոսկեաւ իցէ, իմանի օծանել ոսկեաւ. և կամ ոսկեայ թիթեղամբք պատել: Իսկ մինչ տախտակաւ իցէ, իմանի տախտակամածել, կամ զտախտակսն շարայարել բևեռօք 'ի վ՟ր երեսաց որմոյն. և այնու պատել, և ծածկել զայն: 3. Թագ. 6. 9: և 15. և 21: և 2. Մնաց. 3. 5: Եւ մերթ՝ քանդակեալ, և փորուածու տախտակաւ, կամ փայտիւ ծածկել զեզերս առաստաղի տանն, և զայլս նմանս: Նաև եթէ կրով ծեփիցեն, և ծածկիցեն առաստաղքն 'ի ներքուստ կուպէ համադերձ ձևով լինիք, առնեն դրուագեալ բառովք, կամ կրով: և այսպէս՝ մինչ այսպիսիքս ու և իցէ նիւթով ծածկին, և մածին առ՛ի զարդ, և առ՛ի բարեգունակացուցանել, ասին դրուագեալք: Մերթ ևս նշանակի ու և իցէ կերպիւ կազմել. կամ յօրինել, և կամ ձևացուցանել:

Դրուագրեմ. գրեցի. եամ. ել: (Ներգործ.)

նոյն է ընդ վերնոյն: Լամբրօն:

Դրուժան. ի. իւ. ից. իւք: || գովեստ. կամ բարեբանութիւն. և կամ գովասանութիւն. Նարէկ. ղզ: Խորէն. Է. գլ. 67:

Դրուժանեմ. եցի. եամ. ել: (Ներգործ.) || գովել բանիւ. կամ զղջեալ բանս գովութ տալ զուամբք, կամ գովասանել: Նարէկ. ղզ:

Դրութիւն. թեան: || գնումն: Մերթ և ոչ շանակէ զգիրս, ըստ նշանակութեան, զոր տեսցես 'ի վերանգր 'ի բառն Գիր: Նարէկ. ղզ. և 'ի գովեստ առաքելոց:

Դրուժ: || է արմատ դրժել բայից, և նշանակէ՝ զանցառող. կամ նենգող. կամ խաբող. կամ խարդախող. և կամ ըղջող: Եւ ստա յարի դրժեթէ միշտ ընդ այլս բառս. որպէս. ուխտադրուժ:

Դրուստ. (մակբայ տեղական.) || արտաքուստ. կամ օտարուստ. որպիսիքն են եկամուտ իրք, զորս ոչ ունիցի բնութիւն, այլ արտաքուստ գան մեզ: Բայց սա երբեմն նախադրիւ 'ի գործածի այսպէս 'ի դրուստ մնալ. 'ի դրուստ եկեալ: և այլն:

Դրստեմ. եցի. եամ. ել: (Ներգործ.) || տես զԴրստեմ:

Դրօշ. ի. կամ ու. իւ. ից. իւք: || խաչ, զոր եկեղեցականք 'ի թափօրս իւրեանց տանին: Մերթ ևս իմանի դրօշակն, կամ բաղ իշխանին, որ առաջի նր երթայ 'ի նշանակ իշխանութեան իւրոյ: 2. Մ՟ակ. 15. 21:

Դրօշակ. ի. աւ. աց. ղք: || մերթ նշանակի ծայրն հանդերձի. ըստ քղանցն: տամկ. ետէկ: Ա՛նգէայ. 2. 13: Մատթ. 9. 20: Մերթ և իմանի մեսաքսեայ, կամ վզեղէն շորն այն, որ կախի 'ի ծայրս ձողից, և բարձրացուցանի. առ՛ի ցուցանել թէ յորմէ թագաւորութէ է նա, որ տանի զայն նշան. և զայս կրեն և տանին գունդք զինուորաց. և նաւք: տամկ. պայրագ:

Դրօշակակիր. կրի. աւ. աց. ոք: || որ տանի զդրօշակն. ըստ պայրագտար: տամկ. պայրագտարլար:

Դրօշակիր. կրի. աւ. աց. ղք: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Դրօշեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || քանդակեալ պատկեր. կամ կուռք: Ելից. 34. 13: և այլն:

Դրօշեայ: (Նախադրիւ հոլովի.) || դրօշանման նշան, զոր բարձեալ տանին առաջի թագաւորի. կամ իշխանի. որպիսի է բաղն, կամ դրօշակն. և այլք նմանք:

Դրօշեմ. եցի. եամ. ել: (Ներգործ.) || քանդակել. ըստ, զփայտ կամ զքար փորելով և կոփելով՝ զձև ինչ կամ զպատկեր արտահանել 'ի նմին: 3. Թագ. 6. 37: և Իմաստ. 13. 13:

Դրօշուած. ոյ. ով. ոց. ովք: || քանդակեալ և փորեցեալ փայտ. կամ քար. և կամ պղինձ. յորում 'ի ձեռն փորեցման եղանեն ձևք ծաղկանց. կամ պատկերք իրաց: 3. Թագ. 6. 29:

Դ Օ

Դօրիքս: || է բառ յունական. և նշանակէ զմասնն գետոյ, կամ զուղին որ ընթանայ ընդ առուս:

Ե

Ե. է մին 'ի յօթանց ձայնաւորաց տառից, որ ըստ ինքեան կարող է հանել զձայն, և 'ի բերանոյ արտաբերել: և է կարգաւ երկրորդ 'ի ձայնաւորս:

Արդ՝ տառս այս, Ե, զոր անուանեմք՝ Եչ, 'ի յատուգանական արտաբերի ըստ ոլորակին է շեշտաձայն, մ՝ զի 'ի յարտաբերելն արանայ և 'ի վեր սաստի ձայնն այսպէս . Ե՛ . որպիսիք են և տառքս այսոքիկ . ա՛ . և ի՛ : Իսկ ըստ ամանակին է սուղ . զի հնչումն սորա ոչ երկարի ըստ ժամանակին, որպէս զէ, և զօ . որք երկարք կոչին . այլ սղի և կարճի հանգոյն սղաձայն տառիս . ո :

Դարձեալ . տառս այս՝ անուանի ևս լծորդակից . զի ունի զլծորդութի ձայնի և հնչման ընդ տառիս այսմիկ՝ է . զի յոյժ մերձաւոր, և համահանգէտ են իրերաց ըստ հնչման . բայց տարբերին ըստ երկարութե և սղութե : Վասնի բազում անգամ փոխադրին ընդ միմեանս . զի ասեմք, երէց, և երեց . երէ, և երե . գէթ, և գեթ . գէղ, և գեղ . և այլն : Ըստ այսմ և 'ի յայլազգական բառս դնի 'ի տեղի է ի . զի փոխանակ ասել . տէրտուղոս . Էրաստոս . Էղիայ . Էգօմ . կէփաս . և այլն . ասեմք՝ տերտուղոս . Երաստոս . Եղիա . Եգօմ . կեփաս :

Իսկ երբեմն տառս այս՝ Ե, փոխադրի նաև ընդ այբ տառին՝ որում ոչ է լծորդ, զի ասեմք . եղենջ . և աղենջ . ապերասան, և ապարասան, երեսանակ, և երասանակ . եղտիւր, և աղտիւր, երագագ, և արագագ . երատոյ, և արատոյ . դերբուկ, և դարբուկ . դեկցիկ, և դեկացիկ . երեխան, և երախան . և այլն :

Եւ երբեմն տառս այս՝ Ե՛ 'ի բառի իմիք յորժամ ունի զկնի իւր . ւ, դնի փոխանակ լինի տառիս, և զձայն նորին ելուզանէ . զի բազմիցս գրի՝ աղբեւր . աղտեւր . եւղ . և այլն . և արտաբերի, աղբիւր . աղտիւր . իւղ . և ոչ աղբեւր, և այլն : Երեմ . 37 . 7 : Ծնն . 25 . 6 : Խորէն . Գ . գլ . 59 :

Դարձեալ . տառս այս 'ի գործածի և 'ի բարդութեան բառից իբրև զյօդ . զի յօդէ և շարակցէ զերկուս բառս ընդ միմեանս, և առնէ զնոսա մի բառ . որգոն՝ բարեյարմար, բարեզարդ . ամենայնակալ, բարեշնորհ . ամենակալ . և այլք բազումք :

Դարձեալ . տառս այս՝ է նաև նշան Թուոյ . զի ունելով 'ի վերայ իւր զպատիւ այսպէս, Ե . նշանակէ զհինգն :

Ե Բ

Եբենոս . ի . ու՛ . աց . օք : ‖ փայտ ինչ կարծրագոյն . որ ռամիկ" կոչի՝ աբանոս : Եւ զայսմանէ տես զբառն աբանոս, ուր լիագոյն մեկնեցաւ :

Եբրոս . ի . ու . աց . օք : ‖ է խոտ ինչ թփանաւոր, և փշաստակար, զոր ուտեն հօտալ . և լոր թռչունքն . և վն յարմարութե խառնուածոց իւրեանց ոչ վնասին :

Եբիձաղ . ի . ու . աց . օք : ‖ պեծն . կմ զգեստ կրօնաւորական . կամ պարեգօտ : 'ի ձեռ հարց . հ :

Ե Գ

Եգիպտակործան . ի . ու . աց . օք : ‖ զեգիպտոս կործանօղ . կմ աւերիչ, և քանդիչ եգիպտոսի : Նորէկ . Ճ :

Եգիպտոսայք : (Նախադրիւ հոլովի .) ‖ եգիպտական այբ . կամ եգիպտական գիր : Իսկ 'ի գիրս Լամբրոնացւոյն 'ի նշխարացն՝ որ ընծանէ, ուր ասի . Զեգիպտոսայքն ընթեռնլով՝ 'ի նոյին տեղիս փաղփաքեր, իմանի այսպէս՝ եգիպտացւոց հարց զայրութեանն ընթեռնլով . և հոգևոր ուսմանցն և վարուց նոցին աշակերտելով 'ի տեղիս նշ փաղփաքեր բնակել :

Եգիպտացի . ցւոյ . ով . ոց . ովք : ‖ մերթ նշանակէ բնակիչն եգիպտոսի : Մերթ ևս մինչ ասի՝ եգիպտացի պատառոակալ, նշանակէ նորագոյն՝ և որպէս յօրինուածով ջինեցեալ պատառոակալն : Եւ տառէն բառիս եգիպտացի, իմանի եգիպտական . զի այնպիսի պատառոակալն ջինիւր յեգիպտոս . և վն այնորիկ կոչիւր եգիպտական : Առակ . 7 . 16 :

Եգիպտուհի . հւոյ . հեաւ . հեաց . հեաք : ‖ եգիպտացի կին : Ծն . ուրէ :

Ե Դ

Եդեմ . մայ . մաւ : ‖ գաւառ ինչ արևելեան, յորում տնկեաց Այ զդրախտն փափկութե : Եւ է գաւառ մեծ, որ համարի 'ի բազմաց հեղինակաց պարունակել նաև զայն գաւառն հայաստանեայց, յորում երևին ակունք եփրատայ գետոյն մեծի : Եւ բառս եդեմ՝ տառադարձանի ծաղկեալ վայելչութե . կմ զուարճութե : Ծննդ . 2 . 8 : և 4 . 16 :

Եդեմաբուղխ . բղխի . իւ . ից . իւք : ‖ յեդեմայ բղխեալ, կմ յեդեմական գաւառէն յառաջացեալ . որպիսիք էին գետքն, որք յեդեմական դրախտէն բղխեցեալ լինէին :

Եդեմատունկ . տնկոյ . ով . ոց . ովք : ‖ յեդեմական գաւառն տնկեցեալ . որպիսի էր դրախտն, զոր տնկեաց Այ յեդեմ :

ԵԶ

Եզ · ոյ · ով · ոց · ովք · կամ ից · իւք ։ || մի · կմ մու · ջ մէկ ։

Եզաբան · ի · իւ · ից · իւք ։ || միաբան · կամ համաբան ։

Եզակ · ի · աւ · աց · օք ։ || միակ · կմ միաւոր · և կմ մի ։

Եզական · ի · աւ · աց · օք ։ || միական · կամ որ միում պատկանի · ուստի և բառն , որ զմի իր նշանակէ · ասի եզական · որոյ ներհակն կոչի յոգնական ։

Եզականապէս · (մակբայ զատական ·) || միականապէս · կմ միակապէս ։ Լմբրն ։

Եզակի ։ || մերթ է մակբայ զատական · և նշանակէ , եզականապէս · կամ միապէս ։ Իսկ մերթ վարի իբրև գոյական · և նշանակէ , միական · կմ միակաւոր · և կմ միաւոր ։ Լմբրն ։

Եզաձայն · ի · իւ · ից · իւք ։ || միաձայն · կամ միահնչիւն · ջ զմի միայն ձայն և զհնչումն ունող · ուստի և լերկ ատառքն՝ որք ոչ են իբրև զերկնակ առոգ՝ ունողք զայժ ։ և ըզ ձայն երկուց բաղաձայնեաց , ասին եզաձայն ։

Եզաժամանակ · ի · աւ · աց · օք ։ || միաժամանակ · ջ զմի ժամանակ ունող · կմ անկեալ ընդ միով ժամանակաւ ։ Եւ այս ասի զձայնաձայն առ ից · և զամենից ձայնաւորաց , որք զմիակի հնչումն ունին , որ ժամանակաւ չափի · որոց ներհակքն են առոգք այսպիսիք · ա · և · ո · զի ունին զերկնակի հնչումն · ստացաք և կոչին երկամանակ ։

Եզանամ · ացայ · ացիր · ալ ։ (ընդմէջ ·) || մի լինել · կմ եզականանալ ։ Մերթ և միանալ , և մի խումբ լինել · կմ միաբանել · Եւ ըստ այսմ ասի 'ի շարականսն · Եւս 'ի յեզանալ հանդիսին հերքեցին զչար հերձուածս ։

Եզանգամ · (մակբայ քանակական ։) || միանգամ · ռամկ · մէկէնմէ ։

Եզատմու ։ || սա երբեմն վարի իբրև զմի բառ · և յայնժամ է մակբայ · և նշանակէ միասին · կմ մի ըստ միոջէ · և կմ յատուկ յատուկ · ռամկ · մէկմէկ ։ Իսկ երբեմն վարի իբրև զերկու բառ · և յայնժամ է անուն , և նշանակէ միոյ առմի · և ըստ այսմ ասի · եզատմու բաղդատութիւն · ջ միոյ առ միոյ բաղդատութիւն ։

Եզավանկ · ի · իւ · ից · իւք ։ || միավանկ · ջ ունող զմի վանկ · որպիսիք են բառքս այսոքիկ · նաւ · գոյն · և այլն ։

Եզատեսակ · ի · աւ · աց · օք ։ || այն , որ ունի զայնպիսի կերպ · կմ զձև · և կմ զտեսակ , որ եզական է նմա , և այլոք ոչ ունին ։ Բայց յատկապէս բառս այս նշանակէ զմիակերպն · կմ զմիաձևն ։

Եզարար · ի · աւ , աց · օք ։ || միարար , ջ մի առնող · կմ միացուցանող ։

Եզերական · ի · աւ · աց · օք ։ || ծայրադրական · կմ վախճանական ։

Եզերեմ · եցի · եա ·ել ։ (ներգործ ·) || վերջացուցանել · կմ աւարտել · և կմ կատարել ։

Եզերորդ · ի · աւ · կմ իւ · աց · օք ։ || միերորդ · կմ առաջներորդ ։ Յոյն · 1 · հատ · 20 ։

Եզերք · աց · իւք ։ (անեզական ·) || ոլորտք , կմ ծայրք · կմ սահմանաձևք · կմ եզերք · ուստի և եզերիչ գիծն , որ է ծայր տիեզերաց , ուր եզերքն երկնի , և երկրի ըստ տեսութեան աչաց միանան ընդ միմեանս , կոչի եզերաց ։

Եզն · զին · ամբ · անց · ամբք ։ || արու անասուն ինչ մեծ , հզօր մարմնով , եղջերաւոր , և բառաչող , որ քարշէ զլուծ առ 'ի հերկել զերկիր · և կմ առ 'ի տանիլ զբեռինս ։ ռամկ · էզ ։

Եզնալեզու · ւի · աւ · աց · օք ։ || է տեսակ ինչ բանջարոյ , զոր ուտեն մարդիկ , որոյ տերևն է նման լեզուի եզին · և վն այսորիկ կոչի եզնալեզու ։ ռամկ · [illegible] ։

Եզնակ · ի · աւ · աց · օք ։ || բոլորակաձև մետաղոյն քար՝ որոյ մէջն ծակեցեալ է շուրջանակի , որ սովոր է գնիլ շուրջ զերանով գրոյ · կմ ջրհորոյ · ռամկ · [illegible] ։ Մերթ և է յատուկ անուն մարդոյ ։

Եզնավար · ի · աւ · աց · օք ։ || վարող զեզինս · ջ քշօղ զեզինս 'ի յընթացս ։

Եզնոց · ի · աւ · աց · օք ։ || գոմ եզանց · կմ գաւառք եզանց · ջ տեղի՝ ուր պահին եզինք ։

Եզուանակ · ի · աւ · աց · օք ։ || զմիակութիւն ունող · կմ եզական ։

Եզր · եզեր · երբ · րաց · րօք ։ || ծայր · կմ վերջ · կմ աւարտ · կմ կատար · կմ ոլորտք · և կմ ափն · որ ասի զգետոց , զծովու , և զայլոց նմանեաց · և կմ շուրջ եղեալ ծագք իրաց , ուր աւարտութիւն նց վերջանոյ ։ ռամկ · քէնար ։ Ծննդ · 41 · 3 ։ Ելից · 26 · 4 ։ Մտթ · 4 · 18 ։ Իսկ ըստ փիլիսոփայից եզր կոչի նշանական ձայնն · ջ բառն · և այս վն գոլոյն նր ծայր նախադասութեան ։

Եզրածիրանի · անւոյ · եաւ · եաց · եօք ։ || ըզգեստ · կմ վերարկու կանացի՝ որ կոչեցաւ եզրածիրանի , զի եզերքն նր նկարեցեալք և յօրինեցեալք էին 'ի ծիրանւոյ ։ Եւ կմ ասացաւ եզրածիրանի , եթէ թէ [illegible] ծիրանի · զի էր ծիրանի վերարկու , որ առ կանիւր շուրջ զանձամբ 'ի մէջ այլոց զգեստուց ։ Եսայ · 3 ։ 22 ։

Եզրակացութիւն · թեան ։ || վախճան · կամ եզր՝ և աւարտ հաւաքաբանութեան ։ Եւ այս ասի զերրորդէ նախադասութենէն՝ որ ելանէ յերկուց առաջարկութեանց 'ի հաւաքաբանութեան · զոր օրինակ ։ Անմարմին գոյացութիւն է անմահ · իսկ բանական հոգին է անմարմին գոյացութիւն · ուրեմն բանական հոգին է անմահ ։ Ահա յայսմիկ հաւաքաբանութեան , վերջին նախադասութիւն , որ ասանի , ուրեմն բանական հոգին , և այլն , ասի եզրակացութիւն ։ Եւ սա այսպէս անուանեցաւ , զի 'ի վերջին եզրն հաւաքաբանութեան կացուցանի ։

Եզրակացուցանեմ · ցուցի · ցո · անել ։ (անցող ·) || 'ի յերկուց առաջարկութեանց զայլ ինչ բան հետևեցուցանել · և կմ 'ի միոյ բանէ զայլ ինչ բան մակաբերել ։

Digitized by Google

Եդբանեամ. ացայ. ցիր. անալ. (ընդ.միջ.) || եղերիլ. կմ՛ տատանիլ. կմ՛ յեղըն հատանիլ.

Եզօղ. եզրզի. ու. այ. օք. || ընծայող. կմ՛ վա րող եզանց. Դատ. ծդ.

Ե Թ.

Եթ. || մերթ է անուն տառիս այբուբենի՛ ը. որ և յոյժ է. իսկ մերթ մինչ ունի տառակցեալ Ը եղբերան պըտղկայն ՛ այսպէս, եւեթ. է մակբայ զատական. և նշանա կէ, միայն. կմ՛ միայնակ. ուամկ. ալլն. Ծննդ. 34. 23. Եսայ. 10. 11. Կոռս. 7. 8. ուստի և Յով. 12. 17. ասէ, կոչեաց եւեթ 'ի գե րեզմանէն և յարոյց. խմանի՛ կոչեաց միայն 'ի գերեզմանէն. Իբրու թէ ասէ. միայն կոչելովն 'ի գերեզմանէ՛ յարոյց.

Եթեր. ի. ու. այ. օք. || է բառ յունական, որ ելանէ 'ի յայրելոյ. Ըստ այսմ բառիս, մերթ նշանակէին զամ երկինք, որք են 'ի վեր քան զհրոյ կամարն. և այս ոչ վասն հրեղէն, կմ՛ կիզողական գոլոյն նց, այլ վն երագաշարժ բնութեն նոցին, և վն միշտ ընթանալոյն բոլորակի բերմամբ. և ըստ այսմ առնու արհատտել 'ի գիրս՛ որ զաշ խարհէ. ըստ այսմ և նարեկացին առնու փոխանակ տապալից երկնից. և մերթ փո խանակ հրեղէն երկնից, որ 'ի մք գիրս կո չի՛ երկնից երկինք. Նարեկ. ղզ. և 'ի բարուն եւեղեցւոյ. Եւ յայսմանէ սովորութե եղև՛ զերկնայինան կոչել եթերականս. իսկ եր բեմն այսպէս բառիւ նշանակի տարրն օդոյ. և հրոյ, որք պարունակեն զմիջոցն զայն՛ որ սկսեալ յերկրէ մինչև 'ի կամարն լուսնի. և վն այսորիկ երբեմն օդականքն՛ եթերականք կոչին.

Եթերական. ի. ու. այ. օք. || այն ամ, որ վերաբերի առ եթերն. և ըստ այսմ, ե թերական ասին երկնայինքն. և երբեմն օդականքն. որպիսիք են թռչունք. և այլք նմանք.

Եթէ. || մերթ է շաղկապ թէական. և նշա նակէ. թէ որ. ռամկ. էնէր. Եւ մերթ է մակբայ երկբայական. և նշանակէ, մի թէ. Եսայ. 2. 14. 3. Թագ. 1. 27. Յոբ. 12. 10. Երեմ. 40. 28. Ողբ. 3. 4. Մատթ. 20. 15. Հռովմ. 3. 29. 1. Կորն. 10. 22. և յայլ բազում տե ղիս. Մերթ ևս է շաղկապ թարգմանար. և նշանակէ, թէ. Մատթ. 23. 17.

Եթէ իցէ. (մակբայ երկբայական.) || քա, եթէ գուցէ. կմ՛ թերևս. կամ արդեօք. Եզեկ. 2. 5. և կամ նշանակէ միթէ. Ե. զեկ. 17. 15.

Եթէոչ. (շաղկապ թէական.) || ապաթէ ոչ. և մերթ է բացառողական, և նշանա կէ, բայց միայն.

Ե Լ.

Ել. ելի. իւ. ից. իւք. || է արմատ բայիս՛ ելանեմ. և նշանակէ զելումն. 1. Մակ. 15. 25. Եւ թէպէտ սորա յոդնականն ա ռնուել 'ի դործ ածի, սակայն եզականն ևս ուրեք ուրեք գտանի. ոպ ասէ՛ Շնոր հալին. Լուսաշաւիղ յերկինս ելին, հոգւա նկաթեայ սբ հրեշտակին. Եւ զայսմանէ՛ տես ևս զբառն Ելք.

Ել. ելս. կմ՛ ելոյր. ով. ոյ. ովք. || փող. կմ՛ լինիլ. Եւ բղխումն 'ի բայէս՛ եմ. զի է անե րևոյթն նորա.

Ելակ. ի. ու. այ. օք. || է անուն ինչ կար միագոյն պտղոյ որ բուսանի 'ի պարտիզի, կամ 'ի դաշտի, և է նման այնմ, որ տաճ կերէն ասի՛ խօճայ էէնիէ. Եւ ելակս այս յիտալացւոց կոչի ֆռակօլայ.

Ելամուտք. մից. իւք. (անեզական.) || ելք. քի, ծայրք, և եզերք. կմ՛ ընդարձակու թիւ քաղաքի. կմ՛ այլոց տեղեաց՛ Ը որս լինի ելումն. որպիսիք են հրապարակք, կմ՛ դաւիթք, և այլք նմանք. Եզեկ. 48. 30.

Ելանելի. ելւոյ. եաւ. եաց. եօք. || ասն դուրք. կմ՛ ո և իցէ տարփանաւոր դոր ծիք, ընդ որս դնալով 'ի վեր ելանեմք. Խորէն. բ. գլ. 36. Իսկ մինչ ասի ելանելի շղթանակաւ՛ իմանի պտտաձև սանդուղք՛ ընդ որ ելանողն՛ պատելով ելանէ. 3. Թագ. 6. 8.

Ելանեմ. ելից. ել. ելանել. (չէզոք.) || մերթ նշանակէ՛ 'ի տեղւոջէ իմեքէ՛ 'ի դուրս գալ. Յով. 19. 4. կամ 'ի բարձր տեղի ինչ վերա նալն, կմ՛ գնալն. Մարկ. 5. 1. Իսկ մերթ նշանակէ բղխիլ. կամ ծագիլ. և կամ յա ռաջագայիլ. Ծննդ. 2. 6. Յով. 15. 26. Իսկ եր բեմն՛ հանդիպիլ, կմ՛ անկանիլ, և վիճա կիլ. և ըստ այսմ իմանի՛ մինչ ասի, ել վիճակն. և այլն. Թուոց. 33. 54. Գործ. 1. 26. Իսկ 'ի Նարեկ. Ե. ուր ասի. Ածախ ե լանեն առանձք ածարեալ սբ մարգարէիցն. նշանակէ վերապերիլն. կմ՛ պատկանիլն. Մերթ ևս նշանակէ անցանել. և ըստ այսմ ասի ելանել ը չափ. քս, անցանել զչափն հասակին. 1. Կորն. 7. 36. կամ անցանել զչափն կարողութե. Լամբրոն. Իսկ 'ի Նարեկ. հզ. ուր ասի. Որ ոչ ելանէ երբէք ը բան քո, իմանի՛ որ քան զբան քո ոչ երբէք անցա նէ 'ի վեր, և կմ՛ ոչ չելի. Մերթ ևս նը շանակէ գերազանցել. կմ՛ յառաջել. և ը այսմ մինչ ասի, 'ի պատիւ զոմեամբք ե լանել. իմանի՛ 'ի պատուելն զոմեամբ յա ռաջել. կամ գերազանցել. Հռովմ. 12. 10. Իսկ 'ի գիրս Խորէն. ա. գլ. 30. ուր ասի, Այր զարամբ ելանէին ախրել աշխարհիս, նշանակի՛ 'ի վր միմեանց յառնել պատե րազմաւ, զի միմեանց յաղթելով. տիրես ցեն աշխարհիս. Իսկ մինչ ասի՛ յոգւոց ելանել, իմանի՛ յոգւոց հանել. քս, հա ռաչել. 3. Մակ. 6. 24. Սաղմ. 30. 11. Ողբ. 1. 8. և 11. ը այսմ փոխանակ ասելոյ՛ զգերա զգօնութի ընթեռնուլ, և 'ի գլուխ հա նել. ասեմք, զգօնութի ընթեռնուլ. և 'ի գլուխ ելանել. Ոսկե. 2. հարց.

Ելասար. ի. ու. այ. օք. կամ իւ. ից. իւք. || մաշկաթև. կամ չղջիկ. կմ՛ գիշերահա ւախօրէն կէճէղակ.

Եղեռն. եղեռան. եղեռամբ. ոց. ովք: ‖ Է ընդդա-նակութիւն բարեաց 'ի բայէս եղանակի, և նը-շանակէ զայն՝ որ կատարեալ է զգործ եղ-ման. և կմ զեղանօղն ուրեք. և կմ յիմեքէ տեղւոջէ: Ծնն. 5. 4: Եւ Թ այսմ իմանի Յօբ. 12. 20. ուր ասի՝ ոմանք յեղեռոց անդր. զ ոմանք յեղանողաց յերաստաղէմ: Թէ այսմ է և Թուոց. 31. 27.

Եղեւել. կմ եղեւել: ‖ ոչ հոլովի. այլ ընդ բայի շարակցի, այսպէս. եղեւելս առնել. կմ եղեւել առնել: և նշանակէ մինն քան զմիւսն գերազանցել. կմ սաստիկ լինել. և կմ հզօրագոյն քան զմիւսն: Եւ սա միշտ առնու խնդիր զհոլովն պարագա-կան. զորօրինակ, ժողովուրդ զժողովր-դեամբ եղեւել առնիցէ: Ծննդ. 25. 23: Եւ կմ մի զմիով եղեւելս առնելոյ: Նոբէլ. բն: ըստ այսմ իմն և զայլոց նմանեաց:

Եղեւէջք:(Նախդրիւ հոլովի.) ‖ եղումն. և ի-ջումն: Եւ այս մերթ առի զեղմանէ, և զիջմա-նէ. որ լինի Է սանդուղով ՅԾ սրբին: իսկ մերթ առի՝ զՏնչմանէ, և զձայնէ երգոց, որով իմանի բարձրանալն և ցածանալն ձայնի 'ի յեղանակելն. իսկ 'ի ՅԾ սրբին. ուր ասի զարիսս. Որ եղեւէջս աստիճանի բնութեան եմոյծ հաւասարի, իմանի՝ բարձրութիւն և ցածութիւն. կմ գերազան-ցութիւն և նուաստութիւն: Եւ մերթ յարի սա Է բայի այսպէս. եղեւէջս առնել. և նշանակէ ելանել և իջանել: ոստ սարդքն եղեւէջս առնեն զորմովք՝ կամ զպատնէ-նովք և զայլովք 'ի գործելն զոստայնս իւ-րեանց: Առակ.:

Եղեւէջութիւն. Թեան: ‖ ելումն և իջումն ձայ-նի. և կմ այլոյ իրի, որ ելանէ և իջանէ:

Եղեմուտք. մտից. իւք: (անեզական.) ‖ ելումն և մտումն. կմ որ ելանէ և մտանէ ընդ տեղի ինչ: Խորէն. Բ. գլ. 36: իսկ մերթ նը-շանակէ զելս և զմուտս ընչից. զ զծախս՝ զորս ծախեն մարդիկ 'ի պէտս իւրեանց. և զեկամուտս պտղոց. և պէսպէս ընչից, որք գան ուստեք: ռամկ. խարճը կէլիր:

Եղեփանդական. ի. աւ. աց. օք: ‖ Է բառ յունական. և Թարգմանի՝ փղական. զի ելանէ յեղեփանս բառէն, որ է փիղ: Եւ այս միշտ 'ի գործ ածի 'ի մեզ ընդ բա-ռիս այսմիկ. բորոտութիւն. կամ ախտ, այսպէս. եղեփանդական բորոտութիւն. կմ եղեփանդական ախտ. որով նշանակի տե-սակ ինչ բորոյ, որ զմորթն բորոտին խըս-տացուցանէ, և ապականէ, և առնէ նը-ման խստացեալ մորթոյ փղաց. վն որոյ և կոչի իսկ եղեփանդական: Եւ այս ախտ անուանի և գօգուէ. կմ ուռուցութիւն որ է անբժշկելի բորոտութիւն: Խորէն. Բ. գլ. 80:

Եղեքառոն. կամ եղեքառիոն. ի. աւ. աց. օք: ‖ Է բառ յունական. և նշանակէ զակն ինչ գեղեցկագոյն և ոսկեփայլ. Թափանցիկ իբրև զապակի. որ հայերէն կոչի բազմա-գունի ակն: ռամկ. քէհրիպար: Այլ՝ սա է յառաջագոյն խէժ, որ հոսի 'ի դեղչին ծա-ռոյ իմեքէ 'ի կղզւոջ ծովուն գերմանիոյ: Նման է կակուղ և կպչուն. իսկ յետոյ ցրտութեամբ օդոյն և ծովուն կարծրացեալ քարանայ: Եւ Թ այլոց ոմանց բղխէ սա 'ի խժոտ քարանց իբրև զձիւթ. և մերթ երևին 'ի նմա մրջիւնք, և շիւղք, վասն զի մինչ դեռ է կակուղ, կպչին 'ի նա. և յորժամ եփի և քարանայ, մնան 'ի նմա. ոստ յայտ է տեսողաց: Դարձեալ. նշանակէ բառս ե-ղեքառոն նաև զարոյրն, որ է ոսկէպղինձն, որ Յեզեկ. 1. 15. կոչի պղինձ ծխեալ: Դար-ձեալ. նշանակէ զխառնուած ինչ հրաշա-լեղեաց, որոյ հինգերորդ մասն է արծաթ, և չորսն ոսկի: Եւ սոքա երեքեան ևս կո-չեցան եղեքառիոն. զի յոյժ նմանք են մի-մեանց ըստ գունոյն: Նոբէլ. զՔ:

Եղին. ի. աւ. աց. օք: ‖ Է բառ այլազգա-կան. և նշանակէ զընտանիս, զ զկին, զոր-դիս, և զայլ արեան առուս:

Եղլադական. ի. աւ. աց. օք: ‖ հելլենական. կմ յունական: Նոբէլ. ղՔ. և ղԹ:

Եղյր: ‖ Է սեռական եղ բառիս. զի նշա-նակէ եղոյ: և տես զայսմանէ զբառն ա-սացելոյս:

Եղով: ‖ լինելով. կմ եղելով. և կմ գոլով: իսկ 'ի Խորէն. Ա. գլ. 15. ուր ասի՝ Զար-գարէ դաստակերտօք, և սաղարթիւք ծա-ռոց վարսաւորաց զանազանիւք, եղեալ 'ի պտուղս, և 'ի տերևս, իմանի՝ եղելովք 'ի պտուղս. իբր Թէ ասէ. պտղաւորօք. կմ ունողօք զպտուղս:

Եղուզակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ մերթ իմանի ե-լուզանօղ. կմ արտահանօղ: Եւ մերթ նը-շանակէ զհէնս, կամ զասպատակօղ աւա-զակս, որք յանկարծահաս յարձակմամբ 'ի վր հասեալք՝ գերեն զերկիր ինչ: Եւ ա-սացան սոքա եղուզակք, զի ելանեն 'ի կո-ղոպտել և 'ի քանդել: ռամկ. չէթէճի: Նոբէլ. Ղ. սա գրի ևս Յեղուզակ:

Եղուզակութ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ բառս այս ասի զտեղւոջէ, ուր յաճախեն եղու-զակք. զ գողք. և կամ ասպատակօղք:

Եղուզանեմ. 'ցի. եա. եղ: (Ներգործ.) ‖ եղուզանել. զ տալ ելանել. կմ հանել. կմ բղխեցուցանել. կամ արտաքս բերել:

Եղումուտք. մտից. իւք: (անեզական.) ‖ ելումն և մտումն ուրեք. կմ ել և մուտք իրաց ոմանց 'ի տեղի ինչ. և մերթ ելա-նողք, և մտանողք. ոստ են մարդիկ՝ որք ե-լանեն և մտանեն ուրեք: Նոբէլ. զՔ:

Եղունգն. կամ եղունգն. եղնգոյ. ով. ոց. ովք: ‖ ոսկոր միատակար, որ պատճա-ռի՝ 'ի սաստիկ ջերմութե արեան՝ որ 'ի փայ ծեղն. և ելանէ սա յանԹատակս կամ յա ձեռս մարդոյ, և ապականեալ զարիւնն, և զհիւթս սպանանէ զնա. որովհետև ժան տամահն. որ ռամիօր. հանք կոչի: իսկ եր-բեմն ելանէ 'ի սոխս կանանց, և կպչի զնոցօք իբրև կխեցգետին, և վն այնորիկ կոչի յոմանց՝ խոլ խեցգետին. զ խուլ խեցգետին, որով յոյժ վտանգաւորին կանայք:

Եղուսա. եղսատեան. եամբ. եանց. եամբք:

‖ ելումն. կամ յառաջացումն. զի առաջ մանկիկս՝ երբեմն է փոխանակ առն մանկանս։

Ելք. ելից. իւք։ ‖ ելումն. գն ելանելն 'ի տեղւոջ ինչ. կմ յիմիքէ տեղւոջէ. և ըստ այսմ գիրք ելմանն իսրայելի յեգիպտոսէ, կոչի գիրք ելից. սոյնպէս իմանի և այն, որ ասի. 2. Թագ. 11. 1. 'ի նոյն ժամանակս ելից թագաւորացն 'ի պատերազմ. գն ելանելոյ թագաւորացն 'ի պատերազմ։ ըստ այսմ և Ղուկ. 9. 31. ուր ասի. Ասէին զելիցն նր. իմանի ելումն. գն ելանելն քնի 'ի պատերազմ ընդդէմ դիւին. կամ ելանելն 'ի խաչ. կամ 'ի կենաց. զի արտաքս ելումն մարդկայնոյ ոգւոյն 'ի գերութենէ սատանայի։ Իսկ մերթ նշանակի բղխումն, կմ յառաջ եկումն. և ըստ այսմ իմանի. Առակ. 4. 23. ուր ասի. զի 'ի սոցանէ են ելք կենաց։ ըստ այսմ մինչ ասի. ելք ձիոցն սողոմոնի յեգիպտոսէ. իմանի յառաջեկութիւն, կամ գալն ձիոցն յեգիպտոսէ։ 2. Մնաց. 1. 16։ և 9. 28։ Մերթ ևս նշանակէ զհրապարակին քաղաքի. կամ ըղգլուխս, և զանցս ճանապարհաց։ 2. Օրէն. 13. 16։ Առակ. 1. 20։ Իսկ երբեմն տեղին. կմ ճանապարհն, որ տանի, և հանէ զոք առ սահման ինչ, ասի ելք նր. և ըստ այսմ է։ Թուոց. 21. 13։ Մերթ ևս նշանակէ ըղկատարած իրին. կմ զվերջն. և կմ զվախճանն։ և ըստ այսմ է Իմաստ. 11. 15։ և 1. Կորն. 10. 13։ Երբեմն ևս նշանակի ծայր. կամ եզր. և կամ սահման։ Յեսու. 17. 18։ Իսկ Թուոց. 29. 35։ և Ղևտ. 23. 36. նշանակէ զերկրումն հանդիսութե. կմ տօնի։ մերթ ևս նշանակէ զապառումն. կամ զվերջացուցումն. և ըստ այսմ է 3. Մաւ. 6. 28. ուր ասի, Անաւ զելս, և զծախս։ Երբեմն ևս նշանակէ զանցս. գն զդիպումնս։ Իմաստ. 8. 8։ Իսկ երբեմն նշանակէ զճարն. կամ զհնարաւորութիւն։ Նարէկ. բ։ Խորէն. դ. գլ. 63։

Ելքտրոն. ի. աւ. կամ իմ. աց. օք։ ‖ տես զԵլէքտրոն։

ԵԿ

Եկ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ պանդուխտ. կամ օտարական, որ գայ մտանէ և բնակի 'ի քաղաք ինչ. կամ որ ոչ է բնակ և տեղացի։ Երեմ. 7. 6։ մերթ ևս օտարազգի ոք՝ որ հաւատայ և մտանէ 'ի կրօն այլոյ ազգի և բնակի ը նս, կոչի եկ. Ելից. 12. 49։ Գործ. 2. 10. և 11։

Եկամուտ. մտի. իմ. ից. իւք։ ‖ մերթ նշանակէ մուտք. կմ հասք. թէ դրամ իցէ. թէ ցորեան. թէ իւղ. և թէ այլ ինչ, որ գայ ամ յամէ 'ի յապրուստ ուրուք։ Մերթ ևս իմանի օտարազգին, որ նորապէս գայ և մտանէ 'ի միւս ազգն ընդունելով զօրէնս, զհաւատս, և զսովորութիւն նր. և կամ նորահաւատն, և նորակիրթն 'ի հաւատս։ Եւ ըստ այսմ է գրեցեալն Մատթ. 23. 15. ուր ասի. Յածիք ընդ ծով, և ը ցամաք առնել եկամուտ մի. գն զոմն նորահաւատ։ Վն զի 'ի հեթանոսութենէ բազումք դային 'ի հաւատս ընդունելով զօրէնս մովսէսի։ Ըստ այսմ է և Ելից. 12. 48։ Մերթ ևս նշանակէ զօտարականն, կամ զպանդուխտն. որ կոչի եկամուտ, զի գայ և մտանէ յօտար տեղի։ Յոբ. 29. 26։ Իսկ երբեմն նշանակէ զանբնականն, և զանհարազատն. կմ զպատահականն, և զհանգիտեալն. և ըստ այսմ ասի՝ եկամուտ հայր. կմ մայր. կմ ազգ. կմ չարութի. կմ ախտ. կամ օրինադրութի։ և այլն։ Խորէն. բ. գլ. 6։ և դ. գլ. 68։ Նարէկ. զա։ և Լամբրոն։

Եկաւոր. ի. աւ. աց. օք։ ‖ եկող. կամ եկաճորեալ. և կամ որ եկեալ է ուրեք առ 'ի բնակիլ. կմ առ այլ գործ ինչ. և կմ եկ, և պանդուխտ։

Եկաւորիմ. եցայ. եա. իլ։ (ձայնակր.) ‖ եկող լինիլ. կմ գալ ուրեք. և կամ եկ, և պանդուխտ լինիլ։

Եկաճորութի. թեան։ ‖ գալուստ. կամ գալն։ Նարէկ. ղէ։ Խորէն. բ. գլ. 71։

Եկեղեցանամ. ացայ. ացիր. անալ։ (ընդմիջ.) ‖ հաճախել. կմ՝ ժողովիլ, կմ գումարիլ 'ի մի վայր. Դատ. 20. 1։ Բայց ստէ երրորդ դէմն միայն 'ի գործածի։

Եկեղեցացուցանեմ. ցուցի. ցացո. ել։ (անցող.) ‖ հաւաքել. կամ ժողովել. կամ գումարել 'ի մի։ Ղևտ. 8. 3։ Թուոց. 8. 8։ 3. Թագ. 8. 1։

Եկեղեցի. ցւոյ. եաւ. եաց. եօք։ ‖ ժողով. կմ հաւաքումն մարդկան. կմ ժողովուրդ։ 3. Թագ. 8. 22։ ուստի և ժողովուրդն հաւատացելոց 'ի քս՝ կոչի եկեղեցի. ըստ որում է ժողով, և գումար մարդկանց հաւատացելոց։ Եփես. 1. 22։ Մերթ ևս նշանակէ զժողովարանն. գն զտեղին, ուր լինի հաւաքումն ժողովրդեան առ 'ի պաշտել զած. որ և ասի ժամ. կամ տաճար։ Եւ մերթ բառս եկեղեցի առեալ լինի փոխանակ առաջնորդաց եկեղեցւոյն։ ուստի Մատթ. 18. 17. ուր ասի. ասասջիր յեկեղեցւոջ. իմանի, ասասջիր եկեղեցւոյն. գն առաջնորդի ժողովրդեան։

Եկեղեցպան. ի. աւ. աց. օք. ‖ պահապան եկեղեցւոյ. և վերակացու ամ ունեցելոց եկեղեցւոյն։

Եկեղեցօրհնէք։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ օրհնութի. կմ սրբացուցումն եկեղեցեաց. կամ ժամատեղեաց. որք և օրհնութի խաչից, կոչի խաչօրհնէք։

Եկքան. ի. իմ. ից. իւք։ ‖ 2. Մնաց. 25. 18։ տես զԱկքան։

ԵՀ

Եհէ։ (միջարկութի.) ‖ ըհը. կամ հը. Ովսէ. 1. հատ. ը։

ԵՂ

Եղ. ոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ իւղ. որով մերթ իմանի ձէթն, զոր հանեն 'ի պտղոյ ձի-

թենեաց: Ղևտ. 6. 15: և զայս երբեմն ե֊
փեալ բառ արամեական խաղաղութեան՝ զա֊
նազան անուշահոտ նիւթով անհելին ոք
ըմբռնան: Ելից. 30. 25: Իսկ մերթ իմանի
իւղն զմռսոյ, որ է անուշահոտ, և մեծա֊
գին օծանելի իւղ, որ և յոյժ փափկացու֊
ցանէ ցածեցեալ մարմինն: Եսթեր. 2. 12:
բառ այսմ և այլ ևս իցէ անուշահոտ օծա
նելիք՝ եղ. կամ իւղ կոչին: Եսայ. 39. 2: Եւ
գիտելի է զի առ յատկապէս գրի եւղ, որ
արտաքերի իւղ. ոպ. և աղբիւրն գրի աղ
բեւր. և արտաքերի աղբիւր:

Եղական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ եղեալ է
յոյս. կամ առեղծեցեալ. որով իմանի արա
րածն. և առեղծուածն: Նարեկ. կը:

Եղականապէս. (մակբայ որակական.) || իբ
րև զեղական. կմ եղանելով. և կամ լինե
լութեամբ: Նարեկ. ցէ:

Եղականութիւն. թեան. || եղական գոլն. կմ,
եղանութիւն. և կմ առեղծականութիւն:

Եղակարծ. || տես Յեղակարծ:
1. Մակ. 5. 28.

Եղամն. ի. աւ. աց. օք: || է բառ եբրայա֊
կան, որ յատկապէս գրի՝ ուղամ. և նշա
նակի սրահ. կամ գաւիթ, որ շինեցեալ
լինի առաջի մեծաշէն պալատից. և կամ
առաջի մեծի տաճարի. որպիսի էր մեծ
սրահն տաճարին սողոմոնի: 2. Մնաց. 3. 4:
և այլուր. 3. Թագ. 6. 3. ասի կամարակապ:

Եղամայր. մայրի. իւ. ից. իւք: || կատակեր֊
գութիւն. կամ առասպելաբանական երգ.
համեղերգ աշխարհական քնարերգութեամբ:
Եւ այլ է սա՝ ՚ի յեղերամայր բառէն. զի նա
զողբերգութեանց ասի. իսկ սա զծաղրական
կատակերգութեանց. թ այսմ է և եղերգու
թիւն. և եղերերգութիւն: Ոսկե. ՚ի Նախերգ:

Եղանակ. ի. աւ. աց. օք: || մերթ նշանակէ
զկերպն, կամ զորպիսութիւն. կամ զոճն.
և կամ զհանգամանս: և թ այսմ ասի՝ ե֊
ղանակ բանի. կամ խօսից, կամ գործոց,
կամ իրաց. և այլն: Նարեկ. իե. և զք: մերթ
ևս նշանակէ զկերպ հնչման երգոց. և կմ
զարուեստաւոր հնչումն երգոց: ռամկօր.
խօսի: Լամբրոն: Մերթ ևս նշանակէ զպարս
ժամանակաց տարւոյն, որք ասին ժամա֊
նակք գարնանայինն, ամառնայինն, աշնա֊
նային, և ձմեռնային. Նարեկ. իէ:

Եղանակաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունող զե
ղանակ. կամ զկարգ, և կամ զկերպ: իսկ
մերթ նշանակէ զեղանակօղն, կմ, զերգե֊
ցիկն, կամ զեղանակաւ երգօղն: ՚ի Հարց. ժգ:

Եղանակաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.)
|| կարգաւորել. կմ ՚ի բարւոք կարգի և ՚ի
կերպի դնել:

Եղանակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ||
երգել. կմ նուագել: Նարեկ. հէ:

Եղանիմ. եղէ. ելեր. եղանիլ: (էական բայ.)
|| լինել. կմ գոյանալ: Եւ մինչ ասի եղի
ցի եղիցի. իմանի ամէն. կմ ճշմարիտ. կմ
այսպէս լինիցի: Սաղմ. 105. 48:

Եղանութիւն. թեան: || լինելութիւն. կմ եղա֊
նումն: Իսկ երբեմն նշանակէ զեղեալ
գոյացութիւն, կմ զեղականն: Նարեկ. ձգ:
բառ այսմ և ՚ի շարականին ասի զԱյ, արա֊
րիչ ամ եղանութեանց. յն, եղելոց:

Եղարան. ի. աւ. աց. օք: || իւղարան. յն, աս
ղի, կմ անօթ, ուր պահին օծանելի իւղք:

Եղարկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ար
կանելով զիւղ ՚ի գլուխն, կմ յոտս ուրուք
օծանել: Լամբրոն:

Եղբայր. բօր. բարբ. բարբ. բարց. բարբք. ||
արու զաւակքն՝ որք ՚ի նոյնոյ հօրէ և ՚ի նոյնոյ
մօրէ ծնեալք են՝ ասին միմեանց եղբարք:
Եւ մերթ փոխանակ ասելոյ՝ ընկերն, կմ
միւսն, ասի եղբայր: Յոբ. 41. 7: Մերթ
ևս մերձաւոր ազգականկացքն, կամ ազգա֊
կանքն, կմ հօրեղբօր որդիքն. կմ մօր քուեր
որդիքն թ երբայեցւոց կոչին եղբարք: Մատ.
13. 55: մերթ ևս՝ մօր եղբայրն՝ կոչի եղբայր,
քուերորդւոյն իւրոյ: Ըստ որ Ծննդ. 29.
12. ուր ասի, եղբայր հօր նր է. իմանի՝
որդի քուեր հօր նր է:

Եղբայրագիր. գրի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ
եղբայր է գրեցեալ ումեք. կմ եղբայր է
եղեալ:

Եղբայրադաւ. ի. իւ. ից. օք: || եղբայրա֊
ծախ. կմ եղբայրասպան. կմ զկեանս եղ
բօրն բարձող յաշխարհէ:

Եղբայրակցութիւն. թեան: || եղբայրական
հաղորդակցութիւն. կամ եղբայրական ընկե
րակցութիւն: Նարեկ. կդ:

Եղբայրանոց. ի. աւ. աց. օք: || տեղի՝ ուր
բնակին հոգևոր եղբարքն՝ ՚ի միասին, և կմ
եղբայրակցեալ անձինքն, կմ կրօնաւորքն:
Խորէն. է. պր. 20:

Եղբայրասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող
եղբօր. կմ ընկերասէր: 1. Պետ. 3. 8: իսկ
թէ զինչ նշանակէ մինչ ասի եղբայրասի֊
րաց եկեղեցի. տես ՚ի բառարանն յատուկ
անուանց:

Եղբայրասպան. ի. իւ. աց. օք: || սպանող
եղբօր: Իմաստ. 10. 3:

Եղբօրորդի. դւոյ. ւով. ւոց. ւովք: || նշա֊
նակէ զորդին եղբօր ուրուք: Ծնն. 12. 5:
Մերթ ևս նշանակէ զսիրելին: Երգ. 1. 12:

Եղեամն. եղեման. մամբ. մանց. մամբք: ||
սառեցեալ ցօղ. որ ռամկօրէն կոչի ղրաւու:
Սա ՚ի օդն աստի, և նման ձեան իջանէ յեր
կիր: Ելից. 16. 14: Դան. 3. 68: Եւ. Յոբ.
37. 18. ուր ասի՝ տեսիլ եղեման, իմանի՝
տեսիլ սառին, կմ ապակւոյ:

Եղեգնաբնակ. ի. աւ. աց. օք: || յեղեգ֊
նուտս, և կմ ՚ի շամբս եղեգանց բնակող:
Աճգոմ: Եւ մերթ նշանակէ զբնակօղն ՚ի
ծակս եղեգանց. որպիսիք են ոմանք զե֊
ռունք. կմ որդունք. և այլն:

Եղեգնաձև. ի. իւ. ից. օք: || ունող զձև ե֊
ղեգան. կամ որ է նման եղեգան: Իսկ
մինչ ասի՝ եղեգնաձև աչքնոց. իմանի փոք
րիկն, որ զհեռաւոր իրս մերձաւոր առա֊
նէ աչաց:

Եղեգնաշամբ. ի. իւ. ից. իւք: || շամբ եղե
գանց. կմ եղեգնուտ. տեղի. յն, ուր գոյ

անուա.

անուաւ եղերգանց. կմ՝ յաճախումն և բազմութիւն եղերգանց: Ողբերգ:

Եղերգնապատուրակ. ի. ու. աց. ըք: || պատուրակ եղերգանց. զք, անուաւ եղերգանց, կմ՝ բազմախիտ ժողով եղերգանց բուսելոց: Խորէն. Բ. գլ. 21:

Եղերգնասփող. ոյ. ով. ոց. ովք: || փող ինչ չինեալ յեղերգանց, զոր երգելով հարկանեն: առանձ. նոյ: ըստ այսմ և հովուական փողն, որ չինի յեղերգնաբարառակ փայտից, առի եղերգնասփող, որ առանձ. ասի ղողող: Այնպէս եղերգնասփող կոչին և այլք փողք եղերգնականք: Իսկ երբեմն նշանակէ զի և իցէ եղերգնեայ գործին, ընդ որս զձայն մէկն ուրեք, և կամ զայլ ինչ նման ամին գործեն:

Եղերգնեայ. նէի. իւ. եց. եաք: || 'ի յեղերգանց կազմեցեալ. կամ չինեցեալ: և Ը այսմ առի եղերգնեայ դասաւղան, կմ՝ ցուպ. և այլն: Ելից. 29. 6:

Եղերգնուտ. (Նախադրիւ հոլովի.) || եղերգնաւոր տեղի. կամ շամբ. որ է անուաւ եղերգանց:

Եղեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || իւղել. զք. խառնել օծել, կմ՝ մածել-Լաւճրոն:

Եղեմնափառ. ի. իւ. եց. օք: || յեղեմանց խառնեցեալ. զք 'ի դասադաշն այրեցեալ. կամ խածղեցեալ. կամ եղեմնականէզ եղեալ: Աշգոհ:

Եղեմնածին. ծնի. իւ. եց. օք: || զեղեմն ծնանող. զք, զեղեմն պատճառող. որ է ցուրտ օդն:

Եղեմնապատ. ի. իւ. եց. օք: || պատեցեալ յեղեմանց. կմ՝ շաղեալ և թաթաւեալ եղեմամբ. զք դամդամ:

Եղեմնաբեր. կոչի. ու. աց. օք: || զեղեմն պատճառող և արկանող յերկիր, որպիսի է ցուրտ օդն: Խորէն. Գ. գլ. 68:

Եղենգնահատ. ի. իւ. աց. օք: || զեղունգն հատանող. որպիսի է մկրատն՝ որ հատանէ զեղունգն, կմ՝ մարդն՝ որ մկրատիւ հատանէ:

Եղենգնաքար. կմ՝ եղնգնաքար. ի. աւ. աց. օք: || ազնուական քար ինչ պատուական, գունով սպիտակ, և կարմրագոյն, նման գունոյ եղնգան. և առ այս առի եղնգնաքար: Ելից. 28. 13: Յոբ. 21. 20:

Եղեռն. ռան. ամբ. ունք. անց. ամբք: || չարիք. կմ՝ պատուհասութիւն. կմ՝ ժանտութիւն. կմ՝ մեծամեծ չար գործ. կամ ապիրատութիւն: Աստ. 3. 10:

Եղեռնագործ. ի. աւ. աց. օք: || չարագործ. կմ՝ ժանտագործ. կամ սատանիկ ամբարիշտ: Նորէկ. ԶԹ:

Եղեռնալուր. լրոյ. ով. ոց. ովք: || չարալուր. կամ լսող չարեաց. և կամ ունող զյօժարութիւն առ 'ի լսել զչարիս:

Եղեռնական. ի. աւ. աց. օք: || չարութիւն ունող. կմ՝ ժանտագործ. կմ՝ եղեռնալից:

Եղեռնամիտ. նամտոյ. ով. ոց. ովք: || չարաբարոյ. կամ չարամիտ, կմ՝ չարասէր. կմ՝ ժանտամիտ. կամ դժնեայ: Նորէկ. Ը:

Եղեռնաւոր. ի. ու. աց. ըք: || չարագործ. կամ ժանտաբարոյ. կամ մեղաւորութեան. կմ՝ ժանտաբարոյ: Նորէկ. ԻԸ: կամ չարաչար. կմ՝ դժնեայ. կմ՝ սատանիկ դառն. և Ը այսմ առի. եղեռնաւոր պատուհաս. կամ սատակումն. 3. Մակ. 5. 19: և 6. 21:

Եղեռնութիւն. թեան: || չարութիւն. կամ ժանտաբարութիւն. կամ չարագործութիւն. կամ դժնէութիւն. կամ դառնութիւն: Նորէկ. ՂԷ:

Եղէր. ի. ու. եց. կմ՝ աց. ըք: || ողբ. կմ՝ լաց:

Եղերական. ի. ու. աց. օք: || ողբական. կմ՝ ողբերգական: Իսկ մերթ նշանակէ՝ լալական. զք լացող. կմ՝ զողբերգութիւն առնող: Մերթ ևս խումբ՝ և ջոկ ողբացողաց եղերականք կոչին: Նորէկ. ԿԷ:

Եղերամայր. ի. իւ. եց. եաք: || ժողով լալեաց, կմ՝ խումբ ձայնարկուաց. կմ՝ լալականաց:

Եղերգութիւն. թեան: || եղանակաւոր երգեցմունք. կմ՝ նուագ, զոր 'ի պարսս. կմ՝ յուղարկական հանդիսի քնարահարութիւն երգեն:

Եղերերգութիւն. թեան: || ողբերգութիւն. կմ՝ երգ. տրտմական և ողբական: Նորէկ. ԽԷ:

Եղերերգու. ուի. աւ. աց. օք: || ողբերգու. կմ՝ լալական. և կմ՝ ողբացող՝ և լացող:

Եղևին. եղևնոյ. ով. ոց. ովք: || է անուն ինչ ծառոյ, որ ունի զփայտ ազնիւ, և դժուարափտելի. և անհեցեալ բարձրանայ իբրև զմայր, և զնոճ. ուստի երբեմն առնուլ լինի փոխանակ մայրի, և նոճի: Ծննդ. 21. 15: և Դան. 14. 52: Եւ առի եղանէ բառս եղևնեայ. և եղևնափայտ:

Եղևնափայտ. ի. իւ. եց. եաք: || մայր փայտ որոյ ծառքն յաճախ գտանին 'ի Լիբանանն. և է փայտ ազնիւ, և դժուարափտելի, յորմէ շինեին առաջնոյն զտաճարն և զտունն, և եւս այնու զերուսաղէմ: 2. Թագ. 7. 2: 3. Թագ. 5. 8: և 10. 27: և յայլ բազում տեղիս: Իսկ երբեմն նաև մայր ծառքն կոչին եղևնափայտ: Դան. 9. 15: 3. Թագ. 4. 33: և 4. Թագ. 14. 9: և այլն: Մերթ ևս նոճն ըստ նմանութեան կոչի եղևնափայտ:

Եղևնափայտեայ. տէի. իւ. եց. եաք: || 'ի մայր փայտից. կամ յեղևնափայտից. և կամ 'ի նոճից կազմեցեալ իր ինչ: 2. Թագ. 7. 7: Եզեկ. 27. 5:

Եղևնեայ. նէի. իւ. եց. եաք: || փայտն եղևնոյ. կամ փայտեղէն կազմուածն, որ 'ի մայր փայտից լինի. և կամ 'ի նոճից, կոչի եղևնեայ, զի ածանցի առ 'ի բառէս եղևին, որ է մայր. կամ նոճի: Դան. 14. 4: և 6: 3. Թագ. 7. 2. և այլն:

Եղեփանդական. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զԼեփանդական:

Եղէգ. եղեգի. ով. ոց. ովք: || մայրի խոտ ինչ դառն, որ և կոչի դառնոփիճ. կմ՝ կոյլի մառոց: Ելից. 12. 8: Թուոց. 9. 11: Եւ մերթ նաև մօռօքն պարարտացուցեալ՝ առի եղէգ:

Եղէգն. եղեգան. ամբ. անց. ամբք: || բոյս ինչ երկայնա կարծր՝ և կլորակ. որոյ մէջն է իբրև զխողովակ. որ և Թիզ առ Թիզ

ծունր կալալէ. ՚ի աղաւաղ կալալէ։ ռամկօր. ղօրէն։ Եւ ըստ այսմ է այն, որ ասի՛ Եսայ. 42. 3։ Զեղէգն ջախջախեալ մի՛ բեկցէ։ Նոյն և այն, որ ասի. Մատ. 15. 36։ Հա_ րեալ յեղեգամբ՝ տայր ըմպել։ Եւ մերթ եղէգն նշանակէ զանուշահոտ բոյս ինչ, որ մինչ ձգի ՚ի հուր, խորէ զխունկ բուրէ զանուշահոտութիւն։ Եսայ. 30. 23։ Երգ. 4. 14։ Մերթ և նշանակէ չափն, որով ընդ_ արձակութիւն ինչ չափի, և ըստ այսմ է. Յայտ. 1. 11։ Եւ մերթ եղեգնամանն կոթն հասկի ցորենոյ. կամ գարւոյ, և այլոց նը մանեաց, ասի եղէգն. որ մանրեալ լինի ՚ի յարդ։ Եսայ. 5. 12։ Սաղմ. 82. 14։

Եղեգնախոտնիկ. խնկի. աւ. կամ ոյ. ով. ոց. օք։ || տե՛ս զԽոտնիկեղեգն։ Նարէկ. դէ։

Եղեգնախաբէ. (Նախադրբէ հոլովի.) || այն, որ է եղեգնամամբ խաբէ. կամ եղեգնաձև խաբէ. որ է տաշեղ. կամ շիւղ եղեգան։ Նարէկ. է։

Եղեգնաշամբ. ի. բէ. իցյ. իւք։ || տե՛ս զԵղեգնաշամբն։

Եղինձ. եղձի. աւ. աց. օք։ || խոտ ինչ որ ու_ նի ՚ի տերեւս իւր սփռեալ զփուշս մանունս, և խայթէ զձեռս շօշափողին, որ և ասի՛ Ալեխինձ։ Յոբ. 31. 40։

Եղինջ. կամ եղենջ. եղնջոյ. ով. ոց. ովք։ || Նոյն է ընդ վերնոյն։

Եղծ. ի. իւ. ից. իւք։ || եղծեալ. կամ աւե_ րեալ. կամ ապականեալ. և կամ խանգա_ րեալ. Նարէկ. կ։

Եղծական. ի. աւ. աց. օք։ || եղծանելի. կամ ապականացու։

Եղծանեմ. եղծի. ծեալ. կամ եղծ. եալ։ (Ներ_ գործ.) || ապականել. կամ աւերել. կամ քակտել։ Գաղա. 2. 19։

Եղծանելի. ելւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || ապա կանացու. կամ աւերելի։ 1. Կորն. 9. 25։

Եղծեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || տե՛ս զԵղծանեմ։

Եղկ։ || է արմատ եղկանալ բային, և նշա_ նակէ զեղկացեալն. ՚ի զմիջակն ՚ի ցրտու_ թեն և ՚ի ջերմութեն. որպիսի է գաղջ ջուրն, և այլք նմանք։

Եղկական. ի. աւ. աց. օք։ || եղկելի, կամ աշ խարելի. կամ աւաղական։

Եղկանամ. ացայ. ցիր. անալ։ (ընդմիջ.) || սակաւ ինչ ջերմանալ. կամ միջակ լինել ՚ի ջերմութեն և ՚ի ցրտութեն. և կամ եղկ լի_ նել։ և այս ասի զհեղեգուկ իրաց։

Եղկացուցանեմ. ցուցի. ցի. անել։ (անցող.) || եղկ առնել. կամ զցրտութիւն ջերմու թեան թուլացուցանել, և կամ գաղջ առնել։

Եղկելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || աշխարելի. կամ աւաղելի. կամ թշուառ։ Եզնկ. 5. 15։

Եղկեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || վայ տալ ումեք. կամ եղուկ ասել. կամ աւաղել։

Եղկութիւն. թեան։ || աւաղումն. կամ վայ կարդացումն. և կամ թշուառութիւն։ Նա_ րեկ. ծ. և կա։ Մերթ և նշանակէ զմիջա_ կութիւն ՚ի մէջ ջերմութեն, և ցրտութեն։

Եղմոնի։ (անհոլով.) || է բառ այլազգական, և նշանակէ այս ինչ, ըստ այնմ, 4. Թագ. 6. 8. ՚ի տեղի մի յեղմոնի, այս է յայս ինչ տե_ ղի։ ըստ այսմ և 1. Թագ. 21. 2. ուր ասի, ՚ի տեղւոջն փեղոնի եղմոնի, իմանի՛ յայս ինչ՝ և յայն ինչ տեղւոջ։

Եղն. եղին. ամբ. անց. ամբք։ || է կենդանի ինչ արագընթաց՝ և թաւթաւակերպ իբրև զայծս. ունի զանծութիւն եղջ. կոչէ ՚ի գը_ լուխ իւր զեղջիւրս բազմաճիւղս, հետա մուտ լինի օձից, և հալածէ զնսա։ ռամկ. Եղնիկ։ Բայց առ մեզ առանձինն նշանակէ զեգն, որ ոչ ունի զեղջիւր. որոյ արուն կոչի եղջե րու։ Յոբ. 39. 1։ Առակ. 5. 19։ Երեմ. 14. 5։

Եղնգնաքար. ի. աւ. աց. օք։ || տե՛ս զԵղունգնաքար։

Եղուկ։ (միջարկութեն եղկական.) || վայ. կամ աւաղ։ Իսկ երբեմն նշանակէ զեղկելին, կամ զթշուառականն. և կամ զողորմելին, և զվատաբաղդն. և ըստ այսմ ասի՛ եղուկ են նոքա։ Ովս. 7. 13։ և կամ եղուկ զաւ նե նաւէ։ Նաւում. 3. 7։ կամ եղուկ եմ ես։ Լամբր։

Եղունգն. եղնգան. ամբ. անց. ամբք։ || Մերթ նշանակէ ըղունկն մատանց մարդոյ։ 2. Թագ. 19. 24։ Մերթ նշանակէ անուն ինչ պատուական. որ և կոչի եղնգնաքար, որ ՚ի մեր անգղ ցուցան։ Յոբ. 28. 16։ Դարձ և նշանակէ զխնկեղէնութիւն ինչ փոքրիկ. զոր մի չիփաղոյն տեսցես ՚ի բաւան ծակատակեն, և ըստ այսմ է Եսայ. 30. 34։ Մերթ և նշանակէ զերկաթեայ ձանկաձև գործիքն, որով քերեն և պատառոտեն զմարմինս պատ ժապարտից։

Եղունգն. ընգան. գամբ. անց. ամբք։ || ՚ի վերոյ կարգեալ։ տե՛ս զԵղունգն։

Եղուտ. եղտի. իւ. ից. իւք։ || գոյացական, կամ էութենական. կամ գոյացաբար, և էութենաբար ստորոգեցեալ զիմիք. որ պիտիք են սեռ, տարբերութիւն. տեսակ, և այլն։ Եւ ասին եղուտ, իբր թէ եղօք ՚ի ներքս, զի այսպիսիքս ներքին են գոյացու թեան. կամ էութեան իրին։ Երբեմն և յատ_ կութիւնք՝ որք յէութէ իրին բղխին, և են անանջատելիք ՚ի նմանէ, եղուտ անուանին. որպիսի է ծիծաղականութիւն մարդոյ։ Իսկ այն տեմ, որ պատահական է իրին. կամ պատահաբար ստորոգի զնմանէ, ասի մա_ կեղուտ. իբրու թէ մակեղանօղ. զի այս_ պիսիքս ոչ են էութենական ինչ գոյացու թեան. այլ ՚ի վերայ նոր յենուն։ Եւ ըստ այսմ տեմ պատահմունք մակեղուտ ասին։

Եղջերականճիթ. կնճթի. ու. աց. օք։ || կըն ճիթն է երկայնաձիգ ցռուկն, կամ գուճին կենդանեաց. [illegible] խոզից, կամ շանց, և այլոց նմանեաց. ուստի եղջերականճիթն նշանա կէ զեղջերաւոր կնճիթ ունօղն. որպիսի է փիղն, որ ՚ի ցռուկս իւր ունի զերկուս եղ ջերանման ատամունս եկեալս արտաքս քան զբերանն։ Եւ յատկապէս է առ ա_ նուն ընձեղջիւր գազանին. որ ՚ի վերայ ըն դաց իւրոց ունի զեղջիւր, առ տասցի ՚ի տեղւոջ իւրում։ Խորեն. ՚ի յաշխարհագրութեան։

Եղջերենի. նւոյ. եաւ. եաց. եաք: || Է ծառ կարծր և սեաւ և երկայնաձև պտղով իւրեք, որ կոչի եղջիւր: ռամկ. փէլէմոյնուզիի ծառ:

Եղջերու. ուի. ուաւ. ուաց. ուք: || արու կենդանի ինչ, որ կրէ 'ի գլուխն զճիւղաւոր, և զբազմածիւղ եղջիւրս. որոյ մի իսկ կոչեցաւ եղջերու. որ առուգասաւնի՝ եղջերուաւ. որոյ էգն կոչի եղն: 2. Օրին. 12. 15: 2. Թագ. 22. 34: Առակ. 28. 9:

Եղջերուաքաղ. ի. իւ. ից. իւք. կամ աց. օք: || է կենդանի ինչ միականատածական, որ ըստ իւրն ոչ ենթակայանայ, այլ՝ անուամբ և եթ. որպիսի է և արաւէզն: Եւ ասի եղջերուաքաղ. իբրու թէ՝ եղջերու համանգամայն և քաղ. յն այծ. որ է անկարելի. զի էութիւնք իրաց զմիմեանս ոչ կարեն տանիլ. զի միմեան զմիւսն եղծանէ. բայց մի օրինակի 'ի փիլիսոփայից 'ի գործ ածի 'ի խօսիլն զէակաց:

Եղջերուկ. ջերկի. աւ. աց. օք: || է թաղանդ ինչ կարկաչոտ, և երկարակեաց: Բար. 6. 53:

Եղջիւր. ջեր. կմ ջերոյ. երբ. կմ աւ. ջերաց. երբք. կմ օք: || մերթ նշանակի եղջիւրն եզանց, և այլոց կենդանեաց, որ ռամկօր. կոչի պոյն. կամ խօրօզ: Մերթ և նշանակի պտուղ ինչ կարծր՝ երկայն և տափարակ, նման եղջեր այծու. որ ռամկ. ասի փէլէ պոյնուզի. որոյ ծառն կոչի եղջերենի: Ղուկ. 15. 16: Մերթ և փողի, որ լինի յեղջերէ, կոչի եղջիւր: 3. Թագ. 1. 34. և 41: Ըստ այսմ և անօթն իւղոյ, կամ այլոց նմանեաց, որ կազմի յեղջերէ, ասի եղջիւր: 1. Թագ. 16. 1. և 13: 3. Թագ. 1. 39: Իսկ մինչ ասի 'ի Ս. գիրս եղջիւր սեղանոյ, իմանի պղնձապատ զարդ ինչ սեղանոյ, որ 'ի չորեսին անկիւնս նր նման եղջեր բարձրացեալ կայր, զոր կարէր ոք կալնուլ ձեռամբ իբրև զեղջիւր: Ելից. 27. 2: 3. Թագ. 1. 50:

Եղջիւրիկ. ջիւրկի. աւ. աց. օք: || օձ եղջերաւոր: Բայց Եզեկ. 2. 4. ուր, ասի՝ որդիք եղջիւրիկք են. իմանի անամօթն. կամ անզգամն. և կմ ապստամբն:

Եղտեւր. եղտեր. երբ. երց. կմ երաց. երբք. երօք: || տեղի՝ ուր ջուրն ժողովաբար կայանայ մնայ. կմ ջրարբի տեղի. կմ գէճ տեղի: Եւ սա գրի և տղտեւր. որպէս գնի Եսայ. 35. 7:

Ե Մ

Եմ. ես. է. էր. էլ: || է բայ էական. և նշանակէ՝ գոլ. կմ լինել:

Եմփորոն. ի. ու. աց. օք: || զգեստ ինչ եպիսկոպոսական, որ շուրջ զուսովք, և զլանջօք արկանի:

Ե Ն

Ենթ. (նախադրութիւն, որ զսեռականն պահանջէ.) || 'ի ներքոյ. կմ ստորև:

Ենթագրեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ստորագրել. կմ 'ի ներքոյ գրել: Իսկ մերթ նշանակէ սահմանել զիրն՝ բացատրելով զկատարութիւն. և զպատահմունս: և կամ պատահական սահմանաւ սահմանել զիրն:

Ենթագրութիւն. թեան: || ստորագրութիւն: Իսկ մերթ նշանակէ զպատահական սահմանն, զոր տամք զիրաց առ'ի բացատրել զպատահմունս. կմ զկատարութիւն նոցին:

Ենթադատեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || դատել. կմ ընտրել. կմ համարել:

Ենթադատութիւն. թեան: || դատումն. կմ ընտրութիւն. կմ որոշումն: Առաւել և մերձաւորական քննումն, և ընտրութիւն, որով զբանս զրուցածոց, և զմտածմունս նց դատեմք, և ըստ կանոնաց արհեստին արտաքերեմք. ասի ենթադատութիւն:

Ենթադրեմ, եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ենթ դնել, կմ 'ի ներքոյ արկանել. կամ նուաճել. կմ պարտել: Նորէկ. ժա: կամ ստորադրել. յն 'ի ստորին տեղիս դնել. կմ զետեղել: Իսկ մերթ նշանակէ 'ի վայր ձգել. կմ յետս ընկրկել: Լամբրոն: Իսկ ըստ փիլիսոփայից՝ ենթադրելն է դնել զեզր ինչ փոխանակ իրին նշանակեցելոյ. կամ առնուլ զձայնն նշանական՝ փոխանակ իրին, որ նշանակի:

Ենթադրութիւն. թեան: || ստորադրութիւն. կմ 'ի ներքոյ դնումն: Իսկ ըստ փիլիսոփայից է առումն նշանական ձայնի, կամ եզեր՝ փոխանակ նշանակեցելոյ իրին:

Ենթալուսնեայ. նէի. իւ. եայք. եայց. եօք: || ենթալուսնական. յն որք 'ի ներքոյ կամարի լուսնոյն են. որպիսիք են ամ տարրական, և ապականացու էակք:

Ենթածեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ստորածել. կամ 'ի ներքոյ արկանել:

Ենթակայ. ի. իւ. ից. իւք: || այն որ 'ի ներքոյ կայ. և կմ այն յորոյ վր իր ինչ եդեալ կայ. կմ յեցեալ կայ. և ըստ այսմ գոյացութիւն ըստ որում ենթ կայ պատահմանց, ասի ենթակայ նց: Սոյնպէս և այն մասն նախադասութե, յորոյ վր ստորոգեցեալն ստորոգի, և դնի, կոչի ենթակայ. ըստ այսմ իմա զայլոց նմանեաց:

Ենթակայանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ.միջ.) || 'ի ներքոյ կայանալ. կմ 'ի ներքոյ կալ: Եւ մերթ ըստ ինքեան կայանալ, որ է յատուկ գոյացութե:

Ենթակայութիւն. թեան: || ենթ կայացումն. կմ 'ի ներքոյ կացումն: Բայց ըստ փիլիսոփայից, ենթակայութիւն է այն կատարելութիւն, որով գոյացութի ինչ լինայ, և ըստ ինքեան ենթակայանայ: և այսպիսի ենթակայութիւնս 'ի բանականս ասի անձնաւորութի:

Ենթակացուցանեմ. ցուցի. ցո. ցուցանել: (անցող.) || զիր ինչ ենթ իմիք կացուցանել. կմ գոյացուցանել. և կմ էացուցանել. և այլն:

Ենթամիտայ. ի. իւ. ից. իւք: || է նշան ինչ յարմարագրական. որ դնի 'ի ներքոյ բառից. որոց վանկքն ըստ մասին են 'ի յեզերեալ տողի. և ըստ մասին 'ի յաջորդն.

առ 'ի ցուցանել՝ թէ՝ համանգամայն և 'ի միասին պարտի արտաբերել, և ոչ զատել, զոր օրինակ. սրբութիւն: իսկ մերթ դնի յոմանց նաև 'ի ներքոյ այնց բառից. որք յերկուց անուանց՝ առանց յօդաւորելոյ տառի բարդին. զոր օրինակ. օրէնսուսոյց. կմ նորընծայ. և այլն:

Ենթանկեցումն. ցման. ման. մանց. մամբք: || յարմար դիպուած. կմ յարմար հանդիպումն. և կմ բարուք կերպիւ յարաբերութիւն իրաց առ իրեարս:

Ենթանկիմ. կեցայ. կեր. կիլ: (Ձայնակր.) || 'ի ներքոյ անկանիլ. կմ պարտաւորիլ:

Ենթարկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի ներքոյ դնել. կմ 'ի ներքոյ արկանել: Մերթ և հնազանդեցուցանել. կմ 'ի ներքոյ հրամանի դնել:

Ենթիմանամ. ացայ. ցիր. անալ: (Ներգործ.) || մակաբերել. այս է, իմանալով զբան ինչ 'ի ներքոյ նորին իմանալ և զայլ մի բան՝ որ չէ խօսեցեալ. կմ գրեցեալ: որպէս մինչ աղօթեմք վասն քաւութեան մեղաց հոգւոց ննջեցելոց, ենթիմանի հաւատալ թէ իցեն յայնկոյս տեղւոջ, ուր կարեն քաւիլ 'ի պատժոց մեղաց: և մինչ ասեմք և հաւատամք, թէ գոյ տեղի՝ ուր քաւին, ենթիմանի թէ զտեղին զայն ասեմք քաւարան: Ըստ այսմ իմա և զայլոց իրաց:

Ենձեռն. ռին. ռամբ. ռանց. ռամբք: || նենգաւոր. կամ խարդախ. և կմ սատանայ: ռամկօրէն հիլէպազ:

Ե Պ

Եպարքոս. ի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || է բառ յունական, և թարգմանի իշխան. կամ նախարար. կմ գաւառապետ: Ոսկէ. 1. հռով. լէ: և 'ի ճառ հաց. ժդ: Մերթ և իշխանն, որ առաջի փոխանակ արքայի ընդ պատերազմական զօրացն, ասի եպարքոս: իսկ մերթ նշանակէ զփոխանորդն արքային. որ ռամկ. կոչի վէզիր: Սա գրի և ս. հեպարքոս:

Եպարքոսութիւն. թեան: || իշխանութիւն գաւառական. կմ նախարարութիւն. կմ քաղաքապետութիւն. և այլն: Լմբրոն:

Եպեակ. եկի. աւ. աց. օք: || անկողին: ռամկօրէն փէօշէկ:

Եպեր. ի. իւ. իւ. իւք: || տես Եպերանք:

Եպերանք. րանաց. օք: (անեզակ.) || պարսաւանք. կմ անարգանք. կմ անդոսնումն. և կմ քամահանք: Մծբն. ժա:

Եպերեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || մերժել նախատանօք. կմ անպատիւ առնել, կմ խոտել. կմ պարսաւել. կմ քամահել. կմ անդոսնել. և կմ արհամարհել: Խու. գ. գլ. 55:

Եպիկուրեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի յեզականոջ. իսկ 'ի յոգնականոջն հոլովի. եպիկուրեանք, եանց: Մերթ իմանի հետեւողն եպիկուրոսի. որ էր մոլորեալ փիլիսոփայ ոք: Գործ. 17. 18: Մերթ և եպիկուրեանք ասին հեշտասէրքն, փափկակեացքն, և կմ որկորամոլքն, որք պաղատային հեշտութեան, և որկորոյ սոսկ զհետ. և այս վն այսորիկ, զի եպիկուրոս բարբանջէր երանելի դոլ այսպիսի հեշտութեան. վն որոյ և մոլեալքն 'ի յայսպիսեաց՝ եպիկուրեանք անուանին. որպէս և հետեւողքն նեստորի՝ նեստորեանք:

Եպիմիաթիկոս. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || է բառ յունական. և թարգմանի՝ բազպան, որ ագուցանի 'ի բազուկս պատարագողին: Լմբրոն:

Եպիսկոպոս. ի. իւ. աց. օք: || է բառ յունական. և թարգմանի՝ վերատեսուչ. կամ այցելու. և կմ տեսուչ: Եւ այս ասի զհօ գլխոց առաջնորդաց, որք նախագահք են յեկեղեցւոջն քրի քան զքահանայս, և հովուապետք հօտին հոգեւոր թեմին իւրեանց: Տիտ. 1. 7:

Եպիսկոպոսակից. կցի. աւ. աց. օք: || կցորդ պաշտօնի եպիսկոպոսութեան ընդ այլում եպիսկոպոսի: Եւ մերթ քահանայն՝ որ է մերձաւոր և կցորդ եպիսկոպոսին, ասի եպիսկոպոսակից: Ոսկեփ. փիլիպ. 1. 1. ուր ասի՝ եպիսկոպոսակցօք. իմանի քահանայիւք, որք են ընդ, կմ կցորդ եպիսկոպոսին:

Եպիսկոպոսապետ. ի. աւ. աց. օք: || արք եպիսկոպոս. կմ պետ եպիսկոպոսաց:

Եպիսկոպոսարան. ի. աւ. աց. օք: || աթոռն, կմ տեղին, ուր եպիսկոպոսն նստի. կամ թեմն նորին:

Ե Ռ

Եռ. ի. իւ. իւ. իւք: || երեք: Բայց սա գրեթէ միշտ ընդ այլում բառի, կամ ձայնկի յօդի, և այնպէս 'ի գործ ածի, զոր օրինակ. եռեակ. կմ եռահիւսեակ. և այլն:

Եռաթիւնեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || եռապատիկ հրոյ թիւնաւորեալ. և կմ երիցս թունաւորեալ. որով իմանի սաստիկ թունաւորեալն. որպիսի է ալաքն նեռին մեռեալ թիւնաւոր չրով: Յմուէ:

Եռալուսեան. ենի. իւ. իւ. իւք: || երեք լուսեան. այս է երրորդ լոյս տնօղ: Նարեկ. հե:

Եռակի. (Նախդրիւ հոլովի.) || երեակի. կամ երրեակ:

Եռահիւսեակ. եկի. իւ. իւ. կմ աց. օք: || յերից իրաց հիւսեցեալ, և բաղկացեալ. և կմ եռեակ իրօք, կմ բանիւք յօրինեալ, և կազմեալ. և ըստ այսմ երեքսրբեան երգն, այս ածն, ըստ որում 'ի նմա բառս՝ որ երիցս կրկնի, հիւսի՝ և կազմի. և երիցս անգամ ասի, կոչի եռահիւսեակ: վն որոյ և առ ամենայն երրորդութեան ասիլ պատշաճի:

Եռահիւսեմ. եցի. եա. ել: || շարահիւսել. կմ շաղկապելով հիւսել: Մերթ և զերիս բանս, կմ զթելս 'ի միասին հիւսել:

Եռաձեղն: (Նախդրիւ հոլովի.) || եռայարկեան. այս է ունօղ զերիս ձեղուս:

Եռամ. ացայ. ցիր. ալ: (Ընդմիջ.) || յ[illegible]ուել ջերմութեան 'ի վեր բորբոքիլ, կմ շարժիլ. և կամ եփիլն ջրոյ, և քաղցրոյ՝ և այլոց նմանեաց: ռամկ. խայնամիշ ըլլալ. կմ պղպջալ: Յոբ. 32. 19: Եզեկ. 24. 5: Ըստ այսմ

Digitized by Google

և այլք խօսք, յորժամ յառաջատուութիւն տրեան, կմ. ՚ի սատակութիւն ջերմութեան, կմ. սիրոյ, և այլոց նմանեաց՝ արտաքս մղին, և շարժումն լինին, կամ բորբոքին, եռալ ասին ։ Հռով. 12. 11 ։ Սոյնպէս յորժամ յերի խմիք որդունք գոյացեալ բղխեն, և շարժին, և զեռան, ասին եռալ ։ տամկ. Քիփալ ։ Եզեկ. 16. 20 ։ Իսկ երբեմն նշանակէ զշառաչալիլն, և զփռփռալն ը մխեալս երկաթեղինաց, կմ. հրահալելեաց ՚ի ձեռն հրոյ, որով խոր թէ եփին, և մի լինին ։

Եռամանակ. ակի. աւ. աց. օք ։ || զերիս ամանակս ունօղ. և այս ասի զբառից՝ որոց ձայնաւորքն ունին զերիս ամանակս. ցք զերիս հնչմունս անկեալս ընդ ժամանակաւ. որպէսի բառիս այծ՝ ասի երկամանակ, և ինքն միամանակ. և այսպէս բառս՝ գունքի, լինի եռամանակ ։

Եռամասն. (Նախդրիւ հոլովի.) || եռամասնեայ. ցք որ ունի յինքեան զերիս մասունս ։ Նոյէլ. ՚ի գովէստ ձուոյն ։

Եռամասնեայ. նէի. իւ. իւց. իւք ։ || երեքմասնեայ. ցք որ ունի զերիս մասունս յինքեան. որպիսի է հոգին բանական, որ ունի զբան, զցասումն, և զցանկութիւն ։ Լամբրոն ։

Եռամեան. մենի. իւ. իւց. իւք ։ || երեքամեան. կմ. երեմեան. ցք որ է երից ամաց. կմ. որ ունի զանտողութիւն երից ամաց ։ Նոյէլ. ձա ։

Եռամեծ. ի. աւ. աց. օք ։ || երիցս մեծ. և կմ. մեծազունեղ. կմ. որ երրեակ կատարելութիւ է մեծ ։

Եռանդ. եռանդի. յեռանդէ. յեռանդն ։ || է բառ բարդեցեալ. զի ասի եռանդ, իբր թէ եռ օր անդ. որով նշանակի՝ երեկեան աւուր նախընթաց օրն, որ նկատմամբ այսր աւուր՝ է երրորդ օր ։ Եւ ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ իբրև զերեկ և զեռանդ օրն, ասի իբրև զերեկ և զեռանդն. կմ. զյեռանդն ։ 1. Մակ. 9. 44 ։ փոխանակ ասելոյ՝ երեկին և միւսոյ աւուր. ասի՝ երեկին և եռանդի ։ Յեսու. 3. 4 ։ փոխանակ ասելոյ, յերէկէ և ՚ի միւսոյ օրէ. ասի՝ յերէկէ և յեռանդէ ։ Ելից. 4. 10 ։ 1. Թագ. 21. 5 ։ Եւ փոխանակ ասելոյ. յերեկ և ՚ի միւսում աւուր. ասի՝ յերեկ և յեռանդ. կմ. յեռանդն ։ Ծննդ. 31. 2 ։ Ելից. 21. 29 ։ և 2. Օրին. 4. 42 ։

Եռանդն. եռանդեան. կմ. եռանդման. եռանդեանց. եռանդք. կամ ի. իւ. իւց. իւք ։ || եռացումն. կմ. բորբոքումն. և կմ. եփումն ջրոյ. և այլոց նմանեաց պատճառեցեալ ՚ի ջերմութէ ։ Եսայ. 1. 25 ։ Երեմ. 1. 13 ։ Եւ յայլմանէ առեալ՝ երբեմն բորբոքումն և տապն հրոյ, եռանդն ասի. և ըստ այսմ է ։ 1. Պետ. 4. 12. ուր ասի. մի օտարոտի համարիք զեռանդն ինչ. ցք, մի իբր զօտար ինչ համարիք զբորբոքումն՝ կմ. զտապն նեղութեց, որք լինին ձեզ ի փ. և զհուր, որ փորձէ զոսկի ։ Եւ այսմ և տապն. կմ. կիզումն տոթոյ, որ պատճառի ՚ի սաստիկ տրամութէ, կամ ՚ի բարկոյ, և այլոց նմանեաց, եռանդն ասի ։ 3. Մակ. 4. 2 ։ Իսկ երբեմն բորբոքեալ խղճն, կմ. վառումն սրտի, և սաստիկ ջերմեռանդութիւն առ գործ ինչ, ասի եռանդն ։ 2. Մակ. 4. 13 ։ Նոյէլ. խոս. մերթ ևս մինչ գոյանան ուրեք որդունք յայդմ, և զեռացեալ արտաքս հանին, եռացեալք և բղխմունք նշ եռանդն ասին ։ 2. Մակ. 9. 9 ։

Եռանդեան ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || մերթ նշանակի եռանդոտն. կմ. եռացօղն ։ Իսկ մերթ նշանակի՝ երեք աւուրբք յառաջ եղեալ իրն. իբր թէ՝ եռանդական ։

Եռանդնասէր. սիրի. աւ. աց. օք ։ || եռաբորբոք. կմ. ջերմեռանդ. կամ սաստիկ եռանդնոտ ։

Եռանդնոտ. ի. աւ. աց. օք ։ || եռանդաւոր. կմ. ջերմեռանդ. կմ. զմեծ եռանդն ունօղ ։ Ոսկ. 2. հատ. ժդ ։

Եռանդոտ. ի. իւ. ից. իւք ։ || նոյն է ընդ վերնոյն ։

Եռանդուն ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերնոյն ։

Եռանկիւնի. ւոյ. եաւ. եայ. եօք ։ || երեք անկիւնի. ցք որ ունի զերիս անկիւնս ։

Եռանձնեայ. նէի. իւ ։ || երեք անձնեայ. ցք ունօղ զերիս անձինս. և այս ասի զԱՅ միայն, որ է մի. որոյ զմիութիւն ՚ի յերրորդութեան պատուեմք. և զերրորդութիւն ՚ի միութեան ։

Եռանուն. անուան. ամբ. անց. ամբք ։ || ունօղ զերիս անուանս. կմ. երիւք անուամբք անուանեցեալ. որպիսի է պետրոս առաքեալն, որ կոչի սիմոն. պետրոս. և կեփաս ։

Եռապատիկ. տկի. աւ. կմ. իւ. աց. օք ։ || է կրկնական անուն թուոց. և նշանակէ զերեքպատիկն. ցք ՚ի վ̄ր̄ միոյն երիցս յոդնապատկեալն. կմ. քան զլին երեք առաւելանուն աճեալն ։

Եռավանք. կամ եռավանդ. ի. իւ. ից. իւք ։ || ունօղ զերիս վանկս. կմ. որ բաղադրեցեալ է յերից վանկից, որպիսիք են բառքս այսորիկ. ներբողեան. արտասուք. և այլն ։

Եռատրոհ. ի. իւ. ից. իւք ։ || երրեակ տրոհումն. կամ երրակի տրոհմամբ բաժանեցեալ ։ Յն. որդի ։

Եռացումն. ցման. մամբ. մանց. մամբք ։ || բորբոքումն. կմ. եռանդն. ցք եռալն ։

Եռացուցանեմ. ցուցի. ցո. ել ։ (ներգոր.) || եռացեալ առնել. ցք եռացումն տալ ջրոյ. կմ. այլ ինչ հեղեղուկ նիւթոյ ։ Յոբ. 41. 22 ։ Մերթ ևս նշանակէ ջերմացուցանել ուժգին. կմ. բորբոքելով շարժել. կմ. գրգռել ։ 2. Մակ. 1. 11 ։ Իսկ մերթ նշանակէ գոյացուցանելով բղխեցուցանել. կմ. հանել զորդունս, զգորտունս, զմկունս, և զայլս նմանս ։ 1. Թագ. 5. 6 ։ Երբեմն ևս նշանակէ զհրահալելս ՚ի ձեռն շաղկապիչ նիւթոյ ը մխեալս հրով շաղկապել, և միացուցանել ։ տամկ. խայնատմագ. կմ. [illegible] ։

Եռափափաք. (Նախդրիւ հոլովի.) || զեռացեալ փափաք ունօղ. կմ. սաստիկ եռանդիւ փափաքօղ ։ Եւ մերթ մինչ ասի եռափափաք սէր. իմանի՝ կարի բորբոքեցեալ սէր ։

Եռեակ. եռեկի. աւ. կմ. իւ. աց. օք ։ || է զա

տական անուն Թուոց. և նշանակէ զերեքն զատարաբար: Իսկ մերթ նշանակէ զեր֊րեակն. դ. զերեքաւորսն:

Եռահարիւրակ. ի. ու. ոյ. օք: || է զատական անուն Թուոց. և նշանակէ զերեք հարիւրն զատարաբար:

Եռամա. ի. իւ. ից. իւք. կմ այ. օք: || է բառ յունական. և նշանակէ զբաղդրանուաց, և զներդաշնակաւոր երգն. և կմ զերա֊ժշտական նուագս. որպիսի է մեղեդին. և այլք նմանք: 'ի Հլւս հարց. ը:

Եռորդ. ի. ով. ոյ. օք: || երրորդ. կմ երե֊քերորդ:

Եռօրեայ. րէից. էից. ից. իւք: || երեքօրեայ. դ. որ է երից աւուրց. կմ որ ունի զտեւողու֊թիւն երից աւուրց: Նորէկ. լդ:

Ե Ս

Եսան. ի. իւ. ից. իւք: || տես զՅեսանն:
Եսանեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || սրոց քարիւ սրել զդանակ. կմ զսուր. և զայլս նմանս: Նորէկ. ղէ:

Եսցէ: || է վերջին դէմն ապառնւոյ. էմ. բայիս. և նշանակէ եղիցի. կմ լիցի. ըստ այնմ զոր ասէ շնորհալին. ոչ իմ կամաւ. այլ քոյդ եսցէ. դ. այլ քոյդ եղիցի:

Ե Տ

Ետեղակալ. ի. ու. ոյ. օք: || կողմնօղ. և ունօղ զտեղի, և կմ զաթոռ, և զիշխա֊նութիւն ուրուք այլ փոխանորդ: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ զտեղի կալնու ուրուք, և բնակի: և ըստ այսմ է. Երեմ. 48. 18: Իսկ երկրեքին առնուլ լինի սա իբրև զմե֊քացեալ. և յայնժամ նշանակէ զտեղակա֊լութիւն. կմ զիշխանութիւն, և զաթոռն, զոր կալնու ոք փոխանակ անցելոյ իշխա֊նին. կմ Թագաւորին. և ը այսմ է 'ի գիրս Խորէն. գ. գլ. 56:

Ետեղափոխութիւն. Թեան: || տեղափոխումն. կմ փոխանորդութիւն. և կմ յաջորդութիւն: Խորէն. գ. գլ. 67:

Ետող. ետեղ. եղք. ետեղաց. եղբք. կմ եղօք: || տեղի. կմ վայր: 1. Մակ. 4. 15: և 12. 29: ուստի մինչ ասի, զետող առնուլ. իմանի զտեղի առնուլ. կմ զկայ առնուլ: Կիւրղ. Եղեկ. թ: Եւ 'ի սմանէ բղխի բայս զետե֊ղել. որ է տեղաւորել:

Ե Ր

Եր: || բառս այս մերթ է հրամայական էական բայիս էմ. և նշանակէ լեր. ը այնմ. ողջ եր Թագաւոր հրէից. դ. ողջ լեր. և այլն: Մատ. 27. 29: Մերթ ևս է անուն. և նշանակէ ոյր. կմ որոյ: ուստի Յոբ. 38. 6. ուր ասի, յեր վր հաստատեցան. իմա֊նի յոյր վր. կմ յորոյ վր: Եւ այս բառ դրի ևս էր. և զնոյն նշանակութիւն ունի. զոր. օրինակ. էր վր. կմ էր աղագաւ. դ. ոյր վր. կամ ոյր աղագաւ:

Երագ. ի. աւ. երագք. կմ ագունք. ոյ. օք: || արագ. կմ փոյթ. կմ շուտ: Հռոմ. 3. 15: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ. արագապէս. կամ վաղվաղ. և կամ փութանակի:

Երագագող. ի. իւ. ից. իւք. կմ այ. օք: || խրա֊խոյս. կմ քաջալերութիւն. կմ յորդորումն: Եւ սա ընդ բայի շարակցի այսպէս. երա֊գող առնել. և նշանակէ յորդորումն առնել. կմ խրախոյս բարձել: Ագաթ:

Երագախաղաց. (Նախդրիւ հոլովի.) || ե֊րագաշարժ. կմ երագընթաց. կմ երագա֊գնաց: Մծբն. ժէ:

Երագահաս. ի. իւ. ից. իւք: || արագապէս հասանօղ. կամ վաղվաղակի ժամանօղ: 2. Պետ. 2. 1:

Երագամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || սրամիտ. կմ նրբամիտ. կմ Ճարտարամիտ. կմ զձար֊ պիկ միտս ունօղ: Նորէկ. ղզ:

Երագաշարժ. ի. իւ. ից. իւք: || արագա֊շարժ. կմ փութով շարժօղ:

Երագաւեր. (Նախդրիւ հոլովի.) || երագ աւերեալ. կմ վաղ աւերեալ. կմ որ չևևս հասեալ 'ի կատարումն՝ աւերի. որպիսի էր աշտարակն բաբելոնի:

Երագափոյթ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Երագ և փոյթ, կմ սաստիկ երագ. կմ սաստիկ փութաջոյն. կմ երագաշարժ: Մծբն. ժէ:

Երագաքայլ. ի. իւ. ից. իւք: || սրընթաց. կմ երագ երագ քայլօղ:

Երագեմ. եցի. եա. եղ: (չէզոք.) || փութալ. կմ վաղվաղել: Եսայ. 34. 8:

Երագերագ. (մակբայ կրկնդական.) || արագ արագ. կմ փոյթ ընդ փոյթ:

Երագընթաց. ի. իւ. ից. իւք: || արագ ըն֊թացօղ. կմ վազօղ: 1. Եզր. 4. 34: Եւ կմ որ երագ է յընթացս բանից. և յայլս իրս: Լամբրոն:

Երազ. ոյ. ով. ոց. ովք: || տեսիլ քնոյ. կամ երևակայութիւնք, որք հանդիպին մարդոյ մինչ ննջէ. և այս երբեմն լինի 'ի բնական շարժմանց հիւթոյն, և երբեմն 'ի ներգոր֊ծութեանց դիւաց. որք շարժեն զհիւթն, և տան երևակայել զիրս անպատշաճս. կմ զոմանս ապագայ լինելոցս ստաբար. ոմ հանդիպիւր 'ի հնումն սուտ մարգա֊րէից: Երեմ. 23. 25: Մերթ ևս լինի յայ յորժամ այ կամի յայտնել ոմանց յերա֊զոջ զիրաց ոմանց՝ որք լինելոցք են: Ծն֊նդ. 37. 5:

Երազահան. ի. իւ. ից. իւք. կմ աւ. ոյ. օք: || մեկնօղ զտեսեալ երազոյն: Ծննդ. 41. 8: և 2. Օրին. 13. 1:

Երազահանութիւն. Թեան: || հմայութիւն կմ դիւթութիւն 'ի ձեռն երազոց:

Երազանամ. կմ յերազանամ. երազացայ. ցիր. ացաւ: (ընդ միջ.) || զերազ տեսանել. կմ յերազի զտեսիլ ինչ տեսանել զապա֊գայից իրաց: և այս մերթ լինի յայ. ոմ հանդիպիւր արանց սրբոց. և սրբոց մարգա֊րէից: Յովէլ. 2. 28: Գործ. 2. 17: Իսկ մերթ

'ի դիւաց. կմ 'ի սուտ երևակայմանց, ոչ հանդիպեր 'ի հնումն սուտ մարգարէից: Եսայ. 56. 10:

Երազայոյզ. յուզի. իմ. իղ. իւք: || քննօղ և յուզօղ երազոց. կամ երազովք քննեալ և յուզեալ:

Երազապատում. (Նախդրիւ հոլովի.) || պատմօղ. կամ մեկնիչ երազոց:

Երազատես. ի. իմ. ից. իւք: || զերազ տեսանօղ. որ երբեմն լինի յայ: Ծննդ. 37. 19: Երբեմն 'ի բնութենէ. և երբեմն 'ի դիւաց: Մխիթ. 3. 7:

Երազացոյց. ցուցի. իմ. եց. իւք: || պատմօղ, և ցուցանօղ երազոց. կամ երազահան: Աճգոփ:

Երազափորձ. ի. իմ. ից. իւք. || փորձեալ յերազի ցանկութիւն մարմնոյ. կմ հեղմամբ սերման:

Երաժիշտ. ժշտի. աւ. աց. օք: || գիտօղ զարհեստ երգելոյ. և կմ խաղացող. կմ երգեցիկ. կմ որ գիտէ երգել զերգս արուեստաւորս:

Երաժշտական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ լինի ըստ արուեստի երաժշտաց. կմ որ առ երաժիշտս վերաբերի, և կմ քաղցր եղանակաւ, և արուեստիւ երգեցեալ լինի: Յայսմ. 18. 22:

Երաժշտականութիւն. թեան: || արհեստն երաժշտութեան:

Երաժշտութիւն. թեան: || արհեստ երգելոյ զերգս արուեստականս:

Երախ. ի. աւ. աց. օք: || բերան. կմ վերին և ստորին ծնօտքն հանդերձ ատամամբք, որ ռամկ. ասի՝ [illegible]: 1. Մակ. 9. 55:

Երախակալ. ի. աւ. աց. օք: || այն, որ կալնու՝ կմ փակէ զերախն, այս է զբերան մարդոյ, կամ այլոց կենդանեաց: Իսկ մերթ նշանակէ զլմբռնեալ սրոյ. այս է զկոթն. որ առի երախակալ. զի նովաւ կալեալ լինի երախն. այս է բերանն պատենի սրոյն. Դատ. 3. 22:

Երախայ. կամ երեխայ. ի. իմ. եց. իւք: || մերթ նշանակէ զկաթնակեր, կմ զնորածին տղայն: Երեմ. 19. 11: Մերթ ևս երախայ ասին այնոքիկ, որք են մկրտեալք. և կմ ունին զկամս ընդունելոյ զնա մկրտութեան, և են 'ի կրթութիւն հաւատոյ: Նարեկ. ՃՁ: Եւ որքան առ տկարախօս ասի՝ 'ի պատարագին. մի ոք յերեխայից. և այլն.

Երախայանամ. կմ երեխայանամ. ացայ. ացեր. անալ: (ընդմէջ.) || մերթ նշանակէ տղայանալ. կմ տղայ զերեխայ լինել: մերթ ևս երախայանալ ասի այնմ, որ գալով առ հաւատս, գրանցեալ 'ի թիւ հաւատոյն. և կամի մկրտիլ: և առ այս եդեալ լինի 'ի յուսումն խորհրդոց հաւատոյն քրիստոնէի. և որքան տևէ յայնմիկ ուսման, կոչի երեխայ, կմ երախայացեալ: Իսկ յորժամ մկրտի՝ անուանի քրիստոնեայ:

Երախայրի. կմ երեխայրի. րւոյ. եաւ. եաց. եօք: || առաջին պտուղք անդաստանաց, և կամ ծառոց, որք նուիրեցեալք լինէին այ 'ի հնումն. կմ նաւէրք, և զոհք, որք տուեալ լինէին այ 'ի յարմտեաց. և 'ի պտղոց ծառոց, առ 'ի լինել կերակուր քահանայից, և ղևտացւոց: 2. Օրին. 18. 1: Դան. 3. 38: Մերթ ևս երախայրի ասի վաղահաս պտուղն, այս է, առաջին հասունացեալ պտուղն 'ի ծառոյ 'ի նմին տարւոյ: ռամկ. Նուրֆան փայ: Եւ բառս երեխայրի՝ ստուգաբանի՝ առաջին պտուղ. զի վանկս՝ եր, կմ երէ, նշանակէ նախ, կմ առաջին. իսկ խայրի, նշանակէ պտուղ:

Երախան. ի. աւ. աց. օք: || խումբ. կմ ջոկ մարդկանց բազմեցելոց առ 'ի յուտել զկերակուր: Մարկ. 6. 39: Իսկ մերթ նշանակէ զխումբս, և զժողովս լալականաց, կմ ողբացողաց և կոծողաց, և այլոց նմանեաց: Նարեկ. ԻԶ: Մերթ ևս նշանակէ ըզ խրախճանն, ուր բազմեալք 'ի միասին նըստեալ քեն 'ի սեղան: Երեմ. 31. 17:

Երախճանարձակ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զանձարձակ երախ, այս է, բերան. որով իմանի ցոփաբանն, կմ անզուսպն լեզուաւ. այս որոյ լեզուն ոչ զսպի 'ի խօսելոյ:

Երախտագէտ. գիտի. աւ. աց. օք: || ճանաչօղ երախտեաց. այս է բարերարութեանց 'ի վերայ իւր եղելոց. և կմ շնորհակալութ վն ընկալեալ բարերարութեանցն:

Երախտագիտաբար. (Նախդրիւ հոլովի.) || զերախտիս գիտանօղ. կմ ընդունօղ զբարերարութիւնս յումեքէ: Ոսկէ. 1. հատ. ԺԱ:

Երախտագործ. ի. իմ. աց. օք: || զերախտիս գործօղ. կմ բարերարօղ: Լամբրօն:

Երախտակորոյս. րուսի. աւ. աց. օք: || երախտամոռաց. կմ մոռացօղ բարերարութեանց. և կմ ապերախտ: Ոսկէ. 1. հատ. Թ:

Երախտահատոյց. տուցի. աւ. աց. օք: || վերահատուցանօղ զբարիս, կմ զշնորհակալութիւն՝ վն ընկալեալ բարերարութեանց:

Երախտամոռաց. ի. իմ. եց. իւք: || մոռացօղ երախտեաց, և բարերարութեանց. կմ ապերախտ:

Երախտանք. անաց. օք: (անեզական.) || երախտութիւն. այս յառաջբերութիւն և յիշումն բարերարութեանց իւրոց առաջի նր, որում արարեալ է զբարերարութիւն: Լամբրօն: տես և զերախտեմն:

Երախտաւոր. ի. աւ. աց. օք: || բարերարօղ. || կմ զերախտիս և զբարերարութիւնս առնօղ ումեք: Եսթ. 16. 13: Իսկ մերթ նշանակէ զշնորհակալութիւն վն ընկալեալ երախտեացն:

Երախտաւորիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || զբարերարութիւն ընդունիլ. կմ բարերարուիլ. կամ զբարիս յումեքէ ընդունիլ: Իմաստ. 11. 14:

Երախտեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || զարարեալ բարերարութիւն ումեք յառաջ բերել և այնու յանդիմանել զընդունօղն բարեաց. և կմ պահանջել 'ի նմանէ զփոխարէն գոհութեան, և զծառայութիւն իւր. և կամ վն արարեալ բարերարութեանցն՝ պարծիլ և մեծաբանել առաջի ընդունողին զբարերարութիւն: ռամկօր. մինէթ գօյ: Լամբրօն:

Երախտիք. տեաց. եօք: (անեզական) || բարերարութիւն, կմ շնորհք, կմ բարի՝ զոր առնէ ոք ումեք: Իմաստ. 14. 26: Գործ. 4. 9: Իսկ մերթ նշանակէ զշնորհակալութիւն, կմ զհատուցումն բարեաց, և կամ զվարձատրութիւն, զոր ընդունողքն երախտեաց՝ անդրէն դարձուցանեն առ բարերարսն: 1. Մակ. 14. 25: Իսկ 1. Պետ. 2. 20. ուր ասի, զինչ երախտիք իցեն. իմանի՝ զինչ շնորհք, կմ փառք, և մեծութիւն իցեն:

Երակ. ի. աւ. աց. օք: || խողովակ արեան, յորս շրջաբերի արիւն կենդանեաց: ռամկ. դամար: Մերթ ևս երակ ասին ճանապարհքն՝ որք են ՚ի ներքոյ հողոյ, ընդ որս անցանէ ջուր, և բղխէ ուրեք ուրեք աղբիւր: Ովս. 13. 15: Եւ մինչ ասի՝ երակ հատանել. իմանի՝ արիւն առնուլ յերակաց:

Երակահատ. ի. իւ. աց. օք: || զերակն կենդանւոյ հատանելով զարիւն հանօղ. որպէս [illegible] են ճեռահերն:

Երակաձև. ի. աւ. եց. օք: || իբրև զերակ. կամ հանգոյն երակի. կամ երակաձևման ձևացեալ:

Երամ. ոյ. ով. ոց. ովք: || ժողով. կմ ջոկ. կմ հօյլք. կմ դաս: ռամկ. սիւրիւ:

Երամակ. ի. աւ. աց. օք: || ջոկ. կմ ժողով խոզից, ուղտուց, այծից, և այլոց նմանեաց: Մատ. 8. 30:

Երամակապան. ի. աւ. աց. օք: || պահապան երամակաց խոզից, այծից, և այլոց նմանեաց:

Երամ երամ: (մակբայ ժողովական.) || ջոկ ջոկ. կմ խումբ խումբ. կմ դաս դաս: 3. Մակ. 6. 12:

Երամովին: (մակբայ ժողովական.) || ժողովաբար. կմ համօրէն երամով. կմ խումբ բիւր: Եսայ. 60. 8:

Երայ. ի. իւ. այք. եց. իւք: || երէ. կամ վայրի անասուն:

Երանագոյն. գունի. իւ. եց. իւք: || յոյժ երանելի. կմ յոյժ երջանիկ:

Երանական. ի. աւ. աց. օք: || այն ինչ՝ որ պատկանի առ երանութիւն. կմ երանելի. կամ երանաւոր:

Երանանամ. ացայ. ացեր. անալ: (ընդ.միջ.) || երանելի լինել. կմ երջանկանալ:

Երանաշնորհ. (նախդրիւ հոլովի.) || լի երանութեամբ, և շնորհօք. կմ զերանացուցիչ շնորհս ունօղ. և կմ երանեալ, և շնորհալի:

Երանատուր. (նախդրիւ հոլովի.) || երանի տուօղ. կմ երանօղ:

Երանաւէտ. աւէտի. իւ. եց. իւք: || լի երանութեամբ. կմ երանական. և կմ յոյժ երանելի:

Երանաւէտեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || երանաւէտ եղեալ. կմ երանութեամբ լցեալ: Իսկ մերթ երանաւորեալ. և կմ զերանի ընկալեալ. և ըստ այսմ է ՚ի շարականի, ուր ասի. Երանաւէտեալք ՚ի հոգեղէն զուարթնոց:

Երանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || զերանութիւն ունօղ. կմ երանեալ. կմ երանաւէտ. կմ երանելի: Նարէկ. ղը:

Երանգ. ոյ. ով. ոց. ովք. կմ աւ. աց. օք: || գոյն. կմ որակութիւն գունոյ: ռամկ. րէնկ: Դատ. 5. 30: Նարէկ. ղէ:

Երանգախայտ. ի. իւ. ից. իւք: || բազմագոյն. կմ պէսպէս երանգով խայտ. կմ խայտաճամուկ: ռամկ. [illegible]. կմ ալաճայ:

Երանգ երանգ. (մակբայ որակական.) || երփն երփն. կամ գոյն գոյն. կամ պէսպէս:

Երանելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || երջանիկ. կմ երանութեամբ և տմ բարութեամբ լի. կմ ունօղ զամ բարի՝ որ ինքեանն է բաւական. կմ երանեալ. կմ բարեբաստիկ: Ծննդ. 30. 13: և 2. Մակ. 7. 24:

Երանեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || զերանի տալ ումեք. կամ տմ բարութեամբ լի հռչակել. և կմ երանելի կարդալ զոք: Իմաստ. 2. 16: Ղուկ. 1. 48:

Երանի. (միջարկութիւն երանական.) || վա՜յ: ռամկ. նէնէ:

Երանի: (է՛ անուն անհոլով.) || մերթ նշանակէ զերանութիւն, որ է լիութիւն տմ բարեաց: Աւետ. Մատթ. 5. 3. ուր ասի. երանի աղքատաց. իմանի՝ երանութիւն աղքատաց: ըստ այսմ և ՚ի յայլ բազում տեղիս: Մերթ ևս նշանակէ զերանելին. կմ զերանեցեալն ի զլցեալն տմ բարեօք: ևս տի Սաղմ. 40. 2. ուր ասի, Երանի որ խորհի, իմանի՝ երանելի՝ կմ երանեցեալ է նա որ խորհի: ըստ այսմ է և Սաղմ. 64. 5:

Երանութիւն. թեան: || երջանկութիւն. կամ բարեբաստութիւն. և կմ պարառութիւն տմ բարեաց՝ բոլորին միանգամայն:

Երանուհի. հւոյ. եաւ. եաց. եօք: || է իգական անուն. զի ասի զկանանց որով նշանակի երջանիկն, կամ երանեալն, և կամ բարեբաստիկն: Նարէկ. ղէ:

Երանք. երանաց. օք: (անեզական.) || մասն այն մարմնոյ, որ ՚ի միջացն սկսեալ՝ մինչև ՚ի բարձն ժամանէ: և այսպէս՝ մերթ նշանակի այսու մէջքն, կմ ստորին մասն միջաց: Եզեկ. 44. 18: և 21. 7: ըստ այսմ է և Ծննդ. 24. 2: ՚ի մէջ որոյ եդ զձեռն ծառայն [illegible], և երդուաւ. որ էր երդնուլ ՚ի քն, ը որում էր ՚ի յաբրահամ ը մարմնոյ: Եւ ուր ասի՝ յերանաց նր. կմ մինչ էր յերանս նր. և այլք նմանք. իմանի ՚ի մէջս նր, և կմ ՚ի ստորին մասն միջաց. ուր է ծայրին մեծի ոսկեր բարձին: Եւ [illegible] այս ասին զաւակքն ՚ի յերանս հարց [illegible], և կամ յերանացն յառաջագայիլ, զի [illegible] րական ուժգնութիւն ներգործական [illegible] կարէ ոք ծնանել զզաւակ, յայնմիկ մասին առաւել զօրանայ: Ծննդ. 49. 10: Եբր. 7. 10: Իսկ մերթ նշանակի բարձն մարդոյ. որ ռամկ. ասի [illegible], և ը այսմ է Եզեկ. 47. 4. ուր ասի, Հարկանէր ջուրն մինչև յերանս. ը. մինչև ցբարձս: Սոյնպէս է Ծննդ. 50. 22. ուր ասի. ծնան յերանս յովսեփայ. իմանի՝ ՚ի մէջ երանաց. ը. ՚ի մէջ բարձիցն յովսեփայ. որ թէ ասէ. ը ծնաւ նոյն մարդկայ զորդւոյն, [illegible] կամ [illegible]

յունէփ 'ի վիճ բարձից իւրոց . առ'ի նշան որդեգրութեան :

Երաշխաւոր . ի . աւ . աց . օք : || Նա՛ որ խոստանայ մի այլոյ ուրուք՝ թէ ինքն վճարէ զայն ինչ իր, եթէ նա որ 'ի փոխ եառ՝ ոչ վճարիցէ . կամ նա՛ որ բանիւ և արդեամբք և կամ ընչիւք իւրովք ապահով առնէ զոք այնպէս, զի թէ այն ինչ անձն ոչ գայցէ, ինքն բերցէ զնա, կամ փոխանակ նը պարտաւորեսցի, և այլն . ռամկ. +էֆիլ : Առակ. 6. 1 : և 17. 18 : Մերթ և նա, որ ապահով առնէ զայլ ոք ասելով նմա զայս . ես առաւ րից՝ զի այն ինչ պարգև տացի քեզ 'ի թագաւորէն, ասի երաշխաւոր լինել պարգևմանն . զի ապահով առնէ զպայմանն պարգևաց . և բառ այսմ է այն՝ որ ասի զքնէ լինել երաշխաւոր . դաշանց մշտնջենաւոր քահանայապետ, որոյ արդեամբքն առնումք 'ի հօրէ զշնորհս արդարանալոյ, եթէ ապաշխարեսցեմք : Եբր. 7. 22 :

Երաշխաւորեմ . եցի . եա . եալ : (չեզոք .) || երաշխաւոր լինել, կամ զպարտաւորութիւն ուրուք յանձն իւր առնլով՝ զերծուցանել զպարտաւորն 'ի դատաւորէն, կամ յոստ_խիցն . որ լինի մերթ խոստմամբ . և մերթ իրօք : և կամ վկայ լինելով հաւատարիմ առնել զինն . կամ հաւատարմացուցանել : Խորէն. Ա. գլ. 9 : Իսկ 'ի Նորէն . կԶ . ասի, Որ զնորոգութիւն ինձ երաշխաւորէ, իմա_նի՝ խոստմանս հաստատապէս . կամ ապա_հով առնէ :

Երաշխաւորութիւն . թեան : || երաշխաւոր լի_նելն, որ է զինելն զանձն փոխանակ պար_տաւորին՝ յանձն առնլով խոստմամբ ըզ_պարտաւորութիւն նը . զի թէ զինչ՝ զորս եառ ոչ տացէ, ինքն հատուսցէ . և կամ եթէ փախիցէ, ինքն փոխանակ նը պար_տաւորեսցի . և այլն : ռամկ՛. +էֆիլլիքն : Առակ. 22. 26 :

Երաշխեպ . կամ երաշխեպ . եպի . իմ . ից . իւք : || չարչարանք . կամ կիրք . և կամ մնչութ չար_չարանաց : Նորէն. զԶ : 'Ի Գողթնոյ Կոմին :

Երաշխի . (ոչ հոլովի՝ այլ է բայի չարականի այսպէս . յերաշխի առնուլ :) || Նշանակէ երաշխաւոր լինել . կամ զանձն իւր փոխա_նակ ուրուք պարտաւորելով առնուլ զնա առ ինքն . որ +էֆիլ լինելով ասեմք՝ առնուլ զնա առ ինքն առ ժամանակ ինչ : Ծննդ. 43. 9 : Առակ. 6. 3 : Գործ. 28. 7 :

Երաշտ . ի . իմ . իւ . իւք : || ցամաքութիւն և չորութիւն պատճառեցեալ 'ի պակասութենէ անձրևաց և ջուրց . յորժամ հեռանի ցամա_քել և չորանալ բուսոց . Խորէն. Գ. գլ. 62 :

Երաշտանամ . ացայ . ցիր . անալ : (ընդմիջ .) || 'ի խոնաւութենէ պակասել . կամ չորանալ, և ցամաքել . կամ անջրդի լինել . և կամ պա_քել և պապակել . և այս ասի զերկրէ, հողոյ, և զերանակէ տարալոյն, յորժամ ան_ջուր լինին : Խորէն. Գ. գլ. 68 :

Երաշտութիւն . թեան : || առաւելն ցամաքութիւն և չորութիւն պատճառեցեալ 'ի պակասու_թենէ անձրևաց . կամ ջուրց . յորժամ պատճա_ռի չորութեան երկրի, օդոյ, բուսոց, և այ_լոց նմանեաց : Եզեկ. 14. 1 և 17. 8 : և Նա_ւում. 1. 10 :

Երաստան . ի . աւ . աց . օք : || պախուրց ձիոյ կամ էշոյ : Եւ կամ կաշեայ կապճեցեալ երեսնոց ձիոյ . և ջորւոյ, որ դնի 'ի գլուխս նց, և ընդ այն կապի չոմանս, կամ փոկ, որով ընդամեմիցին ատամ և անդ : Մերթ նաև առնէն, զի լանի՝ որ ունի առակցեալ ը ին քեան զկապմեցեալ կաշեայ փոկս՝ որով ան_ցուցանի 'ի գլուխս երիվարաց, և դնի 'ի բերանս նոցին, ասի երաստան : Նորէն. կԲ : և հն : մն որոյ զանձինս՝ որք գնան առա_հակս՝ և ոչ սանձքն կանոնաւ, ասեմք գոլ ապերասանս . որ առանց երաստանի, և ան_սանձ : և սա գրի և Երասանակ :

Երասանակ . կամ Երեսանակ . ի . աւ . աց . օք : || սանձ ձիոյ, որ ունի զփոկս շուրջ զերե_սօք երիվարաց : Առ.Յակ. 3. 14 : և կամ փոկ սանձից, զոր 'ի ձեռս կալեալ ուղղեն ըզ_ձին 'ի յընթացս . ռամկ. խալար : Նաւում. 2. 3 : Խորէն. Գ. գլ. 68 : Եւ կոչեցաւ երասանակ . կամ երեսանակ . զի զերեսօք ձիոյ ածի : Եւ սա գրի և երասան . կամ երեսան :

Երասանակալ . ի . աւ . աց . օք : || զերասան ձիոյն . որ դիւլուրն կալնող, և կառավարող . և յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զի և իցէ կառավար, կամ ուղղիչ՝ որ իբրև ե_րասանաւ կառավարէ զայլս : Նորէն. լԲ :

Երասանակալ . ի . աւ . աց . օք : || Նոյն է ը վեր նոյն : Ոսկէ. 2. հատ. ժԲ :

Երատ . ի . իմ . իւ . իւք : || հրապարակ . կամ լուան բազմութիւն . կամ հոծ խումբ . և կամ ժողով : Եւ մերթ նշանակէ զասեւանն, կամ զանեղին զրուցատրութեանց, կամ բանախօ_սութեանց :

Երատտան . ի . աւ . ոց . օք : || Նստոյ անեղին մարդոյ . և կամ այն մասն ընդ որ մաքրի ս_րովայնն : 1. Թագ. 5. 6. և 9. և 12 : Եւ առա գիտելի է . զի գեթացիք հարան 'ի տէնէ 'ի յերատտանս փտութեամբ մսոյ երատտանաց իւ_րեանց . և մի սատակութեան մկրացն ոչ կա_րէին նստիլ . և առ այս արարին մի իւ_րեանց զաթոռս մաշկեղէնս . որ 'ի կակուղ մորթոց ուր կարիցէին նստիլ : Ուստի յիններորդումն ամսն՝ ուր 'ի վերջն ասի, ա_րարին գեթացիքն իւրեանց, երատտանս, իմանի՝ արարին մի իւրեանց նստարանս, կամ աթոռս : Եւ գիտելի է . զի յայսմիկ առն՝ երկիցս յիշի բառս այս . երատտան, որոց առաջինն մեկնեցաւ 'ի վերանգր . և երկ_րորդն առաէն :

Երատտոյ . ի . իմ . իւ . իւք : || տե՛ս զԱրատտոյ :

Երբ . (մակբայ ժամանակական . կամ հարցա_կան .) || Նշանակէ յորժամ : Դարձեալ բառս այս երբ, է մինն 'ի տասանց ստո_րոգութեանց, որ է պատասխանի ինչ, հան_դիպեալ իրաց՝ և ցուցանէ զգոլն 'ի ժա_մանակի . որոյ տարբերութիւնք է ներկայն, անցեալն, և ապառնին :

Երբեմն . (մակբայ ժամանակական .) || մերթ . ռամկ. ՚նէօհնճէ . կամ պազըէվէյէ : Իսկ մերթ

Digitized by Google

վարի քերթ զանազան, և յայնժամ նշանա_
կէ սասել ժամանակ ինչ. և ըստ այսմ իմանի՝
մինչ սաս, էր երբեմն, յորում ոչ էր. ցը էր
ժամանակ ինչ, յորում ոչ գոյր: այնպէս
նշանակէ մինչ սաս, եղև երբեմնցի գնաց.
ցը եղև ժամանակ ինչ: և այլն:

Երբէք. (մակբայ ժամանակական.) || մերթ
նշանակէ՝ երբեմն. ոչ երբեք Մատ. 17. 14:
Հռով. 1. 10: և 2. Մակ. 10. 4: Եւ մերթ նը
շանակէ սասել բնաւ. և այսպիսի յայնժամ. մինչ
բառս ոչ, կամ մի, նախադրի նմա այսպէս.
ոչ երբէք. կամ մի երբէք. ցը ոչ բնաւ.
կամ մի բնաւ:

Երբուծ. բծոյ. ով. ոց. օվք: || երկոքին կող
մունք կրծոց կենդանեացն. որ ասի. տափ՝
փէօշ: Ղևտ. 7. 30: և 8. 29: և յայլս տեղիս:

Երգ. ոյ. ով. ոց. օվք: || նուագ. կամ ձայ_
նիւ, և եղանակաւ ասացեալ բան. կամ
գովեստ. կամ օրհնաբանութիւն: Սաղմ. 66. 1:
Եւ մինչ սաս՝ երգս ասել. իմանի՝ եր_
գել, կամ օրհնաբանել:

Երգաբ. ի. աւ. իւ. իւք: || Ի Թագ. 20. 19:
տես զԱրգաբ:

Երգաբան. ի. իւ. ից. իւք: || երգով օրհնա
բանող. կամ երգասանող. և կամ զերգս յօրի
նելով ասող. կամ երգող: Եւ մերթ նշանա
կէ զերգաբանականն. կամ զգովաբանա_
կանն: Նարեկ. 'ի փոխէնափ կասին:

Երգաբանեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || եր_
գելով ասել. կամ երգելով բարեբանել.
և կամ օրհնաբանել:

Երգաբանութիւն. թեան: || երգեցողութիւն.
կամ օրհնաբանութիւն:

Երգագիր. գրի. րէ. րից. կամ աց. օք: || այն,
որ է երգելոյ և եղանակելոյ գիրք, և կամ
երգաբանական, և գովաբանական գիրք.
որպիսի է երգերգոցն: և մերթ նաև գիրքն
իմաստութեան կոչի երգագիր: Նարեկ. ղէ:
Եւ մերթ գրող զերգս:

Երգագրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ||
երգելով. կամ օրհնաբանելով գրել. կամ
երգաբանական ճառիւք գրել: Նարեկ. ղէ:

Երգագրութիւն. թեան: || գրուած երգաբա
նական, կամ օրհնաբանական բանից: Նա_
րէկ. 'ի փոխէնափ կասին:

Երգակից. կցի. աւ. աց. օք: || ձայնակից յեր
գելն. և կամ 'ի միասին երգող. և կամ փառա
բանակից:

Երգակցութիւն. թեան: || ձայնակցութիւն. կամ
համերգակցութիւն. կամ միաբանութիւն եր_
գողաց: Նարեկ. ղէ:

Երգաձայն. ի. իւ. ից. իւք: || ձայն և հնչումն
երգոց. կամ երգաբանական ձայն:

Երգաձայնութիւն. թեան: || երգաբանութիւն.
կամ ձայն և նուագ երգոց: Նարեկ. ղէ:

Երգարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի. կամ
գիրք, ուր երգին. և կամ գործին բանք եր_
գոց: Մերթ ևս նշանակէ զնուագարանն,
կամ զգործին երգելոյ, որպիսի է երգե_
հոնն, ծնծղայն. քնարն. և այլք նմանք:
Խորէն. ա. գր. 2:

Երգեհոն. ի. աւ. աց. օք. կամ ից. իւք: || նուա
գարան ինչ. որ ունի զբազում եղե_
գունս անհաւասարս, որոց ոմանք երկայնք
են, և ոմանք կարճք, և ոմանք միջակք,
զորս կից միմեանց ուղիղ կանգնեցուցանեն,
և փչելով շարժեալ զօդն 'ի յեղեգունսն,
հարկանեն մատամբք զփայտեայ լեզուս,
որք 'ի վայր կայս երգարանին կազմին. և
վասն բազմազան կերպիւ շարժելոյ օդոյն,
արձակեն եղեգունքն զազգաւսի քաղցրա_
ձայն հնչմունս եղանակաւորս:

Երգեցիկ. ցկի. աւ. աց. օք: || երգող. կամ
նուագող. կամ երաժիշտ: 2. Եզր. 7. 7: և
Ժողով. 2. 8:

Երգեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || նուա
գել. կամ եղանակել. կամ ձայնիւ և եղա_
նակաւ զգովաբանութիւն ինչ մատուցանել.
կամ գովաբանել: Ելից. 15. 1:

Երգեցող. ողի. ին. աց. օք: || երգող. կամ
նուագող: 3. Թագ. 10. 12: և 1. Մնաց. 6. 31:

Երգիծանեմ. երգիծի. ել: (Ներգործ.) ||
մեղադրել. կամ պախարակել. կամ նախատել.
կամ կշտամբել. կամ առ ոտն հարկանել. կամ
կսկծեցուցանել: Նարեկ. կէ: և Լամբրոն:

Երգիծանիչ. ծանչի. աւ. աց. օք: || վշտացու
ցիչ. կամ կսկծեցուցիչ. կամ պախարակիչ. և
կամ մեղադրիչ: Լամբրոն:

Երգիծանութիւն. թեան: || մեղադրութիւն.
կամ պարսաւանք. կամ կշտամբանք. կամ կսկ
ծացումն. և կամ ախտացուցումն: Նարեկ. ղէ:

Երգիծիմ. եցայ. եաց. կամ եա. իլ: (Կրա_
ւորական.) || զկծեցուցանիլ. կամ զայրանալ.
կամ նախանձաբեկ լինելով աղեկտուր լի_
նել. կամ դառնանալ սրտիւ, և սաստիկ
դժուարիլ: Մծբն. ժե:

Երգիծումն. ծման. մամբ. մանց. մամբք: ||
կսկծեցուցումն. կամ զկծեցուցումն. կամ
նուաստումն. կամ տագնապ. և պայթումն
սրտի: Մծբն. ժթ: Իսկ Եզեկ. 30. 16. ասէ
սա, Եղիցի քաղաքն Դիոսպոլացւոց յեր_
գիծումն. իմանի 'ի հերձումն. կամ 'ի պա
տառումն:

Երգիծուցանեմ. ծուցի. ծա. ել: (անցող.) ||
կսկծեցուցանել. կամ զկծեցուցանել. կամ
խռովեցուցանել. կամ նուաղեցուցանել
զսիրտն. կամ աղեխորով առնել: Իսկ մերթ
նշանակէ՝ պատառոտել. կամ գիջատել. որ
առնեն կատաղի գազանք: Մատ. 7. 6:

Երգոպաբարբառ. (Նախդրիւ հոլովի.) ||
երգողական բարբառ. կամ այն՝ որ լինի եր
գողական բարբառով. կամ օրհնաբանական
ձայնիւ: Նարեկ. ղէ:

Երգութիւն. թեան: || երգումն. կամ երգա_
բանութիւն. և կամ օրհնաբանութիւն: Նարեկ. ղէ:

Երգունեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || գե
ղեցկացուցանել. կամ զարդարել. կամ
պճնել:

Երդ. ոյ. ով. ոց. օվք: || երդիկ տան. որ ծակ է
տանն, որ ոչ է կղմինդրօք ծածկեցեալ, այլ
'ի մէջ տախտակամած գերանաց հող լու
ցեալ, և ամրացուցեալ լռելով հող քա
րիւ. և դատարկ ծակ մի յարմարապէս
թողեալ անդ՝ զի լուսանցոյց լինիցի տանն.

ուստի Ելից. 12. 3. ուր ասի, ոչխար ըստ երդ. իմանի ոչխար ը երդի տան. կմ ը տան. ը այսպէս է և 'ի Նուէ. Ժը. ուր ա֊ սի. Մնացորդաց քո անուանեսցի զլուսանցոյց երդ յարկիս։

Երդափեղկ. կցի. ուէ. այց. ոք։ || Նա՛ որոյ տան երդն, այս ծածքն՝ կցեալ է ը տան այլում մերձաւորի. և կմ դրացի։ Եզեկ. 3. 22։

Երդմնազանց. ի. իւէ. ից. իւք։ || որ երդնու֊ անել զեր ինչ, որ ոչ է չար. և զանցանէ առ 'ի կատարել. և կմ որ խոստանայ զինչ երդմամբ. և ոչ կատարէ։

Երդմնազանցութիւն. թեան։ || տե՛ս զԵրդմնա֊ հարութիւն։

Երդմնակոտ. (Նախդրիւէ հոլովի.) || երդ֊ մամբ կապեալ. կմ երդմամբ հաստատեալ։

Երդմնախօս. ի. աւ. աց. օք։ || երդմնախօս. որ խօսօղ զերդումն. կմ ասօղ երդման. կմ երդմնազանց։ Յն օրէ.

Երդմնահարեմ. եցայ. եայ. իլ։ (Հայնակք.) || ասել զերդումն, կամ ընդդէմ երդման առնել զեր ինչ. որով գրեթէ հարկանի 'ի յերդումն։

Երդմնահարութիւն. թեան։ || երդմնազանցութիւն. կմ գժրումն երդման. կմ ասել զերդումն։ Նաւէլ. կա։

Երդմնաստու. (Նախդրիւէ հոլովի.) || ասօղ երդման. կամ երդմնահար. կմ սուտ երդնօղ։

Երդմնասոր. ի. աւ. աց. օք։ || երդնօղ. կմ զերդումն առնօղ։

Երդմնեալք. լեաց. եօք։ (անեզական.) || երդն այնոքիկ, 'ի յորս լինի երդումն, կոչին երդ֊ մնեալք։ Իմաստ. 14. 31։

Երդմնեցուցանեմ. ցուցի. եցի. ել։ (անցո֊ ղա.) || առնել՝ զի երդնուցու ոք։ ռամկ. Երդմնել։ Եբրայ. 8. 4։

Երդմնեցուցիչ. ցուցչի. աւ. աց. օք։ || Նա որ տայ ումեք երդնուլ։ ռամկ. Երդմնօղ։ Մերթ ևս ունօղն զերրորդ աստիճան կար֊ գին ասի երդմնեցուցիչ։ Մերթ ևս Նոքա որք են հալածօղք գինեաց 'ի մարմնոյ մարդ֊ կանց, ասին երդմնեցուցիչք, զի երդմնե֊ ցուցանելով հալածեն զդևս։ Գործ. 19. 13։

Երդմնի. || երդմնասոր. կմ երդնօղ։ Բայց ոչ հոլովի, այլ ընդ բայի շարադրի այս֊ պէս, երդմնի լինել, և ըստ այսմ է. 1. Մակ. 7. 15. ուր ասի՝ երդմնի եղև. այս եր֊ դնօղ եղև. որ է առնել, երդնուլ։ Իսկ մերթ Նշանակէ զերդումն։ և ը այսմ է. 2. Մակ. 13. 23. ուր ասի՝ ուխտ եդ, երդ֊ մնի արար. այս երդումն արար. որ է առնել երդնուլ։ ըստ այսմ և 'ի գիրս Մծբնայ. ա֊ սի զերդմնիւքն յոմանց։ Եւ զանհեցին զերդմնինն. այս զերդմունսն։

Երդմնութիւն. թեան։ || երդմնահարութիւն. կամ ստերդմնութիւն։ Իմաստ. 14. 25։

Երդնում. երդուայ. իր. նուլ։ (ընդմիջ.) || երդմամբ հաստատել զինչ. այս զանունն Այ, և սրբոց, կմ' սրբազան իրաց, կոչել 'ի վկայութիւն, և 'ի հաստատութիւն իւր իրիք ներկայի, կմ անցելոյ, և կմ՝ ապագայի. 1. Թագ. 24. 22. և 23։ Բայց մինչ զԱյ ասի եր֊ դնուլ՝ իմանի անուանմբ իւրով յանձն իւր երդնուլ. որով հետև 'ի վերքան զինքն այլ ոք ոչ գոյ։ Ծննդ. 22. 16։ Եբր. 6. 13։ Յայտ. 10. 6։

Երդուամարդ. ի. ւէ. ոյ. ոք։ || տուն և մարդ. զի ըստ երդ՝ մերթ նշանակէ զտունն. և ըստ այսմ ասի 'ի հին պատմագիրս, բազ֊ մութիւն երդուամարդաց. այս բազմութիւն տանց և մարդկանց։

Երդումն. երդման. ման. մանց. մամբք։ || կոչումն անուանն Այ, կամ սրբոց, և կամ սրբազան իրաց՝ 'ի վկայութիւն, կամ 'ի հաս֊ տատութիւն ասացելոց, կմ խոստացելոց ի֊ րաց։ Ցեսան. 2. 19։

Երեամ. (Նախդրիւէ հոլովի.) || երեք ամ։ Բայց սա բաղկացեալ կարի երբեմն զմակբայ ժա֊ մանակական հանդերձ Նախդրիւէ այսոք. զե֊ րեամ. յերեամ. և նշանակէ՝ զերիս ամս։ Ղևտ. 19. 23։ 3. Թագ. 10. 22։ Եւ կմ յերիս ամս միանգամ։ 3. Թագ. 22. 1։ Մերթ ևս նշանակէ՝ երից ամաց. և ըստ այսմ իմա֊ նի, մինչ ասի. Ցեռ երեամ ժամանակի. այս, յետ ժամանակի երից ամաց։

Երեզուեալ։ (Նախդրիւէ հոլովի.) || ապառա֊ ժուտ. կմ քարուտ. և կամ ահեղակօշ, և քարամբք լցեալ։

Երեխայ. ի. իւէ. ից. իւք։ || տե՛ս զԵրախայ։

Երեխայանամ. ացայ. ացեր. նալ։ (ընդմիջ.) || տե՛ս զԵրախայանամ։

Երեխայրի. րայ. եաւ. եայ. եօք։ || տե՛ս զԵրախայրի։

Երեխան. ի. աւ. աց. օք։ || տե՛ս զԵրախան։

Երեկ. (Նախդրիւէ հոլովի.) || մերթ նշանա֊ կէ զերեկոյն. ուստի գրի Դատ. 19. 9։ և Յոբ. 7. 4։ և ըստ այսմ 'ի ժամագիրքի, ուր ասի. Զերեկս մերձեալ խաղաղութ անցուցանել իմանի, զերեկոյս։ Եւ յայսմանէ ծագի մակ֊ բայս այս՝ առ երեկս, կմ ընդ երեկս. որ է առնել, իրիկնաժամուն։ Ծննդ. 3. 8. և 49. 27։ 1. Թագ. 23. 24։ Եւ մերթ է մակբայ ժամա֊ նակական. և նշանակէ առնել. յերեկեան աւուրն։ Ծննդ. 31. 29։ և 4. Թագ. 9. 26։ և ը այսմ նշանակութիւն, մերթ գրի ևս, ե֊ րէկ։ Ծննդ. 31. 42։ Եբրայ. 13. 8։

Երեկանամ. ացայ. ացեր. անալ։ (ընդմիջ.) || մինչև ցերեկոյ աւել. կմ յամել ուրեք, կմ յեմիք։ Ղուկաս Եսայ. 5. 11. ուր ասի. Երեկանան 'ի նմին. իմանի, յամեսցեն մինչև ցերեկոյ լինելն ը ցքուոյն, և ը գինւոյն։

Երեկեան. (Նախդրիւէ հոլովի.) || երեկա֊ կան. այս երեկի աւուր։ Եւ այս ասի զգոր֊ ծոյ, և զայլոց իրաց, որք ոչ այսօր, այլ յերեկ են եղեալ։ և ըստ այսմ է Յոբ. 8. 9. ուր ասի. Երեկեանք եմք և ոչ գիտեմք. այս, յերեկեան աւուր եմք ծնեալ. կմ ե֊ ղեալ. որով իմանի առնել, սակաւ ժամա֊ նակէ, յորմէ հետէ եղեալք եմք։

Երեկեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || օթիլ. կմ օթեվանիլ. կմ ագանիլ. և կմ յամել և մնալ ուրեք զօր մի, կամ զգաղջնամ ա֊ ռաւօտ. և կամ զընդերեկոյ ժամանակս։ և

թ այսմ աւուր . երեկեալ ուրեք զաւուրս եր-կուս, կամ զաւուրս երեքն . եւ այլն ։ Մնն. 2. հտր. ժզ ։ եւ 'ի Հին կտակ. Ի.

Երեկոյ . ի . իւ . էից . իւք ։ || Երեկորեան ատեն . կէս վերջին մասն աւուրն ։ որպէս մերձ է յամփոփել լուսոյն . ռամկ. իրիկուն ։ Ծննդոց 1. 5 ։ եւ Սաղմ. 54. 18 ։ մերթ եւ բառս երեկոյ, նշանակէ զվերջին չորրորդ մասն աւուր, որ սկսանի 'ի յիններորդ ժամէ աւուրն մին-չեւ ցերեկոյ . մինչ արեւ եւ զկնի նորա հասա-նալ ։ Մրկ. 15. 42.

Երեկոյանայ . այանայ . ացաւ . անալ ։ (գխնա-գործ .) || երեկոյ լինել . կամ վերջանալն լուսոյ աւուր ։ Մրկ. 11. 11 ։

Երեկոյին . (Նախադրիւ հոլովի .) || Երե-կոյեան . կամ երեկոյանալն . կամ որ լինի յերեկոյի ։ 4. Թագ. 16. 15 ։ եւ 1. Մնաց. 16. 40 ։

Երեկորեայ . զերեկորեայ . յերեկորեայ . ե-րեկորեայք . եայց . եւ այլն ։ || Երեկոյ . կամ երեկոյեան ժամանակ ։ Ղևտ. 23. 5 ։ Իսկ մինչ աւուր յերեկորեայ . մերթ նշանակէ յե-րեկոյի . կամ ը երեկոյ ։ Եզեկ. 24. 18 ։ եւ Ակ. 8. 4 ։ եւ Մրկ. 13. 35 ։ Եւ մերթ յերեկոյէ . կամ յերեկոյեան ժամանակէ ։ եւ թ այսմ է Եզեկ. 27. 21 ։ Թագ. 9. 21 ։ Յոբ. 7. 4 ։ եւ այլն ։

Երեկորի . րեայ . եաւ . րեք . եայց . եօք ։ || Երե-կոյ ։ ռամկ. իրիկուն ։ Երեմ. 6. 4 ։

Երեկորին . (Նախադրիւ հոլովի .) || Երե-կոյեան . կամ որ լինի յերեկոյին ։ Եզեկ. 30. 9 ։ 2. Մնաց. 2. 4 ։ Դանիէլ 8. 26 . եւ 'ի յայլ բա-զում տեղիս ։

Երեկորինական . ի . աւ . այ . աք ։ || Երեկոյա-կան . կամ երեկոյեան ։

Երեկօթոյ . ի . իւ . էից . իւք ։ || օթեւանումն . կամ հանգիստն որ լինի մնալեալ զկնի կէս աւուր մինչեւ ը երեկոյ ։ Կիւրղ. Եզեկ. Է ։

Երեկօթք . թից . իւք ։ (անեզ.) || օթեւանն . կամ իջեւանն . եւ կամ օթեւանումն ։ Խորէն. Բ. գլ. 63 ։ Եւ նա բազում անգամ Ը բայի չարաչարեալ այսպէս . Երեկօթս առնել . եւ նշանակէ օթեւանս առնել ուրեք զօր մի, կամ զաւուրս բազումս . եւ կամ երեկոյ ։ Եւ առաջասց երեկօթս առնել . զի որ զյա-զում աւուրս օթի ուրեք, զերեկոյս առ-նէ անդ ։

Երեքամեայ . մէի . իւ . եաց . իւք ։ || երից ամաց . կամ երեքամեայ ։

Երեքեան . մենի . աւ . կամ իւ . եաց . իւք ։ || եռամեան . կամ երից ամաց . կամ երեքա-մեայ ։ Ծննդ. 15. 9 ։ եւ 2. Մնաց. 31. 16 ։

Երեմենի . նայ . եաւ . եաց . եօք ։ || եռա-մեայ . այ, երից ամաց . ուստի եւ երեմենին նշանակէ երկուց ամաց ։ 1. Թագ. 1. 24 ։

Երես . ոյ . ով . աց . օք ։ || դէմք . կամ առջեւ եւ կերպարան գլխոյ կենդանեաց՝ յորում փայլեն զգայութիւնք . որ եւ է առաջին ան-դամ 'ի կենդանիս՝ առ որ նախ զինէ հայեցուածն աչաց ։ Ծննդոց 33. 10 . եւ 2. Մակ. 7. 7 ։ Մերթ եւս նշանակէ զմակերեւ-ոյթն, այս, զառաջադրութիւն իրաց 'ի լոյս, եւ յերկոյսն առանց խորութեան մտածելոյ ։

Ծննդոց 7. 4 ։ եւ 4. Թագ. 9. 37 ։ Եւ մերթ ա-ռաջին կողմն ծ եւ իցէ իրաց ։ Եզեկ. 28. 37 ։ թ այսմ է եւ Թագ. 20. 6 ։ ուր առի, Սմին յերեսաց ժողովրդեանն 'ի գաւառն խոյա-նին . այս, ժողովրդեան առաջնեն ։ Մերթ եւս առնեալ լինի փոխաբերաբ բաղդի անձին ։ բառ առնել . 2. Թագ. 17. 11 . ուր առի . Եւ քո երեսք երթիցեն . այս, եւ դու անձամբ երթիցես ։ թ այսմ է եւ Սաղմ. 41. 6 ։ եւ Ովս. 4. 20 ։ Եւ մերթ մինչ առի յերեսաց . առնի զնշանակութիւն առաջեւ 'ի, կամ յ . որք են նախադիր բայառական հոլովոյ ։ Ղևտ. 26. 10 ։ Գործ. 5. 41 ։ Իսկ մերթ նշանակէ զէ ։ 3. Թագ. 5. 3 ։ Սաղմ. 37. 4 ։ Իսկ մինչ առի . Երեսօք խոսել . խօսելն, գէմ յանդիման . կամ յայտնապէս խօսել ։ Թագ. 12. 8 ։ Իսկ Ղուկ. 9. 51 . ուր առի, զերեսս հաստատեալ խօսելն՝ զյարատեւութիւն . կամ զհաստատ առաւելիւ ։ Եւ մինչ առի հաց երեսաց . խօսելն հաց առաջաւորութեան ։ Եզեկ. 25. 30 ։ եւ 1. Թագ. 21. 6 ։

Երեսուն . ի . աւ . այց . աք ։ || տես զերեսանն ։ Նուէ. Է ։

Երեսնամեակ . ի . աւ . ացն . աք ։ || տես զերեսա-մեակ . Խորէն. Գ. գլ. 68 ։

Երեսնամենակ . ի . աւ . աց . աք ։ || տես զերե-սնամենակ ։ Լաստիվ.

Երեսնապատիկ . ի . աւ . ացն . աք ։ || զերեսուն անգամ այն զատած կաղապարել, եւ կտաւակալով զերեսուն . որպէս է ձեւակալութիւն . կամ կտաւակալով ։ Մնն. 1. հտր. Լ ։ եւ 2. հտր. ճձգ ։ Եւ երեսնի առնեալ լինի փոխաբերաբ, ն եւ իցէ կտաւակալ չի, եւ այլն ։

Երեսաւոր . ի . աւ . աց . աք ։ || գեղեցկադէմ . կամ զուարթադէմ եւ զեղյայտնող երեսօք . Խորէն. Բ. գլ. 20 ։ Իսկ 'ի գիրս Խոսրովայ . ի . գլ. 20 ։ ուր առի . 'ի մարմնոյ երեսաւոր . խօսելն 'ի մարմնոյ էր երեւելի . կամ բաղձալիս 'ի գե-մի հայեցուածոց ։

Երեսնակ . ի . աւ . աց . աք ։ || է՝ խառն ինչ, որ ունի զմի թղթաչափ երկայնութ . եւ 'ի ծայրն փոքր ունի զթիւն ծաղիկ . եւ լինի 'ի կող մասն եղեւնիայ զաւառին ։

Երեսնապատակ . պատակի . աւ . կամ իւ . աց . աց ։ || երեսուն աստիճանեան առնել քան զմին ։ ռամկ. երեսուն զան էնէ ։

Երեսներակ . նեկի . աւ . աց . աց ։ || է զարա-կան անուն թուոց . եւ նշանակէ զերեսունն զատարար ։ Իսկ մերթ նշանակէ զերեսա-ւորն . այս, զգաղափարականօքն երեսնից ։

Երեսներորդ . ի . աւ . աց . աք ։ || է դասական անուն թուոց . եւ նշանակէ զերրորդն ըլ թիւն երեսուն 'ի կարգի . եւ կամ վերջին երեսուն թուոյն ։

Երեսներեկեան . Նեցուն . Նեքումը . ունց . ունքը ։ || է անձնելրական անուն թուոց . որ վարի զոյգականութեամբ . եւ նշանակէ զեւ-րաքանչիւրն երեսնից ։

Երեսուն . եանի . իւ . եաց . իւք ։ || է բացար-ձակ անուն թուոց . որով նշանակի թիւն բաղկացեալ յերեքեակ տասանց . եւ կամ ն և ռամկօրէն չանակէ զերեքս տասն . որ եւ ռամկօրէն

ասէ հրեշտակն ։

Երկապաշտութիւն. թեան ։ || Մարդադաւանու_թիւն. կամ մարդերկրպագութիւն. զի, խոստովանին զՔս ումեք զնա առ՚ի հաւրն լինել նմա. կամ առ երկուս գոլ նմա ։ Եւ մերթ գոլել, կամ պարտաւել զայն առ՚ի հաւրն լինել_այնմ, առաջի որոյ գոլէ, կամ պարտաւէ ։

Երկիր. ի. իւ. ից. իւք ։ || Երկրութիւն. կամ շարժութիւն ։ Երեմ. 4. 24 ։ Իսկ մերթ նշա_նակէ զերկրեալն. և ըստ այսմ ասի երկր և տատան լինել. զի երկրեալ և տատանեալ լինել ։ Մծբ. է. և թ ։

Երկրածփութ. ծփի. իւ. ից. իւք ։ || Երկ_րչել և ծփել. կամ երերեալ ծփանօք. կամ տատանեալ և ալէկոծեալ ։

Երերեալ. ելոյ. ելոց. ելք ։ || Նա՛ որ ոչ դադարի, և ոչ միայն կայուն ՚ի միում տեղ_ւոջ, կամ ՚ի միում դիտաւորութեան, կամ ՚ի միում կացութեան, այլ աստ և անդ տարա_բերի. կամ դեգերեալ, և տատանեալ ։ Ծննդ. 4. 12 ։

Երերիմ. երերեցայ. եցաք. իլ ։ (Ձայնակր.) || Երերեալ լինել. կամ աստ և անդ տարա_բերել. կամ դողդողջել. կամ սասանել և դո_ղալ ։ Դանիէլ. Է ։

Երերումն. (Նախդրիւ հոլովի.) || Երերեալ. կամ դողդողումն. կամ տատանեալ ։ Մծբ. Ժթ ։

Երեւակ. ի. աւ. աց. աւք ։ || Է մինն ՚ի յեօթանց մոլորակաց աստեղաց. որ է բնութե՛ ցուրտ, և չոր. յորդորէ առ տրամական միամ_մտութ ։ Եւ մեղանչողաց ։ և ՚ի մէջ հրա հալեալ պատճառէ զայրմն ։ Եւ ասա_ցեալ լինի. թէ մեծագոյն է քան զերկիր հինգ և մի անգամ ։ է բարձրագոյն քան զամ մոլորակս, զի է առաջինն. և կատարէ զշրջանն ընթացս իւր ՚ի յերեսուն ամս ։ Եւ մերթ՝ բառս երեւակ, նշանակէ զզու_ցակն, կամ զերեւոյթն, կամ զպատկերն, և զնմանութիւն. և կամ զտեսիլն ։ Դանիէլ. Կե. և Զ ։

Երեւակայեմ. եցի. եա. եալ ։ (Ներգործ.) || Երեւակերպել. զի կերպարանել զիր ինչ ՚ի ներքին զգայութեան, որ երեւակայութիւն ասի ։

Երեւակայութիւն. թեան ։ || Է երկրորդ ներ_քին զգայութիւն որով երեւակերպեմք զի_րաց անցելոց. ներկայից. և ապագայից ։ Եւ կամ է զօրութիւն իմացականն. յո_րում պահին նմանութիւնք զգալի իրողու_թեանց. որով և երեւակայեմք զհեռաւոր իրս. և իբրև զներկայս ընդունիմք ։

Երեւելի. լւոյ. լեաւ. լեաց. լեաւք ։ || Այն որ ա_չօք տեսանել կարէ. կամ որ Է մարմնաւոր տեսութեան առարկայ. որպիսիք են գոյնա_ւոր մարմինք ։ Իսկ մարմինն՝ որ ոչ է գու_նաւոր, որպիսի է օդն, ոչ է երեւելի, այլ միայն շօշափելի ։ Մերթ եւս բառս երեւե_լի. նշանակէ զանուանին և զհռչակաւորն, և կամ զյայտնին և զյայտնաւորն ։ 2. Մակ. 15. 34 ։ Մատթ. 1. 14 ։ Մարկ. 12. 38 ։ Եւ մերթ նշանակէ մեծարոյ և պատուաւոր ։ Ես. 30. 34 ։ Եւ Ա. Կորնթ. 5. 22. ըստ այսմ. յերեւե_լի փրկութեանց. նշանակէ հանդիսական պատարագն, որ էր փրկութեան. և խաչա_գութեն մատուցանէին ինչ ։ Իսկ Գործ. 12. 21. ըստ ասի, յաւուր միում յերեւելւոջ. իմանի ՚ի միում հանդիսաւոր աւուր ։ Իսկ թէ զինչ նշանակէ մինչ ասի, երեւելի լու_սնոյ, տես ՚ի բառն Լուսնոյ ։

Երեւեցուցանեմ. ցուցի. ցի. ցուցանել ։ (Ան_ցողակ.) || Երեւելի. կամ տեսանելի առնել. կամ յայտնել. կամ ցուցանել ։ Սաղմ. 66. 2 ։ և Ղուկ. 10. 1 ։

Երեւիլ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Կենդանի փոքրիկ իբրև զմուն, կամ իբրև զմրջիւն, որ հալածէ երեւի աչաց. և մնացեալ բուսոց, զի մինչ նստի ՚ի վերայ դալար խոտոյ՝ չորա_ցուցանէ զնա ։ Եւ կամ է ժանգն, և փտու_թիւն՝ որ լինի ՚ի բոյսս. և սա կոչի եւս մնի_նայ ։ Ամով. 5. 7 ։ և Յովէլ. 1. 4 ։

Երեւիմ. եցայ. եւց. իլ ։ (Ձայնակր.) || Տե_սանիլ. կամ ՚ի յայտ գալ. կամ յանդիմանն լինել. կամ ընդ տեսութեամբ աչաց ան_կանիլ ։ Իսկ յորժամ վարի իբրև դդիմա_ղուրկ, և ասի երեւի. նշանակէ թուէր ։

Երեւոյթ. ութի. իւ. ից. իւք ։ || Մերթ նշա_նակէ զերեւումն. կամ զցոյցն. կամ զտեսիլն ։ 2. Մակ. 3. 24 ։ Մերթ եւս նշանակէ զպատ_կերն, կամ զկերպարանս, կամ զձեւ, և զնմա_նութիւն ։ Աշխար. 2. 18 ։ Եւ մերթ նշանա_կէ զծանօթելի տեսիլն, կամ զտեսարան ծա_ղուն. և կամ զնշանակն ։ և ըստ այսմ ասի Եզեկ. 5. 15 ։ Եւ եղիցիս ծաղր և երեւոյթ ՚ի մէջ ազգաց ։ Իսկ մերթ նշանակէ զե_րեւելին աչաց, կամ զտեսանելին ։ Իմաստ. 1. հատ. Գ. և Դ ։ Մերթ եւս նշանակէ զերեւա_կայականս, կամ զառաջօք տեսիլն, կամ զխեղ_ծեալ տեսութիւն ։

Երեւեցեմ. եցի. եա. եալ ։ (Ներգործ.) || Ցու_ցանել. կամ երեւեցուցանել. կամ յայտ_նել, և բացերեւել ։

Երեւութանամ. ացայ. ցիր. անալ ։ (Ընդմի_ջակ.) || Երեւիլ. կամ ցուցանիլ, և յայտ_նիլ ։ Եւ այս ասի մանաւանդ զերեւակայա_կան, կամ զմտաւորական երեւմանց. որք ՚ի յերեւակայութեան մարդոյն ձեւանան ։ Խո_րէն. Բ. գլ. 80 ։ և Գ. գլ. 53. և 66 ։

Երեւութին. թեան ։ || Երեւումն. կամ երեւոյթ. կամ ցոյցք ։ Խորէն. Գ. գլ. 59 ։

Երեւումն. ման. մամբ. մանց. մամբք ։ || Տե_սանելին. կամ աչօք ըմբռնելին ։ Իսկ մերթ նշանակէ զերեւակայութիւն. կամ զտեսաւորա_կերպարանութիւն, որ լինի յերեւակայութե ։ Իմաստ. 2. հատ. ԺԷ ։

Երեք. երից. երիւք ։ (Անեզական.) || Է բա_ցարձակ անուն թուոց. որով նշանակի, Գ. կամ երրեակ ։ Տեսլ. Ծնն. ։

Երեքպալեան. (Նախդրիւ հոլովի.) || Ալէկո_ծութիւն. կամ ամբոխումն, որ երեք ալեօք ուռուցեալք. և զկնի միմեանց եկեալք փոխանակ զմարդն. ասի երեքպալեան ։ Եւ այս նմանութեամբ ասի զերեք ազգ փորձու_թեց, որք խռովեն զմարդիկ. որ է փոր_ձութիւն մարմնոյ, աշխարհի և սատանայի. և կամ ամբոխութիւն բանից, ցանկութեանց, և ցանկականաց ։ Դանիէլ. Ի. և Լուծմ. ։

Երեքանկիւնի. (Նախդրբ. հոլովի.) || Եռանկիւնի. Ք. ունող զերիս անկիւնս: Խորէն. Ա. դր. 10:

Երեքարձէն. ձենի. նեաց. նից. նիւք: կմ երեքարձի. ձայեաւ. եայց. եօք: || երեքժանի. Ք. որ ունի զերիս ճիւղս. կամ զմատունս երկաթիս սրեալս. և այս ասի զոխգաց. և զգեղարդեանց. և զայլոց նմանեաց. որք իբրև զհոսելիս կազմին: 'Ի ճառս հարց. Ժթ:

Երեքեան. կամ երեքին. երեցունց. քումբք: (անեզական.) || Է անուն անձներական թուոց որ զերիսն 'ի միասին ենթ միոյ թուոյ իւրաքանչիւրաբար նշանակէ. զի պատուեթս այս երեքեան, հաւասար է այս մեկ, եթէ ասիցէ, իւրաքանչիւրն երից: ռամկ. Իրեքն ալ: Նոյնով բանիւ իմա. և զբառն երկոքեան, կամ երկոքին. և զայլս նմանս:

Երեքթևեան. (Նախդրբ. հոլովի.) || զերիս թևս ունող. և կմ երեք թևօք թռչօղ. և այսու մերթ նշանակի նետն, վն ունելոյն 'ի ծայրն իւր յերից կողմանցն զերիս փետուրս հաստատեալս. որովք իբրու թևովք ուղղի յընթանալն. Ք այսմ Խորէն. Ա. դր. 10. չի քարշէ պինտ զաղեղնալիճն. դիպեցուցանէ զերեքթևեանն կրծից տախտակին:

Երեքժանի. նւոյ. եաւ. եայց. եօք: || ունող զերիս ժանիս. Ք. զերիս մատունս կեռս, և երկայնացեալս. և այս ասի զմահան գործեաց, որք ունին զերիս մատունս երկաթիս. 1. Թագ. 2. 13: ըստ այսմ և պատառաքաղն, Ք չաթալն, որով զկերակուր առնուն, յորժամ կազմի յերից մատանց, կոչի երեքժանի:

Երեքլուսեան: (Նախդրբ. հոլովի.) || Եռալուսեան. Ք. որ է երրեակ լուսով. կամ որ ունի զերիս ճաճանչս. և կմ որ է առաւել լուսաւոր. կամ որ ունի զերիս ազնուագոյն յատկութիս:

Երեքկանգնեան. (Նախդրբ. հոլովի.) || ունող զտարածութի երից կանգնոց: 3. Թագ. 6. 36:

Երեքկարգեան. (Նախդրբ. հոլովի.) || Նշանակէ զայն, որ ունի զերիս կարգս՝ թէ շինուած իցէ. և թէ այլ ինչ իր: 3. Թագ. 7. 12:

Երեքկին. (Նախդրբ. հոլովի.) || Եռապատիկ. ռամկ. Իրեքղաթ: 3. Թագ. 7. 4. և 5: Եւ մերթ է մակբայ. և նշանակէ եռապատկաբար. Առակ. 22. 20. ըստ այսմ և Եզեկ. 41. 16. ուր ասի՝ պատուհանք բացեալք երեքկին, իմանի՝ թէ պատուհանքն բացեալ լինէին եռապատկաբար. զի ունէին զերիս ծածկոցս. Ք զփեղկ. զվանդակ, և զվարագոյր, զորս բանային առ 'ի հայիլ:

Երեքյարկ. ի. աւ. աց. օք: || Տունն, որ ունի զերիս յարկս մի 'ի վր միոյ շինեցեալ: ռամկ. Իրեք ղաթ տուն:

Երեքկնեմ. եցի. եա. ել. (Ներգործ.) || Երիցս կրկնել. կմ երեք անգամ յաւելուլ կամ եռապատկել: 1. Թագ. 20. 20: և 3. Թագ. 18. 34: Մերթ և նշանակէ երեքկուղի առնել զչուան. կմ զայլ ինչ նման. ռամկ. Իրեքխաթ անել: 'Ի ճառս հարց. Ժթ:

Երեքկուղի. ղւոյ. եաւ. եք. եայց. եօք: || երեքտակեան. ռամկ. Իրեքղաթ: Ժողով. 4. 12. ուր ասի՝ առասան երեքկուղի. իմանի՝ չուան իրեք ղաթ: վն զի կուղն նշանակէ ղաթն:

Երեքկուսի. (Նախդրբ. հոլովի.) || երեքկողմեան. կմ եռանկիւնի. Ք զերիս անկիւնս. կամ կողմունս ունող:

Երեքմասնեան. (Նախդրբ. հոլովի.) || Եռամասնեան. Ք զերիս մասունս ունող. կմ յերից մասանց բաղկացեալ: Իսկ 'ի Նարեկն. Հ. ուր ասի. որ զերեքմասնեան հարուածն. նշանակէ զերեքազգին. կամ զերեքկերպեանն. ռամկ. Իրեք բիոլլ:

Երեքպայրի. րւոյ. ւով. կմ եաւ. եաց. եօք: || Եռապայրի. Ք որ ունի զերիս բերանս. որպիսի է այն սուրն, որ յերից կողմանց հատանէ:

Երեքսրահեան. (Նախդրբ. հոլովի.) || զերիս սրահս ունող: Եզեկ. 42. 3:

Երեքսրբեան. սրբենի. ւոյ. ից. իւք. || երգն, կամ բանն, կմ ձայնն, յորում երիցս Սբ ասի. և այնու ամենասբ երրորդութիւն օրհնաբանի: Եւ մինչ ասի՝ երեքսրբեան տէրութի, իմանի երիցս Սբ ասելով օրհնաբանելի. կմ օրհնաբանեալ տէրութի:

Երեքվտակեան. (Նախդրբ. հոլովի.) || զերիս վտակս. կամ առաջս ջուրց ունող. որպիսի է այն գետն, որ յերիս ճիւղս անջատի:

Երեքտակեան. (Նախդրբ. հոլովի.) || Երեքկուղի. Ք. այն՝ որ է երեք կուղ. Իրեքղաթ. կմ որ է երիցս կրկնեալ, կմ եռապատկեալ: Եւ ըստ այսմ, յորժամ երեք շարոցք մարգարտի յիրեարս կցին. և առ'ի զարդ՝ իբրև զվարսակալ զգլխով ածին. կմ դնին 'ի պարանոցն, և կմ 'ի բազուկն, կոչին երեքտակեան: ռամկ. Իրեք փէշ: Խորէն. Բ. դր. 7: Այնպէս մինչ երեք յարկք 'ի վր միմեանց շինին. կմ երեք պարիսպք մի զկնի միոյ զքաղաքաւ կանգնին. կամ երեք տերևք ծաղկանց 'ի վր միմեանց բարդին, երեքտակեան ասին: ռամկ. Իրեք ղաթըն. կմ Իրեքղաթ:

Երեքտասան. ից. իւք: (անեզական.) || Է թիւ բացարձակ, որով նշանակի տասն և երեքն. որ բաղկանայ յեօթանց, և 'ի վեցից. ռամկ. փոն-իրեք:

Երեքտասանամեայ. կմ երեքտասանամենայ: (Նախդրբ. հոլովի.) || Նա՝ որ է երեքտասան ամաց: Ծննդ. 17. 25:

Երեքփառաւորեան. (Նախդրբ. հոլովի.) || երիւք փառաւորութբ բարեբանեցեալ. կմ երրեակ փառաւորութբ փառաւորելի. որպիսի է ամենասբ երրորդութին: Նարեկ. ԺԲ:

Երեքքաղաքեան. (Նախդրբ. հոլովի.) || Երեք քաղաքն է անուն միոյ ծովեզերեայ քաղաքի, որ յունարէն ասի տրիպոլիս. որոյ նաւահանգիստն կոչի երեքքաղա-

քեան

քեան նաւահանգիստ: 2. Մակ. 14. 1: Եւ զայսմանէ տե՛ս ևս 'ի բառարանի յատուկ անուանց:

Երեքբարբառն. (Նախադրիւ հոլովի.) || Ե-րիւք բարբառովք կազմեալ. կամ երիւք բա-ռամբք հաստատեցեալ. որպիսիք են չին-ուածք, որք երիւք սեամբք կանգնին: և այլն: Խորէն. Գ. գլ. 33:

Երեքօրեայ. րէի. իւ. ից. իւք: || երից ա-ւուրց. կմ որ ունի զտեւողութիւն երից ա-ւուրց. կմ որ 'ի յերիս աւուրս կարէ եղե-րիլ. որպիսիք են ճանապարհքն, որք ըն-թացիւք երից աւուրց աւարտին: Եւէդ. 8. 27: Խորէն. Ա. գլ. 11:

Երեքօրիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնակր.) || զերիս աւուրս յամել ուրեք. և կամ զե-րիս աւուրս կալ և մնալ, և անսուաղանիլ: 1. Թագ. 20. 19:

Երէ. ոյ. ով. ոց. ովք: || Ղեւ. 17. 13: Սաղմ. 49. 10: Եսայ. 27. 10: տե՛ս զէրէ:

Երէկ. երեկի. յերէկն. 'յերեկէ: || երեկեան օրն. որով իմանի այսր աւուր անմիջապէս անցեալ օրն: Եւէդ. 4. 10: և Յեսու. 3. 4: և 1. Թագ. 21. 5: և Սաղմ. 89. 4: և յայլ բա-զում տեղիս:

Երէց. երիցու. յերիցուէ. կմ յերիցու. ե-րիցամբ. երիցունք. անց. ամբք: || մեծ, և աւագ. կմ առաջին ծննդեամբ: Ծննդ. 24. 2: և 27. 15: ըստ այսմ և այլ ևս իցէ մեծ առաւելագոյն անձն; որ բարձրութեամբ այլոց է մեծ, ասի երէց: ուստի և քահա-նայքն՝ որք բարձրութեամբ աշխարհակա-նաց՝ են 'ի մեծի կարգի, երիցունք կոչին: Սաղմ. 131. 9: և 1. Տիմ. 5. 19:

Երթ. (Նախադրիւ հոլովի.) || է արմատ եր-թամ բային. և նշանակէ զերթալն, կամ զգնալն: Խորէն. Գ. գլ. 51. և 60: Նաև մերթ է հրամայական երթամ բային:

Երթամ. երթ. ալ: (ընդմիջակ. և արտաքի.) որոյ կատարեալն լինի՝ չոգայ. չոգար. չո-գաւ. և այլն: || և նշանակէ՝ գնալ: որ և ռամկօրէն ասի էրթալ:

Երթեալ. թելոյ. ով. ոց. ովք: || է ընդու-նելութիւն երթամ բային. և նշանակէ գնա-ցեալ. կմ գնացող: Թուոց. 31. 28:

Երթևեկ. ի. աւ. աց. օք: || գնացող և եկող: Ծննդ. 42. 5: և Եզր. 1. 4: և Եզեկ. 27. 15: Մերթ ևս մինչ ասի՝ երթևեկս առնել. իմանի երթևեկութիւն առնել. կմ երթալ և գալ:

Երթևեկութիւն. թեան: || գնալ և գալ. կմ գնացումն և եկումն: Նարեկ. ղզ:

Երթումն. թման. մամբ. մանց. մամբք: || գնացումն. կմ գնացք, և ընթացք: Նա-րեկ. ղզ:

Երի. րեայ. եաւ. եայ. եօք: || միոյն թիկանց կենդանեաց համդերձ ոսկերբ. որ ռամկ. կոչի [illegible]: Եւէդ. 29. 27: Ղեւ. 8. 26: և յայլ բազում տեղիս: Իսկ Ղեւ. 8. 25: և յայլս տեղիս, յորս գրի երիս, նա առանց փոխա-նակ գրելոյ [illegible] գնի: Իսկ երբեմն նը-շանակէ զկողմն աշխարհաց. կմ գաւա-

ռաց. և այլոց նմանեաց. ոչ ասէ Խորէն՝ յաշխարհ[illegible]. իտալիա առ երի կայ. կամ առ երի է գաւառացիոյ 'ի հիւսիսոյ կուսէ. Ցր իտալիոյ կայ 'ի կողմանէ գաւառացիոյ. ռամկ. [illegible] ըստ այսմ ասի և զայլոց նմանեաց, յորժամ առընթեր կան միմեանց:

Երիզ. ի. աւ. աց. օք: || երկայն բարակ կը-տաւ. Ցր երկայն և նեղ կտաւ, որով պա-տի և փաթաթի իր ինչ:

Երիզապատ. ի. իւ. աց. օք: || երկայն բարակ կտաւով պատեցեալ և փաթաթեցեալ. ուստի և զաւհոյքն, կամ մահիճն; որ պա-տի կտաւով շուրջանակի, ասի երիզապատ: Առակ. 7. 16:

Երիզապինդ. կամ երիզապնդիկ. պնդի. աւ. աց. օք: || երկայն բարակ կտաւով պնդե-ցեալ, որպիսի է գլխն մեռելոյ, զոր պա-տոր են երկայն բարակ կտաւով փաթաթու-թել, և պնդել. Ըստ այսմ և ձեռք, և կմ այլք ինչ պատեալք պատուհաս կտաւով, ասին երիզապնդեալք: Յովհ. 11. 44:

Երիզապնդեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || երիզօք պնդել. Ցր երկայն բարակ կտա-ւով փաթաթութել, և պրկել զինչ: Նարեկ. ծը:

Երիզուա. (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս Ե-րեզուա:

Երիթանամ. ացայ. ացիր. նալ: (ընդմիջ.) || ցամաքիլ. կմ խոնաւագուրկ լինիլ. և կմ չորանալ: Սիրաք. 37. 3: և 39. 28: Նարեկ. իժ:

Երիկամն. կմ երիկամունք. մանց. մամբք: || են երկու ներքին մասունք կենդանեաց թա-ղեալք 'ի ճարպս. որք 'ի մօտոյ մասին ո-րովայնի յաջմէ և յահեկէ զետեղեալ կան. որք 'ի յամենայն կենդանիս են բնացածև. և 'ի յամենայն այլով ձևով. ռամկօրէն էրիկամ. կմ պէօպրէկ: Եւէդ. 29. 13. Եւ այս՝ 'ի սուրբ գիրս մանաւանդ 'ի սաղմոսի բազմիցս յիշեցեալ լինի. և նշանակէ զխիղճս. կմ զախորժակս, և կմ զգաղտնի յօժարութիւն հոգւոյն: Սաղմ. 7. 10: Իմաստ. 1. 6:

Երիկայք. երիկայց. զերիկայս: և այլն: || վա-ղնջականք, կմ վաղեմիք. կամ հինք և ան-ցեալք. Ըստ այնմ Խորէն. Բ. գլ. 2: ոչ՝ յերի-կայն պատմութեանց հերովդիանեայ է ուսանիլ:

Երիկեան. (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս զէ-րեկեան:

Երիփսոն. (Նախադրիւ հոլովի.) || է բառ յունական. և թարգմանի քահանայ. կմ երէց: Լամբրոն.

Երինջ. երնջոյ. կմ երնջու. ով. ոց. ովք: || էգ. հորթ մեծացեալ, կամ նորահասա-կով. որ նորաւղէս է սկսեալ ծնանիլ զը-հորթ: Թուոց. 19. 6: և 1. Թագ. 6. 7:

Երիվար. ի. աւ. աց. օք: || ձի. կմ ազնիւ ձի, որ 'ի կառս լծի. կմ որ հեծեալ լի-նի. և կամ որ 'ի պատերազմի մղի. և այլն: Եւէդ. 15. 1: Յեսու. 11. 4:

Երիվարիկ. (Նախադրիւ հոլովի.) || յառաջա-գոյն վարժեցեալ. ուստի 1. Մակ. 6. 30. ուր ասի՝ երեսուն և երկու հազար վա-րեալք երիվարիկք. իմանի՝ երեսուն և

երկու փեղկք մանուածոյ՝ յատաղձագործն մաց ճեղքեալք 'ի պատուհանս։

Երեքտասնորդ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ այն՝ որ հասեալ է 'ի չորրորդ հատուածն մարդոյ. որ սկսանի 'ի քսան և եօթն ամէն՝ և երկրորդ մին չև 'ի յիսուն ամն, յորում հասանեն մարդիկ ՛ին զօրեղք, կայտառք, և գործունեայք. Բայց համառօտագոյն ասեալ՝ երեքտասնորդ ասի նա, որ է երեսուն ամաց. կամ անկանի ինչ ասելի, կամ նուազ. ուստի ասի երեքտասնորդ. իբրև թէ յերիս տասն է որդ. զի որդն է երից տասանց ամաց։ ասմի. կոչեն։ Ցէստս. 2. 1։ Գործ. 5. 6։

Երեքտասնորդական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ ամեղին, որք ժողովրդին չափահասակ մանկանցն, և երեքտասնորդք առ 'ի ուսանելոյ զանկարգելեշտ խաղս, և մարմնոյ 'ի նոսին։ 2. Մակ. 4. 12։ որոյ փոխանակ 'ի 9. համարն, գնի կրկէս։

Երեքտասնորդութիւն. հեայ. աւ. եաց. եօք. կմ բուք։ ‖ երեքտասնորդ կեն. կամ մանկագոյն կեն. կմ օրինորդ։ ասմի". կեան կեն։ Խոսրէն. ա. պր. 11։

Երեք. (նախադրիւ հոլովի.) ‖ և նշանակէ՝ երրորդ. ը այնմ. և յերիր աւուր յարիցէ, զի յերրորդ աւուր։ Մարկ. 8. 31։ և 2. Թագ. 18. 2։ Մերթ և է մակբայ դասական, և նշանակէ՝ երրորդապատ. կմ եռորդ։ Խոսրէն. գ. պր. 48։

Երեքագոյն. գունոյ. իւ. լց. իւք։ ‖ մեհագոյն. կմ մեծագոյն. կմ գերագոյն. կամ առաւելագոյն. և կմ նախկինագոյն։

Երիցակից. կցի. աւ. աց. օք։ ‖ մեծութե կցորդ. կմ հաւասարդ. կմ հաւասարակից. և կմ կցորդ ուսիւք 'ի պաշտօնի քահանայութե։ 1. Պետր. 5. 1։

Երիցացուցանեմ. ցուցի. ցո. եւ։ (անցող.) ‖ մեծացուցանել. կմ մեծագոյն, և նախապատիւ առնել. կամ առաջագոյն առնել. և կամ յերիցութեան հանել։ Խոսրէն. բ. պր. 89։

Երիցութիւն. թեան։ ‖ մեծութիւն. կմ առաջութիւն։ Ծննդ. 43. 33։ Եւ կմ քահանայութիւն։ 1. Տիմ. 4. 14։

Երիցս։ (մակբայ քանակական.) ‖ երեք անգամ։ Իսկ մերթ յարի 'ի սկզբունս բառից ոմանց. զոր օրինակ՝ երիցս ասելի. կամ երիցս երանեալ. և այլն։ և յայնժամ է փոխանակ գերադրական մասնկանցս այսոցիկ՝ ամէն. կմ գոյնէշ. զի նոյն է ասելն երիցս երանեալ. և ասելն երանագոյնեղ. կմ ամենաերանեալ։ Նարեկ. իԷ։

Երիցս անգամ։ (մակբայ քանակական.) ‖ երեք անգամ։ Թագ. 22. 28։

Երիւր. ի. իւ. եց. օք։ կմ ոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ նշանակէ զհարիւրն. ուստի յորժամ ասի երկերիւր, նշանակէ երկուս հարիւրն։ Թուոց. 3. 46։

Երկբերեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) ‖ յօդել. կմ կերպարանել շրթամբք, և լեզուաւ. կմ յարմարել. կմ հնչել. կմ զյօդելի ձայն հանել. Լատիւն։ Իսկ մերթ նշանակէ ձայնաւորս առնել. կամ ձայնաւորարկել։ մերթ ուղղել. և կարգաւորել։

Երկրպագութիւն. երկրպագման. ամբ. անց. ամբք։ ‖ յօդաւորութիւն. կմ կերպարանութիւն ձայնի, և կամ յօդելի հնչումն. և այլն։

Երկանուանակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ զերկուս բնութիւնս ունող. կմ յերկուս մեծքս բնակող։ Իսկ երբեմն առեալ լինի բառս այս 'ի յամանց զնոցանէ, որք զերկուս բնութիւնս, զի. զմեծայինն և զմարդկայինն՝ անշփոթ միաւորութբ դաւանեին 'ի Քն՝ 'ի միութիւն անձին։ Եւ այս է ուղիղ հաւատոյ դաւանութիւն, մինչ ոչ այլ ինչ իցէ ասելն զայս, եթէ ոչ՝ հաւատալ զՔն կատարեալ Ած, և կատարեալ մարդ. և կմ պահել զայս, թէ քն ունի զկատարեալ Աստուածութիւն, և զկատարեալ մարդկութիւն։ Իսկ մերթ ևս ասին երկաբնակ նոքա, որք զերկուս բր նութիւնս ասեն 'ի Քն՝ հանդերձ երկու դիմօք և անձամբք. և այսպիսիքս են նեստորականք։

Երկաղնեմ. եցի. եա. եւ։ (ներգործ.) ‖ որոշել. կմ յերկուս բաժանել. կմ անջատել։ Եւ ասի երկաղնել, իբրութե յերկուս ազգս որոշել։

Երկաթ. ոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ է կարծր հանք ինչ ելեալ յերկրէ. զոր հրով կակղացուցեալ կռանեն. և 'ի նմանէ կազմեն զզ բաներս, զէնս, և զայլ բազում իրս։ որ և ռամկօրէն ասի Եէլիզ։ Մերթ և առնանի փոխանակ ածելւոյ, կամ սրոյ։ Դատ. 13. 5։ և Յոբէլի. 9. 11։

Երկաթագամ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ երկաթեղէն գամ. կմ երկաթեայ բևեռ. և կամ զերկաթեայ գամ ունող։ և 'ի Խոսրէն. բ. պր. 87. ուր ասի. Զոր որձաքար և կոփածոյ վիմօք, երկաթագամ և կապարաւ մածուցեալ. նշանակէ՝ երկաթեայ բևեռօք։

Երկաթագիր. գրի. աւ. աց. օք։ ‖ գլխագիր բոլոր գրոյ, որպիսի է այս. Մ։ Եւ ասի երկաթագիր, զի 'ի հնումն գրեին զայսպիսի գիրս՝ կարծր գրչաւ իբրու երկաթեաւ. նա և այսպիսի գիրս զօրով 'ի մի մածուցանել, երկաթագոյն երևիր։

Երկաթագործ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ դարբին, որ չինէ զերկաթեղէնս։

Երկաթակապ. ի. իւ. լց. իւք։ ‖ երկաթեղէն շղթայիւք կապեցեալ։ 3. Մակ. 4. 8։ Իսկ մերթ այնք՝ որք երկաթի կապիւք պնդին, հաստատին, և շաղկապին, երկաթակապ կոչին։

Երկաթակուռ. (նախադրիւ հոլովի.) Մ 'ի կուռ երկաթոյ. զի. 'ի կարծր. 'ի ամուր, և 'ի հաստատուն երկաթոյ կազմեցեալ իր ինչ։ և ը այսմ ասի երկաթակուռ զրահ. կմ երկաթակուռ սաղաւարտ և այլն։

Երկաթակարութիւն. թեան։ ‖ կարութիւն երկաթոյ։ Եւ մերթ հանք. կամ մասն երկաթոյ, ուստի կարեն և հանեն զերկաթն։ Խոսրէն. յաղ խորհրդոց։

Երկաթապատ. ի. իւ. աց. օք։ ‖ երկաթով պատեցեալ։ Դանի. 4. 12։

Երկաթի. թեաւ. թեօք։ (և այլ և հոլովք պակասին։) ‖ երկաթեղէն. կամ երկաթեայ։

Թեսաղ. Եբրէ. 1. 18: և Սաղմ. 2. 9:

Երկախումբ: (Նախադրիւ հոլովի.) || մերթ նշանակէ երկու խումբ զօրաց. կամ ժողովրդոց: Իսկ մերթ իմանի երկուց խմբից. կամ կողմանց՝ ՚ի մի հաւաքումն:

Երկակենդան. (Նախադրիւ հոլովի.) || տես ՚ի ներքոյ զԵրկակենդանացն: Կիւրղի եղծ. Թ.

Երկակենդանեայ. ի. իւ. եց. իւք: || կեցօղ և ապրօղ յերկուս տեղիս, յօ ՚ի ծովու. կամ ՚ի գետս, և ՚ի վերայ երկրի. որպիսի է կոկորդիլոսն. և այլք ոմանք կենդանիք: Խորէն. աշխարհագրութ.:

Երկակի: || մերթ է մակբայ քանակական. և նշանակէ՝ կրկնակի. կամ երկիցս: Իսկ մերթ է անուն, և Նախադրիւ հոլովի. և նշանակէ զկրկինն. կամ զերկեակն: Նարեկ. ժբ. և ի...

Երկակին. կնոջ. կանանց. անց. ամբք: || այր որ ունի զերկուս կանայս: Իսկ մերթ նշանակէ զայրն, որ յետ մեռանելոյ առաջին կնոջն. վերստին առեալ է զկին. որպիսիք են երկկեցս ամուսնացեալքն:

Երկակեզիա. կշռի. աւ. այ. օք: || ունօղ զերկուս որակութիւնս հակադրեցելոյս այլում. որպիսիք են չորս տարերքն. որոց իւրաքանչիւն երկոքումբ որակութեք հակադրի միոյն զի

հուրն է ջերմութք ջերմ և չոր.
Ջուրն ցուրտ և խոնաւ.
օդն ջերմ և խոնաւ.
հողն ցուրտ և չոր.

Ուստի հուրն հակադրի. և ընդդիմանայ ջրոյ՝ ջերմութեամբ և չորութեամբ: Իսկ ջուրն հրոյ ցրտութեամբ և խոնաւութեամբ: Օդն հակադրի. հողոյ՝ ջերմութեամբ և խոնաւութեամբ: Իսկ հողն օդոյ՝ ցրտութեամբ և չորութեամբ: Եւ այսպէս երկակեզիւքն իւրաքանչիւրքն. յօ. հակառակապէս երկոքումբք հակադրեցեալք: Եւ զայս տամ պատճառ անտեղի ը կարգաւորմանն այլ: Եւ ը այսմ իմանի այն որ ասի ՚ի Նարեկ. գՃ: Առող առաջնանիւ երկակեզիա տարրութեանց: Բայց ոմանք զայս բան այլպէս մեկնեն. զի տառք բանն խմանան զարերգականն. իսկ երկակեզիա տարրութիւնքն՝ իմանան զերկուս հակադրեցեալս. յօ զամառն, և զձմեռն. զաշին, և զգարուն:

Երկամ. (Նախադրիւ հոլովի.) || երկու ամ. կամ ամօղութիւն երկուց ամաց. զի մինչ ասի երկ զերկամ մի. իմանի զերկու ամն. կամ զժամանակս երկուց ամաց. Գործ. 19. 10: ը այսմ է և 28. 30:

Երկամեանակ. ի. աւ. այ. օք: || զերկուս ժամանակս ունօղ. կամ անկեալ ը ամօղութեամբ երկին ժամանակի. և այս ասի զառաւելս. որք ունին զկրկնատեսակ հնչումն. որ ժամանակաւ չափի. որպիսիք են առաքն, որք ը պահանջման տեղւոյն երբեմն երկարին հնչմամբ. և երբեմն սղին. որպիսիք են ա. ե. ի. ո. Եւ կամ որոց հնչումն ը պարականն է շեշտ, և ը ամանակին միջակ. այն այսու: Եւ կամ ը պարականն պարզոյ. և ը ամանակին երկար. ա. ե. ի. և այլն:

Երկայն. ի. իւ. եց. իւք: || ունօղ զերկայնութիւն ըստ քանակին. որոյ ներհակն է կարճ: Իսկ մերթ նշանակէ զերկայն ըստ ժամանակին. և ըստ այսմ ասի երկայն բան. կամ օր. և այլն:

Երկայնաբան. ի. իւ. եց. իւք: || երկարաբան. կամ երկարօք զբանն. կամ ը երկար խօսօղ: Իսկ մերթ նշանակէ զընդերկար բանն. և կամ զերկարաբանութիւն: Սեբ. 1. հատ. ժգ:

Երկայնագագ. ի. իւ. եց. իւք: || այն որ ունի զերկայնաձիգ գագաթ. կամ զերկայնատարած խարշ, և գծոյս. որպիսիք են ոմանք լերինք. կամ աշտարակք, և կամ ծառք. և այլք նմանք:

Երկայնագոյն: (մակբայ յաճախական.) || կարի երկարապէս. կամ կարի առաւել: Իմաստ. 12. 24:

Երկայնադէզ. դիզի. աւ. այ. օք: || երկայնաչափ. կամ յոյժ երկայն և բարձր. և կամ այն որ սաստիկ աճեցեալ և բարձրացեալ լինելով՝ իբրու գիզացեալ. և լեռնացեալ է. որպիսիք էին անճառնի հասակք հսկայից. որք ասին երկայնադէզ հասակք: Խորէն. ա. գլ. Ժ:

Երկայնակեաց. եցի. իւ. աց. օք: || ը երկար ժամանակ ապրօղ. կամ զկատարեալ ամս ապրօղ: Ելից. 20. 12:

Երկայնաձև. (Նախադրիւ հոլովի.) || այն որ ունի զերկայն ձև. կամ որոյ դէմքն է ը երկայն ձգեալ. և ըստ այսմ ասի երկայնաձև բլուր. կամ քարայր: և այլն: Խորէն. ա. գլ. Ժ:

Երկայնաձիգ: (Նախադրիւ հոլովի.) || երկայնատարած. կամ երկայնաձգեալ. կամ որ ունի զերկայնաձև դէմս. և կամ ընդերկայն ձգեալ և տարածեալ. և այս ասի զլերանց. գետոց և գլխոց. և զայլոց նմանեաց: Խորէ. Ժ. գլ. 6:

Երկայնամիտ. մտի. աւ. աց. օք: || համբերօղ. կամ ընդ երկար ժամանակ սպասօղ. կամ ը երկար հանդուրժօղ: Ելից. 34. 6: Սաղմ. 18. 29:

Երկայնամտեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || երկայնամիտ լինել. կամ համբերել. կամ ը երկար ժամանակ սպասել: 3. Եզր. 9. 30:

Երկայնանիստ. նստի. իւ. ից. օք: || որոյ նստուածն. կամ դիրքն երկայն է. կամ ը երկայն ձգեալ, և տարածեալ. և կամ որ զերկայն ձև ունի. որպիսի է լեռանն. որոյ նիստն է տարածեալ ը երկայնութիւն: Խորէն. ա. գլ. 9: և Նարեկ. ՚ի գանձս. տառ:

Երկայնատարած. ի. իւ. եց. իւք: || երկայնաձիգ. յօ երկայն տարածեալ. կամ զերկայն տարածութիւն ունօղ: Եզեկ. 17. 3:

Երկայնաքիթ. քթի. իւ. աց. օք: || զերկայն քիթ ունօղ:

Երկայնեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || երկայնացուցանել. կամ տարածել ընդ երկայնութիւն: Եսայ. 54. 2: Սաղմ. 23. 5: Իսկ մերթ երկարել զբանն. և զձայն, և զայլս նմանս: 2. Մակ. 2. 33: Գործ. 20. 7:

Երկայնեմ. եցայ. եայ. իլ: (Ձայնակր.) || Երկայն լինիլ. կամ երկայնանալ. և կամ ը̅ երկայն տարածել. 1. Մակ. 6. 40: Իսկ մերթ երկարել. կմ ը̅ երկար տևել: Խորհրդ. տր. 28:

Երկայնմտութիւն. թեան: || համբերութի. կմ ընդ երկար տևողութի. և սպասումն սպառնեալ բարկին, առանց փութալոյ ՚ի ձեռն կարճմտութեան: Հռովմ. 2. 4: 2. Կորն. 6. 6: և այլն:

Երկայնօր. աւուր. ուրբ. ուրց. ուրբք: || երկար օր. կմ երկար ժամանակ: Սաղ. 90. 16:

Երկայնօրեայ. (Նախադրիւ հոլովի.) || ըստ բազում աւուրս. կմ ընդ բազում ժամանակս ապրող. կմ երկայնակեաց: 2. Օրէն. 5. 33:

Երկայր. երկաւն. արամբ. երկարք. արանց. ամբք: || կին՝ որ յետ մահուան առաջնոյ առն՝ զերկրորդ այր կալեալ է: Մերթ ևս նշանակէ զերկուս այր միանգամ: Կիւրղ. Եղեկ. ժ:

Երկան. ի. աւ. աց. աք: || աղօրիք, որ աղալու գործիք, զոր ձեռամբ շարժեն, և աղան ցորեն, և այլոց ընդե ղինաց: ռամկ. Ըրկանք. կմ փէյիրմէն: Թուոց. 11. 8: Երեմ. 25. 10: Մատթ. 24. 41: Իսկ մերթ նշանակէ զքարն աղօրեաց, թէ ներքին իցէ, և թէ վերին, որ և կոչի երկանաքար: 2. Օրէն. 24. 6: Դատ. 9. 53: Յայտ. 18. 21: Իսկ յորժամ ասի՝ երկան իշոյ. իմանի մեծ երկանաքարն, զոր էշն [illegible]ուցանէ: ռամկ. Էշէնէնի թաշ: Մատթ. 18. 6: Մարկ. 9. 41:

Երկանաքար. ի. իւ. աց. աք: || քար երկանի. որ քար փէյիրմէնի: Ղուկ. 17. 2: Մերթ ևս նշանակէ զայնպիսի վէմն, կամ զարձանն. յորմէ զերկանաքարն կազմեն. և ըստ այսմ ասի՝ Խորէն. ը̅. գլ. 8: Ջրօղորդ տեղ. Նիղակն նստոյց յերկանաքար արձանի:

Երկանուն. անուան. ամբ. անց. ամբք: || զերկուս անուանս ունօղ. կմ երկակի անուամբք յորջորջեցեալ. որպէս նոյն անձն կոչի միով անուամբ քրիստոնէայ, և այլով անուամբ սանիփաննոս. և այլն. և կմ որ կոչի պետրոս, և սիմոն: և այլն: Նարեկ. ղդ:

Երկասէր. սիրի. իւ. աց. աք: || աշխատասէր. կմ սիրով աշխատօղ. և կմ ժրաջան:

Երկասիրեմ. եցի. եալ. ել: (չէզոք.) || աշխատասիրել. կմ ջանիւ պարապիլ ՚ի գործ ինչ՝ յանձն առնլով սիրով զաշխատանս գործոյն:

Երկասիրութիւն. թեան: || աշխատասիրութի. կամ ժրաջան աշխատութիւն: Լամբրօն:

Երկավանկ. կմ երկավանգ. ի. իւ. իւ. աց: || բառ որ ունի զերկուս վանկս. կմ որ յեր կուց վանկից է բաղադրեցեալ. որպիսի է բառս այս մարմին:

Երկատեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || յեր կուս բաժանել. կամ յերկուս հատանել. կամ արոհել:

Երկատեակ. ի. աւ. աց. աք: || կրկնատեսակ. կամ երկակի. և կամ կրկին կերպիւ: Նարեկ. ղթ:

Երկատեսակութիւն. թեան: || կրկնատեսակութի. կմ կրկնակերպութիւն: Լամբրօն:

Երկատութիւն. թեան: || յերկուս բաժանումն. կամ արոհումն. կմ յերկուս որոշումն:

Երկար. ի. իւ. եց. իւք: || երկայն. կմ ձիգ: Մերթ ևս նշանակէ զայնս տառս, որք եր կարապէս հնչին, որպէս սոքա. է. օ: Նաև նշանն սոյա՝ երկար կոչի:

Երկարախորհուրդ. (Նախադրիւ հոլովի.) || ընդ երկար խորհօղ. կմ լայնախորհուրդ. կամ լայնամիտ. կամ մեծախորհուրդ: Խորէն. գ. գլ. 67:

Երկարաձգեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || ը̅ երկար ձգել. կմ ընդերկարել. կմ ընդ երկար ժամանակ տևողացուցանել: Լամբրօն:

Երկարաձգութիւն. թեան: || ընդ երկարու թի. կամ ը̅ երկար ձգումն. կմ ը̅ երկար տևողութիւն: Նարեկ. ծբ:

Երկարաձիգ. ձգի. աւ. աց. գք: || երկայնա ձիգ. կամ ը̅ երկար ձգեալ և տարածեալ:

Երկարապատում. (Նախդրիւ հոլովի.) || երկարաճառ. կմ երկար բանիւ պատմեալ. և կմ երկարաբանօղ:

Երկարավէպ. վիպի. աւ. աց. գք: || երկարա պատում. կամ որ զպատմութիւն երկարէ. և կամ երկարաբան:

Երկարաւոր. ի. աւ. աց. աք: || զերկարութի ունօղ. կմ զերկար միջոց ունօղ. կմ հեռա ւոր: Նարեկ. ին:

Երկարեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || եր կար առնել: ռամկ. Ըրկնցնել: Մակ. 23. 14:

Երկարութիւն. թեան: || երկայնութի. կամ ընդերկարումն. կամ երկարատևութիւն:

Երկաւոր. ի. աւ. աց. աք: || երկեակ. կամ ունօղ, և պարունակօղ երկուս: Դարձեալ է անուն երրորդի կենդանակերպի երկ նայնոյ, որ բաղկանայ ՚ի բազմաց աստ ղոց ՚ի յոր մտանէ արեգակն ը̅ յառուկ ըն թացից իւրոց ՚ի քաան և մի երրորդ աւուր մայիսի, և տևէ անդ մինչև ՚ի քսան և մի երրորդ օրն յունիսի:

Երկաքանչիւր. ոյ. ով. ոց. ովք: || իւրաքան չիւրն յերկուց. կամ երկոքեանն: ռամկ. Էրկուսինալ:

Երկբայ. ի. իւ. եց. իւք: || տարակոյս. կմ որ հայէ յերկուս կողմանս իրաց. և ոչ բա ցորոշէ զինքն առմին, կմ առ միւսն. և կամ երկմիտ: Իսկ մերթ ՚ի յագնականնէ նշանակէ զերկբայութիւն. և ըստ այսմ ասի յերկբայս են. կմ յերկբայս անկանիլ. կամ յերկբայս մտանել. և այլն: Լամբրօն:

Երկբայանամ. ացայ. ացիր. նալ: (ընդմիջ.) || երկբայիլ. կմ տարակուսիլ. կմ երկմտիլ:

Երկբայիմ. եցայ. եայ. իլ: (Ձայնակր.) || տարակուսիլ. կմ երկմտիլ. կմ կասկածիլ:

Երկբայութիւն. թեան: || տարակուսութի. կամ անհաստատութիւն ՚ի կարծիս:

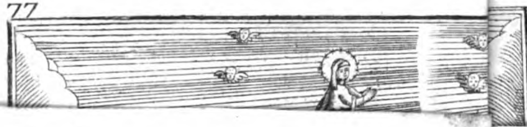
Երկբան. ի. իւ. եց. իւք: || երկլեզու. կմ խաբեբայ, և անհաստատ ՚ի բանս. կամ զմի բանն հակառակ միւսոյ բանի խօսօղ. և կամ որ վասն երեսպաշտութե զմի բանն, զոր միում խօսի՝ միւսում այլապէս խօ սի:

երկրաչափական գնի 'ի մէջ ըն... փոխանակ սիկեղ : և այս յայտ է այսու. զի սիկղն Թուոց 18. 16. ասի գոլ՝ քսան դանկ. նաև Ելից 30. 13 : երկրաչափականն ևս ասի գոլ քսան դանկ. որով երևի, թէ առաջին երկրաչափականն առաւել լինի քան սիկեղ, որ է չորս տրամ:

Երկեակ : (Նախադրիւ հոլով.) ‖ երկակի. կամ կրկնակ. կամ կրկին. և կամ երկաւոր. ըս

կի. և փոխադարձութիւն ոչ պահեն զերկրաւ. այլ են 'ի պարունակին առաւ. յընդարձակութիւն նր, և հոլովմն զնովաւ. այլ աստնես 'ի պատահերգ : Ութերորդն է երկրին առաջակից. կամ հատուածաւոր. որ պարունակէ զմերձակայութեան, և ձգէ յառաջնոյ շարժումէն յարևելից յարևմուտս: Իններորդն է առաջին շարժականն, որ պա

77

…րկատեմ. եցի. եա. եւ: (Ներգործ.) || յեր կուս բաժանել. կամ յերկուս հատանել. կամ արօհել:

…րկատեսակ. ի. աւ. այ. օք: || կրկնատեսակ. կամ երկակի. և կամ կրկին կերպիւ: Նոբէլ. զԹ:

…րկատեսակութիւն. Թեան: || կրկնատեսա_ կութիւն. կմ կրկնակերպութիւն: Լամբրօն:

տարակուսիլ. կմ երկմտիլ. կմ կասկածիլ:

Երկբայութիւն. Թեան: || տարակուսութիւն. կամ անհաստատութիւն 'ի կարծիս:

Երկբան. ի. իւ. եց. իւք: || երկլեզու. կմ խաբեբայ, և անհաստատ 'ի բանս. կամ զմի բանն հակառակ միւսոյ բանին խօսօղ. և կամ որ վասն երեսպաշտութե զմի բանն, զոր միում խօսի միւսում այլապէս խօ_

սի:

սի ։ 1. Տիմ. 3. 8։

Երկբայնութիւն. թեան ։ ‖ երկլեզուութիւն. կմ երկդիմութիւն. կմ երկխօսութիւն ։ Լամբրոն։

Երկբարբառ. ի. ով. աց. օք ։ ‖ զերկու բարբառս, կմ զձայնս ունօղ ։ Իսկ մերթ երկբարբառ կոչի վանկն, որ միով հնչմամբ զերկուս ձայնս երկուց ձայնաւորաց տառից իբրև զմի ձայն հնչէ. որպիսի են՝ եօթն. կեանք. և այլն։

Երկբացիկ. ցկի. ով. աց. օք ։ ‖ երկփեղկեան, ք զերկու փեղկս ունօղ, որպիսիք են ոմանք դրունք, կմ պատուհանք ։ ռամկ. Էրքիա խանափ ունօղ ։ և կոչին սոքա երկբացիկ. զի յերկուս կողմանս բացեալ լինին ։ Սոյնպէս և մեծ դուռն, որ 'ի մէջ իւր ունի և զփոքր դուռս, ասի երկբացիկ, զի բացեալ լինի երկպատիկ. և ըստ այսմ է 3. Թագ. 6. 34։ Բայց 'ի մեզ այս առումն երևի փոքր ինչ 'ի սխալմանց կենտագրութեանց գրչաց խանգարեալ. որ ըստ Հելլենաց թարգմանութեան ունի այսպէս ։ Ե՛ Էրէնոցանոյ դրանցն քոյցը մոյշս ։ Երէքագրէ ծի ծի դռան. և ծղխնէ նայո. և Էրէքագրէ դռան Էրէքյոց ։ Ըղխանձա դրօշէալ 'ի նմա. և այլն ։

Երկբերան ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ զերկուս բերանս ունօղ ։ և այս մերթ ասի զգեստոց, որք զերկուս ծիւղս, կմ առաջս ունին ։ Իսկ մերթ զերկսայրի սրոյ. կմ զտապարէ, և զնմանեաց ։ Խորէն. Գ. գլ. 28։

Երկգլխի. խւոյ. եավ. եաց. եօք ։ ‖ երկգլխանի. ք ունօղ զերկուս գլուխս ։

Երկգնդեմ. եցայ. եաց. իլ ։ (ձայնակ.) ‖ երկու գունդ. կմ խումբ լինիլ ։ 3. Թագ. 20. 27։

Երկդիմակ. ի. ու. աց. օք ։ ‖ տե՛ս Երկդիմի ։

Երկդիմի ։ (Նախդր. հոլ.) ‖ զերկուս դէմս ունօղ. որպիսիք են ոմանք ցուցանքաւոր կենդանիք ։ Խորէն. յաշխարհագր ։ Մերթ և նա՝ որ 'ի մէջ երկուց հակառակ անձանց՝ ընդ որում և խօսի, 'ի կողմն նորա խօսի, և ընդ միւսն վատաբանէ ։ ռամկ. Էրքիա Էրեօէն ։ Իսկ մերթ երկատեսակ. կմ կրկնակի. կմ կրկին ։ Նար. իա. Խոր. Յ. գ. 36. Սոյնպէս մինչ ասի՝ ձորձ երկդիմի, իմանի զգեստն 'ի յերկուց տեսակաց նիւթոց գործեցեալ, ք 'ի բամբակէ և 'ի բրդոյ. կմ 'ի բրդոյ և 'ի վշոյ ։ Ղևտ. 19. 19։ Բայց մինչ ասի՝ երկդիմի բան, նշանակէ զերկու ներհական միտս ունօղ. կմ կրկնակի նշանակօղ ։

Երկդրամեան. մենի. իւ. ից. իւք ։ ‖ է անուն դրամոյ, որ ըստ ծանրութեան էր երկու տրամ, ո՛չ և ձայնն իսկ հնչէ ։ Իսկ ըստ արժողութեան՝ եթէ լցէր արծաթեայ, էր խո՛. սաակ ։ Մատ. 17. 23։ Բայց Ելից. 30. 13։ և Ղևտ. 27. 3։ և Յես. 7. 21. և յայլ տեղիս, քառա երկդրամեան դնի 'ի մեզ ըստ Հելլ. փոխանակ սիկղ ։ և այս յայտ է այսու. զի սիկղն Թուոց. 18. 16. ասի դող՝ քսան դանկ. իսկ Ելից. 30. 13։ երկդրամեանն և ասի դող քսան դանկ. որով երևի, թէ առաջն երկդրամեանն առեալ լինի փոխ սիկղ, որ է չորս տրամ։

Երկեակ ։ (Նախդրիւ հոլով.) ‖ երկակի. կմ կրկնակ. կամ կրկին. և կմ երկաւոր, ք պարունակօղ յինքեան զերկուս ։

Երկեամ ։ (Նախդր. հոլ.) ‖ երկամ, ք երկու ամ. և ըստ այսմ ասի՝ կալ տարեք զերկեամ մի. ք զերկուս ամս ։ Եւ կմ այն՝ որ ունի զանազանութիւն երկուց ամաց. և ըստ այսմ ասի՝ յետ երկեամ ժամանակի. ք յետ ժամանակի երկուց ամաց ։ 2. Մակ. 10. 3։

Երկեղ ։ ‖ տե՛ս զԵրկիւղ. Առակ. 29. 16։

Երկեղուկ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ երկիւղ. կմ ահ, և կմ սոսկումն ։ Իսկ մինչ ասի երկեղուկս արկանել, իմանի երկեցուցանել ։

Երկեղոտ ։ (Նախդր. հոլ.) ‖ երկիւղալի. կմ զարհուրելի. կմ սոսկալի ։ 'ի ճառս հայց. Ը։

Երկեմեան. մենի. իւ. ից. իւք ։ ‖ երկամենի. ք նա, որ է երկուց ամաց ։ Մատ. 2. 16։

Երկերիւր. ոյ. ով. ոց. ովք ։ կմ ի. իւ. ից. օք ։ ‖ երկու հարիւր ։ զի եղանէ 'ի Երէոր բառէս, որ է հարիւր ։ Թուոց. 3. 46։

Երկեցուցանեմ. եցուցի. ցի. ել ։ (անցող.) ‖ ահացուցանել. կմ զարհուրեցուցանել ։ ռամկ. վախցնել ։ Նաւում. 2. 11։

Երկեւան. ի. ով. աց. օք ։ ‖ երկբայելի. կմ կասկածական ։ և մերթ երկբայութիւն. կմ կասկած ։ Մերթ և արատ. կմ բիծ ։

Երկեւանութիւն. թեան ։ ‖ երկբայութիւն. կմ կասկածանք, կմ երկիւղ, և կմ զանգիտութիւն ։ Նար. ժա. Իսկ 'ի Նար. ղդ. ուր ասի, երկեւանութիւն ինչ վարկանիցի, իմանի երկուանալի. կմ կասկածելի ինչ. և կմ խարդախութիւն և կեղծումն ինչ ։ Մերթ և արատաւորութիւն, կմ բծաւորութիւն ։

Երկթևեան ։ (Նախդր. հոլ.) ‖ զերկու թևս ունօղ, որպիսիք են թռչունք ։ Նարեկ. զը։ Եւ մերթ նմանութիւն ասի և զայլոց իրաց։

Երկին. երկնի. կմ երկինք. կնից. իւք ։ ‖ այն համատարած միւսն օդի, որ 'ի կամարէն շուրջ սկսեալ՝ եզերէ մինչև 'ի հորիզոն երկինն ։ Եւ է մարմին բաղկացեալ 'ի նիւթոյ և 'ի տեսակէ. բայց անապական. և թափանցիկ ։ և ունի զանչափ մեծութիւն, մինչ զի բոլոր երկրագունդ համեմատեալ ընդ նմա, իբրև կէտ մի է ։ Սա ըստ բազմաց փիլիսոփայից՝ բաժանի 'ի տասն պարունակս, կմ կամարս. որք երկինք անուանին. զորս տե՛ս 'ի հանգիտակաց պատկերդ ։ Եօթն երկինք առաջինք են եօթանց մոլորակաց. որք ըստ յառաջ շարժմանց ձըգին յարևմտից յարևելս. իսկ 'ի շարժմանէ առաջնոյ շարժունի [illegible] ամէնր բերեն յարևելից յարևմուտս ։ և սակայն սոցա հինգերն. ք պարունակն երևակի, լուսնթագի, հրատի, արեգական, և լուսնի՝ պարունակեն զերկիր. և պատեն զնովաւ ։ Իսկ պարունակն արուսեկի. և փայլածուի՝ ոչ պատեն զերկրաւ. այլ են 'ի պարունակն արևու յենգարձակութեան նո, և հոլովին զնովաւ. որպէս տեսանես 'ի պատկերդ ։ Ութերորդն է երկինն աստղալից. կմ հաստատութիւն. որ պարունակէ զվերոյասացեալսն. և ձգէ յառաջնոյ շարժունէն յարևելից յարևմուտս ։ Իններորդն է առաջին շարժունն, որ պա

րութեամբ զամենեսեան, և շարժմամբ իւրով շարժէ զնա, որ 'ի ծոց իւր, և ձգի յարևելից յարևմուտս: Եւ սորա առաջին մասն կոչի ապակեղէն երկին, զոր ոմանք զանազանեն 'ի նմանէ, վասն և զկամարան թուեն ժդ: Իսկ տասներորդն է հրեղէն երկինն, որ պարունակէ զամ երկինս, որք շարժին. և ինքն է անշարժ քառակուսի խորանարդ. և է աթոռ այ, և բնակարան հրեշտակաց, և ամ սրբց երանելեաց: Եւ սա այնչափ մեծ է, մինչ զի բովանդակ ծաւալ երկնից հանդերձ է իբրու կէտ մի համեմատ ընդ նմ. ուստի և տը գիրք յիրաւի կոչեն զնա երկինք երկնից: Ծնն. 1.1: Սաղ. 148.4: Դրախտ երկինք կոչի և վերին մասն օդոյ. ըստ այնմ զան. 3.80. օրհնեցէք թռչունք երկնից:

Երկիր. կրկ. ոչ. աց. օք: ‖ Է գունտն հողոյ ջրովք հանդերձ, որ է 'ի միջին կէտն ա՛ի, և համեմատեալ մեծութե երկնից՝ է իբրև կէտ մի անբաժանելի: Արդ՝ բաժանի եր կիրս նախ 'ի ծով և 'ի ցամաք: Երկր՝ 'ի հինգ գօտիս, կմ գաւառս. որոց առաջինն կոչի այրեցած՝ վն յանձախելոյ անդ տապոյ արեւուն. և սկսանի յարևադարձէ խեցգետնին, և վերջանայ յարևադարձ այծեղջեր. և անդ առ հասարակած գօտեւոյն՝ ունին և գիշերն հաւասար է 'ի բովանդակ տարին: Երկրդն և երրրդն կոչին բարեխառն, և են յարմարք բնակութե. և կան 'ի մէջ երկուց արևադարձից, և ցրտային գօտեաց: Չորրորդն և հինգերրդն կոչին ցրտային գօտիք՝ վն յանձախելոյ անդ սաստիկ ցրտոյ. և կմ բևեռային շրջանակք՝ յաղագս հուպ լինելոյ բևեռաց: Եւ 'ի գօտեաց տասի մինչ 'ի բևեռան խաւար և մութ է շարունակ 'ի ձմեռան, բայց տիւ և լոյս է յամառան: Նաև ծովն բաժանի յովկիանոս, 'ի միջերկրականն, 'ի սեաւ ծովն, 'ի կասպից. 'ի կարմիրն, և այլն: Իսկ ցամաքն, որ և յատկապէս երկիր կոչի, բաժանի նախ 'ի ծանօթ, և յանծանօթ: Ծանօթն. կմ ծանուցեալն է, յորում բնակիմք, և զոր գաւին և տեսին մ՛ք իսկ. իսկ անծանօթ է, զոր դեռ չեն տեսեալ մարդիկ. և անկանի մանաւանդ ընդ բևեռօք՝ կս առաւել ընդ հարաւային բևեռաւն: Իսկ ծանօթն բաժանի 'ի չորս մասունս, այսինքն յասիա, յափրիկէ, յեւրոպա, և յամերիկա: Եւրոպէ անկանի յարևմտեան կողմն ա՛իս, և են 'ի նմ սպանիա, գալլիա, գերմանիա, իտալիա, յունաստան, և այլն: Ասիա կայ յարևելեան կողմն ա՛իս, և են 'ի նմ հայաստան, պարսկաստան, տաճիկք, պարսիկք, հնդիկք, և այլն: Եւ անդ 'ի հնդկաստան 'ի սպառնաւած եղեր ա՛իս կղզիք բազումք և մեծամեծք: Ափրիկէ կայ ընդ հարաւ կողմն ա՛իս. և են 'ի նմ եգիպտոս, եթով պիա. թունիզա. և այլն: Ամերիկա է 'ի ներքին կիսագունտն մեր, և պատի յամեն նուաստ ահագին ծովովն ովկիանոսի: Զայս ամ անկանի ցուցանեն հանգիտակաց պատկերք: Յորում խորին գեհեն միջին է ծիրն հաստատեալ: ողջ խաւար գեհեն խոստ

րեալ կիսով չափ ը հիւսիս, և կիսով չափ ը հարաւ, զշաւիղս արեգական և մոլորակաց ցուցանէ, որ և ծիր զոդիակոսի անուանի: Իսկ շուրջանակի գիծն խայտ՝ զչափս տասն հաւասար անցանէ յանդիմանս: այլ վանդակաձև գիծքն բարակք ցուցանեն զաստիճանս երկայն յծագաց 'ի վր երկրի: յորոց որք ձգին 'ի բևեռաց 'ի բևեռ, կոչին աստիճանք երկայնութե. և որք յարևելից յարևմուտս՝ աստիճանք լայնութե: Դրախտ բառս երկիր, նշանակէ զհողն: Ծնն. 3.19: և մերթ զցամաքն. Ծննդ. 1. 10: Գործ. 27. 24: և երբեմն զբնակիչս նորա, կմ զՏն մեր թագաւորութե: Սաղմ. 18. 5: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ մարմնոյ երկրի: 1. Թագ. 9. 2: և 27. 8: ըստ այնմ է և այն, որ ասի Սաղմ. 65. 4. ամ երկիր երկիր պագցեն քեզ: Արդ՝ բառս այս՝ ըստ որում նշանակէ զգունտն հողոյ՝ յոյժ բարւոք առնու զառաւել, զի ասի երկիր. իբրթէ երկու-իր. զի պարունակէ 'ի նմա հող և ջուր: և կմ ասի երկիր. իբրթէ եռ իր. ըստ զառաւելութե զերեքանգամ կրօղ, որում յոյժ յարմարի:

Երկիր: (միջյ գաւառական.) ‖ Երկրորդ. կմ երկրորդաբար: ըստ այսմ է և երիրն, չորիրն, և այլն, որով քննիկի երրորդն, և չորրորդն:

Երկիրպագանեմ. պագի. պագ. եր: (նեբրդ.) ‖ 'ի վր երեսաց անկեալ՝ համբուրել զերկիրն առաջի ուրուք 'ի պատիւ և 'ի յարգութե նր. կմ 'ի պատիւ ուրուք խոնարհեցուցանել զգլուխն մինչև յերկիր: Եւ այսպիսի երկրպագութն՝ մինչ լինի պաշտամբ, միայն այ տրի, և ոչ ստեղծուածոց: Ծնն. 24.26: Մատ. 4.10: Իսկ մինչ լինի՝ ոչ պաշտամբ, այլ առ 'ի պատուելոյ. տրի և մարդկան, ըստ որում են փոխանորդք այ. կմ զպար գև ինչ ընկալեալ 'ի նմանէ. և այլն: Ծնն. 22.7: 3. Թագ. 1.16: Իսկ եթէ արիցի կռոց, է գործ կռապաշտութե, և անօրէնութե մեծ: Ելից. 32.8: 3. Թագ. 16.31: Եւ բայս այս՝ եր բեմն այլազգ 'ի գործ ածի. զի պագանելն նախադրի երկրեն այսպէս. պագանեմ երկիր. պագի երկիր: Ելից. 34.14: 1. Թագ. 1.28:

Երկիցս: (միջյ քանակ.) ‖ երկու անգամ: Յովբ. 13. 10:

Երկիւղ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ ահ. կմ զարհուրանք. կմ տագնապ. ռամկ. Վախ: Առակ. 1. 7: Եւ մինչ ասի՝ զերկիւղն հարկանել, խմա նի երկնչել. կմ զարհուրել: 'ի Ղուկ. ե:

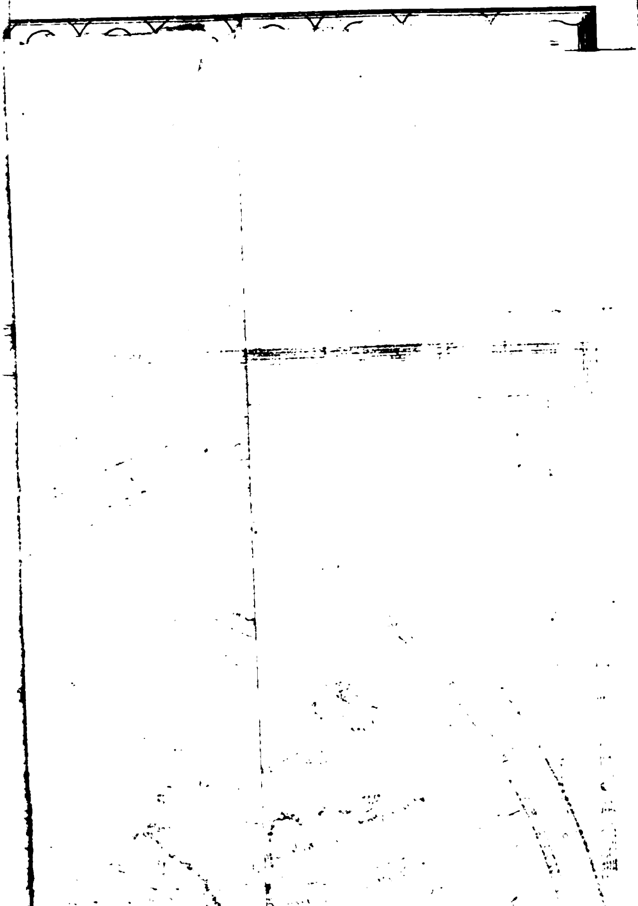
Երկիւղագին: (նախդրիւ հոլովի.) ‖ ահագին. կմ ահեղ. կմ սաստիկ երկիւղալի: Եւ մերթ սաստիկ երկնչօղ: Նաւէն. ղէ:

Երկիւղալից: (նախդրիւ հոլովի.) ‖ լցեալ ահիւ և երկիւղիւ. կմ երկիւղագին:

Երկիւղախառն: (նախդրիւ հոլովի.) ‖ խառն ընդ երկիւղի. կմ 'ի միասին ընդ երկիւղի:

Երկիւղած. ի. իւ. կմ ու. աց. օք: ‖ Նա՝ որ ունի զերկիւղն այ 'ի սրտի, կմ որ երկնչի յայ, որ է յատուկ բարեպաշտից: Սաղմ. 33. 8:

Երկիւղածութի. թե: ‖ ունելն զերկիւղն այ 'ի սրտի. կմ երկիւղախառն պատկառանք, զոր ունին բարեպաշտքն առ այ: Եւ մերթ բարեպաշտութի. կմ այ պաշտութի:

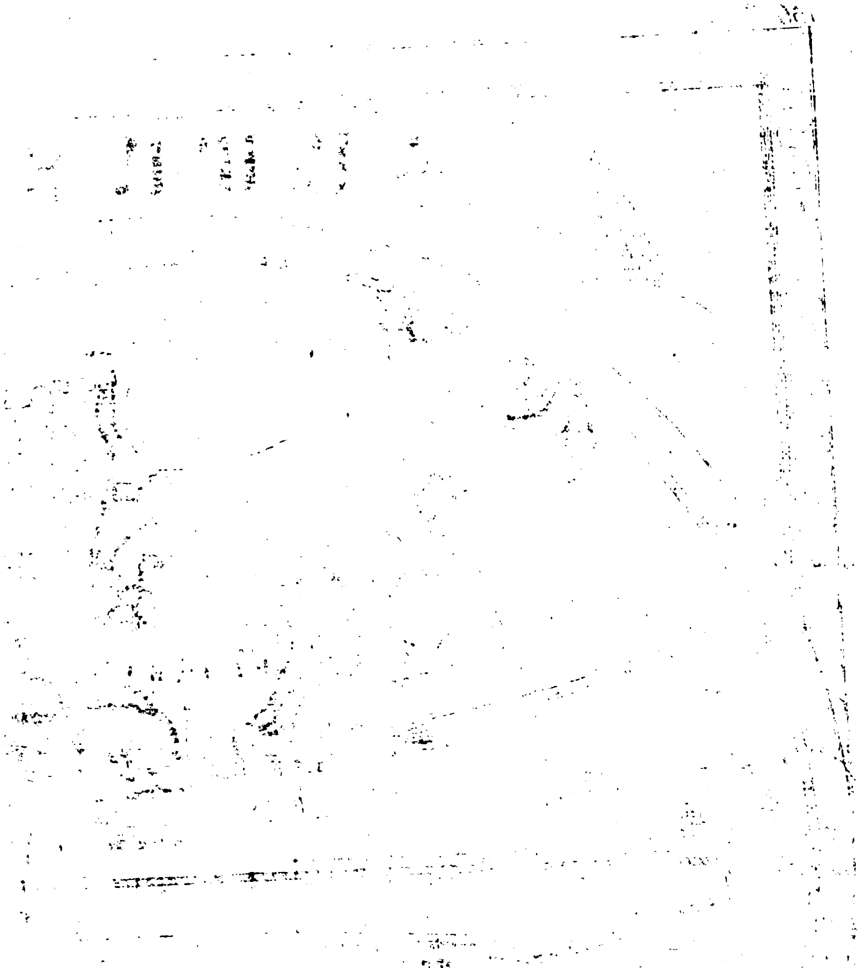
կաս ձևով:

ամեն գնդերաս [illegible] [illegible] իւր՝ [illegible] [illegible], [illegible] երկնային, [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] և [illegible]. կի՛ [illegible]. որ յերկնաս [illegible] [illegible] [illegible] 'ի յերկնաս ձևով, [illegible] երկնային: [illegible] [illegible] գունդէ: Իսկ [illegible] երկնային [illegible] յեր-

[illegible] ուղղանկիւնաւոր [illegible]. կի՛ եր- կնային գունդը: Նմին:

Երկնանկերաց. [illegible]. [illegible]. [illegible]. [illegible]: || [illegible] կերող. կի՛ Է երկնային կենդանագոտիով: ԱՀզոն.

Երկնանկերոցայ. [illegible]. [illegible]. [illegible]. [illegible]: || Երկնա- կերայ. կի՛ Ը երկնային կենդանագոտիով

[illegible]
պէտս, Թունիքը․ և այլն ։ Ամերիկան է ՚ի ներքին կիսագունտն մեր, և պատի յամենուստ ահագին ծովուն ովկիանոսին ։ Զայս ամ ակներև ցուցանէ հանգիտակաց պատկերդ ։ Յորում խայս գիծն միջին է ծիրն հասարակած ։ աղեղն․ և խայս գիծն խաւ

[illegible] ող երկիւղի ։
[illegible] օք ։ Նա՝ որ ունի զերկիւղն այ ՚ի սրտի, կմ որ երկնչի յայ, որ է յատուկ բարեպաշտից ։ Սաղմ․ 33․ 8։
Երկիւղածութիւն․ Թէ ։ Ունիլն զերկիւղն այ ՚ի սրտի․ կմ երկիւղախառն պատկառանք, զոր ունին բարեպաշտքն առ այ ։ Եւ մերթ բարեպաշտութիւն․ կմ ածպաշտութիւն ։

Երկիր

Երկիւղորէն ։ (մակբայ որակական ։) ‖ Երկիւղածութեամբ ։ կմ երկնչելով ։

Երկլեզու ։ զուի ։ աւ ։ աց ։ օք ։ ‖ երկխօս ։ կմ նենգաւոր ։ կամ խաբեբայ ։ կմ խարդախ 'ի բանս ։ և կամ նենգութեամբ խօսօղ ընդ իւրաքանչիւրոց ըստ հաճութեն նոցին թէև ներհակեցին խօսեցեալքն ։ և կամ որ նենգութեամբ ընդ միում զայս ինչ, և ընդ միւսոյն զայլ ինչ խօսի ։ Առակ. 8. 13 ։

Երկլուսնեայ ։ (նախդիրէ հոլովի ։) ‖ զանազանութեն երկուց լրմանց լուսնոյ ասօղ ։ և կամ անօղ յերկուս լրմանս լուսնոյ ։ ուստի մինչ ասէ, գաղղիարէն առ գետովք երկլուսնեայ ասացու ։ իմանի զերկուս ամիսս, որք են ասացեալ լրման երկուց լուսնոց ։ Խորէն. ա. գլ. 5 ։

Երկխօս ։ ի ։ իւ ։ ից ։ իւք ։ ‖ Նա՛ որ զբանս իւր երկմտելի առնէ նենգութեամբ ։ այնպէս՝ զի զայն, զոր խօսի, այլապէս հասկանալացէ լսօղն ։ և կամ որ երկայրաբանութեամբ, կամ կեղծելով և նենգութեամբ խօսի ։ Առակ. 11. 13 ։

Երկծով ։ ու ։ ու ։ ուց ։ ուք ։ ‖ 'ի մէջ ծովու եղեալ առաջուստ աւազին ծածկեցեալ մակերևոյթ, որ ըստ զեղուն երկայնացեալ է ածելով յաջմէ և յահեկէ զխորոց ջրոց, կոչի երկծով ։ 'ի յոր մինչ երկի նաւն՝ բակայն բեկանի, և խորտակի ։ Գործ. 27. 41 ։

Երկհարսանեայ ։ նեայ ։ նեաւ ։ նեաց ։ նեօք ։ ‖ այն՝ որ յետ մեռանելոյ առաջին կնոջն, ամուսնացեալ է վերստին առնելով զայլ կին, այսինքն երկհարսանեայ ։

Երկկերպարան ։ (նախդիրէ հոլովի ։) ‖ երկատեսակ ։ կմ երկակերպ ։ կմ կրկնաձև ։ և կմ զերկուս ձևս՝ և զկերպարանս ունօղ ։ Նարէկ. ղէ ։

Երկկին ։ կնոջ ։ կանամբք ։ անց ։ ամբք ։ ‖ այն՝ որ ունի զերկու կին ։ կամ նա որ ընդ երկուց կանանց է ամուսնացեալ ։

Երկհազարեակ ։ եկի ։ աւ ։ աց ։ օք ։ ‖ է զանազան անուն թուոյ, որ նշանակէ զերկու հազարն զատաբար ։ և կամ զերկու հազարաւորսն ։

Երկձայն ։ ի ։ իւ ։ ից ։ իւք ։ ‖ տե՛ս զԵրկբայր բառն ։

Երկձի ։ ոյ ։ ով ։ ոց ։ ովք ։ ‖ ունօղ զերկուս ձիս ։ կմ կառք լծեալ երկորեակ ձիովք ։ Ըստ որում Եսայ. 21. 9. ուր ասի՝ հեծեալ երկձի ։ իմանի՝ հեծեալ 'ի յերկձի կառս ։

Երկճիղ ։ ճղի ։ իւ ։ ից ։ իւք ։ ‖ ունօղ զերկուս ճիւղս ։ որպիսիք են չորթաւու փայտք ։ և այլք նմանք ։ Յեզեկ. 8. 29.

Երկճիւղ ։ ճղի ։ իւ ։ ից ։ իւք ։ ‖ տե՛ս 'ի ներքոյ զԵրկճղին ։

Երկճղի ։ ղայ ։ եաւ ։ եաց ։ օք ։ ‖ ունօղ զերկուս ճիւղս ։ Ըստ որում և բանին փայտի, որ ունի զերկուս ճիւղս 'ի ծայրն իւր՝ իբրև զերկուս թևս, ասի երկճղի, ... ։ Ըստ այսմ և գերանն ։ կմ ծառն ։ որ յերկուս ասաղս բաժանի իբրև 'ի յերկուս ճիւղս, կոչի երկճղի ։ Խորէն. ... ։ Իսկ երբեմն երկճղի ասի՝ յերկուս ճիւղս բաժանեալ, և պատառեցեալ իրն ։ զի իբրև 'ի յերկուս ճիւղս անջատի ։

Երկմիտ ։ մտի ։ աւ ։ աց ։ օք ։ ‖ երկբայ ։ կամ անհաստատ ։ և կամ տարակոյս 'ի առնելն զայս ինչ, կամ զայն ինչ ։ և կմ որ է կասկածոտ, և ոչ գիտէ միամտութեամբ ։ Եբր. 10. 38 ։

Երկմտեմ ։ եցի ։ եա ։ ել ։ (ներգործ ։) ‖ երկմտեցուցանել ։ կմ յերկբայութեն առնել զոք ։ զի բայս այս է զօրութեամբ անցողական ։ Իսկ երբեմն վարի սա իբրև չէզոքական, և յայնժամ նշանակէ՝ երկմտել ։ ազդ երկէ, Մատթ. 14. 31 ։ Հռով. 4. 20 ։ Յակոբ. 1. 6 ։

Երկմտեցուցանեմ ։ ցուցի ։ ցո ։ ել ։ (անցող ։) ‖ երկբայեցուցանել ։ կմ երկմիտ առնել ։

Երկմտիմ ։ տեցայ ։ եաց ։ իլ ։ (ձայնակր ։) ‖ երկբայել ։ կամ տարակուսել ։ կմ երկուանալ ։ Առ Տիմ. 2. 4 ։ Մարկ. 11. 13 ։

Երկն ։ երկան ։ կամբ ։ կունք ։ անց ։ ամբք ։ ‖ ցաւն՝ զոր կրէ կինն 'ի ծնանելն ։ Յոբ. 2. 9 ։ և Սաղմ. 47. 8 ։ և Ա. Թեսաղ. 5. 3 ։ Եւ երբեմն գնի փոխանակ ցաւոց, և աշխատութեանց, և կմ մեծագոյն երկիւղի ։ ըստ այնմ երկունք կալան զնա ։ զ ցաւք, և երկիւղք ։ Ելից. 15. 14 ։

Երկնաբերձ ։ (նախդիրէ հոլովի ։) ‖ մինչև յերկինս բարձրացեալ ։ կմ երկնաչափ ։ կմ երկնաձեմ ։ կմ երկնային ։ կմ յոյժ բարձրաբերձ ։ կամ վերամբարձեալ ։ Նարէկ. ղէ ։

Երկնաբնակ ։ ի ։ աւ ։ աց ։ օք ։ ‖ յերկինս բնակօղ ։ կմ վերնաբնակ ։ կմ քաղաքացի երկնից ։ Նարէկ. 'ի գովեստ առաքելոց ։

Երկնագնաց ։ ի ։ իւ ։ ից ։ իւք ։ ‖ 'ի յերկինս գնացօղ ։ կմ յերկինս չուօղ, և ձեմօղ ։

Երկնագոյն ։ գունի ։ իւ ։ ից ։ իւք ։ ‖ կապուտակ ։ կմ կապուտագոյն ։ Եւ մերթ նշանակէ զկապոյտ զգեստն ։ Եսայ. 3. 23 ։ և Եզեկ. 16. 10 ։

Երկնագումար ։ ի ։ աւ ։ աց ։ օք ։ ‖ յերկինս գումարեալ ։ կմ որ է երկնային գումար ։ կմ երկնային խումբ ։ Նարէկ. ժը ։

Երկնաթռիչ ։ (նախդիրէ հոլովի ։) ‖ յերկինս սլացօղ ։ կամ 'ի բարձունս թռչօղ ։ Նարէկ. ղէ ։

Երկնաթևեմ ։ եցի ։ եա ։ ել ։ (չէզոք ։) ‖ յերկինս թռչել ։ կմ վերաթևել ։ կամ օդապարել ։

Երկնաժառանգ ։ ի ։ իւ ։ ից ։ իւք ։ ‖ զերկինս ժառանգօղ ։ կմ ժառանգորդ երկնից ։ և կմ այն՝ որ ունի զերկինս իբրև ժառանգութիւն իւրեան ։ Նարէկ. ղթ ։

Երկնալիր ։ (նախդիրէ հոլովի ։) ‖ երկնալի ։ կմ երկնային իրօք լցեալ ։ կմ յորում լցեալ իրն է երկնային ։ Նարէկ. ղն ։

Երկնախումբ ։ խմբի ։ իւ ։ ից ։ իւք ։ ‖ այն՝ որ է երկնային խումբ ։ կամ երկնային և անմարմին զօրութեամբ խմբեցեալ ժողով ։ կմ երկնային գումար ։ Լամբրօն ։

Երկնակեաց ։ կեցի ։ աւ ։ աց ։ օք ։ ‖ յերկինս կեցօղ ։ կմ ըստ երկնայնոց կենցաղավարօղ ։ Ագաթ.

Երկնակենցաղ ։ ի ։ իւ ։ ից ։ իւք ։ ‖ երկնակեաց ։ կմ ըստ երկնայնոց կենցաղավարօղ

'յերկիր · կամ այն՝ որոյ կենցաղավարու-
թիւն յերկինս է ։ Նորէն․ 'ի գովէլիքս տօնից ։

Երկնակերպ · ի · իւ · ից · իւք ։ ‖ երկնանման · կմ երկնատեսակ · կմ երկնաձև · կմ երկնագոյն ։ Նորէն․ զՁ ։

Երկնակրօն · ի · իւ · ից · իւք ։ ‖ երկնակեն- ցաղ · կամ զերկնային և զվսեմ վարս ու- նօղ · կմ ըստ երկնայնոցն կենցաղավարօղ ։ Նորէն․ ծՁ ։

Երկնահանդէտ · գիտի · աւ · աց · օք ։ ‖ երկ- նից նման · կամ հաւասար երկնից · կամ երկնահանգոյն ։

Երկնահանգոյն · գունի · իւ · ից · իւք ։ ‖ նման երկնից · կմ երկնանման · կամ երկնաձև ։ Նորէն․ զՁ ։

Երկնահանդէս · գիսի · իւ · ից · իւք ։ ‖ երկնա կրօն վարուք հանդիսացեալ · կմ երկնակեն ցաղ, կմ զհանդէս երկնայնոց յինքն բե- րօղ · կմ վանականն ։ 'Ի շարականոջ ։

Երկնահանճար · ի · իւ · ից · իւք ։ ‖ զերկնային հանճար ունօղ · կմ երկնային հանճարով, և իմաստութեան լցեալ ։ Իսկ մերթ նշանա կէ զայն, որ է երկնային, և ածային հան ճար ։ Նորէն․ 'ի գովէլիքս նորին ։

Երկնահար · հարի · հարաւ · աց · օք ։ ‖ յերկ նից հարեալ · և՛ այս առասպելաբար ասի զոմանց չարարածոց հեթանոսաց յերկ- նուստ հարուածեցելոց · որպիսի էր եւ Կորղագոնոս եղբայր մակեդոնացւոց երկրորդ թագ · զորմէ ասէին մոլորեալ հեթա- նոսք, թէ կայծակնահար եղեալ 'ի վեր- նուստ 'ի մէջն բարձաւ ։ Կիւրղի եղանա- կին․ ժԶ ։

Երկնահասան · ի · աւ · աց · օք ։ ‖ յերկնից հա սեցեալ · կմ երկնածորան ։

Երկնաձև · (Նախդրիւ հոլովի ·) ‖ երկնա- նման · կմ երկնակերպ · կմ ըստ ձևոյ երկ նից զկամարակապ դիրս, և զձևս ունօղ ։ Նորէն․ զՁ ։

Երկնաձիր · (Նախդրիւ հոլովի ·) ‖ յերկնից պարգևեցեալ · կմ յերկնուստ շնորհեցեալ ։ Նորէն․ զՁ ։

Երկնաճեմ · ի · իւ · ից · իւք ։ ‖ երկնագնաց · կամ յերկինս ճեմօղ · կմ երկնաշու · և կմ յերկինս ածօղ ։ Նորէն․ ըՁ ։ Իսկ մերթ նը շանակէ զերկնայինն · կմ զերկնաւորն · և ըստ այսմ՝ ասի · երկնաճեմ առաքեալ ։ Ջի մանուկս, ճչչ երբեմն 'ի գործածի 'ի նախնեաց փոխանակ ակին · կամ այլն · կմ Եղեն · և կամ առ մանկանցս · զի փոխա նակ ասելոյ՝ լուսեղէն բնակարան · ասի՝ լուսաճեմ բնակարան · և այլն ։ Ըստ այսմ և ս ասի՝ աստարկղաճեմ դրութիւն, փոխա նակ ասելոյ աստարկղական դրութիւն ։

Երկնային · նայնոյ · ով · ոց · ովք ։ ‖ երկնե- ղէն · կմ երկնաւոր ։ Եւ մերթ նշանակէ զվսեմականն · կամ զբարձրագոյնն · և կմ զգերագոյնն ։

Երկնանման · (Նախդրիւ հոլովի ·) ‖ երկ- նահանդէտ · կամ նման երկնից · կմ երկ նակերպ ։

Երկնաշնորհ · (Նախդրիւ հոլովի ·) ‖ զերկ- նային, և զածային շնորհս ունօղ · կամ երկնային պարգևօք զարդարեցեալ ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ յերկնից շնորհեցեալն · կամ երկնաձիրն ։ Նորէն․ զՁ ։

Երկնաշտապ · (Նախդրիւ հոլովի ·) ‖ յերկրէ մինչև յերկինս հասեալ · կամ ունօղ զչափ բարձրութե երկնից · որպիսի էր սանդուղքն յակոբայ · որոյ մի ծայրն յերկրի էր, և միւսն յերկինս հասանէր ։

Երկնաշու · (Նախդրիւ հոլովի ·) ‖ երկնա- գնաց · կամ երկնաթռիչ · որ յերկինս գը- նացօղ, և վերաթեւօղ ։ Եւ մինչ ասի · երկ նաշու Հանապարհ · կամ երկնաշու սան- դուղք, իմանի յերկինս չուեցուցանօղ · կամ տանօղ ։ Նորէն․ ղե ։

Երկնապարգև · ի · աւ · աց · օք ։ ‖ երկնա- շնորհ · կամ երկնաձիր · կմ յերկնից պար- գևեցեալ ։

Երկնառատ ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) ‖ երկնա լիր · կամ երկնաճոխ · կմ յերկնուստ յոր- դեալ · և առատացեալ · և ըստ այսմ ասի 'ի շարականոջ · երկնառատ ճառագայթիւք ։

Երկնառաք · (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ յերկ- նուստ առաքեցեալ · կմ յերկնից յղեցեալ ։

Երկնասահան · ի · աւ · աց · օք ։ ‖ յերկնուստ սահեալ, և հոսեալ · կմ որ է երկնային սա հան · որ երկնային հոսումն ։

Երկնասլեղծ · ի · իւ ։ ‖ զերկինս ստեղծօղ · կմ արարիչ երկնից ։ Նորէն․ ձը ։

Երկնատեղաց ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) ‖ յեր կնից տեղացեալ · կմ յերկնից անձրևեալ · և իջեալ ։ Նորէն․ հա ։

Երկնատեսակ · ի · աւ · աց · օք ։ ‖ երկնա- կերպ · կամ երկնանման · կամ երկնային ։ Նորէն․ զՁ ։

Երկնաւոր · ի · աւ · աց · օք ։ ‖ երկնային · կմ որ յերկինս լինի · կմ որ յերկինս է · և կմ որ յերկնից գայ · կամ այն ամ՝ որ պատ- կանի երկնից ։ Մերթ ևս նշանակէ զվսեմն, և զգերազանցն ։

Երկնաքաղաքացի · ւոյ · եաւ · եաց · եօք ։ ‖ քաղաքացի երկնից · կմ երկնակենցաղ · կմ զերկնային վարս ունօղ ։

Երկնաքատակ · ի · աւ · աց · օք ։ ‖ երկնահան- դէտ · կմ նման երկնից, կմ երկնայնոց ։

Երկնեմ · երկնեցի · եա · եալ ։ (Ներգործ ·) ‖ ցաւօք ծնանիլ · կամ կրել զցաւ 'ի ծնա- նիլն · կամ ցաւով և աշխատութեամբ յառաջ ածել զինչ ։ Երգ․ 8․ 5 ։ Եսայ․ 23․ 4 ։ և 26․ 17 ։ Գաղատ․ 4․ 19 ։

Երկնընթաց · ի · իւ · ից · իւք ։ ‖ յերկինս գը- նացօղ · կմ երկնաշու · կմ երկնաճեմ ։ Նո րէն․ 'ի գովէլիքս առաքելոց ։

Երկնուղէշ · ղէշի · իւ · ից · իւք ։ ‖ զերկնա յերկն ուղեշ ունօղ · որ ունօղ զոտս և ըղ ձիւք կարի բարձրացեալս, և խորհ յեր կինս ժամանեալս · ըստ այսմ Նորէն․ 'ի գով նորին ։ Եւ ծառ երկնուղէշ՝ անթարշամ խնծորին ։

Երկնուստ ։ ‖ յերկնից, կմ 'ի վերուստ · բայց սա 'ի գործածի նախդրիւ, այսպէս՝ 'յերկ նուստ ։

Երկնչիմ. երկեայ. կեր. չել: (ձայնակ.) || զանգիտել. կմ զարհուրել. և կմ յերկիւղի լինել: ռամկ. վախնալ: Մարգ. 17. 6:

Երկնօրէն. (մակբայ որակական.) || երկնանման. կմ երկնանկերպ. կմ երկնատեսակ: Նարեկ. ղզ:

Երկոտասան. ից. իւք: || է թիւ բացարձակ, որով նշանակի տասն և երկու. կմ երեքս չորս. որ է թիւ խորհրդաւոր. ոսկ և յիշեացի 'ի բառն՝ Երրորդութիւն:

Երկոտասանամեայ. կմ երկոտասանեմեայ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է երկոտասան ամաց. կամ որ ունի զաւտողութիւն երկոտասան տարւոյ: ռամկ. տասնըերկու տարուան:

Երկորական. ի. աւ. աց. օք: || երկոյական. կմ երկրորդական. ք, այն՝ որ առ երկուն վերաբերի:

Երկորեակ. եկի. աւ. աց. օք: || նշանակէ ըզզոյգ գիծն, որ դնիլ սովոր է 'ի վր բառից առ'ի բառնալ զձայնաւոր տառս. որգոն. ք'' հ'ն''յ: Մերթ ևս այլ ո և իցէ զոյգ իր՝ կոչի երկորեակ:

Երկու. կամ երկուք. երկուց. երկոքումբք: || է բացարձակ անուն թուոյ. որով նշանակի կէսն չորից: Եւ գիտելի է, զի սովոր գործիականն, որ փոխառեցեալ է 'ի գործիականէ երկոքեան բառին. մերթ ոչ 'ի գործածի այն վն սորա. այլ դնի փոխանակ գործիականի սորա, երկուք. և ըստ այսմ է Եսայ. 6. 2. ուր ասի՝ երկուքն ծածկէին. որով իմանի՝ երկոքումբքն ծածկէին: Այսպէս է և 1. Տիմ. 5. 19: և Եբր. 10. 28:

Երկուական. ի. աւ. աց. օք: || տես Երկորական:

Երկուանամ, ացայ. ցեր. անալ: (ընդմիջ.) || երկմտել. կամ երկբայել. կամ երկմտութբ կասկածել: Մատթ. 28. 17:

Երկուանք. անաց. օք: (աներզական.) || երկբայութիւնք. կամ տարակուսանք: Ոսկէ. 1. հոգ. լէ:

Երկուացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցող.) || երկբայեցուցանել. կամ երկմտեցուցանել:

Երկուորական. ի. աւ. աց. օք: || երկոյական. կմ երկական. կմ երկաւորական: Իսկ մինչ ասի երկուորական անուն, կմ թիւ, իմանի այն, որ ոչ եզական է, և ոչ յոգնական. այլ միայն զերկուսն նշանակէ: Եւ այսպիսի անուն, կմ թիւ՝ 'ի յոյն և 'ի յարաբացի լեզուօքն գոյ, և ոչ 'ի մեզ:

Երկուորեակ. եկի. աւ. աց. օք: || զոյգ ծնեալ 'ի մօրէ. ռամկ. էկիզ: Ծնն. 11. 16. և 20:

Երկուորիք. րեաց. եօք: (աներզական.) || Ձմուանք մարդոյ. կմ այլոյ կենդանւոյ. որ և ասի ամորձիք: 2. Օրին. 25. 11: Իսկ մերթ նշանակէ զզոյգ զաւակս ծնանօղ. կմ ըզզոյգ ծնեալ զաւակս ունօղ. և ըստ այսմ ասի՝ Երգ. 4. 2. և 6. 5. Ամենեքեան երկուորիք են, և անորդի ոչ գոյ 'ի նս: ռամկ. էկիզ ծնանօղ: Մերթ ևս նշանակէ զզոյգ ծնեալսն 'ի մօրէ: ռամկ. էկիզ: Երգ. 7. 3: Իսկ մերթ նշանակէ զզոյգն եղանց՝ կմ ձիոց. կմ թռչնոց. և այլոց նմանեաց: Նարեկ. ծզ:

Երկուքեան. կամ քին. կոյուն. կմ ցուանց. քումբ. կամ քումբք: (աներզական.) || է անձնեքական անուն թուոց, որ վարի զոյականաւ. և նշանակէ զերկուսն իւրաքանչիւրաբար. կմ զիւրաքանչիւրն յերկուց: Ելից. 22. 11:

Երկչոտ. ի. իւ. ից. կամ աց. իւք: || վատասիրտ. կամ երկնչօղ. ք այն՝ որ յո և իցէ թեթև իրս երկնչի: Իմաստ. 17. 10: Եւ մինչ ասի՝ երկչոտ խիղճ միտաց ունօղ՝ իմանի նա՝ որ 'ի վս այնց իրաց, որք ոչ են մեղք, երկնչի և կասկածի. և կմ յորժամ թեթև ագունեղք են մեղքն զորս գործեալ է, համարի յոյժ մեծագոյն, և սաստիկ երկնչի:

Երկչոտիմ. եցայ. եայ. իլ: (ձայնակր.) || երկչոտ լինել. կամ երկնչիլ:

Երկչոտութիւն. թեան: || վախկոտութիւն. կմ կրումն երկիւղի:

Երկպառակ. ի. աւ. աց. օք: || երկպառակեալ. կամ երկպառակօղ. ք այն, որ փեռեկտի և հերձանի յայլոց տարաձայնութբ. կամ այն, որ ունելով զտարաձայն միտս անմիաբան է ընդ այլոց: Իսկ մինչ ասի վս երկպառակ կարծեաց, իմանի տարաձայնական. կմ անմիաբանական կարծեաց:

Երկպառակիմ. եցայ. եա. իլ: (ձայնակր.) || փեռեկտիլ. կմ հերձանիլ, և անջատիլ 'ի միմեանց առելութբ. կմ կռուով. և այլովք նմանեօք. և կամ տարաձայնել. կմ հակառակիլ. կամ անմիաբան լինել:

Երկպառակութիւն. թեան: || յերկուս հատծիս պատառումն բաղմաց. կամ տարաձայնութիւն. կամ անմիաբանութիւն, և հակառակութիւն: 1. Մակ. 3. 29: Գաղատ. 5. 20:

Երկպատիկ. պատկի. աւ. աց. օք: || կրկնապատիկ: ռամկ. [illegible]: Յայտ. 18. 6:

Երկպատկութիւն. թեան: || կրկնապատկութիւն. կամ կրկնումն:

Երկպարսպեան. ենի. իւ. ից. իւք: || զերկուս պարիսպս ունօղ. կմ երկոքումբ պարսպօք պարսպեցեալ:

Երկսայրի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն՝ որ յերկուց կողմանց ևս ունի զսայրան, և կտրէ. կմ որ յերկուց կողմանց ևս է սրեալ. որպիսի է երկսայրեան սուրն: Սաղմ. 149. 7: Եբր. 4. 12: Յայտ. 1. 16:

Երկվերարկու. կուի. աւ. աց. օք: || զերկուս վերարկուս ունօղ. կամ կրկնակի ծածկութիւ ծածկեցեալ: Նարեկ. ղզ:

Երկրաբնակ. ի. աւ. աց. օք: || յերկրի բնակօղ. կմ յերկրի զբնակութիւն ունօղ:

Երկրաբուղխ. բղխի. իւ. ից. օք: || յերկրէ բղխեալ. կամ յերկրէ բուսեալ և արտադրեալ:

Երկրաբուսակ. ի. աւ. աց. օք: || յերկրէ բուսեալ. կմ յերկրէ վերընձիւղեալ, և բողբոջեալ:

Երկրագնաց. ի. իւ. ից. իւք: || 'ի վր երկրի գնացօղ, կամ քայլօղ:

Երկրագործ. ի. աւ. աց. օք: || մշակ. կամ հողագործ: ռամկ. չիֆթճի. կամ էքինճի:

1. Մնաց. 27. 26:

Երկրագործեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || գործել զերկիր. կմ մշակել: Լամբրոն:

Երկրագործութիւն. թեան: || գործումն երկրի հերկելով, և սերմանելով. կմ մշակելով:

Երկրագումար. ի. աւ. աց. օք: || յերկրի գումարեալ, և խմբեալ. կմ որ է երկրաւոր գումար: Նարէկ. ղէ:

Երկրագրութիւն. թեան: || գրումն զերկրէ, և զաշխարհէ:

Երկրադիր. դրի. աւ. աց. օք: || երկրաձև. կամ զձիրս երկրի ունող: Իսկ մերթ նը շանակէ զայն, որ յերկրի է եդեալ:

Երկրազննեայ. նէի. իւ. ից. իւք: || երկրածին. կամ որ է ՚ի զարմէ, և յազգէ երկրաւորաց:

Երկրալիր. լրի. իւ. ից. իւք: || զերկիր լցուցանող. որպիսի էր վէմն, զոր ետես դանիէլ: Նարէկ. ՚ի գովէստ խաչին:

Երկրածին. ծնի. աւ. աց. օք: || ՚ի յերկրի ծնեալ. կմ ՚ի յերկրէ և ՚ի հողոյ գոյացեալ և եղեալ: Աղթաւ. 2. 18: և 9. 18:

Երկրածուփ. ծփ. ի. աւ. աց. օք: || զերկիրս ծփանօք հարկանող և ամբոխող. և կամ այն որ է երկրային և կենցաղական ծփանք և վրդովմունք: Նարէկ. ՚ի գովէստ առաքելոց:

Երկրակալ. ի. աւ. աց. օք: || ունող և կառավարող երկրի. կամ աշխարհակալ: Նարէկ. ղզ:

Երկրակեաց. կեցի. աւ. աց. օք: || երկրակենցաղ. կամ յերկրի կեցող. կմ երկրաւոր: Ագաթ:

Երկրակենսուկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || երկրաքարշ. ծ. այն՝ որ զերկրաւոր կեանս վարէ. և կամ միշտ ընդ երկիր սողալով կեայ: Եւ այս մերթ ասի զերկրասէր մարդկանց. իսկ մերթ զսողնոց, և զնմանեաց:

Երկրակենցաղ. ի. աւ. աց. օք: || երկրակեաց. կմ յերկրի կեցող և կենցաղավարող. կամ երկրաւոր, և կենցաղական: Նարէկ. հէ:

Երկրակշռութիւն. թեան: || երկրաչափութիւն. կմ կշռումն և չափումն երկրի. կմ սահմանաւորումն երկրի: Նարէկ. ՚ի տաղն խաչին:

Երկրակոխ. ի. իւ. ից. օք: || զերկիր կոխող, կմ զերկիրն կոխելով քայլող: Խորէն. բ. դր. 59: Իսկ մերթ՝ երկրաւոր. և երկրակենցաղ: Նարէկ. ղթ:

Երկրակործան: (Նախդրիւ հոլովի.) || զերկիր կործանող. կմ քանդիչ և ապականիչ երկրի: Նարէկ. ժե:

Երկրահնայ. ի. իւ. ից. իւք: || հնայօղ, և դիւթօղ ՚ի ձեռն երկրի. կամ հողոյ:

Երկրային. այնոյ. ով. ոյ. ովք: || երկրաւոր. կամ երկրական:

Երկրաչափ. ի. իւ. ից. իւք: || մերթ նշանակէ զնա, որ գիտէ զարհեստն, կմ զգիտութիւն երկրաչափութեան: Եւ մերթ զնա, որ չափէ զերկիր: Իսկ մերթ զայն՝ որով չափին երկիր: և ըստ այսմ ասի Զաքար. 2. 1: Եւ ՚ի ձեռին իւրում ունէր չար երկրաչափ:

Երկրաչափութիւն. թեան: || մերթ նշանակէ զչափումն երկրի: Եւ մերթ նշանակէ զարհեստն երկրաչափական:

Երկրապարար. ի. իւ. ից. կմ աց. օք: || զերկիր պարարող. կմ պարարտացուցիչ երկրի:

Երկրապարփակ. ի. աւ. աց. օք: || զերկիր պարփակող. կմ պարունակող, և շրջապատող երկրի: Նարէկ. ղէ: Մերթ և ա յերկրէ պարփակեցեալ:

Երկրասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող զերկիր, և զերկրաւորս. կմ զհեշտութիւն մարմնոյ:

Երկրասնունդ: (Նախդրիւ հոլովի.) || յերկրի սնեալ. կմ երկրակենցաղ. կամ զերկրաւոր սնունդ, և զկենցաղավարութիւն ունող: Նարէկ. ՚ի գովէստ առաքելոց:

Երկրաստեղծ. ի. իւ. ից. իւք: || զերկիր ստեղծող. կմ ՚ի նիւթոյ երկրի ձևակերպող, և կազմող: Նարէկ. հը: Իսկ մերթ նշանակի յերկրաւոր նիւթոյ ձևակերպեցեալն. կամ կազմեցեալն: Նարէկ. ՚ի գովէստ առաքելոց:

Երկրավաստակ. (Նախդրիւ հոլովի.) || վաստակող, և աշխատող ՚ի վերայ երկրի. և կմ աշխատող ՚ի գործելն զերկիր:

Երկրավտարեմ. եցայ. եայ. իլ: (Ձայնակր.) || յերկրէ յերկիր փոփոխել, և վտարել, ծ. թափառական շրջել: 4. Եզր. 5. 8:

Երկրատարած. ի. իւ. ից. իւք: || ՚ի վերայ երկրի տարածեցեալ. կմ աշխարհատարած: Նարէկ. հե:

Երկրաւոր. ի. աւ. աց. օք: || երկրային. կմ երկրական: Իսկ մերթ երկրասէր. կամ երկրակենցաղ:

Երկրաքարշ. (Նախդրիւ հոլովի.) || ծ. երկիր քարշեցեալ. կամ սողնաքարշ. կամ երկրահակ. կմ երկրասէր: կմ դիրկս արկանող երկրաւորաց: Լամբրոն:

Երկրաքարշութիւն. թեան: || ընդ երկիր քարշումն. կմ սողնահակութիւն. կմ երկրաւորութիւն. կմ երկրասիրութիւն. կմ սէր, և յօժարութիւն երկրաւորաց: Նարէկ. ե:

Երկրեղէն. ղինի. աւ. աց. օք: || երկրաւոր. կմ երկրային. կմ հողեղէն. և կմ այն, որ է կազմեցեալ ՚ի նիւթոյ երկրի. կմ ՚ի հողոյ:

Երկրորդ. ի. աւ. աց. օք: || է դասական անուն թուոց. որով նշանակի վերջին դասեալն երկուց: Իսկ մերթ վարի մակբայօրէն. և նշանակէ՝ երկրորդաբար:

Երկրորդեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կրկնել. կամ կրկին յաւելուլ. կմ վերստին ասել. կմ վերստին առնել զնոյն իրն:

Երկրորդութիւն. թեան: || կրկնումն. կամ կրկնապատկութիւն. կմ երկրորդումն: Նարէկ. հե. և ղդ:

Երկրպագեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || տե՛ս զերկիրպագանել:

Երկրպագու. գուի. աւ. աց. օք: || երկիրպագանող: Յոհ. 4. 23:

Երկրպատեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || զերկիր պատող. կմ երկրապատ: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ է երկրաւոր պատիչ.

կմ

Digitized by Google

կմ որ է հողեղէն պատապարան. որպէս է գերեզմանն, որ ի բրև զվերարկու երկրեղէն պատէ, և պարփակէ զմարմին մեռելոց: Նարեկ. ղՁ:

Երկփեղկեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || յերկուս փեղկս, կմ ծուէնս բաժանել. կմ յերկուս անջատել. կմ փեռեկտել. և կամ պատառել:

Երկք. երկոց. երկովք. (անեզական.) || վաստակք. կմ ջանք. և աշխատանք: Յօբ. 2.9: Եզեկ. 23.29:

Երկօթիմ. եցայ. եայ. իլ: (Հոյնակր.) || զերկուս աւուրս օթեվանիլ ուրեք. կամ զերկուս աւուրս յամել, և մնալ ուրեք: Ոսկե. 2. հատ. ժզ:

Երկօր. աւուր. ուրբ. աւուրց. աւուրբք: || երկու օր:

Երկօրեայ. րէի. իւ. եց. իւք: || երկուց աւուրց. կամ ունող զժամանակ, և զտևողութիւն երկուց աւուրց: Իսկ Գործ. 28. 13. ուր ասի, երկօրեայք եկաք 'ի պատիոլոս. իմանի՝ յերկրորդում աւուր եկաք:

Երմոս. ի. իւ. եց. իւք: || տես զՀռմոսն: 'Ի Հնոց հարց. Ե:

Երնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զցորեանն՝ որ է խառն ընդ յարդի՝ հողմոյն տալով յստակել, և որոշել 'ի յարդէն. որ և ասի հոսել:

Երպր. երուրի. իւ. եց. իւք: || ճանապարհ. կամ ուղի:

Երում. (մակբայ հարցական.) || վն էր. կմ յոյր սակս. կմ ընդէր. կմ վն որոյ:

Երջանիկ. անկի. աւ. աց. օք: || երանելի. կմ երանեալ. կմ բարեբաստ. և կմ լի ամ բարեօք. և ազատ յամ չարեաց, և թշուառութեանց:

Երջանկազարմեան: (Նախադրիւ հոլովի.) || զերջանիկ զարմ ունող. կմ երջանիկ, և բարեբաստիկ տոհմի սերունդ. կամ յազնիւ զարմէ յառաջացեալ: Նարեկ. ղԶ:

Երջանկակրօն. ի. իւ. եց. իւք: || երջանկակեաց. կմ բարեկեաց. կմ զբարեբաստիկ կենցաղավարութիւն, և զպաշտօն ունող. կմ բարեպաշտօն: Նարեկ. Դ:

Երջանկանամ. ացայ. ցիր. նալ: (Ընդմիջ.) || երջանիկ, և երանելի լինիլ. կմ ունիլ ապահովութի զայն ամ, որ ինքեան է բաւական, և յարմար: Եւ այս մերթ ասի զծշմարիտ երջանկութէ. իսկ մերթ զսուտ: Երեմ. 12.1:

Երջանկափառ: (Նախադրիւ հոլովի.) || զերջանիկ, և զերանելի փառս ունող. կամ երջանկացեալ փառօք. կամ հրաշափառ. կմ սքանչելափառ: Նարեկ. ԼԴ:

Երր. (Նախադրիւ հոլովի.) || փառութիւն. կմ նեխութիւն. կմ որդնոտութիւն. կմ ապականութիւն. և կմ բորբոսումն: Եւ այս ասի զփտութէ փայտի, պտղոց, մարմնոց կենդանեաց, և այլոց նմանեաց, որք 'ի ներքուստ սկսանին փտիլ, և ապականիլ: Յօբ. 17.14: և 21.26: և 25.6: Սիրաք. 19.3: Մերթ և բառս այս՝ երր, նշանակէ երիր. այսինքն, երրորդ. կմ երեք. և կմ երիցս. ըստ այնմ՝ Նարեկ. ղԶ. 'ի զարդս պայծառս՝ և երր երգելիս. այսինքն, երիցս երգելիս. այս է, երիցս գովելի. որ է ամենագովելի:

Եռրադարձ. ի. իւ. եց. իւք: || երիցս դարձող. կմ երիցս կրկնեալ. և կմ երրորդել: ուստի ալիքն՝ որք երիցս մի զկնի միոյ եկեալ հարկանեն զնաւն, ասին երրադարձ: Սոյնպէս և ալէկոծութիւն՝ որ այսպիսի ալեօք վտանգէ զնաւն, կոչի երրադարձ: Եւ այս է կերպ ինչ՝ որով ցուցանի գերագրական սաստկութիւն ալէկոծութե. ոչ մինչ ասի՝ երիցս երանեալ, նշանակի՝ ամեն երանեալ: 'Ի Հնոց հարց. Դ. և ԺԲ:

Երրակի: (Նախադրիւ հոլովի.) || եռակն. կմ երեքաՀոր. կմ երրեակ. կմ եռապատիկ: Եւ մերթ վարի մակբայապէս. և նշանակէ՝ երեք կերպիւ, կմ երիցս:

Երրեակ: (Նախադրիւ հոլովի.) || եռեակ. այսինքն, երեքաՀոր. կմ երեքին. կմ եռակն. կամ եռաթիւ: Նարեկ. ԺԴ:

Երրորդ. ի. աւ. աց. օք: || է դասական անուն թուոց. և նշանակէ զայն, յորում եղերի թիւն երեք՝ 'ի կարգի դասաւորման. և կմ զվերջինն յերից: Իսկ 1. Մակ. 10.29. ուր ասի՝ փոխանակ երրորդաց սերման. իմանի՝ փոխանակ երրորդի մասին սերմանց: զի մինչ զերիս քառս ցորենոյ սերմանեալքեին, 'ի ժամանակի հնձոց զմի քառորդն տալ թագաւորին: Իսկ եթէ զերեսուն քառս սերմանէին, զտասն քառս պարտէին տալ:

Երրորդութիւն. թեան: || է անուն ինչ յաստուածաբանական, և կմ ցուցեալ առ՛ ինշանակել զերիս անձինս միոյ էութե. այսինքն զՀայր. զՈրդի. և զՍուրբ Հոգի: որք թէպէտ անձամբք զանազանին. սակայն էութը և բնութբ ըստ ամի նոյն են. վն որոյ ասացեալ լինի. երեք անձինք և մի էծ. կմ երրորդութիւն, և մի էծութիւն: Բայց գիտելի է. զի ոչ բառս երրորդութիւն. և բառքս Հայր, որդի. Հոգի. զնոյն նշանակեն. այսինքն զերիս անձինս միոյ և նոյնոյ էութեան, սոյնպէս և բաղկանան 'ի մերում լեզուի՝ 'ի նոյնքանեաց տառից. զի ոչ բառս երրորդութիւն բաղկանայ յերկոտասանից տառից. նոյնպէս և բառքս այսքիկ. Հայր. որդի. Հոգի. որոց իւրաքանչիւրն է չորս տառ, բաղկանան յերկոտասանից տառից, որ է թիւ խորհրդաւոր, և պատուելի. ուստի և առաքեալքն ըստ կարգաւորմանն այսպիսւոյ թուոյ վիճակեցան: Եւ զայս ամ ցուցանէ Նարեկացին 'ի գովեստն առաքելոց, 'ի բանն՝ որ սկսանի. քանզի 'ի սողոբայս երից քառորդաց. և այլն. յիշելով անդ և զայլ բազմազան երկոտասանս խորհրդաւորս:

Երփն. երփնի. իւ. եց. իւք: || գոյն. կամ երանգ. Նարեկ. Հա. և ղԴ: Իսկ մերթ նշանակէ զորակութիւն գունոյ. կմ զորպիսութիւն և զկերպն: Նարեկ. ղԶ: և Ոսկե. 1. հատ. ԺԴ:

Երփնագեղ: (Նախադրիւ հոլովի:) || զգեղեցիկ երփն ունող. կմ գեղեցկագոյն. կմ գեղեցիկ երանգով վայելչացեալ: Նարեկ.

'ի Գուղէնոփ աստուծոց:

Երփնագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || գունագոյն. կամ երփն երփն. կմ գոյն զգոյն: Մծբն. ժԹ:

Երփնաներկ. ի. իւ. ից. օք: || գունագոյն երանգօք ներկեալ. կմ գունագոյն ներկ: Մծբն. ժԹ:

Երփնափայլ. ի. իւ. ից. իւք: || գեղեցիկ գունով փայլեալ. կմ գեղափայլ. կմ պայծառափայլ: Նորէն. զԴ:

Երփներանգ. ի. աւ. աց. օք: || գոյն զգոյն. կմ երփն երփն. կմ զբաղում գոյնս ունող:

Երփն երփն. (նախդրիւ հոլովի. և է անյոդնական.) || և նշանակէ՝ գոյն զգոյն. կամ գունակս գունակս. կամ բազմագունակ. կմ պէսպէս. և կմ բազմազան: Եզեկ. 23. 15: և Մծբն. ժԹ: Իսկ մերթ նշանակէ ըզ բազմագունակութիւն, կմ զպէսպիսութիւն. և կմ զբազմազանութիւն. Եզեկ. 27. 16. և 24: Եւ մինչ ասի՝ երփն երփն հարկանել. խմանի՝ գոյն զգոյն, կմ պէսպէս կերպիւ փայլել:

Երփներակ. ի. աւ. աց. օք: || գոյն զգոյն. կամ բազմերակ. կամ պէսպէս տեսակաւ, և գունով:

ԵՒ

Եւ. (շաղկապ բաղհիւսական.) || որ զմի բառն, կմ զբանն յօդէ ը այլում. զոր օրինակ, զշնորհս և զփառս տացէ տր: և ռամկ. ասի ու: Իսկ մերթ նշանակէ՝ ևս. կմ նաև, զորօրինակ. և ձեզ վայ օրինակս նացդ. ք նաև ձեզ. կմ ձեզ ևս: Ղուկ. 11. 46: Եւ գիտելի է զի 'ի բնաւս գրուածս տանց բանից՝ ուր պիտոյանայ շաղկապս՝ և, փոխանակ սորա դնի տառս ու շարակցեալ ը տառիս ւ. և այնու հնչի որպ. զև: Բայց 'ի մէջ տանց բանից՝ ուր պիտոյանայ շաղկապս՝ և. ոչ դնի ու և ւ. այլ դնի և. որպ և յայտ է:

Եւեթ. (մակբայ զատական.) || միայն. կմ միայնակ. ռամկ. տալը: Ծննդ. 3. 11: և Մարկ. 14. 60:

Եւևս: (շաղկապ բաղհիւսական.) || այլ ևս: Սաղմ. 82. 5: Մերթ ևս նշանակէ՝ առաւել ևս. կմ անդր ևս. ը այնմ Եսայ. 15. 18: որ թագաւորէ յաւիտեան, և յաւիտեան ևևս: ը այսմ է և Դանիէլ. 12. 3: Իսկ մերթ նշանակէ՝ նաև. կմ դարձեալ: Եւ մինչ ասի. և ևս խաղաղութե զձեր աղաչեցուք. խմանի՝ նաև վս խաղաղութե զձեր աղաչեցուք. կմ դարձեալ՝ վս խաղաղութե զձեր աղաչեցուք:

Եւղ. իւղոյ. ով. ոց. ովք: || Եսայ. 25. 6: տես զիւղն. զի են նոյն. որպ աղբեւրն, և աղբիւրն:

Եւս: || Մերթ է անուն. և նախդրիւ հոլովի. և նշանակէ առաւել. ը այնմ, 'ի Նորէն. 'ի Գուղէնոփ հատուէն. Յայսքանս, և 'ի յևս ընտրելագոյն երգս բասոյնպխսա, և 'ի հետևելոց: Բայց գիտելի է, զի սա ըստ այսմ նշանակութե բազմիցս յարի անուանց դրականաց, և առնէ զնս բաղդատականս. որգոն. Երանելի ևսէ. թէ այնպէս կայցէ. ք, երանելագոյն է: 1. Կորնթ. 7. 40: Այնպէս է և 'ի 38. ուր ասի. Եւ որ ոչ ամուսնացուցանէ, լաւ ևս առնէ. ք լաւագոյն առնէ: Իսկ երբեմն յարի բաղդատականաց, և առնէ զնս գերադրականս, զոր օրինակ և'ս բարեգոյն. և'ս կրտսերագոյն. ք, բարեգունեղ. կրտսերագունեղ. և այլն: Լամբրոն: Սեսոսի փոխանակ առելու, քաջ. քաջագոյն. քաջագունեղ. ասի, քաջ. քաջագոյն. և'ս քաջագոյն: Դարձեալ. երբեմն ևսէ սա շաղկապ բաղհիւսական. և նշանակէ այլ ևս: Ղուկ. 16. 2:

Եւսքան զևս: (մակբայ յաճախական.) || առաւել քան զառաւել. կմ յոյժ սաստիկ. կմ առաւել ևս: Ծննդ. 43. 1:

Եւրակիկլոն. ի. իւ: || է հողմ ինչ ուսուցիկ, և մրրկաբեր, և հնչէ 'ի գծէն, որ է 'ի մէջ արևելից, և հիւսիսոյ: Գործ. 27. 14:

Եւրանոտոս. ի. իւ: || է մինն յերից հարաւային հողմոց, որք անուանին՝ Եւրանոտոս. Նոտոս. և Լիբանոտոս. կմ Լիւանոտոս: Նոտոս է գլխաւոր հողմ, որ ուղղակի հնչէ 'ի գծէ հարաւային բևեռին. որ և ասի սաւզական բևեռ: Իսկ Եւրանոտոսն հնչէ ընդ աջմէ Նոտոս հողմոյն, և անկանի 'ի կողմն արևելից. և է առընթեր Եւրոս հողմոյն. և այսպէս հնչէ մերձ այնմ կողման, ուստի արեգակն ծագի 'ի ձմերան: Բայց Լիբանոտոսն ներհակաբար հնչէ 'ի ձախմէ Նոտոս հողմոյն, և անկանի 'ի կողմն արևմտից. և է առընթեր Լիբս հողմոյն. և այսպէս հնչէ մերձ այնմ կողման, ընդ որ արեգակն 'ի մայրն մտանէ 'ի ձմեռան: և սոքա երեքեան ևս հասարակ անուամբ անուանին Նոտոս:

Եւրոպիա. պիոյ. աւ: (անյոդնական.) || է մինն 'ի չորից մասանց աշխարհի. որ 'ի հիւսիսոյ և յարևմտից կողմանէ սահմանի ովկիանոսիւ. 'ի հարաւոյ ունի զծովն միջերկրական. իսկ յարևելից կուսէ ուղիղ գծիւ բաժանի յասիոյ՝ 'ի տանայիս գետոյ մինչև 'ի հիւսիսային ովկիանոսն: Սա թէպէտ է փոքր քան զայլս մասունս աշխարհի. բայց է բազմամարդ, և ունի զբազում թագաւորութիւնս:

Եւրոս. ի. իւ: || է մինն 'ի յերից արևելեան հողմոց. որք են սոքա. Կեկիաս. Ապելիոտ. և Եւրոս: Ապելիոտն է գլխաւոր հողմ, որ ուղղակի հնչէ յարևելից 'ի գիշերահաւասար գծէն: Իսկ Կեկիասն հնչէ 'ի յաջմէ Ապելիոտին. և անկանի 'ի կողմն հիւսիսոյ. և գրեթէ հնչէ յայնմանէ գծէ, ուստի արևն ելանէ յամառան: Բայց Եւրոսն ներհակաբար հնչէ 'ի ձախմէ Ապելիոտ հողմոյն, և անկանի 'ի կողմն հարաւոյ. և գրեթէ յայնմանէ գծէ հնչէ, ուստի ելանէ արևն 'ի ձմերան: Եւ սոքա երեքեան ևս հասարակ անուամբ կոչին Եւրոս:

Digitized by Google

Եփ

Եփական. ի. ու. աց. ազ. || անկի որ է եփելի կերակուր. որոյ մերթ խմանի ոանն, կամ կաթսայն, յորում եփի կերակուր հրով վառարանին: Իսկ մերթ ստամոքսն յորում եփի և մարսի կերակուրն 'ի ձեռն բնականի ջերմութեան:

Եփեմ. եցի. եա. եալ: (Նորգործ.) || Հրով հասուցանել զկերակուրս. և զայլս եփել. լի. որ և ասի. աւր Եփել:

Եփոց. ի. իւ. ից. իւք: || եփեցեալ կերակուր. կմ եփումն. կմ ուտելի: 4. Թագ. 4. 38. և 40:

Եփուտ. ի. իւ. ից. իւք: || է բառ եբրայական. և թարգմանի 'ի մեզ՝ վակաս: Ելից. 25. 7: և 28. 6: Եւ է անուն միոյ 'ի զարդուց քահանայապետական զգեստուց հին օրինացն, որ ունէր զձև բաճկոնի. այսինքն զկրտոնի. զի պատեալ յամենայն կողմանէ զանձն զգեցողին՝ իջանէր մինչև 'ի ծունկս, կամ ցերանս. որ և ունէր զերկու մասունս բաժանեալ 'ի կողմանէ ուսոց քահանային, որ զգենոյր. զորմէ լինայոյն ասացեալ 'ի մեկնութեան բառիս. Վակաս: Արդ՝ էր սա երկատեալ, միոյն բեհեզեայ՝ անզարդ, և հասարակ ամ քահանայից: Իսկ միւսն էր զարդարուն՝ և նկարակերպ գործեալ միայն վն քահանայապետին: Եւ առանց սորա ոչ լինէր քահանայագործութիւն ինչ: Զայսպիսի եփուտ առար գեդէոն 'ի տան իւրում յաւարացն մադիանացւոց: Դատ. 8. 27: Նոյնպէս և միքայ ը ձուլածոյն արար և զեփուտ որ էր ապօրինաւոր: Դատ. 17. 5: Զայսն արկեալ էր զիւրև սամուէլ առաջի տն: 1. Թագ. 2. 18: Եւ սովոր միայն լինէր հարցանել 'ի տնէ յայտնել զբան ինչ գաղտնի, կմ ցուցանել զճանապարհ, թէ ուր պարտ է առնել: 1. Թագ. 14. 18: և 30. 7:

Եօ

Եօթանասնեակ. նեկի. ու. աց. ազ. || է զասակարգական անուն թուոց. և նշանակէ զեօթանասունն զատաբար: Իսկ մերթ նշանակէ զեօթանասնաւորն. կմ զայն, որ պարունակէ զեօթանասուն թիւ:

Եօթանասնեկի. կմ եօթանասնեկին: (մակբայ բանակական.) || մերթ նշանակէ՝ եօթանասնիցս: և ըստ այսմ է Ծննդ. 4. 24. ուր ասի. եօթանասնեկի եօթն. այ, եօթանասնիցս եօթն, կմ եօթանասուն անգամ եօթն. որ առնէ՝ չորս հարիւր իննսուն: Սոյնպէս և Մատթ. 18. 22: Իսկ մերթ նշանակէ զեօթանասնեակն, կմ զեօթանասունն. և ըստ այսմ է 'ի Նոր. 'ի գործոց. ուր ասի. եօթանասնեկի երկիցս լեզուաց. և այլն:

Եօթանասներորդ. ի. ու. աց. ազ. || է դասական անուն թուոց, և նշանակէ զվերջին կարգեալն եօթանասուն թուոց:

Եօթանասներեան. կմ եքսնեկեցունց. քսանմէք: || է անձներական անուն թուոց. և նշանակէ ասել՝ իւրաքանչիւրն եօթանասնից:

Եօթանասուն. նասնից. իւք: || է բնդարձակական թիւ. և նշանակէ զեօթնիցս տասն. այ զեօթն անգամ տասն:

Եօթանեքեան. կմ եօթնեքեան. կմ քեն. նեցունց. նեքումբք: || է անձներական թիւ, և նշանակէ ասել՝ իւրաքանչիւրն եօթանց: Մարկ. 12. 22:

Եօթն. եօթանց. ամբք. կմ եօթեանց. կամ եօթնից. եամբք: || է բացարձակ թիւ. և նշանակէ զայն, որ է երիւք պակաս 'ի տասնէն. ասմկ. ... բայց երբեմն առեալ լինի սա փոխանակ բազում բառին. ըստ այսմ Առակ. 26. 25. եօթն չարիք կան 'ի սրտի նր. այ բազում: Ըստ այսմ է և եօթնամեանն բառն, որ ծառայի 'ի նմանէ. զոր տեսցես զկնի: Դարձեալ. թիւս այս՝ եօթն, որ և ասի՝ եօթնեակ, 'ի թուականաց կոչի կոյս. և ըստ այսմ ասի 'ի Նորէին. լա. այս թիւ պանծալի, որում ոչ է կէտ կցորդ. և ոչ ստորոտեալ վախճանի, այլ կոյս անէ է, և այլն: Եւ այս վն այնորիկ ասի՝ զի զծնունդ ոչ ունի. քանզի 'ի ներքոյ տասանեկին ոչ յայլմէ թուոյ ծնեալ լինի, և ոչ զայլս ծնանի՝ բազմացուցանելով զինքն. կմ զայլ թիւ. որոյ ներհակք են այլք թիւք, որք են ը տասնեկաւ. քանզի կմ ծնեալ լինին յայլմէ թուոյ. և կամ ծնանին զայլ թիւ: որպես.

Երկուն բազմացուցեալ զինքն, ծնանի զչորս: զի երկիցս երկուն է չորս:

Զերեքն բազմացուցեալ՝ ծնանի զինն.

Զչորսն բազմացուցեալ՝ ծնանի զութն.

Իսկ զհինգն բազմացուցեալ՝ ծնանի զտասն:

Երեքն՝ թէպէտ ինքն ոչ ծնանի յայլմէ թուոյ. բայց կարէ ծնանել զայլս.

վն զի զինքն բազմացուցեալ՝ ծնանի զինն.

Իսկ զերկուսն բազմացուցեալ՝ ծնանի զվեցն:

Չորսն բազմացուցեալ զերկուսն՝ ծնանի զութն:

Հինգն՝ թէպէտ ինքն ոչ ծնանի յայլմէ թուոյ, սակայն ծնանի զայլ թիւ. զի բազմացուցեալ զերկուսն՝ ծնանի զտասն:

Բայց վեցն թէպէտ ոչ ծնանի զայլ թիւ 'ի ներքոյ տասնեկին. սակայն ինքն ծնեալ լինի 'ի յերիցս երկուց. նոյնպէս և ութն, և ինն, և տասն՝ թէպէտ ոչ ծնանին զայլս, սակայն ծնեալ լինին յայլոց. ոնպ տրգէն տեսցես:

Բայց՝ եօթն, ըստ այսմ կանոնի ոչ կարէ ծնանիլ զթիւ ինչ. և ոչ կարէ ծնեալ լինիլ յիմեքէ թուոյ: վասն որոյ և 'ի թուականաց՝ նմանութիւ կուսութեան կոյս. այ, անծնունդ 'ի տասնեկին:

Եօթնաթիւ. թուոյ. ով. ոց. ովք: || զեօթն թիւս ունօղ յինքեան. կմ որ է եօթնակի թուով. որպիսի է անունս այս քն. որ վն եօթն տառիցն՝ զոր ունի, կոչի եօթնաթիւ: և ըստ այսմ է 'ի Նորէին 'ի գործ տասներկուց. ուր ասի զգեղասած. քանզի անուանի՝ եօթնաթիւ դաւանութիւ յարմարադրեալ. այ, քրիստոսական դաւանութիւ. զի դաւանեցաւ զՅՍ գոլ քն. որ եօթն տառիւք է յարմարադրեցեալ:

Եօթնաղաղս. (Նախադրիւ հոլովի.) || Եօթնա

ջահեան. կամ եօթնաճաճանչ. կմ՛ զեօթն ճառագայթս լուսոյ արձակօղ. որպիսի է եօթնաջահեան աշտանակն. և այլն. և կմ՛ եօթնարփեան: Յն՛ ուղղ:

Եօթնածին. ծնի. ին. ից. գք || զեօթն զաւակս ծնանօղ: Եւ սա մերթ առեալ լինի փոխանակ բազմածին բառիս. և ՟Ի այսմ է Երեմ. 15. 9:

Եօթնակի: (Նախդրիւ հոլովի.) || եօթնեակ. կմ՛ եօթնաւոր. կամ եօթնաթիւ: Յն՛ ուղղ: Իսկ մերթ վարի մակբայաբար. և նշանակի՝ եօթնիցս:

Եօթնաձոր. ի. ին: || Եսայ. 11. 15: զայսմանէ տե՛ս 'ի բառարանի յատուկ անուանց զԵօթնաձորն:

Եօթնամասնեայ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զեօթն մասունս. կմ՛ յեօթն մասանց բաղկացեալ. կմ՛ յեօթն բաժինս անջատեալ: Նուրէն. ՂԷ:

Եօթնանշոյլ. շուլի. ին. ից. իւք: || եօթնալոյս. կմ՛ եօթնաջահեան. կմ՛ եօթնաճաճանչ. ՟Ի, զեօթն ճառագայթս ունօղ:

Եօթնապատիկ. տկի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զԵօթնպատիկ:

Եօթնաջահեան. (Նախդրիւ հոլովի.) || յեօթն ջահից բաղկացեալ. կմ՛ զեօթն ջահս ունօղ 'ի վե՛ր իւր. կմ՛ եօթնաճաճանչ. որպիսի էր աշտանակն՝ զոր ետես զաքարիա մարգարէն:

Եօթնաստեղեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || յեօթն աստեղանց. կմ՛ 'ի յեօթն ճիւղոց բաղկացեալ. կմ՛ զեօթն ոստս ունօղ: Եւ երբեմն նմանութեա՛ եօթնասփիւնեայ շինուածոյ՝ ասի եօթնաստեղեան: Նորէն. 'Ի խորանն Էլեղեզարոյ: մերթ և նշանակէ զեօթն աստեղս ունօղ. որպիսիք են կամարքն մոլորակաց: Մերթ ևս արքայութեն երկնից վս եօթնալոյս շնորհաց հոգւոյն սրբոյ՝ ասի եօթնաստեղեան:

Եօթնաստես. ի. ին. ից. իւք: || եօթն աչօք տեսօղ. կմ՛ զեօթն աչս ունօղ. որով ք տեսանէ: Նորէն. ՂԷ: Եւ այս ասի զվիմէն, զորմէ գրի Զաքա. 3. 9:

Եօթնարփեան. փենի. ենին. ենից. իւք: || եօթնալուսեան. կմ՛ եօթնաճաճանչ, ՟Ի, զեօթնեակ ճառագայթս լուսոյ ունօղ. կմ՛ զեօթն ճառագայթս արձակօղ: Եւ այս ասի նմանութեա՛ զեօթն պարգևաց. կամ զշնորհաց հոգւոյն սրբոյ, որք համեմատին լուսոյ, կմ՛ ճառագայթաց. ոպ յիշի: Յայտ. 4. 5:

Եօթնեակ. եկի. աւ. աց. օք: || եօթնաւոր. կմ՛ եօթն. կմ՛ եօթնակի: Նորէն. ՂԹ: Իսկ մերթ նշանակէ զմի շաբաթն, որ ունի զաւուրս եօթն: 'Ի վարս հարց. ՟Է:

Եօթնեկին. կմ՛ եօթնեկի: (միջ քանակակ.) || եօթնիցս. ՟Ի եօթնանգամ: Ղեւտ. 25. 8: Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն. և նշանակէ եօթնաւոր. կամ եօթնեակ. կմ՛ եօթնպատիկ:

Եօթներեակ. երեկի. աւ. աց. օք: || Նշանակէ զեօթնեակն. ՟Ի զմի շաբաթն, որ ունի զաւուրս եօթն: Դարձեալ՝ բառս եօթներեակ 'ի ստոմարական արուեստի առնանի վս այնց նշանաց. ՟Ի տառից, որք ցուցանեն 'ի բոլոր տարւոջ զօր կիւրակէին, որովք իմա-

նին այլք աւուրք շաբաթուն:

Եօթներորդ. ի. աւ. աց. օք: || է թիւ դասական, և նշանակէ զվերջինն եօթանց դասաւորեցելոց: Իսկ մերթ՝ զշաբաթ մի. քան զի մի շաբաթն երբեմն եօթներորդ ասի. ոպ յայտ է Ելից. 34. 22: ուստի և Դանի. 9. 24. ուր ասի. եօթանասուն եօթներորդ. իմանի՝ եօթանասուն շաբաթ:

Եօթներորդեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զեօթներորդ մասն իրի իմիք առնուլ. ոպ մինչ ասի. հինգերորդել զարմտիս. իմանի զհինգերորդ մասն արմտեաց առնուլ. ոպ գրի Ծննդ. 41. 34: Իսկ մերթ նշանակէ եօթնիցս կրկնել: բայց մինչ ասի՝ եօթներորդել զեօթներորդս, իմանի՝ առնել եօթնիցս եօթն, որ է քառասուննեւինն: Ուստի Եզեկ. 21. 23. ուր ասի՝ եօթներորդեսցէ նզ զեօթներորդս, ՟Ի թարգմանութն քաղդէացւոց ասի. քառասուննեւինն անգամ. որով իմանի թէ Նաբուգոդոնոսոր զգաւազանն քառասուննեւինն անգամ ձգեաց 'ի վեր առ 'ի հըմայել, թէ արդեօք 'ի վր երուսաղէմի գնայ ցէ, որ էր յաջակողմն, թէ 'ի վր ռաբաթայ որ էր 'ի ձախակողմն. ոպ գրի Եզեկ. 21. 20. և 21: Բայց սակայն յաջակողմն անկաւ. ուստի գնաց 'ի վր եղէմի:

Եօթնեքեան. կմ՛ եօթնեքին. նեցունց. նեքումբք: || տե՛ս զԵօթանեքեանն:

Եօթնևտասն. տասանց. անբք: || տե՛ս զԵօթնուտասն:

Եօթնևտասնամեայ. (Նախդրիւ հոլովի.) || եօթն և տասն ամաց: Ծննդ. 37. 2:

Եօթնուտասն. կմ՛ եօթուտասն. տասանց. տասամբք: || է բացորձակ անուն թուոյ. և նշանակէ զտասն և եօթն: 3. Թագ. 14. 21: և 2. Մնաց. 12. 13:

Եօթնուտասներորդ. ի. աւ. աց. օք: || է դասական անուն թուոյ. և նշանակէ զեօթն և տասներորդ. որ է վերջինն եօթուտասն թուոյ դասաւորեցելոյ: 3. Թագ. 22. 52:

Եօթնպատիկ. պատկի. աւ. աց. օք: || է կրկնական անուն թուոց. որ մերթ վարի իբրև զանուն: Իսկ մերթ իբրև զմակբ. և նշանակէ՝ փոխանակ միոյն՝ եօթն. կմ՛ եօթն պատիճանս աւելի քան զմինն: և ՟Ի այսմ, յորժամ ոք փոխանակ տասին տայ եօթանասուն, ասի եօթնպատիկ հատուցանել: Ղեւտ. 26. 21: Առակ. 11. 7: բայց սա բազմիցս 'ի գործ ածի փոխանակ բազմապատիկ բառիս:

Եօթնպարսպեան. (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զեօթն պարիսպս. կմ՛ եօթն պարսպօք շրջապատեցեալ: Խորէն. ՟Ա. գլ. 84:

Եօթնատակեան. (Նախդրիւ հոլովի.) || եօթնակուղեան. ՟Ի, որ ունի զեօթն կուղս. այս է, ղոզս. կմ՛ որ է եօթնապատկեալ. որպիսիք են եօթնապարսպեան քաղաքք. կմ՛ եօթնայարկ շինուածք. կմ՛ եօթնատերև ծաղկունք. և այլք բազումք: ռամկ. օխթ ղաթլը: Ըստ այսմ է և երեքտակեանն. որ 'ի վերոյ գրեցաւ:

Եօթնօրեայ. րէի. ին. ից. իւք: || եօթն աւուր: 3. Մակ. 6. 25:

Զ.

Զ. է տառ բաղաձայն. զի բաղադրելով ընդ ձայնաւոր տառի, առաւել հնչի համարձակ, և զձայն ելուզանէ: Բայց ՚ի մէջ բաղաձայնից՝ կոչի սա կիսաձայն. որպէս և տառքս այսոքիկ. ժ. խ. շ. ս. և այլն. վն զի ինքնին կերպիւ նաև առանց ձայնաւորի կարէ սկզբնաւորել զձայն ինչ ՚ի մէջ տառամանց:

Արդ՝ տառս այս՝ զ. զոր կոչեմք զայ. ՚ի յառաջանական արուեստի ըստ հաւաքագին է սոսկաձայն, կամ նրբաձայն, զի ունի զնուրբ հնչումն. ոպ և տառքս այսոքիկ. ծ. մ. շ. ս. տ. ր. և այլն:

Դարձեալ, տառս այս կոչի նաև ընդորդատառ. զի ունի զընդորդութիւն, կամ զընդակցութիւն. կմ զմերձաւորութիւն ձայնի ընդ ոմանց տառից որգոն ընդ սէի, և ընդ ձայի. կմ ընդ ծայի, և այլն, ուստի երբեմն փոխադրի ընդ նոսա. զի ասեմք՝ սքօղել, և զքօղել. սփածանիլ. և զփածանիլ. զկռտալ, և ձգռտալ. և այլն: Սոյնպէս և ՚ի յայլազգական բառս դնի փոխանակ ծայի, զի փոխանակ ասելոյ, ծեփիւռ, ծաքարիա ծաբուղոն. ծաքէոս, ծեբեդէոս, և այլն. ասեմք՝ զեփիւռ, զաքարիա, զաբուղոն, զաքէոս, զեբեդէոս: և այլն:

Դարձեալ, է սա նաև նշան համարողական, որ ունելով ՚ի վերայ իւր զպատիւ այսպէս, զ՟, նշանակէ զվեցն, որ է թիւ նշանաւոր. զի ՚ի մէջ այլոց թուոց սա միայն է, որ ՚ի մասանց իւրոց բաղկանայ:

Դարձեալ. տառս այս՝ զ. է նաև նախդիր հոլովակերտ, որ երբեմն կազմէ զհոլովն հայցական. զոր օրինակ. Զհարսս դաւանց՝ և զարիւն ցլուց ոչ կամիմ: Եսայ. 1. 11: Սակայն բազում անգամ ՚ի կազմելն զայս հոլով, ներգործութիւն ոչ դնի, այլ զօրութիւն, որգոն, մնացի, զի բերցէ ինձ խաղող. և եբեր փուշ. կամ զի բերցէ ինձ զխաղող, և եբեր զփուշ: Եսայ. 5. 4: Եցոյց ինձ տր երկուս կողովս թզոյ. կամ զերկուս կողովս: Երեմ. 24. 1: ըստ այսմ են և այլք բազումք:

Իսկ երբեմն ներհակաբար յաճախի նախդիրս այս. զի ոչ միայն ներգործութիւն դնի հայցական անուանն, այլ և յաւելեալ լինի ՚ի նորին յառակացուցիչն, կմ յածականն, և կմ յայլս մասունս բանի, որք վերաբերին՝ առ հայցական անուանն, թէ սակաւք իցեն, և թէ բազումք: Եւ երբեմն այսոքիկ գտանին յառաջ անցեալք քան ըզ հայցականն. զոր օրինակ, որք միշտ փըրփրեն զիւրեանց զանձանց զամօթ. կամ զամօթ անձանց իւրեանց: Յուդայ. 13: զատանէին զիւրեանց զեղբարց զգլխակոյս. կամ զգլխակոյս եղբարց իւրեանց: 2. Մակ. 12. 40: Զժամանակս զմահաբեր զօրհասի զժամանակն զանցուցեալ. կամ զժամանակն մահաբեր օրհասին անցուցեալ: 3. Մակ. 5. 7: ըստ այսմ են և այլք բազումք:

Իսկ երբեմն հետևեին հայցական անուանն, զոր օրինակ. Եւ տացուք զպտուղս զառաջաւորութեանց երկրի մերոյ. կամ զպտուղս առաջաւորութեանց: 3. Եզր. 10. 35: Զլեզուն հրամայեաց զանօրինին նիկանորայ հատանել. կամ զլեզուն անօրինին նիկանորայ: 2. Մակ. 15. 33: Եւ զսակ զաղխասարկին արկէք ՚ի վերայ նց. կամ զսակ աղխասարկին: Ելից. 5. 8: Եցոյց նց զտունս գանձուց, և զխնկոց. և զեղոց. և զոսկւոյ, և զարծաթոյ. կամ զտունս գանձուց, խնկոց, իւղոց. և այլն. Եսայ. 39. 2: ըստ այսմ գտանին և այլք բազումք:

Բայց երբեմն նախդիրս այս բառնի ՚ի հայցական անուանէն, և դնի միայն նր յառակացուցչին, կմ ածականին, և այլոց նմանեաց. որգոն. Ետուն նմա գիրս զեսայեայ. կամ զգիրս եսայեայ: Ղուկ. 4. 17: Հաց զմեր կերիցուք. և հանդերձ զմեր զգեցցուք. կամ զհաց մեր. զհանդերձ մեր. և այլն: Եսայ. 4. 1: ըստ այսմ են և սոքա. Ճանապարհ զարքունի գնասցուք: Թուոց. 20. 17: Առնուցուք պտուղ զգեղեցիկ ծառոց. կամ զպտուղ գեղեցիկ ծառոց: Ղեւտ. 23. 40: ըստ այսմ իմա և զայլոց բազմաց: Մերթ և դնի դոյականին, որ է զկնի. և ոչ ածականին, որ է յառաջ անցեալ. զոր օրինակ. Եւ յայտնի զհաճոյս պատմէ արդարն. կամ զյայտնի հաւատս: Առակ. 12. 17: Յաձել զհողս, և խառնակ զանասունս. կամ և զխառնակ անասունս: 1. Մակ. 1. 50: Սոյնպէս է և այս. որ զինչ խորհեցաւ. կամ որ զինչ ասիցէ. կամ զոր ինչ խորհեցաւ. կմ զոր ինչ ասիցէ: 1. Մակ. 3. 34: Յով. 2. 5:

Դարձեալ՝ երբեմն յարի նախդիրս զ. ստացական անուանց. և ցուցանէ զօրութիւն զստացականս բառս. զայն՝ որ. զոր օրինակ. տուք զկայսերն կայսեր. և զայն այ. կամ զայն՝ որ է կայսեր, տուք կայսեր, և զայն՝ որ է այ, տուք այ. և այլն: Մատթ. 22. 21: Մի ոք զանձն և եթ խնդրեսցէ, այլ և զընկերին, կամ զայն, որ է անձին իւրոյ. այլ և զայն որ է ընկերին, և այլն: 1. Կորն. 10. 24: ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի զվասն մեղացն. կամ զայն, որ վն մեղաց: Ղեւտ. 4. 29: և 5. 8:

Իսկ երբեմն կազմէ նախդիրս այս. զ. զհոլովն պատմական. և յայնժամ մերթ ունի զզօրութիւն նախադրութեանս այսոքիկ. վն. զոր օրինակ. Արար նաւս թարսսացիս երթալ յովփիր զոսկւոյ. կամ վն ոսկւոյ: 3. Թագ. 22. 49:

Ցրեցէք զշուշանայ դասերէ · ք՛ վ՛ր շուշա-
նայ դասեր ։ Մրանի · 13 · 29 ։ Առաքեցին
զՍիոյ · ք՛ վ՛ր Սիոյ ։ Երեմ · 14 · 3 ։ Զի առա-
քեաց առ իս զուստերաց , և զդստերաց
իմոց · ք՛ վ՛ր ուստերաց · և այլն ։ 3 · Թագ ·
20 · 7 ։ Մերթ և ունի զզօրութիւն նախա-
դասութեան այսորիկ՝ ՚ի վ՛ր · և ըստ այսմ
իմանի , մինչ ասի · սեռն սորբազ՟ի զանսակէ ։
Իսկ երբեմն կերպէ սա զհոլովն պարառա-
կան · և յայնժամ նշանակէ շուրջ · զոր
օրինակ · Եւ որք զնովաւն էին · ք՛ շուրջ
զնովաւ ։ 2 · Մակ · 8 · 33 ։ տուռունք մեղաց
պատեցան զինև · ք՛ շուրջ զինև ։ Սաղմ ·
118 · 61 ։ ըստ այսմ են և սոքա · որ միզիցէ
զորմով · 3 · Թագ · 21 · 21 ։ Ցայտեցաւ յա-
րենէ նորա զորմովն , և զձիովքն · 4 · Թագ · 9 ·
33 ։ ըստ այսմ իմա և զայլոց բազմաց ։ Իսկ
մերթ նշանակէ ՚ի վ՛ր · որգոն · Արկին զնո
քօք ձորձս · ք՛ , ՚ի վ՛ր նց ։ Մատթ · 21 · 7 ։
Արկանել զինև զբարկութիւն ժողովրդեանս ·
ք՛ , ՚ի վ՛ր իմ ։ Թւոց · 11 · 11 ։ Մերթ և նը-
շանակէ · քան · զոր օրինակ · Անցուցեր
զամենեքումբք · ք՛ գերազանցեցեր քան զա-
մենեսեան ։ Առակ · 31 · 29 ։ ՚ի պատւիւ զմի-
մեամբք եւանել · ք՛ ՚ի պատուելն քան զմի-
մեանս գերազանցել · կամ յառաջել ։ Հռով ·
12 · 10 ։ Իսկ մինչ ասի ածել զոք զգլխով ,
իմանի հրով բոցակիզել · կամ ընդ հուր ան-
ցուցանելով այրել ։ 2 · Օրին · 18 · 10 ։
Դարձեալ · տառս այս՝ զ , գնի փոխանակ
նախդրացս այսոցիկ , առ , ընդ՝ ՚ի , յ ։ Եւ զի
սոքա կազմեն զհոլովն նախդրիւ տրական ·
բացառական , և ներգոյական · սոյնպէս և
տառս՝ զ ։ Արդ՝ կազմէ զտրական · զորօրի-
նակ · Եւ առաքեաց նաբուգոդոնոսոր ըղ-
բնակիչս կիլիկեցւոց , և զդամասկոսի , և
զլիբանանու · ք՛ , առ բնակիչս կիլիկեցւոց ,
դամասկոսի , և լիբանանու ։ Յուդիթ · 1 · 7 ։
ըստ այսմ է , և ՚ի 8 · ՚ի 9 · և ՚ի 10 · համարսն
այսորիկ գլխոյ ։ Դնտեցան արքն զինի նց
զճանապարհն յորդանանու · ք՛ , ը ճանա-
պարհն յորդանանու ։ Յեսու · 2 · 7 ։ Եհարկա-
ցին զճանապարհն արևելից · ք՛ , ը ճանա-
պարհն ։ 2 · Թագ · 4 · 7 ։ ըստ այսմ իմանի ,
մինչ ասի՝ անցանել զյորդանանւ · և այլք
նմանք ։ Սոյնպէս երբեմն կերպէ զբացա-
ռական · զոր օրինակ ։ Եւ ահա խոյ մի կա-
խեալ կայր զծառոյն սաբեկայ զեղջերացն ·
ք՛ , ՚ի ծառոյն սաբեկայ յեղջերացն ։ Ծննդ ·
22 · 13 ։ Եւ կախեսցէ զքեզ զփայտէ · ք՛ ՚ի
փայտէ · Ծննդ · 40 · 19 ։ Եւ նա ոգին կախեալ
կայ զդորա յոգւոյ , ք՛ ՚ի դորա յոգւոյ ։
Ծննդ · 44 · 30 ։ Կախեալ կայցէ զբնակութենէ ,
ք՛ ՚ի բնակութենէ ։ Ովս · 11 · 7 ։ ՚ի զառաջաւոր
հացէն · ք՛ ՚ի յառաջաւոր հացէն ։ 1 · Թագ ·
21 · 6 ։ Զչորեքունց տանոց · ք՛ ՚ի չորեքունց ։
Գործ · 10 · 11 ։ և այլն ։
Իսկ երբեմն կերպէ զներգոյական · որգոն ·
զձմեռուրս , զորս էր տուեալ նմ ՚ի սելով · ք՛ ·
յորս էր · Դատ · 18 · 31 ։ Զնոյն ժամանակս ,
զոր եղև անապատ · ք՛ յորս եղև անապատ ·
[illegible] 1 · 58 ։ ըստ այսմ է և այն , որ ասի
՚ի շարաքնոջն · ՚ի հարցաքանն խնդնոն ։ Զերեք-
բարեբանեմք զԹափոր լերին · ք՛ ՚ի Թա-
փոր լերին ։ ըստ այսմ ոճի է երբ կազմէ
զմակբայս ժամանակականս · կամ երբ նախ-
դիր լինի անուանց , որք զչափ աւուրց և
ժամանակաց նշանակեն · որգոն · զցայգ և
զցերեկ · ք՛ ՚ի գիշերի · և ՚ի ցերեկի ։ Ղուկ ·
2 · 37 ։ Զտիւ և զգիշեր մի դադարեսցեն · ք՛
՚ի տուընջեան , և ՚ի գիշերի ։ Ծննդ · 8 · 22 ։ Եւ
եղև զերկամ մի բովանդակ իւրով վար-
ձու · ք՛ յերկուս ամս ։ Գործ · 28 · 30 ։ Եւ
եղև Թիւ աւուրց զորս նստաւ · ք՛ յորս
նստաւ · 1 · Թագ · 27 · 7 ։ Եւ զոյն օր լուռ
լինէր · ք՛ յայնմ աւուր · 2 · Մակ · 14 · 4 · ըստ
այսմ են և Սաղմ · 139 · 3 ։ Առակ · 21 · 26 ։ Զաք ·
14 · 8 ։ Գործ · 13 · 27 ։ և յայլ բազում տեղիս ։
Բայց գիտելի է , զի տառս այս երբեմն յայս
միկ ոճի գործածական տանէ զբառն , յոր յա-
րի · զոր օրինակ · գրեցին Թուղթ զայս
օրինակ , ք՛ այսու օրինակաւ ։ 1 · Եզր · 2 · 16 ։
երբև առաջինն զօրինակ զայս յաշխարհէ փո-
խեցաւ · ք՛ այսու օրինակաւ · կամ այսու կեր-
պիւ ։ 2 · Մակ · 7 · 7 ։ Մի և ձեզ զնոյն օրինակ
գնալ · ք՛ նովին օրինակաւ ։ Եփես · 4 · 17 ։
Սոյնպէս նշանակեն և արմատք բայից չէ-
զոքականաց , կամ ձայնակրականաց , և կամ
ներգործականաց , յորժամ այսու նախ-
դրիւ խնդիր լինին բայից ինքեանց · զոր
օրինակ · սէրն , զոր սիրեցեր զիս , ք՛ որով
սիրեցեր ։ Յովհ · 17 · 26 ։ Աճէ զաճումն , ք՛
աճէ աճմամբ · կամ աճելով աճէ ։ Կող · 2 · 19 ։
Անդ երկիցեն զերկիւղ , ք՛ երկիւղիւ ։ Սաղ ·
13 · 5 ։ Զթաղումն իշոյ թաղեսցի · ք՛ թաղ-
մամբ իշոյ ։ Երեմ · 22 · 19 ։ Եւ ըստ այսմ իմա-
նի , մինչ ասի · վէրքն · զորս վիրաւորեցայ ·
ք՛ որովք վիրաւորեցայ ։ Զաք · 13 · 6 ։ Ար
համարձակեն զարհամարհանս ։ Երեմ · 12 · 1 ։
Ադաւէ զադաւութիւն · Երեմ · 8 · 10 ։ Սոյն-
պէս է և Երեմ · 13 · 19 ։ և 23 · 31 ։ Առակ · 1 · 5 ։
և յայլ բազում տեղիս ։
Իսկ յորժամ ասի , զքարի , կամ զփայտի հար-
կանել · և կամ զգետնի զարկանել , իմացել
լինի , հարկանել ՚ի քար , կամ ՚ի փայտ · և
կամ ՚ի գետին ։ Սաղ · 136 · 9 ։ և 90 · 12 ։ Առակ ·
Երեմ · 13 ։ Յովհ · 18 · 6 ։ Սոյնպէս մինչ ասի ,
զամօթի հարկանել , նշանակէ , ՚ի յամօթ
հարկանել , որ է կարի ամաչել ։ Եզեկ · 7 · 8 ։
ըստ այսմ մինչ ասի , Զահի հարկանել ,
իմանի · ՚ի յահն հարկանել , որ է ահաբե-
կել ։ Ղուկ · 24 · 5 ։ Եբր · 11 · 7 ։ Սոյնպէս մինչ
ասի , զդողման հարկանել , նշանակէ , ՚ի դո-
ղումն հարկանել · որ է սաստիկ դողալ ։
1 · Մակ · 2 · 24 ։
Դարձեալ տառս այս , զ . երբեմն մատնէ
՚ի սկզբանս բառից ոմանց · փոխանակ յ
տառիս · զի փոխանակ ասելոյ , յօդ · յօդ-
ւել , յօդուած · և այլն · երբեմն ասի , զօդ ·
Կող 3 · 14 ։ զօդել · 3 · Թագ · 7 · 6 ։ Զօդուած ·
Ովսէ · 1 · հոփ · լիգ ։ Սոյնպէս փոխանակ ասե-
լոյ յանցումն , ասի , զանցումն ։
Դարձեալ տառս այս երբեմն յարէ նախ
՚ի բայս · և յայնժամ այլայլէ զնշանակու-

Թիւ

թիւոց ; և կմ յանելու ՚ի նոյն զառածեալսն, կմ զստակութիւն, և զյարմարութիւն ներգոր-ծութեանց նոյ : և կմ գնի առ ՚ի զօրդ · զի՛ր օրի-նակ · Զերդաւել, զհատուցանել · զեղծանել · զընկենուլ · զգենուլ · զիջուցանել · զիջանել · զելանել · զականել, զանցանել · զտրտմել · զգածել · և այլք բազումք, զորս տեսցես ՚ի վայր ՚ի ստորիս բառիսանց :

Բայց երբեմն յաւելու ՚ի սկզբունս ոմանց ան-ուանց, առ ՚ի զարդ · զի ասեմք արտաւելի, և զարտաւելի · աչացու, և զաչացու · անա-նութ, և զանանութ · ոստ յայս լիցի զինի : Իսկ մինչ ասի, որմ զօրինակս շրջել, իմանի յորմնոյ յորմն շրջել · Կնշու Եղէն · բ : Իսկ յարժամ ասի, զճանապարհօքն · իմանի · ՚ի ճանապարհին : Ղուկ · 24 · 32 · և 35 : Մարկ · 9 · 32 : Եւ կմ իմանի՝ ընդ ճանապարհն : Թուոց · 21 · 22 : 2 · Օրին · 2 · 27 :

ԶԱ

Զազիր · զրի · րւ · րց · րւք : || վատթար · կմ ագեղ · կմ գարշելի · կմ աղտեղի · Ծննդ · 41 · 3 :

Զազրաբերան · ի · իւ · ից · իւք · կմ օք : || զզազիր բերան ունօղ · կմ պղծախօսութեան · կամ պղծախօս բերան :

Զազրագործ · ի · աւ · աց · օք : || գործօղ զիրս գարշելիս, և կմ զհեշտասիրական և զխա-ռնակական գործս, կմ պղծագործ :

Զազրադէմ · դիմի · աւ · աց · օք : || ագեղ տես-լեամբ, կմ գարշելի դիմօք · կամ գարշա-տեսիլ :

Զազրաթորմի · մւոյ · եաւ · միք · եաց · եօք : || Եղանէ սա ՚ի թարմ բառէն · որ է ար-մատ թրմել բային, և նշանակէ թրջել, կմ խոնաւ իրօք կակղացուցանել և շաղել : որպիսի է և դառնաթորմին, և խաղաթորմին : Աստի զազրաթորմին նշանակէ զազրութեամբ լցեալ, կամ աղտեղութեամբ, և պղծութեամբ շաղեալ, և թրմեալ · որպիսիք են քրտնա-ծին ոջիլք, ճճիք, և որդունք, և այլք · որք յառաջականութեամբ յառաջանան, կմ զազ-րութեամբ լցեալ : Նարէկ · կթ, և Լամբրօն :

Զազրալի · լւոյ · եաւ · եաց · եօք : || լի զազ-րութեամբ · կմ գարշելի :

Զազրալուր · լրոյ · ով · ոց · ովք : || այսպէս հոլովեցեալ նշանակէ զզազիր, և զգարշելի բանն ; որ լսեցեալ լինի :

Զազրալուր · լրի · իւ · ից · օք : || այսպէս հո-լովեցեալ նշանակէ զլուրն զազիր լրոց և բանից :

Զազրաձայնակաչ : (Նախդրիւ հոլովի ·) || զա-զիր ձայնիւ կարկաչօղ · կմ զզուելի ձայ-նիւ ճչենօղ :

Զազրահոտ · ի · իւ · ից · իւք : || զգարշելի, և զզուելի հոտ ունօղ · կմ ժահահոտ :

Զազրանամ · ացայ · ացիր · ալ : (Ընդմէջ ·) || գարշանալ · կմ գարշելի լինել · կմ աղ-տեղանալ :

Զազրապատում · տմի · իւ · ից · իւք : || զզազիր, և զգարշելի բանս պատմօղ :

Զազրատեսակ · ի · աւ · աց · օք : || զազրատե-սիլ, կմ գարշատես · կմ ագեղ կերպարա-նօք · կմ գարշադէմ :

Զազրատեսիլ : (Նախդրիւ հոլովի ·) || ու-նօղ զտեսիլ գարշելի · կմ ունօղ զաղտեղի, և զզուելի կերպարանս :

Զազրացուցանեմ · ցուցի · ցի · ել : (անցողա-կան ·) || զզուելի առնել · կմ աղտեղել · կամ գարշեցուցանել · կամ ապականել : Ժողով · 10 · 1 :

Զազրոտ · տոյ · եաւ · կմ ով · եաց · եօք : || շաղախեցեալ զազրութեամբ, կմ պիղծ · կմ պղծալից · որ երբեմն ասի գիտոյ, զի կոչե-լոց զնա անարգական անուամբ : 3 · Թագ · 11 · 33 :

Զազրութիւն · թեան : || գարշութիւն · կմ աղ-տեղութիւն · և կամ ագեղութիւն · կմ պղծու-թիւն : Եզեկ · 5 · 4 :

Զածած · ի · իւ · ից · իւք : || զաւակ, կմ ծը-նունդ · կմ փոքրիկ մանուկ, կամ տղայ : և երբեմն փոքրիկ, կամ սակաւաւոր : Եսայ · 41 · 14 :

Զակածանեմ · կածի · եա · ել : (Ներգործ ·) || տածել, կմ սնուցանել · կմ բուծանել :

Զականեմ · եցի · եա · ել : (Ներգործ ·) || տեսանել · կմ նշմարել · կամ նկատել : Յոբ · 24 · 15 :

Զակատիմ · եցի · եայ · իլ : (Ձայնակր ·) || կա-տակել · և ծաղր լինել · կամ մոլորել, և վարանել · կմ յիմարել · և կմ մոլել : Նա-րէկ · ճ : Իսկ երբեմն առեալ լինի փոխաբանաւ սաստիկ ցանկալոյ · կամ առփալոյ, որով երբ թէ յիմարի ոք և մոլի : Խորէն · ա · յա-ռաջաբանութ :

Զահիհարկանիմ · զահի հարայ · հարիր · իլ : (Ձայնակրական ·) || երկնչել · կամ զարհուրե-լ · կմ ահիւ հարկանիլ : Ծննդ · 20 · 8 : և 28 · 17 :

Զառփառփումն : (Նախդրիւ հոլովի ·) || ան-կայուն · կմ անհաստատ · կմ խախուտ · կմ դիւրաշարժ · կամ անցաւոր · և կմ շուղին : Իմաստ · 4 · 4 : և 9 · 14 :

Զամբիւղ · կմ զամբիղ · ոյ · ով · ոց · ովք : կամ իւ · ից : || անօթ ինչ հիւսեալ ՚ի տե-րևոց արմաւենեաց · կմ ՚ի պրտուեաց · և յայլոց նմանեաց · ռամկ · զէնպիլ : Մարկ · 8 · 20 :

Զայգոյ · (մակբայ ժամանակական ·) || նշանակէ ՚ի հեռանալ օրն · կմ ՚ի վաղորեան առաւօտուն · ասասի մինչ անխզայգոյ զառ-կին, իմանի ընդ առաւօտն հեռանալ ա-ռաւօտն զառկին : Թուոց · 33 · 3 : և Ցետուց · 5 · 11 : Եւ ասասա է, զի յայգի մերում մինչ ՚ի հեռանալ օրն մահահանաւն տրուք մի հոգւոյ մեռելոյն տուն զանման ուտելիս աղ-քատաց, կոչեն այգոյ :

Զայրագին · գնի · իւ · ից · իւք : || լի զայրաց մամբ, կմ բարկացեալ սրտիւ ՚ի ներքուստ : 2 · Մակ · 14 · 45 : Իսկ երբեմն նշանակէ արա-մագին · կմ վշտագին · կմ ցասագին : Ղուկ · 6 · 10 : և Տօբ · 3 · 1 :

Զայրագնիմ · եցայ · եայ · իլ : (Ձայնակր ·) || բարկանալ, և սրամտել · և կմ ՚ի ստամբու-

թէ բարկութեան զգեստ իւր երեւեցուցանել իբրեւ զգոյն հրոյ։ Գործ. 4. 2։

Զայրանամ. ացայ. ցի՛ր. անալ։ (Ընդ. միջ.) || բարկանալ. կամ կռուելի։ Ծննդ. 45. 24։ Եւ մերթ կատաղել. կամ մոլեգնիլ։ Ովս. 7. 5։ մերթ եւս սաստկանալն ցաւոյն։ ռամկ. աղեկեալ։ Եւ մերթ մի՛ վշտանալոյ սրտին, յագենալ հանել. կամ ցաւիլ եւ նեղիլ։ Մարկ. 8. 12։

Զայրացեալ. ցելոյ. ով. ոց. ովք։ || բարկացեալ, կամ կատաղեալ։ Իսկ մերթ նշանակէ տռուել զօրացեալն, կամ սաստկացեալն՝ որ սաւ զցաւոց. կամ զախտից. եւ զհիւանդութեանց. որպէս Մարկ. 5. 26։ ռամկ. աղէկ եղած։

Զայրացութիւն. թեան։ || զայրացուցումն. կամ բարկացուցումն. եւ կամ գրգռումն։ 4. Թագ. 23. 26։

Զայրացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. անել։ (Անցողակ.) || բարկացուցանել. կամ վշտացուցանել. կամ գրգռել։ 1. Կորն. 8. 12։

Զայրոյթ. ութի. իւ. եց. իւք։ կամ օք։ || զայրացուցումն. կամ բարկութիւն. կամ սրտմտութիւն։ Իսկ մերթ նշանակէ զբորբոքումն, կամ զեռացումն. կամ զսաստկացումն ախտից. կամ վիրաց։ Ղեւտ.։

Զայրոյց. ի. աւ. աց. օք։ || զայրացումն. կամ ցասումն։ եւ մերթ նշանակէ զսաստկացումն, կամ զբորբոքումն ցաւոց եւ ախտից։

Զանազան. ի. իւ. եց. իւք։ || այլազգս. կամ կերպ կերպ. եւ կամ այլ եւ այլ։

Զանազանակ. ի. աւ. աց. օք։ || զանազան, կամ այլազգս. կամ այլ եւ այլ։ Նարեկ. ԶԷ։

Զանազանեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || այլափոխացուցանել։ եւ մերթ բաժանել. կամ որոշել. կամ տարորոշել։

Զանազանութիւն. թեան։ || այլափոխութիւն. կամ այլեւայլութիւն. կամ տարբերութիւն։

Զանալութ. լութոյ. ով. ոց. ովք։ || տե՛ս Անալութ։ Խորէն. յուղարկագրութ.։

Զանգակ. ի. աւ. ագ. օք։ || է ծոցաւոր եւ խոր կերտուած ինչ թուճեղէն. որ ունի ՚ի մէջ իւր կախեալ զլեզուակ ինչ, որով հնչեցուցանի, եւ յայսպիսեաց ոմանք են մեծք. զորս պարզապէս քարշեն եւ հարկանեն։ Իսկ ոմանք փոքրիկ՝ զորս գաւիրքն մեծամեծք հնչեցուցանեն յեկեղեցւոջ։ Իսկ մերթ նշանակէ զփոքրիկ բոժոժանման զանգակիկն. եւ կամ զբոժոժն. որ ռամկ.՚ կոչի չընկըրաղ։ Ելից. 28. 33։ եւ 39. 23։ եւ 2. Մնաց. 4. 13։

Զանգակագանչ. ի. իւ. եց. իւք։ || զանգակաւ ձայն հանող. կամ զզանգակ հնչեցուցանող։ Իսկ մերթ նշանակէ զգանչումն զանգակի. կամ զհնչումն. եւ զձայն զանգակին։ եւ մերթ զաւազանի զձայն եւ զհնչումն զանգակի։ Նարեկ. ԶԷ։

Զանգակատուն. տան. տամբ. տանց. տամբք։ || շինուած ինչ աշտարակաձեւ, յորում կախել պարզապէս զզանգակս, հնչեցուցանելն։

Զանգանեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || զանգել, որ է զջուրն ընդ ալեր խառնելով թրել. ռամկ. շաղել։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ խառնելոյ եւ շփոթելոյ զոր եւ իցէ իրս։

Զանգեմ. կամ զանկեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || խառնել. կամ շաղել. եւ ՚ի այսմ զանգել ասի՝ զալիւրն ընդ ջրոյ խառնելն, եւ թրելն. եւ զայլս խմորեղէնս իւղով խառնելն, եւ տոգորելն. կամ իւղով բաղադրելն. եւ յօրինելն։ Ելից. 29. 2։ Ղեւտ. 2. 4. եւ 5։ Թուոց. 7. 13։ եւ 15. 4։ ըստ այսմ երբեմն զոր եւ իցէ իր ՚ի միմեա[նս] [խառ]նելն, եւ շփոթելն, զանգել կոչի. ՚ի այսմ Նարեկ. ԿԷ։ Քրտամբք յաւելի արեամբն զանգեալ. ՚ի խառնեալ։ Իսկ մերթ նշանակէ շաղել. կամ մածել. կամ կցել. եւ բեւեռել զոք ՚ի մոլութիւն ինչ. կամ ՚ի սէր աշխարհի. եւ այլն։ Ողբ. 1. հատ. Ը։

Զանգիչ. (Նախադրիւ հոլովի.) || զանգող, ՚ի զջուր ընդ ալեր խառնող. ռամկ. շաղող։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ առնէ զոր եւ իցէ զանգուածս, կամ զխառնուածս, եւ զբաղադրութիւնս։

Զանգիտանամ. ացայ. ցի՛ր. անալ։ (Ընդմիջակ.) || երկնչիլ. կամ զարհուրիլ. կամ ահաբեկ լինիլ։ Խորէն. Գ. գլ. 37։

Զանգիտեմ. եցի. եա՛. ել։ (Չեզոք.) || երկնչիլ, կամ սրտաբեկ լինիլ. եւ կամ զարհուրիլ։ Ելից. 13. 17։ եւ Յոհ. 14. 27։ եւ 2. Պետ. 2. 10։

Զանգիտեցուցանեմ. ցուցի. ցո՛. ել։ (Անցողական.) || երկեցուցանել. կամ զարհուրեցուցանել։ 2. Օրէն. 20. 8։

Զանգիտութիւն. թեան։ || երկչոտութիւն. կամ երկիւղ. կամ զարհուրումն. կամ վախենալն։

Զանգիտող. ողի. իւ. աց. օք։ || երկչոտ. կամ վախկոտ։ Իմաստ. 9. 14։

Զանգուած. կամ զանկուած. ոյ. ով. ոց. ովք։ || ո՛ եւ իցէ խառնուած, որ ՚ի բազմաց նիւթոց բաղադրեցեալ՝ լինի գունդ ինչ. եւ կամ թանձր մարմին իմն. եւ ՚ի այսմ զանգուած ասի ալեւրն ընդ ջրոյ խառնեալ եւ թրեալ։ Ելից. 12. 34։ 1. Կորն. 5. 6։ Սոյնպէս զանգուած կոչի կաւն ընդ ջրոյ խառնեալ. եւ գունդ ինչ եղեալ, յորմէ անօթ բրուտի կազմի։ Հռոմ. 9. 21։ ըստ այսմ եւ մարմին մարդոյ, ըստ որում ՚ի բազմաց [illegible] բաղադրեցեալ զմի ինչ կացուցանէ՝ զանգուած ասի։ Նարեկ. ՂԸ։ եւ ՚ի գովեստ Խաչին։ եւ Ղեւտոն։ Սոյնպէս եւ այլ ո՛ եւ իցէ խառնուած, ՚ի խառնեցեալ իր. յորմէ մի ինչ ելանէ՝ զանգուած կոչի։ Հռոմ. 11. 16։ Իսկ մերթ զանգուած ասի մեծ մարմին ինչ երկաթոյ կամ գունդ ինչ արծաթոյ, եւ այլոց հրահալելեաց։ ռամկ. [illegible]։ Սիրաք. 22. 18։

Զանգիկ. զանգակի. աւ. ագ. օք։ || ծառայ. կամ սպասաւոր։ Իսկ ՚ի գիրս Մծբն. ՚ի ճառն [illegible] ասի առ հաստուցումն մանկանց՝ զանգիկ [illegible] նշանակէ առել. առ հաստուցումն մանկանց՝ ծառայական աղանդին. որով [illegible] մանկունս [illegible], որ թագաւորին ծառայօղ. կամ ծառայութե հետեւող։ Արդ [illegible]

կարասս, և 'ի Հրէորս մանկանցն առ 'ի քննել զգնութիւն ատամնղաց . և պահոց , և ծամածք ծախէին զկերակուրս , զի բարերդէս ծառայեացն աստեղագիտութեան . և զի գե րեալ էին զանձինս կերակրոց 'ի ծառայու թե արքայական սեղանոյ , մի այսուհետև կա լցուն մանկունքն . զի ծառայականք . կմ ծառայողք :

Զանխլաբար : (մակբայ ծածկական .) || ծածկապէս . կմ լռելեայն . կմ գաղտուկ . կամ առանց գիտացուցանելոյ : Խորէն . Գ . գլ . 38 :

Զանխլանամ . ացայ . ացիր . նալ : (ընդ.միջ.) || ծածկիլ . կմ գաղիլ . կմ ղօղիլ . կմ թաքչիլ . և կմ անյայտ լինիլ : Լամբրօն : Իսկ մերթ նշանակէ զանմտանալն . կմ զանգիտանալն : Կիւրղի պարապ .

Զանխլացուցանեմ . ցուցի . ցո . նել : (ան ցող .) || գաղել . կմ թաքուցանել . կամ ղօղել : Լամբրօն :

Զանխլիմ . եցայ . եաց . իլ : (ձայնակր .) || տե՛ս զԶանխլանալ :

Զանխլութիւն . թեան : || գաղտնութիւն . կամ թաքուստ . և կմ ղօղումն : Լամբրօն :

Զանխուլ . (նախադրբէ հոլովի .) || ծածուկ . կմ անյայտ . կմ գաղտնի . կամ թաքուն . Նարեկ . 'ի Գովեստ Խաչին : Եւ 1 . Թագ . 25 . 20 . ուր ասի՝ իջանել զանխուլ լերինն . իմա նի՝ իջանել ընդ ծածուկ . և անյայտ ճա նապարհ լերինն : Իսկ մերթ վարի մակ բայապէս , և նշանակէ զանխլաբար . զի 'ի ծածուկ . կմ ծածկապէս : Խորէն . Գ . գլ . 24 :

Զանկապան . ի . աւ . աց . օք : || սանձապան . զի ապանելիք , որով զգետատճորի և պահ պանի սրունգն . և այսու խնամի զուլարայն . զի լորայն . և կմ փոխասայոցն . և այլք նմանք : Դանի . 3 . 21 :

Զանկեմ . եցի . եա . ել : կամ Զանկանեմ . զանկի . զանկ . ել : (ներգործ .) || տե՛ս զԶանգելն : Մծբն . ժա :

Զանկուած . ոյ . ով . ոց . ովք : || տե՛ս զԶան գուածն : Նարեկ . ղէ :

Զանց : || անցումն . կմ անցք : Եւ սա ընդ բայի շարակցի այսպէս . առնել զանց . կմ զանց առնել . և նշանակէ անփոյթ լինել . կմ անտես առնել : Եսայ . 33 . 21 : Եւ կմ այսպէս , զանց լինել . և նշանակէ վրիպել : ըստ այնմ : Եբրէր . 10 . 5 . Զի ոչ զանց ե ղև 'ի նոցանէ բանն մի :

Զանցանեմ . զանցի . զանց . ել : (չէզոք .) || անցանել . ռամկ . անցնիլ և ըստ այսմ ասի՝ զան ցանել զերամբք . կմ զանցանել ը ցանցս . կմ զանցանել ժամանակի . և այլն : Լամբրօն : Իսկ մերթ յանդգնիլ . կմ քան զչափն անցա նել : 1 . Թեսաղ . 4 . 6 : Մերթ և նշանակէ գերա զանցել . կմ յաղթօղ լինել . կմ վերամբառ նալ : 2 . Մակ . 4 . 24 : մերթ և նշանակէ յառա ջել . կմ յառաջ անցանել : 2 . Մակ . 12 . 31 : Իսկ անցիք զանցիք բառն՝ տե՛ս 'ի բառն Անցա նել : Մերթ և նշանակէ զանց առնել զիրք ինչ . կմ յանցանել զօրէնք : մերթ և նշանակէ՝ վրիպել . կմ խռովել . և ըստ այնմ ասի . զուցէ ինչ զձեռք զանցա նիցէ . զի վրիպեսցէ 'ի ձեռն : Ոսկէ . 1 . հատ . Գ :

Զանց առնեմ . արարի . արա . նել : (չէզոք .) || անփոյթ լինել . կմ անհոգանալ . կամ անտես առնել . զի 'ի տեսանելն զգործ ինչ առնելի , ոչ առնել . կմ անհոգ լինելով , և 'ի բաց թողլով յառաջ անցանել , և զը նալ : Եւլեւ . 23 . 5 : Իմաստ . 10 . 8 : Մատ . 6 . 48 : Մերթ և ներել : Մեխ . 7 . 18 :

Զանցառու . ուի . աւ . աց . օք : || զանց առ նօղ . կմ անփոյթ լինող զիրք՝ որք առնե լիք են :

Զանցառութիւն . թեան : || անփոյթ լինել . կմ տեսանել զիրս առնելի , և ոչ առնել . կմ անհոգութիւն :

Զանցումն . ցման . մամբ . մանց . մամբք : || զանցառութիւն . կմ յանցումն . կմ անփոյթ լինելով 'ի բաց թողումն :

Զանցուցանեմ . ցուցի . ցո . նել : (անցող .) || անցուցանել . ռամկ . անցնել : 3 . Մակ . 5 . 7 : Իսկ մերթ նշանակէ ոչնչացուցանել . կմ եղծանել զօրէնս . կմ զխափանումն . կմ ապա զանց առնել : Թուոց . 30 . 13 . և 14 . և 16 : Մերթ և նշանակէ՝ աւաւելացուցանել . և ը այսմ է Եզեկ . 23 . 11 . ուր ասի՝ զանցոյց զպարծանկութիւն ապականութեան քերոյ :

Զաշացու . ցուի . աւ . աց . օք : || նա՝ որ կաշ ռառէ , և զիրն 'ի հետուստ ոչ կարէ տե սանել . կմ զխացեալ աչս ունող . կմ զկուրա ացաց ունօղ . կմ կոյր : 2 . Պետր . 1 . 9 :

Զառածանեմ . ածի . եա . ել : (ներգործ .) || Թիւրել . կմ խոտորեցուցանել . կմ վրի պեցուցանել . կամ յետս դարձուցանել . կմ յետս ընկրկել . կմ յետս նահանջել : 3 . Մակ . 5 . 15 : և Տիմ . 1 . 14 : Իսկ մերթ նշա նակէ զանցուցանել . կմ ոչնչացուցանել : 'ի Հարց հաւր . իղ : Մերթ և նշանակէ յի մարեցուցանել . կմ մոլորեցուցանել :

Զառածեալ . ելոյ . ով . ոց . ովք : || խոտո րեալ . կմ թիւրեալ . կմ վրիպեալ . կմ մոլորեալ . կմ յետս ընկրկեալ : Նարեկ . Է . և կդ : Իսկ մերթ նշանակէ զյիմարեալն , և զափշեալն :

Զառամանամ . ացայ . ացիր . նալ : (ընդ.միջ.) || 'ի խորին ծերութիւն հասանիլ . կմ առա ւելի ծերանալով լքանիլ . և անկանիլ միտ միով , և ցնդիլ մտօք : ռամկ . խոժիլ : Լամբր :

Զառամութիւն . թեան : || խորին ծերութիւն . յորում պակասեալ միտքն 'ի խոնաւու թէ , և 'ի հիւթոյ , տկարանայ , և լուծա նի . և ամանց պատահի ցնդիլ մտօք . և այս առի հասակ վեցերորդ . որ սկսանի 'ի ութսներորդ ամէն , և անէ մինչև ցմահ :

Զառանցանք . անաց . օք : (անեզական .) || տե՛ս զԶառայանցանքն :

Զառանցեալ . ցելոյ . ով . ոց . ովք : || առան ցեալ . կմ փոփոխեցեալ : Սաղմ . 44 . 1 : և 59 . 1 . 'ի խորագիրսն :

Զառանցեմ . եցի . եա . ել : (չէզոք .) || Թիւ րել . կմ մոլորիլ . կմ խոտորիլ : Ոսկէ . 2 . հատ . լէ : Իսկ մերթ նշանակէ յիմարել . կմ ապշել . կմ թմրել . կմ ցնդիլ մտօք .

Digitized by Google

կամ շնորհք · այդ հանդերձ զառամեալ ծե-
րոց · կամ աղքատաց · և այլոց նմանեաց ։
Ոսկէ · 2 · հատ · Ժ · և ԺԷ ։

Զառանցուցանեմ · ցուցի · ցո · նել ։ (ան-
ցող ·) || խոտորել · կամ մոլորեցուցանել · կամ
պատրել ։ Կողոս · 2 · 4 ։

Զառաջինն ։ (մակբայ դասական ·) || նախ ·
կամ 'ի սկզբանն · կամ յառաջագոյն · և կամ
նախ քան զամ ։ Ծննդ · 13 · 3 ։ Յեսուայ · 5 · 7 ։
1 · Մակ · 1 · 24 ։

Զառեկ · ի · աւ · աց · օք ։ || տարրակ թղթացու-
ցեալ ոսկւ ոսկւոյ , կամ արծաթոյ ։ ռամկ ·
վարակ ։

Զառիթափ · ի · իւ · եց · իւք ։ || հակեցեալ
դէպ 'ի վայր · կամ զառ 'ի վայր ։ ռամկ · ենիշ ։
Եւ այս մերթ առի զձանապարհէ · և մերթ
զայլոց իրաց , որք տես 'ի վար են ։ 3 · Թագ · 7 ·
29 ։ և Եզեկ · 48 · 1 ։

Զառիկ · կի · աւ · աց · օք ։ || է ներկ ինչ որ
երևանէ յերկրէ՝ ընդ ոսկերան · և է իբրև ըղ-
քար , զոր լուծեալ 'ի գործ ածեն 'ի ներկարս ·
որոյ երեք են տեսակք · կարմիր · սպիտակ ·
և դեղին · և ազնիւն ոսկեգոյն լինի , և փայ-
լուն , յորմէ ելանէ հոտ ծծմբոյ · և է ընու-
թբ թիւնաւոր , և զնասարեր , մանաւանդ
սպիտակն , զոր բարեխառնեալ չիրիկ ձի-
թով · ոչ շռայլութեամբ 'ի գործածեն բժիշկք ։
Եւ կոչի սա 'ի պարսից , և յարաբացւոց՝
զռնեխ · և յոմանց զառնիխ ։

Զառ 'ի հրոյն ։ || տես Առ 'ի հրոյն ։

Զառ 'ի վայր · ի · իւ · լց · լւք ։ կամ ակ · օք ։ ||
դէպ 'ի վայր հակեալ տեղի · կամ դար 'ի վար
ճանապարհ ։ ռամկ · ենիշ ։ Յեսու · 10 · 10 · և
11 ։ 2 · Մնաց · 20 · 16 ։ և Ղուկ · 19 · 37 ։

Զառ 'ի վեր · զառ 'ի վերի · իւ · եց · իւք ։ կամ
աց · օք ։ || դէպ 'ի վեր ընկողմանեալ տե-
ղի · կամ ճանապարհ · ռամկ · դըշըլըք · կամ եօ-
խուշ ։ Յեսու · 18 · 18 ։ 4 · Թագ · 9 · 27 ։

Զառյանցանք · անաց · օք ։ (անեզական ·)
|| յիմար խօսք · կամ խելագարական բան ·
կամ յիմարաբանութիւն · կամ աղճատանք · կամ
շաղփաղփութիւն · կամ առասպելաբանութիւն ·
կամ անմտութիւն · և կամ խելացնորութիւն ։
Ոսկէ · 2 · հատ · ԻԳ · և ԻԷ ։

Զառնաւուխտ · ի · իւ · եց · իւք ։ || պատմու-
ճան , կամ զգեստ նկարակերպ , կամ ծաղկեալ
ոչ պէսպէս նկարուք նախշեցեալ ։ Եւ կամ
զգեստ գործեցեալ , և նկարեցեալ կրկ-
նապատկեալ ոսկեթելիւ · ռամկ · զէրպաֆ ։
Եզեկ · 16 · 13 ։

Զատ · (նախդրիւ հոլովի ·) || որոշեալ · կամ
զատեալ · կամ մեկնեալ ։ Իսկ մերթ է նա-
խադրութիւն , որ խնդրէ զհոլովն բացառա-
կան · զոր օրինակ · զատ 'ի նոցունց · և նշա
նակէ 'ի բացեայ · կամ մեկուսի ։

Զատակեմ · եցայ · եալ · ել ։ (ձայնակր ·) ||
յիմարիլ · կամ ափշիլ · կամ մոլորիլ · կամ կա-
տաղիլ , և ծաղր լինիլ ։ Նաւէն · ԽԷ ։

Զատանեմ · զատի · եա · ել ։ (ներգործ ·) ||
բաժանել , կամ զատել · կամ մեկնել · կամ զա-
նազանել · կամ որոշել ։ Ղևտ · 14 · 46 ։ Գաղ · 2 · 12 ։

Զատեմ · եցի · եա · ել ։ || նոյն է ընդ վերինս ։

Զատիկ · տկի · իւ · կամ աւ · աց · օք ։ || բառ
եբրայեցւոց ասի , պասեք , որ թարգմա-
նի , անցք · կամ ելք ։ այդ և 'ի մեզ առաջա
բանի , զատուցմն ։ քանզի յայնմ աւուր ե-
լին և զատեցան որդիքն իսրայէլի յեգիպ
տոսէ ։ Ելից · 12 · 11 ։ Եւ հետևաբար նշա-
նակէ զատնն աստուածադրական եղեալն ի
բայէլի յեգիպտոսէ ։ Ղևտ · 23 · 5 ։ որպէս
և այժմ քրիստոնեայք այսու բառիւ իմա
նան զապրեցարձական տօնն յարութեան
ՔՆ ։ Եւ մերթ նշանակէ զգառն զատկա-
կան , զոր ուտէին հրեայքն ։ Մատ · 26 · 17 ։

Զատնում · զատայ · ուցեալ · նուլ ։ (չէզ-
ոքն ։) || զատիլ · կամ որոշիլ · կամ բաժանիլ ·
կամ մեկնիլ · կամ զանազանիլ · կամ տարրե-
րիլ ։ Իսկ մերթ նշանակէ , մեկուսանալ ·
կամ առանձնանալ ։ Ողբ · 1 · 1 ։

Զատուցանեմ · տուցի · ու · ել ։ (անցող ·)
|| բաժանել · կամ զատանել · կամ անջատել , և
կամ 'ի բաց որոշել ։ Ելից · 13 · 12 ։ և Աւետ ·
8 · 27 ։ Իսկ Կոր · 1 · 19 · նշանակէ՝ արգե-
լուլ ։

Զատուցեալ · ցելոյ · ով · ոց · ովք ։ || է ընդ-
ունելութիւն զատուցանել բային · որով նը
շանակի , բաժանեցեալ , կամ որոշեցեալ ։
Իսկ մերթ ԶԷ առանձին ածաշունչ գրոց նշա
նակէ զգիւղն այսորիկ քաղաքին · կամ
զաւանն · և կամ զշէնն , որ է բացատ 'ի
քաղաքէն ։ Ղևտ · 25 · 34 ։ Թուոց · 35 · 3 ։ Յեսու ·
14 · 4 ։ 1 · Մնաց · 6 · 55 ։ Իսկ 1 · Մնաց · 27 · 14 · և
15 ։ յորս ասի 'ի զատուցեալս նորա իմանի
'ի մասն բաժնի նորա ։ Բայց Թուոց 32 · 12 ·
ուր ասի 'ի մեզ ԶԷ եօթանասնից · քանզի
որդին յեփոնեայ զատուցեալն · ԶԷ ամենց
է մակաբնուն քանզեբայ , որ ոչ համաձայնե
լով տասանց ընկերաց , այլ միայն ԶԷ յե-
սուեայ , կոչեցաւ զատուցեալ · ոչ 'ի հար-
ծեաց տասանց ընկերացն որոշեալ ։

Զատչիմ · զատեայ · ուցեալ · չիլ ։ (ձայնակր ·)
|| նոյն է ընդ զատանուլ բային · այդ և փախ-
չիլն , և փախնուլն · պակչիլն · և պակնուլն ։
Խորէն · Բ · գլ · 77 ։ և Գ · գլ · 48 ։

Զարգանամ · ացայ · ցիր · անալ ։ (չէզոքն ·)
|| յառաջանալ · կամ աճիլ · կամ յառաջադի-
մել յոյժ եւ լցել իրս ։ Փիլիպ · 1 · 25 ։ Իսկ մերթ
զօրանալ ։

Զարդ · ու · 'ի զարդուէ · ու · ուց · ուք ։ || զար
դարանք · կամ պաճուճանք ։ Իսկ մինչ ասի
զարդ երկնից՝ իմանին աստեղքն · և լու-
սին , և արեգակն ։ 2 · Օրին · 17 · 3 ։ Իսկ մինչ
ասի զարդ առակաց , իմանի , զօրութիւն ·
կամ ուժգնութիւն առակաւոր բանից ։ Ժողով ·
12 · 9 ։

Զարդախօս · ի · աւ · աց · օք ։ || պաճուճա-
բան · կամ գեղեցկախօս ։ Իսկ մերթ նշա
նակէ զնա՝ որ կեղծմամբ պաճուճեալ և
զարդարեալ զբան իւր խօսի ննգութեամբ ·
կամ զարդարուն և պատիր բանիւք խօսող ։
Մծբն · ԺԹ ։

Զարդապաճոյճ · ճուճի · իւ · եց · իւք ։ ||
պէսպէս զարդուք պաճուճեցեալ · կամ գե-
ղեցկապաճոյճ · կամ զարդարուն ։

Զարդասէր. սիրի. աւ. աց. օք: ‖ սիրող զարդուց. կամ սիրող պճնեցմանց. և զարդարանաց:

Զարդարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ զարդուք յօրինել. կմ պճնել. կմ պաճուճել. կմ գեղազարդել. կամ զարդարութ առնել: ornο, κοσμέω.

Զարդարուն. (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունօղ զզարդարանս. կմ զարդարեցեալ. և կամ պճնեցեալ և պաճուճեցեալ:

Զարդիս. (մակբայ ժամանակական.) ‖ այժմ. կմ 'ի ներկայումս: Գործ. 5. 38: տե՛ս զԱրդի:

Զարթնանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ.միջ.) ‖ զարթնուլ: ռամկ. արթըննալ: Նարեկ. ճդ:

Զարթնում. թեայ. իր. նուլ: (ընդ.միջ.) ‖ արթնանալ. ի քնոյ յառնել: ռամկ. արթըննալ. Մատթ. 1. 24: Մերթ և նշանակէ շարժիլ. կամ դրդիլ:

Զարթնչիմ. կմ զարթչիմ. եայ. չիր. չել: (Հայնակր.) ‖ զարթնուլ. կմ արթնանալ: ռամկ. արթըննալ. Խորէն. ա. գլ. 31:

Զարթուցանեմ. թուցի. թո. անել: (անցողակ.) ‖ յարուցանել 'ի քնոյ. ռամկօր. արթնցնել: Երգ. 8. 4: Եւ մերթ շարժել. կմ դրդել. կմ յորդորել: 2. Մնաց. 36. 22:

Զարկ. կի. իւ. ից. իւք: կմ աց. օք: ‖ է առ մեզ զարկանեմ բային, և նշանակէ զարկումն. կմ զսաստիկ հարուածն: Իսկ մերթ և նշանակէ զմեծ երակն բազկին, զոր կալնուն բժիշկքն առ 'ի ճանաչել այնու զորպիսութիւն հիւանդին: ռամկ. շահ թամար: մերթ և է առ նուագարանի միոյ շրականի, որ ունի զայս ձև, ̂ :

Զարկանեմ. զարկի. զարկ. անել: (Ներգործ.) ‖ հարկանել զգետնի, կմ զքարի. կմ զոսկոյ. և այլն: ռամկ. զարնել: Խորէն. Գ. գլ. 18: ուստի և Յօհ. 18. 6. ուր ասի, զարկան զգետնի. իմանի՝ հարան զգետնի. ռամկ. գետինը զարնուեցան:

Զարկուած. ոյ. ով. ոց. ովք: ‖ բաղխումն. կմ հարուած. կմ զարկումն. Նարեկ. զե: Կա այսմ և հարուածն, որ 'ի յարաբերմանց ստեղծաց հանդիպի: երբեմն զարկուած կոչի: 4. Թագ. 15. 44:

Զարկումն. կման. ման. մանց. մամբք: ‖ նոյն է ընդ վերնոյն: Նարեկ. ղա:

Զարկուցանեմ. կուցի. կո. ել: ‖ հարկանել զգետնի, կմ զքարի, և այլն: Մարկ. 1. 26: Եւ մերթ զմիմեանս բաղխել: Նարեկ. ղե:

Զարհուրագին. (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ երկիւղագին. կմ ահագին. կմ սաստիկ զարհուրելի. կամ սարսափելի:

Զարհուրանք. անաց. օք: (անեզական.) ‖ արհաւիրք, կմ ահաբեկութիւն, կմ զահի հարկանութիւն, կմ սասանումն, այլ մերթ հանդիպի 'ի գիշերի. և կմ 'ի տեսանելոյ զինչ զարհուրեցուցիչս: Առակ. 3. 25: և Երգ. 3. 8:

Զարհուրատեսակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ զարհուրատեսիլ. կմ զզարհուրելի կերպարանս, և զդէմս ունօղ. կամ ահագնատեսիլ: Նարեկ. ղզ:

Զարհուրիմ. եցայ. եցիր. րիլ: (Հայնակր.) ‖ զահի հարկանիլ. կմ սաստկագոյն յուզեալ. կամ սասանիլ. կամ պակուցանել:

Զարմ. մի. իւ. ից. իւք: ‖ ազգ. կմ ցեղ. կմ սերունդ. կմ ազգ: Եսայ. 14. 22: և Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց:

Զարմազան. ի. աւ. աց. օք: ‖ զանազան. կմ կերպ կերպ. կմ ցեղ ցեղ. կմ այլ և այլ. կամ պէսպէս. կամ ազգի ազգի:

Զարմազանութիւն. թեան: ‖ պէսպիսութիւն. կամ զանազանութիւն. կմ այլ և այլութիւն:

Զարմանագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: ‖ յոյժ զարմանալի. կամ սաստիկ հիանալի. կամ հրաշափառագոյն:

Զարմանագործ. ի. աւ. աց. օք: ‖ սքանչելագործ. կմ նշանագործ. կամ հրաշագործ. կամ հրաշակերտ:

Զարմանագործեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ սքանչելագործել. կամ հրաշագործել: Իսկ մերթ նշանակէ՝ զարմանալի կերպիւ գործել. կամ շինել զինչ: Նարեկ. ղլ:

Զարմանագործութիւն. թեան: ‖ հրաշագործութիւն, կամ սքանչելագործութիւն. կամ զարմանալի գործողութիւն: Նարեկ. ղլ:

Զարմանագրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ զարմանալի կերպիւ գրել. կամ զզարմանալիս գրել: Նարեկ. ղզ:

Զարմանադրեմ. դրեցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ զարմանալի կերպիւ դնել. և զետեղել: Նարեկ. 'ի տօնին եկեղեցւոյ:

Զարմանազան. ի. իւ. ից. իւք: ‖ աւանել. կամ յոյժ զարմանալի, և կամ պէսպէս և զարմանալի. կամ հրաշազան: 1. Եզր. 1. 10: և Նարեկ. հե:

Զարմանալիք. լեաց. եօք: (անեզական.) ‖ մերթ զարմանալի, և հիանալի. կամ ակնչելի իրք, որք լինին բնականաբար. քանզի պատճառն է անյայտ: և մերթ սքանչելիք. կամ հրաշք. որք եղանին գերբնաբար: Ելից. 34. 10:

Զարմանակերտ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ զարմանալի կերպիւ կերտեցեալ. կամ հրաշակերտ: Լամբր.:

Զարմանահրաշ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ յոյժ սքանչելի. կամ զարմանալի և հրաշալի. կամ սքանչելահրաշ. կմ զարմանազանիւք: Նար. ղդ:

Զարմանամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդ.միջ.) ‖ մերթ հիանալ. կամ սքանչանալ 'ի վերայ իրի իմիք, որոյ պատճառն է անյայտ: Յօհ. 7. 21: Մերթ և ապշիլ, կմ մոլոր վերանալ. կմ 'ի զարմացման լինել: Սաղ. 30. 23:

Զարմանապանծ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ տե՛ս զԶարմանահրաշ:

Զարմանատեսակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ հրաշատեսիլ. կմ զզարմանալի տեսակ, և զձև ունօղ:

Զարմանաւոր. ի. աւ. աց. օք: ‖ զարմանալի. կմ սքանչելի. կմ հրաշալի: Նարեկ. հե:

Զարմանուհի. հւոյ. հեաւ. հեաց. հեօք: ‖ զարմանալի. կմ սքանչելի: Եւ առ մեզ իգական նշանակէ, զի միայն զիգացս ասի: Նարեկ 'ի տօնին եկեղեցւոյ:

Զարմանութիւն. թեան: ‖ զարմացումն, կմ

expavesco

զարհուրեցուցանէմ, expavefacere facio, Ezech. 26. 17.

սքանչացումն · կմ՟ զարմանք ։ Նարեկ· խմ ։

Զարմանք ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) ‖ զարմացումն, կմ՟ հիացումն ։ Յոբ· 17· 8։ Եւ մինչ ասի, զարմանալ զարմանս, իմանի զարմանալով զարմանալ · կմ՟ հիացմամբ զարմանալ ։ Ամբակ· 1· 5։

Զարմացումն · ցման · ման · մանց · մամբք ։ ‖ հիացումն · կամ սքանչացումն ։ Եւ մերթ ափշումն, կմ՟ վերացումն մտաց ։ Գործ· 10· 10։

Զարտուղեցուցանեմ · ցուցի · ցո · ել ։ (անցող ·) ‖ մոլորեցուցանել · կմ՟ սխալել · կմ՟ ատերիւրել · կամ խոտորեցուցանել, և թիւրել ։

Զարտուղի · ղւոյ · եաւ · եաց · եօք ։ ‖ թիւրեալ, կմ՟ վրիպեալ, կմ՟ սխալեալ · կմ՟ մոլար · կմ՟ հեռացեալ ։ Լոմբրօ ։ Իսկ մերթ է բայի շարակցի այսպէս, զարտուղի հանել ։ ՟ի խոտորեցուցանել · կմ՟ վրիպեցուցանել ։ Եւ կամ այսպէս՝ զարտուղի գնալ · ՟ի խոտորիլ, կմ՟ ատերիւրիլ, կմ՟ հեռանալ · կամ ընդ թիւր ճանապարհն գնալ ։ Լոմբրօ ։ Է այսմ և 'ի Նարեկ· ճ· ուր ասի, զարտուղի սխալեալ, իմանի՝ ընդ թիւր ճանապարհն խոտորեալ, կամ ընդ մոլար ճանապարհ գնացեալ ։

Զարտուղիմ · եցայ · եա՛ց · իլ ։ (ձայնակր ·) ‖ խոտորիլ 'ի ճանապարհէ, կամ թիւրիլ · կամ հեռանալ · կամ ատերիւրիլ ։

Զաւակ · կի · աւ · աց · օք ։ ‖ անուն հասարակ, որ նշանակէ զծնունդն թէ արու իցէ, և թէ էգ ։ Ծննդ· 16· 10 ։

Զաւեշտարար · ի · աւ · աց · օք ։ ‖ կատակերգու · կմ՟ ծաղրածու ։

ԶԲ

Զբաղական · ի · աւ · աց · օք ։ ‖ զբաղելի · ՟ի այն, 'ի յոր լինի զբաղումն ։

Զբաղանք · անաց · օք ։ (անեզական ·) ‖ զբաղումն · կմ՟ հոգովք պարապումն 'ի գործ ինչ · կմ՟ պատաղումն ։

Զբաղասէր · սիրի · աւ · աց · օք ։ ‖ սիրող ըզբաղանաց, և հոգոց · կմ՟ զբաղեալ և պատաղեալ սիրով 'ի գործ ինչ ։ Ոսկէ· 'ի նախերգ ։

Զբաղեցուցանեմ · ցուցի · ցո · ել ։ (անցող ·) ‖ 'ի զբաղմունս արկանել · կմ՟ պատաղեցուցանել · և կմ՟ տարացնդել զմիտս յիրս ունայնս ։ Յակ· 1· 26 ։

Զբաղիմ · եցայ · եա՛ց · իլ ։ (ձայնակր ·) ‖ պատաղիլ · ՟ի 'ի գործ ինչ տարածել զմիտ իւր, և կամ սաստիկ հոգովք պարապիլ 'ի գործ ինչ ։ Եւ մերթ ցրուիլ մտօք աստ և անդ 'ի տագնապէ ։ Յուդիթ· 15· 3։ Եւ կմ՟ դեգերիլ, և տարացնդիլ մտօք, որպէս առնեն մանկունք ։ Իմաստ· 2· 6 ։

Զբաղնում · եցայ · ել · նուլ ։ (ընդմիջ ·) ‖ պատաղիլ · կամ ջանիւ պարապիլ 'ի գործ ինչ · կմ՟ զհոգս ունիլ զամանց իրաց, յորմէ կարի աշխատի միտքն ։ Ղուկ· 12· 29։ Սորին ներկայն, և որք հետևին նմին, է ոչ զբայն պակնուլ ։ Իսկ անցեալն, և որք հետևին, ընդունին ոչ զբայն առնել ։

Զբաղումն · ղման · ման · մանց · մամբք ։ ‖ պարապումն 'ի գործ ինչ հոգովք · կմ՟ պատաղումն ։ և կմ՟ տատանումն մտաց · կամ շփոթական հոգածութիւն ։ Յոբ· 33· 15 ։

Զբօսնիմ · զբօսայ · իր · անիլ ։ (ձայնակր ·) ‖ զբօսնուլ · կմ՟ 'ի զուարճութիւն պարապիլ · և կամ պատաղիլ 'ի գործ ինչ ։ 'Ի վերա հարց · իզ ։

Զբօսանք · անաց · օք ։ (անեզական ·) ‖ պարապումն 'ի զուարճալի իրս · որպիսի է վն՟ սրտաբացութեան շրջագայիլն 'ի պարտէզս, և 'ի դաշտս · և այլն ։ Մերթ ևս նշանակէ զզբաղմունս, և զհոգս 'ի վ՟ր գործոց ։ 3· Թագ· 18· 27 ։ Ըստ այսմ իմանի և այն, որ ասի 'ի ժամագրքի, որ արարեր զմեզ 'ի զբօսանս բարեգործութեան · իբր թէ 'ի պատաղմունս, կմ՟ 'ի պարապմունս բարեգործութեան ։ Մերթ ևս նշանակէ զբարձրութիւն ջուրց, կամ զփքացմունս, ՟ի զուռուցմունս ալեաց · և կմ՟ զալիս ջուրց ։ Սաղմ· 41· 8 ։ և 87· 8։ և 92· 4։ և Քոհղ· 2· 2։ և Յովնան· 2· 4։ Իսկ Դատ· 1· 15 · ուր ասի, զբօսանս ջրոց, իմանին ջրարբի, և պտղաբեր տեղիք · որ եբրայեցերէն ասի, գուլաթմային ։ Է որում գրի · Յեսու· 15· 19։ և քանզի այսպիսի ջրարբի տեղիք էին 'ի վայրս դաշտայինս, և լեռնայինս, վն՟ այնորիկ ասացան, զբօսանք բարձանց, և զբօսանք հովտաց, որ և ասի, գուլաթ վերին, և գուլաթ ներքին ։

Զբօսախնդութիւն · թեան ։ ‖ սէր զբօսանաց և զուարճութեց · կմ՟ զուարճախնդութիւն ։ 'Ի վերա հարց · ՟է ։

Զբօսեալ · սելոյ · ով · ոց ·ովք ։ ‖ մերթ նշանակէ 'ի զբօսանս պարապեալ · իսկ մերթ վրդովեալ, կմ՟ խռովեալ ։ Լոմբրօ ։ ըստ այսմ, մինչ ասի անզբօս, իմանի անխռով, և անվրդով ։

Զբօսնում · սայ · սիր · նուլ ։ (ընդմիջ ·) ‖ պարապիլ 'ի զուարճալի իրս · և կմ՟ վն՟ սրտաբացութեան շրջագայիլ 'ի դաշտս, և 'ի պարտէզս ։ Ծննդ· 24· 63 ։ և կմ՟ զուարճանալ, և զուարթանալ ։ Դատ· 19· 8 ։ Մերթ ևս նշանակէ ուռնուլ, կմ՟ փքանալ · կմ՟ ամբառնանիլ բարձրայօնութ՟ք ։ Սաղմ· 130· 1։

ԶԳ

Զգալի · լւոյ · եաւ · եաց · եօք ։ ‖ որ ինչ ընդ հնգիւք զգայութիւք անկանի · որով իմանի, երևելին · շօշափելին · հոտոտելին · լսելին · և ճաշակելին · ՟ի այնք, որք երևին, շօշափին, հոտոտին, լսին, և ճաշակին ։

Զգածիմ · եցայ · եա՛ց · իլ ։ (ձայնակր ·) ‖ ախտանալ · կմ՟ կրել հոգւով · կմ՟ տողորիլ ախտիւ իւիք · կմ՟ լցեալ լինել կրիւք ։ Յոբ· 22· 12։ 1· Կորնթ· 8· 10։ Եբր· 5· 2։ Իսկ մերթ նշանակէ մածիլ · կմ՟ պարուրիլ · կմ՟ շրջապատիլ ՟ի և իցէ իրօք ։ Յոբ· 29· 5։ մերթ ևս արկանել զիւրև · կամ զգենուլ ։ 3· Մակ· 7· 3։

Զգածումն. ծման. մամբ. մանց. մամբք: || տագնապումն. կամ ախտանալն կրից: Իսկ մերթ զգեցումն. կամ շքեղապատումն: Եսայ. 22. 12:

Զգամ. ացի. ա. ալ: (Ներգործ.) || 'ի ձեռն զգայութեանց ըմբռնել զիր ինչ: Մերթ եւս նշանակէ իմանալ: Մատ. 6. 33: Իսկ 2. Մակ. 3. 35: և 13. 12. յորս առի՝ անձին զգալ, է նմանի զգաստանալ:

Զգայարանք. կամ զգայարանուրք. զրկի. իւ. իւ. իւք. կմ ազ. օք: || զօրութեան. կմ տրամադրեալ 'ի զգայութենէ. կմ յիմացմանէ. Նորէլ. հբ:

Զգայարկիմ. եցայ. եաց. իլ. (Ձայնակր.) || զկեալ 'ի զգայութենէ, և յիմացմանէ:

Զգայական. ի. աւ. աց. օք: || զգայուն. կմ զգացօղ: Նորէլ. իա: Եւ մերթ զգալի: Նորէլ. ղէ:

Զգայակից. կցի. աւ. աց. օք: || կցորդ զգայութեան. կամ կցորդ զգացման:

Զգայարան. ի. աւ. աց. օք: || կազմածն՝ յորում է զգայութիւն, և կարողութիւն զգալ լոյ. որգան. աչք. ականջք. և այլն:

Զգայաւոր. ի. աւ. աց. օք: || զգայուն. կմ զգացօղ. կմ զգայութիւն ունօղ. և կամ իմացօղ:

Զգայութիւն. թեան: || զօրութիւն զգալոյ հնգից զգայարանաց, որք են մարմնեղէն կազմուածք: Իսկ մերթ նշանակէ զզգայարանսն հանդերձ զգայական զօրութեամբ: Նորէլ. ղէ: Մերթ եւս նշանակէ զզգացումն, կմ իմացումն: Նորէլ. ա: Եւ մինչ առի՝ զգայութիւն առնուլ չարեաց. կմ վշտաց. և այլն, իմանի՝ զգալ զպատիժս. և այլն: Ոսկէ. 2. համ. ժբ. և լա:

Զգայուն. զգայնոյ. ով. ոց. ովք: || զգացօղ. կմ ունօղ զզգայութիւն, որպէս զգայ: Իսկ մերթ զգաստ, կմ իմացօղ: 'Ի ճառս հայց. բ:

Զգայնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործական.) || փախել. կմ ժայթքել. կմ 'ի ներքուստ 'ի դուրս ելանել զգաղտնեալն իրս: Լամբրօն: Իսկ մերթ նշանակէ փքալ. տրտմալ. կմ շնչել. կմ փչալ 'ի դէմս. և յերեսս ուրուք: 'Ի ճառս հայց. լէ:

Զգաստ. ի. իւ. իւ. իւք: || լուրջ. կմ ըզգոյշ. կմ արթուն միտօք, և ոչ թմբրեալ: Տիտ. 2. 2: Իսկ մերթ նշանակէ զհամեստն, կմ զծանրակայցն. կմ զազնիւն. կմ զպարկեշտն. և կմ զողջախոհութիւն: Տիտ. 6. 12: և Գործ. 13. 50: Իսկ մերթ նշանակէ զզգօնն, և զխոհեմութիւն: Իսկ 2. Մակ. 12. 5. ուր առի՝ զգաստ եղև, իմանի՝ զգացօղ եղև. կմ իմացաւ. կմ գիտաց:

Զգաստախօս. ի. աւ. աց. իւք: || համեստախօս. կմ զգաստութեամբ, և խոհեմութեամբ խօսօղ. կմ զգոյշ 'ի բանս, և 'ի խօսս:

Զգաստանամ. ացայ. ցիր. անալ: (Ընդմիջ.) || զգօնանալ. կամ արթուն և զգաստ լինել. կամ զուարթ 'ի մէջ իւր ածել: 2. Կորն. 5. 13: Մատթ. 5. 15: Իսկ մերթ պարկեշտանալ. կամ համեստանալ. և կմ զգացօղ և խոհաջող լինել. կմ զգօնանալ:

Զգաստասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրօղ զգաստութեան. կամ սիրօղ պարկեշտ և համեստ վարուց:

Զգաստութիւն. թեան: || լրջութիւն. կմ արթնութիւն մտաց. կմ համեստութիւն. և կմ պարկեշտութիւն: Տիտ. 2. 12: Իսկ մերթ զգօնութիւն:

Զգացումն. ցման. մամբ. մանց. մամբք: || մերթ նշանակէ զզգալն զգայութեան մարմնոյ. և մերթ զիմացումն, կամ զմիտս: Սիրաք. 3. 25:

Զգացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (Անցողակ.) || ծանուցանել. կամ ազդ առնել. կամ յայտնի առնել: Գործ. 23. 15: և Գաղատ. 2. 2:

Զգենում. զգեցայ. ցիր. նուլ: (Ներգործ.) || ագանիլ զզգեստ. կմ արկանել զիւրև զհանդերձ. ռամկ. հագնիլ: Իսկ մերթ նմանութեամբ գնի փոխանակ զգածելոյ. կամ յինքն ընդունելոյ. կմ կրելոյ զշնորհ ինչ. կմ զզօրութիւն: և այլն: 2. Մնաց. 24. 20: 1. Կորն. 15. 53:

ἐνδύω

Զգեստ. ու. ու. ուց. ուք: || հանդերձ. կմ ձորձ. և կմ ծածկոյթ մարմնոյ: Եւ՛ առասցաւ զգեստ, զի զգեցեալ լինի:

Զգեստաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զգեցուցանել. կամ զգեստ ագուցանել. կամ զգեստով ծածկել: Նորէլ. ղթ:

Զգետնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ըզգետնի հարկանել: ռամկ. գետինը զարնել: Ղուկ. 4. 35:

Զգեցուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (Անցող.) տես զԶգեստաւորեմն:

Զգնամ. զգնացի. զգնա. ալ: (Չէզոք.) || շրջել. կմ շրջելով գնալ. ռամկ. [illegible]: Ծննդ. 3. 8: և Մ. 4. 18:

Զգոյշ. գուշի. իւ. իւ. իւք: || շրջահայեաց. կմ զգաստ. կմ արթուն. ռամկ. [illegible]: Առակ. 22. 29. Իսկ մերթ նշանակէ ապահով, կմ անքոյթ. կմ անվտանգ:

Զգուշագոյն. գունի. իւ. իւ. իւք: || յոյժ շրջահայեաց, կմ զգաստագոյն. կմ յոյժ արթուն և նկատօղ զպարագայս իրաց: Ղևտ. 15. 31: Իսկ մերթ նշանակէ զապահովագոյնն. կմ զանքոյթագոյնն:

Զգուշալի. (Նախադրիւ հոլովի.) || զգուշութեան լի. կմ զգուշանալի. և կմ զգուշութեամբ պահելի: Փիլիպ. 3. 1: Իսկ մերթ ապահովութեան լի. կմ ապահովագոյն. կամ յոյժ անքոյթ և անվտանգ: Ոսկէ. 1. հոմ. ժե:

Զգուշակից. կցի. աւ. աց. օք: || այնք՝ որք ընկերքեն 'ի զգուշութեան. կամ 'ի միասին զգուշանան իրք իմիք:

Զգուշանամ. ացայ. ցիր. անալ: (Ընդմիջ.) || զգոյշ. և շրջահայեաց լինել. և կամ ըզգուշութեամբ պահպանել: Իմաստ. 4. 17: և Առակ. 2. 11: Իսկ Մաղաք. 2. 7. ուր առի՝ զգուշասցին գիտութեան, իմանի՝ զգոյշ լիցին առ 'ի ունել զգիտութիւն. և կմ պահպանեսցեն զգիտութիւն:

φυλάσσομαι

Զգուշացուցանեմ. ցուցի. ցո. նել: (Անցողակ.) || զգոյշ առնել. կմ զգաստացուցանել. կմ ապահով և անքոյթ առնել:

Զգուշաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զգուշութիւն. կմ շրջահայեաց. և կմ զգուշացօղ: Եւ մերթ ապահով. կամ անվտանգ. կմ աներկիւղ: Իմաստ. 7. 23: և 14. 3:

Զգուշեղաբար: (մակբայ որակական.) || առաւել զգուշութեամբ. կամ յոյժ շրջահայեցաբար:

Զգուշութիւն. թեան: || շրջահայեցութիւն. կմ զգաստութիւն: Եւ 1. Մակ. 13. 12. ուր ասի՝ ի զգուշութիւն պահպանութեան, իմանի զգոյշ կամ զգուշաւոր պահպանութեամբ: Իսկ մերթ նշանակէ ապահովութիւն. կմ աներկիւղութիւն: Առակ. 11. 15: Իսկ Տօբ. 6. 5. ուր ասի՝ դի՛ր ՚ի զգուշութեան. իմանի՝ դի՛ր ՚ի յապահով, և յանքոյթ տեղւոջ. կմ դի՛ր ՚ի պահեստի:

Զգրգռեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || դրդելով դրդել. կմ գրգռել. այս շարժել զոք ՚ի բարկութիւն. կմ յոյզ կռիւ. և կամ շարժել զպատերազմ ընդդէմ ումեք: 2. Օրին. 2. 24:

Զգօն. ի. իւ. ից. իւք: || իմաստուն. կամ հանճարեղ. կմ խոհեմ. կամ ուշիմ. կամ խելամուտ. կամ զգաստ:

Զգօնանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդմիջ.) || իմաստնանալ. կամ խոհեմանալ. կմ հանճարեղանալ:

Զգօնացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցողակ.) || իմաստնացուցանել. կմ հանճարեղ առնել. կմ խոհեմացուցանել. և կմ խելամուտ առնել: Եւ մերթ զգաստացուցանել. կամ հանդարտեցուցանել: Ոսկէ. 1. հատ. իէ:

Զգօնութիւն. թեան: || իմաստութիւն. կմ հանճարեղութիւն. կամ ուշիմութիւն. կմ խոհեմութիւն. և կմ խելամտութիւն: Սաղմ. 110. 10: և 2. Պետ. 2. 22:

ԶԵ

Զ եղանեմ. եղի. եղ. անել: (չէզոք.) || Զառաջս եղանել՝ ի պարաւանդութէ. կմ ազատ լինել՝ ի կանոնաց, և ՚ի բեռանց. և կամ դէր ՚ի վերոյ լինել. ըստ այնմ Ոսկէ. 1. հատ. ժը: Եւ անհնարին զմարմնաւոր զօրինօքն զեղանէին:

Զեխութիւն. թեան: || տե՛ս զԶեղխութիւն:

Զեկուցանեմ. ուցի. զեկո. անել: (անցող.) || ծանուցանել. կմ ազդ առնել: Դատ. 25. 14:

Զեղանիմ. զեղայ. նիլ: || է սա կրաւորականն զեղուլ բային. և բազմիցս վարի իբրև զձայնակրական. զոր տեսցես ՚ի Զեղում բային: Յոբ. 36. 27: և 41. 14:

Զեղխ. ի. իւ. ից. իւք: || պիղծ. կմ անառակ. կմ վաւաշ. կամ ցոփ. կամ պագշոտ. կմ որկրամոլ և գինեմոլ. կմ գինարբու. և կամ մոլեգնեալ յախտ ինչ: Խորէն. գ. գլ. 63: Իսկ մերթ նշանակէ զխախուտն. կամ զանհաստատն. կամ զանկայունն, և զդիւրասահն: և այս առի զբնուեածոց, զձիւնատարհէ, զձնացից, և զայլոց նմանեաց: Առակ. 5. 6: և Ոսկէ. 1. հատ. է:

Զեղխիմ. խեցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || սանձարձակաբար վարիլ զհետ մոլութեանց. կամ անառակիլ. կմ տալ զանձն ՚ի պղծութիւնս վաւաշոտութեանց, կմ շուայտութեանց և արբեցութեանց: և կմ մոլեգնութեամբ բորբոքիլ ՚ի սէր արծաթոյ. կամ գնալ զհետ զօշաքաղութեան: Յուդայ. 11:

Զեղխութիւն. թեան: || մոլեգնութեամբ բորբոքումն յախտ ինչ. կամ անառակութիւն. կամ վաւաշոտութիւն: Եփես. 5. 18: և 1. Պետր. 4. 4:

Զեղծ. ի. իւ. ից. իւք: || ապականեալ. կմ պիղծ. կմ վատթար. կմ անառակ. կամ վատաշուէր. կմ ցոփ: ՚ի ճառս հարց. Ի:

Զեղծագործ. ի. աւ. աց. օք: || չարագործ. կամ պղծագործ. կմ ժանտագործ:

Զեղծանեմ. զեղծի. զեղծ. նել: կամ Զեղծեմ. ծեցի. եա. ել: (Ներգործ.) || եղծել. կամ ապականել. կմ աւերել:

Զեղծանիմ. զեղծայ. ծիր. նիլ: (ձայնակր.) || եղծանիլ. կամ ապականիլ. կմ աւերիլ: Յոբ. 30. 16: Եւ կամ չարաչար վարիլ ՚ի պաշտօնատարութեան, և ՚ի սպասաւորութէ. որով մերթ իմանի ապահել. կամ զօշաքաղութիւն առնել: 1. Կորն. 9. 18: Եւ մերթ անխրատիլ. կամ օրինազանց լինել. կամ ընդվզիլ: Մծբն. ժթ: և Նարեկ. Ծ:

Զեղծուցանելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || եղծանելի. կամ ապականացու. կմ խաբէական: Դանի. 2. 9:

Զեղում. զեղի. զեղ. ուլ: (Ներգործ.) || լնուլ. կմ հեղուլ: Մարկ. 4. 37: Եւ մերթ նմանութեամբ ասի զմարդկանց. և նշանակէ ՚ի վեր դիմեցուցանել. կմ տալ ՚ի վեր հասանիլ. կմ գրգռել առ՚ի յարձակիլ ՚ի վեր: Գործ. 21. 27: Այնուպէս և ՚ի կրաւորականն նոյն մինչ ասի զեղանիլ, և տիրել. նշանակէ՝ ՚ի վերայ յարձակիլ, և տիրել: 3. Մակ. 3. 12: Եւ կամ նշանակէ զառատանալն և արտաքս հեղանիլն. ոչ հանդէպ գինւոյ, և ձիթոյ, որք ՚ի յանօթոց զեղանին արտաքս, մինչ լնանցի լցեալ լինին. ռամկ. փոշիք ըլլալ: Յովէլ. 2. 24: և Զաք. 1. 17: Իսկ երբեմն դնի ներգործաբար փոխանակ կրաւորականի. ըստ այնմ. Յովէլ. 3. 13. ուր ասի. զեղուն գուբք. այսինքն զեղանին: Իսկ 1. Մակ. 6. 49. ուր ասի, և երկայնեցեր Հակաւոն, և զեղոյր. իմանի՝ զեղանիւր. այսինքն տարածիւր. կամ սփռիւր:

Զեղումն. ղման. ման. մանց. մամբք: || հեղումն. կմ հոսումն. կամ լցումն. և կամ լիութիւն, կամ յորդութիւն: Եւ մերթ առատութիւն. կմ ընդարձակութիւն. կամ առատութիւն: 3. Թագ. 4. 29:

Զեղուն. ղնոյ. ով. ոց. ովք: || լի և առատ. կամ լիալիր. կամ պատարուն, որ ՚ի լիութէ արտաքս զեղանի: ռամկ. բերնեբերան: Ղուկ. 6. 38:

Զեղչեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || զեր կար բանս ՚ի բաց թողուլ ՚ի պատմելն. կմ զընդարձակ բանն յապաւելով կարճառօտ առնել. և կմ զմեծն, և զընդարձակն ՚ի փոքր

Digitized by Google

բանս, և 'ի տեսութիւն բովանդակել։ 2. Մակ. 2. 29։

Զեղչ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ զեղջ. կամ զղջումն։ Եւ մինչ ասի զեղջ շնորհաց. իմանի դարձ շնորհաց. կամ յետս դարձումն շնորհաց։

Զեղչեմ. եցի. եա՛. ել։ (չէզոք.) ‖ զղջալ. կամ ցաւիլ. կմ զղջանալ։ և կամ սգալ։ Ոսկե. 1. հատ. իե։ Իսկ մերթ նշանակէ զանցառնել. կամ 'ի բաց թողուլ։ և ըստ այսմ է ներգործական բայ։ Ոսկե. 1. հատ. Դ։

Զենարան. ի. աւ. աց. օք։ ‖ տեղի՛ ուր զե նեալ լինին զենլի կենդանիքն, որով իմա նի սպանդանոցն։ Խորէն. Բ. գլ. 7։ Ուստի և տեղանն որ. կամ խաչն՝ յորում զենաւ քն, ասի զենարան։

Զենլի. (նախդրիւ հոլովի.) ‖ կենդանի՛ որ պարտի զենեալ լինել առ 'ի կազմել 'ի նմանէ զկերակուր, և դնել 'ի սեղան. կմ առ 'ի մատուցանել մյ զզոհս, և զպատա րագս։ Ծննդ. 43. 16։ Առակ. 9. 2։

Զենում. զենի. զե՛ն. ուլ։ (ներգործակ.) ‖ սպանանել զկենդանիս կտրելով զպարա նոցն։ ռամկ. ճորթել։ Գործ. 10. 13։

Զենումն. զենման. մամբ. մանց. մամբք։ ‖ սպանումն կենդանւոյ կտրելով զպարա նոցն։ Իսկ մերթ նշանակէ զզոհն, և զպատա րագն զենեալ կենդանեաց. 2. Օրին. 27. 7։

Զեռամ. ացի. ա՛. ալ։ (չէզոք.) ‖ քայլել՛ն, կամ շարժիլն զեռնոց, այս կարճոտանի և բազմոտանի կենդանեաց, թէ 'ի ծովու, և թէ 'ի ցամաքի, և կամ սողալ։ Ծննդ. 8. 17։ Ղեւտ. 11. 42։ և Սաղ. 68. 35։ Իսկ 2. Մակ. 12. 22. ուր ասի՝ զեռալ. իմանի՛ յա ռաջխաղալ։

Զեռնական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ զեռնային. կամ այն՝ որ պատկանի զեռնոց։ Բայց այն՝ որ զարշակայ արքայէ հայոց անի 'ի Յն որդին։ Եւ զեռնականն արեամբ մխեալ. իմանի՛ նիզակն արշակայ, որ արեամբ զեռ նոց գոլով մխեցեալ. էր յոյժ կարծրագոյն, անթեքելի, և անբեկելի. զոր և 'ի քարն մինչ հարկանէր՝ ծայրն ոչ թեքիւր։

Զեռուն. զեռնոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ փոքրիկ կենդանի, որ ունելով զբազում կարճ, և զմանր ոտս՝ քայլէ. կմ շարժի. և կամ սո ղայ. թէ 'ի ծովու, և թէ 'ի ցամաքի։ Եւ ասի զեռուն, զի գրեթէ եռայ 'ի շարժիլն, և կամ ասի զեռուն. իբրթէ ունող զեռա ցումն։ Ծննդ. 1. 20։ և 8. 17։ Սաղ. 103. 25։

Զետեղանամ. ացայ. ացիր. նալ։ (ընդմիջ.) ‖ զետեղիլ. կամ տեղաւորիլ։ Եւ կլանէ սա 'ի ներքոյ բառէս. որ է տեղի։

Զետեղեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ տեղաւո րեալ. կամ զտեղի կալեալ. կմ զտեղի ա ռեալ. կամ 'ի տեղւոջ կացեալ։ Նարեկ. ղդ։

Զետեղեմ. եցի. եա՛. ել։ (ներգործ.) ‖ տե ղաւորել կարգաւ. կամ բնակեցուցանել. կամ յիւրում տեղւոջ հաստատել։ Եւ եղա նէ սա 'ի ներքոյ բառէս. որ է տեղի. ուստի ասի՝ զետեղել. իբր թէ 'ի տեղւոջ իւիք դնել. Եսայ. 33. 14։

Զետեղումն. զման. մամբ. մանց. մամբք։ ‖ տեղաւորութիւն. կամ ըն կարգի հնացուցումն 'ի տեղւոջ։

Զերգեւեմ. եցի. եա՛. ել։ ‖ 'ի բաց կալ. կմ անտես առնել. կմ հրաժարիլ. կմ յետս կալ։

Զերեամ. (մակբայ ժամանակական.) ‖ զե րիս ամս։ ռամկ. իրեք տարի։ Ղեւտ. 19. 23։ 3. Թագ. 22. 1։

Զերթ. (նախադրութիւն ; որ պահանջէ ըղ հայցական) ‖ իբրև. կամ որպ։ ռամկոր. պէս։ Յն որդին։

Զերծ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ է արմատ զերծա նել բային. և նշանակէ՛ զերծեալ. կամ ազատեցեալ. և կամ զերծումն, և ազա տումն։ Նարեկ. լա։ Իսկ մերթ նշանակէ զհեռին. կմ զապահովն, և զազատն 'ի վըր դովմանց. կմ 'ի վտանգից. և կմ յաղմկէ հրապարակաց, և յայլոց նմանեաց. որպի սիքեն անապատք. և կմ առանձին տեղիք. և ըստ այսմ ասի՛ զերծ տեղիք։ Խորէն. Գ. գլ. 20. և 67։

Զերծանեմ. զերծի. զե՛րծ. ել։ (ներգործ.) ‖ ազատել. կմ փրկել. և կամ ապրեցու ցանել. և ըստ այսմ նշանակութեան՝ սորա հրաւորականն 'ի գործածի իբրև զձայնա կրական։ Ծննդ. 14. 13։ Իմաստ. 12. 20։ Եւ մերթ նշանակէ հանել. կմ 'ի բաց բառ նալ. կամ մերկացուցանել. կմ կողոպտել. և կմ կորզել զմորթն 'ի կենդանւոյն, և զայլս նմանս։ Սաղ. 29. 12։ 1. Մակ. 2. 11։ Մնէի. 3. 2։ Իսկ մերթ նշանակէ փրծու ցանել. այս փրցնել. և ըստ այսմ ասի Եսայ. 28. 28։ և 39. 19։ Եւ մի՛ զերծանիցի տախ տակն 'ի վակասէ անտի։ Իսկ Յեսու. 6. 26։ ուր ասի՝ 'ի մեղ ըստ եօթանասնից. Զեր ծելով կրտսերաւ իւրով. իմանի սեղու բաւ կրտսերաւ իւրով. որպ դնի. 3. Թագ. 16. 34։ Բայց քանզի սա մինչև 'ի կանգ նելն զդրունս երիքովի, զերծեալ էր 'ի մահուանէ՝ այս չեկս էր մեռեալ, որպ մե ռան ամ եղբարքն. և վն այնր փոխանակ ասելոյ սեգուբաւ՝ դնի զերծելով՝ որ իս կոյն յետ կանգնելոյ զդրունս, մեռաւ և սա։

Զերծում. զերծի. զե՛րծ. ուլ։ (ներգործ.) ‖ նոյն է ընդ վերնոյն։

Զերծուցանեմ. ծուցի. ծո՛. նել։ (անցող.) ‖ ազատել. կմ փրկել. կմ փրծուցանել. կմ ճողոպրել. կամ 'ի բաց հանել։

Զեւս. զեւսայ. աւ։ ‖ է անուն չաստ, որ հա մարիւր գլուխ ամ կռոց. որ ըստ մեզ կո չի արամազդ. իսկ ըստ յունաց՝ դիոս. ըստ պար սից զրուանդ. և ըստ կրետացւոց՝ ասի զեւս։

Զեփիւռ. ի. իւ։ ‖ է հողմ ինչ արեւմտեան, որ շնչէ ուղղակի յարեւմտից 'ի գիշերահա ւասար գծէն. և է հողմ գլխաւոր։ Սա ու նի ընդ աջմէ զլիբս հողմն, որ անկանի 'ի կողմն հարաւոյ, զի գրեթէ յայնմանէ գը ծէ շնչէ, ուր արեւն 'ի ձմերան 'ի մայրն մտանէ։ Իսկ 'ի ձախմէ ունի զարգեստէս հողմն, զոր ոմանք կոչեն միջերկրեա. և այլք յապկիադայ, և անկանի սա 'ի կողմն հիւ սիսոյ. և գրեթէ շնչէ յայնմանէ գծէ, ուր արեւն յամառան 'ի մայրն մտանէ։ Եւ

տեղս երեքեան եւ հասարակ անուանմբ կո չին զեփիւռ. կմ զեփիւռոս:

ԶՈ

Զզուականութիւն. թեան: || զզուելիութիւն. կմ տաղտկութիւն. կմ գարշութիւն:

Զզուանք. անաց. օք: (անեզական.) || զզուութիւն. կմ գարշութիւն. կմ տաղտկութիւն. Նոբէլ. Է. և ձը:

Զզուեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || զզուեցուցանել. կմ տաղտկացուցանել. կմ գարշեցուցանել: Իսկ մերթ նշանակէ. նե ղել. կմ տառապեցուցանել. կմ նախատե լով, և թշնամանելով, և կմ զրպարտե լով և զրկելով վշտացուցանել զոք: Ղեւ. 19. 14: և Սաղմ. 118. 122:

Զզուիմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայնակր.) || գար շիլ. կմ տաղտկանալ: ռամկ. խըրտն ունել:

ԶԷ

Զէն. զինու. ու. ուց. ուք: || գործի պա տերազմի. ծ՞ սուր. նիզակ. աղեղ. կմ վահան. և այլք նմանք, որովք զինուո րին պատերազմօղքն: Իսաւի 3. Թագ. 10. 17. ուր ասի. զէն ոսկի կուռ. խմանի՝ վա հան ոսկեկուռ:

Զէնընկեց. կեցի. եմ. եց. եւք: || նա՝ որ յաղ թեցեալ ՚ի պատերազմի, ՚ի բաց ընկենու զզէնս, և փախչի: 1. Մակ. 5. 43:

ԶԸ

Զըմբայլ. ի. իւ. եց. իւք: || անհնարին տարակուսանք. կմ երկիւղ. կմ անհա րեկութիւն, և նեղութիւն սրտի. Եզեկ. 7. 7. և 10: Իսկ մերթ հրճուանք. կմ բերկրութիւն. կմ զմայլողական վայելչութիւն: Նոբէլ. ծէ:

Զըմբըլիմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայնակր.) || մարտնչիլ. կամ մենամարտելով կռուիլ, և մաքառիլ. ծ՞ առնեն բարկացողք և կռուօղք: Ոսկէ. 1. հոմ. Է:

Զընդամ. այայ. զընդամ. ալ: (ընդմիջ.) || նեղիլ. կմ տառապիլ. կամ վշտագնիլ. կմ չարչարիլ. և կմ անձկանալ: Նոբէլ. ժզ:

Զընդան. կամ զընտան. ի. աւ. աց. օք: || բանտ. կմ արգելարան: որ և ռամկ. ասի ղընտան: Նոբէլ. ժզ: և ղա:

Զընկենում. զընկեցի. զընկեա. նուլ: (ներ գործ.) || ընկենուլ. կմ մերժել. կմ ՚ի բաց ձգել: Յ.բ. 40. 3: կմ ՚ի վեր ձգել, ծ՞ վէր նետել: Եզեկ. 21. 21:

ԶԹ

Զթափանցանեմ. զթափանցեալ. եա. նել: (չէզոք.) || թափանցել. կմ ընդ մտանել. և ընդ այսմ եւ մինչ ասի՝ զթափ ելն անցուցանել, նշանակի, թափանցե ցուցանել: Յն ոգի:

ԶԻ

Զի. (շաղկապ պատճառական.) || քան զի. և կմ ոչ զի: Եւ մերթ է թարմա տար շաղկապ. և նշանակէ՝ թէ: ռամկ. որ:

Զի՛. (մակբայ.) || մերթ նշանակէ. զինչ: Ծննդ. 22. 7: Աղաւ. 31. 2: և Յօհ. 2. 4: մերթ եւ նշանակէ ընդէ՞ր. կմ վասն՞ էր: Ծննդ. 32. 29: և յայլ բազում տեղիս: Մերթ եւ նշանակէ՝ որքան. կմ որչափ: Սաղմ. 8. 2: և 132. 1: և յայլ բազում տեղիս: Եւ մերթ նշանակէ՝ մինչ զի: 2. Մակ. 7. 12:

Զիարդ. (մակբայ.) || որպէս. ռամկ" ինչպէս: 1. Մակ. 3. 17: Եւ կամ ըստ որում. ռամկ. ինչպէս որ: Ելից. 35. 5: Գործ. 2. 45: Իսկ մերթ նշանակէ ընդէ՞ր. կամ վն՞ էր. և կմ առ ինչ: 3. Թագ. 2. 43: Մատ. 17. 10:

Զիարդեօք: (մակբայ հարցական.) || զինչ արդեօք: Գործ. 12. 18: Եւ մերթ նշանա կէ, ընդէ՞ր բնաւ. կմ զիարդ. կմ որպէս: Խորէն. ա. գլ. 2:

Զի՞բար. (հարցական մակբայ.) || հի՞բար. կամ որպէս. կամ զի՞նչ օրինակ:

Զիջ. (նախդրիւ հոլովի.) || զիջումն. կմ ցածումն, կամ կսկծումն. կամ փղձկումն. և կամ հարումն սրտի: 4. Թագ. 3. 27:

Զի մի. (շաղկապ պատճառական:) || ռամկ. որ չըլլայ թէ: Յօհ. 18. 36:

Զինակիր. կրի. աւ. աց. օք: || կրօղ և բար ձօղ զզէնն թագաւորի ուրուք. կմ մեծի իշխանի. և կամ որ առնի ՚ի մէջ իւր զզէնս՝ առ ՚ի պահպանել զմեծ ոք: 2. Թագ. 18. 15: Մերթ եւ նշանակէ զզինուորս, որք կրեն զզէնս առ ՚ի պատերազմել: 2. Մնաց. 14. 8:

Զինաշարժ. ի. իւ. եց. իւք: || զզէն ՚ի գործ ածօղ. կմ սուսերաձիգ. և կամ սուսե րաւ մարտնչօղ:

Զինապէս. (մակբայ որակական:) || հան գոյն զինու. կմ իբրև զզէն: Նոբէլ. հէ:

Զինատեաց. (նախդրիւ հոլովի.) || ատող զինու. կամ ատող գործածութեան զինուո րական գործեաց: Խորէն. Է. գլ. 68:

Զինաւոր. ի. աւ. աց. օք: || զինուոր. կամ զօրական. ծ՞ այն՝ որոյ արուեստն՝ կմ պաշ տօնն է զինուք մարտնչիլ. կմ պատերազմիլ ընդդէմ թշնամւոյն ՚ի ջատագովութիւն հա սարակութեան: և ասի զինակոր, զի կրէ ՚ի մէջ իւր զզէնս: Նոբէլ. ճ: Եւ մերթ ասի զնոցանէ՝ որք մարտնչին ը մարմնոյ, ը աշ խարհի, և ընդ սատանայի, ՚ի ձեռն զինու սրբոյ հոգւոյն: Նոբէլ. զթ:

Զինաւորիմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայնակր.) || տես զԶինուորիլն:

Զինեմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայնակրաւ.) || վառիլ. կամ զարդարիլ զինու. կամ զի նուորիլ ընդդէմ ումեք պատերազմաւ. կմ ընդդէմ կալ ումեք հանդերձ զինուք: Մերթ եւ ընդդէմ կալ ումեք անիրաւութեան քաղաքի, կամ բազմութեան զօրաց. և կամ բարձրութեան լերինն, ուր է կռիւն: 1. Մակ. 10. 70:

Digitized by Google

Զինուորի · ինաց · աց · գք ։ || անուն զ Զինաւոր ։ Յօհ. 19. 2։

Զինուորակից · կցի · աւ · աց · գք ։ || կցորդ, և ընկեր ուխտք ՚ի զինուորութեան. և կամ ընկեր զինուորաց՝ թէ ըստ մարմնոյ իցէ զինուորութիւն, և թէ ըստ հոգւոյ ։ Փիլիպ. 2. 25։ և Փիլիմ. 2։

Զինուորեալ · եցայ · եալ ելոյ ։ (Հոմանիշ ·) || մտել ՚ի զինուորութիւն · կամ զինուոր լինել · կամ ածնել զզէն ու ՚ի պատերազմել ընդդէմ թշնամւոյ ոմն իւրոյ · կամ մարտել զինու ՚ի մարտանել ընդդէմ հակառակորդաց, կամ ընդդէմ ախտից ։ և այլն ։ 1. Տիմ. 1. 18։ և 1. Պետ. 2. 11։

Զինուորութիւն · թեան ։ || զինուորումն, կամ արհեստ զինուորական, որով կարգաւորքն պատերազմականն զօրքն ՚ի ձեռն զանազանից կանոնաց · և ըստ արուեստի ՚ի կիր առնուն զզէնս ՚ի պատերազմի, և մարտնչին ընդդէմ թշնամեաց ։ Իսկ մերթ զօրք հրեշտակաց զինուորութիւն կոչին ։ Մերթ ևս նշանակէ սոսկ արժանապատուութիւն քաղաքացի գոլոյ, որով ոք լինի զերծեալ ՚ի պէսպէս պարտաւորութեանց. և սատանայ ՚ի բարուք իւրս զաղատութիւն և զյատակորինութիւն ։ Գործ. 22. 28։

Զինչ ։ (մակբայ հարցական ։) || ռամկօրէն՝ ինչ · որպէս · զինչ կամիս · ըզ ինչ կամիս ։ Իսկ մերթ նշանակէ որ ինչ ։ Ելից. 20. 17։ Թուոց. 23. 23։ Իսկ մերթ նշանակէ որն ։ Մատթ. 9. 5։ Եւ մերթ որպիսի ։ Երգոց. 5. 9։

Զինչաքեայ · (Նախադրիւ հոլովի ·) || գուցեա քեայ · կամ սակաւ ։

Զինչ և իցէ ։ (Նախադրիւ հոլովի ·) || որպէս և իցէ · կամ որ ինչ և իցէ ։ Լամբրոն ։

Զինչ ինչ ։ (մակբայ հարցական ·) || զինչ արդեօք · կամ զինչ իր · կամ զոր իր ։ Եսայ. 5. 5։

Զինչպիսի ։ (մակբայ հարցական ·) || որպիսի · կամ որպիսի ինչ ։ Կիւրղ. Եղեմ. ի ։

Զինչօրինակ ։ (մակբայ հարցական ·) || որպէս · կամ որով կերպիւ · կամ զիարդ ։ Կիւրղ. Եղեմ. է ։

Զիու ։ (Նախադրիւ հոլովի ·) || է անուն երկրորդի ամսոյն եբրայեցւոց, որ պատասխանէ ապրիլի ամսոյն հռոմայեցւոց ։ 3. Թագ. 6. 37։

Զիպէս ։ (մակբայ հարցական ։) || ո՞րպ · կամ ո՞րպէս · կամ ո՞րգոն ։

Զիլագոյն · գունի · ով · ից · իւք ։ || ցածագոյն · կամ խորագոյն ։ Ղևտ. 13. 25։

Զիլական · ի · աւ · աց · գք ։ || խոնարհական · կամ իջողական · կամ մեղմական, և ասի ձայնմանէ ոմն, զոր առնէ ոք զիլանելով ուժգ · ըզ խոնարհելով · կամ լռելով՝ և նուաղելով ուժգ ։ Սիէ. 2. Կոր. հք ։

Զիլանեալ · զիլլի · զիլլիր · անել ։ (չէզոք ·) || իջանել · կամ ցածանալ ձայն, կամ բարկութ · կամ զիջացման և այլոց նմանեաց, կամ նուաղել · և կամ թուլանալ, և մեղմանալ յիմեքէ սաստկութէ · կամ ՚ի բարբառմանէ · և այլն ։ Ծննդ. 8. 3։ և 3. Մակ. 5. 19։ Եւ մերթ ՚ի վայր դնել զերկրն կործելոց կամ զիւր յօժարութի · կամ հաւանիլ այլոյ՝ զիւր կամսն յետագայելով ։ Հռով. 12. 16։ [illegible] 16։

Զիլուցանեմ · ուցի · ուցանել ։ (ներգործ ·) || ցածուցանել · կամ խոնարհեցուցանել ։

Զիբա · զիբայի · կամ զիբայ · ՚ի զիբայէ · զիբայիւ · զիբայից · զիբայիւք ։ || Անուն կոչեցեալ ազդ դեր մարդոյ, ըզ պաշտօնն արարեալ ՚ի Սաւուղ արքայի՝ ինքն այս տեղւոյն՝ ժառանգ ՚ի խնամածնեալ, յորում Մեմփիբոսթէի հաւատարմեալ կալ ։ Ծննդ. 32. 25. և 32։ 2. Թագ. 2. 23։ Եւ երբեմն առնել ընդ որ փոխանակի աղ դեր, յորոյ վերայ սարքն ընկենու. և ըստ այսմ ասի ՚ի գիրս Յոբայ. գլ. 10։ զորս աներեւոյթ զմեծամ, և յաւելուն զատակն. ըզ աղ դերն՝ երկաթեր ։ Բայց ՚ի յառաջ ասուն զիստ կոչէին երկոքեան կողմանց ոտիցն · սար է լայն և թանձր միս ։ Ղևտ. 3. 10։ Իսկ ՚ի Նաւէի ․ ի ։ նշանակէ զերիկամանս կողմանս յառաջակաց նաւին, որ երկու զիստոյ անդ զի է նորա ։

Զիրկ · (Նախադրիւ հոլովի ։) || է արմատ զըր կել բայլին, և նշանակէ, զուրկ · կամ զրկումն · և կամ զրկեալ ։ Լամբրոն ։

Զիւգաստատ · ի · աւ · աց · գք ։ || վերակացու ՚ի վերայ մեծամեծաց պաշտօնէից · և զօրաց արքունականաց · և կամ ընդհանրական գաւառաց քննողն կշռոց և չափոց, որ հայի, և քննէ զկշիռս, զի մի նենգութիւն ինչ առլը դիցի ՚ի նա ։ Խորէն. Բ. գլ. 57։

Զիւրովին ։ || առ գրեթէ մէջս ՚ի գործ ածի ընդ բայլս այսպիսի երթալ · այսպէս · զիւրովին երթալ · կամ երթալ զիւրովին, և նշանակէ · ինքն զինքն սպանանել ։ 2. Մակ. 14. 44։ Յօհ. 8. 22։ Գործ. 16. 27։

Զ Լ

Զ լանամ · ացայ · ացիր · ալ ։ ([illegible]) || զարմանալ · կամ ժխտել · կամ խորշանել · կամ զանց առնել · կամ ՚ի բացյօթարել ։ Լամբրոն ։ Մերթ ևս նշանակէ զրկել, կամ նենգել, և դաւաճանել զոք, ոչ տալով զիրաւունս, և կամ զայն, որ նորայն է ։ 2. Օրին. 24. 14։ Սիրաք. 4. 1։ և 14. 14։

Զլացութիւն · թեան ։ || ուրացութիւն · կամ ժխտումն · կամ դժրանք · կամ զրկանք ։ Մծբն. ժԹ ։

Զլացումն · ցման · ման · մանց · մամբք ։ || նոյն է ընդ վերինոյն ։

Զլացօղ · ցողի · ով · աց · օք ։ || ուրացօղ · կամ ժխտօղ · կամ զրկօղ · կամ դժրաղ ։ Նարեկացի ։

Զ Կ

Զ կծանք · անաց · օք ։ (անեզական ·) || կսկծանք ։ կամ սաստիկ ցաւ սրտի ։ Խորէն. Բ. գլ. 68։

Զկծեցուցանեմ · ցուցի · ցո · ել ։ (ներգործ ·) || կսկծեցուցանել · կամ աղէխարշ առնել · կամ զայրացուցանել, կամ շարժել ՚ի բարկութիւն · և կամ ՚ի նախանձ ։ Յոբ. 16. 5։ և Հռովմ. 10. 19։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ ձանձրացուցանել ·

ցանել. կմ զզուէցուցանել, և կմ տաղտ կալի առնել: Խորէն. բ. դր. 89:

Զկծիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || Ըղ գածիլ գունով տեսեցելոյ իրին, և ընդ- ունիլ զկերպարանս գրգռմամբ արեան՝ 'ի ներքս. ք. յերևակայութն: Յեսուի ծննդ. 30. 38. ուր ասի, զկծիցին յորժամ գայ- ցեն ըմպել զջուր, իմանի այսպէս. դնէր յակոբ զքերծեալ նկարէն գաւազանսն 'ի յաւազանն, և մինչ գային խաշինքն ըմ- պել զջուր՝ տեսանելով զայնս զգածէին, և տպաւորիւր յերևակայութն նոցին կեր պարան նկարէն գաւազանացն. և այսպի սի տիպս, կմ պատկերս մնայր 'ի նն, թէ 'ի յարուս, և թէ 'ի յէգս: Եւ յակոբ զկնի առնելոյն զայս, թոյլ տայր արուացն և ի- գաց զուգիլ. և մինչ այնք նկարէն կեր- պարանքն՝ 'ի յերևակայութն և 'ի ներքսնո ցին էին՝ յղանեցեալքն լինէին նկարէնք, և խայտք, և որքան առ այս՝ ասի 'ի 39. տանն. և զկծէին խաշինքն 'ի գաւազանսն. ք. զգածէին 'ի ներքուստ ըստ գունոյ գա ւազանացն: Իսկ մերթ բառիս զկծիլ նշանակի զայրանալ, կամ կսկծիլ. կամ ցաւիլ. և կմ բորբոքիլ 'ի նախանձ. և յայլս նմանս: Նարէկ. կդ:

Զկնի: (Նախադրութն, որ պահանջէ զհո լովն սեռական:) Արդ՝ սովաւ մերթ նը շանակի. յետ: զոր օրինակ. զկնի խօսե լոյն. զկնի սրբասացութն, և այլն: Իսկ մերթ՝ յետ կոյս. զոր օրինակ, զկնի նր կայր: Իսկ երբեմն վարի իբրև զմակբայ. և յայնժամ նշանակէ՝ յետոյ. զոր օրինակ. Նախ աղօթեաց. զկնի խօսեցաւ: Ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի, ապաշաւէն է զկնի: Լամբրոն: Եւ սորա զ տառն ոչ է բնական, այլ՝ իբրև զնախդիր, որպիսի է և զայ տառն նախա- դրութեան այսորիկ՝ զհետ: և վն այնորիկ եր բեմն 'ի յառաջելն խնդրոյն քան զկնիքն, բառ նի զայ տառն, և դնի խնդրոյն. զոր օրի- նակ: Եւ զմեր կնի ոչ շրջէր: Մարկ. 9. 37: Զմիմեանց կնի կարգեալ. և այլն: Իսկ մերթ ինքեան, և համանգամայն խնդրոյն դնի. զոր օրինակ: Եւ եղև սով յաւուրս դաւթի զերիս ամս, ամ զամի զկնի: 2. Թագ. 21. 1: Մի զմիոյ զկնի կցեալ. Յոբ. 41. 7: Զփառաց զկնի արձակեաց: Զաք. 2. 8:

Զկնիք. զկնեաց. եօք: (անեզ.) || ապագայք. կմ յետագայք. կմ հանդերձեալք: Խորէն. ա. դր. 23: և բ. դր. 47:

Զկռտալ: || տես զԶգռտալ:

Զ Հ

Զհետ: (Նախադրութն, որ խնդրէ զհո լովն սեռական:) || Զկնի. կմ յետ: Յեսուայ. 9. 16: 1. Մակ. 1. 30: Եւ սա մերթ ընդ բայից շարակցի, զորս տեսցես յառա ջիկայդ:

Զհետ երթամ. զհետ չոգայ. ալ: || հետևիլ, կամ զկնի երթալ: 2. Պետ. 2. 15:

Զհետ լինիմ. եղէ. լեր. լինիլ: || հետամուտ լինիլ. կմ զհետ երթալ. կմ զկնի ուրուք վազել: Մատթ. 9. 27:

Զհետ հեծանեմ. ծայ. ծիր. նել: || հետա- մուտ լինիլ ձիովք, կմ կառօք առ 'ի հալա ծել: 3. Մակ. 2. 4:

Զհետ մտանեմ. մտի. մուտ. նել: || հետա- մուտ լինիլ. կմ զհետ պնդիլ: ռամկ. ետևէն ընկնիլ. Եւլիս. 14. 28: Փիլիպ. 3. 12:

Զհետ պնդիմ. եցայ. եաց. իլ: || Եւլիս. 14. 4: նոյն է ընդ վերնոյն:

Զհետ վարեմ. րեցայ. րեաց. րել: || հետևիլ. կմ զհետ երթալ. կմ վարիլ զկնի. ռամկ. ետևէն ընկնիլ: 2. Մակ. 2. 31:

Զ Ղ

Զղջամ. կմ զղջանամ. ացայ. ացիր. ալ: (ընդմիջ.) || ապաշաւել. կմ վշտա- նալ վն գործոց անցելոց, կմ ցաւիլ վն իրացն, զորս արար. կմ սորջանալ: ռամկ. փոշիմանիլ. որ ստուգաբանի՝ փոշւոյ նմա- նիլ, զի կատարեալ զղջալն է՝ զձկտումն կամաց առ մեղս մանրել, և ոտ զփոշի առնել, և ոչնչացուցանել: Աղոտ. 5. 11: Իմաստ. 5. 3:

Զղջալի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || զղջանալի, կամ ապաշաւելի: մերթ և՝ զղջմամբ լի. կմ ցաւագին:

Զղջական. ի. աւ. աց. օք: || ողբական. կմ տրտմական: և մերթ ողբացող, կամ ա- պաշխարող:

Զղջանամ: || տես զԶղջալ:

Զղջասիրտ. սրտի. իւ. ից. իւք: || ողբացող, կմ ապաշխարող, կմ զղջացող. և կմ զղջ- ջացող սիրտ ունող. կմ 'ի զղջումն յօժարէն:

Զղջացուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (անցող.) || 'ի զղջումն շարժել. կամ փղձկեցուցանել: 1. Թագ. 24. 6:

Զղջութն. թեան: || զղջումն. կամ ապաշ խարութն. կամ ցաւ սրտի 'ի վն մեղաց իւրոց:

Զղջումն. ջման. մամբ. մանց. մամբք: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Զ Ճ

Զճանապարհայն: || 'ի ճանապարհին, կմ ընդ ճանապարհն: Թուոց. 21. 22: Ղուկ. 24. 32:

Զ Մ

Զմայլական. ի. աւ. աց. օք: || զմայլելի. կմ զարմանալի:

Զմայլեցուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (անցող.) || սաստիկ ուրախութբ լնուլ. կմ մեծա- պէս հրճուեցուցանել: Երեմ. 31. 14:

Զմայլեցուցիչ. ցուցչի. աւ. աց. օք: || սաս- տիկ ուրախութբ լցուցիչ. կմ մեծապէս հրճուեցուցիչ:

Զմայլիմ. լեցայ. լեաց. լիլ: (ձայնակր.) || 'ի սաստկութն ուրախութե իբրու թմրիլ. կմ 'ի սաստիկ սքանչանի զարմանալ. կմ սաստիկ համեղանալ յուրախութե: Յոբ. 13. 6:

Զմբաղ. || տես զԶամբաղ։

Զմելին. զմելինի. աւ. այց. օք։ կմ զմելին. զմելնի. ավ։ || դանակիկ, կմ կորոց. ռամկ. չախու։ և կմ գործիք՝ որ կտրէ զգրիչ։ ռամկ. ղալեմթրաշ. Երեմ. 36. 23։

Զմեղիլ. նալ. եաւ. եալ. եաք։ || Թուլամորթ. կմ վատասիրտ. կմ շկանացի սիրտ ունօղ, և կմ մեղկասիրտ։

Զմէ՛։ (մակբայ հարցական.) || զմ՞ էր. կմ ընդէ՞ր։ 3. Մակ. 5. 9։

Զմուռս. զմռսոյ. կմ զմռսի. ով. ոց. ովք։ կմ զմուռ. մռոյ. մռով. ոց. ովք։ || կաթուած. կմ խէժ ծառոյ զմռնենւոյ, որ էէ դառն, և անուշահոտ, և թմրեցուցիչ։ Սաղմ. 44. 9։ Եւ 1. Մակ. 6. 34. ուր ասի. 'ի զմուռս, և 'ի գինի. անդէն բառս զմուռս փոխանակ գինւոյ ասաւ թթոյ ատամնի, զոր եռուն փղաց. և ընդ նմա նաև զգինի խաղողոյ։

Զմռսեմ. եցի. եա՛. եւ։ (Ներգործ.) || զմռսել. կմ զմռսով խառնել, կմ կազմել։ Իսկ մերթ նշանակէ զմարմին մեռելոյն զմռսով պատել. զի պահեսցի 'ի փտութենէ։ 'ի ծնոր հարց. իմ։

Զմռնաբեր. ի. իւ. իցւ. իւք։ կամ. աց. աք։ || բերօղ զմռսոյ. և այս մերթ ասի զերկրէ, որ բնաւորեալ է բերել զզմուռս։ իսկ մերթ զմարգոյ, որ բերէ. կմ տանի զզմուռս։

Զմռնենի. նւոյ. նաւ. եաց. եօք։ || է ծառ ինչ, որ բարձրանայ մինչև ցու թն ոտս. բուսանի յարաբիայ, որոյ բունն է հաստ, կարծր, և փշոտ, և սաղարթքն են դալարք, որ 'ի միջատարին կաթեցուցանէ զմեծապէն արտօսրն զայն, որ կոչի աւտալսն. կմ զմուռս։ Եւեցն. 30. 23։ Եւ առ մինչ ասի. առ քեզ ծաղիկ ընտիր զմռնենւոյ. իմանի այսպէս. առ 'ի զմռնենի ծառոյն զընտիր ծաղիկն. դ ղառաջին բղխեցեալ, և զընտիր զմուռսն. որ վն ազնուականութեն կոչի ծաղիկ։

Զմռսալիր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || լի զմռսով. կամ լցեալ, և կազմեալ զմռսով։ Նուէի. զդ։

Զմռսալից. լցի. իւ. իցւ. իւք։ || Նոյն է ընդ վերինոյն։ Եզեկ. 8. Վերջն։

Զմռսեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || խառնեցեալ զմռսով, թէ գինի իցէ, և թէ այլ ինչ։ Մարկ. 15. 23։

Զմռսեմ. եցի. եա՛. եւ։ (Ներգործ.) || տես զԶմռսել։

Զմտանածեմ. ածի. ած. եւ։ (Ներգոր.) || մտածել. կմ խորհել. կմ մտադիր լինել. կամ խոկալ։ Իմաստ. 6. 16։ Իբեմ. 7. 31։

Զմտանածութի. թեան. || մտածութի. կմ խորհուրդ. կմ խոկումն։ Ոսկե. 1. հատ. ԼԴ։

Զմրեցուցանեմ. ցուցի. եցո՛. եւ։ (անցող.) || կարկեցուցանել. կամ պապանձեցուցանել. կմ լռեցուցանել։ Իսկ մերթ կասեցուցանել. կմ դադարեցուցանել. կմ սանձահարել։

Զմրիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Հայնական.) || կարկել. կմ պապանձիլ. կմ անծ՛իշխան լինել. կամ լռել։ Իսկ մերթ կասիլ. կմ դադարիլ. կմ զսանձահարիլ։ Ղևտեծ։

Զմրուխտ. զմրխտոյ. ով. ոց. ովք։ կմ զմրխտի. աւ. այց. օք։ || է ակն ինչ պատուական կանաչ գունով. որ ռամկ. զմրութ. կմ ղէօմրիւթ ասի։ Յայտ. 4. 4։

ԶՆ

Զնին. (Նախդրիւ հոլովի.) || է ասմունք զննել բայից, և նշանակէ զքննութի. կմ զտեսութի. կմ զգիտութի, և զհայեցումն նորատեսիլ և հետաքննական իրաց. կմ պէսպէս զուարճալի հանդիսից. ռամկ. սէյիր։ Եւ սա պէսպէս կերպիւ ընդ բայի չարակցի. զոր օրինակ. ելանել 'ի զնին դստերաց։ Ծննդ. 34. 1։ 'ի զնին անսալեան գալ. կմ կալ։ 2. Մակ. 5. 26։ 'ի զնին դեղոյ մատչիլ։ և այլն։ Ոսկե. 1. հատ. Ա։

Զննեմ. եցի. եա՛. եւ։ (Ներգործ.) || քննել. կմ որսնել. կմ խնդրել. և կմ հետազօտել։ Նաւում. 3. 1։

Զննիչ. նչի. աւ. աց. օք։ || քննօղ. կմ որոնօղ. կմ հետազօտօղ։

Զննութի. թեան։ || քննութի. կմ հետազօտութի. կմ որոնումն, կամ տեսութի. և կմ նշմարումն. և ը այսմ ասի 'ի գիրս Սծբն. ժթ։ Չիք տեսիլ հողմոց, և ոչ զըննութի օդոյ. դ տեսութի. զի օդն անգոյն գոլով ոչ կարէ տեսանիլ։

Զնտադոյն. դունի. իւ. ից. իւք։ || ցածադոյն, կմ խոնարհագոյն. և կմ խոբագոյն. Ղևտ. 13. 3։

Զնպատանիմ. զնպատայ. նիր. իլ։ (Հայնական.) || զիջանիլ. կամ ցածանալ. կամ խոնարհիլ. և կմ 'ի վայր իջանել։ Եւ այս ասի զզարմացեալ ջուրց. կմ ուռուցից. կմ հողմոց. կամ ալեկոծութեանց, յորժամ իջանեն. կմ հանդարտին։

Զնտացուցանեմ. տուցի. տո՛. եւ։ (անցող.) || ցածուցանել. կմ զիջուցանել. կմ խոնարհեցուցանել. կմ ընկճել զհպարտութի. 3. Մակ. 3. 13։

Զնտան. ի. աւ. աց. օք։ || տես զԶընտանն։

ԶՈ

Զոդխակս. կամ ծոցխակս. ի. իւ։ || է աշխանակ ինչ. զոր մատծեն աստեղաբաշխք զերեսօք երկնից, որ ձևէ զշրջանս գոտուոյն երկնից յերկուս հաւասար մասունս. և խոտորի 'ի հասարակածէն կէսով չափ 'ի հարաւականումն. և կէսով չափ 'ի հիւսիսայն կողմն։ Եւ կոչի սա կենդանակերպից գօտի. զի յայսմ շրջանակի զետեղին կարգաւ երկոտասան կենդանակերպքն, (որոց վերջքն մինչ են 'ի վերին մասն ծոցխակսին, միւս վերջքն են 'ի ստորին մասն.) ընդ որս արեգակն ընթանայ մասանելով յեւ[illegible] ընդ մինն 'ի նոցանէ. և [illegible] յաս

կական ընթացիցն բարձրանայ և ցածա-
նայ, և այնու պատճառէ զամառն, և զձ-
մեռն:

Զոհ. ի. իւ. ից. իւք: || ընծայ. կմ նուէր. որ մատուցանիւր Այ, երբեմն զենմամբ և մատուցմամբ զուարակաց. կամ ոչխարաց. և կմ այլոց անասնոց: Ելից. 29. 18: Ղեւտ. 1. 9: Իսկ երբեմն մատուցանելով զխաշինս, և արկանելով զնուաճ զհուր, և զկնդրուկ: Ղեւտ. 2. 1: ըստ այսմ և այլ ոք և լիցէ ըն-ծայ, որ այ նուիրիւր, զոհ կոչիւր: Եւ երբեմն նաև կենաց նուիրեցեալ ընծայն, զոհ կոչի: Եզեկ. 20. 28:

Զոհանոց. ի. աւ. աց. օք: || սեղան. կամ անօթ՝ 'ի վ[եր]այ որոյ դնիւր զոհն, և մատուցանիւր: Ելից. 31. 7: և Թւոց. 7. 1: և 3. Թագ. 7. 48: Իսկ մերթ նշանակէ զսեղանն խնկոց:

Զոհարան. ի. աւ. աց. օք: || անօթ ոսկե-ղէն, կմ արծաթեղէն՝ 'ի յոր դնիւր զոհն: 2. Եզր. 1. 9: Մերթ ևս սեղանն զոհից կո-չի զոհարան. ոպ աստ. 1. Եզր. 5. 50. սե-ղան զոհարանաց. այ սեղան զոհից: Նոյն պէս և 2. Եզր. 3. 3. զոհարան ասի սեղանն զոհից:

Զոհաւոր. ի. աւ. աց. օք: || զոհեցեալ. այ սրբացուցեալ. կմ նուիրեցեալ. Ղեւտ. 24. 9:

Զոհեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զոհ մատուցանել. կմ նուիրել, և ընծայել այ զնուէր ինչ, որ լինիւր զենմամբ անաս-նոց. և կմ նուիրմամբ այլոց պատարա-գաց: Ելից. 8. 26: Եւ մերթ նաև զոհ մա-տուցանելն կռոց՝ զոհել ասիւր: Սաղ. 105. 28: 1. Կորն. 8. 7:

Զողալ. ի. իւ. ից. իւք: || է կարմրագոյն փոքրիկ պտուղ ինչ ըստ ձևոյ ձիթապտղոյ. որոյ երկու են տեսակք. մինն թթու. իսկ միւսն քաղցր. որ և կոչի չուամ: ռամկօր. ղըղըճըք:

Զողալենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || է ծառն զողալի:

Զոյգ. զուգի. իւ. ից. իւք: || մերթ նշանա-կէ [illegible]: Ղուկ. 2. 24: և մերթ երկու-թաթ ոտնօղ կշռոյ. որ ռամկ. ասի թէրազի. կամ վէրնէկ: Ղեւտ. 19. 36: Մերթ ևս նշանա-կէ զառակցեալսն. այ զմի երն ընդ միւսոյն զուգեցեալսն: Ելից. 26. 24: Մերթ ևս նը-շանակէ զերկու ձիով. կամ զչորս ձիով կառսն: 4. Թագ. 9. 25: Եւ մերթ հաւա-սար. կմ նման. կմ համեմատ. և կմ չափա-կցեալ: Խորէն. ա. գլ. 5: Իսկ մինչ ասի. ը մէջ կարէլ զոյգ ընդ պարանոցին. նշանա-կէ՝ միանգամայն. կամ 'ի միասին: Խորէն. բ. գլ. 82: ըստ այսմ մինչ ասի զոյգ ընդ-ձայնին. կամ բանին. իմանի՝ միանգա-մայն. կմ կից ընդ ձայնին. կմ բանին: Յհ որբէ:

Զուգընթաց. ի. իւ. ից. իւք: || Լամբրոն: տե՛ս զԶուգընթացն:

Զոշ: (Նախդրիւ հոլովի.) || անպարկեշտ. կմ լկտի. կմ անամօթ. կմ պիղծ. կմ զա-զիր: Լամբրոն:

Զոշոտ. ի. աւ. աց. օք: || զեղխ. կմ անպար-կեշտ. կամ պագշոտ. կամ վաւաշոտ. կմ հեշտասէր. կամ լկտի. կամ աղտասէր. կամ անառակ:

Զոշոտիմ. տեցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնակր.) || վաւաշոտիլ. կմ պագշոտիլ. կմ անառա-կիլ. կմ պեզխիլ. կմ հեշտութեան տրուիլ. հայիլ. կմ բղջախոհաբար հայելով հեշտա-նալ: Լամբրոն:

Զոշոտութիւն. թեան: || հեշտասիրութիւն. կմ բղջախոհութիւն. կամ պագշոտութիւն. կմ անառակութիւն: Լամբրոն:

Զոպայ. ի. իւ. ից. իւք: || ծոթրին. որ է խոտ ինչ դառն և փնջաւոր. որ բուսանի 'ի պարտէզս, նաև 'ի յորմս. և 'ի պաղես-տին բուսեալ զոպայքն ունին զեղէգս, այ զկնթս առաւել երկայնագոյնս. և 'ի հը-նումն զոմանս զոպայս 'ի միասին կապէին, և կոչէին զկապեցեալն մշտիկ. այ. փունջ. զի նովաւ սրսկէին զարիւն: Ելից. 12. 22: վա այսորիկ առ 'ի զանազանել յայլոց՝ զայն մշտիկն որ եզանիւր 'ի զոպայից, կոչէին մշտիկ զոպայի: Յովհ. 19. 29:

Զով. (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ զո-վանալ բային. և նշանակէ զհով, այ ըղ-ցուրտն. կմ զցրտայինն. կամ զպաղուկն. որոյ ներհակն է ջերմն: Նարեկ. ձզ:

Զովական. ի. աւ. աց. օք: || ցրտային. կմ ցրտական: Նարեկ. ծզ:

Զովանամ. ացայ. ցիր. անալ: (Ընդմիջ.) || հովանալ. և կմ ցրտութեամբ հողմոյ, կամ ջրոյ՝ 'ի տապոյ ջերմութեան, կմ 'ի պապակ-մանէ ծարաւոյ բարեխառնիլ: ռամկօրէն պողըըշիլ: Ծննդ. 18. 4:

Զովարար. ի. իւ. ից. իւք: || զովացուցիչ. կամ հովացուցիչ: ռամկ. պողըըշիօղ:

Զովացուցանեմ. ցուցի. ցն. ուցանել: (Ան-ցողակ.) || զտապն ծարաւոյ. կմ ջերմու-թեն փարատել. կմ հովացուցանել. ռամկ. պողլչեցնել. կմ պաղեցնել: Յովն. 4. 6:

Զովողութիւն. թեան: || կցորդութիւն, կմ հա-ղորդակցութի 'ի վաճառս, կմ 'ի յայլ գործս. և կմ ընկերութիւն 'ի յառևտուրս: ռամկօր. օրթախլըղ: Ղեւտ. 6. 2:

Զովութիւն. թեան: || հովութիւն, կմ ցրտու-թիւն օդոյ, կամ սրտի: ռամկ. ֆէրահլըղ. Խո-րէն. ա. գլ. 15:

Զովող. վողի. իւ. աց. օք: || հաղորդ, կամ կցորդ. կմ մասնակից, և կամ ընկերակից ումեք 'ի վաճառս, և կմ յոր և լիցէ գործս. թէ բարի իցեն. և թէ չար: Ըստ 4. Թագ. 17. 11. առնուլ լինի 'ի չար կողմն. որով իմանի չարեան: Իսկ 'ի գիրս Մծբ-ժթ. առնանի 'ի բարի կողմն. զի ասի զայ. Զի զովողս և հաղորդս արարցէ զմեզ: կմ Որպ զի եղիցուք հաղորդք և զովողք ող-ջունին ձերոյ. այ, կցորդ, կմ մասնակից:

Զորնման: (շաղկապ մեկնական.) || զոր օրի-նակ. որգոն. ոպ. որգունակ. և կմ որզան:

Զորօրինակ. (շաղկապ մեկնական.) || որ-գոն. կմ օրինակի աղագաւ: Իսկ մերթ է մակբայ որակական. և նշանակէ, ոպ. կմ ըստ որում: 2. Մնաց. 32. 17: Երեմ. 33. 22:

Գործ. 1. 11: Յակ. 2. 26:

Զուարակ. ի. աւ. աց. օք: || մեծ հորթ արու, որոյ ցանկական մերձ է արձակել. կմ նորապէս է արձակեցեալ. և կմ արջառ: Ելից. 29. 1: Սաղմ. 50. 21: Ղևտ. 9. 4:

Զուարթ. ի. իւ. ից. իւք: || զուարճ. կամ ուրախ. կամ կայտառ. կամ դալարատեսիլ. և կամ զուարճացեալ դալարութք. Եսթեր. 15. 8: և Սաղ. 64. 11: Եւ մերթ արթուն. կմ զգաստ: 2. Տիմ. 4. 5: Իսկ մերթ առատ. կմ յօժար: Նարեկ. Է: Եւ մերթ պայծառ. կամ լուսափայլ. և Ը այսմ ասի՝ լոյս զուարթ:

Զուարթագին. գնի. իւ. ից. իւք: || զուարճագոյն. կմ ուրախագոյն: Իսկ մերթ ըզգաստագոյն. կամ յօժարագոյն: Ղուկ. 8. 15: Եւ մերթ քաղցրահայեաց. և կմ գեղեցիկ: Ծննդ. 49. 12:

Զուարթադէմ. դիմի. աւ. աց. օք: || ուրախադէմ. կմ քաղցրահայեաց. կմ զզուարճ դէմս ունող:

Զուարթածաղիկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || գեղեցկապէս ծաղկեցեալ. կմ ոչ զծաղիկ պախարակութք գեղեցկացեալ, որ ասել կարէ զալեաց ծերոց: 2. Մակ. 6. 23: մերթ ևս նշանակէ զնորաբողբոջն, և զկայտառն. որպէս է ծաղկեալ հասակն երիտասարդաց:

Զուարթակից. կցի. աւ. աց. օք: || ուրախակից. կամ խնդակից:

Զուարթաճաճանչ. (Նախդրիւ հոլովի.) || լուսաճաճանչ. կմ պայծառափայլ. կմ լուսափայլ. և կամ գեղեցկանշոյլ. ը զգեղեցիկ, և զպայծառագոյն նշոյլս, կմ ճաճանչս ունող:

Զուարթամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || այն՝ որոյ միտն է զգաստ, և բաց, և առանց շփոթման. և կամ է արթուն, և ուրախ մտօք. կամ խրախամիտ. կամ զուարթասիրտ: Գործ. 11. 24:

Զուարթանամ. ացայ. ցիր. աւ: (Ընդ միջ.) || ուրախութք լինել, կամ զուարճանալ. կմ ցնծալ. կամ բերկրիլ: 2. Թագ. 13. 28: Եւ մերթ լրջանալ. կամ զգաստանալ. կմ արթուն լինել: 1. Պետր. 1. 13: և Յայտ. 3. 3: Իսկ մերթ զօրանալ. կմ սաստկանալ: 2. Մակ. 10. 24: Առակ. 26. 20: Եւ մերթ պայծառանալ. կամ լուսափայլ լինել:

Զուարթաչար: (Նախդրիւ հոլովի.) || չարազուարթ, կամ յօժար և զուարթ. և պատրաստ 'ի չարիս. կամ խնդացող չարեօք: Մծբն. ԺԹ:

Զուարթառատ. ի. իւ. ից. իւք: || յօժարամիտ. կմ ուրախամիտ. կամ զուարթ առատաձեռնութք. կամ առատամիտ:

Զուարթարար. ի. աւ. աց. օք: || զուարթացուցիչ. կամ ուրախացուցիչ. կամ զուարճացուցիչ. Նարեկ. ՂԳ:

Զուարթացուցանեմ. ուցի. ցի. եալ: (անցող.) || ուրախացուցանել, կմ հրճուեցուցանել. կմ բերկրեցուցանել: 2. Մակ. 15. 11: Եւ մերթ նշանակէ զզգաստացուցանել. կամ արթուն և լուրջ առնել:

Զուարթերես: (Նախդրիւ հոլովի.) || ուրախադէմ, կամ պզուարճացեալ դէմս ունող. և կմ որ է ուրախ, և գեղեցիկ դիմօք:

Զուարթութիւն. թեան: || ուրախութիւն, կմ բերկրութիւն, կամ ցնծութիւն: Իսկ մերթ նշանակէ, զգաստութիւն, կամ արթնութիւն, կամ պայծառութիւն:

Զուարթուն. արթնոյ. ով. ոց. ովք: || արթուն, կմ լուրջ, կմ զգաստ: 1. Պետ. 4. 7: և 1. Թես. 5. 6: Եւ երբեմն առնանի փոխանակ հրեշտակաց. և այս վն միշտ արթուն գոլոյ նց. ը վն միշտ լինելոյ կամաց, և իմացմանց նոցին 'ի ներգործուն: Դան. 4. 10:

Զուարճ. ի. իւ. ից. իւք: || ուրախ, կամ զուարթ. կմ կայտառ. կմ բերկրեալ. կմ որ զդէմս ուրախալից երևեցուցանէ:

Զուարճալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ըստ զուարճութե, կամ զուարթալի, կմ ուրախալի. կամ զուարճական. կամ բերկրական:

Զուարճալից: (Նախդրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերնոյն:

Զուարճախառն: (Նախդրիւ հոլովի.) || խառն ընդ զուարճութե, կմ խառն ընդ ուրախութե, և բերկրութե: Նարեկ. ՀԷ:

Զուարճականութիւն. թեան: || ուրախութիւն, կմ ցնծութիւն, կմ զուարճութիւն: Լամբրոն:

Զուարճակից. կցի. աւ. աց. օք: || ուրախակից, կմ խնդակից. կամ հրճուակից:

Զուարճանամ. ացայ. ացիր. անալ: (Ընդ միջ.) || հրճուիլ, կամ զուարթանալ. կմ բերկրիլ, և կամ ցնծալ: Եւ մերթ ասի զբուսոց, կմ զդաշտաց. և նշանակէ, ծաղկիլ. և դալարանալ. Սաղմ. 89. 6:

Զուարճացուցանեմ. ուցի. ցի. եալ: (անցող:) || ուրախացուցանել. կմ հրճուեցուցանել. կմ բերկրեցուցանել: Եփես. 1. 6:

Զուարճութիւն. թեան: || ուրախութի. կմ ցնծութի. կմ զուարթութի. կմ հրճուանք: Սոփոն. 3. 17:

Զուգաբան. ի. իւ. ից. իւք: || նոյնաբան. կամ միաբան. կմ համախոհ. կմ համամիտ. կամ նմանաբան: Խորէն. Բ. գլ. 89:

Զուգագեղեցիկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն, որ բարեխառն, և միջասահման՝ կմ զուգակշիռ լինելով գեղեցկացեալ և վայելչացեալ է, ասի զուգագեղեցիկ. իբրթէ զոյգ և հաւասար. կմ համեմատ լինելով՝ գեղեցիկ: Խորէն. Բ. գլ. 6:

Զուգագործ. ի. իւ. աց. օք: || հանգունագործ. կմ հաւասարագործ. կմ նմանակից: Նարեկ. ԺԵ:

Զուգադարձիմ. դարձայ. ձիր. ձիլ: (ձայնակր.) || հակադառնալ. կամ հակադարձաբար, և հաւասարաբար անդրադառնալ և փոխփոխիլ. որպէս է այս բան. մարդն է բանական կենդանի. բանական կենդանին է մարդ:

Զուգադիր. դրի. իւ. աց. օք: || 'ի միասին եդեալ. կմ 'ի միասին դնող և զուգող. կմ զզոյգ և զհամեմատ, կամ զնման դիրս և

զմեա ածոց։

Զուգաղուճարձ. (Նախդրիւ հոլովի.) || զուճարձակից. կմ՝ ՚ի միասին զուճարձակցօղ. և հեր ձուծոյ ընդ ումեք։

Զուգաթիւ. թուոյ. ւոյ. ւոց. ւովք։ || Է ումեք ՚ի միասին թուեալ, և համարեալ. կմ՝ զուգահաւասար. և կմ՝ համանման։ Նարեկ. Ճ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն՝ որ ՚ի վերայ թուոյ է բաղկացեալ. և ըստ այսմ վեցն. կմ՝ ութն. կմ՝ տասն. և այլք նմանք ասին զուգաթիւ։ Մերթ ևս նշանակէ, նոյնաթիւ. կմ՝ հաւասարաթիւ. զի զնոյն թիւ ունիցի ընդ ումեք. և ըստ այսմ իմանի այն, որ ասի ՚ի Ղազարեան քրիստեան մարիամայ. զուգաթիւ առաւելոց դարուցն ցամաքոյ։ Վս զի դարք, աշխարհի են եօթն. որոց վերջին անցաւորք ասին, զի սկսանին ՚ի սկզբանէ աշխարհի, և եղերին ՚ի կատարածի նր։ Եւ ըստ այսմ մե կոչին ը անուանն զուգաթիւ է անցաւոր դարուց. զի կոչէ մարդկամ, որ բաղկանայ ՚ի վեց տասնից, որ է թիւ անցաւոր դարուց։ Իսկ եօթներորդ դարն է անանց, և յաւիտենական, որ է հանդերձեալ կեանն։

Զուգաթուեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ՚ի միասին թուել, կմ՝ թուակցել. կամ ՚ի միասին դնել, և հաշուել։ Լաֆրոն։

Զուգախառնեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || զերկու իր, կմ՝ զբաղում ինչ համեմատաբար ընդ միմեանս խառնել. զոր օրինակ. զջուրն ընդ գինւոյ. և այլն. կամ բարեխառնել։

Զուգածիրանի. նւոյ. նաւ. նայ. նօք։ || ծիրանակից. այսինքն համանման ծիրանի զգեստ զգեցեալ. կամ հաւասար ընդ ումեք ծիրանազգեաց. որով իմանի զուգափառն, և հանդիսապատիւն։ Նարեկ. ղէ։

Զուգակամ. ի. աւ. աց. օք։ || հաւասարօղ. կմ՝ նմանօղ. կմ՝ նմանակից. կմ՝ համեմատ։ Ոսաի Յօբ. 41. 3. ուր ասի՝ զուգակամնի նր, լինանի հաւասարեցելոյն նմա։ Մերթ ևս նշանակէ, զուգակցեալ. կմ՝ համակցեալ. և միաւորեալ։

Զուգակամութիւն. թեան։ || հաւասարութի. կմ՝ ընկերակցութի, կմ՝ նմանակցութի. և կմ՝ միաւորութի։ Նարեկ. հգ։

Զուգակիր. կրի. րիւ. աց. օք։ || ընկեր. կմ՝ հաղորդ և կցորդ ընդ ումեք ՚ի կիրս և ՚ի վիշտս. կմ՝ վշտակից. և կմ՝ չարչարակից։

Զուգակից. կցի. ցիւ. աց. օք։ || ընկերակից, կամ կցորդ ումեք. կմ՝ միաւորեցեալ ՚ի մի զոյգ. որպէս այր և կին ասին լինելոց զուգակից, վս լինելոյն զուգակցեալք ի միմեանս։ Եւ մերթ ևս լծակ կցորդք. կամ նմանք միմեանց՝ կարեն ասիլ զուգակիցք, ըստ այնմ, զոր ասէ շնորհալին։ Զան զուգակից. ամին ծանիր։ Յիս որդի։

Զուգակշիռ. (Նախդրիւ հոլովի.) || զնոյն կշիռ, և չափ ընդ ումեք ունօղ. կմ՝ զուգահաւասար. կմ՝ հաւասարակից. կմ՝ հանգունակից. կամ հանգիտաչափ, կմ՝ նոյնաչափ. և կմ՝ հանգիտապատիւ։ Նարեկ. իը։

Զուգակցեմ. ցեցի. ցեա. ել։ (Ներգործ.) || զոյգ առնել. կամ զմիմեանս ընդ միմեանս ընկերակցել. և կամ միաւորել։

Զուգակցորդ. ի. աւ. աց. օք։ || զուգակից. կմ՝ նմանակից. կմ՝ հաւասարակից. կմ՝ կցորդակից. կմ՝ հաղորդակից։ Նարեկ. կա։

Զուգակցութիւն. թեան։ || հաւասարակցութի. կամ հաղորդակցութի. և այլն։

Զուգահայր. հօր. հարբ. հարց. հարբք։ || համահայր. կամ հայրակից. զի ընկեր ընդ ումեք ՚ի նոյնում հօրն է հայրութե. և այս ասի զայնց, որք նոյնով վարդապետութեամբ, կամ ուսուցմամբ և խրատուք հոգևորականի ծնանին զնոյն զաւակ. որպէսիք էին ազգին հայոց՝ սբն սահակ, և մեծն մեսրոպ։ Խորէն. գ. գլ. 68։

Զուգահարթ. ի. իւ. ից. իւք։ || հարթ և հաւասար. կամ զուգահաւասար. կմ՝ հարթահաւասար։

Զուգահաւան. ի. իւ. ից. իւք։ || միակամ. կամ միաբան. կմ՝ համախոհ. կմ՝ համակամ։ Նարեկ. ՚ի [illegible]։

Զուգահաւասար. ի. աւ. աց. օք։ || հաւասարակից, կամ հաւասարորդ. կամ հաւասար, կմ՝ հանգունակից. կամ զուգակշիռ. կամ նոյնաչափ, կամ զոյգ և հաւասար։ Խորէն. գ. գլ. 64։

Զուգահաւաքեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ՚ի միասին հաւաքել. կամ համահաւաքել։ կամ ՚ի միասին ժողովել. կամ համախմբել։

Զուգահեա։ (մակբայ ժողովական.) || ՚ի միասին. կմ՝ միանգամայն. կմ՝ միահաղոյն. ռամկ. պիրտէն։ Յոբէ. 1. հար. իա։ Մերթ ևս է անուն անհոլով. և նշանակէ, զուգաշաւիղ։

Զուգաձայն. ի. իւ. ից. իւք։ || համաձայն. կմ՝ միաձայն. կմ՝ ձայնակից։

Զուգաձայնեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || միաձայնել. կմ՝ համեմատ ձայնիւ ասել. կմ՝ զուգաձայն, և համաձայն առնել. և կմ՝ համեմատել։ Նարեկ. իե։

Զուգաձայնութիւն. թեան։ || համաձայնութի. կամ միաձայնութի. կմ՝ ձայնակցութի. կամ միաբանութի։ Նարեկ. խը։

Զուգաճանապարհ. ի. աւ. աց. օք։ || զուգահաւասար ճանապարհ. կամ զոյգ և կող ճանապարհ։ Նարեկ. զբ։

Զուգամասն։ (Նախդրիւ հոլովի։) || մասնակից. կամ բաժանորդ. կամ հաղորդակից. կամ հաւասարակից, կամ զուգապատիւ։ Նարեկ. զի։

Զուգամասնութիւն. թեան։ || մասնակցութի. կամ հաղորդակցութի. կմ՝ զուգակցութի. կմ՝ հաւասարակցութի։ Նարեկ. խդ։

Զուգամիեմ. եցայ. եայ. իլ։ (Ձայնակր.) || ունել զմի և զնոյն միտ ընդ ումեք. կամ համամիտ լինել. և կամ միաբանիլ։

Զուգամտութիւն. թեան։ || համամտութի. կմ՝ համակամութի. և կամ միաբանութի։

Զուգայարեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || զուգակցել. կամ յարակցել. կամ յե-

Digitized by Google

ռուլ և ընդերկրացիլ։

Զուգայարմարեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || համեմատարմարել. կամ զեռեցուցանել յօդիւնել. կամ միաբերել և համեմատ յօդմանմամբ զուգել. և յարմարել։ Նարեկ. գԹ։

Զուգաշաւիղ։ (Նախադրբիւ հոլովի.) || զնոյն շաւիղս և զճանապարհս ունօղ. կամ նոյնա հետ, որով խմբում նմանակիցն. կմ զուգահաւասարն. և կամ ընկերակիցն։ Նարեկ. ձԹ.

Զուգաչափութիւն. (Նախադրբիւ հոլովի.) || զուգաչափաբար. կամ զուգաձայն, և կմ միաբերու. և այս առի զխօսակցութեանց, և զոտանց, և զնշմանց նոյնոյ տաղի. ԶՆ պահեալ նոյնաձայն, և նոյնատեսակ լեզուաւ խօսին։ Նարեկ. ՚ի գովեստ առաքելոց։

Զուգապատիւ։ (Նախադրբիւ հոլովի.) || հաւասարապատիւ. կամ համապատիւ. կամ նոյնապատիւ. և մերթ զուգահաւասար. կամ համահանգէտ։

Զուգապատուութիւն. Թեան։ || համապատուութիւն. կամ զուգահաւասարութիւն։

Զուգապարութիւն. Թեան։ || պարակցութիւն. կամ ՚ի միասին պարելն. և կամ դասակցութիւն։ Նարեկ. ղԹ։

Զուգաց։ (մակբայ ժողովական.) || ՚ի միասին. կամ կից միմեանց. և կամ միանգամայն. ռամկ. մէկտեղ. կամ տուխտով։ Ոսկէ. 2. հայ. լԹ. և խ։

Զուգաւորեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || զուգակցել. կամ միաւորել. և կմ հաղորդակցել։

Զուգափայլ. ի. իւ. ից. իւք։ || համանման. կամ զուգահաւասար ումեք փայլօղ. և կամ համապայծառ։

Զուգափառ։ (Նախադրբիւ հոլովի.) || համափառ. կամ փառակից. և կամ համապատիւ։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որք ունին զմի և զնոյն ուղղափառ դաւանութիւն։

Զուգեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || զուգաւորել. կամ զուգակցել. կամ ընկերակցել. և կամ լծակցել. և բառ այսմ զայր և զկին ՚ի միասին լծելն, որք որպէս զմի զոյգ եզանց եղեալ՝ տանին զկառս որդեծնութեան և սնուցման զաւակաց՝ առի զուգել։ Մատ. 19. 6։ Իսկ մերթ կազմել, կամ յօրինել զմի ինչ ՚ի բազմաց իրաց։

Զուգերկնակ. ի. աւ. աց. օք։ || անօթ ինչ զուգեցեալ և կազմեցեալ ՚ի բազմանմանեայ փայտից, որք կային ընդ միմեանս փակակեղծն դռնեօք, յորում դնէին ջուր. կմ գինի. և այլք նմանք։ ռամկօրէն չառօչ. կամ Փըչի։

Զուգերգօղ. ողի. աւ. աց. օք։ || երգակից. կամ ձայնակից. և կամ համաձայնեալ ընդ ումեք ՚ի յերգս, և յայլս նմանս։

Զուգընթաց. ի. իւ. ից. իւք։ || ընթացակից. կամ համընթաց. կմ. ՚ի միասին ընթացօղ. կամ հաւասարակից. և կամ զուգահաւասար։ Իսկ մինչ առի զուգընթաց ձայնին դալ առաջքն խմանի՝ խնկոյն ընդ ձայնին. կմ կից է ձայնին դալ առաջնոյս։

Զուգիմ. եցայ. եաց. եալ։ (Հոլովական.) || խառնել. կամ միաւորիլ. կամ ընկերակցել։ 1. Մակ. 1. 16։ Մերթ և ս հաստատիլ. կամ համեմատիլ։ Յոբ. 28. 17։

Զուգութիւն. Թեան։ || հաւասարութիւն. կմ համեմատութիւն. կմ միակցութիւն. կմ զուգակցութիւն. կամ զուգախառնութիւն։ Խոսրէն. ա. դր. 18։ և Նարեկ. ղԴ։

Զուսպ։ (Նախադրբիւ հոլովի.) || զսպեալ. կամ սանձահարեալ. և կամ նուաճեալ։

Զուտ. զտոյ. ով. ոց. ովք։ || մաքուր. կամ յստակ. կամ անխառն։ 3. Թագ. 6. 21։

Զօր։ (մակբայ անորոշական.) || առանց իրաւանց. կամ առանց փաստի. կմ ընդունայն. կամ տարապարտուց։ Երեմ. 2. 30։ Սա մերթ ոչ զանուն վարի. և հոլովի զօրոյ, զօրոյ. և նշանակէ. ընդունայն. կամ անօգուտ։ Եսայ. 23. 7։

Զուրկ։ (Նախադրբիւ հոլովի.) || զրկեալ. կամ պակասեալ։

Զոփամ. ացայ. ցիր. ալ։ (ընդ. միջ.) || զարհուրել. կամ դողալ. կամ սարսափիլ. կմ սոսկալ. և կամ սարսռիլ. և այս առի մերթ զդողացմանէ, որ ՚ի ցրտոյ։ Նարեկ. ԻԹ։ Մերթ և ս նշանակէ, նեղիլ և վարանիլ ՚ի խարհրդոց. կամ ՚ի սաստկանաց խղճի մտաց. կամ տագնապիլ ՚ի տարակուսանաց. և կամ վշտանալ յիւքեան. և սաստիկ դժուարիլ զի այսպէս պատահարաց։ Լամբրոն։ և Ոսկէ. 1. հայ. Է։

Զոփեմ. եցի. եա. եալ։ (չէզոք.) || նոյն է ընդ վերնոյն։ Լամբրոն։

Զօքանչ. ի. իւ. ից. իւք։ || է անուն խնամական՝ որ առացեալ լինի վերահայեցմամբ առ փեսայն. քանզի փեսայն զօքանչ կոչէ զմայրն կնոջ իւրոյ։ Մատ. 8. 14։

Զ Չ

Զչարացեալ. ցելոյ. ով. ոց. ովք։ || դժուարեալ. կմ զայրացեալ, կմ ՚ի նմա խանձ բրդեալ։ Խոսրէն. Է. դր. 42։

Զչարեմ. կամ զչարիմ. եցայ. եաւ. եալ. կմ իլ։ (չէզոք.) || խռովիլ. կամ դժուարանալ սրտին. կմ զայրանալ. կմ զայրագնիլ. կմ նախանձիլ. և կմ նախանձայոյզ լինել։ Մարկ. 14. 4։ Ղուկ. 11. 53։ Գործ. 7. 24։ և 1. Թագ. 18. 8։

Զչարելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || դժուարելի. կմ ահաձևելի. կմ զայրացական։

Զ Ռ

Զռնչամ. չացայ. ցիր. ալ։ (ընդ. միջ.) || զռալ. կմ զռալոյ նման ձայն հանել. որպիսի է զռալն իշոյն, և ջորւոյն, և նմանեաց։

Զ Ս

Զսպեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || զսպեցուցանել զինչ. կմ զսպել. և

կամ

կամ զբանն յանկարծ յարձակմամբ է, և կմ. զսանձարձակ շարժումն լեզուի նոյնանշել: Մերթ ևս նշանակէ ոտնգել. կամ սեղմել. կմ. արկել. կամ պատել զբազուկս, կմ. զմիմեանս. և զայլս նմանս: Լամբրոն: և 'ի Չորրորդ Թագ. ժզ: Եւ մերթ նշանակէ՝ յինքն ամփոփել. կամ առ ինքն քարշել: Նարեկ. ղդ. և ղէ:

ԶՏ

Զտեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զմաքրել. կամ յստակել. կմ. անխառն առնել. որպ ոսկին զտի 'ի քուրայում: Յոբ. 22. 25: և Մաղաք. 4. 7:

ԶՐ

Զրաբան. ի. իւ. իւց. իւք: || ունայնաբան. կամ դատարկաբան. կմ. զզուր և զանօգուտ բանս խօսող: Խոսրէն. դ. գլ. 68:

Զրաբանեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || ըզ զուր. կմ. զունայն. և կմ. զընդունայն բանս խօսել: Եզեկ. 23. 16: Մերթ ևս զուր բանիւ բամբասել զոք. կամ զրպարտել. կմ. բասրել:

Զրաբանութիւն. թեան: || ընդունայնաբանութիւն. կմ. դատարկաբանութիւն. և կամ զրպարտաբանութիւն:

Զրադատ. ի. իւ. իւց. իւք: || 'ի զուր դատող. կամ 'ի զուր դատապարտող. կամ անիրաւաբար դատող:

Զրախնդիր. դրի. աւ. այց. օք: || զուր 'ի խնդիր եղանող. կամ զուր հետամուտ լինող և ախտող զհետ ուրուք: 1. Թագ. 26. 21: Եւ մերթ վայրապար խնդրող զիր ինչ. և կամ զընդունայն իրաց խնդիր առնող:

Զրախորհուրդ. հրդոյ. ով. աց. ովք: || խորհող 'ի զուր. կամ խորհող զընդունայնս, և զսնոտիս: 3. Մակ. 6. 9:

Զրախօս. ի. իւ. իւց. իւք: || խօսող 'ի զուր, կամ առանց պատճառի. և կամ զընդունայնս և զսնոտիս խօսող: Եսայ. 8. 19: Տիտ. 1. 10:

Զրահ. ի. իւ. իւց. իւք: || 'ի թղթացեալ երկաթոյ՝ կամ 'ի պղնձոյ՝ շինեցեալ պատպարան կրծոց, կամ բոլորի մարմնոյն, և կամ ոմանց մասանց նո՛ր իբրև զգեստ, զոր զգենուն ոմանք 'ի պատերազմողացն՝ առ 'ի պահպանել 'ի զինուց թշնամեաց: ռամկ. զըրահ: 3. Թագ. 22. 34:

Զրահազգեստ. ի. իւ. իւց. կամ աց. իւք: || զրահազգեստեաց. ք. զգեցող զրահից. կմ. զրահաւոր: Խոսրէն. ը. գլ. 37:

Զրահան. կմ. զրահեան. ի. իւ. իւց. իւք: || կարկառ. կմ. կոյտ. և կմ. դէզ: 4. Թագ. 10. 8: Մծբն. ժա:

Զրահավառ. ի. աւ. աց. օք: || զրահիւք վառեալ. կամ զրահիւք սպառազինեալ, և կազմեալ: Մծբն. ժթ:

Զրահաւոր. ի. աւ. աց. օք: || զրահազգեստ. ք. նա որ զգեցեալ ունի յանձն իւր զզրահ: Խոսրէն. դ. գլ. 37: ըստ այսմ և վահանն, կամ այլ ինչ նման, յորժամ պղնձեղէն, կամ երկաթեղէն տախտակաւ պատեցեալ է, զի պաշտպանիցէ 'ի նետից, և յայլոց զինուց թշնամեաց, ասի զրահաւոր: 1. Մակ. 6. 39:

Զրահեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես ըզ Զրահան:

Զրահեղեղ. ի. իւ. իւց. օք: || 'ի զուր. կամ ընդունայն հեղեղեալ. կամ առանց պատճառի չարաչար 'ի վ[եր]այ յարձակեալ և հոսեալ՝ թէ զօրք իցեն, և թէ ջուրք: Մերթ ևս իմանի՝ սնոտի և մոլորական առաքաթիւ յառաջացեալ իրն, որպիսիք են չարաչար օրէնք, կամ պաշտամունք կռապաշտից. որպ ասի 'ի շարականի. Է զրահեղեղ կռապաշտութիւն: ըստ այսմ իմա և զայլոց նմանեաց:

Զրահեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զըրահաւորել. կամ ագուցանել զզրահս. կմ. սպառազինել. և կմ. զրահիւք և զինուք վառել, և զարդարել: Նարեկ. ղե:

Զրահետ. ի. իւ. իւց. իւք: || հետք և ընթացք զուր, կամ ընդունայն՝ և մոլար: Բայց սա գրեթէ միշտ ընդ բայի շարակցի այսպէս. զրահետ վարել. և նշանակէ 'ի զուր հետամուտ լինել. կամ 'ի զուր պնդել զկնի. ռամկ. խաւ փեշը էփէշէն ընել: Փիլիպ. 2. 18: Եւ կամ այսպէս. զրահետ լինել. ք. 'ի զուր ընթանալ. կմ. սնոտի և մոլար հետոց հետևել:

Զրահետական. ի. աւ. աց. օք: || այն իմ որ պատկանի անօգուտ, և մոլար ճանապարհաց. և շաւղաց, և ըստ այսմ ասի. զրահետական ճանապարհ. կամ ընթացք և այլն: Բայց 'ի Նարեկ. խե. ուր ասի. Զբաղմամտեղեան ճիւղս զրահետականս. նշանակի ունայնականս. կամ սնոտիս. և կամ թափուրս, և անպտուղս:

Զրաչխատ. ի. իւ. իւց. իւք: || զուր աշխատող. կամ որ աշխատի, և պտուղ ինչ, կմ. օգուտ ոչ շահի:

Զրաջան. ի. իւ. իւց. իւք: || 'ի զուր ջանացող, և կամ ջանացող առնել զինչ, որ անկարելի է լինել. և կամ այն, յորոյ աշխատութենէն պտուղ ինչ ոչ եղանէ. որպիսիք են նոքա, որք զաղէնձն, կմ. զայլ ինչ իր՝ արհեստիւ ջանան յոսկի փոխարկել:

Զրաւ. ի. իւ. իւց. իւք: || վերջ. կամ կատարած. կմ. աւարտ. կմ. սպառումն:

Զրաւարար. ի. աւ. աց. օք: || աւարտիչ. կամ վերջացուցիչ: Իսկ մերթ նշանակէ զկախճանեցուցիչն, ք. որ զկեանս ուրուք բառնայ յաշխարհէ. և ըստ այսմ մինչ ասի. եղբայրասպան. իմանի եղբայրսպանն:

Զրաւեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || եզերել. կամ վերջացուցանել. կամ սպառել: Եւ մինչ ասի 'ի կենաց զրաւել. իմանի զրկել 'ի կենաց. կամ մահացուցանել: Նարեկ. հա:

Զրափառ. (Նախադրիւ հոլովի.) || անափառ. կամ ընդունայն փառաց մարդկան փափագօղ, և հետամուտ լինօղ: Սոփէ. 1. հոգ. Ժ. և Ջ:

Զրկանք. անաց. ըք: (անեզական.) || զըրկումն. կամ անիրաւութիւն. կամ վնասք. կամ տոյժք. զորս հասուցանէ ոք ումեք. կամ զրպարտութիւն: Խորէն. Գ. գլ. 68:

Զրկեմ. եցի. եա՛. եԼ: (Ներգործ.) || զրաժել. կամ զվարձ ուրուք ոչ տալ. և կամ ոչ հատուցանել այնմ, որ ունի զիրաւունս առնլոյ զեր ինչ. և կամ ՚ի և կցէ կերպիւ առնել զանիրաւութիւն ինչ ընկերին: Եւից. 2. 13: Իսկ 2. Կորնթ. 2. 11. ուր գնի, զի մի զրկեսցիմք ՚ի սատանայէ. խմանի զի մի պարտեսցիմք, կամ խաբբացիցիմք ՚ի սատանայէ, կամ կորիցեմք զգլխանս:

Զրկումն. կման. մամբ. մանց. մամբք: || տե՛ս զԶրկանքն:

Զրոյց. ուցի. ատ. կամ ով. աց. ըք: || խօսք. կամ բան, որ ըմպրեալ խօսեցեալ լինի: Ղուկ. 7. 17: Մերթ ևս նշանակէ զպատմութիւնս: Զաք. 11. 12: Մերթ ևս բան պատմութեան. կամ վէպ: Խորէն. Ա. գլ. 2:

Զրուցաբան. ի. իւ. ից. իւք: || զրուցեալ, և խօսեցեալ բան. կամ զրուցաց, և պատմութեանց բանք: Խորէն. Ա. գլ. 1:

Զրուցաբանութիւն. թեան: || զրուցարարութիւն. կամ բանք զրուցարարութեանց. կամ պատմաբանութիւն, և վիպասանութիւն: Խորէն. Ա. գլ. 7: և Նարէկ. գլ.:

Զրուցակարգութիւն. թեան: || կարգումն բանից պատմութեան. կամ կարգաբանութիւն. կամ ճառք, և յօրինուածք պատմութեանց: Խորէն. Ա. գլ. 2:

Զրուցատրեմ. եցի. եա՛. եԼ: (Ներգործ.) || պատմաբանել. կամ վիպել, և ճառել. և կամ խօսիլ զբանս:

Զրուցատրութիւն. թեան: || պատմաբանութիւն. կամ վիպումն, և ճառք զրուցաց, և բանից. և կամ բանախօսութիւն: Խորէն. Ա. գլ. 2:

Զրուցեմ. եցի. եա՛. եԼ: (Ներգործ.) || պատմաբանել. կամ ասել. կամ վիպել. կամ ճառել. և կամ խօսիլ: Խորէն. Գ. գլ. 1:

Զրպարտ. ի. իւ. ից. իւք: || զրպարտեցեալ. կամ զրպարտօղ: Եւ մերթ տարապարտ. կամ վայրապար. և կամ ընդունայն: Սոփէ. 1. հոգ. Ջ:

Զրպարտեմ. եցի. եա՛. եԼ: (Ներգործ.) || ի վերայ պարտաւորել զընկերն դնելով զպարտս ՚ի վերայ նր. կամ տարապար զնա պարտաւոր համարել: Ղևտ. 14. 31:

Զրպարտութիւն. թեան: || բարբաբանք. կամ վերայ պարտաւորութիւն. կամ չարախօսութիւն: Սաղմ. 118. 134:

ԶՑ

Ցածիմ. եցայ. եար. կամ եալ. իլ: (Հայցական.) || զիջանիլ. կամ խոնարհիլ:

Զցածուցանեմ. ծուցի. ծա՛. եԼ: (անցողակ.) || զիջուցանել. կամ խոնարհեցուցանել:

ԶՔ

Քօղեմ. կամ սքօղեմ. եցի. եա՛. եԼ: (Ներգործ.) || զքօղ արկանելով ծածկել զերեսս. կամ զգլուխս. և զայլս նըմանս: Դանի. 13. 31:

ԶՕ

Օդ. ի. իւ. ից. իւք: || յօդ. կամ կապ. կամ միաւորիչ. և կամ առաձգօղ: Կողոս. 3. 14:

Զօդեմ. եցի. եա՛. եԼ: (Ներգործ.) || առակցել. կամ շարակցել. կամ միաւորել. կամ կցել. կամ յաւելուլ ՚ի վր: 2. Մակ. 2. 33: 3. Թագ. 7. 6: Եւ կամ զուգել. կամ յօրինել. կամ կազմել: Խորէն. Բ. գլ. 31: Նարէկ. գլ.:

Զօդուած. ոյ. ով. ոց. ովք: || տե՛ս զՅօդուած: Սոփէ. 1. հոգ. Ժ:

Զօհալ. ի. իւ: || է բառ պարսից. և նշանակէ զառաջին մոլորակն. զոր հայերէն կոչեմք երևակ:

Զօհրայ. ի. իւ: || է բառ պարսից. և նշանակէ զարուսեակն. կամ զլուսաբերն:

Զօշ. զօշոյ. ով. կամ իւ. ից. իւք: || ոխերծ. կամ զազիր. կամ աղտեղի. կամ գարշելի: Եւ ՚ի սմանէ ելանէ զօշոտ, որ է աղծաւոր, և բղխախոհ: Նաև զօշաքաղ:

Զօշաքաղ. ի. իւ. ից. իւք: || գգարշելի, և զազիրծ շահս քաղօղ. որ հաւաքօղ. կամ անբօղ, և շահօղ զառօրինութեամբ. որ զիջաշահս. և կամ արծաթասէր և ագահ: 1. Տիմ. 3. 8: և Տիտ. 1. 7: Եւ մերթ զունայն փառս անբօղ. կամ փառասէր:

Զօշաքաղութիւն. թեան: || հաւաքումն գարշելի շահուց. կամ ակր ժողովելոյ զդեծուր. կամ որոնումն շահեկանութեան մամոնայի. կամ ագահութիւն. և կամ կաշառակերութիւն: 1. Թագ. 8. 3: 1. Պետր. 5. 2:

Զօշոտ. ի. իւ. ից. իւք. կամ ա. աց. ըք: || աղծաւոր. կամ վատթարագոյն. կամ բղխախոհ. կամ անառակ. և կամ զեղխ:

Զօշոտութիւն. թեան: || աղծաւորութիւն. կամ վատթարութիւն. կամ անառակութիւն. կամ զեղխութիւն. կամ հեշտասիրութիւն: Լաստիւ:

Զօր. ու. ՚ի զօրու. կամ ՚ի զօրուէ. ՚ի զօրուէի. զօրաց. ըք: || բազմութիւն զինուորաց. կամ պատերազմողաց, որք կռուսավարին ՚ի պետաց: 1. Թագ. 26. 15: 1. Մնաց. 19. 18: Մերթ ևս այս ըս որում է արմատ զօրել բային, նշանակէ զզօրութիւն. կամ զույժն: 2. Մակ. 14. 45:

Զօրագլուխ. գլխի. աւ. աց. ըք: || գլուխ. կամ առաջնորդ զօրաց: 1. Մնաց. 12. 19: Մերթ ևս զօրագլուխ ասի ծայրագոյնեկողեան, և հեղինակն: Եբ. 12. 2:

Զօրագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || հզօրագոյն. կամ ուժեղագոյն. կամ քաջագոյն:

Digitized by Google

Զօրաժողով ։ ‖ որ հոլովի․ այսինքն ըստ բայի շարակցի ասացեալ․ զօրաժողով լինել․ և նշանակէ զզօրս ժողովել, կամ գումարել ՚ի մի վայր պատերազմի ։ 1․ Մակ․ 5․ 37 ։ և 14․ 1 ։ Իսկ մերթ նշանակէ խումբ կազմել․ կամ ժողովիլ, և խումբ լինել․ կամ գումարիլ բազմութեան ՚ի վերայ ուրուք ։ 4․ Թագ․ 9․ 14 ։ Աղաւ․ 30․ 27 ։

Զօրական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ զինուոր թագաւորի․ կամ իշխանի ։ Մատթ․ 27․ 65 ։ Գործ․ 23․ 10 ։ Մերթ ևս նշանակէ զզօրս ։ Դատ․ 8․ 6 ։

Զօրահատոյց ։ ‖ մերթ նշանակէ զհատանելն, այս է զբաժանելն զօրաց ։ Իսկ մերթ զհատանօղն, այս է, զբաժանօղն զօրաց ։ և է ասացեալ ըստ բայի շարակցի ասացեալ ։ զօրահատոյց լինել․ կամ զօրահատոյց առնել․ որովք իմանի զզօրս հատանել, այս է, ՚ի գունդս գունդս բաժանել․ կամ որոշել և կարգաւորել ; զի ոմն աստ կայցէ, և ոմն անդ կայցէ․ և այլն ։ 1․ Մակ․ 4․ 41 ։ և 5․ 20 ։ և 9․ 63 ։

Զօրանամ․ ացայ․ ցիր․ անալ ։ (ընդմիջ․) ‖ զօրաւոր լինել․ կամ զօրեղանալ․ կամ զզօրութիւն զգենուլ ։ ամրանալ․ ուժովանալ ։ Ծննդ․ 48․ 2 ։ Եսայ․ 1․ 9 ։ Մերթ ևս առատանալ․ և ըստ այսմ առնի Ծննդ․ 12․ 10․ զօրացաւ սովն ։ Իսկ մերթ նշանակէ զօրել․ կամ կարել ։ Յոբ․ 1․ հատ․ լէ ։

Զօրանիստ․ նստի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ տեղին, ուր նստին և բնակին զօրք պատերազմօղք․ և է այսմ առնի զօրանիստ քաղաք ։ Խորէն․ բ․ գլ․ 25․

Զօրապէս ։ (մակբայ որակական․) ‖ հզօրապէս․ կամ ուժեղապէս․ կամ զօրեղաբար ։ Նարեկ․ ղը ։

Զօրապետ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ պետ և գլուխ զօրաց․ կամ զօրագլուխ ։

Զօրապետեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (չէզոք․) ‖ զօրապետ լինել․ կամ մտանել ՚ի պաշտօն զօրապետութեան ։ Յն․ որբ ։

Զօրավար․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ վարօղ․ կամ կառավարօղ զօրաց․ և կամ զօրապետ ։ 1․ Մակ․ 2․ 66 ։ 2․ Մակ․ 8․ 22 ։

Զօրավարեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (ներգործ․) ‖ վարել զզօրս․ կամ կառավարել զզինուորս, և զայլն նմանս․ կամ զօրավար և զօրապետ լինել ։

Զօրավարութիւն․ թեան ։ ‖ վարումն զօրաց․ կամ զօրապետութիւն ։

Զօրավիգ․ կամ զօրավիգն ։ (նախդրիւ հոլովի․) ‖ օգնական ՚ի պատերազմի․ այս է, Ետև-պնդի ։ Ուստի առնի՝ զօրավիգ, իբր թէ առնի՝ զօրացուցիչ ՚ի վերելն․ այս է, ՚ի պատերազմի ։ Սաղմ․ 82․ 9 ։ և Խորէն․ բ․ գլ․ 69․ Իսկ մերթ նշանակէ զօգնականն, կամ զձեռնտուն յորս հայցէ իւր ։ Լամբրոն ։

Զօրացուցանեմ․ ցուցի․ ցոյ․ ուցանել ։ (անցող․) ‖ զօրաւոր առնել․ կամ ուժեղացուցանել․ կամ քաջալերել ։ և մերթ առողջացուցանել ։ Յոբ․ 1․ հատ․ ժգ ։ Երբեմն ևս նորոգելն, կամ ամրացուցանելն զշինուածն, առնի զօրացուցանել ։ 4․ Թագ․ 22․ 5 ։ և 2․ Մնաց․ 24․ 5 ։

Զօրաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ ունօղ զառաւել զօրութիւն, և զոյժ․ կամ զօրեղ․ կամ քաջազօր․ կամ հզօր ։ Ծննդ․ 47․ 6 ։ 1․ Մնաց․ 5․ 2 ։ Իսկ մերթ նշանակի՝ զօրելի, այս է, կարելի, կամ հնարաւոր ։ Մատթ․ 19․ 26 ։

Զօրեղ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ սաստիկ հզօր․ կամ ուժեղ․ կամ զօրաւոր ըստ մարմնոյ, և կամ ըստ բանից ։ և այլն ։ 2․ Մակ․ 15․ 17 ։

Զօրեղապէս․ (մակբայ որակական․) ‖ քաջապէս․ կամ հզօրապէս ։

Զօրեղութիւն․ թեան ։ ‖ ուժեղութիւն․ կամ քաջութիւն ։

Զօրեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (չէզոք․) ‖ կարել․ կամ կարօղ լինել ։ Նարեկ ղ ։ Խորէն․ գ․ գլ․ 15 ։ Իսկ մերթ յաղթել․ կամ զօրանալ ընդդէմ ումեք․ կամ բռնանալ ՚ի վերայ ուրուք ։ Նարեկ․ հէ․ և ղթ ։ Եւ մերթ ազդել․ կամ ներգործել․ և կամ օգնել ։ Նարեկ․ ձ ։

Զօրէն ։ (նախադրութիւն, որ խնդրէ զհոլովն սեռական․) ‖ համեմայն․ կամ ըստ օրինակի ։ 2․ Մակ․ 10․ 6 ։ և 14․ 30 ։ 3․ Մակ․ 6․ 10 ։ Իմաստ․ 12․ 24 ։

Զօրընտիր ։ ‖ որ հոլովի․ այսինքն ըստ բայի շարակցի ասացեալ․ զօրընտիր լինել․ և նշանակէ՝ ժողովօղ զօրաց լինել․ կամ զընտիր զօրս ժողովել ։ 1․ Մակ․ 12․ 35 ։

Զօրհանապազ ։ (մակբայ ժամանակական․) ‖ հանապազօր․ կամ զօր հան․ կամ յամենայն աւուր ։ Սաղմ․ 43․ 22 ։

Զօրութիւն․ թեան ։ ‖ զօրեղութիւն․ կամ ուժեղութիւն․ կամ ուժգնութիւն․ կամ ոյժ․ կամ կարողութիւն ։ 2․ Մնաց․ 20․ 6 ։ Իսկ մինչ առնի՝ գիտել զզօրութիւն արուեստի․ իմանի՝ զուգիմանալ ընդունելի զաւերին արուեստի ։ Թուոց․ 31․ 17 ։ Եւ մինչ առնի․ որդիք զօրութեան․ իմացեալ լինին նոքա, որք պարապեն ՚ի զօրութիւնս, և ՚ի քաջագործութիւնս․ կամ են զօրեղք և քաջք ։ 1․ Թագ․ 10․ 26 ։ և 2․ Թագ․ 13․ 28 ։ Իսկ մերթ մինչ առնի, զօրութիւնք երկնից․ իմանին աստեղք, կամ երկնային մարմինքն ։ 2․ Մնաց․ 33․ 5 ։ Մատթ․ 24․ 29 ։ Եւ մերթ բառս զօրութիւն, նշանակէ ըզ զօրքն ։ և է այսմ է․ 1․ Մնաց․ 27․ 5 ․ Իշխանք զօրութեան․ այս է, զօրու, կամ զօրաց ։ Այսպէս է և 2․ Մնաց․ 9․ 1 ։ ըստ այսմ և յայլս բազում տեղիս ։ Իսկ մերթ է անուն միոյ դասու հրեշտակաց․ և յայնժամ՝ ՚ի գործ ածի միայն յոգնականն ։

Է·

Է մին 'ի յեօթանց ձայնաւորաց տառից· որ առանց ընկերակցութեան այլոց ըստ ինքեան ելուզանէ զձայն· բայց 'ի մէջ ձայնաւորաց և բաղաձայնից կոչի սա անփակ գիր· և այս վն երկուց· նախ՝ զի 'ի յարտաբերելն ոչ երբէք փակի բերան արտաբերողին· այլ թէ ատամունք, թէ շրթունք, և թէ լեզուն ազատք են 'ի շարժմանէ· և ոչ փակին: և ըստ այսմ ասի անփակ, իբր թէ ոչ փակօղ զբերան արտաբերողին: Երկրորդ՝ զի այլք համայնք տառք, բաց 'ի օ տառէն, հեգլին երկու, կամ երեք տառիւք, և այնու արտաբերլին 'ի բերանոյ· զոր օրինակ· ա, այբ· բ, բեն· ե, եչ· դ, դայ: և այլն: Իսկ է և օ տառքս՝ առանց յօդելոյ ընդ այլոց տառից, միայնակ արտաբերլին· և ըստ այսմ ևս ասի անփակ· իբր թէ ոչ փակեցեալ, և ոչ պարունակեցեալ տառիւք, այլ ազատ և բաց արձակ:

Արդ՝ տառս այս՝ է, 'ի յարհեստ առոգանութեան ըստ ոլորակին է պարզ, որպէս և օ տառն· վն զի 'ի սկզբան արտաբերութեան 'ի վեր բարձրանայ ձայնն, և 'ի վախճանի 'ի վայր ձգի, և այսպէս պարզականայ հնչումն նր: Իսկ ըստ ժամանակին է երկար, զի 'ի յարտաբերելն երկարի ելումն ձայնին: և ըստ այսմ, տառս այս կոչի երկամանակ, զի ունի զկրկնապատիկ հնչումն, որ ժամանակաւ չափի, կմ ընդ ժամանակաւ անկանի:

Դարձեալ՝ կոչի սա նաև ընորդատառ· զի ունի զընորդութին· յն զմերձաւորութին կամ զնմանութին ձայնի՝ ընդ տառիս այս միկ, ե: Թէպէտ տարբերի երկարութբ, և այլով յատկութբ· ուստի և բազմիցս փոխադրի ընդ նմա· զի ասեմք· երէ, և երե· երէց, և երեց· երէկ, և երեկ· Երաշխէպ, և երաշխեպ: երաստ, և երաստ· արալէզ, և արալեզ· գէղ, և գեղ· գէթ, և գեթ· երէմ, և երեմ· և այլն: Իսկ մերթ փոխադրի նաև ընդ այբ տառին, յն որում ոչ ունի զընորդութին, զի ասեմք, ապուզնայ, և ապուզնէ· բազայ, և բազէ· երայ, և երէ· աղաւնավանձաւ, և աղաւնէվանձաւ· մատնահար, և մատնէհար: և այլն:

Բայց գիտելի է· զի երբեմն տառս այս՝ է· մինչ յարի 'ի վերջս անուանց ոմանց իբրև զբացառականավերջ՝ տայ նց զգաւ ներգոյականի, և զնի գրեթէ փոխանակ ինի տառիս, զոր օրինակ, 'ի դարձէ միասնագամ սատակել· յն 'ի դարձին· որ է 'ի դարձմանն· կամ 'ի դառնալն: 2· Մակ· 12· 7: 'ի տունէ, և 'ի գիշերի· յն 'ի տունջեան և 'ի գիշերի: 3· Եզր· 4· 9: Սաղմ· 1· 2: և 87· 2: 'ի վերջէ գրեաց, յն 'ի վախճանի: Ընդ նմանէ ը աջմէ նր· յն, 'ի յաջողման նր: 3· Թագ· 2· 19: 'ի սկզբանէ արար այ· յն 'ի սկզբան· Ծննդ· 1· 1:

Դարձեալ՝ է սա նաև յօդ· զի յօդէ և շաղկապէ զերկու բառս 'ի միասին, և առնէ զնն մի բառ· որով համառօտին, և վայելչանան յօրինուածք բանից, և ասից· զոր օրինակ· Ալէկոծ· որդէգիր, ոգէխառնիլ· ոսկէծածանչ· ոսկէհուռն· ոսկէծամուկ· ոսկէքար· հոգէզուարճ· հոգէհանգիստ· և այլն:

Դարձեալ՝ երբեմն ևս տառս այս դրի պատուով այսպէս· է· և յայնժամ մերթ վարի իբրև զնշան համարողական· և ցուցանէ զեօթն, որ ասի կոյս թիւ: Իսկ մերթ վարի իբրև զնշանագիր, և բազմիցս դնի 'ի գլուխս ողջունագրաց, կամ յանձնարարական թղթոց, և յայլ գիրս, և յայնժամ նշանակէ ասել· էն այ լիցի ը քեզ, կմ ընդ ձեզ: և կմ էն օգնեսցէ քեզ, կմ ձեզ· որ է կերպ ինչ ողջունի:

Դարձեալ՝ երբեմն վարի սա իբրև զանուն· և հոլովի· է· էի· էիւ: էք· էից· էիւք· կմ էոց· էովք: որով նշանակի էակ· կամ գոյակ· և կամ գոյ· որ հակադրի ոչնչին: Արդ՝ մերթ ասի սա զարարածոց, և յայնժամ նշանակէ զէացեալ· կմ զգոյացեալ իրսն: Իսկ մերթ ասի զայ, և յայնժամ նշանակէ զինքն գոլն· և կմ զինքնագոյ էակն· յն զայն, որ ըստ ինքեան գոյ, և է, և ոչ յայլմէ ունի զգոլն իւր: Ուստի բազում անգամ իբրու յատուկ անուամբ՝ անուանի այ անուամբս այսուիկ, և կարի յարմարապէս, զի ըստ սրբյն Թովմայի: 1· Մասն· խն· 13· յր· 11: 'ի մէջ այլոց անուանցն այ՝ էն՝ է առաւել յատկագոյնն և վայելչագոյնն· վն զի նշանակէ զգոլն, որ ընդ համապարածութբ իւրով զնմ էակութիս, և զնմ կատարելութիս պարունակէ, զոր ոչ ունին այլք անուանք: Ընդ վն այսորիկ 'ի հարցանելն մովսէսի զանուանէն Այ· պատասխանի ետ տր: Ես եմ այ որ էն: իբրու թէ ասէ՝ անուն իմ է՝, էն· և զինի ասէ· այսպէս ասասցես որդւոց իսրայելի· որ էն առաքեաց զիս· Ելից· 3· 14:

Իսկ· 1· Կորն· 1· 28· ուր ասի, զարհամարհեալսն ընտրեաց այ, և զոչինչսն, զի զէսն իմն խափանեսցէ· իմանի ասել· զոչինչս ընտրեաց այ· յն զաղքատս և զարհամարհեալս, զի զէսն իմն, յն զայնոսիկ, որք են իմն, գոլով անուանիք· և կմ որք են ինն, գոլով ազնուականք, խափանեսցէ, յն ոչն չացուսցէ:

Դարձեալ տառս այս երբեմն և է էա

կան բայ. զի է երրորդ դէմն՝ եմ բայիս, զոր օրինակ. եմ, ես, է. որով նշանակի ասել՝ գոյ ։

Դարձեալ՝ սա սա այս երբեմն վարի 'ի գիրս հնոց իբրև զկոչական մասնիկ. և նը շանակէ ով, կամ ո՛. զոր օրինակ. Է՛ տա ռապեալ. յո՛վ տառապեալ ։ Բայց այժմ ոչ 'ի գործ ածի ։ 'ի Վարս հարց. ժԷ ։

Է Ա.

Էախոհ. ի. իւ. ից. իւք ։ || խոկացող էի. կամ խոկացող զէս. կմ ճշմարտախոհ ։

Էակ. կի. աւ. աց. օք ։ || է. կամ գոյ. կամ էր. և այսու երբեմն նշանակի ինքնագոյն. և ինքն էակն, որ է Ած ։ Իսկ երբեմն նը շանակի էակացեալն, կամ եղեալն, որպիսիք են ամենայն ստեղծուածք ։ և 'ի շա րականոցի՝ 'ի ողորմեայն խորհրդոյն անձա ռելի, ուր ասի. Որ յանէից անմարմնա կան զօրաց էակ հայր. իմանի, որ յանէից անմարմնական զօրաց էացուցիչ հայր ։ Թ այսմ իմանի և այն որ ասի 'ի ժամագր քին. օրհնեմք զքեզ հայր անսկիզբն, էիցս էակ 'ի յանգոյից, ցի էիցս էացուցիչ 'ի յանգոյից ։

Էական. ի. աւ. աց. օք ։ || էութենական. կամ գոյացական, որպ մարդոյ հոգին և մարմինն, կամ բանականութիւն, և կեն դանականութիւն ասին էական մասունք, ցի էութենականք ։ Իսկ մերթ ասի զայս, կմ զածայնոց, և նշանակէ իսկական, կմ ինքնագոյական. կամ Ածական ։ Իւ մերթ ասի զբայիցս զայսցանէ, եմ, գամ, եղա նիմ, լինիմ. ըստ որում ոչ նշանակեն ըզ գործողութիւն էութեանց, այլ զէութիւն, և զգոլն. և կմ զգոյութիւն ցուցանեն ։

Էականամ. ացայ. ցի՛ր. ալ ։ (ընդ.միջ.) || էակ լինել. կամ գոյանալ. և կմ էանալ ։

Էականութիւն. թեան ։ || էակութիւն. կամ էութիւն. կամ գոյացութիւն. և կմ գոյաւո րութիւն ։ Նարէկ. Է ։

Էակից. կցի. աւ. աց. օք ։ || էութենակից. ցի կցորդ գոլոյ, կմ էութեան ուրուք. և կմ գոյակից ։

Էանամ. ացայ. ացի՛ր. ալ ։ (ընդ.միջ.) || գոյանալ. կմ եղանել, կամ լինել, և կմ գոլ ։ և Թ այսմ 'ի շարականոցի, ուր ասի. 'ի ձեզ էացաւ հոգի շնորհաց, իմանի 'ի ձեզ եղև հոգի շնորհաց ։

Էապէս ։ (մակբայ որակական.) || էութե նապէս. կամ էակապէս. կմ ինքնապէս. և կմ գոյացաբար ։ Յհ՛ ուրդ ։

Էացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. ել ։ (անցողա կան.) || 'ի գոյ ածել. կամ առնել էակ. կամ տալ զգոլ. կամ գոյացուցանել ։ Լամբրոն ։

Է Գ.

Էգ. իգի. աւ. աց. օք ։ || է համարօտ ա նուն ինչ, որ ասի զայնց կենդանեաց, որք իգական բնութեան են մինձակեցեալք. և այս ասի՝ թէ զբանական կենդանեաց. և թէ զանբանից ։ Ծնն. 1. 27 ։ և 6. 19 ։ Իսկ երբեմն նմանութեամբ առեալ, ասի նաև զոմանց բուսոց. կմ զանկոց. և կմ զծղոտ նոցա, և զայլոց նմանեաց, որք ունին ըղ նմանութիւն ինչ իգի ։

Է Լ.

Էլէքսաւիոն. կմ էլէքսաւոն. ի. աւ. աց. օք. կամ իւք ։ || տես զէլէքսաւիոնն ։ Նարէկ. ՂԷ ։

Էլմոնի՝ փելմոնի ։ (նախդրիւ հոլովի.) || է բառ այլազգական, և նշանակէ՝ այս ինչ, և այն ինչ ։ 1. Թագ. 21. 2 ։ Իսկ մինչ միայնակ ասի փելմոնի, նշանակէ ասել՝ ոմն այլ. կմ այն ոք, որոյ անունն ոչ գի տացեալ լինի. որպ ասի ստակօր. Ֆելան ։ Դանի. 8. 13 ։

Է Կ.

Էկորձ. ի. իւ. ից. իւք ։ || է անուն խա զի երաժշտական երգոց. որ ունի զայս ձև՝ ~, և ասի՝ էկորձ, զի է կէս իբրև ըղ կասուց կորձ թուչնոյ ։

Է Հ.

Էհ. (միջարկութիւն.) || ո՛հ. կամ ո՛ւհ. կամ ի՛հ ։

Է Շ.

Էշ. իշոյ. ով. էշք. իշոց. ովք ։ || զաւակն կենդանի, որ և ավանակ ասի էշ ։ Մերթ և է անուն կազմածոյ միոյ. կմ մեծի մեքենայի, որ ունի զնմանութիւն իշոյ. զոր առնօրք կազմեալ՝ մղեն պատերազմողքն առ պարիսպ բերդին՝ ըստ որում մարտնչին, և յեցուցեալ զնա առ պարսպովքն մտա նեն 'ի ներքոյ նր. և անխիտս ծակելով 'ի ներքոյ. և յայլոց նմանեաց զինուց թշնա մեաց. փորեն զհիմունս պարսպին, և կոր ծանեն զնա ։ Խորէն. Գ. պր. 28 ։

Էշայծեամն. եման. ամբ. ծեմունք. անց. ամբք ։ || իշանման այծ, ցի այծ՝ որ ունի զնմանութիւն իշոյ ։ Խորէն. Բ. պր. 78 ։

Է Ո.

Էութենական. ի. աւ. աց. օք ։ || տես զէական ։

Էութիւն. թեան ։ || զինչութիւն. կմ բնութիւն. կամ գոյութիւն. կմ գոյացութիւն ։ Իսկ 'ի Նա րէկ. Հ. ուր ասի՝ որ զառ 'ի մէնջ չէութիւն իբր զէութիւն գործոց տեսանէ, իմանի՝ զոչ եղեալն ներգործութիւն՝ իբրև ներգործութիւն եղեալ տեսանէ ։

Էունակ. ի. աւ. աց. օք ։ || ինքնիշխան. կմ հրամանատար ։

ԷՋ

Էջ. էջի. էջին. էջից. իւք։ || Իջումն տողից ընդ երեսս թղթոյն 'ի վերուստ մինչև 'ի վայր. Երեմ. 36. 23։ Մերթ և է երկրորդ դէմ կատարելոյ ժամանակի իջանել բային. նաև հրամայական։ Բայց սա մինչ յոգնականաբար վարի երբեմն նշանակէ զիջումն 'ի բարձր տեղւոջէ 'ի վայր. ըստ այսմ։ Եւ էջք այդ դուռն երկնից 'ի նմա. 'ի շարակնոցի։

ԷՐ

Էր. (մակբայ հարցական։) || ընդէ՞ր. կա՛մ վա՞սն էր։ Դատ. 18. 9։ Բայց սա բաղդիցս յարի ընդ այլոց բառից, և այնպէս 'ի գործածի, զոր տեսցես զկնի։

Էր աղագաւ։ (մակբայ հարցական.) || իմ՞ր աղագաւ. կամ վա՞սն էր. կա՛մ յո՞ր սակս. կա՛մ ընդէ՞ր։ Խորէն. Գ. գլ. 7։ և Յովհ. 1. հատ. Թ։ Զի վանկս այս' էր, կամ էր, նշանակէ իմր, ըստ այսմ։ Յոբ. 38. 6։ Յէ՞ր վերայ հաստատեցան աղխք դորա. այս է յո՞ր վերայ։ Նոյնպէս մինչ ասի, է՞ր աղագաւ. իմանի՝ իմ՞ր աղագաւ. կամ իմ՞ր վասն։

Էրաստ. ի. իւ.ից. իւք։ || տե՛ս Ճերաստն։

Էրէ. կամ երէ. երեայ. ով. ոց. ովք։ || է հասարակ անուն ամենայն վայրի անասնոց, որք յանապատի շրջակայք զետ ճարակեն, որպէս է վայրի էշն. կամ եղջերուն. կամ վարազն. կա՛մ այծեամն, և այլք բազումք։ 2. Մակ. 10. 6։ Սաղմ. 79. 14։ Յովէլ. 1. 20։ և 2. 22։

Էրէխնդիր. խնդրի. աւ. աց. օք։ || խնդրող և որսող էրէոց. կա՛մ պնդող զհետ էրէոց առ 'ի որսալ։

Էրէց. կամ երէց. երիցու. յերիցու. կամ յերիցուէ. երիցունք. երիցանց. ամբք։ || տե՛ս զԵրէցն։

Էրզի։ (մակբայ ժամանակական։) || մերթ. կամ երբեմն։ Իմաս. 17. 14։

Էրում. (մակբայ հարցական.) || տե՛ս Զէրում։

Էր սակս։ (մակբայ հարցական.) || վասն է՞ր. կամ վասն իմ՞ր. և այլն։ Յոհէ. 2. հատ. ԺԷ։

Էր վա։ (մակբայ հարցական.) || վա է՞ր. կամ իմ՞ր աղագաւ։ Յոհէ. 1. հատ. Է։

Ը

Ը. է միոն 'ի յեօթանց ձայնաւորաց տառից, որ ըստ ինքեան առանց յօդելոյ ընդ այլոց տառից կարէ ելուզանել զձայն։ Արդ' տառս այս տարբերի յայլոց տառից 'ի գըրելն և 'ի յանուանելն. վա զի այլք տառք միշտ առաջադրեք լինին 'ի հեգելն. զո՛ր օրինակ. այբ. բեն. գայ. թօ. խնի. փիւր. քէ. և այլն։ այլ սա էլ տառիւ ակսանի. զի գրեմք և անուանեմք զնա' էթ. բայց երբեմն վա հարկի իրիք' անուանի յոմանց, ըթ, որպէս դնէ շնորհալին 'ի յոտանաւորն, որ 'ի դիմաց այբուբենից. ըստ այսմ.

ըթն, ընդ քեզ խօսի զայս բան խրատ,
'ի յանխրատիցն կալ 'ի զատ։
Եւ դարձեալ ասէ։
ըթն ընկերի քո պատահել.
բարեաց իրաց ինչ յաջողել։

Իսկ 'ի յարուեստի առոգանութեն ըստ ամանակին է միջակ. զի ոչ ունի զերկար հնչումն իբրև է՝. օ՝. ու. և ոչ սուղ իբրև ե°. ո°. այլ միջակավար է յերկարութեան 'ի սղութեն։

Դարձեալ. տառս այս կոչի նաև երկամանակ. վա զի թէպէտ ըստ բնութեն իւրում է միջակ, սակայն մերթ ըստ բառիցն ընդ որոց յօդի, երբեմն ձկտի, և երբեմն ամփոփի. այս է երկարի, և կարճի ըստ հնչմանն, և զի այսպիսի երկու յատկութիւք ըստ ամանակաւ անկանին, աւստի կոչի երկամանակ։

Դարձեալ, տառս այս երբեմն փոխադրի ընդ այբ տառին, զի ասեմք անկողին, և ընկողին։ Յոբ. 41. 21։ անդայր, և ընդայր։ Մծբն. ԺԹ։ Իսկ երբեմն փոխադրի ընդ ձայնաւորաց սկզբնատառից ոմանց բառից, 'ի հոլովելն նոցին. զո՛ր օրինակ. ինչք, ընչից։ ինձ. ընձու։ իղձ. ըղձի։ ուղտ. ըղտու։ ունդ. ընդոյ. և այլն։ Իսկ յորժամ գրի սա պատուով այսպէս, ը՞, է նշան համառօտական, որ նշանակէ զութն։

Դարձեալ, գիրս այս յոմանց բառից երբեմն բառնի, և երբեմն դնի. զի ասեմք, շտապ, և ըշտապ. առունդն, և ըռունդն, ռումբ, և ըռումբ. ափշա. և ըափշա. սկախառն, և ըսկախառն. սադխա, և ըսադխա. և այլք բազումք։

Դարձեալ, տառս այս 'ի բազում բառս հայկականս 'ի սկզբան, և կա՛մ 'ի մէջն թէպէտ գոյ, և սուղ ինչ հնչի, բայց ոչ դնի ներգործութ՛. զո՛ր օրինակ. ստահակ. ստագել. ստոր. բնակ. քթել. նշկել. բզգել.

և այլն : Սակայն յորժամ 'ի գրագարձի հանդիպի, միշտ ներգործութիւ դնի այսպէս, ըստահակ. բընակ. բըլթել. և այլն : Այսպէս և 'ի շարադրութիւս երաժշտական երգոց՝ բազում անգամ վն պահանջման երկարութեան, ներգործութիւ դնի տառս՝ ը. թէ բառքն 'ի գրագարձի լիցեն, և թէ ոչ. իբր այնմ. բըկողածնելին ջընջեաց ըզմեղս : Եւ մերթ յայսպիսի տեղիս թէև զօրութիւ ոչ լից, տակաւին մածանի 'ի բառս, զոր օրինակ, պարծանըք պօղոսեան. 'ի տեղի կառափըման, և այլն :
իսկ մերթ 'ի յամմնս երգս. նաև ը. մէջ երկուց բառից դնի, սակ վն ոտից՝ և եղանակին. որդան. ոմևը՝ յաւաղակին փըրկեչ. և ը՝ կեցո. և այլն :
Եւ երբեմն ևս տառս այս դնի 'ի բանաստեղծից 'ի վերջս ոտանաւորաց. և այս մերթ դնի վն կարգի այբուբենից թարմատարաբար. ըստ այնմ. Յն ոդէի :

ըստ մանկական տիոց նոցա ը.
նոյն և խոստումն յակօբայ ը :

իսկ մերթ փոխանակ դիմորոշական տառիս այսորիկ, ն, զոր օրինակ :

Ընդ քեզ է միշտ մարդկանց կեանք ը,
բամից երկանց մեր լուծիչ ը:

ըստ որում և 'ի յաշխարհաբառ լեզուի մեր բում տառս այս ը, իբրև դիմորոշական, ն, 'ի գործածի. զի մինչ ասեն, ան մարդը ուսկի՝ կուգայ, իմանի ասել, մարդն այն ուստի գայ :

Ը.Հ

Ըհ. (միջարկութի.) || ոհ. կամ ուհ. կամ ահ:

Ը.Ղ

Ըղերձեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ուղերձել. իբ ընծայել. կմ մատուցանել. կմ նուիրել. կամ ուղղել առ իմն: 'ի ճառագիրքն 'ի ճառընտրաց [illegible] :

Ըղձալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || փափաքելի. կամ ցանկալի. կամ տենչալի :

Ըղձակաթութիւն. թեան : || ըղձաձկտութի. կամ բորբոքումն ըղձի. և կամ սաստիկ բաղձանք :

Ըղձական. ի. աւ. աց. օք : || ըղձալի. կամ տենչալի. կամ փափաքելի, և կմ սիրալի: Նարէկ. 'ի գովեստ առաքելոց :

Ըղձականութիւն. թեան : || ըղձացողութիւն. կամ տենչումն. և կամ փափաքումն : Նարէկ. կէ:

Ըղձակերտ. ի. աւ. աց. օք : || ըղձալի. կամ տենչալի, և փափաքելի : Նարէկ. զէ: իսկ մերթ նշանակի ըղձացօղ. կամ փափաքօղ. և ըստ այսմ առի. ըստ ըղձակերտ խնոց կամաց: իսկ Հռովմ. 15. 16. ուր առի՝ ըղձակերտս առնել զաւետարանն. իմանի ըղձիւ մեծաւ հաչակել, և քարոզել զաւետարանն :

Ըղձակերտեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ըղձալ. կամ փափաքել. և կմ տենչալ:

Ըղձակերտութիւն. թեան : || փափաք. կամ ըղձաձկտումն. և կմ տենչանք:

Ըղձաձայնութիւն. թեան : || ըղձալի ձայնումն երգոց. կմ ըղձալի երգովք բարբառումն. և կամ տենչալիր երգաբանութիւն: Նարէկ. 'ի գովեստ խաչին :

Ըղձաձկտութիւն. թեան: || ըղձիւ ձկտումն առ իմն. կմ բերումն, և նկրտումն ըղձի. և կմ սաստիկ խիղձ. կմ բաղձանք :

Ըղձամ. ացի. ա. ալ: (չէզոք:) || փափաքել. կմ տենչալ. կմ ցանկալ: Եբր. 6. 11:

Ըղձանամ. ացայ. ացիր. նալ: (ընդմիջ.) || ըղձալ. կմ փափաքել. կմ տենչալ: Գործ. 27. 29: Բայց Եզեկիել. 13. 23: և 22. 28. նշանակէ դիւթել, և հմայել. կմ պատմել զապագայից ըստ ըղձից իւրեանց, և հարցողացն :

Ըղձանք. անաց. օք: (անեզական.) || փափաք. կմ տենչանք. և կմ ըղձումն:

Ըղձապատում: (նախադրիւ հոլովի.) || հըմայօղ. և դիւթօղ. և կմ պատմօղ զապագայից ըստ ըղձից, և յօժարութեանց իւրոց, և հարցողացն : Եզեկ. 29. 8: և Զաք. 10. 2:

Ըղձութիւն. թեան : || մերթ նշանակէ զըղձումն. իբ զբաղձանս, և զփափաքն : Նարէկ. ղէ: Եւ մերթ զհմայութիւն, և զդիւթութիւն. որով դիւթքն ըստ ըղձից, և ըստ յօժարութեանց իւրեանց՝ և հարցողացն հմայէին, և պատմէին զապագայից : Եզեկ. 14. 14: իսկ Թուոց. 22. 7. ուր առի, ըղձութիւք 'ի ձեռս նց. իմանի ընծայքն առ 'ի վարձ ըղձութեան, և հմայութեան բաղձանաւն :

Ըղձումն. ձման. ման. մանց. մամբք: || փափաք. կամ տենչումն. կամ բաղձանք : Յն ոդէի :

Ըղորկեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ողորկել. կամ հարթել, և կոկել :

Ըղորձեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || տես զԸղերձել. և զՈւղերձել: Նարէկ. 'ի գովեստ առաքելոց :

Ըղտապան. ի. աւ. աց. օք: || ուղտապան. իբ պահապան, և կառավարօղ ուղտու :

Ը.Մ

Ըմբաղդատեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || բաղդատել զբազումս առ միմեանս. կմ զբազումս միմեանց նմանեցուցանել, և համեմատել:

Ըմբաղդատութիւն. թեան : || առ միմեանս համեմատութիւն. կմ բաղդատումն բազմաց առ իրեարս :

Ըմբերանեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || սաստելով. կմ յանդիմանելով փակել զբերան ուրուք. կմ ափիբերան առնել. կմ կարկեցուցանել. և կմ պապանձեցուցանել. կմ անպատասխանի առնել: Տիտ. 1. 11:

Ըմբերեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || համբերել. կամ տանիլ. կմ ժուժել. և կմ հանդուրժել:

Ըմբերութիւն. թեան: || համբերութիւն. կմ

Digitized by Google

ժուժկալութիւն. և կմ՛ երկայնմտութիւն:

Ըմբիշ. ըմբշի. աւ. աց. օք: || զօրաւոր: [illegible]. կամ կիւրէշ բռնօղ. Նոր-Կտ.

Ըմբշամարտ. ի. ից. իւ. իւք: || ըմբշական մարտ առնօղ. կմ՛ ընդ ըմբշի մարտնչօղ. կմ՛ զօրամարտօղ: ռամկ. կիւրէշճի: Նոր-Կտ. 'ի գովեստ առաքելոց:

Ըմբշամարտիկ. տկի. աւ. աց. օք: || մարտնչօղ ըմբիշ. կմ՛ ըմբշամարտութիւն առնօղ. կմ՛ զօրամարտ. և կամ զօրեկան իմ: Խորէն. Գ. գլ. 40:

Ըմբշամարտիմ. եցայ. եա. իլ: (Հայնակր.) զօրամարտիլ: ռամկ. կիւրէշ բռնելով մարտնչիլ: Սիրաք. 51. 25:

Ըմբշամարտութիւն. թեան: || մրցութիւն ըմբշաց. կմ՛ մարտ ըմբշաց: ռամկ. կիւրէշճիութիւն. կամ կիւրէշ:

Ըմբոսն. ի. իւ. ից. իւք: || պատշաճ. կմ՛ յարմար. կմ՛ պատկան. կմ՛ պատեհ:

Ըմբոսնանամ. ացայ. ացեր. նալ: (ընդ միջ.) || պատշաճիլ. կմ՛ յարմարիլ. կմ՛ պատկանիլ:

Ըմբռշխնելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ուտելի. կմ՛ ճաշակելի. կամ ճաշակելի. և կմ՛ ճաշելի: Իսկ մերթ նշանակէ զծամօղն, կմ՛ զծամկօղն. և զ այսմ աւր 'ի Նոր-Կտ. կայ: Որ տաս պատառնեկաց աղօրիս ըմբռշխնելիս:

Ըմբռշխնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ճաշել. կամ ճաշակել. և կմ՛ ուտել: Նոր-Կտ. Ե: Իսկ մերթ նշանակէ՝ վայելել. կմ՛ սաստկալով զինն՝ վարիլ, և ուրախանալ նովաւ. և կամ ժառանգել զբաղձալի ինչ և զմայլիլ: Մծբն. ժԹ:

Ըմբոստ. ի. իւ. ից. իւք: || խիստ. կմ՛ անսաստ գործն. կամ ընդդիմացօղ. կմ՛ կամակոր: ռամկ. [illegible]:

Ըմբոստանամ. ացայ. ացեր. նալ: (ընդ միջ.) || ընդվզիլ. կմ՛ ընդդէմ գտանել. կմ՛ խստութիւն վարիլ. կամ խիստ և ծանր պատասխանի տալ. կամ ընդդիմանալ զոռոզութեամբ: 1. Թագ. 25. 10: Խորէն. Գ. գլ. 50:

Ըմբռնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կալնուլ. կամ յափշտակելով ունել. կմ՛ ինքեան սեփականել. կմ՛ որսալ: Աշխարհ. 1. 13: Դատ. 20. 20: մերթ և, մինչ մօք լաւ հասկացեալ լինի բանն ինչ, ասի ըմբռնել:

Ըմբռնեօղ. եաւղ. եօղ. եղաց. եղօք. կամ եղօք: || ըմբռնելոյ եօղ. զի ըմբռնելոյ տեղի: ռամկ. խաճ:

Ըմնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || յաղթել. կամ յաղթահարել. և կմ՛ նուաճել:

Ըմպակ. ի. աւ. աց. օք: || ըմպանակ. կմ՛ բաժակ. կմ՛ գաւաթ, որով ըմպեմք զջուր, կմ՛ զգինի. և այլն:

Ըմպարհակեմ. կամ ըմպարհակեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || ընդվզիլ. կմ՛ ըմբոստանալ. կմ՛ գոռոզանալ. կմ՛ ամբարտաւանանիլ. և կամ ընդդէմ գտանել:

Ըմպարհականք. ացաց. օք: (անեզական.) || արհամարհանք. կմ՛ եղերանք. կմ՛ ծաղրանք. կմ՛ քամահանք. կմ՛ խայտառակութիւն. կամ կատականք: Նոր-Կտ. խէ:

Ըմպաժխեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ծանակել. կմ՛ խաղ առնել, կմ՛ կատակել. կմ՛ ծաղր առնելով արհամարհել. և կամ խաղալով ու միք զնշաւակս առնել: Նոր-Կտ. ոԹ:

Ըմպանակ. ի. աւ. աց. օք: || ըմպելոյ անօթ, զի կթղայ. կմ՛ բաժակ: ռամկ. օրկին գաւաթ: Նոր-Կտ. Հ. և կէ:

Ըմպարհակեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || տես զԸմպարհակել:

Ըմպելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || խմելիք. թէ ջուր իցէ, և թէ գինի. և թէ այլ ինչ նման, որ կարէ ըմպել: Յոբ. 15. 16: Իսկ Եզեկ. 16. 8: իմանի խրախճան: Բայց Եսայ. 24. 9. ուր ասի՝ ցքի ըմպելեաց. իմանի՝ ըմպողաց: Իսկ Եփեսէ. 1. 7. առեալ լինի փոխանակ գաւաթի. կմ՛ անօթոյն, որով ըմպեալ լինի հեղեղուկ ինչ:

Ըմպեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ըմպօղ լինել, կամ զհեղեղուկս արբանալ. ճաշակել: ռամկ. խմել:

ԸՆ

Ըն. || է նախադրութիւն, որ կերպէ զհոլովն ներգոյական. ոչ և 'ի, և յ տառս, զոր օրինակ. ըն անդուռն:

Ընդ. (Նախադրութիւն.) || գիտելի է. զի առ երբեմն է հոլովակերտ, և երբեմն հոլովառու: Արդ՝ յորժամ է հոլովակերտ, դնի փոխանակ նախդրացս այսոցիկ. 'ի. յ. ց. առ. և այլն. և կերպէ զհայցականն տրական. զոր օրինակ. Այս և քո զաւակ ընդ թիւ մնացէ. այսինքն 'ի թիւ: Ծննդ. 13. 16: Եւ բարձեալ զհաց ընդ իւր կողմն. այսինքն, յիւր կողմն: Թագ. 24. 25: Սկսաւ առնել ընդ ժողովուրդսն. այսինքն, ցժողովուրդսն: Դատ. 7. 24: Ընդ ամ երկիր ել բարբառ նոցա. այսինքն առ ամ երկիր: Սաղմ. 18. 5: Բայց երբեմն յարի 'ի վերջահոլով տրականս. որպէս. Եւ նայեցեալ ընդ Յսի զի զգնայր. այսինքն ընդ Յն. կմ՛ առ Յն: Յոհ. 1. 36: Նախանձեցան ընդ նմա փղշտացիքն. այսինքն ընդ նա: Ծննդ. 26. 14: ըստ այսմ են և Ծննդ. 30. 1: Եփբեր. 2. 21: Աշխարհ. 23. 17: և յայլս տեղիս: Իսկ մերթ կերպէ զբացառականն. զոր օրինակ. Եւ անցի երթայր մօտ առ նա ընդ կողմն լերին. այսինքն, 'ի կողմն լերին, որ է 'ի կողմանէ: 2. Թագ. 16. 13: Եւ նստաւ ընդ աջմէ նորա. այսինքն 'ի յաջմէ նորա: 3. Թագ. 2. 19: Մերթ և կազմէ զուգականավերջ ներգոյականն. զոր օրինակ. Զփառսն ձն իբրև ընդ հայելի տեսեալ. այսինքն, իբրև 'ի հայելւոջ: 2. Կորնթ. 3. 18: այսմ է և 1. Կորնթ. 13. 12: Բնակեսցես ընդ երկիւղ քո զմարմինս իմ. այսինքն, 'ի յերկիւղի քում: Սաղմ. 118. 120:

Այլ յորժամ է հոլովառու. ունի զբազմազան նշանակութիւնս: զի մինչ առնու ընդ հոլովն սեռականն նշանակէ՝ փոխանակ. զոր օրինակ: Եւ եհառ մի 'ի կողից նորա, և եցից ընդ այնր մարմին. այսինքն փոխանակ այնր ելից զմարմին: Ծննդ. 2. 21: Անձն ընդ անձին տուժեսցի. այսինքն, անձն փոխանակ անձին: Ղեւտ. 24. 18: Եւ Թագաւորեաց յովրամ

[illegible]

մխտալէս ։ 1. Պետր. 1. 12 ։

Ընդ ամ ։ (մակբայ ժողովական.) ‖ բովանդակ, կմ բովանդակն ։ 2. Մակ. 3. 11 ։ և Երեմ. 52. 30 ։

Ընդ այգն ։ (մակբայ.) ‖ ընդ առաւօտն. ռամկ. առաւօտանց կանուխ ։ Մարկ. 1. 35 ։

Ընդանի. նւոյ. եաւ. եայց. եօք ։ ‖ տես զընտանին ։

Ընդանութիւն. թեան ։ ‖ տես զընտանութիւն, 'ի վերը հուր. իմ ։

Ընդ աջմէ ։ (Նախադրութ.) ‖ յաջմէ. ցի յաջ մէ կողմանէ. և կմ յաջակողմն կոյս. ռամկ. աջ դին. կամ աջէն ։ 2. Թագ. 2. 19 ։ Սաղմ. 90. 7 ։

Ընդ առաջ ։ ‖ Նախադրութիւն, որ պահանջէ զհոլովն սեռական. որպէս. ընդ առաջ նր. և նշանակէ, դէպ 'ի առջևն ։ և մերթ ընդ բայի չարակցի այսպէս. ընդ առաջ ելանել. կմ ը առաջ գնալ. ռամկ. դէմ ելանել. կմ առջևն գնալ ։ Թագ. 24. 1 ։

Ընդ առաջեմ. եցի. եա. ել ։ (չէզոք.) ‖ ը առաջ ելանել. ռամկ. դէմ ելնել ։

Ընդ առաւօտն. կամ ընդ առաւօտս ։ (մակբայ ժամանակական.) ‖ յառաւօտուն. կմ ընդ այգն ։ ռամկօրէն առաւօտանց. կմ առաւօտը ։ Մարկ. 16. 2 ։

Ընդ առաւօտս առաւօտս ։ (մակբայ ժամանակական.) ‖ յիւրաքանչիւրում առաւօտու ։ ռամկ. ամէն առաւօտու ։ Եսայ. 30. 8 ։

Ընդ առնում. առի. նուլ ։ (Ներգործ.) ‖ համ առնուլ, ցի 'ի միասին առնուլ ։ կամ առ առնուլ, ցի առինքն առնուլ ։ Լամբրօն ։

Ընդատուն. անի. կամ անոյ. իմ. ից. իւք ։ ‖ 'ի տան մնեալ, և կմ 'ի տան բնակեալ, որ ոչ է սովորեալ գնալ արտաքոյ տան առ 'ի գործել զիր ինչ ։ Ծննդ. 25. 27 ։

Ընդարձակ. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ արձակ. կամ առանց կապոյ. կմ լայն. կամ լայնատարած. կամ ընդերկար ։ Եսայ. 3. 8 ։ և Մատթ. 7. 13 ։ Մերթ ևս նշանակէ զլայնատարած տեղին. որ ռամկօրէն ասի մեյտան ։ 2. Մնաց. 18. 9 ։ և մերթ զնա, որ ոչ է 'ի նեղքոյ կանոնի ։

Ընդարձակաբան. ի. իմ. ից. իւք ։ ‖ ընդարձակ բանիւք խօսօղ. կմ երկարաբան. իսկ մերթ նշանակէ զբանն, որ է լայնատարած, և ընդարձակ, և ձոխ ։ Լամբրօն ։

Ընդարձակագոյն. գունի. իմ. ից. իւք ։ ‖ լայնագոյն. կմ առաւել ընդարձակ ։ և մերթ դիւրագոյն ։ Ղուկ. 10. 12 ։

Ընդարձակայարկ. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ ընդարձակաձիգ. ցի լայնատարած. կմ յոյժ լայն և ընդարձակ ։ ըստ այնմ, Նարեկ. ղԶ. ընդարձակայարկ յառաջակաց վայրերն [illegible] ։

Ընդարձակատարր ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ընդարձակատար. կմ ընդարձակական. որով [illegible], լայնատարածն, կամ յոյժ լայնն և ընդարձակն. Նարեկ. ղԶ. զի բառս 'ի [illegible] բազում անգամ փոփոխակ եղեն. կմ տալ, և կամ [illegible] մասանց 'ի գործ ածի 'ի բարդութիւն բանից ։ ըստ այսմ և ասի. Նարեկ. Է. լայնատարր հեռաք խաւարեալ. ցի լայնական, կամ լայնաձիգ հեռաք ։

Ընդարձակեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) ‖ ընդարձակ, կամ լայնատարած առնել. կմ լայնացուցանել. կմ տարածել ։ Ծննդ. 9. 27 ։ և 2. Կորնթ. 6. 11 ։ կմ բանալ. և համարձակ առնել, և ըստ այսմ ասի, ընդարձակել զբերան ։ և այլն ։ 1. Թագ. 2. 1 ։ Մերթ ևս դիւրացուցանել. կմ հանգուցանել. կամ դիւրութիւն, և զհանգիստ տալ ումեք ։

Ընդարձակեցուցանեմ. ուցի. եցո. ել ։ (անցող.) ‖ լայնացուցանել. կամ ընդարձակել. կմ համարձակ առնել. կմ մեծացուցանել ։ Առակ. 18. 16 ։ Իսկ մերթ հանգուցանել. կամ դիւրացուցանել ։

Ընդարձակութիւն. թեան ։ ‖ լայնութիւն. կմ լայնատարածութիւն ։ Առակ. 3. 3 ։ կմ հանգստութիւն, և անդորրութիւն ։ 1. Եզր. 4. 62 ։ և կամ համարձակութիւն ։ Մերթ ևս նշանակէ լայնատարած միջոցն. ռամկ. մեյտան ։ Յայտ. 21. 21 ։ և 1. Եզր. 9. 6 ։

Ընդարմ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ընդարմացեալ. կմ թմրեալ. կմ լուծեալ. կմ լքեալ. և թուլացեալ, կմ անզգայ եղեալ ։

Ընդարմանամ. ացայ. ացիր. անալ ։ (ընդմիջ.) ‖ թուլանալ. կմ թմրիլ, կմ անզգայ լինել. կմ պակասիլ 'ի դալարութենէ. կամ լուծանիլ, և լքանիլ 'ի զօրութենէ ։ 2. Մակ. 3. 24 ։

Ընդարմացումն. ցման. մամբ. մանց. մամբք ։ ‖ թուլացումն. կմ թմրութիւն. կմ լքումն ։

Ընդարմացուցանեմ. ցուցի. ցո. ել ։ (անցող.) ‖ թմրեցուցանել, կմ թուլացուցանել. կմ 'ի դալարութենէ, և 'ի զօրութենէ պակասեցուցանել ։ Ծննդ. 32. 25. և 32. ըստ այսմ և Յոբայ. 33. 19. նշանակէ, խոնուաղուրկ առնել. կամ ցամաքեցուցանել. կամ անզգայ և ափշեալ առնել ։

Ընդարմացուցիչ. ցչի. աւ. աց. օք ։ ‖ թուլացուցիչ. կամ թմրեցուցիչ. կամ ափշեցուցիչ ։ Նարեկ. ձԶ ։

Ընդբաշխեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործակ.) ‖ տրամաբաշխել. կամ բաժանելով բազմաց բաշխել ։

Ընդգիրկս մտանեմ. մտի. մուտ. ել ։ (չէզոք.) ‖ սաստիկ քարշել զաղեղն. քանզի որ սաստիկ լարէ զաղեղն, գրեթէ 'ի գիրկս իւր, ցի 'ի մէջ բազկացն մտանէ ։ 4. Թագ. 9. 24 ։ և Ողբ. 2. 4 ։

Ընդդձեալ. ելոյ. ով. ոց.ովք ։ ‖ կորացեալ. կմ խոնարհեալ, կմ զլջեալ ։ և այս ասի զնոցանէ. որք 'ի ծունր իջանելով կորանան [illegible] ասի. Ըդձեալ 'ի ծունկս աղաչէր ։

Ընդդողեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) ‖ 'ի գոգ իւր պարունակել. կմ 'ի գոգ իւր ժողովել. կմ յինքն ընդունել. կամ պարփակել. կմ ամփոփել յինքեան. և կամ հաւաքել ։ Նարեկ. ծա ։

Ընդգրկեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) ‖ ըզձեռս 'ի վզի ձեռաց դնելով, ընդ կուրծն առնուլ, և կալնուլ ։ Առակ. 24. 33 ։ Եւ կմ զիր ինչ 'ի վզի լանջացն դնելով գրկել. կմ գիրկս արկանել. կմ 'ի գիրկս իւր առնուլ ։

նուլ ։ և մերթ յինքն ընդունելով․ կմ՛ յանձն առնուլ զնորա․ և կմ՛ զայլ ինն ։ Լամբրօն ։

Ընդդէմ ։ || Նախադրութիւն, որ պահանջէ զներգործական տրական․ և մերթ զսեռա_կան, զոր օրինակ․ ընդդէմ քեզ․ կմ՛ ընդ_դէմ ձեր ։ Մարկ․ 11․ 2 ։ Մերթ նշանակէ համադէպ, կմ՛ յանդիման ։ Ելից․ 30․ 7 ։ և Ղուկ․ 16․ 14 ։ և մերթ նշանակէ հակառակ․ կամ ներհակ ։ և ըստ այսմ ընդ բայի շա_րակցի այսպէս․ ընդդէմ գտանիլ, կամ ընդդէմ կալ․ որով նշանակի, հակառա_կել․ կմ՛ ներհակել․ կմ՛ ընդդիմանալ ։ Իմաս․ 11․ 3 ։ Գործ․ 13․ 8 ։

Ընդդիմաբաժանեմ․ եցի․ եալ․ ել ։ (Ներ_գործ ։) || դիմաբաժանել․ զն ՚ի յերկու ներհակ․ կամ ՚ի տարբեր մասունս բաժա_նել, որպ զկենդանին ՚ի բանականն և յան_բանն ։ և զգիտութիւն, ՚ի տեսականն, և ՚ի գործնականն․ և այլն ։ Ուստի այսպիսի ան_ջատեալ տեսակքն կոչին ընդդիմաբաժա_նեալ տեսակք ։

Ընդդիմաբան․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || ընդդիմա_խօս․ կմ՛ հակառակաբան․ կմ՛ ընդդիմա_ցող և հակառակող բանիւք, և հակաճա_ռութեամբ ։ Նարեկ․ ժա ։

Ընդդիմաբանեմ․ եցի․ եալ․ ել ։ (չէզոք․) || հակառակել և ընդդիմանալ բանիւք․ կմ՛ ընդդիմախօսել ։ Խորէն․ գ․ դր․ 65 ։

Ընդդիմաբանութիւն․ թեան ։ || ընդդիմախօ_սութիւն․ կմ՛ ընդդիմացումն և հակառա_կութիւն բանից ։

Ընդդիմադարձ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || ընդդէմ դարձօղ․ կամ հակառակօղ ։ 2․ Եղբ․ 4․ 14 ։

Ընդդիմադարձիմ․ եցայ․ եալ․ իլ ։ (Ձայ_նակր․) || ընդդէմ գտանիլ․ կամ հակա_ռակիլ․ կմ՛ ընդդիմանալ ։ Ոսկէ․ 1․ հատ․ լէ ։

Ընդդիմադարձութիւն․ թեան ։ || հակառա_կութիւն․ կմ՛ ընդդիմացումն․ կմ՛ ընդդէմ դարձումն ։

Ընդդիմադրութիւն․ թեան ։ || հակառակու_թիւն․ կմ՛ ընդդիմացումն․ կմ՛ ընդդէմ դար_ձումն ։ Լամբրօն ։

Ընդդիմախօսութիւն․ թեան ։ || ընդդիմաբա_նութիւն․ կմ՛ ընդդիմական խօսք ։

Ընդդիմակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || Ներհակ․ կմ՛ հակառակ․ կմ՛ դիմադարձ․ և կմ՛ ընդդի_մացօղ ։ Նարեկ․ ղզ ։

Ընդդիմակայ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || ընդդիմա_կաց․ կմ՛ ընդդիմամարտ․ և կմ՛ հակառակորդ ։

Ընդդիմակայանամ․ ացայ․ ցիր․ անալ ։ (Ը_միջ․) || ընդդէմ կալ․ կմ՛ հակառակել․ կմ՛ դիմադարձ լինել ։

Ընդդիմակայիմ․ եցայ․ եալ․ իլ ։ (Ձայնակր․) || Նոյն է ընդ վերնոյն ։

Ընդդիմակայութիւն․ թեան ։ || ընդդիմացումն․ կմ՛ ընդդէմ կայումն․ կմ՛ ներհակութիւն․ կմ՛ ընդդիմադրութիւն ։

Ընդդիմակայումն․ ման․ մամբ․ մանց․ մամբք ։ || Նոյն է ընդ վերնոյն ։ Լամբրօն ։

Ընդդիմակաց․ կացի․ իւ․ աց․ օք ։ || ընդդէմ կացօղ․ կմ՛ հակառակօղ․ կմ՛ ընդդիմացօղ ։ Թուոց․ 10․ 9 ։

Ընդդիմակացու․ ուի․ աւ․ աց․ օք ։ || ընդ_դիմացօղ․ կմ՛ ընդդէմ դարձօղ․ կմ՛ հակա_ռակորդ ։

Ընդդիմակից․ կցի․ աւ․ աց․ օք ։ || ընդդիմա_ցօղ․ կմ՛ հակառակօղ․ կմ՛ ընդդիմամարտ․ և կմ՛ ներհակեալ ։ Եսայ․ 64․ 2 ։ Նարեկ․ ղդ ։

Ընդդիմակցեմ․ ցեցի․ եալ․ ել ։ (չէզոք․) || ընդդէմ գտանիլ․ կամ հակառակել․ կմ՛ ընդդիմամարտել․ կմ՛ ՚ի դիմի հարկանել․ և կամ ընդդիմանալ ։ Խորէն․ գ․ դր․ 68 ։

Ընդդիմահար․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || ընդդիմա_կայ․ կմ՛ ընդդիմամարտ․ կմ՛ հակակայ․ կամ ներհականն․ կմ՛ դիմադարձ․ և կամ ՚ի դիմի հարկանօղ ։ Նարեկ․ իէ․ և ղէ ։ Մերթ և մարմինք, որք ոչ տան զտեղի անցից, այլ ընդդէմ կան դիպելոց իւրեանց, գոլով անդրդակայք, հաստատնք, և անթափան_ցիկ, ասին ընդդիմահարք․ որպիսիք են որ մունք․ կամ պարիսպք․ և կմ՛ քարինք, և այլք նմանք ։

Ընդդիմահարեմ․ եցի․ եալ․ ել ։ (չէզոք․) || ընդդիմանալ․ կմ՛ ընդդէմ գտանել․ կմ՛ ընդդէմ կալ․ կմ՛ հակառակել․ և կմ՛ ընդդի_մակայ լինել, և ոչ տալ զտեղիս ։

Ընդդիմահարութիւն․ թեան ։ || ընդդիմումն․ կմ՛ ՚ի դիմի հարումն կամ ընդդիմակայու_թիւն․ կամ ընդդէմ հարումն հողմոյ․ կմ՛ անդրդակայք մարմնոց․ և այլոց նմանեաց ։ Ոսկէ․ 1․ հատ․ ին ։

Ընդդիմամարտ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || հակառակ․ կմ՛ ընդդէմ ումեք մարտնչօղ․ կմ՛ հակա_ռակամարտ․ և կամ դիմադարձ ։ Խորէն․ գ․ դրուխ․ 39 ։

Ընդդիմամարտիմ․ եցայ․ եալ․ իլ ։ (Ձայ_նակր․) || ընդդէմ կալ․ կմ՛ հակառակա_մարտիլ․ և կմ՛ դիմադարձ լինել ։

Ընդդիմամարտութիւն․ թեան ։ || հակամար_տութիւն․ կմ՛ ընդդիմադարձութիւն․ կմ՛ հա_կառակամարտութիւն ։

Ընդդիմանամ․ ացայ․ ցիր․ անալ ։ (ընդմիջ․) || հակառակել․ կմ՛ ընդդէմ կալ բանիւ, կմ՛ գործով ։ ռամկ․ դէմ դնել․ կմ՛ դէմ կենալ ։ 1․ Եղբ․ 2․ 29 ։

Ընդդիմափառ ։ (Նախադրիւ հոլովի․) || Ներ_հակեալ փառաց այլումն․ կմ՛ զներհական, և զհակառակ փառս, և զպատիւս իշխա_նութեան ունօղ ընդդէմ այլումն, որ ունէր զայն ։ Խորէն․ գ․ դր․ 65 ։

Ընդդիմութիւն․ թեան ։ || հակառակութիւն․ կմ՛ ներհակութիւն․ կմ՛ դիմադարձումն․ կմ՛ հակամարտութիւն ։

Ընդելք ։ (Նախադրիւ հոլովի․) || ընտանի․ կմ՛ ընտելացուցեալ․ և կմ՛ սովոր․ կմ՛ ծանօթ․ կամ ծանօթական ։ Իսկ մերթ նշանակէ մեղմ և հանդարտ․ կմ՛ հեզ ։ Յոբ [illegible] ։

Ընդելական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || ընտելական, կմ՛ սովորական․ կմ՛ ծանօթական․ կմ՛ ըն_տանեկան ։ Նարեկ․ ծէ ։

Ընդելանամ․ ացայ․ ցիր․ անալ ։ (ընդմիջ․) || սովորել․ կամ ծանօթանալ․ կմ՛ ընտա_նենալ․ կմ՛ հեզանալ, և իբրև զընտանի բարեկամանալ ։

Digitized by Google

Ընդելանիմ. ացայ. ացի՛ր. իլ: (Ձայնակր.) || ընտելանալ. կմ ընտանենալ. կմ յարելով առ այլս զընտանութիւն ցուցանել. կմ սովորիլ. կմ ծանօթանալ: Իսկ Գործ. 9. 26. ուր ասի, ընդելանէր յարիլ յաշակերտսն, իմանի, մերձենայր. կմ ձեռնամուխ լինէր յարիլ յաշակերտսն:

Ընդելացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. ել: (անցողական.) || ընդել առնել. կմ ընտանեցուցանել. կմ սովորեցուցանել: Սիրաք. 23. 9:

Ընդելուզած. ի. ին. ից. իւք: || միահիւսած. կմ հիւսուած մարգարտի, և կմ ականց պատուականաց: Ելից. 28. 17:

Ընդելուզանեմ. ելուզի. ելո՛զ. ել: (Ներգործ.) || յեռուլ. կմ յօրինել ականս. և կամ զմարգարիտս, կմ զակունս սեւեռել. կմ ամրացուցանել. և կմ հիւսել ՚ի վ՜ ոսկեղէն զարդուց. կմ ՚ի վ՜ կերպասեղէն զգեստուց, և այլն: Ելից. 28. 17: ըստ այսմ և Աղոտ. 23. 16. իմանի միաւորել: Մերթ եւ նշանակէ կրթել. կմ վարժել. կմ սովորեցուցանել. կամ տրամադրել. և կմ կազմ, և պատրաստ առնել: 2. Մակ. 10. 15: եւ Սիրք. 1. հատ. Գ. և Ժ:

Ընդելուցանեմ. լուցի. ցո՛. ել: (Ներգործ.) || ընդելացուցանել. կամ ընտանեցուցանել. կմ ծանօթ առնել. 2. Մակ. 10. 15: և կամ սովորեցուցանել. կմ տրամադրել. կմ կազմ և պատրաստ առնել:

Ընդետեղակալ. ի. աւ. աց. օք: || ՚ի տեղի ուրուք կացող. կմ զտեղի ուրուք կալնող. կմ փոխանակ ուրուք ՚ի գործ ինչ մտանող. որ յորժամ մարդն փոխանակ դրատու եղեալ, զբեռն նր բառնայ, ասի ընդետեղակալ կացեալ: Աղգաբ:

Ընդ երեկոյս. կամ ընդերեկոյն: (մակբայ ժամանակական.) || յերեկոյին. ռամկօր. իրիկուան: Ելից. 16. 6: Փուղ. 11. 6:

Ընդերեկս: (մակբայ ժամանակական.) || յերեկոյին. կմ առ երեկս. կմ մերձ յերեկոյն: ռամկ. իրիկուան դէմ: Ծննդ. 3. 8: և 19. 1:

Ընդերկար. կմ ընդ յերկար: (Նախդրիւ հոլովի.) || երկարագոյն. կամ ընդարձակ. կմ երկարաձիգ: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ երկարապէս. կամ յերկար ժամանակ. կմ ընդ բազում ժամանակս: Իմաստ. 18. 20: Եւ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. ընդ յերկար առնել, և նշանակէ՝ երկարացուցանել. կամ երկայնացուցանել. կմ ընդերկար տեւեցուցանել: Սաղմ. 128. 3: Եւ կմ այսպէս, ընդերկար լինիլ. և նշանակէ՝ երկարիլ. կմ երկարատեւ լինիլ: Սաղմ. 119. 5:

Ընդերկարեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || երկայնել. կմ երկարացուցանել, կմ ընդ երկար տարածել. կմ ընդարձակել. կմ ընդ երկար յամեցուցանել: Մծբն. Է:

Ընդերկարութիւն. թեան: || երկայնութիւն. կմ տարածութիւն. կմ տեւողութիւն: Աղոտ. 3. 2:

Ընդերք. րաց. օք: (անեզական.) || փորոտիք. կամ ներքին մասունք կենդանեաց. որպիսիք են թոք. սիրտ. լեարդ. ար դանդ. և այլն: Նարեկ. ԼԴ:

Ընդէ՛ր: (մակբայ հարցական.) || վ՜ է՛ր. կամ հիմ. կմ վ՜ ի՛նչ: Սաղմ. 2. 1:

Ընդժամս ժամս: (մակբայ ժամանակական.) || երբեմն երբեմն: ՚ի Վարս հարց. Զ. և Ժ:

Ընդ խաբս: (վարի իբրև զմակբայ.) || առ խաբս. վ՜ խաբէութ՜. կմ նենգութ՜: Իսկ մերթ սխալմամբ. կամ վրիպմամբ: Ծննդ. 43. 12:

Ընդխաղ: || սա վարի իբրև զմակբայ. և շարակցի ընդ բայի այսպէս. ընդ խաղ առնել. և նշանակէ. ծաղրաբանութ՜, կամ վ՜ ծաղու առնել. ռամկօր. շաղկռայով ընել: Աղոտ. 26. 19: կամ այսպէս, ընդ խաղ արձակել. և նշանակէ կատակելով. կամ ծանակելով արձակել: Իմաստ. 12. 25: Եւ կամ այսպէս. ընդ խաղ արկանել. և նշանակէ. ծաղր առնել: ռամկ. մասխարայ ընել: Գործ. 2. 13:

Ընդխառնիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնակր.) || խառնիլ ընդ իրերաց. ուստի մինչ երկու ճակատք զօրաց պատերազմողաց խառնին Է միմեանս, ասի ընդխառնեցաւ պատերազմն: 3. Թագ. 20. 29:

Ընդկարկեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || ամենեւին կարկեցուցանել. կմ պապանձեցուցանել. և կմ լմբերանել: Նարեկ. ԿԷ:

Ընդկոխ: || ընդ բայի շարակցի այսպէս. Է կոխ առնել. կամ ընդ կոխ ունել. վ՜ կոխան առնել. կամ առաւթուր կոխել. կմ առ ոտն հարկանել. և կմ ընդոտնել:

Ընդկողմնիմ. եցայ. եա՛. իլ: (Ձայնակր.) || ՚ի մի կողմն հակիլ. կամ շեղիլ. կմ խոտորիլ. կմ խոտորնակի գնալ. և կմ արտաքսիլ. որպիսիք են խոտորնակի ընթացմունքն մոլորակաց: Մերթ եւ նշանակի ՚ի վ՜ միոյ կողման լինիլն ՚ի վ՜ մահճի. որ և ասի ընկողմանիլ:

Ընդհակառակս: || ընդդէմ. կմ ներհակ. և կմ ընդդիմացող: 2. Մակ. 3. 4: Իսկ ՚ի շարակնոցի՝ ուր ասի զպետութիւն, և զյօհանն ու. ընդ հակառակս ընթացեալ, իմանի այսպէս. ներհակ ասութիւն կանանց, որք ասէին, թէ բարձին զտէրն՝ ընթանային. իբրու թէ վազելով գնային, ունելով ՚ի մտի զայս. թէ զիա՞րդ լիցէ հնար. զի զմեծագոյն վէմն շարժեալ ՚ի տեղւոջէն գտանայցեն զմարմինն տն:

Ընդհանուր. նրոյ. ով. կմ նուրբ. նրից. կմ նուրց. նրօք. կմ նուրբք: || բոլորն. կամ բովանդակն. կամ ամ. Դան. 14. 42: Իսկ ՚ի փիլիսոփայութ՜ ընդհանուր ասի այն որ ստորոգի զբազմաց վայրագունից իւրոց. որպիսիք են հինգ ձայնքն պորփիւրի, որք են, սեռ. տեսակ. տարբերութ՜. յատուկ. և պատահումն:

Ընդհանրական. ի. աւ. աց. օք: || հասարակական. և կամ այն՝ որ առ ընդհանուրսն պատկանի. և ըստ այսմ ամ՝ Ը սուրբ է պարբեր առհասարակ ամ իրաց, ասի առաջին ընդհանրական պատճառ: Իսկ առաքելոյն Է թուղթ է հասարակական պատ

ձառ էնթադասանականաց, առի պատճառ ընդհանրական սեռիմասնես. ք վերահայ_ եցմամբ անանց կցոց. և եզակառոգականն. ըստ այսմ իմաստ և զայլոց մասանցն ընդհանրա_ կանաց առաստանաց։

Ընդհատ. ի. իէ. ից. իւք։ || պակաս. կամ նուազ. կմ՛ բաժանեալ. կմ՛ սակաւ։ 1. Թագ. 30. 24։ 3. Թագ. 16. 31։

Ընդհարկանեմ. հարի. հարեր. եւ։ (Ձայնակր.) || հարկանել. կմ՛ բախել զի մեմ. կմ՛ ընդ. միայն, և այլն։ Ղուկ. 20. 18։ Զաք. 2. 8։ Եւ կամ ՚ի գլուխ հարկանել ամբարտաւանել. կմ՛ կռուել. և միջնել։ Եսայ. 3. 5։ Եւ կամ հարկանել ընդ ամէնք զայրացուցանելով. կմ՛ զզեկելով։ Ծնն. 31. 7։

Ընդհարումն. բախումն. մարտ. մարտք. մարմինք։ || զարկումն. կամ բախումն։ Լամբր.

Ընդհոծ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յոյժ հոծ. ք յոյժ խիտ և լի. կամ յոյժ յաճախ և խուռն։

Ընդհուպ։ (Մակբայ երրորդական.) || հուպ ընդ հուպ. կամ մերձաւորապէս. կամ մերձ ընդ մերձ. կամ ՚ի մօտոյ։ Եզեկ. 27. 16։ և Փիլիպ. 2. 24։

Ընդձեռնեմ. կամ ընդձեռնեմ. եցի. եամ. եւ։ (Ներգործ.) || զձեռն հասուցանել. կմ՛ մերձենալ ձեռամբ. կմ՛ ՚ի ձեռս առնուլ. կամ շօշափել. և կամ ձեռնարկել։

Ընդձեռն։ (Նախադրութիւն, որ խնդրէ զհոլովն սեռական.) || ՚ի ձեռն. կամ միջնորդութե. ըստ այնմ. հաշտութիւն խօսեցաւ ընդձեռն առաքելոյ։ Խորէն. գ. գլ. 58. և 65։

Ընդմէջ։ (Նախադրութիւն, որ պահանջէ զհոլովն սեռական.) || և նշանակէ ՚ի մէջ. որպէս օրինակ. ընդմէջ քաղաքին կայր որ ձանացեալ։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. ընդմէջ լինել. և նշանակէ՝ ընդմիջել. կամ կէս լինել. և կամ ՚ի կէսն հասանել։ 3. Մակ. 5. 8։

Ընդմիմեանք. ի. իւ. ից. իւք։ || այնք՝ որք ՚ի ներքոյ միմեանց կարգեալք. կմ՛ դասեալք են. և վերահայեցմամբ առ վերինագոյնն՝ և առ ստորադասն՝ ասացեալք լինին սեռք կմ՛ տեսակք. կամ ընդհանուր. և մասնաւոր. որք ՚ի գոյացական ծառոյն պորփիւրի, միջին տեսակքն, կամ սեռքն, որ ըստ մի զմիով կարգին, և զասատորքին. ասին ընդմիմեանք։ ըստ այսմ իմաստ և զայլոց նմանեաց։

Ընդմիջաբար։ (Մակբայ որակական.) || միջնորդութեբ. կամ ոչ անմիջապէս, այլ ՚ի ձեռն միջոցի, կամ միջնորդի։ Ոսկէ. 2. հոփ. ժզ։

Ընդմիջաշաւիղ. շաւղի. աւ. աց. օք։ || շաւիղ. կամ ճանապարհ, որ է ընդմէջ երկուց տեղեաց. կամ պողոտայից. և կամ միջին շաւիղ. կամ ճանապարհ։ Եսայ. 58. 12։

Ընդմիջարկութիւն. թեան։ || միջարկութիւն. կամ խորոց. կամ դրութիւն միջոցի. և կամ դնումն արգելման։ Նարեկ. ղդ։

Ընդմիջեմ. եցի. եամ. եւ։ (Ներգործ.) || ընդ մէջ կտրել. կմ՛ միջահատել. կամ անջրպետել. կամ խորոց ՚ի մէջ արկանել. կամ կիսել։ Նարեկ. ձզ։ և ՚ի Վարս հարց. ժզ։

Ընդմիջիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Ձայնակր.) || ՚ի կէսն հասանել. և կամ կէս լինել։ Եզեկ. 31. 17։ Յովհ. 7. 14։

Ընդմխամածեմ. ածի. ած. եւ։ (Ներգործ.) || ՚ի մխոս ածել. կմ՛ զմխամէ ածել. կամ խոր հել ՚ի մախ։

Ընդմնացորդ. ի. աւ. աց. օք։ || ք մնացորդ. կամ խորհուրդ. կամ զգօն. կամ զգաստ. որ զմեծ պարապաբար իրերն, և զհանգամանս նո զգայուն իմանայ, և ՚ի միտ ածէ։ Առակ. 14. 10։

Ընդմտանեմ, մտի. մտեալ. եւ։ (Չէզոք.) || թափանցել. կամ ՚ի ներքս մտանել. կամ սպրդել. Իմաստ. 7. 24։ և Եբր. 2. 2։

Ընդյերկար։ (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զԸնդերկար։

Ընդոծին. կամ ընդոծին. ծնի. աւ. աց. օք։ || ծառայ՝ որ ՚ի ծառայէ. կամ յաղախնոյ ծնեալ է ՚ի տան տեառն։ Ծննդ. 15. 2։ և Ժո_ ղով. 2. 7։

Ընդոզնիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Ձայնակր.) || ՚ի վր ոզանցն անկանել. կամ ընկողմանել։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ նուաղելով խոնար_ հիլ. կամ յերկիր անկանել։

Ընդոզր. ուղի. իւ. եաց. կմ՛ աց. օք. || անդորր. կամ անդորր. կամ ընդարձակ. կամ գեր. կամ հեշտալի. կամ քաղցր, և հանգուցիչ։ Մծբն. ժթ։

Ընդոստ. (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ ընդոստնուլ բային. և նշանակէ ընդոստուցեալ. կամ ընդոստնող. և կամ ՚ի վեր ոստող, և ՚ի վեր ցաթկող։ Իսկ մերթ է ոստակայն. կամ ոստուցողական. կամ զարթուցողական։ Նարեկ. զե։ Եւ մերթ նշանակէ զփութով յառնօղն ՚ի քնոյ. և յայլոց նմանեաց. և ըստ այսմ առի ՚ի գիրս Խորէն. գ. գլ. 25։ Ընդոստ ՚ի քնոյ լինելով. ոչ միայն ըստ սովորութեան կարգին. և այլն։

Ընդոստնում. ոստայ. ոստիր. նուլ։ (ընդմէջ.) || ՚ի վեր յառնել. կամ ՚ի վեր ցաթկել. և կամ զարթնուլ ՚ի թմրութենէ, և յայլոց նմանեաց։ Նարեկ. Է։ Ոսկէ. 2. հոփ. ժզ։

Ընդոստուց. (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ ընդոստուցանել բային. և կարէ շարակցիլ ընդ բայի այսպէս՝ ընդոստուց լինել. ք ընդոստուցեալ լինել. կմ՛ ընդոստնուլ։ ուստի՝ վեր ցաթկել։

Ընդոստուցանեմ. ստուցի. ցանել։ (Անցող.) || ՚ի վեր ոստուցանել. կմ՛ փութով յարուցանել. կմ՛ զարթուցանել զոք ՚ի քնոյ, և ՚ի թմրութենէ, կմ՛ ՚ի ծուլութենէ. և այլն. կմ՛ շարժել զոք ՚ի գործ ինչ. կմ՛ ՚ի բաց ոստուցանել, և մերժել։ ուստի ցաթկեցնել։ 2. Օրին. 28. 26։ Եսայ. 43. 14։ Երեմ. 6. 4։

Ընդոտնեմ. եցի. եամ. եւ։ (Ներգործ.) || ընդ ոտիւք արկանել. կմ՛ առ ոտն հարկանել. կամ կոխան ոտից առնել։ Նարեկ. ղէ։ Եւ յայսմանէ առեալ, մերթ նշանակէ արհամարհել. կմ՛ անարգել, կմ՛ առ ոչինչ համարիլ։ Նարեկ. իէ։ Իսկ մերթ նշանակէ զլացել. կմ՛ նուաճել. կմ՛ սանձահարել. և կմ՛

յաղթել. և պարտել: Նարեկ. հա. և կթ: Մերթ ևս նշանակէ. հերքել. կամ մերժել. կամ վանել, և հալածել: Նարեկ. ձ:

Ընդոտնոց. ի. աւ. աց. օք: || յենարան, որ ընդ ոտիւք դնի. կամ պատուանդան ոտից: Աստի և աստիճանք որահից, կամ սանդղոց՝ ընդ որում են կոխարան ոտից. ընդոտնոց կոչին:

Ընդունակ. ի. աւ. աց. օք: || ընդունելի. կամ ընդունեցեալ. կամ հաճելի: Նարեկ. 'ի գովէսս առաքելոց: Մերթ ևս կարող ընդունելոյ. կամ ընդունօղ. և կամ ընդունարան ո՛ և իցէ իրաց: Նարեկ. ղղ: և 'ի գով. խաչին:

Ընդունական. ի. աւ. աց. օք: || ընդունօղ. կամ ընդունելի. կամ ընդունարան. կամ հաճելի. և կամ արժանաւոր: Խորէն. գ. գլ. 1:

Ընդունակութիւն. թեան: || ընդունելութիւն. կամ ընդունումն: Նարեկ. ղզ: Մերթ ևս նշանակէ զբնաւորութիւն. կամ զյարմարութիւն. և կամ զբաւականութիւն առնելոյ. կամ գործելոյ զիր ինչ:

Ընդունայն. ի. իւ. ից. իւք: || զուր. կամ ունայն. կամ դատարկ: Փիլոն. 1. 2: Իսկ մերթ վարի երբեմն զմակբայ. և նշանակէ վայրապար. կամ 'ի զուր. կամ ունայնութբ.

Ընդունայնաբան. ի. իւ. ից. իւք: || ընդունայնախօս. կամ դատարկաբան: Լամբրոն:

Ընդունայնաթօղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ընդունայն թողեալ. կամ 'ի զուր կոչկոճեալ. կամ տանջեալ. և կամ վայրապար կոչկոճօղ, և տանջօղ:

Ընդունայնաթոր: (Նախդրիւ հոլովի.) || ընդունայն թորեալ. կամ 'ի զուր հոսեալ, և հեղեալ: Նարեկ. խը:

Ընդունայնամիտ. մտի. աւ. աց. օք: || զընդունայնս, և զսնոտիս մտածօղ. կամ զրախորհուրդ: 3. Մակ. 6. 9:

Ընդունայնանամ. ացայ. ցիր. նալ: (ընդմիջ.) || ունայնանալ. կամ ընդունայնութեց հետևիլ. կամ տղայական ունայնութբ, և անմտութբ վարիլ: 2. Թագ. 24. 10:

Ընդունայնապարծ. ի. իւ. ից. իւք: || անապարծ. կամ զունայն իրաց պարծօղ. կամ զընդունայն փառս, և զպարծանս ունօղ: Ոսկէ. 'ի Նոխէրգանսն:

Ընդունայնաջան. ի. իւ. ից. իւք: || զրաջան. կամ ընդ վայր ջանացօղ. կամ ընդունայն վաստակօղ, և ջանիւք աշխատօղ: Ոսկէ. 'ի Նոխէրգանսն:

Ընդունայնութիւն. թեան: || ունայնութիւն. կամ նանրութիւն. կամ անցաւորութիւն: Հռով. 8. 20:

Ընդունարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի՝ ուր ընդունեցեալ լինի իր ինչ: Մերթ ևս նշանակէ զընդունօղն ո՛ և իցէ իրաց: Նարեկ. 'ի գով. խաչին:

Ընդունելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ընդունեալ լինելի. կամ ընկալնլի: Իսկ մերթ հաճելի. կամ հաճոյական: Առակ. 19. 4: Եւ մերթ բառս ընդունելի, դնիւր 'ի հնումն փոխանակ ընդունողի. որ երևի 'ի յոյնս հին սաղմոսարանս ձեռագիրս. 17. 3:

Ընդունելութիւն. թեան: || ընդունումն: Նարեկ. Է: Խորէն. գ. գլ. 62: Իսկ մերթ նշանակէ զընդունելի դուռն. կամ զհաճոյ լինիլն: Ղևտ. 28. 38: Եսայ. 49. 8: և 2. Օրին. 33. 24: Մերթ ևս նշանակէ զընդունելի և զհաճոյական իրն. որպիսի է ընդունելի պատարագն, կամ զոհն. և այլք նմանք: Ղևտ. 1. 3: Մաղ. 2. 13: Իսկ մերթ նշանակէ զընդունօղն. ընդ այսմ Յուդթ. 9. 16. ուր ասի. Տկարաց ես ընդունելութիւն. այ, ընդունօղ: Մերթ ևս նշանակէ զխրախճանսն, 'ի յոր լինի ընդունումն բարեկամաց: Ղուկ. 5. 25: Իսկ ըստ քերականաց՝ նշանակէ զչորրորդ մասն բանի, որ վերջաւորի 'ի օղ. կամ 'ի եալ. 'ի լոց. կամ 'ի ելի:

Ընդունիմ. նեցայ. եա՛. իլ: (հասարակ.) || առնուլ. կամ ընկալնուլ. կամ առ ինքն ունիլ. Մատթ. 10. 41: Եւ 1. Յովհ. 5. 12: Իսկ մերթ նշանակէ ստորասել. կամ հաւանիլ. և ըստ այսմ ասի՝ ընդունիլ զբան ուրուք:

Ընդուստ: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի բնուստ. կամ 'ի բնէ. կամ անդստին. կամ ընդաբոյս. և կամ բնածին: Կիւրղի. պարապմանց:

Ընդպահկեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || անահս առնել. կամ 'ի բաց լքանել. կամ 'ի բաց թողուլ. կամ խոտելով և արհամարհելով թոյլ տալ անկանիլ 'ի կործանումն, և 'ի գահավիժութիւն: Նարեկ. ձէ:

Ընդվաղուց: (մակբայ ժամանակական.) || 'ի վաղուց. կամ 'ի վաղնջուց: Իմաստ. 19. 15:

Ընդվայր. (մակբայ անպարտական.) || 'ի զուր. կամ տարապարտուց. կամ վայրապար: ռամկ. խաճպէղը: Իսկ մերթ ընդ. բայի շարակցի այսպէս. ընդվայր հարկանել. և նշանակէ. ոչինչ համարել. կամ 'ի վայր ձգել. կամ խոնարհեցուցանել. կամ անարգել. կամ 'ի բաց ձգել: Առակ. 36. 28:

Ընդվայրաբան. ի. իւ. ից. իւք: || ունայնաբան. կամ դատարկաբան:

Ընդվայրաբոյս. բուսի. իւ. ից. իւք: || զընդվայր և զսնոտի բոյսս բուսուցանօղ. և կամ սնոտի և վնասակար բոյս. և կամ մոլախոտ:

Ընդվայրածութիւն. թեան: || ընդվայր ածումն, կամ յառաջ բերումն բանից. կամ վայրաբանութիւն. կամ դատարկաբանութիւն. և կամ լեզուանդարութիւն:

Ընդվայրահար. ի. աւ. աց. օք: || ընդվայր հարօղ. և կամ ընդ վայր հարկանելի: մերթ ևս ընդունայն և սնոտի. կամ անարգ և խոտան: Աճգամ:

Ընդվայրաճառ. ի. իւ. ից. իւք: || զընդվայր և զսնոտի բանից ճառօղ. կամ ունայնաբան. և կամ ընդվայրախօս: Նարեկ. ղթ:

Ընդվայրաքննին: (Նախդրիւ հոլովի.) || հետաքրքիր. կամ ընդվայր և ընդունայն իրաց հետազօտօղ. կամ հետաքննին: Նարեկ. 'ի Մեկն. Երգոց:

Ընդվայր հարկանեմ. հարի. հար. ել: (Ներգործ.) || տե՛ս 'ի Ընդվայրն:

Ընդվզեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || ըզվիզն. կամ զպարանոցն անասնոց, կամ մարդոյ յետս դարձուցանելով ոլորել, որով

խորտակին ոսկերք պարանոցին։ Եւ ըստ այսմ է 'ի գիրս Խորէն. Բ. գլ. 76. ուր ասի, Սա զերկուց ցլուց վայրենեաց միով ձեռամբ կալեալ զեղջիւրէն՝ թափեաց, հանդերձ ընդվզեալ ջախջախմամբ. զի, զեղջիւրսն 'ի բաց կորզեաց՝ յետս ոլորելով զվիզս նց, և զոսկերսն ջախջախելով։

Ընդվզիմ. վեցայ. եայ. իլ։ (ձայնակր.) || դիմադարձ լինել. կամ խստապարանոց լինել. կմ ընդդէմ կալ, և ոչ հնազանդիլ. և կմ բարձրապարանոց լինել. և կմ ըղ դէմս իւր դարձուցանել առ 'ի ցուցանել՝ թէ ոչ կամի անսալ և հնազանդիլ։ 2. Մնաց. 29. 6։ Յօբ. 15. 25։ մերթ եւս ապստամբել. կմ ընդդէմ դառնալ։ Խորէն. Ա. գլ. 30։

Ընդօրինակեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || 'ի գաղափարէ ինչէք օրինակել զինչ. կմ զմի գիրք օրինակել 'ի միւսոյն։ Լամբրոն։

Ընթագրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || առ ոտն հարկանել. կամ 'ի ներքոյ ոտից կոխան առնել. կմ ենթ դնել. կմ 'ի ստորև դնել։ Մերթ եւս նշանակէ՝ բռնութբ ընդ հարկանիլ՝ և ճնշել ումեք։ Լամբրոն։ Իսկ մերթ 'ի բաց ձգել. կմ 'ի բաց մերժել. և կմ հերքել։ Լամբրոն. 'ի Բուլն թղթն։

Ընթագրութիւն. թեան։ || առ ոտն հարումն, կամ ընդոտնումն. և կմ 'ի բաց մերժումն, և հերքումն։ Նարէկ. խէ։

Ընթակցութիւն. թեան։ || համընթացութիւն. և կմ ընկերակցութիւն 'ի յընթացս, կմ յարչաւանս։ Լամբրոն։

Ընթանալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || այն՝ զի որ լինի ընթանալ. որպիսի է ճանապարհն։ Իսկ 'ի շարականսն, ուր ասի։ Տարածեալ ձեռք ընդ ձեւաց, ոտք զի ոտից ընթանալեաց. իմանի՝ ընթացողաց։

Ընթանամ. թացայ. ցիր. կմ ընթա. անալ։ (ընդմիջ.) || մերթ նշանակէ քայլել արագապէս. կմ ձեպել։ Ծննդ. 18. 2. և 7։ Յօհ. 20. 2։ Մերթ եւս նշանակէ զարշաւելն, և զվազելն։ 2. Թագ. 18. 19։ և 1. Կորն. 9. 24։

Ընթացակից. կցի. աւ. աց. օք։ || համընթաց. կամ 'ի միասին ընթացող. կմ կցորդ և ընկեր ընթացման, կամ արշաւման. Մերթ եւս նմանութբ առեալ՝ նշանակի և եղէ ընկերակցեալն 'ի գործ ինչ։ Լամբրոն։

Ընթացակցիմ. կցեցայ. եա. իլ։ (ձայնակր.) || ընթացակից լինել. կամ 'ի միասին ընթանալ ընդ ումեք։

Ընթացակցութիւն. թեան։ || Նարէկ. խէ։ տես զԸնթակցութիւն։

Ընթացուցանեմ. ցուցի. ցի. ցանել։ (անցող.) || արագ քայլեցուցանել. կմ վարել զոք յընթացս։

Ընթացք. ընթացից. իւք։ (անեզական.) || արագապէս քայլումն, կմ գնացք. կմ վազումն. և կամ արշաւանք։ Ժողով. 9. 11։ և 2. Թագ. 18. 27։ Եւ մինչ ասի. ընթացք բանից. իմանի՝ ձեռ, կամ յառաջադիմութիւն շարադրութե բանից։ Խորէն. Բ. գլ. 61։

Ընթեռնում. ընթերցայ. ընթերցիր. նուլ։ (Ներգործ.) || կարդալ զգիրս։ Բայց Եւսէբ. 2. 2. իմանի՝ աղաղակել. կամ քարոզել։

Ընթեր։ (Նախադրութի։) || մերձ. կամ մօտ. կամ հուպ. Լամբրոն։

Ընթերակայ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || մերձակայ. կմ մերձ և հուպ կացող. ատմիօր. փօլը կէցօղ։ Նարէկ. ժե։ և Լամբրոն։

Ընթերակաց. ի. իւ. ից. իւք։ || նոյն է ընդվերնոյն.

Ընթերցակից. կցի. աւ. աց. օք։ || 'ի միասին ընթերցող. կամ ընկերակից ումեք 'ի յընթեռնուլն։

Ընթերցանելիք. լեաց. եօք։ || այնք՝ որք պարտին ընթերցեալ լինիլ։ Բայց մերթ նշանակէ զընթերցօղս. և զի այսմ է 2. Մակ. 2. 26. ուր ասի, Առնել ընթերցանելեացն զբօսանս. զի ընթերցողացն։

Ընթերցասէր. սիրի. աւ. աց. օք։ || սիրող ընթերցմանց. կամ սիրող պարապելոյ 'ի յընթերցուածս գրոց. կմ գրոց աշակերտ. և կամ ուսումնասէր։ Խորէն. Ա. գլ. 4։

Ընթերցասիրեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || սիրել զընթերցումն, կամ սիրով պարապիլ յուսումն գրոց. կամ ուսումնասիրել. և կամ սիրով ընթեռնուլ զճառս բանից։ Խորէն. Ա. գլ. 2։

Ընթերցասիրութիւն. թեան։ || սէր ընթերցման, և ուսման։

Ընթերցողութիւն. թեան։ || ընթերցումն։ Եւ մերթ այսու անուամբ իմանի երկրորդ աստիճանն կղերիկոսութե. որով ստացեալ լինի իշխանութիւն ընթեռնլոյ յեկեղեցւոջ զմարգարէական գիրս։

Ընթերցուած. ոյ. ով. ոց. ովք։ || ընթերցումն. կամ ընթեռնանելի. և կամ գլուխ գրոց։ 2. Կորն. 3. 14։

Ընթրիք. րեաց. րեօք։ (անեզական.) || երեկոյեան ուտելն, կմ կերակուր. կամ խրախճան։ Ծննդ. 19. 3։ Յօհ. 13. 2։

Ընծայ. ի. իւ. ից. իւք։ || Նուէր, կամ տուրք, որ մատուցանի այ, և կամ ումեք վերնագունի։ Ղեւտ. 1. 4։

Ընծայաբեր. ի. իւ. ից. օք։ || պատարագաբեր. կամ զընծայս բերող և մատուցանող ումեք. կամ պարգեւաբեր։

Ընծայաբերեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || պատուել զոք ընծայիւք ինչից. կամ ընծայիւք յարգութե. կամ ընծայիւք պաշտամանց, և երկրպագութեց. և այլն։ Ոսկէ. 2. հատ. խա։

Ընծայաբերութիւն. թեան։ || բերումն, կամ մատուցումն ընծայից։ Լամբրոն։

Ընծայական. ի. աւ. աց. օք։ || այն՝ որ պատկանի առ ընծայն. կմ ընծայելի։ Իսկ մինչ ասի. Թուղթ ընծայական. իմանի յանձնարարական, կմ վկայական թուղթն, զոր ունին գնացօղքն 'ի քաղաքէ 'ի քաղաք. յորում ծանուցանին արդիւնութիւնք նց. և կմ կարիքն. և ասի ընծայական, զի բազում անգամ 'ի յայնպիսի գիրս ընծայեցուցանին անձինք. զի գտնին 'ի նմին թղթով ունողքն զայնպիսի գիր։

Ընծայամատոյց. տուցի. իւ. ից. իւք։ || զըն

ծայս մատուցանող. կմ այն. յորում, կամ ուր ընծայք մատուցանին. և ըստ այսմ ասի. Նորէկ. զկ. զխաչէն. Զծխարան ընծայամատոյց գառինն անմահի:

Ընծայատար. ի. իւ. եց. օք: || զընծայս տանող. կմ մատուցանող:

Ընծայատու. տրոյ. ով. ոյ. ովք: || զընծայս տուող. կմ զընծայս, և զպատարագս մատուցանող: Նորէկ. 'ի գովէստ առաքելոց:

Ընծայարան. նի. աւ. աց. օք: || տեղի, ուր մատուցանի ընծայ, կմ պատարագ. որպիսի է սեղանն որ, կմ սեղան որ խաչին. յորում քն մատուցաւ պատարագ հօր իւր: Նորէկ. զլ: Եւ մերթ նշանակէ զտեղին, ուր ընծայ ինչ պահի. որպիսի է այն պատուհանն որ կայ 'ի ընթեր մերձ սրբոյ սեղանոյ պատարագին, ուր ընծայքն սկսեալ դնին:

Ընծայեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || մատուցանել. կամ տալ, կմ նուիրել մեծի ումեք զեր ինչ ազնիւ, մաքուր և շնորհալի: Իսկ մերթ նշանակէ առաջի կացուցանել. կմ յանդիման առնել զոք առաջի մեծի ուրուք: Ծննդ. 41. 46: Մերթ և նշանակէ արտադրել. կմ յառաջ բերել. և կմ կարգել և հանել 'ի նիւթոյ ինչ զինչ. Խորէն. Է. գր. 62: Իսկ 'ի շարականսցի 'ի ծննդեան կանոնին, ուր ասի 'ի մոգուցն այսօր ընծայեցար. իմանի ընծայաւորեցար. կմ զընծայս ընկալար:

Ընծայեցուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (անցող.) || ընծայել. կամ մատուցանել. կմ նուիրել: Նորէկ. զճ: Իսկ մերթ նշանակէ զանձն իւր, կմ զայլ ինչ՝ գովելով յառաջարկանել. կմ առաջի ուրուք դնել ոմ զընծայ: 2. Կորնթ. 3. 1: և 10. 18:

Ընծայութիւն. թեան: || մատուցումն, կամ նուիրումն: Իսկ մերթ նշանակէ զմատուցումն. կմ զյառաջադրումն: Հռոմ. 5. 2: Եւ մերթ նշանակէ զյանձնարարութիւն. և կամ զգովութիւն. և ըստ այսմ է 2. Կորն. 3. 1. ուր ասի, թուղթ ընծայութեան:

Ընծիւղել: || տես զԸնձիւղել: Լամբրոն:

Ընկալնում. կալայ. կալ. նուլ: (Ներգործ.) || 'ի յինքն առնուլ. կմ ընդունիլ: Մարկ. 9. 35:

Ընկալուչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ընկալնող. կմ ընդունող: Սաղմ. 45. 8: Իսկ մերթ նշանակէ զընկալնելին. կմ զընդունելին. որով իմանի ազնիւն, պատուականն. կմ ոխտանիքն. և ըստ այսմ է Նորէկ. զթ. ուր ասի. վայելուչք 'ի ագեղոց. և ընկալուչք յանպիտոց:

Ընկենում. եցի. եա. նուլ: (Ներգործ.) || արկանել, կմ ձգել. կմ 'ի բացթողուլ:

Ընկեր. ի. աւ. աց. օք: || 'ի միասին կենցաղավարող՝ թէ 'ի սեղանի կերակ. և թէ 'ի ճանապարհի, և թէ յայլս իրս: Եւ մերթ բարեկամ, կամ ծանօթ. և կմ մերձաւոր: Մատթ. 26. 50: Մերթ և ընկեր ասին միմեանց ամ մարդիկ. զի լինելոյ նոյնոյ ազգակի, և նոյնոյ բնութեան: Ղուկ. 10. 27:

Ընկերակից. կցի. աւ. աց. օք: || կցորդ 'ի յընկերութեան: Որպէս յորժամ երկու. կմ այլ բազում անձինք ընկեր լինին՝ թէ 'ի ճանապարհի, և թէ յայլ ինչ գործս, ընկերակիցք ասին իրերաց:

Ընկերակցիմ. եցայ. եա. իլ: (Ձայնակր.) || ընկերակից լինել, կմ ընկերանալ ումեք:

Ընկերահեղձոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) || հեղձուցանող զընկերն. կամ խեղդող ընկերի. որով մերթ իմանի սատանայ նենգողն, կմ ատելութեան ընկերին առ գործ ինչ: Մծբն. ժթ:

Ընկերանամ. ացայ. ացիր. անալ: (Չեզոք.) || տես զԸնկերակցել:

Ընկերասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող ընկերին, և խնդացող 'ի վերայ բարեաց նորին. կամ եղբայրասէր: 2. Մակ. 14. 37:

Ընկերատեաց. ատեցի. իւ. աց. օք: || ատող զընկերն. կմ եղբայրատեաց:

Ընկերեմ. եցի. եա. ել: (Չեզոք.) || ընկեր լինիլ ումեք. կմ օգնական լինիլ. կմ պաշտպան լինիլ: Սաղմ. 69. 2:

Ընկերշաւեմ. եցի. եա. ել: (Չեզոք.) || ընկերակցել. կմ ընկերանալ և միաբանիլ, կամ ընկեր և համշիրակ լինիլ ումեք յո և իցէ գործս: և ըստ այսմ 4. Թագ. 17. 11. ուր ասի, Արարին իւրեանց զօրս, և ընկերշաւեցին. և այլն: իմանի այսպէս. արարին իւրեանց ընկերակիցս, կմ նահատս, զհեթանոսս. և միաբանեալ ընկերակցեցան ընդ նմա 'ի հեթանոսական գործս, որ է քանդակել զկուռս և պաշտել. կամ պարապիլ 'ի հեշտութիւն մարմնոյ. և այլն:

Ընկերսիրութիւն. թեան: || եղբայրսիրութի. կամ սիրելութիւն ընկերին:

Ընկերող. րողի. իւ. աց. օք: || ընկեր. և օգնական լինող. կամ 'ի թիկունս հասանող. կամ պաշտպանող: Սաղմ. 113. 10:

Ընկեցիկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ընկեցեալ. կմ 'ի բաց ձգեցեալ, կմ յերկիր արկեալ. որպիսիք են յերկիր անկեալ ողկոյզքն և այլք նմանք: Իսկ մերթ նշանակէ զխոտանն, կամ զարհամարհեալն, կամ զնուաստն և զնշինն: Նորէկ. ըէ: և Յոհ. 1. Հռոմ. ըթ: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. ընկեցիկ առնել. և նշանակէ ընկենուլ. կամ արկանել 'ի գետն. կմ 'ի ծով. և այլն. Գործ. 7. 19: և 27. 18: Եւ կամ այսպէս; ընկեցիկ լինիլ. և նշանակէ ընկեցեալ լինիլ. կմ արկանիլ 'ի գետ. կամ 'ի ջուրս ծովու. և այլն: Իմաստ. 18. 5:

Ընկրձիմ. եցայ. եա. կմ եաց. իլ: (Ձայնակր.) || ընդ գետ կանգնիլ. կմ ընդ գետ կալ. կմ արգել լինիլ: Թուոց. 22. 23:

Ընկլնում. ընկլուզի. ընկլուայ. ընկլցիս. ընկլցի. ընկլո. ընկլնուլ: (Ներգործ.) || Իսկ կատարեալն կրաւորականին լինի. ընկլայ, ընկլար. ընկլաւ. և այլն: ընկղմել. կամ սուզել 'ի խոր ջուրց. և կամ սապռելով, և 'ի վերայ քարշելով կլանել. ամենայն պղտոր ջուրց, և այլք նմանք: Ելից. 15. 5: Սաղմ. 68. 2: և 16. Իսկ մերթ նշանակէ. անհետ առնել. կմ կորուսանել, և անյայտ առնել: Սաղմ. 106. 27. Ի.

Կորնթ. 15. 54: Բայց գիտելի է, զի բայս այս ընդունի նշանակութիւն, որոյ ներ գործականն կատարեալն, և հրամայականն պակասն, և 'ի միոջ առնու յընկլուզանել բայէն, այլ և եղաւ. և սահմանականն ա_ պառնին, հասարակ է ներգործականին, և կրաւորականին:

Ընկլուզանեմ. կմ՛ ընկլուզեմ. ընկլուզի. լու. զանել. կամ զել: (Ներգործ.) || 'ի ջուրն սուզել, և խեղդել. և կամ ընկղմել: 2. Մակ. 12. 4: և Սաղմ. 54. 10: Մերթ եւս ան հետ. և աներեւոյթ առնել. որպէս գրի Ողբ. 2. 2:

Ընկձեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || 'ի ներքոյ ձգել. կամ կորացուցանել. կամ նուաճել. կմ՛ նկուն առնել. կմ՛ յերկիր կոր ծանել. կմ՛ կոխան առնել: ռամկ. ըմքէնցնել: Դատ. 11. 35: Սաղմ. 58. 12: Ղեւտ. 26. 18: Եսայ. 34. 7:

Ընկողէն. կողնոյ. ով. ոյ. ովք: || անկողին. ուր ընկողմանի ոք առ 'ի ննջել. ռամկօր. փէօշէկ: Յոբ. 41. 21:

Ընկողմանեցուցանեմ. ցուցի. ցի՛. ել: (ան_ ցողակ.) || ընկողմնեցուցանել. այս է 'ի մի կողմն մարմնոյն. կամ 'ի վերայ թիկանց տա րածել զոք. ռամկ. պառկեցնել: 2. Մնաց. 16. 14:

Ընկողմանիմ. կմ՛ ընկողմնիմ. եցայ. եա՛ց. ել: (Հայցական.) || 'ի վերայ միոյ կողման մարմնոյն անկանիլ առ 'ի ննջել. կմ՛ հանգչիլ. և այլն. ռամկ. պառկիլ. Նորէն. ըն:

Ընկողմնեցուցանեմ. ցուցի. ցի՛. ել: (անցո ղակ.) || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Ընկողմնիմ: || տես զԸնկողմանիմ:

Ընկոյզ. կամ ընգոյզ. ընկուզի. ած. աց. օք: կամ իզ. իւք: || կարծրակեղև պտուղ ինչ, որ ռամկօրէն ասի ընկուզ: Թուոց. 17. 8: Իսկ մերթ նշանակէ զընկուզենի: Երգոց. 6. 10:

Ընկուզազարդ. կամ ընդուզազարդ. ի. իմ. իզ. իւք: || ընկուզուք. կմ՛ ընկուզենիէն յորի նուաճողք զարդարեցեալ: Իսկ մերթ նշ շանակէ՝ ըստ ձևոյ ընկուզի շինեցեալ իր. և ըստ այսմ է: Ելից. 25. 33: և 37. 17:

Ընկուզաստան. կամ ընկուզեստան. ի. ան. աց. օք: || տեղի՝ ուր գոն բազմութիւնք ըն կուզենեաց:

Ընկուզի. զւոյ. եած. եաց. եօք: || ընկուզե նի, այս ծառ ընկուզոյ:

Ընկրկեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || զ կրունկն յետս դարձուցանել. կամ յետս նահանջել. կմ՛ 'ի բաց վանել: Նորէն. ըն: Իսկ մերթ նշանակէ առ ինքն դարձուցա նել. կամ առ ինքն ձգել. կմ՛ զ ձեռամբ կալնուլ: Ըստ այսմ Լամբրոն. Ոչ երանու թիւն վարդապետ՝ կարաց զկեանս յաւիտե նականս ընկրկել. այս առ ինքն ձգել: Այսպէս և Եզեկ. 6. 11. ուր ասի՝ ծեծեա հան գերձ կատարելութեամբ ընկրկեսցին. այս զ ձեռամբ կալցին. կմ՛ 'ի բռան անկ ցին, և ըմբռնեսցին: Մերթ եւս նշանա կէ՝ զ կրունկն արկանել. այս առ ոտն ար կանել. կմ՛ յերկիր կործանել, կմ՛ ընկճել. կմ՛ զ առնել: Դատ. 5. 13: Նորէն. ըն: Իսկ կրկնեմն թուլանալ. կմ՛ դադրել, և ըստ այսմ է

Ժողով. 12. 6. ուր ասի. Եթէ ընկրկեսցի ա_ նիւն 'ի գուբն. այս թուլացեալ, և անկեալ 'ի գուբն.

Ընձեռեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || 'ի ձեռն տալ. կմ՛ շնորհել. կմ՛ մատուցանել. և կամ աւանդել. կմ՛ ընծայել. կմ՛ պար գևել: Նորէն. Ժ: Իսկ մերթ նշանակէ ձեռն արկել. կամ ձեռնամուխ լինել. և կմ՛ զիրս խնդրել Ճառել. կմ՛ վարդապետել:

Ընձեռնեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || ձեռ նարկել. կմ՛ Ճառել և վարդապետել. կմ՛ զընձեռուածս առնել. կմ՛ շնորհել. կամ առձեռնել:

Ընձեռուած. ոյ. ով. ոց. ովք: || ընձեռումն. այս տուրք. կմ՛ նուէրք. կմ՛ աւանդումն: Իսկ մերթ նշանակէ Ճառ. կմ՛ գլուխ գրոց. կամ շարադրութիւն բանից:

Ընձեռութիւն. թեան: || ձեռնտուութիւն. կմ՛ ընձեռուած. այս Ճառ. և վարդապետութիւն. և կամ բացատրական ասացուածք:

Ընձիւղ. կմ՛ ընծիւղ. ոյ. ով. ոց. ովք: || բողբոջ. կմ՛ ծիլ. կամ բոյս: ռամկ. Ճիւղ. Նորէն. 'ի Գրնէշոփ առատէնց:

Ընձիւղեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || բող բոջել. կամ արձակել զծիլս. կմ՛ զծառակս: Երգ. 2. 13:

Ընձուղտ. ու. ու. ուց. ուք: || է կենդանի մի, որոյ պարանոցն գլխովն հանդերձ, և մե ծութիւն մարմնոյն, է նման ուղտու. իսկ մարմինն խայտ նման ընձու. և ու նի զոտս կճղակաբաշխս նման եղին. որոյ առաջին կողմն է բարձրագոյն քան զյե տինն. և է արագընթաց. և լինի 'ի ներ քին եթովպիա. և 'ի հնդկաստան, զոր և կոչեմք անալութ. կմ՛ զանալութ: Իւ րէն. յաշխարհագրութէ:

Ընչասէր. սիրի. աւէ. աց. օք: || սիրօղ ընչից և ստացուածոց. կմ՛ արծաթասէր:

Ընչասիրութիւն. թեան: || սէր ընչից. կամ արծաթսիրութիւն: Լամբրոն:

Ընչատեաց. (Նախադրիւէ հոլովի.) || ատօղ և արհամարհօղ ընչից:

Ընչաւէտ. ետի. իւ. իւ. իւք: || ունօղ զինչս բազումս. և կմ՛ փարթամ. կմ՛ մեծատուն: 'ի չարս հարց. իմ:

Ընչաւէտութիւն. կմ՛ ընչաւետութիւն. թեան: || առատութիւն ընչից. կմ՛ փարթամութիւն: Իմաստ. 13. 19:

Ընչաքաղց. ի. իւ. իւ. իւք: || քաղցօղ. և փա փաքօղ ստացման ընչից. և կմ՛ ընչասէր:

Ընչեղ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զինչս բա զումս. կմ՛ յոյժ հարուստ. կմ՛ փարթամ. կամ ընչաւէտ: Նորէն. Ը. և Դ:

Ընչեղագոյն. գունի. իւ. իւ. իւք: || առա ւել ընչաւէտ. կմ՛ փարթամագոյն:

Ընչեղութիւն. թեան: || փարթամութիւն. կմ՛ ընչաւէտութիւն. կմ՛ առատութիւն ընչից: Ով. 1. հար. իմ:

Ընջիւղ. ջլոյ. ով. ոց. ովք: || արջառ. կամ ճշմարիտ որ ստախաւէին, 'ի յերուծն ոչ է ըմբ ռնեալ: Երեմ. 31. 18:

Ընտանեկան. եկի. աւ. աց. օք: || է նորէնայ

կան․ կմ՝ փաղաքշական անուն․ և նշանակէ զընտանին։ Եսայ․ 31․9։

Ընտանեբար։ (մակբայ որակական․) || իբրև զընտանի․ կամ հաւատարմաբար։ Փիլիպ․ 2․20։

Ընտանեգոյն․ գունի․ իւ․ ից․ իւք։ || ընտելագոյն․ կամ ծանօթագոյն․ կամ մերձաւորագոյն․ և կմ՝ հարազատագոյն։ Նուէլ․ ղճ։ Իսկ մերթ նշանակէ զյատկագոյնն․ կամ զխկագոյնն․ և կմ՝ զյարմարագոյնն, և զպատշաճագոյնն։ Խորէն․ գ․ գլ․ 67։

Ընտանեկից․ կմ՝ ընտանակից․ կցի․ աւ․ աց․ օք։ || մերձաւորակից․ և կամ ընտելակից․ կմ՝ ծանօթակից․ և կմ՝ բնակակից։ Նուէ․ կա։

Ընտանեկցութիւն, թեան։ || մերձաւորակցութիւն․ կամ ընտանեկան կցորդութիւն։

Ընտանենամ․ տանեցայ․ ցիր․ ալ։ (ընդմիջակ․) || ընտանի, կամ ազգական լինել․ և կամ մերձաւոր լինել։ 2․ Մակ․ 14․25։ Մերթ և նշանակէ ծանօթանալ․ կամ ոմ՝ զընտանի բարեկամանալ․ կամ ընտելանալ։ Իմաստ․ 16․ 18։

Ընտանեցուցանեմ․ ցուցի․ ցո․ եալ։ (անցողակ․) || ընտանի և ծանօթ առնել․ կմ՝ բարեկամացուցանել․ կամ ընտելացուցանել։ և մերթ յատկացուցանել․ կմ՝ իւրացուցանել։

Ընտանի․ նւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք։ || այնք անձինք, որքէն ընդ իշխանութեամբ տանուտեառն ուրուք․ և ընդ նմա 'ի նոյնում տան բնակին, և կեան, որովք իմանին կինն, որդիք, ծառայք․ աղախնայք․ և այլն։ Դատի․ 13․26։ Մատ․ 10․25։ Երբ յայտմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զմերձաւորն, որով իմանին ազգականքն․ որպիսի է հօրեղբայրն։ 1․ Թագ․ 10․15․ և 16։ կամ մօր քոյրն։ և կմ՝ քաղաքակիցքն․ կամ կցորդքն ընդ միմեանս հաւատովք․ և այլն։ Գաղ․ 6․ 10։ Իսկ մերթ նշանակէ զհարազատն․ կմ՝ զյատուկն․ և զսեփականն։ Ոսկէ․ 2․ հատ․ լե։ Երբ մերթ ասի զկենդանեաց․ և զբուսոց, որք ոչ են վայրենիք։

Ընտանութիւն․ թեան։ || 'ի նոյնում տան լինելութիւն․ կամ մերձաւորագոյն ազգականութիւն․ կամ ընտելութիւն․ կամ հարազատութիւն։ Ղեւ․ 18․6։

Ընտասուն․ սնոյ․ կամ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || տես զԸնդասուն։

Ընտել․ (նախդրիւ հոլովի․) || տես զԸնդել։

Ընտելանամ․ լացայ․ ացիր․ նալ։ (ընդմիջ․) || տես զԸնդելանալ։

Ընտելանիմ․ ելացայ․ ացիր․ իլ։ (ձայնակր․) || տես զԸնդելանիլ։ Ոսկէ․ 1․ հատ․ ժա։

Ընտելութիւն․ թեան։ || ընտանութիւն․ կամ ծանօթութիւն․ կամ բարեկամութիւն․ կամ սովորութիւն։ 'Ի ճառս հարցն։

Ընտիր․ տրոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || ընտրեցեալ․ կամ ազնիւ․ կամ անխարդախ․ կամ պատուական։ Ծննդ․ 23․16։ և 41․2։

Ընտոծին․ ծնի․ աւ․ աց․ օք։ || տես զԸնդոծին։

Ընտրականութիւն․ թեան։ || ընտրելութիւն․ կամ ազնուութիւն․ կամ պատուականութիւն․ կամ վսեմութիւն։ Նուէ․ ձա։

Ընտրանք․ անաց․ օք։ (անեզական․) || ընտրութիւն։ 2․ Մակ․ 4․12։ Աղ․ մղ․ 5․11։ Բայց Զաք․ 11․16․ ուր ասի՝ զմիս ընտրանաց․ իմանի՝ ընտրեցելոց․ կամ պարարտաց։

Ընտրելագոյն․ գունի․ իւ․ ից․ իւք։ || յոյժ ընտիր․ կամ յոյժ ընտրեալ․ կամ պատուականագոյն․ և կամ վսեմագոյն։

Ընտրելախօսութիւն․ թեան։ || խօսք․ և զրոյց ընտիր․ կամ ընտիր խօսելութիւն։

Ընտրելական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || ընտրական․ կամ ազնուական․ և կամ վսեմական․ կամ գերազանցական։ Նուէ․ 'ի գովէստ յուսին։

Ընտրելակից․ կցի․ աւ․ աց․ օք։ || ընտրուած կցորդ։ 1․ Պետ․ 5․13։

Ընտրեմ․ եցի․ եա․ ել։ (ներգործ․) || զոմն մարդ․ կամ զիր ինչ 'ի բազմաց ոմ՝ զընտիր որոշել․ կամ առնուլ։ Յօհ․ 15․16։ Իսկ մերթ բացորոշել․ կամ 'ի մի կողմն վճռել․ և կամ ենթադատել։ Թուոց․ 15․34։ և Գործ․ 4․19։

Ընտրողական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || որոշողական․ կմ՝ քննողական․ և կամ ենթադատական․ ուստի և զգայութիւնք՝ որովք ընտրեմք, և որոշեմք զհամ զհոտ, և զայլս ասին ընտրողականք։ Ոսկէ․ 1․ հատ․ իա։

Ընտրողութիւն․ թեան։ || բարուոք ենթադատութիւն․ կամ բացորոշումն մտաց․ կամ զանազանումն։

Ընտրութիւն․ թեան։ || ընտրումն․ կամ որոշումն․ կամ զանազանումն․ և կամ բացորոշումն։ 1․ Մնաց․ 27․4․ և 5։

Ը Շ

Ըշտապ․ ի․ իւ․ ից․ իւք․ կամ ոյ․ ով։ || տես զՇտապ։

Ը Ո

Ըուխմն․ կամ ուխմն․ ի․ իւ․ ից․ իւք․ կամ աց․ օք։ || առհաւատչեայ․ կամ գրաւ․ և կամ գրաւական։

Ըուիշտ․ ըուշտի․ աւ․ կամ իւ․ աց․ օք։ || տես զՈւիշտն։

Ըումբայքար․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || տես զՈւմբայքարն։ Լամբրոն։

Ըունկեղջիւր․ կամ ըունդեղջիւր․ եղջեր․ երբ․ երաց․ կամ երց․ երւք․ կամ երօք։ || Է կենդանի մի չորքոտանի, որ լինի 'ի լերինս․ ընդ յաշխարհն Աֆրիկոյ․ և է մեծութեամբ․ երկայնութեամբ, և գունով նման փղի։ Ունի զորունս տոտաւորս, և կարմրագոյնս․ և զատուտ նման կոճոց։ Երբ կարծրանի մարթով իւր պատենիւք կրէսյի զվահաւորեալք են բարձքն, գաւակն, և բովանդակ մարմին նր․ մինչ զի բունաձիգնետք, կամ սլաքք դժուարաւ կարեն ներգործել 'ի մարմին նր․ զի է կարծրութե երկաթի։ Երբ ունի զեղջիւր մի կանգնեալ 'ի վր ռնգաց իւրոց․ և մն այսորիկ անուանեցաւ ռնդեղջիւր․ երբ թէ յընդդան իւրում ունօղ զեղջիւր․ որ յանուարն

[illegible] ... կոչի [illegible] ։ Խոսքին. [illegible]

Ըղձաւորութիւն. Թեւան ։ || [illegible] կամ [illegible] կամ [illegible] կամ [illegible] ։ [illegible] ։

Ըռուքին ։ (Նախադրիւն. հոլովի.) || [illegible] կամ [illegible] , և [illegible] 'ի [illegible] ։

Ըռսծք. [illegible] կամ իւ. իւ. իւք ։ || Է [illegible] կամ [illegible] 'ի [illegible] կամ [illegible] 'ի [illegible] 'ի [illegible] , և 'ի [illegible] կամ 'ի [illegible] ։ [illegible] Մերթ [illegible] կամ [illegible] ։ Իսկ մերթ [illegible] և մերթ [illegible] կամ [illegible] ։

Ըռունկն. կամ [illegible] ։ || [illegible] ։ Իսկ մերթ նշանակէ [illegible] կամ [illegible] ։

Ը, Ս

Ըսթափ. ի. իւ. իւ. իւք ։ || [illegible] կամ [illegible] կամ [illegible] և [illegible] ։ Իսկ մերթ նշանակէ [illegible] կամ [illegible] ։

Ըսկախատն ։ (Նախադրիւն հոլովի ։) || [illegible] ։

Ըստ ։ || Է նախադրութիւն հոլովական ։ Արդ երբեմն առնու զներքնական [illegible] , և նշանակէ . [illegible] կամ [illegible] որ [illegible] ։ Երեմ. 32. 20 ։ [illegible] ։ Մատթ. 25. 15 ։ [illegible] ։ Գործ. 1. 12 ։

Եւ կամ նշանակէ 'ի կողմանէ. զոր օրինակ [illegible] ։

Եւ կամ նշանակէ. վասն. զոր օրինակ. [illegible] 'ի [illegible] ըստ նախահօրն [illegible] ։

Իսկ երբեմն ընդ յարէն 'ի [illegible] ։

Իսկ երբեմն առնու զանուանական [illegible] կամ [illegible] ։ Ծննդ. 10. 5. և 20 ։ [illegible] ։ Եւ ոչ [illegible] ։ Ել. 4. 11 ։ [illegible] ։ Մատթ. 10. 37 ։ և 2. Մակ. 11. 25 ։ [illegible] ։ Ծննդ. 33. 14 ։ [illegible] ։ Մարկ. 16. 27 ։ [illegible] ։

Իսկ մերթ նշանակէ , [illegible] կամ [illegible] ։ Ծննդ. 31. 52 ։ [illegible] ։ Թագ. 32. 29 ։ [illegible] ։ 2. Թագ. 16. 1 ։ [illegible] ։ 1. Մակ. 7. 18 ։ [illegible] ։ Թագ. 20. 17 ։ և 21. 22 ։ [illegible] ։ 2. Թագ. 17. 21 ։ [illegible] ։ Յովբ. 13. 12 ։ [illegible] Գործ. 16. 8 ։ [illegible] ։

Եւ կամ նշանակէ [illegible] կամ [illegible] ։ Ծննդ. 44. 4 ։ և Եսայ. 9. 29 ։

[illegible] ։ Եսայ. 12. 22 ։

Որք անցին ըստ օրէնս Այ. քն, արտաքոյ օրինացն Այ եղին: 3. Մակ. 7. 7. և 10: և Հռոմ. 2. 23:

Եթէ իցէ եղեալ ըստ չափ. քն. արտաքոյ չափու հասակին: 1. Կորնթ. 7. 36: Ըստ այսմ են և յայլ բազում տեղիս.

Իսկ երբեմն առնու զբացառականն. և յայնժամ նշանակէ՝ զկնի, կամ զհետ. որգոն: Եւ զԹագաւորսն՝ որք ըստ նորանէ էին. քն, որք զկնի նորա լինէին: 1. Մակ. 8. 8: Ըստ նոցանէ և պարապետալքն այսպիսեաց ճգնութեանց. քն, զկնի նոցա, կամ զհետ նոցա: Խորէն. Ա. գլ. 2: Այր ըստ առնէ 'ի վերայ գործոց երկանց. քն, այր զկնի առն. որ է ասել, իւրաքանչիւր այր: Թուոց. 4. 49: Այր ըստ առնէ մնորեցան. քն, այր ըզկնի առն. որ է, իւրաքանչիւր այր. կամ ամենայն այր: Եսայ. 47. 15: Ըստ այսմ ես մինչ ասեմք. ամ ըստ ամէ. օր ըստ օրէ. մի ըստ միոջէ. նշանակի ասել. ամ զկնի ամի. օր զկնի աւուր. մի զկնի միոյ. որ է. յիւրաքանչիւրում ամի. յիւրաքանչիւրում աւուր. և այլն: Ըստ այսմ իմա և զայլոց նմանեաց:

Բայց գիտելի է. զի բառս այս երբեմն յերաժշտական երգս, և 'ի տաղաչափութիւնս՝ վասն ոլապէս արտաբերելոյ՝ գըրի առանց ը՝ տառիս, և յայնժամ ընդ խնդրոյն իւրում կից դնի, և արտաբերի իբրև զմի բառ. զոր օրինակ. ստաւղակին, ստանօրէնութեն, ստալորմութեան, ստամենայնի, և այլն: որպէս երեւի 'ի շարականոցի, և 'ի ժամագրքի մերում: Մերթ ևս մտանէ սա 'ի բարդութիւնս, և 'ի բաղադրութիւնս բառից. և պէսպէս կերպիւ այլայլէ զնշանակութիւնս նոցա. զոր օրինակ. ըստանձնել. ըստգիւտ. ըստգտանք. ըստգտանել. ըստմասնեայ. և այլն, զորս տեսցես զկնի:

Ըստ ամի: || ամենայնիւ. կամ ամենայն կերպիւ:

Ըստանձնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || յանձն իւր առնուլ. քն, 'ի վերայ իւր բառնալ. կամ շալակել: և ըստ այսմ ասի՝ ըստանձնել զխաչ, կամ զխայտ, կմ զգէնս, կամ զբեռն. և այլն: Նարեկ. ծճ. և հէ: և Յն օրհ:

Ըստգիւտ. ի. իւ. իւ. ից. զք: || ստգտանք. կամ մեղադրանք. կամ պարսաւանք. կմ յանդիմանութիւն. և կամ կշտամբանք: Կիւրղի Եղիփ. Գ: Իսկ մերթ նշանակէ զխաբէութիւն, կամ զմոլորութիւն, և կմ զպատրանս: Ոսկ. 1. հատ. Ժ: և 'ի նմանէ բղխի անստգիւտն, կամ անըստգիւտն:

Ըստգտանեմ. գտի. ըստգտեա. անել: (Ներգործ.) || մեղադրել. կամ մեղապարտ ցուցանել. կամ յանդիմանել. կամ նախատել. կամ արհամարհել. և կամ պարսաւել: Եւ ասի՝ ըստգտանել. զի 'ի մեղադրելն միշտ գտանեմք զմեղս ինչ 'ի մեղադրեցելոյն: Նարեկ. Կ. և Հա:

Ըստգտանք. տանաց. զք: (անեզական.) || մեղադրանք. կամ պարտաւորութիւն խղճի մտաց. կամ կշտամբանք. կամ Թշնամանք: և այլն:

Ըստերջ. ի. իւ. ից. իւք: || տե՛ս զՍտերջ:

Ըստ ինքեան: || ըստ կերպի իւրոյ ինքեան. և կամ ըստ բնութեան և ըստ Թէութեան իւրոյ. և կամ ինքեամբ: Նարէկ. Ձա:

Ըստ իս: || ըստ իմ. կամ իբրև զիս. կամ ինձ նման: Իսկ մերթ նշանակէ ըստ Թէաւն. կամ ըստ ոտխառութեն իմոյ:

Ըստերկեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || բարեյօգել. կամ չափակցել. կամ ընդ իրեարս բաղադանել. և կամ ըստ ամենայն մասանցն համեմատել: Ուստի Խորէն. Ա. գլ. 28. ուր ասի. Քանզի առաջ ամենեքին՝ ըստերկեալ՝ պատուշաճեալ. նշանակի ասել, առոյգ էր հասակաւ. և բարեյօգ մարմնով:

Ըստերս. ի. իւ. աց. օք: || կէտ, կմ նիշ, և կամ նշան, որ զմի տառն բանից 'ի միւսոյն բաժանէ: Ոսկէ. 1. հատ. Ի:

Ըստերսեմ. կամ ստերսեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || տնատել. կամ 'ի ձեռն կէտից 'ի կարգի դնել զբանս գրուածոց, զի մի այլապէս իմանիցեն:

Ըստկու. կուի. աւ. աց. օք: || մեղմիկ. կամ նենգաւոր. կամ խարդախ. ռամկ. հիլլէկպազ:

Ըստմասնեայ. նէի. իւ. ից. կամ եայց. իւք: || մասնաւոր. կամ անհատ: և ասի զստորնակեցելոց ընդ տեսակաւ. որք նկատմամբ տեսակին, կամ սեռին՝ ասին մասնաւորք:

Ըստ որմէ: || յետ որոյ. կամ զկնի որոյ: Վն զի բառս՝ ըստ յորժամ առնու զբացառական խնդիր, նշանակէ՝ յետ. կամ զկնի:

Ըստորում: (շաղկապ.) || որպէս. կամ իբրև. կամ զոր օրինակ. կամ որովհետև: Նարէկ. խէ: և Յն օրհ:

Թ.

Թ. է տառ բաղաձայն. զի միայնակ ոչ կարէ զձայն հանել. այլ միշտ բաղակցի ընդ այլոց տառից. և այնպէս հնչի 'ի բերանոյ: Տառս այս 'ի մէջ բաղաձայնից կոչի նաև անձայն, որպէս և տառքս այսոքիկ. բ. գ. մ. ն. փ. ք. և այլն: Վն զի 'ի միայնակ հընչելն ոչինչ կերպիւ կարէ սկզբնաւորել զձայն ինչ, այլ ամենևին արգելու զշունչն. և փակեալ պահէ զբերանն. և թէպէտ այլք բաղաձայնք ևս ոչ կարեն միայնակ զձայն ելուզանել, սակայն անկատար կերպիւ առնեն զոկլիզըն ինչ ձայնի, շըշապէս, կամ խըխտապէս. և կամ այլով եղանակաւ. և ոչ ամենևին խափանեն զշունչն. որպիսիքեն տըքս, զ. ժ. խ. շ. ս. և այլն: ուստի և կոչին կիսաձայնք, որոց ամենևին մէնէրհակն է տառս, Թ:

Արդ՝ տառս այս Թ. զոր անուանեմք, Թօ, կմ Թոյ, 'ի յարումեստի տառդանուԹե ըստ հապագին է Թաւ. ջ հաստաձայն, որպէս և տառքս այսոքիկ. խ. չ. Ջ. ց. փ. և այլն: վն զի 'ի յարտաբերելն ելուզանէ զհաստ, և զԹանձր ձայն. որպէս յայտ է փորձառողաց:

Դարձեալ, կոչի սա նաև լծորդատառ. զի ունի զլծորդուԹի, ջ զլծակցուԹի, և զնմանուԹի ձայնի ընդ տառիցս այսոցիկ. դ. և տ. որոց հնչմունքն յոյժ մերձաւորք են միմեանց. որպէս յայտ է յայսմիկ բանի. տուք դուք Թուք յերեսս անամօԹից: Ուստի բաղում անգամ փոխադրին ընդ միմեանս. զի ասեմք քաղիրԹ. և քաղիրդ. ԹաղանԹ, և Թաղանդ. ԹակարԹ, և Թակարդ. շողոքորԹ. և շողոքորդ. և այլն: Այնպէս և գրեմք բաղմիցս՝ կաԹսայ. և կատսայ:

Դարձեալ՝ տառս Թ. է՛ նաև նշան համարողական. զի յորժամ գրի պատուով այսպէս, Թ. նշանակէ զինն, որ բաղկանայ յերից եռորդաց:

ԹԱ.

Թագ. ի. իւ. կմ աւ. ից. իւք: || խոյր. կամ պսակ արքայական, կմ քահանայապետական. որ և ռամկ. ասի՝ Թաճ. Ա. Մակ. 11. 13. և Իմաստ. 18. 24: Իսկ երբեմն նմանուԹբ առեալ նշանակէ կատարըն աքաղաղին, որ իբրև զԹագ է 'ի գլուխ նորա: ռամկ. խօրօզի խոլէէ:

Թագադիտակ. ի. աւ. այ. օք: || Թագատեսիլ. կմ Թագակերպ. կամ Թագաւորակերպ: և կմ Թագաւորատեսիլ: Նարէկ. զղ:

Թագադիր. դրի. իւ. այ. օք: || իշխան, որ դնէ զԹագ 'ի վր գլխոյ Թագաւորին 'ի սկսանելն Թագաւորել. կմ 'ի յընԹացս ԹագաւորուԹե նր: Խորէն. Բ. գլ. 3. և 7: Մերթ ևս նշանակէ զԹագաւորն, որ եդեալ ունի զԹագ 'ի գլուխ իւր. կմ որ իշխանուԹի ունի Թագ կապել 'ի գլուխ իւր:

Թագազարդ. ի. իւ. ից. իւք: || Թագիւ զարդարեցեալ. կմ Թագիւ պճնեալ. որպիսիք են Թագաւորք, և կայսերք: Մծբն. ժԹ: Իսկ մերԹ նշանակէ Թագաւորազարդ. ջ Թագաւորական զարդուք զարդարեցեալ. և ըստ այսմ ասի. Թագազարդ գահ: Լամբրոն:

Թագազարդեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || Թագիւ զարդարել. կմ. Թագ դնելով շքեղացուցանել:

Թագազարմ. ի. իւ. ից. իւք: || Թագաւորազարմ. կմ Թագաւորազուն, և կմ Թագաւորազն: Ցմ ուղէ:

Թագազն. ազնի. իւ. ից. իւք: || Թագաւորազն. կմ Թագաւորազարմ: Նարէկ. զէ:

Թագաժառանգ. ի. իւ. աց. օք: || ժառանգող արքայական Թագի. որով իմանի Թագիւ պճնեցեալն. կամ զԹագաւորուԹե ժառանգօղն: Նարէկ. զԹ. և 'ի գործ առաքելոց:

Թագակալ. ի. իւ. ից. օք: || զայնպիսին Թագ ունօղ, և վարօղ զԹագաւորուԹի. կմ Թագաւոր: Ուստի մինչ ասի, գլխոյ Թագակալ, իմանի կին կրօղ զԹագ. կմ Թագաւորօղ. կմ կին Թագաւորի, որ գոլով մի մարմին ընդ առն, Թագ դնէ 'ի գլուխ իւր, և անուանի՝ Թագուհի, կամ Թագակալ: Նարէկ. ղզ:

Թագակապ. ի. իւ. ից. կամ աց. օք: || որ Թագ կապօղ 'ի գլուխ արքայի. կմ Թագադիր: Խորէն. Բ. գլ. 23: Իսկ մերԹ նշանակէ զԹագաւորն. որ ունի զԹագ կապեալ 'ի գլուխ իւր. կմ որ կրէ 'ի գլուխ իւր զԹագ: Մծբն. ժԹ: Իսկ 'ի Խորէն. Բ. գլ. 13. ուր ասի. Թագակապ ասպետուԹի. իմանի, Թագ կապելոյ իշխանուԹի:

Թագակից. կցի. աւ. այ. կցօք: || Թագաւորակից. ջ կցորդ և ընկեր 'ի ԹագաւորուԹե. որով մերԹ իմանին 'ի միասին Թագաւորօղքն 'ի միում մեծի ԹագաւորուԹե. և մերԹ, նման և հաւասար միմեանց Թագաւորօղքն 'ի զանազան ԹագաւորուԹե: Խորէն. Ա. գլ. 27: և Բ. գլ. 19:

Թագայօրէն. ըէնի. իւ. այ. օք: || յօրէնս արժանի յօրինել բային. ուստի Թագայօրէնն նշանակէ, Թագիւ յօրինեալ. կամ պճնեցեալ. և կմ զԹագ յօրինօղ և կազմօղ: Իսկ 'ի Նարէկ. ղԹ. ուր ասի, Թագայօրէն պճնուԹբ, նշանակէ, Թագակազմ

կան, կամ Թագաւորանման պճնութիւն, որով խմա-
նի Թագաւորն փառաւ պսակին քոյ:

Թագաստառ. տոնի. աւ. ազ. ըք: || տոնօղ զԹագ. ումեք. կամ զիշխանութիւն Թագ. կա-տարելոյ ՚ի նշան Թագաւորութեան:

Թագաւոր. ի. աւ. աց. ըք: || արքայ. որ է իշխանաց իշխան, և արձակաբար իշխօղ բազմաց գաւառաց, և քաղաքաց: Իսկ ա-սի Թագաւոր, վն զի կրէ ՚ի գլուխ իւր զԹագ. ՚ի նշան մեծի իշխանութեան: 2. Թագ. 2. 7: և 12. 3:

Թագաւորաբնակ. ի. աւ. աց. ըք: || արքայա-նիստ. յօ տեղի, ուր բնակի, և նստի Թա-գաւորն, և Թագաւորք:

Թագաւորագիր. գրի. աւ. աց. ըք: || գիր, զոր գրեալ է Թագաւորն. կամ գիր, և մա-տեան, յորում պատմի զԹագաւորաց: Եւ մերթ նշանակէ զնա, որ գրէ և վիպէ զԹագաւորաց:

Թագաւորազարմ. ի. իմ. ից. իւք: || Թագա-ծնունդ. կամ Թագաւորազուն. որպիսիք են նոքա. որք յառաջացեալք են ՚ի Թա-գաւորական զարմէ:

Թագաւորազն. ազին. ազամբ. ազինք. զանց. ազամբք: || մերթ նշանակէ զնա, որ է ՚ի Թագաւորական զարմէ. կամ որ ունի զար-քայավայելուչ պատիւ, գոլով ՚ի տոհմէ Թագաւորի: Խորէն. բ. գլ. 21: և Լամբրոն: Մերթ ևս նշանակէ զազնիւ անձն ոք. որում վն իւրոյ քաջութեան անուն տանն Թա-գաւորին հաղորդեցեալ է: Եւ մերթ նշա-նակէ զպաշտօնական ոք, կամ զայն, որ յորջորջմունս կոչեցեալ է ՚ի վն Թագա-ւորական պաշտաման, կամ ՚ի վն միոյ գաւա-ռի: Յոհ. 4. 16:

Թագաւորազուն. ազնի. իմ. ից. իւք: || Թա-գաւորազարմ. կամ Թագաւորազն:

Թագաւորական. ի. աւ. աց. ըք: || արքայա-կան. կամ այն՝ որ պատկանի առ Թա-գաւորին:

Թագաւորակերպ. ի. իմ. ից. իւք. || ար-քայակերպ. կամ ունօղ զկերպարան և զան-ձն Թագաւորի:

Թագաւորակից. կցի. աւ. ազ. ըք: || տես զԹագակից: Խորէն. ա. գլ. 25:

Թագաւորանիստ. նստի. իմ. ից. իւք: || քա-ղաք, ուր Թագաւորն նստի: Խորէն. բ. գլ. 39:

Թագաւորեմ. եցի. եա. եալ: (չէզոք.) || Մերթ նշանակէ Թագաւոր լինել. կամ արքայանալ: 3. Թագ. 14. 31: Եւ մերթ վա-րել զԹագաւորութիւն: 3. Թագ. 2. 11: և 11. 42: Իսկ ՚ի ժամանակի. ուր ասի զքա-ռասնից՝ Թագաւորեցան յայն նահատա-կին, խմանի՝ Թագաւորեցուցեալքն յայ. կամ Թագ. և պսակաւ պճնեցեալքն յայ. վն զի ՚ի նահատակութեան նց՝ Թագ. և պսակ երևեցաւ ՚ի վն գլխոց նց. զոր տեսանելոց էր ՚ի ձեռն հրեշտակի:

Թագաւորութիւն. թեան: || իշխանութիւն Թագա-ւորական. կամ արքայական պետութիւն: 1. Թագ. 13. 13: և 2. Թագ. 3. 10: Իսկ մերթ նշանա-կէ վարումն և ՚ի գործածութիւն արքայական իշխանութեան: Ծննդ. 10. 10: 3. Թագ. 15. 1: Մերթ ևս Թագաւորութիւն ասի պարու-նակեալն ընդ իշխանութեամբ միոյ Թագաւորի, որով խմանի երկիրն բնակչօք հանդերձ: Թուոց. 32. 33: Սաղմ. 134. 11:

Թագ. կապեմ. Թագակապեցի. եա. եալ. (ներգործ.) || զԹագ. դնել ՚ի գլուխ իւր. կամ Թագաւորել. 1. Մակ. 1. 10:

Թագնաբար: (մակբայ ծածկական.) || ծածկապէս. կամ գաղտնապէս:

Թագնութիւն. կամ Թաքնութիւն. թեան: || գաղտնութիւն. կամ ծածկութիւն. կամ նաև փօղարկութիւն տեսութեան: Նարեկ. ՚ի գովեստ խաչին:

Թագնում. Թագեայ. իր. նուլ: (ընդ. միջ.) || Թագչիլ. կամ գաղիլ. կամ ծածկիլ:

Թագուհի. հւոյ. եաւ. եաց. եաք: || ար-քայուհի, որով մերթ խմանի կինն Թա-գաւորի, որ վն Թագաւորութեան առն իւ-րոյ՝ կոչի Թագուհի: և մերթ կինն, որ բա-ցարձակաբար ինքնամբ իշխէ ոչ զԹագա-ւոր. և ասի Թագուհի, իբր Թէ Թագա-ւորուհի:

Թագուն. Թագնոյ. ով. ոց. ովք: || գաղտ-նի, կամ ծածուկ:

Թագուստ. կամ Թաքուստ. գստի. իմ. ից. իւք. կամ եան. եամբ. եանց. եամբք: || Թագչումն. կամ գաղումն. կամ Թագչիլ: 1. Մակ. 9. 45: Իսկ Ծննդ. 18. 17. ուր ասի՝ մի Թէ Թագուստ ինչ իցէ յաբրահամէ, խմանի՝ Թագուցանելի. կամ ծածուկ իր:

Թագուցանեմ. կամ Թաքուցանեմ. ուցի. Թագո. եալ: (անցողակ.) || ծածկել. կամ գաղել. կամ պահել զիր ինչ ՚ի ծածուկ տեղւոջ: Մատթ. 25. 18:

Թագչիմ. կամ Թաքչիմ. Թագեայ. քիր. չիլ: (ձայնակր.) || ծածկիլ. կամ գաղիլ. ռամ-կօրէն պահվիլ:

Թաթ. ի. իմ. ից. իւք: || է համարակ ա-նուն ինչ, որով մերթ նշանակի ձեռքն մարդոյ ՚ի ծայրից մատանց մինչև ՚ի դաս-տակն. յօ ՚ի ոտնէն: 3. Թագ. 18. 44: Դանիէ. 5. 5: և 10. 10: Իսկ մերթ ոտքն մարդոյ. կամ կենդանեաց մինչև ցվերին խոյն. յօ ցծօծռակն: Ղևտ. 11. 3. և 5: 2. Օրին. 28. 65: 1. Թագ. 5. 4: Բայց գիտելի է. զի բառս այս դրեթէ հազիւ ՚ի գործածի միայնակ, վն զի մինչ առեալ լինի վն ձեռաց՝ ասի Թաթ ձեռաց: Իսկ մինչ առեալ լինի վն ոտից, ասի՝ Թաթ ոտից: Եւ երբեմն ևս նշանակէ զԹաթն կշռոց. յօ նժարաչիւն: ուր եդեալ լինին կշռելի իրք. և կշռքն:

Թաթահերձ. ի. իմ. ից. իւք: || այն՝ որոյ ոտից կԹաթն ճեղքեցեալ է յերկուս, որ-պիսի է եզն. ոչխարն, խոզն. և այլք նը-մանք: Ղևտ. 11. 3. և 7:

Թաթաղուն. (նախդրիւ հոլովի.) || պա-տարուն. կամ լի և լի. կամ յոյժ լցեալ և առա-տացեալ. մինչ զի արտաքս զեղանի յաւե-լորդն, ուր կայ: Ղուկ. 6. 38:

Թաթաւչիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || լուծանիլ. կամ մեղկանալ. կամ լքանիլ:

Digitized by Google

Թաթթաւ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ անձրև. կամ շաղ. կմ ցօղ. կմ խոնաւութիւն թրջօղ զերկիր ։ իսկ մերթ նշանակէ զթաթաւութիւն. տ. զթաթախումն ։

Թաթաւեմ. եցի. եա. եալ ։ (ներգործ.) ‖ թաթախել. կմ շաղախել. կմ թրջել. կմ ապրուսել ։ Ծննդ. 37. 31 ։ Ելից. 12. 22 ։

Թալանամ. թալացայ. ցիր. անալ ։ (չէզոք.) ‖ նուաղիլ. կմ լքանել. կմ թուլանալ. կմ թալկանալ. որպ հանդիպի ասատիկ ծարաւելոց. քաղցելոց, վաստակելոց, և այլոց նմանեաց ։

Թալթալ ։ (ընդ բայի շարակցի այսպէս.) ‖ թալթալ խաղալ. և նշանակէ շարժիլ. կմ ցնցելով շարժիլ. կմ բովանդակ մարմնովն դողդոջելով լինել. կմ դողդողալ. որպ հանդիպի դիւահարաց, և այլոց նմանեաց ։ Կիւրղի Եզեկի. ժզ ։

Թալկանամ. թալկացայ. ցիր. անալ ։ (չէզոք.) ‖ թուլանալ. կմ լքանել. կմ նուաղիլ. և կմ անուժանալ. ռամկ. տիքւր տուշմէլ. կմ մարիլ ։ Երկր. 15. 10 ։ Եսայ. 25. 5 ։

Թալկացուցիչ. ցուցչի. աւ. աց. օք ։ ‖ լքուցիչ. կմ թուլացուցիչ. կամ նուաղեցուցիչ. Նարէկ. ղէ ։

Թալիսա. մոյ. իւ. ից. իւք ։ ‖ է անուն գրոց՝ որ շարադրեցաւ 'ի ժողովս հրէից զկնի բազմաց ամաց համբարձմանն քրի, առ 'ի պահել այնու զինքեանս 'ի յանհաւատութենէ ։

Թախանձ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ թախանձումն. կմ ժտումն, և կմ 'ի ձեռն խնդրոյ ձանձրացուցումն ։ Նարէկ. իէ ։ իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. թախանձ արկանել. և նշանակէ թախանձել. կմ ժտել ։ Նարէկ. խէ ։

Թախանձական. ի. աւ. աց. օք ‖ թախանձողական. կմ թախանձալի. կմ ժտողական ։

Թախանձանք. անաց. օք ։ (անեզական.) ‖ տես զթախանձն ։

Թախանձեմ. եցի. եա. եալ ։ (ներգործ.) ‖ սաստիկ ստիպել. կմ ժտել. կմ աղաչելով խնդրել. և կմ ձանձրացուցանելով հայցել ։ Ղուկ. 18. 5 ։ Մերթ և նոյն նշանակէ ներել. կմ անձկացուցանել. ըստ այսմ. իսկ մեղաւորքն թախանձեն. տ. ներղին ։

Թախանձեցուցանեմ. ցուցի. ցի. եալ ։ (անցողական.) ‖ կարի ստիպել. կմ իբրու բռնութ առնել. կամ ձանձրացուցանելով խնդրել ։ Իմաստ. 14. 24 ։

Թախիծ ։ (նախդրիւ հոլովի.) ‖ թախծումն. կմ սաստիկ տրտմութիւն. և կամ անմխիթար սուգ ։ Լամբրոն ։ իսկ մերթ նշանակէ զտրտմեցուցիչն. կմ զտխրեցուցիչն ։ Ոսկէ. ւ. հատ. ը ։

Թախծագին ։ (նախդրիւ հոլովի.) ‖ տրտմագին. կամ տխրագին. և կմ սաստիկ տրտմեալ ։

Թախծական. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ տրտմական. կմ տխրալի ։ Նարէկ. խզ ։

Թախծանք. կամ թաղծանք. անաց. օք ։ (անեզական.) ‖ տրտմութիւն. կմ տխրութիւն. կմ թախծումն. կմ սաստիկ սուգ. Նարէկ. լէ ։

Թախծեալ. կամ թաղծեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք ։ ‖ տխրեալ. կմ սաստիկ տրտմեալ. և կմ ցաւելով սգացեալ ։ Առակ. 15. 13 ։

Թախծիմ. ծեցայ. եաց. իլ ։ (ձայնակր.) ‖ տխրիլ. կմ սաստիկ տրտմիլ. կմ ցաւելով սգալ. կմ սուգ առնուլ ։ Իմաստ. 14. 15 ։ Եւ Ոդբ. 1. 7. ուր ասէ՝ թախծեաց. խմա նի թախծեցաւ ։

Թախծութիւն. կամ թախձութիւն. թեան ։ ‖ տխրութիւն. կմ տրտմութիւն. կամ սուգ ։ 2. Մակ. 3. 16 ։

Թակ. ի. իւ. ից. իւք. կմ օք ։ ‖ մեծ կաճղ հարկանող. կմ ո և իցէ փայտեայ գործիք, որ ունի զմեծ գլուխ. որով թակի, և հարկանի իր ինչ. որպիսի է բռնմուխ. կամ շահմերթանն, որով զցիցս հարկանեն 'ի գետին ։

Թակաղաղ. կամ թակաղ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ շինուած ինչ արուեստաւոր 'ի վր գըլխոյ սեան՝ իբրև զգահոյս. կմ իբրև զառագաստ՝ ուր կարէ լինել բազմիլ ։ Առգոն ։

Թակարդ. կմ թակարթ. ի. իւ. ից. իւք ։ կմ աց. օք ։ ‖ որոգայթ. ռամկ. տուզախ ։ Յոբ. 18. 8 ։ և Եզեկ. 12. 8 ։

Թակարթապատ. կմ թակարդապատ ։ (նախդրիւ հոլովի.) ‖ թակարթիւ պատեցեալ. և ըմբռնեցեալ. կմ պատեցեալ. և պաշարեցեալ ո և իցէ վտանգաւոր իրօք ։ Կիւրղի Եզեկի. ը ։

Թակարթափակ ։ (նախդրիւ հոլովի.) ‖ նոյն է ընդ վերնոյն ։

Թակարթեմ. կմ թակարդեմ. եցի. եա. եալ ։ (ներգործ.) ‖ որոգայթել. կմ թակարթիւք որսալ. և կմ յորոգայթն և 'ի թակարթն արկանել ։ ռամկ. տուզախը ձգել. կմ տուզախով բռնել ։ Լամբրոն ։

Թակեմ. եցի. եա. եալ ։ (ներգործ.) ‖ ծեծել զոք. կմ հարկանել փայտիւ. կմ ձեռամբ ։ Ուստի նաև մինչ զկտաւեղէն ինչ թակիւ հարկանեն վս լուանալոյ. և կմ վս փայլեցուցանելոյ, ասի թակել ։

Թակոյկ. կոյկի. աւ. աց. օք ։ ‖ սափոր. և կմ փոքրիկ կարաս. կմ կուժ. որ կարէ լինել 'ի կաւոյ. կմ յոսկւոյ. կմ 'ի կճոյ. կմ 'ի փայտէ. և այլն ։ Եսթեր. 1. 7 ։ Երգ. 7. 2 ։ և Յոհան. 2. 6 ։

Թաղ. ի. աւ. աց. օք. կմ ից. իւք ։ ‖ մասն կողման քաղաքի. կմ վիճակ մի, յորում պարունակին բազմութիւք տանց ։ ռամկօր. մահալլէ ։ իսկ մերթ նշանակէ զթաղեալն. տ. զէէջէն ։ Բայց 'ի հնումն բազում անգամ յայսպիսեաց թաղեաց կողմերն զատեալ ինչ պատերազմական զգեստ, որ զբոլոր անձն զգեցողին պատէր, և 'ի նետից, կամ 'ի գեղարդեանց պաշտպանէր. վս զի այնպիսեաւ արուեստիւ, և նիւթով կազմէին, որ չլայլին եղեալ. ոչ ապր անցք սլաքաց, նետից, և տիգաց՝ թափանցել 'ի մարմին զգեցողին. և այսպիսի զգեստ եր բեմն կոչի թաղ. և ըստ այսմ ասի 'ի գիրս

Խորէն. գր. Գ. Որն սկայ ժամանեալ Թաղաւ։

Թաղակից. կցի. աւ. աց. օք։ || 'ի միասին թա ղեալ ընդ այլում։ Մերթ ևս նոքա՝ որոց թաղն՝ ք ժողովքն կիցք են միմեանց՝ ասին Թաղակիցք։

Թաղանթ. կամ Թաղանդ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || շրջապատող մաշկ. որով մերթ խմանի Ճարպաւոր մաշկն այն, որ արտաքուստ շրջապատեալ ունի զքաղիրթն. ք զլեարդն. կամ զխիղճութն կենդանւոյն, յորում է ա_պաւէառ։ Ելից. 29. 13. և 22։ Ղեւտ. 3. 3։ և 4. 8։ Իսկ մերթ խմանի մաշկն ձուէոյ, որ շրջապատեալ է զսպիտակուցն։ ըստ այսմ խմա և զայլոց նմանեաց։

Թաղանթապատեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներ_գործ.) || բարակ մաշկով պատել։ Եւ մերթ նշանակէ՝ ուր իցէ իրօք իբր Թաղանթօք շրջապատել. կմ պարփակել զինչ։

Թաղամամաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || կենդանի. կմ անասուն, որոյ ամործիքն. ք ձուէանքն ջաղջախեցեալ. կմ ճմլեցուցեալ է, զի ըլ ցի անընդունակ զուգելոյ ընդ էգի։ ռամկ. [illegible]։ Ղեւտ. 22. 24։

Թաղամամորեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || զձուէանս կենդանեաց. կմ անասնոց ճմլելով ներքինի առնել զնա. որով ոչ կա_րեն խառնակիլ ընդ էգի։

Թաղար. ի. իւ. ից. իւք։ || մեծ աման թե_րև զկոնք, ուր թրջին արմատենիք, և այլք նմանք։ 'ի լուր հոգւ. Է։

Թաղեացագործ. ի. աւ. աց. օք։ || շինող զԹաղիս. ռամկ. քէչէճի։

Թաղեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || ընդ հողով ծածկել. կամ 'ի խորս դնել, և թա_քուցանել։

Թաղիք. ղեաց. եօք։ (անեզական.) || հաստ նիւթ ինչ գործեալ 'ի գզեցելոյ բրդոյ ա_նասնոց, յորմէ բազմիցս զգեստս. կամ գլխարկս կազմեն։ ռամկ. քէչէ։

Թաղծանք. անաց. օք։ (անեզական.) || տես զԹախծանքն։

Թաղկեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || Նիւ թել. կամ մանել. և կմ ոլորել զթելս. և զայլս նմանս։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ փոխարկել. կմ յեղաշր ջել. կմ փոփոխել. և կմ զմի իրն 'ի միւսն դարձուցանել. զոր օրինակ. զգոլորշին 'ի յամպ. զամպն 'ի յանձրև. և այլն։

Թաղկումն. կման. ման. մանց. մամբք։ || Նիւթումն. կամ մանելն. և կմ ոլորումն թելից, և այլոց նմանեաց։ Եւ մերթ ա_ռեալ լինի վս փոխարկման. կմ փոփո_խութե. և կամ դարձման միոյ իրին 'ի միւսն. զոր օրինակ. գոլորշեաց 'ի յամպ։ և այլն։

Թամբ. ի. իւ. ից. իւք։ || բազմոց. կմ նստա րան, որ դնի 'ի վր ձիոյ առ 'ի նստիլ 'ի վր նր հեծելոյն։ ռամկ. էյէր։ Իսկ մերթ նշա նակէ՝ Ճրագու. կմ 'ի վր աշտեր. կմ 'ի վր պուտի եղեալ դէքն. և կմ բարձրացեալ միտն խառն ընդ Ճրագաւն, որ [illegible] զԹամբ երկնի։ Ա. Թագ. 9. 24։

Թամբատ. կմ Թմբատ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || ցնցոտիկ. ք զգեստ անարգ և աղտեղի. կմ անպիտան, և պատառատուն։ Ոսկէ. 1. հատ. Բ։

Թամբեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || համադրձել զձի դնելով 'ի վր նր զԹամբն. և զայլս զարդս։ ռամկ. էյէրլէմէք։

Թան. ի. իւ. ից. իւք։ || հեղեղուկ կերա_կուր. ռամկ. այրան։ Դատ. 14. 32։ Եւ այս յորժամ կազմի յոսպանէ, ասի ոսպնոյ Թան։ Ծննդ. 25. 34։ Մերթ ևս մածունն, մինչ հարեցմամբ ջրանայ, ասի Թան։

Թանամ. Թացի. Թաց. նալ։ (Ներգործ.) || խոնաւացուցանել. կմ խոնաւ իրօք առ գործել. և կմ Թրջել։ Ղեւտ. 4. 6։ Յոհ. 13. 26։ Եւ Եզեկ. 22. 24. ուր ասի. Դու այն երկիր ես, որ ոչ Թանաս, խմանի՝ որ ոչ Թացեալ լինիս. ք ոչ Թրջիս։

Թանաք. ի. իւ. ից. իւք։ || մելան, որ է սև դեղն, որով գրի գիր։ ռամկ. մուրէքքէպ։ և ասի Թանաք, զի գրիչն նովաւ Թացեալ լինի։

Թանգ. կամ Թանկ. ոյ. ով. ոց. կմ իւ. օք։ || ծանր. կմ մեծ։ Եւ այս ասի զգնոց ի_րաց. ուստի մինչ ասի Թանգագին, խմանի ծանրագին։ ռամկ. [illegible]։

Թանգարական. ի. աւ. աց. օք։ || Թանկա_գին. կմ մեծագին. կամ ծանրագին. որ ասի զաղնիէ, և զպատուականագին վաճառաց, և զայլոց նմանեաց։ [illegible]։

Թանգարան. ի. աւ. աց. օք։ || գանձարան մեծագին, և պատուականագին իրաց. կամ գանձուց, և պէսպէս գոհարաց։

Թանգուցեմ. եցի. եա. եալ։ (Չեզոք.) || վն ամօթոյ պատճառել զպատճառանս. կմ անմեղադիր առնել. կմ ակնածել. և կմ զամօթ կրել յերեսաց մեծի ուրուք, ո_րով ոչ կարէ ոք համարձակ խօսիլ զբանս իւր, այլ պէսպէս կերպիւ ծածկէ, կամ ստէ և անդ խուսէ։ Յոբ. 13. 8։ Ոսկէ. 2. հատ. ԻԷ։

Թանկագին. կմ Թանգագին. գնի. լւ. կց. կմ ոց. ովք։ || ծանրագին. կմ մեծագին. ռամկ. [illegible]։

Թանձր. ձեր. երբ. կմ ձրիւ. ձերք. ձերց. ձերովք. կմ ձրիւք։ կմ Թանձր. Թանձու. ու. Թանձունք. Թանձունց։ || խիտ. կամ ստուար. կմ Թաւ. և կմ հաստ։ Եւ մերթ նշանակէ զխորն, մինչ ասի զքնոյ։ 3. Մակ. 5. 6։ Ուր երբեմն առնանի 'ի կողմանէ մար մնոյ. որպէս երբ ասի. Թանձր տախտակ, կմ Թանձր որմ. և այլն։ Եւ երբեմն առնա նի փոխանակ ներհակեցելոյ նօսր իրի. որպէս յորժամ ասի Թանձր ապուր, և կամ այլ ինչ հեղեղուկ նիւթ Թանձրացեալ, որ ոչ է նօսր։

Թանձրաբարբառ. ի. իւ. ից. իւք։ || ծան_րաձայն. կմ ծանրախօս. կմ ծանրահնչիւն. ք որոյ լեզուն, կմ բարբառն է ծանր. և դժուարահասկանալի։

Թանձրադանդաղ. ի. իւ. ից. իւք։ || դան_դաղամած. կմ սաստիկ Թանձրամած։

Digitized by Google

Թանձրալերդադ · լերդդի · իւ · կց · կաւ : || Որոյ լերդադն է թանձր, և կամ ծանր :

Թանձրալեզու · զուէի · աւ · աց · օք : || Ծանրալեզու, կամ դժուարահասկանալի լեզուաւ խօսօղ : Եզեկ · 3 · 6 :

Թանձրախիտ · խտի · իւ · աց · օք : || Այն՝ որ է կարի խիտ անտեանելք՝ կամ ստուարք՝ և այլովք նմանեօք · որպիսիք են անտառաց ծառք · և վարսաւոր ծառք :

Թանձրախուռն : (Նախադրիւ Հոգւոյ ·) || Թանձրախիտ · կամ թանձր և խիտ · և կամ բազմախուռն : Ագաթ :

Թանձրածորութիւն · թեան : || Թանձրահոսութիւն · կամ թանձրամած ծորումն ողից, կամ իւղոյ, և այլոց նմանեաց :

Թանձրամած · ի · իւ · կց · կաւ : || Թանձրացեալ · կամ թանձրութեամբ մածեցեալ :

Թանձրամարմին · րմոյ · նաւ · նաց · նօք : || Թանձրախիտ · կամ թաւ և խիտ ծառովք անտառացեալ · որպիսիք են անտառք անդ ՚ի Լերինս : Կիւրղ · Եզեկ · ժա :

Թանձրամիտ · մտի · աւ · աց · օք : || բթամիտ · կամ դժուարութեամբ հասկացող զբան :

Թանձրամտութիւն · թեան : || բթամտութիւն · կամ տկարամտութիւն :

Թանձրամրուր · մրրոյ · ով · ոց · ովք : || Ըղ թանձր մրուր ունօղ · կամ որոյ գինոյն՝ որ ՚ի յատակին իջանէ · թանձր է · որպիսիք են ոմանք գինիք : ռամկ. Խանձր Տիւրք ունօղ :

Թանձրայատակ · ի · աւ · աց · օք : || զստուար, և զմարմնեղ յատակս ունօղ · և կամ որ է ստուար և մարմնեղ · և ՚ի խոր թանձրացեալ · որպիսի է երկիրս : Ագաթ :

Թանձրանամ · ացայ · ացիր · նալ : (ընդմէջ ·) || Հաստատանալ · կամ ստուարանալ · կամ խտանալ : Փիլոն · 12 · 15 : կամ կարծրանալ սրտին · կամ բթանալ մտաց : Մատթ · 13 · 15 : Իսկ ՚ի շարակնոցի, ուր ասի, բանն թանձրանայ ՚ի մարմնի · իմանի, բանն առնու զմարմին թանձր և շօշափելի :

Թանձրատարափ · ի · իւ · կց · կաւ : || Թանձր և խիտ, և յորդ անձրև · և մերթ նմանութեամբ ասի զնետից և զայլոց նմանեաց, որք խիտ և զխիտ անձրև իջանեն ՚ի վերուստ ՚ի վայր առ ՚ի հարկանել զմարդիկ :

Թանձրութիւն · թեան : || ստուարութիւն · կամ խտութիւն, և կամ թաւութիւն խոտոց, և այլոց նմանեաց : Խորէն · Ճ · դր · 59 :

Թանչ · ի · իւ · կց · կաւ : || Ախտ ծիւրական, որով առնէն լուծի որովայնն : 2 · Օրին · 28 · 27 : և Գործ · 28 · 8 : Նաև մերթ վարացաւքն ասի թանչ :

Թաշկէն · կենի · իւ · կց · օք : || դաստառակ · կամ երես սրբիչ :

Թաշկինակ · ի · աւ · աց · օք : || երես սրբիչ · կամ դաստառակ · կամ քրտան սրբիչ : ռամկ. Մահրամայ : Գործ · 19 · 12 :

Թաջառ · ի · իւ · կց · կաւ : || է անուն գծի · կամ խաղի երաժշտական երգոց, որ ունի զայս ձև ~ :

Թառ · ի · իւ · կց · կաւ : || Ձող եդեալ ՚ի բարձր տեղւոջ, ուր թառեցեալ թռչունք · և Նստին հաւքն :

Թառամեցուցանեմ · ցուցի · ցո · ուցանել : (անցող ·) || Թարշամեցուցանել : ռամկ. Թօռնեցնել : Յոբ · 15 · 30 :

Թառամիմ · եցայ · եայ · իլ : (Ձայնակր ·) || Թարշամիլ : ռամկ. Թօռնիլ : Իմաստ · 2 · 8 :

Թառանչ · ի · իւ · կց · կաւ : || Հեծեծանք · կամ հառաչանք · կամ հեծութիւն սրտի : Եզեկէլ · իէ · Լ · և խը :

Թառաչ · ի · իւ · կց · կաւ : || Նոյն է ընդ վերնոյն : Լամբրոն :

Թառաչանք · չանաց · օք : (անեզական ·) || Նոյն է ընդ վերինոյն : Լամբրոն :

Թառաչեմ · եցի · եա · ել : (չէզոք ·) || Հառաչել · կամ հեծեծել · և կամ հեծել :

Թատր · Թատեր · աւ · երք · երց · կամ աց · օք : || Հանդէս խաղատեղեաց · և կամ խաղարկութիւնք հրապարակականք, որպիսիք են խաղք ըմբշաց, լարախաղացից, և կամ խաղալկաց, որք են չէնկէ : Եւ մերթ նշանակէ զտեղին այսպիսեաց խաղուց, որ կոչի տեսարան, կամ թէատրոն : և առնել ՚ի գործ առ ՚ի յօգնականն սորա : Նարեկ · լա : և Ոսկէ · ՚ի Նախերգ · և 2 · Հռոմ · ժդ :

Թատրոն · ի · իւ · կց · կաւ : || Տեղի՝ ուր մանկտիք, կամ մեծահասակ մարդիկ ժողովին առ ՚ի կրթիլ և վարժիլ ՚ի այսպիսի արուեստս խաղուց · զոր օրինակ · կաքաւելոյ, կամ ըմբշամարտելոյ · կամ զխաղալկութիւն առնելոյ, ծթ · զդէնկիւրէ · և այլն : 2 · Մակ · 4 · 9 · և 12 : Իսկ մերթ նշանակէ զտեղին · կամ զտեսարանն՝ ուր այսպիսի խաղարկութիւնք լինին :

Թարախ · ի · իւ · կց · կաւ : || Շարաւ · որ է դեղնագոյն և ժահահոտ խոնաւութիւն, որ ՚ի վիրացն ելանէ · կամ բղխի · որ և ռամկօրէն ասի Թարախ : Յոբ · 2 · 8 : և 7 · 5 :

Թարախիմ · խեցայ · եայ · իլ : (Ձայնակր ·) || Թարախոտիլ · կամ թարախ կապել վիրացն : Նաւում · 3 · 19 :

Թարահատ · տայ · աւ : (անյօդնական ·) || Էր պատկեր ինչ կռոց յոյժ զազրալի և անպարկեշտ · զի ՚ի բաց ունէր զծանականն · որով զրդռէր զպաշտօնեայս իւր ՚ի տռփանս վավաշոտութեան : Նորէնք :

Թարգման · ի · աւ · աց · օք : || երբեմն նշանակէ զմեկնիչն, և երբեմն զթարգմանօղս, ծթ · զդարձուցանօղս գրոց ՚ի միոյ լեզուէ յայլ լեզու : Եւ երբեմն նշանակէ զնա, որ զբարբառն միոյն, միջնորդ եղեալ թարգմանէ, և հասկացուցանէ այնմ որ ոչ հասկանայ : ռամկ. Տէրճիման : Ծննդ · 42 · 23 : Իսկ ՚ի շարակնոցի՝ ուր ասի զհրեշտակն մարիամայ · յայտնեալ թարգմանն ածութեան · իմանի այսպէս · Թէ կոյսն մարմնով ծնանելով զորդին ած եղև յայտնօղ և բացայայտօղ ծանուցանօղ մեզ զած :

Թարգմանեմ · եցի · եա · ել : (Ներգործ ·) || մերթ նշանակէ զբան ինչ · կամ զբառ ինչ ՚ի միոյ լեզուէ առ այլ լեզու դարձուցանել · կամ գրելով · և կամ բանիւ : Մակ · Ա · 23 : 1 · Կորն · 14 · 5 : մերթ և նշանակէ մեկ

նել, և բացայայտել. կմ՝ հասկացուցանել. և կմ՝ ցուցանել: Նարէկ. ՀՁ: և ԶՆ:

Թարգմանիչ. մանչի. աւ. աց. օք: || 'ի միոյ լեզուէ յայլ լեզու դարձուցանօղ զբան ինչ. կմ՝ մեկնիչ: Խորէն. գ. գլ. 47:

Թարգմանութիւն. Թեան: || դարձուցումն բանի, կմ՝ խօսից, և կմ՝ բառի 'ի միոյ լեզուէ յայլ լեզու. կմ՝ մեկնութիւն. և կմ՝ պարզաբանութիւն, և այլն: 1. Կորնթ. 12. 10:

Թարգմանօրէն: (մակբայ որակական.) || Թարգմանաբար, կամ Թարգմանելով. և կմ՝ մեկնօրէն: Իսկ մերթ՝ Թարգմանական. կմ՝ մեկնական: Նարէկ. ՂԷ:

Թարթ. ի. իմ. ից. իւք: || Թարթումն աչաց. այս, խփելն և բանալն աչաց. կմ՝ շարժ 'ի մէջ կոպերն 'ի միոյ կողմանէ առ միւսն դարձուցումն:

Թարթափ. ի. իմ. ից. իւք: || մերթ նշանակէ զկոպն աչաց հանդերձ մազովքն. և մերթ զսուսկ մազն, որով Թարթեւնք, որ և ասի՝ Թարթիչ աչաց: Իսկ մերթ նշանակէ զԹարթափումն, այս, զբացումն և զխփումն աչաց:

Թարթափական. ի. աւ. աց. օք: || Թարթափողական, և կամ այն՝ որ պատկանի առ Թարթափումն աչաց, որպիսի է քունն նիրհման, որ Թարթափմամբ աչաց լինի: Ագաթ:

Թարթափեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || մերթ նշանակէ Թաթաւել. կմ՝ շաղախել. կմ՝ Թաւալել: Իսկ մերթ բանալ և խփել զաչս: Սոկր. 1. հատ. լէ:

Թարթափիմ. եցայ. եաց. իլ: (Կրաւորկ.) || Թաթաւիլ. կմ՝ Թաւալիլ. կմ՝ շրջմոլիլ. կմ՝ Թաւալմամբ շաղախիլ: Սոկր. 1. հատ. ԺԲ: Իսկ մինչ զմարդոյ ասի, Թարթափիլ Ձ ուրեք, նշանակի մասնակցիլ, կմ՝ կցորդիլ. կմ՝ զհաղորդակցութիւն առնել Ձ ուրեք 'ի միասին շրջագայելով. և կմ՝ կենցաղավարիլ: Առակ. 13. 20:

Թարթափումն. փման. մամբ. մանց. մամբք: || աչաց բացումն և խփումն: Նարէկ. ՂՋ:

Թարթել: || տե՛ս զԹարթափել: Յովբ:

Թարխուն. նի. իմ. ից. իւք: || է տեսակ ինչ կծու խոտոյ, զոր ուտեն մարդիկ ընդ կերակրոյ. որ է բնութեամբ Ջերմ և չոր. և է կրկին, մինն վայրի, և միւսն ընտանի, զի բուսանի 'ի պարտէզս: տաճկօրէն տարխուն:

Թարմ. մի. իմ. ից. իւք: || այն, որ զերծ է խոնաւութենէ, և զգալւորութիւն ոչ է կորուսեալ: տաճկ. Թազէ:

Թարմանամ. ացայ. ացիր. անալ: (չեզոք.) || Թարմ և զուարթ լինիլ:

Թարմատար. ի. աւ. աց. օք: || անպիտան. կամ ընդունայն. կմ՝ անօտի. կմ՝ խոտան. կմ՝ փտանելի. կմ՝ տկար և անզօր: և այս ասի զկենդանեաց, զմարդոյ, զարմատոց, զբանից, և զայլոց բազմաց: Նարէկ. ԾԲ. և Կ: Աստի և շաղկապն այն, որ դնի 'ի շարադրութիւն բանից առ'ի զարդ, կամ վս սովորութեան, և ոչ վս պիտանութեան Թեն, ասի Թարմատար, որպիսիք են առ. քա. Թէ, զի, բա. և այլն:

Թարշամիմ. եցայ. եաց. իլ: (Կրաւորկ.) || Թառամիլ, կմ՝ չորանալ. և կմ՝ հնանալ. տաճկ. Սօլմագ: Յակ. 1. 11:

Թարց: || Նախադրութիւն, որ պահանջէ ըղ հոլովս տրական. կմ՝ սեռական. և նշանակէ, առանց:

Թացութիւն. Թեան: || Թրջութիւն. կմ՝ խոնաւութիւն: Նարէկ. ՂԶ:

Թաւ. ւու. ու. ուց. ուք. կմ՝ աւ. աց. օք: || Թանձր. կմ՝ սաղարթ. կմ՝ խիտ: Եւ այս մերթ ասի զծառոց, և զտնկոց. և նշանակէ զտերևալիցն, կմ՝ զլցեալն խիտ ոստովք կմ՝ սաղարթիւք: 2. Թագ. 18. 9: և 3. Եզր. 8. 15: և 2. Մակ. 6. 7: և 10. 7: Իսկ մերթ ասի զերկրէ. և նշանակէ զխոտաւէտն. կամ զծառուտն, և կամ զառատացեալն բուսովք և խոտովք: Խորէն. գ. գլ. 55: Երբեմն և ասի զմարդոյ, կմ՝ զմասանց նր, զոր օրինակ. զձեռաց՝ զմորթոյ, և զայլոց նմանեաց. և նշանակէ զլցեալ մազոտն. կամ զբրդոտն: Ծննդ. 25. 25: և 27. 11. և 23: 4. Թագ. 1. 8: Մերթ և ասի զհնչմանէ, կմ՝ զեղանակէ, և նշանակէ զհաստ հնչեցեալն: և կմ՝ զստուարն, և նշանակէ զհաստ հնչօղն. և կմ՝ զհաստ և զԹանձր ձայն ունօղն, որպիսիք են տառք. Թ. խ. չ. ց. փ. ք. և այլն: Իսկ 3. Մակ. 5. 28. ուր ասի, 'ի Թաւ մածեալ կայլին, իմանի. բնաւքն միահաղոյն դէպ 'ի յերկիր, այս դէպ 'ի վայր խիտ հակեալ և մածեալ կայլին:

Թաւ. ււու. ու: || է անուն տառի միոյ եբրայեցւոց. որ ունէր գրեԹէ զձև խաչի. զի էր այսու ձևով. Т:

Թաւագլոր: || ոչ հոլովի. այլ ընդ բայի շարակցի այսպէս. Թաւագլոր խաղալ. և նշանակէ, սրով սպանանեցելոց, և այլոց նմանեաց յերկիր անկանելով Թաւալիլ և գլորիլ. տաճկ. [illegible]: Խորէն. բ. գլ. 82:

Թաւալ. (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ Թաւալեմ բային. և նշանակէ զԹաւալումն, կմ՝ զգլորումն ա և էջէ իրի: Իսկ մերթ նշանակէ զԹաւալեալն, և զգլորեալն: Իսկ 'ի գիրս Խորէն. գ. գլ. 45. ուր ասի, 'ի կողմանէ դաշտին ելք էին առ'ի Թաւալ, նշանակի զառ'ի վայրն, կմ՝ տատասկ դարն, և դահն, Ձ որ ելանօղն, կմ՝ իջանօղն դրեԹէ Թաւալի, և գլորի:

Թաւալագլոր: || տե՛ս զԹաւագլոր: Նաւում. 3. 3:

Թաւալեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հոլովել. կմ՝ գլորել, և կմ՝ 'ի միոյ կողմանէ 'ի միւս կողմն շրջել. կմ՝ դարձուցանել:

Թաւալեցուցանեմ. ուցի. ցա. ել: (անցող.) || գլորեցուցանել. կմ՝ հոլովեցուցանել. և կմ՝ ըծանր իրն 'ի միոյ կողմանէ 'ի միւսն շրջել: Մատթ. 28. 2:

Թաւալիմ. եցայ. եաց. իլ: (Կրաւորկ.) || հոլովիլ, կմ՝ գլորիլ. կմ՝ յերկիր անկանելով 'ի միոյ կողմանէ 'ի միւսն շրջմոլիլ:

2. Մակ. 14. 15: Զօր. 9. 16:

Թաւալոյց. ի. ու. աց. օք: || Թաւալելոյ վայր. կմ զօռ'ի վայր տեղի, ընդ որ գնացօղքն թաւալին, և գլորին:

Թաւամազ. ի. իմ. ից. իւք: || Թաւամորթ. կմ զթաւ և զխիտ մազ ունօղ: որպիսիք են մազոտ մարդիք:

Թաւամորթ. ի. իւ. աց. օք: || որ ունի ըզ հաստ մորթ, կմ զմազոտ մորթ:

Թաւայօն. ի. իմ. ից. օք: || զթաւ յօնս ունօղ: թէ թանձր և խիտ յօնօք, որ և ասի յօնեղ: ռամկ. հասր ընքուշի ունեցող:

Թաւանամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդ միջ.) || ստուարանալ, կմ հաստանալ, կմ խտտանալ. և մերթ հաստատնչուն լինիլ: Եւ մինչ տակ թաւանալ մազով. կմ մորթով, իմանի մազոտ լինիլ. կմ խիտ մազով լցեալ լինիլ:

Թաւանշան. ի. իմ. ից. իւք: || Նշան ինչ, այսու ձևով ^, որ դնի 'ի վր ճիշն տառի, առ'ի հաստատուցանել զհնչումն նր, կամ առ'ի ցուցանել զհաստութիւն հնչման նր:

Թաւարծի. կմ Թաւարձի: (Նախդրիւ հոլովի.) || Թաւամազ. կմ Թաւամորթ. կմ Թաւ մազով ծածկեալ. կմ մազոտ:

Թաւութիւն. Թեան: || Թանձրութիւն, կամ ստուարութիւն. կամ խտտութիւն. և կամ մազոտութիւն:

Թափ. ոյ. ով. ոց. ովք: || ուժգնութիւն. կմ սաստիկ ոյժ. և կմ ուժգին վազք և ընթացք: Եւ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. Թափ առնուլ. և նշանակէ Թափառիլ. կմ աստ և անդ մոլորեալ շրջիլ: Խորէն. բ. գլ. 21: Եւ կմ այսպէս. Թափ ընկեալ, և նշանակէ, սաստիկ Թափով անցեալ, կմ գնացեալ. ոչ հանդիպելի արագընթաց գետոյ: Եւ կմ այսպէս. 'ի Թափ անցանել. և նշանակէ Թափանցել. կմ ընդմտանել. և կմ ուժգին յարձակմամբ դիմել, և անցանել:

Թափանց: (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ Թափանցել բառիս, և նշանակէ Թափանցօղ. կամ Թափանցեալ: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, Թափանց անցանել: և նշանակէ Թափանցել. կմ Թափանցելով անցանել:

Թափանցական. ի. ու. աց. օք: || Թափանցողական. կմ ընդմտանողական, և առի զայնմանէ ամէ, որ մտանէ, կմ անցանէ ընդ իր ինչ Թարց բեկելոյ. և առանց ապականութեան, և վնասու: ուստի երբեմն փոխանակ անշփոթ բառիս դնի: Նորէկ. հէ:

Թափանցանեմ. անցի. եալ. ել: (չէզոք.) || ընդ Թափ անցանել. կմ ընդմտանել. և կամ Թափանցել:

Թափանցանց: (Նախդրիւ հոլովի.) || Թափանցիկ, կմ Թափանցօղ. կմ Թափանցեալ. թէ 'ի միոյ կողմանէ 'ի միւսն անցանօղ: և այս մերթ լինի առանց ապականութեան, և վնասու իրին, ընդ որ լինի Թափանցումն. և ըստ այսմ երբեմն դնի փոխանակ անապական և անշփոթ բառիցս: Նորէկ. հէ. և զգ: Իսկ մերթ ծակելով, կմ ճեղքելով. և այլն. և ըստ այսմ նիզն, որ ընդ ծակս իրի իմիք մտեալ 'ի կողմանէ 'ի կողմն անցանէ, Թափանցանց ասի: Եւէզ. 36. 33: ըստ այսմ է և 26. 28. ուր ասի. Եւ նիզ մի 'ի մէջ սեանցն Թափանցաց. թէ և նիզ մի Թափանցանց 'ի մէջ սեանցն: Իսկ մերթ վարի սա իբրև ըզ մակբայ. և նշանակէ Թափանցելով. և ըստ այսմ է. 2. Մակ. 11. 9. ուր ասի՝ Թափանցանց եղանել. թէ Թափանցելով ընդ միւս կողմն եղանել:

Թափանցեմ. եցի. եա. ել: (չէզոքակ.) || 'ի միոյ կողմանէ կարծր իրին, կմ մարմնոյ իրիք 'ի միւսն անցանել: Եւ այս մերթ լինի առանց վնասու իրին. թէ առանց բեկման, կմ ճեղքեցման, ոչ շողն արեգական ընդ ապակին: Իսկ մերթ ծակելով. կմ ճեղքելով. ոչ նետն ը մարմին մարդոյ:

Թափանցանցութիւն. Թեան: || Թափանցումն. կմ 'ի միոյ կողմանէ 'ի միւսն անցումն. և կմ Թափանցողութիւն: Նորէկ. ղգ:

Թափանցիկ. ցկի. ու. աց. օք: || Թափանցօղ. որպիսի է շողն արեգական. կմ լոյսն, որ ընդ ապակին Թափանցէ: Եւ կամ նետն, որ ընդ մարմին մարդոյ ծակելով անցանէ: Խորէն. ա. գլ. 10: Իսկ մերթ նշանակէ զԹափանցելին. թէ զայն՝ ընդ որ կարէ լինիլ Թափանցումն. և ըստ այսմ ապակին, կմ օդն՝ ասին Թափանցիկ:

Թափառ. ի. իւ. ից. իւք. կմ օք: || մերթ նշանակէ Թափառումն. թէ ասա և անդ շրջումն: Իսկ մերթ Թափառեալն. թէ ասա և անդ շրջօղն. կմ մոլորականն:

Թափառական. ի. ու. աց. օք: || ասա և անդ անկայուն շրջօղ, կմ մոլորական շրջօղ: ռամկ. փէփէրկին: Երէմ. 20. 3:

Թափառիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || ասա և անդ անկայուն և երերեալ շրջիլ. կմ տատանիլ. կմ աստանդական լինիլ և դեգերիլ: Երեմ. 31. 22: և Նորէկ. ծէ:

Թափառոտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Թափառական. կմ վտարանդի, կմ աստանդական. և կմ մոլորական: Մծբն. ժը:

Թափառութիւն. Թեան: || Թափառումն. թէ ասա և անդ շրջումն. կմ վտարանդութիւն:

Թափեալուղեղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || դատարկախելք. կմ մտաԹափ. կամ խելացնոր. կամ խելառ. կմ յիմար: Մծբն. դ:

Թափեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || մերթ նշանակէ Թօթափել: 2. Օրէն. 28. 40: Մաղ. 1. 3: Իմաստ. 5. 23: Իսկ մերթ հեղուլ. կմ լնուլ. կմ արկանել: ռամկ. ջուբել. կամ մէջ նել: Ծննդ. 24. 20: Երեմ. 48. 11: Մատ. 26. 7: Մերթ ևս նշանակէ՝ դատարկել. կամ Թափուր առնել զինչ՝ 'ի բաց հանելով զպարունակեալն 'ի նմա: Ղուկ. 14. 36: 2. Մնաց. 24. 11: Յուդիթ. 7. 11: Եսայ. 51. 17: Մերթ ևս նշանակէ ունայնացուցանել զանձն. կմ խոնարհեցուցանել և նուաստացուցանել զինքն: Լամբրոն: Իսկ երբեմն նշանակէ ազատել. կմ զերծուցանել. կմ

քարշելով փրծուցանել: Ծնն. 37. 22: Ղևտ. 3. 12: Մտթ. 5. 8: Իսկ երբեմն նշանակէ յինքն ձգել. կմ բռնութեամբ առնուլ զինչ յումեքէ. և կմ յափշտակել: ռամկ. խլել: 1. Մակ. 8. 3: 2. Մակ. 12. 35: Երբեմն ևս նշանակէ 'ի բաց կորզել. կմ բռնութեամբ քարշելով, և ոլորելով փրցնել. և ըստ այսմ առի թափել զկճղակս, կմ զերգիչբս անասնոց: Խորէն. Բ. գլ. 76: Իսկ մերթ նշանակէ մերկացուցանել. կմ կողոպտել. կամ զրկել: Խորէն. Գ. գլ. 65: Երբեմն ևս նշանակէ հանել. կմ քաղել. կմ մաշել. և ըստ այսմ առի թափել զոգիս: Յոբ. 7. 15: Ողբ. 2. 12. Յովհ. 10. 24: Իսկ մերթ մինչ առի թափել զգինի, իմանի փարատել զարբեցութիւն. կմ սթափիլ. ք զգաստանալ. ռամկ. այլնալ: 1. Թագ. 3. 23: Սաղմ. 77. 65: Ը այսմ ևս մինչ առի թափիլ յարբեցութէ. կմ 'ի սգոյ. կմ 'ի քնոյ. և այլն, նշանակէ սթափիլ. կմ զգաստանալ: Ղևտ. 2. 19: Մերթ ևս նշանակէ ցրուել. կամ սփռել. կմ ծախել, և ըստ այսմ առի թափել զինչս. կմ զոսկի. և կմ զարծաթ: Ոսկ. 1. հատ. ԼԸ: և 2. հատ. ԺԹ: Երբեմն ևս մինչ վարի իբրև չէզոքական. կմ իբրև զձայնակրական, նշանակէ խոտորիլ. կամ խոյս տալ. կամ 'ի բաց մեկնիլ յումեքէ: 2. Թագ. 2. 23: Երեմ. 37. 8: Իսկ մինչ առի էած թափեաց. կամ ած թափել. և այլն, իմանի 'ի վր բերել, և յաւելուլ. կմ 'ի վր ածել, և յարել: Ոսկ. 1. հատ. Ծ. Ձ. Վ. և յայլ բազում տեղիս:

Թափիչ. փչի. աւ. աց. օք: || մերթ նշանակէ զթափօղն: Իսկ մերթ զկտաւս սպիտակացուցանօղն. որ ռամկ. առի նէրեի: Եսայ. 7. 3: և Մարկ. 9. 2: Եւ մերթ նշանակէ զհոսիչն ցորենոյ. ք զգործիսն, որով զցորեանն 'ի յարդէն զատեն:

Թափուր. րի. աւ. աց. օք: || դատարկ. կմ ունայն. ռամկ. պարապ: Ղևտ. 26. 31:

Թափօր. ի. իւ. աց. օք: || տօնախմբական հանդէս եկեղեցականաց. յորում մեծաւ բազմութեամբ և հանդիսութեամբ խաչիւ և աւետարանաւ, և այլովք պատրաստութեամբ ելեալք 'ի դաշտս, և կմ 'ի մէջ եկեղեցւոյ հանդերձ երգովք և վառեալ ջահիւք շրջին. և օրհնեն զանդաստանս. և կամ զչորս կողմն աշխարհի: Սոյնպէս թափօր առի և այն հանդէսն, յորում 'ի պատարագին մինչ յայս յարկ նուիրանաց առի պատարագիչն ելեալ 'ի ըեմէն հանդերձ սարկաւագօք, և դպրօք, և բուրվառօք շրջանս կատար ընթանայ 'ի մէջ ժողովրդեան. և խնկարկէ զնոսին: ըստ այսմ իմա և զայլոց նմանեաց:

Թաքթաքուր: (մակբայ ծածկական) || գաղտագողի. կամ ծածկապէս. կմ թաքնաբար: Սաղմ. 55. 7:

Թաքնում. թաքեայ. իր. նուլ: (չէզոք.) || տե՛ս զԹաքչիմ:

Թաքուստ. ստի. ի. իւ. եց. իւք: || տե՛ս ըզ Թագուստն:

Թաքուցանեմ. ուցի. ա. անել: (անցող.) || տե՛ս զԹաքուցանեմ:

Թաքչիմ. եա. իր. չել: (ձայնակր.) || տե՛ս զԹաքչիլն:

ԹԵ

Թեղան. ոյ. ով. աց. ովք. կմ օք: || Թել՝ որ 'ի վր մատուցայի փաթոութեան. և Է առէջս անցուցանի, և տարածի ընդ լայնութիւն կտաւոյն 'ի յոստայնանկելն. ք 'ի գործելն զկտաւ: Ղևտ. 13. 48: և 56. և 59. տե՛ս և զԱռիանիս:

Թեղանիք. եաց. եօք: (անեզական.) || Թև զգեստուց. և կմ երկայն ծայր թևոց հանդերձից, որ մերթ Է բազուկ զգեցողին յետս կրկնել ժողովիլ: ռամկ. Բեռնի: Նարեկ. ղՀ. և Լամբր:

Թեթև. ոյ. ով. ոց. կամ աց. ովք: || այն որ ոչ է ծանր: Իսկ մերթ նշանակէ զարագընթացն: 2. Թագ. 2. 18: Մերթ ևս նշանակէ զթեթևամիտն. կամ զթեթևն խելօք: Բայց Եղիշ. 1. 14. ուր առի. թեթևս դատնայն, իմանի իսկոյն. կմ արագապէս դատնային:

Թեթևաբեռն: (նախադրիւ հոլովի.) || ըզ թեթև բեռն ունող. կմ թեթև ծանրութէ տանող. և կմ թեթևացեալ: Եւ մերթ նշանակէ զփոքրագին. ք զթեթև բառնալին. կամ զդիւրաւ տանելին:

Թեթևագին. գնի. իւ. ից. կմ ոյ. ով. ոց. ովք: || թեթևագոյն. կմ սաստիկ թեթև: Եւ մերթ նշանակէ զաժանագինն. ռամկօրէն ուժուն:

Թեթևագործ. ի. աւ. աց. օք: || դուզնաքեայ. կամ այն՝ որ է փոքր, և նուաստ գործ, որպիսիք են դուզնաքեայ շինուածք բունոյ՝ թռչնոց, և ձնձղկանց: Ագաթ:

Թեթևաթև: (նախադրիւ հոլովի.) || արագաթև. կմ արագաթռիչ. ք արագ թըռչօղ: Ոսկ. 1. հատ. ԻԶ:

Թեթևախորհուրդ: (նախադրիւ հոլովի.) || ասին զայն այն՝ որ զաղկաւ. և զնուաստ կերպս կուրս խորհրդոց ունի. և կամ որ է ազգաւ. և սակաւ կերպարանօք կազմեցեալ առի թեթևախորհուրդ: Ոսկ. 1. հատ. ԻԱ:

Թեթևակի. (մակբայ որակական.) || թեթևաբար. կմ թեթևապէս. կմ դիւրաւ. և կամ արագապէս: Խորէն. Գ. գլ. 62:

Թեթևամիտ. մտի. իւ. ից. իւք: || տե՛ս ըզ Թեթևասիրտն:

Թեթևանամ. ացայ. ացիր. նալ: (ընդ միջ.) || թեթև լինել. կամ անբեռն լինել. կմ 'ի ծանրութէ բեռին ազատ լինել:

Թեթևասիրտ. սրտի. իւ. ից. իւք: || թեթևամիտ. կմ փոփոխամիտ. կամ դիւրահաւան: Սիրաք. 19. 4:

Թեթևացուցանեմ. ցուցի. ուցանել: (անցող.) || թեթև առնել. կամ զծանրութիւն բեռին նուազել: Գործ. 27. 38: Իսկ մինչ առի զաստուծոյ ումեքէ թեթևացուցանել զմեղսն. իմանի 'ի վեր վերացուցանել զմեղսն 'ի նմանէ, ևս ազդմամբ: 'ի Ճառս հարց. Ք:

Թեւ. ոյ. ով. ոց. ովք: || Է հասարակ ա-
նուն ամ բազմականաց երկայնացեալ, և ի բ
րև զմազ երկեալ հրաց. ուստի երբեմն Թե
ւանին. կմ ապաւանին Թեւ ասի: Նարեկ. ղդ:
Եւ մերթ յոսկւոյ. կմ յարծաթոյ. և կմ
'ի պղնձոյ, և յայլոց նմանեաց իբրև զմազ
երկայնացեալքն Թել կոչին: Ելից. 39. 3:
Իսկ երբեմն մինչ ասի 'ի Թելս բանից,
իմանի 'ի շարս. կմ 'ի կարգս. և կմ 'ի նիւթս
բանից: Նարեկ. ղթ:

Թելագիր. գրի. աւ. այց. օք: || յորդորիչ.
կմ խորհրդատու. կմ խրատատու. կամ
ներշնչօղ. կմ ազդօղ. կմ նիւթիչ. և կամ
օժանդակ: Նարեկ. խէ: և Սոփ. 2. հատ. է:

Թելադրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ||
զբանս ինչ 'ի միտս ուրուք յարմարելով
դնել՝ զի առնիցէ. կմ յորդորել. կմ զխոր
հուրդ, և զխրատ տալ. կմ ազդել. կամ
օժանդակել: Նարեկ. ղճ:

Թելադրութիւն. Թեան: || յորդորումն. կամ
խորհրդատուութիւն. կմ ազդումն. կմ ներ
շնչումն. կմ առաջնորդութիւն. կմ ուսուցումն.
և կամ օժանդակութիւն, և սատարութիւն:
Նարեկ. լթ: Իսկ մերթ նշանակէ զյօդումն.
կմ զյօրինումն բանից. կմ պատմութեց,
և այլոց նմանեաց: Խորէն. գ. գլ. 67:

Թեկեմ. կմ Թեքեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.)
|| սրել. կմ ծայրասուր առնել. կմ կաղ
մելով, և զերկանն յարդարելով պատրաս
տել զերկաթեղէն գործիս. որգոն զտա-
պար. զուրագ. զաղոց. զգերանդի. և այլն:
Եսայ. 44. 12:

Թեկն. Թեկան. կամբ. անց. ամբք: || Թի-
կունք մարդոյ, կմ անասնոյ ուսով, և բազ
կաւ հանդերձ. և սոյնս կոչի և երի, մա
նաւանդ 'ի յանասունս: Մարգ. 2. 3: Եւ
մերթ նշանակէ սոսկ զբազուկն. կմ զձեռն.
և ըստ այսմ մերթ ընդ բայի շարակցի
այսպէս. Թեկն ածել. և նշանակէ՝ ձեռն
արկանել. կմ ձեռն մխել. և կամ բուռն
հարկանել զինչ և իցէ առ 'ի ձգել զնա յինքն.
և ըստ այսմ ասի 'ի գիրս Խորէն. բ. գլ. 10:
Եւ յառաջագէմ եղեալ ոչ զերկրորդա-
կանն ունի զգահ. այլ զառաջնութեան Թեկն
ածէ. զի զգահն առաջնութեան բուռն հար
կանէ. և կմ 'ի գահն առաջնութեան ձեռն-
արկէ: Իսկ մինչ ասի. Թեկն ածել ընդ-
դէմ արքայի. և կամ այլոց վերնագունի.
նշանակէ. զձեռն ամբառնալ. որով իմա-
նի ապստամբելն. ոպ գրի 3. Թագ. 11. 26:
Իսկ մերթ Թեկն ածելն նշանակէ՝ զԹի-
կունս բազկաւն հանդերձ առաւել անդ ա-
ծել. կմ 'ի վեր և 'ի վայր շարժել, առ 'ի
ցուցանել, Թէ ոչ կամի առնել զհրամայե
ցեալն. և կմ Թէ յոյժ դժուարին է գործն:

Թեղ. ոյ. ով. ոց. ովք: || կոյտ. կմ դէզ ցո-
րենոյ ընդ յարդի. որք դնին երնեկոյն բա
ժանելն 'ի միմեանց:

Թեղօշ. ի. իւ. եց. իւք: || գեղնագոյն ծառ
ինչ ունելով բարձրացեալ. որոյ տերեւն է եր
կայն, և բարակ. և ոչ է այնքան խիտ, և
սոլն մեծագոյնն և փոքրագոյնն լինի.
ունի զպտուղ հանգոյն ընկուզոյ. բայց է
քանակութեամբ յոյժ մեծ քան զնա. և ոչ
ուտի 'ի մարդկանէ, և գտանի 'ի Լիբիոն.
և փայտն սորին է ազնիւ: 2. Մնաց. 2. 8: և
Եսայ. 44. 14:

Թեմ. ի. իւ. եց. իւք: || վիճակ եկեղեցա-
կան. զի նահանգք. կմ դաւառք. և կամ
քաղաքք, որք ընդ իշխանութեամբ առաջնոր
դի, կմ եպիսկոպոսի սահմանեալ կան են:

Թերաբաց. ի. իւ. եց. իւք: || կիսաբաց. զի
ըստ մասին բացեալ. և ըստ մասին փա-
կեալ. և կմ ըստ մասին յայտնեալ. և ը
մասին ծածկեալ:

Թերաբորբոք. ի. իւ. եց. իւք: || կիսաբոր-
բոք. զի անկատար բորբոքեցեալ. կմ ը
մասին բորբոքեցեալ:

Թերալից. լցի. իւ. լից. իւք: || Թերակա-
տար. կամ անկատար. և կմ չեւեւս լցեալ:
3. Մակ. 4. 5:

Թերակատար. ի. իւ. եց. իւք: || անկատար.
կամ կիսակատար. կմ ոչ հասեալ 'ի կա-
տարումն. և կամ տհաս. Եւ ըստ այսմ
նոքա, որք զկեանս իւրեանց ոչ կարեն հա
սարակել. այլ յառաջ քան զսահմանեալ
ժամանակն մեռանին, կմ կորնչին, Թե-
րակատարք ասին: Իմաստ. 3. 16: և 4. 5: Իսկ
Սիրաք. 40. 4. ուր ասի. վշտով Թերակատա
րաւ. իմանի՝ վշտով, որ ոչ է լրացեալ,
և ոչ մաքրեցեալ. և կատարելագործեալ:

Թերահաւատ. կմ Թերեհաւատ. ի. իւ. ից.
իւք: || պակասահաւատ. կմ սակաւահա-
ւատ: Մատթ. 6. 30: Եւ կամ ոչ ունօղ ըղ
հաւատ. կամ անհաւատ: Սաղմ. 67. 19:

Թերահաւատիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնա-
կրաւ.) || ունել զպակաս հաւատ. կմ պա-
կասիլ 'ի հաւատոյ. կամ անհաւատ լինել:
Իմաստ. 1. 2:

Թերահաւատութիւն. Թեան: || պակասութիւն
հաւատոյ: Մատթ. 17. 19:

Թերամիտ. մտի. իւ. եց. իւք: || միտք պա-
կասեալ. կամ Թերացեալ 'ի վիճ իւրեանց ո-
մանց. կմ երկբայ. կամ երկմիտ. կմ Թե-
Թեւամիտ. կամ պակասամիտ:

Թերամտեմ. եցի. եա. ել: (Չեզոք.) || երկ
բայել. կամ երկուանալ. կմ տարակուսիլ.
և կամ պակասամտիլ: Նարեկ. 'ի գովս. առաք:

Թերամտութիւն. Թեան: || երկբայութիւն. կմ
երկուանցումն. կամ պակասամտութիւն. կմ
տարակուսութիւն: Նարեկ. ղա:

Թերանամ. ացայ. ցիր. անալ: (Ընդմիջ.)
|| պակասիլ. կմ կիսատ լինել. կմ անկա-
տար լինել. կամ նուազել. կամ Թերի լի
նել. զի ըստ մասին մնալ, և ը մասին պակա
սել: Խորէն. գ. գլ. 61:

Թերասառոյց. ուցի. իւ. եց. իւք: || կիսա-
սառոյց. զի կիսատ սառուցեալ. կմ անկա
տար պաղեալ:

Թերավարժ. ի. իւ. եց. իւք: || անկատար
վարժեալ. կամ չեւեւս կատարելապէս ա-
ռեալ զվարժումն. կամ հասմունք: Լամբր:

Թերատես. ի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || Թերի
տեսօղ. կամ Թերի իմացօղ: Եւ մերթ ան

կատար

կատարը և թերի[illegible]ցելոյ . և փոխանցելոյ :

Թերապաշտութեան-ցուցէ · ցի · ել : (անցող ·) || պաշտօնակատարութեան · կմ՚ ոտնահարելութեան կամ անկատար և թերի առնել : Նարեկ · ղդ :

Թերափ · ի · իւ · եց · իւք : || է բառ եբրայա կան · որով նշանակի կուռք · կամ պատա_ կեր ինչ · կամ պատճառ[illegible] չինեցեալ · կամ ձուլեցեալ յաջմէ նիւթոյ ըստ նմա նութեան երկնային մարմնոց · և կամ այլոց իրաց առ՚ ի պաշտել · և կամ՚ ի յայտնութիւն առնել : Դատ · 17 · 5 : Նաև հանդերձք · և այլ ինչ սրբութիւնք , յորս առաւելապէս պաշտամամբ հանդերձ ... զօրութիւն ինչ գոյ · կա_ րեն առնել թերափիք · կամ թերափիմք : 1 · Թագ · 15 · 23 :

Թերափիմ · այ · աւ · աց · կամ այց · ովք : || Նոյն է ընդ վերնոյն : 4 · Թագ · 23 · 24 :

Թերաքանդեալ · ելոյ · ով · ոց · ովք : || Թերի աւերեալ · կամ դիւրաշարժ , և դիւրաւեր · որպիսի էր աւերն այն՝ որ յիշի : 2 · Թագ · 20 · 8 : զի այնպէս էր շինեալ՝ որ աակաւ շարժմամբ երանէր՚ ի պատնէշէն :

Թերեհաւատ · ի · իւ · եց · իւք : || տե՛ս զԹե րահաւատ :

Թերեհաւատիմ · եցայ · եա՛ց · իլ : (ձայնակ ·) || տե՛ս զԹերահաւատիմ :

Թերեմարտուցեալ · ելոյ · ով · ոց · ովք : || կռուօղ և մարտնչօղ ընդ ամենայն պաղատանե լով · և կամ բռնամբ հարկանելով · և առի թերեմարտուցեալ , ըստ որում մարտ այս պիսեաց ոչ է առաւել և հրապարակ՝ որ լինի՚ ի կատարեալ պատերազմի : Ոսկէ · 1 · կորն · դ :

Թերենամ · եցայ · ցեր · ալ : (ընդմէջ ·) || Թերի լինել · կամ պակասել :

Թերես : (մակբայ երկբայական ·) || գուցէ · ուրեմն · պէտէ : Իմաս · 13 · 6 :

Թերես արդեօք : (մակբայ երկբայական ·) || գուցէ արդեօք :

Թերթ · ի · իւ · եց · իւք : || անօսրացուցեալ և լայնացեալ տափարակ ինչ · որով մերթ իմանի խմորն իբրև զԹուղթ տափարակ բացեալ : Իսկ մերթ տապալային թիղթոյ · և կամ թուղթն : ՚ի ձեռն հաւր · ժա : մերթ և աերևք բանջարոյ · որպիսիք են աերևք մառօլին · կամ լահանային · և այլն : ՚ի ձեռն հաւր · իզ · և կամ աերևք ծաղկանց · որգոյն · վարդից , շուշանայ · և այլոց նմանեաց : Ըստ այսմ և աերևք թիթեղանց · կմ՚ վարա կից · որք իբրև զԹալթ ձևացեալ բացեալ կան , թերթ առնին : ըստ այսմ իմա և զայ լոց նմանեաց :

Թերի · ռւոյ · եաւ · եաց · եօք : || կիսատկա_ տար · կամ կիսալից · կամ անկատար · կամ կիսատ · կամ պակաս · և կամ նուաղ :

Թերմոն · ի · իւ · եց · իւք : || գինի եռփեցեալ հրով · կամ եռացուցեալ :

Թերութիւն · Թեան : || պակասութիւն · կամ նուաղութիւն · կամ անկատարութիւն · կամ կիսատութիւն : Լամբրոն :

Թերուղէղ · ուղղի · իւ · եց · իւք : || կիսատա_ ղէղ · կմ՚ անուղէղ : և այս առի զմարդոյ ,

յորժամ միտս նոր ոչ է ուղիղ ընդ ամենայն՝ խելթ ունելով ընդ նմա , և կմ՚ խառնակեալ գոլով : Խորէն · ղ · պր · 42 :

Թև · այ · ով · ոց · ովք : || Թռչնոց · ը , այն՝ որով թռչին Թռչունքն : ռամկ · խանաք : Իսկ մերթ նմանութեամբ առնուլ՝ նշանակէ զբարեպաշտն մարդոյ · ըստ այնմ · Որ աղօ_ թանօքն Թևօքն հալածէր զբարզութեան լէգէօն զօրացն : Մերթ ևս նշանակէ ըղ ղեկն նաւու · որ ռամկօրէն առի ափերն : Գործ · 27 · 40 : Յով · 3 · 4 : Եւ մերթ նշանա կէ զԹիկունս նաւու , կամ զստորագասան : Եսայ · 18 · 1 : Իսկ մերթ զկողմն զօրաց , կմ՚ զգունդն՝ որ ՚ի միում կողման · ռմ՚ աւ_ առի : 1 · Մակ · 3 · 23 : և 2 · Մակ · 15 · 20 : և 2 · Թագ · 5 · 23 : Եւ մերթ ևս ուժգնութիւք հողմոց · որք գալ[illegible] Թռչին՝ հանդերձ ապա բանութեամբ , առին Թևք հողմոց : Սաղ · 17 · 11 :

Թևածեմ · ծի · ծեա՛ · ել : (չէզոք ·) || Թռչել · կմ՚ վերաթևել · և կմ՚ Թռչտիլ · կմ՚ վերա նալ Թևօք :

Թևակ · ի · աւ · աց · օք : || Թևիկ · կմ՚ Թև : Մծբն · ժթ :

Թևակիան · ի · աւ · աց · ովք : || Թևաւոր · կմ՚ Թռչօղ · կմ՚ վերաթևօղ : Յունէն :

Թևակոխեմ · եցի · եա՛ · ել : (չէզոք ·) || Չա_ նալ · կմ՚ զուն գործել · կմ՚ ներգործել և ձրկ տել · կամ յօժարել · և կմ՚ մեծաւ ըղձիւ կամիլ : Գործ · 16 · 7 : Խորէն · ղ · պր · 52 : Իսկ մերթ հակամիտել · կմ՚ հակել · և կամ՚ ի մի կողմն անկանել : և ըստ այսմ առի զգա_ ւառաց · կմ՚ զքաղաքաց · ըստ այնմ · երկա գոյ և մակերդանիք Թևակոխեալ առ ա_ ռնայիմ : Լամբրոն : Իսկ մերթ ՚ի վեր գի_ մել · կամ՚ ի վեր Թռչել · և կմ՚ վերաթևել : և ըստ այսմ առի՝ Թևակոխել ՚ի կամառս հրեշտակաց : Մերթ ևս վարի իբրև զներ գործական բայ · և նշանակէ՝ համեցուցա նել · կամ միաւորեցուցանել · և կամ յօժա_ րեցուցանել : Մծբն · Թ · և ժԹ : Իսկ մերթ խոյեալ · կմ՚ խոյանալ կմ՚ զմաւածել : Մծբն · ղ · և ժա :

Թևակուռ : (նախադրիւ հոլովի ·) || Թևօք միօղ զինքն · և կամ կուռ · ը , սաստիկ Թռ չօղ · և կամ Թևօք սլացօղ : և այս առի ըղ Թևէ Թռչնոց · և կամ զԹևէ մտաց · որովք իբրթէ Թռչիմք , և հասա լինիմք իմաց_ ուածոց իրին : Աճառ :

Թևակցիմ · կցեցայ · եա՛ց · իլ : (ձայնակր ·) || կցիլն Թևոցն ընդ միմեանս : Եզեկ · 1 · 9 :

Թևահարեմ · եցի · եա՛ · ել : (ներգործակ ·) || Թևօք հարկանել · կամ բաղխել Թևօք զօդն առ՚ ի Թռչել · ռմ՚ առնեն Թռչունքն :

Թևահերձ · ի · իւ · եց · իւք : || ուժօղ զհեր_ ձեալ Թևս կմ՚ որոյ Թևքն յերկուս Թերթս բաժանեցեալք են , որպիսիք են անանք ՚ի Թռչնոց :

Թևաձայնեմ · եցի · եա՛ · ել : (չէզոք ·) || բաղ խելով զԹևս առ միմեանս ձայն հանել · ռմ՚ առնեն Թռչունք :

Թևամուխ : (նախադրիւ հոլովի ·) || տե՛ս ըղ Թևակուռն ·

Թևապարեմ. եցի. եա՛. ել։ (չէզոքակ.) || զԹևն տարածելով պարառնուլ զերիւ և ծածկել զինքն, որպէս առի զանազանելեաց։ Մերթ և նշանակէ Թևօք պարելն Թռչնոց, և ճախրելն ՚ի յօդս։

Թևապարփակ. ի. աւ. աց. օք։ || Թևօք պարփակօղ. կամ Թևօք պարունակօղ և ծածկօղ։ և մերթ պաշտպանօղ, և կամ Թևարկօղ ՚ի վր ուրուք առ ՚ի պաշտպանել։ Նարեկ. լԳ։

Թևաքօղեմ. եցի. եա՛. ել։ (ներգործ.) || Թևօք քօղել, այ. Թևօք ծածկել զգէմս, կամ զինքն. և կամ Թևօք պարփակել զինքն։ Նարեկ. ՚ի գովեստ խաչին։

Թևարկեմ. եցի. եա՛. ել. (չէզոք.) || ձգել զԹևն և զբազուկն իւր ՚ի վերայ ուրուք։ որով մերթ իմանի, խնամարկել. կամ պաշտպանել. կամ ՚ի Թիկունս հասանել. և կամ օգնել։ Խորէն. Է. դր. 73։ Իսկ մերթ սփռակաւել. կամ ընդ իշխանութեամբ իւրով առնուլ. և պահել. կամ զբաւել։ Եսայ. 9. 17։ Մերթ ևս նշանակէ՝ Թևածել. կամ Թռչել. և կամ վերամբառնալ։

Թևարկութիւն. կման. ման. մանց. մամբք։ || պաշտպանութիւն. կամ խնամարկութիւն. և կամ ընդ իշխանութեամբ նուաճումն. և կամ սփռակաւութիւն։ Իսկ ՚ի Նարեկ. ԼԲ. ուր ա սի. զեկացն Թևարկեսցուք. և այլն. իմա նի զեկացն ձեռնարկութիւնս. որովք իմա նիմք ակեղիքն՝ ուր յեցեալ և հաստատե ցեալ էին զեկեղն. և կամ զեկաց գործադրու Թիւն. որով ուղղի և կառավարի նաւն։

Թևաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || այն՝ որ ունի զԹևս որով կարէ Թռչել։ Ծննդ. 1. 20։ Իսկ Ամովս. 3. 15. ուր ասի. զապարանս Թևաւորս. իմանի ձմեռնային տունն, որ էր Թևաւոր. այսինքն ունէր զեղերս ծածքին երկու զԹևս ՚ի դուրս տարածեալ. և զա պարանօք հովանացեալ. ռամկ. սուլախ. կամ չոյն սուլախ տանօղ։

Թևելեայ։ (նախդրիւ հոլովի.) || Է մի բառ կաշուեղէն հողմ ինչ, որ յանկարծակի շնչեալ, զմեծամեծ գղորդմունս յարուցանէ։

Թեփ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || կեղևանք ձկանց՝ որք խիտ առ խիտ շարեալ կան ՚ի վր նց։ ռամկ. չիւն փուլ։ Ղևտ. 11. 9. 2. Օրին. 14. 9. Յոբ. 40. 26։ Իսկ մերթ նշանակէ զկեղևանսն որք ելանեն ՚ի ցորենոյ ՚ի յաղացել ալեւրն, և ՚ի մաղելն ալեր։ ըստ այսմ իմա և զպղնձոց նմանեաց։

Թեփաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || զԹեփս ունող. որպիսիք են ոմանք ՚ի ձկանց. ռամկ. փուլլու։

Թեքեմ. եցի. եա՛. ել։ (ներգործական.) || Թիւրել. կամ հակել. կամ ձգել. կամ խոտորե ցուցանել։ ռամկ. ծռել։ Իսկ մերթ նշա նակէ զԹեկելն. զորոյ զնշանակութիւն տե՛ս ՚ի վերոյ։ և ըստ այսմ է. 1. Թագ. 13. 20։ և Յովէ. 1. հատ. իԹ. և 2. հատ. Ե։

Թ Զ

Թզաչափ. (նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ ինչ ունի բարձրութիւն, որ է ա՛ չափ միոյ Թզոյ և կամ ունօղ զչափ միոյ Թզոյ։

Թզենի. եայ. եաւ. եաց. եօք։ || Ծառ Թզոյ։

Թզուկ. Թզկի. աւ. աց. օք։ || փոքրամարմին մարդ, կամ յոյժ կարճահասակ. և ասի Թէ էին սոքա ազգ մի, որք բնակէին ՚ի վերջին սահ մանս լերանց Հնդկաց ուղխարհին, զորոց պատմեն. Թէ ՚ի ճարտակելն կռնկանց զան գաստոնս նց. ՚ի մարտ մտանեն ընդ նս, և բազում անգամ վանեն ակարութեան իւ րեանց յաղԹեն ՚ի նոցանէ։ Եւս կոչեցան սոքա Թզուկ. զի այնչափ կարճ էին, մինչ զի ոմանք ՚ի նոցանէ հազիւ հասանէին ՚ի չափ երից Թզաց։ և ոմանք պակաս ևս քան զերիս Թիզս։ Խորէն. յաշխարհագրութեան, ՚ի բազում տեղիս։

Թ Է

Թէ. || մերթ է շաղկապ Թէական. և նը շանակէ, եթէ. որգոն. Թէ պահեսցեն զողք քո զօրէնս իմ. այս եթէ պահեսցեն. և այլն։ և մերթ Թարմատար, որգոն. համարեցին Թէ առաւել առնուցուն։ Մատ. 20. 10։ Իսկ մերթ է մակբայ. և նշանա կէ, միթէ. որգոն. Թէ համարեցիս. այս միթէ համարեցիս։ Մատթ. 26. 53։ և Եսայ. 14. 3։ Իսկ յորժամ յառաջ զնէ բայից երդ նուլ, այսպէս՝ երդուայ, և ասէ, Թէ ոչ տե սանիցէ ոք. և կամ երդուեալ ՚ի բարկու Թեան իմում, Թէ մտցեն, է ոճ իմն եբ րայական. որ իմանի ասել այսպէս. երդ նում, Թէ ոչ տեսանիցէ. Թէ ոչ մտցեն։ 2. Օրին. 1. 35։ և Սաղմ. 94. 11։ և 131. 3։ և Եբր. 4. 3։

Թէատրոն. նի. նւ. նց. նս։ || համդիսա րան, կամ հրապարակ. ուր ժողովին բազ մութիւնք մարդկանց ՚ի գործ ինչ, կամ ուր հաւաքին առ ՚ի տեսանել զհանդէս իմն. կամ զխաղարկութիւն. և այլն։ Գործ. 19. 29։ Իսկ մերթ նշանակէ զմեծ ասպարէզն, ուր ընԹանան արշաւօղքն, կամ ուր մարտիկքն ելանեն ՚ի մարտ։

Թէբէթ։ || Է անուն տասներորդի ամսոյն եբրայեցւոց, որ պատասխանէ դեկտեմբե րի ամսոյն հռոմայեցւոց։

Թէև։ (շաղկապ անկատարական.) || Թէ պէտ և. կամ նաև Թէ։

Թէկել։ || կշռութիւն, կամ ծանրութիւն. է միոյն յերից բառիցն գրեցելոց յորմն Թագաւ որին ձեռին. զոր ետես բաղդասար արքայ բա բելացւոց։ Դան. 5. 25։

Թէպէտ։ (շաղկապ անկատարական.) || որ պէս. կամ իբրու. ռամկ. ... և է պահանջօղ զնոյն իւր զհամապատասխան շաղ կապս զայսոսիկ՝ բայց. կամ սակայն. որ գոն. Թէպէտ ես կամեցայ, սակայն ոչ յաջողեցայց։ Ըստ այսմ է և Իմաստ. 14. 2։ Իսկ մերթ նշանակէ, Թէև. կամ նաև Թէ. 2. Մակ. 4. 47։ Յոհ. 6. 7։ Բայց ՚ի գիրս Խո րէն. Գ. դր. 48. դնի փոխանակ շաղկապի այսորիկ՝ Ռ. զի ասի, Թափելով զձեռս ՚ի գործակալաց յանցանց՝ Թէպէտ պատերազ

մաւէ ընդ կայսեր, Թէ՛ եղեւ խաղաղութիւն․ իբր Թէ ասէ ; Թէ պատերազմաւ լինիցի, և Թէ խաղաղութիւն ։

Թէպէտեւ ։ (շաղկապ անկատարական ․) ‖ Թէեւ ․ կամ նաև եթէ ։

Թ. Թ.

Թթենի ․ ւոյ ․ եաւ ․ եաց ․ եօք ։ ‖ ծառ թթոյ ։

Թթու ․ թթոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ ‖ թթուաշ ․ որ և ռամկ․ ասի թթու ։

Թթուաբեր ․ ի ․ իւ ․ ից ․ օք ։ ‖ զթթու պտուղ բերօղ ․ որպիսիք են ծառքն, որք բերեն զթթու նուռն ․ կամ զթթու թութ ։

Թթուաշ ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ թըթուաշըշող ․ ռամկօրէն մոյհօշ ։

Թ. Ի.

Թի ․ ոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ ‖ նշանակէ զգործին զայն, որով քերեն զձիւն ․ կամ թափեն զհող ։ և կամ որով վարեն զնաւակն ։ որ և ռամկ․ ասի ․ թի ։ Եւ կամ նշանակէ զբահն, որով երկրագործք փորեն զերկիր ։ Եւ Սաղմ․ 80․ 7․ ուր ասի յորթ և ՚ի թի ծառայեսցեն ․ որթն զկողովն նշանակէ, և թին որ ՚ի մեզ գրի, նշանակէ զբահն ։

Թիակ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ փայտեղէն թի նաւին, որով վարեն զնաւն, կամ զնաւակն ․ և կամ այն, որով պեղեն զհողս ։ ռամկօրէն քիւրէկ ։

Թիզ ․ թզոյ ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ այն տարածութիւն, որ սկսանի ՚ի ծայրէ բութ մատին, և հասանի մինչև ՚ի ծայր ճկոյթ մատին ․ յորժամ տարածեմք զնա ՚ի չափելոյ զիր ինչ ։ Ելից․ 40․ 12 ։ Եւ մինչ ասի, թզաւ յերկայնութիւն, կամ թզաւ ՚ի լայնութիւն ․ իմանի ըստ չափու միոյ թզոյ ։ Ելից․ 28․ 16․ Դատ․ 3․ 16 ։ Բայց գիտելի է ․ զի բառս թիզ ը ոտսամ անուանի ՚ի յերկրաչափից ․ է մասն այնպիսւոյ չափու, որ ունի ըղ տարածութիւն չորս մատին, և կոչի նոյն երկրաչափական թիզն նաև ուղղուկ, որ է ը արձակութիւն չորս մատանց կցեցելոց առ միմեանս ։ Եւ ըստ այսմ է 3․ Թագ․ 7․ 26 ։ և 2․ Մնաց․ 4․ 5 ։ և ոչ բնական թիզն ․ զոր մե գրեցաք ՚ի վերն ։ Ուստի ասելն անդէն ․ և թանձրութիւն նր թզաւ, նոյն էր թէ ասիցէր, ուղկաւ, որ է չորս մատնաչափ ։

Թիթեղն ․ թիթղան ․ ղամբ ․ ղունք ․ ղանց ․ ղամբք ։ ‖ թերթ ոսկւոյ, կամ արծաթոյ, և կամ այլոց հրահալելեաց զոր ծեծելով և տարածելով արարեալ են իբրև զթուղթ ․ կամ իբրև զհաստատագոյն վարագոյր, զոր ՚ի գործածեն ՚ի պէսպէս զարդս ․ և երբեմն թեւր թեւրս հատեալ ՚ի կիր առնուն ՚ի զանազան իրս ։ Ելից․ 28․ 36 ։ և 29․ 6 ։ և 39․ 3 ։ Ղևտ․ 8․ 9 ։ և 3․ Թագ․ 6․ 22 ։ Եւ ը այսմ երբեմն զոմանց բեւեռս, և կամ ճարմիս թիթեղն կոչի ։

Թիթեռն ․ թիթռան ․ ռամբ ․ ռունք ․ ռանց ․ ռամբք ։ ‖ է որդնուկ ինչ թեւաւոր, ազգ ազգ գեղեցկախայտ, որ յաճախակի թռչել հանդերձ ՚ի վերայ ծաղկանց, որոց թեւքն են լայն և նուրբ իբրև զփոշի մաշկ․ ռամկ․ քելէպէկ ։

Թիկանոց ․ ցի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ փիլոն, կամ վերարկու ․ և ասացաւ թիկանոց, զի ՚ի վերայ թիկանց առնուլ լինի ։ ՚ի ձեռս հաց ․ ժթ ․ և իզ ։

Թիկն ․ կան ․ կամբ ․ անց ․ ամբք ։ ‖ երկոքին կողմունքն քամակին մարդոյ ․ ըստ կոռնակին ։ Եսայ․ 50․ 6 ։ Իսկ մերթ ՚ի յոգնականոջն նշանակէ զօգնականն, կամ զձեռնտուն, կամ զնպաստաւորիչն, և զընկերօղն ։ և ը այսմ ասի, թիկունս առնել զոք ․ և կամ նշանակել զոմանս ինքեան նիզակակիցս, և թիկունս ․ և այլքն նմանք ։ 1․ Մակ․ 8․ 1 ։ և 10․ 23 ։ և 12․ 8 ։ Եսայ․ 30․ 2 ։ Իսկ մերթ նշանակէ զօգնականութիւն ․ կամ զձեռնտուութիւն ․ կամ զնպաստաւորութիւն ․ և զօժանդակութիւն ։ 1․ Մակ․ 12․ 16 ։ և 14․ 24 ։ և 15․ 26 ։ Իսկ մինչ ասի, թիկունս դարձուցանել ․ իմանի ՚ի փախուստ դառնալ ․ կամ փախչել ։ Առակ․ 30․ 30 ։

Թիկնամէջ ․ միջի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ երկուց թիկանց մէջն, որ է քամակն ․ Սաղմ․ 67․ 14 ։

Թիկնապահ ․ ի ․ իւ ․ աց ․ օք ։ ‖ սպասաւոր թագաւորի ․ կամ իշխանի, որ ՚ի թիկանց կողմանէ կայցեալ պահէ զնա ։ Եւ մերթ ՚ի յոգնականոջն նշանակէ զզօրսն, որք են զթագաւորաւն, կամ յետոյս թագաւորին առ ՚ի պահպանել զնա ։ Խորէն․ բ․ գլ․ 7 ։

Թիկնաստանդեմ ․ եցի ․ եա ․ ել ։ (չէզոք ․) ‖ զթիկունս իւր ստանդել, ըստ ասել և անդ շարժել առ ՚ի ցուցանել թէ ոչ կամի առնել զայն՝ որ հրամայի ․ կամ առ ՚ի ցուցանել զդժուարութիւն գործոյն ։

Թիկնաւէտ ․ ւէտի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ թիկնեղ ․ ըստ զատուար և զպարարտ, կամ զլայն, և ըղ յաղթ թիկունս ունօղ ։ Խորէն․ ա․ գլ․ 23 ։

Թիկնեղ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ տես զթիկնաւէտ ։

Թիկնոց ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ տես զթիկանոց ․ ՚ի ձեռս հաց ․ թ ։

Թիկնոցակ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ փոքր թիկնոց ․ կամ թիկանոց ։

Թին ․ թնոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ ‖ կորիզ, ըստ կուտ խաղողոյ ․ կամ չամչի ․ որ պարունակի ՚ի մէջ նոցին իբրև զսերմն ։ Թուոց․ 6․ 4 ։

Թինդ ։ (նախդրիւ հոլովի ․) ‖ է արմատ թնդալ բային ․ և նշանակէ զթնդիւն ․ ըստ զթնդացումն ․ կամ զդղրդումն և զշարժումն ․ բայց դրեթէ սա միշտ ընդ բայի շարականցի այսպէս ․ թինդս առնուլ, և նշանակէ թնդալ, կամ դղրդիլ ․ և այլն ։ Իսկ մերթ շարժիլ, կամ կայտռիլ ․ և ը այսմ ասի ՚ի Նորէն․ հա ։ զլողականց ծովու ․ թինդս առեալ անբաւ երամոց եռան, զեռուն ․ և այլն ։

Թիրակէս ։ ‖ տես զթիրակէս ։

Թիւ ․ թուոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ ‖ համար ։ ռամկ․ հէսապ ։ Եւ յատկապէս թիւն է այն, որ ծագի ՚ի բազմաց միութեանց ։ ուստի ասէ

մանի

մանի յարիստանէլէ. բազմութիւն չափե֊
ցեալ 'ի ձեռն միոյ. որպիսիք են սպաս.
հինգ. կմ տասն. և այլն։ Եւ ստ երբեմն
ընդ բայի շարակցի այսպէս. 'ի թիւ ար֊
կանել. կմ ընդ թուով արկանել. և նշա֊
նակէ՝ թուել, և կմ այսպէս. ընդ թիւ
մտանել. կմ 'ի թիւ անկանիլ. և նշանա֊
կէ. թուիլ։ Ծննդ. 13. 16։ Փիլիպ. 1. 15։ Իսկ
մինչ ասի, 'ի թիւ ածել. և այլն. նշանա֊
կէ՝ պատմել եղանակի ասել. կմ ընթեռնուլ։

Թիւն. ի. իւ. ից. օք։ || տես զթիւոյնն։

Թիւնաբեր. ի. իւ. ից. օք։ || թիւնաւոր. կամ թիւնաւորող. և կմ մահացուցիչ. Յն ...։

Թիւնալի. կմ թունալի. (Նախդրիւ հոլովի.) || լի թիւնիւ. կմ լցեալ մահաբեր դեղովք։ ռամկ. աղտով լցած։

Թիւնահալած. ի. իւ. ից. օք։ || հալածող և մերժօղ թիւնից, և կմ թափօղ զթիւնս, որպիսիք են դեղթափքն. և այլն։

Թիւնատու. տուի. աւ. աց. օք։ || տուօղ ումեք զթոյն. ցն, աղու, կմ զթիւնաւոր իր՝ տալ 'ի մահացուցանել։

Թիւնաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || թիւնալի. կմ թիւնոտ։ ռամկօրէն զեհիրլի։

Թիւր. ոյ. իւ. ից. օք։ || ծուռ. կամ թեքեալ. կմ անուղիղ. կմ սխալ. կամ անկարգ. կամ մոլար. և այլն։ Սաղմ. 77. 57։ Առակ. 2. 15։ Իմաստ. 1. 3։ Գործ. 20. 30։

Թիւրաթեկ. ի. իւ. աց. օք։ || կամարաձև. կամ զթեքեալ, զկորացեալ, և զծռացուոր ձև ունօղ։ և ըստ այսմ, փոխանակ ասելոյ՝ կամարաձև և ծռացուոր միակերևոյթ, ասի թիւրաթեկ միակերևոյթ։

Թիւրակէս. ի. իւ. ից. իւք. || է սեռ դեղ ինչ թմրեցուցիչ օձի, որ ռամկօրէն կոչի Բիրչէտ, զոր կապեալ եփեն 'ի մարմնոց օձից, և յայլոց տեսակաց իրաց. և լինի դեղ բազմաց ցաւոց։ Նոբէկ. ղթ։

Թիւրաշունչ. շնչի. ւի. ից. օք։ || թիւր. կմ ծուռ շնչօղ, որպիսիք են ոմանք հողմունք, որք ուղղաձիգ գծիւ ոչ շնչեն, այլ խոտորնակի, կամ ծիկծիկով։

Թիւրաշուրթն. (Նախդրիւ հոլովի.) || ծռաշուրթն. ցն զծուռ շրթունս ունօղ։ մերթ եւ իմանի. նա՝ որ զթիւր և զանկարգ բանս խօսի. և կմ ցոփաբան։

Թիւրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ծռել. կամ թեքել. կմ խոտորեցուցանել. կամ մոլորեցուցանել. և այլն։ 1. Մնաց. 13. 9։ Առակ. 18. 5։ Ղեւտ. 23. 2։ Գործ. 27. 41.

Թիւրիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակր.) || ծռիլ. կմ թեքիլ. կամ խոտորիլ. կամ սխալիլ. կամ մոլորիլ. կամ անկարգանալ։ Յօբ. 23. 11։ Սաղմ. 17. 27։ Փիլիպ. 12. 3։

Թիւրութիւն. թեան։ || ծռութիւն, կամ թեքութիւն, կամ սխալութիւն. կամ խոտորութիւն։ Առակ. 8. 8։

ԹԼ

Թլբայորդ. կամ թղբայորդ. ի. իւ. ից. իւք։ || յորդ թղթով. կմ թխպով. այս է, թանձրամած մէգութեամբ լցեալ. կմ պատեալ մառախլապատ, և միգամած. որպիսիք են թանձրամած և խաւարային ամպք։ Մծբն. ժէ։

Թլիփ. թլփի. իւ. ից. օք։ || զարդ. կմ պաճուճանք։ և ընդ բայի շարակցի այսպէս, թլիփ ածել. և նշանակէ՝ զարդարել. կամ պճնազարդել, և կամ պճնել զերեսն, կմ զպչրութիւն։ Մծբն. ժթ։

Թլոճատ. ի. իւ. ից. օք։ || թոթովախօս. կմ ծանրալեզու. կամ բեկբեկելով խօսօղ. և կամ կիսատ արտաբերօղ զբանս։ ռամկ. բէլթէկ։

Թլփատեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || յապաւել, ցն, զծայրս մորթոյ ծածուկ անդամոյ առն հատանել, կամ կրճատել։ Ծննդ. 17. 11։ Իսկ Երեմ. 4. 4. ուր ասի. թլփատեցարուք այ. իմանի ասել, թլփատեցարուք ըստ այ. որ հայի 'ի սիրտս. իբր թէ ասէ, զախտս ձեր հատէք 'ի սրտէ աշխարհիս, և մաքուր և սբ լերուք առաջի այ։

Թլփատութիւն. թեան։ || կտրումն. կամ հատումն, որ լինի 'ի ծայրս մորթոյ ծածուկ անդամոյ առուին, կամ կրճատութիւն։ Յոհ. 7. 22։ Իսկ Երեմ. 11. 16. նշանակէ զպատառումն, կամ զճեղքումն։

ԹԽ

Թխադոյն. դունի. իւ. ից. օք։ || սևադոյն, կամ մթադոյն. սպիտակ. կամ որ ոչ կարի սև է, և ոչ կարի սպիտակ։

Թխակն. ական. ակմբ. ակնց. ակմբք։ || սևակն. ցն, զսևաւ աչս ունօղ։ և մերթ նշանակէ զաչս՝ որ է թուխ։

Թխամորթ. ի. իւ. ից. իւք։ || սևամորթ. կամ որոյ մորթն է նուազ սպիտակ։

Թխանամ. ացայ. ացիր. անալ։ (Չեզոք.) || թուխ լինիլ. կամ սևանալ, կմ մթանալ։ Ողբ. 4. 8։

Թխատիպ. տպի. իւ. ից. իւք։ || սևադոյն. կամ սևատեսիլ. կամ թխադոյն, կամ խաւարամած։ Նոբէլ. Խ. և ղջ։

Թխացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել։ (անցող.) || սևացուցանել, կամ մթացուցանել. կմ սևատեսիլ առնել. կմ սևաւ գունով ներկել։ Մծբն. ժթ։

Թխեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || մերթ նշանակէ թրել։ Իսկ մերթ եփել 'ի փռան։ 'Ի ճառբ. հարց. Ը։ Մերթ ևս նշանակէ զթխելն հացից։

Թխութիւն. թեան։ || սևութիւն, կամ ոչ կարի սևութիւն, և ոչ կարի սպիտակութիւն։

Թխպէ. էր. եաց. եացէ. ել։ (Դիմազուրկ.) || ամպելն երկնից. կամ մթանալն։

Թխսեմ. եցի. եա. ել։ (Չեզոք.) || նստիլ 'ի վր ձուոց. կմ տածել զձուս՝ առ 'ի հանել զձագս։

Թխսամայր. մօր. մարբ. մարց. մարբք։ || թխսօղ հաւ, որ նստեալ 'ի վր ձուոց՝ հանէ զձագս, և սնուցանէ։

Digitized by Google

ԹՂ

Թղայորդ. ի. իմ. եց. իւք։ || տե՛ս զԹուղ բայորդ։

Թղթաբեր. ի. իմ. եց. օք։ || տանօղ և բերօղ ղողջունագիրս։ ռամկ. տայի։ Նոյէն. ծդ։

Թղթապահ. ի. ին. աց. օք։ || պահապան և վերակացու թղթոց, և ողջունագրերից եկելոց առ վերինացուն ոք, և գրեցելոց յինքն մանէ առ այլս։

Թղթատար. ի. իմ. աց. օք։ || տե՛ս զԹղթաբերն։

Թղկեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || Նխեթել. կամ պատրաստել. կամ սեղմարել, կմ գանձել։ Աշխ.։

ԹՄ

Թմբար։ || տե՛ս զԹամբարան։

Թմբուկ. Թմբկի. աւ. աց. օք։ || է մաշկաւոր գործիք ինչ երգարանաց՝ կազմեցեալ ըստ ձևոյ մաղի, զոր 'ի ձեռս կալեալ հարկանեն. ռամկ. Տէֆ. կմ փոյրէ։ Եւ կմ նշանակէ զայն ծոցաւոր անօթն, զորոյ զբերանն քերեցեալ մաշկօք սերտեն. և փոքրիկ գաւազանաւ հարեալ՝ երգեն։ ռամկօրէն պատալ. կմ նաղարայ։ Ծննդ. 31. 27։ և Ելից. 15. 20։ 1. Եղբ. 5. 2։ Իսկ մերթ. նշանակէ զզարն ականջաց, որ ըզ բաղխումն զդոյն ընկալեալ թնդայ, և հնչէ. որով լինի լսել կենդանեաց։ Նոյէն. զի։

Թմբրեցուցանեմ. ցուցի. եցի. ել։ (անցող.) || Թմրեցուցանել. կմ անզգայ առնել. կմ ափշեցուցանել. կմ սաստիկ հիացուցանել։

Թմբրիմ. եցայ. եաց. իլ։ (ձայնակր.) || ուշաթափիլ. կմ ափշիլ. կմ սաստիկ հիանալ։ 1. Մակ. 6. 8։ Եսայ. 29. 9։ Մերթ և ընդարմանալ. կմ անզգայանալ. կմ մարմնով անշարժ մնալ իբրև զննջեալ. և զարթեալ։ Յովբ. 13. 4։ 3. Մակ. 4. 8. Երեմ. 51. 39։

Թմբրութիւն. կմ Թմրութիւն. Թեան։ || ուշաթափութիւն. կմ ափշութիւն. կմ անզգայութիւն. կմ ընդարմացումն. կմ թուլութիւն, և անշարժութիւն. և կմ կապումն զգայական ոգւոց։ Ծննդ. 2. 21։

Թմրադեղ. ի. իմ. եց. իւք։ || Թմրեցուցիչ. կմ ափշեցուցիչ դեղ։

Թմրեցուցանեմ. ցուցի. ցի. ել։ (անցող.) || տե՛ս զԹմբրեցուցանել։

Թմրիմ. եցայ. եաց. իլ։ (ձայնակր.) || տե՛ս զԹմբրիմ։

ԹՆ

Թնդամ. ացի. ա. ալ։ (չէզոք.) || դղրդիլ. կամ շարժիլ, և զձայն հանել 'ի յուժգին բաղխմանէ. որպ յորժամ հարկանի ոտն 'ի յատակս վերնայարկ տանն, թնդայ տունն. կմ յորժամ արձակին թոփք, թնդայ բոլոր շրջակայն։

Թնդեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || Թնդեցուցանել. կմ դղրդել. կմ տալ հանել զահագին ձայն 'ի բաղխմանէ։ Իսկ մերթ զարի իբրև չէզոքական, և նշանակէ՝ թնդալ. կամ դղրդիլ. և այլն։ Նոյէն. զի։

Թնդեցուցանեմ. ցուցի. եցի. ել։ (անցող.) || դղրդեցուցանել. կմ բաղխելով զմերմին ինչ զձայն, և զթնդումն պատճառել։ Նոյէն. զե։

Թնդիւն։ (Նախդրիւ հոլովի) || Թնդացումն, կմ դղրդումն, և կմ ձայն, որ ելանէ 'ի թնդալոյն. և կմ 'ի սաստիկ բաղխմանէ, կմ շարժմանէ. որպիսի է թնդացումն երկրի, և նմանեաց, յորժամ ուժգք բազմութե զօրաց, կմ պարապաց հարկանի։ 1. Մակ. 6. 41։ 3. Մակ. 5. 27։ Մերթ և բաղխումն սրտի թնդիւն կոչի։

Թնդումն. դման. մամբ. մանց. մամբք։ || տե՛ս զԹնդիւն։

ԹՇ

Թշնամական. ի. աւ. աց. օք։ || Թշնամիական. դ այն, որ պատկանի առ թշնամին։

Թշնամանագիր. գրի. աւ. աց. օք։ || գնօղ, և 'ի մէջ արկանօղ զթշնամութիւն և զչարս կամաց, կմ զրկօղ. կմ մխատատրար։ Եւ կմ զթշնամանս դնօղ ումեք. կմ թշնամանօղ. և կմ նախատօղ, և անարգօղ։ Առակ. 27. 13։ և Լամբրոն։

Թշնամանալից. լցի. աւ. աց. օք։ || լցեալ թշնամութե, կմ արհամարհանօք. և կմ լցեալ նախատանօք, և եպերանօք։ Իմաստ. 17. 7։

Թշնամանական. ի. աւ. աց. օք։ || զթշնամութիւն կամեցօղ. կմ զթշնամութիւն սիրօղ. կամ զթշնամանելոյ կամս ունօղ։ Խորէն. Ք. գր. 64։

Թշնամանամ. ացայ. ացեր. անալ։ կմ Թշնամենամ. եցայ. եցեր. ենալ։ (ընդմիջ.) || Թշնամի լինիլ. կամ հակառակօղ լինիլ. կմ անդառնօղ լինիլ։ 2. Օրէ. 2. 9։ Իսկ Թուոց 25. 17. ուր ասի, Թշնամեցայք. իմանի Թշնամի՝ լերուք. կմ Թշնամեցարուք։

Թշնամանասէր. սիրի. աւ. աց. օք։ || սիրօղ զթշնամութիւն, և զհակառակութիւն. կամ սիրել զթշնամանելն զայլս։ Առակ. 3. 30։

Թշնամանեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || նախատել. կմ յանդիմանել. կմ կշտամբել։ Մատթ. 22. 6։ Ղուկ. 11. 46։ Եբր. 10. 29։

Թշնամանիչ. մանչի. աւ. աց. օք։ || կշտամբօղ. կամ նախատօղ. կմ արհամարհօղ. կմ զրկօղ, և զրպարտօղ։ 1. Տիմ. 1. 13։ Տիտ. 1. 7։

Թշնամանք. անաց. օք։ (անեզական.) || կշտամբանք. կմ յանդիմանութիւն. կամ նախատինք. կմ արհամարհանք. կմ զրկանք. և կամ զրպարտութիւնք։ Առակ. 13. 10։ Գործ. 27. 10։

Թշնամենամ. մեցայ. եցեր. ենալ։ (ընդմիջ.) || տե՛ս զԹշնամանալ։

Թշնամի. մւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || ոսոխ. կմ չարակամ. կամ հակառակօղ. կմ ընդդիմա

ցող ։ ռամիկօրէն փաշխան ։ 2 · Մակ · 3 · 38 ։ Մատթ · 10 · 36 ։

Թշնամութիւն · թեան ։ || ատելութիւն · կամ չարակամութիւն · կամ ոխակալութիւն · կամ հեռ, և հակառակութիւն ։ 1 · Մակ · 7 · 26 ։

Թշուառ · ի · իւ · ից · իւք ։ || չուառ · այսինքն անբախտ · և կամ պակասեալ ՚ի պիտանաւոր բարեաց, կամ խեղճ, և ողորմելի · կամ եղկելի ։

Թշուառաբան · ի · իւ · ից · իւք ։ || զԹշուառ, կամ զեղկելի և զվատթար բանս խօսօղ · և կամ զչար, և զխստասակաւոր բանս և վարդապետութիւնս ունօղ · որպիսիք են մոլորաբան հերձուածօղքն ։ Մծբն · ժԹ ։

Թշուառական · ի · աւ · աց · օք ։ || տե՛ս ըզ Թշուառն ։ 3 · Մակ · 5 · 21 ։

Թշուառահոծ ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || Թըշուառութիւն հոծեալ · այսինքն լցեալ · կամ յոյժ Թշուառ, և ողորմելի ։

Թշուառանամ · ացայ · ացիր · նալ ։ (ընդմիջ ·) || պակասիլ ՚ի պիտանաւոր բարեաց · կամ զուրկ լինիլ յերջանկութենէ · կամ ողորմելի, և եղկելի լինիլ ։

Թշուառաչքիրան ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || Թշուառավատակ · կամ չարաչար վտանգիմամբ ՚ի քիրտն մտեալ · կամ չարաչար Թշուառութեամբ, և տաժանմամբ տառապեալ ։ Նարէկ · խէ ։

Թշուառութիւն · Թեան ։ || չուառութիւն · կամ ապերջանկութիւն · կամ ողորմելութիւն ։ Յակ · 5 · 1 ։

Թշփին ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || է անուն ԵօԹներորդի ամսոյն եբրայեցւոց · որ պատասխանէ սեպտեմբերի ամսոյն հռօմայեցւոց ։

ԹՈ

Թոթով · ի · իւ · ից · իւք · || Թլուատ · այսինքն կակազ, որ ՚ի խօսելն զկայ առնլով ար տարբերէ զբառս · և կամ ՚ի յարատաբերելն կլանէ զվանկս, այսինքն զտառս բանին · կամ ծանրալեզու · և կամ Թանձրալեզու ։ Եսայ · 32 · 4 ։

Թոթովախօս · ի · իւ · ից · իւք ։ || Թոթովելով խօսօղ · կամ այն՝ որ ՚ի յարատաբերելն զբառսն, զկայ առնու ՚ի մէջն բառին · որ ռամկ · ասի, չոչող ։ Եսայ · 29 · 24 ։

Թոթովախօսեմ · եցի · եա · ել ։ (չէզոք ·) || տե՛ս զԹոթովելն ։

Թոթովանամ · ացայ · ացիր · նալ ։ (ընդմիջ ·) || Թոթով լինիլ · կամ Թոթովախօս լինիլ ։

Թոթովատ · ի · իւ · ից · իւք ։ || Թոթովելով խօսօղ · այսինքն Թոթովախօս · կամ Թլուատ ։

Թոթովեմ · եցի · եա · ել ։ (չէզոք ·) || Թոթովախօսել · այսինքն Թոթով լեզուաւ խօսիլ, կամ Թլուատ լեզուաւ բարբառիլ ։

Թոթովութիւն · Թեան ։ || Թոթովախօսութիւն · այսինքն Թլուատութիւն · կամ ծանրալեզուութիւն ։

Թոխ · և բոխ · կամ Թոհ, և բոհ ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || տե՛ս զԲոխն ։

Թող ։ || է հրամայականն Թողում բային ·

որ երբեմն վարի երբեմն զնախադասութեան, և առնու զխնդիր հայցական, որով նշանակէ բաց ՚ի · այսինքն բաց ՚յ · զոր օրինակ · Թող զկանայս, և զմանկտիս · այսինքն բաց ՚ի կանանց, և ՚ի մանկանց ։ Մատթ · 14 · 21 ։ Թող զայլ նեղութիւնս · այսինքն բաց յայլոց նեղութեանց ։ 2 · Կորնթ · 11 · 28 ։ ըստ այսմ է և Եւէտ · 12 · 37 ։ և այլն ։

Թողանամ · ացայ · ացիր · նալ ։ (ընդմիջ ·) || Թողանիլ · կամ Թոյլ առնեալ լինել ։ ՚ի վարս հարց · ժԲ ։ Իսկ մերթ նշանակէ Թուլանալ սատակութեան · կամ նուաղիլ առատ հեղուԹեան · կամ ցածանալ · և այսինքն իջանել ։ Ծննդ · 8 · 3 ։

Թող անդր ։ (մակբայ ·) || ՚ի բաց Թող · կամ ՚ի բաց դիր ։ Ոսկէ · 1 · հափ · ԺԲ ։

Թողացուցանեմ · ցուցի · ցո · անել ։ (անցողակ ·) || Թողուլ · այսինքն շնորհել · կամ ներել · և կամ Թոյլ տալ ։ Ծննդ · 18 · 26 ։ 2 · Մակ · 11 · 15 ։

Թող Թէ ։ (մակբայ) || որչափ ևս առաւել ։ ռամկօրէն · ուր մնաց Թէ ։ 4 · Թագ · 5 · 13 ։ և 1 · Կորնթ · 6 · 3 ։

Թողութիւն · Թեան ։ || ներումն · կամ շնորհումն · կամ արձակումն ։ Եւէտ · 23 · 11 ։ Իսկ Թուոց · 36 · 4 · ուր ասի՝ Թողութիւն, խմանի՝ ամ Թողութեան · որ է յոբելեանն ։ Նաև Ղևտ · 25 · 11 ։

Թողում · Թողի · Թո՛ղ · ուլ ։ (Ներգործ ·) || շնորհել · կամ ներել ։ Մերթ ևս Թոյլ տալ · և կամ տալ զիր ինչ ումեք · կամ արձակել ։ Մատթ · 5 · 40 ։ և 6 · 12 ։

Թոյլ ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || մեղմ · կամ կակուղ · կամ որ ոչ է սաստիկ, և ուժեղ · և կամ մեղկ, և լքեալ · և կամ փափուկ · ռամկ · բոշ ։ Իմաստ · 2 · 3 ։ Եւ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս · Թոյլ տալ · և նշանակէ՝ Թողուլ ։ ռամկ · բող տալ ։ Մակ · 15 · 36 ։ և այլն ։ և կամ այսպէս, Թոյլ լինել · և նշանակէ՝ Թոյլատուութիւն լինել ։ 2 · Մակ · 11 · 18 ։

Թոյլ անդամ ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || ըզ Թուլացեալ և զլուծեալ անդամս ունօղ · որ ասի երբեմն զծուլից, և զձանձրացելոց անձանց ։ Ոսկէ · 2 · հափ · ԺԲ ։

Թոյլատուութիւն · Թեան ։ || Թոյլ տուումն · այսինքն աչ արգելուլն զիրինչ հրամանաւ, այլ Թողուլ ՚ի կամս ուրուք ։

Թոյն · Թունոյ · ով · ոց · ովք ։ կամ ից · օք ։ || Թիւն · կամ մահաբեր հիւԹ · կամ մահացուցիչ դեղ · ռամկ · աղու · կամ զեհիր ։ Սաղմ · 13 · 3 ։ Առակ · 23 · 32 ։ Յակ · 3 · 8 ։

Թոյնաթափ · կամ Թունաթափ · ի · իւ · ից · իւք ։ || զԹոյնս լուր արտաքս Թափօղ և փոխօղ · կամ զԹիւնն արկանօղ, և Թիւնաւորօղ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա՝ որ զատեալ Թոյնն · կամ զԹիւնաւոր դեղն արտաքս փոխէ ։

Թոյր · Թոյրի · իւ · ից · օք ։ || դոյն, այսինքն երանգ ։ և յայսմանէ բաղադրի բառն սևաԹոյր · այսինքն սրջնաԹոյր, որք նշանակեն ըզ սևագոյնն ։

Թոնիր · Թոնրի · իւ · ից · օք ։ || կազմուած

ինչ 'ի կաւոյ շինեցեալ բոլորակաձեւ համ_
գոյն փոքր տանց յատակն՝ զոր մինչ չու
բացուցանեն՝ փորեն զերկիրն, և թաղեն
զնա մինչև 'ի շուրթն, յորում վառի փուռն,
և եփի կերակուր: Ելից. 8. 3: և Ղեւտ. 2.
4: Եւ սա աշխարհաբառ ևս թոնիր ասի, յո
րում նաև ուրեք ուրեք եփեն զհաց և զղ
բաղարջ:

Թոշակ. ի. աւ. աց. օք: || պաշար. կամ դար
ման կերակրոց՝ որ բաշխեալ լինի 'ի պա_
տուէ ճանապարհին: Տոբ. 5. 22: Եւ 'ի
այնորիկ նաև նոքա՝ որք մերձ են 'ի մեռա
նել, և հանդերձեալ են գնալ 'ի հանդեր
ձեալ կեանսն, 'ի առնուլն զնոյն խորհուրդն
հաղորդութեան, ասին առնուլ զթոշակ. այսինքն
զպաշար. զի այնու գնասցեն 'ի հանդեր_
ձեալ կեանսն: Մերթ ևս թոշակն նշա_
նակէ զօրէնօրական ռոճիկն. և կամ զղ
վարձն, որ 'ի թագաւորէն տուեալ լինի
զօրաց. որ ռամկօրէն ասի՝ ուլուֆէ: Ղուկ. 3.
14: և 1. Կորնթ. 9. 7: Իսկ մերթ նշանակէ
զմի և իցէ փոխարինական վարձն զոր առնու
ոք 'ի ծառայութենէն: Հռոմ. 6. 23:

Թոպեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կոչ_
կոճել. կամ ծեծել. կամ գաւազան թանձրանօք
չարչարել. կամ տառապեցուցանել. և կամ
լլկել: Նարեկ. հէ:

Թոռ. ոյ. ով. ոց. ովք: || գիճային. կամ խո
նաւ. կամ թաց: ռամկ. նէմ. կամ նէմլի:

Թոռակուռ. կռի. իւ. իւց. օք: || հերուն.
ռամկ. պիզ: Իսկ մերթ մախաթ. որով զխա_
րազն կարեն:

Թոռն. Թոռին. կամ Թոռան. ամբ. Թո_
ռունք. անց. ամբք: || զաւակն զաւակի
ուրուք. կամ որդւոյն որդին: 1. Տիմ. 5. 4:

Թոռնեայ. կամ Թոռնեայ. նէի. իւ. իւց. իւք.
կամ Թոռնեայք. եայց. եօք: || Թոռան
Թոռն. այսինքն կամ կնոջ ուրուք թոռան որդ_
ւոյն որդին, որ է չորրորդ պորտ: Բայց
շնորհալին 'ի Ճիւղագրութիւնս պատկերին Է
պորտոց ոմանց՝ առնու զսա փոխանակ եգ
Թոռան. զի յորժամ որդին որդւոյ ուրուք
որս է, կոչէ զնա Թոռն. իսկ յորժամ
էգ, անուանէ զնա Թոռնեայ, որ է եր_
կրորդ պորտ:

Թոլեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կա_
խարդել. կամ դիւթել. կամ թմրեցու_
ցանել զօձն 'ի ձեռն ոմանց բանից: Փի_
լոն. 10. 11:

Թոլիչ. լչի. աւ. աց. օք: || Թոլօղ. կամ դիւ_
թիչ. և կամ որ 'ի ձեռն սատանայական ա_
ռութեանց՝ առնէ զկախարդութիւն. կամ թո_
լէ զօձս. և այլն: 2. Մնաց. 33. 6: Սաղմ. 57. 6:

Թոլչութիւն. թեան: || դիւթութիւն. կամ
կախարդութիւն, որ լինի սատանայական բա
նիւք: Երեմ. 8. 17:

Թորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ծո_
րել. կամ բղխել. կամ հոսել. և կամ կաթ
կաթ հոսել ընդ ծակս, և ընդ ճեղքս:
ռամկօրէն սըզըր անել:

Թորթոր. ոյ. ով. ոց. ովք: || փափուկ. կամ
իղձ. կամ անձուկ: Իսկ ԹՈ որում է արմատ
թորթորել բային, նշանակէ զթորթորե_
ցեալն. իսկ մերթ զթորթորումն. այսինքն զկաթ
կաթ հոսումն. և այլն:

Թորթորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ||
կաթ կաթ թորել. կամ կաթ կաթ հոսել,
կամ ծորել: Իսկ մերթ նշանակէ թորելով
թորել. կամ հոսելով հոսել. կամ առատիկ
յորդ և առատ ծորել և հոսել:

Թորիմ: || տես զԹուրիմ:

Թորումն. րման. մամբ. մանց. մամբք: || ծո_
րումն. կամ հոսումն. կամ բղխումն: Նա_
րեկ. ղթ:

Թուաբանութիւն. թեան: || է մակացութիւն
ինչ, որ ուսուցանէ զգիտութիւն համեմա_
տութեան թուոց. և կամ զարուեստ թուելոյ
և բարդելոյ, և բաժանելոյ:

Թուաբերութիւն. թեան: || Թուականութիւն.
ըստ որում՝ ոմանք փոխանակ գրելոյ 'ի
Թուականութեան հայոց. գրեն 'ի Թուա_
բերութեան հայոց:

Թուական. ի. աւ. աց. օք: || է թիւ ինչ ամաց
սահմանեալ յիմիքէ ժամանակէ. որում
յիւրաքանչիւրում ամի յաւելեալ լինի մի
մի թիւ, և 'ի գործ ածի, առ 'ի ցուցանել,
թէ յորում ժամանակի լեալ իցէ գործ
ինչ: Իսկ մերթ է ածական, և նշանակէ
զայն ամ՝ որ պատկանի թուոյ. որպիսիք
են անուանքս այսորիկ, որք նշանակեն զղ
թիւն. միոջն. վեց. եօթն. և այլն:

Թուականութիւն. թեան: || Թիւ ամաց սահ
մանեալ յիմիքէ ժամանակէ, զոր օրինակ.
'ի ժամանակէ գալստեանն Քի. որով որո
շին ժամանակք պատմութեանց, կամ նշանա
ւոր իրաց եղելոց:

Թուակից. կցի. աւ. աց. օք: || 'ի միասին
թուեալ. կամ ընկեր ընդ ումեք 'ի նոյնս
թիւս: Իսկ մերթ նշանակէ զընկերա_
կիցն. կամ զնմանակիցն, որք ասին թուա
կիցք: Լամբր:

Թուակցեմ. ցեցի. եա. ել: (Ներգործ.) ||
կցորդել զինքն այլոց՝ դնելով 'ի թիւս նց:
և կամ զիր ինչ համարել 'ի թիւս այլոց:

Թուակցութիւն. թեան: || 'ի միասին թուումն.
կամ հաղորդակցութիւն 'ի թիւս: Նարեկ. ձա:

Թուահամ. ի. իւ. իւց. իւք: || յոյժ թուա_
ւոր. կամ բազմաթիւ. կամ յոյժ յաճախեալ
և բազմապատկեալ թուով:

Թուարկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ||
արկանել զիր ինչ 'ի թիւ. կամ թուել:

Թուեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հա_
մարել. կամ հաշուել. ռամկ. հէսապէլ: Ծննդ.
13. 16: և 15. 5: Իսկ մերթ վարի սա իբրև
զչէզոքական բայ. այսպէս. թուի. թուէր,
և այլն. զոր տեսցես զկնի:

Թուզ. Թզոյ. ով. ոց. ովք: || պտուղ ինչ կա
կուղ, և մեղմահամ, որ աճի 'ի մէջ իւր զղ
բաղեալ մանր հունտս իբրև զկորեկ: ռամկ.
ևս ասի թուզ. կամ ինճիր:

Թութ. Թթոյ. ով. ոց. ովք: || է փոքրիկ
պտուղ ինչ որ բուսանի 'ի ծառս, որոց ո_
մանք են սպիտակ, և անուշահամ. և ոմանք
կարմիր: Իսկ ոմանք սեւ. և համով թթու

ռէաշ. այս Երուսաղէմ. որ և ռամկօրէն ասի՝ թութ: Ամովս. 7. 14:

Թութակ. ի. աւ. աց. օք: || Է անուն կա_նաչագոյն, քաղցրախօս, և կէտաւորաց թռչնոյ, որ ունի զհնարաւորութիւն միայն ը շարժման լեզուին՝ ուսանելոյ զոմանս մարդկային բանս, և զբարբառս: ռամկօ_րէն փափուկ:

Թումել. եր. եցաւ. եցի. կմ եսցի: (գնմա_ղուրկ.) || երևալ. կմ հաշուել. կմ կարծել: Ծննդ. 41. 1. և 17: և 1. Կոր. 4. 9:

Թուլադաշն: (նախդրիւ հոլովի.) || եղանակ ստ՚ի դաշն բառէս, որ մերթ նշանակէ ըզ մերձն, զկակուղն, և զհեշտն. և այլն: ուստի թուլադաշն նշանակէ թուլամեղմ. այս թոյլ և մեղմ. կմ թոյլ և կակուղ, և մեղմական: Նարեկ. ղդ:

Թուլակի: (մակբայ որակական.) || թու_լապէս. կմ մեղմաբար:

Թուլամիտ. մտի. աւ. աց. օք: || թուլամորթ. կմ ծոյլ. կմ հեղգ. կմ դանդաղամիտ. կմ պակասամիտ: Խորէն. ա. պր. 2:

Թուլամորթ. ի. իւ. ից. իւք: || փափկասուն. կմ հեշտասէր. կմ պղերգ, և երկչոտ:

Թուլամորթութիւն. թեան: || հեշտասիրութիւն. կմ փափկութիւն. կմ հեղգութիւն. կամ կա_նացութիւն. և կմ վատասրտութիւն: Խորէն. ա. պր. 20:

Թուլանամ. ացայ. ցիր. անալ: (չէզոք.) || թոյլ լինիլ. կմ մեղմանալ. կմ մեղկանալ. կմ լքանիլ. կմ նուաղիլ. և կմ պակասիլ. և այլն: Եսայ. 5. 11:

Թուլասիրտ. սրտի. իւ. ից. իւք: || վատա_սիրտ. կմ մեղկասիրտ. կմ երկչոտ. կամ թուլամորթ:

Թուլասրտութիւն. թեան: || վատասրտութիւն. կմ մեղկասրտութիւն. կմ թուլամորթութիւն. կմ երկչոտութիւն. կմ հեղգամտութիւն: Խո_րէն. գ. պր. 9:

Թուլացուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (անցող.) || թուլացեալ առնել. կմ թողուլ. կմ թոյլ տալ: Ղուկ. 4. 34: իսկ մերթ մեղմացուցա_նել. կմ մեղկացուցանել. կմ նուաղեցու_ցանել. կամ դադարեցուցանել: 2. Մնաց. 21. 15:

Թուխ. թխոյ. ով. ոց. ովք: || սեաւ. կամ մթագոյն: Ղևտ. 13. 37: և Մատթ. 5. 36: մերթ ևս նշանակէ զնա, որ ոչ է առաւել սպիտակ:

Թուխպ. թխպոյ. ով. ոց. ովք: || մթութիւն ամպոյ. կմ թանձրամած ամպ. կմ խաւա_րամած մառախուղ:

Թուղ. թղոյ. ով. ոց. ովք: || մթին. կմ խա_ւար. կմ մութն. և կմ մռայլ:

Թուղթ. թղթոյ. ով. ոց. ովք: || մերթ նշա_նակէ զայն, յորոյ վր գրեն գրեմք, որ և ռամկ. ասի ճաղթ: իսկ մերթ նշանակէ զգրե_ցեալ տրակն, զոր առաքեմք առ ոք, և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասեմք. թուղթ պօղոսի առաքելոյն: ըստ այսմ իմն և զայլոց նը_մանեաց:

Թումբ. թմբի. իւ. ից. իւք: կմ թմբոյ. ով. ոց. ովք: || բլրաձև բարձրացեալ ափունք գետոյ, որք խիտ զցանկ և զպարիսպ կան յերկուս կողմունս գետոյն, և արգելուն զյարձակումն ջուրցն: Ագաթ. և Յոբէ. 1. հատ_րա: Մերթ ևս նշանակէ զի և էջէ բլրաձև կուտակեալ հողն, կմ գերեզմանն, կամ զփոքրիկ բլուրն, որք շուրջ զայգեստա_նեօք, կմ զտամբք, և զքաղաքօք. և կամ ՚ի դաշտի և ՚ի լերինս գտանին: Յոբէ. 2. հատ. ժդ:

Թունաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ յին_քեան զթոյն. այս թունոտ: Առակ. 26. 18: Իմաստ. 16. 10:

Թունեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || թխ_նաւորել. այս թխնօք շաղախել. և զգածել: Եւ մերթ նմանութբ ասի զբանէ, կամ զաղանդոյ, որ թխնաւորէ, և պատրէ: Խորէն. բ. պր. 22:

Թուռ. թռոյ. ով. ոց. ովք: || այտ, այս թուշ: Եւ ՚ի սմանէ եղանէ թռալիրն. զոր տես_ցես զկնի:

Թուր. թրոյ. ով. ոց. ովք: || սուր երկայն և հաստ. զոր ՚ի կիրառութիւն պատերազմօղք. որ և ռամկ. ասի ճոռ: 2. Թագ. 21. 16: մերթ ևս է անուն խաղի միոյ յերաժշտական եր_գոց, որ ունի զայս ձև. :

Թուրինջ. րնջի. աւ. աց. օք: կմ րնջոյ. ով. ոց. ովք: || պտուղ ինչ դեղնագոյն կեղևով. որ և ռամկ. ասի ճուռինջ:

Թուրմ. կմ թորմ. թրմոյ. կմ թրմի. աւ. աց. օք: || է որմատ թրմել բայէն, և նը_շանակէ գէճ, կմ խոնաւ, կմ լուծ, կամ փափուկ. կմ կակուղ:

Թուփ. թփոյ. ով. ից. ովք: || ո և էցէ բոյս կմ տունկ, որ ոչ է խիտ զծառ բարձրացեալ, և ոչ է ուղ զխոտ ցածագոյն, այլ է խոտ ը չափու բարձրութե վարդենւոյ բազմաճիւղ և թաւ: ուստի և վարդենին, և այլք նը_մանք կարեն ասիլ թուփ: 1. Մ[illegible]. 4. 38: և 10. 73:

Թուք. թքոյ. ով. ոց. ովք: || է յաւելեալ խո_նաւութիւն բերանոյն: Ղևտ. 15. 8:

Թոք. ով. ոց. ովք: || ճերմկուցն ճիւղք կեն_դանւոյն: 2. Մնաց. 18. 33:

Թոքառաջք. ից. օք: (անեղական.) || թոքից առաջք. այս առաջին կողմն, որ անկանի ՚ի կողմն կրծոց, և լանջաց: 3. Թագ. 22. 34:

Թ. Ռ

Թռալիր: (նախդրիւ հոլովի.) || եղանակ ստ՚ի բառէս թռաւ. որ է թուշ: ուստի թռալիրն նշանակէ զթշալիրն, այս ՚ի թուշս լցեալ. և կմ զթուշս լցուցանօղ, և ուռուցանօղ, որպիսի է օդն, կմ փուքն, որ ՚ի հար_կանելն ուրուք զփողս՝ լցուցանէ զթուշն, և զբերանն: Ագաթ:

Թռանիմ. թռեայ. թռիր. նել. (չէզոք.) || վերաթեւել. կամ վերանալն թեւաւորաց ը օդս, յորժամ տարածեալ զթևս շարժե_լով մղեն զինքեանս ընդ օդն. կմ թռչել: Առակ. 26. 2:

Թուխք. (անեղ. և նախադրիւ հոլովի.) || է այր մեծ Թուղթ բարձր. և նշանակէ Թուղթումն, կամ նուագումն կնոջ, և նմանութեամբ ասի զօ-րօյն, ... զօրաց և զայլոց բազ-մաց. ... 5. և Նոյէմ. է. ... և կը-ր. ... նշանակէ, Թափել. կամ Թուղթել. կամ տատանելով Թա-ւիլ, որ ասելէ լեռ. Նոյեմ. ԲԺԹ.

Թուացանեմ. ուցի. ած. ել. (անցողջ) || տալ ումեք Թուչել. ուանք. բոյնել. մերթ ևս մինչ ... Թուացեալ զԹևս խմանի տարածել զԹևս. 2. Մնաց. 5. 8.

Թուչարան. ի. աւ. ակ. օք. || գործիք Թուչե-լոյ. որպիսի է Թևն Թուչնոց. և կամ գործիք ... զինելոյ, և ընթանալոյ, որպիսի է ... տաղաւար նաւէին, կամ պարմունին, ... Նոյէմ. ին. տաղաւարին Թուչարան յանկարկառելի ծուէնս պատառեցաւ. զի ... տաղաւարան, որ է Թուչարան.

Թուչիմ. Թռեայ. Թուիր. չիլ. (ձայնական.) || տես զԹռանիլ.

Թուչուն. չնոյ. ով. ոց. ովք. || է հաստատուն անուն ինչ, որով նշանակի ա և իցէ Թռչող հաւ. կամ Թռչող կենդանի. Թէ մեծ իցէ և Թէ փոքր. ոչ և ստուգաբանութիւն ցուցանէ զայս. զի ասի Թռչուն. իբր Թէ զզօրութիւն Թռչելոյ ունող. Ծննդ. 1. 20. Իսա. 3. 80. Ղևտ. 11. 21. Իսկ մերթ առեալ լինի ածականաբար, և նշանակէ զԹռչօղն. և ըստ այսմ է Ծննդ. 6. 20. զի ասի. յամ հաւուց Թռչնոց, զի Թռչողաց.

Թ. Ր

Թրամբեծ. իւ իմ. եց. իւք. || Թրով ծեծե-ցեալ. կամ Թրով հարուածեալ.

Թրակիա. կեայ. || է մինն 'ի յերեց հիւսի-սային հողմոց, որք են բորէաս, կամ վօռէաս. ապարկտիաս. և Թրակիաս. Այս՝ ապարկ-տիան է հողմ հիւսիսային, որ ուղղակի չն-չէ 'ի գծէ հիւսիսային բեւեռին, կամ 'ի հիւ-սիսային միջօրականն գծէն, և կոչի հողմն գլխաւոր, զի ունի Ը ամ՛մէ, և Ը անհեկէ զայլ երկու հողմունս. 'ի յաջմէ ունի զԹրակ-կիաս, որ է հողմ ինչ հիւսիսային առընթեր արգկտէս հողմոյն, և չնչէ մերձ այնմ կող-մանց, ուստի արևն 'ի մնալն մտանէ յամա-ռան. իսկ Ը անհեկէ ունի զբօրէաս, որ է առ-ընթեր կեկիաս հողմոյն. և չնչէ մերձ այնմ կողման, ուստի արևն ելանէ յամառան. և տղա երկքեան ևս հաստատուն անուամբ կո-չին. բօրէաս, կամ վօռէաս.

Թրեմ. եցի. եամ. ել. (Ներգործ.) || զաւ-լեալն Ը Լրոյ խառնեցեալ չաղել և բանձ-րացուցանել. Ծննդ. 18. 16.

Թրթուր. Թրոյ. ով. ոց. ովք. || սողուն մի-առակար, որ բազում անգամ ելանէ 'ի կէր-բատաց. և ծառոց. և ուտելով չորացուցա-նէ. Յովէլ. 1. 4.

Թրթռակ. ի. աւ. աց. օք. || Ճարտարարան. կամ Ճարտարախօս. կամ Ճոխաբան. և կամ Ճռա-ռաբան. որ զրուցելով կրէ ... ասիցէ. և բացց

բացուցանէ. Կիւրղի Եղէկ. Զ.

Թրթռումն. Թռման. մամբ. մանց. մամբք. || տատանումն, կամ Թուղթումն. կամ դողդողա-ցումն. Մերթ ևս չարժումն չղաց արե-գական զօրմով ք՝ և պասատարաց. որ պատ-ճառի 'ի ծագելոյ արեգական 'ի Ջուրն, որ չարժի.

Թրծեմ. եցի. եամ. ել. (Ներգործ.) || զկաւե-ղէն ինչ, կամ զաղիւս աստանդութեամբ բոցոյ հրոյն եփել՝ և կարծրացուցանել 'ի վառա-րանի. Ծննդ. 11. 3.

Թրմեմ. եցի. եամ. ել. (Ներգործ.) || Թր-ջել, կամ Թանալով և խոնաւացուցանելով կակղել. և փափկացուցանել. և Ը այսմ յարմամ զկարծր Ջուրս արմատենեաց և այլոց նմանեաց Ջրով Թրջեալ կակղացու-ցանեն առ 'ի գեղրատ հիւսել և կազմել. ասի Թրմել զնա. 'ի Ջարս հարց. Իմ. Այսպի-սիս յարմամ զնաչինս իւրով զանգեն, և չարմեն, որով լինին կակուղ և փափուկ՝ ա-սի Թրմել. Իւկթ. 29. 40. Եւ առմաս այսր բայի լինի՝ Թրոմ. կամ Թուրմ. յորմէ ե-լանէ իւղաթորմ. դառնաթորմի, զաղբա Թորմի. և այլն.

Թրոււ. ունի. աւ. աց. օք. || անշահ. կամ անպի-տան. և կամ անօգուտ.

Թ. Փ

Թփուտ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Ծառուտ. կամ ծառոց. կամ Թուփ վայր.

Թ. Ք

Թքալից. լցի. իւ. եց. իւք. || լցեալ Թքով.

Թքանեմ. Թքի. Թուք. անել. (Ներգործ.) || զԹուքն 'ի բերանոյն արտաքս ձգել. Յոբ. 9. 6. Իսկ մերթ առեալ լինի փոխա-նակ փսխելոյ. կամ 'ի բերանոյն արտաքս ընկենլոյ զկերեալ. կամ զկլեալ կերն. Յոբ. 2. 11. Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ անարգելոյ. կամ արհամարհելոյ և խոտելոյ զոք. 2. Մակ. 6. 19.

Թքնում. Թքի. Թուք. նուլ. || նոյն է ընդ վերնոյն. Նոյէմ. ՀԷ.

Թ. Օ

Թօթափեմ. եցի. եամ. ել. (Ներգործ.) || Թափ տալ. զի ցնցել զփոշի, կամ զարկանելիս. կամ զհողաթափս, և զայլս նմանս. 3. Եզր. 5. 13. Յակոբ. 4. 10. մերթ ևս 'ի վայր Թափել. կամ 'ի վայր արկա-նել. Եսայ. 14. 27. Աւետ. 11. 14. Ղուկ. 10. 11. Յովհ. 1. 11. Իսկ մերթ 'ի բաց առնել. կամ 'ի բաց մերժել. կամ 'ի բաց ձգել. Դանի. 3. 49. Գործ. 9. 34. Մերթ ևս նշանակէ ցրուել. և ըստ այսմ իմանի. մինչ ասի. Թօթափեցան 'ի նմանէ զօրքն. կամ ժողովուրդն. զի 'ի բաց մեկնելով ցր-ուեցան. 1. Թագ. 13. 7. 1. Մակ. 9. 6. և 7.

իսկ Դատ. 7. 19. ուր ասի՝ թօթափեցին զատափոտն, իմանի՝ ընդ միմեանս հարին, ռամկօր. Վէնվէնը չըրին։ Իսկ երբեմն նը շանակէ թարթափել, որով մերթ իմա֊նի թարթելն զաչս. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի, 'ի թօթափել ական։ Առակ. 1. հատ. լգ։ Իսկ մերթ իմանի՝ շարժել. կամ շարախել. կմ թաթաւել. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի, թօթափեալ յարեան. և այլն։ Ողբ. 4. 5. և 14։ և Եզեկ. 16. 22։

Թօն. ոյ. ին. ից. ովք. կամ իւք։ || սաս֊տիկ խոնաւութիւն, կմ գիճութիւն եղանա֊կի, յորում յաճախեն անձրևք, կամ խո֊նաւութիւնք 'ի յօդն, որոց ներհակն կոչի ե֊րաշտ, կամ երաշտութիւն։ Աստի և այն֊պիսի ջրուտ եղանակն, կմ խոնաւ օդն, կոչի Թօնօտ։ Իսկ մերթ առեալ լինի փո֊խանակ գիճական պղծաւորութիւն. կամ վավաշոտութիւն, այլ և գիճութիւն. և ըստ այսմ սարդանապալեա արքային ասորւոց յաղագս գիճասէր բարուց իւրոց անուա֊նեցաւ Թօնոս կոնկոլեռոս. իբր թէ՝ գի֊ճացող կոնկոլեռոս։ Խորէն. Ա. գլ. 20։

Թօնօտ. կմ Թօնօթ։ (Նախադրիմ հոլովի.) || անձրևոտ, կմ յոյժ խոնաւոտ. և կմ սաստիկ ջրային։ Եւ այս ասի զեղանա֊կէ, կամ զօդոյ, որք անձրևովք, կմ գիճու֊թբ առատանան։ Իսկ մերթ իմանի [illegible] գիճական ախտի հետևօղն, կամ վավա֊շոտն, և պղծասէրն։

Թօշկանեմ. ացայ. ացիր. աւ։ (ընդմիջ.) || հատիլ, կամ նեխիլ. և կմ ցաւով և ա֊պականութբ հարկանիլ։ Նարեկ. հէ։

Թօշնիմ. նեցայ. եաց. նիլ։ (ձայնակր.) || || պակասիլ յուժոյ. կմ մեղկիլ. կմ ու֊ժաթափ լինիլ. կմ թուլանալ 'ի զօրութենէ. կամ լքանիլ։ Դատ. 16. 19։

Թօսեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործական.) || հևալով վազել. կամ արշաւմամբ ըն֊թանալ. կամ դիմել 'ի տեղի ինչ. և այս ասի զգազանաց, կամ զանասնոց. և զայլոց նը մանեաց։ 'Ի Վարս հարց. իզ։

Ժ.

Ժ է տառ բաղաձայն. վա֊սն զի միշտ բաղակցելով ընդ այլոց տառից՝ ելուզա֊նէ զձայն. որգոն. ժա֊նիք. ժայռ. ժպտիլ. ժլատ. և այլն։ Բայց ոչ է յայնց բաղաձայ֊նից՝ որք ամենևին արգելուն զշունչն, և զոչինչ ձայն սկզբնաւորեն. վասն զի թէև ոչ յօդիցի ընդ այլոց տառից, տակաւին կարէ զնուաղ՝ կմ զկիսատ ձայն ինչ սկզբ֊նաւորել հանդոյն տառիցս այսոցիկ. զ. խ. ղ. շ. ս. և այլն։ Աստի և կոչի կիսաձայն։ Արդ՝ զտառս զայս՝ ժ. անուանեմք ժէ. որ ընդ մէջ տառամանց բացմամբ շրթանց արտաբերի։ Իսկ յառաջանեկան արուեստի՝ ըստ հաշուին է միջակ. զի հնչումն նր ոչ է խածք, այլ թաւ, կամ հաստ՝ իբրև զտառս զայսոսիկ, թ. խ. չ. ջ. ց. փ. ք. և այլն։ և ոչ լերկ, այլ նուրբ՝ որպէս զտառս. գ. ծ. կ. մ. ն. շ. ս. ր. և այլն. այլ միջասահման է 'ի թաւութեան, և 'ի լերկութեան։

Դարձեալ. տառս այս կոչի նաև ընթոգա֊տառ. վասն զի ունի զմտորդութիւն, այլ զմտակ֊ցութիւն, կմ զմերձաւորութիւն հնչման ընդ տառիցս այսոցիկ՝ շ. և չ. և մանաւանդ ընդ շային, զի յոյժ նման է նմա ձայնիւ. ուս֊տի և բազում անգամ փոխադրի ընդ նմա. զի ասեմք, նժդեհ, և նշդեհ. աժդահակ, և աշդահակ. աժխոյժ, և աշխոյժ. և այլն։

Դարձեալ. տառս այս է նաև նշան համա֊րողական, այլ թուական. զի մինչ հանդերձ պատուովն գնի այսպէս, Ժ, նշանակէ զտասն։

Ժ. Ա.

Ժահ. ի. ին. ից. իւք։ || ժահր, որ է աղ֊տեղութիւն, կմ նեխութիւն, որ ասի զաղ֊տեղի յանկութէ, կմ զժանտ ախտից, և կմ զապատեղի կղկղանաց, և զայլոց պղծա֊լից իրաց։

Ժահադէմ. դիմի. աւ. աց. օք. || զազրադէմ. կմ գարշատեսիլ. կամ սաստիկ տգեղ, որ զզուեցուցանէ զտեսօղն։

Ժահադիմութիւն. թեան։ || գարշադիմութի. կմ զազրադիմութիւն. կմ գարշատեսութի. և կամ սաստիկ տգեղութիւն դիմաց։ Խո֊րէն. Բ. գլ. 7։

Ժահահոտ. ի. ին. ից. իւք։ || գարշահոտ. կմ զազրահոտ. կմ զսաստիկ նեխեալ՝ և զպիղծ հոտս ունօղ։ Նարեկ. ղգ։

Ժահաշարժ. ի. ին. ից. իւք։ || զժահրս և

պղտղութեան շարժող։ Իսկ մերթ շարագործ. կմ՛ շարժող զլար բաղձանաց. և կմ՛ շարժող զլար ցանկութեան ։

Ժահր. ի. իւ. ից. իւք ։ || յոյժ տղտեղի, կմ՛ գարշ և նեխեալ հեղեղուկ ինչ. որպիսի է կղկղանքն մարդոյ. և կմ՛ նեխեալ թարախն. և այլք նմանք։ Երբ մերթ նշանակէ զժանտ ախտն, որ նեխեցուցանէ և ապականէ. և կմ՛ զժանտ, և զպիղծ թոյնն, որպիսի է ժանտ հիւթն խածոտնածոց կատաղեալ շանց, որ ընդ մարմինն խածեցելոյն տարածի ։

Ժամ. ժամու. ու. ուց. օք ։ || պահ. կմ՛ ո՛ և իցէ մասն ժամանակի. կմ՛ ժամանակ։ 3. Թագ. 5. 13։ Սաղ. 31. 6։ Իմաստ. 8. 8։ Երբ մերթ նշանակէ զերկոտասաներորդ մասն տուընջեան, կմ՛ գիշերոյ. որ կոչի մի ժամ. փ., մի սահաթ։ Յովհ. 11. 9։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. ժամ առնուլ. և նշանակէ՝ պատրաստութիւն առնուլ. կմ՛ պատրաստել, և պատրաստ ժամանակ գտանել ։ Սաղմ. 74. 3։ Երբ կամ այսպէս. ժամ առնուլ. կմ՛ ժամ գտնել. և նշանակէ՝ զժամ բացորոշել. կամ զժամանակ սահմանել։ Եսթ. 8. 9։ 1. Մակ. 2. 32։ և 5. 58։ Իսկ մինչ ասի՝ 'ի ժամու առուլ ընկերակուբ. կմ՛ հետ 'ի վ՞ ժամու՝ և տարաժամու. և այլն. իմանի՝ պատեհանաւոր, կմ՛ պատշաճ ժամանակին ։ Մատ. 24. 45։ 2. Տիմ. 4. 2։ Իսկ 2. Մակ. 2. 4։ և Եբր. 8. 5. յորս ասի վրան ժամու, իմանի՝ խորանն վկայութեան ։

Ժամագիրք. գրքի. իւ. աց. աք ։ || գիրք ժամասացութեան ։

Ժամադիտակ. ի. աւ. աց. օք ։ || դիտող, կմ՛ նկատող զժամս 'ի ժամացուցի. կամ 'ի ըստ ունէրս արեգակնն։ Մերթ և նշանակէ զգործին աստեղաբաշխից, որով հային 'ի յերկինս առ 'ի իմանալ թէ արեգակն 'ի վ՞ այսորիկ, կմ՛ այնորիկ գաւառի 'ի բարձրանալն և 'ի ցածանալն ի՞նչ հայի. կմ՛ թէ 'ի վ՞ այս ինչ երկրի՝ արեգակն ո՞րքան առկէ, մինչ է 'ի խեցգետինն. որով իմանան, թէ յայնմիկ երկրի՝ որքան երկայնանայ օրն, և որքան գիշերն ։

Ժամադիտական. ի. աւ. աց. օք ։ || Նոյն է ԶԷ վերինոյն ։ Խորէն. յաշխարհագրութեան ։

Ժամադիր. դրի. իւ. աց. օք ։ || զպարսն՝ կմ՛ զժամանակս դնող։ և սա ըստ մեծի մասին ընդ էական բայի յարի այսպէս. ժամադիր լինիլ. և նշանակէ զպայման և զժամանակս սահմանել ընդ միմեամ ուրեք, կմ՛ ընդ բազմաց, թէ յայս ինչ ժամանակի՝ զայս ինչ արասցուք։ Եսթ. 8. 12։ Ը այսպէս է և Մատ. 28. 16. ուր ասի, գնացին 'ի գալիլեայ 'ի լեառն՝ ուր ժամադիր եղև նց Յս. փ., գնացին անդ՝ ուր պայմանադրեաց նոցա Յս գտանել զինքն՝ յետ երից աւուրց մահուանն. կմ՛ յետ յարութեան ։

Ժամադրեմ. եցի. եա. ել ։ (չէզոք.) || ժամանակ սահմանել. կմ՛ զժամանակ պայմանել։ Երբ մերթ՝ սահմանադրել, կմ՛ կարգել զեմն յայլք ժամանակի լինելոյ։

Ժամադրութիւն. թեան ։ || դնումն և սահմանումն ժամանակի ընդ ումեք, կմ՛ ընդ բազմաց՝ առ 'ի առնել զգործ ինչ յայն ինչ ժամանակի։ Եսթ. 8. 12։

Ժամանակալ. ի. իւ. ից. կմ՛ աց. օք ։ || զժամ, և զժամանակ կալեալ և սահմանող. կամ բացորոշող. և կմ՛ ժամադիր։ Իսկ մերթ նշանակէ ժամադրեցեալ. կմ՛ առ բացորոշեցեալ ժամ ինչ սահմանեցելոյ։ 3. Մակ. 5. 7։

Ժամանակարգութիւն. թեան ։ || կարգ ժամանակութեան. և կմ՛ պաշտօն աղօթից ըստ ժամուց տուընջեան, և գիշերոյ ։

Ժամանհամբոյր ։ (նախադրիւ հոլովի.) || առժամանակեայ. կմ՛ ժամանակաւոր. կամ առժամանակ մի տևող և անցանող. և կմ՛ անցաւոր ։

Ժամանհար. ի. աւ. աց. օք ։ || կոչնակ. որ է գործիք ինչ տախտակեղէն, զոր հարկանեն առ 'ի հրաւիրել զմարդիկ յեկեղեցին 'ի յաղօթել։ և ասի ժամանհար. զի նովաւ՝ որ հարկանի՝ ժամանակն աղօթից, և ժամերգութեան ցուցանի։ Նարեկ. զէ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ հարկանէ զնշան ժամու, և կմ՛ զթաս ժամացուցին ։ ռամկօր. սահաթի բառն զարնող ։

Ժամանհմայ. ի. իւ. ից. իւք ։ || 'ի ձեռն ժամուց և ժամանակաց հմայող, որպիսիք են նոքա՝ որք զժամս և զաւուրս քննելով և խորելով գուշակեն թէ յայս ինչ աւուր, կամ յայն ինչ ժամու այս ինչ իր լինի. և այլն ։

Ժամանհմայութիւն. թեան ։ || հմայումն. փ., փորձումն ժամուց և ժամանակաց արտաքոյ բնականի կարգի. որգոն, ասել՝ թէ այս ժամս յաջող է, և այն ինչ անյաջող. և թէ յայս ինչ ժամու զայս ինչ գործ առնիցեմք, այն ինչ բարի. կամ չար հետևի. և այլք նմանք աղճատանք մոլար, և անմիտ պատուհանաց ։

Ժամամուտ. մտի. իւ. ից. իւք ։ || պատարագամուտ, փ., մուտ, կամ սկիզբն պատարագի. և այսու նշանակի աղօթքն այն, կամ բանն, որ 'ի սկզբան պատարագին ասացեալ լինի ԶԷ պատշաճի աւուր. որգոն. 'ի տաւնաւորի մէջ. և այլն ։

Ժաման ։ || է արմատ ժամանել բային. և նշանակէ զժամանօղն, կմ՛ զժամանեալն։ Աւաղ մինչ ասի, ժաման կացուցանել. իմանի ժամանօղ, և կմ՛ ժամանեալ առնել. կամ ժամանեցուցանել ։ Նարեկ. ձէ։ Սոյնպէս մինչ ասի՝ ժաման առնել. նշանակի ժամանեցուցանել. կամ հասուցանել։ Սաղմ. 20. 4։ Մերթ և նշանակէ՝ ըզ տեղին. ուր ժամանեալ լինի, և Ը այսմ հրապարակ քաղաքին կոչի ժաման ։

Ժամանակ. ի. աւ. աց. օք ։ || է չափ յաջորդական շարժման, և այսպիսի ժամանակս է կրկին. մինն ընդհանրական. իսկ միւսն մասնաւոր ։ Ընդհանրականն է չափ շարժման առաջնոյ շարժողի, որ ձգի յարևելից յարևմուտս։ Իսկ մասնաւորն է բազում. որգոն ժամանակ միոյ աւուրց, որ է չափ

յաւուր

յաւիտենից շարժմանն ամենայնականն՝ ըստ որում ձգի յառաջամանց յառաջերս։ Ժամանակն՝ միայ ասնաց, որ է չափ յաւիտենից շարժման ըստ նի՝ ըստ որում ձգի յառաջամանց յառաջերս։ ըստ այսմ խելք և զայլըս. մնանումը ժամանակաց որք են չափք շարժմանց ամանց։ Եւ մինչ առաջ. ընդ. ժամանակս ժամանակս. խնդրեն՝ 'ի զանազան ժամանակս։ Գործ. 13. 23։

Ժամանակագիր. գրի. ած. ածս. օք։ || գրօղ. և պատմօղ զժամանակաց, և զդարուց։ և կամ գրօղ, և ճառօղ զպատմութեանց, և ըղ զործոց զանազան ժամանակաց, և զայլոց։ Խոստ. ա. գլ. 4. և 8։

Ժամանակագրութիւնք. գրոց. ովք։ (անուղակուն.) || գիրք. կմ մատեան, յորում գրին պատմութիւնք զանազան ժամանակաց. և դարուց։

Ժամանակագրութիւն. թեան։ || գրումն. և պատմութիւն զանազան ժամանակաց, և դարուց. և կմ ճառք զպատմութեանց, և զգործոց եղելոց 'ի զանազան ժամանակս. և 'ի դարս։ Իսկ 'ի Խոստ. Բ. գլ. 79. ասէ աւելի. Այս է պատմութիւն Հռիփսիմեանց սրբոց ժամանակագրութիւն. խնդրեն՝ առանց զբօսն ցուցանելոյ զժամանակն. յորում եղեալ է պատմեցեալ իրն։

Ժամանակաւ։ || ոչ հոլովի. այլ ընդ. բայի շարակցի այսպէս. ժամանակաւ լինել. և նշանակէ՝ ժամանակագիր լինել. գի զժամ և զժամանակ կալնուլ, և սահմանել։ 2. Մակ. 12. 7։

Ժամանակակից. կցաց. կից. իւք։ || առ. ժամանեալ կէտն, և ժամանակն, զոր հայրն դնէ 'ի կտակն, զի ժառանգութիւն տացի որդւոյն, և կմ այն կէտ ժամանակի, յոր ըստ սահմանէ հայրն տալ զժառանգութիւն որդւոյն։ Գաղ. 4. 2։

Ժամանակաչափ. ի. իւ. ից. իւք։ || չափօղ և թուօղ զժամանակս։ Եւ կմ պատմիչ. առօղ զչափ ժամանակաց. որպիսի է առաջին շարժումն. և կմ չափ ժամանակի։

Ժամանակեայ. կէի. իւ. ից. իւք։ || ժամանակաւոր. կմ առժամանակեայ։

Ժամանակեան։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ժամանակաւոր. կմ ժամանակական, և կամ ժամադրեալ։ 'Ի շարականոցի։

Ժամանակեմ. եցի. եալ. ել։ (չէզոք.) || զժամանակ դնել, և սահմանել. թէ յայս ինչ ժամու զայս ինչ արասցուք. և կամ ժամադիր լինել։ Եւլոյ. 9. 5։ և Տօբ. 10. 1։ և Յօբ. 14. 13։

Ժամանեմ. եցի. եալ. ել։ (չէզոք։) || հասանել։ 1. Մնաց. 11. 21։ Եւ Սաղմ. 76. 5. ուր առի. ժամանեցին պահուց աչք իմ. խնդրեն՝ նախաժամանեցին. կմ կանխեցին։ Մերթ և նշանակէ. առնելել. կմ կարել. կմ ձեռնհաս լինել. գի պարապ ժամանակ ունել։ 3. Եզր. 6. 3։ Եւ այսմ և Մարկ. 6. 31. ուր առի. Եւ հաց անգամ չժամանէին ուտել. խնդրեն՝ ոչ կարէին, կմ ոչ գտանէին պարապ ժամանակ ուտելոյ զհաց։

Ժամանոց. ի. աւ. աց. օք։ || բաժկամանք. ցր սեփականս Լեռոյ, և զինուոյ, որք մնային նին 'ի սողաս նը պատարագին։

Ժամանումն. նման. մանք. մանց. մամբք։ || հասումն. կմ կանխումն։

Ժամանօղ. ողի. աւ. աց. օք։ || հասանօղ. կմ կանխօղ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ կարօղ. կմ ձեռնհաս։ 1. Մակ. 9. 7։

Ժամաչափ. ի. իւ. աց. օք։ || չափ ժամու. կմ ժամացոյց, և անցուցող ժամու. և կմ չափ, և վկայութիւն ժամու. և զայս առեն յիմարքն. Ժ. զի ժամն. և ժամանակն ոչ է չափ, այլ 'ի նմին հանդիպեցեալ միասին. և կմ գործեցեալ մեղքն է չափ. առակաւն անմիտ անձինքն 'ի վ. ժամանակին ձգեն զկառքն. և ոչ 'ի վ. հանդիպեցեալ միասին. և կմ գործոց մեղաց։ Ոսկ. 1. կող. Է։

Ժամաչափի. ի. իւ. ից. իւք։ || չափօղ և թուօղ ժամու, կմ ժամանակի։

Ժամանակաճառ. ի. իւ. ից. իւք։ || ժամանակացուցանօղ. կամ ժամն 'ի ժամ ձգօղ։ Կոչն. 2. 8։

Ժամավաճառ. գղ. եալ. եաց. եօք։ || ժամ առնելոյ տեղի. գի եկեղեցի. կմ մատուռ։

Ժամատու. տուի. ած. աց. օք։ || զժամ, և զժամանակ զգաստանալոյ կոչնօղ. և կմ աղղօրար ժամանակի յորում պարտի ոք առնել զգործ ինչ, որպիսի է ձայն աղ. քեցութեան. և այլք նմանք։

Ժամատունն. տան. տանց. տամբք։ || ժամ առնելոյ տեղի. կմ եկեղեցի։

Ժամարար. ի. աւ. աց. օք։ || քահանայ, որ է կարգն մատուցանելոյ զպատարագն։

Ժամացոյց. ցուցի. իւ. ից. իւք։ || արուեստաւոր կազմած ինչ, որ ցուցանէ զժամս աւուրն. ռամկօրէն սահաթ։

Ժամերգութիւն. թեան։ || երգելն. և ասելն զժամս. գի զսղմոս աղօթս և զերգս, որ կարգեցեալ են առ 'ի ասել ըստ պաշտաման աւուրն. յառաւօտու, 'ի միջօրէի, և երեկոյի. և այլն։

Ժամոյք. ոյից. իւք։ (անեզական.) || ժամք, կմ մասունք ժամանակի. և կմ ժամանակ. գի մասնիկս՝ այժ. բաղկացեալ մասունք յան ուրանն՝ 'ի տեղի յոգնականացուցել է։ ...և յայլ ուր՝ փոխանակ ասելոյ բաշխք. և բարք. առի՝ բաշխոյք, և բարոյք։

Ժամս ընդ ժամս։ (մակբայ ժամանակական.) || երբեմն երբեմն։ 'Ի ճառս հաց. Ժ։

Ժայթքեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || ...խել. կմ զգայունել. կմ զկլեալն 'ի ... նոյն արտաքս ձգել. կմ արտաքս թ... Յա ուղէ։

Ժայռ. ի. իւ. ից. իւք։ || քարաժեռ. գի խորտուբորտ քարուտ տեղի. կմ ապառաժուտ լեառն. կմ անհարթ, և գժուարանցանելի տեղի։ 1. Թագ. 14. 5։

Ժայռաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զժայռ. գի զապառաժ քարինս բլրակն քարձրացեալս. կմ խորտուբորտս, և սուրս. որ ցխոխալեն ոտանք լերինք, կմ տեղիք։ Ոստ և աշտարակն, որ ունի 'ի շինուածս իւր շուրջանակի զքարինս երկն զժայռ...

արտաքոյ եկեղեցւոյ՝ նմանեն շանց նաւեղաց , ատենի ժողովոյ . և ըստ այսմ աստ՝ ՚ի գիրս մեկնչին Ծ. գլ. 99. Ըմբռնեալ զոչացուցանելոյ ռամկօրէն , ինքն զեանգատուեալ ։

Ժանգ · ոյ · ով · ոց · ովք ։ || կանաչագոյն · կամ թխագոյն վատթար հիւթն , որ լինի ՚ի վերայ երկաթեղինաց , պղնձեղինաց , և արծաթեղինաց ։ Եզեկ. 24. 6. և 11։ Յակ. 5. 3։

Ժանգահար · ի · աւ · աց · աւք ։ || հարեալ ՚ի ժանգոյ . զի ժանգոտեցեալ ։ Յակ. 5. 3։

Ժանգահարիմ · եցայ · եայ · իլ ։ (Ճայնակիր ·) || ժանգով հարկանիլ , լինել ։ ռամկօրէն ժան_ գոտիլ ։

Ժանգառու · ի · աւ · աց · աւք ։ || զժանգ առօղ · կամ ժանգահար · կամ որդնահար · կամ ապականեալ ՚ի ժանգոյ · և կամ փտեալ . Աճառ. իսկ մերթ նշանակէ զկանաչագոյն ներկն գոյն · որ է իբրև զժանգ հրահալեալ պղնձոյ ։ ռամկօրէն ճինկիար ։

Ժանգեմ · եցայ · եալ · իլ ։ (Ճայնակերպ ·) || ժանգահարել · կամ ծածկոտել · կամ ապականել , և լուծանել ՚ի ժանգոյ ։

Ժանգ · ի · իւ · ից · իւք ։ || տե՛ս զժանտ ։

Ժանգագործ · ի · աւ · աց · աւք ։ || տե՛ս զժանտագործ ։

Ժանգատեսիլ ։ (Նախադրիւ հոլովի ·) || զժանտ տեսիլն ունող , կամ դժնէատեսիլ · կամ որ զզուած , և դժնեայ երևոյթս ունի ։

Ժանգացուցանեմ · ցուցի · ացո · նել ։ (ան_ ցողակ ·) || չարացուցանել · կամ վատթա_ րացուցանել · կամ դառնացուցանել · կամ դժնդակ , և դժնեայ առնել ։ իսկ մերթ ժանգահար առնել · և կամ փտեցուցանել ։ Ոսկեբ. 1. հաղբ. ԻԵ ։

Ժանգափուշ · փշոյ · ով · ոց · ովք ։ || է անուանի փուշ ; որ ունի ժանգ , և դժնդակ գոյլոյն և չարաչար խայթելոյն՝ կոչի ժանգափուշ ։ Աճառ ։

Ժանգութիւն · թեան ։ || դառնութիւն · կամ վատթարութիւն · կամ չարութիւն · կամ ապականութիւն · կամ դժնդակութիւն ։

Ժանիք · նեաց · եաւք ։ (անեզական ·) || են վերջին , և սուրին շարքն ատամանց գազանաց հանդերձ ծնօտիւքն · և կամ ատամունք նոց ։ 3. Թագ. 10. 22։ Սաղմ. 67. 23։ Դանիէ. 7. 5։

Ժանիկ · այ · ով · ոց · ովք ։ || փոքրիկ կենդա_ նի մի · որ հանգոյն ցեցոյ , և որդանց զծառս , կամ զպտուղս կրծէ · և մերթ յարմտաց կա_ րէ զայնս , և ապականէ ։ Նորէն. իա ։ Եւ մերթ ժանիկ աստ նաև փտութիւն այն · որ հանդիպի պտղոց , կամ բուսոց ՚ի յապականա_ նութէ օդոյն ։ 3. Թագ. 8. 37։ և Սաղմ. 77. 46։ Նաև ժանիկ · կամ ժանգ աստ՝ մտաւոր_ կար , կամ մանկաբեր հիւթն , որ երբեմն լի_ նի ՚ի պղնձեղէն անօթս · և կամ յայլ իրս ։ և ըստ այսմ երբեմն թոյնն՝ ժանիկ կոչի ։ Ոսկէ. 1. հաղբ. ԺԷ ։

Ժանիկաբեր · ի · աւ · աց · աւք ։ || մտաւորակար · կամ մանկաբեր · կամ ապականիչ · որպիսիք են թունաբեր բոյսք , և վարդապետու_ թիւք հերձուածողաց · և կամ հիւթք ոմանք ։

Ժանիկալից · լցի · իւ · ից · իւք ։ || լի ժանիկով · կամ ապականեալ ժանիկահար ։ Մեծոփեց ։

Ժանիկախառն ։ (Նախադրիւ հոլովի ·) || խառ_ նեալ ժանիկաւ · կամ թունաւորեալ · և կամ ապականեալ հիւթով խառնեալ ։

Ժանիկակեր · ի · իւ · աց · աւք ։ || ՚ի ժանկոյ կե_ րեալ և ապականեալ ։

Ժանիկահար · ի · աւ · կամ իւ · աց · աւք ։ || որդ_ նահար · կամ ապականեալ ՚ի ժանկոյ · և ՚ի փտութէ ։

Ժանիկահարիմ · եցայ · եայ · իլ ։ (Ճայնակիր ·) || հարկանիլ ՚ի ժանկոյ · կամ ապականիլ ՚ի ժանկոյ ։

Ժանիկոտութիւն · կամ ժանգոտութիւն · թեան ։ || որդնահարութիւն · կամ ժանգահարութիւն · կամ ապականութիւն պատճառեցեալ ՚ի ժան կոյ ։ Աճառ ։

Ժանիկոտոր · ի · աւ · ոց · օք ։ || ժանիկահար · կամ ժանիկոտեալ · կամ թունաւոր և մա_ հացուցիչ ։

Ժանտ · կամ ժանդ · ի · իւ · ից · իւք ։ կամ աց · աւք ։ || վատթար · կամ չար բարուք · կամ դժ նեայ · կամ դարշելի · կամ յոռեգոյն զլոր · կամ դաժան · կամ դառն ։ 1. Թագ. 2. 12։ Եզեկ. 15. 21։ և 24. 3։

Ժանտաբարոյ · ի · իւ · ից · իւք ։ || չարաբա_ րոյ · կամ եղեռնագործ · կամ զժանտ և զդժ_ նեայ բարս ունող ։

Ժանտաբեր · ի · աւ · աց · աւք ։ || մահաբեր · կամ մահատակար · կամ թունաբեր · և կամ ապա_ կանիչ , և մահացուցիչ ։

Ժանտագործ · կամ ժանդագործ · ի · աւ · աց · աւք ։ || չարագործ · կամ եղեռնագործ · կամ պղծագործ ։ Սիր. 7. 5։ Աճառ. 24. 9։ և Եսայ. 5. 14։ κακοῦργος

Ժանտաթզենի · նւոյ · եաւ · եաց · եօք ։ || է ծառ ինչ · որ նաև կոչի մոլաթզենի · որ է ամօթ պտուղ նման թզոյ , և ունի զարմ_ րև նման թթենւոյ · որոյ պտուղն մերթ կոչի անհամ · կամ ժանտ թուզ ։ 3. Թագ. 10. 27։ Ղուկ. 19. 4։

Ժանտածուռ ։ (Նախադրիւ հոլովի ·) || ժան_ տից ժանտ · կամ վատթարաց վատթար · կամ ասացեալ չարաչար · կամ յոյժ ժանտ և դժնեայ ։ 2. Մակ. 15. 5։

Ժանտախորհուրդ · հրդի · իւ · ից · իւք ։ || զչա_ րիս , կամ զդարշելիս խորհօղ · կամ զվատթար իրս խորհօղ ։

Ժանտախտ · ի · իւ · ից · իւք ։ || մահատակար և մահացուցիչ ախտ · և կամ թունաւորող , և ապականիչ ախտ · որպիսի է ժանտամահն , և այլք նմանք ։ Ոսկէ. 2. հաղբ. ԺԶ ։

Ժանտահամ · ի · իւ · ից · իւք ։ || դառնահամ · կամ վատթարահամ ։ Եզեկ. 24. 2։

Ժանտահամբոյր ։ (Նախադրիւ հոլովի ·) || ժան_ տաբեր · կամ ժանտաբան · կամ մահաբեր · կամ ժանտ թունովք լցեալ · և կամ ժանտութ յարօղ ՚ի մարդն · և ապականօղ ։

Ժանտահայեաց ։ (Նախադրիւ հոլովի ·) || ըզ ժանտ և դժնեայ · կամ զմոլեկան հայե ցուածս ունօղ · կամ դաժանահայեաց ։

Ժանտահոտ · ի · իւ · ից · իւք ։ || գարշահոտ · կամ ժահահոտ և կամ զզուահոտ ։ Ոսկէ. 2. հաղբ. ԻԷ ։

Ժանտահոտութիւն. թեան: || գարշահոտութիւն. կմ զազրահոտութիւն. կմ ժահահոտութիւն. և կամ թխմութեան չարահոտութիւն. և կամ մեռելոտեաց հոտ: Խորէն. Գ. գլ. 8:

Ժանտամահ. ու. ուանք. ուց. օք: || տես ըզ ժանտամահութիւն:

Ժանտանամ. ացայ. ցիր. անալ: (Չեզոք.) || Ժանտ լինել. կմ դառնանալ. կմ քաջ ասիրտ լինել. կմ չարանալ. կմ գժնէանալ: 2. Մակ. 16. 10: Աղաւ. 19. 19:

Ժանտացաւ. ոյ. ով. ոց. ովք: || դառն ցաւ, և 'ի միոյն 'ի միւսն փոփոխօղ. որ կարէ ա- սել զհիւանդութիւն. նաև զայլամեծ ցաւոյ. որ կոչի մահ. որոյ հատեալ մինչ սատամբ, սպա նանէ զմարդումն:

Ժանտացուցանեմ. ցուցի. ցի. անել: (Ներ- գործ.) || վատթարացուցանել. կմ չարա- ցուցանել. կմ կամակոր առնել. կմ դառ- նացուցանել. կմ ապականել: Աղաւ. 18. 9:

Ժանտութիւն. թեան: || դառնութիւն. կամ չարութիւն. կամ դաժանութիւն. կմ վատթա- րութիւն. կմ գժնդակութիւն. և կմ գազան- կամութիւն: Եզեկ. 29. 17:

Ժապաւէն. Էնի. աւ. կմ եաւ. աց. օք: || երիզ օձեաց. դր ճաճանչին. կմ փոստեն. որ շրջապատէ զպատմուճան, կամ զպճղանն: և այն երիզս, կմ շղթայով լինի. կամ գինդերով. և կամ շերտով: Ելից 39. 30. և Յոբ. 30. 18: Որպէս երիզն ասել լինի փողպատակ ղոյլանի. կմ շերտ. կմ փողպա- տակ ն և եղէ զինդերի.

Ժապաւինեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || փաթութել. կմ շրջապատել զերիզն, ժա- պաւինեալ դր [illegible] կմ շերտով. կմ այ- րել թելիւք. և կամ ոսկեթելիւք անփոր- ցուցանել: Ելից. 39. 6:

Ժառանգ. ի. աւ. աց. օք: || բաժանորդ. կմ մասնակից. կամ սեփականող և վայելող. ստացուածոց, որ յաջորդէ հօրն. և սաս- նայ զիրութեան 'ի վր ընչից նր. և սեփակա- նէ զնա. կոչի ժառանգ: Գաղ. 4. 1:

Ժառանգակալ. ի. աւ. աց. օք: || կալնող զժառանգութիւն. դր ունող զիրաւունս ժա- ռանգելոյ զինչս հօրն. կմ յաջորդ լինելոյ հօրն. և կմ ժառանգորդ: 2. Թագ. 14. 7: Եւ այսմ երկրին ո և եղէ ժառանգօղ երկիք ժա- ռանգութէ, ժառանգակալ ասի. Մծբն. ժէ:

Ժառանգակից. կցի. աւ. աց. օք: || ժառան- գութէ կցորդ. կմ ժառանգելի իրացն մաս- նակից: Հռով. 8. 17: Եբր. 11. 9:

Ժառանգահատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զրկել 'ի ժառանգութենէ, կամ 'ի ժա- ռանգ գոլոյ լուծացուցանել:

Ժառանգատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || նոյն է ընդ վերնոյն:

Ժառանգատու. տուի. աւ. աց. օք: || զժա- ռանգութիւն, կմ զվիճակ ընչից՝ կմ սատա- ծնողաց տուօղ: Լամբրոն:

Ժառանգաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ժառան- գորդ. կամ ստացօղ զժառանգութիւն. կմ ստացօղ զիրաւունս ժառանգելոյ. և կամ ժառանգօղ: Սաղմ. 5. և Եբր. 6. 17: և Յոհ. 2. 5: Իսկ մերթ նշանակէ զեկեղեցականս, կմ զպաշտօնեայս եկեղեցւոյ, ըստ որում զժառանգութիւնս, և զվիճակս եկեղեցա- կանս կալնուն. որ յունարէն կոչի կղերի կոս: Լամբրոն:

Ժառանգեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կալնուլ զժառանգութիւն. կմ սեփականել. կամ ունել զիրաւունս յինչս գրաւե- լոյ զինչս հօր. և կմ յաջորդ լինել հօրն, և ունել զիրաւունս 'ի վր նմ ստացուա- ծոց նր: Ծննդ. 15. 4: կմ խլացուցանել և վայելել զի և եղէ իրս: Իսկ Ծննդ. 47. 27. ուր ասէ՝ որդիքն Իէլի ժառանգեցան 'ի նմա, իմանի, ստացան զժառանգութիւն, և ստացուածս 'ի նմա:

Ժառանգորդ. ի. աւ. աց. օք: || ժառանգա- կից. կմ ժառանգօղ. կմ ժառանգակալ:

Ժառանգութիւն. թեան: || սեփականութիւն հայ րենական ընչից. կմ իրաւունք ունելոյ զիր ինչս. կամ խլացուցանելն. և վայելումն ն և եղէ իրաց: Իսկ մերթ նշանակէ զժառան- գելի իրն. այն գրի: Թուոց. 18. 23:

Ժառատ. ի. իւ. ից. իւք: || խանդատանք, դր է մագնիս քար. որ քարշէ զերկաթ: տսն. Վեխ [illegible] բառը:

Ժ Ե

Ժեռաւոր. ի. աւ. աց. օք: || անբաշխելի խեժ ինչ, որ լինի 'ի հնդիկս, զոր և այ- լազգականն բառիւ կոչեմք ռաշին, զոր առեալ 'ի նմ սառն: Խորէն. յաշխարհ.

Ժ Ժ

Ժմակ. ի. աւ. աց. օք: || տես զժի- մանկն. զի են նոյն: Բայց միայն ժի- մակն ասի զմիոյ. իսկ ժմունքն զբազմաց:

Ժմունք. մնաց. մամբք: (Անեզական.) || ծովայինն, կմ աղմայինն. և կմ լճայինն ըզ- տաւնք. սողունք. և որդունք, և այլք կեն- դանիք մանունք:

Ժ Ի

Ժիր. ժրի. աւ. աց. օք: || արի. կամ ըն- դաստ. կմ քաջ. կմ հզօր. կամ զօրեղ. կմ քաջագործ. կմ քաջայայն. կմ գործու- նեայ: 1. Մակ. 5. 32: Աղաւ. 10. 4:

Ժիրաժիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || է անուն կրկնեալ 'ի բառէս՝ ժիր. որ եղական ձայ նիւ ասի զյորդուեց, և նշանակէ՝ առաւել ժիր. կամ յոյժ քաջագոյն. կմ ժրաջան: 2. Մակ. 4. 12:

Ժ Լ

Ժլատ. ի. իւ. ից. իւք: || ագահ. կամ ա- գահ. կմ խնայօղ յինչս: ռամկ. [illegible]: Խորէն. Գ. գլ. 68:

Ժլատութիւն. թեան: || ընչասիրութիւն. կմ ա- գահութիւն. կամ Ագահութիւն: ռամիկ. [illegible]:

Ժ Խ

Ժխոր. ի. իւ. ից. իւք: || պղտորութիւն. կմ վրդովումն. կմ ամբոխութիւն. կմ աղմուկ ո՛ և իցէ իրաց:

Ժխորեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || ամբոխել. կմ պղտորել, կմ աղմկել. կամ շփոթել. և կամ վրդովել զո՛ և իցէ իրս: Լամբրօն:

Ժխորումն. ման. մանն. մամբ. մանց. մամբք: || ամբոխումն. կմ վրդովումն. կմ պղտորումն. կմ խառնակութիւն. կմ աղմուկ ժողովրդեան, և այլոց նմանեաց:

Ժխորանեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || ժխորելով ժխորել. կմ սաստիկ աղմկել. կամ սաստիկ խառնակել:

Ժխտեմ. եցի. եալ. ել: (Չէզոք.) || ուրանալ. կմ բացասել. կմ ասել: ռամկօրէն ինքեար ընել: Ծննդ. 18. 15: Ղևտ. 6. 3: Իսկ մերթ նշանակէ՝ բացասելով ընդդիմանալ. կմ հակառակիլ. Ը այնմ՝ Լամբրօն. զի ժխտեցաք պատուէրանին, որ աւանդէ մեզ Թողլոյն զթողութիւն գտանել:

Ժխտութիւն. Թեան: || ուրացութիւն. կմ բացասութիւն. կամ յամառութիւն. կամ հակառակութիւն:

Ժխտօղ. տողի. աւ. աց. օք: || ուրացօղ, կմ բացասօղ, կմ յամառօղ. կմ հակառակօղ: Իսկ մերթ նշանակէ զխափանեալն, կմ զսուտ կերպարանեալն, և կմ զկեղծաւորեալն: Յհ. ոսկ:

Ժ Ո

Ժողխեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || հարեալ ցաւովք, և պէսպէս ախտիւք. կմ խռովեալ և խառնակեալ, կմ ապականեալ. կմ հոտեալ. և նեխեալ. Նարեկ. հզ:

Ժողով. ոյ. ով. ոց. ովք: || հաւաքումն, կմ գումարումն, կմ կուտումն բազմաց մարդկանց առ գործ ինչ. կմ կոյտ ո՛ և իցէ իրաց: Թուոց. 32. 14: Իսկ մերթ նշանակէ [illegible], Ը զժողովումն հայրապետաց 'ի հերքումն մոլորութեանց:

Ժողովածու. ծուի. աւ. աց. օք: || ժողովական. կամ ժողովեալ, և կամ հաւաքեցեալ:

Ժողովարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի ժողովելոյ:

Ժողովեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || հաւաքել. կմ քաղել. կմ զգումարել իրս 'ի մի վայր բերել: և կմ 'ի ներքս 'ի տուն իւր առնուլ զօտարս և զպանդուխտս, և ընդունիլ: Դատ. 19. 15: Եւ մերթ ամփոփել: 4. Թագ. 22. 20:

Ժողովեալ. եալի. եալք. եալոց. եալքք. կմ եալք: || ժողովրդանոց: Գործ. 18. 7: Եւ երբեմն նշանակէ զո՛ և իցէ ժողովման տեղին:

Ժողովուրդ. վրդոյ. ով. ոց. ովք: կամ վրդեան. եամբ. եամբք: || բազմութիւն մարդկանց 'ի մի վայր եկեալ, և մի գումար եղեալ գոլով ընդ միոյ իշխանութեամբ, կմ գլխոյ: Եւ ըստ այսմ բազմութիւնք քրիստոնէից, որք են 'ի մի գումար եկեալ՝ ունելով զնոյն հաւատ ընդ միոյ գլխոյ 'ի քնէ կացուցելոյ՝ ասին ժողովուրդ քնի: Իսկ Յօհ. 6. 60: Մատթ. 12. 9: և Ղուկ. 4. 16: և 6. 6: և յայլ բազում տեղիս, բառս այս դնի փոխանակ ժողովրդանոցի:

Ժողովրդական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ պատկանի առ ժողովուրդն: Բայց յատկապէս նշանակէ զիւրաքանչիւր՝ անձինս ժողովրդեան եկեղեցւոյ. կամ քաղաքի. ուր և հաւաքումն նոյն կոչի ժողովուրդ: Խորէն. Է. պր. 68:

Ժողովրդանոց. ի. աւ. աց. օք: || տեղի, ուր ժողովուրդք, կմ բազմութիւնք մարդկանց հաւաքին, առ 'ի լսել զձայնին բան, կմ զքարոզս. և այլն: Ղուկ. 7. 5: և 13. 10:

Ժողովրդապետ. ի. աւ. աց. օք: || պետ և գլուխ ժողովրդեան. կմ ժողովրդանոցի միոյ: Մարկ. 5. 22: ուստի և այժմ աւագ երիցունք. կամ ծխատէր քահանայք՝ ժողովրդապետք կոչին:

Ժողովրդավար. ի. աւ. աց. օք: || ժողովրդապետ, որ ըստ որում կառավարէ զժողովուրդն՝ ասի ժողովրդավար. կամ ժողովրդակալ:

Ժոյժ: || ոչ հոլովի՝ այլ ընդ բայի շարադրի պէսպէս. ժոյժ ունել. և նշանակէ ժուժել. կմ հանդուրժել. կմ զսպել զինքն. կմ ցուցանել զինքն 'ի տանելոյ զիր ինչ: կմ տանել ցաւոց. և համբերել. կմ գթանալ. և կմ տևել: Ծննդ. 45. 1: 1. Կորն. 7. 9:

Ժուժամ. ացի. եալ. ալ: (Չէզոք.) || տե՛ս ըղ ժուժել: 1. Եզր. 9. 11:

Ժուժեմ. եցի. եալ. ել: (Չէզոք.) || զժոյժ ունիլ. կմ հանդուրժել. կմ զսպել զինքն. կմ տանել ցաւոց, կմ համբերել: Տօբ. 11. 13:

Ժուժկալ. ի. իւ. ից. ալք: || զժոյժ կալնօղ. կմ զսպօղ զինքն յիմէքէ ընձեռելոյ Ը մարմնոյ, կամ համբերօղ. կամ հանդուրժօղ. կամ տանօղ նեղութեան. կմ պարկեշտ. կմ ողջախոհ: 1. Կորն. 9. 25: Իմաստ. 8. 21:

Ժուժկալեմ. եցի. եալ. ել: (Չէզոք.) || զժոյժ կալնուլ. Ը զգաստութիւն և զհամբերութիւն ունիլ. կամ տևել. կմ տանիլ և գթանալ, և ոչ ընկճիլ. այլ քաջանալ: Ծննդ. 32. 28: Ովս. 12. 4:

Ժուժկալութիւն. Թեան: || հանդուրժումն, կմ զսպումն ցանկութեան մարմնոյ. և [illegible]. կմ տևումն: Գործ. 24. 25: և Գաղ. 5. 23: Եւ մերթ համբերութիւն:

Ժ Պ

Ժպիտ: (Նախադրիւթ հոլովի.) || է արմատ ժպտել բային, և նշանակէ զժպտումն:

Ժպիրհ. պրհի. իւ. ից. կմ աց. օք: || լիրբ. կամ անամօթ. կամ յանդուգն: 1. Թագ. 2. 29: Երեմ. 6. 23: 2. Օրին. 28. 50: Դան. 8. 23:

Ժպտիմ. եցայ. եալ. իլ: (Ձայնակր.) || 'ի

դէմս իւր ցուցանել զծիծաղ · կամ զուարթ թագէմ ցուցանել զինքն · կամ անկատարապէս առանց ձայնի ծիծաղել ։ ռամկօր · +ծիծաղ [illegible] ։ Նարէկ. ծա ։

Ժպտումն · տման · ամբ · անց · ամբք ։ || անկատար ծիծաղ · կմ զուարթութիւն դիմաց · և կամ մեղմ ծիծաղ ։ ռամկօրէն +ծիծաղ ։ Խորէն. գ. գլ. 68 ։

Ժպրհիմ · եցայ · եաց · իլ ։ (ձայնակրաւ ·) || յանդգնիլ · կամ լրբանալ · կամ 'ի չարիս վստահանալ · կամ համարձակիլ ։ Յուդայ. 9 ։ Նարէկ. կ ։

Ժպրհութիւն · թեան ։ || յանդգնութիւն · կամ լրբութիւն , կամ անամօթութիւն · կամ վստահութիւն և համարձակութիւն 'ի չարիս ։ 3 · Մակ. 3 · 14 ։

Ժ Տ

Ժտանք · անաց · օք ։ (անեզ ·) || թախանձական խնդրուած · կմ հայցուած · կամ պաղատանք ։ Լամբրոն ։

Ժտեմ · եցի · եա · ել ։ (ներգործ ·) || հայցել թախանձանօք · կամ ստիպել թախանձական բանիւք · և կմ խնդրել ։ Սաղմ. 36 · 4 ։

Ժտիմ · եցայ · եա · իլ ։ (ձայնակր ·) || պաղատիլ · կամ աղերսել · կամ աղաչել · կամ մաղթել ։ Լամբրոն ։ Իսկ մերթ նշանակէ · ստիպել , կամ բռնադատել · կամ թախանձել ։ 1 · Թագ. 13 · 12 ։ Մերթ ևս նշանակէ՝ յանդգնիլ · կամ համարձակիլ · կմ իշխել ։ Ելից. 19 · 24 ։ և 2 · Օրին. 12 · 17 ։ և 16 · 5 ։

Ժտութիւն · թեան ։ || սաստիկ թախանձումն · կմ ստէպ խնդրուած ։ Ղուկ. 11 · 8 ։

Ժ Ր

Ժրագլուխ · գլխի · աւ · աց · օք ։ || արի , կամ քաջ , կմ ժրաջան · կամ քաջաջան ։ Առակ. 12 · 4 ։ և 31 · 10 ։

Ժրանամ · ացայ · ացիր · ալ ։ (ընդմիջ ·) || ժիր լինել · կմ զօրեղանալ · կամ քաջանալ · կմ արիանալ ։ 2 · Թագ. 10 · 12 ։ 1 · Կորնթ. 16 · 13 ։

Ժրաջան · ի · իւ · ից · իւք ։ || ժրութեամբ ջանացող · կամ արի և քաջ · կամ անվեհեր աշխատող ։

Ժրեմ · եցի · եա · ել ։ (ներգործ ·) || ամրացուցանել · կմ պնդել · կամ հաստատել ։ իսկ մերթ նշանակէ , ժիր լինել · կամ քաջանալ · կմ ժրանալ ։ Լամբրոն ։

Ժրութիւն · թեան ։ || քաջութիւն · կամ արիութիւն · կամ շուտափութութիւն ։

Ժ Օ

Ժօռատ · ի · իւ · ից · իւք ։ || ատամնատ · կմ ատամնաթափ · և կամ պակասեալ 'ի յատամանց ։

Ի

Ի · է միոյն 'ի յեօթանց ձայնաւորաց տառից , որ առանց յօդելոյ ընդ այլոց տառից կարէ ելուզանել զձայն , և բացարձակաբար արտաբերիլ 'ի բերանոյ՝ և զօրէն բաղխել · ոմ և այլք ձայնաւորք ։

Արդ՝ զտառս զայս Ի , գրեմք և անուանեմք՝ ինի · բայց երբեմն յոմանց անուանի՝ ին , և ըստ այսմ դնէ շնորհալին 'ի յոտանաւորսն , որ 'ի դիմաց այբուբենից · զոր օրինակ ,

Ինն 'ի ցասմանէ դու 'ի բաց լեր ,
Եւ մի՛ ըղքեղ՝ ասէ այրեր ։
Եւ դարձեալ ,
Ինն 'ի նանրութեց՝ ասէ դարձիր ,
Եւ սուտ խաղօք՝ մի՛ զբաղիր ։

Այլ սա 'ի յարուեստի առոգանութե , ըստ ոլորակին՝ է չեշտ · ոմն և տառքս այսոքիկ · ա · ե · վն զի 'ի յարտաբերելն՝ ձայն նոցա ուղիղ 'ի վեր սաստի · բայց ըստ ամանակին է միջակ · ոմն և տառքս այսոքիկ · ա · ը · վն զի ձայն նոցա ոչ է երկարաձիգ իբրև զհնչումն տառիցս այսոցիկ՝ է · և օ · և ոչ սուղ իբրև զձայն սոցա · ե° · ո° · այլ միջասահման է յերկարութե , և 'ի սղութե ։

Դարձեալ , տառս այս՝ ի , կոչի երկամանակ · զի հնչումն նորա ըստ պահանջման տառիցն , ընդ որոց յարի , երբեմն երկարի , և երբեմն կարճի · իսկ երկարութն և կարճութն ընդ ամանակաւ անկանին · և այսպէս ինի տառն լինի երկամանակ ։ Եւ կմ վն զի տառս այս ունի զերկատեսակ հնչումն · զի ըստ ոլորակին՝ է չեշտաձայն · իսկ ըստ ամանակին լերկաձայն · այլ ըստ հնչումն ժամանակաւ չափի , և ընդ ժամանակաւ անկանի , և ըստ այսմ ևս ինի տառս լինի երկամանակ ։

Դարձեալ , տառս այս բազում անգամ յօդելով ընդ ւ-իւն տառին , տայ նմա զզօրութիւն ձայնաւորի , և ընդ նմա կազմէ ըղձանկս , կմ զբառս երկբարբառս · ըստ զբարբառ և զձայն երկուց ձայնաւորաց ունելով , զոր օրինակ ·
բիւր · դիւր · թիւր · ծիւր · հիւր · փիւր · կմ այսպէս , դիւթ · հիւթ · ձիւթ · նիւթ · և այլն ։

Դարձեալ , տառս այս է նաև նշան համարողականի , զի ընդ գրելն պատուով , այսպէս՝ Ի , նշանակէ զքսանն ։

Դարձեալ , տառս՝ 'ի , է նաև նախդիր հոլովակերտ , որ 'ի գործածելի փոխանակ նախ

դրացս այսոցիկ, յ, ց, ու. ընդ. և այլն։
Բայց սա յարի այնց անուանց, որոց ըս_կզբնատառն է բաղաձայն. զոր օրինակ. Լուր եղև՝ եթէ ՚ի տան է։ Մարկ. 2. 2։

Արդ՝ սա երբեմն կերպէ զնախդրիւն տրական. և յայնժամ ցուցանէ զմօտեցումն ինչ, և դրեթէ ունի զզօրութիւն նախադրու_թեան դէպ՚ի. զոր օրինակ. Բազում չարիս էր ցուցեալ նա ՚ի սեղան անդր, այսինքն դէպ՚ի սեղանն։ 2. Մակ. 13. 8։ Դարձաւ տէր՝ և հայեցաւ ՚ի պետրոս. այսինքն դէպ՚ի պետրոս։ Ղուկ. 22. 61։ Եւ կամ ունի զզօրութիւն բառին՝ մինչև ՚ի, զոր օրինակ, Դարձարուք դրանէ ՚ի դուռն. այսինքն ՚ի միոյ դրանէ մինչև ՚ի միւս դուռն։ Ելից. 32. 27։ ՚ի մէջ սեանցն ՚ի կողմանէ ՚ի կողմն. այսինքն ՚ի միոյ կողմանէ մինչև ՚ի միւսն։ Ելից. 36. 33։ Եւ մերթ ՚ի վերայ. զոր օրինակ. Եւ տէր տեղաց ՚ի սոդոմ, և ՚ի գո_մոր ծծումբ և հուր. այսինքն ՚ի վերայ սոդոմայ և գոմորայ։ Ծննդ. 19. 24։ Երիս խանս նաշհոյ ունէի ՚ի գլուխ իմ. այսինքն ՚ի վերայ գլխոյս։ Ծննդ. 40. 16։ Իսկ երբեմն ունի զզօրութիւն նա_խադրութեա այսորիկ. ըստ. զոր օրինակ։ Եւ արար Ած զմարդն ՚ի պատկեր իւր, այսինքն ըստ պատկերի իւրում։ Ծննդ. 1. 27։ ըստ այսմ է և 9. 6։ Երբեմն ևս ընդդէմ. կամ հակառակ. զոր օրինակ, Ձեռք նորա յամենեսին, և ձեռք ամենեցուն ՚ի նա. այսինքն ձեռք նորա ընդդէմ ամենեցուն. և ձեռք ամենեցուն ընդդէմ նորա։ Ծննդ. 16. 12։ Եւ դառնա_ցաւ ՚ի նոսա մովսէս. այսինքն ընդդէմ նոցա։ Ելից. 16. 20։ Ամ անօթ զինուորեալ ՚ի քեզ ոչ յաջողես_ցի. այսինքն ընդդէմ քեզ. կամ հակառակ քեզ։ Եսայ. 54. 17։ Եւ կամ հանդէպ. զոր օրինակ. Եւ յաղօթս կացցեն ՚ի ճանապարհ երկրիս այսորիկ. այսինքն հանդէպ ճանապարհի։ 2. Մնաց. 6. 38։ ըստ այսմ է և ՚ի 34, համարն, ուր դնի ՚ի ներգոյական հոլովոյ։ Երբեմն ևս ունի զզօրութիւն նախադրութեան վն. կամ յաղագս. զոր օրինակ. Քանզի ՚ի փրկութիւն առաքեաց զիս Ած. այսինքն վն փրկութեան. կամ վն փրկելոյ։ Ծննդ. 45. 5։ Եղիցին ՚ի նշա_նակ որդւոցն իէլի. այսինքն վն նշանակի։ Թուոց. 16. 38։ Եւ բառնայցէ ահարոն զանուանս որդւոցն իէլի ՚ի յիշատակ վն նց. այսինքն յա_ղագս յիշատակի։ Ելից. 28. 12։ ՚ի մեղս մարգարէիցն իւրեանց. և ՚ի մեղս քահանայիցն իւրեանց. այսինքն վն մեղաց մարգարէից, և քահանայից։ Ողբ. 4. 13։ Եւ մերթ անուանն, որում յարի, տայ զզօրութիւն բառին իւրա_քանչիւր. զոր օրինակ։ Եւ բաշխեաց Ած իէլի յաւուրն մինչև ցկին ՚ի մարդ, հաց մի ՚ի հացարարացն. այսինքն յաւուր մինչև ցկին իւրաքանչիւր մարդոյ [illegible]։ 1. Մնաց. 16. 3։ Իսկ երբեմն կերպէ զբացառական, և յայնժամ ցուցանէ զհեռացումն. կամ զելումն ինչ յանուանէն, յոր յարի. զոր օրինակ. Իսկ որ ելանէ ՚ի բերանոյ, ՚ի սրտէ անտի գայ։ Մատթ. 15. 18։ և այլք նմանք։ սակայն մերթ մինչ կերպէ զբացառականն նշանակէ, վն. կամ յաղագս. զոր օրինակ. Եւ ձորձք մեր, և կօշիկք մաշեցան ՚ի բազում երկայն ճանապարհէն. այսինքն վն երկայնութեան ճանապարհին։ Յեսու. 9. 13։ Եւ ոչ անսացին նմա ՚ի կարծրութենէ, և ՚ի խիստ գործոյն. այսինքն վն կարծրութեան. և այլն։ Ելից. 6. 9։ Ոչ կարէր տեսանել ՚ի բազմութենէն. այսինքն վն բազմութեան։ Ղուկ. 19. 3։ Իսկ մերթ՝ ընդ_դէմ, որգոն, օգնական լինելով արքայի ՚ի հակառակորդացն. այսինքն ընդդէմ հակառակորդացն։ 2. Մնաց. 26. 13։ Նախատինս ՚ի մերձաւորաց ոչ առնու. այսինքն ընդդէմ. կամ հա_կառակ մերձաւորաց ոչ առնու. այսինքն ոչ հա_ճի, և ոչ ընդունի։ Սաղմ. 14. 3։

Բայց երբեմն ՚ի կերպէն զբացառական, տայ անուանն զզօրութիւն գործիականի. զոր օրինակ. Եւ շիջցի արտաքոյ ՚ի ցպոյ. այսինքն ցպով։ Ելից. 21. 19։ Բայց ՚ի բորոտուց խըժդժագոյն ևս էր. այսինքն բորոտ։ 2. Մակ. 5. 22։ Որով եկեալ անդ՝ ՚ի հասարակաց հաւա_նութենէն. այսինքն հասարակաց հաւանութեամբ. 3. Մակ. 7. 12։

Իսկ մերթ տայ զզօրութիւն ներգոյականի, զոր օրինակ. Որ է ՚ի ձախմէ դամասկոսի, այսինքն ՚ի ձախ կողմանն։ Ծննդ. 14. 15։ ՚ի ծովակողմն կուսէ արտասցես վեց սիւն. այսինքն ՚ի ծովակողմն կոյս։ Ելից. 26. 22։ և 36. 23։ Եւ դիցես ՚ի չորեցունց կողմանց նորա. այսինքն ՚ի չորեսին կողմունս նորա։ երկուս օղամանեակս ՚ի միոջէ կողմանէ. և երկուս ՚ի միւսմէ կողմանէ. այսինքն ՚ի մի կողմանն և ՚ի միւս կողմանն։ Ելից. 25. 12։ Ըստ այսմ իմանի և այս. Ոչ պակասէր սիւն ամպոյն ՚ի տուէ. այսինքն ՚ի տուընջեան։ Ելից. 13. 22։ Մերթ ևս կազմէ զներգոյական, և յայնժամ նշանակէ ներ. կամ ՚ի ներքս. և կամ ՚ի մէջ. որգոն. մանուկ իմ անկեալ կայ ՚ի տան. այսինքն ներ տան. կամ ՚ի մէջ տան։ Մատթ. 8. 6։ Եւ էր ՚ի տեղւոջ անդ աշտարակ մի. և այլն. այսինքն ներ տեղւոջն, և այլն։ 2. Մակ. 13. 5։

Բայց գիտելի է, զի նախդիրս այս բա_ղում անգամ կազմէ զուղղականավերջ ներգոյական. որգոն. Զի սքանչելիս արար զողորմութիւն իւր ՚ի քաղաք ամուր. այսինքն յա_մուր քաղաքի։ Սաղմ. 30. 22։ և 47. 2։ Եւ յայսմիկ ոճի բազմիցս յարելով յանուանս ամանս առնէ զնա գործիականս. զոր օրի_նակ։ Եւ զբազում թագաւորս ՚ի սուր սուսերի իւրոյ սատակէր. այսինքն սրով սուսե_րի։ 1. Մակ. 1. 2։ Հարին զմեղաւորս ՚ի զօրութիւն բարկութեան իւրեանց. այսինքն զօրութ բարկութեան։ 1. Մակ. 2. 44։ Եւ հարին զնա ՚ի հարուածս մեծամեծս. այսինքն մեծամեծ հարուածովք։ 1. Մակ. 8. 4։ ՚ի ձայն բարբա_ռոյ ողոքանաց սկսան աղաղակել. այսինքն ձայնիւ բարբառոյ։ 1. Մակ. 11. 49։ և 2. Մակ. 3. 26։ ըստ այսմ իմանի և Երեմ. 31. 3. ուր ասի. ՚ի սէր յաւիտենական սիրեցի զքեզ. այսինքն յաւիտենական սիրով։ Սոյնպէս իմանի և Եսայ. 11. 3. ուր ասի. Ոչ ՚ի կարծ դա_տեսցէ. այսինքն ոչ կարծեօք դատեսցէ. կամ ըստ կարծեաց։

Դարձեալ գիտելի է, զի բազում անգամ նախդիրս այս. ՚ի. յաճախի ՚ի վերայ զանա_

զան անուանց վերաբերեցելոց առ նոյն բան. զոր օրինակ. Մխիթարեցան 'ի բանից անտի յուդայի 'ի զօրեղ. և 'ի գեղեցիկ. յ. 'ի զօրեղ. և 'ի գեղեցիկ բանից անտի: 2. Մակ. 15. 17: 'Ի ձեռացս միայն 'ի Թշնամեաց փրկեաւ զմեզ. յ. միայն 'ի ձեռաց Թշնամեաց: 3. Մակ. 6. 9: Ել պետրոս մինչդեռ էր 'ի խոնարհ 'ի գաւիթին. յ. 'ի խոնարհ գաւթին: Մարկ. 14. 66: Ըստ այսմ է և այն, որ ասի 'ի շարականացի. 'ի քոյ յանձն առնու բնակել յորովայնի. յ. 'ի քոյ որովայնի յանձն առնու բնակել:

Իսկ մերթ ներհակաբար և եղեալն բառանի. զոր օրինակ. Դարձարուք դրանէ 'ի դուռն. յ. 'ի դրանէ 'ի դուռն: Ելից. 32. 27: Կենաց 'ի կեանս դարձուցանէ. յ. 'ի կենաց 'ի կեանս: 2. Մակ. 7. 9: Ըստ այսմ իմանի մինչ ասի. Տարուսջէ 'ի տարի: 3. Մակ. 1. 7: Ժամէ 'ի ժամ: Եզեկ. 4. 10. և 11: Շաբաթուց 'ի շաբաթս. Թագ. 28. 10: Տանէ 'ի տուն: 1. Տիմ. 5. 13: Սենեակ 'ի սենեկէ. յ. 'ի սենեկէ 'ի սենեակ: 3. Թագ. 20. 30: Ամ յամէ. ամիս յամսոյ, և շաբաթ 'ի շաբաթէ. յ. յամէ յամ. յամսոյ յամիս. և 'ի շաբաթէ 'ի շաբաթ, որ է ասել. յիւրաքանչիւրում ամսեան, և շաբաթու: 1. Մակ. 10. 40: Եսայ. 66. 23: Իսկ 3. Մակ. 5. 13. ուր ասի, և հրէայքն ժամ 'ի ժամ անցեալ զօրհասաւն. իմանի 'ի ժամէ 'ի ժամ:

Այլ երբեմն բառնի 'ի բառէն որոյ է նախդիր, և դնի նոյ յառաջացուցչին, կամ խընդրոյն, կամ ածականին, և այլոց նմանեաց որք պատկանին առ նա. զոր օրինակ. 'Ի նորա ձեռանէ. յ. 'ի ձեռանէ նր: 1. Մակ. 14. 42: Եհ յաւելուր բարիս 'ի բարեաց վր. յ. բարիս 'ի վր բարեաց: 1. Մակ. 14. 4: 'Ի տն մերոյ Յսի Քսի գիտութենն. յ. 'ի գիտութե տն մերոյ Յսի Քսի: 2. Պետ. 1. 8: 'Ի նորոց կտակարանաց միջնորդն Յս. յ. 'ի միջնորդն նորոց. և այլն: Եբր. 12. 24: Ըստ այսմ իմա և զայլոց բազմաց:

Դարձեալ նախդիրս այս 'Ի, երբեմն յարելով 'ի բառս ոմանս, մակբայացուցանէ զնոսա. որգոն. 'ի բացուստ. 'ի դերև. 'ի դէպ. 'ի հարևանցի. 'ի հետևակաց. 'ի մերկուց. 'ի նանիր. 'ի միասին. 'ի վաղորդայն. 'ի սուտ, և այլք բազումք. զորս տեսցես զկնի:

Իսկ մերթ կազմէ զնախադրութիւս. զոր օրինակ. 'ի ձախմէ. 'ի ձեռն. 'ի մէջ. 'ի միջոյ. 'ի պատճառս. 'ի սորա. 'ի սորէ. և այլն:

Դարձեալ տառս այս 'Ի է նաև մասնիկ ածանցականականերու, որ յարելով 'ի վերջս անուանց, դնի փոխանակ մասնկանս. եայ. կամ եղէն. զոր օրինակ: Զորձ ասուէի. յ. ասուեայ. կամ ասուեղէն: Ղևտ. 13. 47. և 48: Խոյակ արծաթի. յ. արծաթեայ. կամ արծաթեղէն: Ելից. 27. 17: Ծննդ. 44. 2: Պատմուճան կտաւէի. յ. կտաւեայ. կամ կտաւեղէն: Ղևտ. 6. 10: Ըստ այսմ է և 1. Թագ. 22. 18: և Եզեկ. 44. 18: Այսպէս այս նշանակեն և բառքս այսոքիկ. պղնձի. երկաթի. և այլն: Ելից. 26. 11: 2. Օրէ. 28. 48:

Իսկ մերթ յարի 'ի վերջս անուանց՝ միայն առ 'ի զարդ. և ոչ իբր բազմիցս փոխանակ ասելոյ արծիւ. ասեն՝ արծուէի: Եսայ. 40. 31: Մտթ. 24. 28: և այլն: Փոխանակ ասելոյ հիւսիսատուէ հիւսիսի: Թուոց. 2. 25: Ղևտ. 1. 11: Եզեկ. 40. 44: և այլն: Այսինքն փոխանակ ասելոյ՝ տակառ. ասի՝ տակառի: Ելից. 22. 25: Մտթ. 25. 27: Փոխանակ ասելոյ լորամարգ, ասի լորամարգի: Ելից. 16. 13: Սաղմ. 104. 40: որք առ հնևէին զնոյն նշանակեն:

Դարձեալ՝ գլխաւոր է. զի նախդիրս այս բազում անգամ 'ի գործածի հանդերձ 'յ նախդրիւս. այսպէս. 'Ի. և յայնժամ դնի միայն այնց անուանց, որոց սկզբնատառն է ձայնաւոր. զոր օրինակ. 'ի յերկնից զայս ծագեցեր ընդ ամ աշխարհս:

Ի Բ

'Ի բաց: (մակբայ զատական.) || Հեռի. կամ 'ի զատ. կամ 'ի սար. կամ յետս. կամ արտաքս, կամ անդր: Սաղմ. 6. 9: Աւետ. 27. 11: և 9. 18: Ղուկ. 5. 8: Բայց բազում անգամ մակբայս այս յարի բայից ոմանց առ 'ի զարդ. կամ առ 'ի ցուցանել զատակութե ներգործութե, կամ կրից. և ըստ այսմ իմանի, մինչ ասի. 'ի բաց ապականել. 'ի բաց խափանել. և այլն. 2. Մակ. 10. 36: 1. Կոր. 13. 11: և այլն: Իսկ Ելից. 19. 19. ուր ասի 'ի բաց յառաջացեալք. իմանի 'ի հեռագոյն տեղիս յառաջացեալք. յ. յառաջ գնացեալք: Եւ 2. Մնաց. 16. 5. ուր ասի. 'ի բաց արձակեաց ոչ ևս շինել. իմանի 'ի բաց եթող զշինելն. կամ դադարեաց 'ի շինելոյ: Մերթ ևս բառս 'ի բաց. նշանակէ բացայայտ, կամ յայտնի: և ըստ այսմ իմանի. մինչ ասի 'ի բաց երևեցուցանել զնա յ. բաց և յայտնի ցուցանել: Յոբ. 1. հոփ. լմէ:

'Ի բացեայ: (մկբ տեղակ.) || 'ի բաց. կամ հեռի. կամ 'ի զատ: ուստի Սաղմ. 21. 12. ուր ասի. մի 'ի բացեայ առներ յինէն. իմանի մի հեռի լինիր, կամ մի հեռանար յինէն:

'Ի բացէ: (մակբայ տեղական.) || մերթ նշանակէ 'ի բացուստ, կամ 'ի հեռաստանէ: Ծննդ. 21. 16: Իսկ մերթ 'ի բաց. կամ 'ի բացեայ, կամ հեռի, կամ 'ի զատ: 2. Մակ. 12. 29: Սաղմ. 17. 23: և 34. 22: Ամով. 5. 3: և այլն: Մերթ ևս նշանակէ՝ 'ի բացի. յ. 'ի բաց տեղւոջ, կամ 'ի դաշտի. և կամ յանապատի՝ ուր ոչ գոյ ծածք: Ելից. 22. 31:

'Ի բացէ 'ի բաց. կամ բացէ 'ի բաց: (մակբայ տեղական.) || կարի 'ի բաց. կամ առաւել հեռագոյն. կամ կարի հեռի: Սաղմ. 100. 5:

'Ի բաց ընկեցիկ: (նախդրիւ հոլովի.) || 'ի բաց ընկեցեալ. կամ 'ի բաց ձգեալ. կամ 'ի բաց մերժեալ: Իսկ մերթ՝ խոտան. կամ արհամարհեալ, կամ կորեան եղեալ. և կամ անպիտան: Խորէն. Փ. պր. 68: և Լամբրոն:

'Ի բացի: (մակբայ տեղական.) || 'ի բաց տեղւոջ. կամ յանդարձ վայրի. կամ 'ի դաշտի. կամ յանապատի. և կամ 'ի վայրի տեղւոջ.

Digitized by Google

ռամկօրէն փուշ փէղ ։ Եզեկ. 22. 31 ։ 2. Թագ. 11. 11։ և Ղուկ. 12. 28։ Մերթ եւ՝ հեռի ։

'Ի բացուստ ։ (մակբայ տեղական .) || 'ի հեռուստ. կամ 'ի հեռաստանէ ։ Յօբ. 2. 12։ Երեմ. 10. 17։

'Ի բաց տար ։ (մակբայ բացասական .) || քաւ լիցի. կմ՛ օն անդր. կամ մի՛ լիցի ։ Ոսկէ. 1. հատ. ԽԹ ։ և Լամբրօն ։

Իբր ։ (Նախադրութիւն որ առնու զհոլովս հայցական .) || նշանակէ՝ որպ. կմ՛ իբրև ։ Նոր բռ. Ա. և Բ ։ Իսկ մերթ է մակբայ ժամանակական. և նշանակէ՝ իբրև. կմ՛ յորժամ ։ 2. Մակ. 1. 14։ և 14. 11։ Եւ մերթ է հարցական. և նշանակէ՝ որպ. կմ՛ զիա՛րդ ։ Նոր բռ. Է. և Թ ։

Իբրանդամ ։ (մակբայ ժամանակական .) || երբեմն ։ ռամկօր՝ փոխել անգամ ։ կամ մի անգամ ։

Իբրև ։ (մակբայ ժամանակական .) || յորժամ. կմ՛ մինչ ։ Սաղմ. 47. 4։ Մերթ եւս է նախադրութիւն, որ առնու զհոլովս հայցական. և նշանակէ որպ ։ Ծննդ. 3. 22 ։ Իսկ երբեմն առնու զնոյն խնդրոյ բայից, որոյ յարի. որգոն. իբրև 'ի միջէ բերանոյ օրհնէին ։ Դանիէ. 3. 51 ։ Իբրև յորդոր մատուցեալ է 'ի ձեռն ձեռ ։ Եբր. 11. 7։ ըստ այսմ իմա և զայլոց նմանեաց ։

Իբրեւզի ։ (մակբայ քանակական .) || որքան. կամ որչափ ։ Սաղմ. 72. 1։ և 83. 2։ Թագաւոր. 24. 5։ Եսայ. 52. 7։ և Հռովմ. 10. 15։ Մերթ եւս է շաղկապ. և նշանակէ՝ որպ զի. կամ որպ թէ. կմ՛ իբր թէ ։ Եւ 2. Տիմ. 1. 3. նշանակէ՝ զի. կմ՛ որպ ։

Իբրզի ։ (շաղկապ.) || որպ թէ. կմ՛ իբր թէ ։ Մերթ նշանակէ՝ որպ զի ։ Խորէն. Գ. գլ. 67։ Մերթ եւ՝ որով հետև. կմ՛ վասն զի ։ Խորէն. Բ. գլ. 86։

Իբրթէ ։ (շաղկապ մեկնական.) || որպ թէ. կամ այսինքն ։

Իբրու ։ (Նախադրութիւն.) || իբրև. կմ՛ որպ ։

Իբրու զաղափարաւ ։ (շաղկապ մեկնական.) || զոր օրինակ. կմ՛ օրինակի աղագաւ ։

Իբրութէ ։ (շաղկապ մեկնական.) || որպ թէ. կմ՛ իբր թէ ։ 2. Կորն. 11. 11։

Ի Գ

Իգական. ի. աւ. աց. օք ։ || գործ. կմ՛ պատկեր, կմ՛ այլ ինչ՝ որ վերաբերի առ էգն, կամ առ ցեղն կանանց ։ 2. Օրին. 4. 16։

Իգամոլ. ի. իւ. աց. ոք ։ || իգասէր. կմ՛ մոլեալ 'ի սէր կանանց. և կամ վաւաշոտ ։

Իգանամ. ացայ. ցիր. անալ. (ընդմիջ.) || մեղկանալ. կմ՛ լուծանիլ. կամ փափկանալ. և կամ կանացի լինիլ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զարուելն ենթակայ լինիլն իբրև էգ՝ պղծագործութե արուագիտին, որ ասի սոդոմական մեղք ։

Իգասէր. սիրի. աւ. աց. օք ։ || սիրօղ իգաց. կմ՛ սիրահարեալ առ կին. կմ՛ սիրօղ հեշտախտութե ։ 3. Թագ. 11. 1։

Իգացեալ. ցելոյ. ով. ոց. ովք ։ || արու՝ որ որպ զէգ ենթարկի ցանկութե արուագիտին. և կմ՛ ամբարշտաբար առնէ զկամաւոր հոսումն ձեռօք իւրովք. և այնու ինքն ինքեան լինի որպ զէգ ։ 1. Կորն. 6. 10։

Իգացուցանեմ. ցուցի. ցն. նել ։ (անցող.) || իգացեալ առնել զոք ։ Իսկ մերթ մեղկացուցանել. կամ կանացի առնել. կմ՛ լքուցանել զոգին. և կամ լուծանել ։

Իգութի. թեան ։ || կանացի բարք. կմ՛ կանացի բնութի ։ Ուստի 2. Մակ. 7. 21. ուր ասի. Զմիտսն իգութե առնապէս վառեալ, իմանի՝ զմիտս կանացի բարուց, կմ՛ բնութե. և այլն ։ Եւ մերթ՝ մեղկութի. կամ կանացութի ։

Ի Դ

'Իդերև. կամ 'ի դերևս ։ (մակբայ անպարտական) || ընդունայն. կմ՛ ընդվայր. կմ՛ վայրապար. և մերթ 'ի բացեայ. կամ 'ի բաց. և կմ՛ 'ի զատ ։ Լամբրօն ։ Եւ սա գրեթէ միշտ լինի մէջ՝ բայիս այսմիկ. ելանել. այսպ. 'ի դերև ելանել. կմ՛ 'ի դերևս ելանել. որով մերթ իմանի ընդունայն լինիլն ։ ռամկ. [illegible] ։ Եւ մերթ 'ի բաց լինիլն ։ Եւ կմ՛ ընդ բայիս այսմիկ հանել. այսպէս՝ 'ի դերևս կմ՛ 'ի դերև հանել. և նշանակէ, ընդունայն առնել ։

'Իդէպ ։ || յարմար. կմ՛ պատշաճ. կմ՛ վայելուչ ։ Գործ. 18. 14։ և 1. Պետ. 2. 22։

'Ի դուրս ։ (մակբայ տեղական.) || արտաքս. կմ՛ 'ի բաց ։ ըստ այսմ Սաղմ. 67. 23։ Եւ 'ի միջոյ ժանեաց զայն 'ի դուրս կորզեցից ։

Ի Զ

'Իզատ. (մակբայ զատական.) || 'ի բացեայ. կմ՛ հեռի. կմ՛ 'ի բաց. կմ՛ բացատ ։

'Ի զուր ։ (մակբայ անպարտական.) || տարապարտուց. կմ՛ առանց իրաւանց. կամ առանց պատճառի, կմ՛ ընդվայր. ռամկ. պօշպէշը ։ Եւ 1. Թագ. 13. 13. ուր ասի՝ 'ի զուր է քեզ, իմանի՝ ընդունայն. կմ՛ ընդվայր են գործք, և ջանք քո, զոր արարեր ։

Ի Թ

'Իթիկանս կոյս ։ (մակբայ տեղական.) || 'ի կողմն թիկանց. կմ՛ յետ կոյս ։ Յօհան. 20. 14։

'Ի թօթափել ական ։ (մակբայ ժամանակական.) || յական թօթափելն. ա՛յ 'ի թարթելն աչաց. որով նշանակի՝ խակոյն. կմ՛ նոյնժամայն ։ Ոսկէ. 1. հատ. ԼԲ ։

Ի Ժ

Իժ. ի. իւ. ից. իւք ։ || է տեսակ մի օձի, որոյ թոյնն է յոյժ սաստիկ, և չար. զի ըզ կնի երից. կամ չորից ժամուց սպանանէ զմարդն. զոր խայթէ ։ Եւ պատմի զմանէ, թէ զարգանալն մօրն ծակելով ելանէ արտաքս. և ոչ որպ զայլս օձս 'ի ծնանց

ἐχίδνα

արտա_

արտադրի: Մատթ. 3. 7: և Գործ. 28. 3:

Իժաթոյն. թունի. իւ. ից. իւք: || զթոյն իժի ունող. կմ իբրև զիժ թունաւորող:

Ի Լ

Իլուլ. իլուլի. իւ. ից. իւք: || է անուն վեցերորդի ամսոյն եբրայեցւոց. որ պատասխանէ օգոստոսի ամսոյն հռոմայեցւոց: 3. Եզր. 6. 15:

Ի Խ

'Ի խոնարհ: (մակբայ տեղական.) || 'ի ստորև. կամ 'ի ներքոյ. կմ 'ի վայր:

'Ի խոնարհուստ: (մակբայ տեղական.) || 'ի ստորուստ. կամ ներքուստ:

Ի Ծ

'Ի ծածուկ. (մակբայ ծածկական.) || ծածկապէս. կամ լռելեայն. կամ գաղտ: Սաղմ. 138. 15:

Ի Կ

'Ի կարճոյ: (մակբայ խնդրական, կմ եղանակական.) || կարճառօտաբար. կամ կարճ 'ի կարճոյ. կամ համառօտապէս: Իւ մերթ վաղվաղակի. կմ փութով. կմ ոչ շատ երկար տևելով: Իմաս. 14. 14:

'Ի կիր արկանեմ. արկի. արկ. եալ: (Ներգոր.) || 'ի գործածել. կամ 'ի գործ դնել. կամ 'ի կիր առնուլ: Նարեկ. կա. և ղդ:

Ի Հ

'Ի հարևանցի: (մակբայ ժամանակական.) || 'ի միջոցի սակաւ ժամանակի. կամ վեր 'ի վերոյ. կամ անցողապէս: 1. Կորն. 16. 7: տես զայսմանէ և զբառն հարևանցի:

'Ի հարկէ: (մակբայ բռնադատական.) || 'ի հարկաւորութենէ. կմ հարկաւորապէս. կամ ակամայ, կմ բռնութեամբ: Փիլիմ. 14: Յոհէ. 2. հատ. իթ:

'Ի հ: (միջարկութիւն հեգնական.) || ահ. հէհ. վահ. կամ ոհ. ով:

'Ի հեռաստանէ. (մակբայ տեղական.) || 'ի հեռաւոր տեղւոջէ. կմ 'ի բացուստ: ռամկ. հէռուճանց: Սաղմ. 138. 3:

'Ի հեռուստ: (մակբայ տեղական.) || 'ի հեռաստանէ: ռամկ. հէռուճանց: 2. Կորն. 13. 10: Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն, և նշանակէ զհեռաւորն. և ըստ այսմ է. 2. Եզր. 3. 13. ուր ասի. Եւ լսելի լինէր ձայնն մինչև 'ի հեռաւոր տեղիս. այսինքն մինչև 'ի հեռաւոր, կամ 'ի հեռաւորին տեղիս:

'Ի հետևակաց: (մակբայ որակական.) || հետևակ գոլով. կամ հետիոտն գոլով. կամ հետևակաբար: Խորէն. գ. գլ. 8:

'Ի հերուն հետէ: (մակբայ ժամանակական.) յանցեալ ամէ և այսր: ռամկ. հէրուճանց 'ի վեր: կամ 'ի վաղ ժամանակաց և այսր. կմ 'ի վաղուց հետէ. ռամկ. շատոնցմէ: 2. Կորն. 8. 10: և 9. 2:

Ի Ձ

'Ի ձախ կոյս: (մակբայ տեղական.) || 'ի ձախ կողմն: ռամկ. սօլ դին:

'Ի ձախմէ: (նախադրութիւն.) || 'ի ձախոյ կողմանէ. կամ 'ի ձախ կողմն: Ծննդ. 14. 15:

'Ի ձեռն: || նախադրութիւն, որ պահանջէ զհոլովս սեռական, և նշանակէ ասել միջնորդութեամբ. զոր օրինակ. օրէնքն 'ի ձեռն մովսէսի տուան. այսինքն միջնորդութեամբ մովսէսի. և այլն: Յոհ. 1. 17: ոչ խոստացաւ 'ի ձեռն կատակարանաց: 2. Մակ. 2. 18: ըստ այսմ են և Ովսէ. 3. 1: և Գործ. 15. 12. և այլն: Իւ մերթ յորժամ խնդիրն առաջադասէ քան զինքն, նախդիրն իւր բարձեալ լինի, և գնի խնդրոյն. որգոն. յոյր ձեռն գայցէ գայթակղութիւն. այսինքն 'ի ձեռն որոյ. և այլն: Մատթ. 18. 7: և Ղուկ. 17. 1: Բայց գիտելի է. զի նախադրութիւս այս, անուանն՝ ունել յարի ասայ զզօրութիւն գործիականի. զի նոյն է ասելն, 'ի ձեռն շնորհացն իւր, և ասելն՝ շնորհօքն իւր: ուստի բազում անգամ 'ի բաց թողեալ զնախադրութիւս զայս՝ 'ի ձեռն. վարին գործիականաւ, մանաւանդ յայնս անուանս՝ որք զանկենդան իրս նշանակեն. որգոն. քարամբ քարկոծեցին. և սրով սպանին: և այլն:

Ի Ղ

Իղձ. ըղձի. իւ. ից. իւք: || մերթ նշանակի բաղձանք. կամ փափաք. կամ տենչ. կմ ցանկութիւն: Խորէն. ա. գլ. 17: Իւ մերթ նշանակէ զկախարդն, որ ըստ ըղձից և յօժարութեանց իւրոց, և հարցողացն պատմէ զապագայից: 1. Թագ. 6. 2: և Դանի. 2. 27: և Միքի. 3. 7:

Ի Ճ

'Ի ճահ: || յարմար. կամ պատշաճաւոր. կամ վայելուչ. և կամ յարմարապէս. կամ պատշաճապէս. և այլն: Նարեկ. ղէ: և 'ի գովեստ խաչին:

Ի Մ

Իմ. իմոյ. ով. ոց. ովք: || է ստացական դերանուն. և նշանակէ իմայինն: իսկ 'ի շարականի ուր ասի՝ ներգործեալ իմովս իմանալի մարդկային մարմնովս. կմ մարդկային բնութեամբս:

Իմայն. (նախդրիւ հոլովի.) || իմայինն. կմ որ իմ է:

Իմանալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն իրն, որ մտօք միայն կարէ իմանալ, և ոչ ըմբռնել 'ի ձեռն զգայարանաց. որպիսի է

էակն

Digitized by Google

էակն անմարմին. կամ հոգևոր: Եւ բազ միցս բառս իմանալի, դնի փոխանակ իմա ցողի. որգոն. որ արարեր յոգիս իմանա լի զհրեշտակս քո. թ. արարեր յոգիս ի մացողս:

իմանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ներգործ.) || հասկանալ. կմ 'ի միտ առնուլ. կմ ըմ բռնել, և բովանդակել միտք: Մատթ. 13. 51:

իմաստ. ի. իւ. ից. իւք: || մերթ նշանակէ զատոյգ իմացուածն. կմ զատոյգ իմացումն. Նարեկ. ծզ: Եւ մերթ զիմաստութիւն. կմ զհանճարեղութիւն. կմ զհնարն: Նարեկ. 'ի գովեստ խաչին: Եւ 'ի տօրոյն խաչին: Եւ սորա մանաւանդ յոգնականն 'ի գործ ածի:

իմաստագործ: (նախդրիւ հոլովի.) || իմաս տուն գործող. կմ իմաստութբ գործող: Նարեկ. 'ի տօրոյն Եկեղեցւոյ:

իմաստազեղ. ի. իւ. ից. իւք: || առատացեալ, և լցեալ իմաստութբ. կմ յոգնահանճար: 'ի Ճառս հարց. բ:

իմաստակ. ի. աւ. աց. օք: || կերպարանեալ իմաստուն. կմ ձևով միայն իմաստուն. և կմ այն, որ 'ի ձեւն ոմանց բանից, կմ ճար տարախօսութե զինքն իմաստուն երևե ցուցանէ. բայց 'ի ճշմարտութե՛ նա է թա փուր: Եւ երբեմն 'ի հնումն առացեալ լինէին իմաստակք, որք զսուտ հաւաքա բանութիւ հնարէին, զորոց զստութին կատարեալ իմաստունքն միայն ճանաչէին: Սիրաք. 37. 23: Իսկ մերթ նշանակէ զիմաս տասէրն. և կմ զիմաստունն. և այս առի զարտաքին փիլիսոփայից. և թ այսմ է. Նարեկ. ծե. և ղե:

իմաստական. ի. աւ. աց. օք: || իմաստասի րական. կմ իմաստնական. կմ զգօնական. կմ իմացողական: Նարեկ. ղթ:

իմաստակիր. կրի. աւ. աց. օք: || զիմաստու թի կրող յինքն. կմ ընդունակ իմաստութե. որպիսի է միտքն: Աճգոբ:

իմաստայեղց. կմ իմաստայեղծ. ի. իւ. ից. իւք: || տես 'ի ներքոյ զիմաստայորդ. զի նոյն է ընդ նմա: Լամբրօն:

իմաստայորդ. յորդի. իւ. ից. իւք: || իմաս տալից. կմ իմաստալիր. թ, լցեալ, կմ առո գեալ իմաստութբ. կմ հանճարեղ. կմ յոգնահանճար: Լամբրօն:

իմաստապատում: (նախդրիւ հոլովի.) || պատմող զիմաստութեց. կմ իմաստութբ պատմեալ, և ասացեալ: Նարեկ. ղէ:

իմաստապէս: (մակբայ որակական.) || խո հեմապէս. կամ հանճարեղաբար. և կամ զգօնաբար: Նարեկ. ղթ:

իմաստասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || պարա պող ուսումնասիրութե բնական գիտու թեց. կմ հետամուտ քննող բնութեց ի րաց. և կմ բնախօս: Արդ կոչեցան այս պիսիս իմաստասէր. ոչ և յունարէն փի լիսոփայ. որ թարգմանի սիրող իմաստից, մն սիրով պարապելոյն իմաստութե բնա կան իրաց, և կամ մն սիրելոյն զիմաստու թի և զգիտութի բնական իրողութեց: Խորէն. գ. գլ. 62: և Լամբրօն: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ ո և իցէ իմաստուն զգօն և հանճարեղ մարդոյ, որ յամ գործս իւր իմաստնաբար և բարեպաշտօրէն վա րի: Յովհ. 1. հատ. խբ: և 2. հատ. խե: և այլն:

իմաստասիրաբար. կամ իմաստասիրապէս. (մակբայ որակական.) || փիլիսոփայաբար. կմ հանճարեղապէս. և կմ խոհեմաբար: Նարեկ. ղթ: և Լամբրօն:

իմաստասիրեմ. եցի. եա. ել: (չէզոքակ.) || զգործ իմաստասիրի առնել. կմ պարա պիլ ուսման իմաստից. կամ ուսումնասի րել. կամ հետամուտ լինիլ բնական մա կացութեց. և կմ ջանիւ և սիրով պարա պիլ և աշխատիլ 'ի յուսումն գիտութե: Խորէն. ա. գլ. 1: Մերթ ևս նշանակէ՝ իմա նալ. կմ մակաբերել: Նարեկ. գ: և Լամբրօն: Եւ մերթ իմաստնապէս և հանճարեղաբար ասել. կմ պատմել, և ճառել: Նարեկ. 'ի գովասանս: և Խորէն. գ. գլ. 68: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ ո և իցէ ներգոր ծութե՝ սրով զգօնաբար, կմ ուշիմութբ խօսիմք. կմ ուսուցանեմք. կմ զմտաւ ա ծեմք. կմ քննեմք. և կմ գործեմք և վա րիմք. և այլն: Յովհ. 2. հատ. ժզ. և լէ: և Լամբրօն:

իմաստասիրութիւն. թեան: || փիլիսոփայու թի. կամ բնական իրաց մակացութի. և կմ պարապումն ուսման իմաստից: Իսկ մերթ՝ իմաստասիրական. կմ խոհեմական բան. և գործ: Լամբրօն:

իմաստատառ: (նախդրիւ հոլովի.) || պատ ռեալ և պակասեալ յիմաստից. կամ կո րուսեալ զիմաստութի և զզգօնութի. և կամ զրկեալ 'ի հանճարոյ և 'ի գիտութէ: Նարեկ. իբ:

իմաստատեաց: (նախդրիւ հոլովի.) || ա տող իմաստութե. կամ ոչ սիրող զիմաս տութի:

իմաստարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի իմաս տութե, որ է միտքն, կմ իմացութիւն, և կմ գլուխն, յորում մն գոլոյ գործեաց զգայականաց որք ծառայեն առ ստացումն իմաստից, և գիտութեց, իմաստարան կո չի: Նարեկ. կ:

իմաստնաբար. կմ իմաստաբար: (մակբայ որակական.) || իմաստութբ. կմ զգօնա բար. կմ հանճարեղապէս. և այլն: Ռամկ. խելօքութ: 2. Մակ. 13. 26:

իմաստնախոհ. ի. իւ. ից. իւք: || իմաստուն և խոհեմ. կամ խոհական. կմ հանճա րեղ և զգօն. և կմ զիմաստալից միտս ունող:

իմաստնանամ. ացայ. ցիր. նալ: (ընդմիջ.) || իմաստուն լինիլ. կմ հանճարեղանալ. կմ զգօնանալ. կմ խոհեմանալ. և կմ իմաս տից և հանճարոյ հասու լինիլ. կմ զգաս տանալ միտք: Նարեկ. ղթ:

իմաստնապէս: (մակբայ որակական.) || տես զիմաստնաբար:

իմաստնացուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (անցո ղակ.) || իմաստուն առնել. կմ զգօնա ցուցանել. կմ խոհեմ և հանճարեղ առնել: Նարեկ. ղէ:

Digitized by Google

Իմաստութիւն. թեան: || գցօնութիւն. որ է ճանաչումն իրին 'ի ձեռն բարձրագունից պատճառաց. և կամ ծանօթութիւն գերագոյն և վսեմագոյն պատճառաց իրին: Եւ այս սակս մերթ զանազան իմաստութիւն. և մերթ գործնականն. որ առ բարի վարս, և կամ առ ճարտարապետական արհեստս պատկանի. որով իմանի խոհեմութիւն. ուշիմութիւն. խելացութիւն. հնարագիտութիւն. խորագիտութիւն. կամ ճարտարութիւն, և այլն: Իմաստ. 1. 4: Եսայ. 11. 2: և Ելից. 31. 3: և 36. 2: Իսկ մերթ նշանակէ զիմացումն. կամ զիմացողութիւն. և կամ զհասկացումն, և 'ի միտ առնումն: Առակ. 31. 1: և 41. 1: և այլն:

Իմաստուն. տնոյ. ով. ոց. ովք: || ունօղ զիմաստս, կամ զիմաստութիւն. և կամ որ ճանաչէ զիրս ճանաչմամբ գերագոյն և վսեմագոյն պատճառաց նոցա. կամ գցօն. կամ հանճարեղ. կամ խորագէտ. կամ հնարագէտ. կամ խոհեմ. կամ յոյժ ճարտար և հմուտ 'ի գործս և յարուեստս. և այլն: Ելից. 36. 1. և 4: Մատթ. 16. 20. և 23. և այլն: Իսկ մերթ նշանակէ զիմացօղն, և զհասկացօղն, և զմիտ առնօղն ընթերցօղն: Առակ. 13. 2:

Իմացական. ի. աւ. աց. աք: || իմացողական. կամ մտաւորական. կամ հոգևորական. և կամ իմանալի: Կոչէի. ղջ: Եւ կամ իմացող և ընթերցօղ. որպիսին է միտքն: Լամբրոն:

Իմացեալ. ոյ. ով. ոց. ովք: || իմացումն. կամ իմացողութիւն. կամ միտք: Խորէն. Ա. 'ի յառաջաբանութեան: Մերթ և նշանակէ զմիտս և զիմացումն բանից:

Իմացութիւն. թեան: || իմացողական զօրութիւն, որ է գերագանց կարողութիւն հոգւոյ: Մերթ և իմացումն, կամ ընթերցումն զինչութեան իրին, կամ գործոյն. և կամ հասկացումն: Լամբրոն:

Իմացումն. ցման. ման. մանց. մունք: || ընթեռնումն զինչութեան. կամ հասկացումն. և կամ իմացութիւն մտաց: Կոչէի. 'ի Գովս. Կարապետի: Եւ կամ միտք և կարծիք զոր ունի ոք զիմքէ: Խորէն. Գ. գլ. 61:

Իմացօղ: (Նախորդիւ հոլովի.) || իմացօղ. կամ 'ի միտ առօղ. կամ հասկացօղ: Սիրաք. 3. 32: և Լամբրոն:

Իմացուցանել. ցուցի. ցի. ցուցանել: (անցող.) || ազդ առնել. կամ ծանուցանել. կամ տեղեկացուցանել. կամ ուսուցանել: Ղևտ. 10. 11: և Դանիէ. 8. 16:

Իմացք. իմացից. իւք: (անեզական.) || տես զԻմացուած:

'Ի մերկուց: (մակբայ որակական.) || մերկապէս. կամ մերկութեամբ. կամ մերկ գոլով. կամ 'ի վերայ մերկ իրին. զոր օրինակ. Այր կերպ զհետ երթայր զկտաւ մի 'ի մերկուց. այսինքն, զգեցեալ զկտաւ մի 'ի վերայ մերկ մարմնոյ իւրոյ: Մարկ. 14. 51: Ըստ այսմ մինչ ասի, 'Ի վարս հարց. Է: Պատատեալ ընդ սրունս քո 'ի մերկուց, իմանի պատատեալ 'ի մերկ սրունս քո, և այլն:

'Ի մերձ: (մակբայ տեղական.) || Է հուպ. կամ մերձ. որգոն, 'ի մերձ կանգնեցաւ:

'Ի մերձուստ: (մակբայ տեղական.) 'ի մօտոյ. կամ հուպ ընդ հուպ:

'Ի մէջ: (Նախադրութիւն.) || մերթ նշանակէ 'ի միջին տեղւոջ տանն. կամ պարտիզի, կամ այլ ինչ իրի: Մարկ. 3. 3: Եւ մերթ նշանակէ, ներ. կամ 'ի ներքս տան, կամ պարտիզի, կամ այլոյ իրի. թէ 'ի միջին տեղւոջ իցէ, և թէ 'ի մի կողմն: Մատթ. 13. 22: Իսկ մինչ ասի, խորհուրդ 'ի մէջ առնուլ. իմանի ընդ միմեանս խորհրդակցել. կամ խորհել: Ծննդ. 37. 18: Եւ մինչ ասի զփոյթ 'ի մէջ առնուլ. նշանակէ զփոյթ յանձինս բերելոց ունել: 2. Պետ. 1. 5:

'Ի միասին: (մակբայ ժողովական.) || զոյգ ընդ միմեանս. կամ զոյգ Է բազմաց. կամ միանգամայն: տեսակ. մէկտեղ: Սաղմ. 13. 3: Յօբ. 20. 4:

'Ի միջի. || Նախադրութիւն, որ պահանջէ զհոլովն սեռական. զոր օրինակ. 'ի միջի նց: և նշանակէ 'ի մէջ, կամ 'ի միջին տեղւոջ: Եւ սա մերթ ոչ վարի իբրև նախադրութիւն, այլ է գոյական անուն, որոյ և ածականն է նմին հոլովի. զոր օրինակ. բայց ես եմ 'ի միջի ձերում իբրև սպասաւոր: Ղուկ. 22. 27:

'Ի միջոյ: || Նախադրութիւն, որ առնու զսեռական. զոր օրինակ, 'ի միջոյ նց. և նշանակէ 'ի միջին տեղւոջէ. տեսակ. միջէն: Իսկ մերթ վարի իբր զանուն գոյական Է ածականի իւրում. զոր օրինակ. բարձջիք զչարն 'ի միջոյ ձերմէ: 1. Կորն. 5. 13:

Ին. իւրք. իմք. յիմքէ. իւիք. յիմիք: Է անուն մասնական, և անյոգնական: || ինչ. կամ իր ինչ: Ղուկ. 5. 4: և այս սակս զանկեանգան իրաց. որգոն, քար ինն: Սա երբեմն յարի անուանց հոլովեցելոց, և ինքն մնայ անհոլով. զոր օրինակ. աղնուական ինն ցանկացեալ են. այսինքն աղնուականի իմիք: Եբր. 11. 16: բնակութիւն ինն. այսինքն բնակութիւն իւիք: 2. Մակ. 1. 14: Թիւով ինն. այսինքն թւով իւիք: Կոչէի. կթ: Եւ մերթ դնի առ 'ի զարդ. կամ փոխանակ մակբայից, որպէս թէ. կամ իսկ. զոր օրինակ. մտադիր ինն ներեայցէք: 2. Կորն. 11. 19: Կամեցին ինն թէ. այսինքն կամեցին արդարև թէ: 1. Մակ. 11. 63: Բիւրապատիկ ինն էին. այսինքն բիւրապատիկ իսկ էին. 3. Մակ. 1. 11: Իսկ Եփես. 1. 22. ուր ասի, զնա ետ գլուխ 'ի վր ամ իրիք եկեղեցւոյ, իմանի այսպէս. ետ զնա 'ի վեր քան զամ ինչ՝ գլուխ եկեղեցւոյ:

Իննապէս: (մակբայ որակական.) || Թ իմք. կամ կերպիւ իւիք:

Ին ին. (անհոլով.) || այսպէս. կամ զանազան. կամ այլ և այլ: Աղվան: և Ոսկ. 1. Կոր. իթ:

Իմովսանն: || ելանէ սա 'ի բառէս՝ իմ, և 'ի բառէս՝ սանն, որ է զօրութիւն, կամ կարողութիւն. ուստի իմովսանն նշանակէ, ըստ իմոյ կարողութեան, կամ զօրութեան, և կամ իմ զօրութեամբս, և կարողութեամբս. և Է այսմ իմանի: Հռոմ. 1. 15. ուր ասի, Իմաստնոց և անմտից պարտապան եմ, այնպէս. որ-

ցասն իմաստանն, զի որչափ է իմ զօրութիւն, եւ կարողութիւն, որով խմանի մանեմ. որչափ խեմ հնար է. և կամ 'ի կողմանէ իմմէ որչափ կարելի է:

'Ի մօտոյ: (մակբայ ժամանակական.) || մօտ ժամանակի. կամ մերձաւորապէս. կամ 'ի մեր ձաւուս. կամ յետ սակաւ միոյ: Թուոց. 24. 17: Եզեկ. 7. 8: և 1. Կորն. 5. 3:

'Ի մօտաւոր: (մակբայ.) || 'ի մերձաւորս. կամ 'ի մօտոյ:

Ի Ն

Ինախնումն: (մակբայ, դիտաւորական.) || յա ռաջագոյն. կամ կանխագոյն. կամ վաղ_ ուցենն. կամ 'ի նախկին ժամանակս:

'Ի նանիր: (մակբայ անպարտական.) || առ բարպաւորունց. կամ ընդվայր. կամ 'ի զուր, կամ 'ի սնոտիս. կամ վայրապար: ռամկ. պօշպէշը: Սաղմ. 34. 7:

Ինդրէ. ի. իւ. եց. իւք: || է ազգ ինչ հաւ_ ուկեաց. կամ ծխամնէլեաց և խնկոց, որ լինի յաշխարհն հնդկաց: Խորէն. յաշխարհագր:

'Ի ներս կոյս: (մակբայ տեղական.) || 'ի ներ քին կողմն:

'Ի ներքոյ: (նախադրութիւն որ առնու զտե_ ղական:) || 'ի ստորև. կամ ներք. ռամկօր. նէրքիւը: Եւ երբեմն առանձին առնու զմակ_ բայ. և յայնժամ նշանակէ, 'ի ներքուստ. որպէս. Պատեաց զնա 'ի ներքոյ, և ար_ տաքոյ. այսինքն 'ի ներքուստ, և արտաքուստ: ռամկ. նէրօնտէն: Ելից. 37. 10 այսպէս և 2. Կորն. 7. 5. և յայլ տեղիս. իսկ մերթ նշա նակէ 'ի ներքին, կամ 'ի ստորին կողմանէ: ռամկ. նէրտէն: 2. Թագ. 18. 9:

'Ի ներքուստ: (մակբայ տեղական.) || 'ի ներքին կողմանէ: ռամկ. նէրտէն: 2. Մնաց. 3. 4: Ղեւտ. 11. 7: Եւ Ելից. 18. 10: և 4. Թագ. 8. 20. յորս ասի, 'ի ներքուստ ձեռին, ի_ մանի՝ ձեռաց ներքեւէն:

'Ի ներքս: || Նախադրութիւն, որ պահանջէ զը_ ղային սեռականն. և նշանակէ 'ի ներքին կողմն, կամ 'ի ներքին տեղւոջ: ռամկ. նէրս: և ըստ այսմ ասի 'ի ներքս տան. կամ տա_ ճարին. և այլն: իսկ մերթ լինի նա_ խև զմակբայ բայի. և զնոյն նշանակէ. զոր օրինակ. մտեալ 'ի ներքս: Մարկ. 16. 5:

Ինձ. ընձու. ու. ինձք. ընձուց. ձօք: || է գազան ինչ գծաւոր, և պատառող: ձեւով նման է կատուի, բայց մարմնովն է յոյժ մեծագոյն քան զնա. ունի զմորթ խայտաբղ_ ղէտ. զի խատուտիկ: ռամկ. ղաբլան: Երգ. 4. 8: Երեմ. 13. 23:

Ինձէն: (մակբայ ոչակական.) || յինէն. կամ ես ինքնին. և կամ ես ինքեամբ: Սաղմ. 50. 5:

Ինն. ընն. իւ. ինունք. ինանց. կամ ինուց. կամ ըննեց. ըննեւք. կամ ինամբք: || է բացար ձակ անուն թուոց, որով նշանակի. երից երեքն. կամ տասնէն մի պակասն: և կամ իններակ: Ղուկ. 17. 17:

Իննակնեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || զինն ա_ կունաւոր: զի զինն աղբիւրս ունէր: և այսու անուամբ անուանեցաւ դշխոյ վանքն, որ 'ի Հայաստան. նաև տեղիք սահմանացն, ուր է վանքս այս, զի են առ_ ուք քիմնաղբերականք, որք բղխեն զջուրս բարեհամս: Եւ նախ առա գոյին մեհեանք դից, զորս առաջթիւք կործանեաց ոք հայրն մեր գրիգոր լուսաւորիչ. և անդ եդ առար, 'ի ձեռս ուսեալ զոք խաչին. և զահ պարզ կարապետին. և յոյժ մեծ տեղւոյն շինեաց զվանս: 'Ի լուսաւորչեան:

Իններակ. ներկի. ներկաւ. աց. օք: || է զատա_ կան անուն թուոց. և նշանակէ զինն_ երորդ, զի զինն թիւ ունող, որպիսիք են իններակ դասք հրեշտակաց:

Իններեակ. րեկի. աւ. աց. օք: || իններակ. կամ իննաւոր. այս է, ինն թուոց պարու_ նակող: Նարեկ. 'ի չարչարանացն:

Իններորդ. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || է դա սական անուն թուոց. որով նշանակի մեր ձին ընդ գաստարակեցելոյ: 3. Թագ. 11. 1:

Իններեքեան. ներեքեան. կամ ներեքանց. ներեքումբք: || իւրաքանչիւրն յիննանց. կամ իննաքանչիւրն: Ծննդ. 14. 2:

Իննուտասան. տասանց. տամբք: || իննեւտասն. ռամկ. ... մերթ և նշանակէ զինն և տասներորդն: և ... այսպէս է. 4. Թագ. 25. 8: և Երեմ. 52. 12:

Իննուտասներորդ. մերի. իւ. եց. եւք: || իննուտասան ամենայն. կամ իննուտասներորդն: Ծննդոց. 17. 17: 2. Մակ. 6. 24:

Իննսնամեակ. նեկի. աւ. կամ իւ. ոց. օք: || է զա սական անուն թուոց, և նշանակէ զիննսուն թիւ ունողն, կամ պարունակողն. իննսու նամենեան և տասնեւմնացեալ:

Իննսներորդ. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || է դա սական անուն թուոց. և նշանակէ զմեր ձին գաստարակն իննսուն թուոյն:

Իննսուն. իննսնից. իւ. եց. օք: || է բացար ձակ անուն թուոց. և նշանակէ զինն տասնեակս:

Ինչ: (մասնական անուն անհոլով.) || իմն: Ղեւտ. 5. 4: Յոհ. 1. 18: Եւ կամ իբր իմն. կամ բան իմն: Սաղմ. 22. 1: Ղուկ. 7. 40: Այդ սա մերթ 'ի գործ ածի բացարձակ. իսկ մերթ յարի անուանց յետ հոլովման նց, և լինի ոչ երբեք հոլովի. զոր օրինակ. եթէ մնասեւ ցէ ինչ ընկերի իւրում. այսինքն եթէ մնասեւ ցէ իւիք: Ղեւտ. 6. 2: Ոչ եթէ ունիմք՝ ա_ ռաւելութեամբ ինչ, այսինքն իւիք: 1. Կորն. 8. 8: և 3. Մակ. 7. 6: Ոչ եթէ իմով ինչ շնորհօք. այսինքն իմով իւիք: Տօբ. 12. 18: Յետ աւուրց ինչ. այսինքն յետ աւուրց սակաւուց: Գործ. 24. 24: Ե_ ղեն 'ի ժամանակս աւուրս ինչ. այսինքն աւուրս սակաւս: Գործ. 9. 19: և 25. 13: 'Ի միջէ ինչ երկիւղէ. այսինքն 'ի միոյ իմիքէ երկիւղէ: 1. Պետ. 3. 6: Իսկ մերթ գնի սա 'ի չարաշահու թիւն բանից, առ 'ի զարդ. կամ փոխանակ՝ տրզալու, բառնաս: որպէս. եթէ զմարգարէն ինչ վկայութիւն ընկալեալ: 1. Յոհ. 5. 9: Ըստ այսմ է և յայլ բազում տեղիս: Իսկ մինչ ասի. զամենայն յինչ ածել. իմանի՝

ղանդոյն 'ի գդյ ածել. Թ. գոյացուցանել։ Եւ մերթ նշանակէ, որ. կմ՛ որպիսի. որ գոն. Յինչ օրէնս. յինչ կամս, կմ՛ յինչ խորհուրդս կամ ընդ մեզ. Թ. յո՛ր, կամ յորպիսի օրէնս, և 'ի կամս, և 'ի խորհուրդս։ 2. Մակ. 14. 5։ Յինչ պէտս կոչեցիք զիս. Թ. յոր պէտս։ Գործ. 10. 29։ Յինչ և իցէ յանցանս. Թ. յոր և իցէ. կմ՛ յորպիսի և իցէ։ Գաղ. 6. 1։

Ինչ գունակ։ (մակբայ հարցական.) || որ-գունակ. կմ՛ որպէս. կմ՛ որով օրինակաւ։

Ինչ ինչ։ (անհոլով.) || ոմանք իրք։ Ը ոչնչ. Լամբրոն։ Ինչ ինչ և յասորւոց ընկալան։ Թ. զոմանս իրս։ ըստ այսմ է և 2. Մակ. 2. 13. ուր ասի. Եւ զայլ հրամայեաց 'ի Թագաւորաց, որ վն ինչ ինչ, Թ. որ վն ոմանց իրաց. և կամ որ զոմանց իրաց։ Բայց ստուեն զկնի ինչ ինչ բառս, պարտի դնել ստորակէտ, կմ՛ բութ՝ զի իմանիցի բանն։ Եւ մինչ ասի. զինչ ինչ պարտ էր առնել. նշանակէ, զինչ իր. կմ՛ զո՛ր իր։ Եսայ. 5. 4։

Ինչք. ընչից. ընչիւք։ (անեզակ.) || ստացուածք. կմ՛ գոյք, և կմ՛ իրքն զորս ունիցիք։ Ծննդ. 36. 7։ Ղուկ. 12. 15։ Գիտելի է, զի սա հասարակօրէն անեզականաբար վարի, սակայն երբեմն ուրեք ուրեք 'ի գործ ածի նաև Ը եզականին. ոչ գրի Ղուկ. 14. 30։ Ը ընչին, զոր եգիտ 'ի ձեռին իւրում. Թ. ըստ կարողութե, կմ՛ ըստ ունեցեալ ընչիցն, որ գտանի 'ի ձեռին իւրում։ Ը այսմ է և 2. Օրին. 16. 10։ Ի Թուոց. 16. 26։

Ինքն. ինքեան. եամբ. եանց. եամբք։ || է դերանունն էական. որ նշանակէ [illegible] դէմ ինչ։ լատին. իփսէ։ Այլ 'ստ մինչ առանձին՝ Թարց յարելոյ ընդ այլում դերանուան 'ի գործ ածի, յատկացուցանէ զերեան զերրորդ դէմն. զոր օրինակ. ինքն իսկ խօսեսցի վն իւր։ Յովհ. 9. 21։ և կամ. Այլ ինքն գիտէր զինչ առնելոց էր։ Յովհ. 6. 6։ և այլն։ Իսկ մինչ յարի այլում դերանուան՝ հասարակ է երից դիմաց. զոր օրինակ. ես ինքն. դու ինքն. նա ինքն։

Ինքնաբանական. ի. աւ. աց. օք։ || Նախաւինքն. կմ՛ գոյութիւն. և կմ՛ վկայութիւն, և այլք նմանք, զորս ոք բերանով իւրով առ իւր ինքն խօսի, և առ ինքն վերաբերէ։ Նարեկ. հը։

Ինքնաբաւ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ինքն ինքեան բաւական, կամ անկարօտ այլում. կամ ինքեամբ կարող, և բաւական առ իր ինչ։

Ինքնաբերական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ որ ինքնին, կամ ըստ ինքեան բերեալ լինի, կմ՛ արտադրի, և կամ գոյանայ. որպիսիք են շարժմունք ոմանք. կմ՛ բոյսքն՝ զորս երկիրն ինքնին բերէ, և կմ՛ որդունք և ճճիք որք ինքնին և բնականաբար յորովայնի լինին։ Նարեկ. կթ։

Ինքնաբոյս. բուսի. իւ. ից. իւք։ || ինքնին յերկրէ առանց սերմանելոյ բուսեալ. որ և ասի՝ ինքնեկ։ Խորէն. յաշխարհագրութն։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ ինքնաբուն. կմ՛ ընդաբոյս. և կմ՛ բնածին։ և ըստ այսմ ասի՝ ինքնաբոյս ժամանութե։ Մերթ և նշանակէ զիս, որ է ինքն բուսուցանօղն. կմ՛ ինքնաբուն պատճառ իրին. և Ը այսմ ասի զքէն. Այլ ինքն է արմատ, և ինքնաբոյս ամ բարեաց։ Ոսկէ. 1. հարց. ժզ։

Ինքնաբուն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ինքնագոյ. կամ ինքնին բնութբ. կմ՛ ինքնին 'ի բնէ. և կմ՛ բնութբ։ և ըստ այսմ ասի զԱյ. ինքնաբուն բարի, զի բնութբ է բարի, և ոչ ըստ մեզ հաղորդութբ ունի զբարութի։ Նարեկ. գ։ Մերթ և նշանակէ. բնական. կմ՛ ընդաբոյս. կմ՛ բնածին. և կամ արմատացեալ յումեք, և իբր թէ բուն եղեալ։ Նարեկ. ձա։

Ինքնագիր. գրի. իւ. աց. օք։ || իւրագիր. Թ. յիւրմէ ինքենէ շարադրեցեալ. կմ՛ ձեռամբ իւրով գրեցեալ. և կմ՛ վն իւր գրեալ և ասացեալ։ 'ի Խորագիրն սաղմոսին. [illegible] ես յեղեսեալ, որ է 'ի Սէրքն։ և Նարեկ. գթ։

Ինքնագիւտ. տի. իւ. ից. իւք։ || յինքենէ, կմ՛ յանձնէ իւրմէ գտեցեալ, և հնարեցեալ։

Ինքնագոյ. ի. իւ. ից. իւք։ || ինքնաբուն. Թ. ինքեամբ գոյ, և գոյացութբ ունօղ, և կամ որ ըստ ինքեան գոյ, և ոչ 'ի ձեռն այլոց ստացեալ ունի զգոյութիւն, և ըստ այսմ միայն զԱյ ասի. զոր օրինակ. ինքնագոյ էակ. կամ ինքնագոյ բնութի։ և այլն։ Եւ մերթ նշանակէ՝ ինքնին 'ի բնէ. կամ բնութբ։ և ըստ այսմ ասի 'ի Նարեկ. գ։ Առ ինքնագոյ բարերարն. Թ. առ այն, որ անդստին 'ի բնութե է բարերարն. կմ՛ որ է բնութբ բարի։ Իսկ 'ի Շարականոցի, ուր ասի զԱյ. Որ ինքնագոյ հրաշիւքն հիմնեցեր, իմանի ասել. որ որ է ինքնագոյ, հրաշիւք հիմնեցեր. և այլն։

Ինքնագործ. ի. իւ. աց. օք։ || յինքենէ գործեցեալ. կամ ինքեամբ գործեալ, և արարեալ։ Նարեկ. խզ։ Եւ կամ վն ինքեան, և յաղագս շահու իւրոյ միայն աշխատօղ, և գործօղ։ Նարեկ. ծզ։ Եւ կամ զձեռնայաթի, և զպէտս անձին իւրոյ ինքնին գործօղ, և ոչ ձեռնտուութբ այլոց։ և ըստ այսմ ասի. Խորանէր զմեզ ինքնագործ լինել։ Ոսկէ. 1. կոր. Լ։

Ինքնագործութի. թեան։ || գործօղութի. կմ՛ արտադրութի, զոր առնէ ոք ինքեամբ միայն, և ոչ ընկերութբ այլոց։ Կիւրղ. Եղիշ. ժա։ Իսկ զայլ նշանակութիս սա 'ի բառն՝ ինքնագործ։

Ինքնագոտի. ի. աւ. աց. օք։ || յինքենէ. կմ՛ յանձնէ իւրմէ գտեալ, և հնարեալ. և կմ՛ ինքնին գտանօղ, և հնարօղ զինչ։

Ինքնագրաւ. ի. իւ. ից. իւք. կմ՛ օք։ || անձնագրաւ. Թ. զանձն իւր կամաւ իւրով դրօղ, կմ՛ մատնօղ 'ի վտանգ ինչ. կմ՛ անձնամատն. և կմ՛ գրաւագրաւ։ Նարեկ. խա. և հա։

Ինքնադաւան։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ինքնին զանձն իւր դաւանօղ. կմ՛ ինքնադարձան. կմ՛ յինքենէ դարձեալ, և պարսաւեալ։

Ինքնադոր. ի. աւ. աց. օք։ || ինքեամբ զօ-

Digitized by Google

բող. գ. ինքեամբ կարօղ առ գործ ինչ, և ոչ կարօտօղ օգնութեան այլոց ։

Ինքնաթոյլ. թուլի. իւ. ից. իւք ։ || զինքն թուլացօղ. կմ ինքնին 'ի բնութէ ունօղ զթոյլն, կմ զթուլառութեան զօրութիւն ։ Նարեկ. ձգ ։

Ինքնաժառանգ. ի. աւ. աց. օք ։ || ինքնին ժառանգօղ և վայելօղ ։ Իսկ մերթ նշանակէ յինքենէ. կմ ինքեամբ ժառանգեցեալ, և վայելեալ. և կմ ոչ զգաւն ժառանգութիւն ի կենդանութեան իւրում գրաւեալ. և կմ ինքեան սեփականեալ. և ըստ այսմ ասի 'ի Նարեկն. ղզ. Զինքնաժառանգն փառաց անձնականն յորս պատմեալ վկայէին ։

Ինքնախոհ. ի. իւ. ից. իւք ։ || յինքենէ խորհեցեալ, կմ յինքեան խոկացեալ. և կամ այն, զորմէ ինքն խորհի և մտածէ ։

Ինքնածանութիւն. թեան ։ || Ճանաչումն, կմ ծանօթութիւն իւրոյ ինքեան ։

Ինքնածին. ծնի. իւ. ից. իւք ։ || ինքնին բուսեալ, կմ արտադրեցեալ. և կմ բնածին, և ընդարբոյս ։ Նարեկ. Է ։

Ինքնակալ. ի. աւ. աց. օք ։ || ինքնիշխան տէր, կմ անձնիշխան, և ինքնագլուխ պետ, և այս ասի զթագաւորաց, կմ զկայսերաց, որք ոչ են ի իշխանութիւն ուրուք նուաճեալ. այլ անձամբ անձին կալեալ և վարեն ըղ թագաւորութիւն. կմ ինքեամբք կալեալ և ունին զիրութիւն. որ և սուրբ գրքաւորութիւն բարին ցուցանէ ։ Խորէն. բ. գլ. 86 ։ և Գ. գլ. 19 ։ Իսկ 'ի Նարեկ. ի Փոխելոց առաքելոյ ասի՝ ինքնակալ պետութեան իշխանականք, խմանի, ինքնակալական ։

Ինքնակալութիւն. թեան ։ || բացարձակ տէրութիւն. կամ միահեծան իշխանութիւն ։ Նարեկ. ղԷ. և ղզ ։

Ինքնակամ. ի. իւ. ից. օք ։ || մերթ է մակբայ, և նշանակէ ինքնայօժար սրտիւ. կամ կամակար մտօք. կմ կամաւորապէս, կամ իւրովին. և կմ յօժարութեամբ սրտի ։ 1. Մակ. 2. 42 ։ և 2. Մակ. 6. 19 ։ 2. Կորնթ. 8. 4 ։ Իսկ մերթ է անուն. և նշանակէ, ինքնայօժար. կմ յօժարական. կմ կամաւորական. կամ կամակար. և ասի ինքնակամ, իբրթէ յինքենէ կամեցեալ. և կմ զոր ինքն կամի, և ըստ որ կամօք իւրովք յօժարի ։ Խորէն. Թ. գլ. 4 ։ և Յովէ. 1. Հարց. Ժ ։ Իսկ մինչ ասի ինքնակամ կրօն. վարք իւրև զմի բառ. և նշանակէ զհնարեցեալ պաշտօնն ըստ թելադրութեան մտաց, որ ասի զառեալ կրօնից և զպաշտամանց անհաւատից, և կամ հերետիկոսաց, զորս հնարեն, ըստ յօժարութեան և ախորժման սրտից իւրեանց ։ Կողոս. 2. 23 ։

Ինքնակամութիւն. թեան ։ || յօժարականութիւն ։ կամ ինքնայօժարութիւն. կամ յօժարամտութիւն. կամ ակամայիւրութիւն. և կմ կամաւորութիւն ։ Լամբրոն ։

Ինքնակաց. ի. իւ. ից. իւք ։ || ինքնին կայացօղ. կմ ըստ ինքեան ենթակայացօղ ։

Ինքնակիրթ. ի. աւ. աց. տիօմ ից. օք ։ || կառավարօղ, կմ կառք, որով ոչ զինքն կառավարեալ ...

... ն, և կամ կառէ ։ Եւ ըստ այսմ մեղքն, և այլք նմանք, որովք գործօղքն կառեն զինքեանս հոգևորապէս, ինքնակառս կոչին. և ըստ այսմ իմանի այն, որ ասի 'ի շարականոցի. Զիս արձակեա յինքնակառապէս, մեղաց կապից դժոխայնոյն ։

Ինքնակատար. ի. աւ. աց. օք ։ || ինքնին կատարեալ. կմ գլխովին աւարտեալ. և կմ յոյժ կատարեալ ։ Լամբրոն ։

Ինքնակաց. ի. իւ. ից. իւք ։ || ինքն ինքեամբ կացեալ ։ Իմաստ. 17. 6 ։

Ինքնակի. (մակբայ որակական.) || ինքնին. կամ ինքեամբ միայն ։

Ինքնակիր. կրի. աւ. աց. օք ։ || 'ի յինքն կրօղ. և կամ կամաւորապէս յինքեան տանօղ և բարձօղ. և կմ յինքեան կրեցեալ և տարեալ ։ Եւ մերթ նշանակէ զայն, որ է ունակ իւրական, և անձնական կիրք, կամ ախտ, որպիսի է իւրաքանչիւր ումեք ներ գործական մեղքն իւր ։ Նարեկ. ՀԵ ։

Ինքնակողմն. մանն. մամբ. մանց. ամբք ։ || իւրական կողմն. կմ իւր կողմն ։ Մծբն. ԺԶ ։

Ինքնակոչ ։ || ըստ բայի շարականցի այսպէս, ինքնակոչ գալ. և նշանակէ, ինքնին առանց կոչելոյ ուրուք գալ. իբր յինքենէ հրաւիրեալ, և 'ի յօժարութենէ իւրմէ շարժեալ գալ, կմ գնալ ուրեք ։ Յովէ. ԸԶ ։

Ինքնահալած. ի. իւ. ից. իւք ։ || ինքեամբ առանց ուրուք վարելոյ հալածեցեալ. կմ ինքնին փախչօղ. և կամ ինքնին փախստական եղեալ ։ Ասացի մինչ ասի, ինքնահալած լինել, իմանի ինքնին հալածական լինելով փախչել ։ Ղևտ. 6. 11 ։

Ինքնահաւն. ի. իւ. ից. իւք ։ || անձնահաճ. կամ ինքնահաւան. կմ ինքեան հաւանօղ. կմ յիւրինքն հաճօղ ։ Խորէն. Գ. գլ. 68 ։

Ինքնահաճոյ. ի. իւ. ից. իւք ։ || 'ի յիւր ինքն հաճօղ. և կմ այն, որ է հաճոյ իւրոյ ինքեան ըստ յօժարութեան սրտին. կմ յինքնայօժար, և ինքնակամ ։ Խորէն. Ա. գլ. 3 ։

Ինքնահարուած. ի. իւ. ից. իւք. կմ ոյ. ով. ոց.ովք ։ || ինքն զինքն հարուածօղ. կամ ինքն յինքենէ հարուածեցեալ ։

Ինքնահաւան. ի. իւ. ից. իւք ։ || ինքեան հաւանօղ. կմ այն, որ իւրոյ ընտրութեան հաւանի. կամ որ յենու 'ի վր ենթադատութեան իւրոյ ։

Ինքնաձեռն ։ (նախդրիւ հոլովի.) || ինքնայօժար, կմ ինքնակամ, և կմ ինքնին. զոր օրինակ. ինքնաձեռն ձեռօք ծառայութեան աւանդիչք ։ Մերթ ևս նշանակէ ինքնաձօր ։ Նարեկ. Ճ ։

Ինքնամատոյց. ուցի. իւ. ից. իւք ։ || ինքնին մատուցանօղ. կմ ինքնին յառաջբերօղ. կմ ինքնին արտադրօղ. և այս ասի զպտուղ, կամ զհողոյ. զերկրէ, զծառոց, և զայլոց նմանեաց, որք ինքնին յառաջ բերեն զպտուղս, կմ զբերս ինչ ։ Նարեկ. ծէ. Կիւրղի Նիւս. Ը ։

Ինքնամարտ. ի. իւ. ից. իւք ։ || ինքն ընդ ինքեան մարտնչօղ. կամ զմարտ ընդ ինքեան գնօղ. և կամ որ է հակառակ և ներ.

հակ խորհեան ինքեան ։ Եւ այս մերթ ասի զմարդոյ․ եւ մերթ զգանից որք հակառա-կանք են ։ Իսկ ՚ի Նարեկ․ խբ․ ուր ասէ, ինք-նամարտ կռիւ, իմանի, ինքնամարտական կռիւ ։

Ինքնայօժար․ ի․ իւ․ ից․ օք ։ || ինքեամբ կամաւորապէս յօժարեալ յիր ինչ․ կամ ինքնակամ․ կմ յօժարամիտ․ կմ կամաւո-րական․ կմ մտադիւր․ եւ կամ կամակար․ Լամբրոն ։

Ինքնանախատ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || ինքն զինքն նախատող․ կմ անձամբ զանձն պարսաւող եւ պախարակող․ կամ անձնանախատ ։ Եւ ՚ի Նարեկ․ ձէ․ ուր ասէ, ինքնանախատ կըշ-տամբութիւն․ իմանի՝ ինքնանախատական կշտամբութիւն ։

Ինքնանուէր․ երի․ աւ․ աց․ օք ։ || զանձն իւր նուիրող․ եւ ընծայող Այ, պահօք, աղօ-թիւք, առաքինական կենօք, մաքրակրօնու-թբ, եւ այլովք սոյնպիսեօք ։ Լամբրոն ։ Իսկ մերթ նշանակէ զանձնատուութիւն ։

Ինքնաշարժ․ ի․ իւ․ ից․ իւք․ || ինքն զինքն շարժող․ կամ ինքն յինքենէ շարժեցեալ ։ Արդ՝ այս բառ՝ յորժամ շարժումն յառա-կաղէս առեալ լինի՝ ասի միայն զկենդա-նեաց, բստ որում յարտաքին շարժողէ ոչ միայն, այլ՝ ինքեամբ շարժին ։ Բայց յոր-ժամ շարժումն առեալ լինի հասարակա-պէս, որով նաեւ ամ գործողութիւնք, կամ ներգործութիւնք մտաց, սրտին, խորհրդոյն, կամքին, եւ սիրելոյ, կոչին շարժմունք, ասի նաեւ զԱյ ։ Վս զի որ այնմ Թօմայի․ 1․ Մա-սին․ խնդ․ 9․ յօդ․ 1․ առար․ 1․ Եւ ինքնաշարժ կոչի՝ ոչ զի յառակական շարժմամբ շարժէ զինքն, այլ զի իմանայ՝ եւ սիրէ զիւրինքն, եւ ինք-նին յօժարի զբարիս իւր զեղուլ արտաքս, արտադրելով զիրս, կամ տալով զպարգեւս ինչ․ կամ լուսաւորելով զմիտս․ եւ այլն․ եւ բստ այսմ իմանի այն, որ ասի ՚ի շարակ-նոցի զՀոգւոյն սրբ․ Մշտաշարժ ինքնա-շարժ․ եւ այլն ։ Բայց ՚ի Յա՞ սրբ՝, ուր ասի, ոչ յառաջ եկեալ կոչմամբ քոյին, այլ ինքնա-շարժ փառասիրութեամբ, նշանակէ ինքն զինքն յառաջ շարժող, կմ անձամբ զանձն յա-ռաջ ընծայող, որպիսիք են նոքա, որք ա-ռանց հրաւիրելոյ՝ ընծայեն զինքեանս ՚ի պատիւ ինչ․ եւ կամ ձկտին յառաջին բար-ձին, կամ ՚ի գահագլխութիւն՝ բազմիլ․ եւ այլն ։

Ինքնապատուէր ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || ինք-նին պատուիրող, կամ հրամայող․ կմ ինքն բերանով իւրով պատուիրող զինքենէ, կմ զայ-լոց իրաց ։

Ինքնապարսաւ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || ինքն զինքն պարսաւող․ կմ ինքն յինքենէ պար-սաւեցեալ ։ Նարեկ․

Ինքնասահման ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || ինքն զինքն սահմանող․ որպիսի է մարդն, որ սահ-մանելով զմարդն, թէ է բանական կեն-դանի, համանգամայն եւ զինքն սահմանէ․ զի եւ ինքն է մարդ ։

Ինքնասաստ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || ինքնայօժար, կմ յինքենէ սաստկացեալ, եւ զայրացեալ․ կամ ինքեամբ ՚ի վեր ցուցեալ․ եւ կանգնեալ դիմեալ ։ Նարեկ․ պդ ։

Ինքնասէր․ սիրի․ աւ․ աց․ օք ։ || անձնասէր․ կմ ինքն զինքն սիրող ։

Ինքնասիրութիւն․ թեան ։ || անձնասիրութիւն, կամ սէր անձին ։ Խորէն․ Ջ․ գլ․ 64 ։

Ինքնաստացան․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || անձնաստացան․ կմ ստացող իւրոյ ինքեան ։

Ինքնաստեղծութիւն․ թեան ։ || հնարաւորութիւն ի-րիք յինքենէ, կամ յանձնէ իւրմէ․ եւ կմ զերջանկութիւն, եւ սրբութիւնս որք ինքնին ծագին յիւրս ։ Նարեկ․ Ը․ եւ Ղէ ։

Ինքնաստորակայ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || ինքնին ստորակայացող․ կմ ինքեամբ ենթակայա-ցող․ որպիսի է գոյացութիւն, որ բստ ին-քեան ենթակայութեան, եւ ենթակայ լինի պատահմանց ։

Ինքնատես․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || ինքնին տեսօղ իւրովք աչօք տեսանօղ, որ եւ ասի ականատես ։ Եւ մերթ նշանակէ զայն՝ որ ինքնին երեւե-լի՝ եւ տեսանելի է ։

Ինքնատուր․ տուրի․ աւ․ աց․ օք ։ || ինքն զինքն տուօղ․ կմ անձնատուր․ կմ անձամբ զանձն ընծայող ։

Ինքնարշաւ․ ի․ իւ․ ից․ կմ աց․ օք ։ || ինքնին արշաւօղ․ կմ անձամբ անձին վազօղ․ որ-պիսիք են ընթացողք յասպարիզի առանց ձիոյ ։ Նարեկ․ կէ ։

Ինքնաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || ինքնակամ․ կմ ինքնեկ․ կամ ինքնաբոյս․ որ յինքենէ բու-սեալ ։ Նարեկ․ ըթ ։

Ինքնափորձ․ ի․ իւ․ ից․ իւք․ կամ աց․ օք ։ || յինքենէ փորձեցեալ․ կամ ինքնին զփորձ առեալ․ կմ որ է Ը ինքեան փորձ․ ընկեր ։

Ինքնեկ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || ինքնաբոյս․ կամ բոյս, որ առանց սերմանելոյ ինքնին բու-սանի, որպիսի է հասկն ցորենոյ, որ ՚ի հըն-ձելն զցորեանն՝ յերկիր անկանի, եւ ՚ի հե-տեւեալ ամին բուսանի ։ Ղեւտ․ 25․ 5․ եւ 4․ Թագ․ 19․ 29 ։ Մերթ եւս նշանակէ զայն, որ ինքնին կամաւ իւրով գայ առ ոք․ կամ ուրեք ։ 1․ Մակ․ 7․ 19 ։

Ինքնեղ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || ինքեամբ եղեալ․ կմ արտադրեցեալ․ որպիսիք են բոյսք, որք առանց սերմանելոյ ինքնին բուսանին, եւ կմ ընձիւղ, եւ այլք նմանք, որք ոչ մե-նամբք մարդկան, այլ ինքնին գոյանան, եւ լինին ։ Խորէն․ ՚ի յաշխարհագրութե ։

Ինքնէական․ ի․ աւ ։ || ինքնագոյ․ կմ Ը ինքեան էակ, որ է Այ ։

Ինքնին ։ (մակբայ որակական․) || ինքեամբ․ կամ ինքն անձամբ իւրով ։ Եսայ․ 63․ 9 ։ եւ Մարկ․ 4․ 28 ։

Ինքնիշխան․ (Նախդրիւ հոլովի․) || անձնիշ-խան․ կամ ինքնակամ․ եւ կամ ազատ, եւ կա-մաւորական ։ Նարեկ․ պզ ։

Ինքնիշխանութիւն․ թեան ։ || անձնիշխանու-թիւն կամ ազատ տէրութիւն ։ Լամբրոն ։

Ինքնոգոր ։ (Նախդրիւ հոլովի ։) || ինքն Է ինքեան ոգորող․ կմ մարտնչօղ․ կմ ինքն Է ինքեան պատերազմող․ եւ կմ ինքնամարտ ։ Նարեկ․ ծթ ։

Ինքնութիւն ·թեան ։ || Մերթ նշանակէ՝ զանձն նմանորութիւն, կմ զանձն, որք առին զկմա ցականաց, և զբանաւորականաց ։ Ոսկէ. 1. հագ. գ. ։ Իսկ մերթ նշանակէ զիսկութիւն, կմ զէութիւն, և կմ զբնութիւն ։ Նարեկ. ը. Ոսկէ. 1. հագ. բ. գ. և ժգ.։

Ինքնօրէն ։ (մակբայ որակական.) || ինքնաբուն. կմ ինքնայօժար. կմ ինքնահաճոյ. և ինքնակամ զինքնական կրօնից. և կմ պաշտամանց հեթանոսաց, կմ հերետիկոսաց, և այլոց նմանեաց, որք անձամբ անձին օրէնս դնեն ըստ ախորժման, և յօժարութեան սրտից իւրեանց ։ Նարեկ. կա ։

ԻՇ

Իշ ։ (Միջարկութիւն աղաղական. կմ մորմո քական.) || ուհ. ոհ. հօյ հօյ. ուխ ։

Իշայր. ի. իւ. ից. իւք ։ || իշաբարոյ այր, որ ականջք են գաւէհիկ, և անամօթ մարդիկ, որք 'ի հրապարակս ընդ միմեանս կռուին, և զիրեարս հանդոյն իշոյ խածատեն, և աքացեն ։ Ոսկէ. 1. հագ. գ. ։

Իշանդամ. ի. իւ. ից. օք ։ || այն որոյ առնա ցի անդամն է իբրև զիշոյ. որով ցուցանի կարի բղջախոհ գոլն ։ Եզեկ. 23. 20 ։

Իշավայրի. րւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || էշ վայ րի, զոր և կոչեմք ցիռ ։ Խորէն. բ. գր. 21. և 58 ։

Իշեան ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || էշք ։ զի մաս նիկս՝ էան. երբեմն է յոդնականացուցիչ. ով և մինչ ասեմք. խողեան. կամ գրեան, խմանամք՝ զգազանամ խոզս. և զգիրս ։ Ցգ. որդի ։

Իշխան. ի. աւ. աց. օք ։ || իշխօղ, կմ տիրօղ. և այսու մերթ իմանին թագաւորք. զա հակալք. քաղաքապետք. դատաւորք. ստրատապետք. և այլք առաջնորդք՝ և պետք ։ Ծնն. 24. 2 ։ Գործ. 11. 9 ։ Իմաստ. 8. 8 ։ և այլն ։ Իսկ մերթ ս և իցէ անձինք՝ որք իշխեն, կմ համարձակին, և կարեն առնել զինչ ։ ուստի ասի Եսայ. 21. 8. Բայց յազգ ստար չէ իշխան վաճառել. զի չէ կարօղ ։ ըստ այսմ և 'ի շարականացն՝ ասի ։ Որ միայն իշխանդ ես թողուլ զմեղս. նշանակի կարօղ ։ Սոյն պէս մինչ ասի՝ ընդ զօրս թշնամեացն մար տնչիլ իշխան մի լինիր, իմանի՝ մի իշխեր. կմ մի համարձակիր ։ Կիւրղի Եղեմ. գ. ։ Իսկ Ղուկ. 18. 21 ։ և 20. 2. ասր գնի իշխան, իմա նի կուսաքն մողոքայ, զի բաա մաղոք՝ թագա մանի իշխան, կամ թագաւոր ։

Իշխանազուն. ազնի. իւ. ից. իւք ։ || նա, որ է 'ի զարմէ. կմ յազգէ իշխանի ։

Իշխանական. ի. աւ. աց. օք ։ || իշխողական, կմ տէրական. և կամ պետական ։ Նարեկ. 'ի փոխ. առոտ. ։ Իսկ մերթ նշանակէ զիշխօղն, և զտէրօղն՝ 'ի վր այլոց նախապատուութեամբ իւրեք. Նարեկ. լգ. Իւ կմ իշխանազուն. կմ իշխանա զարմ, և իշխանաւոր ։ Նարեկ. լէ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զանձն իշխան կամքն, կմ զանձնիշ խանական զօրութիւն ։ Նարեկ. է ։ և 'ի գո վեստ հասոյն ։ Իսկ մերթ ասի զարեգակնէ, և զլուսնոյ, և զայլոց աստեղաց. և նշա նակէ՝ առաջօղ, և ներգործօղ 'ի աստուածային մարմինս ։ Սաղմ. 135. 8. և 9 ։

Իշխանակից. կցի. աւ. աց. օք ։ || կցորդ ընդ ումեք յիշխանութեան, կամ 'ի նախապատուութեան ։ Լամբրօն ։

Իշխանանիստ. (Նախադրիւ հոլովի.) || տե ղին՝ ուր նստի իշխանն, և վարէ զիշխանու թիւն իւր ։ Լամբրօն ։

Իշխանապանծ. (Նախադրիւ հոլովի.) || զիշ խանական պարծանս ունօղ. կամ պանծա ցեալ իբրև զիշխան. կամ իշխանութեամբ պարծօղ ։

Իշխանասիրութիւն. թեան ։ || սէր իշխանու թեան. կմ սէր իշխան լինելոյ, և տիրելոյ, և նախապատիւ լինելոյ. կմ փառասիրութիւն ։ Խորէն. գ. գր. 64 ։ և Լամբրօն ։

Իշխանաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ || զիշխանու թիւն, և զնախագահութիւն ունօղ. կամ մեծաւոր ։

Իշխանութիւն. թեան ։ || իշխողութիւն. կմ պե տութիւն. կամ տէրութիւն. և կմ իշխանական նախապատուութիւն ։ Հռոմ. 13. 1. և 2 ։ Իսկ մերթ նշանակէ. կարողութիւն. կմ համար ձակութիւն, և վստահութիւն ։ 1. Կորնթ. 8. 9 ։ Իսկ մինչ ասի զատակաց. կմ զլուսաւո րաց երկնից, նշանակէ զազդեցութիւն, և զներգործութիւն նց 'ի յինթալուսնեայս ։ Ծննդ. 1. 16 ։ Մերթ և մասնաւորապէս առեալ, է անուն միոյ յինն դասուց հրեշ տակաց ։ Եփես. 1. 21 ։

Իշխեմ. եցի. եա՛. եալ ։ (չէզոք.) || տիրել. կմ զիշխեցողութիւն 'ի գործ ածել. կմ իշ խան լինիլ ։ Գործ. 8. 22 ։ Իսկ մերթ հա մարձակիլ. կամ վստահ լինիլ. կամ յանդգնիլ ։ 1. Կորն. 6. 1 ։ Իւ մերթ կարել. կմ զօրել ։ Իսկ մինչ ասի զաստեղաց. կմ զլուսաւորաց երկնից. իմանի՝ ազդել. կմ ներ գործել 'ի ստորնայինս ։ Ծննդ. 1. 18 ։

Իշխեցողութիւն. թեան ։ || իշխողութիւն. կմ տիրապետութիւն. և կմ իշխանութիւն ։

Իշխեցօղ. ողի. իւ. աց. օք ։ || իշխօղ. կմ տի րօղ ։ Նարեկ. ծը ։ և 'ի շարականսի ։

Իշխումն. ի. աւ. աց. օք ։ || է խոտ ինչ թըթուաշ որ բուսանի 'ի պարտէզս, և 'ի դաշտս՝ վոր բերկելով կերակուրն, և ուտեն ։

Իշոցք. ոցաց. օք ։ (անեզական.) || տեսս զՅիսուսն ։

Իշոցատեսութիւն. թեան ։ || տես զՅիսուսա տեսութիւն ։

Ի՛շտ ։ (Միջարկութիւն խրախտական. կմ զայ րացական.) || ուհ. ըհ ։

ԻՊ

'Իպատոսեան. (Նախադրութիւն, որպէս չէ գնելին սեռական.) || պատոսեան. կմ վեհ. կմ ատեն ։

ԻՋ

Իջանեմ. իջի. էջ. եալ ։ (չէզոք.) || 'ի բարձանց 'ի վայր գալ ։ ստոր. իջնել ։ Մերթ

ես զիջանիլ. կամ խոնարհիլ: 2. Մակ. 9. 11:

Իջավան. կամ իջեվան. ի. աւ. այ. օք: || պան-դոկ. կամ տեղի՝ ուր ձեռնատուարձորդքն իջեւան օթեին: ռամկ. ղոնախ: Ծննդ. 24. 23: և 42. 27: 2. Թագ. 7. 6: Մարկ. 14. 14:

Իջաւոր. ի. աւ. այ. օք: || ուխտի զիջուցանէ. կամ իջանօղ-տուտ հիւրն՝ որ իջանէ ուրեք և մնայ՝ ի գիշերի. և ընդ առաւօտն գնայ. իջաւոր ասի: Իմաստ. 5. 15:

Իջեվան. ի. աւ. այ. օք: || տես զիջավան:

Իջեվանեմ. նեցայ. եայ. իլ: (ձայնակիր.) || օթիլ. կամ օթեվանիլ. և կամ օթեվանս կալնուլ:

Իջոյ: || տես զՋոյն, զի՝ ՚ի տառս՝ ոչ է բնա կան, այլ նախդիր. զոր օրինակ. ՚ի ջոյ: Մծբն. ժթ:

Իջուցանեմ. ցի. ջո. ել: (անցողա.) || առ նել ուրեք՝ կամ իրի իմիք իջանել ՚ի վայր: ռամկ. իջեցնել: Ղուկ. 23. 53:

ԻՍ

՚Իսակս: (Նախադրութիւն, որ պահանջէ զհոլովն սեռական. այսպէս. ՚ի սակս ա պաշխարութեան.) || և նշանակէ՝ վա. կամ յաղագս: Բայց սա երբեմն յետադրի խըն դրոյն այսպէս. յապաշխարութէ սակս. ՚ի նենգութէ սակս. ՚ի ձեր սակս. և այլն: Միքիայ. 3. 12:

Իսկ: (շաղկապ բացառական.) || բայց. կամ այլ. կամ սակայն: Յովհ. 12. 3: Եւ մերթ է շաղկապ, մակաբերական. և նշանակէ՝ ուրեմն. կամ ապա: Յովհ. 1. 25: մերթ ես վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ՝ արդարև. կամ իսկապէս. և կամ դնի ՚ի բանի առ ՚ի զարդ. զոր օրինակ. ՚ի մանուկսի իսկ յորենագրեալ է: 1. Կոր. 9. 9: Ես իսկ եմ յարութիւն և կեանք: Յովհ. 11. 25: Քանզի եմ իսկ: Յովհ. 13. 13: Ը այսմ են և յայլ բազում տեղիս:

Իսկ. իսկի. իւ. ից. իւք: || ճշմարիտ. կամ ստոյգ. կամ յատուկ. կամ սեփական. կամ իսկական. և կամ բուն. և ըստ այսմ իմա նի մինչ ասի. իսկից. և անիսկից: Իսկ մերթ իսկութիւն. կամ զինչութիւն. և կամ զինչ էն: Նարէկ. ժէ:

Իսկաբան. ի. իւ. ից. իւք: || Ճշմարտախօս. կամ ճշմարտաբան:

Իսկագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || Ճշմարտա գոյն. կամ ստուգագոյն. կամ հարազատա գոյն. կամ յատկագոյն:

Իսկադիր. դրի. աւ. այ. օք: || իսկապէս ե դեալ. կամ դնօղ. և կամ այն՝ որ ունի զհաս տատ իմն ճշմարտութիւն. և ոչ փոփոխի:

Իսկական. ի. աւ. աց. օք: || սեփական. կամ յատկական: Իսկ մերթ նշանակի էական. կամ բնութենական: Յճ որդի:

Իսկակից. կցի. իւ. աց. օք: || բնութենա կից. կամ էակից. և կամ գոյակից: Նարէկ. ձը:

Իսկակցութիւն. թեան: || բնութենակցութիւն. կամ գոյակցութիւն. կամ հաղորդութիւն ՚ի միում էութեան և բնութեան:

Իսկապէս: (մակբայ որակական:) || ճշմար տապէս. կամ ստուգապէս. կամ առանձնապէս. կամ յիրաւի. կամ յատկապէս. և կամ սե փապէս:

Իսկատ. ի. իւ. ից. իւք: || հաստատեալ և զօ րացեալ յիսկութեան. այսինքն ՚ի ճշմարտութեան. ո րով լինանի սուտն. և անստոյգն:

Իսկարդ: (շաղկապ տարբերաւորական.) || այլ արդ. և արդ. բայց արդ:

Իսկաքանչ. ի. իւ. ից. իւք: || իսկական. կամ ճշմարտական. կամ ստուգական: Անձաւ:

Իսկև: (շաղկապ բաղհիւսական.) || այլև. բայց և:

Իսկ և իսկ: (մակբայ իսկոյնական.) || իսկոյն. կամ առժամայն. կամ վաղվաղակի: Մարկ. 1. 21: և 6. 54: Մերթ ես նշանակէ՝ ըստ իս կութեան և էութեան. կամ ճշմարտապէս. կամ էապէս. և կամ յատկապէս: Նարէկ. իէ. և զէ:

՚Ի սկզբանէ: (մակբայ ժամանակական.) || ՚ի վաղնջուց. կամ ՚ի վաղուց: Իսկ մերթ նը շանակէ՝ նախ, կամ ՚ի սկզբանն. և ըստ այսմ է Ծննդ. 1. 1. ուր ասի. ՚ի սկզբանէ արար ած. այսինքն, նախ, կամ ՚ի սկզբան ժամանակի: Սոյնպէս և 2. Պետ. 3. 5: Իսկ Յովհ. 1. 1. ուր ասի. ՚ի սկզբանէ էր բանն. իմանի ՚ի սկզբ բանն էր բանն. այսինքն, ՚ի հայր էր բանն. կամ ՚ի յաւիտենից՝ նախքան զամ ժամանակս էր բանն: Իսկ մինչ ասի. ՚ի սկզբանէ մինչև ՚ի կատարած, է անուն. որով իմանի ՚ի սկզբէ իւրեն մինչև ՚ի վերջն:

՚Ի սկզբանէ հետէ: (մակբայ ժամանակա կան.) || ՚ի սկզբանէ շարունակաբար մինչև ցայժմ. կամ ՚ի վաղուց հետէ:

Իսկ թէ: (շաղկապ թէական.) || այլ թէ. կամ բայց թէ:

Իսկոյն: (մակբայ իսկոյնական.) || առժա մայն. կամ վաղվաղակի. կամ շուտով. կամ ՚ի նոյնում րոպէի:

Իսկութիւն. թեան: || ճշմարտութիւն. կամ ստու գութիւն: Իսկ մերթ՝ զինչութիւն. կամ բնու թիւն. և կամ էութիւն: Նարէկ. ՚ի Գովեստ խաչին: և ՚ի Տաղն Խաչին: և Լամբրոն:

Իսկուհի. հւոյ. հեաց. եաց. եօք: || իսկա կան. կամ ճշմարիտ. և այս ասի զկնակա նայ. զոր օրինակ. իսկուհի կոյս. այսինքն, ճշ մարիտ կոյս: Նարէկ. Ճ: ըստ այսմ և զեկե ղեցւոյն քմի ասի. Նարէկ. ՀԵ. երջանիկ գէ րոյ ամենից կուսից իսկուհի. այսինքն, իսկական և ճշմարիտ կոյս. և կամ տիրուհի, և թա գուհի: Ըստ այսմ և ՚ի բանն. իզ. ՚ի Գով. խաչին. ուր ասի. իսկուհի երկնի. կամ իս կուհի երկնայնոց. նշանակէ տանտիրուհի, կամ թագուհի երկնից:

Իսկօրէն: (մակբայ որակական.) || իսկապէս. կամ ճշմարտապէս:

Իսպառ. (մակբայ յաճախական.) || մինչև ցվախճան. կամ մինչ ՚ի կատարած. կամ մին չև ՚ի սպառումն կամ յաւարտումն: Ծնն. 46. 4: և Ղուկ. 18. 5: և Յովհ. 13. 1: Բայց Ա. Թեսաղ. 2. 3. նշանակէ ՚ի վախճանի: և Սո. փոն. 3. 6. նշանակէ բնաւ:

՚Իսպառսպառ: || տես զՍպառսպառ: Դանիէլ. 9. 26:

Digitized by Google

'Ի ստորև։ (մակբայ տեղական.) || 'ի վայր. կմ 'ի ներքոյ. կմ ներքս։ Յմ ոտքի։

'Ի ստորերկրել. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || 'ի ներքոյ անկանել. կամ կործանել. կմ վեր 'ի վայր շրջել։

'Ի ստորոյ։ (մակբայ տեղական.) || 'ի ստորուստ. կմ 'ի ստորին կողմանէ, կմ տեղւոջէ։ Եւ մերթ 'ի ստորին կողման, կամ տեղւոջ. կմ 'ի ներքին կողմն։ Սաղմ. 17. 37։

'Ի ստորուստ. (մակբայ տեղական.) || 'ի խոնարհուստ. կմ 'ի ներքուստ։

Ի Վ.

Ի վախճանի։ (մակբայ դասական.) || 'ի վերջին. կմ 'ի կատարածի։

'Ի վաղիւ. կամ 'ի վաղիւն։ (մակբայ ժամանակական.) || 'ի հետեւեալ աւուր։ ռամկ. վաղը։ Գործ. 25. 22։

'Ի վաղորդայն. կամ վաղորդայն. կմ 'ի վաղորդեան։ (մակբայ ժամանակական.) || ընդ առաւօտն. կամ կանուխ 'ի վաղիւն։ Ծննդ. 24. 54։ Սաղմ. 54. 18։

'Ի վաղուց հետէ. կամ վաղուց հետէ։ (մակբայ ժամանակական.) || 'ի բազմաց ժամանակաց հետէ. կմ յոյժ կանխաւ. կամ 'ի վաղնջուց։ Իմաստ. 11. 15։ Եսայ. 48. 7։ Գործ. 26. 5։

'Ի վայր։ (մակբայ տեղական.) || դէպ 'ի վայր. կմ 'ի ստորին տեղւոջ։

'Ի վայրկենի։ (մակբայ իսկոյնական.) || 'ի վայրկեան ժամանակի. կմ իսկոյն. կամ 'ի միում րոպէի. կմ յական թօթափել։

'Ի վայրկոյս։ || 'ի ստորին կողմն. կմ դէպ 'ի վայր։ Այս մերթ է նախադրութիւն. որպէս 'ի վայր կոյս խորանին։ և մերթ մակբայ. որպէս. 'ի վայր կոյս խոնարհեցաւ։

'Ի վայր քան։ || նախադրութիւն որ խնդրէ ըզ հայցական հոլով. և նշանակէ՝ ստորև քան. կամ ցած քան։

'Ի վեր։ (մակբայ տեղական.) || վերագոյն. կամ դէպ 'ի վեր։

'Ի վերայ։ (նախադրութիւն, որ խնդրէ զհոլով սեռական.) || և նշանակէ զայն՝ որ ռամկօրէն ասի վրա. Ծննդ. 22. 9։ Բայց գիտելի է, զի երբեմն յորժամ խնդրելին յառաջէ քան զինքն, նախդիրն իւր բառնի, և դնի խնդրոյն. զոր օրինակ. յորոց վ͞ր աշտարակն անկաւ. այ, 'ի վ͞ր որոց։ Ղուկ. 13. 4։ և այլն։ Իսկ մերթ միայն նախդիրն դնի, և ինքն զօրութեամբ թողանի. որպէս. Յարիցէ ազգ յազգի վ͞ր. և թագաւորութիւն 'ի թագաւորութեան. այ, և թագաւորութիւն 'ի վերայ թագաւորութեան։ Մատթ. 24. 7։ Մերթ և բառս, 'ի վ͞ր, նշանակէ վ͞ս, կմ յաղագս։ Ղևտ. 26. 18։ 1. Թագ. 4. 21։ և 1. Մակ. 9. 10։ Մերթ և նշանակէ՝ 'ի վեր քան. կմ 'ի վերոյ քան։

'Ի վերակոյս։ || 'ի վերին կողմն. կամ դէպ 'ի վեր։ Եւ սա մերթ վարի իբրև նախադրութիւն. որպէս. 'ի վերակոյս տապանակին։ Իսկ մերթ իբրև զմակբայ. որպէս. 'ի վեր կոյս դիմեաց։

'Ի վերոյ։ || մերթ է մակբայ դասական, և նշանակէ վերագոյն։ Իսկ մերթ է նախադրութիւն, և պահանջէ զհոլովն սեռական. և յայնժամ նշանակէ. գերքան. կմ 'ի վեր քան. ըստ այնմ. 'ի վերոյ հաստատութեան. այ 'ի վեր քան զհաստատութիւն։ Ծննդ. 1. 7։

'Ի վերոյ քան։ (նախադրութիւն որ պահանջէ զհոլովն հայցական.) || 'ի վերքան։ Ծննդ. 18. 2։

'Ի վերուստ։ (մակբայ տեղական.) || 'ի վերնագոյն տեղւոջէ. կամ 'ի վերին կողմանէ. կամ 'ի բարձանց. և կմ 'ի յերկնից։ Ծննդ. 6. 16։ Յոհ. 3. 27. և 31։ Մերթ և նշանակէ 'ի վաղուց. կմ 'ի կանուխ ժամանակաց. և կմ յառաջին և 'ի հին դարուց. կմ 'ի վաղնջուց։ Ոսկէ. 2. հատ. ԼԸ. և ԼԹ։

'Ի վերջէ։ (մակբայ դասական.) || յետոյ. կմ զկնի. կմ հուսկ յետոյ։

'Ի վերջոյ։ (մակբայ դասական.) || հուսկ յետոյ. կամ յետոյ. կմ զկնի։ Ոսկէ. 2. հատ. ԽԷ։

'Ի վերջնումն։ (մակբայ դասական.) || 'ի վախճանի. կամ յետոյ. կմ 'ի վերջին ժամանակս։

'Ի վերքան։ || նախադրութիւն, որ խնդրէ ըզ հայցական հոլով, և նշանակէ 'ի վերոյ քան. կմ վերագոյն քան. կամ գեր քան։

Ի Տ

Ի տար. (մակբայ զատական.) || 'ի բաց. կամ 'ի բացեայ. կմ հեռի։

'Ի տարապարտուց։ (մակբայ անպարտական.) || 'ի զուր. կամ 'ի նանիր. կմ վայրապար։

'Ի տուէ։ (մկբյ ժամանակական.) || 'ի տուընջեան. կմ 'ի ցերեկի։ Սաղմ. 1. 2։ և 138. 16։ Յոբ. 5. 14։ և այլն։

Ի Ր

Իր. իրի. յիրէ. իրք. իրաց. իրօք։ || էակ. կմ իրողութիւն. կամ ինչ։ Սաղմ. 90. 6։ Իսկ 'ի յոգնականումն երբեմն նշանակէ զկերպն. զոր օրինակ. Զինչ օգուտ է 'ի թլփատութենէ անտի. բազում ինչ ամ իրօք. այ. ամ կերպիւ։ Հռովմ. 3. 2։ ըստ այսմ են և այլ բազում տեղիս։

Իրագէտ. գիտի. աւ. աց. օք։ || գիտացող զիրն. կմ գիտակ իրին. կմ գիտող իրիք։ Ղևտ. 5. 1։ Յոբ. 19. 27։ Երեմ. 29. 23։

Իրագործ. ի. աւ. աց. օք։ || իրագործող. կմ 'ի գործածող զիրակութիւնս. և կմ իրակող և գործող։ Իսկ մերթ նշանակէ զիրագործեալն։

Իրագործեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || իրակել, և գործել, կամ առնել. կամ 'ի գործ դնել։ Խորէն. Ա. գլ. 4։

Իրագործութիւն. թեան։ || իրակութիւն և գործողութիւն. կմ ներգործութիւն. կմ առնողութիւն. և կմ գործք։ Խորէն. Ա. գլ. 12։

Իրազգած. ի. իւ. եց. եօք։ || իրազեկ. կմ

իմացող, և զգացող երկին. կմ' տեղեակ. կմ' գիտակ բանի. կամ վերահասու։ Խորէն. Բ. գլ. 34։

Իրազեկ. ի. իւ. եց. կամ աւ. աց. օք։ || ի-մացող. կամ տեղեակ. կմ' իրագէտ. և կմ' հասու, և ճանաչօղ. և կմ' գիտակ։ Գործ. 21. 21։

Իրակարգութիւն. թեան։ || կարգադրութիւն. կամ կարգաւորութիւն իրաց. և կամ կար-գաւոր գործք. կամ կարգաւոր և օրինաւոր իրակութիւն. և կամ իրագործութիւն։ Նարեկ. 'ի Գովեստ առաքելոց։

Իրակեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || առնել. կամ գործել. կամ 'ի գործ ածել։ Սիրաք. 43. 36։

Իրակութիւն. թեան։ || գործողութիւն. կամ իրագործութիւն. կամ արարք. և կմ' գործք։ Սիրաք. 38. 32։ և Խորէն. Ա. գլ. 18։

Իրանի. կմ' իրանք. աց. օք։ (Բերև անեզական.) || բոլոր մարմին մարդոյ. կամ հասակ և դէրք մարմնոյ. և կամ բոլոր միակերպութիւն մարմնոյ մարդոյ։ ռամկ. կէօվտէ։ Ղևտ. 13. 12։ Սաղմ. 131. 5։ և 146. 10։ ըստ այսմ է և այն, որ ասի 'ի գիրս Նարեկացւոյն. ղը։ Քանզի տեսանէին 'ի յիրան էին զխաչին պատկեր։ Բայց գիտելի է. զի սա առաւել յոգնականաբար 'ի գործ ածի. ոնց և եդաւ։

Իրապէս։ (մակբայ որակական.) || իրականապէս. կամ իրօք. կամ գործովք։

Իրաւ։ (Նախդրիւ հոլովի. և մերթ է բայի շարակցի.) || իրաւունք. կամ արդարութի. կամ ճշմարիտ դատաստան։ Ծննդ. 30. 6։ Սաղմ. 42. 1։ Հռովմ. 2. 21։ և Փիլիպ. 1. 7։ Մերթ եւս արդար. կամ ճշմարիտ. կմ' պատշաճ։

Իրաւաբան. ի. իւ. ից. իւք։ || արդարաբան. կամ ճշմարտախօս. կմ' ստուգաբան։ Եւ կմ' նշանակէ արդար և ստոյգ բանիւ սաստ ցեալ։ Ոսկէ. 1. հատ. իբ։

Իրաւաբանեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || ար-դարաբանել. կամ ճշմարիտ բանս խօսել. կամ ստոյգ և իրաւ բանիւ խօսել։

Իրաւաբանութիւն. թեան։ || արդարախօսու-թիւն. կամ ճշմարտաբանութիւն. կմ' ստոյգ՝ և իրաւ բան։

Իրաւագէտ. գիտի. աւ. աց. օք։ || գիտող իրաւանց և արդարութեանց, կմ' հմուտ օրի-նաց և իրաւանց, և վարդապետող զայնս՝ և կմ' ըստ իրաւանց և ճշմարտութեան գիտող իմիք, կամ օրէնսգէտ։ Յօբ. 16. 20։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ իրաւագործ. կամ իրա-ճանէր։

Իրաւագիտութիւն. թեան։ || գիտութիւն իրա-ւանց. կամ տեղեկութիւն օրինաց. կամ բա-նից արդարութեան. և կմ' իրաւացի գիտութի։ Առակ. 16. 23։ Իսկ մերթ նշանակէ զի-րաւագործութիւն. կմ' զիրաւասիրութիւն։

Իրաւադատ. ի. իւ. ից. իւք. կամ օք։ || իրա-ւամբք և արդարութեամբ դատող կմ' ըստ իրա-ւանց առանց աչառութեան դատաստան առ-նող. կամ արդարադատ։ Նարեկ. Ե։

Իրաւադատութիւն. թեան։ || արդարադա-տութի. կմ' իրաւամբք և արդարութեամբ դատաստանն։

Իրաւախոհ. կամ իրաւախորհ. ի. իւ. ից. իւք։ || խորհօղ, և առնող զիրաւունս և զարդարութիւն դատաստանի։ Առակ. 13. 10։ և 12. 25։ Եւ կամ խորհօղ իրաւանց դա-տաստանի իշխանաց, և դատաւորաց։ Առ-ակ. 29. 7։ Իսկ Մաքաբ. 5. 25. ուր ասի. էր իրաւախոհ ը. ոտախ քում, իմանի՝ որ ինչ կարելի է՝ և պարտ է արդարութիւն, և իրա-ւանց, արա հատուցանելով զայն, զոր պար-տիս։ ռամկօրէն ...

Իրաւակշիռ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || իրա-ւամբք կշռօղ. որ իրաւամբք քննօղ և դա-տօղ. կամ արդարակշիռ։

Իրաւամերժ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || մեր-ժօղ իրաւանց, և արդարութեանց. և կմ' իրա-ւամբք 'ի բաց մերժեցեալ և հերքեցեալ։ Նարեկ. իթ։

Իրաւանամ. ացայ. ցիր. անալ։ (ընդմիջ.) || արդարանալ. կամ արդար և ճշմարիտ երևիլ. կամ անմեղադրելի լինիլ. կմ' զի-րաւունս գտանել։ Նարեկ. Դ։

Իրաւապէս։ (մակբայ որակական.) || յիրա-ւի. կամ ըստ իրաւանց. և կամ արդարա-պէս։ Լամբրոն։

Իրաւասէր. սիրի. աւ. աց. օք։ || սիրող իրա-ւանց, և արդարութեան։

Իրաւատոյժ. տուժի. իւ. ից. իւք. կմ' օք։ || զի-րաւունս տուժանօղ. որ զիրաւունս ծած-կօղ, կմ' կորուսանօղ, կամ ապականօղ. և այս ասի զկաշառուէն, որ զիրաւունս կո-րուսանէ։ Մծբն. ժթ։

Իրաւարար. ի. աւ. աց. օք։ || զիրաւունս, կամ զարդարութիւն. և զդատաստան առ-նօղ. կամ իրաւացուցանօղ։ 1. Թագ. 24. 16։ կամ դատաւոր. և կմ' դատ առնօղ։ Խորէն. Բ. գլ. 7։

Իրաւացի։ (Նախդրիւ հոլովի.) || իրաւու-նակ, կամ արդար, և կամ պատշաճ, կամ արժանաւոր։ Նարեկ. Ժ։ և Խորէն. Գ. գլ. 58։ Եւ մերթ նշանակէ՝ իրաւացուցիչ՝ կմ' զարդար դատաստան առնօղ։ Եսայ. 54. 17։ Իսկ մերթ վարի իբրև գոյական, և նշա-նակէ, իրաւամբք. կմ' արդարապէս. և կմ' ճշմարտութեամբ։

Իրաւացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել։ (անցո-ղակ.) || արդարացուցանել. կամ ճշմարիտ գոլ ցուցանել։ Յօբ. 9. 14։ Երեմ. 5. 28։ Եզ-եկ. 44. 25։

Իրաւի։ (Նախդրիւ հոլովի.) || արդար. կմ' ուղիղ. կամ ճշմարիտ. կամ անաչառ։ 1. Մակ. 8. 32։

Իրաւունք. ւանց. ամբք։ (անեզական.) || կմ' արդարութիւն. կամ իրաւացի գործք. կմ' արդար և ուղիղ օրէնք, պատուիրանք, կա-նոնք, և սահմանադրութիւնք. կամ արդար և ուղիղ դատաստանք. և այլն։ Ելից. 15. 25։ Թուոց. 15. 15։ Ղևտ. 24. 22։ Գործ. 28. 4։ Կողոս. 4. 1։ Մերթ և իշխանութիւն, զոր ունի ոք ըստ արդար օրինաց 'ի վր ուրուք առ 'ի տիրել. կամ առնուլ զինչ 'ի նմանէ՝ իրաւունք ասի։ 1. Թագ. 8. 11։ Մերթ և իրաւունք կոչի իրն առեցեալ. կմ' ու-

նուցեալ ը ապաքարութիւն. կմ որ ըստ իրա_ւանց [illegible] ընկեալ լինել իբրև զբա_ժին: 1. Թագ. 2. 13:

Իրափակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || զիրս փա_կող. ք զաղտնափակող. կմ պարունակող. կմ պատսպարող և պահպանող: Նորէն. 'ի գործ առաքելոց:

Իրերաց. զիրեարս. յիրերաց. յիրեարս. զի_րերաց. իրերօք. և այլք հոլովք պակա_սին: || միմեանց. ասակ. ընդդէմ. կմ ընդդէմ_նա: Երեմ. 34. 15. և Կողոս. 3. 13. և 1. Թեսս. 5. 11:

Իրողութիւն. թեան: || մերթ նշանակէ զիրս, կմ զէակս, և կմ զգոյս: Իսկ մերթ իրա_կութիւն. կմ գործառնութիւն. և կամ գործք: Լամբրոն:

Իրօրէն: (մակբայ որակական.) || իրապէս. կմ իրողապար. և կմ իրօք և ճշմարտութեամբ. կմ իրականապէս. կմ գոյապէս. և կմ իս_կապէս: Նորէն. զհ:

Ի Ց

Իցէ թէ: (մակբայ երկբայական.) || ք մի թէ. կմ արդեօք: Ամովս. 6. 13: Անգ. 2. 13:

Ի Ւ

Իւղ. ոյ. ով. ոց. ովք: || մերթ նշանակէ զեղն, որ 'ի գործ ածի 'ի վն ճրագի, կմ վն ուտելոյ. ք զձէթն: Ղևտ. 24. 2: Ելից. 29. 2: Մերթ և նշանակէ զօծանելիս, որ կազմեցեալ լինի 'ի յիւղոյ զանազան ծաղկանց: 4. Թագ. 20. 13: Երգ. 1. 2: Եւ մերթ նշանակէ զկարագն: Երեմ. 7. 15. և 22:

Իւղաբեր. ի. իւ. ից. իւք. կմ օք: || բերող զիւղս, կմ զանուշահոտ խունկս, և զպէսպէս օծանելիս:

Իւղագործ. ի. աւ. այ. օք: || զանուշահոտ իւղս շինող, և բաղադրող: Ելից. 30. 25: և 1. Թագ. 8. 13: Իսկ Երգոց. 8. 2. ուր ասի, 'ի գինւոյ իւղագործաց, իմանի 'ի գինւոյ զոր իւղագործքն զանուշահոտ կմ զանուշահամ իրս խառնելով կազմեն: մերթ և նշանակէ զնա, որ հանէ, կամ կազմէ զձէթ, և կամ զայլ իւղս:

Իւղաթորմ. ի. իւ. ից. իւք. կմ օք: || անուշահոտ իւղով թրջեցեալ, և կակղացուցեալ. կմ փափկացուցեալ. և ը այսմ է 3. Մակ. 4. 6. ուր ասի՝ Զիւղաթորմ ցցունսն յանգդնեալ, հոլանեալ, և այլն. ք զիւղով խառնացուցեալ, և փափկացուցեալ քէքիւղսն:

Իւղալիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || լցեալ իւղով. կմ լի իւղով: Նորէն. զթ:

Իւղարան. ի. աւ. աց. օք: || իւղանոց. կմ անօթ իւղոյ. և կմ տեղի՝ ուր իւղով օծել լինի որ: Նորէն. 'ի գովքս կուսին:

Իւղարկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զիւղ արկանել 'ի վր ուրուք. կմ իւղով թանալ, և օծանել: Նորէն. զփ:

Իւղաւորական. ի. աւ. աց. օք: || իւղական. կմ իւղալիր. կմ իւղաւոր: Նորէն. զփ:

Իւղեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || իւղով օծանել. կմ իւղով առողորել. կմ իւղաւո_րել. և կամ իւղ արկանել 'ի վր ուրուք: Նորէն. զփ:

Իւղենի. նւոյ. եաւ. եաց. կմ եանց. եօք: || ծառ, կմ տունկ, որ արտադրէ զիւղաբեր. կմ զիւղաւէտ պտուղս, որպիսի է ձիթենին, նշենին, ընկզենին, և այլք նմանք. և կմ իւ_ղաբեր և խնկաբեր ծառ: Նորէն. զփ:

Իւղեփեաց. եցի. եցաւ. աց. օք: || կազմօղ, և բաղադրող՝ և եփող անուշահոտ իւղոց: 1. Մնաց. 9. 30: և 2. Մնաց. 16. 14. Երգ. 5. 13:

Իւղեփեցական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ կազմեալ, և յօրինեալ է 'ի յիւղեփեցաց. և կմ այն՝ որ է իւղախառն համեմներօք կազմեցեալ և յօրինեցեալ: Նորէն. զփ:

Իւղընծիւղ. ի. իւ. ից. կմ աց. օք: || զիւղ ըն_ձիւղող. ք զիւղաբեր պտուղս արտադրող, որպիսի է ձիթենին, և խնկաբեր ծառն: Նորէն. ըթ:

Իւպոդիակոն. ի. աւ. ակոնք. աց. օք: || է բառ յունական, և թարգմանի ենթասար_կաւագ. ք սարկաւագ 'ի ներքոյ իշխանու_թեան այլոյ սարկաւագի, զոր մեք կոչեմք կիսասարկաւագ: Լամբրոն:

Իւր. ոյ. ով. ոց. ովք: || է դերանուն ստացա_կան. և նշանակէ՝ իւրային. կմ այն որ է յա_տուկ ումեք: Իսկ մերթ 'ի յոգնականումն վարի գոյականաբար. և նշանակէ ասել. իւր ազգայինքն. կմ ազգականքն. կմ իւր ընտանիքն. և այլք նմանք: Մարկ. 3. 21: Յովհ. 1. 11:

Իւր. իւրեան. եամբ. կմ իւրև. կմ իւրեաւ. իւրեանք. եանց. եամբք: || է դերանուն էա_կան, և նշանակէ զինքն. ը այսմ. արկեալ զիւրև զկտաւ մի. ք զինքեամբ: Մարկ. 14. 51: Բայց գիտելի է, զի անուանականս այս իւր՝ երբեմն առեալ լինի փոխանակ սեռակա_նի. զի մինչ ասի. էառ 'ի վր իւր, իմանի 'ի վր իւրեան: Եւ երբեմն առնանի փոխա_նակ տրականի. զոր օրինակ, և էառ իւր դա_մեք. ք ինքեան: Ծննդ. 4. 19: և 13. 11: Տիտ. 2. 14: և 2. Օրէն. 12. 18: և այլն:

Իւրաբնակ. ի. աւ. աց. օք: || տեղի, կմ վրան, որ սեփականեալ, և յատկացեալ է ումեք առ 'ի բնակել 'ի նմա. և ըստ այսմ ասի՝ իւ_րաբնակ խորան. կմ քաղաք. կմ տաճար. և այլն: Նորէն. ծա:

Իւրադիր. դրի. աւ. աց. օք: || պատուէրան, կմ օրէնք, որք յումեքէ եդեալ լինին, խօ_սելով զնմանէ ասեմք, իւրադիր: Ագաթ:

Իւրական. ի. աւ. աց. օք: || իւրային. կմ իւրն:

Իւրակերտ. ի. աւ. աց. օք: || յինքենէ կեր_տեցեալ. կմ յինքենէ կազմեալ, և շինեալ: Նորէն. հէ:

Իւրային. այնոյ. ով. ոց. ովք: || իւրական. կմ իւրն: Բայց սա բազմիցս 'ի յոգնակա_նումն վարի գոյականապէս, որով մերթ նը_շանակի ասել, գործքն իւր: Եբր. 4. 10: Իսկ մերթ ազգականքն, և տոհմայինքն իւր, և կմ ընտանիքն իւր: Նորէն. ծա: և Մծբն. ժգ:

Իւրաստեղծ. ի. իւ. ից. իւք: || յիւրմէ ստեղ

ծեցեալ. կամ յինքենէ սաստծեցեալ, և արարեալ. որ խօսելով զիւ՛ զմ արարածս կոչեմք՝ իւրաստեղծս: Նարէկ. հե. և ծղ:

Իւրացուցանեմ. ցուցի. ացս. ել: (անցող.) || իւր առնել. կամ ինքեան սեփականել. կամ յատկացուցանել. և կմ յինքն գրաւճել: Նարէկ. հը:

Իւրաքանչիւր. ոյ. ով. ոց. ովք: || իւրաքանչիւրոք: ռամկ. ամենմէկը: Ծննդ. 13. 11: Ելից. 12. 3: Թագաւ. 2. 2: և Երեմ. 23. 35: և այլն: Բայց գիտելի է. զի անուանականս այս իւրաքանչիւր՝ երբեմն առնանի փոխանակ սեռականի. որգոն. Հրաման ետ դնել զարծաթն իւրաքանչիւր 'ի քրձի իւրում. փ. զարծաթն իւրաքանչիւրոյն: Ծննդ. 42. 25: Եւ նստաւ իւրաքանչիւր 'ի վր նց. փ. նստաւ 'ի վր իւրաքանչիւրոյն նց: Գործ. 2. 3: Եւ երբեմն առնանի փոխանակ տրականի. որգոն. հատուսցէ իւրաքանչիւր ըստ գործս իւր. փ. իւրաքանչիւրում ըստ գործոց իւրոց: Մատթ. 16. 27: Եւ բաժանէ իւրաքանչիւր որպ և կամի. փ. իւրաքանչիւր ումեք որպ և կամի: 1. Կորն. 12. 11:

Իւրաքանչիւրոք. ուրուք: || մի մի ամենեքեան. կամ իւրաքանչիւրն բնաւից: ռամկօր. ամէն մէկը: Իմաստ. 15. 7: Ղուկ. 4. 40:

Իւրեանցային. այնոյ. ով. ոց. ովք: կմ այոց. այովք: || այն ինչ, որ պատկանի յերրորդ դէմս եղելոց. ասի իւրեանցային. իբրթէ՝ իւրեանցական. կմ այն, որ իւրեանց է: ռամկ. իրենցը. կմ իրենց եղածը: Յովհ. 2. հատ. իը: և Ագաթ:

Իւրոյին: (Նախդրիւ հոլովի.) || եղանէ սա 'ի սեռականէ այսորիկ բառի՝ իւր. որպ և իւրեանցայինն՝ 'ի բառէս իւրեանց: ուստի իւրոյինն նշանակէ՝ իւրային. կամ իւրական. և կմ սեփական: Խորէն. ը. գլ. 32: ըստ այսմ է և ասելն մերոյին, որ եղանէ 'ի բառէս մեր: Նարէկ. ձ:

Իւրովի: (մակբայ որակական.) || ինքեամբ. կմ ինքնին. կմ կամովին. կամ կամաւ իւրով. կամ անձամբ իւրով: ռամկ. ինքիրեն: Խորէն. ը. գլ. 20: և գ. գլ. 25: և Լամբրոն:

Ի Փ

Իփոստաղիք. ղզի. աւ. աց. օք: || է բառ յունական, և թարգմանի 'ի ներքոյ եդեալ. որով իմանի ասել, ենթակայութի, զոր տեսցես լիապ 'ի բառն հիփոստաղիք:

Ի Ք

Իք: || է. կմ գոյ: Արդ՝ մերթ առեալ լինի իբրև զբայ. զոր օրինակ. ոսկրատես իք մարդ. փ. է մարդ: Չիք ոք բարի. բայց մի ած. փ. ոչ գոյ ոք. կմ ոչոք է բարի. բայց մի ած: Ղուկ. 18. 19: Իսկ երբեմն վարի իբրև զանուն. զոր օրինակ. Զիքն ցուցանել իբրև զիք, և զչիքն իբրև զչիք. փ. 'զէն իբրև զէ. և զչգոյն իբրև զչգոյ:

Իքթթելական: (մակբայ իսկոյնական.) || 'ի թարթելն աչաց. կմ իսկոյն. կմ 'ի նոյնում րոպէի:

Լ

Լ. է տառ բաղաձայն. որ բաղակցելով ընդ այլոց՝ եղանէ զձայնն՝ Լ հնչի: Արդ՝ կոչի սա կրկնակ տառ. վն զի ունի զզօրութի երկուց բաղաձայնից, որպէս և աքա. ծ. ձ. չ. ջ. և ց:

Արդ՝ զտառս զայս՝ լ. անուանեմք լիւն, որ զբերան արտաբերողին փոքր ինչ անձկացուցանէ, և զլեզուն սակաւ ինչ յառաջ չարժէ, և խոնարհեցուցանելով յետս քարշէ: Իսկ յառոգանական արուեստի ըստ հագագին՝ է թաւ. փ. զհաստ ձայն ունող. վնզի մինչ վարի որպ զլին թանձր, և ոչ իբրև զկակուղ՝ միշտ հաստաբար հնչէ. զոր օրինակ. լաւ, լամբ, լի, լիր. և այլն: Բայց յորժամ վարի իբրև զկակուղ, զնուրբ ձայն եղանանէ, և ըստ այսմ կոչի նաև լծորդ տառ. վն զի ունի զծակցութի, փ. զմերձաւորութի ձայնի ընդ տառիս այսմիկ՝ ղատ. որ և կոչի ղիւն. ուստի բազմիցս փոխադրի ընդ նմա, զի ասեմք. լօղակ, և ղօղակ. լեզի, և ղեղի. և այլն: Եւ վն այսր մերձաւորութե, բազմիցս յայլազգական բառս, փոխանակ լիւնի, ղատ դնի, զոր տեսցես 'ի տառն ղատ:

Դարձեալ տառս այս է նաև համարողական նշան, զի յորժամ 'ի գործ ածի պատուով այսպէս, Լ, նշանակէ զերեսուն, որ բաղկանայ յերից տասանց:

Լ Ա

Լաբիւրինթոս. կմ Լաբիրինթոս. ի. իւ. եց. իւք: || է տեղի ինչ ընդարձակ՝ շինուածեալ պարսպօք՝ յորոյ իբր 'ի միջին կէտի կերտեցեալ կայ փոքրիկ հովանոց մի աղնուաշէն, և շուրջ զնովաւ յօրինեալք բազմապատիկ ճանապարհք՝ որոշեալք 'ի միմեանց, բարձրացեալ որմովք, և բազմութե պատուտական ճանապարհաց այնպիսեաւ արուեստիւ խառնելն ընդ միմեանս, մինչ զի որք միանգամ անդր մտանեն, մոլորեալ 'ի նմա՝ զելս գտանել ոչ կարեն, և կամ յոյժ դժուարաւ: Եւ այսպիսի լաբիւրինթոսք եղեն քառեակ, մինն կրետական, որ առաւել արուեստական էր քան զայլս: Երկրորդն՝ եգիպտական. երրորդն լեմնիական. իսկ չորրորդն իտալական:

Լագութի. թեան: || պագշոտութի, կմ վավաշոտութի. կմ ճակաճանութի, կամ գր

գոռութիւն ցանկական տեսակին․ կմ՝ առատութիւն և յղփութիւն մարմնոյ։

Լաքուցանեմ․ կամ լաքուցանեմ․ ուցի․ գոյ․ անել։ (անցող․) ‖ ծածկել․ կամ թաքուցանել։

Լազանի․ նւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք։ ‖ Է փոքրիկ կենդանի մի յոյժ գազանաբարոյ․ 'ի գազանութիւն որոյ գրեթէ ամ գազանքն երկնչին, նաև ինքն առիւծն։

Լալագին․ գնոյ․ իւ․ ից․ իւք․ կմ՝ ով․ ք։ ‖ ողբագին․ կմ՝ արտասուագին, այ յոյժ լցեալ ողբովք և արտասուօք։ Եւ մերթ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ սաստիկ լալով և ողբալով։

Լալական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ լացող, կմ՝ ողբացող․ կամ որ զլալն արհեստ արարեալ է ինքեան, և գնացեալ լայ զմեռեալս այլոց։ ռամկ․ շալկոն։ Մարկ․ 5․ 38։

Լալեաղ․ եալեղ․ եղք․ եաղաց․ եաղօք։ ‖ լալով եաղ․ այ լալոյ և ողբալոյ տեղի։ Դատ․ 2․ 1։

Լալիւն։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ լացումն․ կմ՝ լաց․ կմ՝ ողբ։ Ծննդ․ 46․ 29։ Յոբ․ 30․ 31։ Գործ․ 20․ 37։

Լալիք․ լեաց․ եօք։ (անեզական․) ‖ լալիւն, կմ՝ լաց․ և կմ՝ ողբ։ 2․ Օրին․ 34․ 8։ Միքի․ 7․ 4։ Սաղմ․ 29․ 6։

Լալութիւն․ թեան։ ‖ լացք․ կմ՝ լացումն․ և կմ՝ ողբ։ 1․ Մակ․ 1․ 28։

Լալումն․ լալման․ մամբ․ մանց․ մամբք։ ‖ նոյն է ընդ վերնոյն։ Յուդիթ․ 7․ 18։

Լալօնք․ լօնից․ իւք։ (անեզական․) ‖ լալիւն․ այ լալումն․ կմ՝ լացք․ կմ՝ ողբք․ կմ՝ կականն․ և ըստ այսմ առի 'ի գիրս ոսկեբերանին․ 2․ հատ․ ժդ․ Լալօնս և աղաղակ, և կամ լալօնք և աղաղակք։ Ըստ այսմ է և Դատ․ 2․ 5․ ուր ասի․ կոչեցաւ անունն տեղւոյն այնորիկ լալօնք․ այ կոչեցաւ լացք և ողբք․ և այս վն այնորիկ․ զի յայնմ տեղւոջ ի լսելն որդւոցն իէլի զյանդիմանութիւն հրեշտակին՝ ձայն բարձեալ լացին․ այն պատմի անդ։ Եւ այս տեղիս է, զորմէ ասացաւ դաւթի․ եկեսցես մօտ 'ի լալօնսն։ 2․ Թագ․ 5․ 23։ Եւ բազմախիտ ծառք տեղւոյս այնորիկ կոչեցան անտառ լալօնից։ 2․ Թագ․ 5․ 24։ Եւ զի ծառք անտառոյս այսորիկ էին թանձրենիք․ վն այնորիկ 1․ Մնաց․ 14․ 14․ և 15․ փոխանակ սր դնի՝ թանձրիք։

Լալօք։ ‖ եղանակ առ 'ի լալ բառէս իբրև ըղ գործիական նր, և նշանակէ լալովք․ այ լացիւք․ կամ ողբալով։ Երեմ․ 45․ 5։

Լախտ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ կմ՝ ոյ․ ով․ ոց․ ովք։ ‖ գործիք ինչ հարկանելոյ, և քանդելոյ, որ է իբրև զկոպիճ, և գեղջուկ գաւազան․ և ունի 'ի գլուխ իւր գնդակ երկաթի․ կմ՝ պղնձի։ ռամկ․ բոփաղ։

Լակ․ ի․ իւ․ ից․ օք։ ‖ կերակուր շան, կամ այլոց անասնոց․ զոր լակելով ուտեն։

Լակոնացի․ ցւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք։ ‖ է անուն նահանգի և քաղաքականաց կոյսն․ որով կանանցն մինչ ծանօթ էին գիտութեամբ իւրեանց՝ կմ՝ զայլս մատենաբանութեանց և երևելին այնք մասունք, որոյց թէ ոչ իցէին ծանօթցեալ․ և այս կոչիւր լակոնացի վասն այսորիկ, զի 'ի դատաստան լակոնեայ բերեալ լինիւր․ և կմ՝ վն այսորիկ զի մինչ լակոնացւոց դատաստանին աղջկունք զպարսկին բարս կարգոյն կատար աւելանելին 'ի վն մերկ մարմնոյ 'ի հանդէսս խրախճանաց առ 'ի շարժել զանօսողս 'ի տռփանս, կանայքն իէլացւոց զնոյնպիսի կատարս վշտնելով․ գրեթէ նման նց լինէին։ Եւ զնի երևելի լակոնացի, փոխանակ բառիս պայծառ և նուրբ։ Եսայ․ 3․ 22։

Լակոտ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ ‖ կորիւն շան․ և ստուգաբանի՝ լակող։

Լամ․ լացի․ լաց․ լալ։ (Ներգործ․) ‖ հեղուլ զարտասուս յաչաց․ կամ արտասուել․ կմ՝ ողբալ․ որ և ռամկ․ ասի լալ։ 2․ Թագ․ 15․ 23։

Լամբ․ ի․ իւ․ ից․ կմ՝ աց․ իւք․ կմ՝ օք։ ‖ ապոյգք․ այ ապուցանելի ծակ կաղմուած․ որ իբրև զպատուհան սրոյ պատէ, և պահէ զայն, որ ընդ մէջ իւր անցուցանի․ կամ ապուցանի․ ուստի և օղամանեակքն՝ ընդ որս լըծակքն անցուցանին, և նոքօք շղթայեալ են, կոչին լամբք լծակաց։ Ելից․ 25․ 27։

Լամբար․ ի․ իւ․ աց․ օք։ ‖ է բառ այլազգական, և նշանակէ․ ղամբար․ կմ՝ ջահ։

Լայն․ ի․ իւ․ ից․ օք․ կամ իւք։ ‖ ընդարձակ․ կմ՝ տարածեալ․ ռամկ․ լէն։

Լայնալիճ․ լճի․ իւ․ ից․ կմ՝ աց․ օք։ ‖ աղեղն, որ ունի զլայն լիճ․ այ զլայն ծոց․ կմ՝ ըզ լայն կամար․ որպիսիք են մեծամեծ և հաստ աղեղունքն․ զորս կորովի նետաձիգքն 'ի գործածեն․ որով նետքն սաստիկ բըռնութեամբ ձգին․ և 'ի հեռաւոր տեղիս հարկանեն։ Եւ ըստ այսմ առի 'ի գիրս խորէն․ ա․ գլ․ 10․ որ քարշէ պինտ զլայնալիճն։ Եւ մերթ լայնալիճ կոչի սաստիկ քարշեցեալ աղեղն, որ իբրև զմանեակ կորանայ՝ և ծոցաւորի՝ յորմէ նետն սաստիկ բռնութեամբ արձակի 'ի նպատակն։ Իմաս․ 5․ 22։

Լայնախորհուրդ․ հրդի․ իւ․ ից․ իւք։ ‖ երկայնամիտ․ կմ՝ մեծախորհուրդ․ կմ՝ լայնամիտ։ Մծբն․ ժթ։

Լայնածաւալ․ ի․ իւ․ ից․ օք։ ‖ լայնատարած․ կմ՝ ընդարձակ․ և կամ յոյժ լայնարձակ։ Նարեկ․ ձը։

Լայնակամար․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ լայն կամար գօտի․ որ և զմասն ինչ լանջացն ծածկէ․ որ և ասի լանջապէտ կամար։ Մաշտ․ 'ի նախերգ։

Լայնակայլակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ լայնաբաշխ, կամ յորդաբուղխ․ կամ ուղղող զյորդահոս կայլակս ջուրց, և այլոց նմանեաց։ Նարեկ․ ղէ։

Լայնական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ ընդարձակ․ կամ ընդարձակական․ կմ՝ լայնատարածական։ Նարեկ․ իը։ Իսկ 'ի Նարեկ․ ի․ ուր ասի զնյ․ լայնական հնարք․ իմանի զբարգաւաճ միջոցս ստամոքի, և հնաւոցի։

Լայնաձիգ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ լայնատարած․ կմ՝ լայն և ընդարձակ։ Նարեկ․ 'ի գովեստ կուսին։

Լայնանամ․ ացայ․ ցիր․ ալ։ (Ընդ միջ․) ‖ դէպ 'ի լայնութիւն տարածիլ․ կմ՝ լայն լի-

Digitized by Google

նիլ. և կմ՝ հաստատանալ։ 2. Օրէն. 32. 15։

Լայնանիստ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ լայնատարած. կմ՝ լայնամիտ. կմ՝ զլայն, և զընդարձակ գիրս, և զմիտս ունող։ Աչգոյն։

Լայնապատառ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ լայնաբաց. կմ՝ որոյ պատառուածն, կամ բացուածն է լայն. որպիսի է բերան առիւծուն։

Լայնատարած. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ զլայն, և զընդարձակ տարածութիւն ունող. կմ՝ լայնածաւալ. և կմ՝ յոյժ լայն, և տարածեալ։ Նարէկ. հթ։

Լայնատարր։ (Նախդրիւ հոլովի.). ‖ լայնակամ. կմ՝ լայնատարած. կամ լայնարձակ. կմ՝ լայնամիտ. և կամ լայն, և ընդարձակ։ Նարէկ. Է. և ձէ։ Վ՛ն զի փոքր բառս բազմիցս 'ի բարդութիւնս բառից իբրև զմասնիկ ածանցականականս 'ի գործ ածի, զոր տեսցես 'ի յԸնդարձականատրր բառն։

Լայնացուցանեմ. ցուցի. ացմ. ել։ (անցողակ.) ‖ լայն, և ընդարձակ առնել. ուսմն. լանցնել։

Լայնեղունգն. եղնգան. ամբ. անց. ամբք։ ‖ ունօղ զլայն եղունգն. որպիսի է մարդն։

Լայնեմ. եցի. եմ. ել։ (Ներգործ.) ‖ լայնացուցանել. կամ տարածել. կմ՝ լայն և ընդարձակ առնել. և կամ ընդարձակել։ Եսայ. 5. 14։ և Մտթ. 23. 5։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ անդորրութիւն առնել. կմ՝ հանդիստ, և դիւրութիւն տալ ումեք։ և ըստ այսմ առի 'ի Նարէկ. հզ. Եթէ լայնես նեղուես, անդորրիչ ես։

Լայնիմ. եցայ. եայ. իլ։ (ձայնակր.) ‖ տարածիլ դէպ՝ 'ի լայնութիւն. կամ լայնանալ. և կմ՝ ընդարձակիլ։ Երեմ. 5. 58։ Իսկ Աչգոյն. 24. 28. ուր ասի. մի՛ լայնիր չլթամբք քով. նշանակէ. մի՛ ընդարձակիր չլթամբք քով. որով խմանի ասել. մի՛ լինիր առնձարձակ 'ի բանս քո. կամ մի՛ լինիր շատախօս, և ցոփաբան։

Լայքայ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ քար աղամանդական, կմ՝ գոհար ակն։ Խորէն. բ. գլ. 47։

Լանջադեղ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ գեղեցկացուցիչ լանջաց. ուստի Երեմ. 2. 32. ուր ասի՝ լանջադեղ կուսիր, իմանի՝ զլանջին գեղեցկացուցանօղ զարդ. որ դնէր 'ի վերայ կրծից. զի դնէր 'ի լանջս ունի զտարածութիւն հրաշալի բարձրացեալ, և գեղեցկապէս զարդարեալ. զոր 'ի կապելն ընդ մէջս, ծածկի և կուրծն։

Լանջակից. կցի. աւ. աց. օք։ ‖ երկու մանկունք, յորժամ մինն 'ի միւսէ գիրկն, և միւսն 'ի միւս գիրկն գրկօղին բարձեալ լինին, ասին միմեանց լանջակից, զի յեցեալ կան 'ի նոյն լանջս բարձօղին։ Եւ մերթ առի զայնցանէ, որք զմիմեանս գրկելով խառնեին լանջօք, և լինին լանջակից։ 'ի Վարս հարց. իզ։

Լանջանոց. ի. աւ. աց. օք։ ‖ լայն բաքար եկեղեցական, որ զպարանոցաւ, և զուսովքն արկեալ՝ զկրծովքն բերի։ Ըստ այսմ և այլ, և իցէ լանջապանակ, որ զլանջօք արկանի, և պատի. կմ՝ զլանջսն ծածկէ, լանջանոց ասի։

Լանջապանակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ երկաթի տախտակ, կմ՝ զրահ, և այլք նմանք, որք զկրծովքն և զլանջօքն արկանին՝ որովք պահպանի կուրծն. և ասի լանջապանակ, իբր թէ՝ լանջաց պահպանակ. գի պահպանօղ։

Լանջք. աց. օք։ (աներզական.) ‖ կուրծք. կամ տարածումն կրծոց մարդոյն. սկսեալ 'ի պարանոցէն մինչև 'ի ստամոքսն. կմ՝ 'ի մէջսն։ Աչգոյն. 24. 33։ և Յոհ. 13. 25։ Եւ մերթ բառս այս առի նաև զկրծոց կենդանեաց։ և ըստ այսմ առի զօձէն. Ծննդ. 3. 14. 'ի վ՛ր լանջաց. և որովայնի քո գնասցես։ Եւ Յոբ. 39. 20. առի զձիոյ. Զփառս լանջաց նորա։

Լապտեր. ի. աւ. աց. օք։ ‖ Ճրագարան, 'ի մէջ որոյ վառեցեալ է ճրագ. և թղթով. կմ՝ բարակ մաշկաւ, և կմ՝ ապակեաւ է շրջապատեցեալ, զի մի՛ 'ի շարժմանէ հողմոյ շիջանիցի։ ուսմն։ Փէներ։ Մտթ. 25. 1։ և Յոհ. 18. 3։ Մերթ և զամբարն. կմ՝ ջահանման լուցեալ մոմեղէնն. կամ ճրագն՝ լապտեր ասի։ Գործ. 20. 8։

Լաստ. ի. իւ. ից. լիւք. կմ՝ աց. օք։ ‖ բազմութիւնք գերանաց, կամ փայտից տարածաբար ընդ միմեանս կապեցեալք և պնդեցեալք առ ափս ծովու, կմ՝ գետոյ. զորս քարշեն 'ի խորս, և վարեն թիակաւ. և կամ նաւաւ քարշեն. և տանին ուրեք. և լուծեալ զկապսն հանեն 'ի ցամաք։ ասմ կօրէն առլ. 3. Թագ. 5. 9։ 2. Մնաց. 2. 16։ Բայց 'ի հնումն զայսպիսի կազմածս առնէին վ՛ս նաւարկութեան. կմ՝ վ՛ս տանելոյ զբեռինս՝ անդ՛ու ոչէ 'ի տեղի. և յայսմանէ առլորումն եղև լաստ կոչել զի և իցէ նաւ. կմ՝ նաւակի յակ կազմածս, որպիսի էր տապանն նոյի. և այլք նմանք։ Իմաստ. 14. 5։ Նարէկ. իդ. ձէ. ղջ. և այլն։ Ուստի և Փէնէկն, որով զգետս անցանեն, կամ այն սալն, յորոյ վ՛ր կացեալ 'ի ծովու կայրեն զնաւս. լաստ կոչի։ Մերթ և նշանակէ զլաստակ նաւու. և կամ զողն նր. գի զխծ, և զերկայն փայտն, որ 'ի յատակս նաւու ընդ երկայնութիւն տարածի. յորոյ վ՛ր հաստատին կողքն, որ և է իբրև զհիմն նաւու։ Նարէկ. իե։

Լաստափայտ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ փայտ լաստի. կմ՝ լաստ փայտեղէն. գի լաստ կոչեցեալ 'ի փայտից. որպիսիք են ամենք նաւք. կմ՝ նոյեան տապանն. և այլք նմանք։ Իմաստ. 14. 6։

Լաստեմ. եցի. եմ. ել։ (Ներգործ.) ‖ հար գաւազանաւ. կմ՝ յարմարելով պատրաստել. կմ՝ կազմել։ Երեմ. 6. 23։ Մերթ և պարունակել. կմ՝ պարփակել 'ի գոգ իւր. կմ՝ 'ի ցանց իւր զեր ինչ. որ է՝ ըմբռնել. կամ որսալ ցանցիւ։ Յոբ. 1. հար. ա։

Լաստին. ստինի. կմ՝ ոյ. աւ. ոց. օք։ ‖ է գաւառ ինչ Խաղդէոյ, որ անկանի ընդ մէջ գետոյն տիգրիսոյ, և վռոյքարինայ։ Իսկ երբեմն նշանակէ զբնակիչսն այսորիկ գաւառի, որք և կոչին լաստինացիք։ Երբեմն և առեալ լինի փոխանակ բառիս լաստինական,

կան, և ըստ նմին ասի լատին բարբառ. կմ լատին լեզու. և այլն։ Բայց քանզի 'ի հնումն յժամանակաց 'ի գաւառին յայս միջ չինեցաւ մեծն հռոմ. և հռոմայեցիքն բանակելով միջոցին կողմանցն եւրոպիոյ. վն այսորիկ լատին լեզուն, որ եղեւ նր մայր լեզու հռոմայեցւոց. տարածեցաւ ընդ բոլոր եւրոպիա, և եղև նշ գրաբառ, և կանոնաւոր լեզու. զոր այժմ ևս հաստատեն 'ի գործ ածեն։

Լատինացի. ցւոյ. ով. ոց. ովք։ || այն. որ ստեղծ զլեզուն և զծէսն հռոմէական, որով մերթ իմանին բնակիչքն գաւառին լատինաց. որք և կոչին հռոմայեցիք։ Նորէն. 'ի գովեստ առաքելոց։ Իսկ մերթ լայնաբար առնուլ իմանին այնք բնակիչք եւրոպիոյ, որք լատինական լեզուաւ վարին։

Լատրատեմ. եցի. եա. եալ։ (Նորգործ.) || խածատել. կմ կորատել։ Եւ մերթ գնի փոխանակ յանդիմանելոյ. կմ չարախօսելոյ։ Մծբն. ժթ.

Լար. ի. իւ. եց. իւք. կմ ով. օք։ || բարակ չուան. յորմէ նուրթոյ և իցէ, որով գունով և իցէ. Յես. 2. 18։ Եզեկ. 1. 6։ և Եզեկ. 40. 3։ մերթ նշանակէ զհաստ չուանն։ Գործ. 27. 32։ Եւ մերթ նաև բարակ թելն, որ շինի յաղեաց կենդանւոյն վն քնարի, կմ վն աղեղան, ասի լար։ Եւ Սաղմ. 139. 6. ուր ասի՝ լարս ձգեցին յորոգայթ ոտից իմոց, իմանի՝ բարակ չուանն. զոր ունէին առնելով ձգեն 'ի յորոգայթ ոտից։ Մերթ և՝ լարն նշանակէ զաղգ մի օձի կարի թունաւոր և չար։ Իսկ 2. Օրինաց. 32. 24. ուր ասի՝ լարս աստից բժշկութե. ըստ եօթանասնից թարգմանութե, իմանի՝ քարշումն կմ քսումն, և կմ կապումն ջլաց պարանոցի. որ է ախտ ինչ՝ որով գլուխն ուրուք յետս կոյս՝ կմ յառաջկոյս թեքեալ՝ ոչ կարէ յայլ կողմն ձգել։

Լարաբաժին։ (Նախդրիւ հոլովի.) || լար բաժանող. ըս չուան երկրաչափից. որ չափելով զերկիր բաժին բաժին առնէ ըղն. և ըստ այսմ ընդ բայի շարակցի այսպէս. լարաբաժին արկանել. կմ լարաբաժին անկանիլ. ըս արկանիլ։ Եսայ. 34. 11։ Միքի. 2. 5։ Իսկ մերթ նշանակէ զչափեցեալն և զբաժանեցեալն լարիւ. և ըստ այսմ ընդ բայի շարակցի այսպէս. լարաբաժին առնել. կմ լարաբաժին բաժանել. որով իմանի՝ լարիւ չափելով բաժին բաժին առնել. կմ բաժանել։ 1. Մակ. 3. 36։ Ամբակ. 7. 17։

Լարախաղաց. ի. իւ. եց. իւք։ || արհեստիւ խաղացող 'ի վերայ պարանի ընդ օդս 'ի բարձանց տարածեցելոյ, որ նաև երթևեկս առնէ, ունելով 'ի ձեռս իւր գաւազան։ ռամկօրէն ճամբազ։

Լարախաղացութիւն. թեան։ || արհեստ խաղալոյ 'ի վերայ լարի. կմ չուանի. ռամկ. ճամբազութիւն։

Լարեմ. եցի. եա. ել։ (Նորգործ.) || կազմել զաղեղն. ըս զենեան յաղեղան եդեալ

քարշել զլարն՝ և պատրաստել 'ի ձգել։ Սաղմ. 63. 4։ և 44. 5։

Լացք. ցից. իւք։ (անեզական.) || լալումն, կմ լալիւն. և կմ ողբ։

Լաւ. ի. աւ. այ. օք։ || բարի. կմ բարւոք. կմ աղնիւ։ ռամկ. աղէկ։ Առակ. 17. 1։ և 19. 1։ Սաղմ. 19. 10։

Լաւաբարոյ. ի. իւ. եց. իւք։ || բարեբարոյ. կմ հեզաբարոյ. և կմ քաղցրաբարոյ։

Լաւագոյն. գունի. իւ. եց. իւք։ || բարեգոյն. կմ ազնուագոյն։

Լաւագունանամ. ացայ. ցիր. անալ։ (ընդմիջ.) || լաւագոյն լինել. կմ բարեգունանալ։

Լաւութիւն. թեան։ || բարութիւն, կմ ազնուութիւն. ռամկ. աղէկութիւն։ Մերթ և նշանակէ աղնիւ և յարգոյ գոյն. և կմ յարգութիւն։ Եփե. 5. 7։

Լափեմ. եցի. եա. ել։ (Նորգործ.) || լակելով ըմպել, որպէս շունն, և այլք գազանք լակելով ըմպեն զջուրն. և ասին լափել. զի յորժամ լակեն, լափ լափ ձայն ելանէ։ Դատ. 7. 5։ և 3. Թագ. 21. 19։ Մերթ և նշանակէ բոլորեցելով սպառել։ Թուոց. 21. 28։ 3. Թագ. 18. 38։ և Սիրաք. 36. 11։

Լափլիզող. ողի. աւ. աց. օք։ || լափելով լիզող. և այս ասի զգազանաց, որք լափեն զարիւն, և նաև երբ կերակրով պարարին. և այսպիսի է կուզ գազանն, որ 'ի կալ նուլն զհաւն ծծէ զարիւնն, և 'ի բաց թողու զմիսն. ըստ այսմ ասեն և զայլոց ոմանց գազանաց։ Նորէն. ժ։

ԼԵ

Լեզուկ. լեզուկի. իւ. կմ աւ. աց. օք։ || սեռ զեղջիկ։

Լեառն. լերին. ամբ. լերինք. անց. ամբք։ || ընդարձակ և անշէն տեղիք երկրի՝ իբրև զմեծամեծ ուռուցս բարձրացեալք և վերացեալք յերկրէ. որոց ներհակք են ձորք, կամ դաշտք։ ռամկ. լեռ։ Մատթ. 5. 1։ Եւ Յես. 2. 16. ուր ասի. Ջլեառն լեռնային գնասջիք, նշանակի՝ լեռնէ 'ի լեառն, որով իմանի գնալ ընդ լեռնայինս, և ընդ անկոխ ճանապարհս լերանց. ուր ոչ գտանին անցաւորք։ ռամկ. լեռնէ լեռ։

Լեարդ. լերդի. իւ. եց. իւք։ || սեւագոյն մի մսոյն, որ զթոքոց կենդանւոյն կախեալ կայ. ռամկ. լերդ. կմ ճիւերի ոսոսոյ։ 1. Թագ. 19. 13։ Տօբ. 6. 5։

Լեզու. ուի. կմ ոյ. աւ. աց. օք։ || է անդամ ինչ փափուկ 'ի բերան կենդանեաց, որ 'ի մարդն լինի գործիք խօսելոյ։ Սաղմ. 44. 2։ Իսկ մերթ նշանակէ զբարբառն ազգի կամ մարդոյ. և ըստ այսմ մինչ ասի՝ 'ի լեզուս խօսիլ. կմ լեզուաւ խօսիլ, իմանի՝ լեզուօք՝ և բարբառով օտար ազգի խօսիլ։ Մարկ. 16. 17։ և 1. Կորն. 14. 23։ Եւ մերթ զզանազան բարբառս ունող ազգքն՝ լեզուք կոչին։ Դանի. 3. 4։ Իսկ 'ի շարականսն՝ ուր ասի՝ ընդ հրեղէն լեզուաց, իմանի

ասել

ռօնել՝ Ը հրեղէն փառաբանչաց, որք բարբառոյն զգայնութեան ։ Ը այսմ խմանի՝ մինչ ասի՝ հրեղէն բերանք ։

Լեզուանագար. ի. աւ. աց. օք։ || Անխնայաբար լեզուան. կամ լեզուանանի. կամ զախտ շատախօսութեան, և անկարգ վայրաբանութեան ունող, որում ոչ կարէ զսպել զլեզու իւր ։

Լեզուանագարիմ. եցայ. եա. իլ։ (Ձայնակր.) || լեզուանանի լինել. կմ՝ անսանձաբար շատախօսութիւն. կմ՝ չարաչար շատախօսել. կամ զանկարգ և զանպատեհ բանս խօսել ։ 'Ի Վարս հարց. ի է։

Լեզուանագարութիւն. թեան։ || Ախտ լեզուանի, որով զրգեալ ոք 'ի շատախօսել. կմ՝ լեզուանանութիւն. և կամ մակերեան բարբանջմունք։

Լեզուանի. ի. աւ. աց. օք։ || լեզուա. կմ՝ բարբառ, որով զանազան ազգք խօսին զանազանաբար ։ Յդ օրէ։ Եւ մերթ այսու բառիւ նշանակի լեզուն կշռոյ. ի՛ Ռուբէնին։

Լեզուանանիլ. ի. լի. լց. լւք։ || Տես զԼեզուանագարն։

Լեզուանանիլիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակր.) || Տես զԼեզուանագարիլն։

Լեզուանի. նայ. եան. եաց. եօք։ || Ճարտասանախօս 'ի չարիս. կմ՝ լեզուանագար. կամ շատախօս. կամ յիմարութեամբ բարբանջօղ. և կմ՝ անսանձ լեզուաւ յանդգնաբար խօսօղ։ Սաղմ. 139. 12։ Առակ. 21. 19։

Լեզուանութիւն. թեան։ || լեզուանագարութիւն. կմ՝ յիմարական բարբանջմունք. կամ անկարգ շատախօսութիւն ։ Խորէն. ը. գլ. ձթ։

Լեզուանաս. ի. լի. կց. լւք։ || այն որոյ լեզուն է կարկեցեալ. և կմ՝ ձեղքեցեալ ։ Ղևտ. 22. 22։ Մերթ ևս նշանակէ զթլուանան. կմ՝ զծուալեզուն, որ իբր թէ զլեզուն կոբուսեալ է ։

Լեզուեմ. լեզի. լեզ. լեզուել։ (Ներգործ.) || լեզուաւ մաքրել. կմ՝ սրբել. և կմ՝ լիզել։ ռամկ. լզել։ Ղուկ. 16. 21։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ, նշանակէ՝ 'ի սուր սուսերի մաշելով բնաջնջել առնել. կամ իսպառ կորուսանել։ Յուդիթ. 7. 4։

Լեթիմ. եցայ. եա. իլ։ (Ձայնակր.) || պակասել. կմ՝ նուազել. և կամ նուաղել։ Լամբրօն։

Լեղափ. ի. լի. կց. լւք։ || է հողմ ինչ բռնաւորյն՝ և մրրկաշունչ, որ պատրաստ առնէ լով 'ի ներքուստ 'ի վեր շնչէ, զի պատռեալ յերկրէ, և ելանէ 'ի խորոց անդնդոց ընդ պատառուածս երկրի։

Լեխեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || խորտակել. կմ՝ մանրել. կմ՝ փշրել. և կամ ջախջախել։

Լեղ. կմ՝ լուղ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Լողացումն. ուստի մինչ ասէ՝ 'ի լեղ անցանել. նշանակէ՝ լողացմամբ. կմ՝ լողալով անցանել։ Խորէն. ը. գլ. 76։

Լեղակ. ի. աւ. աց. օք։ || է կապոյտ ներկ. ռամկօրէն չիւիտ։

Լեղահամ. կամ լեղեհամ. ի. լւ. լց. օք։ || զհամ լեղւոյ ունօղ. կամ զլեղի և զդառն համ ունօղ։ Մծբն. ժթ։

Լեղամ. ացի. ա. ալ։ (Չէզոք.) || լուղել. կամ լողալ։

Լեղենամ. եցայ. ցիր. ալ։ (Ընդմիջ.) || դառնանալ. կմ՝ լեղեհամ լինել։

Լեղի. ղւոյ. ղեաւ. եաց. եօք։ || Մերթ նշանակէ զլեղի և զդառն խոտն, կմ՝ զկերկարին. և կմ՝ զայլ ինչ նման։ Իսկ մերթ նշանակէ զկատաղ և զդառն հիւթն զայն, որ 'ի փամփուշտի մաշկեղէն քսակի լցեալ՝ կախեալ կայ ընդ լերդն կենդանեաց։ և Ը այսմ է Յօբ. 20. 14։ Սաղմ. 68. 22։ և Տօբ. 6. 5։ և այլն։

Լեմն. ի. իւ. լց. լւք։ || է պտուղ ինչ դեղնագոյն. և համով թթու. զոր կարեալ ընդ մէջ սեղմեն 'ի վր կերակրոյ ։ ռամկօրէն. Լիմոն։

Լեշկ. կմ՝ լեաշկ. լեշկի. աւ. աց. օք։ || լերկ. կմ՝ անմազ։ և այս ասի զմորթոց ոչխարաց. և այլոց կենդանեաց, որք խուզմամբ և քերեցմամբ՝ անմազ և լերկ են եղեալք. և կմ՝ 'ի հնութենէ թափեցեալ է բուրդն. և մնացեալ է կաշին։ Սաւառ Եբր. 11. 37. ուր ասի՝ շրջեցան լեշկ մաշկօք. խմանի՝ անմազ մորթովք։

Լեռնադաշտակ. ի. աւ. աց. օք։ || լեռնային դաշտ. կմ՝ դաշտ տեղի 'ի գլուխ լերանց։ Խորէն. ա. գլ. 9։

Լեռնականն. ի. աւ. աց. օք։ || լեռնային. կմ՝ լեռնաբնակ։ Խորէն. ը. գլ. 47։

Լեռնակարկառ. ի. լւ. կց. լւք։ կմ՝ աց. օք։ || իբրև զլեառն կարկառեալ, դիզացեալ. և բարձրացեալ. Եւ մերթ առեալ լինի փոխաբերաբ բառիս այսորիկ. սաստիկ բարձրացեալ. կմ՝ բարձրաբերձ։ Նարեկ. ձե. և զէ։

Լեռնակաց. ի. լւ. լց. լւք։ || Տես 'ի ներքոյ զԼեռնակեացն։

Լեռնակեաց. կեցի. աւ. աց. օք։ || լեռնակաց. կմ՝ 'ի լերանց կեցօղ. և ապրօղ։ Եւ մինչ ասի, լեռնակեաց կեանք, կմ՝ կրօն. խմանի, լեռնակեցական կեանք, որով ոք 'ի լերանց կալով՝ վարէ զկեանս։

Լեռնակեցիկ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || 'Ի լերինս և յանապատս զկեանս իւր անցուցանօղ. որպիսիք էին 'ի հնումն միայնակեացքն։ Խորէն. ը. գլ. 89։

Լեռնակողմն. մանն. մամբ. մանք. մանց. մամբք։ || կողմն լերին. կմ՝ լեռնային կողմն. կմ՝ լեռնային տեղիք։ Ծննդ. 14. 10։ Երեմ. 17. 26։ և Ղուկ. 1. 39։

Լեռնահոլով. ի. լւ. կց. լւք։ || լեռնաշրջիկ. կմ՝ որ 'ի լերինս թափառական շրջի։

Լեռնաձև. ի. լւ. կց. լւք։ || լեռնակերպ. կամ լեռնանմանն. կմ՝ զձև, և զտեսակ լերին ունօղ։

Լեռնամէջ. միջի. աւ. աց. օք։ || մէջ լերանց. կմ՝ միջոցք լերանց։

Լեռնային. այնոյ. ով. ոց. ովք։ || այն ամ որ լինի 'ի լերինս, կմ՝ լեռնական։ Իսկ Թուոց 34. 7. ուր ասի, զլեառն լեռնային. խմանի լեառն բարձրագոյն։

Լեռնայն։ || Տես զԼեառն։

Լեռնայոլով · ի · իւ · ից · իւք : || տեղի, որ զլե ռինս բազումս ունի :

Լեռնանամ · ացայ · ցի՛ր · ալ : (ընդմիջ ·) || Իբրեւ զլեառն բարձրանալ, կմ̃ գիզանալ · կմ̃ լեռնակերպ լինել : Սաղմ. 103 · 8 :

Լեռնավայր · ի · աւ · աց · օք : || լեռնականն վայր · կմ̃ լեռնային տեղի : Յեսուայ · 15 · 48 :

Լեռնոտեայք · եայց · եօք : (անեզական ·) || քաղաքք, կմ̃ բնակիչք, որք են առ ստո րոտովք լերանց : Խորէն. բ · գլ · 81 :

Լեռնոտն · ոտին · ոտամբ · ոտք · ոտից · ո տամբք : || լերանց ոտն · այս, ստորին ծայրն, որ և առ ի ստորոտ լերին : ստմկոր · լեռան ոտին : Յուդիթ · 6 · 9 : և 7 · 9 :

Լեսան · ի · աւ · աց · օք : || պրոց. քար · որ և կոչի յեսան : ստմկ · պիլէյի :

Լեսեմ · եցի · եալ · ել : (Ներգործ ·) || տե՛ս 'ի Ներքոյ զԼեսուլն :

Լեսում · լեսի · լե՛ս · լեսուլ : (Ներգործ ·) || լուծել · կմ̃ փշրել · կմ̃ տորորել · կմ̃ մանր ա ղալ : Թւոց · 11 · 8 : 2 · Թագ · 22 · 43 :

Լերդաբոյթ · բուեթի · իւ · ից · օք : || բոյթ լերդի · որով իմանի մասնիկն այն՝ որ կա խեալ կայ զլերդէ կենդանւոյն յետուստ կողմանէ իբրեւ պճաստ և զերկայն բոյթ մատն մարդոյ, որոյ վերին մասն է եռան կիւնի ձեւով · և ունի զիբրեւ զձարպս, որ և կարէ կորզիլ ձեռամբ : Եւ կմ̃ նշանակէ զձախակողմեան փոքր մասն լերդին, որ ան նջատեալ կայ 'ի լերդէն իբրեւ զբոյթ մատն ձեռաց : և է ձեւով իբրեւ զբլթակ ունկան · ուստի եօթանասունքն փոխանակ աս ելոյ՝ լերդաբոյթ, ասեն՝ բլթակ լերդի : Ելից · 29 · 13 · և 22 : Ղեւ · 3 · 4 · և 10 : և 4 · 9 :

Լերդակից · կցի · իւ · աց · օք : || կցորդ արեան և մարմնոյ ուրուք, որ լինի ծննդեամբ · որպիսի է որդին ընդ հօրն · որով նշանա կի՝ 'ի մարմնոյ և յարենէ հօր յառաջա ցեալն : Լամբրօն :

Լերդակողմն · ման · մամբ · մանք · անց · ամբք : || կողմն լերդին : և ըստ այսմ է Աղեքս. 7 · 23 · ուր ասի · Հարեալ նետիւ ՚ի լեր դակողմն :

Լերդահմայ · ի · իւ · ից · իւք : || հմայօղ 'ի ձեռն լերդի : Եւ այս ասի զայնցանէ, որք 'ի զննումն զոչխարս · կմ̃ զայլս կենդանիս, հմայեն և ասեն թէ՝ եթէ լեարդն յայս կողմն իցէ առաւել թեքեալ, զայս ինչ գուշակէ · իսկ եթէ յայն ինչ կողմն առա ւել թեքեալ՝ զայլ ինչ գուշակէ : Եւ կմ̃ եթէ զայս ինչ գոյն ունիցի, զայն ինչ գուշակէ · և եթէ զայն ինչ գոյն, զայս ինչ իր գուշակէ · և այլն : Եզեկ · 21 · 21 :

Լերդացաւ · ի · իւ · աց · օք : || ունօղ զցաւս, և կմ̃ զախտ հիւանդութեան 'ի լերդս իւր :

Լերկ · ի · իւ · ից · իւք : || Նուրբ · կմ̃ մերկ · կմ̃ անթաւ · ջ ոչ ունօղ զմազ · կմ̃ զքուրձ : Եւ այս մերթ ասի զնոցանէ, որոց մար մինն անմազ է՝ ներհակ թաւամորթ ա րանց · որպիսի էր յակոբ նահապետն : Ծնն. 27 · 11 : Մերթ եւս զկենդանեաց, որք ան բուրդք են, կմ̃ անփետուրք : Իսկ մերթ զատուից, որք Նրբաձայնք են, ջ, որք ըղ Նուրբ և զբարակ ձայն ունին · որպիսիք են տզայ · զ · ծ · ս · և այլն : Ըստ այսմ իմա և զայլոց նմանեաց :

Լերկամարմին : (Նախդրիւ հոլովի ·) || զլերկ, և զնուրբ, և զանմազ մարմին ունօղ : Նարէկ · կթ :

Լերկանամ · ացայ · ցի՛ր · ալ : (ընդմիջ ·) || լերկ լինել · կամ Նրբանալ · կամ անմազ լինել :

Լեւիաթան · ի · աւ : || է բառ եբրայական · և թարգմանի՝ վիշապ · կմ̃ կէտ յօդաւոր, որ է զազան ծովու : Ուստի Յոբ · 3 · 7 : և 40 · 20 : և Եսայ · 27 · 1 · յորս դնի 'ի մեզ վի շապ · այլք թարգմանութիւնք դնեն լեւիա թան : զի այնորիկ ծովային անճառնի կէտն որ է զազան ահագին՝ պետ և գլուխ ան գնդայնոց, և ամ լողականաց՝ կոչի լեւիա թան : ուստի ասէ Նարեկացին զամանէ · են լողակք 'ի ծովու ահագինք, գլխաւո րին սատանկութե լեւիաթանն անուանեալ կետիւ : Նարէկ · զթ :

Լեփ : (Նախդրիւ հոլովի ·) || կործան · կմ̃ մահ : ուստի 2 · Մակ · 13 · 6 · ուր ասի, առ լեփ չլինեալ · իմանի՝ առ 'ի կործան · կմ̃ առ 'ի մահ չլինեալ :

ԼԷ

Լէբանան : || տե՛ս զԼիբանան :

Լէգէոն · ի · աւ · աց · օք : || գունդ զօ րաց, կմ̃ գունդ դիւաց, որոց թիւն է · 6666 · իսկ ըստ ոմանց · 6000 : Մարկ · 5 · 9 : Իսկ ըստ այլոց լէգէոնն էր որում նշանա կէ զգունդն զինուորաց՝ պարունակէ զվեց հազար հետեւակս, և զեօթն հարիւր երե սուն և երկու հեծեալս :

Լէգէոնախումբ · խմբի · իւ · ից · օք : || 'ի լէ գէոնաց խմբեցեալ · այս 'ի բազում գնդից զօրաց հաւաքեցեալ · կմ̃ գունդագունդ · և կմ̃ բազմախումբ : Նարէկ · ղէ :

ԼԻ

Լի · լիոյ · ով · ոյ · ովք : || լիք · կմ̃ լցեալ · և կամ առատ : և մերթ կատարեալ :

Լիաբաշխ · ի · իւ · ից · իւք : || առատաբաշխ · կամ լիապէս բաշխօղ, կմ̃ բաշխեցեալ :

Լիալիր · լրի · իւ · ից · իւք : || լիապէս լցեալ · կմ̃ լիուլի · կմ̃ կարի լիագոյն · և կմ̃ յոյժ պատարուն :

Լիակատար · ի · աւ · աց · օք : || կատարելագու նեղ · կմ̃ յոյժ լի և կատարեալ :

Լիահանճար · ի · իւ · ից · օք : || լցեալ հան ճարով · կմ̃ յոյժ հանճարեղ · և կամ յոգ նահանճար :

Լիահատ · ի · իւ · ից · իւք : || զլի և զպարարա հատ ունօղ, որպիսի է հասկն լցեալ հա տուանոցեաւ ցորենով :

Լիաձիգ · ձգի · աւ · աց · օք : || այն՝ որ սաս տիկ և պինդ քարշելով զաղեղն, ձգէ ըղ նետսն · որով դրեթէ նետսն լնու զաղեղն :

Ուստի ասի լիաձիգ՝ եթէ թէ լի ատամնելով զարդեալ ներաքին ձգօղ։ Սաղմ. 77. 9։

Լիաձիգ ։ (Նախադրիւ հոլովի .) || զլխալից . կամ զառաջա և զծնի ասպարէս , և զատուրս առնօղ ։ Ուստի և ծուխն , որ զգեալոցեալ բերս , և ալլիտոցս ձգէ , ցի մասնաւորանէ մարդկան . ասի՝ լիաձիգ ։ Նորէն գլ ։

Լիամարդաբնակ . գլի . ալ . ացց . գք ։ || լի մարդկօք . կամ բազմամարդեալ . ցի զբաղդեալ փեննջէ ու-նօղ ։ Եսայ. 17. 3։

Լիանամ . ացայ . ացիր . անալ ։ (լինդմիջ .) || լի լինել . կամ լցեալ լինել . և կամ առատանալ ։

Լիապատար . ի . իւ . ից . կմ աւ . աց . գք ։ || յոյժ լի և պատառատուն . կմ լիալի . կմ լիա-կատար . կմ յոյժ զեղուն ։

Լիապարգև . ի . աւ . աց . կմ եց . գք ։ || առա-տապարգև . կմ առատաձիր ։ Նորէն . Հ ։

Լիապտուղ . պտղոյ . ով . ոց . կմ եց . ովք ։ || լցեալ և առատացեալ պտղով . կամ բազ-մապտուղ ։

Լիառատհման . ի . աւ . աց . գք ։ || ամեօղ գլխոտ-արձակ և պայծառարած սահման ։ Նորէն . 'ի ցիղափոխարան ։

Լիբանաներ . երոյ . ներք ։ || աներ լիբանանա-նու . որով իմանի . գեր լիբանանան . կմ երկ բորդ լիբանանան . որ յունարէն ասի՝ անտի-լիբանան . և այս է անուն այնր արևմտեան մասին լիբանանու , որ ձգի 'ի հարաւոյ Ը հիւսիս 'ի կողմն դամասկոսի։ Յեսու. 1. 4։ և 9. 1։

Լիբանոս . ի . իւ . եց . իւք . կամ օք ։ || է բառ եբրայական , և թարգմանի կնդրուկ ։ արդ՝ սովաւ մերթ իմանի խէժն կնդրկի , որ է անուշահոտ ծխանելի ինչ։ Իսկ մերթ ծառն յորմէ կաթէ , և ժողովի կնդրուկն ։ Ովս. 14. 6։ Սիրաք. 24. 21։

Լիբանոն . ի . ան . աց . կմ եց . օք ։ || նոյն է Ը վերնոյն ։ 3. Եզր. 13. 5։

Լիբանոտոս . ի . իւ ։ || տե՛ս զլիբանոտոս ։

Լիբիա . այ . աւ ։ || մերթ նշանակէ զբովան-դակ աշխարհն ափրիկոյ . և մերթ զմաս-նաւոր գաւառ ինչ 'ի նմա ։

Լիբիախառն ։ (Նախադրիւ հոլովի .) || խառն ընդ լիբիոյ , որով իմանի կցեալն , կմ միա-ւորեալն ընդ միոյ մասին լիբէացւոց աշ-խարհին . որ է աֆրիկա ։ Նորէն գլ։

Լիբիւռոն . ի . իւ . եց . կմ աց . օք ։ || է բառ այլազգական . որով իմանի՝ անթև պատ-մուճան . կմ վերարկու . և կմ աղաբողոն ։ 'Ի Վարս հարց . ժԹ ։

Լիգրիոն . կմ լիւգրիոն . ի . աւ . եց . կմ աց . օք ։ || է բառ այլազգական , և նշանակէ զակն զայն պատուական . զոր մեք կոչեմք , պոճառաց , զոր թեսցես 'ի տեղւոջ իւրում։

Լիևլի ։ (Նախադրիւ հոլովի .) || լիուլի . կմ լիալիր . կմ յոյժ լի և առատ ։ Լամբրոն ։

Լիզանեմ . լիզի . լեզ . ել ։ (Ներգործ .) || տե՛ս Լեզուլ . զի նոյն է ընդ նմա ։ Թուոց. 22. 4։

Լիզաջինջ ։ || ընդ բայի շարակցի սովորաբար . լիզաջինջ առնել՝ և նշանակէ լիզելով ջնջել . որով իմանի բնաջինջ առնել . կմ բո-լորովին ապականել ։

Լիզեմ . եցի . եա . ել ։ (Ներգործ .) || տե՛ս Լե-զուլ ։ Եսայ. 49. 23։ և Միք. 7. 17։

Լիզումն . լիզման . լեզ . ուլ ։ (Ներգործ .) || լի-զել . կմ լիզանել . ասացօր . ևն։ Խորէն. Բ. գլ. 14 ։

Լիճ . լճի . աւ . աց ։ կմ իւ . ից . օք ։ || ծովակ , կմ մեծագոյն փոսորակ տեղի , ուր հաւա-քեալ կան ժողովք ջուրց . ուր և բազում անգամ ձկունք գոյանան ։ Ելից. 7. 19։ Յայտ. 19. 20։ Իսկ 'ի Նորէն . լճ . ուր ասի . Ջլճն լուսոյս արտասուօք լցեալ , իմանի՝ աչքն։

Լիմբոս . կմ լիմպոս . ի . իւ ։ || է բառ յունա-կան ։ և թարգմանի շատուակոււլ . կմ անյագ . և կմ խաւար ։ Եւ սովաւ իմանի այն գը-ժոխքն , ուր հոգիք սրբց հարցն նախքան զգալուստ և զյարութիւն քնի գնային , որ և կոչիւր գոգ աբրահամու . և զայս քա-կեաց քն ։ Իսկ մերթ իմանի այն տեղին 'ի ծոցս երկրի , ուր գնան հոգիք երե-խայից մեռելոց առանց մկրտութե . և զայս ալխի դժոխս ոչ քակեաց քն ։ Եւ զայս-մանէ տե՛ս ևս զբառն Դժոխք ։

Լինդ . լնդոյ . ով . ոց . ովք ։ կամ լնդի . աւ . աց . օք ։ || տե՛ս զլինտր ։ Լամբրօն ։

Լինելութիւն . թեան ։ || մերթ նշանակէ զլ ներգործութիւն լինելոյ . ցի զլինիլն , կամ զէանալն՝ և զգոյանալն . և ըստ այսմ ասի 'ի շարականի . Որ յերկրորդի լինելութեա յեա յարութե , և այլն ։ Եւ . 'ի Խորէն . Բ . գլ . 71 . ասի . Յաղագս գալստեան անա-կայ , և լինելութե սրբյն Գրիգորի . ցի գոյա-նալոյն , որ է ծնեալ լինիլն . կմ ծնունդն ։ Իսկ մերթ նշանակէ զգոյացութիւն . կամ զգոյացեալ էակս , և ըստ այսմ ասի զայ . Արարիչ ամ լինելութեց ։

Լինիմ . իս . եղէ . լեր . լինել ։ (բայ էական .) || եղանիլ . կմ գոլ . կմ էանալ ։

Լինտր . լնտեր . երբ . երք . աց . գք ։ || է միսն . որ շուրջ զատամամբք կենդանեաց . ընդ որում՝ ատամունքն կցեալք և միաձուլեալք են , և եթէ 'ի նմա բևեռեալք կան ։ ռամ-կօրէն լինտ ։

Լիով ։ (մակբայ .) || լիապէս . կմ լրապէս . կմ լրութ Ը . և կմ առատապէս։ Յովհ. 17. 13։

Լիուլի ։ || լիևլի . կմ լիալիր . կմ լիակատար . կմ անթերի ։ Ոսկե. 1. հար . ժԳ ։

Լիսեռն . սեռան . սռամբ . սռունք . սռանց . ռամբք ։ || սեռն անուոց սայլի . ցի փայտն , որ է ընդ մէջ երկուց անուոց , որոց մի ծայրն մուծեալ է 'ի միոյն անուոց . իսկ միւս ծայրն 'ի միւսն ։

Լիտր . լտեր . երբ . երց . երբք ։ || է չափ ծան-րութե կշռոյ՝ իբրև ցսամակերպինաց . կամ հեղեղկաց , որք կշռելով չափին . կմ իբրև՝ որք ըստ ծանրութե , և ըստ թեթևութե ենթադատին ։ և է կրկին , մին է մեծ . որոյ կշիռն . և ծանրութիւն է հարիւր քա-ռասուն և չորս տրամ։ Իսկ միւսն է փոքր . որոյ կշիռն է իննսուն և վեց տրամ . և ըստ այսմ է Յովհ. 12. 3։ Սոյնպէս է և 19. 39. ուր ասի . եբեր զմուռս խառն ընդ հա-լուէս , իբրև լտերս հարիւր . որ առնէ իբ

րու քսան և չորս հոխոյս: Իսկ 'ի յաշխար-հաբառ ընթերցող յիշեալքս առեալ ըննի, զի մի լիտրն ունի զծանրութիւն վեց հոխայի:

Լիր. լրի. իւ. ից. իւք: || լիք. կամ լցեալ: Երբ մերթ լիութիւն, կմ լրութիւն. ոպ աստ Սաղմ. 23. 1. Տն է երկիր լրիւ իւրով. այ լիութեամբ, կմ ամ իրօք, որք 'ի նմա գտանին, կամ որովք լցեալ կայ. ըստ այսմ է և Երեմ. 8. 16:

Լիրբ. լրբի. իւ. ից. իւք: || անամօթ. կամ յանդուգն. կմ անհարգապատ համարձակ. կամ լկտի. կմ անպարկեշտ: Երեմ. 56. 11: Ժողով. 8. 1:

Լիւկաոնոս. կմ Լիկաոնոս. ի. իւ: || է հոգմ ինչ հարաւային. որոյ զինչ գոլն՝ ընթալես փոխեալ 'ի Եւրոկլիդոս բառն: տես անդ:

Լիւդ. (Նախադրիւ հոլովի.) || նշանակէ՝ լողացումն. կմ լողալն: Որպէս մինչ ասի 'ի ջուր անցանել. խմանի լողացմամբ, կամ լողալով անցանել:

Լիփս. կամ լիբս: (Նախադրիւ հոլովի.) || հողմն ինչ արեւմտեան. զորոյ զնշանակու-թիւն տես 'ի Ջեփիւռ բառն. զի անդ ընթացեալ մեկնեցաւ:

Լիք: || եղանէ սա 'ի բայէն՝ լնուլ. մերթ նշանակէ՝ լցեալ, որ է երրորդ դէմ կա-տարելոյն: Երբ մերթ լցեալ, որ է հրամայա-կանն: Իսկ մերթ նշանակէ լցեալ. որ է ան ցեալն: Լամբր: Նաև բառս լիքէ անուան յոգնական այսորիկ անուան, լի, լիոյ,

ԼԼ

Լլկանք. անաց. օք: (անեզական.) || չարչա-րանք. կմ տանջանք. կմ սաստիկ նեղու-թիւնք, կմ վիշտք և տառապանք: Ժողով. 7. 26: Ա Բագաւոր. 5. 1:

Լլկեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || չարչա-րել. կմ տանջել. կմ կարի վշտացուցանել. կմ ճնշել. կմ տառապեցուցանել. կմ խոշ տանգել. կամ նեղել և աշխատ առնել: Ղևտ. 16. 29: 2. Օրին. 8. 25: 1. Թագ. 28. 15: Մարկ. 9. 25: Մերթ ևս նշանակէ զուգե-լով ընդ կնոջ, կմ պղծելով զնա տառա-պեցուցանել: 2. Օրին. 21. 14: Դատ. 19. 25: Եզեկ. 22. 10:

Լլկութիւն. թեան: || չարչարանք. կմ տան-ջանք. կմ սաստիկ վշտագնութիւն. կմ խոշ տանգանք. և այլն: 3. Մակ. 6. 19: և 7. 3:

ԼԾ

Լծաբարձ. ի. իւ. ից. իւք: || տես զԼծն-բարձ:

Լծադիր. դրի. իւ. աց. օք: || դրած դնող 'ի վր պարանոցաց երկուց եզանց. կմ լծող եզանց: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ դնէ զհարկ, կմ զծառայութիւն 'ի վր ուրուք. և կմ ը հարկաւ, և ծառայութեամբ նուաճէ:

Լծակ. ի. աւ. աց. օք: || լուծ որ դնի 'ի վր պարանոցաց եզանց: Իսկ մերթ նշանակէ զերկայն, և զհաստ ձողն, որով բեռնա-կիրքն բառնան զծանր բեռն: ռամկօրէն ... Եսայ. 25. 13. և 27: և Թագ. 13. 24: և այլն: Իսկ մերթ նշանակէ զն և իսկ զայգ լին: Մերթ ևս նշանակէ զերկթաթ կը շիռն. որ ռամկ. ասի Բէշտղի. ըստ այնմ. Խորէն. Ա. գլ. 23. Ձամ ուրուք զկենցաղ մնաց լծակաւ կշռեր. ի բէշտղիով. և այսպ է 'ի ձեռագիրն. զի 'ի տպագրեալն սխալ մամբ եղեալ է՝ լծակշեռ: Իսկ մինչ ասի. լծակ կշռոց. մերթ իմանի զանբարն. կամ Բէշտղին. և մերթ երկայն թաթն նը, յոր մէ կախեալ կան երկուքին թաթքն. կամ հակաքարշքն:

Լծակից. կցի. աւ. աց. օք: || զուգակից. կմ ընկեր. կմ ընկերակից. կմ գործակից: 2. Կորն. 6. 14: Փիլիպ. 4. 3:

Լծակռիւ. կռուի. աւ. աց. օք: || երկպառա կող. կմ խռովարար. կմ զլծակցութիւն սի րոյ կռուով բաժանող: Իսկ մերթ նշա-նակէ զնա, որ վր լծոց եզանց կռուի:

Լծակռուութիւն. թեան: || երկպառակութիւն. կմ խռովարարութիւն:

Լծակցեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || զու-գակցել. կմ ընկերակցել. կամ 'ի միասին յարել, և կցել. կմ կցորդել: Նարեկ. ղէ:

Լծակցութիւն. թեան: || զուգակցութիւն. կմ կցորդութիւն. կմ ընկերակցութիւն: Նարեկ. ղէ:

Լծածիգ: (Նախադրիւ հոլովի.) || ըլուծ ձգող. այ քարշող, և տանող. որպիսիք են եզինք. կմ զուարակք: Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց:

Լծեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || զու-գակցել զերկուս ընդ իրերաց. և կամ 'ի ներքոյ լծոյ դնել զեզինս. կմ կապել զերի վարս 'ի կառս առ 'ի քարշել զնա: 3. Թագ. 18. 44: Երբ մերթ զն և իցէ իր ընկերակ-ցել. կմ 'ի միասին դնել. կմ առակցել: Լամբրոն:

Լծընկէց. կեցի. աւ. աց. օք: || զլուծն 'ի պարանոցէն 'ի վայր ձգող. ոպ առնեն ո-մանք յերինջաց. կմ յարջառոց: Ովսէ. 4. 16: Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ. նշանակէ զանհնազանդն. կմ զապստամբն: Լամբրոն: և Մծբն. ժը:

Լծնբարձ. ի. իւ. ից. իւք: || հեզութեամբ բար ձող լծոյ. որպիսիք են կրթեալ եզինքն, և զուարակքն: Իսկ մերթ նմանութբ առեալ նշանակէ զհնազանդն, և զհպատակն. և կմ զծանրութիւն օրինաց, և պատուիրանաց հե զութբ յանձն առօղ: Մծբն. ժթ:

Լծորդ. ի. աւ. աց. օք: || լծակից. կամ կը ցորդ. կմ մասնակից. կմ զուգակից: Նա-րեկ. ղզ: Մերթ ևս ասի զայնց առակից, որք ունին զմերձաւորութիւն ձայնի ընդ իրե-րաց. որպիսիք են տառք. դ. թ. տ:

Լծորդեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործական.) || լծակցել. կամ զուգակցել. կմ կցորդել միմեանց: Իսկ մինչ ասի՝ լծորդել զբայս. նշանակի պէսպէսեալ կերպիւ այլայլել զնա ըստ վերջաւորութեան, ըստ դիմաց. ըստ ժամանակին. կմ ըստ եղանակին. և այլն:

Լծորդութիւն. թեան: || լծակցութիւն. կամ կցորդութիւն. կմ մասնակցութիւն. կմ զու-

դակցութիւն։ Լատինքն ։ իսկ մինչ առնի ․ ընդոր
դութեան բայից ․ իմանին զանազան մերձա
ւորութիւնք սահմանականի ներկային ․ ըստ
որոց որոշին բայքն ՚ի զանազան տեսակս ։
Արդ՝ այսպիսի ընդորդութիւնքս են չորք ․ որ
գոն ․ եմ ․ամ ․ ում ․ իմ ։ և կոչեցան առքա
ընդորդութիւն ․ զի բայքն դրեթէ ընդ ին առ
քաջ զօրութեամբ չորից ձայնաւորաց տառից ,
որք են ՚ի նոսին , և այնու մերանան ․ ՚ի ուղես
ուղես կերպիւ թաւալին , և փոփոխին ։

Լծուոր ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ || զլուծ եզանցն
ունօղ ․ կմ լուծօղ ․ կմ վարօղ ։

ԼԿ

Լկնիմ ․ եցայ ․ եալ ․ իլ ։ (ձայնակր ․) || լը
բիլ ․ կմ ժպրհիլ ․ կմ յանդգնիլ ․ կմ ան
ամօթանալ ․ կմ փափկ , և անպատկառ լի
նիլ ։ Մծբ ․ ժա ։ և Նարեկ ․ կջ ։ Եւ ըստ
այսմ յորժամ աչք ուրուք լկրք , և ժպիրհ
հայեցուածովք աչնու , կամ նայի , լինիլ
առի ։ Յօբ ․ 15 ․ 12 ։
Լկտի ․ տւոյ ․ ով ․ եաց ․ եօք ։ || անամօթ ․ կմ
պատգամ ․ կմ լիրբ ․ կմ յանդուգն ․ կմ ան
պարկեշտ ։ Յօբ ․ 24 ․ 5 ։
Լկտիմ ․ եցայ ․ եալ ․ իլ ։(ձայնակր ․) || լկտի
լինիլ ․ կմ անամօթանալ ․ կմ լրբանալ ․
կմ պատգամել ։ Յն ուղղ ։
Լկտութիւն ․ թեան ։ || անամօթութիւն ․ կմ ան
պարկեշտութիւն , կամ լրբութիւն ․ կմ յանդգ
նութիւն ։ Առակ ․ 18 ․ 24 ։
Լկրծիմ ․ եցայ ․ եալ ․ իլ ։ (ձայնակր ․) || լպր
ծիլ ․ կմ սահելով ՚ի բաց զերծիլ ․ կմ փրծա
նիլ ՚ի ձեռաց ։

ԼՃ

Լճակ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ || փոքրիկ լիճ ․ կմ
փոքրիկ ծովակ , ուր ջուրք ժողովեալ
կան ։ տամկ ․ կէօլ ։ Եւ կամ լճանման տե
ղի , կմ անօթ , ուր լցեալ , և համաքեալ
կան ջուրք ․ և ըստ այսմ ծովն պղնձի , զոր
արար սաղոմոն ․ լճակ կոչի ։ Նարեկ ․ ՚ի գո
վեստ առաքելոց ։

ԼՄ

Լմեմ ․ եցի ․ եալ ․ ել ։ (ներգործ ․) || ձե
ռօք , կմ ոտիւք ճմլելով , և ճմռելով պատ
րաստել զնիւթ ինչ ՚ի կազմուած իրի ի
միք ։ և ըստ այսմ բրուտն յորժամ զկա
կուղ կաւն ձեռօք սեղմելով , և ճմռելով ․
կամ ոտիւք կոխելով ․ և իբրեւ թրելով ,
հասուցանէ , առի լմել ։ Իմաստ ․ 15 ․ 7 ։ ըստ
այսմ և թաղեացագործն յորժամ զբուրդն
ոտիւք կոխոտելով , և ճմռելով , առնէ զնա
թաղիք ․ ՚ի տեղւ ․ առի լմել ։
Լմլեմ ․ եցի ․ եալ ․ ել ։ (ներգործ ․) || կոխո
տել ․ կմ ՚ի ներքոյ ոտից կոխան առնել ։
տամկ ․ բէյկէնմէք էթմէք ։ Սիրաք ․ 8 ․ 19 ։
Լմշտեմ ․ եցի ․ եալ ․ ել ։ (ներգործ ․) || կոխո
տել ․ կմ ճմլել ․ կմ ճզմկել ․ և կամ յերկիր
արկանելով ոտից կոխան առնել զոք ։
Լմշտոց ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ || ոտնալական մա
հիճք ․ կամ որոգք ։

ԼՆ

Լնում ․ լցի ․ լից ․ նուլ ։ (ներգործ ․) || լը
ցուցանել ․ կամ զհեղուկ իրս յանօթ
ինչ արկանել ․ և կամ արկանելով զինչ յա
ման ինչ , կմ ՚ի տեղի ինչ լի առնել զնա ։
տամկ ․ տօլտուրմագ ։ Ղուկ ․ 5 ․ 7 ։ Յովհ ․ 2 ․ 7 ։ Մերթ
և նշանակէ կատարել ․ կամ ՚ի գլուխ հա
նել ․ կամ լրացուցանել ․ և կամ կատարե
լագործել ։ և ըստ այսմ իմանի մինչ ա
սի , լնուլ զբան ուրուք ․ կամ զօրէնս ․
և այլն ։ 3 ․ Թագ ․ 1 ․ 14 ։ 2 ․ Մնաց ․ 6 ․ 4 ։
Մատթ ․ 5 ․ 17 ։ Իսկ Ղևտ ․ 9 ․ 17 ․ ուր ասի՝
ելից զձեռս ՚ի նմանէ , իմանի՝ էառ լի ձե
ռամբ ․ ՚ի լի ափով իւրով ։ Բայց մինչ ա
սի ՚ի Ս ․ գիրս ․ լնուլ զձեռս , իմանի՝ պա
րգևութիւն ինչ քահանայանալոյ , յորում
լնուին զձեռս ուրուք ․ ՚ի տայրն ՚ի ձեռս
նր զընծայս զոհից , և զգործիս պաշտա
մանց նց , զի պատարագ մատուսցէ նյ ․
զոր իբրև առնէր , համարիւր ՚ի քահանայս ․
Ուստի առելն լնուլ զձեռս , դրեթէ նշա
նակէր առել , քահանայ առնել ։ Ելից ․ 28 ․
41 ։ Ղևտ ․ 8 ․ 33 ։ Սիրաք ․ 45 ․ 18 ։ Իսկ երբեմն
զայսպիսի արարողութիւնս առնէին ոմանք
՚ի կացուցանելն զքուրմս կռոց ․ որոց ոմանք
նաև յանդգնեալք , ինքնամբք լնուին զձ
ձեռս իւրեանց ․ ՚ի առնուլն ՚ի ձեռս իւ
րեանց զընծայս , և մատուցանելն չաստ
ծոց , և այնու լինէին քուրմ ։ Դատ ․ 17 ․ 5 ։
3 ․ Թագ ․ 13 ․ 33 ։ Բայց Ելից ․ 32 ․ 29 ․ ուր ասի
զղևտացւոց ․ լցէք զձեռս ձեր այսօր տն ․
և այլն ․ իմանի ասել ․ լցէք զձեռս ձեր ․
իբրթէ ասէ , զպաշտօն քահանայի արա
րէք ․ և իբրու թէ քահանայացայք ․ վն զի
զվրէժխնդրութիւն վայն ․ զոր արարին զև
տացիքն հրամանաւ տն սպանանելով իւ
րաքանչիւր զեղբայր իւր , և զորդի իւր ,
էր իբրև զզոհ , զոր մատուցին տն յաճոյ
յայնմիկ ․ և ստացան զօրհնութիւն նր ։

ԼՈ

Լոգանամ ․ ացայ ․ ացիր ․ նալ ։ (ընդմիջ ․) ||
լուացեալ լինիլ ․ կմ մրտիլ , և մաքրիլ
ջրով ։ տամկօրէն չըմմագ ։
Լոկ ․ ոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ կամ իւ ․ եց ։ || սոսկ ,
կամ միայն ։ Երեմ ․ 38 ․ 6 ։ Ղուկ ․ 24 ․ 12 ։
Լոկոն ․ ի ․ իւ ․ եց ․ իւք ․ կմ աւ ․ աց ։ || է որ
հեստական կազմուած նիւթ ինչ միաւորիչ
խեցեղինաց ․ կմ քարանց , զոր զանգեալ
կազմեն ՚ի կրոյ ․ ՚ի կրոյ ․ և յիւղոյ ․ զոր և յա
ճախ ծեծելով , և ընդ երկեր հարկանելով
զզանազան նիւթսն ընդ միմեանս միաւո
րեն , և մի զանգուած առնեն ։ տամկօրէն
չէօփիւն ։
Լոկտնեմ ․ տնեցի ․ եալ ․ ել ։(ներգործ ․) || լոկո
նիւ միաւորել զբեկեալ խեցեղէնս ․ և կմ

ղբաղուամ խաղովանա, ընդ որս գնայ Զօրր աղբերին · և այլն :

Լոկումն · կման · լոկմանք · անց · ամբք : || Լուա ցումն · կմ մաքրումն ջրով : Ոսկէ · 2 · հոփ · ժն :

Լող : (Նախադրիւ հոլովի ·) || է արմատ լո ղալ բային · և նշանակէ զլողացումն, ու րի մինչ ասի՝ 'ի լող անկեալ հասանիլ ու րեք · իմանի՝ լողալով · կմ լողացմամբ գնալ ուրեք : Ոսկէ · 2 · հոփ · խաա :

Լողակ · ի · աւ · աց · ըք : || լողացօղ · ջր կեն դանի, որ լողայ 'ի ծովու · կմ 'ի գետս · որ պէսպէս ձկունք : Իմաս · 19 · 18 : և Յայտ · 8 · 9 :

Լողական · ի · աւ · աց · ըք : || լողակ · կամ լո ղացօղ · և այս ասի զջրային կենդանեաց : Ցն որդի :

Լողամ · ացի · ցեր · ալ : (չէզոք ·) || լուղել · որ և ռամկ · ասի լողալ :

Լոմայ · կմ լումայ · ի · իւ · ից · իւք : || բնխոն · որ է չորրորդ մասն միոյ փողոյ, ջր միոյ լա տակի · որպիսի է մի պղնձեայ փողն · կամ խերլեշն, ջր ծանդուրն : Մար · 12 · 42 : Ղուկ · 21 · 2 :

Լոմայափոխ · կամ լումայափոխ · ի · իւ · ից · իւք : || զլումայս փոխօղ · ջր այն՝ որ տալով ըզ պղնձեայ փողս՝ կամ զմանր դրամս, առ նու զարծաթեայ դրամս · կմ հակադար ձաբար · տալով զարծաթեայ դրամս, առ նու փոխարէն զլումայս՝ շահելով զինչ յաւելուած փոխանակութեան · և այսպիսիս կո չին նաև հասարակաձայն · ռամկօր · սառաֆ : Յովհ · 2 · 14 :

Լոմափոխ · ի · աւ · աց · ըք : || նոյն է ընդ վեր նոյն : Ոսկէ · 1 · հոփ · ա · և իբ :

Լոյծ : (Նախադրիւ հոլովի ·) || մերթ նշանակէ զլուծեալն՝ և զարձակեալն 'ի կապից : Իսկ մերթ նշանակի հեղեղուկ · կմ հոսանուտ · կամ ծորելի · և կամ ունօղ զհեղեղակա կան թուլութիւն : Նորէկ · լդ · և լե · և ծզ : Եւ մերթ ասի զբանից · և նշանակէ կա կուղ · կմ թոյլ · կամ մեղմ · որոյ ներհակն կոչի խիստ : Մծբն · ժթ : Իսկ մերթ զկե նաց · կամ զմարդոյ · և նշանակի, ցոփ · թոյլ · մեղմ · կամ կանացի :

Լոյս · լուսոյ · ով · ոց · ովք : || է պատկութիւն լու սաւորի մարմնոյ, որով երևելի լինին դոյ նաւորքն : Եւ երբեմն լոյս կոչի ո և իցէ պայծառութիւն, թէ մարմնաւոր իցէ · և թէ հոգևոր : Իսկ մինչ ասի՝ ակն լուսոյ · կամ ակն արևու · իմանի աղբերակն, որ է սկիզբն, և աղբիւր լուսոյ : Նորէկ · 'ի յիշատա կարան : Բայց մինչ ասի · 'ի լոյս ածել, մերթ նշանակէ 'ի խաւարէ 'ի լոյս բերել · կամ 'ի մթին տեղւոջէ 'ի լուսաւոր տեղի հա նել : 3 · Մակ · 6 · 6 : Իսկ մերթ 'ի յայտ բե րել · կամ արտադրել :

Լոյս առնում · առի · առ · նուլ : || լուսաւոր ւիլ · կամ պայծառանալ : Կիւրղ · Եզեկ · ժգ :

Լոյտ · լուտի · իւ · ից · իւք : || է արմատ լու տալ բային · և նշանակէ զլուտանս · ջր ըզ պարսաւանս · կամ զչարախօսս · և կամ զարհամարհանս :

Լոսեմ · եցի · եա · ել : (Ներգործ ·) || արա րել · կամ ջախջախել · կամ մանրել · կամ փշրել : Միքիա · 6 · 2 :

Լոր · ի · իւ · ից · իւք : || Թռչուն ինչ պա րարտ, որ ունի զկարճ ոտս, և զմիս փա փուկ, և ազնիւ : ռամկ · պըլդըրճին :

Լորախնդիր · դրի · աւ · աց · ըք : || խնդրօղ, և որոնօղ զլորս առ 'ի որսալ · կամ որսորդ լորից :

Լորամարգ · ի · աւ · աց · ըք : || տես զԼորա մարգի :

Լորամարգի · գւոյ · եաւ · եաց · եօք : || Լոր խո տաճէա դաշտի, որ լինի պարարտագոյն, և մեծագոյն քան զհասարակ լորս : Ելից · 16 · 13 : Սաղմ · 104 · 40 : Իմաս · 16 · 2 :

Լորձունք · ձանց · ձամբք : (անեզական ·) || փրփուր · կամ շողիք, որ ծորի 'ի բերանոյ կենդանւոյն : 1 · Թագ · 21 · 13 :

Լու · լուոյ · ով · կմ ամբ · լուք · կամ լուանք · լուոց · ովք : || փոքրիկ, և սևագոյն կեն դանի ուտօղ զկիճս զօրաւոր, որով խայթէ զմարմին մարդոյ · որ և ռամկ · ասի լու : 1 · Թագ · 24 · 15 : և Նորէկ · կզ :

Լու : || ոչ հոլովի · այլ ընդ բայի շարակցի այսպէս · լու լինիլ · և նշանակէ · լսելի լի նիլ · կամ լուեալ լինիլ · կամ հռչակիլ · կամ ծանուցանիլ · կամ պարզ լինիլ : Եսթ · 2 · 8 : և 1 · Մակ · 3 · 41 : և 6 · 1 : Եւ կամ այս պէս · լու առնել · և նշանակէ՝ լսելի առ նել · կամ հռչակել · կամ ծանուցանել · և կամ պարզ առնել : Երեմ · 50 · 2 :

Լուալիք · լեաց · եօք : (անեզական ·) || աղ բանոց · կմ տեղի, ուր մաքրեն զորովայնն : 4 · Թագ · 10 · 27 : Իսկ մերթ նշանակէ զլուա ցարանն · կամ զաւազանն : Եզեկ · 4 · 2 : և 6 · 5 : Մերթ ևս նշանակէ զբաղանիս, ուր լուանան մարդիկ զմարմինս իւրեանց : Խո րէն · ա · պբ · 15 :

Լուանալի · լւոյ · եաւ · եաց · եօք : || այն, որ պարտի լուացեալ լինիլ, և մաքրիլ : Իսկ մերթ նշանակէ զլուացօղն, և զմաքրօղն : և ըստ այսմ է Մաղաք · 3 · 2 · ուր ասի · իբ րև զօճառ լուանալեաց · ջր իբրև զօճառ լուացողաց :

Լուանամ · ացի · ա · նալ : (Ներգործ ·) || մաք րել ջրով զիր ինչ · կամ ողողել : Իսկ Աղ ւոյ · 30 · 20 · ուր ասի · Յորժամ գործէ ինչ, լուանայ · իմանի՝ մաքրէ զինքն 'ի մե ղաց · կամ անմեղադրելի առնէ զանձն :

Լուացանոց · ի · աւ · աց · ըք : || տեղի լուանա լոյ · կամ բաղանիք · ուր լուացեալ լինին մարդիկ : 'Ի Հայր · հարց · Է :

Լուացարան · ի · աւ · աց · օք : || տեղի, ուր լուանան մարդիկ զձեռս · կամ զոտս · կամ զայլս ինչ · և կամ աւազան : Նորէկ · ձը : և Լամբրօն :

Լուացիկ · ցկի · աւ · աց · ըք : || մերթ նշանա կէ զլուացօղն · ով և մինչ ասի խաղալիկ, իմանի՝ խաղացօղն : Իսկ մերթ նշանակի անօթն, յորում իր ինչ լուացեալ լինի · որպիսի է կոնքն, ուր լուացեալ լինի ոտք կամ ձեռք : ուստի ասի՝ կոնք լուացիկ · իբր թէ կոնք լուացարան : Մծբն · ժբ :

Լուբիայ · ի · իւ · ից · իւք : || ընդեղէն ինչ ,

որ ունի զքանակութիւն սխտորոյն, բայց է մանր մև: Նաև․ ուռամ․ լոշիկ․ կամ պէօյրիւնձ:

Լու՛ ի լու․ (մակբայ յայտնական․) || ՚ի լուր ամենեցուն․ կամ ՚ի լուր ունկանց․ որ է լսելի ամենեցուն․ կամ լսելեաց ունկաց: և կամ յայտնապէս: Ծննդ․ 23․ 10: Յոբ․ 13․ 17: և Եսայ․ 9․ 5: և Ղուկ․ 20․ 45:

Լուծ․ լծոյ․ ով․ ոց․ ովք: || ամոլք․ որ երկայն և հաստ փայտ ինչ, զոր եդեալ ՚ի վերայ պարանոցաց երկուց եզանց մանկեռաք ամրացուցանեն, և լծեն զեզինս առ՚ի քարշել զայլն․ կամ հերկել զերկիր: Թուոց․ 19․ 2: և Եսայ․ 5․ 18: Իսկ մերթ նշանակէ զզոյգն․ և ըստ այսմ մինչ ասի՝ լուծք անասնոց, կամ լուծք եզանց, իմանի՝ զոյգք անասնոց, կամ զոյգք եզանց: Յոբ․ 1․ 3: Եսայ․ 5․ 10: Ղուկ․ 14․ 19: Իսկ մինչ ասի՝ լուծ կշռոց, նշանակէ զզանդարն․ կամ զԹերազին: Եւ մերթ զԹառն կշռոց․ որ է զանդարին․ կամ զԹերազին, զորոց հակաքարշքն կամ երկոքին Թաթքն կախեալ կան: Յոբ․ 6․ 2: և Նորէկ․ Ժ: Մերթ ևս նմանութեամբ առեալ՝ նշանակէ զընտան ծառայութիւն, կամ հարկաց, զոր դնեն մեծամեծք ՚ի վերայ ստրկաց իւրեանց: 1․ Մակ․ 13․ 41: Իսկ մերթ նշանակէ զդասիս նաւուն, որք խառորնակք են դեալ ընդ վերին տախտակամած յատակաց, զերկուս կողմանս կապեն և պնդեն, որպիսիք են և նստարանք նաւակացն, ուր նստին Թիավարքն, և վարեն զնաւն: Եւ կամ նշանակէ զերկու մեծ և երկայն փայտս նաւուն, որոց երկու ծայրքն գան առ միմեանս և լծին, որք եԹէ բաժանեսցին յերբերաց, քայքայեալ ընկղմի նաւն: Նորէկ․ ԻԵ: Եւ այսպիսի դասիք և փայտք կոչին ևս ամոլք․ ուստի ասաց՝ ՚ի Նորէկն, ուր ասի՝ լուծք առաձգութ ամոլիցն, լուծն և ամոլն նոյնանշանակք են․ և մի զարդու կրկնին․ որպէս և յայլ բազում տեղիս զայսպիսի ոճս ՚ի զարդ ածել Նարեկացին, առնելով զնոյն մտաց յաւելուածոյ:

Լուծական․ ի․ աւ․ աց․ օք: || լուծանելի: Իսկ մերթ հասանուած․ կամ հեղեղուկ․ կամ ծորելի: Նորէկ․ ղզ․ և ղԹ: Մերթ ևս եղծանելի․ կամ քակտելի և ապականելի:

Լուծականութիւն․ Թեան: || հեղեղկութիւն․ կամ հոսանուտութիւն․ կամ լոյծ լինելն: Նորէկ․ Է:

Լուծանեմ․ լուծի․ լոյծ․ անել: (Ներգործ․) || արձակել․ կամ քակել: Ծննդ․ 42․ 27: Յեսու․ 5․ 16: Մերթ ևս զխրԹիւն բան ինչ․ կամ զառակ ինչ մեկնել՝ և բացայայտել: Իսկ մերթ նշանակէ՝ քակտել․ կամ եղծանել․ կամ ապականել: 2․ Պետ․ 3․ 10․ և 11: Նորէկ․ ղԹ: Մերթ ևս նշանակէ՝ քանդել․ կամ ջնջել․ կամ բառնալ․ և ըստ այսմ ասի լուծանել զմեղս, կամ զդատակնիք, կամ զվնէծս: Եւ մերթ ունայնացուցանել․ կամ խափանել․ և ըստ այսմ ասի՝ լուծանել զօրէնս․ կամ զպահութիւն․ կամ զիշխանութիւն: Մատթ․ 5․ 17: Եւ մերթ ցրուել․ կամ փարատել․ և ըստ այսմ ասի լուծանել զխաւարս․ կամ զգիշեր: Իսկ մերթ՝ հեղեղել․ կամ լոյծ և հոսանուտ առնել․ և կամ հալել․ և կակղել․ և ըստ այսմ ասի լուծանել զպաղութիւն ջուրց․ կամ զձիւն․ կամ զերա հալելիս․ և այլն: Մերթ ևս նշանակէ Թուլացուցանել․ կամ մեղկացուցանել․ կամ լքուցանել․ և կամ վհատեցուցանել․ և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի՝ լուծանել զձեռս: Երեմ․ 38․ 4: Եւ ըստ այսմ նշանակութեան բազում անգամ վարի կրաւորականն ընդ իւրև զձայնականականն․ որպէս է 1․ Մակ․ 9․ 7: և Աւետար․ 3․ 11: Բայց Ծննդ․ 4․ 15․ ուր ասի՝ եօԹն վրէժս լուծցէ․ իմանի՝ եօԹնապատիկ պատժեսցի: Իսկ մերթ նշանակէ ցնդել․ կամ փոխարինել․ և ըստ այսմ ասի լուծանիլ ՚ի յօգ, և կամ ՚ի յայլս տարերս:

Լուծեմ․ եցի․ եա․ ել: (Ներգործ․) || նոյն է ընդ վերինսն:

Լուծիչ․ ծչի․ աւ․ աց․ օք: || արձակող․ կամ քակող: Մերթ՝ եղծիչ․ կամ քակտիչ․ կամ փարատիչ․ կամ քաւիչ․ կամ բարձող․ կամ ջնջող: և ըստ այսմ ասի լուծիչ կապից, երկանց, յանցանաց, չարչարանաց, անիծից, մեղաց, խաւարի, օրինաց․ և այլն:

Լուծութիւն․ Թեան: || հեղեղկութիւն․ կամ հոսանուտութիւն: Նորէկ․ կը․ և ձե: Իսկ մերթ մեղկութիւն․ կամ Թուլամորթութիւն: Նորէկ․ խէ: Աւետ․ ՚ի Նախնեացն: Մերթ եղծումն․ կամ քակտումն: Եւ մերթ մեկնումն․ կամ արձակումն ՚ի կապից, ՚ի մարմնոյ, և յայլոց նմանեաց: Աւետ․ 2․ հար․ Ժէ:

Լուծումն․ լուծման․ լուծմանք․ ծմանց․ մամբք: || քակումն․ կամ արձակումն: Իսկ մերթ մեկնութիւն․ կամ պարզաբանութիւն: 2․ Պետր․ 1․ 20: Իսկ մերթ եղծումն․ կամ քակտումն․ կամ ջնջումն․ և կամ բարձումն:

Լուղակ․ ի․ աւ․ աց․ օք: || տես զԼողակ: Նորէկ․ հա․ և ղԹ:

Լուղական․ ի․ աւ․ աց․ օք: || տես զԼողական:

Լուղեմ․ եցի․ եա․ եղ: (չէզոք․) || Լեղալ․ կամ լողալ ՚ի ջուրս: Գործ․ 27․ 42:

Լուղիմ․ եցայ․ եայց․ իլ: (ձայնակ․) || նոյն է ընդ վերինսն:

Լուլորդ․ ի․ աւ․ աց․ օք: || լողպող: որով մերթ իմանին ջրային կենդանիքն, որք և կոչին լողակք: Իսկ մերթ մարդն, որ գիտէ զլողալ յերեսս ջուրց․ և կամ ՚ի խորս ծովու:

Լուռ․ լռոյ․ ով․ ոյ․ ովք: || լռեալ․ կամ ոչ խօսող․ կամ լռող ՚ի խօսելոյ․ կամ սանձող զլեզուն: Ծննդ․ 24․ 21: Իսկ Առակ․ 18․ 18․ ուր ասի․ Ջհակառակութիւն դադարեցուցանէ լուռ լուռն․ իմանի՝ լռակացն․ կամ հարի լռուն․ կամ լռելով լռօղն:

Լուսաբանեմ․ եցի․ եա․ ել: (Ներգործ․) || պայծառաբանել․ կամ բացայայտել․ կամ յայտնապէս ճառել, և ցուցանել: Նորէկ․ Գ:

Լուսաբեր․ ի․ աւ․ աց․ օք: || է մին յեօԹանց մոլորակաց, որ և կոչի արուսեակ: Ունի զգոյն պայծառ և գեղեցիկ հանգոյն ոսկեայ ․․․ ․ յոյժ ճառագայԹաւորեալ և գե

Digitized by Google

զերկնային լուսաւորացն ի յաւիտենին, կամ ընդ ամենայն զօրութիւնս լուսոյ, և խոնարհ. ունի զօդ. տակաւ զօրութիւնս. զլուսատակար ազ. գեցմունս հրատեղեացն արուեստանէ. իջեալ սալի տակ մադիրն որ ասեն բարեխառնեցելոյ. իսկ 'ի մէջ հրահալելեաց պատճառէ ըզ. պղինձ: փոքրագոյն է քան զերկիր եօթն. ևտասն և երեք անգամ. և դառնալ ըն. թացին կատարէ 'ի միում ամի. և կարգա. հենգերորդ է 'ի մոլորակս թուելով 'ի վեր. բաւս: Սրդ՝ մոլորակս այս ունի զերկրին ծագմունս. և ըստ այնց այլ և այլ ան. ունմունս անունանի. զի երբեմն ծագէ ընդ. առաւօտն յառաջ քան զծագել արեգա. կան. և ըստ այսմ կոչի՝ լուսաբեր, իբր. թէ բերող զլոյսն զնիք ևր: իսկ երբեմն երեւի ընդ երեկս յետ մտանելոյ արեգա. կան. և ըստ այսմ կոչի գիշերավար. իբր. թէ՝ վարող և բերող զգիշեր: Եւ մերթ բառս այս՝ լուսաբեր, նշանակէ զլոյս ածօղ առաւօտն, կամ զլուսատուն, և կամ զլուսապայ ծառն: Եւ ըստ այսմ սամ՝ լուսաբեր ա. բեգակն. կամ առաւօտն. կամ լուսաբեր մկր. տութիւն. կամ լուսաբեր մարգարիտ. և այլն: Յն ոսկի: Եւ Լուծիֆեռ:

Լուսաբերան. ի. աւ. աց. օք: || զլուսեղէն. կամ զհրեղէն բերան ունող. և այս սամ ըզ հրեշտակաց վն անմխիթարական յնութե. նց. կամ վն խմանալի բերանով փառաբա. նելոյն զնծ. Նարեկ. զդ:

Լուսաբնակ. ի. աւ. աց. օք: || բնակող 'ի լոյս. կամ 'ի լուսեղէն երկինս: Նարեկ. զթ:

Լուսաբորբոք. ի. իւ. եց. իւք: || վառեալ, և բորբոքեալ լուսով: Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց:

Լուսաբուղխ. բղխի. իւ. եց. իւք: || զլոյս բղխող. կամ 'ի լուսոյ բղխեցեալ:

Լուսագեղ. ի. աւ. աց. օք: || այն, որ խանդարեալ և եղծեալ ունի զլոյսն աչաց. կամ կոյր. կամ զաչացու:

Լուսագրաւիմ. եցայ. եանց. իլ: (Հաղնական.) || կորուսանել զլոյսն աչաց. և կամ կու. րանալ:

Լուսագրաւութիւն. թեան: || խանգարումն, և եղծումն լուսոյ աչաց. կամ կուրութիւն, որով ոչ կարէ ոք տեսանել զլոյս:

Լուսադեղ. ի. իւ. եց. իւք: || գեղեցկացեալ լուսով, կամ զգեղ լուսոյ ունող. կամ իբրև զլոյս գեղեցիկ:

Լուսադիմաց. ի. իւ. եց. իւք: || զլուսատու և զպայծառ զմարմն ունող: և այս մերթ ա. սի զճանապարհաց. իսկ մերթ զառաքինի և զսուրբ մարդկանց, որք ունին զլուսա ծոր վարս:

Լուսադարդ. ի. իւ. եց. իւք: || զարդարեցեալ լուսով, կամ լուսազարդութեամբ. կամ լու սապայծառ: Նարեկ. 'ի գովեստ խաչին:

Լուսադիմաւոր. ի. իւ. եց. իւք: || զլուսաւոր և զպայծառ զդիմս ունող. կամ լուսատեսակ: Նարեկ. ձ:

Լուսադրեալ. զեցի. իւ. աց. օք: || զդեցող զլոյս. կամ շքեղապատեցեալ լուսով. և կամ

պայծառացեալ լուսով փառաց. կամ լու սով հասանող. Յայտ. 21. 24:

Լուսազգեստ. ի. իւ. եց. իւք: || լուսով ըզ. գեստաւորեալ. կամ զլոյս և զպայծառութիւն զգեցող. և կամ լուսազգեաց:

Լուսաթռիչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || թռչօղ ընդ լոյս. կամ իբրև զլոյս թռուցեալ:

Լուսալիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || լի լու. սով. կամ լցեալ պայծառութեամբ. կամ լու սապայծառ: Նարեկ. 'ի գովեստ խաչին:

Լուսածագ. ի. իւ. եց. իւք: || իբրև զլոյս ծա գեալ. կամ զլոյս ծագօղ. կամ լուսացայտ: Նարեկ. ղզ:

Լուսածագիմ. եցայ. եանց. իլ: (Հաղնական.) || լուսով ծագիլ. կամ իբրև զլոյս ծա. գիլ, և երևիլ:

Լուսածագօղ. գողի. աւ. աց. օք: || իբրև զլոյս ծագեցեալ. և կամ զլոյս ծագօղ: Նարեկ. զզ:

Լուսածին. ծնի. իւ. աց. օք: || ծնօղ և ար. տադրօղ լուսոյ. կամ լուսաճաճանչ. կամ զլոյս ճառագայթօղ:

Լուսածնունդ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ըզ լուսեղէն, և զհոգևոր ծնունդ ունօղ, որ. պիսիք են մանկունք եկեղեցւոյ. որք 'ի ձեռն սրբոյ աւազանին ծնանին որդիք լուսոյ:

Լուսակազմ. ի. իւ. եց. իւք: || լուսակերպ. կամ լուսով կազմեցեալ և պայծառացեալ: Նարեկ. ղէ:

Լուսակալ. ի. իւ. եց. իւք: || կալնող զճրագն, որ զլոյս տայ. որպիսի է ջահընկալն. կամ աշտանակն. և կամ վերին մասն աշտանա. կին. ուր անմիջապէս զետեղի ճրագն: Ելից. 37. 17:

Լուսակերպ. ի. իւ. եց. իւք: || լուսատեսիլ. կամ լուսանման. և կամ լուսեղէն: Նարեկ. ձա:

Լուսակերտ. ի. իւ. եց. իւք: || կերտեցեալ լուսով. կամ լուսակազմ. կամ զլուսեղէն կերպարանս ունող: Նարեկ. 'ի գովեստ խաչին:

Լուսակեց. կեցի. աւ. աց. օք: || տեսս 'ի ներքոյ զԼուսակիզն:

Լուսակիզն: (Նախդրիւ հոլովի.) || լուսով տոգորեցեալ. կամ լցեալ. կամ լուսափայլ. կամ լուսակիր: Լուծիֆեռ. և Աչգուլ: Եւ այս բառ միշտ նոյն սամանիւ գրի այսպէս, լու. սակիզն, ոչ և եղած:

Լուսակիր. կրի. աւ. աց. օք: || կրող յինքն զլոյս. կամ լուսաւոր. կամ լուսապայծառ: Նարեկ. 'ի յիշատակարանն:

Լուսակրօն. ի. իւ. եց. իւք: || զլուսաւոր և զպայծառ կրօնս և զվարս ունող. որով իմանի մաքրակենցաղն. կամ առաքինասէրն:

Լուսաճաճանչ. ի. իւ. եց. իւք: || զճառա. գայթ, և զճաճանչ լուսոյ ունող. կամ ըզ լոյս ճաճանչօղ. կամ լուսափայլ. և կամ լու սապայծառ:

Լուսաճեմ. ի. իւ. եց. իւք: || լուսեղէն. կամ լուսանիւթ. և կամ լուսաւոր: Սրդ՝ գի տելի է, զի մանկունս՝ ճէմ, բազում անգամ եդեալ լինի փոխանակ՝ եղէն. կամ այն մասն կանգու. ոչ միջոց սամ, երկնաճեմ առա.

[illegible] · և այլն:

Լուսա[illegible] || [illegible] Սիրաք. 21. 26.

Լուսա[illegible]: (Նախդրիւ հոլովի.) || [illegible] Յն բառն:

Լուսա[illegible]: (բայց դիմազուրկ.) || [illegible] 1. Թագ. 14. 36. Ղուկ. 23. 54.

Լուսա[illegible] || [illegible] Նարեկ. [illegible] և ՚Ի գանձս [illegible]:

Լուսա[illegible] || [illegible] Նարեկ. [illegible]:

Լուսա[illegible] || [illegible] Նարեկ. [illegible]:

Լուսա[illegible] || [illegible] Նարեկ. [illegible]:

Լուսա[illegible]: (Ներգործ.) || [illegible] Նարեկ. [illegible]:

Լուսա[illegible] || [illegible] Եզեկ. 41. 16. [illegible] Եզեկ. 42. 11. և Լմբրոն:

Լուսա[illegible] (անձն.) || [illegible]

Լուսա[illegible] || [illegible]

Լուսա[illegible]: (Նախդրիւ հոլովի.) || [illegible] Նարեկ. [illegible]:

Լուսա[illegible] || [illegible] Նարեկ. [illegible]:

Լուսա[illegible]: (Նախդրիւ հոլովի.) || [illegible]

Լուսա[illegible] || [illegible] Նարեկ. [illegible] և ՚Ի գանձս [illegible]:

Լուսա[illegible] || [illegible] Նարեկ. [illegible]:

Լուսա[illegible] || [illegible] Նարեկ. [illegible]:

Լուսա[illegible] || [illegible] Նարեկ. [illegible]:

Լուսա[illegible] || [illegible] Նարեկ. [illegible]:

Լուսա[illegible] || [illegible] Նարեկ. ՚Ի գանձս [illegible]:

Լուսա[illegible]: (Նախդրիւ հոլովի.) || [illegible]

Լուսա[illegible] || [illegible] Յն բառն:

Լուսա[illegible]: (Նախդրիւ հոլովի.) || [illegible] Նարեկ. [illegible]

Լուսա[illegible] || [illegible]

Լուսա[illegible]: (Նախդրիւ հոլովի.) || [illegible] Նարեկ. ՚Ի գանձս [illegible]:

Լուսա[illegible] || [illegible] Ծննդ. 1. 17:

Լուսա[illegible] || [illegible] Նարեկ. [illegible]:

Լուսա[illegible] || [illegible] Նարեկ. [illegible]:

Լուսա[illegible]: (Նախդրիւ հոլովի.) || [illegible] Նարեկ. ՚Ի գանձս [illegible]:

Լուսա[illegible] || [illegible] Ծննդ. 1. 14. և 16:

Լուսաւոր[illegible]: (Ներգործ.) ||

լոյս տալ. կմ՝ լուսով պայծառացուցանել. կամ լուսաւոր առնել. կմ՝ լուսաւորեալ մ-նել։ Իմաստ. 5. 6։

Լուսաւորիչ. հողչի. ած. աց. գք. || լուսով պայծառացուցիչ. կմ՝ լուսաւորօղ. և այս մերթ առի զաստեղաց. կմ՝ զարեգականէ։ Իսկ մերթ զԱՅ. կմ՝ զսբց, որք հոգևորապէս լուսաւորեն զմարդիկ։ Ուստի և մեր հայրն մեր Գրիգորիոս՝ որ զազգս հայոց 'ի խաւարէ կռապաշտութե, և անմեղութեան 'ի լոյս ածգիտութե, և լուսով սբյ վարդապետութե իւրոյ լուսաւորեաց, մականուամբ կոչեցաւ Լուսաւորիչ։

Լուսաւորութիւն. թեան։ || լուսաւորումն. կամ լուսատուութիւն։ Ծննդ. 1. 14։ և Դան. 12. 3։ Իսկ մերթ, լոյս. կամ պայծառութիւն։

Լուսափայլ. ի. իւ. ից. իւք։ || փայլեալ լուսով. կմ՝ պայծառափայլ. կամ յոյժ փայլուն։ Յայտ. 18. 14։

Լուսափայլեմ. եցայ. եաց. իլ։ (ձայնակր.) || լուսափայլ լինել. կմ՝ պայծառանալ։

Լուսափառ. ի. իւ. ից. օք։ || փառաւորեալ լուսով. կմ՝ զփառաւորութիւն լուսոյ ունօղ. կմ՝ լուսապայծառ. կմ՝ լուսափայլ։ Նարեկ. ՂԲ։

Լուսափետուր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ընդ լուսաւոր փետուր ունօղ. որով խմացեալ լինի զպայծառ և զգեղեցիկ փետուր ունօղն. կմ՝ լուսափետուր. կմ՝ զլուսապայծառ կերպարանս ունօղն։

Լուսեղէն. ղինի. ած. աց. գք։ || այն՝ որ եղեալ է 'ի լուսոյ. կամ որոյ բնութիւն է 'ի լուսոյ։ Եւ այս բազմիցս առի զհրեշտակաց. և նշանակէ զանմարմնական. կմ՝ ըստ նուրբ և զպայծառ բնութիւն ունօղն։

Լուսերամ. ի. իւ. ից. իւք։ || այն՝ որոյ երամն է լուսաւոր. կմ՝ լուսաւորիր երամ. որ ասի զվէր եփն խմաստուն կուսանքն, որոց երամն բանդապահեալ ունէր զլուսատապայծառ լապտերս։ Լմբրօն։

Լուսերանգ. ի. իւ. ից. իւք։ || զերանգ և զպայծառութիւն լուսոյ ունօղ. կմ՝ լուսանման. կմ՝ լուսակերպ. և կմ՝ լուսափայլ։

Լուսին. լուսնի. իւ. կմ՝ ոյ. ով։ || է մինն 'ի յեօթանց մոլորականաց աստեղաց. որ 'ի գիշերի լուսաւորէ, և բաղդատմամբ արեգական կոչի փոքր լուսաւոր։ բնութ. է գնտայինն, և ցուրտ. խիստ գնտայնոյ, և սպիտակ մարմնոյ։ Եւ 'ի հրաշալեաց պատմառաց զարդարեալ։ Փոքր է քան զերկիր երեսուն և եօթն անգամ, և կատարէ զշրջանն ընթացին 'ի միում ամսոջ. ուստի և ամսոյն է չափ կատարելոյ ամսոյն ընթացից։ Իսկ 'ի կարգս մոլորակաց է եօթներորդն և վերջինն. և մեզ մերձաւորագոյն է մեզ քան զայլսն։ Ծննդ. 37. 9։ Յէս. 10. 13։

Լուսն. լուսնոյ. ամբ. լուսունքն. անց. ամբք։ Ա սպիտակ բիծ. կմ՝ տարածեալ սպիտակ նշոյլ, որ փայլէ զերեսն աչաց, և զանարատութիւն։ Ղևտ. 3. 25։ և 6. 9։ և 11. 8. և 14։ Եւ

'ի մաննէ երևմն բառս գոյութիւն. լոյս. ընդգոյն. լմատալ. լմնցուցանել. և այլն. զորս տեսցես 'ի տեղիս իւրեանց։

Լուսնաթիւ. թուոյ. իւ. ից. իւք։ || այսպէս հոլովեցեալ՝ ցուցանէ զեա, որ թուէ զամսոյս լուսնի։

Լուսնաթիւ. թուոյ. ով. ոց. ովք։ || այսպէս հոլովեցեալ՝ նշանակէ զթիւն ամսոց լուսնի որ թուի։

Լուսնաժէտ. ժէտի. ած. ից. իւք։ կմ՝ ած. աց. գք։ || զախտ լուսնոտութե ունօղ. յն այն՝ որոյ ուղեղն յանբաւականութէ հիւթոց, ըստ ամսոց լուսնի ամբոխի և շփոթի. և յայտնանէ յերկիր անկեալ փրփրէ։ Աւգ՝ այս է ախտ ինչ մարմնաւոր. բայց երբեմն նաև դևն գործակից լինի այնմ. և զախտացեալն այսու՝ սատանիկ ասէ, և փրփրեցուցանէ։

Լուսնական. ի. ած. աց. գք։ || լուսնային, որ առի զայնց ամենից, որք լուսնոյ են. կմ՝ առ լուսինն պատկանին. ուստի գիրունծն՝ յորում լուսինն խոնաւ աղդեցութիւն մեծապէս ունի, ասի՝ լուսնական գիպուած։ Նարեկ. ՃԶ. և Յն ոսկի։ Իսկ մերթ նշանակէ զլուսնոտն. ըստ այնմ Յն ոսկի. Է լուսնականն այսահարին. մանկանցն հօր անհնազանդին. կմ ընդ լուսնոտ այսահարին, և այլն։

Լուսնակն։ (Նախադրիւ հոլովի.) || մերթ նը նշանակէ զեա, որ զլուսն ունի յաչս. կմ զապիտակ կեղև. և կամ նշանակէ զաչս, որ պատեցեալ է սպիտակաւ կեղևով։ Իսկ մերթ նշանակէ զլուսոյ ակն. կմ՝ զլուսինն, որ վասն լուսաւորելոյ 'ի գիշերի զերկրաւորն աշխարհի, կոչի լուսնակն. իբր թէ լուսոյ ակն. կամ լուսաւորօղ ակն։ Խոսրովն Ճ. տր. 67։

Լուսնահար. ի. ած. աց. գք։ || տես զլուսնոտն։

Լուսնացոյց. ցուցի. իւ. աց. գք։ || գիրք. յորում ծնունդ, կմ՝ լրումն լուսնի ցուցանի։

Լուսնթագ. ի. իւ։ (անդրաղնակ.) || է մինն 'ի յեօթանց մոլորականաց աստեղաց. բնութ է ջերմ և խոնաւ, և ունի զօրաւոր ազդեցութիւն. բարեխառնէ զխառնակոր ազդեցութիւն երևակին. իշխէ արեան, և պատճառէ զուրախութիւն, և զմեծահոգութիւն։ Իսկ 'ի մէջ հրաշալեաց պատճառէ զանագան։ Որակութ է կաթնագոյն. կմ՝ սպիտակափայլ։ և վս յոյժ լուսապայծառ լինելոյն, կոչեցաւ լուսնթագ. որ նշանակէ՝ լուսով թագաւորեալ. կամ պերճացեալ. և է կարգաւ երկրորդ 'ի մոլորակս՝ թուելով յերևակէն։ Մեծագոյն է քան զերկիր ութսուն և հինգ անգամ. յամէ յերկրապագութիւն կենդանակերպի զամ մի։ Ուստի կատարէ զընթացս իւր յերկոտասան ամս։

Լուսնոտ. ի. իւ. ից. իւք։ || տես զլուսնաժէտն։ Մատթ. 4. 24։

Լուսնոտանամ. եցայ. եաց. իլ։ (ձայնակր.) ||

լուսնոտ լինել. կամ՝ ի շփոթմանէ ուղղոյ գլխոյն ըստ աճուրց լուսնին լինել, որ է ախտ ինչ բնական. որում բաղձիցս և գեն գործակից լինի, և անհնացուցանէ զկատինս: ռամկօրէն խաւլու ըլլալ. կամ խելք ծռիլ: Մատթ. 17. 14:

Լուտամ. ացի. ա. ալ: (Ներգործ.) || անիծանել. կամ հայհոյել. կամ չարաբանել. կամ քամահել. կամ պարսաւել: Նարեկ. ժա:

Լուտանք. ալ. օք: (անեզական.) || քամահանք. կամ պարսաւանք: կամ անէծք. կամ բամբասանք. և կամ չարաբանութիւն: Լամբրօն:

Լուտաս. ու. ին. եց. ւք: || է բանջար ինչ, որ լինի յաշխարհն ամբրիկեցւոց, զորմէ պատմեն, թէ յորժամ ուտէ ոք զայն, ըզ խելսն այնպէս խանգարէ և փոփոխէ, մինչ զի զհայրենիսն ոչ ևս կարէ յիշել: Խորէն. յաշխարհագրութեան:

Լուր. լրոյ. ով. ոց. ովք: || մերթ նշանակէ զլսումն. կամ զլսելն: Ասացի մինչ ասէ՝ 'ի լուր ականջաց լսէի զքեզ, իմանի լսմամբ. կամ լսելով ականջաց: Յոբ. 42. 5: Բայց Սաղմ. 17. 45. ուր ասէ՝ 'ի լուր ականջաց. և 2. Թագ. 22. 45. ուր ասի 'ի լուր ունկան, իմանի ընդ լսելն ականջաց. կամ ունկան: Իսկ մերթ նշանակէ՝ լսեալ. կամ լսելի. և ըստ այսմ ասի Մարկ. 2. 2. լուր եղև, եթէ 'ի տանն է. այս է լսեալ: Այնպէս է և Մատթ. 28. 14. ուր ասի, եթէ լուր լիցի այդ. այս եթէ լսեալ լիցի: Մերթ ևս նշանակէ՝ համբաւ. կամ հռչակ անուան. կամ գործոյ ուրուք: Մարկ. 1. 28: Իսկ մերթ նշանակէ զլսելի բանն, կամ զքարոզութիւն. կամ ըզ զրոյցն: Եսայ. 53. 1:

Լուրթ. լրթոյ. ով. ոց. ովք: || սեաւ. կամ թուխ. կամ մութ գոյն: Երբ 'ի սմանէ ելանէ բառն լրթագոյն, զոր տեսցես զկնի:

Լուրջ. լրջոյ. ով. ոց. կամ այ. օք: || զուարթ. կամ զուարճ. և կամ ուրախ: Յոբ. 33. 26: Իսկ մերթ նշանակէ զգաստ. այս է զնա, որ արթուն է զգայութ, և կամ միտք, և ոչ թմրեալ. և կամ որ ոչ է արբեալ: ռամկ. ուշը քով. կամ աչըխ: Մերթ ևս նշանակէ զկապոյտն, կամ զկապուտագոյնն. ռամկ. լաճի ձերփ: և ըստ այսմ ասի 'ի Վարս հարց. ժթ. Զգեցեալ պատմուճան լուրջ:

Լուցանեմ. լուցի. լուց. ել: (Ներգործ.) || վառել զհուր՝ կամ զճրագ. կամ զլապտեր, և զայլս նմանս: Ղևտ. 15. 5: 2. Մնաց. 13. 11: Յուդիթ. 13. 16: Ղուկ. 22. 55: Իսկ մերթ հրձիգ առնել. կամ այրել. և կամ հրդեհել: 2. Մակ. 8. 33:

Լուցիկ. լուցկի. ա. ալ. այց. օք: || տես ըզ Լուցկի:

Լուցկի. կամ լուցկիք: (Նախադրիմ հոլովի.) || այն տամ, որ հրոյ նիւթ լինի. կամ լուցանէ, և բորբոքէ զնա. և է այսմ ծծումբն. յարդն. որոմն. աբեթն, և փուշն, և այլք նմանք, կոչին լուցկիք հրոյ: Այնպէս և անզեղջ մեղաւորք, որք լինին լոցէն նիւթ այրման դժոխոց, կոչին լուցկիք յաւիտենականն հրոյն. ըստ այսմ և այնք՝ որք լուցանեն, և գրգռեն զհուր բարկութեան, կամ վասն շառաւթեան, և այլոց մեղացն առին լուցկիք: Երբ սա ըստ մեծի մասին յոգնականաւ 'ի գործ ածի, որպէս և եղաք: Մծբն. ժէ. Աշխարհ:

ԼՊ

Լպիրծ: (Նախադրիմ հոլովի.) || է արմատ լպրծիլ բային, որով նշանակի լպրծող. կամ լպրծեալ. կամ լպրծուն:

Լպիրշ. լպրշի. իւ. եց. իւք: || չհամ. կամ անամօթ. կամ պակշոտ. կամ լիրբ:

Լպրծահաս. ի. իւ. եց. իւք: || լպրծական, կամ լպրծուտ. որ և մինչ առնիս արժանահաս պատասխանի, իմանի արժանաւորական: Լամբրօն:

Լպրծիմ. եցայ. եւաց. իլ: (Ձայնակր.) || սահիլ. կամ սողոսկիլ. կամ գթել: ռամկ. սըլքիլ: Յն. որդւ:

Լպրծին: (Նախադրիմ հոլովի.) || լպրծումն. կամ սահումն. և կամ սողոսկումն:

Լպրծուկ. լպրծկի. աւ. ալ. օք: || լպրծող. կամ լպրծելի. և կամ լպրծական, որպիսի է տեղին, ընդ որ լպրծի և սահի ոք:

Լպրծուն: (Նախադրիմ հոլովի.) || լպրծեցուցիչ. որպիսի է տեղին, որ սահեցուցանէ զոտս ընթացողին. և կամ լպրծելի և սողոսկուտ. որպիսի է այն՝ որ կարէ սահիլ 'ի ձեռաց:

Լպրծուտ: (Նախադրիմ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերնոյն:

Լպրշիմ. եցայ. եւաց. իլ: (Ձայնակրակ.) || անամօթիլ. կամ լկտի լինիլ. կամ լրբիլ: Նարեկ. ծզ:

Լպրշութիւն. թեան: || լրբութիւն. կամ անամօթութիւն. կամ լկտութիւն. և կամ յանդգնութիւն: Լամբրօն:

Լպրտիմ. տեցայ. տեւաց. իլ: (Ձայնակր.) || լպրծիլ. կամ սողոսկիլ. կամ սահիլ. և կամ 'ի ձեռաց 'ի բաց զերծանիլ:

Լպրտուն: (Նախադրիմ հոլովի.) || լպրծուն. կամ սահական. կամ սողոսկուտ:

ԼՌ

Լռակեաց. ի. իւ. եց. իւք: || լռութեամբ կեցեալ. կամ լռօղ. կամ լռութիւն պահօղ:

Լռանիստ. նստի. աւ. ալ. օք: || լռութեամբ նստօղ. կամ անմռունչ և հանդարտ կեցօղ: Մծբն. ժթ:

Լռապահութիւն. թեան: || պահումն լռութեան. կամ լռակեցութիւն:

Լռարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի լռելոյ. կամ հանդարտելոյ, և կամ տեղի ուր լռութիւն լինի. և կամ ծածկումն իրիք: Նարեկ. ղա:

Լռեմ. եցի. եա. ել: (Չէզոք.) || լուռ լինել. կամ ոչ խօսիլ: Գործ. 11. 18: և 12. 17: Երբ մերթ առեալ լինի ի համբերելոյ. կամ տանելոյ իմիք: Սաղմ. 31. 3: և 82. 2: Մերթ ևս նշանակէ հանդարտիլ. կամ դադարել. և է այսմ ասի 'ի շարականոցի. Սատանայ

ալեացն, և լռեցին. կմ այն. Զի լռեցեն պատերազմունք. եայլն:

Լռելեայն:(մակբայ որակական.) || լռութեամբ. կմ ծածկաբար. կմ գաղտ. կմ մեղմով. կմ առանց ծանուցանելոյ ումեք: Մատթ. 1.19: 3. Մակ. 3.6: Յօհ. 11.28:

Լռելեան: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Լռեցուցանեմ. ցուցի. եցո. ել:(անցող.) || դադարեցուցանել. կմ հանդարտեցուցանել 'ի խօսելոյ. կմ յոյժ և խեթ ձայնեն, և ամբարտաւանէ: Գործ. 13.31:

Լռիկ:(նախդրիւ հոլովի.) || լուռ. կմ լռող: Երբ մերթ ընդ բայի առաջեալ այսպէս. լռիկ կալ. և նշանակէ ոչ խօսել. կմ լուռ, և անմռունչ կալ: ռամկ. ձայն չհանել: 1. Մակ. 11.5:

Լռին:(նախդրիւ հոլովի.) || լռիկ. կամ լուռ. կմ լռեալ. կմ անշշունչ. և կմ հանդարտ: 'ի վերոյ հարցն ն:

Լռութիւն. թեան: || լռողութիւն. կամ լուռ լինել, և ոչ խօսել: Իսկ Երգոց. 4.1. և 3, և 6.6. յորս ասի բաց 'ի լռութենէ քումմէ. խմանի բաց յայնցանէ, որք լռեցեալ քեզ լինին ասել զքէն. կամ բաց յայնցանէ, որք ծածկեալ գոն 'ի քեզ:

ԼՍ

Լսարան. ի. աւ. աց. օք: || Լսելիք. ուր գործիք լսելոյ, որ է ականջն: Միքիա. 13.16: Մերթ եւ առնանի փոխանակ համարատանի. կամ դպրոցի, ուր լինի լսել աշակերտաց բանից վարդապետին. որպ գրի 'ի Յհ գործն: և յայլուր:

Լսելափող:(նախդրիւ հոլովի.) || զգայարան փողոց, և խօսել. կամ որոյ լսողութիւն փակեցեալ, կմ արգելեալ է առ 'ի ոչ լսել, և անսալ: Նոր. ծ:

Լսելի. լեաց. եաւ. եաց. եօք: || այն որ կարէ լսեալ լինել. կամ հասկացեալ: Իսկ Սաղմ. 150.5. ուր ասի օրհնեցէք զնա 'ի բարբառ լսելի. խմանի 'ի բարբառ մեծահնչիւն, որ 'ի հեռաւոր տեղիս լսեալ լինի. կամ հասկացեալ: Իսկ մերթ նշանակէ. լսեալ. կամ ընդունելի. կամ անսացեալ. և կամ հաճոյացեալ: և բառ այսմ ասի. լսելի եղեն աղօթք քո. և այլն: Ղուկ. 1.13: Մերթ եւ նշանակէ լուր. որպէս և բարբառ այսպէս. սիրելի. ատելի, մերթ խմանին սիրող, կամ ատող: Ոսկէ. 'ի նախերգանս:

Լսելիք. լեաց. եօք:(անեզական.) || գործիք լսելոյ, կամ ականջք: 1. Կորնթ. 12.17: Իսկ սակ Սաղմ. 39.7. ուր ասի. զլսելիս հաստատեցեր. խմանի զականջս յարմարեցեր առ 'ի լսել:

Լսեմ. լուայ. լուր. լսել:(ներգործ.) || մերթ նշանակէ ականջօք ըմբռնել զինչ. որ է պարզ լսել: Մերթ եւ հասկանալն. կամ խմանալն: Ելից. 5.15: և Ծննդ. 42.23: Եւ մերթ հնազանդել. կամ անսալ: 1. Թագ. 15.21:

Լսեցուցանեմ. ցուցի. եցո. ել:(անցող.) || լսելի առնել. կամ տալ լսել:

Լսնագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || զայլխաղ, և զփայլուն գոյն ունող. որպիսիք են այլեք մարմնոյ մարդոյն. որք կոյ, և փայլուն լինելով քան զայլ մասունսն ազբատակ լինին: Եւ բառս այս, որպ և լսնանալն, կմ լսնացուցանելն, եղանէ 'ի լուսնաբանէն, որ 'ի վեր անդր մեկնեցաւ:

Լսնանամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդմիջ.) || կոյ և փայլուն լինելով սպիտականալ: և այս ասի զայլեաց խոցէց. և կամ բարոյ. և կեղեց, և նմանեաց: Ղևտ. 13. 19. և 24:

Լսնացուցանեմ. ցուցի. ացո. ել: (անցող.) || տես զԼսնեցուցանել 'ի Լսնբրոն:

Լսնեցուցանեմ. ցուցի. եցո. ել: (անցող.) || սպիտակացուցանել. փեղեղեաթեամբ առնելով զծառն. կմ զուռն. և կմ զպատուղն զներքին սպիտակն երեւեցուցանել: Յովէլ. 1.7: Իսկ մերթ նշանակէ կոկ, և փայլուն առնելով սպիտակացուցանել զազխս. կմ զբուրս. և զայլս նմանս:

Լսողութիւն. թեան: || լսումն. կամ լսելութիւն: Եւ մերթ լսելիք, որ է ականջ: և յայսմ առն Խորէն. գ. գլ. 57. համբաւ նեղութեան մերոյ հասեալ է 'ի ներքոյ լսողութեան ինքնակալին: Իսկ մերթ նշանակէ հնազանդութիւն. կմ անսացողութիւն: Ոսկէ. 1. հարց. ի:

Լսող. սողի. աւ. աց. օք: || այն, որ լսէ զինչ ականջօք: Եւ մերթ հասկացող: իսկ երբեմն անսացող. կամ հնազանդող: Խորէն. գ. գլ. 65:

ԼՐ

Լրական. ի. աւ. աց. աք: || կատարեալ. կմ լրացեալ: Մերթ եւ լիական. կմ ամբողջական. և կամ կատարողական: Նոր. ղթ:

Լրականութիւն. թեան: || լիութիւն. կմ լիակատարութիւն. կամ կատարեալ լրութիւն: Նոր. 'ի գովեստ կուսին:

Լրանամ. ացայ. ացիր. նալ: (ընդմիջ.) || ելցելել. կմ կատարիլ. և կմ կատարելագործիլ: ռամկօրէն լմննալ:

Լրատարար. ի. աւ. աց. կամ իջ. օք: || լիատար. կմ յղէ լիալիր. կամ առատատեղիս լցեալ. և կամ լիակատար: Նորէն. 'ի յեղափոխութեան:

Լրացուցանեմ. ցուցի. ացո՛ նել: (անցող.) || կատարել. կմ ելցելել: ռամկօր. լմնցնել:

Լրբանամ. ացայ. ցիր. նալ: (ընդմիջ.) || լրբել. կմ լկտի, և անամօթ լինել. կմ անպարկեշտ լինել. և կմ յանդգնել:

Լրբենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || լրբական. զի անամօթ. կամ անպարկեշտ. կմ լկտի: Առակ. 7.13:

Լրբիմ. եցայ. եաց. իլ:(ձայնակիր) || Մծբն. ժդ: տես զԼրբանալ:

Լրբութիւն. թեան: || անամօթութիւն. կմ յանդգնութիւն. կմ անպարկեշտութիւն: Ծնն. 49.16:

Լրթագոյն · գունի · իւ · կց · իւք ։ || մԹագոյն · կամ խաւարագոյն · կամ սեւագոյն ։ Նաւում · Ե։

Լրթալոյս ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || Մթաստ լոյս · կամ նուաղալոյս · որ զմթագոյն, և զաղջամուգոյն լոյս ունի։

Լրթանամ · ացայ · ացիր · նալ ։ (ընդմիջ ·) || սեւանալ · կամ թխանալ · կամ մԹանալ · և կամ խաւարամած լինել ։

Լրութիւն · թեան ։ || ամբողջութիւն · կամ կատարելութիւն ։ Եսայ · 31 · 5 ։ Սաղ · 9 · 16 ։ Եբր · 10 · 22 ։ Իսկ մերթ լիութիւն, և առատութիւն · Յոհ · 1 · 16 ։ Եզեկ · 14 · 22 ։ և Հռոմ · 11 · 12 ։ Իսկ մերթ բովանդակութիւն, և ելերումն ։ Աշխարհ · 26 · 16 ։

Լրումն · լրման · ամբ · անց · ամբք ։ || կատարումն · կամ լիութիւն · կամ բովանդակութիւն · Կողոս · 1 · 19 ։ և 2 · 9 ։ և Հռոմ · 13 · 10 ։

Լրջագոյն · գունի · իւ · կց · իւք ։ || զգաստագոյն · կամ արթնագոյն ։ Իսկ մերթ նշանակէ զկատարելագոյնն · զի երանէ ՚ի լուրջ քահանայն, որ երբեմն զգաստն, և երբեմն զկատարեալն նշանակէ ։

Լրջամիտ · մտի · իւ · աց · օք ։ || զգաստամիտ · կամ զուարթամիտ · կամ արթնամիտ · կամ ուշախոհամիտ ։ Յոբ · 1 · հատ · իւ և 2 · հատ · ։

Լրջանամ · ացայ · ցիր · անալ ։ (ընդմիջ ·) || լուրջ լինել · կամ զգաստանալ · կամ զուարթանալ · կամ սթափել ։ Յոբ · 2 · հատ · ։

Լրջացուցանեմ · ցուցի · ցո · ել ։ (անցողակ ·) || պայծառացուցանել · կամ զուարթացուցանել · կամ զգաստացուցանել ։ Իմաստ · 17 · 5 ։

Լրջմտաբար ։ (մակբայ որակական ·) || զգաստաբար · կամ զուարթութեամբ · կամ ուշախոհ և զուարթ սրտիւ ։

Լրջմտութիւն · թեան ։ || զուարթամտութիւն · կամ ուշախոհութիւն ։ Հռոմ · 12 · 8 ։ Իսկ մերթ զգաստութիւն · կամ լրջութիւն ։

Լրջութիւն · թեան ։ || զգաստութիւն · կամ արթնութիւն · կամ զուարթութիւն ։

Լրտես · ի · իւ · ից · իւք · կամ աց · օք ։ || դէտ, որ գնայ ՚ի կողմն թշնամեաց առ ՚ի դիտել զելեւմուտս նոցա · կամ զորպիսութիւն երկրին, ուր բնակին · և կամ առ ՚ի տեսանել թէ զինչ լուր գոյ, զի երթեալ պատմեսցէ իւրայնոցն, որպէս զի բառ այնմ գործեսցեն առ այն զգալոցն, և կամ պատրաստեսցեն · և այլն ։ ասեն · լրտես ։ Ծննդ · 42 · 9 ։ Թուոց · 14 · 6 ։ և Եբր · 11 · 31 ։

Լրտեսեմ · եցի · եա · ել ։ (Ներգործ ·) || դիտել և զմուտ քաղաքին, կամ տեղւոյն ուր բնակին թշնամիքն, գնալ և տեսանել · կամ գիտել, և զծածկութիւն առնուլ, զի բառ այնմ պատրաստեսցին երկիրն · և այլն ։ Թուոց · 13 · 3 ։ և 21 · 32 ։

ԼՑ

Լցուցանեմ · լցուցի · լցո · ել ։ (անցող ·) || լնուլ · կամ լի առնել · կամ յագեցուցանել ։ Սաղմ · 147 · 14 ։ Իսկ ասէն վանեմ ՚ա , ղնի առ ՚ի զարգ ։

ԼՔ

Լքանեմ · լքի · լքեա · ել ։ (ընդմիջ ·) || Թողուլ լինել · կամ լքանել · կամ վհատիլ ։ Մծբն · Է ։

Լքանեմ · լքի · լքեա · ել ։ (Ներգործ ·) || ընկենուլ յերկրի · կամ ՚ի բաց ձգել · կամ ՚ի բաց թողուլ ։ Թուոց · 32 · 15 ։ Իսկ մերթ թուլացուցանել · կամ մեղկացուցանել ։

Լքանիմ · լքայ · լքիր · իլ ։ (Կրաւորակ ·) || թուլանալ · կամ մեղկանալ · կամ վհատիլ · կամ լուծանիլ ։ Ծննդ · 19 · 11 ։ և Աշխարհ · 3 · 11 ։ Ժողով · 11 · 6 ։

Լքումն · լքման · աւ ։ (անեզ ·) || լքումն · կամ թուլութիւն · կամ մեղկութիւն ։

Լքումն · լքման · ամբ · անց · ամբք ։ || նոյն է ընդ վերինոյն ։

Լքուցանեմ · լքուցի · լքո · ել ։ (անցող ·) || Մերթ նշանակէ ՚ի բաց Թողուլ · կամ Թողացուցանել ։ Իսկ մերթ Թուլացուցանել, կամ մեղկացուցանել · կամ լքեալ լուծեալ առնել ։ 2 · Եզր · 4 · 4 · Իմաստ · 17 · 18 ։ Եզեկ · 22 · 5 ։ և 46 · 15 ։

ԼՕ

Լօղիկ · լօղկի · իւ · կց · իւք ։ || մերարկու · ... · փեղկանդ · կամ վերջին լաւաշ ։ Ի · Թագ · 18 · 4 · և 24 · 5 ։

Լօղակ · ի · աւ · աց · օք ։ || անուն զինուորի ։

Լօշ · ի · իւ · կց · իւք ։ || բարակ հնոցը հաց, որոյ զգանգուածն ՚ի կողմն թոնրի հարկանելով հարկանելով և միանգամայն եփեն։

Լօշտակ · կամ լօշտակ · ի · աւ · ագ · ք ։ || է թաւ արմատ ինչ խոտոյ · համեմ բանն, և ունի զձև կերպարանաց մարդոյ, զոր ըլ ժէնշէն ՚ի գործ ածեն ՚ի դեղորայս ։

Լօռ · ի · իւ · ից · իւք ։ || մանրուկ · որ է կանաչ խոտ ինչ երկու զլուշոյ՝ որ բուսանի ՚ի ծովափն · կամ յեղերս նոյ ՚ի մէջ քարանց, կամ յաւ փոխարկելոյ, և կամ ՚ի գետս և ՚ի խոնաւ տեղիս, և զկերակուր ծառոց, և մերթ զաղբերաց ։ ասեն · Քերթողականք ։ Աշխարհ ։ և ՚ի վերջ հատ · ։

Լօռամարգ · ի · աւ · աց · օք ։ || անուն առ գետ ու կամ ուր լօռն է · և կամ գետին, և խոտոյ նուաճեալ վայր ուր բուսանի լօռ ։ կանաչ խոտ երկու զլուշոյ ։ Եսայ · 19 · 6 ։

Լօռաճէար · ճէարի · աւ · աց · օք ։ || անուն առա ... կամ լցեալ բազմութեամբ լօռից · և կամ ուր յաճախ և առատ բուսանի լօռ խոտն։ Խորէն · Ե · գլ · 6 ։

Լօրայ · ի · իւ · կց · իւք ։ || խորշակ, կամ խաւ, որ ամենայն միայնակեցաց զոր ՚ի հնումն ընակէին միայնակեացքն ՚ի լերինս։ Իսկ էր որ երբեմն առ իւր, և էր ուր զանն, և էր ուր յետ այն, կամ հայրենեաց խորշակ շինեցեալ լինէր · և ՚ի յերուսաղեմ առանձին բնակէին միայնակեացքն ։ ՚ի վարս հարց · Թ ։

Խ

Խ. է տառ բաղաձայն, որ հան գոյն այլոց բաղաձայնից, միայնակ ոչ կարէ գձայն ելուզանել, այլ միշտ բաղակցելով ընդ այլոց տառից. զոր օրինակ. խոր. խուլթ. խուժ: Բայց տակայն ոչ է ամենևին անձայն, զի թէև ոչ յօդեսցի ընդ այլոց տառից, տակաւին կարէ խիստկան հնչմամբ զնուճայ և զկիսաձայն ինչ սկզբնաւորել. և վն այսորիկ կոչի կիսաձայն տառ, որպիսիք են և տառքս այսոքիկ. պ. ժ. ղ. շ. և այլն:

Արդ՝ զտառս զայս՝ խ, անուանեմք, խէ, որ հնչի շարժմամբ շնչոյն ընդ փողն արտաբերողին, և ելուզանէ զձայն տոռճար. ուստի 'ի յարուճեստի առոգանութե, յորում քննի որպիսութիւն հնչմանց տառից, բստ հաւասարին թաւաձայն կոչի. այս զհաստաձայն ունօղ. որպիսիք են և տառքս այսոքիկ. թ. չ. ջ. ռ. ց. փ. ք: և այլն:

Դարձեալ. տառս այս կոչի նաև լծորդ. զի ունի զլծորդութիւն. այս զփոխանակութիւն ձայնի, կամ արտաբերութե՝ ընդ ումանց տառից. որպիսիք են տառքս այսոքիկ, ղ. և հ: ուստի և բազմիցս փոխադրի ընդ նս, զի ասեմք, բաղդ, և բախտ. վախճան, և վաղճան. սանդուղք, և սանդուխք. անուղղալ, և անխալ. և այլն: ըստ այսմ նաև ընդ տառին՝ հ. զոր օրինակ. նահապետ, և նախապետ. հարամանի, և խարամանի. խաւ, և խախ. հեռալ, և խեռալ. հոյ. և խոյ. հոյակապ, և խոյակապ. հուպուպիք, և խուպուպիք. ուահար, և ուախար. և այլն:

Դարձեալ, տառս այս՝ է նաև նշան համարողական. այս թուական, զի յորժամ 'ի գործ ածի համադերձ պատուճանշանաւ, այսպէս, խ, նշանակէ զքառասուն թիւն, որ 'ի մէջ թուոց բաղկանայ 'ի չորից տասանց:

ԽԱ.

Խաբանք. անաց. օք: (անեզական.) || խաբէութիւն. կմ նենգութի. և կմ պատրանք. կամ հնարք ինչ որով խաբի ոեաօղն, կմ լսօղն, և այլն: 4. Թագ. 10. 19: Յուդիթ. 9. 15:

Խաբարար. ի. աւ. աց. օք: || խաբէութիւն առնօղ. կմ խարդախ. կմ խորամանկ. կմ խաբեբայ:

Խաբեբայք. խաբէից. իւք: (անեզական.) || խաբէութիւն. կմ պատրանք. և կմ նենգութի:

Խաբեբայ. ի. իւ. ից. իւք: || նենգաւոր. կմ պատրօղ. կմ խաբօղ: Եսայ. 3. 4:

Խաբեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || պատրել. կամ դաւաճանել: Ծննդ. 27. 36:

Խաբեպատիր: (նախդրիւ հոլովի.) || խաբօղ և պատրօղ. կմ խաբեբայ: Եւ կմ սուտ և պատիր. և սասպաճոյճ. որպիսիք են կուռք հեթանոսաց: Մծբն. ժե:

Խաբէութի. թեան: || նենգութի. կմ պատրանք: Սաղմ. 40. 10:

Խաբկանք. անաց. օք: (անեզական.) || խաբէութի. կմ պատրանք. կմ նենգութի. և կամ խաբէական հնարք: Խորէն. գ. գլ. 17. և 63:

Խաբկեանք: (նախդրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերնոյն: Խորէն. բ. գլ. 12:

Խաբշիկ. շկի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զԽափշիկն:

Խաբուսիկ: (նախդրիւ հոլովի.) || խաբօղ կամ պատրօղ. կամ նենգօղ. և կմ խորամանկ: Կիւրղ. Եղեմ. է:

Խաբք. բից. իւք: (անեզական.) || խաբէութի. կամ պատրանք. կամ նենգութի, և ըստ այսմ մինչ ասի՝ ընդ խաբս դնանել զոք, իմանի խաբէութբ դնանել: Խորէն. բ. գլ. 35: Եւ կամ սխալումն, կմ վրիպումն. և ըստ այսմ իմանի՝ Ծննդ. 43. 12. ուր ասի՝ գուցէ ընդ խաբս ինչ իցէ. այս գուցէ սխալմամբ, կամ վրիպմամբ իցէ: Ըստ այսմ է և 'ի Խորէն. գ. գլ. 23:

Խաղ. ի. իւ. ից. իւք: || գիծ: Մերթ ևս ձևացուցեալ նշանքն երգոց շարականին՝ ասին խաղ: Իսկ մերթ նշանակէ զխաղն, կամ զտհաւն, որ մերթ ասի զպառղոց, և մերթ զոզայոց:

Խաղաքաղ. ի. իւ. ից. իւք: || խաղկաքաղ. կմ խաղախութ. այս զխաղ պտուղ քաղօղ և կթօղ: Իսկ մերթ նշանակէ զխաղ քաղեցեալն. և ըստ այսմ ասի, խաղաքաղ պտուղ. և այլն:

Խաղմ. ի. իւ. ից. օք: || մարտ. կմ պատերազմ. կմ կռիւ. կմ խռովութի. կմ ամբոխումն: Խորէն. ա. գլ. 14. և 28:

Խաղմուղ. մղոյ. ով. ոց. ովք: || քաղցու. որ է նորապէս քամեցեալ գինի: ռամկ. շիրէ: ուստի մինչ ասի՝ խաղմղով լցեալ, իմանի՝ քաղցուճալեաւն, որ է արբեցեալն: Կիւրղ. Եղեմ. ժե: Արդ՝ եղանէ ևս 'ի խաղ բառէն, որ է խակ, կամ տհաս. և 'ի ծաղ բառէն, որ է արմատ մզել բային. որով իմանի մզեալն, և քամեցեալն, ուստի քաղցուն, որ է քամեցեալ օշարակ խաղողոյ, և խակ և տհաս գինի, ասի վայելչաբար խաղմուղ: Եւ այսու բառիւ՝ կարէ ևս իմանիլ այլ ևս իցէ նորապէս քամեցեալ՝ և մզեցեալ օշարակն:

Խաղուր. ղրոյ. ով. կամ իւ. ից. օք: || տե՛ս զՋուրայ. զի նոյն է ընդ նմա:

Խաթարեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || եղծանել. կմ խանգարել. կամ աւերել. կմ քանդել: 1. Մակ. 4. 38: և Նարէկ. իե:

Խաժ. ի. իւ. ից. իւք: || տոռճար. կամ թաւածայն տառ: Եւ այս մերթ ասի զտառից.

որք հաստատեալ են 'ի մէջ լերկածայն տառից․ որպէս է տասն ՃԸ, 'ի մէջ փոնի և դոյժ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զերկնագոյնն կամ զկապոյտն կապուտակ, որ անկանի 'ի կողմն կանաչոյ, որպէս է գոյն աչաց ոմանց մարդկանց․ կամ կենդանեաց ։

Խաժակն․ ի․ ին․ կց․ իւք ։ ‖ ունօղ զխաժ ակն, ՚ի զկապուտակագոյն աչս ։ Իսկ մերթ նշանակէ զխաժ աչսն ։

Խաժակնութիւն․ թեան ։ ‖ խաժակն լինելն․ կամ կապուտակութիւն աչաց ։

Խաժամուժ ․ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ խառնիճաղանճ․ կամ խառնիխուռն․ կամ ռամիկ․ և կամ թանձրամբոխ․ և այս աւր զան կարգ ժողովրդոց․ կամ ամբոխից ։ Յովհ․ 7․ 49 ։

Խալամ․ ի․ ին․ ից․ իւք ։ ‖ գլուխ մեռելոյ խոզոյ․ կամ ձկան․ և այլոց կենդանեաց ան բանից ։ 4․ Թագ․ 6․ 25 ։ Յոբ․ 40․ 26 ։

Խալանձ․ ի․ ին․ ից․ կամ աց․ օք ։ ‖ է ծառ ինչ, որ բարձրանայ յերկրէ ըստ երկայնութեան մարդոյ․ որոյ տերեւն է նման վայրի մոշայի․ և ունի զմանր և զկարմիր ծաղիկ, յորում է պարենաման կակուղ համ ինչ․ զորոյ ծաղիկն՝ ախորժանի առնեն բժիշկքն, և բուժեն զգաղանահարս ։

Խալար․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ է տեսակ ինչ ծաղկան․ որ լինի յերկրանիկն արաբիայ ։ Խորէն․ աշխարհագրութիւն ։

Խախ․ ի․ ին․ ից․ իւք ։ ‖ տես զԽահ ։

Խախալ․ ի․ ին․ ից․ իւք ։ ‖ մաղ․ որով զցորեան և զայլս նմանս մաղեն․ կմ խարբալ ։ Սիրաք․ 27․ 5 ։

Խախակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ է աղք ինչ ծաղկան՝ որ գտանի յերկրանիկն արաբիայ ։ Խորէն․ աշխարհագրութիւն ։

Խախաց․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ մակարդ՝ որով մակարդեն զկաթն, և առնեն պանիր․ ռամկ․ պանրի մայա․ որ է տակառակ հիւթ ինչ եղեալ 'ի խախացոյց գառանց․ զոր ըհաղէս տեսցես 'ի մեկնութիւն խախացոց բառին ։ Շնորհալին ։

Խախացոց․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ պարկ ստամոքսին․ ՚ի․ քսակաձև մաշկեղէն անօթն, որ 'ի ներքոյ կրծոց կենդանեացն ընդ մէջ լերդին և փայծեղան կախեալ կայ․ ուր իջեալ կերակուրն ընդ կոկորդ կենդանեացն եփի, և մարսի ։ Արդ՝ կոչեցաւ սա՝ խախացոց, զի է անօթ խախացին․ վն զի 'ի դիեալն զատլինս կաթնկեր գառանց՝ դիեցեալ կաթն իջանէ 'ի պարկս յայս․ և յորժամ եփի ըստ օրինի՝ ներքսագոյն մասունք նր սփռելին ը բոլոր մարմինն առ 'ի սնունդ․ իսկ խոշորագոյնքն մնան 'ի յատակս պարկին ոչ զանեալորդս․ որք են հիւթ ինչ սակաւ իբրև զթանձրացեալ կաթն ։ Արդ՝ հիւթս այս կոչի խախաց՝ զոր հանեալ առնեն մակարդ պանրոյ․ սակայն ը որում պարկ ստամոքսին պարունակէ զսա իբրև զանօթ ինչ՝ սա խախացոց․ որ ռամկօրէն կոչի կծիկ․ քանզի յորժամ գառնարկ է 'ի կերակրոց, ստղծի և 'ի յինքն ժողովի, և լինի իբրև զկծիկ․ ըստ չափու բառին ։ 2․ Օրին․ 18․ 3 ։

Խախուտ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ այն՝ որ ոչ է հաստատապէս անշարժ․ կամ այն որ է խախտեալ․ կամ դիւրաշարժ․ կմ ան հաստատ․ և անկայուն ։ Իմաստ․ 4․ 3 ։

Խախտեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ դղրդել․ կմ վրդովել․ կմ շարժել զիր ինչ, կմ զուռն 'ի տեղւոջէ իւրմէ, կմ 'ի բարւոք կացութենէ ։ 2․ Թագ․ 15․ 19 ։ և Եսայ․ 54․ 11 ։ Իսկ մերթ՝ խախտել՝ և փլուզեալ առնել․ կմ քակտել ։ Մերթ ևս՝ նշանակէ աւերել․ կամ տապալել ։ և ը այսմ աւր զկուսանաց․ յորժամ բարձեալ լինի կուսութի նոց ։ Եզեկ․ 16․ 8 ։

Խածալ․ ի․ ին․ ից․ իւք ։ ‖ խածխած ցորեան՝ զոր ուտեն սանիք․ և մերթ աղան զայն, և խառնեալ զայլիւր նր ը մեղր՝ ուտեն, և կոչեն զայն փոխինդ ։

Խածանեմ․ խածի․ խած․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ ատամամբք սեղմել․ կամ կծել․ կմ խայթել ։ ռամկ․ խածնել ։ 2․ Օրին․ 8․ 15 ։ Միք․ 3․ 5 ։ Մերթ ևս՝ նմանութեամբ առեալ՝ նշանակէ խածատել զոք բանիւ․ և այլն ։

Խածատեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ բազում անգամ խածանել․ կմ կծել․ կմ խածանելով խածանել ։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ՝ նշանակէ՝ բամբասանօք և խոցոտիչ բանիւք խայթել զոք ։ Գաղ․ 5․ 15 ։

Խածիք․ ծեաց․ եօք ։ (անեզական․) ‖ խածանելոյ և ուտելոյ գործիք ։ և այսու մերթ իմանին ատամունքն կենդանեաց ։ Իսկ մերթ բերանն՝ կմ կտուցն թռչնոց, որով խածանեն, և ուտեն ։

Խածղեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ խարկել զցորեանն, կմ զայլս ընդեղէնս 'ի յերկաթեղէն անօթոյ ։ Իսկ մերթ խածղել ասի կիզելն խորշակին զբոյսս ։

Խածուցեալ․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ ‖ խայթուած․ կամ խածեցեալ և խայթեցեալ տեղին․ և կամ խոցուած ։ Նարէկ․ կե․ և ձէ ։

Խածուածն․ ծման․ ամբ․ անց․ ամբք ։ ‖ խածատուածն․ կմ խայթուածն․ և կմ խածուած ։ Նարէկ․ իզ ։

Խակ․ ի․ ին․ ից․ կմ աց․ օք ։ ‖ տհաս․ կամ ոչ հասունացեալ․ ռամկ․ ճահամ․ կմ խամ․ և այս աւր զպտղոց ։ Եսթերն ։ Իսկ մերթ զմև իցէ տհաս՝ կամ անկատար իրաց ։ Նարէկ․ 'ի Գովէստ սուրբ խաչին ։ Մերթ ևս նշանակէ խիստ․ կմ դժնեայ․ կմ դառնաբարոյ․ և կամ ոչ ունօղ զքաղցր բարս ։ Ու․ կե․ 1․ հարց․ լթ ։

Խակախորհրդութիւն․ թեան ։ ‖ խակ, կմ անկատար խորհուրդ․ կամ տխմարական և յիմարական խորհուրդք ։ Նարէկ․ ղէ ։

Խակակութ․ կթի․ ին․ կց․ իւք ։ ‖ խակ կթեցեալ, ՚ի․ քաղեցեալ․ որպէս է պտուղն ծառոց՝ կամ այգւոյ․ որ տակաւին ոչ է հասեալ և քաղեն զնոսա ։ Յոբ․ 15․ 33 ։ Սակայն Եզեկ․ 27․ 20 ։ և Ղեւտ․ 24․ 2 ։ բառս՝ խակակութ, նշանակէ զիւղն նորաստիկ կթեցեալ․ կմ մզեցեալ և քամեցեալ 'ի պտղոց

ձիթե․

ձիթենեաց։ Իսկ 'ի Նորէլ. ծզ. ուր ասի, Անտաղերք խայծակութ, խմանի՝ Նորածլին երեխայն, որ ոչ է աղէցեալ։

Խածկամիտ. մտի. իւ. աց. օք։ || դոհաս և զան կատար միտս ունող. կամ տկարամիտ. և կամ տխմար մտօք։

Խածկամտութիւն. թեան։ || խածկախորհութիւն. կմ տկարամտութիւն. կմ տխմարական խոր հուրդ և մտածութիւն։ Նորէլ. խզ. և ղչ։

Խածկութիւն. թեան։ || տհասութիւն. կմ անկա տարութիւն պտղոյ, կմ մանկանց. և այլոց նմանեաց։ Խորէն. ա. գլ. 31։ և Նորէլ. ղշ։ Մերթ՝ կատարութիւն. կամ տմարդութիւն. կմ անգթութիւն. կմ աննողորմութիւն. կամ դժնէութիւն. կմ՝ դժնդակութիւն։ 2. Մակ. 12. 5։ և Նորէլ. ղդ։

Խահ. ի. իւ. իւ. իւք։ || խորտիկ. կմ ու և եղէ կազմեցեալ կերակուր։

Խահագործեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || զկերակուրս, կամ զխորտիկս կազմել՝ կմ յօրինել. կմ խոհակերութիւն առնել։ Իսկ մերթ նմանութեա առեալ՝ նշանակէ յօրի նել և կազմել զբանս։ Իսկ մերթ՝ անան ակել. կմ մատակարարել։

Խահակեր. ի. աւ. աց. օք։ || խահարար. կմ խոհակեր։ ռամկ. աշճի։ Եւ ասաէն մա նիկս՝ էր. գնէ փոխանակ ամօղ, կամ արատոր բառխս. ոչ և յեցեալ 'ի բառն Աչողենէր։

Խահակերութիւն. թեան։ || խահարարութիւն. կամ խոհակերութիւն. ռամկ. աշճութիւն։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ խորտակակերութիւն. և կմ ուտումն անուշահամ կերակրոց. 'ի Հայր հարց. ժա։

Խահանոց. ի. աւ. աց. օք։ || խոհակերոց, որ է տեղի, ուր եփին, և պատրաստին կերա կուրք, և խորտիկք։ ռամկ. աշխանոց։ 'ի Հայր հարց. իզ։

Խահարանոց. ի. աւ. աց. օք։ || Նոյն է ընդ վերինոյն։

Խահարար. ի. աւ. աց. օք։ || խորտակարար. կամ խոհակեր. որ է կազմող և եփող կե րակրոյ։ ռամկ. աշճի։ Ռուֆ. 1. հատ. լ։

Խահարարապետ. ի. աւ. աց. օք։ || պետ, և գլուխ խահարարաց։ Իսկ մերթ նշանա կէ, իշխան և պետ թագաւորական անօթ ոց. դ. Հէօր խահարարց։

Խահարարութիւն. թեան։ || խոհակերութիւն. կամ խորտակարարութիւն. կմ համեղերամեք համադամ կերակրոց։ Լամբրոն։ և 'ի Հայր հարց. ջ։

Խահրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || եղ ծանել. կմ ապականել. կամ խանգարել կամ աւերել. և կամ քանդել։ Եւ այս մերթ ասի զկերակրոց. իսկ մերթ զբանաւոց, կմ զպարտիզաց, յորժամ 'ի խաղեր. և կամ յայլոց պատահարաց մնասին։ Ըստ այսմ ասի և զապաշխարութիւն. կամ զաղ բոց, և զարտասուաց, և զնմանեաց։ 'Ի Հայր հարց. դ։

Խայլ. ի. իւ. իւ. իւք։ կմ ու. ուա. ուց. ուք. կմ օք։ || խայտաբղէտութիւն. կմ խայտալի, որով

խայտան մարդիկ վն զուարճութեան։ Խորէն. գ. գլ. 40։ ըստ այսմ նաև խայտացումն, ո րով ոք պէսպէս կերպիւ պատմելով. կմ համաձայնելով զոք, խայտալիկ առնէ ին քեան, խաղ կոչի. որպիսի էր պատմե լով խայտալն ող ընդ փարաւոնի, և ընդ եգիպտացիս։ Իմաստ. 12. 26։ Աչքեալ. 1. 12։ Մերթ ևս նշանակէ զխատակն. կմ զծաղրա բանութիւն. զոր առնեն մարդիկ վն զուար ճանալոյ։ ռամկ. շախայ։ 'Ի Հայր հարց. իզ։ Եւ ըստ այսմ նշանակութեան երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս՝ զխաղ առնել. և նշա նակէ վն ծաղու. կմ ծաղրաբանութեան առ նել։ ռամկ. շախայով ընել։ Աչատ. 26. 19։ Իսկ մերթ նշանակէ ծաղր. կամ խայտա ռակ. կամ ծանակելի։ Ծննդ. 39. 14։ Թուոց. 22. 29։ Իմաստ. 15. 14։ և ըստ այսմ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս՝ ընդ խաղ արկանել. և նշանակէ, կատակելով. կամ վասն ծանակելոյ արկանել. կամ առա քել։ Իմաստ. 12. 25։ Եւ կմ այսպէս. ընդ խաղ արկանել. և նշանակէ՝ ծաղր առնել. կամ այպանել։ ռամկ. մասխարայ ընել։ Գործ. 2. 13։ Մերթ ևս նշանակէ զշրջապտոյտ տե ղին. կամ զպարսան, որ յեղը գետոյն. և կմ զպտոյտս տեղին, ուր ջուր գետոյն զանգի առնելով՝ իբրև զլիճ է եղեալ։ և կմ փոքրիկ ձիւղ գետոյ, ուր եղեբի ջուրն։ Ծննդ. 41. 2։ Եսայ. 2. 3։ Եսայ. 35. 7։

Խաղալիկ. խաղալկի. աւ. աց. օք։ || մերթ նշանակէ զխաղացողն՝ պարելով. կմ խեղ կատակելով. և կամ այլով շարժմամբ։ 1. Թագ. 18. 7։ Երեմ. 30. 19։ և 31. 4։ և 2. Մակ. 4. 19։ Մերթ ևս նշանակէ զգործին խաղա լոյ. կմ զխաղալի իրն. և կամ զծաղր առ նելին։ ռամկ. խաղալիք։ և ըստ այսմ է. Յոբ. 40. 14։ և 41. 24։ և Աչքեալ. 1. 10։

Խաղալիք. լեաց. եօք։ (անեզական.) || յօ դուածք մարմնոյ, որով մասունք մարմնոյ կցեալ են առ իրեարս, խաղամբ և շարժին. ուստի և խաղալիք կոչեցան։ Եփես. 4. 16։ Կողոս. 2. 19։ Իսկ մերթ նշանակէ զխաղալի իրս, որովք մանկունք, կմ այլք խաղա ցողք՝ խաղան։ Նորէլ. ծէ։

Խաղախ. ոյ. ով. կամ իւ. ից. իւք։ կմ աց. օք։ || կաշի՝ կմ մորթ անասնոց։ և 'ի սմա նէ եկանէ բառս խաղախորդ։

Խաղախորդ. ի. աւ. աց. օք։ || կաշեգործ. կմ մորթեգործ. որով մերթ իմանի զկաշին քերողն, և բանողն. ռամկ. Թապախ։ Գործ. 9. 43։ և 10. 6։ Իսկ մերթ կօշկակարն։ և մերթ մուշտակակարն. որ, մուշտակ կարողն և կազմողն։ ռամկ. քիւրքճի։

Խաղաղ. ի. իւ. ից. իւք։ || խաղաղացեալ. կմ հանդարտ. կմ անվրդով։

Խաղաղական. ի. աւ. աց. օք։ || հանդարտա կան. կմ մեղմական. կամ խաղաղարարա կան. կմ հաշտարարական. կմ հանդարտա միտ, և խաղաղասէր։ 1. Մնաց. 12. 38։ Եւ մերթ նշանակէ զզոհս փրկութեան, որ մա տուցանէին վն խաղաղութեան, և առողջու թեան. և այլն։ 3. Թագ. 9. 25։ Մերթ ևս նը

շահեակէ զանեղին խաղաղացելոյ և զաղաղակելոյ : և ըստ այսմ առէ Նոննէ 'ի խաղաղականն խօսի : 'Ի Հոռս հայոց · Ե̅ : Երբ մինչ առ' խաղաղական ժամ · խնամնի ժամանացութին , որ լինին զինի երեկոյեան ժամուն :

Խաղաղականոյ · կան · ին · կց · կւք : || սակերքն խաղաղացելոց · յք հանդարտեցելոց , որք կուսոյին , և գեղջնն , առն խաղաղականոյ : Երբ կամ նշանակէ զխաղաղեցեալն , և զխաղաղացեալն , յք զհանդարտ , և զան շարժ կացեալն , որպիսիք էին առկերքն , զորս եմուս եղեներկ մարգարէն : Մծբն · Ը̅ : Կիւրղ · Եղծծ · ԺԷ :

Խաղաղամարտ · ի · ին · կց · կւք : || զխաղաղութիւն ամբոխող , և վրդովող · կմ խռովարար : Մծբն · ԺԹ :

Խաղաղանամ · ացայ · ացիր · նալ : (ըստ գ. մ.) || խաղաղիլ · կմ հանդարտիլ · կմ խաղաղ և հանդարտ մնալ :

Խաղաղասէր · սիրի · ան · աց · օք : || սիրող խաղաղութե · կամ խաղաղարար :

Խաղաղասիգ : (Նախդրիւ հոլովի ·) || խաղաղաշունչ · յք հանդարտ , և մեղմ շնչող · կամ փչող : Երբ ըստ այսմ առէ' խաղաղասիգ օդ :

Խաղաղարար · ի · ան · աց · օք : || խաղաղացուցիչ · կմ առնող զխաղաղութի : Մատթ · 5 · 9 :

Խաղաղացուցանեմ · կմ խաղաղեցուցանեմ · ցուցի · ացի · անել : (անցող ·) || խաղաղ առնել · կամ հանդարտեցուցանել · կմ 'ի վրդովմանց ազատ առնել · կմ դադարեցուցանել :

Խաղաղաւէտ · էւէտի · ան · աց · օք : || խաղաղութե լցեալ , և առատացեալ · կմ յոյժ խաղաղական :

Խաղաղեմ · եցի · եամ · ել : (Ներգործ ·) || խաղաղեցուցանել · կամ հանդարտեցուցանել · և կմ զիջուցանել : Յոբ · 1 · հարց · ԻԲ :

Խաղաղուտ : (Նախդրիւ հոլովի ·) || խաղաղական · կամ հանդարտական · կմ ունող զխաղաղութի , և զհանդարտութի :

Խաղամ · ացի · աց · ալ : (չեզոք ·) || մերթ նշանակէ զխաղարկութի ինչ առնել , պարելով կամ կաքաւելով , և կմ զխաղալիս իրս 'ի գործ ածելով · և այլն : Ելից · 32 · 6 : 3 · Թագ · 6 · 22 : Երբ մերթ ծաղր առնելով , կմ զիշխողութի ինչ ցուցանելով խաղարկութի առնել ընդ ումեք : Ծննդ · 21 · 9 : Իսկ մերթ նշանակէ զուգիլ և խառնակիլ ը̅ մեղկանս պոռնկաց , կմ շնացողաց : Առակ · 7 · 18 : Բայց Ծննդ · 26 · 8 · ուր առէ զԻսահակայ , խաղալ ը̅ Ռեբեկայ , իմանի այնու համարձակութ ը̅ վարիլ ընդ նմա · որով վարի այր ը̅ կնոջ իւրում : Մերթ և նշանակէ խաղալիկ առնել զոք և ծաղր ձանալ · և կամ հարկանելով , և ապտակս հանելով · և կամ այլով եղանակաւ ծաղր առնելով խայտառակել զոք : Դատ · 16 · 25 : 1 · Թագ · 31 · 4 : Մերթ և նշանակէ գնալ , կմ յառաջշարժիլ · կմ յառաջ դիմել : Ծննդ · 11 · 2 : 1 · Մակ · 1 · 1 : և 5 · 49 : Մի քի · 1 · 3 : Մատ · 7 · 25 : Երբ մերթ նշանակէ ,

յառաջխաղացել · կմ գնալ , և կամ հասել ջուրց յանկարծակի : և այլն : Մերթ և երկրել · կմ առաջնորդել : Իսկ մերթ կորուսել կամ եռալ · կմ շարժիլ գոգանալ · կամ այլով եղանակաւ · Նոննէ · ԿԹ :

Խաղամծիմ · եցայ · եաց · իլ : (Հայ.) || արամել · կամ տրտմել · կմ Թախծել · և կմ խռովիլ :

Խաղամունք · մծի · ան · աց · օք : || արտամ · կամ տխուր · կմ Թախծեալ · և կամ խռովեալ :

Խաղաղապաշտեմ · եցայ · եաց · իլ : (Հայ.) || աղերսական · կամ ողորմական շարժմամբ գիրկս արկանել , կմ փարիլ :

Խաղաղաքարշեմ · եցի · եամ · ել : (Ներգործ ·) || յայսկոյս և յայնկոյս շրջմոլեցել · կմ խաղացուցանել և պարածուցանել զերեսն · կմ զգլուխն , որպէս առնեն մանկունքն 'ի գերկամսոց 'ի խաղալիկն խաղալոց : 'Ի Հոռս հայ · ԺԷ : ըստ այսմ առէ և զոյլոց կրուց , որք շրջաբերեալ արար ասեալ խաղացուցանեն :

Խաղարկու · կուէ · ան · աց · օք : || խաղացօղ · կմ զխաղարկութի առնող :

Խաղարկութի · Թեան : || խաղ · կմ խաղացումն :

Խաղացումն · ցման · մանք · մանց · մամբք : || խաղարկութի : Իսկ մերթ յառաջ շարժումն · կմ յառաջագայութի · կմ ըղխումն ջուրց · կմ շնորհաց · և այլն : Խոր · Ե̅ · յառաջխաղացութե :

Խաղացուցանեմ · ուցի · ցի · ել : (անցող ·) || յառաջ շարժել · կամ յառաջ շարժելով տանել : Եզեկ · 40 · 1 : և Գաղատ · 5 · 4 :

Խաղաւարտ · ի · ին · ից · իւք : || ասաց ինչ բուշտ բուշտ այսուցեալ 'ի մորմոջն , որ Թարգմի խոնաւութի , կմ Թարախ · և առ ուխկ կակղեցուցանելով և զեռոյ պատճառելով · յոյժ նեղէ և չարչարէ : Ելից · 9 · 9 և 10 : Ղուկ · ԿԹ : Երբ մերթ ռև եղէ ռուոց' որ պատճառ յարակայնութե արեան · և կմ յայրեցմանէ , և յայլոց նմանեաց' խաղաւարտ կոչի : 'Ի Հոռս հայց · ԺԵ :

Խաղաւարտիմ · եցայ · եաց · իլ : (Հայ.) || բշտիլ · կմ այտնուլ · և կմ ուռիլ · որպ հանդիպի ձեռաց յորժամ եռացեալ ջուր արկանեն 'ի մերայն նը̅ :

Խաղեալ · եալք կմ եալի · ալեաց · եօք · կմ եալ դաց · եալեօք · կմ եալօք : || եալ խաղաց , յք ատեղի խաղալոյ :

Խաղող · ոյ · ով · ոց · ովք : || պտուղ որթոյ յորմէ լինի գինի : ռամկ · առ · հայ · կմ խաղող : Թուոց · 13 · 24 :

Խաղողագեան : (Նախդրիւ հոլովի ·) || այն որ ունի զգաւանահամ , և զծածկ խաղող որպիսիք են սմանք այգիք · կամ որթք : Մծբն · ԺԹ :

Խաղորդեմ · եցի · եամ · ել : (չեզոք ·) || խաղալ · կամ զխաղարկութի առնել :

Խաղտեմ · եցի · եամ · ել : (Ներգործ ·) || յօդել · կմ կցել · կմ շաղկապել · կամ շարահիւսել : տես և զխառնամախակել :

Խաղտիք · տեաց · եօք : (անեզ ·) || [illegible]

ցինք. որք էին տղայք թիւրք և բարբարոսացք: 2. Մակ. 4. 47:

Խամրանամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդ. չէզ.) || Եղծանիլ. կամ խանգարիլ. և կմ աղաւաղանիլ: Եւ այս մերթ առի զծաղկանց. կամ զգունոց. և նշանակէ թառամիլ. կմ թարշամիլ. կմ չորանալ: Իսկ մերթ զմարմնոյ. և կմ զմտաց, և զպարարտութեան՝ և զաստուածոց, և նշանակէ. ցամաքիլ. կամ նուաղիլ. և կմ նիհարանալ: Իսկ երբեմն զհոգոյ կմ զհնոյն է, և զխմանեաց. և նշանակէ չքմանիլ. և կամ զրկիլ՝ ի բարեգործութենէ, և ՝ի սուրբ սիրոյ. ըստ այսմ խմոն և զայլոց նմանեաց: Լամբրօն:

Խամրեցուցանեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || Եղծանել, կմ խանգարել. կմ աղաւաղանել: Իսկ մերթ թառամեցուցանել. կմ չորացուցանել: Եւ երբեմն ցամաքեցուցանել. կմ նուաղեցուցանել: Նարեկ. ՝ի Գլխաւորէ երգոյ:

Խամրիմ. եցայ. եայ. իլ: (ձայնակիր.) || անձն զխամրանալ: Ողբ. 2. համ. ՃԸ:

Խամրութիւն. թեան: || Եղծումն. կամ խանգարումն, կամ աղաւաղանութիւն: Եւ կամ թառամումն, և չորանալն: Եւ մերթ նուաղութիւն, կամ պակասութիւն:

Խամրումն: (Նախդրիւ հոլովի.) || Խամրացումն. գր եղծումն. կամ խանգարումն. կմ դօսացումն. և կամ թարշամումն:

Խայթ. ի. իւ. ից. իւք: || Գործի խայթելոյ. կմ խթան. գր խթիչ. ռամկ. ծօթաղ: 2. Կոր. 12. 7: Եւ մերթ նշանակէ զխայթօղ կիճն զեռնոց, կամ սողնոց:

Խայթահար. ի. աւ. աց. օք: || Այն՝ որ է խայթեցեալ և հարեալ ՝ի թունաւորաց: Մերթ եւս նշանակէ զանեալ մի խայթող փշոյ: Աճգոր:

Խայթեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || Խածանել. կամ կճել. կամ խածանելով խոցել զն սողնոց, կմ թունաւորաց: Ժողով. 9. 3:

Խայթոց. ի. աւ. աց. օք: || Խայթելոյ գործիք. կամ կիճն սողնոց, կամ զեռնոց, որով խայթեն: Ովս. 13. 14: և Յայտ. 9. 3:

Խայթումն. մոյ. մամբ. մց. մամբք: || Խայթումն օձի. կամ այլոց սողնոց. կմ խայթեցեալ տեղին:

Խայծ. ի. իւ. ից. իւք: || Խածանելիք. կամ կեր ձկանց, և կմ թռչնոց, զոր որսորդքն դնեն ՝ի ծայրս կարթից. կամ ՝ի ծուղակս. ռամկօրէն էյմ:

Խայծեմ. եցայ. եաւ. իլ: (ձայնակիր.) || սկսանիլ հասունանալն խաղողոյ. կմ յորժամ աղօխն խայտ լինի, և մերձ է առ ՝ի լինել խաղող: Ժողով. 9. 13:

Խայծումն. ոյ. ով. ոց. ովք: || Սկիզբն հասունացման, և կամ խայծիլն խաղողոյն: Որպէս մինչ սակս, առուրք խայծմանց խաղողոյ. իմանի աւուրք, յորս սկսանին խայծիլ խաղողն: Թուոց. 13. 21:

Խայտ. ի. իւ. ից. իւք: || զանազանս գունով զարդարեալ. կմ գունագոյն: ռամկ. խաջարին: կամ ալաճայ: Ծննդ. 30. 33: Իսկ մերթ նշանակէ զխայտառակն:

Խայտաբղետ. ղետի. իւ. ից. իւք: || Խայտախարիւ. կմ խայտափիսո. կամ զխայտացաւոր. կմ որ պէսպէս պիսակ խայտիւք է զարկացեալ. որպէս է լինցն. կմ մարթ նոյ: ռամկ. խալխալի. կմ ալաճայ: Նարեկ. ՝ի ձեռն. երգոյ:

Խայտաբղետութիւն. կմ խայտաբղետութիւն. թեան: || Խայտից. կմ երփն երփն գոյն: ռամկ. խալխալլըխ: Նարեկ. ղչ:

Խայտախարիւ. (որոց յոգնականն լինի) խայտախարիւք: (Նախդրիւ հոլովի.) || պէսպէս գունով որակեցեալ. կմ խայտափիսո. կմ խայտաբղետ. ռամկ. ալաճայ. պալաճայ: Ծննդ. 30. 32: և 31. 10:

Խայտականն. ական. իւ. ից. իւք: || Զգեստաւորութեան, և զգեստու պաճուճեալ սուրբ ռմնոց: Խորէն. Թ. գլ. 9. և 10:

Խայտաճամուկ. ճկի. ուկ. ւոյ. ուք: || Խայտախարիւ. կմ խայտափիսո. ռամկ. խալխալի: կամ ալաճայ:

Խայտամ. ացի. ա. ալ: (չէզոք.) || Ուրախանալ հանդերձ զուարթութ շարժմամբ մարմնոյ, կմ անդամոց. և կմ ցնծալ: Երեմ. 50. 11: Յոբայ. 18. 7: 4. Թագ. 19. 28: Իսկ 1. Տիմ. 5. 11. ուր ասի. խայտան զքրիստ. իմանի բերկրիլ, և ցնծալ ըստ մարմնոյ ենթ անուանն Քի. կամ ամբարտաւան լինել. և կմ ուռել, և ընդդեմ զդարծանել: Իսկ մերթ նշանակէ զուրախանալ խաղալն երինջուց. կամ երինջոց. կամ զատանց ՝ի նշան ուրախութե: Յովէլ. 1. 17: Նարեկ. ղէ: Իսկ մերթ ասի զձկանց. և նշանակէ՝ կայտառալ:

Խայտառակ. ի. աւ. աց. օք: || Նշաւակ. կմ ծանակ. կմ ծաղր. կամ նախատելի. կամ լցեալ ամօթով. ռամկօրէն խաբէ: Եսայ. 16. 7:

Խայտառակամահ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Խայտառակ կերպիւ մեռեալ. կամ մահացեալ: Իսկ մերթ ընդ բայի շարադրեալ այսպէս. խայտառակամահ առնել. կամ խայտառակամահ սատակել. և նշանակէ՝ խայտառակ մահուամբ չարաչար սպանանել:

Խայտառականք. անաց. օք: (անեզական.) || Խայտառակութիւն. կամ ծանականք. և կմ ամօթալի գործք. և կմ ամօթոյք:

Խայտառակեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || Ծանակել. կամ նշաւակել. կմ յամօթ առնել. կամ ծաղր առնել. կամ նախատինս դնել: ռամկ. խաբէ անել: 3. Մակ. 2. 3: և Եբր. 6. 6: Մերթ եւս նշանակէ առականել զկանայս: Եսայ. 13. 16: Եւ մերթ զամօթոյս. կամ զամօթալի իրս ուրուք յայտնել: Երեմ. 13. 22:

Խայտացուցանեմ. ցուցի. ցոյ. ել: (անցող.) || Ուրախացուցանել. կմ ցնծութե լնուլ. կամ կայտառացուցանել: Իսկ Խորէն. Թ. գլ. 20. ուր ասի՝ խայտացուցանէ բարեկամս. իմանի՝ շարժէ. կմ առնէ խոզերան բարեկամս:

Խայտափիսո. փսոյ. իւ. ից. իւք: || Անձն ըղ

Խայտա_

Digitized by Google

զԽայտախարիճ. կամ զԽայտաբղէտ:

Խայտուց. ուցի. ից. իւք. կամ աց. օք: || խայտաբղետութի. այն խատուտիկ գոյնն, կամ խատուտիկութի. որպիսի է խայտ գոյնն ընձու: Երեմ. 13. 23:

Խայր. ի. ին. իւ. իւք: || պտուղ. կամ որդանք, կամ արդիւնք բուսոյ: Յհ. ոսկ:

Խայրաբեր. ի. աւ. աց. օք: կամ ին. ից: || պտղաբեր. կամ պտղատու:

Խայրիք. րեաց. եօք: (անեզական.) || Նո րէլ. լՖ: տես զԽայր: Եւ. 'ի սոցանէ եւս է բառս՝ երեխայրի, որ նշանակէ զառաջին պտուղն:

Խան. ի. ին. իւ. իւք: || սկուտղ. որ մերթ լինի 'ի պղնձոյ. կմ 'ի փայտէ. կմ յայլմէ նիւթոյ. ռամկ. սինի. կմ ձեծ թէփսի. և կմ փեշքուր: Եւ մերթ հիւսեցեալ լինի 'ի պրտուոյ, և յայլոց նմանեաց. որ ռամկ. կոչի սէլէ: Ծննդ. 40. 16: Ելից. 29. 3: Դւոց. 6. 19:

Խանգարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || եղծանել. կմ աւերել. կմ ապականել. կմ քանդել. կմ կործանել և ջնջել զբարեկարգութիւն: Լամբրոն:

Խանգարիչ. րչի. աւ. աց. օք: || եղծիչ. կմ ապականիչ. կմ քանդիչ. կմ կործանօղ, և ջնջօղ բարեկարգութե, կմ խաղաղութե ու և լցէ իրաց: 3. Թագ. 18. 17:

Խանգարութի. թեան: || եղծումն. կամ աւերումն. կամ ապականութի. կմ կորուստ բարեկարգութե՝ և բարեխառնութե:

Խանդ. ի. ին. իւ. իւք: || եռանդ, կմ գորով. կմ գութ աղեաց. կմ խանդաղատումն. կմ աղէխարշումն:

Խանդակաթ. ի. ին. իւ. իւք: || ըղձակաթ. կամ սիրակաթ. կամ կաթոգին. որովք իմանի սաստիկ վառեալն 'ի սէր ուրուք, որոյ խանդն, այն եռանդն, իբր թէ վս առաւելութե կաթէ. և կամ իբրութէ սիրոյն հալի: Երգ. 2. 5:

Խանդակաթիմ. եցայ. եա. իլ: (Ձայնակ.) || խանդակաթ եղանիլ. կմ ըղձակաթ լինիլ. և կմ սիրով ուրուք այնպէս զգածիլ և վառիլ. որով իբր թէ սիրոյն խանդաղատելով հալի և կաթէ: Յհ. ոսկ:

Խանդամ. ացայ. ա. ալ: (ընդմիջ.) || Նախանձիլ. կամ մախալ. կմ զչարել: Խորէն. Է. գր. 21. և 23:

Խանդաղատական. ի. աւ. աց. օք. || գորովական. կմ աղէխորովական. և կմ սաստիկ գթալի:

Խանդաղատանք. անաց. օք: (անեզական.) || խանդաղատումն. կամ սաստիկ գութ և գորով. կամ խանդակաթութի. և կմ բորբոքումն ըղձի և սիրոյ: Խորէն. Ա. գր. 19:

Խանդաղատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի գութ և 'ի գորով շարժել զոք. կամ խանդաղատեցուցանել. կամ 'ի սէր և 'ի գութ շարժելով աղէխորով առնել. և կմ ջերմեցուցանել զսիրտն: Լամբրոն:

Խանդաղատիմ. եցայ. եա. իլ: (Ձայնակրաւ.) || գորովանօք, և գթով զգածիլ. կմ աղէխարշիլ. կմ գալարիլ աղեօք: Եսէա. 2. 6: և 3. Մակ. 5. 27:

Խանդամանդ. ի. ին. իւ. իւք: || երկաթաքարշ քար. որ և կոչի մագնիս: ռամկօրէն ճէլիպտէ:

Խանդանք. անաց. օք: (անեզական.) || մախանք. կամ նախանձ: Ողբ. 2. հատ. ին:

Խանդիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակրաւ.) || խանդիւն. այն գթով. կմ գորովին զգածիլ. կմ աղէխորով լինիլ. և կմ գալարիլ աղեօք:

Խանդութի. թեան: || խանդացումն. կամ մախացումն. և կամ նախանձ: Բայց ըստ որում է վերացեալն խանդ բառին, նշանակէ զգթութին. կամ զգորով. կմ զխանդաղատութին:

Խանձ: (Նախդրիճ հոլովի.) || է արմատ խանձեցուցանել, և խանձիլ բայից. ենք նշանակէ զմոլեալն, և զատորեալն առ 'ի անյագաբար լափել, ուտել, և ըմպել: Եւ ըստ այսմ յարի անուանց ոմանց այսպէս. մարդախանձ. գիշախանձ, այն մարդակեր. գիշակեր:

Խանձական. ի. աւ. աց. օք: || բորբոքական. կմ վառեալ և մոլեալ առ 'ի առնել զիր ինչ:

Խանձամ. ացայ. ա. ալ: (ընդմիջ.) || պանծալ. կմ պարծիլ. և կմ մեծաբանել:

Խանձատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || խանձելով խանձել. կամ այրել. կմ տոչորել. Դանի. 3. 94: 2. Մակ. 6. 11:

Խանձարուր. ձարրոյ. ով. ոց. ովք: || փաթթոց. կամ երկայն և նեղ կտաւ, որով փաթթուեն զնորածին մանկունս: Իմաս. 7. 4: և Ղուկ. 2. 7: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ ս և իցէ ծածկութի. կամ պատանաց. որով իր ինչ պատի, կմ ծածկի: Յոբ. 38. 9: և Նարեկ. ղԶ:

Խանձարրապատ. ի. ան. աց. օք: || խանձարրօք պատեցեալ. այն երկայն և նեղ կտաւօք, որպիսիքեն նորածին մանկունք:

Խանձեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || շուրջանակի այրել և կիզել. կամ խանձատել:

Խանձեցուցանեմ. ցուցի. ցի. ել: (անցող.) || բորբոքեցուցանել. կմ սովորեցուցանել և հետամուտ առնել զոք զկնի ուրուք առ 'ի լափել, ուտել և ծախել զնա: ռամկ. փափանտըրմիշ էնէլ: 2. Օրին. 28. 21:

Խանձիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || բորբոքիլ. կամ սովորիլ և մոլիլ առ 'ի լափել ուտել, և ըմպել:

Խանձող. ողի. աւ. աց. օք: || խանձեցեալ, և կիսայրեաց փայտ, կամ շերտք փայտից, և այլք նմանք, որք 'ի հրոյ 'ի բաց առեալք, տակաւին այրին, և ծուխս հանեն: Ամովս. 4. 11: և Զաք. 3. 2: և Եսայ. 7. 4:

Խանձողեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || խանձատել. կամ խանձել և այրել. ռամկ. տըչէլ մըլէլ. և ըստ այսմ իմանի այն, որ ասի զմիթ հօրէն մերմէ Գրիգորէ Լուսաւորչէն. Խանձողեցան նշխարք քո սէ ու կերպացդ: 'ի Շարականոցի:

Խանձրախառն. ի. ին. ից. իւք. || խանձրախառնոր. այն սևութբ և զազրութբ լցեալ. կամ աղծութբ. և աղտեղութբ մածեալ.

եւ կամ սեաւ եւ թանձրամած. որպիսի է ծուխն, որ ՚ի յայրեցածոյ պղծալից իրաց ելեալ՝ մածեալ թանձրանայ: Ագաթ:

Խանութ. ութի. կմ՛ խանթի. իւ. ից. օք: || կրպակ. որ է գործարան արուեստաւո-րաց: Նոնն. Է: Իսկ մերթ նշանակէ զգան ձառանն. կմ՛ զգանձարանն:

Խանչ. ի. իւ. ից. իւք: || Ճչումն, կմ՛ արձա կումն ձայնի ոմանց կենդանեաց. որք խո զից. կմ՛ ցռուց, եւ այլոց նմանեաց:

Խանչամ. ացայ. ցէր. ալ: (Ընդմիջ.) || մե-ծաբանելով հպարտանալ. կմ՛ գոռոզանալ:

Խանչեմ. եցի. եա. ել: (Չէզոք.) || Ճչալ, կմ՛ ձայն արձակել խոզից. կմ՛ ցռուց, եւ այլոց ոմանց կենդանեաց: Յոբ. 6. 5:

Խանչիւն: (Նախդրբիւ հոլովի.) || Ճչումն խո զից. կմ՛ ցռուց, եւ այլոց նմանեաց:

Խանչումն. չման. մամբ. մանց. մամբք: || մերթ նշանակէ զխանչիւն: Իսկ մերթ զգոռո-զումն. կմ՛ մեծաբանելով հպարտանալն:

Խանտամ. ացայ. ցէր. ալ: (Ընդմիջ.) || ահս զխանդալ: Խորէն. Բ. գլ. 60:

Խանտի. տւոյ. ով. իք. եաց. եօք: || կարօ-տեալ, կամ նեղեալ, եւ կմ՛ տառապեալ: Խորէն. Գ. գլ. 68:

Խաշն. խաշին. շամբ. խաշինք. անց. ամբք: || է հասարակ անուն ինչ. որով նշանակին փոքր անասունք, այսինքն ոչխարք, եւ այծք: Ծնն. 12. 16: Թուոց. 32. 1: Սաղմ. 8. 8:

Խաշնադարման. ի. աւ. աց. օք: || հօտից ոչ-խարաց, կմ՛ այծից դարմանող. կմ՛ հովիւ ոչխարաց, եւ այծից: Ծննդ. 46. 32. եւ 34:

Խաշնասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող խա շանց. կմ՛ ոչխարասէր:

Խաշնարած. ի. աւ. աց. օք: || արածող. կմ՛ հովիւ խաշանց: Ծնն. 4. 20:

Խաշնարօտ. ի. իւ. ից. իւք: || արածող խա-շանց. կմ՛ խաշնարած. կմ՛ խաշնադարման: Մծբն. ժա: Իսկ մերթ նշանակէ զարածե ցեալ խաշն: զի ռամկաբար ասէ. մինչ յարի ոմանց անուանց՝ մերթ նշանակէ արածող. եւ ըստ այսմ ասի, տարապարտարօտ. այսինքն տարապարտ արածող: եւ մերթ արածե-ցեալ. որպիսի է բառս՝ մարգարօտ, որ նշ անակէ ՚ի մարգի արածեցեալ:

Խաշնդեղ. ի. իւ. ից. իւք: || անվանդ, որ է դեղնագոյն արմատ բուսոյ իրիք՝ որ կոչի գարծիլ. եւ է բնութեամբ ջերմ եւ չոր. եւ ունի զբազում օգտութիւնս ՚ի դեղագործայս. եւ բնու-թեամբ է լուծողական. ուստի բազում անգամ կարգեն ՚ի նմանէ զմաքրողական դեղ որո վայնի:

Խաշու. ուէի. ուաւ. խաշուք. ուէից. իւք: || արգանակ. այսինքն խաշած մսոյ ջուր: ռամկ. Բերրիթ:

Խաշումն. շման. մամբ. մանց. մամբք: || հա շումն. կամ մաշումն. եւ կամ ծիւրումն: Մծբն. ժթ:

Խաչ. ի. իւ. ից. իւք: || բառս այս յատկա-պէս առեալ, նշանակէ զգաղանակերպ չար չարանս, կմ՛ զփիշաս, կամ զտառապանս, զորս կրէ ոք: Մատ. 16. 24: Եւ յայսմանէ առեալ՝ մերթ նշանակէ զքառաթեւ գոր-ծին չարչարանաց, յորում զձեռս, եւ զոտս ուրուք բեւեռեալ պնդէին, ուր սատակա-կսկիծ տանջանօք վճարէր զկեանս. որպի-սի էր խաչափայտն՝ յորում Քս տրն մեր զանտանելի չարչարանս կրեալ՝ մեռաւ: Մատ. 27. 32: Եւ մերթ խաչ կոչին նաեւ այնք կազմուածք, զորս շինեն քրիստո-նեայք ՚ի փայտէ. կամ ՚ի հրահալելեաց իբ-րեւ զպատկեր խաչին Քսի, որում երկիր պագանեմք:

Խաչագլուխ. գլխոյ. ով. ոց. ովք: || զխաչաձեւ գլուխ ունող, որպիսի է գաւազանն ոմանց եկեղեցականաց: Լամբր:

Խաչազգեաց. եցի. իւ. ից. իւք: || խաչիւ զգեստաւորեալ, որով իմանի՝ խաչակիրն, կամ զխաչ եւ զչարչարանս յանձնառօղն: ՚Ի շարակնոցի:

Խաչակիր. կրի. աւ. աց. օք: || կրող եւ բար-ձող խաչի. կմ՛ զխաչ եւ զչարչարանս յանձն առօղ, կամ խաչակրօն: Նոնն. զԷ: Եւ ՚ի փարողն խաչին:

Խաչակից. կցի. կցաւ. աց. օք: || կցորդ խա չի. կմ՛ չարչարանաց: Հռոմ. 6. 6:

Խաչակրօն. ի. իւ. ից. իւք: || խաչակիր. կմ՛ զխաչանշեր վարս, եւ զկրօնս ունող. կամ խաչակրօն: Եւ մինչ ասի՝ խաչակրօն յի-շատակ. կամ սաղմոսերգութիւն, իմանի՝ խա չակրօնական:

Խաչահանու. նէի. աւ. աց. օք: || ՚ի խաչ հանօղ. կմ՛ խաչօղ: Լամբր:

Խաչաձեւ. ի. իւ. ից. իւք: || զձեւ, կմ՛ զնմա նութիւն խաչի ունող. կմ՛ խաչակերպ:

Խաչամահ: (Նախդրբիւ հոլովի.) || չարչա-րանօք խաչի մահացեալ, կմ՛ մեռեալ: Իսկ մինչ ասի՝ խաչամահ սպանանել, իմանի՝ մահուամբ խաչի սպանանել: Ոսկ. 1. Կորն. Թ:

Խաչանիշ. (Նախդրբիւ հոլովի.) || խաչաձեւ. կմ՛ խաչանշան. կամ զօրինակ՝ եւ զձեւ խաչի ունող: Նոնն. զԷ:

Խաչանկար. ի. աւ. աց. օք: || ձեւով խաչի նկա րեցեալ. կամ խաչանիշ. կմ՛ ՚ի վերայ իւր զձեւ խաչի ունող: Լամբր:

Խաչանման. ի. իւ. ից. իւք: || խաչակերպ. կամ խաչաձեւ:

Խաչանշան. ի. իւ. ից. իւք: || խաչիւ նշանե ցեալ. կամ խաչանիշ:

Խաչաչարչար. ի. իւ. ից. իւք: || խաչիւ չար չարեցեալ. կմ՛ չարչարանօք խաչի տանջե-ցեալ. կմ՛ դառնակսկիծ չարչարանօք խաչ տանջեցեալ: Իսկ մինչ ասի՝ խաչաչարչար չարչարանօք. իմանի՝ սաստիկ տանջողական չարչարանօք:

Խաչապէս: (Մակբայ որակական.) || իբրեւ զխաչ. կամ խաչակերպ. կմ՛ ըստ նմանութեան խաչի: Նոնն. Հէ:

Խաչապսակ. ի. աւ. աց. օք: || խաչիւ պսա կեցեալ. կամ ունող պսակ խաչի. եւ չար-չարանաց. կմ՛ խաչազարդ: Նոնն. զԷ:

Խաչափայտ. ի. իւ. ից. իւք: || փայտ խա-չին՝ ՚ի վն որոյ տրն մեր խաչեցաւ: 1. Պետ. 2. 24:

2. 24: ըստ այսմ երբեմն խաչափայտիւք ան֊ուանին և այլք փայտեայ խաչք՝ զորս շի֊նեն քրիստոնեայքն իբրև զպատկերս խա֊կակաւն խաչին Քի:

Խաչափառ. կմ՝ խեչափառ. ի. իւ. ից. իւք: || է խեցեմորթ և ճանկաւոր կենդանի ինչ ջրային, զոր և կոչեմք խեցգետին:

Խաչգիւտ. ի. իւ: || գտումն խաչին Քսի. կամ ժամանակ տօնախմբութեան այսպիսւոյ գիւտի:

Խաչելութիւն. թեան: || 'ի խաչ ելումն. կմ խաչիլն. և կամ չարչարանք խաչի: Ներբ. ՂԶ:

Խաչունակ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ յինքեան զխաչ. կամ խաչակիր: Ներբ. ՂԶ:

Խաչվառ. ի. աւ. աց. օք: || դրօշն եկեղեցականաց. զոր 'ի թափօր ելանելն բարձեալ տանին. որոյ յերկոսին կողմունսն նկարեալ կան սրբազան պատկերք:

Խաչորհնէք: (Նախդրիւ հոլովի.) || օրհնութիւն խաչի:

Խառան. ի. աւ. աց. օք: || անուր՝ կմ շղթայ. զոր արկանեն 'ի պարանոց պատժապարտից: Աճգոր: Մերթ է յատուկ անուն տեղւոյ, զոր տեսցես 'ի բառարանի յատուկ անուանց:

Խառատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || քակտել. կամ քանդել. կամ քայքայել. և կամ խառնելով խառել, որ սաստիկ ո֊լորելով և քարշելով 'ի բաց կորզել. կամ 'ի բաց լուծել. և ըստ այսմ առի, խառատել զգլուխս թռչնոց յուլանէ նոցա. կմ զեղջիւրս անասնոց 'ի գլխոյ նց. կամ զգա֊րինս յօրինից. և այլն:

Խառատումն. ման. մամբ. մանց. մամբք: || քակտումն. կամ քանդումն. կամ քայ֊քայումն. կամ խռռումն. կամ փշրումն. և կամ խառնելով խառումն. որ քարշելով 'ի բաց լուծումն, որպէս խառատեն և 'ի բաց կոր զեն զեղջիւրս 'ի գլխոց անասնոց: զգա֊րինս 'ի շինուածոց: և այլն:

Խառեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ոլո֊րելով և քարշելով 'ի բաց կորզել. կամ յետս դարձուցանելով 'ի բնաւորեալ տեղ֊ւոյն 'ի բաց լուծել. որպէս առնեն թռչնոց, յորժամ զգլուխ նց առանց զենլոյ, միայն 'ի ձեռն ոլորման և քարշման յուլանէ նց 'ի բաց կորզեն: ռամկօրէն [illegible]: Ղեւ. 1. 15: և 5. 8:

Խառն. նի. իւ. ից. իւք: || խառնումն. կամ խառնուած և բաղադրութիւն և լցեալ իրաց: Նորէկ. ԺԵ. և ՂԶ. Երբ մերթ նշանակէ ըզ խառնակութիւն, որ զմարմնաւոր զուգումն. և կամ զշաղաշարութիւն: Ծննդ. 30. 41: և Յն որդի: և ըստ այսոցիկ նշանակութեանց՝ առաւ յոգնականն 'ի գործ ածի: Մերթ և նշանակէ զխառնակն. կմ զպիղծն, և կամ զաղտեղին: ըստ այսմ է Հռով. 13. 13. ուր ասի. Եւ մի խառն անկողնօք. որ մի խառնակ, և պիղծ զուգմամբք: Իսկ մերթ վարի մակբայաբար. և նշանակէ 'ի միասին. կմ միանգամայն. կմ առհասարակ: Եսայ.

11. 7: Իմաստ. 5. 21: 2. Մակ. 12. 23:

Խառնաբան. ի. իւ. ից. իւք: || խառն և շփոթ խօսօղ. կմ որ յայտնի և բացորոշ ոչ խօ֊սի: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ ոչ ա֊ռի յատկապէս և ըստ բուն նշանակութե. այլ՝ ըստ նմանութեան, որպէս զբողբոջս ու֊ռոյն կոչեմք աչք: Կիւրղի Եղիկ. ԺԹ:

Խառնադնաց. ի. իւ. ից. իւք: || զխառնակ գնացս ունօղ. որ պիղծ վարուք կենցա֊ղավարօղ. կմ անառակ. կմ զեղխ վարուք. կմ պղծագործ. և կմ եղեռնագործ. կմ ժանտաժուտ, և չարաբարոյ: Եզեկ. 18. 10:

Խառնախաղացեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Երանէ սա 'ի բառէս՝ խառն. որ նշանա֊կէ 'ի միասին. կմ բաղ: և 'ի խաղալ բայէն, որ է յօդել, կամ կցել, կմ շաղկապել. և այլն: Ուստի խառնախաղացելն է, 'ի միա֊սին յօդել, կմ շաղկապել. կամ բաղկա֊ցել. և կամ բաղադրանել: և ըստ այսմ բա[illegible] զազանութիւն. կամ 'ի միասին [illegible] աստեղայ՝ ըստ զանազան հայեց[illegible] դրից, ըստ որոյ գործեն 'ի յե[illegible]նեալս, կոչի խառնախաղացել աստեղաց: Կիւրղի Եղիկ. Ճ: տես և զխաղացելն:

Խառնախորթ. ի. իւ. ից. կամ աց. օք: || խառն և խորթ. որ անկարգ, և անհարա֊զատ. կամ խառնափնդոր. կամ խառնի֊խուռն. և կմ ունայն. և սնոտի: ռամկօր. [illegible]: Նորէկ. ՂԶ:

Խառնախուռն. խուռնի. աւ. աց. օք: || խառ֊նափնդոր. կմ խառնաշփոթ. կմ շփոթօղ և ամբոխօղ. և կմ խառնակ և աղտեղի: Նորէկ. ԾԳ: Երբ ելանէ սա 'ի բայէն խա֊ռնել. որոյ արմատն է խառն. զոր տեսցես [illegible]: տես և զ[illegible]:

Խառնակ. ի. աւ. աց. օք: || պիղծ. կմ [illegible] դժ. կամ անմաքուր. կմ անլուայ: 1. Մակ. 1. 50: և Մարկ. 7. 2: Իսկ մերթ նշանակէ ըզ խառնեալն, կամ զխառն. և կամ զխառ֊նափնդորն: Մծբն. ԺԹ:

Խառնակեաց. կեցի. աւ. աց. օք: || [illegible] կամ 'ի միասին Ը այլոց կեցօղ: Երբ մերթ նշանակէ, խառնադնաց:

Խառնակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Ը միմեանս խառնել. կմ շփոթել: Ծնն. 11. 7:

Խառնակերպ. ի. իւ. ից. իւք: || այն՝ որոյ կերպարանքն է խառնեալ 'ի զանազան ձե֊ւոց. որպիսիք են ցուցանքաւոր կենդանիքն. որք ըստ մասին են նման այս ինչ կեն֊դանւոյ, և Ը մասին, այն ինչ կենդանւոյ. և որպէս ջորին. որ ըստ մասին է նման ձիոյ. և ըստ մասին նման իշոյ:

Խառնակիմ. եցայ. եաւ. իլ: (Չէզոք.) || ընդ միմեանս խառնիլ, կմ շփոթիլ: Եզեկ. 22. 18: Իսկ մերթ նշանակէ մամնակցել. կմ հաղորդել ուրեք կենցաղավարութե: Յօհ. 4. 9: և Աճգոր. 11. 15: Երբեմն նշա֊նակէ շաղաշարել. կմ զուգել Ը միմեանս արուէն և իգէն: Ելից. 22. 19:

Խառնակօս. ի. իւ. ից. իւք: || պղծախօս. որ 'ի պղծոց կոխեցեալ. որպիսի է տեղին, կամ յատակն, զոր կոխեն խառնադնացք.

և ալիւր անձնիւքն, կամ հեթանոսաց. 3. Մակ. 2. 8:

Խառնակութիւն. թեան: || մերթ նշանակէ զխառնումն, և զշփոթութիւն: Ծննդ. 11. 9: և մերթ զշաղաղշտութիւն և զշռայլակեցութիւն առնէի, և խղի ը մարմնոյ. և կամ զամուսնանալն ը ազգի օտարի. 2. Մակ. 14. 3: Որպէս և 4. Թագ. 14. 14: և 2. Մնաց. 25. 24. յորս ասի. Զորդիս խառնակութեց, իմանի՝ զոր դիւս այնոց որդւոց էին յառաջ որդիք իւր. այսինքն խառնակ. որ՝ ի հեթանոս հօրէն և՝ ի հրեայ մօրէ. կամ՝ ի հրեայ հօրէ, և՝ ի հեթանոս մօրէ:

Խառնակրօն. ի. իւ. ից. իւք: || զխառն սովորութիւ, կամ զկրօն ունօղ. կամ խառնակրօնս: Իսկ մերթ նշանակէ՝ զհաւատացեալ, և զգահեհկական կեանս վարօղ, որպիսիք էին սամարիացիք: Նորէկ. հա:

Խառնաձայն. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ ըզ խառն և զշփոթ ձայն. կամ որ առանց կարգի և անբացորոշ նշանակութեամբ հանէ ըզ ձայն, և զաղաղակ: Բայց 1. Կորնթ. 14. 8. ուր ասի. Եթէ խառնաձայն արձակեսցի փողն. իմանի, եթէ խառն և աննշան ձայնիւ գոչեսցէ. կամ եթէ շփոթ և զաննշան ձայն հանիցէ:

Խառնաձեւ. (Նախդրիւ հոլովի.) || խառն ձեւեցեալ. որ՝ ի միասին կազմեցեալ և քարշեցեալ. և կամ խառն ընդ միմեանս ագուցեալ. կամ ուժգին կազմեցեալ, և բնաւ յառաջ վարեալ: 3. Մակ. 4. 7:

Խառնաղանճ. կամ խառնաղանջ. ի. իւ. ից. իւք: || խառնիխուռն. Երբ ասէ մերթ իմանի. ռամիկն կամ գռեհիկն, և կամ խաժամուժ ամբոխն: Եւ մերթ խառնիխուռն, և [illegible] աղխամախաց, կամ կանայք և կարաւօք: Եզեկ. 27. 27. և 30. 5: և Խորէն. եա. գլ. 15:

Խառնամայր. ի. իւ. ից. իւք: || այն կին, որ՝ խառնակեցաւ՝ և՝ ի մերձեցեալ իւրոց եղանէ, իբրև զխառնակ և զանառակ յաւելուած. որպիսիք էին կոչողքն, որք եղանեն ՝ի քուրմայքն հաւլոյոց, և կամ ՝ի կանայս բըր ուոյ. և յայլոց նմանեաց: Կիւրղ. Եզեկ. ժդ:

Խառնամանան: (Նախդրիւ հոլովի.) || խառնակ. կամ անմաքուր. կամ անմիք. և կամ պիղծ: Կիւրղ. Եզեկ. ժե:

Խառնամբոխ. ի. իւ. ից. իւք: || խառնիխուռն ամբոխ. կամ խառնիճաղանճ բազմութիւն: Իսկ մինչ ասի. խառնամբոխս եղանել ՝ի պատերազմ. իմանի՝ խառնիխուռն ամբոխիւք, կամ խառն ընդ ամբոխից գնալ ՝ի պատերազմ: Աճառ.

Խառնապատմօղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || խառն խուռն պատմօղ. կամ խառն և ՝ի միասին պատմեցեալ. Աճառ.

Խառնավար: || ոչ հոլովի, այլ ը բայի շարակցի այսպ. խառնավար առնել. և նշանակէ՝ խառնակ, կամ անառակ և անկարգ կերպիւ վարել. կամ ՝ի գործ ածել. և կամ չարաչար ՝ի կիր արկանել: Կիւրղ. Եզեկ. ժգ:

Խառնարան. ի. աւ. աց. օք: || անօթ, յորում խառնեն զգինին ը ջրոյ: և այսու մերթ իմանի իմաստն նման ամն թասի. կամ գուրակն, [illegible] ըմպելի այսպիսի խառնուածոյ: և մերթ բաժակն. կամ ըմպանակն, որով ըմպեն զգինի: Առակ. 9. 2: Մերթ և նշանակէ զո և լցէ անօթ, կամ տեղի՝ ուր գինի իր ինչ խառնեցեալ ՝ի զանազանից իրաց. և կամ ուր լինի այսպիսի խառնումն:

Խառնափնդոր. ի. իւ. ից. իւք: || խառնիխուռն եղեալ. կամ խառնակեալ՝ և շփոթեցեալ. կամ խառնակ և անկարգ: ՝ի վերս հարց. իզ:

Խառնափնդորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || խառնափնդոր առնել. կամ խառնակել և շփոթել. և կամ շփոթութեամբ և անկարգութեամբ լնուլ: Շնորհալին:

Խառնելիք. լեաց. եօք: (անեզական.) || մերթ նշանակէ զանօթ ինչ որպէս զաղեխին գինւոյ. կամ ոսկ զինծ թաս. կամ գաւաթ, ուր լցեալ լինի հեղեղուկ իւր: Ելից. 24. 6: և Առակ. 9. 3: Բայց Գործ. 27. 40. նշանակէ զյօդուած. կամ զծղխնէին. յը զուեղէն. և կամ զպարանն, որով զեկին նաւին շարժի. ուստի ասի անդ. Թուլացուցին զխառնելիս թեւոցն. յը զյօդուածս ղեկին: Իսկ Եսայ. 65. 11. ուր ասի. խառնելիք խառնելիս. իմանի՝ զխառնելի, և զըմպելի հեղեղուկ իրս. յը զգինի. զօղի. կամ զգքի. և զայլս սոյնպիսիս խառնելիք. յը բազմազան հանդերձանօք բաղադրելիք, և կազմելիք, և լցեալ ՝ի խառնարանս՝ մատուցանելիք չաստուծոց:

Խառնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործակ.) || խառնակել. կամ ընդ միմեանս շփոթել. որպէս զջուրն ընդ ալեր. կամ ընդ գինւոյ. և կամ զոսկին ը արծաթոյ. և այլն: Սաղ. 101. 10: Իսկ մերթ նշանակէ՝ բարեխառնել. կամ բաղադրել. կամ բարեկարգել. և կամ պատկանաւոր կերպիւ զետեղել: 2. Մակ. 15. 40: Առակ. 9. 2: 1. Կորն. 12. 24: մերթ ևս նշանակէ՝ յօդել. կամ շաղկապել. և կամ ընդ միմեանս ագուցանել: Ելից. 26. 3: և 5. և 6. և 9. և 11: Կող. 2. 19: և յայլ բազում տեղիս:

Խառնիխուռն: (Նախդրիւ հոլովի.) || խառնեալ, և շփոթեալ. և կամ խառնափնդոր. ռամկօրէն [illegible] կամ խառնամխառն. Իմաստ. 14. 25:

Խառնիճ. նճի. աւ. աց. օք: || է մարախ ինչ նման որդան, որ ոչ ունի զթեւս, այլ ոտիւքն ստտոտէ, և ուտէ զբոյսս: և սա կոչի ևս Ջորեակ: Սաղմ. 104. 34:

Խառնիճաղանճ. կամ խառնիճաղանջ. ի. իւ. ից. իւք: || ռամիկ. կամ խաժամուժ ամբոխ. կամ խառնիխուռն ժողովուրդ: Ելից. 12. 38: և Երեմ. 50. 37:

Խառնուած. ոյ. ով. ոց. ովք: || խառնումն. կամ բաղադրութիւն. կամ զանգուած. և կամ բարեխառնութիւն: Նորէկ. ղզ: Խորէն. գ. գլ. 62: Իսկ մերթ նշանակէ զշաղկապումն բաղդից ընդ միմեանս հիւսելով, կամ կարելով. և կամ ագուցանելով. և այլն. կամ յօդուած. և կամ կապ, որով բաղկացեալ են յօդուածք ը միմեանս յօդին, և կցին: Ելից. 26. 4. և 5. և 10: և 28. 32: և 36. 12: և այլն:

 ԽԱ

Խառնուածոյ : (Նախդրիւ հոլովի .) || 'ի զանազան նիւթոց, կմ 'ի պէսպէս անուշահոտ իրաց խառնեցեալ . և բաղադրեցեալ . կամ յօրինեալ . որպիսիքեն անուշահոտ իւղք . կմ խունկք : և ըստ այսմ ասի . 2 . Մնաց . 13 . 11 . Եւ զխունկսն խառնուածոյս :

Խառնութիւն . թեան : || մերթ նշանակէ՝ խառնումն . կմ բաղադրութիւն . և կամ խառնուած : Նորէնք . 'ի գողէնտ խառնին : իսկ մերթ նշանակէ զշաղկապումն, և զյօդումն : Նորէնք . կէ : Մերթ ևս նշանակէ զխառնակութիւն, և զշփոթումն :

Խառնումն . նման . մանք . մանց . մամբք : || տե՛ս զԽառնութիւն :

Խառնուրդ : (Նախդրիւ հոլովի .) || խառնումն . կամ խառնուած : իսկ մերթ յօդումն . և կամ հիւսուած ո՛ և իցէ իրաց : իսկ երբեմն՝ խառնակութիւն . և կմ շփոթութիւն : Ագաթ :

Խար . ի . իւ . ից . իւք . կմ աց . օք : || որ ըստ օրական կերլի . կմ դարման կերակրոյ գըրաստուց : ռամկ . ֆիւռ եէմ : Ագաթ :

Խարագուլ . գլի . իւ . լից . կամ աց . օք : || է մինն 'ի չորից տեսակաց մարախոյ, զորս օրէնն էր հրէից ուտել . որոց առաջինն, կոչի չորեակ, կամ խառնիճ . որ է մարախ ինչ նման որդան . որ ոստոստէ, և ոչ թռչի . զի ոչ ունի զթև : Երկրորդն անուանի խարագուլ . կմ գրուէին, և է փոքրիկ մարախ ինչ . որ ունի զայնչափ փոքր, և զնուրբ թևս, մինչ զի նոքօք ոչ կարէ թռչել . այլ միայն յառաջ շարժէ զինքն . և ոստոստելով ուտէ, և ծախէ զդալարիս : Իսկ երրորդն հասարակ անուանեալ կոչի մարախ, որ է մեծ, և թևաւոր, որ կարէ թռչել, և ոստոստել : Բայց չորրորդն յորջորջի օձամարտ . որ է թևաւոր մարախ ինչ մեծագոյն մարմնով, և զօրաւոր ուժով . որ և բազմիցս մարտնչի ընդ օձից . յաղթէ և անուանեցաւ օձամարտ : Ղևտ . 11 . 22 :

Խարազայ . ի . իւ . ից . իւք : || է նիւթ ինչ իբրև զքար, որ գոյանայ 'ի մէջ լեղւոյ ոմանց ոսկաւոր եզանց . և ունի զմեծութիւն կաղնին պտղոյ . ըս Փնոխի, զոր 'ի գործ ածեն 'ի բազում իրս :

Խարազան . ի . աւ . աց . օք : || ձաղկիչ արարեալ 'ի չուանէ . կմ 'ի փոկէ . կմ 'ի մազեղէն նիւթոյ . և կմ յայլմէ նմանւոյ՝ ոլորելով ըստ զթուրայ : Յօհ . 2 . 15 : Եւ մերթ նշանակէ զմտրակն, կմ զխարիշն, որովք վարեն զանասունս : 'Ի ճառս հարց . ժզ :

Խարազանեմ . եցի . եա՛ . ել : (Ներգործ .) || խարազանաւ հարկանել, կմ գանել : իսկ մերթ նշանակէ խարազանաւ, կմ խթանաւ զանասունս խթել, և վարել :

Խարազն . ազնի . իւ . ից . իւք : || քուրձ . կմ խորգ . կմ խոշոր, և հաստ մազեղէն . զոր զգենուն կրօնաւորք վս ճգնութեան, կամ ապաշխարութեան : ռամկօր . խուրար : 'Ի ճառս հարց . Է :

Խարազնազգեաց . գեցի . իւ . ից . իւք : || քուրձ զգեցող . կմ զխոշոր մազեղէնս ագանող : ռամկ . խուրար հագնող : Եւ մինչ առ սե՛ խարազնազգեաց ճգնուէ . իմանի՝ խարազնազգեցական ճգնութիւն :

Խարազնազգեստ . ի . իւ . ից . իւք : || խորգով, կմ քրձով զգեստաւորեալ, կմ պատեալ . կմ զխարազն զգեցող : ռամկ . խուրար հագնող : Խորէն . գ . գլ . 31 . և 49 :

Խարակեմ . եցի . եա՛ . ել : (Ներգործ .) || խածել : ռամկ . խուրճէլ . կմ բուրէլ : Իսկ մերթ կիզել . կմ այրել . կմ սաստիկ տապացուցանելով տոչորել :

Խարակիչ . կչի . աւ . աց . օք : || խածող : ռամկ . խուրիճ : Եւ մերթ նշանակէ՝ կիզիչ . կամ այրիչ . կմ տոչորող : Ագաթ :

Խարամաղ . ի . իւ . ից . իւք : || է ազգ մի ծաղկան, որոյ ձևն, հոտն, և խոտն են նըման զխամնակաւ ծաղկան . բայց գոյնն առաւել հակի 'ի կանաչ :

Խարամանի . նւոյ . եաւ . եաց . եօք : || է տեսակ մի ժանտ օձի . որ 'ի խայթելն զոք՝ ապուշ և թմրեալ առնէ, և զբովանդակ մարմինն նը ուռուցեալ՝ անհնարին ջերմութե տապացուցանէ՝ և այրէ, Եւ վս այսորիկ կոչեցաւ սա յոմանց՝ օձ հրային . ոմ և 'ի մեզ ասացաւ խարամանի . իբրթէ մանիլով խարող . ըս պատառելով ապող և այրող : Եւ 'ի խայթեցեալն պատճառէ զայնպիսի ծարաւ, և զմորմոքումն, այսինքն զեռք, որով անհնարին չարչարի . և սակաւուիկ մի ապրեալ՝ տանջանօք մեռանի : Եւ այսպիսիք էին օձքն կատաղիչք . զորս առաքեաց ած որդւոցն իսրլի յանապատին 'ի պատիժ : Եւ բառս այս գրի ևս հարամանի . որպէս գնի 'ի գիրս : Մծբնայ . ժթ :

Խարան . ի . աւ . աց . օք : || խարումն . կամ տապումն . ըս հրացեալ երկաթով կիզումն մարմնոյ . զոր մերթ առնեն վս բժշկելոյ զխոցս . կմ վս բանալոյ զվէրս . և կմ վս խասելոյ ուժք : Եւ մերթ վս նշանելոյ զոք, զի ուրացեալ յայլոց . ոմ առնեն ձիոց : և կմ զի վաստահամբաւ գողն ուրուք ցուցցի . ոմ առնեն ոմանց մարդկանց մինչ շանթիւ դրոշմեն զճակատս նց : ըս այսմ խմա և զայլոց նմանեաց : Ելից . 21 . 25 : և Նորէնք . ջ : և Լամբրոն : Մերթ ևս նշանակէ սաղեցեալ տեղին . և կմ բացեալ վէրքն : Նորէնք . ձէ . և ղը : Եւ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս . խարանս արկանել . և նշանակէ՝ խարել . ըս հրացեալ երկաթով կիզել . կմ զվէրս բանալ : Ոսկե . 1 . հատ . լէ :

Խարբ . ի . իւ . ից . իւք : || սուսեր . կմ թուր . կմ սուր . և կմ վաղակաւոր :

Խարբալ . ի . իւ . ից . իւք : || մաղ . որով մաղեն ցորեան . կմ ալիւր . և այլն :

Խարբալեմ . եցի . եա՛ . ել : (Ներգործ .) || մաղել զցորեան . կմ զալիւր . և այլն : Իսկ մինչ զդիւէին ասի՝ խարբալել զոք իբրև ըզցորեան, նշանակէ փորձելով խախտել զոք 'ի հաւատոյ . կամ 'ի հոգևոր կործանումն ինչ արկանել : Ղուկ . 22 . 31 :

Digitized by Google

Խարբալիլ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակր.) ‖ ամբոխիլ. կմ վրդովիլ. կմ աղմկիլ. կամ շփոթիլ. և կմ դղրդմամբ ցնցիլ. 'ի ձեռն հաղց. ՃԵ։

Խարբալումն. լման. մամբ. մանց. մամբք։ ‖ մաղումն. կմ մաղելն։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ ամբոխումն. կամ վրդովումն։ Ուստի և փոփոխութիւն դիմին, որով վրդովէ զխաղաղութիւն հոգւոյ մարդոյն, կոչի խարբալումն։ 'ի ձեռն հաղց. Գ։

Խարբուղ. բուղի. իւ. եց. ւք։ ‖ է եղջերաւոր անասուն ինչ վայրի. կերպարանօք ամենեւին նման այծու, և եղջերուի. բայց մարմնովն է սոսկար, և զօրաւոր. ունի զբաշ թաւ զպարանոցաւն. կողմն քամակին է մոխրագոյն. իսկ կողմն որովայնին թխագոյն։ 2. Օրին. 14. 5։

Խարդախ. ի. իւ. եց. իւք։ ‖ խաբեբայ. կմ կեղծօղ. կամ նենգաւոր։ ռամկ. հիլէ կոչ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ խարդախեալ. կամ նենգեցեալ։

Խարդախեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) ‖ նենգել. կմ պատրել. կամ խորամանկել. կամ դաւել. կմ դաւաճանել։ ռամկ. հիլէ խառնել։ 1. Թագ. 12. 25։ 2. Մնաց. 23. 13։ Իսկ մերթ կեղծաւորել. կմ կեղծաւորութ ցուցանել։ 'ի ձեռն հաղց. Ճզ։

Խարդախութիւն. թեան։ ‖ նենգութիւն. կմ դաւաճանութիւն. կմ խորամանկութիւն. կմ խարդախական, և պատիր բան. կմ կեղծաւորութիւն։ ռամկ. հիլէքեարլըգ։ Թուոց. 35. 20։ և 1. Տիմ. 6. 5։

Խարդաւան. ի. իւ. եց. իւք։ ‖ նենգաւոր. կմ դաւաճան. կմ խարդախօղ. կմ կեղծաւոր. կամ չարաճնար։

Խարդաւանակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ խարդաւանօղ. թ նենգօղ. կամ դաւաճանօղ։ Իսկ մերթ խարդաւանութիւն. կմ նենգութիւն։ Խորէն. ա. դր. 29։

Խարդաւանական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ նենգաւորական. կմ դաւաճանական. կմ խարդախական։

Խարդաւանեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ նենգել. կամ դաւաճանել. կմ պատրել. կամ խորամանկել։ Նարէկ. ԽԶ։ և Լամբրոն։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ խաբէութեամբ լլկել. կամ տապականել զկին. կմ ապականել, և կորուսանել զոք։ Մերթ և նշանակէ՝ կործանել. կմ գլորել. կմ 'ի բարձանց 'ի վայր արկանել. և ըստ այսմ ասի 'ի շարականս ցի. Գաւազանէն ցնդմամբ խարդաւանեալ 'ի վերն։

Խարդաւանք. ւանաց. օք։ (անեզական.) ‖ նենգութիւն. կամ պատրանք. կամ խարդախութիւն. կամ խորամանկութիւն. կմ դաւաճանութիւն։ Նարէկ. կ։

Խարդաւանութիւն. թեան։ ‖ նոյն է ը վեր նոյն։ Լամբրոն։

Խարդաւանօղ. նօղի. աւ. աց. օք։ ‖ նենգօղ. կմ դաւաճանօղ. կմ խարդախօղ. կամ խորամանկ. կամ կեղծաւոր։ Նարէկ. ղէ։

Խարկեմ. եցի. եաց. եալ։ (Ներգործ.) ‖ Հրա-ցեալ երկաթով կիզել զմարմին, առ 'ի բուժել զնոյն. կամ առ 'ի բանալ զվէրս, և կամ առ 'ի փտասել։ Երբեմն մերթ առ 'ի նշանաւորել զոք, զի որոշեսցի յայլոց. որպէս հանդիսականք երիվարաց. և կամ առ 'ի ցուցանել զվատահամբաւ գոլն ուրուք. որպէս առնեն ոմանց պատժապարտից՝ չանթիւ դրոշմելով զճակատս նց։ Լամբրոն։ Ը այսմ իմանի և այն, որ ասի՝ 1. Տիմ. 4. 2. զկեղծաւորաց. խարկելոց խղճիւ մտաց. թ տաղեցելովք. զի ցուցանեն զինքեանս սուրբս, բայց խիղճ մտաց նց բծիւ անսրբութեան իբրև չանթիւ անջնջելի դրոշմեցեալ է. որով յայտյանդիման ցուցանին գոլ անսուրբք։

Խարիսխ. խարսխի. աւ. աց. օք։ ‖ պատուանդան գոյն սեան. որ է 'ի ներքոյ սեան եդեալ գեղեցկաշէն քարն, որ իբրև զհիմն կալնու 'ի վր իւր զսիւնն։ Երբեմն այսպիսի պատուանդանս երբեմն եւս չինի 'ի պղնձոյ, կմ յարծաթոյ, կմ 'ի փայտից, և կամ յայլոց նիւթոց։ Ելից. 27. 17։ և 36. 36։ Մերթ և առեալ լինի փոխանակ խոյակի, թ վերնախարսխի։ Իսկ մերթ նշանակէ զճանկաւոր երկաթն նաւին, որ ձգի 'ի ծով, առ 'ի հաստատուն և անշարժ պահել զնաւն։ Գործ. 27. 29։ և Եբր. 6. 19։ Իսկ Երգ. 3. 10. բառիւս խարիսխ, իմացեալ լինի սիւնոցն. կամ բարձն, որ դնի 'ի նստարանի աթոռոյն. կամ գահին։ և ըստ որում այսպիսի սիւնոցս ենթակայ լինի նստօղին, որպէս խարիսխն սեան՝ անուանեցաւ խարիսխ։

Խարխալիմ. լեցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակր.) ‖ քայքայիլ. կամ փլփլիլ. և կմ այնպէս հնանալ ը ամ մասանց՝ մինչ զի իցէ մերձ 'ի կործանումն. և ը այսմ ասի զշինուածոց։ Նարէկ. կէ. և ձէ. Երբեմն յայտմանէ առեալ բազում անգամ ասի զայլոց իրաց. և նշանակէ՝ աւերիլ. կամ եղծանիլ. կամ ապականիլ. կամ քանդիլ։ Ոսկէ. 1. հռվ. ԽԸ։ և 2. հռվ. Ճ։

Խարխաշեմ. կամ խարբաշեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործակ.) ‖ նուաղեցուցանել. կամ լքուցանել. կամ թալկացուցանել. և այս ասի զաչաց, յորժամ լուծեալ թուլլով զայնս՝ խփխփեմք ոտք զթալկացեալ։ 'ի ձեռն հաղց. դ։

Խարխափ. ի. իւ. եց. իւք։ ‖ խարխափումն։ որով մերթ իմանի շարժումն ձեռաց։ Իսկ մերթ՝ կուրականաց շօշափումն, կամ ընթացումն։ Երբեմն առ բազում անգամ յարելով նախդրիւ այսմիկ՝ առ, վարի իբրև ըղմակբայ այսպէս, առ խարխափ գնալ, կմ շրջիլ. և նշանակէ՝ խարխափմամբ. կամ խարխափելով շրջիլ։ ռամկ. գարգարալ. Ոսկէ. 1. հռվ. Թ։ և Կիւրղի Եղիշ. Ա։

Խարխափանք. անաց. օք։ (անեզական.) ‖ խարխափումն. թ շարժումն ձեռաց։ և կամ կուրականաց շօշափումն. կամ ընթացումն կենդանեաց։ Նարէկ. ժէ։

Խարխափեմ. և մերթ խարխափեմ. եցի.

եա՛, եր։ (Չէզոք.) || Շարժիլ 'ի մէջ օդոյն երերեալք, որպ. լինին տերեւք ծառոց շարժեալք 'ի հողմոց։ Ղեւտ. 26. 36. Իսկ մերթ նշանակէ՝ խարխ. գնալ զոր մթութեան շօշափելով, կամ գնալ խաւ. ձեռն տալ ... ընթանալ, կամ զինչ որոնել եւ խնդրել. որպէս առնեն 'ի խաւարի շնշմարելն։ 2. Օրէ. 28. 29։ Տօբ. 11. 10։ եւ Յօբ. 5. 14։

Խարխատել։ (Նախադրբե՛ հոլովի.) || Խարխատել. կամ քայքայել. կամ խախտել. կամ աւերել. կամ քանդել։ Նարէկ. խը։ Ալէք. 1. հոգ. ժամ.

Խարշատեմ. եցի. եա. եր։ (Ներգործ.) || Խարշելով այրել. կամ տապակել. եւ կամ խարշելով խաշել։ Եւ այս մերթ լինի առանց հրով. մերթ տապով արեգական. եւ մերթ եռացեալ ջրով. եւ այլն։ Նարէկ. ժէ։

Խարշատիմ. ատեցայ. եայց. եալ։ (Կրաւորական.) || Այրելով խարշիլ։ Եւ մերթ մինչ առ խարշատիլ ծարաւով, խմանի սաստիկապէս պապակիլ։ 'Ի Ղուկ. Հարց. ղ։ Իսկ մերթ մինչ առ՝ խարշատիլ գորովով, նշանակէ՝ աղէխարշ լինել, եւ կամ սաստիկ մորմոքել, եւ զկսկիծ սրտի կրել։ Լամբրոն։

Խարշափուն. ի. իւ. ից. իւք։ կամ խարշափնոյ. ով. ոց. ովք։ || Խառն ինչ որ յուռառեն կոչի՝ ալիւրոյ. եւ է աղէհամ, որ կերբե զհաց յաւելուցանէ զաւտոցն. եւ լինի 'ի քարամէ տեղիս։ Յոբ. 30. 4։

Խարշեմ. եցի. եա. եր։ (Ներգործ.) || Եռացեալ ջրով եփել զմիս, կամ զխոտաղէնս. կամ խարշատել զձեռս ջերմացեալ ջրով։ Ռամկ. խաշել։ Մերթ եւ նշանակէ՝ այրել. կամ կիզել. կամ տապակել։ Յոբ. 16. 17։ Աղամ. 6. 28։ Եսայ. 33. 12։

Խարոյկ. րուկի. աւ. աց. օք։ || Հրատ. ք, հուր մեծ բորբոքեալ բազում, զոր լուցանեն դիզելով զփայտս. կամ զխռիւ։ 1. Մակ. 12. 28։ եւ 2. Մակ. 10. 36։ Եսայ. 44. 16։ եւ Գործ. 28. 2։ Իսկ մերթ նշանակէ զկայծակունս հրոյ, կամ զհրացեալ գործեալն, կմ. զկրակն։ Եւ մինչ առ՝ խարոյկ արկանել, խմանի հուր լուցանել դիզելով ըղ փայտս. կամ զգործելիս։ Յոհ. 18. 18։

Խարուկածին. ծնի. իւ. ազ. օք։ || Հրածին. կամ բոցածին. կամ լուսածին։ Իսկ մերթ նշանակէ 'ի խարուկէ ծնեալն, յն արտադրեցեալն, կամ ծագեցեալն. եւ կամ 'ի լուսաւոր երից յառաջացեալն. եւ ի այսմ բոցք Ճառագայթից աստեղաց՝ կոչին խարուկածինք։ Իմաստ. 17. 5։

Խարուկեմ. եցի. եա. եր։ (Ներգործ.) || Այրել. կամ տապակել. կամ հրդեհել. կամ բոցակիզել։ Նարէկ. 'ի գովս խաչին. եւ Լամբրոն։

Խարումն. խարման. ամբ. անց. ամբք։ || Խարումն. որ է հրացեալ երկաթով կիզումն մարմնոց։ Նարէկ. խդ։

Խարսխաձեւ. ի. իւ. ից. օք։ || Ձեւ. եւ զնմանութիւն խարսխի ունօղ։

Խարսխեմ. եցի. եա. եր։ (Ներգործ.) || Մերթ նշանակէ 'ի վ՟ր խարսխի դնելով ըզ սիւնն. կամ զայլ ինչ, ամրացնել. եւ կմ. խարսխ. խարսխաւ առնել։ Իսկ մերթ նշանակէ սոսկ հաստատել. կամ ամրացել. կամ ամրացուցանել. կամ հիմնել. եւ կամ արձանացուցանել. յն հաստատուն կացուցանել։ Խորէնաց. գ. գլ. 66։ եւ Նարէկ. ղզ։

Խարտ. ի. իւ. ից. իւք։ || Է տեսակ խարտեալ քարին. եւ նշանակէ զխարտումն. որ է խարտոցաւ մանրեալն զխարտելի իրս. որպէս. զոսկի. զարծաթ. եւ այլն։

Խարտեաշ. կամ խարտէշ. եշի. իւ. ից. իւք։ || Շէկ. կամ դեղին հակեալ 'ի կարմիրութիւն։ Եւ այս առն մերթ զմազոյ ... մերթ զհերաց, եւ զայլոց նմանեաց ... ունին զշէկ գոյն։ Ղեւտ. 13. 36. եւ 1. Թագ. 17. 42։

Խարտեմ. եցի. եա. եր։ (Ներգործ.) || Խարտոցաւ մանրել զոսկի, կամ զարծաթ, կամ զպղինձ, եւ զայլս նման. եւ կամ մանր փշրել զկարծր իրս։ Ելից. 32. 20։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ խարտոցաւ քերել. կամ սղոցել։ Եւ մերթ՝ սրել, կամ ծայրասուր առնել։ Կիւրղի Եղեմ. ժէ։

Խարտեշագեղ. ի. աւ. աց. օք։ || Խարտեաշ եւ գեղեցիկ. կամ խարտեաշ հերով գեղեցկացեալ։

Խարտեշանամ. ացայ. ացեր. անալ։ (Չէզ. միջ։) || Խարտեաշ լինել. կամ շիկանալ։ Ղեւտ. 13. 30։

Խարտէշ։ || Տե՛ս զխարտեաշ։ Ցն վեր։

Խարտոց. ի. աւ. աց. օք։ || Գործիք խարտելոյ զհրահալելիս, կամ զայլ կարծր իրս։ Ռամկ. էյէ։

Խաւար. ի. աւ։ (Անյոգնական.) || Է զրկութիւն լուսոյ։ Մերթ եւ խաւարամած օդն՝ որ է պակասեալ 'ի լուսոյ. կմ. մէգն, կմ. մութն, առին խաւար։ Ծննդ. 1. 2։ եւ Դան. 3. 72։ Եւ մերթ մեղքն, կամ տգիտութիւնք, կամ մոլորութիւնք, եւ այլք նմանք. որք պակասեն 'ի լուսոյ ճշմարտութեան, կամ ուղղութեան, կոչին խաւար։ Ժող. 2. 14։ Յոհ. 1. 5։

Խաւարաբնակ. ի. աւ. աց. օք։ || Խաւարի բնակօղ. կամ 'ի մթին տեղւոջ զբնակութիւն ունօղ։

Խաւարաբորբ. ի. իւ. ից. իւք։ || Խաւարապատ. կմ. խաւարամած. կամ խաւարային եւ մթային։

Խաւարադգած. ի. իւ. ից. իւք։ || Խաւարազգեաց. կամ խաւարամած. կամ խաւարապատ։

Խաւարակուլ։ (Նախադրբե՛ հոլովի.) || Զխաւարն կլանօղ. յն հալածօղ. եւ աներեւոյթ առնօղ. որպիսի է լոյսն արեգական։ Աղէ. գոհ.։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա՝ որ կլեալ է 'ի խաւարին մեղաց. կամ տգիտութեան։

Խաւարահողմ. ի. իւ. ից. իւք։ || Խաւարաշունչ. կամ զխաւար փչօղ. որով լինի խաւարեցուցիչն. կամ խաւարամած առնօղն զոք մարմնաւորապէս, կմ. հոգեւորապէս։ Նարէկ. զդ։

Խաւարամած. ի. իւ. ից. իւք։ || Խաւարապատեցեալ խաւարով. կմ. յոյժ խաւարային։

Խաւարամտիլոյ. ի. իւ. ից. իւք ‖ Խաւարամտութեամբ մոլորեալ. կամ ապաշնորհեալ։ Իսկ մինչ ասէ՝ խաւարամտելոյ չարաչարդեան. խնդրի՝ տղային այն՝ որ կամ խաւարեալ են մտօք. չինելոյն մոլորութեան լինել։ ՚Ի չորս հարց. ժէ։

Խաւարապատեան. պատեան. ոց. ովք։ ‖ Խաւարապատ. կամ խաւարապատեալ. կամ խաւարով պատեալ։

Խաւարանամ. ցայ. ցեր. անալ։ (չէզ.) ‖ խաւարաւ պատել. կամ մթանալ. կամ նսեմանալ։

Խաւարասէր. սիրի. աւ. աց. օք։ ‖ սիրող խաւարի, կամ գիշերոյ, և կամ խաւարային տեղեաց. և կամ սիրող մեղաց, կամ մոլորութեան, որք կոչին խաւար։ Նարեկ. կժ. և ղա։

Խաւարասնունդ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ սնեալ ՚ի խաւարին տեղւոջ, կամ սնանող ՚ի խաւարի մեղաց, և մոլորութեան։ Նարեկ. իէ. և ղթ։

Խաւարասոյզ. սուզի. իւ. ից. իւք։ ‖ սուզեալ և ընկղմեալ ՚ի խորս խաւարի։ Իսկ մինչ ասէ՝ խաւարասոյզ խորք, խնդրի՝ յանդունդս խաւարի սուզեալ և ընկղմեալ խորք, որով նշանակի տառապանք մթին և խաւարայինն։ ՚Ի չորս հարց. ը։

Խաւարասովոր. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ այն՝ որ սովոր է գործել ՚ի խաւարի. կամ որ սովորեալ է ընդ խաւար գնալ։ Աճառ։

Խաւարատեսակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ խաւարանման. կամ խաւարատեսիլ. կամ խաւարային և մթային. կամ յոյժ սևագոյն։

Խաւարարգել. ի. իւ. ից. իւք ‖ ՚ի խաւարի արգելեալ և պահեալ. որպիսի են փորձեալ մահն, և այլք նմանք։ Նարեկ. կը։

Խաւարաքող. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ խաւարաքողարկեալ. այսինքն չլուսաւորեալ և ծածկեցեալ։

Խաւարեցուցանեմ. եցուցի. ցո. ել։ (ներգոր.) ‖ մթացուցանել. կամ նսեմացուցանել. և կամ խաւարային առնել։

Խաւարիմ. եցայ. եայ. իլ։ (Կրաւորակ.) ‖ խաւարանալ. կամ խաւարամած լինել. կամ մթանալ. կամ պակասիլ ՚ի հոգւոյն կամ ՚ի մաքրութենէ լուսոյ։ Աճառ. Յ. 9։ Ղուկ. 23. 44։ Հռով. 1. 21։

Խաւարին։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ խաւարային. կամ մթային։ Ծննդ. 15. 12։ և Յոբ. 10. 21։

Խաւարուտ։ Յ այս մերթ ՚ի գործ ածի իբրև ընդունակ տեղական, ընդ նախդրիւս այս, է, այսպէս. ՚ի խաւարուտ, և նշանակէ, ՚ի խաւարային տեղւոջ է. կամ ՚ի խաւարի։ Իսկ մերթ վարի իբրև գոյական անուանեալ. այսպէս. ՚ի խաւարուտ վայրի. և նշանակէ զխաւարուտն, կամ զխաւարային տեղին։ Յոբ. 1. հարց ԺԷ։ ըստ այսմ է և բանն, ՚ի Հերակլէա, զոր ասացեալ ՚ի յատուկն իւրում։

Խաւարուտ։ (Նախդրիւ հոլովին) ‖ խաւարային վայր. կամ խաւարային տեղի։ 1. Եզր. 4. 24։

Խաւարչտան. չտի. իւ. ից. իւք ‖ խաւարային. կամ մթին. կամ նսեմական։ Նարեկ. ղդ։

Խաւարչտական. ի. աւ. աց. օք ‖ խաւարային կամ մթային։ Աճառ։

Խաւարչտին։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ խաւարչտային. կամ խաւարային. կամ մթային։ 2. Պետ. 1. 19. և Լամբրոն։

Խաւարտ. ի. իւ. ից. իւք ‖ է հասարակ անուն ամ բանջարեղինաց, կամ խոտեղինաց. զոր խարշելով, կամ առանց խարշելոյ ուտեն մարդիկ, որպիսի է ազատնաստիթն, և կամ այլք որք ասին կոչին, ձերեկին, ձողաճեան, և այլք նմանք։ Ասին՝ դաղանջ կամ դանդալումբ։ Խորէն. Ա. գլ. 29։ Ըստ այսմ խնդրի և այն, որ ասի ՚ի չորս հարց. իէ. որ խաւարտս. կամ մի թերթ խաւարտ է տերև, կամ մի մեծ տերև անուանեալ բանջարոյ ընդ ուղի։

Խաւէղ. Հղի. իւ. աց. օք ‖ գրաւոր. կամ դարաւատան. կամ բաղրաւատան։

Խափ. ի. իւ. ից. իւք ‖ խափան, կամ որգել։ Եւ ՚ի սմանէ եղանէ բայն խափանել. յորմէ ծագի խափանեցանելն։

Խափան։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ արգելք, կամ խափանմունք։ 1. Մակ. 1. 38։ Եբր. 13. 4։ և 1. Պետր. 3. 7։ Եւ մերթ խափանումն. կամ արգելումն. և ըստ այսմ ասի խափան առնել ումեք։ Իսկ մերթ՝ խափանել. կամ արգելել։

Խափանեալ. եալ. ոյ. ոց. ովք ‖ մերթ նշանակէ զխափանեցեալն։ Իսկ մերթ զխափանումն, որ է արգելումն, կամ դադարումն ՚ի գործոց. կամ ՚ի շահու, և յայլոց նմանեաց։ Աստի Եսայ. 21. 19. ասի ասէ, Զխափանածոյ նորա և զզարշութիւնս սատանայի. խնդրի՝ զխափանմանն նորա. այս է, զզօրութիւն՝ զոր ՚ի գործոյ խափանելով հարկանեցեալն կրեաց՝ մերժեացէ։ Ըստ այսմ և 1. Մակ. 15. 31. նշանակէ զխափանումն հարկաց։

Խափանածոյ. ոյի. իւ. ից. իւք ‖ նոյն է ինչ վերինոյն։ Յոբ. 1. հարց. Ժ։

Խափանեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) ‖ արգելուլ, կամ դադարեցուցանել զոք ՚ի գործոյ. կամ զգործ ինչ լռեցուցանել. կամ ոչ թողուլ առնել։ Թուոց. 30. 13։

Խափշիկ. շկի. աւ. աց. օք ‖ հապշիկ. այս հապեշտանացի, որով իմանին եթովպացիքն, այսինքն հնդիկքն. որք ասին. սևամորթ կոչին։ ՚Ի չորս հարց. ԺԷ։

Խափուցանեմ. ուցի. փա. ել։ (Ներգործ.) ‖ խափանել. կամ արգելուլ. և կամ դադարեցուցանել ՚ի գործոյ, և յայլոց նմանեաց։ Նարեկ. կէ։ Եւ առաւել վանկս ոչ գտանի ՚ի զարդ. այլ և փոխանակ առնելոյ ազատել, առէ ազատեցուցանել։

Խ Բ

Խբնդրեայ. դէի. իւ. ից. իւք ‖ սուսփ, կամ սկսոյ նման անօթ. որ ունի բեր խուփ, և խփի։ 1. Եզր. 2. 13։

Խ Ե

Խեթեմ. կմ խեթեւամ. եցայ. ացիր. կմ ա. ալ: (ընդ.մէջ.) || զխեթ առնել. կմ խոժռիլ ընդ ումեք. կմ միրտուորիլ որ. ուրէ յումեքէ: Բայց 'ի Նորէն. իգ. ուր ասի՝ եթէ յապաւէնն տապաստանեցայց, յորմէ խեթեացայ. իմանի, յորմէ խեթիւէ, կամ խոռովելով հրաժարեցայ. կմ 'ի բաց հեռացայ: Մերթ ևս նշանակէ ոխալ. կմ մախալ. և կմ նախանձիլ. 'ի Հզր. հարց. ժա: Իսկ երբեմն նշանակէ կասկածիլ. կամ զանգիտել. և ըստ այսմ գրի ևս խիթալ, որք ելանեն 'ի խեթ բառէն, որ առեալ 'ի յառողջ 'ի տեղւոջ խորում:

Խեթկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || եղջերօք հարկանել. կմ եղջերօք խթել և մերժել. ոչ առնէ խոյն, կմ ցուլն. և այլք նմանիք: Եւ այս մերթ նմանութիւ ասի զմարդկանց, որք հարկանեն, կմ նեղեն, և չարչարեն զմնացեալսն, կմ զթշնամիս. և այլն: 2. Օրին. 33. 17: և 3. Թագ. 22. 11: և Եզեկ. 34. 21:

Խեթկիչ. կչի. աւ. աց. օք: || խեթկող: Եւ այս մերթ ասի զանասնոց, որք եղջերօք հարկանեն. խթեն, և մերժեն զհրեսս: Իսկ մերթ ասի զեղջերաց նց. որք գործիք լինին խեթկելոյ: Նորէն. զէ. և ղդէ:

Խելաբերեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զխելս. և զուշս 'ի վր իւր բերելով զգաստացուցանել զինքն. կմ զխելս, և զուշս այլոց 'ի վր նր բերելով զգաստացուցանել զնա: 'ի Հզր հարց. ժդ:

Խելագար. ի. աւ. աց. օք: || խելացնոր. կմ որոյ խելքն է խանգարեցեալ. կմ յիմար, և անմիտ: ռամկօրէն խենթ. կամ խեւ: Նարէկ. իը. և կզ:

Խելագարանք. անաց. օք. (անեզական.) || խելագարութիւն. կամ խելացնորութիւն. և կմ յիմարութիւն: Խորէնա. ը. որ. 58:

Խելագարիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || խելացնորիլ. կմ անմտանալ. կամ յիմարիլ: ռամկ. խենթիլ. կամ խեւնալ:

Խելագարութիւն. թեան: || խելացնորութիւն. կամ խանգարումն, և աւերումն խելաց. կամ յիմարութիւն. և կամ անմտութիւն: Նարէկ. խը:

Խելաժէտ. ժէտի. իւ. ից. իւք: կամ աց. օք: || պակասեալ 'ի խելաց. կամ խելագար. կամ յիմարեալ միտք. կամ զխանգարումն խելաց ունող:

Խելամուտ. մտի. աւ. աց. օք: || վերահասու. կամ խելահաս. կամ բարւոք հասկացող. և գիտող. և կամ քաջ իմացող. և 'ի միտ առող զհանգամանս, կամ զպարագայս իրին. կմ հմուտ, և տեղեակ. կմ իմաստուն, և հանճարեղ. և կմ սրամիտ: Եւ տասցէ խելամուտ, զի որ հասու լինի, և տեղեակ, խելօք և միօք 'ի խորս գիտելի իրին մտանէ: Իմաստ. 1. 4: Բայց սա բազում անգամ ընդ բայի շարակցի այսպէս, խելամուտ առնել. զի խելահաս առնել. կամ հասկացուցանել. և այլն: Առակ. 4. 11: և 2. Օրին. 4. 9: Եւ կմ այսպէս. խելամուտ լինել: Տօբ. 5. 7: և Յոբ. 23. 5: և Ղուկ. 2. 19:

Խելամտանեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || խելօք, և հանճարեղութեամբ վերահասու լինել իրի իմիք, կմ հնարել զիր ինչ: Ե. ւնթ. 35. 33:

Խելամտեցուցանեմ. ցուցի. եցի. ել: (անցող.) || խելամուտ առնել. զի 'ի խելս. և 'ի միտս ուրուք մուծանել զգործ իմացական, կամ զինչ իր ինչ. կամ խելահաս առնել. կմ հասկացուցանել. կմ տեղեկացուցանել. և կամ հաւանեցուցանել: Պորփ. 9. 22:

Խելամտութիւն. թեան: || հասկացողութիւն. կմ իմացողութիւն. կմ հասողութիւն մտաց. կմ հանճարեղութիւն. կմ սրամտութիւն. կմ հմտութիւն. և տեղեկութիւն: Առակ. 27. 23: Իմաստ. 7. 16: Եւ մինչ ասի, ամբ խելամտութիւն ազգաց. իմանի. ամբ խելահասութիւն. կմ բանականութիւն:

Խելայեղ. ի. իւ. ից. իւք: || խելափոխ. կմ փոփոխեալմիտ. կմ այնպիսի թեթևամիտ, որոյ միտքն ոչ մնան հաստատ 'ի վր իրի իմիք. այլ՝ տեղւոյ տեղւոյ յեղյեղի, և փոփոխի. կմ յիմար. և կմ խելագար: Նարէկ. կա:

Խելապատակ. ի. աւ. աց. օք: || խելաց տուն. զի անօթ ուղղոյն, որ իբրև զփոքրիկ ունկանակ 'ի ծոցաւէտրութեն իւրում գոտեղեալ պատէ զխելս. զի զուղեղն: Իսկ մերթ առեալ լինի վն բոլոր գլխոյն, յորում են ուղեղք: Եւ մերթ վասն բոլոր ուղղոյ գլխոյն, որք գործիք միտոց լինելով, իբրթէ պարունակեն զխելս. զի ըղ միտս: Նարէկ. 'ի մեկն. եւգոց:

Խելառ. ի. իւ. ից. իւք: || ուշաթափ. կմ խելացնոր. կմ խելագար. և կամ յիմար. ռամկ. խեւ. կմ խենթ:

Խելացնոր. ի. իւ. ից. իւք: || ցնորեալ խելօք, կամ միօք. կմ ուշաթափ. և կամ խելագար:

Խելացնորիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || ուշաթափիլ. կամ խելագարիլ. կամ խելաժէտ լինիլ: Իսկ մերթ ուշագնաց լինիլ. ոչ հանդիպել թալկացողաց, և այլոց նմանեաց: 'ի Հզր հարց. ժէ:

Խելք. լաց. օք: (անեզական.) || միտք. կմ ուշ. և ըստ այսմ իմանի. 2. Մակ. 13. 3. ուր ասի՝ 'ի խելս կերպարանեալս. զի 'ի միտս կեղծաւորեալս: Իսկ մերթ նշանակէ հանճար. կմ հնարք. կամ խորագիտութիւն. և կամ խորամանկութիւն: 2. Մակ. 13. 18: 2. Կորնթ. 12. 16: Ըստ այսմ է և 3. Մակ. 4. 15. ուր ասի՝ իբրև զայն ինչ խելս մեքենայից խառնել. զի խորամանկութեամբ հնարից: Մերթ ևս նշանակէ զուղեղն գլխոյ կենդանեաց: Առգաբ: Եւ ըստ այսմ ելանէ 'ի սմանէ խելապատակն, և այլ բազում բարդութիւնք, որք եղան 'ի վերոյ: Իսկ մերթ նշանակէ զյետին կողմն նաւին, ուր ղեկն է, և նաւավարն նստի. ռամկ.

թէւ։ Մարկ. 4. 38։ Մերթ և ս գլուխք կամրջաց, և այլոց նմանեաց, խելք կոչին։ Ագաթ. Իսկ երբեմն նշանակէ զնաւաւորաց նաւակաց, կմ որբունակաւն նաւուց, որք են ըէթփիէլէ. ուր նստեալ քարշեն զթի։ և կամ զայնս գոտխ նաւուն, որք յաջմէ, և յահեկէ 'ի ներքոյ շրթանց նաւին՝ ընդ տախտակամած յատակաւն զկողիւք նորա սեռին, յորս կարեն կապել չուանք. կմ պարանք։ 3. Մակ. 4. 8։ և Նաւէլ. իէ։

Խեղ. ի. իւ. ից. իւք։ || արատաւոր անդամք. որով իմանի այն՝ որոյ մի անդամն պակասեալ է. կմ հատեալ. և կամ թիւրեալ. և խանգարեալ. որպիսի է միականին. կմ ականջատն. կմ պնչատն. կմ միաձեռանին. և այլք նմանք։ 2. Մակ. 8. 24։ Մարկ. 9. 42։ և Ղուկ. 14. 13։ Եւ 'ի սմանէ եւ լանէ խեղաթիւրն. և խեղկատակն։

Խեղաբարոյութիւն. թեան։ || խեղաթիւրութիւն. կամ թիւրութիւն բարուց։

Խեղաթիւր. ի. իւ. ից. իւք։ || խեղ և թիւր. կմ ծուռ և թիւր։ Եւ այս մերթ առի ըղ պէյտէ, որ է ծռամամոռ։ Իմաստ. 13. 13։ Իսկ մերթ զմարդոյ, որով երբեմն նշանակի զխեղ և զթիւր, կմ զայլանդակ անդամս ունօղն. տ ցուցանքաւորն։ Իսկ երբեմն անուղղայն. կամ անզգամն. կմ հեստօղն 'ի բանէ, և 'ի կանոնէ. կմ խոտորապարանոցն։ Փիլիպ. 2. 15։

Խեղաթիւրութիւն. թեան։ || խեղութիւն և թիւրութիւն. կմ ծռութիւն և թիւրութիւն։ Եւ մերթ խեռաբարոյութիւն. և կմ կամակորութիւն։

Խեղախեռ. ի. իւ. ից. իւք։ || խեռաբարոյ. կմ խստերախ. կմ ամեհի. կմ խստապարանոց. և կմ ստահակ։ Ոսկէ. 1. հատ. լը։

Խեղդ. ի. իւ. ից. իւք։ || է արմատ խեղդել բային. և նշանակէ զխեղդումն. կամ ըղ հեղձուցումն։ Լամբրոն։ Իսկ մերթ նշանակէ զաւիշատն, որ 'ի պարանոցս անբանից անկեալ խեղդէ. կամ զխեղդիչ չուանն, զոր 'ի պարանոցն ուրուք արկեալ խեղդեն քարշելով. կմ կախելով։ ռամկ. իշխէ. 2. Թագ. 17. 23։ Առակ. 22. 25։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ նշանակէ զստանուկ ստիպումն, որով ոք 'ի նեղն լծի. և իբրութե խեղդի։ 1. Կորն. 7. 35։ Ըստ այսմ երբեմն խեղդ կոչին պատրողական բանքն, որով ոք իբր խեղդիւք ածի 'ի կորուստ։ Առակ. 7. 21։

Խեղդամահ. ի. իւ. ից. իւք։ || խեղդեցմամբ մեռեալ. կմ մահացեալ։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս՝ խեղդամահ առնել. և նշանակէ՝ խեղդելով մահացուցանել. կմ սպանանել։ Խորէն. գ. ղբ. 14։

Խեղդեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || հեղձուցանել. կմ խեղդամահ առնել։ և այս մերթ լինի ընկղմելով 'ի ջուրս։ մերթ արգելլով 'ի նեղ տեղւոջ։ և մերթ խեղդ արկանելով 'ի պարանոցն, և կախելով զոք. և կամ զինքն, որպէս յուդա իսկարիովտացի. ըստ այսմ իմա և զայլոց նմանեաց։ Մատթ. 27. 5։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ նշանակէ՝ ստատիկ ստիպել. կմ 'ի նեղն ածել զոք, որով իբրութէ խեղդէ։ Մատթ. 18. 28։

Խեղեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || պակասեցուցանել զոք յանդամոց իւրոց. որգոն, ձեռն, կամ ոտն առնել. և կմ բեկանել, և խանգարել զանդամս ուրուք։ Ղեւ. 24. 19։

Խեղկատակ. ի. աւ. աց. օք։ || զանդամս իւր խեղաթիւրելով, կամ զաղտեղի և պիղծ բանս արտաբերելով՝ կատակօղ. տ զծաղրաբանութիւն առնօղ, և 'ի ծիծաղ շարժօղ։ Յս. որդի։

Խեղկատակեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || խեղաթիւրելով զանդամս մարմնոյն, և զաղտեղի, կմ զանհամեստ բանս բարբառելով կատակել. տ ծաղրաբանութիւն առնել, և ծիծաղեցուցանել։ Լամբրոն։

Խեղկատակութիւն. թեան։ || կատակերգութիւն. տ անհամեստ արարողութիւն, և աղտեղի բանիւք կատակումն. կամ ծաղրաբանութիւն, և 'ի ծիծաղ շարժումն։ Եփես. 5. 4։ Կողոս. 3. 8։

Խեղութիւն. թեան։ || արատաւորութիւն. կմ պակասութիւն անդամոց. որպիսի է միաձեռնութիւն. կամ պնչատութիւն. կմ ոտնատութիւն. և այլք նմանք։ Ղեւ. 22. 25։ և 24. 20։

Խենեշաբար։ (մակբայ որակական.) || անպարկեշտաբար. կմ անհամեստօրէն։

Խենեշանամ. ացայ. ացիր. նալ։ (չէզոք.) || անպարկեշտանալ. կմ անհամեստանալ. կամ անառակել. և կմ ցոփանալ 'ի զարդս. կամ 'ի կենցաղավարութիւն. կմ զեղխել 'ի կերակուրս. կմ լուծանել 'ի հեշտութիւն, և 'ի փափկութիւն մարմնոյ. կամ թուլամորթիլ։ Նաւէլ. կթ։ և Յս. որդի։

Խենեշացուցանեմ. ցուցի. ացո. ել։ (անցող.) || անհամեստացուցանել. կմ խենեշ առնել զոք 'ի զարդս. 'ի կերակուրս. և յայլս հեշտութիւնս մարմնոյ։

Խենեշութիւն. թեան։ || անպարկեշտութիւն. կամ փափկասիրութիւն. կամ զեղխութիւն. կմ ցոփութիւն. և կամ թուլամորթութիւն. որով մերթ իմանի մեղկութիւն 'ի հեշտութիւնս մարմնոյ. և մերթ վատասրտութիւն. կմ անարիութիւն. և կամ կանացութիւն։ Նաւէլ. ղե։

Խենեշ. եշի. իւ. ից. իւք։ || աղտեղասէր. կամ անառակ. կամ հեշտասէր. կմ ցոփ. կմ զեղխ. կմ մեղկեալ 'ի հեշտութիւն զարդարանաց. կմ կերակրոց. կմ փափկութե մարմնոյ։ և կմ թուլամորթ. տ անարի, և վատասիրտ. կմ զկանացի սիրտ ունօղ։

Խեչակ. ի. աւ. աց. օք։ || տես զԽեչակ։

Խեռ. ի. իւ. ից. իւք։ || ապստամբ. կմ գիմադարձ. կամ ստահակ. կամ անհնազանդ. կամ կամակոր. և կամ անզգուսպ։ 2. Օրինաց. 21. 20։ Իսկ յորժամ է արմատ խեռալ բային, նշանակէ զխեռացումն. տ զքինալն. կմ զմախանս.

կամ զզուելութիւն. և կամ զնախանձն։

Խեռաբարոյ. ոյի. իւ. եօ. իւք։ || զխեռ բարս ունօղ. կմ դժնեայ. կմ սատամբակող. կամ խստաբարոյ. կմ դդժնդակութե սիրօղ։ Եւ սա մերթ առի զերկմտրաց. և նշանակէ՝ կատաղի, կամ ամեհի. կամ անզուսպ. և կամ խստերախ։ Ոսկէ. 1. հռ. իե։

Խեռամ. ացի. ա. ալ։ (չէզոք.) || հեռալ. որ քինալ. կամ մախալ. կմ նախանձել. կամ ոխալ. և կմ զչարել. որ՚ ի նախանձու, կամ ՚ի վրէժխնդրութէ շարժեալ դժուարել. կամ զայրանալ։ ՚ի ճառս հաւր. ժե։

Խեռանամ. ացայ. ացեր. նալ։ (ընդմիջ.) || առ՚ս զխեռել։

Խեռիմ. եցայ. եայ. իլ։ (ձայնակրաւ.) || խեռ, կամ անհաւան լինել. կմ ապստամբել. կամ հակառակել. կամ ստահակել. կմ դիմադարձել։ 3. Մաղ. 2. 14։ և Խորէն. գ. գլ. 26։

Խեռութիւն. թեան։ || ընդդիմութի. կամ կամակորութի. կամ դիմադարձութի. կմ ստահակութի. կամ անհաւանութի։ 2. Օրէն. 9. 7։

Խերբեկէշ. ի. իւ. եօ. իւք։ || լամայ. կմ բնիան, որ է չորրորդ մասն միոյ փողոյ. որ տառկի. ռամկ. ձաւոլը. կմ կռաիրաղ։ Լամբրոն։ Ոսկէ. 2. հռոմ. լդ։

Խեց. ի. իւ. եօ. իւք։ || կարծրանիւթ թուղն կրիայի. որ կարծր կեղեւն, յորում զետեղի մարմինն կրիայի։ ՚ի ճառս հաւր. է։

Խեցագործ. ի. աւ. աց. օք։ || զխեցեղէն առնօղ գործօղ, զոր և կոչեմք բրուտ։ ռամկ. չէօմլէքճի։ Եւ կամ կաւագործ, որ գործէ ՚ի կաւոյ զկղմինտր, կմ զաղիւս, և թրծէ ՚ի հնոցի։ ռամկ. քէրէմիթճի։ Կիւրղ. եղէմ. ժդ։

Խեցակարկառ. ի. իւ. եօ. իւք։ կամ աց. օք։ || կարկառ՝ և կոյտ խեցեաց։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ ՚ի խեցեաց, որ ՚ի թրծեալ աղիւսոց շինեալ բարդեցեալն, և բարձրացեալն. որպիսիք էր աշտարակն բաբելոնի։ Աճգոռ։

Խեցակոյտ. կուտի. իւ. եօ. իւք։ || նոյն է ը վերնոյն։

Խեցբեկ. ի. աւ. աց. օք։ || խոշոր. կամ թանձր. կմ բիրտ. և կմ թոթով. և թըլաւատ. որ զբառն բեկբեկէ. և թերատ առտաբերէ։

Խեցբեկագոյն. գունի. իւ. եօ. իւք։ || խոշորագոյն. կմ թանձրագոյն. կմ բրտագոյն. որ ոչ կարէ ճկել, կամ հակել։ Եւ այս մերթ առի զխժդժագոյն, և զբրտագոյն ազգաց. և կամ զբիրտ բարուց նց։ Աճգոռ։ Իսկ մերթ զբիրտ, և զխանգարեալ լեզուէ, կամ բարբառոյ՝ որ թաւ հնչէ. և զբառն ՚ի մէջ ատամանց, կամ բերանոյ բեկբեկէ։ Խորէն. գ. գլ. 54։ Եւ ը այսմ կոչի և այսպիսի լեզուս խեցբեկոր բարբառ։

Խեցբեկոր. ի. իւ. եօ. իւք։ || նոյն է ընդ վերնոյն։

Խեցգետին. տնոյ. ով. ոց. ովք։ կամ տնի. իւ. եօ. իւք։ || խաչափառ. որ է ճանկաւոր, կամ մկրատաւոր խեցեմորթ կենդանի ծովու. կամ գետոյ։ ռամկ. ընգանխօս։ Դարձեալ՝ բառս խեցգետին է անուն միոյ ՚ի կենդանակերպիցն. ՚ի յոր մտանէ արեգակն ըստ յատուկ ընթացից իւրոց ՚ի քըսան և երկուերորդում ամսոյ յունիսի. և տեւէ մինչև ՚ի քսան և երկուերորդ օրն յուլիսի։

Խեցեղէն. ղինի. աւ. աց. օք։ || այն՝ որ է կազմեցեալ ՚ի խեցւոյ. որ ՚ի կաւեղէն նիւթոյ թրծեցելոյ. որպիսիք են ՚ի կաւոյ կազմեալ փարչքն. պայտքն. սափորքն. սկաւառակքն. և այլք նմանք։ 2. Տիմ. 2. 20։

Խեցեմորթ. ի. աւ. աց. օք։ || կենդանի. կամ զեռուն, որ ունի զմորթ խեցեղէն, կամ կարծրանիւթ իբրև զոսկր, թէ ջրային իցէ, և թէ ցամաքային. թէ շարժուն իցէ. և թէ անշարժ. որպիսիք են կրիայն, ոստրէքն. միդիայն. և այլք նըմանք։

Խեցի. ցւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || մերթ նշանակէ զխեցեղէնն. որ զկաւեղէն անօթն թրծեալ հրով։ Սաղմ. 21. 16։ Աղաւթ. 26. 23։ Եւ կամ զկղմինտր, և զաղիւսն հրով թրծեալ։ Աճգոռ։ Իսկ մերթ նշանակէ զբեկտորս խեցեղինաց. որ զկոտորս սափորոց. կամ պնակի. և այլոց նմանեաց։ Յոբ. 2. 8։ Մերթ ևս նշանակէ զխեցեղէն նիւթն, որ զթրծեալ կաւն. և ըստ այսմ առի Դանի. 2. 33. Եւ ոտքն կէս յերկաթոյ, և կէս ՚ի խեցւոյ։ Երբեմն ևս այսու բառիւ խեցի, նշանակին խեցեմորթքն. որպիսիք են ոստրէք. կմ աշխլատեղք՝ և այլք նմանք։ Իսկ մերթ կարծր կեղեւանք այսպիսեաց խեցեմորթից։ Երբեմն ևս է մասնաւոր անուն խեցեմորթ գազանի միոյ գետայնոյ. կամ ծովայնոյ. որ և կոչի. խայթ։ ՚ի ճառս հաւր. ժե։

Խ Զ

Խզեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || կըտրել. կամ հատանել. կամ պատառել. կամ պատառոտել. և կմ խզզատել։ ռամկ. խոփէլ. կամ կօբէլ։ Սաղմ. 2. 3։ Եզեկ. 23. 34։ Եսայ. 33. 20։ Եւ մերթ խուզել. կամ փետել զհեր։ Երեմ. 16. 6։

Խզումն. զման. մամբ. մանց. մամբք։ || կըտրումն. կամ հատանումն. կմ պատառումն. կամ պատառոտումն. և կամ խզզատումն։ Իսկ մերթ խուզումն. կամ փետումն հերաց։ Միք. 1. 16։

Խզզատեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || ծուէնատել. կամ պատառոտել զհանդերձս սղոցով. կամ սրով, և կամ ատամամբ։

Խ Է

Խէթ. խեթի. կամ խիթի. իւ. եօ. իւք. կամ խիթոյ. ով. ոց. ովք։ || է սրտմտութիւն, ոխ և խիթն. և խութն. և խթել բային. որ նշանակէ խթիչ. կմ խութ. որ խայծ. կմ արգելք. և կամ ոտնառու. և ըստ այսմ

առի

տան՝ խէթ և խռովութիւն ընդ ումեք անկանիլ. իբր խոչ և արգելք ։ Աւգոստ.։ ըստ այսմ է և 'ի Նարեկ. կզ. և հէ. ուր տես. Զխէթս 'ի բաց ընկենուլ. կմ բարձեալ խէթ. իբր արգելք. կմ խոչ։ Սոյնպէս և նա, որ իբրև զխեթան, և զփուշ եղեալ ումեք՝ խայթէ, և չարչարէ զնա, խէթ կոչի ։ Խորէն. ա. պր. 23։ Իսկ մերթ նշանակէ զխայթումն սրտի. կմ խղճի մտաց. և նմանեաց ։ Նարեկ. իզ. խէ. և կղ։ Մերթ ևս նշանակէ զխիթն. իբր զցաւն որովայնի. աղեաց. սրտի. կշտի. և այլն. որք խթելով ցաւեցուցանեն ։ տաճկ. խօսպով ։ 2. Օրէն. 28. 22։ Նարեկ. զ։ Յայտնանէ առեալ երբեմն նշանակէ զմ և խցէ ցաւս. կմ վիշտս. կմ զազէտս. և այլն ։ Նարեկ. իզ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զախ. կամ զառակլութին. և կմ զխառվութին, զոր ունի ոք ընդ ումեք. կամ զվիրաւորումն սրտի ։ տաճկ. խաթըր ճաղ ։ Մատթ. 5. 23։ Մերթ ևս նշանակէ կասկածանք. կմ սաստիկ երկիւղ զապագայ չարեն, որով բառնի հանգստութին ։ Նարեկ. հա ։ Խորէն. բ. պր. 35 ։ և ա. պր. 25։ Իսկ երբեմն նշանակէ նենգութին. կմ դաւաճանութին. որք լինին մարդոյ իբրև թակարդ ոտից ։ Նարեկ. ղե ։ Իսկ մինչ տան՝ խէթ իւէ հայիլ. կմ խէթիւէ տեսանել. նշանակէ՝ դժնեայ աչօք. կամ խառադոյն ակամբ նայիլ. այլ աչանեն նախանձոտք. կմ բարկացօղք ։ տաճկ. խուլար աչօք նայիլ։ Խորէն. գ. պր. 43։ Նարեկ. իէ ։ ըստ այսմ իմանի և Երգոց. 1. 5. ուր տես, խէթիւէ հայեցաւ յիս արեգակն. իբր խոլոր աչօք. որով նշանակի տապով իւրով կիզելն, և սեացուցանելն ։

Խեժ. խեժի. իւէ. եց. իւք ։ || տե'ս զԽիժ ։

Խեչ. խեչի. իւէ. եց. իւք ։ || խեչակ. իբր նեցուկ, որ գնի 'ի ներքոյ ոտից. կմ պատղալիր ստուգ ծառոց, զի 'ի վեր կալցին ։ և ըստ այսմ առնուլին ևս կոչի՝ խեչ. ըստ որում է վերուհող ոտից ։ Սոյնպէս և այլք նեցուկք, որք 'ի վեր կալնուն զինչ. խեչք տանն ։ տաճկ. փայան ։ 'ի Հայս հարց. Ժ ։

Խեչակ. ի. աւ. աց. օք. || նոյն է ընդ վերինոյն ։

Խեչափառ. ի. իւէ. եց. իւք ։ || տե'ս զԽաչափառն ։

Խեծրեւեշ. եշի. իւէ. եց. իւք ։ || տե'ս զԽերեւեշ ։

Խ Ը

Խըլխայթ. ի. իւէ. եց. իւք ։ || տե'ս ըզ Խղխայթ ։

Խ Թ

Խթան. ի. աւէ. աց. օք ։ || գործի խթելոյ զգրաստն. կմ զեզինս, և կմ զայլս կենդանիս՝ առ 'ի արագագնացս ընթանալ ։ տաճկ. մխագ, կամ Յաննաղ. որ է խթան սեաւեցեալ 'ի կրունկս կօշկաց ։ Առակ. 26. 3 ։ Գործ. 9. 5։ և Ժողով. 12. 11։ Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ. ի և եղէ գործեաց, որք խթեն. կմ զարթուցանեն. կմ յառաջ շարժեն ։ Նարեկ. ղե ։

Խթեմ. եցի. եա. եւ։ (Ներգործ.) || խթանել ըզք մատամբ. կմ ձեռօք, և կմ խթանաւ առ 'ի առնել զգործ ինչ. կմ առ 'ի զարթուցանել. և այլն ։ տաճկ. Տըրթէլ. կամ Տըրթէլ։ 3. Մակ. 5. 8։ Գործ. 12. 7։

Խ Ժ

Խժդժաբար ։ (մակբայ որակական.) || իբրև զխուժադուժ ոք. կամ բարբարոսաբար. կմ կամակորութբ. կմ անգթաբար. և կմ դժնէաբար ։ 2. Մակ. 15. 2։

Խժական. ի. աւ. աց. օք ։ || խուժադուժ. կամ բարբարոսական. կմ ըիրտ. կմ վայրենի. կմ վայրագ. կմ դժնդակ. և կմ ժըպիրհ ։ Եւ այս տես զմարդոյ. կմ զկեղուէ. և զայլոց բաղմաց ։ Խորէն. ա. պր. 5։ և բ. պր. 60։ և գ. պր. 54։

Խժդժագոյն. գունի. իւէ. եց. իւք ։ || սաստիկ խուժադուժ. կմ բարբարոս. և կմ առաւել անագորոյն. կմ անողորմ. կմ դժնէագոյն ։ 2. Մակ. 5. 22 ։

Խ Ի

Խիզախեմ. եցի. եա. եւ ։ (չէզոք.) || խըրոխտալ. կմ գոռոզութբ անհացուցանել։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ խրախոյս բառնալ. կամ բարձրաձայն բարբառով քաջալերել. կամ մեծաւ վստահութբ, և դոչմամբ 'ի վր յարձակիլ։ Իսկ մերթ վստահանալ. կամ համարձակիլ. կմ յանդգնիլ։ Նարեկ. կը ։ և ղթ ։

Խիզախութին. թեան ։ || խրոխտացումն. կմ գոռոզանալով, և անհացուցանելով 'ի վր յարձակումն. կամ խրախոյս. կմ վստահութին. և կամ համարձակութբ գիմումն առ ոք ։ 'ի Հայս հարց. Է ։

Խիզար. ի. աւ. աց. օք ։ կամ իւէ. իւք ։ || սղոց. որ է աստամնաւոր գործիք առ 'ի հատանել զփայտ ։ տաճկ. խըզար ։

Խիթ. խիթի. իւէ. եց. իւք ։ կամ աց. օք ։ || է արմատ խթել բային. այլ և խէթն. և նըշանակէ զերկուսն, կամ զցաւ որովայնի, աղեաց, սրտի, կշտի, և այլոց նմանեաց ։ Եւ առաջաւ՝ խիթ, իբրթէ խթումն. կմ խթիչ. զի խթելով և խայթելով ցաւեցուցանէ ։ տաճկ. խօսպով ։ 2. Մակ. 9. 5։ և Նարեկ. իզ ։ Մերթ ևս նշանակէ զկասկածանս, կամ զերկիւղ ապագայ չարեն. և ըստ այսմ է արմատ խիթալ բային ։ Իսկ երբեմն խիթ կոչի՝ մարդակեր գազան մի դժնեայ. որ լինի 'ի մեծամեծ գետս. կմ հեղեղատս կողմանցն եգիպտացւոց, որ երբեմն արտաքս ելեալ՝ յարձակի 'ի վերայ մարդկանց, և գիշատէ ։ 'ի Հայս հարց. ԺԵ. և ԺԷ ։

Խիթամ. ացի. ա. ալ ։ (չէզոք.) || երկնչիլ. կամ կասկածիլ։ Յոբ. 3. 25։ և Նարեկ. ԺԷ ։ Եւ եղանէ սա 'ի խէթ բառէն. ըստ

որում նշանակէ զկասկածն ։ Իսկ մերթ նշանակէ դայթակղիլ. կմ՛ սահիլ ։ Նոյեմբ. է ։ Եւ ըստ այսմ եւս նշանէ 'ի խէթ բառէն. ըստ որում նշանակէ զգայթակղութիւն ոտից. կամ զոտնահարումն ։

Խիթումն. խիթման. մամբ. մանց. մամբք ։ ‖ խայթումն. կամ կրծումն ։ Երբ մերթ կասկածանք. կամ երկիւղ. կամ սաստիկ հոգ եւ վարանումն մտաց. որ հալէ, եւ մաշէ զմարդն ։ Նոյեմբ. իա. եւ ծգ ։

Խիժ. խժի. ժէ. ից. իւք ։ կամ աց. օք ։ ‖ խէժ. որ է պարարտ եւ կպչուն հիւթ, եւ կաթէ 'ի ծառոց ։ Խորէն. աշխարհագրութիւն ։

Խիլայ. ի. ին. ից. իւք ։ ‖ պարգեւ. որ է փառաւոր կապայ, կմ՛ այլ ինչ նման սմին պարգեւեալ 'ի մեծէ ումեքէ ։

Խիլայեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) ‖ մեծագին զգեստուք զգեստաւորելով զոք մեծարել. կմ՛ փառաւորել վն մեծի յաղթութեան, կամ վն երեւելի գործոյ իրիք. ոճ առնեն Թագաւորք ։ ռամկօրէն կոչեն հագցնել ։

Խիղք. խղքի. քէ. ից. օք ։ ‖ ճանկ. կմ՛ բուռն ։ Եւ սա ընդ բայի շարակցի այսպէս. խիղքս արկանել. Եւ նշանակէ՝ բուռն հարկանել զինչ եւ պինդ ունել ։ Ոսկէ. 1. հատ. ժ ։

Խիղճ. խղճի. ճէ. ից. իւք ։ ‖ խղճումն. կմ՛ խղճմտութիւն. կամ կասկած խղճի մտաց. կմ՛ խղճահարութիւն ։ Հռոմ. 14. 1 ։ Եւ Նոյեմբ. կէ ։

Խիղճ մտաց. խղճի մտաց. խղճիւ մտաց ։ ‖ բնական ունակութիւն ինչ մտաց, որ ծանուցանէ մարդոյ՝ թէ 'ի յառնելիս՝ որն իցէ բարի. եւ որն չար. եւ կմ՛ զորն պարտ է առնել, եւ յորմէ հրաժարիլ. որ եւ վկայէ ըղ բարւոյ, եւ ստանջէ ընդդէմ չարին ։ 1. Կորն. 8. 7. եւ 10 ։ Եբր. 9. 14 ։ Բայց երբեմն խիղճ մտաց կոչի ներգործութիւն այսպիսւոյ ունակութեան. այն՝ խայթումն խղճի, կմ՛ յանդիմանութիւն սրտին, որով ոք յանդիմանի յինքենէ զինչ գործոյ՝ զոր չարաչար գործեաց. եւ կամ զորմէ կասկածի չարաչար գործեալ ։ 1. Մակ. 4. 45 ։ 2. Մակ. 6. 25 ։ Իմաստ. 17. 10 ։ Հռոմ. 13. 5 ։

Խղճմտութիւն. թեան ։ ‖ տես զԽղճմտանք ։ Լամբրոն ։

Խիճ. խճի. ճէ. ից. իւք ։ ‖ մանր քարինք որք են 'ի մէջ աւազոյ, եւ կմ՛ առ ափին գետոց, եւ ծովու. եւ կմ՛ յայլուր ։ 1. Մակ. 10. 73 ։ Եւ Յոբ. 21. 33 ։

Խիստ. խստի. տէ. ից. կմ՛ աց. օք ։ ‖ պինդ. կամ կարծր ։ Երբ այս մերթ ասի զմարդոյ. եւ նշանակէ խստասիրտ. կմ՛ կամակոր. կմ՛ ապստամբ. կմ՛ անողորմ եւ անգութ. եւ կմ՛ դժնեայ ։ Թուոց. 16. 26 ։ Դատաւ. 3. 32 ։ Եւ Մատթ. 25. 24 ։ Երբ մերթ զգործոց. եւ նշանակէ՝ ծանր. կմ՛ դժուարին, կամ անտանելի ։ Ելից. 6. 9 ։ Եւ Գործ. 9. 5 ։ Իսկ մերթ ասի զբանից. եւ նշանակէ դառն. կամ կսկծեցուցիչ. կամ կշտամբողական. կամ գռոզական. կամ անկարգ. կամ չար ։ Յուդայի. 15 ։ Մերթ եւս ասի ըղ տեղւոյ. եւ նշանակէ՝ ապառաժուտ. կմ՛ քարուտ. եւ կմ՛ դժուարագնացելի ։ Գործ. 27. 29 ։

Խիտ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ հոծ. կամ խուռն. որով իմանի՝ սաստիկ միմեանց կից, կմ՛ հուպն. յորմէ հետեւի թանձրութիւն, կմ՛ թաւութիւն. կամ լիութիւն. եւ ըստ այսմ ասի՝ խիտ հերք. կմ՛ խիտ տերեւովք, կամ ոստովք. եւ այլն ։ ռամկ. սըխ. Եզեկ. 31. 3 ։ Խորէն. բ. գլ. 39 ։

Խիտառխիտ ։ (մակբայ որակական.) ‖ հուպ ընդ հուպ. կմ՛ մերձ ընդ մերձ. որով իմանի՝ կից առկից. կմ՛ սաստիկ միմեանց մերձ ։ 1. Մակ. 12. 28 ։ Իսկ մերթ՝ ստէպ ստէպ. կամ յաճախակի ։ ռամկ. սըխ սըխ ։ Լամբրոն ։

Խիտ ընդ խիտ ։ (մակբայ որակական.) ‖ Նոյն է ընդ վերինոյն ։ 'Ի Ճառս հարց. ժէ ։

Խիրտ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ է արմատ խրտնուլ բային. եւ նշանակէ՝ խրտումն ։ Երբ մերթ դնի վն երկիւղի եւ կասկածանաց ։ Իսկ մինչ ասի, խիրտս խիրտս ընթանալ. կամ խիրտս խիրտս վարդապետել. իմանի՝ խրտնելով. կմ՛ երկնչելով, եւ կասկածելով ։

Խից ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ է արմատ խըցեմ բային. եւ նշանակէ՝ խցումն. եւ կամ խցօղ. եւ արգելք. որք արկանին ընդդէմ դրանց առ 'ի խափանել զմուտն. եւ կամ ընդդէմ ջուրց՝ առ 'ի արգելուլ զընթացս նց ։ ուստի մինչ ասի. խիցս արկանել. իմանի՝ արգելս դնելով խնուլ. կմ՛ արգելուլ. եւ խափանել ։ Ղեւտ. 21. 22 ։ Եւ 31. 15 ։ Իսկ մերթ բառս խից՝ է հրամայական խընում բային. եւ նշանակէ խցեա ։

Խիւս. ոյ. ով. ոց. ովք ։ կամ իւ. ից ։ ‖ յունէրէ կազմեցեալ. եւ կմ՛ 'ի խմորեղինաց յօրինեալ փափուկ կերակուր. որով մերթ իմանի խաւիծն կազմեալ իւղով եւ մեղրով. եւ մերթ փոխինդն ։ Իսկ երբեմն կարկանդակ, կմ՛ քաքար. զոր եփեն 'ի տապակի ։ 2. Թագ. 13. 5 ։ Իսկ մերթ նշանակէ զոյն իցէ կերակուր, որով սնանի ոք. եւ ըստ այսմ ասի 'ի գիրս Լամբրոն. Յորժամ չառնուցու խիւս մարմինն՝ մեռանի ։ Իսկ Ովսէ. 8. 7. ուր ասի, որոյ. նց ոչ արասցէ զօրութիւն խիւսոյ. իմանի՝ զզօրութիւն ալեր ։ յորմէ կազմի կերակուր ։

Խ Լ

Խլայ. ի. ին. ից. իւք ։ ‖ վերարկու. եւ կմ՛ ծածկոյթ գլխոց կանանց ։ ռամկ. [illegible] ։ Երգ. 5. 7 ։

Խլանամ. ացայ. ացիր. անալ. (Ընդմիջ.) ‖ խուլ լինել. կամ զլսողութիւն կորուսանել ։ ռամկ. խլնալ ։ Եսայ. 44. 11 ։

Խլեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) ‖ 'ի բաց հանել զինչ 'ի տեղւոջէն՝ յորում արմատացեալ, կամ հաստատեալ եւ բնաւորեալ է. կամ արմատախիլ առնել. կմ՛ 'ի բաց կորզել. եւ այս յատկապէս ասի զտնկոց ։ Ղուկ. 17. 6 ։ Իսկ երբեմն նմանութեամբ զմարդոյ, կամ զաչաց, յորժամ բրելով հանեն

գնա ։ ըստ այսմ իմա և զայլոց նմանեաց ։ Սաղմ. 43. 3։ Աղաղ. 30. 17։ Իսկ մերթ՝ քակտել. կամ քանդել. և կմ յատակել ։ Ոսկէ. 2. հոմ. ժը ։

Խլխլական. ի. աւ. աց. օք ։ || մերթ նշանակէ խարխուլն, կամ անհաստատն ։ Իսկ մերթ՝ կեղծական. կամ պատրուճակական, և կամ պատճառողական. որպիսի է բանն զոր խօսի ոք՝ զանկարգ գործս իւր. կամ զասացուածս՝ պէսպէս ստայօդ բանիւք այլայլելով, կամ ջատագովելով. և այլն ։

Խլխլեմ. եցի. եալ. ել ։ (Ներգործ.) || զասացեալ. կմ զարարեցեալ անկարգ բան ինչ. կամ գործ՝ մոլորի և ունայն բանիւք, կամ անհաստատ և կեղծական պատճառանօք ծածկել. և թագուցանել, և իբրթէ կարկատել ։ Ոսկ. 10. 13։ և Ոսկէ. 1. հոմ. դ ։

Խլուրդ. խլըդի. ւէ. ւց. ւք ։ կմ խլուրդն. խլըդան. ամբ. անց. ամբք ։ || է կենդանի ինչ նման մկան, որ բնակի ընդ հողով. և վն այսորիկ կոչի պեսնի մուկն. որոյ առաջին ոտքն են կարճք և լայնք իբրև զոտս կրիայի, որով փորէ զհողն, և առնէ իւրեան ճանապարհ ։ որ և ասի կոյր. զի ունի զաչս յոյժ փոքրիկս, և զայն փակեցեալս. բայց յորժամ ելանէ 'ի վն գետնոյ, սակաւ ինչ բացեալք լինին, որովք տեսանէ ։ Ղեւ. 11. 30։

Խլրդենի. ենւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || է ախտ ինչ անբժշկելի իբրև զքաղցկեղ. որ դիպի նայ 'ի մարմնի 'ինչ դարմանելոյն փութով զվէրս՝ զոր ունի ոք, և կամ 'ի յապականութէ արեան. որ և 'ի միոյ տեղւոջէ սողացեալ 'ի միւսն, ապականէ զբոլոր մարմինն ։ Եւ կոչեցաւ սա խլրդենի, զի որպս զխլուրդն ընթանայ և վազէ ընդ մարմինն ։ Մծբն. Ն ։

Խլրտացուցանեմ. կմ խլրտեցուցանեմ. ցուցի. ցի. ցանել ։ (անցողա.) || շարժեցուցանել. կամ դրդուել. և կամ զխլրտումն պատճառել ումեք ։ տես զԽլրտելն ։

Խլրտիմ. կմ խլրդիմ. եցայ. եաց. իլ ։ (Ձայնակր.) || մեղմ շարժմամբ շարժիլ. կամ շարժելով դրդուիլ. և այս ասի զկենդանեաց. յորժամ շարժին 'ի ննջելն. կմ 'ի սկսանիլն 'ի գնալ. և այլն ։ Յոբ. 41. 14. և 16։ Իսկ մերթ զմանկանէ, յորժամ ըղշարժումն ինչ առնէ յորովայնի մօրն ։ Ոսկէ. 1. հոմ. ժա ։ Սոյնպէս և նա՝ որ այնպէս ընդ ծանրութբ իւիք անկեալ կայ, մինչ զի ոչ կարէ կողմանէ 'ի կողմն դառնալ, կամ փոքր ինչ շարժիլ, ասի ոչ կարել խլրտիլ ։ Ոսբ. 3. 7։ Իսկ մերթ ասի զայն ցանէ, որք դուզնաքեայ ինչ ծառայութբ նուաճեալ, սկսանին շարժիլ յապստամբութի ։ 1. Մակ. 8. 11։ Մերթ ևս ասի զախտից, յորժամ սկիզբն առնուն զարթնուլ և դրդուիլ ։

Խլրտումն. ման. մամբ. մունք. մանց. մամբք ։ || շարժումն կենդանեաց, զոր առնեն 'ի տեղւոջ իւրեանց. կամ 'ի ննջելն. կամ առ 'ի սկիզբն առնել գնալոյ. և կմ առ 'ի դիւր ութն իւրեանց ։ Իսկ մերթ դնի վասն շարժման և դրդման ախտից ։ Նարէկ. Հ. և Է ։

Խ Խ

Խխնջամ. ացի. ացիր. ալ ։ (չէզոք.) || տես զխխնջեմ ։ Սիրաք. 33. 6։

Խխնջեմ. ջեցի. եալ. ել ։ (չէզոք.) || խխնջալ, որ է դուզնամբ ձայն արձակելն ձիոց, կմ երիվարաց ։ Երեմ. 8. 6։ Իսկ մերթ նըմանութբ առեալ՝ ասի նաև զմարդոյ, և նշանակէ մեծաձայն կարդալ. կամ գոչել. և կամ աղաղակել ։ Եսայ. 10. 30։

Խխնջիւն. կամ խղխնջիւն. (Նախդրիւ հոլովի.) || խխնջումն, գյ արձակումն ձայնի երիվարաց. կմ ձիոց. որ երբեմն պատճառի 'ի շարժմանէ ցանկութե. և երբեմն վն վրէժխնդրութե. կամ վասն բորբոքման սրտին ։ Իսկ երբեմն վն ցնծութե ։ և այլն ։ Ամոս. 6. 7։

Խ Ծ

Խծրիծ. խծբծի. աւ. աց. օք ։ || յուզումն. կմ խնդիր. կամ քննութն ։ Նարէկ. խը ։

Խծբծեմ. եցի. եալ. ել ։ (Ներգործ.) || ստէպ և անդ խնդրել, կմ որոնել ։ Մերթ ևս այլայլել. կամ փոփոխել. Իսկ մերթ աստ և անդ տարաբերել. կամ աստանդական առնել ։

Խծուծ. խծծոյ. ով. ոց. ովք ։ || քուղ ։ որ ռամկ. ասի ֆիթիլ, որ է սանտրուք քթանի որ մերթ լինի և լուցիկ, գյ բռնիցնելի ։ Դատ. 15. 14։ և Սիրաք. 21. 10։

Խ Ղ

Խղիկ. ղկի. աւ. աց. օք ։ || փոքրիկ սենեակ. կամ բնակարան ։ Սիրաք. 14. 25։

Խղխայթ. ի. իւ. ից. իւք ։ || է արմատ խղխայթել բային, և նշանակէ՝ զ'ողխայթումն վիրաց ։ Մերթ ևս զխղխայթեալ վէրս. գյ զշարաւալիցն, և զնեխեալն ։ Իսկ մերթ զխղխայթօղն, գյ զստատիկ վիրաւորօղն, Եւ մերթ նշնէ զորդունս՝ որք տկար խլրտմամբ զեռան. և զարմատս խոտոց՝ կմ տնկոց կրծելով չորացուցանեն, և ապականեն զնս ։ Նարէկ. Է. և ղթ ։ Ըստ այսմ և ցեցք և ուտիճք, որք ապականեն զն և լցէ իրս, ասին՝ խղխայթք ։

Խղխայթեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք ։ || կարի վիրաւորեալ. և կամ փտեցեալ. և որդնալից և շարաւալից եղեալ. որպիսիք են չարացեալ վէրքն ։ Եսայ. 1. 6։

Խղխայթիմ. եցայ. եաց. իլ ։ (Ձայնակր.) || չարաչար վիրաւորիլ. կամ փտիլ, և ապականիլ. և կամ թարախով և որդամբք լցեալ լինել. որպս հանդիպի ումանց վիրաց ։ Լամբրօն ։

Խղխնջիւն ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Ամոս. 6. 7։ տես զԽխնջիւնն ։

Digitized by Google

Խղճական. ի. աւ. աց. զք: || խղճօղ. կմ խըղճահար: Իսկ մերթ նշանակէ զատաւածեալն: ուամկ. խղճօտ: Լամբրօն:

Խղճահար. ի. աւ. աց. օք: || 'ի խղճէ մտաց հարեալ. քս. խայթեցեալ և չարչարեալ. և կմ այն, որ ունի զատատեկ երկչոտ խիղճ մտաց, որով նաև 'ի թեթև և յունայն իրս երկնչի, և 'ի խղճէն չարչարի:

Խղճեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || հարկանիլ 'ի խղճէ մտաց. կմ խիղճ առնել. կմ մեղադրել ինքեան զիմեքէ գործոյ՝ թէ ոչ բարւոք արարի, և այլն: ուամկ. խղճմտանք բռնել: 2. Թագ. 19. 7: Յոբ. 2. 4: Մերթ և նշանակէ կասկածել. կմ երկնչել յիմեքէ գործոյ, թէ մի գուցէ առնելով զայն, մեղիցէ, կամ զվնաս ինչ կրիցէ: Գործ. 10. 20: Իսկ մերթ նշանակէ գարշել, կամ զզուելով խորշել յումեքէ, զի մի գուցէ հաղորդակցելով պղծեսցի. կամ մեղիցէ: Գործ. 11. 2: Ը այսմ և 2. Կորն. 8. 20. ուր ասի, բայց զայս խղճէաք, իմանի, բայց յայսմանէ խորշէաք, կմ զգուշանայաք: Մերթ և նշանակէ խղճալ 'ի վ՞ր ուրուք. կմ համարելով զնա թշուառ՝ և խեղճ, աղէխորով լինել: 2. Մակ. 6. 12:

Խղճմտանք. անաց. օք: (անեզական.) || խիղճ մտաց, կամ բաղխումն խղճի մտաց, որով ոք համարի զինքն գոլ մեղք. և կմ վնաս, և կմ մեղադրութիւն ինքեան: և այլն:

Խղճմտիմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայնակր.) || հարկանիլ 'ի խղճէ մտաց. կմ խղճմտանք առնել. կամ խղճահար լինիլ:

Խղճմտութիւն. թեան: || տես. զԽղճմտանքն: Լամբրօն:

ԽՃ

Խճճեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || սաստիկ լնուլ իրօք ինչ զինչ. և այս մինչ ասի զորովայնէ, իմանի՝ լնուլ զորովայնն բազմազան կերակրովք, և ըմպելեօք մինչև 'ի պարպատումն: Իսկ մերթ նշանակէ խիճ քարամբք լնուլ զծերպս որմոյն, և զայլս նման:

Խճողեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || լնուլ. կամ լիացուցանել. կմ 'ի ներքս մղել. կմ կոխել: և այս մերթ ասի զորովայնէ: և մերթ զքերծոյ. կմ զքաղաքէ, և զայլոց նմանեաց: ուամկ. փլնել անել: Յ[illegible]:

ԽՄ

Խմբագործեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || համաժողովել. կմ համահաւաքել. կմ բովանդակել. կամ զխումբ և զհանդէս առնել:

Խմբակից. կցի. աւ. աց. օք: || դասակից. կմ կցորդ ընդ ումեք 'ի նոյն խմբի և դասու:

Խմբակցութիւն. թեան: || դասակցութիւն. կմ գումարակցութիւն: Նարեկ. ղթ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ զհամախառնումն. կամ զքաղաքադրութիւն իւրոց, կամ ծառայից. և այլոց նմանեաց: Նարեկ. ղդ:

Խմբարան. ի. աւ. աց. զք: || տեղի, ուր լինի խմբումն. քս. ժողովումն. կմ ժողովարան: Նարեկ. 'ի փառսն Եկեղեցւոյ:

Խմբաւորեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || խումբ կազմել. կմ գումարել զզօրս:

Խմբեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ժողովել զբազմութիւն 'ի մի խումբ. կամ հաւաքել. կամ գումարել: 1. Թագ. 4. 2: Դատ. 11. 25:

Խմոր. ոյ. ով. ոց. ովք: || թթուեալ զանգուած. քս. ալիւր ընդ ջրոյ խառնեցեալ՝ թրեցեալ՝ և թթուեցուցեալ, որով խմորեն զայլ զանգուածս, և առնեն հաց: ուամկ. մայայ: Մատթ. 13. 33: 1. Կորն. 5. 6:

Խմորեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || խմորով թթուեցուցեալ. կմ խմորուն. քս. խմորով եփեալ և կազմեալ: Ելից. 12. 15. և 20:

Խմորիմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայնակր.) || թթուիլն զանգուածոյ ալեր՝ յորժամ լինի խմորուն հաց: ուամկ. մայալանմիշ ըլլալ: Ելից. 12. 34. և 39: Ովս. 7. 4:

Խմորուն: (նախադրիճ հոլովի.) || ունօղ ըզխմոր. կամ խմորաւոր. և կամ խմորեալ. Իբր. այս ասի զզանգուածոյ ալեր. կմ ըղ հացէ, և կմ զայլոց խմորեղինաց, յորժամ են խմորով կազմեալ, կմ եփեալ, որոյ ներհակն կոչի բաղարջ. կմ անխմոր: Ելից. 13. 3. և 7: Ղեւտ. 2. 11: 2. Օրին. 16. 3:

ԽՆ

Խնամ. ոյ. ով. ոց. ովք: || հոգունակութիւն. կմ հոգածութիւն. կմ հոգ: Ծնն. 6. 5: և Իմաստ. 5. 16: կամ գութ, և գորով. կամ խնամակալութիւն: 2. Մակ. 11. 26: Եւ. մինչ ասի՝ խնամ տանիլ, կմ խնամ ածել, իմանի՝ խնամել. կմ հոգ տանիլ: 1. Տիմ. 5. 8:

Խնամազգութ. գթոյ. ով. ոց. ովք: || գորովազգութ. կմ բազմագութ. կմ յոյժ խնամօղ և գթացօղ: Մծբն. ժթ:

Խնամածու. ուի. աւ. աց. օք: || հոգածու. կմ զգութ ածօղ. կմ խնամ տանօղ:

Խնամածութիւն. թեան: || հոգածութիւն. կմ խնամատարութիւն:

Խնամակալ. ի. աւ. աց. օք: || խնամածու. կամ ունօղ զխնամ և զհոգ, կմ զգութ 'ի վ՞ր ուրուք. կմ պաշտպանօղ. կմ խնամ տանօղ: Եբր. 6. 10: և 1. Տիմ. 3. 5:

Խնամակալեմ. եցի. կալեա. ել: (չէզոք.) || խնամակալ լինիլ. կմ հոգ տանիլ և նախախնամութիւն առնել: Խորէն. Թ. գր. 14:

Խնամակալու. լուի. աւ. աց. օք: || զխնամ տանօղ՝ և զհոգ ունօղ. կմ խնամածու. կմ հոգածու: Լամբրօն:

Խնամակալութիւն. թեան: || հոգածութիւն. կամ խնամատարութիւն. կմ նախախնամութիւն. կամ պաշտպանութիւն. և կամ նպաստութիւն: 2. Մնաց. 28. 15: և Առակ. 28. 25:

Խնամանամ. ացայ. ացիր. նալ: (ընդ միջ.) || խնամի լինիլ արենակցաց փեսային ընդ արենակցաց հարսին, պատճառաւ ամուսնութեան

Digitized by Google

նութեան երկոցունցն ։ Խորէն․ Ժ․ ղբ․ 55 ։ և 86 ։

Խնամատար․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || զխնամ տանող․ կամ հոգածու․ կամ նախախնամող ։ և պաշտպանող ։

Խնամատարութիւն․ թեան ։ || հոգածութիւն․ կամ խնամակալութիւն․ կամ հոգաբարձութիւն․ կամ նախախնամութիւն ։ Ողբէ․ 2․ հատ․ Լ ։

Խնամարար․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || զխնամ տանող 'ի մէջ ուրուք․ կամ հոգածու․ կամ նախախնամող ։ Նարէկ․ ղթ ։

Խնամարկեմ․ կեցի․ եալ․ ել ։ (Ներգործ․) || զհոգ տանել 'ի մէջ ուրուք․ կմ գթութ, և զխնամ ածել 'ի մէջ ուրուք․ կմ խնամել ։ Ծնն․ 44․ 21 ։

Խնամարկու․ կուի․ աւ․ աց․ օք ։ || խնամարկող․ կամ խնամածու ։

Խնամաւորութիւն․ թեան ։ || խնամի լինելն․ կամ խնամութիւն ծագեցեալ 'ի մէջ օտարաց պատճառաւ ամուսնութեան որդւոյ միոյն ԸՆ դստեր միւսոյն ։ Խորէն․ Ը․ ղբ․ 55 ։

Խնամեմ․ եցի․ եալ․ ել ։ (Ներգործ․) || հոգ ածել․ կամ գթութ ունել 'ի մէջ ուրուք․ կմ նախախնամել ։ 1․ Մակ․ 16․ 14 ։

Խնամեխօս․ կամ խնամախօս․ ի․ իւ․ եց․ իւք ։ || միջնորդ հարսնախօսութեան․ Տը միջնորդ նշանելոյ զդուստր ուրուք ԸՆ որդւոյ ուրումն ։ Եւ տացուն այսպիսիքս խնամեխօս․ զի 'ի խօսելոյն նց հետեւի նշանիլն․ և խնամութիւն ։

Խնամի․ մւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք ։ || արենակիցքն հարսին, և փեսային, որք պատճառաւ ամուսնութեան երկոցունցն՝ զխնամութիւն առնեն ընդ միմեանս․ և ըստ այսմ արենակիցք հարսին՝ զարենակիցս փեսային, կոչեն ինքեանց խնամիս․ և հակադարձաբար ։ Խորէն․ Ժ․ ղբ․ 18 ։ Եւ գիտելի է․ զի հարսն արենակցաց փեսային, և փեսայն արենակցաց հարսին ոչ ասի խնամի․ այլ ազգական․ զի հարսն և փեսայն գոլով մի մարմին, ազգականն միոյն է եւ ազգական միւսոյն ։

Խնամողօրէն ։ (մակբայ որակական․) || խընամակալութբ․ կամ խնամածութբ ։ Իսկ մերթ վարի իբրև գոյական․ և նշանակէ ըզ խնամողականն․ կմ զխնամածականն․ Ըստ այսմ․ Նարէկ․ ԺԵ․ խնամողօրէն անսպառութբ կամաց հոգւոյն կոչեցար ։

Խնամոտ ։ (Նախադրբիւն հոլովի․) || հոգածու․ կամ խնամող․ կամ սաստիկ գթութ ունող 'ի մէջ ուրուք ։ 2․ Մակ․ 14․ 37 ։

Խնամութիւն․ թեան ։ || խնամականն ազգականութիւն, որ լինի 'ի մէջ օտարաց․ Տը 'ի մէջ արենակցաց, կամ ազգականաց առն և կընոջ միջնորդութբ ամուսնութե երկոցունցն ։ Ծննդ․ 34․ 9 ։ 2․ Օրին․ 7․ 3 ։

Խնայեմ․ եցի․ եալ․ ել ։ || մերթ վարի չէզոքականապէս․ և նշանակէ անխայել․ Տը ափսոսալ․ կամ գթալ յիր ինչ, կամ յանձն ոք, զի մի վնասեսցի, կամ անկցի 'ի վտանգ ինչ․ և կամ ոչ թողուլ տալ ինչք կորնչել․ կամ վնասել․ կամ ջնջել՝ և այլն ։ ռամկ․ ղըյմիշ ըլմէլ ։ Ծննդ․ 22․ 12 ։ և 19․ 16 ։ և 2․ Թագ․ 12․ 4 ։ և 21․ 7 ։ Իսկ մերթ վարի ներգործականապէս․ և նշանակէ՝ ափսոսալով, կամ գթալով ոչ թողուլ տալ ումեք անկանել 'ի չար ինչ․ կամ արգելուլ, և հրաժարեցուցանել զմ և եկեալ իր յիմեքէ չարէ․ կամ վնասու․ և ըստ այսմ ասի․ խնայել զանձն 'ի մահուանէ․ կամ զըներգոյ իւր 'ի բամբասանաց․ և այլն ։ Յոբ․ 33․ 18 ։ և Իմաստ․ 1․ 11 ։

Խնայութիւն․ թեան ։ || անխայութիւն․ կամ ափսոսալութիւն․ կամ գութ․ կամ ճշգութիւն․ Իմաստ․ 12․ 18 ։

Խնդագին ։ (Նախադրբիւն հոլովի․) || ուրախագոյն․ կմ զուարճագոյն․ կմ յոյժ ուրախ ։

Խնդալից․ (Նախադրբիւն հոլովի․) || խնդութբ, և ուրախութբ լցեալ․ կամ զուարճալի ։ Նարէկ․ ձա ։ Եւ մերթ ընդ բային շարակցի այսպէս՝ խնդալից լինել․ և նըշանակէ՝ խնդութբ լցեալ լինել, կամ սաստիկ խնդալ ։ Յոբ․ 3․ 22 ։

Խնդակից․ կցի․ աւ․ աց․ օք ։ || կցորդ և ընկեր խնդութեան․ կամ ուրախակից ։

Խնդամ․ ացի․ ա․ ալ ։ (չէզոք․) || ուրախանալ․ կամ բերկրել․ կամ զուարճանալ․ կամ ցնծալ ։ Ծննդ․ 24․ 26 ։ 3․ Մակ․ 1․ 5 ։ Իսկ երբեմն աներևոյթն բային այսօրինակ յորժամ դնի 'ի սկզբան ողջունագրաց, նըշանակէ զողջոյնն․ ըստ այնմ․ Խորէն․ յառաջաբանութեան․ Մովսէս Խորենացի Սահակայ բագրատունւոյ խնդալ․ Տը ողջոյն ։ Ըն այսմ է և Ը․ ղբ․ 30 ։

Խնդամիտ․ մտի․ իւ․ աց․ օք ։ || զուարթամիտս․ կամ զմիտս ունող․ կամ զուարթամիտ․ և կամ ուրախ, և զուարթ․ և կամ զուարճալից ։ Խորէն․ Գ․ ղբ․ 68 ։

Խնդամտիմ․ եցայ․ եալ․ իլ ։ (ձայնակր․) || խնդամիտ լինել․ կամ 'ի միտս խնդալ, կամ 'ի խնդութիւն մտանել ։ Նարէկ․ ԼԶ ։

Խնդրուանք․ րուանից․ օք ։ (անեզակ․) || ծակոտիք․ կամ ձեղք․ և կամ փոս և խորշաւոր տեղիք փայտից․ կամ քարանց․ և այլոց նմանեաց․ որովք գրեթէ արտաքսանողեցեալք են ։ Իմաստ․ 13․ 14 ։ Իսկ մերթ նշանակէ ունայն․ կամ անոսր․ կամ անարգ․ կամ նուաստ․ և կամ չնչին․ և Ը այսմ վարի եւ եղականաբար ։ Ողբէ․ 1․ հատ․ Թ ։

Խնդիր․ դրոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ || է արմատ խնդրել բային․ որով նշանակի՝ խնդրուածն․ կամ աղաչանս ։ Ողբ․ 1․ 11 ։ Իսկ մերթ խնդրուած․ կամ հայցուած․ զոր խնդրէ ոք յումեքէ ։ 3․ Թագ․ 2․ 16 ։ Եւ մերթ նշանակի հետաղօտութիւն․ կամ հարցաքննութիւն, և կամ հետաքրքրութիւն, զոր առնեն միջնորդքն․ կամ ատենակալքն 'ի մէջ բանից դիմակցաց ։ 1․ Տիմ․ 1․ 4 ։ Իսկ երբեմն ընդ բային շարակցի այսպէս․ խնդիր առնել, կամ 'ի խնդիր ելանել․ և նշանակէ՝ խնդրել․ և որոնել․ կամ հետաղօտել ։ Խորէն․ Ը․ ղբ․ 30 ։ Ըստ այսմ և Մատթ․ 2․ 13․ ասէ․ 'ի խնդիր է․ խմանի՝ ակնեալ է խընդրել․ և որոնել․ կամ խնդրէ․ և որոնէ ։

Խնդամտեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || ուրախա_ցեալ. կմ խնդամիտ եղեալ. և կամ զուարթասիրտ լեալ:

Խնդամտութիւն. թեան: || ուրախամտութիւն. կմ ուրախասրտութիւն. կմ զուարթութիւն: Լամբրոն:

Խնդութիւն. թեան: || ուրախութիւն. կմ բերկրութիւն. կմ ցնծութիւն: 1. Պետր. 1. 8:

Խնդրակ. ի. աւ. աց. օք: || խնդրող. կմ որոնող. կմ խուզող. Յեսու. 2. 7: և Յուդթ. 9. 16:

Խնդրանք. անաց. օք: (անեզական.) || խնդրուած. կմ հայցուած. և կամ խնդրումն, և որոնումն. կամ խնդիրք իմաստասիրականք, որ է հետազօտութիւն. կմ հարցաքննութիւն: Նարեկ. ղԶ:

Խնդրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հայցել. կմ մաղթել: Մատթ. 7. 9: Իսկ մերթ որոնել. կմ խուզել: ռամկօրէն ֆնտռել: 1. Թագ. 10. 21:

Խնդրուած. ոյ. ով. ոց. ովք. կմ աց. օք: || խնդրումն. կմ հայցուած. կմ աղաչանք հայցումն. կմ մաղթանք: 1. Մակ. 7. 37: Սաղմ. 27. 2: Փիլիպ. 1. 19:

Խնծոր: || տես զԽնձոր:

Խնկաբեր. ի. աւ. աց. օք: կամ ից. իւք: || ծառ՝ որ բերէ զխունկ. կմ տեղի՝ ուր լինի խունկ: Երգ. 2. 17: և 8. 14: Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ բերէ, և տանի զխունկս. իբ զզմուռս, և զհալուէ, և զայլս:

Խնկաբուղխ. բղխի. իւ. ից. իւք: || բղխող յինքենէ զհիւթս խնկոց, և անուշահոտ իրաց. որպիսիք են ոմանք 'ի ծառոց:

Խնկազգեաց. գեցի. աւ. աց. օք: || խնկակիր. կմ զխունկս բարձող, և բերող. որպիսիք էին Իւղաբեր կանայքն:

Խնկազգեստ. ի. իւ. ից. իւք: || Նոյն է ընդ վերնոյն: Նարեկ:

Խնկալի: (Նախդրիւ հոլովի.) || խնկալից. իբ լի խնկօք: Իսկ մերթ նշանակէ զխնկելին. իբ զպատուելին. և կմ զփառաւորելին: Նարեկ. ղԳ:

Խնկալիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || Նոյն է ը̅ վերնոյն: Նարեկ. ղԳ:

Խնկալից. լցի. աւ. աց. օք: || լցեալ խնկօք: Եւ մերթ նշանակէ զարբեցեալն զանազան ջերմ նիւթով. իբ զանազան խնկով. կմ [illegible]: 3. Մակ. 5. 1. և 5:

Խնկածուխ. ծխոյ. ով. ոց. ովք: || Մերթ նշանակէ զծուխն. կմ զգոլորումն խնկոց: Իսկ մերթ զխունկ ծխօղն:

Խնկակալ. ի. աւ. աց. օք: || կալնող, և պահօղ խնկոց. և այս մերթ առի զմարդոյ, որ 'ի ձեռս իւր կալնու զխունկս խնկանոցաւ: Իսկ մերթ զափոյ՝ յորում դնի, և պահի խունկ: Եւ երբեմն զսեղանոյ, 'ի վր որոյ եդեալ լինի խունկ անօթով համբերձ. և իբ այսմ առի՝ սեղան խնկակալ: Ելից. 30. 1:

Խնկահոտ. ի. իւ. ից. իւք: || հոտ, կմ անոյշ բուրումն խնկոց:

Խնկաղաց. ի. իւ. ից. իւք: || անօթ ինչ՝ ուր խունկն աղացեալ լինի, կմ լօսի, որպիսի է անկանն, կմ ձեռաց աղօրիքն: Եւ կմ նշանակէ զխնկանոցն, ուր եդեալ պահին անուշահոտ խունկք պէսպէս. կերպիւ աղացեալք. կմ բազմազան հանդերձանք խառնեալք, և կազմեալք: Ելից. 25. 29: և 37. 16: և 1. Մակ. 1. 23:

Խնկաման. ոյ. ով. ոց. ովք: || աման. կմ անօթ խնկոց: 2. Մնաց. 4. 22:

Խնկանման. ի. իւ. ից. իւք: || զնմանութիւն խնկոյ ունօղ. կմ խնկանկերպ:

Խնկանոց. ի. աւ. աց. օք: || անօթ՝ ուր դնի խունկ. կմ բուրվառ: Յայտ. 8. 3. 4. 5:

Խնկանուէր. նուէրի. աւ. աց. օք. || զխունկ նուիրօղ և ընծայօղ. կամ խնկարկօղ: Եւ մերթ նշանակէ զայն՝ որ նուէրի՝ և ընծայի խնկօք, և ջերմեռանդ բղձիւ և սիրով: և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի. խնկանուէր հայցմամբ, կմ աղօթիւք: Նարեկ. Ձ:

Խնկապատար. ի. իւ. ից. իւք: || լի խնկով. կմ լցեալ անուշահոտ բուրմամբ խնկոց. և կմ խնկաւոր: Նարեկ. ղԳ:

Խնկատուփ. տփի. իւ. ից. իւք: կմ տփոյ. ով. ոց. ովք: || տուփ խնկոյ. և կմ խնկանոց: ռամկ. խնկի ղութի. կմ խնկի աման:

Խնկարան. ի. աւ. աց. օք: || անօթ խնկոց, և այլոց անուշահոտ իրաց: 2. Մնաց. 24. 14:

Խնկարկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || բուրվառաւ խունկ արկանել. կմ խունկ ծխել. կմ խնկել:

Խնկարկու. կուի. աւ. աց. օք: || բուրվառաւ խունկ արկանօղ. իբ խունկ ծխօղ, կմ խունկ մատուցանօղ: 4. Թագ. 23. 5:

Խնկաւոր. ի. աւ. աց. օք: || խնկալի. կմ զանուշահոտ բուրումն խնկոց ունօղ. կմ որ ունի զխունկս և ծխէ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ օրհնեալ. կմ գովեալ. կմ պատուելի, և մեծարելի. Նարեկ. ԼԹ. և ղԹ:

Խնկաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || խնկաւոր առնել. կմ խնկով լնուլ. և կմ խնկել: Իսկ մերթ նշանակէ պատուել. կմ փառաբանել. և կամ օրհնել: Նարեկ. Ձ. և ՁԷ:

Խնկաւորութիւն. թեան: || խնկումն. կմ բուրումն անուշահոտ խնկոց: Իսկ մերթ յարգութիւն. կմ օրհնաբանութիւն. Նարեկ. ղԴ:

Խնկելի. լւոյ. եաւ. եաց. օք: || խնկարկելի. կմ խունկ մատուցանելի. և կմ խնկով օծանելի: Իսկ մերթ նշանակէ՝ յարգելի. կմ պատուելի. կամ օրհնելի և գովելի: Նարեկ. Գ. և ղԹ:

Խնկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || խունկս արկանել. կմ զխունկ մատուցանել. կամ խնկարկել: Լամբրոն: Մերթ ևս նշանակէ՝ առ 'ի տալ զջերմացուցիչ նիւթս պազանաց առ 'ի կատարելացուցանել զնա: 3. Մակ. 5. 25: Եւ մերթ նշանակէ՝ զանազան և անուշահոտ խնկօք օծանել զմարմինս: Մարկ. 14. 8:

Խնկեփեաց. փեցի. աւ. աց. օք: || զանուշահոտ օծանելիս եփօղ և կազմօղ. կմ իւղեփեաց: 'Ի Հարց հարց. Բ:

Խնձոր. կմ խնծոր. ոյ. ով. ոց. ովք: || պտուղ խնձորենւոյ. որ և ռամկօրէն ասի՝ խնձոր:

Երգ. 2. 5: և 7. 8: Եւ մերթ կարէ առնուլ նաև զոմանց գնտակաձև պտղոց, որք ունին զնմանութիւն խնձորոյ: ուստի Ծննդ. 30. 14. ուր ասի. խնդրեա մանդրագորայ. իմանի՝ խնձորաձև պտուղ մանդրագորայ: Այլ և մերթ առեալ լինի փոխանակ խնձորենւոյ. ուստի ասի Երգ. 8. 5. 'ի ներքոյ խնձորոյ զարթուցի զքեզ:

խնձորենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ծառ խնձորոյ:

խնծոյք. կամ խնջոյք. ջոյից. իւք: (անեզական.) || մերթ նշանակէ զմեծահանդէս ուրախութիւն, յորում պարուք և երգովք, և այլսայլս խաղովք՝ ցնծութիւն լինի. և կամ զուրախալի հանդէսն այլսայլս պարուց՝ հարսանեաց, խրախճանաց, և երևելի խաղուց: Ղուկ. ժե. և հն: և Լամբրոն: Իսկ մերթ նշանակէ զմեծահանդէս խրախճանն՝ յորում պարեն. և կաքաւեն, և այլսայլս երգովք և քմահաճութեամբ՝ ցնծութիւն և խրախութիւն առնեն: ռամկ. մէճլիս: 3. Մակ. 6. 22: և Խորէն. Գ. գլ. 55: Մերթ ևս նշանակէ խումբ. կամ գումար: Աղթոր:

խնուլ. խցի. խից. ուլ: (ներգործ.) || խցել, կամ փակել զբերան, կամ զծակս, կամ զաղբերս, կամ զճանապարհս, և կամ զխրամս, ռմ. զխենփել. և այլն: 3. Թագ. 11. 27: և 2. Մնաց. 32. 3: Ովս. 3. 9: և Դանիէ. 6. 18. և 22:

խնջոյք: || տես խնծոյք:

Խ Շ

Խշշոց. ի. ած. ոց. օք: || ձայն ջրոյ. կամ ձայն շարժման տերևոց ծառոց, և այլոց նմանեաց:

Խշուր. խշրի. րէ. րց. րւք: կամ խշրոյ. ով. ոց. ովք: || փշրուք. կամ մանրուք ու և իցէ իրի:

Խշաբ. ուոյ. ուով. եաց. եօք: || տեղի ընկողմանելոյ և ննջելոյ, կամ դադարելոյ և հանգչելոյ: և այսու եթէ մարդոյ իցէ, իմանի անկողինն, ուր ննջէ: Նարէկ. ժդ: Իսկ եթէ անասնոց. կամ գազանաց իցէ. իմանին այրք. կամ խորշք լերանց, և փապարք. կամ որջք նց: Յոբ. 37. 8: և 38. 40: Երեմ. 51. 39:

Խշրեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || փշրել. կամ մանրել. կամ լուծել:

Խ Ո

Խոզ. ի. իւ. ից. իւք: կամ ոց. օք: || է աղ մանէր, և պարարտ կենդանի, որ և ռամկ. ասի խոզ: Մատթ. 7. 6: և 8. 30:

խոզագնաց. ի. իւ. ից. իւք: || զաղծասէր, և զանկարգ գնացս, կամ զվարս ունող. և կամ խոզաբարոյ:

Խոզան. ի. աւ. աց. օք: || հնձեցեալ ցորենոյ՝ կամ գարւոյ եղեգունքն, որք զկնի հնձման ցցեալ մնան 'ի մէջ երկրի: Եւ ասի խոզան, իբրու զի խուզեալ են, կամ կարեալ են անտի զհասկն ցորենոյ. կամ գարւոյ: Եսայ. 17. 6: Իսկ մերթ նշանակէ զխոզայինն. որպիսիք են մազքն խոզից. որք ցից ցից բուսեալ քեն զմարմնովք նց. և ըստ այսմ ասի 'ի գիրս Աղթարբանգէզուի. Եւ խոզան սանն թաւացեալ զամ մարմնոյն:

Խոզանակեր. ի. աւ. աց. օք: || ուտող զխոզանն գարւոյ, կամ ցորենոյ, և կամ այլոց նմանեաց:

Խոզանանամ. ացայ. ացեր. ալ: (ընդ. միջ.) || իբրև զխոզան լինել. ցից ցից անկել. կամ ցից մնալ. և կամ խոզայինն լինել. որպիսիք են մազքն, որք բուսանին զմարմնովք խոզից. և այլոց նմանեաց. ուստի ասի, խոզանացեալ մազով: Աղթոր:

Խոզարած. ի. աւ. աց. օք: || արածող ըզ խոզս. կամ հովիւ խոզից:

Խոզեան: (նախդրիւ հոլովի.) || խոզից երամակ. կամ խոզք. զի մասնիկս եան, երբեմն փոխանակ յոգնականի դնի. որպէս յիշեցաւ 'ի բառն գրեանք: Ղուկ. 8. 33:

Խոզենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || խոզայինն. և կամ խոզի միս: 2. Մակ. 6. 18: և Եսայ. 65. 4:

Խոզերամակ. ի. աւ. աց. օք: || խոզայինն երամակ. կամ երամ խոզից:

Խոզիւ: (նախդրիւ հոլովի.) || գարշ. կամ ղաղիր. կամ աղտեղի. կամ պիղծ:

Խոզք. զից. իւք: (անեզական.) || ուռուց ինչ թարախալիք և արեանալից, որ պատահեն 'ի սաստիկ ջերմութենէ արեան՝ որ 'ի փայծեղն: և ելանէ սա յաճախակի 'ի պարանոցն իբրև զմեծամեծ խուլս. և երբեմն լինի 'ի յանութասակն. և 'ի յաճուկն մարդոյ. և մերթ 'ի կուշտն: Եւ կոչեցաւ սա խոզք, վասն զի խոզից յատուկ է յաճախակի այսպիսի ախտիւ ախտանալ:

Խոզքորակ. ի. աւ. աց. օք: || խոզու քուռակ. կամ խոզու ձագ: Եւ մերթ դրի սա խոչքորակ. սակայն թուի սխալմամբ սովորութեն եղեալ:

Խոժոռ. ի. իւ. ից. իւք. կամ ու. աց. օք: || է արմատ խոժոռիլ բային. և նշանակէ ըզ խոժոռեալն. կամ զդառնադէմն. կամ զզայրագին և զախուր դէմս ունողն:

Խոժոռաբարոյ. ի. իւ. ից. իւք: || զխոժոռ բարս ունող. և կամ սիրող զխոժոռութիւն դիմաց. կամ դառնադէմ. և կամ դաժանահայեաց:

Խոժոռադէգ. ի. իւ. ից. իւք: || գարշատեսիլ. կամ զազրադէմ. կամ դառնադէմ. և կամ զխոժոռեալ դէմս ունող: Խորէն. Բ. գլ. 7:

Խոժոռադէմ. դիմի. աւ. աց. օք: || դառնադէմ. կամ ունող զխոժոռեալ, կամ զայլանդակ և զախուր դէմս: Իմաստ. 17. 4:

Խոժոռիմ. եցայ. եա. իլ: (ձայնակր.) || ըզ դէմս իւր այլայլել դառնադիմութեամբ, կամ տրտմութեամբ, կամ բարկութեամբ. կամ անհաճիլ. կամ դժուարիլ: 1. Թագ. 29. 4: Մակ. 10. 22:

Խոժոռութիւն. թեան: || խոժոռումն. կամ դառնադիմութիւն: Իսկ մերթ նշանակէ ըզ խորտուփորտութիւն տեղւոյն:

Խոլխեցդեսի. ուոյ. ուով. եաց. ուովք: || է ապք ինչ կերպ. կամ խոցեր, որ պատահէ 'ի սաստիկ ջերմացմանէ աւաւ մաղձին. և կամ արեանն՝ որ 'ի փայծեղն. և ճարակ գտեալ տարածի ընդ բոլոր մարմ

մինն․ և փախուցանիցեալ ապականեն։ Երբեմն զրուցս անգամ եղանէ սա 'ի ասելիս կանանց, յորժամ ամենակեան հոմանիք ոչ սրբին․ և վաստակէ յոյժ զնա։ Այդ՝ կոչեցաւ սա խոչընդոտ [illegible] խոչ [illegible] խնդացուցանելի․ և այս՝ կմ մն յամբառաշարժ գոլոյն երբեմ զնեղ գետոյն․ կամ մն ամենայն զնէ խնդացեալ [illegible] և կամ մանաւանդ մն հասարակութիւն յարբեցոյն զաւակամբք, և զայլովք մասամբք մարմնոյն հանդերձեալ խնդացելոյ։ 'Ի վերս հարց․ Եւ ասէ 'ի ձեռագրին․ մն զի 'ի սպա գրեցաւն սխալմամբ եղեալ է՝ խոչընդոտելոյ։

Խոխոմ․ ի․ իմ․ եց․ իւք։ || ձոր․ կմ խորաձոր․ ցխորին ձոր։ և սա մանաւանդ յոգնականապար 'ի գործ ածի։ Խորէն․ Ա․ գլ․ 11։

Խոխոմեմ եցի․ եամ․ եալ։ (Ներգործ․) || առա զանել․ կամ ջրել․ կամ առատին թրջել։ ռամկօրէն խոխել։

Խոխոմնջիւն։ (Նախդրիւ հոլովի․) || ձայն և աղաղակ շարժման և ընթացման յորդեալ ջուրց։ 'Ի վերս հարց․ Հ։

Խոխոջեմ․ եցի․ եամ․ եալ։ (չէզոք․) || ձայն հանել, կմ ձայն հանելով ընթանալն յոր դաշտաց ջուրց՝ գետոց, և կմ հեղեղաց, և նմանեաց։

Խոխոջք․ ջից․ իւք։ (անեզական․) || մեծ ձայն ընթացման ջուրց․ կմ աղաւաղ ձայնիւ գնալն ջուրց։

Խոխոտեմ․ եցի․ եամ․ եալ։ (չէզոք․) || խոր հել․ կմ զմտաւ ածել․ կմ նիւթել 'ի սրտի․ և կմ յօժարել և կամիլ։

Խոկամ․ ացի․ ոյ․ ալ։ (Ներգործ․) || զմտաւ ածել․ կմ խորհիլ․ կմ պարապագոյնիւք և մտա դրութեամբ մտածել։ Յոբ․ 6․ 30։ և Առակ․ 8․ 7։

Խոկումն․ խոկման․ մանք․ մանց․ մանցք։ || խորհումն․ կմ մտածումն։

Խոհական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || խոհեմական․ կմ խորհրդական․ կմ խելացի․ կմ խորա գէտ․ կմ՝ դիտաւոր․ կմ իմաստուն․ կմ համ բերող։ Առակ․ 24․ 6։ և Նորէկ․ ղդ։

Խոհականութիւն․ թեան։ || խոհեմութիւն․ կմ մտախոհութիւն․ կմ խորհրդականութիւն․ կմ համբերողութիւն․ և կամ խորագիտութիւն։ Խորէն․ Ա․ գլ․ 23․ և 24։

Խոհակեր․ ի․ աւ․ ագ․ օք։ || խոհարար․ որ զկերակուր եփող և պատրաստող։ ռամկ․ աշճի։ 1․ Թագ․ 9․ 23։ և Երեմ․ 46․ 24։ Եւ կմ զմիսն յօշատող և կոտորատող՝ առ 'ի եփել, և կազմել 'ի նմանէ զկերակուրս։ Ծն․ 2․ 20։

Խոհակերեմ․ եցի․ եամ․ եալ։ (Ներգործ․) || զխոհակերութիւն առնել․ կամ զկերակուր եփել և պատրաստել։ և կամ յօշատել և կոտորատել զմիսն եփելոյ և կերլոյ։ Ծն․ 2․ 21։

Խոհակերութիւն։ || տես 'ի ներքոյ զխոհակերոց։

Խոհակերոց․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || խոհանոց․ որ տեղի՝ ուր եփին և պատրաստին կերակուրք։ ռամկ․ աշխանայ։ Երեմ․ 46․ 23։

Խոհակիր․ կրի․ աւ․ աց․ օք։ || տես զխոհակեր։

Խոհանոց․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || տես զխոհակերոց։ 'Ի վերս հարց․ Ը։

Խոհարան․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || տես զխոհա- կերոց։

Խոհարար․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || խոհարար․ կմ խոհակեր։ ռամկ․ աշճի։ Բարսղ․ Խորէն․ Բ․ գլ․ 30․ ուր ասէ՝ խոհարար անն մեծատուն զորմն, պարտէր իմանիլ՝ խոհարարար անն, և այլն, զի սխալմամբ եղեալ է խոհարար, զոր տեսցես 'ի խոհարարար բառն։

Խոհեմ․ ի․ իմ․ եց․ իւք։ || զգաստականութիւն խոհեմութեան ունող․ կամ 'ի գործս և 'ի բանս իւր զգուշացեալ իրքն մտածող և խոհակող․ կմ խորագէտ․ կմ համբերող։ ռամկ․ խելօք։ Խորէն․ Ա․ գլ․ 10։

Խոհեմանամ․ ացայ․ ցեր․ անալ։ (ընդ․միջ․) || խոհեմ լինել․ կմ իմաստնանալ․ կմ խորագէտ լինել․ կմ ուշիմ և համբերող լինել։

Խոհեմաբար․ մակ․ աւ․ աց․ օք։ || զխոհեմ և զուշիմ մտօք ունող․ կամ համբերող․ կմ մտացի։

Խոհեմագիտութիւն․ ի․ իմ․ եց․ իւք։ || խոհեմա- բար, և իմաստնաբար ընթացող․ կմ համ- բերաբար։ Նորէկ․ 'ի Փիլիպ տառ․ Հց։

Խոհեմութիւն․ թեան։ || իմաստութիւն․ կամ համբերողութիւն․ կամ խորագիտութիւն․ կմ ուշիմութիւն․ կամ խոհականութիւն։ Նորէկ․ ղը։ Եւ խոհեմութիւն մանաւանդ պատուակա- նագոյն, է առաջին մին 'ի չորից առաքի- նութեանց կարդինալականաց, որ բառ արիս տոտէլի՝ ասհմանի, ուղիղ բան առնելեաց․ այսինքն է իմաստութիւն գործոց․ որով 'ի մտաւոր իրս ընտրեմք և գործեմք զուղիղն, և զպատ- շաճաւորն։

Խոհեր․ ի․ աւ․ աց․ կմ երց․ օք։ || գաղտնահաս միտք․ կմ ցնոր․ կմ մօր։ Խորէն․ Բ․ գլ․ 24։ և Մովս․ 1․ հատ․ Է։ Իսկ մերթ նշանակէ զի և լինէ պղծութիւն, կամ աղտեղութիւն․ կմ զազրութիւն․ կմ զզուանս իր․ կմ զազրալի գործ։ Նորէկ․ խն։ Մերթ ևս նշանակէ միտք․ կմ զաղէր․ կմ աղտեղի․ և ըստ այսմ առի 'ի խոհեր բանից, կմ գործոց։ Կիւրղի Եղիշ․ Ղ։

Խոհերական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || ազգային, կմ աղտաշաղախ․ և կմ պիղծ․ կմ զազիր․ կմ պղծաշաղախ․ կմ աղտեղասէր։ Նորէկ․ Ը։

Խոհերանամ․ ացայ․ ցեր․ նալ։ (ընդ․միջ․) || աղտեղանալ․ կմ զազրանալ․ կմ աղտանիլ և ցեխոտիլ։

Խողխողեմ․ եցի․ եամ․ եալ։ (Ներգործ․) || սպա նանել սրով․ կմ զենուլ․ կմ չարչարանօք, և կմ կոտորելով մահացուցանել։ 1․ Մակ․ 9․ 61։ 2․ Մակ․ 4․ 34։

Խողխողումն․ ղման․ մանք․ մանց․ մանցք։ || սրով սպանումն․ կամ սրով կոտորելով․ կմ զենելով մահացուցումն։ Խորէն․ Բ․ գլ․ 71։

Խողխողջանիմ․ ջեցայ․ եաց․ իլ։ (ձայնակ․) || մեծաւ ձայնիւ, կամ աղաղակաւ ընթա նալ՝ կամ վազել ջուրց․ կամ 'ի վը հեղա- նիլ։ Կիւրղի Եղիշ․ ԺՆ։

Խողխողջեմ․ եցի․ եամ․ եալ։ (չէզոք․) || տես զխոխոջեմն։ Առգօշ։

Խողովակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || փողրանկ՝ ընդ որ անցանէ ջուրն։ ռամկ․ լուլայ․ կմ օլուխ։ Յոբ ԽԱ․ Եւ մերթ նշանակէ առու, ընդ

որ անցանէ հեղեղուկ էր: Եզեկ. 40. 40.

Խուճիճ. ճճի. ու. աց. օք: || խրտուիլակ. ՚ի օգուտ, զոր դնեն ՚ի պարտէզս առ ՚ի երկեցուցանել զթռչունս:

Խոյ. ոյ. ով. ոց. ովք: կամ ի. իւ. եց. օք: || արու ոչխար ոչ կռտեցեալ, զոր պահեն ՚ի հօտս ոչխարաց. զի յառաջընթաց և առաջնորդ լինիցի հօտին. նաև պատճառ [illegible] զյղացումն ոչխարաց: ռամկ. խոչ: Ղևտ. 5. 16: Սաղմ. 64. 14: Դարձեալ՝ է անուն առաջնոյն երկոտասանից կենդանակերպից. որք ՚ի զօդիակոս կոչեցեալ շրջանակն զետեղին. ընդ որս շրջի արեգակն ըստ յատուկ ընթացից, անելով ՚ի յիւրաքանչիւրն զմի ամիս, սկսանելով նախ ՚ի խոյէն, ՚ի յոր մտանէ ՚ի քսան և մէկն մարտի. յորում սկսանի գարնանային եղանակն: Դարձեալ նշանակէ զպատերազմական մեքենայ ինչ, զորոյ զնշանակութիւն տեսցես ՚ի բառն Հոյ:

Խոյակ. ի. ու. աց. օք: || վերնախարիսխ. ՚ի խարիսխ ՚ի վերայ գլխոյ սեան եդեալ. ռամկօրէն պաշլըխ: Ելից. 26. 24. և 32: և 27. 17: և 36. 36:

Խոյակապ. ի. իւ. ից. իւք: || տես զՀոյակապ:

Խոյանամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդ միջ.) || ելանէ առ ՚ի խոյ բառէն. և առի խոյանալ. իբր թէ խոյ լինել. և այսու նշանակի իբրև զխոյ մեծաւ յարձակմամբ գիմել, և մխել յերասն ինչ. և կմ սլանալով յարձակել: Եւ այս առի զործոյ, յորժամ որընթաց յարձակմամբ սլացեալ մխի յերամս հաւուց ՚ի յափշտակել, և ՚ի գիշատել: Իսկ մերթ՝ զզօրաց կամ զքաջ նահատակաց, որք իբրև զարծուի յարձակին ընդդէմ թշնամեաց: 2. Օրին. 28. 49: Խորէն. բ. գր. 43: Իսկ մերթ զերկնարդաց, և երբեմն զնորահրդոց սրտի, և զայլոց նմանեաց. որք արծուանման սլանան: Մծբն. ժթ:

Խոյզ. խուզի. իւ. ից. իւք: || է արմատ խուզել բային, և նշանակէ խուզումն. կամ որոնումն. կմ քննումն. և կամ հետազօտումն: Նարեկ. իգ: և Խորէն. ա. գր. 2:

Խոյթ. խութի. իւ. աց. օք: || է խեցեմորթ գազան ինչ ծովու. կամ գետոյ. որ և կոչի խեցի ծովու: Եւ առ գրի ևս խոյթի. ՚ի Վարդ. հարց. ժէ:

Խոյլ. խուլի. աւ. աց. օք: || խուլ. ՚ի ուռուց ինչ ձուաձևանման, որ է կարծրացեալ մսոյ իբրև զկուճուկ, որ գոյանայ ՚ի մարմնի մարդոյ ՚ի վատթար հիւթոց, և երբեմն ուռուցեալ արտաքս՝ կախի զպարանոցէ. և կմ զերեսաց, և սակաւ առ սակաւ աճեցեալ լինի իբրև զփչեցեալ բուշտ: ռամկ. ուր:

Խոյս. || է արմատ խուսել բային. որ ՚ի գործածի շարակցելով ընդ բայի այսպէս. խոյս տալ: և նշանակէ՝ խուսել. կամ խուսափել. կամ ՚ի բաց խոտորիլ. կամ ՚ի բաց մեկնիլ. կմ տեղի տալ. կմ փախչիլ: 1. Թագ. 18. 11: և 1. Մակ. 11. 46: Յոբ. 14. 2: և Յես. 5. 13:

Խոյր. խուրի. իւ. ից. օք: || գլխարկ, զոր դնէին ՚ի գլուխս իւրեանց քահանայքն հնոյ օրինի, որ ունէր զձև եկեղեցական տաղաւարի. և էր գործեալ շերտ շերտ իբրև զսեխ: Եւ էր կրկին. մինն քահանայապետից, որ էր կարճ քան զպարզ քահանայիցն, և ունէր զերև բոլորեալ զկապս ոսկեզարդս իբրև զպսակս, և յառաջոյ կողմանէ եդեալ ունէր զթիթեղն ոսկի. ՚ի վերայ որոյ թերթ ոսկւոյ, յորում գրեալ կայր անունն Տն: Իսկ միւսն էր հասարակ քահանայից, որ էր բարձրագոյն քան զքահանայապետացն. բայց ոչ ունէր զթիթեղն. այլ միայն զբեհեզեայ կապս, զորս արուեստիւ փաթութէին զխուրիւ, և լինէր նմ այն առ ՚ի զարդ: Ելից. 28. 4. և 37. և 40: Ղևտ. 8. 9. և 13: Եւ այսպիսի գեղեցկազարդ կապքս խուրին, կոչեցեալ լինէին ապարօշ: Ելից. 39. 26: Բայց ըստ ոմանց խոյրս այս՝ էր լուսնաձև, զոր կազմէին ՚ի բեհեզոյ. կմ ՚ի կտաւոյ. և ՚ի տաճարին մինչ ՚ի պաշտաման կային, դնէին ՚ի գլուխս իւրեանց: Իսկ մերթ զայսպիսի խոյրս յօրինէին ՚ի հնումն ոսկեզարդ անկուածով, և եդեալ զնոքօք պսակս, կամ թագս՝ դնէին թագաւորք ՚ի գլուխս իւրեանց: Եզեկ. 21. 26: Խորէն. բ. գր. 31: Մերթ ևս բառս խոյր՝ նշանակէ զայն կամարն, զոր կազմեալ արուեստիւ ՚ի բեհեզոյ, կամ ՚ի պատուական մետաքսէ, և արարեալ իբրև զթագ՝ կամ պսակ, կապէին թագաւորք սպարսից ՚ի ճակատս իւրեանց, ՚ի նշանակ վեհափառութեան, կմ պատուոյ: 1. Եզր. 3. 6: Եւ այս կամար յաճախապէս կոչի ապարօշ. զոր բազմիցս ոսկիաւոր, և մարգարտայեաւ յօրինեալ կապէին կանայք ՚ի ճակատս իւրեանց, որպիսի էր ապարօշն յուդիթայ: Յուդիթ. 10. 3: Մերթ ևս նշանակէ զարքայական թագն. և կամ զպսակն: Յայտ. 12. 3: Իսկ մերթ խոյր կոչի եպիսկոպոսական թագն. և մերթ տաղաւարն եկեղեցական: Մերթ ևս գլխարկն, որ ունի զփակեղ. ՚ի ղաւուխն. և կամ որ մորթով կազմի. ՚ի ղալփախն կոչին խոյր: Եւ ելանէ ՚ի սմանէ բառս արտախուրակ, որ ՚ի տեղւոջ իւրում առցաւ:

Խոյրագիր. գրի. ու. աց. օք: || դնող զխոյր ՚ի գլուխ ուրուք, կմ կրող ՚ի գլուխ իւր զխոյր. կմ թագադիր: [illegible]:

Խոյրարար. ի. աւ. աց. օք: || զխոյր առնող. ՚ի զգլխարկ, կմ զթագ կազմող, և յօրինող ՚ի բեհեզոյ, կմ ՚ի մետաքսէ, և յայլոց նիւթոց: ՚Ի այնմ Խորէն. բ. գր. 30. Զխոյրարար ոմն մետաքսագործ մկրտեալ. ՚ի զմետաքսեայ խոյր կազմող: Բայց ըստ սխալմամբ գրչաց փոխանակ խոյրարարին՝ դնի խոհարար. որ ոչ է այնպէս, որպէս յայտ է ՚ի ձեռագրէն. նաև ՚ի բանից 31. գլխոյն նորին գրոց. ուր զանանէ գրի կազմել զխոյր:

Խոյող. ողի. իւ. ից. իւք: || շրջապատող զարդ ինչ. կմ գրուագ. որ շուրջ զգլխով սեանն

'ի վ(ե)ր խոյակին գնի, որոց հայեցուածքն են գէպ 'ի վայր, և ձևն իբրև զձարմանդ. ӄ իբրև զօղաձև զուլք: Ելից. 38. 17. և 19. և 28:

Խոնարհ. ի. աւ. աց. օք: || մերթ նշանակի նուաստ. կմ՛ վայրագոյն. կմ՛ ցածագոյն. կմ՛ ստորին: Մարկ. 14. 66: մերթ եւս 'ի վայր: Ելից. 34. 8: Ծննդ. 42. 6: Մատ. 2. 16: մերթ եւս նշանակէ զայր առաքինի, որ խոկալով ճանաչելով զիւր նուաստութիւն, միշտ 'ի նուաստութեան ունի զինքն, և նուաստ զոլ ճանաչէ. և որքան բանք կատարելութեան աստացին յայլոց զինքենէ՝ միշտ ունի 'ի մտի զայս, թէ նոքա մի կատարելութեան իւրեանց ասեն, և կմ՛ ոչ գիտելով. և ինքն խոկալով գիտէ զինքն, և ճանաչէ զոլ աղքատ յամ՛ կատարելութեց. և լցեալ ամ՛ պակասութբք, և այսու 'ի նախատինս ոչ վրդովի:

Խոնարհագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || նուաստագոյն. կմ՛ ցածագոյն. կմ՛ վայրագոյն. կմ՛ ստորնագոյն: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ յոյժ նուաստ և չնչին համարի զինքն:

Խոնարհաձիգ. (Նախդրիւ հոլովի.) || զինքն 'ի խոնարհ և 'ի ստորին տեղիս ձգօղ. ӄ քարշօղ: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ 'ի նմը ուժաւ տեղիս անկեալ. կմ՛ եղեալ կայ: Աճգուր:

Խոնարհամիտ. մտի. աւ. աց. օք: || զխոնարհ միտս. կմ՛ զմիտս ունօղ. կմ՛ խոնարհսրտա֊ րոյ: Մծբն. ժժ:

Խոնարհամտութիւն. թեան: || խոնարհասր֊ տութիւն. կմ՛ խոնարհաբարոյութիւն. կմ՛ խո֊ նարհութիւն: Սիր. 2. հատ. իէ:

ταπεινόω

Խոնարհեցուցանեմ. ցուցի. ցոյ. ել: (անցող.) || ցածուցանել. կմ՛ կորացուցանել. կամ նուաստացուցանել. կմ՛ 'ի ներքոյ իրութե նուաճել, կմ՛ նկուն առնել: Մատթ. 23. 12:

Խոնարհիմ. եցայ. եա՛ց. լի՛: (ձայնակ.) || ցածնալ. կմ՛ թեքիլ. կմ՛ 'ի վայր կորանալ. կմ՛ զիջանիլ. կամ հակիլ: Գաղ. 2. 13: Եւ կամ համարելով զինքն նուաստ՝ միշտ ստորադրել զինքն այլոց: Իսկ մինչ ասի զքայլից խոնարհիլ. իմանի լծորդիլն. կմ՛ լծորդամամբ ելանելն և իջանելն:

Խոնարհութիւն. թեան: || նուաստութիւն. կմ՛ ցածութիւն: Իսկ մերթ նշանակէ զառաքինութիւն ինչ, որով մարդն իւր ոչ լցեալ կատարելութբ՝ և արդութբ, ճանաչէ զինքն խոկալով լցեալ ամ՛ պակասութբ, և մե֊ ղօք: և կմ՛ է ունակութիւն ինչ, որով որք ոչ ունին զայս միտս առ 'ի տեսանել յինքեանն զմասն ինչ կատարելութեան. և 'ի յընկերին զմասն ինչ անկատարութեան. այլ՝ ունին զայս միտս յոյժ սրտանց առ պակասութիւնս իւր, և առ կատարելութիւնս այլոց:

Խոնարհուստ: || մակբայ տեղական, որ 'ի գործ ածի նախդրիւ այսպէս. 'ի խոնարհուստ. և նշանակէ՝ 'ի ստորուստ. ӄ 'ի ստորին, և 'ի ցածագոյն տեղւոջէ. կմ՛ 'ի ներքուստ:

Խոնաւ. ի. իւ. ից. իւք. կմ՛ աց. օք: || գէճ. կմ՛ թաց. կմ՛ ջրոտ. կմ՛ հիւթաւոր: ռամկ. նէմլի: Եւ մերթ նշանակէ զխոնաւութիւն, կմ՛ զգիճութիւն: Խորէն. ժ. պր. 62:

Խոնաւութիւն. թեան: || թացութիւն. կմ՛ գի֊ ճութիւն. կմ՛ խոնաւ հիւթ: ռամկ. նէմ: Յոբ. 8. 16: Եզեկ. 7. 17:

Խոնաւուտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || խոնաւ֊ նաւոր. ӄ զխոնաւութիւն ունօղ. կմ՛ խոնաւ, և գէճ. որպիսիք են թաց և ջրոտ տեղիք:

Խոնջ. ի. իւ. ից. իւք: || խոնջեցեալ. ӄ վաս֊ տակեալ. կամ աշխատեցեալ: ռամկ. յոգ֊ նած. Յուդիթ. 13. 2: Իսկ մերթ նշանակէ զխոնջումն. կմ՛ զաշխատանս:

Խոնջիմ. եցայ. եա՛. ել: (ձայնակր.) || վաս֊ տակիլ. կամ աշխատիլ: ռամկ. յոգնիլ: Ո֊ կէ. 1. հատ. ը:

Խոշոշեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || տպա֊ նանել. կամ խոզխողել: և 'ի տմանէ ելանէ բառս մարդախոշոշ. որ է մարդասպան. ստ՛ գնի 2. Մակ. 9. 28:

Խոշոտ. ի. իւ. ից. իւք: || չորացեալ խաւիւ. կմ՛ յարդ. կամ փայտ. և այլք նմանք, որք լինին նիւթ՝ և բորբոքիչ հրոյ:

Խոշոր. ի. իւ. ից. իւք: || հաստ. կմ՛ կարծր. կամ խիստ. կմ՛ բիրտ. կմ՛ թանձր. կմ՛ կո֊ պիտ: և այս ասի զզգեստուց. զձայնէ. ըղ կերակրոյ. զհերաց. և զնմանեաց: Դանիէլ. իզ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ զծանր. կմ՛ ըղ դժուարաբառնալին. և կամ զդժնդակն: Նարէկ. դէ:

Խոշորաբեղ. ի. իւ. ից. իւք: || խուժա֊ դէմ. կմ՛ զազրադէմ. կմ՛ դարշատեսիլ. կմ՛ դաժանադէմ: Խորէն. ը. պր. 34:

Խոշորագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || կարծրա֊ գոյն. կմ՛ հաստագոյն. կմ՛ խստագոյն. կմ՛ յոյժ բիրտ. և այս ասի զզգեստուց, զկերա֊ կրոյ, և զայլոց նմանեաց: Լամբրոն:

Խոշորազգեաց. գեցի. իւ. աց. օք: || տես զԽոշորազգեստ:

Խոշորազգեստ. ի. իւ. ից. իւք: || խոշոր, կմ՛ կարծր, և հաստ հանդերձիւք զգեստաւո֊ րեալ. կմ՛ զխոշոր զգեցօղ:

Խոշորակեաց. կեցի. աւ. աց. օք: || զխոշոր կեանս 'ի գործ ածելով կեցօղ, որպիսիք են նոքա, որք խոշոր անկողինս, կմ՛ կերակ֊ րովք, և կամ հանդերձիւք շատանան:

Խոշորահեր. ի. աւ. աց. օք: || զհաստ, և ըղ կարծր հերս ունօղ:

Խոշորաճաշակ. ի. աւ. աց. օք: || զդժնդակա֊ կան, կամ զհաստ կերակուր ուտօղ. որպի֊ սիք են նոքա. որք զաղքատիկ, կամ զըն֊ դեղէնս, և կամ զբանջարեղէնս ճաշակեն:

Խոշորացոյց. ցուցի. իւ. ից. իւք: || ակնոց. կամ արհեստաւոր շինեցեալ ապակի, որ զման֊ րունս իբր խոշորագոյն ցուցանէ:

Խոշորութիւն. թեան: || կարծրութիւն. կմ՛ խըս֊ տութիւն. կամ թանձրութիւն. կմ՛ հաստութիւն. կամ կոպտութիւն. և կամ բրտութիւն:

Խոշտամ. տացայ. խոշտա՛. ալ: (չէզոք.) || կաղալ. կամ հաշմ ոտիւք լինել: Կիւրղ. եզեկ. ը:

Խոշտանգանք. կամ խոշտանկանք. անաց. օք: (անեզական.) || չարչարանք. կամ տան֊ ջանք. կամ վիշտք. կամ նեղութիւն. կամ

Digitized by Google

տառապանք։ 2. Մակ. 7. 1։

Խռշտանգեմ։ || տե՛ս 'ի ներքոյ զԽռշտանկել։ Խորէն. Բ. գլ. 13։

Խռշտանկեմ. կմ խռշտանգեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || տանջել. կմ չարչարել. կմ տառապեցուցանել. կամ նեղել. կմ վշտացուցանել։ 1. Թագ. 6. 32։ և 8. 27։ Իմաստ. 2. 19։ և Սաղմ. 72. 14։

Խոչ. ի. ին. ից. իւք։ || խութ. կմ արգելք. կամ ընդդէմ անկանօղ ընթացից. կմ գայթակղեցուցիչ ոտից. և կմ այն՝ որ լեռն զփուշ, և զբևեռ մնեալ ուրեք վշտացուցանէ զոք. և կամ խափանէ յիմեքէ գործոյ։ Եւ այս երբեմն ընդ խութ բառիս 'ի միասին 'ի գործածի այսպէս. 'ի բաց առնել զխոչ և զխութ. կամ խոչ և խութ լինել. և զնոյն նշանակէ։ Թուոց. 33. 55։ 2. Օրին. 7. 16։ Յեսու. 23. 13։ Եսայ. 57. 14։ և Եզեկ. 28. 24։

Խոչընդակն։ (Նախդրիւ հոլովի։) || խոչ ընդ ակն. յդ արգելք 'ի յաչս. որպիսի է փուշն, կամ բևեռն, և կամ նետն, որք մխին յաչս, և այսու իմանի այն ամ, որ գայթակղեցուցիչ լինի ումեք, և կմ առ գել, և խափան յիմիք գործոյ. կմ սաս տիկ ցաւեցուցիչ։ Դատ. 11. 35։ ըստ այսմ ոճի է և խոչընդոտն, զոր տեսցես զկնի։

Խոչընդոտն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || խոչ. կմ արգելք ոտից, կմ ոտնատու, որ գայթակղեցուցանէ զոք 'ի յընթացս։ և այս մերթ առեալ լինի փոխանակ այնր ամի, որ արգել, և խափան լինի ումեք յինչ և իցէ գործս։ Կիւրղի Եզեկ. Դ։

Խոչքար։ || տե՛ս զԽոզքարակ։

Խոչքարակ. կամ խոչկարակ. ի. աՆ. աց. աք։ || տե՛ս զԽոզքարակ։

Խոպամ. ացայ. խոպա՛. ալ։ (Ընդմիջ.) || խնդալ. կամ ուրախանալ. կմ ցնծալ. և կմ խայտալ։

Խոպան. ի. աՆ. աց. օք։ || անգործ. կմ անհերկ երկիր. կմ փշաբեր. կմ կորդ. կամ անպտղացեալ։ Եսայ. 5. 6։ և 7. 25։ մերթ եւս առնանի փոխանակ այնր իրի, որ կար գեցեալ է առ բարի ինչ. և ոչ ժամանէ առ այն։ Իսկ մերթ նշանակէ զխանգարեալն. կամ զեղծեալն՝ և զանկարգացեալն։

Խոպանանամ. ացայ. ացիր. նալ։ (Ընդմիջ.) || անպտղանալ. կամ անբեր, կմ փշաբեր լինել. կամ կորդանալ. կամ վայրենանալ. կամ աներակ, և անպիտան լինել։ Իմաստ. 4. 19։ և 10. 7։ Եսայ. 7. 23։ Երեմ. 2. 31։ և Նաւում. 1. 10։ Մերթ եւս նմանութբ առեալ, նշանակէ՝ խանգարել. կամ ապականել. կմ եղծանել. կամ անկարգանալ։ Նարեկ. ԿԴ։ Սոփ. 2. հատ. ԺԹ։

Խոպանացուցանեմ. ցուցի. ացի. ել։ (Անցող.) || անպտղացուցանել. կամ կորդ, և վայրենի առնել. և կամ անգործ, և փշաբեր առնել զերկիր ինչ։ Իսկ մերթ առեալ լինի վն աղարտելոյ, կամ խանգարելոյ. և կամ ապականելոյ։

Խոպոպիք. պեաց. եօք։ (անեզական.) || 'ի վր վարսից կանանց ձևացեալ կնճիռքն առ 'ի զարդ. կամ յայլոց նիւթոց եղեալ զարդք հիւսեալք ընդ մազին 'ի վր վարսից. և ըստ այսմ է 'ի գիրս Խորէն. Բ. գլ. 60. ուր ասի։ Եւ զվարսիցն փետտել զխոպոպիս, հրամայէ քարշել. և այլն։

Խոռապետ. ի. աՆ. աց. օք։ || առաջին փո խանորդ արքայի. կմ մեծ, և նախապետ կան 'ի պալատի արքայի. և կմ առաջին իշ խան։ 2. Թագ. 8. 18։

Խոռնոզեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || ըր բախողխող առնել. կամ անդամահատ առ նել. և կամ կտրատել. և խոռել զանդամս ուրուք։

Խոռոչ. կամ խորոճ. ի. աՆ. աց. օք։ || փա պար. կամ խորափիտ. յդ ծոցաւոր դա տարկութիւն, որ 'ի խորս երկրի. կամ 'ի լե րինս. կմ 'ի մեծամեծ վէմս։ ըստ այսմ ասի և զայլոց իրաց, որք ունին զծոցաւոր փոսս, թէ մեծ իցէ, և թէ փոքր։ 'Ի Հայս հարց. ինն. և իզ։ Իսկ մերթ նշանակէ ըզ փապարուտն. կամ զլայն, և զխոր դա տարկութիւն ունօղն. և կամ զծոցաւորն, և ըստ այսմ ասի, 'ի Հայս հարց. իզ. Եւ ներքուստ լայնացեալ խորոշ էր գուբն։

Խոռոչակ. ի. ին. ից. իւք։ || նոյն է ընդ վերնոյն։

Խոռոչանամ. ացայ. ացիր. նալ։ (Ընդմիջ.) || տե՛ս 'ի ներքոյ զԽոռոչել։

Խոռոչիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Ձայնակր.) || խո ռոչաւոր լինել. յդ ունել զծոցաւոր դա տարկութիւն. կմ խորանալ, և ծոցաւոր լի նել. և ըստ այսմ՝ յորժամ ջուրք ծովու, կամ գետոց, պատյա առեալ խորափոս լի նին, ասին խոռոչիլ։ Աշգաբ։

Խոստանամ. ացայ. ցիր. նալ։ (Ներգործ.) || խոստումն առնել. յդ տալ ումեք զյոյս առնելոյ, կամ տալոյ նմա զիր ինչ. կամ ասել զիրէ իմեքէ՝ թէ առնեմ։ Թուոց. 10. 29։ Տիտ. 1. 2։

Խոստովան։ || ոչ հոլովի. այլ ընդ բայի շա րակցի այսպէս. խոստովան լինել. կմ խոս տովան առնել. և նշանակէ՝ խոստովանել. յդ դաւանել. կմ՛ առել բերանով զայն՝ զոր կրէ յինքեան. կամ զոր գիտէ. և այլն։ ռամկ. իխրար ընէլ։ Յոհ. 1. 20։ Եւ կմ զմեղս և զպակասութիւնս իւր ասել և յայտնել ու մեք։ Ղուկ. 5. 5։ Մատթ. 3. 6։ Մերթ եւս նը շանակէ զգոհութիւն, և զկատարելութիւն ուրուք հռչակել, կմ օրհնել, և բարձրա ցուցանել զոք, և գոհանալ զնմանէ։ և ըստ այսմ այս բառ գրեթէ միշտ առի զայ։ Սաղմ. 6. 6։ և 73. 19։ և 144. 10։

Խոստովանակից. կցի. աՆ. աց. օք։ || կցորդ և ընկեր ումեք 'ի նոյնում խոստովանու թեան, կմ սրբութեան, և կմ դաւանութեան։

Խոստովանահայր. հօր. հարք. հարց. հարբք։ || խոստովանեցուցիչ հայր. որ ասի զքահանայէ, որ լսէ զխոստովանութիւնս ժողովրդեան։

Խոստովանիմ. եցայ. եա՛. կամ եա՛ց. իլ։ (Հա

սարակ

Digitized by Google

տարած բայ․) || Ընկրկեալ առնել զոյն՝ զոր հաճեալ տայր․ և կմ դաւանել։ Ղուկ․ 12․8։ Մերթ ևս նշանակէ սատարանել զոյն զոր տացեալ է, կամ գործեալ․ և կմ զոր ունի և կամ յինքեան ։ ռամկ․ ըճըրը ընել։ Եւ մերթ նշանակէ՝ պատմել զմեղս իւր քահանային, որով կատարի խորհուրդ ապաշխարութեան ։

Խոստովանողական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || այն ամ՝, որ վերաբերի առ խոստովանօղն․ ցի առ դաւանօղն, և կամ առ վկայօղն զճշմարտութիւն հաւատոյ։ Խորէն․ ꞵ․ գլ․ 86։

Խոստովանութիւն․ թեան։ || դաւանութիւն․ կամ սատարութիւն, որով ոք առնէ զայն՝ զոր ընդունի, կամ հաւատայ. բանիւ զայն՝ զոր այլք ասեն․ և այլն։ ռամկօք․ ըճըրը ։ Մերթ ևս նշանակէ՝ զպատմութիւն մեղաց հանդերձ ամբաստանութեամբ անձին ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ զհռչակումն կատարելութեցն Այ․ կամ օրհնութիւն և գովութիւն, որ առնեալ լինի Այ ։ Սաղ․ 103․ 1։ Իսկ Ղեւ․ 22․18․ և 21․ նշանակի՝ խոստումն, կմ ասել, ընկրկանօք առնել․ կամ մատուցանել ումեք զինչ․ և այլն ։

Խոստովանօղ․ նողի․ աւ․ աց․ օք ։ || դաւանօղ․ կամ սատարօղ ։ Բայց ՚ի հնումն՝ այս առ անուանմբ անուանեալին զմարտիրոսս, որք խոստովանեալ զՔս Այ, և կմ զինքեանս դոլ քրիստոնեայս, մեռանէին ։ Մերթ ևս խոստովանող ասիւր նա՝ որ վս խոստովանելոյն զՔն, կրէր զբազմազան չարչարանս և զտանջանս յանհաւատից, թէև ոչ մեռանիցէր․ և ըստ այսմ. նոյն հայրն մեր Գրիգոր Լուսաւորիչն, կոչի խոստովանող։

Խոստովանօղ վայելի․ այնոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || խոստովանական․ ցի որ վերաբերի առ խոստովանիլն ։ Իսկ մերթ է անուն խաղի երաժշտական երգոց, որ ունի ։ զայս ձև ։ ⁀

Խոստովնդրանխտ․ դխտոյ․ ով։ (անյոգնական․) || դուստր խոստովնդրոյ․ որ է քոյր սերն տորդատայ արքային հայոց ։ Խորէն․ ꞵ․ գլ․ 79․ և 87 ։ Քանզի վասնկս դուխտ, յարելով ՚ի յատուկ անուանս, նշանակէ զեգ դստակն, ունողին զնոյն անուն ․ ուստի փոխանակ ասելոյ՝ դուստր սանատրկոյ, ասի՝ սանատրուխտ ։ Խորէն․ ꞵ․ գլ․ 31․ և 33 ։ Սոյնպէս փոխանակ ասելոյ՝ դուստր որմզդոյ՝ ասի որմզդուխտ ։ Խորէն․ ꞵ․ գլ․ 36։

Խոտ․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || է հասարակ անուն՝ ինչ, որով իմանի ո՛և իցէ դալարի․ կամ բանջարեղէն․ կամ սէզ․ որք կերակուր լի նին կենդանեաց․ որ և ռամկ․ ասի խոտ ։

Խոտաբուտ․ բտի․ իւ․ ից․ իւք։ || խոտով բուծեալ, կամ կերակրեցեալ։ Մերթ ևս նշանակէ զխոտեղէնն, որպ ասի․ 2․ Մակ․ 5․27․ խոտաբուտ կերակրով կերակրեալ․ ցի խոտեղէն կերակրով ։

Խոտակեր․ ի․ իւ․ աց․ օք։ || զխոտ ուտօղ․ կամ խոտաճարակ ։ Սաղմ․ 105․20։

Խոտաճարակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || զխոտ ճարակօղ․ ցի ուտօղ․ կամ խոտով սնուցօղ․ Նոր բէկ․ ՚ի գովեստ աստուծոյ ։ Եւ մինչ ասի․ խոտաճարակ շրջել․ իմանի՝ զխոտ ճարակելով, կմ ուտելով շրջել ։ և անցուցանել զկեանս ։ 2․ Մակ․ 10․6։

Խոտաճարակիմ․ եցայ․ եալ․ իլ։ (ձայնակիր․) || զխոտ ճարակել․ կամ խոտով սնիլ․ և կմ զխոտ ուտել։ Յոբ․ 40․10։

Խոտան․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || խոտելի․ կմ անպիտան․ կամ անարգ․ կմ վատթար․ կմ յոռի․ կմ ՚ի բաց ձգելի․ և ՚ի բաց մերժելի իբրև զոչինչ։ Իմաստ․ 9․4։ և 13․12․ Երեմ․ 6․30։ Մատթ․ 13․48։ 1․ Տիմ․ 4․4։

Խոտաճէտ․ ճետի․ իւ․ ից․ իւք ։ || լցեալ խոտով․ կամ առատացեալ դալարեօք․ որպէս են խոտաւէտ դաշտք․ կմ տեղիք ։ Խորէն․ ꞵ․ գլ․ 6։

Խոտեմ․ եցի․ եալ․ ել։ (ներգործ․) || քամահել․ կամ անարգել․ կմ անգոսնել․ կմ ոչինչ համարել․ կմ արհամարհել․ և կմ մերժել իբրև զոչինչ։ 3․ Մակ․ 3․15։ Յոբ․ 42․6։

Խոտորագոյն․ գունի․ իւ․ ից․ իւք։ || առաւել խոտորեալ․ կմ յոյժ թիւրեալ․ կամ կարի թեքեալ․ կմ մոլորական։ Յոբ․ 4․18։

Խոտորեմ․ եցի․ եալ․ ել։ (ներգործ․) || առ ՚ի ներքոյ զխոտորեցուցանեմ․ զի նոյն է ընդ նմա։ Եւ այս բայ՝ զօրութեամբ է անցողական ։ Եւլեւ․ 23․6։

Խոտորեցուցանեմ․ եցուցի․ ցի․ ել։ (անցողակ․) || խուսափեցուցանել․ կամ յետս դարձուցանել․ կամ թիւրել․ կմ ծռել․ կամ շեղեցուցանել․ կմ մոլորեցուցանել։ Թուոց․ 32․7։

Խոտորիմ․ եցայ․ եալ․ իլ։ (ձայնակիր․) || խոյս տալ․ կամ խուսափել․ կամ հրաժարիլ․ կամ ՚ի բաց կալ․ կամ թեքիլ․ կամ շեղիլ․ կմ թիւրիլ․ և կամ դառնալ։ Ծնն․ 19․3։ 2․ Թագ․ 2․21։ և Սաղմ․ 36․27։

Խոտորնակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || խոտորեալ յուղղութենէ․ կամ թիւր և մոլար․ կամ խեղաթիւր․ կամ ներհակ և հակառակ։ Եւ ըստ այսմ ասի՝ խոտորնակ միտք։ խոտորնակ ճանապարհ․ և այլն ։ Եզեկ․ 16․5։ Մծբն․ ժգ։ Նարեկ․ ծզ։ Եւ յատկապէս խոտորնակ ասի, որ կողմնակի է, կմ շեղ։ և կմ որ ՚ի դնիլն իւրեք ընդ երկայնութիւն, ինքն ը լայնութիւն դնի ։ ռամկ․ չէօրէկ։ Եւ ըստ այսմ թէպ խաչին՝ ըստ որում ընդ հակառակս դնին բնոյ փայտերն՝ որ ուղիղ կանգնեալ կայ, կոչին խոտորնակ ։ Նարեկ․ զզ։ Սոյնպէս և այն՝ որ ՚ի յընթանալն ուղիղ յարաժամ ոչ, ինքն ՚ի հիւսիսոյ ՚ի հարաւ ընթանայ, ասի խոտորնակս ընթանալ։ Եւ յայսմանէ առեալ, ո՛և իցէ անձն՝ որ ը հակառակս երթայ, կամ ներհակարար ընթանայ, ասի խոտորնակս գնալ։ Ղեւ․ 26․21․ և 24․ և 40։

Խոտորնական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || խոտորնակ եղեալ․ կամ խոտորօղ։

Խոտորնակի։ (մակբայ որակական․) || խոտորնակս․ ցի խոտորնակաբար․ կամ ներհակաբար․ կամ ը հակառակս ։ Իսկ մերթ վարի իբրև գանուն․ և նշանակէ՝ խոտորնակ․ կմ ներհակ․ կամ հակադարձ․ կմ հակա-

Digitized by Google

հանկարծակին։ Եզեկ. 16. 34։

Խոտորնակիմ. եցայ. եայց. իլ։ (ձայնակր.) || խոտորնակ լինել. կմ՝ խոտորիլ. կմ՝ թիւրիլ. կամ շեղիլ. կամ խոտորնակի ընթանալ. կամ ներհակ գնալ. կամ ընդդիմանալ. և կամ հակառակիլ։ Ոսկէ. ի. հռով. ա։

Խոտորումն. տորման. մամբ. մանց. մամբք։ || խոտորեցումն. կմ՝ շեղումն. կամ թիւրութիւն. կամ մոլորութիւն։ Եզեկ. 28. 16։

Խոր. ոյ. ով. ոց. ովք։ || մերթ վարի տարածականաբար. և նշանակէ խորին. կամ որ տարածեալ 'ի խորս է, իջեալ. ռամկօրէն խորունկ։ Յոբ. 11. 8։ Առակ. 22. 14։ Իսկ մերթ նշանակէ զծոցաւորն. կամ որ 'ի մէջ իւր ունի զգաստարկութիւն իբրև զփոսորակ անօթս։ և ըստ այսմ առի Եսայ. 27. 8. զբին նեցեալ սեղանոյն. խոր տախտակամած արասցես զնա։ Երբեմն ևս նշանակէ ըղ տատանկին. կմ՝ զտանուելագոյնն։ և ըստ այսմ առի, խոր մտածութիւն. կամ աղքատութիւն, կամ ծերութիւն, կամ տխրութիւն. և այլն։ Իմաստ. 16. 11։ Ըստ այսմ ևս իմանի մինչ առի. 'ի խոր խոցանել։ Նորէկ. զէ։ Մերթ ևս նշանակէ զխրթինս. կամ զդժուարիմացն, և զգաղտնիսն։ և ըստ այսմ առի. խոր իմաստութիւն. կմ՝ բան. կմ՝ խորհուրդ. և այլն։ Սաղմ. 91. 6։ Իսկ երբեմն վարի գոյականաբար. և յայնժամ ըստ մեծի մասին 'ի գործ առի իբրև զանեզական. և նշանակէ զխորութիւն, կամ զանդունդս երկրի, կամ ծովու, կամ գետոյ։ Եսայ. 15. 5։ Յոբ. 28. 11։ Սաղմ. 77. 15։ կամ սրտի, կմ՝ գաղտնի խորհրդոց, կմ՝ իմաստութեան, և այլոց նմանեաց։ Հռոմ. 11. 33։

Խորաբանութիւն. թեան։ || խորին արուեստաբանութիւն. կմ՝ ճարտարաբանութիւն. զի ճարտասանական արուեստիւ խորին զրոյց. կմ՝ հնարագիտական բան։ Կիւրղի Եղէն. դ։

Խորագէտ. գիտի. աւ. ալ. օք։ || հնարագէտ. կամ ճարտար մարդ. կմ՝ իմաստուն. կամ խոհեմ. կամ որոյ միտքն և գիտութիւնն են արթուն, և ոչ խափանի իբրև զսիմարս, կմ՝ զմիամիտս։ Եւ առաջալ խորագէտ, իբր թէ, զխորս գիտող. զի այնպիսին զխորին խորհուրդս իրաց, կմ՝ զգաղտնիս արուեստութեան և զդարանագոյն նորա, որք ծածկեն 'ի մարդկանէ՝ գիտէ, և ըստ այնմ գործէ, և զգուշանայ։ ռամկ. շարպիկ։ և այս մերթ առի գովելոյ, և մերթ զխորամանկ կենդանեաց։ Առակ. 12. 16։ և 14. 8։ և 28. 2։ Մատթ. 10. 16։ և 2. Կորնթ. 12. 16։

Խորագիտագոյն. գունի. իւ. եց. իւք։ || յոյժ խորագէտ. կամ յոյժ հնարագէտ, և ճարտար. կամ իմաստնագոյն. կամ խոհեմագոյն. որ զխորին և զծածուկ խորհուրդս երկնի, կամ զորպիսութիւն գիտէ։ Առակ. 19. 25։ և 21. 11։

Խորագիտութիւն. թեան։ || հնարագիտութիւն. կամ ճարտարութիւն. կամ խորամանկութիւն. կամ հանճարեղ գիտութիւն. և կմ՝ խոհեմութիւն։ 2. Մակ. 2. 31։ Առակ. 1. 4։ 1. Կորնթ. 3. 19։

Խորադիր. դրի. աւ. աց. օք։ || ցուցակ ինչ. կամ գրուած ինչ համառօտ, որ դնի 'ի սկզբան գլխոց գրոց. որով ցուցանի թէ զորմէ՞ իրէ խօսեցեալ լինի յայնմիկ գլխոջ։

Խորագոյն. գունի. իւ. եց. իւք։ || առաւել խոր. կամ ցածագոյն. և կամ վայրագոյն։ Ղևտ. 13. 20։

Խորախորհուրդ։ (Նախադրբիւ հոլովի.) || ըղ խորին և զգաղտնի խորհուրդս ունօղ։ Նորէկ. զթ։

Խորախօս. խի. իւ. եց. իւք։ || զխորինս, և ըղ խրթինս խօսող. կամ զխորքն իրաց վարդապետող։ Բարսղ. Եղէն. 3. 5. նշանակէ զխորաբարբառն. զի որոյ խօսքն դժուարաւ հասկացեալ լինին։

Խորակն. ակնի. իւ. լոց. իւք։ || ունօղ զխոր ակն. զի այն որոյ աչքն է փոսորակ. կամ 'ի ներքս խորացեալ։ ռամկ. խոր աչք ունօղ։ Խորէն. Ժ. պր. 7։

Խորաձոր. ոյ. ով. ոց. ովք։ || խորին ձոր։ ռամկօրէն խորունկ ձոր։ Եսայ. 57. 5։ Խորէն. Գ. պր. 45։

Խորամանկ. ի. իւ. եց. իւք։ կամ աց. օք։ || հնարագէտ 'ի չարիս. կամ նենգաւոր. կմ՝ խորագիտութիւն նիւթօղ չարեաց՝ կամ դաւաճանօղ՝ և խաբօղ։ Եւ առաջալ խորամանկ. զի այնպիսին՝ խորին և ծածուկ հնարիւք մանէ. զի նիւթէ այլոց չարիս։ Յոբ. 5. 12։ Առակ. 16. 28։

Խորամանկեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || խորամանկութիւն անել. կմ՝ զնենգութիւն գործել։ 1. Թագ. 23. 22։ 3. Մակ. 3. 11։ կմ՝ դաւաճանել. կամ նենգել. կամ հնարիւք զրկել՝ կամ պատրել։ 3. Մակ. 7. 6։ Իսկ մերթ նիւթել, կամ հնարել չարիս։ 2. Մակ. 7. 31։ կամ խորամանկութեամբ խորհել զինչ, կամ անել։ Սաղմ. 82. 4։

Խորամանկութիւն. թեան։ || հնարագիտութիւն չարեաց. կամ նենգութիւն. կամ դաւաճանութիւն. կամ նենգաւորութիւն. կամ ծածուկ հնարիւք խաբէութիւն. և կամ խարդախութիւն։ Մատ. 22. 18։ Գործ. 13. 10։ և Եփես. 4. 14։

Խորայատակ. ի. աւ. ալ. օք։ || ունօղ զխոր յատակ. որպիսիք են խոր ծովքն, կամ գետքն։ Խորէն. Ա. պր. 76։

Խորայոյզ. յուզի. իւ. եց. իւք։ || զխորս յուզօղ. որով մերթ իմանի այն, որ 'ի խորս ծովու և ջուրց յուզէ և որսայ զինչ. կմ՝ զխորս ջրոց յուզէ, և շարժէ, և ամբոխէ, և այս առի զձկնորսաց, ըստ որում գործ նց է ընդ ջրոյ։ Ոսկէ. 'ի Նախերգանին։ Իսկ մերթ իմանի նա՝ որ զխորս գիտասցէ, կամ գաղտնի խորհրդոց քննէ՝ և որոնէ։

Խորան. ի. աւ. աց. օք։ || վրան. կամ տաղաւար. յորում 'ի բացի օթեվանօղքն բնակին. ռամկօր. չադր։ Ծննդ. 12. 8։ և 18. 9։ Ելից. 1. 4։ Եբր. 11. 9։ Եւ երբեմն բառս խորան, առնանի փոխաբերակ մեծի տաղաւարին, զոր շինեաց մովսէս բազմազան յօրինուածովք հրամանաւ այն։ Եսայ. 26. 1։ Թագաւ. 16. 18. և 42։ Մերթ ևս կամարքն

Digitized by Google

երկնից խորան կոչէին ։ Ա. Եզր. 4. 34 ։ Իսկ երբեմն առնանի փոխանակ եկեղեցւոյ. կմ տաճարի ։ Եւ մերթ փոխանակ սրբոյ սեղանոյն. ուր քն պատարագի ։ Մերթ ևս նշանակէ զքառանկիւնի միջոցս տօմարական աղիւսակի, որք գծիւ որոշին 'ի միմեանց ։

Խորանակալ. ի. իւ. աց. օք ։ || կարօղ և կալող զխորան. որ զվրան ։ ռամկօր. չադըրճի ։ Գործ. 18. 3 ։

Խորանակցութիւն. թեան ։ || ընկերութիւն, կմ հաղորդակցութիւն բնակութեան բազմաց 'ի նոյնում խորանի. և ըստ այսմ բնակակցութիւն սրբոց 'ի կամարն երկնից արքայութեան կոչի խորանակցութիւն ։ Լամբրոն ։

Խորանամ. ացայ. ցիր. անալ ։ (ընդմիջակ.) || խոր լինիլ. կմ 'ի խորս իջանել ։ կմ փոսորակ լինիլ, և կամ ծոցաւոր եղանիլ ։ Խորէն. ա. գլ. 6 ։

Խորանայար. ի. աւ. աց. օք ։ || յարմարօղ զխորանն, որ կազմօղ և յօրինօղ խորանի, և ըստ այսմ շինօղն եկեղեցւոյ, կմ տաճարի, որք խորան կոչին, ասի՝ խորանայար ։ ըստ այնմ. Յն ործի.

Ղամբարափայլ շինել տաճար.

Այս սողոմոն խորանայար ։

Խորանայարկ. ի. աւ. աց. օք ։ || խորանաձև. կմ խորանակերպ. որ ունօղ զնմանութիւն և զձև խորանի. և կամ որ է խորանաձևման յարկ ։

Խորանանման. ի. իւ. ից. իւք ։ || խորանաձև. կմ գմբեթաձև. և կամ կամարաձև ։

Խորանաշէն. շինի. իւ. ից. իւք ։ || շինօղ խորանի ։ Իսկ մերթ նշանակէ զվրանակերպ, կամ զգմբեթաձև շինեցեալն, կմ կազմեցեալն ։

Խորանարդ. ի. աւ. աց. օք ։ կմ իւ. ից. իւք ։ || խորանաձև. կմ վրանաձև. և կմ գմբեթաձև. որպիսիք են պարունակքն երկնից. որք 'ի վր մեր իբրև զվրան գմբեթաձև տարածին ։ Աճառ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զհամակողմեան քառակուսին. որ զայն, որ 'ի վեց կողմանցն ևս է քառակուսի. որպիսի է զարն, զոր ձգելով խաղան. և կամ ոմանք խարիսխք սեանց ։ Եւ ըստ այսմ է Յոբ. 38. 38. զի ասի. մածուցի ըզնա իբրև վիմաւ խորանարդ. որ իբրև ըզվէմ խորանարդ, զի խօսի զերկրէ. որ թէ պէտ յինքեանէ իբրև զփոշի, սակայն ած զնա այնպէս մածոյց, և հաստատեաց, մինչ զի իբրև զվէմ համակողմեան քառակուսի անշարժ և հաստատուն կայ ։ և ըստ այսմ եղանէ սա 'ի խորան բառէն, ըստ որում նշանակէ զքառակուսին ։

Խորանաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ || խորանաբընակ. կմ վրանաւոր. որ 'ի վրանս բնակօղ ։ Խորէն. գ. գլ. 37 ։

Խորանափեղկ. ի. աւ. աց. օք ։ || փեղկ խորանի. որ երկայն թերթ, կամ կտաւ մորթոյ, կամ կտաւոյ վեղջինի, կամ առէեղջինի, որոց բաղուածք առ իրեարս առակցեցեալք, կազմի 'ի նոյանէ խորան ։ Ելից. 10. 20 ։

Խորապատոյատ. պատուածի. իւ. ից. իւք ։ || զխորբին պատոյատ առնօղ. կմ որ ունի զխորապըտոյտս. որպիսիք են խորացեալ շրջանք գետոց. կամ ծովու ։ Իսկ մերթ նշանակէ զխորբին պատոյտս. և զշրջանս ջուրց. և ըստ այսմ ասի 'ի խորապատոյատ անկեալ ։

Խորասոյզ. սուզի. իւ. ից. իւք ։ || 'ի խորս ջուրց, կմ 'ի խորս երկրի սուզեալ, որ իջեալ և ընկղմեցեալ ։ ռամկ. դըրին իւղած ։ Խորէն. ա. գլ. 58 ։

Խորասուզեմ. եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) || 'ի խորս ջուրց սուզել, և ընկղմել. կամ 'ի խորս երկրի իջուցանել ։

Խորափիտ. փտի. իւ. ից. իւք ։ || խորք երկրի, կմ խոռոչք գբոց. կմ անդնդոց. կմ վիհ մեծ. կմ խորխորատ. որ խորունկ չուր ։ Յն ործի ։ Սիրաք. 12. 15 ։ Իսկ մերթ վարի ածականաբար, և նշանակէ զաստեղկ խորն. և ըստ այսմ ասի՝ խորափիտ ձոր. կամ խորափիտ վիհ. և այլն ։

Խորափոս. ի. իւ. ից. իւք ։ || խորին փոս. կմ խորին վիհ. Խորէն. գ. գլ. 59 ։

Խորդ. ոյ. ով. ոց. ովք ։ || քուրձ. կմ խարազն. որ է հաստ և խոշոր մազեղէն, յոր մի բաղմիցս կազմեն զզգեստ. և զգենուն 'ի վր մերկ մարմնոյ վն ճգնութեան, և կամ վասն ապաշխարելոյ ։ Դան. 9. 3 ։ Յովէլ. 1. 13 ։ Մատ. 11. 21 ։ Իսկ մերթ խորդ կոչի նաև մեծ պարկն կազմեցեալ 'ի մազեղէն նիւթոյ. ռամկօր. չուվալ ։ Մերթ ևս խարազանն. որ շուանն ոլորեցեալ 'ի մազից, խորդ ասի՝ յորմէ կազմեն ձաղկելս ։ և ըստ այսմ ասի՝ խորդով հարկանել ։

Խորդ. կամ խորթ. ոյ. ով. ոց. ովք ։ || անհարազատ. կամ անբնական. և այս ասի զորդւոյ ուրուք, որ ոչ է ծնեալ յինքենէ. և ըստ այսմ որդի կնոջ ուրուք 'ի նախկնոյ առնէն, ասի խորդ որդի երկրորդի առն ։ Նոյնպէս և որդի առն ուրուք 'ի նախկնոյ կնոջէ՝ ասի խորդ որդի երկրորդի կնոջն ։ Եբր. 12. 8 ։ Խորէն. գ. գլ. 68 ։ Եւ յայսմանէ առեալ և այլ ևս իցէ անբնական, կամ անհարազատ՝ և կամ սուտ իր՝ խորթ կոչի ։ Մերթ ևս բառս խորթ, կմ խորդ, նշանակէ զկռունկն. որ է թռչուն ինչ երկայնավիզ, և երկայնասրունգն իբրև զարագիլ ։ Խորէն. յաղխարհագրութեան ։ Աճառ ։

Խորդնահայեաց. եցի. աւ. աց. օք ։ || զխոժոռեալ և զդաժան հայեցուածս, կամ տեսիլս ունօղ ։ Յն ործի ։

Խորեմ. եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) || մերթ նշանակէ փորելով խորացուցանել. որ խորանել զերկիր. և զայլս նմանս ։ ռամկօր. խորունցնել ։ Երեմ. 49. 30 ։ Ղուկ. 6. 48 ։ Իսկ մերթ նշանակէ փորելով զերկիր՝ թաքուցանել զարծաթ. կամ զոսկի, և զայլս նըմանս ։ Մատթ. 2. Ֆ. գլ. ։ Եւ մերթ նշանակէ խոռել. որ զմասն ինչ յիմնէ 'ի բաց առնուլ. որով կորնչի ամբողջութիւն իրին. և ըստ այսմ այն, որ զմասն ինչ յիրէ իմեքէ գողանայ, կամ գողանալով պահէ, ասի խորել ։ և ըստ այսմ է Գործ. 5. 2 ։ Եւ յայս

մանէ. առնելով՝ երբեմն ի և լիցէ կերպիւ գո֊
ղանալով՝ խորհել առ ի : 'Ի Ճառս հայր · Ը :

Խորթ : || տես զԽորդ :

Խորթաբարոյ · ի · իւ · ից · իւք : || Օտարաբա֊
րոյ · Ք այն՝ որ այլասամբութեամբ , կմ խեթ֊
թիւ և առնելութեամբ , և այլովք նմանեօք նե֊
ղացեալ օտարանայ յուսմէքն · կմ իբրև ըղ
խորթ թշնամացեալ քանզի 'ի սիրոյ , և 'ի
միաբանութենէ : Նարեկ · Ը · և ԿԵ :

Խորթանամ · ացայ · ցիր · անալ : (Ընդ միջ ·)
|| Օտարանալ · կմ մերժիլ 'ի սիրոյ և 'ի միա֊
բանութենէ · և կմ իբրև զխորթ եղեալ հե֊
ռանալ յումեքէ : Նարեկ · ԻԷ · ԾԹ · ԿԵ :

Խորիմաց · ի · իւ · ից · իւք : || զխորին և ըղ
նուրբ , կմ զդաղտնի իմացուածս ունող ·
որպիսիք էին իրքն առաքելք , և նմանօրինա֊
նութիւնք : Ագաթ ·

Խորին : (Նախադրիւ հոլովի ·) || խոր · ստորնա֊
խորան : Իսկ մերթ նշանակէ զխորութիւնն ·
կմ զդժուարիմացն · և կմ զայն , որ զդաղտ֊
նի , և զխորագոյն իմացուածս ունի , և ըստ
այսմ իմանի մինչ առ ի , խորին բանք · կմ
խորին խորհուրդք , և այլն : Ագաթ · 1 · 6 :
Իսկ մերթ նշանակէ զստորինն · կմ զստոր֊
ներևագոյնն · և ըստ այսմ առ ի , խորին ծե֊
րութիւն · կմ խորին խոնարհութիւն , և այլն :
Նարեկ · ԼԶ :

Խորխախ · ոխի · խաւ · ից · իւք : կմ ախ · ոյ · ով :
կամ ոյ · ով : || Սպան մեղու · Ք մեղուքն ըս֊
ցեալ զնստեալն այն՝ զոր կարծէ մեղուն 'ի
փեթակին , յորմէ երբեմն հանեալ զնա
բլիթ բլիթ · Ք գոլորշեայ պղպջակ , վանձառելն ·
և կամ մնան մնան արարեալ՝ ունին , և
զերծին , որ է մոմն · 'ի բաց հանեն : Իսկ այս
բլիթ յորժամ է առանց մեղրի , կոչի մոմ ,
իսկ յորժամ է ընդ մեղրոյ , ասի խորխախ
մեղու · և մերթ սակ խորխախ : 1 · Թագ ·
14 · 27 : Սաղմ 18 · 11 : Առակ · 24 · 13 : և 27 · 7 :
Ղուկ · 24 · 42 : Իսկ մերթ նշանակէ զխմելի֊
ղէն սպանն , կաղամեցեալ իւղով և մեղրով ·
որպիսի է խորխախն որ դնի 'ի մէջ գա֊
թայից · և այլք նմանիք : և ըստ այսմ ասի
խորխախ իւղոյ և մեղու : Ելից · 16 · 31 : և
Թուոց · 11 · 8 :

Խորխ · ի · ու · ոյ · ով : || Հերձեալ մորթ ,
կմ մաշկ օձի , զոր ընդ նեղ ծակս մտանե֊
լով և սպրդելով , յինքենէ 'ի բաց մերկա֊
նայ : Առակ · Ճծս · շարքի : Եւ այս մերթ ասի
նաև զմորթոյ · և զմաշկաց այլոց կենդա֊
նեաց · զորս 'ի բաց մերկանան յինքեանց
իբրև զօձս : Ուստի խառացեալ մորթն խո֊
րխ , զոր նք սրբոյն արդար 'ի բաց մերկա֊
ցաւ յանձնէ իւրմէ 'ի բժշկելն իւր , խորխ
կոչեցաւ : Ագաթ :

Խորխանամ · ացայ · ացիր · ալ : (Ընդ միջ ·) ||
Լինել իբրև զխորխ · Ք իբրև զհերձեալ ,
և 'ի բաց մերկացեալ մաշկ օձի · որպիսի
էր մորթն խաղի , զոր 'ի բաց մերկացաւ
յանձնէ արքայն 'ի բժշկելն իւր :
Ագաթ :

Խորխորատ · ի · ին · ից · իւք : || Խորին փոս ,
որ ունի զխորխորատ · կմ խորափոսոր · կմ վիհ :
1 · Թագ · 13 · 6 : Մատթ · 12 · 11 : Ղուկ · 6 · 39 :

Խորխորատաւոր : (Նախադրիւ հոլովի ·) || Լը֊
ցեալ խորխորատօք , որպիսի է Ճանապարհն ,
կամ տեղին , ուր գոն բազում գուբք , և
խորխորատք :

Խորխորին : (Նախադրիւ հոլովի ·) || սաստիկ
խորին · կմ յոյժ խորագոյն : 3 · Մակ · 5 · 6 :

Խորհիմ · եցայ · եաւ · իլ : (Հասարակ բայ ·) ||
Միտածել · կամ խոկալ · կամ զմտաւ ածել :
Ղուկ 12 · 17 :

διαλογίζομαι

Խորհուրդ · հրդոյ · ով · ոց · ովք : կամ խորհր֊
դեան · եանց · եամբք : || Եղանէ սա 'ի խոր֊
հիլ բայէն , որ է խառնուրդն 'ի խառնել
բայէն : և նշանակէ խորհումն · կմ խոկա֊
ցումն · և կմ մտածութիւն , զոր ոք խորհի
'ի միտս · կամ զոր խորհին բազումք զերաց
առնելեաց , և զպարապագայից նոցին : 3 · Թագ ·
12 · 14 : Յոբայ · 11 · 7 : Առակ · 31 · 3 : Եւ ըստ
այսմ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս ,
խորհուրդ կալնուլ · կմ խորհուրդ 'ի մէջ
առնուլ · և նշանակէ խորհուրդ խորհիլ
և կամ խոկալ ընդ միմեանս : Ծննդ · 37 · 18 :
1 · Մակ · 4 · 44 : Մերթ ևս նշանակէ զկարծիս
զոր առ ոք ունիք : Իսկ մերթ նշանակէ
զդաղտնի գիտակցութիւն , զոր ոք խոր֊
հեալ , և գիտելն է · և ծանուցանէ ու֊
մեք , զի պահեսցէ · և կմ ծածուկ , և թա֊
քուն բանս : Տոբ · 12 · 7 : Առակ · 20 · 19 : և 1 ·
Կորն · 15 · 51 : Մերթ ևս նշանակէ զխորհր֊
դաւոր իրս · կմ զդաղտնի նշանակութիւնս
խորհրդաւոր իրաց : Մատթ · 13 · 11 : 1 · Կորնթ ·
2 · 7 : Եփես · 6 · 19 : Երբեմն ևս նշանակէ
զեօթն խորհուրդսն եկեղեցւոյ , որք են ·
մկրտութիւն · դրոշմ · հաղորդութիւն · ապաշ֊
խարութիւն · վերջին օծումն · կարգ քահա֊
նայութեան · և պսակ :

Խորհրդադէտ · դիտի · տաւ · աց · օք : || Գիտող
զդաղտնի խորհրդոց · կամ սրտագէտ :

Խորհրդազգած · ի · ին · ից · իւք : || Զգածեալ
խորհրդովք · որով իմանի այն , որ կրէ յին֊
քեան զդաղտնի խորհուրդս , կմ որ տե֊
ղեակ , և գիտակ է ծածուկ խորհրդոց ,
կմ խորհրդաւոր իրաց : Լամբրոն : և Յհ ոսկի :

Խորհրդազգաց · ի · իւ · ից · իւք : || Զխորհուրդն
զգացող , կամ իմացող · և կմ տեղեակ խոր֊
հրդոց : Լամբրոն :

Խորհրդազգեաց · զգեցի · ած · աց · օք : || Նոյն
է ընդ վերինոյն : Լամբրոն :

Խորհրդածեմ · եցի · եալ · ել : (Ներգործ ·)
|| Զմտաւ ածել · կամ խորհիլ 'ի սրտի :
Յհ ոսկի : Իսկ մերթ նշանակէ խորհուրդ
առնուլ ընդ միմեանս · կմ խորհրդակցիլ :
Մերթ ևս մատակարարել , կմ կատարել
զեկեղեցական խորհուրդս · կմ զոյ և իցէ
սրբազան իրս , որք առ նա վերաբերերին ·
որպիսի է պատարագելն զխորհուրդ պատարա֊
գի և հաղորդութեան · կմ վարդապետելն
զմատանց հանգստեանց · կմ ուսուցանելն զօ֊
րհնութիւն ... · և այլն : Լամբրոն : ըստ այսմ և
քննելով բացատրելն , կմ յառաջ բերել֊
լով յայտնելն զխորհրդաւոր իրս · և զխոր֊
հուրդս նց , ասի խորհրդածել : Լամբրոն :

Digitized by Google

իսկ 'ի Նոփրեւեւնեղ. ուր ասի. Առ եկեղե-
ցի քեւ խորհրդածի. խմանի՝ քեւ լինել մտա-
ծի. կամ քեւ կատարի։

Խորհրդածու. ծուի. աւ. ալ. օք։ || զմտաւ-
ածօղ. կմ խորհօղ զիմեքէ. կմ զխորհուրդս
իւրին քննօղ։ 'Ի Վարս հարց. Թ։ իսկ մերթ
նշանակէ՝ զխորհրդականն. կմ զխորհուրդ-
առնօղն։ Մերթ եւս նշանակէ զմտատակա-
րողն. կամ զպաշտօնեայն սրբազան իրաց.
կամ ածային գործոց։ եւ ըստ այսմ ասի
զեկեղեցականաց. խորհրդածութք խորոցն ՃԱ։
եւ կամ զմարգարէից. Ածային անձամբ խոր-
հրդոյն խորհրդածութք։ ըստ այսմ եւ պաշ-
տօնքն եկեղեցական խորհրդոց, խորհր-
դածութք կոչին. որպիսի է պատարագիչ
քահանայն. եւ կմ եպիսկոպոսն։ Լմբրօն։
Սոյնպէս եւ հովիւքն՝ որք ծառայեցին. յերկ
նից զծնունդ տն՝ քարոզք էղեն նր, կոչին
խորհրդածութք Յիսի Քսի փրկչին մերոյ։
Խոսրէն. ր. գր. 88։

Խորհրդածութիւն. թեան։ || մտածութիւն.
կմ խորհումն. եւ կմ խոկումն. Նարեկ. գլ։
Եւ մերթ նշանակէ՝ զխորհուրդ առնելն.
կմ զխորհրդակցութիւն։ Մերթ եւս նշա-
նակէ՝ զխորհուրդս գաղտնի իրաց. կամ
զխորհրդածումն իւր. Նարեկ. գլ։ եւ Լմբրօն։
իսկ երբեմն զմատակարարութիւն. կմ զկը
կատարումն եկեղեցական խորհրդոց. կմ
ձ եւ իւրէ սրբազան իրաց. որպիսի է պա-
տարագելն. կմ զածային բանս քարոզելն.
Նարեկ. 'ի Գովեստ առաքելոց։ եւ Լմբրօն։

Խորհրդակալ. ի. աւ. ալ. օք։ || խորհրդա-
կից. կմ կցորդ նոյնոց խորհրդոց։ Եւ տա-
ցաւ խորհրդակալ, ըստ որում զնոյն խոր-
հուրդ կալեալ, կմ ունի ընդ ումեք։

Խորհրդական. ի. աւ. ալ. օք։ || Նա՝ որ ունի
զգաղջ խորհուրդ. կմ խորհրդատու. կմ խոր-
հուրդ տուօղ։ Եսայ. 3. 3։ Թագաւ. 16. 2։ 3.
Մակ. 6. 17։ Մերթ եւս նշանակէ զհամաձա-
յնեալն. կամ զգզօնն, եւ զխոհեմութիւն. եւ կմ
զիմաստուն։ Ծննդ. 41. 33։ 1. Մակ. 2. 65։ իսկ
մերթ նշանակէ զխարի խորհրդական, որ զա-
ռակս, կմ զծածուկ իրս, կմ զգաղտնի իմացն
սրբութեան իւրով կարէ իմանալ։ եւ ըստ
այսմ է. Դան. 8. 23։ Երբեմն եւս նշանա-
կէ զայն՝ որ վերաբերի առ եօթն խոր-
հուրդս եկեղեցւոյ։ եւ ըստ այսմ իմանի՝
մինչ ասի խորհրդական խոստովանութիւն։
իսկ մերթ նշանակէ զխորհրդաւորն. կմ,
զայն՝ որ պարունակէ յինքեան զխոր-
հուրդս, կմ ունի զծածուկ նշանակութիւն.
որպիսի է գործն, յորում 'ի ձեռն արտա-
քին նշանաց՝ ծանուցանի ներքին նշանա-
կութիւն ինչ։ եւ ըստ այսմ կը ընկալեալ կա
պաշտօնից զարիւն մարդոյ, յորժամ գաշնա-
դիր լինէին ընդ միմեանս։ վը զի այնու
ծանուցեալ լինէր. թէ որ անցցէ զդաշն,
հեղցի արիւն նր։

Խորհրդականութիւն. թեան։ || խորհրդական
լինելն. կմ խորհրդատուութիւն. եւ կմ խոր
հուրդ. զոր առնեն բազումք ը միմեանս.
եւ կամ զոր տայ ոք ումեք։ Խոսրէն. ա. գր.

25. եւ ր. գր. 7։ ըստ այսմ եւ եկեղեցական
խորհուրդքն՝ մերթ կոչին խորհրդականու-
թիւն. ըստ այնմ որ ասի 'ի խորհրդատետրս
Առաքելական զառ 'ի խորհրդականութիւն մկրտ-
ման եւ արեան քոյ։

Խորհրդակատար. ի. աւ. ալ. օք։ || կատա-
րօղ խորհրդոց. որպիսի է այն, որ զխոր-
հրդեցեալ իրս՝ 'ի գլուխ հանէ, կմ գործով
կատարէ։ եւ կամ քահանայն, որ զը
խորհուրդս եկեղեցւոյ մատակարարէ. վ
իսկ մերթ առեղծ, ուր կատարելն խոր-
հուրդք, որպիսի է եկեղեցին. եւ այլք ըստ
մինը. ասի խորհրդակատար. ըստ այնմ
Նարեկ. ձը. 'ի վերնայարկին սրահէ խորհր-
դակատարն վերայ։

Խորհրդակեր. կրի. աւ. ալ. օք։ || կերօղ յին
քեան զխորհուրդս, կմ զխոկմունս եւ զմտա
ծութիւնս։ Նարեկ. ա։

Խորհրդակից. կցի. աւ. ալ. օք։ || կցորդ
խորհրդոյ. կմ ընկեր խորհուրդ առնելոյ.
կմ համախոհ։ 1. Մնաց. 27. 32։

Խորհրդակորոյս. կորուսի. իէ. եց. եաք։ ||
զմտածութիւն եւ զխորհուրդն կորուսանօղ.
կմ մտօք ցնորեալ. կմ զուղղամիտ խոր-
հելն կորուսեալ. կմ անմիտ. եւ կմ անհան
ճար։ 2. Օրէն. 32. 28։

Խորհրդակցիմ. կցեցայ. եա. իլ։ (ձայնակը)
|| խորհրդակից լինել. կամ խորհել ը ու-
մեք զինչ. Լմբրօն։

Խորհրդակցութիւն. թեան։ || կցորդութիւն.
կամ ընկերութիւն ընդ ումեք 'ի նոյնում
խորհրդեան։ Եւ մերթ՝ խորհրդատուու-
թիւն։ Լմբրօն։

Խորհրդանոց. ի. աւ. ալ. օք։ || խորհրդա-
րան. որում մերթ իմանի տեղին. ուր բա-
զումք 'ի միասին նստեալ առնեն զխոր-
հուրդ։ իսկ մերթ՝ եկեղեցին, եւ այլք ըստ
մինը. ուր կատարին եկեղեցական խոր-
հուրդք։ եւ երբեմն միայն, որում խորհելոյ
զինչ։ Նարեկ. ձր. եւ 'ի Գովեստ առաքելոց։

Խորհրդապետ. տի. իէ. եց. օք։ || տեսչ.
կամ գլուխ. յորում պարունակին բանք. եւ
աղօթք սրբոց պատարագին. որ մատուցա-
նի 'ի քահանայէն։

Խորհրդատու. տուի. աւ. ալ. օք։ || խոր-
հուրդ տուօղ. կմ խորհրդական։

Խորհրդարան. ի. աւ. ալ. օք։ || տեղի՝ ուր
առնեն զխորհուրդ, կմ տեղի՝ ուր կատա-
րին սրբազան խորհուրդք։ եւ ըստ այսմ
եկեղեցին կոչի խորհրդարան։ Սոյնպէս եւ
խուցն՝ յորում կատարեցաւ խորհուրդ մը
կութեան մերոյ, ասի խորհրդարան։ Նարե-
կէ. եւ գլ։

Խորհրդաւոր. ի. աւ. ալ. օք։ || պարունա-
կօղ յինքեան զգաղտնի խորհուրդս, կամ
զծածուկ նշանակութիւնս. որպիսի կը ան
այնձի, 'ի յոր հայցօղն ածեցին։ Յօհ. Եւ
Եւ կամ առնելն Քսի առ հրեայս. Քակե
ցէք զտաճարդ զայդ, եւ զերիս աւուրս
կանգնեցից զդա։ Յօհ. 2. 19։ Եւ մերթ
խորհրդաւոր կոչի իմն. որ ասի զանձնէ
ոչ ըստ խակական նշանակութեան, այլ ըստ

նմանութիւն երկնի, կամ ըստ խորհրդոյ․ ոմն ածածին կոյսն․ առի խորհրդաւոր խորան բանին։

Խորձուձ․ ձնձոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || շոր․ կամ ձորձ, կամ կտաւեղէն․ որպիսի է շորն աղա հարկց։ 'ի Հայր հարց․ ժա։

Խորշ․ ի․ իւ․ից․ իւք։ || անկիւն․ կամ քունջ․ ռամկ․ պուճախ։ Յօհան․ 1․5․ Իսկ մերթ նը շանակէ զկողմն, կամ զառանձնական և ընդ ծայր տեղին աշխարհաց, կամ լերանց, և կամ քաղաքաց։ Խորէն․ ա․ գլ․ 11։ և դ․ գլ․ 20։ Կիւրղ Եզեկ․ ժ։ ըստ այսմ և զառեալ միջոցն և ընդարձակութիւն երկք տեղւոյ՝ խորշ կոչի։ Եզեկ․ 41․ 13․ և 14․ և 15։ և 42․ 1․ և 10։ Մերթ ևս նշանակէ զգոգ ծովու․ այն է զծոցաւոր տեղին յափունս ծովու, ուր երբեմն մնեալ նաւուց ապաստանին։ Խորէն․ յաշխարհագրութեան։ Իսկ մերթ զծոց լերանց․ այն է զփապարս, և զխոռոչս։ Մերթ ևս նշանակէ զայնս տեղիս շինուածոց, որք իբրև զսենեակ 'ի ներքսակոյս ծոցաւորին։ Խորէն․ գ․ գլ․ 59։ Ըստ այսմ նաև գոգաւորել, և փապարակել տեղեաց, զորս գոգեն 'ի մէջ արձանեղինաց, կամ պղնձեղինաց․ և կամ քարեղինաց․ և այլոց նմանեաց, յորս կարեն պէսպէս ձևք քանդակել, կամ պատկերք զետեղել, խորշ կոչին։ 3․ Թագ․ 7․ 28․ և 29։ Մերթ ևս նշանակէ զփոքրիկ խուղն․ կամ զբոյնն կենդանեաց։ Ծննդ․ 6․ 14։ Իսկ երբեմն զխորշումն, կամ զխուսափումն, և կամ զերկիւղն որով ոք զգանի իւր՝ խորշելով և պէսպէս կերպիւ պատրուակելով խօսի։ և ըստ այսմ ելանէ 'ի սմանէ խորշիլ բայն։ Սոփ․ 1․ հատ․ ժբ։ Մերթ ևս նշանակէ զկաքիչն, այն է զկանգնումն երեսաց կամ ձախասուն, ոչ հանդիպելի ծերոց։ և ըստ այսմ է աս արմատ խորշոմիլ բային։ Կիւրղ Եզեկ․ դ։ Լամբրօն։ Մերթ և՝ խխտաւախտ ծալուածք կտաւեղինաց՝ խորշ կոչին։ ռամ կօրէն ֆօլ․

Խորշակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || սաստիկ տապ․ կամ տապախառն հողմ, որ խարշէ զբոյսս, և զմարդիկ, և չխանէ։ Յովնան․ 8․ 3։ Յոբ․ 27․ 21։ Երեմ․ 51․ 1։ և Ղուկ․ 12․ 55։

Խորշակաբեր․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || բերող զխորշակ․ որով իմանի պատճառօղն զխորշակաւոր տապս․ որպիսիք են տմանք հողմունք։

Խորշակահար․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || 'ի խորշակէ հարեալ․ այն է 'ի տապախառն հողմոյ․ և կամ 'ի սաստիկ տապոյ կիզեցեալ․ կամ խանձեալ և ապականեալ։ Ծննդ․ 41․ 6․ և 23։ Աղաւ․ 10․ 5։ Եսայ․ 49․ 10։ Յովէլ․ 1․ 17։ Իսկ մերթ ընդ բայի չարակցի այսպէս․ խորշակահար առնել․ և նշանակէ՝ խորշակաւ, կամ սաստիկ տապով արեգական, կամ հրոյ՝ կիզել և ապականել։ Յայտ․ 16․ 9։ Եւ կամ այսպէս․ խորշակահար ցամաքիլ․ և նշանակէ, 'ի խորշակէ կիզեալ և խանձեալ լինելով ցամաքիլ։ Եսայ․ 19․ 7։

Խորշակահարութիւն․ թեան։ || հարկանումն խորշակի․ յորմէ պատճառի մերթ հիւանդութիւն։ և մերթ չորութիւն բուսոց։

2․ Մնաց․ 6․ 28։

Խորշանք․ նաց․ օք։ (անեզական․) || խորշումն․ կամ խուսափումն։ Եւ մերթ երկիւղախառն պատկառանք, որով ոք խորշի, և ոչ խօսի զինչ համարձակապէս։ Սոփ․ 2․ հատ․ իէ։

Խորշեղէն․ ղինի․ աւ․ աց․ օք․ || խորշաւոր․ այն է ծոցաւոր․ կամ գոգաւոր․ և կամ ծոցանըման․ այն է հանդոյն փապարակեալ ծոցոյ ջրոց․ կամ այլոց իրաց։ Մծբն․ ժդ։

Խորշիմ․ շեցայ․ եայց․ իլ։ (ձայնակր․) || խոյս տալ․ կամ խուսափել․ կամ 'ի բաց կալ․ կամ 'ի բաց խտտրիլ․ կամ հեռանալ․ կամ մեկուսանալ․ կամ զգուշանալ։ 1․ Մակ․ 7․ 30։ 3․ Մակ․ 2․ 17։ Իմաստ․ 18․ 25։ Մերթ ևս նշանակէ յերկիւղէ, և կամ 'ի պատկառանացն հրաժարիլ․ կամ յետս քաշիլ։ Ելից․ 2․ 18։ 2․ Թագ․ 19․ 3։ Իմաստ․ 2․ 10։

Խորշիւն․ կամ խոշիւն։ (Նախդրիւ հոլովի․) || դղրդիւն․ կամ շառաչիւն․ և կամ գոչիւն․ կամ գուռացումն։

Խորշոմիմ․ եցայ․ եա․ իլ։ (ձայնակր․) || Թառամիլ․ կամ թարշամիլ․ կամ խանաւարութ լինելով կնճիլ․ այն է կնճռիլ, ոչ հանդիպի երեսաց ծերոց։ 2․ Օրին․ 34․ 7։

Խորոչ․ կամ խորոշ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || տե՛ս ընդ Խոռոչ։ 'ի Հայր հարց․ կա․ և կէ։

Խորովեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) || հրով շուրջանակի տոչորել․ և կամ տոչորելով եփել զմիս անասնոց․ կամ զձուկն, և այլն։ ռամկ․ քէպապ անել։ Ելից․ 12․ 8։ 1․ Եզր․ 1․ 12։ Տոբիթ․ 6․ 6։ Ղուկ․ 24․ 42։

Խորովիմ․ եցայ․ եայ․ իլ։ (ձայնակր․) || տապիլ․ կամ խարշիլ․ կամ այրեկիզիլ․ կամ զմեծամեծ կսկիծս կրել։

Խորոփիք․ փեաց․ եօք։ (անեզական․) || խոռոչեալ՝ և ծոցաւոր մարմինք, որպիսի է ռաշտն․ կամ կոնքն․ և կամ ներքին կողմն երկնից, և պտղեթաձև յարկաց՝ և այլոց նըմանեաց, որք ունին զծոցաւոր գատարկութիւն։ որոյ ներհակն կողմն, որ գնդաձև ուռուցեալ է՝ կորնթիք կոչի։ Ուստի և մակերևոյթն այսպիսեաց՝ կոչի մակերևոյթ ըստ խորոփեաց, և կորնթեաց․ այլ և մակերևոյթն հարթահաւասար, կոչի մակարդակ։ Իսկ երբեմն բառս խորոփիք, նշանակէ զխոռոչաւոր տեղիս, որպիսիք են վիհք, կամ խորափիտք ձորոց․ կամ խորոց։

Խորտաբորտ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ կամ աց․ օք։ || առապար․ այն է գար և փոս անհարթ տեղիք․ որք արգելուն զընթացս, ըստ այնմ Խորէն․ դ․ գլ․ 55․ Յանդգնաբար արշաւել ընդ խորտաբորտս, և ը վիմուտ տեղիս։ ռամկ․ խորթուբորթ։

Խորտակեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) || փշրել․ կամ բեկանել․ կամ մանրել․ կամ ջախջախել․ կամ կործանել․ կամ աւերել։ Ելից․ 15․ 3։ և 32․ 19։ 2․ Օրին․ 9․ 21։ և 28․ 7։

confringo

et 33.11.

Խորտիկ․ տկի․ աւ․ աց․ օք։ || անուշահամ և ազնիւ կերակուր եփեցեալ հրով․ և այս թէ մսեղէն իցէ, թէ խմորեղէն․ և թէ յայլմէ նիւթոյ կազմեցեալ։ Ծննդ․ 27․ 4։

Digitized by Google

2. Թագ. 13. 10: 3. Թագ. 10. 5: Տօբ. 2. 2: Ի-մաստ. 19. 11:

Խարտաշարար . ի . աւ . աց . օք : || խածարար . կամ խածանիչք . և ասացեալ խարտաշարար , զի կազմէ և յօրինէ զխարտոցս : ստորև . աւծի : 1. Թագ. 8. 13:

Խարտաշեփեաց . եցի . աւ . աց . օք : || նոյն է Ը մերենոյն :

Խոց . ի . իւ . եց . իւք : || Է արմատ խոցել բային , որոյ մերթ նշանակէ վէրքն . որ մերթ լինի ՚ի սրոյ , և մերթ ինքնին ելա-նէ ՚ի մարմնոյն : ստորև . Եսայ : Իսկ մերթ նշանակէ խոցեալն . կամ վիրաւորեցեալն : և ըստ այսմ է. 1. Մակ. 16. 9. ուր ասէ , Յովհաննէս խոց միայն և յուդայ . ՚ի խոցեալ միայն . կամ վիրաւորիւր : ըստ այսմ է և 2. Մակ. 8. 24: և 11. 12: Իսկ մինչ ասի՝ խոց դնել՝ իմանի խոցոտել . կամ վիրաւորել : Յոբ. 2. հատ. Ժ :

Խոցահարեմ . եցի . եա . ել : (Ներգործ .) || խոցոտել . կամ վիրաւորել : Յոբ. 2. հատ. Ը:

Խոցեմ . եցի . եա . ել : (Ներգործ .) || վիրա-ւորել . կամ հարկանել զոք սրով : Յով. 19. 37: Եւ մերթ կսկծեցուցանել բանիւք զսիրտ ուրուք . կամ ցաւեցուցանել :

Խոցոտեմ . եցի . եա . ել : (Ներգործ .) || վի-րաւորել . կամ խոցելով խոցել . կամ զբա-զում վէրս ՚ի վերայ դնել : Եզեկ. 19. 13: Յօբ. 16. 14: Իսկ մերթ՝ բանիւք կսկծեցուցանել:

Խոցոտիչ . ոտչի . աւ . աց . օք : || վիրաւորիչ . և կամ որ զբազում վէրս դնէ ՚ի վերայ ու-րուք : Եզեկ. 9. 8:

Խոցումն . ոյ . ով . ոց . ովք : || խոցեալ , կամ վիրաւորեցեալ մասն մարմնոյ , կամ վէրք :

Խուեմ . եցի . եա . ել : (Ներգործ .) || վշտա-ցուցանել . կամ նեղել . և կամ բռնութեամբ ա-նելով տառապեցուցանել . կամ չարչարել . որպ. ամենեւին անձկարկիչ զօրականքն : ստորև . Ընծայեցին անձինս 1. Թագ. 25. 7: և Ղուկ. 3. 14:

Խուզարկու . կուի . աւ . աց . օք : || խուզող , կամ որոնող . կամ քննող լրտես : ստորև . Ընծայեցին : Յոբ. 5. 14:

Խուզեմ . եցի . եա . ել : (Ներգործ .) || քննել . կամ որոնել . կամ խնդրել : Ծննդ. 43. 18: Իսկ մերթ նշանակէ հատանել . կամ կտրել զհերս : ՚ի վերս հարց . ԽԶ:

Խուզումն . զման . մանց . մանց . մամբք : || քննու-թիւն . կամ որոնումն . կամ հետազօտութիւն : Իսկ մերթ նշանակէ զկտրումն , կամ զհա-տումն հերաց :

Խութ . խթոյ . ով . ոց . ովք : || Է արմատ խթել բային . որ և խէթ . և նշանակէ զխոչ , որ արգել լինի ոտից . կամ խթէ և գայթակղեցուցանէ . որ ըստ այսմ մեկ-նեցաւ ՚ի խոչ բառն . տես անդ : Եւ այս բառ գրեթէ միշտ Ը խոչ , կամ Ը խէթ բա-ռիւ ՚ի գործ ածի այսպէս . ՚ի բաց առնել զխոչ և զխութ : Եսայ. 57. 14: կամ խութ , և խոչ լինել : և կամ այսպէս , խէթ և խութ ընդ ոտն անկանել . և այլն : Աչգոնէ :

Խուժ . խուժի . աւ . աց . օք : || դուժ . որ բար-բարոս . կամ վայրենի . կամ բիրտ և անմար-դի . կամ ռամիկ . կամ դատարկ , և ժանտ , կամ անողորմ . կամ խստասիրտ : Խորէն . Բ . գլ. 63: Իսկ մերթ նշանակէ զբարբարոս , և զանզգամաբարոյ ազգս . կամ զհեթանոս , որք վայրենաբարոյք էին և տմարդիք . ՚ի զխստութիւն և զոյլ անդգամ լեզուաց , նոյն . որպէսզի էին ազգքն , որք ՚ի խուժա-դուժ . կամ յերկիրն բարբարոսաց բնակին : Նարեկ . ղԳ . և ղԲ : և ՚ի գործս առաքելոց : Եւ յայսմանէ առեալ՝ որք անհասկանալի և օտար լեզուաւ խօսին ընդ միմեանս . և ոչ կարեն իմանալ զբանս միմեանց , ասին լինել երկրաց . խուժ կամ դուժ : 1. Կորնթ. 14. 11: Իսկ մերթ ըստ այսոցիկ նշանա-կութեանց բառս խուժ , ՚ի գործ ածի ՚ի միա-սին ընդ բառիս դուժ , այսպէս , խուժ դուժ . կամ դուժ և խուժ : 2. Մակ. 2. 22: 3. Մակ. 7. 3: Կողոս. 3. 11:

Խուժադուժ : (Նախադրեալ հոլովի .) || խուժ դուժ . որ բարբարոս . կամ վայրենաբա-րոյ . կամ վայրագ . կամ անհլու . կամ ժանտ . կամ անողորմ . կամ բիրտ . կամ տմարդի . և այլն : և ըստ այսմ ասի , խուժադուժ ազգ . կամ խուժադուժ հեթանոս , և այլն : 2. Մակ. 10. 4: Նարեկ. Կ: Իսկ մերթ դժն-դակ . կամ դժնեայ . կամ այլանդակ . կամ խու-ժական : և ըստ այսմ ասի՝ խուժադուժ տեսանելով . որ. տեսլեամբ : խուժադուժ երկիր : 2. բարբառով . կամ խուժադուժ երկիր : 2. Մակ. 4. 40: ՚ի ձեռս հարց . ԻԶ: ԱՀգոնէ:

Խուժականն . ի . աւ . աց . օք : || խուժայինն . որ խուժադուժ . կամ բարբարոսական . կամ վայրենական . կամ ռամկական . կամ դժնեա վայրենական . կամ հեթանոսական : Նարեկ. ղԲ . և ղԹ:

Խուժամուժ . ի . իւ . ից . իւք : || խառնամուժ . որ խուժադուժ . կամ խառնիխուռն . կամ ռամիկ . կամ խառնիճաղանճ : և ըստ այսմ ասի՝ խուժամուժ մարդիկ . կամ ամբոխ . և այլն : ԱՀգոնէ:

Խուժային . այնոյ . ով . ոց . ովք : || նոյն ըն խուժական . Նարեկ. ղԹ :

Խուժան . ի . աւ . աց . օք : || խառնամուժ ամ-բոխ . կամ խառնիխուռն և ռամիկ ժողովուրդ . կամ խուռն բազմութիւն : Թուոց. 16. 40: 4. Թագ. 25. 11: Եւ մերթ նշանակէ՝ աղմուկ . կամ շփոթ . կամ վրդովմունք արտաքոյ կամ ներքոյ , կամ ամբոխիցն , և այլոց նմանեաց : Ը այսմ խուժան կոչին նաև այնպիսի զբաղմունք իրաւունս գործոց , որք միանգամայն կուտին ՚ի վերայ ուրուք . և յոյժ զբաղեցու-ցանեն , և նեղեն : ստորև . պաղատանաց : 2. Կորնթ. 11. 28:

Խուժաստան . ի . աւ : || Երկիր , կամ աշխարհ խուժադուժ ազգաց . կամ բարբարոսաց : Խորէն. Գ . գլ. 35:

Խուժեմ . եցի . եա . ել : (չէզոք .) || խառնի խուռն ընթացմամբ յարձակել . կամ խուռն ՚ի վերայ դիմեցմամբ գրոհ տալ . կամ ՚ի վերայ դիմել , և խռնիլ . որպ. առնեն ամբոխք ամ-բարտաւանաց : 2. Մակ. 14. 43:

Խուլ . խլի . իւ . ից . իւք : || այն որ կարա-սեալ է զլսողութիւն . կամ որոյ ականջն ոչ լսեն .

լսէ, Թէպէտ ունիցի զխնամածութիւն լսե֊լոյ։ Մարկ. 7. 37։

Խուխ. խխոյ. ով. եց. ովք։ || Թուք թանձ֊րացեալ. կմ՝ ատղամն. ռամկ. պալղամ։ 'ի վերջ հտր. Է։

Խուղ. խղի. իւ. եց. օք։ || Խուց. կմ՝ խրճիթ. կամ բնակարան փոքրիկ, ուր աղքատք. կմ՝ կրօնաւորք բնակին։ 'ի վերջ հտր. Ը։ Իսկ մերթ նշանակէ զհիւղն. յն զստղաւարն մրգաստանաց. կմ՝ վրանաձորայ. և այլոց նմանեաց։ Կիւրղի Եղէնի. ժը։

Խուճան. ի. աւ. աց. օք։ || տես զԽուժան. զի նոյն է ընդ նմա։

Խուճապ. ի. իւ. եց. իւք։ || Է արմատ խու֊ճապել բային. որով մերթ նշանակի խու֊ճապումն. յն շտապումն. կմ՝ արհաւիրք. և կամ սաստիկ տագնապ պատճառեցեալ 'ի յանկարծահաս փորձանաց. կմ՝ վտան֊գից. կմ՝ 'ի զարհուրելի տեսլեանց, և ցնո֊րից. և այլոց նմանեաց։ Իմաստ. 17. 3։ Իսկ մերթ խուճապեալն. յն շտապելով, և եր֊կիւղիւ փախուցեալն, կամ սաստիկ տագ֊նապեալն, և զարհուրեալն։ Եւ մերթ փութացօղն. կմ՝ շուտն, և արագն։ 'ի վերջ հտր. ժա։

Խուճապական. ի. աւ. աց. օք։ || շտապա֊կան. կմ՝ տագնապաղական. կմ՝ փութացօ֊ղական։ Իսկ մինչ ասի՝ խուճապական սփ֊ռել. իմանի՝ խուճապելով. կամ սաստիկ շտապելով սփռել, և տարածել։ Աճգար։

Խուճապանք. անաց. օք։ (անեզական.) || խուճապումն. յն փութացումն. և երկիւ֊ղիւ փախուստ։ Իսկ մերթ շտապումն. կմ՝ սաստիկ փութացումն։ Մերթ ևս սաս֊տիկ տախպումն. կմ՝ տագնապ. կմ՝ երկիւղ. և կմ՝ արհաւիրք։ Խորէն. Բ. գլ. 14։ Իսկ մերթ հոգք և զբաղմունք բազմազան իրաց։

Խուճապեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || տագնապեցուցանել. կմ՝ սաստիկ շտապե֊ցուցանել. կմ՝ տագնապեալ, և ահաբեկութե֊ամբ երկեցուցանել. կամ վրդովել։ Իմաստ. 4. 12. և 16. 18. Իսկ մերթ տագնապեալ, և շտապով փախուցանել. կամ խառնակութե֊ամբ ընկնել 'ի փախուստ մղել։

Խուճապիմ. եցայ. եայց. իլ։ (ձայնակր.) || երկիւղիւ, և վրդովմամբ շտապիլ. կամ տագնապեալ, և երկիւղիւ փութալ, և փախ֊չիլ։ 4. Թագ. 7. 15։ Իսկ մերթ խառնիլ. կմ՝ զարհուրիլ. կմ՝ տագնապիլ. և կմ՝ հո֊գալ շփոթմամբ։ Իմաստ. 17. 9։ և Լամբրոն։

Խուճապումն. պման. ման. մանց. մամբք. || տես զԽուճապանք։

Խումն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Է գիծ ինչ խազից երաժշտական երգոց. որ ունի զայս ձև. ═։

Խումար. ի. աւ. աց. օք։ || Նա՝ որ յետ սթա֊փելոյն յարբեցութենէ՝ ակար, և տրտում ան֊կանի. կամ դժգոհ մնայ, և ցցեալ լինի զը֊զուանօք սրտի։ ռամկ. Խմհման։

Խումարութիւն. Թեան։ || տրտմութիւն և մեղ֊կութիւն մարմնոյ հանդերձ զզուեցմամբ սր֊տի. որ հանդիպի մարդոյ զկնի Թափե֊լոյ զարբեցութենէն։ ռամկօր. Խմհմարութիւն։

Խումբ. խմբի. իւ. եւ. իւք։ || Ժողով. կամ ամբոխ. կմ՝ գումար. կմ՝ հանդէս. և կամ գունդ զօրաց։ 2. Թագ. 18. 29։ 3. Թագ. 16. 20։ Եւ մինչ ասի՝ խումբ առնել. կամ խումբ առնուլ. նշանակէ՝ խմբիլ. կմ՝ 'ի մի գունդ ժողովիլ։ 2. Մակ. 10. 17։

Խուն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || սակաւ. կմ՝ նուազ. կմ՝ դոյզն. կմ՝ փոքր. կմ՝ նուազատ, և չնչին։ Նարեկ. ԿԲ։ Բայց սա բազում անգամ 'ի գործ ածի հանդերձ բառիւքս այսոքիւք. մի. կամ ինչ. այսպէս. խուն մի. կամ խուն ինչ. որ է սակաւ մի. և այլն։ Նարեկ. Հ. և ՀԸ։

Խունկերգմնական. ի. աւ. աց. օք։ || Է ան֊ուանք ինչ մակբայի, որ և կոչի դեղերգմնա֊կան. որով հաստատի իր ինչ տարրաւորութ֊իւնք, իբր թէ կիսատ և փոքրիկ երգմամբ. որպիսիքն են սոքա. ոն և ոն. կմ՝ այո. և այլն։

Խունկ. կմ՝ խունգ. խնկոյ. ով. ոց. ովք։ || Է սպիտակ խէժ ինչ, որ կաթէ 'ի խնկա֊բեր ծառոյ. զոր բազմիցս 'ի բուրվառս ար֊կեալ ծխեմք։ ռամկ. ևս ասի՝ խունկ։ Ծննդ. 43. 11։ Թուոց. 16. 7։ Ղուկ. 1. 9։ Իսկ մերթ նշանակէ զամ և իցէ անուշահոտ ծխանելի. կմ՝ օծանելի. զորս բազմիցս պէսպէս խառն֊ուածովք և արուեստիւ բաղադրեալ կազ֊մեն։ ռամկ. պուխուր. Ելից. 30. 34։ 2. Մնաց. 16. 14։ և 32. 27։ Երգ. 2. 12։ և Առակ. 27. 9։

θυμίαμα

Խունկեղէգն. եղեգան. ամբ. անց. ամբք։ || Է անուանք ինչ ազնիւ և անուշահոտ եղե֊գան. զոր բազմիցս 'ի գործածեն 'ի պէս֊պէս խառնուածս ծխանելեաց, կմ՝ օծանե֊լեաց. որ վա բուրելոյն զհոտ անուշութեն խնկոյ՝ կոչեցաւ խունկեղէգն։ Ելից. 30. 23։ Եւ այս 'ի Նարեկ. ՂԲ. կոչի եղեգնա֊խունկ։

Κάλαμος εὐώδης

Խունձ. խնձոյ. ով. ոց. ովք։ || Է գիծ ինչ. կամ խազ ինչ երաժշտական երգոց այսու ձևով. ~։

Խուռն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Է արմատ խռնել բային, որ մինչ վարի ածականա֊բար, նշանակէ զխռնեալն. կմ՝ զբազում, և զխիտ։ և ըստ այսմ ասի՝ խուռն կո֊ճառք. կամ խուռն ախտք. և այլն։ Աճգար։ Եւ ըստ այսմ երբեմն վարի իբրև զմակ֊բայ. զոր օրինակ, խուռն ընթանալ. յն զմիմեանս սեղմելով խիտ ընթանալ։ Մարկ. 6. 33։ Եւ կմ՝ խուռն յարձակիլ. յն խիտ և միանգամայն։ Աճգար։ Իսկ յորժամ վարի գոյականաբար, հոլովի. խռան. խռանի. և է անյոգնական. և նշանակէ խռնումն. յն սաստիկ խիտ ժողովումն. կմ՝ ժողով մարդկան խռնեալն. և զմիմեանս սեղմելն։ և ըստ այսմ է 4. Թագ. 7. 17. և 21. ուր ասի. Կոխեաց զնա ժողովուրդն 'ի խռանին. յն 'ի խռնեցմանն։ Եւ մերթ նշանակէ զխ֊խռնեալ, և զխիտ ամբոխն, կմ՝ բազմու֊թիւն։ Խորէն. Ա. գլ. 10։ Իսկ երբեմն նշա֊նակի՝ խռովութիւն. կմ՝ յուզմութիւն. կամ բազմութիւն. և կամ առատութիւն. և ըստ այսմ է. 2. Մակ. 2. 25. ուր ասի. Հայեցաք

մեք

մեջ 'ի խուռն մեծամեծութիւն համբարոց. այ 'ի յոլովութիւն. և այլն: Իսկ մերթ նշանակէ նմին առաւելութք, կամ վերջավորութիւնք. կամ ընդհանուրութիւն. և կամ յաւելուածք պատմութեան. կամ ամփոփեալք. և այլոց նմանեաց: Խորհրդ. Ա. այբ. 5.

Խուռներամ. ի. իւ. ից. օք: || համախմբութիւն. կամ բազմամբոխ գունդ. և առաւ գումարտակ. յու. րանս են խառնեալ բազմութիւնք մարդկանց. 'ի միում տեղւոջ ընթացողքն ամփոփեալ զօրաւորաց գնդին:

Խուռնընթաց: (Նախադրութիւն հոլովի.) || խուռն ընթացող. այ խիտ, և առողջն ընթացող: Իսկ մինչ առաւ. խուռնընթացս 'ի վերայ դի. մել. խմբովին խուռն ընթացեալքն. կամ միա խուռն 'ի վերայ գիմել: Ողոմ. 'ի Նախարարագամութեն:

Խուսափանք. անաց. օք: (անեզական.) || խուսափումն. կամ խոյս տուութիւն. կամ փախուստ. կամ խորշումն. կամ 'ի մի կողմն խոտորումն: Երեմ. 17. 21:

Խուսափեմ. եցի. եաւ. ել: (չէզոք.) || խոյս տալ. կամ խուսել. կամ 'ի մի կողմն խոտորիլ. կամ խորշել: առաւել. փախչել ասածումդ առ. նել: Թագ. 22. 33: 2. Մակ. 8. 13: Սաղ. 108. 23:

Խուսեմ. եցի. եաւ. ել: (չէզոք.) || խոյս տալ. կամ խուսափել. կամ խոտորիլ 'ի մի կողմն. կամ փախչել: առաւել. փախչել խուսել. կամ առ ձեռն ընդ: Թագ. 22. 23. և 26: Յովբ. 4. 28: Եւ մերթ մեկնել ուրեք առաւանձինն: Ղուկ. 9. 10:

Խուրձ. խրձոյ. ով. ոց. ովք. կամ խրձունք. խրձանց. կամ խրձունց. ամբք: || կապոց եղերդանց. կամ խոտոց, և բանջարեղինաց. կամ հնձելեաց ցորենոյ: Մատթ. 13. 30: Եւ կամ կապոց կտաւոյ: Յեսու. 2. 6:

Խուց. խցի. իւ. ից. իւք: || խուղ. կամ անձուկ փոքրիկ. կամ փոքր բնակարան:

Խուփ. խփոյ. ով. ոց. ովք: || կափարիչ. կամ խփիչ. այ ծածկոյթ ամանոյ. և կամ յայլոց նիւթոց. որով խփեն, կամ ծածկեն զբե. րան ամանոյ. կամ դրան. կամ պատուհանի. և կամ այլոց նմանեաց: առաւել. խուփ խուփ: 2. Թագ. 17. 19:

Խուփ. ի. կամ ոյ. իւ. ից. իւք: || երկաթեղէն գործի ինչ հաստ, և ծայրասուր, որ անուանեալ 'ի ծայրն հարօրին, որով պատառեն, և հերկեն երկիրն: 1. Թագ. 13. 21: և Եսայ. 2. 4:

ԽՌ

Խռնամ. ացի. ա. ալ: (չէզոք.) || խոնարհալ. առաւել. խոնալ:

Խռանն: || է սա անուանական խուռն բառիս, որ դրգանելն գուարդն բառին, առաւել. անուն խուռան:

Խռիւխ. խռուճոյ. ով. ոց. ովք: || մանր և չոր փայտ, կամ տաշեղ. կամ բարակ փայտն, և չորացեալ ճիւղք ծառոց. որթոյ. և այլոց բուսոց. և կամ չոր և հողմաւրք եղեգունք, որք նիւթ լինին հրոյ. առաւել. չոր. կամ ճռճռան: Գործ. 28. 3: Եսայ. 40. 24: և Ոսէ. 10. 7: Որպէսզի ասէ՝ բառս խռիւ. բառ որում է արմատ խռուճիւ բառին, նշանակէ՝ զխառնաշփոթութիւն, և զգիճութիւն. կամ զաղտեղին. և զխառնակն. կամ զանարգն. և զանպիտանն. և բառ այսմ նշանակեն 'ի մաս նեն՝ բառոյս սպառողին. զխորտակումն. փշրան. խուփն. և այլն. ցրուտ անցեալ 'ի աղբեր եր. ևանց:

Խռնեմ. եցի. եաւ. ել: (Ներգործ.) || ժողովել. կամ գումարել. կամ յաճախել: Արած. 13. 11:

Խռնիմ. եցի. եաւ. եալ: (Ներգործ.) || խիտ ժողովել. կամ 'ի մի վայր գումարել. և կամ միախուռն առնել: 3. Մակ. 7. 2: և Նորէն. ղջ: Իսկ մերթ նշանակէ խառնացուցա. նել. կամ խուռն և խիտ բազմութիւն լինել:

Խռնիմ. նեցայ. եաւ. իլ: (Հոլովակ.) || 'ի մի վայր ժողովիլ բազմութեան մարդկանց զմիմեանս ներգեալ. կամ խիտ հաւաքիլ. կամ զմիմեանց կոխել. և կամ գումարիլ: Մակ. 3. 10: Գործ. 2. 6: Իսկ մերթ նշանակէ խառնանալ. կամ խուռն բազմութեան մարդ. կանց և բնակարանաց գտանել ընդ: Եսայ. 62. 4:

Խռնտամ. ացի. ա. ալ: (չէզոք.) || խռխռ ձայն հանել. այ զձայն խռխռալոյ արձա. կել, որպ հանգուցեալ. յորժամ երկու կարծր իրք շփին առ իրեարս. կամ յորժամ խարա. ցուա խարխափի երկաթեղէն ինչ. և կամ յոր ժամ առատանայ ծառի կարծր ուռենի ինչ:

Խռով: (Նախադրութիւն հոլովի.) || վրդովեալ. կամ խռովեալ. կամ անհանգիստ. և կամ չխաղաղական: Մծբն. Ն: Մերթ և նշանակէ խռովութիւն, կամ վրդովմունս. և կամ անհանգստ. կամ աղմուկ: 3. Մակ. 1. 12: Ովս. 5. 12: և բառ այսմ երրորդն ընդ բայի շա. րակցի այսպէս. խռով հարկանել. և նշանակէ՝ զխռովութիւն և զշփոթ արկանել. կամ խռովեցուցանել: Յովհան. 14. 3:

Խռովայոյզ. յուզի. իւ. ից. իւք: || զխռովութիւն յուզող. այ զաղմուկ յարուցանող. կամ խռովարար. կամ դրդռող զկռիւ: Մծբն. ժզ:

Խռովաբեր. բերի. աւ. աց. օք: || բերող խռովութիւն, կամ վրդովմունս:

Խռովարար. ի. աւ. աց. օք: || զխռովութիւն առնող. կամ խռովիչ. կամ վրդովիչ. կամ աղմկարար: Լամբրոն:

Խռովարկու. կուի. աւ. աց. օք: || արկանող խռովութեան. կամ խռովարար. կամ խռո. վիչ: Մծբն. Ժթ:

Խռովեմ. եցի. եաւ. եալ: (Ներգործ.) || խռո վեցուցանել. կամ աղմկել. կամ վրդովել. և կամ անհանգստել. և շփոթել: Եւեր. 14. 24:

Խռովեցուցանեմ. ցուցի. եցո՛. եալ: (անցող.) || նոյն է ընդ վերինոյն: Սաղմ. 64. 8:

Խռովիմ. վեցայ. եցաւ. իլ: (Հոլովակ.) || ան հանգստիլ. կամ վրդովիլ. կամ աղմկիլ. կամ երկնչիլ. կամ խանգարիլ: Ծննդ. 19. 16: Սաղմ. 2. 2:

Խռովութիւն. թեան: || անհանգստութիւն. կամ վրդո վմունս. կամ աղմուկ. և կամ կռիւ: Առակ. 23. 19: 2. Կորն. 12. 20: 5 ⍺ 613

Խռոճացեալ. ցելոյ. ով. ոց. ովք: || չորացեալ. կմ̃ ցամաքեցեալ 'ի խոնաւութենէ. և ապականեալ. որպիսիք են չոր խոտք, կամ խռիճքն, որոյ ներհակն է' դալարացեալ: Մերթ ևս նշանակէ' չփոթեալ. կամ ընդ միմեանս խառնեալ. կամ աղտեղեալ և ապականեալ. և կամ անարգ և խոտան եղեալ:

Խռոճիլ. խռոճեցայ. եայ. իլ: (ձայնակր.) || չորանալ. կմ̃ ցամաքիլ, 'ի խոնաւութենէ: Իսկ մերթ նշանակէ' խառնափնդոր լինել. կամ չփոթիլ ընդ միմեանս. և կամ աղտեղի և անարգ լինել. և կամ ապականիլ: Եւ արմատ բայիս այսորիկ' լինի խռուճ. որ յիշեցաք 'ի վերոյ:

Խուշակ. ի. աւ. աց. օք: || խուշափողն, որ է կուճկաւոր փողն կենդանւոյն 'ի ներքոյ պարանոցին. ռամկ. խըռթըլախ:

Խուշափող. ոյ. ով. ոց. ովք: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Խ Ս

Խստաբան. ի. իւ. եց. իւք: || խօսօղ զխիստ և զկանդուգն բանս, կամ զբիրտ և ըզ ծանր խօսս:

Խստաբեռն: (Նախդրիւ հոլովի.) || ծանրաբեռն. այն' որ է ծանր բեռն. կմ̃ դըժուարաբառնալի, և դժուարակիր: մերթ ևս նշանակէ զկրօղն և զբարձօղն ծանր բեռին:

Խստագոյն. գունի. իւ. եց. իւք: || առաւել խիստ. կամ կարծր. կմ̃ յոյժ պինդ: Եւ մերթ նշանակէ կարի կամակոր, կամ անգութ: Մերթ ևս' ծանրագոյն. կմ̃ դըժուարագոյն. և կամ սաստկագոյն. կմ̃ դառնագոյն: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ, այսպէս. խստագոյնս խօսիլ, կմ̃ պատուհասել: և նշանակէ' կարի սաստկութբ. կմ̃ կարի սաստիկ: Ծնն. 42. 7: և 3. Մակ. 7. 4:

Խստակրօն. ի. իւ. եց. իւք: || ունօղ զխստագոյն կանոնս' և զկացութիւնս. կամ ըզ վարս և զկրօնս. և կմ̃ խստութբ և սաստիկ ճգնութբ վարօղ զկեանս:

Խստամբակ. ի. աւ. աց. օք: || ստամբակ. կամ խստասիրտ. կմ̃ խստապարանոց. կմ̃ կամակոր: 'Ի Հարց հարց. Է:

Խստամբեր. ի. իւ. եց. իւք: || խստութեանց և դժուարութեանց համբերօղ. կմ̃ խստակրօն. կմ̃ դժուարակիր. և ըստ այսմ ասի' խստամբեր վարք:

Խստամբերութիւն. թեան: || համբերութիւն, կմ̃ տանութիւն խստութեանց. կմ̃ խստակրօնութիւն. կմ̃ դժուարակրութիւն: Աշխտ:

Խստանամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդ միջ.) || կարծրանալ. կամ դառնանալ. կմ̃ պնդանալ. կամ յամառիլ, և անշարժ մնալ 'ի կարծիս' և 'ի բանս իւր: Ելից. 7. 22:

Խստաշունչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || խիստ և դժնդակ շնչօղ. կմ̃ դառնաշունչ. և ըստ այսմ ասի խստաշունչ օդք ձմերայնոյ: Խորէն. գ. գլ. 30:

Խստապարանոց. ի. աւ. աց. օք: || անհնազանդ. կմ̃ բիրտ. կմ̃ անհաւան, որ զպարանոց հոգւոյ իւրոյ դժուարամ̃, կամ ոչ երբէք խոնարհեցուցանէ այլում. կմ̃ ապստամբ. և կամ կամակոր. զի 'ի կամս իւր կորացեալ և սևեռեալ: Ելից. 32. 9: Բարուք. 2. 30: և Գործ. 7. 51:

Խստապինդ. պնդի. իւ. եց. օք: || խիստ. և պինդ. կամ սաստիկ կարծր: Նարէկ. ղշ:

Խստասիրտ. սրտի. իւ. եց. իւք. կամ աց. օք: || զխիստ և զկարծր սիրտ ունօղ. որով իմանի խստապարանոցն, կմ̃ յամառեալն 'ի կարծիս իւր. կմ̃ կամակորն. կամ անհաւանն և անհնազանդն. և կմ̃ անգութ և անողորմ, որոյ սիրտն ոչ ձմլի 'ի վր̃ թըշուառութեան ողորմելեաց: Սաղմ. 3: Աշխարհ. 14. 14: Եսայ. 19. 4: և այլն:

Խստասրտութիւն. թեան: || խստութիւն սրտի. կամ կամակորութիւն. կմ̃ անհաւանութիւն. կմ̃ անգթութիւն: 2. Օրին. 10. 16: Մատթ. 19. 8:

Խստավիզ. վզի. աւ. աց. օք. || տես զխստապարանոցն:

Խստացուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (անցող.) || խիստ և պինդ առնել. կամ կարծրացուցանել. կամ քարացուցանել. կամ յամառեցուցանել, և 'ի կարծիս իւր սևեռել. և կամ սաստիկ կամակոր առնել. և այլն: 2. Օրին. 10. 16: Սաղմ. 94. 8:

σκληρύνει

Խստաքար. ի. աւ. աց. օք: || այն որ է խիստ և կարծր քար. կամ որձաքար: և ըստ այսմ ասի' ապառաժ խստաքար: Մծբն. ժթ:

Խստերախ. ի. իւ. եց. իւք: || ելանէ սա 'ի յերախ բառէն, որ է բերան. ուստի խստերախն նշանակէ զխիստ և զանսանձ բերան ունօղ. կամ ամեհի. կմ̃ անզուսպ. և կմ̃ կատաղի. որ ոչ հնազանդի սանձի. և այսպէս ասի զերիվարաց: Խրատ. 1. հատ. ին: և Համբրօն: Իսկ մերթ նմանութբ առեալ' ասի զմարդկանց. և նշանակէ զխստապարանոցն. կամ զկամակորն, և զապստամբն. և կամ զխեռն և զանհնազանդն: Յովբ:

Խստիւ: (մակբայ որակական.) || խստութբ. կմ̃ սաստկութբ. կամ սաստիկ բռնութբ և ուժով. կամ խիստ և դառն բանիւք: Եսայ. 28. 27: 1. Թագ. 20. 7. և 10:

Խստոր. ոյ. ով. ոց. ովք: || է կճու և պճեղաւոր արմատ բուսոյ իրեք իբրև զսոխ, որ ռամկ. ասի սխտոր: Թուոց. 11. 5:

Խստութիւն. թեան: || պնդութիւն. կամ կարծրութիւն: Իսկ մերթ' խստասրտութիւն. կամ կամակորութիւն. կմ̃ անգթութիւն: 2. Օրին. 9. 27: և Հռով. 2. 5: Մերթ ևս' ծանրութիւն. կամ դժուարութիւն. կմ̃ սաստկութիւն. և կամ դառնութիւն

σκληρότης

Խ Տ

Խտածառ. կամ խտտածառ. ի. իւ. եց. օք: || խիտ ծառովք լցեալ տեղի. կամ բազմութբ խիտ ծառոց սաստատեալ:

Խտանամ. կամ խտտանամ. ացայ. ցիր. նալ: (ընդ միջ.) || խիտ լինել. կամ թանձրանալ. կմ̃ մածիլ և կարծրանալ. կմ̃ թանձրանալ:

Խտիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ իւր բայերն, որով նշանակի խտրութիւն. կամ տարբերութիւն. կամ զանազանութիւն. և կամ տարբեր համարումն 'ի մէջ երկուց իրաց, գտանելով զմինն վնասակար, և զմիւսն օգտակար. կամ զմինն ընտրելի, և զմիւսն խոտելի. կամ զմինն բարի, և զմիւսն չար. և այլն: Ղևտ. 27. 33: և 1. Մակ. 3. 18: Հռովմ. 3. 22: և Գաղ. 3. 27:

Խտղտանք. անաց. օք: (անեզական.) || գրգռումն և շարժումն մարմնոյ, կամ սրտի, կամ արեան, և կամ մտաց՝ 'ի ցանկութիւն, կամ 'ի հեշտութիւն, և 'ի ցոփութիւն. և այլն: Նարեկ. 'ի Մեկնութե Երգոց:

Խտղտեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || տես զԽտտղեմ: Լամբրոն:

Խտղտումն. տման. մամբ. մանց. մամբք: || տես զԽտտղանք: Լամբրոն: և 'ի Վարս հարց. իզ:

Խտտանամ. ացայ. ացիր. անալ: || տես ըղ Խտանամ:

Խտտղանք. անաց. օք: (անեզական.) || խտղտումն սրտի, կամ արեան 'ի ցանկութիւն. և այլն: Իսկ մերթ խտղտումն աչաց 'ի ճառագայթից արեգական, կամ 'ի փայլ մանէ ճառագայթաւոր իրաց:

Խտտղեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || գրգռել և շարժել զոք, կամ զմարմին ուրուք, կամ զսիրտ, կամ զարիւն, և կամ ըզ միտս 'ի ցանկութիւն, կամ 'ի տռփանս. և այլն: Մծբն. ժթ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ խտղտել զաչս ճառագայթիւք, կամ սաստիկ պայծառութե լուսաւոր մարմնոյ. և այլն:

Խտտղտիմ. եցայ. եաց. իլ: (Հայնակր.) || խտղտելով խտղտիլ. կամ գրգռիլ և շարժիլ սրտիւ և արեամբ, և կամ միտօք, և այլն: Մծբն. ժթ: Իսկ մերթ՝ սաստիկ խտղտիլ աչաց 'ի ճառագայթից, և 'ի պայծառութեանց. և այլն:

Խտտութի. կմ Խտութի. թե: || թանձրութի. կամ հոծութի. կամ մածիլն և կարծրանալն. և կամ խիտ լինիլն:

Խտրագիտմայ. ի. իւ. եց. իւք: || 'ի տեսութէ գիտաց, կամ կերպարանաց ուրուք իր տրոզ, թ հմայելով գուշակող. կամ այն՝ որով լինի այսպիսի գուշակումն: Եւ կմ բնագիննին, որ հայելով 'ի դէմս, և 'ի կերպարանս ուրուք գուշակէ զորպիսութի նր. որգոն՝ արդեօք առ զգօնութի իցէ բնաւորեալ, թէ առ յիմարութի. և կամ արդեօք առ այս ինչ առաքինութի իցէ յօժարեալ, թէ առ այն ինչ ախտ. և կմ 'ի կեանս իւր առ որպիսի վտանգաւոր, կամ բարեբաղդական իրս է հանդիպելոց. և այլն: Եւ այս ամ իմանի որքան առ ձըղտումն բնութե, որում եթէ կամքն հետևեսցին՝ կարէ գուշակումն ճշմարտիլ: Նարեկ. ղթ:

Խտրական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ վերաբերի առ խտրանս. որպիսիք էին խտրական արարողութիւնքն, կամ կանոնք հնոյ օրինին, որով խտրէին ուտել զխոզն. կամ զեփեցեալ կերակուրն այլոց ազգաց. և այլք նմանք:

Խտրանք. անաց. օք: (անեզական.) || խտրութի. թ տարորոշումն. կամ զանազանութի. կամ տարբերութի. և կամ ընտրութի, որով համարեցեալ լինի այս ինչ իր լաւ, և այն ինչ վատ. կամ այս ինչ իր նշան այն ինչ իրի, կամ այն ինչ իր նշան այս ինչ իրի. և այլն: Ղևտ. 17. 20: և Ոսկ. 2. հատ. իբ:

Խտրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || առնել զխտրութի, կմ զորոշումն և զզատուցումն, կամ զընտրութի 'ի մէջ երկուց. կամ տարբերութի դնել զիրէ իմեքէ 'ի ձեռն խղճի մտաց. և կամ յերկուց իրաց զմինն 'ի բաց մերժել, և զմիւսն ընտրել. և կամ զիր ինչ վատ համարելով՝ զայլ իմն առնել: Փիլ. 11. 4: 1. Կորն. 10. 25: Գաղ. 4. 10:

Խտրոց. ի. աւ. աց. օք: || անջրպետ. թ այն իրն՝ որ անկեալ ընդ մէջ երկուց իրաց՝ որոշէ և բաժանէ զմինն 'ի միւսոյն. որպիսի է միջնորմն, կամ ցանգն այգեաց. կամ վարագոյրն. և այլք բազումք: Նարեկ. ը. և ղդ: և Լամբրոն: ըստ այսմ և նա, որ 'ի յարձակիլն թշնամւոյն 'ի վր ուրուք, ընդդէմ վազէ, և խափանէ զգալուստն նր, խտրոց կոչի. ըստ այնմ. Խորէն. ա. գլ. 25. Եւ աժդահակ խտրոց ը մէջ անկեալ, թ խտրոց և խափանիչ եղեալ: Երբեմն և նշանակէ զտարբերութիւն՝ կամ զզանազանութիւն, որ լինի 'ի մէջ երկուց անձանց, կամ ժողովրդոց. և այլն: Ես. 8. 23: Ոսկէ. 2. հատ. իզ. և իժ:

Խտրոցեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || անջրպետել. կամ խտրոց արկանելով բաժանել զմինն 'ի միւսոյն. կամ որոշել: Եւ մերթ զանազանել. կամ տարբերել:

Խտրութի. թեան: || խտրումն. կամ խտրանք: Մերթ և՝ տարորոշումն և զանազանութին, զոր առնեն քերթօղքն 'ի ստուգաբանելն զբառ ինչ՝ զայս ինչ վանկ յայն ինչ բառէ, և զայն ինչ վանկ յայս ինչ բառէ հանելով, խտրութի կոչի: Նարեկ. ղզ:

Խ Ր

Խրախ. ի. իւ. եց. իւք: || ուրախ, կամ բերկրեալ. և կմ հրճուեալ. կմ զուարճ: 3. Մակ. 7. 1: 2. Կորն. 13. 9: Փիլիպ. 1. 25:

Խրախակից. կցի. աւ. աց. օք: || կցորդ ումեք 'ի խրախութե. կամ ուրախակից. կամ խնդակից: Նարեկ. 'ի Գով. Խաչին:

Խրախամիտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ուրախամիտ. կամ զուարթամիտ. կամ ցնծացեալ. կամ զուարճացեալ. կամ յոյժ բերկրեալ սրտիւ: 2. Մակ. 11. 26: 3. Մակ. 7. 14: Իմաստ. 18. 6:

Խրախամտիմ. եցայ. եաց. իլ: (Հայնակր.) || խրախամիտ լինիլ. կամ ուրախ և զուարճ լինիլ:

Խրախանամ. ացայ. ցէր. անալ: (Չեզոք.) || ուրախանալ. կմ զուարճանալ. կամ հրճուիլ. կամ բերկրիլ: Նարեկ. 'ի Գով. Խաչին:

Խրախարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի խրախճանաց. կմ խրախութե. և կմ ուրախութե. և ցնծութե: Յմ ծրդի:

Խրախարար. ի. աւ. աց. օք: || խրախացուցիչ. կմ ուրախացուցիչ. կմ զուարթարար: Նարէկ. ղզ:

Խրախճան. ի. աւ. աց. օք: || խրախութի. կմ կոչունք. և կմ մեծածախ սեղան լցեալ բազմազան կերակրովք, յորում լինի ուրախութի: Մերթ և նշանակէ զխրախացօղն. և կամ զուրախացօղն, և զհրճուօղն: Եսայ. 24. 7: և Երեմ. 7. 34: զի մասնիկս ճան, երբեմն է փոխանակ օղ մասնկանս. որպէս յայտ է 'ի բառէս յայսմանէ' գինեճան. որ է արբեցօղ. կմ մոլեգնութ ըմպօղ զգինի:

Խրախճանագոյն. գունի. ին. ից. իւք: || խրախագոյն. կմ ուրախագոյն. և կմ զուարճագոյն. և այլն:

Խրախճանակից. կցի. աւ. աց. օք: || կցորդ խրախճանութե. կմ խրախութե և ցնծութե. և կմ կցորդ խրախճանի: 2. Պետ. 2. 13:

Խրախճանամ. այայ. ցիր. անալ: (ընդմէջ.) || խրախանալ: կմ ուրախանալ. կմ զուարճանալ. կամ հրճուելով: Յմ ծրդի:

Խրախճանարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի խրախճանաց, կմ խրախճանութե, և կամ տեղի խրախութե, և զուարճութե: Նարէկ. հե:

Խրախճանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || 'ի խրախճանս բազմօղ. կմ զխրախճան ուտօղ: Իսկ մերթ խրախացօղ. կմ ուրախացօղ. և կմ զուարճացօղ:

Խրախճանութի. թեան: || մեծահանդէսն ուրախութի, որ լինի 'ի խրախճանի. և կմ մեծածախ խրախճան: Խորէն. ա. դր. 12: և Նարէկ. 'ի գովեստ խաչին: Իսկ մերթ նշանակէ զու և լցէ ուրախութի. կամ ցնծութի. կմ բերկրութի. և կամ զուարճութի: Բարսղ. 4. 34: Նարէկ. լա. և ղզ:

Խրախոյս. խուսի. իւ. ից. իւք: || է արմատ խրախուսել բային, որով նշանակի' քաջալերութի. կամ յորդորութի. կամ զօրացուցութի սրտի, զոր տայ ոք ումեք բանիւ, կամ աղաղակաւ: Նարէկ. կէ: և 'ի փառըն խաչին: Եւ ըստ այսմ երբեմն ընդ բային շարակցի այսպէս, խրախոյս բառնալ. և նշանակէ' խրախուսել. այսինքն, կմ ձայն բառնալով քաջալերել. կմ յորդորել. կմ զօրացուցանել, որպէս առնեն զօրապետքն 'ի պատերազմի. և այլն: 1. Մակ. 5. 33: 2. Մակ. 11. 9: և 12. 37: Եսայ. 44. 5: Եւ կամ այսպէս, խրախոյս տալ, կամ խրախոյս ձայնել. և նոյնպէս նշանակէ' քաջալերել. կամ յորդորել զոք 'ի գործ ինչ. և այլն: Նարէկ. ղզ: և Լամբրոն: Մերթ և' բառս խրախոյս, նշանակէ զխրախուսօղն. և ըստ այսմ առէ 'ի Նարէկ. 'ի գովեստ առաքելոց: Արքայ խրախոյսք ընտրականն կրօնից:

Խրախութի. թեան: || մերթ նշանակի խրախճանն. կմ մեծահանդէս սեղանն: ռամկ. զիաֆէթ: 2. Թագ. 13. 27: 1. Եզր. 3. 1. Յոբ. 1. 4: Իսկ մերթ նշանակի' ուրախութի. կմ ցնծութի. կմ բերկրութի. կամ հրճուանք: Նարէկ. 'ի գովեստ խաչին:

Խրախունք: (նախադրիւ հոլովի.) || խրախուն. կամ խրախճան. կամ սեղան ուրախութե: ռամկ. զիաֆէթ. և ըստ այսմ առէ խրախունս առնել: 3. Մակ. 5. 9:

Խրախուսեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || խրախոյս բառնալ. կամ քաջալերել ապաստան առնելով զոք 'ի զօրութի ուրուք: Եսայ. 48. 2: Եւ կամ մեծաձայն կարդալով յորդորել զոք 'ի մարտ. կամ յաղթութի. և կմ 'ի գործ ինչ քաջութե: 2. Թագ. 20. 1: Ովս. 7. 11:

Խրամ. ի. իւ. ից. իւք: կամ ոյ. ով. ոց. ովք: || խրամատեալ տեղի, որով մերթ նշանակի խենդէկն. այն մեծ և խոր առուն' իբրև զխորին և զլայն ձոր. զոր շինեն շուրջ զպարսպաւ. կամ 'ի մի կողմն քաղաքին, զի մի կարասցէ թշնամին գտանել զմուտ 'ի քաղաքն. և կամ զի անջրպետեսցի այս ինչ տեղի յայն ինչ տեղւոյ. և ըստ այսմ էր խրամն քաղաքին դաւթի, որ էր ընդ մէջ սիոնի, և եղեմի. զայս խրամ ելից Սողոմոն, և զանջրպետութիւն եբարձ: 3. Թագ. 9. 15: և 11. 27: Իսկ մերթ նշանակի միջահատեալ և խոռ տեղի պարսպին. կմ ցանկոյն. կմ տան. և այլոց նմանեաց, ընդ որ կարէ թշնամին 'ի ներքս մտանել: Ո-նէ. 1. հոռ. Է: Մերթ և բառս' խրամ, նշանակէ զխրամատութի. այն զպատառուածն. կամ զձեղքուածն, և զհերձուածն. և կամ զբաժանումն: Յոբ. 28. 4: Միքիայ. 2. 12:

Խրամակարկատ. ի. իւ. ից. իւք. կամ աց. օք: || Նա' որ կարկատէ. կամ նորոգէ. և կամ միաւորէ զպատառուած ցանկոյ, կմ պարսպի. և կամ խրամից. այն խէնտէկի: Եսայ. 58. 12: և Նարէկ. ղթ: Եւ մերթ ընդ բային շարակցի այսպէս, խրամակարկատ առնել. և նշանակէ' կարկատել և խնուլ զպատառուած, կմ զձեղքուած պարսպի. տաճարի, և այլոց նմանեաց: 1. Մակ. 9. 62.

Խրամապահ. ի. իւ. ից. իւք: || պահապան խրամից քաղաքին. այն խէնտէկին. և կամ խրամատեալ և վտանգաւոր տեղեաց, ըստ որոյ կարէ թշնամին 'ի ներքս մտանել: 3. Մակ. 5. 24.

Խրամատ. ի. իւ. ից. իւք: || է արմատ խրամատել բային, որով նշանակի' պատառուած. կամ ձեղքուածն. կամ խրամատութի: 2. Թագ. 5. 20: Իսկ մերթ խրամատեալ. այն պատառեցեալ. կմ ձեղքեցեալ, կամ խոցեցեալ: Մծբն. Է:

Խրամատեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || պատառել. կամ ձեղքել. կամ հերձանել. կմ պատառուածս առնելով բաժանել: Եւ այս առէ զպղնձաթիթեղաց պատառուածոց, որք լինին 'ի ձեռն խոցելեան. կամ միջահատութե. որպ հանդերձի ցանկոյ. կամ պարսպաց, ընդ որ մտանէ թշնամին 'ի ներքս: Ծննդ. 38. 29: 4. Թագ. 25. 4: Երեմ. 52. 7: Եւ կամ որպ պատառածի ջրոց. կամ թշնամեաց.

և բազմութեան մարդկան. և այլն: 2. Թագ. 5. 20: 1. Մնաց. 13. 11: Միք. 2. 13: Իսկ մինչ ասի. խրամատել զօրէնս, իմանի՝ զանց առնել զօրինօք. կամ քակտել և խոռել զայն: Լամբրօն:

Խրամատութիւն. թեան: || պատառումն. կմ ճեղքումն. կամ բաժանումն, որ լինի ՚ի ձեռն խոռեցման. կմ բացման միջոցի. կմ ճանապարհի. և այլն: 2. Թագ. 6. 8: և Սաղ. 143. 14: Դատ. 21. 15:

Խրատ. խրատու. ՚ի խրատու. կամ ՚ի խրատ ուէ. ու. ուց. օք. կամ իւք: || մերթ նշանակէ զուսուցումն, կամ զպզդումն բարի, վն բարեպէս կելոյ, և ոչ առնելոյ ըզ մխատակարս: Առակ. 4. 13: Եւ մերթ ՚ի բազում տեղիս ՚ի սբ գիրս նշանակէ ըզ վիշտս. կամ զնեղութիւնս, զորս ած առաքէ. նաև զգանս, և զյանդիմանութիւնս. կամ զպատիժս: Եսայ. 53. 5: Եբր. 12. 11: Եփես. 6. 4: Իսկ մերթ նշանակէ զխորհուրդն, զոր տայ ոք ումեք: Յոբ. 18. 14:

Խրատատու: || տե՛ս զԽրատատու:

Խրատեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || ուսուցանել. կամ կրթել. կամ վարժել. ՚ի Վարս հարց. իզ: Իսկ մերթ խրատ տալով զգուշացուցանել ՚ի մխատակարաց, և յորդորել առ բարին: Մերթ ևս նշանակէ՝ յանդիմանել. կամ պատժել. և գանակոծ առնել: Ղուկ. 23. 16:

Խրատուկ: (Նախադրիճ հոլովի.) || խրատօղ. կամ խրատատու. և կմ խորհրդատու: Մծբն. ժթ:

Խրատատու. կմ խրատատու. տուի. ու. աց. օք: || մերթ նշանակէ զուսուցիչն. կմ ըզ տածօղն բարի խրատուց. որպիսիք են հոգևոր հարքն, որք խրատեն զհնազանդեալս իւրեանց: Առակ. 5. 13: Եսայ. 33. 18: մերթ ևս նշանակէ զնա, որ տայ զպատիժ՝ և ըզ յանդիմանութիւն. զձաղանս. և այլն: Իսկ մերթ նշանակէ զխորհրդատուն: 1. Կորն. 2. 16:

Խրատտուութիւն. թեան: || ուսուցումն. կմ տալն ումեք զբարի խրատ: Եւ մերթ յանդիմանութիւն. կմ կշտամբութիւն. կմ սաստ: Յոբ. 34. 30:

Խրաց. ի. իւ. ից. իւք: || կապ կօշկի. կամ տրեխի, և այլոց նմանեաց: Ծննդ. 14. 23: Մարկ. 1. 7:

Խրացեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || կապել զխրացս կօշկաց. կամ կօշկաւորել. կմ ագուցանել զոտս կօշկօք: ՚Ի Վարս հարց. ժա:

Խրթին. խրթնոյ. ով. ոց. ովք: || դժուարիմաց. կմ խորին. կմ ծածուկ. կմ անյայտ: Մերթ ևս նշանակէ՝ մթին, կմ տգեղ:

Խրթնաբանութիւն. թեան: || խրթին և խորին բան. որպիսիք են այլաբանական զրոյցք. կմ դժուարիմաց առակք:

Խրթնածածկոյթ. կութի. իւ. ից. իւք: || այն՝ որ է խրթնութբ ծածկեցեալ, կմ մթին եղեալ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ մթութբ և խաւարաւ ծածկօղն. և կմ այն՝ որ է տեսական և արտաքին ծածկոյթ: Նարեկ. ղզ:

Խրթնածածուկ. ծկի. իւ. աց. օք: || խրթին և ծածուկ. և կմ դժուարիմաց. և կմ դըժուարաւ հասկանալի: Նարեկ. ՚Ի գոհ. տառ.:

Խրթնանամ. ացայ. ցիր. նալ: (Ընդմիջ.) || խրթին և դժուարիմաց լինել: Իսկ մերթ մթանալ. կմ սևանալ. կմ ՚ի պայծառութէ պակասել. կամ ծածկիլ. կմ տգեղանալ: Խորէն. Գ. գլ. 68: Նարեկ. ՀԵ:

Խրթնատեսակ. ի. աւ. աց. օք: || զմթին և զսևային տեսիլս ունօղ. կմ որոյ տեսութին, կմ երևոյթն է տգեղ. կմ զզուելի: Շնորհալին:

Խրթնի: (Նախադրիճ հոլովի.) || խրթին. կմ դժուարին. կմ մթին. կմ սևացեալ. և կմ տխրադէմն. կմ անվայելուչ. կամ տգեղ: Նարեկ. ղբ:

Խրիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնակրաւ.) || ՚ի տիղմն, և կմ յաւազուտ տեղի ինչ մխիլ: Գործ. 27. 41:

Խրխնջամ. ացի. ա՛. ալ: (Չեզոք.) || խխնջալ, որ է ձայն արձակելն ձիոց, և երիվարաց: ՚Ի Վարս հարց. Ե:

Խրխնջեմ. եցի. եա՛. ել: (Չեզոք.) || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Խրճիթ. ճթի. իւ. կմ աւ. աց. օք: || խուց փոքրիկ. կմ խուղ՝ ուր ճգնաւորք բնակին: Խորէն. Գ. գլ. 20: ըստ այսմ և սենեկին՝ ուր բնակի պարտիզպանն, խրճիթ կոչի:

Խրոխտ. ի. իւ. ից. կմ աց. իւք: || է արմատ խրոխտալ բային. որով մերթ նշանակի գոռոզն, և ամբարտաւանն. կմ սաստիկ փքացեալն. կմ ահարկութբ գազանացեալն. կմ մեծաբանն, և յանդուգն: Իսկ մերթ ահաւորն. կմ սաստիկ գերապանծն. կամ ահեղակերպն. կամ մեծափառութբ վստահացեալն: և ըստ այսմ ասի նաև զբարեաց. ոմ դնի ՚ի Նարեկ. ղե: և ՚ի գովասանս: Մերթ ևս նշանակի խրոխտացումն. կմ գոռոզութիւն. կմ ահարկութիւն. կմ մեծաբանութիւն:

Խրոխտամ. տացի. տա՛. ալ: (Չեզոք:) || գոռոզանալ. կմ փքանալ. կմ խիզախել. կմ գազանանալ. կմ ահարկու լինել. կմ յանդգնիլ. և կմ գոռոզութբ մեծաբանել: Խորէն. Ա. գլ. 9: և Գ. գլ. 9. և 21:

Խրոխտական. ի. աւ. աց. օք: || գոռոզական. կմ ամբարտաւանական. կմ ահաւորական. կմ յանդգնական. և կամ գազանական: Նարեկ. ղդ:

Խրոխտահնչական. ի. աւ. աց. օք: || սաստկահնչական. կամ որ սաստիկ և ուժգին կարէ թնդալ և հնչել. որպիսի է թմբուկն՝ և կմ զարն ականջաց, որ թնդայ ՚ի լսելն. և այլն: Նարեկ. ղդ:

Խրոխտաձայն. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ ըզ խրոխտ ձայն. կմ խրոխտալով և գոռոզութբ խօսօղ, և կմ մեծաբանօղ: Նարեկ. հդ:

Խրոխտանամ. ացայ. ացիր. անալ: (Ընդմիջ.) || տե՛ս զԽրոխտալ: Լամբրօն:

Խրոխտապանծ: (Նախադրիճ հոլովի.) || խրոխտացմամբ և գոռոզութբ պանծացօղ. և կմ ամբարտաւանութբ մեծաբանօղ:

Խրոխտումն. տման. ման. մանց. մամբք: || գոռոզութիւն. կմ խիզախումն. կմ ամբարտաւանութիւն. կմ ահարկութիւն. կմ յանդգնու

παιδεύω, corripio.

թն․ կմ մեծարանութիւն ։ Խորէն․ գ․ գլ․ 50 ։

Խրտուռ․ խրտուրյ․ իր․ ով ։ (ընդ․ միջ․) || երկնչելով յերս ընդոտանու․ կմ սոսկալով յերս ընկրկել և փախչել ։ և այս առի գշնոց, կմ զշտաց, և գնմաննեաց ։ ատամկ․ Խորէն․ կմ Խորէնին ԸԼԼ։

Խրտուիլ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || խրտուիլակ, որ է կեղծական կազմուած ինչ խրտեցուցիչ, և զարհուրեցուցիչ թռչնոց․ որ պէս է կերպարանեալ մարդն՝ զոր դնեն պարտիզպանքն ՛ի պարտիզի, կմ այգեգործքն յայգւոջ առ ՛ի խրտեցուցանել և փախուցանել զթռչունս՝ զի մի կերիցեն զսերմանեալն, կմ զպտուղս․ և այլն ։ ապահովութեան ։ Եւ այս մերթ նմանութ առեալ՝ նշանակէ զմ և լցէ երկեցուցիչ իր, կմ կերպարանեալ, յորմէ մարդիք երբեմն ՛ի խրտուիլակէ խրտնուն և զարհուրին, կմ ՛ի փախուստ դառնան ։ Երեմ․ 19․ 17 ։ Բար․ 3․ 9 ։ Ըստ այսմ է և ՛ի Նարեկ․ կդ ։

Խրտուիլակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || եղանէ առ ՛ի խրտուիլ բառէն․ ոճ և որդեակն ՛ի որդի բառէն․ և նշանակէ զնոյն, զոր ինչ խրտուիլն ։

Խրտուցումն․ ցման․ ամբ․ անց․ ամբք ։ || զարհուրելով յերս նահանջումն, կամ փախուստ․ կմ երկնչելով ՛ի վեր ընդոստումն․ ոճ հանդիպի ձիոյ, կմ մարդոյ, յորժամ ՛ի յանկարծ բաղխման սոսկացեալ ՛ի վեր ոստնու․ կմ փշաքաղի մարմնով ։ Նարէկ․ ղե ։

Խրտուչիմ․ խրտեցայ․ իր․ չիլ ։ (ձայնականք․) || առ ՛ս զխրտուիլ՛ զի նոյն է Ը նմա ։ ոճ և փախչելն Ը փախչել բային ։ Խորէն․ գ․ գլ․ 55 ։

ԽՑ

Խցանեմ․ խցի․ խեց․ ել ։ (Ներգործ․) || փակել․ կմ խցել․ կմ խնուլ․ որ մերթ առի զծակոաց մերթ զանցից, կամ զձանձապարհաց ։ Իսկ մերթ զբերանոյ, և զպլլոց նմանեաց ։ Յովէ․ 2․ հատ․ ԼԲ ։

Խցաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || անձկաւոր․ կամ ՛ի խցի բնակող ։ ՛ի Ճառ հոգ․ իդ ։

Խցիկ․ խցկան․ կամբ․ խցկանք․ անց․ ամբք ։ || փոքրիկ խուց․ կմ փոքրիկ խուղ ։

ԽՓ

Խփան․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || խուփ, որով ծածկեն զբերան սպասուն, կմ ջրհորոյ, և այլոց նմանեաց ։

Խփանեմ․ խփեցի․ եա․ անել ։ (Ներգործ․) (որպս կատարեալն, և որք բղխին յայնմանէ, փոխառեալ լինին ՛ի խփեմ բայէն, ոճ և եդաւ ։) || խփով ծածկել․ կմ կափուցանել․ կամ զխուփն ՛ի վր բերանոյ հորոյ, կմ անօթոյ դնելով փակել ։ Ելից․ 21․ 33 ։

Խփեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) || խփով ծածկել․ կմ փակել․ կամ կափուցանել ։ Թուոց 19․ 15 ։ և Ղուկ․ 4․ 20 ։

ԽՕ

Խօթ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || հիւանդ․ կմ տկար․ կամ ախտացեալ ։ 1․ Թագ․ 19․ 14 ։

Խօթամիտ․ մտի․ իւ․ աց․ օք ։ || հիւանդամիտ․ կամ տկարամիտ․ յոր մի տկարութե մտաց, ոչ կարէ ըմբռնել զեր ինչ․ կմ բթամիտ ։ Եբր․ 5․ 11 ։

Խօթանամ․ ացայ․ ացիր․ անալ ։ (ընդ․ միջ․) || հիւանդանալ․ կամ տկարանալ, կամ ցաւով ախտանալ ։ 4․ Թագ․ 1․ 2 ։ Դան․ 8․ 27 ։ Փիլիպ․ 2․ 27 ։

Խօթասիրտ․ սրտի․ իւ․ ից․ իւք․ կամ աց․ օք ։ || հիւանդասիրտ․ այն, որ լքեալ է ձեռօք և սրտիւ․ կմ որոյ սիրտն հեղգութ թմրեալ է․ և կմ տարտամ և ծոյլ․ որ ոչ զխորհրդածելոյ փոյթ ունի, և ոչ հոգայ, թէ զինչ պտուղ է առնել ։ Առակ․ 12․ 8 ։ և 22․ 29 ։

Խօլ․ ի․ իւ․ կամ աւ․ աց․ օք ։ || յիմար, կմ անմիտ․ կմ մոլեգնեալ ։ Իսկ մերթ բանաւոր պատերազմականքն, և կամ ուժով պերճացեալ հսկայքն, որք իւր արբեալք զօրութե անձանց իւրեանց՝ մոլեգնութ, և կատաղութ բորբոքին ՛ի մարտ պատերազմի․ խօլք կոչին ։ Ը այնմ Խորէն․ ա․ գլ․ 9․ ՛ի մէջ բազմակոյտ հսկայից, անհուն խօլաց, և ուժաւորաց ։

Խօլագնացութիւն․ թեան ։ || յիմարուն մտաց, կամ անմտութիւն, և կմ անմիտ գնացառան սրտի, որպիսի է յիմար ենթադրառութի փառամոլից, կմ սնափառաց, որք զմարդկայինն փառս և զգոյութեան մեծ ինչ վարկանելով՝ զուր տարապարտուց կորուսանեն զկեանս իւրեանց, յիմարութ մոլելով ։ Ռուբէն․ 1․ հատ․ Է ։

Խօլական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || յիմարական․ կմ խելագարական․ կամ մոլեգնական, և կամ խելաժեռական ։ Նարեկ․ ժէ ։

Խօշխուն ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || հնչիւն․ կամ դոչիւն․ կմ թնդիւն․ կմ ձայնք և բարբառք պատերազմի․ կմ որոտման, կամ ուժգին և ահաւոր բաղխմանց․ և այլն ։

Խօսական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || այն՝ որ ունի զկարողութի խօսելոյ․ կմ խօսող և բարբառող․ որպիսիք են մարդիկ ։ Նարէկ․ լէ ։

Խօսակից․ կցի․ աւ․ աց․ օք ։ || կցորդ խօսից, և կմ խօսակցող Ը ումեք ։ Առակ․ 6․ 22 ։

Խօսակցիմ․ եցայ․ եաց․ իլ ։ (ձայնակք․) || խօսիլ Ը ումեք․ կամ խօսից արուք կցորդ լինիլ՝ ինքն ևս խօսելով․ կամ առնել ԸԴ խօսակցութի ։

Խօսակցութիւն․ թեան ։ || կցորդութիւն խօսից, կամ ընկերակցութի ընդ ումեք ՛ի խօսս ։ Եւ կամ կցորդութի, և միութի բարբառոյ, կամ լեզուի ։ Նարէկ․ ՛ի գով․ առաքելոց ։

Խօսարան․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || տեղի խօսելոյ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զգործին խօսելոյ, կմ տրամաբանելոյ, որպիսի է լեզուն․ կամ բերանն ։

Խօսելիք․ լեաց․ եօք ։ (անեզ․) || մերթ նշանակէ զխօսօղն, կամ զբարբառօղն ։ 3․ Թագ․ 10․ 7 ։ Եւ մերթ զայնս՝ զորս խօսելոց է ոք ։

Խօսիմ․ եցայ․ եաց․ իլ ։ (հասարակ բայս) || բարբառել․ կամ ասել․ որ և ռամկօրէն ասի՝ խօսիլ ։ Մատթ․ 9․ 33 ։ Ղուկ․ 12․ 12 ։ Մերթ ևս

նշանակէ՝ զձայն արձակելն խօսնակին ։ Մատթ. 26. 74։ Իսկ մերթ նշանակէ դաշնագիր քինելով յատկացուցանել զկին ոք ուրուք, զի 'ի պայմանեալ ժամանակի ամուսնասցին ընդ միմեանս. ռամկօրէն նշանել։ 2. Օրէն. 22. 23. և 27. և 28։ 2. Կորն. 11. 2։ Իսկ մերթ՝ մինչ ասի խօսիլ զկին, ոչ նշանակէ զնշանելն, այլ զնշանիլն ընդ նմա ։ ռամկ. նշանուիլ։ 2. Օրէն. 20. 7։ 1. Մակ. 3. 56։ Բայց երբեմն 'ի յածաշունչ գիրս՝ մինչ ասի՝ խօսիլ զկին. կմ՝ խօսեցեալ առն. և այլն. համանգամայն նշանակէ՝ զնշանելն և զպսակելն առանց գալոյ առ իրեարս մարմնաւոր զուգմամբ, և Թ այսմ է Մատթ. 1. 18։ Ղուկ. 1. 27։ և 2. 5։ Բայց գիտելի է, զի անցեալ ժամանակքն այսորիկ բային՝ ոչ միայն կրաւորականք. այլ և ներգործականքն բազմիցս համդերձ եդ վանկիւ կերպաւորին. զոր օրինակ խօսեցեալ զբանն ՟ՌՆ. Գործ. 14. 24։ Եթէ մեծ ինչ բան խօսեցեալ էր քեզ մարգարէին ։ 4. Թագ. 5. 13։ ըստ այսմ է և 1. Կորն. 14. 9. ուր ասի՝ Ձի լինիցիք այնուհետև իբրև ընդ օդս խօսեցեալք. ՞Փ իբրև ընդ օդս խօսօղք. Թ այսմ է և յայլ բազում տեղիս ։

Խօսնակ. ի. աւ. աց. օք ։ || խօսօղ. կամ բարբառօղ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զբարեխօսն. կմ՝ զպաշտպանն. և կմ՝ զմիջնորդն ։ և ըստ այսմ ասի զխաչէն Քնի. 'ի Նարեկ.ղէ. Օրհնեալ ես փայտ կենաց, պարարշին խօսնակ, միջնորդ համարձակ, և այլն։ Սոյնպէս ասի և զառաքելոցն, 'ի գովեստն նց. Զորեքձագեան մասանց եակաց անպատկառ խօսնակք. ՞Փ ընդհանուր աշխարհի բարեխօսք, և պաշտպանք։ Իսկ մերթ նըշանակէ զպաքաղաղն, որ ընդ պահս պահսխօսի. ռամկ. խօրօղ ։ և ըստ այսմ ասի՝ 'ի Նոռէկ. 'Ի գոհէսփ հոգւոյն. գիշերային մԹոյն խօսնակ բերկրանաց ։

Խօսնական. ի. աւ. աց. օք ։ || խօսողական. կմ՝ խօսօղ. և կամ խօսելով միջնորդօղ ։

Խօսումն. սման. ման. մանց. մամբք ։ || բարբառումն. կմ՝ ասուԹն ։ Իսկ մերթ նշանակէ զնշանումն արուՀին ը իգին ։ Եւ Թ այսմ Մծբն.Հ. ուր ասի՝ զկուսանաց 'ի խօսման կան քնի, լինին՝ նշանեցեալք են քն։

Խօսսան. ի. ին. ից. իւք ։ || խօսօղ. կմ՝ այն. որ կարէ խօսիլ։ Եւ մերթ բանաւոր. կմ՝ համաձայն բանի. կմ՝ մտաւոր. և կմ՝ մտաւորական։ Յոբ. 38. 14։ Հռոմ. 12. 1։ 1. Պետ. 2. 2։

Խօսք. սից. իւք. (անեզական.) || բանք, կմ՝ ձայնք. կմ՝ բարբառ ։ Եւ մերթ մտածուԹն. կմ՝ խորհուրդն, որ 'ի սրտի ։ Ծննդ. 24. 15։ Իսկ մերթ նշանակէ զձառս բանից. կամ զարտասանուԹն և զվէպս պէսպէս զրուցաց ։ Խորէն. Բ. գլ. 72։

Խօսօղ. սողի. աւ. աց. օք ։ || Նա՝ որ խօսի, կմ՝ վարդապետէ ։ Խորէն. Բ. գլ. 89։ Եւ մերթ նշանակի Ճարտասանաբան, և պարզապէս խօսօղ. կմ՝ յստակ լեզուաւ արտաբերօղ ըզբան։ Եւսեբ. 6. 72։

Ծ

Ծ. է միոյն 'ի բաղաձայն տառից, որ միայնակ ոչ կարէ զձայն եղանել, այլ՝ միշտ պահանջէ յօդիլ և բաղակցիլ ը այլոց տառից, զի կարասցէ հնչել. որգոն. Ծագ. Ծակ. Ծորակ. Ծորան. և այլն ։ Բայց 'ի մէջ բաղաձայնից կոչի սա կրկնակ. վն զի ունի զզօրուԹն և զոյժ երկուց տառից բաղաձայնից, որպիսիքեն և տառքս այսոքիկ. Լ. Ձ. Ճ. Ջ. Ց. և այլն։

Արդ՝ զտառս զայս՝ Ծ, անուանեմք Ծայ. որ ունի զնոյն հնչումն. վն որոյ և արտաբերի ծայրիւ լեզուին, ուր և յայտ է։ Ուստի և յառօգանական արուեստի ըստ հագագին կոչի սուկ. ՞Փ նուրբ. որպիսիք են և տառքս այսոքիկ. Զ. Կ. Մ. Ն. Տ. Ր. և այլն։ Դարձեալ տառս այս՝ է և միոյն 'ի լծորդ տառից. վն զի ունի զլծորդուԹ. ՞Փ զկցորդուԹն ձայնի ը տառից այսոցիկ. Ձ. և Ց. ուստի բազում անգամ փոխադրի ընդ նն մանաւանդ ը ձայնն, որում յոյժ մերձաւոր է հնչմամբ. վն զի գրեմք գծուծ, և գձուձ. Նարեկ.Է։ Խորէն. Բ. գլ. 60։ խնծոր. և խնձոր։ Երգ. 2. 5։ և 7. 8։ խնծ. և խնձ ։ Եսայ. 11. 6։ Երգ. 4. 8։ գերապանծ. և գերապանձ ։ Ծգնաել. և ձգնաել. և այլք բազումք ։

Դարձեալ. է սա նաև Թուական նշան. քանզի յորժամ գրի պատուով այսպէս. Ծ. նշանակէ զյիսունն ։

ԾԱ

Ծագ. ի. իւ. աց. օք ։ || է արմատ ծագել բային, որով մերթ նշանակի ծագումն ։ Իսկ մերթ ծայր. կմ՝ գլուխ. կամ սկիզբն. կամ եզր. կմ՝ վերջ. և ըստ այսմ ասի ծագ գաւառանի. կամ մառին ։ 1. Թագ. 14. 27։ Ղուկ. 16. 24։ Եբր. 11. 21։ Եւ կամ ծագք աշխարհի. կմ՝ ծագք երկրի. և այլն ։ Ծննդ. 47. 21։ 2. Օրէն. 13. 7։ Սաղ. 18. 5։ Իսկ Գործ. 15. 11. նշանակէ զծերպն. կմ՝ զփապարն, որ է մեծ ծակ վիմաց. կմ՝ լերանց, և կամ ծառոց ։

Ծագեմ. եցի. եա. եւ ։ || մերթ վարի սա ներգործականաբար, և նշանակէ ծագեցուցանել. կամ ծագիլ տալ. և ըստ այսմ ասի՝ ծագել զարեգակն ։ 2. Թագ. 23. 4։ Մատ. 5. 45 ։ և մերթ ծաւալել. կմ՝ սփռել.

ռել. կմ ցայտել. և ըստ այսմ առի ծա-
գել զլոյս: Մերթ ևս բղխեցուցանել. կմ
հանել. կամ յառաջ ածել: Սաղմ. 131. 17:
Իսկ մերթ վարի չէզոքականաբար. և նշա-
նակէ ծագիլ. իբր ելանել. կմ շառաւիղել.
կամ ճառագայթել. և ըստ այսմ առի,
ծագեաց արեգակն. կմ 'ի ծագել արևուն.
կամ ծագեսցէ առաւօտն յակոբայ. և այլն:
Ծննդ. 19. 23: Թուոց. 24. 17: 4. Թագ. 3. 22:
Մարկ. 13. 6: Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ
նշանակէ զելանելն, կմ զբղխելն, և կամ
զյառաջգալն, և զարտադրելն ևս լցէ ի-
րաց: Եբր. 7. 14:

Ծագիմ. եցայ. եա՛. կմ եա՛ց. իլ: (Ձայնակր.)
|| տե՛ս զծագելն, ըստ որում վարի չէզո-
քականաբար: Ծննդ. 32. 31: Եսթեր. 8. 16:
Սաղմ. 103. 22: Եսայ. 9. 2:

Ծագումն. գման. մամբ. անց. ամբք: || Մերթ
նշանակէ զներգործութիւն ծագելոյ. իբր ըղ
ծագիլն. և ըստ այսմ խմացեալ լինի, մինչ
առի ծագումն արեգական, կմ առաւօտուց:
Իսկ մերթ նշանակէ զծագեցեալն. կամ
զյառաջեկեալ իրն. և ըստ այսմ որդին
միածին ըստ որում ծագի 'ի հօրէ 'ի յաւէ-
տենից. և 'ի մօրէ, կամ 'ի նախահարց ժա-
մանակաւորաբար, կոչի ծագումն: Զաքար.
3. 8: Եւ մերթ նշանակէ զսկզբնաւորութիւն.
կմ զբղխումն, կմ զարտադրութիւն իրիք:

Ծալք: (Նախդրիւ հոլովի. և է անեզական.)
|| կրկնուած կտաւեղինաց. կմ փաթոյթ.
կմ ծրար: որ և ռամկօրէն առի ծալք:

Ծալեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || կրկնել.
կմ զմասունս կտաւեղինաց 'ի վր միմեանց
կրկնելով ժողովել. կամ փաթութել. որ
ռամկօրէն առի ծալել: 4. Թագ. 2. 8:
Յովհ. 20. 7:

Ծալելիք. լեաց. եօք: (անեզակ.) || այն՝ որ
կարէ ծալիլ. և կրկնիլ: Սակի և յօդ-
ուածք անդամոց կենդանեաց՝ որք կրկնին,
և դարձեալ ուղղին՝ ծալելիք կոչին. և այս
մանաւանդ առի զյօդուածոց ծնկան:

Ծալովի: (մակբայ որակական.) || ծալելով,
կմ կրկնելով:

Ծախ. ու. ու. ուց. ուք: կամ իզ. իւք: || է
արմատ ծախել բային. որով մերթ նշա-
նակի վաճառումն. կամ սպառումն. կմ մա-
շումն. կմ կորուստ. կմ կատարումն: 2. Օրէ.
28. 20: 3. Մակ. 6. 28: Եզեկ. 15. 4: Իսկ մերթ
նշանակի ծախումն դրամոյ. կմ ծախելի
դրամն 'ի պէտս ինչ. իբր 'ի շինուածս. կմ
'ի կերակուրս. և 'ի զգեստս. և յայլս նմանս:
ռամկօրէն խարճ: 2. Եզր. 6. 8: 1. Մակ. 10.
39. և 44: Ղուկ. 14. 28: Իսկ մերթ նշանա-
կի տուրքն. կմ տուգանքն: ռամկ. ճէրիմէ:
1. Եզր. 1. 36:

Ծախեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || մա-
խել. կմ վաճառել. կամ սպառել. կմ մա-
շել. կմ պակասեցուցանել. կմ կորուսա-
նել: ռամկ. ղաւ ընէլ. կմ խարճէլ: Եզեկ. 9. 4:
և 24. 11: Ղուկ. 8. 43: 2. Կորն. 12. 15:

Ծախիչ. խչի. աւ. աց. օք: || վաճառող. կմ մա-
շող. կամ սպառող. և կամ կորուսանող:

Եբր. 12. 29:

Ծածանիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնակր.) || ե-
րերիլ. կամ շարժիլ. և կամ ծփծփալ հան-
դարտաբար. և այս առի զջրոյ, ըստ այնմ,
զոր առէ Շնորհալին յողբոն Եդեսիոյ. ծովն
'ի միջի իմ ծածանէր. քաղցրիկ օդովն ծի
ծաղէր:

Ծածկաբար: (մակբայ ծածկական.) || ծած-
կապէս. կամ գաղտնաբար: Իսկ մերթ նը-
շանակէ ծածկողաբար. կմ պարագրելով,
և ըստ այսմ առի 'ի շարականոյն զորօքէից,
Զոր սերովբէքն ծածկաբար ընդունիլ ու-
բանէին:

Ծածկագէտ. գիտի. իւ. աց. օք: || գիտող
զծածուկս. կմ զթագուն իրս. և այս առի
զայ վս գիտելոյ նր զգաղտնի խորհուրդս
սրտի: Դանի. 13. 42:

Ծածկաթագոյց. գուցի. իւ. աց. օք: || ծած-
կող, և թագուցանող. կմ ծածկելով թա-
գուցանող: Իսկ մերթ նշանակէ զծա-
ծուկն, և զթագուն. կմ զծածկապէս թա-
գուցեալն. և ըստ այսմ առի գանձք ծած-
կաթագոյցք: Մծբն. ժթ:

Ծածկախոյզ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ծած-
կախոյզ. իբր 'ի ծածուկ խուզող. որպիսիք են
քուրք. կմ բամբասողք, որք բամբասաւոր
թանիւք իբր գաղտնի նետիւքն ա՛ 'ի մահ խո-
ցեն զայլս: Մծբն. ժթ: Եւ սոյս յիշատա-
կի ըստ հնոյ սովորութեան. որպիսիք են և
բառքս այսոքիկ. արարատ. գառագեղ.
որք երբեմն գրէին 'ի հնոց. այրարատ. գայ-
ռագեղ:

Ծածկապէս: (մակբայ ծածկական.) || տե՛ս
զծածկաբարն:

Ծածկատես. ի. աւ. աց. օք: || տեսող, կմ
իմացող զծածուկս, և զգաղտնիս: Ե-
սայ. 29. 10:

Ծածկարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի՝ ուր
կարէ ինչ ծածկիլ, և թագուցանիլ. և
ըստ այսմ պատսպարանն, ուր փախու-
ցեալ ոք ապաստանի՝ ծածկարան կոչի.
ուստի առի 'ի Նարեկ. լէ. զայս, ծածկարան
փախուցելոց: Իսկ մերթ նշանակէ զծած-
կոցն. և ըստ այսմ ծածկոյթ անկողնոյն,
և այլոց նմանեաց՝ ծածկարան կոչի:
Նարեկ. ժզ:

Ծածկեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || ծած-
կութիւ իմիք պօղել զբացեալ, կմ զմերկ
իրս. իբր զմարմին. զգլուխս. զերեսս. կամ
զտուն ինչ. և այլն: 3. Թագ. 19. 13: Եզեկ.
1. 23: Եւ ըստ այսմ ալիք ծովուն յորժամ
բարձրացեալ՝ լնու զնաւն մերձ ընկղմիլ՝
առի ծածկել զնաւն: Մատթ. 8. 24: Իսկ մերթ
նշանակէ գաղել. կմ թագուցանել: 2. Օրէ.
13. 8: Աւակ. 7. 1: Մերթ ևս պաշտպանել:
Սաղմ. 63. 3: Իսկ մերթ նշանակէ աներևոյթ
առնել. և ըստ այսմ խմանի մինչ առի, ծած-
կիլ յաչաց:

Ծածկելիք. լեաց. եօք: (անեզական.) ||
ծածկոյթ. և կմ այն, որով ծածկի ինչ:
ռամկ. ծածկոց: Ելից. 26. 14:

Ծածկիչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ծածկող.

կամ այն՝ որ ծածկէ զինն. և ըստ այսմ եր կաթեղէն, կամ պղնձեղէն գործիքն. կամ խուփն, որով ծածկի բերան տաշտի, կամ այլոյ անօթոյ՝ ծածկիչ կոչի: Թուոց. 4. 14:

Ծածկոյթ. ութի. իւ. իւց. իւք: || Ծածկութն. կամ ծածկող իր. և ըստ այսմ վարագոյրն. քօղն. սփռոցն. վերարկուն. ըզգեստն. և այլք բազումք. որք ծածկեն զինն, ծածկոյթ կոչին: ռամկ. ծածկոց: 2. Օրին. 33. 27: Սաղմ. 17. 12:

Ծածկութիւն. թեան: || Ծածկումն. կամ ծածկոյթ. կամ ծածկիչ: Յոբ. 22. 14: և Եսայ. 4. 6:

Ծածուկ. ծկի. աւ. աւց. օք: || Գաղտնի. կամ թաքուն. կամ անյայտ:

Ծածուկ: (մակբայ ծածկաբար.) || Ծածկապէս. կամ գաղտ: 3. Մակ. 1. 2:

Ծակ. ու. ու. ուց. օք. կամ իւք: || Ծակեալ տեղի տախտակի, կամ որմոյ. կամ կտաւոյ. կամ ասղան, և այլոց բազմաց, որ և ռամկ. ասի ծակ: Եզէկ. 8. 7: Մատթ. 19. 24: Իսկ մերթ ծակ կոչին ծերպք. կամ փապարք. կամ անձաւք. կամ որջք, և այլք նմանք, որք գտանին 'ի լերինս. կամ 'ի վէմս: 1. Թագ. 14. 11: Յոբ. 30. 6: Եսայ. 2. 21: Երեմ. 16. 16: Իսկ մերթ է ածական. և նշանակէ զծակեալ. կամ զծակեցեալն: Առակ. 23. 27:

Ծակախիթ: || ոչ հոլովի, այլ ընդ բային չարակցի այսպէս. ծակախիթ լինել. և նշանակէ՝ 'ի ծակս. կամ 'ի փապարս և 'ի ծերպս լերանց մտել, և վարել զինքն, կամ մնանել, և ամրանալ: Ագաթ.:

Ծակամուտ. մտի. աւ. աց. օք: || Մտանող 'ի ծակս, կամ 'ի ծերպս վիմաց, և այլոց նմանեաց: Երեմ. 49. 16:

Ծակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Զծակս առնել յիրի իմիք. որ և ռամկ. ասի ծակել: 2. Օրին. 15. 17: Եզէկ. 12. 5:

Ծակոյկ. ուկէ. աւ. աց. օք: || Է նուազական անուն, և նշանակէ զփոքրիկ ծակն որմոյ, կամ պատուհանի. և այլոց նմանեաց: Երգ. 5. 4:

Ծակոտ. ի. իւ. իւց. իւք: || Այն՝ որ ունի ըզ բազում ծակս: ռամկ. ծոկծկոտ. կամ ծակծակ: Երեմ. 2. 13:

Ծակոտեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Ծակծակ առնել. կամ բազում ծակօք լնուլ: ռամկ. ծակծկել. Անգէեայ. 1. 6:

Ծակոտկէն. կէնի. իւ. ից. իւք: || Ծակոտեալ. կամ զբազում ծակս ունող. և կամ խիտ ծակօք լցեալ. և ըստ այսմ ասի՝ գուպ ծակոտկէն. քար ծակոտկէն. հանդերձ ծակոտկէն, և այլք բազումք: ռամկօր. ծոկծկոտ. կամ ծակծակ: Իսկ մերթ նշանակէ զփոքրիկ խեցեմորթ ինչ. որ ունի զձև, և զգոյն եղնգան մարդոյ. և վն այն երբեմն կոչի եղունգն, որպ Ելից. 30. 34: Սա ծնանի յաշխարհն Հնդկաց 'ի նարդոսաբեր, և 'ի ծաղկալից լիճս: Սնանի անուշահոտ ծաղկամբք նարդոսից. ուստի և ինքն է յոյժ անուշահոտ. և 'ի ցամաքիլ լճին ժողովեն զայսպիսի խեցեմորթս. որոց զխե

ցեն վն անուշահոտութե նց 'ի գործ ածեն իբրև զայլ անուշահոտ ծխանելիս, և խունկս: Խորէն. յաշխարհագրութե:

Ծակոտուած. ոյ. ով. ոց. ովք: || Ծակոտումն. կամ ծակոտեալ տեղի: Նարեկ. Է:

Ծակուկ. ուկի. աւ. աց. օք: || Ծակոյկ. կամ ծակ: Իսկ մերթ ծերպ, կամ փապար վիմաց, կամ լերանց. և կամ այլ ինչ իրի: Յոբ. 39. 28:

Ծակտի. տւոյ. եաւ. եաց. եօք: || Բազում ծակք. որ ռամկ. ասի՝ ծոկփէ: Վն զի վանկս՝ տի, բազում անգամ յարեալք յանուանս, ասայ նց եզական ձայնիւ նշանակել զբազումս. որպ և մինչ ասի՝ մանկտի, իմանի՝ մանկունք:

Ծաղածանակ. ի. աւ. աց. օք: || Ծիծաղելի, և ծանակելի. կամ սաստիկ խայտառակ: Ագաթ.:

Ծաղեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Տես զԾաղրել:

Ծաղիկ. ղկան. անբ. անց. անբք: կամ ծաղիկ. ծաղկի. իւ. աց. օք: || Է անուն հասարակ. որ ասի զվարդոյ, զշուշանէ, ըզ մանուշակէ, զծաղկանց ծառոց, կամ խոտոց. և զայլոց բազմաց: ռամկ. ևս ասի ծաղիկ: Իմաստ. 2. 7: Յոբ. 15. 33: Յակ. 1. 10: Բայց երբեմն նշանակէ զնախապէս յառաջ եկեալ իրս ազնիւս. որպ և առաջին կաթիլն, որ կաթէ 'ի զմռսենեայ, վն ազնուէնութե ասի՝ ծաղիկ. ըստ որում գրի՝ Ելից. 30. 23: Իսկ մերթ է սա արմատ ծաղկել բային, և նշանակէ զծաղկումն. կամ զբողբոջիլն. և ըստ այսմ մինչ ասի՝ Անդէն 'ի ծաղկի խլեալ զարմատ չարին. իմանի՝ 'ի ծաղկիլն. կամ 'ի բողբոջիլն: Կիւրղ. Եղէմ.:

Ծաղիկընձիւղ. կամ ծաղիկընծիւղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Զծաղիկ ընձիւղող. իմ բուսուցանող. կամ բողբոջող: Նարեկ. ղէ:

Ծաղկաբեր. ի. իւ. ից. իւք: կամ աց. օք: || Զծաղիկ բերող. որով մերթ իմանի այն, որ բերէ ուրեք զծաղկունս: Իսկ մերթ այն, որ արտադրէ, կամ բուսուցանէ ըզ ծաղիկս: և ըստ այսմ ասի. գաւառ ծաղկաբեր, և այլք նմանք: Իմաստ. 19. 7:

Ծաղկագիր. գրի. աւ. աց. օք. || Փառագիր. կամ մեծ գլխագիր, որ 'ի սկզբունս փառաքեց, կամ գլխոց գրի. և ասի ծաղկագիր, զի ըստ ձևոյ. և ըստ գունոյ զանազանեց ծաղկանց նկարի:

Ծաղկազարդ. ի. իւ. ից. իւք: || Ծաղկօք զարդարեցեալ. կամ ծաղկափթիթ. իմ ծաղկօք փթթեցեալ, և կամ այն, որ վերաբերի առ ծաղկօք զարդարիցեալն. և ըստ այսմ ասի. ծաղկազարդ վայելչութիւնք: Իսկ մասնաւորապէս առեալ՝ նշանակէ զողոգոմեան կիրակէն. որ է նախընթաց կիրակէ՝ կիրակէի զատկին. և կոչեցաւ սա ծաղկազարդ, զի յայսմ աւուր պէսպէս ծաղկամբք. կամ թաւ ոստովք լինին զարդարանք, և տօնք ցնծութե 'ի յիշատակ գալստեան տն յերէմ, յորում աւուր ոստովք ձիթենեաց, և արմաւենեաց ընդ

առաւօտ երկին անուշահոտ մերոյ:

Ծաղկազարդեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) ‖ Ծաղկօք զարդարել՝ և վայելչացուցանել:

Ծաղկաղէն: (Նախադրիւ հոլովի:) ‖ Նոյն է ընդ հետևեցելոյն:

Ծաղկալից. լցի. իւ. եց. իւք: ‖ լցեալ ծաղկօք. որ ասի զծառոց, կամ զպարտիզաց, և ըզ նմանեաց սոցին:

Ծաղկածին. ծնի. իւ. աց. օք: ‖ Ծնանօղ. այ բուսուցանօղ, և բերօղ, կամ արտադրօղ ծաղկանց, որպիսիքեն ծաղկաբեր գաւառք, և հովիտք: Նորէնէ. կ. և զկ:

Ծաղկակալ. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք: ‖ Ծաղ կակիր. այ այն, որ կալնու, և կրէ յինքեան զծաղիկս. որպիսի է սկուտղն. կամ անօթն. յորոյ մէջ ծաղկունք դնին: Խորհրդ. ԺԲ. գլ. 60: Ը այսպէս և մարդն, որ կալեալ ունի 'ի ձեռս իւր զծաղիկ՝ կոչի ծաղկակալ:

Ծաղկահոտ. ի. իւ. եց. իւք: ‖ այն, որ ու նի, և բուրէ զհոտ ծաղկան, ուստի և որ հեստիւ կոչեցեալ գինիքն, որք ունին ըզ այեստես, և զազնիւ բուրմունս անուշահոտ ծաղկանց, կամ խնկոց, կոչին ծաղկահոտ գի նիք: 'ի Վարս հարց. Ժ. և Ժա:

Ծաղկաձև. ի. իւ. եց. իւք: ‖ Ծաղկակերպ. կամ այն, որ ունի զձև՝ և զնմանութիւն ծաղ կան. և կամ որ է հանգոյն ծաղկան գեղե ցիկ, և ազնիւ: Աշգամ:

Ծաղկայօրինաւորեալ: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ Ծաղկամբք յօրինեցեալ. կամ զյօրինուած ծաղկի ունօղ. և կամ ծաղկանմանն կազմե ցեալ, և զարդարեցեալ: Նորէնէ. զկ:

Ծաղկաւէտեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) ‖ Ծաղկօք լի առնել. կամ ծաղկօք զարդա րել, և վայելչացուցանել. կամ իբրև ըզ ծաղիկ բողբոջեցուցանելով գեղեցկացու ցանել:

Ծաղկաւէտ. հետի. իւ. եց. իւք: ‖ լի ծաղ կօք. կամ զբազմաւ ծաղկօք բուսուցանօղ. կամ յոյժ առատացեալ ծաղկամբ: Նորէնէ. զկ: Խորհրդ. Թ. գլ. 15:

Ծաղկափթիթ: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ Ծաղ կօք փթթեցեալ. կամ իբրև զծաղիկ բող բոջեցեալ, և զարդարեցեալ:

Ծաղկաքաղ. ի. իւ. եց. իւք: ‖ քաղօղ ծաղ կանց. այ նա, որ ժողովէ զծաղիկս: Մերթ և ասի զգործաւորաց. որոց բանիքն ժողո վեցեալք, և քաղեցեալք են յայլոց գրոց: Բայց այս մանաւանդ ծաղկաքաղ ասի. քան ծաղկաքաղ:

Ծաղկեայ. կէի. կամ կեայ. իւ. եց. կամ եայց. եիւք: ‖ Ծաղկաւոր. կամ բազմաղան ծաղ կամբք լցեալ: և Ը այսպէս ասի, ծաղկեայ դաշտակ՝ ծաղկեայ վայր. կամ լեառն, և այլն: Իսկ մերթ նշանակէ զծաղկեալն. այ գը րեալն և զարդարեցեալն գեղեցիկ ձևով գոյնզգոյն ծաղկանց. կամ զնկարակերպն. կամ զխայտաբղետն: Ծննդ. 37. 3. և 23:

Ծաղկեմ. եցի. եա. ել:(Ներգործ.) ‖ Ծաղ կեցուցանել. կամ ծաղկամբ զարդարել: Եւ մերթ զծաղիկս արտաքս երևեցուցանել. կամ յինքեանէ արտաքս բղխել. կամ ընձե ռել: Թուոց. 17: 8: Իսկ մերթ ծաղկակերպ յօրինել. կամ ըստ ձևոյ, և ըստ որպիսու թեան ծաղկանց կազմել, և վայելչացուցա նել: Ելից. 28. 14: և 39. 22:

Ծաղկերանգ. ի. աւ. աց. օք: ‖ զգոյն ծաղ կան ունօղ. կամ գոյնզգոյն ծաղկամբք զար դարեցեալ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ ծաղկա կերպ. կամ ծաղկանման. և ըստ այսմ ա սէ 'ի Ցնորդն.

Զանազանեալ վարսք նոցին.
և ծաղկերանգ քեղ ընծայեն:

Ծաղկեցուցանեմ. ցուցի. եցի. ել: (անցող.) ‖ Ծաղկամբք զարդարել. կամ զծաղկունս բղխեցուցանել. կամ արտաքս երևեցուցա նել. և կամ բողբոջեցուցանել: Եսայ. 61. 11:

Ծաղկիմ. եցայ. եայց. իլ: (Հայնական.) ‖ բու սուցանել. կամ արտաքս երևեցուցանել. կամ արտադրել զծաղիկ. և կամ ծաղկօք զար դարիլ: Թուոց. 17. 5: Երգ. 6. 10: Մերթ և ա նմանութեամբ առեալ՝ նշանակէ զպայծառա նալն հերաց գլխոյ, և մօրուաց: Դան. 7. 9:

Ծաղկոց. ի. աւ. աց. օք. կամ իւք: ‖ բու րաստան. կամ տեղի, ուր բուսանին ծաղ կունք. և կամ ուր դնին անօթք՝ յորս ան կեալք են ծաղկունք: Երգ. 7. 7: Ասածի և երբեմն այսպիսի անօթքս ծաղկանց, որք կազմին 'ի կաւոյ, կամ յապակենւոյ, ծաղ կոց կոչին: ռամկ. սախսի:

Ծաղր. ծաղու. ու. ուց. ուք: կամ ծաղր. ծաղեր. երք. երց. երբք: ‖ Ծիծաղ. կամ ուրախական ժպտումն. կամ զուարճումն, և զուարթութիւն գիմաց: Ժողով. 2. 2: և 7. 4: Յոբ. 8. 21: Եւ մերթ նշանակէ՝ ուրա խական բանիւք ծիծաղեցուցանելն. կամ զուարճացուցանելն: Ժող. 7. 7: Մերթ և ա նշանակէ զխաղն. կամ զկատակն. զոր առնէ ոք. կամ զծաղրածանութիւն: ռամկ. շաքայ. կամ մասխարայութիւն: Ծննդ. 19. 14: Իսկ մերթ նշ նշանակէ՝ խայտառակ. կամ ծանակելի. կամ ծիծաղելի. կամ ամօթալի: ռամկօր. խօսք: Ծննդ. 38. 23: Ժող. 10. 19:

Ծաղրաբան. ի. իւ. եց. իւք: ‖ ան'ս զծաղ րածու:

Ծաղրալից. լցի. իւ. եց. իւք: ‖ լի ծաղու. կամ ամօթալից. կամ ծիծաղելի. կամ ծաղ րական: Իմաստ. 17. 8:

Ծաղրածու. ծուի. աւ. աց. օք: ‖ այն՝ որ խեղկատակելով. կամ զծաղրածանութիւն առնելով 'ի ծաղր շարժէ, և ծիծաղեցու ցանէ զոք: Յճ որդի. և 'ի Վարս հարց. ԻԷ:

Ծաղրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործական.) ‖ ծաղր առնել. կամ կատակել: ռամկօրէն փնաղ անել: որ և մերթ ասի ձաղել: Խո րէն. Թ. գլ. 17:

Ծաղրետող. ետեղ. եղք. եղաց. զք: ‖ տեղի ծաղու, կամ ծաղրածանութեան, կամ կատա կերգութեանց, և կամ ծիծաղանաց:

Ծաղրերես: (Նախադրիւ հոլովի:) ‖ ուրա խադէմ. կամ ծիծաղերես. կամ այն՝ որ զուարճ ունի զերեսս իւր:

Ծամ. ոյ. ով. ոց. ովք: կամ եց. իւք: ‖ գէս. կամ հեր. կամ մազ. կամ վարս:

Ծամակալ. ի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || մազ կապ կանանց. ցի կապ, որով կապեն և կալ նուն կանայք զծամս, կմ զգէսն. և այս էր քէշ ածի և պատի զհերովք գլխոյ մն հա ւաքեցեալ պահելոյ զգէսս, որք կախեալ կան 'ի յետ կոյս գլխոյ նց: Իսկ մերթ թոյլ տան զայն կախիլ և իջանել 'ի վայր ընդ թիկնամէջս իւրեանց, և զայս առ նեն սակ մո զարդու, քանզի յօրինեն, և հիւսեն զայն, և ընդելուզեն ոսկեովք. և մարգարտովք և այլապէս արծաթեղէն զարդուք և յօրինուածովք. որոց ոմանք են կարճք. իսկ ոմանք երկայնք, որք իջանեն 'ի վայր քան զմէջս, 'ի ծայրս որոց գան կա խեցեալք նաև արծաթեղէն, կամ ոսկե ղէն կազմուածք ոմանք, որք ծանրութի իւրեանց 'ի վայր հակեցուցանեն զհերսն՝ զի մի կնճռեսցին: ռամկ. ուլպուլ: Եսայ. 35. 22: Երգ. 3. 19:

Ծամել. լեայ. եաւ. եաց. եօք: || է ածական անուն. որով նշանակի այն՝ որ կարէ ծա մել, կմ ուտել. և կմ ծամկել:

Ծամելիք. լեաց. եօք: (անեզական.) || ստ կերք ծնօտին հանդերձ ատամամբք և մր սովք. և զի այսոքիւք մասամբք ծամեցեալ լինի կերակուրն. վն այնր կոչեցան ծա մելիք, իբր թէ ծամելոյ գործիք: Եւ մերթ առեալ լինի փոխանակ վերին կողման այ սոցիկ մասանց, որ անկանի ընդ մէջ յօ նից՝ և ականջաց, որ է սակաւ ինչ փոսո րակ. ուր և եզերբ ծայր մօրուաց. և 'ի ծա մելն զկերակուր, տեսանի շարժումն ինչ. և այս մասն էր, ընդ որ եհար յայէլ՝ ըզ ցիցն: Դատ. 4. 21:

Ծամեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || ծաս կել. ցի զիր ինչ 'ի բերան առեալ ատա մամբքն տրորել. կմ տրորելով ուտել: որ և ռամկօրէն ասի՝ ծամել: Յոբ. 30. 5: Յայտ. 16. 10:

Ծամկալ. ի. իւ. ից. իւք: || տես զծա մակալն:

Ծայթ. ի. իւ. ից. իւք: || մանր. կմ փոքր. կմ նուազ: Իսկ մերթ այսու բառիւ նշա նակի այն, որ նուազեալ է 'ի հաւատս. կամ որ է թերահաւատ. կմ հերձուածող:

Ծայթական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ է փոքր՝ կմ մանր, կմ նուազեալ. կմ պակասեալ. և մն այնորիկ հերձուածողքն՝ ըստ որում ունին զնուազութի, կմ զպակասութիւն յայնս, որք պատկանին հաւատոյ՝ ասին ծայթականք 'ի հաւատս:

Ծայր. ի. իւ. ից. իւք: || սպառուած. կամ ծագ. կամ գագաթ. կմ եզր. կմ վերջ: ռամկ. ծար: Եսայ. 28. 23: և 2. Մնաց. 25. 12:

Ծայրագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || գերա գոյն. կմ բարձրագոյն. կմ կատարելա գոյն. կմ յոյժ վսեմագոյն. կմ այն՝ որ գե րազանցագոյն է յիւրաքանչիւրում սեռի: Լամբր.:

Ծայրազննող. նողի. աւ. ից. օք: || մանրա զննին. կամ մանրազննին. ցի նա՝ որ ման րամասնաբար զննէ, և հետազօտէ:

Ծայրալիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի ծայրա գոյն աստիճանի լցեալ՝ և պարարտացեալ. կմ յոյժ առատ և լիալիր: Մծբն. գ:

Ծայրածեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || 'ի գլուխ ածել. կամ 'ի գլուխ հանել. կմ աւարտել:

Ծայրակարմիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որոյ ծայրն է կարմիր. որպիսի է արեգակն յելանելն իւր. քանզի ընդ այգանալ ա ռաւօտուն մինչ սկսանի ծագել, և ծայրս արձակել, երևի կարմիր և վարդագոյն: և ըստ այսմ ասի. 2. Մակ. 10. 28. Այն ինչ վարդագոյն ծայրակարմիր արեգակն ընդ երկիր ծաւալել կամէր:

Ծայրակոտոր. ի. իւ. ից. իւք: || այն՝ որոյ ծայրքն կոտորեցեալք, և ջարդեցեալք են: և ըստ այսմ նոյն է սա ընդ բառիս ծայրա քաղ: Իսկ մերթ նշանակէ զծայրս իւրն կոտորող, և ջարդող: Եւ մերթ զայն՝ որ ծայ րագոյն սաստկութ կոտորէ և ջարդէ. կմ մեռանէ, և ապականէ. որպիսիք են մա սակար և չար խորհուրդքն, յորժամ կա տարեալ հաւանութ ընկալեալ լինին. և ըստ այսմ է 'ի Նարեկ. լա. ուր ասի. Զառ դրուժս հեշտականացն, թէ զծայրակոտոր մահասակարութեցն:

Ծայրակտուր: (Նախդրիւ հոլովի.) || ծայ րաքաղ. ցի այն՝ որոյ ծայրն է կտրեցեալ. կմ 'ի բաց հատեալ: և այս մերթ ասի ըզ ձեռաց, կմ զոտից, որոց մասանց ծայրքն են կտրատեցեալք: Իսկ մերթ զմարդոյ, որ ունի զձեռս և զոտս ծայրատ. և ը այսմ ասի. Դատ. 1. 7: Եօթանասուն թա գաւորք ծայրակտուրք ձեռօք և ոտիւք էին:

Ծայրանամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդմէջ.) || ծայրագոյն լինել. կմ յոյժ բարձր և գե րազանց լինել. կմ վսեմանալ. կամ դե րակայել:

Ծայրասուր: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որոյ ծայրն սուր և հատու է. կմ սրեցեալ է:

Ծայրատ. ի. իւ. ից. իւք: || այն՝ որոյ ծայրն է հատեցեալ. կամ կտրեցեալ. և ը այսմ ձեռք. կմ ոտք՝ յորժամ ծայրակտուր լի նին, ծայրատ կոչին. ըստ այսմ իմն և զայ լոց նմանեաց: Իսկ մերթ նշանակէ զթե րատն. կամ զպակասն:

Ծայրատեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || ծայրատ առնել. կմ զծայրն հատանել:

Ծայրատութի. թեան: || հատումն, կմ կըտ րումն ծայրից մասանց, կմ ոտից. և այ լոց իրաց: Նարեկ. հդ:

Ծայրարձակութի. թեան: || արձակումն. և տարածումն ծայրի: Նարեկ. զդ:

Ծայրաքաղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն, որոյ ծայրքն են կտրեցեալք. կմ ծայրատ: Եւ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, ծայրաքաղ առնել. և նշանակէ զծայրն կտրել. կմ ծայրատ առնել: և այս ասի մանաւանդ զձեռաց. և զոտից, յորժամ զծայրս մասանց նց կտրեն: 2. Մակ. 7. 4: Իսկ մերթ նշանակէ՝ յերկար և յընդարձակ բանից՝ միայն զգլխաւորս, կամ զպիտանի

բանս քաղելով, համառօտել. պատասցուցանս, և կմ կարճ 'ի կարճոյ յիշելով զիմն պատմելով համառօտիւ, կմ համառօտակ բանիւք: Խորէն. Բ. գլ. 31: Աշգամ: Միխայէլ Եղէնի. Ֆ:

Ծանակ. ի. աւ. աց. օք: || խայտառակ. կմ ծաղր. կամ նշաւակ: ռամիկ. ծաղրողայ: Յա. ---:

Ծանակագոյն. գունի. իւ. իւ. իւք: || առաւել ծանակ. կմ ծաղր. կմ յոյժ խայտառակ. և կատակելի: Յոբ. 1. հատ. Զ:

Ծանականք. անաց. օք: (անեղական.) || խայտառակութիւն. կամ կատականք: կմ այպանութիւն. կմ անօթնալի իր: Յոբ. 1. հատ. Զ: և 2. հատ. ԼԶ: Ակամն և անօթութիւն, կմ տաս կանչք՝ բառ որում պատահումն զանոթ, ծանականք կոչին: Ամբ. 2. Ե:

Ծանակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || խայտառակել. կմ ծաղր առնել. կմ կատակել. կամ այպն առնել. ռամիկ. ծաղրողայ առնել: Սիրաք. ԾԶ:

Ծանակութիւն. թեան: || ծանականք. կամ խայտառակութիւն. կամ կատականք: Յոբ. 1. հատ. Զ:

Ծանեայ. ծանուցեալ. ծանիր. և այլն: || է բայ պակասաւոր, որոյ առհամանականն ներկայն, անկատարն, նաև աներևոյթն պակասին: և նշանակէ, ճանաչել. կմ գիտել: Սաղ. 4. 4: Դանի. 3. 45:

Ծանծաղ. ի. իւ. իւ. կմ աց. օք: || անօսր. կամ այն որ ունի զանակաւ խորութիւն. կմ որ ոչ է առատ 'ի խորս իջեալ. որպիսի է այն ջուրն ծովու, որ հարթեալ ծածկել է զերեսս երկրի: ռամիկ. յանծան. կմ սըղ: Եւ յայտնակէ երկանէ ծանծաղամիտն, զոր ասացեալ զինի:

Ծանծաղամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || ունող զծանծաղ միտս. որով իմանի թեթևամիտն. կմ պակասամիտն. կմ յիմարն. կմ անխելքն: 3. Մակ. 2. 16:

Ծանուն: (մակբայ որակական.) || ծանրապէս. կամ դժուարապէս: Եսայ. 6. 10: և Մատ. 13. 15:

Ծանուցանեմ. ուցի. նոյ. ել: (Ներգործ.) || յայտնել. կմ իմացուցանել. կամ ազդ առնել: Եսթ. 2. 25:

Ծանր. ներ. երբ. երց. երբք: կամ ծանու. 'ի ծանուէ. ծանուք. նուաց: || մերթ նշանակէ զայն, որ ունի զծանրութիւն. կմ զծանր քարշ: Առակ. 27. 3: Իսկ մերթ ըզ դժուարինն, կամ զդժուարատանելին. կմ զանդիմադրելին. և զանհանդուրժելին: Իմաս. 17. 20: և 2. Կորն. 10. 10: Եւ մերթ նշանակէ զբազմութիւն, յորժամ ասի զզօրաց. կմ զամբոխից. զոր օրինակ. եւ ընդ դէմ նց ծանր ամբոխիւ, զօ բազում ամբոխիւ: Թուոց. 20. 20: կամ զօրու ծանու. զօ բազում զօրօք: 4. Թագ. 18. 17: Մերթ ևս նը շանակէ զհանդարտն, և զծանրակացն, և զոչ փութացողն 'ի խօսիլ, և 'ի բարկանալ: Յակոբ. 1. 19: Իսկ մինչ ասի, թէ ծանր թուեցաւ նմա, իմանի խիստ թուեցաւ. որ ռամիկ. ասի, դժուար գալ սրտին: Ծանրա-

48. 17: և Իմաս. 2. 15: Եւ երբեմն ասի զծանր ծանր օրինացն՝ իմանի՝ զծանրագոյնսն, և զմեծագոյնսն պատուիրանաց: Մատ. 23. 23:

Ծանր: (մակբայ որակական.) || ծանրապէս. կամ դժուարապէս: Գործ. 28. 27:

Ծանրաբեռն. բեռին. ամբ. ինք. անց. ամբք: || այն՝ որ յայտ ծանրանայ 'ի վ՟ր բարձողին. կմ դժուարատանելի. կամ այն, որ վ՟ս ծանրութեն դժուարաւ կարէ տարեալ լինել. կամ անտանելի. և կամ անհանդուրժելի: 2. Օրին. 30. 11: Իսկ մերթ նը շանակէ զծանրաբեռնեալն, զօ զնա, որ ծանր և դժուարակիր բեռամբ բեռնաւորեալ է: Լամբրոն:

Ծանրաբեռնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զծանր բեռն դնել 'ի վ՟ր ուրուք. կամ ծանր բեռամբ բեռնաւորել: Լամբրոն:

Ծանրագին. գնի. իւ. իւ. իւք. կամ գնոյ. ով. ովք: || է բարդեալ բառ, զի նշանակէ զայն, որ ունի զմեծ գին. կմ որ է գնով. կամ ազնուագին. կմ մեծագին. և կմ թանկագին. ռամիկ. պաղ: Մատթ. 26. 7:

Ծանրագոյն. գնոյ. գնիւ. իւ. իւք. կմ ովք: || է անուն ածականն, որով նշանակի ծանրագոյնն, կամ կարի ծանրն:

Ծանրագործ. ի. աւ. աց. օք: || այն, որ ըզ ծանր, և զխիստ. կմ զգժնդակ գործս գործէ. կմ չարագործ: Աշգոյ:

Ծանրալեզու. զուի. աւ. աց. օք: || դժուարախօս. կամ դժուարաւ արտաբերող ըզ բառս. և կամ յամրախօս: Ելից. 4. 10: Եզեկ. 3. 5:

Ծանրալուր. լրի. աւ. աց. օք: || այն, որ վ՟ս ծանրութեն ականջացն դժուարաւ լսէ. և կմ այն՝ որ դժուարաւ անսայ ումեք. կմ զիջանի յաղաչանս նր: Լամբրոն: Իսկ մերթ նշանակէ զայն բանն՝ որ դժուարաւ կարէ լսիլ. կամ որ ատելութեան զբ 'ի լսիլն: և զօ այսմ ասի՝ ծանրալուր առնել զբանն:

Ծանրախօս. ի. աւ. աց. օք: || դժուարաւ արտաբերող. կամ յամրապէս խօսող. կմ թոթովախօս: Եսայ. 35. 6:

Ծանրակիր. կրի. աւ. աց. օք: || դժուարակիր. կամ դժուարատանելի. կմ որ դժուարաւ կարէ տարեալ լինել: Նաւ. ԺԶ:

Ծանրակշիռ: (Նախադրիւ հոլովի.) || այն՝ որոյ կշիռն, և չափն է ծանր, կամ մեծ. կմ որ համեմատի մեծամեծ և ազնիւ իրաց: Սիրաք. 26. 20:

Ծանրաձայն. ի. իւ. իւ. իւք: || ծանրախօս. կամ ծանրաբարբառ. կամ ծանրալեզու. կամ թոթովախօս: Եսայ. 33. 19:

Ծանրամտեմ. եցայ. եա. իլ: (Հայնակր.) || դժուարիլ մտօք. կամ նեղանալ. կմ չկոթելով հոգալ 'ի միտս իւր. կմ խստասիրտ լինել:

Ծանրանամ. ացայ. ցեր. նալ: (Ընդ-միջ.) || ծանր լինել. կամ ծանրութեամբ 'ի վայր հակիլ. կամ դժուարատանելի լինել: Սաղմ. 37. 5: Իսկ մերթ խստանալ. կամ կարծ-

րանալ։ Եբր. 7. 14։ Եւ մերթ պժգալից լի նալ. կամ անտանելի, և անհանդուրժելի լինել։ Եբր. 5. 9։ Իսկ մերթ սաստկանալ. կամ սաստիկ զօրանալ 'ի վ[ե]րա ուրուք. և ըստ այսմ ասի՛ ծանրացաւ պատերազմն 'ի վ[ե]րա սաւուղայ։ 1. Թագ. 31. 3։ և 1. Մնաց. 10. 3։ Այսպէս յորժամ ձեռն ուրուք պատժելով, կմ՛ հարկանելով, և կմ՛ նեղելով առաւելի և խիստ լինի իբրև ումեք, ասի՛ ծանրանալ 'ի վ[ե]րա նր[ա]։ Դատ. 1. 35։ Սաղ. 31. 4։ մերթ և բեռն, և ծանրութիւն լինել ումեք։ 1. Թես. 2. 9։ Իսկ մինչ ասի՛ ծանրանալ աչաց, ի՛մանի վատթարելն նր[ա] 'ի տեսանելոյ. և կամ կորուսանելն զտեսութիւն, որպ[էս] հանդիպի ծերոց։ Ծննդ. 48. 10։

Ծանրանուէրեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || ծանր նուէլ. որով նշանակի՝ յամրաբերս, կամ դժուարութ[եամ]բ նաւարկել. ի գնալ նաւուք։ Գործ. 27. 7։

Ծանրատիրտ. սրտի. իւ. իւք. կամ աց. իւք։ || խստասիրտ. կամ խստապարանոց. կամ կամակոր. և կմ՛ այն՝ որ ոչ անսայ խրատու։ Խորհրդ. Բ. պր. 89։

Ծանրատաղտուկ։ (նախդրիւ հոլովի.) || սաստիկ տաղտկալի. կամ յոյժ զզուելի. և կամ ծանր և անհանդուրժականն։ Յովհ. 2. հարփ. իա։ և Լամբրոն։

Ծանրացաւութիւն։ || ոչ հոլովի. այլ Է բայի չարակցի այսպէս. ծանրացաւութիւն լինել. և նշանակէ, կարի ցաւնուլ և բարկանալ. կմ՛ յոյժ զայրանալ. կամ սաստիկ դժուարել։ Թագ. 16. 15։ և 3. Թագ. 11. 25։

Ծանրացուցանեմ. ցուցի. ցի. ել։ (անցող.) || ծանր, կմ՛ դժուարակիր առնել։ 3. Թագ. 12. 4։ Իսկ մերթ խստացուցանել. կամ կարծրացուցանել։ Եբր. 8. 32։ Մերթ և 'ի վայր հակեցուցանել. կմ՛ ծանրանալով 'ի վ[ե]րա ուրուք 'ի վայր մղել։ Իմաստ. 9. 15։

Ծանրիմ. եցայ. եայց. իլ։ (ձայնակիր.) || ծանրանալ. կամ 'ի վայր հակել պատճառաւ ծանրութեան։ Եբր. 17. 12։

Ծանրոց. ի. աւ. աց. օք։ || կշիռք, և կշռոց. կամ ինչ ք՛ զօրս բարձեալ տանին ոք։ և ասացաւ ծանրոց, ըստ որում ծանրութիւն է բարձողին։ որ և ռամկ. ասի ծանրոց։

Ծանօթ. ի. իւ. իւ. իւք։ || ծանուցեալ. կմ՛ յայտնի. կմ՛ բացայայտ։ Բարուք. 4. 4։ Իսկ մերթ Ճանաչօղ. կմ՛ տեղեակ. կամ հասու։ Աշխարհ։ մերթ և նշանակէ զայնս, որք ճանաչեն զմիմեանս. և կմ՛ բարեկամքեն իրերաց։ ռամկ. Ճանչւոր. կմ՛ ազնիւ։ Սաղմ. 54. 14։ Աղաւ. 7. 4։ Եւ մինչ ասի՛ ծանօթս տալ, իմանի՛ ծանօթութիւն տալ, կմ՛ ծանուցանել զինքն, և կմ՛ զայլ ոք. Թէ ով է։ Ծննդ. 45. 1։ Հռովմ. 3. 3։ Ղուկ. 24. 35։

Ծանօթանամ. ացայ. ցիր. ալ։ (ընդմիջ.) || ծանօթ լինել. կամ բարեկամանալ։ Եւ մերթ հմտանալ. կամ տեղեկանալ։

Ծանօթութիւն. թեան։ || Ճանաչումն. կամ յայտնութիւն. կմ՛ տեղեկութիւն։ Նորէ. պէ։ Իսկ մերթ նշանակէ զծանօթ լինելն միմեանց. և կմ՛ զբարեկամութիւն. ռամկօրէն աշնայութիւն։ Խորհրդ. Գ. պր. 36։

Ծառ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || մեծ տունկ, որ ունի զբուն հաստատուն, և զոստս բազումս. որպիսի է սօսն. կաղնին. ձանձ կին. և այլք բազումք. որ և ռամկ. ասի ծառ։ Ծննդ. 3. 8։

Ծառախիտ։ || ոչ հոլովի, այլ ընդ բայի չարակցի այսպէս. ծառախիտ լինել. և նշանակէ՝ փախչելով մտանել յանտառս ծառոց, և անդ թաքչել. որպ[էս] հանդիպեցաւ աղաւնոյ, և եւայի։ Աշխարհ։ Իսկ մերթ ասի զանեղոյ, ուր գոյ խիտ բազմութիւն ծառոց։

Ծառայ. ի. իւ. իւ. իւք։ || սպասաւոր. կմ՛ պաշտօնեայ. կամ սպասաւորեալ, որ ծառայէ տն։ Թագ. 12. 7։ և 2. Օրին. 15. 15։ Եւ մերթ առնանի վ[ա]ս նր[ա], որք գնեցեալ են գրամօք վ[ա]ս ծառայութ[եա]ն։ Յովէլ. 4. 9։ Մերթ և առնանի վ[ա]ս այնոցիկ, որք նուաճեալք են ընդ իշխանութ[եամ]բ ուրուք թագաւորի կամ զօրքին։ որ ռամկօր. ասի տակն։ Եբր. 5. 15։

Ծառայազուն. ազնի. իւ. իւ. օք։ || այն՝ որ է 'ի ծառայական ազգէ՝ կմ՛ տոհմէ ծնեալ. կմ՛ որ է 'ի ծառայական կարգի, և ծառայ։ Յովէլ. 1. հարփ. Թ։

Ծառայածին. ծնի. իւ. աց. օք։ || ծնեալ 'ի ծառայէ. կմ՛ որ է ծնունդ, և որդի ծառայի։ Ղուկէ. դ։

Ծառայակից. կցի. աւ. աց. օք։ || ընկեր ծառայի. կմ՛ կցորդ ումեք 'ի ծառայութ[եա]ն։ Մատթ. 18. 28։ Յայտ. 19. 10։

Ծառայասպանի. ի. իւ. իւ. օք։ || այն՝ որ է 'ի առնելի ծառայի. կմ՛ որ է 'ի ծառայական զարմէ ծնեալ։ Աշխարհ.

Ծառայեցուցանել. ցելոյ. ով. ոց. ովք։ || ծառայ եղեալ. կամ 'ի ծառայութ[եա]ն մտանել։

Ծառայեմ. եցի. եա. եալ։ (չէզոք.) || սպասաւորել. կամ ծառայ, և պաշտօնեայ լինել. կամ մտանել ընդ լծով ծառայութ[եա]ն ուրուք թագաւորի. կամ իշխանի. և կամ ստրուկ լինել։ Ծննդ. 15. 14։ և 29. 15։ 3. Թագ. 12. 4։

Ծառայութիւն. թեան։ || սպասաւորութիւն. կամ պաշտօնէութիւն. կմ՛ հպատակութիւն. կամ ստրկութիւն. կմ՛ ծառայական գործ. կմ՛ աշխատութիւն։ Ծննդ. 14. 4։ Եբր. 6. 6։

Ծառանամ. ացայ. ցիր. նալ։ (ընդմիջ.) || ծառ լինել։ Իսկ մերթ նշանակէ ամբարտակ բարձրանալ։ 2. Մակ. 7. 5։

Ծառանոց. ի. աւ. աց. օք։ || ծառաստան. կմ՛ տեղի՝ ուր գտնի բազմութիւն ծառոց։

Ծառաստանք. անեաց. ով. աց. ովք։ || առանձինն ծառոց. կմ՛ անկեցեալ ծառք։ Ծնն. 23. 17։ Թագ. 13. 21։ 2. Օրին. 20. 19։ Եսայ. 16. 9։ Իսկ 1. Մակ. 14. 8. ուր ասի. Եւ փայտ անկեցեալ ծառաստանք. իմանի, ամ՛ փայտ անկեցեալ ծառոց։

Ծառացուցանեմ. ցուցի. ցի. նել։ (անցողակ.) || ծառ առնել. կմ՛ կանգնեցուցանել կամ բարձրացուցանել։

Ծառաւ. ո. ծարաւի. իւ. իւ. իւք։ || տենչ, ուր

գոն բազմամ ծառոց. և կմ՝ ամփոփեալ կամ բաղ մութիւք ծառոց.

Ծամեմ. կամ Ծամծեմ. եցի. եաւ. ել։ (Ներգործ.) || ծամելով լինել. կմ՝ աղորել. կմ՝ մանրել, և կակղացուցանել ատամամբք։

Ծամումն. քման. ման. մանց. մամբք։ || Ծամելով լինելն. կամ մանրումն ատամամբք։ Նուէլ. 'ի Գործոց խօսին։

Ծարաւ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || Ծարաւութիւն. կամ փափաք ըմպելոյ ջրոյ, որ պատճառի 'ի ջերմութենէ. կամ 'ի ցամաքութենէ խոնաւութեան։ Ելից. 17. 3։ Յոբ. 7. 9։ Իմաստ. 11. 9։ ըստ այսմ է և 2. Օրին. 8. 15. ծարաւոյ. || Որ զՆեզ խածանէր. և կարիճ. և ծարաւ, և ոչ գոյր ջուր. իբր թէ ասէ՝ յայնմ անապատին օձն, և կարիճն խայթէր. նաև պատճառէր սաստիկ ծարաւ, և ջուր ոչ գտանիւր։ Բայց ոմանք 'ի թարգմանչաց՝ փոխանակ բառիս ծարաւ՝ գրեն զանուանէ ինչ օձի, որ յունարէն կոչի՝ տիփսաս, և ելանէ 'ի ծարաւ բառէն. քանզի 'ի յոյն բարբառ՝ ծարաւն տիփսա ասի։ Արդ՝ օձս այս կոչեցաւ այսպէս՝ վն ներգործութեան իւրոյ. քանզի է սա տեսակ ինչ փոքրիկ և ժանտ օձի, որ ընդ աւազով թագուցեալ ծածկի, որոյ թոյնն ունի զայնչափ չարութիւն, մինչ զի զոր խայթէ պատճառէ 'ի նմանէ զանհնարին չորութիւն, և զծարաւ. յորմէ տոչորեալ անդադար ըմպեն զջուր, և ոչ երբեք զովանան. և իբրև կարի յաճախեն զըմպելն, ուռուցեալ հերձին ընդ մէջ. և չարաչար մեռանին։ Արդ՝ թարգմանիչքն մեր եդին՝ ծարաւ. վն զի առ եօթանասնականն ... յոյն գրոյն, յորմէ թարգմանեցին՝ դնի տիփսա, որ է ծարաւ. և ոչ տիփսաս, որ է օձն։

Ծարաւի. ւոյ. ւով. ւոց. ւովք։ || ծարաւող. կամ ունող զծարաւ, և կմ՝ զփափաք ջրոյ։ Դատաւ. 4. 19։ Առակ. 25. 21։ Եսայ. 55. 1։ Մերթ եւս առնի զնոցանէ, որք ունին զսաստիկ փափաքումն առ ի և եցէ իր։ Սաղմ. 41. 3։ Մատթ. 5. 6։ Մերթ և ս նշանակէ զխոնաւ աւարութիւն. և կմ՝ զանջրդին. և ըստ այսմ ասի. Երկիր ծարաւի.

Ծարաւիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակր.) || ծարաւել. կամ ունել զփափաք ըմպելոյ ըղ ջուր։ Ելից. 17. 3։ Դատաւ. 15. 18։ Եւ մերթ առնուի լինել սաստիկ վն փափաքելոյ. կամ ցանկալոյ։ Սաղմ. 62. 2։

Ծարաւուտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || անջրդի. կմ՝ անջուր, և կամ խոնաւութեան. և այս ասի զերկրէ, որ յոյժ կարօտ է ջրոյ. և կմ՝ յոյժ չոր, և ցամաք է։ Սաղմ. 106. 33։ ... և Եսայ. 32. 2։

Ծարիր. ծարրոյ. ով. ոց. ովք։ || ծարիր, որ է սևագոյն դեղ ինչ, զոր 'ի յաչս քարշեն ոմանք 'ի կանանց առ 'ի գեղեցկացուցանել զարտևանունսն, և զաչսն։ որ ռամկօրէն ասի՝ ծարոյր. կամ սիւրմէ։ Երեմ. 4. 30։ և Եզեկ. 23. 40։

Ծարոյր. ուրի. րէ. րոց. րօք։ || Նոյն է ընդ վերինոյն։

Ծարրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || քարշել 'ի յաչս զծարիր. որ զնիւղէ։ 4. Թագ. 9. 30։

Ծաւալ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ ծաւալիլ բային. որով մերթ նշանակի՝ ծաւալեալ. որ տարածեալ և սփռեալ։ Իսկ մերթ նշանակի՝ ծաւալումն. որ տարածումն և սփռումն. կմ՝ ցրուումն։ Նուէլ. հա. և Յն ոգւ։

Ծաւալեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || սփռել. կմ՝ տարածել. կմ՝ ճապաղել։ 2. Մակ. 10. 28։

Ծափ. ափ. փէ. փց. փք։ || ափ ձեռաց. կամ հարումն ափից ձեռաց ընդ միմեանս։ Բայց սա գրեթէ միշտ ընդ բայի՝ չարակցի այսպէս. ծափս հարկանել. կմ՝ ծափ զծափի հարկանել. և նշանակէ զափս ձեռաց ընդ իրերարս բաղխել. որ և ասի՝ ծափել. ռամկ. ծափ զարնել։ և այս մերթ լինի 'ի նշան ուրախութեան, և ցնծութեան. և մերթ 'ի նշան զարմացման. իսկ մերթ 'ի նշան զայրացման։ Թուոց 24. 10։ Յոբ. 27. 23։ Սաղմ. 46. 2։ Եզեկ. 6. 31։ Իսկ երբեմն ասի սա զանկենդանեաց. և այս առ 'ի ցուցանել զցնծութիւն և զուրախութիւն նց։ Սաղմ. 97. 8։

Ծափեմ. եցի. եա. ել։ (Չէզոք.) || ծափս հարկանել. որ զափս ձեռաց ընդ միմեանս հարկանել։ ռամկօր. ծափ զարնել։ 'ի ձայ հարց. ժա.

ԾԳ

Ծգտանեմ. եցի. եա. ել։ (Չէզոք.) || տես զՁգտանել։

Ծգտտումն. տման. ման. մանց. մամբք։ || տես զՁգտտումն։

ԾԵ

Ծեծած. ի. իւ. ից. իւք։ || ծեծեցեալ և լսեցեալ իր. և ըստ այսմ յորժամ ցորեանն լցեալ 'ի սանդ, և սխոյն տորկեալ յանկանմն ծեծին, և լոսին, կոչին ծեծած ցորենոյ. կամ ծեծած սխուան։ Այնպէս յորժամ քաղեցեալ բոյսն վշոյ, կմ՝ կեղևք նր չորացուցանին. և յետոյ թակիւ ծեծին, և ջախջախեալ լուծին, զի թելքն վշոյն զատցին 'ի յարդիցն և 'ի մըղերաց. կոչին ծեծած վշոյ։ ըստ այսմ խմա և զայլոց նմանեաց։ Եսայ. 1. 31։

Ծեծեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ձաղկել. կմ՝ սաստիկ բաղխել. կմ՝ հարկանել. և ըստ այսմ ասի՝ ծեծել եղեգամբ զգլուխ. և այլն։ Մատթ. 27. 30։ Իսկ մերթ ծեծել ասի՝ յորժամ զդանկնն, կամ զայլ ինչ նըման՝ դաւաղանաւ հարկանելով թօթափեն. և կմ՝ զցորեանն 'ի սանդս եդեալ՝ հարկանեն առ 'ի որոշել զթեփսն 'ի ցորենոյն։ Դատաւ. 6. 11։

Ծեր. ոյ. ով. ոց. ովք։ || ալևոր. կմ՝ հին աւուրց. կամ հնացեալ ժամանակաւ. կամ բազմաժամանակեայ։ Եւ այս ասի զնոցանէ. որք հասեալք են 'ի հնդերորդ հա-

սամն․ որ ակսանի 'ի յիմներորդ ամին, և եղեալ մինչև 'ի յեօթանասունն․ կմ՝ յեօթանասուն և ութն ։ Յոբ․ 32․ 9։ Իմաստ․ 2․ 10։ Ղուկ․ 1․ 18։ Իսկ մերթ ծեր առի նաև որ է այր կատարեալ․ կմ՝ առաջ․ կմ՝ խոր հրդականն․ կամ դատաւոր․ կամ իշխան․ և այլն․ թէ հին աւուրց իցէ․ և թէ ոչ։ Ղևտ․ 19․ 32։ Թուոց․ 11․ 24։ և Գործ․ 11․ 30։ Իսկ 'ի վերայ հարանց․ 'ի բազում տեղիս բառս ծեր, պատճառ լինի փոխանակ հասուն և կատարեալ կրօնաւորի ։ Իսկ Յոբ․ 38․ 7․ ասէ՝ յորժամ եղեն աստեղք ծերք․ բառս ծեր, նշանակէ զփառաւորն և զատուրածեալն․ քանզի գրեթէ ասէ․ յորժամ եղեն աստեղք յինէն սփռեցեալք և դասաւորեցեալք բարւոք կարգաւ 'ի տեղիս իւրեանց՝ օրհնեցին զիս․ այս հրեշտակք․ և այլն․ Եւ թէ այսմ բառս ծեր, է արմատ ծերինք բային, որ զփտիլն, և զծառայելն նշանակէ ։

Ծերագոյն․ դունի․ ին․ ից․ իւք ։ ‖ առաւել ծեր․ կամ աւագագոյն․ կամ երիցագոյն․ կմ՝ աւագագոյն․ կմ՝ առաւել նախամեծար ոք ։ Յոբ․ 32․ 6։

Ծերակից․ կցի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ կցորդ ընկերք 'ի ծերութեան․ կմ՝ յերիցութեան ։

Ծերակոյտ․ կուտի․ ին․ ից․ իւք ։ ‖ կոյտ ծերոց․ որով մերթ նշանակի բազմութիւն ծեր և աւագ մարդկանց․ կամ գումարեցեալն յայրապետաց ։ 3․ Մակ․ 4․ 5։ Իսկ մերթ ժողովն մեծամեծաց, կմ՝ իշխանաց, և կամ իմաստնոց, որք ժողովին 'ի միասին առ 'ի առնել զխորհուրդ․ կմ՝ դատաստան ։ Եւ Եփեսացւոց 3․ 16։ Թուոց․ 22․ 4։ Ղուկ․ 22․ 66։ Իսկ մերթ նշանակէ զծերակուտականն․ և ըստ այսմ ասի՝ ծերակոյտ ժողովուրդ․ կմ՝ ծերակոյտ բազմութիւն ։ 1․ Մակ․ 11․ 23։ և 2․ Մակ․ 14․ 37։ Իսկ մերթ նշանակի ժողովն երիցագոյն կրօնաւորաց ։ 'ի վերայ հարց․ ն։

Ծերանամ․ ացայ․ ցիր․ անալ ։ (չեզոք․) ‖ ալևորիլ․ կամ անցանել զաւուրբք․ կամ բազմամեայ լինել․ կամ 'ի կատարած ժամանակի կենաց լինել մերձենալ ։ Ծննդ․ 18․ 11։ 2․ Մակ․ 6․ 18։

Ծերանոց․ ի․ ա․ աց․ օք ։ ‖ բնակարան ծերոց․ և կմ՝ մեծամեծաց․ կամ կրօնաւորաց ։ 'ի վերայ հարց․ իղ։

Ծերատանամ․ ացայ․ ցիր․ անալ ։ (չեզոք․) ‖ 'ի ծանրութէ ծերութեան թեթևանալ․ և իբր թէ զծերութիւն յանձնէ 'ի բաց մերկանալ․ ոչ հանդիսաւ ծերոց․ յորժամ 'ի ծերութեան [illegible] զանձն զհանգիստ, և զդիւրութիւն ։ Յդ․ որդւոց ։

Ծերիմ․ եցայ․ եա․ կմ՝ եաց․ իլ ։ (չեզոք) ‖ ստորիլ․ կմ՝ տարածիլ․ կամ ծառայիլ․ և կամ ձապաղիլ ։

Ծերութիւն․ թեան ։ ‖ ալևորութիւն․ կամ հնութիւն ժամանակի, և հասակի, յորում հերք մարդոյ սպիտականան․ և այս է հինգերորդ հասակն մարդոյ․ զորմէ ասացաւ 'ի բառս ծեր․ տես անդ ։ 2․ Մակ․ 15․ 13։ Ղուկ․ 1․ 36։ Իսկ մերթ երիցութիւն․ կամ աւագութիւն․ և գահերիցութիւն ։

Ծերուհի․ հւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք ։ ‖ ծերացեալ կին․ կամ պառաւ ։

Ծերունի․ նւոյ․ աւ․ եաց․ եօք ։ ‖ ծերացեալ․ կամ ալևոր․ կմ՝ հնաւուրց․ կմ՝ հասեալ 'ի ծերութեան․ կամ ծեր ։ Ծննդ․ 43․ 27։ և 2․ Մակ․ 6․ 1։

Ծերպ․ ի․ ին․ ից․ իւք ։ ‖ փապար․ կմ՝ պատառուած․ կմ՝ ձեղք․ կմ՝ ծակ վիմաց, կմ՝ լերանց, և այլոց նմանեաց ։ ռամկ․ ղռխուռ․ կամ խոռոչ ։ Ելից․ 33․ 22։ և Երգ․ 2․ 19։ և Յոբ․ 6․ 15։

Ծեփ․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ ‖ ծեփումն․ կմ՝ ծեփեցեալ կիրն, և այլինչ նման, որ տարածեալ մածեալ կայ զորմովք․ և զայլովք իրօք ։ ռամկ․ սուաղ ։ Յոբ․ 33․ 25։ Մէթէ․ 7․ 11։

Ծեփեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (ներգործ ։) ‖ բռել․ զ․ զկիր՝ կմ՝ զաղաղ․ և կմ՝ զկաւ դնելով 'ի վր որմոյն՝ և կմ՝ այլոյ իրի՝ տարածել զայն․ որով մածի, և պատեալ կոխի ծեփեցեալն ։ ռամկ․ և ս ասի ծեփել ։ 2․ Մակ․ 2․ 30։ Իմաստ․ 13․ 14։ Եզեկ․ 13․ 10։ և Յես․ 9․ 6։ Եւ մերթ օծանել զինքն նաւթիւ․ կմ՝ կպրպիլովով․ և կմ՝ գեղով իւիք ։ Ծննդ․ 6․ 14։ Ելից․ 2․ 3։ Երեմ․ 22․ 14։ [illegible]

Ծեքական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ մշտական․ կամ թիւր․ և այս մանաւանդ ասի զեղ ունէ, կմ՝ զգաւոլից, յորս լինի կոճատ, կմ՝ թիւր արտադրութիւն․ ոչ առնեն ծռալեղումն ։

Ծեքեմ․ եցի․ եա․ եալ ։ (ներգործ․) ‖ թիւրել․ կմ՝ ծռել․ և այսպէս մանաւանդ զարկել․ կմ՝ ասպարեզութիւն, որով թիւրեն 'ի խօսելն ըղ տադրութիւն, կմ՝ զձայնս ։ Եւ կմ՝ զբանից, զորս բառս, կմ՝ զձայնս ։ Եւ կմ՝ զբանից ։ զորս ոք 'ի թիւր կողմն մեկնէ․ և կմ՝ թիւր իմանայ ։ Լաւրեանց ։

ԾԽ

Ծխաւ․ ծխոյ․ ով․ ից․ իւք ։ ‖ արարողութիւն․ կմ՝ սովորութիւն քաղաքական․ կմ՝ եկեղեցական, որով վարին 'ի քաղաքի․ կմ՝ յեկեղեցական պաշտամունս ։ ռամկ․ ադէթ ։

ԾԻ

Ծիածան․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ բազմերանգ և գեղեցկանշոյլ կամարն այն, որ 'ի գալն անձրևաց, երբեմն երևի 'ի յանդիման արևու․ հանդէպ արեգականն․ որ և ասի աստուածային հանդէս․ զոր Եղ. տե 'ի յամպս 'ի նշան հաշտութեան ։ Եւ ասացաւ ծիածան, իբր թէ ծիրածան․ այս է՝ ծիր ածող․ զի զի ածէ զերեսօք երկնից զծիր, որ է ոչ գիծս, բոլորակ գիծ․ կամ կամարաձև շրջանակ ։ ռամկ․ ծիրանի գօտի․ կմ՝ կանանչ կարմիր գօտի ։ Յայտ․ 10․ 1։

Ծիածանաձեւ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ զ․ ծիածան ձևացեալ․ այս է իբրև զծիածան ծաւալեալ․ և տարածեալ գեղեցիկ գունով ։

Ծիծառն ։ (նախդրիւ հոլովի․) ‖ ուրախական ժպտումն կմ՝ զուարթութիւն, և զուարթու թիւն դիմաց․ և կմ՝ ծաղր ։

Ծիծաղաշնաց. ի. իւ. ից. իւք: || այն, որ ծիծաղեցուցանէ զնա յ: Եւ այս մերթ առի ըզ Ջուրց գետոց, որք յորդախաղաց, և զուարճալի գնացիւք ընթանան:

Ծիծաղական. ի. աւ. աց. օք: || ծիծաղող, կամ այն՝ որ ունի զկարողութիւն և զընդունակութիւն ծիծաղելոյ. որպիսիք են մարդիկ: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ վերաբերի առ ծիծաղս. կմ առ ուրախութիւն, և առ հրճուանս: Յն օրէ: Եւ մերթ նշանակէ զծիծաղելին. կմ զծաղրականն, և կամ զկատակելին:

Ծիծաղիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակր.) || ձայնիւ ժպտիլ, կմ՝ 'ի ծիծաղս անկանիլ. կամ զուարթանալ, և զուարճանալ դիմօք որ լինի 'ի բազում պատճառէ 'ի զուարճացմանէ: ռամկ. ևս ասի ծիծաղիլ: Ծննդ. 17. 17; և 18. 12: Առակ. 15. 13: Ղուկ. 6. 25: Իսկ մերթ նշանակէ ծաղր առնել. կամ կատակել. կմ ծիծաղմամբ այպն առնել. և ըստ այսմ առնու ըստ զպարառական խնդիր՝ այսպէս. ծիծաղիլ զնովաք. և այլն: Յոբ. 30. 1: Սաղմ. 24. 3: և 58. 9:

Ծիծառն. ծիծռան. ամբ. անց. ամբք: || է փոքրիկ թռչուն ինչ սրաթռիչ, և բազմաճիչ, որ եկեալ առ մեզ 'ի ժամանակս գարնան գնէ զբոյն յառաստաղս տանց: ռամկ. ծիծեռնիկ: Եսայ. 38. 14: Երեմ. 8. 7:

Ծիծեռն. ծիծռան. ամբ. անց. ամբք: || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Ծիղ. կամ Ծիւղ. ծղոյ. ով. ոց. ովք: || է ղեղն ցորենոյ. կամ գարւոյ. կմ սիզոյ, և այլոց նմանեաց խոտոց:

Ծին. ծնոյ. 'ի ծնէ. իւ. ից. իւք: || է արմատ ծնանելոյ բայիս. որով մերթ նշանակի ծնունդն. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի՝ կոյր 'ի ծնէ. այս է՝ 'ի ծննդենէ: Յովհ. 9. 1: Իսկ մերթ նշանակի ծնանողն. կամ ծնեալն. և ըստ այսմ 'ի գործածի միայն 'ի բարդութիւն բառից. զի մինչ ասի բազմածին, իմանի զբազում ծնանօղն: Իսկ մինչ ասի՝ առաջնածին՝ իմանի ծնեալն յամօլայ: Մերթ ևս նշանակէ զողան երեխային. կմ զմաշկն անօթն, յորում պարունակի մարմին երեխային, մինչ ծնանի: Իսկ 'ի գիրս Յոբայ. Խ. գլ. 11. ուր ասի՝ ծնիւք լեռամբք, և եղերօք դաշտին: իմանի ծնօտիւք լերանց, կմ կողմամբք լերանց:

Ծիտ. ծտի. իւ. ից. ոք: || փոքրիկ թռչուն. կամ ճնճղուկ:

Ծիր. ծրի. իւ. ից. իւք: || գիծ բոլորակաձև. կամ կամարաձև, թէ մեծ լիցի, և թէ փոքր: Նարեկ. 'ի գովեստ խաչին. և Խորէն. բ. գլ. 39: Եւ ըստ այսմ կամարն ծիածանին ծիր կոչի: Իսկ մերթ նշանակէ զբոլորս. կմ զշրջանակ. և կամ զշրջապատեալ գնտակաձև, կմ կամարաձև մարմնոյ: Յոբ. 22. 14: Եսայ. 40. 22: Մերթ ևս նշանակէ զծայրս. կամ զվայրս. և ըստ այսմ ասի 'ի Նարեկ. ղթ. 'ի ծիրս աստեղաց: Երբեմն ևս նշանակի ամփոփ ծագ. կմ եզր. կմ աւարտ. կմ վերջ: Նարեկ. ղէ. և ղթ: Իսկ երբեմն ծիր ասի և լինի գիծ. կմ գիր: Նարեկ. ղթ. և ըստ այսմ եղանի 'ի նմանէ բայս այս ծրել, որ է գծել. կմ գրել:

Ծիրան. ոյ. ով. ոց. ովք: || է պտուղ ինչ փափուկ և համեղ, որ ունի զգոյն դեղին, և է ձևով նման դեղձի. բայց կուտն իւր է կակ. և միջին քաղցր իբրև զնուշ: ռամկ. կորէկն զալխի:

Ծիրանազգեաց. գեցի. իւ. աց. օք: || զծիրանի զգեստս զգեցօղ. կամ որ արկեալ ունի զիւրև զծիրանիս:

Ծիրանազգեստ. ի. իւ. ից. իւք: || զգեստաւորեալ ծիրանի հանդերձիւ. կմ զգեցեալ զծիրանագոյն զգեստս. կմ զգեցօղ ծիրանեաց: Խորէն. ա. գլ. 25:

Ծիրանածայր. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ ըզ ծայր կարմիր իբրև զծիրանի. կամ որոյ ծայրքն են ծիրանեգոյն: Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց:

Ծիրանածաւալ. ի. իւ. ից. իւք: || իբրև ըզ ծիրանի ծաւալեալ և սփռեալ: Իսկ մերթ ծաւալօղ և տարածօղ ծիրանեաց. որով երբեմն իմանի սփռօղն ծիրանի զգեստուց: Իսկ երբեմն այն՝ յորմէ հանեալ ծաւալի ծիրանի ներկն. որպիսի է ծովն տիւրոսի, որ է 'ի ծոցն միջերկրական ծովուն. և ըստ այսմ ասի 'ի Նարեկ. ղէ. Խիտ Է ծիրանածաւալ ծովային ծոցոյն աստապարէզ:

Ծիրանածին. ծնի. իւ. աց. օք: || զծիրանիս ծնանօղ, կմ արտադրօղ: Իսկ մերթ նշանակէ զծնեալն, և զսնեալն 'ի ծիրանի հանդերձս:

Ծիրանածնունդ: (Նախադրիւ հոլովի.) || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Ծիրանածուէն: (Նախադրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է ծուէն. կմ կտոր ծիրանւոյ. կմ մասն ինչ կտաւոյ ներկեցելոյ ծիրանի գունով: Նարեկ. ղէ:

Ծիրանաւոր. կրի. իւ. աց. օք: || կրօղ 'ի վերայ իւր զծիրանի զգեստ. կմ ծիրանազգեաց: Մծբն. ժթ:

Ծիրանավաճառ. ի. աւ. աց. օք: || վաճառօղ ծիրանւոյ: ռամկ. զպյէխի ծախօղ:

Ծիրանատեսիլ: (Նախադրիւ հոլովի.) || ունօղ զտեսիլ, և զգոյն ծիրանւոյ. կմ կարմրագոյն:

Ծիրանափառ. կամ ծիրանեփառ: (Նախադրիւ հոլովի.) || զփառս. կամ զպայծառութիւն, և զգեղեցկութիւն ծիրանւոյ ունօղ. կմ զգեցմամբ ծիրանի հանդերձից փառաւորեցեալ, և պայծառացեալ:

Ծիրանենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ծառ ծիրանոյ. կամ տունկ, որ տայ զծիրան. յն զղայխի:

Ծիրանեվաճառ. ի. իւ. ոց. օք: || վաճառօղ ծիրանեաց. կամ ծիրանագոյն զգեստուց: Գործ. 16. 14:

Ծիրանեկիր. կրի. իւ. աց. օք: || Կիւրղ Եղէծ. ժա: տես զծիրանաւոր:

Ծիրանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || է գոյն ինչ, կմ ներկ կարմրերփեան. պայծառ և ազնիւ քան զամ կարմիրս. և է իբրև զի

մրգ, և Թանգագին։ Աբոք՝ սա է հիւթ ինչ կարմրագոյն․ որ գտանի 'ի կակորդն խեցեմորթ կենդանւոյ իբրև ծովայնոյ՝ սա բունակեալ 'ի ապխտակ երակի իբրև զպ_քիւն, որով ներկէին մեծագին հանդերձս, կամ արքունական պատմուճանս։ Եւ խեցեմորթս այս յարմար գտանի 'ի ծովն տիւրոսի, որ և յանուն հիւթոյն խորայկոչի ծիրանի։ Եւ ըստ որում գոյնս այս ելանէ 'ի ծովէ, ինքն՝ և ներկեցեալքն նովաւ կոչին՝ ծովաւ ծիրանի, ամ դնի՝ 1․ Մակ․ 4․ 23։ Իսկ մերթ բառիս ծիրանի նշանակին լուրջքն․ կամ մանածքն ներկեցեալք այս պխտեաւ գունով։ Ելից․ 25․ 4։ և 26․ 1։ և 27․ 16։ 2․ Մնաց․ 2․ 7։ և 3․ 14։ Մերթ ևս նըշանակի հանդերձն, կմ․ զգեստն ներկեալ ծիրանի գունով, զոր զգենուին թագաւորք․ և այլք մեծամեծք։ 1․ Մակ․ 8․ 14։ Առակ․ 31․ 22։ Երգ․ 7․ 5։ Երեմ․ 10․ 5։ Իսկ մերթ ածականաբար առեալ նշանակի ծիրանենեղէնն, որ կազմեցեալն 'ի ծիրանւոյ, և որ այսմ սակս ըստ ծիրանի․ խալխալ ծիրանի․ հանդերձ ծիրանի, և այլք բազումք։ Թուոց․ 4․ 7։ Եսթեր․ 1․ 6։ Երգ․ 3․ 10։ Եզեկ․ 23․ 12։ Մերթ ևս անյատկապէս առեալ՝ ծիրանի ասին այնք, որք ունին զգոյն նման ծիրանւոյ․ և կամ են կարմիր իբրև զծիրանի։

Ծիրտ․ ծրտի․ ից․ ից․ իւք։ || աղբ թռչնոյ, կմ․ փոքունց կենդանեաց․ որպ․ հաւու․ լորոյ․ և այլն։

Ծիւղ․ ծղոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || տե՛ս շիւղն։

Ծիւրական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || նիհարական․ կամ հիւծողական․ կամ մաշողական։ Ուստի մինչ ասի՝ ախտ ծիւրական․ իմանին այնք ցաւք․ կմ․ ախտաժետութիւնք, որք ըզ մարդն սաստիկ հիւանդոտ առնելով՝ ծիւրեն․ և նիհարացուցանեն․ կամ հաշելով և մաշելով ածեն 'ի վը՛ զչարաչար մահ․ որպիսի է ախտն այն, որ ռամկ․ կոչի հէքտիգ, որ պատճառելով զսաստիկ ջերմութիւն․ չարաչար լուծանէ զօրութիւնն, և սաստիկ հիւծելով, և մաշելով սպառնանէ զմարդն։ Այնպէս և վարդապետքն․ և այլ ո՛ և իցէ ախտաժետութիւնք ծիւրողք, և մաշողք՝ ասին ախտ ծիւրական, իբր թէ ախտ ծիւրեցուցիչ։ Երեմ․ 14․ 15։

Ծիւրեալ․ ելոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || հաշեալ․ և մաշեալ․ կամ նիհարացեալ։ Իսկ մինչ ասի ծիւրեալ ախտ, իմանի ծիւրեցուցիչ ախտաժետութիւն, որ և ասի՝ ծիւրական ախտ, որ մեռանեցաւ 'ի մերոյ։ տե՛ս անդ։ Երեմ․ 16․ 4։

Ծիւրիմ․ եցայ․ եալ․ իլ։ (Համբաւոր․) || մաշիլ․ կմ․ վատթարիլ․ կմ․ նիհարանալ․ կմ․ հիւծիլ․ կմ․ հաշելով, և մաշելով նուաղիլ․ և վը՛ ոսկորաւքն թաղկանալ։ 2․ Թագ․ 13․ 4։

Ծ Խ

Ծխալից․ լի․ ով․ ոց․ օք։ || լցեալ ծըխով․ կամ լի ծխանման վառաթար գոլորշեօք։ Նորէ․ ծղ։

Ծխախառն։ (Նախադրիմ հոլովի․) || խառնեալ ծխով․ կամ ծխանման գոլորշեօք։ Նորէ․ ծէ

Ծխախոտ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || է այն խոտն, զոր մարգիք շաղացուցեալ մանրեն, և հըրով լուցեալ՝ զծուխն քարշեն 'ի բերան իւրեանց։ ռամկ․ Թիւթիւն։

Ծխամած․ ի․ իւ․ ից․ օք։ || ծխով մածեալ․ կմ․ թանձրացեալ․ և կմ․ պատեալ։ Նորէն։

Ծխանելի․ լւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք։ || այն նիւթ որ կարէ ծխիլ․ և զի և իցէ հոտ բուրել․ բայց յատկապէս նշանակի ուտելի խունկ․ կմ․ կնդրուկ․ և կմ․ այլ ո՛ և իցէ անուշահոտ իր, որ կարէ ծխիլ, և զանուշահոտութիւն բուրել։

Ծխանման։ (Նախադրիմ հոլովի․) || տե՛ս ըղ ծխատեսակ։

Ծխաշունչ․ շնչի․ իւ․ ից․ օք։ || զծուխ վառաթար գոլորշեաց շնչօղ․ կամ իբրև ըզ ծուխ, և զվառաթար գոլորշիս շնչեցեալ։ Ոսկէ․ 1․ հոմ․ [illegible]

Ծխատեսակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || ծխակերպ․ որ ըստ կերպի, և ըստ նմանութեան ծխոյ․ և կամ ծխանման։

Ծխեալ․ ելոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || այրելով 'ի ծուխ փոխարկեալ․ կմ․ զծուխ ելուզեալ կամ հանեալ։ Ելից․ 20․ 18։ Իսկ մինչ ասի՝ պղինձ ծխեալ․ նշանակի՝ արոյրն, որ է․ ըստ կէսգոյն պղինձն․ ռամկ․ և կոչի սպեղղինձ, որ յորժամ ըստ արուեստի գործի, և կոկի․ ոսկւոյ նման փայլի․ վը՛ որոյ և երբեմն կոչի՝ պղինձ փայլուն․ ոմ դնի 3․ Թագ․ 7․ 45։ ռամկ․ ասէ սա՛ դեղին պղինձ։ Յայտ․ 1․ 15։ և 2․ 18։

Ծխեմ․ եցի․ եա․ եալ։ (Ներգործ․) || այրելով․ կմ․ 'ի հուր արկանելով զինչ 'ի ծուխ փոխարկել․ կմ․ հանել զծուխ նը․ և ըստ այսմ խունկ մատուցանելն բուրվառաւ․ և կամ խունկ արկանելն․ կոչի, ծխել ըղ խունկս։ 1․ Մնաց․ 6․ 49։ և 23․ 13։ 2․ Մնաց․ 2․ 4։ և 26․ 16։

Ծխիմ․ եցայ․ եալ․ իլ։ (Համբաւոր․) || այրելով 'ի ծուխ փոխարկիլ․ կամ յինքենէ ըղ ծուխ ելուզանել․ կամ զծուխ արձակել։ և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի զՍինայէ․ կմ․ զլերանց ծխիլ։ Ծննդ․ 15․ 17։ Ելից․ 19․ 18։ Սաղմ․ 103․ 32։ և 143․ 5։ ըստ այսմ է և իմաստ․ 10․ 7․ ուր ասի զհնգքաղաքեան գաւառաց․ [illegible] որ 'ի վկայութիւն չարութեան ծխեալ կայ․ [illegible] զծուխ ելուզանէ։

Ծխնելոյզ․ լուզի․ իւ․ աց․ օք։ || զծուխ ելուզանող, կամ զծուխս հանող․ բայց այս յատկապէս առեալ նշանակէ զխողովակն զայն՝ որ բրգաձև շինի 'ի վը՛ վառարանաց, ընդ որ ծուխն նը՛ ելանէ, և ցրուի յարտաքս․ սակս ասի ծխնելոյզ․ իբր թէ զծուխն վառարանի ելուզանող։ ռամկ․ Պուխարի․ կամ Բուխէրի։

Ծխոտիմ․ եցայ․ եալ․ իլ։ (Համբաւոր․) || ծըխոտ լինիլ․ կամ ծխով մածիլ․ կամ ապականիլ։

Ծ Ծ

Ծծեմ. եցի. եաւ. ել: (Ներգործ.) || Բե-րանով և շրթամբք յինքն քարշելով յի-րէ իմեքէ զհիւթ ինչ, կամ զօդն՝ կլանել: որ և ռամկ. ասի ծծել: Երեմ. 14. 6: Մծբն. ԺԹ: Իսկ մերթ նմանութիւն առեալ՝ ասի զայնմանէ ամե, որք իբրև զհիւթս քար-շեն, և 'ի բաց հանեն յումեքէ. Յոբ. 5. 5: և 6. 4: և 20. 16:

Ծծումբ. ծծմբոյ. ով. ոց. ովք: || Է հանք ինչ գետնաբոյս, որ երևի յերկիրս իբրև դեղին երկիր. կամ իբրև զներկս գեղա-փչութիւն. մասունք նը են հրթայինք: յոր ժամ 'ի հուր մերձի՝ վառեալ բոր-բոքի. և հանէ զհոտ. դառնութի, և զբոց զոր չառնեմ: ուստի բազում անգամ մարմին առլաւ զթէս պատահեցելոց. և առնէն լուցկիս ձրագի. ... . Եւ հանքս այս ռամկ. կոչի, ... : Ծննդ. 19. 24: Յոբ. 18. 15: Յայտ. 9. 17: և 19. 20:

Ծ Կ

Ծկոյթ. ութի. իւ. եց. եաց: || Փոքր մատն, որ և ասի ձկոյթ: 3. Թագ. 12. 10:

Ծկռտեմ. կամ ծգռտեմ. եցի. եա. ել: (Չէ-զոք.) || Տես զՁգռտեմ:

Ծկռտումն. կամ ծգռտումն. ման. մամբ. մունք: || Տես զՁգռտումն:

Ծ Պ

Ծղօտ: (Մակբայ որակական.) || Երևե-լով 'ի բաներս ծղօտ, որ է քաղցր. կամ ձեռն. ուստի բառս՝ ծղօտի, նշանակէ բաղ-կել. իբ քաղցր կերով. կամ ձեռամբ խո-րով: և ըստ այսմ ասի՝ ծղօտի հաւաքանել. կամ քարշել:

Ծղինի. կամ ծիղնի. ւոյ. ւով. հւոյ. եաց: || Եր-կաթ եղէն ասեղ ինչ, որ զփեղկս դրանց, կամ պատուհանից ընդ երկուց սեմոցն 'ի վերուստ և 'ի ներքուստ. յորդ և կցէ. յորոյ վր շրջին արդարև փեղկք: ռամկ. դրան ... . կամ մեղք: Առակ. 26. 14: Ըստ այսմ է և 3. Թագ. 6. 34. ուր ասի. Եւ ծղնինք նոյ երկրացեակ. զայսմանէ տես 'ի Ակնութի երկրացեակ բառին. ուր լիովին ասացաւ:

Ծղին. նույ. ւով. եաց. եօք: || Նոյն է ընդ վերինս:

Ծղոտ. ղօտի. ով. ոց. օք: || Է փոքրիկ կեռ դանակ մի թեւաւոր, որ գոյանայ 'ի փայտէ. կամ յաղէսէ զատանի 'ի ծառատանս ...ման վաճառականաց. ... և 'ի գրչե-րէ ... . կամ զծղոթ նախ ձայնս արձակէ:

Ծղունկ. կամ ծղնկի. ծղկի. ու. ոց. ոք: || Բա-զուկ. կամ ձեռն. կամ ոլոք:

Ծղօտ. կամ ծղոտ. ի. իւ. եց. եաց: || Խարա-զանինք, ... եղեգանց, և այլոց ե-ղեգնածնուն բուսոց. որք յերկրէ ուղիղ 'ի վեր բարձրանան: և ըստ այսմ ասի՝

Շարժել ցնցեալն իբրև զծղօտ մի եղե-գան: Շարականն:

Ծ Մ

Ծմակ. ի. աւ. աց. օք: || Անկիւն ուր ա-րև ոչ ծագէ, այլ միշտ շուք է. և կամ ստուար հանդիպակ արև. յորմէ հեռու ինքեան և խոնաւ լինի: Իսկ 'ի Մառ. 12. 37. ուր ասէ՝ 'ի ծմակեն կողմանէ, խմանի, չարեհելից կողմանէ: և զի յայնմ տեղւոջ մի ընդդէմ անկանելոյ լերանց, կամ շինուածոց սա-կաւ ծագէր արև, մի այնորիկ կոչեցաւ 'ի մեզ ծմակ:

Ծմակեցուցանեմ. ցուցի. ցի. անել: (Ան-ցող.) || Պատճառել ծմակութիւն, և ըզ պակասութիւն լուսոյ. կամ ծագման արեգա-կան. և կամ ստուերաւ, և մթով լինել:

Ծմակեցուցիչ. ցուցչի. աւ. աց. օք: || Այն՝ որ պատճառէ զծմակութիւն, կամ զպակասու-թիւն ծագման լուսոյ: Լամբրոն.

Ծմակութիւն. թեան: || Պակասութիւն ծագ-ման արեգականն 'ի տեղւոջ իմիք. յորմէ հե-ռանի ստուեր՝ և խոնաւութիւն:

Ծմրիմ. եցայ. եայց. իլ: (Համանունք.) || Սա-րսել. կամ շուարել. կամ 'ի նեղութեան և 'ի մա-րութեան հալել, և ծերանալ:

Ծ Ն

Ծնանիմ. ծնայ. եաւ. եալ. եաց. եալք: || Այն ինչ՝ որ հարկէ ծնեալ լինել. կամ որ հան-գամանէ զի ծնեալ լիցի: Իսկ մերթ նըշանակէ զծնանողն. և ըստ այսմ է 4. Թագ. 19. 3. ուր ասի, Չիք զօրութիւն 'ի ծնանել լոյ. այս 'ի ծնանողս:

Ծնանիմ. ծնայ. ծնիր. իլ: (Համաբարբառ.) || Յառաջ գալ. կամ արտադրել կենդանւ-ւոյ զկենդանի նման ինքեան ըստ բնութե. որպէս մայրն զմարդ. առիւծն զառիւծ. և այլն: Ծննդ. 4. 1: Դեւտ. 22. 27: Մատթ. 1. 2: Իսկ մերթ նմանութիւն առեալ՝ ծնանել ասի և իցէ ... արտադրելն. կամ 'ի լոյս ածելն զինչ. և ըստ այսմ ասի. ծնա-նել զերկիր զօդս. կամ զեղեանս. կամ զար-գասիս այգեաց. կամ զձուկս. կամ զձուկն ինչ 'ի ծովաց. և այլն: Յոբ. 38. 28. և 29: Եսայ. 6. 7: Այլ նոյնպէս յարմարի 'ի հայեցւող ծնա-նութեն գիտնոց մարդոց առաւոտի և երեկոյ. և իբր թէ արտադրելոյ ծնանիլ ասի: Յա-կոբ. 1. 23:

Ծննդաբեր. ական. աւ. ոց. օք: || Երևմեն սա 'ի ծննդեան ... որ նշանակէ՝ ծնանել. կամ ... , և այլն. ... նշանա-կէ զափրոյն ... , կամ զայն, որ ... , և ... , և կամ է ... , որպիսիք են ... , որք գեռ են ... ... և ... զին ... և ... . և ըստ այսմ է 3. Մակ. 4. 6. ուր ասի. Եւ ... ծննդաբեր հայր

սուինքն վարսս մերկացուցեալ. և այլն ։

Ծնդրիմ. կմ ծնկրիմ. եցայ. եալ. իլ։ (ձայնակր.) ‖ հեծիլ. կմ մաշիլ. կմ ճնշիլ. կմ նուաղիլ. կամ 'ի նեղութենէ պահոց, և հիւանդութեանց լուծեալ անկանիլ։ Նարեկ. ՁԵ։ և Լամբրոն։

Ծնեբեկ. ի. ու. աց. օք։ ‖ Է բոյս ինչ, որ իբրև զմատն մարդոյ ուղիղ բարձրանայ յերկրէ. զոր մինչչև է աճեցեալ՝ և սերմնաւորեալ, հատանեն, և վաճառեն, և գնեալ զնա խարշեն, և քացախով, և ձիթով ուտեն իբրև զաղցան։ Արդ՝ ասացաւ սա ծնեբեկ՝ զի ընդ ծնանելն, այ ընդ բուսանելն յերկրէ՝ հատանեն, և բեկանեն. որ և ռամկօր. ասի ծնէբէկ։ Խորէն. ցուղխորհրդագրութեան։

Ծնելութիւն. թեան։ ‖ ծնանումն. կամ ծընունդ. կմ ծնողութիւն։ Նարեկ. 'ի գովխօս։

'ի Ծնէ։ ‖ այ 'ի ծննդենէ. կամ 'ի բնութենէ։ Յօհ. 9. 1։ տես զԾին։

Ծնծղայ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ է գործիք ինչ երգարանաց. զոր կազմեն 'ի պղնձոյ. կմ յայլոց հրահալեաց բոլորակ ձևով ըստ կերպի տափարակ սկաւառակի սանց մեծի թանձրութեան. որ ունի 'ի մէջն զուռուց ինչ, զոր ծակեալ անցուցանեն ընդ այն զժապաւէն, յորմէ կալնուն հարկանօղքն զըծնծղայս. և են սոքա երկու. զորոյ զմինն կալեալ 'ի մի ձեռն, ևսկ զմիւսն 'ի միւս ձեռն, արհեստական շարժմամբ բաղխեն զնո առ իրեարս ըստ եղանակի երգոցն, որք երգին յեկեղեցական հանդէսս. զոր և 'ի հնումն յաճախ 'ի գործածէին որդիքն իսրայէլի հանդերձ թմբկօք. բայց կազմէին զնա իբրև զծոցաւոր սկաւառակս։ Եւ սա ռամկ. կոչի ցնծղայ. կմ ցնծան։ 1. Թագ. 18. 6։ 2. Թագ. 6. 5։ Յուդիթ. 3. 10։ 1. Կորնթ. 13. 1։

Ծնկիմ. եցայ. եալ. իլ։ (ձայնակր.) ‖ տես զԾնդրիմ։

Ծնկներ. ի. ու. աց. օք։ ‖ է խաղ ինչ երաժշտական երգոց, որ ունի զայս ձև, ɔɔ։

Ծնկոտ. կմ ծնգոտ. ի. ու. աց. օք։ ‖ հեծեալ և մաշեալ. կմ նիհարացեալ. և կմ լուծեալ և անկեալ։ Իսկ մերթ նշանակէ ըզթուլամորթն. կմ զփափկակեացն։

Ծննդաբանեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ խօսիլ և պատմել զծննդենէ ուրուք. կմ զծնունդն ուրուք ցուցանելով՝ պատմել զնմանէ։ Խորէն. յառաջաբանութեան։

Ծննդաբանութիւն. թեան։ ‖ խօսք և բան ըզ ծննդենէ ուրուք. և կմ ազգաբանութիւն. յորում ցուցանի կարգաւ ծնունդ միոյն 'ի միւսոյն։ Նարեկ. ՂԵ։ և Խորէն. Ա. գլ. 18։

Ծննդական. ի. ու. աց. օք։ ‖ Է անուն ածանցական, որով նշանակի ծնանօղն. կմ երկնօղն։ Եսայ. 13. 8։ և 21. 3։ Երեմ. 6. 24։ Միքի. 5. 3։ Իսկ մերթ նշանակէ այն, որ կարէ ծնանիլ. և ոչ է ամուլ. կամ այն՝ որ է յաճախածին. այ ունի զբեղմնաւոր արգանդ, որով յաճախ ծնանի։ Եսայ. 66. 9։ Մերթ ևս նշանակէ այն, որ պատկանի ծննդեան. և կմ 'ի ձեռն որոյ լինի ծընունդն. և ըստ այսմ իմանի, մինչ ասի ծննդական անդամ։ Իսկ մինչ ասի զուարթ գոլ ծննդական մտօք, նշանակէ զնա, որ յոյժ ճոխաբար՝ և դիւրասէս կարէ յառաջ բերել զիմն 'ի մտաց. և կմ որ է յոյժ բեղմնաւոր մտօք. և ըստ այսմ ասի զմեծէն մեծօրայ։ Խորէն. Գ. գլ. 67. Զի գոյր տեսչեանն հրեշտակական. մտօք ծննդական. բանիւ պայծառ. և այլն։

Ծննդականութիւն. թեան։ ‖ կարողութիւն ծնանելոյ. կմ ծնանողութիւն. և կմ ծնելութիւն։ Աճգոփ։ Իսկ մինչ ասի ծննդականութիւն մտաց, նշանակի բեղմնաւորութիւն, որով ոք դիւրաւ և ճոխաբար յառաջբերէ զիմն 'ի մտաց։ Խորէն. Ա. գլ. 2։

Ծննդարար. ի. ու. աց. օք։ ‖ առնօղ և պատճառօղ զծնունդ։

Ծնողութիւն. թեան։ ‖ ծնանողութիւն. կամ ծնելութիւն. և կամ որով ոք ծնօղ լինի ումեք. որպիսի է հայրութիւն. կմ մայրութիւն։ Նարեկ. Ձ։

Ծնունդ. ծննդեան. ամբ. ոց. ովք։ ‖ է անուն բայածական. զի ածանցի 'ի ծնանիլ բայէն։ Սաստի մերթ առեալ լինի ներգործաբար. և նշանակէ զծնանումն. կմ զծնանիլն. որ է արտադրութիւն. կմ յառաջ ածումն կենդանւոյն զկենդանիս ըստ նմանութեան բնութեան. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի, այս են ծնունդք Նոյի. կմ սեմայ. և այլն։ Ծննդ. 6. 9։ և 11. 10։ այսպէս է ևս Ծննդ. 30. 9։ և 35. 17։ յորս ասի՝ եկաց 'ի ծննդենէ. կմ դժուարածին եղև 'ի ծննդեանն. այ 'ի ծնանելն զորդի։ Իսկ մերթ առեալ լինի կրաւորաբար. և նշանակէ ըզծնեցումն. կմ զծնեալ լինիլն. որ է ծագումն, կամ յառաջեկումն կենդանւոյն 'ի կենդանւոյ ըստ նոյնոյ բնութեան. և ըստ այսմ իմանի, մինչ ասի, գիրք ծննդեան Յիսուսի Քրիստոսի. այ գիրք ծնեցման։ Մատթ. 1. 1։ Այսպէս է ևս մինչ ասի՝ օր ծննդոց էր փարաւոնի. կմ ընթրիս արար հերովդէս յաւուր ծննդոց իւրոց. այ յաւուր ծնեցման իւրոյ։ Ծննդ. 40. 20։ Մարկ. 6. 21։ Իսկ մերթ բառս ծնունդ՝ նշանակէ զծնեալսն յումեքէ. կամ զզաւակն. և կմ զորդիսն. Ծննդ. 48. 6։ Ղևտ. 22. 28։ Առակ. 30. 11. և 12. և 13։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ, նշանակէ զմտօք հնարեալսն իրս, կմ զբանս։ Նարեկ. ՂԹ։

Ծնուցանեմ. ուցի. ծնո. ել։ (անցողակ.) ‖ պատճառել զծնունդ. կմ տալ ծնանիլ։

Ծնուցիչ. ցչի. աւ. աց. օք։ ‖ մանկաբարձ. այ նա, որ ծնուցանէ զզաւակն ծառայելով, և օգնելով կանանց 'ի ժամանակի ծննդեան։ ռամկ. դայեկ։ Ծննդ. 35. 17։ և 38. 27։ Ելից. 1. 15։

Ծնրադրական. ի. ու. աց. օք։ ‖ այն որ վերաբերի առ ծնրադրութիւն. կմ առ ծունր կրկնելն։ Նարեկ. ՀԷ։

Ծնրադրութիւն. թեան։ ‖ դնումն ծնգան 'ի վ[եր]այ երկրի առ 'ի երկրպագել նմա. կամ առ 'ի աղօթել. և կմ յաճախ ծունր կրկ-

նելն 'ի պատիւ ուրուք: Նաւէլ. կէ:

Ծնօտ. ի. իւ. ից. իւք: || Ծամելեաց վերին և ստորին մասունքն, յորս շարեալ, և սեւեռեալ կան պարք ատամանց: Եւ մինն 'ի սոցանէ բաղկացուցանէ զվերին մասն բերանոյն, և երեսաց. իսկ միւսն զստորին մասն, որ շարժի վեր 'ի վայր 'ի յուտելն զկերակուր: և սա ռամկօր. չէնէ ասի: 2. Օրէն. 18. 3: Եզեկ. 5. 13: Մերթ ևս ծնօտ ասի միայն արտաքին կողմն այտացեկ մասանց, ուր բուսանի մօրուք. և հարկանի ապտակ: Յոբ. 21. 5: 3. Թագ. 22. 24: Ողբ. 3. 30: Մատթ. 5. 39: Իսկ երբեմն նշանակէ զլեկ ոսկրն այտացեկ մասանց. մանաւանդ զկզակն, որ է ստորին ծնօտն, որով եհար սամփսոն զայլազգիս: Դատ. 15. 15. և 16: Երբեմն ևս նմանութիւ առեալ նշանակէ զարտաքս ելեալ շրթունս ամանց շինուածոց, որք պարարտերեալ կան զեղերօք նոյ: Ելից. 25. 11. և 24. և 25: և 37. 2: Եզեկ. 40. 43: և 43. 13: σιαγών, gena, mala, maxilla.

ԾՈ

Ծոթրին. ընի. աւ. աց. օք: || տես ըզ Զոպայ:

Ծոծրակ. ի. աւ. աց. օք: || յետին կողմն պարանոցին և ստորին մասին գլխոյ մարդոյն: որ ռամկ. ևս ասի՝ ծոծրակ. կամ էնսէ: Բայց սա գրի ևս ծործակ, որ գտնի 'ի բազում տեղիս 'ի գիրս Աստուածաշնչեղաւ:

Ծողակ. կամ ծուղակ. ի. աւ. աց. օք: || որոգայթ. կամ թակարդ. կամ ակնատ, որով որսան զթռչունս: ռամկ. փախկան, որ պիտի է դափանձայն, և այլք նմանք: Առակ. 7. 23: և Ժողով. 9. 12:

Ծոմ. ոյ. ով. ոց. ովք: || Նա, որ ոչ է կերեալ տակաւին զեր ինչ ասի ծոմ: Բայց մերթ նշանակէ զծոմապահութիւն. կամ զպահս, որով միանգամ միայն կերեալ լինի կերակուր 'ի յաւուրն. իսկ մերթ զպահս ամբողջ՝ յորում ոչինչ ճաշակեալ լինի: 1. Մակ. 3. 47:

Ծոմակաց. ի. իւ. ից. օք: || ծոմ կացող. այսինքն այն, որ է բոլոր օրն ոչ ճաշակէ զինչ:

Ծոմապահ. ի. իւ. ից. իւք: || այսպէս հոլովեցեալ՝ ցուցանէ զնա, որ պահէ զծոմ:

Ծոմապահ. ոյ. ով. ոց. ովք: || այսպէս հոլովեցեալ, նշանակէ՝ զծոմապահութիւն:

Ծոյլ. ուլի. իւ. ից. կամ աց. իւք: || պղերգ. կամ հեղգ. կամ յոյլ. կամ դանդաղկոտ. և կամ դժուարաշարժ առ գործ ինչ: ռամկ. թէմպէլ: Յայտ. 21. 8:

Ծոպ. ի. իւ. ից. իւք: || Ծայր, կամ եզր կըտաւեղինաց կազմեալ 'ի բազմութենէ թելեց, յորում թելքն միայն ըստ վերին ծայրեցն միանան ընդ միմեանս. իսկ ըստ ստորին ծայրեցն 'ի կախ կան: Եւ զայս մերթ կազմեն՝ զթելսն 'ի միասին հաւաքելով, և բոլորակ փունջ առնելով. որ ռամկօր. ասի՝ փիսկիւլ: Իսկ մերթ զթելսն ուղղակի, և շարունակաբար տարածելով. որպէսզի էն ծայրք ոմանց դօտեաց, կամ կըտաւոց: ռամկ. սաչախ: Եւ ըստ օրինացն զայսպիսի սաչախ, կամ փիսկիւլս առնէին 'ի հնումն հրէայքն 'ի ծայրս քղանցից զգեստուց, որք զատորոտից կախեալ կային: Թուոց. 15. 38: և 39: և 2. Օրէն. 22. 12:

Ծով. ու. 'ի ծովէ. ու. կամ ով. ուց. ուք: || Ժողով մեծի բազմութեան աղեհամ ջուրց, որք են ակիզըն, և ընդունարան գետոց. որոց գլխաւորն, և իբր թէ մայրն է ովկիանոս, որ իբրև զգօտի շրջապատեալ ունի զբոլոր երկիրս: Եւ յետ սորա են ծովն միջերկրական. սեաւ ծովն. կարմիր ծովն. կասպից ծովն. և այլք բազումք. որոց ոմանք կից են ընդ ովկիանոսին ըստ միոյ ծայրին, որպէս միջերկրականն. և ոմանք խորոց ունին. որպէս կասպիցն. և այլք նըմանք: Ծննդ. 1. 10: և 9. 2: Ելից. 10. 19: Իսկ մերթ ծով կոչի նաև փոքրիկ ժողովն ջուրց. թէ աղի իցէ, և թէ ոչ. և ըստ այսմ 'ի կանոնն քառասնից՝ լճակն սեբաստիոյ անուանի ծով: Իսկ 3. Թագ. 7. 23: և 2. Մնաց. 4. 2. բառս ծով՝ նշանակէ զլայնատարած, և զընդարձակ աւազանն, զոր շինեաց սողոմոն 'ի տաճարին բոլորակ ձուլածու, և զի դոլովնա յոյժ մեծ, և ծաւալոր՝ ընդունէր յինքն զմեծ բազմութիւն ջուրց, վասն այնորիկ ծով անուանեցաւ: Մերթ ևս բառս ծով 'ի սբ գիրս առեալ լինի փոխանակ արևմտից, կամ արևմտեան կողման. և այս վասն այնորիկ. զի իէլեալ բնակելով 'ի պաղեստին, զմիջերկրական ծովն ունէին 'ի կողմն արևմտից. ուստի փոխանակ ասելոյ արևմուտք, կամ յարևմտից, և այլն. ասէին՝ ծով. կամ 'ի ծովէ. և ըստ այսմ է Ծննդ. 13. 14: և 3. Թագ. 7. 25: Դան. 8. 4: և յայլ բազում տեղիս: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ հարաւոյ. և այս վասն մեծաւ ծովուն, կամ վասն մեծի ծովուն ովկիանոսի, որք անկանին 'ի հարաւակողմն պաղեստինոյ: և ըստ այսմ է Սաղմ. 106. 3. ուր ասի. ժողովեաց զնոսա յարևելից, և յարևմտից, 'ի հիւսիսոյ, և 'ի ծովէ. այսինքն և 'ի հարաւոյ:

Ծովագնաց. ի. իւ. ից. իւք: || ընդ ծովն գնացող. կամ ընդ ծովն երթալով անցանող: Խորէն. Է. գլ. 12:

Ծովագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || այն, որ ունի զգոյն ծովու, որով նշանակի կապուտագոյնն, կամ կապուտակն: Դան. 10. 6:

Ծովաթաղանդ. ի. աւ. աց. օք: || ծովային բոյսք, որք ջրային լինին իբրև զմաշկ, և ըզ թաղանդ. որպիսի է սպունգն, և այլք բազումք: Կիւրղի Եզեկ. Ժբ:

Ծովաթաց: (նախդրիւ հոլովի.) || Թացեալ ջուրբ ծովու. կամ ողողեալ, և հեղեղեալ 'ի ջուրց ծովու: 3. Մակ. 6. 3:

Ծովախոր. ոյ. ով. ոց. ովք: || խորք ծովու. կամ տեղի, որ ունի զծովային խորութիւն: Առակ. Ը:

Ծովածաւալ. ի. իւ. ից. իւք: || իբրև զծով ծաւալեալ, և տարածեալ: Իսկ մերթ նը

շանակէ զայն՝ որ տարածեալ կայ զեզերբ ծովու. որպիսիք են ծովեզերեայ քաղաքքն: Նարեկ. ձԶ:

Ծովածին. ծնի. ին. աց. ազ: || ծնեալ 'ի ծովու. կամ տատանեցեալ 'ի ծովէ:

Ծովածոց. ի. ին. ից. ոց: || ծոց ծովու, որ է գոգն, ուր մտեալ նաւքն ապաստանին իբր 'ի նաւահանգստի:

Ծովածուփ. ծփի. ին. ից. իւք: || մերթ նշանակէ զծփեցեալն, և զալէկոծեալն 'ի ծովու. որպէս նաւն. և կամ այլ ինչ այնպիսիս: Իսկ մերթ նշանակէ զծփացօղն, և զալէկոծեալն համայն ծովու. որպէս յորժամ ասէ ծովածուփ կենցաղ: Իսկ մերթ նշանակէ, զծփանս յարուցանօղն 'ի ծովու. որպիսիք են հողմակոծեալ ալիքն: Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց:

Ծովակ. ի. աւ. աց. ազ: || փոքրիկ ծով. կամ լիճ: 2. Մակ. 12. 16: Ղուկ. 5. 1:

Ծովակոծ. ի. ին. ից. իւք: || մերթ նշանակէ զհողմ որ զծովն կոծէ. այն է հարկանէ, և ալեկոծէ, և խռովեցուցանէ. որպիսիք են ոմանք մրրկայոյզ հողմունք: Իսկ մերթ զնաւ, որ կոծի, և հարկանի յալեաց ծովու, և կամ պալէկոծեալն:

Ծովակողմն: (Նախդրիւ հոլովի:) || ծովակողմ. այն է կողմն ծովու. և կամ այն որ անկանի 'ի ծովային կողմն, և կամ դառնայ 'ի կողմն ծովու: 1. Մակ. 15. 14: Իսկ մերթ 'ի նը գ. գիրս առեալ լինի փոխանակ արևմտեան կողման. վա զի հրէայքն զմիջերկրական ծովն ունէին 'ի կողմն արևմտից. և վս այնորիկ փոխանակ ասելոյ՝ արևմտեան կողմն, ասէին՝ ծովակողմն: և ըստ այսմ է Ծննդ. 28. 14: Ելից. 26. 22: Թուոց. 2. 18: 1. Մնաց. 9. 24:

Ծովակուտակ. ի. աւ. աց. ազ: || 'ի ծովէ կուտակօղ, կամ ժողովօղ: Իսկ մերթ նշանակէ զկուտակեցեալն, և զժողովեցեալն 'ի մէջ ծովու: Աճգոյ:

Ծովակուր: (Նախդրիւ հոլովի.) || կերակուր եղեալ ծովու. որով իմանի նա, որ 'ի ծով անկեալ խեղդի, և իբր թէ կեր նր լինի: Նարեկ. ծզ:

Ծովահայեաց. եցի. աւ. աց. օք: || 'ի ծովն հայեցօղ: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ ունի զդիրս իւր ընդ ծովակողմն. կամ որոյ հայեցուած դրէչն է առ ծով. որպիսիք են ծովափնեայ քաղաքք. կամ տունք:

Ծովահեղձ. ի. ին. ից. իւք: || հեղձեալ, կամ խեղդեցեալ 'ի մէջ ծովու. կամ հեղձուցանօղ և խեղդօղ 'ի ծովն:

Ծովահերձ. ի. ին. ից. իւք: || հերձօղ և բաժանօղ զծովն: Իսկ մերթ հերձեալ 'ի ծովու:

Ծովամարտիկ. տկի. աւ. աց. ազ: || 'ի ծովու մարտնչօղ. կամ 'ի ծովուն պատերազմօղ ը թշնամիս:

Ծովամոյն: (Նախդրիւ հոլովի.) || ծովաթաղօղ. որ թաղեցեալ. և ընկղմեալ 'ի ծովէ: Իսկ մերթ նշանակէ զծովակուրն. որ խեղդեցեալն 'ի ծովու. և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ՝ հեղձուցանել զք 'ի ծովու, ասէ ծովամոյն առնել:

Ծովային. այնոյ. ով. ոց. ովք: || այն ամ որ 'ի ծովու լինի. կամ 'ի ծովէ ելանէ, և կամ առ ծովն պատկանի:

Ծովանկամ. ացայ. ցէր. անալ: (Բնաշխ.) || իբրև զծով լինել. կամ ծովանման հեղեղել: Աճգոյ:

Ծովապատիժ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ջուրբ ծովու պատժօղ. կամ հեղձուցանելով 'ի ջուրս ծովու պատուհասօղ: Աճգոյ:

Ծովաջուր. ջրոյ. ով. ոյ. ովք: || ծովային ջուր. կամ ջուր ծովու:

Ծովասոյզ. սուզի. ին. ից. իւք: || սուզեցեալ, և ընկղմեցեալ 'ի ծովու. կամ որ սուզէ և ընկղմէ զոք 'ի ջուրս ծովու: Իսկ մերթ նշանակէ զայն՝ որ սուզեցեալ կայ 'ի յատակս ծովու. որպիսիք են քարինք ոմանք. և այլք նմանք:

Ծովավար. ի. աւ. աց. ազ: || վարեալ 'ի ծովէ մինչ ալէկոծութն, կամ հատանք ծովու տանի զիր ինչ ուրեք. և կամ վարօղ զնաւն 'ի ծովու:

Ծովատար. ի. աւ. աց. ազ: || վարեալ և տարեալ 'ի ծովէ. որ 'ի յալեաց ծովու տարցեալ ուրեք:

Ծովացուցանեմ. ցուցի. ցն. անել: (Անցող.) || ծովանման առնել. կամ իբրև զծով առատացուցանել:

Ծովափն: (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զծովեզրն:

Ծովափնեայ: (յեզակականըն Նախդրիւ հոլովի. իսկ 'ի յոգնականըն հոլովի. ծովափնեայք. եայց:) || տե՛ս զծովեզերեայ: Երեմ. 19. 5:

Ծովեայք. կամ ծովեաք. եից. եիւք: (անեզական.) || ծովայինք. կամ այնք, որք պատկանին ծովու, թէ 'ի ծոց նր իցեն. և թէ առ եզր նր: Խորէն. Է. տր. 62:

Ծովեզերեայ: ('ի յեզակականըն Նախդրիւ հոլովի. իսկ 'ի յոգնականըն հոլովի. ծովեզերեայք. եայց:) || ծովափնեայ. այն ամ, որ գտանի յափունս ծովու. կամ է յեզերս ծովու. և ըստ այսմ ասի քաղաք ծովեզերեայ. տուն ծովեզերեայ. և այլն: 1. Մակ. 7. 1: Իսկ մերթ 'ի յոգնականըն առեալ լինի իբրու գոյականաբար. և նշանակէ զքաղաքս. կամ զկողմունս. կամ զբնակիչս, որք առ եզեր ծովու: Յեսու. 11. 2. և 3: Յուդթ. 1. 7: Երեմ. 47. 7: ըստ այսմ ևս պարտի իմանել այն, որ ասի. Եզեկ. 25. 16: Ի՛ կորուսից զմնացորդս ծովեզերայց. այսինքն ծովեզերեայցս:

Ծովեզր. եզերի. եզր. երաց. երբք. կամ երօք: || մերթ նշանակէ զեզրն ծովու, որ և ասի ծովափն. ուստի. ըստ Մատթ. 4. 13: և 13. 1: Իսկ մերթ նշանակէ զծովեզերեայսն. և ըստ այսմ է. 2. Մակ. 8. 11. ուր ասէ՝ Հրամանատար շուրջ զծովեզերօքն. այսինքն շուրջ զքաղաքօքն ծովեզերեայց:

Ծոր. ոյ. ով. ոց. ովք: || մանր պտուղ ինչ վայրի՝ կարմրագոյն, և թթուաշ բուսականձև նման փոքրիկ սխտորին: որ և ռամկաւ ասի ծորս:

Digitized by Google

Ծորակ. ի. աւ. աց. օք: || Ծորող. ի բերան աղբեր, և այլոց նմանեաց, ընդ որս ծորի և հոսի ջուրն. կամ այլ ինչ հեղեղուկ: ռամկ. աղբերի սիւղ. կամ ճուռի լուլայ:

Ծորան. ի. աւ. աց. օք: || հանանք. կամ հոսումն. կամ բղխումն. կամ թորումն. և կամ կաթուած ինչ հեղեղուկ՝ որ ծորի և կաթէ յանօթոյ խեկէ. որպէս սերմն 'ի բռնռէ: իսկ մերթ ծորող. կամ հոսական. և կամ հոսանուտ: Կիւրղ եղէի. թ:

Ծորեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || տես զծորեցուցանել:

Ծորենի. նայ. նաւ. նք. նաց. նօք: || է մանուկն, կամ թուփն ծորոց:

Ծորեցուցանեմ. ցուցի. ցի. եալ: (անցող.) || հեղուլ. կամ բղխել. կամ թորել. կամ հոսել. կամ սորեցուցանել. որպէս ծորի ջուրն յաղբերէ. կամ լորձունքն 'ի բերանոյ. և այլն. 1. Թագ. 21. 13:

Ծորիմ. եցայ. եա. կամ եայ. իլ: (ձայնակր.) || հեղանիլ. կամ բղխիլ. կամ թորիլ. կամ հոսիլ. կամ սորիլ. կամ 'ի խառնուածէն սահիլ. և գնալ իբրև զջուր: Խմաս. 16. 29: Յոբ. 37. 1: և 38. 30: Զաք. 14. 12: իսկ մերթ նշանակէ՝ հալիլ, կամ ծփուրիլ. կամ լուծանիլ, և անցանել: Նորբի. կե. և զէ:

Ծործակ: || տես զծործրակ:

Ծործոր. ոյ. ով. ոց. ովք: || ձոր 'ի մէջ լերանց. կամ ընդարձակ և մեծ փոս՝ շրջապատեալ լերամբ. կամ խորաձոր. կամ հեղեղատ. կամ խորափիտ: Ծննդ. 37. 14: Յուդիթ. 2. 5: և Սաղմ. 103. 10:

Ծորումն. րման. մամբ. մանց. մամբք: || բղխումն. կամ հոսումն. կամ թորումն: Ղևտ. 15. 2: Նորոք. լէ:

Ծով. ոյ. ով. ոց. ովք: || մերթ նշանակէ զմի ջրոյն զգոյն, որ է ընդ մէջ կրծոցն՝ և պատմուճանին, որ պատէ զկուրծս, և զկողս, ուր սովորեն մարդիկ դնել զձեռս. կամ զքսակս. և կամ թագուցանել զիր ինչ. որ և ռամկ. ասի ծոց: Ելից. 4. 6. և 7: Սաղմ. 73. 11: իսկ մերթ նշանակէ զգոգն. կամ զգիրկս, ուր պարփակի. կամ ընկալեալ լինի իր ինչ իբրև 'ի ծոցի: Եսայ. 40. 11: ըստ այսմ յոր ժամ մեռեալ ոք 'ի գիրկս ուրուք ննջէ ը. նմա 'ի միասին անկողնի. որպէս որդեկն որդին 'ի գիրկս հօր. կամ մօր. ասի ննջել 'ի ծոց նր. 2. Օրին. 13. 6: 2. Թագ. 12. 3: և 3. Թագ. 3. 20: իսկ Յոհ. 1. 18. ուր ասի զքանէն Ա. Յ. միածինն որդի, որ է 'ի ծոց հօր. բառ ծոց, խմանի միաբանն կցորդութիւն, զոր ունի որդին ը. հօր. որով ամ ծածուկքն հօր յայտնի են նմա: Եւ այս կցորդութիւն ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ միութի նոյնագոյ բնութե և զօրութե. որով ամ ինչ, զոր ունի հայր՝ է որդւոյ. բաց 'ի հայրութեէ, որ է անհաղորդ հան հաւասարութե: Դարձեալ. բառս ծոց՝ երբեմն նշանակէ զգոգաւոր և զծոցաւոր մէջոցն իրաց. որպէս կառաց. նաւուց. և այլոց նմանեաց: 3. Թագ. 22. 35: Նորբի. զը: ըստ այսմ ծոց կոչին նաև խոռոչաւորք տեղիք լերանց. որպէս փապարք. անձաւք. և այլք նը մանք: Եւ կամ խորշք, և ծոցաւոր տեղիք ծով

ծոց, ընդ որ մտեալ նաւքն, ամրանան իբրև 'ի նաւահանգստի: Խորէն. յաշխարհագր: Մերթ և ս բառս ծոց՝ նմանութ ասեի զնի փոխանակ սրտի. կամ մտաց. կամ հոգւոյ. յորս ընկալեալ լինի. կամ թագուցանի իմն իւր 'ի ծոցի: Յոբ. 23. 12: Սաղմ. 34. 13: և 78. 12: Առակ. 16. 33: Ժողով. 7. 10: և յայլ տեղիս:

Ծոցածին. ծնի. ին: || ծնեալ 'ի ծոցոյ. կամ այն. որ է ծնունդ ծոցոյ. և այս ասի զորդւոյն միածնէ, ըստ որում է ծնունդ մտաց հօր, որ նմանութի ծոց կոչի. և կամ ըստ որում է 'ի ծոց հօր, և բնութենակից նմա. քանզի ունի զմի և զնոյն բնութի ընդ հօր. և միայն անձամբ զանազանեալ 'ի նմանէ:

Ծոցաւոր. ի. աւ. աց. օք: || գոգաւոր, կամ խորշաւոր, քանզի այն ամ, որ ունի զծոց. և զգոգ. կամ որ ունի զփոսորակեալ և զխոռոչաւոր միջոցս, կամ տեղիս. և ըստ այսմ ասացեալ, կամ չինուածքն, 'ի ներքս կոյս փոսորակեալք. կամ անձաւաւոր լերինքն. կամ զգոգ ունող ծովեզերքն, կամ նաւքն, և այլք նը մանք, կոչին ծոցաւորք:

Ծուատ. ի. իւ.ից. իւք: || է արմատ ծուատել բային, որով մերթ նշանակի ծուատումն, կամ զզումն: իսկ մերթ ծուատեցեալն. կամ զզեցեալն: և ըստ այսմ ծիւ ծիւ արարեալ և զզեալ մասունքն կտաւեղինաց՝ կոչին ծուատ կտաւոյ. յորս դրեթէ ամ թելքն քակին 'ի միմեանց, և լինին փափուկք և կակուղք, որով բազում անգամ սրբեն զվէրս, կամ խցեն զբերան վիրաց: ռամկօրէն Բ.Իֆ.Փ.Ի.Ի:

Ծուատեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || պատառոտել. կամ ծիւ ծիւ առնել. կամ չառաչար զզել: ռամկ. ...:

Ծուէնք: (Նախդրիւ հոլովի.) || կտորեալք կը տաւեղինաց. կամ մասն. կամ կտոր պատառեալ յեղյ հանդերձի. կամ կտաւոյ. և այլն. 4. Թագ. 2. 12: և Նորբի. խե:

Ծուլալից: (Նախդրիւ հոլովի.) || լի ծուլութեամբ. կամ լցեալ ախտիւ ալղերգութե: Մծբն. ժթ:

Ծուլամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդմիջ.) || տես զծուլանալն: Յոբէ. 2. հատ. լթ: և Լամբրոն:

Ծուլամտութիւն. թեան: || հեղգամտութի. կամ ծուլական յօժարութի. կամ յուլութի: Մծբն. ժթ:

Ծուլանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդմիջ.) || ծոյլ լինել. կամ հեղգալ. կամ ալղերգանալ. կամ յուլանալ: ռամկ. ...:

Ծուլութիւն. թեան: || յուլութի. կամ ալղերգութի. կամ հեղգութի: ռամկ. ...:

Ծուխ. ծխոյ. ով. ոց. ովք: || ոսամ զոլորշիքն, որք ելանեն 'ի փայտէ. կամ 'ի խնկոց. և յայլոց բազմաց. յորժամ հրով այրին, որք և բարձրացեալ 'ի վեր, ծաւալեալ, և յետոյ ցնդին յօդս: Եւ բազում անգամ մը տեալ 'ի յաչս՝ խթեն, և կսկծեցուցանեն զնս, և տան հեղուլ զարտասուս. ուստի և ռամկ. կոչի՝ ծուխ. զի մխէ յաչս: Առակ. 10. 26: Յեսայ. 8. 20: Սաղմ. 67. 3: ըստ այսմ է և Եզեկ. 3. 6. ուր ասի՝ ելանէ իբրև զաւերն

ծխոյ խնկեալ. զի երբեւ զանուշահոտ ծուխ խնկոց. որ երբեւ զաստեղն. զի երբեւ զծխեալ ծառոյ՝ ուղիղ 'ի վեր բարձրանայ:

Ծուծ. ծծոյ. ով. ոց. ովք: || է արմատ ծծել բային. որով մերթ նշանակի փափուկ հիւթն այն, որ գտանի 'ի մէջ ոսկերաց կենդանեաց. եւ ըստ այսմ առ առաւել յաշխարհաբար ըերդերով 'ի գործ ածի. մինչեւ գրոց ըերգուածի կոչի ուղեղ. ոպ Եբր. 4. 12: Իսկ մերթ նշանակէ զծծեցեալն. եւ ըստ այսմ մերթ 'ի գործ ածի 'ի բարգաւաճս բանից. մինչեւ մանաւանդ առել զուղերն ծծել. առեալ, ուղ վածուծ ասնել: Թու. 24. 8:

Ծուլանամ. ացայ. ա. ալ: (Չեզոք.) || յամենալ. կամ պնդել. կամ ձգձգել. եւ կամ ներկրել: Եւ ըստ այսմ է 3. Մակ. 1. 8. ուր ասի. Նա ծուլ կայր, ոչինչ լծուլանայր. զի յամառեալ եւ պնդեալ կայր, եւ ոչ լծուլանայր 'ի կամաց իւրոց: Բայց առաւել փոխանակ ծուլայր բառիս՝ գնի ծուլայի. որ ոչ է այնպէս. քանզի 'ի օրինակմանէ գրչաց, կամ տառաճնոյ աղաւաղութեան, առաւ ք, եղեալ է՝ ի:

Ծուղակ. ի. աց. աց. օք: Ն Նորէ. խրթ. եւ տե՛ս զծուղակ:

Ծունգն. կամ ծունկն. ծնգան. անք. ծունգք կամ ծունկք. ծնգաց. անց. կամ օք. կամ ովք: || ծունր, որ է գնդաձեւ յօդուածն այն, յորում յօդին եւ միաւորին ընդ միմեանս սրունքք եւ բարձքն մարդոյ. որով եւ լինի ծնրադրութիւն. որ եւ ռամկ. կոչի ծունկ: Դատ. 7. 5: 2. Մնաց. 6. 13: Յոբ. 4. 4: Սաղմ. 108. 24: Իսկ մերթ առեալ լինի առ փոխանակ բարձից մարդոյ. ուր կացուցեալ զմանկունս գգուէին. կամ ննջեցուցանէին: Ծննդ. 30. 3: եւ 48. 12: 4. Թագ. 4. 20: Եսայ. 66. 12:

Ծունկ. ծնկոյ. ով. ոց. ովք: || է խաղ ինչ երաժշտական երգոց, որոց ձեւն է այս ՞:

Ծունկնի. ծնկան. եւ այլն: || տե՛ս զծունգն:

Ծունր: (Նախդրիւ հոլովի.) || ծունգն. կամ ծունկն. բայց առ բառ այսմ նշանակութեան գրեթէ միշտ ը բայի շարադրի այսպէս. ծունր դնել. կամ ծունր կրկնել. կամ 'ի ծունր իջանել. եւ այլն. եւ նշանակէ 'ի վեր ծնգաց անկանել. կամ զծունգն 'ի վեր գետնոյ դնել առ 'ի երկրպագանել. կամ առ 'ի աղօթել. եւ կամ առ 'ի պատիւ ուրուք. եւ այլն: 3. Թագ. 19. 18: Մատթ. 27. 29: Գործ. 7. 59: Փիլիպ. 2. 10: Իսկ մերթ մինչ ասի ծունր եղեգան, նշանակէ զյօդս եղեգանց, եւ ըստ եղեգանման բուսոց. այլքն կոչեն հանգոյցս եւ թիզ առ թիզ շարեալ կան ը երկայնութեան նը. ռամկ. պօղում: Եւ այսու կերպիւ յօդաւորելն այսպիսեաց բուսոց. ասի՝ ծունր կապել. ոպ գնի 'ի գիրս Աղթարմագետից: Եւ Կիւրղի Եղեն. Թ:

Ծուփ. կամ ծուփք: (Նախդրիւ հոլովի.) || ծփումն ալեաց ջուրց. կամ ալեկոծութիւն. կամ ամբոխումն ծովու. կամ հողմոց: Նորէն. ծփ: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ եւ եղէ աղմկարար իրաց. կամ խռովութեանց. կամ շփոթմանց. եւ կամ հոգոց: Ոսկէ. 2. հատ. Է: Մծբն. ժԹ: Լամբրոն:

Ծ Պ

Ծպտեալ: (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ ծպտել բային. եւ նշանակէ զծպտումն. զի զայլափոխութիւն կերպարանաց. կամ հանդերձից. եւ կամ զայլաձեւութիւն: ռամկ. Բէդ փէլ ըլըմը: Իսկ մերթ նշանակէ զծպտեալն. զի զայլաձեւեալն. կամ զայլակերպեալն կերպարանօք. կամ հանդերձիւք:

Ծպտեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || կցել. կամ մածել. կամ պնդել. կամ զոդել: Եւ ըստ այսմ է 2. Թագ. 20. 8. ուր ասի. Եւ 'ի վը նը առասր ը մէջ ծպտեալ առ միջովն պատենիւքն հանդերձ. զի առասրն, որ էր ը մէջ ածեալ. կցեալ եւ մածեալ կայր 'ի վը միջոյն նը հանդերձ պատենիւքն. բայց այն էր թերաքաղեալ. զի ը պատենանն պնդապէս ոչ էր հաստատեալ. ուստի 'ի ննմանէ դիւրաւ. եւ իբր թէ ինքնին ելանէր:

Ծպտիմ. եցայ. եաց. իլ: (Հայնակր.) || այլափոխիլ. կամ այլանդակիլ հանդերձիւք. կամ ձեւափոխիլ. կամ այլակերպս լինիլ: ռամկ. Բէդփէլ ըլմագ: 1. Թագ. 28. 8:

Ծ Ռ

Ծռեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || ծուռ առնել. կամ թիւրել. կամ շեղել. կամ խոտորել. որ եւ ռամկ. առի ծուել: Ոսկէ. 2. հատ. Թ:

Ծռութիւն. թեան: || թիւրութիւն. կամ խոտորումն. կամ շեղումն. կամ խեղաթիւրութիւն. որ եւ ռամկ. առի ծռութիւն: Աղ. 8. 8:

Ծ Ր

Ծրագիր. գրի. աւ. աց. օք: || ծրագրող. զի ծրելով. եւ գծելով գրող. կամ գծագրող. կամ զգիր գրող: Իսկ մերթ նշանակէ զծրագրեցեալն. կամ զգծագրեցեալն. եւ կամ զգրեցեալն 'ի գիրս: Աղթար:

Ծրագրեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || գծելով գրել. կամ գծագրել. եւ կամ գրել զգիրս:

Ծրար. ի. իւ. ից. իւք: || փաթոյթ. կամ պատառոյ. կամ կապոց: ռամկ. ծրարոց. կամ ըոխըն: Ծննդ. 42. 27: եւ Երգ. 1. 12:

Ծրարաքանութիւն. թեան: || իրթնաքանութիւն. զի խոյզ. կամ քնին, յորում ոք զհմացուած իրին, եւ կամ զգիտաւորութիւնս հոգաբանական թագուցանէ. եւ իբր թէ ծրարէ, եւ գաղտէ:

Ծրարեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || պատառել. կամ փաթութելով զինս 'ի կապել դէն նիւթ ինչ կապել, ոպ զդրամս 'ի մարշամակի: Ելից. 12. 34: Եզեկ. 5. 3: Դատ. 19. 20: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զքան ինչ. կամ զխորհուրդ ինչ թագուցանելով պահել. եւ կամ կնքել, եւ հաստատել: Աղթար:

Ծրարուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ ըզ ծրարս. կամ ծրարեցեալ. եւ փաթութեցեալ:

Ծրգեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || ողողել. կամ շաղախել. կամ ներկել. կամ առ գործել: Երեմ. 2. 22: Նորէն. Է:

Ծրեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || գծել. կամ գծել. կամ զգիծ քարշել:

Ծրտեմ. եցի. եա. եալ: (Չեզոք.) || արկա-

նելն թռչնոց զողբս խուրեանց յերկիր. որ և ռամկ. ասի ծրփել: Տօբ. 2. 18:

ԾՓ

Ծփական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ պատկանի առ ծփմունս, և ալէկոծութիւնս, և կմ առ վրդովմունս, և ամբոխմունս. կմ առ հոգս, և զբաղմունս: Նորէկ. ժե:

Ծփալ. ացի. ա. ալ: (չէզոք.) || ծփանօք հարկանիլ. կմ ծփիլ. կմ ալէկոծիլ: Իսկ մերթ նշանակէ ամբոխիլ. կամ վրդովիլ. կմ տառապիլ զբաղմանօք և հոգօք: Լամբրոն:

Ծփանք. անաց. օք: (անեզական.) || ծփումն. յի ասա և անդ. շարժումն և տատանումն ալեաց ջուրց, կմ յուզմունք ծովու, և ալէկոծութիւն: Ագաթ: Իսկ մերթ ամբոխումն. կմ խռովութիւն. կմ տատանմունք մտաց. կմ հոգք. և զբաղմունք աշխարհայինք: 2. Մակ. 14. 8: և Փիլոն. 7. 26:

Ծփել. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || ծփանօք հարկանել. կմ յարուցանել զալիս 'ի վերայ ուրուք. կամ ածել, և խաղացուցանել զջուրս, կմ զալիս: 2. Օրին. 11. 4: Իսկ մերթ նշանակէ վրդովել, կմ խռովել, կմ 'ի հոգս և 'ի զբաղմունս արկանել:

Ծփիլ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || աստ և անդ տատանիլ. կմ տարաբերիլ յալեաց. կմ ալէկոծիլ: Գործ. 27. 27: Իսկ մերթ խռովիլ, կմ վրդովիլ. կմ 'ի հոգս, և 'ի տառապանս անկանիլ. կմ պէսպէս զբաղմանօք աղմկիլ, և երբև ընդ ալեօք հարկանիլ: Առակ. 26. 10: Եսայ. 57. 20:

Ծփին: (Նախդրիւ հոլովի.) || ծփական. կամ ծփացող. կմ որ միշտ կայ յերերի, և 'ի տատանման, և 'ի փոփոխութեան. կմ 'ի վրդովման, և 'ի խռովութեան: Կիւրղի Եղծ. Ե:

Ծփոց. ի. աւ. աց. օք: || է անօթ ինչ՝ զոր երբեմն կազմեն 'ի փայտէ երբև զխնոցաձև վառոյ. Իսկ երբեմն 'ի կաւոյ երբև զփոքրիկ կարաս, 'ի յոր ընտան զմածուն հանդերձ ջրով. կմ զկաթն, և այնքան յածեն շարժեն զնա, մինչև պարարտուն կաթին, կմ մածնոյն եղեալ յերեսս՝ գիզի երբև զմածեալ և զթանձրացեալ փրփուր, որ կոչի կոգի. զոր ռամիկք անուանեն կարագ. և զհիւթն՝ որ մնայ 'ի ներքոյ կոգւոյն՝ յորջորջեն թան: Զայս կոգի մինչ 'ի բաց զատուցեալ 'ի թանէն, զանգեն աղիւ, կոչի իւղ: որ ռամկ. ասի՝ սարր եղ: Եւ զի 'ի շարժելն, և 'ի հարելն զմածունն յայսպիսի անօթոյ՝ միշտ լինի ծփծփումն, վա այսորիկ անօթս այս կոչեցաւ ծփոց. որ ռամկօրէն ասի խնոցի:

Ծփումն. ծփման. մամբ. մանց. մամբք: || տես զԾփանքն: Լամբրոն:

ԾՕ

Ծօթխակոս. կմ ծօղխակոս. ի. իւ: || տես զՋողխակոս:

Ծօղակ: || տես զԾողակ:

Ծօղակել. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || որոգայթել. 'ի յորոգայթս արկանել. կմ որոգայթիւ, և թակարդիւ ըմբռնել:

Կ

Կ. է տառ բաղաձայն, որ պահանջէ միշտ յարիլ յայլ տառս. զի կարօտացեալ հնչիլ: Եւ 'ի մէջ բաղաձայնից կոչի անձայն, վա զի թէպէտ նաև այլք բաղաձայնք ամենք առանց բաղակցելոյ ընդ այլոց տառից ոչ կարեն զձայն եղանել. սակայն իմնապէս սկզբնաւորեն զհնչումն ինչ շչապէս, կմ խխապէս, և կմ այլով եղանակաւ. բայց տառս. կ. 'ի միայն նախ մնալն, ամենևին ոչ կարէ զձայն ինչ հանել, այլ բոլորովին արգելու զհունչն. որպիսիք են և տառքս այսոքիկ. բ. գ. դ. թ. մ. տ. փ. ք. և այլն: Նոյն՝ տառս այս՝ կ. զոր յորջորջեմք կէն, 'ի յարուեստ ատոգանութեան, ըստ հագագին է լերկ, քնուրբ. վա զի 'ի յարտաբերելն նրբապէս ելուզանէ զձայն. որպիսիք են և տառքս այսոքիկ. զ. ծ. ս. տ. ր. և այլն:

Դարձեալ, տառս այս կոչի և լծորդ. վա զի ունի զլծակցութիւն ձայնի ընդ տառիցս այսոցիկ, գ. ք. ուստի և բազմիցս փոխադրի ընդ նոսա: Ընդ գեմն այսպէս, գայթակղել. և գայթագղել: կանչեւն. և գանչեւն: խունկ. և խունգ: խոշտանկել. և խոշտանգել: ծնկիլ. և ծնգիլ. և այլք բազումք, զորս տեսցես 'ի գեմ տառն: Իսկ ընդ քէի այսպէս. պակիլ. և պաքիլ: ծակել, և ծաքել: և այլն: Սոյնպէս և 'ի յայլազգական բառս՝ գրեթէ միշտ փոխադրի ընդ քէի. վա զի փոխանակ ասելոյ քարմելոս, քայիափայ, քապպադովկիայ. քղէմէս, քողոնիա. և այլն: ասեմք. կարմելոս. կայիափայ. կապպադովկիայ. կղէմէս. կողոնիա: Մերթ ևս փոխադրի ընդ այլազգական չայի. զի փոխանակ գրելոյ՝ չեդար. չեդրոն. չիս. չինամոն. սիչելակ. մաչեդոնիա. և այլն. գրեմք. կեդար. կեդրոն. կիս. կինամոն. սիկելակ. մակեդոնիա: Դարձեալ տառս այս լեալ՝ երբեմն ևս գրի պատուով այսպէս. Կ. և յայնժամ մերթ վարի երբև զնշանագիր. և դնի փոխանակ կամ շաղկապի: Իսկ մերթ վարի երբև զնշան համարողական, և ցուցանէ զվաթսունն. որ է վեցիցս տասն:

ԿԱ

Կա՛: || է հրամայականն կալնում բային, որով նշանակի ասել. կա՛ց. կմ ըմբռնեա. կմ 'ի ձեռս առ: Ղևտ. 16. 6. և 7:

Կագ․ի․իւ․ից․իւք ։ || կռիւ․ կմ հակառակութիւն․ կմ վէճ ։ Սիրաք․6․9։ և Լամբրոն ։

Կագազարթոյց ։ (նախդրիւ հոլովի․) || զարթուցանող զկագս․ իմ գրգռող և յարուցանող զկռիւ, և զվէճ․ Սծբն․ ժթ ։

Կագեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (չէզոք․) || կռուիլ․ կամ հակառակաբանել․ կմ վիճիլ ընդ ումեք յանդիմանելով․ կմ սաստելով ։ Ծննդ․ 31․ 36։ Սաղ․ 16․ 22։

Կագիմ․ եցայ․ եայց․ իլ ։ (ձայնակր․) || նոյն է ընդ վերնոյն ։ Եսայ․21․18։ 3․ Թագ․ 5․ 7։ և 13․ 11։

Կագումն․ գման․ մամբ․ մանց․ մամբք ։ || կռուումն․ կմ վիճումն ։

Կազդուրացուցանեմ․ ցուցի․ ցա․ ել ։ (անցողակ․) || հաստատուն առնել․ կմ զօրացուցանել ։ 1․ Պետր․ 5․10։

Կազդուրեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (ներգործ․) || զօրացուցանել․ կմ հաստատել․ կմ պնդել ։ Եւ Ծննդ․ 33․ 14․ ուր ասի՝ ըստ կազդուրել մանկանցդ․ իմանի՝ ըստ կարելոյ․ կմ ըստ կարողութե․ և կմ ըստ զօրութե մանկանցդ ։ իսկ մերթ նշանակէ դիւրել․ կմ հանգուցանել․ կմ թեթևացուցանել զոք 'ի ծանրութէ իմեքէ ։ Նարեկ․ ձզ ։

Կազդուրեցուցանեմ․ ցուցի․ ցա․ անել ։ (անցողակ․) || տես զկազդուրացուցանել ։ իսկ 'ի Նարեկ․ ձ․ ուր ասի՝ թէ զխորտակեալս կազդուրեցուսցես․ նշանակէ նորոգեսցես ։

Կազդուրիչ․ րչի․ աւ․ աց․ օք ։ || զօրացուցիչ․ կմ հաստատող․ կմ ամրացուցիչ ։

Կազդուրումն․ րման․ մամբ․ մանց․ մամբք ։ || զօրացուցումն․ կամ հաստատումն․ կամ ամրացուցումն ։ Յոհն․ 2․ հատ․ իէ ։

Կազմ || է արմատ կազմել բային․ որով մերթ նշանակի, յօրինեալ․ կմ պատրաստ․ և կմ յօժար ։ և ըստ այսմ ասի՝ կազմ կալ զինու ։ 3․ Թագ․ 4․ 10։ կմ կազմ գալ առ միմ կուլթե․ կամ 'ի յընդունելն զբանս․ և կմ զայլ ինչ նման ։ Նարեկ․ խը ։ Յոհն․ 1․ հատ․ ըը ։ իսկ մերթ նշանակի կազմեցեալն․ ըստ այն՝ որ զորպիսութե իւր ոչ է կորուսեալ․ կամ որով կերպիւ է կազմեցեալ, և հաստատեցեալ, այնպէս կայ․ և ըստ այսմ միտք հոգեմտրին՝ յորժամ ոչ է ցրուեալ և ունի 'ի մտի իւր է՝ ասի կազմ կալ ։ 'ի Հար․ հարց․ դ ։ իսկ 3․ Թագ․ 13․ 31․ ուր ասի․ Եւ եառ կազմ բերել զոմ միայն ողջակիզացն ․ իմանի՝ բովանդակ․ կամ ամբողջ բերել․ և կամ ըստ կարգի․ և ըստ օրինի ածել ։ Մերթ ևս նշանակի կազմուածն․ կամ յօրինուածն․ և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի՝ կազմ ամէ հուռ․ կամ կազմք զարդուց ։ Յոհն․ 2․ հատ․ ժէ ։

Կազմած․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ || մերթ նշանակէ զկառս, և զկարասին, կամ զպատրաստութիւն և զզարդս տան․ նաւու, ձիոց, և այլոց նմանեաց ։ Ծննդ․ 46․ 5։ 1․ Թագ․ 5․ 1։ և 4․ Թագ․ 4․ 13։ Մերթ ևս նշանակէ զգործիս, կմ զզէնս՝ որովք պատրաստին առ'ի պատերազմիլ․ և կմ առ'ի առնել զիրինչ 1․ Թագ․ 21․ 8։ և Եսայ․ 10․ 28։ Մերթ ևս նշանակէ զպատրաստեցեալ նիւթն, յորմէ շինեցեալ լինի իր ինչ․ և կմ որ 'ի գործ ածի առ պաշտօն ինչ ։ Ելից․39․ 42։ 1․Մնաց․ 28․ 2։ Եւ մերթ նշանակէ՝ զկազմուածն, կամ զշինուածն․ կամ զկերպն շինման ։ Թուոց․ 8․ 4։

Կազմակերպեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (ներգործ․) || կազմել և կերպաւորել․ կմ յօրինել․ կմ ձևացուցանել․ կամ կերպարանել ։ Յոհն․ 1․ հատ․ իէ ։ և 2․ հատ․ ժա․ և ժբ ։

Կազմակերպութիւն․ թեան․ || կազմուած․ կմ կերտուած․ կմ յօրինումն․ կմ կերպաւորութիւն․ կմ ձևակերպութիւն․ և կմ կերպն կազմուածոյ իրաց, և բանից ։ Յոհն․ 1․ հատ․ իէ․ և ի ։

Կազմարան․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || տեղի կազմելոյ զինս ։ իսկ մերթ նշանակի առհասարակ գործիքն կազմելոյ զգրեանս, և զայլս նմանս ։

Կազմարար․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || կազմ առնող ըստ կազմօղ և պատրաստող զիր ինչ ։ իսկ յատկապէս առեալ՝ նշանակէ զկազմօղն գրեանց ։

Կազմեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (ներգործ․) || կառուցանել․ կմ շինել․ կամ կերտել․ կամ յօրինել․ կմ պատրաստել․ կամ յարդարել․ կմ կարգաւորել ։ ռամկ․ փոխվիճանել․ կամ ղուստին անել․ կամ շինել ։ Ծննդ․ 46․ 29։ Թուոց․ 26․ 5։ Իմաստ․ 9․ 2։ κατασκευάζω

Կազմիչ․ մչի․ աւ․ աց․ օք ։ || շինող․ կամ կերտող․ կամ յօրինող․ կամ յարդարող․ կմ պատրաստող ։

Կազմուած․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ || մերթ նշանակի կազմումն․ կմ ձևակերպութիւն․ և կմ կերպաւորումն ։ իսկ մերթ կազմեցեալ իրն՝ որպիսիք են կահք, և կարասիք․ կամ գործիք․ և կամ զարդք ։

Կազմութիւն․ թեան ։ || կազմումն․ կամ կերտուած․ կամ յօրինուած․ կամ ձևակերպութիւն ։ 2․ Եզր․ 3․ 3։ 2․ Մակ․ 15․ 40։ Խորէն․ բ․ գլ․ 37․ և 39։ իսկ մերթ նշանակէ՝ զկահ և զկարասի, կամ զզարդս, և կամ զգործիս տան, կամ պատերազմի, և այլոց իրաց ։ Խորէն․ բ․ գլ․ 85։ Մերթ ևս նշանակէ զպատրաստութիւն զինուց․ կամ պատերազմական անօթոց, և այլոց նմանեաց ։ Ծննդ․ 34․ 25։

Կաթ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || կաթիլ․ կամ շիթ ։ ռամկ․ պոտձը․ կամ կաթըը ։ Իմաստ․ 11․ 23։ և Նարեկ․ ձը ։

Կաթարոս․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || է բառ յունական, որով նշանակի մաքուր․ կամ սուրբ․ կմ անխարդախ․ կմ ամբողջ․ կմ անարատ ։

Կաթեդր․ դրի․ աւ․ աց․ օք ։ || է բառ յունական, և թարգմանի՝ աթոռ․ կամ նստարան․ և կամ գահ ։ Ագաթ ։

Կաթեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (չէզոք․) || կաթ կաթ հոսիլ, կամ սուտ սուտ 'ի վայր անկանիլ հեղեղունակ ինչ հիւթոյ, որպէս ջրոյ, կմ մեղու․ կամ իւղոյ, և այլոց նմանեաց․ 2․ Մնաց․ 12․ 7։ [illegible]․ 5․ 3։ Ժողով․ 10․ 18։

Կաթեցուցանեմ․ ցուցի․ եցո․ անել ։ (անցողակ․) || կաթ կաթ հոսեցուցանել․ կամ կաթ կաթ ծորել, կամ 'ի վայր հեղուլ․ որպէս

Digitized by Google

աչքն զարդարեալ և բծաւորն զանգ. և այլն: Յոբ. 16. 21: Երգ. 4. 11: 5. 5:

Կաթիլ. թլոյ. լոյ. ով. կամ կայլ. ալք: || կաթուած. կամ. շիթ: ռամկ. զամոճ: Երեմ. 40. 15: Աճառ. 27. 15:

Կաթիլեմ. եցայ. եայ. իլ: (Ձայնակիր.) || տես զկաթեմ: Եսայ. 9. 33: Երեմ. 42. 18:

Կաթն. թին. անք. անց. անցք: || Է սպիտակ հեղեղուկ հիւթն, որ գոյանայ 'ի ստինս էգ կաց առ 'ի լինել կերակուր ծննդեանցն 'ի նոցանէ. զոր երբեմն կթեն 'ի ստեանց կովուց. կամ ոչխարաց, և այլոց եւ կենդանեաց. յորմէ և կազմեն զպանիր, զկարագ, և զայլս: ռամկօրէն չոր: Ծննդ. 18. 8: 2. Օրին. 32. 14:

Կաթնաբոյծ. բուծի. իմ. իցս. իւք: || կաթամբ բուծանող, և սնուցանող: Իսկ մերթ բուծեալ, և սնեալ կաթամբ. կամ կաթնակեր: Նարեկ:

Կաթնակեր. ի. իմ. իցս. իւք. կամ աց. օք: || Լամբրոն: տես զկաթնկերն:

Կաթնամիր. (Նախադրիմ հոլովի.) || կաթնատու. այն առնող զկաթն. որպիսիք են գիեցուցանողքն զմանկունս: Նարեկ. 'ի գովեստ հոտոյն:

Կաթնամատոյց. ուցի. իմ. իցս. իւք: || ըղ կաթն մատուցանող, և տուող. կամ սննդատու: Նարեկ. 'ի գովեստ հոտոյն:

Կաթնասուն. սնի. կամ ոյ. իմ. իցս. իւք: || այն որ սնանի. և զարգանայ կաթամբ. այսպէս սեն են կաթնկերք երեխայքն: Իսկ մերթ նշանակէ զսնուցանողն կաթամբ. և ըստ այսմ ասի, կաթնասուն ստեանց գիեցուցանել: Նարեկ. 'ի գովեստ հոտոյն: Իսկ մինչ ասի, կաթնասուն գիեցուցանել. իմանի կաթամբ սնուցանելով գիեցուցանել:

Կաթնատու. տուի. ան. աց. օք: || տածող երեխայից զկաթն. որպիսիք են ստնտուքն:

Կաթնաքրու. քուէի. ուա. աց. օք: || ապրուցանելով ջամբող սնունդ զկաթն: ռամկ. կաթ ներշող: Իսկ մերթ նշանակէ զկաթնկերն. կամ որ գիեկելով ընմպէ զկաթն. և ըստ այսմ ասի կաթնաքրու մանկ զոր: Յոբ. ...

Կաթնկեր. ի. իմ. իցս. իւք: || սնուցող զկաթն, և այս ասի զերեխայից. որք ստակաւին գիեն զստինս մօր: ռամկ. կաթ ուտող. կամ կաթ ծծող: Եբր. 5. 13:

Կաթողին: (Նախադրիմ հոլովի. և մերթ իբրև զանականոյ վարի.) || խանդակաթ. կամ սիրակաթ. կամ սրտակաթ. որով իմանի ռատաբեկ վառեալն սիրով. կամ ստնտուաբար. կամ ստատիկ հարեալն 'ի սէր, և 'ի տենչանս իրիք. մինչ զի վէ ստատկելութե սրբոյն և ըղձիցն զբեմէ սիրտն և հոգին հալի, և կաթէ, ահա և ստատ զարմանաթեն ցուցանէ զայս. զի ասի' կաթողին, իբրեւ' կաթէ հոգին: 2. Թագ. 15. 34: Ոսկեփոր: մերթ ևս նշանակէ զկողկողագինն. կամ զդառնագինն. և կամ զողբագինն:

Կաթողինանամ. եցայ. եայ. իլ: (Ձայնակիր.) || կաթողին լինել. այս ընկենուլ ստատիկ սիրով. և տենչանօք. և կամ հարեալ լինել 'ի սէր և 'ի տենչանս այնչափ, մինչև հեղեղիլ հոգւոյ, և մաշիլ: Մերթ ևս նշանակէ կողկողել. կամ արտասուօք, և ցաւօք սրտի լցեալ լինել: Մծբն. ժթ: և 'ի Չորս հոգի. Է:

Կաթոգիկէ. ի. իմ. իցս. իւք: || տես զկաթուղիկէ:

Կաթողիկոս. ի. աւ. աց. օք: || տես զկաթուղիկոս:

Կաթոտ. ի. իմ. իցս. իւք: || կաթոգնեալ. կամ սիրահարեալ. այն վառեալ 'ի սէր, և 'ի տարփանս վավաշոտականս. և կամ ալքէ ծակից սիրով բորբոքեալ զհետ աւանօ. կամ կնոջ: Խորէն. Ա. գլ. 4. և 15:

Կաթուած. ոյ. ով. ոց. ովք: || կաթիլ. կամ շիթ շիթ լինելով հեղեղուկ իրի վերստին 'ի վայր: Մեթ. 2. 11: և Նարեկ. Է:

Կաթուղիկեայ. կէի. իմ. եայք. եայց. կամ էից. էիւք: || ընդհանրական. այն այն որ պատկանի ընդհանրից, կամ հասարակաց: և ըստ այսմ թուղթք առաքելոցն' պետրոսի, յակոբու. և յոհաննու, և յուդայ, զի որում գրեցան առ եկեղեցիս հանուրց ազգաց. կամ առ ամ հաւատացելոց, և ոչ առ միամասնոր եկեղեցւոյ ինչ, կոչեցան թուղթ կաթուղիկեայց. այն թուղթք ընդհանրականք:

Կաթուղիկեան. կամ կաթողիկեան: (Նախադրիմ հոլովի.) || ընդհանրական, կամ հասարակական. որպիսիք են թուղթքն կաթուղիկեայք: Աճառ:

Կաթուղիկէ. կամ կաթողիկէ. ի. իմ. իցս. իւք: || է բառ յունական, և թարգմանի ընդհանրական. ռամկ. յարծայ ստեղն. կաթուղիկէ եկեղեցի. կամ միանձնացաւ. իմանի ընդհանրական եկեղեցի. կամ ընդհանրական միաբանութիւն: Նարեկ. զէ: Մերթ ևս կաթուղիկէ կոչի շինուածն գմբէթ այսպիսի եկեղեցեաց. որոց գմբէթն 'ի վեր բարձրացեալ բոլորապէս 'ի միում քարի. որ կալէե զգմբէթն: Խորէն. Գ. գլ. 9. և 66:

Կաթուղիկոս. կամ կաթողիկոս. ի. աւ. կամ իմ. աց. օք: || է բառ յունական, որ թարգմանի, ընդհանրական, կամ հասարակական, որով նշանակի 'ի մեզ հայրապետն, որ հրամանատար է միոյ ազգի, և կամ բազմաց եպիսկոպոսաց նորին ազգին. և ...: Լամբրոն:

Կաթուղիկոսարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի և բնակարան, ուր նստի կաթուղիկոսն, և վարէ զիշխանութեն իւր:

Կաթսայ. կամ կաստայ. կամ կասսա. ի. իմ. իցս. իւք: || աղբան, որ մեթ կանեփեղէն. կամ աղենձեղէն ամն, որ Թէնճէրէ. կամ խալլին. ուր եփի կերակուր: Դատ. 16. 3: 2. Մնաց. 35. 13: Երեմ. 1. 13: Եզեկ. 24. 3:

Կաւ. ոյ. ով. ոց. ովք: || լայնաբերան. կճուճ, ամն ինչ. ուր կաւեն զգործեան. կամ զգառն. որ և ռամկօրէն ասի' կուլ: Դատաւ. 3. 2: 2. Թագ. 24. 16: Ովսէ. 9. 1: Իսկ մերթ առնեալ լինի սեղին հանդերձ 'ի մէջ իւր եղեւօրս նման: Յոբ. 39. 12: Իսկ մերթ նշանակէ ըղ կամուած ցորենոյ. որ է որոշումն ցորենոյ 'ի յարդից: ռամկ. Ղևտ. 26. 5. ուր ասի,

ԿԱ.

հաստանիցեն ձեր կալք 'ի կուԹս . և կուԹք 'ի սերմանս հաստանիցեն . իմանի ասել . այն չափ առատ լիցին կասեղի ցորեանքն, մինչ զի կասումն նց ժամանեսցեն մինչև 'ի ժամանակս կԹոց . և կուԹքն . այն քաղուածն խաղողոց մինչև 'ի ժամանակս սերմանելոյ ըզ ցորեան . ըստ այսմ է և Ամովս. 9. 13: Վասն ձեռաւն բաւս կալ, է մինն 'ի տասանց ստորոգուԹեց, որ նշանակէ զդիրս մնասնց մարմնոյ, որ կայ 'ի տեղւոջ . ոնց նստիլ . կանգնիլ . ընկողմանիլ . կործանալ . ուղղիլ . և այլն:

Կալակառոյց . ռուցի . իմ . ոց . օք : || զկալ կառուցանօղ . այն, որ կազմէ և յարդարէ զկալն, ուր կասեալ լինի ցորեան . կմ̃ գալ : Իսկ մերԹ նշանակէ զկառուցեալն, կմ̃ զկազմեալն, և զբաղկացեալն 'ի բազում մասանց : և ըստ այսմ կող ճանկս է աներևոյԹ կամ բային : Յոբէ . 1 . հատ . ՃԷ:

Կալահոս . ի . իմ . ից . իւք : || հոսօղ զկալն . այն նա, որ զցորեանն հողմոյն տալով, որոշէ 'ի յարդէն, որ և ասի՝ երնօղ:

Կալանական . ի . աւ . աց . օք : || այն որ կալեալ և ըմբռնեցեալ է . կմ̃ կալանաւոր . Ագուլ:

Կալանաւոր . ի . աւ . աց . օք : || այն՝ որ 'ի կալանս է . կամ որ կալեալ, և ըմբռնեցեալ, և արգելեալ է 'ի բանտի . կամ 'ի կապանս : Ծննդ. 39. 20: Եսայ. 22. 3: և Գործ. 16. 25:

Կալանաւորակապ . ի . իմ . ից . կամ աց . օք : || զկալանաւորսն կապօղ . այն նա, որ զկալեալ և զըմբռնեալ մարդիկս կապէ՝ և յարգելանս դնէ : Երեմ. 24. 1: և 29. 2: և Բարուք. 1. 9: Սակայն յայսոսիկ տեղիս, յորս յիշի կալանաւորակապ, ըստ ոմանց մեկնչաց և Թարգմանչաց՝ ասի զնոցանէ, որք էին շինօղք պատերազմական կազմուածոց:

Կալանաւորիմ . եցայ . եա . իլ : (ձայնակիր .) || կալանաւոր լինիլ . այն կալեալ և ըմբռնեալ լինելով կապիլ:

Կալանեմ . եցի . եա . ել : (ներգործ .) || 'ի կալանս և 'ի կապանս մատնել . կամ կալանաւ և ըմբռնել . կամ կալանաւոր առնել: Մծբն. Է:

Կալանք . անաց . օք : (անեզական .) || կալանաւորուԹի . կմ̃ կալնուլն, և ըմբռնումն . կմ̃ արգելանոց . և կմ̃ կապանք, յորս կալեալ և արգելեալ լինի ոք : Երեմ. 32. 2: և 36. 5: Յոբ. 18. 10:

Կալոքար . ի . աւ . աց . օք : || է կեղտահան քար ինչ, կազմեալ արուեստիւ . վն̃ զի սա յաւուշագոյն է խոտ ինչ, զոր լուցեալ հրով բոլորովին այրեն, և 'ի մոխիր դարձուցանեն . և յետոյ խառնեալ զայն ջրով առնեն զանգուածս, և լինի իբրև զաղիւս : Արդ՝ սա մինչ չորանայ, կարծրանայ իբրև զքար . զոր յորժամ Թրջեալ հեղեղլեն, արկանեն 'ի նա զհանդերձս, որք ունին զկեղտ . այն զլեքէ . և հանեն զնա : Որով և երբեմն լուանան ներկարարքն ըզ հանդերձսն, որք մԹին ընկալնուն զներկս . զի բարձցի մԹուԹիւնն, և պայծառասցի գոյնն : տամկ. Կիլ+Էր :

Կալ և կապ : || ոչ հոլովի, այլ ընդ բայի շարակցի այսպէս . կալ և կապ առնել . և նշանակէ . կալեալ և կապեալ առնել . կմ̃ կալնուլ և կապել . կմ̃ յաղԹել . կմ̃ նուաճել . կմ̃ ընդ բռամբ առնել : Յոբէ . 1 . հատ . Ճ̃ :

Կալնում . կալայ . կալ . կմ̃ կա՛ . կալնուլ : (ներգործ .) || ըմբռնել . կմ̃ 'ի ձեռն առնուլ: Ղուկ. 16. 6. և 7: Յօհ. 18. 12: ՄերԹ և սպառնալեօք արգելուլ . կմ̃ փակել : Յուդիթ. 4. 6: Իսկ մերԹ որսալ : Յօհ. 21. 10: և Ղուկ. 5. 5: ՄերԹ ևս նշանակէ ունիլ : Իմաստ. 3. 18: ըստ այսմ մինչ ասի՝ կալնուլ զաԹոռ ուրուք . իմանի՝ ունիլ զաԹոռ նր . այն զիշխանուԹի : Խորէն. Գ . գլ. 16: Իսկ Ղուկ. 24. 16. ուր ասի . Եւ նց աչք կալեալ էին . իմանի՝ և նց աչքն արգելեցեալք էին . կմ̃ քօղարկեցեալք :

Կալոտի . տւոյ . տով . տոց . տովք : || եղանէ և ածանցի սա 'ի ձեռն ոտի՝ մասնկանս 'ի կալ բառէն . ոնց և մեռելոտին՝ 'ի մեռեալ բառէն : Եւ նշանակէ զկասօղն ցորենոյ 'ի կալն, և կմ̃ զքարշօղն կամնասայլին՝ առ 'ի լռսել զորայն, ոնց զի որոշեսցի ցորեանն 'ի յարդէն . և ըստ այսմ եզն, ըստ որում աշխատի 'ի կալն՝ և քարշէ զկամնասայլն, ասի կալոտի : 2. Օրէ. 25. 4: 1. Կորն. 9. 9: 1. Տիմ. 5. 18:

Կալորայ . կմ̃ կալորայք . ից . իւք : || բազում կալք . այն բազում լայնարձակ տեղիք, ուր սփռեալ զորայս մանրեն զնն կամնասայլիւք : 4. Թագ. 23. 1: վն̃ զի մասնիկս՝ որայ . կմ̃ որայք, բազում անգամ յարի անուանց իբրև զյոգնականացուցիչ . ուստի փոխանակ ասելոյ՝ արտք . դեղք . և վանք . ասեմք . արտորայք . դեղորայք, և վանորայք :

Կալուած . ոյ . ով . ոց . ովք : || երկիր . կմ̃ սահման տեղւոյ, զոր կալեալ, և սեփականեալ է ոք ինքեան, իբրև զժառանգուԹի : Եւ կամ զոր ունի, և ժառանգէ ոք իբրև զսեփական ստացուած իւր . տամկ. Մուլք: Ղևտ. 25. 25: Թագ. 13. 3: Եզեկ. 44. 28: և 1. Մնաց. 7. 28: ՄերԹ ևս մինչ զորովայնէ ասի, նշանակէ զզօրուԹի նր . որով կերեալքն, և մարսեցեալքն 'ի ներքս կալեալ լինին . և ոչ կարեն եղանել արտաքս : տամկ. Խազը:

Կախ . ի . իմ . ից . իւք : || է արմատ կախել բային . որով նշանակի՝ կախեցեալն . կմ̃ 'ի կախս կացեալն :

Կախաղան . ի . աւ . աց . օք : || մերԹ նշանակէ զկախարանն . այն զբարձրագոյն տեղին, կմ̃ զկազմուածն, ուստի կախեն զոք ըստ բանիցէն, կամ զողից . կմ̃ զձեռուցն, որ տամկ. ասի՝ փարաղան : Խորէն. Գ . գլ. 36: Նարեկ. 'ի մեկն. Երգ. : Ագուլ : ՄերԹ ևս նշանակէ զկախումն . կմ̃ զկախ մնացումն . և ըստ այսմ 3. Թագ. 7. 17. ուր ասի՝ գործ կախաղանաւ, իմանի՝ գործ կախանաց, այն կախուելով . կմ̃ 'ի կախ կալով:

Կախան . ի . աւ . աց . օք : || նոյն է ընդ վերնոյն : Ագուլ :

Կախարդ . ի . աւ . աց . օք : || է հասարակ անուն այնոց անձանց, որք զկախարդուԹի ինչ առնեն, ոնց նոքա, որք զդևս կոչելով դիւԹեն և հմայեն, և զանպարժանս ուրուք

փոփոխեն. և կմ զաշն կալնուն. և կմ զայլ մասն ինչ հաստուցանեն մարդկան: Եւ կմ 'ի ձեռն գիտաց զօրէն եկեղեցի ինչ ցուցանեն. կմ զսուտ պաշտեցելիս ասեն, կմ դժուարակ ինչ գիտեն. որգոն, զթագուցեալն յայս ինչ աւուրց. կմ զեղեալն յերևակայութե տեսունք. բայց ոչ երբեք զայնս, որք են 'ի միտս. զի զայս գիտող կարեն գիտել. այդ զի յայտնեսցեն կախարդաց: Եւէշ. 7. 11: Երեմ. 27. 9: Յայտ. 21. 8:

Կախարդանք. անաց. օք. կամ ալք: (անեզ.) || կախարդութիւն. կմ դիւթութիւն. և կամ կախարդական գործածք. և փամթութիւք. զորս առնեն կախարդքն: 2. Օրէն. 18. 11: Նաւում. 3. 4:

Կախարդաստար. ի. աւ. աց. օք: || այն, որ հետևի չար, և գծնդակ կախարդութե. կմ որ է գլուխ և հեղինակ կախարդաց, և ներգործող մեծամեծ կախարդութեց: Աշգամ: Իսկ մերթ նշանակէ զկախարդականն, զի զայն, որ վերաբերի առ մեծամեծ կա-խարդս. և ըստ այսմ ասի, կախարդաստար գեղաստանութի. կմ կախարդաստար գիտութեան:

Կախարդեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ըզ կախարդութիւն առնել. կմ դիւթել. կամ հմայել. կմ կախարդական արուեստիւ հարկանել զոք, որով խեւլագարի. կմ յոչ կա-մեցեալն յօժարի. կմ դիւահարի. կմ զայլ մասն ինչ կրէ: 2. Օրէն. 18. 11: Խորէն. Բ. գլ. 58: Նարէկ. կզ:

Կախարդութիւն. թեան: || դիւթութիւն. կմ հմայք. կամ կախարդական արուեստ. և կմ կախարդական գործք, այդ զախորժակս ուրուք փոփոխելն. կմ ցույցք զարմանալի իրաց՝ որք 'ի ձեռն գիտաց գործին. կմ 'ի ձեռն գիտական կոչմանց զուշս ուրուք կալնուլն: Եւէշ. 7. 22: Իմաստ. 12. 4: Եսայ. 47. 9:

Կախեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի բարձր տեղի ինչ կապելով զինի, և կմ այն դնելով՝ ընդ օդս 'ի կախ թողուլ. և ըստ այսմ ասի՝ կախել զմարմինն զապարանէ. զմարդն զփայտէ, որ լինի 'ի պարանոցն զխեղդ առկանելով. և մերթ զձեռան և զոտան 'ի փայտի բևեռելով: Ծննդ. 22. 13: Ն 40. 19: 1. Թագ. 31. 10: Գործ. 5. 30:

Կախիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || կա-խեալ լինել. կմ 'ի բարձր տեղի ինչ կապեցեալ, կմ փաթթեցեալ լինելով ը օդս 'ի կախ մնալ: և ըստ այսմ ասի զաբեսաղո-մայ. 2. Թագ. 18. 9. Եւ կախեցաւ ը եր-կնիս և ընդ երկիր, զի 'ի մէջ երկնի և եր-կրի կախեալ մնաց զծառոյն: Իսկ երբեմն նմանութեամբ առեալ նշանակէ 'ի վր իրիք հիմնիլ. կմ հաստատիլ. և կմ յենուլ յիր ինչ իբրև 'ի հաստատութն և 'ի նեցուկ. և ըստ այսմ է Մատթ. 22. 40. ուր ասի՝ Յայս երկուս պատուիրանս ամ օրէնք և մարգա-րէք կախեալ կան, զի 'ի վր երկուց պա-տուիրանացս այսոցիկ հիմնին և հաստատին:

Կակաղ. ի. իւ. եց. իւք: || այն՝ որ 'ի խօսելն համարձակ ոչ կարէ արտաբերել զբանս. այլ կակազեալ տեղիս 'ի մէջ բառից և վանկից՝ արգելանելի, և յետոյ բռնութե արտա-բերել՝ հազիւ կարէ արտաբերել զայն, զոր կամի. որ և ռամկ. ասի յոլոլ:

Կակազեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || կակազ լեզուաւ խօսիլ. կմ 'ի խօսելն բազում անգամ 'ի մէջ բառից և վանկից զկայ առ-նուլ. և հազիւ արտաբերել զբանսն: Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ՝ նշանակէ ան-կարգ և անյարմար կերպիւ խօսիլ. կամ շաղփաղփել. կմ բարբանջել. և ըստ այսմ ասի 'ի գիրս Խորէն. Ա. գլ. 21. Անուն իմն յաղագս հայկայ կակազէ:

Կական. ի. աւ. աց. օք: || մեծաձայն լաց. կմ ձայն լալոյ, և ողբոյ. և կմ հեկեկալով լաց: 2. Թագ. 19. 4: և Յո ուրեք.

Կականաբարձ: (Նախդրիւ հոլովի.) || կական բարձող. կմ մեծաձայն լացող. և ողբացող:

Կականալիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || լի կականաւ. կմ լցեալ ողբով. և մեծաձայն լացիւք:

Կականեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || տես 'ի ներքոյ զկականիլն: Նարէկ. ձը: և Լամբր.:

Կականիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր. և մերթ հասարակ:) || մեծաձայն ողբալ. կմ հեկեկալով լալ. կմ ողբալով աշխարել: Երեմ. Աղօթ. 13: Նարէկ. ժբ:

Կականումն. նման. մամբ. մանց. մամբք: || մեծաձայն ողբումն, կմ լալումն. կմ ողբաձայն կոծ, և աղաղակ: Խորէն. Բ. գլ. 80:

Կակաչ. ի. իւ. եց. իւք: || է ծաղիկ ինչ լայնաթերթ ըստ մեծութե վարդի. բայց է միակուղի. զի եւլեղուպ. և բուսանի 'ի մէջ խոտոց՝ 'ի յարտորայս՝ և յայլ տեղիս. և գոյնով է կարմիր. ռամկ. կելինձիկ ըէկէօ:

Կակղանամ. ացայ. ցիր. նալ: (Չեզոք.) || կա-կուղ լինել. կմ փափկանալ. կմ զիջանել 'ի կարծրութե. կմ 'ի խստութե: Եւ մերթ մեղմանալ. կմ ցածնուլ. կմ 'ի խստութե և 'ի բարկութե զիջանել. և քաղցրանալ: 1. Մակ. 13. 47:

Կակղեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կակղացուցանել. կմ կակուղ և փափուկ առ-նել: Եսայ. 28. 25:

Կակուղ. կղոյ. ով. ոց. ովք: կմ իւ. եց. իւք: || փափուկ. կմ փխրուն. կմ որ ոչ է կարծր: Իմաստ. 15. 7: Եւ մերթ անգրաբերութե ասի զբանից. և նշանակէ. մեղմ. կմ ողոք. կմ անոյշ, և քաղցր: Յոբ. 40. 22: և Առ-ակ. 26. 22:

Կահ. ի. իւ. եց. իւք: կամ ու. 'ի կահուէ. ուց. ուք: || կարասի. զի սպասք. կմ անօթք. կմ աթոռք. կմ գործիք՝ և կազմածք, որք են 'ի պէտս տան, տաճարի. նաւուց. և այլոց նմանեաց: ռամկ. էշեար: Ծննդ. 34. 29: և 45. 20: Եւէշ. 39. 31: 2. Օրէն. 20. 14: 1. Եզրաս. 2. 13: Մերթ և նշանակէ զգործիս երկրագործաց, և այլոց արհեստաւորաց. որպիսի է մանգաղն. կացինն. խոփն. ուռն. սղոցն. և այլք նմանք: ռամկ. [illegible]: 1. Թագ. 13. 21: Իսկ մերթ նշանակէ զգործիս, և զզէն ազխս, և զկազմածս պատերազմի: 2. Մակ. 10. 18: Ըստ այսմ իմա և զայլոց նմանեաց:

Կահաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || յարդարել. կմ կազմել. կմ կարգել. և կմ սահմանել զեր ինչ մը իմիք. և ըստ այսմ բնաբանական գիտութեան, որ կարգի և սահ_ մանի առ ծխաւթական եռակս, ասի՝ կահա_ մանի նիւթականացոց: Իսկ մերթ նշանա կէ՝ ձահաւորել. կմ պատկանաւորել. կմ յարմարել: Մերթ ևս նշանակէ շահաւո րել. կմ օգտեցուցանել. կմ պէտսպէս շա_ հաւէտ ընել, և առացուցանել լցուցանել:

Կահեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Նոյն է ընդ վերինոյն:

Կաղ. ի. իւ. ից. իւք: կմ աց. օք: || հաշմ ոտիւք. կմ կաղացող. այն նա՝ որ 'ի քայլելն 'ի մի կողմն հակելով քայլէ. որպիսիք են նոքա, որոց մի ոտն քան զմիւսն կարճ է 'ի բնէ. կմ 'ի բեկմանէ: Եւ կմ որ կողմէ 'ի կողմն հակի 'ի քայլելն. որպիսիք են այնք՝ որոց երկոքին ոտքն ևս բեկեցեալք են: Ղևտ. 22. 22: 2. Թագ. 9. 13: Յօբ. 29. 15:

Կաղաբոյս. բուսի. իւ. ից. օք: || տե՛ս իբէ բոյս ցախաբոյսին, կմ ջրայնին: որոյ արմատն է ոտն. կմ նման ոտին գնտակաձև, յորմէ արձակին տերևք ուղիղք, և երկայնք:

Կաղակարծ. ի. իւ. ից. կամ աց. օք: || տե՛ս զկերղակարծն, զի նոյն է ընդ նմա. ոմն և այսորիկ բառս՝ աղախար, և եղախր, են նոյն: Մծբն. ժթ: և Նոյէն. խէ:

Կաղաղ. ի. իւ. ից. իւք: || Թաքստարան կեն դանեաց. որով իմանի՝ որջն. մորին. բոյնն, կմ գաղտարք. որք 'ի յայրս, և 'ի ծերպս, կմ 'ի ծործորս լերանց: Խորէն. բ. գլ. 74:

Կաղաղոց. ի. աւ. աց. օք: || ամբարանոց. կմ շտեմարան: Իսկ մերթ նշանակէ զտեղին, ուր գան որջք. կմ բոյնք:

Կաղամ. ացայ. կմ ցի. ա. ալ: (Ընդմիջ.) || կաղ ոտիւք քայլել. կմ բոլոր մարմնովն 'ի մի կողմն՝ կմ յերկուս կողմունս հակելով գնալ. որ հանդիպի վն կաղութեան ոտից: ռամկ. խօխալ. թոփլել: Ծննդ. 32. 31: Սաղմ. 17. 46: Իսկ 3. Թագ. 18. 21. ուր ասի՝ մինչև ցե՞րբ կաղայք յերկուս հետս, իմանի՝ մինչև ցե՞րբ յերկուս կողմունս հակեք պաշտելով զԱծ, նաև զկուռս:

Կաղամախ. ի. իւ. ից. իւք. կամ խիք. եաց. եօք: || Է ծառ ինչ գեղեցիկ, որոյ բունն է երկայն՝ և ուղիղ. և կեղևն թխթխ. իսկ տե րևն լայն և բոլորակ: Են սորա երկու տեսակք, մինն սպիտակ՝ որ յոյժ գիրացեալ աճի և բարձրանայ, որոյ փայտն է թե_ թև՝ և գիրաւ ձեղքելի, ունի զյուռն ըս տուար. և զոստս բազումս և տերևախիտս. և բերէ զպտուղ խաղողաձև. յորմէ հա_ նեն զխեժս. և 'ի գործածի 'ի դեղորայս: Իսկ միւսն է սեաւ, որ և է իբրև զսպի_ տակն բարձրագոյն, և սաստախիտ. բայց ու_ նի զփայտ կարծր, և ջլայլին, որ դժուա_ րաւ կարէ ձեղքիլ: և լինին սոքա 'ի խո_ նաւուտ՝ և 'ի ջրարբի տեղիս. կմ 'ի գնացս ջուրց. ուր պարարտացեալ զուարճանան յոյժ: Եսայ. 41. 19: Ովս. 4. 13:

Կաղամար. ի. իւ. ից. կամ աւ. աց. օք: || տուփ, կմ անօթ, ուր դնի և պահի թա նաք և գրիչ. ռամկ. դիւիթ: Իսկ մինչ ասի՝ կաղամար ձուկն, իմանի տեսակ ինչ քաղ կաձև ձկան. որ ունի զբաղուղեալ ձանկս մեծ ղեղս. և կակղուղս: Սա 'ի ծոց իւր կրէ ըղ տեսակ հիւթ ինչ իբրև զթանաք, զոր 'ի գործ ածէ 'ի ծովուս ոմն զգլնս. վն զի յոր ժամ զգայ զյարձակումն թշնամեաց 'ի վն իւր, իսկոյն հեղու զայն արտաքս. և զբո լոր ծովակն պղտորէ, և այնու աներևոյթ եղեալ յաչաց նց՝ զերծանի: ռամկ. մուրե քէպ պալըղը:

Կաղամբ. ի. իւ. ից. կամ աց. օք: || Է բոյս ինչ լայնատերև, որ բարձրանայ յերկրէ ը ընդ չափու միոյ կանգնոյ. որոց ոմանք գնտա կաձև, խիտ տերևօք զմիմեամբք պատե ցեալք, և լինին իբրև զգլուխ մարդոյ. իսկ ոմանք ոչ գնտականան. այլ՝ սփռեալ ունին զտերևսն: ռամկ. լահանայ. կմ փալամ: 'ի Հնր հողց. իմ: Իսկ մերթ նշանակէ ըղ կոթաւոր բոյս ինչ, որ է նման գնտակա_ գլուխ լահանայի. բայց գլուխ նր է սոխ. ...ղնգ. այն հնարս: ռամկորէն գոնդալիֆ: Եւ կոչեք զասոցս այնոցիկ՝ գրոց լեզ_ ուաւ կոչին՝ կոտրծ կաղամբի. ռամկ. գուլաֆ. այս դնի 'ի Հնր հողց. իմ:

Կաղամբի. բւոյ. եաւ. եաց. եօք: || Է տեսակ ինչ խժոյ, որ ծորի 'ի ճճակեր ծառոյ խեմ_ քէ: Խորէն. յաղխարհագրութն:

Կաղանամ. ացայ. ցիր. նալ: (Ընդմիջ.) || կաղ լինել. կմ հաշմ լինել ոտիւք. կմ 'ի կաղու թենէ անկանիլ:

Կաղանդ. ի. իւ. կմ կաղանդք. ից. իւք. կմ աց. օք: իբրև անեղական: || Է բառ այլ ազգական, որով նշանակի ամսամուտ. կմ առաջական, այն առաջին օր իւրաքան_ չիւր ամսոց տարւոյն. և ըստ այսմ փո_ խանակ ասելոյ՝ յառաջին աւուրն մայիսի. ասիւր՝ 'ի կաղանդսն մայի_ սի. կմ սահմանի. ոմն վարելին հռովմայեցիք 'ի կանգաւիս եկեղեցականս: Եւ յայսմանէ 'ի հա_ սարակութեն կոչեցաւ հռովմայեցւոց՝ 'ի հա_ շիւս ամսական վարելին անունամբ կաղան դի. վն զի 'ի թուականութեն ամսոց իւրե_ ցուցանէին զնա կաղանդելովք հետևեցելոյ ամսոյն. զոր օրինակ փոխանակ ասելոյ՝ 'ի 25. դեկտեմբերի. ասէին 'ի 8. կաղանդելոցն յունվարի. վն զի այսու իմանէիր ասել. ութ աւուրբք յառաջքան զկաղանդսն. այն աւուրբք յառաջքան զամսամուտն յունվարի, որ յայտնապէս է 25. դեկտեմբերի. սակայն 'ի միասին առնլով զօր ամսամուտին յունվարի. և զօրն ծննդեան երրորդ օրն դեկտեմբերի, որով միայն ճշմարտի հաշիւն: և ըստ այսմ վարելով ամն թուական ասէ զքրիստ. ծնաւ. 'ի 8. կաղան դեցն յունվարի: 3. Մատն. խն. 3 հր. 8: Այս պէս և 'ի գիրս պարպազմոնց յիշեալ, փոխանակ ասելոյ՝ սկսանի զարնանային եղանակն 'ի 21. մարտի, ասի՝ սկսանիլ յառաջքան զեր կոտասան կաղանդեցն ապրիլի. այն երկո տասան աւուրբք յառաջքան զամսամուտն ապրիլի. որ է 21. մարտի, թուելով ընդ

վերատասցելոյ սահման : Իսկ այժմ 'ի մեզ առաջին օրն տարւոյն . որ է 'ի մէջն յուն_ վարի՝ կոչի կաղանդ , յորում տանեմք զու_ րախութիւն պէսպէս ընծայատուութեամբ իրերաց :

Կաղապար . ի . աւ . աց . օք : || գաղափար . ցի օրինակ . կամ նախատիպ . կմ՛ յարացոյց . կմ՛ ձև . կմ՛ տիպար : [illegible] :

Կաղկանդ : (Նախադրիւ հոլովի .) || մերթ նը շանակէ զկաղաղացօղն . կմ՛ որ միշտ կաղալով գնայ , կմ՛ գործէ զինչ : Իսկ մերթ զան_ հաստատն . կամ զպակասաւորն յոյ և լոյէ գործս , և յիրս : Մերթ ևս կաղ 'ի կաղ առի այն , որ թէ կիսելան ոչ կարէ 'ի գործ ածիլ . կմ՛ ցուցանել զինչ . այլ միշտ շա_ րայարելով ընդ այլոց . որպիսիք են ամենք աննշան մասնիկունք , որք միայն 'ի յօդիլն ընդ այլոց՝ կարեն նշանակել զինչ , կմ՛ 'ի գործածիլ . որք են տեղա . շար . բառ . առ . և այլն :

Կաղին . կաղնոյ . ով . ոց . ովք : || պտուղ կաղ նւոյ . որով նշանակին ծ և բոյէ կարծրակե ղև պտուղք . որպիսի է ընկոյզն , ֆնտուղն . շահպալուտն . նուշն . և այլք նմանք : Երգ . 6 . 13 : Բայց երբեմն յատկապէս առնուլ նշա նակէ տակ զֆնտուղն . որոյ ամենք են երկայ նաձև , և ամենք գնդաձևեկերպ : Իսկ մինչ առի արքայական կաղին յայնժամ միշտ նշանա կէ զընկոյզն , ուր գնի 'ի գիրս Կերակրեմնոյժ :

Կաղկանձեմ . եցի . եա . ել : (չէզոք .) || ողոր մագին կերպիւ . և փաղաքշական շարժ_ մամբ ձայն հանելն և պաղատիլն շան առ 'ի ընդունել զկերակուր . և կմ՛ առ 'ի նշան ցաւոյ , և ներղութե : առանձ . կաղկանձումն . կմ՛ կծիծայ .

Կաղկանձողական . ի . աւ . աց . օք : || մերթ նշանակէ զկաղկանձօղն : Երբ մերթ զայն , որ պատկանի կաղկանձողին . զոր առեցես ընդաջես 'ի վերանգր 'ի կաղկանձել բայն : Նորէկ . ըԵ :

Կաղնի . նւոյ . եաւ . եաց . եօք : || ծառն կա_ ղին պտղոյ . որ հաստաբնակագայր առնուլ նշանակէ զոյ և բոյէ ծառս կարծրակեղև պտղոց . Իսկ մասնաւորապէս առնուլ՝ նը շանակէ զֆնտղենին . զի զծառն ֆնդղոյ . զոր ընդաջես առեցես 'ի կաղին բառն : Ծննդոց . 12 . 6 : Եսայ . 44 . 14 : Նաև նշանակէ զտեսակ ինչ կարծրագոյն ծառոյ իրիք վայրենւոյ . զոր հաստատուն 'ի կիր առնեն 'ի շինուածս , նաև 'ի յայրումն : առանձ . կաղնեղէն :

Կաղութիւն . թեան : || կաղ լինելն . կմ՛ հաշ մութիւն ոտից . կամ կաղացումն : Իսկ մինչ առի , առանց կաղութե խօսիլ . իմանի ա_ ռանց գթելոյ . կմ՛ սխալելոյ 'ի բանս , կմ՛ 'ի բառս , և կամ 'ի վանկս խօսիլ : 'Ի Հարց . ժթ .

Կաղու՛ 'ի կաղու : (մակբայ .) || առէ՛ք կաղա_ ղով . կմ՛ յաճախ կաղացմամբ : Իսկ մերթ նշանակէ . երկբայելով . կամ յերկբայս զա լով . կմ՛ կասկածելով . կմ՛ կարծեաց 'ի կար ծիս գնալով :

Կաճառ . ի . ռաւ . աց . օք : || խուղք . կամ գուռեղ . կմ՛ հոյլք . կմ՛ ժողով . կմ՛ դաս . կմ՛ գաւառապետի : Նորէն . ի . և զա . և զք :

Կաճառակից . կցի . իւ . աց . օք : || խմբակից . կմ՛ դասակից . կմ՛ համախմբակից : և կմ՛ հա_ զորդակից . և թէ այսմ առի 'ի Նորէն 'ի գործ ածել . կաճառակից կրօնից միջնին :

Կաճառեմ . եցի . եա . ել : (Ներգործ .) || ժո ղովել . կմ՛ խմբել . կմ՛ համախմբել :

Կաճեալ : (Նախադրիւ հոլովի .) || պարսպա_ ղական . կմ՛ շրջապարսպական . կամ պար_ փակողական . և թէ այսմ է 'ի գիրս Խորէն . Գ . գլ . Թ . ուր առի . ակայ ամե վաճառեալ թա ղաւ կաճառոյ . ցի պարսպողական թա_ գաւորին ընտիր աստեղագոյ 'ի պատմաւթեան սեդ :

Կաճին . կաճնոյ . ով . ոց . ովք : || արմատ . կմ՛ արմն անկոց . կմ՛ բուսոց : Երբ ըստ այսմ է 'ի գիրս Ահագաւ . ուր առի . Մօտ առ կա_ ճինին ցամաքեցուցանէ , ցի մինչև յար_ մատոյն . կամ յարմատոյ : Երբ 'ի սմանէ ծա գի բառս կարճնովին . ցի կաճնովին , զոր տեսցես զինի :

Կաճուկ . ճկի . աւ . աց . օք : || խանձարուր . կամ փաթութելի կապերն :

Կամ : || երբեմն է սա շաղկապ բաղհիւսա_ կան , որ դնի բանն , կամ զբառն բաղդա_ տէ ընդ միւսոյն . որգոն , եթէ յառնիցէ 'ի մէջն քում մարգարէ , կմ՛ երազահան ե_ րազոյ : 2 . Օրին . 13 . 1 : Իսկ երբեմն է շաղ կապ տրոհական , զի զզանազան բանս տրո հելով՝ շաղկապէ ընդ միմեանս . զոր օրի_ նակ . կամ արարէք զծառն բարի , և զպտ ուղ նորա բարի . կամ արարէք զծառն չար , և զպտուղ նորա չար : Մատթ . 12 . 33 :

Կամ . կամաւ : || է եղականն բառս կամք . որոյ գործիականն միայն 'ի գործ ածի , և այլք հոլովքն պակասին . իսկ անուանա_ կանն միայնակ ոչ 'ի գործ ածի . այլ միշտ յոգնակի շարակցի այսպէս , կամ եւս . կամ է կմ . և այլն . և նշանակէ կամիլ . կմ՛ հա ճիլ : Եսայ . 35 . 21 : Ղուկ . 1 . 3 . 1 . Կորն . 7 . 13 : Յովբայ . 5 : թէ այսմ խմանի՝ մինչ առի կամք են առնել իմոյ բանի , ցի որք կամի և յօժա_ րի առնել բանս իմ : Խորէն . Բ . գլ . 77 :

Կամ . կացի . կաց . կալ : (չէզոք .) || մնալ . կմ՛ հաստատուն կալ . կամ դալ : Ղուկ . 24 . 22 : Մատթ . 24 . 17 : Իսկ մերթ նշանակէ՝ յոտն կալ . կամ կանգնեալ մնալ . Ծննդ . 18 . 8 : 2 . Մնաց . 6 . 3 : Գործ . 7 . 55 : Մերթ ևս նշա նակէ զադարել . կամ զկայ առնուլ : 4 . Թագ . 4 . 6 : Երեմ . 51 . 64 : Սաւուղ Տօբ . 7 . 7 . ուր առի՝ կացին ոչք նորա , իմանի՝ զադա_ րեցան 'ի տեսանելոյ : Բայց գիտելի է , զի սա բաղադրեալ անգամ 'ի գործ ածի 'ի միւ_ սին ընդ մնամ բային այսպէս . կալ մնալ . և յայնժամ նշանակէ . կալով կալ . կամ մնալով մնալ . կամ 'ի վերայ կալ : Երեմ . 9 . 27 : Երբ մերթ սպասել . կմ՛ ակն . ունիլ : Եսայ . 8 . 17 . և 59 . 11 :

Կամազիւրու : || ոչ հոլովի , այլ ընդ բայի շա րակցի այսպէս , կամազիւրու լինիլ . և նշա նակէ՝ զկամս , կմ՛ զհաճոյս իւր գտանել . կամ կամակատար լինիլ . և կմ՛ յառաջացու

ցանկը զյօժարութիւն սրտին: Խոբէն. Ք. մը. 31:

Կամագնաց: (Նախադրիմ հոլովի.) || Ը կա֊
մաց և ըստ յօժարութեան իւրոյ գնացօղ.
կամ ըստ հաճոյից սրտի իւրոյ կենցաղա֊
վարօղ: Իբր մերթ նշանակէ՝ կամայական.
կամ ինքնայօժարական: Աճգոմ:

Կամախօ. ի. իմ. իւ. իւք: || պատարագ. կմ
ընծայ. կամ նուէր:

Կամածին. (Նախադրիմ հոլովի.) || ծնեալ
և յառաջացեալ՝ ի կամաց. կմ՝ ի յօժարու֊
թէ սրտին. և կմ ծագեալ և յառաջ եկեալ
ըստ բաղձանաց սրտին: Մծբն. ժթ:

Կամակ. ի. աւ. աց. օք: || ախորժական. կմ
հաճոյական. կամ քաղցր և անոյշ, ըստ որ
կամեցի հաճելի. ուստի և կերակուրն. ան֊
վհատ. զոր ախորժի հիւանդն ուտել, կա֊
մակ կոչի: Մերթ և ա նշանակէ զախոր֊
ժակն. կամ զկամս. կամ զհաճոյս:

Կամակաւ. ի. աւ. կամ իմ. այ. օք: || զկամս
իւր հաստատուն կալեօղ. կմ կամակատար:

Կամակատար. ի. աւ. այ. օք: || կատարօղ և
առնօղ զկամս այլոց. որ և առի կամարար:
Նոբէլ. ձձ: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ
զկամս անձին իւրոյ միշտ կատարէ. և կմ
սիրէ յառաջացուցանել զյօժարութի սրտին:

Կամակար: (Նախադրիմ հոլովի.) || յօժար.
կամ մտադիւր. կամ ինքնակամ. կմ յօժա
րամիտ: 2. Մակ. 1. 3: Ոտաքի մինչ առի կա
մակար մտօք. խմանի յօժար սրտիւ. կմ
մտադիւրութբ: Եզեկ. 36. 2: Եբր. 10. 26:
Մերթ և ա նշանակէ զնա, որ ըստ կամաց
իւրոյ կարէ առնել զինչ. կմ չանձնիշխանն.
և Ը այսմ առի՝ ի գիրս Ոսկէ. 1. հոփ. ժա.
Անձնատր կամակար եղեալ: Երբեմն և ա
նշանակէ զանկեալն, և զկացեալն՝ ի կամս
իւր. կամ զկամակորն: Մծբն. ժթ: Իսկ
մերթ է մակբայ, և նշանակէ՝ յօժարութբ
սրտի. կմ կամաւ. և ըստ այսմ առի կամա֊
կար գիտել. կամ յաղթել. և այլն: 1.
Մակ. 11. 49: 2. Մակ. 6. 28: Խոբէն. բ. մը. 76:

Կամակարգ. ի. իմ. իւ. իւք: || 'ի կամաց. կմ
ըստ կամաց ուրուք կարգեցեալ և սահ֊
մանեցեալ:

Կամակարութիւն. թեան: || յօժարամտութիւն.
կամ մտադիւրութիւն. կամ ընտրութիւն կա֊
մաց և յօժարութեան իւրոյ: Յօբ. 36. 19: և
Ոսկէ. 1. հոփ. թ: Իսկ մերթ նշանակէ զանկ
ռումն 'ի կամս իւր. կմ զկամակորութիւն.
Եզեկ. 6. 28: Խոբէն. բ. մը. 89:

'ի Կամակարութ: (մակբայ որակական.) || կա
մակարութբ. կմ յօժարութբ սրտի: Իսկ
մերթ վարի իբրև զըստացական կամա֊
կար բառիս. և նշանակէ յանձնիշխանու֊
թե. կամ յանձնիշխան կամաց: Կեւրղէ
Եղջ. բ:

Կամակարեմ. եցի. եա. եալ: (չէզոք.) || կա֊
մաւորապէս դիմել. կմ յօժարել յեր ինչ.
կամ յօժարամիտ լինել: և ըստ այսմ է 'ի
գիրս Խոբէն. ա. մը. 12. ուր առի. Իբր որք
'ի մեզ նիզակի կամակարօղք. Ը յօժարա
միտ սրտիւ գիմօղք:

Կամակացոյց: (Նախադրիմ հոլովի.) || զկամս

իւր կացուցանօղ. Ը առնօղ և կատարօղ.
կամ կամապաշտ: Մծբն. ժթ:

Կամակից. կցի. աւ. կմ իմ. աց. օք: || կցորդ
կամաց ուրուք. կամ որ ընդ ումեք միա֊
բանի յեր ինչ. կմ համաձայն. կմ համա֊
խոհ: Ղուկ. 11. 48: Հռոմ. 1. 32:

Կամակոր. ի. աւ. աց. օք: || անձնիշխան կա
մօք կորացեալ և թեքեցեալ 'ի վատթա֊
րութիւն. կամ յամառեալ 'ի կամս իւր. կմ
անհամոզելի. կամ խեղաթիւր. կմ անուղ
ղայ. կամ ժանտ: Արդ՝ այս մերթ առի
զմարդկանց: Յօբ. 9. 20: Առակ. 17. 16: Փի
լիպ. 2. 15: 1. Պետ. 2. 18: Իսկ մերթ զօձից,
զգազանաց, զթերանոյ, զբանից. զշաւղաց.
և զայլոց նմանեաց: Առակ. 2. 15: և 4. 24:
Իմաստ. 16. 5: Եսայ. 27. 1: Իսկ Առակ. 27. 6.
ուր առի կամակոր համբոյրս, նշանակի՝ չա
ղոքորդական համբոյր:

Կամակորեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) ||
կամակորութբ և չարութբ ապականել
զինչ. կամ թիւրել. կմ 'ի թիւր կողմն շըր
ջել. և ըստ այսմ նոքա՝ որք զՔբ գիրս մո
լար խմացուածովք ապականեն, և կմ 'ի
թիւր կողմն մեկնեն, առին կամակորել
զգիրս: 2. Պետ. 3. 16:

Կամակորիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) ||
կամաւ թեքիլ առ վատթարութիւն. կամ
յամառիլ 'ի կամս իւր. կամ անհնազանդ
լինիլ: 2. Եզր. 4. 20: Իբր մերթ թիւրիլ.
կմ խոտորիլ. կմ վատթարանալ. կմ ժան
տանալ: Առակ. 14. 2:

Կամակորութիւն. թեան: || յամառութիւն կամաց.
կամ անհաւանութիւն. կմ անուղղայութիւն.
կամ ժանտութիւն. կամ չարութիւն:

Կամակցիմ. ցեցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) ||
կամակից լինիլ. կամ հաւանիլ կամաց
ուրուք:

Կամակցութիւն. թեան: || կցորդութիւն երկուց
ոմանց կամելոյ զնոյն. կմ կամակից լինելն:

Կամայ: (Նախադրիմ հոլովի.) || կամայական.
կամ կամաւորական. կմ ինքնակամական.
որոյ ներհակն կոչի ակամայ. Ը անկամայ.
որ է անկամաւոր: և Ը այսմ իմանի՝ մինչ
առի՝ վն թողլոյ մեզ զյանցանս մեր զկա֊
մայ՝ և զակամայ: Իսկ մերթ է մակբայ. և
նշանակէ՝ կամաւ. կամ կամաւորապէս. և
առ հասիմ 'ի գործ ածի միայնակ. այլ զբ
թէ միշտ ընդ ակամայ բառիս:

Կամայական. ի. աւ. աց. օք: || կամաւոր.
կամ կամաւորական: Աճգոմ: Իսկ մերթ ա֊
ռեալ լինի իբրու գոյականաբար. և նշա
նակէ զկամաւորական ընծայն. կամ զնը֊
ւէրն: Ղևտ. 23. 38: Թուոց. 29. 39: Յուդ. 16. 22:

Կամայօժար: (Նախադրիմ հոլովի.) || յօժա֊
րակամ. կամ յօժարամիտ. կամ այն՝ որ է
ըստ յօժարութեան կամաց: Լամբրօն:

Կամապաշտ. ի. իմ. իւ. իւք: || պաշտօղ ըն
կամս. որում նշանակի յանձնօղն 'ի կամս.
կամ որ միշտ ծառայէ կամաց իւրոց՝ հա֊
նապազ կատարելով զյօժարութիւն նց. և
կմ կամակար. կամ անհնազանդ:

Կամառէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրօղ կա֊
մաց.

մաց. կամ սիրող յօժարութեն՝ և հաճոյից սրտի իւրոյ: Աշգար:

Կամոր. ի. ու. աց. օք: || աղեղնաձև. կամ գմբեթաձև կերտուած, որ լինի 'ի շինուածս ապարանից. կամ փողոցաց. և այլոց նմանեաց: ռամկ. ֆէմէր: 1. Մնաց. 29. 2: Իսկ 3. Թագ. 7. 6. և 7. և 12. նշանակէ զկամարակապ սրահն: մերթ ևս կամար ասին խորանքն երկնից, ըստ որում գմբեթաձև տարածին 'ի վ֊ր մեր: Իսկ երբեմն նը շանակէ զինուորական քէմեր գօտին: 1. Թագ. 18. 4: Նաև քահանայապետականն, որ էր յոյժ զարդարուն. և առ հասարակ ամ քէմեր գօտի, ասի կամար: Ելից. 28. 4. և 39: Ղևտ. 8. 7: Եսայ. 3. 24: և Երեմ. 2. 32:

Կամարածածուկ: (նախդրիւ հոլովի.) || կամարաձև շինուածով ծածկեցեալ. որպիսիք են փողոցքն՝ որոց ծածքն է կամար:

Կամարածու. ծուի. ու. աց. օք: || զկամար գօտի ը մէջ ածօղ. այ կապօղ 'ի մէջս իւր: Աշգար:

Կամարակապ. ի. իւ. ից. իւք: || կամարաւ կապեցեալ. այ սրահ ինչ. կամ շինուած ինչ, որոյ ծածքն է կամարաւ շինեցեալ. այ ֆէմէրով պատեցեալ: 3. Թագ. 6. 3: և 7. 8: Եւ սոյնս՝ 2. Մնաց. 3. 4. կոչի եղամ, որ 'ի տեղւոջ իւրում մեկնեցաւ. և մերթ նը շանակէ կամարածու:

Կամարաձև. ի. իւ. ից. իւք: || կամարանըման, այ այն, որ է ըստ ձևոյ՝ և ըստ նմանութեն կամարի, կամ գմբեթի. օրպէսի է խորանն երկնից: 1. Եզր. 4. 34:

Կամարայօն. ի. իւ. ից. իւք: || զկամարաձև յօնս ունօղ. կամ որոյ յօնքն կամարակերպ տարածին: Իսկ մերթ նշանակէ զկամարաձև յօնս:

Կամարանման. ի. իւ. ից. իւք: || տես զկամարաձև:

Կամարաշէն. շինի. իւ. ից. իւք: || կամարաւ շինեցեալ. և կամ կամարաձև կազմեցեալ. և ըստ այսմ տունն, կամ եկեղեցին. և կամ այլ շինուած, որոյ առաստաղն. կամ ծածքն կամարաւ է կառուցեալ, ասի կամարաշէն:

Կամարայարկ. ի. ու. աց. օք: || շինուածն այն, որոյ յարկն. այ ծածքն է կամարաձև, կամ կամարաշէն:

Կամարապատ. ի. իւ. ից. իւք: || կամարաւ պատեցեալ. և շինեցեալ: Եզեկ. 40. 22:

Կամարար. ի. ու. աց. օք: || առնօղ զկամս, և զհաճոյս ուրուք. կամ յօժարեալ առ 'ի կատարել զկամս. կամ զօրէնս, և զհրամանս ուրուք: 1. Մակ. 4. 42:

Կամաւ: (մակբայ.) || կամաւորապէս. կամ յօժարութբ: 1. Կորնթ. 9. 17: 1. Պետ. 5. 2: Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն. և նշանակէ զկամաւորական ընծայն. կամ զըղ նուէրն. Թուոց. 15. 3: Եզեկ. 46. 12: Յովբէլ. 4. 16:

Կամաւոր. ի. ու. աց. օք: || կամայական. այ այն, որ ըստ կամաց. և ըստ յօժարութեն ուրուք է. և կամ 'ի յանձնիշխան կամաց և յինքնութէ մարդոյն յառաջանայ, որպիսիքեն անձնիշխանական գործքն:

Կամաւորական. ի. ու. աց. օք: || նոյն է ը վերնոյն: Նարեկ. ա:

Կամաւորիմ. եցայ. եալ. իլ: (ձայնակր.) || յօժարիլ կամօք. կամ կամիլ. և հաճիլ. և կամ մտիլ 'ի հաւանութն:

Կամաւորութի. թեան: || յօժարականութի. այ յօժարութի կամաց, և սրտի. կամ ազատ կամեցողութի:

Կամբիւսեան: (նախդրիւ հոլովի.) || եղանէ սա 'ի բառէս կամբիւսէս. որ էր աղնուական ոմն պարսիկ. ընդ որում ամուսնացեալ Մանդանէ դուստր Աստիագէս արքայի պարսից և մարաց, ծնաւ նոցունց զԿիւրոս. որ յետոյ բռնացեալ 'ի վ֊ր պապուն իւրոյ աստիագեսի, յինքն կորզեաց զթագաւորութի նը: Եւ այսպէս կիւրոս ը որում եղև որդի կամբիւսեայ, կոչեցաւ կամբիւսեան, և ըստ այսմ ասի 'ի Նարեկի. ղդ. Հերքեաց ըստ դանիէլի. նախայն ծովային զխոյն ցամաքային. այ երբեմն կամբիւսեանն կիւրոս՝ զբաբելացին:

Կամեցողութի. թեան: || կամակցութի. կամ համաձայնութի կամելոյ զնոյն: Խորէն. գ. պր. 65:

Կամեցուցանեմ. ցուցի. եցի. ել: (անցող.) || հաճեցուցանել. կամ յօժարեցուցանել. կամ մղել զոք 'ի կամիլ. կամ սախալել. և բռնադատել զոք: Խորէն. գ. պր. 68:

Կամեցող. ցողի. ու. աց. օք: || ախորժօղ. կամ հաճեցօղ. կամ յօժարօղ. կամ սիրօղ: Մեքէ. 7. 18:

Կամիմ. եցայ. եալ. իլ: (հասարակ բայ.) || ազատ կամօք զեր ինչ ընտրել. կամ կամաւոր ինչ յօժարիլ. կամ ախորժել զինի. և կամ հաճիլ: Սաղմ. 33. 13: Մատթ. 5. 40: և 20. 27:

Կամն. կամին. ամբ. մունք. անց. ամբք: || տափարակ և լայն փայտեղէն կազմուածն այն, որով մանրեալ զորայս՝ կասուն զցորեան: Եւ այս մանուանդ 'ի գործ ածի յաշխարհ հարաւ կողմանս. այլ և կամնելն. զի 'ի գիրս բառս կողմանս ասին, կամնասայլ. կասուլ. զորս տեսցես զկնի:

Կամնասայլ. ի. իւ. ից. իւք: || կամն, որ է լայն և տափարակ կազմուած ինչ փայտեղէն. որոյ 'ի ներքին կողմն սևեռեցեալ կան սրածայր կայծ քարինք. զոր դնեն 'ի վ֊ր որայիցն սփռեցելոց 'ի կալն. և կանգնեալք 'ի վ֊ր նը՝ ռամն քարշել զայն եզինս՝ վարելով զնա շուրջանակի ը բոլոր կալն՝ մինչև ջարդեսցին և լինիցին որայքն, զորս յետոյ հօսելով՝ որոշեն զցորեանն 'ի յարդեց: Բայց զկերպուածս զայս յամենայն տեղիս կազմեն անուով. զի զի առնուն զեր կուս կոտորս փայտեղէն սոսմար սեան, և պատեն զնա բոլորակ սղոցաւ երանը կաթօլք, և դնեն զայնս 'ի ներքոյ կամնին՝ իբրև զերկուս անիւս. և 'ի քարշելն եզին զկամնն՝ թաւալին սիւնակքն այնուքիկ. և

Ջարդեն զօրանն, զոր ափուեալ են ընդ նո֊ցօք։ Եւ ըստ որում կամիս այս լինի ինչ֊րև զայսչ՝ կոչեցեալ գրոց Լեզուաց՝ կամիս֊ասցէ։ Ելից. 25. 10։ և 28. 27։ և 41. 13։

Կամուրջն ։ (մակբայ որակական ։) || կամաւ. կամ կամաւորապէս. կմ՝ յօժարութեամբ. կմ՝ կամակար մտօք։ Յն՝ որջէ։

Կամուրջ. մրջի. ան. աց. կմ՝ իւ. եց. օք։ || Է կամրջանման կազմուած ինչ արարեալ՝ ի վր֊ գետոց. կմ՝ ՚ի վր. անցից ձորոց. առ ՚ի ան֊ցանել ընդ այն անցաւորաց ձեռնատարաց ի։ աամկ. խոչնամն. կմ՝ .... 2. Թագ. 23. 21։ Ելից. 37. 25։

Կամուրջ. ի. ան ։ || յունն՝ խառն Թագաւորին խեկ սոքն՝ գլուխ լսի. .... կամաւորն ըն շանակէ զխառ գլուխ .... ։ Եւ այսու֊ .... զօրավարութիւն քաղ. որ ՚ի շահատակելն .... ՚ի մեծ պատե֊րազմունս՝ հարուէ .... գլուխ նի, և վերադարձեալ .... ՚ի գեղոյ .... գա֊ .... դադարութեւ .... նի, և այնու ան֊ .... կամուրջ, ... գլուխ. .... 1 Թագ. 84։

Կամփիսակ. ի. ա. .... || .... ։ 3. Թագ. 17. 12։

Կանգ. կանգոյ. օք։ (.......) || .... ։ Մերթ և նշանակէ .... ։ 2. Մնաց. 15. 15։ Սաղմ. 15. 3։ և 102. 7։ 3. Թագ. 5. 10։ Իսկ մինչ .... կանգ. կամ երկեր կանգ. .... ։ Սաղմ. 67. 10։ Մաղաք. 3. 2։ Իսկ մերթ .... ։ Եւ ըստ այսմ .... ։ Եսայ. .... ։ Խորհն. Զ. որ. 35 ։ և Զ. որ. 70 ։

Կայ. ի. իւ. կամ կայք. եց. իւք։ || կայարան. կամ կայան. կմ՝ դադարք։ 2. Օրին. 28. 65։ Ելից. 37։ 28։ Դան. 10. 11։ Այլ .... ։ Իսկ մերթ նշանակէ .... ։ Եւ ՚ի .... ։ Մերթ և նշանակէ զկայութիւն, կմ՝ զկանգնումն, որում .... ։ Թուեղ. 2։ .... ։ Իսկ երբեմն նշանակէ զկայքն. կմ՝ .... ։ Եւ մերթ Զ. քայլ .... ։ Ղուկ. .... ։ Եւ .... ։ Եսթեր. ։

Կայան. ի. իւ. կմ՝ ան. կմ՝ կայանք. աց. օք։

|| կայարան. կմ՝ տեղի կալոյ. կմ՝ զկայ֊ .... կմ՝ կանգնելոյ. կմ՝ բնակելոյ. և այլն։ 1. Մնաց. 28. 2։ 2. Մնաց. 24. 13։ և 30. 16։ .... այսմ և դադարք կենդանեաց. ուր .... և դադարեն, կայան ասեն. 2. Մնաց. 32. 28։ Յոբ. 39. 6։ Իսկ մերթ նշանակէ .... կամ զկացուցանեն աշխարհաց, և քաղաքաց, և այլոց .... ։ Նուէլ. .... ։ Մերթ և զկայացումն. կամ զկանգնումն։

Կայանամ. ացայ. ցիր. ար։ (.......) || կայ֊ուն մնալ. կամ .... կալ և գալ։ և ըստ այսմ ասէ Նուէլ. ՚ի .... ուր .... կայանայ. .... կամ է։ Մերթ և նշանակէ .... ՚ի .... և ՚ի .... ։

Կայանաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || .... և կայուն. կմ՝ .... ։ Իսկ մերթ նշա֊նակէ .... ։

Կայանաւորեմ. եցայ. եաց. ել։ (.......) || կայուն և .... կալ. կմ՝ .... կամ կալ և մնալ. կամ .... ։ Լամբրոն.։

Կայարան. ի. ան. աց. օք։ || .... կամ զկայ .... կմ՝ .... և կմ՝ .... ։ Նուէլ. .... ։

Կայթ. ի. իւ. եց. իւք։ || .... կմ՝ .... ։ 1. Թագ. 25. 18։ .... կմ՝ զ....... ։ Նուէլ. .... ։ Մերթ .... նշանակէ կայթել։ .... 6. 5։

Կայթեմ. եցի. եա. ել։ (.......) || մերթ .... կմ՝ .... կամ այս .... ։ Նուէլ. .... ։ Իսկ մերթ .... ։ .... 17. 18։ Եզեկ. 21. 17։ և 25. 6։

Կայթումն. ման. մամբ. մանց. մամբք։ || կա֊քաւումն. և կմ՝ .... ։ Իսկ մերթ .... ։ Մերթ և .... ։

Կայլակ. ի. աւ. աց. օք։ || կաթիլ. կմ՝ շիթ. և կմ՝ .... ։ .... Ղուկ. 22. 44։ Նուէլ. .... ։ Իսկ մերթ .... կամ .... ։ Նուէլ. .... ։

Կայլակեմ. եցի. եա. ել։ (.......) || կա֊թել. կամ կաթ կաթ .... կամ .... և .... ։

Կայլակումն. ման. .... || կաթ կաթ .... կմ՝ .... և մերթ .... կմ՝ .... ։ Նուէլ. .... ։

Կայծ. ի. իւ. եց. իւք։ || .... Ջուցելոյ .... և կամ կայծակունք .... ՚ի .... ։ կամ .... ինչ .... նշա֊նակութեան .... ։

զուհոյ 'ի գործ ածի. վն զի գրոց լեզուաւ հրացեալ գործելին կոչի կայծակն:

Կայծակեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || զկայծակունս արձակել, որով մերթ իմանի ըզ հրացեալ շանթս արձակելն ամպոց: Իսկ մերթ զկայծակունս հրոյ ցայտելն:

Կայծակն. ական. ամբ. կունք. անց. ամբք: || մերթ նշնկէ զհրեղէն հոսանս երկնից զոր մէ լինով տեսցես 'ի բազում շանթ: ռամկ. կայծակ. և տաճկ. Եըլտըրըմ: Սաղ. 17. 13: Երբ մերթ զհուրն. քն զհրացեալ գործելին. կամ ըզ կրակն առանց բոցոյ, յորոյ վն եփեն ըզ կերակուր. ռամկ. +եօղ: Սաղմ. 119. 4: Առակ. 6. 28: և 26. 21: Եսայ. 6. 6: Մերթ ևս նշանակէ զկայծն, որ ցայտի 'ի հրացեալ երկաթոյ. և կամ արձակի 'ի նորոգ վառեցեալ գործելւոյ: Իմաստ. 2. 2: և 11. 19: և Եզեկ. 1. 7:

Կայծականաճաճանչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || զկայծակունս ծաւալօղ, կմ հանգոյն կայծական զճառագայթս արձակօղ. կմ երբև զկայծակն ճաճանչեալ. քն ճառագայթեալ. կմ փայլեալ: Խորէն. գ. գլ. 65:

Կայծականամաքուր: (Նախդրիւ հոլովի.) || կայծակամբ հրոյ մաքրեցեալ՝ և սրբեալ. որպէս և էր եսայի մարգարէն, որ 'ի մերձելն կայծական հրոյ 'ի բերան և 'ի շրթունսն նր, սրբեցաւ յանմաքրութենէ մեղաց, որպ ասի Եսայ. 6. 6:

Կայծականաշունչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || շնչօղ և փչօղ զկայծակունս. կմ հրաշունչ:

Կայծականացայտ. ի. իւ. ից. իւք: || զկայծակունս, կամ զկայծս ցայտօղ. քն արձակօղ:

Կայծականաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ ըզ կայծակունս. կամ զկայծակունս արձակօղ: Նարեկ:

Կայծականուտ. ի. իւ. ից. իւք: || կայծականաւոր. կամ լի կայծակամբ. և ըստ այսմ ասի՝ կայծականուտ կրակարան:

Կայծաքար. ի. աւ. աց. օք: || կայծահան քար, որ զարկուցեալ ընդ մխեալ երկաթոյ՝ հանէ զկայծ: ռամկ. չախմախի տաշ:

Կայծու. ծուի. աւ. աց. օք: || է ազգ մի փշաւոր թփոյ, որոյ փուշքն են երկայն և սուր, և ինքն յերկրէ այնչափ ոչ բարձրանայ, այլ ճապաղի, և արձակէ ոստս խեղաթիւրս և չփոթեալս ընդ միմեանս. յոր ոչ կարելով հալել ձեռամբ, հատանեն երկաթեղէն գործեօք, և արկանեն առաջի ուղտուց 'ի կեր: ռամկօրէն կոծու փուշ: Ահգաբ:

Կայծուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ ըզ կայծակունս. կմ կայծաւոր:

Կայկայիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || է սա յաճախական կայանալ բային. որպ վազ վազել, վազել բային: ուստի նշանակէ՝ հաստատուն կայանալ. կամ կայուն և հաստատուն լինել. կամ սաստիկ արմատանալ հաստատել: Երբ ըստ այսմ ասի 'ի գիրս Խորէն. գ. գլ. 68: Կայկայեցաւ ագխաութե չարափառութիւնն:

Կայձ. ի. իւ. ից. իւք: || ձորձ. կամ զգեստ. կմ հանդերձ. կամ պարեգօտ: ռամկօրէն կոպայ:

Կայմ. ի. իւ. ից. իւք: || մեծ և երկայն սիւնն, որ 'ի մէջ նաւին ուղիղ կանգնեալ և հաստատեալ կայ. յորում կապեալ անդ-ին բազմութիւք պարանաց. ռամկ. Կէմի տիրէկի: Երբ կամ նշանակէ զձողն զայն՝ որ խոտորնակի եդեալ կայ շարժականաբար 'ի վերին մասն ուղիղ կանգնեցելոյ սեանն, և 'ի վր իւր կապեցեալ ունի կրկին կապով զառագաստ նաւին, և ընդ նաւելն, արձակեն զերկրորդական կապն, և բացեալ տարածեն առաջի հողմոյն, և մինչ ոչ նաւեն՝ ժողովեն զառագաստն 'ի վր ձողոյն, և կապեն: ռամկ. Սէրէն: Եսայ. 33. 23: Եզեկ. 27. 5: Նարեկ. ին: Իսկ մերթ կայմ ասի՝ սիւնաձև փայտն, զոր կանգնեն 'ի մէջ վրանին. քն չադըրին. որ և կայնու 'ի վեր զբուր վրանն, որով կարէ տարածիլ գմբեթաձև առ 'ի լինել բնակարան մարդկանց:

Կայութիւ. թեան: || հաստատութիւ. կամ կայունութիւ:

Կայուն. ի. իւ. ից. օք: || հաստատուն. կմ անշարժ. կմ անխախտ: Նարեկ. 'ի գովեստ +եւոյ: Իսկ թէ զինչ իմանի՝ մինչ ասի՝ կայուն և գնայուն իրք: տես զԳնայունն:

Կայսերական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ պատկանի կայսեր, կամ մեծի թագաւորի. կմ արքայական: և ըստ այսմ ասի՝ կայսերական պալատ. կամ քաղաք. կմ հրաման:

Կայսերակերպ. ի. իւ. ից. իւք: || կայսերանման. կամ ունօղ զկերպարանս կայսեր. կմ կերպարանեալ երբև զկայսր: Ահգաբ:

Կայսր. սեր. երբ. երք: կամ աւ. աց. օք: || ախեզերական արքայ. կմ միահեծան թագաւոր, որ իշխէ բազում թագաւորութեց. և կամ տիրէ բազում աշխարհաց. որպիսիք էին ինքնակալ թագաւորքն հռոմայեցւոց. յորոց և սկսաւ 'ի գործածիլ անունս այս կայսր. կմ կեսար. որքեաննոյն: քանզի երաա յառաջագոյն մակնուն մուամ 'ի վաղեմի ինքնակալայն հռոմայեցւոց, որ զօրացեալ տիրեաց գրեթէ ամ ծագաց աշխարհի, և եղև մեծափառ՝ և անուանի յոյժ: Երբ վն այսորիկ զկնի նր եկեալքն, որք վարէին զնոյն իշխանութի, սեփականեցին ինքեանց զայն անուն, և եղև նր այն 'ի նշանակել զտիեզերականն. կմ զթագաւորաց թագաւորն: Ղուկ. 2. 1: Գործ. 25. 11: Երբ յայսմանէ սովորութե եղև 'ի մեզ՝ նաև զայլ միահեծան թագաւորս, որք տիրեցին ամ աշխարհի, և կմ բազում մասանց նր, անուանել կայսր: 1. Մակ. 3. 27: և 6. 1:

Կայտառ. ի. աւ. աց. օք: || առոյգ. կմ պայծառ. կմ զուարթ. կմ գեղեցիկ. կմ ընտիր. կամ պարարտ. կմ քաջ: Ննէր. 2. 2: Գործ. 7. 20: և Յուդիթ. 11. 20: Իսկ մերթ ժիր, կմ արագ, և փոյթ. կամ յօժար և պատրաստ: Ոսկէ. 1. հատ. իա: Մերթ ևս նշանակէ զջրային կենդանիս, որք կայտաւին,

և խառնած ՚ի ջուրս ։ Պիտ. 3. 79։ Իսկ մերթ զղեռունս երկրի. յթ զկենդանիս, որք զե տոյն, և կայտառեն ՚ի վ̃ր երկրի. որպիսիք են կարիճք, որդունք. և այլք նմանք ։ Նարէկ. խն. և Ընդհանրն ։

Կայտառեմ. կայտառեցայ. եայց. ել ։ (Ձայ նակր.) ‖ առոյգանալ. կմ զուարթանալ. կամ գեղեցկանալ. կամ կայտառ լինել ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ կայտռել ։

Կայտռուն. տռան. իէ. աց. աք ։ ‖ Է արմատ կայ տռել բային. և նշանակէ զկայտառացումն. յթ զուարախայլն և զերերկրային ոստոստումն. կմ զզուարճալի կայթումն. կմ զցնծութիւն և զճխացումն ։ Աղթոթ ։

Կայտառական. ի. աւ. աց. աք ։ ‖ կայտառացօղ. կամ այն՝ որ պատականի առ կայտառացումն. կմ առ ցնծութիւն, և զուարճութիւն. Ոսկէ. 1. հատ. լա ։

Կայտառամ. ացայ. ցիր. ալ ։ (Ընդ.միջ.) ‖ ՚ի վ̃ր երկրի թաւալելով, կմ ոստոստելով խաղալ. որ՛պ հանդիպի ձկանց՝ յորժամ յեր կիր թօթափին ՚ի ցանցէ ։ Խորէն. ճ. պր. 82։ ըստ այսմ և ՚ի ծովու լողալն ձկանց՝ ասի կայտառալ ։ Իսկ մերթ նշանակէ եռալ. կմ զեռալ օձից. կամ զեռնոց, և այլոց նման նեաց ։ Աղթոթ ։ մերթ ևս նշանակէ խայտառ լով. կմ ցնծալով. և կմ ճխալով ոստոստել. կմ ծափս հարկանել. կմ խաղալ. և կմ այլով ցնծալից շարժմամբ զուարճանալ ։

Կայտառիմ. եցայ. եայց. իլ ։ (Ձայնակր.) ‖ Նոյն է ատ է կայտառալ բային. որ՛պ և ծանրիլն, ընդ ծանրանալ բային. ուստի կայտառիլն նշանակէ ցնծալով, կամ խայտալով ոստոս տել. կմ կայթել. կմ զայլ բերկրալից շարժ մունս առնել ։ Իմաստ. 17. 18։ Եսայ. 55. 12։ Իսկ զայլ նշանակութիւնս տես ՚ի բայն Կայտառալ ։

Կայտառունակ. ի. աւ. աց. աք ։ ‖ զկայտառա ցումն ունօղ. որով իմանի կայտառացօղն ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն՝ որ ունի, կմ պարունակէ յինքեան զկայտառացօղ կեն դանիս. որպիսիք են ցանցք ձկնորսաց ։ ուս տի ասի ՚ի Նարէկ. ղէ. Սոսկանկեցին ՚ի մի ծածկութիւն պաշարման վարմի կայտառու նակ ցանցի ։

Կանամբի. ւոյ. ւով. կամ եաւ. եաց. եօք ։ ‖ այր՝ որ ունի զկին. կամ որ լծակցեալ է ընդ կնոջ. ուստի ասի կանամբի, իբր թէ կանամբէ է. և ոչ է ազատ ։ 1. Կորն. 7. 33։ Իսկ 1. Կորնթ. 7. 10. ուր ասի՝ կանամ բեացն պատուիրեմ, իմանի ամուսնացե լոցն պատուիրեմ ։

Կանանի. կանանւոյ. ւով ։ ‖ բազմութիւն կա նանց. կամ կանայք ։ Աղթոթ. ՚ի Բառգրքին ։ Վ՞զի է հաւաքական անուն, որ եզական ձայնիւ յոգնականապէս նշանակէ, որպի սի է և աւագանի բառս ։

Կանանցախօս ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ընդ կանանց խօսօղ. կմ այն, որ խօսի զկանայս ՚ի յամուսնութիւն ։ Իսկ մերթ նշանակէ նա՝ որ կանացի կերպիւ խօսի. կմ որոյ բարբառն է կանացի ։

Կանանցածին. ծնի. իւ. աց. օք ։ ‖ ՚ի կա նանց ծնեալ. կմ ՚ի կնոջէ արտադրեցեալ մշնորդութեամբ արական սերման. որ ասի զմարդկանց առ ՚ի ցուցանել զնուաստու թիւն նց ։ Յոբ. 11. 12։ և 15. 14։ և 25. 4։

Կանանցական. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ կանացի. յթ այն՝ որ պատկանի կանանց ։ Ոսկէ. 2. հատ. խ ։

Կանաչ. ի. իւ. իջ. իւք ։ կմ ոյ. ով ։ ‖ Է ան ուակ ինչ գունոյ որ զուարճացուցանէ զաչս, որպիսի է գոյնն խոտոց. որ ռամկօրէն ասի կանանչ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զկանաչագոյնն. կմ զկանաչացեալն. կմ զդալարն ։ Ծննդ. 40. 10։ Ղևտ. 14. 37։ Մերթ ևս իբրու գոյա կանաբար առեալ, նշանակէ զդալարի, կմ զբանջար խոտոյ ։ Ելից. 10. 15։

Կանաչագոյն. գունի. իւ. ից. իւք ։ ‖ Է բաղ դատական անուն, և նշանակէ զառաւել կանաչն ։

Կանաչագոյն. գունոյ. ով. ոց. իւք ։ ‖ Է բար դեցեալ անուն, և նշանակէ զունօղն կա նաչ գունոյ ։

Կանաչազգեստ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ զգեցօղ զկանաչագոյն զգեստ. կմ որ ունի արկեալ զանձամբ իւրով զկանաչ հանդերձս ։ ուս տի և եզանակն գարնան, յորում երկիրն կանաչ բուսովք՝ իբրու կանաչ զգեստուք զարդարի. ասի՝ կանաչազգեստ լեալ ։ Աղթոթ ։

Կանաչաձև. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ կանաչակերպ. կամ կանաչանման ։ Աղթոթ ։

Կանաչանամ. ացայ. ցիր. նալ ։ (Ընդ.միջ.) ‖ կանաչ լինել. կմ ունել զկանաչ գոյն ։ ռամկ. կանչընել ։ Ղևտ. 13. 49։ Եւ մերթ նշանակէ զդալարանալն. կմ զբողբոջիլն, և զզուարթանալն բուսոց ։ Յոբ. 8. 11։

Կանաչիմ. եցայ. եայց. իլ ։ (Ձայնակր.) ‖ Նոյն է ընդ վերնոյն ։

Կանացական. ‖ տես զԿանանցականն ։

Կանացանամ. ացայ. ցիր. նալ ։ (Ընդ.միջ.) ‖ կանացի լինել. կամ զկանացական բարս ստանալ ։

Կանացի. ցւոյ. ւով. եաց. եօք ։ ‖ կանացա կան. կամ այն, որ կնոջ է, կմ առ կանայս վերաբերի. և ըստ այսմ ասի. գործ կանա ցի. զգեստ կանացի. ձայն կանացի, և այլն ։ Ղևտ. 20. 13։ և 2. Օրին. 22. 5։ Եւ մերթ նը շանակէ զնա, որ ունի զբարս, և զյատուկս կնոջ. գոլով երկչոտ, և փափկասէր, և կմ թուլամորթ, և այլն ։

Կանգառ. կամ կանգառ. ի. աւ. աց. աք ։ ‖ Է բոյս ինչ վայրի, և փշաւոր. որ ունի ըղ նմանութիւն կուռ բուսոյն. բայց կարծր լի նի քան զնա, և ճաղաղ բուսանի, արձակե լով ՚ի միոյ արմատոյ զբազում ճիւղս. որոյ տերևքն և բունն են նման ...; բայց լինի մեծ քան զնա. և գլուխն, զոր կա ... իբրև զենկինար՝ է բաց ըստ վերնոյ մասին. որոյ և բողբոջն ՚ի նորին ընձիւ ղելն հատանի, և սրկանի ՚ի մէջ կերակրոյ իբրև զայլ բանջարս ։ Իսկ մինչ զտերևսն ՚ի բաց թօթափին, գտանեն ՚ի միջին մա սին զայսպիսի նիւթ ինչ, զոր ուտեն ։ ռամկօրէն կանկառ ։

կանգնաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունող զչափ միոյ կանգնոյ: Մերթ եւ նշանակէ զկանգուն կացօղն. կմ՝ զուղիղ կանգնեալն, թէ մարդ իցէ. թէ փայտ. թէ սիւն. թէ հանկ. եւ թէ այլ ինչ: Ելից. 26. 16: եւ 36. 20: եւ Դատ. 15. 5:

կանգնեմ. եցի. եա՛. եալ: (ներգործ.) || զանկեալն, կմ՝ զգլորեալն յարուցանել. կամ յոտն կացուցանել. կմ՝ ի վեր ուղղել: 1. Մակ. 3. 43: Սաղմ. 144. 14: Գործ. 10. 26: Իսկ մերթ կանգնեցուցանել ուրեք զորձանս. եւ կմ՝ զպատկերս կռոց. եւ զայլս նըմանս: Ծննդ. 28. 18: Դանիէ. 3. 18: Մերթ եւ նշանակէ, կազմել. կմ՝ կառուցանել. եւ կմ՝ զմատուռս շինուածոյ երեք առ երեսս բերելով յոտն կացուցանել զնա: ռամկ. [illegible]: Ելից. 26. 30: 4. Թագ. 21. 3: Յօհ. 2. 20: Իսկ մերթ նշանակէ՝ արձանս յուցանել. կմ՝ հաստատել. եւ ը այսմ իմանի՝ մինչ ասի՝ կանգնել զբան իւր: 3. Թագ. 8. 20: 2. Մնաց. 6. 10: ἀνίστημι.

կանգնիմ. եցայ. եա՛. կմ՝ եայ. իլ: (ձայնակրաւ.) || կանգուն կալ. կամ յոտն կալ. կմ՝ յառնել: Ղուկ. 7. 15:

կանգուն. գնոյ. ով. կամ ա՛. ոց. ովք: || չափ, որով չափին կտաւ. կամ այլ ինչ նըման: ռամկ. արշըն: Բայց յատկապէս կանգունն նշանակէ զընդարձակութիւն զայն, որ ձգի յարմնկանէ մինչեւ ի ծայրն միջամատին: Արդ՝ այսպիսի կանգունս պարունակէ զքսան եւ չորս երկրաչափական մատունս. իսկ զերկու բնական թիզս. Ծննդ. 6. 15: Ելից. 25. 10: Թուոց. 35. 4: Յեսու. 3. 4: Բայց գիտելի է, զի ի մէջ եբրայեցւոց կրկին էր կանգունն, մինն կոչիւր սրբազան, կամ օրինական. եւ միւսն հասարակ: Հասարակն էր այն, զորմէ ասացաք: Իսկ սրբազանն էր մեծագոյն քան զհասարակն միով ուղկաւ. այսինքն լայնութեամբ չորից մատանց. եւ ըստ այսմ առեալ լինի Եզեկ. 43. 13. ուր ասի. Կանգուն մի ի կանգնոց, եւ կանգուն մի՝ եւ ուղուկ: Զորմէ չիով տեսցես ի մեկնութեան բառին՝ Ուղուկ. Դարձեալ, երբեմն՝ բառս կանգուն նշանակէ զկանգնեալն. կամ զուղղորդ կացեալն. եւ ը այսմ ասի. կանգուն մնալ: Ի Հօրս հարց. ը: Խորէն. գ. գլ. 65: Այնպէս յորժամ ընկողմանեալ ոք, յառնէ, եւ նստի ուղիղ, ասի կանգուն նստիլ: Գործ. 9. 40: Իսկ մինչ ասի. կանգնաւ յայսմ կողմանէ, եւ կանգնաւ յայնմ կողմանէ. իմանի՝ միով կանգնաւ յայսմ կողմանէ. եւ միով կանգնաւ յայնմ կողմանէ: Ելից. 26. 13: եւ 30. 2:

կանգաղեմ. եցի. եա՛. եալ: (ներգործ.) || հաստատել. կմ՝ պնդել. կմ՝ ամրացուցանել. եւ կմ՝ կայուն, եւ արմատացեալ առնել: Ոստի Իմաստ. 4. 4. ուր ասի. Զաղփաղփուն կանգաղեալն ի հողմոյ շարժեսցի. իմացեալ լինի. խախուտ հաստատեալն. կամ անկայուն պնդեցեալն:

կանեփ. ոյ. ով. ից. իւք. կմ՝ ովք: || տեսակ ինչ հաստ, եւ թուխ վշոյ, յորմէ կազմեն զչուանս. եւ կմ՝ զպարանս. եւ զայլս նմանս: Եւ այսու մերթ նշանակի բոյսն, որ առ կաւին ոչ է ծեծեցեալ. եւ մերթ ի բուսոյն ելեալ վուշն: ռամկօրէն կանափ:

կանեփեայ. փէի. իւ. իւ. իւք: || կանեփեղէն. իբ զգեստ, կմ՝ ձորձ, կմ՝ վերարկու, կմ՝ այլ ինչ նման՝ գործեալ ի կանեփոյ:

կանթ. ի. իւ. ից. իւք: || ըմբռնելոյ. եւ կմ՝ ունկն, որ սեւեռեալ, եւ հաստատեալ կայ յանօթս, ուստի կալեալ ձեռօք դնեմք աստ եւ անդ զնա: ռամկ. խուլփ:

կանթեղ. ի. աւ. աց. օք: կմ՝ իւ. ից: || ճրագարան, յոր արկեալ զիւղ՝ եւ եդեալ զպատրոյգ, լուցանեն զճրագ, եւ կախեն զբարձր տեղւոջէ առ ի լուսատու լինել: եւ զայս նաեւ ստուգաբանութիւն ցուցանէ, զի ասացեալ կանթեղ, իբր թէ, կայ անդ եղ, որ է իւղ: ռամկ. եւ ասի՝ կանդեղ: Նարեկ. ի գովեստ առաքելոց:

կանթեղաբորբոք: (նախդրիւ հոլովի.) || նա՝ որ լուցանելով զկանթեղն, բորբոքէ զպատրուգն հրով: Իսկ մերթ նշանակէ ըզ վառեցեալն եւ զբորբոքեցեալն իբրեւ զկանթեղ: Նարեկ. ղվ:

կանխաբանեմ. եցի. եա՛. եալ: (ներգործ.) || յառաջաբանել. կմ՝ նախքան զխօսիլն ըզ բանս իւր, առնել զյառաջաբանութի: Իսկ մերթ յառաջագոյն ասել, կմ՝ նախապատմել. եւ կմ՝ նախագուշակել:

կանխաբանութի. թեան: || յառաջաբանութի. կմ՝ նախաբանութի. կմ՝ կանխասացութի. կմ՝ նախագուշակումն: Նարեկ. ծէ:

կանխագէտ. գիտի. աւ. աց. օք: || կանուխ ժամանակաւ գիտող. իբ այն՝ որ յառաջագոյն գիտէ զիրս ապագայս. կմ՝ յառաջատես. կամ նախագէտ: Յուդիթ. 9. 5: եւ 2. Պետր. 3. 17:

կանխագիտութի. թեան: || նախագիտութի. կմ՝ յառաջատեսութի. կամ կանուխ ժամանակաւ գիտելն զապագայս, կմ՝ ըզ հանդերձեալս: Գործ. 2. 23:

կանխագոյ. ի. իւ. ից. իւք: || այն՝ որ կանխաւ գոյ. կմ՝ ի վաղուց հետէ գոյ. եւ կմ՝ որ գոյացեալ կայ ի վաղ ժամանակաց:

կանխագուշակ. ի. իւ. ից. իւք: || կանխաւ գուշակող զապագայս. կմ՝ ազդօղ. եւ ծանուցանող զապագայս: Իսկ մերթ նշանակի՝ կանխաւ գուշակեցեալն: Լամբրոն:

կանխագրեմ. եցի. եա՛. եալ: (ներգործ.) || կանուխ ժամանակաւ գրել զինչ. կամ նախապատում լինել գրելով: Նարեկ. ձ:

կանխազեկոյց: (նախդրիւ հոլովի.) || կանխաւ զեկուցանող եւ ազդօղ զինչ: Իսկ մերթ նշանակի՝ կանխաւ զեկուցեալն, կմ՝ յառաջագոյն ծանուցեալն: Նարեկ. հթ:

կանխակառոյց. ուցի. աւ. աց. օք: || կանխաւ կառուցանող եւ կազմող: Իսկ մերթ կանխաւ կառուցեալ եւ շինեցեալ: Նարեկ. ի գովեստ առաքելոց:

կանխակործան. բառի. իւ. ից. իւք: || կանխաւ կործանող. կամ յառաջագոյն ի կո

բուստ մատնօղ։ Նարեկ. ղէ։ Իսկ մերթ նը շանակէ, կանխաւ կորուսեալ, և՛ ի կորուստ յուղարկեալ։

Կանխահանդէս. գիսի. իւ. իւ. օք։ ‖ կա-նուխ ժամանակաւ հանդիսացեալ. կմ ժո ղովեալ, և գումարեալ. կմ կանխապէս ատ նախմբեցեալ։ Նարեկ. ղէ։

Կանխահաս. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ կանուխ հա սեալ. կամ որ յառաջագոյն հասանի։ Եւ այս յատկապէս առի զպտղոց, որք կանխեն քան զայլս ՚ի հասունանալն. կմ որք յառա ջագոյն հասունանան. ռամկ. Թուրֆանդա։ Բայց յորժամ ըթզըս ասի, յայնժամ բաց ՚ի նշանակելոյն զթուրֆանտայն, նշանակէ նաև զհասանացեալն յառաջնում նոհա-գի. վասն զի ամանք ՚ի թզենեաց երկիցս պտղաբերեն ՚ի տարւոջն. միանգամ յամա ռան, և միւսանգամ ՚ի սկսանելն աշնան. այլ յամառան պտղաբերեցեալ թուզքն են մեծագոյնք. պարարտագոյնք. և քաղց-րագոյնք. ուստի նկատմամբ աշնանայնոցն կոչին կանխահաս։ Երեմ. 24. 2։

Կանխահիւս։ (նախադրիւ հոլովի.) ‖ կան-խաւ հիւսօղ. կմ յառաջագոյն հիւսեալ և զարմացեալ։ Իսկ մերթ նշանակէ զկան խահիւսականն. և է այսմ առի ՚ի Նարեկ. կէ. Ըստ գրոյն երջանկութեն կանխահիւսցն զարմացման։

Կանխաձայն. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ մերթ նշա նակէ զնախաձայնօղն. կմ զնա, որ կանուխ ժամանակաւ զինչ քարոզէ. կմ գուշակէ։ Իսկ մերթ զկանխաձայնեցեալն, այս զկա-նուխ ժամանակաւ պատմեցեալն, կմ զնա խագուշակեցեալն։

Կանխաձայնեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) ‖ նախաձայնել. այս կանուխ ժամանակաւ բարբառել. կամ ասել. կմ նախագուշա-կել. կմ նախապատմել։

Կանխամեծար։ (նախադրիւ հոլովի.) ‖ յա-ռաջագոյն մեծարօղ. կմ պատուօղ։ Իսկ մերթ կանուխ ժամանակաւ մեծարեցեալ. և յարգեցեալ։ Նարեկ. ՚ի Գովէստ առաքելոց։

Կանխապատում։ (նախադրիւ հոլովի.) ‖ նա խապատում. կմ կանխաւ պատմօղ, և ա սօղ։ Եւ մերթ կանխապէս պատմեցեալ. և ասացեալ։

Կանխասաց. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ յառաջագոյն պատմօղ. կմ նախապէս ասօղ, և գուշակօղ։ Աճտոր։ Իսկ մերթ նախապէս ասացեալ. կամ յառաջ գուշակեցեալ։ Յովսէփ. 17։ և Նարեկ. ղթ։

Կանխարկ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ կանխաւ ար-կանօղ. կմ նախ ընկեցօղ։ Իսկ մերթ նշա նակէ զկանուխ արկեալն. կմ զնախ ընկե ցեալն. կմ զանկեալն։ Ուստի և ցօղք վա ղորդայնոյ՝ ըստ որում ընդ առաւօտն կա նուխ իջանեն յերկիր, կոչին՝ կանխարկ։ Միծբն. ժը։

Կանխաւ։ (մակբայ ժամանակ։) ‖ կանուխ ժա մանակաւ. կմ յառաջագոյն. կմ ՚ի վաղուց. և կմ ՚ի վաղնջուց։ Եբր. 1. 1։

Կանխեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) ‖ յառա-ջել քան զոք. կմ յառաջագոյն ժամանել. կմ աճապարել. կմ վաղագոյն գնալ։ Սաղ. 58. 11։ և 67. 26։ Իսկ մերթ կանխաւ յառ նել ընդ առաւօտն. և կմ յառաջել քան զավորական ժամանակն, առ ՚ի աղօթել. և կմ առ ՚ի առնել զգործ ինչ։ Ծննդ. 20. 8։ Սաղմ. 118. 147։ Իմաստ. 16. 28։

Կանխերգ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ կանխաւ եր-գօղ. կմ յառաջագոյն սաղմոսօղ. կմ կան խասաց։ Իսկ մերթ կանուխ ժամանակաւ երգեցեալն. կմ ասացեալն. և կամ գու-շակեցեալն։

Կանխեցուցանեմ. ցուցի. ցո. ել։ (անցող.) ‖ վաղ ժամանեցուցանել. կմ յառաջագոյն ՚ի մի հասուցանել, այն որ ՚ի ժամանակս մանկութեն ուրուք ՚ի մի ածէ նմա զծե րութն, այս՝ կանխեցուցանել զծերութն ՚ի տղայութե։ Նարեկ. ղթ։

Կանխոյ. կմ Կանխոց։ ‖ են սեռականք ի կա նուխ բառիս։ Ուստի թէ զինչ նշանակէ՝ մինչ ասի՝ յամենայնի կանխոյ, կմ կանխոց, տես ՚ի Կանուխ բառն։

Կանխուսեալ. եալ. ով. ոց. ովք։ ‖ կանխա պէս ուսեալ. կմ յառաջագոյն տեղեկա-ցեալ և գիտացեալ։ Լամբր։

Կանխօրինակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ նախատիպ. կմ նախագաղափար։ Իսկ մերթ վարի իբ րև զմակբայ. և նշանակէ կանխապէս. կմ նախապէս։ Լամբր։

Կանոն. կմ կանօն. ի. աւ. աց. օք։ ‖ սահմանք. կմ սահմանադրութի. կմ կարգ. կմ կար-գեալ, և կանոնեալ օրէնք. կմ օրինակ. կմ նախատիպ. և կամ կերպ։ 2. Կորն. 10. 15. և 16։ Գաղտ. 6. 16։ Փիլիպ. 3. 16։ Իսկ ՚ի խո րագիրս շարականաց բառս՝ կանոն, նշանակէ զկանոնեալ, և զկարգեալ երգն։ Բայց մինչ ասի՝ կանոն մի սաղմոս, նշանակէ ըղ մինն յութից հատուածոց սաղմոսարանին դաւթի, որոց իւրաքանչիւրքն պարունա կեն զբազում գումարս։ Դարձեալ բառս՝ կանոն, ըստ որում է բառ յունական, եր բեմն և ս գրի քանօն. կմ քանուն, որպէս ցես ՚ի տեղւոջ իւրում։ Արդ՝ որպէս բառք ՚ի այսպիսիք նշանակեն երբեմն զգործիսն, ՚ի ձեռն որոց ուղիղ գիծք քարշին։ և կմ նշա նակեն զսիւնս՝ և զգերանս, որպէս գրի՝ Յո-ւդթ. 13. 8։ Սոյնպէս և բառս կանոն եր-բեմն նշանակէ զգործիս գծից։ Իսկ եր-բեմն զսիւն. որպէս գրի՝ Միք. 7. 4։ Եւ հա նից զբարութն նոց իբրև զցեց, որ ուտէ և շիջի ՚ի մէջ կանոնի. այս ՚ի մէջ սեան, կամ գերանի։

Կանոնագէտ. գիտի. իւ. աց. օք։ ‖ կանո-նաց, կամ սահմանադրութեց գիտօղ և տեղեակ։

Կանոնագիր. գրի. աւ. աց. օք։ ‖ գրօղ. կմ սահմանադ-րով աւանդօղ կանոնաց և սահմանադ-րութեց. որպիսիք էին ն֊ք հայրապետքն նիկիոյ ժողովոյն, որք գրով աւանդեցին զկանոն հաւատոյ։ Նարեկ. ղթ։

Կանոնագիրք. գրոց. ովք։ (անեզական.) ‖ գիրք կանոնաց և սահմանադրութեց։

Digitized by Google

Կանոնագլուխ. գլխոյ. ով. ոց. ովք: || սաղմոսք, առեալք 'ի միասին և 'ի վերջէ եօթներորդ գուբայից սաղմոսաց, որք յեկեղեցւոջ զկնի քարոզաց զաղմամ՝ երգեցեալք լինին ըստ ձայնի աւուրն, որպիսին է՝ Պառաւոր տեամ որն. Ողորմեա. և այլն: Արդ՝ կոչեցան սոքա կանոնագլուխ. զի 'ի գլուխ եւանեն երկուց կանոնաց սաղմոսարանին, երգեցեալք լինին:

Կանոնագիր. գրի. իւ. աց. օք: || գրող զկանոնս, կմ սահմանող զկարգս. և կմ օրինադիր: Նարեկ. կը:

Կանոնագրութիւն. թեան: || սահմանումն կանոնաց. կմ սահմանադրութիւն. կմ օրինադրութիւն: Լամբրոն:

Կանոնական. կմ կանոնական. ի. աւ. աց. օք: || այն, որ պատկանի կանոնաց, և սահմանադրութեց. կմ կարգեալ և կանոնեալ: Խորէն. գ. գլ. 20:

Կանոնաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունող զկանոնս. կմ կալնող զսահմանադրութիւն: Իսկ մերթ կանոնեալ. կմ սահմանադրեալ. և կամ օրինաւոր:

Կանոնաւորեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || կանոնաւ ուղղել. կմ տալ ումեք զկանոն. կամ կարգաւորել. կմ 'ի կարգի դնել:

Կանոնափակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || կանոնաւ փակող և պարսաւանդօղ: Իսկ մերթ կանոնաւ փակեցեալ և պարսաւորեալ. և կմ կանոնաւախականն: Նարեկ. ղէ:

Կանոնափակեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || փակել. և ամրացուցանել կանոնաւ, կմ սահմանադրութբ:

Կանոնեմ. կմ կանոնեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || սահմանել. կմ սահմանադրել. կամ օրինադրել. կմ կարգել. և կմ չափակարգել, և կանոնաւորել: Խորէն. ա. գլ. 21: Նարեկ. ձէ:

Կանուխ. կանխոյ. աւ. ոց. ովք: || յառաջ. կմ յառաջագոյն. կմ վաղ. կմ վաղնջական: Իսկ մինչ ասի՝ անձրև կանուխ, և անագան, իմանի անձրևն աշնան. որով պարարտանան սերմանեալքն, և անձրևն գարնան, որով բուսանին, և բողբոջին սերմանեալքն. և աճեցեալ հասունանան այրուղք նց: Եւ զի ըստ այսմ աշնանային անձրևքն յառաջագոյն են ժամանակաւ քան զգարնանայինն՝ վասն այնորիկ կոչին անձրև կանուխ: և ներհակաբար գարնանայինքն են յետնագոյն, և առ այն անուանին անձրև անագան. 2. Օրին. 11. 14: Ովս. 6. 3: ըստ այսմ և բայք աշնան, և գարնան, կանուխ և անագան ասին: Յակոբ. 5. 7: Իսկ Ելից. 13. 4: և 23. 15: և 34. 18: 2. Օրին. 16. 1: յորս ասի, յամսեանն կանխոց, կմ կանխոց. իմանի՝ Նիսան ամիսն, որ է առաջին ամիսն եբրայեցւոց. որ պատասխանէ մարտի ամսոյ հռոմայեցւոց: Եւ այս ամիս վն երկուց կոչեցաւ այսպէս. Նախ զի կանխէ քան զայլ ամիս՝ գոլովն առաջին բառեր բայեցւոց: Եւ երկրորդ, զի յայնմիկ ամսեան, վն ջերմութե գաւառին, կանխեալին յերկրին աւետեաց հասունանալ արմտիքն. ՞թ ցորեան, գարի, և այլն. ո՛րպ և մինչև ցայսօր տեսանի յերկրին յայնմիկ:

Կանուխ: (մակբայ երրորդական.) || կանխագոյն. կմ վաղագոյն:

Կանչ. ոյ. ով. ից. օք: || է արմատ կանչել բային, որով նշանակի՝ կանչումն. ՞թ ոսկի աղաղակ. կմ գոչումն:

Կանչիւն: (Նախդրիւ հոլովի.) || կանչումն. կմ գոչումն. կմ աղաղակ. կմ հնչիւն ուգին ձայնից:

Կանոն: || տես զկանոնն:

Կանոնական: || տես զկանոնականն:

Կանոնեմ: || տես զկանոնեմն:

Կաշառ. ի. աւ. աց. օք: կմ ոյ. ով. ոց. ովք: || տուրք ինչ՝ զոր տան իշխանի, կմ դատաւորի ումեք. որպ զի 'ի կողմն իւրեանց լինիցի 'ի դատաստանի. կմ ջատագով լիցի իւրեանց: ռամկ. ըռըշուէթ: Ելից. 23. 7: Առակ. 25. 10: Եսայ. 33. 15:

Կաշառազեղ. ի. իւ. իւ. իւք: || 'ի կաշառաց բեկեցեալ. ՞թ զեղծանեցեալ. որով իմանի նա՝ որ առնլով զկաշառս՝ թիւրէ զիրաւունս և զարդարութիւն. և այնու զեղծանի և կորնչի ՞ի հոգւոյն: 3. Մակ. 4. 15:

Կաշառագնաց: || ոչ հոլովի, այլ ընդ բայի շարակցի այսպէս, կաշառագնաց լինել, և նշանակէ կաշառօք վարիլ. որով իմանի՝ կաշառակրութիւն առնել. կմ կաշառասէր լինել: 2. Մակ. 10. 20:

Կաշառակուրծ. կրծի. իւ. իւ. օք: || կրծող, և ուտող զկաշառս, որով իմանի կաշառասէրն. ՞թ կաշառ առօղն 'ի դատաստանի: Լամբրոն:

Կաշառակրութիւն. թեան: || կրծումն, և ուտումն կաշառաց. որով նշանակի կաշառասէրութիւն. կմ մոլութիւն առնլոյ զկաշառս 'ի դատաստանի: Յոբ. 1. հատ. ՟Է:

Կաշառաձգութիւն. թեան: || կաշառօք ձըգելն, և քարշելն զոք առ 'ի թիւրել զիրաւունս. կմ կաշառատուութիւն: Եւ կմ կաշառօք ձգելն՝ առ 'ի թիւրել զարդարութիւն. Նարեկ. լէ:

Կաշառանք. անաց. օք: (անեզական.) || կաշառումն. ՞թ կաշառս տալով հաճեցուցանելն զոք առ 'ի լինել 'ի կողմն իւր՝ և կատարել զհաճոյս նորա: Շնորհալին:

Կաշառատու. ուի. աւ. աց. օք: || զկաշառս տուող 'ի դատաստանի: Յոբ. 15. 34: և Առակ. 15. 27:

Կաշառեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || կաշառ, կամ ընծայ տալով հաճեցուցանել զոք. կմ զհաճութիւն նր որսալ՝ առ 'ի կատարել զխնդրուածս կաշառատուին:

Կաշի. շւոյ. ւով. եաց. եօք: || մորթ կենդանեաց. որ և ռամկօրէն ասի կաշի: Ղևտ. 8. 17: և 9. 11:

Կաշկանդեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || կապանօք պատելով պնդել. կմ յամ կողմանէ կապել. կմ պրկել: Յոբ. 17. 2: Նարեկ. ԿԳ:

Կաչաղակ. ի. աւ. աց. օք: || է թռչուն ինչ խայտաբղետ, որ ունի զնմանութիւն վայ

[illegible]

նակի կռապաշտութեան նուիրեալ չաստուածոյն գիսայ, ուր յաճախէին 'ի հնումն կռապաշտ թագաւորք, և կայսերք հռոմայ 'ի պաշտօն չաստուածոյ. ուր և բազում ան գամ ածեալ զքրիստոնեայս՝ ստիպէին յանձն առնուլ զպաշտամունս կռոց: Եւ տեղիս այս յառաջագոյն կոչէր գղեակ տապէյեան. այլ զի 'ի փորելն զհիմունս նր՝ գտաւ գլուխ տղէանի ուրումն, որ էր այր հռչակաւոր. վասն այն կոչեցաւ կապիտողին. յն գլուխ տղէնի, վն զի մանիկս՝ կապը, որ է քաղքութն, նշանակէ զգլուխն:

Կապերտ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ կտոր կտաւոյ, կմ չուխայի. և կմ այլոց նմանեաց. և կմ հոր ինչ: Եռք. 14. 16: 3. Թագ. 11. 30: Մտթ. 9. 16: Իսկ Յոբ. 6. 12. ուր ասի՝ կապերտ այծեաց, իմանի՝ խորգն գործեցեալ 'ի մազէ այծեաց, որ լինի սեաւ: Իսկ մերթ նշանակէ զզգեստն. կմ զծործն. և կմ ըղ վերարկուն: 'Ի Հրմ հարց. ԺԵ:

Կապէնք. պենից. կմ աց. օք: (անեզական.) ‖ վարձ. կմ գին, զոր առնուն կանայք 'ի նոցանէ, ը որոց շնան. կմ պոռնկին: 2. Օրէն. 23. 18: Եզէկ. 16. 31: և Միք. 1. 7:

Կապիկ. պկի. աւ. աց. օք: ‖ է կենդանի ինչ քառոտանի, մեծագոյն քան զկատու. որոյ կերպարանն գրեթէ է նման մարդոյ. բայց գիմօք է տգեղ. և գարշատեսիլ: և զամ շարժմունս մարդկան, զորս տեսանէ՝ յոյժ դիւրաւ օրինակէ, և զշարժմունս իւր նմանեցուցանէ նց: Եւ տեսակք երկու են տեսակք. որոց մինն է առանց տտան. իսկ միւսն ունի զտուտ, ռամկ. Տոջ ման. կմ Հէպէ: 3. Թագ. 10. 22: 2. Մնաց. 9. 21:

Կապիճ. պճի. աւ. աց. օք: ‖ է անուն ինչ այնպիսւոյ չափու, կամ ամօթոյ ցորենոյ, և այլոց ընդեղինաց, որ տանի զմեց հարիւր քսան և չորս տրամ, որ է հօխայ և կէս, և փոքր ինչ աւելի: Եւ այսպէս չորրորդ մասն կապճի՝ է հարիւր յիսուն և վեց տրամ: 4. Թագ. 6. 25: Եզէկ. 45. 10: Յայտ. 6. 6: Մերթ ևս կապիճն նշանակէ զծակն, կմ զբոյնն աչաց՝ որ և ասի ակնակապիճ: Զաքար. 14. 12: Իսկ մերթ նշանակէ զգործիս տանջանաց, զոր 'ի հնումն կազմէին յերկաթոյ իբրև զշնձ կօշկի, կամ իբրև զանյատակ գրիչ: Եւ զայն ագուցեալ 'ի ծունկս, կամ 'ի բարձս պատժապարտից՝ հարկանէին 'ինա զսեպս սուրս. ը ըղ հաստ ընթր, զի ճմլեսցին, և յօշոտեսցին ծունկքն 'ի բնութեն սեպոյն: Եւ այսպէս սեք էին երկաթի կապիճքն, որովք տան ջեցաւ բազմաչարչար վկայն Քի նր հայրն մեր Գրիգոր լուսաւորիչն: Ագաթ. և 'Ի Շարակնոցի:

Կապինդեղ. ոյ. ով. ոց. ովք: ‖ է բոյս ինչ որ բուսանի 'ի բարձրաբերձ լերինս, որոյ տերևն, և այլ բազում յատկութիւքն են նման սամիթ բուսոյ: Ունի զհոտ անոյշ. և ունդ նր և արմատն են բնութբ ջերմացուցիչ, որքև զկերակուրն տան դիւրաւ մարսել:

Կապոյտ. պուտոյ. ով. ոց. ովք: ‖ մերթ նր շանակէ զկապուտակ գոյնն, որպիսի է գոյնն երկնից, կմ ծովու: Իսկ մերթ զը րակացեալն կապոյտ գունով. կմ զուհօղն զկապոյտ գոյն: ռամկ. Կէօք: Նորէկ. ՂՂ: Բայց Ծննդ. 30. 35. նշանակէ զպուտ պուտ կապոյտ նշան ունօղն:

Կապուած. ոյ. ով. ոց. ովք: ‖ կապումն. կմ կապով պնդումն. կմ կապիլն. և կմ կապ:

Կապուտ: (նախդրիւ հոլովի.) ‖ աւար. կմ կողոպուտ. ը ինչք, կմ ստացուածք, զորս յափշտակեն յաղթօղքն 'ի յաղթեցելոյն 'ի պատերազմի: ռամկ. Եաղմա: Թուոց. 31. 11: Դատ. 5. 30: Յուդիթ. 15. 8: Եւ սա բազմիցս 'ի միասին ը կողոպուտ բառիս 'ի գործ ածի իբրև զնոյնանշան այսպէս, կապուտ կողոպուտ: 1. Մակ. 4. 23: և ըստ այսմ մերթ ը բայի շարակցի այսպէս, կապուտ կողոպուտ առնել. կմ կապուտ կողոպուտ թողուլ. ը կապտել և կողոպտել: 2. Մակ. 9. 16: Կիւրղէ Եղծն. Է. և Ե:

Կապուտակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ մերթ վարի ստ իբրու գոյականաբար, և նշանակէ՝ ըղ կապոյտ գունով ներկեցեալ իրն, որով իմանի՝ կապուտագոյն սարն. կմ մանածն, կմ հանդերձն: Ելից. 25. 4: և Երեմ. 10. 5: Իսկ մերթ վարի ածականաբար. և նշանակէ զկապոյտն. կմ զերկնագոյնն. կմ ըղ մանուշակագոյնն. և ը այսմ ասի՝ կապուտակ նռնարտան. կմ հանդերձ. կմ աղանի. կմ մաշկ. կամ աչք. և այլն: Թուոց. 4. 6: Աղոթ. 23. 29:

Կապուտակատիպ. տպի. իւ. ից. օք: ‖ զտիպ և զորակութիւն կապուտակ գունոյ ունօղ: կմ կապուտակեալ. կմ կապոյտ գունով տպաւորեալ և ներկեալ: Նորէկ. ՂՂ:

Կապուտակեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: ‖ կապոյտ գունով ներկեցեալ. կմ ըստ գունոյ երկնից գունաւորեալ. կմ կապուտակ: Ելից. 25. 5:

Կապուտակեայ. կէի. իւ. ից. իւք: ‖ 'ի կապուտակէ կազմեցեալ. կմ 'ի կապուտագոյն նիւթոյ յօրինեցեալ. կմ կապոյտ գունով ոռակացեալ: Ելից. 26. 4: Թուոց. 4. 25:

Կապուտանամ. ացայ. ցիր. աւ: (ընդմիջ.) ‖ կապուտակ լինել. կմ կապոյտ գունով ոռականալ: ռամկ. կէօգօրմաղ:

Կապպաթոյ. ի. իւ: ‖ է բառ եբրայեցւոց. և նշանակէ զքարայատակն, կմ զգետինն. որ է ազնիւ քարամբք զարդարեցեալ: Յոհ. 19. 13:

Կապպար. ի. աւ. աց. օք: ‖ տես զմեկնութն որա 'ի բառն Կապար:

Կապտեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) ‖ կողոպտել. կմ աւարել. կմ յափշտակելով առնուլ. ռամկ. Եաղմալէլ. Եսայ. 8. 3:

Կառ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ է բոյս ինչ փշաւոր, որ ուղիղ բարձրացեալ յերկրէ՝ հասանէ 'ի չափ միոյ կանգնոյ. և կմ փոքր ինչ աւելի: Եւ 'ի յաճախն կապէ զգլուխ իբրև զբուռն, որոյ տերևքն, գլուխն, և բոլոր ոպխուներն է նման բուսոյն այնմիկ,

որ ասի . կոչի ջնջնուկ . ուստի ոմանք կոչեն զսա վայրի էնկինաւ :

Կառաբոյս . բուսի . ով . լից . ովք : || այնք ժողովուրդ ծովու, որք միջանկք են 'ի մէջ կենդանեաց և բուսոց . զի որք խ'եք կերպիւ կենդանիք էն, և խ'իք կերպիւ բոյսք . ուստի և երբեմն կոչին կենդանաբոյս . զի կենդանի և բոյս : Արդ՝ սոքա հաղորդին բուսոց աճմամբ և սնընդեամբ : Իսկ կենդանեաց՝ միայն ըստ զգալոյ շօշափականին . վասն զի բաց 'ի շօշափականէն զայլ զգայութիւն ոչ ունին : Արդ՝ ոմանք 'ի կառաբուսոյ կարծրամորթք են . իսկ ոմանք կակուղք . ոմանք միշտ կպչին 'ի քարինս և 'ի ցիցս, որք են 'ի ծովու, և կմ՝ խրեալ կան 'ի յատակս նորա : Դարձեալ ոմանք տափարակք են, և ոմանք գնտակակերպք . ոմանք ատնձաձևք, ոմանք փշատեսիլք . իսկ ոմանք ծաղկանմանք, և իբր խոտ բուսեալք . ըստ այսմ խմօ և զայլոց նմանեաց :

Կառամարտիկ . տկի . աւ . աց . օք : || սպառազինեալ կառօք մարտնչօղ 'ի պատերազմի : Իսկ մերթ նշանակէ զկառավար մարտիկն, որ բանութեամբ բազկի իւրոյ մարտնչէր ընդ կառս, արգելլով զնա յընթացից . կմ՝ յետս նահանջելով :

Կառամուտ . մտի . աւ . աց . օք : || 'ի կառս մըտանօղ . որով մերթ իմանի նա՝ որ մտեալ նստի 'ի կառս առ 'ի գնալ ուրեք : Իսկ մերթ այն՝ որ մտանէ 'ի կառս՝ լծեալ լինելով . որպիսիք են ձիք, կմ՝ երիվարք, որք քարշեն զկառս . և ըստ այսմ է . 3 . Թագ . 4 . 28 . ուր ասի, Գարի և յարդ երիվարացն՝ և կառամտաց . զի երիվարացն՝ յորս հեծանէին . և ձիոց, որք լծեալ լինէին 'ի կառս :

Կառան . ի . աւ . աց . օք : || հաստ և երկայն չուան, կամ պարան նաւու . ռամկ . հալաթ : 'Ի Վարս հարց . Ա . և ԺԱ :

Կառանշան . ի . աւ . աց . օք : || կառանման . կամ կառակերպ . կամ կառաձևաւ, կմ՝ որ ունի զձև, և զնշան կառաց :

Կառանչ . ոյ . ով . ոյ . ովք : || կառանչումն . զի բարձրաձայն բարբառ . կամ աղաղակ . կմ՝ ճչումն . կմ՝ ձայն ողբոյ :

Կառաչ : || նոյն է ընդ վերնոյն :

Կառաչեմ . եցի . եա . ել : (չէզոք .) || գոչել ձայնիւ . կամ աղաղակել . կմ՝ բարձրաձայն կարդալ . կամ ճչել . կամ ողբաձայն կարդալ առ ոք : Լամբրոն :

Կառաչիւն : (նախդրիւ հոլովի .) || տե՛ս ընդ Կառանչն :

Կառաչումն . չման . մանէ . մանց . մամբք : || նոյն է ընդ վերնոյն :

Կառապետ . ի . աւ . աց . օք : || իշխան և պետ վարողաց զկառս . և կմ՝ պետ 'ի կառս եղեալ զօրացն : 3 . Թագ . 22 . 31 :

Կառավար . ի . աւ . աց . օք : || վարօղ կառաց . որով մերթ իմանի ձին, կամ երիվարն, որ զկառս քարշելով վարէ . զի յառաջ տանի . Յոբ . 9 . 9 : Իսկ մերթ վերակացուն, որ տայ ձիոյն վարել զկառս, կամ որ յառաջ կոյս կառացն նստի, և ուղղէ որէ զերիվարսն, որք քարշեն զկառսն : 1 . Թագ . 8 . 11 : և 2 . Մակ . 9 . 4 : Մերթ ևս նշանակէ զուղղօրօղն և զկարգաւորօղն քաղաքի . կմ՝ զօրաց . և կամ տան . կամ զնաւավարն . և և կամ զհոգածուն : Լամբրոն :

Կառավարեմ . եցի . եա . ել : (ներգործ .) || վարել զկառս, կամ ուղղաւորելով և մըղելով զերիվարս՝ զ՞ օրինի յառաջ խաղացուցանել զկառսն : Խորէն . բ . գլ . 76 : Իսկ մերթ նշանակէ՝ յառաջ տանիլ զինն . կմ՝ յառաջ ընթացուցանել . և ըստ այսմ ասի 'ի Նարեկ . կե . Որ զանշարժն իբր ընթացօղ կառավարես : Մերթ ևս նշանակէ նախախնամել . կմ՝ դարմանել . կմ՝ ուղղորդել, կամ կարգաւորել զզօրս, կմ՝ զանձինս հասարակութե . և կմ՝ զքաղաք . և զայլս նմանս : Յուդիթ . 3 . 6 : և Լամբրոն :

Կառավարութիւն . թեան : || վարումն կառաց . կմ՝ ուղղորդումն երիվարաց առ 'ի բարւոք քարշել զկառս : Իսկ մերթ նշանակէ զնախախնամութիւն . կմ՝ զդարմանումն . կմ՝ զուղղորդումն . կամ զկարգաւորութիւն, զոր առնէ կառավարողք յա և իւր իրս : Նարեկ 'ի Տաղսն Եկեղեցւոյ :

Կառափ . կամ կառափն . ոյ . ով . ունք . լից . լաւք . կամ ովք : || գլուխ մարդոյ : ռամկ . քէլլէ : 2 . Մակ . 1 . 16 : և 4 . 38 : և Եսայ . 66 . 3 :

Կառափեմ . եցի . եա . ել : (ներգործ .) || գլխատել . զի զգլուխն հատանել : Մտթ . 27 . 33 :

Կառափետղ . ետեղ . ետեղք . աց . օք : || տեղի կառափելոյ . կամ տեղի գլխատմանն մահապարտից :

Կառափիչ . փչի . աւ . աց . օք : || գլխատօղ . կմ՝ զգլուխն ուրուք հատանօղ : Նարեկ . ձը :

Կառափնատ . ի . իւ . ից . իւք : || այն՝ որոյ գըլուխն է հարեալ . կամ վիրաւորեցեալ : 2 . Մակ . 4 . 42 :

Կառափնատեմ . եցի . եա . ել : (ներգործ .) || զգլուխն ուրուք հարկանել . և վիրաւորել : Մարկ . 12 . 4 :

Կառափումն . ման . մամբ . մանց . մամբք : || գլխատումն :

Կառուցանեմ . ուցի . ուի . ել : (անցող .) || Ելանէ սա 'ի կանչիմ բայէն . ոչ փոխեցանելոմն 'ի փոխչիլ բայէն . ուստի կառուցանելն նշանակէ արձանացուցանել . կմ՝ անշարժ և իբր սևեռեալ պահել զինն ուրեք . կամ հիմնել . կմ՝ ամրացուցանել . կմ՝ հաստատել : Նարեկ . ձդ . և կէ : Իսկ մերթ նշանակէ կազմել . կամ յօրինել . կամ բաղկացուցանել . և կամ յարմարել : Խորէն . գ . գլ . 62 : Նարեկ . ղէ : Այլ մինչ ասի, կառուցանել զկաթսայն . կմ՝ զսանն . նշանակէ պատրաստելով դնել 'ի վր հրոյ . 4 . Թագ . 4 . 38 : Եզեկ . 24 . 3 :

Կառուցումն . ցման . մամբ . մանց . մամբք : || հաստատութի . կմ՝ ամրացուցումն . կմ՝ կազմութի . կմ՝ յօրինումն . կմ՝ շինումն : և այլն :

Կառչիմ . կառեցայ . եաւ . կառեալ . կառիր . չիլ : (ձայնակր .) || անշարժ արգելեալ մնալ . կամ իբրև զբևեռեալ կալ ուրեք . և ըստ այսմ յարժամ երիվարն, կմ՝ ջուր

գետոյ զկայ առեալ՝ ամենևին անշարժ մնայ, առ ի կառեալ կալլոյ: Այնպէս յոր ժամ լոյս ինչ. կամ նշան ինչ 'ի վ(եր)այ իրիք անշարժ կացեալ կայցէ, առ՝ կառեալ կալ: Մերթ ևս յորժամ կուտեցեն ինչ՝ կամ այլ ինչ նման՝ ամփոփեալ 'ի նեղ տեղի ինչ, կամ ընդունեալ 'ի խոյզ խնդրէ՝ մնայ անդ, առ՝ կառչիլ: ռամկ. ... և ըստ այսմ առ 'ի ... Կառեալ փիլոն իմ 'ի դուռն եկեղեցւոյն. ...:

Կառք. ռաց. օք: (անեզական.) || այլ փառաւոր. որ է անուաւոր կազմուած ինչ սեննկաձև. յորում նստեալ լինին երկվարք առ 'ի քարշել, և ընթացուցանել զնա առաջի 'ի տեղի 'ի ձեռն ուղղևորման կառավարին՝ որ 'ի վ(եր)այ ն(ո)րա է. ռամկ. ղօչու: Ծնն. 46. 29: Եզեկ. 1. 8: Գործ. 8. 28:

Կասեմ. եցի. եա. եալ: || սա մերթ է չէզոքական բայ, և յայնժամ նշանակէ զկալ առ նուլ. կամ դադարիլ. կամ յետս կալ. կմ՝ լռանիլ յընթացս, կմ՝ 'ի գործս: 1. Մակ. 5. 34: Երեմ. 8. 6: Խորէն. Գ. գլ. 55. և 66: Նարեկ. Է: Իսկ երբեմն է ներգործական. և յայնժամ մերթ նշանակէ՝ դադարեցուցանել, կմ՝ յամեցուցանել. և կամ յետս նահանջել: Նարեկ. խԸ: Իսկ մերթ նշանակէ կասուլ. զոր տեսցես զկնի: Եսայ. 41. 15:

Կասեցուցանեմ. ցուցի. եցի. եալ: (անցող.) || արգելուլ. կմ՝ դադարեցուցանել. կամ յետս նահանջել: Ցար. 5. 7: և Խորէն. Բ. գլ. 89:

Կասկայ. ի. յիւ. կամ կասեայ. եց. իւք: || է անուշահամ, և աղնիւ կեղև փոքրիկ ծառոյ իրիք երբև զկնիւմոն. զոր բազում անգամ 'ի գործ ածեն ընդ պէսպէս ծըխանելեաց, և անուշահոտ իւղոց, որոյ և ծառն կոչի կասիայ, որ է նման ծառոյն կինամոնի. զորմէ առացաւ ընդարձակ 'ի մեկնութեան գաղիանոսի բառին. սե՛ս անդ: Սաղ. 44. 9: Եզեկ. 27. 17: Մերթ ևս նշանակէ զբլխարծախալը. և զնոյնազան պտուղ ինչ եղեգնանման. որ հասանի 'ի չափ երրաերկուց թզոց, և 'ի մէջն իւրում պարունակէ զնեա, և զթանձր հիւթ ինչ քաղցրահամ. զոր 'ի գործ ածեն 'ի դեղորայս: ռամկ. խիյարշէնպէ:

Կասիմ. եցայ. եա. իլ: (ձայնակր.) || յետս կալ. կամ զկայ առնուլ. կմ՝ դադարիլ. կմ՝ արգելանիլ: 1. Մակ. 4. 21: Երեմ. 51. 30: 3. Մակ. 3. 10:

Կասիմոն. ի. իւ. եց. իւք: || է տեսակ ինչ անուշահոտ խնկոց: Խորէն. յաղ. խորհրդոց.:

Կասկած. ի. իւ. եց. իւք: || կասկածումն. կամ երկիւղիւ վարանումն. կմ՝ աչիւ տարակուսանք. կամ կարծիք ապագայ վտանգաց: 2. Մակ. 12. 4: Յօբ. 4. 6: Եսայ. 28. 19: Իսկ մերթ նշանակէ զկասկածոտն. կամ զկասկածոտն. և ըստ այսմ առ 'ի գիրս Մծբն. ժԹ. Հովիւք կասկածք և կաղակարծք: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. կասկած առնուլ. և նշանակէ՝ կասկածել: Խորէն. Բ. գլ. 16:

Կասկածանք. անաց. օք: (անեզական.) || նոյն է ըստ միոյն թ(ո)ւոյ՝ ... նշանակութեն:

Կասկածաւոր. ի. աւ. աց. օք: || զկասկածանս ունօղ. կամ կասկածօղ, և կամ կասկածելի: Նարեկ:

Կասկածափորձ. ի. իւ. եց. իւք: || կասկածանօք, և երկբայութ(եամ)բ զփորձ առօղ ինքէ. և կմ՝ որ 'ի փորձելն, և քննարելն, կմ՝ 'ի վճռելն, ոչ կարէ յայտնապէս, և հաստատուն միտք առնել. այլ միշտ կասկածի, և յերկբայս մնայ: Նարեկ. ղԹ: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ է փորձեցեալ և կրթեցեալ հանդերձ կասկածանօք. կմ՝ որոյ փորձ գոյն. և կրթութիւն է կասկածելի. կմ՝ երկիւղալի: Նարեկ. զԶ:

Կասկածեմ. եցի. եա. եալ: (չէզոք.) || առնու զկասկածիմ: Եսայ. 7. 16:

Կասկածիմ. եցայ. եայ. իլ: (ձայնակր.) || կարծիս ունելով զանգիտել յապագայ վտանգէն. կմ՝ վարանելով երկնչել. կամ 'ի կասկածանս անկանիլ. կամ խիթալ: 2. Եզր. 3. 3: և Երեմ. 42. 16:

Կասկածոտ. ի. իւ. եց. իւք: || վարանելով երկնչօղ. կմ՝ կասկածօղ. կամ կարծիս ունօղ վտանգաց չարէ. և կամ կասկածաւոր, և այս մերթ առ ի զմարդոյ. և մերթ զմտաց ն(ո)ր: 2. Մակ. 4. 34:

Կասկամ. ի. իւ. եց. իւք: || է տեսակ ինչ բուսոյ. Գ. պոյղպուշ. որ ունի զմեծ և զգնտաձև գլուխ. և զփոքրիկ կառոց: զխոտն է դարչատեսիլ, և զզգալի. ունի զբազում տրամակտուն. և զձայնս ողորկակտանս. զի թափառական շրջեալ ընդ աւերակ և ընդ անապատացեալ տեղիս վայր միշտ: Եւ 'ի գլխէրի միով ստամբակեալ զձիւղս ծառոյ 'ի կախ մնայ: Զորմէ պատմեն, թէ 'ի վ(եր)այ դալար խոտոյ. կամ ոչ երբէք նստի, և կամ յոյժ սակաւաւ. որ և ռամկօրէն կոչի կոնկոս:

Կասկարայ. ի. իւ. եց. իւք: || երկաթեղէն շինուած ինչ սո(ւղ)ն զլանգակ. Գ. ձաղ, 'ի վ(եր)այ որոյ խորովեն զմիս. կմ՝ զձուկն. և կմ՝ եփեն զայլ ինչ: ռամկ. ըզգարայ: Ղեւտ. 2. 7: և 7. 9: և 2. Թագ. 6. 19: և 1. Մնաց. 16. 3: Իսկ մերթ նշանակէ զեկեղեցէն, կամ զկաւեղէն վառարանն. Գ. զօճաղն, որ առկայ ինչ բարձրանալ յերկրէ իբրև զսան. և 'ի միջնում մասին ունի հաստատեալ զերկաթեայ վանդակս. Գ. զձաղս. 'ի մէջ որոյ վառեալ զհուր, դնեն զպղինձն 'ի վ(եր)այ ն(ո)ր, և եփեն զկերակուր: ռամկ. ըճճագ օճաղը: Ղեւտ. 11. 35: Եւ մերթ նշանակէ զհնոտ ինչ երկաթեայ կազմուածն, զոր դնեն 'ի վ(եր)այ հրոյ, և լինի իբրև զվառարան, յորոյ վ(եր)այ եդեալ զպղինձն, կմ՝ զսանն, եփեն զկերակուր: ռամկ. սաճայակ: 2. Մնաց. 4. 11. և 16:

Կասում. կասի. կսա. սել: (ներգործ.) || կամնել. Գ. չարդել, և մանրել զտարածեալ որոյայն 'ի կալ, առ 'ի որոշել զցորեանն 'ի յարդէն: Եւ այս մերթ լինի շր ջեցուցանելով զկամնաայսն 'ի վ(եր)այ որոյայն. իսկ մերթ ուժգին ծեծելով զորայն: 1.

Մնաց. 21. 20: 1. Կոր. 9. 10: Մերթ ևս ՚ի մանութիւն առեալ կատուլ առ՝ աւերելն. կամ քանդելն զքաղաքս, կամ զպարիսպս, և զայլս նմանս: Երեմ. 5. 17: Միք. 4. 13:

Կատապահեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || կապտուրել, կամ հաստատել զսիրտ ուրուք. կմ՝ սփոփել. կամ քաջալերել. կմ՝ զօրացուցանել:

Կատապտխ. գսի. իմ. իս. իւք. կամ օք: || է բառ յունական, որով նշանակի մորիւն. կմ՝ փոթորիկն: Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ զայն մորիկն, կմ՝ մորիկալի հողմն, որ ՚ի վերուստ յարձակեալ յանկարծակի բաղխէ և հարկանէ:

Կատակ. ի. աւ. աց. օք: || է արմատ կատակել բային, որով մերթ նշանակի կատակումն. կմ՝ կատականքն, կմ՝ այպանումն. կամ ծաղրաբարութիւն, որ լինի այլանդակելով զշարժմունս անդամոց. և կամ հեգնելով: Իսկ մերթ նշանակէ զծաղրածութիւն. կամ զծաղրաբանութիւն, զոր առնեն մարդիկ վս՝ ծիծաղելոյ. կմ՝ վս՝ զուարճութեան սրտի: ռամկ. շախայ: Մերթ ևս նշանակէ զկատակօղն. կամ զայպանօղն. կմ՝ զկատակերգուն, և զծաղրածուն: ռամկ. շախածի. կամ մասխարէնսի անօղ: Երբեմն ևս նշանակէ զկատակեցեալն. կամ զծանակեալն: Իսկ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս. այպն և կատակ առնել. և նշանակէ՝ այպանել, և կատակել. կմ՝ ծաղր առնել: Յոբ. 1. հատ. լզ: Իսկ երբեմն բառս կատակ՝ նշանակէ զաւեսակ ինչ հաւուց, որ յաճախ գտանի յաշխարհն հայաստանեայց: Խորէն. յաշխարհագրութ:

Կատականք. անաց. օք: (անեզական.) || կատակումն. կամ ծանականք. կամ ծաղրածութիւն. կամ այպանումն: Սաղմ. 43. 14: և Յօբ. 12. 4:

Կատակեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || ծաղր առնել. կամ ծանակել. կմ՝ այպն առնել: կամ խաղ առնել: ռամկ. մասխարայ անել: Երեմ. 51. 58: Զաքար. 12. 3: 1. Եզր. 1. 51: Մատթ. 27. 29:

Կատակերգ. ի. աւ. աց. օք: || մերթ նշանակէ զկատակերգութիւն. և մերթ զկատակերգուն, զորս տեսցես զկնի:

Կատակերգակ. ի. աւ. աց. օք: || զկատակերգութիւն առնօղ. կամ կատակաբան. կամ ծաղրաբան, որ ծիծաղական բանիւք շարժէ զունկնդիրսն ՚ի ծաղր. կմ՝ ՚ի ցոփութիւն: ՚Ի Վարս հարց. իզ:

Կատակերգական. ի. աւ. աց. օք: || այն, որ պատկանի առ կատակերգութիւն. կմ՝ որ կատակերգութեան լինի. որպիսիք են ծիծաղեցուցիչ բանքն: Նարէկ. խէ:

Կատակերգու. գուի. աւ. աց. օք: || ծաղրաբան. կամ կատակախօս. կմ՝ ծաղրածու, կմ՝ նա, որ կատակական բանիւք, կամ երգովք գրգռէ զմարդիկ ՚ի ծաղր. կմ՝ ՚ի ծիծաղ. ռամկ. խողճէր. կամ մասխարլըղ անօղ:

Կատակերգութիւն. թեան: || ծաղրածութիւն. կմ՝ կատակախօսութիւն. կմ՝ ծաղրաբանութիւն, կմ՝ ծիծաղեցուցիչ երգ: ռամկ. մասխարլըղ: Խորէն. գ. գլ. 68: Նարէկ. լթ:

Կատակութիւն. թեան: || կատակումն. կամ կատակերգութիւն. կամ ծաղրաբանութիւն: ռամկ մասխարայութիւն: Աղաւ. 7. 9: Միք. 1. 10:

Կատաղի. ղւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն՝ որ է մոլեգնեալ բարկութեամբ և ցասմամբ. կմ՝ գազանաբար զայրացօղ. և ցասնօղ. որ վս՝ սաստկութեան ցասմանն յիմարի. և մոլի: ռամկօրէն կուդուդ:

Կատաղութիւն. թեան: || մոլեգնութիւն բարկացողութեան. կամ կատաղի ցասումն, որով ոք յիմարի:

Կատաւխունենք. եաց. եօք: (անեզական.) || է բառ այլազգական. և նշանակէ զբարձրաւանդակ տեղին յեկեղեցւոջ. կմ՝ զվերնատունն, ուր կանայքն մեկուսացեալք յարանց՝ աղօթեն. կմ՝ տեսանեն զպատարագ, և այլն:

Կատար. ի. իւ. ից. իւք: || գագաթն. կամ գլուխ լերանց, և այլոց ՚ի և իցէ բարձրաւանդակ տեղեաց: Թագ. 21. 20: և 23. 14: և 2. Օրին. 3. 27: Իսկ մերթ նշանակէ զեզր, կմ՝ զծայր, կմ՝ զկատարած. կմ՝ զվախճան ՚ի և իցէ իրաց: Խորէն. բ. գլ. 87: Յոբ. 1. հատ. խդ: Իսկ մերթ նշանակէ զթագն գլխոյ աքաղաղի՝ և այլ ևս հաւուց, որք նմանքեն նմա: ռամկ. ճղաւ. կամ իպիկ:

Կատարագործեմ. եցի. եա՛. եւ: (ներգործ.) գործել և կատարել. կմ՝ կատարեալ առնել. կմ՝ կատարելագործել: Նարէկ. հե:

Կատարած. ի. իւ. ից. իւք: || կատարումն. կմ՝ վերջ. կմ՝ վախճան. կմ՝ սպառումն. կմ՝ լրումն. կմ՝ ծայր: 2. Մակ. 13. 8: 3. Մակ. 4. 12: Եզեկ. 11. 13: Մատ. 28. 20: Ասի ՚ի խորագիրս սաղմոսաց բազմաց, յորս առ՝ ՚ի կատարած, իմանի՝ մինչև ՚ի վերջն. կամ մինչև իսպառ:

Կատարեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || եղերեալ. կմ՝ աւարտեալ. կմ՝ լրացեալ. և կմ՝ վճարեալ: Իսկ մերթ նշանակի ամբողջն. կմ՝ լրացեալն ամ՝ պատկանաւոր պարագայիւք. կմ՝ զարգարեալն ամ՝ բարեօք, որք պատշաճին ինքեան: Յովհ. 11. 4: Մատ. 5. 48:

Կատարելագործ. ի. աւ. աց. օք: || կատարեալ առնօղ. կմ՝ զկատարեալ գործս առնօղ. և կամ գործօղ և կատարօղ. կմ՝ յոյժ կատարեալ: Լամբրոն:

Կատարելագործեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || կատարեալ առնել. կմ՝ առնել և կատարել. և կամ ամ՝ պարագայիւք լրացուցանել:

Կատարելամիտ. մտի. իմ. աց. օք: || նա՝ որոյ միտքն է կատարեալ. կմ՝ իմաստութեամբ և հանճարով հաստատեալ. և հաստ բանիւ կելէ: Ագաթ:

Կատարելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն՝ որ կարէ կատարիլ. կմ՝ պարտի եղերիլ, կմ՝ աւարտիլ: Բայց 2. Մակ. 2. 9. ուր առ՝ կատարելեաց տաճարին, իմանի՝ կատարման. կմ՝ աւարտման տաճարին:

Կատարելութիւն. թեան: || ընծականն. կմ՝ ա-

առաքինական իրաց, կամ գործոց լրումն. կամ եզերումն: Երբ մերթ բարի ներգործութիւք մարդոյն, որք նմ պարագայիւք պահանջեցելովք յառաջնման՝ ասին կատարելութիւք մարդոյն:

Կատարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || եզերել. կամ վերջացուցանել. կմ աւարտել: Ծննդ. 2. 1: Մատթ. 7. 28: Իսկ մերթ լրացուցանել. կմ լնացուցանել. ուստի Երեմ. 6. 11. ուր ասի՝ կատարեալ աւուրբք. իմանի՝ լի աւուրբք. կամ լցեալ ժամանակաւ: Մերթ ևս նշանակէ առնել. կմ գործել. Ելից. 32. 6: Ղևտ. 13. 32: Գաղատ. 5. 16: Իսկ մերթ՝ 'ի գործ ածել. կմ 'ի գործ դնել. և ըստ այսմ ասի 'ի Շարականս՝ զխաչէն. Դու և յածայինան կատարիս խորհուրդ. յն յածային խորհուրդս 'ի գործ ածիս. զի միշտ խաչակնքելով կատարեմք զխորհուրդս եկեղեցւոյ: Բայց մինչ ասի 'ի սբ գիրս՝ կատարել զձեռս, իմանի՝ լնլով. կամ օծանելով զձեռս՝ սրբացուցանել զոք 'ի քահանայս: Ելից. 29. 9: Ղևտ. 4. 5: և 16. 32: և յայլ բազում տեղիս: Իսկ Տօբ. 14. 13. ուր ասի՝ կատարեաց զհոգին, իմանի՝ աւանդեաց զհոգին: Երբ ըն այսմ բազմիցս մինչ ասի զմկոյից՝ կատարեցաւ, իմացել լինի՝ նահատակեցաւ: 2. Մակ. 7. 41:

Կատարիչ. րչի. աւ. աց. օք: || եզերող. կամ աւարտող: Երբ մերթ լրացուցանող. կմ գործով կատարող. և կամ կատարելագործող: Եբր. 12. 2:

Կատարողապետ. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || գլուխ և պետ կատարողաց. կմ գլխաւոր և առաջակայ կատարող: Իսկ մերթ նշանակէ զերէցն, որ կատարէ զխորհուրդս պատարագին, և կամ զքահանայագործութիւն առհօղն: Լամբրոն:

Կատարողապետութիւն. թեան: || պետութիւն. կամ գլխաւորութիւն 'ի վր կատարողացն զեր ինչ: Իսկ մերթ նշանակէ զկատարողութիւն խորհրդոյ պատարագին. կմ զքահանայագործութիւն. և կամ զիշխանութիւն երիցութեան, որով կատարի սբ խորհուրդն: Շնորհալին:

Կատարումն. ման. մամբ. մանց. ամբք: || եզերումն. կմ վերջացուցումն. կմ կատարած. կամ վախճան: Մերթ ևս նշանակէ լրումն, և զկատարելութիւն: Կողոս. 3. 14: Եբր. 6. 1: և Երեմ. 2. 2: Իսկ Ելից. 29. 31. ուր ասի. Առցես զխոյն կատարման. իմանի՝ խոյն սրբացուցման քահանայից. յն որ մատուցանիւր 'ի սրբացուցանելն. կմ 'ի կացուցանելն զքահանայս: ըստ այսմ է և Ղևտ. 7. 37:

Կատարուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || կատարեալ. կմ լիակատար. կմ ամենևին լրացեալ. կմ պատարուն. կմ լնալի: Լամբրոն:

Կատարունական. ի. աւ. աց. օք: || կատարելական. կմ լիակատարական. կմ լրական: Իսկ մերթ աւարտողական. կմ վախճանական:

Կատարօնութիւն. թեան: || կատարունութիւն. յն կատարելութիւն. կամ լիակատարութիւն. կամ ամբողջութիւն:

Կատու. ուի. իւ. աց. օք: || է կենդանի ինչ քառոտանի. որ բնութբ դարձի յաղտեղութեց մարմնոյն, և մորթոյն. թշնամի է յոյժ մկանց. որոց հետամուտ լեալ ըմբռնէ, զորս մերթ ուտէ, և մերթ սպանանէ, և թողու: և 'ի սոցանէ ոմանք են վայրենիք. իսկ ոմանք ընտանիք: որ և ռամկօրէն ասի՝ կատու:

Կատսայ: || տե՛ս զկաթսայ:

Կար. ոյ. ով. ոց. ովք. կմ իւք: || լար. կամ առասան. կմ չուան. և կմ փոկ: Դատ. 15. 13: և 16. 11: Խորեն. գ. գլ. 45:

Կար. ի. իւ. կարք.ից. իւք. կամ օք: և կմ կարիք. եաց. եօք: || կարողութիւն. կամ զօրութիւն. կամ ոյժ: Ծննդ. 33. 14: 3. Թագ. 5. 5: և Սաղմ. 38. 6: և 138. 15: և Մատթ. 25. 15: 1. Կորն. 10. 13: Իսկ Ղևտ. 27. 8. ուր ասի, Որչափ ինչ 'ի կարի իցէ. իմանի՝ որչափ ինչ կարիցէ, կամ որչափ կարողութիւն ունիցի: Երբ մերթ բառս կար՝ ընդ բային շարակցի այսպէս, կար է. կամ կար էր. կմ կար իցէ. և այլն: և նշանակէ՝ կարելի լինել. կամ հնար լինել: Կիւրղի եզեկ. ժ: Իսկ մերթ նշանակէ զկարիս. յն զկիրս. որպիսի է երկիւղն. ցաւն, քաղցն. և ծարաւն: ուստի 'ի Շարականս, մինչ ասի՝ բուծին զկար մարմնոյ՝ իմանի յաղթահարեցին զկիրս մարմնոյ: Մերթ ևս նշանակէ զկարանն. կամ զկարումն հանդերձի:

Կարակի: (մակբայ յաճախական:) || կարի. կամ յոյժ. կամ սաստիկ:

Կարակն. ակնի. իւ.ից. իւք: || գործիք ինչ որ կոչի կարկին, որով չափեն զգիծս. կմ գծեն զծիրս. և կմ քարշեն զբոլորակ գիծս, ռամկ. Ճէրճէլ: Իսկ մերթ նշանակէ զեռանկիւնի գործին որմնադրաց, կմ հիւսանց, որոյ 'ի միջնոյ կեանէ վերնոյ մասին կախեալ կայ լարիւ փոքրիկ գնտակ ինչ քարեայ. կամ կապարեայ, որով կշռեն. յն քննեն զուղղութիւն քարանց. կամ գերանաց եդելոց 'ի յորմն: Երբ սոյնս ռամկօր. 'ի հիւսանց կոչի՝ Թէրազի: Մերթ ևս նշանակէ զկամարաձև կազմուածս, որք 'ի միջին տեղւոջ գագաթան իւրեանց ունին զքար ինչ յատկապէս շինեալ, որ իբրև զկապ շաղկապէ ընդ միմեանս զմասունս իւրաքանչիւրոյ կողման:

Կարակում: (Նախդրիւ հոլովի.) || գէճ, և նեխեալ: կամ պարշահոտ և աղտեղի: և ըն այսմ ասի, կարակում տիղմ: Ագաթ: Իսկ մերթ նշանակէ զնեխեալ գինուութիւն. կմ զզազիր և զպարշահոտ հիւթս այլոց. և այլոց նմանեաց. և ըն այսմ ասի 'ի Նարեկ. ծդ. զարեգակնէ. Երբ զկարակումն մօրեց ցամաքեցուցանէ: Բայց այսէ 'ի ձեռագիր նարեկս. վն զի 'ի տպագրեալսն որ խալմամբ եդեալ կայ՝ կարումն մօրեց, որ ոչ է ուղիղ:

Կարան. ի. աւ. աց. օք: || կարն հանդերձի՝ կմ կարուածոյն թելով. և կամ կարումն:

Յոհ. 19. 23։

Կարանամ. ացայ. ցի՛ր. ալ։ (ընդ. մէջ.) || կարողանալ. կամ զօրանալ. կամ զօրել։

Կարապ. կամ կարափ. ոյ. ով. լից. օք։ || է թռչուն ինչ բաջորոյնին ազնուակ. մարմինն նորին է մեծագոյն քան զսագ, ունի զպարանոց փոքր և կեռացեալ, որոյ մի ծայրն է շառագոյն, և խարտեաշ. պարանոց նորա է յոյժ երկայն. և ոտքն են խայտք զանազան գունովք. որոց ճիրանքն կցեալք են ընդ միմեանս մաշկէն մաշկաւ։ երկակենցաղ է, բայց առաւել սիրէ զջուրս։ Վայրենիքն արագ թռչին. իսկ ընտանիքն ի վեր ծանրութե մարմնոյ յամրաթռիչք են. ունին զձայն անախորժելի, որք մինչ ամ Ը. արշալուսնաւուր յափունս ծովու սովոր են երգել. զոր եւ առաւել առնեն՝ ի մերձենալն մահուան իւրեանց։ Իսկ այլոց յատկութիւ և կերակուրս նոցա ամենևին են նման սագի ի ջուրս։ ռամկ. խուխու։ և տաճկերէն, Քուղու Քուշու։ Ղեւտ. 11. 18։

Կարապետ. ի. աւ. կամ իմ. աց. օք։ || յառաջընթաց. կամ նախընթաց. այն որ ընթանայ առաջի թագաւորի, և այլոց մեծամեծաց առ ՚ի պատրաստել զճանապարհ. կմ. զանեղի։ Առակ. 24. 34։ Եւ յայսմանէ առեալ երգեցին նշանակէ զմ և լինել նախընթաց, որ յառաջ քան զայլս ընթանայ. կամ դնայ ուրեք առ ՚ի գործել ինչ. կամ ցուցանել զճանապարհ. և այլն։ Ի. Յոհ. 12. 8։ Եբր. 6. 20։

Կարապետեմ. եցի. եմ. ել։ (չէզոք.) || կարապետ լինել ումեք. կմ. առաջնորդել. կմ. ճանապարհ պատրաստել։ Նարեկ. Ե. և ղէ։

Կարապետութիւն. թեան։ || կարապետ լինելն. կմ. յառաջընթացութիւն. կամ առաջնորդումն։

Կարաս. ոյ. ով. ից. օք։ || է աման ինչ մեծ՝ խոր և լայնափոր՝ շինեալ ՚ի կաւոյ. ՚ի յոր դնեն զգինի. կամ զձէթ, որ և ռամկ. ասի քուբ, կամ հում։ Առակ. 23. 27։

Կարասի. սւոյ. եաւ. կմ. ով. եաց. եօք։ || կահ. այս ինքն ամենայն զարդք, կմ. ինչք, կամ անօթք. կմ. աղխք տան. կմ. նաւու, կամ մարդոյ. և այլոց նմանեաց՝ յորմէ՞ նիւթոյ և լինեն. ռամկ. աւադանդ. կմ. [illegible]։ Ծննդ. 34. 29։ Ղեւտ. 8. 16։ Գործ. 27. 18։ Իսկ մերթ նշանակէ զգործիս, կմ. զկազմածս արուեստաւորաց. կմ. պատերազմողաց. որ ասին զէնք. կմ. զգանձս. և այլս զգեստս. և զարդս։ 1. Թագ. 31. 10։ Յուդիթ. 7. 10։

Կարաւան. ի. աւ. աց. օք։ || գունդ. կամ խումբ զօրաց. կմ. գումար բազմութեան պատերազմողաց, որք միաբանեալ դնան ՚ի մարտ պատերազմի։ Խորէն. Գ. պր. 51։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ նաև բազմութիւնք վաճառականաց, և այլոց ճանապարհորդաց, որք ՚ի մի վայր կուտեալք, խումբ կազմեն, և ընթանան, և վաճառոք, այս վաճառականք երթեալ գնան քաղաքէ ՚ի քաղաք, կարաւան կոչին։ ռամկօրէն քէրվան,

Կարաւանդ. ի. աւ. աց. օք։ || յօդ զրահից. այս, այն մասն, ուր երկաթեայ թերթքն զրահին յօդին, և կապին ընդ միմեանս, և այնու շարժին, և խաղան իբրև զանդամս մարդոյ։ Ուստի և կոչեցաւ կարաւանդ, զի այնպիսի յօդքն են իբրև զկար նր։ Եւ երևելին յայսպիսի յօդուածս՝ է այն, որ զմանեակս, կմ. զմէջս զրահաւորին շրջապատէ։ Ուստի եթէ զէն ինչ հանդիպեսցի պատահմամբ՝ զի Ը այն կարն մնալ է ՚ի ներքս առ ՚ի մահ վիրաւորել. որ հանդիպեցաւ սաւուղայ. վն զի ՚ի ձգելն աղեղնաւորացն այլազգեաց զնետս կորովութեամբ ՚ի վր սաւուղայ, մինն բռնութեամբ եմուտ ընդ այն կարն զրահին ՚ի ներքս, և չարաչար վիրաւորեաց զնա։ 1. Թագ. 31. 3։

Կարափ։ || տես զԿարապ։

Կարգ. ի. աւ. աց. օք։ || կարգաւորութիւն. կմ. բարեկարգութիւն. կամ համեմատութիւն կարգաւորեալ իրաց. կմ. չափակցութիւն։ 2. Մակ. 15. 39։ 1. Կորնթ. 14. 40։ Իսկ մերթ դասաւորութիւն. կմ. դասակարգութիւն. կմ. դաս։ Մերթ և նշանակէ զաստիճանն եկեղեցական, որպիսի է քահանայութիւն, և այլն։ Իսկ մերթ նշանակէ զեպիսկոպոսութիւն. կմ. զիշխանութիւն եպիսկոպոսական։ Գործ. 1. 20։ Մերթ և կարգ ասին կրօնք, զոր կացուցեալք են հեղինակք կրօնաւորաց. և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի՝ այս անուն կրօնաւոր է ՚ի կարգէ սրբոյն Անտոնի աբբային։ Իսկ մինչ ասի. և որ ՚ի կարգի, իմանի և այլն, որ զկնի։ Ոսկ. 2. հաց. իզ։ և ՚ի վարս հարց. իզ։

Կարգաբանութիւն. թեան։ || գեղեցիկ կարգաւ խօսելութիւն. կմ. գեղեցկաբանութիւն յորում ոք յոյժ կարգաւ և համեմատութ խօսի. և կմ. կարգ բանից։ Նարեկ. ղէ։

Կարգադիր. դրի. իւ. աց. օք։ || դնօղ ըղ կարգ. կմ. կարգաւորօղ. կմ. կանոնադիր։

Կարգադրեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || կարգաւորել. կմ. ՚ի կարգի դնել կամ ուղղել։

Կարգադրութիւն. թեան։ || դնումն ՚ի կարգի. կմ. կարգաւորութիւն. կմ. կանոնադրութիւն. կմ. կանոնաւորութիւն։ Նարեկ. կա. և ղե։

Կարգաթող. ի. իւ. ից. իւք։ || այն, որ ըղ կարգ կրօնաւորութեան. կմ. սրբոյ աստիճանի. կմ. քահանայութեան ՚ի բաց թողու. և յանձն առնու զաշխարհական կացութիւն։

Կարգակից. կցի. իւ. աց. օք։ || կցորդ կարգի ումեք. կմ. զնոյն կարգ, և զկրօն ունօղ ընդ ումեք. և ըստ այսմ երկու կրօնաւորք ասին միմեանց կարգակից։ Ի վարս հարց. ձ։

Կարգապետ. ի. աւ. աց. օք։ || պետ և գլուխ կարգի. կամ կարգաւորման։

Կարգաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զկարգ. կմ. կարգաւորեալ. կմ. օրինաւոր։ Լամբրօն։

Կարգաւորեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || կարգաւորեալ առնել. կմ. կարգադրել. և կմ. ՚ի կարգի դնել։

Կարգաւորութիւն. թեան։ || կարգադրութիւն. կմ. չափակարգութիւն. կմ. բարեկարգութիւն. կամ կարգաւորումն։ Իսկ մերթ նշանակէ զկարգն, և զկանոնսն՝ ըստ որոց պարտ

մարմնոյ բազմութիւն ինչ. և ըստ այսմ խմա-
նի՝ մինչ ասի. կարգաւորութիւն աղօթից մեզ
երարդ. կամ քննութեան ժամուց. և այլն։

Կարգեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || դը-
նել՝ ի կարգի. կամ կարգաւորել. կամ կա-
ցուցանել. կամ սահմանել. կամ դասել։
Գործ. 13. 48։ և Հռով. 13. 1։

Կարգընկեց. կեցի. իւ. եց. ալ։ || զեղջեալ քա-
հանայութիւն, կամ կրօնաւորութիւն ՚ի բաց
ընկեցող. և զաշխարհականութիւն յանձն ա-
ռօղ։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա՝ որ ՚ի կար-
գէ քահանայութեան, կամ կրօնաւորութենէ է
՚ի բաց ընկեցեալ. և ըստ այսմ առի կարգ
ընկեց ասել զոք։

Կարգամ. ացի. ա. ալ։ (չէզոք. և երբեմն
ներգործական.) || մերթ նշանակէ ընթեռ-
նուլ. մանաւանդ յարժամ ընթեռնուլն է
բարձրաձայն։ Եսթեր. 8. 13։ 1. Եզր. 2. 26։
և 3. 13։ Մերթ և նշանակէ կոչել զոք առ-
ինքն, կամ կոչել զոք ՚ի յօգնութիւն, և այլն։
աղաչ. խնդրել։ Յոբ. 14. 5։ Ծննդ. 13. 4։
Ղուկ. 7. 32։ Իսկ մերթ նշանակէ աղաղա-
կել. կամ գոչել. կամ ձայն բառնալ։ Սաղ.
3. 5։ և 17. 7։ և 33. 18։ Իսկ մերթ անուա-
նել. կամ յորջորջել։ 2. Մակ. 1. 36։ և 14. 37։
Նաւէ. զէ։

Կարգենար. կամ կարգենալ. ի. աւ. աց. ք։
|| է բառ քաղդէական. որ թարգմանի
ծղինականն։ Եւ այսպէս անուանի ինչ հոգա-
պատուութիւն, որ տանէր ընդ իւր զաւհերի-
ցանցն հռոմայ. որք հրամանաւ պապին
կալնուն զիշխանութիւն եկեղեցական. և
յիշեցէնք զպապէն կարգեցեալ քեն խորհր-
դատուք ինքեան, և հոգաբարձու, և խնա-
մակալ հոգևորաց պիտոյից եկեղեցւոյ.
Եւ են անուանեալք ծերակոյտքեայ, ՚ի նը-
մին պատուաստանաւորութիւն հեղեայ զարդին
մաւնն առաքինական հաւատոյ։ Արդ՝ կոչի
ցանեալ ՚ի ծախաւորաց, զի օրինաւոր պատին
խորհեցայիւք ընդ նոյ զերող բարձրագունից՝
ամէն ՚ի իւր. զարդէս զանան ՚ի մերոյ ծղին
նեաց։

Կարգինալական. է. աւ. աց. ք։ || գործն.
կամ զդեստն. կամ պատիւն. և այլք նման,
որք կարգինալաց պատկանին, ասին կար-
գինալական։ Բայց մինչ ասի կարգինա-
լական աստիճանն, նշանակէ լինել ընդ
քահանայական աստիճանութիւն, որք են խո-
նհմութիւն. աղքատութիւն. աղքնութիւն, և
քաղաքավարութիւն։ Արդ՝ կոչեցան այսպէս
կարգինալականք. զի ծախաւորք. զի ա-
նձն ՚ի քահանայական պետութիւն ինչ ծղին-
նեաց։ Կամ զի յորժամ կենաց մարդայոյ
զութիւն մարդ. զի ՚ի մի չորից անկիւ-
նութիւնս պայազեկ. որ զանան ՚ի մերոյ
ծղինեաց։

Կարկեկից. ցի. աւ. կամ իւ. աց. ոք։ || նշող-
կարկեաց, կամ կոչից. կամ ցանկալից. կամ
[illegible]. կամ դառնալից։ Շմուելեան։

Կարկեղեցական (մասնաւոր պաշտօնէական.) || [illegible]

[illegible]

Կարեկցեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || կա-
րեկից և ցաւակից առնել. և կամ խառնել
զոք ՚ի մխիթար այլոց։

Կարեկցիմ. եցայ. եցաւ. իլ. կամ ել։ (Համբեր-
ական.) || կարեկից լինել. կամ ախտակից
և ցաւակից գտնել. կամ մշտանալ ը. ուսմէ։
Նորին. ժը. և ղը։

Կարեկցութիւն. թեան։ || ախտակցութիւն. կամ
ցաւակցութիւն. և կամ մշտակցութիւն։ Ա-
կե. 2. հատ. ըթ։

Կարեմ. կարեցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || առ
խառնելով. կամ թելիւ կցել ընդ միմեանս
զկտաւերկենս. կամ զայլ ինչ նման, առ ՚ի
կազմել ՚ի նոյանէ զզգեստս. կամ զբարձս,
և զայլս. որ և ասկոր. առի կարել։ Ծննդ.
3. 7։ Յոբ. 16. 16։ Եզեկ. 13. 18։

Կարեմ. կարացի. րացիր. ել։ (չէզոք.) || կա-
րող լինել առ իր ինչ. կամ զօրել. կամ ձեռն
հաս լինել։ Ծննդ. 19. 19։ և 45. 3։ Մատթ.
6. 24։ Իսկ 1. Թագ. 25. 8. ուր առի կարե-
լոյ. ընմանի կարողաց. կամ կատարելոյ։

Կարեւոր. ւորի. աւ. աց. օք։ || զկարօտ, և ըղ-
ձելոյ ախորժ. կամ անհրաժեշտ. կամ ախորժ ախ-
տից, և մոլութեանց։ Մծբն. ժթ։

Կարեվէր. կամ կարեվէր։ (մակբայ յաճախ-
խմական.) || կարի յոյժ. կամ յոյժ սաս-
տիկ. կամ յոյժ չարաչար. և ըստ այսմ առի
կարեվէր խոցել. կամ կարեվէր վիրաւո-
րել։ Յոբ. Ա. Իսկ երբեմն մարդ իբրև
զաւանն անհոգուն, և նշանակէ՝ զաստուա-
ծային. կամ զչարաչարն. և ըստ այսմ առի
կարեվէր խոցք. կամ կարեվէր խոցումն։
Լաւիթ.։

Կարկառ. ի. աւ. աց. օք։ || հարկաւոր. կամ
պիտանի։ Իմաստ. 16. 3։ 1. Կորնթ. 12. 22։ և
Փիլիպ. 1. 24։ և Տիտ. 3. 14։ կամ օգտակա-
րագոյն. և մեծագին։ Եբր. 11. 26։ մերթ
և ս կենդանագին, կամ սաստկագին. և կամ
որ յարատև մտաւոր ինչ կայ մնալով՝ անհնա-
րին առաւելութեամբ, և նեղէ. որպիսիք
են անանք ցաւք. կամ ՚ի մէջ հասեալ չա-
րիք։ 2. Օրին. 28. 59։ 1. Մակ. 1. 12։ Իսկ
Եբր. 12. 1. ուր առի. ՚ի բաց ընկեցուցուք
զհպարտութիւն զամ, և զմեղս կարկառոր, որ
նշանակէ զդիւրաւորական, որպիսին է ախտն
ցանկութեան։

Կարկառորապէս (մակբայ որակական.) || հար-
կաւորապէս. կամ ՚ի հարկէ. կամ ախտայապար։

Կարկառորագոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ || հար-
կաւորագոյն. կամ պիտանագոյն։ Խորհրդ.
Ա. պր. 20։

Կարծր. ի. իւ. ից. իւք։ || Թանձր. կեղեւ.
որ է երկարեղէն կամ զործի ինչ, զոր առա-
ջակաւ խոցելիմ զգենուն. առիմ. Ղու-
կաս. և այսպէս մերթ խնդրէ երկաթէ. հան
զերձ. լանջիւն. և մերթ առանց նոյն։ Յոբ.
40. 20։ Եփես. 1. 15։ Մատթ. 17. 26։ Եւ այսմ
և այն կիս. երկաթին, զոր զնեն ՚ի քլիթս
զօրականաց, և այլոց նմանեաց առ ՚ի զրահել
զնն, կարծր կոչի։ 4. Թագ. 19. 28։ Արդ-
արեւ ի և նման կիս. կամ երկաթեղ զործեալ-
ով ընկալեր իր ինչ. կամ քարշել, և ձգել

հանի․ կարթ ասի։ Յն օրէ։ Իսկ մերթ նշանակէ զջիլն, որ 'ի ներքին կողմն սրնգան կենդանւոյն․ կմ զջլանմանն սրունգն, զոր ունիցին ոտնին մորախն, որով կարեն ոստոստել։ Ղևտ. 11. 21։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ ծ և եցէ սրնգան, և ըստ այսմ ասի 'ի Յն օրէն, զսրնգացն Լուսաւորչին։ Նորին կարթիցն գել ոլորեալ․ նաև զծունկսն յօշատեալ։

Կարթակոտոր․ի․իւ․ից․իւք։ || ջլակոտոր․ կամ որոյ ջիլն, և կարթն ծնկան, կմ սրնգան կոտորեալ է, և ջարդեցեալ։ Ծննդ. 49. 6։ 2. Օրին. 21. 4։ Դատ. 5. 22։ և Յեսու. 11. 6։

Կարթահարեմ․ եցի․ եա․ել։ (Ներգործ․) || ջարդելով զջիլս ծնգան և զծունգս, ըս պանանել զկենդանիս։ 2. Օրին. 21. 6։

Կարթեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ։) || որսալ կարթիւ․ կամ ձգելով զկարթն ըմբռնել զորս ինչ։ Եւ այս մերթ ասի նմանութբ զգիւէ, որ կարթիւ չար ագահ մանց իւրոց միշտ ջանայ որսալ զմարդիկ 'ի մահ։ Նարեկ. ղա։ Իսկ 2. Մակ. 12. 10. ուր ասի՝ կարթեցին․ պարտի իմանալ կրթեցին․ զօր անսցեն 'ի բանն կրթիւ։

Կարթընկեց․ կեցի․ աւ․ աց։ կամ իւ․ ից․ օք։ || արկանօղ զկարթն․ եթ զօլթայն 'ի ծով․ կամ 'ի գետն առ 'ի որսալ զձուկն։ Ռամկ. օլթայ յիօղ։ Եսայ. 19. 8։

Կարժ․ի․իւ․ից․իւք։ || մանեցեալ թելն մետքսոյ․ կամ բամբակի, յորժամ 'ի վր կարժառոյն փաթութեցեալ լինի, և կազմի իբրև զմեծ և զհաստ օղ ինչ՝ կարժ կոչի։

Կարժառ․ի․իւ․ից․օք։ || գործին այն 'ի վր որոյ մանեցեալ թելքն առեալ լինին, կմ փաթութին․ որպիսի է այն, որ ռամկ. կոչի էլէմէյ․ և կամ չուրճուր։

Կարի։ (մակբայ յաճախական․) || յոյժ․ կմ առաւել․ կմ սաստիկ։ Եզեկ. 36. 5։ 2. Թագ. 14. 26։ Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն, և նշանակէ զառաւելագոյնն, կամ զսաստկագոյնն։ Յուդիթ. 5. 27։

Կարիճ․ կարճի․ աւ․ աց․ օք։ || խայթօղ, և թունաւոր կենդանի ինչ փոքրիկ, որ ունի զձև խեցգետնոյ․ որ և ռամկ. ասի կորիճ․ 2. Օրէ. 8. 15։ Յայտ. 9. 3։ Իսկ 2. Մնաց. 10. 11. ուր ասի, խրատեցից զձեզ կարճօք՝ նշանակէ՝ միշտալից գանիւն․ կամ կեռ ունօղ մտրակն․ եթ ղամչին․ որ 'ի ծայրս իւր ունի զերկաթեայ խայթս․ և զի սոքա իբրև զկարիճ խայթեն զմարմին զանեցելոյն վն այնորիկ կոչին կարիճ․ մանաւանդ յեբրայական լեզուին, յորում բառս՝ կարիճ, համանգամայն և զփուշս նշանակէ։ Դարձեալ՝ բառս կարիճ է անուն միոյ 'ի յերկոտասան կենդանակերպից․ 'ի յոր մտանէ արեգակն Ը յասուկ ընթացիցն 'ի քսան և մի երրորդ աւուրն հոկտեմբերի․ և անդէ անդ մինչև 'ի քսան և մի երրորդ օրն նոյեմբերի։

Կարի յոյժ․ (մակբայ յաճախական․) || սաստիկ առաւել․ կմ յոյժ յոյժ․ 1. Մակ. 9. 22։

Կարիք․ կարեաց․ եօք։ (անեզական․) || հարկ․ կամ պէտք․ կամ կարօտութի․ Ոսկ. 1. կոփ. խա։ Եւ Եսա. 14. 16. ուր ասի․ դու գիտես զիր զկարիս իմ, իմանի՝ զհարկաւորելն իմ։ Իսկ մերթ նշանակէ զկիրս բնութե․ ոյք քաղց․ ծարաւ․ երկիւղ․ ցաւ․ մահ․ և այլք նմանք․ զորս բնականաբար կրեմք։ Գործ. 14. 14։ Եւ մերթ զմոլեկան ախտս․ կամ զմոլութիւ․ որպիսի է վավաշոտութիւն․ բարկութին․ նախանձն․ և այլք նմանք։ Հռոմ. 1. 26։ և 7. 5։ և Գաղ. 5. 24։ Իսկ մերթ նշանակէ զցաւս․ կամ զսուգ և զտրտմութի․ և կամ զողբ․ և ըստ այսմ Ծննդ. 27. 41. ուր ասի․ մերձեսցին աւուրք կարեաց հօր իմոյ․ իմանի․ աւուրք սգոյ և տրտմութե՝ որ վն մահուան հօր իմոյ։ Եւ այսու առմամբ երբեմն ըստ բայիցս բայկցի այսպէս․ կարիս առնել․ և նշանակէ՝ սգալ․ կամ ցաւիլ, և զկսկիծ կրել։ 2. Մակ. 4. 35։ Իսկ մերթ նշանակէ կարիքն զչարչարանս, և զտանջանս զորս կրէ ոք։ Մծբն. ժը։ Եւ մերթ զկարողութին․ կմ զզօրութին․ և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի՝ արարէ ըստ կարեաց իմոց։ Իսկ Սաղ. 54. 19. ուր ասի՝ կարեօք հասին 'ի վր իմ․ իմանի՝ կարի յաճախութբ․ կամ բազմութբ․ կամ նմ զօրութբ։ Իսկ մինչ ասի կարիք որովայնի․ կամ մարմնոյ․ իմանին աւելորդքն որովայնին՝ որք արտաքս ձգին։ 'ի ճառս հացց․ ը․ Թ․ ժը։

Կարծ։ || տես զկարծք։

Կարծեալ․ ելոյ․ ոց։ || համարեալ․ [illegible] Գաղ. 2. 2. ուր ասի՝ որք կարծեցեալքն էին ինչ ինն․ որք համարեցեալքն էին սիւնք, եթ երևելի պետք եկեղեցւոյ․ ոսկ. գծ․ 'ի 9. համարն։

Կարծեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) || համարել, կմ վարկանել․ կամ ենթադրել։ Եսա. 9. 12։ 3. Մակ. 1. 14։ և Յոհ. 21. 25։

Կարծեցեալ․ ելոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || համարեցեալ․ կամ հաշուեցեալ․ կմ վարկեցեալ։ Իսկ մերթ նշանակէ կարծրացեալ․ կամ սեղմեալ․ ըստ այսմ Նարեկ. կդ․ 'ի կարծեցեալս մերոց անբեկ անդաստան։ Այսպէս ասի և 'ի շարականին զկապչն․ լուծանէ ժողովեալ զջուր զկարծեցեալ ճանճին․ եթ արձակէ և սփռէ զճանապարհն զոր յինքն ժողովեալ ունի․ և իբրթէ պնդեալ և սեղմեալ պահէ։ ըստ այսմ և ասի 'ի գիրս Լամբրօնացւոյն։ 'ի կարծեցեալ յանցս տօնար 'ի ճանապարհէ․ եթ 'ի կարծրացեալ․ կամ 'ի պնդեալ յոյնաբար անցս, որ է տօնար 'ի հասարակաց ճանապարհէն։

Կարծեցուցանեմ․ ցուցի․ ցո․ անել։ (անցող․) || տալ համարել․ կամ տալ վարկանել։ Նարեկ. ծզ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ կարծրացուցանել․ կմ սեղմել․ կմ պնդել։

Կարծէ 'ի կարծ․ կմ կարծ 'ի կարծ։ (մակբայ երկբայական․) || կարծելով․ կամ կասկածելով․ կամ տարակուսելով։ Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն․ մանաւանդ՝ կարծ 'ի կարծն․ և նշանակէ զկարծեցեալն․ կամ զերկբայականն․ և կմ զտարակուսօղն։

Կարծի։ (գիտականութե բայ․) || համարի, կմ

վարկի․

Digitized by Google

վարկեցեալ լինի. կամ երեւի. կամ թուի:

Կարծիք. ծեաց. եօք: (անեզական.) || Համարումն, եւ վարկումն. կամ ճանաչումն իրի ինչ երկբայութեամբ. կամ գիտութիւն իրի ուրուք հանդերձ կասկածանօք. եւ կամ անհաստատ ճանաչումն: 2. Մակ. 15. 19: 1. Տիմ. 6. 4:

Կարծիքական: || տե՛ս զկարծողական:

Կարծողական. ի. աւ. աց. օք: || կարծիքական. կամ համարողական. եւ կամ որ պատկանի առ կարծիքն, եւ առ համարումն: Նարէկ. ժէ: Իսկ մինչ ասի՝ կարծողական զօրութիւն, իմանի՝ միոյն 'ի ներքին զգայութեանց կենդանական, որ ընդունելով յինքեան ըզտեսակ ինչ՝ եւ լուծանէ 'ի նմանէ զգիտաւորութիւն՝ որք յարտաքին զգայութեանց ոչ կարեն ըմբռնել. որպէս կարծողականն ոչխարին ընդ երեւելն գայլոյն հանէ զայս գիտումն՝ թէ է վնասակար եւ խորշելի. ուստի ոչխարն իսկոյն փախչի:

Կարծոտ. ի. իւ. ից. կամ աց. իւք: || կասկածոտ. կամ որ զկասկածողական, եւ զկարծողական բարս ունի:

Կարծուն: (Նախադրիւ հոլովի.) || մեծավարկ. կամ այն որ է 'ի համարի: Իսկ մերթ զկարծիս ունօղ. կամ կարծօղ. եւ կամ կարծոտ:

Կարծր. կարծեր. երր. երց. երրք: կամ կարծրի. իւ. րունք. ից. իւք: || խիստ. կամ պինդ. կամ ամուր. եւ կամ որ ոչ է կակուղ:

Կարծրագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || խստագոյն. կամ պնդագոյն. կամ առաւելագոյն:

Կարծրադատ. ի. իւ. ից. իւք: || խստադատ. այն որ զխիստ եւ զանողորմ դատաստանս տանէ. եւ կամ որ խստութեամբ վարի 'ի դատաստանի: Նարէկ. ղթ:

Կարծրախարխափ: (Նախադրիւ հոլովի.) || այն որ ունի զկարծր, եւ զպնդակազմ խարխափ: Իսկ մերթ նշանակէ զհաստահիմն. այն որոյ հիմն է յոյժ հաստատուն եւ անշարժ. կամ որ է անսասանելի: Նարէկ. զէ:

Կարծրածածկոյթ: (Նախադրիւ հոլովի.) || այն որ կարծր, եւ ամրագոյն ծածկութիւն ծածկի. ուստի եւ պատերազմօղքն՝ որք կարծր եւ հաստատուն զրահիւք պատսպարին իբր ծածկութիւն, կարծրածածկոյթ կոչին: Այնպէս եւ կառք, եւ կամ այլ ինչ նըման, յորժամ կարծրանիւթ վերարկուաւ ծածկեցեալ պատին, կարծրածածկոյթ ասին: Նարէկ. ղէ:

Կարծրակառոյց. ուցի. աւ. աց. օք: || 'ի վէմ կարծր եւ հաստատուն հիման. կամ երկրի կառուցանօղ եւ շինօղ: եւ կամ այն՝ որ առաւել ամրութեամբ եւ հաստատութեամբ է շինեցեալ, եւ կազմեցեալ. եւ կամ հաստահիմն եւ պնդակազմ. որպիսիք են տունքն խարսխեալ 'ի վէմ հաստատուն վիմի: Նարէկ. ղթ:

Կարծրակերտ. ի. աւ. աց. օք: || մերթ նշանակէ զկարծրակառոյցն: Իսկ մերթ զկարծրանիւթն. այս է զայն, որոյ նիւթն. կամ զանգուածն է կարծր եւ պինդ: որպիսիք են ակռայք. կամ եղնգունք մարդոյ. եւ կամ քարինք. եւ այլք նմանք: Նարէկ. խզ. եւ ղէ:

Կարծրակուռ. ի. իւ. ից. իւք: || կոփօղ եւ առնօղ զկարծր իրս. որպիսիք են քարագործքն՝ որք տաշեն զքարինս: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ վն սաստիկ կարծրութեանն դժուարաւ կոփի: եւ ըստ այսմ ասի՝ կարծրակուռ քարինք: Նարէկ. ղզ:

Կարծրաձեղուն: (Նախադրիւ հոլովի.) || այն՝ որոյ ձեղունն. կամ ծածքն է կարծր. կամ հաստատուն. որպիսիք են քարաշէն եւ գմբեթայարկ պալատք. եւ կամ գերեզմանք, որք կարծրանիւթ քարամբ ծածկին իբր կարծր ձեղունաւ: Նարէկ. զվ:

Կարծրամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || այն՝ որոյ միտն է կարծր. այս է կամակոր. եւ անհաւան. կամ խստասիրտ. եւ կամ բթամիտ:

Կարծրանամ. ացայ. ցիր. անալ: (Ընդ.միջ.) || կարծր լինել. կամ խստանալ. կամ պնդանալ. որ եւ բազմիցս ասի զսրտէ մարդոյն: Ելից. 7. 13: Յեսու. 11. 20:

Կարծրանիգ: (Նախադրիւ հոլովի.) || այն՝ որ զկարծր նիգս, այս է զերկաթեայ՝ կամ զփայտեայ գոյս ունի. որպիսիք են տունք 'ի դրանց:

Կարծրանիւթ. ի. իւ. ից. օք: || ունօղ ըզ կարծր եւ զպինդ նիւթ, կամ կարծր զանգուած, որպիսիք են քարինք. կամ վէմք: Նարէկ. կէ. եւ ղէ:

Կարծրերախ. ի. իւ. ից. իւք: || ծագի սա 'ի բառէս յայտնանէ երախ, որ է բերան. եւ ըստ այսմ ամենեւին նոյն է ընդ խստերախ բառին, որ լիապէս մեկնեցաւ 'ի վերոյ: տե՛ս անդ: Նարէկ. իէ:

Կարծք. ից. իւք: (անեզական.) || կարծիք. կամ համարումն. կամ ենթադրութիւն: Իսկ մերթ նշանակէ՝ արտաքին երեւոյթ, կամ առաջօք ինչ. կամ կեղծումն, որ հակադրի ճշմարտութեան իրին: Կիւրղ. Ղուկ. ժզ: Իսկ մերթ վարի իբրեւ զմակբայ այսպէս. 'ի կարծ. որդւոց. 'ի կարծ դատել. կամ ասել. կամ դրել. եւ այլն: եւ նշանակէ կարծեօք. կամ ըստ կարծեաց, եւ ըստ ենթադրութեան. եւ երեւման աչաց: Եսայ. 11. 3: Յոհէ. 1. հատ. ա. եւ խէ:

Կարկամ. ի. իւ. ից. իւք: || կծկեալ. այս է յինքն գալարեալ. եւ այս ասի զմարդոյ, որ վն ախտից ջլացն՝ գլխով եւ թիկամբքն հանդերձ 'ի գոգ իւր է կորացեալ. եւ ոչ կարէ ուղղիլ: Ցն ուրի: Այնպէս եւ ձեռք մարդոյ՝ յորժամ յինքն ժողովեալ կծկի, եւ ոչ կարէ տարածիլ, կարկամ կոչի: ռամկ. փողփոխած: Եւ յայտնանէ առեալ՝ երբեմն նշանակէ զայն, որ վն ապաշխութեն սրտի իւրոյ ոչ կարէ պարզել զձեռս իւր յաղքատս, կամ որ ժլատ է 'ի բաշխելն, եւ 'ի տալն զողորմութիւն. կամ 'ի տանելն զբարիս այլոց. ռամկ. Նէէ. Նարէկ. ծզ: Իսկ մերթ այն՝ որոյ հառաչողական զօրութիւն, կամ գործիքն այնպէս խանգարեցեալ, եւ կապեցեալ կայ՝ մինչզի բոլորովին արգելանի 'ի հառաչելոյ՝ ասի կարկամ հառաչմամբ՝ 'ի հառաչելն. որպէս դնի 'ի Նարէկ. հզ: Մերթ եւ բառս այս կարկամ, նշանակէ զխստասիրտն. կամ զսաստիկ կամակորն՝ որ ոչ երբէք զիջանի այլոց: Իսկ երբեմն նշա-

նակէ զատուածն կարծր ողորկեցուցանէ, որ եւ բեւեռ զփայտ չոր անձկելի մնայ. եւ ըստ այսմ առնի 'ի ձեռս հովւի. ք: Զանէր զխորագան չոռանելեայ կարկամ յորժ:

Կարկամեցուցանեմ. ցուցի. ցի. նել: (ան. ցող.) ‖ կարկամ առնել. կմ կորացուցա նել. կամ թեթեւ կամ պանել: Եսայ 58. 5:

Կարկամիմ. եցայ. եայ. իլ: (ձայնակրաւ.) ‖ կծկիլ. որ դէպ 'ի գոգ իւր կորանալ. կմ զպարանոցն եւ զգլուխն թիկամբքն հան. դերձ 'ի վայր թեքեալ ունիլ. եւ ոչ կա. րել 'ի վեր ուղղիլ. Ղուկ. 13. 11. ըստ այսմ յորժամ ձեռք ուրուք վ՞ի խանդարեցման ջլացն կծկին ժողովիլ իբրեւ զմանեակ. եւ ոչ կարէ ընդարձակիլ. կարկամին ասի: Եւ մերթ ասի նմանութեամբ զայնցանէ, որոց ձեռքն վ՞ի ժլատութեան ոչ տարածին յաղ քատս. Սիրաք. դ. 36: Իսկ երբեմն յորժամ մարթ ինչ 'ի հաստ մերձեցեալ՝ գալարի եւ կծկի. ասի կարկամիլ: ռամկօր. գանձասիրել. Գիտ. 10: Իսկ մերթ նշանակէ՝ կամակոր լինել. կմ խստա նալ. կմ յամառել 'ի կարծիս իւր:

Կարկամութիւն. թեան: ‖ կարկամ լինել. կմ կծկումն. կմ յինքն գալարումն. կմ կորա ցումն: Իսկ մերթ նշանակէ զկամակորու թիւն. եւ կամ զստամբակ յամառումն 'ի կամս իւր: ռամկ. խստաձեւութիւն:

Կարկանդակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ բոլորակ եւ տափարակ բաղարջ եփեցեալ իւղով. զոր երբեմն կոչեն նաւբ թերթիւք ծալեցեալ քոյլ. իսկ երբեմն առակ զգանգունաձեւ թերթ. լով եւ տափարակեալ. յորոյ վ՞ի բաղում անգամ տային զիջանելս օրհնաց. եւ ձեւս: ռամկ. փէտէ. կմ պօղաչա: Եզեկ. 7. 18. եւ 44. 19:

Կարկաչայ. ի. իւ. եց. իւք: ‖ փոքրաղանա. ձեւ փայտեղէն փոքրիկ շինուած ինչ. որոց 'ի վերին կողմն են բազում փոյտեաց օղք՝ այնպէս որ ձեռամբ շրջեցեալք. որք ոչ ե. լանեն անտի. զոր մինչ՝ խառնեն կոչմանէ կայծուն մանկունք. եւ շարժեն զայն՝ բաղ մութիւնք օղիցն. առ իրեարս բախեցեալք հնչեն զձայնս կարկաչման, որոյ վ՞ի իւրն կո չեցաւ՝ կարկաչայ:

Կարկաչեմ. կմ կարկաջեմ. եցի. եալ. ել: (չէ զօք.) ‖ կարկառել ձայն հանել. կմ ըս տէպ աղաղակել հաւուց. որք տանէն ըն տանեն հաւն զձուն ածեալ զձուն: Իսկ մերթ նմանութ. առեալ նշանակէ զմնկել խօսիլն, կմ զխայթութաննեն կանանց, եւ մանկանց: Մերթ եւ կարկաչել ասի՝ զաղաղակ. եւ զձայն բանանալն ջրոյ 'ի հոսման լացեանց:

Կարկաչիւն. (Նախադրիչ հոլովի.) ‖ կարկա չումն. որ կռկռացումն. կամ տեսակ աղա. ղակելոյ հաւուց: Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ, նշանակէ զաղաղակն եւ զճչելով խօսիլն կանանց. կամ մանկանց:

Կարկաչուն. (Նախադրիչ հոլովի.) ‖ կարկա չատող. կամ կարկաչօղ:

Կարկաջահոս. ի. իւ. ից. իւք: ‖ կարկաջմամբ հոսօղ. որ աղաղակօղ. եւ մեծաւ ձայնիւ ընթացօղ. եւ այս ասի զգետոց. կամ զջրոց ինչ, որք մեծաւ յորձանօքն եւ աղա ղակաւ ընթանան: ՅՏռ որք:

Կարկաջահոսութիւն. թեան: ‖ հոսումն. կմ ընթացք ջրոյ հանդերձ կարկաչմամբ. որ աղաղակաւ: Իսրայէ. տ. գլ. 15:

Կարկաջահաս. ի. իւ. ից. իւք: ‖ կարկաչմամբ եւ աղաղակաւ առհօղ. որ հոսող. եւ ընթա. ցող. որպիսիք են սրընթաց գետք: Իսրայէ տ. գլ. 11:

Կարկաջեմ: ‖ տե՛ս զԿարկաչեմ:

Կարկառ. ի. իւ. եց. իւք: կամ աւ. աց. օք: ‖ կոյտ. կամ դէզ քարանց՝ հանդերձ հո. ղով. եւ մերթ առանց հողոյ. իբրեւ զբլուր ինչ բարձրացեալ: Ծննդ. 31. 47: եւ Յեսու. 7. 26: եւ Յօբ. 8. 17: Իսկ 'ի Նաւել. գէ. ար ասի. Կարկառ կռածոյ. խնամի կարկա ռաղակաւ. կմ վերամբարձ զարկուցմամբ:

Կարկառաձայն. կառ. ի. իւ. եց. իւք: ‖ կար կառ եղեալ կոյտ. կամ իբրեւ դիզացբարձ րացեալ դէզ: Յեսու. 3. 13: Իսկ մերթ նշ նանակէ զկուտակեալսն. կամ զկոպիտս ե. ղեալսն. եւ ըստ այսմ ասի՝ կարկառակոյտ քարինք:

Կարկառեմ. եցի. եցեր. եաց. կմ կարկառի. եր. կարկառ. եալ. ել: (Ներգործ.) ‖ եր կայնել. կմ ընդարձակել. կմ տարածել զձեռն յառաջեւ. որպ զձեռն. զգաւազան. կմ զայլ ինչ նման: ռամկ. երկնցնել: Եզեկ. 14. 27: 1. Մնաց. 21. 16: եւ Եզեկ. 16. 49: Եւ մերթ մատուցանել. կմ տալ: Յօբ. 31. 17: եւ Առակ. 31. 20:

Կարկառիմ. եցայ. եցաւ. կամ կարկառեալ. եայ. իլ: (ձայնակր.) ‖ յառաջ ընդ. ար. տաքսանին. կմ նկրտիլ. եւ կմ ձգտել առ 'ի հասնել: Ծննդ. 26. 8: 1. Մնաց. 15. 29: 2. Մով. 3. 19: Իսկ մերթ նշանակէ յառաջ մատ. չել. կմ գտնել: Եզեկ. 6. 1:

Կարկառական. անաց. անօք: (անեղական.) ‖ կառուցեալք կառոյ որոնք կարկառեալ հան. դերձ: եւ մերթ կարկառումն:

Կարկառեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ նորոգել զպատառատուն հանդերձն. կմ զբաղում կարկատս ընդ միմեանս կցելով կարկատել զնա: ռամկ. եամալել: Եզեկ. 13. 18: Ժողով. 3. 7: Իսկ մերթ առեալ լինի փո. խանակ կցելոյ. եւ կմ միաւորելոյ զինչ կցե պատառատեցեալ. եւ բժշկեցեալ իր: Եզեկ. 14. 26: եւ Իմաստ. 5. 12: Մերթ եւ նշանա կէ կեղծել. կամ սուտ կերպարանել. կմ ստոյգ բանիւք պատրուճակել զինչ:

Կարկատուն. (Նախադրիչ հոլովի.) ‖ կար. կատեցեալ. կմ ունող զբաղում կարկա տանս: ռամկ. եամալած: Իսկ մերթ նշանա կէ 'ի բաղում միոյանց յօդեալն. եւ կամ կազմեցեալն. ուսումնականք. որք 'ի հնումն բազմագոյն, եւ զայնպիսի զգեստս յորս նէ ը զօգտակարութիւն 'ի բազմամասնեայ կտորս անից. կարկատուն կոչին: Եզեկ. 16. 16: Մերթ եւ ստոյգ բանիւք. կմ սուտ ձեւա ցուցեալ իրքն. կարկատուն կոչին: Կիւրղ. Եղէն. գ:

Կարկեհան. ի. աւ. աց. օք: ‖ անուն ինչ պա.

տուՃական հրապոյն , որ 'ի գլխէրի յայտ փայլէ , և երևի , որպէս թէ հանէ յինքենէ զճառագայթս հրոյ , որպէս և առուգութեա նութիւն իւր ցուցանէ . զի սա՛ կարկեհան , իբր թէ կրակեհան . ըստ ռամկաց կանող : Ելից . 28 . 18 : Եսայ . 54 . 11 : և Եզեկ . 10 . 9 :

Կարկեմ . եցի . եալ . ել : (Ներգործ .) || կարկեցուցանել . ըստ պապանձեցուցանել . կմ ափիբերան առնել . Եսայ . 52 . 15 : Կիւրղ Եզեկ . ժը :

Կարկիմ . կեցայ . եալ . իլ : (Ձայնակր .) || ափիբերան լինել . կամ պապանձիլ . կամ զձայն իւիք ոչ հանել . և կամ ամենևին լուռ կալ : Յոբ . 13 . 13 : և 29 . 21 : Մարկ . 1 . 25 : Իսկ մերթ նմանութեամբ նշանակի ա-ղէտ պնչանիլն հողմոյ և ծովու 'ի հանդար-տութիւնս , և 'ի խաղաղութիւն : Մարկ . 4 . 39 : Մերթ ևս նշանակի փակեալ մնալն , և կամ ոչ բանալն , և փակելն դրանց , և այ-լոց նմանեաց : Եսայ . 24 . 10 :

Կարկինեա . || Խորէն . աշ . աշ . 76 : տես զԿարկէս :

Կարկին . կնոյ . կամ կնի . աւ . աց . աք : || է գործիք ինչ , որ ունի զերկուս ձեռունս ուղիղս . որոց առաջին ծայրքն են սուրք . իսկ վերին ծայրքն զոդեալք , և ընդ միմեանս ազդեցեալք . որով բանին և փակին եր-կու ոտքն : Եւ այսու գործեալ շարժեն զհաւասարութիւն գծից . և կմ զշրջան բո-լորակ գրեն : Եւ սա կոչի ռամկ . կարկին : ռամկօրէն փէրկէլ :

Կարկուտ . կտի . տէ . տից . տիւք : || անձրև սա-ռուցեալ 'ի յօդս , որ թափեալ յարձակի յերկնից իբրև զքարինս կլոր փոքրիկ բու-ոյ , և մեծաց . որպէս և առաստաղութեան իւր ցուցանէ . զի սա կարկուտ . իբր թէ քար կուտ . ըստ քարերդէն կուտ : Ելից . 9 . 18 : Սաղմ . 104 . 32 :

Կարկտաբեր . ի . իւ . ից . իւք . կամ այ . օք : || բերող , և պատճառող զկարկուտ . կմ կարկտաւոր . որպիսիք են սրտնոտք ամպք . կմ ժամանակք . յորս լինի կարկուտ : Նա-րեկ . դէ . և դղ :

Կարկտաձու . ձուի . աւ . աց . աք : || նոյն է ը՛ վերնոյն : Խորէն . դ . դր . 68 :

Կարկտել . կտեաց . կտեցին . եալ : (գիտակցութ .) || իջանէ կարկուտ . կմ ամպն զկարկուտ արձակէ :

Կարճ . ոյ . ով . ոց . ովք : կմ իւ . իւք : || պա-կասեալ յերկայնութենէ . կամ կարճառօտ . կմ համառօտ : Իսկ միայն սա՛ կարճոյ Ճա-նապարհ . իմանի , կարճագոյն . կմ համառօ-տագոյն Ճանապարհ : Ելից . 13 . 17 :

Կարճահաս . ի . իւ . ից . իւք : || այն , որ կար-ճեալ . և պակասեալ է 'ի լիութենէ վերա-հասու լինելոյ իրի իմիք . և կմ որ փոքր , և նուաստ իւրաց միտս կարէ հասու լի-նել . և կամ որ զիրս անծանօթս ոչ կարէ ըմբռնել : Ագաթ :

Կարճահասակ . ի . աւ . աց . աւք : || ունող ըղ կարճ հասակ . կմ կարճ մարմնով . որ և ա-սի կարճլիկ : 'Ի Ճառս հարց . ժդ :

Կարճա[illegible] . ի . աւ . աց . աւք : || հակեալ և

խայթեցեալ 'ի կարիճ կենդանեաց :

Կարճաձեռն : (Նախադրիչ հոլովի .) || ունող զկարՃ ձեռն :

Կարճամիտ . մտի . իւ . աց . աւք : || անհանձար , կամ փոքրոգի . կամ նեղասիրտ . որոյ ներհակն ասի երկայնամիտ : Առակ . 14 . 29 : Եսայ . 35 . 4 : և 1 . Թեսաղ . 5 . 14 :

Կարճամտիմ . եցայ . եայ . իլ : (Ձայնակր .) || անհանձար լինել . կամ նեղասրտիլ . կմ փոքրոգի և կարճամիտ լինել : 'Ի Ճա-հարց . Ե :

Կարճապատում : (Նախադրիչ հոլովի .) || կարճ 'ի կարճոյ պատմող . կմ համառօտիւ ճառող , և գրող : Իսկ մերթ նշանակէ զհա-մառօտիւ պատմեցելոյն . կմ ճառեցելոյն :

Կարճառօտ . ի . իւ . ից . իւք : || համառօտ . կամ կարճ 'ի կարճոյ . կամ հակիրճ : 2 . Մակ . 2 . 33 :

Կարճառօտիւ . (Մակբայ բառականին .) || կարճ 'ի կարճոյ . կմ համառօտիւ . կմ կար-ճառօտաբար : Խորէն . առ . պէ . 14 :

Կարճավճիռ : (Նախադրիչ հոլովի .) || կարճ և համառօտ վճռով . կմ այն՝ որ է կարճա-ռօտ վճռիւ . կմ բանս :

Կարճատեմ . եցի . եալ . ել : (Ներգործակ .) || կարճելով կարճել . կմ կարճագոյնս ցուցանել . կմ յապաւել : առակ . կարճել : Իսկ Եզեկ . 6 . 4 . ուր ասի . կարճատեսաց տերեն . իմա-նի կարճատեսցաւ . ըստ կործանեցաւ :

Կարճատես . ի . աւ . աց . աք : || Նա , որ վասն տկարութեան աչաց , զհեռաւոր իրս ոչ կա-րէ տեսանել յստակապէս : Իսկ մերթ նշանա-կէ զայն , որոյ տեսութիւն մտացն ոչ է սուր . և կմ որ ոչ կարէ ըմբռնել զխորին բանս :

Կարճատեւ : (Նախադրիչ հոլովի .) || տևական , կամ որ սակաւ ինչ տևէ , և անցա-նէ . որպիսիք են փառք և հեշտութիւնք աշխարհիս :

Կարճեմ . եցի . եալ . ել : (Ներգործ .) || կարճ և համառօտ առնել . կամ պակասեցուցա-նել , և նուազեցուցանել . կամ 'ի բաց բառնալ . կամ 'ի միջոյ հանել : 2 . Մակ . 7 . 9 : Առակ . 26 . 7 : Ողբ . 13 . 11 : Իսկ մերթ ար-գելուլ . կամ խափանել . կմ դադարեցու-ցանել : Մծբն . ժղ :

Կարճիմ . եցայ . եալ . իլ : (Ձայնակր .) || կարճ և համառօտ լինել . կամ պակասիլ . կամ զրկիլ . կամ նուազիլ . կամ ամփոփիլ . կամ բարձեալ լինել . կմ դադարիլ : Մատ . 24 . 22 : 1 . Կորն . 7 . 29 : 1 . Մակ . 7 . 24 : 2 . Մակ . 9 . 28 :

Կարճ 'ի կարճոյ : (Մակբայ բառականին :) || կարճառօտիւ . կամ համառօտաբար : 2 . Մակ . 2 . 24 : Գործ . 24 . 4 : Իսկ մերթ 'ի կարճ . կամ 'ի սուղ ժամանակի . կմ վաղ-վաղ . կամ իսկոյն : 3 . Մակ . 3 . 15 . մերթ ևս վասն իրրև զանձուն . և նշանակէ՝ կար-ճառօտ . կամ համառօտ : և ըստ այսմ սա՛ կարճիկարճոյ Ճառիւք . Կիւրղ Եզեկ . Գ :

Կարճիկ . ճկի . աւ . աց . աք : || մերթ նշանա-կէ զկարճն , թէ փոքր իցէ , և թէ այլ ինչ : Իսկ մերթ զկարճահասակն . որ մեկ

նեցաւ 'ի վերայ: 'ի Հար. հարց. ԺՀ:

Կարճմտիմ: || տե՛ս զկարճամտիմ:

Կարճմտութիւն. թեան: || Նեղսրտութիւն. կմ փոքրահոգութիւն. կմ անհամբերութիւն. Ելից. 6. 9. և Սաղմ. 54. 9:

Կարճնովլին: (մակբայ որակական.) || Եղանակ սա 'ի կաճին բառէս. որով նշանակի արմատ. կմ արմն. ուստի կարճնովլինն. նշանակէ՝ արմատով հանդերձ. կմ արմատքի: և ըստ այսմ է Սաղմ. 67. 22. ուր ասի՝ Եւ զհերն կարճնովլին. որով իմանի, և զհերն յարմատոց. կմ արմատովն հանդերձ: Եւ սորա չէ տառն, դնի ըստ հնոյ սովորութեան. այլ և փոխանակ ասելոյ՝ տաժանիլ. պահել, և այլն. ասիւր 'ի հնումն, տարժանիլ. պարհել. և այլն:

'ի Կարճոյ: (մակբայ քանակական. կմ ժամանակական.) || կարճառօտաբար. կամ կարճ 'ի կարճոյ. կմ 'ի սուղ ժամանակի. կամ վաղվաղակի. կմ փութով. և ըստ այսմ Իմաստ. 14. 14. ուր ասի, 'ի կարճոյ հնարեցաւ վախճան նց, իմանի ասել. սահմանեցաւ՝ վաղվաղակի լինել վախճան, կմ վերջ նց:

Կարճոտն: (Նախադրիւ հոլովի.) || ունօղ զկարճ ոտն. որ և ասի կարճոտնեայ. որպէս ունք են ոմանք 'ի կենդանեաց:

Կարճոտնեայ. եի. իւ. ից. իւք: || նոյն է ը՟ վերնոյն:

Կարճունչ. ճրնչի. իւ. ից. օք: || ունօղ ըղ կարճ ունչ. այս զկարճ քիթ. որով կերպարանն այլայլի, և տգեղ երևի: Ղևտ. 21. 18:

Կարճօրեայ. եի. իւ. ից. իւք: || ունօղ զսակաւ աւուրս. կմ կարճակեաց: Սիրաք. 10. 11:

Կարմիր. մրոյ. ով. ոց. ովք: || է գոյն ինչ գեղեցիկ. որպիսի է գոյնն արեան. որ և ռամկօրէն կոչի՝ կըզըլ: Երբեմն ևս նշանակի ստլաւ ներկն այն, որ ռամկ. կոչի՝ ղըրմըզը. որ է պատուականագոյնն 'ի կարմիր ներկս. այլ և ծիրանին: Իսկ երբեմն նշանակէ զունօղն զկարմիր գոյն. և ըստ այսմ ասի՝ կարմիր զգեստ. կամ ձորձ. և այլն: Երգ. 4. 3: Եսայ. 63. 2: Եւ կամ նշանակէ զներկեցեալն զորմիզ ներկիւ. և ըստ այսմ է Ելից. 25. 4: և Ղևտ. 14. 4: և յայլս՝ յորս ասի 'ի կարմրոյ մանելոյ:

Կարմրագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || է անուն բաղդատական. որով նշանակի՝ առաւել կարմիրն:

Կարմրագոյն. գունոյ. ով. ոց. ովք: || է անուն բարդեցեալ. և նշանակէ զունօղն կարմիր գունոյ:

Կարմրադեղ. ոյ. ով. ոց. ովք: || կարմիր դեղ. կամ կարմիր ներկ. այս բօյայ:

Կարմրայարմար: (Նախադրիւ հոլովի.) || 'ի կարմիր նկարթոյ յարմարեցեալ. այս կազմեցեալ, և յօրինեցեալ: Նարեկ. ՂԶ:

Կարմրայտ. ի. իւ. ից. իւք: || այն՝ որ ունի զկարմրագոյն և գեղեցիկ այտս: ռամկօր. ղըրմըզը երեսլի ռահօղ: Խորէն. ա. գլ. 25:

Կարմրանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդմիջ.) || գոյնաւորիլ կարմիր գունով. կամ կարմիր լինիլ: Ղևտ. 13. 24:

Կարմրացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցող.) || կարմիր առնել. կամ որակացուցանել կարմիր գունով: ռամկ. ղըրմըզըթմէք: Իմաստ. 13. 14:

Կարմրափայլ: (Նախադրիւ հոլովի.) || կարմիր գունով փայլեցեալ. կամ կարմիր երանգաւ գեղեցկացեալ. կմ կարմրագոյն:

Կարմրերանգ. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ ըղ կարմիր երանգ. այս զկարմիր գոյն. և կմ կարմրայտ: Նարեկ. ՂԶ:

Կարմրերփեան: (Նախադրիւ հոլովի.) || ունօղ զկարմիր երփն. այս զկարմիր գոյն. կմ կարմրերանգ. և կմ կարմրագոյն: Նարեկ. ՂԶ:

Կարմրերփն: (Նախադրիւ հոլովի.) || մերթ նշանակէ զկարմրերփեանն: Իսկ մերթ զկարմիր երփն. այս զկարմիր գոյնն:

Կարողանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդմիջ.) || կարօղ լինիլ. կմ կարել. կմ զօրել: Սոփ. 2. հատ. Գ:

Կարողացուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (անցող.) || կարօղ առնել. կամ զօրացուցանել:

Կարողութիւն. թեան: || կար. կամ զօրութիւն. կամ ոյժ:

Կարուճակ. ի. աւ. աց. օք: || մերթ նշանակէ զկար կարօղն, որպիսի է հանդերձակարն: Իսկ յատկապէս առեալ նշանակէ զկօշկակարն. այս զնա, որ կարէ և կազմէ զկօշիկս. կմ զմուճակս: ռամկ. ճիզմէճի. կմ բաբուճճի:

Կարուճակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զկար կարել: Իսկ յատկապէս առեալ նշանակէ զկօշկակարութիւն առնել. կմ կարել և կազմել զկօշիկս. կմ զմուճակս:

Կարուճակութիւն. թեան: || կարուածն կարից: Իսկ մերթ նշանակէ զարուեստն կօշկակարութե. կմ կարելոյ զմուճակս: ռամկ. ճիզմէճիլիք: կամ բաբուճճիլիք:

Կարութիւն. թեան: || կարողութիւն. կմ զօրութիւն: Խորէն. ա. գլ. 31: և Լամբրօն:

Կարումն. րման. մամբ. մունք. մանց. մամբք: || կարելն զկարս: Իսկ 'ի Նարեկ. ձԳ. ուր ասի, Զկարումն մօրից յամաքեցուցանէ, պարտի իմանիլ՝ զկարօտումն մօրից. որ 'ի տեղւոջ իւրում մեկնեցաւ:

Կարտինար. կմ կարտինալ: || տե՛ս զկարդինար:

Կարտինարական: || տե՛ս զկարդինարական:

Կարօտ. ի. իւ. ից. իւք: || մերթ նշանակէ զկարօտեալն. այս զնա, որ զուրկ է. կմ պակասեալ է յիմիք ըղձալւոյ: Ծննդ. 48. 11: Իսկ մերթ նշանակէ զնա՝ որպէս ունի իմիք: կամ՝ որ է աղքատ, և չքաւոր: Առակ. 28. 16: Մերթ ևս զկարօտութիւն. կամ զպակասութիւն: Ագաթ: Եւ մերթ զփափագօղն. կմ զանձկացօղն: Եւ երբեմն ևս՝ զփափաքանս, կմ զանձկանս. կմ զիղձս. 'ի Հար. հարց. Է:

Կարօտանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդմիջ.) || տե՛ս զկարօտիլ: Առակ. 11. 24:

Կարօտանք. անաց. օք: (անեզական.) || կարօտութի. այս զուրկ գոլն, կամ պակասելն 'ի բարւոյն, որում ոք յոյժ ցանկայ: Իսկ

մերթ պխտոյութիւն. կամ կարէք հացի, և ջրոյ. կմ աղքատութիւն. և չքաւորութիւն : Եսայ. 30. 20: Եզեկ. 4. 16: Երբեմն եւ փափաք, կմ խղճ. կմ տենչանք :

Կարօտիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || կարօտանալ. յթ զուրկ, կմ պակասեալ լինիլ յիմեքէ ըղձալւոյ. կմ պէտս ունիլ իմիք. կմ նուազիլ 'ի բարեաց. կմ չքաւորիլ : Յայտ. 3. 17: Իսկ մերթ նշանակէ ցանկալ, կմ յոյժ փափաքիլ. կմ խանդակաթ լինիլ: Սաղմ. 118. 81: Եսայ. 58. 2:

Կարօտութիւն. թեան: || տես զԿարօտանք: Հռովմ. 13. 4: և 14. 23:

Կացարան. ի. աց. այ. օք: || տեղի՝ ուր կացեալ լինի. կմ կայարան. կամ կայան : Նոբէլ. պլ:

Կացի. կացւոյ. եաւ. եաց. եօք: || մանուկ. կմ ալայ. կմ համբակ :

Կացին. ցնոյ. ով. ոց. ովք: || գործիք ինչ երկաթեղէն, որով հատանեն, կմ ճեղքեն զփայտ, որ և սակր տապար: ռամկօրէն եա՛ նջին : 1. Թագ. 13. 21:

Կացմնայ: (նախդրիւ հոլովի.) || յետնամնացք. կմ կացեալ մնացեալն: 1. Մակ. 5. 53:

Կացոյ. ի. աց. աց. օք: || կացարան. կմ կայարան. և կմ կայան :

Կացուն: (նախդրիւ հոլովի.) || կացօղ. կմ մնացական, կմ կայուն. կմ հաստատուն : Աղգոր :

Կացուրդ. ցրդոյ. ով. ոց. ովք: || հանդէս. կմ երևելի և հանդիսաւոր ատեանք, և խնճոյք, յորում մեծամեծք քաղաքին ներկայ լինին: Եւ այս մերթ լինի 'ի տօնախմբութիւնս եկեղեցականս, և մերթ 'ի քաղաքականս: Արդ՝ կոչեցան սոքա կացուրդ, յթ կացուցումն. վասն կացուցեալ և սահմանեցեալ են 'ի մեծամեծաց. կմ 'ի հասարակութենէ, զի կատարեսցին յայս ինչ տեղւոջ. և ժամանակի: Մերթ եւ բառիւս կացուրդ՝ նշանակի հանդիսարան. կմ կայարան. կմ կայան :

Կացուցանեմ. ցուցի. ցն. եւ: (ներգործ.) || կանգնել. կմ դնել. կմ կարգել: Եւեր. 2. 14: Սաղմ. 17. 34: Եւ մերթ նշանակի հաստատել. կմ կատարել. կմ գործով վճարել. և ըստ այսմ առնի կացուցանել ըղձանս: 1. Թագ. 15. 13: Երեմ. 35. 16: Բարուք. 2. 1: Մերթ եւ նշանակէ կասեցուցանել. կամ դադարեցուցանել. կմ տալ զկայ առնուլ: Գործ. 8. 38:

Կացրդական. ի. աց. աց օք: || այն՝ որ պատկանի առ կացուրդն: Իսկ մերթ նշանակէ զմինն յերից փաստաբանական սեռիցն ճարտասանութեան, զոր այժմ կոչեն ապացուցական, այլ և զատենականն՝ անուանեն դատողական, և զխորհրդականն՝ պրամակչական: Արդ՝ գործ կացրդական սեռին է. գովելով, կամ պարսաւելով ապացուցանել զազնուութիւն, կմ զվատթարութիւն իրին, կմ գործոյն. վն որոյ վերաբերի առ ներկայն, նաև առ անցեալն. վասն զի համառապէս զերկոցունցն իսկ կարեն

լինիլ գովք, կամ պարսաւք:

Կացրդեմ. եցի. եա. եւ: (ներգործ.) || կացուցանել. կմ կարգել. կմ դնել:

Կացք. կացից: (անեզակ.) || կացութիւն. կմ ողջութիւն կենցաղավարութե. կմ վարք:

Կաւ. ոյ. ով. ոց. ովք: || թրջեալ և շաղեալ զանդուածս հողոյ, կմ փոշւոյ. կմ տիղմ. կմ շաղախ: ռամկ. չամուռ: Սաղմ. 17. 43: Նաւ. 3. 14: Յօհ. 9. 6: Այնպէս կաւ ասի և այն նիւթն, որ խցուն զթանձրամած տիղմ երանէ յերկրէ, և լինի նիւթ աղիւսոյ. կմ խեցեղէն անօթոց: Եւեր. 1. 14: Հռովմ. 9. 21: Եւ կմ այն, որով լուանան զհանդերձս, կմ զձեռս. որ և ռամկօրէն կոչի կաւ:

Կաւագործ. ի. աց. աց. օք: || բրուտ, որ շինէ 'ի կաւոյ զպղինձ, զկղմինտր, և զայլ սոյն պխսիս: Իմաստ. 15. 7: Իսկ մերթ նշանակէ զգործեցեալն, և զկազմեցեալն 'ի կաւոյ: Իսկ մինչ ասի 'ի կաւագործի կալ, իմանի 'ի կաւագործութեան կալ, և պարապիլ՝ 'ի վարս հարց. իգ:

Կաւակերտ. ի. աց. աց. օք: || կաւեղէն կերտուած, կմ անօթ. կմ այլ ինչ իր կազմեցեալ 'ի կաւոյ, կմ յաղիւսոյ: 3. Մակ. 5. 23:

Կաւատ. ի. իւ. ից. իւք: || միջնորդ գարշ խառնակութե պոռնկաց. կմ շնացելոց. որ տանի զբան միոյն առ միւսն. զի յառաջացուցէ զնա առ չարագործութիւն:

Կաւատութիւն. թեան: || միջնորդութիւն, յթ միջնորդ լինելն 'ի մէջ շնացելոց. կմ պոռնկաց 'ի գործ չար ցանկութե:

Կաւափաղաղ. ի. իւ. ից. իւք: || կաւով. կմ կաւագործութեբ փաղաղօղ, յթ ծախօղ և մաչօղ. կամ վատնօղ և կորուսանօղ ըղկեանս:

Կաւեայ: (նախդրիւ հոլովի.) || տես 'ի ներքոյ զԿաւեղէն: Դան. 14. 6:

Կաւեղէն. ղինի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ է կազմեցեալ 'ի կաւոյ. կամ որոյ նիւթն է կաւ: Ղեւ. 6. 28: Յօբ. 4. 19: և 13. 12:

Կափարիչ. րչի. աւ. աց. օք: || կափուցանօղ յթ փակօղ և խփօղ. և ըստ այսմ վէմն, զոր թաւալեցոյց յովսէփ՝ ըստ որում էր փակօղ դրան գերեզմանին, կոչեցաւ կափարիչ: Մատ. 27. 60: Այնպէս և խուփքն ըստ որում փակեն զբերան անօթոց՝ կափարիչ կոչին:

Կափկափեմ. եցի. եա. եւ: (չէզոք.) || յաճախ կափուցանելով բաբախել. կմ սաստիկ հարկանել զատամունս զմիմեամբք, այլ հանդիպել 'ի սաստիկ ցրտոյ, կմ յերկիւղէ, և յայլոց նմանեաց: Յն որդի:

Կափումն. փման. մամբ. մունք. մանց. մամբք: || կափուցումն. յթ փակումն. կմ խփումն, որ ասի զաչաց, զբերանոյ, զատամանց, զանօթոց. և զայլոց նմանեաց: Նոբէլ. զմ:

Կափուցանեմ. փուցի. փն. եւ: (անցող.) || խփել. կմ ծածկել. կմ դնել զխուփ. կամ զկափարիչ 'ի վր փակելի իրաց, որով փակին: Ծննդ. 29. 3: և 2. Թագ. 17. 19: Սաղմ. 68. 16: Եսայ. 6. 10:

Կափուցումն. ցման. մամբ. մունք. մանց.

մամբք ։ ‖ խփումն․ կմ՛ փակումն աչաց․ կմ՛
թարթմանց և այլոց իրաց ։ Խորէն․ Դ․ գլ․ 68։

Կաքաւ․ ու․ ու․ ուց․ օք ։ ‖ է արմատ կաքա
ւել բայնի․ որով նշանակի կաքաւումն․
կմ՛ պարումն․ կմ՛ կայթ ոտից։ Նարէկ․ Իա․
և ղբ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զթռչուն ինչ
խայտախատուր․ որ ունի զմեծութիւն աղաւն
ւոյ, և զնմանութիւն լորամարգի․ ունի ըղ
մս փափուկ, և անուշահամ․ որ և ասեմկ․
առնի կաքաւ․ կմ՛ քէքլիկ ։ Արդ՝ կոչեցաւ սա
կաքաւ, զի կաքաւօղ․ զի՛ 'ի յընթանալն կա
քաւելով քայլէ, զի ոստոստելով գնայ ։
Այլ ոմն պատմէ Արիստոտէլ․ և այլք ընդ
նախոսք, կաքաւքս այսոքիկ գնացեալ խո
ռամանկութք գողանան զձուս միմեանց,
և ժողովեալ զնա 'ի բոյն իւրեանց, ածեն
և հանեն զձագս․ բայց ձագքն իբրև զար
գացեալ՝ առնուն զձայն թխամօրն 'ի բայց
փախչին 'ի նմանէ իբրև յօտարոտի ծնողէ՝
և գնացեալ յարին 'ի բնական մարս իւր
եանց․ և այսպէս զղաշխատ եղեալ՝ ամօ
թալից լինին յափշտակող կաքաւքն ։ Եւ
այս է, որ ասի՝ Երեմ․ 17․ 11․ Ձայն արար
կաքաւ, ժողովեաց, զոր ոչ իւր ծնեալ։
և այլն, որ զկնի ։ Եւ զայս յիշէ մարգա
րէն առ 'ի ցուցանել, թէ այսպէս յամօթ
լինելոց նոքա, որք գանձեն զփարթամութիւն
'ի ձեռն վաշխից և յափշտակութեանց։

Կաքաւաձև․ ի․ իւ․ եց․ իւք ։ ‖ կաքաւակերպ․
կամ կաքաւանման ։ Իսկ մինչ ասի՝ կաքա
ւաձև խաղալ, կմ՛ գոփել․ և այլն․ իմանի՝
կաքաւելով․ կմ՛ կաքաւմամբ ։ Մծբն․ Ժթ ։
և Այգէ․ 'ի նախերգանսն ։

Կաքաւեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (չէզոք․) ‖ ոստոս
տելով խաղալ․ կմ՛ պարել ։ ռամկ․ խօրօն թէփ
մէք․ կամ նախըշ խաղալ։ Ժողով․ 3․ 4։
Մարկ․ 6․ 22։

Կաքաւեցուցանեմ․ ցուցի․ ցի․ ել ։ (անցող․)
‖ կաքաւել տալով խաղացուցանել․ կամ
ոստոստեցուցանել։ 3․ Մակ․ 2․ 14։

Կաքաւիչ․ ճչի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ կաքաւօղ․ զի
ոստոստելով խաղացօղ․ կամ պարօղ։ 2․
Թագ․ 6․ 20։

ԿԵ

Կեամ․ կեցի․ կեաց․ կեալ ։ (չէզոք․) ‖ կեն
դանի լինել․ կմ՛ մնալ 'ի կեանս․ կմ՛ ապ
րիլ․ կմ՛ վարել զկեանս ։ Ծննդ․ 9․ 28։ Թուոց․
21․ 9։ Ղուկ․ 15․ 13։

Կեանք․ կենաց․ օք ։ (անեզ․) ‖ կենդանու
թիւն․ կմ՛ կենսունակութիւն․ կամ կեալն ։
Ծննդ․ 3․ 17։ Յօհ․ 14․ 6։ Փիլիպ․ 1․ 21։ Իսկ
մերթ նշանակէ զապրեալս․ կամ զստաց
ուածս, կմ՛ զինչս․ և կմ՛ զգոյս ։ Մարկ․ 12․
44։ Եբր․ 8․ 7։ Ղուկ․ 15․ 12․ և 30։ 1․ Յօհ․ 3․
17։ Մերթ ևս նշանակէ՝ զվարս, կմ՛ զկեն
ցաղավարութիւն ։ 'ի Վարս հարց․ Ժդ ։ Եւ մերթ
նշանակէ՝ զկենցաղն, կմ՛ զաշխարհն, յո
րում վարեմք զկեանս ։ 1․ Կորն․ 15․ 19։ 1․
Յօհ․ 2․ 16։ Իսկ Ծննդ․ 3․ 20․ ուր ասի՝ կո
չեաց զանուն կնոջ իւրոյ կեանս, իմանի՝
կոչեաց զանուն կնոջ իւրոյ եւայ․ զի ե
ւայ բառս՝ յեբրայական բարբառոյ թար
գմանի՝ կեանք ։

Կեդրոն․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ է բառ յոյնաց
դական, որով նշանակի միջակէտն բոլորա
կին․ կմ՛ գնտաձև մարմնոյ․ և բստ այսմ
միջին կէտն գնտոյ հողոյ աշխարհիս՝ կո
չի կեդրոն աշխարհիս ։ Իսկ մերթ բառս
կեդրոն՝ է յատուկ անուն հեղեղատի, և
քաղաքի, և զայսմանէ տես 'ի բառարանի
յատուկ անուանց ։

Կեդրոնեան ։ (նախդրիւ հոլովի․) ‖ կեդրո
նական, այն, որ պատկանի առ կեդրոնն,
այս առ միջակէտն ։ և մերթ այն որ պատ
կանի առ կեդրոն ձորն ։

Կեթառ․ ի․ աւ․ աց․ օք․ կմ՛ ոյ․ ովք ։ ‖ տես
զկիթառ ։

Կեկլաս․ սու․ իւ ։ ‖ է հողմ ինչ արևելեան,
որ ըստ այնմ մեկնեցաւ 'ի բառն եւրոս․
տես անդ ։

Կեղ․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ ‖ խոց ծնեալ 'ի մար
մնին հանդերձ եռքով հանդոյն բորոյ, զոր
ունօղն ստիպի քորել․ զի քերել։ Ելից․ 9․
10։ Ղևտ․ 13․ 18։ 2․ Օրին․ 28․ 27։ Յոբ․ 2․ 7։

Կեղակարծ․ ի․ իւ․ եց․ իւք ։ ‖ կասկածելի․
կմ՛ երկբայական․ կմ՛ կարծեցական․ և կմ՛
անստոյգ ։ Նարէկ․ Լ․ և Խը ։ և Լամբրոն ։ Իսկ
մերթ կասկածոտ․ կմ՛ երկմիտ․ կմ՛ տարա
կուսեալ․ կմ՛ երկուացեալ ։ Լամբրոն ։ Եւ
բառս այս եղանէ 'ի կաղ բառէն․ վն որոյ
և երբեմն գրի՝ կաղակարծ, որպ և եդաւ
'ի վերոյ ։ Նաև ասելով՝ կեղակարծ․ ի
մանի՝ կաղ 'ի կարծիս, զի յերկուս կողմանս
հակօղ 'ի կարծեաւ, որ յատուկ է երկմտա
ցոց ։ Նաև այլ է 'ի սմանէ յեղակարծն,
որ յիւղ գրի, և նշանակէ զյանկարծն ։

Կեղակարծաբար ։ (մակբայ որակակ․) ‖ կաս
կածելով․ կմ՛ երկբայելով․ կմ՛ տարակու
սելով․ կմ՛ անստոյգ գոլով ։ Լամբրոն ։

Կեղակարծելի․ լւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք ։ ‖ կաս
կածելի․ կմ՛ երկբայելի․ կամ տարակուսա
կան․ կմ՛ անստոյգ․ կմ՛ անհաւատալի ։ 'ի
Վարս հարց․ Ժէ ։ և Շնորհալին ։

Կեղակարծեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (չէզոք․) ‖ կաս
կածիլ․ կմ՛ երկբայիլ․ կմ՛ երկմտիլ․ կմ՛ թե
րահաւատիլ․ Լամբրոն ։

Կեղակարծիմ․ եցայ․ եայց․ իլ ։ (ձայնակր․)
‖ նոյն է ընդ վերնոյն ։ Լամբրոն ։

Կեղակարծութիւն․ թեան ։ ‖ կասկածանք․ կմ՛ ան
երկմտութիւն․ կմ՛ երկբայութիւն․ կմ՛ անս
տուգութիւն ։ Լամբրոն ։ և Շնորհալին ։

Կեղաճարտակեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (ներգործ․)
‖ տես զճղակել ։

Կեղեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (ներգործ․) ‖ դառ
նութեամբ և ցաւովք լնուլ․ կմ՛ վշտացուցա
նել․ կմ՛ տառապեցուցանել․ կամ լլկել ։
Եսայ․ 1․ 14։

Կեղև․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ ‖ կեղևանք․ զի կճեպ
պտղոց․ և կմ՛ փայտից․ և ծառոց․ և այլոց
նմանեաց ։ Երգոց․ 4․ 3։ և Իմաստ․ 13․ 11։

Կեղևանք․ անաց․ անօք ։ (անեզական․) ‖
կճեպ, կմ՛ կեղև պտղոց, կմ՛ փայտից, կամ

Digitized by Google

ծառոց, և այլոց նմանեաց ուստի և մաշկքն՝ որք գոյացեալ կային ՚ի վ՛ր աչացն սօղոսի․ ըստ որում ելին իբրև զկեղևս, առաջան՝ անկանիլ յաչաց նո՛ր իբրև զկեղևմնս․ Գործ․ 9․ 18․

Կեղեւեմ․ եցի․ եա՛․ ել․ (ներգործ․) ‖ զկեղևն պտղոյ․ կմ փայտի և այլոց նմանեաց ՚ի բաց հանել․ Ծնընդ․ 30․ 37․ Եւ կմ զմաշկն՝ որ ՚ի վ՛ր լուսոյ աչաց կճեալէ՝ ՚ի բաց ձգել․ Տօբ․ 3․ 25․ Մերթ եւ նմանութեամբ առեալ նշանակէ․ հալածել․ կմ հալածանել․ կմ մերկացուցանել․ կամ թափանել․ 1․ Մակ․ 1․ 24․

Կեղեքեմ․ եցի․ եա՛․ ել․ (ներգործ․) ‖ գիշատել․ կմ պատառատել․ կմ պատառոտել․ կմ յօշոտել․ կմ ծուատել․ Ովս․ 13․ 8․ Նյաչէլ․ ժէ․ և կէ․ և Լամբրոն․ Մերթ եւ կողոպտել․ կմ տառապեցուցանել․ կմ խոշտանգել․ Լամբրոն․

Կեղթ․ ի․ իւ․ ից․ իւք․ ‖ չար ցորենոյ, կմ գինւոյ․

Կեղծաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք․ ‖ սուտ ձեւացուցանօղ զինքն այն ինչ, որ ինչ ոչ է․ կամ երեւեցուցանօղ զինքն արտաքուստ այնպիսի, որպիսի ոչ է ՚ի ներքուստ․ որպէս որ ցուցանէ զինքն բարեկամ․ կմ արդար․ բայց է թշնամի․ կմ մեղաւոր․ ըստ այսմ իմա և զայլոց նմանեաց․ Յոբ․ 34․ 30․ Մատ․ 6․ 2․ և 23․ 23․

Կեղծաւորեմ․ եցի․ եա՛․ ել․ (ներգործ․) ‖ կեղծել․ կմ սուտ ձեւացուցանել․ և կամ ցուցանել զանձն իւր այն ինչ՝ որ ինչ ոչ է․ Ղուկ․ 20․ 20․

Կեղծաւորիմ․ եցայ․ եա՛ց․ իլ․ (ձայնակր․) ‖ կեղծաւորութիւն առնել․ կմ սուտ ձեւանալ․ և կմ երեւեցուցանել զինքն այն, որ ոչ է․ և կմ այնպիսի որպիսի ոչ է․ 2․ Մակ․ 6․ 25․ և Գաղ․ 2․ 13․ Իսկ մերթ վարի իբրև զհասարակ բայ․ և առնու զհայցական խնդիր․ և ըստ այսմ է ՚ի ճառ հաւց․ ժգ․ ուր ասի․ կեղծաւորի զառողջութիւն․ ՚ի ցուցանէ զինքն ունիլ զառողջութիւն, զոր ոչ ունի․

Կեղծաւորութիւն․ թեան․ ‖ կեղծումն․ կամ սուտ ձեւացուցումն, որով ոք զանձն իւր ցուցանէ լինել այն, որ ոչ է․ կմ այնպիսի՝ որպիսի ոչ է․ որգոն․ ցուցանէ զինքն արդար, բայց է մեղաւոր․ ըստ այսմ իմա և զայլոց նմանեաց․ 2․ Մակ․ 6․ 24․ Ղուկ․ 12․ 1․ Գաղ․ 2․ 13․

Կեղծեմ․ եցի․ եա՛․ ել․ (ներգործ․) ‖ սուտ ձեւացուցանել․ կմ սուտութեամբ զեր ինչ երեւեցուցանել, և կմ ցուցանել զինքն գոլ այս ինչ, որ ոչ է․ և կմ խարդախել․

Կեղծիք․ ծեաց․ եօք․ (անեզական․) ‖ կեղծաւորութիւն․ կմ կեղծմունք․ կմ սուտ ձեւացուցումն․ և կմ կեղծեալ իր․ որ երեւի ճշմարտապէս գոլ այն ինչ․ և ոչ է․ Նարեկացին․ և Ոսկէ․ 1․ հաւատ․ ․․․ և Լամբրոն․

Կեղծուպատիր․ (նախդրիւ հոլովի․) ‖ կեղծաւորական և պատրողական․ կմ խաբէական․ Իսկ մերթ կեղծեալ և պատրեալ․ և կմ խաբեցեալ․

Կեղտ․ ի․ իւ․ ից․ իւք․ կմ ոյ․ ով․ ‖ աղտ․ կմ աղտեղութիւն․ կմ բիծ․ կմ արատ․ ռամկ․ չէփէ․ Լամբրոն․ Յովբ․ 1․ հատ․ թ․ Իսկ մերթ նշանակէ զդարպին․ կմ զաղտեղին․ կմ զգծաւորն․ և կմ զարատաւորն․ 2․ Մակ․ 6․ 25․

Կեղտահան․ ի․ աւ․ աց․ օք․ ‖ հանօղ զկեղտս․ ՚ի զաղտ․ կմ զբիծ․ և այս մերթ ասի զմարդոյ․ Իսկ մերթ զօճառէ․ ՚ի զատակէ․ կմ զբորակէ, և զայլոց նմանեաց՝ որովք կեղտն հանեալ լինի․

Կեղտաշոր․ ի․ իւ․ ից․ իւք․ ‖ կեղտոտ շոր․ ՚ի աղտոտ լաթ․ կմ աղտեղանեալ և աղտեղի կապերտ․ կմ կեղտ ունեցօղ շոր․

Կեղտոտ․ ի․ իւ․ ից․ իւք․ ‖ աղտեղի․ կմ անմաքուր․ կմ զազիր․ կմ բծաւոր․ և կմ արատաւոր․

Կեմ․ ի․ իւ․ ից․ իւք․ ‖ կապ․ կմ չուան կազմեցեալ ՚ի խոտեղէն նիւթոյ․ ռամկ․ օլանճա․

Կեմեղէն․ ղինի․ աւ․ աց․ օք․ ‖ ՚ի խոտոյ կազմեցեալ․ կմ հիւսեցեալ սփռոց․ կմ մզեար կու․ և կմ այլ ինչ նման․

Կենդանագործ․ ի․ իւ․ աց․ օք․ ‖ գործօղ․ կամ պատճառօղ զկենդանութիւն․ կամ զկեանս տուօղ․ կմ կենդանարար․

Կենդանագործեմ․ եցի․ եա՛․ ել․ (ներգործ․) ‖ տալ զկենդանութիւն․ կմ կենդանացուցանել․ և կմ յարուցանել ՚ի կեանս․

Կենդանեղէն․ ղինի․ աւ․ ղինաց․ օք․ ‖ այն՝ որ է զէն կենաց․ ՚ի այնպիսի զէն, որով առաջացեալ լինի կեանք․ կմ կենդանութիւն․ որպիսի էր նոր խաչն քնի․ Նարեկ․ խ․

Կենախուզ․ կմ կենախոյզ․ խուզի․ իւ․ ից․ օք․ ‖ խուզօղ զկեանս․ ՚ի նա՝ որ աննչա_ նաք խնդրէ և որոնէ զառնել իւրեան, կմ այլոց զկեանս․ կմ զկենդանութիւն․ Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ խուզէ և որոնէ ՚ի բաց բառնալ զկեանս ուրուք․ Խորենա․ ․․․ դր․ 4․

Կենածին․ ծնի․ իւ․ ից․ օք․ ‖ ծնօղ և պատճառօղ կենաց․ կմ կենսաբեր․

Կենակիր․ (նախդրիւ հոլովի․) ‖ կրօղ յինքեան զկեանս․ կմ կենսունակ․

Կենակից․ կցի․ աւ․ աց․ օք․ ‖ կցորդ կենաց ուրուք․ կմ ՚ի միասին ապրօղ․ կմ այն՝ որ ՚ի կեանս իւր կցորդ է ումեք յան իցէ իւր․ Առակ․ 31․ 12․ Նարեկ․ հթ․ Իսկ մերթ հաղորդ․ կմ մասնակից․ 1․ Պետ․ 2․ 24․ և Նարեկ․ ձէ․ Մերթ եւ նշանակէ զամուսինն, որք ՚ի միասին ապրին․ և կեան․ ՚ի ճառ հաւց․ ժդ․

Կենակցիմ․ կցեցայ․ եա՛ց․ իլ․ (ձայնակր․) ‖ կցորդ լինիլ կենաց, և կենցաղավարութեան ուրուք․ կմ ՚ի միասին կենցաղավարիլ․ կմ կեալ ընդ ումեք․

Կենակցութիւն․ թեան․ ‖ կցորդութիւն և հաղորդութիւն կենաց, և կենցաղավարութիւն նց որք ՚ի միասին բնակին խաղաղութեամբ, և ապրին․

Կենաձայն․ ի․ իւ․ ից․ իւք․ ‖ այն՝ որ կեանք վերաձայնի, կմ կեանք կոչի․ Եւ մերթ ՚ի կեանս ձայնօղ․ ՚ի կոչօղ և հրաւիրօղ․ և կմ զկենդանութիւն ձայն ունօղ․ Նարեկ․ զհ․

Կենաձիր․ (նախդրիւ հոլովի․) ‖ զկեանս

ձրող. կմ՛ պարգեւօղ. եւ կամ կենդանատու: Նարեկ. կ:

Կենաշնորհ: (Նախադրիւ հոլովի.) || Զկեանս շնորհօղ. կմ՛ կենդանատու: Նարեկ. ղթ:

Կենատէր. տերի. ռւ. աց. օք: || Տէրօղ կենաց. կմ՛ կենդանութեն. եւ կմ՛ շնչաւորական անձին իւրոյ ամբարտօղ: Կիւրղի եղծն. ժը:

Կենաստան. ի. իւ. ից. իւք: || Պարտէզ եւ զտեղւոյն 'ի կենաց: Իսկ մերթ զտեղի 'ի կենդանութեն. եւ ըստ այսմ կենաստան կոչի բայց ինչ, որ գտանի 'ի սարդենիայ կղզւոջ. զոր եթէ անզգուշութեամբ կերիցէ ոք, զեկն 'ի կենաց՝ եւ երեւի ծիծաղել. վասն զի այնուհետեւ գալարեցուցանէ զդէմս, եւ կծկէ զմորթս երեսաց՝ որպէս զղեղծանելով, եւ զարհուրանօք. մինչ զի բացեալ լինին ատամունքն մեռանողին. եւ այնուհետեւ երեւի՝ իբրու թէ ծիծաղի:

Կենարար. ի. ռւ. աց. օք: || Զկեանս պարգեւօղ. կմ՛ կենդանացուցիչ. կմ՛ կենդանարար: Սաղմ. 67. 21:

Կենդանաբաշխ: (Նախադրիւ հոլովի.) || Բաշխօղ զկենդանութիւն. կմ՛ տուօղ կենաց: Նարեկ. ղէ:

Կենդանաբարոյ. բուսոյ. իւ. ից. իւք: || Տես զկատարողն:

Կենդանագիր. գրի. իւ. րաց. կամ ից. օք: || Պատկեր կենդանւոյ նկարեցեալ ըստ գծագրութեան. եւ ըստ ձեւոյ իսկական կերպարանաց նր. եւ այն թէ մարդոյ իցէ. թէ անասնոյ, եւ թէ այլոց կենդանեաց: Նարեկ. զճ: եւ Լամբրոն: ըստ այսմ է եւ 'ի շարունակութիւն. ալր. ասի. Որ ընդդէմ մեզ կենաց տուօղ զկենդանագիր քանդակագրական կերպի. կմ զիտական պատկեր մարդկային կերպարանաց քոց, որ ըստ առաջին գծագրութեան հաճէ յիշեցման զմեզ, որպէս բարերար մեծ բերօղ. կմ քաւիչօղ: Այնպէս եւ անդուստ ասի՝ Զկենդանագիր անարատ ծնողի քոյ, նշանակէ՝ պատկերն զիսուսի ամենօրհնեալ կուսին մարիամու: Մերթ եւ բառս այս նշանակէ զնկարագրօղն պատկերաց կենդանեաց. կմ՛ զպատկերահանն:

Կենդանագործեմ. եցի. եա: եղ: (Ներգործ.) || Տես զկենագործելն:

Կենդանագրեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || Նկարագրել, կմ՛ նկարել. կմ՛ կերպարանել զպատկեր կենդանեաց. կմ՛ ձեւացուցանել զնմին ըստ իսկական կերպարանաց նախատպին: Նարեկ. ձբ:

Կենդանագրութիւն. թեան: || Նկարագրութիւն. որով մերթ նշանակի նկարին, կմ՛ նկարելն յօրինուածս մարդոյ. կմ՛ իսկական պատկեր նր. եւ ըստ այսմ առի 'ի գիրս խոցէն. Բ. ալր. 29. Երբեր զկենդանագրութիւն փրկչական պատկերին: Իսկ մերթ կերպարանութիւն, որով կերպարանեալ առաջին յարգանդի ծնողին: Լամբրոն: Իսկ երբեմն նշանակէ տպաւորութիւն. կմ՛ այլաբանական նմանութիւն որով օրինակն խորհրդաւոր՝ ցուցանէ զճրն. որպէս օծն պղնձի զՔն. եւ այլն: Նարեկ. զխ:

Կենդանախառնպայկ. բուսի. ռւն. կց. օք: || Այն

որ է կենդանատացուցիչ խառնիւ. կմ՛ նոր, որ այրեցեալ եւ կիզեալ մարմին, որին, եւ կենդանացուցանէ: Նարեկ. լէ:

Կենդանախառնապարանեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || Իբրեւ զխառնոյն կմ իբրեւ զշաւաղիւն զերել. որպէս զի կենդանացուցանել. կամ կենդանագործել: Լամբրոն:

Կենդանախոտութիւն. խոտի. իւ. ից. իւք: || Խոտ եւ հանգստօղ զկենդանութիւն: Իսկ մերթ նշանակէ զմեռուցեալն, եւ զհաւաքեցեալն 'ի կենդանեաց. եւ կմ՛ զշնչեղէն զայն՝ յարուցեալ խառնելն 'ի կենդանիսն: Նարեկ. ձա:

Կենդանածին. ծնի. իւ. ից. օք: || Մերթ նշանակէ զծնօղն կենդանեաց. կմ զայն՝ որ զշնչաւոր կենդանիս ծնանի. որպիսիք են անասունք. կմ՛ մայրք երէք. եւ այլք նմանք: Ղեւտ. 11. 47: Եւ մերթ նշանակէ զՂ ծնեցեալն 'ի կենդանեաց:

Կենդանածնեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || Արտադրել զկենդանիս. կմ՛ ածել զոք կենդանի. կմ՛ կենդանացուցանել. կմ՛ կենդանագործել: Նարեկ. կէ. եւ հճ. եւ զղ:

Կենդանածնիմ. ծնեալ. իլ: (Կրաւոր.) || Կենդանածնել. կմ՛ առն զկենդանի ծնանիլ. կմ՛ կենդանագործիլ: Նարեկ. խա:

Կենդանական. ի. աւ. աց. օք: || Այն՝ որ պատկանի առ կենդանիսն. կմ՛ առ կենդանութիւն, կմ՛ կենդանական. կմ՛ զկեանս տուօղ եւ կեցօղ. կմ՛ կենդանարար: Իմաստ. 15. 11: եւ Յն. ալր.

Կենդանակերպ. ի. իւ. ից. իւք: || Կենդանատեսակ. կմ՛ ունօղ զտեսակ, կմ՛ զկերպարան կենդանւոյ. կմ՛ այն՝ որ ձեւացեալ է իբրեւ զկենդանի: Աստղ եւ համաստեղութիւնք այնպիսիք, որք երեւեցեալ կան 'ի զ գիծակս կոչեցեալ զոդիականն երկնից՝ կոչեցան կենդանակերպք. զի բազումք 'ի նոցանէ ունին զձեւ ասաց նմանութիւն կերպարանաց կենդանեաց. ինչ, ոմն անխօսս, ոմն կարծիս, ոմն ցոյս. եւ այլն: Եւ որոյ անուանք ընկալեալ զանուանս այնց կենդանեաց. զորոց զնմանութիւն ունին: Եւ են թուով երկոտասան, որք են այսք՝ Խոյ. Ցուլ. Երկուորք. Խեցգետին. Առիւծ. Կոյս. Կշիռ. Կարիճ. Աղեղնաւոր. Այծեղջիւր. Ջրհոս. եւ Ձուկն: Արդ, երբ այժմ յաւետ 'ի յայտնէ բաժանեալ 'ի բազմաց աստեղաց, եւ պանծալի կարգաւ զետեղեն 'ի յերկինս. որոց վեցքն են 'ի հիւսիսի կիսագունդն երկնից կարգաւ զետեղեցեալք: Իսկ վեցքն 'ի ներքին կիսագունդն. Եւ յարժամ միոյն թագաւորեալ 'ի ամսեան թէ մերձ առ ամն երեւի: Եւ որկարգ ընդ այսոցիկ կենդանակերպս բարձրանալով, եւ ցածանալով զգեստ [illegible] [illegible] թագւորեալ յարկեմանց յարեւելս եւ 'ի յերեւ բաջանիշհապան ամէ զամենայն երկ [illegible] եւ կէս: Եւ թէ որկարգն՝ յոդիակ ժամանակի մնանէ յերաքաղցնիչեալ կենդանակերպս. տես 'ի յանուանս երաքաղցիչ բոց կենդանակերպից: Մերթ [illegible]

կենդանակերպ՝ նշանակէ զկենդանեաց կեր պարանս, կմ՛ զպատկերս: Եւ մերթ զայն որ ըստ խիկական կերպարանաց կենդան եաց ուրուք կազմեցեալ է. կմ՛ այնպէս է նկարեցեալ, և քանդակեցեալ, մինչ զի իբ րալէս կենդանի երևի: 'Ի Վարս հարց. ժդ:

Կենդանակիր. կրի. աւ. աց. օք: || կրօղ և տանօղ յինքեան զկենդանութի, կմ՛ որ պա րունակէ յինքեան զկեանս: Աւետարանչին քն. որ երարձ 'ի վերայ իւր զՔս, որ էր կեանք, և կենդանութի, կոչի կենդանա կիր: Նարեկ. ղշ:

Կենդանածիր. ծրի. իւ. աց. օք: || տուօղ կենդանութի. կմ՛ կենսատու: Նարեկ:

Կենդանանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ միջ.) || կենդանի լինիլ. կմ՛ զկեանս ստանալ. կմ՛ 'ի մեռելութէ յառնել: Մերթ ևս առող ջանալ 'ի ծանր հիւանդութէ:

Կենդանանորոգ: (Նախդրիւ հոլովի:) || նո րոգօղ զկենդանութի. կմ՛ վերստին կենդա նացուցանօղ: Իսկ մերթ նշանակէ զայն՝ յորում կենդանութիւն նորոգի. կմ՛ որ վերս տին կենդանանայ: Նարեկ. 'Ի յիշատակարանն:

Կենդանապարգև. ի. իւ.ից. իւք: || պար գևօղ զկենդանութի. կմ՛ կենդանատու. և կմ՛ կենսատու: Նարեկ. ղթ:

Կենդանասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրօղ կենդանութե. կմ՛ այն՝ որ սիրէ զկենդանիս:

Կենդանաստեղծ. ի. իւ. ից. իւք: || զկենդա նի ստեղծօղ. կմ՛ ածօղ. կմ՛ կենդանարար. կմ՛ կենդանացուցիչ: Նարեկ. զշ:

Կենդանաստեղծեմ. եցի. եա. ել: (Ներգոր.) || ստեղծանել. կմ՛ առնել զոք կենդանի. կմ՛ կենդանագործել. կմ՛ կենդանացուցա նել. որ է յատուկ այ:

Կենդանատեսակ. ի. աւ. աց. օք: || կենդա նակերպ. որ 'ի վեր անդր բացատրեցաւ. տես անդ: Խորէն. յաշխարհագրութե: և Լամբրոն:

Կենդանատու. տուի. աւ. աց. օք: || տուօղ կենդանութե. կմ՛ պարգևօղ կենաց. և կմ՛ կենսատու:

Կենդանատուր: (Նախդրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերնոյն: Նարեկ. 'Ի Յեկեղեցի երգոց:

Կենդանարար. ի. աւ. կմ՛ իւ. աց. օք: || առ նօղ, և պատճառօղ զկենդանութի. կամ կենդանացուցիչ. կմ՛ կենսագործօղ. և կամ կենսատու: Յովհ. 6. 64:

Կենդանացու. ցուի. աւ. աց. օք: || այն, որ կենդանի է մնալոց. կմ՛ որ կելոց է. կամ ապրելոց: Կիւրղի եղեն. է: Իսկ մերթ նշ նակէ զկենդանացուցիչն. կմ՛ զկենդանա րարն. և կմ՛ զկեանս տուօղն. և ըստ այսմ առի. 'ի Մծբն. ժէ. ընել զբանս կենդանացուս:

Կենդանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || մերթ նշա նակէ զունօղն, և զպարունակօղն յինքեան զկենդանիս. որպիսի էր տապանն Նոյի: Իսկ երբեմն զունօղն կենդանութե. կմ՛ զկե ցօղն. և կմ՛ զողջն, և զկենդանին: Նար. ղթ:

Կենդանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ելանէ սա 'ի կեանք բառէս. ոռ և ձայն իւր ցու ցանէ. ուստի նախ նշանակէ զկեանս ու նօղն. կմ՛ զայն՝ որ կեայ: Արդ՝ ըստ այսմ

նշանակութե յատկապէս առի զԱյ, որ ոչ միայն կեայ. այլև է կեանք, և պատճառ կենդանութե ամ կեցողաց: Դան. 14. 4: Մտթ. 16. 16: Եւ զայս դիտելին 'ի հնումն մինչ առէին՝ կենդանի է Տր. որ էր կերպ ինչ երդման յանուն Այ: 2. Թագ. 14. 11: 3. Թագ. 17. 1: Իսկ երկրորդաբար առի նաև զստեղծուածոց. և ըստ այսմ ամ կեցօղք, որք զկեանս ունին, թէ շնչեցեն, և թէ ոչ, առին կենդանի, որ ստուգաբանի, ըղ կեանս դա ունի: Ծնն. 1. 20: և 2. 7: և 8. 21: և 9. 3: Բայց երբեմն մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զշնչաւոր զգայունս, որ բաց 'ի կելոյն, և զգալոյն, նաև շնչէ, որպի սիք են ամ անասունք. և թռչունք: Յակ. 4. 6: Իսկ երբեմն առեալ լինի սոսկ վասն մարդոյ, որ կեայ: ոռ Ծնն. 3. 20: Սաղմ. 142. 2: Դան. 2. 30: Մերթ ևս նշանակէ զողջն. կմ՛ որ 'ի կեանս է. և ոչ է մեռեալ: Յովհ. 4. 53: Եւ երբեմն նմանութբ առեալ առի նաև զՋրոյ. և յայնժամ նշանակէ զբղխ նարարուղսն, և զշարժունն. ոռ որ ինքնին բղխէ, և միշտ է 'ի շարժման, որով լինի ա ռողջարար: Ծնն. 21. 19: Երգ. 4. 15: մերթ ևս նշանակէ զկենսականն, կմ՛ զկենսաբերն. կմ՛ զկենդանարարն: Գործ. 7. 38: և Եբր. 4. 12: Իսկ երբեմն գործածին սորա վա րի իբրև զմակբայ, և ըստ այսմ է. Աղէ. 4. 16. ուր առի՝ կենդանեաւ մերով նուա ղեցան աչք մեր. ոռ կենդանւոյն. կմ՛ կեն դանի գոլով մեր: Այնպէս է և 2. Մակ. 6. 26. ուր առի՝ ոչ կենդանեօք, և ոչ յետ կենդանութե. ոռ ոչ 'ի կենդանութե. և ոչ յետ կենդանութե:

Կենդանութի. թեան: || կեանք. կմ՛ կեն սունակութի. կմ՛ կեցութի. կմ՛ կենդանի գոլն: Իմաստ. 15. 12: 2. Մակ. 6. 26: Մերթ ևս առողջութի:

Կենդանւոյն: (մակբայ որակական.) || կեն դանի գոլով. կմ՛ 'ի կենդանութե: ռամկ. ողջ ողջ: Սաղմ. 54. 16: և 1. Թես. 4. 16:

Կենդխըղխն. ի. աւ. աց. օք: || է բառ այլազ գական, որով նշանակի սեպուհ. կմ՛ նախա րար. կմ՛ սպայ. և կմ՛ պայազատ:

Կենդինար. ի. աւ. աց. օք: || է բառ այլազ գական, որով նշանակի հարիւրաւորն. ուս տի այն ամ որ է հարիւր թուով առի կեն դինար: Սակայն սովորաբ եղև 'ի մեզ 'ի գործածել զբառս զայս փոխանակ բացա րոշեալ բազմութե լիտր դրամոյ. վս զի այն կոյտն դրամոյ, որ պարունակէ զհա րիւր մառչիլ. կոչի կենդինար մի մառչիլ: Այն կոյտն ոսկւոյ՝ որ պարունակէ յին քեան զհարիւր ոսկիս, կոչի կենդինար մի ոսկի: Սոյնպէս այնչափ քանակութիւն ոսկ ւոյ, որ է հարիւր լիտր, առի կենդինար մի լտեր ոսկւոյ, (որ առնէ քսան և չորս հա զար ոսկի:) 'Ի Վարս հարց. բ. և ժդ:

Կենսաբաշխ. ի. իւ. ից. իւք: || բաշխօղ և պարգևօղ կենաց. կմ՛ կենսատու: Նարեկ. ղա:

Կենսաբեր. ի. աւ. աց. օք: կամ իւ. ից: || զկեանս բերօղ, որով իմանի պատճառօղն

Digitized by Google

կենաց. կմ կենդանարար. կմ կենսատու:

Կենսաբուղխ. (Նախդրբիւ հոլովի.) || Բղխող և պատճառող կենաց. կմ կենսատու:

Կենսախրախոյս: (Նախդրբիւ հոլովի.) || 'Ի կեանս խրախուսող. կմ քաջալերող. կամ զկենսականն յորդորմամբն տուող: Նար. խչ:

Կենսածին. ծնի. ին. ից. օք: || Ծնող. կմ տուող կենաց. կմ կենսատու. և կմ կենդանարար: Նար. ղթ:

Կենսական. ի. աւ. աց. օք: || կենդանական. կմ զկեանս տուող. կմ կենսատու:

Կենսակիր. կրի. աւ. աց. օք: || Կրող յիւրեան զկեանս. կմ կենսական. կմ կենսատու. և ըստ այսմ առի 'ի Նարեկ. ղէ. կենսակիր նը խաչ:

Կենսաչու. (Նախդրբիւ հոլովի.) || Այն՝ որ չու արարեալ գնայ 'ի կեանս: Իսկ մերթ նշանակէ զայն՝ ընդ որ լինի չուումն յաբանական կեանս. և ըստ այսմ առի զխաչէն 'ի Նարեկ. ղէ: Որպէս կենսաչու. Ճանապարհին.

Կենսապէտ: (Նախդրբիւ հոլովի.) || պատճառօղ կենաց. կմ կենդանարար. կմ կենսատու: Նարեկ:

Կենսատու. տուի. աւ. աց. օք: || զկեանս տուօղ. կմ կենդանատու. կամ կենսարար: Խորէն. ծ. պր. 80:

Կենսատունկ. տնկոյ. ով. ոց. ովք: || Այն՝ որ է տունկ կենաց. կմ այնպիսի տունկ՝ որ Ճաշակողացն պտղոց իւրոց տայ զկեանս. այսպիսի էր ծառն կենաց՝ որ 'ի դրախտին: Նարեկ:

Կենսատուր: (Նախդրբիւ հոլովի.) || Տե՛ս ըՆ. կենսատուն: Նարեկ. 'ի փոխէմ տառիւրոյ:

Կենսացնցուղ. (Նախդրբիւ հոլովի.) || ցօղ տուող կենաց. որ ցօղէ և անձրևէ զկեանս. որով խմանի կենսատուն: Նարեկ ղզ:

Կենսացուցանել. ցուցի. ցո. ել: (անցող.) || զկեանս և զկենդանութիւն պատճառել. կմ կենդանի առնել. կմ կեցուցանել. կմ կենդանացուցանել: Լամբրօն: Եւ կմ կենդանատու առնել: Նարեկ. ձա:

Կենսաւէտ. Հէտի. ին. ից. իւք: || Լի կենօք. կմ առատացեալ կենօք. կմ կենդանատու. կմ կենսատու:

Կենսաւղորդ: (Նախդրբիւ հոլովի.) || կենսատու. կմ կենսաւէտ. կմ կենսական:

Կենսաւանդ. ի. աւ. աց. օք: || Տուող և պարգևող յիւրեան զկեանս. կմ զկենդանութիւն. կմ կենսակիր. և կմ կեցօղ. Նարեկ. ղը: և 'ի տօնացն խաչին:

Կենսաւայց: (Նախդրբիւ հոլովի.) || Տուօղ նօց զկենդանութիւն կենաց՝ և կեցութիւն անձին: Իսկ մերթ այն՝ որոյ տուանն, կամ անկենդանութիւն պատճառէ զկեանս ՝ի վերայ հոգւց. ն:

Կենդանաց. ոյ. ով. ից. օք: || Կեանք որ, յորում կեանքն և կենդանաբարբառութիւն: Խորէն. է. պր. 68: և Նարեկ. ձը: Իսկ մերթ նշանակէ կենդանաբարբառութիւն. կմ վարքն. կամ պայծառութիւն քաղաքավարութեան: Նարեկ. 'ի փոխէ տառիւրոյ: Խորէն. ա. պր. 23: Լամբրօն.

Կենդանական. ի. աւ. աց. օք: || Այն՝ որ պատկանի առ կենդանիս. կմ աշխարհական. և կմ աշխարհայինն: Նարեկ. ա. և ժը:

Կենդանակից. կցի. աւ. կմ ին. աց. օք: || 'Ի կենդանիս մտանօղ ընդ ումեք: Իսկ մերթ նշանակէ զկենդանաբարբառակիցն. Տր զնա՝ որ կցորդ է ընդ ումեք 'ի կենդանաբարբառն: Նարեկ. 'ի փոխէմ խոսքին:

Կենդանակցիմ. ցեցայ. ցաւ. իլ: (Ձայնակր.) || կցորդ լինել ընդ ումեք 'ի կենդանաբարբառութեն. կմ կենդանացել. կմ 'ի միասին ընդ ումեք վարել զկեանս: Նարեկ. 'ի յիշատակար:

Կենդանակցորդ. ի. աւ. աց. օք: || կցորդ է ումեք կենդանաբարբառութե. կմ 'ի միասին կենդանաբարբառօղ: Նարեկ. 'ի փոխէ տառիւրոյ:

Կենդանաբարբառիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || քաղաքավարել. կմ աշխարհավարել. Տր յաշխարհի վարել զկեանս: Նարեկ. ղէ: և Խորէն. հ. պր. 7:

Կենդանաբարբառութիւն. Թեան: || քաղաքավարութիւն. կմ վարումն կենաց յաշխարհի:

Կենդանաւորիմ. րեցայ. րեաց. րիլ: (Ձայնակր.) || տես զկենդանաբարբառելն: Խորէն. է. պր. 67:

Կենդանաւիմ. վեցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || Վարել զկեանս. կմ կենդանաբարբառել: 'Ի Վարդ. Հարց. ժէ. և ժԹ.

Կենդանազօրութիւն: (Նախդրբիւ հոլովի.) || Այն՝ որ օգնէ և պատսպարէ կենդանեաց. կմ կեն դանական. կմ աշխարհական. և ըստ այսմ առի կենդանազօրութիւնացուցանած. կմ զօրծ. կմ կեանք. կմ պտուղ. ըստ այնմ. Խորէն. Է. պր. 68. մերձաւորս 'ի գլխոյս փարթամա ցուցիչ պտուղն գեղեցիկ. և կենդանազօրութ

Կեռ. ոյ. ով. ից. օք: || Կեռացեալ. կմ խուռն զկարթ ձկան կորացեալ՝ և թեքեալ. որով ունին զձուկունս. կմ կարթ. կմ ծուէնց արձանց, և այլոց նմանեաց: Իսկ մերթ նշանակէ ըՆ. կարթն ձկան: Նարեկ. ղԹ:

Կեռանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդ.միջ.) || Կեռ լինել. կմ խուռն զկարթ ձկան թեքել. և թիւրել.

Կեռաս. ի. ին. ից. իւք: || պտուղ ինչ սակաւ կարմիր և մանր նման բալ պտղոյ. տե՛ս փիշնիկ. բայց համեղ է քաղցր և ոչ թթուաշ իբրև զբալ: Լամբրօն. Եւ առի կեռաս

Կեռասենի. ի. ին. իւք: || Այն ծառ որ կեռասն ծնու. կմ պտուղ թափել. որ յառաջագոյն առի կեռաս:

Կեռեկք. կեռեկաց. եկօք: (անվոտ.) || Մեքին և սաստիկ պտուղն. կմ ժամկէ. կմ տասանէից: Եւ 'ի սմանէ երևեալ բառ կեռասն, որ նշանակէ գառամանան. բայց կեռասն բառն մանաւանդ յաշխարհիկ ռամ գործել 'ի գործ ածի:

Կեռաք. ու. ու. աւց. կմ աւ. աց. օք: || Երկաթ այլագրագիտն արդ նշանակի կարթն. որ կառաչէ մեկնեցաւ 'ի վեր ամեկի: Խորէն. Բ. պր. 17. 19. և 26: Սա գրեն կեռառ. կամ կեռաբառ: և մերթ կեռաբրաչ: տե՛ս 'ի գիրս

Կիրառէ նշէն. ժէ. Բայց գնալ է. զի

ռակաւոր այս՝ կերակուր․ ի բերանն գնի փո_ խանակ սնանականիս այսորիկ՝ կերակրոյ․ որ է անունն քաղցրալի․ ... 'ի գիրս Խո_ րէն․ ... 41 ։ և ... 54․ և յայլ բազում տեղիս ։

Կերակրական․ ի․ աւ․ աց․ ացն ։ || այն, որ է կե_ րակրոյ․ կամ որ պատշաճին առ կերակուր․ կամ կայսերական․ կամ արքայական ։ Խորէն․ ... 85 ։

Կեր․ րոյ․ ով․ ոց․ ովք․ կամ րի․ րց․ րովք ։ || մերթ նշանակէ զկերակուրն․ և ըստ այսմ առի, կեր առաւօտու․ ... և այլն ։ Մծբին ... ըստ որում է կերակուր ... կեր կոչէ ։ Յովհ․ 1․ ... իսկ մերթ նշա_ նակէ զկերակուրն․ և այս ... 'ի բարո_ թիւն․ ... ցկերակուրս․ զի կերեալ 'ի ցերեկոյ․ Յոբ․ 13․ 28․ ... 'ի կերակուր բայցեն ... որ և առի կեր․ և յայնժամ նշա_ նակէ զկերակուրն․ կամ զառաջնորդն․ և ըստ այսմ միայն 'ի բարդութիւն 'ի գործ առնի․ զոր օրինակ․ աղօթ կեր․ զի աղօթս կերող լինի ... որ է աղօթող․ կամ զաղօթս առ_ նող ։ Նորէն․ ... համեմատակեր․ զի ... զուարճ կերող ... որ է համբերող ։ Որոց․ 1․ հատ․ ... և այլն ։

Կերակերք․ կերի․ կերաւ․ ացն․ ... || կերող և ու_ տող զկեր․ զի զկերակուր ։

Կերակուր․ կրոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ || կերակուր․ կամ ուտելիք․ զի այն իմն․ որ կերեալ լինի 'ի կենդանեաց առ 'ի սնունդ մարմնոյ ։ Եւ ա_ սացեալ կերակուր, քանզի է կեր և կուր․ զի բառս կուր՝ է հրեշտակք կեր բառին․ և զնոյն նշանակէ․ ... բաղկացեալ ... կեր բառին ... 'ի գործ առնի․ զոր օրինակ 'ի ... Ծննդոց․ 1․ 29 ։ Պաւղոս․ 14․ 14 ։ 1․ Կորնթ․ 6․ 13 ։

Կերակրելի․ ելոյ․ եաց․ եաւ․ եաց ։ || այն՝ որ կարէ ուտել․ կամ ուտելի ։ Նորէն․ 'ի գր․ ... իսկ մերթ նշանակէ զնա, որում պարտ է առնել լինել կերակուր ։

Կերակրեմ․ եցի․ եա․ եւ ։ (Ներգործ․) || տամ կեր զկերակուրս․ կամ տամ ուտել զուտե_ լիս․ կամ սնուցանել զոք կերակրով ։ 2․ Օրին․ 8․ 16 ։ և Սաղմ․ 80․ 17 ։

Կերակրիմ․ եցայ․ եայց․ իլ ։ (Կրաւորական) || սնա_ նիլ կերակրովք․ կամ ուտել ։ Յոբ․ 40․ 25 ։

Կերամ․ ի․ ա․ ացն․ ացն ։ || է բառ յունական․ որով մերթ նշանակի եղջիւրն կենդանեաց․ կամ եղջիւրաւոր ... իսկ մերթ ... կամ ... կամ ... ։

Կերիչ․ րչի․ աւ․ աց․ ացն ։ || ուտիչ․ զի ուտողն․ կամ զաղան․ որ խայթելով, կամ պատառ_ ոտելով զոք և կեր կը, ուտէ․ և մաշէ ։ Նոր_ րէն․ ... իսկ մերթ կերիչ առի բերանն գազանաց, և այլոց կենդանեաց․ ըստ որում նովաւ կերեալ լինի կերա_ կուրն ։ Պաւղ․ 14․ 14 ։

Կերկերեցի․ եցաւ․ եայց․ իլ ։ (Չէզոքակ) || ... ղոյ․ կամ եղջերաւոց, կամ եղջերաց, և այլոց նմանեաց 'ի ներքին կողմանէ կերեալ լի_ նիլ 'ի ժամանակ․ և կամ 'ի փտութենէ, որով 'ի հեղեղացն ... առ 'ի նաւ_ ... և կամ համեն ... ։ Ըստ այսմ և ... կերկերել առնել, ... և ... պատկերի․ և կամ ... ցանկալի ... և համայն ... և կամ յոյժ ... Սաղմ․ 68․ 4 ։

Կերմիս․ ի․ իւ․ իւ․ իւք ։ կամ ա․ ոյ․ աւ ։ կամ Կերմես․ ու․ ով ։ || է բառ յունական, որով նշանակի՝ գրամ, կամ մինդ ։ ... 'ի ... կոչի․ է․ և ժէ ։

Կերոն․ ի․ իւ․ իւ․ իւք․ կամ ու․ ոյ․ ովք ։ || մեծ և աստուածոյ ... մեղրամոմ․ որ ... զորս ... 'ի ... հանդերձս ։ ...

Կերպանամ․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ || մերթ նշանա կէ զձեւաւորութիւն ։ իսկ մերթ զկերպաւորել ... կամ ... և այլոց նմանեաց ... կամ ... և այլք նմանք ։ Խորէն․ ...

Կերպար․ ի․ իւ․ իւ․ իւք ։ || կերպարան․ կամ ձև․ կամ տեսք․ կամ նմանութիւն ։ Նորէն․ կզ․ և 'ի գովլեար յաւելն ։ իսկ մերթ նշանակէ ըղ տեսակս․ կամ զանդամ ... ։ Նորէն․ ըթ ։ Մերթ և նշանակէ զայլափոխութիւն․ կամ զերանգ․ կամ զորինակն․ և ըստ այսմ կոչա նի մինչ առնի, ոչինչ կերպարան է հնարաւոր ։

Կերպարագրեմ․ եցի․ եա․ եւ ։ (Ներգործ․) || կերպարաւորել․ կամ ձևացուցանել․ կամ կեր պարանել․ և կամ նկարագրել ։ Նորէն․ 'ի գո վլեար յաւելն ։

Կերպարագրութիւն․ թեան ։ || ձևացուցումն․ կամ նկարագրութիւն․ կամ կերպարանագրութիւն ։

Կերպարագրութիւն․ թեան ։ || գրումն կերպից․ կամ օրինակաց․ կամ օրինակութիւն․ կամ կերպա րանութիւն ։ Նորէն․ իզ․ և զդ ։

Կերպարաներոյն ։ (Նախդրական հոլովիւ) || այլ'ս այլս․ կամ այլազգի, այլազգ․ կամ զանազան ։ Եղիշ․ ...

Կերպարակից․ կցի․ աւ․ կամ ...․ ացն ։ || նմանող և համանման կերպարանաց․ կամ նմանութեան տուող․ կամ նմանակից, կամ համանմանակից ։

Կերպարակցութիւն ։ (Անեզական որական) || նմանութիւն և նմանութիւն կերպարանաց․ կամ նմանակցութիւն ։ Նորէն․ զդ ։

Կերպարանեմ․ եցի․ եա․ եւ ։ (Ներգործ․) || ձևաւորել․ կամ ձևացուցանել․ կամ կեր պարանել ։ Խորէն․ ... 53 ։

Կերպարանիմ․ ացայ․ ցիս․ ալ ։ (Կրաւորական) || ձևա նալ․ կամ կերպարանափոխիլ․ կամ առնուլ զկեր պարանս և զնմանութիւն ։

Կերպարանութիւն․ թեան ։ || առնումն կերպի․ կամ կերպարանաց․ կամ կերպարանաւորութիւն ։ Նորէն․ կզ ։

Կերպաս․ ու․ ոյ․ ով․ ովք ։ կամ իւ․ իւ․ իւք ։ || մերթ նշանակի 'ի մետաքսէ գործեցեալ ազնիւ պատուական, յորմէ կարեն և զգեստ զգեստ ։ իսկ մերթ նշանակի 'ի մետաքսեղէն, զի յարդարեալ պատուական կարեցեալ և զարդարեալ մետաքսին հանդերձն ։ ... կամ ... և այլք նմանք ։ Նորէն․ զդ ։ և 'ի գովլեար յաւելն ։ Այսպէս և այլք մե_

տաքսեայ զգեստք. կմ՛ հողձք, որք ոսկե_
թելիւ գործեալք՝ պէսպէս կերպիւ նկա
րին, կերպաս ասին. և ըստ այսմ 'ի գիրս
Լամբրոն. ասի՝ 'ի յանկեւթեւ կերպասուցն
զինչ օգտի մարմինն. ռամկ. դէբեպաղ. կամ
ոէրաւէր. կմ՛ փլոպայ: Մերթ եւ առեալ լի
նի փոխանակ ազնիւ զգեստուցն այնոցիկ,
որք գործին 'ի նրբանիւթ մազից. կմ՛ ըս_
տեւոց. և ըստ այսմ առեալ լինի 'ի Նարեկ.
զԹ. ուր ասի. Առ կերպասուցն գեղեց
կութի սակք ասրէից: ռամկ. չոֆ. և այլք
նմանք: բայց Լամբրոն. 'ի Մեկնութ խորհրդոյ պա-
տարագին՝ առնու զբառս զայս կերպաս
փոխանակ բեհեզոյ. կմ՛ պատատանաց, որք
'ի նրբանիւթ վշոյ գործին:

Կերպասագործ. ի. իւ. աց. օք: || գործօղ և
կազմօղ զկերպասս. ծ զմետաքսեայ. կմ՛
զատլլըշմէզէն պատասս. կմ՛ զհանդերձս,
և զայլս նմանս: Խորէն. յաղ. խորհրդոյ:

Կերպասի. ւոյ. եաւ. եայ. եօք: || կերպա_
սեայ. կմ՛ կերպասեղէն. ծ այն ամ՛, որ յօ
րինեալ կազմի 'ի կերպասուց. և Թ այսմ
ասի՝ կերպասի հանդերձ: 'ի Ճառս հոգ. Ձ:
Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ կերպա
սուց. ծ հուրէի. կմ՛ անփուլի: Եսթեր. 1. 6:

Կերպատարազ. ի. իւ. իւ. օք: || կերպ կերպ.
կմ՛ ազգի ազգի, կմ՛ պէսպէս. կմ՛ այլ և
այլ: ռամկ. Ճինսինսի ճինսինսի: Նարեկ. 'ի
գով. առաքելոց:

Կերպարան. ի. աւ. աց. օք: || բոլոր արտա_
քին երևոյթ իրին, յորում են՛ կերպ, ձև.
գիծք մարմնոյն, կմ՛ մասանց նր. և գծա_
գրութ երեսաց. և այլք որպիսութիւնք պա_
րունակին, և երևին: ռամկ. Թէօլէբ: Ծննդ.
5. 3: Իմաստ. 18. 1: Մարկ. 16. 12: 2. Կորն. 11.
13: Երբեմն առանկ առանց երեսաց. կմ՛
դէմքն՝ կերպարան կոչի: Խորէն. Բ. գր. 75:
Իսկ մերթ նշանակի ձև լիցէ ձև. կմ՛ նման_
նութիւն, կմ՛ օրեպ. և կմ՛ եղանակ իրիք գոր_
ծոյ: Ոսկէ. 1. հատ. Է. և ԺԶ. և ԺԵ: Իսկ եր
բեմն նշանակի կերպարանակից. կմ՛ հա_
մակերպ. կմ՛ նմանօղ. և ըստ այսմ ասի 'ի
գիրս Ոսկէ. 1. հատ. ԺԶ. կերպարան լեցուք
վարդապետին մերում: Երբ 'ի շարակնոցի ա_
սի՝ 'ի կանոնին լուսաւորչին. Էակաւն բար_
ւոյն կերպարան բարեաց: Մերթ եւ նը
շանակէ զխնկութիւն իրին. կմ՛ զխնկական
բնութիւն նր, որում հակադրի ստուերն,
որ թէպէտ ունի զերևոյթ իրին. բայց
ոչ զխնկութիւն նր: Եբր. 10. 1: Նարեկ. ձԲ:
Իսկ մերթ նշանակի առլաւ պատրաստակն.
կմ՛ կեղծմունքն: Ոսկէ. 1. հատ. Ի:

Կերպարանակից. կցի. աւ. կամ իւ. աց. օք:
|| նման, կմ՛ կցորդ կերպարանաց. կմ՛ համա
կերպ. կմ՛ համաձև. կամ նմանակից: Հռօմ.
8. 29: և Փիլիպ. 3. 10. և 21:

Կերպարանակցիմ. ցեցայ. եցաւ. իլ: (Համ_
նակր.) || կերպարանակից լինիլ. կմ՛ նմանա
կցիլ. կամ համակերպ լինիլ:

Կերպարանափոխ. (Նախդրիւ հոլովի.) || ըզ
կերպարանս իւր փոխօղ. կմ՛ այլակերպա
եղեալ:

Կերպարանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ||
կերպարանաւ իրիք ձևացուցանել. կմ՛ 'ի
կերպարանս ինչ մուծանել. կմ՛ նման և հա
մակերպ ումեք առնել: Ելից. 40. 19: 2.
Մակ. 2. 2: Իսկ մերթ նշանակէ նկարագը
րել. կմ՛ օրինակել. կմ՛ տպաւորել. կմ՛ ըզ
խոր հրգաւոր ինչ նշանակել: Նարեկ. Ա: և
Լամբրոն:

Կերպարանիմ. եցայ. եաց. իլ: (Համնակր.)
|| 'ի կերպարանս ինչ մտանել. կմ՛ ձևակեր
պիլ. կմ՛ ձևով իրիք նկարիլ. կմ՛ համակերպ
լինիլ: Եփես. 21. 23: 2. Կորն. 11. 13: 1. Պետ.
1. 14: Իսկ երբեմն իբրև զբայ հասարակ,
առնու զհայցական խնդիր, և նշանակէ
զկերպարանս ինչ յինքն ընդունիլ. կմ՛ զգե
նուլ զնմանութիւն ինչ: Նարեկ. ԶԲ: և Լամ_
բրոն. և 'ի ծանօթ. Մերթ եւ նշանակէ
սուտ ձևանալ. կմ՛ կեղծիլ. կմ՛ կեղծաւո
րիլ: 2. Մակ. 13. 3: Նարեկ. ԿԷ: Ոսկէ. 2. հատ. ԼԷ:

Կերպացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (ան_
ցող:) || ձևացուցանել. կմ՛ նկարագրել. կմ՛
կերպաւորել: Նարեկ. ՂԶ: և Լամբրոն:

Կերպարօղ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զկերպ.
կամ զձև. կմ՛ կերպաւորեցեալ. կմ՛ ձևա
ցեալ: Իսկ մերթ կերպարանակից. կամ
համակերպ. կամ նմանակից: Նարեկ. ԶԹ:

Կերպաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ||
ձևացուցանել. կամ ձևակերպել. կմ՛ նկա
րագրել. կամ կերպարանել: Նարեկ. ՂԶ:

Կերպաւորութիւն. թեան: || ձևակերպումն.
կամ ձևացուցումն, կմ՛ կերպարանումն.
կմ՛ նկարագրութիւն: Նարեկ. Է:

Կերպումն. ման. մամբ. մանց. մամբք: || կեր
պաւորումն. կմ՛ կերպարանումն:

Կերտեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || շի_
նել. կմ՛ կառուցանել. կամ կազմել. կամ
յօրինել:

Կերտուած. ոյ. ով. ոց.ովք: || շինուած. կմ՛
կազմուած. և կամ կերտեցեալ իր:

Կեցուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (անցող.) ||
ապրեցուցանել. կմ՛ փրկել. կամ աղատել:
Սաղմ. 68. 2: և 105. 10: Իսկ մերթ կենդա
նացուցանել. կամ կենդանի առնել: Սաղ:
40. 3: 1. Թագ. 2. 6:

Կեփալայ. ի. իւ. ից. իւք: || է բառ յունա
կան, որով նշանակի գլխաւորն. կմ՛ երևե
լին: 'ի Ճառս հոգ. Է:

Կեփայեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || մերթ
նշանակէ զկեփայականն. ծ զայն, որ պատ
կանի առ կեփաս: Իսկ մերթ նշանակէ
զհետևօղս. կմ՛ զաշակերտեալս կեփայի.
ծ պետրոսի առաքելոյն: 1. Կորնթ. 1. 12:

Կեփաղ: || տես 'ի բառարանն յատուկ ան
ուանց:

Կեքար: || տես 'ի բառարանն յատուկ ան_
ուանց:

ԿՕ

Կօղակ. ի. աւ. աց. օք: || տարբեր ծնօտ,
որ է ստորին մասն բերանոյ կենդանեաց
առեալ հանդերձ ատամամբք և շրթամբքն

և գնչումն, որ և 'ի յուսանէն զկերակուր՝ վէր 'ի վայր շարժի։ սահմ. ընդ։ 4. Թագ. 19. 28։ Եզեկի. 29. 4։ Իսկ մերթ նշանակէ սուտ վարդապետս ճանճիւն զայն, որ 'ի ներքոյ սպառելոց կրթանց մարդոյն կայ։

ԿԷ

Կէս. կիսոյ. ով. ոց. ովք։ || բոլորին մինչ հաւասարապէս յերկուս մասունս անջատեալ բաժանմունքն մին ասի՝ կէս բոլորին։ Ելից. 26. 12։ Մերթ և փոխանակ տասն ըստ ոմանց, դնի կէսք. որպէս յայտ է. 2. Մակ. 4. 41։ Յօհ. 7. 41։ և Եբր. 11. 36։ Իսկ մերթ վարի երբեմն զմակբայ կրկնելով այսպէս՝ կէս զխոկութիւն խօսի, և կէս զհարհրդոյն. և նշանակէ՝ ըստ մասին. կամ մասամբ ինչ. Մոյէ. 1. հատ. Ը։ և Կիւրղի Եղեմ. Թ։

Կէս 'ի կէս։ (Նախդրիւ հոլովի.) || կիսատ. կամ թերատ. կամ կիսուցեալ. կամ անկատար։ Իսկ մերթ վարի երբեմն զմակբայ. 'ի զատ. կէս 'ի կէս ասեմանել. կամ ասել. և նշանակէ կիսատաբար. կամ ըստ մասին, կամ անկատարապէս։ Կիւրղի Եղեմ. Զ. և ԺԸ։

Կէսօր. սաւուր. ուրբ. ուրց. ուրբք։ || այն ժամն՝ յորում օրն ընդմիջի, և 'ի կէսն հասանի, որ և կոչի՝ միջօրէ. կամ հասարակօր. ռամկօրէն օրհասուն։

Կէտ. կիտի. իւ. իւ. իւք։ || մեծամեծ միշատակ ձկունք, որքէն ահագնիս պապղանք ծովու, որպիսի է լեւիաթանն. բալենայն. մեծամեծ զեղփիք. և այլք բազումք։ Ծննդ. 1. 21։ Դանի. Գ. 79։ Յովնան. 2. 1։

Կէտ. կէտի. կամ կիտի. իւ. իւ. իւք։ || փոքրիկ նիշ, զոր ծայրիւ գրչի գրոշմեն 'ի վերայ թղթոյ. որպիսի է այս. (.) Լատ. Իբր զայսպիսի նիշս բազմիցս 'ի գործածեմք առ 'ի որոշել զմի բանն, կամ զբանն 'ի միւսոյն. որպէս և յայտ է։ Մերթ ևս նշանակէ զմեծն նմանորից կշռոց, զոր ածացեալ 'ի տեղւոջ իսրայէլ։ Նոտէ. Թ։ Իսկ երբեմն նշանակէ զբաղէն, կամ զկարճկենն։ Իսկ մերթ բառս կէտ նշանակէ զնպատակն. 'ի յոր նետաձիգն դիտէ ձգել զնետն. և կամ 'ի յոր ուշ եդեալ ընթանան արշաւողքն յասպարիզի, զի առցեն զյաղթանակն, որ անդ եդեալ կայ։ Փիլիպ. 3. 14։ Իբր յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զորինակն, կամ զգաղափարն. որ իբրև զնպատակ դնի առաջի աչաց։ 'Ի Վարս հարց. Ի։ Երբեմն զառարկայն. կամ զդիտեցեալ իրն, առ որ կայր դէմ նմ գործողութիւն իբրև առ նպատակ։ Կիւրղի Եղեմ. ՃԺ. և ԺԱ։ Լատ. մերթ ևս նշանակէ վերջ. կամ եզր. կամ ծայր. կամ զգալոթ. 'ի Վարս հարց. Ի։ Իսկ մերթ սահման. կամ կոչար. կամ սահմանադրեալ անդ. և ըստ այսմ ասի՝ մինչև ցայս կէտս ժամանակաւ։ մինչև ցայս սահմանս. կամ մինչև ցայս վայր։ Լատ. Երբեմն ևս նշանակէ մէջ խել. կամ սահմանադրութիւն. կամ պայման։ Նոտէ. ԺԸ. ԻԶ։ ԱՀգաթ։

ԿԹ

Կթարան. ի. աւ. աց. օք։ || տեղի. կամ անօթ, ուր կթի կաթն։ Բայց 'ի Նոտէի. Ղ. ուր ասի. կթարան մաքաց. ըստ որում երևի 'ի յոմանս հին ձեռագիրս, պարտի ընթեռնուլ կրթարան մաքաց. որով նշանակի կրթօղն, և վարժօղն։

Կթեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || Ձեռամբ ճմլելով զպտուկունս անասնոց քամել, և հանել ցուցանել 'ի ստեանց զկաթն յանօթ ինչ. և ըստ այսմ ասի կթել զկաթն. Յօբ. 10. 10։ Առակ. 30. 33։ Իսկ մերթ նշանակէ քամել զպտուղս յայգւոյ. կամ 'ի ծառոց. և ըստ այսմ ասի՝ կթել զայգի. կամ զծառս. և կամ զպտուղս, և այլն։ Երեմ. 6. 9։ Միքի. 6. 15։ Ղուկ. 6. 44։

Կթողայ. ի. իւ. իւ. իւք։ || ընկղմանակ. կամ բաժակ։ ռամկ. գաւաթ։

Կթոտ. ի. իւ. իւ. իւք։ || կթուցեալ. որ լուծեալ, և թուլացեալ. կամ տկար, և անզօր. և կամ ուժաթափ. և այս ասի զծնկաց. և զայլոց նմանեաց, յորժամ ջիլքն լուծանին կամ զօրութիւնքն թուլանան. որոց վն 'ի յլն թանալն դողդողան, և տատանեալ դողեն։ ասի ասի կթոտ. իբրև դթոտ. որ յատակս դողոյ։ Եբր. 12. 12։ Իսկ երբեմն կթոտ. կամ մանաւանդ կթուցեալ ասին այնոքիկ, որք 'ի ծարաւոյ, կամ 'ի քաղցու, և 'ի սաստիկ տօթոյ, և յայլոց նմանեաց՝ լուծեալ լքեալ յերկիր անկանին։

Կթոտեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || նոյն է ընդ վերնոյն։

Կթոց. ի. աւ. աց. օք։ || կթարան. որ անօթ ուր կթեալ լինի կաթն. կամ քաղի. և դնի խաղող. կամ այլ ինչ պտուղ. որպիսի է կողովն։ որ ռամկօրէն կոչի սեփոց։

Կթուցեալ. ցելոյ. ով. ոց. ովք։ || տես 'ի վերոյ զԿթոտն։ Յօբ. 4. 4։ Եսայ. 35. 3։

Կթուցումն. ցման. մամբ. մանց. մանցք։ || լուծումն, և լքումն անդամոց. կամ մարմնոյ. և կամ տկարութիւն. և անզօրութիւն։

Կթօղ. թողի. աւ. աց. օք։ || նա՝ որ կթէ զկաթն. կամ զայգի. և զայլս նմանս։ Երեմ. 6. 9։ և Աճրի. 1. 5։

ԿԻ

Կիրիկան. ի. իւ. իւ. կամ աւ. աց. իւք։ || է բառ յունական, որով նշանակի հանճարականն քարոզութիւն. կամ այն, որ 'ի մէջ ցեղին կոչմանց ևս է համառօտագրութեան քարոզութեան, որպիսի է ձև զարքն, որով խօսքն զթաւալու։ Իբր առ հայերէն կոչեսցի բանաւոր։ տես 'ի տեղւոջ իւրում։

Կիզանեմ. կիզի. կէզ. կամ կիզեա. ել։ (Ներգործ.) || կիզել. կամ այրել. կամ տոչորել։

Կիզանողական. ի. աւ. աց. օք։ || այրողական. կամ տոչորողական։ Իսկ մերթ նշանակէ կիզանելի. կամ այրելի. և ըստ այսմ

տամ 'ի Նարէկ. է. վասն եղեգնախուրճ կի-
զանողական նիւթոյ:

Կիզանուտ. (Նախդրիւ հոլովի.) || կիզանե-
լի. կմ այրելի. կամ տոչորելի: Նարէկ. 'ի
Քննութե. Երգոց:

Կիզանօղ. նողի. աւ. աց. օք: || կիզօղ. կմ այ-
րօղ. կմ տոչորօղ:

Կիզելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այրելի. կմ
տոչորելի: Իսկ մերթ նշանակէ զկիզօղն.
կամ զայրօղն: Բայց Սաղ. 103. 4. ուր ա-
սի. ո՛ արար զհրեշտակս իւր յոգիս, և ըզ-
պաշտօնեայս իւր 'ի հուր կիզելոյ. կմ
կիզելոյ. իմանի 'ի հուր կիզողական:

Կիզեմ. եցի. եմ. ել: (Ներգործ.) || տես
զԿիզանել:

Կիզիչ. կիզչի. աւ. աց. օք: || կիզօղ. կմ այ-
րօղ. կամ տոչորօղ:

Կիզում. կիզի. կեզ. ուլ: (Ներգործ.) || կի-
զել. կմ այրել: 1. Մակ. 1. 59. Սաղ. 82. 15:

Կիթ. կթոյ. ով. ոյ. յովք: || է արմատ կը-
թեմ բային. որ և կաթն. որով մերթ նը-
շանակի կթումն կաթին. կմ այգւոյ. կմ
ծառոց. և այլոց նմանեաց: Իսկ մերթ նը-
շանակի կթեցեալ կաթն. և կմ յայտնիս
ւոյ կաթանէ կազմեցեալքն. որպիսի է պա
նիրն. մածունն. և այլք նմանք: Յօբ. 20.
17: Խորէն. Գ. պր. 20: և Նարէկ. 'ի Քննութ. Երգոց:
Եւ մերթ նշանակին կթեցեալ պտուղքն
այգւոյ. կմ ծառոց. և այլոց նմանեաց:

Կիթառ. ի. աւ. այ. օք: || է բառ յունա-
կան, որով նշանակի քնարն. կմ գործիքն
երգարանաց կազմեցեալ ըստ ձևոյ սան-
դուղի. կմ տասնաղւոյ:

Կիծ. կծոյ. ով. կմ իւ. ից. իւք. կմ ովք: ||
է արմատ կծել բային. և նշանակէ զկը-
ծումն. որ զխայթումն. կամ զկսկծեցու-
ցումն. և կմ զայրումն վիրաց, և այլոց նմա
նեաց: Իսկ մերթ նշանակէ զկծօղն. որ զխայ
թօղն. կմ զկսկծեցուցանելով այրօղն. և ըստ
այսմ եղանէ 'ի սմանէ բոցակիծ բառն, որ մեկ
նեցաւ 'ի վերոյ: Իսկ մերթ կիծ ասին խոցքն,
որք ծնանին 'ի մարմնի իբրև զբոր. և սաս
տիկ կսկծեցուցանեն, և գրգռեն 'ի քորել:

Կիձ. կձոյ. ով. ոց. ովք: || է ազգ ինչ խա
տագոյն, և կարծրանիւթ քարի, որոյ մա
սունքն են յոյժ խիտ, և հոծ, և վասն այ-
նորիկ է դժուարաբեկ: Եւ յորժամ ըստ
արհեստի քարագործաց տաշի, և կոկի, այն
պէս պայծառափայլ լինի, մինչ զի պատ-
կերք իրաց ընկալեալ լինին 'ի նմա իբրև
'ի հայելւոջ: Եւ ոմանք 'ի սոցանէ են բո-
լորովին սպիտակք. իսկ ոմանք այլ և այլ
գունովք: ուսմ. մեռոն: Յայտ. 18. 13: և
Լամբրօն: Մերթ ևս նշանակի առհաս. խայ
թոցն մեղուի, և այլոց նմանեաց: և ըստ
այսմ է սա արմատ կձել բային, որ մանա
ւանդ յաշխարհաբառ լեզուով 'ի գործածի:

Կին. կնոջ. կանամբ. կմ կնաւ. կմ կնօջաւ.
կանայք. կանանց. կանամբք: || Մերթ ա-
ռեալ լինի սա արձակաբար, և նշանակէ
զի և իցէ էգ մարդն. որ զէգ բանական են
դանին: Մատ. 9. 20: Ղուկ. 10. 38: Իսկ մերթ
առեալ լինի առնչաբար, որով իմանի ա-
մուսինն, կմ ընտանին առն ուրուք: Ծննդ.
7. 13: և 12. 18: Եւեծ. 21. 3: Եւ 'ի յեբրայա-
կան լեզուով բառս կին, որ կոչի իսքայ,
ստուգաբանի յառնէ առեալ. և մը այսո
րիկ ասի Ծննդ. 2. 23. սա կոչեսցի կին,
զի յառնէ իւրմէ առաւ:

Կինամոմոն. կմ կինամօմոն. ի. աւ. աց. օք:
կմ իւ. ից: || է բառ օտարազգական, որ և
մերթ կոչի դարիխին. կամ դարսին: Իսկ
մերթ՝ դարիձենիկ. որ զնէ խարեանցին
յաշխարհագրութե: Արդ՝ է սա ներքին
կեղեւն դարխենւոյն, և է անուշահոտ,
և քաղցրահամ, զոր 'ի գործածեն 'ի կերա
կուրս, և 'ի դեղորայս: ուսմ. փարէին: Ելից.
30. 23: Երգ. 4. 14: Երեմ. 6. 20: Եւ բառս կի
նամոմոն երբեմն առեալ լինի փոխանակ
դարխենւոյն. որ 'ի տեղւոջ իւրում ըստ-
պէս մեկնեցաւ:

Կինամոմոնաբեր. ի. իւ. ից. իւք: կմ աց. օք:
|| բերօղ կինամոմոնոյ: Եւ այս մերթ ա-
սի զմարդոյ. կմ զնաւու. և զայլոց նմա-
նեաց. որք բերեն ուրեք զկինամոնս: Իսկ
մերթ ասի զայնց ծառոց, որք արտադրեն զկի
նամոմոն. և կմ զերկրէ, ուր լինի կինամո
մոնս այս: Խորէն. յաշխարհագրութե:

Կինամոն. կմ կինամօն. ի. իւ. կմ ով. աց.
օք: || տես զԿինամոմոն: Առակ. 7. 17:

Կինիկոս. ի. իւ. ից. իւք. կմ աց. օք: || է բառ
յունական, որով նշանակի շնական. կամ
շնային:

Կինձ. կմ կինջ. կնձի. աւ. աց. օք: || վարազ.
որ վայրի խոզ: Մծբն. ԺԶ: Խորէն. Բ. պր. 58:
և Գ. պր. 55:

Կինոտ. ի. աւ. աց. օք: || է բառ օտարազգա
կան՝ որով նշանակի հարկն. զոր տան առ
ը ամէ թագաւորին ստրուկքն նր:

Կինք: (Նախդրիւ հոլովի, և անեզական.) ||
հետք. կմ շաւիղ. և ը այսմ եղանէ 'ի սմա-
նէ բառս զկնի, որ նշանակէ զհետ. վա զի
տառն. զ. ոչ է նմա բնական. ուստի եր-
բեմն զատի 'ի նմանէ. որ լիապէս առ-
ցաւ 'ի տառն զայ 'ի մեկնութե բառիս
զկնի. տես անդ: Իսկ մերթ բառս կինք
նշանակէ զպատճառօղն հետոց, և շաւղաց.
որ է թաթն ոտից. կմ ծայրն նր. յորում
պարունակին մատունքն. որք են իբրև
ձիւղք ոտից. և Յօբ. 18. 12. ուր ասի. կե-
րիցեն նր կինք ոտից նր. պարտի իմա-
նիլ. կերեալ լինիցին թաթք, կմ ծայրք
թաթից ոտից նր: Մերթ ևս նշանակէ
զուժն. կմ զզօրութիւն. և ըստ այսմ եղա
նէ 'ի սմանէ բառս կնատ, որ է պակասեա-
լ 'ի զօրութէ. կմ անոյժ. կմ անզօր:

Կիպար. ի. աւ. աց. օք: || տես 'ի ներքոյ
զԿիպարի:

Կիպարի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || է բառ յունա
կան. որ և ասի կիպար, որով նշանակի
ծառ ինչ, զոր հայերէն կոչեմք նոճ: ուսմ.
Փէլի: Իսկ մերթ նշանակէ զնոճեղէնն. որ
զայն, որ է կազմեցեալ. և շինեցեալ 'ի նոճէ:

Կիւ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զԿիւռ:

Digitized by Google

Կիտանոս. կմ՝ կիտաւոնոս. ի. աւ. աց. օք։ || Եբրայ. յունական. և թարգմանի՝ կայծակն։

Կիսաբաժ. ի. ին. ից. իւք։ || Ը կիսոյն բաժանեցեալ. կմ՝ կիսով չափ հերձեալ. և զատեալ։

Կիսաբոլոր. ի. ին. ից. իւք։ || Կէս մասն բոլորին. և կմ՝ կիսամասն։ Իսկ մերթ նշանակէ կիսակատարն. որ բովանդակապէս ոչ է բոլորեալ, և կատարեալ։

Կիսագունդ. կմ՝ կիսագունտ. գնդ ի. ին. ից. կմ՝ աց. օք։ || Կէս մասն միոյ գնտակի. կմ՝ գնտակաձև մարմնոյ. որպիսի է կէս բաժինն գնտոյ հողոյս։ Լամբրոն։ և Խորէն. յաղ խորհրդագրութեն։

Կիսադօս. ի. ին. ից. իւք։ || Ը կիսոյ մասին փտտացեալ, կամ ցամաքեալ. կմ՝ չորա_ցեալ։ Եւ այս մերթ առի զծառոյ։ Իսկ մերթ զմարդոյ. կմ՝ զանդամոց նր։

Կիսախողխող։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Այն՝ որ սրով խոցեցեալ լինելով, կիսամեռ է եղեալ։ Իսկ մերթ Ը բայի չարաչեցի այսպէս. կիսախողխող առնել. և նշանակէ՝ սրով խոցոտելով մերձ՝ ի մահ առնել զոք։ Խորէն. Գ. գլ. 32։

Կիսակ. ի. աւ. աց. օք։ || Կիսակատար. կմ՝ կիսատ. կմ՝ թերատ. կամ անկատար։ 'Ի ճառս հոգւոց. Ժ։

Կիսակատար. ի. աւ. աց. օք։ || Լիապէս ոչ հասեալ 'ի կատարումն. կմ՝ Ը կիսոյն կա_տարեալ. կմ՝ անկատար. կմ՝ թերատ։

Կիսակտուր. (Նախդրիւ հոլովի.) || Ը մէջ կտրեցեալ. կմ՝ այն՝ որ ոչ կէս մասն է կտ_րեցեալ, և միայն կէսն է մնացեալ. Նոննէն. ԽԷ։ Եւ ըստ այսմ երբեմն ընդ բայի չարաչեցի այսպէս. կիսակտուր առնել. և նշանակէ Ը մէջ կտրել. և կմ՝ զկէսն իրին հատանել և 'ի բաց ձգել. և միայն զկէսն թողուլ։ Խորէն. Գ. գլ. 39։ Իսկ մերթ բառս՝ կիսակտուր՝ նշանակէ՝ կիսակատար. կմ՝ կիսատ. կմ՝ անկատար. կմ՝ թերատ։

Կիսահագագ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Մերթ նշանակէ զկիսաշունչն, ՚ի զայն՝ որոյ կէս շունչն է մնացեալ. որպիսիք են կիսակենդանն մարդիկք, որք հազիւ շնչեն։ Իսկ մերթ նշանակէ զկիսատ արտաբերօղն. կմ՝ զթե_րատ բարբառօղն։ և Ը այսմ առի, այր կի_սահագագ. կմ՝ լեզու կիսահագագ։

Կիսահաւ. ու. ու. ուց. ուք։ || Այն՝ որ Ը կի_սոյ մասին ունի զկերպարանս հաւու. և ըստ կիսոյ մասին այլոց կենդանեաց։ Խո_րէն յաշխարհագրութեն։

Կիսահերձ. ի. ին. ից. իւք։ || Կիսատ հերձօղ դանակ. իսկ մերթ կիսատ հերձ ունօղ գրչածած. կմ՝ կիսավանակ։

Կիսահեմոյ. կմ՝ կիսաւահեմոյ. ի. ին. ից. իւք։ || Իբրև զկիսա հեմոյօղ. Ը շատագրայից գու_շակօղ։ և այս մերթ առեալ լինի 'ի չար կողմն. և առի զայնց, որք կախարդականն արուեստիւ. կմ՝ գիւթելով պաշտակէն զա_րտագոյնս. և Ը այսմ առեալ լինի 'ի գիրս Լամբրոնացւոյն, զի առի՝ Սայլ կիսահեմոյ և թերահաւատ։ Իսկ մերթ առեալ լինի 'ի բարի կողմն. և առի զայնցանէ՝ որք իբրև զմարգարէս 'ի ձեռն նշանաց և արուեստ_ից գուշակեն, և մարգարէանան։ և ըստ այսմ է. Զաքար. 3. 8։

Կիսաձայն. ի. ին. ից. կմ՝ աց. իւք։ || Այն՝ որ ունի զկէս ձայն. կմ՝ զկէս հնչումն. և այս առի զայնց բաղաձայնից. որք թէպէտ իբ_րև զձայնաւորս ոչ կարեն կատարելապէս զձայն հանել. սակայն կարեն զկիսատ և զանկատար ձայն ինչ սկզբնաւորել. կամ նուաղաբար հնչել. որպիսիք են սոքա. զ. ժ. խ. շ. ս. և այլն։ ըստ այսմ երբեմն մր_մունջք. կմ՝ շչինչք. ըստ որում ասօղ և նուաղ ձայնիւ նուաղելին, կմ՝ հնչեն. կի_սաձայնք ասին.

Կիսամահ. ի. ին. ից. աք։ || Կիսամեռ. որով իմանի այն, յորում մի տարածիկ երկիւղին կմ՝ հարուածոց. և կմ՝ մի իրիք ախտի հա_զիւ մնացեալ է յետին շունչն։ 2. Մակ. 3. 29։ Իմաստ. 18. 18։ Ղուկ. 10. 30։

Կիսամասն. մասին. մասնէ. ասմբ. ասանց. ամբք։ || Մերթ նշանակէ զկիսամասնեայն. իսկ մերթ զկէս մասն. կմ՝ զկէս բաժինն։ Իսկ Ոսկէ. 1. Կոր. Ը. ասէ առի. բայց 'ի սա_կաւուց կիսամասանէ ինչ. իմանի՝ բաց 'ի սակաւուց ամաց։

Կիսամասնեայ. նէի. ին. ից. իւք։ || Զկէս մասն ունօղ. կմ՝ որ կիսոյ մասին պա_կանի. կմ՝ կիսակատար. կմ՝ կիսատ, և անկա_տար։ Նոննէն. ՀԳ. և ՀԵ։

Կիսամեռ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Տես ըղ Կիսամահ։ Նոննէն. ԺԻ։

Կիսայար. ի. ին. ից. իւք։ || Կիսատ յարե_ցեալ, և կցեալ։ Իսկ մերթ նշանակէ զկի_սատ յարուցեալն, ՚ի կանգնեալն. որպիսի է այն՝ որ 'ի գերեզմանամտութեան 'ի վեր ե_լեալ՝ թէպէտ, և անկանի մարմնով 'ի վր գետոյ զանի իբրև 'ի վր հաստատութեան. և զդէմս իւր յերկիր կորացուցանէ. և այսպէս Ը մարմնոյն կիսով չափ կանգնուն կայ. և կէ_սով չափ ոչ. որ է կիսատ կանգնեալ. և Ը այսմ առեալ լինի 'ի Նոննէն. ԼԹ։

Կիսայրեաց. եցի. աւ. աց. օք։ || Ը կիսոյն այրե_ցեալ. կմ՝ Ը կիսոյ մասին կիզեցել։ Նոննէն. ՀԳ։

Կիսանդամ. ի. ին. ից. օք։ || Այն՝ որ զկէս մասն անդամոցն ունի. և 'ի կիսոյն է զրկե_ցեալ։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա՝ որ ըստ կիսոյ մասին ունի զանդամս կենդանւոյ ուրուք. որպիսիք են Խաւնական կենդա_նիքն. որք կիսով չափ են նմանք թռչնոց. և կիսով չափ այլոց կենդանեաց ունե_լով զկազմուած սոսս։ Խորէն. յաշխարհն։

Կիսանձնեայ. նէի. ին. ից. իւք։ || Այն որոյ կէս մասն անձին, կմ՝ մարմնոյն պակաս է. որպիսիք են միակողմանիքն, որոց մի կողմն մարմնոյն գոյանալով. կմ՝ հատանմամբ որոյ պակասեալ է։ Ըստ այսմ են և ոմանք 'ի գաւ_զանազանութ կենդանեաց։ Խորէն. յաշխարհն։

Կիսառ. կմ՝ կիսառոս. ի. աւ. աց. օք։ || Կէ_սար, որ է կայսր. զոր անուանեն 'ի տեղւոջ իւրում 'ի վերանդր։

Կիսատարակարգ. ի. աւ. աց. օք։ || պաշ_

տօնեայ եկեղեցւոյ՝ ունօղ զհինգերորդ աստիճան կարգին. որ ասի ըստ աստիճան. զի յետ որոյ առնու ոք զայն, ոչ կարէ ամուսնանալ։ Արդ՝ կոչեցաւ պաշտօնեայս այս կիսասարկաւագ, զի կարգի ենթ աւագսարկաւագին. և նկատմամբ նր փոքր է իշխանութեամբ իւր։ Լամբրոն։

Կիսասեաւ. սևի. իւ. եց. օք։ || այն՝ որ ոչ է կարի սեաւ. և կմ է Թուխ։

Կիսատ. ի. իւ. եց. իւք։ || կիսակատար. կմ անկատար. կամ Թերի։

Կիսաքոյր. քեռ. քերբ. քերց. քերբք։ || այնք քորք, որք են 'ի միոյ հօրէ, բայց ոչ 'ի միոյ մօրէ. և կմ են ծնեալք 'ի միոյ մօրէ, բայց ոչ 'ի միոյ հօրէ։

Կիսեղբայր. բօր. բարբ. բարց. բարբք։ || այնք եղբարք, որք են 'ի միոյ հօրէ, բայց ոչ 'ի միոյ մօրէ. և կմ որք են 'ի միոյ մօրէ, բայց ոչ 'ի միոյ հօրէ։

Կիսեփեաց. եցի. աւ. աց. օք։ || կիսաեփ, ֆ անկատար եփեցեալ. կմ ըստ խարշեցեալ. Եսայ. 51. 20։

Կիսէշ. կիսիշոյ. ով. ոց. ովք։ || Ջորի. և ասացաւ կիսէշ, իբր Թէ կիսատ էշ. զի ոչ է ամենեւին նման իշոյ. այլ իւրիք կերպիւ է նման իշոյ, և իւրիք կերպիւ նման ձիոյ. և այսպիսիս առաջացեալ գոլոյն 'ի ձիոյ և յիշոյ։ [illegible]

Կիփօս. ի. իւ. եց. իւք. կմ աց. օք։ || է բառ յունական, որով նշանակի համակողմեան քառակուսին, ֆ այն՝ որ 'ի վեց կողմանց հաւ է քառանկիւնի. զոր հայերէն կոչեմք խարանարդ. Յայտ. 21. 16։

Կիտառ. ի. իւ. աց. օք։ || կէտ, որ ըստ [illegible] մեկնեցաւ 'ի վերոյ։ Նարէկ. զԹ։

Կիտաւած. ոյ. ով. ոց. ովք։ || Երանէ ստ 'ի կէտ բառէս. ուստի նշանակի սովոր կէտ կէտ յօրինուածն. կմ շիԹ շիԹ ծաղկուածն. կմ նկարն. որ մերԹ լինի ոսկեԹելիւ. ռամկ. [illegible]. կմ [illegible] նախշ։ Իսկ մերԹ նշանակի յօրինուածն 'ի դունագոյն ապակի. նման հանքից. զորս լաւեալ յարմարեցուցանեն, և 'ի վր ոսկեղինաց, կմ արծաԹեղինաց գեղեցիկ ծաղկուածով պուտ պուտ մանուցանեն՝ կարծրացուցանելով զնա հրով։ ռամկօրէն [illegible]։ Եւ մերԹ լինի յոսկւոյ. կմ յարծաԹոյ. զորս արուեստիւ հատեալ 'ի մանր մանր գնտակիկս նման փոքրիկ կորեկաց շարեն 'ի վր ոսկեղէն, կմ արծաԹեղէն կազմուածոց։ ռամկ. [illegible]։ Եւ այսմ իմանի Երգ. 1. 10. ուր ասի նմանուԹի ոսկւոյ արասցուք քեզ՝ հանդերձ կիտուածով արծաԹոյ, ֆ հանդերձ արծաԹեղէն [illegible]։

Կիտարոն. ի. իւ. ից. իւք։ կամ աւ. աց. օք։ || է գեղնագոյն պտուղ ինչ 'ի սեռէ լիմոնի. որոց ոմանք անձեցեալ լինին իբրև զփոքր սեխ. իսկ ոմանք իբրև զմեծամեծ լեմոնս։ Ոմանք են երկայնաձևք. իսկ ոմանք գնտակակերպք. ունին ֆ մեծ իմասին զկեղև խորտաբորտ։ Մէջ իւրեանց է քաղցր, և ախորժահամ. որոց ԹԹու մասն նիկն է յոյժ սակաւ, և ցամաք. ռամկօր. աղած զաւանի։ Այսու անուամբ անուանի և ծառն նց, որ է ամենևին նման ծառոյն լեմոնի։ Աճգար։

Կիր. կրոյ. ով. ոց. ովք։ || է քար ինչ այրեցեալ հրով հնոցի. զոր որմնադիրք ջրով լուծ արարեալ 'ի գործ ածեն 'ի շինուածս։ ռամկ. [illegible]։ Խորէն. Թ. գլ. 15։ Մծբն. ժգ։ Բայց բառս կիր՝ Թ որում է արմատ կրել բային նշանակէ զկրօղն. և Թ այսմ 'ի գործ ածի 'ի բարդուԹիս բառից. զոր օրինակ. հողեկիր. բարեկիր. և այլն։

'ի Կիր ածեմ. ծի. ած. ել։ (ներգործ.) || տե՛ս 'ի Կիր արկանել։ Լամբրոն։

Կիրակագիր. գրի. աւ. աց. օք։ || են տառք այնոքիկ եդեալք յաղիւսակս տօմարաց, որք ցուցանեն 'ի բոլոր տարւոյ զաւուրս կիրակէից. և այսոքիկ 'ի հռովմայեցւոց կոչեցան կիրակագիրք։ Իսկ 'ի մեզ եօԹներեակ. զի են Թուով եօԹն. և են սոքին. ա. բ. գ. դ. ե. զ. է։

Կիրակամուտ. մտի. իւ. եց. իւք։ || երեկոյն. կմ երեկոյեան ժամն շաբաԹ աւուրբ, որ անմիջապէս հետևի կիրակէն։ Եւ ասացաւ կիրակամուտ. իբր Թէ մուտն 'ի կիրակէն։

Կիրակէ։ || տե՛ս զԿիւրակէ։

'ի Կիրառնում. առի. առ. նուլ։ (ներգոր.) || տե՛ս 'ի Կիրարկանել։ Լամբրոն։ Աճգար։

Կիրառութի. Թեան։ || կիրառումն. կմ 'ի գործածումն. կմ վարումն։

'ի Կիր արկանեմ. արկի. արկ. անել։ (ներգործ.) || 'ի կիր առնուլ. կմ 'ի գործածել. կմ 'ի գործ դնել։ ռամկ. [illegible]։ Նարէկ. կա. զԹ։ Իսկ 'ի Նարէկ. կԹ. ուր ասի. Ջանկածից ծաղրականաց ոմանց գԹուԹեց 'ի կիր արկանել. իմանի՝ բանս 'ի մէջ ածել. կմ խօսիլ։

Կիրարկութի. Թեան։ || կիրարկումն. կմ կիրառութի. կմ 'ի գործ ածումն։

Կիրթ. կրԹի. իւ. եց. իւք։ || է արմատ կրԹել բայիս, որով մերԹ նշանակի կրԹեցեալն. կմ սովորն. կմ վարժն. և կմ հմուտն։ Առ. 10. 11։ Եբր. 5. 14։ Իսկ մերԹ կրԹուԹի. կմ վարժութի. կմ սովորուԹի. կմ ընտելուԹի. և Թ այսմ առաւել վարի սորա յոգնակին։ Լամբրոն։ և Աճգար։

Կիրճ. կրճի. իւ. եց. իւք։ կմ աց. օք։ || նեղագոյն անցք. կմ անձուկ ճանապարհ. Է որ սակաւուց անձանց կարէ լինել անցումն՝ յաղագս շուրջ լինելոյ լերանց, կմ քարաժայռից, որք ոչ տան բազմուԹե անցս։ Յուդիթ. 4. 6։ և 1. Թագ. 14. 4։ Եւ այսմ և նեղուցք ծովուց. և նեղ խորշք ծովեզերաց՝ կիրճք կոչին։ Դաւ. 5. 17։ Իսկ մինչ ասի՝ կիրճս առնուլ. նշանակէ զմասն կրճից փակել. կալնլով զանցս նր զօրօք. կմ զայլ ազգելս ինչ արկանելով։ 1. Մակ. 2. 36։ և 11. 46։ Աճէդ. 1. 14։ Իսկ 1. Թագ. 14. 1. և 4. և 6. և 11. և 15. բառս կիրճ, գնի փոխանակ ճանապարհ զօրաց։ Եւ գիտելի է. զի 1. Թագ. 14. 4. երկեսս գնի բառս կիրճ. որոց առաջինն՝ նշանակէ ըստ յառաջեդելոյն. ֆ զնեղագոյն անցսն. և եր-

կրորդն ըստ յետնոյն. ի զՃակատ զօրացն։

Կիրք. կրից. կրիւք։ (անեզական.) || է սա արմատ կրել բային. և նշանակէ զայն ինչ, զոր կրէ ոք՝ ՚ի ներքուստ. կամ արտաքուստ։ և ըստ այսմ մտաւորական ախտքն՝ զորս կրեմք բնականաբար՝ կիրք կոչին. որք են՝ սէր. ցանկութիւն. ուրախութիւն. երկիւղ. տրտմութիւն. և այլն։ Սոյնպէս կիրք ասին քաղցն. ծարաւն. քունն. ամօթն. հիւանդութիւն. և այլն։ Ըստ այսմ և ախորժումն. կամ համառութիւն. և կամ բնական փափագն. զոր ունին Ճաշակելիքն առ համն՝ կիրք կոչին. ըստ այնմ Նարեկ. ղէ. համեղահամ գիւրամարսելի կրից կոկորդաց։ Իսկ մերթ նշանակի առլու մոլեկան ախտն. կամ մոլութիւն. և կամ գործք մեղաց. Նարէկ. ձ։ մերթ ևս նշանակի անցք. կամ դիպուածք։ Ընդհանուր։ Երբեմն ևս նշանակի չարչարանք. և տանջանք. կամ վիշտք, և տառապանք. Լամբրոն։ Իսկ երբեմն նշանակի կրօն, կամ սովորութիւն. կամ վարք, որով վարի ոք. և ըստ այսմ ասի ՚ի Յորդին. Յամծայրն վարս Ճգնեալ. և զանմարմնոց կիրս ընկալեալ։ Մերթ ևս բառիւս կիրք, նշանակի կրօնաւորութիւն. կամ կրօնքն. որոյ ներհակն կոչի առք. և ըստ այսմ ասի՝ բայն զառս և զկիրս նշանակէ։

Կից։ (Նախդրիւ հոլովի.) || կցորդ. կամ հաղորդ. կամ հաւասար. կամ կցեալ. և ըստ այսմ նշանակութեան յաՃախ ՚ի գործ ածի ՚ի բարդութիւն բառից. որդոն. խնկակից. փառակից. և այլն։ Եւ մերթ նման. կամ համահանգէտ. և ըստ այսմ յարժամ բազում տարբեր իրք անուանին նոյնով անուամբ, ասին ունել զկից անուն։ Կիւրղէ Եղեծ. ժդ։ Մերթ ևս նշանակի զուգ՝ կամ ՚ի միասին. կամ միանգամայն. ռամկ. Բիտէգ. կամ Բէրպէր։ Դանի. 13. 24։ Իսկ մինչ վարի յոգնականաբար, նշանակէ ևս զկցորդութիւն. կամ զմիաբանութիւն. և զշարակցութիւն։ Նարէկ. ՚ի գոհ. ճառին։ Մերթ ևս նշանակէ զեղն, կամ ըղզ զլուխս ոսկերաց, առ կցին ընդ միմեանս բազում Ճանապարհաւ։ Եսայ. ԾԸ. 20։ Իսկ երբեմն Ճբայի շարակցի այսպէս. կից ընկենուլ. կամ կից հարկանել. և նշանակէ՝ ՚ի վեր ստանլով երիվարաց, կամ գրաստուց՝ զերկոսին ոտսն ՚ի միասին յետս արձակել առ ՚ի հարկանել զոք. և կամ աքացել. ռամկ. չիֆթէ նեթէլ. և կամ չիֆթէ ղուրնէլ. Լամբրոն։

Կիցընկեց. ընկեցի. իւ. աց. օք։ || կիցս ընկեցօղ. կամ աքացի հարկանօղ. որպիսիք են ոմանք ՚ի գրաստուց. ռամկ. չիֆթէ նեփօղ. կամ ղուրնօղ։

Կիւմետրիոն. ի. աւ. աց. օք։ || է բառ յունական, որով նշանակի ննջարան. ի տեղին ննջելոյ։ Եւ քանզի գերեզման. կամ տապանն մեռելոց է իբր ննջարան նց, ըստ որում քնով մահու ննջեն. վասն այսորիկ բառս կիւմետրիոն նշանակէ և զգերեզմանոցն. կամ զգամբարանն յորում դնին և հանգուցանին մարմինք մեռելոց, թէ նահատակութեանց վկայից իցեն, և թէ այլոց մահուամբ։

Կլէռ. կամ կլիռ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || է բառ յունական, որ թարգմանի տր. կամ պարտն։

Կլիւս. կլիւսի. իւ. ից. իւք։ || դիւթ. կամ հմայօղ. կամ վհուկ. կամ հաւահարց։ Իսկ մերթ դիւթութիւն. կամ հմայք. կամ վհկութիւն. կամ հաւահարցութիւն։ Երեմ. 27. 9։

Կլիւսահմայ։ || տե՛ս զԿլիսահմայ։

Կլիւրակամուտ։ || տե՛ս զԿլիրակամուտ։

Կլիւրակէ. կամ կլիրակէ. է. իւ. ից. իւք։ || է բառ յունական. որ թարգմանի՝ տրունի. կամ տէրունական. և այս յառաջացեալ է առ ՚ի նշանակել զօր միաշաբաթուն, որ ռամկ. կիրակի ասի։ Եւ զի յայսմ աւուր Քն տրն մեր յարեաւ ՚ի մեռելոց. վն այնորիկ ՚ի պատիւ նր օրս այս անուանեցաւ կիւրակէ. իբր թէ օր տէրունի. կամ օր տն։ Յայտ. 1. 10։

Կլ

Կլանեմ. կլի. կլալ. անել։ (Ներգործ.) || կլնուլ. ռամկ. յուտմագ. կամ կլլել։ Ծննդ. 41. 7։ Յոբ. 7. 19։ Յովն. 2. 1։ Իսկ մինչ զեր կրէ. կամ զծովէ ասի՝ նշանակի՝ ընկլուզել կամ ընկլնուլ. կամ ՚ի վայր քարշելով ՚ի խորս սուզել։ Թուոց. 16. 30. և 34։ Սաղմ. 105. 17։ Եւ մերթ նմանութեամբ առեալ նշանակէ՝ աներևոյթ, և անհետ առնել. կամ զյիշատակ ուրուք ջնջել. Սաղմ. 123. 3։ Ողբ. 1. 12։ և 19. 28։ Իսկ մինչ ասի՝ կլանել զօգ, կամ զշունչ. իմանի՝ առնուլ և տալ շունչն։

Կլափ. ոյ. ով. ից. իւք։ || ծնօտ վերին, և ներքին՝ որովք բազկանան երեսք կենդանեաց ընդ բերանոյն համբերձ. և ըստ այսմ ասի. թէ եր կրային կենդանի շարժէ զներքին կլափն բաց ՚ի կոկորդիլոսէ, որ շարժէ միայն զվերին կլափն։ Եւ զի ծնօտքս այսոքիկ ըստ ներքին կողմանցն են գործարան կլանելոյ զկերակուրս. վն այնորիկ կոչեցան կլափ, իբրթէ կլանելոյ սափ։ Իսկ մերթ նշանակէ սակ զստորին կողմն կզակին. ռամկ. չէնէն փալը։

Կլիմայ. կամ կլիմայ. ի. իւ. ից. իւք։ || է բառ յունական. որով մերթ նշանակի գաւառ. կամ նահանգ. և կամ կողմունք երկրի։ Խորէն. ա. գլ. 13։ Իսկ մերթ աստիճան. կամ սանդուղք. և կամ չափ։ Բայց բառիւս կլիմայ՝ ըստ որում առեալ լինի ՚ի յաշխարհագրաց, նշանակի այնչափ միջոցն հեռաւորութեան միոյ տեղւոյ ՚ի միւսոյ, յորս երկարութիւն տուընջեան ՚ի յամառան, և գիշերոյն ՚ի ձմեռան՝ կիսաժամաւ աւելանայ, կամ նուազի. ուստի յեղեսիոյ մինչև ցկորին, ի յուռհայոյ մինչև ցարզրում է մի կլիմայ. վն զի ՚ի յուռհայ տիւն յամառան է 14. ժամ և կէս. իսկ ՚ի յարզրում 15. ժամ։ Ըստ այսմ խմբե և զայլոց։ Արդ՝ ՚ի հնումն զայսպիսի կլիմայս, ի աշխարհագրական նկնգս գնէին գոլ եօթն. և ըստ այսմ ասէ Խորէն. յաշխարհագր. Քանզի և յեօթն է նահանգէ միոյն տօնեալ է հարաւայնոյ. և այլն։ Բայց ըստ նոր աշխարհագրաց կիսաժամային կլի-

մայքն են քան և չորս . որովհետև գոյ տե ղի . այսինքն 'ի ներքսագոյն , և 'ի հիւսիսային կողմանս երկրին չմերձաց և մնակմնաց . և յայլուր , յորս տիւն 'ի յամառան , և գի- շերն 'ի ձմեռան՝ է 24 . ժամ . և այսպէս ու- նի զ12 . ժամս աւելի քան զտեղին , որ 'ի ներքոյ հասարակածին , ուր 'ի բոլոր տա րին թէ տիւն , և թէ գիշերն է երկոտա- սան ժամ : Վասն զի կլիմայքն սկսանին գնել նկատմամբ հասարակածին . զի որչափ տա րածանամ կէս ժամու տեղի ինչ հեռանայ 'ի հասարակածէն , զայնչափ աւելի կլիմայս կացուցանէ : Իսկ վերոյասացեալ տեղին հեռանայ 'ի հասարակածէն 12 , ժամաւք , որ առնէ 24 , կէս ժամ . վասն այսորիկ ունի զ24 . կլիմայս : Եւ այս բառ լիցի համառօտիւ զայսմանէ :

Կլնում . կլի . կլաւ . կլնուլ : (Ներգործ .) || տե՛ս զԿլանելն :

Կ Ծ

Կծանեմ . կծի . կլծ . կամ կծեաւ . նել : (Ներգործ .) || Նոյն է ընդ կծուել բային . այլ և լեզուանելն նոյն է ընդ բայիս այսմիկ լեզուել . ուստի այս կծուելն մերթ նշանա- կէ խածանել . կամ խայթել . և մերթ կոր- զել . կամ փրծուցանել . այնպէս նշանակէ և կծանելն : Վասն որոյ 1 . Մակ . 9 . 8 . ասա- ւի . Թերևս կարասցուք ինչ կծանել 'ի նո ցանէ . կամ իմանի ասել . Թերևս կարասցուք (քաջութեամբ ինչ առնելով) փրծանել 'ի նո ցանէ : Եւ կամ ասել՝ Թերևս կարասցուք զո մանս 'ի նոցանէ կծանել , այսինքն բերանով սրոյ խածանել . որով նշանակի՝ հարկանել , և սպա նանել : Աւստի յայլս թարգմանութիւնս ասի՝ Թերևս կարասցուք յաղթել . կամ պար- տել զնոսա :

Կծեմ . եցի . եալ . ել : (Ներգործ .) || Խածա նել . կամ խայթել . կամ կսկծեցուցանել . կամ տրտմելով ցաւեցուցանել . այլ առաւել խայ- թումն թթուանամ զեռնոց . կամ բորք . և կեղք , և այլք նմանք , և ըստ այսմ յորժամ կսկծեցուցանող բան ինչ ասացեալ ումեք՝ 'ի սիրտ նորա թափանցէ , և խայթէ , ասի կծել : բստ այսմ Յովբ . 1 . հատ . Ը . Իբրև զի տաց պօղոս թէ այս կծեաց նմա : Մերթ և նշանակէ գալարել զերկայն չուանս 'ի բազում օղակս կրկնեալս . այսինքն նա աւորքն զպարանս նաւուն՝ առ 'ի դիւրաւ լուծանել , և 'ի գործ ածել : ռամկ . չուանը , կամ հոլովել ղոնղոլ ղոնղոլ ընել . և ըստ այսմ է 'ի գիրս ազգաբանութեան . ուր ասի . բերին հարիւր պարանաց երկայն սառնարս . և կծե ցին : և ըստ այսմ ծագի 'ի սմանէ բառս՝ կծիկ :

Կծիծ . կծծայ . ով . աց . օք : || Ժլատ . կամ ռժիշտ . կամ ագահ . ռամկ . նէքէս : Եւ ըստ այսմ ա- ծանցի 'ի սմանէ բառս կծծի . այս 'ի սրծիւ բառէն , բառս սրծուծի . ուստի այս սրծիւն , և սրծուծի , զնոյն նշանակեն . նոյնպէս և բառքս , կծիծ . և կծծի :

Կծիկ . կծկան . ամբ . անց . ամբք . կամ օք : || գնդ ակաձև փաթոյթ մանկից . կամ ասախանեաց , կամ թելից , և այլոց նմանեաց . որ և ռամկ . ասի , կծիկ : 1 . Թագ . 19 . 13 :

Կծծեմ . եցի . եալ . ել : (չէզոք .) || Կծծու- թիւն առնել . կամ ժլատութեամբ վարիլ . կամ ագահել : ռամկ . նէքէսութիւն ընել :

Կծծի : (Նախդրիւ հոլովի .) || տե՛ս զԿծիծն : Նարեկ . ծղ : և Խորէն . Գ . գլ . 68 :

Կծկատարած . ի . իւ . ից . իւք : || Կծկաներպ . այն , որ ունի զկծկեալ , և զկրթացեալ կեր պարանս . և կամ որ է կծկեալ , և կար կամեալ :

Կծկեմ . եցի . եալ . ել : (Ներգործ .) || գալա րեցուցանել . կամ կարկամեցուցանել . կամ կորացուցանել . և ըստ այսմ յորժամ ոք ըղ գլուխն իւր թիկամբքն հանդերձ 'ի գոգ իւր խոնարհեցուցանէ . և կամ զանձն իւր յինքն ժողովեալ՝ ամփոփէ . ասի կծկել զինքն : ռամկ . կծկտիլ : Այնպէս յորժամ ոք ըղ ձեռան զարձուցանէ ընդ անութն . այս է խաղթումն , ասի կծկել զայնս : Եւ յայս մանէ առեալ , նոքա որք զձեռս իւրեանց 'ի բաց քարշեն 'ի չքաւորէն , ոչ տալով նմ զինչ , ասին կծկել զձեռան 'ի կարօտելոյն . այսինքն զոյ . 2 . Օրի . 15 . 7 :

Կծկիմ . եցայ . եայ . իլ : (Ձայնակր .) || գա- լարիլ . կամ կարկամիլ . կամ կորանալ . կամ յա ռաջ կոյս թեքիլ , և ոլորիլ . կամ յինքն ժո ղովիլ : ռամկ . եւէտա գոհ ըլլալ . կամ կծկիլ : 3 . Թագ . 14 . 10 : 4 . Թագ . 4 . 34 : և 9 . 24 :

Կծկծամ . ացի . ցեր . ալ : (Ընդհանուր .) || տե՛ս 'ի ներքոյ զԿծկծելն :

Կծկծեմ . եցի . եալ . ել : (չէզոք .) || սողո- կան եղանակաւ . կամ ողորմելի կերպիւ ձայն հանելն , և մռմռալն շանց . և այլոց նմ մանեաց :

Կծու . ուի . ու . ուց . օք : || Եղանէ սա 'ի կծել բայէն . այլ հասարակ 'ի հասարակ բայէն . սա ռի կծուն նշանակէ զկծօղն . այսինքն զխայթօղն . կամ զկսկծեցուցիչն . կամ զսխտան . և զգայթ . և այս ասի զայնոց բառաց , կամ ընդոց , որոց համն խայթէ զքիմս . կամ համն զգոն- զուեանն . որպիսի է սոխն . բողկն . մանանեխն և այլք նմանք : Կիւրղ . եզեկ . Ճ : Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ , ասի զբանից . և նշանա կէ զխստան , և զատապաղականն . և կամ զխայ թողն , և զխոցոտօղն : Մծբն . ժթ :

Կծուեմ . եցի . եալ . ել : (Ներգործ .) || խա ծանել . կամ խայթել . կամ մարմաջեցուցա- նել . կամ զքոր պատճառել . և այս ասի զխայ թող կենդանեաց . կամ զզեռնոց . նաև զգա- րոյ , կամ զկերակուր . և կամ զխոխոն պատճառող ցա ւոց , և զայլոց նմանեաց : Մերթ և նշա- նակէ կորզել . կամ թափել . կամ փրծուցա- նել . և կամ քարշել զդոսա :

Կծութիւն . թեան : || Կծողութիւն . այսինքն խայ- թումն . կամ կսկծեցուցումն . կամ գաղտու- թիւն . և կամ կծուութիւն : 'ի Ճառս հարց . իԸ :

Կծուութիւն . թեան : || Նոյն է ընդ վերինդն : Յովբ . Է . հատ . ա :

Կծոտամ . ացի . ա . ալ : (Ներգործ .) || Կծելով կծել . այսինքն խայթելով խայթել . կամ խածանե լով խածանել . և կամ խածատել : Յոբ . Կհատ . Զ :

ԿԿ

Կկեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || Հիւսել. կամ ոստայնանկել. ցի գործել զոյն և ինչ է կտաւեղէնս: Եւ առաւել կկել. իբր թէ կկոցել. ցի կկոցաւ գործել: Եւ յայս մասնէ առեալ նաև հիւսելն սարդին զոստայնս՝ կկել ասի: Ոստայն և նա՝ որ գործէ, և ոստնէ զինն, ոչ սարդին զոստայն Նար. ասի՝ կկել. թէ բարի ինչ է գործն. և թէ չար: Նոյնէ. Է:

Կկոց. ի. աւ. աց. օք: || Կկելոյ գործիք. որոյ երկոքեան ծայրքն են սուր. և մէջն մասն ստուար. և մէջն դատարկ. ուր անցուցեալ զեղեգն փաթութեալ թելովն. ձգեն զնա ձեռամբ կողմէ 'ի կողմն ընդ ջայնութն ոստայնին, որով գործի կտաւ. ռամկօրէն մաքոք:

Կկոցեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || տես զկկել:

Կկոցիմ. եցայ. եա՛. կամ եա՛ց. իլ: (Չէզոքակեր.) || Հիւծիլ. և մաշիլ. կամ հիւծելով և մաշելով գնալ. և այս ասի զաւուց, յորժամ իբրև զաւս խոռթացելոց եղեալ կարկառագին հայեցուածովք նկատեն ատրկք. որոյ աչացն դրեթէ չըլեալ մատանցն խոփքն, և միայն մէջքնն 'ի բաց մնայ: 2. Օրէ. 28. 32:

ԿՂ

Կղեր. ի. աւ. աց. օք. կամ իւք: || տես 'ի Նոյնքոյ զկղերիկոսն:

Կղերիկոս. ի. աւ. աց. օք: || է բառ յունական. և թարգմանի վիճակաւոր. կամ ժառանգաւոր. և այսու խոսին ամ սպասաւորք, որք են յեկեղեցւոյ. կամ ո և ինչ եկեղեցականք, կամ ուխտի մանկունք. թէ դպիրք լինին. թէ սարկաւագունք. և թէ այլք: Եւ առաւելն ասի վիճակաւոր. կամ ժառանգաւոր. զի որում յատուկ է այսպէս կոչումն վիճակաւ. կամ զժառանգութիւն եկեղեցականս:

Կղեցուցանեմ. ուցի. ցո՛. անել: (անցող.) || Գլեցուցանել. կամ հալածեցուցանել. կամ հասուցանել. կամ վարել. և կամ մղելով 'ի բաց հանել. և ըստ այսմ յորժամ ոք զաղ անկեալ Չարա. կամ զայլ ինչ նման՝ յետեւէ արտաքսէ 'ի ծով վարելով ողորկ ասնէ, ասի՝ կղեցուցանել զայն. Աւգոս.:

Կղզեակ. զեկի. աւ. ակ. օք: || Փոքրիկ կղզի: ռամկ. ադասի ադայ: 'Ի կղզա հողոյ. իմ:

Կղզի. կղզւոյ. եաւ. եաց. եաք: || Ցամաք երկիր 'ի մէջ ծովու, ուր բաղդեցուցանէ բնակութիւն մարդկանց. ռամկ. ադայ: Եսայ. 11. 11: Գործ. 27. 16: Յայտ. Յովհ. 10. 5: ասի, եւ 'ի սոյնանէ մեծաներան կղզիք աշխարհաց. խոնակեն բնակելոցն 'ի ծովեզերեան կղզիս. ցի 'ի եկեղեցա. 'ի կղզեակ. և այլն:

Կղթեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || Քար ծեծել, ծնծղել զհանդարտս. կամ զխաչս, զոր իբրև զվերայ ձգեն 'ի դադարման տարաց. և ...

և կամ յայլս ծառայս: ռամկ. Խմեկն յեցնել կամ փորձել ունիցնել:

Կղկիշեայ: || տես զկղկիշոց:

Կղկղութ. ի. իւ. եց. իւք: || խանդաղատանք. կամ խանդաղատել. կամ կաթոգին. և կամ այն, որ զվառեալ և զգորորեալ սէր և զբաղձանս ունի զուամէքէ:

Կղկղաթեմ. եցի. եա՛. ել: (Չէզոք.) || Կաթոգնիլ. կամ խանդաղատիլ. կամ խանդաղատանօք լինիլ դումէքէ. և կամ սաստիկ սիրով և անշանց բորբոքիլ. և իբր թէ հալեալ լինիլ 'ի սէր ուրուք: Ոսկե. 1. հատ. Ա:

Կղկղանք. անաց. օք: (անեզական.) || Աղբլորդքն. կամ աւելորդքն. որք ելանեն 'ի փորոյն կամ իբրև զխոշոր գիրս ելանեն 'ի դուրսն հրահալելեաց. կամ 'ի պորտոյն այլոց իրաց: Ըստ այսմ և ինչ ասի տարապարտ. կամ աղբք որք իբրև զյաւելորդս արտաթորին 'ի մերնոց՝ կղկղանք կոչին. Փիլիպ. 3. 8:

Կղկղիմ. եցայ. եաց. իլ: (Չէզոքակեր.) || Գնալ արտաթորիլ. կամ բղխել. կամ ելանել: Եւ այս ասի զայլոց իրաց, որք թանձրանալով. և մածելով արտադրին և ելանեն յերկիր կոշտս կոշտս. կամ իբրև զխոշոր գիրս. որպիսիք են աղտաղէս հանք. կամ հրահալելիք. որք 'ի ծոցս երկրի. և ըստ այսմ ասի. Յոբ. 28. 1. Զի է տեղի արծաթոյ. ուստի ելանէ. և տեղի ոսկւոյ. ուստի կղկղի: Ուստի և աղբք կենդանեաց՝ քանզի որպէս իբրև զյաւելորդս յորովայնէն արտաթորին՝ կղկղանք կոչեցան: Վա որոյ և երբեմն արտաթորիլն աղբանաց. կամ ելանելն յերէ իմիքէ աւելորդացն որք իբրև զխոշոր գիրս. կղկղել ասի:

Կղմինտր. կամ կղմինդր. կղմնտի. 'նոյ. նաց. նօք: || Մերթ նշանակէ զկաւեղէն կերպարանսն զայն թրծեալ 'ի հնոցի. զոր յածանս դաւանա 'ի վերայ տանեաց շարեն՝ ը մանաւանդ ազխազխելով զնա. ընդ որս իբրև ընդ խողովակս սահել ջուրց անձրևաց՝ յերկիր հեղանելին. ռամկ. քէրէմիթ: Իսկ մերթ նշանակէ զթրծեալ աղիւսն, որովք զորմունս հիւսեն. կամ 'ի յատակս տանն արկանեն շարեն. ռամկ. թուղլայ:

ԿՃ

Կճեայ. կճճի. իւ. իւք: || այն՝ որ է կաւ մացեալ և կերպարանեալ 'ի կճեայ. ցի 'ի մարմարիոնէ. որ և կոչի մարմարիոնեայ. և ըստ այսմ ասի՝ կճեայ թանգայք. կամ սիւն. և այլն: ռամկօրէն մերմերէ շինած: Երգ. 5. 15: Յոհ. 2. 6:

Կճեղէն. ղինի. աւ. ալ. օք: || Նոյն է ընդ վերինոյն:

Կճղակ. ի. աւ. ալ. օք: || Եղունգն անասունոց, ցի տոտոմք, եղջն. և այլոց նմանեաց. ռամկօրէն դըրնաղ: Ելից. 10. 26: Ղեւտ. 11. 7: Սաղմ. 68. 32:

Կճղակաբաշխ. ի. իւ. իւք: || այն՝ որոյ կճղակն է բաշխեալ, ցի ճեղքեալ. կամ թէ կէսն յերկուս բաժանեալ. որպէս է

ոչխարին, կոճն, այծն. և այլք բազումք: 2. Օրին. 14. 6: Խորէն. Գ. գլ. 59:

Կճղակահերձ. ի. իւ. եց. իւք: || Նոյն է ընդ. վերինոյն: Ղևտ. 11. 4. և 26:

Կճղակատամ. ացայ. ացեր / աւ: (ընդ. միջ.) || կճղակ լինել. որ իբրև ճեղքտումն խաղի, կամ ոչխարի լինել: Ահգաւ:

Կճղակաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զկճղակս, որ զուգճեղս: Ղևտ. 11. 3:

ԿՄ

Կմախեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կոտորել. կամ ջարդել. և կամ ջլատել:

Կմախք. եց. իւք: (անեզական.) || ոսկերք մեռելոյ. մինչ զի ոչ ոսկր գլխոյ մեռելոց յորժամ 'ի մսոյ մերկացեալ լինի՝ գանկ կոչի. սոյնպէս յորժամ բոլոր մարմին մեռելոյն ապականի՝ մնացեալ ոսկերքն կմախք ասին: Նարեկ. ՀԳ: Իսկ մերթ նշանակէ զկոտորածն, կամ զջարդն:

Կմբեթաձև. ի. իւ. եց. օք: || կամարաձև, որ այն՝ որ ունի զձև կաթուղիկէ շինուածոյ, որպիսիք են ծածք բաղանեաց. և կամ ոմանց եկեղեցեաց. կմ աղարտանեաց: Ահգաւ:

Կմբեթայարկ. ի. աւ. աց. օք: || տուն՝ որ ունի զգմբեթեայ, կամ զգմբեթաձև ծածք:

Կմբէթ. կամ կմպէթ. եթի. իւ. աց. օք: || տե՛ս զԳմբէթն. որ ռամկ. ասի գումպէթ: Նարէկ. ՂԷ:

Կմպէթ: || տե՛ս զԳմբէթն:

ԿՆ

Կնահան. ի. իւ. կամ աւ. եց. օք: || հանօղ յումեքէ զկին նր, որ բռնութեամբ յափշտակող. և կամ զկին իւր 'ի բաց հանօղ առ 'ի առնուլ զայլ: Խորէն. Դ. գլ. 27:

Կնամարդի: (Նախդրիւ հոլովի.) || այր մարդ՝ որ ունի զկանացի բարս. և կամ որ է թուլամորթ, և փափկասէր իբրև զկին: Խորէն. Գ. գլ. 55:

Կնամոլ. ի. կամ ոյ. իւ. եց. իւք: || մոլեալ. և սիրահարեալ 'ի սէր կանանց. կամ փափա շռայլաբար սիրօղ զկանայս. կամ իգասէր: Խորէն. Բ. գլ. 20:

Կնատ. ի. իւ. եց. իւք: || երանէ սա 'ի կինք բառէն, որով իմանի զօրութիւն. կամ արութիւն. ուստի բառս կնատ՝ նշանակէ պակասեալ 'ի զօրութենէ. կամ տկար. կամ փափկասէր. կամ կանացի. կամ փանաքի. և կամ նկուն:

Կնատութիւն. թեան: || անզօրութիւն. կամ փափկասիրութիւն. կամ երկչոտութիւն. կամ կանացութիւն:

Կնաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զկին. կամ ամուսնացեալ ընդ կնոջ. որ և ասի կանամբի:

Կնգուղ. կամ կնկուղ. գղոյ. ով. ոց. ովք: կմ կնգղի. աւ. աց. օք: || վեղար, զոր աբեղայքն ածեն զգլխով իւրեանց: Լամբրոն: և 'ի Վարս հարց. Ա. և Ժ:

Կնդրկաքար. ի. իւ. եց. իւք: || այն՝ որ բարձեալ բերէ ուրեք զկնդրուկ: իսկ մերթ ասի զծառոյն, յորմէ բղխի կնդրուկն:

Կնդրկախառն: (Նախդրիւ հոլովի.) || խառնեալ կնդրկաւ. կամ խառն ընդ կնդրկի: 3. Մակ. 5. 25:

Կնդրուկ. դրկի. աւ. աց. օք: || է անուշահոտ ծխանելի ինչ իբրև զխունկ, զոր 'ի գործ ածէին 'ի հնումն յամենայն պաշտամունս, և 'ի մատուցմունս զոհից: Սա է յատուկ. գոյն հիւթ ինչ հոտաւէտ, որ բղխի իբրև զխէժ 'ի կնդրկաքար ծառոյն, որ լինի յերկիրն արաբիայ: Երէ է սորա երկու տեսակ. մին է արական, մաքուր. և պատուական. քանզի ժողովի յաշնան, որ 'ի յամառան ինքնին բղխելով ընդ ճեղքուածս ծառոյն եփի 'ի տապոյ ամառ այնոյ, և զանեղակ տանանոյ, և յոյժ պայծառ լինի, ուստի և կոչի կնդրուկ երևելի: իսկ միւսն է թխագոյն, և շառագոյն, և ոչ է աղնիւ իբրև զաշնանայինն, զի ժողովին գնոս 'ի ձմերան. կմ 'ի գարնան, հատանելով զկեղև ծառոյն, և ոչ թողլ տան, զի 'ի տապոյ ամարան եփեսցի և զտեսցի: Եսայ. 30. 34: Ղևտ. 2. 1: 1. Մնաց. 9. 29: Պարզեալ բնութիւն կնդրկին է յոյժ ջերմ. և հատն սաստիկ. ուստի զօրաձանձս հոտոտոզին արբեցուցանէ, և իբր խելացնոր առնէ. և վա այսորիկ 'ի հնումն յորժամ կոտորեցուցանէին զփիղս՝ առ 'ի յարձակիլ 'ի վր մարդկանց, և չարաչար կոտորել զնո, ընդ անապակ գինւոյ, զոր մատուցանէին նց, ծխեին ընդ հոտոտելիս նց նաև զկնդրուկս, որով ուշացնոր եղեալ յոյժ կատաղէին. և այս է, որ ասի. 3. Մակ. 5. 1. Պատրաստել զփիղս գինեզինս, խնկալիցս զայրացուցեալս կնդրկաւ:

Կնի: || երանէ սա 'ի կնիք բառէն, որ նշանակէ զնշան. կմ զշաւիղս. ուստի բառիս կնի՝ նշանակէ հետ: Բայց սա միշտ 'ի գործ ածի ընդ նախդրիս այսմիկ զ, այսպէս՝ զկնի, որ այսինքն Մատթ. 4. 19. եկայք զկնի իմ, որ ընդ հետ իմ. սակայն երբեմն նախդիրն իսկ բառնի. և դնի խնդրոյն, զոր օրինակ, և զմեր կնի ոչ չոջէր, որ և զկնի մեր: Մար. 9. 37:

Կնիճ. կնիճոյ. ով. ոց. ովք: || է խոտ ինչ կարճ. և ջլային, որ բուսանի 'ի դիճին և յաղտաղտուկ տեղիս, կամ յեզերս ընկց. և 'ի գտանելն զառատ խոնաւութիւն աճեալ բարձրանայ իբրև զպրտու. ունի ընդ ծայր սուր, և զկողմունս սղոցաձևս. բաղմիցս հիւսեն սովաւ զխորտեղէն ամօթս. կմ զսփռոցս, ոչ զխսիր: Յոբ. 8. 11: և 40. 16:

Կնիք. կնքոյ. ով. ոց. ովք: || մերթ նշանակէ զմատանեհարն, կամ զփոքրիկ կաղապարն, զի կամ ձև ինչ. և յորում քանդակի գիր. կամ ձև ինչ. կամ պատկեր ուրուք: որով կնքեն զմուրհակս. կամ զայլ կնքելի գրուածս: ռամկ. մօհիւր: Եւլից. 28. 11. և 36: Երգոց. 8. 6: Երեմ. 22. 24: Իսկ մերթ նշանակէ զմանն. կամ զդրոշմ. կամ զայլ ինչ նիւթ, որ ընդունեալ զձև կնքոյ հաստատեալ կայ 'ի վր կնքեցեալ իրաց: Տօբ. 9. 6: Յայտ. 5. 2: և 6. 1: Մերթ ևս նշանակէ զի և կցէ դրոշմ,

ἀποσφράγισμα, σφραγίς, signaculum կամ

կամ ուխտն. կամ զհաստատութեան նշանակն ։ Հռոմ. 4. 11։ Երբեմն ևս հաստատութիւն. կամ յայտ. կամ վկայութիւն. կամ կնքով հաստատեալ վկայական ։ 1. Կորն. 9. 2։ 2. Տիմ. 2. 19։ Իսկ մերթ նշանակէ զվճիռն դատաստանական. կամ զդատապարտութիւն ։ ռամկ. ...։ ... առնի ՚ի շուրթնոցի. քև ըստ ծածան կնիք գաղտապարութեան ։ Երբեմն ևս բառս կնիք. նշանակէ զմիրոնութիւն. և ի այսմ Է բայս՝ շարակցի այսպէս. կնիք առել. և նշանակէ մկրտել զերեխայս ։ ռամկ. ... 1. Կորն. 1. 16։ և կամ այսպէս՝ կնիք առնուլ ։ և նշանակէ մկրտիլ երեխայից ։ ռամկ. ... կնքուն եղէգ. ...

Կնկուղ ։ || տես զԿնգուղ ։

Կնճռանամ. ացայ. ացեր. անալ ։ (ընդ մ.ջ.) || խոզանալ. կամ իբրև զխոզ խառնանալ. կամ ըմբռ. և խառնակարծեաց ջլնել ։ 3. Մակ. 3. 12։

Կնճթակերպ. ի. իւ. իւց. իւք ։ || այն՝ որ է ի ձևանման կնճթի. կամ որ ունի զձև ցռկաց կնճթից. որ վայրի խոզից. և ի այսմ առնի՝ կնճթակերպ երեսք ։ Ազգաբ.

Կնճթանամ. ացայ. ացեր. անալ ։ (ընդ մ.ջ.) || կնճթաւոր լինել. որ առանձնաւ զերեսս ցռ. ... և կամ կերպարանել խոզերի ցռկաւ ։ և ի այսմ առնի ՚ի գերս աղանդաւորաց. կենդանակերպութեան ... և ձեւքս երեւոյն կնճթացեալ ։

Կնճիթ. կամ կնճիթ. ճթի. ու. ոյ. օք ։ || երկայնաձևութիւն. որ երկայն բերան կենդանեաց ... որպիսիք են բերանք ... դաղանաց. որ շանց. և գայլոց ... խոզենոյ ... ։ Բայց առ յատկապէս առի զերկայնաձիգ բերանոյ, և զերէս խոզից՝ կամ կնճիթ. ... և ձայն իւր ցուցանէ. զի առի կնճիթ. ... թէ կնճի քիթ ։ և մ....յարութեան երբեմն առնել լինի փոխանակ կնճթի. որ է վայրի խոզ. և ի այսմ առի ՚ի գերս աղանդաւորաց. երկրպագութիւն ձեռաց և ոտից կենդանակերպութեան քերն ... ղարմանակերն կնճթից. որ վայրի խոզից. Մերթ ևս բառս կնճիթ՝ նշանակէ զհամակաւորս երկայնացեալ քիթն մեղաց, որով իբր թաթիւ առնել զերեսս կուրս զինեն ՚ի բերան իւրեանց, և ուտեն. ռամկ. ... ու ... և առելն այն որ իբրև զերթ առն ... յերկնից ՚ի վ... ծաղկ ... մատուն ... գ ... կնճիթ կոչի։

Կնճռան. կամ կնճռան. կնճռոյ. ով. ոյ. ովք ։ || փաթութեան համբոյր. որ այն կարողն, որ պատճառի յասխառնես, կամ ՚ի թելս, յոր... ժամ խառնակեալ շփոթին, և այնպէս յա... բռնայր համբուրեցին, մինչ զի համբոյր նշ... կամ ոչ երբեք լուծանի. և կամ յայս գծ... ուրապա. ռամկ. ... Եւ այս մերթ նմա... նութիւն առնել նշանակէ զասաւոր կապակ... ցութիւն. կամ զպարտն ՚ի մեղս. որով իբր ... համբուրեալ կաշկանդին. յանօրէնու... թիւն ... ։ Եսայ. 58. 6։ Ե... 18. 23։ Իսկ մերթ նշանա... ... բնաց. կամ ծանկառութեան.

որ պատճառի ՚ի ծերութենէ. կամ ՚ի տառապելու. կամ ՚ի խոժոռելոյ. և ըստ այսմ առի ՚ի վերս հարց. իբր. ոչ խոժոռեցան... իւր. և ոչ առնելոյ կնճռան ծնան յերեսն ։ Եւ այսմ է և ՚ի գիրս Սծբ... Իսկ մերթ կնճիռ առի խորս առ խորս կրկնուածն. կամ ծալուածն կամարելոյ. ռամկ. ... մերթ ևս նշանակէ զերեղեանս խաղողոյ. որք մնան ՚ի հնձանս ղերի կոխելոյն. կամ ձէթելոյն ։ ռամկ. խաղողի ...։

Կնոքան ։ || է գործիականն կնոյ բառիս, որ նշանակէ կանամբք. կամ կնաւ ։ Նեէ. 1. հատ....

Կնտակ. ի. ու. այ. օք ։ || ընկմացեալ գլուխ առնող. որով խանդի այնր որոյ բոլոր գլուխն է մազատեալ. որ ՚ի մազից մերկացեալ. կամ հերաթափ եղեալ. որով գլուխ մազադոյն երևի իբրև գագաթնակ գնտակ. ռամկ. պաղ. 4. Թագ. 2. 23։ Ելե. այսպիսիք կոչին և կուտն. յորմէ և ծագի կնտակ բառս ։ Ղևտաց. 13. 40։

Կնտանամ. կամ կնտանամ. ացայ. ցեր. անալ ։ (ընդ մ.ջ.) || կուտն լինել. որ բոլորովին հերաթափ լինելն գլխոյ ։ ռամկ. պաղ ըլլալ ։ Եզեկ. 29. 18։

Կնտութիւն. թեան ։ || հերաթափութիւն. կամ անմազութիւն գլխոյ. որով բոլոր գլուխն մազատի. որ մերկանալ ՚ի հերաց. ռամկ. պաղու... թիւն ։ Ղևտ. 13. 42։ Եսայ. 3. 24։ Երեմ. 47. 5։ Իսկ մերթ անմազութիւն գլխոյ. որ լինի ՚ի ածիլելոյ զբոլոր գլուխն, կնտութիւն առնի. Ղևտ. 21. 5։ Եզեկ. 27. 31։

Կնքահայր. հօր. հարբ. հարց. հարբք ։ || նա՝ որ մկրտութեան եղեալ անձն զերեխային ՚ի մկր... տութենէ. և յետ մկրտելոյ քահանայից ընկալնու զնա յանձն պահանջ՝ առնի կնքահայր. իբր թէ՝ կնքեցելոյն հոգևոր հայր ։

Կնքամայր. մօր. մարբ. մարց. մարբք ։ || կինն՝ որոյ այրն. կամ որդին կնքահայր եղեալ է որդւոյ ուրուք. առնի կնքամայր ։

Կնքատու. տուի. ու. ուց. օք ։ || տուող ... զկնիք. որ կնքող. կամ մկրտող ։

Կնքաւոր. ի. ու. աց. օք ։ || մերթ նշանակէ զկնքողն. կամ զկնքահայրն ։ Իսկ մերթ զկնիք ունօղն, և կամ զմկրտեցեալն ։ Լ... բրոն.

Կնքեմ. եցի. եա. եալ ։ (ներգործ.) || զկնիք սպել. կամ կնքով փակել ։ ռամկ. մօհուր ... Նէէ. 1. Եզր. 3. 8։ Երգ. 4. 12։ Երեմ. 32. 10։ Մատ. 27. 66. Մերթ ևս նշանաւորիլ. կամ նշանել զինչ իբրև կնքով և մտադրեալ զի որ գեղեցիկ և փայլեալ կացցէ. և կամ զի յայտ... նի լիցի, թէ այս ինչ իր՝ է այն ինչ ... մեզ ... և նշանակեցեալ ։ Եփ... 1. 13։ Յայտ. 7. 3։ Ըստ որում և առնելն ՚ի հոգւոյ զինքս դրոշմիւ կամ մկրտութեամբ, ըստ որում է հոգևորական նշանաւորել, կնքել առի ։ 2. Կորնթ. 1. 22։ Եւ վասն այսորիկ երբեմն բառս կնքել. նշանակէ մկրտել զերեխայս ։ և ըստ այսմ մկրտութիւնն ևս կոչի կնիք ։ Այնպէս և փակականել զօրէնս, կամ որպիսութիւն ինչ, կոչի կնքել ։ Լա...։ Մերթ ևս նշանակէ վճարել. կամ հաստատուն ցու...

ցանել. և կամ խոստովանութեան ընդունելոյն էր կշռով հատուցանել. թէ այս ինչ էր չափով կամ այնպէս, կամ այնպէս պարտի ըս-մարել՝ այսպէս, կամ այնպէս պարտի ըն-նել: Յոբայ 2. 5: Յոբ. 3. 33: և 6. 27: Իսկ եր-բեմն նշանակէ ծածկել. կամ թաքուցանել: Դան. 8. 26: Յայտ. 22. 10: Իսկ մերթ ընծայեցու-ցանել. կամ պարզաբեկցուցանել. կամ վերջա-ցուցանել. և ըստ այսմ առնի. 'ի Նուրբէն. զճ: Եւ արդ՝ զգլի ընթացից պատմութեան աստուա-ծաշունչ կնքեսցուք:

ԿՇ

Կշիռ. կշռոյ. ռով. ոց. ովք: || գործիք կշռ-ելոյ. որով մերթ նշանակի անթաւ կշռոցն, որ 'ի վերայ լծոյն իւրոյ ունի զսկաւառակս գիծս, և նիշս. յորմէ կախեալ կայ գնդակաձև հակակշռոյն. զոր ռոմանիկէն կոչեն: Ղեւ. 19. 35. և 36: Եսայ. 40. 12: Իսկ մերթ նշանակի երկթաթ կշռորդն. այսինքն այն՝ որ կախեալ ունի զծայն իւրեանց զերկուս թաթս. 'ի միոյն որոց դնին հակակշռոյքն. իսկ 'ի միւսն կշռելի իրքն. և կշռքն. ռամկ. բեռումի կամ վեռնէ: Առակ. 16. 11. առաջինն: Եսայ. 40. 15: Դան. 5. 27: Այն պէս է և Միք. 6. 11. առաջինն. որ 'ի մեզ սովորաբար գործել է կշռաքարս. որ այսպէս է խմանիլ կշռոց: Մերթ և նշանակէ զհակակշռոցն կշռորդաց. որք պահին 'ի պայուսակի. կամ յծիք սմանի. և 'ի ժամանակի կշռելոյ դնին 'ի թաթս կշռորդաց: 2. Օրին. 25. 13: Առակ. 16. 11. երկրորդն: Միք. 6. 11. երկրորդն: ըստ այսմ և Զաք. 5. 7. ուր ասէ՝ կշիռ մի կապարեայ. նշանակի կապարեայ գունտն կշռոց. որ է երրորդ մասն քարի. ուստի ասէ 'ի 8. համարն. կոչի վէմ կապարեայ: Մերթ և բառիս կշիռ. նշանակէ՝ չափ, կամ ոչքանութիւն. կամ բացորոշեալ ծանրութիւն կշռելի իրաց: 1. Թագ. 28. 14. և 15. և 16: Իմաստ. 11. 21: Յայտ. 16. 21: Այնպէս և բացորոշեալ կարգն. կամ սահմանն իրաց. որ դնի. զի մի ելցէ իւր սահմանաց քան զայն, կշիռ կոչի. վս զի է նը-մա երրորդ չափ: Յոբ. 28. 25: Երբեմն և նը-շանակի հաւասարութեան. կամ զուգահաւասարն. և ըստ այսմ առնի Ղեւ. 6. 34. Անդրէն առնուլ զկշիռն: Իսկ մերթ նշանակէ ըղ-համեմատութիւն. կամ զբաղդատութիւն. և կամ զկարգն: Ոսկէ. 1. հատ. ա. և ժգ: Իսկ 1. Մակ. 14. 29. ուր ասէ՝ եդ զզլուխ իւր 'ի կշիռս. խմանի դնել զանձն 'ի վտանգ մա-հու: Դարձեալ բառս կշիռ նշանակէ զհա-մաստեղութիւն ինչ. յորում աստեղքն զե-տեղեալ կան 'ի ձև կշռոյ. և է սա եօթներորդն կենդանակերպից. 'ի յոր մտանէ արե-գակն ըստ յստակ ընթացիցն 'ի քսան և մի երրորդ աւուրն սեպտեմբերի. և ելանէ անդ մինչև 'ի քսան և մի երրորդ օրն հոկտեմբերի:

Կշռադատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || բաղդատել. կամ համեմատել. կամ հաւասա-րաչափ առնել: Իսկ մերթ նշանակէ դա-տել և կշռել միտս. կամ ենթադատել:

Կշռեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կշռով չափել զծանրութիւն կշռելի իրաց: 1. Եզր. 8. 56: Եզեկ. 5. 1: Դան. 5. 27: Եւ 'ի բազում տեղիս Ս. գրոց՝ յորժամ ասէ՝ կշռել ումեք զարծաթ. խմանի կշռով տալ. ուր ծննդ. 23. 16: 3. Թագ. 20. 39: Մատ. 26. 15: մերթ և նշանակէ՝ դատել միտս. կամ ենթադատել. կամ քննել. կամ փորձել: Դատ. 6. 4: Լամբրոն: Իսկ մերթ բաղդատել. կամ համեմատել. կամ զոյգ. և հաւասար առնել: 2. Կորն. 10. 12: Լամբրոն: Ոսկէ. 'ի Նախերգ: Բայց մերթ մինչ ասի զեւմքէ. կշռէ զծով աշխարհ. նշանակէ արժել զծով աշխարհս. կամ զա-գահաւասար լինել ծով աշխարհին: Ոսկէ. 1. հատ. ժե:

Կշռորդ. ի. աւ. աց. օք: || ելանէ սա 'ի կշիռ բառէն. ով և ձայն իւր ցուցանէ. և նշա-նակէ զկշռօղ գործին, որով մերթ խմանի անթաւ կշիռն. զի ռոմանիկէ: Իսկ մերթ երկթաթ կշիռն. զի բեռմալին: Եսայ. 40. 12: Մերթ և նշանակէ զհակակշռոյս թա-ծեգենս. կամ քարեայս. և կամ յայլնէ նիւթոյ, որք 'ի ժամանակի կշռելոյ զիրս, դնին 'ի թաթս կշռոց: Մերթ և նշանակէ ըզ-բացորոշեցեալ չափս, կամ զծանրութիւն կշռե-լի իրաց. և ըստ այսմ առեալ լինի: Թագ. 7. 13. և 25: յորս ասի. կոնք՝ մի արծաթի 'ի հարիւր և յերեսուն կշռորդէ. և այլն. վս զի աստ կշռորդն, նշանակէ զծանրու-թիւն զայն որ կշռէ զհարիւր և երեսուն սիկղ:

Կշռորդեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կշ-ռել կշռորդաւ. կամ բաղդատել. կամ համե-մատել. կամ քննել. և կամ փորձել: Նուրբէ. 'ի Գովեստ Խոսրովի:

Կշռոց. ի. աւ. աց. օք: || ածանցիս 'ի կշիռ բառէն. ով և խայթողն 'ի խոյթ բառէս: Ուստի կշռոցն՝ նշանակէ զգործին կշռե-լոյ. զի զկշռորդն. որ է ռոմանիկէն. կամ բեռ-մալին: Մծբն. ժէ:

Կշռութիւն. թեան: || ծանրութիւն. կամ ոչքանու-թիւն. կամ չափ: 1. Մնաց. 28. 18: 2. Մնաց. 3. 9: Մերթ և նշանակի ասլաւ համեմատութիւն. կամ բաղդատութիւն. կամ հաւասարութիւն. կամ ըն-Նուրբէ. զճ: Իսկ մերթ քննութիւն. կամ ըն-նումն. կամ խոյզ և խնդիր: Ոսկէ. 'ի Նախերգ:

Կշտամբանք. անաց. օք. (անեզական.) || յան-դիմանութիւն. կամ թշնամանք. կամ յանդիմա-նական սաստ. կամ խրատ. կամ ապաշաւանք: 4. Թագ. 19. 3: Առակ. 15. 31: 2. Պետ. 2. 16:

Կշտամբեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || յան-դիմանել. կամ թշնամանել. կամ սաստել. կամ սաստիկ, և պատուհասիւ խրատել: Սաղմ. 104. 14: Իմաստ. 11. 11: Տիտ. 1. 13:

Կշտամբիչ. բչի. աւ. աց. օք: || յանդիմանօղ. կամ թշնամանօղ. կամ սաստիւ. և պատուհա-սիւ խրատօղ: Յուդայի. 22:

Կշտամբութիւն. թեան: || տե՛ս զԿշտամբանքն: Իմաստ. 1. 8. և 9: Առակ. 1. 32:

Կշտապանակ. ի. աւ. աց. օք: || է զարդ ինչ փո-նացի, զոր կապեն երբեմն զգլխոյ արծաթեն-զէն, կամ ոսկեղէն. և զերկոսին ծայրսն յո-ղեալ ընդ միմեանս՝ առնեն զնա բոլորա-

կամ ձև իբրև զօղ, յորժամ շաքեն կազմած զպէսպէս արծաթեայ, կմ՛ ոսկեայ գնտակս, և կմ՛ զկաճառս, որք 'ի շարժելն շղթային՝ շարժին, և զպէսպէս ձայնս արձակեն։ Զայս շղթայս անցուցեալ կանթոց ընդ պարանոցս, զմի կողմն արկանեն 'ի վր միոյ ուսոյ իւրեանց. իսկ զմիւս կողմն առնուն ընդ անութովք, զի ընդ զօլթուխով միւսոյ ուսոյն, որ իջեալ հասանի 'ի կռուշտն այնր կողմանն, և զարդարէ զնա։ Այս զի յոյժ ծայրի կախեալ կայ զարդ իբր ժանեկաձև, կմ՛ ըստ կերպի հնոյկեի, զի հասանիք, կազմեցեալ յարծաթոյ, կմ՛ յոսկւոյ գեղեցիկ արուեստիւ, որ զգալով կռուշտն այս ակնալ շքեղացուցանէ. որպէս իմն կոչեցան կշտապանակ. որ առաւել պարանոցի [illegible] պահպանակ։ Ելից. 35. 22։ Թուոց. 31. 50։ Եսայ. 3. 21։ Իսկ մերթ բառս կշտապանակ նշանակէ զմ՛ և իցէ զարդս, որք զկշտաւք [illegible], կմ՛ կռնակաց ածեալ զարդարանքն զնոյ։

Կշտապնդիւք։ (Նախադրելի հոլովիւ)։ || Նա որ է ուխտով կշտացեալ. զի յոյժ յագեցեալ, բայց առաւել մեծի մասին. ընդ բայի բարբառելոյ այսպէս. կշտապնդիւք վայելել. և նշանակէ առատութիւն յագեցեալ լինելով զանազանութեամբ. կմ՛ յոյժ յագ. ուտելով լիութիւնն. և զմայլել։ Եսայ. 66. 11։

ԿՈ

Կոգի. ւոյ. ով. եաց. ւովք։ || Իւղ կաթին. կմ՛ մածնոյ, զոր հանեն 'ի նոցանէ յածելս յուզելով զնա. զորմէ ըհապայն բացատրեցաւ 'ի ծծմոց բառն։ տե՛ս անդ։ ռամկ. կարագ։ Ծննդ. 18. 8։ 2. Օրէն. 32. 14։ 2. Թագաւ. 17. 29։

Կոճակ. ի. աւ. աց. օք։ || պահանգ. կմ՛ կառոյք սիւնից, կմ՛ շինուածոց առանց, կազմեցեալք 'ի գեղեցկաց, և յայլոց նիւթոց։ որովք հաստատուն մնան որմունք. կմ՛ շինուածքն։ 3. Թագ. 6. 10. և 18։ Իսկ մերթ նշանակէ ըղ սեամս, որ է շէմն դրանց. կմ՛ զպարսպոց, և կմ՛ զդրանդս, որք յերկուց կողմանց ըղ երկայնութեն դրան՝ եղեալ կան։ Եւ մերթ առաւել ծմ՛ շէմքն 'ի միջոցին խմանին, թէ փայտակերտք իցեն. և թէ քարեղէնք։ Եզեկ. 40. 6. և 8։ Նոյն 40. 7. և 12. և 13. և 21. և 24. և 29. և 33. զնոյն փոխանակ սեմնոց։

Կողմն. [illegible] ։ || տե՛ս զԿողմն։

Կողկողանք. ի. աւ. աց. օք. || փողփողել կողմն. կմ՛ [illegible]։

Կողոպուտ. կողոպտոյ. տիւ. տոյ. տովք։ || [illegible] Ծննդ. 32. 15։

Կոթոսք. ի. իւ. եաց. իւք։ || կրծանք. կմ՛ թէ բառն. կմ՛ կիսառ. կմ՛ անկատար։ Մերթ և այսպէս բառիւ նշանակի հարց ինչ ասելոց ամենայն, որ զատանի յամենայն մէջ զերթ բարբաքեալ. և եղեալ կայ անմիջական [illegible] կանխիկ առաւելոց. որոյ ըմբռնեալն է Աստուածածին լինել մարմնով Տր մեր ամենեցուն. և այլն։ Եւ այս հարց կոչեցաւ կոթոսս. հաւ թէ կրծանս, և թերաւորս. վն զի առակ հարց է. և այլք ապաքէն պարզեն զորութիւն։

Կոթղ. թեղ. եղբ. եղոց. եղօք։ || Ըմբռնելի թիոյ. կմ՛ կացնոյ. կմ՛ դանակի. և այլ ևս իցէ իրի։ ռամկ. կոթ։

Կոթող. կմ՛ կոթող. ողի. ոյ. ոց. ովք։ || Արձան. կմ՛ մեծ իբրև զսիւն կանգնեցուցեալ 'ի լերինս և 'ի բլուրս. կմ՛ 'ի հրապարակս. կմ՛ յիմիք երևելի տեղւոջ. այլ և մերթ 'ի վր գերեզմանաց. ռամկ. [illegible] քար։ Եւ զայսպիսի արձանս երբեմն կանգնէին առ 'ի նշան. կմ՛ առ 'ի յիշատակ իմիք. 4. Թագաւ. 23. 17։ Եսայ. 30. 17։ Իսկ մերթ առ 'ի պաշտել զնա իբրև զկուռս. ուստի առանձինք էին առնել 'ի հեթանոսն կռապաշտութեան։ Ղևտ. 26. 1։ Եզեկիէլ. 16. 31. և 39։

Կոթողել. եցի. եա՛. եալ։ (Ներգործ.) || Կանգնել զկոթող. զի զմեծագործն արձանն առ 'ի նշան, կմ՛ առ 'ի յիշատակ. կմ՛ առ 'ի պաշտել։ Եզեկ. 16. 31։ բառս այսմ կոթողել առի՝ նաև կանգնել յերևելի տեղւոջ զամբարտակս, զի զբարձրաբերձ շինուածս առ 'ի լինել յիշատակ յաւիտենական ժամանակի. այն է զև աշտարակն բաբելոնի, զոր կործանեաց Աստ. [illegible]։

Կոլինչ. կոլնչոյ. ով. ոց. ովք. կմ՛ իւ. իւք։ || Է ժամանակը հնէթ ինչ, որ 'ի դպրոց ուսմանց մարդկանց կիրառէ 'ի թիկնանսն, և անդէն թանձրացեալ ձիւնակերպ զծամանդաց. և կարի վշտացուցանէ զնոս, որ նեղութեան կոչին [illegible]. և ունէ մերթ զմի օր. և մերթ այլ աւելի. կամ նուազ. և սաստ ցրտիւ. եւ նոքա, որք ոչ համբերեն. այլ սաստ կծկել զայն. և կմ՛ ձգել սաստ ձեռամբ. թէպէտ յայնմիկ ժամու թեթևանան 'ի ցաւոցն. բայց մինչ վերստին գայ սաստ ևս լ բանզի զաւջիներն վշտացուցանէ։ ռամկ. [illegible]։

Կոխան. ի. իւ. եաց. եօք։ || կոխեցեալ. կամ կոխոցն եղեալ։ Իսկ մինչ ասի. կոխան խաղողոյ՝ նմանին յաւելուածքն կոխեցեալ խաղողոյ, որք մնան 'ի հնձանի։ ռամկօրէն՝ ... 'ի Հայս հարց. ։

Կոխան։ (ոչ հոլովի, այլ ընդ բայի բարբառելոյ այսպէս, կոխան առնել.) || և նշանակէ՝ առ ոտս արկանել, և կոխել, կմ՛ ոտնակոխ առնել. կմ՛ առ ոտն հարկանել։ Եզեկ. 32. 2։ Եւ կմ՛ այսպէս կոխան լինել. կմ՛ կոխան կալ. և նշանակէ՝ ոտնակոխ լինել. կմ՛ 'ի ներքոյ ոտից անկանել, և կոխոտել։ Եսայ. 25. 10։ 1. Մակ. 3. 45։ Իսկ Եսայ. 7. 25. ասէ 'ի կոխան եղեն. խմանի 'ի կոխոտման. կմ՛ 'ի կոխոտումն եղին։ Եւ մերթ նմանութեամբ առնլով, նշանակէ. զանկեալն 'ի ներքոյ ար համարձակութեան, և նախատանաց. կմ՛ զխոնարհն. և զարհամարհեալն։

Կոխել. եցի. եա՛. եալ։ (Ներգործ.) || զոտս 'ի վր իրիք դնելով ճնշել. կմ՛ ոտնակոխ առնել. կմ՛ առ ոտն հարկանել. կամ ոտից կոխան առնել. որ է ռամկ. ասոք չիգնել։ Միքիա. 5. 21։ 4. Թագ. 7. 17։ Եսայ. 16. 4։ Իսկ 1. Թագ. 17. 53. ասէ անդ կոխեցին զբանակս նոց. խմանի յարձակեցան մնին 'ի բանակն առ 'ի յափշտակել զինչս նոց։

Կոճ. ի. իւ. եց. իւք. կմ՛ ճոյ. ով. ովք։ || [illegible]

կամ լաց հանդերձ բաղխմամբ կրծոց. կմ՛ գլխոյ: 1. Մակ. 9. 41: և 3. Մակ. 4. 3: Եր՛ սա մերթ Ը. բայի շարակցի այսպէս. կոծ դնել. կմ՛ կոծ առնուլ. կմ՛ կոծ առնել. և նշանակէ կոծել. ցը լալ. և ողբալ բաղխելով ըզկուրծս, կմ՛ ծեծելով զգլուխս: 1. Մակ. 12. 52: և 13. 26: Գործ. 8. 2:

Կոծաւոր. գրի. իմ. աց. օք: || զկոծ դնօղ. կմ՛ զկոծ արկօղ: Եր՛ մերթ նշանակէ զնա, որ առհասարակէ ումեք կոծել. կմ՛ ողբալ:

Կոծամ. ացի. ա. ալ: (Չէզոք.) || առնս զԿոծել: Ողբ. 1. հատ. ԼԹ: 'ի չարս հարցս. Ժ՟Գ:

Կոծեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || առնել հարկանել. կմ՛ բաղխել. կմ՛ հարուածել. կմ՛ ծեծել. և Ը. այսմ ասի. կոծել զանձն քաղաքն. կմ՛ կոծել զկուրծս. կմ՛ զհողմն. և այլն: Մաքի. 5. 5: 1. Կոր. 9. 26: Ղուկ. 18. 13: Իսկ մերթ հարկանելով. կմ՛ ծեծելով ցաւել. և պատառ առնել. կմ՛ խզզատել: և ըստ այսմ է. Եղեկ. 23. 34. ուր ասի. Զհերս քո խղեցես, և զստինս քո կոծեսցես: Մերթ ևս նշանակէ աշխարել. կամ ողբալ զոք ծեծելով զանձն կամ հարկանելով զգլուխ իւր: Ծննդ. 23. 2:

Կոծիմ. եցայ. եաւ. իլ. կմ՛ ել: (Հոմանիշ. և մերթ հասարակ բայ. և առնու զհոլովման կան խնդիր.) || կոծ առնուլ. կմ՛ աշխարել. և կմ՛ ողբալ զոք լալով. և հարկանելով զկուրծս. կմ՛ ծեծելով զգլուխս: կմ՛ ցաւելով զերեսն. կմ՛ զձեռն: ռամկ. լալ և ծեծվիլ: Ծննդ. 50. 10: 2. Թագ. 11. 26: 1. Մակ. 2. 70: Յայտ. 18. 9:

Կոծկեմ. կեցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || ամանձել. կմ՛ մածուցանել. կմ՛ շաղկապել. կմ՛ կցել. և կմ՛ միաւորել: ռամկ. կոշնել: Սիրաք. 22. 7:

Կոկ. ի. իմ. ից. իւք: || հարթ. կմ՛ ամենևին հարթեալ, և հաւասարեալ: ռամկ. դուզ. կամ փեղ:

Կոկեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || կոկ առնել. կմ՛ հարթ հաւասար առնել. և կմ՛ հարթել: ռամկ. դուզել:

Կոկող. ի. իմ. ից. իւք: || բարձրավիզ. կմ՛ գոռոզ. կմ՛ հպարտ. կմ՛ ամբարտաւան:

Կոկողանամ. ացայ. ցիր. ալ: (Ընդմիջ.) || բարձրավիզ լինիլ. կմ՛ հպարտանալ. կամ ամբարտաւանիլ:

Կոկոն. ի. ամ. աց. օք: կմ՛ իմ. ից. իւք: || գեղարձակ ծաղիկ. կամ բողբոջ ծաղկան. որ 'ի սկզբն գնտաձևական արտաքս ելեալ. սակաւ ինչ հաւաքեալ ունի զտերևս իւր, որ այնուհետ է վարդն յառաջ քան զբացեալ լինելն: ռամկ. զօնճայ: Եր՛ յայտնապէս առեալ երբեմն ասի և զայնց իրաց, որք իբրև զգնտաւ արտաքս առուսեալ կամ 'ի բուն կոյսանաց իւրեանց: որպիսի է աչք ումանց մարդկանց. [illegible] այսպէս առ. արտաքս գնտաձևանան, իբր թէ կամին 'ի կապճաց իւրեանց արտաքս ելանել. և Ը. այսմ միջատանկական բար վարի. զի ասեմք. կոկոն աչք. և այլն:

Կոկովանք. աց. օք: (անեզական.) || գովեստ կամ գրուած. կմ՛ ձարտարութիւն աստացուած ծոց. կմ՛ արուեստաւոր յօրինուած բանից: Կեւրեղէ աղաղմանց:

Կոկովեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգ.) || գրուածել. կմ՛ ներբողել. կմ՛ ձարտարութեամբ բանից ասել. կմ՛ յօրինել զխօս: Իսկ մերթ նշանակէ զնչս ուրուք 'ի կապճացն արտաքս ստուցանել. կամ զաչս ուրուք հանելով կուրացուցանել:

Կոկովանեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || գրուածելով գրուածել. կմ՛ յոյժ ձոխաբանել. կմ՛ ձոռոմաբանութեամբ ասել զխօս. կմ՛ յօրինել:

Կոկորդ. ի. աւ. կմ՛ իմ. աց. օք: || վերին մասն արկոդոյն. կմ՛ միջին կողմն բերանոյն սկսեալ 'ի քմացն մինչև 'ի փողն, ուր լինի համառօտութիւն, նաև բարբառն զանազան արտաքսուցանի կերպարանօք: Յոբ. 20. 13: Սաղմ. 113. 7: Առակ. 8. 7: և 24. 13:

Կոկորդաւոր: || ոչ հոլովի. այլ ընդ բայի շարակցի այսպէս. կոկորդաւոր խօսիլ. կմ՛ կոկորդաւոր գոչել, և նշանակէ՝ լցեալ կոկորդիւ. կամ լի բերանով:

Կոկորդախօս: (Նախդրբիմ հոլովի.) || կոկորդաւոր խօսօղ. կմ՛ այն՝ որ միշտ հագագային հնչմամբ վարի 'ի խօսիլն. յորում բարբառն թանձր և բիրտ ելանէ. և այս մերթ ասի զմարդոյ. և կմ՛ զազգէ. և մերթ զլեզուէ նց: Խորէնն. Գ. գլ. 54:

Կոկորդիլոս. ի. աւ. աց. օք: || է բառ այլազգական, զոր մեք կոչեմք տիմսախ, որ է գազան ինչ գետնեայ և ջրային, ձևով նըման է մողէսի. ցը ԴԷՈՌԹԻՆՓԷԼԷԻ. բայց մարմնովն է յոյժ մեծագոյն. և աչագնագոյն է. թուեաւ լինի ընդ երկայնկենդանեաց. Սա վիշապ կեայ 'ի ջուրս. նաև 'ի ցամաքի: Սա ածագրի 'ի ձուոյ իբրև զձու, և մինչև ցոր մահուան իւրոյ աճի: Ունի զմորթ կարծ՝ 'ի բնութենէ, և անթափանցելի 'ի զինուց: 'Ի ծնօտս իւր ունի զհարիւրաւոր ատամունս սուրս և գծեռախս: Յատուկ է սմա 'ի մէջ երկրային կենդանեաց շարժել միայն զվերին կզակն. և ոչ երբէք զներքինն: Յաձախ գտանի յաշխարհն Եգիպտոսի. և 'ի գետն Նեղոս. և 'ի Նիգերս: Խորէնն. յաշխարհ:

Կոհակ. ի. աւ. աց. օք: || գիզացեալ ալիք. կմ՛ կուտակումն ջուրց. կմ՛ ամբարձեալ և բարձրացեալ ջուրք, և կմ՛ գարիճ և գարիճ ընթացող հոսանք ջրոց: Նաւէն. Ճ. և այլ:

Կող. ի. իմ. ից. կմ՛ աց. իւք: || կամարաձև ոսկերքն երկոց կողմանց կենդանւոյն. որք մի ըստ միոյ վանդակաձևաբար շարեալ կան 'ի պարանոցէն մինչև ցմէջն. որոց մի ծայրն է հաստատեալ Ը. ոսկեր թիկանց միջինն. իսկ միւսն ընդ տափարակ ոսկեր կրծոց: Ծննդ. 2. 21: Յոբ. 40. 13: Առակ. 22. 27: Իսկ մերթ բառս կող առնի լինել փոխանակ կողմանն. և Ը. այսմ ասի, 2. Թագ. 16. 13: Երբ սեմէի երթայր ընդ նա Ը. կողաց լերինն. ցը 'ի կողմանէ լերին: Այսպէս է և 1. Մակ. 13. 29. ուր ասի, Եւ եդ զկողովք վանդակին, ցը զկողմամբք վանդակին: Ուստի և երկրաչափք տափարակ զձևոց ըստ որում զեռանկիւնն յերկրաչափին կողմանս

նդ, կողք կոչին: Իսկ մերթ բառս կող առեալ լինի փոխանակ Եւայի մն լինելոյ նդ 'ի կողից ադամայ. և ըստ այսմ ասի 'ի Շարակնոցի. Որ յատենի կացեր անպարտ՝ կողին պատրանօք. դմն պարտեցման եւայի:

Կողաբաց. ի. իւ. ից. իւք: || Եղանէ սա 'ի բառէս կող, և 'ի մասնկանէս բաց, որ նշանակէ համ, կմ կից. ուստի կողաբացն նշանակէ զկողակիցն, և կմ զհամակցեալն կողիւք, որպիսի է կինն՝ առն իւրում:

Կողածին. ծնի. իւ. ից. օք: || 'ի կողից ծնեալ, դմ արտադրեցեալ, և կազմեցեալ: Եւ այս ասի զեւայէ, ըստ որում կազմեաց զնա ած 'ի կողէն ադամայ: Յն ործէի:

Կողակից. կցի. իւ. աց. ցք: || ամուսին. կմ ընկակից: Եւ այսու մերթ իմանի կինն ուրուք. և մերթ այրն ուրուք: Եւ ասացան սոքա կողակից. 'ի որ թէ կցորդ կողիւք. զի 'ի սկզբանն կինն 'ի կողէ առն արարաւ: 'ի վարս հարց. ժդ:

Կողահերձ. ի. իւ. ից. իւք: || հերձօղ. կմ պատառօղ զկողս. որպիսի էր սլաքգեղարդեանն, որով բացաւ կող տն: Նարեկ. իը:

Կողահոս. ի. իւ. ից. իւք: || 'ի կողէ հոսեցեալ. կմ բղխեալ: որպիսի էր արիւնն և ջուրն, որք բղխեցան 'ի խոցեցեալ կողէ տն: Յն օրհէի.

Կողամայր. մօր. մարբ. մարց. մարբք: || է կենդանի իմն ծովային. զորմէ լինալես առացաւ 'ի բառն Անթիլլաս: տես անդ:

Կողերք. երց. կմ երաց. օք: (անեզ.) || ոտք. կմ ձիւղք: Ղևտ. 23. 40:

Կողկողագին: || ողորմագին. կմ ցաւագին. կամ ողբագին. կամ արտասուագին: Եւ սա մերթ վարի իբրև զանուն. և նախդրիւ հոլովի. որգոն. աչս կողկողագինս. կմ կողկողագին արտասուօք. և այլն: Նարեկ. ժդ: և 'ի վարս հարց. իգ: Իսկ մերթ վարի իբրև զմկբ, և թէ այսմ ասի: 1. Թագ. 2. 32: և հայեցցիս առեալ կողկողագին յամ բարութիս:

Կողկողանք. աց. օք: (անեզակ.) || արտասուալից պաղատանք. կամ ողբագին հայցուած. և կմ աղաչանք լալով և արտասուելով: Նարեկ. ղ:

Կողկողեցուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (անցող.) || ոչ կատարելով զխնդրուածս ուրուք, դմ երկար լացուցանել. կմ ողորմելի եղանակաւ պաղատեցուցանել. կմ աղիողորմ և լալագին կերպիւ նայեցուցանել. յորում աղերսօղն մն սաստիկ արտասուացն և դմ երկար պաղատանացն, նուաղի և ուժաթափ լինի: Յոբ. 31. 16:

Կողկողիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || լալով պաղատիլ. կմ ողորմելի եղանակաւ աղերսել. կմ լալագին աչօք մաղթել. կմ աղիողորմ կերպիւ նայիլ. յորում ոք մն սաստկութե արտասուաց. կմ դմ երկար պաղատանացն հաշի և մաշի: Յոբ. 5. 4: Աղաւ. 14. 19: Նարեկ. հգ:

Կողմանեցուցանեմ. կամ կողմնեցուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (անցող.) || ընկողմանեցուցանել: ռամկ. պառկեցնել: 4. Թագ. 4. 32:

Կողմանիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || սա ծագի 'ի կողմն բառէն, ոմ և ձոյն իւր ցուցանէ. ուստի մերթ նշանակէ սոլաւ 'ի մի կողմն մարմնոյն անկանիլ, առ 'ի ննջել. որ և ասի ընկողմանիլ: ռամկ. պառկիլ: Եսայ. 65. 4: Իսկ մերթ նշանակէ 'ի մի կողմն խուսել. կմ առանձնանալ. կմ մեկուսանալ:

Կողմանոց. ի. աւ. աց. օք: || այն տմ, որ մածուցանի և հաստատի 'ի կողմանս իւրեք շինուածոյ. և ըստ այսմ տախտակամած յօրինուածն, որ զերեսօք որմոց տանց, կամ շինուածոց ածի՝ և դրուագի կողմանոց կոչի. որ երբեմն յօրինի պէսպէս դրօշուածովք, կմ քանդակօք, և դրուագիւք. և երբեմն սոսկ դմ միմեանս կցելով զքերեալ և զ՚ոկեալ տախտակս: 3. Թագ. 6. 15. և 16: Բայց. 3. Թագ. 6. 6. դնի փոխանակ խղից, կմ սենեկաց, որք էին շուրջ զերիւք կողմամբք տաճարին՝ սակաւ ինչ արտաքոյ ելեալ քան զորմն 'ի ձեռն գերանաց. և այսմ թէ որում չլինեալ կային 'ի կողմունս տաճարին կողմանոց կոչեցան: Սակայն. 7. 3. ուր ասի՝ 'ի վր կողմանոցաց սեանցն. իմանի՝ 'ի վերուստ կողմանց սեանցն. կմ 'ի վերին կողմանցն սեանց: Թէ այսմ է և 'ի 20. համարն այսորիկ գլխոյ:

Կողմն. ման. մամբ. ունք. կամ անք. անց. ամբք: || կոյս. ռամկ. տեհ. կմ տի: 1. Մնաց. 9. 24: 2. Մակ. 13. 20: Իսկ մերթ շրջապատք եւրաց, կողմն կոչին: Եզեկ. 30. 3. Մերթ ևս երկիր. կամ գաւառ. և կամ տեղի, որ անկանի 'ի մի կողմն աշխարհի: Ծննդ. 13. 10. և 11: Եսայ. 9. 1: 1. Մակ. 12. 32: Մերթ ևս բնակիչքն 'ի միում կողման աշխարհի, կմ գաւառի կողմունք կոչին: 1. Մակ. 5. 15: Մատ. 3. 5: Եւ Եզեկ. 4. 8. ուր ասի, մի փոխիցես կողմն 'ի կողմանէ, իմանի՝ մի դարձուցանիցես զքեզ 'ի միոյ կողմանէ 'ի միւս կողմն: Իսկ Դան. 13. 18. ուր ասի, ելին 'ի կողմանէ դրանցն, իմանի ասել, ելին 'ի փոքրիկ և 'ի ծածուկ դրանէ, որ էր 'ի միում կողման բուրաստանին, և հանէր 'ի ներքս 'ի տունն: Իսկ մերթ ըստ բայի չարակցի այսպէս. 'ի կողմն լինիլ. և նշանակէ ընկողմանիլ. ռամկ. պառկիլ: 'ի վարս հարց. ե:

Կողմնաբաղխ. ի. իւ. ից. իւք: || զմի կողմն բաղխօղ. կմ որ կողմնակի բաղխէ զեր ինչ. որպիսիք են ոմանք հողմունք, որք ուղղակի ոչ շնչեն:

Կողմնակալ. ի. իւ. աց. օք: || կուսակալ. կմ իշխան միոյ կողման թագաւորութե. և կամ գաւառապետ. ռամկ. փաշայ: Խորէն. ա. պր. 20:

Կողմնակի: (մակբայ որակական.) || անուղղակի. կմ խոտորնակի. կմ թէ միոյ կողման: Կիւրղի Եզեկ. ե. է:

Կողմնապահ. ի. աւ. աց. օք: || պահապան. կմ պաշտպան միոյ կողման երկրի. կմ զօրաց. կմ քաղաքի. և կմ խնամակալութե և հոգածու միոյ մասին թագաւորութե. որպիսիք են նախարարքն, որք կուսակալ կարգին: 2. Մակ. 12. 32: Խորէն. բ. պր. 41:

Կողմնապետ. ի. իւ. աց. օք: || պետ և իշխան

մոյ մասին Թագաւորութեան. կմ՝ գաւառա պետ. կմ՝ կուսակալ: Խորէն. ա. գլ. 13. և 16:

Կողմնացոյց. ցուցի. ից. իւք: || է տախտակ և բոլորակ կազմեալ ինչ Թղթեայ՝ եդեալ՝ ի տուփի ինքն ՝ի վր՝ սրածայր բևեռի. որ ՝ի միջին կէտի իւր՝ ցցեալ ունի ըղ փոքրիկ երկաթ ինչ. որոյ մի կողմն գօ-սոլ օծեալ մագնիս քարամբ, դառնայ միշտ ՝ի կողմն հիւսիսոյ, յորմէ և այլք կողմունք ցիս ցուցանին. զոր ՝ի գործ ածեն նաւավարք: ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]:

Կողմնաւոր. ի. աւ. աց. օք: || խոտորնակի կմ՝ կողմնակի. կմ՝ Թիւր: Եւ մերթ ՝ի մի կողմն հակեալ. կմ՝ Թեքեալ. կմ՝ այն որ ուղիղ ոչ գնայ, այլ՝ աչառէ. և կմ՝ ակն առնու. և ըստ այսմ է ՝ի գիրս Շնորհալւոյն, ուր ասի. մի կողմնաւոր բարուք զո մանս սիրել ջոկս առնելով. և զոմանս ան տես առնել:

Կողմնափակ. ի. իւ. ից. իւք: || մերթ նշանակէ զնա, որ փակէ և կալնու զկողմանս երկրի, կմ՝ զտեղիս: Իսկ մերթ զնա, որ կողմամբ և տեղեօք փակի, և պարունակի. կմ՝ պա րագրի: ԱՀգտբ:

Կողմնեցուցանեմ: || 4. Թագ. 4. 21: տե՛ս ըղ Կողմանեցուցանել:

Կողմնիմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայնակր.) || տե՛ս զԿողմանիլն: ՝Ի Հայր. հարց. ի:

Կողոբ. ի. իւ. ից. իւք: || է ըստ յունական, որով նշանակի տեսակ ինչ կարճ զգես տու. կմ՝ պարեգօտի, որ ոչ ունի զԹեզա նիս: ՝Ի Հայր. հարց. իը:

Կողոպուտ: (Նախադրիւ հոլովի.) || կապուտ. կմ՝ աւար. կմ՝ յափշտակութիւն ընչից. կամ իրն, որ կողոպտի, և յափշտակի. ուստի և ինչք, կմ՝ կահ և կարասիք յաղթեցելոց զօրացն ՝ի պատերազմի, որք առեալ լինին ՝ի յաղթողացն, ասին կողոպուտ: Յուդ. 15. 8: Եզեկ. 29. 19: տե՛ս զպայմանս և ըղ բառն Կապուտ:

Կողոպտած. ի. իւ. ից. իւք: || կողոպուտ. կմ՝ աւարի. կամ յափշտակեցեալ ինչ: Եսայ. 49. 24:

Կողոպտեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || կապ տել. ՚ի յափշտակելով. կմ՝ դաւաճանե լով մերկացուցանել զոք ՝ի հանդերձից. կմ՝ ՝ի աւազակաց ոց. կմ՝ աւարել. և կմ՝ ժողովել զկապուտ և զկողոպուտ: ռամկօր. Թալլել: Եւէյ. 12. 36: 2. Մնաց. 14. 13: Եզեկ. 26. 12: Իսկ մերթ մինչ ասի, զանձանս կողոպտել, նշանակէ զանձնականապատութիւն առնել. ՚ի յափշտակել. կմ՝ զրկանայ զիւր սրբազանս. կմ՝ այլ նորհրեցեալս. և կմ՝ ըղձեմ օրինաց զոտնահարել: Իսկ Հռովմ. 2. 22. ուր ասի. որ գարշիս ՝ի մեհենաց՝ զանձանս կո ղոպտես. իմանի՝ յափշտակելն, կմ՝ գողա նալն զծօնեալսն կռոց. կամ զընծայեալսն դիւաց: Եւ յայսմանէ ունէ առեալ սովո րութիւն եղև ՝ի մեզ զի և կոչէ սրբապղծու թիւն կոչել սեղանակապտութիւն. և զսրբա պիղծն՝ սեղանակապուտ. զորս տեսցես ՝ի տեղիս իւրեանց:

Կողոպտիչ: (Նախադրիւ հոլովի.) || կապ տիչ. կմ՝ յափշտակօղ ընչից. կմ՝ բռնութ՞ մերկացուցանօղ: ռամկօր. Թալլօղ: Խորէն. գ. գլ. 68:

Կողով. ոյ. ով. ոց. ովք: || կողովի, որ է անօթ ինչ, զոր հիւսեն յոստոց. կամ ՝ի հերձեալ ճիւղոց. յորում դնի խաղող. կամ այլ ինչ պտուղ: ռամկ. ֆիւֆէ. կմ՝ սէպէտ: 4. Թագ. 10. 7: Երեմ. 24. 1:

Կողովի: || նոյն է ընդ վերնոյն: 2. Օրէ. 26. 2:

Կողպատ. ի. իւ. ից. իւք: || քող. կմ՝ պատր ուճակ. կամ ծածկոյթ, որ ածի զգլխով և զանձամբ կանանց, և պքօղէ զնո, որպիսի է պէօրէօյքն. կամ [illegible]: Եւ առացաւ կող պատ. զի պատէ, և ծածկէ զկողս:

Կողպատեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || պքօ ղել. կամ պատրուճակել. կմ՝ քօղով, և ծած կութիւ իւիք ծածկել զգլուխս, կամ զանձն. և այլն:

Կոճ. ոյ. ով. ոց. ովք: || գունտ փայտից. և կմ՝ փայտ հաստ և կարճ. զոր բազմիցս ՝ի գործածեմք իբրև զնեցուկս: Բայց ստ ըստ այսմ մանաւանդ յաշխարհաբառ լե զուէս ՝ի գործածի. զի գրաբառ լեզուաւ կոճղ ասի: Իսկ Եզեկ. 41. 2. և 3. յոր ասի՝ զխոյակս կոճոց դրանն. կամ ըղ խոյակս մոլից կոճոցն, իմանելին՝ յերկուսին կողմանս դրան եղեալ շինուածք որմոց. որք են իբրև երկուս ուսս դրան: Եւ զի սոքա հաստատեն. և պնդեն զդուռն իբ րև զխարիսխ, և զկոճղ. վա այնր նմանութ կոչեցան ՝ի մեզ խոյակք կոճոց. կմ խարիսխք, և կոճեղք: Իսկ մերթ բառիւս կոճ, նը շանակին երկոքին գնտակաձև ոսկերքն, որք ՝ի ստորին մասին սրնգան մարդոյ ՝ի վերոյ քան զթաթն ոտից զետեղեալ կան ստոր, և անուն. ռամկ. [illegible]: և [illegible] ասի՝ ՝ի Հայր. հարց. Ն: մինչև ցկոճն կարծէի, Թէ ջուր է:

Կոճակ. ի. աւ. աց. օք: || փոքրիկ գնտակա ձև կերտուած, որ մերթ ՝ի մետաքսէ լինի. և մերթ յարծաթոյ. և մերթ յայլոց նիւ թոց. զոր կարեն ՝ի վր՝ զգեստուց, և պն դուցեալ ընդ օղակն, կոճկեն, որ և ռամկ. ասի՝ [illegible]:

Կոճանք. անաց. օք: (անեզական.) || բրտու թիւն. կմ՝ կոպտութիւն գլխոց. կմ՝ կերպա րանաց, որով ոք իբրև զկոճղ բիրտ. և ան շնորհ երևի, որպիսիք են դէմք ոմանց գա ւառաց: ԱՀգտբ:

Կոճապղպեղ. ի. իւ. ից. կամ աց. օք: || է որ մատ ինչ դեղնագոյն իբրև զկոճղ. որոյ համն է բարկ, և ազդու ո՞ր պղպեղ. ունի զբը նութ ջերմ և չոր. մաքրէ զդեղնութ փայծ[illegible]. [illegible]: Զսա [illegible] զու մ անգամ ուտեն մարդիկ, յորժամ կաղնուն զնա խնթք [illegible]. և իբր ՝ի բազում օգտէ: ռամկ. [illegible]:

Կոճատ. ի. իւ. ից. իւք: || կոթապ. ՚ի կը ճատ. կամ ծայրատ. կմ՝ Թերատ. և կմ՝ կե ղու: Իսկ մերթ նշանակէ զանդամ Թերի.

որ այլազգական բառիւ կոչի փարա․ որ- պիսի է, երեքն, հինգն․ և այլն ։ ռամկօր․ ԲՆ+ ։ Եւ զայսմանէ տես զբառն դոր, ուր հնապէս առացաւ ։

Կոծատեմ․ եցի․ եա․ եւ ։ (Ներգործ․) || կր- ծատել․ կմ ծայրատել․ կամ յապաւել․ կմ թերատ, և կիսատ առնել ։

Կոծկէն․ կամ կոծկէնք․ ենից․ օք ։ || Եւանէ- սս 'ի կոծ բառէն․ որ զգենացեալ էրանդ չանակէ․ և 'ի կէն վանկէս, որ երբեմն է յա- ծախական մասնիկ, զի մինչ յարի ոմանց անուանց, սոյ նզ նշանակել զբազմաւո- րութիւն․ ոզ յայտ է 'ի բառէս ծակոտկէն ։ Ըստ բառիւս կոծկէն՝ նշանակի ուղղն զխազում յօրինուածս, կամ զծաղկուածս ըստ ձևոյ պտղոյ․ կամ կոծակի 'ի վեր ա- ռուցեալս․ ոզ գտանի 'ի յոմանս յապա- նագործ զգեստս, զորս յօրինեն ՚ և ծաղ- կեն ոսկեթելիւ ։ և ըստ այսմ առի զԹա- մարայ ։ 2․ Թագ․ 13․ 18․ էր զնովաւ պարե- գօտ ասղնեգործ կոծկէնք ։ Եւ 19․ համարն ասի․ Եւ զպարեգօտն կոծկէնս՝ զոր զգե- ցեալ էր՝ պատառեաց ։

Կոծղ․ կոծեղ․ եղբ․ ացի․ եղբք․ կմ օք ։ || մեծ և անհարթ դուռն ինչ փայտի․ կմ ոստուար, և բիրտ փայտ․ որպիսի է սարբին հաստ բունն ծառոց․ կամ հատեալ մասունք հաստ գե- րանաց ։ ռամկ․ կոճ․ կամ +ի-Բ-Ի-Լ ։ ԼՀ գաւ ։ ուստի և այն գործիքն, յորում ոտքն կալանաւորաց դնէին զխոս պատժապարտից, ըստ որում կազմի յայս պիսի հաստ փայտից, կոծղ կոչի ։ ռամկօր․ ԲՕՏՈՒԽ ։ Յօբ․ 33․ 11 ։ և Գործ․ 16․ 24 ։

Կոծոպ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || է արմատ կոծո- պել բային, որով մերթ նշանակի կոծոպե- ցեալն, այ կտրեցեալն, կամ 'ի բաց հա- տեալն․ և կամ 'ի բաց բարձեալն․ կամ խլեալն ։ իսկ մերթ կոծոպումն ։

Կոծոպեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) || քը- տել․ կամ քանցել․ կամ 'ի բաց կտրել․ կմ հատանելով 'ի բաց ձգել․ և ըստ այսմ ասի կոծոպել զոստս ծառոց ։ Հռով․ 11․22 ։ Մերթ ևս նշանակէ 'ի բաց բառնալ․ կմ 'ի բաց կորզել զնոյն յումեքէ․ կամ խլել ։ և ըստ այսմ ասի կոծոպել զնէժս 'ի ծառոց․ կամ զիշխանութիւն յումեքէ ։

Կոծոպատեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) || է յածախական կոծոպել բային․ որով նշա նակի՝ կոծոպելով կոծոպել ։

Կոմէս․ միսի․ կմ մեսի․ իւ․ ից․ կամ աց․ օք ։ || է բառ այլազգական, որ և կոչի կոմս, զոր տեսցես զնի ։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 46 ։

Կոմիտ․ մտի․ աւ․ ից․ օք ։ || է բառ յունա կան, որով նշանակի գիսաւոր․ կամ վար սաւոր ։ և այս բազում անգամ առեալ լի նի փոխանակ գիսաւոր աստեղն, որ երբեմն երևի 'ի յօդս ։

Կոմնակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || Է ազգ մի աղնիւ ծաղկան ։ ԼՀ գաւ ։

Կոմս․ սի․ իւ․ ից․ օք ։ || է բառ այլազգա- կան, որով նշանակի իշխան․ կամ դուքս․ կամ արքունի գործակալ․ որպիսիք են զօ րապետք․ կամ նախարարք․ և կամ կուսա-

կալք ։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 37 ։ 'Ի վարս Ներս․ ը․ և Լամբրոն ։

Կոյս․ կուսի․ իւ․ ից․ կամ անք․ անաց․ օք ։ || Նա որ անխախտ է մարմնով․ և կմ որ ոչ է շաղաշարեալ ը այլում մարմնաւոր զուգ մամբ․ և այս ասի թէ զարուէ․ և թէ զի գաց ։ Յայտ․ 14․ 4 ։ Բայց էրր 'ի բազումս սովաւ էգքն իմանին, որք ամբողջ ունին զկուսութիւն մարմնոյ իւրեանց ։ 2․ Մակ․ 5․ 13 ։ Սաղմ․ 67․ 26 ։ Եսայ․ 7․ 14 ։ Մերթ և բառս այս ասի նաև զանկենդան իրաց, և նշա նակէ զայն՝ որ ոչ է 'ի գործածեցեալ․ և կամ զառաջին որպիսութիւնն, յորում արարաւ, անխախտ կալեալ ունի․ և ըստ այսմ ասի զհնէ մերմ, գնիւ 'ի կոյս գերեզմանի․ ըստ որում ամենևին այլ ոք ոչ էր թաղեցեալ անդ․ սոյնպէս ասի կոյս քաղաք, որ ոչ երբէք է առեցեալ 'ի թշնամեաց․ ըստ այսմ իմա և զայլոց նմա նեաց ։ Դարձեալ՝ բառս կոյս, նշանակէ զմինն յերկոտասան կենդանակերպից, 'ի յոր մտանէ արեգակն, ըստ յատուկ ըն- թացիցն 'ի 21․ օգոստոսի․ և մնէ անդ՝ մինչև 'ի 21․ սեպտեմբերի ։ Մերթ ևս կոյս ասի եօթն թիւն․ բայց թէ զինրդ ասի ցի՝ տես 'ի բառն Եօթն ։

Կոյս․ կուսի․ 'ի կոյս․ 'ի կուսէ․ իւ․ կուսից․ կուսաց․ կմ կուսօք ։ || կողմն․ ը այնմ, յայս կոյս, յայնկոյս․ այ յայս կողմն․ կմ յայն կողմն․ 2․ Մակ․ 14․ 13․ և 45 ։ եթէ ած 'ի մեր կոյս է, այ 'ի մեր կողմն ։ Հռով․ 8․ 31 ։ 'ի հարաւակողմն․ կամ 'ի ծովակողմն կու- սէ, այ 'ի հարաւային․ կմ 'ի ծովային կող մանէ ։ Յես․ 17․ 10 ։ Եզեկ․ 26․ 22 ։ ըստ այսմ է և 2․ Մակ․ 10․ 24․ ուր ասի, զօրաժողով լինէր յոտարակողմն կուսաց․ այ զօրս ժո ղովէր յօտար կողմանց ։ Իսկ մերթ ունի զզօրութիւն նախադրութեա դէպ 'ի․ ը այնմ․ դարձաւ 'ի թիկունս կոյս, այ դէպ 'ի թի- կունսն ։ Յով․ 20․ 14 ։ Յետս կոյս կործանե- ցաւ․ այ դէպ 'ի յետս ։ 1․ Մակ 9․ 47 ։

Կոյտ․ կուտի․ իւ․ ից․ իւք ։ || ժողով․ կմ հոյլք․ կմ դէզ․ կմ շեղջ ։ Եզեկ․ 8․ 14 ։ Իսկ 'ի գիրս Խորէն․ Բ․ գլ․ 7․ ուր ասի՝ կարգէ զգաւառ անուն ոմն 'ի վը կուտից, իմանի՝ 'ի վը մթերաց․ կմ համբարաց կերակրոց ։

Կոյր․ կուրի․ իւ․ աց․ օք ։ || այն՝ որոյ աչքն է կուրացեալ, և ոչ տեսանէ ։ Մարկ․ 8․ 23 ։

Կոնդակ․ կմ կոնտակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || հայ րապետական թուղթ, կմ գիր, որ առա- քի ուրեք հանդերձ վճռով, կմ հրամա- նաւ, որ 'ի նմա գրի ։ Եւ մերթ կոնդակա- ւին այնք․ թուղթք հայրապետաց․ յորս ցուցանի իշխանութիւն ինչ շնորհեալ ումեք․ կմ լինի յանձնարարութիւն ինչ, զի ումնօքն այնց, կարասցեն ընդունիլ զողորմութիւն․ և այլն ։ Եւ այսպիսի կոնդակք հասարա կօրէն գալարելով փաթութին, և չինէին իբրև գլանիկ ինչ ։ Եւ մերթ նաև թուղթն կատաքի և այլոց նմանեաց՝ զոր գալարեալ պահէին՝ կոնդակ կոչի, ը այնմ ։ Յն ․․․ ։ Եւ գալարիւմ ըստ կոնդակ կատուղակեան ․

Կոնխոնձ. ի. աց. ոք: || Է բառ յունա-կան. որով նշանակի ազգ ինչ թռչնոյ որ [illegible]. որ հայերէն կոչի մոլէխինդ. զոր [illegible] 'ի [illegible]:

Կոնմոլոս. ի. ու. ոյ. ոք: || Է բառ յունական, որով նշանակի [illegible], կամ մատակարար [illegible]. կմ վերակացու [illegible]. կմ [illegible]. 'ի հարց. Ը. և ժ:

Կոնոպ. ի. ու. ոյ. ոք: կմ իւ. ից. իւք: || Է բառ այլազգական, որով նշանակի վարագոյր թեթեւ, որ է նման սարդի փոքրկանց: որոյ [illegible] է [illegible] և [illegible] [illegible] և [illegible]. և [illegible] [illegible] կոչի. [illegible] 'ի [illegible]:

Կոնտակ: || տես զկոնտակարան.

Կոնք. ի. իւ. ից. կմ աց. իւք: || տաշտանձև. կմ ծոցաւոր [illegible] ինչ կազմեցեալ 'ի հրա հալելեաց. կմ 'ի փայտէ, ուր լցեալ զջուր լուանան զձեռս. կմ զոտս. և կամ յայլ պէտս 'ի գործ ածեն: [illegible] չէլէն. կամ [illegible]: Թուոց. 7. 13. և 19. և 25. Յեսու. 13. 5: Իսկ մերթ նշանակէ զգոգաւոր կամարն. կմ զզմբեթաձև յօրինուածն. որ կազմի 'ի բարձանց տաճարի գրանց. կմ [illegible] երեք [illegible] 'ի ներքոյ որոյ է սրահն. 1. Մակ. 4. 38. և 57: Եզեկ. 40. 9. և 21. և 26. և 48:

Կոնքեայ. քէի. իւ. ից. իւք. || այն՝ որ ունի զկոնքս, [illegible] [illegible], կմ [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] և [illegible], և [illegible] Ժ [illegible] [illegible], [illegible] այսպէս և այն [illegible], որ [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]. 'ի [illegible] [illegible], կոչի կոնքեայ:

Կոնքեռ. ի. ու. ոյ. ոք: || Է զարդ ինչ եկե-ղեցական քաղաքականի՝ 'ի ձևով [illegible] ծածկոց ձեռաց. կմ [illegible] [illegible], որոյ 'ի մի անկիւնն հաստատեալ կայ կոճակ ինչ, զոր [illegible] [illegible] և կանթեղ 'ի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 'ի գօտւոյ 'ի մէջ [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible]:

Կոնքիդոս. ի. ու. ոյ. ոք: || Է բառ այլազգ. գաւառ, որով նշանակի [illegible] ինչ [illegible] մերթ [illegible] [illegible] [illegible], 'ի կոկորդն, որոյ է [illegible] [illegible] ինչ [illegible] կարմրագոյն [illegible]. որով [illegible] քուրմական զգեստք. կմ [illegible]. որք կոչին ծիրանիք:

Կոշկակար. կմ կօշկակար. ի. ու. ոյ. ոք: || արուեստաւոր, որ կարէ և կազմէ զկօշիկս: Ոսկէ. 1. Հռով. Ժ Զ:

Կոշկոճ. ի. իւ. ից. իւք: || Է արմատ կոշկոճել բայից. որով մերթ խմանի կոշկոճեցեալն. ցի խոշտանկեցեալն. և տանջեցեալն [illegible] [illegible] ինչ տանջանօք: Իսկ մերթ կոշկոճօղն. ցի նեղօղն և տառապեցուցանօղն [illegible] ինչ [illegible] և Ը այսմ [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] որք զ[illegible] [illegible] [illegible], կոշկոճ վայր կոչին: Ա[illegible]

գոյն: Մերթ և նշանակի կոշկոճումն. ցի խոշտանգանք, կմ տանջանք, և չարչարանք. և ըստ այսմ վարի սպաս յոգնական:

Կոշկոճամահ: (Նախադրիւն հոլովին:) || այն, որ մահկանացու, կմ մեռանի սպառնալեօք կոշկոճանօք. ցի տառապանօք և մարմնաւոր տան-ջանօք. կմ չարչարար մահու մեռեալ. կամ կոտորեալ:

Կոշկոճանք. նաց. օք: (անեզ:) || կոշկոճումն. ցի խոշտանկանք. կմ տանջանք. կմ տառա-պանք, և մինչ պատճառեցեալ 'ի պէսպէս հար-ուածոց. կմ 'ի քարկոծմանց. կմ 'ի գանա-հարութեանց, և այլոց նմանեաց:

Կոշկոճեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ:) || տան-ջել. կմ չարչարել. կմ խոշտանգել. և տա-ռապեցուցանել արտաքին խոշոր տանջա-նօք. ցի բրածեծ առնելով. կմ 'ի կոճեղս և իմանալի պնդելով. կմ քարկոծելով, կմ յորսայս արկանելով. և զմարմինն խըղ-բատելով. և այլն: Եբր. 11. 35: Ոսկէ. 1. Հռով. Խ Զ: Այնպէս յորժամ ոք պէսպէս նախատանօք, կամ բամբասական բանիւք խըր քարամբք կոծի. ասի կոշկոճիլ: Նարեկ. Խ Զ:

Կոշկոճիչ. ճչի. աւ. աց. ոք: || կոշկոճօղ. ցի տանջօղ. կմ խոշտանկօղ. կմ լլկօղ. կմ տա-ռապեցուցանօղ պէսպէս կերպիւ հարուա-ծելով. կմ քարկոծելով. կմ ընդ երկիր 'ի քարշ ածելով. և այլն:

Կոշկոճումն. ճման. ման. մանց. մամբք: || տես զկոշկոճանք:

Կոշտ. ի. իւ. ից. իւք: || գնդացեալ. և կարծ րացեալ բիրտ մասունք հողոյ: Յոբ. 7. 5: Նարեկ. ՀԶ: Ը այսմ և այնք մասունք կաւոյն, որք գունտ եղանեն 'ի նմանէ երբ [illegible] կոշտ կոչին: Կիւրղ ԵզԵ. ԺԶ:

Կոշտանամ. ացայ. ացեր. ալ: (չէզոք:) || կոշտ լինել. կմ պնդանալ. կմ կարծրանալ. կամ բրտանալ:

Կոշտ. (Նախդրիւ հոլովի:) || Է արմատ կոչել բայից. որով նշանակի կոչումն. կմ հրաւէ րումն: Խոսրէն. Է. ար. 69:

Կոչական. ի. աւ. աց. ոք: || այն՝ որ վերա-բերի առ կոչումն. կմ առ հրաւիրումն. ուս տի կոչական անուանեցաւ 'ի քերականաց հոլովն այն. յորում ցուցանի կոչումն. որ պէս է այս. ով պետրոս:

Կոչարան. ի. աւ. աց. ոք: || անկողին. ուր լինի կոչումն. կմ ուր եղանին կոչունք: Յոհ. Իսկ մերթ նշանակի զօթեւանս. որոց կոչի. և հրաւիրի ոք, ուրպէս է կոչնականն, որ հարկանեցմամբ իւրով կոչէ զմարդիկ յեկեղեցին: Նարեկ. ՂԸ:

Կոչել. լոյ. եաւ. եալ. եօք: || այն՝ որ պար տի. կամ կարէ կոչիլ: Իսկ մերթ նշանա-կէ զկոչողն. կամ զհրաւիրօղն: Լ. եբր: Եբ. զխուէլի է. զի նի մասնիկս թէպէտ նշանակէ զապառնի ժամանակն ընդունե լութէ. բայց 'ի հնումն մերթ գնիւր առ 'ի նշանակել նաև զներկայն. որ 'ի օղ եկեղի ուղղականն թեթևգոյն պարտին կցել մասին և ըստ այնմ հասկանալ: Ը այսմ են և այլք

բազում բառք, որք մեկնեցան 'ի վեր անդր 'ի բազում տեղիս:

Կոչեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || Հրաւիրել. կմ՝ կարդալ զոք առ ինքն. կամ 'ի կոչունս: Ծննդ. 12. 18: Մարկ. 6. 7: Ղուկ. 14. 12: Մերթ եւ կարդալ զանուն ուրուք. որ է լինել կոչական ձայնիւ յիշելով զանունն. որպիսի է այս. ա՛դամ ուր ես. կմ՝ աբրահամ աբրահամ: Ծննդ. 3. 9: և 22. 11: Մերթ եւ նշանակէ անուանել. կմ՝ անուն դնել ումեք. կմ՝ յորջորջել: Ծննդ. 1. 8: և 2. 19: Յօհ. 1. 42: Իսկ մինչ ասի. կոչել զոմն. իմանի՝ հրամանաւ բերել ածել 'ի մէջ զոմն: 4. Թագ. 8. 1: Սաղմ. 104. 16:

Կոչեցելոյր: || ՚թ կոչեցելոյ. և զայսմանէ տես զբառն առացելոյր, ուր ընդարձակ ասացաւ զմասնկանէս այր:

Կոչնակ. ի. աւ. աց. օք: || Ժամահար. որ է մեծ և լայն տախտակ ինչ կախեցեալ յօդս, զոր հարկանեն փայտեայ կռանաւ և նշանաւոր եղանակաւ առ 'ի հրաւիրել, և կոչել զժողովուրդն յեկեղեցին. և կմ՝ մ՛ այլ ինչ վախճանի, և ասացաւ կոչնակ. իբրև թէ կոչօղ: Բայց յաւէտ գաւառս կոչնակ կոչի ժամահարն այն. որ է հաստ ինչ նեղ տախտակի. և ունի յերկոսին կողմունս զեր կաթեայ օղս շարժականս. և 'ի վերին ծայրն զծակ ինչ ըստ չափու ձեռին. ուստի կալեալ զայն ձեռամբ տոէպ շրջշրջեն. որով օղքն բախեալք ընդ տախտակն՝ հանեն զաստիկ հնչիւն:

Կոչնական. ի. աւ. աց. օք: || Նա, որ կոչեցեալ է 'ի խրախճանս, կմ՝ 'ի հարսանիս: 3. Մակ. 5. 10: և 6. 24: Մարկ. 6. 26: Իսկ երբեմն նշանակէ զկոչօղն. և զհրաւիրօղն. կմ՝ զկոչնատէրն: Խորէն. Գ. գլ. 58. և 67:

Կոչնատէր. տեառն. տերամբ. եարց. րամբք: || Տէր կոչնոց. ՚թ նա՛ որ առնէ զկոչունս. կմ՝ զխրախութիւն, և հրաւիրէ մեծարանօք զկոչնականս գալ և վայելել 'ի կոչունսն: Ղուկ. 14. 12:

Կոչումն. չման. մամբ. մանց. մամբք: || Առ ինքն ձայնումն. կմ՝ հրաւիրումն: և մերթ անուանումն. կմ՝ յորջորջումն: Իսկ մերթ նշանակէ զխրախճանն. կամ զսեղանն: Առակ. 15. 17:

Կոչունք. կոչնոց. ովք: (անեզական.) || Կոչմունք. կմ՝ հրաւիրմունք: Իսկ մերթ նշանակէ զխրախճանն. կմ՝ զմեծածախ սեղանն. զոր առնէ ոք հրաւիրեցելոցն. և այս անուանեցաւ կոչունք, զի 'ի նմա լինին կոչմունք մարդկան: ռամկ. ղոնախլըխ: Յուդիթ. 6. 20: և 12. 10: Ղուկ. 14. 8: Ըստ այսմ եւ նշանակի. 1. Մակ. 16. 16: և 2. Մակ. 2. 28: յորս ասի՝ առնել ուրախութիւն կոչնոց. ՚թ ուրախութիւն խրախճանի. կամ ուրախալի խրախճան:

Կոչօնք. ից: || Նոյն է ը՟ կոչունք բառիս, ոմ՟ և գործօնեայն ընդ գործունեայ բառին: ուստի տես զայսմանէ զԿոչունքն:

Կոպար. ի. աւ. աց. օք: || Բացորոշեալ կայան. կմ՝ սահման. կմ՝ եզր. որով իրն, կմ՝ գործն պարագրի, և փակի, և անդր քան զայն ոչ տարածի. և ըստ այսմ ասի, կոպար երանց. կմ՝ թագաւորութեան. կմ՝ կոպար ծովու. կմ՝ կոպար ժամանակի. կմ՝ կապար գործողութեանց. և այլն: ռամկ. սինօր:

Կոպարակից. կցի. իւ. աց. օք: || Սահմանակից. ՚թ այն՝ որ կից է ումեք կոպարաւ, կմ՝ սահմանաւ:

Կոպիճ. պճոյ. ով. ոց. ովք: կմ՝ ի. աւ. աց. օք: || Ճաղըլ. ՚թ խիճք և մանր քարինք խառն ընդ աւազոյ, և ը՟ այլոց նմանեաց՝ որք ելանեն 'ի ցորենոյ և յայլոց ընդեղինաց յորժամ մաղեն. կմ՝ յատակէն զնոսա: Իսկ 'ի հնումն զայսպիսի կոպիճս երբեմն խառնէին ը՟ հացի առ 'ի նեղել զկերօղսն. մ՟ զի 'ի սկզբանն պարզ հաց թուելով նց, ուտէին, բայց յետոյ բերաննց լցեալ լինէր քարամբք. որք մնային առատանց նց. և յայս միտս ասի Առակ. 20. 17. Քաղցրացաւ առն հաց ստութեան. և լցցի բերան նր կոպճով:

Կոպտատարազ. ի. իւ. իւ. օք: || Այն՝ որոյ տեսիլն. կմ՝ կերպարանքն անձին է կոպիտ և բիրտ. կմ՝ անշնորհ. և անհեթեթ: Խորէն. Ը. գլ. 7:

Կոստղ. տեղ. եղք. եղաց. եղօք: || Սաող. որ է կպչուն հիւթ ինչ, կմ՝ իբրև զձիւթ, կմ՝ իբրև զթացեալ խէժ, որով բազումանգամ օծեն և մածեն զգաւազան ինչ, կմ՝ զձիւղ, և եդեալ 'ի բացի 'ի բարձրաւանդակ տեղւոջ, կմ՝ 'ի մէջ ծառոց, որսան այնու զթռչունս, զի ոչ գիտելով զորոգայթն, նստին 'ի մէջ նր, և կպչեալ մնան: Իսկ մերթ այսպիսի հիւթս հանդերձ մածեցեալ ձիւղովն կոչի կոստղ: ռամկ. [illegible]:

Կով. ու. ու. ուց. ուք: || Էգ անասուն ինչ՝ մեծ, և եղջերաւոր, յորմէ կթեցեալ լինի կաթն, և սորա արուն կոչի եզն. կմ՝ ցուլ: 2. Օրին. 32. 14: 3. Թագ. 4. 23: Դարձեալ բառս կով՝ է յատուկ անուն տեղւոյ. զոր մէ տես 'ի բառարանի յատուկ անուանց:

Կովադիայ. ի. իւ. իւ. իւք: || Է տեսակ ինչ թռչնաւոր մողեսի, ՚թ [illegible]. որոց ոմանք են մեծ, և բոլորովին կանաչ. իսկ ոմանք սատուար մարմնով և սատով. և ունին 'ի մէջ քամակաց իւրեանց սկսեալ 'ի պարանոցէն մինչև 'ի տուտն զատողաձև նկշս փայլունս մի զինի մնոյ կարգաւ շարեցեալս. իսկ մնացեալ տարածութիւն մարմնոյ նց է միագոյն: ոմանք եւս 'ի տեղի սատղաձև նշկան ունին զախպ ինչ նման հիւսուածոյ հերաց: Իսկ են բազունք յոյժ խոռամանկ: ռամկ. [illegible]: Ղևտ. 11. 30: Իսկ մերթ բառս կովադիայ՝ առեալ լինի փոխանակ ոէ իցէ մողեսի, ՚թ [illegible]. և ըստ այսմ առնու Խորէնացւոյ պատմիչ. կոչելով զկովադիայն կովլիդիեաց, որք են նոյն:

Կովլիդիեաց. դիեցի. իւ. աց. օք: || Նոյն է ընդ վերնոյն: Խորէն. [illegible]:

Կովկիթ. կթի. իւ. աց. օք: || Կթօղ կովու. ՚թ նա՛ որ ճմլելով զպտուկունս կովու, հանեցուցանէ զկաթն 'ի կթոցն. որ կայ 'ի ներքոյ ստեանց կովուն: Մերթ եւ նշանակէ ըղ

կթուածն կովուց ։

Կոտոր. ոյ. ով. ոց. ովք ։ || մասն. կմ՛ ճշխար հացի, և այլոց ո՛և իցէ իրաց ։ ռամկ. կտոր ։ 1. Թագ. 30. 12։ Եզեկ. 13. 19։ Ը այսմ է և Մարկ. 8. 19. և 20։ յորս առի. քանի սակառս. կմ՛ զամբիւղ լի բարձիք զկոտորոցն. ը՝ զքանի սակառս, կմ՛ զամբիւղս լիս կոտորոց հացից բարձիք ։

Կոտորած. ի. իմ՛. ից. իւք ։ || կոտորումն. կմ՛ ջարդ. կմ՛ ջարդումն. կմ՛ սպանումն ։ Ծնն. 14. 17։ 2. Մակ. 5. 6։ Իսկ Զաքար. 11. 4. ուր առի՝ խաշինք կոտորածի, իմանի՝ խաշինք կոտորելիք. կմ՛ սպանանելիք ։

Կոտորակ. ի. աւ. աց. օք ։ || փոքրիկ կտոր, կմ՛ մասն հացի. և այլոց ո՛և իցէ իրաց ։

Կոտորեմ. եցի. եա՛. ել ։ (ներգործ.) || հատանել ՛ի մասունս. կմ՛ հատամատ բաժանել ՛ի բազում կտորս. կմ՛ տապարաւ հարկանել զփայտ. կմ՛ զծառս. կմ՛ խորտակել. և կմ՛ մանրել ։ Դատ. 6. 25։ և 9. 48։ Միք. 4. 3։ Դանիէ. 7. 19։ Իսկ մերթ նշանակէ ջարդել. կմ՛ սրախողխող առնել. կմ՛ սպանանել ։ Դատ. 9. 45։ 2. Մակ. 10. 23։ Մատթ. 23. 37։

Կոտորիչ. րչի. աւ. աց. օք ։ || ջարդող. կամ սպանանող. կմ՛ մահացուցիչ. և կամ սատակիչ ։ Թուոց. 21. 6։

Կոտորուած. ոյ. ով. ոց. ովք ։ || տե՛ս զկոտորած ։ Նարեկ. իէ ։

Կոր. (նախդրիւ հոլովի.) || կորացեալ. կմ՛ Թեքեալ. կմ՛ ՛ի վայր հակեալ. և կմ՛ կարկամեալ, ը՝ նա՛ որ ունի զգլուխն և զպարանոցն իւր՝ Թիկամբքն հանդերձ յերկիր խոնարհեցուցեալ. և կմ՛ սապատողն, որ է կուզն ։ 3. Թագ. 20. 11։ Մերթ ևս նշանակի կամակորն. կմ՛ անուղղայն. և ըստ այսմ առի զկամաց բանսարկուէին ՛ի Նար. ՛ի գովս տառ. կոր կամացն մեքենայից. և այլն ։ Իսկ մերթ մինչ յարի նմա նախդիրս ՛ի, այսինքն ՛ի կոր, նշանակէ ՛ի խոնարհ. կմ՛ ՛ի վայր. և կմ՛ յերկիր. և Ը այսմ առի՝ ՛ի կոր կորանալ. կմ՛ ՛ի կոր կործանել ։ Մծբն. ժե ։ և Նարեկ. ծը. և ղէ ։

Կորագլուխ ։ (նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս ըզ կոր ՛ի գլուխ ։ Լամբրոն ։ և ՛ի Վարս հարց. իէ ։

Կորակնեմ. եցի. եա՛. ել ։ (չէզոք.) || զաչս իւր յերկիր խոնարհեցուցանել. կմ՛ կոր ՛ի գլուխ եղեալ՝ յերկիր նայել. կմ՛ ամօթալից, և նկուն լինել. կմ՛ ընկճիլ ։

Կորակոր ։ (նախդրիւ հոլովի.) || յոյժ կորացեալ, և Թեքեալ. կմ՛ գաղտ, և ծածուկ իբրև զգող. և Ը այսմ առի, կորակոր գնացք լուծոց. և այլոց նմանեաց ։ Նարեկ. կթ ։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ կորացեալ անձամբ. կմ՛ կոր ՛ի գլուխ լինելով. կմ՛ գաղտագողի. և կամ ՛ի ծածուկ իբրև զգող. և ըստ այսմ առի կորակոր գնալ. կմ՛ կորակոր փախչել. և այլն ։ 3. Թագ. 21. 27։ 2. Մակ. 11. 12։ Եզեկ. 12. 6. և 7։ Իսկ 2. Մակ. 9. 1. ուր առի. կորակոր յանձանց ՛ի բաց մերժէին, նշանակի, կոր ՛ի գլուխ առնելով հալածէին, և փախուցանէին ։

Կորակտուց. ի. աւ. աց. օք ։ || ունօղ զկորացեալ, և զկեռացեալ կտուց. որպիսիք են ոմանք ՛ի Թռչնոց ։

Կորանամ. ացայ. ցի՛ր. ալ ։ (ընդմիջ.) || կոր լինել. կմ՛ Թեքիլ. կմ՛ յերկիր խոնարհիլ ։ Եւ մերթ կոր ՛ի գլուխ լինել. կմ՛ ընկճիլ. և կմ՛ ամօթով լցեալ լինել, յորմէ հետևի գլխակորութիւն ։ 2. Մակ. 8. 35։ և Սաղմ. 105. 43։ և Առակ. 18. 12։

Կորանք. անաց. օք ։ (անեզական.) || կորացումն. կմ՛ գլխակորութիւն. կմ՛ խոյսատաւկութիւն. և կմ՛ ամօթ, որով ոք ամաչէ, և գլխակոր լինի յոյժ ։ 2. Մակ. 9. 1։ Մծբն. ժը ։

Կորացուցանեմ. ցուցի. ացո՛. ել ։ (անցող.) || կորացեալ առնել. կմ՛ Թեքեցուցանել. կմ՛ յերկիր խոնարհեցուցանել ։ Սաղմ. 68. 24։ Իսկ մերթ կոր ՛ի գլուխ առնել. կամ ընկճել. և կմ՛ ամօթալից առնել ։

Կորաքամակ. ի. աւ. աց. օք ։ || այն, որոյ քամակն, կմ՛ Թիկունքն է կորացեալ, և ՛ի դուրս անկեալ. և կմ՛ սապատողն. որ է կուզն ։ ռամկօր. ղամպուռ ։

Կորբան. ի. աւ. աց. օք ։ || ընծայ. կմ՛ պատարագ. կմ՛ պարգև. կմ՛ նուէր, որ տուեալ և ընծայեալ լինէր տաճարին. Մարկ. 7. 11։ Իսկ մերթ բառիւս կորբան՝ իմացեալ լինի անօթն, ուր արկանիւր ընծայն, և նուէրն տաճարին. և կմ՛ գանձանակ ։ Մատթ. 27. 6։ ըստ այսմ է և ՛ի Նարեկ. ղէ. ուր առի, Յարծաթունակ. և յակնակիրն կորբան տապանակին ։

Կորդ. ի. աւ. կմ՛ իւ. աց. օք ։ || անվար. և անհերկ. կմ՛ անգործ. կմ՛ պինդ. կմ՛ խոպան. կմ՛ անապատացեալ, և փշաբեր եղեալ ։ և Ը այսմ առի՝ կորդ երկիր. կմ՛ ագարակ. և այլն ։ Ովս. 10. 4։ և 12. 11։

Կորդանամ. ացայ. ացի՛ր. ալ ։ (ընդմիջ.) || կորդ լինել. կմ՛ անհերկ, և անսերմանելի եղանիլ. կմ՛ անխնամ, և անգործ մնալ. կմ՛ խոպանանալ. կմ՛ անապատանալ ։ Լամբրոն ։ և ՛ի Վարս հարց. ե ։ Իսկ մինչ առի զհիւանդութեց, կմ՛ զցաւուց, իմանի սաստիկ արմատանալն, կմ՛ խստանալն և անբուժելի լինելն ։ ՛ի Վարս հարց. դ ։

Կորդին. կմ՛ Կուրդին. դնի. իւ. ից. իւք ։ || յարդով. կմ՛ խոտով շինեցեալ անկողին, որ ռամկ. կոչի տօշակ. զոր դնեն ՛ի վերայ գրաստու, և ապա ՛ի վերայ նորա բառնան զբեռինս. կամ ջուլն. կամ ուղտու պատատ ։ 4. Եզր. 15. 23։

Կորեակ. րեկի. աւ. աց. օք ։ || է փոքրիկ ընդեղէն ինչ իբրև զկուտ Թզոյ, զոր տան ՛ի կեր Թռչնոց, կմ՛ հաւուց. յորմէ և երբեմն աղքատքն կազմեն զհաց ։ ռամկ. կորեկ ։ Եսայ. 28. 25։ Եզեկ. 4. 9։

Կորզեմ. եցի. եա՛. ել ։ (ներգործ.) || քարշելով. կմ՛ ոլորելով զինչ ՛ի բնաւորեալ տեղւոջէն փրծուցանել, ը՝ քրցնել. որպէս պտուղս ՛ի ծառոց. զհասկս յոճից. և զԹևս ՛ի Թռչնոց, զերիկամունսն ՛ի յանասնոց. և այլն ։ Ղևտ. 1. 16։ և 4. 31։ և 3. 4։ Մատթ. 12. 1։ Իսկ մերթ քարշելով ՛ի դուրս ՛ի բաց հա_

նել. այլ զօրան 'ի բերանոյ գազանաց. զըս_տնին 'ի բերանոյ երեխայից. և այլն։ 3. Մաղ. 5. 28։ Սաղմ. 67. 23։ Առակ. 1. 15։ Մերթ եւս նշանակէ՝ առ ինքն ձգել. կամ բանու_թեամբ առ ինքն քարշել. կամ բանութիւն առնուլ։ Ծննդ. 19. 10։ Իմաստ. 19. 3։ Խորհրդ. Դ. դլ. 66։ Իսկ մերթ թափել զինքն 'ի ձե_ռաց. կամ 'ի բանութենէ ուրուք. կամ զերծա_նել։ Ծննդ. 37. 21։

Կորէս։ (Նախադրիւ հոլովի.) || գժուա_րակել. և խիստ առել։ Ըստ այսմ 2. Մաղ. 13. 18. ուր ասէ՝ 'ի կորէս եղանէր, ցուցանի թէ 'ի խիստ և 'ի գժուարութեանց անդրիս եղանել խորհէր՝ առ 'ի մարմնոյն։

Կոր 'ի գլուխ. (Նախադրիւ հոլովի.) || գլխա կոր. որով մերթ իմանի նա, որ գլուխ իւր յերկիր խոնարհեցուցեալ ունի։ Իսկ մերթ իմանի նկուն, և ամօթալից. կամ խայտառակեցեալն։ Բայց սա բառ մեծի մասին ընդ բայի շարակցի այսպէս. կոր 'ի գլուխ առնել. և նշանակէ զգլուխ ու_րուք յերկիր կորացուցանել. կամ ամօթա_լից առնել. և կամ ընկճել։ Յովբ. 1. 8։

Կորիզ. ի. ու. այ. օք։ || կարծրանիւթ զն տակերն, որ է 'ի մէջ պտղոց, որ 'ի մէջ ար մաւոյ, ձիթենեաց, գեղձի. և այլոց պտղոց. յորում պարունակի սերմն նց։ ռամկօրէն կոչ։ Ի վերա հոչ. Ը. և ժԹ.

Կորիւն. րեան. եամբ. եանց. եամբք։ || ձագ գազանաց. այն շան, ընձու, առիւծու, ար ջու. և կամ թռչնածոց սոյնոց, և այլոց այսն պիսեաց։ Ծննդ. 49. 9։ Սաղ. 16. 12։ Եզեկ. 11. 8։

Կործան։ (Նախադրիւ հոլովի.) || է արմատ կործանել բային, որով նշանակի կործա_նեալն. կամ անկեալն. և ըստ այսմ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. կործան անկանիլ. և նշանակէ կործանիլ. կամ 'ի վայր երեսաց. կամ թիկանց անկանել։ Կ՚ուղի եդէմ. Թ։

Կործանական. ի. աւ. աց. օք։ || այն՝ որ պատ_կանի առ կործանումն. կամ առ կործանողն։

Կործանեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ըզ կանգնեալ. և զկառուցեալ իրն յերկիր ար կանել. կամ տապալել։ 2. Օրին. 7. 5։ Մաղ. 7. 25։ Յովհ. 2. 15։ Իսկ մերթ փլուզանել. կամ քանդել. կամ աւերել. և կամ կատարածանել. և սատակմամբ սպանանել։ Ծննդ. 13. 10։ և 19. 21։ Յուդիթ. 9. 15։ Առակ. 11. 11։

Կործանումն. ման. մամբ. մանց. մամբք։ || ան_կումն. կամ տապալումն. և մերթ քանդումն. կամ աւերումն։

Կործեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || նոյն է առ ը կանել բայիս. տե՛ս անդ։ Եւ գի տելի է զի հինգն երբեմն 'ի գործ ածէին զմանս բառս մուծանելով 'ի նոյն զառաջ ը. զի փոխանակ գրելոյ՝ առաքանել. առաջ_նել. և այլն. գրէին. առաքանել. առաքնել։ Ըստ այսմ. Եզեկ. 48. 37. ուր ասէ. առ ձեռք կործեսցեն, ինչ երեւել լինի՝ կործեսցեն, զի հարկեալ զանցեալն եղծանելոց. կամ խորտա_կեսցեն խառնակութեամբ։ Ամբակում և Եզեկ. 6. 9. ուր ասէ. եւ կործեսցեն յերեսս իւր_եանց զի չարեացն, զոր ... կործեսցեն, զոր

բառոցն և անօրէնութեանցն ծածկելով, և ցան_ցով զերեսս իւրեանց։

Կորկ. ի. իւ. իւ. իւք։ || աղտեղութիւն՝ որ մածեալ է գմակօք իւրաքանչիւր գուշոյ գու_նոյ կախեալ կայ։ Եւ յայսմանէ առեալ եր_բեմն նշանակէ զի և իցէ աղտեղութիւն. կամ զկեղտն. և զաղտն, որ մածեալ և չորացեալ կայ զինչ իք իրրև զժանգ. և ըստ այսմ առ 'ի գիրս Ղևտաց. կորկն և աղտն կայ 'ի վերայ սեղանոյ։

Կորճ. ի. իւ. իւ. իւք։ || կեռ. կամ իբրև ըղ կարթ ձկան յառաջքկոյս թիւրեալ և կորա_ցեալ։ Իսկ մերթ նշանակէ զանօթ ինչ արծուծոյ, որ յոյժ մեծագոյն և հզօր լինի մարմնով. և է սաստիկ գազանաբարոյ, և յափշտակօղ, որ և կոչի պասկուճ։ Ըստ՝ անուանեցաւ սա 'ի մեզ կորճ, զի կորաց և մագիլք նորին մեծ. և սաստիկ կեռ և կոր։ 2. Օրին. 14. 12։ Բայց թուչունս այս բառ ամանց է չորքոտանի, որոյ կառուցն հանդերձ գլխովն, և պարանոցն, թեւքն, և թաթքն առիւծ են իբրև արծուոյ. իսկ ատամն. որ րունգն, և ձև մարմնոյն են նման առիւծու. և ունի զմեծութիւն գայլոյ։

Կորճապատ. ի. իւ. իւ. իւք։ || թիւրեալ և կրճատեալ բառ, որպիսիք են այնք բառք, զորս ծռալեզուքն 'ի գործ ածեն։

Կորճալեզու. ուի. աւ. աց. օք։ || ծռալեզու. կամ զթոթով. և զծուռ լեզու ունօղ. որպի_սիք էին բնակիչք գորդաց գաւառին։ ուստի և այժմ նոքա, որք թիւր լեզուաւ խօսին. և կամ 'ի խօսելն կրճատեն զբառս՝ անուանին կորճալեզուք։

Կորճայք. կորճէից. իւք։ || կորճալեզուք. կամ ունօղք զծուռ լեզու. կամ թիւր լեզուաւ խօսօղք։ Եւ այսու մերթ իմանին գոր_դայքն, որք էին ծռալեզուքն. այն մեկնեցաւ 'ի տառն գէմ. առ այն։ Իսկ մերթ գաւառն գորդայից հանդերձ բնակչօքն։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ երբեմն կորճայք ասին ամ և իցէ ազգք, կամ ցեղք. կամ դաւճնիկ մար դիկ, որք ունին զթիւր և զկրճատ լեզու. կամ ծուռ լեզուաւ խօսին։ Իսկ մերթ բառս կորճայք նշանակէ զեզգանակս. և զընչ_մունս, որք եղեւէին առնելով պարոյկանան. և խորունկեռ լինին։ Եւ մերթ նաև նշանք և խազք այսպիսեաց պարոյկաձայն հնչ_մանց, կորճայք անուանին։

Կորնթարգ. ի. իւ. ից. օք։ || եղանէ սա 'ի յ-ը-ը-ը բառէս, որ նշանակէ զառաչապետաց թեքեալ իրն. և 'ի արգ մասնկանէս, որ նշա նակէ զձեւն, այն յայտ է 'ի խորհրդոց բառ_ռէն։ Ըստ այսմ կորնթարգն՝ նշանակէ զկա մարաձև մակերևոյթն կամ զառաստաղին կոզն. ծոցաւոր մարմնոց. զոր օրինակ, երկնից. գմբեթաձև յարկաց. տաճարաց. և այլոց նմանեաց։

Կորնթիք. կորնթեաց. եօք։ (անեզական.) || կամարակերպ, կամ տաշտաձև կորացեալ և թեքեալ մարմին. և կամ առաստաղին կոզն և մակերևոյթն այսպիսեաց մարմնոց. որոց ներհակն. կոչի խորաւիկք. որ ըստ այսմ մեկ

նեցաւ 'ի տեղւոջ խորտակ. ամ'ս անդ:

Կորնչիմ. կորեայ. կորիր. իլ: (ձայնաւոր.) || 'ի կորուստ լինել. կամ 'ի կորուստ գնալով անհետ լինել: ռամկ. կորսուիլ: 1. Թագ. 9. 3: Իսկ մերթ մահանալ, կամ կատարածին մեռանել. կամ եղծանիլ. կամ 'ի միջոյ բառնալ: Ծննդ. 19. 15: Եղիշ. 10. 7:

Կորով. ի. իւ. ից. իւք: || ուժգնութիւն. կամ զօրեղութիւն. կամ քաջութիւն. կամ արութիւն: Յուդիթ. 9. 6:

Կորովաբազուկ. ի. իւ. ից. իւք: || այն՝ որ կորովի և զօրաւոր է բազուկք. կամ քաջաբազուկ. կամ գեղեցկակազմս: Խորէն. ա. գլ. 8. և 11:

Կորովաբիբ. բբի. իւ. աց. օք: || այն՝ որոյ բիբք աչացն են կորովիք. այսինքն զօրեղք. կամ սրատեսք, որք 'ի հեռաստանէ բարւոք տեսանեն:

Կորովագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || զօրեղագոյն. կամ հզօրագոյն. կամ քաջագոյն: Աստի և բիբք աչաց՝ մինչ են զօրեղ գոլով սրատես լինին՝ կոչին կորովագոյն: Ոսկէ. 1. համ. ա:

Կորովախորհ. ի. իւ. ից. իւք: || քաջախորհուրդ. կամ սրամիտ. կամ որ զօրաւոր և քաջ է մտօք. կամ խորհրդածութեամբ:

Կորովակի: (մակբայ որակի.) || կորովութբ. այսինքն զօրեղապէս. կամ ուժգնութբ. կամ յոյժ հմտաբար: Իսկ մերթ վարի երբեմն զանուն, և նախադրիւ հոլովի, և նշանակէ զկորովին. այսինքն զուժեղն. կամ զվարժն. և զհմուտն: Լամբրոն:

Կորովաձիգ: (Նախադրիւ հոլովի.) || կորովութբ, կամ մեծաւ զօրեղութբ ձգող զնետ. կամ զքար. և զայլս նմանս: Խորէն. ա. գլ. 8:

Կորովամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || զկորովի միտս ունող. կամ սրամիտ. և ճարտարամիտ. կամ որ զօրաւոր է մտօք առ 'ի հնարել. կամ գտանել զինչ: Մծբն. ժթ:

Կորովամտութիւն. թեան: || կորովութիւն մտաց. կամ սրամտութիւն. կամ ուշիմութիւն. կամ ճարտարամտութիւն: Եւ մերթ քաջասրտութիւն:

Կորովանամ. ացայ. ցիր. ալ: (չէզոք.) || կորովի լինել. կամ զոյժ և զզօրութիւն զգենուլ. կամ քաջանալ. կամ քաջութբ 'ի վեր յարձակիլ: Ոսկէ. 1. համ. բ:

Կորովի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ուժեղ. կամ հզօր. կամ քաջ. կամ յոյժ հմուտ և վարժ: Խորէն. բ. գլ. 76: և գ. գլ. 40: Իսկ մերթ նշանակէ զսաստիկ զօրաւոր նետաձիգն. և ըստ այսմ ասի 'ի շարակնոցի. Թուլացան կորովիք հաստաձիգ աղեղանց. այսինքն թուլացան զօրաւոր նետաձիգք: Այսպէս 'ի գիրս Կիւրղի Եղեմի. ա. ասի նետք 'ի գիրկս կորովեաց: ըստ այսմ է և 1. Թագ. 31. 3: մերթ և նշանակէ զսաստիկ ուժով ձգեցեալն, և ըստ այսմ ասի: Իմաստ. 5. 22. զենացեն նետք կորովիք 'ի փայլատականց:

Կորովութիւն. թեան: || ուժգնութիւն. կամ զօրեղութիւն. կամ քաջութիւն. կամ քաջափորձ հմտութիւն, զոր ունի որ յիմիք արուեստի, որգոն, 'ի նետաձգութիւն. կամ յասպարիզութե, և յայլս: 3. Թագ. 22. 34: 2. Մնաց. 18. 33: Իմաստ. 13. 19: Իսկ 'ի գիրս Մծբն. ժբ. ուր ասի՝ ունաւ զկորովութիւն աղեղան, իմանի զձեռարար արուեստն աղեղնաւորութեան. կամ նետաձգութեան: Եւ մինչ ասի՝ կորովութիւն բանից. կամ մտաց. իմանի սաստիկ սրատեսութիւն. կամ սրամտութիւն: Ոսկէ. 1. համ. ա. և է:

Կորունչ: (Նախադրիւ հոլովի.) || զկորացեալ ունելով ունող, որպիսիք են նոքա, որոց քիթն է կամարաձև. երբեմն զկեռ կտուցս Թռչնոց:

Կորուսանեմ. րուսի. կորո. եալ: (Ներգործ.) || կորուսմամբ անհետանալով առնել զինչ, զոր ունի. կամ կրել զկորուստ ընչից. ռամկօրէն կորսնցնել: 1. Թագ. 9. 20: Իսկ մերթ ծախել. կամ վատնել. կամ սատակել. կամ աւերել. կամ 'ի միջոյ բառնալ և անհետ առնել: Ծննդ. 18. 23: Թուոց. 24. 19: Երեմ. 46. 8:

Կորուստ. րստեան. եանք. եանց. ամբք: || կորուսումն. կամ կորնչումն. այսինքն կորնչելն իրաց: Իսկ մերթ նշանակէ զկորուսեալ իրն. և ըստ այսմ ասի Ղեւտ. 6. 3. Եւ եթէ եգիտ զկորուստ ինչ. այսինքն եթէ եգիտ զկորուսեալ իրն ընկերին: ըստ այսմ է և 'ի 5. համարն: Իսկ մերթ ծախումն, կամ եղծումն. կամ սատակումն. կամ ջնջումն: Յուդիթ. 7. 14: Աղաւ. 6. 15: Մատթ. 7. 13:

Կորստական. ի. աւ. աց. ք: || այն՝ որ կարէ կորնչել. կամ ապականացու: Բարուք. 3. 3:

Կորստապատիր. (Նախադրիւ հոլովի.) || պատրող և կորուսանող. կամ պատիր բանիւք 'ի կորուստ յուղարկող: Մծբն. ժթ:

Կու. կուոյ. ով. ոց. ովք: || քակոր. կամ աղբ անասնոց և գազանաց: Խորէն. յաշխարհագ:

Կուզ. կզի. իւ. ից. իւք: || է կենդանի ինչ քառոտանի. որ իւրք կերպիւ նմանի կատուի, և իւրք կերպիւ աքիսի, այսինքն կզաքիս: ունի զատամունս բազմագեղեր, և զերեսն զար շահան. բնակի 'ի շաղամնոցս և 'ի քարանձաւս և յայլ այսպիսի նման տեղիս: Թշնամի է հաւուց, յորոց մին յանկարծ ժամանեալ հեղձուցանէ. և ըստ ումանց զարիւնն ըմպէ, և մերթ զմիսն ուտէ: ռամկ. սանսար: Կիւրղի Եղեմի է. և ժգ:

Կութ. կթոյ. ով. կամ կութք. կթոց. ովք: || է արմատ կթեալ բային. այն և կթել. և նշանակէ զկթումն. որով իմանի քաղումն խաղողոյ. և կամ այլոց պտղոց: Ղեւտ. 26. 5. Դատ. 8. 2: Իսկ երբեմն բառս կութ. կամ կութք նշանակէ զկթեալ. կամ զկթեցեալ պտուղն: 1. Թագ. 8. 12: և 13. 21: Եսայ. 16. 9: Իսկ 'ի գիրս Ոսկէ. 1. համ. իա. ուր ասի. կութ ինչ մրգախառն 'ի Թակոյկոն մնացեալ էին, իմանի հետք ինչ խաղողոյ:

Կուժ. կժոյ. ով. ոց. ովք: || սափոր. կամ փարչ շինեցեալ 'ի կաւոյ. կամ 'ի փայտէ, 'ի յոր դնի ջուր. կամ գինի: ռամկօրէն կասի կուժ: Երեմ. 19. 1: 1. Թագ. 26. 11:

Կուլակ. ի. աւ. ոյ. օք: || սպասք զգլխոյ եկեղեցականաց, զոր ասեն՝ բողբոջաժուկն, սաւաներել տալով զմիսն ինչ հերաց գա-

գա-

գաւթանն իւրեանց։

Կուլինեայ. ի. իմ. եց. իւք։ || է բառ. յունական, որով նշանակի խարշեցեալ ցորեանն, որ ռամկօրէն ասի հափին, զոր բազում անգամ չամիչք. և այլովք համեղերամնօք յօրինեալ ուտեն։

Կուռ. կռոյ. ով. ոց. ովք։ || կրկնուած. կմ մի 'ի մետաղաց միոյ առանձինն առանց կրկնուածո բազմապատկեալ իրաց։ Ոստի յորժամ երեք թերթք 'ի մի միմեանց բարդին. կմ երեք չորսք մատղատակ ընդ միմեանս յօգին. կմ երեք չուանք ընդ իրերաց մանին, ասեմք զնոյանէ ունել զերիս կուռս։ ռամկ. ղաթ։ Եւ ըստ այսմ ասի 'ի Ժողովողն 4։ Ընդ կուռս բարերաց չարին հեռանեալ։ 'ի սմանէ ելանէ և բառս երեքկուռի, որ նշանակէ զեռեւղամն։

Կուամի։ || է բառ. ասորւոց. և նշանակէ' արի։ Մարկ. 5. 41։

Կուն. կամ Կունդ. կնոյ. աւ. աց. աք։ || ան'ս զփնդակ։ Ղեւ. 13. 40։

Կուշտ. կշտի. իմ. եց. իւք։ || երկողքեն կողմունքն միջոց մարդոյն յաջ և յահեակ, որք սկսեալ յանկերէ աղջեր, ժամանեն մինչև ցանկերան կողից։ ռամկօր. եւս ասի' խուղփ։ Դատ. 3. 21։ Երեմ. 51. 34։

Կուպղ. պեղ. եղբ. եղաց. եղօք։ || ալու. կմ փականք. որ է երկաթեղէն կազմուած ինչ, զոր հաստատեն 'ի մէջ դրանց. կամ տապանակաց առ 'ի փակել զնա։ ռամկօր. խլղնշ. կմ խլուշ։

Կուպպայ. ի. իմ. եց. իւք։ || է բառ. այլազգական, որով նշանակի' ընդարձակ, կմ բաժակ։ ռամկ. գաւաթ. 'ի լիւր հացս. ժէ։

Կուպր. կպրոյ. ով. ոց. ովք։ || է նիւթ ինչ մածուցանող և ծծմբային. որ 'ի հուր մերձեցեալ սաստիկ բորբոքի. և հանէ զհոտ գարշ. և զգոյն զարհուրելի։ Եւ են սորա չորս տեսակք. մինն է կարծր և սեաւ իբրև զածուխ. որ գտանի յատորեաստան' ելեալ յերկրէ իբրև զերշաւս հողոյ. կմ իբրև զածուխ դարբնաց. զոր հալեալ և հեղեղեալ ծեփեն զնաւս նոցաց և տապանաց առ 'ի խցել զծերպս և զծակտիս. որք և երբեմն յայլ պէտս 'ի գործ ածեն։ ռամկ. անյաթ, և փաձլերէն' ձեֆթ։ Ոսկ. 2. հատ. լթ։ Երկրորդն է իբրև զթանձրացեալ կաւ. կամ շաղախ. որ ելանէ 'ի ծովէն առաջին յայ. կմ 'ի լճէ իմէքէ հրեաստանի. որ յայն սակս անուանի ակուլ աստաղ. պ լիր կամ լոյ։ Եւ այսոքիւ էր կուպրն. զոր նեբրովթեանքն 'ի գործ ածին 'ի շինուած աշտարակին բաբելոնի։ Ծննդ. 11. 3։ Երրորդն է հեղանուտ իբրև զձիւթ. և լինի 'ի զանկիւնթոս կղզին. և առ աշխարհաւն բաբելոնացւոց. և մին այսր մասնաւոր անուանի յորջորջի կոպրաձիւթ. իբր թէ կուպր նման ձիւթոյ։ Իսկ չորրորդն է հեղեղուկ, պարզագոյն, և ձիթային. որ ելանէ 'ի [illegible] զոր բնակիչք աշխարհին 'ի գործ ածեն [illegible] ձրագի փոխանակ ձիթոյ։

Կտուտ. ([illegible] հոլովի.) || պինդ. կմ ամուր. կմ հաստատուն։ Խորէնս. աշ. գլ. 10։ Իսկ մերթ սաստիկ. կմ ուժգին. ռամկօր. խիստ. և ըստ այսմ ասի. կուռ համբերածեալ. կամ կուռ վառեալ. յս սաստիկ հաբուռծեալ, կմ սպառազինեալ։ Խորէն. գլ. և գի։ Իսկ մերթ նշանակէ' հաճ. կմ լի. կմ խիտ։ ռամկ. սըխ. և ըստ այսմ երբեմն վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ խիտ առ խիտ. կմ առէալ. կմ յաճախ։ Խորէն. աշ. գլ. 2։ Մերթ ևս նշանակէ հարթ և գիր. կմ անխոշ և անխուլթ։ և ըստ այսմ ասի կուռ ճանապարհ. կամ կուռ պողոտայ. որպիսիք են արքունի ճանապարհքն։ Իսկ մերթ նշանակէ յատակ. կմ մաքուր. կմ զտեալ. որպիսիք են հրահալեալքն, որք 'ի բովս են մաքրեցեալք։ ռամկ. ղալը. և ըստ այսմ է 2. Թագ. 21. 16. ուր ասի, Կշիռ նիզակի նր յերկերիւր սկեղէ կուռ պղնձոյ։ Երբեմն ևս նշանակէ զկռուելն. կամ զկռուածոյն. յս զչինեցեալն հաւանա. և ըստ այսմ ասի. 3. Թագ. 10. 17. Ջէն ոսկի կուռ. որոյ նմանն 'ի 16. համարն կոչի կռածոյ։

Կուռն։ ('ի յեզականոջ նախդրիւ հոլովի. իսկ 'ի յոգնականոջն լինի կուռք. կռոց. կռօք.) || մերթ նշանակէ' սաստիկ. կամ ուժգին. կամ պինդ. և ըստ այսմ իմանի' մինչ ասի, կուռն ջանիւ. կմ կռուն հարուածով։ Իսկ մինչ վարի յոգնականապէս նշանակէ զբազուկն. կմ զթիկունս մարդոյ. ռամկ. խոնուլ. և ըստ այսմ ասի 'ի ծննդ. ... մի զկռուաս քո առցես որմոյ։ Մերթ ևս նշանակէ զբազուկն մարդոյ, որ ռամկ. կոչի բիլ. և ըստ այսմ ելանէ 'ի սմանէ կռնատակն, որ է թևին տակն. կմ ղոլթուխն. որ յաշխարհաբառ լեզուով 'ի գործ ածի. զի գըրոց լեզուաւ' կոչի Անութ. կմ անթ։

Կուռք. կռոց. ովք։ (անեզական.) || պատկերք. կմ արձանք չաստուածոց, զորս կռապաշտքն չինէին' մերթ 'ի քարանց, որք կըռանելով լինէին։ մերթ 'ի հրահալեալց, որք ձուլելով ձևակերպէին։ և մերթ 'ի փայտէ, որք քանդակելով կազմեցեալ լինէին, զորս և ածս կոչէին, և իբրև զած պաշտէին։ Ելից. 20. 4։ Թւոց. 33. 52։ Սաղմ. 113. 4։

Կուսածին. ծնի. իւ։ (անյոգնակ.) || ծնեալ 'ի կուսէ. և այս ասի զքնէ. վն զի մարմնամ կոյսն ոչ միայն նախ քան զծննդեանն զքն էր կոյս. այլ նաև յետ ծննդեանն. և վն այնորիկ քն ճշմարտապէս ասի կուսածին. յս ծնեալ 'ի կուսէ։

Կուսակալ. ի. աւ. կմ իւ. աց. օք։ || կողմնակալ. կմ իշխան միոյ կողման թագաւորութեն. և կմ գաւառապետ. կմ նախարար։ և կմ պետ և գլուխ միոյ ազգի. կմ ցեղի։ 4. Թագ. 18. 24։ Եսթ. 8. 9։ 1. Մակ. 15. 2։

Կուսակալութիւն. թեան։ || իշխանութիւն միոյ կողման թագաւորութեն. կմ կողմնակալութին. կմ նախարարութիւն։ 1. Մակ. 11. 28։

Կուսակից. կցի. իւ. աց. օք։ || կողմնակից. կմ այն' որ է 'ի կողմն ուրուք առ 'ի օգնել' կմ ջատագով լինել նմա։

Կուսակրօն. ի. իւ. իւ. իւք: || կուսակեաց. որ կուսութեամբ կեցօղ և ապրօղ. կմ զկուսութիւն պահօղ:

Կուսակցիմ. եցայ. եալ. իլ: (Ձայնակը.) || կողմնակից. կմ կուսակից լինիլ. կմ կանգնիլ՝ ի կողմն ուրուք. կմ օգնական, և ջանադրօղ լինիլ ումեք. և կմ պաշտպանել զոք: Խորէն. բ. գլ. 70: և գ. գլ. 50:

Կուսան. ի. աւ. աց. օք: || կոյս. և կմ աղջիկ. որ ոչ է եղեալ ընդ առն, և ոչ է կորուսեալ զամբողջութիւն մարմնոյ իւրոյ. թէ ուխտեալ իցէ, և թէ ոչ: Ողբ. 2. 21: Մծբնա. ժը: Խորէն. բ. գլ. 79:

Կուսանոց. ի. աւ. աց. օք: || տես զկուսաստան: Եսթեր. 2. 3:

Կուսապատեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || յամ կուսէ պատել. կմ յամ կողմանց շրջապատել:

Կուսաստան. ի. աւ. աց. օք: || կուսարան. որ մենաստան, ուր բնակին կուսանք, որք նուէր եալք են զինքեանս այ: Եւ կամ տեղի, ուր բնակին կոյս աղջկունք: 2. Մակ. 3. 19: և 3. Մակ. 1. 10:

Կուսարան. ի. աւ. աց. օք: || մերթ նշանակէ զկուսաստանն: Իսկ մերթ զկուսարարն. որ զնա՝ որ կոյս առնէ զոք: և ըստ այսմ 'ի գիրս Կիւրղի. ժը. ասի զորդւոյն այ. 'ի կուսէ ծնանելոյ էր կուսարանն հոգւոյ. որ կուսարարն. կմ կոյս առնօղն. վն զի մասնիկս որոյ. գնի երբեմն փոխանակ օղ մասնկանս. որպ յիշեցաւ 'ի բառն բացարան:

Կուսութիւն. թեան: || անարատութիւն. կամ անխախտութիւն կուսական. և կմ ոչ գոլն շաղաշարեցեալ ը ումեք մարմնաւոր զուգմամբ: Դատ. 11. 37: Ղուկ. 2. 36: Իսկ մերթ առեալ լինի բառս կուսութիւն փոխանակ նշանի կուսութեան, որ բառնի 'ի զուգելն ընդ առն: 2. Օրին. 22. 14: Իսկ մերթ կուսութիւն ասի կտաւն. որ ափսոյն անկողնոյ թաթաւեալ արեամբն այնուիկ, որ ելանէ 'ի յապականելն կուսութեան: և ըստ այսմ է 2. Օրին. 22. 15. ուր ասի՝ Առեալ հանցեն զկուսութիւն աղջկանն առ ծերակոյտն: Այնպէս է և 'ի 17. համարն. ուր ասի՝ աչաւասիկ կուսութիւն դստեր իմոյ:

Կուտակ. ի. աւ. աց. օք: || կոյտ. կմ կարկառ. կմ շեղջ. կմ դէզ: Նաւում. գլ: Իսկ մերթ նշանակէ զգունդն. կմ զգնդակաձև մարմինս. և կմ զկամարաձևութիւնս: և ըստ այսմ ասի զարեգականէ՝ շրջիլ. կմ բարձրանալ զկուտակօքն երկնից: Կիւրղի Եղեկ. թ:

Կուտակեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || կոյտ կոյտ առնել. կմ կուտել. կմ դիզել. կմ ի մի միմեանց բարդել: Իմաստ. 5. 10: Եսայ. 17. 12:

Կուտակումն. կման. մամբ. մանց. մամբք: || կուտումն. կմ կոյտ. կմ շեղջակուտումն:

Կուտակութիւն. թեան: || մերթ նշանակէ զոր կուտակումն. կմ զշեղջակուտումն: Իսկ մերթ զբոլորակութիւն. կմ զկամարաձևութիւն գմբեթաձև մարմնոց: և ըստ այսմ ասի կուտակուն երկնից: Կիւրղի Եղեկ. թ:

Կուտեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || կոյտ առնել. կմ կուտակել. կմ դիզել. ռամկ. [illegible]ցել: Ծննդ. 31. 46: 2. Մնաց. 31. 6: և մերթ ժողովել. կմ հաւաքել. կմ գումարել: Եւ. ւէբ. 32. 1: 2. Մակ. 10. 24:

Կուտկուտիմ. եցայ. եալ. իլ: (Ձայն.) || կոյտ կոյտ լինիլ. կմ գունտ գունտ լինիլ. կմ մասն մասն քաղիլ. որպ երբեմն հանդիպի մարմնոյ մարդոյ. յորժամ քարշի բռնութ ը ապառաժուտ տեղիս: 'Ի Հար. Հարց. Իզ:

Կուտապան. ի. աւ. աց. օք: || պահապան կուտից. կմ երամակաց:

Կուր. կրի. իւ. իւ. օք: || փայտակերձն անօթ ծոցաւոր. կմ փոքրիկ տաշտ. ուր բրդի հաց. կմ գնի կերակուր իբրև 'ի սկաւառակի առ 'ի ուտել: ռամկ. գոււ: Դանի. 14. 32: Իսկ մերթ նշանակէ զմակոյկն նաւուց, որ է իբրև զփոքրիկ նաւակ՝ շինեցեալ 'ի պէտս մեծ նաւուց. և ասացաւ կուր. զի է իբրև զմեծ տաշտ: ռամկ. սանդալ. կամ Փալիգոյ: Գործ. 27. 30. և 32:

Կուր: (Նախդրիւ հոլովի.) || կեր. կմ կերակուր. կմ կերուր. և ըստ այսմ ասի 'ի գիրս Լամբրոնացւոյն. 'ի կուր բաքքարաց ամսամանցն ձգեն:

Կուրան. ի. իւ: || տես զՂուրան:

Կուրանամ. ացայ. ացեր. ալ: (Ընդմիջ.) || կոյր լինիլ. կմ զրկել 'ի տեսութենէ աչաց, կմ մնալ: Հռով. 11. 7: Իսկ մինչ ասի ըղ ճանապարհէ. իմանի՝ խանգարիլ. կմ աւերիլ. կմ խափանեալ լինիլ: Ղևտ. 26. 22:

Կուրաշաւիղ. շաւղի. աւ. աց. օք: || հասարակ, և հարթ ճանապարհ, ընդ որ նաև կոյրն գնայ. որ ըստ այս ասացաւ 'ի բառն արահետ: տես անդ:

Կուրապաղատ. ի. իւ. իւ. կմ աց. օք: || ըղ դեշխ. կմ կոմս. կմ սարատեղատ. և կամ կուսակալ:

Կուրացուցանեմ. ցուցի. ացո. նել: (Ան. ցողակ.) || կոյր առնել. կմ զրկել զոք 'ի տեսութենէ աչաց. կմ մնալ: 1. Յով. 2. 11:

Կուրդլին: || տես զԿորդլին:

Կուրծ. կրծի. իւ. իւ. իւք: || է արմատ կրծել բային. որով նշանակի կրծօղն. կամ 'ի գործածի միայն 'ի ուտօղն. և ըստ այսմ 'ի գործածի միայն կուրծ. բարդութիւն բառից. որգոն. կաշառակուրծ. բարդութեան բառից. որպէս զկաշառս, որ ասի զկա ը կրծօղ և ուտօղ զկաշառս, որ ասի զկա շառառուաց: Իսկ մերթ նշանակէ զկուրծ կաղամբի. ը զի-թն լոհանոյն. և այլոց նմանեաց. զոր բաղում անգամ կրծելով ուտեն: ռամկ. գոչան: Եւ ըստ այսմ ասի ըղ մեծ էն մնկարայ. 'Ի Հար. Հարց. Եզ. Կաղամբի կուրծ ուտէր. զորմէ 'ի յայսմաւուրս ասացեալ լինի. թէ ուտէր զկուրծ մի կաղամբի:

Կուրծք. կրծոց. կմ ից. օք: (անեզակ.) || վերին մասն լանջաց. որ սկսեալ 'ի պարանոցէն իջանէ մինչև 'ի ստամոքս. կմ մինչև ցստորին մասն ստեանց, ուստի ոք վերջնոյ տափարակութեան կրծոց. յորում ծայրք կողից հաստատեալ կան: և առ ռամկ. կա կոչի կուրծք: Ղուկ. 18. 13: և 23. 48: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ սրտի. կմ մտաց. և ըստ այսմ ընդ բայի շարակցի պա-

պէս • ուշ 'ի կուրծս անկեալ • կմ ուշ 'ի կուրծս արարեալ • և նշանակէ , ուշադրեալ • կմ 'ի միտս եդեալ • կմ զմտաւածեալ • կմ յիշեալ : Խորէն• Գ• գլ• 4:

Կուրութի • թեան : || պակասութի տեսութեան • որով ոք կոյր լինի : Ծննդ• 19• 11 : Զաքար• 12• 4: Իսկ մերթ առի զմտաց , կմ զսրտի՝ որով նշանակի՝ տգիտութիւն • կմ թանձրամտութիւն • և կամ պակասութիւն իմացողութե : Մարկ• 3• 5: և Եփեսաց• 4• 18:

Կուց • կցոյ • ով • աց • ովք : || կիցք ձեռաց • այն երկոքին ակքն ձեռաց • յորժամ 'ի միասին կցեալ՝ լինի բուռն մի , որով առնումք զցորեան • կմ զալիւր • կմ զջուր • և այլն :

Կուք • կքոյ • ով • ոց • ովք : || է արմատ կքել բային , որով նշանակի կքեալն , այն կորացեալն • կմ թեքեալն • և կմ խոնարհեալն :

Կոփածոյ • ոյի • կմ ուի • իւ • ից • իւք : || կռանաւ կոփեցեալ • այն երկաթեայ չեքիճով տաշեցեալ , և հարթեցեալ • կմ կոկ եղեալ : Ելից• 20• 25: 4• Թագ• 22• 6: Իսկ Թուոց• 21• 20: և 23• 14• և յայլ տեղիս , յորս առի՝ կատար կոփածոյին • կմ կոփածուին • իմանի՝ գագաթ լերին նաբաւայ • ուր եւ մովսէս հրամանաւն այ , և ետես զերկիրն աւետեաց , և անդ վախճանեցաւ : Այրդ՝ կոչեցաւ սա կոփածոյ • կմ կոփածու , վն զի գոլ բնականաբար քարանց նր կոփեալ • այն հատեալ և տաշեալ • և իբր թէ կռանաւ հարթեցեալ : Եւ կմ զի որ այլք ասեն , էր անդ յառաջ արձան ինչ կռոց կոփելով շինեցեալ • ուստի զտեղին անուանմբ պարունակելոյն յորջորջելով , կոչեցին կոփածոյ : Մերթ և բառս կոփածոյ նշանակէ զկռածոյն • այն զայն՝ զոր շինեալ են՝ կռանաւ փորելով , և կոփելով • որպիսի էր գերեզման տն : Կիւրղ• Եղեն• Ժէ :

Կոփածու • ուի • ու • աց • օք : || Նոյն է ընդ վերնոյն : Թուոց• 21• 20: Յեսուի• 1• 2:

Կոփեմ • եցի • եա • ել : (Ներգործ •) || կռանաւ , կմ այլովք գործեօք հարկանելով տաշել • կմ հարթել , և կոկել • և կամ տաշելով շինել • և ըստ այսմ առի՝ կոփել ըզքար • կմ զփայտ • կամ կոփել զպատկեր ինչ • և այլք նմանք : Ելից• 34• 1: Եսայ• 40• 19: Իսկ մերթ նշանակէ սոսկ հարկանել • կամ բաղխել• ոտս զկռանն ընդ սալն • ըզթակն ընդ կոճղ ինչ • զսաս ընդ դետինն • և այլք նմանք : Եսայ• 41• 7:

Կոփիչ • փչի • աւ • աց • օք : || գործի • որով կոփի , և հարկանի ինչ • որպիսի է ուռն քարահատաց • կամ թակն :

Կոփիւն : (Նախդրիւ հոլովի •) || կոփումն • այն կռանաւ , կմ այլովք գործեօք տաշումն , և հարթումն քարանց • կմ փայտից , և այլոց նմանեաց : Իսկ մերթ նշանակէ հարումն , կամ բաղխումն միոյ կարծր իրի ընդ միւսն : Մերթ և նմանութբ առեալ նըշանակէ զդխալիլն ընդ միմեանս կռուողաց • կամ մրցակցողաց , յորմէ հետևին ձայնք , և աղաղակք , դոփիւնք ոտից , կայթմունք ձեռաց : և այլն : Ոսկէ• 'ի Նախնէրգմունս :

ԿՊ

Կպրաձիւթ • ձիւթոյ • ով • ոց • ովք : || է տեսակ ինչ կպրոյ , հեղեղուկ հանգոյն ձիւթոյ • այն ղաթրանի • ուստի առի կպրաձիւթ • իբր թէ կուպր իբրև զձիւթ • զոր մե առաջաւ 'ի մեկնութե կուպր բառին : Իմանի և սովաւ կարծր կուպրն հալեալ և խառնեալ ձիւթով • այն ղաթրանով • որով առաւել լոյծ եղեալ դիւրաւ մածեալ լինի , և խնու զձեղգս՝ և զծակտիս իրին • զոր ծեփեն : և ըստ այսմ ասացաւ կպրաձիւթ • իբր թէ կուպր և ձիւթ : Ելից• 2• 3:

Կպրաշաղախ • ի • իւ • ից • իւք : || կպրով շաղախեցեալ • կմ այն՝ որոյ շինուածոյ շաղախն է կուպր • որպիսի էր աշտարակն բաբիլոնի : ԱՀգոփ :

Կպրեմ • եցի • եա • ել : (Ներգործ •) || կպրով օծանել • կմ ծեփել : ռամկ• սծփնել•

ԿՌ

Կռած • ոյ • ով • ոց • ովք : || կերտուած արարեցեալ կռելով , այն կռանելով • կմ կոփելով • որպիսիք էին կուռքն հեթանոսաց , զորս կազմէին 'ի քարանց , կմ յոսկւոյ և յարծաթոյ՝ կերպարանելով զնմ 'ի ձև մարդոյ • և յայլոց նմանեաց : Ամբակ• 2• 19:

Կռածագ : (Նախդրիւ հոլովի •) || կեռածայր • այն այն՝ որոյ ծագն , կմ ծայրն է կեռ , և ոլոր • որպիսիք են կտուցք ոմանց թռչնոց • կմ խայթոցք ոմանց զեռնոց : Նարեկ• կԹ :

Կռածոյ • ոյի • իւ • ից • իւք : || կռանաւ կերտեցեալ • կմ ուռամբ շինեցեալ • որպիսիք են արծաթեղէն • կմ ոսկեղէն կանթեղք • վահանք • փողք • կմ տափարակ տախտակք թիթեղանց • և այլք նմանք • որք յառաջագոյն են հատոր ինչ արծաթոյ • կամ ոսկւոյ • զորս յետոյ պէսպիսեաւ կերպիւ կռանելով , ձևացուցանեն անօթս պիտանիս : Թուոց• 10• 2: և 16• 38: 3• Թագ• 10• 16: և 2• Մնաց• 9• 15• և 16: ըստ այսմ է և Երգոց• 5• 11• ուր առի՝ վարսք նր կռածոյք • այն կռանաւ ձևացեալք • վն զի նախ զգլուխն նմանեցուցանէ ոսկւոյ՝ ասելով • գլուխ նր յոսկւոյ կեփազեայ • ուստի յետոյ ըզ վարսան կոչէ կռանաւ կազմեալ : և այս ըստ եօթանասնից : Սակայն ոմանք 'ի թարգմանչաց զնեն ասաէն զանգուր • որ է գըռուզն • ռամկ• ղըըշըմըշ : և վն այսորիկ ոմանք զբառս զայս կռածոյ՝ համարեցան նշանակել զգանգուրն : Իսկ մերթ բառս կռածոյ նշանակէ զկոփածոյն • կմ զփորուածոյն • այն զայն՝ զոր շինեալ են կռանաւ հարկանելով և փորելով • որպիսի էր գերեզման տն մերոյ • որ էր փորեալ 'ի վիմէ : Ղուկ• 23• 53:

Կռամոլ • ի • իւ • ից • իւք : || մոլեալ 'ի պաշտօն կռոց • կմ պնդեալ զհետ կռապաշտութե • կամ որ ջերմեռանդ սրտիւ պաշտէ

զկուռս ։ Իսկ մերթ մինչ ասի կռամոլ ախտ՝ նշանակէ կռապաշտական ախտն, որով իմա-նի մոլութիւն ագահութե, որ կոչի կռա-պաշտութիւն ։ Եփ. ե ։

Կռամոլութիւն. թեան ։ || Մոլութիւն պաշտելոյ զկուռս. կմ՛ կռապաշտութիւն ։ Նարեկ. ՀԵ ։

Կռան. ի. աւ. աց. օք ։ || Ուռն. կմ՛ մուրճ. այսինքն գործիք ինչ որ ունի զփողրիկ երկաթե-զէն թակ. յոր անցուցեալ զկոթ՝ 'ի գործ ածեն ։ և կոչեցեալ կռան. իբր թէ կռօղ. զի նովաւ կռեն և հարկանեն հրահալելիք. կմ՛ քարինք - ռամկ. չէքիճ ։ Լամբր. ։

Կռանագործ. ի. աւ. աց. օք ։ || գործօղ կռա-նաւ. կմ՛ 'ի գործածօղ զկռանս ։ Ագաթ. ։ Իսկ մերթ նշանակէ զգործեցեալն, և զշի-նեցեալն կռանաւ ։ Մերթ ևս նշանակէ զշինօղն կռանին ։

Կռանահար. ի. աւ. աց. օք ։ || զկռան հար-կանօղ. կմ՛ կռանաւ ծեծօղ զինչ ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ զհարեալն, և զծեծեցեալն կը-ռանաւ ։

Կռանահարութիւն. թեան ։ || հարումն կռա-նի. կմ՛ կռանումն ։ Խորէն. Բ. գլ. 58 ։

Կռանեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || կռա-նաւ հարկանել. կմ՛ կռանաւ կոփել. կմ՛ տաշել. կամ փոս փոս առնել զքարինս ։ ռամկօրէն չէքիճլէմէք անել ։

Կռաշուրթն. (Նախադրիւ հոլովի.) || զկեռա-շուրթն ունօղ. որպիսիք են արծուէք. և այլք նմանք, որոց կտուցքն, որք են իբրու շրթունք նց, կորացեալ. և կեռացեալ են ։

Կռապաշտ. ի. իւ. ից. իւք ։ || պաշտօղ ըզ-կուռս. կամ ծառայօղ կռոց ։ Յայտ. 21. 8 ։

Կռապաշտութիւն. թեան ։ || պաշտումն դից. կմ՛ ծառայութիւն կռոց ։ 1. Կորնթ. 10. 14 ։

Կռապարիշտ. րշտի. իւ. ից. իւք ։ || Ելանէ սա 'ի բառէս կուռք, և 'ի մասնկանէս պարիշտ, որ է պաշտ. ուստի կռապարիշտն նշանակէ զկռապաշտն. այսինքն զայն. որ զԱծայինն պաշ-տօն մատուցանէ կռոց ; ծառայելով նց իբրև աստուածոց ։ 1. Կորն. 5. 10 ։ և 6. 9 ։ Եփես. 5. 5 ։ Մերթ ևս կամապաշտքն նմանու-թե կոչին կռապարիշտք ։

Կռատ ։ || տես զկեռատ ։

Կռեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || զկռան հարկանել. կմ՛ կռանաւ ծեծել զհրահալե-լիս. կմ՛ կոփել զքարինս. և զայլ ինչ նը-մանս ։ Եսայ. 41. 7 ։ Խորէն. Բ. գլ. 62 ։ Իսկ մերթ նշանակէ կռանելով շինել զինչ ։ և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի. կռել զկուռս. ուստի և կռածոյ պատկերքն կոչին՝ կռեալք. այսինքն կռանաւ շինեալք ։ Ագաթ. ։ Իսկ մերթ նշանակէ ամրել. կմ՛ հաստատել. կմ՛ ա-մուր և կայուն առնել. և ըստ այսմ ասի. կռեալ. և անդրեալ յամբարշտութե ։ Այլ ևս փոփոխանակ ասելոյ. դաշինս հաստա-տել. ասի՝ դաշինս կռել ։ 1. Մակ. 1. 12 ։ 2. Մակ. 11. 26 ։ Իմաստ. 1. 16 ։

Կռինչ. կռնչի. իւ. ից. իւք ։ || է արմատ կռն-չել բային. որով մերթ նշանակի կռնչիւնն. այսինքն նուագ ձայն հանելոյ հաւուց. կամ կենդանեաց. որպիսի է ձիոյն. կռկռա-ցումն. մռնչումն. շշնջումն. և այլք նմանք ։ Իսկ մերթ նշանակէ զկռնչօղն. այսինքն զձայն հանօղն. և ըստ այսմ է և խցն փող-րիկ. կմ՛ նուագաւոր կենդանի թռչուն զկան-չիւն հանէ՝ կռինչ կոչի ։ և ըստ այսմ է Եսայ. 9. 4. ուր ասի. Եւ ոչ ծախեսցի յամ որդ-ւոյն իէլի կռինչն ։

Կռինչ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || Նոյն է ընդ վերինոյն ։

Կռիւ. կռուոյ. ով. ոց. ովք ։ || կագ. կմ՛ հա-կառակութիւն. կմ՛ վէճ, զոր առնեն մար-դիկ յարուցանելով զաղմուկս, և զխռովու-թիւս, որ և ռամկ. ասի՝ կավղա ։ Առակ. 15. 18 ։ Տիտ. 3. 9 ։ Իսկ մերթ պատերազմ. կմ՛ մարտ, որ լինի 'ի մէջ բազմութե զօրաց ։ ռամկ. ճէնկ ։ Յեսու. 4. 13 ։ Եբր. 11. 6 ։ Իմաստ. 18. 21 ։ Իսկ մինչ ասի 'ի կռիւ կալ. իմանի ընդդէմ կալ ումեք առ 'ի կռուելոյ և մարտնչելոյ. կմ՛ 'ի մարտ ելանել ։ Յովէլ. 7. 9 ։ Մերթ ևս բառս կռիւ, նշանակէ տեղին, ուր կա-րէ որ ինչ կռուել. այսինքն կռուելի. կմ՛ կալ մնալ և ոչ սահել. և ըստ այսմ կայարանն, ուր կա-րէ կալ ոտքն, կոչի կռիւ ոտից ։ ըստ այսմ 1. Մակ. 10. 72. Ոչ գոյ ձեզ ոտից կռիւ ա-ռաջի մեր ։ Եւ այսպիսի կայարանս ոտից երբեմն կոչի՝ ոտնկռիւ ։

Կռկռամ. ացի. ա. ալ ։ (Չէզոք.) || կռկռ ձայն հանել. որպիսի է կռնչելն ագռաւուց. և կռնկանց ։ Բայց սա մանաւանդ յաշխար-հաբառ լեզուիս 'ի գործ ածի ։

Կռձեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || բախ-խել. կմ՛ հարկանել ափ զուռն 'ի տախտակն կոչնակին. կմ՛ զգաւազանն 'ի գետին. և այլն ։ ռամկ. վուրմագ ։

Կռձումն. կռձման. մամբ. մանց. մամբք ։ || բաղխումն. կմ՛ հարումն. որպիսի է հար-կանել զգաւազանն 'ի գետին. կմ՛ զուռն ընդ տախտակն կոչնակին. և ըստ այսմ է 'ի Նարեկ. ղէ. ուր ասի. Կարկառ կռձ-մամբ զանբժշկելի հարուածոց օձին թարգ-մանեցեր. այսինքն կարկառողական և վէրամ-բարձ հարուածովք ։ Զի հարկանողքն զտախ-տակ կոչնակին՝ մինչ ուռամբ հարկանեն. այսինքն զձեռս իւրեանց սոսկալ կարկառեն. այսինքն բաւանան, և 'ի կոչնակին ածեն ։

Կռնչամ. ացի. ա. ալ ։ (Չէզոք.) || տես 'ի ներքոյ զկռնչել ։

Կռնչեմ. եցի. եա. ել ։ (Չէզոք.) || կռինչ ար-ձակել. որով իմանի զնուագ ձայն հանելն սևացեալ թռչնոց. կմ՛ կենդանեաց. և ըստ այսմ կռնչել ասի՝ ձիոյ հանելն. կռկռալն. շշնջելն լեզուաւ. մռմռալն. վնկվնկալն. և այլն ։ Եսայ. 11. 7 ։ Յեր. 10. 21 ։

Կռնչիւն. (Նախադրիւ հոլովի.) || տես զայս 'ի բառն Կռինչ, ըստ առաջին նշանակութե ։

Կռուակից. կցի. իւ. աց. օք ։ || այն՝ որ կցորդ է ընդ ումեք 'ի կռիւս. կմ՛ 'ի վէճս. և կմ՛ լինի մարտակից ։ Լամբր. ։

Կռուարան. ի. աւ. աց. օք ։ || տեղի կռուոյ. կմ՛ պատերազմի, և կմ՛ մարտի ։ Նարեկ. ղբ ։

Կռուարար. ի. աւ. աց. օք ։ || առնօղ զկռիւս. կամ կռուօղ. կամ միշտ յարուցանօղ ըզ-

Digitized by Google

կող, և զերծիլ։

Կռուիմ. եցայ. եա. իլ. կամ ել։ (ձայնակր.) || զերծիլ առնել. կամ կապել. կամ հակառակիլ. կամ ընդդիմամարտիլ. կամ մարտնչիլ։ Ծննդ. 32. 25։ Երկր. 21. 22։ Յես. 10. 42։ Իսկ մերթ նշանակէ մածանիլ զիրեար. կամ կցիլ. և կամ յարիլ յեր ինչ. որպէս փոշին յոտս և՛ ի ձեռս, ձիւթն և խէժն յոտս. ժանիքն ՛ի հրահանգէ լերս. ատամն ՛ի յորմս. և այլն։ ասմկ. կպչիլ։ 2. Օրին. 13. 17։ Աղաւ. 30. 28։ Ղուկ. 10. 11։ Խորէն. յաշխարհագրութեան. Ողբ. 1. հատ. իէ։

Կռունկն. կռնկան. անք. անց. անբք։ || է թռչուն ինչ երամաւորին ըզշօղ. որ ունի զմիզ երկայն, և զորուանդ երկայնաձիգ. իբրև զարագիլ. բայց մարմնով է սատնար քան ըզնա։ Որ յամենայն ատարաւոր ՛ի գարնան, և յաշնան փոխէ զդաւառան, յորում է։ Երասացեալ սորա կռունկն. զի կանչէն. և կռկռան յընթանալն իւրեանց։ ասմկ. կռանն։

Կռուփ. կռփոյ. ով. կամ կռուփք. փից. ովք. կամ օք։ || է արմատ կռփել բային, որով նշանակի կռփանքն. այն ափով ձեռաց, կամ բռնցով հարուածս գլխոյ մարդոյն. և ըստ այսմ երբեմն ըստ բայի շարակցի այսպէս կռուփս հանել, և նշանակէ կռփել, զոր տեսցես ՛ի ներքոյ։ Աւգոս։ Մերթ ևս նըմանութեամբ առեալ նշանակէ զզատսափիտ ոտն. կամ զկոտսակուսս. և կամ զճոխատոնս։ Լամբրոն։

Կռչաձայն. ի. իւ. իւ. ից. իւք։ || կանչելով ձայն հանող. կամ կռնչող։ Իսկ մերթ նշանակի այն, որ է կռնչողական, կամ կռկռացողական ձայն, որպիսի է ագռաւուն կռնկանց։ Աւգոս։

Կռչեմ։ || տե՛ս զկռնչել։

Կռփահարեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ափով ձեռաց. կամ բռնցի զգլուխն ուրուք հարկանել։ 1. Կորնթ. 4. 11։

Կռփահարութիւն. թեան։ || կռփումն և հարումն. կամ կռփանք. որով հարկանի զգլուխն ուրուք. և կամ որով կատակի, և այպանի ոք։ Աւգոս։

Կռփանք. անաց. օք։ (անեզական.) || կռփումն, այն հարկանումն գլխոյ ափով ձեռաց. կամ կռփահարութիւն։ Իսկ մերթ առ համարհանք, կամ կատականք, կամ նախատինք։ Սօփոն. 2. 8։

Կռփեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || բռնցով. կամ ափով ձեռաց հարկանել զգլուխն։ Եսայ. 58. 4։ Աղձեղ. 2. 7։ Մատթ. 26. 67։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ նշանակէ հարստահարել. կամ նեղել. կամ անարգել և նախատական առնել. որով իբրթէ կռփահարի ոք։ Յակոբ. 16. 9։ Մաղ. 3. 5։ 2. Կորնթ. 12. 7։

Կռօնոս. ի. իւ։ || է բառ յունական, որով նըշանակի առաջին մոլորակին, որ հայերէն կոչի երևակ։ Մերթ ևս նշանակի սովոր վաղեմի կուռք ինչ հեթանոսաց։ և զի բառս կռօնոս, յունարէն ատուգաբանի ժամանակ, վա այսորիկ բաղդանիք ՛ի հեթանոսաց զկռաւոդայս կոչէին նոյն ժամանակաց։

ԿՍ

Կսկիծ. կծի. իւ. ից. իւք։ || խայթողական և կիզողական ցաւ սրտի. կամ վիրաց, կամ մարմնոյ, և նմանեաց. կամ մորմոքումն. կամ աղէտ։ ասմկ. ևս առի խիծ։ Նարէկ. իէ։

Կսկծագին։ (Նախադրիւ հոլովի.) || սաստիկ կսկծեցուցիչ. կամ յոյժ ցաւագին։ Իսկ մերթ վարի մակբայօրէն, և նշանակէ սաստիկ կսկծելով. կամ յոյժ ցաւելով։ Յն. ոսկէ։

Կսկծակիծ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || կսկծեցուցանելով կծող. այն խայթող, որով իմանի սաստիկ կսկծեցուցիչն. կամ ցաւեցուցիչն։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. կսկծակիծ առնել, և նշանակէ սաստիկ կսկծեցուցանել. կամ կսկծագին ցաւովք զգածել։ Ողբ. 1. հատ. իը։

Կսկծակից. կցի. իւ. աց. օք։ || կցորդ և ընկեր ընդ ումեք ՛ի կսկիծս, և ՛ի ցաւս. կամ յոյժ ցաւակից. և վշտակից։

Կսկծելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || ցաւելի. կամ մորմոքելի։ Իսկ մերթ նշանակէ կսկծեցուցիչ. կամ ցաւեցուցիչ։ 2. Մակ. 10. 34։ և 12. 14։

Կսկծեցուցանեմ. ցուցի. ցի. ել։ (Անցող.) || խայթելով. կամ կիզելով ցաւեցուցանել. կամ մորմոքեցուցանել. ասմկօր. խծծել։ Տօբ. 11. 8։ Եսայ. 58. 3։

Կսկծեցուցանողական. ի. աւ. աց. օք։ || այն որ վերաբերի առ կսկծեցուցանօղն. և կամ կսկծեցուցիչ։ Նարէկ. իը։

Կսկծեցուցիչ. ցուցչի. աւ. աց. օք։ || կսկծեցուցանող. կամ զկսկիծ պատճառօղ. կամ սաստիկ ցաւեցուցիչ. և կամ մորմոքեցուցիչ։ Լամբրոն։

Կսկծիմ. եցայ. եայ. իլ։ (ձայնակր.) || ցաւիլ. կամ մորմոքիլ. կամ զկսկիծ կրել։

ԿՏ

Կտամ. ացայ. ա. ալ։ (ընդմիջ.) || գթել. կամ սայթաքել. կամ գայթել։

Կտակ. ի. աւ. աց. օք։ || գրուած ինչ անդարձ հրամանի, զոր առնէ ոք վիրաց իւրոց, որք մնան յետ մահուան իւրոյ, բացատրելով ՛ի նմին, թէ ո՛ ընկալցի ժառանգ նոցա իւրոց. կամ ո՛ զինչ առնուցու։ Եբրայ. 9. 16։ Երբ մերթ առնուանի փոխանակ նոային գրոց. կամ օրինաց։ 2. Մնաց. 34. 30։ Իսկ մերթ փոխանակ ո՛ և իցէ գրոյ ուխտից. կամ դաշանց. և ըստ այսմ գիրք վաճառականաց, յորս գրին զդաշանս. կամ զառևտրոց, կոչին կտակք վաճառաց. որպէս 1. Մակ. 13. 42. սկսաւ ժողովուրդն գրել ՛ի կտակս վաճառաց իւրեանց. ասմկ. փէքիթէր։ Մերթ ևս բառս կտակ առնանի փոխանակ ուխտի. կամ դաշանց. կամ հաստատուն խոստմանց։ 1. Մակ. 2. 54։ Գաղ. 3. 17։

Կտակագիր. գրի. աւ. աց. օք։ || այսպէս հաւաստեցեալ, նշանակէ զնա, որ առնէ զկտակ

Digitized by Google

ղընչից իւրոց: Եբր. 9. 16. և 17:

Կտակագիր. գրոյ. ով. ոց. ովք: || այսպէս հոլովեցաւ, նշանակէ զգիրն կտակի: 'Ի ճառ. հայր. Է: և Ոսկ. 1. կոր. ԺԵ:

Կտակագրեան: (նախդրիւ հոլովի.) || կտակագրական. ցի այն ամ, որ վերաբերի առ կտակագիրս. կմ առ կտակս: և ըստ այսմ առի 'ի Ն ոսկի. կոնդակ կտակագրեան:

Կտակարան. ի. աւ. աց. օք: || գիրք, կմ տախտակն, և կմ բանս, յորում պարունակի կտակն, կմ պատգամքն նորա. թէ կտակն. ցի օրէնք, կմ պատգամքն Այ. թէ հինն իցէ, և թէ նորն: Եւիփ. 31. 7: և Սաղմ. 24. 14: Գաղ. 4. 24: Մերթ եւս տապանակն ուխտի առի կտակարան. ըստ որում տախտակքն կտակի. ցի օրինաց 'ի նմին պահիւր: Սաղմ. 131. 8:

Կտաւ. ի. ոյ. ով. ով. ովք: || մերթ նշանակէ կտաւ. ոյ. ով. ոց. ովք: ո և իցէ շաքարեղէն, կմ անուշեղէն կերակուր, կմ պատուղք և միրգք շաքարաւ կմ մեղերբ յօրինեալք և համեմեալք. որպիսիք են այնոքիկ, որք 'ի վերջն խրախճանաց մեծամեծաց բերեալ լինին 'ի սեղան: ռամկօրէն ...: կմ Աւետի Ովս. 3. 1. սէր առն սիրեն անուշեղէնս: կտապս չամչեղէնս, իմացեալ լինին այսպիսի անուշեղէն կերակուրք կազմեալք 'ի չամչոյ պէսպէս հանդերձանօք և համեմօք:

Կտաւ. ոյ. ով. ոց. ովք: || մերթ նշանակէ զբոյսն վշոյ. որոյ 'ի կեղևն թել թել պատրոյգ ... ցի քթանն. զոր չորացուցեալ ծեծեն և լուեն թակիւ առ 'ի մանուածել զթելսն 'ի յարդից, և 'ի մէջն նիւթողաց: և այսպէս թէ քաղեցեալ և 'ի խրձունս կապեցեալ իցէ, և թէ ոչ՝ կտաւ կոչի: Եւիփ. 9. 31: և Յեսու. 2. 6: Իսկ մերթ վուշն զատեցեալ 'ի յարդէն. և կմ վշեղէն թելքն՝ կտաւ կոչին. ռամկօր. ...: Ղևտ. 13. 53: Առակ. 31. 13: Մերթ եւս կտաւ առի՝ գործեցեալն և կազմեցեալն 'ի վշեղէն թելից: որպիսիք են պատմուճանք. և այլք նմանք: Առակ. 31. 24: Ովս. 2. 9: Մատ. 27. 59:

Կտաւագործ. ի. աւ. աց. օք: || գործող ըզկտաւս. ցի գործող զվշեղէնս. այս է՝ ըզքթանեղէնս: Եսայ. 19. 9:

Կտաւատ. ի. իւ. ից. իւք: || կտաւոյ հատ. ցի կտաւոյ ունդ, յորմէ հանեցեալ լինի ձէթն այն, որ ռամկ. կոչի՝ ...:

Կտաւի. ւոյ. ւով. իք. եաց. եօք: || կտաւեղէն. կմ վշեղէն՝ և կմ այն, որ է կազմեցեալ 'ի կտաւոյ, կմ 'ի վշոյ: ռամկ. ...: Եւիփ. 28. 42: Ղևտ. 13. 51: և Երեմ. 13. 1:

Կտաւուտեակ. եկի. աւ. աց. օք: || կտաւեղէն զգեստ. կմ կտաւեայ ձորձ. որպիսի է շապիկն, ղենջակն, գաստառակն. և այլք նմանք, որք կազմին 'ի կտաւոյ: Կիւրղ. Եղեկ. ԺԲ:

Կտեմ. եցի. եա. եւ: (ներգործ.) || ատամամբ կամ դրոշմել յիմիք զպէսպէս նիշս. կմ կէտս, և գիծս՝ խայթելով կմ կոցելով. կմ սաղաւարտ առնելով. և այլն. և ըստ այսմ կէտ կէտ նշանն. կմ տիպն, որ տպաւորի 'ի մարմինի ուրուք 'ի խայթուածոյ բորոյ. կմ 'ի սլաքաւոր գործեաց՝ կոչի կտեղ խածուած: Նոյեմ. ԺԷ: Ուստի և գրուածն, կմ նկարն, զոր առնեն ոմանք 'ի բազուկս կմ յայլս անդամս իւրեանց՝ սեաւ ինչ գեղով ծակոտելով, կմ տպելով զմարմինս իւրեանց երկաթեղէն գործեաւ, կոչի գիր կտեալ. զոր 'ի հնումն բազում անգամ առնէին հեթանոսք 'ի պատիւ կռոց. որ յօրինացն մովսէսի սաստիւ արգելանիւր. գի ասէ. Ղևտ. 19. 28. Եւ վէրս 'ի վ ... մի առնիցէք 'ի մարմինս ձեր. և գիր կտեալ մի առնիցէք 'ի ձեզ: ռամկ. ...: Իսկ մերթ նշանակէ խթել. կմ բաղխել. և ըստ այսմ յաձախ դիպուածն, ցի ...ն ուրումն է տախտակ ժամահարին, կտեալ կոչի. իբր թէ կտողական: ըստ այսմ. Նոյեմ. ԺԵ. Ջկտեալ դիպուածս այս փայտի զարկման: և այլն: Մերթ եւս նշանակի սակաւ երկաքումնիք մատամբք ոլորելով սեղմելն. կմ ձմլելն զմարմին ուրուք: ռամկ. ...: կմ ... ...:

Կտկտեմ. եցի. եա. եւ: (ներգործ.) || է սա յաճախականն կտել բային. այլ վասն վազելն, վազել բայեն: ուստի կտկտելն, նշանակէ կտելով կտել. կմ յաճախ կտել. որով մերթ իմանի պէսպէս խայթուածովք. կմ հարուածովք տպաւորել զբազում նիշս. կմ զգիծս. կմ կէտ կէտ առնել ուրեք: Իսկ մերթ իմացեալ լինի՝ խթելով խթել. կմ հարուածելով հարուածել. կմ յաճախ բաղխել: և ըստ այսմ նա՝ որ պէսպէս բամբասաւոր, և պարսաւական բանիւք նախատակոծ եղեալ գատափետ լինի, կամ խոցոտեալ, կամ հարուածի, ծանակի. և իբր թէ՝ խթի և հարուածի, կտկտիլ ասի: Ոսկ. 1. կոր. Թ:

Կտնառք. առից. իւք: (անեզական.) || մաղկեղէն պարկն հաճուց՝ որ է 'ի կուրծս նորա, և ուր կերեալ հատքն, իջանեն և պահին. և ապա հետևաբար մարսին, և սիաւին 'ի յիւրաքանչիւր անդամս նր:

Կտոռած. ոյ. ով. ոց. ովք: || կտոռումն. ցի մասրումն. կմ յատակումն 'ի խճից. կամ 'ի քարանց. կմ 'ի կեղևանաց. և յայլոց նմանեաց:

Կտոռեմ. եցի. եա. եւ: (ներգործ.) || սրբել. կմ մաքրել. և կմ յատակել. այլ զայգին 'ի ... կմ զպատուղ քարանց. զցորեանն 'ի խճից. կմ զպտուղ 'ի կեղևոց. որ է կեղևել. ըստ այսմ իմն և զայլոց նմանեաց: Մծբն. ԺԶ:

Կտուր. կտրոյ. ով. ոց. ովք: || է արմատ կըտրել բային, որով մերթ նշանակի կտրուածն ... և իցէ իրաց: Լամբրոն. Իսկ մերթ կմ կտրուածն ... և կտրումն. ցի խուզումն բրդոյ խաշանց. և ըստ այսմ վարի առբ յոգնականն: Ծննդ. 31. 19: և 38. 12: 1. Թագ. 25. 2: 2. Թագ. 13. 23: Իսկ մերթ նշանակի կտրեցեալ և խուզեցեալ գեղմն. կմ բուրդն: 2. Օրին. 18. 4: Յոբ. 31. 20: Իսկ երբեմն ընդ բային շարակցի այսպէս. կտուր լինել. և նշանակէ. կըտրել. կմ բաժանել. կմ 'ի բաց մեկնել: Եւ մերթ 'ի բարդութիւն բառից 'ի գործածի. զոր օրինակ. միջակտուր. կիսակտուր. և նշանակէ սոսկ զկտրեցեալն:

Կտուց. կտցի. կմ կտուցի. ու. աց. օք: || Է երկայնութիւն և սրութիւն բերան թռչնոց. որով կտցեն, կմ ուտեն զընդեղէնս. որ և ռամկօ. ասի կտուց: Եւ այս մերթ նմանութեամբ առեալ. ասի նաև զբերանոյ, կմ զխոյթոցէ այլոց կենդանեաց, որք ունին զնմանութիւն ինչ կտուցի հաւուց: Նորէկ. կթ:

Կտտամահ. ի. իւ. ից. իւք: || կտտելով մահացուցեալ. որով իմանի այն՝ որ չարաչար և աղիողորմ տանջանօք, և լլկանօք սպանեալ լինի: Իսկ մերթ վարի իբրև զմկբ. այսպէս. կտտամահ սպանանել. կմ կորուսանել. որով նշանակի՝ չարաչար տանջանօք մահացուցանել: Ագաթ:

Կտտանք. անաց. օք: (անեզական.) || մանր մանր հատուածս. կմ մանր կտրատուածս. կմ լուսուածս: Եւ յայսմանէ առեալ, երբեմն նշանակէ զչարաչար և զաղիողորմ տանջանս, կմ զչարչարանս. կմ զլլկանս, որով ոք չարչարի: Սոսա և աղցի աղցի բամբասանքն. կմ կսկծելի յանդիմանութիւնքն, կմ թշնամանքն, որովք ոք իբր թէ գիշատի կտտանք կոչի: Լամբրոն:

Կտտեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || մանր մանր հատանել. կմ 'ի մանր մասունս բաժանել: և ը այսմ յորժամ ոք զբան ինչ յոյժ մանրամասնաբար քննէ, ասի կտտել զայն. ըստ այնմ. Նորէկ 'ի Մեկն. Երգոց. Զոր այլք վարդապետք մանր կտտեն, ես համառօտեմ: Եւ յայսմանէ առեալ՝ բազում անգամ նշանակէ չարաչար և դառն տանջանօք չարչարել. որպէս զմարմինն պատառատելով. զմորթն քերթելով. զձեռսն, և զոտսն ծայրատակ առնելով. և այլովք նմանեօք: Յօբ. 6. 4: Խորէն. Գ. գլ. 67: Ագաթ. 'ի բազում տեղիս:

Կտրատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կտոր կտոր առնել. կմ 'ի բազում մասունս անջատել. կմ խզխզատել. կմ պատառատել. 'Ի Հար. հարց. Ժզ:

Կտրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հատանել. կմ բաժանել: Իմաս. 5. 12: Եւ մերթ նշանակէ խուզել զբուրդ խաշանց. և ը այսմ իմանի՝ մինչ ասի, կտրել զխաշինս: Ծննդ. 38. 13: ըստ այսմ և Երգ. 4. 2: և 6. 5. յորս ասի՝ իբրև զերամակս կտրելոց. իմանի՝ խուզելոց:

Կտրիչ. կտրչի. ու. աց. օք: || կտրող. կմ հատանող: Իսկ մերթ մասնաւորապէս առեալ՝ նշանակէ զխուզօղն խաշանց. և ը այսմ իմանի: Եսայ. 53. 7. ուր ասի. իբրև որոջ առաջի կտրչի անմռունչ կայ:

Կտրոց. ի. ու. աց. օք: || կտրող, և հատանող գործի, որով մերթ իմանի դանակն. կմ զմկլինն: Իսկ մերթ մկրատն. որով կտրեն բուրդ ոչխարաց. և կմ հերք գլխոյ մարդոյ: Առակ. 30. 14. և Լամբրոն:

Կտրօղ. ի. ու. աց. օք: || հատանող. և կմ խուզօղ զոչխարս: 1. Թագ. 25. 11:

Կտրօն. ի. իւ. ից. իւք: || Եղանէ ստ 'ի կտրել բայէն. որ է գործօնն 'ի գաղղական բայէն. ուստի բառս կտրօն. մերթ նշանակէ զկտրումն. կմ զհատումն: Իսկ երբեմն զկտրեցեալ, և զհատեցեալ իրն. և ըստ այսմ կտրօն կոչի հատս ծիւղն, կմ ոստն ծառոյ զորոյ զծայրն. կմ զկէս մասն հատեալ քեն. յորմէ երբեմն արձակին բազում շառաւիղք: և ըստ այսմ է Յօբ. 15. 32: Սոսա և 'ի հին պատմագիրս ասի զուամնէ. թէ 'ի փախչելն ընդ անտառն՝ կտրօն փայտի դիպեալ 'ի սիրտն եանց ը լեարդն:

Կտցաւոր. ի. ու. աց. օք: || ունօղ զկտուց. որ է սրածայր բերանն հաւուց: ուստի և մուրճք, և այլք նմանք՝ որոց բերանն կազմի իբրև զկտուց թռչնոց, ասին կտցաւոր. Խորէն. Գ. գլ. 28:

ԿՐ

Կրակ. ի. ու. աց. օք: || հուր. կմ խարոյկ: կմ հրացեալ գործելի: որ և ռամկօ. ասի՝ կրակ: Տօբ. 6. 18: Եսայ. 44. 16: Ղուկ. 22. 55:

Կրակաբեր. ի. ու. աց. օք: || բերօղ ուրեք զկրակ առ 'ի վառել զհուր. կմ առ 'ի եփել զկերակուր: [illegible] 1. 18: Իսկ մերթ նշանակէ զկրակակիրն. զի զայն որ պարունակէ յինքեան զկրակ. և ըստ այսմ ասի՝ կրակաբեր աման, զի յինքեան զկրակ պարունակօղ աման: Ագաթ:

Կրակապաշտ. ի. իւ. ից. իւք: || պաշտօղ ըզ կրակն՝ իբրև զԱծ. որպիսիք էին 'ի հնումն պարսիկք:

Կրակարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի, ուր դընի կրակ. որով մերթ իմանի վառարանն. զի օճախն. և մերթ թաղարին. կմ այլ ինչ նման, ուր 'ի ժամանակի ձմերան եդեալ լինի հուր առ 'ի ջեռնանալ: Առակ. 26. 21: Երեմ. 36. 22. և 23: Իսկ մերթ նշանակի ամանն, որով բարձեալ և տարեալ լինի կրակն: Ելից. 27. 3:

Կրակետեղ. եաղ. եղք. եղաց. եղօք: || կրակի տեղ. զի տեղի. ուր եդեալ կան կրակք, կմ կայծակունք՝ հրոյ: և ը այսմ ու և իցէ կրակարան. կմ վառարան. կրակետեղ կոչի: Սոսա Յովհ. 21. 9. ուր ասի՝ կրակետեղ կայ ծականց, իմանի տեղի, ուր դոյին կայծակունք հրոյ իբրև 'ի կրակարանի:

Կրակից. կցի. իւ. աց. օք: || կցորդ և հաղորդ կրից ուրուք, այս հոգւոյն մարմնոյ. կմ բարեկամն բարեկամին: Յհ. Որոտ:

Կրայ. ի. իւ. ից. իւք: || կրիայ. որ է յամրաշարժ կենդանի ինչ խեցեմորթ, և ունի պատուասակարկս, և զգլուխ նման դոդոշու. զոր 'ի խորանալն յինքն ամփոփէ, և աներեւոյթ առնէ: Եւ է սորա կրկին տեսակ. միոյն ցամաքային. իսկ միւսն Ջրային ռամկօ. բօղադաղ. Ղեւ. 12. 11:

Կրոսս: || Է բառ լատինական. որ թարգմանի 'ի վաղիւն, կմ 'ի վաղուէեան աւուր: 'Ի Հար. հարց. Ժթ:

Կրաւորական. ի. ու. աց. օք: || կրողական. զի այն, որ կարէ կրել զինչ. և կմ է կրող: Նորէկ. գԹ: Սոսա և բայքն, որք հակառակն

ներգործականին, կրաւորական կոչին. ըստ որում միշտ ցուցանեն զկիրս. այսինքն զկրումն յայլմէ, որպիսիք են ասքս. տիրեմ. սիրեմ. սիրեցայց. եւ այլն:

Կրել. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || բեռնակիր. կամ տանելի. Թուոց. 4. 47: Իսկ մերթ նշանակէ զկրողն. կամ զբարձօղն. եւ կամ զտանօղն. եւ ըստ այսմ է Ղեւտ. 3. 13. ուր ասի, կրեւ լեաց զտապանակին ուխտին, այսինքն կրողաց. կամ բարձողաց: Այսպէս է եւ Եզեկ. 10. 5. եւ Ա.Մնաց. 17. 21:

Կրեմ. եցի. եաւ. ել: (Ներգործ.) || բառնալ. կամ տանել ՚ի միոյ տեղւոջէ ՚ի միւսն. կամ բարձեալ բերել: Յես. 3. 15: Իսկ մերթ յանձին բարում ունել. կամ միշտ ՚ի վ՟ր ի վերայ տանել: Բ. Թագ. 22. 18: Ա.Մնաց. 16. 23. Այսպէս է եւ Յոհ. 2. 25. ուր ասի, Զի ինքն իսկ գիտէր, զինչ կրէր ՚ի մարդն, այսինքն, որ ինչ կըրէր, կամ գոյր ՚ի մարդն. այս է՝ որպիսի խորհուրդ, կամ դիտաւորութիւն կայր ՚ի նմա. եւ այլն: Իսկ մերթ նշանակէ զկիրս ինչ ընդունել. կամ զգալ իւրք կրելով. եւ ըստ այսմ երբեմն չարչարիլն, կամ տանջիլն՝ կրել ասի: Այնպէս եւ ՚ի Հռովմէ ՚ի ինքն զարգացութիւն հոգւոյն որդւոյ կոչի կրել: 2. Պետ. 1. 21: Դարձեալ՝ բայս կրել է մինն ՚ի տասանց ստորոգութեանց. ՚ի ձեռն որոյ նըշանակի պատահումն ինչ. որով ենթակայն իմն ասի կրել յումեքէ առնողէ. որպէս ջերմացեալն կրէ զջերմութիւն ՚ի ջերմացուցանողէն:

Կրթականութիւն. թեան: || կրթութիւն. կամ վարժութիւն. եւ կամ կիրթ եւ վարժ գոլն յաւրինակի իմիք: Նոբէլ. խտ. եւ դդ:

Կրթանք. անաց. օք: || տես զԿրթութիւն:

Կրթավարժ. ի. իւ. իւ. իւք: || կիրթ եւ վարժ. կամ կրթեցեալ եւ վարժեցեալ: Իսկ մերթ կրթօղ եւ վարժօղ:

Կրթարան. ի. աւ. աց. օք: || վարժարան. այսինքն տեղի կրթելոյ, եւ վարժելոյ յուսումն գիտութեան. կամ քաղաքավարութեան. եւ կամ արհեստի իրիք:

Կրթեմ. եցի. եաւ. ել: (Ներգործ.) || վարժել. կամ հրահանգել. կամ սովորեցուցանել. կամ ընտելացուցանել: Ա. Տիմ. 4. 7: Իսկ մերթ նշանակէ ՚ի գործ արկանել. կամ վարել. կամ յանձն իւր ձգել: Ողբ. 1. հատ. ծ. եւ խդ: Իւ ըստ այսմ բազմիցս ՚ի գործ ածի ՚ի բառս այսմիկ՝ ապուշ, այսպէս, յապուշ կրթել. եւ նշանակէ, յապշութիւն արկանել. կամ ապշեցուցանել: Ողբ. 2. հատ. ժթ.

Կրթիմ. եցայ. եալ. իլ: (Հայնակր.) || մերթ նշանակէ կիրթ եւ վարժ լինել. կամ ընտելանալ: Իսկ մերթ սահիլ. կամ սայթաքիլ: Դատ. Ոսկեբ. եւ ըստ այսմ յորժամ օձն մըտեալ ՚ի ներքնագոյն ծերպս որմոց. կամ այլոց տեղեաց սահեցուցանէ զինքն ընդունէ ՚ի մեկնեալ զհնացեալ մաշկն, ասի՝ կրթել ընդ այն ծակն: Արփոս: Մերթ եւս դլորել. կամ կործանել. կամ անկանել: Նոբէլ. Ողբ. 2. հատ. ժե: Լամբրօն: եւ ըստ այսմ երբեմն ՚ի գործ ածի ընդ անուանս ապա-

մին ապուշ, այսպէս, յապուշ կրթել. եւ նշանակէ՝ յապշութիւն անկանել. կամ ապշել: Ողբ. 2. հատ. իա: Մերթ եւս ՚ի կիր արկանի ընդ նախադրութեան այսմիկ զհետ, այսպէս, զհետ կրթել. եւ նշանակէ զհետ ամէ դիլ. կամ հետամուտ լինել. ուստի. Եփեսի. նեցին. Խորէն. Գ. գլ. 17. եւ 18. եւ 25: Մերթ եւս նշանակէ գնալ. կամ չու առնել. եւ ըստ այսմ ասի. դիմէր. կրթէր. անցանէր. այսինքն. կամ չու առնէր: Այսպէս է եւ 2. Մակ. 12. 10. ուր ասի. Անտի կրթեցին երբեմն ՚ի վտառաւանաւ, որ անուն գնայցին: Բայց քաջ է ՚ի սխալմանէ գրչաց բառն կրթեցին ասել ՚ի ներքեւ կարթեցին: Իսկ մինչ ասի. յաւելուլ կամ կրթել ՚ի բացեաց բանիցս կրթի արդարութեան, խմանի յառաջ գայ, կամ հեռանալ: Ողբ. 1. հատ. եզ:

Կրթութիւն. թեան: || վարժութիւն. կամ հմտութիւն. կամ ուսումն. կամ գործածութիւն: Եբրա. 8. 18: 1. Տիմ. 4. 8:

Կրիայ. ի. իւ. իւ. իւք: || տես զԿրիայ ՚ի հարց. է. եւ իզ:

Կրկուխ. սի. սւ. սց. օք: || է բառ յունա-կան. որով նշանակի՝ դատաստան. կամ գաւառ. կամ մենաստան: ՚ի Հարց հարց. Ժ:

Կրծեմ. եցի. եաւ. ել: (Ներգործ.) || ատամամբ խածատելով քարշել եւ կոտրել. կամ ուտել. ուստի. կործէլ: 1. Թագ. 9. 24:

Կրծիլ: (Նախդրիւ Հոլովի.) || ելանէ սա ՚ի Կրծեմ բայէն, որ կերլին ՚ի բայէն ուտեմ. եւ զենլին ՚ի բայէն զենում: Ուստի կրծելին նշանակէ զկրծելին: Իսկ մերթ ըզկրծօղն. եւ զուտօղն. եւ ըստ այսմ չար եւ կծծի իշխանք, որք միշտ կրծեն եւ ուտեն ըզկեանս աղքատաց կեղեքելով զնա. կոչին կրծիլք. այսինքն կրծօղք. ըստ այսմ. Խորէն. Գ. գլ. 68. իշխանք ապստամբք զաղակից գողոց. կծծիք կրծիլք. եւ այլն:

Կրծկալ. ի. իւ. եց. օք: || կալնօղ կրծոց. որով նշանակի քատակումն հանգերձեղէն, ինչ. զոր արկանեն զկրծովք երեխայից. եւ այլոց ոմանց՝ պնդելով զնա կապովք, զորս հաստատեալ ունի ՚ի վ՟ր իւր: Ամենա-կեցիկ:

Կրկէս. կիսի. աւ. աց. օք: || Թէատրոն. կամ ասպարէզ, այսինքն մեծ եւ ընդարձակ տեղի ՚ի բաց բաց, ուր առնէին զաշխարհական խաղս. կամ, որ կոչէին զամենայն ապականութիւն. կամ ձիովք արշաւանս առնել. զանգիւք մրցիլ. ըմբշամարտութեամբ մաքառել. կամ զօրութիւնս ցուցանել: Եւ այլն: Եզր. որդ. եւ Արփ. դատ. Բ. հատ. Ձ: Բայց ՚ի գիրս Խորէն. Բ. գլ. 76. ՚ի սխալմանէ փոխանակ. գրելոյ կրկեսին. ՚ի Ձեռագրեալ է կարկեմին, այսպէս է ՚ի ձեռագրեն. նաեւ ՚ի շնորհալւոյն, որ ՚ի շարակնոցն դպրեն. նաեւ՝ զայնմանէ ասէ. Զկրկեսին մեծաշքարհիկ ձերոյն թեցցեն կոտորածեալ: Այնպէս կրկէս խաղին եւ այլք տունք, կամ վարժարանք խաղուն. եւ այլք տոնք, կամ վարժարանք խաղուց. զորս շինեն առ ՚ի խաղալ ՚ի նոսա ըզոսկի զի ՚ի զամենայն անկեալ աշխարհական եւ անմարդ-կային կենաց կամ ուսանելի զայնպիսիս. եւ ըստ այսմ էր կրկեսն, որ յիշի 2. Մակ. 4. 9. ուր սաղմոսական նշանակեալ զամենայն հանդիսական կըրկեսն հրէից ՚ի հեթանոսական աղանդութիւն պատճառաւ՝ կամ՝ այսպէս

նոսաց կրթեալ և վարժեալ լինելին՝ ի մրցած խաղարկութեան, և՝ ի մրցմանս: Եւ այս ան- գիւ՝ ի 12. համարն ասորէ՛ն Գեղոց կոչի երկ- տասարդանաց:

Կրկին · կրկնոյ · ով · ոց · ովք: Կրկնապատիկ · կամ երկպատիկ · որով մերթ իմանի աւել, փոխանակ միոյն երկու · կմ երկու առաւ- ձանուս աւելի քան զմին: Յոբ. 42. 10: Իսկ մերթ իմանի երկկուսի · ռամկ · Էրջուոյն · կմ էրջու զաթ: Եւեց. 39. 9: Աղաւ. 31. 21: Իսկ մերթ նշանակէ զերկեակն · յս զերկուսն · և ը այսմ իմանի · Ծննդ. 23. 9. և 25. 9. յորս ասի՝ այր կրկին · վն զի քարանձաւն այն ու- նէր զերկեակ փապարս · կմ ծերպս իբրև զերկու սենեակս: Մերթ ևս նշանակէ եր- կու · և ը այսմ է Գործ. 12. 6. ուր ասի՝ կապեալ կրկին շղթայիւք · յս երկոքումբք շղթայիւք: Իսկ Եւեց. 4: և 35. 6. յորս ասի · կարմիր կրկին · իմանի երկիցս ներ- կեցեալն · վն զի կարմիրն այն միանգամ ներկեալ՝ մինչդեռ բուրդ էր · և միւսան- գամ, յորժամ մանեալ և ոլորեալ լինէր: Ըստ այսմ ևս իմանի յորժամ ասի · կարմիր կրկնեալ · այս գնի · Եւեց. 26. 1:

Կրկին: (մակբայ կրկնական ·) || վերստին · կմ միւսանգամ: Նարէկ. լղ:

Կրկնա · կրկնոյ · իւ · աց · ցք: || է արմատ կրկ- նել բային, որով նշանակէ՝ կրկնութիւն · յս բերելով, և փոխելով արտնութիւն · կմ քրքրութիւն: Բայց սա գրեթէ միշտ ընդ այլս բառի շարակցի այսպէս · բանակրկնա · գերեզման- նակրկնա · մանրակրկնա · և այլն · զորս տես- ցես 'ի տեղիս իւրեանց:

Կրկնաբանեմ · եցի · եա · եալ: (ներգործ ·) || վերստին կրկնել զայն՝ զոր ասացն միան- գամ · և կմ երկրորդել զբանս: Լամբրոն:

Կրկնաբանութիւն · թեան: || կրկնութիւն յառա- ջագոյն ասացելոցն · կմ երկրորդութիւն միան- գամ ասացելոցն: Լամբրոն:

Կրկնաբաշխ · ի · իւ · եց · իւք: || կրկին բաշ- խօղ · կմ այն՝ որ յերկուս մասունս անջա- տի · և կմ երկուց առնեալ լինի:

Կրկնաբարձ: (Նախադրիւ հոլովի ·) || կրկին կերպիւ բարձօղ · կմ կրկին անգամ բար- ձեալ: Իսկ մերթ նշանակէ զկրկնակ բար- ձօղն · որպիսիքեն երկոքին թևք թռչնոց · կմ երկոքին բազուկք մարդկանց, որովք բարձեալ լինի իմն ինչ երկոքումբք գոր- ծեօք: Նարէկ. խդ:

Կրկնագրեմ · եցի · եա · եալ: (Ներգործ ·) || կր- կին անգամ գրել · կմ երկրորդել զգրելն: Խորէն. Բ. գլ. 65:

Կրկնադատ · ի · իւ · եց · իւք · կմ ցք: || կրկին անգամ · կմ կրկին կերպիւ դատօղ: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ կրկին կերպիւ · կմ կրկին անգամ է դատեցեալ · կմ դա- տապարտեցեալ: Նարէկ. իզ:

Կրկնակ · ի · աւ · աց · ցք: || կրկին · կմ երկեակ · կմ երկպատիկ · կմ կրկնապատիկ: Լամբրոն: Իսկ մինչ ասի՝ կրկնակ գիր · կմ՝ տառ · նը- շանակէ զայնս բաղաձայնս, որք ունին ըզ զօրութիւն երկուց բաղաձայնից: որպիսիք են սոքա · ծ · ձ · ջ · ց · և այլն:

Կրկնակապէն · պենի · աւ · աց · ցք: || այն՝ որ է կրկնակի կապէն · յս կրկնակի չար գլին, կմ չար վարձ: և ը այսմ կաշառածգութին, որով հրէայքն կրկին անգամ առին զկա- պէնս, յս զչար վարձ, միանգամ յուդայի, առ՝ ի մատնել զՔրն · իսկ միւսանգամ զի- նուորացն, առ՝ ի յոչ խոստովանել զյարու- թիւնն, կոչեցաւ կրկնակապէն: Նարէկ. լդ:

Կրկնակական: (Նախադրիւ հոլովի ·) || կրկին անգամ կականօղ · յս մեծաձայն ողբացօղ · կմ այն՝ որ կրկին անգամ ողբացեալ լի- նի · և կմ այն՝ որ պատականի առ կրկին ան- գամ ողբացումն · և ը այսմ ասի՝ կրկնակա- կան ձայն · կմ կրկնակական եղերերգութի: Նարէկ. խէ:

Կրկնական · ի · աւ · աց · ցք: || այն՝ որ վերա բերի առ կրկնութիւն: Նաստի և մակբայք, որք նշանակեն զկրկին անգամ լինելն իրի իմիք, ասին կրկնականք · որպիսիք են սոքա · վերս տին · միւսանգամ · և այլն:

Կրկնակի: || մերթ վարի իբրև գոյական, և հոլովի նախդրիւ · և նշանակէ կրկին · կմ երկեակ · կմ երկու: և ըստ այսմ ասի՝ կրկ- նակի շարիղ · կմ ծնունդ: Լամբրոն: Եւ մերթ նշանակէ կրկնապատիկ · կմ երկպա- տիկ: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ · և նշանակէ կրկին կերպիւ: Խորէն. Ա. գլ. 3: Իսկ մերթ նշանակէ երկիցս: Նարէկ. հէ: Ը այսմ է և Յեսու. 5. 2. ուր ասի, Թլփա- տեսջես զորդիսն իսրայէլի կրկնակի, այս է՝ զկէսն ժողովրդեանն նախ, զի մնացեալքն ընդդէմ Թշնամեաց վառեալ կացցեն · և ապա 'ի յառաջնմանալն նց՝ զմիւս կէսն: Մերթ ևս բառս կրկնակի · նշանակէ՝ միւս անգամ · կմ վերստին: Նարէկ. ծդ:

Կրկնաձիր: (Նախդրիւ հոլովի ·) || կրկին ան- գամ ձրօղ · յս պարգևօղ · կմ տուօղ · կմ կրկին անգամ ձրեալ · յս պարգևեցեալ՝ և տուեալ · և կմ այն՝ որ երկուց իրաց պար- գևեալ լինի · որպիսի է առողջութին, որ հոգւոյ և մարմնոյ պարգևի: Նարէկ. դ. և զէ:

Կրկնամանածեալ · ելոյ · ով · ոց · ովք: || կրկնա- կի մանածեալ · և կմ կրկնապատկեալ:

Կրկնամեռ: (Նախդրիւ հոլովի ·) || երկրորդ անգամ մեռեալ · կմ երկիցս մահացեալ · որպիսի է այն, որ նախ միանգամ մեռա- նի, և յետոյ կենդանացեալ՝ դարձեալ մե- ռանի: Եւ կմ նա՝ որ նախ այնպէս հար- ուածեալ լինի, մինչ զի 'ի յետին շնչոյն հա- սանի · և յետոյ սատակագոյն ևս հարուած 'ի վր եկեալ՝ խաղաղ կորնչի: Իսկ մերթ նշանակէ զկրկին կերպիւ մեռեալն · որպի- սի է նա՝ որ ը հոգւոյ, և ը մարմնոյ մե- ռանի: Բայց մինչ զծառոյ ասի՝ նշանակէ զբոլորովին դառացեալն · և կամ զայն, որ նախ չորանայ · և յետոյ արմատաքի խլի: Յուդայ. 12:

Կրկնայարկ · ի · իւ · աց · օք: || տուն · կմ պա- լատ, որ ունի զկրկին յարկս մի 'ի վր միոյ կառուցեալ · ռամկ · էջկու ղաթ տուն: Խոր- էն. Բ. գլ. 15:

Կրկնածախսաւոր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || կրկնակի ծախսատու, կամ ծախսաւորեցեալ. և կմ այն, որում ոք կրկին կերպիւ ծախսատու. և ըստ այսմ առնի, կրկնածախսաւոր կշտամբութեան։ Նորէն. ծդ։

Կրկնաշահ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || կրկնապատիկ շահեցուցեալ. կմ շահելով կրկնապատկեալ։ և ըստ այսմ առնի կրկնաշահ քանքար։ 'ի շահաւորութիւն։ Իսկ մերթ նշանակէ ըզ կրկին լիով շահօղն։

Կրկնապատիկ. ակի. աւ. կամ իւ. աց. օք։ || երկպատիկ. կմ փոխանակ միոյն երկու. և կմ կրկին։ Նորէն. հէ։

Կրկնապատկեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || երկպատիկ առնել. կմ փոխանակ միոյն, յաւելուլ զերկուս։

Կրկնապարտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || կրկնեալ, և պարտաւորեալ. ըստ բաղդատութեան կորացեալ. կմ կեռացեալ. որպիսիք են կտուցք ոմանց թռչնոց. և կմ խայթոցք ոմանց գեռնոց. և այլն։ Նորէն. կլծ։

Կրկնապղտոր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || կրկնակի պղտորող. կմ կրկին կերպիւ պղտորեցեալ. և կմ վերստին անդրադարձեալ և պղտոր եղեալ։ Նորէն. խե։

Կրկնավտակ. ի. աւ. աց. օք։ || այն՝ որ ունի զկրկին վտակս. կմ կրկին վտակօք հոսի, յի մէջ տեղւոյն. որպիսի է ջուրն՝ որ բղխեալ յականէ յերկուս առաջս անջատի։ տեսանի և աղբիւր անդադրոյ կողին Քրիստոսի. յորմէ արիւն և ջուր յերկուս վտակս անջատեալ հոսեցան՝ կրկնավտակ կոչի։

Կրկնատեղ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || կրկնապատիկ աւելի տեղի. կմ յոյժ տեղեդա- դոյն. կմ յոյժ զազիր և գարշելի։ Նոր. ղէ։

Կրկնատեսակ. ի. աւ. աց. օք։ || տես զերկ- կատեսակ։

Կրկնեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || կրկին անգամ առնել. կմ վերստին առնել զայն, զոր միանգամ արար. և կմ երկրորդել։ Յօբ. 9. 1։ և 10. 16։ Եզեկ. 21. 14։ Մերթ և նշանակէ երկկուղի առնել. ուստի. Էրկոա- ղութ անել. և ըստ այսմ յորժամ զմի փետրին 'ի վր. միւսոյն դարձուցանեմք. ասի կրկնել զփետուրն։ Ելից. 26. 9։ Իսկ մերթ նշանէ ձկել. կմ թեքել. կմ կորացուցանել. և ըստ այսմ յոր ժամ զփայտ ինչ յետս թիքեցեմք. կմ զուղիղ երկաթ ինչ թեքեմք. և կմ ուսմեք ըզ ծունր խոնարհեցուցանեմք, ասի կրկնել։ 3. Թագ. 19. 18։ Խոր. ճ. ճառ. 37։ Մերթ և 'ի կրաւորականումն նշանակէ՝ յետս դառ նալ. կմ անդրէն դարձ առնել։ Թագ. 21. 33։ Յօբ. 39. 4։ ըստ այսմ և բարբառն. ծպ ձայնն՝ յորժամ դառնայ անդրէն յետս՝ ասի կրկնեալ. ծպ հանդիպել 'ի լերինս. կմ 'ի քարայրս. և յայլ սոյնին նման տեղիս. յորս մինչ ոք ուժգին գոչէ, անդրադար- ձի ձայնն։ 3. Մակ. 6. 13։ Իսկ թէ զինչ նը շանակէ՝ յորժամ ասի կարմիր կրկնեալ. տե՛ս 'ի բառն Կրկին, ուր լիաճ մեկնեցաւ։

Կրկնեռանց։ (Նախդրիւ հոլովի.) || կրկին ե- ռացուցանող. կմ եռացուցեալ. և կմ կրկին անգամ եռացեալ։ Նորէն. զդ։

Կրկնոց. ի. աւ. աց. օք։ || վերարկու. կամ արտաքին զգեստ. որ մինչև 'ի կրունկն հա սանի, և պատէ զզգեցօղն բոլոր։ Իսկ աստ կրկնոց. քան որում զգեցեալ լինի 'ի վր նախկինոյ զգեստու. այլ 'ի վր կապայից առեալ լինի վերարկուն. կմ փիլոնն. և կմ չուխայն։ 1. Թագ. 2. 19։ և 15. 27։ Յօբ. 29. 14։ Սաղմ. 108. 29։ Մերթ և ա նշանակէ զայն ձորձն. կմ մազեղէնն, որ է իբրև զեր կայն փեղկ ինչ կտաւոյ, և 'ի միջին մա սին ունի զծակ ինչ իբրև զօձիք՝ ընդ որ անցուցեալ զնա 'ի պարանոցն՝ կրկնեն. ծպ զկէս մասն նը առկանեն 'ի յառաջին կողմն իւ րեանց. և զկէսն յետին կողմն. զորպիսիս կրեն այժմ կրօնաւորք ոմանց կարգաց։

Կրկնուած. ոյ. ով. ոց. ովք։ || կրկնումն. կմ կրկնապատկութիւն։ Իսկ մերթ նշանա կէ զյօդս անդամոց կենդանեաց, որովք անդամքն կրկնին. և ձկին։

Կրկունք. կանց. կամբք։ || կրնկունք. կմ գար շապարք։ և ըստ այսմ է Երեմ. 13. 22. ասա- ցի՝ խայտառակել զկրկունս քո. ծպ մերկա- ցուցանել զկրնկունս քո. քանզի առաւ նակ լով զքեզ 'ի ճանապարհ իբրև զիբրև ըզ գանձ կանայս, որով խայտառակ և նշա ւակ լինիս։

Կրկուռ. կրկռի. իւ. իւ. իւք։ || մանր փայտ ուր կոտոր. կմ խազիւ. կմ չորացեալ և յեր կիր անկեալ ձիթենոյ ծառոց։ 3. Թագ. 17. 12։ Նորէն. հ։

Կրկտակերտ. ի. իւ. աց. օք։ || կերտեցեալ 'ի կրկտէ. ծպ 'ի խռուճոյ. կմ 'ի բրածոյ. և 'ի չորացեալ ձիւթոյ. որպիսիք են բոյնք թռչնոց։ Աճգամ. ։

Կրկռեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || բրդ լով, և փշրելով աղանել. կմ քքքել. և ըստ այսմ ելանէ 'ի սմանէ զերկզմնակրկռու թիւն մեկնեցաւ 'ի տեղւոջ իւրում։ Իսկ յայս մանէ, առեալ երբեմն նշանակէ զաւն ինչ. կմ զատակ ինչ հեռացուցանել. կմ մանրա մասնաբար քննել. առ 'ի հասու լինել ըզ բուն թէ ոչ. և ըստ այսմ ասի 'ի գիրս. Ո- կէս ճանապարհ. եթէ ըստ բանի կամեցեր զառաջինն քննել, և մանր կրկռել։

Կրճատ. ի. իւ. ից. իւք. կմ օք։ || ծայրատ. ծպ այն. որ հատեալ ունի զծայրն իւր. և կմ որոյ ծայրն պակասի. և ըստ այսմ յա պաւեալն, կամ թլփատեալն կրճատ կոչի։ Այսպիսիքն կրճատ ասի և անդամատ։ և ըստ այսմ կենդանին. որոյ ալօճն է հատեալ. և կմ որ ոչ ունի զայրս՝ կրճատ կոչի. որ ասի՝ Ղևտ. 22. 23։ Ջարդամ և զաչեռ կանթեղաւ. կմ զկրճատ. ծպ պաշար։

Կրճատական. ի. աւ. աց. օք։ || այն՝ որ պատ կանի առ կրճատն. կմ կրճատեցեալ. կմ յապաւեցեալ. և կամ թլփատեցեալ։ Կոչ ղի Եղէգ. ժբ։

Կրճատեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || կրճատ. և ղեալ. ծպ ծայրատեալ. կմ անդամատեալ. և կմ թլ փատեցեալ։ Նորէն. խիդ։ Ուստի և նա՝ որոյ առնացեալ անդամն հատեցեալ է՝ կրճատեալ

Digitized by Google

կոչի, որպէս գնի 2. Օրին. 23. 1:

Կրձատեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || ծայրատել, ի՛ հատել՝ կամ հատանել զծայրս իրին. և ըստ այսմ յարմարելն, կամ թլփատելն կրձատել ասի, և թլփատեալն կրձատեալ կոչի: Կիւրղի Եղէկ. ժբ: Մերթ և նշանակէ անդամատ առնել, ի՛ բաց հատանել զանդամս կենդանւոյ ուրուք, ի՛ զոտս, կամ զձեռս, և կամ զպոչն. և այլն: Աստի և կոտորելն զվերջինս, կամ զյետնամնացս զօրաց, կամ ժողովրդեան՝ ըստ որում են իբրև զպոչ նց, կրձատել կոչի: 2. Օրին. 25. 18: 1. Մակ. 7. 46:

Կրձատութիւն. թեան: || ծայրատութիւն. կամ անդամատութիւն. ի՛ կտրումն ծայրի անդամոյ: և ըստ այսմ թլփատութիւն, ըստ որում է հատումն մորթոյ ծածուկ անդամոյ առն. կոչի կրձատութիւն: Փիլիպ. 3. 2:

Կրճեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || զատամունս կափուցանելով, և սեղմելով սաստ և անդ շարժել, և զձայն և զշառաչիւն հանել. որ հանդիպի 'ի բարկութենէ. կամ 'ի նախանձու. և կամ 'ի սաստիկ ցրտոյ, և 'ի սառեցմանէ: ռամկօրէն տիշլէրը գըճըրտէր: Մատթ. 8. 12: և 22. 13:

Կրճիմն: (Նախդրիւ հոլովի.) || խարոց. կամ անջրպետ. ի՛ այն իրն, որ 'ի մէջ անկեալ խափանէ զհաղորդակցութիւն միոյն ընդ միւսոյն. և կամ զմինն 'ի միւսոյն անջրպետէ. և ըստ այսմ կրճիմն ասի ցանկն. միջնորմն. կախեալ վարագոյրն. առուն, կամ գետն, որ 'ի մէջ երկուց սահմանաց. և այլք նմանք: Լամբրոն: Եթէ յայսմանէ առեալ երբեմն ո՛ և իցէ արգելք, կամ խոչ, և կամ խափանիչ, կրճիմն կոչի: Լամբրոն: Աստի և մեղքն ադամայ. և կամ բանքն անիծադրութեան ըստ որում իբրև զանվանելի խոչ և խափան լինէին մինչև արքայութե, կրճիմն կոչեցան: Մերթ և նշանակէ ո՛ և իցէ խառնութիւն. կամ տարբերութիւն. և կամ զանազանութիւն, որ լինի 'ի մէջ երկուց. կամ 'ի մէջ բազմաց, որով տարբերին յիրերաց: Ոսկէ. 1. հատ. ժդ:

Կրճումն. կամ կրճտումն. ճման. մամբ. մանց. մամբք: || կափուցանելով և սեղմելով զատամունս սաստ և անդ շարժելն զնն հանդերձ շառաչմամբ. ոք հանդիպի 'ի սաստիկ կատաղմանէ. կամ 'ի ցրտոյ. և այլն: Նարեկ. հթ: Ոսկէ. 1. հատ. ժա:

Կրճտեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործակ.) || Եղանէ սա 'ի կրճեմ բայէն իբրև զյաճախական նր. և նշանակէ կրճելով կրճել. կամ սաստիկ կրճել: ռամկ. տիշլէրը գըճըրտէր: Յոբ. 16. 10: Սաղմ. 34. 16: Գործ. 7. 54:

Կրմուղ. կրմղի. իւ. լից. կամ աւ. աց. օք: || Նոյն է սա ընդ բառիս՝ տրմուղ, որ նշանակէ զանվարժն, և զանկիրթն 'ի կրել զբեռինս, կամ 'ի վարել զերկիր. որպիսի է նորահաս զուարակն, կամ նորահաս էշն. և այլք գրաստք. ուստի երբեմն 'ի միասին 'ի գործածին այսպէս. տրմուղ կրմուղ. ըստ այնմ, Կիւրղի Եղէկ. ժբ. Թագաւորն Յն նստաւ 'ի վր տրմղի կրմղի յաւանակի:

Կրնապան. ի. աւ. աց. օք: || տես զԱրակապան:

Կրունկն. կրնկան. ամբ. ունք. անց. ամբք: || գարշապար, որ է յետին մասն ոտից մարդոյն, և է կարծր. որ ռամկ. ասի [illegible]: Եւ սա մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. ը կրունկն. կամ ը կրունկ դարձեալ. և նշանակէ՝ 'ի կողմն կրնկան դառնալ. կամ յետս դառնալ: 2. Թագ. 11. 15: և Նարեկ. հա:

Կրպակ. ի. աւ. աց. օք: || գործարան արուեստաւորաց. ի՛ տեղի՝ ուր արուեստագէտքն գործեն. կամ ուր նստեալ վաճառականքն՝ վաճառեն զվաճառելիսն. ռամկ. խանութ: Լամբրոն: Իսկ մերթ նշանակէ զպանդոկն. կամ զիջեվանն, ուր պատրաստեն, և վաճառեն զկերակուր, և զըմպելի: Գործ. 28. 15:

Կրպականոց. ի. աւ. աց. օք: || տեղի կրպակաց. կամ տեղի՝ ուր կրպակաւորքն զվաճառականութիւն առնեն: ռամկօրէն չարշը: Լամբրոն:

Կրպակամուտ. մտի. իւ. ից. իւք: || մտանող 'ի կրպակս. ի՛ 'ի պանդոկս գինեվաճառաց: Իսկ մինչ ասի. կրպակամուտ պղծութիւն. իմանի աղտեղութիւն այն, որ հետևի 'ի մտանելն 'ի գինեվաճառանոցս. կամ 'ի պանդոկս: Կիւրղի Եղէկ. դ:

Կրպակաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունող զկրպակ. և կամ 'ի կրպակի նստող, և վաճառող: Լամբրոն. և 'ի Հարց. ը: Իսկ մերթ նշանակէ զպանդոկապետն. ի՛ զնա, որ 'ի պանդոկի վաճառէ զգինի:

Կրսեր: || Նոյն է սա ընդ կրտսեր բառին. որպիսիք են և այլք բազումք անուանք, որք երբեմն առանց տիւնի, և երբեմն տիւնիւ գրին, առ 'ի ցուցանել զյաճախութիւն ինչ: Խորէն. բ. գլ. 7. և 48. և 77: և 'ի Յն օրհն:

Կրսերագոյն: || տես զԿրտսերագոյն: Խորէն. գ. գլ. 51: Ոսկէ. 1. հատ. գ:

Կրսերադաս. ի. իւ. լից. իւք: || վերջադասեալ. ի՛ 'ի վերջին. կամ 'ի ստորին տեղւոջ դասեցեալ. կամ եղեալ:

Կրտսեր. ոյ. ով. ոց. ովք: կամ աւ. աց. օք: || նա, որ փոքր է 'ի մէջ եղբարց. կամ կարգաւ ծննդեան յետոյ է եղեալ քան զայլս: Ծննդ. 25. 23: 3. Թագ. 16. 34: Իսկ մերթ նշանակէ զո՛ և իցէ վայրագոյնն. կամ ըղ նուաստն, որ նկատմամբ վերնագունին ասի կրտսեր: Եսայ. 60. 22: 1. Թագ. 9. 21: Մարկ. 2. 6:

Կրտսերագոյն. գունի. իւ. լից. իւք: || առաւել կրտսեր. կամ փոքրագոյն. կամ նուաստագոյն: 1. Մնաց. 24. 31: և 2. Մնաց. 21. 17:

Կրօն. ի. իւ. կամ կրօնք. ից. իւք: || մերթ նշանակէ օրէնք. կամ սահմանադրութիւն. կամ սովորութիւն, որով վարին մարդիկ. կամ պաշտօն. և կամ պաշտամունք: Դատ. 11. 39: 4. Թագ. 17. 8. և 26: Իմաստ. 14. 23: Գործ. 21. 21: Իսկ մերթ նշանակէ վարք. կամ կենցաղավարութիւն. կամ քաղաքավարութիւն: Նարեկ. հա. և ղբ. և ղթ: Իսկ մերթ մանաւորապէս առեալ նշանակէ զառաքինութիւն ինչ, որով լինի ճգնաւորութիւն. կամ որով արժանաւոր պաշտօն մատուցանի

եայ։ Եւ մերթ կրօն ասի կարգն կրօնաւորաց, յորում վարին կրօնաւորքն նոյնով կանոնաւ, և նոյնով համադերձիւ ըստ իշխանութեան միոյ մեծաւորի նոյնոյ կրօնի։

Կրօնազօր ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ զօրացեալ ՚ի կրօնս և ՚ի կարգս․ և կմ՝ որ զօրաւոր է կրօնիւք, և օրէնսդրութեամբ․ կմ՝ բարեկարգութեամբ։ Նարեկ․ ՚ի գովեստ առաքելոց։

Կրօնակից․ կցի․ աւ․ կմ՝ իւ․ աց․ օք։ ‖ կցորդ․ կմ՝ ընկեր ուրեք ՚ի նոյնում կրօնի․ կմ՝ պաշտօնակից․ կմ՝ կենցաղավարակից․ և կմ՝ կենակից ուրեք ։ Լամբրօն ։

Կրօնասէր․ սիրի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ սիրող կրօնից․ կմ՝ պաշտօնասէր․ կամ կարգասէր ։

Կրօնատուն․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ տեղի՝ ուր լինին կարգք և կրօնք, և կմ՝ կրօնաւորաստան, ֆ տեղի՝ ուր բնակին կրօնաւորք ։ Նարեկ․ հէ։ և Լամբրօն։

Կրօնաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ ունող զկրօնս ածպաշտութեան․ կմ՝ անարատ կենօք քաղաքավարող․ կմ՝ բարեպաշտ․ կմ՝ բարեկրօն․ կմ՝ ածպաշտ։ Յակ․ 1․ 26։ Իսկ մերթ ճըգնաւոր․ կմ՝ ճգնազգեաց․ կմ՝ խստակրօն։ Նարեկ․ ղթ։ Մերթ և մանաւորապէս առեալ՝ նշանակէ զմիայնակեացս․ կմ՝ զաբեղայս, որք առնելով զերիս ուխտս, ֆ աղքատութեան, ողջախոհութեան, և հնազանդութեան, բնակին յառանձնութեան․ կամ ՚ի վանս, և ՚ի մենաստանս։ Խորէն․ գ․ գլ․ 49․ և 67։

Կրօնաւորական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ այն՝ որ պատկանի առ կրօնաւորն․ և կմ՝ բարեպաշտական․ կամ բարեկրօնական ։

Կրօնաւորաստան ։ ‖ տե՛ս զԿրօնատուն ։ Լամբրօն ։

Կրօնաւորացու․ ցուի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ այն՝ որ համդերձեալ է լինել կրօնաւոր․ կմ՝ որ պահի ՚ի կրօնի վն լինելոյ կրօնաւոր ։

Կրօնաւորիմ․ եցայ․ եալ․ իլ։ (Ձայնակր․) ‖ մերթ նշանակէ՝ կրօնաւոր, և միայնակեաց լինել ՚ի վանս մտանելով։ Խ․ ըէն․ թ․ գլ․ 77։ Իսկ մերթ վարիլ ըստ սովորութեան, և ըստ կանոնաց կրօնին՝ յորում է․ կմ՝ կենցաղավարիլ․ և կմ՝ ճգնութեամբ իւրք վարիլ։ Աձգոն։ Մերթ և նշանակէ ունիլ զկրօնս, կմ՝ զօրէնսդրութիւն ուրուք օրէնսդրի։ Ըստ Կողոս․ 2․ 20․ ուր ասի․ Զի՞նչ աստէն կրօնաւորիք, իմանի, զի՞ և կալնուք զկրօնս, կմ՝ զաղանդ փիլիսոփայից, որք ըստ մարմնոյ գնան․ և ոչ ըստ ած ։

Կրօնաւորութիւն․ թեան։ ‖ միայնակեցութիւն․ կմ՝ ճգնաւորութիւն։ Իսկ մերթ ունիլն ըզ բարեպաշտական կրօն ինչ․ կմ՝ բարեպաշտութիւն․ և կամ Աստուածպաշտութիւն ։ Յակ․ 1․ 27։

ԿՑ

Կցանկ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ կցորդ․ կմ՝ հաղորդ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զկցեալսն ՚ի միասին․ և կմ՝ զզոյգն, որպիսիք են երկուհացք կցեալք ընդ միմեանս ։ Լամբրօն ։

Կցայօն․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ ‖ այն, որոյ երկոքին յօնքն կցեալք են ընդ միմեանս ։

Կցացեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) ‖ կիցս ընկենուլ․ կամ աքացել․ կամ աքացի հարկանել․ զի ելանէ ՚ի բառէս կիցք, որ նշանակէ զաքացի։ ռամկ․ ըէ+մէ ․․․ ․ կմ՝ ․․․փել։ Ոսկե․ 1․ հատ․ ժգ։

Կցեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) ‖ միաւորել․ կամ շարակցել․ կամ ընդ միմեանս մածել․ կամ յօդել․ կամ յարել։ Ելից․ 26․ 3։ 2․ Մակ․ 1․ 23։ և Յոբ․ 41․ 7։

Կցիմ․ եցայ․ եալ․ իլ։ (Ձայնակր․) ‖ յարիլ․ կամ միաւորիլ․ կամ միանալ․ կամ յօդիլ․ կամ հպիլ։ Ղևտ․ 19․ 34։ Տոբ․ 6․ 22։ Սաղմ․ 10․ 6։ Առակ․ 23․ 3։

Կցկտուր։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ եկամուտ․ կամ յետոյ ՚ի վերայ եկեալ․ կմ՝ հանդիպեալ․ կամ պատահական․ որոյ ներհակն կոչի ըզնական ։ Եւ ասացաւ կցկտուր․ զի երբեմն կտուր և մասն կցի և յարի յայնս՝ որոց հանդիպի։ Ոսկե․ 1․ հատ․ ժ ։

Կցկցեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) ‖ ը մ․ մեանս կցել․ կմ՝ յարել․ կամ կարկատել․ կամ յօդել․ կամ պատշաճառել․ և ըստ այսմ ասի՝ կցկցել զձորձս․ կմ՝ զպատմուճանս և այլն ։ Ոսկեղ․ եղէն․ ժբ ։ և ՚ի ճառ հատ․ ժդ ։

Կցստեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) ‖ նոյն է ընդ վերնոյն ։ ՚ի ճառս հատ․ է ։

Կցորդ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ մասնակից․ կամ հաղորդ ։ Սաղմ․ 24․ 21 ։ և 140․ 4։ և Փիլիպ․ 4․ 14։ Իսկ մերթ նշանակէ զհաւասարակիցն․ կամ զմասնակիցն։ Նարեկ․ զԹ․ Եւ մինչ ասի կցորդ կենաց ուրուք․ իմանի՝ կենակից ուրուք, ֆ կենցաղավարող ընդ նմա, կամ ընտանեկից ։ Խրատ․ 8․ 9։ և Երեմ․ 14․ 1։ Իսկ մերթ կցորդ․ կամ կցուրդ կոչի այն տունն սաղմոսին, որ ՚ի միջոյ միոյ փոխի առեալ՝ ասի յեկեղեցւոջ ՚ի միոյ դասէն․ որում ՚ի միւսոյ դասէն կցի և յարի սկիզբն նոյնոյ փոխին․ և հետևաբար այլք մնացեալքն մինչև ցվերջն․ ... մինչ ՚ի կատարել փոխէն ասի կցորդ նշանեցաւն, կցեալ և յարի նմա ՚ի կարգաւ խմբին։ Բայց ՚ի հնումն կցորդ կոչէր նաև այն երգն․ զոր շարագրեալ քաղցր եղանակաւ երգէին ըստ օրինակի կցուրդ սաղմոսի։ Լամբրօն։

Կցորդագիր․ գրի․ իւ․ ից․ օք։ ‖ կցորդեալ դնօղ․ կմ՝ համատօղ․ և կմ՝ կցօղ և յարօղ։ Ըստ առաքելոյն քանի, որք զպաշտամունս աղօթից, երգոց, և այլոց նմանեաց եդին և յաւելին յեկեղեցւոջ, կոչին՝ կցորդագիրք արդարութեան պաշտամանս ։ Նարեկ․ ՚ի գովեստ առաքելոց։

Կցորդակից․ կցի․ աւ․ կմ՝ իւ․ աց․ օք։ ‖ հաղորդակից․ կմ՝ մասնակից․ կմ՝ ընկերակից․ կմ՝ զուգակից։ Նարեկ․ ՚ի գով․ առաքելոց։ և Լամբրօն։

Կցորդակցութիւն․ թեան։ ‖ հաղորդակցութիւն․ կամ մասնակցութիւն․ կամ ընկերակցութիւն․ ՚ի կամ կցորդութիւն ՚ի կենցաղավարութեան․ ՚ի բնակութեան, և յայլս։ Նարեկ․ ՚ի գով․ խաչին։

Digitized by Google

Կցորդեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || հա
ղորդել. կամ մասնակից առնել. կամ զուգակ
ցել: Լամբրոն: Իսկ մերթ՝ կցել. կամ յարել.
կամ յօդել. և կամ ընծայել: Նարեկ. կզ:
Կցորդութիւն. թեան: || հաղորդութիւն. կամ
մասնակցութիւն. կամ կցումն. և կամ յարումն:
Նարեկ. ղզ:
Կցուրդ: || տես զԿցորդն:

Կ Ք.

Կքեցուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (անցող.)
|| խոնարհեցուցանել. կամ կորացուցանել.
կամ թեքել. կամ կարկամեցուցանել:
Կքիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակր.) || կորա
նալ. կամ թեքիլ. կամ կծկիլ. կամ խոնարհիլ,
և երբեմն զկուզ լինիլ. և կամ ընկճիլ: Նա
րեկ. ձէ:
Կքումն. ման. մամբ. մանց. մամբք: || կորա
ցումն. կամ թեքումն. կամ խոնարհումն. և
կամ կարկամութիւն: Նարեկ. ժը:
Կքրիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակր.) || ձևա
նալ. ըստ թեքելոյ. կամ յերկիր զինջանելով
պատրաստիլ երբեմն զդարանամուտ՝ առ՛ի
յանկարծ 'ի վերայ յարձակիլ և ըմբռնել. որ
պէս կատուն 'ի յորսալն զմուկն: Եւ յայս
մանէ առեալ՝ երբեմն նշանակէ ջանալ և
նկրտիլ առ՛ի հասանել ումեք. կամ զինիլ ը
դէմ ուրուք. կամ թշնամի ձևանալ. և ըստ
այսմ առի զդիւէն 'ի գիրս Լամբրոն: Այն
քան ևս կքրի հալածել 'ի խորհուրդս. ըստ
ջանայ՝ և ձգտի: Եւ դարձեալ առի: Ամ
ծաշունչ գրոց ընդդէմ կքրել. ըստ զինիլ ը
դէմ ս. գրոց: և յայլուր ասէ. Ապստամ
բութ որդւոյս՝ թշնամի ընդդէմ կքրեցաւ.
ըստ որդւոցս ապստամբաց՝ թշնամի ձևացաւ.
կամ թշնամի լինելով ընդդէմ հարաւ:

Կ Օ.

Կօշեմ. եցի. եա՛. ել: (չեզոք.) || կանչել
ղայրագնամբ. կամ մռնչել. կամ գոչել. կամ
ձայնել: Երեմ. 31. 4:
Կօշիկ. կի. աւ. աց. օք: || ագանելիք ոտից կազ
մեցեալ 'ի կաշւոյ. որով մերթ նշանակի այն
որ զոտս ագանելն մինչև ցծունկս ծած
կէ: տամկ. չիզմէ: Իսկ մերթ նշանակի հա
ղաթափն. ըստ այն՝ որ կոչի երբեմն զորեխ
գիւղականաց. որով միայն ներքին կողմն
ոտից ծածկի. և ունի զփոկս. կամ զկապս,
որք 'ի ագանելն կապին 'ի վերին կողմն ո
տից. և 'ի բոկանալն լուծանին: Եւ կամ
նշանակի այն՝ որ զբոլոր ոտս կրնկամբքն
հանդերձ ծածկէ մինչև ցկոճն. ըստ մինչև
ցթօփուխն: տամկ. ջուտալ: Ելից. 3. 5: Յես.
5. 16: Մարկ. 1. 7: Մերթ ևս նշանակի մու
ճակն, որ ծածկէ զներքին կողմն ոտից. և
զկէս մասն վերին կողմանն. իսկ զկրունկն
մերկ թողու: տամկ. բաբուճ:
Կօշկակար: || տես զԿօշկակարն:

Հ

• է տառ բաղաձայն, որ պա
հանջէ բաղակցիլ ընդ ձայ
նաւորաց տառից ներգոր
ծութեամբ, կամ զօրութեամբ, զի
կարասցէ ելուզանել ըղ
ձայն. զոր օրինակ, հաւ.
հայկ: Բայց սակայն ոչ է
յայնց բաղաձայնից, որք ըստ
ինքեանց ամենևին զոչինչ հնչումն ունին.
վասն զի սա նաև 'ի միայնակ գոլն կարէ սկզ
բնաւորել զհնչումն ինչ նուաղ և կիսակա
տար. ուստի և կոչի կիսաձայն. որպիսիք
են և տառք այսոքիկ. զ. ժ. խ. շ. ս. և այլն:
Արդ՝ զտառս զայս՝ հ. անուանեմք՝ հօ. կամ
հօյ. առանց հնչեցուցանելոյ զտառն, յ:
Իսկ յարուեստի առոգանութեան ըստ հա
գագին է թաւ, ըստ հաստաձայն. որպիսիք
են և տառք այսոքիկ. խ. ք. թ. ց. չ: և այլն:
Վասն զի 'ի յարտաբերելն ընդ փողն մարդոյ,
հանէ զհաստ ձայն. որպէս յայտ է 'ի սոցանէ.
հաղբք. հունչ. հպարտ. և այլն: Ուստի և
անուանեալ կոչի հագագաձայն:
Դարձեալ. տառս այս յորժորջի և ընդորդ.
ըստ ընծակից, զի ունի զընծակցութիւն հնչման
ընդ տառից այսոցիկ. յ. և խ. ուստի և եր
բեմն փոխագրի ընդ նոսա. և այս մանաւանդ ընդ
խէ տառին. զոր օրինակ. նահապետ, և նա
խապետ: Ելից 6. 14: և 17. և 19. և 25: խահ,
և խախ: հարամանի, և խարամանի: Մծբն.
ժթ: հանութ, և խանութ: Աճգար. հապ
շիկ, և խափշիկ. 'Ի Հարց հարց. դ. հեռալ. և
խեռալ. 'ի Հարց հարց. ժե: հոյ, և խոյ: 2.
Մակ. 12. 15: հոյակապ. և խոյակապ: հապա
ղիք, և խապաղիք: Խորէն. բ. պր. 60. և այլն:
Իսկ երբեմն փոխագրի նաև ընդ ւիւն տա
ռին, ընդ որում ոչ է ընդորդ, զոր օրինակ,
հիւթ, և ւիւթ. Նարեկ. ղզ: հիւթական,
և ւիւթական. 'ի Շարականոցի: հիւծեալ. և
ւիւծեալ: Շնորհալին: հիւսել. և ւիւսել.
Շնորհալին: հիւսումն, և ւիւսումն. 'ի Ժամա
գրքին: հիւսեակ, և ւիւսեակ. Յոպբէ:
Դարձեալ. տառս այս՝ յամանց բառից եր
բեմն բառնի, և երբեմն դնի. որգոն. համ
բառնալ, և ամբառնալ: Ծննդ. 24. 63: և 27.
38: համբար. և ամբար: Ծննդ. 14. 11: 1. Մն
նաց. 28. 12: Համբարել. և ամբարել: Յոբ.
38. 23: Յուդիթ. 1. 18: համբարատակ, և ամբար
տակ: Նարեկ. դ: Խորէն. ա. պր. 15: հապա, և
ապա: 2. Մակ. 2. 17: և 16. 6: հարթչիլ, և
արթչիլ: Նարեկ. ժէ: և Մծբն. ժթ: հարօ
րանալ, և արօրանալ: Աճգար. և Նարեկ. 'ի
ձեռն" Երգոց: հաւագ, և աւագ: հաստատ, և

տւեալ : 4 · Թագ · 12 · 15 : և 22 · 7 : Հաստատել , և սաստեալ : Նարեկ · ծդ · և Լամբրոն : Հաստ քել , և սաստքել : 3 · Մակ · 6 · 4 : Հեպարքեաս , և եպարքեաս : Խորէն · բ · գլ · 57 : Ոսկէ · 1 · հոփ · լէ : Հուանել , և ունել · և այլն : Սոյնպէս և 'ի յատուկ անուանս այլազգականս · զոր օրինակ , Հեբրայեցի , և եբրայեցի : Ոսկէ · 1 · հոփ · Լ : 2 · Մակ · 7 · 31 : Հեղիաս , և Եղիաս : Նարեկ · կդ · և ղբ : Հերոնիմոս , և Երոնիմոս : Հիսպանիա , և Իսպանիա · և այլն :

Դարձեալ · տառս այս՝ է նաև նշան թուոյ · վա զի յորժամ գրի պատուով , Ծ այսմ օրինակի · Հ · նշանակէ զեօթանասունն , որ է եօթնիցս տասն :

Հ Ա.

Հա : (մակբայ ստորասական ·) || այո · կմ արդարև : Ոսկէ · 1 · հոփ · ջ : Իսկ մերթ է միջարկութի յորդորական · և նշանակէ հապա · կմ ահա · և ըստ այսմ առի 'ի վար հոգւ · ժա · Հա քարշեցէք :

Հագագ · ի · իւ · իւ · իւք : կմ ան · աց · օք : || շունչ · կմ առոգ և առութի շնչոյ · կմ ոգի : Նարեկ · զթ : Իսկ մերթ նշանակէ զփողն · կմ զկոկորդն · Ծ այնմ · Յու · րդի : Դարձեալ զկապար եռացուցեալ · և ընդ հագագսն ստորադկեալ · Ծ այսմ է և 'ի Նարեկ · խե · և ղդ : Նաև խզ · ուր առի · Եւ 'ի թարգմանչ սրտին հագագին դուռն հրդեհեալ , ծ դուռն փողին , որոյ 'ի հրդեհիլն , այսէ · 'ի ցամաքիլն ոչ կարէ ելանել ձայն ընդ փողն 'ի հառաչել սրտին : Իսկ մերթ նշանակէ զբարբառն , կմ զձայնն , և կմ զարտաքերեալ բանն , որ ընդ բերանն արտաքս ելեալ , ցնդի յօդս : Նարեկ · զ : Ոսկէ · 1 · հոփ · բ : Իսկ Ծ արուեստի յարմարագրութե՝ նշանակէ զելումն ձայնի , կմ շնչոյ · և բաժանի յերկուս տեսակս · ծ 'ի թաւ , որ է հաստ · և 'ի սաստ · որ է նուրբ և կակուղ :

Հագագայք · այց · այիւք : (անեզական ·) || բարբառք լեզուաց · կմ հնչմունք և արտաբերութիք բառից , և կմ տառից :

Հագագասփիւռ : (նախդրիւ հոլովի ·) || 'ի հագագէն արտաքս սփռեցեալ · ծ 'ի փողոյն , կմ 'ի բերանոյն արտաբերեալ , և ընդ օդն ցնդեալ · որպիսիք են ձայնք , կմ բանք և կմ խօսք մարդկանց : Կիւրղ · Եղծի · ժա :

Հագագասփռութի · թեան : || արտաբերութի · կմ ելումն ձայնի , կմ բանի Ծ հագագն , ծ ընդ փողն : Կիւրղ · Եղծի · ժա :

Հագներգաբար : (մակբայ որակական ·) || կատակերգաբար · կամ ասպերգութբ : Իսկ մերթ բանաստեղծօրէն : Մերթ ևս քերթողաբար · կմ ըստ արուեստի քերականութե · և ըստ այսմ է 'ի գիրս , Խորէն · դ · գլ · 52 :

Հագներգութի · թեան : || կատակերգութի · ծ ծաղրական , կամ ծիծաղեցուցիչ երգ · կմ յօրինուածք պատմութեց , կմ առասպելեաց : Եւ 'ի հնումն ղայազիսի հագներգութիս յօրինէին 'ի դպրոցս առ՝ խկրթութի մանկանց , զի նովաւ ախորժակք նց քաղցրացեալ՝ դիւրաւ 'ի միտ առցեն զբամունս , և զարգասցին 'ի նմ : Եւ բազում անգամ զայազիսի երգս տանէաւոր չափմամբ յօրինեալ՝ պարելով երգէին , յորում նախ սկսանէր պարապլուխն նց · և ապա այլք զկնի յարէին : Արդ՝ առայսու ա հագներգութի , մն հագնի ծառոյն · զի մինչ զայազիսի երգս երգէին , 'ի ձեռս առնուլին զթաւ ոստս հագնւոյ , որ և զձիւզ դափնւոյն · զի ցուցցեն՝ թէ որ տքամբ տագալարք են · նոյնպէս և ինքեանց պարս է հանապազ ուրախ և զուարճ լինել · և ելեալ յուս միմեանց՝ 'ի տունս աղօղանի չաստուծոյն՝ պարելով երգէին զհամերական առաղսն : Ուստի և մն այսպիսեաց ստաց յոյնքն կոչեն զհագներգութիս՝ դասապաներգութի : Իսկ մերթ նշանակէ զոր և իցէ բանաստեղծութի · կմ զանդրադարձական բանս · և կմ զհանճարական առասպելս : Նարեկ · զթ : Երբեմն ևս նշանակէ զձայն , կմ զընձեռուածս գրոց : Խորէն · ա · գլ · 21 և ը · գլ · 9 · և 89 :

Հագնի · գնւոյ · եաւ · եաց · եօք : || բարտի , որ է ծառ ինչ գեղեցիկ · որ առմիշտ կանաչ : Նաև նշանակէ պտուղ ինչ ծաղկանս , որ է անձնեւին նման ուռոյ : Լինի 'ի դաշտս ջրոց · և է ատրեւալական , և մշտ դալար · որոյ ոմանք լինին յոյժ մեծ : Իսկ ոմանք փոքր և ստախոս : Ղևտ · 23 · 40 : և Յոբ · 40 · 17 :

Հագագակ · ի · աւ · աց · օք : || որկ · և կմ սնոթ կապմեցեալ 'ի կուշւոյ , յոր արկանեն զգինի , կմ զայլ ինչ նման : Յուդիթ · 10 · 5 :

Հազ · ի · իւ · իւ · իւք : || բանական հանումն շնչոյ հանդերձ հնչմամբ , և թնդմամբ փողոյն , որ պատահաւի 'ի չնահալ մարդոյն 'ի ղզյն , որ պատահաւի 'ի չնահալ մարդոյն 'ի բաց վանել զհիւթս , որք խլեալ խափանեն զանցս շնչոյն : որ և ռամկ · ասի հազ :

Հազամ · ացի · ամ · ալ : (չէզոք ·) || բանութք և մեծաձայն թնդմամբ փողոյն հանել ըղ , որ պատահաւի 'ի բանական բացաշունչն , որ պատահաւի 'ի բանական բացաշունչն մերժմանէ հիւթոցն , որք խափանեն զանցս շնչոյն : որ և ռամկ · ասի հազալ :

Հազար · ի · աւ · աց · օք : || է անուն բազմ. ձանկ թուոյ , որով նշանակի տասն հարիւր : Դատ · 15 · 15 : Բայց բազում անգամ առել Լինի 'ի սբ գիրս փոխանակ բազում կաբելուրոց , կմ հազարաւոր թուոյ , և կմ անբաւրոց , կմ հազարաւոր թուոյ , և կմ անթիւ բազմութե սրչափ և իցէ : Ծնդ · բացորոշ բազմութե սրչափ և իցէ : Ծնդ · 24 · 60 : Սաղմ · 67 · 18 : և 90 · 7 : Իսկ մինչ ասի հազարք հազարաց՝ խմանի , հազարիցս հազար , կմ անհամար բազմութի : Դան · 7 · 10 : Յայտ · 5 · 11 : Բայց մինչ ասի հազար անրանց , կմ երիվարաց , իմանի հազար սահաւ մարդկանց , կմ երիվարաց : Դատ · 20 · 21 : Եսայ · 36 · 8 : Իսկ Դատ · 20 · 45 · ուր ասի հազարս հինգ արանց , իմանի հինգ հազար այր :

Հազարամեայ · մէի · իւ · եց · իւք : || որ ինչ որ է հազար ամաց · կմ որ ունի զհազար ամս ·

Հազար անգամ : (մակբայ քանակական ·) || հազարիցս : Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ

նակ մանկրայիս՝ բաղդեալ անդամ․ կամ բաղ-միցս։ Ոսկէ․ 1․ հոգւ․ ա։

Հաղորդապատուհան․ անի․ աւ․ աց․ գք։ || Է կոկ նական անուան թուոց, որով նշանակի՝ մի խոնարհ միայն հազար․ կամ հազար աստի-ճանաւ մին աւելի քան զմիւսն։

Հազարապետ․ ի․ աւ․ աց․ գք։ || գլուխ և պետ հազարաւորաց, որով մերթ իմանի զօրապետն, որ ունի ընդ իւրև զհազար զի-նուորս։ Թուոց 31․ 48։ Յուդիթ․ 14․ 7։ Իսկ մերթ իշխանն, կամ պետն, որ կառավարէ զհազարաւոր անձինս՝ 'ի ժողովրդեանն, և կամ զգուղս ցեղ մի։ Ելից․ 18․ 21։ Զաք․ 12․ 5․ և 6։ Մերթ և բառս՝ հազարապետ, նշա-նակէ զտնտեսն, կամ զվերակացուսն, որ խո-նարհ տանի 'ի մէջ տան մեծի ուրուք՝ կա-ռավարելով զինչս, և զընտանիս նորա։ ռամկ․ վէքիլ խարճ։ Ծննդ․ 43․ 16։ Յուդիթ․ 12․ 10։ Գաղ․ 4․ 2։ Ըստ այսմ և մատակարարք, և պաշտօնեայք ածային խորհրդոց, կամ բա-նից, հազարապետք կոչին։ 1․ Կորնթ․ 4․ 1։ 1․ Պետր․ 4․ 10։

Հազարապետութիւն․ թեան։ || իշխանութիւն հազարապետական․ և կամ պետութիւն, որով իշխէ ոք հազարաւոր զօրաց։ Թուոց․ 31․ 48։ Եւ մերթ տնտեսութիւն․ կամ մատակարարութիւն։ Իսկ 1․ Մակ․ 5․ 13․ ուր ասի որչափ 'ի կողմն մի աւագի հազարապետութիւն միոջ, իմա-նի ասել, որչափ ինչ պարունակիւր 'ի կող-մանն մեծի հազարապետութիւն իւրեք, կամ որք էին ընդ միով հազարապետութեամբ։

Հազարաւոր․ ի․ աւ․ աց․ գք։ || պարունա-կող հազարաց․ կամ ունող յինքեան զհա-զարս։ և յայսմ բաղմութիւն մարդկանց, որ պարունակէ յինքեան զմի, կամ զբազմա-հազար անձինս, հազարաւոր կոչի։ Թուոց․ 10․ 36։ 1․ Մնաց․ 28․ 1։ Իսկ մերթ նշանա-կէ զիշխանն, որ ունի ընդ իւրև զհազար ան-ձինս, և կամ իշխէ բաղդեալ հազար մարդ-կանց, թէ զինուորք իցեն իշխեցելոցն, և թէ ժողովրդականք, որպիսիք են ցե-ղապետք․ և կամ իշխանք միոյ տոհմի։ Դատ․ 6․ 15։ 1․ Մնաց․ 27․ 1։

Հազարերակ․ րեկի․ աւ․ աց․ գք։ || Է զատա-կան անուան թուոց, և նշանակէ զմի հազարն զատապար։ Իսկ մերթ նշանակէ զհազա-րաւորն․ այս է զհազարոց պարունակօղն։

Հազարեկերեան․ եցունց․ քումեքս։ (անեղ․) || Է անուան անձնաւորական թուոց, որով նշանա-կին իւրաքանչիւրքն 'ի հազարաց։

Հազիւ։ (մակբայ յամբական․) || յոյժ դժ-ուարաւ․ կամ մեծաւ աշխատանօք։ ռամկ․ ձօրով։ Ղուկ․ 9․ 39։ Գործ․ 27․ 16։ Հռոմ․ 5․ 7։

Հազիւ հազ։ (մակբայ յամբական․) || հազիւ հազիւ․ կամ հազիւ երբեք․ կամ յոյժ դժուա-րութեամբ։ ռամկ․ բառանց․ կամ ձօրով ձօրով։ 3․ Մակ․ 1․ 12։

Հազիւ ուրեմն։ (մակբայ յամբական․) || հա-զիւ երբեք․ կամ յոյժ դժուարաւ․ կամ յոյժ սակաւուն։ 'Ի վերս հարց․ ժդ․ և իզ։

Հալա։ (նախդրիւ հօլովի․) || Է արմատ հա-լելու բային․ որով նշանակին հալեցուցք․ և մերթ հալօղք․ կամ մաշօղք․ և կամ հալե-լով մաշօղք։ Նորէկ․ զէ։

Հալածական․ ի․ աւ․ աց․ գք։ || այն՝ որ հա-լածի․ կամ հալածեցեալ․ և կամ փախստա-կան։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այս-պէս, հալածական առնել, և նշանակէ՝ հա-լածել։ 1․ Մակ․ 2․ 47։

Հալածանք․ անաց․ գք։ (անեզական․) || հա-լածումն․ այս է զհետ պնդելով փախուցումն․ կամ հետամուտ լինելն առ՝ 'ի կալնուլ, և պաշ-տանել զոք, և այլն։ Մատթ․ 13․ 21։ Գործ․ 13․ 50։

Հալածեմ․ եցի․ եա՛․ ել։ (ներգործ․) || հե-տամուտ լինելով վանել և փախուցանել զոք․ կամ զհետ պնդիլ ուրուք առ՝ 'ի կալնուլ. կամ սպանանել․ և այլն։ Ղևտ․ 26․ 7։ 2․ Օրէ․ 1․ 44։ Մատթ․ 10․ 23։

Διώκω, persequor

Հալածիչ․ ծչի․ աւ․ աց․ գք։ || հալածող․ կամ հետամուտ լինելով վանող և փախուցա-նող․ և կամ այն՝ որ խնդրէ և որսայ զոք 'ի կալնուլ, և 'ի սպանանել։ 1․ Տիմ․ 1․ 13։

Հալածոյ․ ոյի․ ով․ ոց․ ոյք։ || այն, որ է կաղ-մեցեալ հալելով և ձուլելով, որ և ասի ձու-լածոյ․ կամ ձուլածու։ ռամկ․ Թոքմա։

Հալածոց։ || նոյն է սա ընդ հալածոյ բա-ռին, որ նշանակէ զձուլածոյն։ Որպէս 2․ Մնաց․ 4․ 2․ ուր ծովն պղնձի կոչի հալա-ծոց․ նոյնն 3․ Թագ․ 7․ 23․ անուանի ձուլա-ծոյ։ Բայց ոմն թուի, առաջն բառս հա-լածոց՝ յառաջագոյն եղեալ է հալածոյ․ և յետոյ 'ի սխալմանէ գրչաց լեալ է հա-լածոց։

Հալածումն․ ծման․ մամբ․ մանց․ մամբք։ || տե՛ս զհալածանքն։ Գործ․ 8․ 1։

Հալելի․ լւոյ․ ւով․ եաց․ եաք։ || այն՝ որ կա-րէ, կամ պարտի հալիլ․ կամ հեղեղկանալ։ Իսկ մերթ նշանակէ զհալօղն․ այս է՝ զայն՝ որ հալի և մաշի։ և յայսմ է 2․ Մակ․ 3․ 16։ ուր ասի, անդ էր տեսանել զանեալ քա-հանայապետին, և զհալելի միտս իւր, այս է զհալօղ և զվշտապնդեալ սիրտն։

Հալեմ․ եցի․ եա՛․ ել։ (ներգործ․) || հե-ղեղկել․ կամ հեղեղուկ առնել․ որ և ռամկ․ ասի հալել։ Սաղմ․ 147․ 18։ Եզեկ․ 24․ 11։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ՝ նշանակէ, մա-շել․ կամ ծխել․ կամ վատնել․ և կամ իբրև զմոմ հալելով կորուսանել։ Սաղմ․ 96․ 5։ 2․ Պետր․ 3․ 12։

Հալիմ․ եցայ․ եա՛ց․ իլ։ (ձայնակր․) || հեղեղ-կանալ․ կամ 'ի ջերմութենէ լուծանիլ, և իբ-րև զջուր լինել․ որ և ռամկ․ ասի հալիլ։ Ե-լից․ 16․ 21։ Իմաստ․ 16․ 29։ Իսկ մերթ նմա-նութեամբ առեալ նշանակէ՝ հաշիլ․ կամ վատա-նիլ․ կամ իբրև զմոմ հալելով պակասիլ։ Յոբ․ 42․ 6։ Սաղմ․ 111․ 10։ Իմաստ․ 1․ 16։

Հալօղական․ ի․ աւ․ աց․ գք։ || հեղեղուկ առ-նող զհրահալելին։ Եւ մերթ մաշօղա-կան, կամ ծախօղական․ և կամ ծխօղական։ Նորէկ․ իէ։

Հալոց․ ի․ աւ․ աց․ գք։ || տեղին՝ ուր հալեալ լինին ակնք, կամ ապակի․ և կամ այլ ինչ հա-լելի․ և այսու մերթ իմանի վառարանն, և մերթ անօթն, որ 'ի մէջ վառարանին․

յորս հալեն զհրահալելիս ։ ռամկօր․ հալելոյ ծախ․ կմ ձօլոյ ։ Եզեկ․ 22․ 18, և 20։ Մաղաք․ 3․2։ Մերթ ևս նշանակէ տապակն, կամ սանն․ և կամ այլ ինչ նման, յորս հալին ձիւթք․ կմ մոմք, և այլք սոյնպիսիք ։ Նաւէհ․ Ղ։ Իսկ 3․ Թագ․ 8․ 51․ բառս հալոց անդրադարձաբար դնի փոխանակ եգիպտոսի․ կմ փոխանակ խիստ ծառայութեան, յորում որդիքն Իսրայէլի յերկաթեղէն հալոցի, կմ հնոցի պաշարեցեալ տառապէին։

Հալոցական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || այն որ վերաբերի առ հալոցս․ կմ հալողական ։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ հալոցաւ գործէ․ կմ հալելով յօրինէ զինչ․ որպիսիք են պղնձագործք․ և այլք նմանք։ և ը այսմ սահ՝ ՚ի Նաւէհ․ Լ․ խանութք հալոցականաց ։

Հալուած․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ || հալուածն․ և կմ խառնուած հալեցեալ իրաց ։ Նաւէհ․ ՂԶ։

Հալուէ․ էի․ իւ․ եց․ իւք ։ || է անուշահոտ տունկ ինչ, կմ խոտ իմն, յորմէ բղխի հիւթ ինչ սաստիկ դառն․ որ և յանուն բուսոյն իւրոյ կոչի հալուէ ։ Զայս հիւթ ՚ի գործ ածեն ՚ի դեղորայս․ և ՚ի ծխանելիս․ կմ ՚ի դիապատուէս, վն զի ունի զայնպիսի ազդու զօրութիւն, մինչ զի յորժամ օծանեն նովաւ զմարմին մեռելոյ՝ պահէ զնա ՚ի փտութենէ ը երկար ժամանակս, որպիսի է և զմուռսն ։ Երգ․ 4․ 14։ Յով․ 19․ 39։

Հակ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || || զուգորդ․ գծ ունող զզուգակից ՚ի հակադրեալ կողմն իւր, որպ մինչ բեռնաւորի գրաստն՝ յերկաքանչիւր կողմանս իւր եդեալ բեռինքն՝ հակ կոչին, զի հակադրին միմեանց ։ Այնպէս և եդեալքն յերկոսին թաթս հանդիպամէտ կշռոյ՝ հակ ասին․ ըստ այսմ իմն և այլոց նմանեաց ։ Իսկ երբեմն է մասնիկ բաղադրական, և նշանակէ զհակառակն․ կմ զներհակն․ և կմ զընդդէմն․ որպ երևեսցի ՚ի հետևեալ բառսս ։

Հակաբան․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || հակառակաբան․ կմ ներհակաբան․ կամ ընդդիմախօս ։

Հակադուպար․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || հակամարտ․ կամ ընդդիմամարտ․ կամ հակառակօղ ը ումեք մարտիւ ։

Հակադարձ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || անդրադարձ․ կմ հակադրեալ․ և կմ ներհակն իւրեք դարձոյ․ կամ բանի․ և ը այսմ յորժամ ոք դադարեալ ՚ի սահելոյ, կամ ՚ի քանդելոյ, ըստ կամի սիրել․ կամ շինել․ սաեմք զհակադարձն առնել։ Այնպէս յորժամ ոք ասէ՝ ոչ կեամ, զի կերիցի, այլ ուտեմ, զի կեցից, յետին բանն ասի հակադարձ առաջնոյն․ ըստ այսմ իմս և զայլոց նմանեաց։

Հակադարձաբար ։ (մակբայ որակական․) || անդրադարձաբար․ կամ ՚ի ներհակ կողմն դարձուցանելով․ և կմ ներհակաբար ։

Հակադարձիմ․ եցայ․ եա․ իլ ։ (ձայնակր․) || ՚ի ներհակ կողմն դառնալ․ կամ ներհակաբար փոփոխիլ ընդ միմեանս, որպիսի է հակադարձիլն ը միմեանս նախադասութեցս այսոցիկ․ ամ մարդ է ծիծաղական․ ամ ծիծաղական է մարդ ։

Հակադիր․ դրի․ իւ․ աց․ օք ։ || է որ մասն հակադրել բայից, որով մերթ նշանակի հակադրօղն․ գծ դնօղն զինչ հակառակ այլում։ Իսկ մերթ հակադրեցեալն․ գծ այն՝ որ ունի զհակադրութիւն, կմ զներհակութիւն ը ումեք․ և կմ որ ներհակի իմիք։

Հակադրեմ․ եցի․ եա․ եւ ։ (ներգործ․) || հակադրեալ առնել․ կամ հակառակ ումեք զինչ դնել․ կամ զերկուս իրս՝ կմ զբանս՝ ընդդէմ իրերաց դնել․ և կմ զներհակել, և զհակառակեալ իրս ՚ի միասին դնել առաջի ուրուք․ որպ զհուր, և զջուր։ Սիրաք․ 15․ 17։

Հակադրիմ․ եցայ․ եաց․ իլ ։ (ձայնակրակ․) || հակակայել․ կմ ընդդիմադրել․ կամ ներհականալ․ կամ հակառակել ։

Հակադրութիւն․ թեան ։ || ներհակութիւն․ կմ հակակայութիւն․ կամ ընդդիմադրութիւն ։

Հակազինիմ․ եցայ․ եաց․ իլ ։ (ձայնակրակ․) || հակառակ ումեք զինել․ կամ մարտնչել․ և կմ հակառակել ։

Հակակայ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || հակադրեալ․ կամ ընդդիմակայ․ կմ հակառակ․ և ըստ այսմ յորժամ իր ինչ, կմ բան ինչ է ընդդէմ այլոյ իրի, կամ բանի, ասի՝ նը հակակայ, իբր թէ ՚ի ներհակն կայ․ կմ յընդդէմն կայ ։ Նաւէհ․ ՂԶ։

Հակակայիմ․ եցայ․ եա․ իլ ։ (ձայնակ․) || ներհակիլ․ կմ հակադրիլ․ կմ ընդդիմակայել։

Հակակայութիւն․ թեան ։ || ներհակութիւն․ կմ ընդդիմակայութիւն․ կամ հակադրութիւն ։

Հակակիր․ կրի․ աւ․ աց․ օք ։ || զներհակն․ կամ զհակառակն կրօղ․ և ըստ այսմ երկու իրք, որոց մինն ջերմանոյ, և միւսն ցըրտանոյ, ասին իրերաց հակակիրք․ զի ըզ ներհակն իրերաց կրեն ։ Իսկ մերթ նշանակէ զհակակրութիւն ունօղն ընդ ումեք, և որով միշտ հակառակի նմա․ կմ դարշի, և փախչի ՚ի նմանէ ։

Հակակրութիւն․ թեան ։ || կիրք ներհակութե․ կամ բնածին հակառակութիւն, զոր ունին ոմանք իրք ընդ միմեանս․ որպ հուրն ընդ ջրոյ ։ Ը այսմ հակակրութիւն ասի՝ ատելութիւն այն, որ անկանի ՚ի մէջ երկուց անձանց․ որ մերթ սկզբնաւորի ՚ի բնութէ, և թոյլատուութբ անձնիշխանութեան աճի ։ Իսկ մերթ ծնանի ՚ի պատահական ներհակութէ, որ հնդելի նը զիրէ իմեքէ, և ոչ ըգելով մանալով այնմ սաստկանայ, և փոխի ՚ի բնութիւն, և սոյնս յունարէն կոչի անթիփաթիա ։

Հակաձայն․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || ընդդիմաբանօղ․ կամ վիճաբանօղ․ կամ ներհակախօս։

Հակաձայնեմ․ եցի․ եա․ եւ ։ (չէզոք․) || վիճաբանել․ կամ ներհակախօսել․ որպ յորժամ երկու անձինք ը դէմ իրերաց ՚ի ներհակն ձայնեն, և մեկնեն զիրս․ կմ հակառակին միմեանց բանիւք, ասին հակաձայնել․ կամ վն այս երբեմն լինի վն ուսանելոյ․ կամ վն յայտնելոյ զճշմարտութիւն ինչ․ որպ առնեն ուսումնականքն ։ Իսկ երբեմն լինի վն ունելոյ զզանազան կարծիս զիրէ իմեքէ։ Նաւէհ։

Հակաձայնիմ․ եցայ․ եաց․ իլ։ (ձայնակր․) ||

նոյն է ընդ վերնոյն։

Հակաճառութիւն. թեան։ || ընդդիմախօսութիւն. կամ միջամտութիւն. և կամ հակառակաբանութիւն։ Լմբր.։

Հակամարտ. ի. իւ. ից. իւք։ || ընդդիմամարտ. կմ հակառակորդ. և կամ ընդդէմ ուրուք բանիւ. կմ գանիւ. և կամ զինուք մարտնչօղ։

Հակամարտեմ. եցայ. եալ. իլ։ (ձայնակր.) || հակառակ ուրուք մարտնչիլ. կմ հակադինիլ. կմ ընդդիմանալ. և կմ հակառակիլ. թէ մարտիւ իցէ, թէ բանիւ. և թէ գանիւ։

Հակամէտ. միտ. ու. աց. օք։ || է արմատ հակամիտելու բայից. և նշանակէ զհակամիտելն. զի զնա, որ հակի, և միտէ 'ի մի կողմն. և կամ որ հակեալ, և թեքեալ է առ իմն։

Հակամիտեմ. եցի. եալ. ել։ (չէզոք.) || հակել, և միտել, կամ 'ի մի կողմն թեքել. կամ յօժարել. և այս մերթ առ ի չէրայ. մերթ զմարդոյ, և մերթ զայլոց իրաց։ Խորէն. Բ. գլ. 72։ և Նորէկ. հա. և այլ։

Հակամիտութիւն. թեան։ || հակամիտումն. զի հակումն, և միտումն, կամ ձգտումն 'ի մի կողմն. և կամ յօժարութիւն։

Հակառ. ի. իւ. ից. իւք։ || զներհակն, և զհակառակն առնօղ. կամ հակառակ։

Հակառակ. ի. ու. աց. օք։ || ներհակ. կամ հակակայ. կամ ընդդիմակաց. կամ հակառակօղ։ 3. Թագ. 11. 25։ Գաղ. 2. 7։ Իսկ մերթ Ը բայի շարակցի այսպէս. հակառակ կալ. և նշանակէ. հակառակիլ. կամ ընդդիմանալ։ 2. Տիմ. 3. 8։ Ղուկ. 21. 15։ Եւ մերթ է նախադրութիւն, որ պահանջէ զհոլովն սեռականն, կմ զտրականն, և նշանակէ Ընդդէմ։ Ղուկ. 11. 23։ Հռով. 8. 31։

Հակառակաբան. ի. իւ. ից. իւք։ || հակառակօղ 'ուրուք բանիւ. կմ ընդդիմախօս. կմ ներհակաբան, և կմ զհակառակն ասացուածոց իւրոց խօսօղ։

Հակառակագիր. գրի. իւ. աց. օք։ || զհակառակութիւն և զկռիւ գրգռօղ, և յարուցանօղ. կմ հակառակորդ, և կմ ընդդիմամարտ։

Հակառակադրութիւն. թեան։ || ընդդիմադրութիւն. կմ հակամարտութիւն, կմ հակաճառութիւն. և կմ ընդդիմաբանութիւն։ Լմբր.։

Հակառակաթոռ. ի. իւ. ից. իւք։ || հակառակ ուրուք նստօղ յաթոռ. կմ որ հակառակ ուրուք կալնու՝ և վարէ զաթոռ իշխանութեան նր։ Խորէն. Գ. գլ. 65։

Հակառակախօս. ի. ու. աց. օք։ || զհակառակ բանս խօսօղ. կմ ընդդիմաբանօղ. կմ ներհակաբան։

Հակառակածնողք։ (նախդրիւ հոլովի.) || ըղ. հակառակութիւն և զվէճ ծնուցանօղ. կամ զխռովութիւն յարուցանօղ։ Մծբն. Ժթ.։

Հակառակաձայն. ի. իւ. ից. իւք։ || ներհակաձայն. կմ հակառակ ուրուք խօսօղ. կմ հակառակաբան, և կմ տարաձայն։

Հակառակամարտ. ի. իւ. ից. իւք։ || ընդդիմամարտ. կմ ներհակ ուրուք մարտնչօղ. կմ հակառակորդ։

Հակառակայորդոր. ի. իւ. ից. իւք։ || զհակառակութիւն գրգռօղ. կմ 'ի հակառակութիւն գրգռօղ. կմ խռովարար։ Մծբն. Ժթ.։

Հակառակասէր. սիրի. ու. աց. օք։ || սիրօղ հակառակութեան. կմ կռուասէր։

Հակառակատիպ. տպի. իւ. ից. իւք։ || զհակառակ տիպս ունօղ. որով իմանի այն, որոյ կերպն, կմ ստուերն, և կմ որպիսութիւն է հակառակ այլում. որպէս եթէ նա է սպիտակ և գեղեցիկ, իսկն է սեաւ և տգեղ։ և Ը այսմ առնի. հակառակատիպ ծաղիկ։ Լմբ։

Հակառակիմ. եցայ. եալ. իլ։ (ձայնակր.) || հակառակ, կմ ընդդէմ կալ. կմ կռուիլ. կմ մարտնչիլ։ Ծննդ. 26. 21։ Իմաստ. 15. 9։ Իսկ մերթ ընդդիմաբանել. կմ վիճիլ. կմ հակաճառել։ Ղուկ. 20. 27։ Գործ. 17. 18։

Հակառակորդ. ի. ու. աց. օք։ || հակառակօղ. կմ ընդդիմամարտ. կմ ոսոխ. կամ թշնամի։ Եսայ. 15. 7։ Իմաստ. 2. 18։ Ղուկ. 21. 15։

Հակառակութիւն. թեան։ || ընդդիմութիւն. կմ կռիւ. կմ վէճ. կմ ընդդիմաբանութիւն. կմ հակաճառութիւն։ Եսայ. 18. 16։ Աղաւ. 10. 12։ Գաղ. 5. 20։

Հակառակցիմ. ցեցայ. եալ. իլ։ (ձայնակ.) || ընդդիմակցիլ. կմ հակառակորդ լինիլ. կմ հակառակիլ ուրուք։ Յոբէ. 1. հատ. Ն.։

Հակասաբան. ի. իւ. ից. իւք։ || ներհակաբան. կամ զհակասական բանս խօսօղ. որպիսի է նա՝ որ ասէ. Ամ մարդ է շնչաւոր. իսկ ոմն մարդ ոչ է շնչաւոր։

Հակասաբար։ (մակբայ որակական.) || հակասական կերպիւ. կմ հակասութեամբ։

Հակասական. ի. ու. աց. օք։ || այն՝ որ պարունակէ յինքեան զհակասութիւն, որպիսիք են նախադասութիւնս այսորիկ։ Ամ կենդանի է կեցօղ. ոմն կենդանի ոչ է կեցօղ։

Հակասեմ. ել։ (սահմանականի կատարեալն, և որք բղխեն յայնմանէ՝ պակասին ամենեւին.) || ընդդէմ ասել. կամ զներհակն ասել. կմ զհակասութիւն խօսել։

Հակասութիւն. թեան։ || տարբերութիւն, և բացասութիւն զնոյնոյ իրէ Ը նոյնոյ բանի. որ պիսի է ասելն։ Ամ մարդ ունի զգալ. ոմն մարդ ոչ ունի զգալ. կմ ասել, Պետրոս է բանական. Պետրոս ոչ է բանական։

Հակատարորոշ։ (նախդրիւ հոլովի.) || հակառակաբար և ներհակապէս տարորոշօղ. և կմ որ զհակադրեալ իրս զնոյնոյ տարորոշէ։ Իսկ մերթ հակադրաբար տարորոշեցեալ. կմ տարորոշեալ. և Ը այսմ անբանն, և բանականն, կմ կենդանին, և անկենդանն, առին հակատարորոշ եղերք։

Հակաստատեմ. եցի. եալ. ել։ (ներգործ.) || հակադրել. զի հակառակ և ընդդէմ ուրուք դրել, կմ դրով հակառակիլ ուրուք. և կմ զհակառակն դրամածոց և բանից իւրոց Ը դրով արկանել։

Հակատանեմ. եցի. եալ. ել։ (ներգործ.) || խոտորել. կմ խոտել. և կմ զմնաս առնել։

Հակարաշ. կմ հակարաչ. ի. իւ. ից. իւք։ || հակառակ. կմ Ընդդէմ. կմ ընդդիմակայ. և կմ ընդդիմադարձ։

Հակարբջայլին. նոյ. ով. ոց. ովք։ || այն. որ է

34

Num. XXVII. 14.

հանդերձ արքայնոյ ։ որով իմանի հարա-
ւայինն բևեռն, և շրջանակ նոր ։ Վն զի հիւ-
սիսայինն բևեռն ունելով մերձ նոր զարջ
կենդանակերպն, կոչի արջային ։ Իսկ հարաւ-
այինն զոլով հանդէպ նորա՝ կոչի հակարջային ։

Հակաքարոզ. ի. իւ. եց. իւք ։ ‖ զոր ինչ ՚ի ներ-
հակ կարգին քարոզող և հակառակօրէն ։ Եւ
ըստ այսմ կարգաւորեալ դառնան ժամանակա-
ցին՝ հակաքարոզ կոչի ։ Այսպէս և կշռադորքն՝
որք եղեալք լինին ՚ի կէսս հանդէպ կշռե-
լի իրաց ։ հակաքարոզք ասին ։

Հակեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) ‖ հակե-
ցուցանել. կամ թեքել. կմ՝ յերկիր խոնար
հեցուցանել. կմ՝ ՚ի վայր մղել ։ Իմաստ. 9. 15 ։

Հակերգ. ի. աւ. ով. օք ։ կամ իւ. ից ։ ‖ ըղ-
հակառակ երգս ասող. կմ՝ ներհակ ու-
մեք երգող ։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա. որ
հակառակ ումեք խօսի, կամ՝ արտաքերէ
զբանս. և ըստ այսմ ասի. Մեծ. Թէ. ըղ
հերձուածողաց. որք են հակերգք. և քսուք
խօսուք ։

Հակեցուցանեմ. ցուցի. ցոյ. ել ։ (անցող.) ‖
տե՛ս զՀակեմն ։

Հակիրճ. կրճի. իւ. ից. կամ աց. օք ։ ‖ կար-
ճառօտ. կամ համառօտ. կամ կարճ. կամ
սակաւ և նուազ ։ Եսայ. 10. 22 ։ և Հռովմ. 9. 28 ։

Հակոտնեայք. եից. եիւք ։ (անեզական.) ‖ այ-
նոքիկ՝ որոց ոտքն հակադրրին միմեանց. զի
ընդդէմ միմեանց են ՚ի քայլելն. կամ ՚ի
կանգնելն. և ըստ այսմ ՚ի ներքին կիսա-
գունդն աշխարհի բնակողքն ՚ի վերին կի-
սագունդն բնակողաց. ասին հակոտնեայք.
վն զի մինչ գունդն հողոյ է երբե զկէտ մի
՚ի միջին տեղւոջ երկնից. ՚ի վր որոյ շըր-
ջին. հետևէ՝ զի ՚ի չափելն միոյ մարդոյ ՚ի մի
կողմն գնտոյս այսորիկ, ՚ի միւսում կող-
մանն շրջադէ զոտս իւր հանդէպ ոտից սա-
րին ունիցի. և այսպէս լինիցին միմեանց
հակոտնեայք ։ Եւ յերկուց կողմանց ևս
զգլուխս դէպ ՚ի յերկինս ունելով. և զոտս
՚ի վր երկրի՝ և ծանրութ. մարմնոյ նոց բնա-
կանապէս հակելով առ կեդրոն երկրի. ան-
կարելի է նց անկանել յերկինս, թէպէտ
մինն զմիւսն կարծէ անկանել ։

Հաղ. ի. իւ. եց. իւք ։ ‖ կէց. կմ՝ յար. և Է
այսմ ելանէ ՚ի սմանէ բառս՝ հաղորդ,
որ նշանակէ՝ կցորդ ։ Մերթ ևս նշանակէ
զանդամս. տամկ. հէջ. և ըստ այսմ ելանէ
՚ի սմանէ բառս՝ միահաղոյն, որ նշանակէ
միանգամայն ։

Հաղբ. ի. իւ. կմ՝ հաղբք. ից. իւք ։ ‖ որոգայթ.
կամ թակարդ ։ տամկ. թուզախ ։ Աղաւ. 6.
5 ։ Ղուկ. ԻԱ. և Զ ։

Հաղորդ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ մասնակից. կամ
կցորդ ։ տամկօրէն իշտիրաք ։ Սաղմ. 118. 63 ։
Հռովմ. 15. 27 ։

Հաղորդակից. կցի. աւ. աց. օք ։ ‖ հաղորդ Է
ումեք. կամ կցորդ. կամ մասնակից. տամկ.
իշտիրաք ։ Իմաստ. 18. 9 ։ և 2. Պետ. 1. 4 ։

Հաղորդասէր. սիրի. աւ. աց. օք ։ ‖ սիրող
հաղորդելոյ զբարիս իւր այլոց. և կմ՝ սի-
րող զհաղորդակցելն ընդ այլոց ։

Հաղորդեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) ‖ հա-
ղորդ և կցորդ առնել. կմ՝ մասնակցել. կմ՝
տալով ումեք զբարի ինչ՝ բաժանորդ առ-
նել զնա այնմ ։ Փիլիպ. 4. 15 ։ Որոյ և մն
տակարարեն քահանայքն զհաղորդութիւն մար-
մնոյ, և արեան տն հաւատացելոց. ասա-
ցաւ հաղորդել. զի նովաւ հաղորդին և միա-
ւորին հաւատացեալքն ընդ Քսի և ընդ
միմեանս ։

Հաղորդիմ. եցայ. եայց. իլ ։ (Չէզոք.) ‖
հաղորդ լինել. կմ՝ կցորդիլ. կմ՝ մասնակ-
ցել ։ տամկ. իշտիրաք ըլլըմաք ։ Աղաւ. 5. 17 ։ Իմաս.
6. 25 ։ Հռովմ. 12. 13 ։ Իսկ մինչ ասի՝ հաղոր-
դիլ մարմնոյ. և արեան տն. իմանի՝ ըն-
դունել զամենասուրբ խորհուրդ հաղորդութ.
և զի յայսմ խորհրդեան հաղորդ լինիմք
Քսի. և խորհրդականապէս միաւորիմք ընդ
նմա. վն այնորիկ ընդունելն զխորհուրդ տն
ասացաւ, հաղորդիլ ։

Հաղորդութիւն. թեան ։ ‖ մասնակցութի. կմ՝
կցորդութի ։ տամկ. իշտիրաքլըք ։ Իմաստ. 8. 18 ։
2. Կորնթ. 13. 13 ։ Իսկ Գաղ. 6. 6. ուր ասի
հաղորդութիւն արասցէ աշակերտն վարդա-
պետին. իմանի հաղորդ արասցէ աշա-
կերտն զվարդապետն բարեաց իւրոց՝ տա-
լով նմա զնոյն ։ Մերթ ևս բառիս հաղոր-
դութի. իմանի ընդունումն. կմ՝ խորհուրդն
մարմնոյ, և արեան տն ։ Եւ կոչեցաւ հա-
ղորդութիւն, զի նովաւ հաղորդ, և մասնա-
կից լինիմք ածային շնորհացն. և միանամք
Է Քսի. որ է գլուխ մեր ։ Գործ. 2. 42 ։

Հաճ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ է արմատ հա-
ճիմ բայիս. և նշանակէ հաճոյ ։ Որպէս 2.
Մակ. 2. 23. ուր ասի. տն որ ընդ մեզ
հաճ լինել. իմանի՝ հաճոյ լինել. զի հա-
ճիլ. կմ՝ հաւանել ։

Հաճար. ոյ. ով. ոց. ովք ։ ‖ է անուն ինչ
պտղատուաց. զի ընդեղէն հատ ինչ նման է
ցորենոյ. և է գունով թուխ երբե
ըզտորի. յորմէ երբեմն զհաց կազմեն աղ-
քատք. և երբեմն արկանեն զնա ՚ի կեր ա-
նասնոց ։ տամկ. չուտար ։ Ելից. 9. 32 ։ Յ. Թագ.
19. 6 ։ Եսայ. 28. 25 ։ Եզեկ. 4. 9 ։

Հաճեմ. եցի. եա. ել ։ (զօրութ. անցող.) ‖
հաճեցուցանել. կմ՝ հաւանեցուցանել. կմ՝
յօժարեցուցանել. և ըստ այսմ փոխանակ
ասելոյ հաճեցուցանել զոք. ասի՝ հաճել
զմիտս նր ։ տամկ. խօշ անդրել. կմ՝ խօշը
խօշ անել. 2. Մակ. 13. 26 ։ և 11. 14 ։ Մատ. 28.
14 ։ Մարկ. 15. 15 ։

Հաճեցուցանեմ. ցուցի. եցի. անել ։ (ան-
ցող.) ‖ նոյն է ընդ վերնոյն ։

Հաճիմ. եցայ. եայց. իլ ։ ‖ մերթ վարի առ-
երբե զհայնակերտական. և նշանակէ. հաւա-
նիլ. կմ՝ կամիլ. կմ՝ ախորժել. և կմ՝ ախորժ
մտօք իմիք բերիլ առ իմն ։ Սաղմ. 149. 4 ։
Մատ. 3. 17 ։ Յայտ. 12. 11 ։ Բայց Ղևտ. 26.
41. ուր ասի, յայնժամ հաճեսցին Է մեղս
իւրեանց, իմանի, ախորժեսցին զպատիժս
մեղաց իւրեանց. և կմ՝ է ոճ իմն հեգնա-
կան, որով իմանի ատելին, կմ՝ գարշելին,
այլ փոխանակ ասելոյ՝ անէծ, ասեմք եր-

բեւթ հեղինելով . օրհնեաց ։ Իսկ մերթ վա-
րի երբեմն ըշնաստրակ բայ ․ և նշանակէ
հաճեցուցանել ․ կմ՝ հաւանեցուցանել ․ և
կմ՝ հակել զոք 'ի կամս իւր ․ և յդ այսմ է 2 ․
Մակ․ 4 ․ 45 ․ ուր ասի , Գանձապետ տալը
պտողոմեայ , զի հաճեսցի զնոսա նմ ․ այս հա
ճեցուսցէ զնա ։

Հաճոյ ։ ‖ 'ի յեզականոյն ոչ հոլովի , այլ է
բայի չարականի այսպէս ․ հաճոյ լինել , և
նշանակէ , հաճելի , կմ՝ ախորժելի լինել ․
կմ՝ ախրնելի և ընդունելի գոլ ․ կմ՝ հաճոյա
նալ ։ 1 ․ Թագ ․ 2 ․ 26 ։ և 11 ․ 10 ։ Սաղմ ․ 25 ․ 3 ։
Իսկ 'ի յոգնականոյն հոլովի այսպէս , հա-
ճոյք ․ եց ․ իւք ․ և նշանակէ զհաճութիւն , կմ՝
զախորժումն , կմ՝ զհաճելի , և զախորժելի
իրն ։ Սաղմ 105 ․ 4 ։ Բարուք ․ 4 ․ 4 ։ Յոհ ․ 8 ․ 29 ։

Հաճոյական ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ հաճեցուցիչ ․
կմ՝ հաճելի , կմ՝ ընդունելի ։ Ելից ․ 29 ․ 33 ։

Հաճոյակատար ․ ի ․ իւ ․ եց ․ իւք ։ ‖ կատարող
հաճոյից ․ կմ՝ հաճոյարար ․ կմ՝ կամարար ․
և կմ՝ հաճելի , և կատարեալ ։ Աղթոք ։

Հաճոյանամ ․ ացայ ․ ցես ․ ալ ։ (չէզոքէ ․) ‖ հա
ճոյ լինել ․ կմ՝ ախորժելի եղանել ․ և կամ
ընդունելի գոլ ։

Հաճոյարար ․ րարի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ մերթ նը
շանակէ զհաճոյացուցիչն ․ կմ՝ զհաճոյ առ
նօղն ։ Իսկ մերթ զնա , որ զհաճոյս , և ըղ
կամս ուրուք առնէ , և կատարէ ․ կամ
կամարար ։

Հաճութիւն ․ թեան ։ ‖ հաճումն ․ կմ՝ հաւանութիւն ․
կմ՝ ախորժումն ․ և կմ՝ յօժարութիւն ։ Ղուկ ․
2 ․ 14 ։ Փիլիպ ․ 2 ․ 13 ։ Եբր ․ 12 ․ 28 ։ Բայց Առ-
ակ ․ 31 ․ 30 ․ նշանակէ , հաճելութիւն , կամ
շնորհ ․ և վայելչութիւն , որով հաճելի և սիրե
լի լինի ոք ումեք ։

Համ ․ ոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ ‖ ճաշակ կերակրե-
ղինաց , որ է որակութիւն ինչ , զոր զգայ միայն
ճաշակելիքն ․ որ և ռամկ ․ ասի համ ։ Ելից ․ 16 ․
31 ։ Երեմ 48 ․ 11 ։

Համ ։ ‖ է մասնիկ ինչ բաղադրական , որ յա
ըի 'ի բառս ումանս , որով մերթ նշանակի
մի և նոյնն , կմ՝ կից ․ կմ՝ 'ի միասինն ։ Իսկ
մերթ համայնն , կմ՝ բնաւն , և կամ առ հա
սարակն ։ Մերթ ևս զնի առ 'ի զարդ , զորս
մեկնեսցես 'ի յառաջիկայ մեկնութեան բառից ,
որք այսու մասնկամբ են բաղադրեցեալք ։

Համաբան ․ ի ․ իւ ․ եց ․ իւք ։ ‖ ասօղ զմի և ըղ
նոյն բան ընդ այլում ․ կմ՝ միաբան ․ կամ
համաձայն ․ կմ՝ համախոհական ։ Նոյէմ ․ կա ։

Համաբանեմ ․ եցի ․ եա ․ ել ։ (ներգործակ ․)
‖ խօսել և ճառել զմի միաբերան և համե-
մատ այլում ․ և կմ՝ 'ի միասին համաձայն
այլում բարբառել ։ Իսկ մերթ նշանակի ,
միաբանեցուցանել ․ կմ՝ համաձայն և համա
խորհուրդ առնել զոք ընդ այլում ։

Համաբարբառ ․ ի ․ իւ ․ եց ․ իւք ։ ‖ համաձայն ․
կամ միաձայն ․ կամ միաբան ։ Նոյէմ ․ ճ ։ Եւ
յայսմանէ առեալ համաբարբառ կոչեն ցու-
ցակն աւետարանական բանից , որ 'ի ձեռն
տասնաբաժանեաց Եւսեբեայ , և կանոնաց գրոշմեցե
լոց 'ի գլխոցն աւետարանի ՝ ցուցանէ ՝ թէ
որք են ․ [illegible] բանք աւետարանչացն հա-
մաձայնինն միմեանց . պատմեալով զնոյն բան ․
որք գտանի եղեալ յոմանս ձեռագիր ․ կմ՝
տպագրեալ աւետարանս ։

Համաբարոյ ․ ի ․ իւ ․ եց ․ իւք ։ ‖ բարոյակից ,
այս զմի և զնոյն բարս ունօղ ընդ այլում ․ կմ՝
համանմանն վարուք և գործովք ․ և յդ այսմ
ասի 'ի գիրս Խուրէնաց ․ գլ․ 68 ․ Զօրականք
համաբարոյք աւագանւոյ ։

Համաբնաբան ․ ի ․ իւ ․ եց ․ իւք ։ ‖ նա , որ ու-
սեալ է զգիտութիւն համաբնաբանութեան ․
կմ՝ որ ճառէ և խօսի զայնց ամենից , որք
պատականին առ այսպիսի գիտութիւն ։

Համաբնաբանութիւն ․ թեան ։ ‖ է մասնագու-
թիւն այն , որ ճառէ ընդհանրապէս և վե-
րացեալաբար զէակէ , քանզի որում է իմանա
լի ․ որ յունարէն կոչի Մեթաֆիզիքայ ․
և ասեալ լինի յետ ֆիզիքային ․ այս յետ
բնաբանութեան ։

Համաբնակ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ բնակակից ․ այս
'ի միասին բնակօղ ։ Մերթ ևս համաբնակ
կոչի առաջին , ուր երկու անձինք համաբը
նակին , այս 'ի միասին բնակին ․ և յդ այսմ
ասի 'ի գիրս Խուրէն ․ Հ ․ գլ ․ 34 ․ Աշխարհս
համաբնակաւ ։

Համաբնական ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ մերթ նշա
նակէ սոսկ զբնականն , կամ զբնաւորա-
կանն ․ և յդ այսմ մասնիկս համ զնի առ 'ի
զարդ ։ Իսկ մերթ զբնաւորակիցն , կմ՝ ըղ
բնութենակիցն ։ Յն ․ ոռգի ։ Մերթ ևս նշա
նակի սոսկ այն ՝ որ է 'ի վեր քան զբնա-
կանն ։ Եւ մերթ մեթաֆիզիքականն , այս
այն , որ պատկանի առ գիտութիւն մեթա
ֆիզիքային ։

Համաբնակից ․ կցի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ տե՛ս ըղ
Բնութենակից ։

Համաբնութիւն ․ թեան ։ ‖ բնութենակցութիւն ․
կմ՝ նոյնութիւն բնութեան մեթաֆիզիքապէս ։
Իսկ 'ի գիրս Համբրոնացւոյն 'ի բազում տե
ղիս զնի փոխանակ բնութենակից բա-
ռիս ։

Համաբոյս ․ բուսի ․ իւ ․ եց ․ իւք ։ ‖ բնածին ․
կմ՝ ընդաբոյս ․ կմ՝ բնական ․ և յդ այսմ ասի
տակութիւն համաբոյս ասի ձեռն ։

Համաբուն ։ (Նախադրիւ հոլովի) ‖ միաբուն ,
այս ունօղ զմի և զնոյն բուն ․ կամ բնութիւն ․
և կամ բնութենակից ։ Նոյէմ ․ ճը ։ և Լամ-
բրոն ։ Իսկ մերթ նշանակէ զբունն և զբա-
կականն ․ կամ զհաստատունն և զծնծղաբերն ։
Լամբրոն ։

Համագոյ ․ ի ․ իւ ․ եց ․ իւք ։ ‖ գոյակից , այս ու-
նօղ ֆիզիքապէս զմի և զնոյն պարզ գոյու-
թիւն ․ և ըստ այսմ ասի միայն զաստուածոյ ա-
մենասուրբ երրորդութենէ ։ Նոյէմ 'ի ճառս խո
ւին ։ Իսկ մերթ նշանակէ զկցորդն ումեք
յիմիք ընդհանրական գոյացութեան ․ կամ
բնութեան ․ և ըստ այսմ ասի զանտեղծութեա-
նց ․ որք ունին զնոյն սեռ , և զանտեսակ ։
Լամբրոն ։ Իսկ մերթ նշանակի սոսկ 'ի միա
սին գոյօղն ․ այս նա ՝ որ է ընդ ումեք և կցէ
կերպիւ ։ և ըստ այսմ 'ի Շարակնոցի ․ ուր
ասի ․ Որ համագոյդ ես խորհրդոցդ հայ-
րենի ․ իմանի ասել ․ որ 'ի միասին ես ընդ

հօր յՍմ գաղանի խորհրդոյ Նը։ Մերթ և Նշանակէ զհամագոյականն․ և ըստ այսմ ասի․ համագոյ իշխանութիւն, կմ էութիւն։ և այլն։ Եւ մերթ ՚ի յոգնականին Նշանակէ զհամօրէն․ կմ զընդհանուր գոյս․ և ըստ այսմ ասի ՚ի շարականոցի ՚ի կանոնն պահոց․ որ համագոյից ես հաստիչ։ և ՚ի յատագ օր․ հնութեան ասի, համագոյից հաստիչ գոլով, որովք իմանի համօրէն գոյից հաստատօղն և ստեղծօղն։ ըստ այսմ է և ՚ի Նարեկ․ ղթ․ ուր ասի զքեզ, դաստատող համագոյից։

Համագոյական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || այն ամ․ որ վերաբերի առ Նա՝ որ է համագոյ ընդ ումեք։ Իսկ մերթ Նշանակէ սոսկ զհամագոյն, ոք զնա, որ ունի ընդ ումեք զնոյն գոյութիւն, կմ զբնութիւն․ և ըստ այսմ որդին միածին, ասի համագոյական հօր․ և հոգին ոք համագոյական հօր և որդւոյ։ Մերթ ես համագոյական կոչին ստեղծուածքն, որք գոյակիցք են միմեանց․ ոք հաղորդին միմեանց ՚ի միում գոյացութեան՝ գոլով ընդ Նոյնով սեռիւ․ կմ տեսակաւ։ Իսկ ՚ի շարականոցի․ ուր ասի՝ համագոյական եւթնիցս արարող, իմանի ընդհանուր, կմ համօրէն արարածոց ստեղծող։

Համագոյակից․ կցի․ աւ․ աց․ օք։ || գոյակից․ ոք ունօղ զմի և զնոյն գոյութիւն և զէութիւն ընդ այլում․ որ ասի զանձանց ամենայնիւ երրորդութեան։ Նարեկ․ ձ։

Համագոյութիւն․ թեան։ || գոյակցութիւն․ ոք կցորդութիւն բազմաց ՚ի միում և ՚ի Նոյնում գոյութեան․ կմ բնութեան։ Եւ այս մինչ ասի զայ, իմանի՝ ունիլն երից անձանց զմի և զնոյն գոյութիւն, կամ գոյացութիւն փի զիքապէս։ Լամբրոն։ Եւ մինչ ասի զմարդկանց՝ իմանի ունիլն զնոյն գոյութիւն, կմ գոյացութիւն մետաֆիզիքապէս, ոք ըստ որում են ենթանիւթոյ սեռի․ և տեսակի։ Իսկ մերթ Նշանակի սովաւ ՚ի միասին գոլն ուրուք ընդ ումեք։ Ոսկե․ 1․ հատ․ իդ։

Համագործ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || գործակից, ոք ՚ի միասին գործօղ զեր ինչ․ կմ զմի և զնոյն գործ առնօղ ընդ ումեք։ Աղթաթ։

Համագումար․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || ՚ի միասին գումարեցեալ․ կմ միախումբ։

Համագունդ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || միագունդ․ կմ միախումբ․ ոք ՚ի միասին խմբեցեալ․ կմ ՚ի միասին գումարեցեալ։ և ըստ այսմ ասի, համագունդ բազմութիւն։ Իսկ մերթ է մակբայ, և Նշանակէ, միահամուռ․ կամ ՚ի միասին․ կամ զույգ ընդ ումեք․ և ըստ այսմ ասի․ համագունդ կուռիլ․ կմ պատերազմիլ։ Յեսու․ 10․ 42։

Համագամ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || զանազան տեսակք համեմունաց, և զմայլեցուցիչ ճաշակելեաց, և ըմպելեաց․ և ըստ այսմ ասի համադամք կերակրոց, և ըմպելեաց․ կմ համեղագոյնք պատառոց․ և այլն։ Լամբրոն։ և ՚ի ճառս հարց․ բ․ և ի․ Իսկ մերթ Նշանակէ զազնիւն և ըղձալի կերակուրս․ կմ զզմայլեցուցիչ ճաշակս ումեք․ և ըստ այսմ ասի․ համադամ կերակուր․ և այլն։ ՚ի ճառս հարց․ իզ։

Համադաս․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || ՚ի միասին դասեցեալ․ կմ համագումար։ Լամբրոն։

Համադասեմ․ եցի․ եամ․ ել։ (Ներգործ․) || ՚ի միասին դասել․ կմ դասակցել։

Համադէն․ դենի․ իւ․ ից․ իւք։ || ծագի առ ՚ի դէն բառէն, որ է հաւատ․ ուստի բառիւս համադէն, երբեմն Նշանակի հաւատակիցն․ կմ զմի և զնոյն հաւատ ունօղն։ Իսկ երբեմն՝ ամ իրաց զհաւատ ընծայօղն․ և կմ ամի հաւատացօղն։

Համադրուան․ դրան․ ամբ․ անց․ ամբք։|| դըռնակից․ կմ դրացի․ որպիսիքէն Նոքա, որոց տունքն թէպէտ են զանազանք, բայց արտաքին դուռն երբեմն է մի․ կմ մերձ իրերաց։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմնն ըշանակէ զի և իցէ մերձաւորն․ կմ ընդհկեցն․ և ըստ այսմ մօլութիւն, որ ներհական կերպիւ համեմատի առաքինութեան իմիք, կոչի համադրուան Նորին։ ՚ի ճառս հարց․ է։

Համադրութիւն․ թեան։ || միադրութիւն․ կմ համաժողովումն, կամ համաշարադրումն։ Նարեկ․ ձդ։

Համազարմ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || համատոհմ․ կմ տոհմակից․ կմ ազգակից։ Նարեկ․ ՚ի փ․ վէտս կուսին։

Համազգի․ ւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք։ || ազգակից․ կմ արենակից․ կմ միացեղ․ կմ համատեսակ։ Լամբրոն։

Համազգութիւն․ թեան։ || ազգակցութիւն․ կմ արենակցութիւն։

Համազն․ ազին․ ամբ․ ազանց․ ամբք։ || ազգակից․ կմ համացեղ․ կմ որք են ՚ի նոյնոյ ազգէ, կմ տանէ։ Խոսրէն․ փ․ պր․ 65։

Համազնեակ․ կմ համազեակ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || այն, որ է ՚ի նոյնոյ ազգէ․ կմ համազգի։

Համազոյգ․ զուգի․ իւ․ ից․ իւք։ || զոյգ ընդ ումեք, կմ միաժամանակեան, կմ հաւասար, և համանման։

Համազուգեմ․ եցայ․ եամ․ իլ։ (Ձայնակր․) || ՚ի միասին զուգիլ․ կմ զուգակցիլ․ կամ ՚ի միասին ընկերակցիլ։

Համազուն․ ազնի․ իւ․ ից․ իւք։ || տես ըղ Համազն։

Համազօր․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || զմի և զնոյն զօր, կմ զօրութիւն ունօղ ընդ այլում․ կմ որք միակերպաբար զօրեն․ կմ որք են համակշիռ, և համանման։ Լամբրոն։

Համաթիւ․ թուոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || Նա, որ ընդ այլոց թուի ՚ի միում բազմութեան, իսկ մերթ Նշանակէ զնա, որ ունի զնոյն թիւ ընդ այլում․ և կմ որ բազմութեամբ, և որ քանակութեամբ հաւասարի ընդ այլում։ Խոսրէն․ բ․ պր․ 79։

Համաժողովեմ․ եցի․ եամ․ ել։ (Ներգործ․) || ՚ի միասին ժողովել․ կմ համահաւաքել։

Համալծեմ․ եցի․ եամ․ ել։ (Ներգործ․) || լծակցել․ կմ ՚ի միասին լծել․ կմ առակցել։

Համալուր։ (Նախդրիւ հոլովի․) || ընդ ամ տեղիս լսելի, կմ լուեալ․ կմ ամենեցուն լուր։ Լամբրոն։

Համալսարան․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || գաղրատուն․

կմ դաստառուն, ուր ուսուցանէին այսպէս մակացութիւնք։ Արդ՝ կոչեցաւ առ համա_ լսարան, զի անդ ժողովեալ բազմութիւնք մարդկանց լսեն ՚ի միասին զբանս իմաս_ տութեան։

Համախմբեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.)‖ ՚ի միասին խմբել. կամ ՚ի մի հաւաքել ըզ բազումս։

Համախոհ. կմ համախորհ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ խորհրդակից, կմ որ խորհրդոց, և բանից, և կարծեաց այլոց հաւանի, և հետևի. և կմ որ ընդ այլոց ՚ի միասին խորհի. և զնոյն խորհուրդ ունի։ Լամբրոն։

Համախորհուրդ. հրդի. իւ. ից. օք։ ‖ միա_ խորհուրդ. կմ միաբան. կմ համաշունչ։ Նարեկ. ղթ։

Համախումբ. խմբի. իւ. ից. իւք։ ‖ ՚ի միա_ սին խմբեալ. կմ ՚ի միասին ժողովեցեալ. կմ համագումար։

Համածագօղ. գողի. աւ. կմ իւ. աց. օք։ ‖ ընդ ամ կողմն, կմ յամ տեղիս՝ առհասարակ ծա գօղ. կմ բազմաց համանգամայն ծագօղ. կմ որ ՚ի միասին ընդ այլում ծագէ։ և ըստ այսմ առի զմեծէն բարսղէ. ՚ի ղուկասի։ Լոյս եղելոց աշխարհի համածագօղ գոլով. և այլն։

Համածաւալ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ առհասա_ րակ ընդ ամ կողմն. կմ ընդ ամ տեղիս ծաւալեալ. և սփռեալ. կմ համատարած։

Համածին. ծնի. իւ. ից. կմ աց. օք։ ‖ ծնեալ ՚ի միասին. որպիսիք են երկուորեակքն. [illegible]. և կմ ծնեալք ՚ի մի և ՚ի նոյն ծնո ղաց. որպիսիք են համահայր, և համամայր եղբարքն։ Նարեկ. ղէ։

Համակ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ բոլոր. կմ բովանդակ. կմ բնաւէն։ ուստի. ուրեմն, և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ. բոլորն կա պուտակ. կմ բովանդակն ոսկի. ասի. համակ կապուտակ. համակ ոսկի։ Ելից. 25. 36։ և 37. 17։ Թուոց. 4. 6. և 7։ Իսկ Ծննդ. 30. 32. և 35. յորս ասի. զհամակ յօդեաց. իմա նի, ոչխարն բովանդակ միագոյն. թփ միա_ կերպ գոյն ունօղ։ Բայց երբեմն է մակ_ բայ ժողովական, և նշանակէ՝ համօրէն. կմ առ հասարակ. կմ բոլորովին։ ՚ի Ճառ հայոց. ժ։

Համակամ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ միակամ. թփ ունօղ ընդ ումեք զմի և զնոյն կամս. և ըստ այսմ առի զանձանց ամենասուրբ երրոր դութեան, որոց կամքն է ամենևին մի։ Լամ բրոն. Իսկ մերթ նշանակէ զնա որք թէ_ պէտ զերկուս կամս ունին՝ բայց միաբա_ նեալ զնոյն իր կամսն. կմ առ մի և նոյն իր յօժարին, կմ որք են համաշունչ, և միա բան։ Խորէն. գ. գլ. 15։

Համակամիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Ձայնակր.) ‖ կամակից լինիլ. կմ միակամ լինիլ. և կմ հաւանիլ։ Խորէն. դ. գլ. 63։ 4. Եղբ. 16. 70։

Համակամութիւն. թեան։ ‖ միակամութիւն. կմ կամակցութիւն. կմ համաձայնութիւն. կմ միա բանութիւն։ Լամբրոն։

Համակայութիւն. թեան։ ‖ ՚ի միասին կա_ ցումն. կմ կայուննութիւն։ Նարեկ. ղթ։

Համակար. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ զմի և զնոյն կարողութիւն ունօղ. կամ համազօր. կմ հա մակերպ։

Համակարգ. ի. իւ. ից. օք։ ‖ միակարգ. կմ ՚ի մի դաս կարգեալ. կամ կարգակից. Լամբրոն։

Համակարգեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ համադասել. կմ ՚ի մի կարգ դասել. կմ ՚ի միասին կարգել։ Յհ Ոսկի։

Համակարիք. րեաց. եօք։ (անեզ.) ‖ զնոյն կարիս ունօղ ընդ ումեք. կամ կարեկից. կմ վշտակից. և կմ ցաւակից. որպիսի է նա՝ որ ընդ կրելն ուրուք զվիշտ ինչ. կամ ըզ ցաւ, ինքն ևս վշտանայ և ցաւի ընդ նմա։ 1. Պետր. 3. 8։ Մերթ ևս նշանակէ զհամա կիրն, ուստի տես ՚ի տեղւոջ իւրում։

Համակեաց. կեցի. աւ. աց. օք։ ‖ ՚ի միասին կեցօղ. կամ կենցաղակից. և կմ կենակից։ Յոհ. 2. հոփ. իդ։

Համակերպ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ տես զհամա_ ձև։

Համակերպ. ի. իւ. ից. կամ աց. իւք։ ‖ միա պէս կերպեցեալ. կամ զմիաձև կերպարանս ունօղ. և կամ միակերպ։ Նարեկ. ղթ։

Համակերպութիւն. թեան։ ‖ միակերպութիւն. կամ կերպարանս նման կերպարանաց այլում. կամ միաձևութիւն. կամ միակերպութիւն։ Նարեկ. ղթ։

Համակեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) ‖ բոլորել. կմ բովանդակել. կմ կա տարել. և կմ լրացուցանել։ և ըստ այսմ է Խո րէն. գ. գլ. 59. ուր ասի՝ պաշտպս համակելս ՚ի գիտուն. թփ կատարեալս գիտութեամբ։ Իսկ մերթ նշանակէ հանապազորդել. կամ շա րունակել. կմ սևեռեալ մնալ յիմիք. կամ յարատևել. և ըստ այսմ ասի. համակել յաղօթս. կամ ՚ի խորհուրդս. և կամ ՚ի հայեցուածս աչաց. և այլն։

Համակիր. կրի. իւ. ից. իւք. կամ աց. օք։ ‖ մերթ նշանակէ ունօղն ընդ ումեք ըզ նոյն կիրս. կմ զնոյն կարիս։ և ըստ այսմ եր կու բարկացօղքն՝ առին միմեանց համա_ կիրք։ Նոյնպէս և երկու քաղցեալք՝ որք ունին զկարօտութիւն հացի. առին միմեանց համակիրք։ Իսկ մերթ նշանակէ ունօղն համակրութեան։

Համակործան։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ զա_ մենեսեան կործանօղ. կմ որ առ հասարակ կործանէ։ Լամբրոն։

Համակուլ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ զամենե սեան առ հասարակ կլանօղ։ Ագաթ. Իսկ մերթ ընդ ումեք ՚ի միասին կլանօղ։

Համակրութիւն. թեան։ ‖ կիրք սիրոյ. կմ բը նական հակամիտութիւն, զոր ունին իրքն առ միմեանս, որպ մագնիսն առ բևեռն հիւ սիսային, արևածաղիկն առ արեգակն, և այլն։ Սոյնպէս և բնածին սէրն, զոր ըզ ունի ընդ ումեք անձին, համակրութիւն կո չի, որ պատճառի աննախիշխանական կառավա_ րել և առնձիլ. այսպ թէ ոչ՝ ածէ ՚ի կոր ծանումն։ Մերթ ևս համակրութիւն առի.

միառուձն այն՝ որով ոք 'ի ձեռն ենթադա-
սութեան իւրոյ հակի 'ի սէր ուրուք, և այն
պէս վառի, մինչ զի դժուարին լինի բա-
ցաձգել զնա : այլ երբեմն հանդիպի ումանց՝
որք 'ի տեսանելն զերկուս անձինս . կամ
զերկուս թագաւորութիւնս հակառակել ի-
րերաց՝ այնպէս հակին 'ի կողմն միոյն առ
'ի ջատագովել զայն, և տալ զներհա-
կելն՝ մինչ զի բանիւք դժուարաւ կա-
րեն ուղղել : Եւ այսու յունարէն կոչի սիմ
փաթիայ :

Համակրօն . ի . իւ . ից . իւք : || միակրօն . կմ
ունօղ զհամանման կրօնս, և զվարս ը՛ այ-
լումն : Նարէկ . 'ի գովէստ առաքելոց :

Համակցեմ . եցի . եա . եալ : (Ներգործ .) || ը՛
միմեանս կցել . կմ յարակցել :

Համակցորդ . ի . աւ . աց . օք : || հաղորդակից .
կմ մասնակից . կմ ընկերակից . Նարէկ . ղԷ :

Համահայր . հօր . հարբ . հարց . հարբք : || հայ
րակից . որ ունողք զմի և զնոյն հայր . որպի
սիք են եղբարքն . որք 'ի միոյ և 'ի նոյնոյ հօրէ
են ծնեալք : 'Ի ճառս հարց . իդ :

Համահանդէս . դիսի . աւ . աց . օք : || համա-
նման . կմ ամենևին հաւասար :

Համահաւասար . ի . իւ . ից . իւք : || զուգա-
հաւասար . կմ հաւասարակից : Լամբրօն :

Համահաւաք . ի . իւ . ից . իւք : || համագու-
մար . կմ միախառնումն . կմ միահամուռ . և կմ
'ի միասին հաւաքօղ :

Համահաւաքեմ . եցի . եա . եալ : (Ներգործ .) ||
'ի միասին հաւաքել . կմ համախմբել :

Համահետ . ի . իւ . ից . իւք : || միաշաւիղ . կմ
զհամանման գնացս ունօղ : Եւ մերթ 'ի միա
սին գնացօղ . կմ քայլօղ . և կմ համակրօն :
Նարէկ . 'ի գովէստ առաքելոց :

Համահետևիմ . եցայ . եաց . իլ : (Ձայնակր .)
|| հետևիլ . կմ զհետ երթալ :

Համահրաւէր : (Նախդրիւ հոլովի .) || զհա-
մայնս առ հասարակ հրաւիրօղ . կմ զամե-
նեսեան համօրէն կոչօղ : Իսկ մերթ նշա
նակէ հրաւիրօղն զոք ընդ այլում :

Համաձայն . ի . իւ . ից . իւք : || միաձայն . կմ
ձայնակից . կմ միաբարբառ . կմ հաւասարա-
կաձայն . կմ հաւասարօղ ընդ ումեք 'ի բա
նի, և 'ի յասութեան . կմ համանման : Նարէկ .
'ի գովէստ առաքելոց :

Համաձայնիմ . եցայ . եաց . իլ : (Ձայնակր .) ||
ձայնակցիլ . կմ միաբանիլ . կմ նմանիլ ու-
մեք բանիւք . և այլովք նմանեօք : Լամբրօն :

Համաձայնութիւն . թեան : || ձայնակցութիւն .
կմ միաբանութիւն . կմ միակամութիւն :

Համաձանձիր : (Նախդրիւ հոլովի .) || նա,
որ 'ի միասին ընդ այլում ձանձրացուցա-
նէ զոք : Եւ մերթ նշանակի ամենևին
ձանձրացեալն . կամ ձանձրացուցանօղն :
Մերթ և բառիւս համաձանձիր նշա-
նակի համաժողովօղն . կամ համագու-
մարօղն . որպիսի է նա՝ որ կալնու և հա-
ճաքէ զմարդիկ միահամուռ յարգելանս
բանտի . ըստ այնմ Մծբն . ժԹ : Եւ եղեն
բանտապետք, և համաձանձիրք . և դահճք
դարչուտակալք : Եւ ըստ այսմ ծագի սա

'ի ձանձիր բառէն, ը որում է արմատ ձան
ձել բայիս :

Համաձև . ի . իւ . ից . իւք : || միաձև . կմ միա
կերպ . կմ համակերպ :

Համաձևանամ . ացայ . ցիր . նալ : (Ընդմիջ .)
|| միակերպ լինել . կմ համանմանիլ . և կմ
հանգոյն այլում ձևանալ :

Համաձևութիւն . թեան : || համակերպութիւն .
կմ միաձևութիւն :

Համաճարակ . ի . աւ . աց . օք : || բոլորովին
ճարակեցեալ . կմ ըստ ամ մասանց կերեալ՝
և ծախեցեալ . և կմ այն, որոյ ընդ ամ մա
սունս ախտ ինչ է ճարակ գտեալ . և ըմբ
ռնեալ : Նարէկ . ժԵ :

Համամայր . մօր . մարբ . մարց . մարբք : || մայ
րակից . որ ունօղ ընդ այլում զմի և զնոյն
մայր . որպիսիք են եղբարքն . որք 'ի միոյ և
'ի նոյնոյ մօրէ են ծնեալք . Ծննդ . 43 . 29 :

Համամարմին : (Նախդրիւ հոլովի .) || մարմնա
կից . կամ զմիակերպ և զհամանման մարմին
ունօղ ընդ այլում : Յն ուղէ :

Համամիտ . մտի . իւ . աց . օք : || ը՛ ումեք զնոյն
միտս և զխորհուրդս ունօղ . կմ համաշունչ .
կմ միաբան . կամ միախորհուրդ . և կմ հա
մակամ : 1 . Պետ . 3 . 8 :

Համամտութիւն . թեան : || միամտութիւն . կմ
համաձայնութիւն . կմ միաբանութի : Լամբրօն :

Համայն . ի . իւ . ից . կամ համայնց . իւք : ||
ամ, կամ բոլոր . կմ բնաւ : Նարէկ . Թ : Իսկ
մերթ վարի մակբայաբար . և նշանակէ
բնաւին . կամ բոլորովին . կամ ամենևին :
Նարէկ . ժԷ . և խդ : Մերթ և համանգա
մայն . կամ 'ի միասին . կամ նաև : Նարէկ .
ծէ : և Խորէն . բ . գլ . 7 . և 72 : Դարձեալ բառս
այս ըստ հնոց ոմանց՝ եղեալ լինի փոխա
նակ շաղկապիս՝ սակայն . կմ բայց . որպէս յայտ
է 'ի բազում գրոց :

Համայնապատում . (Նախդրիւ հոլովի .) ||
զհամայնս պատմօղ . կամ զբովանդակն ա-
պատմօղ : Եւ կամ այն՝ որով համայնքն պատ-
մին . և ը այսմ ասի՝ համայնապատում խոս
տովանութիւն . զի խոստովանութիւն մեղաց .
որով համայնք մեղք՝ ասացեալք լինին :
Նարէկ . ԼԶ :

Համայնաջինջ : (Նախդրիւ հոլովի .) || զհա-
մայնս ջնջօղ և կորուսանօղ . կամ բոլորո-
վին ջնջեցեալ և սպառեցեալ : Իսկ 'ի Նա
րէկ . ԼԷ . սոր ասի՝ համայնաջինջ կործանել .
իմանի զհամայնս ջնջելով կործանել :

Համանակ . ի . աւ . աց . օք : || մերթ նշանա-
կէ զնմանակն, որ զուգոյն զնմանութի է
ումեք . կմ զհամահանդէսն . և կմ զհա-
մաձևն : Իսկ մերթ զհամակն, որ մեկնեցաւ
'ի վերոյ :

Համանգամայն : (Մակբայ ժողովական .) || միան
գամայն . կմ միահաղոյն . և կմ 'ի միասին .
ռամկօր . Ջէյլէն . կմ Ջէկտէն : Նարէկ . ղԶ : Իսկ
մերթ վարի իբրև գոյական, և նշանակէ
համօրէնն . կմ ընդհանուր . և ըստ այսմ
իմանի՝ մինչ ասի համանգամայն ազգաց . ք
համօրէն ազգաց : Իսկ 'ի Խորէն . Գ . գլ . 61 .
ուր ասի , համանգամայն երկերիւր հարք՝

նշա-

նշանակի՝ ընդ ամենն. կմ բովանդակն 'ի միասին երկերիւր հարք:

Համանձն. ձին. ամբ. անց. ամբք: || միանձն. Որ միայնակեցաց. որ մենացեալ և առանձնացեալ բնակի ուրեք:

Համանման. ի. իւ. ից. իւք: || նոյն ընդ նմանակից: Նորէնք. զէ:

Համանուն. նուան. ամբ. անց. ամբք: || անուանակից. Որ ունօղ զմի և զնոյն անուն ընդ այլում. որպիսիք են երկու անձինք անուանեալք տրդատաշէսք. Խոր. ՟Բ. ՟ԿԲ. 50: Իսկ մերթ փաղանուն. Որ այն՝ որ ըստ նոյնոյ նշանակութեան համառօտութեան սահմանի զբազմաց. որպէս է բանն՝ մարդ. որ միակերպապէս ստորոգի զամենայն անհատից մէջկան: Մերթ ևս համեմատանուն. Որ այն՝ որ ստորոգի զբազմաց ըստ համեմատութեան և բաղդատութեան իրիք. և ոչ բացարձակապէս. որպիսի է բանն՝ առողջ. որ ասի զմարդոյ, զդարմանէ բաղկին, և զդեղոց:

Համանունաբար: (մկրյ ոտակա.) || անուանակցաբար. կմ միով անուամբ. և կամ փաղանունաբար: Շնորհալին: և Լամբրոն:

Համաշխարհադործ. ի. աւ. աց. օք: || յընդհանուր աշխարհէ գործեցեալ. կմ 'ի համօրէն մարդկանց Ձի կրակեցեալ: Աշգար:

Համաշխարհակալ. ի. աւ. աց. օք: || ընդհանուր աշխարհ կալեալ և տիրապետօղ. կմ ընդհանուր աշխարհի իշխօղ. և կամ տիեզերակալ: Աշգար:

Համաշխարհական. ի. աւ. աց. օք: || այն իմ, որ պատկանի ընդհանուր Ձի. կմ տիեզերական. և կմ ընդհանրական: Աշգար:

Համաշխարհիկ. հկի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ է յաշխարհէ, և 'ի գաւառէ ուրուք. և կմ որ է ումեք քաղաքակից: ռամկ. հէթէէ րի: 'ի Վարս հարց. ՟Բ. և ՟Ժ:

Համաշունչ. շնչի. իւ. ից. իւք: || նոյն զհամամիտ: Փիլիպ. 2. 2:

Համապայծառ: (Նախադրիւ Հոլովի.) || ամենևին պայծառ. կմ բոլորովին լուսաւորս Լամբրոն: Իսկ մերթ՝ պայծառակից. կամ նման ումեք 'ի պայծառութեան. և ըստ այսմ ասի 'ի Յուրբէն. Ժողովրդեան լոյս եղաւ, համապայծառ է պանծալին:

Համապատիւ: (Նախադրիւ հոլովի.) || պատուակից. կմ հաւասարապատիւ. կամ ունօղ զմի և զնոյն պատիւ և զփառս ընդ ումեք: Նորէնք. զի:

Համապարփակ. ի. աւ. աց. օք: || զհամայնս պարփակօղ. կամ զամենայն տեղիս առ հասարակ պատօղ: Նորէնք. հէ:

Համասփիւռ: (Նախադր. հոլ.) || ընդարձակ. Որ բոլորովին սփռեցեալ. կմ ընդունելի կարուեալ և տարածեալ: Իսկ մերթ վարի երբեմն զմիոյ. որպէս համասփիւռ կոչուածն. և նոր շանակէ՝ նախանձ սփռելով կոչուածն:

Համասփռածի: || ելանէ առ յարմարոյ ընդել բայից. որ երբեմն լինի ընդ. և երբեմն ընդէ. ուստի և արմատ զսկել բայից՝ երբեմն լինի զերիկ, և երբեմն զօրէն ասացի բառն՝ համասփռածի՝ նոյն է ընդ բառին համասփիւռ:

Համատարած. ի. իւ. ից. իւք: || կարծառատ. կմ կարծ. և կմ 'ի տակառան բովանդակեալ: Երեմ. 10. 22: Հռով. 9. 28: Իսկ մերթ վարի երբեմն զմիոյ այսպէս. համատարած պատմել. կմ համատարածս խորհրդակել. և նշանակէ՝ համատարածութիւն. կմ համատարածութ. կմ կարճ 'ի կարծոյ. կմ սակաւ բանիւք. և կմ 'ի սուղ ժամանակի: 2. Մակ. 2. 33: Իմաս. 12. 9:

Համատարածագիծ. գծի. իւ. ից. իւք: || համատարածութիւն գծօղ. կմ գրօղ: Իսկ մերթ՝ համատարածաբար գծագրեալ. կմ համատարածութեամբ գրեցեալ: Նորէնք. 'ի ընդհանրականն:

Համատարածագիր. գրի. աւ. աց. օք: || Նոյն է ընդ վերնոյն: Նորէնք. զէ:

Համատարածեմ. եցի. եա. եւ: (Ներգործ.) || համառօտ, և կարճառօտ առնել. կմ կարճառօտացուցանել. կմ համատարածութիւն առնել. կմ գրել զինչ: Դան. 9. 24. ըստ այսմ է և 2. Տիմ. 2. 15. ուր ասի. Սուրբն համատարածել զբանն Ճշմարտութեան. Որ զօրաւորապէս բանս համառօտութեամբ պարզել: Իսկ 'ի Նորէնք. հԹ. ուր ասի. համատարածել 'ի յուսոյ. իմանի՝ պակասել 'ի յուսոյ:

Համասեռ. ի. իւ. ից. իւք: || այնք. որք ունին զնոյն սեռ ըստ միմեանս. և ըստ այսմ մարդն, և ձին ունելով զկենդանին սեռ ինքեանց՝ ասին համասեռք: Մերթ ևս 'ի մարմնի կենդանւոյ՝ միոյ մասն. ոսկրն ոսկեր. և այլք նմանք համասեռք ասին: Իսկ մերթ՝ համացեղ. կմ համազգի. Որ որք են 'ի մի և 'ի նոյն ազգէ: Լամբրոն:

Համատերմ. ի. իւ. ից. իւք: || սերմնակից. Որ այնք՝ որք 'ի սերմանէ միոյ և նոյնոյ ընդունին յառաջացեալք են՝ գոլով 'ի միասին յղացեալք. և ծնեալք. որպիսիք են երկուորեակքն. Որ երկուոր: Նորէնք. ղԹ:

Համատենեալ. եւոյ. ով. ոց. ովք: || 'ի միասին սնեալ. կմ սննդակից լեալ: Իսկ մերթ միասնական եղեալ. կմ համակցեալ. և կմ անանջատելի միաւորեալ: Նորէնք. հԵ:

Համասնունդ: (Նախադրիւ հոլովի.) || սննդակից. կմ 'ի միասին սնեալ: Աշգար:

Համատեղծ. ի. իւ. ից. իւք: || 'ի միասին ստեղծեալ. կմ 'ի միւն հաստատեալ՝ և որ միատեղեալ յինքն. կմ ընածին. և կամ ընդաբոյս: Նորէնք. 'ի Գով. խաչ:

Համատեղութիւն. Թե: || բաղդմունք բազմորոշ ստեղծագ՝ կերպացեալ 'ի ձև կենդանւոյ. կմ կառաց. կմ պատկի. և այլոց իրաց. զոր նկարագրեն աստեղաբաշխք բաժանելով 'ի նոսին զաստեղս երկնից. առ 'ի բարւոք ճանաչել զնա. և զնոցին համագամման. և 'ի ճանաչել զնոցանէ յարմարապէս՝ և դիւրաւ խօսել: Որոց՝ հին աստեղաբաշխք ետին զայսպիսի համաստեղութիւն ընդ 48. Թողով զշաղուամ աստեղաց ցիր և ցան՝ ոչ կերպաւորելով զնա 'ի ձև ինչ: Իսկ առ աստեղաբաշխք վերջին դարուց. նաև զայն ցան և ցիր մնացել աստեղան երգին 'ի ձևս: Այնկ համաստեղութիւնք կերպաւորեալք այժմու ժամանակիս բազումք են քան զնախնեացն: Եւ այժմ եմ աստեղաբաշխք խօսին զաստեղաց ըստ Թուոյ համաստեղու

ց Նորոյ, և ոչ հնոյ։ Վասն և մեք 'ի քաջն
կել զաստղաբաշխաց պատկերս աստեղաց՝
ռ գնացաք նշ։ Արդ՝ ըստ այսմ թիւ հա
մաստեղութեանց են 63. որոց երկոտասանքն
'ի խոտորնակ ծիրն երկնից 'ի կոչեցեալն
զոդիակոս. զորս անուանեմք՝ կենդանա
կերպս։ Իսկ անուանք սոցա են այսոքիկ.
Խոյ, որ բաղկանայ 'ի 20. աստեղաց. Ցուլ,
որ 'ի 53 ից. Երկաւորք, որ 'ի 33 ից։ Խեցգե
տին. որ 'ի 41 ոյ. Առիւծ, որ 'ի 44 ից։
Կոյս, որ 'ի 50 ից։ Կշիռ, որ 'ի 27 ից։ Կա
րիճ, որ 'ի 36 ից։ Աղեղնաւոր, որ 'ի 32 ուց։
Այծեղջիւր, որ 'ի 35 ից։ Ջրհոս, որ 'ի
... ից։ Ձուկն, որ 'ի 66 ից։ Իսկ այլք հա
մաստեղութիւնք բաժանին յերկուս դասս.
կէսք ասին հիւսիսայինք, որք կան ըստ հիւ
սիսակողմն զոդիակոսին. և կէսք հարա
ւայինք, որք կան ընդ հարաւակողմն զո
դիակոսին։ Հիւսիսայինքն են. 28. որոց
անուանքն են այսոքիկ. Փոքր արջ. Մեծ
արջ. կամ Սայլ։ Վիշապ. Կեփէոս։ Ընձ
առջ. կամ զանգալութ։ Յորդանան գետ։
... Պսակ հիւսիսային։ Վահագն.
... Հերքուլէս։ Քնար։ Տեգրիս գետ։ Կա
... Գառնաղան որքունի։ Կասսիոպէ։
Պերսէոս։ Կառավար։ Օձակալ։ Օձ։
... Արծուի։ Անտինոս։ Դելֆին։
Փոքր ձի։ Երիվար։ Անդրոմէդ։ Եռանկիւ
նի հիւսիսային։ Ծոցաւ։ և Բերենիկեան
գէս։ Իսկ հարաւային համաստեղութիւնքն
են, 33. որոց անուանքն են այսոքիկ.
Կէտ. Հայկ. Երասխ. կամ Երիդանոս
գետ։ Նապաստակ։ Մեծ շուն։ Աղաւ
նի։ Փոքր շուն։ Միեղջերու։ Օձ ջրայ
ին։ Տակառ. կամ ըմպանակ։ Ագռաւ։
Խաչ։ Ձիացուլ։ Գայլ։ Սեղան։ Պսակ
հարաւային։ Ձուկն հարաւային։ Կը
ռունկն։ Փիւնիկ։ Հնդիկ։ Սիրամարգ։
Հնդկաց հաւ։ Ծանշիւն։ Գետնատիւծ։
Եռանկիւնի հարաւային։ Ձուկն թռու
ցեալ։ Թրաձուկն։ Ամպ մեծ։ Հաւա
լուսն։ Հիդրոյ։ Ամպ փոքրիկ։ Քամաւն
կիւնի։ և Նաւարգոնեան։ Արդ՝ զսոցա
նէ եթէ կամիս գիտել, թէ յորքան աստե
ղաց բաղկանան, անս զհարաքանչիւրսն 'ի
բառսն իւրեանց 'ի մէջ բառգրքիս. զիէսն
յայսմ մասին. և զկէսն 'ի բառս մնացոր
դաց։ Իսկ թէ զձևսն. և զդիրս նոցին
կամիս խմանալ, անս 'ի համագիտակաց պատ
կերդ։ Զոր մեք այսորիկ հաղացաք դնել
առաւ. այլ և զհարաքանչիւր համաստեղու
թեց աշխատասիրեալ փոքր 'ի շատէ խօսե
ցաք. մեք զի յիշատակին սոքա 'ի զանազան
գիրս. և որ յօժարի գիտել. թէ զինչ
իցէ այս ինչ և այն ինչ բառ համաստե
ղական, ամ, տակառ, հայկ, այլ, և
այլն, գիտասցէ զայն, և իմասցի։

Համաստեփեալ։ (Նախադրիճ հոլովի.) || Ը ամ
տեղիս, կմ յամ մասունս երկին համօրէն
սփռեալ՝ և ծաւալեալ. և կմ համատարած։
Նարեկ. Հգ. և Լամբրոն։ Բայց 'ի Նարեկ. ձգ.
ուր ասի. ընդ շաւղս և ը մարմինս համա

սփռեալ տարածեցի, խմանի առ հատարակ
սփռեալ տարածեցի։ Դրնձ՝ է սա ա-
նուն գծունարագիւս ծաղկան միոյ. որ է
գունով ծիրանափայլ, և գեղեցիկ. որոյ
բոյսն է ոստակցեալ կարմիր՝ և գեղին,
և կապուտակ գունով. ունի զտերև բո
լորակաձև, և կանաչագոյն. բայց եզերք
այլոյ կողման նր լինին կարմրագոյն խառն
ը կապուտակի։ Զամանէ առատացեալքս
ներին՝ 'ի հնումն, նաև այժմ ոմանք 'ի յիմա
րոց՝ հետևելով նց, թէ յորժամ ուտէ ոք
զայն ծաղիկ. և կմ խառնեալ ընդ ըմպելիս
ինչ, օծանէ նովաւ զանդամս իւր, խօսի
զլեզուս ամ ազգաց, և լցեալ լինի ամ
իմաստութբ, և գիտութբ. որք են սուտք,
և առասպելք։

Համատարած. ի. իճ. ից. իւք։ || առ հասա
րակ ընդ ամ տեղիս, կմ յամ մասունս ի-
րիք տարածեցեալ. և ը այսմ լեզուն՝ որ է
բոլոր աշխարհս սփռել, համատարած կոչի։
Ցուցէ։ Այսպէս և մեծ ծովն ովկիանոս,
որ տարածեալ առ հասարակ պատէ զեր
կիր՝ կոչեցաւ համատարած։ Ցուցէ։ և
Աշգաւ։ ըստ այսմ է և Յոբ. 26. 12. ուր ա-
սի. իմաստութբ նր տարածեալ է համա
տարածն. զի ծովն մեծ։ Իսկ ը եօթանա
նից գնի ասացն. տարածեալ կոյ կէտն.
որ է մեծ և ահագին վիշապ ձուկն։ Մերթ
և՛ բառս համատարած՝ նշանակէ զայն
տարածն, կմ զընդարձակագոյնն։ Աշգաւ։
Իսկ մերթ զընդհանրականն. և զհասարակա
կանն. և ը այսմ մեղք բնութե մարդկային
համատարած կոչի։ Սոյնպէս փիլիսոփայք
հարք հասարակականս ասեն հարք համատարած։

Համատեւեալ. ի. ա. ոյ. օք։ || տեւական
կից. կմ որ ունի զնման ձև. կմ համա
կերպ. կմ համատիպ։ Լամբրոն։

Համատիպ. ապի. իճ. ից. իւք։ || այն որ ու-
նի զնոյն տիպ, կմ զտեսակ ը ումեք. կմ
պատկերակից՝ և կմ համակերպ։ Լամբրոն։

Համատունմ. ի. իճ. ից. իւք։ || մէս Տոհմա
կից։ Խորէն. Բ. գլ. 64։

Համար. ոյ. 'ի համարոյ. կմ 'ի համարուէ.
ով. ոց. ովք։ կմ ու. ուց. օք։ || Թիւ. կմ
թուումն. կմ հաշիւ. և կմ բովանդակու
թն թուոց։ ռամկ. հանդամէ. կմ հիսապ։ Թուոց.
1. 2։ և 14. 29։ 4. Թագ. 22. 7։ 1. Մակ. 10. 40։
Երբ մերթ՝ ը այսմ նշանակութե է բայն շա
րակցի այսպէս. 'ի համարի լինիլ. և նշա
նակէ՝ համարիլ. կմ հաշուիլ։ ը այսմ.
2. Թագ. 4. 2. Յորդանոյն բերիաւեմն 'ի հա
մարի էր. զի ընդ որդւոյ նր համարիւր, և
թուէիւր։ Երբ Իմաստ. 15. 2. ասի. քանզի
'ի քում համարի եմք, զի քոյ եմք համարե
ցեալ։ Դրնձ՝ նշենկի առձեռն համարումն. կմ
վարկումն։ 2. Թագ. 19. 43։ Սոյնպէս և 2.
Մակ. 10. 8. ուր ասի. 'ի հասարակաց համա
րուէ ազգին հրամայեցելոյ. խմանի 'ի հա
րաւ ասացեալ վարկմանէ. կմ վճռոյ։ Իսկ մերթ
նշենկի պատիւն, զոր առայ ոք վերինս առնի իւ
բում զգծոյն, զորս արարեալ է, թէ 'ի բանս
հաշուէի իցէ, և թէ ոչ։ Ղուկ. 16. 2։ Համ.

82

րեն
կմ
մրԹ
ղոփ
Համա
անե
իակ
ձակ
Մոփ

կմ անարգութ. [illegible] ղեկ. Եսայ. 11. 15:
Եւ մրԹ բացարձակ. կմ պարզ. Կիւրղ. եղէգ. ժգ:
Համարձակաբարբառ: (Նախադրիմ հզօրի.)
Ի համարձակաձայն. կմ՝ համարձակախօս

[illegible] գէտն:
Համափառ. ի. իմ. ից. իւք: || փառակից. կմ ունող զմի և զնոյն փառս ընդ ումեք. կմ պատուակից: Նար. [illegible]:
Համաքասակ. ի. իմ. ից. իւք: || համանման.

կամ

հալեն զհրահալեալս ։ ուամիօր․ հալէալ
․ կմ ծօնայ ։ Եզեկ․ 22․ 18․ և 20։ Մաղաք․
Մերթ ևս նշանակէ տապակն, կամ
ն․ և կամ այլ ինչ նման, յորս հալին
ալք․ կմ մոմք, և այլք սոյնպիսիք ։ Նա․
ի։ Իսկ 3․ Թագ․ 8․ 51․ բառս հալոց
բրաբերաբար դնի փոխանակ եգիպտո
կմ փոխանակ խիստ ծառայութեն, յո
մ որդիքն Իսրայէլի յերկաթեղէն հա
ի, կմ հնոցի՝ պաշարեցեալ տառապէին։
ցական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || այն՝ որ վերա
ի առ հալոցս․ կմ հալողական ։ Իսկ
Թ նշանակէ զնա, որ հալոցաւ գործէ․
հալելով յօրինէ զինչ․ որպիսիք են ար
Թագործք․ և այլք նմանիք․ և Ը այսմ
ի ՚ի Նարէկ․ Է․ խառնութք հալոցականաց ։
ուած․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ || հալումն․ և կմ
առնուած հալեցեալ իրաց ։ Նարէկ․ ՂԴ։
ուէ․ էի․ իւ․ իւ․ իւք ։ || է անուշահոտ
ունի ինչ, կմ խոտ ինչ, յորում բղխի հիւթ
ստակ դառն․ որ և յանուն բուսոյն
րոյ կոչի հալուէ ։ Զայս հիւթ ՚ի գործ
տեն ՚ի դեղորայս, և ՚ի ծխանելիս․ կմ ՚ի
հապատուելս, վն զի ունի զայնպիսի աղ
ու զօրութի, մինչ զի յորժամ օծանեն
ովաւ զմարմին մեռելոց՝ պահէ զնա ՚ի
տութէ Ը երկար ժամանակս, որպիսի է և
մուռն ։ Երգ․ 4․ 14։ Յոհ․ 19․ 39։
կ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || || զուգորդ․ դ ու․
օղ զզուգակից ՚ի հակադրեալ կողմն իւր,
դ մինչ բեռնաւորի գրաստն՝ յերկաքան
իւր կողմունս իւր եղեալ բեռինքն՝ հակ
ոցին, զի հակադրին միմեանց ։ Այսպէս
եղեալքն յերկուսին Թաթս հանդիսա․
էս կշռոյ՝ հակ ասին․ ըստ այսմ իմն և զայ
ոց նմանեաց ։ Իսկ երբեմն է մասնիկ բա
ադրական, և նշանակէ զհակառակն․ կմ
ներհակն․ և կմ զընդդէմն․ որդ երևեսցի
ի հետևեալ բառսն ։
կաբան․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || հակառակա․
բան․ կմ ներհակաբան․ կամ Ը դխօսօս ։
կադաշտպար․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || հակամարտ․
կամ ընդդիմամարտ․ կամ հակառակօղ Ը
ամք մարտիւ ։
կադարձ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || անդրադարձ․
կմ հակադրեալ․ և կմ ներհակն իրիք դոր
ծոյ․ կամ բանի․ և Ը այսմ յորժամ ոք դա
դարեալ ՚ի ատելոյ, կամ ՚ի քանդելոյ, ըս․
կսանի սիրել․ կամ շինել․ ասեմք զհակա
դարձն առնել ։ Այնպէս յորժամ ոք ասէ՝
ոչ կեամ, զի կերիցս, այլ ուտեմ, զի կեցից,
յետին բանն ասի հակադարձ առաջնոյն․
ըստ այսմ իմս և զայլոց նմանեաց ։
ակադարձաբար ։ (մակբայ որակական․) ||
անդրադարձաբար․ կամ ՚ի ներհակ կողմն
դարձուցանելով․ և կմ ներհակաբար ։
ակադարձիմ․ եցայ․ եա․ իլ ։ (ձայնակր․)
|| ՚ի ներհակ կողմն դառնալ․ կամ ներհա
կաբար փոխոխիլ ընդ միմեանս, որպիսի է
հակադարձիլն Ը միմեանս նախադասու․
Թեցս այսոցիկ․ մրդ մարդ է ծննդական․
մրդ ծննդականն է մարդ ։

Հակադիր․ դրի․ իւ․ ալ․ ոց․ օք ։ || է արմատ հակադրել բային, որով մերթ նշանակի հակադրօղն․ դ դնօղն զինչ հակառակ այ լումս։ Իսկ մերթ հակադրեցեալն․ դ այն՝ որ ունի զհակադրութի, կմ զներհակութի Ը ումեք․ և կմ որ ներհակի իմիք։
Հակադրեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (ներգործ․) || հա կադրեալ առնել․ կամ հակառակ ումեք զինչ դնել․ կամ զերկուս իրս՝ կմ զբանս՝ ընդդէմ իրերաց դնել․ և կմ զներհակել, և զհակառակեալ իրս ՚ի միասին դնել առա ջի ուրուք․ որդ զհուր, և զջուր։ Սիրաք․ 15․ 17։
Հակադրիմ․ եցայ․ եաց․ իլ ։ (ձայնակրակ․) || ներ հակակայիլ․ կմ ընդդիմադրիլ․ կամ ներ հականալ․ կամ հակառակիլ ։
Հակադրութի․ Թեան ։ || ներհակութի․ կմ հակակայութի․ կամ ընդդիմադրութի ։
Հակազինիմ․ եցայ․ եաց․ իլ ։ (ձայնակրակ․) || հակառակ ումեք զինիլ․ կամ մարտնչիլ․ և կմ հակառակիլ ։
Հակակայ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || հակադրեալ․ կամ ընդդիմակայ․ կմ հակառակ․ և ըստ այսմ յորժամ իր ինչ, կմ բան ինչ է ընդ դէմ այլոյ իրի, կամ բանի, ասի՝ Ղ հա կակայ, իբր Թէ ՚ի ներհակն կայ․ կմ յընդ դէմն կայ ։ Նարէկ․ ՂԴ։
Հակակայիմ․ եցայ․ եա․ իլ ։ (ձայնակ․) || ներ հակիլ․ կմ հակադրիլ․ կմ ընդդիմակայել ։
Հակակայութի․ Թեան ։ || ներհակութի․ կմ ընդդիմակայութի․ կամ հակադրութի ։
Հակակիր․ կրի․ աւ․ աց․ օք ։ || զներհակն․ կամ զհակառակն կրօղ․ և ըստ այսմ երկու կամ զհակառակն կրօղ․ և ըստ այսմ երկու իրք, որոց մինն ջերմանայ, և միւսն ցրտ․ անայ, ասին իրերաց հակակիրք․ զի ըղ ներհակն իրերաց կրեն ։ Իսկ մերթ նշա․ նակէ զհակակրութի ունօղն ընդ ումեք, և որով միշտ հակառակի նմա․ կմ գարշի, և փախչի ՚ի նմանէ ։
Հակակրութի․ Թեան ։ || կիրք ներհակութէ․ կամ բնածին հակառակութի, զոր ունին ոմանք կրք ընդ միմեանս․ որդ հուրն ընդ ջրոյ ։ Ը այսմ հակակրութի ասի առելու Թին այն, որ անկանի ՚ի մէջ երկուց ան ձանց․ որ մերթ սկզբնաւորի ՚ի բնութէ, և Թոյլատուութե անձնիշխանութեն անձի ։ Իսկ մերթ ծնանի ՚ի պատահական ներհա կուէ, որ հնդիպի նց զիրէ իմեքէ, և ոչ Ըգի մանալով այնմ սաստկանայ, և փոխի ՚ի բնութի, և սոյնս յունարէն կոչի անթի․ փաթիա ։
Հակաճառ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || ընդդիմաբանօղ․ կամ վիճաբանօղ․ կամ ներհակախօս ։
Հակաճառեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (չէզոք․) || վիճա բանել․ կամ ներհակախօսել․ որդ յորժամ երկու անձինք Ըդէմ իրերաց ՚ի ներհակն ճառեն, և մեկնեն զիրս․ կմ հակառակին միմեանց բանիւք, ասին հակաճառել․ և այս երբեմն լինի վն ուսանելոյ․ կամ վն յայտնելոյ զճշմարտութի ինչ․ որդ առնեն ուսումնականքն ։ Իսկ երբեմն լինի վն ունե լոյ զզանազան կարծիս զիրէ իմեքէ։ Ղևտր։ ||
Հակաճառիմ․ եցայ․ եաց․ իլ ։ (ձայնակր․)

Նոյն

նոյն է ընդ մերձոյն։

Հակաճառութիւն. թեան։ || ընդդիմախօսութիւն. կամ մրցաբանութիւն. և կամ հակառակաբանութիւն։ Լամբր։

Հակամարտ. ի. իւ. ից. իւք։ || ընդդիմամարտ. կմ հակառակորդ. և կամ ընդդէմ ուրուք բանիւ. կմ գանիւ. և կամ զինուք մարտնչօղ։

Հակամարտիմ. եցայ. եալ. իլ։ (ձայնակր.) || հակառակ ումեք մարտնչիլ. կմ հակաճառիլ. կմ ընդդիմանալ. և կմ հակառակիլ. թէ մարտիւ իցէ, թէ բանիւ. և թէ գանիւ։

Հակամէտ. մէտի. աւ. աց. օք։ || է արմատ հակամիտելու բային. և նշանակէ զհակամիտելն. ք զնա, որ հակի, և միտէ 'ի մի կողմն. և կամ որ հակեալ, և թեքեալ է առ ինն։

Հակամիտեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || հակիլ, և միտել, կամ 'ի մի կողմն թեքիլ. կամ յօժարիլ. և այս մերթ առի էչխայ. մերթ զմարդոյ, և մերթ զայլոց իրաց։ Խորէն. Բ. գլ. 72։ և Նարէկ. հա. և այլ։

Հակամիտութիւն. թեան։ || հակամիտումն. ք հակումն, և միտումն, կամ ձկտումն 'ի մի կողմն. և կամ յօժարութիւն։

Հակառ. ի. իւ. ից. իւք։ || զներհակն, և զհակառակն ասնօղ. կամ հակառակ։

Հակառակ. ի. աւ. աց. օք։ || ներհակ. կամ հակակայ. կամ ընդդիմակաց. կամ հակառակօղ։ 3. Թագ. 11. 25։ Գաղ. 2. 7։ Իսկ մերթ Ա բայի շարահիւսի այսպէս. հակառակ կալ. և նշանակէ, հակառակիլ. կամ ընդդիմանալ։ 2. Տիմ. 3. 8։ Ղուկ. 21. 15։ Երբ մերթ է նախադասութիւն, որ պահանջէ զհոլովն սեռականն, կմ զտրականն, և նշանակէ ընդդէմ։ Ղուկ. 11. 23։ Հռոմ. 8. 31։

Հակառակաբան. ի. իւ. ից. իւք։ || հակառակօղ ումեք բանիւ. կմ ընդդիմախօս. կմ ներհակաբան, և կմ զհակառակն ասացուածոց իւրոց խօսօղ։

Հակառակագիր. գրի. իւ. աց. օք։ || զհակառակութիւն և զկռիւ գրօղ, և յարուցանօղ. կմ հակառակորդ. և կմ ընդդիմամարտ։

Հակառակագրութիւն. թեան։ || ընդդիմագրութիւն. կմ հակամարտութիւն, կմ հակաճառութիւն. և կմ ընդդիմաբանութիւն։ Լամբր։

Հակառակաթոռ. ի. իւ. ից. իւք։ || հակառակ ումեք նստօղ յաթոռ. կմ որ հակառակ ումեք կալնու և վարէ զաթոռ իշխանութեան նր։ Խորէն. Գ. գլ. 65։

Հակառակախօս. ի. աւ. աց. օք։ || զհակառակ բանս խօսօղ. կմ ընդդիմաբանօղ. կմ ներհակաբան։

Հակառակածնունդ։ (նախդրիւ հոլովի.) || ընդ հակառակութիւն և զկէտ ծնուցանօղ. կամ զխռովութիւն յարուցանօղ։ Մծբն. Ժթ։

Հակառակաձայն. ի. իւ. ից. իւք։ || ներհակաձայն. կմ հակառակ ումեք խօսօղ. կմ հակառակաբան, և կմ տարաձայն։

Հակառակամարտ. ի. իւ. ից. իւք։ || ընդդիմամարտ. կմ ներհակ ումեք մարտնչօղ. կմ հակառակորդ։

Հակառակայորդոր. ի. իւ. ից. իւք։ || զհակառակութիւն գրգռօղ. կմ 'ի հակառակութիւն գրգռօղ. կմ խառնակարար։ Մծբն. Ժթ։

Հակառակասէր. սիրի. աւ. աց. օք։ || սիրօղ հակառակութեան. կմ կռուասէր։

Հակառակատեղ. տեղի. իւ. ից. իւք։ || զհակառակ տեղս ունօղ. որով իմանի այն, որոյ կերպն, կմ սեռնն, և կմ որպիսութիւն է հակառակ այլում. որ եթէ նա է սպիտակ և գեղեցիկ, ինքն է սեւ և տգեղ։ և ըստ այսմ ասի. հակառակատեղ ծաղիկ։ Լամբ։

Հակառակիմ. եցայ. եալ. իլ։ (ձայնակր.) || հակառակ, կմ ընդդէմ կալ. կմ կռուիլ. կմ մարտնչիլ։ Ծննդ. 26. 21։ Իմաստ. 15. 9։ Իսկ մերթ ընդդիմաբանել. կմ մրցիլ. կմ հակաճառիլ։ Ղուկ. 20. 27։ Գործ. 17. 18։

Հակառակորդ. ի. աւ. աց. օք։ || հակառակօղ. կմ ընդդիմամարտ. կմ ոսոխ. կամ թշնամի։ Եսայ. 15. 7։ Իմաստ. 2. 18։ Ղուկ. 21. 15։

Հակառակութիւն. թեան։ || ընդդիմութիւն. կմ կռիւ. կմ վէճ. կմ ընդդիմաբանութիւն. կմ հակաճառութիւն։ Եսայ. 18. 16։ Առակ. 10. 12։ Գաղ. 5. 20։

Հակառակցիմ. ցեցայ. եալ. իլ։ (ձայնակ.) || ընդդիմակցիլ. կմ հակառակորդ լինիլ. կմ հակառակիլ ումեք։ Յովէ. 1. հոփ. Ն։

Հակասաբան. ի. իւ. ից. իւք։ || ներհակաբան. կամ զհակասական բանս խօսօղ. որպիսի է նա՝ որ ասէ. Ամ մարդ է շնչաւոր. իսկ ոմն մարդ ոչ է շնչաւոր։

Հակասաբար։ (մակբայ որակական.) || հակասական կերպիւ. կմ հակասութեամբ։

Հակասական. ի. աւ. աց. օք։ || այն՝ որ պարունակէ յինքեան զհակասութիւն, որպիսիք են նախադասութիւնս այսորիկ։ Ամ կենդանի է կեցօղ. ոմն կենդանի ոչ է կեցօղ։

Հակասեմ. եւ։ (սահմանականի կատարեալն, և որք բղխին յայնմանէ՝ պակասին սմին.) || ընդդէմ ասել. կամ զներհակն ասել. կմ զհակասութիւն խօսել։

Հակասութիւն. թեան։ || ստորասութիւն, և բացասութիւն զնոյնոյ իրէ ըստ նոյնոյ բանի. որպիսի է ասելն։ Ամ մարդ ունի զգալ. ոմն մարդ ոչ ունի զգալ. կմ ասել, պետրոս է բանական. պետրոս ոչ է բանական։

Հակաստորոգ։ (նախդրիւ հոլովի.) || հակառակաբար և ներհակապէս ստորոգօղ. և կմ որ զհակադրեալ իրս զնոյնոյ ստորոգէ։ Իսկ մերթ հակադրապէս ստորոգեցեալ. կմ ստորոգելի. և ըստ այսմ անբանն, և բանականն, կմ կենդանին, և անկենդանն, ասին հակաստորոգ եզերք։

Հակաստատեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || հակադրել. ք հակառակ և ընդդէմ ումեք դրել, կմ դրով հակառակիլ ումեք. և կմ զհակառակն գրուածոց և բանից իւրոց Ա դրով արկանել։

Հակաստեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || խորհիլ. կմ խոկալ. և կմ զմտաւ ածել։

Հակարաշ. կմ հակարաչ. ի. իւ. ից. իւք։ || հակառակ. կմ ընդդէմ. կմ ընդդիմակաց. և կմ ընդդիմադարձ։

Հակարջային. նոյ. ով. ոց. ովք։ || այն, որ է

հանդէպ արջայնոյ ․ որով իմանի հարա_
ճայլին բեւեռն, և շրջանակ իւր ։ վ՟ զի հիւ_
սիսային բեւեռն ունելով մերձ իւր զարջ
կենդանակերպն, կոչի արջային ․ իսկ հարաւ_
այինն գոլով հանդէպ նը՟ կոչի հակարջային։

Հակաքարշ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ ‖ զէր ինչ ՚ի ներ
հակ կողմն քարշող և հակեցուցանող ։ Եւ
ըստ այսմ կապարեայ գունտն ժամացու_
ցին՝ հակաքարշ կոչի ։ Այնպէս և կշռորդքն՝
որք եդեալք լինին ՚ի կշիռս հանդէպ կշռե
լի իրաց ․ հակաքարշք ասին։

Հակեմ․ եցի․ եա․ ել։ (ներգործ․) ‖ հակե
ցուցանել․ կամ թեքել․ կմ՟ յերկիր խոնար
հեցուցանել․ կմ՟ ՚ի վայր մղել ։ Իմաստ․ 9․15։

Հակերգ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ կամ իւ․ ից։ ‖ ըղ
հակառակ երգս առնող․ կմ՟ ներհակ ու_
մեք երգող ։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ
հակառակ ումեք խօսի, կամ արտաբերէ
զբանս․ և ըստ այսմ ասի․ Մծբն․ ժթ․ ըղ
հերձուածողաց․ ա՞քեն հակերգք, և քսուք
խօսիւք։

Հակեցուցանեմ․ ցուցի․ ցն․ ել ։ (անցող․) ‖
տե՛ս զհակելն ։

Հակիրճ․ կրճի․ իւ․ ից․ կամ աց․ օք ։ ‖ կար
ճառօտ․ կամ համառօտ․ կամ կարճ․ կամ
սակաւ և նուազ ։ Եսայ․ 10․22։ և Հռովմ․ 9․28։

Հակոտնեայք․ էից․ էիւք։ (անեզակ․) ‖ այ
նոքիկ՝ որոց ոտքն հակադրլին միմեանց․ դ՟
ընդդէմ միմեանց են ՚ի քայլելն ․ կամ ՚ի
կանգնելն․ և ըստ այսմ ՚ի ներքին կիսա_
գունդն աշխարհի բնակողքն ՚ի վերին կի
սագունդն բնակողաց, ասին հակոտնեայք․
վ՟ զի մինչ գունդն հողոյ է իբրև զկէտ մի
՚ի միջին տեղւոջ երկնից․ ՚ի վ՟ր որոյ շըր_
ջիմք․ հետևի զի ՚ի շրջելն միոյ մարդոյ ՚ի մի
կողմն գնտոյս այսորիկ, ՚ի միւսում կող
մանն շրջողն զոտս իւր հանդէպ ոտից ա_
ռլին ունիցի․ և այսպէս լինիցին միմեանց
հակոտնեայք ։ Եւ յերկուց կողմանց ևս
զգլուխս դէպ ՚ի յերկինս ունելով, և զոտս
՚ի վ՟ր երկրի և ծանրութե մարմնոյ նը՟ բնա
կանաբար հակելով առ կեդրոն երկրի, ան
կարելի է նը՟ անկանիլ յերկինս, թէպէտ
մինն զմիւսն կարծէ անկանիլ։

Հաղ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ ‖ կից․ կմ՟ յար․ և ը՟
այսմ ելանէ ՚ի սմանէ բառս՝ հաղորդ,
որ նշանակէ՝ կցորդ։ Մերթ ևս նշանակէ
զանդամն․ ռամկ․ հէղ․ և ըստ այսմ ելանէ
՚ի սմանէ բառս՝ միահաղին, որ նշանակէ
միանգամայն։

Հաղբ․ ի․ իւ․ կմ՟ հաղբք․ ից․ իւք։ ‖ որոգայթ․
կամ թակարդ ։ ռամկ․ փուղլուխ ։ Աղաղ․ 6․
5։ Ղուկէս․ իը․ և ղ։

Հաղորդ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ ‖ մասնակից․ կամ
կցորդ ։ ռամկօրէն իշխան ։ Սաղմ․ 118․ 63։
Հռովմ․ 15․ 27։

Հաղորդակից․ կցի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ հաղորդ ը՟
ումեք․ կամ կցորդ․ կամ մասնակից․ ռամկ․
իշխան ։ Իմաստ․ 18․9։ և 2․ Պետ․ 1․4։

Հաղորդասէր․ սիրի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ սիրող
հաղորդելոյ զբարիս իւր այլոց․ և կմ՟ սի_
րող զհաղորդակցելն ընդ այլոց։

Հաղորդեմ․ եցի․ եա․ ել։ (ներգործ․) ‖ հա_
ղորդ և կցորդ առնել․ կմ՟ մասնակցել․ կմ՟
տալով ումեք զբարի ինչ՝ բաժանորդ առ_
նել զնա այնմ։ Փիլիպ․ 4․15։ Այսպէս և մա
տակարարելն քահանային զխորհուրդ մար
մնոյ, և արեան տն հաւատացելոց, ասա_
ցաւ հաղորդել․ զի նոքաւ հաղորդին և միա
ւորին հաւատացեալքն ընդ Քի և ընդ
միմեանս։

Հաղորդիմ․ եցայ․ եաց․ իլ։ (ձայնակր․) ‖
հաղորդ լինել․ կմ՟ կցորդիլ․ կմ՟ մասնակ_
ցիլ։ ռամկ․ իշխան ըլլալ։ Աղաղ․ 5․17։ Իմաս․
6․25։ Հռովմ․ 12․13։ Իսկ մինչ ասի հաղոր_
դիլ մարմնոյ․ և արեան տն․ իմանի ըն_
դունիլ զամենանուր խորհուրդ հաղորդութե․
և զի յայսմ խորհրդեան հաղորդ լինիմք
Քի, և խորհրդականաբար միաւորիմք ընդ
նմա, վ՟ այնորիկ ընդունիլն զմարմին տն
ասացաւ, հաղորդիլ։

Հաղորդութիւն․ թեան։ ‖ մասնակցութի․ կմ՟
կցորդութի։ ռամկ․ իշխանութի ։ Իմաստ․ 8․18։
2․ Կորնթ․ 13․13։ Իսկ Գործ․ 6․6․ ուր ասի
հաղորդութե արասցէ աշակերտն վարդա
պետին ․ իմանի հաղորդ արասցէ աշա_
կերտն զվարդապետն բարեաց իւրոց՝ տա
լով նմա զնոյն ։ Մերթ ևս բառիւս հաղոր
դութի, իմանի ընդունումն, կմ՟ խորհուրդն
մարմնոյ, և արեան տն ։ Եւ կոչեցաւ հա
ղորդութի, զի նոքաւ հաղորդ, և մասնա
կից լինիմք ածային շնորհացն․ և միանամք
ը՟ Քի․ որ է գլուխ մեր ։ Գործ․ 2․42։

Հաճ։ (նախդրիւ հոլովի․) ‖ է արմատ հա
ճիմ բային․ և նշանակէ հաճոյ ։ Այսպէս 2․
Մակ․ 2․23․ ուր ասի․ տն ոչ ընդ մեզ
հաճ լինիլ․ իմանի հաճոյ լինիլ․ դ՟ հա_
ճիլ․ կմ՟ հաւանիլ։

Հաճար․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ ‖ է տեսակ ինչ
արմտեաց․ դ՟ ընդեղէն հատ ինչ նման վը
տիտ ցորենոյ․ և է դունով թուխ իբրև
ղզարի․ յորմէ երբեմն ղհաց կազմեն աղ
քատք․ և երբեմն արկանեն զնա ՚ի կերա_
նասնոց ։ ռամկ․ ըռհար ։ Ելից․ 9․32։ 3․ Թագ․
19․ 6։ Եսայ․ 28․25։ Եզեկ․ 4․9։

Հաճեմ․ եցի․ եա․ ել։ (զօրութ․ անցող․) ‖
հաճեցուցանել․ կմ՟ հաւանեցուցանել․ կմ՟
յօժարեցուցանել․ և ըստ այսմ փոխանակ
ասելոյ հաճեցուցանել զոք․ ասի՝ հաճել
զմիտս նը՟ ։ ռամկ․ խօսք անցնել․ կմ՟ խօսքը
խօսք անել․ 2․ Մակ․ 13․26։ և 11․14։ Մատ․ 28․
14։ Մարկ․ 15․15։

Հաճեցուցանեմ․ ցուցի․ եցն․ անել ։ (ան_
ցող․) ‖ նոյն է ընդ վերնոյն ։

Հաճիմ․ եցայ․ եաց․ իլ։ ‖ մերթ վարի ա
իբրև զձայնակրական, և նշանակէ․ հաւա
նիլ․ կմ՟ կամիլ․ կմ՟ ախորժել․ և կմ՟ ախորժ
մամբ իւիք բերիլ առ իմն ։ Սաղմ․ 149․ 4։
Մատ․ 3․17։ Յայտ․ 12․11։ Բայց Ղևտ․ 26․
41․ ուր ասի, յայնժամ հաճեսցին ը՟ մեղս
իւրեանց, իմանի, ախորժեսցին զպատիժս
մեղաց իւրեանց․ և կմ՟ է ոճ իմն հեգնա_
կան, որով իմանի տհաճելն, կմ՟ գարշելն,
ան՟ փոխանակ ասելոյ՝ անէծ, ասեմք եր_

բերմն հեգնելով. օրհնեաց։ Իսկ մերթ վա րի խորհ. շնորհատրոկ բայ․ և նշանակէ հաճեցուցանել․ կմ հաւանեցուցանել․ և կմ հակել զոք ՚ի կամս իւր․ և ըստ այսմ է 2. Մակ. 4. 45. ուր ասի, Պահանջեալ տայր պտոլոմեայ. զի հաճեսցէ զնոսա նմ․ կմ հա ճեցուսցէ զնա։

Հաճոյ։ ‖ ՚ի յեղականումն ոչ գոլովի. այլ Է բայի չորրորդի պայակեա․ հաճոյ լինել. և նշանակէ․ հաճելի․ կմ ախորժելի լինել․ կմ ախրժելի և ընդունելի գոլ․ կմ հաճոյա նալ։ 1. Թեսղ. 2. 26։ և 11. 10։ Սաղմ. 25. 3։ Իսկ ՚ի յոգնականումն հոլովի այսպէս. հա ճոյք. ից. իւք. և նշանակէ զհաճութիւն, կմ զախորժումն, կմ զհաճելի, և զախորժելի իրն։ Սաղմ. 105. 4։ Բարուք. 4. 4։ Յօհ. 8. 29։

Հաճոյական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ հաճեցուցիչ․ կմ հաճելի, կմ ընդունելի։ Եւէկ. 29. 33։

Հաճոյակատար. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ կատարող հաճոյից․ կմ հաճոյարար․ կմ կամարար․ և կմ հաճելի․ և կատարեալ։ Աշխար․։

Հաճոյանամ. ացայ. ցիր. ալ։ (ընդգծիլ․) ‖ հա ճոյ լինել․ կմ ախորժելի երեւիլ․ և կամ ընդունելի գոլ։

Հաճոյարար. րարի. աւ. աց. օք։ ‖ մերթ նը շանակէ զհաճոյացուցիչն․ կմ զհաճոյ առ նողն․ Իսկ մերթ զնա․ որ զհաճոյս, և ըղ կամս ուրուք առնէ․ և կատարէ․ կամ կամարար։

Հաճութիւն. թեան։ ‖ հաճումն․ կմ հաւանութիւն․ կմ ախորժումն․ և կմ յօժարութիւն։ Ղուկ. 2. 14։ Փիլիպ. 2. 13։ Եբր. 12. 28։ Բայց Առ ակ. 31. 30. նշանակէ․ հաճելիութիւն, կամ շնորհ․ և վայելչութիւն, որով հաճելի և սիրե լի լինի ոք ուրեք։

Համ. ոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ ճաշակ կերակրե լենաց, որ է որակութիւն ինչ, զոր զգայ միայն ճաշակելիքն․ որ և ռամկ. ասի համ։ Եւէկ. 16. 31։ Երեմ. 48. 11։

Համ։ ‖ է մասնիկ ինչ բաղադրական, որ յա րի ՚ի բառս ումանս, որով մերթ նշանակի մի և նոյնն, կմ կիցն․ կմ ՚ի միասինն։ Եւ մերթ համայնն, կմ բնաւն, և կամ առ հա սարակն։ Մերթ ևս գնի առ ՚ի զարդ, զորս տեսցես ՚ի յառաջիկայ մեկնութեան բառից, որք այսու մասնկամբ են բաղադրեցեալք։

Համաբան. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ ասող զմի և ըզ նոյն բան ընդ այլում․ կմ միաբան․ կամ համաձայն․ կմ համանման։ Նարեկ. կա։

Համաբանեմ. եցի. եա. եւ։ (Ներգործակ․) ‖ խօսել և ճառել զմին միաբերան և համա ձայն այլում․ և կմ ՚ի միասին համաձայն այլում բարբառել։ Իսկ մերթ նշանակի․ միաբանեցուցանել․ կմ համաձայն և համա խորհուրդ առնել զոք ընդ այլում։

Համաբարբառ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ համաձայն․ կամ միաձայն․ կամ միաբան։ Նարեկ. ճ։ Եւ յայսմանէ ասել համաբարբառ կոչի ցա ցակն աւետարանական բանից, որ ՚ի ձեռն ամոնիոսեաց թուոց, և կանոնաց դրոշմեա լոց ՚ի գանազան տեղիսակս ցուցանէ թէ որք են բանքն յորս աւետարանիչքն հա մաձայնեն միմեանց, պատմելով զնոյն բան․ որք գտանի եղեալ յումեմն ձեռագրիր․ կմ տպագրեալ աւետարանս։

Համաբարոյ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ բարոյակից, որ զմի և զնոյն բարս ունող ընդ այլում․ կմ համանման վարուք և գործովք․ և ըստ այսմ ասի ՚ի գիրս Խորէն. Է. գլ. 68. Զօրականք համաբարոյք աւագաց։

Համաբնաբան. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ նա․ որ ու սեալ է զգիտութիւն համաբնաբանութեան․ կմ որ ճառէ և խօսի զայնց ամենից, որք պատականին առ այսպիսի գիտութիւն։

Համաբնաբանութիւն. թեան։ ‖ է մակացու թիւն այն, որ ճառէ ընդհանրապէս և վե րացեալաբար զէակէ, ըստ որում է իմանա լի․ որ յունարէն կոչի Մեթափիզիքայ․ և ուսեալ լինի յետ Ֆիզիքային․ կմ յետ բնաբանութեան։

Համաբնակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ բնակակից․ կմ ՚ի միասին բնակող։ Մերթ ևս համաբնակ կոչի տեղին, ուր երկու անձինք համաբը նակին, կմ ՚ի միասին բնակին. և ըստ այսմ ասի ՚ի գիրս Խորէն. Գ. գլ. 34. Աշխարհաւ համաբնակաւն։

Համաբնական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ մերթ նշա նակէ սոսկ զբնականն, կամ զբնաւորա կանն. և ըստ այսմ մասնիկս համ գնի առ ՚ի զարդ։ Իսկ մերթ զբնաւորակիցն, կմ ըզ բնութենակիցն։ Յն որդի։ Մերթ ևս նշա նակի սովոր այն՝ որ է ՚ի վեր քան զբնա կանն։ Եւ մերթ մեթափիզիքականն, կմ այն, որ պատականի առ գիտութիւն մեթա ֆիզիքային։

Համաբնակից. կցի. աւ. աց. օք։ ‖ տե՛ս ըզ Բնութենակից։

Համաբնութիւն. թեան։ ‖ բնութենակցութիւն․ կմ նոյնութիւն բնութեան մեթափիզիքապէս։ Իսկ ՚ի գիրս Լամբրոնացւոյն ՚ի բացումն ան զխս գնի փոխանակ բնութենակից բա ռիս։

Համաբոյս. բուսի. իւ. ից. իւք։ ‖ բնածին․ կմ ընդաբոյս. կմ բնական. և ըստ այսմ ասի տակութիւն համաբոյս ասի ձեան։

Համաբուն։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ միաբուն, որ ունող զմի և զնոյն բուն․ կամ բնութիւն․ և կամ բնութենակից։ Նարեկ. ճը։ և Լամ բրօն։ Իսկ մերթ նշանակէ զբանն և զխա կականն․ կամ զհաստատութիւն և զհիմնարկութիւն։ Լամբրօն։

Համագոյ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ գոյակից, որ ու նող մեթափիզիքապէս զմի և զնոյն պարզ գոյու թիւն․ և ըստ այսմ ասի միոյն աստուածոյ ա մենասուրբ երրորդութեան։ Նարեկ ՚ի բազում տե ղիս։ Իսկ մերթ նշանակէ զկցորդն ումեք յիմիք ընդհանրական գոյացութեան․ կամ բնութեան․ և ըստ այսմ ասի զամենայն էա կաց․ որք ունին զնոյն սեռ․ և զտեսակ։ Լամբրօն։ Եւ մերթ նշանակի սովորաբ ՚ի միա սին գոյողն․ որ նա՝ որ է Է ուրեք ՚ի և կցէ կերպիւ։ և ըստ այսմ ՚ի Շարականս․ ուր ասի․ Որ համագոյդ ես խորհրդոցդ հայ րենի․ ծնանի առել․ որ ՚ի միասին ես ընդ

հօր յոյժ գաղտնի խորհրդոյն ՚ի։ Մերթ և նշանակէ զհամագոյականն. և ըստ այսմ ասի. համագոյ իշխանութիւն, կմ՛ էութիւն։ և այլն։ Եւ մերթ ՚ի յոգնականին նշանակէ զհամօրէն. կմ՛ զընդհանուր գոյս. և ըստ այսմ ասի ՚ի Շարակնոցի ՚ի խնկոց պահոց. որ համագոյից ես հաստիչ։ և ՚ի յաւագ օրհնութեան ասի, համագոյից հաստիչ գոլով, որովք իմանի համօրէն գոյից հաստատօղն և ստեղծօղն։ ըստ այսմ է և ՚ի Նարեկ. ղթ. ուր ասի զքեզ, դատաւոր համագոյից։

Համագոյական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ. որ վերաբերի առ նա՝ որ է համագոյ ընդ ումեք։ Իսկ մերթ նշանակէ սոսկ զհամագոյն, քս զնա, որ ունի ընդ ումեք զնոյն գոյութիւն, կմ՛ զբնութիւն. և ըստ այսմ որդին միածին, ասի համագոյական հօր. և հոգին ոք համագոյական հօր և որդւոյ։ Մերթ ևս համագոյական կոչին ստեղծուածքն, որք գոյակիցք են միմեանց. քս հաղորդելն միմեանց ՚ի միում գոյացութեան՝ գոլով ընդ նոյնով սեռիւ կմ՛ տեսակաւ։ Իսկ ՚ի Շարակնոցի. ուր ասի՝ համագոյական եկեղեցւոյ արարօղ, իմանի ընդհանուր, կմ՛ համօրէն արարածոց ստեղծօղ։

Համագոյակից. կցի. աւ. աց. օք։ || գոյակից. քս ունօղ զմի և զնոյն գոյութիւն և զէութիւն ընդ այլում. որ ասի զանձանց ամենասուրբ երրորդութեան։ Նարեկ. ձ։

Համագոյութիւն. թեան։ || գոյակցութիւն, քս կցորդութիւն բազմաց ՚ի միում և ՚ի նոյնում գոյութեան. կմ՛ բնութեան։ Եւ այս մինչ ասի զայ, իմանի՝ ունելն երից անձանց զմի և զնոյն գոյութիւն, կամ գոյացութիւն փիզիքապէս։ Լամբրոն։ Եւ մինչ ասի զմարդկանց՝ իմանի ունելն զնոյն գոյութիւն. կմ՛ գոյացութիւն մետաֆիզիքապէս, քս ըստ որում են ենթանիւթոյ սեռի. և տեսակի։ Իսկ մերթ նշանակի սովաւ ՚ի միասին գոլն ուրուք ընդ ումեք։ Սոկր. ա. հատ. իդ։

Համագործ. ի. աւ. աց. օք։ || գործակից, քս ՚ի միասին գործօղ զեր ինչ. կմ՛ զմի և զնոյն գործ առնօղ ընդ ումեք։ Ագաթ։

Համագումար. ի. իւ. եց. իւք։ || ՚ի միասին գումարեցեալ. կմ՛ միախումբ։

Համագունդ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || միագունդ. կմ՛ միախումբ. քս ՚ի միասին խմբեցեալ. կմ՛ ՚ի միասին գումարեցեալ։ և ըստ այսմ ասի. համագունդ բազմութիւն։ Իսկ մերթ է մակբայ, և նշանակէ, միահամուռ. կամ ՚ի միասին. կամ զոյգ ընդ ումեք. և ըստ այսմ ասի. համագունդ կռուել. կմ՛ պատերազմել։ Յեսու. 10. 42։

Համադամ. ի. աւ. աց. օք։ || զանազան ուտելիք համեղահամ, և զմայլեցուցիչ ճաշակելեաց, և ըմպելեաց. և ըստ այսմ ասի համադամք կերակրոց, և ըմպելեաց. կմ՛ համադամք պտղոց. և այլն։ Լամբրոն։ և ՚ի Ճառս հայոց. ը. և իա։ Իսկ մերթ նշանակէ զազնիւն և զըղձալի համեղահամն. կմ՛ զզմայլեցուցիչ ճաշակ ունօղն. և ըստ այսմ ասի. համադամ կերակուր. և այլն։ ՚ի Ճառս հայոց. իզ։

Համագաս. ի. իւ. ից. իւք։ || ՚ի միասին դասեցեալ. կմ՛ համագումար։ Լամբրոն։

Համադասեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ՚ի միասին դասել. կմ՛ դասակցել։

Համադէն. դենի. իւ. ից. իւք։ || ծագի առ ՚ի դէն բառէն, որ է հաւատ. ուստի բառիւս համադէն, երբեմն նշանակի հաւատակիցն. կմ՛ զմի և զնոյն հաւատ ունօղն։ Իսկ երբեմն՝ ամ՛ իրաց զհաւատ ընծայօղն. և կմ՛ ամի հաւատացօղն։

Համադրական. դրան. ամբ. անց. ամբք։ || դըրակից. կմ՛ դրացի. որպիսիք էին նոքա, որոց տունքն թէպէտ էն զանազանք, բայց արտաքին դուռն երբեմն է մի. կմ՛ մերձ իրերաց։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նըշանակէ զմի և նոյն մերձաւորն. կմ՛ ընկերն. և ըստ այսմ մոլութիւն, որ ներհական կերպիւ համեմատի առաքինութեան իմիք, կոչի համադրական նորին։ ՚ի ճառս հոգց. ը։

Համադրութիւն. թեան։ || միադրութիւն. կմ՛ համաժողովութիւն, կամ համաշարադրութիւն։ Նարեկ. ձզ։

Համազարմ. ի. իւ. ից. իւք։ || համատոհմ. կմ՛ տոհմակից. կմ՛ ազգակից։ Նարեկ. ՚ի գովեստ խաչին։

Համազգի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || ազգակից. կմ՛ արենակից. կմ՛ միացեղ. կմ՛ համատեսակ։ Լամբրոն։

Համազգութիւն. թեան։ || ազգակցութիւն. կմ՛ արենակցութիւն։

Համազն. ազին. ամբ. ազանց. ամբք։ || ազգակից. կմ՛ համացեղ. կմ՛ որք են ՚ի նոյնոյ ազգէ, կմ՛ տանէ։ Խորեն. գ. գլ. 65։

Համազնեակ. կմ՛ համազեակ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն, որ է ՚ի նոյնոյ ազգէ. կմ՛ համազգի։

Համազոյգ. զուգի. իւ. ից. իւք։ || զոյգ ընդ ումեք, կմ՛ միասնական, կմ՛ հաւասար, և համանման։

Համազուգեմ. եցայ. եա. իլ։ (Ձայնակր.) || ՚ի միասին զուգիլ. կմ՛ զուգակցիլ. կամ ՚ի միասին ընկերակցիլ։

Համազուն. ազնի. իւ. եց. իւք։ || տես ըզ Համազն։

Համազօր. ի. իւ. ից. իւք։ || զմի և զնոյն զօր, կմ՛ զօրութիւն ունօղ ընդ այլում. կմ՛ որք միակերպարար զօրեն. կմ՛ որք են համակերպ, և համանման։ Լամբրոն։

Համաթիւ. թուոյ. ով. ոց. ովք։ || նա, որ ընդ այլոց թուի ՚ի միում բազմութեան, իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ ունի զնոյն թիւ ընդ այլում. և կմ՛ որ բազմութեամբ, և որ քանակութեամբ հաւասարի ընդ այլում։ Խորէն. բ. գլ. 79։

Համաժողովեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ՚ի միասին ժողովել. կմ՛ համահաւաքել։

Համալծեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || լծակցել. կմ՛ ՚ի միասին լծել. կմ՛ սատակցել։

Համալուր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ընդ ամ՛ տեղիս լսելի, կմ՛ լսեցեալ. կմ՛ տիեզերալուր։ Լամբրոն։

Համալսարան. ի. աւ. աց. օք։ || դպրատուն.

կմ դաստառակ, ուր ուսուցանին ալէսպէս մանկացութիւնք։ Արդ՝ կոչեցաւ սա համալսարան, զի անդ ժողովեալ բազմութիւնք մարդկանց ըստ 'ի միասին զբանս իմաստութեան։

Համախմբեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || 'ի միասին խմբել. կամ 'ի մի հաւաքել ըղ բազումս։

Համախոհ. կմ համախորհ. ի. իւ. ից. իւք։ || խորհրդակից. կմ որ խորհրդոց, և բանից, և կարծեաց այլոց հաւանի, և հետևի. և կմ որ ընդ այլոյ 'ի միասին խորհի. և զնոյն խորհուրդ ունի։ Լամբրոն։

Համախորհուրդ. հրդոյ. ով. ոց. օք։ || միախորհուրդ. կմ միաբան. կմ համաշունչ։ Նարեկ. ղթ։

Համախումբ. խմբի. իւ. ից. իւք։ || 'ի միասին խմբեալ. կմ 'ի միասին ժողովեցեալ. կմ համագումար։

Համածագօղ. գողի. աւ. կմ իւ. աց. օք։ || Ը ամ կողմն, կմ յամ տեղիս՝ առհասարակ ծագօղ. կմ բազմաց համանգամայն ծագօղ. կմ որ 'ի միասին ընդ այլում ծագէ։ և ըստ այսմ առի զմեծէն բարաղէ. 'ի շարականի։ Լոյս եղելոց աշխարհի համածագօղ գոլով. և այլն։

Համածաւալ. ի. իւ. ից. իւք։ || առհասարակ ընդ ամ կողմն. կմ ընդ ամ տեղիս ծաւալեալ, և սփռեալ. կմ համատարած։

Համածին. ծնի. իւ. ից. կմ աց. օք։ || ծնեալ 'ի միասին. որպիսիք են երկուորեակքն. ը եփրոն. և կմ ծնեալք 'ի մի և 'ի նոյն ծնողաց. որպիսիք են համահայր, և համամայր եղբարքն։ Նարեկ. ղէ։

Համակ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || բոլոր. կմ բովանդակ. կմ բնաւ։ ռամկ. [illegible], և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ, բոլորն կապուտակ. կմ բովանդակն ոսկի. առի, համակ կապուտակ. համակ ոսկի։ Ելից. 25. 36։ և 37. 17։ Թուոց. 4. 6. և 7։ Իսկ Ծննդ. 30. 32. և 35. յորս ասի. զհամակ յօդեաց. խմանի, ոչխարն բովանդակ միագոյն, ը միակերպ գոյն ունօղ։ Բայց երբեմն է մակբայ ժողովական, և նշանակէ՝ համօրէն, կմ առ հասարակ. կմ բոլորովին։ 'Ի ճառ հարց. ըէ։

Համակամ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || միակամ. ը ունօղ ընդ ումեք զմի և զնոյն կամս. և ըստ այսմ առի զանձանց ամենասուրբ երրորդութեան, որոց կամքն է ամենևին մի։ Լամբրոն. Իսկ մերթ նշանակէ զնա որք թէպէտ զերկուս կամս ունին՝ բայց միաբանեալ զնոյն իր. կամին. կմ առ մի և նոյն իր յօժարին, կմ որք են համաձայնունք. և միաբան։ Խորէն. գ. գլ. 15։

Համակամիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Զայնակր.) || կամակից լինիլ. կմ միակամ լինիլ. և կմ հաւանիլ։ Խորէն. գ. գլ. 63։ 4. Եղշ. 16. 70։

Համակամութիւն. թեան։ || միակամութիւն. կմ կամակցութիւն. կմ համաձայնութիւն. կմ միաբանութիւն։ Լամբրոն։

Համակայութիւն. թեան։ || 'ի միասին կացումն. կմ կայունութիւն։ Նարեկ. ղթ։

Համակար. ի. իւ. ից. իւք։ || զմի և զնոյն կարողութիւն ունօղ. կամ համազօր. կմ համակերպ։

Համակարգ. ի. իւ. ից. օք։ || միակարգ. կմ 'ի մի դաս կարգեալ. կամ կարգակից. Լամբրոն։

Համակարգեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || համադասել. կմ 'ի մի կարգ դասել. կմ 'ի միասին կարգել։ Յճ ոսկի։

Համակարիք. րեաց. եօք։ (անեզ.) || զնոյն կարիս ունօղ ը ումեք. կամ կարեկից. կմ վշտակից. և կմ ցաւակից. որպիսի է նա՝ որ ընդ կրելն ուրուք զվիշտ ինչ. կամ ըղ ցաւ, ինքն ևս վշտանայ և ցաւի ը նմա։ 1. Պետր. 3. 8։ Մերթ ևս նշանակէ զհամակիրն, ուստի տես 'ի տեղւոջ իւրում։

Համակեաց. կեցի. աւ. աց. օք։ || 'ի միասին կեցօղ։ կամ կենցաղակից. և կմ կենակից։ Ոսկէ. 2. հափ. իդ։

Համակերպ. ի. իւ. ից. իւք։ || տես զհամաձև։

Համակերտ. ի. իւ. ից. կամ աց. իւք։ || միապէս կերտեցեալ. կամ զմիաձև կերտուածս ունօղ. և կամ միակերպ։ Նարեկ. ղթ։

Համակերտութիւն. թեան։ || միակերտութիւն. կամ կերտուածն նման կերտուածոյ այլում. կամ միաձևութիւն. կամ միակերպութիւն։ Նարեկ. ղթ։

Համակեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) || բոլորել. կմ բովանդակել. կմ կատարել. և կմ լրացուցանել։ և ըստ այսմ է Խորէն. գ. գլ. 59. ուր ասի՝ պատճառս համակելոյ 'ի դպրութի. ը կատարելոյ դպրութը։ Իսկ մերթ նշանակէ համառօտագրել. կամ շարունակել. կմ սևեռեալ մնալ յինքն. կամ յարատևել. և ըստ այսմ առի. համակել յաղօթս. կամ 'ի խորհուրդս. և կամ 'ի հայեցուածս աչաց. և այլն։

Համակիր. կրի. իւ. ից. իւք. կամ աց. օք։ || մերթ նշանակի ունօղն ընդ ումեք ըզնոյն կիրս. կմ զնոյն կարիս։ և ըստ այսմ երկու բարկացօղքն՝ ասին միմեանց համակիրք։ Նոյնպէս և երկու քաղցեալք՝ որք ունին զկարօտութիւն հացի. ասին միմեանց համակիրք։ Իսկ մերթ նշանակի ունօղն համակրութիւն։

Համակործան։ (Նախդրիւ հոլովի.) || զամենեսեան կործանօղ. կմ որ առ հասարակ կործանէ։ Լամբրոն։

Համակուլ։ (Նախդրիւ հոլովի։) || զամենեսեան առ հասարակ կլանօղ։ Աղթամ։ Իսկ մերթ ընդ ումեք 'ի միասին կլանօղ։

Համակրութիւն. թեան։ || կիրք սիրոյ. կմ բնական հակամիտութիւն, զոր ունին իրքն առ միմեանս, ոպ մագնիսին առ քարեան հիւսիսային, արևածաղիկն առ արեգակն, և այլն։ Սոյնպէս և բնածին սէրն, զոր ունի ընդ ումեք անձին, համակրութիւն կոչի, որ պարտի անձնիշխանաւն կառավարիլ և սանձիլ. այսպէս թէ ոչ՝ ածէ 'ի կործանումն։ Մերթ ևս համակրութիւն ասի,

միատուածս այն՝ որով ոք 'ի ձեռն ենթադա_ սութեան իւրոյ հանէ 'ի սեպհականութենէ իւրոյ, և այն, մինչ զի դժուարին լինի բա_ ղել զնոսա՝ ցանգեալ ամանց ցաւագնել : որ հրաժան հանդիպեալ տմանց ովք 'ի տեսանելն զերկուս անձինս . կամ զերկուս թագաւորութիւս հակառակիլ ի_ րերաց՝ այնպէս հակեն 'ի կողմն միոյն առ_ 'ի ջատագովել զայն , և առել զներհա_ կեալն՝ մինչ զի բանիւք դժուարաւ կա_ րեն ուղղել : Եւ սոյնս յունարէն կոչի սիմ փաթիայ :

Համակրօն . ի . իւ . ից . իւք : || միակրօն . կմ ունօղ զհամանման կրօնս , և զկարգ Է այ_ լում : Նորէէ 'ի գովէսթ սրբոյն :

Համակցեմ . եցի . եա . ել : (Ներգործ .) || Է միմեանս կցել . կմ յարակցել :

Համակցորդ . ի . աւ . աց . օք : || հաղորդակից . կմ մասնակից . կմ ընկերակից . Նորէէ . գՀ :

Համահայր . հօր . հարբ . հարց . հարբք : || հայ րակից . ոյ ունօղք զմի և զնոյն հայր . որպի սիք են եղբարքն , որք 'ի միոյ և 'ի նոյնոյ հօրէ են ծնեալք : 'Ի Հայր հարց . իզ :

Համահանդէս . գիսի . աւ . աց . օք : || համա_ նման . կմ ամենևին հաւասար :

Համահաւասար . ի . իւ . ից . իւք : || զուգա_ հաւասար . կմ հաւասարակից : Լամբրօն :

Համահաւաք . ի . իւ . ից . իւք : || համագու_ մար . կմ միախումբ . կմ միահամուռ . և կմ 'ի միասին հաւաքօղ :

Համահաւաքեմ . եցի . եա . ել : (Ներգործ .) || 'ի միասին հաւաքել . կմ համախմբել :

Համահետ . ի . իւ . ից . իւք : || միաշաւիղ . կմ զհամանման գնացս ունօղ : Եւ մերթ 'ի միա սին գնացօղ . կմ քայլօղ . և կմ համակրօն : Նորէէ 'ի գովէսթ սրբոյն :

Համահետևիմ . եցայ . եաց . իլ : (Ձայնակր .) || հետևիլ . կմ ըհետ երթալ :

Համահրաւէր : (Նախդրիւ հոլովի .) || զհա_ մայնս առ հասարակ հրաւիրօղ . կմ զամե_ նեսեան համօրէն կոչօղ : Իսկ մերթ նշա նակէ հրաւիրօղն զոք ընդ այլում :

Համաձայն . ի . իւ . ից . իւք : || միաձայն . կմ ձայնակից . կմ միաբարբառ . կմ հաւասարա_ կաձայն . կմ հաւասարօղ ընդ ումեք 'ի բա նի , և 'ի յասութեան . կմ համանման : Նորէէ 'ի գովէսթ սրբոյն :

Համաձայնիմ . եցայ . եաց . իլ : (Ձայնակր .) || ձայնակցիլ . կմ միաբանիլ . կմ նմանիլ ու_ մեք բանիւք , և այլովք նմանեաց : Լամբրօն :

Համաձայնութիւն . թեան : || ձայնակցութիւն . կմ միաբանութիւն . կմ միակամութիւն :

Համաձանձիր : (Նախդրիւ հոլովի .) || Նա , որ 'ի միասին ընդ այլում ձանձրացուցա_ նէ զոք : Եւ մերթ նշանակի ամենևին ձանձրացեալն . կամ ձանձրացուցանօղն : Մերթ ևս բառիւս համաձանձիր նշա_ նակի համածուղովօղն . կամ համագու_ մարօղն . որպիսի է Նա՝ որ կալնու և հա_ ւաքէ զմարդիկ միահամուռ յարգելանս բանտի . ըստ այսմ Մծբն . ժԹ : Եւ եղեն բանտապետք , և համաձանձիրք . և դահճք դարշունակալք : Եւ ըստ այսմ ծագի սա

'ի ձանձիր բառէն , Ը որում է արմատ ձան ձել բային :

Համաձև . ի . իւ . ից . իւք : || միաձև . կմ միա կերպ . կմ համակերպ :

Համաձևանամ . ացայ . ցիր . նալ : (Չեզոք .) || միակերպ լինել . կմ համանմանիլ . և կմ հանգոյն այլում ձևանալ :

Համաձևութիւն . թեան : || համակերպութիւն . կմ միաձևութիւն :

Համաճարակ . ի . աւ . աց . օք : || բոլորովին ճարակեցեալ . կմ ըստ ամ մասանց կերեալ և ծախեցեալ . և կմ այն , որոյ ընդ ամ մա սունս ախտ ինչ է ճարակ գտեալ . և սփռ եալ : Նորէէ . ժԵ :

Համամայր . մօր . մարբ . մարց . մարբք : || մայ րակից . ոյ ունօղ ընդ այլում զմի և զնոյն մայր . որպիսիք են եղբարքն , որք 'ի միոյ և 'ի նոյնոյ մօրէ են ծնեալք : Ծննդ . 43 . 29 :

Համամարմին : (Նախդրիւ հոլովի .) || մարմնա կից . կամ զմիակերպ և զհամանման մարմին ունօղ ընդ այլում : Յն որբ :

Համամիտ . մտի . իւ . աց . օք : || Է ումեք զնոյն միտս և զխմացուածս ունօղ . կմ համաչունչ . կմ միաբան . կամ միախորհուրդ . և կմ հա մակամ : 1 . Պետ . 3 . 8 :

Համամտութիւն . թեան : || միաբանութիւն . կմ համաձայնութիւն . կմ միաբանութիւն : Լամբրօն :

Համայն . ի . իւ . ից . կամ համայնց . իւք : || ամ , կամ բոլոր . կմ բնաւ : Նորէէ Թ . իսկ մերթ վարի մակբայաբար . և նշանակէ՝ բնաւին . կամ բոլորովին . կամ ամենևին : Նորէէ . ժԷ . և խԳ : Մերթ ևս՝ համանգա Նորէէ . մայն . կամ 'ի միասին . կամ նաև : Նորէէ . ծԷ : և Խորէն . Բ . գլ . 7 . և 72 : Դիրձիլ բառս այս ըստ հնոց ոմանց՝ եդեալ լինի փոխա նակ շաղկապիս՝ սակայն . կմ բայց . որպ յայտ է 'ի բազում գրոց :

Համայնապատում . (Նախդրիւ հոլովի .) || ա_ զհամայնս պատմօղ . կամ զբովանդակն ա_ սօղ : Եւ կամ այն՝ որով համայնքն պատ մին . և Ը այսմ ասի՝ համայնապատում խոս մին . և ըստ այսմ ասի՝ համայնապատում խոս տովանութիւն . ոյ խոստովանութիւն մեզաց . որով համայնք մեղք՝ ասացեալք լինին : Նորէէ . ՀԶ :

Համայնաջինջ : (Նախդրիւ հոլովի .) || զհա_ մայնս ջնջօղ և կորուսանօղ . կամ բոլոր_ ովին ջնջեցեալ և սպառեցեալ : Իսկ 'ի Ն_ րէէ . ՀԷ . ուր ասի՝ համայնաջինջ կրճատել . իմանի զհամայնս ջնջելով կրճատել :

Համանակ . ի . աւ . աց . օք : || մերթ նշանա_ կէ զնմանակն , ոյ զունօղն զնմանութիւն Է այլոց . և կմ զհա_ ումեք . կմ զհամահանդէսն . և կմ զհա_ մաձևն : Իսկ մերթ զհամակն , որ մեկնեցաւ 'ի վերոյ :

Համանգամայն : (Մկբյ ժողովական .) || միան գամայն . կմ միահաղոյն . և կմ 'ի միասին . ամիկոր . Ձեէն . կմ Ջեփեղ : Նորէէ . գԸ . իսկ մերթ վարի եւրև զանուն , և նշանակէ համօրէն . կմ ընդհանուր . և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի համանգամայն ազանց . ոյ համօրէն ազանց : Իսկ 'ի Խորէն . Գ . գլ . 61 . ուր ասի , համանգամայն երկերիւր հազար

նշանակի՝ ընդ ամենին․ կամ բովանդակն ՚ի միասին երկերիւր հարք։

Համանձն․ ձին․ ամբ․ անց․ ամբք։ ‖ Միանձն․ որ միայնակեաց․ որ մեկնացեալ և առանձնացեալ բնակին ուրեք։

Համանման․ ի․ իմ․ իւց․ իւք։ ‖ տե՛ս զՆմանակից։ Նարեկ․ ղը։

Համանուն․ նուան․ ամբ․ անց․ ամբք։ ‖ Անուանակից․ որ ունող զմի և զնոյն անուն ընդ այլում․ որպիսիք են երկու անձինք անուանեալք առաջէչս։ Խոր․ ա․ ղբ․ 50։ Իսկ մերթ՝ փաղանուն․ որ այն՝ որ ըստ նոյնոյ նշանակութեան հաւասարապէս ստորոգի զբազմաց․ որպէս է բանս՝ մարդ, որ միակերպաբար ստորոգի զնամ անհատից մդկան։ Մերթ և ՚համեմատանուն․ որ այն՝ որ ստորոգի զբազմաց ըստ համեմատութեան և բաղդատութեան իրեք․ և ոչ բացարձակաբար․ որպէս է բանս՝ առողջ․ որ ասի զմարդոյ, զդարմանոյ, բազկին, և զգեստուց։

Համանունաբար։ (Միջոյ որակեա․) ‖ Անուանակցաբար․ կամ միով անուամբ․ և կամ փաղանունապէս։ Շնորհալին։ և Լամբրոն։

Համաշխարհագործ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ Ընդհանուր աշխարհէ գործեցեալ․ կամ ՚ի համօրէն մարդկանց Ծի խրախեցել։ Աճգամ։

Համաշխարհակալ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ Ընդհանուր աշխարհ կալեալ և տիրապետող․ կամ ընդհանուր աշխարհի իշխող․ և կամ տիեզերակալ։ Աճգամ։

Համաշխարհական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ Այն ամէն, որ պատկանի ընդհանուր Ծի․ կամ տիեզերական․ և կամ ընդհանրական։ Աճգամ։

Համաշխարհեկ․ հեկի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ Այն՝ որ է յաշխարհէ, և ՚ի դաւանէ ուրուք․ և կամ որ է ումեք քաղաքակից։ ռամկ․ հեթեանէ րէ։ ՚Ի Ճառս հարց․ ճ․ և ժդ։

Համաշունչ․ շնչի․ իմ․ իւց․ իւք։ ‖ տե՛ս զՀամամիտ․ Փիլիպ․ 2․ 2։

Համապայծառ։ (Նախդրիւ Հոլովի․) ‖ Ամենևին պայծառ․ կամ բոլորովին լուսաւոր։ Լամբրոն։ Իսկ մերթ՝ պայծառակից․ կամ նման ումեք ՚ի պայծառութեան․ և ըստ այսմ ասի ՚ի Յհ ընդհր․ Խաչաշարադրին լոյս երբամին, համապայծառն է պանծալին։

Համապատիւ։ (Նախդրիւ Հոլովի․) ‖ Պատուակից․ կամ հաւասարապատիւ․ կամ ունող զմի և զնոյն պատիւ և զփառս ընդ ումեք։ Նարեկ․ զի։

Համապարփակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ Զհամայն պարփակող․ կամ զամենայն ներքս առ հասարակ պատող։ Նարեկ․ հէ։

Համաշինող․ (Նախդր․ Հոլ․) ‖ Բնաշինող․ որ բոլորովին շինեցեալ․ կամ բնաւին կառուցեալ և պատրաստեալ։ Իսկ մերթ մարդ իբրև զմիջոյ․ այսպ՝ համաշինող կառուցանել․ և նշանակէ՝ խալին շինելով կառուցանել։

Համաշինում․ ‖ Երկանել առ յարմարաւոր ջնջել բայլին․ որ երբեմն լինի ջինջ․ և երբեմն ջուրն․ այլ և արմատ զօրել բայլին՝ երբեմն լինի զինել․ և երբեմն զուրկս ասի բառս՝ համաշինումն՝ նոյն է ընդ բառին համաշինող։

Համառօտ․ ի․ իմ․ իւց․ իւք։ ‖ Կարճառօտ․ կամ կարճ․ և կամ ՚ի սակաւուն բովանդակեալ։ Եզեկ․ 10․ 22։ Հռոմ․ 9․ 28։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմիջոյ այսպ․ համառօտ պատմել․ կամ համառօտս խօսակել․ և նշանակէ՝ համառօտիւ․ կամ համառօտակի․ կամ կարճ ՚ի կարճոյ․ կամ սակաւ բանիւք․ և կամ ի սուղ ժամանակի։ 2․ Մակ․ 2․ 33։ Իմաստ․ 12․ 9։

Համառօտագիծ․ գծի․ իմ․ իւց․ իւք։ ‖ Համառօտիւ գծող․ կամ գրող։ Իսկ մերթ՝ համառօտապէս գծագրեալ․ կամ համառօտաբանիւ գրեցեալ։ Նարեկ․ ՚Ի յիշատակարանին։

Համառօտագիր․ գրի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ Նոյն է ընդ վերնոյն։ Նարեկ․ ղը։

Համառօտեմ․ եցի․ եա․ եալ։ (Ներգործ․) ‖ Համառօտ, և կարճառօտ առնել․ կամ կարճառօտացուցանել․ կամ համառօտիւ ասել․ կամ գրել զինչ։ Դան․ 9․ 24․ ըստ այսմ է և 2․ Տիմ․ 2․ 15․ ուր ասի՝ Ուղիղ համառօտել զբանն ճշմարտութեան, որ զօգտակար բանս համառօտիւ քարոզել։ Իսկ ՚ի Նարեկ․ հծ․ ուր ասի․ համառօտել ՚ի յուսոյ, իմանի՝ պակասել ՚ի յուսոյ։

Համասեռ․ ի․ իմ․ իւց․ իւք։ ‖ Այնք, որք ունին զնոյն սեռ ընդ միմեանս․ և ըստ այսմ մարդն, և ձին ունելով զկենդանին սեռ ինքեանց՝ ասին համասեռք։ Մերթ և՝ ՚ի մարմնի կենդանւոյ միոյն մասն․ ոսկրն ոսկեր․ և այլք նմանք համասեռք ասին։ Իսկ մերթ՝ համացեղ․ կամ համազգի․ որ որք են ՚ի մի և ՚ի նոյն ազգէ։ Լամբրոն։

Համասերմ․ ի․ իմ․ իւց․ իւք։ ‖ Սերմնակից․ որ այնք՝ որք ՚ի սերմանէ միոյ և նոյնոյ զուգամամբ յառաջացեալք են՝ գոլով ՚ի միասին յղացեալք․ և ծնեալք․ որպիսիք են երկուորեակքն, որ երկիցն։ Նարեկ․ ղթ։

Համասնեալ․ եւոյ․ ով․ ոց․ ովք։ ‖ ՚Ի միասին սնեալ․ կամ սննդակից լեալ։ Իսկ մերթ՝ միաբանական եղեալ․ կամ համակցեալ․ և կամ անբաժանելի միաւորեալ։ Նարեկ․ հե։

Համասնունդ։ (Նախդրիւ Հոլովի․) ‖ Սննդակից․ կամ ՚ի միասին սնեալ։ Աճգամ։

Համատարած․ ի․ իմ․ իւց․ իւք։ ‖ ՚Ի միասին տարածեալ․ կամ ՚ի բնէ հաստատեալ՝ և տարածացեալ յիմիք․ կամ բնածին․ և կամ ընդարձակ։ Նարեկ․ ՚Ի գովի խաչ։

Համաստեղութիւն․ թեան։ ‖ Բաղադրութիւն բացորոշ աստեղաց՝ կերպացեալ ՚ի ձև կենդանւոյ․ կամ կառոյց․ կամ պատկերի, և այլոց իրաց․ զոր նկարագրեն աստեղաբաշխք բաժանելով ՚ի նոսին զաստեղս երկնից՝ առ ՚ի բարւոք ճանաչել զնոյն․ և զնոցին հանգամանս․ և ՚ի ձեռն նոցա զնոցանէ յարմարաւորս և գիտութիւնս։ Որոց՝ հին աստեղաբաշխքն եդին զայսպիսի համաստեղութիւնս յիսուն՝ 48․ թողլով զբազմութիւն աստեղաց չերևեցանս՝ ոչ կերպաւորելով զնոսա ՚ի ձև ինչ։ Իսկ առ աստեղաբաշխս վերջինս զարգացեալս նոր զայն ցանս և յերևեցել աստեղաց եդին ՚ի ձևս․ Վ՞րկ համաստեղութիւնք կերպաւորեալք այժմու ժամանակիս բազում են քան զնախնեացն։ Եւ այժմ նոր աստեղաբաշխք խօսին զաստեղաց բանթիւ համաստեղու-

 ՀԱ

...եց նորոց, և ոչ հնոց: Այլ և մեք 'ի քսան ...ակել զաստղերկայ պատկերդ աստեղաց ...եա գնացաք նշ: Արդ՝ ըստ այսմ ամ հա ...աստեղութիք են 63. որոց երկոտասանքն 'ի խոտորնակ ծիրն երկնից 'ի կոչեցեալն ...դիակոս. զորս անուանեմք՝ կենդանա ...րոցս: Իսկ անուանքը սոցա են այսոքիկ. ...ոյ, որ բաղկանայ 'ի 20. աստեղաց. Ցուլ ...ր 'ի 53 ից. Երկաւոր, որ 'ի 33 ից: Խեց ...եափն. որ 'ի 41 ից. Առիւծ, որ 'ի 44 ից: ...ոյս, որ 'ի 50 ից: Կշիռ, որ 'ի 27 ից: Կա ...իճ, որ 'ի 36 ից: Աղեղնաւոր, որ 'ի 32 ուց: ...այծեղջիւր, որ 'ի 35 ից: Ջրհոս, որ 'ի 6 ից: Ձուկն, որ 'ի 66 ից: Իսկ այլք համաստեղութիք բաժանին յերկուս դասս. կէսք ասին հիւսիսայինք, որք կան ը հիւսիսակողմն զոդիակոսին. և կէսք հարաւայինք, որք կան ընդ հարաւակողմն զոդիակոսին: Հիւսիսայինքն են. 28. որոց անուանքն են այսոքիկ. Փոքր արջ. Մեծ արջ. կմ Սայլ: Վիշապ: Կեփէոս: Ընձ...ապահ. կմ զանգաղութ: Յորդանան գետ: Արջապան: Պսակ հիւսիսային: Վահագն. կմ հերքուլէս: Քնար: Տիգրիսգետ: Կա...ապ: Գաւազան արքունի: Կասսիոպէ: Պերսէոս: Կառավար: Օձակալ: Օձ: ...եռ: Արծուի: Անտինոս: Դելֆին: Փոքր ձի: Երիվար: Անդրոմեդ. Եռանկիւնի հիւսիսային: Ըուշան: և Բերենիկեան գէս: Իսկ հարաւայինն համաստեղութիքն են, 33. որոց անուանքն են այսոքիկ. Կէտ. Հայկ. Երասխ. կամ Երիդանոս գետ: Նապաստակ: Մեծ շուն: Աղուէնի: Փոքր շուն: Միեղջերու: Օձ ջրային: Տակառ. կամ ըմպանակ: Ագռաւ: Խաչ: Ձիացուլ: Գայլ: Սեղան: Պսակ հարաւային: Ձուկն հարաւային: Կռունկն: Փիւնիկ: Հնդիկ: Սիրամարգ: Հնդկաց հաւ: Ծանջլուն: Գետնառիւծ: Եռանկիւնի հարաւային: Ձուկն Թռուցեալ: Թրաձուկն: Ամպ մեծ: Հաւալուսն: Հիդրոս: Ամպ փոքրիկ: Քամաւոն կիւնի: և Նաւարգանեան: Արդ՝ զայսցանէ եթէ կամիս գիտել, թէ յորքան աստեղաց բաղկանան, տե՛ս զհաւաքանչիւրսն 'ի բառսն իւրեանց 'ի մէջ բառգրքիս. զկէսն յայսմ մասին. և զկէսն 'ի բառս մնացորդաց: Իսկ թէ զձևսն. և զդիրս նոցին կամիս իմանալ, տե՛ս 'ի հանդիպակացս պատկերդ: Զոր վն այսորիկ հոգացաք դնել աստ. այլ և զհաւաքանչիւր համաստեղութեց աշխատասիրեալ փոքր 'ի շատէ խօսեցաք. վն զի յիշատակին սոքա 'ի զանազան գիրս. և որ յօժարի գիտել. թէ զինչ լիցի այս ինչ և այնինչ բառ համաստեղական, մղ, տակառ, հայկ, սայլ, և այլն, գիտասցէ գտցէ աստ, և իմասցի:

Համաստեղեա. (Նախադրիւ հոլովի.) ԸՆ ըստ տեղիս, կմ յամ մասունս երկին համօրէն սփռեալ՝ և ծաւալեալ. և կմ համատարած: Նարէկ. ՀԳ. և Լամբրոն: Բայց 'ի Նարէկ. ՁԳ. ...ար առի. ընդ շաւիղս և է մարմինս համասփիւռ տարածեցի, իմանի առ հասարակ սփռեալ տարածեցի: Դրձլ է սա անուն գժուարադիւտ ծաղկան միոյ. որ է զանոյ ծիրանափայլ, և գեղեցիկ. որոյ բոյսն է տրակացեալ կարմիր՝ և գեղին, և կապուտակ գունով. ունի զտերև բոլորակաձև, և կանաչագոյն. բայց եղերք ալոյ կողման նր ընինին կարմրագոյն խառն է կապուտակի: Զմանէ առասպելաբանեցին՝ ի հնումն, նաև այժմ ոմանք 'ի յիմարաց՝ հետևելով նց, թէ յորժամ ուտէ ոք զայն ծաղիկ. և կմ խառնեալ ընդ իւրումք ինչ, օծանէ նովաւ զանգամս իւր, խօսի զլեզուս ամ ազգաց, և լցեալ լինի ամ իմաստութբ, և գիտութբ. որք են սուտք, և առասպելք:

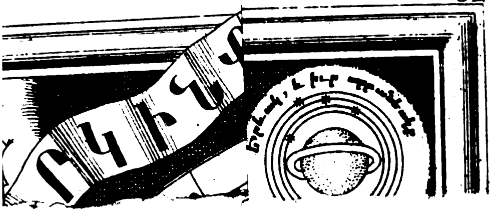
Համատարած. ի. իւ. ից. իւք: ԸՆ առ հասարակ ընդ ամ տեղիս, կմ յամ մասունս իրիք տարածեցեալ. և ըստ այսմ լոյսն՝ որ է բոլոր աշխարհս սփռեալ, համատարած կոչի: Ցն որդի: Այնպէս և մեծ ծովն ովկիանոս, որ տարածեալ առ հասարակ պատէ զերկիր՝ կոչեցաւ համատարած: Ցն որդի: և Աւգոս: ըստ այսմ է և Յոբ. 26. 12. ուր ասի. իմաստութբ նր տարածեալ է համատարածն. գի ծովն մեծ: Իսկ ըստ եօթանասնից գնի աստէն. տարածեալ կայ կէտն. որ է մեծ և ահագին վիշապ ձուկն: Մերթ և՛ բառս համատարած՝ նշանակէ զկայս տարածն, կմ զընդարձակագոյնն: Աւգոս: Իսկ մերթ զընդհանրականն. և զհասարականն. և ըստ այսմ միշտ բնութ մարդկայնոյ՝ համատարած կոչի: Սոյնիմ ակնին ասելոյ՝ հայր հասարակակին. ասէ հայր համատարած:

Համատեսակ. ի. աւ. աց. օք: ԸՆ տեսակակից. կմ որ ունի զնման ձև. կմ համակերպ. կմ համատիպ: Լամբրոն:

Համատիպ. տպի. իւ. ից. իւք: Այն՝ որ ունի զնոյն տիպ, կմ զատեան է ունմք. կմ պատկերակից. և կմ համակերպ: Լամբրոն:

Համատունջ. ի. իւ. ից. իւք: ԸՆ տես Տոհմակից: Խորէն. Ծ. ար. 64:

Համար. ոյ. 'ի համարոյ. կմ 'ի համարուէ. ով. ոց. ովք: կմ ու. ուց. օք: ԸՆ Թիւ. կմ Թուումն. կմ հաշիւ. և կմ բովանդակութե Թուոց: ռամկ. հասապ. կմ հիսապ. Թուոց 1. 2: և 14. 29: 4. Թագ. 22. 7: 1. Մակ. 10. 40: Եւ մերթ՝ ըստ այսմ նշանակութ է բայի շարակցի այսպէս. 'ի համարի լինել. և նշանակէ՝ համարիլ. կմ հաշուիլ: ըստ այսմ. 2. Թագ. 4. 2. Յորդւոցն բենիամենի 'ի համարի էր. գի ընդ որդիս նր համարիւր, և թուիւր: Եւ Իմաստ. 15. 2. ասի. քանզի 'ի քում համարի եմք, գի քոյ եմք համարեցեալ: Դրձլ նշենկի ստէպ համարումն. կմ վարկումն: 2. Թագ. 19. 43: Սոյնպէս և 2. Մակ. 10. 8. ուր ասի. 'ի հասարակաց համարուէ ամենայն հրէաստանեայց. իմանի 'ի հասարակ վարկմանէ. կմ վճռոյ: Իսկ մերթ նշենկի զպահանջն, զոր առաջ դր վերջնագ ունի իւ բում զգծոցն, զորս տարաքեն է, թէ 'ի բանս հաշուէ իւրէ, և թէ երկ: Ղուկ. 16. 2: Համ.

...անարգութե. ... դըլայ: Եսայ. 11. 15:
... մերթ բացարձակ. կամ պարզ. Կնոջն
... ժգ:
...րձակաբարբառ: (Նախադրեմ հոլովի.)
...ամարձակաձայն. կամ համարձակասէս

դէմն.
Համափառ. ի. իէ. իգ. իզ: || փառակից. կամ ունող զմի և զնոյն փառս ընդ ումեք. կամ պատուակից: Նյուէնե. ԼԷ:
Համաքառակ. ի. իէ. իգ. իզ: || Համանման. կամ

սախտորիւն հոլովի․) Ը. ամ
ամ մասանս երկին համօրէն
[illegible]ալէլ․ և կէս համառօտապատ[illegible]
[illegible]մերժեալ Բայց 'ի նշարէն․ 2Ը․
[illegible] շատ[illegible] և Ը. [illegible]

[illegible]
[illegible] վարկանէ․ կէս [illegible]
[illegible], [illegible]
[illegible] գտնելն, [illegible]
[illegible] լինի, և [illegible]

14. 12: Եբր. 13. 18: ուստի և մանկունքն յոր ժամ զպատասխանի առեցելոյ դասին առն վարդապետին իւրեանց՝ ասին համար տալ: Յհ օրհն: Իսկ մերթ մինչ 'ի գործածի հան դերձ նախդրիւ այսպէս, 'ի համար. նշանա կէ՝ վն. կամ սակս. և ըստ այսմ ասի: Խո րէն. բ. գլ. 7. և 87. Պահէ առ իւր 'ի հա մար թագաւորութե. կմ չլինէ 'ի համար քեռ իւրոյ. և այլն: Եւ 2. Մակ. 1. 14. ուր ասի 'ի պատճառս վարձանաց համարի, իմանի 'ի պատճառս և 'ի սակս վարձանաց: Իսկ 2. Մակ. 3. 18. ուր ասի՝ մտանէին 'ի հա մար աշխարհի խնդրուածս, իմանի՝ մտա նէին 'ի համաշխարհական խնդրուածս, որ է հասարակական աղաչանքն. վն զի ամե նեքեան առհասարակ աղաչէին, զի մի հե ծանոսաց թագաւորն մտցէ 'ի տաճարն:

Համարակալ. ի. իւ. աց. օք: || կալնօղ զհա մարս, որով իմանի նա՝ որ առնու զթիւ և զհաշիւս մարդկանց, դրամոց, եկա մտից, և այլոց իրաց. և գրէ 'ի մատենի. որպիսիք են արքունի դպրապետքն. որք ռամկօրէն կոչին՝ տէֆթէրտար:

Համարակար. ի. աւ. աց. օք: || նոյն է ընդ վերնոյն. զի տառքս՝ ն. և ր. բազում ան գամ փոխադրին ընդ միմեանս. որպէս փոխա նակ առելոյ, կարդինալ. և հրամանակալ, ասի, կարդինար, և հրամանակար: 1. Մն նաց. 27. 1:

Համարատու. ուի. աւ. աց. օք: || խնդրօղ և պահանջօղ զհամար, այսինքն զպատասխանի, և զհաշիւ յանձնեցելոց իրաց, կմ գործոց: 'Ի ճառս հարց. իզ:

Համարեալ թէ: (մակբայ երկբայական.) || հա շուեալ թէ. կմ գրեթէ:

Համարեմ. եցի. եա. ել: (ներգոր.) || թուել. կմ հաշուել. ռամկ. համրել: Տօբ. 9. 5: Յայտ. 13. 18: Ըստ այսմ է և Եբր. 7. 3. և 6. յորս ասի զմելքիսեդեկէ. չհամարեալ յազգս. այսինքն ոչ թուեալ յազգահամարս, որպէս այլք թուէին:

Համարիմ. եցայ. եալ. իլ: (հասարակ բայ.) || վարկանիլ. կմ կարծել. Ծննդ. 38. 15: և 1. Մակ. 6. 43: Մերթ և նշանակէ թուել. կմ հաշուել: ռամկ. համրել: Ծննդ. 14. 14: Թագաւ. 23. 10: և 31. 5: Սաղմ. 89. 11:

Համարձակ: (մկբյ որակական.) || համարձա կապէս. կմ վստահութբ. կմ աներկիւղա բէն: Յօհ. 7. 13: Իսկ մերթ յայտնապէս. կմ յստակ. կամ պարզ: Մարկ. 8. 25: Եւ մերթ դիւրութբ. կմ հանգստութբ: Փի ղպ. 5. 11:

Համարձակ. ի. աւ. աց. օք: || վստահ. կմ աներկիւղ. կմ յանդուգն. ռամկ. սէրպէստ: Իսկ մերթ նշանակէ լայնարձակ. կմ ընդար ձակ. կմ լայնատարած. ռամկ. լայնձարձակ: Մատթ. 7. 13: Իսկ մերթ դիւրին. կմ հեշտ. կմ անարգել: ռամկօր. ղօլայ: Եսայ. 11. 15: Եւ մերթ բացարձակ. կմ պարզ. Կիւրղի Եղէկ. ժդ:

Համարձակաբարբառ: (նախդրիւ հոլովի.) || համարձակաձայն. կմ համարձակապէս բարբառօղ. կմ վստահապէս խօսօղ: Իսկ մինչ ասի՝ համարձակաբարբառ խօսիլ. ի մանի՝ համարձակ բարբառելով խօսիլ: Լամբրոն:

Համարձակախօս. ի. իւ. ից. իւք: || համար ձակապէս և վստահաբար խօսօղ. կմ ա ռանց արգելման բարբառօղ: 'Ի ճառս հարց. իզ.

Համարձակահայեաց. եցի. աւ. կմ իւ. աց օք: || համարձակ հայեցօղ. որով մերթ իմա նի նա՝ որ վստահապէս և առանց երկիւ ղի հայի: Իսկ մերթ նա՝ որ յստակ և պարզ տեսանէ զինչ. և ըստ այսմ դատաւորքն, որք աչօք մտաց իւրեանց պարզ և պայ ծառ տեսանեն զիրաւունս. և կմ ուղղու թբ իմանան զարդարութի, համարձակա հայեացք կոչին: Եսայ. 23. 8:

Համարձակաձայն. ի. իւ. ից. իւք: || համարձա կաբարբառ: Բայց մինչ ասի՝ համարձակա ձայն բարբառով, իմանի՝ համարձակական բարբառով:

Համարձակեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || համարձակեցուցանել. որով մերթ իմանի վստահացուցանել. կմ զհամարձակութի շնոր հել. կմ թոյլ տալ: Գործ. 16. 7: Իսկ մերթ ընդարձակել. կմ տարածել. կմ յառաջ խա ղացուցանել: Իմաստ. 14. 18:

Համարձակեցուցանեմ. ցուցի. ցի. ել: (ան ցողական.) || տես զՀամարձակել: Եւ թեր. 14. 12:

Համարձակիմ. եցայ. եա. իլ: (ձայնակր.) || համարձակ և աներկիւղ լինիլ. կմ վստա հիլ 'ի գործել. կմ 'ի խօսիլ զինչ: Եսթեր. 15. 12: Գործ. 9. 27: և 19. 8: Իսկ մերթ նը շանակէ ընդարձակիլ. կմ լայնարձակ լի նիլ. կմ տարածիլ:

Համարձակութիւն. թեան: || վստահութի. կմ աներկիւղութի: ռամկօր. սէրպէսթլիւք. Գործ. 4. 29: 2. Կորն. 3. 12: Իսկ մերթ լայն արձակութի. կմ ընդարձակութի: Մերթ և դիւրութի. կմ հանգստութի: Իսկ մերթ նշանակէ թոյլտուութի: ռամկօր. փէրփէր:

Համարողական. ի. աւ. աց. օք: || թուական. կմ հաշուողական:

Համարուեստ. ի. իւ. ից. իւք: || արուեստա կից, այսինքն ունօղ զմի և զնոյն արուեստ ընդ այլում, որպիսիք են երկու խորանակարք, կմ ոսկերիչք. և այլն: Գործ. 18. 3:

Համացեղ. ի. իւ. ից. իւք: || նոյնացեղ. այսինքն ունօղ զնոյն ցեղ, կմ զտոհմ ընդ ումեք. և կմ համազգի: Լամբրոն:

Համաճոր. ի. աւ. աց. օք: || բառս այս ըստ որում ելանէ 'ի համ բառէս՝ որ է ճաշակ, նշանակէ զունօղն համոյ. և կմ զհամեղն: Իսկ ըստ որում ելանէ 'ի համ մասնիկանէս՝ որ է մի, կմ կից. և այլն, նշանակէ զմիա ճորն, կմ զհամակիցն. և կմ զհամահան գէտն:

Համափառ. ի. իւ. ից. իւք: || փառակից. կմ ունօղ զմի և զնոյն փառս ընդ ումեք. կմ պատուակից: Նարեկ. լէ:

Համաքառակ. ի. իւ. ից. իւք: || համանման.

ամ համահամեդէտ․ կամ համակերպ։
Համբաստակեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) Համաբաստակ առնել․ կմ ամենևին նմա նեցուցանել․ և կմ համակերպել։
Համբակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || մանուկ․ կմ աշա կերտակ, որ չև ևս է վարժեցեալ․ այլ նոր ածին է 'ի կրթութիւն։ Յդ որբի։ Ղամէբօն։ ի վերս հարց․ Բ։ Իսկ մերթ նշանակէ զե_ կեղայն, կմ զտղայն, որ նորատեւ է ծնել։ Ղուկէ․ ծԶ։ Մերթ ևս նշանակէ զգուսակն․ և թ այսմ առնի զաստղամանէ։ 'ի Ղուկէ․ 'ի գո լէոփ առաւելոյ։ Ընդհանրապէս արարածա կոյ դաւթեան համբակին․ յդ զաւակին։ Իսկ մերթ առնուլ լինի փոխանակ ծ և իցէ աշակերտի։ Ղուկէ․ 'ի գոհէոփ առաւելոյ։
Համբակագոյն․ գունի․ իւ․ ից․ իւք։ || առաւել համբակ․ կմ մանկագոյն։
Համբառնամ․ բարձի․ բարձ․ նալ։ (Ներգործ․) || վերացուցանել․ կմ բարձրացուցանել․ կմ 'ի վեր յարուցանել։ ռամկ․ վեր վերցնել։ Ծննդ․ 22․ 4։ 3․ Թագ․ 8․ 6։ Սաղմ․ 82․ 3։ Եւ այս բառս գրի ևս երբեմն առանց հոյն այսպէս․ ամբառնալ․ և զնոյն նշանակէ․ որպէս Ծննդ․ 18․ 2։ և 24․ 63։
Համբառնիմ․ բարձայ․ ձիր․ ալ։ (Ընդ. միջ.) || վերանալ․ կմ բարձրանալ․ կմ 'ի վեր ելա նել․ և կմ յառնել։ Սաղմ․ 46․ 6։ Մարկ․ 16․ 19։ 1․ Մակ․ 3․ 1։ Եւ բայս այս գրի ևս ամ_ բառնալ․ և ամենևին զնոյն նշանակէ․ որպէս Եսայ․ 14․ 19։ Սաղմ․ 92․ 3։
Համբար․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք․ կմ աւ․ աց․ օք։ || մթերք կերակրոց․ և կմ ո և իցէ ստացուածք․ որք գանձեալ պահին 'ի յամբարանոցս․ և 'ի շտեմարանս։ որպիսիք են ալիւր․ ցո_ րեան․ ձէթ․ և այլք նմանք։ 2․ Օրին․ 28․ 5։ 1․ Մակ․ 1․ 36։ և 2․ Մակ․ 12․ 14։ Իսկ մերթ նշանակէ զհամբարանոցն․ և զմթերս այլոց ո և իցէ իրաց։ Ղուկ․ ԺԲ․ և ԺԷ։ Մերթ ևս նշանակէ զամբարանոցն․ կմ զշտեմա_ րանն․ ուր ամբարեալ գանձին ո և իցէ իրք․ որք վերաբերին առ կերակուրս․ և ըմպելիս։ 3․ Թագ․ 10․ 39։ Եւ այս բառ գրի երբեմն ամբար․ և ամենևին զնոյն նշանէ։
Համբարածու․ ծուի․ աւ․ աց․ օք։ || համբա րող մէր ինչ 'ի շտեմարանս․ կամ զհամբարա ծող․ յդ զմթերս կերակրեղինաց բերող, և գանձող։
Համբարակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || մերթ նշա_ նակէ զհամբարողն․ կմ զշտեմարանօղն։ Իսկ մերթ զմառանապետն, յդ զնա, ուր պահ ըով ամենայն կերակուրք և ըմպելիք զնա, և թ այսմ առն զոյ 'ի գիրս Մծբն․ ժԴ․ Զարքունի ամբարանոցն է համբա_ րակ, և կերակրիչ։ Եւ 'ի ժԹ․ առն Աղ_ բարք եղեն համբարակ եղիայի․ Ռուաի և 2․ Օրին․ 33․ 28․ ուր առի․ երկիրք նմա համ բարակ ցորոյ, խմանի մառանկարարող, և առօղ ցորոյ։
Համբարարանոց․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || շտեմարան համբարաց․ յդ տեղի համբարելոյ, և այս հեղյս զուտերկս․ կամ զայլս բարութիւն։ Ղուկ․ 12․ 24։

Համբարեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) || մթերել․ կմ ժողովել, և դնել 'ի համբա_ րանոցս զուտերկս, և կմ զայլ բարութիւն առ 'ի պահելոյ զի 'ի ժամանակի յորժամ պի տոյ լիցի՝ պատրաստական գտցի։ Ծննդ․ 41․ 48․ և 49։ Ղուկ․ 12․ 19։ Իսկ մերթ նշա_ նակէ ժողովել, և գանձել 'ի պահեստն իմիք զծ և իցէ իրս։ Ղուկէ․ ձԸ։ Եւ այս բառ երբեմն ևս գրի ամբարել․ որպիսիք են և այլ բազում բառք, զորոց յիշեցաք 'ի մեկնութեան․ Հ․ տառին։
Համբարձումն․ ձման․ մամբ․ մանց․ մամբք։ || վերացումն․ կմ բարձրացումն․ և կմ ե_ լումն 'ի վեր։ Իսկ մերթ նշանակի այսու տօնն համբառնալոյն քրիստոսի։
Համբարող․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || տես զհամբա րանոց։ Աչգող։
Համբաւ․ ոյ․ աւ․ ոց․ օք։ || է ձա ըստ ամենայն խառնակերպ հաւ ինչ զարհուրելի․ որ երբէ բնակի յանապատս․ և յամայի տեղիս։ Բազում անգամ ձայն բարձեալ երգէ, և զունկնդիրս իւր թմբեցուցեալ բարբառով իւրով 'ի մի հաւաքի․ և զի_ շատէ։ Բայց բառ այլոց է կենդանի ինչ ծո վային, որ իգական անուամբ յորջորջի․ մի զի 'ի վեր քան զմէջսն ունի զկերպա_ րանս կնոջ․ իսկ 'ի վայր քան զմէջսն ըզ նմանութիւն ձկան։ Զորմէ պատմեն, թէ երբեմն արտաքս ելեալ քան զջուրն, եր գէ այնպիսի քաղցրածորագ ձայնիւ, մինչ զի զմոլորեցուցեալ զնաւորդան՝ թմբե ցուցանէ, և հասուցանէ նոյ. զվտանգ նա ւակործանութեան։ Եւ յորժամ խցեալ զնաւն նաւորդացն զանց առնեն զնովաւ, յուսա հատեալ սուզի անդրէն 'ի ջուրս։ Եսայ․ 13․ 21։ և 34․ 13։ և 43․ 20։ Երեմ․ 50․ 39։ Սա_ սա երբեմն յորժամ անկանի 'ի թշնամա թեն ինչ մեծ՝ ներհակ քաղցրաձայն երգոյն սուգ առեալ ողբայ ահեղագոչ ձայնիւ․ և մի այսորիկ առի։ Միքի․ 1․ 8։ Արասցէ ըղ սուգ իբրև զվիշապաց համբարուաց։ Այս սոյր ազոյ, և որոց կոչէ և յօք զնէք՝ եղ բայր համբարուաց։ Յոբ․ 30․ 29։ Այսպէս ցանկացաւոր կենդանիս, զոր յոյնք և լատինք սիրէն կոչեն, է բառ ամենից առասպելական հնարեալ 'ի բանաստեղծից։
Համբարուակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || տես Ամ_ բարուակ։ Ղուկէ․ Գ։
Համբաւ․ ոյ․ 'ի համբաւոյ․ կմ 'ի համբաւէ․ ով․ ոց․ ովք։ կմ ու․ ուց․ ուք։ || լուր․ կմ տարածումն անուան ուրուք․ և կմ հռչա կումն բանից․ կմ զործոց եղելոց՝ թէ չարք իցեն, և թէ բարիք։ Ծննդ․ 37․ 2։ 2․ Մնաց․ 9․ 6։ Սաղմ․ 111․ 7։
Համբաւաբեր․ ի․ րի․ րց․ կմ աց․ օք։ || բե_ րող համբաւոյ․ կմ այն, որ բերէ զլուր ինչ։ Խորէն․ Ա․ գլխ․ 12։
Համբաւաւոր․ ի․ րի․ րց․ րք։ || անուա_ նի․ կմ ճանաչելի համբաւով։ Եւ մերթ նշանակէ զանուանի զանուանելի համբաւ, և կմ զայն, որ է յոյժ մեծահամբաւ։ Խորէն․ Գ․ գլխ․ 62։

Համբաւաւոր. աւորի. րի. րաց. րօք: || այն՝ որ զկերպ և զնմանութիւն բարեհամբաւութեան ուրուք յինքն ունի տպաւորեալ. կմ՝ նա՝ որ զհամբաւն իւր տարածեալ, և տպաւորեալ ունի 'ի միտս բազմաց. կմ՝ համբաւաձայնող, և հռչակաւոր: Ջ՛Ն ոսկի:

Համբաւեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զհամբաւ, կմ՝ զանուն ուրուք տարածել ասել և անել. և կմ՝ հռչակել: Մատ. 9. 31:

Համբաւէի: || Նշանէ սա 'ի համբաւն յառաջ՝ իբրև տրական Նր, և միայնակ 'ի գործ ոչ ածի, այլ ընդ բայի չորակցի այսպէս. համբաւէի հարկանել, և նշանակէ՝ համբաւէել. կմ՝ հռչակել. կմ՝ տարածել լուր և համբաւ. այս՝ ռամկ. լուր բերել: 2. Մակ. 5. 5:

Համբեր: || է արմատ համբերել բային. և նշանակէ զհամբերութիւն. կմ՝ զժոյժն: 'Ի չորր հոլ. ժդ:

Համբերատար. ի. աւն. աց. օք: || համբերութեան տանող նեղութեց. կմ՝ համբերող: Իսկ մերթ համբերողական. կմ՝ ժուժկալական: 'Ի չորր հոլ. ժդ: Եւ Աճգաբ:

Համբերատարար: (Նախադրիւն հոլովի.) || համբերողական. կմ՝ ժուժկալական. և կմ՝ համագործողական: Նարեկ. զզ: Այս զի բառս՝ պէտք, բաղդում անգամ գնի փոխանակ մասն կանցս՝ ունի. կմ՝ էղկն. զոր անեցեա 'ի բառսն՝ ընդարձակատարր. և լայնատարր:

Համբերեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || մերթ նշանակէ հանդուրժել. կմ՝ անել. կմ՝ տանել ցաւոց. կմ՝ վշտաց. կմ՝ նախատանաց, և այլոց նմանեաց. որք թէպէտ իցեն դառն, սակայն համբերելով՝ բերին 'ի համ, և քաղցրանան: Տոբ. 11. 13: Մատ. 24. 13: Սաղմ. 68. 8: Մերթ ևս նշանակէ սպասել. կմ՝ ակն ունել: Սաղմ. 24. 3: և 32. 20: և 39. 2:

Համբերութիւն. թեան: || հանդուրժումն. կմ՝ տոկումն. և կմ՝ տանումն վշտաց, և ցաւոց, և կմ՝ նախատանաց, և այլոց նմանեաց: Ղուկ. 8. 15: Հռոմ. 5. 3: Մերթ ևս նշանակէ զսպասումն. կմ՝ զակնկալութիւն. և կմ՝ զյոյս: Սաղմ. 9. 19: և 61. 6:

Համբոյր. բուրի. րիւ. րից. րիւք: || համբուրումն, այսինքն որ համբուրէ զձեռս ուրուք. կմ՝ զդէմս. և կմ՝ զերեսն. Երգ. 1. 1: Հռոմ. 16. 16: Իսկ մերթ ընդ բայի չորակցի այսպէս, համբոյր տալ, և նշանակէ համբուրել. ռամկօր. պաչնել: Ղուկ. 7. 45: Իսկ մերթ նշանակի սովորն հաշտ. կմ՝ հանդարտ. կմ՝ ընդունել. կմ՝ քաղցր և սիրելի: Նարեկ. լէ. և զթ: Եւ մերթ միաբան. կամ կից. կմ՝ զոյգ: Եւ ընդ այսմ եղանեն 'ի սմանէ բառքս՝ անհամբոյր. բարեհամբոյր. հեզահամբոյր. և այլք բազումք: Իսկ 'ի սա պաչտափական առանձնաբար բառս համբոյրն նշանակէ զերկրպագանս բառն, որոյ երկրպագին վանկքն ևս են երկարք, որպիսիք են ոտ. քա. արօր. խնձոր. եղէգ. և այլն:

Համբուն: (մակբ.) || բնաւէին. կմ՝ բոլորովին. կմ՝ ամենեքեան: 'Ի չորս հոլ. դ. և իզ:

Համբուրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || համբոյր տալ: ռամկ. պաչնել: Ծննդ. 27. 27: Ղուկ. 15. 20: Իսկ Սաղմ. 84. 11. ուր ասի արդարութիւն, և խաղաղութիւն համբուրեսցին. իմանի՝ միաբանեսցին. կմ՝ ընկալցեսցին: Իսկ մերթ նշանակէ սիրել. կմ՝ սիրով ընդգրկել. կմ՝ յինքն ընդունել: Նարեկ. իը. և կդ. և Լամբր.:

Համեղ. ի. իւ. եաց. իւք: || քաղցր. կմ՝ ունող զանոյշ համ. կմ՝ զախորժելի ճաշակ. որ և ռամկ. տաք համեղ: Իմաստ. 12. 1:

Համեղահամ. ի. աւ. եաց. օք: || քաղցրահամ, կմ՝ քաղցրաճաշակ. կմ՝ զառատ ախորժելի համս ունող: Նարեկ. գթ:

Համեղաճաշակ. ի. աւ. աց. օք: || զհամեղագոյն ճաշակս ունող. կմ՝ քաղցրահամ. կմ՝ համեղագունեղ:

Համեղանամ. ացայ. ցեր. ալ: (ընդմիջ.) || համեղ լինել. կմ՝ քաղցրանալ. կամ անուշանալ:

Համեղաշունչ: (Նախադրիւն հոլովի.) || քաղցրաշունչ. զի քաղցր և անոյշ կերպիւն շնչող. և կմ՝ շնչեցեալ. որպիսիք են ամանք հերձիկ շնչոց հոտմունք:

Համեմ. ի. իւ. մունք. մոց. մովք. կմ՝ աց. օք: || է համեմիչ խոտ իւն նման մաղադանոսի, որոյ սերմն կոչի գինձ: Սակայն երբեմն նաև զգինձն նշանակէ. զի ...: Իսկ մերթ՝ մանաւանդ 'ի յոգնականն՝ նշանակէ զի և իցէ համեմագունեցիչ ինչ կերակրոց. որպիսիք են պղպեղն. կինամոմն. մանանեխն, և այլք նմանք:

Համեմատ. ի. իւ. իւ. իւք: || համեմատեալ. կմ՝ չափակցեալ ընդ իւրաքանչիւր մասանց. և Ծ այսմ յորժամ ասեն, ակամբն, բերանն, և այլք մասունք դիմաց ուրուք չափակցաբար պատշաճեալք իւրեանց՝ ասեն համեմատք: Իսկ մերթ նշանակէ զնմանն. կամ զհանգոյնն. և կմ՝ զզոյգն: Յոբ. 42. 15:

Համեմատաբանութիւն: || ասէս զհամեմատութիւն:

Համեմատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || նմանեցուցանել զմին միւսոյն. կամ բաղդատել. կմ՝ չափակցել. կմ՝ զոյգ և հաւասար առնել: ռամկ. ... անել: 1. Կորնթ. 2. 13:

Համեմատութիւն. թեան: || չափակցութիւն. կմ՝ նմանութիւն. կմ՝ բաղդատութիւն: Իմաստ. 7. 8:

Համեմեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || համեղացուցանել. կմ՝ համաւոր առնել. կամ քաղցրացուցանել զինչ համեմիչ իրօք: Մարկ. 9. 49: և Կողոս. 4. 6:

Համեմիչ. միչի. չաւ. աց. օք: || համեղացուցիչ. կմ՝ անուշացուցանող. և կմ՝ քաղցրարանող:

Համեստ. ի. իւ. եաց. իւք: || պարկեշտ. կմ՝ ամօթխած. կամ հանդարտ. և կմ՝ ծանրակաց: Նարեկ. 'ի գործ. խոսքն:

Համեստաբան. ի. իւ. աց. օք: || պարկեշտախօս. կմ՝ ամօթխածութեամբ խօսող:

Համեստանամ. ացայ. ցեր. ալ: (ընդմիջ.) || պարկեշտանալ. կմ՝ քաղցրաբարոյ լինել. կմ՝ ամօթխած լինել: Խորհրդ. ... 20:

Համեստութիւն. թեան: || պարկեշտութիւն. կմ՝ ամօթխածութիւն. կմ՝ ծանրակացութիւն.

Digitized by Google

ամ հեզութեն. Սիրաք. 1. 35։

…ռա. ի. իէ. ից. իւք։ ‖ կորդին. կմ փա… ան. և կմ բազմոց. զոր դնեն 'ի վր իշոյ. …մ ձիոյ, և կմ ուղտու՝ առ 'ի լինել նստա… ան հեծելոյն. և կմ առ'ի բառնալ 'ի վր …ր զբեռինս. ռամկօր. պալան. կամ սէմէր։ …Ղևտ. 15. 9։

…մեռեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ ըզ …ամեան դնելով 'ի վր իշոյ. կմ զբաստու …յատրաստել զնա առ'ի հեծնուլ. կմ առ'ի …առնուլ 'ի վր նր զբեռինս։ Ծննդ. 22. 3։ …Թագ. 19. 10։

…մերամ։ (մակբայ ժողովական.) ‖ երա… …ոմին. կմ 'ի միասին. կմ համանգամայն։ …չէ մերթ վարի իբրև զանուն, և նշանա… …է՝ միախումբ. կմ միաժողով։

…մէջութի. (Թեան։ ‖ էակցութի. կմ հա… …մաստ բնութի. որպիսիք են միմեանց նիւ… …ժականք բնութիք։ Լամբրօն։

…մըռահ. ի. ի. ից. իւք։ ‖ ուղեկից. գ… …հանապարհորդակից. կմ ուղեկից։

…միմաստ. ի. իէ. ից. իւք։ ‖ իմաստակից. …ք զմի և զնոյն իմաստուն ունօղ Ը ուսմեք։

…միշխան. ի. աէ. աց. օք։ ‖ իշխանակից. …կմ հաղորդ միմեանց 'ի նոյնում իշխանու… …թե։ Նարեկ. ԼԱ։

…մշօրեայ. եի. իէ. ից. իւք։ ‖ ունօղ ընդ… …ումեք զմի և զնոյն հայր. որպիսիք են նք, …ոյք են ծնեալք 'ի միոյ հօրէ։ Ղևտ. 18. 11։

…մնշան. ի. իէ. ից. իւք։ ‖ համանիշ. կմ …համակերպ. կմ համանշանակ. Կիւրղ. Եզեկ. Ժ…։

…մշիրակ. կմ համշիրակք. ի. աէ. աց. օք։ ‖ …կաթնակից. գ նոքա, որք 'ի մի և 'ի նոյն …ստեանց ծծեալք են զկաթն, թէ եղբարք …իցեն, և թէ ոչ։ Եւ յայսմանէ առեալ եր… …բեմն համշիրակ կոչին նոքա, որք կցորդին …ընդ միմեանս յիրի իմիք. որպիսիք են ու… …սումնակիցքն. և կմ ընկերքն, ոյք 'ի միա… …սին կենցաղավարին։ ռամկ. էւրան։ Սիրաք. 37. 2։ և 40. 23։

…մոզակ. ի. աէ. աց. օք։ ‖ համոզօղ. կամ 'խաղաղարար խռովեցելոց. կմ միջնորդ խա… …ղաղութե. կմ յորդորօղ։

…մոզակեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ հա… …մոզել. կմ խաղաղացուցանել զխռովեալսն. կմ միջնորդ խաղաղութե լինել. և կամ յորդորել։

…մոզակեր. ի. աէ. աց. օք։ ‖ համոզիչ. գ …խաղաղարար. կմ հանդարտեցուցիչ խռո… …վեցելոց. կմ քաղցր բանիւք յորդորօղ. և 'ի …հաւանութի ածօղ։ Ոսկէ. 1. հռվ. Գ։ Ուստի …և Թովմիչն, որ պէսպէս սխորժական բա… …նիւք, և չմիջնամիք ամոքելով ըզգայութիս …օձից՝ Թմրեցուցանէ զնա, համոզակեր կո… …չի։ ըստ այնմ Խորէն. գ. գլ. 65։ Ջանացիր …զօրէն համոզակեր Թովմչի. Եւ առա գիտե …լի է, զի մասնիկս՝ կեր, երբեմն է փոխա… …նակ բառիս առնօղ. կմ 'ի տեղի մասնկանցս …իչ, և օղ։ Ուստի փոխանակ ասելոյ, խոհա… …րար. ասեմք խոհակեր. սոյնպէս փոխա… …նակ ասելոյ՝ աղօթս առնօղ. կմ աղօթօղ. ասեմք՝ աղօթկեր։ Նարեկ. ԾԱ։

Համոզեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ. և մերթ չեզոք.) ‖ միջնորդել. կմ խաղաղացուցիչ լինել. կմ քաղցր բանիւք հակեցուցանել 'ի հաւանութին. կմ յորդորել. և կմ փաղաքշել։ 2. Թագ. 14. 6։ և Խորէն. բ. գլ. 77։

Համոզիչ. զչի. աէ. աց. օք։ ‖ համոզօղ. կմ միջնորդ խաղաղութե. կմ յորդորօղ։ Նարեկ. 'ի Գովեստ Խաչին։

Համու։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ հոյլք. կմ խումբ. և կմ ջոկ։ Ուստի մինչ ասի, միա… համու. իմանի միախումբ. կմ համօրէն. կամ միանգամայն։

Համպակ։ ‖ տես զՀամբակ։ Նարեկ. ՂԶ։

Համր. մեր. երբ. երք. երց. երւք։ ‖ Նա՝ որ ոչ կարէ խօսել. կմ որ պապանձեալ է լե զուաւ։ ռամկ. ձուղձ։ Ելից. 4. 11։ Մատթ. 7. 37։ Իսկ Մարկ. 9. 16. և 24. յորս ասի՝ այս համր. իմանի համրացուցիչ դևն։

Համրանամ. ացայ. ցեր. ալ։ (Ընդմիջ.) ‖ համր լինել. կմ պապանձիլ լեզուաւ. կմ կարկել։ Յօբ. 13. 5։

Համրեալ. մրելոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ համր ե… զեալ. կմ պապանձեալ. և կմ անմռունչ լեալ։ Մծբն. ԺԹ։ Եւ ըստ այսմ անա… սունք. կմ սողունք, և այլք նմանք, որք ոչ կարեն խօսել, համրեալ կոչին։ Ուստի որք զայսպիսի անմռունչ կենդանիս ած ժամ կանեն. ասին զհամրեալս՝ ած համարիլ։ Իմաստ. 12. 24։

Համրիչ. րչի. աւ. աց. օք։ ‖ մանունք, եկղ… րակ հատք. կմ կուտք ծակեցեալք, եշա… րեցեալք 'ի Թելս՝ խորհրդաւոր Թուով. զորս ալ.ք ջերմեռանդք կալնուն 'ի ձեռս՝ զորս առ'ի Թուել այնու զԹր ողորմեայս, զորս ասեն. կամ զողջոյն քեզ մարիամ, կմ ըզ հայր մեր՝ ըստ չափու ջերմեռանդութե իւրեանց։ Ուստի կոչեցաւ համրիչ, իբր թէ համարելոյ և Թուելոյ գործիք ինչ։ ռամկօրէն Թէսպէհ։

Համօրէն։ (մակբայ ժողովական.) ‖ առհա… սարակ. կմ միանգամայն. կմ բովանդակա… պէս։ Երեմ. 51. 38։ Եզեկ. 38. 8։ Նաւում. 1. 5։

Համօրէն. րինի. աէ. ալ. օք։ ‖ Բոլոր. կմ ըղ… նաւ. կմ բոլոր. կմ բովանդակ. և կմ հա… մայն։ Ծնն. 50. 8։ Ելից. 1. 1։ և 1. Մնաց. 28. 21։

Հայ. այ. կմ հայք. ոց. ովք։ ‖ է անուն ազ… գին մերոյ յառաջացեալ 'ի նախնւոյ հօ… րէն մերմէ հայկայ, որով և յորջորջին իւ… րաքանչիւր անձինք ծնեալք 'ի զարմէ նր։ Խորէն. ա. գլ. 11։ և գ. գլ. 36։ Իսկ մերթ նը… շանակէ զհայկականն. կմ զհայերէնն. և Ը այսմ իմանի՝ մինչ ասի 'ի հայ բարբառ. կմ 'ի հայ բան. և այլն։ Յովհ. Գ. 11։ և Խո… րէն. գ. գլ. 53։ Իսկ մերթ 'ի յոգնականումն առեալ լինի փոխանակ հայաստանեայց. որով իմանի երկիրն հայոց երձ բնակչօք։ Եզեկ. 37. 38։ Եւ զայսմանէ տեսցես կիրա… ռեալ 'ի բառարանի յառաջ անուանց։

Հայակոյտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ 'ի հայոց կուտեալ, և հաւաքեալ. կմ որ է հայկական կոյտ, կմ բազմութի։ Աշգար։

Հայասեր. ի. իէ. ից. իւք։ ‖ Նա, որ է 'ի զար…

մէն հայկայ․ կամ հայկազնեայ։ Լամբրոն։

Հայաստան․ ի․ աւ։ || գաւառ․ կամ երկիր, ուր բնակին հայք․ կամ սրոց տէրէր ազգն հայոց։

Հայաստանեայք․ եայց․ եօք։ (անեզական․) || մերթ նշանակէ զաշխարհս հայոց հան_գերձ բնակչօք։ Իսկ մերթ առակ զբնակիչսն 'ի հայկայ զարմէն յառաջացեալս։ Խորէն․ Բ․ գլ․ 82։ և Գ․ գլ․ 10։

Հայեացք․ եցեց․ իւք։ (անեզական․) || հայե_ցուածք․ կամ նկատումն․ կամ դիտումն։ Նարեկ․ 'ի Մեկնաբ. Երգոց։

Հայելի․ ւոյ․ եաւ․ կամ ւով․ եաց․ եօք։ || այն' որ կարէ հայեցեալ լինել։ Իսկ մերթ նշանակէ զկազմուած ինչ առափարակ չի_նեցեալ 'ի յապակւոյ․ որոյ ներքին կողմն է ծածկեցեալ սպիտակ ինչ նիւթով, որ զպատկերս հայեցողացն 'ի նա' անվրէպ ե_րեւեցուցանէ։ ռամկ․ հայլի։ Իմաստ․ 7․ 26։ և Յակ․ 1․ 23։ Իսկ երբեմն 'ի հնումն զպղնձի սի հայելիս կոչէին 'ի պղնձոյ' կռելով և փայլեցուցանելով զնա յոյժ։ և ըստ այսմ է Ելից․ 38․ 8․ ուր ասի․ Արար զաւազանն նդ պղնձի և հայելեաց կանանց․ որ 'ի հայե լեաց կանանց։ Իսկ մերթ նշանակէ ըղ_ հայեցօղն․ և ըստ այսմ է․ 3․ Թագ․ 6․ 29։ ուր ասի․ Դրոշմեալս հայելիս 'ի ներքուստ դրանն․ և յարտաքինն․ որ հայեցօղս 'ի ներքս սադրոյն կողմն․ և այլն։ զի ոմանք 'ի դրոշ_ մեալսն յոյսացանէ ունէին զհայեցուածս դէպ 'ի ներքս․ և ոմանք դէպ 'ի յարտաքս։

Հայերէն։ (մակբայ որակական․) || հայ բար բառով․ կմ' հայ լեզուաւ։ Եզն․ 11․ 2։ Իսկ մերթ վարի իբրև գոյական․ և նշանակէ ըզ հայկականն․ և ըստ այսմ ասի հայերէն խօ սիւք․ կամ հայերէն աթուոթայք․ և այլն։ Խորէն․ Է․ գլ․ 53։

Հայեցիկ․ հայեցկի․ աւ․ աց․ օք։ || հայեցօղ․ կամ դիտօղ․ ուստի և պատուհանն․ որ ու_ նի զհայեցուածս առ արտաքս․ և կամ է որ հայեցեալ լինի ուրեք' հայեցիկ կոչի։ և ըստ այսմ է 3․ Թագ․ 6․ 4․ ուր ասի․ պատուհանս հայեցիկս ծածուկս։ Որ էր արտաքուստ նեղ, և թեքեալ․ իսկ 'ի ներքուստ լայն, և երևելի․ ուստի և կոչի ծածուկ։

Հայեցուած․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք․ կմ' օք։ || հայե ցումն․ կմ' տեսութիւն․ կմ' նկատումն։ Եզեկ․ 23․ 16։ Եւ մերթ նշանակէ զաչս, կամ զարտաքին երևոյթս կերպաց։ Խորէն․ Ա․ գլ․ 15։

Հայեցողութիւն․ թեան։ || հայեցումն․ կամ նկատումն․ կմ' տեսողութիւն։ Լամբրոն։

Հայեցուցանեմ․ ցուցի․ ցն․ անել։ (անցողական) || հայել տալ․ կմ' հայեցօղ առնել․ կմ' հա_ կեցուցանել առ 'ի հայիլ։ Աղաւ․ 21․ 1։

Հայթեմ․ եցի․ եա․ ել։ (ներգործ․) || յօդել․ կմ' ընդ միմեանս կցել։ Եւ մերթ կցոր_ դել․ կմ' հաղորդս առնել։

Հայթհայթանք․ կմ' հայթայթանք․ անաց․ անօք։ (անեզական․) || հայթհայթումն․ որ հնարք, զոր ճարէ ոք' կազմելով և 'ի լոյս ածելով զինչ, զի զերծցի յնմանէ չա րէ․ կամ զի շահեսցի զեր ինչ։ Նարեկ․ ձէ։ Իսկ մերթ հաղթութիւն, և ճարտարութիւն օրըստ օրական ապրուստից․ և այլոց պիտոյից ան ձին։ Նարեկ․ Դ։ Մերթ ես նշանակէ զափո փանս․ կմ' զփոփոխութիւն․ և կմ' զթեթևա ցուցումն նեղութեանց։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 57։ Իսկ մերթ բաղդատայք․ կմ' պատրուակ բա նից․ և կմ' պատճառանք։ Ոսկե․ 2․ հար․ Ծդ։ Ուստի և 'ի Նարեկ․ ձէ․ ուր ասի․ ոչ հայթ հայթմամբ խորտակեալ մարմնոյն զգեթա ծիգ սիրտ ճմլեցոյց․ իմանի, ոչ պատճա ռելով զխորտակումն մարմնոյն։

Հայթհայթեմ․ կմ' հայթայթեմ․ եցի․ եա․ ել։ (ներգործ․) || հնարել և 'ի լոյս ա_ ծել զինչ' կազմելով 'ի նիւթոյ իմեքէ․ կմ' արտադրելով 'ի միտս։ և այլն։ Նարեկ․ ԼԳ։ Իսկ մերթ դարմանելով պահել զկեանս․ կմ' հոգալ զպէտս անձին․ ամ զաւուրս ապրուստն․ և այլն։ ռամկ․ ճարել։ Մերթ ես նշանակէ պատճառել․ կմ' զպէսպէս պատճառանս յառաջ բերել առ 'ի չառա_ ջադրել զանձն․ կմ' առ 'ի ցուցանել զինչ։ Նարեկ․ ԺԸ։ Երբեմն ես սփոփել․ կմ' մխի թարել։

Հայթհայթումն․ կմ' հայթայթումն, ման․ մամբ․ մանց․ մամբք։ || տե՛ս զՀայթհայ թանքն։ Նարեկ․ ԺԷ։

Հայիմ․ եցայ․ եայ․ իլ։ (ձայնաւոր․) || նայիլ․ կմ' դիտել․ կմ' նկատել։ Մատթ․ 6․ 26։ և Տիտ․ 1․ 14։ Եւ մերթ ուշ դնել․ կմ' ակ_ նալ։ Գաղտ․ 8․ 10․ և 11։ Իսկ 1․ Թագ․ 7․ 2։ նշանակէ' հակիլ․ կմ' զհետ երթալ․ կամ յարիլ։ Մերթ ես իր ինչ' որ հանդէպ առնուք դոլով զհայեցուածս, իբր ունի դէպ 'ի նա, ասի հայի ընդ նա։ Թուոց․ 21․ 20։ Իսկ երբեմն նշանակէ վերաբերիլ, կմ' պատկանիլ․ ոնց մինչ ասի, յայս հայի միտ բանին։ Իսկ 2․ Մակ․ 15․ 12․ ուր ասի' դե_ պեցիկ հայելով, իմանի հայեցուածովք։

Հայկ․ այ․ կմ' ի․ աւ․ (անյօդնակ․) || է անուն նախնւոյ ազգին մերոյ, յորմէ մեք անուա նեցաք հայ։ որ էր այր հսկայ և քաջ․ և աներձացեալ բաղում զօրութեա, և բարե_ բաստութեա․ ուստի և անուանեալ կոչիւր դիւցազն։ Սա առ Ժամանակօք բաբելա_ կան աշտարակին դառս 'ի մէջ հսկայիցն․ և բաղում գործս քաջութեան ցուցեալ, եկն 'ի նոյ երկիրս։ Որ և խրոխտացեալ' ամ_ բարձ զձեռն իւր ընդդէմ բռնաւորութեան մեծի հսկային բելայ․ և մարտ պատերազ մի եդեալ ընդ նմա, եհար և սատակեաց զնա երկաթեան նետիւ․ և զմարտականացն նր 'ի Բելերինս և 'ի զաշտս ցիր և ցան արար։ Խորէն․ Ա․ գլ․ 10․ և 11։ Եւ յանուն սորա հայկ կոչեցաւ համաստեղութիւն ինչ երկ_ նային․ զոր ասացեալ 'ի ներքոյ։

Հայկ․ ի․ իւ։ (անյօդնակ․) || է համաս_ տեղութիւն ինչ հարաւային, որ զետեղեալ կայ առ ընթեր ցլուն, և բաղկանայ 'ի ԺԹ։ աստեղաց․ 'ի մէջ որոց են երեքին ալ_ ղաղիծ աստեղքն այնք, զոր ռամկ․ կոչեն շամփուր․ և 'ի յոմանց, կշիռ․ և են յոյժ

ἐμβλέπω

երևելիք և մեծամեծք: Նկարի հայկս այս 'ի ձև վահանաւոր զօրականի՝ յեցելոյ 'ի նապաստակ համաստեղութիւն: Ծագէ 'ի նոյեմբեր ամսոջ. և պատճառէ զսաստ անձրևս, և զմեծամեծ մրրիկս. ուստի և յոյնք կոչեն զսա օռիոն. որ սաստկաբանի՝ աղմկաւոր՝ և ամբոխիչ: Յօբ. 38. 31: Եսայ. 13. 10: Իսկ սա մերձ կայ 'ի հիւսիսոյ կողմանէ համաստեղութիւն այն, որ կոչի բազմաստեղք, և ռամկ. Բոյլք:

Հայկաբար: (մակբայ որակական.) || իբրև զհայկ. կմ հսկայօրէն. կամ քաջաբար: Ագաթ.

Հայկազն. ազին. կմ ազան. ամբ. անց. ամբք: || ազն յառաջացեալ 'ի հայկայ. կամ ազգ հայոց: Խորէն. ա. գլ. 19:

Հայկազնեայ. էի. իմ. եայք. եայց. կմ եաց. եօք: || այն, որ է յազգէն հայկայ. և կմ որ պատկանի ազգին հայոց: Խորէն. բ. գլ. 61:

Հայկազուն. ազնոյ. ով. ոց. ովք: || հայկազնեայ. տ՛ս նա որ է 'ի զարմէն հայկայ. կմ յազգէն հայոց: Խորէն. բ. գլ. 7:

Հայկածին. ծնի. իմ. աց. օք: || ծնեալ և յառաջացեալ 'ի հայկայ. որպիսի է ազգս հայոց:

Հայկական. ի. աւ. աց. օք: || հայկային. տ՛ս այն. որ պատկանի հայկայ. կմ ազգի նր: Խորէն. գ. գլ. 52:

Հայկային. նոյ. ով. ոց. ովք: || նոյն է ընդ վերնոյն: Խորէն. բ. գլ. 7:

Հայկաշէն. շինի. իմ. ից. իւք: || 'ի հայկայ շինեցեալ և արարեցեալ: Խորէն. ա. գլ. 9:

Հայկեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || հայկական, կմ հայկային. և կմ հայկայ տոհմին. կամ թոռն. և այլն: Խորէն. ա. գլ. 12:

Հայհոյանք. անաց. օք: (անեզական.) || ան՛ս զհայհոյութիւն: 2. Մակ. 8. 4:

Հայհոյեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || խօսիլ զբանս անարգանաց, կմ անիծանաց ընդդէմ այ. կմ սրբոց. և կմ ընդդէմ մեծի ուրուք: 4. Թագ. 19. 6: Գործ. 23. 4: Իսկ մերթ յիշոցնաւոր լինիլ. տ՛ս աղտեղի, կմ ամօթալի բանիւք անարգել. ռամկ. քիւֆրէլ: Գործ. 13. 45:

Հայհոյութիւն. թեան: || հայհոյանք. տ՛ս բան ինչ նախատական, կամ անիծանաց՝ ասացեալ ընդդէմ այ. կամ սրբ. և կմ ընդդէմ մեծի ուրուք: Դանի. 3. 96: Մատթ. 15. 19: Իսկ մերթ յիշոցնաւորութիւն. յորում աղտեղի բանիւք հայհոյեն զմիմեանս չարաբարոյ անձինք: ռամկ. քիւֆր:

Հայս. հայսոյ. ով. ոց. ովք. կմ ից. իւք: || աղբիւր ընդ ջրոյ խառնեալ, և թրեալ աղանց խմորելոյ. որով լինի զանգուած. ռամկօրէն խմոր: Ելից. 12. 34: 2. Թագ. 13. 8: Երեմ. 7. 18:

Հայր. հօր. հարբ. հարց. կմ հարանց. հարբք: || արու ծնօղ, որ ունի զորդի. ռամկ. հայր: Ծննդ. 22. 7: Մերթ ևս նոքա, որք հոգևորապէս ծնանին զոք. կմ հայրաբար խնամեն՝ և խրատեն. և կմ ուսուցանեն, և կըրթեն՝ հայր կոչին: 1. Կորն. 4. 15: 4. Թագ. 2. 12: ըստ այսմ և նեեման հայր կոչէր ծառայից իւրոց. զի հայրախնամ գթով դարմանէր զնս: 4. Թագ. 5. 13: Իսկ մերթ հայր կոչին վերատեսուչք. և խնամակալք, կամ նախնիքն խորհրդատուք, ուպ եղև յովսէփ փարաւոնի: Ծննդ. 45. 8: Եսթ. 13. 6: Իսկ մերթ բառս հայր՝ առեալ լինի փոխանակ իշխանի քաղաքաց: 1. Մնաց. 4. 12. և 8. 29: Մերթ ևս հայր կոչի հեղինակն. կմ առաջին հնարօղն իրիք գործոյ: Ծնն. 4. 20. և 21:

Հայրաբարբառ. ի. իմ. ից. իւք: || հայրական լեզուաւ բարբառօղ: Իսկ մերթ նշանակէ զբարբառեցեալն 'ի հօրէ:

Հայրաբուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն տմ ո՛ր և եղէ հօր է բնական. կամ սեփական. և ըստ այսմ ասի հայրաբուն փառք. կմ հայրաբուն նախախնամութիւն: Ագաթ:

Հայրագիր. գրի. աւ. աց. օք: || նա՛ որ զորդեգրէ զոք. կոչի հայրագիր նմա, զոր որդեգրեաց. և կմ նա՛ զոր ընդունի ոք 'ի հայր իւր, ասի հայրագիր նր:

Հայրազեղծ. ի. իմ. ից. իւք: || այն՛ որ 'ի բաց ընկենու, կմ մերժէ զհայր իւր. կմ որ եղծէ և աւերէ զանուն հօր իւրոյ:

Հայրախնամ. ի. իմ. ից. իւք: || խնամօղ ըզ հայր իւր. կմ 'ի հօրէ խնամեցեալ: Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ հայրաբար խնամէ զոք. կամ զհայրական խնամ ունի 'ի վր ուրուք: Մերթ ևս նշանակէ զայն, որ պատկանի առ հայրական խնամն. կամ ասի հայրախնամ աջադութիւն. և ըստ այսմ ասի հայրախնամ աջ. կմ կամք. և այլն:

Հայրախոզխող. ի. իմ. ից. իւք: || խոզխօղ. տ՛ս չարաչար սպանօղ զհայր իւր:

Հայրածին. ծնի. իմ: || 'ի հօրէ ծնեալ. կամ ծնունդ հօր:

Հայրակամ. ի. իմ. ից. իւք: || այն՛ որ է 'ի հօրէ կամեցեալ, և վճռեցեալ:

Հայրական. ի. աւ. աց. օք: || այն՛ որ է հօր. կմ առ հայրն վերաբերի. որպիսի է իշխանութիւն. անուն. ստացուածն. և այլք բազումք:

Հայրակոչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || զհայրն իւր կոչօղ: 'ի ձայնս հարց. իմ: Իսկ մերթ 'ի հօրէ կոչեցեալ:

Հայրանուն. նուան. ամբ. անց. ամբք: || նա՛ որ ունի զանուն հօր իւրոյ. և կամ ոք որ ունի զանուն հօր իւրոյ յորջորջի:

Հայրանունական. ի. աւ. աց. օք: || անուանական. անունն այն՛ որ դնի որդւոյն յացական անուանէ հօրն, ասի հայրանունական, որպիսիք են անուանքն, որք 'ի ձեռն եղերին, որպէս օրինակ. աքարոնեան. տ՛ս որդի աքարոնի. Ելից. 6. 25: Նաւեան. տ՛ս որդի նաւեայ. Թուոց. 14. 30: և այլն: Իսկ այս նաև 'ի յոգնականումն. ըստ այսմ. սաուղ կիսեանց. տ՛ս սաւուղ որդի կիսեայ. աբեններ ներեանց. տ՛ս աբեններ որդի ներեայ: 1. Մնաց. 26. 28:

Հայրապետ. ի. աւ. աց. օք: || գլուխ և պետ հարանց. որով մերթ իմանի պատրիարգն. կմ արքեպիսկոպոսն: Իսկ մերթ նախապետն, կմ իշխանն, որ է գլուխ մարմնաւոր

հարանց, և կամ միոյ տոհմի: 2. Մնաց. 19. 8: 1. Եզր. 1. 4: և 2. Եզր. 8. 1:

Հայրապետութիւն. թեան: || հայրապետական իշխանութիւն. կամ քահանայապետութիւն:

Հայրասպան. ի. աւ. աց. զք: || սպանող հօր իւրոյ:

Հայրատունկ. տնկոյ. ով. ոց. ովք: || 'ի հօրէ տնկեցեալ. և ըստ այսմ ասի՝ հայրատունկ ծառ. կամ այգի. և այլք նմանք:

Հայրենատուր. տրոյ. ով. ոց. ովք: || 'ի հայրենեաց տրեցեալ, և աւանդեցեալ. կամ 'ի նախնեաց և 'ի ծնողաց եկեալ. կամ հայրենական: 1. Պետր. 1. 18:

Հայրենական. ի. աւ. աց. օք: || տես 'ի ներքոյ զՀայրենի:

Հայրենի. նաց. եաւ. եաց. եօք: || հայրական, կամ հայրենական. յս այն ամ, զոր ունի որդին 'ի հօրէ, թէ ստացուած իցէ, թէ տուն. թէ աւանդութիւն, և թէ այլ ինչ: Ծննդ. 50. 8: Ղեւ. 22. 13: Գաղ. 1. 14: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ հայրենական երկրի. կամ ազգի. և ըստ այսմ ասի. Տօբ. 1. 9. 'ի զաւակէ հայրենեաց իմոց:

Հայրիկ. (Նախդրիւ հոլովի.) || է անուն փաղաքշական, և նշանակէ զհայրն: Տօբ. 11. 13: Վ զի մասնկունքս. իկ. կամ ակ. և կամ եակ. թէպէտ երբեմն են նուաստական. սակայն երբեմն ևս են փաղաքշական. որպէս յայտ է և 'ի սոցանէ, քաղցրիկ. անուշակ. որդեակ. և այլն:

Հայրութիւն. թեան: || ծնողութիւն, որ պատկանի հօր. կամ հայրական հեղինակութիւն: Իսկ ըստ փիլիսոփայից հայրութիւն է առնչութիւն, որով հայրն վերաբերի առ որդին:

Հայրօրէն: || հայրաբար. կամ հայրանման. և կամ հայրական: Յն օտքի:

Հայցական. ի. աւ. աց. օք: || խնդրողական. կամ մաղթողական: Եւ առաւել երբեմն ի մանի չորրորդ հոլովն 'ի հոլովմունս անուանց, որ կոչի վ. նախդրիւ. որդան. զհօրց. զհնազանդութիւն. և այլն:

Հայցեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || խնդրել. կամ մաղթել. կամ ժամել: ասամի. գոչել: Նարեկ. 'ի գովէ առաք:

Հայցուած. ոյ. ով. ոց. ովք: || հայցումն. կամ խնդրուած. և կամ աղաչանք: Դատ. 8. 24: 1. Յովհ. 5. 15:

Հան. ոյ. ով. ոց. ովք: || տես զՀանի: Խոր. քեն. Ա. պր. 22:

Հանապազ: (մակբայ ժամանակական.) || միշտ. կամ յարաժամ. կամ յամ ժամանակի: Հռոմ. 8. 29:

Հանապազազարդութիւն: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զՀանապազահոտ:

Հանապազախօս. ի. իւ. ից. իւք: || միշտ խօսող. կամ յարաժամ բարբառող: Ագաթ:

Հանապազածին. ծնի. իւ. ից. իւք: || այն՝ որ հանապազ զծնանի զինքն. և կամ ինք հանապազ ծնեալ լինի յինքեանէ. և ըստ այսմ միայն մարդոյ. որ միշտ ծնանի զքանն՝ հանապազածին կոչի: Այսպէս և խորհուրդք սրբ ոյց և մտաց մարդկան. որք միշտ ծնեալք լինին 'ի մտաց՝ հանապազածին ասին: Լամբրոն:

Հանապազակիր. կրի. աւ. աց. զք: || միշտ կրող. կամ յարաժամ բարձող զինքն յինքեան. և կամ հանապազ կրեցեալ և տարեալ: Ագաթ:

Հանապազայոյծ: (Նախդրիւ հոլովի.) || միշտ կոծող. կամ յարաժամ բաղխող և հարկանող զինքն: Իսկ մերթ հանապազ կոծեցեալ. և հարուածեցեալ: Եւ մերթ հանապազ ողբացող:

Հանապազահոս. ի. իւ. ից. իւք: || մշտահոս. յս միշտ հոսող. կամ յարաժամ բղխող. կամ որ հանապազ հոսի, և բղխի: Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց:

Հանապազամեռ: (Նախդրիւ հոլովի.) || հանապազ մեռանող. կամ այն, որ միշտ 'ի մահ գնայ՝ օր ըստ օրէ պակասելով 'ի կենաց, որպիսիք են ամ մահկանացուք էակք:

Հանապազամուխ: (Նախդրիւ հոլովի.) || միշտ մխող. կամ միշտ մխեցեալ. և կամ հանապազ մխելով. և ըստ այսմ ասի՝ հանապազամուխ բևեռեալ: Նարեկ. Ծդ:

Հանապազաջան. ի. իւ. ից. իւք: || հանապազ ջանացող առ 'ի առնել զգործ ինչ բարի. կամ զանձն: Մերթ ևս գուն գործող առ 'ի առնել զչարս՝ որպիսի է դեւն. որ միշտ ջանայ առ 'ի պատրել զմարդիկ: Լամբրոն:

Հանապազասուտ. ստոյ. ով. ոց. ովք: || հանապազ խօսող զսուտս. կամ միշտ ստող: Տիտ. 1. 12:

Հանապազատարած. ի. իւ. ից. իւք: || միշտ տարածեցեալ. կամ որ հանապազ տարածի: Ագաթ:

Հանապազատես: (Նախդրիւ հոլովի.) || միշտ տեսանող. կամ միշտ տեսեցեալ. և կամ հանապազ նկատելի: Ագաթ:

Հանապազափոխ. ի. իւ. ից. իւք: || հանապազ փոփոխեցեալ. կամ միշտ փոփոխելի. և կամ յարաժամ փոփոխող: Նարեկ. ՀԵ:

Հանապազօրդ. ի. աւ. աց. օք: || հանապազօրեայ. կամ հանապազօրդական. կամ օրըստօրական: Ելից. 5. 19: Մտթ. 6. 11:

Հանապազօրդ: (մակբայ ժամանակական.) || միշտ. կամ յամ ժամ. կամ հանապազօր: Ելից. 25. 30: Եսայ. 60. 11:

Հանապազօրդական. ի. աւ. աց. օք: || յարաժամեական. կամ օր ըստ օրական:

Հանապազօրդեան. ենի. իւ. ից. իւք: || օրըստօրական. կամ հանապազօրդական: 2. Մնաց. 23. 8: և 31. 2: Եւ մերթ յարաժամեական. կամ յաւէժական: Նարեկ. ձա:

Հանապազօրդեմ. եցի. եա. եղ: (չէզոք.) || հանապազ. կամ յամենայն աւուր պարապել 'ի գործ ինչ. կամ գնալ սուրբք: Դան. 13. 6: և Գործ. 2. 42: Իսկ 2. Մնաց. 13. 10. աւր ասի՝ հանապազօրդեալք 'ի նոցանէ, իմա՝ նի՝ հանապազօրդական կարգաւ յաջորդեցեալքն 'ի նոցանէ. կամ ըստ աւուրց յաջորդողքն նց: Իսկ մերթ վարի ներգործաբար. և նշանակէ՝ հանապազ առնել. կամ տալ զինքն. և կամ հանապազ կրկնել.

Յոբէ. 2. հատ. ժը։

Հանապազորդութիւն. թեան։ || հանապազոր դելն. այս հանապազ առնելն զգործ ինչ. կմ շարունակութիւն։ Եւ մերթ հանապա զորդական, կմ օր ըստ օրական կարգ, կամ գործ, և կմ մատուցմունք պատարագաց. և այլոց նմանեաց։ Դան. 11. 31։

Հանապազօր։ (մկ՛յ ժամանակ.) || յամենայն աւուր. կմ զօրհանապազ. կմ միշտ։

Հանապազօրեայ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն որ լինի զօրհանապազ. կմ հանապազորդա կան. և կմ օր ըստ օրական։

Հանգամանք. աց. օք։ (անեզական.) || որպի սութիւն. կմ կերպ. կմ եղանակ։ 2. Օրին. 1. 22։ և 1. Մակ. 14. 35։ Բարուք. 3. 18։ Իսկ մերթ նշանակէ զգլխաւորն. կմ զպատճառն ս և իցէ գործոց, կմ բանից, և նմանեաց։ Յոբէ. 2. հատ. ժը։ Կիւրղի Եղէն. ժը։ Բայց Գաղ. 1. 16. ուր ասի՝ ոչ ինչ առի հանգա մանս մարմնոյ և արեան, իմանի՝ ոչ խնդ րեցի ինչ, որ վերաբերիւր առ մարմին և արիւն. և կմ ոչ յանձն առի զկամս և զյօ ժարութիւս մարմնոյ և արեան։

Հանգանակ. ի. աւ. աց. օք։ || առուրքն, զոր ըստ վիճակելոյ ինքեանց իւրաքանչիւր ոք յիւրոց բաղմութեան՝ առ՚ի կազմել նմա զնեղեան. զի նստեալ ՚ի միասին ուտիցեն և ըմպիցեն. և կմ առ՚ի շինել նմա զկազ մուած ինչ. կմ հոգալ պայել իմն. ամփ. հերբնականէ։ Եսայ. 46. 6։ Սուտի և հաւա տամքն առաքելական կոչեցաւ հանգանակ՝ զի ոմն զառաջին՝ մասն մասն հաւաքեցաւ յիւ րաքանչիւրոց առաքելոց։ Մերթ և ս նշանա կէ զհանգանակութիւն. և ըստ այսմ իւրաքան չիւրաքար առնէն բաղմութեան իրեք զայն՝ զոր գիտէ, կմ լուեալ է, նմանութեամբ հան գանակ կոչի։ Յոբէ. 1. հատ. է։ Իսկ մերթ նշանակէ զժողովն. կմ զբաղմութիւն. և ըստ այսմ ասի ՚ի Ղուկ. հարց. է. քակել զախակցն հանգանակ։

Հանգանակաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ ըզ հանգանակս. կմ հանգանակական. այս այն որ վերաբերի առ հանգանակս. կմ որ հան գանակաւ լինի. այս հերբնականէ՝ և ըստ այսմ ասի՝ հանգանակաւոր արբեցութիւն։ մերթ և ս նշանակէ զհանգանակօղն։

Հանգանակեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ժողովել, կմ տալ զհանգանակս. այս հերբ նականէ. և ըստ այսմ ասի՝ հանգանակել զա կի. կմ զարծաթ. Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ ասի և զայլոց իրաց, զորս տայ իւ րաքանչիւրոք իբրև զհանգանակս. և ըստ այսմ ասէ Լամբրոնացին ՚ի Նեբրոզեանն հոգե գալստեան. Հանգանակեցէք տկարութեանս իմոյ զպարգևս աղօթից, հանդիսացեալ ժողովուրդք. այս է տուք զընծայս աղօթից։ Մերթ և ս նշանակէ բաշխել զինչ բաղ մութեան իրեք, բաժին բաժին տալով իւրա քանչիւրոցն։

Հանգանակօղ. ողի. իւ. աց. օք։ || հանգանակս. այս զհերբնականէ տուօղ. կմ ժողովօղ։ Իսկ մերթ հանգանակս տալով ուտօղ և ըմպօղ ընդ այլոց. կմ խրախճանակից լինօղ ընդ մտա թար ընկերաց. կմ արբեցողաց։ 2. Օրին. 21. 20։ Առակ. 23. 20։

Հանդէտ. դիտի. աւ. աց. օք։ || նման. կամ յարմար. կմ համեմատ. կմ հաւասար։

Հանդիստ. դստի. իւ. կամ դստեան. եամբ. եանց. եամբք։ || հանգստութիւն. կմ դադա րութիւն. կամ անդորրութիւն։ Մակ. 11. 29։ Մերթ և ս նշանակէ զգերեզմանն. կմ ըզ ճղխումն։ Խորէն. գ. գլ. 62։ Իսկ մերթ զհան գստարանն. կմ զդադարարան. և կմ զաթոռն։ Ծննդ. 8. 9։ Սաղմ. 149. 5։ Եւ մերթ զդադա րումն. կամ զկայանումն, որ ՚ի յերգելն. կամ ՚ի խօսելն. կամ ՚ի գործելն զիր ինչ։ Առ Եբր. 3. 3. և 14։

Հանդիտագիր. գրի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զհանդէտ դիր. կմ զհամանման գրուած։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ հանդէտ այ լում գրէ զինչ։

Հանդիտակշիռ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || հան դիտամետ. կմ հաւասարակշիռ, կամ այն, որ է այլում հանդէտ և հաւասար է ըստ չափու, կամ ըստ կշռոյ։

Հանդիտամետ. մետի. իւ. ից. իւք։ || հաւա սարամետ. այս յերկրաւին կողմունս հաւա սարակէս մետեալ. այսինքն, հակեալ. որպէ սի է կշիռն, որոյ թաթքն են հաւասարք ՚ի հակմանն։

Հանդիտանամ. ացայ. ցիր. նալ։ (ընդմի.) || հանդէտ լինել. կամ նմանել. կամ հա մեմատել. կմ հաւասարել։

Հանդիտանիւթ. ի. իւ. ից. օք։ || զհանդէտ և զնման նիւթս ունօղ. և կամ որ հանդէտ և հաւասար է ումեք ըստ նիւթոյն։

Հանդիտապատիւ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || զուգապատիւ. կամ հաւասարապատիւ. այս հաւասար, կամ նման ումեք պատուով և յարգութեամբ։ 2. Պետ. 1. 1։

Հանդիտափառ. ի. իւ. ից. իւք։ || հաւա սարափառ. կամ համապատիւ։ Նարեկ. զճ։

Հանդիտութիւն. թեան։ || համեմատութիւն. կամ նմանութիւն. կամ հաւասարութիւն։

Հանդոյն. դունոյ. իւ. ից. ովք։ || հանդէտ. կամ նման. կամ համեմատ. կամ համա կերպ։ [illegible] 12. 12։ Իմաստ. 7. 1։

Հանդոյց. դուցի. իւ. ից. իւք։ || երբեմն է արմատ հանդուցել բային, և յայնժամ նշանակէ զկապուածն, և կամ զկապն, որ բով հանդուցի, կամ կապեալ պրկի ինչ։ ամփ. հանգոյց։ Նարեկ. ծը. գա. և զէ։ Իսկ երբեմն է արմատ հանդուցանել բային. և յայնժամ նշանակէ զհանդուցումն. կմ զհանդիպումն, որով հանգչի ոք։ Իսկ մերթ զհանգստարանն դադարելոյ. և կմ զհանդուցանելոյ. և ըստ այսմ իմանի ՚ի գիրս Խորէն. բ. գլ. 43. ուր ասի՝ հանդոյց ՚ի հանդուցէ ՚ի հանդս փոխիլ. այս ՚ի հանդստարանէ ՚ի հանդս տարան. և կամ ՚ի յօթեվանէ ՚ի յօթեվան։

Հանդունակ. ի. աւ. աց. օք։ || նման և հան դոյն. կամ նմանօղ. և կմ հաւասար։ Լամբր։

Հանդունակեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || հանդունակ առնել. կամ նմանեցուցա նել.

Digitized by Google

նել. և կամ հաւասարել:

Հանգունակից. կցի. աւ. աց. ըք: || Նմանակից. կմ՛ համահանգէտ: Նորէն. զՁ:

Հանգունակցել. ելոյ. ով. ոց. ովք: || Նմանակցել. կամ հանդիպացել. կամ հաւասարել: Նորէն. 'ի գոչ. առատ:

Հանգունանման. ի. իւ. եց. իւք: || Համահանգէտ. կմ՛ հանգունակից. կմ՛ հաւասարակից: Նորէն. զէ:

Հանգունանամ. ացայ. ցիր. նալ: (ընդմիջ.) || հանգոյն լինել. կմ՛ նմանիլ. կմ՛ հաւասարիլ:

Հանգունատիպ. տպի. իւ. եց. իւք: || Նմանատիպ. ցոր Է ունէք ունի զնոյն տիպ. կմ՛ զձև. կմ՛ համահանգէտ. և կմ՛ համանըման: Նորէն. հէ:

Հանգունաւոր. ի. աւ. աց. ըք: || հանգունակից. կամ համանմանն. կմ՛ նմանակից: Նորէն. զԹ:

Հանգուցանեմ. գուցի. գն. ել: (անցող.) || հանգստացուցանել. կմ՛ հանգարտեցուցանել. կմ՛ դիւրացուցանել: Մատ. 11. 28: Եւ մերթ գնել ուրեք, կմ՛ զետեղել:

Հանգուցեալ. ցելոյ. ով. ոց. ովք: || հանգստացեալ. կամ դիւրացեալ. կմ՛ եղեալ. կմ՛ զետեղեալ ուրեք. կմ՛ զկայ առեալ և դադարեալ: Մերթ ևս առնանի զՆ մեռելոց, ըստ որում հանգստացեալք են 'ի տառապանաց կենցաղոյս. և կմ՛ Թ որում դադարեալ է հոգին 'ի շարժելոյ զմարմին. և կմ՛ ըստ որում հանգուցեալք են 'ի քն:

Հանգուցեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հանգոյց առնել. կմ՛ հանգուցիւ կապել: ռամկ. հանկուցել:

Հանգչիմ. գեայ. գիր. չիլ: (Հայնակր.) || հանգստանալ. կմ՛ դիւրանալ: Մատթ. 26. 45: Ղուկ. 12. 19: Իսկ մերթ դադարիլ. կամ զկայ առնուլ: և ըստ այսմ առի զԹռչնոց հանգչիլ յոստս ծառոց: Մատ. 13. 32: Եւ մերթ գնիլ ուրեք. կամ զետեղիլ:

Հանգստանամ. ացայ. ցեր. նալ: (ընդմիջ.) || զհանգիստ առնուլ. կմ՛ հանգչիլ. կամ դիւրանալ:

Հանգստարան. ի. աւ. աց. ըք: || հանգչելոյ տեղի, որով խմանի աԹոռ. կմ՛ գահն. կմ՛ օԹևանն, և այլք նմանք: Նորէն. Է. և իէ: Իսկ մերթ նշանակէ զգերեզմանն: Նորէն. զՁ:

Հանգստաւէտ. ետի. իւ. եց. իւք: || ըի հանգստեան. կմ՛ յոյժ հանգստացուցիչ:

Հանգստութի. Թեան: || հանգիստ. կամ դիւրութի. և կամ անդորրութի: 'ի Հոգւ. հոգց. իա. և Ձ:

Հանգրիճեմ. կմ՛ հանկրիճեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կարճել. կմ՛ 'ի բաց հատանել. կմ՛ յապաղել. և կմ՛ զառաքածել, և զերկայնացեալ ինչ հաւաքել. կամ յինքն ամփոփել. և ըստ այսմ առի հանգրիճել զերկայն ատորատ. և կամ հանգրիճել ըզ միտս 'ի մարմնականն հոգոց. և այլն:

Հանդարտեան. ի. աւ. աց. ըք: || հանգչելոյ վան. ցոր վանք. որով մերթ նշանակի Եղե-

վանն. կամ բացօԹեայ տեղին 'ի լերինս և 'ի դաշտս, ուր օԹևանեալ կան մարգիկ վրանօք իբրև 'ի գիւղս: Ծննդ. 25. 16: Եւեմ. 49. 30: Իսկ մերթ նշանակի ագարակ. կմ՛ գեօղ. կմ՛ գիւղաքաղաք, կմ՛ բացառ քաղաքի. ցոր վոշը: 1. Մնաց. 10. 7: Եսայ. 42. 11: Եւեմ. 49. 28: ըստ այսմ է և Թուոց. 22. 39. ուր առի, եկն 'ի քաղաքս հանդրուանաց. քանզի քաղաքս այս էր 'ի վերջին սահմանս Թագաւորութեն մովաբացւոց, ուր զոլով բազմութիք ագարակաց. և գիւղօրէից, կոչեցաւ քաղաք հանդրուանաց: Իսկ մերթ բառ իւս հանդրուան՝ նշանակի զաւեիԹն անասնոց. ցո գաղգարքն, կմ՛ կայանն, ուր մակաղեալ հանգչին խաշինք և այլք անասունք: ռամկ. ադըլ: Եսայ. 17. 2: Բայց 2. Օրին. 1. 1. բառս հանդրուան՝ է յատուկ անուն տեղւոյ իրիք, ուստի ելանէր առաւ ակի. վԹ որոյ և ասացաւ հանդրուան ոսկեկոյ: Թ այսմ և Իւէց. 14. 2. և 9: Եզեկ. 47. 17: և 48. 1. նըշանակէ զյատուկ անուան տեղեաց, զորս տեսցես 'ի բառարանի յատուկ անուանց, 'ի բառն եպիրօԹ, և օնան:

Հանդարտ. ի. իւ. եց. իւք: || մեղմ. կմ՛ խաղաղ. կմ՛ համեստ. կամ ծանրակաց: 1. Տիմ. 3. 3: Յովբ. 3. 11: Իսկ մերթ վարի իբրև ըզ մակբայ. և նշանակէ՝ հանդարտաբար. կմ՛ խաղաղ կերպիւ. կամ համեստութբ:

Հանդարտաձեռ. ի. իւ. եց. իւք: || հանդարտագնաց. կամ մեղմ և հանդարտ հոսող. և Թ այսմ առի՝ գետ հանդարտաձեռ: Նորէն. 'ի գովէսս առաքելոց:

Հանդարտաձայն. ի. իւ. եց. իւք: || զհանդարտ ձայն ունող. կմ՛ մեղմաձայն. կմ՛ մեղմ ձայնիւ երգեցեալ, կմ՛ ասացեալ: Նորէն. 'ի գով. առատ:

Հանդարտասիրտ. սրտի. իւ. եց. իւք: || ունող զխաղաղ և զանվրդով սիրտ. կմ՛ հեզաբարոյ: Առակ. 16. 19:

Հանդարտաքայլ. ի. իւ. եց. իւք: || հանդարտօրէն, և մեղմաբար քայլող. կմ՛ զհանդարտ գնացս ունող: Նորէն. 'ի գով. առատ:

Հանդարտեցուցանեմ. ցուցի. ցն. ել: (անցող.) || անդորրացուցանել. կամ խաղաղեցուցանել. կմ՛ հանգստացուցանել. և կմ՛ դադարեցուցանել: Եսէթ. 5. 5:

Հանդարտիմ. եցայ. եաց. իլ: (Հայնակր.) || հանդարտ լինել. կամ խաղաղանալ. կամ մեղմանալ. կամ անդորրանալ: Առակ. 15. 15: 1. Թեսս. 4. 10: Իսկ մերթ դադարիլ. կամ լռել. կամ զկայ առնուլ: Ղուկ. 23. 56: Մերթ ևս նշանակէ բուռական. կամ ընդունակ լինիլ. կամ տանիլ. կամ հանդուրժել. և կամ համբերել: Ծննդ. 36. 7: Առակ. 30. 21: Եբր. 12. 20: Եւ կամ զգէմ ունիլ. կամ տևել: ռամկ. դիմանալ: Եսայ. 33. 23: Իսկ Իմաստ. 17. 5. նշանակէ կարել. կամ զօրել:

Հանդարտութի. Թեան: || անդորրութի. կամ ծանրակացութի. կամ համեստութի: 2. Կոր. 10. 1: և Գաղ. 5. 23: Եւ մերթ դա-

զարդուն. կամ խաղաղ և հանդարտ կեալն։

Հանդերձ. ի. իւ. կամ աւ. կամ ով. կց. իւք։ || զգեստ. կամ ապաւինելիք։ ռամկ. հագուստ։ 2. Մակ. 3. 33։ Ծննդ. 27. 27։ Դիրձել բառս՝ հանդերձ. ըստ որում է արմատ հանդեր_ձել բային. նշանակէ զհանդերձանսն. այս է զնծածախ պատրաստութիւն. կամ զբազ_մութիւն երևելի կահուց և կարասեաց. և կամ զպէսպէս զարդս. և զպաճուճանս. և կամ զփառաւորութիւն։ 1. Մակ. 9. 37։ և 40։ և 15. 32։ 2. Մակ. 12. 27։ և 14. 12։ 3. Մակ. 7. 12։

Հանդերձ. (Նախադրութիւն. որ պահանջէ զխնդիր գործիականն, և նշանակէ.) || ընդ. ռամկ. հետ։ զ՚ր օրինակ. հանդերձ մարիամաւ մաւրն իւրով. այս է ընդ մարիամու։ Մատ. 2. 11։ Բայց երբեմն սա զկնի խնդ_րոյն դնի. որդովք, եղբարբքն հանդերձ։ ա_շակերտաւքն հանդերձ։ Ծնն. 37. 2։ Մատ. 9. 19։

Հանդերձանք. ի. աւ. կամ անք. աց. օք։ || պատրաստութիւն. կամ կազմութիւն. կամ ար_ուեստաւոր յօրինուած կերակրեղինաց. կամ խնկոց և իւղոց ՚ի ձեռն պէսպիսեաց բաղադրութեց, և խառնուածոց։ Ելից. 30. 32։ և 25. 6։ Թուոց. 4. 16։ Իմաստ. 16. 20։ Իսկ մերթ նշանակէ զի և լցէ մեծամեծ կազմուածն. կամ գործուածն։ 3. Թագ. 9. 1. և 19։ Մերթ ևս նշանակէ զհանդերձս. կամ զկահս, և զկարասիս։ 3. Թագ. 10. 5։ Իսկ 3. Թագ. 9. 15. ուր ասի. այս են հան_դերձանք աւարին, իմանի, այս են պատ_ճառք հանդերձանաց, այս է պատրաստելոյ, և կուտելոյ զդրամս հարկաց, և հասից։

Հանդերձանի. (Նախդրիւ հոլովի.) || հան_դերձք կամ հանդերձանք։ Շարական։ Այս զի մանաւանդ ... բազմիցս է յոգնակաւս ցուցիչ. այլ յայտ է յաւեանդանի բառէն։

Հանդերձապետ. ի. աւ. աց. օք։ || պետ և վերակացու հանդերձից. կամ զգեստուց։ Իսկ ըստ որում երանէ ՚ի հանդերձել բա_ռէն. նշանակէ զարքունական տնտեսն. կամ զվերակացուն ապարանից. կամ զիշխանն զօրաց. և կամ զմեծագոյն նախա_րարն. որ հանդերձէ և հոգայ զի և լցէ գործ արքունի. և կամ ունի զխնամ հասարակու_թեան իւրոց։ 3. Թագ. 16. 9։ և 1. Եզր. 2. 12։ և 2. Մակ. 3. 7։ Իսկ Եսայ. 22. 15. նշանակէ զքահանայ ... մեծ վերակացու տաճա_րին, որ զամ իբրև նոյ կարգաւորէր, և հան_դերձէր։

Հանդերձարար. ի. աւ. աց. օք։ || զհան_դերձս կարող. և կազմող։ ռամկ. դէրձի։

Հանդերձաւորեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || հանդերձել և պատրաստել. կմ. պատ_րաստելով տալ. և կամ ընծայել։ Նարեկ. ԼԹ. ԿԷ. և ՂԷ։

Հանդերձաւորութիւն. Թեան։ || պատրաստու_թիւն. կամ յօրինումն. և կմ կազմումն։ Իսկ 3. Թագ. 9. 22. ուր ասի. Եւ յորդ_ւոցն իէլի ոչ ետ ամենևին ՚ի հանդերձա_ւորութիւն. իմանի՝ ոչ ետ, կամ ոչ կացոյց ՚ի գործ ծառայութեան. կամ ստրկութեան, արկանելով զնոսա ընդ հարկօք։

Հանդերձեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || պատրաստեցեալ. կամ յօրինեցեալ. և կմ պէսպէս արուեստիւ և բաղադրութեամբ կազմեցեալ։ Ելից. 30. 8։ Եւ մերթ նշանակէ զփառաւորն. կամ զազնիւն և զմեծագինն, որպիսիք են մեծամեծ պատարագք. կմ ընծայք։ 1. Մակ. 15. 26։ Եւ կամ պահեստական ըզ գեստք. զորս ոչ զգենումք միշտ, այլ երբեմն յերևելի աւուրս։ 2. Թագ. 6. 14։ և 4. Թագ. 5. 5. և 22։ Մերթ ևս նշանակէ զա պագայն, կամ զգալոցն. կամ զապառնին։ Եսայ. 9. 6։ Աբակ. 15. 18։ և 1. Կորն. 3. 22։ Եւ ըստ այսմ նաև արքայութիւն երկնից ըստ որում է մեզ ապագայ. կոչի հանդեր_ձեալ կեանք. կամ պարգև հանդերձեալն։ Իսկ Ծննդ. 49. 10. ուր ասի՝ եկեսցէ նմա հանդերձեալքն, իմանի՝ նմա պատ_րաստեալքն. որք էին ապագայ թագաւո_րութիւն ... մեսիային. անօրհնութիւնք ... և այլք նմանք։

Հանդերձեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || պատրաստել. կամ կազմել. կամ յօրինել. կամ կարգաւորել. կմ յարդարել։ և ըստ այսմ ասի հանդերձել զկերակուր. զճրագ. զկառս. զքաղաք. զէշ. զճանապարհ. և այլն։ Ելից. 14. 7։ և 30. 8։ 2. Թագ. 17. 23։ Մարկ. 6. 9։ Մարկ. 1. 2։ Իսկ մերթ նշանա_կէ տամ ախտոյիւք լցուցանել զինքն. կամ զպէտս ուրուք հոգալ։ 2. Օրին. 15. 14։ 1. Մակ. 1. 36։ ըստ այսմ է և 2. Մակ. 4. 49. ուր ասի առատապէս սրտացութեամբ հան_դերձեցին զնա, և յուղարկեցին. այս է մեծա_սրտացութեամբ պատրաստելով զպէտսն, և զայլ ինչ ... յուղարկեցին ... թաղեցին։ Եւ յայսմիկ ասի զինքն բառս յուղարկեցին, ոչ պարտ է՝ ... այլ դնելի է վերլո_կեալ, և սկսանելի այսպէս։ Իսկ մինչ ... և այլն։

Հանդերձիկ. ձկի. աւ. աց. օք։ || է փոքր շականակ ... և նշանակէ զհանդերձ. կմ զնուաստ զգեստն. Աբգ.։

Հանդերձիմ. եցայ. եալ իլ։ (Կրաւորական.) || պատրաստիլ. կմ յօրինիլ. կամ կազմիլ. և կմ զարդարիլ։ 1. Մակ. 3. 3։ և 11. 24։ Եզեկ. 28. 13։ Իսկ մերթ նշանակէ ապագայ լի_նիլ. և ըստ այսմ յարի աս ներկայ ժամա_նակին ... յետ բայից, և ասէ ըստ ... պատահման, ... փոխանակ ասելոյ պար_գևելոց էր. կմ ծնանելոց էր. ... հան_դերձեալ էր պարգևել. կմ հանդերձեալ էր ծնանել։ Իմաստ. 18. 4։ Յայտ. 12. 4։

Հանդէպ. (Նախադրութիւն, որ պահանջէ զխն_դիր սեռականն. և մերթ զտրական.) || յան_դիման. կմ ընդդէմ։ ռամկ. դիմաց։ Ելից. 7. 15։ Ղևտ. 19. 30։

Հանդէպ. դիպոյ. ՚ի հանդիպոյ. կմ ՚ի հանդէպ՝ ... ՚ի հանդիպոյն. Իսկ ՚ի յոգնական ... Նախդրիւ հոլովի։ || ընդդէմ երեսաց. ՚ի ... կողմն. ուստի մինչ ասի. ՚ի ... հանդիպակ երեսաց. կմ ՚ի հանդիպոյն ա_

սանել.

սանել. խմանի՝ յերեսաց կողմանէն. ռամկ. դիմացին: Յեսու. 21. 36: 4. Թագ. 2. 15: և 3. 22: Այնպէս մինչ առնի 'ի հանդիպոյն կալ. նշանա կի կալ 'ի առաջուստն, որ ընդդէմ երեսաց ու_ րուք. կամ կալ յանդիման: ռամկ. դիմացը: 4. Թագ. 2. 7: Իսկ երբեմն նշանակէ՝ պատշաճ. կամ պատկանաւոր. կամ յարմար: Ոսկե. 1. հատ. ժե: Եւ 'ի Նարէկ. խե. ուր առնի, որ թէ 'ի հանդէպս, և թէ 'ի յառաջագոյս, խմա_ նի՝ թէ 'ի պատշաճաւոր եղա, և թէ յան պատշաճս:

Հանդէս. դիսի. իւ. ից. իւք: || Ժողով. կամ խառնք. կամ Թուեցեալ բազմութիւն: Թուոց. 14. 29: Իսկ մերթ հանդիսաւոր Թուեալ բազմութիւն. կամ զօրաց՝ առ 'ի գիտել զհա_ մար նց. ռամկ. ալայ: Եզեկ. 30. 12: և 38. 25: Թուոց. 1. 18: և 26. 62: և 2. Թագ. 24. 9: Եւ այսու կերպիւ Թուելն զբազմութիւն, առ 'ի հանդէս առնել. որպէս գրի Թուոց. 1. 3: և 2. Թագ. 24. 2: Մերթ և նշանակէ զայցե_ լութիւն. և զքննութիւն, որպէս Ղուկ. 18. 25: Թուոց. 16. 29: Երեմ. 30. 20: Եւ մերթ նշա_ նակէ զփորձն, կամ զցուցումն, կամ զպայծառ յան դիմանութիւն, և կամ զհաստատութիւն. որպէս Հռոմ. 3. 25: 2. Կորն. 8. 24: Յովհ. 10. 3: 1. Պետ. 3. 21: 1. Յովհ. 3. 19: Իսկ մերթ նշանակէ հան դիսութիւն. կամ առանձնութիւն. կամ զարմա նալի առնել. կամ գործ ինչ: 1. Մակ. 2. 52: Եսայ. 27. 11: Իսկ մերթ փառաւորութիւն. կամ երևելութիւն. և կամ շքեղութիւն: Եսայ. 2. 16: Մերթ և նշանակէ զնահատակութիւն. կամ զհրապարակական մարտն. կամ պատե_ րազմին: Նարէկ. Ժ: Մծբն. ժԹ: Ոսկե. 2. հատ. ԼԱ: Իսկ երբեմն ջան. կամ փոյթ. կամ յօժարութիւն: Խորէն. Ա. գլ. 8: Ոսկե. 'ի Նա_ խերգանն:

Հանդիճեմ. կամ հանդիճիմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Համեմատել. կամ բաղդա_ տել. և կամ հաւասարել:

Հանդիպահայեաց. եցի. իւ. աց. օք: || այն՝ որոյ դիմքն, կամ հայեցուածքն են հանդէպ երեսաց առաջոյ իրիք: Նարէկ. 'ի Մեկն. Երգոց:

Հանդիպակի. (դիմադրական բայ.) || պատահի. կամ ընդ առաջ ելանէ:

Հանդիպիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակիր.) || պատահիլ. կամ ընդ առաջ ելանել: 1. Թագ. 14. 13: Իսկ մինչ առնի՝ Թողութիւն, կամ խնդ րոյն հանդիպելոյ նշանակի ստանալ. կամ Է ունիլ զԹողութիւն. կամ զխնդրուածն: Խո_ րէն. Բ. գլ. 48: 'Ի Ճառս հարց. ժԲ. և Իա:

Հանդիպութիւն. Թեան: || հանդիպումն. կամ հանդիպարձած: Նարէկ. ՂԶ:

Հանդիսադիր. դրի. աւ. աց. օք: || յորինող. կամ կազմող հանդիսի, որ ժողովոյ. և կամ գլուխ և հեղինակ առանձնութեան իրիք: Իսկ մերթ նշանակէ զհանդիսադրութիւն կամ զգլուխն, և զհեղինակն մարտի, և կամ մար_ տից. որպիսիք են առաջնակայ նահա_ տակք, զօրապետք, կամ Թագաւորք, որք պատկեն պայազատս: Լամբրոն:

Հանդիսական. ի. աւ. աց. օք: || հանդիսա ւոր. կամ հաշտական. կամ առանձնական:

Իսկ 2. Մակ. 4. 19. ուր առնի, հանդիսա_ կանս, նշանակէ զնա. որք ներկայ գտա_ նին 'ի հանդիսի, թէ 'ի առանձնութիւն. կամ 'ի խաղս:

Հանդիսակիր. կրի. իւ. աց. օք: || կրող յին քեան զհանդէս մարտի, կամ նահատակու թե. կամ այլոյ իրիք փառաւոր գործոյ, և կամ հանդիսարան: Նարէկ. ՂԶ:

Հանդիսակից. կցի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || ժո ղովակից. կամ առանակից. կամ մարտակից. կամ կցորդ և ընկեր ուրուք 'ի հանդիսի իրիք: 'Ի Շարակնոցի:

Հանդիսայարդար: (Նախդրիւ հոլովի.) || զհանդէս յարդարօղ. որ է՝ խմանի՝ կարգա դրօղն հանդիսի. կամ հանդիսադիրն. և կամ որ առաջնորդ լինի փառաւոր և երևելի գործոյ իրիք: Նարէկ. ՂԹ:

Հանդիսանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ. միջ.) || Ժողովիլ. կամ համախմբիլ հրապարակաւ 'ի գործ ինչ երևելի: Լամբրոն: Իսկ մերթ նը շանակէ 'ի հանդէս մտանել. կամ հրապա_ րակիլ. կամ երևելի և հռչակաւոր լինել. կամ ընթանալ և փորձ գտանել 'ի գործ քաջու թե: Նարէկ. ՀԱ: և Լամբրոն: Իսկ մերթ նը շանակէ նահատակիլ. կամ 'ի մարտ ելանել. և կամ պատերազմել: Նարէկ. ԿԱ: և Ժամագիրք: Մերթ և նշանակէ գուն գործել. կամ ջա նալ. և կամ ճգնել:

Հանդիսասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || Նա՝ որ սիրէ զհանդէս, կամ զհանդիսաւոր առան ձնութիւնս:

Հանդիսավեհութիւն. Թեան: || հանդիսաւոր վեհութիւն. կամ մեծահռչակ պերճազարդութիւն. և կամ հրաշափառ մեծութիւն:

Հանդիսարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի հան դիսանալոյ, որ համախմբելոյ. կամ տեղի նահատակելոյ. և մարտնչելոյ. և կամ հռչա կաւոր լինելոյ: Նարէկ. Ա. և Կգ: Իսկ մերթ նշանակէ նա՝ որ պատճառ լինի հանդիսա նալոյ. կամ հանդիսացուցիչն. և կամ հանդի սադիրն: Նարէկ. ՂԹ: Եւ ըստ այսմ մաս նիկս՝ արան, է փոխանակ իչ. կամ օղ մասն կանս, որպէս հանդիսիչ և յայլ բազմաց բառս՝ որպ յիշեցաւ 'ի բառն բայարան:

Հանդիսացուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (անցողակ.) || հանդիսացեալ առնել. կամ հռչակել. կամ հրապարակել. կամ յայտնի և երևելի առ_ նել: Եւ մերթ համախմբել. կամ եկեղե_ ցացուցանել:

Հանդիսաւոր. ի. աւ. աց. օք: || հանդիսա_ կան. կամ հռչակաւոր, կամ երևելի և փառ_ աւոր, և կամ առանձնական: Եւ մերթ նշանակէ զնահատակն, որ զանձն իւր քա ջութեամբ մատուցանէ 'ի փառաց մահու: Լամբրոն: և Ոսկե. 2. հատ. ԼԷ:

Հանդիսաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || առնել զհանդիսացուցանեմ: Ոսկե. 2. հատ. ԺԳ:

Հանդուրժանք. աց. օք: (անեզական.) || համբերութիւն. կամ ժուժկալութիւն. կամ տևողութիւն:

Հանդուրժեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || համբերել. կամ տևել. կամ տանել. կամ ժուժ կալել: ռամկ. դիմանալ: Յակոբայ. 9:

Հանդերձն ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) || տե՛ս 'ի բառարանի յատուկ անուանց ։

Հանեալ ․ ելոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ || 'ի դուրս բերեալ ․ կմ՛ 'ի վեր ածեալ ։ Մերթ ևս 'ի բաց ընկեցեալ ․ կմ՛ մերժեալ ։ Ղեւտ․ 21 ․ 14 ։ և 22 ․ 13 ։ և Թուոց․ 30 ․ 10 ։

Հանելի ․ լւոյ ․ եաւ ․ եաց ․ եօք ։ || այն , որ կարէ , կմ՛ պարտի հանել ։ Իսկ մերթ նշանակէ զհանօղն ․ և ըստ այսմ Զաքար․ 4 ․ 12 ․ ուր ասի հանելեաց զձաշակս՝ իմանի հանողաց ։

Հանեմ ․ հանի ․ հան ․ ել ։ (Ներգործ ․) || 'ի դուրս բերել ․ կմ՛ 'ի վեր ածել ․ և կմ՛ 'ի բարձր տեղի ինչ տանել ։ Սաղմ․ 141 ․ 8 ։ Երեմ․ 38 ․ 10 ։ Մարկ․ 17 ․ 1 ։ Իսկ մերթ 'ի բաց հերքել ․ կամ 'ի բաց մերժել ։ Սաղմ․ 118 ․ 39 ։ Մերթ ևս 'ի բաց մերկացուցանել , կմ՛ 'ի բաց մերկանալ ․ և ըստ այսմ ասի , հանել զհանդերձս , կմ՛ զկօշիկս ․ և այլն ։ Ծննդ․ 38 ․ 14 ։ 2 ․ Օրին․ 25 ․ 9 ։ Իսկ մերթ յափշտակել ․ կմ՛ խլել ․ կմ՛ բռնութբ տանել ։ Ծննդ․ 21 ․ 25 ։ և 31 ․ 31 ։ 1 ․ Մնաց․ 11 ․ 23 ։ Երբեմն ևս նշանակութիւն այսորիկ բայի ․ ըստ խնդրոցն , զորս առնու , պէսպէսեալ կերպիւ այլայլի ․ զորս տեսցես զկնի ։

'Ի գլուխ հանել ։ || Տ կատարել ․ կամ աւարտել ։ 3 ․ Մակ․ 5 ․ 15 ։ Ղուկ․ 6 ․ 12 ։

Հանել օրհնութիւն ։ || Տ օրհնել ․ կմ՛ տրտաբերել զբանս օրհնութեան ։ Սաղմ․ 67 ․ 26 ։

Հանել ուժգ 'ի վեր զբան ինչ ։ || Տ յայտնել ․ կամ պատմելով ծանուցանել ։ 1 ․ Թագ․ 10 ․ 16 ։

Հանել զոք 'ի ձեռս ուրուք ։ || Տ տալ ․ կմ՛ մատնել 'ի ձեռս ուրուք ։ 4 ․ Թագ․ 10 ․ 24 ։

Հանել անուն չար զումեքէ ։ || Տ հռչակել զումեքէ զչար անուն ․ կամ վատահամբաւ առնել զոք ։ Ղուկ․ 6 ․ 22 ։

Հանել զվրէժ քինուն ․ կմ՛ զփոխարէնն չարեաց ։ || Տ վրէժ առնուլ ։ 3 ․ Մակ․ 4 ․ 9 ։ Սիրք․ 1 ․ հատ․ Է ։

Հանել աւուրս բազմաւս ուրեք ։ || Տ զբազում աւուրս անցուցանել , կմ՛ կալ մնալ ուրեք ։ Գործ․ 25 ․ 14 ։ Իսկ յորժամ ասի զանդրանիկ իւրեքէ հանել ուրեք , իմանի տանել ․ կամ հասուցանել ։ Դատ․ 21 ․ 19 ։ Գործ․ 12 ․ 10 ։

Հանի ․ նւոյ ․ նով ․ իք ․ եաց ․ եօք ։ || մամ , որ է մայր հօր ․ և կամ մայր մօր ։ 2 ․ Տիմ․ 1 ․ 5 ։

Հանկրիձեմ ։ || տե՛ս զՀանգրիձեմ ։

Հանճար ․ ոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ || գերազանց ունակութիւն ինչ մտաց , որով ճանաչէին առաջին սկզբունք՝ յորոց ծագին ապացուցական եզրակացութիւնք ։ Ելից․ 31 ․ 3 ։ Իսկ մերթ զգօնութիւն , կամ իմաստութիւն ․ կամ ուշիմութիւն ․ կմ՛ խոհեմութիւն ․ կմ՛ արամտութիւն ․ կամ խորագիտութիւն ․ և կմ՛ հնարագիտութիւն , որով ճար լինի դժուարին իրաց ․ այլ և ստուգաբանութիւն բանին ցուցանէ , զի ասի հանճար , իբր թէ հանէ զճար ։ Ելից․ 36 ․ 2 ։ Իմաստ․ 7 ․ 16 ։ և Յուդիթ․ 11 ․ 6 ։ Իսկ ըստ որում է սա մին 'ի պարգևաց Հոգւոյն սրբոյ , նշանակէ զգերբնական լոյս ինչ տուեալ յԱյ ․ որով ճանաչէ ոք զայնս , զորս բնական լուսով ոչ կարէ , կմ՛ անկարանեաց իմանալ ։ Եսայ․ 11 ․ 2 ։

Հանճարաբան ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ || Նա , որոյ բանքն են հանճարեղականք ․ կմ՛ որ մտացի բանիւք խօսի ․ և կամ խոհեմութբ և զգօնութբ ճառէ զինչ ։

Հանճարաբանութիւն ․ թեան ։ || խոհեմական կամ իմաստնական խօսք ․ կամ բանք ․ և կմ՛ հանճարեղական արամաբանութիւն ․ կամ վարդապետութիւն ։ Խորէն․ Բ ․ գլ․ 67 ։

Հանճարագրաւ ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ || զրաւեալ , կամ գրկեալ 'ի հանճարոյ ․ որով իմանի ահանճարն ․ կամ անիմաստն ։ Նարէկ․ ԽԲ ։

Հանճարալիր ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) || լի հանճարով ․ կամ իմաստութբ ․ և կամ յոյժ հանճարեղ և զգօն ։

Հանճարախոյզ ․ խուզի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ || զհանճար խուզօղ ․ Տ որոնօղ և խնդրօղ զհանճարեղութիւն , և զիմաստութիւն , կամ զճարտարամտութիւն ։ Նարէկ․ ՂԶ ։

Հանճարեղ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ || գերազանց կարիւ ճանաչօղ զառաջին սկզբունս ․ կամ զպատրաստագայս իրաց ․ կամ զգօն ․ կամ ուշիմ և արամիտ ․ կամ խորագէտ ․ կամ խոհեմ ․ և կամ հնարագէտ ։ 3 ․ Թագ․ 3 ․ 12 ։ Առակ․ 1 ․ 5 ։ Յոբ․ 3 ․ 13 ։

Հանճարեղանամ ․ ացայ ․ ացիր ․ անալ ։ (Չէզոք ․) || հանճարեղ լինել ․ կմ՛ իմաստնանալ կմ՛ զպատրաստագոյս իրաց ճանաչել ․ կմ՛ հնարգէտ լինել ։

Հանճարեղութիւն ․ թեան ։ || խելացութիւն ․ կամ խոհեմութիւն ․ կամ ուշիմութիւն ․ կմ՛ իմաստութիւն ․ և կամ արամտութիւն ։

Հանճարեմ ․ եցի ․ եա ․ ել ։ (Ներգործ ․) || հնարել ․ կմ՛ հանճարեղութբ զիր ինչ տանել ․ կմ՛ ճարտարել ։ Լամբր․ ։

Հանճարիմաստ ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ || տե՛ս 'ի ներքոյ զՀանճարիմացն ։

Հանճարիմաց ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) || հանճարեղութբ իմացեալ ․ կմ՛ զհանճարեղական իմացումն՝ և զմիտս ունօղ ․ և կամ զգօնական ։ Լամբր․ ։

Հանութ ․ կմ՛ հանուդ ․ հանթի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ || գանձատուն ․ կմ՛ գանձարան ․ և կմ՛ տեղի ուր մեծագին և ազնիւ վաճառք ․ կմ՛ գոյք եդեալ պահին իբր 'ի գանձարանի ։ Աւգոս․ Իսկ մերթ հանութ կոչին ու և իցէ ազնիւ և մեծագին իրք գանձեցեալք ։ Աւգոս․ ։

Հանում ․ հանայ ․ հանար ․ հանէ ․ հան ․ հանուլ ։ || է սա բայ ներգործական , որ լծորգի իբրև զբայն կալնում ․ և նշանակէ զինուլ ․ կամ անկանել ․ կմ՛ հիւսել ․ կմ՛ կազմել ․ և կամ յօդել ․ և ըստ այսմ է Յոբ․ 10 ․ 11 ․ ուր ասի ․ Ոսկերօք և ջլօք հանար զիս ։

Հանուր ․ հանրոյ ․ իւ ․ ից ․ կամ հանուրց ․ ովք ․ || ընդհանուր ․ կամ ամ ․ կամ բովանդակ ․ կամ բնաւ ։ Խորէն․ Բ ․ գլ․ 68 ։

Հանրական ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ || ընդհանրական կամ հասարակական ։ Նարէկ․ 'ի գով․ խաչ ։

Հանրահռչակեմ ․ եցի ․ եա ․ ել ։ (Ներգործ ․) || առ հասարակ հռչակել ․ կմ՛ բոլորովին հրապարակել ․ կամ առ ամենեսեան մեծա-

Digitized by Google

հաւասարապէս տարածել , կամ համագումարացուցա-
նել : Նորէնք . գլ :

Հանրուանակ . ի . ան . աց . գք : || Նա՛ որ ունի՛
և պարունակէ յինքեան զհանուրս . ցի գլա-
մենեսեան . կամ զամէն ինչ :

Հանք . հանքից . գք : (անեզական .) || ծոց եր
կրի՝ ուստի հանեալ լինին հրահալելիք .
նիւթք ազնուագոյնք . մետաղք . հողանիւթ
ներկք . ծծումբք . և այլք բաղդադք : ռամկ .
մադէն : Մերթ և հանեալքն յայտնապէս
ասեն . հանք կոչին , թէ հրահալելիք ի-
ցեն . և թէ ոչ :

Հաշ . ի . իւ . ից . իւք : || է արմատ հաշիմ
բային . և նշանակէ հաշեցեալ . կամ մաշե-
ցեալ . և կամ ծիւրեալ : Յոբ . ոչ :

Հաշեմ . եցի . եա . ել : (Ներգործ .) || մաշել .
կամ մաշել . կամ ծիւրեցուցանել . կամ նիհա
րացուցանել . կամ նուաղեցուցանել : 3 .
Մակ . 6 . 11 : Իսկ մերթ վարի չէզոքաբա-
նապէս . և նշանակէ հաշել : Սղմ . 1 . 4 :
Եզեկ . 24 . 23 :

Հաշիմ . եցայ . եայ . իլ : (Ձայնակր .) || մա-
շիլ . կամ ծիւրիլ . կամ թաւալեալ . կամ նուա
ղիլ . կամ յոգւոց հանելով հալիլ : 2 . Թագ .
17 . 10 : 2 . Մնաց . 21 . 15 : Եզեկ . 4 . 17 :

Հաշմ . ի . իւ . ից . իւք : || արատացեալ , կամ
արատաւորեալ անդամոց . և կամ խեղ : ռամկ .
ախսաք անդամոց . և այսու մերթ խմանի կաղն .
2 . Թագ . 4 . 4 : և 9 . 3 : Իսկ մերթ անդամա
լոյծն . կամ որոյ մի անդամն գօսացեալ է .
կամ բեկեալ . կամ կծկեալ . ցի քաշունած . և
այլք նմանք : Խորէն . Գ . գլ . 20 : ըստ այսմ
միտս առնի զնազրդոյ՝ հաշմ մարդ , նշանակի՝
սախսատն մարդ , ցի խեւլագարն :

Հաշմանդամ . ի . աւ . աց . օք : || ունօղ ըզ
հաշմ . կամ զխեղ անդամս . որպիսի է կաղն .
կամ միակողմանեան . կամ ձեռանբեկն . և այլք
նմանք :

Հաշմիմ . եցայ . եայ . իլ : (Ձայնակր .) || ախ-
տանալ . կամ արատաւոր լինիլ անդամօք .
կամ խեղանալ : ռամկ . ախսաք ըլլալ : Նորէնք . ձգ :

Հաշիւ . շուի . իւ . ից . գք : || է արմատ հաշ
ուել բային , որով մերթ նշանակի համար .
կամ թիւ . և կամ գումարումն թուոց . ռամկ .
հաշապ . կամ հիսապ : Իսկ մերթ նշանակի
համարումն . կամ վարկումն : Կիւրղի Եղէգ .
Գ : Երկ երբեմն ընդ բայի շարակցի այս-
պէս . ՚ի հաշիւ արկանել . և նշանակէ՝ հա
շուել . ցի թուել . կամ համարիլ և վարկա-
նիլ : Ոսկէ . 1 . հոգ . ԽԶ : Երկ կամ այսպէս .
՚ի հաշիւ մտանել . և նշանակէ , հաշուիլ .
ցի թուիլ . կամ համարիլ և վարկանիլ : Կիւ
ղի Եղէգ . Գ : Իսկ 1 . Կորն . 16 . 1 . և 3 . բառս
հաշիւ՝ նշանակէ թուելով գումարումն .
կամ ժողովումն դրամոց ողորմութեան : Երկ
Ղուկ . 12 . 58 . ասր առն՝ տուր զհաշիւն , ի-
մանի տալ՝ տուր բաւականագոյն զպատճառ
ջեռեալ պարտուց , և այնու լուր ընդ նմա
խնդ կըմակալեան . ռամկ . ուղղունի եղիր :

Հաշուեալ թէ : (մակբայ երկբայական .) || հա
մարեալ թէ . կամ իբր թէ :

Հաշուեմ . եցի . եաւ . ել : (Ներգործ .) || թուել .
կամ համարել : ռամկ , համրել . կամ հիսապ ա-
նել : Մերթ և նշանակէ վարկանել . կամ
համարել :

Հաշուիմ . եցայ . եայ . իլ : (համառօտակ
բայ .) || համարել . կամ թուել : Ղուկ . 27 .
23 : և Խորէն . Թ . գլ . 3 : Երկ մերթ վարկանել .
կամ ՚ի համարի ունիլ զոք : Խորէն . Գ . գլ . 20 :

Հաշուընկեր . ի . աւ . աց . գք : || ընկեր ՚ի հա
շիւս , և ՚ի համարս արծաթոյ , կամ առ և
տուր : ռամկ . օրթախ : Լամբրոն :

Հաշտ . (Նախադրիւ հոլովի .) || հաշտեցեալ .
կամ խաղաղ . կամ քաղցր . և կամ գթած :
և ըստ այսմ ասի . հաշտ , և խաղաղական
դատաւոր . կամ հաշտ աչօք հայիլ . կամ
հաշտ կամօք ընկալնուլ . և այլն : Լամբրոն :
Ոսկէ . 1 . հոգ . Է : Իսկ մերթ ընդ բայի շա-
րակցի այսպէս . հաշտ լինիլ . և նշանակէ
հաշտիլ . կամ զիջանիլ ՚ի բարկութենէ . կամ
քաղցր , և գթած լինիլ : 2 . Մակ . 8 . 29 : և
10 . 26 : Երկ կամ այսպէս . հաշտ առնել .
և նշանակէ՝ հաշտեցուցանել . կամ խաղա
ղեցուցանել . և կամ հեզ և գթած առնել :
Ոսկէ . 2 . հոգ . ԻԸ . և ԺԸ :

Հաշտադրամ . ոյ . ով . ոց . ովք : || ելանէ սա
՚ի հաշտ բառէն . որ Ը որում է բառ . պարս
կական՝ նշանակէ զութն . ուստի բառիս՝
հաշտադրամ , նշանակի ութն դրամն . կամ
ութնոցն . ցի ութն դրամ արծաթ տաակն :
Խորէն . յաշխարհագրութեան :

Հաշտարան . ի . աւ . աց . օք : || տեղի՝ ուր
լինի հաշտութիւն : Իսկ մերթ նշանակի հաշ
տեցուցիչ . կամ խաղաղացուցիչ . և կամ
հանդարտեցուցիչ : Նորէնք . ԼԶ :

Հաշտարար . ի . աւ . աց . գք : || հաշտեցուցիչ .
կամ առնօղ զհաշտութիւն . կամ խաղաղա-
րար : Նորէնք . ՁԷ :

Հաշտեցուցանեմ . ցուցի . եցի . ել : (անցող .)
|| հաշտ առնել . ցի նորոգել զսէրն խռո-
վեցելոց . կամ վարել զնա ՚ի խաղաղութիւն .
կամ հանդարտեցուցանել . և կամ գթած ,
և քաղցր առնել զոք ՚ի մէնաւորսք : 2 . Կորն .
5 . 18 . և 19 : Եփես . 2 . 16 :

Հաշտիմ . եցայ . եայ . իլ : (Ձայնակր .) || հաշտ
լինիլ . ցի ՚ի բաց ձգել զթշնամութիւն , կամ
զխէթն , զոր ունի ոք Ը ումեք . կամ միա-
բանիլ ընդ ումեք սիրով : Մատթ . 5 . 24 :

Հաշտութիւն . թեան : || Նորոգութիւն կորու-
սեալ սիրոյ . կամ խաղաղութիւն . կամ միա-
բանութիւն , և կամ գթութիւն : Հռովմ . 5 . 11 : և 11 . 15 :

Հաչեմ : || տես զՀաչեմ :

Հաչումն . չման . մանց . մամբ . մամբք : || ձայն
արձակումն շան : Երկ մերթ նմանութեամբ ա-
սեալ լինի փոխանակ ընդվզոյր զօղանջ-
ման . կամ շատախօսութեան . և կամ ցոփա-
բանութեան : Նորէնք . ԽԵ :

Հապա . կամ հապայ . (միջարկութիւն յորդորա-
կան .) || անդէ . կամ օն : ռամկ . դէ՛ . կամ հա՛ .
կամ չուտ արա : Եսայ . Ս . 1 : 4 . Թագ . 3 . 23 :
և 9 . 27 : 1 . Մակ . 2 . 27 : Իսկ մերթ է մակ-
բայ զգաստական , և նշանակէ ապա . կամ
յետոյ . և կամ արդ : 1 . Մակ . 2 . 17 . և 41 :
և 3 . 10 : և 16 . 6 :

Հառաչեայ. ոյ. ով. ոց. ովք. կամ իւ. իւք. իւք: ‖ Սաստիկ շառաչ. կամ փութաջանութիւն: Եւ ըստ այսմ ասի, հառաչանօք փափաքել. կամ զգալ. կամ հառաչեալ անհամբեր ուրեք: Իսկ մերթ նշանակէ՝ սաստիկ շառաչականութիւն. կամ սաստիկ շառաչման փութացոյց: Եւ ըստ այսմ ասի՝ 'ի հառաչս փափաքանօք. կամ հառաչս սախաչով: Եւ այլն: Եւ երբեմն ընդ բայի շարականի աղաղակս. հառաչս առնել. եւ նշանակէ սաստիկ շառաչել. կամ սաստիկ փութալ: Եւ մերթ վասն երկրի զմտաւ բայց. որպէս. հառաչեալ հառաչանօք. կամ հառաչս ձեւոյ վառել. եւ այլն: Եւ նշանակէ սաստիկ շառաչելով եւ փութով հառաչել. կամ վառել:

Հառաչեցուցանել. եցի. եա. ել: (ներգործ.) ‖ Սաստիկ շառաչել. կամ սաստիկ փութալ: Խոր. ինչն. ա. գլ. 31:

Հառաչիկ. չեի. ա. ոց. ոք: ‖ անձնատուր խոստովանելի:

Հաջեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) ‖ Ձայն առ-ձակեցեր շուն. որ եւ ասի հաչել: Ցուպեթ. 11. 17: եւ Եսայ. 56. 10:

Հաջիւն: (Նախդրական հոլովի.) ‖ տես ըղ Հաչումն:

Հառնել: (Նախդրական հոլովի.) ‖ Եւ սրտմտա հառաչել բայիւն, եւ նշանակէ զհառաչականքն. կամ զձեռնածութիւն. Նոյնն. Ճ.

Հառաչանօն. ի. ու. աց. օք: ‖ զհառաչանս 'ի սրտէ հանեալ. կամ յաղագս հանոզ: 'Ի ձեռս հառչ. Ճ:

Հառաչմունք. մանց. օք: (անեզական.) ‖ յաղագս հանումն. կամ հեծեծումն: Նոյնն. Ճ:

Հառաչել. եցի. եա. ել: (չեզոք.) ‖ յաղագս հանել. կամ հեծել: Ովբ. 1. 21:

Հատ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ Մասն, եւ բաժին. կամ ընծայ, եւ նուէր, եւ կամ տուրք, որ հատանելի, եւ մատուցանելի է վերնոզն ու-մեք. զի որ. կամ քահանայի. կամ թա-գաւորի. եւ այլն: Ելից. 29. 28: Ղեւտ. 10. 14: Թուոց. 15. 19: Մարկ. 17. 24:

Հասակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ Տարիք, կամ ոչ մարդոյ. զի այն ժամանակն, 'ի յոր աճե-լով հասանի որ: Եւ այսպիսի, հասակքս եօթն են. առաջինն է մանկութիւն. երկրորդն մանկութիւն. երրորդն պատանեկութիւն. չոր-րորդն երիտասարդութիւն. հինգերորդն ծե-րութիւն. իսկ վեցերորդն զառամութիւն, որ է խորին ծերութիւն: Իմաստ. 4. 9: Եզեկ. 4. 13: Իսկ մերթ նշանակէ զկերպս. կամ ըզ-գրաւին. զի զչափ երկայնութեան մարդոյ: Առակ. 7. 20: Ա. Թագ. 8. 10: Մատթ. 6. 27: Մերթ եւս նշանակէ զունկոզն զկերպս. կամ զտեսիլս. եւ կամ զկանգնումն կացուածոյ. թէ մարդ իցէ, թէ անասուն. եւ թէ այլ ինչ: Ծննդ. 7. 4. եւ 23:

Հասակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ Եղանակ ստ 'ի հա-սանել բայիւն. որպէս զաւակն 'ի զաւանել բայէն: Սուրբ քերթէն հասակ՝ նշանակէ հասա. կամ հասանօղ. կամ ձեռնհաս. եւ ըստ այսմ ասի 'ի ձեռս հասց. Ճ. տես եւ հասեալ զու ով հասն բուն, որ խոստովանի եղեր հասակ:

Հասակակից. կցի. աւ. աց. օք: ‖ Հասակաւ հաւասար ումեք. կամ ժամանակակից: Գաղատ. 1. 10: եւ Գործ. 1. 14:

Հաւասարակշռել: (Նախդրական հոլովի.) ‖ Հաւա-սարակ: կամ ժամանակաւ 'ի չափս կշռագին հաւասարել: Բ. Մակ. 5. 24: Իսկ մերթ նշանակէ զչափակշիռն հաւասարն մարդոյ:

Հաւասարակեալ. կէլի. իւ. ից. իւք: ‖ Հաւասար. կամ 'ի չափս հաւասարել ժամանակաւ. կամ չափաւոր հասակաւ: Խորէնաց. գ. գլ. 16:

Հաւասարակից. ի. իւ. ից. իւք: ‖ Հաւասարապատիւ. կամ որ է մակերեւոյթ հաւասարս: Եփեսաց:

Հաւասարեմ. հասի. հասն. ել: (չեզոք.) ‖ Ժամա-նել: առակ. հասանել: Իմաստ. 1. 5: եւ 7. 2: Ա. Թագ. 3. 25: եւ 2. Տիմ. 4. 2: Մերթ եւս հա-սու լինել. կամ դիպել. կամ հասկանալ. կամ ըմբռնել միտքն. կամ ստեղծանել: Գործ. 10. 34: Եզեկ. 3. 18: Եւ այսպէս նշանակէ մանա-ւանդ յայտնեալ, յարմարել զինի այսպէս, 'ի վեր հասանել. կամ հասանիլ 'ի վեր: 2. Թագ. 4. 19: 3. Մակ. 3. 1: եւ Գործ. 4. 13: եւ 25. 25: Մերթ եւս հասանելն նշանակէ զհասուն անձանց աղաղս, եւ արմատոց: Ծննդ. 40. 10: Յովբ. 14. 18:

Հասանէ. կամ հասանի. (դիմաւորական.) ‖ գեղ լինի, կամ հանդիպի, կամ պատահի, եւ կամ հանդիպեցեալ է: Ըստ այսմ, 'ի կողմ ինչ հա-սանի. մեզ անկանիլ: Զի հանդիպի: Գործ. 27. 26: հասանի ձեզ մարգարէանալ: Զի պատահի. կամ հանդիպեցեալ է: Յովբ. 10. 11: Ըստ այսմ եւ Մատթ. 26. 35. եւ յայլ տեղիս:

Հաւասարակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ այն զոր, զոր-ամենեքեան ունին, կամ յորմէ ամենեքեան վայ-ելեն, եւ կամ որում ամենեքեան հաղորդին: Եւ մերթ նշանակէ զհասարակ կեանս կամ զմիջին: Ասացի Ելից. 11. 4: եւ 3. Թագ. 3. 20. եւ յայլ ուրեք յորս ասի՝ զհաւասարակ դիրքս. կամ 'ի հաւասարակ դիրքի, խմանի 'ի կէս գիշե-րի, կամ 'ի մէջ գիշերի: Սոյնպէս եւ ինչ ասի՝ 'ի հասարակ աւուր. իմանի 'ի կէս աւուր. կամ 'ի միջօրէի: Առակ. օրհնութեան: Սաղմ. 90. 6: Իսկ 1. Մակ. 10. 30. ուր ասի՝ զհասարա-կութ այգեաց, նշանէ զհատն. զի զբաժին կիսոյ մասին այգեաց այգեաց: Եւ մերթ նը-շանակէ զհաւասարն. որպէս Ելից. 26. 24: եւ 36. 29: եւ 38. 18: Իսկ Ելից. 30. 34. ուր ասի՝ զի հասարակ առ հասարակ լինիցի, իմանի ամենեքեան հաւասար եղիցի ըն-միմեանս ըստ ողջանութեան, կամ ըստ կշռոյ: Եւ Յօհ. 4. 36. ուր ասի՝ հասարակ ցնծա-ցեն, իմանի՝ հաւասարապէս, կամ առ հա-սարակ. կամ 'ի միասին. եւ ըստ այսմ է մեկ-նութիւն. կամ 'ի միասին. եւ ըստ այսմ է մեկ բայս: Իսկ թէ զինչ նշանակէ, մինչ ասի հասարակաց. տես 'ի վերոյ:

Հասարակախօսութիւն. ի. իւ. ից. իւք: ‖ Խօսք ըղ հասարակութեան, կամ 'ի հասարակի, եւ ընդ-հանրապէս: Եւ մերթ հրապարակախօս-հանրապէս: զի խօսող հրապարակաւ 'ի բարձրութեան:

Հասարակած. ի. աւ. աց. օք: ‖ կէս մասն, կամ կէս բաժինն: Թուոց. 31. 42: եւ 43. եւ 47: ըստ այսմ է եւ Հռովմ. 3. 8. ուր ասի, զհասարակածս գիշերոյն. զի զկէսն մասն գիշերին: Իսկ ասել գիշերոյն. որ է մէջ գիշերին. 1. Մնաց. 19. 4. ուր ասի՝ եհատ զհասարակա-ծս զհասարակածն մինչեւ 'ի վերջ. իմանի մ-ինչ. եհատ զկէսն մասն, 'ի զգեստ

Digitized by Google

կաց մինչև ցհաստատականն. զի մինչև ցկէս մասն. կմ՛ մինչև ցմէջն, որ նոյն է՛ թէ ա_ւելցի. կարերաց զպատմութիւնն 'ի կիսոյ մաս նէն. կմ՛ 'ի միջացն մինչև ցեզրն. զի մինչև ցատորին ծայրն, որք հատանէին մինչև ցատամն. տե՛ս գնի 2. Թագ. 10. 4: Մերթ և ս բառս հաստատական՝ նշանակէ ըղձականն. կմ՛ զծիրն. որ մասածի յատակագծագրութենէ 'ի գնտակն երկնից, որ ձևէ զբոլոր զանդամն յերկրս մասունս հաւասարս, և հաւա_սարաձիգ գծիւ հեռի է յերկուցունց բևե ռաց աշխարհիս: Արդ՝ կոչի սա հաստատա_կան՝ իբր թէ հաստատակէտ. զի յորժամ արեգակն գտանի 'ի գծի ըղձականիս այ_սորիկ. աւուրք և գիշերք հաւասար լինին: Իսկ այս հանդիպի երկիցս 'ի տարւոջն. մինն 'ի 21. մարտի: և միւսն 'ի 21. սեպտեմբերի:

Հաստատականածին. ծնի. իւ. ից. իւք: || Հաստա_տականական կերպիւ ծնեցեալ. կամ այն՝ որ հանգոյն, և հաւասար այլոց է ծնե_ցեալ, և արտադրեցեալ:

Հաստատականական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ մերձաբերի առ հաստատականութիւն ինչ. կամ որ հաստատակ է ամենեցուն. և կմ՛ ընդհան րական: Նարեկ. ՃԷ:

Հաստատականաճաշակ. ի. աւ. աց. օք: || առ հա ստատակ յամենեցունց ճաշակեցեալ. կմ՛ ճա շակելի: Նարեկ. ՀԷ:

Հաստատականաշէն. շինի. իւ. ից. կմ՛ ոց. օք: || շինող հաստատականութեան: Իսկ մերթ նշանա կէ զռամկօրէն հաստատականական շինուածոյ. զի այնպիսւոյ կերտուածոյ՝ որում ամենե_քեան հաղորդին. կմ՛ զոր ամենեքեան ու_նին. և ըստ այսմ մասամբ, զոր է առ բանն ած. ըստ որում է բնութիւն նման մարմնոյ ամ մարդկանց՝ հաստատականաշէն կոչի: Նա_րեկ. 'Ի գովեստ խաչին:

Հաստատականառեղծ. ի. իւ. ից. իւք: || այն, որ յամենեսեան առ հաստատակ է առեղծե_ցեալ. կմ՛ տարածեցեալ, և բնաւորեալ. և կմ՛ որ է ամենեցուն բնածին: Նարեկ. ՂԾ:

Հաստատակաց: || է առ մեծատկացն յոգնական հոլովոյ բառիս այսորիկ՝ հաստատակ. և բա ղում անգամ գնի 'ի տեղի հաստատականական բառին. զի փոխանակ այնր՝ որ մերձաբե_րի առ ամենեսեան. կամ որում ամենե_քեան առ հաստատակ հաղորդեն: և ըստ այսմ ասի՝ հաստատակաց օգ. կմ՛ հաստատակաց հա ւատ. կմ՛ փրկութիւն. հաստատակաց հաւա_նութիւն. հաստատակաց բարք, և այլն: 3. Մակ. 7. 12: Իմաստ. 7. 3: Տիտ. 1. 4: Յուդայ. 3:

Հաստատակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հաւաստարել. կմ՛ ընդմիջել. կմ՛ կիսել. և ըստ այսմ մինչ ասի՝ հաստատակել զաւուրս՝ կմ՛ զժամանակս կենաց. և կմ՛ զամենայն գործ ինչ. իմանի՝ ժամանել 'ի կէսն հասակին կենաց. կմ՛ գործոյն: Սաղմ. 54. 24: և Լամբրոն:

Հաստատակիմ. եցայ. եցաւ. իլ: (Կրաւորակ.) || ընդմիջել. կմ՛ կիսել. կմ՛ հաւասարիլ: Իսկ 'ի Հայր երդ. Ա. սոր ասի՝ 'ի հաստատակիլ զատուն ամսոյն. նշանակէ՝ 'ի լրանալ. կամ 'ի կատարիլ:

Հաստատակորդ. ի. աւ. աց. օք: || Համհաւա_սարակից. կմ՛ հաւասարօղ այլում. կմ՛ զուգա կից. և կմ՛ նա՝ որ զբաժին ինչ հաւասարա բար ընդունի ընդ այլոց. կմ՛ կցորդ. և կմ՛ հաղորդ: Մատ. 20. 12: Կիւրղ. Եզեկ. ԺԵ:

Հաստատակորդեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հաստատակորդ առնել. կմ՛ հաղորդել. և կմ՛ մասնակցել:

Հաստատակութիւն. թեան: || միաբանութիւն. կմ՛ համագումար ժողով ինչ մարդկան. յո րում եղեալ անձինքն, 'ի բազում իրս հա_ւասարապէս հաղորդին միմեանց. և ըստ այսմ իւրաքանչիւր թագաւորութիւն, կմ՛ կրօնք՝ հաստատակութիւն կոչին: Իսկ մերթ նշանակէ զհասարակ գոլն իրիք. կմ՛ զընդ հանրութիւն: Իսկ մերթ նշանակէ զընդմի ջումն. զի 'ի կէսն ժամանելն. կմ՛ կէս լի_նելն առողջութեան իրիք. ուստի երեսուն և հինգ ամն, որ է կէսն կենաց մարդկան, կոչի հաստատակութիւն ընթացից կենաց: Լամբրոն:

Հաստատակաւց: || տե՛ս զնշանակութիւն սորա 'ի Հաստատակն:

Հաստատակօր. աւուր. ուրբ. ուրց. ուրբք: || կէս օր. կմ՛ միջօրէ: ռամկօրէն օրհաւրան: 3. Թագ. 18. 26: Սաղմ. 54. 18:

Հաստ և խառն: (ոչ հոլովի. այլ ընդ բայի հա րակցի այսպէս. հաստ և խառն լինիլ.) || և նշանակէ անհամեմատաբար առնուլ և խառ նանել. կմ՛ ըստ հատանելոյն 'ի ձեռս իւր՝ իւրոյն խառնանել և առնուլ: 'Ի Վարս հարց. ԺԹ:

Հասկ. ի. իւ. ից. օք: || փունջ. կմ՛ գլուխ ե_ղեգան ցորենոյ. կմ՛ գարւոյ, յորում պտ_ րուղն. և հատուածական հատիք նոյ: Ծնն. 41. 5: Մատ. 12. 1: Մարկ. 4. 28:

Հասկաքեր. ի. իւ. [illegible] աց. օք: || զհասկ բերող. կմ՛ բու[illegible]. որպիսի է եր_կիրն. կմ՛ եղեգ[illegible]. գարւոյ. և այ լոց նմանեաց: Ա[illegible]

Հասկաթուռ: (Նաև [illegible] հոլովի.) || Երա նէ սա 'ի Խոսրո բառիցն, որ նշանակէ ըղ թուղթ: Իսկ երբեմն նմանութեամբ զպնեալն և զդադարեցեալն իբրև զթուղթ. և ըստ այսմ հասկաթուռն՝ նշանակէ զցեալն և զպա_րարտացեալն հասկիւ. կմ՛ որոյ հասկն է ատոքիկ լի և պարարտ. և իբր թէ գիրու թիւն պարարտութ. և ըստ այսմ ասի՝ հաս_կաթուռ բոյսք. կմ՛ հասկք ցորենոյ. գար ւոյ. և այլն: Աղթամ.:

Հասկանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդմիջ.) || հասու լինել. կմ՛ ըմբռնել մտօք զինչ. կմ՛ իմանալ: ռամկօրէն հասկընալ:

Հասկաքաղ. ի. իւ. ից. իւք: || քաղօղ. և ժո ղովօղ զհասկն ցորենոյ, որ թափի 'ի հնձե ձեռն: Եսայ. 17. 5: և Միք. 7. 1: ըստ այսմ և նա՝ որ նախ քան զհնձելն կորզէ, և ժո ղովէ զհասկս ցորենոյ. կմ՛ գարւոյ. և այ_լոց նմանեաց. հասկաքաղ կոչի:

Հասողութիւն. թեան: || հասումն, կմ՛ ժամա նումն: Իսկ մերթ հասու լինելն մտօք. կմ՛ հասկացողութիւն. կմ՛ իմացողութիւն. և կմ՛ ըմբռնումն մտաց: Խորէն. Աշխ. 6. և 8:

հաստութ. ստութի. իւ. եց. իւք: || մուտք. կմ. եկամուտք, որք ելեալ հասանին 'ի ձեռս ուրուք 'ի բերոյ երկրի. և 'ի կալուածոց իւրոց. կմ. 'ի պաշտօնատարութեց: ռամկ. կէլիր:

Հաստու: (Նախդրիւ հոլովի.) || հասանօղ. կմ. 'ի միտ ածօղ. կմ. տեղեակ. և հմուտ: Խոր. Հռ. գ. գլ. 52: Իսկ մերթ է բայի շարակցի այսպէս. հաստու լինիլ. և նշանակէ ժամանել. կմ. հասանել. կմ. կարենալ. կմ. է իշխանութի ունել: 2. Մակ. 6. 8: և 15. 38: և Յօհ. 1. 5: Ըստ այսմ է և 2. Կորն. 10. 14. ուր ասի՝ հաստու իւիք չէցեմք 'ի ձեզ. որ հասեալ ոչ եցեմք: և մերթ մօտ ըմբռնել. կմ. հասկանալ. կմ. գիտել. կմ. տեղեակ լինել: Գործ. 24. 8:

Հաստումն. ման. մամբ. մանց. մամբք: || տես զՀաստողութ: Ոսկ. 1. հռոմ. ժդ:

Հաստուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի վերջին կատարելութիւն իւր հասեալ. և այս մերթ ասի զպտղոց. և նշանակէ զհասունացեալն. որ և ռամկ. ասի՝ հասուն: Նորէկ. զ: Իսկ մերթ զմարդկանց. և նշանակէ զկատարեալն. որ զչափահասակն. կմ. զքաջն. և զզօրեղն. կմ. զհմուտն, և զխելամուտն. և այլն: 1. Մնաց. 26. 9:

Հասունանամ. ացայ. ցեր. անալ: (ընդ միջ.) || 'ի կատարումն հասանիլն պտղոց. կմ. այլոց արմտեաց: Իսկ մերթ մինչ ասի զմարդոյ՝ նշանակէ զհասանիլն 'ի կատարելութի. կմ. 'ի կատարեալ տեղեկութի արհեստի իրիք. կմ. գիտութե:

Հասուցանեմ. ուցի. հասո. նել: (անցող.) || ժամանեցուցանել. կմ. ածել. ռամկ. հասցընել: Ծննդ. 43. 6: Եւեք. 18. 22: և 23. 4: Իսկ մինչ զկերակրոց ասի, նշանակէ՝ եփելով յօրինել և պատրաստել: Ծնն. 18. 7: Եզեկ. 46. 24: ըստ այսմ է և 1. Թագ. 25. 18. ուր ասի. Եւ հինգ ոչխար հասուցեալ. որ քերթեցեալ, և եփելով պատրաստեցեալ: Մերթ և մինչ զպտղոց ասի՝ նշանակէ հասունացուցանել. կմ. հասուն առնել:

Հասուցիչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || հասուցանօղ. կմ. ժամանեցուցիչ: Իսկ մերթ հասունացուցիչ. կմ. հասուն առնօղ: և ըստ այսմ ասի 'ի Նորէին. 'ի գործ... թերի և խակ խորհրդոց հասուցիչք:

Հաստ. ի. իւ. եց. իւք: || է արմատ հաստել բային, որով նշանակի հաստատութի. կմ. պնդակազմն. կամ ստուարն, և կարծրն. և ըստ այսմ կարծրութի՝ և պղնձեայ աղեղունքն, կոչին հաստ աղեղն: Ըստ այնմ Սաղմ. 17. 35: Արարեր զբազուկ իմ որպէս զաղեղն հաստ: Իսկ մինչ ասի հաստ առնել զթիկունս, նշանակէ հաստատուն և անխոնարհելի կալնուլ. որով իմանի անհնազանդ, և կամակոր գտանիլն: 3. Մակ. 3. 16: Եւ մերթ բառիւս հաստ՝ նշանակի ստուարն. կմ. թաւն. բայց ըստ այսմ առաւել յաշխարհաբառ լեզուէն 'ի գործ ածի:

Հաստաբազուկ. բազկի. աւ. աց. օք: || յաղթաբազուկ. որ ունի զմեծ, զստուար, և զհզօր բազուկս. որպէս էր Նախնին մեր Հայկ: Խորէն. Ա. գլ. 9:

Հաստագիր. գրի. աւ. աց. օք: || զհաստատուն գիր գրօղ. կմ. կայուն և անջնջելի գրուած:

Հաստագրուի. թէ: || հաստատուն գրութի:

Հաստագրական. ի. աւ. աց. օք: || հաստատապէս եդեալ. կմ. սահմանադրեցեալ. և կմ. հաստատուն կացուցեալ: Նորէկ. ԻԳ:

Հաստախարիսխ. րսխի. աւ. աց. օք: || ունօղ զմեծ և զհաստատուն խարիսխ. և կմ. ստուարիկ ամրակազմ. կմ. հաստահիմն: Նորէկ. ՂԶ:

Հաստակազմ. ի. իւ. եց. իւք: || տես 'ի ներքոյ զՀաստակառոյց:

Հաստակառոյց. ռուցի. իւ. եց. իւք: || հաստահիմն. կմ. պնդակազմ. կմ. ստուարիկ հաստատուն:

Հաստահարուստ. րստի. աւ. աց. օք: || ստուարիկ հզօր. կմ. առաւել զօրաւոր. կմ. յոյժ. և կմ. ստուար: Եզեկ. 34. 4: Մծբն. Ժ:

Հաստահեղյս. ղուսի. իւ. եց. իւք: || հաստատուն հեղուսիւք, որ բևեռօք պնդեցեալ, և ամրացեալ. կմ. ամրակառոյց. կմ. պնդակազմ. կմ. հաստահիմն. և կմ. յոյժ կայուն և հաստատուն. և այս ասի զշինուածոց, զհիմանց, զքարանց, և զայլոց նմանեաց: Աճգտ:

Հաստահիմն: (Նախդրիւ հոլովի.) || հաստախարիսխ. որ ունի զհաստատուն խարիսխ. կմ. զհիմն. կմ. ստուարիկ հաստատուն: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. հաստահիմն առնել. և նշանակէ՝ ստուարիկ հաստատել. կմ. պնդակազմ առնել. կամ ամրացուցանել: 1. Պետր. 5. 10:

Հաստաձիգ. ձգի. իւ. աց. օք: || հաստատուն, կմ. պղնձեայ աղեղամբ ձգօղ զնետս: Իսկ մերթ հաստատուն աղեղն, որով ձգի նետն ստուարիկ քարշեցմամբ, կոչի հաստաձիգ: ըստ այնմ. 'ի Շարականի. Թուլացան կորովիք հաստաձիգ աղեղանց:

Հաստաղեղն. եղան. ամբ. անց. ամբք: || ունօղ և 'ի գործ ածօղ զհաստատուն և զպղնձեայ աղեղն. և կմ. պնդակազմ և յոյժ դժնդակ աղեղն. Նախնեաց աղեղամբ ձգօղ զնետս: Խոր. Ա. գլ. Ժ:

Հաստամորթ. ի. իւ. եց. իւք: || այն որոյ մորթն և կաշին է հաստ, կամ թաւ:

Հաստայարկ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զհաստատուն և զպնդակազմ յարկ, ծածկք. կմ. այն, որ է հաստատուն յարկ:

Հաստանամ. ացայ. ցեր. նալ: (ընդ միջ.) || հաստատիլ. կմ. հաստատել. Աճգտ:

Հաստապինդ. կմ. հաստապնդիդ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ամրապէս, և հաստատապէս պնդեցեալ. և կմ. հաստատուն և պինդ. կամ ուժգին. և ստուարիկ: 3. Մակ. 3. 9:

Հաստաստեղն. տեղան. ամբ. անց. ամբք: || ունօղ զստուար և զհաստատուն ստեղունս որ զմիջս և զբուն: Նորէկ. ԿԶ:

Հաստատ: (Նախդրիւ հոլովի.) || հաստատուն, կմ. կայուն, և ամուր կացեալ. կմ. պինդ. կմ. անշարժ: Իսկ Գործ. 3. 21. նշանակէ՝ հաստատութե. կմ. յիրաւի. կմ. ճշմարտութ:

Հաստատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ամրացուցանել. կմ. պնդել. կմ. հաստատուն

և կայուն առնել: Եւէց. 17. 12: Սաղմ. 74. 4: Իմաստ. 13. 15: Իսկ Եւէց. 4. 7. ուր ասէ, հաստատեցաւ ՚ի գոյն մարմնոյ իւրոյ, իմանի կացուցանելն յիւրում առաջնում որպիսութեան: Իսկ մերթ նշանակէ կազդուրել. կամ զօրացուցանել. և ըստ այսմ ասի հաստատել զսիրտ հացիւ. կամ կերակրով. և այլն: Դատ. 19. 5: 1. Թագ. 30. 12: Սաղմ. 103. 15: Իսկ մերթ նշանակէ տնկել. կամ առնել: 2. Օրին. 32. 6: Իմաստ. 1. 14: և 2. 23: և 10. 1: և 11. 18: Մատ. 19. 4: Եւ մերթ ՚ի գլուխ հանել. կամ կատարել: Սաղ. 8. 3: Իսկ մինչ ասէ՝ հաստատել զմիտս իւր, իմանի վճարել. կամ բացորոշել. և կամ դնել ՚ի մտի: Եւէց. 7. 23: Եւ մինչ ասէ՝ հաստատել զաչս, կամ զերեսս ՚ի վ(ե)ր ուրուք, իմանի ուղղելով զնա դէպ ՚ի նա՝ ակնատեսել կալնուլ: Ղուկ. 17. 10: Աւետ. 16. 30: Երեմ. 44. 11: Իսկ Եւէց. 2. 9. ուր ասէ՝ երբև հաստատեցաւ մանուկն, իմանի զարգանալն. և չափահասակ լինելն:

Հաստատութիւն. թեան: || ամրութիւն. կամ անդրդուութիւն. կամ կայունութիւն: 2. Պետ. 3. 17: Եղէկ. 13. 5: Մերթ և նշանակէ սովոր աստղալից երկինքն, որ վասն կայունութեան և հաստատութեան գոլոյն, կոչի հաստատութիւն: Ծննդ. 1. 6. և 7. և 8. և 17. Իսկ մերթ ստուգութիւն. կամ ճշմարտութիւն. և կամ աներկևանութիւն: Իմաստ. 18. 6: στερέωμα, στερεότης

Հաստատուն. տնոյ. ով. ոց. ովք: || յոյժ հաստատ. կամ պինդ. կամ ամուր. կամ անշարժ. կամ անխախտ: Հռոմ. 4. 16: 2. Տիմ. 2. 19: Իսկ մինչ ասէ՝ հաստատուն կերակուր. իմանի կատարեալ, և ըստ կարգի ուտելի: Եբր. 5. 12. և 14:

Հաստատարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի հաստատութեան, կամ տեղի հաստատելոյ զինչ: Եւ մերթ նշանակէ՝ հաստատիչ, կամ ամրացուցիչ. և կամ այն՝ որ հաստատութեամբ կալնու զինչ, զի մի անկցի. կամ յենարան: Յոբէլ. Զ. և ԻԵ:

Հաստարմատ. ոյ. ով. ոց. ովք: || զհաստատուն արմատս ունօղ. և կամ զարմատս իւր ՚ի խորն ձգելով հաստատեցեալ. և այսպէս ասի զծառոց, և զբուսոց: Նոյէ. ԻԶ. Իսկ մերթ նմանութեամբ ասի զայլոց իրաց, որով իմանի ստորին հաստատութիւն, կամ յոյժ կայունն: Սաղմ. 47. 3:

Հաստեայս. զհաստեայս. ՚ի հաստեայս: || Եւ լանէ սա ՚ի յունականն բառէն՝ հաստոյս, որ է հայս. ուստի հաստեայսն նշանակէ զպանդուխտն հայսից, կամ զհայսս, որ է ալևոր խառնեցեալ ընդ ջրոյ, և թրջեցեալ տասնց խմորոյ, զոր բազմիցս զանդեալ խաղով կազմեն ՚ի նմանէ կարկանդակս, և զայլս ևս մանս. և ըստ այսմ առաջին կանայքն երբայեցւոց. Երեմ. 44. 19. Արարաքննոս հաստեայս, և կայ կանդակս. որ Երեմ. 7. 18. կոչի հայս. զի ասէ. կանայք նշ զհայս հարկանեն, առնեն զկարկանդակս. և այլն:

Հատանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հատանել. կամ ամրացուցանել. կամ ընդել. կամ կացուցանել: 2. Մակ. 8. 27: Նաւէ. Ի:

Մերթ և նշանակէ առնել. կամ տեղծել. Սաղմ. 50. 12: Նոյէլ. ԺԶ: Իսկ Եղէկ. 13. 5. ուր ասէ՝ ոչ հաստեցան, իմանի՝ ոչ կացին հաստատուն, կամ ոչ զօրացան: Եւ Եւէց. 21. 8. ուր ասէ՝ որում հաստեցաւ, իմանի որում հաստատեցաւ ՚ի կնութիւն, որ է հարսնանալ: Այնպէս և ՚ի 9. համարն այսորիկ գլխոյ, ուր ասի, որդւոյ իւրում հաստեսցէ, իմանի, հաստատեսցէ ՚ի կնութիւն, որ է հարսնացուցանել:

Հաստիչ. տչի. աւ. աց. օք: || հաստատող. կամ ամրացուցանող. և կամ զօրացուցիչ: Եւ մերթ նշանակէ զստեղծօղն, կամ զարարիչն: 2. Թագ. 22. 32: 1. Պետ. 4. 19:

Հաստուած. ծոյ. ով. ոց. ովք: || հաստատութիւն. կամ հաստատուն: Իսկ մերթ հաստեցեալ իրն. կամ ստեղծուած. կամ արարած: Նաւէ. ԿԶ: և ՚ի գործքս յետոյ: Մերթ և նշանակէ կազմուած. կամ կերտուած. կամ յօրինուած: Նաւէ. Ղ. և ԻԷ: Իսկ մերթ ստեղծումն. կամ հնարումն:

Հատ. ոյ. իւ. ից. իւք: || խարաքանչիւր անհատ ընդեղինաց, որպ ցորենոյ. գարւոյ. մանանխոյ. և այլոց նմանեաց. որ և ռամկօրէն հատ: Մատ. 13. 31: Յով. 12. 24: Մերթ և նշանակէ զհատորն. կամ զհատեցեալ մասն որոյ և իցէ իրի: ռամկօր. կտոր: Երեմ. 46. 20:

Հատած. ի. իւ. ից. իւք. կամ ոյ. ով. ոց. ովք: || հատեցեալ. կամ կտրեցեալ: ՚ի ձեռս Նոյ. Ժ: Իսկ մերթ հատուածեալ. կամ որոշեալ. կամ ուսմամբ միաբանեցեալ: Խորէն. Գ. գլ. 42: Իսկ մերթ սերեալ. կամ ծննդեամբ յառաջացեալ յումեքէ: և ըստ այսմ ասի ՚ի գիրս Խորէն. Բ. գլ. 7. ՚ի ոխտականնէն արդարև հատած: Մերթ և նշանակէ սովաւ հատուածն, կամ հատորն. կամ մասն մի և իցէ իրաց:

Հատածանէ: || տե՛ս զՀատուածանէ:

Հատակարկառ. ի. իւ. ից. իւք: || ՚ի զանազան հատորից կարկատեցեալ. կամ յօդեալ և յարակցեալ. և կամ ՚ի բազմաց մասանց բաղադրեցեալ: Ոսկէ. 1. Կոր. Ղ:

Հատանոտր. ի. իւ. ից. իւք: || հատեալ, և կտրեալ. կամ մասն մասն. կամ կտոր կտոր: ռամկօր. Բրդուած: Եւ այս ասի զայնցանէ, որք միանգամայն, կամ շարունակ կարգաւ ոչ լինին. կամ ոչ գործին, այլ մի մասն ՚ի միում ժամանակի. և միւսն յայլում ժամանակի. կամ մի մասն ՚ի միոջէ, իսկ միւսն յայլմէ: և ըստ այսմ ասի՝ հատանոտր բան. կամ հատանոտր թարգմանութիւն:

Հատանելոյ: (Նախդրիւ հոլովի.) || հատեցեալ, և կտրեցեալ. կամ մասն մասն եղեալ, կամ կտոր կտոր: ռամկօր. կտոր: Իսկ մերթ Է բայի շարակցի այսպէս. հատանելոյ առնել, և նշենք հատանել, և կտրել. կամ ՚ի բազում մասունս բաժանել, կամ ցիր և ցան առնել:

Հատանեմ. հատի. հատ. անել: (Ներգործ.) || հատանելով անջատել. կամ կտրել: 2. Օրէ. 25. 12: Գործ. 27. 32: Իսկ մերթ որոշել. կամ բաժանել: և ըստ այսմ ասի ՚ի գիրս Խորէն. Ա. գլ. 11: և Բ. գլ. 7: Սահմանս հատանել:

ἀποκόπτω

[illegible]

[illegible] զօրութեամբ։ Տիմ. 2. 10։ Իսկ եր֊բեմն նշանակէ՝ յայտ առնել. կամ ներգործել. կամ բարկ. և կամ յայտ լինել, և սաստկել։ ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]։ և ըստ այսմ ասի հաստատ զօրութիւն. կամ հաստատ հանգամանութիւն։ Նոյեմ. ժզ. և զզ։

Հաստատուն. ոյ. ով. ոց. ովք։ || Հաստատեալ, կամ հաստատեալ կարող. և կամ բաժանեալ մնալ ի և կալ կայով։ ռամկ. [illegible]։ Նոյեմ. Ժ. և զԹ։ Խորհրդ. յաշխարհագրութեան։ Այսպէս և [illegible]. կամ [illegible]. և կամ [illegible] հաստատուն կոչին։ Նոյեմ. Կ։ Իսկ մերթ նշանակէ հաստատնականացն. զի որոշեալսն. և մեկնեալսն ի համբերութենէ [illegible], կամ յանձնէ [illegible] առ ի [illegible]. կամ առ [illegible] անձին. և կամ [illegible]։ և ըստ այսմ է Խորէն. Ա. գլ. 62. ուր ասի, Հաստատուն գնացեալ ի մարզիցն [illegible]։ Ըստ այսմ է և Բ. գլ. 25. ուր ասի, [illegible] զնա [illegible] առ [illegible] հաստատուն. [illegible] առ [illegible]։ Այսպէս [illegible] և այն, որ ասի. 2. Մակ. 9. 29. Եւ [illegible] հաստատուն. [illegible]։ Մերթ և նշանակէ զհաստատունութիւն. զի [illegible], կամ [illegible] ի [illegible], կամ [illegible] առ [illegible]. կամ առ [illegible] անձին. և կամ [illegible]։ Խորէն. Բ. գլ. 6։ [illegible]։ և [illegible]։

Հաստատնաձև. ի. իւ. ից. իւք։ || ըստ ձևոյ հաստատի. կամ ունող զձև [illegible]։

Հաստատնեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || Հաստատել. կամ կարել. կամ [illegible]. կամ մեկնել. կամ բաժանել։ Խորէն. Բ. գլ. 8։ և Նոյեմ. ՀԵ։

Հաստակէտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Ըստ [illegible] ի կէտ [illegible], որ է [illegible] կարեւ֊ [illegible]. և [illegible] նշանակէ զհաս֊ տատել, և [illegible] կամ [illegible] [illegible]։ Իսկ մերթ [illegible] զկնիքս. և նշանակէ՝ հաստատելով և կարելով. և կամ [illegible]. և ըստ այսմ ասի ի գիրս Մծբն. ժԹ. Հաստակէտ [illegible] [illegible]։

Հաստացուցանեմ. հաստացի. հաստա. անել։ (Ներգործ.) || [illegible] զփոխարէնն. կամ [illegible] [illegible] զիրն, զոր ընկալեալ է [illegible]. և կամ [illegible]։ Ծննդ. 50. 15։ Սաղ. 7. 5։ Սիրաք. 18. 28։ Իսկ մերթ հաստատել. կամ կարել. և ըստ այսմ փոխանակ ասե֊ լոյ հաստատել զոք ի [illegible]. ասի՝ հաստա֊ ցուցանել. Ծննդ. 21. 8։ Եւ [illegible] առ ի [illegible] հաստատել. [illegible]։

Հաստացանող. ի. աւ. աց. ք։ || [illegible]։ Իսկ մերթ նշանակէ կարող. կամ հաստատող։ և [illegible] ի [illegible] հաստատել։

Հաստացումն. ման. մանք. մանց. մամբք։ || [illegible]. կամ [illegible] զփոխարէնն կամ [illegible], զոր [illegible] և [illegible] է [illegible]. կամ հաստացուցանել [illegible]։ Թուոց. 3. 9։ Սաղմ. 27. 4։ Իսկ մերթ նշանակէ զհաստատումն. կամ [illegible]. և ըստ այսմ, [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] ի հաստատել [illegible]. [illegible] [illegible]։ Եզեկ. 4. 7։

Հարազատ. ի. աւ. կամ իւ. աց. ք։ || [illegible]. կամ [illegible]. կամ [illegible]. և կամ [illegible]։ և այս ասի [illegible], որք [illegible] յորդիութեան [illegible]. և կամ [illegible] որք են [illegible] ի [illegible] որդիութեան [illegible]։ 2. Մակ. 15. 18։ Եւ մերթ [illegible] [illegible] ասի [illegible] և [illegible] [illegible] հարազատ. [illegible]. հարազատ [illegible]. հարազատ [illegible]։ և այլն. Նոյեմ. [illegible] [illegible]։ և Ոսկե. 2. հատ. ԼԷ։ Մերթ և նշանակէ [illegible]. կամ [illegible]։ Խորէն. Բ. գլ. 55։ Ոսկե. 2. հատ. ԼԷ։ Եւ մերթ [illegible], կամ [illegible]. կամ [illegible]. և կամ [illegible]։ Նոյեմ. Թ։ Իսկ մերթ ասի՝ հարազատ [illegible], [illegible] [illegible], կամ [illegible]։ Լամբրոն։

Հարազատութիւն. թեան։ || [illegible]. կամ [illegible]. կամ [illegible]. կամ [illegible]. և կամ [illegible]։ Նոյեմ. ԶԶ։ Ոսկե. 2. հատ. ԼԹ։

Հարած. ի. իւ. ից. իւք. կամ ով. ոց. ովք։ || Հարուած [illegible]. կամ [illegible] և [illegible]՝ որ [illegible] ի մարմնի։ Ղևտ. 13. 30։ և 14. 54։

Հարամանի. այ. եաւ. եաց. եաք։ || [illegible] Խորամանի։ Մծբն. ԺԹ։

Հարանք. անաց. անօք։ (անեզական.) || Հար֊ մունք. կամ հարուածք։ և ըստ այսմ ասի, [illegible] հարանք [illegible]։

Հարաւ. ոյ. ով։ || Է մին ի չորից կողմանց աշխարհի, որ [illegible] [illegible] հիւսիսոյ։ Ծննդ. 28. 14։ Իսկ Յոբ. 38. 24. ուր ասի՝ [illegible] հարաւ, նշանակէ [illegible] կողմն հարաւային։

Հարաւակողմն. մանն. մանէ. մանց. մամբք։ || կողմն հարաւոյ. կամ հարաւային կողմն։ Թուոց. 2. 10։ Երեմ. 13. 19։ Իսկ մերթ նշա֊ նակէ զհարաւակողմանսն. և ըստ այսմ [illegible] [illegible] ասի՝ ի հարաւակողմն կուսէ։ և այլն։ 1. Մնաց. 26. 15։ 1. Մակ. 5. 65։

Հարաւակայս։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նոյն է ընդ [illegible]։ Խորէն. յաշխարհագրութեան։

Հարաւահայեաց։ (Նախդրիւ հոլովի.) || կողմն հարաւային։ [illegible]։

Հարաւային. այնոյ. ով. ոց. ովք։ || այն [illegible] որ ի կողմն հարաւոյ [illegible]. կամ առ կողմն հարաւոյ [illegible]։

Հարգանաւոր. աւոր. [illegible]. [illegible]։ (ընդգծել.) || [illegible] կարգաւոր. կամ [illegible]։

Հարեւանցի։ (Նախդրիւ հոլովի.) || [illegible] ի [illegible]. կամ [illegible]. և կամ [illegible], և ոչ [illegible]։ Նոյեմ. [illegible]։ և Լամբրոն։ Մերթ [illegible]. կամ [illegible]։ Լամբրոն։ և մերթ նշանակէ այն՝ որ լինի [illegible]. կամ [illegible] [illegible]։ Լամբրոն։

Հարեւանցի։ (մակբայ.) || [illegible]. կամ [illegible] ի [illegible] [illegible]. կամ ի [illegible] [illegible]. և կամ [illegible]։ Լամբրոն։ Իսկ մերթ

ըստ հանդիպման. կամ առանց մտածելոյ և առանց բարւոք գիտելոյ: ռամկ. բէճէ. ֆէլէ: Յոբ. 1. հատ. ԻԲ:

'ի Հարևանցի: (մակբայ) || Նոյն է ընդ վերնոյն. 1. Կոր. 16. 7:

Հարևանցիկ: (ոչ հոլովի. այլ ընդ բայի շարակցի այսպէս, հարևանցիկ առնել.) || և նշանակէ՝ զանց առնել. կամ անտես առնել. կամ թողլ տալ: Յոբ. 2. հատ. Է:

Հարևանցիմ. եցայ. եալ. իլ: (ձայնակիր.) || հարևանցի լինիլ. կամ փութանակի անցանել. կամ երևիլ. և իսկոյն պակասիլ: Կերուլի եղէճ. 'ի բնողին' որ առ կոփոտն:

Հարևանցութիւն. թեան: || վեր 'ի վերոյութիւն. կամ ընդունայնութիւն: Իսկ մերթ զանց առարութիւն. կամ զանցառութիւն. և ըստ այսմ ասի՝ զհարևանցութիւն գտանէ Քն:

Հարթ. ի. իւ. ից. իւք: || կոկ. կամ տափարակ. կամ հաւասար: ռամկ. դուզ. կամ փէթուղ: Յէս. 2. 10: և Ղուկ. 3. 5: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ, զոր օրինակ, հարթ ընթանալ. և նշանակէ ուղիղ ընթանալ. կամ անայթակղ քայլել: Նարեկ. ԾԳ:

Հարթածաւալ: (Նախդրիւ հոլովի.) || հարթ և ընդարձակ. կամ լայնատարած. և ըստ այսմ ասի. հարթածաւալ դաշտ: Իսկ մերթ նշանակէ զծաւալեցեալն 'ի հարթ տեղւոջ. և կամ զայն, որ հարթ հաւասար տարածի և ծաւալի:

Հարթակիչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || հաւասարակիչ. կամ զուգակիչ. կամ հաւասարաչափ. կամ կշռեալ և համեմատեալ: Նարեկ. ՂԳ:

Հարթաձև. ի. իւ. ից. իւք: || տափարակաձև. կամ զհարթ դիրս ունող. և կամ հարթ և հաւասար. և ըստ այսմ ասի՝ հարթաձև դաշտ: Լամբրոն:

Հարթայատակ. կամ հարթյատակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || զհարթ յատակս ունող. կամ հարթ հաւասար. կամ տափարակ. և ըստ այսմ ասի. հարթայատակ վայր: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, հարթ յատակ առնել. կամ հարթ յատակ կացուցանել. և նշանակէ հարթ հաւասար առնել. կամ զշինուած ինչ կործանելով յատակել. կամ հաւասար գետնի առնել: 2. Մակ. 9. 14: և 14. 33:

Հարթայարմար. ի. իւ. ից. իւք: || բարեյարմար. կամ բարեձև. կամ վայելուչ. և կամ պատշաճաւոր:

Հարթանամ. ացայ. ցիր. նալ: (ընդմիջ.) || հարթիլ. կամ հարթ լինիլ:

Հարթեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հարթ առնել. կամ հաւասարել. կամ տափարակել: ռամկ. դուզէլ: Եսայ. 45. 2: և Սիրաք. 34. 8: Իսկ մերթ նշանակէ՝ յատակել. կամ հիմնայատակ առնել. կամ կործանել. կամ ապականել: Նարեկ. ՂԵ: և Ագաթ:

Հարթութիւն. թեան: || հարթ հաւասարութիւն. կամ տափարակութիւն: Բարսղ. 5. 7: Նարեկ. ԼԹ:

Հարթուցանեմ. ուցի. ուցեալ. թանել: (անցող.) || սարսուցանել. կամ 'ի բաց մերժել. կամ փախուցանել. կամ 'ի բաց վանել: Իսկ մերթ կռփահարել զոք բռնիւք. կամ նախատակոծ առնել:

Հարթուցեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || է ընդունելութիւն հարթուցիլ բային. ուստի զնշանակութիւն սորա առ'ա 'ի նիներեայ:

Հարթուցիմ. թեայ. թուցեալ. թեայ. թիլ: (ձայնակիր.) || սարսափել յինքէ. կամ խրտնելով փախչիլ. կամ խոյս տալ. և կամ 'ի բաց հրաժարիլ: Ագաթ: Իսկ մերթ գատափետ լինիլ. կամ կռփահարիլ. կամ թշնամանիլ. և կամ նախատակոծ լինիլ: Նարեկ. ԺԷ. և Ձ: Երբեմն և ու նշանակէ ձկտիլ. կամ ձգիլ առ ինն. և ըստ այսմ ասի: 'ի ճաշն հարց. ժմ. 'ի ճանի ներսի. Անձն համբարացող մայ նակեցի՝ հարթուցեալ է 'ի գուրս անգր:

Հարիւր. ոյ. ով. ոց. ովք: || է բացարձակ անուն թուոյ, որով նշանակի տասնեկի տասն: ռամկ. հարիւր: Մատթ. 18. 12: Իսկ Ելից. 38. 9. և 11: յորս ասի՝ հարիւրաւոր իւր. իմանի՝ հարիւրապետն կանգուն:

Հարիւրակ. ի. աւ. աց. օք: || է զատական անուն թուոյ, և նշանակէ զհարիւրն զատաբար:

Հարիւրամեան. մենի. իւ. ից. իւք: || հարիւր ամեայ. զի նա՝ որ է հարիւր ամաց. որպէս հարիւրերեմեան: Ծննդ. 17. 17: և 21. 5: Իսկ Հռովմ. 4. 19. ուր ասի. զհարիւրամենից ուրեմն էր. իմանի. շուրջ զհարիւր ամաց էր. կամ 'ի հարիւր ամս հասեալ էր:

Հարիւրապատիկ. պատկի. աւ. աց. օք: || է կրկնական անուն թուոյ, և նշանակէ՝ փոխանակ միոյն հարիւր. կամ հարիւր անգամ առաւել քան զմին: Մատթ. 19. 29:

Հարիւրապետ. ի. իւ. ից. իւք: || պետ և գլուխ հարիւր զինուորաց. կամ հարիւրաւոր ձանց: Ելից. 18. 21: Մատթ. 8. 5:

Հարիւրաւոր. ի. աւ. աց. օք: || այն բազմութիւն, որ պարունակէ յինքեան զհարիւրս, և ըստ այսմ բազմութիւն մարդկանց՝ որ պարունակէ յինքեան զհարիւր անձինս՝ ասի հարիւրաւոր: 1. Մնաց. 28. 1: Սոյնպէս և հարիւրապետն՝ ըստ որում ունի ընդ իւրև զհարիւր անձինս՝ հարիւրաւոր կոչի: 1. Մնաց. 27. 1: Իսկ մերթ նշանակէ զհարիւրապատիկն: Ծննդ. 26. 12: Մատթ. 13. 8:

Հարիւրեակ. րեկի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || հարիւրաւոր. կամ զհարիւր թիւ պարունակող: Իսկ մերթ նշանակէ զհարիւր թիւն զատաբար:

Հարիւրերեմեան. մենի. իւ. ից. իւք: || տե՛ս զՀարիւրամեան: Ծնն. 11. 10: Եսայ. 65. 20:

Հարիւրերորդ. ի. աւ. աց. օք: || է դասական անուն թուոյ, և նշանակէ զայն, որ կան անուն թուոյ, և նշանակէ զայն, որ հետևի զկնի իննսուն և իններորդին: 2. Մակ. 1. 10:

Հարիւրերեքեան. եցունց. ումբք: (անհոլովական.) || է անձներական անուն թուոյ և նշանակէ զիւրաքանչիւրն, որք են նոյն թուոյ հարիւրոյ:

Հարիւրորդ. ի. աւ. աց. օք: || է դասական անուն թուոյ, և նշանակէ զհարիւր-

բարւոյն ։ և Մակ. 1. 11. և 2. 70. և 6. 16.

Հարկ. ի. աւ. աց. օք ։ || պարտաւոր տուրք ինչ, զոր տան առ քաս անէ Թագաւորին ստրուկքն նորա ։ ռամկօր. խարաճ ։ և տացաւ հարկ, զի հարկապրին 'ի տալ. 2. Մնաց. 10. 18: Հռով. 13. 7: և Մատ. 17. 24: և 22. 17: Եւ ըստ այսմ երբեմն ընդ բայի չարակցի այսպէս. հարկս հարկանել. և նշանակէ հարկս տալ: 1. Եզր. 2. 19: և Հռով. 13. 6: Եւ կամ հարկս ժողովել. կամ առնուլ: 1. Եզր. 2. 27: ըստ այսմ մինչ ասէ հարկս հանել, իմանի հարկս հաւաքել: 1. Եզր. 4. 6: Իսկ մինչ ասէ 'ի հարկի կացուցանել, նշանակէ հարկատու առնել: 1. Մակ. 1. 5: և 8. 2: Մերթ և ս բառս հարկ նշանակէ զպարտաւորութիւն, կամ զծառայութիւն: Ուստի Թուոց. 4. 24. ուր ասէ 'ի մտանել 'ի հարկ, իմանի մտանել 'ի սպասաւորութիւն, որ է սպասաւորել: Ըստ այսմ և 2. Կորն. 9. 12. ուր ասէ, պաշտօն հարկիս այսորիկ, իմանի պաշտօնն սպասաւորութե, որ էր հաւաքումն դրամոց: Այսպէս է և Եզեկ. 29. 20: Մերթ և ս բառս հարկ նշանակէ զհարկաւորութիւն. կամ զստիպումն, և կամ զբռնադատութիւն: 1. Կորն. 7. 15: Եւ ըստ այսմ մինչ ասէ. հարկ առնել. նշանակէ հարկել. կամ բռուն առնել. և կամ բռնադատել. Խորէն. Աշխ. 28: Մերթ և ս բառիւս հարկ նշանակի հարկաւորն. կամ կարևորն. և ըստ այսմ իմանի մինչ ասէ հարկ է: Հռով. 13. 5: Մատ. 18. 7:

Հարկագիր. գրի. աւ. աց. օք ։ || հարկ դնող 'ի վերայ ումեք. կամ բռնադատող ։ Աղամ. 6. 7:

Հարկադրեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || հարկ դնել. կամ ստիպել. կամ բռնադատել. կամ ընդ ռամիկ նուաճել ։ 'Ի վերջ հարց. ինչ ։

Հարկանկիր. կրի. աւ. աց. օք ։ || Նա որ կրէ զհարկս, կամ զայնպիսի հարկաւորութիւն և զհարկս ։ Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ զնա որ 'ի հարկէ, կամ ընդդէմ կամաց իւրոց կրէ զկիրս. կամ զբնական ախտս. որպիսիք են՝ առ կենդանիս, զորս հարկաւորապէս ընկալնեն քաղցն. ծարաւն. քունն, երկիւղն, ցաւքն. և այլք բազումք ։

Հարկահան. ի. աւ. աց. օք ։ || հանող զհարկ. այն Նա՝ որ բռնադատելով ժողովէ զԹագաւորական հարկս. և կամ զայլս տուրս, որք իբրև զհարկ առեալ լինին վերնագունի ումեք: 1. Եզր. 4. 6: Յոբ. 3. 18: և 39. 7: Եսայ. 3. 12: 1. Մակ. 1. 30:

Հարկահանութիւն. թեան ։ || հարկապահանջութիւն. կամ հանումն հարկաց 'ի ստորագրելեաց ։ Խորէն. Աշխ. 19:

Հարկահար. ի. աւ. աց. օք ։ || զհարկ հարկանող. այն զհարկ տուող ։ ռամկ. խարաճլըղար ։ Իսկ մերթ …ւորութի հարկանող. այն սպասաւորող. կամ ծառայող. և կամ ընդ հարկաւորութեամբ. և ընդ այնպիսի կարեօք անկեալ ։ Յոբ. 2. 9:

Հարկանել. ի. ող. եաւ. եաց. եօք ։ || այն որ կարէ հարկանել ։ Իսկ մերթ նշանակէ ըզհարկանողն. և ըստ այսմ Թուոց. 35. 24. ուր ասի. 'ի մէջ հարկանելեացն. իմանի 'ի մէջ հարկանողացն ։

Հարկանեմ. հարի. հար. ել ։ (Ներգործ.) || զարկուցանել. կամ բաղխել ։ ռամկ. զարնել ։ Սաղմ. 136. 9: Իսկ մերթ զանել. կամ ծեծել ։ Գործ. 18. 17: և 21. 32: Մերթ և ս նշանակէ զհայթելն օձից, կամ կարճից. և այլոց նմանեաց ։ Թուոց. 21. 6. և 8: Իսկ մերթ վիրաւորել. կամ խոցել զոք սրով: 4. Թագ. 8. 28: Աղամ. 7. 23: Երբեմն և ս նշանակէ՝ կոտորել. կամ ջարդել. և կամ սպանանել ։ Դատ. 20. 43. և 45: ըստ այսմ և Ծննդ. 37. 22. ուր ասի. մի հարցուք զդա յոգի, իմանի սպանանելն ։ Երբեմն և ս նշանակէ հարմամբ հատանել. կամ կտրել. և ըստ այսմ ասի. հարկանել զգլուխ ։ 4. Թագ. 6. 4: Եսայ. 9. 10: Մերթ և ս իմանել զհիմն՝ չորացուցանելով. կամ կիզելով. կամ ուտելով, և այլն. ամ հարկանէ փտութիւն, և խորշակն զխոտս. կարկուտն զգալարիս. որդն զբոյսն. և այլն ։ Ելից. 9. 25: Սաղմ. 101. 5: Յովն. 4. 7: Իսկ մերթ հարուածել. այն պատուհասել. կամ պատժել: Ծննդ. 19. 11: և 1. Թագ. 5. 9. և 12: Իսկ երբեմն նշանակէ վարսել. կամ մաշելով սատակել ։ ռամկ. ոտքլամիշ անել: և ըստ այսմ ասի. հարկանել զոք 'ի ցեց. կամ զմիան 'ի շամփուր. և կամ զնետն 'ի մարմին. և այլն ։ Սաղմ. 37. 3: Խորէն. Գ. գլ. 35: ըստ այսմ և ս իմանի մինչ ասի՝ հարկանել զպարունակն յեղեգան ։ Մարկ. 15. 36: Իսկ երբեմն նշանակութեն բայիս այսորիկ պէսպիսեաւ կերպիւ այլայլի. ըստ այլևայլութե խնդրոյն, զոր առնու. որ տեսցես 'ի ներքոյ ։

Փող հարկանել ։ || այն գոչեցուցանել. կամ հնչեցուցանել զփողն ։ Յես. 6. 9: Յայտ. 8. 7:

Հարկանել սպասաւորութիւն ։ || այն սպասաւորել. կամ ծառայել: 2. Թագ. 19. 18: Խորէն. Գ. գլ. 13:

Հուր հարկանել զինչ ։ || այն հրձիգ առնել. կամ հրդեհել. և կամ այրել: Աղամ. 29. 1. և 8: Եզեկ. 20. 47:

Խամ հարկանել ։ || այն զխռովութիւն արկանել. կամ խռովեցուցանել. և կամ աղմկել ։ Յուդիթ. 14. 3:

Բանակ հարկանել ։ || այն բանակիլ ։ ռամկ. օրդու զուրմիշ ընել: 2. Մակ. 13. 14:

Խորան հարկանել ։ || այն դնել և կառուցանել զխորանն. այս է զվրանն: Ծննդ. 33. 19: Դատ. 4. 11:

Հարկանել զպատերազմ ։ || այն խմբատակել. կամ վանել զպատերազմն ։ Սաղ. 45. 10: Բայց 'ի կրաւորականն մինչ ասի՝ հարկանիլ ընդ անձն ոք. մերթ նշանակէ՝ մերձենալ. կամ հպիլ ։ ռամկ. դպչիլ: Ղևտ. 15. 20: Իսկ մերթ միանալ. կամ նեղել զոք զորկանօք իւրովք ։ Ծննդ. 26. 11: Երբեմն և ս չարչարիլ. կամ զուգիլ ընդ ումեք մորմոքութեամբ, և ըստ այսմ ասի հարկանիլ ընդ կնոջ արուամբ սերման ։ Ղևտ. 15. 18: Իսկ յորժամ ասի. հարկանիլ 'ի սէր ուրուք. կամ 'ի կին ոք, նշանակէ բորբոքիլ. և խոցիլ սիրով նր. և

կմ՝ սիրահարիլ ընդ նմա ։ Ծննդ. 34. 19։ Գոանէ. 13. 10։ Եւ մինչ ասի. հարկանիլ զագահութեամբ. խմանի մոլիլ 'ի սէր արծաթոյ կմ՝ մատնիլ յագահութիւ։ 2. Պետր. 2. 14։ Բայց մինչ ասի՝ հարկանիլ 'ի գութ՝ և յարտասուս, նշանակի՝ 'ի գութ շարժելով լուծանիլ 'ի յարտասուս. կմ՝ փղձկիլ։ 3. Մակ. 6. 16։ Մերթ և մինչ ասի՝ հարկանիլ 'ի վր. նշանակէ՝ յառնել 'ի վր ուրուք առ 'ի սպանանել. կմ՝ առ 'ի կեղեքել, կմ՝ տանջել. և այլն ։ 1. Թագ. 17. 51։ Զաք. 1. 15. Իսկ Մաղաք. 2. 11. ուր ասի՝ հարաւ յՃծս օտարս, նշանակէ յարիլ. կմ՝ զհետ երթալ կռոց ։

Հարկապահանջ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ զհարկս, և զհաս պահանջօղ. և կամ հարկահան ։ ռամկ. խարաճճի։ Խորէն. ա. գլ. 23։ Իսկ մերթ նշանակէ, հարկելով, և բռնադատելով պահանջօղ զինչ։ Նարեկ. 'ի մեկն. երգոց։

Հարկապետ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ պետ և գլուխ հարկ պահանջողաց. կմ՝ գլխաւոր հարկապահանջ։ ռամկ. խարաճճիպաշի։ 3. Թագ. 12. 18։

Հարկատու. տուի. աւ. աց. օք։ ‖ տուօղ ըղ հարկ թագաւորի. կմ՝ մեծի ուրուք, ընդ իշխանութեամբ որոյ է անկեալ։ Դատ. 1. 30։ և Ամբ. 1. 1։

Հարկաւոր. ի. աւ. աց. օք։ ‖ կարևոր. կմ՝ պիտանացու. և կմ՝ այն որում հարկ է, կմ՝ պիտոյ է լինել։ Իսկ մերթ նշանակէ ըղ հարկ ունօղն, այս զպաշտաւորութն յանձին ունօղն, կմ՝ զսպասաւորն. կմ՝ զպաշտօնատարն ։ և ըստ այսմ է Եբր. 1. 14. ուր ասի, ամենեքեան ոգիք հարկաւորք. այս ոգիք պաշտօնատարք, կմ՝ սպասաւորք են ։

Հարկաւորիմ. եցայ. եաց. իլ։ (ձայնակր.) ‖ ընդ հարկաւորութեամբ անկանիլ. կմ՝ հարկիլ. կմ՝ ստիպիլ. կմ՝ բռնադատիլ։ Լամբրոն։

Հարկաւորութիւն. թեան ։ ‖ կարևորութիւն. կմ՝ պիտոյութիւն, կմ՝ հարկաւոր պիտանաւորութիւն։ Իսկ մերթ սպասաւորութիւն. կմ՝ պաշտօնատարութիւն. և ըստ այսմ խմանի այն, որ ասի, զհրեշտակաց. 'ի շարականի. Որ հոգիքդ էք հարկաւորութեան ։

Հարկեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) ‖ հարկադրել. կամ բռնադատել. կմ՝ ստիպել. կմ՝ ընդ հարկաւ նուաճել։ Նարեկ. հզ։ 'ի վերս հարց. ա։ Իսկ մերթ վարի չէզոքականաբար. և նշանակէ՝ հարկատու լինել. կմ՝ սպասաւորել. կամ ծառայել։ Երեմ. 27. 9։ և 30. 9։ Բարուք. 1. 22։

Հարկեցուցանեմ. ցուցի. ցի. ել։ (անցող.) ‖ հարկադրել. կմ՝ բռնադատել. կմ՝ սաստիկ ստիպել։ Խորէն. բ. գլ. 7։ և Լամբրոն ։

'ի Հարկէ. կմ՝ առ հարկի. հարկիւ. կմ՝ հարկաւ։ (մակբայ.) ‖ 'ի հարկադրութենէ. կմ՝ ակամայ. կամ բռնութեամբ. կամ բռնադատմամբ։ Գոանէ. 14. 29։ և Փիլիպ. 14։ 2. Կոր. 9. 7։ Եւ մերթ նշանակէ՝ հարկաւորապէս։ Կոչէ. 1. հատ. ժդ։

Հարկնոր. ի. աւ. աց. օք։ ‖ հարկաւոր. կմ՝ կարևոր։ Կոչէ. 1. հատ. իդ։ Իսկ մերթ նըշանակէ՝ պատուհասաւոր. կամ յարգելի. սակայն ըստ այսմ մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուով 'ի գործ ածի։

Հարկի. կմ՝ հարկիք. կեաց. եօք։ ‖ լուծքեղանց. որով մերթ խմանին զոյգքն եզանց ծեծելոց 'ի միասին առ 'ի հերկել զերկիր. և ըստ այսմ ասի՝ Յոբ. 1. 14. Հարդեք եզանց վարէին. այս հերկէին զերկիր։ Իսկ մերթ խմանի փայտեղէն կազմածն, որ եդեալ լինի 'ի վր պարանոցաց երկուց եզանց. ընդ որում կցեալ է փայտ ինչ երկայն և կեռ, 'ի յոր մուծանի հարօրն, որով հերկի երկիրն. և ըստ այսմ ասի՝ 'ի գիրս Մծբնայ. ժգ. Եզինքն վարէին զհարկի. այս քարշէին զլուծն ։ Մերթ և այսու բառիւ նշանակի պատիւ. կմ՝ յարգութի. կմ՝ մեծարանք. բայց ըստ այսմ սա մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուով 'ի գործ ածի։ Իսկ 'ի գրաբառ լեզուով երբեմն 'ի կիր արկանի 'ի բարդութիւս բառից. որպ յայտ է 'ի բառիցս՝ բազմահարկի և մեծահարկի. զորս տեսցես 'ի տեղիս իւրեանց։

Հարկիմ. եցայ. եաց. իլ։ (ձայնակր.) ‖ հարկադրիլ. կամ ստիպիլ. կմ՝ բռնադատիլ. Նարեկ. ծը։ Իսկ մերթ հարկատու լինիլ. կմ՝ մտանել ընդ լծով ծառայութեան. կմ՝ ծառայել մեծի ումեք. որպ ստրուկքն թագաւորին. և ըստ այսմ ասի Երեմ. 40. 9. հարկեցարուք արքային բաբելացւոց։

Հարկիւ. կմ՝ հարկաւ։ (մակբայ.) ‖ տես 'ի Հարկէ ։

Հարկէք ‖ տես զՀարկի։

Հարճ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ նա՝ որ է երկրորդական կին ուրուք, և ոչ նախապետական, թէ աղատ իցէ, և թէ աղախին. որ 'ի հին օրէնս թոյլ տուեալ լինիւր։ Ծնն. 22. 24։ 2. Թագ. 3. 7։ 1. Մնաց. 1. 32։ Երգոց. 6. 7։

Հարճորդի. ւոյ. ւով. իք. եաց. ւովք։ ‖ զաւակ ծնեալ 'ի հարճէ. կմ՝ որդի հարճի։

Հարուած. ոյ. ով. ոց. ովք. կմ՝ օք։ ‖ հարումն. կմ՝ կոտորած. կամ ջարդ. կամ պատուհաս։ 2. Օրին. 28. 59։ 1. Մակ. 1. 32։ և 3. 29։ Իսկ մերթ խայթուած օձից. և այլոց նմանեաց։ Իմաստ. 16. 5։ Մերթ և խոցուած. կամ հարեալ և վիրաւորեցեալ տեղի. կամ վէրք։ Ելից. 21. 25։ Ղեւտ. 7. 21։ Յայտ. 16. 2։

Հարուածեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) ‖ կմ՝ պագանել. կամ ծեծել. կմ՝ հարկանել. կմ՝ պատուհասել։ Նարեկ. ժէ։ 'ի վերս հարց. ժէ։

Հարում. ուս. հարի. հարեալ. հար. հարուլ։ կմ՝ (ներգործ.) ‖ մխել. կամ սևեռել. կմ՝ Իսկ մերթ վարանել։ ռամկ. սաֆլամիշ ընել։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ հարկանել. կամ բաղխել։ ռամկ. զարնել։ Յոբ օրէ։ հնդիրը.

Հարուստ. բստի. իւ. ից. իւք։ ‖ փարթամ. կամ մեծատուն. կամ ընչեղ։ Ղեւտ. 19. 15։ և Երեմ. 5. 5։ Մերթ և նշանակէ. բազմամ է կամ շատ. կամ ոչ սակաւ. և ըստ այսմ է 3. Մակ. 2. 12. ուր ասի՝ հեռև ժամք հարուստք 'ի վր անցին ։ Իսկ մերթ ընդեր-

կար.

Digitized by Google

կար. կմ. վաղնջական. և ըստ այսմ առնի. 'ի հարուստ աւուրս. կամ դարս. և կմ. 'ի հին պատմութէ. և 'ի հարուստ զրուցացս նութէ: Նարէկ. ղդ. և ղթ: Մերթ ևս բառս հարուստ՝ յարելով ընդ բառիս մի, վարի մանկութեանալս. և նշանակէ. Խէլք. զօր օրինակ. հարուստ մի ը քաղաքն արտաքս ելին. ցի խելքն հեռացան 'ի քաղաքէն: 2. Մակ. 10. 27: ըստ այսմ ևս առնի. հարուստ մի անցանել. կմ. մեկնել. և այլն: Մերթ ևս բառիւն՝ հարուստ՝ նշանակի հաստահայրութեան. որ 'ի վերոյ մեկնեցաւ. և ըստ այսմ առնուլ լինի. Եզեկ. 34. 20. ուր առի՝ Դատեցից 'ի մէջ հարուստ և անօսր ոչխարաց:

Հարսանիք. եաց. եօք: (անեզական.) || հանդէս ամուսնութեան, կմ. պսակման, յորում համախմբելով բազմութիւք մարդկան կայ մեն խնջոյս ուրախութեան: Եւ կոչեցաւ 'ի մեզ հարսանիք՝ վս հարսին՝ որ ածի հանդիսիւ առ փեսայն: 1. Մակ. 9. 37: Յովհ. 2. 1:

Հարսն. սին. սունք. անց. անբք: || է անչական անուն կնոջ ամուսնացելոյ, որ նախաղկեսաբար առնչանայ առ փեսայն. որում հարսնացեալ է: 1. Մակ. 1. 28: 3. Մակ. 4. 6: Իսկ երկրորդաբար առնչանայ ևս առ սկեսուրն, և առ սկեսրայրն. առ տայգրն, և առ տալն. որք են զաւակք նոցա: Ղուկ. 12. 53:

Հարսնախօսութիւն. թեան: || նշանախօսութիւն. որով զգուշտրն ուրուք խօսին. ցի նշանեն որդւոյ ուրուք:

Հարսնածու. ծուի. աւ. աց. օք: || ածօղ հարսին. ցի միջնորդ՝ որ եկեալ 'ի կողմանէ փեսային, ածէ զհարսն 'ի տուն նր. Լամբրոն: և Ճշմ ոսկի: Եւ մերթ յոգնականն այսպիսի անուանց նշանակէ զհարսնեւորսն, որք գնան ը փեսայէն 'ի տուն հարսին՝ առ'ի տանել զնա 'ի տուն փեսային:

Հարսնանամ. ացայ. ցեր. նալ: (ընդ. միջ.) || հարսն լինել առն ուրուք ամուսնանալով ընդ նմա:

Հարսնապարանոց: (Նախդրիւ հոլովի.) || Նըմեան հարսին պաճուճեցեալ, և զարդարեցեալ. և կմ. ունօղ զպաճուճանս. և զզարդարանս իբրև զհարսն: Եւ մինչ առի՝ հարսնապարանոց պարծանօք, իմանի հարսնապաճուճական պարծանօք: Նարէկ. ղդ:

Հարսնարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի հարսնանեաց. կմ. տուն հարսանեաց: Նարէկ. մէ: Իսկ 'ի Նարէկն 'ի բանքն եկեղեցւոյ. ուր առի զննդանէ՝ հարսնարան մարմնացելոյ բանին. իմանի արգանդն. ցի տեղի, ուր եղև միաւորութիւն յորդանի կուսին՝ ածային և մարդկային բնութեանց միաւորեցան ընդ միմեանս անշփոթ միաւորութիւն յանձին բանին այ: և այս միաւորութիւն նմանութի 'ի նմ. գիրս կոչի հարսանիք: Աստուծոյ և մարդոյն՝ կոչեցաւ հարսնարան:

Հարսնատունիք: (Նախդրիւ հոլովի.) || ընկեր. կմ. ընտանատէր. կմ. առաստաղիք. և ը այսմ առի՝ Հարսնատունիք ձեռամբ առսլ զողջ

մութիւն: Կիւրղի պղջտաղմանց:

Հարստական. ի. աւ. աց. օք: || փարթամական. կմ. ընչաւետական: Իսկ մերթ բազմաւորական. կմ. ձոխական. կմ. ընդարձակական: Նարէկ. ղէ: Մերթ ևս երկարական. կմ. վաղնջական:

Հարստահարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հարկանելով հարկանել. կմ. սաստիկ և յաճախ հարկանել: Եւ մերթ նուաճել ընդ բռամբ. կմ. յաղթահարել. կմ. բռնաբարել. կմ. նեղել. և կամ տառապեցուցանել: 1. Մնաց. 16. 21: 2. Մնաց. 21. 17: և Աղոթ. 22. 22: ը այսմ և նա՝ որ Հանելով զերծանել յումեքէ՝ որ զինչն կալեալ է՝ բուռն առնէ նմա՝ սաստիկ քարշելով զինչն 'ի ձեռաց նր. կմ. 'ի բաց մղելով զնա. և կմ. զայլ բռնութիւն առնելով առի՝ հարստահարել: 'Ի Հաւր հարց. ժթ:

Հարստահարութիւն. թեան: || հարկանելով հարկանումն. կմ. սաստիկ հարումն: Իսկ մերթ բռնաբարութիւն. կմ. բռնադատութիւն. կմ. նուաճութիւն. և կմ. զրկումն և տառապեցուցումն: Լամբրոն:

Հարստանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդ. միջ.) || փարթամանալ. կմ. մեծատուն լինել: Նարէկ. լթ: Եւ մերթ ձոխանալ. կմ. տատանալ. և կմ. բազմանալ:

Հարստապէս. (մակբայ որակական.) || փարթամութեամբ. կմ. իբրև զփարթամ: Եւ մերթ լիապէս. կմ. ձոխաբար:

Հարստեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հարուլ. կամ վարել. կմ. մեկելով սեսել յերկիր. կմ. յայլս նիւթս: ռամկ. [illegible] մը անել: Եւ մերթ տապալել. կմ. գլորմել: Խորէնացի. գ. գլ. 48: Եւ մերթ հաստատել. կամ ընդել. կամ արձանացուցանել. և կամ հաստատուն կացուցանել: Խորէն. ա. գլ. 23:

Հարստութիւն. թեան: || ընչեղութիւն. կամ փարթամութիւն. կամ ձոխութիւն. կամ մեծութիւն: Իմաստ. 6. 4: Իսկ մերթ բազմութիւն. կամ առատելութիւն. կամ երկարութիւն: և ը այսմ առի՝ 'ի Նարէկն. ժթ. թէ զաւուրցս հարստութիւն համառօտեցես:

Հարցարան. ի. իւ.ից. օք: || հարցանելով խօսօղ. կամ բանիւ հարցանօղ:

Հարցաքննեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հարցանելով խօսել. և քննել. և կմ. հարցանել բանիւ:

Հարցաքննութիւն. թեան: || հարցական բան զիմեքէ իրէ. կամ հարցումն 'ի ձեռն բանից:

Հարցանեմ. հարցի. հարց. ել: (Ներգործ.) || որոնել բանիւ յումեքէ զինչ, և տեղեկանալ պատասխանեաւ: ռամկ. հարցնել: Մատթ. 17. 10:

Հարցասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրօղ հարցմանց. կամ հարցանելով հարցանօղ. կմ. որ յաճախ հարցանէ, և հետազօտէ: 'Ի Հաւր հարց. ը:

Հարցասիրութիւն. թեան: || սէր հարցմանց առ 'ի խնդրել. կամ թախանձական և սաստիկ հարցումն: Խորէն. ա. գլ. 8. և 31:

Հարցափորձ. ի. ից. իւք։ || Հարց և փորձ. կամ հարցմունք հետազօտութեան. կմ. քննութիւն։ Իմաստ. 4. 6։ և 3. Մակ. 7. 3։ Իսկ 2. Մակ. 2. 13. ուր ասի. 'ի գիրս հարցափորձից. իմա նի՛ գիրք յիշատակաց յորում հարցափոր-ձին, և հետազօտին պատմեալ անցք։

Հարցափորձեմ. եցի. եա. եր։ (Նորագոյն.) || հարցանելով փորձել. կմ. քննել. կմ. հետազօտել. կմ. հարցմունս խնդրել. և քնու-թել։ Յն. ոլոր։

Հարցափորձութիւն. թեան։ || տե՛ս զհարցա-փորձն։

Հարցաքննեմ. եցի. եաւ. եր։ (Նորագոյն.) || հարցանելով քննել. կմ. հետազօտել բա-նիւ. և կմ. հարցափորձել։ Նոյնէն. 'ի գործ. [illegible]։

Հարցաքննիչ։ (Նախորդին նշանակ.) || հար-ցանելով քննող. կմ. հետազօտող. կմ. հետա-քրքիր։ Կիւրղի պարապմանց։

Հարցաքննութիւն. թեան։ || հարցանելով քն-նումն. կմ. հետազօտութիւն. կմ. հարցմունք որոնումն. և կմ. հետաքրքրութիւն։ Լամբր։

Հարցափորձ։ || տե՛ս զհարցափորձ։ Իմաստ. 1. 9։

Հարցուած. ոյ. ով. ոց. ովք։ || հարցումն. կմ. հարցաքննութիւն։ Իմաստ. 4. 14։

Հարցումն. հարցման. ման. մանց. մամբք։ || խնդիրք. կմ. գիւտ, և կմ. վճռել. որ հարցանեն զնա. կմ. որ հարցեալ լինի 'ի մարդկանէ զայլս զայլոց, զի դաւանեսցեն զնա։ Յոբ. 13. 22։ Մակ. 5. 11։ Զաքար. 10. 2։ բայց այսմ է և Գործ. 16. 16. ուր ասի. Աղախին մի, որ ունէր զայս հարցուկ. յն. զոգի գիւթող և հմայող. և զնոյն այն կոչեցեալ այսպէս, զի մինչ 'ի ձեռն գիւտանորդին հարցեալ լի-նէր զապագայից, և զգաղտնի իրաց, նոքի-մբ և զգիւթ պատասխանի տային, զերա-նով ասէին զգուշակեր, և յայտնէր զայնո-սիկ և զգիւտահարն արարեալ էր իւրե զհարցուկ, և զհնուկ։

Հարցուփորձ։ || տե՛ս զհարցափորձ։ Յոբ. 31. 14։

Հարց փորձ։ (Նախորդին նշանակ.) || Հար-ցափորձութիւն. կմ. հարցաքննութիւն։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցեալ այսպէս. 'ի հարց փորձ մտանել. կմ. հարց փորձ առնել. և նշանակէ հարցափորձել. կմ. հարցաքննել։ Յն. ոլոր։

Հարցք. ից. իւք։ (անեզական) || հարցմունք. կմ. հարցուածք. կմ. հարցաքննութիւն։ Աւգոստ։ Իսկ երբեմն այսու բառիւ իմանին չարա-կանք ամենայն. որոց սկսեալ լինի հարց բառիւ, զի ասի 'ի սկսանելն. օրհնեալ եղ-իցի սէր հարցն մերոց։

Հարօրանամ. ացայ. ացիր. աւ։ (ընդմիջ.) || տե՛ս զԱրօրանալ։ Աւգոստ։

Հաց. ի. իւ. իւք։ || զանգուած ինչ 'ի ջրոյ, և յալեւրէ բաղադրեցեալ, և եփե-ցեալ 'ի փուռն. կմ. 'ի թոնիր. որ ասի և ա-ռօրեայ հաց։ Իսկ երբեմն առեալ լինի փո-խանակ կերակրոյ։ Մարկ. 6. 31։ Յովհ. 4. 31։ Իսկ Ելից. 35. 13։ և 40. 21. յորս ասի՝ հաց երեսաց, իմանի՝ հաց առաջաւորութեան, որ էր հաց սուրբ երեսաց որ եդեալ կ՛կա[լ]

[illegible] 'ի սուրբն։

Հացադուղ. բուծի. իւ. եց. իւք։ || հացիւ բուծանող. կմ. սնուցանող։ Իսկ մերթ նշանակէ հացիւ բուծեցեալն և սնեալն։

Հացագործ. ի. աւ. այ. օք։ || հացարար. կմ. հացեփեաց. ռամկ. ... Իսկ մերթ նշանակէ զհացագործութիւն. կմ. զ... 'ի վերայ հացից. ժե։

Հացակից. ցի. իւ. ից. իւք։ || ընկեր և յա-ռաջեալ հացիւ. կմ. առատացեալ կերա-կրով։ Երեմ. 44. 17։ Ղուկ. 15. 17։

Հացանոց. ի. ա. աց. օք։ || հացարան. կմ. փուռն տուն, ուր գործեն կմ. եփեն զհաց։ 'ի վերայ հացից. ժե։

Հացարար. ի. ա. աց. օք։ || հացագործ. կմ. զհաց եփող. ռամկ. ... Մերթ և նշ-նակէ զամբարն, ուր շինի. կմ. պահի հացն զհացանոցն։ Երեմ. 37. 20։

Հացարարութ. ի. ա. աց. օք։ || հացանոց. զտեղի, ուր շինի և եփի հաց. և կմ. փուռն։ 1. Մնաց. 16. 3։

Հացաւէտ. ւէտի. իւ. ից. իւք։ || հացալից. կմ. լցեալ և առատացեալ հացիւ։ Երեմ. 36. 17։

Հացերեկ. երեկոյ. կմ. երեկոյ. ան. եի. ան. ենք։ || հացի և սեղանոյ երեկ. իբր ժամ կերակրոյ և ... որով նշանակի մեծա-գոյն հացկերոյթ. որ կատարէ զանդամ բաղ-մականաց. և ընկերակցեալ ընդ միմեանց շինի. ռամկ. ... կմ. ... Պարոյ. 14. 20։

Հացեփեաց. փեցի. աւ. աց. օք։ || հաց ե-փող. կմ. հացարար. ռամկօր. Եսայի. 1. Թագաւոր. 8. 13։

Հացկատակ. ի. աւ. աց. օք։ || 'ի վեր նստա-նող հացին. կամ 'ի խրախճանի կոչնակոչ. յն. զուարճապատակութիւն. կամ զծաղրածու-թիւն առնող, որ 'ի ծաղր են 'ի ծիծաղ զբաղ մականաց։ Յն. ոլոր։

Հացկերոյթ. ոյթի. իւ. ից. իւք։ || կերակուր հացի. կամ ուտելու զհաց. որով նշանակի և կոչէ սեղան. կմ. խրախճան. յորում բաղ-մին միաբանեալ ասել 'ի ուտել զհաց։

Հաւ. ու. կմ. ոյ. ու. աւց. կմ. ոց. ովք։ || ո՛չ լոկ փետրաւոր, կամ թեւաւոր կենդանի. կամ թռչուն։ Ծննդ. 6. 20։ Ղևտ. 12. 4։ Իմաստ. 17. 17։ Եւ մերթ զնէ փոխանակ մարդոյ. իբր ընտանի հաւուն, որ ածէ ըզ ձագս։ Մատթ. 23. 37։ Մերթ և տառիւ փո-խանակ ագռաւուն, իբր հաւուն. որ զանի. Մատթ. 26. 34։ Իսկ մերթ բառիւ հաւ և նշանակէ զհայր հօրն. կմ. մօրն. որ ասի պապ. Եղիշ. 10. 6։ Խորէն. գ. որ. 23։ Իսկ մերթ զպապուն պապն. կմ. զանցեալ նախնիսն ուրուք. որք են իբրու արմատք զարմիցն։ Նորէն. զգ. և զեթ։ Խորէն. պատր. 3։ Մերթ և նշանակէ զամենայն կամ զծագ. և բառ մեծ. ... բայց չարակցի այսպէս. հաւ առնել, և նշանակէ մերձ առնել. կամ սկսանել։ Խորէն. ...

Հաւակ. կամ հաւանակ. փեաւ. աց. օք։ || ա-ճառ. իբր մեծ. կամ զօրաւոր. կամ առաջ-նորդ։

Հաւադէտ · դիտի · աւ · աց · օք ։ ‖ դիւթօղ և հմայօղ ղաղաղայս՝ դիտելով և քննելով զթռչմունս և զխօսմունս հաւուց ։ Ղևտ. 19. 26։

Հաւալուսն · հաւալուսան · լուսին · ից · օք ։ ‖ է թռչուն ինչ վայրի, որոյ երկու են տեսակք. միոյն է ջրայինն, որ է նման սագի, գ՟ ղուղու. և ունի զհաւս և զկոկորդ կտուց ։ Իսկ միւսն է ցամաքայինն, որ բնակի յանապատի. և ունի զնմանութի արծուոյ. կմ՟ կռնկան. և ստորև կտուցն է նման երկայն և բարակ քսակի ։ սա պատերազմի ընդ օձից. և ընդ այլոց թունաւորաց սողնոց, և որսացեալ զայնս՝ ուտէ, և նոքօք սնանի ։ Զամանակ տան՝ թէ ծնանի զձագս իւր մեռեալ. և կտցմամբ ծակեալ զկուրծս իւր, թափէ զարիւնն ՚ի վ՟ր նց, և յարուցանէ ։ Իսկ այլք ասեն, թէ թռչնաւորքն, որք թշնամիք են նմա՝ ցնդեն զթոյնս իւրեանց յօդս մերձ ձագուցն. որով թունաւորեալ ձագքն, մեռանին. իսկ սա ՚ի բարձունս թռուցեալ՝ բաղխմամբ թևոցն, կմ՟ կտցմամբ զկուրծս ծակելով հանէ զարիւն. և ցօղէ ՚ի վ՟ր ձագուցն, և այնու յարուցանէ ։ Եւ սա ոչ ունի զպարարտութի. այլ է յոյժ նիհար ։ Ղևտ. 11. 18։ 2. Օրին. 14. 18։ Սաղմ. 101. 7։

Հաւախօս · ի · իւ · ից · իւք ։ ‖ ժամն այն գիշերայինն, որ է մերձ լուսոյ, յորում խօսի հաւն, գ՟ աքաղաղն, որ է խօսօղն ։ Մարկ. 13. 35։

Հաւակեր · ի · աւ · աց · օք ։ ‖ կեր հաւուց, կմ՟ կերակուր՝ և ուտելի հաւուց. կմ՟ թռչնոց ։ 2. Մակ. 9. 15։ և 3. Մակ. 6. 24. Իսկ մերթ նշանակէ զկերեալն ՚ի հաւէ ։ Բայց բառս հաւակեր՝ մինչ ներգործականապէս առնանի՝ նշանակէ զնա՝ որ ուտէ զհաւս ։

Հաւահարց · ի · իւ · ից · իւք ։ ‖ հարցանելով և խօսելով ընդ հաւս՝ դիւթօղ. և կմ՟ նա՝ որ հմայէ ղաղաղայս ՚ի թռչմանէ, և ՚ի խօսմանէ հաւուց, որպիսի է նա, որ ասէ, եթէ հաւն ընդ այս թռչեսցի՝ այս ինչ լինի, և եթէ ընդ այն՝ այն ինչ լինի ։ Եւ կամ եթէ խօսեսցի յայս ինչ պահու. կամ այս ինչ կերպիւ, այս ինչ լինի, և եթէ ոչ խօսեսցի, այն ինչ լինի. և այլք նմանք ։ 2. Օրէ. 18. 10։ 4. Թագ. 21. 6։ 2. Մնաց. 33. 6։

Հաւահարցուկ · ցկի · աւ · աց · օք ։ ‖ նոյն է ընդ վերինոյն ։

Հաւահմայ · մայի · իւ · ից · իւք ։ ‖ հմայօղ ՚ի ձեռն հաւուց, որով իմանի նա՝ որ դիւթական արուեստիւ խարելով զթռչմունս, կմ՟ զկռինչս հաւուց՝ գուշակէ ղաղաղայս ։ Իսկ մերթ ՚ի յոգնականումն նշանակէ զհաւահմայութիւնս ։ Կիւրղ. Եղէմ. դ ։

Հաւահմայութի · թեան ։ ‖ հմայութի. գ՟ դիւթական գուշակութի պատահմանց ՚ի թռչմանէ, կմ՟ ՚ի ձայնէ հաւուց ։

Հաւան ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) ‖ է արմատ հաւանելոյ բայիւն, և նշանակէ՝ հաւանօղ. կմ՟ անսացօղ. կամ դիւրաւոր. և կմ՟ յօժարօղ ՚ի բանս ուրուք ։ Ոսկէ. 1. Հռով. խը ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ հաւանութի. կմ՟ հաճանութի. և ը՟ այսմ ասի. ՚ի հաւան ածել զոք ։ Ոսկէ. 1. Հռով. ԼԸ ։

Հաւանամ · այոյ · ացայ · ալ ։ (ընդ միջ ·) ‖ սկիզբն առնուլ. կմ՟ սկզբնաւորիլ. և կմ՟ ըսկսեալ լինել ։

Հաւանական · ի · աւ · աց · օք ։ ‖ հաւանողական. գ՟ այն՝ որ վերաբերի առ հաւանօղն, կմ՟ առ հաւանութի ։ Իսկ մերթ հաւանեցուցիչ. կմ՟ համոզական. ը՟ այսմ ՚ի վերջն անկեալ մարդն առաջին, հաւանական բանիւ նորին ։ Իսկ ըստ փիլիսոփայից նշանակէ զհաւանելին, գ՟ զայն՝ որ թէպէտ ոչ ունի զհարկաւոր, և զյայտնի ճշմարտութի իբրև զապացուցականն. սակայն կարէ ՚ի ձեռն ցուցման իրիք հաւանեցեալ լինել, և ը՟ այսմ իմանի, մինչ ասի, հաւանական ձեռնարկութի. կմ՟ նախադասութի. և այլն ։

Հաւանակից · կցի · աւ · աց · օք ։ ‖ կամակից. կմ՟ ունօղ զնոյն հաւանութի, և զկարծիս ընդ ումեք. կամ հաւանօղ կարծեաց այլոց ։

Հաւանեցուցանեմ · եցուցի · եցո · ել ։ (անցող ·) ‖ հաճեցուցանել. կամ յօժարեցուցանել. կամ համոզել, և յորդորելով ՚ի հաւանութի ածել ։ Յուդիթ. 12. 10։ Մատ. 27. 20։ Գործ. 13. 43։ և 18. 4։ Եւ մերթ խելամուտ առնել. կամ տեղեկացուցանել ։ Իմաստ. 16. 8։

Հաւանիմ · եցայ · եալ · իլ ։ (ձայնակր. և մերթ հասարակ ·) ‖ հաճիլ. կամ յօժարիլ. կմ՟ սատարել. կամ զիջանիլ. կամ անսալ ։ Ելից. 23. 1։ Առակ. 29. 12։ 4. Թագ. 5. 16։

Հաւանութի · թեան ։ ‖ հաճութի. կամ յօժարութի. կմ՟ միաբանութի. կամ համաձայնութի ։ 1. Մակ. 12. 10։ և 3. Մակ. 7. 12։

ὁμόνοια

Հաւասար · ի · իւ · ից · իւք ։ ‖ զնոյն չափ. կամ զնոյն քանակութի ունօղ ընդ ումեք. ումք. պարապար ։ Յայտ. 21. 16։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ հանգոյն, կամ հանդէպ, կմ՟ նըման. և կամ ընկեր ։ 2. Մակ. 9. 15։ Յոհ. 5. 18։ 2. Կորն. 8. 23։ Իսկ մերթ հասարակ, կմ՟ համաձայն ։ 3. Մակ. 6. 25։ Եւ մինչ ասի, հաւասար հրամանին առնուլ զկատարումն. իմանի՝ ըստ հրամանին կատարիլն ։ Խորէն. Ա. գլ. 15։

Հաւասարաբաշխ · ի · իւ · ից · իւք ։ ‖ ամենեցուն հաւասարապէս բաշխօղ զիր ինչ ։ Լամբր. ։ Իսկ մերթ նշանակէ զհաւասարապէս բաշխեցեալն ։

Հաւասարագիծ · գծի · իւ · ից · իւք ։ ‖ հաւասար գծով. կամ հաւասարաչափ ։

Հաւասարագործ · ի · իւ · աւ · օք ։ ‖ հաւասար և նման ումեք ՚ի գործելն. կամ զնոյն գործողութի ունօղ ընդ ումեք. և կամ գործակից ։ Խորէն. Բ. գլ. 89։

Հաւասարախոհ · ի · իւ · ից · իւք ։ ‖ զմի և զնոյն խորհուրդ. կամ իմացումն ունօղ ընդ այլում. կամ համախոհ. և կմ՟ համաշունչ ։

Հաւասարակամ ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) ‖ զմի և զնոյն կամս ունօղ ընդ այլում. կմ՟ որոց կամքն նմանք և հաւասարք են՝ ՚ի կամիլն զիր ինչ ։ Լամբր. ։

Հաւասարակից · կցի · աւ · աց · օք ։ ‖ հաւասար

ընդ ումեք. կամ հաղորդ. կի՛ որ է մասնակից այլում յերկն երկիք: Յայտ. Ի. 9:

Հաւասարակիցն ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ զուգակիցն․ կամ հաւասարաշաւիղ․ կամ զուգահաւասար ։

Հաւասարաչափ. ի. իւ. իւք: ‖ զհաւասար չափիւ ունող ընդ ումեք. կամ զուգահաւասար: Իսկ մերթ նշանակէ՝ հաւասար չափող. կամ արդարադատ. կամ արդարութեամբ և իրաւամբք համեմատութեամբ կամ բաշխօղ: Լամբրօն:

Հաւասարապատուաբար ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ համապատուապատիւ. կամ զնոյն պատիւ ունող ընդ ումեք. կամ պատուակից: Լամբրօն:

Հաւասարասէր. սիրի. աւ. աց. օք: ‖ զհաւասարութիւն, կի՛ զարդարադատութիւն սիրող: Եւ մինչ ասի՝ հաւասարասէր կշիռ. իմանի՝ հաւասարաշաւիղ. կամ համեմատական. և կամ ունող զհամեմատութիւն և զհաւասարութիւն հաւասարութեան: Խորէն. Ա. գլ. 23:

Հաւասարապատկեր: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ հաւասարապատկերով. կամ հաւասարաձև. կամ համանմանման: Լամբրօն:

Հաւասարափառ. (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ զուգափառ. կամ համափառ. կամ փառաւակից. կամ համափառապատիւ: Նարեկ. ԼԴ:

Հաւասարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ հաւասար առնել. կամ բաղդատել, և կամ համեմատել: 2. Կորնթ. 10. 12: Իսկ մերթ նշանակէ՝ հաղորդել. կի՛ հաղորդակից առնել. և ըստ այսմ ասի՝ ի շարականի ի կանոնս համբարձման. հաւասարեցեր զմեզ մարմնոյ քոյ և արեան:

Հաւասարիմ. եցայ. եայ. իլ: (Ձայնական.) ‖ հաւասար լինել. կամ նմանիլ ընդ ումեք ի չափու և ի քանակութեան: Իսկ մերթ նշանակէ՝ հաղորդիլ. կամ մասնակցիլ. կամ կցորդիլ. և կամ ընկերակցիլ: 1. Մակ. 1. 60: Խորէն. Գ. գլ. 68: և Յոհ. 2. հատ. Թ: Ըստ այսմ է և Սաղմ. 93. 20. ուր ասի. մի հաւասարեսցի քեզ աթոռ անօրէնութեան. այս է՝ մի կցորդեսցի: Մերթ ևս նշանակէ համաձայնիլ. կամ միաբանիլ:

Հաւասարորդ. ի. աւ. աց. օք: ‖ հաւասարակից. կամ հաւասարակշիռ. կամ հաղորդակից. կամ կցորդ. և կամ նման ումեք: Նարեկ. ՃԷ: և Յոհ. 1. հատ. Թ:

Հաւասարութիւն. թեան: ‖ նոյնաչափութիւն երկուց. կամ բազմաց իրաց ի քանակութեան: Եւ մերթ նմանութիւն. կամ համեմատութիւն. կի՛ զուգահաւասարութիւն: Կողոս. 4. 1: Մերթ ևս նշանակէ՝ համաձայնութիւն. կի՛ միաբանութիւն. կի՛ կցորդութիւն. և մասնակցութիւն: 2. Մակ. 14. 26: և 15. 17. և 36:

Հաւաստեաւ. (մի՛ջ. ստորասական.) ‖ հաւաստապէս. կի՛ ճշմարտապէս. կի՛ ստուգապէս: 2. Օրին. 13. 14:

Հաւաստեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ հաւաստի առնել. կի՛ ստուգել. կի՛ ճշմարտել: Յն օրէն:

Հաւաստի. տւոյ. եաւ. եաց. եօք: ‖ ստոյգ. կի՛ ճշմարիտ. կի՛ խոստովանելի: Նարեկ. ԽԶ. և Յն. որդւ: Իսկ մերթ դառնի մակբայաբար, և նշանակէ՝ հաւաստապէս, կամ ճշմարտապէս. կի՛ ստուգապէս: Խորէն. Թ. գլ. 1: և Նարեկ. ղԷ: Մերթ ևս նշանակէ, ճշմարտապատում. կի՛ հաւաստապատիմ. կի՛ ստուգութիւն և հաւաստութիւն պատմօղ. և ըստ այսմ ասի ՚ի գիրս Խորէն. Գ. գլ. 67. Լուսոյ ՚ի բարձանց և ՚ի հաւաստի արանց:

Հաւատ. ոյ. ով. ոց. ովք: ‖ է այն, որով զայն՝ զոր աչօք ոչ տեսանեմք. և զայն զոր ոչ շօշափեմք, հաւատամք, թէ է այն. այլ և մի առաւելութիւն այլոյ: Բայց հաւատն որ առ մեզ՝ է առաքինութիւն, որ հակեցուցանէ զկամս ՚ի հաւանութիւն այնց. որք յայտնեցան են մեզ յԱյ: Եբր. 11. 1: Մերթ ևս բառս հաւատ. նշանակէ զհաւատարմութիւն. ուստի 2. Մնաց. 31. 18: և 34. 12. յորս ասի՝ հաւատովք սրբեցին, կի՛ կային, իմանի՝ հաւատարմութեամբ: Ըստ այսմ է և 1. Մակ. 10. 27: 3. Մակ. 5. 18: և Աղ. 12. 17: Մերթ ևս առնուլ լինի փոխանակ հաստատութեան խղճմտանաց: Հռոմ. 14. 22: Իսկ մերթ առնուլի փոխանակ ուխտի: 1. Տիմ. 5. 12:

Հաւատագրոյժ. ատագրժի. ատ. աց. օք: ‖ գրօղ հաւատոյ, յս ուխտադրութեանց. կի՛ խոստատող հաւատարմութեան:

Հաւատալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: ‖ այն՝ որ կարէ լինել հաւատալ. կամ որ հանդերձեալ է հաւատացեալ լինել. կամ որում արժան է հաւատալ: Իսկ 3. Մակ. 6. 20. ուր ասի՝ զհաւատալի զերծեալք լինին. իմանի. հաւատալիապար. կի՛ հաւատացեալս զերծեալք լինէին:

Հաւատակից. կցի. աւ. աց. օք: ‖ կցորդ Է ումեք ՚ի հաւատս. կի՛ ունողք զմի և զնոյն հաւատս, որպիսիք են երկու քրիստոնեայք: Մծբն. Է:

Հաւատակցութիւն. թեան: ‖ կցորդութիւն հաւատոյ. կի՛ ընկերակցութիւն ՚ի նոյն հաւատս: Խորէն. Գ. գլ. 65:

Հաւատամ. ացի. ա. ալ: (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) ‖ հաւան ընծայել ումեք. կամ բանից նորա: Իսկ յածայնիւ՝ հաւատալն նշանակէ՝ ստորասել և հաւանիլ կամաք և մտօք այնմ, զոր ոչ կարէ ըմբռնել բնական պատճառաւ, և առաքինութեամբ և բանիւ: Ծննդ. 15. 6: Իսկ Հռոմ. 14. 2. ուր ասի, ոմն հաւատայ ուտել զամ, իմանի՝ խիղճ մտացն ճշմարտիւ ուտել, զի սիրտն քաջէ ուտել զամ: կամ ոմն համարի ոչ գոլ վնաս ուտել զամ: Մերթ ևս բառս հաւատալ՝ նշանակէ յանձնել ումեք. կամ աւանդել ումեք. կամ ընծայել: Խորէն. Գ. գլ. 42. և 58: Ը կամ ընձեռել: Խորէն. այսմ ևս իմանի՝ Գաղ. 2. 7. ուր ասի. թէ հաւատացեալ է ինձ աւետարան բանին անթլփատութեան. այս յանձնեցեալ է. և այլն:

Հաւատամասնեան. ի. եան. եաց. եօք: ‖ զհաւանութիւն մասանց հաւատոյ, բաղդատող և ստանձնաւղ, որպիսիք են հայրապետական ժողովոց. Նարեկ. ղԹ:

Հաւատարիմ. րմի. մաւ. այց. աց։ ‖ Ճշմարտութ իւր պահող. կամ անճնենգ. կամ ճշմարտախօս. կամ անխարդախ։ Առակ. 20. 6։ և Եբր. 11. 11։ Իսկ մերթ Ճշմարիտ. և հաւատալի. կամ հաւատացեալ. կամ հաստատուն։ Ծննդ. 42. 20։ 2. Մնաց. 6. 17։ 2. Մակ. 4. 34։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ հաւատացեալ. և ըստ այսմ է Հռովմ. 3. 2։ 1. Տիմ. 3. 16։ և 2. Թեսաղ. 1. 10. յորս ասի՝ հաւատարիմ եղեն պատգամքն. կամ խորհուրդն. և վկայութիւն։ Իսկ մինչ ասի՝ հաւատարիմ գործել. խմանի՝ հաւատարմաբար գործել։ 3. Յովհ. 1. 5։ Իսկ մինչ ասի՝ խօսել զհաւատարմութիւն. խմանի՝ խօսել զբանս ճշմարիտս. կամ անենգս։ Առակ. 2. 12։

Հաւատարմութիւն յայտնեմ. յուցի. ցա. եւ։ (անց.) ‖ հաւատարիմ առնել. կամ ճշմարտել. կամ հաւատալ. և կամ հաստատել։ 2. Թագ. 7. 25։ 3. Թագ. 1. 36։

Հաւատարմութիւն. թեան։ ‖ մտերմութ. կամ անխարդախութ. կամ պահպանում խոստմանց. 1. Մնաց. 9. 22. և 26։ Իսկ մերթ ճշմարտութիւն. և կամ հաստատութիւն։

Հաւատացեալ. եցւ. ալ. ոց. ովք։ ‖ է անցեալ ժամանակին հաւատամ բային՝ որով նշանակի, հաւատս ընծայեալ։ Իսկ մերթ առանելի փոխանակ հաւատացողի. և ըստ այսմ խմանի՝ մինչ ասի՝ հաւատացեալքն այ. կամ քնի։ Խնդաց. 16. 26։ Առակ. 30. 1։ Գործ. 2. 44։

Հաւատացուցանեմ. ուցի. ցա. եւ։ (անցող) ‖ 'ի հաւատս ածել. կամ հաւանեցուցանել։ Ռամկ. անհաւատն։ 2. Մակ. 4. 34։

Հաւատաւոր. ի. աւ. աց. ոց։ ‖ ուխտաւոր. կամ ուխտապահ. և այսու խմանին կրօնաւոր կուսանքն. կամ զողջախոհութիւն ուխտող կանայքն. որք մենացեալ, և առանձնացեալ աղաւթական ծառայութ նն. ւթէ կոյս իցեն. և թէ ոչ։ Ռամկ. ձողաւոր. կամ հաւատաւոր։ Մծբն. Է։ և Աշխարհ.

Հաւասցեալ. եղւ. ալ. ոց. ովք։ ‖ սկզբնաւորեալ. կամ զակիզբն առեալ. և կամ սկսեալ։

Հաւաքարանութիւն. թեան։ ‖ Ձեռնարկութ. յորում երկու եղբարք միանան յերգաւորացուն Է մենեւս, այնու՝ զի 'ի յերկուս նա խադասութիւն ի օրենի միացան ի միճնորդեցելոյն, որովհետև է այս. քանզի է սիրելի. իսկ ած է քարի. ապաստանեմ ած է սիրելի։

Հաւաքարան. ի. աւ. աց. ոց։ ‖ տեղի հաւաքման. կամ ժողովարան։ Նոննի զԹ։

Հաւաքեմ. եցի. եա. եւ։ (ներգործ.) ‖ ժողովել. կամ կուտել. կամ քաղել։ Եզեկ. 2. 5։ Եզեկ. 29. 5։

Հաւաքումն. ման. մունք. մանց. մունս։ ‖ ժողովումն. կամ գումարումն։

Հաւերժ. ի. իւ. եց. իւք։ ‖ է բառ տաճկահայերէն. որ նշանակէ զկնամեան բառն, որոյ առաջին երկուքն մանկանք երկրայինք են. իսկ վերջինն՝ սուղ. որպիսիքն են այս. յօսկ... [illegible]

Հաւանեմ. եցի. եա. եւ։ (ներգործ.) ‖ անկանել. կամ սակեղն առնել իմիք. և կամ սիրել։ Իսկ մերթ առաձեռնեղեալ։

Հաւթազրամ։ ‖ Եղանէ սա 'ի պարսկական բառէս՝ հաւթ, որ է եօթն. ուստի հաւթազրամն նշանակէ զեօթն դրամն. կամ զեօթնեցն. զի զեօթն պղամ արծաթ առնին։ Խորէն. յաշխարհագրութեան։

Հաւորս. ի. աւ. աց. ոց։ ‖ որսորդ հաւուց. կամ որսացող զթռչունս. կամ զփետրաւորս կենդանիս։ Երեմ. 5. 26։ Ողբոց. 3. 52։ Աղ. Նոռ. 8. 1։

Հաւորսութ. թեան։ ‖ որսացումն հաւուց. կամ որսորդութիւն թռչնոց։ Խորէն. Գ. գլ. 8։

Հաւուհիք. եաց. եօք։ (անեզակ.) ‖ է անուն արանց առանձին միոյ. որք 'ի բաղձական լինելոյ. կամ զհաւս որսալոյ նախնեաց իւրեանց, անուանեցան այսպէս. զի հաւուհիք առաջարանի՝ զհաւս ունողք. կամ ըմբռնողք. կամ կալնողք։ Խորէն. Բ. գլ. 7։

Հաւպատիր. տրի. աւ. աց. ոց։ ‖ է թռչուն ինչ վայրի. որ յունարէն կոչի նէթիկօրաքս. որ թարգմանի գիշերագուշակ. զի ունի զնմանութ ինչ ագռաւու։ մարմինն 'ի բացուստ սեաւ երևի. իսկ յորժամ 'ի մերձուստ նկատել լինի. և մանաւանդ 'ի շող արեգական՝ կանաչախառն գունով փայլի։ ունի զմեծութ ընտանի հաւոյ. որոյ և ոտքն արծաթաձև հանգերձեն նման նմա։ Կտուց իւր է նեղ՝ երկայն՝ և կարմրագոյն։ Ըստ մեծի մասին ունի 'ի գլուխս իւրեանց զամենս փետուրս երկայնս որք 'ի գագաթանցն գեղ 'ի թիկունսն ձգին երկայնացեալք կամ իբրև զերփեր։ Ունեն զձուկն, զգորտս, զմորեխ, և զայլս այսպիսիս։ Բարձրաթռիչ լինին յոյժ. և ածեն զձուս երկուս երկուս. կամ երիս երիս. որոց և ամենք բնակին զբերթէ միշտ առ ջրովք. և 'ի մէջ շամբից. և հանեն զձագս իւրեանց զբարբառ ժայթքողի։ Ղևտ. 11. 17։ Իսկ ըստ ոմանց խմանի առ մեզ ռամկական ինչ թռչուն. որ ունի զնմանութ ագռաւնոյ. և զանձինս նման նոպաստակի. և ըստ այսմ Սաղմ. 101. 7. փոխանակ բառիս հաւպատիր՝ դնի 'ի մեզ բու. այս ըստ եօթանասնից, և ըստ այլոց դնի նեթիկօրաքս։

ՀԵ

Հեթանոսաբար. բար... ‖ Եթանոսաբար. այն. որ 'ի յերկիր է յանցաւորացեալ, որպիսիքն են Եգիպտացւոց յեզբէն Փայտի։ 2. Մակ. 15. 12։ Իսկ մերթ վարելնութեամբ. և նշանակէ՝ հեթանոսաբար. և ըստ այսմ ասի. հեթանոսաբար խօսել. կամ պաշտել. կամ հեթանոսաբար կեալ։ Ողբ. 1. Կորնթ. Է։

Հեգ. ի. իւ. եց. իւք։ ‖ մանուկ. կամ փոքրութիւն։ Իսկ մերթ հեգութիւն. որ է պնդութիւն մտաց ընդ մեծացելն. և աշխատութեան։ Իսկ մերթ նշանակէ թշուառ. կամ տառապեալ. կամ խղճալի։ Ողբ. 1. Կորնթ. ԻԷ։

Հեգեմ. եցի. եա. եւ։ (ներգործ.) ‖ հեգել զբառս. գնել. և առոգանել։

Հեգեմոն. կմ հեգեմոն. ի. աւ. աց. օք: || Է բառ յունական, որով նշանակի առաջնորդ, կամ իշխան. կամ հրամանատար. կամ դուքս:

Հեգեմոնիգէս: || իշխան. կամ նախարար. կամ հրամանատար: որպէս և հեգեմոնն: 2. Մակ. 13. 24: Զայսմանէ տե՛ս և 'ի բառարանի յատուկ անուանց:

Հեգենայ. ի. իւ. ից. իւք: || հեգ. կամ հեգումն. կամ հեգելի հնչմունք բառից: Խորէն. Գ. գլ. 52:

Հեգնական. ի. աւ. աց. օք: || ծաղրական. կամ այպանողական. կամ կատակողական:

Հեգնաւոր. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս. զհեգնողնաւոր:

Հեգնեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || ծաղր առնել. կամ այպանել. կամ կատակել. կմ արհամարհել. և կմ յանդգն առնել: Նարեկ. կզ. և 'ի գործս առաք: Յոբ. 1. հոփ. լբ:

Հեգնութիւն. թեան: || այպանութիւն. կմ կատակութիւն. կմ արհամարհութիւն:

Հեզ. ոյ. ով. ոց. ովք: || քաղցր. կմ մեղմ. կմ քաղցրաբարոյ. կմ քաղցրաբարոյ, որ ոչ բարկանայ: Մատ. 5. 5:

Հեզաբանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հեզիկ բարբառով խօսիլ. կմ մեղմ, և անոյշ ձայնիւ խօսակցանել. կմ քաղցրել. ո՞րչ հան դիպեցաւ մանկաւոյ նահատակին կիւրակոսի, որ տղայական հեզիկ ձայնիւ խօսակցանեաւ զքն, ասէր. ես քրիստոնեայ եմ: 'Ի շարականս:

Հեզաբար: (մակբայ որակակ.) || հեզութեամբ. կմ մեղմաբար. կմ քաղցրաբար:

Հեզաբարոյ. ի. իւ. ից. իւք: || ընդհեզ բարս ունօղ. կամ քաղցրաբարոյ. և կամ սիրող հեզութեան:

Հեզահամբոյր. բուրի. իւ. ից. իւք: || հեզաբարոյ. կմ քաղցրաբարոյ. կմ հեզահոգի. և կամ սիրող հեզութեան. և ըստ այսմ ասի. այր հեզահամբոյր: Իսկ մերթ նշանակի հեզախառն. կամ հեզաբարոյական. և ըստ այսմ ասի. հեզահամբոյր հանդարտութիւն:

Հեզանամ. ացայ. ացիր. նալ: (չէզոք.) || հեզ, և հանդարտ լինել. կմ մեղմանալ. կմ քաղցրանալ:

Հեզանք. անաց. օք: (անեզական.) || հեզութիւնք. կմ քաղցրաբարոյութիւնք:

Հեզատարթ. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ ըղ հեզիկ շարժօղ սաղարթս. կամ որոյ տերեւքն անոյշ, և հանդարտ ձայնիւ, և շարժմամբ սասանին: Նարեկ. ղէ:

Հեզիկ: (նախդրիւ հոլովի.) || հեզ. կամ մեղմ և անոյշ: Իսկ մերթ իբրև զմակբայ վարի այսպէս. հեզիկ շարժիլ. հեզիկ բարբառիլ. և այլն. և նշանակէ՝ հեզութեամբ. կմ մեղմօրէն. կամ հանդարտ, և քաղցր կերպիւ: 'Ի շարս հարց. իդ:

Հեզութիւն. թեան: || քաղցրաբարոյութիւն. կամ քաղցրասրտութիւն. կամ հանդարտութիւն. կամ անյիշաչարութիւն: 1. Թագ. 12. 22: Գործ. 24. 4:

Հեթանոս. ի. աւ. աց. օք: || Է բառ յունական. որ թարգմանի ազգ, և նշանակէ զայլս ազգս, որք էին արտաքոյ ազգին իսրայէլի, և ոչ էին ծանօթ աստուծոյ, այլ և կոչեցեալ լինէին այլազգիք: Երեմ. 52. 5: Սաղմ. 149. 7: Մատ. 18. 17: Եւ յայսմանէ առեալ եկեղեցին զսն և լցէ անհաւատս, հեթանոս անուանեաց:

Հեթանոսաբար: (մկբյ որակակ.) || հեթանոսօրէն. ըստ կերպի, և ըստ սովորութեան հեթանոսաց: Գաղ. 2. 14:

Հեթանոսական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ է հեթանոսի. կամ վերաբերի առ հեթանոս: 3. Յովհ. 1. 7:

Հեթանոսակիր. կրի. աւ. աց. օք: || այն՝ զոր հեթանոսք սովորաբար էին կրել յինքեանս. և կամ որ մինչդեռ 'ի հեթանոսաց ունեցեալ լինի. և ըստ այսմ ասի. հեթանոսակիր ցանկութիւն, կամ սխալ. և այլն: Աղթոն:

Հեթանոսութիւն. թեան: || հեթանոսական կրօն. կամ անաստուածութիւն. կամ մոլար և անկրօն ազգաց սովորութիւն: 2. Մակ. 4. 10. և 13:

Հեթեթ. ի. իւ. ից. իւք: || յարմար. կամ շարայար. կամ պատկանաւոր: Եւ ասի բղխի բառս անհեթեթ, որ նշանակէ զանյարմարն. և այլն:

Հելլէն: (նախդրիւ հոլովի.) || է անուն որդւոյն դեւկալիոնի, որ թագաւորեաց 'ի մէջ յունաց աշխարհին. և 'ի սմանէ յոյնք առհասարակ անուանեցան հելլէնք. կամ հելլենացիք: Իսկ մերթ նշանակէ զհեթանոսականն. կմ զյունականն. և ըստ այսմ ասի. հելլէն դպրութիւն. կմ հելլէն գրով. և այլն: Խորէն. Գ. գլ. 53:

Հելլենացի. ւոյ. ւով. ւոց. ւովք: || մերթ նշանակի յոյնն. կմ որ է յազգէն յունաց: Նարեկ. ղդ: Իսկ մերթ առեալ լինի 'ի բառիս հեթանոս. կմ անհաւատ: Յոբ. 1. հոփ. իէ. և իժ: Մերթ ևս նշանակի հելլենական. կմ յունական. և ըստ այսմ ասի. հելլենացի լեզու. հելլենացի գիր. և այլն: Խորէն. Գ. գլ. 53: և 'ի Վարս հարց. թ: Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ բառից ստեփանոսացի. որով նշանակի իմաստասէրն. կմ աղնոճականն. և կմ ճարտասանականն, և բանաստեղծականն: 'Ի վարս հարց. Է: և Լամբրոն: Իսկ երբեմն վարի մակբայաբար. որգոն. հելլենացի գրել. կմ հելլենացի խօսիլ. և նշանակէ՝ յունարէն. կամ յունական լեզուաւ: 'Ի վարս հարց. թ:

Հեծան. ի. աւ. աց. օք: || գերան, զոր բառ զուռ ամփոփ 'ի յատաստաղս տան գնեն, 'ի վրայ որոյ կաղմեն զյարկս տան. ըստ ըղ ծածքն: 3. Թագ. 6. 16: և 4. Թագ. 6. 5: Իսկ մերթ նշանակէ զբիրն. կմ զատոճար գանազանն: Նարեկ. Ժ. Ժբ: Եւ ըստ այսմ բղխի 'ի սմանէ միահեծանն, զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում: Բայց 'ի Նարեկ. զէ. ուր ասի առ քն. Զորէաց վերասին քոյինազէն. որ է հեծանաւս. իմանի խաչափայտն, որ է զէն քնի:

Հեծանահերձ. ի. իւ. ից. իւք: || զհեծան հերձօղ, ըղ գերանն ճեղքօղ. կմ կտրօղ: Մծբին.:

Հեծանածգութիւն. թեան: || Ձգումն, կամ տարածումն հեծանից, որք են գերանք: Իսկ մերթ շարքգերանաց տուաստաղին. կամ գերանք ձգեալք, զոր տարածեցեալք և շարեցեալք Է տանեօք. և կամ 'ի ծածքն տան: Ժողով. 10. 18:

Հեծանեմ. հեծայ. ծիր. անել: (չէզոք.) || Հեծանել, զոր 'ի վր ձիոյ, կամ յաւանակի նստել: ռամկ. հէծնէլ: Թագ. 22. 22. և 30: Դատ. 12. 14: Իսկ մինչ ասի՝ զհետ հեծանել. իմանի՝ հեծնլով 'ի ձի, կամ նստելով 'ի կառս՝ ընթանալ զհետ ուրուք: 3. Մակ. 2. 4: Եւ սորա կատարեալն, և հրամայականն փոխառեալ լինին 'ի հեծնում բայէն. տես և եդաւ:

Հեծանոց. ի. աւ. աց. օք: || Երեքմատնեայ, կամ հինգմատնեայ թիանման փայտ ի. որով զյարդն 'ի ցորենոյն բաժանեն երնելով: ռամկ. հօսէլի: Մատթ. 3. 12: և Ղուկ. 3. 17: Իսկ մերթ նշանակէ զքաղհն, կամ զթիւն երկրագործաց: Ոսկէ. 1. հատ. խն: և 'ի Ճառս հաւց. Ժթ:

Հեծեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || Է ընդունելութիւն հեծանեմ, կամ հեծնում բայից, որով նշանակի առել նստեալ 'ի վր ձիոյ: Իսկ մերթ նշանակի նստողն 'ի վր երիվարի, կամ ուղտու. կամ ձիաւորն. և կամ վերելակն: Եսայ. 14. 9: 4. Թագ. 9. 17: և 2. Մակ. 3. 25: Իսկ ըստ որում ելանէ սա 'ի հեծել բայէն՝ նշանակէ զհեծեծեալն. և ըստ այսմ ասի 'ի շարականի, հեծեալ կոծին առ Քեզ անհաւատիցն:

Հեծելագունդ. գնդի. աւ. աց. օք: || Մերթ նշանակէ զհեծեալ զինուորաց գունդն: Իսկ մերթ զգումարեալն 'ի հեծելազօր մարտկաց. և Է այսմ ասի, հեծելագունդ զօրք:

Հեծելազօր. ի. աւ. աց. օք: կամ ու. ու: || Զօրք, որք հեծեալք են 'ի ձի. կամ ձիաւոր զօրք: Յուդիթ. 7. 2. և 6: և 1. Մակ. 10. 83: և 15. 41: Իսկ մինչ ասի՝ հեծելազօր երիվարք. իմանին՝ ձիքն, յորոց վր նստեալքն են զօրք պատերազմօղք: Յուդիթ. 6. 3:

Հեծելութիւն. թեան: || Հեծնուլն. զոր նստելն 'ի վր ձիոյ: Եւ մերթ նմանութբ ասի զելմանեն 'ի խաչ: Նարեկ. ղը: Ըստ այսմ խորհրդաբար՝ առեալ լինի և Ամբակ. 3. 8. ուր ասի, հեծելութիւնք քո, փրկութիւն եղև:

Հեծեծանք. անաց. օք: (անեզական.) || Հեծութիւն. կամ հեծեծումն: Նարեկ. Ժբ:

Հեծեծելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || Հառաչելի. կամ ողբալի: Եզեկ. 5. 15:

Հեծեծեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || Հեծելով հեծել. կամ վն ցաւոց, և թշուառութեց յոգւոց հանել. կամ ողբալով առեալ հառաչել. կամ հեկեկալ: Յոբ. 9. 27: Երեմ. 22. 23: Եզեկ. 21. 6:

Հեծեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || Հառաչել ցաւօք. կամ յոգւոց հանել. կամ հեկեկալ: Յոբ. 31. 38: Առակ. 28. 28: Ողբ. 1. 21: Իսկ մերթ՝ տքալ:

Հեծկլտամ. ացի. ա. ալ: (չէզոք.) || Յետ ուտելոյն յանկարծ յանկարծ 'ի վեր ստանուլ ստամոքսին: ռամկ. [illegible]. կմ հըճըկ անել:

Հեծնում. հեծայ. ծիր. նուլ: (ընդ միջ.) || տես զՀեծանել: 2. Թագ. 13. 29:

Հեծութիւն. թեան: || Հեծեծանք. կամ հառաչանք՝ ցաւօք. կամ արտասուօք հանդերձ: Ծննդ. 3. 16: Եսայ. 2. 24: Սաղմ. 6. 7:

Հեծունչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Հեծութիւն. կամ հեծումն. զի մասնիկս՝ ունչ, մերթ է փոխանակ՝ ումն, և ութիւն մասնկանցս: Լամբրոն:

Հեծուցանեմ. ծուցի. ծո. ել: (անցող.) || Նստուցանել 'ի վր ձիոյ. կմ ուղտու: ռամկ. հէծցնէլ: 3. Թագ. 1. 33:

Հեկեկամ. ացի. ա. ալ: (չէզոք.) || Հեծեծել. կմ հառաչել. կմ ընկրկելով զձայն հանել ընդ փողն յետ լալոյն. կամ նախ քան զլալն. 'ի Ճառս հաւց. Ժդ:

Հեկեկանք. աց. օք: (անեզական.) || Հեկեկումն. կմ հեծեծանք, 'ի Ճառս հաւց. Ժդ:

Հեղլակ. կմ հեղձակ. ի. աւ: || Հեղլադ. կմ հեղլադա, որ է լայնատարած գաւառ ինչ եւրոպիոյ. զոր և կոչեմք յունաստան: Իսկ այս գաւառ վն ունելոյն յինքեան զաթէնն քաղաքն, որ էր մայր ամ գիտութեց, և բարեպաշտութեց, յորջորջիւր 'ի բազմաց՝ մեծ և սքանչելի ս. Ատենի 'ի գիրս Ոսկէ. 1. հատ. ա. կոչի՝ մեծասքանչ հեղլադն:

Հեղանիւթ. ի. իւ. ից. օք: || տես 'ի ներքոյ զՀեղանուտ:

Հեղանուտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Հեղեղուկ. կմ հոսանուտ, զոր այն ամ, որ կարէ հեղանիլ. կմ հոսիլ. և կմ որ է ծորելի. որպիսի է ջուրն, իւղն. և այլք բազումք:

Հեղգ. ի. աւ. աց. օք: || Ծոյլ. կմ գանդաղկոտ. կմ ալդէրգ: Բայց Յակոբ. 3. 17. ուր ասի՝ գուա ես հեզգ. պարտի իմանիլ հեզ. կմ հեգ, որ է թշուառ. զի վրիպմամբ սպրգրեալ կայ 'ի նմա տառն՝ գ:

Հեղգաշարժութ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Հեղգապէս, զոր յամրաբար. կմ դժուարաւ զոր հուպ, որպիսիք են քաղ և այլ մարմինք:

Հեղգաշուր: (Նախդրիւ հոլովի.) || Հեղգապէս. կմ յամրապէս. և կամ դժուարաւ լսօղ. կմ անսացող: Լամբրոն:

Հեղգամ. հեղգացայ. գա. ալ: (ընդ միջ.) || Ծուլանալ. կմ ալևորանալ. կմ գանդաղիլ: Ծննդ. 42. 1:

Հեղգանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ միջ.) || Նոյն է ընդ վերնոյն: Լամբրոն:

Հեղգամիտ. միտի. իւ. աց. օք: || Հեղգ և անյօժար սո՛ 'ի իմանալ զիր ինչ. կմ թմբնչ րամիտ. կմ բթամիտ: Ղուկ. 24. 25:

Հեղգութիւն. թեան: || Ծուլութիւն. կմ ծանրութիւն. կմ գանդաղկոտութիւն. կմ ալդէրգութիւն. և կմ զանցառութիւն: Երեմ. 48. 10:

Հեղեղ. ի. աւ. աց. օք: || Ծովացմունք ջրոց. կմ սաստիկ յորդութիւն և առատութիւն ջրոց՝ յանձրևոյ, կմ 'ի հալեցմանէ ձեանց յառաջացեալ: և ասի հեղեղ, զի հեղեալ և զեղեալ ծածկէ զերկիր: Ծննդ. 7. 7: Յոբ. 40. 18: Ամոս. 5. 24: Ղուկ. 6. 48:

Հեղեղամած. ծի. իւ. ից. իւք: || Հեղեղաւ ջուրց մածեալ. կմ պատեցեալ. կմ ընդ հեղեղաւ անկեալ: Ագաթ:

Հեղեղատ. ի. իւ. ից. իւք: || Հեղեղաւ

ջուրց սաստող, կամ հարուածող, և պատառող, որպիսի էր բարկութիւն այն, որ ժամանեաւ 'ի վ՟ ամբարշտաց՝ պատուհասեաց զնոս ջր- հեղեղաւն։ Ագաթ։

Հեղեղավայր. ի. իւ. աց. օք։ || հեղեղուտ վայր, կամ տեղի հեղեղատոր. կմ՟ բազմաջուր։ Նարեկ. ղթ։

Հեղեղատ. ի. աւ. աց. օք։ || ուղխ գետօրէն ընթացող. կմ՟ ձոր. և կմ՟ առու, ը՟ որ ջուրք անձրևաց, կմ՟ ձեանց հալեցելոց իբրև զհե- ղեղ հոսեալ գնան, որ բազում անգամ 'ի յամառան նուաղեալ ցամաքի։ 4. Թագ. 3. 16. և 17։ 3. Թագ. 17. 7։ Եսայ. 66. 12։ Ե- րեմ. 47. 2։

Հեղեղատեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || հեղեղել. կմ՟ իբրև զհեղեղ լնուլ. և կմ՟ յոր- դել և ծածկել. և այս մերթ ասի զջուրց. Մծբն. ժթ։ և Ագաթ։ Իսկ մերթ նմանու- թե՟ զբազմութե՟ զօրաց, որք իբրև զհե- ղեղատ յորդեալ՝ գան և ծածկեն զերկիր, կմ՟ նուաճեն զոք և կոխան առնեն զնա։ Դանի. 11. 10. և 22։

Հեղեղեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || 'ի ներքոյ հեղեղաց ջուրց անկեալ. կմ՟ հեղեղաւ ա- պականեալ, կմ՟ ջնջեցեալ։ Իմաստ. 10. 4։

Հեղեղեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || զհե- ղեղս առնել. կմ՟ իբրև զհեղեղ յորդել. կմ՟ բղխել զջուրս, և զայլս նմանս։ Լամբրոն։ և Ագաթ։ Իսկ մերթ հեղեղս յարուցանե- լով ծածկել զտեղի ինչ. և կմ՟ հեղեղօրէն 'ի վ՟ յարձակելով՝ կոխան առնել զերկիր. կմ՟ հարկանել. և ապականել։ Եւ այս մերթ ասի զջուրց։ 'Ի Ճառս հաւր. իզ։ Իսկ մերթ նմանութե՟ զարտասուաց, կմ՟ զմեղաց. և այլն։ Նարեկ. ժը. և խը։

Հեղեղուկ. եղկի. աւ. աց. օք։ || տես զՀե- ղանուտ։

Հեղինակ. ի. աւ. աց. օք։ || առաջին սկիզբն. կմ՟ առաջին առնող, կմ՟ հնարող իրի իմիք. կամ գործաւոր. կմ՟ կրօնի. կմ՟ արհեստի. և կմ՟ այլոց իրի։

Հեղձական. ի. աւ. աց. օք։ || հեղձուցանողա- կան. կմ՟ հեղձուցանող։ ռամկ. խեղդող։

Հեղձամահ. ի. իւ. լից. օք։ || խեղդամահ. կամ խեղդեցմամբ մեռեալ. որ կմ՟ լինի 'ի ջուրս. և կամ պարանաւ. և այլն։ Խորէն. գ. գլ. 22։

Հեղձամղձիմ. եցայ. եալ. իլ։ (Հայնակր.) || հեղձամուղձ լինել։ ռամկ. խեղդուիլ։

Հեղձամղձուկ. (Նախադրիւ հոլովի.) || 'ի փղձկ- մանէ, կմ՟ 'ի տագնապող նեղութէ. և կմ՟ յար- դելմանէ շնչոյն խեղդդեալ. կմ՟ տանջանօք հեղձեալ. և կմ՟ սաստիկ նեղեալ։ Նարեկ. ժը։ Խորէն. գ. գլ. 68։ Իսկ մերթ նշանակէ հեղձամուղձ առնօղն. և կմ՟ հեղձամղձա- կան. և ըստ այսմ ասի, հեղձամղձուկ տա- տակումն. կմ՟ նեղութիւն. կմ՟ հեղձամղձուկ մեքենայք. և այլն։

Հեղձամուղձ. մղձի. աւ. աց. օք։ || նոյն է ը՟ վերինոյն։

Հեղձանախանձ. (Նախադրիւ հոլովի.) || 'ի նա- խանձուէ հեղձուցեալ. կմ՟ նախանձու հեղ- ձուցանող։ Եւ մինչ ասի. հեղձանախանձ պայթումն. նշանակէ 'ի հեղձուցանող նա- խանձուէ յառաջացեալ պայթումն։ Մծբն. ժթ։

Հեղձանիմ. ձայ. ձիր. նիլ։ (Հայնակ.) || հեղ- ձեալ լինիլ. կմ՟ խեղդիլ։ Եւ մերթ նմա- նութե՟ դնի փոխանակ սաստիկ նեղելոյ. կմ՟ դժուարելոյ։ Թղթ. 2. հատ. Ճ.

Հեղձնում. հեղձայ. ձիր. նուլ։ (Ընդմիջ.) || հեղձանիլ. կմ՟ խեղդամահ լինիլ. կամ խեղդիլ։ Մարկ. 5. 13։

Հեղձուցանեմ. ձուցի. ձո. անել։ (անցող.) || արգելլով զշունչն սպանանել. կմ՟ հեղ- ձամղձուկ առնել. և կմ՟ խեղդել։ ռամկ. խեղդել։ Եւ այս յատկապէս ասի զկենդա- նեաց։ Նաւում. 2. 12։ Իսկ մերթ նմանու- թե՟ ասի զփշոց. կմ՟ զվատթար բանից, և զայլոց նմանեաց, որք իբրու խեղդեալ խանգարեն զգործեան, կմ՟ զբարի բանս։ Մատթ. 13. 7. և 22։ Ղուկ. 8. 7։ Մերթ և մինչ անտանելութե՟ ընկեն զկին ոք, և նե- հացուցանեն՝ ասի հեղձուցանել։ Դատ. 20. 5։

Հեղձուցեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || հեղձա- մղձուկ եղեալ. կմ՟ խեղդեցեալ։ Իսկ Գործ. 15. 29. ուր ասի՝ 'ի բաց կալ, կմ՟ զգուշա- նալ 'ի հեղձուցելոյ. իմանի՝ հրաժարիլն 'ի յուտելոյ զմիս խեղդեցեալ կենդանեաց։

Հեղձուցիկ. ցկի. աւ. աց. օք։ || հեղձեալ. կմ՟ խեղդեցեալ։ Մծբն. ժթ. և Կիւրղ. Եղէկ. դ։ Եւ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. հեղձուցիկ առնել. և նշանակէ հեղ- ձուցանել. կմ՟ խեղդամահ առնել։

Հեղյս. հեղուսի. սիւ. լից. իւք։ || բևեռ. կմ՟ գամ. որ զանդամանեալ իրս միաւորելով ամրէ։ Նարեկ. իե. և իժ։ Եւ մերթ հեղու- սումն. կմ՟ բևեռումն. կմ՟ սևեռումն. և կմ՟ բազմաց տարանջատ իրաց ը՟ միմեանս ագուցումն. կմ՟ միաւորմամբ պնդումն։ ռամկ. Նէյփէրճ։

Հեղուկ. կի. աւ. աց. օք։ || հեղանիւթ. կմ՟ հեղեղուկ. որ կարէ հեղանիլ որպէս ջուր. կմ՟ հոսանուտ։

Հեղում. հեղի. հեղ. ուլ։ (Ներգործ.) || [illegible] կմ՟ թա- կիր հոսեցուցանել. կմ՟ զեղուլ. կմ՟ թա- փել. կմ՟ լնուլ։ ռամկ. [illegible]։ Ծննդ. 9. 6։ Մատթ. 9. 17։ Մարկ. 14. 3։ Մերթ և առնէ լինի փոխանակ տարածելոյ. կմ՟ սփռելոյ։ 1. Թագ. 1. 15։ և Յոբ. 38. 38։ Եւ մերթ փո- խանակ ցրուելոյ։ Յուդթ. 15. 3։ Իսկ Եզեկ. 12. 22. ուր ասի՝ հեղան աւուրք. իմանի եր- կարեցան աւուրք. կմ՟ յերկարս ձգեցան։ Իսկ 'ի գիրս Խորէն. գ. գլ. 53. ուր ասի, հեղուլ զնոր կտակն 'ի հայ բան. նշանա- կէ դարձուցանել. կամ թարգմանել։

Հեղուսեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || սևե- ռել. կմ՟ բևեռել. և կմ՟ զերկուս իրս ընդ միմեանս միաւորել, և պնդել բևեռօք. և կամ ը՟ իրեարս ագուցանել։ Նարեկ. զէ։ և Յն՟ ոդէ։

Հեղուսուած. ոյ. ով. ոց. ովք։ || հեղուսումն. կամ բևեռումն. կամ բազմաց ը՟ միմեանս յարմարումն, և ագուցումն. կամ ագուց- մամբ

մամբ սնդուսի ։ Խորէն․ ա․ գլ․ 15 ։

Հենգն ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || այսին․ կամ կատակ․ և կմ ծաղր ։ Իսկ մերթ ը բայի շարակցի այսպ․ հենգն առնել․ և նշինկէ հենգնել․ յջ այպանել, կմ կատակել․ և այլն ։

Հենգնաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || այպանողական․ կմ կատակական․ և կմ ծաղրածական ։ Նորէկ․ զր ։

Հենգնեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) || այպանել․ կամ կատակել․ կմ ծաղր առնել․ կմ պարսաւել․ կմ անարգել․ կամ Թշնամանել․ և կամ արհամարհել ։ Նորէկ․ ... և կ ։ Ոսկէ․ 1․ հտ․ ... ։

Հենում․ հենի․ հեն․ նուլ ։ (Ներգործ․) || հինել․ յջ պատրաստել զառէջս գործելի կտաւոյն, ուք յետոյ ընկրկեն կպին 'ի սալմինն, և տարածին 'ի գործիսն, և յարմարեցուցանին այնպէս, զի ընդ այնս անցուցանիցէ ստայնանկն զԹելն, և գործիցէ ։ Իսկ մերթ ստայնանկել․ կմ հիւսել․ կմ նիւԹել․ և կամ յօդել ընդ միմեանս ։ Նորէկ․ կը ։ Ոսկէ․ 2․ հտ․ ... ։

Հեշտ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || դիւրին․ կամ հանգստական․ կամ հեշտալի ։ Լամբրոն ։ Ոսկէ․ 2․ հտ․ ... ։

Հեշտագոյն․ գունի․ իւ․ ից․ իւք ։ || դիւրագոյն․ կամ փափկագոյն․ կամ առաւել հեշտացուցիչ ։ Ոսկէ․ 2․ հտ․ ... ։

Հեշտալի․ ւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք ։ || լի հեշտուԹը․ և բերկրուԹը․ կամ հեշտացուցիչ, և կամ բերկրեցուցիչ ։ Երգոց․ 7․ 6 ։

Հեշտալիր ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || լի հեշտուԹը․ կմ հեշտացուցիչ․ կամ զուարճալի․ և կամ ուրախալի ։

Հեշտալուր․ լրի․ իւ․ ից․ իւք ։ || այսպէս հոլովեցեալ նշանակէ զնա, որ հեշտուԹը, յջ դիւրաւ լսէ, և անսայ ։ Լամբրոն ։

Հեշտալուր․ լրոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ || այսպէս հոլովեցեալ նշանակէ զայն՝ որ 'ի լսելեալ լինելն հեշտացուցանէ, և բերկրեցուցանէ զլսելիս․ և ըստ այսմ ասի՝ հեշտալուր երգ․ կամ ձայն․ կամ բան․ և այլն ։ Լամբրոն ։ Իսկ երբեմն նշանակէ զայն, որ հեշտեաւ․ կամ դիւրաւ լինի լսելի․ յջ հասկացեալ և իմացեալ․ կամ դիւրիմաց ։ Ոսկէ․ 1․ հտ․ ... ։

Հեշտախտութիւն․ Թեան ։ || ախտ հեշտութե․ և կամ մոլուԹի, որով ոք հեշտանայ 'ի յախտս մարմնականս ։ Յհ օրէ ։

Հեշտածին․ ծնի․ իւ․ աց․ օք ։ || դիւրածին․ յջ այն, որ դիւրաւ ծնեալ լինի, և յառաջանայ․ կամ արտադրի ։ Նորէկ․ է ։ Իսկ մերթ նշանակէ դիւրաւ ծնանող զկին ։

Հեշտական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || ախորժ․ կամ հեշտալի․ կամ հանգստական․ կամ հեշտախտական ։

Հեշտանամ․ ացայ․ ցիր․ նալ ։ (Ընդմիջ․) || բերկրիլ․ կամ դիւրանալ․ կամ հանգստանալ․ կամ փափկանալ ։

Հեշտապատիր ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || հեշտիկաւ պատրելի․ յջ նա, որ դիւրաւ պատրի և խաբի․ և ըստ այսմ ասի՝ հեշտապատիր է մարդկային բնութիւն ։ Իսկ մերթ նշանակէ դիւրաւ պատրողն․ կամ խաբողն ։

Հեշտապէս ։ (Մակբայ որակական․) || դիւրաւ․ կամ առանց դժուարութե ։ Իսկ մերթ նշանակէ հեշտութը․ կամ բերկրութը ։ Նորէկ․ ղզ ։

Հեշտասէր․ սիրի․ աւ․ աց․ օք ։ || սիրող դիւրութե, կամ հանգստեան ։ Մերթ ևս հեշտախտութե հետևող ։

Հեշտասիրութիւն․ Թեան ։ || սէր հեշտութե, և ցանկութե ․ կմ սէր դիւրութե մարմնոյ ։ Լամբրոն ։

Հեշտացուցանեմ․ ուցի․ ցո․ անել ։ (Անցող․) || դիւրացուցանել․ կմ հանգստացուցանել․ կամ փափկացուցանել ։

Հեշտեաւ ։ (Մակբայ որակական․) || հանգստեամբ, կմ դիւրաւ․ կմ դիւրութը ։ Լամբրոն ։ Ոսկէ․ 2․ հտ․ ... ։

Հեշտեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) || դիւրել․ կմ հանգստացուցանել ։

Հեշտընկալ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || դիւրաւ ընկալնելի, կմ ընդունելի․ կմ դիւրաւ տանելի․ կամ դիւրաւ ըմբռնելի, և հասկանալի ։ Ոսկէ․ 1․ հտ․ ... ։

Հեշտին ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || դիւրին․ կամ առանց դժուարութե ։ Ոսկէ․ 2․ հտ․ ... ։

Հեշտութիւն․ Թեան ։ || դիւրութիւն․ կմ հանգստութիւն․ կմ բերկրութիւն․ կմ փափկութիւն․ Աղաւ․ 17․ 1 ։ Եւ մերթ առեալ լինի առակ փոխանակ հեշտախտութե ։

Հեպարքոս․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || Խորէն․ բ․ գլ․ 57 ։ տես զԷպարքոսն ։

Հեռ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || խէթ․ կմ մախանք․ կմ հակառակութի, որով ոք չէ միաբան ը նմա սիրով ։ 1․ Մակ․ 8․ 16 ։ Հռով․ 1․ 29 ։ Գաղատ․ 5․ 20 ։

Հեռաբարոյ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || մախացող․ կմ զխէթ պահող․ կմ զոխակալութի, և զատելութի սիրող․ կմ որ ունի զբարս հակեալս 'ի հեռ և 'ի նախանձ ։

Հեռաբնակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || 'ի հեռի տեղւոջ բնակող ։ Իսկ մերթ նշանակէ զհեռաւորն․ կմ զհեռակայն ։ և ըստ այսմ ասի հեռաբնակ վայր․ և այլն ։ Նորէկ․ 'ի գովեստ ... ։

Հեռագնաց․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || 'ի հեռաւոր տեղիս գնացող․ կմ 'ի տար աշխարհ գնացող ։

Հեռակայ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || տես զհեռաւոր ։

Հեռաձիգ․ ձգի․ իւ․ աց․ օք ։ || հեռի ձգող ։ Իսկ մերթ 'ի հեռի տեղիս ձգեալ․ կմ հեռակայ․ և կմ հեռաւոր ։ Նորէկ․ ղէ ։

Հեռամ․ ացի․ ա․ ալ ։ (Չէզոք․) || հեռ ունիլ․ կմ մախալ․ և կամ նախանձիլ ։

Հեռանամ․ ացայ․ ացիր․ անալ ։ (Ընդմիջ․) || հեռի լինել․ կմ 'ի բաց կալ․ կմ 'ի բաց գնալ ։ 1․ Մակ․ 7․ 30 ։ Առակ․ 17․ 13 ։

Հեռաստան․ ի․ աւ ։ || մերթ նշանակէ զբացակայ․ կամ զհեռակայ տեղին․ և ըստ այսմ ասի 'ի Նորէկ․ ղե․ փոխեցին յանհուն հեռաստան ։ Իսկ մերթ նշանակէ սոսկ զհեռաւորն․ կմ զհեռին ․ ըստ այնմ․ 2․ Օրին․ 29․ 22․ Օտարոտին՝ որ դայցէ յերկրէ հե

ռաստանէ։ Եւ՛ երբեմն բացառականն ըստ
բռ. վարի երբև զմակբայ տեղական. այս_
պէս. տեսանել ՚ի հեռաստանէ, կմ՛ կալ ՚ի
հեռաստանէ. և այլն. և նշանակէ ՚ի հե_
ռուստ. կմ՛ ՚ի հեռաւոր տեղւոջ։ Եսայ. 20.
21։ Երեմ. 49. 12։ Միքի. 5. 6։

Հեռաստանեայք. նայց. եաց։ (անեզական.) ‖ աշխարհք, կմ՛ տեղիք հեռակայք. կմ՛ բնակիչք հեռաւոր տեղեաց. և կմ՛ այնք, որք են յոյժ հեռիք և բացակայք։

Հեռացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել։ (անցողական.) ‖ հեռի առնել. կամ ՚ի բաց կացուցանել. կմ՛ ՚ի հեռաւոր տեղիս ածել. և կամ տարամերժել։ ռամկօր. հէռըցնել։ Երեմ. 27. 10։

Հեռաւոր. ի. աւ. ալ. ք։ ‖ հեռակայ. կմ՛ հեռակաց. կմ՛ հեռաձիգ։ ռամկ. հէռու։ 2. Մնաց. 6. 36։ Յովէլ. 3. 8։

Հեռաւորութի. թեան։ ‖ հեռակայութի. կամ տարակայութի. կամ բացակայութի։ Նորէն. ՚ի գոլ. նոյին։

Հեռի։ (նախդրիւ հոլովի.) ‖ հեռաւոր. կամ հեռակայ։ ռամկ. հէռու։ Առակ. 7. 19։ Իսկ մերթ ընդ բայի չարակցի այսպէս. հեռի առնել. և նշանակէ՝ հեռացուցանել։ Սաղմ. 39. 12։. և կամ այսպէս. հեռի առնել. կամ հեռի լինել. և նշանակէ հեռանալ։ Սաղմ. 21. 2։ և 70. 12։

Հեռի։ (նախադրութի.) ‖ ՚ի բաց. կմ՛ ՚ի բացեայ.. ռամկ. հէռու։

Հեռութի. թեան։ ‖ նախանձաւորութի. կամ մախանք. կամ հակառակութի. կամ թշնամութի։ Միքի. թ։

Հեռուստ։ ‖ է մակբայ տեղական, որ ՚ի գործ ածի միշտ նախդրիւ այսպէս՝ ՚ի. այսպէս՝ ՚ի հեռուստ. և նշանակէ ՚ի հեռաստանէ. կամ ՚ի հեռաւոր տեղւոջէ։ 2. Կոր. 13. 10։ Իսկ մերթ վարի երբև զանուն, և նշանակէ հեռաւոր. կմ՛ հեռակայ. և ըստ այսմ առի 2. Եզր. 3. 13։ Եւ լսելի լինէր ձայնն մինչև ՚ի հեռաւոր տեղիս։ ըստ. այսմ ևս առի՝ ՚ի հեռուստ աշխարհէ. կամ ՚ի հեռուստ կողմանէ. և այլն։

Հեստ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ անհաւան. կամ անհնազանդ. կամ դիմադարձ. կամ խեռ. կամ ՚ի բանէ և ՚ի կանոնէ արտաքսող. և կմ՛ արհամարհող օրինաց և պատուիրանաց։ ՚Ի Ճառ. հարց. ը։

Հեստեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) ‖ խոտորել ՚ի բանէ և ՚ի կանոնէ. կմ՛ անհնազանդ լինել. կամ ոչ անսալ. կամ դիմադարձել. և կամ ապստամբելով ընդդիմանալ. և ըստ այսմ առի, հեստել ԱՆ. կամ հեստել պատուիրանաց. և բանից վերնագունի նարուք. և այլն։ Ղևտ. 26. 15։ Թուոց. 11. 20։ 1. Թագ. 12. 14։ Եսայ. 63. 10։

Հեստութի. թեան։ ‖ դիմադարձութի. կամ անհաւանութի. կամ խոտորումն ՚ի բանէ, և ՚ի կանոնէ. և կամ դարձուցումն թիկանց. կամ խեռութի. և կմ՛ ապստամբութի։ 2. Օրին. 31. 27։ և Փիլիպ. 1. 17։

Հեր. կամ հերք. ոյ. ովք։ ‖ չարիք. կամ

.. տանառեղ. ՚ի նշան ոտից քայլողաց. կամ գնացողաց զճանապարհս։ ռամկ. իզ։ Յօբ. 9. 26։ Դան. 14. 18։ Մերթ ևս նշանակէ զգնացս. կամ զքայլս. Նորէն. ժը։ և ըստ այսմ ելանէ ՚ի սմանէ բառս՝ հանդարտահետ. որ նշանակէ զհանդարտագնացն։ Նորէն. ՚ի գոլ. տառ.։ Եւ՛ ըստ այսմ երբեմն ընդ բայի չարակցի այսպէս. հետ առնել. և նշանակէ հետևիլ. ՚ի երթալ. կմ՛ ճանապարհ առնել։ ուստի Եսայ. 9. 1. ասէ տափ, վաղվաղակի հետ արա. խմեմ, վաղվաղակի երթ. և այլն։ Իսկ 2. Մակ. 4. 21. բառիւս, հետ նշանակէ՝ զինի, կմ՛ յետ։ Իսկ մերթ ընդ բայի չարակցի այսպէս, զհետ ունել ուրուք, կմ՛ զհետ մտանել. կմ՛ զհետ երթիլ. և այլն. և նշանակէ, հետամուտ լինել. կմ՛ պնդել զինի ուրուք։ ռամկ. էտեւէն ընկնել. Խորէն. գ. գլ. 9. և 44. և 55։ ըստ այսմ ևս զինի զհետ լինել. կմ՛ զհետ երթալ. և այլն, զորս տեսցես ՚ի տառն. զայ. զինի նախադրութեն զհետ։

Հետադայ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ այն՝ որ զհետ գայ. կամ որ զինի հետևի. և ըստ այսմ փոխանուանաբար հետևեալ բանն, ասի հետադայ բանս։

Հետազօտ. ի. իւ. ից. կմ՛ աց. օք։ ‖ հետազօտող. կմ՛ հետաքրքիր։ Իսկ մերթ ընդ բայի չարակցի այսպէս, հետազօտ լինել. և նշանակէ՝ հետազօտել. կմ՛ հետաքրքրել. և կամ հետախոյզ լինել։

Հետազօտեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) ‖ զհետ մտանել. կմ՛ պնդել զինի։ Իսկ մերթ զհետոն որոնել. կմ՛ քննել. կամ զիրաց սմանց ՚ի քննութեն մտանել. կմ՛ խուզել։ Նորէն. իը։ Յոբէլ. 1. հասա. իդ։

Հետազօտութի. թեան։ ‖ քննութի. կամ հետախուզութի. և կմ՛ որոնումն հետոց բանից. կամ խորհրդոց. և նմանեաց։ Իմաստ. 5. 16։

Հետախաղաղ։ ‖ ոչ հոլովի, այլ է բայի չարակցի այսպէս. հետախաղաղ առնել. և նշանակէ՝ զհետ նորին խաղաղացուցանել. ՚ի դադարեցուցանել. կմ՛ ոչ երևեցուցանել. և կամ զինն անհետ առնել. կմ՛ բառնալ՝ ջնջել և կորուսանել. և ըստ այսմ առի ՚ի գիրս. Միքի. ժթ. հետախաղաղ արասցէ զամ եղբարս իւր։ Իսկ 2. Մակ. 1. 19. ուր ասի զտեղին հետախաղաղ ծածկեալ, իմանի՝ հետակորոյս առնելով ծածկեալ. զի ոչ քահանայքն այնպէս ծածկեցին զվայրն, ուր հուրն տաճարին թագուցան, մինչ զի և հետքն ոչ մնասցին, որով կարծեսցէ ոք, թէ անգէտ իր լինէ դա։

Հետախոյզ. խուզի. իւ. ից. իւք. կմ՛ ոյ. օք։ ‖ զհետոս իրին խուզող. կմ՛ հետազօտող. և կամ մանրամասնաբար քննող և որոնող։

Հետախուզեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) ‖ զհետոս իրիք խուզել. կամ որոնել. կամ քննել. կամ հետազօտել։

Հետակորոյս։ ‖ ոչ հոլովի, այլ ընդ բայի չարակցի այսպէս, հետակորոյս առնել, և նշանակէ՝ զհետոն կորուսանել. կամ անհետ

առնել։

Digitized by Google

տանել. կամ բնաջինջ տանել: ռամկ. Էրէ կօրմազ. Եւ կամ այսպէս, հեռապնդոյս լինել, և նշանակէ՝ անհետ լինել. կմ՛ բոլորովին ջնջել:

Հետակորոյս: (Նախդրիւ հոլովի.) || զհետս իւրեան կորոյս, որով իմանի անհետ առնօղն. և կամ նա՝ որ զնշմարանս հետոցն ոչ թողու: Իսկ մերթ նշանակէ զայն՝ որոյ հետքն՝ կամ նշմարանքն են ՚ի բաց բարձեալք. և կամ որ է բոլորովին անհետ եղեալ:

Հետամուտ. մտի. տէ. տց. օք: || զհետ մտանօղ, որ ընդդէմ զկնի փախուցելոյն, կամ գնացելոյն՝ առ ՚ի հասանել նմա: ռամկօր. էփէճէն ընկօղ: Յես. 8. 20: և 1. Թագ. 30. 22: Իմաստ. 19. 3:

Հետամտիմ. եցայ. եայց. իլ: (Հայնակր.) || հետամուտ լինել. կմ՛ զկնի պնդել: ռամկ. էփէճէն ընկնիլ:

Հետայն: (մակբայ իսկոյնական.) || փութանակի. կմ՛ վաղվաղակի. կմ՛ իսկոյն: Խորէն. Գ. գլ. 13: Եւ յայսմանէ ելանէ բառն՝ նոյն հետայն, որ նշանակէ նոյնժամայն. կամ փութանակի:

Հետայոյզ. յուզի. զէ. զց. օք: || զհետս փախուցելոյն, կմ՛ թշնամւոյն յուզօղ, այսինքն որոնօղ՝ զհետ պնդելով. կմ՛ հետազօտօղ. և կամ հետախուզօղ: Խորէն. Բ. գլ. 34:

Հետապնդիմ. եցայ. եայց. իլ: (Հայնակր.) || պնդել զհետ ուրուք. կմ՛ հետամուտ լինել: ռամկ. էփէճէն վազել:

Հետ արաս: || տես զբառն հետ:

Հետարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի կոխելոյ ոտից. կմ՛ տեղի գնացից, կմ՛ հետոց ոտից: Նարեկ. ղթ:

Հետաքննին: (Նախդրիւ հոլովի.) || քննօղ, և որոնօղ զհետս ուրուք, և կմ՛ զընթացս բանից. կամ հետաքրքիր. կմ՛ հետախուզօղ. ՚ի Վարս հարց. Բ:

Հետաքննութիւն. թեան: || հետախուզութիւն. կմ՛ հետազօտութիւն, կմ՛ հետաքրքրութիւն:

Հետաքրքիր. քրի. րէ. րց. օք: || մերթ նշանակէ զքննօղն, և զորոնօղն ի և իցէ բանից. կմ՛ իրաց մանրախուզ: 2. Թես. 3. 11: և 1. Տիմ. 5. 13: Իսկ մերթ նշանակէ սակս զհարցաքննօղն, կմ՛ զհետախոյզն. այլ դատաւորքն մեր տեղեկանալոյ հարցաքննութեամբ հետաքրքիր լինին:

Հետաքրքրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հետաքրքիր լինել իրի իմիք, որ է քննել. կամ որոնել առ ՚ի իմանալ զայն:

Հետեւաբանութիւն. թեան: || հետեւմունք բանի. և կմ՛ բան, որով հետեւի մի իրն ՚ի միւսոյն. այլ հետեւի ՚ի բանական գոլոյն՝ ծի ծաղական գոլն. ՚ի բայց գոլոյն՝ է ժամանակաւ անկանելին. և այլն: ըստ այսմ և հետեւութիւն եզրակացութեանց՝ հետեւաբանութիւն կոչի:

Հետեւակ. ի. ած. ագ. ազ: || հետիոտս գնացօղ. այսինքն նա, որ առանց ձիոյ ոտիւք քայլելով գնայ ուրեք: ռամկ. եայան: Երեմ. 12. 37: և 2. Թագ. 15. 17: Իսկ մերթ նշանակէ զհետեւակազօրն: Յ. Թագ. 8. 4: Ի. Եփէր.

8. 52: Մերթ և նշանակէ զհետիոտական. և ըստ այսմ ասի ՚ի Խորէն. Ա. գլ. 17. Զմանէն ասել չամիրամայ, և զհետեւակ փախուստ: Բայց ՚ի Խորէն. Բ. գլ. 8. ուր ասի. ձգեալ ՚ի հետեւակաց. իմանի՝ հետեւակաբար. այսինքն հետեւակ գոլով. կամ հետիոտս գնալով: Իսկ մերթ այսու բառիւս նշանակի՝ հետեւօղն. կմ՛ զհետ գնացօղն. և ըստ այսմ ասի՝ ՚ի Նարեկ. ղզ. Խոյզ փրկչին հետեւակ: Մերթ ևս նշանակէ զհետեւանս. կմ՛ ըզ հետեւումն: Երբեմն ևս նշանակի սովոր պարզն, կմ՛ անպաճոյճն. և կմ՛ նուաստն, և արհամարհն: և ըստ այսմ է. 2. Մակ. 15. 39. ուր ասի՝ Ապաքէն հետեւակս ինչ, և տկարս ինչ խօսեալ իցէ: Մերթ ևս նշանակի այսու չարական ինչ, որ ասի յոմանս համդիսաւոր աւուրս յառաջքան զօրհնութիւն, և կոչեցաւ հետեւակ, իբր թէ պարզ, և սակ, զի ոչ ունի զևս խաղաղութեան, և ոչ զսկսուած:

Հետեւակագնաց. ի. աւ. աց. օք: || հետիոտս գնացօղ: ռամկ. եայան գնացօղ: Խորէն. Ա. գլ. 11:

Հետեւակազօր. ու. ու. ուց. կմ՛ աց. օք: || զօրք գնացօղ հետիոտս. այսինքն առանց հեծելոյ ՚ի ձի: ռամկ. եայան զօրք: Յուդիթ. 7. 2:

Հետեւակախումբ. խմբի. իւ.ից. իւք: || ՚ի հետեւակ զինուորաց խմբեցեալ, և գումարեցեալ. կամ այն, յորում եղեալ բազմութիւն է հետեւակ. և ըստ այսմ ասի՝ հետեւակախումբ զօրք:

Հետեւակամարտ. ի. իւ. ից. իւք: || հետեւակ մարտիկ. կմ՛ հետիոտս գնացօղ զօրական. որ ՚ի պատերազմին մարտնչի առանց ձիոյ:

Հետեւական. ի. աւ. աց. օք: || հետեւողական. կամ գնացողական. և կամ հետիոտական: Նարեկ. ժը:

Հետեւակիմ. եցայ. եայց. իլ: (Հայնակր.) || հետեւակ լինել. կմ՛ հետիոտս գնալ. կմ՛ ճանապարհորդել: ռամկ. եայան գնալ: Խորէն. Բ. գլ. 12:

Հետեւամարտ. ի. իւ. ից. իւք: || տես զՀետեւակամարտ: Խորէն. Ա. գլ. 23:

Հետեւանամ. ացայ. ցիր. անալ: (Ընդ միջ.) || հետեւիլ. կամ զհետ երթալ. ըստ այնմ Յոբ. Եւ ուղղեցես զիս ընդ նմին՝ հետեւանալ քեզ ՚ի յերկին:

Հետեւանք. անաց. օք: (անեզական.) || հետեւողութիւն. կմ՛ հետեւմունք. և կամ մի զկնի միոյ յաջորդութիւն: Խորէն. Բ. գլ. 1: Իսկ մերթ մանաւորաբար առեալ նշանակէ զպարագայս իրին. կամ զյատկութիւնս, և զպատահմունս, որք հետեւին նմա. և ըստ այսմ հետեւանք կոչի բառին թիւն, կմ՛ հոլովն. և մարդոյն գոլն երկոտանի. կամ ծիծաղական. և այլն:

Հետեւեցուցանեմ. ցուցի. ցու. նել: (անցող.) || հետեւօղ առնել. կմ՛ զկնի գնացուցանել: և կմ՛ ընթացուցանել: Նարեկ. ղթ:

Հետեւիմ. եցայ. եայց. իլ: (Հայնակր.) || զհետ երթալ: ռամկ. էփէճէն էրթալ: Նարեկ. ղէ: և Եփրեմ: Մերթ ևս նշանակէ սակս

գնալ․ կմ՛ երթալ։ Ղուկ․ հը․ և զէ։ և Լամբրոն։ Իսկ մերթ նշանակէ յառաջագայիլ․ կմ՛ եղանել միոյ բանի ՚ի միւսոյն։

Հետևողութիւն․ թեան։ ‖ Հետևումն․ կամ զհետ գնացումն․ կմ՛ յերկէ խնդէ յառաջադայութիւն։ Լամբրոն։ Եւ մերթ յարմարութիւն․ կմ՛ բաղադանութիւն․ և կմ՛ շարայարութիւն։ Յոհ․ 1․ հատ․ ժդ․ և ճդ։

Հետևութիւն․ թեան։ ‖ Հետևումն․ կմ՛ զկնի գնալն։ Եւ մերթ եղումն միոյ բանի ՚ի միւսոյն․ կմ՛ յարմարութիւն․ և կմ՛ բաղադանութիւն։ Յոհ․ 1․ հատ․ իդ։

Հետզհետէ։ (մակբայ յամրական․) ‖ սակաւ առ սակաւ․ կմ՛ փոքր փոքր․ ռամկ․ ֆէլ ֆէլ ըստ այնմ։ Յոհ․ 1․ հատ․ ճ․ Հետզհետէ յերկրէ վերացոյց։

Հետէ։ ‖ Է մասնիկ ինչ, որ միշտ յարի զկնի սմանց բառից․ և նշանակէ զշարունակ հետևումն․ որգոն․ ՚ի սկզբանէ հետէ․ քի՝ ՚ի սկզբանէ մինչև ցայժմ․ ռամկ․ [illegible] ՚ի վեր։ Յոհ․ 1․ հատ․ լզ։ ՚ի սամուէլէ հետէ․ քի՝ ՚ի սամուէլէ մինչև ցայժմ․ ռամկ․ [illegible] ՚ի վեր։ Յոհ․ 1․ հատ․ զ։ Ը այսմ է և 1․ Մակ․ 1․ 12։

Հետ ը հետ։ (մակբայ խոհեմնական․) ‖ Նոյն հետայն․ կմ՛ առժամայն․ կմ՛ անմիջապէս։ 2․ Մակ․ 4․ 10։

Հետի․ ւոյ․ եաւ․ իք․ եաց․ եօք։ ‖ հետևակ․ կմ՛ հետիոտս գնացօղ։ ռամկ․ [illegible]։ 3․ Մակ․ 1․ 1։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ․ և նշանակէ հետիոտս գնալով․ կմ՛ հետևակ գոլով։ Մատթ․ 14․ 13։ Մարկ․ 6․ 33։ և ըստ այսմ երբեմն ՚ի գործածի․ հանդերձ նախդրիւ այսպէս․ ՚ի հետի․ ըստ այնմ․ Խորենն․ բ․ գլ․ 43․ որոց գխպեալ ՚ի հետի․ քի՝ հետիոտս գնալով։

Հետիոտս․ կմ՛ ՚ի հետիոտս․ (մակբայ․) ‖ Հետևակաբար․ քի՝ սոսկ ոտիւք քայլելով առանց ձիոյ։ ռամկ․ [illegible]։ Դատ․ 4․ 15։ 2․ Թագ․ 15․ 16։

Հեր․ ոյ․ ով․ աց․ ովք․ կմ՛ օք։ ‖ մազ․ կամ գէս․ կմ՛ ծամ։ Մատթ․ 10․ 30։ և Սաղմ․ 68․ 5։

Հերամբ։ ‖ Է գործիականն հերիւն բառիս․ ուստի զնշանակութիւն սորա տես անդ։

Հերապանծ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ ‖ Նա՝ որ առատութեամբ և գեղեցկութեամբ հերացն պարծի․ կմ՛ որ ունի զպանծալի և զգեղեցիկ հերս։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առի զծառոց․ և նշանակէ զմիրսաւորն․ կմ՛ զսաղարթախիտն․ և կմ՛ զսաղարթալիցն։ Նարէկ․ Թ։

Հերատուկ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ վավաշոտ․ կմ՛ բղջախոհ․ կմ՛ լիրբ․ կմ՛ անամօթ․ և կմ՛ լկտի։ Եւ այս առի մանաւանդ զկանանց անառակութենէ հետևողաց։

Հերատուկիմ․ եցայ․ եայց․ իլ։ (Հայնակր․) ‖ Հերատուկ լինել․ կմ՛ պագշոտիլ․ կմ՛ բղջախոհանալ։

Հերատուանալ․ եցայ․ ով․ ոյ․ ովք։ ‖ Հերատուկեալ․ կամ հերատուկ լեալ․ քի՝ պագշոտեալ․ կմ՛ լրբացեալ․ կմ՛ բղջախոհացեալ։ Ցոպր․ բայց [illegible] թուին բառս այս յայս մին [illegible] յառաջադոյն եղեալ է հերատուկեալ, և յետոյ ՚ի սխալմանէ գրչաց եղեալ է հերատուեալ։

Հերարձակ․ ի․ աւ․ կմ՛ իւ․ աց․ օք։ ‖ Նա՝ որոյ գլխոյ հերքն են արձակք․ քի ոչ հիւսեալք․ կամ են ցրուեցեալք և ճապաղեցեալք։ 3․ Մակ․ 4․ 6։

Հերետիկոս․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ Նա՝ որ ՚ի ուղղափառ բանս հաւատոյ ունի զմոլորութիւն․ և կամակորութեամբ ջատագովեալ զայն՝ ընդդիմանայ սբյ եկեղեցւոյ։

Հերետիկոսութիւն․ թեան։ ‖ մոլորութիւն ՚ի ուղղափառ բանս հաւատոյ՝ հանդերձ կամակորութեամբ և ընդդիմացմամբ կաթուղիկէ եկեղեցւոյն քի։

Հերիսնութիւն․ կմ՛ հերեսիութիւն․ թեան։ ‖ հերետիկոսութիւն․ կմ՛ հերձուածողութիւն։ Կիւրղի եղծն․ զ։

Հերիսիովտ․ կամ հերեսիովտ․ ոտի․ այք․ աց․ օք։ ‖ հերետիկոս․ կմ՛ հերձուածօղ։ Կիւրղ եղծն․ զ․ և ե։ և Յոհ․ 1․ հատ․ ճ․ և ժդ։

Հերիւն․ կմ՛ հերուն․ հերան․ հերամբ․ անց․ ամբք։ ‖ Է գործիք ինչ երկաթեայ՝ սուր իբրև զասեղն․ որով ծակեն զկաշիս, և զայլս նմանս․ ռամկ․ հէրան․ կմ՛ [illegible]։ Ելից 21․ 6։ և 2․ Օրին․ 15․ 17։ Իսկ մերթ նշանակէ զմախաթն, որով զխորգ կարեն․ ՚ի լեզ․ հարց․ է։

Հերիք։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ բաւական․ կմ՛ շատ․ որ և ռամկ․ ասի՝ հէրիֆ։ Լամբրոն։ Իսկ 1․ Մակ․ 16․ 3․ ուր ասի․ և դուք հերիք էք յամս իմ․ պարտի իմանալ․ հերիք էք յամս․ քի հասեալ էք ՚ի բաւական, և ՚ի լիակատար ամս․ կմ՛ կատարեալ չափահասակք էք։ Եւ զկնի՝ մինչ ասի, փոխանակ իմ․, և եղբօր իմոյ․ պարտի իմանալ․ ընդ փոխանակ իմ, և եղբօր իմոյ։

Հերիքանամ․ այայ․ ցիր․ անալ։ (ընդմիջ․) ‖ բաւականանալ․ կմ՛ շատանալ։

Հերկ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ ‖ Հերկումն․ կմ՛ վար․ կմ՛ ցել․ քի՝ պատառեալ երկիր իբրև զառու, զոր արօրաւ առնեն առ ՚ի սերմանել։ Երեմ․ 4․ 3։ Իսկ մինչ ասի՝ հերկս հարկանել, իմանի՝ հերկել, կմ՛ առուս բանալ առ ՚ի սերմանել։ Յոհ․ ՚ի նախերգանին։

Հերկագործ․ ծի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ Հերկելով գործօղ․ կմ՛ երկրագործ, որ հերկէ զերկիր։ Իսկ մերթ նշանակի հերկեցեալն և գործեցեալն․ և ը այսմ ասի՝ հերկագործ երկիր։

Հերկագործեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) ‖ Հերկելով գործել զերկիր։ Նարէկ․ ՚ի գովեստն [illegible]։

Հերկագործութիւն․ թեան։ ‖ Հերկել, և գործել զերկիր․ կմ՛ հերկումն երկրի։

Հերկեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) ‖ վարել զերկիր, որ է արօրաւ առուառնել զարտորայս առ ՚ի սերմանել։ Եսայ․ 28․ 24։

Հերձախօսութիւն․ թեան։ ‖ խօսք․ կմ՛ բանք հերձուածոց․ կմ՛ բանք տարաձայնութեան։

Հերձակոտոր․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ ‖ Հերձօղ և կոտորօղ․ կմ՛ հերձօղ և բաժանօղ։

Հերձանեմ․ հերձի․ հերձ․ ել։ (Ներգործ․)

|| Ճեղքել. կմ՛ հերձմամբ բաժանել. կամ պատառել: Ղուկ. 23. 45: Իմաստ. 18. 23: Ժողով. 10. 9:

Հերձամէտ. մտի. տաւ. աց. օք: || միտող հերձուածողութեան. և կմ՛ հերձուածս արկանող 'ի մէջ բազմութեան:

Հերձեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || տե՛ս զՀերձանել:

Հերձի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || Է ծառ ինչ խծաբեր, որ հասանի 'ի մեծութիւն կաղնւոյ, և է հոտով նման բեւեկնւոյ: բերէ ընդ պտուղ երիցս 'ի տարւոջ, որ նախնեան զհասունանալն է շառագոյն. իսկ յետ հասանելոյն՝ սեւանայ: հատէ յնկեցնէ զխէժ ինչ. որ կոչի մաստաքէ, որ է ձուլթն, զոր 'ի բերան առեալ ծամեն: Եւ զի 'ի կաթիլ խէժին յայտմանէ ծառոյ՝ հերձեալ լինի կեղեւն իւր. վա այնորիկ ծառս այս կոչեցաւ հերձի, իբր թէ հերձելի, որ 'ի յունաց յորջորջի ակինոս: Դան. 13. 54:

Հերձիկ. ձկի. աւ. աց. օք: || հերձանող. կմ՛ պատառօղ. և կամ բաժանօղ: Իսկ մերթ նշանակէ զհերձուածօղն, կմ՛ զհերետիկոսն: Բայց մինչ ասի հերձիկ աղանդ, իմանի հերձուածողական աղանդն:

Հերձիք. ձեաց. եօք: (անեզական.) || հերձուածք. կմ՛ հերձուածողութիւնք:

Հերձոտեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || պատառոտել. կմ՛ 'ի բազում տեղիս կրկին մասմնոյ զհերձուածս առնել: ռամկ. պօքօտել. կմ՛ ճեղքոտել: 'Ի ճառս հայոց. ժէ:

Հերձուած. ոյ. ով. ոց. ովք: || հերձումն. կմ՛ ճեղքումն, կմ՛ պատառումն. և կմ՛ բաժանումն: Իսկ երբեմն հերձուած կոչի տարաձայնութիւն. կմ՛ երկպառակութիւն, որ լինի 'ի մէջ բազմութեանց, և բաժանէ ըզնա 'ի հակառակ կարծիս: Յով. 7. 43: Գործ. 23. 7: Իսկ մերթ նշանակէ զհերետիկոսութիւն, կմ՛ զաղանդն, որով ոք ուսուցանէ զնորահնար ինչ ընդդէմ կաթուղիկէ եկեղեցւոյ, և ճշմարտութեան, և մուծանէ զբաժանումն 'ի հաւատացեալս: Գաղ. 5. 20: և 2. Պետր. 2. 1:

Հերձուածողութիւն. թեան: || տե՛ս 'ի ներքոյ զՀերձուածութիւն:

Հերձուածութիւն. թեան: || հերձուածողութիւն. կմ՛ հերձուածք. և կմ՛ հերետիկոսութիւն: Նարեկ. ղա:

Հերձուածօղ. ծողի. աւ. աց. օք: || զհերձուածս մուծանօղ, կմ՛ զհերձուածս ունօղ, որով իմանի նա, որ ըստ նորահնար չար վարդապետութեան, կմ՛ ըստ այլոյ որոյ և իցէ մոլար իրի՝ բաժանէ զինքն. և զայլս յեկեղեցւոյն քէ: Մերթ ևս առնանի փոխանակ հերետիկոսի: Տիտ. 3. 10: և Խորէն. Գ. գլ. 30:

Հերձում. հերձի. հերձ. ուլ: (Ներգործ.) || տե՛ս զՀերձանել: Ահմ. 1. 13:

Հերու: (մկբյ ժամանակա.) || յանցեալ տարւոջ. որ և ռամկ. ասի հերու: 'Ի ճառս հայոց. Է:

'Ի Հերուն. հետէ: (մակբայ ժամանակակ.) յանցեալ ամէն մինչև ցայժմ. կմ՛ յանցեալ տարւոյն 'ի վեր: ռամկ. հէրչանց 'ի վեր: 2. Կոր. 8. 10: և 9. 2: Իսկ մերթ 'ի վաղուց հետէ. կմ՛ 'ի բազում ժամանակաց հետէ: ռամկ. շատոյցնէ: 'Ի ճառս հայոց. իզ:

Հերքեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || 'ի բաց վանել. կմ՛ 'ի բաց մերժել. կմ՛ հալածել: Նարեկ. ղզ:

Հեւամ. ացի. ա. ալ: (չէզոք.) || յառաւել աշխատութենէ. կմ՛ 'ի ցաւոյ հիւանդութեան զշունչն սակաւ սակաւ առնուլ. և կմ՛ ընդերկար երկար: որ և ռամկ. ասի հեւալ:

Հեփեստոս. ի. իւ: || է անուն չայ միոյ. որոյ պաշտօղքն ասէին՝ թէ է արարիչ, կմ՛ վերակացու հրոյ: Կիւրղի եղծ. է:

Հեք. հեքոյ. ով. ոց. ովք: || թշուառ. կամ ողորմելի. կմ՛ տառապեալ. կմ՛ վատաբախտ: ռամկ. խեղճ:

ՀԶ

Հզօր. ի. աւ. աց. օք: || զօրեղ. կամ զօրաւոր. կամ քաջ. կմ՛ արի: Եսայ. 6. 1: Յոբ. 19. 6:

Հզօրանամ. ացայ. ցեր. ալ: (չեզ. իրք.) || հզօր լինել. կամ զօրանալ. կամ զօրեղանալ: 1. Յով. 2. 14:

Հզօրապէս: (մակբայ որակական.) || զօրեղաբար. կամ սաստապէս. կմ՛ քաջապէս: Ահմ. 31. 17:

Հզօրեղ. ի. աւ. աց. օք: || կարի հզօր. կամ յոյժ զօրաւոր. կամ քաջազունեղ: 2. Մակ. 3. 26:

Հզօրեղապէս: (մակբայ որակակ.) || զօրեղապէս. կմ՛ յոյժ զօրաւորաբար, և կմ՛ մեծաւ քաջութեամբ: 'Ի Շարականոցի:

Հզօրեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || հզօր առնել. կամ զօրացուցանել. և կմ՛ պնդել և ամրացուցանել:

Հզօրիչ. րչի. աւ. աց. օք: || հզօր առնօղ. կմ՛ զօրացուցիչ: Սաղմ. 17. 19:

ՀԷ

Հէ: (միջարկութիւն կոչական. և մերթ աղաղական.) || ո՜հ. կմ՛ ո՜վ: 'Ի ճառս հայոց. ժը. և ժզ:

Հեգ. հեգոյ. կմ՛ հեգի. ով. աց. ովք: || թշուառ. կմ՛ ողորմելի. կմ՛ տառապեալ. կմ՛ վատաբախտ: Յով. Ոսկ. 1. հատ. ըէ:

Հէհ: (միջարկութիւն հեգնական.) || ե՛հ. կմ՛ վա՜հ:

Հէն. հինի. ինէ. ից. իւք: || յանկարծակի վերավազօղ զօրք. կմ՛ ասպատակիչք և գերօղք. կմ՛ աւազակօղք. և կմ՛ ծովու աւազակք: ռամկ. չէթէճի. կմ՛ ղուղլանչ: 2. Մնաց. 22. 1: Յոբ. 16. 10: և 25. 3: Իսկ մերթ նշանակէ զմարտն, կմ՛ զյարձակմանութիւն վերավազօղ զօրաց. կմ՛ զասպատակութիւն. և կմ՛ զաւազակութիւն եղուզակաց: Ծննդ. 49. 19: Խորէն. Բ. գլ. 56:

Հէնք. հինից. իւք: (անեզական.) || այլայն. կմ՛ ծանականք. կմ՛ խայտառակութիւն. կմ՛

քամահանք. և կմ՝ նախատինք: Նարէկ. հա:
Հէք. հիքոյ. ով. ոց. ովք: || տես զՀէգ: Խո-
րէն. ՚Ը. գլ. 68: և Նարէկ. խա. և լթ:

Հի

Հիանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ. միջ.) || ա-
պուշ մնալ. կմ՝ յափշտակիլ մտօք. կամ
զարմանալ. կմ՝ սքանչանալ: Դան. 4. 16:
Ղուկ. 24. 4:
Հիանշմար. ի. ից. իւք: || զՀիանալի նշ-
մարումն ունող. կմ՝ որոյ տեսութիւնն հիա-
ցուցանէ զմարդիկ: Նարէկ. ՁԲ:
Հիապատում: (նախդրիւ հոլովի.) || հիա-
նալի կերպիւ պատմօղ. կմ՝ զՀիանալիս ճա-
ռօղ: Երբ մերթ հիանալի եղանակաւ պատ-
մեցեալ:
Հիացումն. ցման. մամբ. մանց. մամբք: || ափ-
շութիւն. կմ՝ զարմացումն. և կամ սքանչա-
ցումն: Երգ. 6. 3. և 9:
Հիացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցող.)
|| ափշեցուցանել. կամ զարմացուցանել.
կմ՝ սքանչացուցանել: Նարէկ. ՂԶ:
Հիքար: (շաղկապ մեկնական. և մերթ մկըն
հարցական.) || որդոն. կմ՝ զոր օրինակ. և
կմ՝ որպէս:
Հիգագոյն. գունի. ից. իւք: || Թշուառ-
ագոյն. կմ՝ վատաբախտագոյն. կմ՝ յոյժ
ողորմելի. և տառապեալ:
Հիգանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ. միջ.) || հէգ
լինիլ. ՚ի ողորմելի և վատաբախտ գոլ. կմ՝
թշուառանալ:
Հիգութիւն. թեան: || տես զՀէգութիւն:
Հիդրեայ. րէի. ից. իւք: կամ հիդրայ.
ի. ից. իւք: || է բառ յունական.
որով նշանակի ազգ մի օձի ջրային, որ
ունի զմարմն գեղեցկախայտուց. և զթոյն
չար: Դրամոյ յետոյ առասպելի. ուր հա-
լածեն զինքն. և արձակեալ ՚ի նմա ըմպան
հատ հինգ, վտանգէ զնա յոյժ: Զմանէ առ-
ասպելաբանեն բանաստեղծք, թէ է մի-
շապ հինգ բազմագլուխ, որ լինի ՚ի լիճն
լեռնայ ասացեալ. զորոյ ընդ հատանելն
զգլուխս, խկոյն ելանեն այլք նոյնչափ
թուով. և կմ՝ առաւել ևս: և այս առակ-
րի օրինակ զայնցանէ, զորս որչափ ոք
ջանայ յաղթութիւն ածել, այնչափ առա-
ւել վատթարանան:
Հիզան. (շաղկապ մեկնական. և մերթ մակ-
բայ հարցական.) || որպէս. կմ՝ որդոն.
կմ՝ զոր օրինակ:
Հիլոս. ի. ից. իւք: || է փոքրիկ կենդա-
նի ինչ ջրային, որ ՚ի ներքսն կոկորդելո-
ւոյն մտանէ ընդ բերանն ՚ի յորովայն նր,
և ուտէ զփորոտիսն. և ը նստոյ տեղին նր
արտաքս ելեալ փախչի:
Հիկէն: (շաղկապ մեկնական. և մերթ մակ-
բայ հարցական.) || որդոն. կմ՝ զոր օրինակ.
և կամ որպէս: Խորէն. ՚Բ. գլ. 62:
Հիճակ. ի. աւ. աց. օք: || մորտ. կամ կուճ.
կմ՝ վէճ: Երբ ՚ի ամանէ ծագի հիճեւն:
Հիճեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || կուճիլ.
կմ՝ մարտնչիլ. կմ՝ զաղմուկ յարուցանել.
և կմ՝ վիճիլ:
Հիմ. (մակբայ հարցական.) || ընդէր. կմ՝
վա՞ էր: ռամկ. ինչու: Թուոց. 11. 11:
Հիմէն. ենի. աւ. աց. օք: || է անօթ, կամ
չափ ինչ հեղեղուկ իրաց. ՚ի իւղոյ. ջրոյ.
և այլոց նմանեաց, որ տանի իբրու զհա-
զար ութն հարիւր եօթանասուն և եր-
կու տրամս. ՚ի զշռս հօխայ և կէս. կէս
մնևևին նոյն ընդ դորակին: Ելից. 30. 24:
Դարձեալ բառս՝ հիմէն, որ յունարէն.
և լատիներէն ասի՝ հեմինայ, է անօթ, կմ՝
չափ ինչ՝ որ տանի իբրու զհարիւր քսան
դրամ հեղուկ իրս:
Հիմն. հիման. ամբ. անց. ամբք: || ներքին
մասն շինուածոց՝ ՚ի վր որոյ կառուցեալ
հաստատի բոլոր շինուածն: ռամկ. թէմէլ:
3. Թագ. 5. 17: Եւ յայսմանէ առեալ նմա-
նութբ դնի և ս երբեմն փոխանակ սկզբ-
բան, կմ՝ արմատոյ: Իսկ 4. Թագ. 16. 18.
ուր ասի՝ հիմն աթոռոյն, իմանի՝ հասա-
կարճ սիւն շինեցեալ ՚ի տաճարին. ՚ի վր
որոյ հովանոց դ՛ր. ուստի՝ յորժամ թա-
գաւորն գայր ՚ի տաճարն, դնէին զաթո-
ռն անդ՝ ուր նստէր. և այս 4. Թագ. 23.
3: և 2. Մնաց. 34. 31. սիւն կոչի. ՚ի վր որոյ
դնիւր աթոռ:
Հիմնադիր. դրի. աւ. աց. օք: || զՀիմն դնօղ.
կմ՝ զհիմունս արկանօղ: Նարէկ. ՚ի գովեստ
առաքելոց:
Հիմնադրեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) ||
զհիմն դնել. կմ՝ հիմնել. և կմ՝ ՚ի հիմանց
կանգնել: Նարէկ. ՂԲ. և ՚ի գով. խաչին:
Հիմնադրութիւն. թեան: || դնումն հիման.
կմ՝ հիմնարկութիւն. կմ՝ հաստատութիւն: Նա-
րէկ. ՚ի գով. խաչին:
Հիմնակարգեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.)
|| հիմնել և կարգել. կմ՝ առհմանադրել: իսկ
մերթ զհիմն արկանել. կմ՝ դնել զսկիզ-
բունս իրիք. և ըստ այսմ կարգելն զբնա-
բան ինչ առ ՚ի խօսիլ զնմանէ, ասի հիմ-
նակարգել:
Հիմնակարգութիւն. թեան: || դնումն և կար-
գումն հիման. և կամ կարգեցեալ և եդեալ
հիմն. և ըստ այսմ բնաբանքն, զորոց լինի
ճառ, կամ մեկնութիւն. ըստ որում են իբրև
զհիմն բանի, հիմնակարգութիւն կոչին: Ը.
կէ. 1. հոփ. Ժ:
Հիմնայատակ. (նախդրիւ հոլովի.) || այն,
որ քակեցեալ և աւերեալ լինելով՝ մինչև
ցհիմունս և ցյատակս հասուցեալ. և ըստ
կմ՝ քանդեցեալ. և յատակեցեալ. և ըստ
այսմ ասի՝ հիմնայատակ քաղաք. կմ՝ տուն.
և այլն:
Հիմնանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ. միջ.) || հի-
մնաւորիլ. կմ՝ հիմնիլ. կմ՝ ՚ի հիմանց կեր-
տիլ: Խորէն. ՚Բ. գլ. 29:
Հիմնարկեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ. և
մերթ չէզոք.) || արկանել զհիմն շինուա-
ծոյ իրիք. և կմ՝ հիմնել: ռամկ. [illegible]:
2. Եզր. 3. 6: Նարէկ. հա:
Հիմնարկութիւն. թեն: || տես զՀիմնադրութիւն:

Հիմնադրկու. ոճի. ու. այ. գք: || զհիմն դնող. կամ զհիմն արկանող: և մերթ նմանութեամբ ա_ ռեալ նշանակէ զսկզբնաւորողն:

Հիմնայեղեալ. յեղայ. ով. ոց. ովք: || հիմամբ հաստատեցեալ. կամ հիմնեցեալ. կամ արմատացեալ: Նարէկ. 'ի գով. սուրբ:

Հիմնաւոր. ի. ու. այ. գք: || ունող զհիմն. կամ հիմնեցեալ: Իսկ մերթ հաստահիմն. կամ հաստատուն: Մերթ և գլխաւոր. կամ նախապետական:

Հիմնաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հիմնել. կամ հաստատել, և ամրել: Նարէկ. 'ի յիշատակագիրն:

Հիմնափայլեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի հիմանց փայլեցուցանել. կամ բոլորովին պայծառ առնել: 'Ի շարակնոցի:

Հիմնափոր. ի. իւ. եց. իւք: || փորող զտեղի հիմանն առ 'ի արկանել զհիմն. կամ նա՛ որ փորէ զհիմն իւրեք շինուածոյ առ 'ի կործանել զնա. և այլն: Մծբն. ժթ:

Հիմնեցուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցողակ.) || հիմնել. կամ հիմնաւորել. զի առաւել [illegible] է առ 'ի զարդ:

Հին. հնոյ. ով. ոց. ովք: || հնացեալ. կամ անցեալ. կամ մաշեալ. որ և ռամկօր. ասի, հին: Ղեւտ. 26. 10: Մարկ. 2. 21. և 22: Իսկ մերթ վաղեմի. կամ վաղնջական. և ըստ այսմ ասի. հին առասպել. կամ հին պատմութիւն. և այլն: 1. Թագ. 24. 14:

Հինաւուրց: (Նախդրիւ հոլովի.) || հնացեալ աւուրբք. կամ բազմաժամանակեայ: կամ յոյժ ծեր: Յոբ. 15. 10: և Դանիէ. 7. 9:

Հինգ. հնգի. իւ. իւց. իւք. կամ օք: || է թիւ բացարձակ. և նշանակէ զկէսն տասին. որ ռամկ. ասի՝ հինգ: Ղուկ. 9. 13:

Հինգամեակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն իրն. կամ գործն. կամ պաշտօնն. և կամ այլ ինչ նըմանն, որ 'ի հինգ տարւոյն միանգամ լինի: 2. Մակ. 4. 18: Իսկ մերթ նշանակէ զայն. որ տևէ զհինգ ամս. և կամ է հնգամեայ:

Հինգամեան. մենի. իւ. եց. եւք: || հնգեմեան. այն, որ է հնգից ամաց: ռամկօր. հինկտարեան: Ղեւտ. 27. 5:

Հինգեմեան. ենի. իւ. եց. իւք: || Նոյն է ընդ վերնոյն: Ղեւտ. 27. 6:

Հինգերորդ. ի. ու. կամ իւ. աց. օք: || է թիւ դասական, որով նշանակի վերջինն հնգից դասաւորեցելոց. Երեմ. 1. 3: Իսկ մերթ է մակբայ. և նշանակէ՝ հինգերորդաբար:

Հինգերորդեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զհինգերորդ մասն ցորենոյ. կամ այլոց ի և իցէ իրաց առնուլ: Ծննդ. 41. 34: Իսկ մերթ զհինգերորդ մասն տալ: Ծնն. 47. 26:

Հինգկանգնեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || ըղ հինգ կանգուն բարձրութիւն. կամ երկայնութիւն ունօղ. և կամ որ հասանի 'ի չափ հինգ կանգնոյ: 1. Մնաց. 11. 23:

Հինգկնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հնգապատկել. կամ հնգիցս կրկնել: Ագաթ: Եւ մերթ առեալ լինի փոխանակ բազմապատկելոյ. կամ բազմիցս կրկնելոյ:

Հինգշաբաթեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ պարունակէ յինքեան զտեւողութիւն հնգից շաբաթուց. և ըստ այսմ ասի՝ հինգշաբաթեան ժամանակ: 'Ի Հար. հարց. Ե:

Հինգպատիկ. տկի. աւ. կամ իւ. աց. օք: և մերթ մակբայ քանակական: || հնգապատիկ, այս փոխանակ միոյն հինգ. կամ հինգ աստիճանաւ առաւել քան զմին: Խորէն. Բ. գլ. 85:

Հինգօրեայ. էի. իւ. եց. եւք: || այն՝ որ է հնգից աւուրց. կամ որ տևէ զհինգ աւուրս: Իսկ 2. Մակ. 10. 35. ուր ասի, իբրև օրն հինգօրեայ շաբաթուց լուսանալ կամէր. իմանի՝ հինգերորդ օր շաբաթուն:

Հինեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զառեջս կտաւոյն, որ գործել պարտի՝ պատրաստել: Եւ այս մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուին 'ի գործածի. զի գրոց լեզուաւ ասի՝ հենուլ:

Հինինեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || շտապել. կա՛ տագնապել. կամ խուճապեցուցանել. այս փութացուցանել:

Հիպատ. կամ հիւպատ. ի. իւ. եց. իւք. կամ աւ. աց. օք: || տե՛ս զՀիւպատոս:

Հիպատոս: || տե՛ս զՀիւպատոս:

Հիպատոսութիւն. թեան: || տե՛ս զՀիւպատոսութիւն: Կիւրղի պարապմանց:

Հիպերէտ. կամ հիւպերէտ. ետի. աւ. աց. օք: || է բառ յունական, և նշանակէ սպասաւոր, կամ պաշտօնեայ. կամ ծառայօղ. և կամ փոքրաւոր: Խորէն. Գ. գլ. 14:

Հիպէս: (շաղկապ մեկնական. և մերթ մակբայ հարցական.) || որպէս. կամ զոր օրինակ. կամ որգոն:

Հիռ: (Նախդրիւ հոլովի.) || պտոյտ. կամ շրջանակ. կամ ծիր ի և իցէ իրաց, որ բոլոր առնու զնոքօք: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. հիռ գալ. և նշանակէ. շուրջ գալ. կամ շրջիլ. և կամ շրջանակապատ առնել. ոնց առնէ երկինքն: Եւ կամ այսպէս. հիռ շրջանակել. և նշանակէ. շուրջ պատել. կամ շուրջանակի պարփակրել զինքը: Լամբր:

Հիռական. ի. աւ. աց. օք: || բոլորաշրջական. կամ շրջապատական. և կամ պտուտական:

Հիռամ. ացայ. ա. ալ: (ընդմիջ.) || պտուտել. կամ շրջանակել. կամ շրջապատել. կամ շրջել:

Հիր. հիրի. իւ. աց. օք: || Նոյն է սա ընդ բառիս՝ հիրիկ. որ մերթ նշանակէ զծիածանն. այս զծիրանի գօտին. և մերթ զխոտ ինչ բազմերանգ, և գեղեցկագոյն: Եւ յոյժ մանէ առեալ բառս հիր, երբեմն գնի փոխանակ ծիրանւոյ. և երբեմն փոխանակ այլ նմանագին կապուտակի. ըստ որում այսպիսի գոյնքս նկատեալ լինին 'ի ծիածանն: Աւասիկ Եզեկ. 23. 6. ուր ասի. Զգեցեալ հիրս՝ և կարմիրս. իմանի, ազնիւ կապուտակն, և կարմիրն: Իսկ Եզեկ. 27. 24. ուր ասի. հիր և կարմիր՝ և կապուտակ. նշանակի ծիրանի և կարմիր և կապուտակ:

Հիրիկ. րկի. աւ. աց. օք: || է բառ յունական, որով մերթ նշանակի աղեղն երկնից. այս ծիածանն: ռամկօր. ծիրանի գօտի: Իսկ մերթ խոտ ինչ անուշահոտ, որոյ արմատն

խսկ է հրաշալի, և զմարդն տախալէ՛ ի փոխաւ. Ունի զտերև պարարտ, և երկայնաձիգ, և բազմերանգ գունով փայլեալ իբրև զծիածան, որոյ վն խսկ կոչեցաւ հիրիկ: Զայս բոյս բազում անգամ քաղեալ 'ի գործ ածեն 'ի զանազան ծխանելիս, և 'ի դեղորայս. ոսկ և 'ի հնումն 'ի հանդերձանս իւղոյ օծման: Ելից. 30. 24:

Հիմանդ. ի. աւ. ազ. գք: ‖ ցաւագար. կմ ղուրկ յառողջութէ. կմ տկար. որ և ռամկ. ասի՝ հիւանդ. Մթ. 10. 8:

Հիմանդագին: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ հիմանդագոյն. կմ կարի հիմանդ: 2. Տիմ. 4. 20:

Հիմանդամիտ. մտի. իմ. ազ. գք: ‖ խօթամիտ. կմ տկարամիտ. կմ թմրեալ, և հեղգ միօք. և կամ դանդաղկոտ առ 'ի իմանալ: Եբր. 6. 12:

Հիմանդանամ. ացայ. ացիր. նալ: (ընդ միջ.) ‖ տկարանալ. կմ հիմանդ, և ցաւագար լինել. և կմ ախտանալ: Յոհ. 11. 3:

Հիմանդանոց. ի. աւ. ազ. գք: ‖ բնակարան ինչ, ուր հիմանդքն զետեղին առ 'ի խնամարկել: Խորէն. գ. գլ. 20:

Հիմանդաքայլ. ի. իմ. ից. իւք: ‖ նման հիմանդի քայլօղ. կմ յամրընթաց իբրև զհիմանդ. և կմ տկար և անզօր 'ի քայլելն: 3. Թագ. 4. 5:

Հիմանդոտ. ի. աւ. ազ. գք. կմ իմ. ից. իւք: ‖ հարեալ հիմանդութբ. կմ ցաւոտ. կմ ցաւագար: ռամկ. հիւանդոտ: Մակ. 1. 8:

Հիմանդութի. թեան: ‖ խօթութի. կմ ցաւագարութի. և կմ տկարութի: Յոհ. 5. 5:

Հիւթ. թոյ. ով. ոց. ովք: կմ իմ. ից: ‖ խոնաւութի ու և իցէ իրի: Իսկ մերթ նշանակէ զու և իցէ նիւթս. կմ զնիւթական իրս: 2. Թագ. 2. 26: և Նարեկ. ղէ: 'ի ձայնաց. թ: Եւ մերթ մինչ ասի՝ հիւթ երկրի՝ նշանակէ զմարմինն, կամ զզանգուածն երկրի, ք զհողն հանդերձ թանձրութբ, և խոնաւութբ, և խորութբ: Մթ. 13. 5: և Մրկ. 4. 5:

Հիւթական. ի. աւ. ազ. գք: ‖ նիւթական. կմ մարմնական: Յհ օրհն:

Հիւթականութի. թեան: ‖ նիւթականութի. կմ մարմնականութի: Նարեկ. ղ:

Հիւթանիւթ. ի. իմ. ից. իւք: ‖ հիւթ և նիւթ. կմ նիւթական իր. կմ հոլանիւթ, ք այն, որոյ նիւթն է 'ի հողոյ: Յհ օրհն: Կիւրղի Եղծ. Է:

Հիւթաւոր. ի. աւ. ազ. գք: ‖ նիւթաւոր. կմ մարմնաւոր. կամ հողեղէն: Նարեկ. հէ:

Հիւթեղ. ի. իմ. ից. իւք: ‖ այն, որոյ հիւթն է բազում և առատ. կամ որ է պարարտ. կամ մարմնեղ:

Հիւծ. ի. իմ. ից. իւք: ‖ հիւծեցեալ. կամ նիհարացեալ. և կմ հաշեալ և մաշեալ:

Հիւծագոյն. գունի. իմ. ից. իւք: ‖ առաւել հիւծեցեալ. կմ մաշեցեալ. կամ նիհարացեալ. և կամ վտատագոյն:

Հիւծիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) ‖ մաշիլ. կմ նիհարանալ. կամ ծիւրիլ. կմ վատիլ. կմ թալկանալ: Ոսկե. 2. հաս. ըէ:

Հիւծումն. ծման. մամբ. մանց. մամբք: ‖ մաշումն. կամ ծիւրումն. կմ նիհարացումն: Խորէն. գ. գլ. 46: Նարեկ. խը:

Հիւղ. ի. իմ. ից. գք: ‖ գուեհկական խուղ. կամ խրճիթ՝ շինեցեալ 'ի պարտիզի, ուր պարտիզպանքն պահեն զմրգս. կմ նշէն 'ի գիշերի: որ ռամկ. ասի աւածուխ: Սաղմ. 78. 1: Եսայ. 26. 18: Իսկ մերթ նշանակէ զհիւղէն, զոր առեցես զկնի:

Հիւղանակ: ‖ տես զհեղինակ:

Հիւղէ. կմ հիւլէ. ի. իմ. ից. իւք: ‖ է բառ յունական, որով նշանակի նիւթ. կամ տարր: Եւ մերթ մանրամաղ փոշին, կմ շամանդաղն, որ 'ի յօդն երևի 'ի շողն արեգական. ռամկ. հիւլէ:

Հիւղէական. ի. աւ. ազ. գք: ‖ այն հմ, որ հիւպատականի առ հիւղէս: Իսկ մերթ հիւղէական կոչին ոմանք փիլիսոփայք, որք զմակարդագործական անբաժանելի հիւղէս զնեն գոլ սկզբունս մարմնականաց իրաց:

Հիւղինակ. կմ հիւղանակ. ի. աւ. ազ. գք: ‖ տես զհեղինակ: Յհ օրհն:

Հիւպատեան: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ հիւպատոսական: Իսկ 'ի Խորէն. բ. գլ. 47. հիւպատոսի, իբրև զհիւպատեան հռոմայեցւոց, խմանի՝ իբրև զհիւպատոսն հռոմայեցւոց. կամ իբրև զհիւպատոսական ատենութի հռոմայեցւոց:

Հիւպատոս. ի. աւ. ազ. գք: ‖ է բառ յունական, որով նշանակի՝ բդեշխն, ք ծայրագոյն իշխանն. և կմ պետն, որ իշխէ իրագոյն իշխանն. և կմ իշխանաց մեծ հանրական ծերակուտին, կմ իշխանաց մեծ թագաւորութէ: 1. Մակ. 15. 16: Մերթ և ս նշանակէ զգլխաւոր դատաւորն քաղաքի. և կմ զիշխանն, որ առաքի ուրեք իբրև զփոխանորդ արքայի:

Հիւպատոսութի. թեան: ‖ բդեշխութի. ք ծայրագոյն իշխանութի, որ 'ի վր ծերակուտի. կմ իշխանաց թագաւորութի: Խորէն. գ. գլ. 21. և 22: Եւ կմ գլխաւոր իշխանութի. կմ դատաւորութի 'ի վերայ մեծ քաղաքի:

Հիւպերէտ: ‖ տես զհիպերէտ:

Հիւս. ոյ. իմ. ից. իւք: ‖ հիւսուածք հերաց. և կմ հիւսեցեալ գէսք. կմ հերք կանանց, զոր բազում անգամ յօրինել ակեման զարդուք՝ 'ի կախ թողուն զգլխոյ իւրեանց: Եզեկ. 7. 5: Եսայ. 3. 19: 1. Տիմ. 2. 9: և 1. Պետր. 3. 3: Իսկ մերթ նշանակէ ընկ հիւսուածն, կամ զյօրինուածն բանից, և հիւսուածն, կամ զյօրինուածն բանից, և այլոց իրաց: Լամբրոն: Մերթ և ս նշանակէ զմեծ գունդն ձեան, որ հոլովելով սահի 'ի բարձրաբերձ լերանց մինչև 'ի ստորոտն, և միանգամ անցանողացն է այն

Հիւսակ. ի. աւ. ազ. գք: ‖ հիւսեակ. ք հիւսեալ և յօրինեալ հերք գլխոյ կնոջ. կմ այլ մարդոյ: Ոսկե. 2. հաս. ի: Իսկ մերթ նշանակէ զհիւսուածս, կմ զյօրինուածս իրաց: Ի թէ հերաց իցէ, և թէ այլոց իրաց: Ոսկե. 1. հաս. ժէ:

Հիւսանեմ. հիւսի. ակր. եհիւս. սից. սցես. հիւս. կմ սեա. եալ: ‖ տես զհիւսել: Յո

դէն. 10. 3: և Եզեկ. 24. 17:

Հիւսեակ. եկի. ան. ացն. օք: || տե՛ս զՀիւ-սակ:

Հիւսեմ. եցի. եա՛. եալ: (Ներգործ.) || ընդ-միմեանս ագուցանելով շարամանել զհերս՝ կամ զժապաւէնս. և զայլս նմանս: ռամկ. հիւսել: Իսկ մերթ նշանակէ նիւթել. կամ յօդել. և կամ յօրինել: Խորէն. գ. գլ. 65: Նարեկ. զդ:

Հիւսիս. ոյ. ով: || է մին 'ի չորից կողմանց աշխարհի, որ է յաջակողմն արևելից, և հանդէպ հարաւոյ: Սաղմ. 88. 13: Ծնն. 13. 14: Իսկ մերթ հողմն հիւսիսային: Երգ. 4. 16:

Հիւսիսաբնակ. ի. աւ. աց. օք: || 'ի հիւսի-սային կողմն բնակող:

Հիւսիսախաղաց: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի հիւսիսոյ խաղացեալ. որ եկեալ. կամ առ հիւսիս խաղացեալ. որ գնացեալ:

Հիւսիսական. ի. ան. աց. օք: || հիւսիսային. կամ 'ի կողմն հիւսիսոյ բնակող:

Հիւսիսակողմն. մանն. մանք. անց. անց: || կողմն հիւսիսոյ:

Հիւսիսային. այնոյ. ով. ոց. ովք: || այն ամ, որ վերաբերի առ կողմն հիւսիսոյ, որպիսի է հողմն, որ շնչէ 'ի հիւսիսոյ կողմանէ. կամ մարդիկք բնակեալք յայնմ կողման. և այլն:

Հիւսիսի. սոյ. եան: || հիւսիս. կամ հիւսի-սային կողմն: Այն զի ասա՛ է, յարի ոմն խորև զմանին վայելչական. որ ոչ այլայլէ զնշանակութիւն. այլ յայտ է 'ի բառէս յայս մանէ՝ արծիւ. որ բաղմիցս գրի արծուի: Եւ ըստ այսմ ասէ Նարեկ. 'ի ճէ. երգոցն. գնամ հիւսիսի. և ե՛կ հարաւ: Եւ 'ի Խորէնա. ե. գլուխ. 37. ասի. զհիւսիսեաւ շինէ քա-ղաքս: ըստ այսմ է և Զնկ. 1. 11: Թագաւ. 2. 25: Եզեկ. 40. 44. և այլն:

Հիւսկէն: (Նախդրիւ հոլովի.) || հիւսուա-ծոյ. կամ ընդ միմեանս ագուցեալ, և հիւ-սեցեալ. կամ շղթայագործեցեալ: Ելից. 28. 14. և 22: 39. 4. և 15. և 21:

Հիւսն. սան. սամբ. հիւսունք. սանց. սամբք: || արուեստաւոր, որ զփայտակերտս շինէ. ռամկ. [illegible]. կամ փողպաճի: 2. Թագ. 5. 11: Եսայ. 40. 19: և 44. 13: Մարկ. 6. 3: Իսկ Սիր. 38. 29. ասի. ասէ՝ հիւսն երկաթոյ, խմա-նի դարբինն, որ շինէ զերկաթեղէնս: Իսկ մերթ նշանակէ արուեստաւոր հիւսող և յօրինող բանից. և այլոց նմանեաց: Խո-րէն. Յ. գլ. 31:

Հիւսնեմ. եցի. եա՛. եալ: (չէզոք.) || զհիւ-սնութիւն առնել. կամ զհիւսնական արուեստ 'ի գործ ածել: Կորիւն. ... ժթ:

Հիւսնութիւն. թեան: || գործ հիւսնական. և կամ արուեստ հիւսան, որով կազմին փայ-տեղէն կերտուածք: ռամկ. փէօլէկնութիւն: Ելից. 31. 5:

Հիւսուած. ոյ. ով. ոց. ովք: || հիւսուածն. կամ յօրինուած. կամ յօդուած: Նարեկ. կէ:

Հիւսուածոյ. ոյէ. ին. ից. իւք: || հիւսեցեալ. կամ հիւսուածական: 'Ի Վարս հարց. կթ:

Հիւսում. հիւսման. հիւսմամբ. հիւսմունք. հիւսմանց: (Ներգործ.) || մերթ նշանակէ՝ հիւսել զհերս. կամ զթելս. և զայլս նմանս: Իսկ մերթ նշանակէ՝ յօդել. կամ յօրինել զբանս, և զայլս այնպիսիս: Յհ. ...:

Հիւսումն. ման. մամբ. մանց. մամբք: || ընդ-միմեանս ագուցմամբ շարամանութիւն հե-րաց. կամ թելից. կամ բանից, և այլոց նմանեաց:

Հիւր. ոյ. ով. ոց. ովք. կամ իւ. ից. իւք: || օտարական. կամ պանդուխտ ի-ջևանեալ 'ի տան այլոյ: ռամկօրէն մի-ւսաֆիր: 2. Թագ. 12. 4: Սաղմ. 38. 13: Որպէս և մարգարէն յիշեալ՝ որում եղև 'ի խորս ծովուն, որ ոչ էր իւր տեղի. այսպէս հիւր անդնդոց. ըստ գրի 3. Մակ. 6. 7:

Հիւրամեծար. ի. իւ. ից. իւք. կամ աց. օք: || մեծարանօք զհիւրս ընդունող. և կամ մեծարող. և յարգելի հիւր: 'Ի ճառս հարց. նզ:

Հիւրամեծարութիւն. թեան: || մեծարումն հիւրոց. և կամ մեծարանօք, և յարգութեամբ հիւրընկալութիւն:

Հիւրանոց. ի. աւ. աց. օք: || տեղի. կամ բն-նակարան լինել, ուր ընդունեցեալ լինին հիւրք:

Հիւրասէր. րասիրի. աւ. աց. օք: || սիրող հիւրից, կամ սիրով ընդունող զհիւրս: 2. Մակ. 6. 2: և 1. Տիմ. 3. 2:

Հիւրասիրութիւն. թեան: || սէր ընդունելոյ զհիւրս. կամ սիրով ընդունումն հիւրից: Հռովմ. 12. 13:

Հիւրընկալ. ի. իւ. աց. օք: || ընդունող 'ի տուն զհիւրս. կամ օթևանս առնող օտա-րաց: Աչգաւ:

Հիւրընկալեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || ընկալնուլ. կամ ընդունել 'ի տուն իւր զհիւրս: 'Ի ճառս հարց. ժդ:

Հիւրընկալութիւն. թեան: || ընկալումն. կամ ընդունումն հիւրից:

Հիւրութիւն. թեան: || օտարութիւն. կամ պան-դխտութիւն, որով ոք օթևանի 'ի տան այ-լոյ: ռամկ. միւսաֆիրութիւն: Աչաւ. 20. 16:

Հիփոստազիզ. զզի. աւ. աց. օք: || է բառ յունական. որ թարգմանի՝ ենթադրե-ցեալ. որ 'ի ներքոյ եդեալ, որով նշանա-կի անհատ գոյացութիւն որ՛ ինչ և իցէ բնու-թեան. և զի այսպիսի գոյացութիւնս ենթա-կայ լինելով զնի 'ի ներքոյ պատահմանց, վս այսորիկ 'ի յունաց անուանեցաւ հի-փոստազիզ: Բայց երբեմն առեալ լինի մասնաւորաբար փոխանակ անձին, որ է անհատ գոյացութիւն բանական բնութեան: Սբն. Թովմա. 1. մասն. խնդ. 29. յօդ. 2:

Հիքացեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || Թշուառա-ցեալ. կամ ողորմելի եղեալ. կամ աղքատացեալ:

Հիքանամ: || տե՛ս զՀիքանալ:

Հիքեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || տա-ռապել. կամ աղքատանել. կամ նախատել. կամ անարգել:

Հիքութիւն. թեան: || Թշուառութիւն. կամ ո-ղորմելութիւն. կամ վտանգաւորութիւն: 'Ի ճառս հարց. ծզ:

ՀԼ

Հլու. (Նախդրիւ հոլովի.) || Հպատակ. կմ լսօղ. կմ անսացօղ. կամ հնազանդ: Աղաւէ. 21. 28: Իսկ մերթ նշանակէ զզգաստն. կմ զհեզն:

Հլութիւն. թեան: || Հլու լինելն. կմ հնազանդութիւն. և կմ լսողութիւն ձայնի հոգևոր, և մարմնաւոր հարց: Աշգաբ:

Հլուլ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զՀլու:

ՀԾ

Հծծեմ. եցի. եա՛. եալ: (չեզոք.) || չչնչե. լով հարցանել զիրերարս. կամ խնդրել որոնմամբ զիր ինչ 'ի մէջ իւրեանց: ռամկ. փոփսալով հարցնել: Մարկ. 1. 27:

ՀՄ

Հմակեր. ի. աւ. աց. օք: || զհմուտ, և զգանեալ իւրս ուսօղ. որպիսիք են գաղանք. և կմ գազանային մարդիկ, որք ուտեն ըզ միս առանց եփելոյ:

Հմայեակ. կմ հմայեկ. եկի. աւ. աց. օք: || հմայելոյ գործիք. կմ կախարդական և հե. թանոսական բժժանք, զոր ոմանք յախ. մարաց, և յանհաւատից կախեն զպարա. նոցէ, կմ պահեն 'ի վր իւրեանց: ռամկ. համայիլ: Նարէկ. ղէ: Դարձեալ բառս հը մայեակ է անուն միոյ 'ի զօրավարացն վար դանանց, որ նահատակեցաւ:

Հմայեմ. եցի. եա՛. եալ: (չեզոք. և մերթ ներ գործ.) || դիւթել. թ գուշակել զապա. գայս 'ի ձեռն արտաքին նիւթոց. որգոն. 'ի ձեռն պղպջակաց ջրոց. կմ 'ի ձեռն հողմոյ. կմ 'ի ձեռն շարժման տերևոց ծա ռոց. կմ թռչման հաւուց. և այլոց սոյն. պիսեաց: Ղեւ. 19. 26: և 4. Թագ. 17. 17: Եզեկ. 21. 21: Սակայն Ծնն. 44. 5. ուր ասի հմայել բաժակաւ զհանապազորդն յոյժ. փոյ. ոչ իմանի մոգական արուեստիւ դիւ թելն, այլ հարմամբ բաժակի կեղծական գուշակութն. վն զի գիտելով նա զկարգ եղբարց իւրոց 'ի նստուցանելն զնս 'ի սե ղան, հարկանէր զբաժակն, և երևեցուցա նէր զինքն ըստ հնչման բաժակին նստու ցանել զնս կարգաւ. զոր ոչ գիտելով եղբայ րայցն համարելին թէ իբրև զինքեանս գիտութ հմայեր: Մերթ ևս բայիւս հմայել նշանակի 'ի նբ գլրս փորձել. թ անցեալ գործոյն ստուգապէս գիտել զիր ինչ. կմ փորձիւ հասու լինել: Ծնն. 30. 27: և 3. Թագ. 20. 33:

Հմայութիւն. թեան: || տե՛ս 'ի ներքոյ զՀմայք:

Հմայք. ից. իւք: (անեզական.) || հմայութիւն. որ է դիւթական գուշակութին ինչ ապագա. նեաց. զոր առնեն 'ի ձեռն նիւթական ի րաց, թ հայելով և քննելով զշարժումն օդոյ, կմ հողմոց. և կմ զդիրս և զգոյն լեր դին զենեալ կենդանեաց. զթռիչս և ըզ կռինչս հաւուց. և կմ զորպիսութիւս այ լոց իրաց. և ապա ըստ այնց նախապատ մէն զլինելոցն: յորում և բազում անգամ լինի կուսումն դիւաց, զի ցուցցեն զպատ նիսն: Թուոց. 23. 23: և 24. 1: 1. Թագ. 15. 23: Երեմ. 27. 9:

Հմուտ. հմտի. իւ. աց. օք: || տեղեակ. կմ խելամուտ. կմ վարժ. կմ գիտակ. կմ ա. ւոր: Ծննդ. 25. 27: և Թուոց. 24. 16:

Հմտագոյն. գունի. իւ.ից. իւք: || առաւել տեղեակ. կմ յոյժ հմուտ:

Հմտական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ. որ լի րաքերի առ հմուտս, թէ գործ իցէ, թէ բան, և թէ այլ ինչ: Իսկ մերթ ստոյգ հմտացեալ. կմ փորձ և խելամուտ. և կամ հանճարեղ: Նարէկ. ղթ:

Հմտանամ. ացայ. ցիր. ալ: (չեզոք.) || հմուտ լինել. կմ տեղեկանալ. կմ վարժիլ:

Հմտասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող հմտութեան. և կմ ստոյգ հմտացեալ:

Հմտավարժ. ի. իւ. ից. իւք: || ստոյգ հմուտ և վարժ. կմ յոյժ հմտացեալ և վարժեցեալ: Նարէկ. 'ի գովեստ առաքելոց:

Հմտացուցանեմ. ցուցի. ցի. անել: (անցո. ղակ.) || հմուտ առնել. կմ տեղեկացուցա նել. և կմ վարժ և կիրթ առնել:

ՀՆ

Հնազանդ. դի. աւ. աց. օք: || հլու և վա ղեմի իրաց, կմ պատմութեանց գիտակ և տեղեակ: Իսկ մինչ ասի հնագէտ պատ մութեան, իմանի հնագիտական. կմ 'ի հնոց գիտացեալ վաղեմի պատմութիւն:

Հնագրութիւն. թեան: || գրուածք վաղեմի ի րաց, կմ պատմութեանց. և կմ հին և վաղե մի գրեցեալ ճառք և պատմութիւնք: Խորէն. ա. գլուխ. 18:

Հնազանդ. ի. իւ. ից. իւք: || հպատակ. թ նա որ զկամս իւր 'ի ներքոյ կամաց այլոց դնէ. և կմ ըստ կամաց այլոց առնէ զգործս. կմ որ է 'ի ներքոյ իշխանութեան այլոց ան կեալ: Հռոմ. 10. 16: 1. Պետր. 2. 13:

Հնազանդական. ի. աւ. աց. օք: || հնազան դելի. կամ այն ամ. որ վերաբերի առ հը նազանդութիւն. կմ առ հնազանդն:

Հնազանդեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || հնազանդեցուցանել. կամ հպատակ առ նել. կմ ընդ հնազանդութեամբ նուաճել: Սաղմ. 143. 2: և Իմաստ. 18. 22:

Հնազանդեցուցանեմ. ցուցի. ցա՛. նել: (ան ցաւ.) || հպատակ և հնազանդ առնել. կմ ընդ հնազանդութեամբ նուաճել: 1. Կորնթ. 15. 28:

Հնազանդիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակր.) || 'ի ներքոյ կա. հպատակիլ. կմ զկամս իւր 'ի ներքոյ կա մաց այլոց դնել. և կմ զկամս այլոց կատա րել: Իմաստ. 14. 15: Մարկ. 1. 27:

Հնազանդութիւն. թեան: || հպատակութիւն. կմ կամաւորական նուիրումն կամաց առ 'ի կամիլ զայն, զոր հրամայօղն առաջարկէ: 1. Թագ. 15. 22:

Հնախօս. ի. իւ. ից. իւք: || զհնոյ ժամանա կէ, կմ զհնագոյն իրաց պատմօղ. կմ խօ սօղ: Իսկ մերթ նշանակէ հին և վաղեմի պատմիչն: Խորէն. ա. գլ. 5:

Հնախօսութիւն. թեն: || Ճառք. կմ բանք հին և վաղեմի

վաղեմի իրակութեանց․ կմ՛ պատմութեանց։ Եւ մերթ՝ հին և վաղեմի պատմութիւն, կամ Ճառ․ Խորէն․ Գ․ գլ․ 1։

Հնանամ․ ացայ․ ցիր․ ալ։ (ընդմիջ․) ‖ հին լինել․ կամ ընդերկար ունելով մաշիլ և մերձենալ յապականութիւն․ և կմ՛ ծերանալ։ Եբր․ 8․ 13։ և Ցեր․ 13․ 28։ Իսկ Եսայ․ 65․ 22․ ուր ասի՝ գործք ձեռաց նց հնասցին, է ոճ ինն․ որով իմանի յոյժ երկարատև լինելն։

Հնար․ կմ՛ հնարք․ ից․ իւք։ ‖ հնարագիտութիւն․ կամ այն, որ ՚ի ձեռն ուշիմութեան, կմ՛ խորագիտութեան ուրուք հնարի․ և լինի․ թէ բան ինչ․ թէ արհեստ, և թէ այլ ինչ գործ։ 2․ Մնաց․ 2․ 14։ Իսկ մերթ նլք․ կմ՛ Ճարակ․ գ Ճար։ Մերթ ևս նշանակէ զծածուկ նենգութիւն, կմ՛ զդաւաճանութիւն իմաստելոյ․ և կամ զխորամանկութիւն։ Եփես․ 6․ 11։ Մերթ ևս բառս հնար ընդ բայի շարակցեալ՝ նշանակէ զկարելին․ ունդ մինչ ասեմք․ եթէ հնար է․ իմանի՝ եթէ կարելի է։ Մատթ․ 26․ 39․ և 42։ Գործ․ 20․ 16։ Իսկ ՚ի Յհ ողբէն՝ ուր ասի՝ Այլ որ հնարգես անհնարից․ իմանի՝ հնարօղ․ կմ՛ Ճար անօղ։

Հնարագէտ․ գիտի․ ատ․ աց․ օք։ ‖ գիտօղ զհնարս․ և զելս այնպիսեաց իրաց, զորս կամի առնել․ կամ խորագէտ․ և կմ՛ խորամանկ։

Հնարագիտութիւն․ թեան։ ‖ գիտութիւն հնարից, որով ոք հնարէ զինչ․ կմ՛ հնարք․ կմ՛ խորագիտութիւն․ կմ՛ հանՃարեղութիւն։ Իմաստ․ 6․ 17։ և 14․ 12։ և 15․ 4։

Հնարագիւտ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ զհնարս և զՃարս գտանօղ․ կմ՛ հնարագէտ։

Հնարագործ․ ի․ իւ․ աց․ օք։ ‖ զհնարս գործօղ․ կամ հնարաւորիչ։

Հնարագիր․ գրի․ իւ․ աց․ օք։ ‖ հնարագործ․ կամ զհնարս կործանման դնօղ․ կամ որոգայթադիր։ Նարեկ․ ծճ։

Հնարագրութիւն․ թեան։ ‖ հնարագործութիւն․ կմ՛ հնարաւոր կործանման, և գայթակղութիւն․ կմ՛ որոգայթադրութիւն։ Նարեկ․ հէ․ և գա։

Հնարաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ կարելի․ կամ այն՝ որ կարէ լինել։ Մարկ․ 9․ 22։ և Ղուկ․ 18․ 27։ Իսկ մերթ նշանակէ զհնարս ունօղն․ կամ զհնարօղն։

Հնարաւորեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․ և մերթ չեզոք․) ‖ հնարաւոր․ կմ՛ կարելի առնել․ և կմ՛ զՃարս․ և զհնարս գտանել։ Նարեկ․ Հ։

Հնարաւորիմ․ եցայ․ եաց․ իլ։ (ձայնաւոր․) ‖ ջանալ․ կմ՛ հնարս գտանել․ կմ՛ գուն գործել։ ՚Ի ճառս հարց․ ժթ։

Հնարաւորութիւն․ թեան։ ‖ հնարք․ կմ՛ հնարագիտութիւն․ կմ՛ Ճար։ Նարեկ․ զե։ Եւ մերթ կարելութիւն։ Խորէն․ Ա․ գլ․ 26։

Հնարեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) ‖ մերթ նշանակէ զհնար ինչ գործել․ կմ՛ հնարել․ և խոյ ագիտութեամբ գտանել զինչ առ ՚ի զերծ ծուցանել զոք․ կամ առ ՚ի չարչարել, և իմանալ ուրեք․ և կմ՛ մի այլ ինչ վախճանի։

Եսայ․ 1․ 10։ Եւ մերթ զգործ ինչ․ կամ զանօթ ինչ նորոյ․ պէս ձևացուցանել և ՚ի լոյս ածել․ կամ նորոգ կերտել․ ռամկօր․ ինճաց անել․ կամ ֆէյսաց անել։ Իմաստ․ 13․ 11։ Իսկ մերթ նշանակէ զՃար ինչ գտանել առ ՚ի առնել զինչ․ կամ ջանալ․ և կամ գուն գործել։ 3․ Թագ․ 2․ 7։

Հնարիմ․ եցայ․ եա․ իլ։ (հասարակ բայ․) ‖ հնարել․ կմ՛ խորագիտութեամբ․ և կմ՛ ջանիւք սրտի գտանել զհնարս․ կամ զգործ ինչ․ և կամ զբան ինչ։ Եսայ․ 46․ 5։ Երեմ․ 2․ 33․ ըստ այսմ է, և Գործ․ 7․ 19․ ուր ասի․ նա հնարեցաւ ազգին մերում․ գ եգիտ զհնարս տառապեցուցանելոյ ազիւսարկութեամբ․ և այլն։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ հնարս գիտութեամբ, կամ փոյթ առնելով՝ նիւթել, կամ գործել զինչ։ Իմաստ․ 19․ 12։ Ողբ․ 2․ հոփ․ լթ։ Մերթ ևս նշանակէ՝ գուն գործել, կամ ջանալ, և կմ՛ նկրտիլ։ Շնորհալին։ Իսկ մերթ նշանակէ զգործ ինչ, կամ ըղ կերտուած ինչ յիմեքէ նիւթոյ կերպաւորել և կազմել․ կամ նորոգ ՚ի լոյս ածել։ ռամկ․ ինճաց ընել․ կամ ֆէյսաց անել։ Իմաստ․ 14․ 2։ Բայց Իմաստ․ 14․ 14․ ուր ասի․ վասն այնորիկ ՚ի կարՃոյ հնարեցաւ վախՃանն նց․ իմանի՝ սահմանեցաւ վաղվաղակի լինիլ վերջին նց։ Իսկ մերթ վարի իբրև զբայ գիմաւորակ, և նշանակէ՝ հնար լինիլ․ կմ՛ կարելի գոլ․ ըստ այնմ․ 2․ Մակ․ 9․ 1․ Եւ թէ հնարեսցի՝ զքաղաքն իսկ աւերել ջանայր․ գ եթէ հնար լիցի։ ըստ այսմ ևս Կիւրղի եղէմ․ ժգ․ ասի․ Եւ այն հնարեցաւ․ գ կարելի եղև։

Հնարիմաց․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ ‖ հնարագէտ․ կմ՛ զհնարագործ միտս ունօղ․ կմ՛ խորագէտ․ և կմ՛ խորամանկ։ Լամբրոն։ Եւ մինչ ասի՝ հնարիմաց ատենջանք․ կմ՛ չարիք, իմանի՝ հնարագործականն, կմ՛ խորամանկականն։

Հնարին։ (Նախդրիւ հոլովի․ կմ՛ Ը բայի շարակցի այսպէս․ հնարին է․) ‖ և նշանակէ՝ հնարաւոր․ կմ՛ կարելի։ Կիւրղի եղէմ․ ժբ։

Հնարք․ ից․ իւք։ ‖ տես զհնար։

Հնացուցանեմ․ ցուցի․ ացի․ ել։ (անցող․) ‖ հնացեալ առնել։ Եբր․ 8․ 13։ Իսկ Յոբ․ 32․ 15․ ուր ասի՝ հնացուցին զբանս, է ոճ ինն․ որով իմանի լռեցուցանել զբանն․ կմ՛ իմանալ զանզօր գոլն բանից։

Հնգակատար․ ի․ իւ․ աց․ կմ՛ ից․ օք։ ‖ ունօղ զհինգ կատարս, գ զհինգ ծայրս․ կմ՛ զգլուխս։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 62։

Հնգապատիկ․ տկի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ տես ըղ հինգպատիկ։

Հնգեակ․ եկի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ է զատական անուն թուոյ, որով նշանակի հինգն զատաբար․ կմ՛ պարունակօղն զհինգ թիւ։

Հնգեկան․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ հնգեակ․ կամ հնգեքին։ Աշգաւ։

Հնգետասան[...]ի․ իւ․ ից․ իւք։ ‖ է անուն բաղադրեալ թուոյ․ որով նշանակի տասն և հինգն։ Գործ․ 27․ 28։

Հնգետասաներորդ․ որդի․ իւ․ աց․ օք։ ‖ է դասական անուն թուոյ, որ նշանակէ

Digitized by Google

զվերըլինն հնդկաստանեին։

Հնգերեակ. ի. աւ. ից. օք։ || Հնգաւոր. կմ՝ պարունակող հնգից. կմ՝ հնգեակ։ Խորէն. յաշխարհագրութեն։

Հնգեքեան. կմ՝ եւ. եցուն. ունք։ (անեզական.) || է անձներական անուն թուոյ. և նշանակէ զիւրաքանչիւրն հնգից։

Հնդիկ. հնդկի. աւ. աց. օք։ || ան՛ս 'ի բառս բանի յատուկ անուանց։

Հնդկային. այնոյ. ով. ոյ. ովք։ || հնդկական։ Իսկ մերթ նշանակէ զհնդիկն. կամ զազգն հնդկաց։ Ոսկէ. 2. հոփ. ժթ։

Հնձակէզ. կիզի. իէ. լից. լիք. կամ օք։ || կիզող. կմ՝ այրող զհունձս։

Հնձան. ի. աւ. աց. օք։ || է մեծ անօթ ինչ. կմ՝ կազմուած իբն նման աւազանի, ուր ճմլի. կմ՝ կոխի խաղող, որ և ռամկօրէն հնձան. և տաշտկեր". շորայխանոյ։ Աւետ. 3. 10։ Մատթ. 21. 33։ Յայտ. 14. 19։ Բայց գետեղի է, զի յոմանս տեղիս կազմեն զհնձանն 'ի յայգեստանս իբրև զքառանկիւն մեծատակ, որ ունի զծածք 'ի վր իւր, և յամենայն կողմանց պատեալ որմովք բաց 'ի յառաջնոյ կողմանէ, որ բաց է գրեթէ կիսով չափ 'ի վերուստ, և ունի զպատուհան փոքր ինչ պառ'ի վայր ծծփեալ բռով, ուր լցեալ զխաղող, կոխեն զայն բազմութիւք մարդկանց երգելով զերգս յորդորակս. ոչ յեղի Երեմ. 48. 33։ Եւ այսպիսի հնձանք էին, ուր մտեալ օթեվանս կալան հոփի սեփեանքն։ Աւգոս։ ոչ և 'ի Շարաֆնոցի տանի. տնկեցաւք ուտուգութ 'ի հնձանս նոցունց։ Իսկ մերթ բառս հնձան ընդ բայի շարակցի այսպէս, հնձան հարկանել, և նշանակէ կոխել զխաղող 'ի հնձանի։ Ողբ. 1. 15։ Եսայ. 63. 3։

Հնձանահար. ի. աւ. աց. օք։ || հնձան հարկանող. որ կոխող. կմ՝ ճմլօղ զխաղող 'ի հըն ձանի։ Եսայ. 63. 2։

Հնձանայարկ. ի. աւ. աց. օք։ || հնձան շինեալ իբրև զյարկ. որ իբրև զտուն. կմ՝ զսենեակ, կորմէ ըհագոյն տապուա 'ի մեկնութե հնձան բառին։ Աւգոս։

Հնձեմ. եցի. եա. եալ։ (ներգործ.) || քաղել մանգաղաւ զցորեան. կմ՝ զգարի. և զայլս նմանս։ Ղեւտ. 19. 9։ Մատթ. 6. 26։ Մերթ և ս նմանութբ առեալ, նշանակէ սպանանել. կմ՝ ջարդել։ Ովս. 6. 5։

Հնոտի. ւոյ. ւով. եաց. օք։ || կարի հնացեալ և մաշեցեալ. կմ՝ հին, և պատառոտուն։ Եւ այս առի զանէ, կմ՝ զզգեստուց. և կմ՝ սկուտուց. և զայլոց նմանեաց. 'ի ձեռն հարց ա. է։

Հնոց. ի. աւ. աց. օք։ || շինուած ինչ՝ նման փռան, ուր հուր մեծագոյն վառի, և անդէն ապակեղէնք հալլին, և շինին. և կմ՝ աղիւսք թրծին. և այլք նմանք։ Ծննդ. 19. 28։ Դան. 3. 48։ Եզեկ. 9. 8։ Իսկ Թագաւոր. 25. 8. ուր առի եմուտ զհեռ առն խարայելացւոյ 'ի հնոցն, իմանի տեղին պոռնկութե. ուր այրեցեալ լինէին վաւաշոտքն բացով ցանկութե։

Հնչեմ. եցի. եա. եալ։ (չէզոք. և մերթ ներգործական.) || ձայն հանել. կմ՝ արձակել զհնչումն։ Իմաստ. 17. 17։ Մերթ և ս նշանակէ, հաչակել. կմ՝ հրատարակել. կմ՝ տարածել. կմ՝ լսելի առնել։ Ծննդ. 45. 16։ Եսայ. 12. 4։ և 1. Թեսաղ. 1. 8։ Իսկ Յոբ. 6. 13. ուր ասէ, ոչ եթէ և թագենայ. զի ուժգին հնչեցի 'ի հողմոյ, իմանի՝ զի ուժգին չէն չեցեալ լինելով 'ի հողմոյ հարցի, և չար ժեացի։ ...

Հնչեցուցանեմ. ցուցի. ցի. անել։ (անցող.) || հնչօղ առնել. կամ գոչեցուցանել. կմ՝ հարկանելով զհնչօղ գործի ինչ՝ առնել նմա հանել զհնչումն։

Հնչիւն։ (նախադրիւ հոլովի.) || հնչումն. կմ՝ ձայն՝ որ հնչեցեալ լինի։ Եզեկ. 28. 35։ և Եզեկ. 33. 6։

Հնչումն. ման. մամբ. մանց. մամբք։ || նոյն է ընդ վերնոյն։

ՀՈ

Հող. ոյ. ով. ոց. ովք. կմ՝ օք։ || խնամ. կմ՝ խնամածութիւն. կմ՝ փոյթ։ Մերթ և ս նշանակէ զզբաղմունս. կմ՝ զվարմունս մտաց։ ռամկ. փիւրքհող. կմ՝ խնամք։ Աւետ. 17. 12։ Իմաստ. 8. 9։ և Ղուկ. 21. 34։

Հոգաբարձ. ի. աւ. ից. օք։ || տես 'ի ներքոյ զՀոգաբարձու։ Նորէն. ըէ։

Հոգաբարձու. ձուի. աւ. աց. օք։ || հոգածող. կմ՝ զփոյթ ունող 'ի վր գործոյ իրիք. կամ խնամակալ. կամ մատակարար. կամ անօտս. և կամ վերակացու։

Հոգաբարձութիւն. թեան։ || հոգածութիւն. կամ խնամատարութիւն. կամ վերակացութիւն. կամ մատակարարութիւն. և կամ հոգաբարձութիւն։ Մծբն. ժ։ և Ոսկէ. 1. հոփ. ժէ։

Հոգած. ի. իւ. ից. իւք։ || հոգ տանող. կմ՝ խնամ տանող. կամ մեծամեծ ջանիւ խնամ տանող. կամ կաշառօղ. և բառ այսմ առի. Մծբն. ժ։ հոգի մող. և հոգած։ Իսկ մերթ նշանակէ հոգածող. կամ վարանօղ. կմ՝ տխրութբ մտածօղ և ցաւօղ։ ռամկ. փիւրքհողէն։ Աւետ. 14. 30։ և 47. 22։

Հոգածու. ծուէ. աւ. աց. օք։ || խնամ տանող. կմ՝ հոգ տանող. կամ խնամարկող։

Հոգամ. ացայ. ա. ալ. (չէզոքամիջ.) || հոգ տանել. կամ խնամ տանել. կամ փոյթ ունել. և կամ փոյթ ունելով պատրաստել ինչ։ Եզեկ. 5. 9։ Սաղմ. 118. 15. և 78։ 1. Պետր. 5. 7։ Մերթ և ս նշանակէ զբաղիլ և հոգ տանել. 1. Մակ. 17. զմտածութեամբ. կամ վարանիլ։ 1. Մակ. 17. 9։ Ղուկ. 12. 11։ Եւ կամ վարանելով տրտմել. կամ ցաւել։ ռամկօր. խոցիլ ընել։ Մատթ. 26. 37։ և Փիլիպ. 2. 26։ Իսկ մերթ նշանակէ խոկալ. կմ՝ խորհրդածել 'ի սրտի։ Իմաստ. 12. 22։

Հոգատարութիւն. թեան։ || խնամատարութիւն. կամ հոգածութիւն։ Ոսկէ. 2. հոփ. է։

Հոգարկեմ. եցի. եա. ել. (ներգործ.) || խնամարկել. կամ հոգածել. կմ՝ նախախնամել։ Լամբրոն։

Հոգարկութիւն. Թեան: || Խնամարկութիւն. կմ՛ հոգածութիւն: Իսկ մերթ նշանակէ՝ վարանմանն մտայուզութիւն. կմ՛ անձկութիւն: ռամկօրէն խռովքի: Նարեկ. լէ:

Հոգեգումար. ի. իւ. ից. իւք: || Հոգւոր գումար. կմ՛ հոգեւորապէս գումարեցեալ. և խմբեցեալ: Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց:

Հոգեզարդ. կմ՛ հոգէզարդ. ի. իւ. ից. իւք: || Նա՛ որոյ հոգին զարդարեցեալ է առաքինութ. կմ՛ իմաստութ. և կմ՛ որ է պճնեցեալ շնորհօք հոգւոյն սբյ: Նարեկ. 'ի Ցեղապատկերին:

Հոգեզուարճ. կամ հոգէզուարճ. ի. իւ. ից. իւք: || Զուարճացուցանող հոգւոյ. կմ՛ որ է զուարճացեալ արտաքին, կմ՛ հոգւով:

Հոգեզրահ. ի. իւ. ից. իւք: || Զրահեցեալ հոգեւորապէս. կամ 'ի ձեռն շնորհաց, և առաքինութեանց զհոգին զրահաւոր առնող: Նարեկ. ղԹ:

Հոգելի: (Նախդրիւ հոլովի:) || Լի հոգւով սրբով. կամ հոգեկիր: Նարեկ. ղԹ:

Հոգելից. կմ՛ հոգէլից: (Նախդրիւ հոլովի.) || Լցեալ հոգւոյ իրօք. կմ՛ շնորհօք հոգւոյն սրբոյ լցեալ. և կմ՛ լի հոգւով սրբով: Նարեկ. Ձ:

Հոգեկան. ի. ու. ոց. օք: || Հոգեւոր. կմ՛ հոգեւորական: Նարեկ. խԶ. և Լամբրոն:

Հոգեկեցոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) || Զհոգին մարդոյ կեցուցանող. կմ՛ հոգեշահ:

Հոգեկիր. կմ՛ հոգէկիր. կրի. աւ. աց. աք: || Կրող յինքեան զհոգին Սբ. կամ առնող զշնորհս հոգւոյն սբյ. և կմ՛ ընդունող յինքն զպարգեւսն սբյ հոգւոյն: Նարեկ. ՀԶ. և ղէ:

Հոգեկրօն. կմ՛ հոգէկրօն. ի. իւ. ից. իւք: || Զհոգեւոր և զառաքինական վարս ունող. կամ ըստ հոգւոյ կեցող. և կմ՛ որոյ վարքն և կեանքն շնորհօք հոգւոյն սբյ է զարդարեցեալ: Նարեկ. ղԹ:

Հոգեհանճար. ի. իւ. ից. իւք: || Ունող ըզ հանճար պարգեւեցեալ 'ի հոգւոյն սբյ. կմ՛ հանճարով հոգւոյն սբյ լցեալ: Նար. ՀԹ:

Հոգեճաշակ. ի. ու. ոց. օք: || Զհոգին Սբ ճաշակող. կմ ընդունող. և կմ՛ զշնորհս հոգւոյն Սբյ կրող: Նարեկ. 'ի գով. առաք:

Հոգեմասնեան. կմ՛ հոգէմասնեան. անեի. իւ. ից. իւք: || Մասնեան 'ի հոգւոյն սբյ կազմեցեալ. կամ գրեցեալ. և կամ գիրք՝ կրող յինքեան զպատգամս հոգւոյն սբյ: և այս առի նմանութեամբ զառաքելոյն քանի, վա լինելոյ նոյ ընդունարան շնորհաց. կմ՛ ազդեցութեանց հոգւոյն սբյ: Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց:

Հոգեմարտ. կամ հոգէմարտ. ի. իւ. ից. իւք: || 'ի ձեռն մոլորական, կամ հերետիկոսական բանից՝ մարտնչող ընդդէմ հոգւոյն սբյ՝ ուրանալով զԱծութիւն, կամ զհաւասարութիւն նր, որպիսի էր մակեդոն. և համախոհք նր: Խորէն. գ. գլ. 30. և 33:

Հոգենկար. ի. իւ. ից. իւք: || 'ի ձեռն հոգւոյն սբյ նկարեցեալ, և ձեւացեալ. կամ հոգեւորապէս նկարեալ և ձեւակերպեալ: Նարեկ. ՀԷ:

Հոգենիւթ. կմ՛ հոգէնիւթ. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ զհոգիանիւթ:

Հոգենորոգ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Զհոգի մարդոյ նորոգօղ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ նորոգեցեալ. կամ լուացեալ հոգւով. բայց 'ի Նարեկ. Ճճ. ուր ասի՝ Աննապատաս արթնութ., հոգենորոգ զուարթութ. նշանակէ՝ հոգենորոգական զուարթութ: Մերթ եւս նշանակէ հոգւով սրբով նորոգելի. որպիսիք են մարմինք ննջեցելոց սբց: Նարեկ. ղէ:

Հոգենուագ. ի. իւ. ից. իւք: կամ աց. աք: || Հոգւով սրբով նուագօղ և երգօղ. որպիսի էր դաւիթ մարգարէն. կմ՛ հոգւով սրբով նուագեցեալ. որպիսի է սաղմոսն. և այլք նմանք: Լամբրոն:

Հոգեշահ. կամ հոգէշահ. ի. իւ. ից. իւք: || Շահօղ հոգւոյ. կմ՛ այն՝ որ է շահ և օգուտ հոգւոյ. որպիսիք են ածային բանք: Ոսկէ. 1. համ. Ի:

Հոգեշարժ. ի. իւ. ից. իւք: || Այն՝ որ ըստ հոգւոյ շարժի. և կամ այն՝ որ զհոգի մարդոյն շարժէ: Նարեկ. 'ի գով. խաչին:

Հոգեշնորհ. ի. իւ. ից. իւք: || 'ի հոգւոյն սբյ շնորհեցեալ, և պարգեւեցեալ. կմ՛ զշնորհս հոգւոյն սրբոյ ունող: Լամբրոն:

Հոգեշունչ. կամ հոգէշունչ. շնչի. իւ. ից. իւք: || 'ի հոգւոյն սբյ շնչեցեալ կամ ազդեցեալ. որպիսի է ածաշունչ գիրն: Նարեկ. ծը. և կզ: Եւ մերթ զներշնչումն հոգւոյն սրբոյ ընդունօղ: Նարեկ. 'ի գով. առաք: Իսկ մերթ նշանակէ զհոգին փչօղ:

Հոգեպահ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Զհոգին մարդոյ 'ի մարմնի պահօղ. կամ զկեանս մարդոյ պահպանող. և այս առի զկերակրեզ. Նաղ. վԾ գլ. այնքան ուտելիքն, որքան բաւական է մարդոյ՝ զի կեցցէ. և մի մեռցի. կ չի հոգեպահ կերակուր:

Հոգեպայծառ. ի. իւ. ից. իւք: || Պայծառացեալ հոգւով. կամ զհոգեւոր պայծառութիւն ունօղ: Նարեկ. 'ի գով. առաք:

Հոգեպարգեւ. կամ հոգէպարգեւ. ի. իւ. ից. իւք: || 'ի հոգւոյն սրբոյ պարգեւեցեալ, կամ շնորհեցեալ: Նարեկ. Ը. և զզ: Իսկ մերթ զհոգին Սբ պարգեւօղ. կմ՛ ունօղ զպարգեւս հոգւոյն սրբոյ:

Հոգեպէս. (մակբայ որակական.) || Հոգեւորապէս. կամ ըստ հոգւոյ: 1. Կորն. 2. 14:

Հոգեսէր. սիրի. աւ. աց. աք: || Սիրօղ զփրկութիւն հոգւոյ մարդոյ: Նարեկ. կզ: և մերթ սիրօղ զհոգեւոր իրս. կամ զկենցաղավարութիւնս:

Հոգեսնունդ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Հոգեւորապէս սնուցեալ. կամ զհոգեւորական սնունդ ունօղ: Նար. ղԹ:

Հոգետանջանութիւն. կամ հոգէտանջանութիւն. թեան: || Հոգւոր տագնապանութիւն. կամ հոգւոր տագնապութիւն. կամ մերձաւորութիւն: Նարեկ. 'ի տօնն եկեղեցւոյ:

Հոգերգօղ. գօղի. աւ. աց. աք: || Հոգւով սրբով երգօղ. կամ ներշնչմամբ հոգւոյն սրբոյ նուագօղ, և սաղմոսօղ. որպիսի էր սաղմոսերգուն դաւիթ: Լամբրոն. 'ի ձայն հարց.

Հոգեւոր. ի. ու. աց. օք: || Հոգեկան. կամ

հոգեղէն. և կմ այն՝ որ պատկանի հոգւոյ մարդոյն. որպիսիք են շնորհքն, կմ ածային օրէնքն. և այլք նմանք: Հռօմ. 1. 11: և 7. 14: Իսկ մերթ նշանակէ զհոգևորականն. կմ զհոգևորդատարն. և ըստ այսմ առնի զեկեղեցւոց. թէ զհոգևոր կերակուրն կերին: 1. Կոր. 10. 3. և 4: Եւ մերթ առնի զմարդոյ. և նշանակէ՝ ըստ հոգւոյ վարօղ. և կամ հոգևոր իրաց պարապօղ. կմ մատակարարօղ: 1. Կոր. 3. 1: Գաղ. 6. 1: Եւ մինչ առնի՝ մարմին հոգևոր, իմանի՝ կեցօղն հոգեկան կենօք. որպիսիք են մարմինք յարուցելոց սրբոց: 1. Կոր. 15. 44: Մերթ ևս բառս՝ հոգևոր, նշանակէ՝ հոգիաւոր. կմ զհոգի ունօղ:

Հոգեբուղխ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զՀոգիաբուղխն:

Հոգեզարդ: || տե՛ս զՀոգեզարդն:

Հոգեզուարճ: || տե՛ս զՀոգեզուարճ:

Հոգելից: || տե՛ս զՀոգելիցն:

Հոգեխառն. կամ հոգեխառն: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է միաւորեալ ը̃ հոգւոյ. և կմ որ ունի ընդ իւր զհոգի բանական, որպիսի է մարդկային մարմինն: Աճգար: Իսկ մերթ նշանակէ զհոգևորականն. կմ զկրօնաւորն, որոց գրեթէ հոգին և սիրտն ուրուք խառնեալ միանայ ընդ ումեք. և ը̃ այսմ առնի՝ հոգեխառն սնունդ: Աճգար:

Հոգեկիր: || տե՛ս զՀոգեկիրն:

Հոգեկորոյս. րուսի. իւ. ից. իւք: || կորուսանօղ հոգւոյ մարդոյն. որպիսի է մեղքն, կմ գեհ. և կմ զհոգին իւր կորուսանօղ. որպիսի է մեղանչօղ մարդն:

Հոգեկրօն: || տե՛ս զՀոգեկրօն:

Հոգեհանգիստ. գստի. իւ. ից. իւք: || հանգուցիչ հոգւոյ, կմ հանգիստ հոգւոյ: Եւ մերթ նշանակի սովորա. եկեղեցական ողորմութիւն. զոր առնեն ոմանք 'ի բարեպաշտից ամ ը̃ ամի վ̃ հոգւոց ննջեցելոց իւրեանց՝ ընծայելով և տալով աղքատաց ըլ կերակուրս. զի աղօթեսցեն վ̃ ննջեցելոց իւրեանց՝ ող̃ զի զերծեալ 'ի քաւարանէ՝ հանգիցեն ընդ ամա յարքայութիւն երկնից: և ըստ այսմ առնէ Շնորհալին 'ի Թուղթն՝ որ ընդդէմ մոլորութեանց ոմանց: Զինչ պատճառ միտաս դոյր 'ի հոգեհանգստեան առնելոյ:

Հոգեհրաշ. ի. իւ. ից. իւք: || հրաշալի, կմ զարմանալի ըստ հոգւոյ. կմ զհոգին մարդոյ հրաշալի առնօղ:

Հոգեմոն: || տե՛ս զՀոգեմոնն:

Հոգեպատում. կմ հոգեպատում: (Նախդրիւ հոլովի.) || հոգւով սրբով պատմեցեալ. և ճառեցեալ. կմ 'ի հոգւոյն սբյ ազդեցեալ, և ներշնչեցեալ. որպիսիք են բանք մարգարէից, կմ առաքելոց: Իսկ մերթ այն, որ ճառէ զհոգւոյ:

Հոգեմատեան: || տե՛ս զՀոգեմատեան:

Հոգեմարտ: || տե՛ս զՀոգեմարտ:

Հոգենիւթ: || տե՛ս զՀոգենիւթն:

Հոգեշահ: || տե՛ս զՀոգեշահն:

Հոգեպարար: (Նախդրիւ հոլովի.) || պարարօղ հոգւոյ. ք̃նա՝ որ տալով հոգւոյ զառատութիւն հոգևոր կերակրոյ. զօրացուցանէ. և պարարէ զնա:

Հոգեվար. կմ հոգեվար. ի. ու. աց. օք: || նա՝ որ է 'ի յետին կէտն կենաց՝ յորում գրեթէ հանէ և վարէ զհոգին. ք̃ աւանդէ զհոգին: Իսկ մերթ նշանակէ զհոգեվարութիւն. և ը̃ այսմ առնի՝ յերկարել 'ի հոգեվարսն. կմ աղօթել վ̃ եղելոցն 'ի հոգեվարի. և այլն: 'ի վերս հարց. Ճզ:

Հոգետես. կամ հոգետես. տեսի. իւ. ից. իւք: || զգաղտնի խորհուրդս, կամ զծածուկ կիրս հոգւոյ մարդոյն տեսանօղ. և կամ զթագուն և զներքակայ իրս հոգւով իմացօղ:

Հոգի. հոգւոյ. ւով. ւոց. կմ եաց. ւովք: || էակ մարմնաւոր կեցողաց, որ է 'ի նմ սկիզբն գոյից, և կենաց. և է երրեակ. ը̃ բանական. զգայական, և անկական: Արդ՝ յորժամ է բնական՝ բաղկացուցանէ զմարդն յորժամ զգայական՝ զանբան կենդանիս: Իսկ յորժամ է անկական՝ զտունկս և զբոյսս: Արդ՝ բանական հոգին զօրութ̃ պարունակէ յինքեան զզգայականն, և զանկականն: Բայց գիտելի է. զի բառս այս՝ հոգի՝ ը̃ բնաւորութեան լեզուի մերում ոչ միայն նշանակէ զբանական հոգին մարդոյ, այլ նաև զոր և իցէ զաննիւթ և զպարզ իմացական գոյացութիւն, որպիսի է Ած, և անէ նոյն հրեշտակք: ուստի ասի՝ Յօհ. 4. 24: Հոգի է Ած, և երկրպագուաց նր̃ պարտ է հոգւով, և ճշմարտութ̃ երկիրպագանել: Սոյնպէս և զհոգւոյն սրբոյ 'ի նոր կտակարանի գրի հոգի. ող̃ յայտ է Մատթ. 1. 18: Մարկ. 1. 8: Ղուկ. 1. 35: Յօհ. 1. 33. և յայլ բազում տեղիս: Նոյնպէս և 'ի հին կտակարանի 'ի բազում տեղիս. որգոն: Եսայ. 61. 1: և 63. 10: և այլն: Իսկ զհրեշտակաց պ̃ բոց գրի՝ Եբր. 1. 14: և այլն: Նոյնպէս և զչար հրեշտակաց, որք են դեւքն գրի. 2. Մնաց. 18. 20: և այլն: Իսկ զբանական հոգւոց մարդկան գրի՝ Ղուկ. 23. 46: և 2. Պետ. 2. 8: Յայտ. 6. 9: և այլն: Պարզեալ բառս հոգի, առեալ լինի նաև փոխանակ մտաց. որգոն: Եփես. 6. 18: Յայտ. 4. 2. և 17. 3. և այլն: Նոյնպէս և փոխանակ սրտի և կամաց: Մատթ. 5. 3: և Փիլիպ. 1. 27: և այլն: Նաև առեալ լինի փոխանակ զօրութ, կմ ուժոյ: ող̃ Եսայ. 11. 15: և Դանիէլ. 14. 35: Պարզեալ, առեալ լինի փոխանակ բոլոր մարդոյն: Գործ. 2. 41: և այլն:

Հոգիաբուղխ: (Նախդրիւ հոլովի.) || մերթ նշանակէ զբղխեցեալն 'ի հոգւոյն սբյ, կմ զյառաջ եկեալն 'ի հոգւոյ մարդոյն: Իսկ մերթ զնա՝ որ ունի զբղխումն շնորհաց հոգւոյն սրբոյ. կմ որ 'ի խօսելն և 'ի վարդապետելն առատապէս բղխեցուցանէ 'ի լսօղսն զշնորհս հոգւոյն սրբոյ. և ըստ այսմ առնի հոգիաբուղխ վարդապետ: Նարեկ. 'ի յիշատակագիր:

Հոգիագորով. ի. իւ. ից. իւք: || զհոգևոր գորով՝ և զգութ̃ ունօղ 'ի վ̃ր ումեք. կմ

աղէխարշ որոտիւն գոռոցող. կամ գթացող:

Հոգեխագրկեալ. գրկելոյ. ով. ոց. ովք: || սիրով սրտի, կամ սաստիկ անձուկ մտօք գրկող, և կամ գրկեցեալ: Նարեկ. 'ի գովեստ խաչին:

Հոգեխաղաղ. ի. իւ. եց. եւք: || անձն զհոգեխաղաղ: Նարեկ. ղզ:

Հոգեհրաշ. ի. իւ. եց. եւք: || հրաշալի եղեալ հոգւով. կամ զհրաշալի հոգի ունող: իսկ մերթ նշանակէ զմայելչացեալն. և զզարմանալի եղեալն 'ի ձեռն հոգւոյն սրբոյ:

Հոգեհանձիր. ձրի. իւ. եց. եւք: || զհոգին նոր պարգևող. կամ առիթ՝ զի շնորհեսցի յոյժ հոգին նոր, կամ պարգևն նոր: Նարեկ. 'ի տօնոն Եկեղեցւոյ:

Հոգեխանութ. ի. իւ. եց. եւք: || հոգենութ. որ հոգելից. կամ հոգևոր: Նարեկ. ղզ. և 'ի գովեստ խաչին:

Հոգեխաշունչ. շնչի. իւ. եց. եւք: || անձն զհոգեպնչունչն:

Հոգեխապայծառ: (Նախադրիւ հոլովի.) || պայծառացեալ հոգւով. կամ պայծառացուցիչ և լուսաւորող հոգւոյ: Նարեկ. 'ի տօնոն Եկեղեցւոյ:

Հոգեխատաւիղ: (Նախադրիւ հոլովի.) || նուագօղ և երգօղ 'ի ձեռն տաւղի՝ ազդեցութ'ն հոգւոյն սրբոյ. որպիսի էր դաւիթ մարգարէն: իսկ 'ի Նարեկ. ղզ. ուր ասի, հոգետաւիղ քնարահարութիւ, իմանի՝ հոգետաւղական, կամ հոգենուագական քնարահարութիւ:

Հոգեփացեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || զհոգի նոր ընկալեալ. կամ հոգւով սրբով լցեալ. և կամ հոգեկիր եղեալ: Լամբրոն: և յԾՏ օրէ:

Հոգելընկալ: (Նախադրիւ հոլովի.) || զհոգին սուրբ ընկալեալ. և կամ հոգեկիր: Նարեկ. ղզ. և Լամբրոն:

Հոգունակ. ի. աւ. աց. աք: || ունօղ զհոգ և զփոյթ, և կամ հոգ տանող:

Հոլաթև. ի. իւ. եց. եւք: || անձն 'ի նորոց զհոլաթևեան:

Հոլաթևեան: (Նախադրիւ հոլովի.) || այն, որոյ թևն է հոլանեալ. այսինքն բացեալ. կամ տարածեալ: 'ի շարականս:

Հոլանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || բաց. կամ բացեալ. կամ անծածկոյթ. և կամ մերկ. և այս ասի գլխոյ. կամ զանձինէ մարդոյ. և զայլոց նմանեաց՝ յորժամ ոչ են պզօղեալք: ուստի Պաւղ. 13. 32. ուր ասի, հոլանի առնել, իմանի՝ զգլուխն բանալ. կամ մերկ առնել: իսկ 1. Կորն. 11. 13. ուր ասի հոլանի յաղօթս կալ. իմանի բացեալ գլխով:

Հոլանիմ. եցայ. եայ. իլ. (Ձայնակր.) || բացեալ լինիլ. կամ մերկանալ. կամ անծածկոյթ լինիլ: և ըստ այսմ հոլանիլ ասի՝ գլխիբաց լինիլն կանանց. կամ գոլն աղուէք առանց վերարկուի. և կամ միայն շապկաւ մնալն: ըստ այսմ իսկ և զայլոց նմանեաց: 2. Թագ. 6. 20: և 3. Մակ. 4. 6:

Հոլանութիւն. թեան: || բացումն. կամ անծածկոյթ գոլն. և կամ մերկութիւն:

Հոլորիմ. եցայ. եայ. իլ: (Ձայնակր.) || գալարիլ. կամ ժողովիլ. և կամ խմբիլ 'ի խոր-հուրդ. կամ առ 'ի առնել զիր ինչ: 'ի շարականս:

Հոլով. ի. իւ. եց. եւք: || թաւալումն. կամ գլորումն. կամ շրջումն: Նարեկ. խը: իսկ ըստ քերականաց նշանակի առ լաւ զանազան կերպիւ փոփոխումն նոյնոյ անուան 'ի սկիզբն, կամ 'ի վերջն:

Հոլովական. ի. աւ. աց. օք: || թաւալական. կամ գլորական: իսկ մերթ հոլովելի. կամ փոփոխելի. և կամ յեղեղուկ:

Հոլովեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || թաւալել. կամ գլորել. կամ շրջել: Դատ. 7. 13: Իմաստ. 17. 18: Աղմաղ. 2. 13: իսկ մերթ նշանակի՝ մի զկնի միոյ փոփոխել. կամ անցուցանել. կամ հասուցանել: և ըստ այսմ ասի զօրս՝ հոլովել զտարիս, և զժամանակս: Նարեկ. կը. և Լամբրոն: Եւ մերթ ըզկնի միմեանց հետևեցուցանելով յարել. կամ յօդել: և ըստ այսմ ասի՝ հոլովել զմի բանն, կամ զմի բառն զկնի միւսոյն: Խորէն. ա. գլ. 31: Լամբրոն: և կամ զմի տառն, կամ ըզհեգն զկնի այլոյ: Խորէն. գ. գլ. 52:

Հոլովեցուցանեմ. ցուցի. ցի. անել: (անցողակ.) || թաւալեցուցանել. կամ գլորեցուցանել: ուստի. Ագաթանգ. Աղմաղ. 2. 13: իսկ մերթ յեղաշրջել. կամ փոփոխել: Ոսկ. 1. հատ. դ:

Հոլովումն. ման. մամբ. մանց. ամբք: || թաւալումն. կամ գլորումն. կամ շրջագայութիւն: Նարեկ. ղզ: իսկ մերթ մի զկնի միոյ ընթացմամբ հասումն, կամ անցումն: Նարեկ. 'ի յիշատակարանն: Եւ մերթ յօդումն, կամ շարակցութիւն. և կամ լծորդումն այնց իրաց, որք մի զկնի միոյ հետևեին: Նարեկ. ղզ. և Լամբրոն:

Հոծ. ի. իւ. եց. եւք: || խիտ. կամ խտացեալ. կամ լի. կամ պատարուն. կամ կուռ. և կամ առատ: Խորէն. բ. գլ. 64. և Ագաթ:

Հոծախիտ: (Նախադրիւ հոլովի.) || հոծ և խիտ. կամ սաստիկ խտացեալ:

Հոծահիւթ. ի. իւ. եց. եւք: || զհոծ և ըզթանձր հիւթ ունօղ. կամ թանձրահիւթ:

Հոծեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || լնուլ. կամ պատարուն առնել. կամ խտացուցանել: Եւ մերթ կուել. կամ հաստատել. կամ ամրացուցանել. և այս ասի զուխտից, զսիրոյ, զշինուածոց, զպարսպաց. և զայլոց նմանեաց: Խոր. գ. գլ. 28: և Լամբրոն:

Հոծութիւն. թեան: || խտութիւն. կամ լիութիւն. և կամ թանձրամածութիւն: Եւ մերթ հաստատութիւն, և պնդութիւն:

Հոկտեմբեր. ի. իւ: || է միոն յերկոտասան ամսոցն հռոմայեցւոց, որ համեմատի նաւասարդ ամսոյն հայոց. և մարտիսեան ամսոյն եբրայեցւոց. և է տասներորդն սկսեալ 'ի յունվարէ:

Հող. ոյ. ով. ոց. ովք: || է միոն 'ի չորից տարերաց, որ զետեղեալ կայ 'ի մէջին տեղւոջ աշխարհի. յորոյ վր. քայլեմք. և է ըզ-նութիւն ցուրտ և չոր: Ծննդ. 3. 19:

Հողաբեր. ի. իւ. եց. եւք: || 'ի հողոյ բերեալ. այսինքն 'ի հողոյ յառաջացեալ: Ագաթ: իսկ մերթ նշանակէ զհող բերող:

Հողաբլուր. լրոյ. ով. ոց. ովք: || դէզ ինչ հողոյ իբրև զբլուր բարձրացեալ յերկրէ. կմ մեծագոյն կոյտ հողոյ իբրև զփոքր լեառն, որ կմ է բնական. և կամ 'ի մարդկանէ ա-րարեցեալ: Եսայ. 25. 2:

Հողաբոյս. բուսի. սւ. ից. իւք: || 'ի հողոյ բուսեալ. կամ հողածին: Նարեկ. ղթ:

Հողաբուսակ. ի. աւ. աց. օք: || 'ի հողոյ բուսեալ. կամ վերընձիւղեալ 'ի յերկրէ:

Հողագործ. ի. աւ. աց. օք: || երկրագործ. կամ գործօղ, և հերկօղ հողոյ, որ և ասի մշակ: Ծննդ. 9. 20: Երեմ. 51. 23: Ղուկ. 17. 7:

Հողագործութիւն. թեան: || երկրագործութիւն. կմ մշակութիւն: Երեմ. 51. 23:

Հողազանգուած: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի հողոյ զանգեալ. կամ կազմեցեալ. կամ հողեղէն. և կմ հողանիւթ: Նարեկ. ձբ. և ղզ:

Հողաթաւալ. ի. իւ. ից. իւք: || Նա՛ որ ընդ հող, կամ ընդ երկիր թաւալի. և կամ հողով, և աղմով թաթաւեցեալ: Ագաթ:

Հողաթափ. ի. իւ. ից. իւք: || ագանելիք ոտից՝ կազմեցեալ 'ի կաշւոյ. որով մերթ իմանի այն՝ որ զբոլոր ոտն ծածկէ մինչև ցկոճն, որ է թօփուխն: ռամկօր. ֆօսդալ: իսկ մերթ իմացեալ լինի տրեխն գիւղականաց, կամ նման տրեխի կազմեցեալ կօշիկն, որ միայն զներքին կողմն ոտից ծածկէ, և ունի զխրացս, ք զկապս. որովք հողաթափքն կապեցեալ ամրացուցանին յոտս: Յեսու. 9. 5: Մարկ. 6. 9: և Գործ. 12. 8: մերթ ևս առեալ լինի բառս այս փոխանակ այնց ագանելեաց ոտից, զորս ագանին եկեղեցականքն յեկեղեցւոջ. և այնու ելանեն 'ի բեմն առ 'ի պատարագել. կամ առ 'ի սպասաւորել պատարագողին: Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ ագանելեացն այնոցիկ. որք կոչին բարձր կրնկամէք: ռամկօրէն ղունդուրայ:

Հողախառն: (Նախդրիւ հոլովի.) || խառն ը հողոյ. կմ հողով հանդերձ: 2. Մակ. 4. 41:

Հողախուշտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՛ որ 'ի վր հողոյ ընկողմանեալ ննջէ. որ և ասի գետնախուշտ: իսկ մերթ նշանակէ զայն՝ որ է հողեղէն խշտի. ք անկողին: և ըստ այսմ 'ի Նարեկ. ղզ. գերեզմանն կոչի՝ հողախշտի հանգիստ:

Հողածին. ծնի. աւ. աց. օք: || 'ի հողոյ ծնեալ. ք 'ի հողոյ արտադրեցեալ, կամ յառաջացեալ: Իմաստ. 7. 1: Երեմ. 49. 33:

Հողածնեալ. նելոյ. ով. ոց. ովք: || 'ի հողոյ ծնեալ. կամ յերկրէ յառաջացեալ. և կմ հողեղէն: Նարեկ. հա:

Հողակեր. ի. աւ. աց. օք: || զհող ուտօղ. կամ որ հողով կերակրի, որպիսի է օձն:

Հողակերտ. ի. իւ. ից. իւք: || 'ի հողոյ կերտեցեալ, և շինեցեալ. որպիսի է աղիւսն: Մերթ ևս ասի զմարմնոյ մարդոյն, ըստ որում է կազմեցեալ 'ի հողոյ:

Հողակոյտ. կուտի. իւ. ից. իւք: || կոյտ. կմ դէզ հողոյ. կամ հողաբլուր. զոր երբեմն առնեն ըդէմ քաղաքի. ուր ելեալ բարձրանան, և անտի հարկանեն զքաղաքն առ 'ի առնուլ: Ամբ. 1. 10: իսկ մերթ նշանակէ զկուտեալն և զբարձրացեալն հողով. և ը այսմ ասի հողակոյտ բլուր: Նարեկ. ղզ:

Հողակուտ. ի. իւ. ից. իւք: || կուտ հողոյ, որ է կարծրացեալ գունտ հողոյ:

Հողահեղձոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) || հողով հեղձուցեալ. կամ 'ի գետնի թաղելով. կամ 'ի ծոցս հողոյ արգելլով խեղդեցեալ: իսկ մերթ նշանակի հեղձուցանօղն զոք ընդ հողով:

Հողահմայ. ի. իւ. ից. իւք: || հմայօղ 'ի ձեռն հողոյ. ք Նա՛ որ ըստ գունոյ, և ըստ այլ որպիսութեց հողոյ գիւթելով գուշակէ զապառնիս: իսկ մերթ 'ի յոգնականին նշանակէ զհողահմայութիւն:

Հողահմայութիւն. թեան: || հմայութիւն. ք գիւթական գուշակութիւն ապառնեաց միջնորդութեամբ հողոյ:

Հողամաղ. ի. իւ. ից. իւք: || է թռչուն ինչ վայրի, որ ունի զմատունս կցեալս [illegible] մաշկաւ իբրև զբադ: կեայ 'ի ծովու, 'ի գետս, 'ի լիճս, և 'ի ճախճին տեղիս. ընկղմեալ զինքն 'ի ջուրս՝ ներքնալողակ լինի ը երկար ժամս: որսայ զձկունս, և ուտէ. և բազում անգամ կուլեալ զօձաձուկն՝ անյագաբար կլանէ. և իբրև ծանրանայ ստամոքսն՝ կենդանւոյն 'ի դուրս փախէ: Նստեալ երբեմն յերեսս ջուրց՝ պարզէ զթիթեւն ընդդէմ հողմոց. և նովաւ իբր առագաստիւ անաշխատ ընթանայ: Ջգայ 'ի ծովու զգալոց մորթն. և վասն այսորիկ աճապարեալ փախչի կարկաչմամբ յապահով տեղիս ծովեզերաց: իբրև աշխատի 'ի ծովու, ելեալ նստի յարեգդէմ տեղիս. և բացեալ զթևսն, և զոտսն, ցամաքեցուցանէ 'ի խոնաւութեց, զի թեթև թռչիցի: և մերթ իբրև ջերմանայ յարևու՝ թաւալի 'ի վր երկրի. և զհողն վեր 'ի վայր շրջէ. և իբր թէ մաղէ, յորմէ և կոչեցաւ 'ի մեզ հողամաղ: Նորա՝ բազումք են տեսակք թռչնոյս այսորիկ, որք ըստ մեծի մասին են նման բադու. բայց 'ի կտուցացն, որք են նեղք և սրածայրք. և ոմանց յոյժ երկայնք և սղոցաբերանք. և 'ի ծայրն թեք: որոց ոմանք ևս ունին զգլուխ բոլորաձև. և 'ի դագաթան զկատարս 'ի փետրոց: Բայց ը գունոյն լինին այլ և այլք հանգոյն բադուց: Ղևտ. 11. 17: 2. Օրէն. 14. 16:

Հողանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդմիջ.) || հող լինիլ. կմ 'ի հող դառնալ: Եւ մերթ յերկիր կործանիլ. կմ խոնարհիլ. կամ ցածանալ:

Հողանիւթ. ի. իւ. ից. իւք: || այն՝ որոյ նիւթն է 'ի հողոյ. կմ հողեղէն: Նարեկ. հը:

Հողանիւթեայ. եի. իւ. ից. կմ թեայց. իւք: || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Հողապատեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || հողով պատօղ. կմ հողով պատեցեալ. կամ կազմեցեալ: և ըստ այսմ հողեղէն իրքն՝ հողապատեան կոչին: Ագաթ: Սոյնք և գերեզմանն՝ ը որում հողով շրջապատէ զմեռեալն, հողապատեան ասի: Նարեկ. կզ:

Հողացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. անել: (անցող.) || 'ի հող փոխարկել. կա՛մ յերկիր դարձուցանել: Իսկ Յեսայ. 11. 13. ուր ասի՛ զքաղաքս հողացուցեալս ոչ այրեաց. նշանակէ՝ հողաբլրացեալս. այսինքն 'ի վիճ հողաբլրոց, կա՛մ լերանց կացուցեալս. և ամրացեալս: քանզի յեսու զքաղաքս 'ի բարձրաբերձ տեղւոջ շինեցեալս, և ամրացուցեալս ոչ այրեաց. այլ սպանեաց. զի առկաւ զօրօք կարէին առնուլ:

Հողեալ. եւլս. ով. ոց. ովք: || յերկիր կործանեալ. կա՛մ խոնարհեալ. կա՛մ անկեալ. և կա՛մ ընկեցեալ: 2. Մակ. 9. 8:

Հողեղէն. եղինի. աւ. աց. օք: || հողանիւթ. կա՛մ այն, որ է 'ի հողոյ եղեալ, թէ կենդանի իցէ, և թէ անկենդան: Իմաստ. 9. 15:

Հողմ. ոյ. ով. հողմք. կա՛մ հողմունք. ոց. ովք: || շօր և նուրբ գոլորշիք վերամբարձեալք յերկրէ 'ի յօդս. որք մղեալք յերկնային ազդեցութեանց ընթանան ուժգին. և զօդս հարեալ ամբոխեն, և վարեն: Եւ գլխաւորքն 'ի սոցանէ են երկոտասան, որոց չորքն շնչեն 'ի չորից կողմանց աշխարհի. այսինքն յարևելից. յարևմտից. 'ի հիւսիսոյ. և 'ի հարաւոյ. և կոչին՝ Ապելիոտ. Զեփիւռ. Ապարկտիաս. և Նոտոս: Իսկ մնացեալ ութքն շնչեն յաջմէ և յահեկէ իւրաքանչիւրոց վերոյասացելոց չորիցն. և անուանին՝ Կեկիաս. և Եւրոս: Լիփս՝ և արգեստէս: Թրասկիաս. և քորէաս: Եւրանոտոս. և Լիբանոտոս: որք 'ի տեղիս իւրեանց յիշատակեսցին: ռամկ. փոթ. կա՛մ հով. Դան. 3. 65: Իսկ Առակ. 9. 12: և 11. 29: յորս ասի՛ զհողմս արածել, իմանի՛ զանօգտութիւն հետևիլ. կա՛մ ընդունայն վաստակել: Դարձեալ. 'ի մի գիրս մինչ ասի. 'ի չորից հողմոց, կա՛մ ընդ չորս հողմս. և այլն. նշանակեն՝ չորս կողմունքն աշխարհի. այսինքն արևելք, արևմուտք, հիւսիս, և հարաւ: Եւ զի չորս գլխաւոր հողմունքն շնչեն 'ի չորից կողմանցս յայսցանէ, վասն այնորիկ առեալ լինին փոխանակ նոցա: Եզեկ. 37. 9: Դանի. 8. 8: Մատթ. 24. 31:

Հողմաբեր. ի. իւ. ից. օք: || բերօղ. կա՛մ պատճառօղ հողմոյ. և կա՛մ 'ի հողմոյ բերեալ. կա՛մ պատճառեցեալ:

Հողմախաղաղ: (նախադրիւ հոլովի.) || խաղաղ 'ի հողմոց. այսինքն այն, որ ազատ գոլով 'ի բռնութենէ հողմոց, ունի զխաղաղութիւն և զանդորրութիւն. որպիսիք են անդորրք նաւահանգստաց: Աղգոբ:

Հողմախառն: (նախադրիւ հոլովի.) || խառն ընդ հողմոյ. կա՛մ հողմով խառնեցեալ և լցեալ. և ըստ այսմ ասի՝ հողմախառն մրրիկ, կա՛մ գոլորշիք. և այլն: Աղգոբ:

Հողմակոծ. ի. իւ. ից. իւք: || 'ի հողմոց կոծեցեալ. այսինքն հարեալ և տատանեալ. կա՛մ 'ի հողմոց բաղխեցեալ. և ամբոխեալ:

Հողմակոծեմ. եցայ. եայց. ել: (ձայնակր.) || 'ի հողմոյ կոծիլ. այսինքն հարկանիլ. կա՛մ տատանիլ. կա՛մ բռնութեամբ 'ի հողմոյ վանիլ և ամբոխիլ. և կա՛մ ալէկոծիլ: Մարկ. 6. 48: Եբրէ. 13. 24: Յակ. 1. 6:

Հողմակոծութիւն. թեան: || կոծումն 'ի հողմոյ. այսինքն հարկանիլն 'ի հողմոյ. և կա՛մ ամբոխումն պատճառեցեալ 'ի հողմոց: Եւ մերթ նմանութեամբ առեալ՝ նշանակէ զխռովութիւն, կա՛մ զշփոթութիւն, զոր պատճառեն ո՛ և իցէ իրք: Լամբրոն:

Հողմահմայ. ի. իւ. ից. իւք: || հմայօղ և գուշակօղ 'ի ձեռն շնչմանն հողմոյ: Իսկ երբեմն 'ի յոգնականումն նշանակէ զհողմահմայութիւն:

Հողմահմայութիւն. թեան: || հմայութիւն. այսինքն դիւթական գուշակութիւն աստղագէտից 'ի ձեռն դէտսպիսեաց շնչմանց հողմոց:

Հողմահոս. ի. իւ. ից. իւք: || 'ի հողմոյ հասեցեալ. կա՛մ ցրուեցեալ. և կա՛մ որ դիւրաւ ցրուի 'ի հողմոյ. որպիսի է փոշին: Յոբէլ. խէ:

Հողմաձայն. ի. իւ. ից. իւք: || զձայն հողմոյ ունօղ. կա՛մ իբրև զհողմն ձայն արձակօղ:

Հողմաղաց. ի. իւ. ից. իւք: || աղօրի, որ 'ի հողմոյ շարժելով աղայ: ռամկ. Եէլ. փէյիրմէնի: Մերթ ևս նշանակէ զանձն. որ աղայ զընդեղէնս հողմաղացիւ:

Հողմաշարժ. ի. իւ. ից. իւք: || 'ի հողմոյ շարժեցեալ. կա՛մ որ 'ի հողմոյ շարժի, և տատանի. և անդ տարաբերի: Յոբ. 13. 25:

Հողմաշունչ. շնչի. իւ. ից. իւք: || շնչօղ, կա՛մ փչօղ զհողմ: Աղգոբ:

Հողմավար. ի. աւ. կա՛մ իւ. աց. օք: || 'ի հողմոյ վարեցեալ. կա՛մ վանեցեալ. այսինքն փչեցեալ: և կա՛մ որ 'ի հողմոյ վարի, և տատանի. որպիսի են տերևք. խոտիք. ամպք. և այլք նման: Յոբ. 13. 25: և 17. 1:

Հողմուռոյց. կա՛մ հողմուռուց. ի. իւ. ուցից. իւք: || 'ի հողմոյ ուռուցեալ. որպիսիք են հողմակոծեալ ալիք ծովու:

Հոմ. մի. իւ. ից. իւք: || միակ. կա՛մ մի. կա՛մ համ. կա՛մ կից: Եւ այս մասնականդ 'ի գործածի 'ի բաղադրութիւնս բառից, զոր տեղեացս գտնի: Իսկ մերթ նշանակէ՝ զհոմանունն:

Հոմաբան. ի. իւ. ից. իւք: || միաբան. կա՛մ համախոհ: Իսկ մերթ հոմանունաբանաբար խօսօղ զբանս:

Հոմադրի: || տե՛ս զՀամադրի:

Հոմախոհ: || տե՛ս զՀամախոհ:

Հոմախմբեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || տե՛ս զՀամախմբել:

Հոմախումբ: || տե՛ս զՀամախումբ:

Հոմածին. ծնի. իւ. աց. օք: || համածին. այսինքն 'ի միասին ծնեալ. որպիսիք են երկուորեակքն. և ըստ այսմ ասի 'ի Ծնունդ. ղէ. գլ. Յակոբայ. զերազանցն գտեալ զհոմածինն. այսինքն զեսաւ, որ ընդ նմա 'ի միասին ծնաւ:

Հոմանման: || տե՛ս զՀամանման:

Հոմանի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || չար սիրով ընկերակցօղ կնոջ ամուսնոյ. 'ի գործ ածելով շաղաշարութիւն. կա՛մ սիրահար. այսինքն խաբեցեալ սիրով նորին՝ առ որ գիտէ սէրն իւր. և կա՛մ սիրելի: Եսայ. 57. 8: Եզեկի. 16. 32: Ովսէ. 2. 13:

Հոմանեմ. եցայ. եայց. ել: (ձայնակր.) || վաւաշոտիլ. կա՛մ պատշաճիլ. կա՛մ աղտեղ-

Digitized by Google

խորէն վարիլ։

Հոմանուանեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || Անուանակից առնել. կա՛մ զբաղդում իրս 'ի միմեանց բոլորովին տարբերս՝ նոյնով անուամբ անուանել. որպէս զգոսանուլն մարգոյն, նաև զալիս ծովուն՝ կոչել զօսանք։

Հոմանունութիւն. ութեան. ամբ. անց. ամբք։ || Համանունութիւն, այսինքն միանունութիւն. որ ըստ նոյնոյ հնչման զբաղդում իրս անաւակաւ տարբերս նշանակէ. որպիսի է բառս այս՝ ակն. որ նշանակէ զաչս. զգոհար քարն. և զգետան բղխումն ջրոց։ Իսկ մերթ նշանակէ զանուանակիցն. այսինքն զայն՝ որ ընդ ումեք ունի զնոյն անուն. որպէս երկու մարդիկ կոչեցեալք Ներսէս։ Լամբրօն։

Հոմանունակ. ի. աւ. աց. օք։ || Զմի և զնոյն անուն ունող ընդ ումեք. կա՛մ անուանակից։

Հոմանունակի։ (մակբայ որակական.) || Միանունաբար. կա՛մ համանունապէս. որպէս ասեմք մեռեալ մարդոյ՝ և կենդանի մարդոյ՝ համանունաբար ասին ասել։ զի թէպէտ անունն նոյն է. բայց նշանակեցեալքն տարբեր ըստ էութեան։

Հոմասեռ. ի. իւ. ից. իւք։ || Միասեռ. կամ համասեռ. այսինքն զմի և զնոյն սեռ ունող. որպիսի են մարդն, և առիւծն, որք ունին զնոյն սեռ. այսինքն զկենդանին։ Իսկ մերթ նշանակէ զհամազգին. այսինքն զայնս, որք 'ի միոյ ազգէ են։ Լամբրօն։

Հոմասեր. ի. իւ. ից. իւք։ || Այն, որ ունի ընդ ումեք զնոյն սէր, կա՛մ զնոյն սերունդ. և կա՛մ համազգի։

Հոմացեղ. ի. իւ. ից. իւք։ || Համատոհմակ. կա՛մ համացեղ. կա՛մ համազգի. կա՛մ որք 'ի նոյն նախնեաց ցեղէ, կա՛մ զարմէ են։ որպիսիք են արենակից ազգականքն։ Լամբրօն։ և Ոսկե. 2. Կոր. իզ։

Հոմերական. ի. աւ. աց. օք։ || Հոմերոսական. այսինքն այն՝ որ պատկանի Հոմերոսի. կա՛մ որ է Հոմերոսի. որպիսիք են տաղքն. կա՛մ բանաստեղծական բանքն նորա։

Հոմերաբանեմ. եցայ. ցիր. անալ։ (ընդմիջ.) || Իբրև զՀոմերոս լինել։ Իսկ մերթ նախագուշակող լինել. կա՛մ մարգարէանալ։ Մերթ ևս նշանակէ՝ կուրանալ. զի ելանէ 'ի յունական բառէն Հոմերոս. որ թարգմանի կոյր։

Հոմերապէս։ (մակբայ որակական.) || Իբրև զՀոմերոս. կա՛մ նման Հոմերոսի։ [illegible]։

Հոմերոս. կա՛մ Հոմերոն. ի. ին։ (անյողնական.) || Է անուն առն միոյ հելլենացւոյ՝ որոյ ծնողքն էին գերապանծ տաղասացք և երգեցիկք. որոց և սա զհետ երթեալ, եղև գերահռչակ բանաստեղծ. և արտադրեաց վիպասանս տաղս, և բանաստեղծական ճառս սքանչելի արուեստիւ։ Արդ՝ սա անուանեցաւ Հոմերոս, որ 'ի բարբառս յունաց՝ նշանակէ՝ կոյր. զի վասն վատաբախտութեան իւրոյ դիպեցաւ՝ երկոքումբք աչօք կուրացաւ։ Նարեկ. գծ։

Հոմիշխան. ի. աւ. աց. օք։ || Համիշխան. կա՛մ իշխանակից. այսինքն զմի և զնոյն իշխանութիւն ունող ընդ ումեք։ Խորէն. գ. գլ. 66։

Հոյ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || Խոյ. այսինքն պատկերով մակեան կազմուած ինչ երկաթեայ, զոր հաստատեալ կախեն զբաղանէ, որ կանգնեցուցեալ կայ առ պարսպօք. և մեծաւ բանութեամբ քարշեալ զնա՝ թողլ տան. որ անհնարին թափով յետս դարձեալ հարկանէ, և քանդէ զպարիսպս։ Եւ կոչեցաւ սա հոյ, կա՛մ խոյ. զի կազմեցին ըստ նմանութեան գլխոյ խոյին. որ և 'ի հարկանելն զպարիսպս, իբրև զխոյ յետս գնայր. և յետոյ յառաջ վազէր։ 2. Մակ. 12. 15։

Հոյակապ. ի. իւ. ից. իւք։ || Ազնուական. կա՛մ հռչակաւոր. կա՛մ անուանի. կա՛մ համբաւաւոր. կամ փառաւոր. և կա՛մ շքեղ. և այս մերթ ասի զքաղաքէ, զապարանէ, և զայլոց շինուածոց։ Յեսու. 20. 9։ և 2. Մակ. 23։ Եզեկ. 26. 17։ Եւ մերթ զազգաց. զփառաւորաց, զիշխանաց և զայլոց փառաւոր և շքեղ իրաց. կա՛մ գործոց. որպէս գտնի 'ի գիրս Աստուածաշնչեան. և յայլ բազում տեղիս։

Հոյժ. ուժոյ. ով. ոց. ովք։ || Տե՛ս զԽիժն։

Հոյլք։ (Նախդրիւ հոլովի. անեզական.) || Բոյլք. կամ ջոկ. կա՛մ ժողով. կա՛մ խումբ։ Նարեկ. ղե։

Հոյն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Երկիւղ. կա՛մ արհաւիրք թշնամեաց. կա՛մ հաշակ ահից։ 1. Մակ. 3. 25։

Հոն. ի. ու. ոց. օք։ || Կարմիր և թթուաշ պտուղ ինչ նման ձիթապտղոյ, որ և ասի զողալ. ռամկ. ղըղըլճըխ։

Հոշական. ի. աւ. աց. օք։ || Տե՛ս զհոշականն։

Հոշեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || Կոչել. կա՛մ անուանել. և կա՛մ յորջորջել։

Հոպոպիք. եաց. եօք։ (անեզական.) || Տե՛ս զԽոպոպիք. զի նոյն է ընդ նմա. որպէս և բառքս այսոքիկ. հոյ, և խոյ. խարամանի, և հարամանի. և այլն։

Հոռի։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Է անուն ամսոյն հայոց. որ պատասխանէ սեպտեմբերի ամսոյն հռոմայեցւոց։

Հոսակ. ի. աւ. աց. օք։ || Յարձակող, կա՛մ վերաւորող զոք. և կա՛մ յարձակումն, և վերաւորումն զօրաց։ Խորէն. ա. գլ. 10։

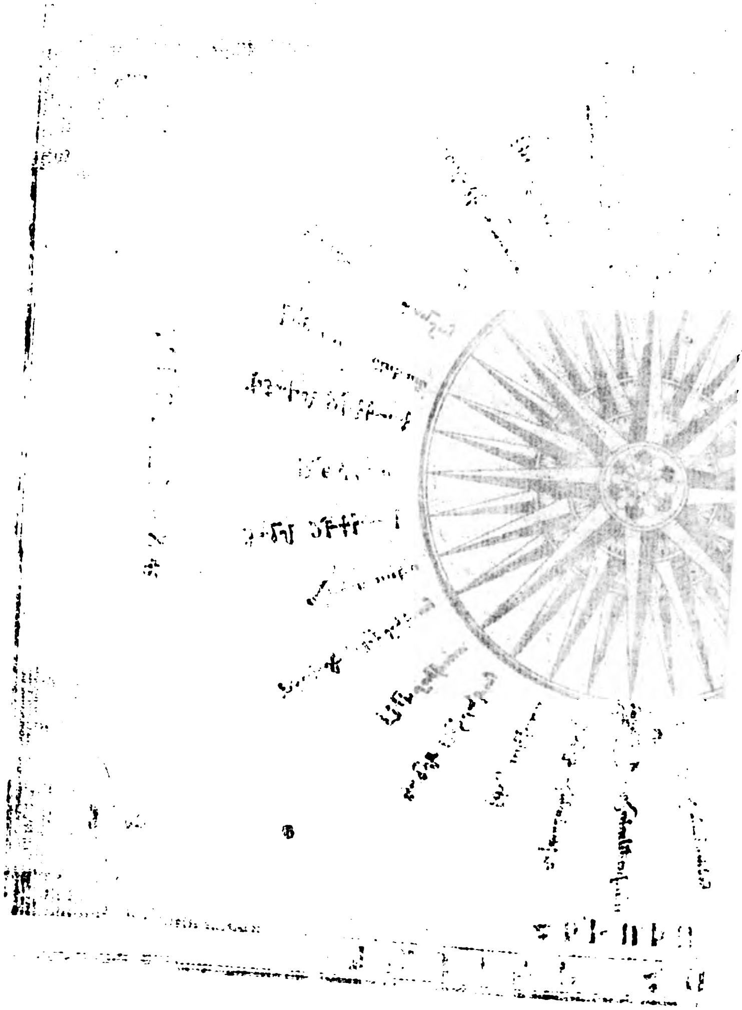
Հոսական. ի. աւ. աց. օք։ || Տե՛ս 'ի ներքոյ զՀոսանուտն։

Հոսանուտ. ի. իւ. ից. իւք։ || Հոսական. այսինքն այն՝ որ հոսի և գնայ. կա՛մ հեղեղուկ. և կա՛մ հեղանիւթ. որպիսի է ջուրն, իւղն, և այլ այսպիսիք։ Նարեկ. ծդ. և ղդ։ Եւ մերթ դնի փոխանակ անցաւոր. կա՛մ դիւրաանց բառից։ Շնորհալի։ և Լամբրօն։

Հոսանք. անաց. օք։ (անեզական.) || Առատութիւն, և յորդութիւն ջրոց. կա՛մ անձրևաց. որք հոսին. և հեղանին. կա՛մ հոսմունք, և գնացք ջրոց։ Յոբ. 38. 25։ և Երեմ. 17. 13։

Հոսելի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || Այն՝ որ կարէ հոսիլ. և կա՛մ հանդերձեալ է հոսեցեալ լինել։ Իսկ մերթ նշանակէ զգործեն. որով հոսեն զցորեան, զգարի՝ և զայլս նոր մանս՝ հողմոյն տալով զնա։ և ըստ այսմ

[illegible]

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

առաւել յաշխարհաբառ լեզուաւ 'ի գործ ածի · զի գրոց լեզուաւ՝ հեծանոց · կամ հոսիչ կոչի ։

Հոսեմ · եցի · եա · ել ։ (Ներգործ ·) || հեղուլ · կմ ծորել · կմ թափել · ռամկ · վազցընել ։ Ամովս · 3 · 20 ։ Եւ մերթ նշանակէ 'ի բարձանց զեր ինչ 'ի վայր ձգել · կամ արկանել ։ 2 · Մակ · 1 · 16 ։ և 6 · 10 ։ և 14 · 43 ։ Մերթ և ս նշանակէ հողմոյն տալով զկառեցեալ ցորեանն, կմ գարին՝ մաքրել 'ի յարդէ · ռամկ · էրնէլ ։ Ամոս · 9 · 9 ։ Եսայ · 30 · 24 ։ Մերթ և ս նշանակէ ցրուել · կմ ցիր և ցան առնել ։ 3 · Թագ · 14 · 15 ։ Սաղմ · 1 · 4 ։ Իմաստ · 5 · 24 ։ Իսկ երբեմն նշանակէ՝ լոսել · կմ մանր փշրել ։ Մատթ · 21 · 44 ։ և Ղուկ · 20 · 18 ։

Հոսիչ · սչի · աւ · աց · օք ։ || հոսող · կմ ծորող · կմ փչող ։ Իմաստ · 11 · 19 ։ Եւ մերթ նշանակէ զհոսելին · կմ զհեծանոցն, որ է երեքմատնեայ · կամ հինգմատնեայ թիանման գործի, որով երկրագործքն զյարդն 'ի ցորենոյն բաժանեն երնելով ։ Ամոս · 9 · 9 ։

Հոսհոսիմ · եցայ · եաց · իլ ։ (Ձայնակր ·) || հոսելով հոսիլ · կմ զեղանելով զեղանիլ ։ Եւ այս մերթ նմանութեն առի զամբոխից, որք այսր անդր վազեն · կամ յարձակին ։ Սոփէ · 1 · հատ · Ե ։

Հոսիմ · եցայ · եաց · իլ ։ (Ձայնակր ·) || եղանէ սա 'ի ոսին բառէն · ոչ հարօրանայն 'ի արօր բառէն, ուստի հոսնիլն՝ նշանակէ, ոսնիլ · ք ոսին լինիլ · կմ հաշիլ և մաշիլ · կմ ցամաքիլ · և կմ գօսանալ ։

Հով · ու · ու · ուց · ուք ։ || զով · կմ ցուրտ · ռամկօր · պաղ · կմ Զէֆիւռ · Նարեկ · 'Ի մեկնութ Երգոցերգոյն ։

Հովահար · ի · աւ · աց · աւք ։ || բազմաձևամբ օդոյ հովացուցիչ · կմ զովացուցանող · որպիսի է էլփէղէն, որով հովացուցանէ ոք զդէմս իւր ։ Եւ մերթ առի զթռչոց կենդանւոյն որ շարժմամբն զովացուցանէ զսիրտն ։

Հովայ · (միջարկութին եղկական ·) || վայ վայ · կմ ոհ վայ ։ Մծբն · ԺԶ ։

Հովանամ · ացայ · ցիր · անալ ։ (ընդմիջ ·) || ցրտանալ · կմ զովանալ · և կմ գաղջանալ ։ ռամկ · պաղիլ ։ 'ի Հար հարց · Ձ ։

Հովանանամ · ացայ · ցիր · անալ ։ (ընդմիջ ·) || հովանի լինիլ · կմ հովանաւորել ։ Նարեկ · Հ ։ Մերթ և ս առնանի փոխանակ պաշտպանելոյ · ոչ և հովանի բառս՝ փոխանակ պաշտպանի դնի ։

Հովանացուցանեմ · ցուցի · ցա · ել ։ (անցող ·) || հովանի առնել · կմ տարածել 'ի վր ուրուք զամպս · կմ զվրան · և զայլս նմանս առ 'ի լինիլ հովանի ։ Յոբ · 36 · 28 ։

Հովանաւոր · ի · աւ · աց · օք ։ || տեղի · կամ տուն · և կմ ո և իցէ այլ իր, որ ունի 'ի վր իւր զհովանի, կմ զտանիս, թէ բազմութե ծառոց իցէ, և թէ այլով կերպիւ ։ Ամբ · 3 · 3 ։ Խորէն · Գ · գլ · 8 ։ Մերթ և ս նշանակէ այն՝ որ առնէ զհովանի · կմ հովանաւորողն ։ Թուոց · 24 · 6 ։

Հովանաւորեմ · եցի · եա · ել ։ (Ներգործ ·) || հովանի առնել ումեք · կմ 'ի վր ուրուք տարածեալ լինելով տուեր առնել նմա · ոչ առնեն հովանոցքն ։ Եւ մերթ պաշտպանել · կմ խնամարկել ։

Հովանի · ւոյ · եաւ · եաց · եօք ։ || ո և իցէ իր, թէ ամպ իցէ, թէ կտաւեղէն ինչ · թէ բարձրաբերձ շինուած իմն, և թէ ծառ ինչ, որ հանդէպ արեգական կալով՝ ըստուեր առնէ 'ի ներքոյ կացելոյն իւրոյ, և զովացուցանէ, առի՝ հովանի ։ Իբր թէ հովացուցիչ ։ Եսայ · 1 · 8 ։ Յովն · 4 · 5 ։ Մարկ · 9 · 6 ։ Մերթ և ս նշանակէ զտուներն ։ ռամկ · չատր ։ Սաղմ · 101 · 12 ։ Գործ · 5 · 15 ։ Մերթ և ս առեալ լինի փոխանակ պաշտպանի · ըստ այնմ Սաղմ · 90 · 14 ։ Հովանի եղէց նմ ։ Իսկ 3 · Թագ · 8 · 12 · ուր առի՝ հովանի լինիլ մգով, իմանի՝ հովանացեալ լինիլ մգով · կամ ծածկիլ մգով ։ Իսկ մերթ նշանակէ զհովանաւորութին · կամ զպաշտպանութիւնն ։ Սաղմ · 16 · 8 ։ և 35 · 8 ։ Եւ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս · հովանի ունիլ · և նշանակէ հովանաւորել · կամ հովանի առնել ումեք ։ Եզեկ · 25 · 20 ։ և Թուոց · 10 · 34 ։

σκηνή , σκιά

Հովանոց · ի · աւ · աց · օք ։ || կազմուած ինչ կտաւեղէն · կմ կաշեղէն · և կմ յայլմէ նիւթոյ, որ հովանի առնէ իմիք՝ տարածեալ գոլով զնովաւ, կամ 'ի վր նր ։ Թուոց · 4 · 5 ։ Սատի և շքանոցն · կմ ծածքն, որ շինի 'ի վր կառաց, և այլոց նմանեաց, ընդ որում հովանի լինի բազմեցելոյն 'ի նմ . հովանոց կոչի ։ Եսայ · 66 · 20 ։ Մերթ և ս հովանոց ասի վերնայարկն, կմ տունն՝ բազում պատուհանօք շինեցեալ . ուր յամարանն նստին վասն զովանալոյ ։ ռամկ · քէօշկ ։ Եզեկ · 22 · 14 ։ Խորէն · Բ · գլ · 6 · և 87 ։

Հովանոցանամ · ացայ · ացիր · ալ ։ (ընդմիջ ·) || հովանանալ · կմ հովանի լինիլ ումեք ։ Ագաթ ։

Հովանոցեալ · ելոյ · ով · ոց · ովք ։ || այն, որ ունի 'ի վր իւր զհովանոց, թէ մարդ իցէ · թէ կառք · և թէ այլ ինչ ։

Հովանոցիկ · ցկի · աւ · աց · օք · || փոքրիկ հովանոց · կմ հովանի առնօղ կազմուած · որպիսի է տաղաւարն · կմ չատրիկն, զի շքանոյիկն, զոր ձեռօք կալնուն մարդիկ 'ի վր գլխոց իւրեանց առ 'ի պահպանիլ 'ի տապոյ ։ Սիրաք · 34 · 19 ։

Հովասուն ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || այն՝ յորում մերձ գտանի հովութի հողմոյ · կամ յորում յաճախ շնչէ զովացուցիչ հողմ · և ըստ այսմ առի՝ հովասուն տեղի ։ ռամկ · հավադար · կմ Զէֆիւռ ։

Հովացուցանեմ · ցուցի · ցա · նել ։ (անցող ·) || ցրտացուցանել · կմ զովացուցանել · կմ գաղջացուցանել ։ ռամկ · պաղեցնել ։

Հովեմ · եցի · եա · ել ։ (Ներգործ ·) || հովահարելով զովացուցանել ։ 'ի Հար հարց · ԺԹ ։

Հովիտ · վտի · աւ · աց · օք ։ || հարթ, և ընդարձակ վայր առ ստորոտով լերանց · կմ ցած, և խոնարհ տեղի լերանց իբրև զծործոր · և կմ ձոր ։ 1 · Թագ · 17 · 3 ։ Սաղմ · 64 · 14 ։

Digitized by Google

64. 14: Երգ. 2. 1:

Հովիւ. վուի. ուի. ուաց. ովք: || արածօղ ոչխա-րաց. և այծից. և այլոց անասնոց: ռամկ. չոբան: Ծննդ. 13. 7: Իսկ մերթ անդրադարձ բաբար առամանի փոխանակ առաջնորդաց. որք խնամածուք են ժողովրդեան: Եփես. 4. 11:

Հովուակից. կցի. աւ. կմ' իւ. աց. օք: || ըն-կեր հովուի. կմ' 'ի միասին հովուօղ հօտի. և այսու երբեմն իմանին հոգևոր առաջ-նորդքն. որք 'ի նոյնում իշխանութեան կարգի են միմեանց: Լամբրօն:

Հովուապետ. ի. աւ. աց. օք: || պետ. և իշ-խան հովուաց: Իսկ մերթ անդրաբերա-բար. առեալ՝ նշանակէ զգլուխն առաջ-նորդաց. որում յատկապէս՝ և ըստ բնութեան ուսածոյն նշանակի քս, որ է ծայրագոյն և բացարձակ իշխան ամ առաջնորդաց: 1. Պետր. 5. 4: Իսկ երկրորդաբար նշանակէին և եպիսկոպոսունք. կմ' քահանայապետք:

Հովուասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրօղ հով-ուին. կմ' հովուողին. իւրոյ. և ըստ այսմ է 'ի Շարականս. ուր ասի. Որ զառաջնա-պարգևն քո նշխարս ոչ խնայեցեր ընծայել. շանն հովուասիրի. զի ոչ խնայեցեր շնորհել քանանացւոյ կնոջն զփշրանս շնորհ բժշկու-թեան գաւթեր նր. որ քաղցրատութեամբ մեծա-մեծ պարգևացն զորս հաւնեցայր նախ շը-նորհել հրեից՝ է իբրև զնշխար. զի իբրև ըզ-փշրանս մանկանց փշրանաց հացին: Արդ կինն այս անուանեցաւ՝ շուն հովուասէր. զի մինչ 'ի քաղցր հովուէն քնէ շուն կոչեցաւ. զի յասկն՝ ոչ է բարեաց առնուլ զհաց մանկանց՝ և արկանել շանց. զի տուր քեզ. և նը-մանեաց քոց. ոչ դժգմնեցաւ. այլ յօժա-րութեամբ յանձն էառ զայն. և մեծաւ սի-րով յարեցաւ 'ի նա. որպէս հովուասէր շուն ն. ատ տէրն իւր:

Հովուեմ. եցի. եա. եւ: (Ներգործ.) || արա-ծել. կմ' խնամելով կառավարել զա-նասունս: Երգ. 1. 6: Եսայ. 40. 11: Մերթ և ա նշանակէ՝ խնամածելով կառավարել. կամ առաջնորդել: 1. Մնաց. 11. 2: և 17. 6: Մատ. 2: 6: Իսկ Սաղմ. 48. 15. ուր ասի. Մահ հովուեսցէ զնա. իմանի՝ կառավարեսցէ, զի կերիցէ զնա:

Հովուութիւն. թեան: || զովուն. կմ' ցրուութիւն. և ըստ այսմ ասի՝ հովութիւն հոգւոյ. կամ երկնիցի. կմ' ձանապարհի: ռամկ. դողալ. կմ' փչումն: 'ի վերս հողոյ. բզ:

Հովտամէջ. ի. իւ. ից. իւք: || ուղիօղ զմէջ հով-տի. կմ' հովտամիջին: Խորէն. Աշխ. 15:

Հովփալ: || տես զՀօփփալ:

Հոյ. ոյ. ով. ոց. ովք: || է որակութիւն հո-տաւէտ մարմնոց. զոր զգան միայն հոտոտե-լիքն, որ և ռամկօր ասի՝ հոտ: Երգ. 1. 2:

Հոտաբուրեան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի բուրման անոյշ հոտոյ. և կամ բուրվառան: Խորէն. Բ. գլ. 39:

Հոտաւէտ. աւէտի. իւ. եց. եօք: || տես 'ի ներքոյ զՀոտաւոր:

Հոտաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ուղիօղ հոտոյ. կամ հոտաւէտ:

Հոտաւէտեմ. ի. աւ. աց. օք: || հոտաւոր. կմ' հոտաւէտ:

Հոտախեմ. եցայ. եա. եւ: (Ձայնական.) || զարշա-հոտ լինիլ. կմ' նեխիլ: Յովհ. 11. 39:

Հոտոտելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն՝ որ կարէ հոտոտիլ. կմ' զոր պարտանիք հոտոտել:

Հոտոտելիք. եաց. եօք: (անեզական) || զգայա-րանք հոտոտելոյ. կմ' ռնգունք՝ որովք հո-տոտեմք: 1. Կորնթ. 12. 17:

Հոտոտեմ. եցի. եա. եւ: (Ներգործ.) || տես 'ի ներքոյ զՀոտոտիլ: Տօբ. 6. 19: Սաղմ. 113. 6:

Հոտոտիմ. եցայ. եա. կմ' եաց. իլ: (Ձայնակ.) || առնուլ զհոտն իրի իմիք: ռամկ. հոտոտել: Ծննդ. 8. 21: Տօբ. 8. 2: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ մերձ լինելոյ. կմ' հասելոյ. և ըստ այսմ իմանի՝ յորժամ ասի զնե-ծոյ. կամ զքեղձ՝ 'ի հուր հոտոտել: Դատ. 15. 14: և 16. 9:

Հոր. րոյ. ով. ոց. ովք: || երկեր փորագոյն փորեալ. ուր գտնել. կմ' պահել կարէ իր իմն. և կմ' գուբ. և ջրհոր. յորում բղխի ջուր յերկրէ. կմ' ուր կծանեն ջուրք անձ-րևաց: Ելից. 21. 33. և 34:

Հորդան: || ոչ հոլովի. այլ ընդ բայի շա-րակցի այսպէս. հորդան տալ. և նշանա-կէ՝ առաջնորդելով յառաջ խաղացուցա-նել. կամ յառաջ մղել. և կամ խրախոյս բառնալով. կմ' սաստելով շարժելև վարել զհօտս. կմ' զզօրս. և կմ' զբազմութիւն ամբո-խից: Սաղմ. 77. 52. Յն՝ որէ: Իսկ մերթ նշանակի. զգոյշ տալ զօրաց. և կմ' խրախ-ուսել յարձակիլ 'ի վր թշնամեաց:

Հորդեմ. եցի. եա. եւ: (Ներգործ.) || պար-րատել. կմ' մաքրել. կմ' հարթել. կմ' հա-րթել. և այս ասի զճանապարհէ. կմ' ըզ-գերձել. և այս ասի զճանապարհէ. կմ' ըզ-շաւղաց: Եսայ. 57. 14: և 62. 10:

Հուժկու: (Նախդրիւ հոլովի.) || հզօր. կմ' քաջ. կմ' ուժեղ. կմ' քաջայաղթ. կմ' զօրա-ւոր: Խորէն. Ա. գլ. 22: և Բ. գլ. 12:

Հունհայ: (Նախդրիւ հոլովի.) || է անուն ծ-խոտոյ միոյ շարականաց, որ ունի զայս ձև՝ ՛Ծ.

Հուռ: (Նախդրիւ հոլովի.) || անեծք. կմ' կիսանեծք. զի կիսատ եղեցեալ: որ և ռամկ. ասի. հայհոյ: Ելից. 12. 9: 1. Եզր. 1. 12: Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ. ասի զմարդոյ. և նշանակէ աննորդել. կմ' վայրենաբարոյ. և կմ' անընդել: Յոբ. 2. հատ. Լ:

Հուչ հուչ: (Միջարկութիւն մարմնական.) || ուհ ուհ. կմ' իշ:

Հուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || անցք. որով կմ' նե նշանակի ցամաքագոյն տեղին գետոց. կմ' նե զագոյն տեղին լերանց. և այլոց ծանծաղաց. ընդ որ միայն կարէ անցանել մարդ՝ ձիով. կմ' հետախոտս դնալով: ռամկ. կէճիթ: Ծննդ. 32. 22: և Յեսու. 2. 7: Իսկ մերթ նշանակէ շափաւորութիւն. կմ' չափ. կմ' բան: ամ յոր ժամ ասի՝ զառակդրութեանց. թէ. ունիմ ըզ-հուն, իմանի՝ ունիլ զչափաւորութիւն. կմ' զչափ. և այլն: յորժամ և երբեմն բառս ան-հուն. որ է անբաւ. կմ' անչափ: Անկան:

Հուն. ոյ. ով. ոց. ովք: || տես զՀունտ: Անկան:

Հունեմ. եցի. եմ. ել: (չէզոք.) ‖ անցանել: ռամկ. անցնիլ: Եւ ստ ծագի 'ի բառէս՝ հուն. որ է անցք:

Հունձ. հնձոյ. ով. ոց. ովք: ‖ հասունա֊ցեալ ցորեան. կմ այլ ընդեղէն. որոյ հն ձեցման ժամանակն հասեալ է: Մատ. 9. 37: Ղուկ. 23. 10: Իսկ մերթ նշանակէ զհն ձումն ցորենոյ, և այլոց նմանեաց: Ծննդ. 45. 6: Յէսու. 3. 15:

Հունչ. հնչոյ. իւ. ից. իւք: ‖ է արմատ հըն չել բային. և նշանակէ զհնչումն. կամ զբարբառ: Աճգամ:

Հուշտ: (միջարկութիւն խորոխատական. կմ զայ րացական.) ‖ ըհ. կմ իշտ:

Հուպ: ‖ ոչ հոլովի. այլ ընդ բայի շարակ֊ցի այսպէս. հուպ լինիլ. և նշանակէ հպիլ. կմ մերձենալ. կմ շօշափել: ռամկ. ձօփիլ. կմ դպչիլ: Ծննդ. 3. 3: Կող. 2. 21:

Հուպ: ‖ նախադրութիւն, որ առնու զայրա֊կան հոլով. զոր օրինակ, հուպ նմա. կմ հուպ 'ի քաղաքն, և նշանակէ՝ մերձ. կամ մօտ. կմ առընթեր: Նարէկ. ղէ:

Հուպառհուպ: (մակբայ իսկոյնական.) ‖ տես 'ի ներքոյ Հուպ ը հուպ: Նարէկ. զէ:

Հուպ ը հուպ: (մակբայ իսկոյնական.) ‖ մերձ ընդ մերձ. կմ փոյթ ընդ փոյթ. կմ վաղվաղակի. կմ փութով: 2. Մակ. 2. 18: և 1. Կորն. 4. 19:

Հուսկ: (նախդրիւ հոլովի.) ‖ յետին: և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ յետին ծայրն. կմ եզրն. ասի հուսկ ծայրն. կմ հուսկ եզրն: Մերթ ևս յարի առ յոմանս բառս, և նը շանակէ զառաւել յետնութիւն. վն զի փո խանակ ասելոյ՝ կարի վերջինն. կմ յետնա գոյնեղն. ասի հուսկ յետինն: Այնպէս փոխանակ ասելոյ՝ կարի յետոյ՝ ասի հուսկ յետոյ:

Հուսկ յետոյ: (մկբյ դասական.) ‖ յոյժ յետոյ. կմ յետ ամենեցուն. կմ 'ի վերջն ամենե֊ցուն. ռամկ. ներա ետքը՝ Ծննդ. 33. 2: և 1. Կորն. 15. 8:

Հուր. հրոյ. ով. կմ հուրբ. ոց. ովք. կմ ուրբք: ‖ է մինն 'ի չորից տարերաց բարձրագոյն քան զայլ տարերս, և է բնութք ծայրա գոյն ջերմ և չոր, որ ունի զզօրութիւն այրե լոյ, և 'ի նիւթս օտարս լուսափայլէ, և կի զէ՝ ոչ մինչ վառէ զփայտ. կմ զմոմեղէն: ռամկ. կրակ: 1. Մակ. 1. 59:

ՀՊ

Հպատակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ հնազանդ. կամ 'ի ներքոյ կանոնի հրամայողին կա֊ցօղ. կմ ստորադրեցեալ: 2. Կորն. 2. 9: Եբր. 13. 17: Եւ մերթ զհետ գնացօղ. կմ պա֊րապօղ գործոյ իմիք: Գործ. 6. 4:

Հպատականք. անաց. անօք: (անեզական.) ‖ հպատակութիւն. կամ հնազանդութիւն: Իսկ մերթ նշանակէ զպարապումն 'ի գործ ինչ. կմ զհողածութիւն. և կմ զխնամ, և զդար֊ման: Յոբէ. 2. հատ. Է:

Հպատակիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) ‖ հնազանդիլ. կմ անսալ. կմ ընդ հնազան֊դութք կալ: Լամբրոն: Իսկ մերթ զհետ երթալ գործոյ իմիք, կմ պարապիլ 'ի գործ ինչ: 'ի ճառս հարց. եզ:

Հպատակութիւն. թեան: ‖ հնազանդութիւն. կամ լռութիւն ձայնի առաջնորդաց: Իսկ մերթ զհետ երթումն գործոյ իմիք. և կմ պարապումն 'ի գործ ինչ: 1. Կորն. 7. 35: Եւ մերթ սպասաւորութիւն, կմ պաշտօնա տարութիւն: Լամբրոն:

Հպատակօրէն: ‖ մերթ է մակբայ որակա֊կան, և նշանակէ՝ հպատակելով. կմ հնա֊զանդելով: Իսկ մերթ վարի իբրև գա֊նուն. և նշանակէ՝ հպատակական. կմ հը նազանդական. և ըստ այսմ ասի 'ի Նարէկ. 'ի գովս խաչին. հպատակօրէն ձևով պաշտե֊ցար. ք յարգեցար, և զծառայութիւն ըն կալար:

Հպարտ. ի. իւ. ից. կմ աց. օք: ‖ ամբար֊տաւան. կմ գոռոզ. և կմ յօժարօղ առ 'ի երևիլ, և համարիլ քան զայլս գերազանց: Եսայ. 2. 12: 2. Տիմ. 3. 2:

Հպարտաբան. ի. իւ. ից. իւք: ‖ հպարտու թք խօսօղ. կմ ամբարտաւան 'ի բանս. և կմ գոռոզաբան:

Հպարտաբանեմ. եցի. եմ. ել: (չէզոք.) ‖ հպարտ բանիւք վարիլ. կմ հպարտօրէն խօ սիլ. և կմ գոռոզութք ճառել զիմեքէ:

Հպարտագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: ‖ յոյժ հպարտ. կմ սաստիկ ամբարտաւան, և գո ռոզ: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ, համգերձ ուէմ այսպէս, հպարտագոյնս. և նշանակէ՝ հպարտութբ. կմ ամբարտաւանօ րէն: 2. Մակ. 12. 14:

Հպարտանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդմիջ.) ‖ ամբարտաւանիլ. կամ գոռոզանալ. և կմ ինքնահաւան լինիլ: 1. Տիմ. 3. 6:

Հպարտացուցանեմ. ցուցի. ացո. նել: (ան ցող.) ‖ հպարտ առնել. կմ գոռոզացու֊ցանել. կմ փքացուցանել: 4. Թագ. 18. 29: 2. Մնաց. 25. 19:

Հպարտութիւն. թեան: ‖ ամբարտաւանութիւն. կմ թիւր յօժարութիւն ուրուք առ գերա զանցութիւն իւր. և կմ խոտելով զայլս՝ հա ւանումն ինքեան: Եբր. 12. 1:

Հպաւոր. ի. աւ. աց. օք: ‖ մերձաւոր. կամ մերձակայ. և կմ մօտաւոր: Նարէկ. ձթ:

Հպաւորիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակրակ.) ‖ մերձաւոր լինիլ. կմ մերձենալ. և կմ մօ տիլ: Նարէկ. հա:

Հպիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) ‖ մերձե֊նալ. կամ մօտիլ. կամ մատչիլ. կմ յարիլ: ռամկ. դպչիլ. կմ ձօփենալ: 2. Օրէ. 27. 5: 2. Թագ. 6. 16: Իմաստ. 4. 2:

ՀՌ

Հռետոր. ի. աւ. աց. օք: ‖ է բառ յունա կան. և նշանակէ զճարտասանն. կամ զքաջ ճառամաբանն. կմ զճոխաբանն: Խո֊րէն. գ. դր. 53: Եւ կմ զճարտարաբան իմաս տունն: Նարէկ. զէ:

Հռետորական. ի. աւ. աց. օք: || ճարտասա-
նական. կմ ճառամաբանական. կմ ճարտա-
րաբանական: 'Ի Հռով Հարց. ժբ. և ժե:
Հռետորութիւն. թեան: || արհեստ ճարտասանու-
թեամբ խօսելոյ. կմ ճարտասանութիւն:
Հռոգ. կմ Հռոք. ի. իւ. ից. իւք: || Թոշակ.
կմ ռոճիկ. և կմ վարձ, զոր տան վն ծա-
ռայութեան: Շնորհալւոյն:
Հռոգեմ. կամ Հռոքեմ. եցի. եա. ել: (Ներ-
գործ.) || Թոշակաւորել. կմ վարձատրել
զոք՝ տալով զռոճիկ:
Հռչակ. ի. աւ. աց. օք: || մերթ նշանակէ
զհռչակումն. կմ զձայն, և զաղաղակն ցն-
ծութեան, և պէսպէս հանդիսութե: 2. Թագ.
6. 15: և 1. Մնաց. 15. 28: Եւ մերթ նշանա
կէ զհամբաւն. կմ զլուր անուան ուրուք:
Ղուկ. 4. 37: և ըստ այսմ երբեմն ընդ բայի
շարակցի այսպէս. հռչակ հարկանել. և նը
շանակէ՝ հռչակել. կմ համբաւել. և կմ
տարածել զանուն, կմ զգործ ուրուք: ոպ
գրի Մարկ. 1. 45: և 2. Կոր. 2. 14:
Հռչակահամբաւ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ըզ
հռչակաւոր համբաւս ունող. կամ մեծա-
համբաւ:
Հռչակաւոր. ի. աւ. աց. օք: || անուանի.
կմ համբաւաւոր. կմ երևելի, կմ հանդի-
սաւոր: Խորէն. Գ. գլ. 33:
Հռչակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հան
դիսացուցանել. կմ հրատարակել. կմ համ
բաւել. կմ զանուն, և կմ զգործ ուրուք
տարածել 'ի լսելիս մարդկանց: Լամբրոն:
Հռչակեցուցանեմ. ցուցի. եցո. նել: (անցող.)
|| հռչակաւոր առնել. կմ հրատարակել.
կամ հանդիսացուցանել. Լամբրոն: Ոսկէ.
2. հոփ. իէ:
Հռչակօրէն: (մակբայ որակական.) || հռչա-
կելով. կմ հանդիսապէս. կմ հրապարա-
կօրէն:

ՀՍ

Հսկայ. ի. իւ. ից. իւք: || յաղթանդամ.
կմ անձնանի. և կմ պարթև. որովք իմա
նին մարդիկք անդրքան զչափն մեծք և բար
ձրահասակք. քաջք և զօրաւորք. որոց կեր
պարանն զարհուրեցուցանէ զտեսօղս, որք
այլով լեզուաւ կոչին՝ ռափայ: Ծննդ. 6. 4:
1. Մնաց. 20. 7: Եսայ. 3. 2:
Հսկայազն. ազին. զամբ. անց. ամբք: || հըս
կայազուն. կամ հսկայակերպ. կամ քա-
ջազուն. և կմ քաջահզօր: Մծբն. ժա:
Հսկայազուն. զնի. կմ զնոյ. իւ. ից. իւք: || այն՝
որ է յազգէ, կմ 'ի զարմէ հսկայից. կմ որ
ունի զկերպարանս հսկայի. և կմ հսկայաձև:
Հսկայազօր: (Նախդրիւ հոլովի.) || զհսկայա
կան զօրութիւն ունող. կմ զօրաւոր՝ և քաջ
իբրև զհսկայ. կմ յոյժ մեծահզօր: Աճգոռ:
Հսկայակերպ: || տես զՀսկայաձև.
Հսկայաձև. ի. իւ. ից. իւք: || ունող զձև, կմ
զկերպարանս հսկայի. կամ յաղթանդամ,
կամ պարթև:
Հսկեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || արթուն
կալ. կմ տքնիլ: 1. Կորն. 16. 13: 1. Պետ. 5. 8:
Մերթ ևս հսկել առ 'ի առնելն զհսկումն
'ի նախատօնակս ոմանց տօնից. զոր տես-
ցես զկնի:
Հսկողութիւն. թեան: || տքնութիւն. կմ արթ
նութիւն. և կմ զգաստութիւն:
Հսկումն. կման. ման. մանց. մամբք: || արթ
նութիւն. կամ տքնութիւն. կամ առանց քնոյ
մնալն 'ի գիշերի: Իսկ մերթ հսկումն կո
չի արթուն մնալով զգիշերն ողջոյն՝ պա-
րապիլն աղօթից և օրհնաբանութեց յե-
կեղեցւոջն այ. ոպ յաճախ լինէր 'ի հսկումն
յոմանս նախատօնակս:
Հսկուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || տքուն. կմ
հսկող. և կամ արթուն: Մծբն. ժթ:
Հսկող. ողի. աւ. աց. օք: || տքնող. կամ ար-
թուն. և կմ զգաստ: Իսկ 'ի խորագրու
գլխոց Նարեկին՝ յորս ասի՝ Նորին հսկողի՝
իմանի առնել՝ Նորին գրիգորի: Եւ զի բառս
գրիգոր՝ 'ի յոյն բարբառ զհսկողն նշանակէ՝
վն այնորիկ փոխանակ ասելոյ գրիգորի՝
ասացաւ հսկողի:

ՀՐ

Հրաբաժակ. ի. աւ. աց. օք: || հրեղէն բա
ժակ. կամ հրոյ բաժակ. և առնուլ լինի
անդրաբերաբար փոխանակ հրայրեցական
պատուհասից, կամ պատժոց: Ուստի ա-
սի 'ի շարականոցի. զաղդամացուց: Եւ զհրա
բաժակ դատնութե այրմանն ընկալեալ
սոդոմ: Եւ մինչ ասի՝ հրաբաժակ գինի
նշանակի՝ 'ի հրեղէն բաժակս լցեալ գինի
որով իմանի սաստկութի պատուհասից:
Աճգոռ:
Հրաբերան: (Նախդրիւ հոլովի.) || բերան
հրոյ. կմ զհրեղէն բերան ունող: իսկ եր
բեմն նմանութբ առեալ՝ նշանակէ զհրա
նիւթ փառաբանիչն. և ըստ այսմ ասի ըզ
հրեշտակաց. որք երբեմն կոչին հրեղէն բե
րան. ոպ ասացաւ 'ի բառն լեզու: Եւ ը
այսմ է 'ի Նարէկ. 'ի գոհ. խոս. ուր ասի զմե-
ածնէ. Քրոբէօրէն հրաբերան բղխող նը
շուլից. թ հանգոյն քրոբէից, որք են հրա
բերան. այսէ՝ հրանիւթ փառաբանիչ ըզ
խօղ, և ցայտօղ փնչողը լուսոյ:
Հրաբորբոք. ի. իւ. ից. իւք: || զհուր բորբո-
քող. կամ հանգոյն հրոյ բորբոքեցեալ. կմ
հրով վառեալ:
Հրաբուղխ. բղխի. իւ. ից. իւք: || մերթ նը
շանակէ զհուր բղխօղ: Իսկ մերթ նշանա
կի բորբոքմամբ բղխումն հրոյ. և ըստ այսմ
վարի սորա յոգնականն: Ոսկէ. 1. հոփ. խդ:
Հրաբուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || նա՝ ո-
րոյ բնութիւն է 'ի հրոյ. կմ որ է բնութբ
հրեղէն: Եւ մերթ նմանութեամբ ասի
զհրեշտակաց, վն նուրբ, և անխիթ բնու
թե նց: 'Ի շարակնոցի:
Հրագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || ունող ըզ
գոյն հրոյ. կամ հրատեսիլ:
Հրագունակ. ի. աւ. աց. օք: || հրագոյն. կմ
հրանման. կամ հրակերպ:

Digitized by Google

Հրադեղ. դեղի. ու. ոց. օք: || զհուր դե-
ղօղ. կմ իբրեւ զհուր դեղացեալ, և բորբո-
քեցեալ:

Հրաղէն. ղինի. ու. ոց. օք: || մերթ նշանա-
կէ զհրեղէն զէնս: Իսկ մերթ զհրոյ զէնն.
Ք զայն, որոյ գործածումն է հրով. որ-
պիսի է հրացանն, որով ձգեն հրացեալ
գնդակս 'ի վր թշնամեաց: ռամկ. թիւֆէնկ.
կմ թօփ. և այլք նմանք: Մերթ եւս նշա-
նակէ տոլաւ ունօղն հրեղէն զինուց. և կմ
զինեալն հրով:

Հրազինեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հրով
զինել. կմ հրացանաւ զինաւորել զոք ընդ-
դէմ ումեք:

Հրաժարիմ. եցայ. եար. իլ: (Հայնակր.) ||
'ի բաց կալ. կմ մեկնիլ. կմ յետս դառնալ.
կմ զատուիլ. կմ որոշիլ. կմ հեռանալ: Գործ.
18. 21: և 21. 6:

Հրաժեշտ. ի. իւ. ից. կմ աց. օք: || հրաժա-
րումն. կմ հեռացումն. կմ դարձ: Յոհէ. 1.
հոգ. Ա: Իսկ մերթ նշանակէ զհրամանն
հրաժարելոյ. և ըստ այսմ ասի. խնդրել.
կմ հայցել հրաժեշտ յումեքէ: Լամբրոն: և
Աճառ. Իսկ մերթ ընդ բայի շարադրի
այսպէս. հրաժեշտ առնուլ. և նշանակէ
հրաժարիլ. կմ 'ի բաց կալ. կմ յետս դառ-
նալ: Մծբն. ԺԹ: Եւ կմ այսպէս, հրա-
ժեշտ տալ. որով մերթ իմանի հրաժա-
րեցուցանել. կամ հրաժարելով 'ի բաց թո-
ղուլ. կմ 'ի բաց արձակել: 'Ի վերջ հարց. Ա:
Յոհէ. 'ի Նախերգ. և 1. հոգ. ԺԱ: Իսկ մերթ
իմացեալ լինի բացասութի տալ. կմ բա-
ցասական բանիւ վարիլ:

Հրալից. լցի. իւ. ից. իւք: || լցեալ հրով: և
մերթ լցօղ. կմ արկանօղ զհուր. և Ը այսմ
է Յոբ. 41. 20. ուր ասի, ծաղր առնէ ըղ
շարժումն հրալից. Ք զհուր արկանօղ շար-
ժումն: քանզի ոչ այժմ 'ի ձեռն թօփից.
կմ թիւֆէնկից ձգի հուրն. կամ հրացեալ
գնդակն ուրեք. նոյնպէս և 'ի հնումն էին
գործիք, զորս շարժելով արկանէին. կմ
ձգէին զհուրն ուրեք առ 'ի վառել. կամ
այրել. և կիզել:

Հրախաղաց. ի. իւ. ից. իւք: || հրով խաղա-
ցեալ. Ք հրով շարժեալ. կմ եկեալ: որպի-
սի լինելոց է գալուստն ՔՆ 'ի դատաստան:
Լամբրոն:

Հրախառն: (Նախդրիւ հոլովի.) || խառն Ը
հրոյ. կմ հրով խառնեցեալ:

Հրախառնար: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն' որ
իբրեւ զհուր այրէ, բայց է զուրկ 'ի լու-
սոյ. կմ այն, որ է խաւարամած հուր:
Նարեկ. ղԵ:

Հրածախ. ի. իւ. ից. իւք: || հրով ծախե-
ցեալ. կմ սպառեցեալ. և կմ հրով ծախօղ,
և վառօղ: Լամբրոն:

Հրածին. ծնի. ու. ոց. օք: || 'ի հրոյ ծնեալ,
կմ արտադրեցեալ. կմ ծնանօղ, և պատճա-
ռօղ զհուր. ոչ է ամպն, յորմէ փայլատա-
կունք, կամ կայծակունք պատճառին:
Նարեկ. ղԵ:

Հրածորան. ի. ու. աց. օք: || իբրեւ զհուր
ծորեալ. կմ հեղեալ. կամ զհուր ծորօղ, և
հեղօղ. և այս ասի զհոգւոյն սրբոյ, որ ոչ
զհուր երեւեալ 'ի վերնատանն' ծորեաց և
եհեղ զլեզուս 'ի յառաքեալսն: 'Ի շարականս:

Հրակայծակ. ի. ու. այ. օք: || զհուր կայ-
ծակօղ. կմ ցայտօղ. կմ իբրեւ զհուր և զկայ-
ծակն խայթօղ, և կիզօղ. և այս մերթ նը-
մանութեա առի զուարթուցից. և զնմանեաց,
որք խայթեն, և այրեն: Նարեկ. կԹ:

Հրակատար. ի. իւ. ից. իւք: || զհրաբուղխ
կատարս ունօղ. որպիսիք են լերինք ոմանք,
յորոց գագաթանցն հուր բղխի:

Հրակերպ. ի. իւ. ից. իւք: || զկերպ, կամ
զնմանութի հրոյ ունօղ. կմ պայծառ, և
փայլուն իբրեւ զհուր. և կմ կարմրափայլ:
Նարեկ. ղԶ: Իսկ մերթ նշանակէ զձեւակեր-
պեցեալն 'ի հրոյ. և կմ զհրեղէնն: և այս
երբեմն նմանութեա առեալ ասի զհրեշտա-
կաց. և թէ ըէր, սէս' 'ի բանն բոցանիւթ,
ուր լիապէս առացաւ: Նարեկ. ձա:

Հրակերպեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ
զհրեղէն կերպարանս. կմ հրակերպ. և կմ
հրակերպական:

Հրակոծ. ի. իւ. ից. իւք: || մերթ նշանակէ
հրով կոծօղն. Ք նա' որ հրով. կմ հրաձը-
գութ հարկանէ, և պատուհասէ զոք: Իսկ
մերթ հրով կոծեցեալն. Ք հարուածե-
ցեալն, և պատժեցեալն:

Հրակոծեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ||
հրով կոծել. կամ հրով հարուածել, և պա-
տուհասել:

Հրահալելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ո՛ և իցէ
կարծր իր, որ յերկրէ ելանէ, և կարէ հա-
լել հրով, և ձուլիլ. որպիսի է պղինձն. կա-
պարն. արծաթն. ոսկին. և այլք նմանք:
ՅԾ ուրէ:

Հրահալելիք. եաց. եօք: (անեզակ.) || բովք.
կմ քուրայ, յորս հալեն, և մաքրեն ոսկի,
արծաթ. և այլք հալելի նիւթք: և Ը այսմ
ասի' զոսկին 'ի հրահալելիս արկանել. կմ
ոսկին 'ի հրահալելիս մաքրի: Լամբրոն:

Հրահան. ի. իւ. ից. իւք: || զհուր հանօղ.
կմ զկայծակունս հրոյ արձակօղ. և կամ
հրաբուղխ:

Հրահանգ. ի. իւ. ից. իւք. կմ աց. օք: || կր-
թութի. կմ վարժութի. կմ ուսումն: Խու-
րէն Ղ. գլ. 16: և ՅԾ ուրէ: Եւ մերթ ընտե-
լութի. կմ սովորութի. կմ կարգ. և կամ
սահմանումն: Լամբրոն: Իսկ մերթ հանդար-
տութի. կմ անխռովութի: Եւ ըստ այսո-
ցիկ նշանակութեց վարի յոգնականապէս:
Մերթ եւս նշանակէ կրթեցեալ. կմ վար-
ժեցեալ. կմ հանդարտեալ 'ի կրից. և կմ
զգաստ: 'Ի վերջ հարց. Ը. և ԺԶ:

Հրահանգեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ||
կրթել. կամ վարժել. կմ ուսուցանել. կմ
սովորեցուցանել: Նարեկ. ՀԵ. և ղԶ: 'Ի վերջ
հարց. Ե: Իսկ մերթ կարգել. կամ սահմա-
նադրել: Եւ մերթ հանդարտեցուցանել.
կամ խաղաղացուցանել. կմ զիջուցանել.
և կամ սանձել զկիրս: 'Ի վերջ հարց. Գ. և ԺԱ:

Հրահանգիչ. գչի. ու. աց. օք: || կրթիչ. կմ

վարժիչ. և կամ ուսուցիչ: Իսկ մերթ կարգօղ. կամ սահմանադրօղ. և ըստ այսմ ասի՝ հրահանգիչ կարգաց եկեղեցւոյ: Լամբրօն: Մերթ ևս հանդարտեցուցանօղ. կմ զինջուցանօղ. և կմ սանձօղ:

Հրահանգութիւն. թեան: || կրթութիւն. կմ վարժութիւն. կմ ուսումն. կմ սովորութիւն. կմ կարգ. և կմ սահմանադրութիւն: Լամբրօն: Իսկ մերթ հանդարտութիւն 'ի կրից. կամ զգաստութիւն:

Հրահանք. հանից. իւք: (անեզակ.) || հուր հանօղ. և այսու նշանակի պողպատն, և քարն, որք բաղխեցեալ լինելով ընդ իրեարս հանեն զհուր: ռամկ. չախմախ: 'ի վերա հարց. իզ:

Հրահմայ. ի. իւ. ից. իւք: || հրով հմայօղ: Իսկ մերթ 'ի յոգնականումն նշանակէ զհրահմայութիւն. այ 'ի ձեռն շարժման, և որպիսութե հրոյ հմայութե, և գիւթութն:

Հրահոս. ի. իւ. ից. իւք: || զհուր հոսօղ. կմ նման հրոյ հոսեցեալ. կամ ծորեցեալ:

Հրահոսան. ի. իւ. ից. իւք: || իբրև զհուր հոսեալ. կմ հոսօղ զհուր: Եւ այս ասի նմանութե զհոգւոյն սրբոյ, որ որպ զհուր երևեալ 'ի վերնատանն, եհեղ, և հոսեաց զշնորհս իւր յառաքեալսն:

Հրաձև. ի. իւ. ից. իւք: || ըստ ձևոյ, կամ ըստ կերպի հրոյ. կմ հրանման. կամ հըրատեսիլ:

Հրաճաշակ. ի. ու. աց. օք: || զհուր ճաշակօղ. կմ ուտօղ: Իսկ մերթ նշանակէ զայն՝ որ է իբրև զհուր ճաշակելի. կմ որոյ ճաշակն է իբրև զհուր. և ըստ այսմ ասի. հըրաճաշակ բաժակ. որով իմանի հոգին սբ. որ իբրև զհրեղէն լեզու երևեալ 'ի վերնատանն՝ հանգեաւ յառաքեալսն: Նարեկ. Ճ:

Հրաճարակ. ի. ու. աց. օք: || հրոյ ճարակ եղեալ. որով իմանի հրով այրեցեալն, և ծախեցեալն:

Հրամայական. ի. ան. աց. օք: || հրամայողական. կմ պատուիրողական: Իսկ մերթ նըշանակի այն եղանակն բայի, յորում ցուցանի հրամայութն. որպէս մինչ ասեմք, սիրեա. և այլն:

Հրամայեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հրաման տալ. կամ պատուիրել: Գործ. 15. 24: Մերթ ևս նշանակէ թոյլ տալ: ռամկ. փէրմիթ տալ: Մատ. 19. 8: Իսկ 3. Մակ. 4. 8. ուր ասի. Յորմ կողմանց թմբրեալք անձին ինչ հրամայել, և այլն՝ իմանի, յորմ կողմանց անկարացեալք գոլով զանձինս իւրեանց շարժել, մի՛ արասցեն զնենդունի ինչ 'ի նաւարկութեն. որպ դնի զկնի:

Հրաման. ի. աւ. աց. օք: || պատուէր. կամ բան հրամայեցեալ հպատակաց յիշխանաւորէ ումեքէ, զոր ոչ կատարօղքն պատժապարտք գտանին: Եւ բաժանի 'ի սատորասական. և 'ի բացասական: ռամկօր. էմր: Ելից. 20. 6: Ղևտ. 18. 26: Եւ մերթ նշանակէ զթոյլտուութին՝ զոր տայ ոք հպատակաց իւրոց առ 'ի առնել զինչ: ռամկ. փէրմիթ: Մատ. 8. 31: Ղուկ. 8. 32: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. հրաման տալ՝ կամ հրաման հանել. և նշանակէ՝ հրամայել. կամ պատուիրել: 2. Մակ. 15. 30: Բայց մինչ ասի՝ հրաման տալ տանն. իմանի՝ կտակ առնել վս տանն. կմ կարգաւորել զինչս տանն, թէ որպ պարտին լինել զկնի մահուն: 2. Թագ. 17. 23: և 4. Թագ. 20. 1: և 1. Մակ. 9. 55:

Հրամանաբեկ. ի. իւ. ից. իւք: || բեկօղ, կմ զանց առնօղ զհրամանաւն այ. կմ վերնագունին: Իսկ մերթ նշանակի տծայլն. կամ թագաւորական հրամանաւ բեկեցեալն. այ սպանեցեալն: Կիւրղ. եզեկ. Ղ:

Հրամանաբեր. ի. իւ. ից. իւք: || զհրաման վերնագունին բերօղ առ հպատակսն. կմ պատգամաբեր: Աճգաբ:

Հրամանազանց. ի. իւ. ից. իւք: || անցանօղ զհրամանաւ վերնագունին. կամ զանցառնօղ հրամանաց:

Հրամանակատար. ի. իւ. ից. իւք: կամ աց. օք: || կատարօղ հրամանի. կամ հնազանդօղ. կամ զհրաման վերնագունին 'ի գործ դնօղ: Լամբրօն:

Հրամանակար. ի. աւ. աց. օք: || հրամանակալ. այ նա՝ որ կալնու, կամ ունի զիշխանութի հրամայելոյ. և կամ որ իբրև ինքնիշխան տր՝ հրամայելով տիրէ բազմաց, որ և ասի՝ հրամանատար: Արդ՝ գիտելի է. զի տառս այս. ր՝ բազում անգամ դնի 'ի տեղի՝ լ. տառի. որպ փոխանակ ասելոյ՝ կարգինալ. կմ համարակալ. ասի կարգինար. կմ համարակար: Ուստի և ասեն փոխանակ ասելոյ հրամանակալ. ասի հրամանակար:

Հրամանահան. ի. աւ. աց. օք: || հրաման հանօղ. կմ հրամանատու. և կամ հրամայօղ: Լամբրօն:

Հրամանատու. տուի. աւ. աց. օք: || տօղ զհրաման 'ի վերնագունեն, որպիսիք են պատուորք, կմ ծառայք:

Հրամանատար. ի. իւ. ից. իւք: || տանօղ, և կրօղ յինքեան զիշխանութի հրամայելոյ. և այսու մերթ իմանի ոգեան. կամ իշխանն հրամանատու. այ որ տիրաբար հրաման տայ. կամ հրամանաւ իւրով կառավարէ զբազմաւթն ինչ: Եսայ. 55. 4: Երեմ. 20. 1: Դանի. 6. 2: Իսկ մերթ իմանի տնտեսն, կամ վերակացուն տան մեծի ուրուք, որ հրամայելով կարգաւորէ զտունն: 3. Թագ. 4. 6:

Հրամանատու. տուի. աւ. աց. օք: || հրաման տուօղ. կմ հրամայօղ: Աճգաբ:

Հրամանատուր: (Նախդրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերնոյն: Նարեկ. Ճ:

Հրամանատրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || գրով, կամ բանիւ հրաման տալ. և կամ հրամանաւ, և կամօք տալ, կամ աւանդել զինչ. կամ հրամայել: Նարեկ. ԼԷ. և ՂԷ:

Հրամանատրութիւն. թեան: || հրամանատրութին. կամ հրամայութին: Նարեկ. Կ:

Հրամաշխ. մշխոյ. ով. ոց. ովք: կամ իւ. աց. օք: || է անուշահոտ հիւթ ինչ թանձրամած, որ ելանէ 'ի մկնանման փոքրիկ կեն-

Digitized by Google

գանուոյ խմբէ. որ կոչի մուշկ. վասն զի առ-պարտով տուրս՝ գոյանայ բշտիկ ինչ լի ա-րեամբ. զոր մինչ հասանել չորացուցանեն՝ արիւն այն բուրէ զանուշահոտութիւն մեծ. և զայն բաղում անգամ հանել 'ի մաշկէն 'ի գործածեն 'ի պէսպէս օծանե-լիս, և 'ի գեղորայս, և յայլ իրս: Եւ այս երբեմն յանուն կենդանւոյն կոչի մուշկ: Բայց Խորենացին յաշխարհագրութեան՝ ան-ուանէ հրամուշկ՝ վասն կարմրութեան արեան բշտին, որ 'ի սկզբանն հրափայլ երևի:

Հրայրեաց. եցի. ու. այց. օք: || մերթ նշա-նակէ զայրեցեալն հրով. 2. Պետ. 3. 12: և Ղեւ. 10. 6: Մերթ ևս նշանակէ զհրայրե-ցութիւն. կամ զհրդեհն: ռամկ. խանձը: 3. Թագ. 8. 37: և ըստ այսմ է անեզականն: Երբեմն ևս նշանակէ զտեղին. ուր այրե-ցեալքն ամենք: Թուոց. 11. 3: 2. Օրին. 9. 22: Մերթ ևս նշանակէ զայրօղն հրով. կամ իբրև զհուր կիզօղն: Իմաստ. 19. 12:

Հրայրեցութիւն. թեան: || հրդեհ. կամ հրով այրումն շինուածոց. և այլոց նիւթոց: ռամկօրէն խանձը:

Հրանամ. ացայ. ացիր. նալ: (ընդ-միջ.) || հուր լինել. կամ նման հրոյ երևել՝ կա-րի ջերմանալով. և կարմրանալով. որպէս լի-նի ածուխն բորբոքեցեալ. և կամ երկաթն ջերմացեալ: Ժողով. 12. 11:

Հրանիւթ. ի. իւ. ից. իւք: || հրանիւթեայ. Է այն՝ որոյ նիւթն է հուր. կամ որ է հը-րեղէն, կամ լուսեղէն: և այս մերթ նմա-նութեամբ առնել, առ զհրեշտակաց: Նարեկ. 'ի փառսն եկեղեցւոյ: Իսկ մինչ ասի. հրա-նիւթ փոշի. իմանի պղտորն, զոր դնեն 'ի հրացանս առ 'ի բորբոքել:

Հրանիւթեայ. էի. իւ. ից. կամ թեայց. իւք: || նոյն է ընդ վերինոյն:

Հրանշոյլ. ուլի. իւ. ից. իւք: || զհրեղէն նը-շոյլ ունօղ. կամ հրափայլ. կմ հրացայտ: Նարեկ. դժ:

Հրաշ. ի. իւ. ից. իւք: || տես զհրէշ:

Հրաշաբանեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || հրաշալի կերպիւ խօսել. կմ սքանչելիս ե-ղանակաւ վարդապետել. կամ ճառել: Լամբրոն:

Հրաշագեղ. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ զհրա-շալի գեղ. կմ գեղեցկութիւն. կմ որ է յոյժ չքնաղ, և գեղեցիկ:

Հրաշագործ. ի. աւ. աց. օք: || գործօղ. կմ առնօղ զհրաշս. Է զայնպիսի իրս. որք են 'ի վեր քան զբնութիւն. կմ որք բնականա-բար ոչ լինին. որ և ասի սքանչելագործ: Իսկ մերթ նշանակէ զհրաշիւք գործե-ցեալն. կմ կատարեցեալն. և կամ զհրա-շալին:

Հրաշագործեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || հրաշիւք գործել, և առնել զինչ. կմ հրաշալի կերպիւ կատարել. և կմ սքանչե-լագործել: Նարեկ. ճ:

Հրաշագործութիւն. թեան: || սքանչելագոր-ծութիւն. կմ գործ սքանչելեաց. կմ հրաշք: Նարեկ. դժ:

Հրաշագէտ. գիտի. իւ. աց. օք: || գիտօղ. և նշմարօղ հրաշից. և սքանչելեաց. կմ նկա-տօղ հրաշալի գործոց: Զաք. 3. 8:

Հրաշազան. ի. իւ. ից. իւք: || հրաշակերպ. կմ հրաշական. կմ հրաշալի: Նարեկ. զժ: և Լամբրոն:

Հրաշազարդ. ի. իւ. ից. իւք: || հրաշիւք, կամ հրաշալի կերպիւ զարդարեցեալ. կմ սքանչելի զարդ ունօղ. և կմ հրաշալի:

Հրաշազարդեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || հրաշիւք զարդարել. կամ հրաշալի կեր-պիւ պճնել. կամ սքանչելի զարդուք պաճուճել:

Հրաշազարդութիւն. թեան: || հրաշալի զարդ. կմ սքանչանալի զարդարութիւն. կմ պճնութիւն: Նարեկ. պզ. և զղ:

Հրաշազննին. կմ հրաշազննելին: (Նախադրիւ հոլովի.) || զհրաշալի զննութիւն. կմ զքըն-նութիւն ունօղ. կամ այն, զոր 'ի քննելն, և 'ի հետազօտելն սքանչանամք. և կմ որոյ տեսութիւնն է հրաշալի: Նարեկ. զՃ:

Հրաշալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || սքանչե-լի. կմ լի հրաշիւք, և զարմացմամբ. կամ յոյժ զարմանալի: Յոբ. 2. հատ. իթ:

Հրաշալից: (Նախադրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերինոյն:

Հրաշալոյս: (Նախադրիւ հոլովի.) || զհրաշա-լի լոյս ունօղ. կմ որոյ լոյսն, և համբաւն հրաշացուցանէ՝ և զարմացուցանէ զմեզ: Իսկ մերթ նշանակէ զլոյսն հրաշից, կմ հրաշալի իրաց:

Հրաշակատար: (Նախադրիւ հոլովի:) || հրա-շալի կերպիւ կատարեցեալ. կամ զկատարմանա-լի շինուածս ունօղ: Նարեկ. զՃ:

Հրաշական. ի. աւ. աց. օք: || տես զհրա-շալի:

Հրաշակերպ. ի. իւ. ից. իւք: || տես զհրա-շազան:

Հրաշակերտ. ի. իւ. աց. օք: || հրաշալի կեր-տուած. կմ հրաշալի կերպիւ կերտեցեալ. կմ որ ունի զգործմանս սքանչելի յօրինուածս: Իսկ մերթ նշանակէ զհրաշագործն. կամ զմեծագործն. Է զայն ամ, որ վս սքանչելի գերազանցութեան իւրոյ հրաշացուցանէ ըզ-տեսօղս, կամ զլսօղս, թէ գործ իցէ, և թէ այլ ինչ: Յոբ. 4. 12: և 5. 9: և 34. 24: Մերթ ևս նշանակէ զառնօղն սքանչելեաց. և կամ զհրաշագործն:

Հրաշակերտեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հրաշալի կերպիւ շինել. կամ սքանչելի կերտուածով յօրինել: Խորէն. աշ. պր. 15:

Հրաշակերտութիւն. թեան: || հրաշալի կեր-տուածն. կամ յօրինուածն. և կմ արուեստա-ւոր և չքնաղ կազմութիւն զարմանալի յօրի-նուածոց: Նարեկ. 'ի յիշատակարան:

Հրաշանամ. ացայ. ացիր. նալ: (ընդ-միջ.) || զարմանալ. կամ հիանալ. կամ սքանչա-նալ: 'ի շարականս:

Հրաշանշան. ի. իւ. ից. իւք: || զհրաշալի նը-շանս ունօղ. կամ զհրաշալի նշանս առ-նօղ. կամ հրաշակերտ: Նարեկ. 'ի փոխ[illegible]:

Հրաշանորոգ ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ Նո֊րոգ և սքանչելի․ կմ՝ նորահրաշ․ և կամ ըղ հրաշս նորոգործօղ ։ Նարէկ․ ղէ․ Իսկ մերթ նշանակէ՝ հրաշալի կերպիւ նորոգօղ․ կմ՝ նորոգեցեալ ։ Իսկ ՚ի Նարէկ․ ժդ․ ուր ասի՝ նորոգեցեալ ․ Իսկ ՚ի Նարէկ․ ժդ․ ուր ասի՝ հրաշանորոգ արդարացուսցես․ իմանի՝ հը րաշալի կերպիւ նորոգելով արդարա֊ցուսցես ։

Հրաշանուն․ անուան․ ամբ․ անց․ ամբք ։ ‖ զհրաշալի անուն ունօղ․ կամ հրաշալի ան ուամբ յորջորջեցեալ ։ Նարէկ․ ծա ։ և ՚ի գովէսփ տատէնւոյ ։

Հրաշաշնորհ ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ զհրա շալի շնորհս ունօղ ․ կմ՝ հրաշալի շնորհօք պճնեցեալ ․ կմ՝ հրաշալի, և շնորհալի ։ Նարէկ․ ղէ։

Հրաշապայծառ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ ըղ հրաշալի պայծառութիւն ունօղ ․ կմ՝ յոյժ պայծառափայլ ։ Նարէկ․ ղդ ։

Հրաշապատիւ․ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ զհրա շալի պատիւ ունօղ ․ կամ հրաշափառ ։ Նարէկ ։

Հրաշապատում ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ ըղ հրաշս պատմօղ ․ կմ՝ հրաշալի կերպիւ ճա֊ռօղ ։ Իսկ մերթ հրաշալի եղանակաւ պատ մելի ․ կմ՝ պատմեցեալ ։ Նարէկ․ ղթ ․

Հրաշավէպ․ վիպի․ իւ․ աց․ օք ։ ‖ զհրաշս․ կմ՝ զհրաշալի իրս վիպօղ․ և կամ հրաշալի կերպիւ պատմօղ զնմին ։ Իսկ մերթ նշա֊նակէ վիպեցեալն, կմ՝ պատմեցեալն հրա շալի եղանակաւ ։

Հրաշատ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ հրաշքորոշ․ կմ՝ հրափայլ․ կմ՝ լի և ճոխ պայծառութեամբ․ և կմ՝ լցեալ հրաշալի նշուլիւք ։ և ըստ այսմ ա֊սի՝ հրաշատ լոյս ։

Հրաշատեսիլ ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ զհրա շալի տեսիլ ունօղ ․ կմ՝ հրաշադէմ ․ կամ որոյ տեսութիւն է սքանչելի ։ Նարէկ․ ծա ։

Հրաշատեսիկ ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ զհրա շալի տեսս ունօղ ․ կմ՝ որոյ տեսիլն հրաշա ցուցանէ զտեսօղսն ։ Իսկ մերթ մինչ ասի՝ հրաշատեսիկ տեսլեամբ, նշանակէ հրաշա լի ․ կամ հրաշափառ տեսլեամբ ։ Խորէն ․ ա ․ պր․ 25 ։

Հրաշացուցանեմ․ ուցի․ ացո․ ել ։ (անցող․) ‖ զարմացուցանել․ կամ սքանչացուցանել ։ Իսկ մերթ հրաշալի առնել․ կմ՝ սքանչելի երևեցուցանել ։ Լամբրոն ։

Հրաշաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ յոյժ հրաշալի, կամ սքանչելի ։

Հրաշափայլ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ հրաշալի կեր պիւ փայլօղ․ կամ ամենափայլ ։

Հրաշափառ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ ունօղ զհրա շալի, կամ զգերազանցագոյն փառս ․ կմ՝ որ է յոյժ հրաշալի, և զարմանալի ․ կամ յոյժ փառաւոր ․ կամ փառահեղ ։ Լամբրոն ։

Հրաշափառագոյն ․ գունի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ յոյժ հրաշափառ ․ կմ՝ յոյժ փառաւորա֊գոյն, և կամ յոյժ գերապայծառ, և վսե մագոյն ։ Խորէն․ բ ․ պր․ 89։

Հրաշէկ, կամ հրաշեկ․ և կմ՝ հրաշեակ․ շեկի․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ համագոյն հրոյ շէկ եղեալ․ ք ջերմանալով կարմրացեալ․ կմ՝ հրացեալ․ և կամ հրագոյն ։ Յովբ․ 1․ 15 ։ Նարէկ․ ըէ ։

Հրաշունչ․ շնչի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ զհուր շնչօղ․ կամ որոյ շունչն իւրև զհուր ելանէ․ և այս ասի զգազանաց․ և զայլոց նմանեաց ։ Իմաստ․ 11․ 19 ։ Իսկ մերթ ասի զբարկացե֊լոց․ կամ զբարկութեան նոցին՝ առ ՚ի յայտ նել զկատաղութիւն նց ։ 3․ Մակ․ 6․ 24 ։

Հրաշք․ շեց․ իւք ։ (անեզական․) ‖ սքանչե լիք, ք գործք եղեալ ՚ի վեր քան զբնու թիւն, ըստ որ հրաշանան տեսօղքն․ որպի սի է կուրաց տեսանելն․ կմ՝ մեռելոց յառ նելն․ և այլն ։ որ և ռամկօրէն ասի հրաշք ։ Նարէկ․ ժէ ։ Մերթ և նշանակէ զմեծ իրս հրաշալի իրս․ կմ՝ զզարմանալեացն գործս ։ Նարէկ․ ղթ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զհրէշն․ զոր տեսցես ՚ի վայր․ և ըստ այսմ սա վա րի և եզականաբար ։

Հրաշօրէն ։ (մակբայ․ որակական․) ‖ հրաշա պէս, կամ գերբնաբար ։ Իսկ մերթ վա֊ րի իբրև զանուն՝ և նշանակէ հրաշանման կամ հրաշալիան․ և կմ՝ հրաշալի ։ Նարէկ․ ղէ։

Հրաշեայ․ էի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ ունօղ զհրէ֊ շէն, կամ զհրագոյն․ և զհրափայլ աչս։ Իսկ է սատանայն թագաւորի միոյ հայոց․ որ վասն ունելոյն զպայծառափայլ աչս․ կո չեցաւ հրաշեայ ։ Խորէն․ ա․ պր․ 21 ։

Հրապաշտ․ ի․ իւ․ ից․ օք ։ ‖ զհուր պաշտօղ․ կմ՝ կրակապաշտ ։

Հրապարակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ մեծ և ընդար ձակ տեղի քաղաքին․ ուր ժողովին բազ մութիւնք մարդկանց ՚ի գործս իւր․ ասի․ և փողոց լեզուաւ ։ 2․ Թագ․ 21 ։ 12 ։ Զաք․ 8․ 4․ և 5 ։ Իսկ մերթ նշանակէ փողոցս․ կմ՝ զբա կոյն, ուր նստեալ կրպակաւորքն․ պարա ւաճառ վաճառեալ ։ Ղևտ․ 7․ 6 ։ Մարկ․ 7․ 4 ։ Իսկ մերթ զմեծ զա ւթեն․ կմ՝ զբակն սահմանաց․ կամ ․․․ և այլն ։ 2․ Եզր․ 10․ 9 ։ Մերթ և նշանակէ զարքունական դիւանն ․ կմ՝ զատարանն, ուր հասարակական ատեան կատարեալ ։ Փիլիպ․ 1․ 13 ։ Խորէն․ ․ պր․ 64․ և 65 ։ կոչի ․․․ ․ ժդ ։ Իսկ 1․ Մակ․ 1․ 15․ ուր ասի զի նեցին հրապարակս մեհենից․ իմանի՝ կեր հեան․ այսինքն ընդարձակ տեղին, ուր ու֊ ամենեքեան զհասարակ կրթութեանս․ կմ՝ վա֊ վաչտոնականս ։ Մերթ և բառս հրապա֊րակ, նշանակէ զհանդիսաւոր բազմութիւն ։ Խորէն․ բ․ մարդկանց․ կմ՝ զժողովուրդն ։ ․․․ պր․ 89 ։ ըստ այսմ է և ՚ի կանոնն հոխոմէնց․ ուր ասի․ ծնիւն մարգարէանցն զհրապա րակս ծերոց․ ք ծնեալ մանկամարդքն ըղ բազմութիւն ծերոց ։

Հրապարակագործ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ ՚ի հրապարա֊կս գործօղ՝ կամ զբօլ տուօղ ․ Իսկ մերթ ընդ կծի․ կամ հանդիսապէս ։ Իսկ մերթ ըստ րայի շարունակ այսպէս, հրապարակաւ հաս տանել, և նշանակէ՝ հրապարակաւ․ և կմ՝ ամենեցուն կել․ կամ հրատարակել․ և ծանուցա֊նել․ և այլ ․․․ ․ ըստ ․․․ նել զբօլ ․․․ և կմ՝ զայլ լինել․ և նշա կմ՝ այսպէս՝ հրապարակագործ լինել

նակէ

նակէ՝ զքօթալեր համբաւոյ. կմ՛ ուրուց իրաց հրապարակելն. կամ զհռչակելն. և կմ՛ ըղ հանդիսանալն ուրուք: 'ի ձեռս հայց. Գ:

Հրապարակախօս. ի. իՙ. ից. իւք: || Հրապարակաւ խօսօղ առաջի բազմութեան մարդկանց. կմ՛ յայտնապէս խօսօղ. և կմ՛ ատենախօս: Առակ. 30. 31: Իսկ մերթ նշանակէ 'ի հրապարակի խօսեցեալն. և ըստ այսմ առի՝ հրապարակախօս վարդապետութիւն: Ոսկէ. 2. հատ. Ը:

Հրապարակախօսութիւն. թեան: || խօսք. կմ՛ բան՝ տուեցեալ 'ի հրապարակի. կմ՛ ատենաբանութիւն: Խորէն. Գ. գլ. 65:

Հրապարականախատ: (Նախդրիւ հոլովի.) || հրապարակաւ նախատեցեալ, և թշնամանեալ. կմ՛ առ հասարակ յամենեցունց կշտամբեցեալ: Շնորհալին: Իսկ մերթ նըշանակէ՝ հրապարակաւ նախատօղն զոք:

Հրապարականէծ: (Նախդրիւ հոլովի.) || անիծեցեալ և նզովեցեալ 'ի հրապարակէ, զի 'ի ժողովրդենէ. կմ՛ 'ի բազմութենէ մարդկան. և կմ՛ նա, որ հանդիսապէս և հրապարակաւ յամենեցունց նզովի և անիծանի: Առակ. 11. 26:

Հրապարակատես: (Նախդրիւ հոլովի.) || հրապարակաւ տեսեցեալ. կամ 'ի տեսութեն ամենեցուն եկեալ: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, հրապարակատես առնել, և նշանակէ, հրապարակաւ տեսանելի առնել. կմ՛ հրապարակել. կմ՛ հրապարակօրէն յայտնել: Նարեկ. 'ի Մեկն. Երգոց:

Հրապարակաւ: (մակբայ յայտնական.) || յայտնապէս. կմ՛ առաջի բազմութեան մարդկան. կմ՛ հանդիսապէս: Գործ. 12. 21:

Հրապարակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || յայտնել բազմութեան մարդկան. կմ՛ հռչակել. կմ՛ հանդիսացուցանել. կմ՛ յայտնի երևեցուցանել: Նարեկ. Գ. և ԿԵ:

Հրապարփակ. ի. իՙ. ից. իւք: || Հրով պարփակեցեալ. կմ՛ շրջապատեցեալ: Նարեկ. 'ի գանձս խաչին:

Հրապուրք. ուրաց. օք: (անեզական.) || հրապուրանք, զի համոզմունք առ չարն. կմ՛ չար և պատրողական յորդորմունք. և գրգռմունք. կմ՛ պատրանք համոզական բանիւք: 2. Մակ. 6. 21: Գաղատ. 5. 8: Իսկ մինչ առի՝ արբուցանել ումեք հրապուրս պղտորս, կմ՛ դժնեայս, իմանի՝ արբուցանել ումեք զգինի բեցուցիչ. կմ՛ զանզգայ առնօղ ըմպելիս. կմ՛ դեղս, զորպիսիս տան թոյլիչքն օձից, զի թմրեցուցեալ զնա, վարեսցեն 'ի գործ, զոր կամին: Ամբակ. 2. 15: Նարեկ. ԿԳ:

Հրապուրական. ի. աւՙ. աց. օք: || այն ամ, որ պատկանի առ հրապուրանս. կմ՛ առ չար յորդորումն. և կմ՛ պատրողական: Խորէն. Գ. գլ. 60:

Հրապուրանք. աց. օք: (անեզական.) || տե՛ս զՀրապուրս. զի նոյն է ընդ նմա: 1. Մակ. 1. 12:

Հրապուրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || յորդորել առ չարն. և կմ՛ համոզել, կամ չար յորդորմամբ խաբել, և նենգել. կամ պատրել: Երեմ. 29. 8: Գործ. 6. 11:

Հրավառ. ի. աւՙ. աց. օք: || վառօղ. կմ՛ լուցանօղ զհուր: Եւ այս երբեմն յատկապէս առեալ՝ նշանակէ զկերուցիչն բաղանեաց. ռամկօր. քիւլհանճի: Մերթ ևս նշանակէ զվառեցեալն, կմ՛ զբորբոքեցեալն հրով. և ըստ այսմ առի՝ հրավառ կասկարայ: Եւ մերթ իբրև զհուր վառօղ և այրօղ. և ըստ այսմ առի՝ հրավառ բնութիւն:

Հրավառեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || իբրև ըղ հուր վառեալ. կմ՛ հրաբորբոք:

Հրատ. ի. իՙ. ից. իւք: || կրակ. կմ՛ հուր վառեալ և բորբոքեալ. զոր լուցանեն գիշերով զփայտս, որ և առի՝ խարոյկ: Նարեկ. Զ: և Մծբն. Ժ: և 'ի ձեռս հայց. Ե: Եւ ըստ այսմ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս, հրատս արկանել. և նշանակէ՝ խարոյկ արկանել. կմ՛ զհուր լուցանել: ռամկօր. կրակ վառել: Երեմ. 7. 18: Իսկ մերթ նշանակէ ըղ տաստիկ տապն, կմ՛ զայրօղն և զլափօղն, և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ առի՝ հրատ տենոլին, կմ՛ այր հրատ, և այլն. 'ի ձեռս հայց. Ը: Դարձեալ բառս հրատ. է անուն միոյն 'ի յեօթանց մոլորական աստեղաց, որ է մեծութբ հաւասար երկրիս, և է կարգաւ երրորդ 'ի մոլորական, սկսեալ յերևակէն, և կատարէ զյատուկ ընթացսն յերկուս ամս: Եւ յարմարապէս կոչեցաւ 'ի մեզ հրատ, զի է բնութբ ջերմ և չոր. վն որոյ և ունի զխառնակար ազդեցութիւս. գրգռէ զդեղին մաղձն, և 'ի հրահալելիս պատճառէ զպօղպատ:

Հրատախատ: (Նախդրիւ հոլովի.) || հրախատ, կամ բոցախատ: Մծբն. ԺԷ:

Հրատապ. ի. իՙ. ից. իւք: || իբրև զհուր տապացուցանօղ. կմ՛ զհրոյին տապս ունօղ: Լամբրօն:

Հրատարակ. ի. աւՙ. աց. օք: || հրատարակօղ. կամ հռչակօղ. կամ քարոզօղ. և ըստ այսմ առի՝ 'ի Յն որդէն՝ Սոփոնիայ հրատարակիլն, և անդեռոյ քարոզօղին: Իսկ մերթ նշանակէ զատեղին, ուր հրատարակի, կմ՛ հանդիսապէս ցուցանի ինչ, որպիսի է հրապարակին:

Հրատարակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || յայտնի առնել. կմ՛ հռչակել. կմ՛ հրապարակել. կմ՛ քարոզել: Նարեկ. ՂԳ:

Հրատեսակ. ի. աւՙ. աց. օք: || հրակերպ. կմ՛ հրանման. և կմ՛ զորպիսութիւն հրոյ ունօղ:

Հրատեսիլ: (Նախդրիւ հոլովի:) || այն՝ որոյ տեսիլն, կմ՛ երևոյթն է նման հրոյ. կմ՛ հըրակերպ 'ի ձեռս հայց. Իղ:

Հրացայտ. ի. իՙ. ից. իւք: || զհուր ցայտօղ. կմ՛ փայլատակօղ. կմ՛ զկայծակունս արձակօղ. կմ՛ հրաբորբոք: 'ի շարականս:

Հրացան. ի. իՙ. ից. իւք: || զհուր ցանօղ, որով նշենկի պատերազմական կազմած, կմ՛ գործիք ինչ, որով 'ի հնումն մինչ պաշարէին քաղաք ինչ, ձգեցեալ ընկենին 'ի վր նր հրացուցեալ կայտառս երկաթից. և կմ՛ կպրաշաղախ նիւթք ինչանք: 1. Մակ. 6. 51: Այսօր և այժմ բօմբ, կմ՛ ղումպարայն, և կամ թիւֆէնկն, որովք ընկեցեալ լինին

Հրացեալ գնտակք․ Հրացանք կոչին ։ Մերթ եւ նշանակէ զՀրեղէն անզգայութիւնս․ կմ՝ զՀրահեռ կայծակունս ։ Եսայ․ 30․ 30։ Նար․ բէկ․ Հ։

Հրացանք․ ի․ իմ․ իւց․ իւք ։ կամ աց․ օք ։ || գործիք․ կամ պարտէզ․ կամ այլ ինչ․ որոյ ցանկն է հուր․ որպիսի եղեւ դրախտն աղամայ․ որ բացեղէն սրով շրջապատեցաւ ։ Նարէկ․ ղէ։

Հրացանութիւն․ թեան ։ || ցանութիւն․ կմ՝ անզգայութիւն հրոյ․ կմ՝ հրաձգութիւն կայծականց․ կմ՝ հրաղինաց․ եւ այլոց նմանեաց ։ Լամբրոն ։

Հրաւէր․ ւիրի․ աւ․ աց․ օք ։ || է արմատ հրաւիրել բային․ որով մերթ նշանակի հրաւիրօղն․ իսկ մերթ հրաւիրումն․ կմ՝ կոչումն ։ Նարէկ․ իը․ եւ Ճ։

Հրաւիրակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || հրաւիրօղ․ կմ՝ մեծապատիւ կոչող ։ Երեմ․ 31․ 6։ Նարէկ․ ղէ։

Հրաւիրանք․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || հրաւիրումն․ կամ մեծարմամբ կոչումն․ կամ նախասահմանեալ կոչեցին ։ Հռոմ․ 8․ 28։ Նարէկ․ ղէ։

Հրաւիրատու․ տուի․ աւ․ աց․ օք ։ || հրաւէր տուօղ․ այս հրաւիրօղ․ կմ՝ կոչօղ զոք ՚ի խրախճանս․ կմ՝ յուղարկութիւն․ եւ յայլս ինչս ։ ՚ի Շարականոցի ։

Հրաւիրեմ․ եցի․ եա․ եալ ։ (Ներգործ․) || մեծարմամբ կոչել զոք ՚ի խրախճան․ կմ՝ ՚ի խորհուրդ․ եւ կամ յայլ ինչ ։ Մատթ․ 22․ 3 ։ Մերթ եւ մինչ առ յաստուածայինն հրաւիրել․ նշանակէ նախասահմանել․ կամ նախակարգել ։ Եփես․ 1․ 11։ եւ Հռոմ․ 8․ 29։

Հրափայլ․ ի․ իմ․ իւց․ իւք ։ || իբրեւ զհուր փայլօղ․ կմ՝ հրոյ նման պայծառափայլ ։ Նարէկ․ ՚ի Գովեստ կուսին ։

Հրափորձ․ ի․ իմ․ իւց․ իւք ։ || հրով փորձեցեալ․ եւ կմ՝ հրով փորձօղ ։

Հրափորձական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || հրով փորձողական․ կամ փորձօղ ՚ի ձեռն հրոյ ։ Նարէկ․ Է ։

Հրափորձութիւն․ թեան ։ || փորձութիւն․ կմ՝ քննութիւն իրի իմիք ՚ի ձեռն հրոյ ։

Հրդեհ․ ի․ իմ․ իւց․ իւք ։ || հրով այրումն տանց․ կամ արտորէից․ կամ այլոց իրաց սեփականաց․ որ եւ առի հրայրեացք ։ ռամկօրէն ճանգըն ։ Ելից․ 22․ 6։

Հրդեհակէզ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || հրդեհեցեալ եւ կիզեալ ։ իսկ մերթ ընդ բայի չարականցի այսպէս․ հրդեհակէզ առնել․ եւ նշանակէ․ հրով կիզել․ կմ՝ հրդեհ արկանելով այրել․ կամ բոցակէզ առնել ։

Հրդեհեմ․ եցի․ եա․ եալ ։ (Ներգործ․) || կրակ ձգելով այրել զքինուածս․ կմ՝ զայլս նմանս․ եւ կմ՝ հրով կիզել ։ 2․ Պետր․ 3․ 12։

Հրդեհումն․ ման․ մամբ․ մանց․ մամբք ։ || այրումն․ կամ կիզումն․ եւ կամ հրայրեցումն ։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 68։

Հրեղէն․ ղինի․ աւ․ աց․ օք ։ || այն՝ որոյ նիւթն է ՚ի հրոյ․ կամ որ եղեալ է ՚ի հրոյ ։ Գաղատ․ 2․ 11։ Եւ այս մերթ նմանութեամբ ասի զՀրեշտակաց վա՛ն նուրբ եւ անմարմին բնութեան նց ։

Հրեշտակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || դեսպան․ կմ՝ պատգամաւոր․ եւ կմ՝ միջնորդ պատգամաբեր ։ ռամկ․ էլչի ։ Թուոց․ 20․ 14։ 1․ Մակաբ․ 7։ եւ 11․ 9։ Բայց բառս հրեշտակ՝ հասարակաբար առեալ՝ ՚ի սովորութենէ աստուածային մարմնոյն զօրացն երկնայնոց․ ուստի ՚ի հասարակի է անուն ամ զօրաց անմարմնոց ։ իսկ ՚ի մասնաւորի է անուն վերջադասին դասուն անմարմնին զօրաց․ եւ ըստ այսմ սա րաս յոգնականին միայն վարի ։ Մատթ․ 1․ 20։ Ղուկ․ 2․ 15։ Եբր․ 1․ 4։

Հրեշտակաբնակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || ընդ հրեշտակս բնակօղ․ կմ՝ կենցաղավարօղ ։ Եւ մերթ ասի զանեղէոյ․ ուր հրեշտակք բնակին ։ Լամբրոն ։

Հրեշտակագնացութիւն․ թեան ։ || զհնացն պատգամաւորաց․ կամ դեսպանաց առ ՚ի հաղորդ զինն ՚ի կողմանէ առաքողին․ եւ կմ՝ հրեշտակութիւն ։ Խորէն․ Ա․ գլ․ 14։

Հրեշտակագունդ․ գնդի․ աւ․ աց․ օք ։ || ՚ի հրեշտակաց գումարեցեալ․ կմ՝ խմբեցեալ․ կամ որ է խումբ եւ գումար հրեշտակաց ։ Աճգանք ։

Հրեշտակածանօթ․ ի․ իմ․ իւց․ իւք ։ || ծանօթ հրեշտակաց․ կմ՝ ծանօթ ուղխութեանց նց ։ Աճգանք ։

Հրեշտակական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || տես ըն Հրեշտակային ։

Հրեշտակակերպ․ ի․ իմ․ իւց․ իւք ։ || տես ըն Հրեշտականման ։

Հրեշտակակից․ կցի․ աւ․ աց․ օք ։ || կցօղ․ կմ՝ ընկերան զհրեշտակս․ որպիսի է լուսաւոր յինքեան զհրեշտակս ը անեղէն երկինքն ։ Մերթ եւ նշանակէ ը վարս․ կմ՝ զորպիսութիւն հրեշտակակցօղն ։

Հրեշտակակրօն․ ի․ իմ․ իւց․ իւք ։ || ունօղ զկրօնս․ կամ զվարս հրեշտակի․ կմ՝ հրեշտակային ։ Աճգանք ։

Հրեշտակահանգէտ․ գիտի․ աւ․ աց․ օք ։ || հրեշտակակերպ․ կամ հրեշտականման ։ Նարէկ․ ղէ։

Հրեշտակային․ կային․ ով․ ոց․ ովք ։ || հրեշտակի․ կամ հրեշտակական․ այս այն՝ որ է հրեշտակի․ կամ որ վայելչաբար առ հրեշտակն․ կամ որ վայել է հրեշտակի ։

Հրեշտականամ․ ացայ․ ցիր․ ալ ։ (Ընդամիջ․) || եւ հրեշտականման եղանիլ․ կամ զվարս զկարգս հրեշտակի ունել ։ Աճգանք ։

Հրեշտականման ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || ՚ի ձեռն որ վարուց ունօղ զնմանութիւն հրեշտակաց․ եւ տակի․ կամ որ է համեմատ հրեշտակաց․ կամ հրեշտակակերպ ։

Հրեշտակապար․ ի․ իմ․ իւց․ օք ։ || պարկաւ կեալ ՚ի հրեշտակաց․ որպիսի է անեղէն․ կմ՝ անձն՝ շուրջ զորով պարառնուն հրեշտակք ։

Հրեշտակապետ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || գլուխ եւ պետ հրեշտակաց․ որպիսի է մեծն Միքայէլ ։ 1․ Թեսաղ․ 4․ 15։ Յուդայ․ 9։ իսկ մերթ ՚ի յոգնականին է անուն միոյ դասուն հրեշտակաց․ այս ութերորդ դասուն սեպհական ՚ի վերընթացդասէն ։

Հրեշտակատես․ ի․ իմ․ իւց․ օք ։ || տեսօղ հրեշտակաց ։ Աճգանք ։ իսկ մերթ

նշա-

Նշանակէ զհրեշտակութիւնն ։

Հրեշտակապետութիւն. ի. ան. ւոյ. ով։ ‖ Հրեշտակապետին լինել. կամ հրեշտակապետութեան. և կամ նա՝ որ ունի զիշխանութիւն և զառաջնութիւն հրեշտակի. որով իմանի կարգ դասուց հրեշտակութեանն. և [illegible]։

Հրեշտակատեսիլ. (Նախագրիւ հոլովի.) ‖ Նոյն է ընդ վերինոյն։

Հրեշտակատեսակ. (Նախագրիւ հոլովի.) ‖ Նոյն է ընդ վերինոյն։

Հրեշտակեմ. եցի. եա. եւ. (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) ‖ Հրեշտակութիւն առնել. կամ հրեշտակութեամբ պատգամաւոր լինել. զպատգամս միոյն բերել առ միւսն. ամենայն. [illegible] անել։

Հրեշտակութիւն. թեան. ‖ Դեսպանութիւն. կամ նուիրակութիւն. կամ պատգամաւորութիւն։ Իսկ մինչ ասի՝ հրեշտակութիւն առաքել. իմանի՝ հրեշտակս կամ պատգամաւորս յղել առ անձն ոք։ Ղուկ. 14. 32։

Հրէաբար. (մակբայ որակական.) ‖ համանգոյն Հրէի. կամ ըստ կերպի Հրէի։ Գաղատ. 2. 14։

Հրէախօսումն. խօսքի. իւ. կց. իւք։ ‖ Հրէադաւանութիւն. կամ խօսելով և ժողովելով ի Հրէից. և ըստ այսմ ասի՝ հրէախօսումն դաւանութեան։ Բայց 'ի Նոննէ. դմ. ուր ասի՝ հրէախօսումն չար մոլեգնութեան, իմանի՝ հրէական։

Հրէական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ այն ամ. որ հրէից է. կամ առ հրէայս պատկանի։ Տիտ. 1. 14։

Հրէայ. հրէի. իւ. կց. իւք։ ‖ անուն 'ի բազում բանի յառաջ անուանեալ։

Հրէարէն. (մակբայ որակական.) ‖ Լեզուաւ. կամ բարբառով հրէի. և ըստ այսմ ասի՝ խօսել հրէարէն։ 4. Թագ. 18. 26։ 3. Եզր. 13. 24։ Իսկ մերթ նշանակէ հրէաբար. զի ըստ կերպի և ըստ սովորութեան հրէից։ Գաղատ. 2. 14։

Հրէերէն. (մակբայ որակական.) ‖ Նոյն է ը վերինոյն։ Եսայ. 36. 11։

Հրէշ. կամ հրաշ. ի. իւ. կց. իւք։ ‖ ցուցանք. զի դարձ վերակեալ 'ի սովորական կարգէ բնութեան, որ զանխօսս հրաշագործութեանց, և 'ի զարմանս ածէ. և ըստ այսմ վարի յոգնականաւ։ Իսկ մերթ նշանակէ զցուցանս բնաւորութեան, որպիսի է այն մարդն, որ ունի զերկուս գլուխս. կամ զմի աչս, և զայն 'ի ճակատ իւր. և կամ զեղջիւր, և այլ անասնոց։ Այնպիսի հրէշք. կամ ծնունդք ասին, և լինին խառնածնաց կենդանեաց. որ այն՝ որ ունի զգլուխ ձիոյ, և զմարմին առիւծու. և կամ ըստ մասին նմանի ընձու. և ըստ մասին ձիոյ. և կամ որ ունի զմարմին մարդոյ, և զդէմս այծու. և այլն. և ըստ այսմ ասի 'ի լեզու հաւց. Ել. վայ քեզ աշխարհանդիպի, որ փոխանակ այն հրաշից երկնագործութեանց զցուցանս կենդանեաց։ ըստ այսմ և խորհրդոյն ըղ [illegible] խառնածնաց երբեմն կոչէ հրաշ. կամ հրէշ. որպէս 'ի գիրքն. Ի. գլ. 78։ և յաշխարհագրութեան։

Հրընկեց. կեցի. աւ. աց. օք։ ‖ զհնար արկեա նօղ. կամ զհնար ցանօղ։ Խորէն. Գ. գլ. 68։

Հրկէզ. կիզի. իւ. կց. օք։ ‖ Հրով կիզօղ։ Իսկ մերթ հրով կիզեցեալ. կամ այրեցեալ։ 3. Եզր. 2. 17։ Մերթ և ընդ բայի շարաւ ցի այսպէս, հրկէզ առնել. և նշանակէ՝ հրով կիզել. կամ այրել։ 1. Եզր. 1. 55։ Եւ կամ այսպէս՝ հրկէզ լինել. և նշանակէ՝ հրով այրիլ։ Խորէն. Գ. գլ. 33։

Հրկիզեմ. եցի. եա. եւ. (Ներգործ.) ‖ Հրով կիզել. կամ հրկէզ առնել. և այրել։ 1. Եզր. 1. 55։ և 3. Եզր. 1. 3։

Հրկիզութիւն. թեան. ‖ Հրով կիզումն. կամ հրայրեցութիւն. և կամ հրդեհ։ ամենակիզանելն։ Խորէն. Գ. գլ. 52։

Հրշտեմ. եցի. եա. եւ. (չէզոք.) ‖ զանգիտել. կամ զահի հարկանիլ. կամ զարհուրիլ. և կամ երկնչիլ։

Հրձանեմ. եցի. եա. եւ. (Ներգործ.) ‖ Հատանել. կամ խորտակել. և կամ 'ի բաղում մասունս հերձել և բաժանել։

Հրձիգ. (Նախագրիւ հոլովի.) ‖ հուր ձգօղ և այրօղ։ Եսայ. 42. 25։ Իսկ մերթ հրձգութիւն. կամ հրացայտութիւն։ Ողբ. 1. կարգ. խզ։ Եւ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, հրձիգ առնել. և նշանակէ՝ հուր ձգելով այրել. կամ հրդեհել։ Թուոց. 31. 10։ 4. Թագ. 8. 12։ Եւ կամ այսպէս՝ հրձիգ լինել, և նշանակէ՝ հրով այրել. կամ հրդեհիլ։ Տօբ. 14. 6. Եսայ. 9. 5։

Հրճուանք. աց. ղք։ (անեզական.) ‖ Հրճուանն. կամ ցնծութիւն. կամ զուարճութիւն։ Նարեկ. դմ։

Հրճուեմ. եցայ. եա. կամ եայց. իլ։ (Ձայնակ.) ‖ սրտիւ բերկրիլ. կամ ցնծալ. կամ ուրախանալ. կամ զուարճանալ.

Հրաս. ի. իւ. կց. իւք։ ‖ յանդգնութիւն. կամ յանդգնութիւն և գոռոզութիւն զանձն յառաջ մատուցանօղ. կամ խիզախօղ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ վէրք և անզգամ միջնորդն. զի նա որ արկանէ զչար սէրս և զխռովութիւն 'ի մէջ առաւելեաց։ Մերթ ևս նշանակէ հրապարակն, զոր ասեցեր զինի։

Հրապարակ. ի. աւ. աց. ղք։ ‖ քաղաք և արք զորք վերամբարձօղք 'ի պատերազմի. կամ նախապատակք քաղաք, որք դիմագրաւ լեալ 'ի պատերազմի՝ իբրև զհուր հատին, և 'ի մէջ յարձակին։ Խորէն. Ա. գլ. 10։ Իսկ մերթ հեծեալք. կամ առաջապահք. կամ քաջարիչ և կողոպտիչ բազմութիւն պատերազմողաց. և կամ յանդգուն յարձակումն զօրաց, կամ առաջապահաց։

Հրապարակեր. ձիոյ. աւ. աց. գք։ ‖ յանդգնօրէն, կամ մեծաւ համարձակութեամբ զանձն իւր յառաջ նուիրօղ. զի յառաջ մատուցանօղ և մղօղ. ով սովորութիւն է առնել նախահասակաց 'ի պատերազմի։ Եւ մինչ ասի՝ հրապարակեր դիրքն, իմանի, հրապարակն։

Հրապեմ. եցայ. եա. իլ։ (Ձայնակրական.) ‖ յանդգնաբար յարձակեցաւ իբրև զհուր 'ի վր դիմել. կամ առաւել համարձակութեամբ յարձակիլ։

Հրոսումն . ման . մամբ . մանց . մամբք : || Հրոսակութիւն . կմ իբրև զհուր 'ի վր յարձակումն , կամ ասպատակումն :

Հրոսող . սողի . իւ . աց . օք : || յանդգնութեք և համարձակութեք 'ի վր յարձակող . կամ ասպատակող :

Հրովարտակ . ի . աւ . աց . օք : || մերթ նշանակէ զթագաւորական գիրն . կմ զթուղթն , յորում պարտնական վճիռք . կմ հրամանք , և այլն : ռամկ. ֆէրման : 2. Մակ. 11. 14: Եսթ. 3. 13: Եսայ. 36. 3: Եւ մերթ նշանակէ զպատկօրինութիւն . ցմ զմասնաւոր և զպատկական շնորհն , զոր թագաւորն առնէ ումեք թղթով , և գրով : 1. Մակ. 2. 18: և 2. Մակ. 3. 2: Մերթ ևս նշանակէ զգիրքն օրական , 'ի յոր գրին եղեալ գործքն . և վճիռք յամենայնում աւուր 'ի թագաւորութեան : Եսթեր. 6. 1 : Իսկ 2. Մակ. 2. 24 . նշանակէ զնոյն գրգուկն մակաբայեցւոց , որ շարագրեցաւ :

Հրովարտակաւոր . ի . աւ . աց . օք : || զարքունական գիր , կմ զթուղթ , կմ զպատգամ ունող . և կմ տանող ուրեք . կմ տա. ոք : Նորէն. վթ :

Հրոտից : || է մին յերկոտասան ամսոցն հայոց , որ համեմատի յուլիս ամսոյն հռոմայեցւոց . և առ ամենեանն եբրայեցւոց :

Հ Օ

Հօբալ . ի . իւ . լից . լիք : || տես զհօփալ :

Հօհ : (միջարկութիւն հեգնական .) || իհ . կմ վահ :

Հօտ . հօտի . իւ . լից . լիք : || ջոկ . կամ երամ խաշանց : Ծննդ. 29. 2: Ամբակ. 3. 17: Իսկ երբեմն նմանութեք առեալ նշանակէ զՔի ժողովուրդն Քի : 1. Պետ. 5. 2: Բայց ըստ որում է սա արմատ հօտել բային , նշանակէ զկտրուքն , որ զկտրեցեալ և 'ի բաց ընկեցեալ ճիւղս յատեցելոյ որթոյն . քանզի ոչ կտրեն որթոց , առի հօտոց , այսպէս և կտրեցեալ ճիւղն՝ առի հօտ : Եզեկ. 15. 4:

Հօտաժողով . ի . իւ . լից . օք : || ժողովօղ և հաւաքօղ ցրուեալ հօտից : Մծբն. ժթ :

Հօտաղ . ոյ . աւ . աց . օք . կմ իւ . լից . լիք : || գործակից , կամ սպասաւոր հերկօղին զերկիր , որ գոլով պատանեակ նստի 'ի վր լծոց եզանց , և վարէ զնոսին , զի մաճկալն պարապեսցի կառավարել զարօրն , որով երկիրն հերկի :

Հօտապետ . ի . իւ . լից . կմ աւ . աց . օք : || գլուխ և պետ հօտից : Եւ այս մերթ առի նմանութեք զառաջնորդաց եկեղեցւոյ , որք են պետք հօտին Քի , որ է ժողովրդեան :

Հօտարած . ի . իւ . լից . իւք : || արածօղ և մնուցանօղ հօտից . կմ խաշանց : Մծբն. ժթ :

Հօտեմ . եցի . եա . եալ : (ներգործ .) || յատանել . կմ կտրել զճիւղս որթոց . զի պտղաբեր լիցի որթն . կմ զի մի խանգարեսցի այգին :

Հօտոտած . ոյ . ով . ոց . ովք : || հօտումն . ցմ յատումն . կմ կտրումն ճիւղոց որթոց : Իսկ մերթ նշանակէն կտրեցեալ և 'ի բաց ընկեցեալ ճիւղքն որթոյ , որք են ուռք :

Հօրաբարոյ . ի . իւ . լից . լիք : || զբարս , կմ զորպիսութիւնս վարուց հօր իւրոյ ունող : Խորէն. գ. գլ. 60. Իսկ մերթ նշանակէ զպատկացեալն բարուց , կմ բնութեն հօր . և կմ զհայրենականն : Ագաթ :

Հօրամոյն : (նախդրիւ հոլովի .) || քաջահայր , որ ունող զքաջ և զբարեբաստ հայր . կամ 'ի բարի և յազնիւ հօրէ ծնեալ : զի բառս՝ մոյն , նշանակէ զբարին , կմ զքաջն . և կմ զզուարթն : Եւ այս էր մականուն ինչ անտիոքայ արքայի՝ որդւոյ երեւելւոյն անտիոքոսի : 1. Մակ. 6. 17: և 2. Մակ. 10. 10:

Հօտոց . ոցի . աւ . աց . օք : || երկաթեղէն փոքրիկ գործի ինչ սուր , որով կտրեն զճիւղս որթոց , կմ կտրոց՝ որով յատանեն զայգի :

Հօրան . ի . աւ . աց . օք : || ջոկ . կմ երամ այծից , կամ ոչխարաց . և այլոց նմանեաց : Երգ. 4. 1: և Նորէն. խշ :

Հօրաքոյր . քեռ . քերբ . երց . երբք : || քոյրն հօր ուրուք : ռամկ. հօրքուր : Ղևտ. 18. 12: և 20. 19:

Հօրեղբայր . բօր . բարբ . արց . արբք : || եղբայր հօր ուրուք : ռամկօրէն հօրեղբօր : Ղևտ. 25. 49:

Հօրուտ . ուտի . իւ . լից . լիք : || է ծաղիկ ինչ գեղեցկատեսիլ , որ ունի զբազում շուշանաձև փոքրիկ գլուխս՝ 'ի ծայրն երկայն ձիգ բարակ բնոյ . և գրեթէ ըստ ամենայն նման այնմ ծաղկան , որ տաճկերէն կոչի՝ ղէօնլիւլ . բայց միայն գլուխք իւր մանր են և ոչ են ցիր և ցան , գունդ հաւաքեալ կան , և ոչ են ցիր և ցան շարեցեալք : Ոմանք զգոյն կապուտակ , և ոմանք զսպիտակ , ոմն և զկարմիր ունին : Իսկ հոտ իւրեանց է յոյժ քաղցր և զմայլելի , որով գրեթէ գերազանցեն քան զամ ծաղկունս : Եւ կոչի սա տաճկերէն սումբիւլ , կմ սումբիւլ չիչէկի : Ագաթ.

Հօփալ . կմ հոմփալ . ոյ . կմ ի . իւ . լից . լիք : կամ աւ . աց . օք : || է վայրի թռչուն ինչ , որ լինի փոքր ինչ մեծ քան զաղաւնի . որոյ և կերպարանն է նման աղաւնւոյ : Գունով լինի սպիտակ , խառնեալ և սևաւ : և ոմանք կապուտակ : Ըղձին երամովին . հանգչին 'ի վր ամ ծառոց . և երեխն յաճախ յաշնանային ժամանակի : ուտեն զընդեղէնս . նաև զթռչնատոր բայս ինչ . որ կոչի եբրայս . և վս յարմարութեն բնութեն իւրեանց ոչ ճչառեն :

Ձ

Ձ. Է տառ բաղաձայն. զի միշտ բաղաձայնի ընդ այլոց տառից, և առաջ ելուզա-նէ զձայն. որգոն ձայն. ձայլ. ձնձի. և այլն։ Բայց 'ի մէջ այլոց բաղաձայնից կոչի սա կրկնակ. վ՛զի ու-նի զզօրութն երկուց բաղաձայնից. որպիսիք են և տառքս այսոքիկ. ծ. ճ. չ. ջ. ց. և այլն։ Արդ՝ զտառս զայս. ձ. անուանեմք. ձայ. որ արտաբերի ծայրիւ լեզուի 'ի մէջ ատա-մանց. իսկ յառոգանական արուեստի ը հաղագին է միջակ. վ՛զի հնչումն նր ոչ է յոյր. կմ թաւ. իբրև զտառս զայսոսիկ. թ. խ. չ. ց. փ. և այլն։ Եւ ոչ լերկ. կմ նուրբ՝ իբրև զտառս. գ. ծ. չ. ս. տ. ր. և այլն։ այլ միջասահմանն է 'ի թաւութն, և 'ի լերկութն. որպ և տառքս այսոքիկ. բ. գ. դ. ժ. ձ։ և այլն։
Դարձեալ, տառս այս՝ ձ. անուանի ևս ըծ'չրդ, զի ունի զյծակցութն. ջ զմերձա-ւորութի ձայնի ընդ տառիցս այսոցիկ. ծ. և ց. ուստի և երբեմն փոխադրի ընդ նոսա. և մանաւանդ ընդ ծայ տառին. զի ասեմք, ձանձաղ, և ծանծաղ. տանձ, և տանծ. գձուձ, և գծուծ. գերապանձ, և գերապանծ. խնձոր, և խնծոր. ինձ, և ինծ. յոլովամեղձ, և յոլովամեղծ. և այլք բա-զումք. զորս տեսցես 'ի տեղիս իւրեանց։ Դարձեալ է ևս սա թուական նշան, որ մինչ պատուհագրի այսպէս. Ձ. նշանակէ զութսունն, որ բաղկանայ յութնեակ տասանց։

ՁԱ

Ձագ. ու. ու. ուց. ցք։ || ո՛և իցէ հաւուց, կամ թռչնոց նորածինն՝ որ ելանէ 'ի ձուոց թխսեցելոց. որ և ռամկ. ասի ճագ։ 2. Օրին. 22. 6։ Սաղմ. 146. 9։ Մերթ ևս ա-ռեալ լինի փոխանակ նորածին զաւակաց ամենայն կենդանեաց։

Ձագագիր. գրի. աւ. աց. ցք։ || գլխագիր նկա-րեցեալ. կմ կերպարանեալ 'ի ձև ձագու, կամ թռչնոյ։

Ձագախառն։ (Նախադրիւ հոլովի.) || խառն, կմ 'ի միասին ընդ ձագուց. կմ հանդերձ ձագօք։ Եսայ. 60. 8։

Ձագար. կմ ձագառ. ի. աւ. աց. ցք։ || Է ծակ գործիք ինչ ծորացուցիչ, որոյ վերին ծայրն է լայն և բաց. իսկ ներքինն նեղ և երկայն իբրև զեղէգն. զոր մուծեալ 'ի նեղաբե-րան անօթս՝ լնուն ընդ այն 'ի ներքս զհե-ղուկ ինչ։ ռամկ. խուանի։ Ադգաբ։

Ձագթոռնեայ. ի. իւ. ից. իւք։ կամ ձագ-թոռնեայ. նէի. իւ. ից։ || զաւակ թոռ-նեայի. ըստ աւն, կմ կնոջ ուրուք թոռան թոռին զաւակն. որ է հինգերորդ պորտ։

Ձախ. ոյ. կմ ու. 'ի ձախմէ. ձախու. ձախք. ուց. ուք։ || այն ձեռն, որ է ձախակողմեան։ Ղևտ. 14. 27։ Դատ. 5. 26։ Յայտ. 10. 2։ Բայց երբեմն առեալ լինի սակս վն ահեակ ձե-ռին. ըստ այնմ Դանի. 12. 7. Ամբարձ ըզ ձախ իւր յերկինս։ Մերթ ևս առեալ լի-նի փոխանակ ահեակ կողման. և ը այսմ իմանի. 1. Մակ. 9. 15. ուր ասի. Զաջա-կողմն բեկանէր՝ և զձախուն արկանէր. զ զահեակ կողմանսն արկանէր։ ըստ այսմ մինչ ասի՝ ձախոյ ձեռն. ձախոյ ուս. ձա-խոյ ունկն. և այլն. իմանի՝ ահեակ կող-մանն ձեռն. կմ ուսն, և որ զինի։ Ղևտ. 14. 15։ 4. Թագ. 11. 11։ Իսկ մինչ ասի՝ 'ի ձախմէ, կմ ընդ ձախմէ ուրուք, նշանա-կէ՝ 'ի յահեակ կողմանն։ ռամկ. սոլ տիէն. կմ սոլ տին։ Ծննդ. 48. 13։ 3. Թագ. 7. 39։ Մերթ ևս նմանութբ առեալ՝ մինչ ասի՝ 'ի ձախմէ, կմ ընդ ձախմէ, նշանակէ՝ ձա-խորդն. կամ չարին՝ և վատթարն. և այլն։ Առակ. 4. 27։ և ըստ այսմ ելանէ 'ի սմանէ բառս՝ ձախող. կմ ձախօղ։

Ձախակողմն. ըմանն. մանը. մանց. մամբք։ || ահեակ կողմն. կմ ձախ կոյս։ ռամկօր. սոլ տին։ Եզեկ. 4. 4։ Գործ. 21. 3։ Իսկ մերթ նշա-նակէ զձախակողմեանսն. և ըստ այսմ ասի ձախակողմն թևոց։

Ձախող. ողի. աւ. աց. ցք։ կմ ից. իւք։ || ձա-խորդ. կամ անյաջող. կմ դիմադարձ. կմ ներհակական. կմ չար՝ և վնասակար, որ 'ի դի-պելն ուժեղ տառիկ նեղէ զնա. և ը այսմ ասի՝ դասն և ձախող փոխարէնք. ձախող թշնամի. ձախող մարտ. կմ գործ. և այլն։ Մծբն. Ժթ։ և Լամբրօն։

Ձախողակ. ի. աւ. աց. ցք։ || նոյն է ընդ վերնոյն։

Ձախողակի։ (Մակբայ որակական.) || ձա-խորդ կերպիւ. կմ ներհակաբար. և կամ թիւրութբ և վատթարութբ. և ը այսմ ասի՝ Մծբն. Ժթ. գնացցեք խոտորնակս, և խրատեցայք ձախողակի։

Ձախորդ. ի. աւ. աց. ցք։ || ձախող. կամ անյաջող. կմ դառն։

Ձախօղ։ || տես զՁախող։ Լամբրօն։

Ձակորմ. ի. աւ. աց. ցք. կմ իւ. ից. իւք։ || է խաղ ինչ երաժշտական երգոց՝ որ ու-նի զայս ձև. Ձ։ և տառս ձակորմ, իբր թէ ձայ կեռ. վասն զի է նման ձայի. բայց գլուխ իւր է յետս կոյս կեռացեալ և թե-քեալ իբրև զկտուց կորճ թռչնոյ։

Ձաձեմ. եցի. եմ. ել։ (Ներգործ.) || տա-նուլ, կմ հաւաքել. կմ ժողովել։ Եւ 'ի սմանէ ելանէ բառս՝ բաղձանել. որ է 'ի մի դանդ հաւաքել. կամ համախմբել. զի բաղն է կապ. կմ կից. և այլն։

Ձաղ. ձաղու. ու. ուց. ցք։ || է արմատ ձա

ղեւ բայլին․ որով նշանակի ծաղր․ կմ կա-
տակել․ կմ ծանակ․ և թ այսմ ասի Մծբն․
ժթ․ եղիցի ձաղ ընկերաց իւրոց․ յթ ծաղր
առաջի ընկերաց։

Ձաղական․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || ձաղանօք կո-
ծեցեալ․ որով նշանակի անկեալն ՚ի ներ
քոյ այպանանաց, և թշնամանաց․ և կամ
սաստիկ կատակեցեալ և նախատեցեալ։

Ձաղականեմ․ եցի․ եա․ եալ։ (Ներգործ․) ||
ձաղական առնել․ կմ սաստիկ այպանել․
կմ կատակել․ կմ նախատական առնել։

Ձաղեմ․ ացի․ ա․ ալ։ (Ներգործ․) || ձա-
ղել․ կմ ծաղր առնել․ կմ կատակել․ կամ
անարգանել․ և կմ անարգել։ Մծբն․ թ։

Ձաղանք․ անաց․ աք։ (աներլական․) || ծաղր․
կմ այպանութիւն․ կմ կատականք․ կմ թշնա
մանք․ և կամ անարգանք։ Երեմ․ 51․ 18։ և
Մծբն․ թ։

Ձաղեմ․ եցի․ եա․ եալ։ (Ներգործ․) || ծաղր
առնել․ կմ կատակել․ կմ այպանել․ և կմ
թշնամանել։ Երեմ 38․ 19։ և Մտթ․ 27․ 31․
և 41։ իսկ ՚ի Նյուրէնէ․ ժբ․ ուր ասի․ տարակու-
սանաց հեծանուն ՚ի մահ ձաղեցայ, պարտի
իմանել՝ ձաղկեցայ․ այդ երևի ՚ի ձեռագ-
րացն․ որք գնեն ձաղկեցայ․ և ոչ ձաղեցայ։

Ձաղկ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || է արմատ ձաղկել
բայից․ և նշանակէ զձաղկումն․ յթ զհա-
րումն․ կմ զգանումն։ իսկ մերթ զփայտն,
կամ զգաւազանն․ և կմ զմտրակն, և զայլ
ինչ նման, որով ձաղկեն, կամ հարկանեն
զոք։ Եւ մերթ է բայի շարակցի այսպէս․
ձաղկ լինել․ և նշանակէ ձաղկել․ կմ գանել։

Ձաղկանք․ անաց․ աք։ (աներլական․) || ձաղ
կումն․ յթ հարուած․ կմ գանումն։ իսկ
մերթ նմանութբ առեալ՝ նշանակէ զհա-
րուածս և զթշնամանս որովք կծի ոք։

Ձաղկեմ․ եցի․ եա․ եալ։ (Ներգործ․) || գա-
նել․ կմ գաւազանաւ հարկանել․ կմ ծե
ծել։ 2․ Կորն․ 11․ 25։

Ձաղձաղեմ․ եցի․ եա․ եալ։ (Ներգործ․) || է
բայ յաճախական․ որով նշնկի՝ ձաղելով
ձաղել․ յթ կատակելով կատակել․ կմ սաս
տիկ այպանել․ և կմ նախատական առնել։

Ձաղրանակ․ ի․ աւ․ աց․ աք։ || ձաղ և ծանակ
եղեալ․ կմ կատակեցեալ, և այպանեցեալ․
և կմ նախատական և անարգական․ կմ խայ
տառակական։ Շնորհալին յողբն Եդեսիոյ։

Ձամարգար։ (Նախդրիւ հոլովի․) || առ-
վեալ․ կմ որոյ քաղցն է սաստկացեալ․ և
զօրացեալ։

Ձամձամ․ ի․ աւ․ աց․ կմ իւ․ ից․ աք։ || ար
գել․ կմ զաղէր․ կմ զառաչ․ կմ արգելք։

Ձայն․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || բարբառ․ կմ հն-
չումն ձև ելէ իրաց․ Եւնդ․ 19․ 19։ իսկ 1․
Կորն․ 14․ 10․ ըստ փոխաբերական ձայնի ընդունաց։
Մերթ և ա բառս ձայն է բայի շարակցի․
և յոյժ ամ աչերախտաւ․ յեղանակիւ այնպէս
նշանակութե նբ․ զոր տեսցես զինի։

Ձայն արկանել․ կմ ձայն բառնալ։ || յթ ձայն
արձակել․ կմ ձայնել․ և կմ գոչել։ Թուոց․
14․ 1։ Ղուկ․ 11․ 27։

Ձայն առնել․ կամ ձայն առնուլ։ || յթ
ձայն հանել․ կամ ձայն բառնալ․ և կմ ա-
ղաղակել։ 2․ Թագ․ 2․ 23։ Եզեկ․ 17․ 11։

Ձայն տալ միմեանց։ || յթ գոչմամբ ձայնի
ազդել միմեանց․ կմ յորդորել զմիմեանս։
1․ Մակ․ 11․ 47։ 2․ Մակ․ 14․ 41։ իսկ մերթ
նշանակէ գրգռել․ կմ բարբառել զմիմեանս
՚ի վէճ և ՚ի կռիւ․ կմ ՚ի հեռ և ՚ի նախանձ․
և այլն։ Գաղ․ 5․ 26։

՚ի Ձայն առել։ || յթ բարձրաձայն առել․ կմ
բարձր բարբառով երգել։

՚ի մի Ձայն պատասխանել։ || յթ միով ձայ-
նիւ․ կամ միաձայն բարբառով՝ պատաս-
խանել։ Ելից․ 24․ 3։

Ձայնակից․ կցի․ աւ․ աց․ օք։ || համաձայն․
կմ միաբան․ և կամ կցորդ ընդ ումեք ձայ
նիւ։ 3․ Մակ․ 4․ 6։

Ձայնակրական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || բայն՝ որ առնի
զձայն կրաւորականի, բայց ոչ նշնկէ զկրա
յումեքէ ներգործեալս․ այլ անձին․ մասնի։

Ձայնակցեմ․ եցի․ եա․ եալ։ (Ներգործ․) ||
ձայնակից առնել․ կմ համաձայնեցուցա-
նել․ և կմ միաբանեցուցանել։

Ձայնակցիմ․ կցեցայ․ եաց․ իլ։ (ձայնակր․)
|| ձայնակից լինել․ կմ համաձայնել․ և կմ
միաբանել։

Ձայնակցութիւն․ թեան։ || կցորդութիւն ընդ
ումեք ՚ի ձայնի․ կմ համաձայնութիւն․ և կմ
միաբանութիւն։

Ձայնահար․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || զձայն արձա
կող․ որով նշանակի նա՝ որ ձայն բարձեալ
աղաղակէ․ կամ գոչէ, երգելով զերգս
հրճուանաց․ կմ յորդորելով զոք ար-
խական եղանակաւ։ և թ այսմ նմանապէս
որք ՚ի քաղցելն զխաղողն նմա՝ ձայնով
ձայնէին եղանակեն զյորդորական բանս,
ձայնահարք կոչին։ Այնպէս և հնձա-
հարքն՝ յորժամ ձայնիւ երգելով կոխեն
զհնձանն՝ ձայնահարք ասին․ և ըստ այսմ է
Երեմ․ 48․ 33։

Ձայնաւէտ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || ձայն
տուող և երգող․ կամ քաղցրաձայն բարբա-
ռով նուագող։ իսկ մերթ ձայնաւէտ կո-
չին երգքն․ կամ նուագքն, որք քաղցր ե-
ղանակաւ երգին։

Ձայնատու․ ուի․ աւ․ աց․ օք։ || զձայն տը-
ւօղ․ որով մերթ նշանակի ձայնիւ ա-
գօղն, և զարթուցանօղն զոք։ իսկ մերթ
ձայն հանօղն, կմ հնչօղն․ և կմ պատաս-
խան տուօղն։ Աղաչ․ 8․ 1։ և Իմաստ․ 18․ 10։
իսկ մերթ նշանակի համբաւաբերն․ կմ
ձայնիւ մատուցանօղն ումեք զլուր ինչ
զիրէ իմեքէ․ և ըստ այսմ ասի ՚ի Նյուրէնէ ՚ի
փոխ չասուն․ Որդւոց Նորին խաչելութե
խաղաղութե ձայնատու։

Ձայնատուր։ (Նախդրիւ հոլովի․) || ձայն
տուօղ նկեալ մարգար․ կմ ազդ առնօղ ա-
մանց առ ՚ի շարժիլ ՚ի գործ ինչ։ իսկ 2․
Մակ․ 4․ 14․ ուր ասի ձայնատուր ժամա-
նակաւ, իմանի՝ զինուախաղութեն ը այն
մանեալ, կմ ըստ սահմանեալ ժամանա-
կին, յ․ բառս մարտիկքն ձայն առեալ
մեանց՝ վարժեին զկրթալ ՚ի խաղն յայն։

Ձայնատուական. ի. աւ. աց. օք: || այն ձեւ, որ վերաբերի առ ձայնատուութիւն: Իսկ մերթ նշանակէ զձայնատուն. եւ ըստ այսմ առի՝ քնար, կամ նուագ ձայնատուական: Նարէկ. ղդ. եւ ղէ:

Ձայնարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի ձայնելոյ. կմ՛ կոչելոյ: Իսկ մերթ նշանակէ ըղ ձայնս հանօղն. եւ կմ՛ զգործին՝ ը. որ ձայնն ելանէ:

Ձայնարկու. կուի. ի. աւ. աց. օք: || ձայն արկանօղ. ծ ձայն բարձող եւ աղաղակող երգելով. կմ՛ ազգ ասելով. եւ կմ՛ այլով կերպիւ: Նարէկ. ծգ: եւ 'ի փոքրն Եկեղեցւոյ: Իսկ մերթ նշանակի կականօղ. կմ՛ մեծաձայն ողբացօղ. եւ կամ լալական. որ եկեալ ձիչ բառնայ. եւ լայ զոյգ արտասուօք: ռամկ. լալկան: Երեմ. 9. 17: եւ Ամովս. 5. 16:

Ձայնարկութիւն. թեան: || ձայն բարձումն. կմ՛ գոչումն. եւ կմ՛ աղաղակ: Իսկ մերթ լալկանութիւն. կամ կականումն. կմ՛ մեծաձայն ողբումն եւ լալումն: Նարէկ. ղէ:

Ձայնարձակ. ի. աւ. աց. օք: || զձայն արձակօղ. կմ՛ ձայնօղ. կամ աղաղակօղ: Իսկ մերթ նշանակէ զմեծաղանչիւնն. կմ՛ զբարձրաձայնն. եւ ըստ այսմ առի՝ ձայնարձակ բարբառով:

Ձայնարձակութիւն: || արձակումն ձայնի. կմ՛ ձայնատուութիւն. կմ՛ գոչումն. եւ կմ՛ աղաղակ: Նարէկ. զէ:

Ձայնաւոր. ի. իւ. ից. օք: || ունօղ զձայն, կամ ձայնեղ: Իսկ մերթ նշանակէ զայն՝ որ բարձր ձայնիւ, կմ՛ եղանակաւ ասի կմ՛ երգեցեալ լինի. եւ ըստ այսմ առի՝ ձայնաւոր տաղն երգոց. կմ՛ ձայնաւոր պատարագ. եւ այլն: 'Ի Հարց հարց. ժբ: Բայց մինչ առի՝ ձայնաւոր գիր, նշանակի տառն այն՝ որ ինքնին առանց լծակցելոյ ը. այլոց տառից կարէ կատարելապէս ելուզանել ըղ ձայն, եւ առաջաբերիլ 'ի բերանոյ. եւ այսպիսիք են եօթն տառքս այսպիսիկ. ա. ե. է. ը. ի. ո. օ:

Ձայնեղ. ի. իւ. ից. իւք: || զօրաւոր ձայն ունօղ. կմ՛ մեծաձայն: Իսկ մերթ նշանակէ զձայնաւորն. կմ՛ զհնչումնաւորն. եւ ը. այսմ այնք տառք՝ որք ըստ Յոյնաց կարեն զձայն հանել՝ ձայնեղ կոչին. որպիսիք են ձայնաւոր տառքն:

Ձայնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ձայն արձակել. կմ՛ ձայն բառնալ. կմ՛ գոչել. եւ կմ՛ աղաղակել: Իսկ մերթ բարբառել. կմ՛ կարդալ. կմ՛ կոչել. կմ՛ անուանել. եւ կամ ձայնիւ հրաւիրել: 2. Թագ. 20. 4: Խոբէն. ը. գլ. 7: Բայց մինչ առի՝ խրախոյս ձայնել. իմանի՝ խրախոյս բառնալ. կմ՛ խրախուսել: Նարէկ. զգ:

Ձայնորդ. ի. աւ. աց. օք: || ձայնակից. կմ՛ ընդ ումեք 'ի միասին ձայնօղ: Իսկ մինչ առի՝ զատուալից. նշանակէ զբաղաձայնսն. ծ զայն՝ որ չգաղափարեցեալ ընդ ձայնաւոր տառից հանէ զձայն. որպիսիք են այլք. բ. գ: եւ այլն:

Ձանձրականութիւն. թեան. աւ. աց. օք: || մուրն վաստարանին, որ թանձրացեալ կախի 'ի ծխնելուզէն. ծ 'ի մխանքէն. եւ կմ՛ ծուխ մածեալ յառաստաղս խոհանոցաց, եւ այլոց նմանեաց: ռամկ. խուրում: Եսայ. 1. 18: Բայց գիտելի է. զի յայսմ տեղւոջ ոմանք թարգմանութիւնք դնեն զտեսակ ինչ ծիրանագոյն կարմրոյ: Բայց թարգմանութիւն արաբացւոց դնէ՝ թանձրացեալ մուր. ծ խուրում. որում հետեւին ստէն թարգմանիչքն մեր. ոչ է յայլս ոմանս տեղիս:

Ձանձաղ. ի. իւ. աց. օք: || անօսր. կմ՛ առանց թանձրութեան. եւ կմ՛ որ ոչ է խիտ. եւ ըստ այսմ տեղին մարմնոյ լոյծք. կմ՛ ծովու. եւ այլոց նմանեաց, որ ոչ ունի զթանձրութիւն, կամ զխտութիւն, ձանձաղ կոչի. ռամկ. ցանծախ. կմ՛ սէյր:

Ձանձեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || տես զՁանձել:

Ձանձիր. ձանձրոյ. իւ. աց. օք: || է արմատ ձանձրանալ բային. որով մերթ նշանակի ձանձրոյթն. կմ՛ ձանձրութիւն: Իսկ մերթ ձանձրացօղն. կմ՛ տաղտկացօղն. կմ՛ ծոյլն եւ մեղկն, որ ձանձրանայ 'ի գործել: Իսկ ըստ որում ծագի սա 'ի ձանձել բայէն, նշանակէ զծորումն, կմ՛ զբազմութիւն: Իսկ մերթ զծորոմնեցեալն, եւ զհաւաքեցեալն:

Ձանձրալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || լի ձանձրութեամբ. կմ՛ յոյժ ձանձրացօղ. կմ՛ որ փութով տաղտկանայ. եւ ըստ այսմ առի՝ 'ի Յն. ոգոյն. Քանզի բնութիւն մեր է յայտնի. արագայաղ եւ ձանձրալի: Իսկ մերթ նշանակէ զձանձրացուցիչն. կմ՛ զզզուելին. եւ կմ՛ զպատճառօղն տաղտկութեան:

Ձանձրանամ. ացայ. ցիր. անալ: (Ընդգծմիջ.) || տաղտկանալ. կմ՛ զզուիլ. ռամկօրէն պէզ միշ ըլլալ: Ծննդ. 27. 46: Սաղմ. 142. 4: եւ 118. 28: Իսկ մերթ յիմէքէ տաղտկանալով. կմ՛ ծանրանալով տառապիլ. կմ՛ վշտանալ. կամ նեղիլ: Սաղմ. 101. 1: Բարուք. 3. 1: եւ 2. Պետր. 2. 7:

Ձանձրացկոտ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ ըղ ձանձրացօղ բարս. կմ՛ սաստիկ տաղտկացօղ: 'Ի Հարց հարց. ճզ:

Ձանձրացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցող.) || տաղտկացուցանել. կմ՛ զզուեցուցանել. կմ՛ նեղել. կմ՛ վշտացուցանել: ռամկ. պէզար էթմէք:

Ձանձրոյթ. ութի. իւ. ից. իւք: || ձանձրութիւն. կամ տաղտկութիւն. կմ՛ զզուանք. կմ՛ նեղութիւն. եւ կմ՛ վիշտ: եւ ըստ այսմ երբեմն ընդ բայի չարանցի այսպէս. ձանձրոյթ ասնել ումեք. եւ նշանակէ. ձանձրացուցանել. կմ՛ նեղել: Ոսկէ. 1. հատ. է: եւ 'ի Հարց հարց. ժթ: Մերթ եւս նշանակէ՝ ձանձրացօղ, կամ տաղտկացօղ. եւ ըստ այսմ առի՝ ձանձրոյթ լինել յիմէքէ: Ոսկէ. 1. հատ. Ա: Իսկ մերթ նշանակի՝ ձանձրացուցիչ. կմ՛ տաղտկացուցիչ. եւ կամ նեղիչ: Ոսկէ. 1. հատ. ժա:

Ձանձրութիւն. թեան: || տաղտկութիւն. կամ զզուանք. կմ՛ նեղութիւն. կամ վշտացումն. Նարէկ. զ:

Ձառադէմ. դիմի. աւ. աց. օք: || դաժանահայեաց. կմ խոժոռադէմ. ք՚նա՝ որ ունի զդէմս իւր խոժոռեալ. կմ դաժանութբ այլափոխեալ. և կամ զարհուրելի կնճռօք դժնդակայեալ. որ պատճառի 'ի սաստկութէ դժնէութէ, կմ բարկութէ. և կմ 'ի խստութէ ցաւոց, և այլոց նմանեաց:

Ձառադիմութի՛ւն. թեան: || դաժանութի դիմաց. կմ խոժոռադիմութի. և կմ դժնդակ այլափոխութի երեսաց, յորում երևին ակնապէս կնճիռք:

Ձար. ի. իւ. եց. իւք: || մազ ագեաց ձիոց, որով հիւսեն զմազ. կմ 'ի գործ ածեն զնա 'ի կարթս ձկանց:

Ձաւար. ի. աւ. աց. օք: || ցորեան խարշեալ, չորացուցեալ, և յերկանս վեր 'ի վերայ մանրեցեալ, զոր մաղեալ, և 'ի փոշետեսակ մանրուածոյն որոշեալ՝ մթերեն յամբարս, և 'ի պէսպէս կերակուրս 'ի գործ ածեն. ռամկ. Հաւրճայ. կմ պլղուր:

Ձ Գ

Ձգանք. անաց. օք: (անեզական.) || ձըգումն. ք՚ ընկեցումն. կմ տարածումն. և կմ քարշումն: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ ձգարանի, որ է տեղի ձգելոյ՝ կմ տարածելոյ զինչ. և ըստ այսմ. Եզեկ. 26. 5. և 14. տեղին՝ ուր ափուեն ձկնորսք զուռկանս վ՚ն չորացուցանելոյ, կոչի ձգանք ուռկանաց:

Ձգարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի ձգելոյ զինչ: Իսկ մերթ նշանակէ զգործին ձգելոյ. ք՚ զպարանն. կմ զլարն, որով իր ինչ կապեցեալ ընդ այլում, ձգի, կմ քարշի ուրեք: Նաւէկ. Է:

Ձգեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || է անցեալն ձգեմ բային, և նշանակէ քարշեցեալ. կմ տարածեցեալ. և այլն: Բայց 2. Թագ. 2. 29. նշանակէ զհարթ և զտարածեալ տեղին. կամ զդաշտավայրն:

Ձգելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն՝ որ կարէ, կմ պարտի ձգիլ: Իսկ մերթ նշանակի՝ ընկեցիկն. կմ 'ի բաց ձգեցեալն. կմ նուաստն. և կմ արհամարհեալն: Սոկէ. 2. հատ. ժը:

Ձգեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || արձակել. կմ ընկենուլ զնետ, զքար. կմ զայլ ինչ այսպիսի. ռամկ. Նէտել: 2. Թագ. 16. 6: 4. Թագ. 13. 18: Իսկ մերթ տարածել. կամ ընդարձակել. կմ պարզել. և կմ կարկառել: Ծննդ. 3. 22: և 8. 9: Եզեկ. 26. 33: Սաղմ. 103. 2: Երբեմն և նշանակէ՝ յերկարել. կմ ընդ երկար առնել. և կմ տևեցուցանել: Սաղմ. 84. 6: և ըստ այսմ երբեմն կրաւորականն սորա 'ի գործ ածի իբրև զձայնակրական, և նշանակէ երկարիլ. կամ կալ մնալ. և կմ տևել: Թուոց. 9. 19: Խորէն. բ. գլ. 65: Մերթ և նշանակէ ձըգձգել. կմ սաստկացուցանել. կմ զօրացուցանել. և կամ յաճախել: Իմաստ. 14. 16: Երբեմն և նշանակէ քարշել զի և իցէ իր. որով և իցէ կերպիւ: ռամկ. Քաշել: Ծննդ. 37. 28: 2. Օրին. 21. 3: Յովհ. 21. 6. և 11: ըստ այսմ և իմանի՝ մինչ ասի ձգել զօդս, որ է զշունչ առնուլ: Իմաստ. 15. 15: կմ ձգել զկնի իւր զդուռն, որ է փակել: Ծննդ. 19. 6: Եւ կամ ձգել զժամանակս, որ է վարել զկեանս. կամ կեալ: Յեսու. 24. 29: Մերթ և նշանակէ՝ քարշելով տանիլ. կմ բռնութբ ածել: Գործ. 16. 19: Իսկ մերթ նշանակէ յանկուցանել. կամ առ ինքն յարել. և կամ որսալ զսէրն ուրուք. և ըստ այսմ ասի՝ ձգել զոք առ ինքն: Սոկէ. 1. հատ. ժե. լբ. և խ: Մերթ և 'ի կրաւորականոյն նշանակէ՝ տարածիլ լինել. կմ հեռանալ. և կամ դիմել առ 'ի գնալ 'ի տեղի ինչ: Եզեկ. 8. 28: Դատ. 20. 31: Իսկ մերթ տարածելով, կմ դիմելով հասանել. կամ ժամանել: Ծննդ. 49. 13: Թուոց 23. 28: Իմաստ. 8. 1: ըստ այսմ և իմանի Փիղոն. 1. 5. ուր ասի զարեգակնէ. 'ի տեղի իւր ձգի. ք՚ դիմելով ժամանէ:

Ձգձգեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || է բայ յաճախական, որով նշանակի ձգելով ձգել. կմ սաստիկ ձգել. կամ այսր, և անդր քարշել: ռամկ. Քաշքշել:

Ձգողական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ վերաբերի առ ձգելն. կմ առ ձգումն: Իսկ մերթ նշանակէ զկազմուածն. կմ զգործին ձգելոյ. ք՚ տարածելոյ, կմ քարշելոյ. և ըստ այսմ ձգողականք կոչին, անուանք կազմուածքն նաւուց՝ ընդ որս անցուցեալ զպարան, կմ զլուան. ձգեն. կմ քարշեն զինչ: ռամկ. Մախարայ: Նաւէկ. իե:

Ձգռտամ. ացի. տա՛. ալ: (չէզոքակ.) || զկերեալն հանդերձ հնչմամբ 'ի վեր տալ 'ի ստամոքսէն, յորում զգայ ձգռտացողն ըղձալի հոտ, և զհամ կերակրոյն, որ բազում անգամ հանդիպի նց, որք առաւել քան ըղչափն բեռնաւորեն զստամոքսն:

Ձգռտեմ. եցի. եա՛. ել: (չէզոք.) || նոյն է ընդ վերնոյն:

Ձգռտումն. տման. տմամբ. տմանց. տմբք: || հանդերձ հնչմամբ 'ի վեր տալ զկերեալն 'ի ստամոքսէն, յորմէ բուրէ գարշահոտութի. և զգացեալ լինի զզուելի համ:

Ձգտեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || ձգել երկայնացուցանել. կամ տարածել. կամ երկայնացուցանել. և կամ երկարել: Նաւէկ. զը. և ղթ: Կիւրղի Եզեկ. թ: Եւ յայտնէ առեալ երբեմն նշանակէ՝ անձգուցանել. կամ սաստկացուցանել. և կմ յաճախել. և ըստ այսմ ասի, ձգտել զփոյթն ուրուք. կմ զմիտս. կմ ձգտել զամբաստանութիւն. կմ զմիւսնութիւն: Սոկէ. 1. հատ. ժա: և 2. հատ. լթ: Եւ մինչ ասի ձգտել զբանն առ անձն ոք, իմանի՝ վերաբերել. կամ հասուցանել առ նա: Կիւրղի Եզեկ. ժգ: Եւ մերթ մինչ ասի՝ ձգտել զձեռս, նշանակէ՝ ձիգ տարածել զնա 'ի զուարթնութեն 'ի քնոյ. կմ 'ի յօրանջելն: 'Ի Վարս հարց. ժբ:

Ձգտիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || ձիգ տալ. կամ կարկառիլ. կամ տարածիլ. կմ

ձգիլ առ նմին . ոչ ձեռն 'ի պտուղ ծառոյ . և այլն : Նարէկ . ղդ : Իսկ մերթ երկայնանալ . կմ երկարիլ : Մերթ ևս նշանակէ՝ գուն գործել . կամ ջանալ : Աւգոս . Իսկ մերթ հասանիլ , կամ ժամանել . ըստ այնմ . Լամբրոն . Արդ որ տկարանայ բան իմաստից ձգտել : Մերթ ևս նշանակէ՝ ձիգ լարիլն մարգոյ մարմնով և բազկօք իւրովք 'ի յօթանչելն . կամ 'ի յառնելն 'ի քնոյ . և այլն : ռամկ . կերկռիլ ըլլալ : Ըստ այնմ Լամբրոն . Եւ դու կաս՝ յօրանչես և ձգտիս :

Ձգտեցուցանեմ . ցուցի . ցն . անել : (անցողակ .) || ձգտեցուցանել . կամ նկրտեցուցանել . կամ կարկառեցուցանել . և կամ տարածել : Իսկ մերթ երկայնել . կամ ը երկարել : Մերթ ևս նշանակէ վերընծայել . կմ՝ վերաբերել . և կմ 'ի բարձունս մատուցանել զինչ : Լամբրոն : և Աւգոս :

Ձ Ե

Ձեզէն : (մակբայ որակական .) || 'ի ձէնջ . կամ ձեռք . ռամկ . ձեզմէն : Գործ . 19 . 25 : 1 . Կոր . 11 . 13 :

Ձեզոյն : || է դերանունն էական , որով նշանակի առել ձեզ . կամ ձեր . կմ ձեզէն . ըստ այնմ Կիւրղի Եղէնի . ժդ . Եւ ձեզոյն լայնեալ առհմականս բազմացուցիք : ըստ այսմ է և բառս քեզոյն , զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում :

Ձեղուն . ղուան . ամբ . անց . ամբք . կամ ձեղանի . ին . ից . կամ աց . օք : || յարկ . թ վերին մասն տանց , և այլոց շինուածոց , որ 'ի վերոյ որմոց տարածեալ՝ ծածկէ զնո . ռամկ . ծածք տան : Նարէկ . կը : Ոսկէ . 1 . հոփ . լԳ : Կիւրղի Եղէնի . Ը : ըստ այսմ նաև վերին մասն տապանին Նոյի՝ ըստ որում էր իբրև զծածք տան , ձեղուն կոչեցաւ : Ծնն . Ը . 13 : Մերթ ևս նշանակէ զառաստաղն , որ է ներքին կողմն յարկին , զոր բազում անգամ նկարեն , և ոսկեզօծ յօրինեն : ռամկօր . տաւան . կամ թաւան : 2 . Մնաց . 3 . 7 : Նարէկ . ծա : 'Ի ճառս հարց . ժա :

Ձեղունանեմ . եցի . եա . ել : (չէզոք .) || վերադռչել . թ ձայն բառնալով գոչել 'ի վեր . կամ աղաղակել դէպ 'ի յերկինս : Եւ զի ձեղունքն միշտ կազմեցեալ կան 'ի վեր կոյս՝ յայսմանէ առեալ աղաղակելն 'ի վեր . ձեղունանել ասացաւ :

Ձեղունահան . ի . աւ . աց . օք : || ծակ 'ի ձեղունն . որ ոչ զպատուհան , կմ զլուսամուտ տայ զլոյս տանն :

Ձեռագէտ . գիտի . աւ . աց . օք : || նա՝ որ յիմիք արհեստի գիտէ գործել ձեռօք . կամ արուեստագէտ . թ գիտող արուեստի : ռամկ . ճարտիկ : Գործ . 19 . 25 : Ոսկէ . 1 . հոփ . Ժ : Իսկ մերթ նշանակէ տեսակ զգործօղն , կմ զառնօղն : Ոսկէ . 1 . հոփ . Ժ :

Ձեռագիտութիւն . թեան : || արուեստաւորութիւն . կմ գիտութիւն արուեստի , որով ոք գործէ զինչ ձեռօք իւրովք :

Ձեռագիր . գրի . աւ . աց . օք : || ձեռամբ գըրեալ . կմ գծեալ . որոյ ներհակն կոչի տպագրեալ : Եւ կամ այն՝ որ է գիր ձեռաց ուրուք : Բայց մասնաւորապէս առեալ՝ նըշանակէ զթուղթն , յորում գրեալ ոք ըզպարտս , կմ զպարտապանութիւն իւր , տայ 'ի ձեռս պարտատեռն իւրոյ , որով կարէ բռնադատիլ 'ի դատաստանի , եթէ ուրասցի զպարտսն : ռամկ . Իւմիւնի : Կողոս . 2 . 14 : Ը այսմ ձեռագիր կոչին նաև այնք մուրհակք , զորս գրեն և տան մարդիկ 'ի ձեռս այլոց՝ վն ապահով առնելոյ զնն զխոստմանց , կմ զդաշանց . և կմ զիրաց 'ի պահեստ եդելոց , և զայլոց նմանեաց :

Ձեռագործ . ի . աւ . աց . օք : || ձեռօք գործեցեալ . կմ արարեցեալ . և կմ ձեռօք շինեցեալ : Մարկ . 14 . 58 : Եբր . 9 . 24 : Իսկ մերթ նշանակէ զգործս ձեռաց , կմ զկերպարանս ձեռօք կազմեցեալս : 'Ի ճառս հարց . ժէ : Եւ մերթ կուռքն , կմ պատկերք կռոց , ըստ որում են արարեալք ձեռօք , կոչին ձեռագործք : Ղեւտ . 26 . 1 : Իմաստ . 14 . 8 : Եսայ . 16 . 12 : Մերթ ևս՝ ստեղծուածքն՝ Ը որում են գործք ձեռացն այ , ձեռագործք կոչին : Սաղմ . 76 . 13 : Իսկ մերթ նշանակէ զարուեստագէտն , որ գործէ զկազմուած ինչ ձեռօք իւրովք : Ոսկէ . 1 . հոփ . ժա :

Ձեռագործեմ . եցի . եա . ել : (Ներգործ .) || գործել ձեռօք զինչ . կմ առնել զձեռագործ ինչ :

Ձեռադրութիւն . թեան : || դնումն ձեռաց 'ի վն ուրուք : Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ իշխանութեան , որով ոք անկանի ը ձեռամբ մեծի ուրուք : Խորէն . Գ . գլ . 54 :

Ձեռակապ . ի . աւ . աց . օք : || ձեռնակապ . թ կապ ձեռաց . կմ կապանք , որով կապեն զձեռս կալանաւորաց : 3 . Մակ . 4 . 7 : Եսայ . 45 . 14 : Երեմ . 52 . 11 :

Ձեռակերտ . ի . աւ . աց . օք : || ձեռօք կերտեցեալ , կամ շինեցեալ : Իսկ մերթ նշանակէ զկերտուածս , կմ զգործս , զորս արարեալ է ոք ձեռօք . և ըստ այսմ արարածքս՝ կոչին ձեռակերտք այ : Սաղմ . 8 . 7 : Սոյնպէս և գիրքն , կամ մատեանքն՝ զորս յօրինէ ոք ձեռօք՝ կոչի ձեռակերտ . կամ ձեռնակերտ : Նարէկ . ձէ : Երբեմն ևս նշանակի սովաւ գաստակերտն : Խորէն . Ա . գլ . 11 : և Գ . գլ . 27 . և 31 :

Ձեռակերտեմ . եցի . եա . ել : (Ներգործ .) || առնել զձեռակերտս . կմ ձեռօք կերտել զինչ . և կմ կազմել և յօրինել զինչ ՚ւ և իցէ կերպիւ : Լամբրոն :

Ձեռակոտոր : (Նախդրիւ հոլովի .) || այն , որոյ ձեռքն է կտրեցեալ . կմ հատեցեալ : Իսկ մերթ ըստ բայի շարակցի այսպէս . ձեռակոտոր առնել . և նշանակէ կտրել զձեռս ուրուք :

Ձեռահմուտ : (Նախդրիւ հոլովի .) || նա՝ որ է հմուտ և վարժ ձեռօք 'ի գործս իրիք արուեստի . և Ը այսմ ասի ձեռահմուտ արուեստագէտ : Շնորհալին :

Ձեռաձիգ : || տես զՁեռնաձիգ :

Ձեռամբիր . մբրի . իւ . ից . իւք : || այն՝ զոր ոք ձրէ , թ ընծայէ ումեք ձեռամբ իւրով . և

կամ պարզելով տայ 'ի ձեռս այլոց: Իսկ մերթ նշանակէ զձիրս, կամ զընծայս՝ զոր ոք տատապաձեռնէ ումեք: և ըստ այսմ վարի. սորա յոգնականն:

Ձեռամբարցի: (մակբայ. որակական.) || ձեռամբք իւրով. կամ ձեռօքն. և ըստ այսմ առի՝ յափշտակել 'ի միջոյ հրայն զերկաթն. ձեռամբարցի: 'ի Հայր. հարց. իզ:

Ձեռասուն: || տես զՁեռնասուն:

Ձեռաստեղծ: || տես զՁեռնաստեղծ:

Ձեռաստեղծական: || տես զՁեռնաստեղծական: Նարեկ. ճը:

Ձեռատունկ. տնկոյ. ով. ոց. ովք: || տունկ, կամ բոյս տնկեցեալ ձեռօք: Եզեկ. 31. 22:

Ձեռբածու. կամ ձեռբբածու. ուի. աւ. աց. ոք: || Նա՝ որ ձեռամբ կալեալ տանէ զոք. ուրեք. և կամ ըմբռնեալ զձեռս ուրուք՝ առաջնորդէ և տանի զնա 'ի տեղի ինչ:

Ձեռբածութիւն. կամ ձեռբբածութիւն. Թեան: || ձեռամբ կալնլով տանելն զոք 'ի տեղի ինչ. կամ ըմբռնելով զձեռս ուրուք՝ առաջնորդելն և տանելն զնա ուրեք:

Ձեռբակալ: || տես զՁեռբակալ: Յեր. ասոց. 8. 23:

Ձեռն. ձեռին. 'ի ձեռանէ. ամբ. ձեռք. կամ ձեռինք. աց. օք: || գաստ. որ է այն անդամն, որով շօշափեմք, կամ կալնումք. և դամի, կամ շինեմք զիր ինչ: ռամկ. ձեռք: 2. Թագ. 4. 12: Մերթ ևս առնանի փոխանակ բազկի: ռամկ. Թև: Մարկ. 3. 5: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ կարողութեան. և կամ զօրութեան: Ղեւտ. 25. 47: Թուոց. 11. 23: Ըստ այսմ ևս մինչ առի լինել ձեռն ուրուք 'ի վերայ մարգարէից. իմանի զօրութիւն, կամ հոգի մարգարէից: Եզեկ. 1. 3: և ուր լինել 'ի վերայ մարգարէից: Եզեկ. 1. 3: և 3. 14: և 8. 1: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ պաշտպանութեան. կամ օգնութեան: և ըստ այսմ առի՝ Եզեկ. 26. 24. Եւ է ընդ ձեռն. աքիկամայ ընդ երեմիայի: Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ պահպանութեան. կամ նախախնամութեան. և կամ կառավարութեան. և ըստ այսմ առի 'ի գիրս. Ոսկէ. 2. հատ. ժդ. կացցուք և մնասցուք ընդ ձեռամբ հօտապետին: Երբեմն ևս դնի փոխանակ իշխանութեան, կամ տիրապետութեան. և ըստ այսմ առի՝ ընդ ձեռամբ անկանել. կամ գալ 'ի ձեռս ուրուք. այսինքն անկանել կամ գալ ընդ իշխանութեամբ ուրուք: Ոսկէ. 1. հատ. Թ: ըստ այսմ է: և Ծննդ. 9. 2: Իսկ երբեմն դնի փոխանակ բաժնի կամ մասին, և ըստ այսմ է. 4. Թագ. 11. 7. ուր առի. և երկու ձեռք 'ի ձեզ. այսինքն երկու մասն. ելանողաց, պաշտօնէից. ըստ այսմ է և 2. Թագ. 19. 43: ուր առի՝ տասն ձեռք են իմ արքայի, որք են տասն ցեղքն: Մերթ ևս ընդ բայի շարակցի այսպէս. զձեռօք անձել. և նշանակէ ըմբռնել, կամ կալնուլ. և կամ ձերբակալ առնել: 2. Մակ. 14. 31: Եւ կամ այսպէս. ձեռն 'ի գործ առնել. և նշանակէ ձեռնամուխ լինել 'ի գործել. կամ զձեռս իւր. արկանել 'ի գործ. և կամ սկսեալ առնել գործելոյ: 2. Մակ. 4. 40: Եւ կամ այսպէս. ձեռն տալ. և նշանակէ ձեռնտու լինել. կամ օգնել. և կամ հաղորդից լինելով ումեք զօրացուցանել զնա: 1. Մակ. 13. 46: Խորէն. գ. ոզ. 4. և 34: Եւ մերթ Թողուլ տալ. կամ Թողացուցանել. և ըստ այսմ առի՝ խօսել զնին, որչափ ժամանակն ձեռն տա ցէ. Կիւրղի նշխ. ժդ: և Գաղ. 2. 9. ուր առի՝ ձեռն ետուն հաւանութեան իմն և բառնաքայ. իմանի՝ հաւանեցան և ընկալան զիս և զբառնաբաս իբրև զհամախոհս իւրեանց. և հաստատեցին զեւ ընկերակցութեան ընդ միմեանց 'ի քարոզութեան աւետարանին: Իսկ Երեմ. 2. 37. ուր առի՝ անտի ևս ձեռս 'ի գլուխ եղեալ, իմանի՝ ելանելն յերգիլեալ զի անօթօքս, և ցաւօքս. կամ տրտմութեամբ և սգով. զի սովորութիւն էր 'ի հնումն՝ ապաշխարողաց, կամ զամօթի հարկանողկանանց դնելով ձեռս իւրեանց զգլխով արկանել. տես և զգիր 2. Թագ. 13. 19: Եւ մինչ առի՝ ձեռն 'ի ձեռն տալ զիր ինչ ումեք, իմանի՝ ձեռամբ իւրով տալ զայն 'ի ձեռս նմա: 2. Մակ. 15. 15: Իսկ Ղեւտ. 25. 49. ուր առի՝ ապա Թէ իւր իսկ զձեռնամբ իցէ իմանի՝ առել. ապա Թէ ինքն իսկ ձեռնհաս, կամ կարող իցէ: Բայց 3. Եւս. 3. 4. և 5. և յայլս. յորս առի՝ 'ի ձեռանէ նորա ռանեքին, իմանի՝ կալ ընդ նորին իշխանութեամբ. ցին. զհետ. նմա. տես զգիր 'ի Թուոց 8. և գլուխ 16: Իսկ 1. Թագ. 15. 12. ուր առի՝ կանգնեաց իւր ձեռն. իմանի՝ կանգնեաց զնշան յաղթութեան ձեռաց: Մերթ ևս՝ մինչ վարի Թուաց. նշանակէ զձեռնագրութիւն հանդերձ նոքա. իբրև. ... 'ի ձեռն. կամ ընդ ձեռնադրել. այսպէս 'ի ձեռն. կամ ընդ ձեռն. 'ի նշանակէ՝ միջնորդութեամբ. զոր օրինակ. 'ի ձեռն մովսէսի. կամ ընդ ձեռն մովսէսի. այսինքն միջնորդութեամբ մովսէսի. կամ միջնորդութեամբ մովսէսի: Յովհ. 1. 17: Խորէն. գ. ոզ. 58:

Ձեռնադրեմ. եցի. եա. եալ. (ներգործ.) || ձեռամբ իւրով դնել. կամ տարածել. և կամ հաստատել զինչ գրով ձեռաց իւրոց:

Ձեռնադրեմ. եցի. եա. եալ: (ներգործ.) || դնել զձեռս 'ի վերայ իրիք: Մերթ ևս նշանակէ՝ տալով զեկեղեցական աստիճան կացուցանել, կամ առնել զոք քահանայ. կամ սարկաւագ. և այլն: և տասցես ձեռնադրել՝ զի 'ի տալն զայսպիսի աստիճան դնէ եպիսկոպոսն զձեռս իւր 'ի վերայ նորին ընկալելոյն: Գործ. 14. 22: 2. Կոր. 8. 19: Եւ յայսմանէ առեալ ձեռնադրել իմանի՝ մինչ մերժելն զոք. և ըստ այսմ իմանի. մինչ առի՝ զյօհաննու, ձեռնադրել զքս 'ի յարգանաւն: Նարեկ. Ճ: Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ կացուցանելոյ զոք իշխան, կամ գլուխ այլ և իցէ իշխանութեան. և ըստ այսմ դնի. Ոսկէ. 1. հատ. խա. և 2. հատ. իա: Երբեմն ևս առեալ լինի փոխանակ առնելոյ, կամ 'ի գործելոյ. և ըստ այսմ առի՝ 'ի Նարեկ. 'ի գործելոյ. ... ձեռնադրեցին. այսինքն ... արարին:

Ձեռնադրութիւն. Թեան: || դնումն ձեռաց 'ի վերայ իրիք: Իսկ մերթ նշանակէ՝ կացուցանելն, կամ առնելն զոք եկեղեցական,

շով նոմա պաստիճանաւ որ լինի գնելով եպիսկոպոսին զձեռս իւր 'ի վր գլխոյ այնորիկ որ ձեռնադրի ։ 1. Տիմ. 4. 14 ։ և 2 Տիմ. 1. 6 ։ Իսկ Եբր. 6. 2. ուր ասի. և մկրտութեանց վարդապետութե, և ձեռնադրութե ձեռաց՝ խմանի առլն պսորհաւրդ դրոշմին, որ տուեալ լինիւր 'ի հնումն զը նկլով զձեռս 'ի վերայ դրոշմեցելոյն ։ ուսյայտ է Գործ. 8. 17 ։

Ձեռնածնին ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ Ձեռօք շօշափօղ և զննօղ զիմն ։ իսկ մերթ նշանակի՝ ձեռօք շօշափելին և զննելին. կմ ձեռօք կալնլին. և ըստ այսմ առի 'ի Նարեկ. հէ. իբր զանօթ ինչ ձեռնածնին [illegible]անելիքն ։

Ձեռնաթափ ։ ‖ տե՛ս զՁեռնթափ ։

Ձեռնածու . ածուի. ու. աց. օք ։ ‖ զձեռս իւր վեր 'ի վայր ածօղ, որով նշանակի գիւթն, կմ մհուկն, որ շարժելով զձեռս իւր հմայէ զապառնեաց. կամ առնէ զըղորդ ինչ գիւթական. որպիսի է նա, որ արկանէ զհատս գարւոյ յափ միոյ ձեռին իւրոյ, և զմիւս այլն եդեալ 'ի մէջ նը, առեալ շարժէ զձեռսն, և ապա բացեալ գիտէ զգիրս և զչարս զարեւացն. և [illegible] ձեռյ են անկեալ հատքն. ըստ այնմ առ ասացեալ [illegible] ։ Իսկ կամ այսու բառիւ խմանի մեկնաբանս [illegible], որ շուտափոյթ արագութեամբ ձեռին զայնպիսի նենգութիս առնէ 'ի խաղս մինչ զի [illegible] նր [illegible] յաչաց [illegible] [illegible] զբաղձել [illegible] գործել. որպէս [illegible] են նոքա, որք յանդիմանն [illegible] առնեն [illegible] [illegible] իւրեանց ինչ [illegible] ։ և յեւս [illegible] նոքա յայլ ինչ [illegible]. կամ 'ի ձեռս առեալ [illegible] [illegible] [illegible] 'ի ձեռ. կմ [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] 'ի յաղթել ծածկեալ. և վայր մի [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], որք և երբեմն [illegible] [illegible] և [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ։ [illegible] [illegible] կամ [illegible] ։ Նարեկ. ղզ ։

Ձեռնակապ ։ ‖ տե՛ս զՁեռակապ. Յոբ. 36. 8 ։ Սաղմ. 149. 8 ։

Ձեռնակերտ ։ ‖ տե՛ս զՁեռակերտ ։ Նարեկ. հե. և ձէ ։

Ձեռնաճաշ ։ ‖ տե՛ս զՁեռնաճաշ ։ 1. Մակ. 10. 38 ։ և 'ի ճառս հարց. ժգ ։

Ձեռնաձգութիւն . թեան ։ ‖ ձգումն ձեռին. [illegible] տարածումն, կամ կարկառումն ձեռաց առ [illegible] ։ Նարեկ. եղ ։

Ձեռնամեկն . մկնի. ու. աց. օք ։ ‖ զձեռս իւր ձգօղ. [illegible] որ տարածէ, կամ կարկառէ զձեռս իւր հասուցանել յիր ինչ. կամ առ 'ի առնուլ [illegible] զօրութիւն. և կմ առնուլ զինչ ։ [illegible] [illegible] ։ [illegible] ։ [illegible] [illegible] [illegible] ։ 6. ուր ասի. Ձեռնամեկն եղեն [illegible] [illegible]. և [illegible] [illegible]

հացիւ. զգուշեցին, կմ կարկառեցին զձեռս իւրեանց առ հրեայս՝ առնուլ նշ զնոց. զի յաղթեցին ։

Ձեռնամձայլ . ձայլի. իւ. իւ. կմ աւ. օք ։ ‖ ձեռօք ձուլօղ. կմ կաղմօղ զիմն ։ իսկ մերթ նշանակի՝ ձուլեցեալն. կամ կազմեցեալն ձեռամբ. և ըստ այսմ առի՝ ձեռնաձայլ պատկեր ։

Ձեռնամծուլեմ . եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) ‖ ձեռօք ձուլել և կազմել զ'ի նիւթոյ ինչ ձուլածու ։ և յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ՝ կերտել, կամ կազմել ձեռօք զի՛ և իցէ իր ։ ըստ այսմ. Նարեկ. գէ. Փորագրեցին, ձեռնաձուլեցին անդրիացեալս որձան 'ի փխրածիդ [illegible] քարանց ։

Ձեռնամած ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ մածել ձեռօք. ուր սա որ զամփս երկուց ձեռաց իւրոց կցէ առ միմեանս. որ երբեմն առնեն [illegible] յաձայնին պաշտաման ։

Ձեռնամերձ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ձեռամբ մերձեցող յիր ինչ. կմ նա որ շօշափէ ձեռօք զիմն ։ իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. ձեռնամերձ լինել. և նշանակէ՝ մերձենալ և հպել ձեռօք. կամ շօշափել ։ 'ի ճառս հարց. Է ։

Ձեռնամխեմ . եցի. եա. ել ։ (չէզոք.) ‖ ձեռնամուխ լինել. կամ բռնան հարկանել. կամ սկիզբն առնել. և կամ սկսանել ։ 'ի ճառս հարց. իգ ։

Ձեռնամուխ ։ (Նախ հոլովի. այլ ընդ բայից շարակցի այսպէս. ձեռնամուխ լինել.) ‖ և նշանակէ զձեռս մխել. կմ զձեռս արկանել յանձն իւր. և կամ բռնան հարկանել զիմեքն ։ 2. Մակ. 5. 15 ։ Առակ. 16. 5 ։ Եսայ. 27. 4 ։ Իսկ մերթ ձեռն 'ի գործ արկանել. կմ սկսանել 'ի գործել, և 'ի բռնանել զիմն ։ Եփ. 16. 17 ։ Խորէն. բ. գլ. 24 ։

Ձեռնապետ . ի. աւ. աց. օք ։ ‖ պետ ձեռաց. կամ արարչապետ. և կամ գլխաւոր արուեստագէտ, որ գործէ և կազմէ զիմն ձեռօք իւրովք ըստ կանոնի արուեստին ։ Աթոռոյ եղեմ. թ ։ Իսկ մերթ նշանակի ո և իցէ արուեստաւոր ։

Ձեռնասուն . սնոյ. ով. ոց. օք ։ ‖ 'ի ներքոյ ձեռաց ուրուք սնեալ, որով իմանի նա, որ ընդ նախախնամութեամբ, կամ ընդ կառավարութեամբ ուրուք դարմանեցեալ՝ և սնուցեալ. և ըստ այսմ առի՝ ձեռնասուն աշակերտ, կմ սպասաւոր. կմ ձեռնասուն անասուն. և այլն ։ Նախերգ. Ճշգրտ ։

Ձեռնատուեղծ . ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ մերթ նշանակի սովոր տուեղծօղն. զի ձեւանկարօղն, և կմ հնարօղն մոլեք ձեռօք իւրովք ։ Իսկ մերթ նշանակի ձեռօք ստեղծեցեալն. զի հնարեցեալն. կամ ձեւացուցեալն ։

Ձեռնատուեղծական . ի. աւ. աց. օք ։ ‖ այն, որ վերաբերի առ ձեռնատուեղծն, և կամ այն՝ որ է ձեռամբ ստեղծեցեալ, զի հնարեցեալ. կմ ձեւակերպեցեալ, և կազմեցեալ. և ըստ այսմ առի՝ ձեռնատուեղծական արձան ։ Նարեկ. ղզ ։

Ձեռնատու . ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ պակասեալ 'ի

ձեռաց. կմ որոյ մի ձեռն. կմ երկուքն, է հատեցեալ:

Ձեռնատարած. կամ Ձեռնատարած: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ տարածող զձեռս. կմ առ դրիւ հոլովի. ‖ տարածող զձեռս. կմ առ բածեալ ձեռօք. կմ ձեռնարձակ. և կամ առատաձեռն:

Ձեռնատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ ձեռնատու առնել զոք. և կմ հաստատել ըզ ձեռս ուրուք: տես զՁեռնատու: Աշգոյ:

Ձեռնատու: ‖ տես զՁեռնատու: Աշգոյ:

Ձեռնարկ. ի. աւ. աց. օք: ‖ մերթ նշանա կէ զձեռնարկութն. կմ զձեռնարկեալն: Իսկ մերթ զատահմանադրութիւն. կամ զվճիռ: Մերթ և նշանակէ զապացուցութիւն. կմ զհաստատութիւն, որով ոք հաստատէ զինչ. Եւ կամ զձեռնարկութիւն ըստ ամ զինչ: Եւ կամ զձեռնարկութիւն ըստ նշանակութեան: Նարեկ. 'ի փոքրն խորհն:

Ձեռնարկեմ. եցի. եա. ել: (Չէզոք.) ‖ ըզ ձեռս արկանել. կմ ձեռնամուխ լինել. կմ բուռն հարկանել. և կմ սկիզբն առնել գործոյ իրիք: ռամկ. յետ ձգել. 1. Եղր. 1. 28: Եզբ. 16. 3: Յօբ. 10. 17: Իսկ 1. Մակ. 15. 25. ուր ասի և 'ի վաղիւն անդր մա ռուցանէր առ նա մեքենայս. և ձեռնար կէր 'ի նա' խմանի ասել. մկսանէր պատե րազմել ընդ նմա: Իսկ մերթ նշանակէ խլխել. կամ համարձակիլ. և կամ յան դգնիլ. 2. Եղր. 7. 23: Ոսկե. 2. հռով. ի. և գնել. 2. Եղր. 7. 23: Եւ մերթ գուն գործել. կմ ջա նալ. և կմ նկրտիլ: Խորէն. ա. գլ. 5: Ոսկե. 2. հռով. դ. և ժը: Բայց ըստ փիլիսոփայից ձեռնարկելն, նշանակէ; ձեռնարկութբ հաստատել, կմ ցուցանել զինչ, որով իբր թէ զձեռն մտաց իւրոց արկանէ ոք 'ի բանս փիլիսոփայականս առ 'ի եզրակացու ցանել զինչ:

Ձեռնարկութիւն. թեան: ‖ արկանելն զձեռս 'ի գործ ինչ. կամ ձեռնամխութիւն. և կմ սկսումն իրիք գործոյ: Խորէն. դ. գլ. 58: Ոսկե. 2. հռով. իդ: Մերթ և նշանակէ ըզ տեղին, յոր ոք արկանէ զձեռս, և կալնու զինչ. և ըստ այսմ ըմբռնեալ ի թևոց. ջ ղեկաց, կմ թիոյ նաւաց, ձեռնարկութի կոչի: Այնպէս նաև յենարանն, ուր ըէկք. կամ թիակք նաւուց յենուն, և շարժին' ձեռնարկութի ասի. ռամկ. փոլեննին փէշէ. կմ փրապպան: Նարեկ. ձե: Իսկ մերթ ձեռնա հասութի. կամ հասողութի. և կմ ըմբռ նումն: Նարեկ. զդ: Մերթ և նշանակէ' հա մարձակութի. կմ յանդգնութի. կմ ժպր հութի: Նարեկ. 'ի գովեստ առատ: Իսկ եր բեմն հաստատութի. կամ ապացուցութի, որով ոք ձեռնարկէ ցուցանել և հաստա տել զինչ: Նարեկ. զդ: Մերթ և ըմձե ռուած. կմ զէնս. զոր ոք ձեռօք իւրովք է յօրինեալ: Նարեկ. զդ. 'ի վերջին խորհրդն: Իսկ մերթ նշանակէ զձեռակերտս, կամ զմեծամեծ և զերևելի գործս ձեռաց: Խո րէն. բ. գլ. 58: Երբեմն և նշանակէ բանն, կմ խորհրդածութիւն. կմ վճիռն: Նարեկ. ձէ: և Խորէն. բ. գլ. 8: Բայց ըստ փիլի սոփայից' ձեռնարկութիւն է բան, յորում

մի իրն 'ի միւսոյն մակաբերի:

Ձեռնարկու. ուի. աւ. աց. օք: ‖ ձեռնար կող. կամ զձեռս արկանող. կմ ձեռնամուխ լինող. և կմ առնող զձեռնարկութի ինչ:

Ձեռնարձակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ մերթ նշա նակէ զնա, որոյ ձեռն արձակէ. կմ ոչ է կապեցեալ: Մերթ և նշանակի առա տաձեռն. կամ շռայլն, որք գրեթէ միշտ ձգեալ ունին զձեռս իւրեանց 'ի բաշխել. և կմ 'ի ցրուել զինչս: Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ արձակէ, կմ ձգէ ըզ ձեռս իւր 'ի յափշտակութի. կմ 'ի գողու թի. և կամ յայլ ինչ իր:

Ձեռնարձակութիւն. թեան: ‖ ձեռնաձգու թի. կմ ձգումն ձեռաց 'ի յափշտակել. և կմ անխափր առնել զգործս մեղանչականս Եսայ. 58. 9: Իսկ մերթ նշանակէ զառատա ձեռնութիւն, որով ոք արձակէ զձեռս իւր 'ի տուրս առատս:

Ձեռնբեկ. ի. իւ. եց. իւք: ‖ Նա' որոյ ձեռն բեկեցեալ է. կամ որ ունի զխորտակեալ ձեռն: ռամկ. չոլաք: Ղևտ. 21. 19:

Ձեռներէց. երիցու. 'ի ձեռներիցուէ. ձեռ ներիցաւ. կմ ձեռներիցամբ. անց. անցք. երիցաւ. կմ ձեռներիցամբ. անց. անցք. կամ աւ: ‖ մերթ առաջ լինի առ 'ի բա ըի կողմն. և յայնժամ նշանակէ զնա որ իշխէ, կմ համարձակի ձեռնարկել 'ի գործ ինչ բարի. և կմ վստահութբ ձեռնամուխ լինի 'ի գործել, և 'ի առնել զինչ: 2. Մակ. 6. 19: Իսկ մերթ առաջ լինի 'ի չար կողմն. և յայնժամ նշանակէ զնա' որ յանդգնու թբ արկանէ զձեռս իւր յիր ինչ. կմ չա րաչար ժպրհելով ձեռնամուխ լինի յինչ. և կամ յառաջադէմ լինի 'ի գործել զչար ինչ: Աշտա. 11. 21: Մերթ և նշանակէ իբ յանդգնականն, կամ զժպրհականն. կմ այնմ ասի ձեռներէց համարձակն. կմ ձեռներէց լրբութի: Լամբրոն:

Ձեռնընդել: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ այն ար ընդելացեալ. կմ ընտանացեալ, կոյ ըն դ ձեռամբ ուրուք, և կամ որ է ձեռնասուն. Իսկ մերթ նշանակէ զնա' որ է ձեռամբ ուրուք կարէ նուաճիլ. կամ զալիլ. և կմ զզազանութիւն 'ի բաց թողլով' գալ 'ի ձա ղանդութի ուրուք:

Ձեռնթափ: (ոչ հոլովի. այլ ընդ բայից բակցի այսպէս, ձեռնթափ լինիլ.) ‖ և նշանակէ' զձեռս իւր թափել յումեքէ. կմ 'ի բաց քարշել. կմ յինքն ամփոփել. որով 'ի բաց խմանի' բարձի թողլ առնելն. կմ 'ի բաց լքանելն. և կմ' թողուլն, և հրաժարիլն: և ըստ այսմ խմանի. մինչ ասի ձեռնթափ լ եղեն 'ի նոցանէ. կմ յորոց ձեռնթափ նի ԱՆ. և այլն: Մերթ և նշանակի' ձեռնարկել 'ի գործ ինչ. կմ յանձն առ. կմ ձեռնամուխ լինիլ. կմ բուռն հարկանել. և ըստ այսմ ասի, ձեռնթափ լինիլ 'ի գխա. կմ 'ի կռուման աշխարհաց:

Ձեռն 'ի ձեռն: (վարի առ երկս զմակբայ. կմ ձեռն 'ի ձեռն խօսիլ. կմ ձեռն որգան.) ‖ ձեռն 'ի ձեռն խօսիլ. կմ ձեռն 'ի ձեռն ընթանալ. և նշանակէ' զձեռս 'ի ձեռն ընթանալ. կամ ընթանալ. որ րուք կալնլով խօսիլ, կամ ընթանալ. որ

պէս

պէս առնեն երկու սիրելի բարեկամք։

Ձեռնկալեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || Ձեռնկալու լինել. կմ՛ զձեռս ուրուք կալնուլ. զի մի անկցի, և կմ՛ զի կանգնեսցի։ Լատինն։ Եւ. մերթ ձեռնտու լինել. կամ պաշտպանել։

Ձեռնկալու. ալի. աւ. ալց. ալք։ || զձեռս ուրուք կալնող, զի մի անկցի. կմ՛ ձեռնտու. կմ՛ պաշտպան. և կմ՛ օգնական։ 2. Մակ. 14. 15։ և Սաղմ. 36. 24։

Ձեռնկալութիւն. թեան։ || կալնումն զձեռաց ուրուք, զի մի անկցի. կմ՛ զի 'ի վեր ելցէ. կմ՛ ձեռնտուութիւն. և կմ՛ պաշտպանութիւն։ Նարեկ. ղէ։

Ձեռնհաս։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՛ որոյ ձեռն հասանի ուրեք. կմ՛ որ զձեռս իւր հասուցեալ է յանձն ինչ, և կմ՛ 'ի աւելի ինչ։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. ձեռնհաս լինել. որով մերթ նշանակի՝ կարող լինել. կմ՛ կարել. և կմ՛ ունել զկարողութիւն. կամ զբաւականութիւն առ ինչ։ Ծննդ. 31. 29։ Ղևտ. 25. 26։ 1. Մակ. 3. 41։ Եւ Եզեկ. 38. 5. ուր ասի՝ քանզի ոչինչ էր ձեռնհաս առ նմ. իմանի ասել. ոչինչ կէր արիւ կարող էր առնել զինչ ընդդէմ նց։ Իսկ մերթ նշանակի՝ հասու լինել. կամ ժամանել այնմ, զոր կամի. և կմ՛ ունել զինչ ընդ ձեռամբ։ 'Ի Հարց. հարց. եւ։ Մերթ եւս նշանակի՝ իշխել. կմ՛ տիրել. և ըստ այսմ ասի 1. Մակ. 10. 38. Զի մի՛ այլ իշխան ձեռնհաս լիցի 'ի վր նց։

Ձեռնոց. ացի. աւ. ալց. ալք։ || Է ազգ անօթ ինչ գործեցեալ, կամ հիւսեցեալ, զոր 'ի ձմերան ագուցանեն մարդիկ 'ի ձեռս իւրեանց առ 'ի պահպանել զնս 'ի ցրտոյ. որ և կոչի թաթպան. տաճկերէն էլտիվէն։

Ձեռնունայն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունայնաձեռն. զի Նա՛ որոյ ձեռքն է ունայն. կմ՛ դատարկ. և կմ՛ որ ոչ ունի 'ի ձեռին իւր բերեալ զընծայ ինչ առ 'ի մատուցանել զայն մեծի ումեք։ Ելից. 34. 20։

Ձեռնատամ։ || տե՛ս զՁեռն։

Ձեռնատարած։ || տե՛ս զՁեռնատարած։

Ձեռնտու. տուի. աւ. ալց. ալք։ || տուող ումեք զձեռս. կամ ձեռնկալու. կմ՛ օգնական. և կամ 'ի թիկունս հասանող։ 3. Թագ. 9. 11։ 1. Մակ. 3. 2։ Եսայ. 51. 18։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ տայ զանձն իւր 'ի ձեռս ուրուք. կամ անձնատու լինի ումեք. և ըստ այսմ է 1. Մակ. 9. 24. ուր ասի՝ Աշխարհն ձեռնտու եղ 'ի նս. զի մարդիկ երկրին աստեալք էին զանձինս իւրեանց 'ի ձեռս նց. կամ անձնատու լինելով հնազանդեալ էին նց։ և Սաղմ. 67. 32. ուր ասի՝ Հնդիկք յառաջագոյն ձեռնտու լիցին այ. իմանի ասել. Հնդիկք յառաջ քան զայլս անձնատու լիցին այ՝ ընծայելով զինքեանս 'ի ձեռս նր. կմ՛ ձեռամբ մատուցանելով նմա զընծայս, և զպատարագս։

Ձեռնտուութիւն. թեան։ || ձեռնկալութիւն. կամ նպաստաւորութիւն. կամ օգնականութիւն. և կամ միջնորդութիւն։ Նարեկ. 'ի գով. խաչին։

Խորէն. Գ. գլ. 47։ Իսկ մերթ նշանակէ տալն ուրուք զինքն 'ի ձեռս այլոց. կմ՛ մատուցանելն զինքն 'ի ծառայութիւն ուրուք. և կամ անձնատու լինելն։ Խորէն. Բ. գլ. 7։

Ձեռօ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || ազգ ինչ շան, կմ՛ այլոց կենդանեաց, որք ունին զբրդոտ. կմ՛ զմազոտ աստառս. ռամկ. պուլ։ Առակ. 26. 17։

Ձեր. ձերոյ. բում. 'ի ձերոյ. կամ 'ի ձերմէ. ով. ոց. ովք։ || է դերանուն ստացական. որով նշանակի ասել՝ ձերայինն. կամ այն ձմ. որ առ երկրորդ դէմս պատկանի։ Ղևտ. 18. 24։ Իսկ երբեմն է առ սեռականն էական դերանուանս այսորիկ դուք. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի՝ վն ձեր. կամ յաղագս ձեր։ Եսայ. 52. 5։ Եւ 2. Կորն. 12. 14. ուր ասի՝ քանզի ոչ խնդրեմ ինչ զձեր, իմանի ասել. ոչ խնդրեմ զձերածս. կամ զինչս ձեր։

Ձերայինն. այնոյ. ով. ոց. ովք։ || այն ձմ, որ ձերն է, և կամ ձեզ պատկանի. և ըստ այսմ ասի՝ ձերայինն հաւատ. կամ ձերայինն կրօնք. և այլն։ Կիւրղ. Եզեկ. Է։

Ձերային։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ձերայինն. կամ այն՝ որ ձեր է։

Ձերբակալ. կամ ձեռբակալ։ (ոչ հոլովի. այլ ընդ բայի շարակցի այսպէս. ձերբակալ առնել.) || և նշանակէ ձեռամբ կալնուլ զոք 'ի պատերազմի առ 'ի գերել, կմ՛ հետամուտ լինելով կենդանւոյն ըմբռնել զփախստականն ոք. կամ զյանցաւորն ումն։ Դատ. 8. 12։ 1. Մակ. 7. 2։ և 8. 7։ և 14. 2։ Իսկ մինչ ասի ձերբակալ կալնուլ. կմ՛ ձերբակալ ըմբռնել, իմանի՝ ձեռամբ կալնուլ և ըմբռնել զոք ըստ վերոյ ասացելոյ կերպին։ 2. Մակ. 12. 35։ և 3. Մակ. 7. 10։

Ձև. ոյ. ով. ոց. ովք։ || կերպ. կմ՛ եղանակ. կմ՛ տեսակ. կմ՛ ապակ. կմ՛ կերպարան։ Ելից. 28. 15։ Նարեկ. 'ի փոքր խօսքն։ Բայց ձևն ըստ փիլիսոփայից առեալ՝ է քանակութիւն 'ի ձեռն եզերաց, և կողից ձևացեալ։

Ձևակ. ի. աւ. աց. աք։ || ձևաւորութիւն. կմ՛ ձև, և նմանութիւն։ Նարեկ. ղէ։ և 'ի գովք առաքելոց։

Ձևականութիւն. թեան։ || ձևաւորութիւն. կմ՛ ձևացուցումն. կամ տեսակաւորութիւն. և կամ կերպարանութիւն։ Նարեկ. 'ի գովք առաքելոց։

Ձևակերպեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || ձևացուցանել. կամ կերպարանել. և կմ՛ 'ի ձևս. և 'ի կերպարանս ինչ մածանել։ Նարեկ. Կ։ Սոփէ. 1. հար. ին։

Ձևակերպութիւն. թեան։ || ձևաւորութիւն. կմ՛ կերպաւորութիւն. կամ ձև, և նմանութիւն. կմ՛ տպաւորութիւն. և կմ՛ նկարագրութիւն։ Նարեկ. Ն. ղա. ղէ։

Ձևանամ. ացայ. ացիր. անալ։ (Ընդունիչ.) || ձևաւորիլ. կմ՛ կերպաւորիլ. կմ՛ տեսակաւորիլ իմիք տեսական, կմ՛ ձևով։ Իսկ մերթ երևեցուցանել զինքն այնպիսի, որ այնպէս ոչ է. կմ՛ կեղծաւորիլ։ Ընդհանուր։ Մերթ եւս նշանակէ՝ երևիլ. կմ՛ թուիլ. և ըստ այսմ ասի՝ 'ի Հարց հարց. իա. Ձևացան

նջ բանջարք խոտոյ քաղցր իբրև զխորխոխ մեղու:

Ձևացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցող.) || մուծանել 'ի ձև, կմ 'ի կերպարան ինչ. կմ կերպաւորել. կմ տեսակաւորել. և կմ կազմել և յօրինել: Յոբ. 2. հափ. իբ: Իսկ մերթ տպաւորել, կամ օրինակել. և կամ մերթ նախանկարել զխորհուրդ ինչ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ կեղծել. կմ կեղծաւորել: Եւ մերթ երևեցուցանել. կմ ցուցանել:

Ձևեմ. եցի. եա. ել: (ներգործակ.) || հա տանելով, կմ կտրելով ձևացուցանել. կմ ձևով ինչ կերպաւորել. և ըստ այսմ ասի ձևել զօձիս, կամ զհանդերձս: Ելից. 28. 32: Եւ յայսմանէ առեալ՝ գիծք, կմ գետք, և այլք նմանք, յորժամ տարածեալ գո լով 'ի վր իրիք մարմնոյ՝ հատանեն և բա ժանեն զնա ըստ մակերևութին 'ի զանա զան հատուածս, կմ ձևս, ասին ձևել զնոյն մարմինն: Իսկ մերթ նշանակէ ևս լցէ կերպիւ ձևակերպել. կամ կերպարանել. և կմ 'ի ձև, և 'ի նմանութի ինչ մուծանել զիմն: Աշգաբ:

Ձևիչ. ձևչի. աւ. աց. օք: || է գործի ինչ, որով հատանի և ձևացուցանի իմն. և այսու մերթ իմանի մկրատն հանդերձակարից, զի գերձակաց: Իսկ մերթ երկաթեղէն գործին կօշկակարաց, որով կտրեն զմաշկս: Եւ մերթ կտրոցն, որով հատանեն զշ ձիւղս արմաւոյ, և այլոց նմանեաց՝ առ 'ի կազմել 'ի նոցանէ զանօթ ինչ: 'Ի վար հարց. է:

Ձէ

Ձէթ. ձիթոյ. ով. ոց. ովք: || մերթ նշա նակէ զպտուղն ձիթենւոյն, որ և ասի ձիթապտուղ. ռամկ. զէյթին: 2. Օրին. 24. 21: և Միք. 6. 15: Եւ մերթ զիւղն. որ ե լանէ 'ի ձիթոյն. ռամկ. զէյթինեաղը: Ելից. 27. 20: 1. Մնաց. 27. 28: Մատթ. 25. 3: Բայց մինչ ասի ձէթ չուշմայի, նշանա կի իւղն հանեալ 'ի սուսամէ: ռամկօրէն շըռլըղան:

Ձի

Ձի. ոյ. ով. ոց. ովք: || է խմնջական կեն դանի ինչ սմբակաւոր, որ և կոչի երի վար: 3. Թագ. 10. 25. և 29:

Ձիաբոյծ. բուծի. աւ. աց. օք: || բուծանող զձիս. կամ սնուցանող զերիվարս:

Ձիախաղաց. ի. աւ. աց. օց: || ձիով խա ղացող. կամ նա՝ որ ձիով գայ 'ի վերայ ու ղացող. կամ 'ի տեղի ինչ: Իսկ մերթ ձիա րուք. կամ 'ի տեղի ինչ: Իսկ մերթ ձիա խաղաց կոչի տեղին, ուր խաղան, կմ ար շաւեն ձիովք: ռամկ. աթ մէյտանը:

Ձիախառն: (Նախդրիւ հոլովի.) || խառն ընդ ձիոյ. կամ 'ի միասին ընդ երիվարի: Եւ մերթ ձիախառն կոչի այն՝ որ ունի զկերպարանս խառնեալ 'ի ձիոյ, և յայլոց կենդանեաց: և ըստ այսմ ձիացուլն, որ ըստ իմիք է մարդակերպ, և ը իմիք ձիա կերպ, ձիախառն մարդ անուանի. ոպ տես ցես զկնի: 'Ի վար հարց. իզ:

Ձիախրոխտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ձիով խրոխտացող, կամ գոռացող, և խիզախող. կամ խրոխտ և ահարկու ձիովք 'ի վր յար ձակող, և ահացուցանող: Մերթ ևս նշա նակէ զձիախրոխտականն. ԶԻ զայն ամ, որ վերաբերի առ ձիով խրոխտացումն. և կմ առ խրոխտ ձիս. և ըստ այսմ ասի ձիա խրոխտ ընթացութի. ԶԻ ընդառնումն. կամ ձիախրոխտ արշաւանք: և այլն:

Ձիական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ ձիոյ է. կմ առ ձին վերաբերի. որպիսի է ոտքն, կամ ընթացք ձիոյ, և այլն: Իսկ մերթ նշ շանակէ զձիաւորն. կամ զհեծեալն. և ըստ այսմ ասի 'ի Նարեկ. Ճ. Ձիականք, և հե տևակք, սուսկականք, և քաղաքայինք:

Ձիակապիկ. կապկի. աւ. աց. օք: || է կեն դանի ինչ մակամատծական, որ ըստ ին քեան ոչ ենթակայանայ. այլ անուամբ միայն. ոպ և արալէզն: Այդ՝ ասացաւ սա ձիակապիկ, իբր թէ ձի և կապիկ. կմ կա պիկ՝ ունող զկերպարանս ձիոյ. որ յայտ է, թէ ոչ գոյ ըստ իրին, բայց վա օրինակի 'ի գործ ածի 'ի փիլիսոփայից:

Ձիակերպ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զկերպ. կամ զնմանութի ձիոյ. կամ որ ու նի զձիական կերպարանս. ոպ տեսանե լաբանիեն զձիացլուց: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ ըստ կերպի իբրև զերիվարս. ձիոյ. կմ ձիօրէն. և կամ իբրև զերիվարս. և ը այսմ ասի ձիակերպ արշաւել:

Ձիաձև: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զձև, կամ զնմանութի ձիոյ:

Ձիամարտիկ. մարտկի. աւ. աց. օք: || ձիով մարտնչօղ ընդ ումեք. որպիսիք են զին ւորքն՝ որք հեծեալք 'ի ձի կռուէին ընդ թշնամեաց: Իսկ մերթ նշանակէ զմարտն չօղն ընդ ձիոյ: Եւ մինչ ասի՝ ձիամար տիկ զօրութի, իմանի՝ ձիամարտական զօրութի:

Ձինդամ. ի. աւ. աց. օք: || նա՝ որոյ առ նացի անդամն է իբրև զձիոյ. որով ցոյցա նի կարի բղջախոհն: Եզեկ. 23. 20:

Ձիասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող զձիս. կամ նա՝ որ սիրէ հեծնուլ յերիվարս: Խորէն. Գ. պր. 31:

Ձիաստան. ի. աւ. աց. օք: || ախոռ. կմ բն նակարան ձիոց:

Ձիաստանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || տե 'ի ներքոյ զՁիաստացն:

Ձիատաց. ի. իւ. ից. իւք: || պիծակ, որ է կենդանի ինչ նմա նմանակար՝ և խայթօղ կենդանի ինչ նմա մեղուի. ունի զչորս թևս, և զնուրբ մէջ 'ի տատն իւրում ունի զխայթոց մեծ թունաւոր: Այդ, կոչեցաւ սա ձիա տաց. զի ծնանի 'ի դիշոց ձիոց: 2. Օր. 7. 18. և 7. 20: Յեսու. 24. 12: Բայց Եսայ. 7. 18. ... ուեալ լինի նմանութբ փոխանակ ...

Ձիավար. ի. աւ. աց. օք: || վարող զձի. նա՝ որ հեծնելով կառավարէ, և 'ի գործ ածէ զձի:

Ձիավարելի · լւոյ · եաւ · եաց · եօք ։ || Հարթայատակ դաշտ, կամ ասպարէզ, ուր վարեն զձիս ՚ի յարշաւանս · յորմէ և անուանեցաւ իսկ ձիավարելի ։

Ձիավարեմ · եցի · եա՛ · ել ։ (չէզոք · և մերթ ներգործակ ·) || վարել · կամ ՚ի գործածել զձի · կամ կառավարել զերիվարս ՚ի յընթացս ։ Խորէն · գ · գլ · 13 ։

Ձիավարժ · ի · իւ · ից · իւք ։ || մերթ նշանակէ առվաւ նա՝ որ վարժեցուցանէ՝ և կրթէ զձին ՚ի բարւոք ընթացս ։ Իսկ մերթ իմանի վարժն հեծնելոյ և կառավարելոյ զձի · կամ գործածօղն ձիոց · կամ ձիաւորն ։ Նարեկ · ղ · և ՚ի փոքրն խօսքն ։

Ձիատեսակ · ի · աւ · աց · օք ։ || ունօղ զտեսակ՝ կամ զնմանութիւն ձիոյ · և կամ ձիակերպ ։

Ձիարձակ · ի · աւ · աց · օք ։ || արձակեալ ձիով · կամ արձակօղ զձին ՚ի յընթացս · կամ ՚ի կառսն ։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս · ձիարձակ արշաւել · կամ ձիարձակ լինել · և նշանակէ՝ թողլ տալով ըզսանձն ձիոյ և մղելով զնա յընթացս՝ ուժգին վազել ։ Աղէքս ։

Ձիարձակարան · ի · աւ · աց · օք ։ || լայնատարած տեղի՝ ուր զգաղընթաց երիվարս արձակեալք արշաւեցուցանեն · որպիսի է ասպարէզն · կամ գաւառական տեղին · և այլն ։ Խորէն · գ · գլ · 55 ։

Ձիարշաւ ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || ձիով արշաւօղ · կամ վազօղ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ պատականի առ ձիով արշաւումն · և ըստ այսմ ասի՝ ձիարշաւ ընթացմամբ գնալ · Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս · ձիարշաւ տանել · և նշանակէ ձիով արշաւեցուցանել զոք · կամ ձիով արշաւել ։

Ձիացուլ · ցլոյ · ու · կամ աւ · աց · օք ։ || է մի ըստ բանաստեղծից՝ անուն վայրենի մարդկանց, որք բնակէին ՚ի Թեսաղիա առ լերամբն Պելիոն · զորոց առասպելաբանէին, թէ կիսով չափ կողմանցն էին մարդակերպք · իսկ կիսով յետոյն կողմանցն ձիատեսակք · վա որոյ և կոչեցան ձիախառն մարդ ։ Այլք՝ անուանեցան սոքա ձիացուլք ՚ի ձիոյ, և ՚ի վաղեմի մականուանէ իւրեանց ցլավար · որ է զցուլ վարօղ · վա զի ըստ բանաստեղծից՝ տեսանելով զնոսա ՚ի հեծուս ձիախառն կերպարանօք վարել առաջի իւրեանց զբազմութիւն ցլուց՝ անուանեցին զնոսա հեծելազօրութեամբս · կամ ձիացլավար, զի էր ձիախառն մարդ՝ վարօղ զցուլ · որ ՚ի վերջ համառօտեալ վայելչապէս կոչեցաւ ձիացուլ ։ Այլք՝ այսպիսի ցուցանօղաւոր մարդիկ · կամ կենդանիք ըստ իրիք ոչ գոն · այլ են առասպելք բանաստեղծից ։ Բայց երբեմն հրամանաւն Տեառն ՚ի հրեշտակաց · կամ ՚ի դիւաց ձևակերպեցան վա իրիք վախճանի · և երևեցան ՚ի լերինս, և յանմարդաբնակ անապատս ։ և ըստ այսմ էր այն · որ երևեցաւ սրբոյն Հօրն մերոյ Անտոնի աբբայի ՚ի գնալն առ սբն Պօղոս · և բեկբեկեալ բարբառով խօսելով է՛ սրբոյն՝ ուղեցոյց եղև նմա ։ Նաև տի ասի ՚ի ճառս Հարց · իզ · Նոյնպէս այնորիկ մարդ մի ձիախառն՝ զոր կարծիք բանաստեղծից ձիացուլ կոչեն · և այլն ։

Ձիաւոր · ի · աւ · աց · օք ։ || այն · որ ունի ըզձի · կամ հեծեալ յերիվար ։ Իսկ մերթ նըշանակէ զնա՝ որ ունի զնախապատուութիւն ինչ զինուորական կարգի, յոր եղանեն ազատ և մեծազգի զինուորքն ատրճանաբար բարձրանալով ՚ի պէսպէս կարգս · և ըստ այսմ ասի ՚ի գիրս Լամբրօն · զարքայազնից · Այպա լինի ձիաւոր, և ՚ի կարգ իշխանացն հաւասարի ։

Ձիաւորիմ · եցայ · եա՛ց · իլ ։ (Յայնակը ·) || ձիաւոր լինել · կամ հեծանել ՚ի ձի · և կամ նստել ՚ի վր իրիք իբրև ՚ի վերայ ձիոյ ։ Նարէկ · լա · և ղզ ։

Ձիգ ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || է արմատ ձըգգել բային, որով մերթ նշանակի ձգօղն · այ ընկեցօղն · և ըստ այսմ ՚ի գործ ածի ՚ի բարդութիւն բառից · որպէս նետաձիգ · քարաձիգ · և այլն ։ Իսկ մերթ նշանակի ձըգեալ · կամ պարզեալ · և կամ մեկնեալ ։ Մերթ և երկայն · կամ լայնատարած · կամ ընդարձակ · և ըստ այսմ ասի՝ ձիգ ասպարէզ · կամ ձիգ պատմութիւն · և այլն ։ Խորէն · ա · գլ · 4 · և 64 ։ Իսկ մերթ վարի մակբայաբէն · որգոն · ձիգ արշաւել · կամ ձիգ զհետ մտանել · և այլն · և նշանակէ՝ ընդ երկար ժամանակս, և կամ ընդ երկայն միջոցս տեղւոյ · և այլն ։ Խորէն · բ · գլ · 62 ։ և գ · գլ · 44 ։ Մերթ և ս ընդ բայի շարակցի այսպէս · ձիգ գնել · և նշանակէ՝ ձգել, կամ արձակել զնետս · և կամ նետաձիգ լինել · և ըստ այսմ իմանի · Երեմ · 50 · 14 · ուր ասի՝ ձիգ գիք ՚ի նմա · այ նետաձիգ լերուք ՚ի վերայ նր ։ Իսկ երբեմն բառիւս ձիգ, նշանակի ակինդն, կամ սատանիկն, որ ասի զկարմանէ, կամ զգարշելոյ, և զայլոց նմանեաց ։ Բայց ըստ այսմ մանաւանդ յաշխարհաբառս լեզուոյ ՚ի գործ ածի ։

Ձիընթաց · ի · իւ · ից · իւք ։ || ձիով ընթացօղ · կամ ձիով արշաւօղ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զձիընթացականն · այ զայն՝ որ վերաբերի առ ձիով ընթացումն ։ և ըստ այսմ ասի՝ հասանել ՚ի վր ձիընթաց արշաւմամբ · կամ ձիընթաց երագամամբ · և այլն ։ Նարէկ · ղզ ։ Մերթ և ս ՚ի յոգնականումն նշանակէ զասպարէզն · այ զընդարձակ և զլայնաձիգ տեղին, ուր բանամրցիկքն արշաւեն ձիովք, և որք յառաջեն յընթացս՝ առնուն զյաղթանակն · ռամկ · ամֆիթատրոն ։ Խորէն · բ · գլ · 76 · և 85 ։ ՚ի ճառս Հարց · թ · և ժթ ։

Ձիընթացիկ ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || ձիով ընթացօղ · այ արշաւօղ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զձիընթացսն, այ զասպարէզն ուր ձիովք արշաւանս առնեն ։ Մակ · 2 · հատ · ժա ։ ըստ այսմ է և ՚ի Յն ուղղ, ուր ասի՝ Զերիխոն մեծի դարձեալ, ձիընթացիկ կառավարել · այ ՚ի ձիընթացսն վարել զկառս ։

Ձիթաղաց · ի · աւ · աց · օք ։ || աղօրիք, ուր ճմլեալ լռուեն զձէթն առ ՚ի հանել ՚ի նմանէ զիւղ · Իսկ մերթ նշանակի անձն, որ

'ի յարդօրէս. ձգէ և լուծէ զձեթն. և իբր թէ ազայ:

Ձիթապտուղ. պտղոյ. ով. ոց. ովք. || ձի-թենւոյ պտուղ. որ ռամկօրէն ասի զէյթին. 'ի ձէթ հանցցի. Իճ:

Ձիթաստան. ի. աւ. աց. օք: կմ կայք. եւսյք. եօք: || տեղի ուր գան անկեալք բազմու-թիւք ձիթենեաց. ռամկ. զէյթինլըք: և ըստ այսմ լեառն ձիթենեաց՝ կոչի լեառն ձի-թաստանեաց. կմ ձիթաստանեայց: Աւգոստ. Նոյէմ. ժդ:

Ձիթենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ծառ ձի-թոյ. կմ ձիթապտղոյ. ռամկ. զէյթին ծառ. Սաղմ. 51. 10: և Հռոմ. 11. 17:

Ձիթոտ. ի. իւ. ից. իւք. կմ ու. ած: || մա-ծեալ և շաղախեալ ձիթով. կմ խառնեալ ընդ ձիթոյ:

Ձիթոտեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || ձի-թոտ առնել. կմ ձիթով շաղախել. կամ օծանել:

Ձիոյր: || ջի ձիոյ. և զայսմանէ ասէս 'ի բազմ ասացեալքր, ուր լիապէս մեկնեցաւ:

Ձիր. ձրի. իւ. ից. իւք: || ձրի տուրք. կմ պար գև. կմ շնորհ: Նոյէմ. Ճ. և ոչ: Լամբրոն: Իսկ մերթ նշանակէ զձրօղն, կամ զպար-գևօղն: և ըստ այսմ ասի 'ի Նոյէմ. 'ի փառս զգեցն: ըստ... ալնեալ ձիր իմաս-տութեան: բարունակացն պետութեան: ... աէց ձր Ձն քն:

Ձիրադիր. կամ ձրադիր: (Նախդրիւ հո-լովի.) || Նա՝ որ դիւրանայ, կմ հեշտանայ 'ի տալն զձիրս և զպարգևս. և կմ որ սիրէ ընձեռել զառատս բարեաց:

Ձիւթ. թոյ. ով. ոց. ովք: || է ձիթայինն և կպչուն հիւթ ինչ, զոր հանեն 'ի մայրից. կմ յայլ եղոյ, և խժաբեր փայտից եր-րև ջիւղ: մին զի ձեռացեալ զնա, զեռալեցեն կարգաւ 'ի հնոցի իմիք. և յեռոյն արտա-քուստ շուրջանակի ըոցեալ բորբոքեն զհնոցն, յորում շերտքն փայտից ջեռու-ցեալ եռան, և հոսեցուցանեն յինքեանց զպարարտութիւն իւրեանց իբրև զթանձր իւղս, որք իջեալ հաւաքին 'ի խողովակ ինչ որ եղեալ կայ 'ի ներքոյ նց: Այս հե-ղուկս կոչի ձիւթ, զոր լցեալ 'ի տիկս տա-նին յերկրէ յերկիր: զոր և յաճախ 'ի կիր-առնուն նաւավարք օծանելով նովաւ ըզ-կողմունս նաւուց. և կամ յայլ պէտս 'ի գործ ածելով: Եւ է սա սաստիկ բորբո-քիչ հրոյ. ող և կուպրն, և ծծումբ. ռամկ. ... 'ի հնոցն բաբելոնի արկան: ռամկ. զիֆթ: Ծննդ. 34. 9: Դանիէլ. 3. 46: և 14. 26: Մերթ ևս նշանակէ սոսկա խեժ ինչ ծա ռոյ. զոր 'ի բերանն առեալ ծամեն մարդիկ. բայց ըստ այսմ մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուն 'ի գործածի. զի զդոյն լեզուն կոչի մազախ. զոր առեցեա 'ի տեղւոջ իւրում:

Ձիւն. ձեան. եամբ. եանց. եամբք: || փըշ-րեալ և սառուցեալ մասնիկունք թանձրա-ցեալ ամպոց սկսեալք լուծանիլ 'ի ջուր, որք փրփրատեսակ տեղացեալք սփռին զերեսօք երկրի իբրև զասր սպիտակս, փայլ: ռամկօրէն քար: Սաղմ. 147. 16: և Դանի. 3. 70:

Ձիւնաբեր. ի. աւ. աց. օք: || բերօղ զձիւն. որով մերթ նշանակի արտադրօղն. կմ պատ-ճառօղն ձեան, որպիսիք են ամպք ամպք, կմ հիւսիսայինն հողմունք: Իսկ մերթ նը-շանակի նա՝ որ բերէ, կմ ածէ ուրեք ըզ-ձիւնս: Մերթ ևս բառիս ձիւնաբեր, նշանակի բերումն ձեան. ջի սաստիկ տե-ղացումն յորդ ձեան. և կմ ուժգին տե-ղացմամբ խիտ առ խիտ բերեալ և տե-ղացեալ ձիւնն: 1. Մակ. 13. 22: Աւգոստ. 25. 13: Դանի. 3. 68:

Ձիւնաթաթախ: || տես 'ի ներքոյ զձիւ-նաթաթաւն:

Ձիւնաթաթաւ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ձեամբ թաթաւեցեալ, և շաղախեցեալ. կմ ձեամբ մածեալ և պատեալ:

Ձիւնաթաղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ձեամբ թաղեցեալ. և կմ ձեամբ պատեցեալ և ծածկեցեալ: Աւգոստ:

Ձիւնախաղաղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || խա-ղաղեցուցանօղ ձեան, որով խմանի այն, զաղեցուցանէ, կամ զադարեցու որ հանդարտեցուցանէ, իսկ մերթ նը-ցանէ զտեղացումն ձեան: ... շանակի նա՝ յորոյ վրն ձիւնն խաղա-ղեալ է. ջի սաստապէս նստեալ և զադա-րեալ կայ:

Ձիւնական. նի. աւ. աց. օք: || այն որ է ձեան. կմ առ ձիւնն վերաբերի: Եւ էաս նաև անուն ամսեան միոյ ազգին հայոց. որք ... գոլոյ նախնեաց իւրեանց պահպանեալ ... մատակարարօղք առքունականն ձեանց՝ որք յամարան 'ի գործ ածեալ լինէին, կոչեցան ձիւնականք, Խորէն. Բ. գլ. 7:

Ձիւնակիր. կրի. աւ. աց. օք: || կրօղ ձեանց. և կմ որ ածէ և տանի ուրեք զձիւն: Խո-րէն. Բ. գլ. 7:

Ձիւնանամ. ացայ. ցիր. անալ: (Ընդմիջ.) || ձիւնաւոր լինել. կմ 'ի ձեան դառնալ. և կմ սպիտականալ նման ձեան. և կմ իբրև զձեան լինել: Սաղմ. 67. 15:

Ձիւնաջուր. ջրոյ. ով. ոց. ովք: || ջուր յա-ռաջացեալ 'ի ձեանց. և կամ ջուր ձեան: Մծբն. Ժթ:

Ձիւնասայլ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ... նօղ ձեան. ջի նա, որ սաղէ և ընկէ-զձիւնն: Եւ կմ ձեամբ սալքեցեալ. ջի ըն-ղաւեալ. կմ ծածկեցեալ: Աւգոստ:

Ձիւնափայլ: (Նախդրիւ հոլովի.) || փայ-լեալ իբրև զձիւն. և կմ սպիտակ և մա-քուր նման ձեան:

Ձիւնեմ. եցի. եա. եալ: (Չէզոք.) || տեղալ զձիւն. և կմ ձիւնաբեր լինել:

ՁԿ

Ձկնակեր. ի. աւ. աց. օք: || կերօղ ձկանց. կմ նա՝ որ կերակրի և սնանի ձկամբ: Իսկ մերթ այսու բառիւ նշանակի փայ... նի ազգ ինչ. որք բնակին 'ի կողմանս է-թէովպիոյ առ ափամբք ծովու. և սը...

հանդերձ անասնովք խաւարանց ըստ մեծի մասին կերակրին, և կեան ձկամբք: Զորս որսացեալ 'ի ծովէ՝ երբեմն խորովեն 'ի վե՞ր վիմաց, որք սաստիկ ջերմանեան առաւօտ արեգականն: Իսկ երբեմն հում ուտեն: և մերթ չորացուցեալ զձկունս՝ մանր աղան, և խառնեալ ընդ նմ սակաւ ինչ ալեւր, կազմեն 'ի նոցանէ զհաց: Զմնակորանս խաւարանց ըստ մեծի մասին կերտեն 'ի յոսկերաց մեծամեծ կէտից, և 'ի խեցեաց մեծամեծ խեցեմորթաց. որոց և անօթքն ըստ մեծի մասին են շինեցեալ 'ի խեցեաց, և 'ի յոսկերաց ձկանց: Խորէն. աշխարհագրութ.:

Ձկնահան. ի. աւ. աց. ք: || հանօղ զձուկն 'ի ծովէ. և կմ ձկնորս. ռամկ. պալըգճի: || Կէ. 'ի նախերգանսն. և 1. հատ. Ա:

Ձկնավաճառ. ի. աւ. աց. ք: || վաճառօղ ձկանց: ռամկ. յալըգ ծախօղ:

Ձկնկուլ. կլլ. իւ. ից. իւք: || է թռչուն ինչ ծովային. որ լինի սակաւ ինչ մեծագոյն քան զճնճղուկունս. ունի զփետուրս երկնագոյնս՝ խառնեալս զեղին և ծիրանի գունով. կտուց իւր է դեղնագոյն. երկայն՝ և նուրբ: 'ի բարձունս վերացեալ դահավէժ առնէ զինքն 'ի ծով, և որսացեալ զձկունս կլանէ. յորմէ և անուանեցաւ 'ի մեզ ձկնկուլ. խեր թէ զձուկն կլանօղ: գնէ զբոյն 'ի մէջ ջուրց ծովու. զոր կազմէ կառուցանէ խարով հանդոյն նաւակի՝ այնպիսեաւ ձևով, և ամրութ՟ք, մինչ զի ոչ երբեք ընկղմի. և ոչ բնաւ քայքայի: և աղա անդ ածէ ըղ ձու. և յաւուրս հնգետասան թխսեալ հանէ զձագս, և զօրդացուցեալ թռուցանէ զնա, որոյ վ՟ յամանց կոչի ծովածին հաւ. զի 'ի ծովու զձու ածօղ հաւ: Եւ յաւուրսն յայնոսիկ ածային նախախնամութ՟ն օդն և ծովն ունին զխաղաղութի, և ոչ լինի ալէկոծութի. և ոչ սաստիկ հողմն: յորմէ և առ բազումս եղև սովորութի՝ կոչել զաւուրս խաղաղս և հանդարտս՝ օր ձկնկլից:

Ձկնորս. ի. աւ. աց. ք: || որսորդ ձկանց. կմ ձկնահան: ռամկ. պալըգճի: Մատ. 4. 18:

Ձկտեմ: || տես զՁգտեմ:

Ձկտումն: || տես զՁգտումն:

Ձկտեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ձգտեցուցանել. կմ յառաջկոյս տարածել. կմ ընդարձակել, կամ երկայնացուցանել. և ըստ այսմ Եզէկ. 8. 17. ուր ասէ՝ ձկտեն ըղ բազուկ որթոյն. խնանէ՝ երկայնացուցանել զճիւղս որթոյն: Իսկ մերթ աճեցուցանել. կմ սաստկացուցանել, կամ յաճախել. և կմ բազմացուցանել: Կիւրղ. Եզեկ. Ը: Մերթ ևս նշանակէ նկրտեցուցանել. կմ մղել զոք 'ի ջանս և 'ի փոյթս:

Ձկտեցուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցող.) || տարածել. կմ ձգել. կմ ընդարձակել. կմ երկայնացուցանել. և կմ ջանալ զիր ինչ հասուցանել ուրեք: Երեմ. 17. 8: 2. Կորն. 10. 14: Իսկ մերթ սաստկացուցանել. կամ յաճախել. և կամ աճեցուցանել: Եւ մերթ նկրտեցուցանել. կամ տալ ումեք զաւն գործել:

Ձկտիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || տարածիլ. կմ ձգիլ. կամ ընդարձակիլ. կամ երկայնանալ: 3. Թագ. 4. 12: Երեմ. 48. 32: Մերթ ևս նկրտիլ. կամ ջանալ. և կմ ջանիւ և ըղձիւ բերիլ առ ինչ: Առակ. 23. 4. և 20: Իսկ մերթ սաստկանալ. կմ յաճախել:

Ձկտումն. տման. ման. մանց. մամբք: || տարածումն. կմ ընդարձակումն. կմ ձգումն. և կմ երկայնացումն: Իսկ մերթ ձկտեցուցումն. կմ վերընձիւղումն. կամ առաջարձակումն. և կմ 'ի վեր մղումն ո՛ և իցէ իրի: Նաում. 2. 10: Մերթ ևս նշանակէ՝ աճումն. կմ սաստկութի. կմ յաճախումն: Եւ մերթ նկրտումն. կմ ջան:

ՁՂ

Ձղեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || գիտել. կմ նկատել. կմ աչուցեալ հայել:

ՁՄ

Ձմեռն. եռան. կմ երան. ամբ. մերունք. կամ ձմերաք. անց. ամբք: || է չորրորդ եղանակ տարւոյն, որ սկսանի 'ի քսան և մի երրորդ օրէ ամսեանն դեկտեմբերի. և եղերի 'ի քսան և մի երրորդ օրն մարտի: Եւ յայսմ եղանակիս լինի սաստիկ ցըրտութի և ձիւն. որով թէպէտ կենդանիք ցրտանան. սակայն երկիրն պարարտանայ. և պատրաստի տալ զպտուղ 'ի ժամանակի խերուն: 2. Տիմ. 4. 21: Իսկ մինչ առի զծառոց, կմ զտնկոց, ձմեռն առնուլ, իմանի, անցուցանել զձմեռն մի. և կամ ընդունիլ զցրտութի և զբուք ձմեռան: 'ի ճառ հաւց. ԺԲ:

Ձմեռնանամ. ացայ. ցիր. նանալ: (ընդումէջ.) || ձմեռն լինիլ. կմ 'ի ձմեռն փոխարկիլ. կմ ցրտանալ. և կամ ձմեռնային բքով և սառնամանեաք լցեալ լինիլ:

Ձմեռնասուն. սնի. իւ. ից. իւք: || սնեալ և բուծեալ 'ի ձմերան. և կմ ընդունօղ ըղ սնունդ 'ի ձմերայնի: Աշգռ.

Ձմեռնացեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || 'ի ձմեռն դարձեալ. կամ զցրտութի և զդժպխութի ձմերան ստացեալ: Խորէն. Բ. գլ. 68:

Ձմերային. այնոյ. ով. ոց. ովք: || ձմերական, ո՛ր այն ամ, որ է ձմերան. կմ առ ձմեռն վերաբերի. և ըստ այսմ ասի. բուք ձմերային. օր ձմերային. և այլն: Առակ. 27. 15: Իսկ մերթ նշանակէ սոսկ զժամանակն, կամ զեղանակն ձմերան. կամ զձմեռն. և ըստ այսմ ասի ցրտութի ձմերայնոյն, անձրևք ձմերայնոյ. և այլն: 1. Եզր. 9. 6: Յօբ. 37. 6: Զաքար. 10. 1:

Ձմերայնի. նւոյ. ով. ւոց. ովք: || տես զՁմերանի: Խորէն. Բ. գլ. 33. և 36:

Ձմերայնոց. ի. աւ. աց. ք: || տես զՁմերոց: Աշգռ:

Ձմերանի. անւոյ. ով. եաց. եաք: || ձմերան

ժամա

ժամանակ. կամ՝ եղանակ. և ըստ այսմ. Մատթ. 24. 20. և Մարկ. 13. 18. յորս ասի, զի մի լիցի ձմերայնի, իմանի՝ 'ի ձմերայնի. յի մի լիցի ձմերանի, իմանի՝ 'ի ձմերան ժամանակի. և այլն: Իսկ մերթ նշանակէ զձմերականն. կմ՝ զձմերայինն:

Ձմերանոց. ի. աւ. աց. օք: || տես զՁմերոց:

Ձմերատուն. տան. տամբ. տանց. տունք: || ձմերան տուն. կմ՝ բնակարան՝ ուր նա էր նստեալ լինել 'ի ձմերան: Երեմ. 36. 22:

Ձմերեմ. եցի. եմ. ել: (չէզոք.) || 'ի ձմե- րան նստիլ. կմ՝ բնակել ուրեք. և կմ՝ ան- ցուցանել զձմեռն: Գործ. 27. 12. և 1. Կորնթ. 16. 6:

Ձմերոց. ի. աւ. աց. օք: || ձմերանոց. յի տուն. կմ՝ տեղի՝ ուր ձմերեն. կմ՝ բնակեն 'ի ձմերան ժամանակի: Խորէն. բ. գլ. 20. և 62: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այս պէս ձմերոցս առնել. և նշանակէ՝ ձմերել:

Ձմերունք: || է առայօգնականն ձմեռն բա- ռին. և արա՝ ոչ եղեգունքն՝ եղէգն բառին. և մերթ առեալ լինի փոխանակ ձմեռնայինն ցրտութեանց. կմ՝ դժնդակութեանց. ըստ այնմ Նարէկ. լը. Դարձցին ձմերունք հողմոյն խստութեան, 'ի յօգ հանդարտութեան: Եւ 'ի բանն. ղ. ասի՝ Յեղանակեսցին ձմերունք ձանձրացուցչին:

Ձ Ն

Ձնձի. ձնձւոյ. եաւ. եաց. եօք: || փիլոն. կմ՝ մաշկոյ. յի զգեստ, կմ՝ վերարկու կազմեցեալ 'ի մաշկից. զորս [illegible] զգենուն կրօնաւորքն: Եւ ելանէ սա 'ի ձուն բա- ռէն. որ 'ի սորըն մեկնեսցի:

Ձ Ո

Ձուխ. ի. իմ. ից. իւք: || շեղ. կմ՝ խոտոր- նակ. կմ՝ կողմնակի. և կմ՝ թիւր: Եւ մերթ շեղումն. կմ՝ խոտորումն:

Ձոխեմ. եցի. եմ. ել: (ներգործ.) || շե- ղեցուցանել. կմ՝ խոտորեցուցանել. կամ՝ թիւրել:

Ձող. ոյ. ով. ոց. ովք. կմ՝ իւ. ից. իւք: || երկայն և բարակ փայտ, որ կազմի 'ի ճիւ- ղոց ծառոց. կմ՝ 'ի բնից նց, որ և ռամկօր- ասի ճող. կմ՝ սըրըկ: Եսայ. 30. 17: Եզեկ. 40. 3: Եւ մերթ առեալ լինի փոխանակ եր- կայն ճիւղոց և ոստոց. և ըստ այսմ ասի. Յոբ. 40. 17. հանդերձ անտառովք, և ձողք հաղնւոյ:

Ձողաբարձ. ի. իմ. ից. կմ՝ աւ. աց. օք: || 'ի ձող ամբարձեալ. կմ՝ այն՝ որ 'ի վը ձողոյ բարձեալ և եղեալ կայ. և ըստ այսմ ձո- ղաբարձ կոչեցաւ օձն պղնձի. զոր բարձ- րացոյց մովսէս 'ի վը ձողակերտակազմեա ծոյ. իբրև զնպատակ հայելոյ նց. որք խայ- թեցեալք լինէին յօձից: ըստ այնմ 'ի Շա- րականի. Ձողաբարձ նպատակ ձևացուցա նէր մովսէս զօձն պղնձի: Մերթ և նշա- նակէ զբարձր, կմ՝ զբարձօղ ձողն. և ըստ այսմ. Եսայ. 5. 2. ուր ասի զայգւոյ. ցանկով պատեցի. ձողաբարձ զուգաւորեցի. իմանի՝ [illegible]բարձեալ. կամ՝ վերամբարձ. ձողիւք զուգաւորեցի, զորս երբեմն կանգնեցուցեալ զգանգամ գեղեցիկ շարիւք. և յօրինեա- ծովք. ոչ առնեն այժմ բուրաստանաց, և դրախտից. կանգնելով զնոցա ճղոս, իբրև զպարիսպ. որ ռամկօրէն կոչի. պա- մախւէ: Իսկ երբեմն ցցեն զայգեախի ձողս խիստ առ խիտ առ 'ի պարսպանչելոր որթովք. և ընդ երկայնաձիգ ուռովք, յորս որթքն կախեալ են. և ուռքն 'ի վեր կալեալ լինին. և այգին զարդարի:

Ձողախաղաց. ի. իմ. ից. ոք: || ձողիւ խա- ղացօղ. որով մերթ իմանի նա՝ որ արուես- տիւ արձակէ զձող զհետ ուրուք առ 'ի հար կանել զնա. որ ռամկօր. ճիրիթ խաղցօղ: Իսկ մերթ նշանակի նա՝ որ [illegible] կանգնեալ 'ի վը երկայն ձողոյ կայսեր. [illegible] ընդ պարանօք. յաճախ երթ և եկ առնէ. և վասն արուեստաւոր շարժմանն ոչ ան- կանի:

Ձողախաղացութիւն. թեան: || արուեստ, կմ՝ խաղ ձողախաղացից:

Ձողակերտ. ի. իմ. ից. իւք: կամ աց. օք: || կերտօղ. կմ՝ շինօղ զձողս: Իսկ մերթ նշ- նակէ զկերտեցեալն 'ի ձողից. կմ՝ յեր- կայն փայտից:

Ձողք. ղեաց. եօք: (անեզակ.) || ձողք. կմ՝ երկայն փայտք. որպիսի է բանն [illegible] ղեան. կմ՝ ցիցք երկայնք. ռամկ. [illegible]:

Ձոյլ. ձուլոյ. ով. ոց. ովք. կմ՝ ի. իմ. ից. իւք: || է արմատ ձուլել բայի. և նշա. որ մերթ վարի իբրև զածական. և նշա- նակէ զձուլեցեալն, կմ՝ զձուլածոն. ռամ- կօրէն [illegible]. կմ՝ [illegible]: 3. Թագ. 7. 16: Իսկ մերթ վարի իբրև զգոյական. և նշա- նակէ զձուլածն. յի զձուլմամբ կերպարա- նեալն [illegible]. և այս եթէ իցէ [illegible] կամ երկա- թեղէն, կմ՝ արծաթեղէն. և կամ՝ [illegible] թեոյ՝ ասի ձոյլ արծաթոյ. կմ՝ [illegible] և կմ՝ ձոյլ երկաթոյ. և այլն: Յոբ. 40. 13: Երեմ. 10. 4: Մերթ և ա նշանակի ձուլման կմ՝ ձուլմամբ շինուածն: Եզեկ. 38. 26: 3. Թագ. 7. 24: Երբեմն և նշանակէ [illegible] 'ի [illegible] թենս, կամ կշռի [illegible] կազմեցելոյ 'ի [illegible] բանհալելոյ: Յեսու. 7. 21: ըստ այսմ է և Ծննդ. 24. 22. ուր ասի. զինդս ոսկիս՝ մի ըստ գահեկանի ձուլոյ. յի իւրաքանչ- չիւրքն էին ըստ ծանրութեան և կշռոյ [illegible] գահեկանի: Մերթ և նշանակէ [illegible] կմ՝ բովանդակ. և կամ միակտուր. յի այն որ ոչ է 'ի բազում մասանց. այլ ըստ [illegible] 'ի միոյ զանգուածոյ. և թէ [illegible] [illegible] է չինեցեալ, և թէ այլով [illegible] [illegible] և [illegible] Յոբ. 37. 17: Թագ. 8. 4: Զաքար. 4. 2: Իսկ երբեմն նշանակի զուտ, կամ անխառն. կամ [illegible] [illegible]: 3. Թագ. 6. 20: ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]:

Ձոր. ոյ. ով. ոց. ովք: || երկայնաձիգ [illegible] տեղի՝

տեղի՝ որոյ յերկուսին կողմանսն են լերինք. կմ՝ գոն բարձր գետինք. Է որ երկրեաւն գնան Ջուրք անձրևաց: Ղևտ. 23. 40: Եսայ. 40. 4: Յովհ. 18. 1: Իսկ երբեմն առեալ լինի փոխանակ հեղեղատի. ըստ Թուոց. 34. 5: և Յեսու 15. 4՝ յորս ասի՝ ձոր եգիպտացւոց. նոյնն Յեսուայ. 15. 47. և 3. Թագ. 8. 65. կոչի հեղեղատ եգիպտոսի. կմ՝ գետ եգիպտացւոց: Սոյնպէս Երեմ. 31. 40. և Յովհ. 18. 1. յորս ասի՝ ձոր կեդրոնի. նոյնն 2. Թագ. 15. 23. անուանի, հեղեղատ կեդրոնի:

Ձորագլուխ. գլխոյ. գլխով. կց. ըք: || գլուխ՝ ՚ի մէջ ձորոց. կմ՝ հովտաց:

Ձորականք: (նախադրութ. հոլովի.) || ձորականք. որ լեալ ՚ի ձորս. կմ՝ ընակչաց ձորոց. որ ասխսի է Ջրհորն յորդանանու հեղեղացն: Եսայ. 30. 28:

Ձորակից. ցի. իւ. կց. իւք: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Ձորակ. ի. աւ. աց. ըք: || փոքրիկ ձոր. կմ՝ ծործոր: Խորէն. ա. գլ. 11:

Ձորամէջ. ի. իւ. կց. իւք: || տեղի մէջ ձորոյ. և կամ ձորամիջում: Խորենաց. Գ. գլ. 15:

Ձորձ. ընձոյ. ով. ոց. ովք: || զգեստ. կամ հանդերձ. որով խնամն վերարկուն. պարեգօտն. բաճկոնն. շապիկն. և այլք նմանք: Ծնն. 24. 65: և 39. 12: Մատթ. 9. 16: Գործ. 7. 57:

Ձորձարք. ի. իւ. կց. իւք. կամ աց. ըք: || ընտրող ձորձոց. կմ՝ նա՛ որ ածէ ուրեք ըզ ձորձս, կամ զհանդերձս: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, յորում պատուարին. կամ եղանէ ձորձն. և ըստ այսմ ասիարն. կամ այծն, ընտրում ՚ի խուզեցելոց բրդոց նշ զգործին և կազմին ձորձք. ասեն ձորձարք: Առակ. 27. 26:

Ձորձապատ. ի. իւ. կց. իւք. կամ աց. ըք: || ձորձով. կմ՝ զգեստուք պատող: Իսկ մերթ նշանակէ ձորձով պատեցեալն:

Ձորձապատեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || ձորձով պատեցեալ. կմ՝ զգեստուք պարփակեցեալ և ծածկեցեալ: Առակ.

Ձորձիկ. ձկի. աւ. աց. ըք: || փոքրիկ ձորձ, զոր զգենուն մանկունք: Իսկ ըստ որում է փաղաքշական անուն, նշանակէ զո՛ և իցէ ձորձ, կամ աղքատիկ զգեստ: ըստ այսմ. Սոփ. 2. հատ. ա. Քս և ոչ զկարևոր ձորձիկն ունէր:

Ձորձիմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայնակրաւ.) || ձորձ լինել. կամ զգեստ լինել: Եսայ. 59. 6:

Ձորձորակ. ի. աւ. աց. ըք: || ծործորակ. կմ՝ փոքր ձոր. կմ՝ ո՛ և իցէ հովիտ. կամ ձոր, որ ՚ի մէջ լերանց: Իսկ 1. Մակ. 10. 82. ուր ասի՝ Ջգաղաղի կալաւ շնաւռն. և գայր ձորձորակէն ՚ի վերայ. է մեկնայ. որպէս և բառս այս եօթանասնից. և նշանակէ առել, ծածուկ ճանապարհ կալեալ, գայր անցանելով ընդ ծործորս, և ընդ ձորս ՚ի մէջ թշնամեաց:

Ձու. ձուոյ. ով. ոց. ովք: || կիթ հաւուց. կամ թռչնոց, զոր ածեն ընդ ժամանակս ժամանակս, և թխսեալ հանեն ՚ի նոցանէ ձագս: ռամկորէն հաւկիթ: 2. Օրին. 22. 6: Յոբ. 39. 14: Ղուկ. 11. 12: Սոյնպէս ձու կոչին և այնք, զորս տարածորեն օձքն, կմ՝ ձկունք, և այլք նմանք. յորոց յառաջ եկանեն ձագք իւրեանց: Եսայ. 59. 5:

Ձուածեղ. ի. իւ. կց. իւք. կամ աց. ըք: || է կերակուր ինչ ձուեղէն, եփեցեալ իւղով ՚ի տապակի. և ասացաւ ձուածեղ, իբր թէ զեղումն ձուոյ. քանզի ՚ի կոտրելն զնա՝ բեկանեն զձուս ՚ի յամանս ինչ՝ և ընդ հիւթն նորա հարեալ և յուզեալ զեղուն ՚ի տապակն, և եփեն. որ և ռամկօր. կոչի ճաշանդեղ:

Ձուլապղինձ. ի. իւ. կց. իւք: || ձուլելով պղնձեցեալ. կմ՝ ձևացուցեալ. կմ՝ կերպարանեալ. և կամ ձուլածու: և ըստ այսմ է ՚ի կանոնս կոչին. ուր ասի. Ձուլապղինձ ձուլիւք ընծայաբերեալ կոչէր. կամ ձուլածու պատկերս օձին. ՚ի նմանէ արկեալ զատանայ, կոչէր՝ և ապա տեր զժողովուրդն ՚ի պատուհասէն օձահարութեան, յոր անկեալ նախանձու գրէին:

Ձուլած. ի. իւ. կց. իւք: || մերթ նշանակէ զձուլեցեալ կերպարանսն, որ եթէ իցէ յոսկւոյ. կմ՝ յարծաթոյ՝ ասի ձուլած ոսկւոյ. կամ ձուլած արծաթոյ. և ըստ այսմ պատկերք գեց՝ որք ձուլմամբ են կազմեցեալք. ձուլածք կոչին: Դան. 11. 8: Մերթ ևս նշանակէ զձուլումն. կամ ըզ ձուլմամբ շինումն: ռամկորէն թափածոն: 2. Մնաց. 4. 3:

Ձուլածոյ. ոյի. իւ. կց. իւք: || ձուլեցեալ. կամ ձուլմամբ շինեցեալ. ռամկորէն թափածու. կամ փէօքմէ: Ելից. 34. 17: Ղևտ. 19. 4: 3. Թագ. 7. 23: Իսկ մերթ առեալ լինի առակ փոխանակ կռոց, զորս կազմեալ են ձուլելով: 2. Օրին. 9. 12: Եսայ. 42. 17: Ովսէ. 13. 2:

Ձուլածու. ուի. աւ. աց. կմ՝ իւ. օք: || նոյն է ը վերնոյն: Դատ. 18. 18: 2. Մնաց. 34. 3: 3. Եզր. 9. 18:

Ձուլարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի ձուլելոյ. կմ՝ անօթ՝ յոր արկանի հալեցեալ հրահալեալն. և ձուլի:

Ձուլեմ. եցի. եա՛ ձել: (ներգործ.) || հալելով զհրահալելիս, և հեղլով զնա ՚ի գաղափարն, կամ յայլ ձևաւոր անօթ, ձևացուցանել ՚ի նոցանէ զկազմածս ինչ. որ գոն զպատկեր կենդանեաց. կամ զսինս. կամ զկարասիս. և այլն: ռամկոր. թափել: Ելից. 26. 37: և 32. 4: 3. Թագ. 7. 15: 2. Մնաց. 4. 3: Իսկ մերթ նշանակէ առակ հալել՝ կամ հրով հեղեղել զհրահալելիս: 1. Մակ. 1. 24: Եզեկ. 22. 20. և 22: Մաղ. 3. 3: Մերթ ևս նշանակէ շինել. կամ կազմել զինչ ՚ի հրահալելեաց ո՛ և իցէ կերպիւ. և ըստ այսմ ասի՝ Եսայ. 2. 4: Ձուլեսցեն ըզ սուսերս իւրեանց ՚ի խոփս, և սուսերս ՚ի մանգաղս. կմ՝ զդաշտերսն, և զսաւսերսն

կազմեսցեն, կամ արարցեն խոփս. և մանգաղս: Իսկ 2. Մնաց. 34. 17. ուր ասի՝ ձուլել զարծաթն գտեալ 'ի տան տեառն, նըշանակէ՝ հալելով զհաւաքեալ արծաթոն, կազմել 'ի նոցանէ զդրամս արքունի կընքով, առ 'ի տալ գործաւորաց տաճարին: Մերթ ևս նշանակէ զհեղեղուկ, կամ զկակուղ իրս թանձրացուցանելով սառուցանել. կամ քարացուցանել: ըստ այնմ. Խորէն. բ. գլ. 36. ի գաւանահոս փչմանէ հիւսիսոյ պաղեցեալ, ձուլեալ վտակն: ըստ այսմ իմանի և այն, որ ասի 'ի Շարականոցի 'ի Փառատնից կանոնն. 'ի պատուական մարմնոցն 'ի գժըն ձուլըլ պատուական մարգակ օդոյն. այսինքն 'ի սառելն պատուական մարմնոց. և այլն: ըստ այսմ ևս ելանէ 'ի սըմանէ բառս միաձոյլ. զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում:

Ձուկն. ձկան. ամբ. անց. ամբք: || լողակք. կմ կենդանիք, որք 'ի ջուրս անանին, և կեան, որք ըստ մեծի մասին ունին զթեփ, և ըզթև. ուամկ. ձուկ: Ծնն. 1. 26: Յօհ. 21. 3: Դուռ ձեալ. բառս ձուկն է անուն միոյն յերկոտասան կենդանակերպից, յոր մտանէ արեգակն ըստ յատուկ ընթացիցն 'ի 21. փետրվարի, և տևէ անդ մինչև 'ի 21. մարտի.

Ձուլնձ. ձնձոյ. ով. ոց. ովք: || ձորձ. կամ զգեստ գործեցեալ 'ի մազից. և կմ մանր ինչ խարազնի, կամ մազեղէն զգեստու: 'ի Վարս հարց. ժզ: Եւ 'ի մանէ ծագի բառս ձնձի, որ մեկնեցաւ 'ի վերոյ:

ՁՐ

Ձրադիւր: || տես զՁիրադիւր:

Ձրեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ձրի տալ. կամ պարգևել. և կամ շնորհել. կմ ձօնել:

Ձրի: (մակբայ.) || առանց առնլոյ, կմ տալու զվարձ. կամ զգին. և կամ զփոխարէն ինչ. և ըստ այսմ ասի, ձրի ծառայել. կամ վաճառել. կամ ձրի առնուլ. կամ ձրի ուտել. և այլն: ռամկօրէն մուֆթ. կամ ճամպայ: Ծննդ. 29. 15: Եսայ. 52. 3: Յայտ. 21. 6: և 22. 17: Իսկ մերթ վարի իբրև գոյական. և նշանակէ զձրիականն. և ըստ այսմ ասի՝ ձրի տուրք, կմ պարգև. կամ ձրի ծառայութիւն. և այլն: Նարեկ. խԷ:

Ձրիցբաշխ: (նախդրիւ հոլովի.) || բաշխող ձրից և պարգևաց. կամ շնորհաբաշխ. և կմ պարգևատու:

ՁՕ

Ձօն. ի. իւ. ից. իւք: || է արմատ ձօնել բային. որով մերթ նշանակի ձօնեալ իրն. զի պարգևն. կամ ընծայն. և կամ նուէրն: Իսկ մերթ ձօնումն. զի ընծայումն. կամ մատուցումն. կմ նուիրումն. և կմ վերամբարձումն:

Ձօնաւէր. աւերի. աւ. աց. օք: || աւրող ձօնից. կամ պարգևաւէր. և կամ շնորհաւէր:

Ձօնարան. ի. աւ. աց. օք: || ընծայարան. կամ մատուցարան. և կամ տեղի, ուր ձօն կամ մատուցումն լինի իմն: Նարեկ. ղգ: նեալ և նուիրեալ լինի իմն:

Ձօնարկու. ուի. աւ. ուաց. ուօք: || արկանող, և շնորհօղ զձօնս, կամ ընծայաբերող. կմ պարգևաբաշխ: Եւ մերթ ձօնող և նուիրող զի և լցէ իր:

Ձօնեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ընծայել. կմ տալ. կմ պարգևել. կամ մատուցանել. կամ նուիրել, և կամ պատարագել ինչ: Նարեկ. Է: Խորէն. ա. գլուխ. 19: Աճգոբ:

Ձօնի. նւոյ. ւով. եաց. եօք: || պատկեր, կամ դրօշեալ, որ յանուն չաստուծոց, կամ կռոց ձօնեալ է, այսինքն նուիրեալ և յատկացուցեալ. որոց և յաճախ ձօնեալ լինէին խունկք. և այլք նմանք. Օրին. 16. 22: Իսկ մերթ նշանակէ զանձն զայն, որ ձօնեալ և նուիրեալ է զինքն չաստուծոյ. որոց վն իսկ կոչեցաւ ձօնի: 2. և ըստ այսմ ձօնի կոչեցեալ լինէին իմիք. և ըստ այսմ ձօնէին. զի գստերքն կռապաշտից, որք ձօնէին. զի նուիրէին զանձինս իւրեանց ափրոդիտեայ պիղծ չաստուածուհւոյն այսու գործով, զի զհետ գնալով պղծալից զեղխութեամբ, զի զհետ գնալով պղծալից զեղ- շամբ, զի զհետ գնալով պղծալից զեղխութեանց նր՝ յաճախ պոռնկեսցին, և զոր ինչ շահեսցին 'ի պղծութէ անտի՝ զաստուածորդն այնց նմա՝ որպէս զառաւել հաճոյական ընծայ՝ ձօնեսցեն. և յայս միտս ասի, 2. Օրէն. 23. 17. մի՛ լինիցի ձօնի 'ի դստերաց իսրայէլի, և մի նուիրեալ ոք յուստերաց իսրայէլի: Մերթ ևս՝ բառիս ձօնի՝ նը շանակի ընծայ. կամ նուէր. կմ ձիրք. և կամ պարգև:

Ձօնիչ: (նախդրիւ հոլովի.) || ձօնող. զի ընծայօղ, կամ մատուցանօղ. կամ նուիրօղ. և կամ պատարագօղ: Լամբրօն:

Ղ.

Ղ. Է տառ բաղաձայն, որ միշտ պահանջէ բաղակցիլ ընդ այլոց տառից, զի կարասցէ կատարելապէս հնչել. սակայն ոչ է յայնց բաղաձայնից, որք անձնեայն են անբարբառ և անձայն, վ՟ զի սա նաև միայնակ կարէ սկզբնաւորել զնուաղ և զանկատար ձայն ինչ ընդ փողս արտաբերողին. ուստի և անուանի՝ կիսաձայն տառ. Ք զկիսատ ձայն ունօղ. որպիսիք են և տառքս այսոքիկ. Զ. Ժ. Հ. Շ. Ռ. Ս ։ և այլն ։ Արդ՝ զտառս Ղ, յորջորջեմք՝ ղատ. որ միջասահման է ՚ի թաւութեան և ՚ի սոսկութեան. վ՟ զի ձայն իւր ոչէ թաւ իբրև զտառս զայսոսիկ. Թ. Չ. Ջ. Ց. Փ. Ք. և այլն ։ և ոչ սոսկ. Ք նոքա՝ նման սոցա. Զ. Ծ. Ն. Հ. Ր. և այլն. այլ յերկոսին ծայրսն զմէջն կալնու. ուստի և յորուճեստ ի առաջադրութեան ըստ հաւաքագրին կոչի միջակ, որպիսիք են և տառքս այսոքիկ. Բ. Գ. Դ. Ձ. Ժ. Ճ. և այլն ։ Դարձեալ՝ է սա մինն ՚ի տառիցն լծորդաւորաց. վ՟ զի ունի զլծակցութիւն ձայնի ընդ տառիս այսմիկ. Խ. ուստի և ընդ փողս մարդոյն արտաբերի՝ ուղ և խէն. և վ՟ այսր եւս բազում անգամ փոխադրի ընդ նմա. զի ասեմք. մժեխ, և մժեղ. վախճան, և վաղճան. սխալիլ, և սղալիլ. անսխալ, և անսղալ. սանդուխք, և սանդուղք. բախտ, և բաղդ. և այլք բազումք ։

Դարձեալ, իմիք կերպիւ ունի սա լծորդութիւն և ընդ տառիս այսմիկ՝ Լիւն. ուստի և երբեմն անուանի ղ՛լն. և վասն այսորիկ բազում անգամ փոխադրի ընդ նմա. զի ասեմք. լեղի, և ղեղի. լուղիլ, և ղուղիլ. լողել, և ղողել. լողակ, և ղողակ. լիւղանալ, և ղիւղանալ. և այլք բազումք ։ ըստ այսմ և յայլազգական բառս՝ գրեթէ միշտ փոխադրի ՚ի լիւն տառին. զի փոխանակ ասելոյ. լամպ. լևի. ելիա. կորմելոս. եղիակիմ. և այլն ։ ասեմք, ղամպ. ղևի. եղիա. կարմեղոս. և եղիակիմ ։ Բայց երբեմն յայսպիսի փոխադրութեանց զտառն լիւն արտաբերի. քանզի գրեմք, ամէղուխա. էղի էղի. ղեգէոն. ղաբիւրինթոս. և այլն ։ և արտաբերեմք, ամէլուխա. էլի էլի. լեգէոն, և լաբիւրինթոս ։ և ըստ ՚ի նշան այսմ սովորութեան, զզառն մակակերպիւ գրել. ուղ և եղաւ ՚ի վերոյ ։

Դարձեալ՝ դիրս այս է նաև մինն ՚ի տառիցն, որք կոչին նայք. զոր տեսցես ՚ի մեկնութեան նայ բառին ։

Դարձեալ, տառս այս, Ղ. է և նշան համարողական. վ՟ զի մինչ ունի ՚ի վերայ իւր զպատիւ այսպէս. Ղ̃. ցուցանէ զինսունն. որ բաղկանայ յիննեակ տասանց ։

Դարձեալ դիրս այս, Ղ, թէպէտ յաճախ գտանի ՚ի մէջ բառից. սակայն հազիւ երբէք սկզբնատառ լինի հայկական բառից. և վ՟ այսորիկ առաջատ է թուով իբրև ըղ տառս զայսոսիկ. բէ. և ռիւն ։

Ղ.Ա.

Ղաբանոս. ի. աւ. այ. օք ։ || է բառ այլազգական. որով նշանակի, խնկաստուն. կամ խնկաստանէր ։

Ղաբիւրինթոս ։ || տես զլաբիւրինթոս ։

Ղամբար. ի. աւ. կմ՛ ամբ. այ. օք ։ || է բառ այլազգական, որով նշանակի ջահ. կմ՛ մեծաբորբոք ճրագ, և կանթեղ. և կմ՛ ջահանման լապտեր. ռամկ. ֆաներ ։ Յօբ. 41. 10 ։ Եզեկ. 1. 13 ։ Յայտ. 4. 5 ։

Ղամբարագործ. ի. իւ. ից. իւք ։ || ղամբարանց գործարող. և կմ՛ լուսափայլ առնօղ ։ իսկ մերթ ղամբարօք զարդարեցեալ. կմ՛ մեծապայծառ լուսով պճնազարդեալ ։

Ղամբարազարդեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || ջահիւք. կմ՛ մեծամեծ ճրագօք զարդարել. կմ՛ լուսապայծառ առնել ։

Ղամբարակոյտ. կուտի. իւ. ից. իւք ։ || կոյտ ղամբարաց. Ք ջահից. կամ անդի, ուր կուտեալ և խմբեալ կան բազմունք ղամբարաց ։

Ղամբարանշոյլ. շողի. իւ. ից. իւք ։ || ունօղ զնշոյլս և զպայծառութիւնս ղամբարաց, կմ՛ ջահից. և կամ յոյժ պայծառափայլ ։ Նաբէլ. ղշ ։

Ղամբարապէս ։ (մակբայ որակական.) || իբրև զղամբար. կմ՛ նման ղամբարաց, և ջահից ։ ՚Ի ճառս հարց. ծ ։

Ղամբարափայլ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ղամբարապէս փայլօղ. կմ՛ նման ջահից լուսափայլեալ. և կմ՛ յոյժ պայծառ և գեղեցիկ ։ ըստ այնմ ։ ՚Ի Յ՟ ուղէն. Ղամբարափայլ՝ լինել տաճար, այս սաղմոսն խորանայոր ։

Ղամբարեմ. եցի. եա. ել. (Ներգործ.) || ջահաւորել. կմ՛ իբրև զղամբար լուսաւորել. կմ՛ պայծառացուցանել ։ իսկ մերթ բոցակիզել. կամ այրել նման ղամբարաց, և ջահից ։ Աշգար ։

Ղամպար. ի. աւ. այ. օք ։ || տես զղամբար ։ Նարէկ. լա. և ղզ ։

Ղանոն. կմ՛ ղանոնն. ի. աւ. այ. օք ։ || է մեծ նուագարան ինչ երկայնաձիգ եռանկիւնի, որ ՚ի ներքուստ ծոցաւոր կազմուածով ծածկի. իսկ ՚ի վերուստ նրբանիւթ և քերածոյ տախտակաւ՝ հարթաձև գըրուագի. յորոյ վ՟ ունի զաստիճանաւոր շարս աղեխարմար լարից. զորս երբեմն եր

բեմն թուլացուցանեն, կամ ամոքեն ; և առ քարեկարգ հնչման յարմարեն , 'ի ձեռն մանրիկ և գեղեցիկ ակաղցն․ զի չիւրիցն, որք մանր կարգաւ շարեալ կան 'ի միում կողմանն առ նմին : Զայս նուագարան 'ի պէսպէս հանդէս և խնջոյս հարկանեն մատամբք․ կամ չեցուցանելով զլարսն զանազան արուեստաւոր շարժմամբք, որովք արձակեալ ըզ ձայն ներդաշնակաւոր , բերկրեցուցանէ զունկնդիրս : 'Ի վերս հայց․ ժզ : և ԱՂգաբ:

Ղ Ե

Ղեակ․ ղեկի․ աւ․ աց․ օք : || նոյն է սա ընդ ղեկ բառին․ որ և բառս այս․ քեկ ըստ աշկ, և ըշկ․ բգեաշխ, և բգեշխ․ խարաեաշ, և խարաէշ են նոյն ... Կիւրղի պարապմանց :

Ղեկ․ ղեկի․ աւ․ աց․ օք : || Թի նաւուց, որով մերթ նշանակի երկայն և տափարակ կազմուածն այն՝ զոր ծղխնեօք հաստատեն 'ի խելս նաւին արտաքուստ, և նովաւ յոր կոյս և կամի ղեկավարն՝ դարձուցանէ ըզ նաւն : ռամկօրէն փրմէն : Նորէկ․ իէ : Իսկ մերթ նշանակի թին նաւուն, որով վարեն և ընթացուցանեն զնաւն : Եզեկ․ 27․ 6 : Նորէկ․ ԼԷ :

Ղեկավար․ ի․ աւ․ աց․ օք : || վարօղ․ կամ կառավարող ղղեկն նաւուն : ռամկ․ փէտմէնճի : Իսկ մերթ նմանութիւ առեալ նշանակէ զօ և իցէ կառավարիչ : Լամբրոն :

Ղեկավարեմ․ եցի․ եա․ ել : (Ներգործ․) || զղեկավարութիւն առնել, կամ ղեկիւ վարել և ուղղել զնաւն : Իսկ մերթ նմանութիւ առեալ նշանակէ զկառավարելն զօ և իցէ կառավարելիս :

Ղեկավարութիւն․ թեան : || վարելն զղեկ նաւուն : և մերթ կառավարութիւն :

Ղեկեմ․ եցի․ եա․ ել : (Ներգործ․) || ղեկավար առնել զնաւն, զի պատրաստելով զղեկն, հաստատել 'ի տեղւոջ իւրում․ և կամ ղեկավարել : 'Ի վերս հայց․ Ը :

Ղեղի․ ղեղւոյ․ եաւ․ կամ ղեղով․ եաց․ եօք : || լեղի, որ է դեղին մաղձն կենդանեաց : Մատթ․ 27․ 34 :

Ղենճակ : || տես 'ի ներքոյ զՂենջակն : Յն որդի :

Ղենջակ․ ի․ աւ․ աց․ օք : || սփածանելի, որ ածի ընդ մէջ 'ի ժամանակի սպասաւորութեան․ կամ 'ի լուացեալ լինելն 'ի բաղանիս․ Եւ կամ մեծ կտաւեղէն, որով սրբեն ըզ թացեալ մասն մարմնոյ․ ռամկ․ ֆէշքէմալ․ կամ ֆէշքիր : Յօհ․ 13․ 4 :

Ղեոնդեանք․ եանց․ եօք : || հետեւօղք ղեւոնդեայ․ և կամ նոքա, որք ընդ մէջ քահանայիցն Ղեւոնդի նահատակեցան :

Ղեւտիկոն․ ի․ իւ․ ից․ իւք : || ղեւտական․ անուն ամ, որ վերաբերի առ ղեւտացիսն․ որպիսի է գիրքն ղեւտացւոց : Կիւրղի Երուսաղէմի․ ժզ :

Ղ Է

Ղէգեոն : || տես զԼէգեոն : Մարկ․ 5․ 9 :

Ղ Ի

Ղիտր : || տես զԼիտր : Յօհ․ 12․ 3 :

Ղիւղանամ․ ացայ․ ացիր․ անալ : (Ընդ միջ․) || լիւղանալ․ որ լեզալ․ կամ լողալ․ Իսկ մերթ լուծացեալ լինել․ կամ լուծանալ․ և կամ մկրտիլ :

Ղ Ո

Ղորդութիւն․ թեան : || ուղղորդութիւն․ կամ ճշմարտութիւն․ կամ արդարութիւն․ բայց բառ մնացեալ յաշխարհաբառս լեզուիդ 'ի գործածի․ որ և յայտ է :

Ղուղակ : || տես զՂօղակ :

Ղուպարան․ ի․ աւ․ աց․ օք : || Լոգարան․ որ տեղի լոգանալոյ․ կամ լուացեալ լինելոյ․ որպիսիք են բաղանիք․ կամ աւազանք, և այլք նմանք : ռամկօրէն ըղնալու ... կամ եաղնի :

Ղուղիմ․ եցայ․ եա․ իլ : (Չէզոք․) || ... ղիլ․ կամ թաքչիլ․ և կամ ծածկիլ : Աշխա․ 1․ 5 : Իսկ մերթ նշանակէ լուալ․ կամ լուալ : Մերթ և լոգանալ․ կամ լուացեալ լինիլ․ կամ մկրտիլ :

Ղուրան․ ի․ աւ․ աց․ օք : || կուրան, որ է անուն գրոյ մահմետին, յորում պարունակին սահմանադրութիւնք օրինաց, և խրախ կամ կրօնից և պաշտամանց, զոր հաւաքեալ ընդ համախոհից իւրոց՝ առնլով և զմասն բանս 'ի հին կտակարանաց : Ըղոկուլէ :

Ղ Օ

Ղօղակ․ ի․ աւ․ աց․ օք : || Զրայլին կենդանի․ որ լողայ 'ի ծովու․ կամ 'ի գետս․ և կամ 'ի լիճս․ որպիսիք են ձկունք․ և այլք նմանք : Լամբրոն :

Ղօղանջանք․ աց․ օք : (անեզական․) || տես զՂօղանջիւն : Յն որդի :

Ղօղանջեմ․ եցի․ եա․ ել : (չէզոք․) || հնչել, և կամ ձայն հանել պղնձեղէն անօթոց, և այլոց նմանեաց, յորժամ հարկանեն զնոսա գործեօք․ և կամ ընդ միմեանս բախխեն․ որպէս հնդիւնի ծնծղայից : Ա․ Կորնթ․ 13․ 1 : Եւ յայտմանէ առեալ, երբեմն նշանակէ՝ բարբանջել․ կամ ընդ ունայն շատախօսել․ կամ չարաչար բարբառել : Սաղմ․ 58․ 8 : Ոսկէ․ 1․ հատ․ Բ : Մերթ և զօղանջել առ՝ ընդվզել, կամ անկարգաբար աղաղակել ըն երգողաց :

Ղօղանջիւն : (Նախադրիւ հոլովի․) || զօղանջմունք․ այսինքն անուշան բարբառ․ կամ ... հնչիւն ելեալ 'ի հարկանմանէ պղնձեղէն անօթոց, և այլոց նմանեաց : Եւ յայտմանէ առեալ՝ երբեմն նշանակէ զընդ... նոյն ձայնս, և զանկարգ աղաղակս եր-

գոց. և կամ երգողաց: Մերթ ևս նշանակէ զբարբանջմունս. կմ զունայն շատախօսութիւն. և կամ զչարաչար բարբառումն: Յո՛ ործէ:

Ղօղանջումն. ջման. մամբ. մանց. մամբք: || Նոյն է ընդ վերնոյն: 'Ի Ճառս Նարեկ. Ե:

Ղօղեմ. եցի. եա. ել: (չէզոքական.) || տե՛ս զՂօղիլ: Յեսայ. 8. 9: Յոբ. 34. 21: և 37. 8:

Ղօղեցուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցողակ.) || Թագուցանել. կամ գաղել. կմ ծածկել. և կամ անյայտ առնել: Յոբ. 24. 4: Իսկ մերթ ըղղացուցանել. կամ տալ ումեք նաւել:

Ղօղիմ. եցայ. եա. իլ: (ձայնակրական.) || Թագչիլ. կամ գաղիլ. կամ ծածկիլ. կամ ամփոփիլ. և կամ անյայտ լինիլ: 2. Թագ. 4. 6: Յոբ. 7. 2: Առակ. 27. 12: ըստ այսմ ևս իմանի, Իմաստ. 17. 3. ուր ասի. զի ղօղեալ համարէին ընդ գաղանեօք մեղաց. ՚ի ղօղիլ. կամ ծածկիլ համարէին: Մերթ ևս նշանակէ ըղղալ. կամ ընդ ջուրս գնալ. և կամ նաւել. ըստ այնմ. Ղեկավար Ճարտար, ղօղեալս ամբացն. այսինքն զըղղացօղս. կմ զնաւօղս ընդ ծով կենցաղոյս՝ ամբացն. այս է, ապահով արա 'ի վտանգից: ըստ այսմ է և Յոբ. 11. 12. ուր ասի. Բայց մարդ 'ի խօսիլ ղօղեսցի բանիւք. այսինքն ըղղայ բանիւք. որով նշանակի ջանալն անցանել նաւաստութեամբ բանից և մարդկային ձեռնարկութեանց իբրև Թևօք, ընդ անչափ ծով մեծային գաղտնի դատաստանաց, և խոր հրգոց, առ 'ի հասանել յեզր կատարեալ Ճանաչման. բայց է 'ի զուր. վասն զի նը կատամամբ մեծայնոյ մարդն է նման ցռոյ անապատականի. որպէս յարէ զկնի: ըստ այսմ ևս ելանեն 'ի սմանէ բառքս այսոքիկ. ղօղակ, և նաւաղօղակ:

Ճ

Ճ. է մինն 'ի բաղաձայն տառից. որ միայնակ ոչ կարէ զձայն ելուզանել. այլ պահանջէ յօդիլ ընդ այլոց տառից. և ապա հնչիլ. որպէս Ճահ. Ճան. Ճաշ. և այլն: Բայց 'ի մէջ բաղաձայնից՝ կոչի սա ըստ ոմանց կրկնակ. որպէս և տառքս այսոքիկ. լ. ծ. ջ. ց. և այլն: Արդ՝ զտառս զայս՝ Ճ, անուանեմք Ճէ. որ արտաբերի 'ի մէջ ատամանց բացմամբ շրթանց, և շարժմամբ լեզուին: Իսկ յառոգանական արուեստի ըստ հագագին է միջակ. վն զի ոչ ելուզանէ զհնչումն Թաւ իբրև զսաստ. Թ. խ. չ. ց. փ. և այլն: և ոչ զձայն լերկ. ՚ի նուրբ՝ նման տառիցս այսոցիկ. զ. ծ. կ. մ. տ. և այլն. այլ միջասահման է 'ի Թաւութե և 'ի նրբութե: որ պիսիք են և տառքս այսոքիկ. բ. գ. ժ. ձ. ղ. և այլն:

Դարձեալ տառս այս՝ կոչի ևս լծորդ. վն զի ունի զլծորդութիւն. ՚ի զլծակցութիւն ձայնի ընդ տառիս այսմիկ. ջ. վն որոյ և բազում անգամ փոխադրի ընդ նմա. զի ասեմք. Ճանճիւն, և Ճանջիւն. կնճիռ, և կնջիռ. բռինճ, և բրինջ. հանդիՃել, և հանդիջել. գէՃ, և գէջ. գիՃութիւն, և գիջութիւն. կինճ, և կինջ. կնճանալ, և կնջանալ. կընՃիթ, և կնջիթ. քունՃ, և քունջ. և այլք բազումք: Դարձեալ՝ է սա Թուական նշան իբրև զայլս տառս հայկականս. վն զի մինչ 'ի գործ ածի պատուագրով. այսպէս. Ճ. նշանակէ զհարիւրն. որ է Թիւ կատարեալ:

ՃԱ.

Ճագար. ի. աՃ. աց. օք: || է փոքրիկ կենդանի ինչ կարՃոտն, անզօր, և երկչոտ. ունի զնմանութիւն նապաստակի, և ոզնւոյ. բայց ոչ է փշոտ. որոնճայ իբրև զխոզ, այլ ոչ է Թաթահերձ. ուստի արգելեալ լինէին հրէայքն ուտել զնա. բնակի 'ի ծերպս վիմաց և քարածայրից. շրջի երամովին. գտանի յաՃախ 'ի պաղեստին, և 'ի մերձակայ գաւառս նորա: Ղևտ. 11. 6: 2. Օրէն. 14. 7: Առակ. 30. 26: Նշանակի ևս սովաՃ բազմահօտ կենդանի ինչ աղուէսանման, որ ռամկօրէն կոչի՝ չախալ:

Ճախարակ. ի. աւ. աց. օք: || է գործի ինչ՝ զոր աղեղնաձև գործեօքտեղ պատեցուցանեն. և այնու բոլորակաձև քերեն և կո

կէն. կամ ծոցաւորեն ; և կամ գեղեցկապր- ւեստ առնեն զփայտեղէնս, կամ զկաղա- պարս 'ի հրահանգելեաց : ըստ այսմ ճախա- րակ կոչին և այլք անուանք գործեաց՝ զորս պատեյուցանելով 'ի գործածեն. ռամկ. չըխրըխ. կամ չարխ :

Ճախարակաձև. ի. իւ. ից. իւք : || Ունօղ ձև, կամ զնմանութիւն ճախարակի : Իսկ մրթ նշանակէ զձևացեալն. կամ զկերպա- ւորեալն ճախարակաւ. և կամ զբոլորակա ձևն : ռամկօր. չարխէ, կամ չըխրըխէ եւած : Աճգմբ :

Ճախարակերպ. էի. իւ. ից. իւք : || Ճախա- րակաւ կոկեցեալ, և յօրինեցեալ. կամ 'ի ճախարակէ ելեալ, թէ փայտեղէն իցէ, թէ ոսկեղէն, և թէ արծաթեղէն : թէ բոլորակ իցէ, և թէ այլով ձևով : ռամ- կօր. չըխրըխէ եւած : Ելից. 25. 18. և 31. և 36: 3. Թագ. 7. 31: Երգ. 5. 14: և 7. 2: Մերթ ևս նմանութիւն առեալ նշանակէ զվայելչա- բանն. կամ զգեղեցկաշարադրն. և կամ զբա- նաւոր ճոխեալն որպէս ճախարակ, կամ զոր դուք : Կոչէ. 'ի նախերգանսն :

Ճախարակեմ. եցի. եա. եալ : (Ներգործ.) || Ճախարակաւ քերել, և կոկել. կամ յարդա- րել և յօրինել : ռամկօր. չըխրըխէ հանել : Մերթ ևս նշանակէ պատեցուցանել. կամ շրջանակաւ թաւալեցուցանել. կամ դար- ձուցանել. ռամկօր. դըրտըրցնել: Իսկ մերթ նմանութիւն առեալ, նշանակէ՝ գեղեցկա- զարդ առնել. կամ վայելչացուցանել. և կամ պաճուճել զբանս. կամ զխօսս. և կամ զայլ ինչ իր : Կոչէ. 'ի պարագանս :

Ճախիճ : || տես զՃահիճ :

Ճախին : (Նախդրիւ հոլովի.) || աղտիւր. կամ տեղի. ուր են ճահիճք ջրոց. կամ ուր հաւաքեալ կանխեալ, և աղտեղի ջուրք. որք երբեմն ցամաքին յամարան, և ըղ- ձարշ հոտ բուրեն : և ըստ այսմ առի. Ճա- խին տեղիք. կամ 'ի ճախինս ընկնել : ռամկ. ճըմճըմ :

Ճախճախուտ : (Նախդրիւ հոլովի.) || Եղա- նէ սա կրկնեցմամբ 'ի ճախին բառէն երբև զյաճախականին. և նշնէ զաղտաղտուկն. կամ զճախինս. մի զտեղին, ուր գրեթէ միշտ ժողովեալ կան՝ ապականեալ, և աղտեղի ջուրք, կամ խոնաւութիւնք, որք զվայրն տղ- մուտ և անքնակ առնեն : և ըստ այսմ առի, Ճախճախուտ տեղի : ռամկ. ճըմճըմ : Աճգմբ :

Ճախին. ճախին. ամբ. անց. ամբք. կամ ճա- խին. ից. իւք : || Ճախինն տեղի. կամ ջրոտ, և տղմային վայր : Իսկ ըստ այսմ առի՝ հանդ- չել 'ի մարգս ճախինն : ռամկ. ճըմճըմ :

Ճախր. ճախեր. երր. երց. երբք. կամ ճախ- րի. րւ. րց. օք : || Է արմատ ճախրել բային. որով նշանակի ճախրանքն : Իսկ մերթ է բայի շարակցի այսպէս. ճախր առնուլ. և նշանակէ շրջանակաւ դառնալ. կամ պատուտիլ. և կամ շրջիլ : ռամկօրէն պըփիլ : Խորէն. գ. գլ. 9: Մերթ ևս նշանակէ ճախ- րել. կամ սաւառնիչ լինելով շրջանս առ- նուլ. և ըստ այսմ ձիավարժքն յործամ ընդ երեսս լայնածաւալ դաշտին սըրն- թաց արշաւմամբ ճեմեն, առին՝ ճախր ա- ռեալ ճեմել :

Ճախրանք. անաց. օք : (անեզական.) || Ճախ- րումն. որ շրջումն. կամ պտտումն. և կամ շրջանակաւ դարձումն : Նարէկ. ղզ: Իսկ մերթ օդապարիկ լինելն. կամ վերա- թեւումն :

Ճախրեմ. եցի. եցին. կամ եցան. եա. եալ : (չէզոք.) || Ճախր առնուլ. կամ օդապարիկ լինել. կամ թռչել. կամ ընդ օդս ընծալով լինել. և կամ պտոյտս առնելով թռչել: Եւ գնալ. այս առի զթռչնոց : Ողբ. 4. 19: Թագաւ. 3. 17: Կիւրղի Եղէգ. լ. Իսկ մերթ նմանու թիւ առեալ առի և ս զձիոց՝ որք ընծայից խմնջմամբ սրընթաց արշաւեն, և իբր թէ ընդ օդս թռչին : Իմաստ. 19. 9: Մերթ ևս նշանակի սուլաւ 'ի վեր գլխոյն պտուտկին ազաւնւոյն 'ի յօդս. կամ մարգոյն 'ի վեր եր կրի : ռամկ. ճախրլայ դառնալ :

Ճախրիւն : (Նախդրիւ հոլովի.) || տես ըզ Ճախրանք :

Ճակածան. ի. աւ. աց. օք : || պտտնիկ, որ մոլեղէ 'ի սէր պղծագործութե. կամ սատանի վավաշոտ. կամ դարշելի բղջախոհ, որ մտա ծեալ է զանձն իւր յանառակ ցանկութիւ : Իսկ մերթ նշանակէ զվավաշոտական. կամ զպղջախոհական. և կամ զպղծասէր- կանն. և ըստ այսմ առի. հրապոյրս կրել 'ի կանոնն ճակածան աղտեղի գործոց :

Ճակածանութիւն. թեան : || դժնդակ վար- շոտութիւն. կամ բղջախոհութիւն. կամ զաղտ- գործութիւն. և կամ հեշտասիրութիւն :

Ճակատ. ու. կամ ոյ. ու. ույ. ուք. կամ աց. օք : || վերին մասն գլխոյ մարդոյ, որ ունի սահման յաջմէ, և յահեկէ զծամս հերացն. և 'ի վերուստ զայտուածս հերացն. իսկ 'ի ներքուստ զյօնսն. յորում 'ի պա- տին. կամ 'ի խոժոռելն ուռուցք ծնանին. կնճիռք. և 'ի յուրախանալն լուծանին : Ելից. 28. 38: 1. Թագ. 17. 49: Իսկ ըստ այսմ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս. ըզ ճակատ հարեալ. և նշանակէ՝ ողբալով կոծիլ : 1. Մակ. 5. 14: և Աճգմբ : Մերթ ևս նմանութիւն առեալ նշանակէ զառաջս. կամ զառաջին կողմն ; և իցէ երաց : Ելից. 28. 25: Իսկ մերթ նշանակէ զբանակս. կամ զզօրս ճակատեալս. կամ կազմեալս և պատ- րաստեալս 'ի պատերազմ : ռամկ. Ելից. 2. Մակ. 15. 20. և 28: 1. Մակ. 7. 42: 2. Մա. Թագ. 31. 14. և 21 : Մերթ ևս նշանակէ զճակա տամարտն. և ըստ այսմ երբեմն է բայի շարակցի այսպէս. ճակատ տուեալ. կամ ճակատ տալ ընդ ումեք. և նշանակէ, դէմ ընդդէմ կանգնելով պատերազմիլ : Խորէն. բ. գլ. 69: Գ. գլ. 7. և 10:

Ճակատագիր. գրի. իւ. կամ աւ. ագ. աւ || զբանս զայս 'ի գործածեին 'ի հնումն հե թանոսք. որով իմացեալ լինէր յաւիտե նական և անփոփոխելի սահմանադրութ. կամ

կամ կարգաւոր մամ իրաց, կամ գործոց, որք հանդիպին յաշխարհի․ թէ բնականք ի_ցեն, և թէ անձնիշխանականք։ Եւ զայս՝ ասէին, ոչ գիրք, և ոչ այլ ինչ զօրութիւն կարէ անօրինել․ կամ աւլայլել։ Նոքաք խոս_տովան լինէին, թէ որ ինչ հանդիպի՝ 'ի հարկէ հանդիպի։ Զայս սահմանադրու_թի ունէնք առասպելաբանէին ապաւո_րեալ գոլ 'ի յաստեղս ։ Եւ ոմանք, թէ քանդակեալ կան անքննելապար 'ի ճակա_տակս պղնձիս ։ Իսկ այլք ոմանք, թէ գրոշ_մեալ կան 'ի ճակատս իւրաքանչիւրոց մարդ_կանց ․ մանաւանդ այն, որ վերաբերի առ գործս մարդոյ ․ և յայս միտս կոչեցաւ 'ի մեզ ճակատագիր ․ որ ստուգաբանի՝ 'ի վ(եր)այ ճակատու գրեալ գիր ։ Արդ՝ այս ամ է սուտ, և հեթանոսական առասպելք ։ Վ(ասն)զի ոչ գոյ այսպիսի ճակատագիր ․ այլ փո_խանակ սորա է նախախնամութիւն, և նա_խակարգութիւն այ, որով կառավարէ ած զհամայնս ըստ բնութե, և ըստ որպիսու_թե նց ։ Սակայն միշտ անփոփոխ պահէ զը հարկաւորութիւնն 'ի հարկաւորս ․ զներ_ընդունականութիւն 'ի ներընդունականս ․ և զանձնիշխանութիւն 'ի յանձնիշխանս ․ վ(ասն)զի որոյ զորինչ գործեն մարդիկ՝ ըստ որում մարդ, է միշտ անձնիշխանական, և 'ի յան_ձնիշխանութէ յառաջացեալ ․ և ոչ յիմեքէ բռնութէ ․ կամ 'ի հարկադրող պատ_ճառէ ։

Ճակատագրեմ․ եցի․ եա՛․ել ։ (Ներգործ․) ‖ Սահմանել, կամ կարգել զըք ճակատա_գրիւ առ իմն․ որով ըստ հեթանոսաց հար_կաւորապէս հասանի այնմ, առ որ կար_գի ։ Եւ ըստ այսմ յիմարութե բարբառն էր զինքենէ ամբարիշտն յուլիանոս 'ի հը_րովարտակս իւր ասելով․ ինքնակալն յու_լիանոս՝ արամազդայ որդի՝ յանմահութի ճակատագրեալ ։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 15 ։

Ճակատագրութիւն․ թեան ։ ‖ Տես զՃակա_տագիրն ։

Ճակատամարտ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ Մարտ․ կամ պատերազմ, որ լինի 'ի ճակատու․ կամ դէմ առ դէմ կանգնելով թշնամեաց ։ 1․ Մակ․ 10․ 50։ Սաղմ․ 26․ 3։ և 143․ 1 ։ Իսկ մերթ նշանակէ զմարտնչօղն․ կամ զպատե_րազմօղն ճակատական մարտիւ ։ Մերթ և ս նշանակէ զմարտուցեալսն յառմեքէ ճա_կատական մարտամամբ։ Եւ ըստ այսմ ասի զմարդոյ․ ճակատամարտ լինել 'ի պիղծ գի_նաց ։ 'ի Ճառս հարց․ Ժ․Ը։ Իսկ մինչ ասի․ ճա_կատամարտ պատերազմ․ նշանակէ ճակա_տամարտականսն ։

Ճակատամարտիկ ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ Նա՛ որ քաջութե մտի 'ի ճակատ պատերազմի․ կամ որ 'ի վը(ր)այ թշնամեաց յարձակեալ մտա_նէ 'ի խռովս նց առ 'ի պատերազմել ։

Ճակատամարտող ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ Նոյն է ընդ վերինս ։

Ճակատիմ․ եցայ․ եայց․ իլ ։ (Ձայնակր․) ‖ Ճակատ կազմելով գալ, և կանգնիլ յան_դիման թշնամեաց առ 'ի պատերազմել․ կամ կազմ և պատրաստ լինիլ առ ճակատական մարտս․ և կամ ելանել 'ի վ(եր)այ թշնամեաց առ 'ի դիմի հարկանել ճակատիւ։ Ելից․ 17․ 10։ Թագաւ․ 31․ 3։ 1․ Մակ․ 3․ 17։ և 4․ 21։ 2․ Մակ․ 12․ 34։

Jud. IX. 44.

Ճակատունակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ Ունօղ զճա_կատ․ կամ ճակատաւոր ։

Ճակնդեղ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ կամ աց․ օք ։ ‖ Է բանջար ինչ լայնատերև․ որոյ են եր_կու տեսակք․ մինն ունի զարմատ չնչին․ և անպիտան․ բայց արձակէ զմեծամեծ․ և զզարարար տերևս հաստաբունս, և բազ_կակերպս, որոյ աղացաւ և կոչի բաղուկ․ զոր խարշեալ, և համեմիւք յօրինեալ ու_տեն ։ Իսկ միւս տեսակն ունի զփոքր և զկարճ տերևս․ սակայն ունի զարմատ գը_գակաձև նման շաղգամի, գունով կարմիր՝ կամ դեղնագոյն․ զոր խարշեալ․ կամ խոր_ովեալ ուտեն․ որ և յանուն բուսոյն կոչի ճակնդեղ։ ռամկօրէն բազուկ փոք․ կամ կարմիր բանճար ։ Եսայ․ 51․ 20։ 'ի ճառս հարց․ Ե։

Ճահ ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ Պատշաճ․ կամ պատականն․ կամ արժան ։ Եւ ըստ այսմ ասի․ տալ առաւել քան զճահն։ Եւ մերթ ճա_հաւոր․ կամ պատականաւոր․ և կամ վայելչա_կան ։ Եւ ըստ այսմ ասի 'ի Նարեկ․ 'ի Գովել[illegible] խօսին․ որ երգ պատականագիր 'ի ճահ գո_վեստից ։ Իսկ երբեմն նշանակէ՝ պատշա_ճաւորութի․ կամ արժանաւորութե․ և կամ յարմարութի ։ ըստ այնմ Լամբրոն․ տեսեալ զայնքան ճահ, և զպատշաճաւո_րութե ։ Երբեմն ևս բառս այս 'ի գործ ածի նախդրիւ այսպէս․ 'ի ճահ․ և յայն ժամ մերթ վարի իբրև գոյնուն․ և նշանա_կէ՝ պատշաճ․ կամ արժան․ ըստ այնմ Թովմ․ 1․ Կարգ․ ի Թ․ և ըՍ․ 'ի ճահ է տալ զշնորհս․ կամ տալ զայս ։ Եւ մերթ պատշաճաւոր․ կամ պատականաւոր․ և ըստ այսմ ասի 'ի Խո_րէն․ Բ․ գլ․ 81․ վ(ասն)զի որոյ մեր՝ է ժամանակ 'ի ճահ․ ձեր է միշտ պատշաճաւոր ժամանակ ։ Այնպէս է և այն, որ ասի 'ի Նարեկ․ ղՁ․ 'ի լեզուաց ոմանց ճարտարաց 'ի ճահ ճշմարտու_թեց ։ Իսկ երբեմն վարի իբրև զմակբայ այսպէս․ 'ի ճահ ճեմել․ 'ի ճահ փոխադրել․ 'ի ճահ գիպեցուցանել․ և այլն․ և նը_շանակէ պատշաճապէս․ կամ վայելչաբար․ և կամ յաջողապէս ։ Նարեկ․ ծԱ․ և ղՉ ։ Խո_րէն․ Բ․ գլ․ 82։ Իսկ մինչ ասի՝ 'ի ճահ պատա_հիլ․ կամ 'ի ճահ գալ ումեք․ նշանակէ՝ 'ի դէպ գալ․ կամ յարմարիլ․ կամ պատշաճիլ ։ ասացեալ ասացաւն գալ ։ Խորէն․ Ա․ գլ․ 2։ և յող_խորհրդածն ։ Մերթ ևս բառս ճահ, վարի իբրև զնախադրութի․ և նշանակէ՝ դէպ․ կամ դէպ 'ի․ ըստ այնմ Խորէնացի․ գլ․ 82․ Եւ կոյս վ(ասն) մգէ յեռատուս կողմանն ճահ․ այ, դէպ յեւսին կողմանն․ և կամ դէպ 'ի յետսին կողմն ։

Ճահագիր․ գրի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ Պատշաճա_պէս․ կամ վայելչաբար գրօղ զիմեքէ․ և կամ որ զճահաւոր, և զարժանաւոր իրաց ճա_ռն՝ գրելով զնոցանէ բարբառոք պատմէ ։ Եւ մերթ պատշաճապէս․ կամ վայելչա_բար գրեցեալ ։

[illegible]

[illegible] ։

Ծամածռութիւն. ի. ու. ոց. ոք։ || [illegible] ։

Ծամածռականութիւն։ (Նախադրիւ Հայ[illegible].) || [illegible] ։

Ծամածռել. եցի. եա. ել։ (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) || [illegible] ։

Ծամբար. ի. կմ ու. ու. ոց. ոք։ || [illegible] ։ [illegible] 13. 23։ և 14. 4։ և 2. [illegible] 23. 14։

Ծամ[illegible]. ի. ու. ոց. ոք։ || [illegible] ։

Ծամ[illegible]. ի. ու. ոց. ոք։ || [illegible] ։

Ծան[illegible]. ի. ու. ոց. ոք։ || [illegible] ։

Ծայ. ի. իւ. ից. իւք։ || [illegible] ։ [illegible] 2. [illegible] 14. 15. [illegible]

[illegible] ։

Ծայթել. ի. ու. ոց. ոք։ || [illegible] ։

Ծայթեալ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || [illegible] 3. 5։ [illegible] 89.

Ծայթեցուցանել. ցուցի. ցո. ել։ ([illegible]) || [illegible] ։

Ծայթումն. [illegible] ։

Ծայրատել. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || [illegible] ։

Ծայրատեցուցանել. ցուցի. եցո. ել։ ([illegible]) || [illegible] ։

Ծայրատիլ. եցայ. եայ. իլ։ ([illegible]) || [illegible] ։

Ծան. ի. իւ. ից. իւք։ || [illegible] ։

Ծանաչական. ի. ու. ոց. ոք։ || [illegible] ։ [illegible] 2. [illegible] ։

Ծանաչել. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || [illegible] ։ Տօբ. 5. 8. [illegible]

Digitized by Google

1. 48: և 10. 4. և 14: Մերթ ևս մասք ըմբռնել զմիտ. կմ հասու լինել. և կմ իմանալ:
Առակ. Ե. 2: Իմաստ. 8. 8:

Ճանաչումն. չման. մանմբ. մանց. ամբ. քբ: || Ծանօթութիւն. կմ գիտութիւն զիրէ իմիքէ. կմ տեղեկութիւն:

Ճանապարհ. ի. աւ. աց. օք: || Ուղի. կմ պողոտայ. և կմ տեղի. ընդ որ լինի անցանել, և գնալ ուրեք: ռամկօրէն ճամբայ:
Մատթ. 21. 8: Իսկ մերթ նմանութբ առ. Սաղմ. 21. 8: նշանակէ զգնացս. կմ զվարս. և կմ եւս նշանակէ զգործս: Ծնն. 6. 12: Գործ. 2. 19: Առակ. 1. 31: Եւ մինչ ասի Ճանապարհ աւրբումնի. Ճանապարհ խմանի, հասարակական, և յայտնի ճանապարհն, ընդ որ ամենեքեան անցանեն:
Թուոց. 20. 17:

Ճանապարհագնաց: (Նախդրիւ հոլովի.) || Գնացօղ ընդ ճանապարհ. կմ ճանապարհորդ. և կամ անցանօղ ընդ տեղի ինչ:
Մծբն. ժթ:

Ճանապարհակից. կցի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || Ընկեր ճանապարհի. կմ գնացօղ ընդ ումեք 'ի նոյն ճանապարհ: Իսկ մերթ առ ի զանգուածոյ յօրրուամ բազում ճանապարհ գնացին ընդ միմեանս. և կմ նշանակէ ըղ կիցս. կմ զեղս ճանապարհաց: Առակ:

Ճանապարհակցիմ. եցայ. եսցի. իլ: (ձայնակրաւ.) || Ճանապարհակից լինիլ. կամ ուղեկցել. և կմ գնալ ընդ ումեք ը նոյն շաւիղ. կմ ճանապարհ: Խորէն. Գ. գլ. 15:
Ոսկէ. 1. հատ. Ժէ:

Ճանապարհակցութիւն. թեան: || Կցորդութիւն. կմ ընկերակցութիւն ճանապարհի. և կմ ուղեկցութիւն: Լամբրոն:

Ճանապարհայն: (մակբայ տեղական.) || Առ մերթ նշանակէ 'ի ճանապարհին. կմ առ ճանապարհաւն: 1. Թագ. 17. 52: Մարկ. 9. 32: Ղուկ. 24. 32: Եւ մերթ ը ճանապարհն:
Թուոց. 21. 22:

Ճանապարհացոյց. ցուցի. իւ. ից. իւք: || Ցուցանօղ ճանապարհի. կմ նա որ առաջնորդէ ումեք, թէ ընդ որ պարտ է գնալ. և կմ որով կերպիւ պարտ է վարիլ. կմ գոր ծել զիմն: Կիւրղէ Եղէմ. Ե:

Ճանապարհորդ. ի. աւ. աց. օք: || Ուղևոր. կմ գնացօղ ընդ ճանապարհ. և կմ անցաւոր ճանապարհի: Ծնն. 37. 25: Առակ. 6. 11:

Ճանապարհորդակից. կցի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || Ուղեկից. կմ 'ի միասին ընդ այլում գնացօղ 'ի ճանապարհ. կմ ընկեր ճանապարհի:

Ճանապարհորդեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || Ճանապարհ առնել. կմ 'ի ճանապարհ ելանել. կմ յուղի անկանելով գնալ ուրեք:
Իմաստ. 14. 1: և Ղուկ. 10. 33:

Ճանապարհորդութիւն. թեան: || Ուղևորութիւն. կմ գնալ ընդ ճանապարհ. և կմ ճանապարհորդ գոլն: Նարեկ. ղթ:

Ճանապարհութիւն. թեան: || Ուղևորութիւն. կմ գնացք ճանապարհի. և կամ երթալն ուրեք վՇ ուսման. կմ այլոյ վախճանի: Խորէն. Գ. գլ. 62. 'ի Խորագիրն:

Ճանկ. ոյ. իւ. ոց. կմ ոյ. օք: || Թաթ ևս ռաց հանդերձ մագլամբք թեքեցելովք: Եւ մերթ ճիրանք թռչնոց. կմ գազանաց հանդերձ թաթիւքն ասին ճանկ: 'ի Վարդանայ. իշ: Մերթ ևս երկաթեղէն գործիքն որք այսու կերպիւ շինեցելոց են առ 'ի չարչարել զպատարագս խզզելով զմարմինս նց, ճանկք կոչին:

Ճանճ. կամ Ճանճ. ի. իւ. ից. իւք: || Փոքրիկ և սևաւ կենդանի ինչ թռչօղ, և խայ ռեկ, որք 'ի զօրանալ ջերմութեան արեգակին գոյանան. և 'ի տիրել ցրտութեան սատակին: որ և ռամկ. ասի ճանճ. Իսր. 10. 1:

Ճանճիկ. ճկի. ան. աց. օք: || Փոքրիկ ճանճ. կմ նա իցէ ազգ ճանճոց: Իսկ մերթ նշա նակէ սոսկ կոչուք ինչ, զոր պաշտէին ակկարոնացիքն, զի պաշտպանեսցէ զնո 'ի խայթուածոց գժնդակ ճանճից. որք յոր կիրն նց յոյժ յաճախէին. և զնոսա սա տիկ տառապեցուցանէին: Եւ 'ի նշան այ նորիկ կերպարանեալ էին զնա 'ի ձև ճան ճի. վն որոյ կոչիւր ճանճիկ աստ: 4. Թագ. 1. 2. և 3. և 6:

Ճանճիւն. կմ Ճանճիւն. ճւան. ամբ. անց. ամբք: || Ճանճ. կմ ճանճիկ. որք ճանճ և բզզան: Իսկ Եսայ. 7. 18. նմանութբ ա ռեալ զնի փոխանակ եգիպտացւոց. և յայս վն լրբութեան. և յաճախութեան, և յանդուգն գրոհից, որովք երբեմն զճանճս առ նոյգս յարձակէին 'ի վն հրէաստանեայ:

Ճաշ. ոյ. կմ ու. ով. ուց. ուք. կմ օք: || Առաւօտեան ճաշելի 'ի հասարակ ուտելի. կմ կերակուր, զոր 'ի կէս աւուր ճաշակեն: առնելով, ուստի ընթրիք հաց. կմ ընթրիք: Հռովմ. 2. 14: Եսթեր. 7. 7: Գործ. 13. 13:

Ճաշաժամ. ու. ու. ուց. օք: || Ժամ ճաշու. կամ ժամանակ ճաշելոյ. յորում ճաշ զկէս աւուր կերակուրն: 2. Թագ. 24. 15:

Ճաշակ. ի. աւ. աց. օք: || Համ ուտելեաց և ըմպելեաց, զոր զգամք 'ի ճաշակելն զնա:
Իմաստ. 16. 3. և 20: Մերթ ևս նշանակէ ըղ ճաշակելն իւր. կմ զճաշակումն: Նաքիւ ճաշակեցուցանել. և Շնորհալին: Իսկ մերթ զճաշակելն նշանակէ ըղ կմ զկերակուրն: Երբեմն ևս նշանակէ զոր առ փորձ կերակրոց, և ըմպելեաց, զոր 'ի նոյնն: նովմք՝ սակաւ ինչ ճաշակելով 'ի նոյն առնել ռամկ. համտեսութիւն: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զփորձն. կմ զփորձառութիւն ևս լիցէ իրաց, և ըստ այսմ առ Մակ. 13. 18. Ասյաւիսի ճաշակի քաղցրութեան առնոյր խելք. յ զփորձ քաղցրութեան: ըստ այսմ ևս իմանի Եբր. 6. 5. Եւ զգեղեցիկ բանն այլ ճաշակեցին. յ զփորձ առին զբանն յ. Մերթ ևս բառ իմս ճաշակ, իմանի ըստ ճաշակն, կմ ըմբռնականն. և առաջնորդ ճաշակելն, կմ այլ զի նովաւ ճաշակել լինի. Եւ մերթ նմանութբ ռամկ. փաշոզ: Եզեկ. 25. 29: և 37. 16: Թուոց. 4. 7: Երեմ. 52. 19: Իսկ մերթ նշանակի առնօթ ինչ հեղանիւթ իրաց. որ առնի յոյ, և այլոց նմանեաց, որ թանի քեան իւրու զհեղուցանեն և զեղեն

Հեղուկ

հեղուկ նիւթս։ Ղևտ. 14. 10։ և 12. և 15. և 21. և 24. Իսկ Զաքար. 4. 12. նշանակէ ըղ ծորցաւոր, և զփողրակս կաղմածս ձանգոյն թասից, զորս 'ի վ[եր]այ իւրեանց բառնային ձիթաքարերանքն. զի եղեգնաձև սանդուղքն աշտանակին, որք ազեղնակերպ եղեալ 'ի յատակէ գնտոյն՝ աւանաւքն 'ի նըմանէ զձէթն ծծելով, և արկանէին 'ի ճաշակս, զի 'ի թասիկսն, յորս էին լուցեալ ճրագքն։ Եւ ըստ այսմ՝ ասի անդ. ճրագարաներանացն ոսկեաց արկանելեաց, և 'ի վ[եր]այ հանելեաց զճաշակսն ոսկիս. զի ճրագարանացն ոսկեաց արկանողաց, այս է՝ ընդ իւրեանս բերելով հոսողաց զձէթն 'ի ճաշակսն. և 'ի վ[եր]այ հանելեաց. զի և 'ի վ[եր]այ իւրեանց կալնողաց զնոյն ճաշակսն, որք են ոսկեղէն թասիկքն։

Ճաշակակից. կցի. աւ. աց. օք։ ‖ ընկերութեք 'ի ճաշակման կերակրոյ. և կամ 'ի միասին ուտող։ Ոսկէ. 2. հապ. ժգ։

Ճաշակելի. լոյ. եաւ. եաց. եօք։ ‖ այն՝ որ կարէ ճաշակեալ լինել. կամ հանդերձեալ է ճաշակել։

Ճաշակելիք. եաց. եօք։ (անեզական.) ‖ ճաշակողական զօրութիւն. և կազմուած նո. զի բերանն, և քիմքն, որք են ընդունօղք համոց։ Եբր. 5. 14։ Բայց Եզեկ. 4. 19. ուր ասի՝ ճաշակելիք սրտի իմոյ. խնամին զգայացողական կազմուածքն սրտի. կամ ներքին մասունքն փորոտեաց։

Ճաշակեմ. եցի. եալ. ել։ (ներգործ.) ‖ սակաւ ինչ ուտելով. կամ ըմպելով 'ի կերակրոյ կամ յըմպելւոյ իմեքէ առնուլ զճաշակ, կամ զփորձ նր։ ռամկ. համփէօել. կամ համ փէօնել։ Մատթ. 27. 34։ Յօհան. 2. 9։ Մերթ ևս առնուլ լինի փոխանակ ճաշելոյ, որ է ուտել զկեսաւուր կերակուրն։ Ծննդ. 43. 25։ Իսկ մերթ բացարձակաբար նշանակէ ուտել, կամ ըմպել որով և իցէ կերպիւ. և կամ յարուել և իցէ ժամու։ Յօհան. 3. 7։ Ղուկ. 14. 24։ Գործ. 10. 10։ Մերթ ևս ըստ նմանութեան առեալ, նշանակէ փորձել կամ զփորձ առնուլ զի՛ և իցէ իրաց։ Սաղմ. 33. 9։ Առակ. 31. 18։ Իսկ մինչ ասի. զմահ ճաշակել, նշանակէ մահանալ. կամ մեռանել։ Մարկ. 16. 28։ Յօհ. 8. 52։ Եբր. 2. 9։

Ճաշակեցուցանեմ. ցուցի. եցի. ել։ (անցողակ.) ‖ տալ ումեք ճաշակել զկերակուր. կամ զըմպելի ինչ. և կամ առնել, զի կերիցէ ոք զուտելի ինչ. կամ արբցէ զըմպելի ինչ։ 1. Թագ. 6. 34։

Ճաշատուն. տան. տամբ. տանց. տամբք։ ‖ տեղի, ուր լինի ուտել զճաշն. զի զկեսաւուր կերակուրն. և կամ ատրպատական։ 'ի վարս հարց. իդ։

Ճաշեմ. եցի. եալ. ել։ (ներգործ.) ‖ ուտել զճաշ. զի զկեսաւուր կերակուրն. կամ ըղ ուղղորդն։ 1. Թագ. 14. 25։ 3. Թագ. 13. 7։ Յօհ. 21. 12։ Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ ճաշակելոյ, կամ ուտելոյ զի՛ և իցէ ուտելի. կամ կերակուր։ 'ի վարս հարց. Ե։

Ճաշկերոյթ. ութի. թէ. թից. թիւք։ ‖ կերուածս ճաշոյ. կամ կեսաւուր կերակուր. և կամ խըրախճան։ 4. Թագ. 9. 47։

Ճաշուժամ. ու. աւ. ուց. աւք։ ‖ մերթ նըշանակէ զճաշու ժամն։ Դանիէ. 13. 13։ Իսկ մերթ զժամերգութիւն, որ մերձ ճաշուն ասացեալ լինի։

Ճապաղ. ոյ. կամ ի. աւ. աց. օք. կամ ից. իւք։ ‖ ճապաղեալ. զի տարածեալ. կամ սփռեալ. կամ ցրուեալ. կամ ցնդեալ։ Մծբն. ժա։ Իսկ մերթ նշանակէ զճապաղօղն. զի զտարածօղն, կամ զցրուօղն. և այլն։ Եւ ըստ այսմ ասի. այր ճապաղ ընչից. կամ դրամոց։ Իսկ մերթ 'ի յոգնականնոյն նշանակէ զճապաղումն. և ըստ այսմ ասի. ճապաղք արեանց. կամ դրամոց. և այլն։

Ճապաղեմ. եցի. եալ. ել։ (ներգործ.) ‖ տարածել. կամ սփռել. կամ ցրուել. և ըստ այսմ ասի. ճապաղել զգանձերկանս. և այլն։ Խորէն. Բ. գլ. 47։ Մերթ ևս նշանակէ պատուաստել... կամ զբաղեցուցանել. և կամ պարապեցուցանել։ Իսկ մերթ թաթաւել. կամ թաւալել. և կամ շաղախել. և ըստ այսմ ասի, արեամբ ճապաղել։ Լամբրոն։

Ճապաղիմ. եցայ. եալ. իլ։ (ձայնակր.) ‖ տարածիլ. կամ սփռիլ. և կամ ցրուիլ. և ըստ այսմ ասի. ճապաղեցին թոյնք ընդ երակս. կամ երակքն ընդ մարմին մարդոյ. և այլն։ Մերթ ևս նշանակէ պատապիլ. կամ զբաղնուլ. և կամ պարապիլ, և ձեռնամուխ լինել 'ի գործ ինչ։ Եւ ըստ այսմ ասի 'ի գիրս Խորէն. Գ. գլ. 9։ Ոչ ետուն ժամանել ճապաղիլ 'ի նետաձգութիւն։

Ճապաղիք. եաց. եօք։ (անեզ.) ‖ ճապաղումն. կամ տարածումն. կամ սփռումն. և կամ ցրուումն։ Իսկ մերթ պատապումն. կամ զբաղումն. և կամ հոգունակ պարապումն։ Մերթ ևս նշանակէ զհեղումն. կամ զյորդութիւն. և կամ զյաճախութիւն. և ըստ այսմ ասի. Եւ եղեն արեանց ճապաղիք. և կամ հանել, կամ հեղուլ զարեանս ճապաղիս. այն հանդերձ 'ի մեծամեծ պատերազմունս. կամ կոտորածս, յորս խաղան գետք արեանց։ Աղթամ.

Ճապաղումն. զման. մամբ. մանց. մամբք։ ‖ տարածումն. կամ սփռումն. կամ ցրումն. կամ ցնդումն. և կամ պատապումն։ Եւ ըստ այսմ ասի. ճապաղումն զգայարանաց։ Լամբրոն։

Ճապուկ. պկի. աւ. աց. օք։ ‖ նուրբ. կամ բարակ. կամ փափուկ. կամ դիւրաբեկելի։ Եւ ըստ այսմ ասի. 'ի ճօճել ճապուկ նիզակաց. և կամ փառօք ճապուկք և շարժողականք. և այլն։ Դաւրէժ. կիթ.

Ճառ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ պատմութիւն. կամ մերապատմութիւն իրաց անցելոց։ Խորէն. Ա. գլ. 2։ Ոսկէ. 1. հապ. Գ։ Մերթ ևս նշանակէ բան. կամ ասացուածք. կամ զրոյց. կամ խօսք. և կամ վարդապետութիւն։ Առակ. 1. 6։ և 19. 27։ 1. Կոր. 1. 18։ Եւ մերթ բարբառ. կամ ձայն. և կամ կոչումն. Թ այսմ. Կիւրղէ Երեմ. Է. Զի հայր ասուն ճառիցն իւրոյք ոչ իմանալ զորդին. զի ձայնիւ

և կոշմամբ խորով. զի առնչականաց յառաւել է զմիմեանս յայտնել. կմ ցուցանել: Իսկ մերթ նշանակէ զզօրութիւն. կմ զզօրաւորութիւն: Նորէն. 'ի գոլ. սոսոփ: Մերթ ևս նշանակէ զզլուխս զօրաց. կմ զզօրս. և կմ զընձեռուածս, որք են երկոր տասացուածք զօրաւորք 'ի զօրս, և պարփակեալք 'ի հատուածաւոր զլուխս: 2. Մնաց. 35. 25: Եբր. 10. 7: Որինէ. 1. Կոփ. ա. և է: Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ նախերգանաց. կմ յառաջաբանութեն, որք լինին 'ի սկզբան մատենին. Եւ բառս այսմ առ. 2. Մակ. 2. 33. [illegible]

[illegible]

Ծառայասպանեմ. [illegible]

Ծառայութ. [illegible]

Ծառայութիւն. [illegible]

[illegible]

Ծառայեմ. [illegible]

Ծառայակից. [illegible]

Ծառայակցեմ. [illegible]

[illegible]

Ծառեմ. [illegible]

Ծառ. [illegible]

Ծարաւ. [illegible]

Եւ այսու կերպիւ շարունակաբար ուսաւով յաւելուլ խաղալն, և զօրանալն հրոյ, կմ՝ քաղցկեղի, և այլոց նմանեաց. ասի՝ ճարակ գտանել. կմ՝ ճարակ առնուլ: 2. Տիմ. 2. 17: Իսկ մերթ ճարակ կոչի մասն մարմնոյ, որ ի քաղցկեղէ. կմ՝ յայլոց հարուածոց ճարակեցեալ է, այս կերեալ, և ապականեալ. և ըստ այսմ ասի. բժշկել զճարակ վիրաց: Լամբրոն: Մերթ և առ բառ իւս ճարակ՝ նշանակէ ճարն. կմ՝ հնարն. և կմ՝ զճար, և զհնար առնօղն: Նարէկ. իէ. և 'Իւրայրն Եկեղեցւոյ:

Ճարակաշատ: (Նախդիրբիւ հոլովի.) || Առաւելեալ ճարակօք. յր խոտովք. կմ՝ դալարեօք. և կմ՝ կերակրօք, զորս ճարակեն անասունք. և ուտեն մարդիկ:

Ճարակաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զճարակ. կմ՝ ճարակօղ. կմ՝ ճարակելով շրջօղ. կմ՝ ուտօղ զկերակուր ինչ: Խորէն. Գ. ղբ. 59:

Ճարակեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || արածեալ լինելով. կմ՝ շրջելով ուտել զխոտ, կմ՝ զդալարիս. որ ասի զխոտաւէտս անասնոց: Եսայ. 11. 6. և 7: Յոբ. 3. 7: Եւ մերթ զհաւուց, և զթռչնոց, յորժամ կերեալ ուտեն զսերմանեալսն: Խորէն. յաշխարհագր: Մերթ և նշանակէ հովուել. կմ՝ արածել. և կմ՝ արածելով դարմանել, կամ սնուցանել. ոնց առնեն հովիւքն խաշանց. կմ՝ անդէոց: Եւ յայսմանէ առեալ յորժամ առաջնորդքն անաւսր արարեալ զժողովուրդն, զինքեանս դարմանեն խնդրելով զհեշտութիւն. և զփառս անձանց իւրեանց՝ ասին զանձինս ճարակել: Յեզեկ. 34. 12: Իսկ մերթ նշանակէ, կերակուր առնելով ինքեան զինչ՝ մաշել. կմ՝ ծախել. կմ՝ ապականել. ոնց հուրն զփայտ. կմ՝ քաղցկեղն զմարմին. ախտքն զմարդն: Ոսկէ. 2. հռով. ԺԹ: Այնպէս յորժամ ոք կոտորելով զմարդիկ՝ որոյ ճարակ առնէ զնոսա, ասի զնոսա սրով ճարակել: Լամբրոն: Երբեմն և նշանակէ ճար առնել ինչ. կմ՝ հնարել զբժշկութիւն. կմ՝ բուժել. և ըստ այսմ ասի 'ի Նարէկ. հա. 'ի ճարակել խոցուածոյս անզգէն վիրաւորիս: ըստ այսմ է և 'ի Թ:

Ճարակիմ. եցայ. եցաւ. իլ: (Հաշնակր.) || Խոտ ուտելով շրջիլ. կմ՝ արածիլ. կմ՝ յարօտս սնանիլ. և այս ասի զխաշանց, և զայլոց նմանեաց: Եսայ. 11. 6: Եւ մերթ նմանութիւն զմարդկանց. որք յախտապատ շրջելով վարեն զկեանս: Եզեկ. 14. 33: Մերթ և նշանակէ ուտել կերակուրն. կմ՝ ուտելով կերակրիլ որպէս ինչ կենդանեաց: ռամկօրէն. Խորէն. յաշխարհագրութէ: Իսկ մերթ ճարակ գտանելով արածիլ. կմ՝ ափռիլ. կմ՝ զօրանալ. կմ՝ սաստկանալ. ոնց հուրն 'ի յայրեկիլի նիւթս: Եսայ. 9. 18: քաղցկեղն 'ի մարմինն. ախտքն, կմ՝ չար սովորութիւն 'ի մարդն: Լամբրոն: հաշակն երկու դարձոյ. կմ՝ վարդապետութիւն ինչ 'ի ժողովուրդն: և այլն: Գործ. 4. 17:

Ճարակումն. կման. ման. մանց. մամբք: || Շրջելով կերակուր խոտոյ: Իսկ մերթ արածումն. կմ՝ սնանումն 'ի յարօտս: Մերթ և նշանակէ ուտելով. կմ՝ լափելով ծախելն. կմ՝ մաշանելն. և կամ ապականելն զինչ: և ըստ այսմ բաղաղակելով ապականելն հրոյ զինչ՝ ճարակումն կոչի: Լամբրոն: Երբեմն և նշանակէ՝ ճարակ գտանելով վիրաց. կմ՝ ախտից. և նմանեաց արածիլն. կմ՝ սաստկանալն:

Ճարակող. ողի. իւ. աց. օք: || Շրջելով ուտօղ զխոտ. կմ՝ զդալարիս. և կմ՝ խոտաճարակ. և ըստ այսմ խաշինք. կմ՝ անասունքն ճարակող կոչին: Ոսկէ. 1. հռով. Է: Իսկ զայլ նշանակութիւնս տես 'ի ճարակել բայն:

Ճարհաւագործութիւն. թեան: || տես զՃահագործութիւն:

Ճարճատեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || Զորս կերա. կամ զչոր փայտս. կմ՝ զխառնեցեալ մորթս, և զայլս նմանս կոտրատելով. կմ՝ պատառատելով ճայթեցուցանել. և կամ ճայթեցուցմամբ կոտրատել. և այլն, զոր լիապէս տեսցես 'ի ներքոյ:

Ճարճատիմ. եցայ. եա. իլ: (Հաշնակր.) || բռնութեամբ կոտրատելով, կմ՝ պատառատելով, և կմ՝ հերձատելով առեալ ճայթել. կմ՝ ճայթմամբ կոտրատիլ. կմ՝ պատառատիլ. և այլն. ոնց հանդիպի ոսկերաց. կամ չոր փայտից. յորժամ բռնաբար խորտակին. կմ՝ կոտորին: Եւ կմ՝ խառնեցեալ մորթոց, յորժամ սկսանին 'ի տեղիս տեղիս բռնութեամբ հերձանիլ: ռամկ. ճաթռտիլ. կմ՝ պատռիլ: Եւ մերթ նմանութեամբ առեալ նշանակէ՝ կոտորակմամբ. կմ՝ պատառմամբ մաշչել. կմ՝ կրճտել զատամունս 'ի վերայ ուրուք. ոնց առնեն մաքեդնեալ զորքն 'ի վերայ թշնամեաց. յորժամ անկանին 'ի ձեռս նց:

Ճարճատումն. տման. ման. մանց. մամբք: || կոտորատմամբ, կմ՝ պատառատմամբ. և կմ՝ հերձատմամբ յառաջ ճայթումն. և կմ՝ ճայթմամբ կոտրատումն. կամ պատառատումն. և այլն. զոր լիապէս տեսցես 'ի բային սորա ճարճատիլ:

Ճարմանգ. ի. աւ. աց. օք: կմ՝ իւ. ից: || Օղաձև ունելն անօթոց, ուստի կախեալ և բարձեալ լինին: ռամկ. ղուլբ: Եւ մերթ նշանակէ զկոթն. կմ՝ զմբռնելոյն որ և իցէ գործեաց, ուստի կալեալ 'ի գործածեն: ռամկօրէն՝ կոթ: Բայց յատկապէս նշանակէ զկապն. զորս կապեալ յառաջինքն. կմ՝ 'ի վերեղէն նիւթոյ, և կմ՝ 'ի կտաւեղինաց՝ այն զոն 'ի վ՜ր տարանջատա իրաց, առ'ի նոքօք շաղկապել զնոսա ընդ միմեանս: Եւ ըստ այսմ էին ճարմանդքն, զորս արար մովսէս 'ի կաղուտակէ. և հաստատեալ զնոսա յեզերս փեղկից խորանին, ընդդէմ 'ի ծայրս նց ասլոս, կամ ապընձի օղս, 'ի ձեռն որոց ճարմանդքն, և 'ի ձեռն ճարմանդացս փեղկքն ը միմեանս կցեալ, և ամրեալ միաւորէին: Ելից. 26. 4. և 5. և 10. և 11: և 36. 11. և 13: ըստ այսմ և օղակք. կմ՝ կոճակք. և այլք նմանք, որովք բազմամասանեայ իրք ընդ միմեանս կցին, ճարմանդք կոչին:

Ճարպ. ոյ. ով. ոց. ովք: || Եղ, կմ՝ գիրութ

մսոյ՝ կամ փորոտեաց կենդանեացն. ոպ թա-
ղանթոյ քայլոգին, որ թանձրացեալ կայ
'ի վր նց. ռամկ. եղ մսի. կամ ճարպ. և կամ
ճրագու: Ելից. 29. 13. և 22: Ղեւտ. 7. 23. և 30:

Ճարպալիր. լրի. իւ. եց. իւք: || Լի ճարպով.
ուստի մինչ ասի ճարպալիր մագաղաթ.
իմանի՝ ոչ բարւոք քերեալն՝ յորում տակա-
ւին եղ գոյ:

Ճարպապատարար: (Նախդրիւ հոլովի.) || պա-
տարուածեալ ճարպով. կամ որ ունի զպա-
տարուս ճարպոյ: Մծբն. ժթ:

Ճարպիկ. պկի. աւ. աց. օք: || արագ հնա-
րօղ զրուցօղ. կամ ճարտարաբան. կամ որ
ունի զպատրաստ, և զճարտար լեզու: Մերթ
և նշանակէ նա՝ որ յաջողակ և արագ է
'ի գործս:

Ճարպովին: (Մակբայ որակական.) || հանդերձ
ճարպովն. կամ 'ի միասին ընդ ճարպոյն:
Ելից. 29. 13. և 22:

Ճարտանակ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ ճար-
տարութիւն. կամ ճարտարական. կամ արուես-
տակէր. և կամ արուեստաւոր:

Ճարտասան. ի. աւ. աց. օք: || հռետոր. դ
գիտօղ արհեստի ճարտասանութեան. և կամ
նա. որ գեղեցկայարմար, և վայելուչ ո-
ճով, և պատշաճաւոր խօսի. կամ ճոռոմա-
ձայնք, և կամ ճարտարաբան. և ասացեալ ճար-
տասան. իբր թէ ճարտարասան. դ ճար-
տարութեամբ արտասանօղ զբանս. որ է յա-
տուկ հռետորաց: Նարեկ. ծզ: Խորեն. գ.
գլ. 53:

Ճարտասանական. ի. աւ. աց. օք: || հռետո-
րական. դ այն ամէն որ պատկանի ճարտա-
սանին. կամ ճարտասանութեան. կամ ճո-
ռոմական. կամ ճախարաբանական: 'Ի վերա-
հայոց. ժզ:

Ճարտասանութիւն. թեան: || է արհեստ ինչ
աղատական, որ ուսուցանէ մարդոյ գե-
ղեցկայարմար, և զարդապաճոյճ ոճով
խօսիլ. կամ արտաբերել. և կամ յօրինել
զբանս:

Ճարտավար. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || է գոր-
ծիք ինչ երկաթեայ. որոյ ստորին կողմն
է երկճղի. և ծայրք ճղացն կից իրերաց.
յորոց միջոցին արկեալ զմելանն՝ քարշեմք
զգիծ ըստ ուղղութեան քանոնին, որ առ-
նմանաւ եդեալ լինի: Եւ ըստ այսմ ասա-
ցաւ ճարտավար, իբր թէ ճարտարավար.
դ ճարտար, և ուղիղ վարօղ զգիծս ՚ի երեսս
թղթոյ: ռամկ. ծիրկէր:

Ճարտար. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || սաս-
տիկ հմուտ. կամ խելամուտ յարուեստի
իմիք. կամ յոյժ տեղեակ, և վարժ 'ի գոր-
ծել. կամ 'ի կազմել զինչ. և ըստ այսմ ասի.
ճարտար բժիշկ. ճարտար դպիր. կամ ճար-
տար թագիչ. և այլն: ռամկ. խիստ վարպետ:
Սաղմ. 57. 6: Եսայ. 8. 1: Մերթ և վարի սա
իբրև զգոյական. և նշանակէ զքաջահմուտ
արուեստաւորն, կամ արուեստաւորն:
Իմաստ. 14. 18: Եսայ. 19. 10: Գործ. 19. 24: Իսկ
մերթ նշանակէ զքաջ իմաստասէրն, կամ
հռետորն. կամ բանաստեղծն: Գործ. 17. 28:

Խորէն. գ. գլ. 53: Յոհէ. 1. հրտ. ա: Երբեմն
և վարի սա իբրև զմակբայ, և նշանակէ
յոյժ բարւոք. կամ յոյժ քաջ: ըստ այսմ
Յոհէ. 2. հրտ. Ե. Ածննդեան իսկ ճարտար
գիտակին:

Ճարտարաբան. ի. իւ. եց. իւք: || Ճարտա-
րապէս խօսօղ զբանն. կամ պերճախօս.
կամ ճոռոմաբան. կամ առատաբան. և կամ ճար-
պիկ: 1. Թագ. 16. 18: Գործ. 18. 24:

Ճարտարաբանութիւն. թեան: || Ճարտարու-
թիւն բանից. կամ ճարտարախօսութիւն. կամ
պերճաբանութիւն. և կամ գեղեցկախօսութիւն:

Ճարտարագործ. ի. աւ. աց. օք: || Ճարտար
'ի գործելն. կամ ճարտարութեամբ և քաջ ար-
ուեստիւ կազմօղ զինչ: Աճգոփ.: Իսկ մերթ
նշանակէ գործեցեալն 'ի ճարտարաց. և
կամ կազմեցեալն մեծաւ ճարտարութեամբ,
կամ արուեստիւ: Նարեկ. ղզ: և Աճգոփ:

Ճարտարագիտ. գիտի. աւ. աց. օք: || ճար-
տարութեամբ գիտօղ. կամ յոյժ բարւոք, և ըղ
գուշութեամբ հայեցօղ. կամ նկատօղ. որպէս
ակնեն զգաստ և զգոյշ գիտողն: Մծբն. ժթ:

Ճարտարախոյզ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ճար-
տար խուզօղ. դ նա, որ յոյժ բարւոք ո-
րոնէ, կամ քննէ զինչ:

Ճարտարախօս. ի. աւ. աց. օք: || ճարտարա-
պէս խօսօղ. կամ ճարտասան. կամ ճարտարա-
բան. կամ գեղեցկախօս: Գործ. 24. 1: Իսկ
մերթ առեալ լինի փոխանակ լեզուան-
ւոյ. կամ շատախօսի: ըստ այսմ Մծբն.
ժթ: Ասէ ճարտարախօս արգասաւոր
ոչ կարէ:

Ճարտարախօսութիւն. թեան: || տես զՃար-
տարաբանութիւն:

Ճարտարահմուտ: (Նախդրիւ հոլովի.) ||
սաստիկ ճարտար և հմուտ. կամ որ ունի
զքաջ տեղեկութիւն իրիք արուեստի. կամ
մակացութեան, և այլոց նմանեաց:

Ճարտարաձիգ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ճար-
տարութեամբ ձգօղ. դ նա՝ որ յոյժ հմտու-
թեամբ կամ արուեստիւ ձգէ. կամ տարածէ զինչ:
Եւ կամ ճարտարապէս ձգեցեալ. դ որ-
ձակեցեալ. կամ պարզեցեալ. և այլն:
Նարեկ. ղզ:

Ճարտարամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || հանճա-
րեղ, և զօրաւոր մտօք. կամ սրամիտ. կամ
յոյժ խելամուտ, և հնարագէտ:

Ճարտարամտանամ. ացայ. ցիր. նալ: (Չէզոք.)
|| ճարտար լինել. կամ զճարտարութիւն ս-
տանալ:

Ճարտարանկար. (Նախդրիւ հոլովի.) || ճար-
տար նկարօղ. դ նա, որ յոյժ հմտաբար
և մեծաւ արուեստիւ նկարէ զինչ: Իսկ
մերթ նկարեցեալն ճարտարութեամբ. դ քաջ
արուեստիւ:

Ճարտարապետ. ի. իւ. կամ աւ. աց. օք: ||
պետ ճարտարաց, որով մերթ նշանակի
գլուխն հիւսանց, կամ որմնադրաց, որ հրա-
մայէ ... զձեւն շինուածոյ
... և զճարտարապետ-
եալ շինողաց ... այսմ շինել. և զճարտարապետ-
ութեան ... 2. Մակ. 2. 30:
Իսկ մերթ նշա-
Եսայ. 3. 3: 1. Կորն. 3. 10: Իսկ մերթ նշա-

նակէ

նակի ի և լոյս գլխաւոր, կամ երևելի արուեստ ագէտն. կամ արհեստից գործօղն: և ըստ այսմ առի՝ ճարտարապետ քարանց. կամ պղնձոյ. և այլն: 2. Թագ. 5. 11: 3. Թագ. 7. 14: Իմաստ. 14. 2: ըստ այսմ և մծ՝ ըստ որում իբրև գլխաւոր արուեստաւորաց՝ արար իմաստութիւն բոլոր զամ արարածս, կոչի ճարտարապետ նր: Իմաստ. 7. 21: և 13. 1: Եբր. 11. 10: Մերթ ևս նշանակին այնոքիկ, և գլուխք հաւատոյ. կամ իմաստասիրաց. և այլոց ուսմանց: Ոսկէ. 'ի նախերգ: Իսկ մերթ գնի առակ փոխաբանակ բառեկցա այսոցիկ, ճարտար. կամ քաղաքագէտ. և կամ գլխաւոր. և ըստ այսմ առի. ճարտարապետ դարբին. ճարտարապետ բժիշկ. ճարտարապետ դերձակ. և այլն: Ծննդ. 4. 22: և Շնորհ. հալին:

Ճարտարապետեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) || զճարտարապետութիւն առնել. կամ արհեստագործել. կամ ճարտարութեամբ, և հանճարեղ արուեստիւ շինել, կամ կազմել զինչ: Ելից. 31. 4: և 35. 32: և 38. 23:

Ճարտարապետութիւն. թեան: || ճարտարապետական արհեստ. կամ ճարտարութիւն. և կամ արուեստաւորութիւն: Ելից. 35. 32:

Ճարտարասան. ի. աւ. աց. օք: || ճարտարութեամբ արտասանօղ իմիք. կամ ճարտարախօս. և կամ ճոռոմաբան: Եւ 'ի սմանէ համառօտելով ելանէ բառս ճարտասան:

Ճարտարավար: (Նախադրիւ հոլովի.) || ճարտարութեամբ վարօղ. որով մերթ նշանակի նա, որ մեծաւ հմտութեամբ յառաջ ընթացուցանէ, կամ կառավարէ զինչ: Եւ ըստ այսմ առի, ճարտարավար նաւավար: Իսկ մերթ նշանակի նա՝ որ ճարտարապէս հերկէ զերկիր:

Ճարտարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) || ճարտարութեամբ. կամ քաջահմուտ արուեստիւ հնարել, կամ նիւթել. և կամ կազմել զինչ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ ճարտարութեամբ, կամ արուեստաբանութեամբ վարել. և կամ իմաստութեամբ խօսամանկել. կամ ճարտարասանութեամբ ձեռնարկել, կամ քննել, և խուզել: Ժողով. 7. 17:

Ճարտարմտութիւն. թեան: || ճարտարութիւն մտաց. կամ խորագիտութիւն. կամ արուեստագիտութիւն. կամ հնարագիտութիւն փիլիսոփայական. և կամ իմաստակութիւն: Կողոս. 2. 8:

Ճարտարութիւն. թեան: || արուեստաւորութիւն. կամ քաջ հմտութիւն յիմիք արհեստի. և կամ արուեստ: ռամկ. հնարագիտութիւն: Ելից. 28. 11: և 35. 35: Իմաստ. 13. 11: և 14. 4: Մերթ ևս նշանակէ վարդապետութիւն, կամ ընտրողագիտութիւն. կամ ուշիմութիւն. և կամ զգօնութիւն: 1. Կորնթ. 1. 17: և 2. 13:

ՃԳ

Ճգանք. անաց. օք: (անեզական.) || տե՛ս զճգունս:

Ճգնադրեայ. դեցի. իւ. լոյ. իւք: || զճգնութեան դրեցող, որով իմանի յանձն առօղն ճգնութեանց, կամ նեղութեանց, և չարչարանաց. և կամ ճգնաւորն: 'Ի շարակնոցի:

Ճգնադրեցիկ: (Նախադրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերնոյն: Խորէն. Ժ. դր. 89:

Ճգնակից. կցի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || կցորդ, և ընկեր ումեք 'ի ճգնութեան. կամ որ ընդ ումեք 'ի միասին ճգնի, կամ չարչարի: Իսկ մերթ նշանակէ զպատերազմակիցն. կամ զմարտակիցն: Կիւրղի պարապմանց:

Ճգնարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի ճգնելոյ. և կամ բնակարան ճգնաւորաց:

Ճգնաւոր. ի. աւ. աց. օք: || անձն յանձին զճգնութիւն. կամ որ յօժարութեամբ կրէ ըզ տառապանս, և զչարչարանս, կամ որ ճգնելով գործէ զինչ: Նարեկ. ժդ: Մերթ ևս յատկապէս առեալ նշանակէ զկուսակրօնս, և զճգնօղ կրօնաւորն. որ կամաւորապէս խոշտանգելով զանձն իւր, 'ի գետնախշտութիւն, 'ի պահս, և 'ի յաղօթս, և 'ի մահացուցմունս վաստակէր յօժարութեամբ մարմնոյ իւրոյ, չարչարի վն Քի: Իսկ մերթ նը շանակէ զմարտիկն, կամ զպատերազմօղն յորում և իցէ մարտի. կամ պատերազմի: Նարեկ. կա: Կիւրղի Եղիշ. ժդ: Ոսկէ. 2. հատ. լե:

Ճգնաւորագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || սաստիկ ճգնաւոր. կամ առաւել ճգնօղ. կամ զնեղութիւն, և զչարչարանս մեծաւ ջերմեռանդութեամբ յանձնառօղ: Ոսկէ. 2. հատ. լդ:

Ճգնեմ. եցի. եա. ել: (է զօրութեամբ անցողական.) || ճգնեցուցանել. այսինքն չարչարել. կամ տառապեցուցանել. կամ նեղել: Իսկ մերթ սաստիկ ստիպել. կամ բռնադատել. կամ 'ի վիշտս, և 'ի վտանգս արկանել: և ըստ այսմ է Գործ. 19. 27. ուր առի. Եւ ոչ միայն այս ճգնէ զմեր կողմնս գալ 'ի յանդիմանութիւն. այսինքն ոչ միայն բռնադատէ, և 'ի վտանգս արկանէ զմեր կողմնս առ 'ի անկանիլ 'ի ծանականս, և 'ի յարհամարհանս: և այլն:

Ճգնիմ. եցայ. եաց. իլ: (Հայնական.) || չարչարիլ. կամ տառապիլ. կամ նեղիլ. և կամ ըզ վիշտս կրել 'ի մեծապէս պատերազմաց, կամ 'ի վերահասեալ թշնամութեանց: 1. Մակ. 5. 16: 1. Կորն. 15. 30: Մերթ ևս նշանակէ սաստիկ ջանալ. կամ դուն գործել. կամ փութալ զաշխատանօք. կամ տաժանիլ. և կամ քրտնաջան աշխատիլ: Գործ. 24. 16: 2. Տիմ. 4. 5: Իսկ մերթ յանձն առնլով զտառապանս պատերազմիլ, կամ մարտնչիլ 'ի վն Քի: Յուդայ. 3: Բայց մանաւորապէս առեալ, նշանակէ խարազանօք, գետնախշտութ, ծոմապահութեամբք, և այլովք այսպէս նեղութեամբք կամաւորապէս չարչարել. կամ ճնշել զանձն իւր վն Այ: Խոր. Բ. դպ. 49:

Ճգնողակից. կցի. աւ. կամ իւ. աց. օք: ||

կցորդ. կմ՛ ընկերութիւնք 'ի ճգնութեան. և կմ՛ 'ի միասին ճգնող: Լամբրոն:

Ճգնութիւն. թեան: || Չարչարանք. կմ՛ տառապանք. այլ՛ նեղութիւն. կմ՛ վիշտք. և կմ՛ պէտք փորձանք պատերազմաց, կմ՛ հալածանաց. և այլոց նմանեաց: 1. Մակ. 14. 29: 2. Մակ. 7. 6: 2. Թես. 1. 5: Իսկ մերթ ջանք. կամ քրտնաջան աշխատանք. և կամ հոգս նաև աշխատասիրութիւն: Խոսրէն. ա. պր. 2. և 15: Մերթ և նշանակէ զխոհեմութիւն. կմ՛ զպատերազմ. և կմ՛ զգօնութիւն մարմնոյ: Կոր. 2. 1: Իսկ մերթ մասնաւորաբար առ կրօնաւորս, նշանակէ զկամաւորական խստակեցութիւն. կամ զխոշտանգանս մարմնոյ, որք կրեն ճգնազգեաց կրօնաւորքն:

Ճգնումն. (Նախդրիւ հոլովի.) || Նոյն է ճ վերնոյն: Կիւրղ. Եղեկ. ժը:

Ճգունք. ճգանց. ամբք: || Է, ռմ. յոգնական ճիգն բառիս. և նշանակէ զճգնութիւն. կմ՛ զտառապանս. կմ՛ զվիշտս. և ըղ ձ վտանգս: Տօբ. 4. 4: և Եբր. 10. 32: Իսկ մերթ նշանակէ զպատերազմունս. կամ զծանր մարտս: Լամբրոն:

ՃԵ

Ճեղ. ի. իւ. ից. իւք: || Ճառագայթ, քր նա. որոյ գլուխն յառաջոյ կողմանէ է մաշեցեալ. կմ հերածուծ, և լերկ եղեալ: Ղևտ. 13. 41: Իսկ թէ այսպէս ասելի. պող: Ղևտ. 13. 41: Իսկ թէ այսպիսի ունիցի զբոլոր գլուխն մազթափ, կոչի կունտ. կամ կնտակ: Մերթ և նշանակէ սովոր ճիւղն, կամ, ոստն. բայց առաւել յաշխարհաբառ լեզուով 'ի գործ ածի: Իսկ 'ի գրաբառ լեզուով երբեմն մի միայն 'ի բարդութիւն, կմ՛ յածանցմունս. ունել 'ի բարդութիւնս, կմ՛ յածանցմունս բառից. որպ եռաճեղն. կամ ճեղկնակ: Իսկ մերթ ուրեք, ուրեք 'ի կիր առեալ լինի և 'ի չափաբերական բանս. որպ գնի յատմանաւորն հեթնում թագաւորի:

Ճեղատ: || Նոյն է ընդ ճաղատ բառին. վզ զի տառքս այսոքիկ. ա. և ե. բազում անգամ փոխադրին ը միմեանս. որպ յիշեցաւ 'ի մեկնութեան նց:

Ճեղգեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || տես զՃեղքեմ:

Ճեղեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || Ճեղքել. կամ պատառել. կամ հերձել, և 'ի ծունկս բաժանել:

Ճեղկնակ. ի. աւ. աց. օք: || ոսկեհունան ծառք. քր մետաքսախառն. ոսկեթելիւք հիւսեալ ժիւնիւլ. կամ ոսկի, զոր յօրինեն 'ի ծայր գաւազանի. կամ յերկիրս այլոց զարդուց: Բայց յառաջագոյն առեալ նշանակէ սովոր զարդ իւիք գլխոյ կանանց իբրև զապարօշ, որ 'ի միում կողմանէ առ եղերբն խիտ առ խիտ կախեալ ունի կարգաւ զբազում կարծ թելս մարգարտաշարս: կամ շղթայիկս ոսկեղէնս. կամ արծաթեղէնս, յորոց իւրաքանչիւրոյ ծայրսն հաստատեալ կան թիթեղունք լուսանձևք. կամ բոլորակաձևք. և կամ փոքրիկ ոսկիք,

'ի կապելի զարդուն զճակատաւ, կար դաւ շարեն 'ի վր նր մինչև ցծամելիսն: Եւ ըստ այսմ կոչեցաւ զարդս այս ճեղկնակ. իբր թէ ճեղունակ, զի 'ի նմա թելքն կամ շղթայիկքն ճեղճեղ կախեալ կան: ասի. ճղէր. և ատճիկլիքն ,, ենշխէլի: Եսայ. 3. 21:

Ճեղութիւն. թեան: || Ճաղատութիւն. քր մազաթափութիւն գլխոյ 'ի կողմանէ ճակատուն: ասի. փողւտի: Ղևտ. 13. 42. և 43:

Ճեղքեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || հերձանել. կամ պատառել. կամ ընդ մէջ յօշել: ասի. ճղքել: Դատ. 14. 6: 4. Թագ. 6: Գործ. 23. 10: Իսկ մերթ անջատել. կմ՛ բաժանել. կամ հերձուածս արկանել 'ի մէջ բազմութեան. և կմ՛ քակել զսէր, և ըղ միաբանութիւն: Ոսկե. 2. հոմ. լբ. և լէ:

Ճեղքումն. ճեղքեցի. եալ. ուլ: (Ներգործ.) || Նոյն է ընդ վերնոյն: Խոսրէն. բ. պր. 7:

Ճեմ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Է արմատ ճեմել բային, որով նշանակի ճեմումն. կմ՛ ճեմելն բայլին, որով նշանակի ճեմումն. կմ՛ զգնացումն. որ է հանդարտ քայլիւք շրջելն: ասի. օլչաւ շրջելն: Մերթ նաև երբ առ երբև զմանկիկ ածանցականակերպ և գնի փոխանակ մասնիկանցս այսոցիկ. կան. կմ՛ այլն. որպ յայտ է 'ի բառիցս յորացանէ. երկնաճեմ. լուսաճեմ. ատրուշաճեմ. ոսկեճեմ. և այլն: զորս տեսցես 'ի տեղիս իւրեանց: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. ճեմ առնել. և նշանակէ ճեմել: 3. Մակ. 5. 12:

Ճեմական. ի. աւ. աց. օք: || այն են, որ վերաբերի առ ճեմելն. և կմ՛ նշանակէ ըղ ճեմօղ. որ ճեմէ. և շրջի: Բայց յատկապէս առեալ է առ մականուն արիստոտելեանց փիլիսոփայից. քր այնց իմաստասիրաց որք էին 'ի համալսարանէն արիստոտէլի. և կմ՛ որք զհետ գնային կարծեաց նր 'ի բանս մակացութեանց: Եւ կոչեցան ճեմականք. իբրթէ ճեմօղք հետևողք. զի վր առանձին զարիստոտէլէ. թէ առ 'ի պայծառ պղատոնի վարդապետին իւրոյ 'ի ատեանն ուսուցանելն. զաշակերտս իւր 'ի շրջանակի թռո. այլ միշտ ճեմէր: Եւ յայսմանէ յաշակերտաց վարութեան կալեալ բազումք յաշակերտաց զհամբակս նր ճեմելով ուսուցանէին:

Լամբրոն:

Ճեմարան. ի. աւ. աց. օք: || առեղի ճեմելոյ. կմ՛ զբոսանաց: Եւ ըստ այսմ պարտէզ կմ՛ հրապարակք, ուր ճեմ առնել լինի մարդկան, ճեմարան կոչին: Իսկ մերթ իմաստութեան առնել տեղի զխաչին քնն. և զկուսեն մարխանց. ըստ որում եղեն և ճ զուտ մարզարան. թանկին այ: Նոր. կէ. գէ: և նշանակէ բանկոտի: Իսկ յատկապէս առեալ նշանակէ սովոր համալսարանն արիստոտէլի. որում վր այնորիկ, զի անդ 'ի պայծառ վարդապետն իւրոյ զհամբակս ճեմելով ուսուցանէր: Եւ յայսմանէ ասեցաւ թէ իւրն ճեմարան անուանել զհաշակերտ. և զհամբակաց համալսարանն. ըստ անդաղկ յամ կողմանց, ընթանալի զմայրն

մարդիկ յուսումն մանկութեէց: Խորէն. Գ. գլ. 61:

Ճեմարանօրէն: (մակբայ որակական.) || Համ գոյն ճեմարանի. կմ իբրև զճեմարան: Իսկ 'ի Նարեկ. ղդ. ուր ասի. ճեմարանօրէն արուեստիւ. իմանի իմաստասիրական, կամ ճարտարապետական արուեստիւ:

Ճեմելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ասեղի. կմ որահ ճեմելոյ. և կամ ճեմարան: Յօբ. 41. 23: Իսկ մինչ վարի անեզականաբար այսր. ճեմելիք. եաց. նշանակէ զճեմումն. կմ զճեմս, որ է զգնացումն: Կիւրղ. Եզեկ. ժբ:

Ճեմեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || Համդարտ. կմ ծանր շարժմամբ շրջիլ. կամ գնալ: ռամկ. օլնայ ղարնել. կմ կեզինթի ընելու: Առակ. 30. 29: և Գաղ. 4. 26:

Ճեմեցուցանեմ. ցուցի. եցո. ել: (անցող.) || Համդարտ քայլիւք շրջեցուցանել. կամ տալ ումեք ճեմել: Իմաստ. 4. 2:

Ճեմիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || ճեմել. կմ շրջիլ. կմ համդարտ քայլիւք գնալ: և այս մերթ ասի զմարդոյ. և մերթ զաչաց. և զայլոց նմանեաց. որք շրջշրջելով շարժին: Մծբն. ժթ: Խորէն. Ա. գլ. 11: Կիւրղ. Եզեկ. ժբ:

Ճեմութիւն. թեան: || ճեմումն. կմ համդարտաքայլ շրջումն. և կմ գնացումն: Իսկ մերթ ընթացքն. կմ շարժումն քեզ ուրեն 'ի յօրինուածս բանից' ճեմութիւն կոչի: ըստ այնմ. Նարեկ. ղգ. 'ի չեզոքաց ոմանց ճարտարաց 'ի ճահ ճեմութեցն մայլ առաջին:

Ճենազն. ազնի. կմ ազնոյ. իւ. ից. իւք: || Նա' որ է յազգէն ճենաց. որպիսի էր մամգոն նախարարն, որ յաշխարհն հայոց պանդխտանայր. և սպան զապստամբ նահապետն ազգին սրկուններաց: Խորէն. Բ. գլ. 81:

Ճենճեր. ոյ. ով. ոց. ովք: կմ աց. օք: || ճարպախառն խոնաւութիւն մսոյ, որոյ 'ի յեփելն խարշեցմամբ 'ի սանի իբրև զփրփուր երևնէ, և դիզանայ յերեսս ջրոյն: Իսկ 'ի խորովելն հրով 'ի դուրս բղխեալ կիզի, և 'ի թանձրանալն ծուխ փոխարկի: ռամկ. ճէնճ. կմ ճոի ճէֆ: 2. Մակ. 7. 5: Նարեկ. ա: Իսկ մերթ նշանակէ զճենճերեալն. ՚ի զեփեցեալն երմակս ճենճերոյն: Եւ ըստ այսմ ողջակէզք, և զոհք մատուցեալք հրրով ճենճեր կոչեցեալ լինէին: Լամբրոն:

Ճենճերաւէտ: (Նախադրիւ հոլովի.) || լի ճենճերովք. և կմ լի ճենճերեալ զոհիւք:

Ճենճերեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || եփել զմիսն մինչև ցելումն ճենճերոյն. կմ եփելով տալ մսոյն հանել զճենճերսն: 1. Թագ. 2. 15. և 16: Եւ զի 'ի հնումն 'ի մատուցման զոհից. կմ ողջակիզաց զորս կատարէին հրով, միշտ ելանէր ճենճերն 'ի մսոյն, վն այսորիկ 'ի բազում տեղիս ածաշունչ գրոց' այսպիսի կերպիւ մատուցանելն զզոհ, ճենճերել կոչիւր. որպ 1. Թագ. 26. 19: և 4. Թագ. 16. 12: ըստ այսմ ճենճերել առացու սրբելն ոխերոյ արքայի ղքուրմսն 'ի վր սեղանոյ, զի էհան 'ի կեզեղն զնոսա' զճենճերս մարմնոյ նոցին: 4. Թագ. 23. 20: Մերթ և նմանութ առեալ նշանակէ տոչորել զսիրտ ուրուք, յորմէ իբրև զճենճեր ելանէ հառաչանքն: Նարեկ. ժբ:

Ճեպ. պոյ. ով. կմ իւ. ից. իւք. կմ ովք: || է արմատ ճեպել բային, որով մերթ նշանակի ճեպումն. ՚ի շտապ. կմ փութացումն. կմ սոխապումն. և կմ վաղվաղումն: 2. Մակ. 14. 43: 3. Մակ. 5. 15: Ողբ. 4. 6: Իսկ մերթ նշանակի ճեպեալ. կամ փութացողական. կմ սոխապողական: և ը այսմ ասի. ճեպ բանիւք. կմ ճեպ ընթացիւք. և այլն: Մերթ և ըստ բայի շարակցի այսպէս. ճեպ տալ. և նշանակէ, ճեպել. կամ փութալ. կմ երագել. և կմ յառաջադէմ լինել: Ոսկեր. հարց. իգ: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ, ճեպով:

Ճեպելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || շտապելի. կմ փութալի. կամ վաղվաղելի. և կամ սոխալելի: Իսկ մերթ հոգալի. կամ ջանալի. և կամ ջանիւք խնդրելի, և բաղձալի:

Ճեպեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ճեպեցուցանել. ՚ի շտապեցուցանել. կամ փութացուցանել. կամ սոխալել. և կամ բուռն առնել: Մարկ. 6. 45: Եսայ. 22. 25: 2. Մակ. 9. 7: Դան. 11. 44: Մերթ և վարի իբրև չէզոքական. և յայնժամ նշանակէ' ճեպիլ. ՚ի շտապիլ. կամ փութալ. կմ սոխալիլ: Մծբն. ժդ: և Շնորհալին: Իսկ մերթ նշանակէ, զփոյթ ունիլ. կամ հոգալ. և կամ ջանալ: Ոսկէ. 1. հարց. լա. և լբ:

Ճեպեցուցանեմ. ցուցի. եցո. նել: (անցողակ.) || տես զճեպել: Ոսկէ. 2: հարց. իզ:

Ճեպիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || շտապիլ. կամ փութալ. կամ սոխալիլ. կմ ջանալ. կամ նկրտիլ: 2. Պետր. 1. 15:

Ճեպ 'ի ճեպոյ: (մակբայ երագական.) || ճեպ ընդ ճեպ. ՚ի փոյթ ընդ փոյթ. կամ արագ արագ. կամ սոխապմամբ և փութով. և կամ վաղվաղակի: ը այնմ. Մծբն. ժթ: ընթացուցանէ զնա ճեպ 'ի ճեպոյ:

Ճեպով. || է գործիականն ճեպ բառիս, որ երբեմն վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ փութանակի. կամ վաղվաղակի. կամ արագապէս:

Ճետ. ի. իւ. ից. իւք: || զաճառ. կամ սերունդ. կամ տոհմ. և կամ զարմ: ը այնմ Խորէն. Ա. գլ. 12: բառնալ ջնջել զամ ճետ տաշմանեալ յորանց քաջին հայկայ: Եւ 'ի սմանէ ծագի բառս' անճետ, որ 'ի սեղւոյ իւրում մեկնեցաւ:

Ճերմակ. ի. կամ ոյ. աւ. աց. օք: || սպիտակ. կամ ձիւնատեսիլ. որ և ռամկ. ասի ճէրմակ: և ըստ այսմ է 'ի Նարեկ. ղդ. ուր ասի հեծեալ 'ի ճերմակ երիվար:

Ճերոտ. կամ ճեռոտ. ի. ու. աց. կամ ից. օք: || ախտաւոր. կամ ախտաժէտ. և կամ հարեալ իմիք ապականութբ, և խանգարմամբ:

Ճերոտեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ախ

...յանել · կամ անտառաժէտ առնել:
...թի · թեան: || անտառութիւն ·
...նառաժեռութիւն:

ՃԼ

...ներ · ի · ու · աց · օք: || կերեալ 'ի-
...ոյ · կամ որդնակեր · կամ ցեցակեր:
9 · 12:
| առ ու զՃճի: Նոբէլ · Է: և Ցն որդի:

ՃԽ

...ց · ի · ու · աց · օք: || ձայն փայտի ·
...ամ այլս իրի, յորժամ բեկանի, և
, և զփոքրիկ ձայն արձակէ: ռամ_
...ւն:

ՃՂ

... · Ճղան · ամբ · Ճղունք · կամ Ճղանք ·
...անց · ամբք · || է արմատ Ճղնիլ բային,
...նշանակի Ճղնութիւն · ...ամ ստառ_
... · կամ ճեղուածն · կամ վիշտ · և կամ
...գ: Եսայ · 14 · 1:
(նախադրիւ հոլովի ·) || կռինչ · կամ
...ղ, և մեղմ ձայն կենդանւոյ · որպիսի
...ճառոցն · զի Ճիռ Ճիռ ձայն հանեն
...ոց ոմանց · կամ ձագուց նց: և ըստ
...է Եսայ · 10 · 14 · ուր ասի՝ բանայցէ
...ան իւր, և Ճիկ հանիցէ:
...ղի · ու · կամ իճ · այ · օք: || Ճիւղ ծա
...կամ ծովուց, և գետոց · և այլոց նը
...աց: ռամկ · ճեղ · կամ ճող: Խորէն · յաղ
...գրութե · և Շնորհալին: Եւ 'ի սմանէ
...ի բառս երկճիղ, որ 'ի ասեղւոջ լու_
... մենեցաւ:
... Ճճույ · եաւ · եաց · եօք: || տես ըղ
...: Խորէն · յաշխարհագրութե:
... · կամ Ճիշտ · Ճշդի · իճ · ից · իւք · կամ
...վք: || է արմատ Ճշդել բային՝ որով
...ճ նշանակի Ճշգօղն · զի խնայօղն 'ի
...զիւն · կամ ուղիղն · կամ ժլատն · ռամ
...ն նէքէս · կամ պինդ: Մերթ ևս նշա
...ի Ճշգողականն · զի խնայողականն ·
... ժլատականն: Եւ ըստ այսմ ասի ·
... պնդիշտ, և զՃիշտ տուրս: Լամբրօն:
... մերթ նշանակի Ճշդութիւն · զի խնայութիւն
...ութս · կամ ժլատութիւն · և կամ ուշտուն
...: ռամկ · նէքէսութե · և ըստ այսմ ասի 'ի
...էլ · հԹ · ողորմութիւնք Ճշգով սերմա_
...ղք: Մերթ ևս նշանակէ ստուգուն ·
... հաւաստութե · կամ հոգանակութե ·
... զգոյշ քննութե, և հետազօտութե:
...Ճշոյ · իճ · ից · իւք: || ստուգիկ, և սուր
...ղակ · կմ ուժգին, և սուր գոչումն ·
... կականումն: 3 · Մակ · 1 · 10: և Պրոնի ·
26: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այս
... · Ճիչ առնուլ · կամ Ճիչ բառնալ · և
...մակէ Ճչել · կամ սուր, և ստուգիկ ձայ
... աղաղակել: 1 · Մակ · 13 · 45: և Երեմ · 4 ·
Եզեկ · 21 · 12:
... Ճռույ · ով · ոց · ովք · կամ իճ · այ · օք:

|| փոքրիկ մասն ոզկուղոյ · կամ փոքրիկ
ոզկոյզ, որ գտանի առ մեծամեծ ոզկու_
ոզկոյզ, որ ... զովք · կամ մնայ յայգւոջ 'ի վե՜ր ուռոց յետ
քաղելոյ զխաղողն: ռամկ · ճոթ: Եսայ · 65 ·
8: Աբդիւ · 5: Սոփոն · 3 · 7:

Ճիրան · ի · ու · Ճիրանք · կամ Ճիրանունք ·
աց · օք: || մագիլ · կամ որաձայր · և պատա
ռողական եղնգունք թռչնոց, կամ գազա
նաց, որ ըստ մեծի մասին առեալ լինի
հանդերձ մատամբք, և թաթիւք: ռամկ ·
ճէնկ: Նոբէլ · Հ: Սիրեն · Ժթ: Մերթ ևս
նմանութեթ առեալ Ճիրանք կոչին խայթո
ցաձև նուրբ եղնգունքն մնոց · մորախոյ ·
և այլոց ոմանց խայթօղ կենդանեաց:
Նոբէլ · ԿԸ:

Ճիրանաւոր · ի · ու · աց · օք: || ունօղ ըղ
Ճիրանս · կամ մագլաւոր: ռամկօր · ճէնկ
ատօղ:

Ճիճաղ · ոյ · կամ ի · իճ · ից · իւք · կամ ու ·
աց · օք: || խառնակերպ, և ահաւոր անա
սուն · կամ գազան, որ յանապատ տեղիս
մոլորեալ շրջի · որպիսիք են խառնածին,
և ցուցանքաւոր կենդանիք · կամ այծա_
մարդք · ձիացուլք · և այլք: Եւ ըստ այսմ
է 'ի գիրս Յովբ · 1 · հոգ · Ժ · ուր ասի: Ան
նուհետև ոչ գազան թունաւոր, և ոչ
անասուն անմիտ արժան է ասել · այլ Ճի
ճաղ ինչ փիւրակերպ, բիւրագոյն պխա
կացեալ · զի ցուցանքաւոր կենդանի ինչ
անհուրլի բիւրազան կերպարանօք պէսպէ
սացեալ, և այլանդակեալ: Բայց հատ
րակօրէն առնել նշանակէ զդեւս կերպարա
նեալս իձև պէսպէս գձուձակ · և ահա
լի կենդանեաց · որպիսիք են նոքա, որք
ըստ մասին առնուն զկերպարանս խոժո
ռադէմ, և զարհուրելի մարդկան, և ըստ
մասին գձնդակ այծեմանց · կմ որք ըստ
կիսոյն երեւին նման առիծու · իսկ ըստ
կիսոյն նման վիշապի, կմ անհուրլի ուղտու ·
և խառնաձայն գոչմամբ բարբառին իբ_
րև զմարդ: Եւ այսպիսիքս յաճախ զբնա
կութ կալնուն յանմարդաբնակ անապատս,
կմ 'ի լեռինս · որպիսիք էին նոքա, որք Է
ժամանակս ժամանակս երեւեցան սրբոյ
հօրն մերոյ Անտոնի աբբային: Երեմ · 50 ·
39: Մերթ ևս նշենկի սոխաւ՝ Ճըզմըղ և_
լեալ բարբառն · որպիսի է ձայնն Ճանճից,
պիծակաց · մեղուաց, և այլոց նմանեաց ·
ըստ այնմ · Յովբ · 1 · հոգ · ԻԷ · Ճանճից, և
մժեխաց, որք շուրջ թռուցեալ բզզեն,
և Ճիճաղ շառաչեն · այսինքն Ճըզմըղ ձայն
հանեն:

Ճիճաղաբարոյ · ի · իճ · ից · իւք: || գիճաբա
րոյ · կմ վայրենաբարոյ · կմ անասնաբա
րոյ · զի նա, որ կատաղութեթ, կմ չարու
թեթ, և կմ անզգամութեթէ նման կերպա
րանեալ գիճաց · կմ գձնդակ անասնոց:
Սակայն բառս այս բաղադրեալ անգամ հն_
բուամամբ առաջնոյ այբբէն՝ համառօտ · զի
փոխանակ ասելոյ՝ Ճիճաղաբարոյ, ասի
Ճիւղաբարոյ · որպէս գնի 'ի գիրս Աստուածգէ
ղոսի · և յայլ գրեանս:

Digitized by Google

Ճիճաղութիւն · թեան ։ || դիճաբարբառութիւն · կամ վայրենաբարբառութիւն · և կմ՛ անասնութիւն ։ Աշխար ։

Ճիւղ · ոյ · ով · ոց · ովք ։ կամ իւ · եց · օք ։ || ոստ, կմ՛ ստեղն ո՛ և իցէ ծառոց · կամ տընկոց, և կամ բուսոց ։ ռամկ. ճուղ · կմ՛ ճիւղ ։ Նարէկ. Հ. և ՂԶ ։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ ճիւղ կոչին երկայնացեալ մասունք ծովուց · գետոց, և այլոց նմանեաց, որք իբրև զճիւղս ծառոց անջատին 'ի նոցանէ ։ Խորէն · յաշխարհագրութեան ։ Մերթ ևս նմանութեամբ առեալ ասի զմասանց · ըստ այնմ Նարէկ. ՀԵ · Մի՛ թուլեացես 'ի ճիւղս երկրաստեղծ մասանցդ զգեստս գործոցս · քս մի՛ թուլեացես 'ի վ՛ր մասանց քոց, որք են ձեռաց քոց իբրև զճիւղս, և զոտս ։

Ճիւղաբարոյ · ի · իւ · եց · իւք ։ || տե՛ս զՃի ճաղաբարոյ ։

ՃԽ

Ճխամ · ացի · ճխա՛ · ալ ։ (չէզոք ·) || ցընծալ · կամ հրճուիլ · և կմ՛ խայտալ ։

ՃԿ

Ճկոյթ · ութի · իւ · եց · իւք · կամ · աց · օք ։ || փոքրիկ մատն ձեռաց, կմ՛ ոտից մարդոյ, որում հակադրի բոյթն ։

ՃՂ

Ճղակոտոր · ի · իւ · աց · օք · կմ՛ իւք ։ || ճիւղակոտոր · քս նա, որ կոտորէ, կմ՛ քշտէ զճիւղս ծառոց ։ Մերթ ևս ծառն, որոյ ճիւղն կոտորեցեալ է՝ ճղակոտոր ասի ։

Ճղճկէն · ճկենի · իւ · եց · իւք ։ || բաղադրի սա 'ի կէն մասնկանէս, և 'ի ճիւղ բառէս 'ի ձեռն կրկնեցման · զի ասի՝ ճղճկէն · իբր թէ ճղճղկէն · քս ճղճղաւոր · որով նշանակի ունօղն բազում ճիւղոց, և ստեղանց · կմ՛ որ 'ի բազում ճիւղս է անջատեցեալ · կմ՛ ճիւղ ճիւղ եղեալ · որպիսիք են ոմանք ծառք · կմ՛ ճանապարհք · և կմ՛ կղզիք · ուստի ասի, 'ի գիրս Խորէն · յաշխարհագրութեան · Անուն արեմտեայ կղզւոյն Նուսմիդաանիայ, և է զարմանահաւասարապէս ճղճկէն ։ ռամկ. ճուղճուղ · կմ՛ ճղճղած · կմ՛ փուշ փուշ ։

Ճղուղ · ճղղոյ · ով · ոց · ովք ։ || անիւ սայլի · կամ կառաց, և այլոց նմանեաց ։ ռամկ. Չէրխալէք ։

Ճղուփ · ճղփոյ · ով · ոց · ովք ։ || է տրմամ ճղփալ բայից · և նշանակէ զճղփիւն ։

Ճղփամ · ացի · փա՛ · ալ ։ (չէզոք ·) || ձայն հանել ջուրց ծովու, կմ՛ գետոց, և այլոց նմանեաց, յորժամ անկանի 'ի նա 'ի վերուստ իր ինչ ծանր ։ ռամկ. Շըփ անել · կմ՛ Շըփ ձայն հանել ։

Ճղփիւն ։ փման · ամբ · անց · ամբք ։ || ձայն հանումն ջուրց, որ պատճառի 'ի ծանր իրաց · յորժամ անկանին 'ի նա 'ի վերուստ ։ ռամկօրէն Շըփ ։

ՃՃ

Ճճի · ճճւոյ · ւով · եաց · եօք ։ || ❁ հասարակ անուն ինչ, որով նշանակին ամ թունաւոր, կմ՛ մանրամակար որդունք · զեռունք · սողունք · ցեցք · կմ՛ ժժմունք · և այլք նմանք · որպիսիք են նոքա, որք ապականեն զբոյսս · կմ՛ ուտելով ծախեն զփայտեղէնս, կմ՛ դոյանան 'ի փոր կենդանեաց · և կմ՛ որք ունին զլուսնիկ 'ի տաւոն · և կմ՛ պլծակք · մժեխք · մունք, և այլք նմանք ։ ռամկ. որդ · կմ՛ ղէօճէկ · և կամ սօղուլճան ։ Իմաստ. 11. 16 ։ և 16. 1 ։ և 17. 9 ։

Ճճեկեր · ի · աւ · կմ՛ իւ · աց · օք ։ || տե՛ս ըզ Ճըճեկեր ։

Ճճու · ճճուի · աւ · աց · օք ։ || տե՛ս զՃճի ։

Ճճուեմ · եցի · եա՛ · ել ։ (չէզոք ·) || հանել զպէսպէս ձայնս, կմ՛ չչիւնս ճճուաց · կմ՛ ճճեաց · որպ առնեն ոմանք կախարդք՝ պէսպիսեաւ կերպիւ չչնչելով ։

ՃՄ

Ճմլեմ · եցի · եա՛ · ել ։ (ներգործ ·) || սեղմելով տրորել · կմ՛ քամել · կմ՛ այնչափ ճնշել, մինչև մերձ լիցի 'ի լուծիլ · կամ 'ի տրորիլ · և ըստ այսմ ասի՝ ճմլել զխաղող · կմ՛ զպտուղս կոլոլոց, և այլոց անասնոց ։ Ծննդ. 40. 11 ։ Առակ. 30. 33 ։ Եսայ. 63. 3 ։ կմ՛ ճմլել զմարդ · կմ՛ զոտս · և կմ՛ զկզակ կենդանեաց ։ Թուոց. 22. 25 ։ Սաղմ. 31. 9 ։ 1. Մակ. 6. 46 ։ Եւ մերթ մինչ ասի՝ ճմլել զսիրտս · իմանի՝ հալել զսիրտս · կմ՛ գելուլ զաղիս · և կմ՛ աղեկտուր առնել ։ 3. Մակ. 4. 2 ։ և Ղուկ. 24. 32 ։

Ճմլեցուցանեմ · ցուցի · եցո՛ · ել ։ (անցող ·) || ճմլել · կմ՛ սեղմելով տրորել ։ Իսկ մերթ դալարեցուցանել զաղիս · կմ՛ աղեկտուր առնել ։ Եւ ըստ այսմ ասի · ճմլեցուցանել զսիրտ ։ Գործ. 21. 13 ։

Ճմուռ · ճմռոյ · ով · ոց · ովք ։ || է տեսակ ինչ կերակրոյ, զոր կազմեն թարմ հացիւ, և իւղով ։ Եւ աստացաւ ճմուռ, զի ճմլելով շինեն · վ՛ զի բրդեն զհացն 'ի բազում պատառս · և ապա արկեալ 'ի վ՛ր զիւղ · քս արդար եղ, խառնեն, և ճմլեն՝ մինչև հացն բոլորովին առգորի իւղովն · որ և ռամկօրէն ասի ճմուռ ։

Ճմրի · ճմրւոյ · եաւ · եաց · եօք ։ || անօրէն · կմ՛ ժանտ · կմ՛ չարաբարոյ · կմ՛ ամբարիշտ · և կմ՛ վատթար ։ Սակայն այս յոկանս գտանի յաշխարհաբառ լեզուն 'ի գործածի ։

ՃՆ

Ճնճղուկ · ճղկան · ամբ · ճնճղկունք · կամ ճնճղուկք · անց · ամբք · կմ՛ օք ։ || է հասարակ անուն ինչ, որով նշանակին ո՛ և իցէ փոքրիկ, և փափկափետուր թռչունք տկարք զօրութեամբ, որք համակաց 'ի տանիս բնակին · կմ՛ վանդակաւ պահին · և

ըն: տաճկ. ճնճուղ. կամ ղուշ: Տօբ. 2. 18: Սղմ. 83. 4: Մատթ. 10. 29:

Ճնշեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) ‖ սեղմել. կամ ճմլել. և կամ քամել: տաճկ. սըխմագ. ըստ այսմ ասի 'ի գիրս Լամբրոն. Աշխէր զքաղաքն տառապեալ ճնշեալ արտաքսքինն: Այսպէս եւ ասի. նոր ճնշեալ ինի. կամ իւղ. եւայլն. դ նորակէս քամեալ: Նարեկ. ղդ: ըստ այսմ է և 3. Եզր. 13. ուր ասի. Եւ ճնշէի 'ի նեղութէ անցին առ պարապաւն. դ վն նեղ գոլոյ անցիցն. որ առ պարապաւն, ճնշէի. դ եղմեալ լինէի. այդ և 'ի վայր 'ի 15. տամն ասի. 'ի նեղութէն էի ճնշեալ 'ի պարսպէն. դ 'ի նեղ գոլոյ անցիցն պարսպին ձեղմեալ էի. կամ սեղմեալ լինէի: Եւ յայտնանիկ առնելով երբեմն եւ նշանակէ սեղմել. կամ նուաճել. կամ տառապեցուցանել. կամ զայրելով վշտացնել, և չարչարել: Եզեկ. 1. 12: Գործ. 14. 18: Սոփոն. 3. 19: 1. Կորնթ. 9. 27:

Ճնշումն. շման. ման. մանց. մամբք: ‖ սեղմումն. կամ սեղմմամբ տառապեցուցումն. կամ ճմլումն. և կամ քամումն: Նարեկ. 'ի գովէստ խաչին: Եւ մերթ նեղութիւն. կամ չարչարանք. կամ նուաճումն. կամ զսպումն. և կամ սանձահարութիւն վասնթար յանդգնութեանց մարմնոյ: Գաղ. 5. 23:

ՃՇ

Ճշգրիտ. գրտի. տիւ. տեաւ. տիւք. կամ ոյ. ոց: ‖ Ճշմարիտ. կամ ստոյգ. կամ իսկական. կամ հաւաստի: Նարեկ. ճն: Ոսկեբ. 1. կորնթ. խտ:

Ճշգրտաբան. ի. իւ. ից. իւք: ‖ Ճշմարտաբան. դ ճշմարտութե խօսող. կամ ճշմարտութե հաստատող:

Ճշգրտաբանեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) ‖ Ճշմարտաբանել. դ ճշմարիտ խօսել. կամ պատմել. և կամ բանիւ հաստատել. կամ ցուցանել: Նարեկ. ղա:

Ճշգրտաբանութիւն. թեան: ‖ Ճշմարտաբանութիւն. կամ ճշմարիտ բան, և խօսք. և կամ հաւաստի ճառ: Նարեկ. ղդ:

Ճշգրտարար: (մակբայ առորակական.) ‖ տես զՃշգրտիւ: Լամբրոն:

Ճշգրտագործ. ի. իւ. ալ. օք: ‖ Ճշմարտագործ. դ ճշմարտապէս գործող. կամ նա, որ գործէ զինչ ըստ իսկական կերպին, կամ նախագաղափարին: Իսկ մերթ նշանակէ ճշմարտապէս գործեցեալն. և կամ ըստ իսկական ձևոյ իրիք արարեցեալն: և ըստ այսմ յօրինուածք պատկերաց. որք առնեն զնմանն նախատպին. յորոց մի նակէն, կոչին ճշգրտագործք:

Ճշգրտապատում: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ Ճշմարտապատում. դ ճշմարտութե պատմող, կամ ճառող: Իսկ մերթ նշանակէ ճշմարտապէս պատմեցեալն. կամ վիպասանեալն: Իսկ մինչ ասի ճշգրտապատումն գրել. նշանակէ ճշմարտաբանելով, կամ հաւաստեաւ պատմելով գրել: Նարեկ. 'ի գովեստ խաչին:

Ճշգրտեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) ‖ Ճշմարտել. կամ ստուգել. կամ հաւաստել: Եւ կամ իսկութե նմանեցուցանել զի՛ իրն միւսոյն: Իսկ մերթ ճշգել. դ ճշգիւ քննել. կամ մանրամասնաբար հետազօտել զինչ առ 'ի ստուգիւ գիտել զուգութիւն, կամ զձիգն նր. և այլն: Թուոց. 23. 10:

Ճշգրտեցուցանեմ. ցուցի. ցո՛. նել: (անցողակ.) ‖ նոյն է ընդ միւսոյս:

Ճշգրտիւ: (մակբայ առորակական.) ‖ ստուգիւ. կամ հաւաստեաւ. կամ իսկապէս. կամ ըստ բնոյ ուղղութեան: Իմաստ. 13. 14:

Ճշգրտութիւն. թեան: ‖ Ճշմարտութիւն. կամ ստուգութիւն. կամ հաւաստութիւն. կամ իսկական նմանութիւն, և կամ յարմարութիւն: Լամբրոն: Իսկ մերթ հոգեւորական հետազօտութիւն. կամ մանրամասնական քննութիւն, և յայտնութիւն: 'ի Հոգւս Տեառն. իէ:

Ճշգրտագնեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) ‖ Ճշգիւ գնել. դ ժլատութե. կամ խնայելով 'ի գրամս, և կամ ուժգին սակարկութե գնել զիր ինչ: Լամբրոն:

Ճշգեմ. եցի. եա՛. եալ: (ներգործ.) ‖ ստուգել. կամ խնայել. կամ ժլատութե: և ագահութե կալնուլ. կամ ունիլ. և կամ պահել զինչ: Առակ. 11. 26: և 2. Կորնթ. 9. 6: մերթ եւ նշանակէ՝ ստուգել. կամ հաւաստել. կամ ճշգիւ քննել. կամ հետազօտել: Սամ. 2. 29:

Ճշգիւ, և ճշտիւ. կամ ճշգով, և ճշտով: ‖ է գործիականն ճիշգ բառիս. որ վարի իբրև զմակբայ և նշանակէ՝ ճշգելով. դ խնայելով. կամ ագահութե. կամ ժլատութե: տաճկօր. նէքէրլարըզ: Նարեկ. ճժ: Իսկ մերթ հաւաստեաւ. կամ ստուգութե. կամ իսկապէս. և կամ ճշմարտիւ: Կիւրղ. Եղեկ. ժգ: Երբեմն եւ մեծաւ փութով. կամ հոգւոյ հետազօտութեամբ. կամ մանրամասնաբար քննելով. կամ յայտնելով. և կամ բացորոշելով: Լամբրոն. Նարեկ. ի: Խոսրով. պ. պր. 2: ըստ այսմ է 4. Թագ. 23. 35. ուր ասի. Ճշգով պահեցին զերկիրն, առ զարծաթն: դ ըստ հրամանացն փառաւոյ բացորոշելով առնձնացին երկրին՝ առ զարծաթն հարկին. որ է 'ի հարկին կոցուցանել զերկիրն:

Ճշգութիւն. կամ ճշտութիւն. թեան: ‖ ագահութիւն. կամ խնայութիւն. կամ ժլատութիւն. կամ աշտութիւն: Նարեկ. խե: Եւ մերթ ճշմարտութիւն. կամ ստուգութիւն. կամ հաւաստութիւն: Կիւրղ. Եղեկ. ժգ: Իսկ մերթ նշանակէ հոգւոյ քննութիւն. կամ մանրախոյզ որոնումն. կամ հետազօտութիւն. և ըստ այսմ է Դատ. 5. 15. ուր ասի. մեծամեծ ճշգութիւնք սրտի. որ 'ի 16. տամն կոչի հետազօտութիւն:

Ճշմարիտ. մարտի. տիւ. տիւ. տիւք: ‖ ստոյգ. կամ հաւաստի: 3. Թագ. 10. 6: Յովհ. 1. 9: Մերթ եւ նշանակէ զճշմարտախօսն. կամ զճշմարտապատմն: Յովհ. 3. 33: և 2. Կորնթ. 6. 8: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ ճշմարտութե. կամ ստուգիւ:

Digitized by Google

Ճշմարտաբան. ի. ին. ից. իւք։ || Ճշմարտախօս. որ նոյն է, որոյ բանքն, և խօսքն են ճշմարիտք. կամ որ զճշմարիտն խօսի. և կամ հաւատարիմ՝ ի բանս։ Նարեկ. ձե։

Ճշմարտագիտեր. գիտի. ին. աց. ացս։ || Ճշմարտութիւն գիտող զինքեան. և կամ ճանաչող զբովանդ զճշմարտութիւն. կամ զճշմարտիւն երկայ։

Ճշմարտադաւանութիւն. դաւանի. ին. ից. իւք։ || Սուրբ դաւանութիւն. կամ հաւատադաւանութիւն։ Իսկ մերթ խոստովանութիւն. կամ յայտնութիւն. և կամ պաշտօնադաւանութիւն։ Եւ ըստ այսմ երբեմն վարի իբրև զանուամբ, և այսպէս ճշմարտադաւանութիւն պատմել. կամ ճշմարտադաւանութեամբ մեկնել։ Պետր. 18. 26։ Ոսկէբ. 1. հասարակ։

Ճշմարտադարձ։ || տե՛ս զՃշգրտադարձ։

Ճշմարտադրեմ. եցի. եամ. ել։ (Ներգործ.) || Ճշմարտութեամբ. կամ հաւատարմութեամբ գրել զիրս խօսից. կամ գրով ճառել զճշմարտն. և կամ ստուգաբանելով ընդ գրով առ կանոնել զբանս ինչ։ Նարեկ. ղզ։

Ճշմարտադատ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || Ճշմարտութեամբ դատող. կամ զճշմարիտս դատաստանս առնող։ Նարեկ։

Ճշմարտախօհ. ի. ին. ից. իւք։ || Խորհող զճշմարտութիւն. կամ ճշմարտապէս խոկացող. և կամ ունող զճշմարիտս, և զուղիղ խորհուրդս։

Ճշմարտախօս. ի. աւ. կամ ին. աց. օք։ || տե՛ս զՃշմարտաբան։

Ճշմարտածին։ (Նախադրիւ հոլովի.) || Ճշմարտապէս ծնեալ. կամ սուրբ պատահեալ. և կամ ունող զճշմարիտս ծնունդս, կամ ստացօղ ածս։ Նարեկ. 'ի Գող. խաչին։

Ճշմարտապատմութիւն. պատմի. ին. ից. իւք։ || Ճշմարտութեամբ պատմելն. կամ ճառելն. և կամ ճշմարտապէս պատմել ցուցանել. և ճառել ցուցանել։ Աճգոն։

Ճշմարտասէր. սիրի. աւ. աց. ացս։ || Սիրող ճշմարտութեան. կամ սիրով գիրկս արկանող ճշմարտին, և արդար բանից. կամ զօր ծառայ։ Լամբրոն։

Ճշմարտասիրութիւն. թեան։ || Սէր ճշմարտութեան. կամ սիրով փարելն զճշմարտութեամբ։ Խորէնաց. ա. գլ. 18։

Ճշմարտատես. ի. ին. ից. իւք։ || Տեսող զճշմարիտս տեսլեանց. և կամ նա, որ աչօք մտաց, իբրև տեսանէ զճշմարտութիւն ինչ։ Թիւ. 24. 4. և. 15։

Ճշմարտատեսիլ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || Ճշմարտատես. կամ ունող զճշմարիտս, և զիւրս կամս տեսիլս. և զերկրաւորականս։ Նարեկ։

Ճշմարտատիպ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || Ճշմարտապէս տպաւորեալ. և կամ ունող ըզ ճշմարիտս, նիշս, կամ օրինակս. կամ նմանութիւնս։ Նարեկ։

Ճշմարտեմ. եցի. եամ. ել։ (Ներգործ.) || Ըստուգել. կամ հաստատել. կամ ճշգրտել։ 2. Մակ. 2. 29։ Իսկ մերթ ճշմարտաբանել. կամ ճշմարտութեամբ ճառել. կամ հաստատել։ Խորէնաց. գլ. 5։

Ճշմարտիւ։ (մակբայ առաջադական.) || Ստուգիւ. կամ հաստատուն. կամ իսկա-

պէս։ Յոհան. 4. 42։

Ճշմարտութիւն. թեան։ || Ստուգութիւն. կամ հաւատարմութիւն. կամ ճշմարիտ, և արդար խօսք, կամ բան, և կամ գործք։ Ծնն. 24. 27։ Սաղմ. 5. 10։ և 14. 3։ Իսկ մերթ առնի ըստ փոխանակ ոյ, կամ ամբողջ հաւէ. որ ոչ միայն է անսուտ ճշմարտութիւն. այլ և անխիղճն. և ազնիւ ամ ճշմարտութեանց, և արդարութեանց։

Ճշտեմ։ || տե՛ս զՃշգրտել։

Ճշտութիւն. թեան։ || տե՛ս զՃշգրտութիւն։

ՃՈ

Ճոխ. ի. ին. ից. իւք։ || Մեծատուն. կամ բարեգաւանդ. կամ առատ. կամ լցեալ։ Նարեկ. զէ։ Իսկ մերթ ընչաւէտ. կամ հարուստ. կամ մեծատուն։ Մերթ և նշանակէ զիշխանս. կամ զմեծամեծս. կամ զաւագանիս։ 4. Թագ. 10. 6։ և Յոբ. 29. 9։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ ունի զիշխանութիւն 'ի գործել զինչ. կամ որ ազատութեամբ ձեռն երէց լինի 'ի գործ ինչ։ Եւ ըստ այսմ է Իմաստ. 12. 6. ուր ասի. Եւ զճոխս զծնողս անձանց անօգնականաց կամեցար կորուսանել. զի զձեռներէց ծնօղս զաւակաց անօգնականաց, որք յանդգնեցին զոհել զոր-դիս իւրեանց կամ, կամեցար կորուսանել. և այլն։

Ճոխաբան. ի. ին. ից. իւք։ || Մեծաբան. կամ ճոխամտաբան. կամ առատաբան. այն, որ ճարտասանական մեծաբանութեամբ. կամ ճոխ. և առատ զբանս իւր խօսի, և պատմէ զինչ։ Իսկ մերթ նշանակէ ամբարտաւան, որ բանիւք ճոխանայ 'ի վերայ այլոց. զի զիշխանութիւն, և զինքնապատուութիւն 'ի գործ ածէ. և ըստ այսմ է 1. Տիմ. 2. 12. ուր ասի. Այլ ուսուցանել կնոջ մարդոյ ոչ հրամայեմ. և ոչ ճոխաբան լինել քան զայր մարդ. զի և ոչ հրամայեմ բանիւք ճոխանալ 'ի վերայ առն. որ հեռանի 'ի յուսուցիչ լինելոյ, զոր նախ արգել։

Ճոխաբանեմ. եցի. եաս. ել։ (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) || Ճոխաբանութեամբ խօսել. կամ ճառել, և կամ մեծաբանութեամբ պատմանել զինչ։ Իսկ մերթ մեծաբանել. կամ գոռոզական բանիւք վարել. և կամ բանիւք զիշխեցողութիւն 'ի գործածել 'ի վերայ ուրուք։

Ճոխաբար։ (մակբայ որակական.) || Մեծապէս. կամ առատապէս. կամ լիապէս։ Իսկ մերթ փառաւորապէս, կամ ընչաւէտաբար։ Մերթ և նշանակէ տիրաբար. կամ իշխանաբար. կամ հզօրեղապէս. կամ քաջապէս. և այսպէս է 'ի կանոնս հայրապետաց, ուր ասի. Ճոխաբար հեռանեցան լուսաւորչին ընդ պողոտայն. զի տիրապէս, կամ քաջապէս գնացին ընդ լուսաւորչին պողոտայն։ Իսկ 'ի կանոնս յարուցէ, ուր ասի զԲՇե. որ ճոխաբար յօժարութեամբ եկեալ 'ի նորոգումն եղծեալ մարդոյն. իմանի՝ ինքնիշխանաբար. կամ յորդառատ յօժարութեամբ։

Ճոխացեալ. գեալ. աւ. աց. օք։ || Ճոխացեալս

ւխօսող. կամ յայտ դխօսումն. կամ հմտու
թեամբ մանկացութեանց, և արուեստից:
Ճոխագոյն ∗ գոյնի. իմ. ից. իւք: || պերճա
գոյն. կամ առատագոյն. կամ լիագոյն:
Իսկ մերթ հարստագոյն. կմ՝ ազատագոյն.
կամ շքեղագոյն. կմ՝ փառաւորագոյն. 2.
Մակ. 13. 24:
Ճոխաձեմ: (Նախադրիւ հոլովի.) || մեծա_
բայլ. կմ՝ ցոփաքայլ. որ նա՝ որ հպարտ,
և ցոփ քայլիւք ձևէ. կամ մեծապատիւ չուէ:
Ճոխամիտ. մտի. իմ. աց. աք: || ամբող զմեծ,
և զզօրաւոր միտս. կամ առատամիտ. և կմ՝
ազատմիտ: Իսկ մերթ նշանակէ զզօրաւորամտութիւն.
կամ զմեծացեալն. և կմ՝ զամբարտաւանն:
Ճոխանամ. ացայ. ացիր. նալ: (Լծորդ.) ||
պերճանալ. կամ առատանալ. կամ լի և
պատուաւոր լինել: Իսկ մերթ հարստա_
նալ. կամ փառաւորանալ: Եւ մերթ նա
շանակէ բարձրանալ. կամ զինքն քան
զայլս վերնագոյն ցուցանել. կամ մեծա
բանել. կամ գոռոզանալ. և կամ բանսա
րկ եչել՝ 'ի վ՛ր ուրուք. Թուոց 16. 3:
Ճոխապատանջ: (Նախադրիւ հոլովի.) || Ճո
խութք պանծացեալ. կամ մեծապէս զար
դարեցեալ, և պճնեցեալ:
Ճոխացուցանեմ. ցուցի. ցի. եալ: (Անցո
ղակ.) || պերճացուցանել. կամ առատա_
ցուցանել. կամ լիացուցանել: Իսկ մերթ
հարստացուցանել. կմ՝ փառաւորացուցա_
նել: Մերթ և մեծարել, կամ պանծա
ցող առնել. կամ գոռոզացուցանել. և կմ՝
երկնեցող, և ուրող առնել:
Ճոխութիւն. թեան: || պերճութիւն. կամ ա_
ռատութիւն. կամ մեծութիւն. կամ հարստու
թիւն. կամ փառաւորութիւն: Ոսկէ. 1. հափ.
իա: Իսկ մերթ պերճութիւն. կամ նախապա
տուութիւն. և կամ իշխանութիւն: Խո
րէնա. գ. գլ. 67: Կիւրղի եղէծ. ժն. Եւ մերթ
առնեալ լինի 'ի չար կողմն. և նշանակէ
զբռնական իշխեցողութիւն. կամ զգոռոզու
թիւն. և կամ զամբարտաւանութիւն: Շնորհալին:
Ճողեմ. եցի. եմ. եալ: (Ներգործական.) || փե
տել զկէրթս կմ՝ քարշելով խլել զմազս. որպ
առնեն ումանք 'ի վ՛ր մեռելոց. և կամ յոր
ժամ լան. և կոծ են վա՛ սիրոյ թշուառու
թեն: Ոսկէ. 2. հափ. ժգ. 'ի ձեռն հարց. գ: Իսկ
մերթ նշանակէ առէպ առէպ քարշելով զմազ 'ի
մօրուաց, կմ՝ 'ի վարսից՝ թեւթել առնել.
կմ՝ յարդարել, որպ առնեն ոմանք՝ յորժամ
դադարեն 'ի գործոյ. կմ՝ մտածեն զինչ:
Ճողոպրել. եցի. եմ. ել: (Ներգործ.) ||
'ի բաց թափել. կմ՝ 'ի բաց կորզել. կամ
զերծուցանել. կմ՝ փրծուցանել. և կմ՝ ա_
զատել: 2. Մակ. 12. 35: Խորէնա. գ. գլ. 65:
Ճողոպրիչ: (Նախադրիւ հոլովի.) || 'ի բաց
կորզող. կմ՝ զերծուցանող. կմ՝ փրծուցա_
նող. և կմ՝ ազատող: Լամբրոն:
Ճոճեմ: (Ներգործ.) || տե՛ս զՃօճել:
Ճոճ. ի. իւ. ից. իւք: || 'ի մէջ ցորենոյն բու
սեալ վատթար ցորենանման հատն: Մերթ
և նշանակէ զմուշտակակարն. որ զմուշտակ
կարողն: ռամկօրէն փէրաճի:

Ճոպան. ի. աւ. աց. աք: || պարան. կմ՝ կա_
ռան, որ է տոռնար չուան, զոր 'ի գործ
ածեն նաւավարք. կմ՝ քարանակիրք. և այլք
նմանք: ռամկօր. հալաթ: Բայց յառակաւորա
առնեալ նշանակէ սա զգործն ինչ պատե
րազմական, զոր 'ի հնումն կարգէին 'ի կա
նոնիոյ, կմ՝ 'ի փոկն երկու զերկայն և զան
խախտելի պարան, որ 'ի միում ծայրին իւ
րում ունէր զխեղդ ինչ, զոր 'ի պատերազմի
արկեալ զանձամբք, կմ՝ զթիկամբք, և կմ՝
զպարանոցաւ թշնամւոյն՝ քարշելով զնն
դէպ զհամբոյց խեղդւին, և այս ամենա
րին ձեռօք քարշէն կորզէին զնա 'ի ձիոյն
առ 'ի ձերբակալ առնել. կմ՝ սպանանել:
Եւ այսպիսի էր Ճոպանն, զոր հարկ դեպ
ւեհօն հսկայաձև ուրքայն հոնաց զձիւոյ
ուսովք, և զամբիւ անթուելի մեծի հսկայից
որգապայ, որ ոչ ժուժեալ, զի քարշե_
ցէ զինքն դեղութեհան, փութացեալ ինք
նին դիմեաց շտապով 'ի վ՛ր նր. և հարեալ
երկաթի սուսերաւ՝ միջակտուր արար ըղ
նա հանդերձ երիվարաւն. որպ պատմէ
Խորէնացին. բ. գլ. 82:
Ճոպանաձիգ. ձգի. աւ. աց. օք: || ձգող ճո
պանաց, որով մերթ նշանակի նա, որ քար
շէ զպարանս: Իսկ մերթ արկանօղն զպա
տերազմական համբուցաւոր պարան ինչ
զանձամբ թշնամւոյն, զորմէ լիապէս ա_
սացաւ 'ի բառն Ճոպան: Անգոթ:
Ճոպանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || նա՝ որ ու
նի, կմ՝ 'ի գործ ածէ զՃոպանս պատերազ
մական, որպիսի էր դեղուեհօն ուրքայն
հոնաց:
Ճոռոմ. ի. իմ. ից. իւք. կմ՝ աց: || Ճոխ, և
պերճ ճարտասանական զրուցիւք. կմ՝ ըղ
ճարպիկ, և զշքեղ բանս խօսող. և կամ
զեղեցիկ կերպիւ ճոխաբանող. և այսպ
սի զխօրդոյ, զեղջուէ, և զբանից: Լամբրոն:
Իսկ 'ի Դաւիթ. հմ. ուր ասէ՝ 'ի բազմա
ճոռոմս խօսիմ. և 'ի պատասխանատուու
թե պահու պատրանձեալ կարկիմ. նշանա
կէ՝ ճոռոմապէս, կմ՝ յոյժ ճոխաբան խօսել:
Ճոռոմաբան. ի. իմ. ից. իւք. կմ՝ օք: || պեր
ճաբան. կմ՝ ճոխաբան. և կմ՝ ճառող և ճար
պիկ լեզուաւ. կմ՝ բանիւք խօսող:
Ճոռոմաբանեմ. եցի. եմ. եալ: (Ներգործ.
և մերթ չէզոք.) || պերճաբանել. կմ՝ ճո
խաբանել. կմ՝ ճարտասանական ճոխ զրու
ցիւք վարել: Իսկ մերթ առնեալ լինի 'ի
չար կողմն. և նշանակէ՝ լեզուապարել. կմ՝
ճոխ բանիւք շատախօսել:
Ճոռոմանամ. ացայ. ացիր. անալ: (Լծորդ.
ձայն.) || ճոռոմ լինել. կմ՝ ճոխաբանել:
Իսկ մերթ նշանակէ մեծաբանել. կմ՝ մեծ
պարծիլ. կմ՝ գոռոզանալ. և կմ՝ պանծա_
լով ամբարտաւան լինել: Ոսկէ. 2. հափ. լթ:
Ճոռոմութիւն. թեան: || պերճութիւն. կամ
ճոխութիւն. կամ ճարտասանական ճոխ
զրոյց: Իսկ մերթ մեծաբանութիւն. կմ՝ մեծ
պարծութիւն. կմ՝ գոռոզութիւն, և ցոյց քա
ջութեն անձին հանդերձ պարծանօք:
Ճորտեմ. եցի. եմ. եալ: (Ներգործ.) || ճո

տորել. կամ ջարդել. և կամ 'ի բաղխումն հատուածս անջատել:

Ճորտ. ի. իմ. ից. իւք: || պաշտօնեայ, կամ սպասաւոր. կամ ծառայ: և ստ մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուով 'ի գործ ածի:

Ճոճապարարդ: || տես զՃիճապարարդ:

Ճուչ. ճչոյ. իմ. ից. իւք: || է արմատ ճչել բային. որ և լինի ճիչ. ուստի և արմատ զըկել բային երբեմն լինի զուրկ, և երբեմն զիրկ: սակայն բառս ճուչ նշանակէ զայն. զոր ինչ նշանակէ ճիչն. որ 'ի տեղւոջ իւրում մեկնեցաւ:

ՃՋ

Ճչեմ. եցի. եա. եալ: (չեզոք.) || ճիչ բառնալ. կամ բարձր և սուր ձայնիւ աղաղակել. կամ մեծագոչ, և սուր բարբառով կականել. որպէս հանդիպի կանանց, յորժամ վիշտ ցաւոյ, կամ ներքութեան իւիք ձայն բարձեալ գոչեն: Իմաստ. 19. 3: Երեմ. 9. 17: Յայտ. 12. 2: ըստ այսմ և ձայն բառնալով աղաղակելն ծիծռանց, և այլոց նմանեաց, ճչել ասի: Եսայ. 38. 14:

Ճչիւն: (նախադրիւ հոլովի.) || ճչումն. կամ ճիչ. որ է սաստիկ, և սուր աղաղակ:

Ճչօղ. ողի. աւ. աց. օք: || ճիչ բարձօղ. կամ սաստիկ, և սուր աղաղակօղ: Կիւրղի եղծ. թ:

ՃՌ

Ճռուռն. ճռռան. ճռռամբ. ճռռունք. կամ ճռուռք. անց. ամբք: || է ժըժմակ, կամ ճճի ինչ թեւաւոր, որոց ոմանք են նման մեծամեծ պիծակաց. ոմանք բզեզաց. և ոմանք մարախոց. բայց են մարմնով կարճք, և սաւառք: փոխանակ բերանոյ ունին 'ի կուրծս զխայթոց ինչ նման սրածայր լեզուի. որով ծծեալ ըզ ցօղս, և զնոտահոս խէժս ծառոց, սնանին, և կեան: Ցնանին 'ի գաղջ ամառան, և տեւեալ մինչև ցաշուն ամառնին: կառչին յաճախ զոստովք խժաբեր ծառոց, և մանաւանդ ստնձենեաց և ծիրանենեաց: Ունին զձայն սաստիկ սուր. և հնչումն սոր, որք 'ի տիրել սաստիկ ամառան սկսանին առ միջօրէիւ ճիչ բառնալ, և շարունակ ճչել. և 'ի վաստակելն սակաւ ինչ դադարեալ, դարձեալ սկսանին. որոց բարբառն հնչեցեալ ընդ օդն, և հասանի 'ի հեռաւոր տեղիս. և վասն այսորիկ ասի 'ի գիրս մեծին խոսրովու պատսաւորչէն մերմէ. Համբաւ սքանչելեաց նորա իբրև զձայն ճռռան յերկինս վերանայր: Սոյնպէս և ասի 'ի գիրս գրիգորի ծծաւ. անին. Ո՞վ եա ճռռան 'ի լռենջս զմանկանձնութիւնն. որ յորժամ արեգակն շարժմանն զմիջօրէն առնէ, երգէ. և հնչեցուցանէ զանտառն: ասամկորէն ճռէլ. և սաղմոսերգէն ճռճռ պէսճէլի:

Ճռպուռ. ի. իմ. ից. իւք. կամ ոյ. ով: || նամ' որոյ 'ի յաշխն դոյ ճխալ. այսինքն չորացեալ թարախանման հիւթ. որ մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուով 'ի գործ ածի:

ՃՍ

Ճսամ. ացի. ա՛. ալ: (չեզոք.) || է բայ ձայ[illegible]. որով նշանակի ճռու ձայն հանելն թռչնոց. կամ գրտանց. և կամ այլոց ո՛ և իցէ իրաց:

Ճռատեմ. եցի. եա. եալ: (չեզոք.) || տես զՃռնչել:

Ճռաքաղ. ի. իմ. ից. իւք: || քաղաք ըղճխոս. ք նա' ու յետ կթոց' կործանեալ ժողովէ զմնացեալ փոքրիկ ողկոյզս խաղողոյ. որք են ճռաթեքն: Միքի. 7. 1: Իսկ մերթ ընդ բայի չարակցի այսպէս. Ճռաքաղ առնել. և նշանակէ, զկնի կթելոյ զայգին' քաղել զմնացեալ ճխաւն, որով այգին բոլորովին մերկանայ: Ղեւտ. 19. 10: 2. Օրին. 24. 20: Եւ յայսմանէ առեալ՝ երբեմն եւս քաղելն զմնացորդս կթեցեալ ձիթաստաղոց, և այլոց նմանեաց, ասի. Ճռաքաղ առնել: Եսայ. 24. 13: Իսկ երբեմն նմանութիւն առեալ ասի զմարդկանէ. կամ զքաղաքէ. և այլն. որով մերթ նշանակի սպանանել զոմանս 'ի մնացորդաց զօրաց, որք կոտորեցան 'ի պատերազմի: Դատ. 20. 45: Իսկ մերթ նշանակի մերկացուցանել զոք' յափշտակելով զյետսին մընացուածս կողոպտեցել գոլից. և կամ յետ միանգամ կողոպտելոյն' գտանել, և միւս անգամ կողոպտել: Եսայ. 3. 12: Աբդ. 1. 5: Մերթ եւս նշանակէ' գերել զմնացորդս ժողովրդեան իբրեւ գերեցելոյ. ոչ տրար նաբուզարդան: Երեմ. 6. 9:

Ճռաքաղեմ. եցի. եա. եալ: (ներգործ.) || տես զՃռաքաղն' ա՛ որում է շարադրեալ ընդ բայի: Մծբն. ժթ:

Ճռաքաղութիւն. թեան: || քաղումն, և ժողովումն մնացելոց ճխաց խաղողոյ, զորս քաղեն յետ կթելոյ զայգին: Իսկ մերթ նմանութիւն առեալ նշանակէ ըղ յափշտակութիւն մնացորդաց ընչից ուրուք: Եւ կամ զմնացուածս յաղթութեան, զոր առնէ ոք սատակելով զմնացորդս յաղթեցեալ և կոտորեցեալ զօրաց. որոյ նախապետական յաղթութեան կոչի կթութք: և ըստ այսմ է Դատ. 8. 2. ուր ասի. ոչ ապաքէն լաւագոյն է ճռաքաղութիւն եփրեմի քան զկթութան աբիեզերայ: Քանզի արքն եփրեմի սպանեցին զՀեռա զօրացն մադիանացւոց փախուցելոց, և զոմանս 'ի նոցանէ սատակեցին, որ էր իբրև զճռաքաղութիւն. իսկ գեդէոն զբոլոր բանակս նոցա եհար, և զհանեաց որ էր իբրև ըղ կոտորեալ կութս: Բայց ասի նոյ այն լաւագոյն քան զյաղթութիւն գեդէոնի.

զի շխանան մագլխանացուաց աղբեր ճեպեր-տացանին:

Ճռինչ. ճռնչի. իւն. իւն. իւք: || ձայն ճռն-չոյ. կամ ճռճռածն անուոց. կամ ծղխ-ներ դրան. կամ թռչնոց. և այլոց ճը-ճռեաց:

Ճռուամ. ացի. ա. ալ: (չէզոքական.) Ճռալով ճռալ. կամ զճռինչս արձա-կել:

Ճռչամ. ացի. չա. ալ: (չէզոք.) || տես ներքոյ զճռնչել:

Ճռնչեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || ճռնչալ. ճռռալ. այ զճռռ ձայն հանել անուոց. բանից. աթոռոց. կամ ամանց թռչնոց. և այլոց նմանեաց: ՚Ի ձեռս հոգց. ժբ:

Ճռողական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամե-նայն, որ վերաբերին առ ճռացումն. և մ առ ճռռ ձայնին: Իսկ մերթ նշանակի ճռացողն. կամ ունօղն զբնաւորութիւն հանե-լ զճռռ ձայն. որպիսիք են ոմանք թռչ-ունք. կամ կենդանիք:

Ճռուամ. ացի. ա. ալ: (չէզոք.) || տես ըզ-ճռնչել:

Ճռուամն. ուման. ման. մանց. մամբք: || տես զճռինչ:

Ճռուողեմ. կամ ճռճռուղեմ. եցի. եա. ել: (չէզոքական.) || փոքրիկ թռչնոց. կամ ճնճղկանց առնել ձայն հանելն. ճռվռա-լով, կամ ճռճռալով. որպէս. առնեն՝ յոր ժամ աշխատին ՚ի շինուածս բունոց իւ-րեանց. կամ յորժամ կայնու զնն ցնծու-թե ինչ. կամ բերկրութե սրտի: Լոմբեր: և Աշգար:

Ճռուօղ. կամ ճռճռուղօղ. ողի. աւ. աց. օք: || ճռվռալով, կամ ճռճռալով առնել ձայն հանօղ. կամ երգօղ. որ ասի զթռչնոց. կամ ճնճղկանց: Կիւրղի Եղէգ. թ:

ՃՐ

Ճրագ. ի. աւ. աց. օք: || պատրոյգ ե-դեալ ի եղով հանգերձ յանօթ ինչ. որ լուցեալ դնեն ՚ի վերայ աշտանակի. կամ ՚ի ճրագարանի. և կամ կախեն ա-ռեք: Ելից. 27. 20: Ղևտ. 24. 2. և 4: Թագ. 3. 2: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ ճրագարանի. որ է կազմուածն. յորում լուցանի ճրագ: 3. Թագ. 7. 49: 2. Մնաց. 4. 20: Երբեմն ևս նշանակի առհասարակ կանթեղ. կամ լապտեր. կամ մո-մեղէն. և այլք նմանք. որք լուցեալք լուսաւորեն զմարդիկ ՚ի գիշերի: Մատթ. 5. 15:

Ճրագափերան. ի. աւ. աց. օք: || բերան ճրագի. կամ ճրագարանի, ընդ որ լինուն եղ. և եդեալ զպատրոյգն՝ լուցանեն զճրագ: Իսկ Զաքար. 4. 12. նշանակէ զե-րեզմանս աստեղունեան աշտանակին. որք էր զբերանս արձակին ՚ի գնդոյն. զորմէ խաղաց ասացաւ ՚ի բանն ճաշակ. տես նգ:

Ճրագալոյց. լուցի. իւ. իւ. իւք: || լու-ցանօղ զճրագունս: Յանձորէն ճրագ լու-ցօղ: Մերթ ևս նշանակէ զլուցեալ ճը-րագն. որ լուսատու լինի մարդկան. և ըստ այսմ առի զուգզգակիտա վարդապե-տաց. ՚ի գիրս Մծբն. ժթ. Դուք էք աերման ցորենոյ. դուք էք ճրագալոյցք ճառագայթաւորք. այսինքն ճրագք լու-ցեալք, և պայծառ ճառագայթ պայծառա-ցեալք. և պայծառացեալք: Բայց մեք ասեմ ճրագալոյց ծայրագոյն տօնախմբութե. կամ ծննդեան. և կամ զատկի. նշանակէ նախըն-թաց օրն այնց տօնից. և առաջաւ ճրա-գալոյց. զի ընդ երեկս աւուրց այնոցիկ լուցանէին բազմութիւնք ճրագաց. և լինէին հանդիսաւոր նախատօնակք:

Ճրագակալ. ի. աւ. կամ ին. աց. օք: || կալնօղ զճրագս. որով մերթ նշանակի ճրագարանն. կամ աշտանակն. յորս դնեն զլին ճրագունս: ՚Ի ձեռս հոգց. ժդ: Իսկ մերթ մարդն, որ բառնայ ձեռամբ իւրով զճրագս:

Ճրագակիր. կրի. աւ. աց. օք: || կրօղ. կամ բարձօղ զճրագն. որպիսի է աշտանակն: Նարեկ. ղդ: Երբեմն ևս ճրագակիր ասին մարդիք, որք ունին՝ ՚ի ձեռս իւրեանց ըղ ճրագ. կամ զվառեալ մոմեղէնս:

Ճրագաձև. (նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զձև ճրագի. կամ ճրագարանի. և կամ այն՝ որ է կազմեցեալ ըստ ձևոյ կան-թեղի:

Ճրագարան. ի. աւ. աց. օք: || անօթ ինչ. կամ կազմուած ինչ ոսկեղէն, կամ այլ ձեղէն. և կամ յայլմէ նիւթոյ, ուր դնի եղ, և պատրոյգ, և վառի ճրագ: Ելից. 25. 37: Թագ. Յ. 2: Մերթ ևս նշանակէ զաշ-տանակն, յորում դնին ճրագք. կամ զի-աեղին մոմեղէնք: Յայտ. 1. 12:

Ճրագեան: (նախդրիւ հոլովի.) || ճրագա-ւոր. կամ ունօղ զճրագ: Բայց սա գրե-թէ միշտ ՚ի գործ ածի ՚ի բարդութեան բա-ռից այսպէս. բազմաճրագեան. որ ունօղ զբազում ճրագ: Եօթնաճրագեան. այ-ինքն ունօղ զեօթն ճրագունս. Մծբն. ժը. Այս տեսիլ եօթնաճրագեան աշտանակի:

Ճրագուն. ունի. աւ. աց. օք: || Ճարպ. փոր-ոտեաց. այ եղ. որ ելանէ ՚ի քաղըթէ և յաղեաց կենդանեաց: Եւ ասացաւ ճրա-գուն. զի բազում անգամ հալեալ կազմեն ՚ի նմանէ զճրագս. բայց առ աւանդել յու-խարհնաբար ընդունի ՚ի գործ ածի. վասն զի գրոց ընդունաւ կոչի սոյնս՝ ճարպ:

ՃՕ

Ճօճեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || զեր-կայն և զբարակ ձողն ՚ի միջոյն ցնցելով խաղացուցանել. որպէս առնեն պարա-բազմոզքն, յորժամ բռնեն հարեալ զմէջ մանուկ նիզակին ցնցեն զնա յաճախ, որով երկոքին ծայրքն նը՝ արագ արագ ելևէջս առնեն տատանեալ. խաղան: 2. Մակ. 11. 8: Եւ

մերթ

մերթ զայս երս այսպիսի կերպիւ շարժ-ելն, և ճկճկելն. ծօծել ասի: Իսկ եր-բեմն վարի սա չէզոքականապէս. և յայն ժամ նշանակէ զծօծիլն. զոր տեսցես 'ի ներքոյ:

Ծօծիմ. եցայ. եալ. իլ: (ձայնակր.) || Ցնց-մամբ խաղալն նիզակաց. և այլոց նմա-նեաց: Իսկ մերթ նշանակէ սիգալով ճե-մել. կամ զգնալ. և կամ կողմն 'ի կողմն անհամեստ շարժմամբ թեքթեքիլ. որպէս առնեն ոմանք 'ի կոքաճողաց. և կամ 'ի բամբռանահար խաղալկաց, որոց ուսքն միջովքն հանդերձ սաէպ սաէպ ելանեն և իջանեն. և ըստ այսմ ասի, ծօծիլ 'ի խաղալն: Մերթ ևս նշանակէ վեր 'ի վայր շարժիլն, կամ շըջիլն բբաց. որ ասի 'ի գիրս Մծբն. ժթ. Ծեմին ծօծին բիբք լսելեաց, այսինքն լսողաց: Իսկ երբեմն նշանակէ հանդարտ շարժմամբ ելանելով և իջանելով ընթանալն առ միմեանս ա-լեաց և կոհակաց. կամ ծփալն ջուրց ծո-վու, և գետոց:

Ծօղ. ի. իւ. ից. իւք: || Է տեսակ ինչ ղը-րանի. կամ պատերազմական զգեստու. զոր երբեմն կազմէին 'ի յեփեալ կաշւոյ. և օծեալ պէսպէս դեղովք չորացուցա-նէին. զոր ագուցեալ զինաճորաց՝ գնայ-ին 'ի պատերազմ, ընդ որ նետք, և այլք սլաքք դժուարաւ կարէին անցանել ըղ-մուա. յորոց և ոմանք զգէմ կալնուին սը-րոյ. և ըստ այսմ է այն, զոր ասէ ըղ-նորհալին յողբսն եդեսիոյ. Զրահա-ճորք, մկնդաւորք. ծօղիւք պատեալ ան-ձին բոլոր:

Ծօղանք. անաց. օք: (անեզակ.) || Նոյն է ը վերնոյն:

Ծօպան: || տե՛ս զԾոպան:

Ծօպանաւոր: || տե՛ս զԾոպանաւոր:

Մ

Մ. Է մինն 'ի բաղա-ձայն տառից. որ միշտ պահանջէ բա-ղակցիլ ը ձայնաւորաց ներ-գործութը, կամ զօրութը առ 'ի ելուզանել զձայն. որպ մեղկ. մղլին: Բայց 'ի մէջ բաղաձայնից կոչի սա ան-ձայն. վասզի 'ի միայնակ մնալն ամենևին ոչ կարէ արտաբերիլ. կամ զանկատար ձայն ինչ ելուզանել իբրև զկիսաձայն բաղա-ձայնսն. որք սկզբնաւորեն զնուաղ հըն-չումն ինչ. որպէս յիշեցաւ 'ի տառն կեն: Այլ զտառս զայս Ս, յորջորջեմք, մեն. որ արտաբերի բաղխմամբ շրթանց:

Իսկ յառոգանական արուեստի ըստ հա-գագին կոչի՝ սոսկ, ըն նուրբ. վասն զի ունի զհնչումն նրբաձայն, որպէս իքեն և տառք այսորիկ. գ. ծ. ն. շ. ս. ր. և այլն:

Դարձեալ՝ տառս այս կոչի ևս չթորդ, զի ունի զլծակցութի, կմ զներձաւորութի ը տառիցս այսոցիկ. բ. պ. փ. և այս ոչ ը բուն հնչմանն, այլ ըստ եղանակի արտա-բերմանն. քանզի որպ սոքա արտաբերին 'ի մէջ շրթանց, նոյնպէս և տառս, Ս:

Դարձեալ. է սա մինն 'ի չորից տառիցն, որք կոչին նայք. զորմէ տեսցի 'ի մեկ-նութե նայ բառին:

Դարձեալ. տառս այս երբեմն փոխադրի ընդ տառիս այսմիկ, ն. վն զի փոխանակ ասելոյ՝ անբիծ, անբծութի, անպակ. և այլն. ասի՝ ամբիծ. ամբծութի. ամպակ:

Դարձեալ՝ տառս այս՝ է ևս համարողական նշան, որ մինչ ունի 'ի վր իւր զպատուա-գիր այսպէս, Մ՞, նշանակէ զերկու հա-րիւրն:

ՄԱ.

Մագաղաթ. ի. իւ. ից. իւք: || Է սպիտակ մաշկ ինչ նուրբ իբրև զթուղթ, զոր առ-նեն՝ քերելով զմորթս գառանց. կամ ուլուց. և այլոց ոմանց կենդանեաց, որ իբրև մերձենայ 'ի հուր, ինքնին գալարի: Զսա 'ի հնումն 'ի գործ ածէին փոխանակ թղթոյ, գրելով 'ի վր նր զգիրս, յորմէ և բաղում անգամ կազմէին զպէսպէս մա-տեանս, և զգրեանս, որք տևէին ը երկար ժամանակս: Եսայ. 34. 4:

Մագաղաթեայ. թէի. իւ. ից. իւք: || Մա-գաղաթեղէն. այն, որ է կազմեցեալ 'ի մագաղաթէ, կամ որոյ նիւթն է մագա-

ղաթ:

ութ ։ Յայտ. 6. 14։ և Եսայ. 18. 2։

Մագիլ. գլի. աւ. այ. ոք։ || Ճիրան. զի եղնւնք հաւուց, և ոմանց գազանաց. որ եր կեն առեալ լինի հանդերձ մասամբքն. Նամիօրէն թռչնոյ ըղունգ. կամ ֆէնշէ։ Դանի. 7. 19։

Մագիստրոս. կմ մաքիստրոս. ի. աւ. այ. ոք։ || Է բառ լատինական, որ նշանակէ զիշխանն. կամ զվերին. որպիսիք են նախարարք. բդեշխք. գիմանապետք. դատաւորք։ և այլ ևս արքունի գործակալք, և դպրամանատարք, որք կառավարեն զքաղաքս կամ զգաւառս։ ռամկ. խան. կմ ֆողոյ. և այլն։ Ի ճառս հարց. Է. և ԺԷ։

Մագլաւոր. ի. աւ. աց. ոք։ || ունօղ զմագիլս, կմ զճիրանս։

Մագլեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || տես ի ներքոյ զՄագլցել։ Ի ճառս հարց. ԻԳ։

Մագլցեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || մագլցի հարկանել, և վիրաւորել. որով նշանակի ճանկս արկանելով ի գէմս, կամ ի ծնօտս՝ ցտել եղնգամբք. որպ առնեն մանկունք, կմ ոմանք ի կանանց ի սպաւելն, կմ յողբալն իւրեանց։ ռամկօրէն ճանկել։ Ոսկ. 2. հատ. ԺԶ։

Մագլցի։ (մակբայ որակակ.) || մագլօք. կմ ճիրանօք. և կմ ճանկօք. և ըստ այսմ աւի. մագլցի վիրաւորել. կմ ցտել. և այլն։

Մագնեստիս. տիսի. իմ. այ. ոք։ կմ մագնիս. ի. իմ. եց. իւք։ կմ աւ. այ. ոք։ || Է բառ այլազգական, զոր յոյնք կոչեն մակնեթիս. կամ մակնես. որով նշանակի ժառաւն. կմ խանդամանդն. որ է ազգ ինչ կարծրանիւթ և թխագոյն քարի, որ բնականաբար քարշեալ յինքն զերկաթ, ակինդ կալնու զնա։ Ունի ևս զկարողութիւն առ բևեռն հիւսիսային. Ուստի յորժամ մածանի նովաւ մի կողմն փոքրիկ երկաթոյ կողմնացուցին, միշտ դարձուցանէ զնա դէպ ի բևեռն յայն. որպ ասացաւ ի բառն կողմնացոյց։ ռամկ. մըլափըզ։ Եւ ի այսմ առեալ լինի ի Նորէլ. իսէ. ուր ասի. եթէ զնկարելոց տեսողին ի յարձան մագնեստիս վիմի։

Մագնիս։ || տես զՄագնեստիս։

Մագնիտ. նտի. աւ. աց. ոք։ || տես զՄագնեստիս։

Մազ. ոյ. ով. ոց. ովք։ կմ իզ. իւք։ || ա և իցէ հեր, կմ գէս, որ բուսանի ի գլուխ, կմ ի մարմին մարդոյ, կմ անասնոյ. թէ մի թել իցէ, և թէ բազում. որ և ռամկ. սաչ. մազ։ Ելից. 25. 4։ Ղեւ. 13. 4։ Մատ. 5. 36։

Մազագործ. ի. աւ. աց. ոք։ || մազման. կմ նա, որ գործէ զմազեղէնս. և կմ որ կազմէ ի մազից զգեստս, կմ զայլ ինչ իր։ Իսկ մերթ նշանակէ զգործեցեալն, կմ զկազմեցեալն ի մազից. և կմ զմազեղէնն։ Թուոց. 31. 20։

Մազածածուկ։ (Նախադրիւն հոլովի.) || մազիւք ծածկեցեալ. կմ թաւ հերովք լցեալ. որպիսիք են լանջք ոմանց մարդկանց։

Մազապուր։ (Նախադրիւն հոլովի.) || Նոյն է սա ամենևին ը մազապուրծ բառիս. վն զի եղանէ ի ապուր մասնկանէս, որ է արմատ ապրիլ բային, որ նշանակէ պրծանիլ, կմ ազատիլ. և ըստ այսմ աւի ի գիրս Խորէն. Բ. գլ. 12. Թողլով զզաւնձս, և զնորանն միայն կենդանի փախուցեալ մազապուր. զի միայն անձամբն հազիւ ազրելով. կմ պրծանելով։ ըստ այսմ են և բառքս այսոքիկ. մարդապուր. և անձնապուր, զորս տեսցես ի տեղիս իւրեանց։

Մազապուրծ։ (Նախադրիւն հոլովի.) || Եղանէ սա ի մազ բառէս. և ի պուրծ վանկէս, որ է արմատ պրծելոյն. ուստի բառիս մազապուրծ՝ նշանակի մազիւ ապրեալն. զի նա՝ որ անկեալ ի վտանգ ինչ, կմ ի ձեռս թշնամւոյն՝ հազիւ միայնակ անձամբն պրծանի ի նոցանէ. և իբր թէ միով մազիւ զերծանի։ 2. Օրին. 3. 6։ 2. Մակ. 11. 12։ 3. Մակ. 6. 29։ Մերթ ևս վարիսա իբրև զմակբայ. որգոն, մազապուրծ զերծանիլ, կմ փախչիլ. կմ մազապուրծ ճողոպրիլ. և այլն. և նշնկէ հազիւ պրծելով. կմ հազիւ զանձն միայն ապրեցուցանելով. կմ ազատելով։ 2. Մակ. 12. 35։ 3. Մակ. 5. 19։

Մազարօթ. կմ մազարովթ. այ. աւ. աց. ոք։ || Է բառ եբրայական յոգնական ձայնիւ. որով նշանակին շտեմարանք. կմ ներքինք, և կմ անջրպետութիւնք։ Իսկ մերթ մասնաւորապէս առեալ նշանակին սովաւ հարաւային համաստեղութիւնքն, որք են շուրջ զսուղակաւն, կմ զհակարջային բևեռաւն. յորոց ումն նկարի ի ձև գետնառիւծու, ումն սիրամարգի. ումն հնդբայի. ումն եռանկեան. և այլք ի ձևս այլոց կենդանեաց. կմ իրաց։ Յորս են և բազմութիւնք մեծամեծ և պայծառ աստեղաց, որք ամենևին ծածկեալ մնան ի բնակչաց անկելոյ ի կողմն արջային, կմ հիւսիսային բևեռին։ Եւ թ որում համաստեղութիւնս այսոքիկ թագուցեալք են ի տեսութէ բազմաց, ուստ և ի մէնջ, կոչեցան մազարօթ. զի շտեմարանք. իբրու թէ ներքինք և ծածուկք։ Յոբ. 38. 32։ Եւ ամենևին նոյն են ընդ մազարօթին, համաստեղութիւնքն այնք, որք Յոբ. 9. 9. կոչին շտեմարանք հարաւոյ։ Վն զի ի միում տեղւոջ եբրայական բանն պահի. իսկ ի միւսում տեղւոջ դնի թարգմանութիւնն. ուստ և յայլ բազում տեղիս Ածաշունչ գրոց հանդիպի այս։

Մազդեղն. եղան. ամբ. անց. ամբք։ || մազգաղն. զի աղն, կմ ազգ արմատոյ. կմ որ է ծնեալ ի ղօրմէ նր։ վն զի առ ժամանակօք կռապաշտութեն ամօրութեն էր զանձինս քաղս, և երջանիկս, և կմ զատեն նց՝ համարիլ սերեալս ի զարմէ չաստուածոց. կմ յերկնային լուսաւորաց. որգոն յարեգականէ. կմ յայլոց մոլորակաց. և ըստ այսմ մոլորութեն՝ բազումք ի հնումն անմտացեալք յանձինս իւրեանց՝ համարէին զինքեանս և զատենմ, կմ զազգս իւրեանց՝ յառաջացեալ յարամազդայ. որով մերթ նշանակիւր գլուխն ամ գեց.

և մերթ լուսնթագն ։ Զոր անուն՝ երբեմն սոսկ վն փառաց, կմ պատուոյ 'ի գործածէին՝ իմանալով այնու զդիւցազն, կմ զաշխարհակալ անձինս, և ազգս, և բստ այսորիկ նշանակութեց առեալ լինի 'ի գիրս Խորէն. գ. գլ. 17. և 36. և 55. յորս ասի. մազդեզանց քաջ, և բարձակից արեգական. կմ 'ի գեն մազդեզանց գարձուցանել ։ և այլն ։

Մազեղ. եղի. աւ. աց. օք ։ || ունօղ զթաւ մազս. կմ բազմութի մազից լցեալ. ռամկ. Տաղօփ. կմ Բիւյլիւ ։

Մազեղէն. գինի. աւ. աց. օք ։ || մազեայ. թ այն ամ, որ է 'ի մազից գործեցեալ, կմ կազմեցեալ ։ Ելից. 26. 7 ։ և Զաքար. 13. 4 ։ Իսկ մերթ առեալ լինի սոսկ փոխանակ քրձոյ. կմ մազագործ զգեստու. և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի՝ զգենուլ զմազեղէնս ։

Մազխիլ. խլի. աւ. աց. օք ։ || մազքաշ. որ է գործիք ինչ իբրև զունելիս, որով կալեալ զթելս մազից երեսաց՝ կմ անգաց, և այլոց նմանեաց՝ քարշեն և 'ի բաց խլեն. ոմ և ձայն իսր ցուցանէ, զի կոչի մազխիլ. իբր թէ խլօղ մազից. ռամկ. Ճըմբաւրայ. կմ Ճըմպաւորայ. և կմ Տանդու ։

Մազման. մանի. աւ. աց. օք ։ || մանօղ ըզ մազս. կմ մանելով գործօղ զմազեղէնս ։

Մազնատեսակ. ի. աւ. աց. օք ։ || ունօղ զտեսակ, կմ զկերպ մազի. և կմ մազանման ։

Մաղասքէ. էի. իւ. ից. իւք ։ || է սպիտակ և թանձրամած հիւթ ինչ, որ իբրև զխէժ կաթիլ առ կաթիլ բղխի 'ի ծառոյն. որ կոչի հերձի ։ Զսա բազում անգամ 'ի բերան առեալ ծամեն, որ կակղեալ և լուծեալ՝ լնու զբերանն խոնաւութբ, և ըզ ճաշակելիսն անուշէ. և օգտէ ատամանց ։ Զսա և բժիշկքն 'ի գործածեն 'ի զանազան դեղորայս, յորս ունի զբազում օգտութիւն. ռամկօր. Ճաքի ։ Խորէն. յաշխարհագրութե ։

Մալեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք ։ || է՛ ընդունելութն մալել բային. և նշանակէ մանրեալ. կմ փշրեալ. և կամ խորտակեալ ։ Բայց Ղեւ. 22. 24 ։ և 2. Օրին. 23. 1. նշանակէ զանատանն, կմ զմարդն, զորոյ ամորձիսն, թ զձուածսն լռսելով, և խորտակելով ներքինի արարեալք են զնս ։

Մալեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || ջախջախելով մանրել. կմ փշրել. կամ մանր խորտակել. և կմ լռսել ։ Դան. 2. 40 ։ Նրէէ. 'ի Գոչ... ։ Իսկ մերթ ծամել. կամ ծամկել. և ըստ այսմ նա, որ զբանս ինչ խոկալով որոճայ. և իբր թէ ծամէ, և մանր լռսէ, ասի. մալել զնոսա. 'ի Հարց հարց. ժ ։

Մալխ ։ || տես 'ի ներքոյ զՄալուխ ։

Մալուխ. մալխոյ. ով. ոց. ովք ։ || ուղտ. որ է մեծ և բարձր կենդանի ինչ երկայնավիզ՝ և մեծամարմին, որ տաճկերէն կոչի տեվէ ։ Մատ. 19. 24 ։ Մարկ. 10. 25 ։ Ղուկ. 18. 25 ։ Մերթ ևս նշանակէ զկտաւանն, կամ զպտուէար պարանն նաւու, որպիսի է այն՝ որով նաւավարքն զխարիսխ արկանեն, կմ քարշեն ։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ ասեն ոմանք, թէ 'ի վերոյ եդեալ տեղիսն, յորս ասի, դիւրին է մալխոյ ընդ ծակ ասղան մտանել, կամ անցանել, նշանակէ զպարանն ։ Սակայն առաջինն կարծիքն է հաւանականգոյն. զոր և հաստատեն մեծամեծ մեկնիչք ։ Մերթ ևս բառիւս մալուխ՝ նըշանակի ստեղն. թ բարակ և կարճ փայտն՝ զոր մուծանեն 'ի ծակ ինչ առ 'ի կապել 'ի նա զինչ. կմ մխեն ընդմէջ երկուց իրաց առ 'ի շաղկապել զնս. որպիսի է այն՝ յոր անցուցանեն զծայրս փոկից եզանց. և ընդ միմեանս միաւորեն զնս. ըստ այսմ իմս և զայլոց նմանեաց. ռամկօր. Տուղլա. կամ Չիւի ։

Մախաթ. ոյ. ով. ոց. ովք ։ || է ասղանման երկաթեայ մեծ գործի, որով զքուրձ կարեն ։ 'Ի Հարց հարց. Ե ։ Բայց սա մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուոջ 'ի գործ ածի. զի գրոց լեզուաւ կոչի թուակուռ ։

Մախաղ. ի. իւ. ից. իւք ։ || պարկ, որ է աման ինչ քառակուսի կազմեցեալ 'ի կաշւոյ. կմ յայլմէ նիւթոյ. զոր սովոր են բառնալ ընդ ինքեանս ճանապարհորդք վն դնելոյ 'ի նմա զպաշարս ճանապարհի. կմ զկահս իւրեանց, որպիսի է և այն՝ զոր կախեն հովիւք զգօտւոյ. ռամկ. Հէպէ. կմ Թօպրայ ։ 1. Թագ. 17. 40 ։ Յուդիթ. 10. 5 ։ Ղուկ. 9. 3 ։ Մերթ ևս նշանակէ զանօթ ինչ կազմեցեալ 'ի կարծր կաշւոյ. կմ 'ի փայտէ. յոր ճանապարհորդքն լցեալ զջուր բառնան ընդ ինքեանս ։ ռամկ. Մաթարայ. և ըստ այսմ ասի 'ի Հարց հարց. ժգ. էառ ծերն զմախաղն, և եբեր զնա լի ջրով ։

Մախամ. ացայ. ա. ալ ։ (Ընդմիջ.) || նախանձիլ. կամ յաչաղել. կմ ոխալ. կմ քինալ ։ Լամբրոն ։

Մախանք. աց. օք ։ (անեզ.) || նախանձ. կմ յաչաղանք. կմ ոխ. կմ քէն ։ Խորէն. գ. գլ. 24 ։ Լամբրոն ։

Մախացող. ցողի. աւ. կմ իւ. աց. օք ։ || ըզ մախանս ունօղ. կամ նախանձոտ. կմ յաչաղկոտ. և կմ ոխակալ ։

Մախեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք ։ || է սա ընդունելութին մախալ բային, որ երբեմն վն պահանջման ոտից տաղաչափութե համառօտեալ գրի՝ մախեալ. փոխանակ գըրելոյ՝ մախացեալ, որ է նախանձեալ ։ ըստ այսմ. Յն օրհն. մախեալ ասէ առ 'ի չարէն. ընդ մեր պատիւն՝ որ յարարչէն ։

Մախիզ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || գարշ. կմ զազիր. կմ ատելի. կմ պիղծ ։

Մախիզ ։ || միջարկութի զզուանաց, զոր բարբառիմք, յորժամ գարշիմք յինքէ, որգոն. մախիզ, որչափ գարշ է ։

Մախր. մախեր. երբ. երց. երբք ։ կմ մախրի. իւ. ից. կմ աց. օք ։ || է շուառագոյն, կմ դեղնագոյն փայտ ինչ սաստիկ խժոռ և եղոռ, զոր հատանեն 'ի յարմառոց, կմ 'ի բնոց տերևաղուարձ ծառոցն կոչեցելոց ռամկական բարբառով՝ Չամ և Քաճ ,

որք են անեծանելք չամ ծառոյ։ Զայս փայտ հերձեալ չերտս չերտս՝ վառեն և 'ի գործ ածեն փոխանակ ճրագի. կմ՛ լուցկի. ոպ՛ և երբեմն առնեն լուցիկ հրոյ ։ ռամկօր. լուցկայ։

Մած ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ է արմատ մածելոյ բային. որով նշանակի մածեալ. իբ կից. կմ՛ յար. կմ՛ հուպ։ Եսայ. 28. 25։

Մածանիմ. մածայ. մածեալ. իր. իլ։ (Ձայն նակր.) ‖ շաղկապիլ. կմ՛ ընդ միմեանս միաւորիլ. ոպ՛ կուպր ՚ի փայտի. սուրն ընդ ձեռաց. քարինքն ընդ միմեանս 'ի ձեռն կրոյ. ատամունքն ընդ իրերաց առանձով. ըստ այսմ իմա և զայլոց նմանեաց։ ռամկ. կպչիլ։ Յոբ. 41. 14։ Մերթ ևս նշանակէ յարիլ. կմ՛ կցիլ. կմ՛ յենուլ. կմ՛ պատել զինէք. և կմ՛ 'ի վր զեղանելով, կամ յարձակելով ըմբռնել զինն, ոպ՛ յանկարծահաս երկիւղն զմարդն. և այլն։ Իմաստ. 17. 14։ Եբրէ. 13. 11։ Եբր. 12. 1։ Իսկ մերթ նշանակէ մակարդիլ. կմ՛ թանձրանալ 'ի հաստատուն զանգուած ինչ. ոպ՛ կաթն 'ի պանիր. արիւնն 'ի միս. և այլն։ Իմաստ. 7. 2։ և Շնորհալին։ Իսկ 3. Մակ. 5. 28. ասի՝ 'ի թաւ մածեալ կային, իմանի 'ի թաւ երկիրն, յի 'ի խստամէտ գետինն խոնարհելով՝ և յերկար 'ի վայր անկանելով՝ կցեալ կային։

Մածեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ տե՛ս զՄածուցանել։

Մածնում. ծեայ. ուցեալ. ծիր. նուլ։ (Է միջ.) ‖ մակարդիլ. կամ թանձրանալ. և կմ՛ թանձրնալով հաստատուն իրաց՝ կացուցանել զհաստատուն զանգուած ինչ, ոպ՛ հանգիւնպի կաթին, յորժամ լինի մածուն. կամ պանիր։ Սաղմ. 118. 70։ Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ մածանիլ բային ըստ ամ՛ նշանակութեանց նր։

Մածուցած. այ. ով. ոց. ովք։ ‖ յօդեմուցած. կմ՛ կազմուցած բաղկացեալ 'ի բազում մասանց ընդ միմեանս մածեցելոց. կմ՛ կցեցելոց, որպիսիք են կազմուածքն լաստից. կմ՛ նաւուց։ Նորէն. ձե։ Մերթ ևս նշանակէ զզանգուածս թանձրացեալս 'ի հեղանիւթ իրաց. և ըստ այսմ 'ի գիրս Նորէն. լը. Մածուցած կոչէ ջրեղէն կամարն. կամ հաստատութիւն, զոր ը ոմանց կարծեաց ած մածուցանելով 'ի ջրոյ, որ եղև իբրև զվարագոյր ընդ մէջ վերին և ներքին ջուրց. ուստի աստ անդ. նախ քան զկատուցանել զայդ մածուցած վերջնում վարագուրիդ. և այլն։ Մերթ ևս նշանակէ սոկաւ մածուածս. զոր առեալ զինի։

Մածումն. ծման. ծմամբ. ծմանց. ծմամբք։ ‖ շաղկապումն. կմ՛ ընդ միմեանս կցումն, և միաւորումն։ Իսկ 'ի Նորէն. ին. ասի՝ մածմունք ատխատակաչարք 'ի միաբանութեանց միմեանց անջատեցան, իմանին բազմամասնեայ կազմուածք կցեալք ընդ միմեանս։ Եւ մերթ նշանակէ զմակարդումն. կամ զթանձրացումն հեղեղուկ իրաց։

Մածուն. մածնոյ. նով. նոց. նովք։ ‖ կաթն մակարդիւ մածեալ, յի թանձրացեալ. որ և ռամկօրէն ասի՝ մածուն։

Մածուցանեմ. ցի. ծա. ել։ (անցող.) ‖ շաղկապել. կմ՛ ընդ միմեանս միաւորել. ոպ՛ զփայտակերտսն ընդ փայտակերտնի ատանձով. զմասունս շինուածոյ ընդ իրերաց կրով, կամ բևեռօք, զհրահալելիս շաղկապիչ նիւթով. և այլն։ ռամկ. կպցնել։ Եսայ. 44. 13։ Խորէն. ա. գլ. 15։ Բ. գլ. 87։ Մերթ ևս նշանակէ յարել. կմ՛ կցել. կմ՛ յեցուցանել. կմ՛ մակարդել. կմ՛ պատել։ Եբրէ. 13. 11։ Երբեմն ևս պատմարկել. կմ՛ դրոշմել զգանգակ ինչ 'ի վր նիւթոյ իրիք՝ մածուցանել ասի, ոպ՛ Եսայ. 39. 6։ 3. Թագ. 6. 32։ Մերթ ևս նշանակէ մակարդել. կամ թանձրացուցանել զհոսանուտ իրս 'ի թանձրանիւթ զանգուած ինչ. ոպ՛ զկաթն 'ի պանիր. զարիւնն 'ի միս. և այլն։ Յոբ. 10. 10։

Մակ ։ ‖ է մասնիկ ինչ բաղադրական, որ նշանակէ 'ի վր. կմ՛ վերին. կմ՛ կրկին. կմ՛ աւելի. կմ՛ մեծ. կմ՛ գեր. ոպ՛ տեսցի յասս ջեկայդ 'ի մեկնութեան բառիցն, որք բաղադրեցեալք են այսու մասնկաւք։

Մակաբաժանեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ կրկնաբաժանել. յի վերստին բաժանել. կամ յերկուս անջատել. կմ՛ երկատել։

Մակաբաժանումն. ման. մբ. մանց. մբք։ ‖ կրկին բաժանումն. կմ՛ երկատումն. կմ՛ յերկուս անջատումն։

Մակաբան. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ 'ի վերոյ առացեալ. կմ՛ գրեցեալ բան։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ ճառեալ, կմ՛ գրեալ է զինն 'ի վերոյ, կամ յառաջագոյն։

Մակաբերեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ վերաբերել. յի 'ի վր բերել. կմ՛ 'ի միոյ բանէ զայլ ինն բան հետևեցուցանել. կմ՛ եզրակացուցանել։

Մակաբերութիւն. թեան։ ‖ հետևեցուցումն միոյ բանի 'ի գրութիւն միւսոյն. և կմ՛ եզրակացուցումն. և աստացաւ մակաբերութիւն. իբր թէ բերումն միոյ բանի 'ի վր միւսոյն. ոպ՛ երևի յայսմ բանի. Արեգակն ծագեցաւ. ապա ուրեմն տիւ է։

Մակաբնակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ վերնաբնակ. յի 'ի վերին տեղւոջ, կմ՛ 'ի բարձունս բնակող. և կմ՛ երկնաբնակ։

Մակագանչեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) ‖ վերագոչել. կամ վերաձայնել. և կմ՛ սաստիկ գանչել. կմ՛ աղաղակել։

Մակագաւիթ. գաւթի. աւ. աց. օք։ ‖ վերնագաւիթ. յի վերին գաւիթ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ մեծագաւիթն. յի այն, որ ունի զմեծ և զլայն գաւիթ. կմ՛ ընդարձակութիւն տեղւոյ. և ըստ այսմ է 'ի Նորէն. 'ի յիշատակարանն. ասէ ասի. ընդարձակ, և մակագաւիթ կանգնեալ սիւնատարածէր. յի մեծագաւիթ կամ լայնատարած սահմանաւ։

Մակագետ. գետոյ. աւ. աց. օք։ ‖ 'ի վերոյ անկանելով գետոց զկնի ոք, որ ասի զօրաց, որք զուգին մասնաւորապէս է

կնով։

կնոջ ։ Եւ յայսմանէ առեալ մակագէտ կոչի դեւն, որ երբեմն եղեալ 'ի կերպարանս առն՝ մտանէ առ կին ոք ըսկեըլով զնա շաղաշարութը ։ Որպէս և երբեմն մտեալ 'ի կերպարանս կնոջ՝ ենթակայ լինի առն ումեք 'ի գործ շաղաշարութե․ և յայնժամ անուանի դև մակագիտացեալ ։

Մակագիծ · գծի · իւ · ից · իւք ։ || մակագիր · կմ վերնագիր ։ Իսկ մերթ նշանակէ այն, յորոյ վերայ գիր ինչ է դրոշմեցեալ․ կմ տպաւորեալ․ և կմ որ 'ի մակերևոյթն իւր է գծեցեալ, կմ գրեցեալ ։ Նարէկ․ 'ի գով․ խաչին ։

Մակագիտեմ․ ացի․ եա․ եալ ։ (Ներգործ․) || 'ի վր անկանելով գիտել զկին ոք․ որ է մարմնաւորապէս զուգել, կմ շաղաշարել ընդ կնոջ ։

Մակագիր․ գրի․ ով․ կմ իւ․ աց․ օք ։ || մակագիծ ։ Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ զվերնագիրս․ ոյ զայնս գիրս, որք գրին 'ի ճակատս, կմ 'ի վերին լուսանցս գրոց․ և կմ 'ի գլուխս գրուածոց․ և 'ի սկզբունս ճառից ։ ըստ այսմ մակագիր կոչին և այնք, որք գրին 'ի ճակատս շինուածոց․ կմ 'ի վր բարաւորի դրանց ։ և այլն ։

Մակագոյեղ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || է հասարակ անուն ամ պատահական յատկութեանց, որք ստորոգին զնմանէ գոյացութեէ․ որպիսիք են այնք, որք ստորոգին զմիայնոյ․ բայց ոչ զնմէ․ ոպ բժիշկ․ փիլիսոփայ․ ծառայ․ և այլն, զմարդոյ միայնոյ ստորոգին, բայց ոչ զամ անհատից նր ։ Մերթ և մակագոյեղ կոչին ամ պատահմունք․ կմ պատահական էութիւնք․ որպիսի է սպիտակութիւն․ մեծութիւն․ ջերմութիւն․ և այլք նմանք ։ Արդ՝ անուանեցան սոքա մակագոյեղ, զի մակադրին 'ի գոյեղսն․ կմ զի յենուն 'ի վր գոյացութեց ։

Մակագոյեղուտ․ եղտի․ իւ․ ից․ իւք ։ || նոյն է ընդ վերնոյն ։

Մակագոյն․ գունի․ իւ․ ից․ իւք ։ || վերագոյն․ կմ վերնագոյն․ և կմ գերագոյն ։

Մակագրեմ․ եցի․ եա․ եալ ։ (Ներգործ․) || վերնագրել․ կմ գրել 'ի վր իրիք զգիրս․ կմ դրոշմել զմակագիրս ։ Մերթ և նշանակէ վերագրել․ ոյ 'ի վեր ընծայել․ կմ 'ի վեր հանել․ կմ վերացուցանել․ ըստ այնմ․ Յհ․ ոսկ․ Երրեակ տաւիղ վերաբերէ, զմարդկայն յերկինս մակագրէ ։

Մակագրութիւն․ թեան ։ || գրութիւն վերնագրոյ․ և կամ մակագիր ։ Իսկ մերթ նշանակէ զգրուածն, որ յաղագս երկնից․ և կմ զերկնային գիծս, և զծիրս, զորս դիտեն, և քննեն չափաբերապէս աստեղաբաշխքն ։ Խորէն․ Դ․ պր․ 62 ։

Մակադիտեմ․ եցի․ եա․ եալ ։ (Ներգործ․) || վերադիտել, որով նշանակի զվերինս դիտել․ կմ 'ի վեր նայել ։ Իսկ մերթ նշանակէ զաչս իւր 'ի վր ուրուք ունելով դիտել զնա․ կմ խնամ ունել 'ի վր նր, ոպ առնեն վերատեսուչքն ։

Մակադիտող․ տղի․ աւ․ աց․ օք ։ || վերադիտող․ կմ վերատեսուչ, որ ասի զառաջնորդաց, որք կացեալ 'ի վր ժողովրդեան՝ դիտեն, և հովուեն զնա ։ Եւ մերթ 'ի վեր հայող ։

Մակադիր․ դրի․ աւ․ աց․ օք ։ || մակադրող․ ոյ 'ի վր դնող․ կմ բարդող․ և կամ 'ի վերայ յաւելող ։ Իսկ մերթ նշանակէ մակադրեալն․ ոյ 'ի վր եդեալն․ կմ 'ի վր յաւելեալն, և կմ բարդեալն ։

Մակադրական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || դերադրական․ կմ վերադրական․ ոյ այն ամ, որ 'ի վերայ իրիք եդեալ լինի ։ Եւ ըստ այսմ մակադրական կոչին ածական անուանք, որք ըստ ինքեանց 'ի բանի ոչ կայանան ։ այլ միշտ պահանջեն զենթակայ ինչ, զի մակադրեալ 'ի նմ բովանդակեսցեն զբանն, և հանգուսցեն զմիտս․ որպիսիք են անուանքս այսոքիկ․ բարի․ յաւիտենական․ անչափ․ և այլն ։

Մակադրեմ․ եցի․ եա․ եալ ։ (Ներգործ․) || վերադրել․ ոյ դնել, կմ կացուցանել, և կմ հաստատել զինչ 'ի վր իրիք․ ոպ ըզմարդն 'ի վր փայտի․ զճրագն 'ի վր աշտանակի․ զանունն 'ի վր մարդոյ․ և այլն ։ Նարէկ․ ղզ ։ և Լամբրոն ։ ըստ այսմ է և 'ի Նարէկ․ ժա․ ուր ասի մակադրեալ վեհին հրամանի․ ոյ հրամանին իւր 'ի վր եդեալ լինելով․ կմ 'ի վր գալուն ։ և այլն ։

Մակադրութիւն․ թեան ։ || վերադրութիւն․ ոյ 'ի վր դնումն․ կմ 'ի վր հաստատումն ։ և ըստ այսմ դնումն անուան 'ի վր ուրուք, մակադրութիւն կոչի ։ Լամբրոն ։

Մակալեզու․ ուի․ աւ․ աց․ օք ։ || վերին լեզու, որով նշանակի փոքրիկ լեզուակն այն, որ 'ի վերին կողման որկորոյ կենդանեաց՝ իբր 'ի ձեղուան նր հաստատեալ կայ ։

Մակալուսին ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || տես 'ի ներքոյ զՄակալուսնեայ ։

Մակալուսնեայ․ նէի․ իւ․ ից․ իւք ։ || այն ամ, որ է 'ի վր լուսնի․ կմ 'ի վերոյ քան զլուսինն․ որպիսիք են կամարքն վեցից մոլորակաց մինչև 'ի լուսեղէն երկինքն, և որք 'ի նմ պարունակին, որոց ներհակքն կոչին ենթալուսնեայ ։

Մակալփեան․ ենի․ իւ ։ || ալփեայ մականուանեալ․ ոյ նա՝ որ երկրորդական անուամբ կոչի՝ ալփեայ․ ոյ որդի ալփէի, որ ասի զյակոբայ եղբօրէ տն․ ըստ այնմ Յհ․ ոսկ․ Յակոբոսի մակալփենին․ և Թօմայի երկուորեակին ։

Մակածական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || վերածական․ կմ այն ամ, որ ածի, կմ բերի 'ի վր իրիք ։ Բայց յատկապէս առեալ մակածական կոչի ձեռնարկութիւն այն, յորում 'ի մասնականացն ցուցանեմք զընդհանրականս․ որպիսի է այս ։ Հպարտութիւն է չար․ բարկութիւն է չար․ նախանձն է չար, սոյնպէս և այլքն՝ որք պարունակին ընդ սեռական մեղաց․ ապա ուրեմն ամ մեղք է չար ։

Մակածեմ․ եցի․ եա․ եալ ։ (Ներգործ․) ||

՚ի վեր անել. կմ ՚ի վեր բերել: Իսկ մերթ նշանակէ անել զինչ ՚ի վ[ե]ր այլոյ. կմ զմակածութի առնել:

Մակածութիւն. Թեան: || վերածութիւն. կմ վերաբերութիւն: Բայց ըստ փիլիսոփայից մակածութին նշանակէ զմակածական ձեռնարկութին, որ է բան ինչ, յորում ՚ի մասնականաց ըստ բաւէս թուելեցելոց՝ մակածելով եզրակացուցանեմք զընդհանրականն. զոր օրինակ. պետրոս է բանական. պօղոս է բանական. յօհաննէս է բանական. ապա ուրեմն մարդն է բանական: Մերթ եւս բառս մակածութի՝ նշանակէ զմակածեալսն. կմ զմակածելիսն, որպիսիք են մասնաւորքն, որք պարունակին ՚ի ներքոյ ընդհանրականին:

Մակակացեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || վերակացեալ. այ՛ ՚ի վերին տեղւոջ կացեալ. կմ ՚ի բարձունս զետեղեալ. որպիսիք են աստեղքն, որք կան յեթերս: Իսկ մերթ նշանակէ ՚ի վ[ե]ր կացեալ. կմ կայացեալ:

Մակակէտ. կէտի. իւ. ից. իւք: || է կէտ ինչ նման ստորակէտի, որ դնի ՚ի վ[ե]ր նախադրաց. զոր օրինակ. ՚ի սմա. ՚ի յերկինս. և այլն. ուստի ասացաւ մակակէտ. իբր թէ՝ մակադրելի կէտ:

Մակահնչեմ. եցի. եմ: ել: (չէզոք.) || վերահնչել. կմ վերագոչել. այ՛ սաստիկ հնչել. կմ մեծաձայն բարբառով գոչել:

Մակաձայնեմ: || տե՛ս զվերաձայնել:

Մակաձի. ձիոյ. ով. ոց. ովք: || վերընթեակ. որ է ձիաւոր. կմ հեծեալ. և ըստ այսմ ասէ. ՚ի Նոննոսին աբխազայ. որ զաւխորհէ. Մակաձիքն ուռզիին յիւրեանց վայրն ընթանան:

Մակաղ. ի. իւ. ից. իւք: || ժողով. կմ դադար. կմ հանգիստ հօտից, կմ խաշանց. և այլոց նմանեաց:

Մակաղատեղ. ի. իւ. ից. օք: || տեղի, ուր խաշինք. կմ հօտք մակաղին. այ՛ ժողովեալ ընկողմանին, կմ դադարեալ հանգչին. ուստի ասի՝ մակաղատեղ, իբր թէ մակաղելոյ տեղի. որպիսիքն են փարախք, կամ դադարք անասնոց՝ թէ ՚ի բացօթեայ տեղւոջ իցեն, և թէ ոչ: Եսայ. 35. 7: Երեմ. 33. 12: Միք. 2. 12: ըստ այսմ է և Եսայ. 65. 10. ուր ասի՝ Եւ եղիցին յանտառին մակաղատեղք հովուաց. այ՛ մակաղատեղք հօտից հովուաց:

Մակաղիմ. եցայ. եայ. կամ եալ. լիլ: (ձայնակր.) || խաշանց, կմ հօտից ժողովիլ և ընկողմանիլ. կմ դադարիլ. և հանգչիլ ՚ի դաշտավայրս. կմ ՚ի փարախս: Ծննդ. 29. 2: և Եսայ. 27. 10: Մերթ եւս ասի զգազանաց, և զժողովրդոց, յորժամ բան ըլինի զինոցանէ իբրև զխաշանց: ոպ Եսայ. 11. 6: Սոփոն. 3. 13: Կիւրղ ի Եզեկ. ա:

Մակաղոյթ. կմ մակաղօթ: || տե՛ս ՚ի բառս բանից յատուկ անուանց զբառն Մակեդօթ:

Մակամտածական. ի. աւ. աց. օք: || այն բան, որ վերաբերի առ մակամտածութին. կմ որ լինի մակամտածելով. կմ երևակայելով. որպիսի է եղջերուայծն, յարալեզն, և այլք պէսպէս անգոյ իրք. զորս մտօք և երևակայութեամբ հնարեմք, կմ ըմբռնեմք զնոյն իբրև զիրական ինչ:

Մակամտածութիւն. Թեան: || երևակայական մտածութիւն, որով զիր ինչ հնարեմք, կմ ըմբռնեմք: Եւ կմ խոկումն, որով խորհիմք ՚ի վ[ե]ր իրաց ոմանց ՚ի միտս մեր, և ՚ի տրամախոհութեան մերում:

Մական. ի. աւ. աց. օք: || գաւազան. կամ ցուպ. և ըստ այսմ փոխանունաբար առեալ՝ գաւազան զօրութիւն. կմ ցուպ հաստատութիւն, ասի մական զօրութիւն. կմ մական հաստատութիւն: Բայց մասնաւորապէս առեալ՝ մական կոչի ցուպն այն՝ զոր ը. մէջ կալեալ՝ արձակեն բռնութեամբ ՚ի վերայ միմեանց առ ՚ի հարկանել զխաղագունդն. ռամկ. ճիրիտ: Եւ կմ կարճ գաւազանն այն, որով հարեալ զծայր անպանման փայտի իբրև եղելոյ ՚ի վ[ե]ր երկրի ՚ի վեր սատացանեն զնա, և յետոյ մինչ դեռ յօդս տատանի՝ վաղվաղեալ կրկին հարկանեն, և թռուցանեն ՚ի հեռաւոր տեղիս. ռամկօր. չօմախ, որով չելին. կմ փողին խաղան: Խորէն. Գ. գլ. 55:

Մականախաղ. ի. իւ. աց. օք: || մականաւ խաղացող. կմ զմական ՚ի գործածող:

Մականական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ վերաբերի առ մականն. և կմ խաղն, որ մականաւ լինի: Խորէն. Գ. գլ. 55:

Մականամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդմիջ.) || վերանալ. կամ ամբառնալ. կմ վերաթևել:

Մականուանեմ. եցի. եմ. ել: (ներգործ.) || մականուամբ անուանել. այ՛ երկրորդական անուամբ յորջորջել. որպիսի է անուանելն զոք իմաստասէր. կամ եկեղեցական: և այլն. Յն. [illegible]:

Մականուն. ուան. ամբ. անց. ամբք: || վերանուն. այ՛ հատուածական անունն այն, որ յաւելեալ լինի ՚ի վ[ե]ր յատուկ անուանց ոմանց առ ՚ի ցուցանել զյատկութի ինչ՝ զոր ունին, որպիսի է բանաստեղծն, որով յորջորջին որդիքն զեբեդեայ. և կմ բառս լուսաւորիչ, որով անուանի սբ հայրն մեր Գրիգորիոս. և այլք նմանք:

Մականունութիւն. Թեան: || մականուանութիւն. կմ յորջորջութիւն մականուամբ. և կմ ունելն զմականունն: Իսկ մերթ գերանունութիւն. այ՛ գերազանց անուանակոչութիւն. կմ ունելն զպատուական անուն. որպիսի է անուանիլն արհեպիսկոպոսին քահանայապետ: Լամբրոն:

Մակասաստեմ. եցի. եմ. ել: || ՚ի վեր սաստել. կմ վերագոչել. կմ բացագանչել. և կմ սաստկական եղանակաւ վարիլ:

Մակասացութիւն. Թեան: || ՚ի վերայ ասելն. կմ ՚ի վ[ե]ր յաւելումն. կմ վերակրկնումն բանին: Իսկ մերթ նշանակէ զստորոգութին: Մերթ եւս մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զգերասացութին. այ՛ զվեհատական, կմ զիշխանական ասութին. կմ զհրամանն:

Մակառնեմ. ացի. ա՛. ել: (Ներգործ.) ||'ի վե՛ր առնել. կա՛մ վերստին առնել. և կա՛մ ստորագել:

Մակարդ. ի. ու. աց. օք: կա՛մ իւ. իւ. իւք: || խախայ, որ է սպիտակ հիւթ ինչ մա֊կարդօղ, զոր հանեալ 'ի խախացայէ կաթն կեր գառանց, արկանեն 'ի մէջ եփեցեալ և եռացեալ կաթին, որով մակարդեալ մած նու. և լինի պանիր: ռամկ. պանրի մայա. ըստ այսմ մակարդ կոչի մասն ինչն մածնոյ, կամ այլ ինչ մակարդօղ նիւթոյ, զոր արկանեն 'ի մէջ եփեցելոյ կաթին. որով բոլոր կաթն յետ սակաւու թանձրանայ՝ և մածնանայ: Իսկ ըստ նմանութեան առեալ ասի և զայլոց իրաց. որք իբրև զմակարդ 'ի մէջ մը֊տեալ. կամ ընդ այլոց խառնեալ՝ որպիսու֊թեան իւրեանց՝ որակացուցանեն զնոս, և փո֊խարկեն զնոսին յայլ որակութիւն:

Մակարդակ. ի. աւ. աց. օք: || Եղանակ սա 'ի արդակ բառէս. որ է համասար: ուստի մա֊կարդակն նշանակէ՝ մակհամասար. կամ հարթ համասար. և կամ կոկ և տափարակ որպիսիք են թուղթք. դաշտք. և այլք բազումք: Բայց ըստ փիլիսոփայից նշանակէ սոսկ հարթ մակերևոյթն, ք լայնարձակ տարածու֊թեան հարթաձև իրաց՝ մտածեալ առանց խո֊րութեան, որպէս յիշեցաւ 'ի բառն խորութիւն:

Մակարդեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || մակարդիւ զանգել և մածուցանել զեփեցեալ կաթն, որով փոխարկի 'ի պանիր. կամ 'ի մածուն. ռամկ. մայեէլ: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ խառնել զնիւթ ինչ ընդ հեղեղուկ իրաց, որ զնա որպիսութեամբ իւրով որակացուցեալ ըստ բոլորին այլայլէ, որպիսի է խառնելն ըզ մաղձ ընդ կաթին. զթոյն ընդ ըմպե֊լեաց. զներկ ընդ ջրոյ. և այլն: Նոյնէ. իք: Այսպէս յորժամ շնորհն 'ի վե՛ր եկեալ տեսականութեամբ բարեզարդութեամբ իւրով ըզ հոգիս. կամ զմիտս ուրուք՝ ասի մակարդել:

Մակացական. ի. աւ. աց. օք: || գիտնա֊կան. կամ ուսումնական, ք այն տամ, որ վե֊րաբերի առ գիտութիւն. կամ առ ուսումն:

Մակացեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || բառս այս ըստ որում է անցեալն մակացել բային, նշանակէ՝ գիտացեալ. կամ ուսեալ. և կամ հմտացեալ և տեղեկացեալ արտաքին գի֊տութեանց և իմաստից: Ընդհանրն: Իսկ ըստ որում է անցեալն մականալ բային նշա֊նակէ՝ վերացեալ. կամ անջատեալ. և կամ վերաթևեալ:

Մակացելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || գիտե֊լի. կամ ուսանելի. և կամ այն՝ որ ընդունակ լինի գիտութեանց և ուսմանց, որպիսիք են տամ էակք:

Մակացեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || գի֊տել. կամ ուսանիլ զբնական գիտութիւն. և կամ պարապիլ մակացութեանց:

Մակացոյց. ցուցի. իւ. ից. իւք: || ըստ նշանակէ զմակածութիւն, ք զճշմարտու֊թիւն. յորում ընդհանուրն. կամ հաստատուն ցուցանի 'ի ճշմարիտ թէ մասանց մասնաւորաց. այս՝ մարդն է զգայուն, առիւծն է զգայ֊ուն, ձին է զգայուն. և այլն, ուստի տամ կենդանին է զգայուն: Իսկ ըստ նշանակէ զնա, որ մակածելով ցուցանէ, ք թուե֊լով զիւրաքանչիւր մասնաւորս, եզրակա֊ցուցանէ 'ի նոցանէ զընդհանրականս:

Մակացու. ցուի. աւ. աց. օք: || գիտող. կամ ուսանող մակացութեանց. և կամ նա՛ որ է ուսմամբ տեղեկացեալ և հմտացեալ ար֊տաքին գիտութեանց. և կամ ուսումնական:

Մակացութիւն. թեան: || բնական գիտու֊թիւն. կամ ուսումն, զոր ուսանին մարդիկ 'ի հա֊մալսարանս ջանիւք և աշխատանօք, որպի֊սի է տրամաբանութիւն. բնաբանութիւն. և այլք բազումք: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն դնի փոխանակ ի և իցէ գիտու֊թեանց և ուսմանց. կամ հանճարոյ, և կամ իմա֊ստութեան: Առակ. 19.20: Սիրաք. 4.21: Արդ՝ ասացեալ սա մակացութիւն. իբր թէ մակկացուն, ք 'ի վերակացութիւն. կամ 'ի վե՛ր հասումն, զի որ գիտէ զինչ, հետևաբար վերահասու լինի այնմ:

Մակացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. ել: (Անցող.) || վերածել. կամ վերացուցանել. կամ բարձ֊րացուցանել. կամ յարուցանել. և կամ տալ ումեք վերաթևել 'ի բարձունս:

Մակաւասար. ի. աւ. աց. կամ ից. օք: || Ե֊ղանակ սա 'ի հաւասար բառէս, որ ըստ նշանակէ զնոյնաչափն, կամ զհանգէտն. և ըստ զհաւասարակն, ուստի բառիս մակա֊ւասար երբեմն նշանակի հարթ հաւա֊սարն. կամ յոյժ հաւասարն. և կամ համա֊հանգէտն: Իսկ երբեմն նշանակի 'ի վեր քան զհաւասարակն. կամ գերքան զհաւա֊սարակն: Եւ այսու անուանեցաւ առ յոյնս սեռ ինչ անուան, որ յաւելեալ լինի 'ի վե՛ր հաւասարակ սեռին. վա՛ զի առ նոսին բազում ա֊նուանք, ըստ թռչնոց, և ամանց կենդանեաց, որք արական յօդիւ արամակայեալ՝ ասին և զիգաց. կամ իգական յօդիւ բաղկացեալ՝ ասին և զարուաց: Եւ ըստ որում այսպէս նշանակութեամբ են իբրև զհաւասարակս, բայց ըստ յօդիցն գերազանցեն քան զնա, կոչին 'ի նոցանէ՝ գերքան զհաւասարակ: Զոր լա֊տինացիք վա՛ խառնութեան սեռիցն անուա֊նեն խառնեալ: Բայց 'ի մեզ ոչ գոյ այս֊պիսի սեռ անուան:

Մակաքառակ. ի. ու. աց. օք: || ութն. կամ ութնեակ. և ասացեալ մակաքառակ. իբր թէ կրկին քառակ. զի յաւելլով 'ի վե՛ր քառակին զայլ քառեակ. որ է չորս. բաղ֊կացուցանէ զութնեակն:

Մակբայ. ի. իւ. ից. իւք: || է վեցերորդ մասն բանի, որ զեղանակս գործողութեանց և կրից նշանակէ, որպիսիք են այժմ. այ֊սօր. յայժմ. վաղվաղակի. և այլն: Արդ՝ ասացեալ մակբայ. իբր թէ վերա֊բայ, զի 'ի գործ ածիլն դնի 'ի վե՛ր բայից, որգոն, այսօր ծնաւ. վաղվաղակի կորեաւ. և այլն:

Մակբայական. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ ըզ մակբայ. կամ մակբայիւ տրամակայեալ. որ պիսի է բառս այս, երբ եկեր:

Մակ֊

Մանկաբաշխ. ի. իւ. եց. իւք։ || Վերաբաշխ. Ջի այն ծառ, որ վերաբարեալ բաշխի երկնից. կամ բաժանեալ մի ըստ միոջէ։ Բայց յառաջ կայալէս առեալ նշանակէին առեալ այնք անուանք, որք այժմ կոչին մանկանաք, և նշանկէն զմանկաւորութիւն, կամ զարդամանբաշխութիւն։ Եւ բաժանին 'ի չորս մասունս. մի զի կամ նշանակեն զմին յերկուց. որպէս բանում միում. կամ զմին 'ի բազմաց. ոչ մին. ոչ. այլումն. այլոք. և այլն։ Եւ կամ զերկուսն մի ըստ միոջէ. ոչ երկաքանչիւր. կամ երկոքեան։ Եւ կամ զբազմութիւն միասին. ոչ իւրաքանչիւրն. կամ ամենեքեան։

Մանկաբեր. ի. իւ. եց. կամ աց. օք։ || Մանկաբերող. կամ 'ի վերայ ածող զմին, թէ եզական ցուցանելով իցէ, և թէ ոչ։ Եւ մերթ նշանակէ զմանկաբերեալն, կամ զածեալն 'ի վերայ։ Մերթ եւ 'ի յոգնականացն նշանակէ զմանկաբերութիւն։

Մանկադիր. դրի. աւ. ւոյ. օք։ || Վերադիր. Ջի այն՝ որ 'ի վերայ եդեալ լինի. և կամ 'ի վերայ յաւելեալ լինի. և ըստ այսմ ըստ քերականաց անուանն, որ դնի 'ի վերայ գոյականին՝ մանկադիր կոչի. որպիսի է և մանկադրականն, որ 'ի վերոյ մերկնեցաւ։

Մանկեղուս. եղան. իւ. եց. իւք։ || է բառ փիլիսոփայական, որով նշանակի այն ծառ, որ պատահաբար առընթեր զմիմեանս. կամ որ է արտաքոյ էութեան, և առհասարակ իրին զինչ և իցէ։ Եւ ի այսմ ծառ պատահմունք, և յատկութիւնք մանկեղուս ասին. քանզի է՝ մանկադրեալ 'ի յեղուսան, կամ մանկեղանող. զի այսպիսիքս գոլով արտաքոյ էութեան, իբր թէ յենուն 'ի վերայ գոյացութեան։

Մանկեսակ. ի. աւ. աց. օք։ || Վեց. կամ վեցեակ. և ասացեալ մանկեսակ. իբր թէ կրկին եռեակ. զի յաւելեալ 'ի վերայ եռեակին զայլ եռեակ՝ բաղկացուցանէ զվեցն։

Մանկերևոյթ. ութի. իւ. եց. օք։ || Արտաքին երևոյթ իրաց, որ ըստ փիլիսոփայից է տարածութեան քանակին յերկայն և 'ի լայն՝ մանածեցեալ առանց խորութեան։ Եւ բաժանի յերիս. Ջի 'ի մանկագրականն. 'ի կորնթիւս. և 'ի խոռոչիս։ Մանկագրականն է հարթ մանկերևոյթն. զոր դասականացն կոչէ գաւտային։ Կորնթիլն է մանկերևոյթն կամարակերպ կորացեալ մարմնոց։ Իսկ խոռոփիլն է մանկերևոյթ ծուցաւոր մարմնոց, յորս և տեղին պարունակի։ Արդ՝ կոչեցան առաջ մանկերևոյթ, իբր թէ վերին երևոյթ. զի հասարակօրէն արտաքին երեսք իրաց երևեին աչաց։

Մանկերևութանամ. ացայ. ացիր. նալ։ (Ը միջ.) || Մանկերևոյթ լինիլ կամ վեր 'ի վերայ երևիլ. կամ առ երեսս տեսանիլ։ Իսկ մերթ նշանակէ 'ի միում մանկերևութի, կամ տարածութեան մարմնոյ հաստատապէս գոլ, կամ երևիլ. ոչ բազմութեամբ անմոլար աստեղաց 'ի մանկերևութի աստղաշէկ երկնի։

Մանկերևութի. թեան։ || Մանկերևոյթ, կամ տարածութիւն. և կամ ընդարձակութիւն։

Նոէլ. ղէ։

Մանկընթացութիւն. թեան։ || 'Ի վեր ընթացումն. կամ համեմատ 'ի վեր ելումն, և 'ի վեր բերումն. որպիսի է անձրևոյ բարձրանալն ջրոց, որոյ ներհակն, Ջի յետս հանելով նուազումն, և խոնարհումն՝ կոչի անդրադարձութիւն, իբր թէ՝ անդրադարձութիւն. ուստի ասեն 'ի նոսայն ուղղակիները՝ որ զոհ[illegible]. կո հակաց մանկընթացութիւնք՝ և անդրադարձութիւնք զարդարք, և զգամութիւնք ծովացուցին, և զծով զամենեցուցին։

Մանկհաւատար. ի. աւ. աց. օք։ || Անհ զՄակաւատար։ Ընդհանրին յոլովն երևեալ։

Մանկյաւելում. յաւելլի. յաւել. ուլ։ (Ներգործ.) || Վերյաւելուլ. Ջի 'ի վերայ յաւելուլ. և կամ 'ի վերայ յարել. և կամ 'ի վերայ ածել։

Մանկշաղկապեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || Զգօրակեր, կամ զղանդաղան խօս 'ի վերայ միմեանց դնելով շաղկապել. կամ շարակցել. և կամ զուգել, և յօդել. ոչ առանձինն 'ի ձեռն արտաքնական շաղկապին. զոր օրինակ. կամ եա խոստացայց, և գոււ ւմնի գիր. և կամ զուէ խոստացայ, և եա եղէց ունիցնիմ։

Մանկոյի. կուկի. աւ. աց. օք։ || Կուր, որ է փոքրիկ նաւ, զոր կապեալ լարիւ արտաքին առ մեծ նաւուք վերն առասաստութեան։ Առաջնորդաւ։ Գործ. 27. 16։ Խոսրէն. Գ. գլ. 30։ Մերթ եւ նշանակէ զոր և իցէ նաւակն. կամ նաւն։ Լամբրոն։ Արդ՝ կոչեցան առաջ մանկոյկ 'ի մանկ վաւնկէս. թ որում մանկաբերեալ շրջին 'ի վերայ երեսաց ջրոց։

Մանկոն. ի. աւ. աց. օք. կամ իւ. եց. իւք։ || Անս 'ի ներքոյ զՄանկոնատ։

Մանկոնատ. ի. իւ. եց. իւք. կամ աց. օք։ || Ծախող. կամ ձախորդ. կամ վատաբաղդ. կամ աղորմելի. կամ փծուն. և կամ անարգ։

Մանկտատութիւն. թեան։ || Գերատատութիւն. Ջի տատել առանկութեան. կամ գերազանցութիւն. զորպիսին ունէին գերադրականանունքն 'ի վերայ դրականաց, և բաղդատականաց անուանց։ Մերթ եւ նշանակէ առաւել վերատատութիւն. կամ վերադրումն. և կամ բաղդատելութիւն։

Մահ. ու. ու. ուց. կամ մահուանն. ամք. մահուանց. մահուամբ. ամբք։ || Մեռելութիւն, որ է լուծումն, կամ բաժանումն հոգւոյ 'ի մարմնոյ. կամ պակասութիւն կենաց. կամ կորուստ կենդանութեան։ Ծննդ. 2. 17։ Եբր. 2. 14։ Իսկ մերթ աղանդութիւն. կամ կորուստ. որում որ մահացուցանէ զմարդիկ. ըստ այնմ. 1. Մակ. 1. 25. Եւ գործեաց մահուանս անհնարինս, մինչև կորստեան։

Մահաբեր. ի. իւ. եց. իւք։ || Բերող կամ գործօղ մահու. կամ պատճառող մահուան կենաց. և կամ մահացուցիչ։ Թուոց. 18. 22։ Յոբ. 33. 23։ Իսկ Յակոբեայ. 3. 8. ուր գրեալ է թունիւք մահաբերին, արդարեւ իմանի՛ լի մահաբեր թունով։

Մահաբերաբար։ (Նախադրիւ հոլովէ.) || զմահաբեր բերման ումեք, կամ նա՛ որոյ բանիւք եղեալք 'ի բերմանց զմահ պատճառեն։

Իսկ մերթ նշանակէ զբերման մահու. ՚ի զեղջն, կամ զպատճառ մահուան. որպիսի է եւր ճանապարհին, ուր թէ որ հասցէ, ՚ի մահ անկանի. ըստ այնմ Ոսկէ. ՚ի հատ. ԼԸ. ընդ մահաբերական եւ ՚ի ճանապարհս ընթանամք. զի գնամք վազելով ՚ի ճանապարհն ընդ մահաբերական եւս։

Մահագիր. գրի. ու. կամ իւ. աց. օք։ || Գիր, կամ մուրհակ մահու։ Իսկ մերթ նշանակէ գրող զմահուանէ, կամ զմահաբեր խրատ, կամ վճռոյ։

Մահագոյժ. ուժի. իւ. ից. իւք։ || Գուժող մահու. զի նա՝ որ բերէ զգոյժ, կամ զբօթ մահուան. եւ ըստ այսմ առն՝ հրեշտակ մահագոյժ։ Նարեկ. հա։

Մահագործակ. ի. աւ. աց. օք։ || զմահ գործող, կամ զմահ պատճառող. եւ կամ մահացուցիչ։ Նարեկ. ղթ։

Մահագուշակ. ի. աւ. աց. օք։ || զմահ գուշակող. զի նա՝ որ նշանակէ, կամ ցուցանէ զմահ. եւ կամ մահաբեր։ Նարեկ. խը։

Մահադեղ. ի. իւ. ից. օք։ || դեղ մահու. զի թոյն՝ որով մահացուցանեն զմարդիկ։

Մահադդեստ. ի. իւ. ից. իւք։ || զդեստաւոր զմահ. եւ կամ կրող մահու. Իսկ մերթ նշանակէ զդեստաւորեալ զդեստուք մահու. որպիսիքն են մարմինք մեռելոց պարփակեալ պատանօք։ Իսկ ՚ի Նարեկ. ծը. ասէ՝ խղճեցես զերկրաւորս մահադդեստ պարփակեալ, խնամի մահադդեստականն։

Մահադեկոյց. ուցի. աւ. աց. օք։ || դեկուցանող մահու. կամ այն՝ որ գուշակէ, կամ ազդէ զմահ. կամ զկոտորած ճեռնաց։ Նարեկ. կղ։

Մահազէն. զինի. աւ. աց. օք։ || ունող ըզ զէն մահու։ կամ մահացուցանող զինուք՝ զինեալ. եւ կամ մահացուցիչ զինաւոր։ եւ ըստ այսմ առն՝ մարտիկ մահազէն. կամ կռճառք մահազինաց։ Նարեկ. խա. զա։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ է զէն մահու. կամ մահացուցիչ գործիք. եւ ըստ այսմ առն՝ առաւելր մահազէն։ Նարեկ. ղզ։

Մահածին. ծնի. աւ. կամ իւ. աց. կամ ից. օք։ || Ծնանող. կամ պատճառող մահու. կամ մահաբեր. եւ կամ մահառիթ. որպիսի է սատանայ, կամ մեղքն. եւ կամ պտուղն, զոր կերին նախաստեղծքն։ Յն որդի։ Աճգոռ։

Մահակ. ի. աւ. աց. օք։ || բիր. կամ հաստ եւ բիրտ գաւազան, որով հարկանեն զոք. եւ կամ խաչատակեն զինձ։ Յակոբ. սօֆայ. կամ բօյախոյ։ ՚ի Հռոմ հատ. ժԴ։ Մերթ եւս նշանակի տեղաւ փորձաքարն, զի այն քարն. յոր հարեալ զոսկի. կամ զարծաթ, փորձեն զսրբութիւն նց։ ռամկ. միհէնկ։

Մահակերպարան։ (Նախադրիւ հոլովի.) || ըզ կերպարանս մահու ունող. կամ մահուանս կերպացեալ. եւ կամ մահակերպ։ Նարեկ. ղէ։

Մահակիր. կրի. աւ. կամ իւ. աց. օք։ || կրող մահու. կամ ունող յինքեան զմահ. եւ կամ այն, որ պատճառէ զմահացուցումն. կամ զմեռելութիւն. եւ ըստ այսմ առն, մահակիր ձգումնք։ Նարեկ. ՚ի գովեստ խաչին։

Մահակից. կցի. ու. աց. օք։ || կցորդ մահու. կամ ՚ի միասին ընդ ումեք մեռանող. եւ կամ ընդ այլում զնոյն մահ ճաշակող։ Նարեկ. ղէ։

Մահահամբոյր։ (Նախադրիւ հոլովի.) || մահակիր. կամ մահակից. կամ մահացու. եւ կամ մահաբեր. եւ ըստ այսմ առն՝ մահահամբոյր պատուհաս. եւ այլն. Շնորհալին։

Մահահանգիստ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || մահուանն հանգստացեալ. եւ կամ մահուամբ ննջեցեալ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն՝ որ վերաբերի առ հանգիստ, կամ առ ննջումն մահու. որպիսի է քունն ննջեցելոց. Ագ. ռովը։

Մահահանգոյն։ (Նախադրիւ հոլովի.) || այն, որ է հանգոյն մահու. կամ որ ունի զնման նութիւն մահուան, որպիսի է քունն, կամ նիրհումն։ Նարեկ. ժբ։

Մահահոտ. ի. իւ. ից. իւք։ || զհոտ, կամ զնշան մահու ունող. կամ մահահոր. եւ կամ մահաբեր. եւ ըստ այսմ առն. մահահոտ մեքենայ. կամ մահահոտ լուսանք, եւ զործողութիւն։ Շնորհալին։

Մահահրաւէր։ (Նախադրիւ հոլովի.) || հրաւէրող, կամ կոչող մահու. կամ ածող ՚ի մահ. եւ կամ մահաբեր։ Եւ ըստ այսմ առն. մահահրաւէր բարկութիւն. կամ մահահրաւէր թմբրութիւն։ Նարեկ. ղէ։ եւ Շնորհալին։

Մահաձիգ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || ձգող յինքն զմահ. եւ կամ նա՝ որ ձգի, կամ գի. մէ ՚ի մահ, կամ ՚ի մահացու խոց. եւ ըստ այսմ առն. ձեռք մահաձիգ։ Նարեկ. ծդ։

Մահաձիր. ձրի. իւ. աց. օք։ || ձրող, կամ տուող մահու. կամ մահառիթ. եւ կամ մահաբեր։ Նարեկ. ղթ։

Մահամատոյց։ (Նախադրիւ հոլովի.) || զմահ մատուցանող, կամ պատճառող. կամ մահաբեր. կամ մահացուցիչ։ Նարեկ. խը։

Մահանամ. ացայ. ացիր. նալ։ (ընդմիջ.) || զմահ ճաշակել. կամ մահուամբ պակասել. եւ կամ մեռանիլ։ Նարեկ. ծե։ Ոսկէ. 2. հատ. թ։

Մահաշշունչ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող շշունչ, զի զշնչիւն, կամ զաղմուկ մահու. եւ կամ յայտուցանող զաղմուկ գալոյ մահուան։ Եւ մերթ նշանակէ զմահ չնչող. կամ մահաբեր. եւ կամ մահառիթ. եւ ըստ այսմ առն. մահաշշունչ հոտ գառնութեան։ ՚ի հին պարականոնք։

Մահաշունչ. չնչի. իւ. ից. իւք։ || զմահ չնչող, կամ պատճառող. կամ զթունաւոր եւ զմահացու շունչս ունող. եւ կամ մահաբեր. եւ ըստ այսմ առն. մահաշունչ գազան, կամ բերան. մահաշունչ հուր, կամ դառնութիւն։ Աճգոռ։

Մահապարտ. ի. իւ. ից. կամ աց. օք։ || պարտաւոր մահու, կամ արժանաւոր մեռանելոյ. եւ կամ նա՝ որ ՚ի մահ դատապարտեցեալ է։ Եւնդ. 22. 3։ եւ Մատթ. 26. 66։ Ա. Կորն. 4. 9։

Մահապարտիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Չեզոք.) || մահապարտ լինել. զի պարտաւորիլ մահու, կամ ստանալ. եւ կամ ՚ի

մահ դատապարտիլ։ 2. Կորնթ. 6. 9։

Մահառիթ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || առթօղ. կամ պատճառօղ զմահ. կամ մահաբեր և կամ մահածին. և ըստ այսմ ասի. մահառիթ պտուղ. մահառիթ շունչ. և այլն։ 'ի շարակնոցի։

Մահասատուէր. ի. ոէ. աց. օք։ || ունօղ զսատուէր մահու. կամ յորում է սատուէր մահուան, որպիսի է աշխարհս այս. կամ սատք կեանքս։

Մահատեսակ. ի. ու. աց. օք։ || ունօղ զտեսակ, կամ զերևոյթ մահու։ և կամ իբրև ըզ մահացուցիչ երևօղ։ Նարեկ. կէ։

Մահատիպ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զտիպ մահու. կամ մահանկերպ. կամ մահանման. և կամ մահատեսիլ։ Նարեկ. ղէ։

Մահարար. ի. ու. աց. օք։ || պատճառօղ մահու. կամ սպանօղ. կամ մահաբեր, և կամ մահացուցիչ. 'ի Վարս հարց. Ժէ։ Յն. ոսկ։

Մահարձան. ի. ու. աց. օք։ || կոթող. այ մեծագոյն, և բարձրագոյն քար սիւնաձև, կամ բրգաձև կանգնեցուցեալ 'ի վր գերեզմանաց մեռելոց առ 'ի յիշատակ. և կամ առ 'ի պատիւ նց։ Նոյնպէս ասացաւ մահարձան. իբր թէ մահու, կամ մահացելոց արձան։ և ըստ այսմ է 'ի գիրս Խորէն. բ. գլ. 43. ուր ասի. Յիշեալ թէ խառնուած արշակունեաց է, հրամայէ դնել նր թաղել մահարձանօք. այ կանգնեցուցանելով 'ի վր զմահարձանս։ Եւ յայսմանէ առեալ, մահարձան կոչեցան քարաշէն բրգունքն, զորս կանգնեն 'ի վր պարսպաց. և յետ կոյս նր կալով մարտկացն՝ ապահովութբ ձգեն զնետս, կամ զհրացանս 'ի վր թշնամեաց. վն որոյ և երբեմն կոչի նետակալ. կամ մարտկոց։ Յոբ. 14. 1։ Եսայ. 21. 11։ և 23. 13։ Երեմ. 50. 15։ Մերթ ևս մահարձան կոչին այնք բրգունք, զորս չինեն վն զարդու 'ի վր պարսպաց ապարանից, կամ 'ի վր պալատաշինից, կամ գահոյից՝ գեղեցիկ յօրինուածովք յորմէ նիւթոյ և իցեն։ Խորէն. բ. գլ. 87։ Նարեկ. 'ի տաղումն եկեղեցւոյ։

Մահացան. ի. ու. աց. օք։ || ցանօղ. կամ արկանօղ զմահ, կամ զմահացու խոց, և կամ զմահ պատճառօղ։

Մահացու. ցուի. ու. աց. օք։ || մահացուցիչ. կամ մահաբեր. և կամ մահառիթ. և ըստ այսմ ասի. մահացու դեղ. թոյն. պտուղ. և այլն։ Մարկ. 16. 18։ Նարեկ. ղթ։ և 'ի գործոց առաքելոց. ըստ այսմ ևս իմանի մինչ ասի. մեղք մահացու, իբր թէ մահացուցիչ. զի պատճառէ զմահ հոգւոյ։ Մերթ ևս նշանակի սովոր գործիքն մահու. և ըստ այսմ, խաչն մահացու կոչի. որպ ասի 'ի կնունս վարդավառ խաչին. մահացուն 'ի կենաց առնու իւր զօրս վերելեակս. այ խաչն ընդունի 'ի քնէ, որ է կեանք՝ զգեծեալ զօրս. այ զհրեշտակս։ Մերթ ևս նշանակէ զմահկանացուն. կամ զայն, որ մեռանելոց է. որպիսի է մարմինն. կամ մարդիկ. և այլ անբան կենդանիք։ Նա

րէկ. կգ. կդ. և հթ։

Մահացուցանեմ. ցուցի. ացո՛նել։ (անցողական.) || մահուամբ կորուսանել. կամ մեռուցանել. և կամ սպանանել։ ռամկ. ձեռնել։ Նարեկ. ժէ։ Ոսկէ. 2. հատ. Է։

Մահացուցիչ. ցուցչի. ու. աց. օք։ || մահացուցանօղ. այ մահուամբ կորուսանօղ. կամ մեռուցանօղ. և կամ սպանօղ։

Մահաւոր. ի. ու. աց. օք։ || ունօղ յինքեան զմահ, կամ զընդունակութիւն մեռանելոյ. և կամ մահկանացու։

Մահաքուն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || քուն մահու ննջեալ. որով մերթ իմանի մեռեալն. իսկ մերթ սաստիկ խորին քուն ննջեալն, որով իբրթէ 'ի քուն մահու մըտեալ է։ Մերթ ևս նշանակէ զայն, որ է քուն մահու. կամ որ զմահաբեր քունն պատճառէ։ ըստ այնմ Մ'ծէն. ժը. ո՜ քնեալդ մահաքուն։

Մահեթոյն. թունի. իւ. ից. օք։ || տես ըզ մահաթոյն։

Մահիկ. հկի. իւ. աց. օք։ || եղջերաձև լուսնի. կամ եղջերաւոր ձև նր. զորպիսի ունի յորժամ է հինգ, կամ վեց աւուր. և կամ եօթնօրեայ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակին սովոր ա և իցէ ձևք, կամ կազմուածք, որք նկարին, կամ շինին ըստ ձևոյ եղջերաւոր լուսնի. և ըստ այսմ մահիկ կոչեցաւ ոսկեղէն զարդ ինչ լուսնաձև յօրինեալ, զոր կախեն կանայք ոսկեղէն, կամ արծաթեղէն շղթայիւք ըզ պարանոցէ, և կամ կրեն 'ի գլուխս իւրեանց կախեալ զճակատաւ. որպ և ռամիկ ընդելուզանեն 'ի հանդերձս ոսկեհուռս։ և ըստ այսմ է՝ Եսայ. 3. 20։ Եւ այս զարդ Դատ. 8. 26. շանչանուն կոչի. զորմէ տես ցի 'ի տեղւոջ իւրում։ Ըստ այսմ մահիկ կոչի և լուսնաձև կազմուածն այն, որ հաստատեալ կայ 'ի մէջ եկեղեցական ճաճանչին։

Մահիճ. մահճի. ու. աց. օք։ (մանաւանդ յոգնականապէս 'ի գործածի. իբրև գոնեղական.) || ննջարան. որով իմանի ան կողնակալն. այ փեղեկեալն հանդերձ անկողնօք, որ իբրև զգահ բարձրանայ յերկրէ. ունի ընդ նովաւ կարգ. թագուցանիլ իմն. յոր և լինել երանելով ննջել. որպ յայտ է Ղուկ. 8. 16։ և Սաղմ. 131. 3։ Իսկ մերթ նշանակի անկողինն հանդերձ ծածկարանաւ բարձիւ, և այլ կազմածովք իւրովք. թէ ունիցի զանկողնակալ, և թէ ոչ։ ռամկ. փէօշէկ։ Ելից. 21. 18։ 1. Թագ. 19. 13։ Ղուկ. 5. 18։ Իսկ Մարկ. 7. 4. նշանակէ զբազմականս, որք կազմին իբրև գեր կայն և զինչ անկողնոյ, և արկանին զյատակաւ սենեկաց՝ յորս բազմէին հրէայքն 'ի յատակըն զհաց։ ռամկ. սէտիր։

Մահկանացու. ցուի. ու. աց. օք։ || ունօղ զմահացու բնութիւն, որով իմանի այն՝ որ ենթակայ է մահու. կամ որում պարտ է մեռանիլ. կամ մահուամբ ապականիլ. որպիսի է մարդն, կամ մարմին նորա։

Digitized by Google

Ղևտաց. 3. 13: Իմաստ. 7. 1: և Հռոմ. 6. 12:

Մահկանացութիւն. թեան: || մահկանացու գոլն. կամ բնաւորութիւն մեռանելոյ:

Մահճակալ. ի. իւ. աց. օք: || կողինք, կամ բարձօղ զմահիճս, որով մերթ նշանակէին ոտքն մահճաց. և կամ բոլոր անկողնակալն. Թ. փէրէվէզէն: Եւ մերթ նա՝ որ կալեալ պահէ, կամ բարձեալ տանի զմահիճս: Մերթ ևս նշանակէ սոյլս ընկողնեալն, կամ բառնեցեալն 'ի վ[եր]այ մահճաց. և Է այսմ է 'ի գիրս Կիւրղի ԷՖԴ. ԺԵ. ուր ասէ՝ մին չև լի լինել քաղաքամիջաց մահճակալ հի ճանգօք:

Մահողկուղեան: (Նախադրիւ հոլովի.) || այն՝ որ ունի, կամ բերէ զմահաբեր ող կոյզս. և ըստ այսմ ասի 'ի Նիւսէ. Է. Բարունակս ապականաբեր, և մահողկուղեան:

Մահուչափ: || մերթ վարի սա իբրև զմակ բայ. այսպէս. մահուչափ վիժեփինդրել. մահուչափ հնազանդել. և այլն, և նշանա կէ մահուամբ չափ. կամ մինչև 'ի մահ. և կամ մինչև ցժամանումն սպանանելոյ, կամ մեռանելոյ: Ղուկ. 5. 3: Փիլիպ. 2. 8: ըստ այսմ են և բառքս այսոքիկ. արեամբ չափ. միջամբ չափ. ուսով չափ. հնգիւ չափ. և այլք բազումք, զորս տեսցես 'ի բառն չափ: Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն ան հոլով. և նշանակէ մինչև ցմահ պարտա ւորօղ. կամ մահացու. և կամ մահաբեր. որ պիսիք են մեծամեծ մեղք՝ որք սպանա նեն զհոգին. և ըստ այսմ ասի. 1. Յոհ. 5. 16. են մեղք՝ որք մահուչափք են:

Մահտարաժամ. ու. ու. ուց. ուք. կամ օք: || մահ հանդիպեալ մարդոյ յապաժամ ժամանակի. որպիսի է այն՝ որ պատահի մարդոյ 'ի մանկութեան. կամ յերիտասար դութեան: Բայց յատկապէս առեալ՝ նշա նակէ զժանտամահն. Փ զմահաբեր ախտն՝ որ 'ի ժամանակս ժանտ հանդիպեալ՝ ապա կանէ թունաւոր հոտով զօդն, և ժան տութեամբ իւրով հարեալ զմարդիկ յանխ նայ կոտորէ՝ ելուզանելով զձօծանեմանն ե լունդ ինչ յաղուամէջս. կամ յանութս. և կամ յայլ մասունս մարմնոյ: ռամկ. խամալէն: 'ի շարունակ:

Մաղ. ի. իւ. ից. իւք: || խարբալ. որ է գոր ծի ինչ ծակոտկէն, որով մաղեն զցորեան, կամ զալիւր, և զայլս նմանս. որ և ռամկ. ասի մաղ: Մերթ ևս նշանակէ զմոմեղէն և զնրբանիւթ զանօթն զայն, զոր կաղ մեն մեղուքն 'ի փեթակի բազմախորշ և վեցանկիւնի ծակոտեօք, որք կոչին բջիջք. ուր հաւաքեալ զհիւթս ծաղկանց՝ կազմեն զմեղր. որ մինչ լցեալ լինի մեղերբ, ան ուանի խորիսխ. Մծբ. ԺԹ:

Մաղականաւ: (Նախադրիւ հոլովի.) || աստ ուիկ, կամ ողորմելի եղանակաւ կառաչօղ. Փ դոչօղ և հառաչօղ. որպիսիք են ումանք 'ի ցաւեալքն հիւանդաց: Մերթ ևս մա ղականաւ ասի այն՝ որ լինի ուժգին և ողորմելի կառաչմամբ, Փ աղաղակաւ. և Է այսմ ասի մաղականաւ հիւանդութիւն:

Մաղաս. ոյ. ով. ից. ովք. կամ օք: || է մինն 'ի չորից հիւթոց. որով զբաղկանայ խառ նուած կենդանեաց. որոց առաջինն կոչի՝ մաղձ, որում տիրէ հուրն: Երկրորդն սև մաղձ. որում տիրէ հողն: Երրորդն ա րիւն. որում տիրէ օդն: Իսկ չորրորդն մաղաս. որում տիրէ ջուրն: Սա ունի է սա ռնութիւն գէճ և ցուրտ. որ ըստ բժշկաց է անհամ և սպիտակ արիւն: Եւ բաժանի 'ի բնականն, և յանբնականն. Բնականն է քաղցր՝ կամ առանց կծուութեան և թթու թեան, որ խառնեալ յերակս ընդ ա րեան՝ սնուցանէ մասնաւորապէս խոնաւ և ցուրտ մասանց: [illegible]. 1. հատ. իդ: Իսկ անբնա կանն է երկու. մինն թթու. կամ կծու. և է բնութիւն սաստիկ ցուրտ և ժանտ: Իսկ երկրորդն է աղի. որ ծնանի յապա կանութենէ քաղցր մաղասոյն: Լամբրօն. և Աղթ.: Մերթ ևս նշանակէ ապականութեանն թացեալ յանէլոյածն, կամ գիրան մերոյ ա սացեալ մաղասիկն՝ որ թորի արտաքս 'ի քթանոյ. կամ յընչից. ռամկօր. ... կամ խըլէ:

Մաղասակոտ. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս 'ի ներքոյ զՄաղասոտ:

Մաղասոտ. կամ մաղասակոտ. ի. աւ. աց. օք: || նա՝ որոյ խառնուածն առատացեալ է մաղա սով. Փ սպիտակ մաղձիւ. որ պատճառէ զգիճութիւն. և զցրտութիւն. ուստի այսպի սիքս լինին բնութեամբ հեղգ, և գանդաղ կոտ. և կազմուածով թոյլ և տկար. և Է արխատաւելի ունին զաւակաւ ընդունակու թիւն մակացութեանց:

Մաղատեսակ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զըղ տեսակ, կամ զնմանութիւն մաղի. և կամ այն՝ որ ունի զծակոտիս իբրև զմաղ:

Մաղել. եցի. եա՛. եալ: (Ներգործ.) || խար բալել զցորեան. կամ զալիւր. և կամ զայլ մաղելի իրս, որով որոշին անպիտանիքն 'ի պիտանեաց. որ և ռամկ. ասի՝ մաղել: Եւ յայսմանէ առեալ՝ երբեմն մաղել ասի խիստ առ խիստ հարցուցանելն, կամ թօթա փելն զյօդուածիւ բազմութիւն իրի իմիք վերուստ 'ի վայր՝ թէ ընդ ծակոտիս մաղի իցէ, և թէ ոչ: Եսայ. 29. 5: Նշուէն. կը:

Մաղզմայն. կամ մաղզման. ի. աւ. աց. օք: || արծաթեղէն, կամ ոսկեղէն տափարակ և բոլորակ անօթ ինչ որբաղղան. յորոյ վ[եր]այ դնի նշխարն պարոյ պատարագին: Լամբրօն:

Մաղթանք. անաց. օք: (անեզական.) || ա ղաչանք. կամ խնդրուած. կամ հայցուած. և կամ պաղատանք: Մերթ ևս մաղթանք կոչին բանք աղաչանաց. կամ պաղատանաց. և ըստ այսմ ասի՝ յղեցին բազմութիւն ըղ մաղթանս. կամ զմիմեանց զինի գոյսին մաղ թանքն: Խորէն. Գ. գլ. 29. և 65: Այսպէս մաղթանք կոչեցան եկեղեցական աղօթքն, զորս ասէ սարկաւագն. ըստ որում են բանք աղաչանաց. կամ խնդրուածոց:

Մաղթեղջիւր: || տե՛ս 'ի բառարանի յատուկ անուանց:

Մաղթեմ. եցի. եա՛. եալ: (Ներգործ. և մերթ

չէզոք.) ‖ աղաչել. կմ՛ պաղատիլ. կմ՛ ա-
ղաչանօք խնդրել, կմ՛ հայցել: Խմտ. 13.
18: Խորէն. Գ. գլ. 27:

Մաղթիւն: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ մաղ-
թումն. կմ՛ մաղթանք: Իսկ 'ի գիրս Կոր
ղի ԷԷԹ. Գ. առեալ լինի փոխանակ գիռ
սի, որ է արամազդ. զորմէ առասպելա-
բանէին հեթանոսք, թէ սատակեալ ըզ-
նա աքիլլեւսի՝ մինչ կամէր զգի նր կողոպ
տել, փոխեցաւ 'ի կարապ թռչուն. և
վն այսորիկ ասէ սքն ստոէն, լուռ եղէց
փարթար զոր մաղթիւն արարն փոփո-
խութիս, ք լռեցից ասել զփոփոխումն
մաղթիւն չաստուածոյն 'ի կարապ թըռ-
չունն, որ 'ի մեղ սխալմամբ գրեալ կայ
արապ:

Մաղկատեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) ‖ գո-
րովել. կմ՛ խանդաղատիլ. կմ՛ աղէխարշ լի-
նել. և կմ՛ 'ի գթոյ աղեաց ցաւել:

Մաղկատեցուցանեմ. ցի. եցո. ել: (անցո
ղական.) ‖ գորովեցուցանել. կմ՛ խան-
դաղատեցուցանել. կամ մորմոքեցուցա-
նել. և կմ՛ աղէխարշ առնել:

Մաղձ. ի. կմ՛ ոյ. իւ. եց. իւք: ‖ է հասա-
րակ անուն երկուց հիւթոյ կենդանւոյն.
որոց մինն է դեղին. իսկ միւսն սեաւ:
Յորժամ եդեալ լինի փոխանակ սևոյն,
միշտ ասի՝ սևամաղձ. զոր տեսցես 'ի տեղ
ւոջ իւրում: Իսկ յորժամ եդեալ լինի փո
խանակ դեղնոյն՝ ասի սոսկ՝ մաղձ. որ է
բնութիւ ջերմ և չոր. և 'ի տարերս համե
մատի հրոյ. և պատճառէ զբարկացողու
թիւ. և զանողորմութիւ. ուստի և երբեմն
առեալ լինի փոխանակ բարկութե: Արդ՝
բաժանի սա յերկուս, ք 'ի բնականն, և
յանբնականն. բնականն խառնեալ ընդ
արեան 'ի յերակս՝ սնունդ տայ ջերմ և
չոր մասանց մարմնոյ. որոյ մնացորդքն է
քրտանցն արտաքս հոսին ընդ ծակոտիս:
Եւ է սորա այլ տեսակ ինչ՝ որ ոչ ծա-
ռայէ սննդեան. այլ իբրև զգիրտ և զյա
ւելուած քամեալ յերակաց արեան՝ իջա-
նէ 'ի բշտիկն, որ կախեալ կայ զլերդէն.
և է դառն և ժանտ. որ մասնաւոր ան
ուամբ կոչի լեղի որ և 'ի բշտէ անտի իջեալ
'ի փորոտիսն վտարէ զկղկղանս, և ընդ նմ
ատխպով ելանէ արտաքս. ռամկ. ղաֆրայ:
Յօբ. 16. 14: Գործ. 8. 23: Իսկ անբնականն
ունի զբազմազան տեսակս, որք ըստ մե-
ծի մասին գոյանան 'ի խախացոցն 'ի կծու,
և 'ի դառն կերակրոց. և պատճառեն զպէս
պէս հիւանդութիւս և զախտս՝ մանաւանդ
ստամոքաց: Շնորհալին:

Մաղձադեղ. ոյ. ով. ոց. կամ եց. ովք: ‖
դեղ. զոր տան բժիշկք վն արտաքս վա-
րելոյ զաւելորդ մաղձն՝ որք պատճառեն
զխօթութիւն:

Մաղձամակարդ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖
մաղձիւ մակարդեցեալ. կմ՛ դառնութբ
մաղձին մածեալ, և տոգորեալ. ոճ հան
դիպի քմաց՝ կմ՛ բերանոյ ոմանց հիւան-
դաց:

Մաղձոտ. ի. իւ. եց. իւք. կամ աւ. աց. օք:
‖ Նա՝ որ ունի զմաղձային խառնուած.
կմ՛ որոյ մաղձն առաւելագոյն է քան զայլ
հիւթսն, որով բնականաբար դիւրաշարժ
լինի 'ի բարկութիւ: Իսկ շարժմամբ ա-
րագ. և մտօք սուր, և զուարթամիտ 'ի
գործել:

Մաղմաղեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖
մաղելով մաղել. կմ՛ սակաւ մաղել: Իսկ
մերթ նշանակէ ծակոտել, կամ իբրև ըզ-
մաղ՝ բազում և խիտ ծակոտեօք լինել:

Մաճ. ոյ. ով. ոց. ովք. կմ՛ եց: ‖ է փայտ
ինչ երկայն, զոր ուղղակի կանգնելով՝ հաս
տատեն զատոյին ծայրն նր 'ի յետին կողմն
արօրին, ք փայտեղէն մեծ կազմուածոյն,
յորում է խոփն. իսկ 'ի վերին ծայրն ու-
նի զկեռ ինչ իբրև զմխոնիւոյ: Զայս ծայր
'ի հերկելն զերկիր՝ ըմբռնէ մաճակալն,
և կառավարէ զարօրն, զի մի թիւրեսցի:
Սիրաք. 38. 26: Ղուկ. 9. 62:

Մաճակալ. ի. աւ. աց. օք: ‖ Նա՝ որ 'ի հեր
կելն զերկիր՝ կալնու զմաճն, և կառա-
վարէ զարօրն: Եսայ. 61. 5: Նարեկ. ծդ:

Մաճակալութիւ. թեան: ‖ ըմբռնումն մա
ճոյ հանդերձ կառավարմամբ արօրին, ո-
րով հերկի երկիր: Լամբրոն:

Մաճառակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ բլիթ պան-
րոյ՝ ք գլուխ պանրոյ, կմ՛ գնտաձև պա-
նիր: Իսկ մինչ ասի մաճառակ կաթին՝ իմա
նի բլիթն նորոյ պանրոյ կազմեցելոյ 'ի
կաթանէ, և ոչ 'ի մածնոյ: ռամկ. Պանը-
րի գլուխ: 1. Թագ. 17. 18:

Մաճառ. ի. աւ. աց. օք: ‖ զարկ բազկի.
ք մեծ երակն բազկին, որ ուժգին շար
ժի ընդ դաստակօք ձեռաց. զոր կալնլով
բժիշկք ճանաչեն զորպիսութիւ հիւան-
դին: ռամկ. Նապզ:

Մամուլ. մամլոյ. ով. ոց. ովք: ‖ կազմուած
ինչ փայտեղէն, կմ՛ երկաթեղէն, որ ու-
նի զերկուս հարթաձև կողմանս կար-
գեալս մի 'ի ներքոյ միւսոյ. կմ՛ դէմ ընդ
դէմ միմեանց, որք 'ի ձեռն սխնաձև ստա
մնաւոր գործեաց ագուցելոց ընդ ծակս
նց՝ շրջանակաւ ստամնաւորեալս՝ առ ի-
րեարս սեղմին առ 'ի ճմլել, կմ՛ պնդել
նուլ զայն, զոր 'ի միջոց նց մուծանեն:
ռամկ. Ճէնփէրէ, կմ՛ մէնկէնէ: Աշգոթ. և 'ի
Շարականոցի:

Մամուռ. մամռոյ. ով. ոց. ովք: ‖ տես ըզ-
Լոռ: 'ի Վարս հարց. Ը: և Լամբրոն:

Մամռամատ. ի. իւ. եց. օք: ‖ ելանէ սա 'ի
մամուռ բառէս, և 'ի մատ վանկէս, որ է
մերձ, կմ՛ յար, և կմ՛ կից. ոճ տեսցես զկնի
Ուստի բառիս մամռամատ նշանակի այն՝
որ կցեալ, կմ՛ յարեալ կայ 'ի մամուռս.
կմ՛ որ մածեալ և լցեալ կայ մամռովք.
որպիսիք են մամռոտ ջուրք, կմ՛ քարինք
ծովու: Իսկ 'ի Նարեկ. ծդ. ուր ասի մամ
ռամատ մահաբեր երկամբք. նշանակին մա
հաբեր վիշտքն խեղդեցման 'ի մամռոտ
ջուրս:

Մամռոտ. ի. իւ. եց. իւք: կամ աց. օք:

այն՝ որ առաստաղեալ է մամռովք, կամ որ բուսեալ ունի յինքեան զմամուռս․ որպիսիք են ոմանք քարինք կամ ցիցք ծովու․ և այլք բազումք․

Մամռիկ․ մամռկի․ աւ․ աց․ օք։ || Է բոյս ինչ ջրային, որ բուսեալ զորմովք և զծառովք սառնուտ տղմուտի և կոճէի․ ունի զանդրև խոտ՝ լայն և թանձր․ զոր զնեն 'ի մէջ խտղառնաց բացեկաց 'ի բազումս, կամ 'ի սրբանս, առ 'ի օգնել հնամաց հիւթոց․ որ և յանուն բուսոյն ելեալ կոչի մամռիկ․ գաղղ․ ...

Մամոնայ․ կամ մամմոնայ․ ի․ իւ․ եց․ իւք։ || Է բառ ասորւոց, որ թարգմանի՝ հարստութիւն, կամ փարթամութիւն․ կամ մթերք ընչից՝ և ստացուածոց․ և կամ գանձ ոսկւոյ և արծաթոյ։ Մատթ․ 6․ 24։ Ղուկ․ 16․ 9։

Մայթ․ ի․ իւ․ եց․ իւք։ || Ճեղք, կամ անցք այն՝ որ լինի քարամբք յերկուսին եզերս ճանապարհաց առկաւ ինչ բարձրագոյն քան զընթացս միջակատեացն, կամ քան զմիջին անցս․ ...

Մայիս․ ի․ իւ։ || Է անուն ամսոյ հաւասարեցեալ, որ հինգերորդ ամսոց է ամսոյն հայոց․ և սկզբան ամսոյն եբրայեցւոց։

Մայր․ մօր․ մարբ․ մարք․ մարց․ մարբք։ || Էգ ծնօղ, որ ծնանի զզաւակս․ ... Եւ այս յատկապէս ասի զառաջնականաց․ որպ․ Ծննդ․ 3․ 20։ Իսկ երբեմն երկրորդաբար առեալ ասի նաև զանբան կենդանեաց․ որպ զոչխարաց, զթռչնոց․ և զայլոց․ 2․ Օրին․ 14․ 21։ և 22․ 6։ Մերթ և մայր անուանին կանայքն, որ մայրենի սիրով խնամեն, կամ պաշտպանեն զոք․ թէև ոչ իցեն ծնօղք նոցա․ և ըստ այսմ դեբորա կոչեցաւ մայր իէլի։ Դատ․ 5․ 7։ Եւ մինչ ասի մայր լեզուաց, իմանի գլխաւոր, կամ սկզբնաւոր լեզու, յորմէ այլք են ... Եւ մինչ ասի մայր քաղաքաց, իմանի մայրաքաղաքն, զոր տեսցես 'ի տեղւոջ։

Մայրի․ րի․ իւ․ եց․ իւք։ || Է ծառ ինչ մշտականաչ երկար ուղիղ և ... ունի զարմանալի հոտ, ... և կարծրակեղև․ բայց փայտ նորա է ազնիւ, անփուտ, և հատուկ․ Յորմէ բազում անգամ հանեալ ... 'ի գործ առնեն յաղագս շինուածոց․ ունի ... նման ... կարծր՝ ... և փշոտ․ Մայրք ... բազմահատ ըստ ձևոյ պտղոյ ... որ կոչի կոնաձև․ իսկ այլք ասեն ... հատ հատ բոլորակաձև նման պտղոց մրտոյ, որք են կարմրագոյն և քաղցրահամք․ Արզ՝ բարձանի ծառս այս ... յերկուս տեսակս, որոց մինն է փոքր և յոյժ նման զկոյ, բայց միւսոյն ... ... է․ Իսկ միւսն է մեծ, որ ... է բարձրութեամբ հարիւր և երեսուն ոտից, և ... զառաւելութեամբ հնոց ... մարդոյ, և ... Արզ՝ լինին ... 'ի կիրառ․ ի կիպրոս․ 'ի լեռնին ... և մանաւանդ 'ի հռչակաւոր լեռանն լիբանանու, որ յաճախ ...

... ... Թագ․ 24․ 6։ Մաղք․ 28․ 5։ Եզեկ․ 31․ 8։ Դարձեալ բազում մայր երբեմն նշանակէ գերանս, կամ փայտս հատեալ 'ի մայրից։ 3․ Թագ․ 5․ 8։ 2․ Մնաց․ 1․ 15։ Եւ կամ այն, որ է շինեցեալ 'ի մայրի փայտէ։ 3․ Թագ․ 6․ 15։ Երգ․ 1․ 16։ և 8․ 9։

Մայրագիր․ գրի․ աւ․ աց․ օք։ || Գրեցեալ, կամ համարեցեալ 'ի մայր, որում նշանակի կենդան այն, զոր ունի որ ... ... զմայր․ և կամ ուղղագրի նոյն ... ։

Մայրական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || տես զՄայրենի։ Նարեկ․ 'ի գովեստ։

Մայրակեր․ ի․ իւ․ եց․ իւք։ || կերակրեցեալ և շինեցեալ 'ի մայրից։ Իսկ մերթ գոյա-կանաբար առեալ նշանակէ զկերակուրս կամ զշինուածս մայրափայտեայս, որպիսիք են տապարանք, և կամ պալատք, և այլք նմանք։ Երեմ․ 22․ 15։

Մայրամուտ։ (նախադրիւ հոլովի․) || մտեալ և պատեալ 'ի մայր փայտից, որպիսիք են ոմանք յորմոց, կամ յատակաց։

Մայրապետ․ ի․ իւ․ աց․ օք։ || պետ և գլուխ մարց, որում նշանակէ աբբայութիւն, որ ունի ընդ իշխանութեամբ իւրով զբազում հաւատաւոր կուսանս, և կառավարէ զնոսա։

Մայրաստան․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || սպանանօղ մօր իւրոյ․ կամ մայրասպանող։

Մայրատառապանք․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || տառապանք կրեցեալ 'ի մայրից․ ըստ այնմ․ Նարեկ․ 'ի ... ... Դրոշմ հիւանդ մայրատառապանք։ Իսկ մերթ վարի երբեմն ածական, և նշանակէ զայնոցիկ մայր տախտակաց, կամ շինեցեալն մայր տախտակօք․ և ըստ այսմ ասի մայրատառապանք կողմանց, կամ տապարանք․ և այլն։

Մայրափայտ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || փայտ մայրից, թէ գերան իցէ, թէ տախտակ, և թէ այլ ինչ։

Մայրաքաղաք․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || մայր քաղաքաց, որում իմանի գլխաւոր և մեծ քաղաքն, որ ունի շուրջ զիւրև զբազում փոքր քաղաքս, և հանգրուանս, և գիւղս․ որք են պարառեալ ընդ ձեռամբ նորա․ և ինքն երև զմայր խնամէ, և կառավարէ զնոսա, որպիսի է մեծն հռոմ․ կոստանդնուպոլիս․ վէնէտիկ․ և այլք բազումք։ Եսթ․ 9․ 19։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 49։

Մայրաքաղաքացի․ ցւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք։ || Նա, որ ծնեալ է, կամ բնակի 'ի մայրաքաղաքի։

Մայրենի․ նւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք։ || մայրական․ կամ այն ամ, որ է մօր, կամ վերաբերի առ մայր․ և ըստ այսմ ասի մայրենի գութ, կամ կաթն․ կամ պատ․ և այլն։ Նարեկ․ 'ի գովեստ։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 23։ Իսկ մերթ վարի գոյականաբար, և նշանակէ ազգն, կամ տոհմն, և կամ երկիրն մօր ուրուք, որպիսի է և բառն հայրենիք։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 48։

Մայրի․ րւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք։ || անտառ, կամ խիտ բազմութիւն ծառոց անկեալ 'ի լերինս․ կամ 'ի դաշտս․ և կամ վայրի անտառ՝ լցեալ բազմութեամբ ծառոց խիտ առ խիտ

անկեցելոց, թէ մայրք կցեն, թէ հաւանեք, և թէ այլք ծառք: ուսմն. տանն: 2. Օրէն. 19. 5: Յոբ. 38. 40: Սաղմ. 131. 6: Ըստ այսմ է և Երեմ. 26. 18: և Միք. 3. 12. յորս ասի՝ լեառն տանն տեղեցի եղիցի որպէս զանտառս մայրեաց. ցի եղիցի զմայրի անդէն թանձրախիտ ծառոց: Մերթ ևս նշանակէ զծերպս. կամ զխապարս լերանց. կամ զմորիս, և կամ զորջս. յորս բնակէին գազանք. կամ երէք: ուսմն. գաղղիերէն բառն. Անգ. 3. 4: Նաւում. 2. 11. և 12:

Մայրիփայտեայ. անէ. իմ. ից. իւք: || այն է, որ է կերտեցեալ. կամ շինեցեալ 'ի մայրի փայտից: Անգ.

Մայրօրինակ: (Նախադրիմ հոլովի.) || մայրաձևման. կամ մայրականերպ. կամ մայրենի. և կամ մայրական. ըստ այնմ. Նորէկ. 'ի գովեստին. Եւ հասարակին ծառայց աշխարհի մայրօրինակ անուանեալ ձայնեցար: Իսկ մերթ վարի որպէս զմանկունս. և նշանակէ մայրաբար. և կամ ոչ զմայր:

Մահ. ի. իմ. ից. իւք. կամ աց. օք: || մահունն. կամ ոլոր. կամ պատուհաս: Իսկ մերթ նշանակէ զսաստիկ ախտն, որ կայ յերկաս հետեւելոց երաց. կամ զտառապանս մարդոյ. և այլն: Մերթ ևս նշանակէ ըզ հիւանդն զայն, որ որպէս զմեզ պատեալ ունի զերեսս պաղոց, ոչ անտանելով 'ի մի խաղողոյ, և այլոց բաղմաց: ուսմն. գործ. փոսն: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, մահ առնուլ, և նշանակէ պատուհասել. կամ ոլորել. կամ շիջել. և կամ շուրջանակի բերել:

Մահ: (Նախադրիմ հոլովի.) || է բառ եբրայական, որ եկանէ 'ի բառէս մանայ, որ է թուել. կամ չափել, և նշանակէ զմնասն. 3. Թագ. 10. 17. ուր ասի՝ երեք մնաք ոսկիք 'ի մի զէն. խմանի երեք մնասք ոսկիք. այլ զի մնասն եբրայական երբեմն առնեալ լինի փոխանակ յիսուն սկեղ. որ է երկու հարիւր տրամ, վասն այնորիկ երեք մանքն առնեն՝ վեցհարիւր տրամս. յորմէ յայտ է, թէ 'ի մի զէնն դայր հօթնայ և կէս՝ ոսկի: Եւ ըստ այսմ ամենևին նոյնանման երեք մանքն ընդ երեքհարիւր դահեկանաց, ցի սկեղաց առեալց ըստ արքունի համարոյ. քանզի մի արքունական սիկղն է երկու տրամ. և այսպէս երեքհարիւր սկեղքն, կամ դահեկանքն առնեն վեցհարիւր տրամս. ոչ առնեն և երեք մանքն. և վասն այնորիկ նոյնն՝ որ 'ի գիրս երրորդ թագաւորաց կոչի երեք մանք, 2. Մնաց. 9. 16. անուանի երեքհարիւր դահեկան: Պարզեալ՝ բառս մահ՝ առ եբրայեցիս նշանակէ՝ զինչ. կամ զինչ է: Որպէս Ելից. 16. 15. ուր ասի. Զինչ է այս, եբրայեցիքն ասեն մահ հու, որ զնոյն նշանակէ. Եւ զի որդիքն իսրայէլի 'ի յանապատին զմանանայն՝ տեսեալ ընկեր ցընկեր. մահ հու. ցի զինչ է այս. վասն այնորիկ անուանեցաւ. մանն. Ելից. 16. 31: Բայց աստ զայս մահ՝ քաղդէացիքն կոչեն մանանայ, որ է նոյն նշանակէ պարգև. կամ ընծայ. զոր անեցէս զինի: Եւ յայսմանէ առեալ առաւօտու թէ եղև՝ զմանն կոչել 'ի մեզ մանանայ. ոչ և ամենայն մանանայ: Սաստի որ 'ի 31. փոխն ասի՝ մահն, յետոյ 'ի համարն. 32. և 33. և 35. կոչի մանանայ. ուր եօթանասունքն. և այլք ամենայն պահեն զեբրայական բառն, մահն:

Մանանայ. ի. իմ. ից. իւք: || է բառ քաղդէացւոց, որ եբրայեցերէն կոչի մահն. ոչ 'ի մեր աւագաւ: Արդ՝ առհասարակ նշանակէ երկնաւոր կերակուրն այն՝ զոր փոխանակ հացի յամենայն առաւօտու տեղայր ամ շուրջ զբանակաւ որդւոցն իսրայէլի զամս քառասուն յանապատին: ըստ Մովսէսէ, և ըստ բոլորակութեանն էր նման գնձոյ. ցի [illegible]: Բայց ըստ գունոյն, և ըստ անուշութեանն էր նման եղեման, և սատրի: Բնական համ նորա էր որպէս զկարկանդակ մեղու, և իւղոյ. բայց ըստ ախորժման ճաշակողացն առայր և զայլ համս. վասն զի ըստ ձեւոյ չերլայպէս զամ համ ունէր յինքեան. ոչ ասի Իմաստ. 16. 20. և 21: Բնութիւն նորա էր զարմանալի, զի 'ի բացի միացեալ ջերմութեան արեգական հալէր. իսկ յեփելն 'ի պտուտան, կամ 'ի տապակի նաև 'ի բռնութէ հրոյ ոչ հալէր: Ելից. 16. 14. և 31. և 33: Թուոց. 11. 7. և 8. և 9:

Մանանեխ. մանանխոյ. կամ նեխի. ով. ոց. ովք: || է հատ ինչ որպէս զկուռ թզոյ, որ փոքրիկ է քան զամ հատս սերմանեաց. սակայն մինչ բուսանի՝ արձակէ զոստս մեծամեծս. և լինի որպէս զծառ: բնութիւն է սաստիկ ջերմ. ունի զհամ յոյժ բարկ. և պգնու. Մինչզի հաւեցուցանէ յաչաց զարտասուս, յորժամ ոք առնել ծամելով ուտէ զայն: Համեմիչ է կերակրոց. և ունի զբազում օգտութիւնս 'ի գեղորայս: Եւ յանուն իւր՝ մանանեխս կոչի նաև տանիկն, յորմէ արտադրի իւղն: ուսմն. հատորդ. Մատթ. 13. 31: և 17. 19: Մարկ. 4. 31:

Մանանաւշ. Նանուշոյ. ով: || է բղական անուն. որ նշանակէ զդուստրն, կամ զկինն Մանանու:

Մանաւանդ: (Նախադրիմ հոլովի.) || մանաւօդ. կամ պատուաւոր. կամ շրջանս առնօղ. և կամ շրջանակաւ դարձօղ: և ըստ այսմ ասի, մանաւանդ հողմ. մանաւանդ գործի. և այլն:

Մահ առնուլ. առի. ձևով: || անս 'ի բառն Մահ:

Մանաւանդ: (Նախադրիմ հոլովի.) || առաւել մանաւանդ. վասն զի մանաւանդ, և ըն յարելով երբեմն ոմանց յառաջ անուանց, նշանակէ զորոգելն, 'ի բառն հայ անուանական: Մերթ ևս նշանակէ առաւել այլ ու և ինչ էր. որ մանաւանդ է. կամ առ մանաւանդ վերջաբերի. որպէս է առնն. կամ ինչ քան զոր. և այլք նման:

Մանաւանդ: (Մակբայ նախընտրական.) || յաւէտ. կամ առաւել. կամ ևս առաւել: Գործ. 20. 35: 1. Տիմ. 2. 2:

Մանաւանդապէս: (մակբայ նախընտրական.) || առաւելապէս. կմ մանաւանդ:

Մանգաղ. ի. աւ. աց. օք: || է կիռ. գործիք ինչ երկաթեայ սուր բերանով, յոր ատամնացուցեալ զմեղեխ. գ դկոթ. հնձեն զոճ արտորէից. կմ զխոտեղէնս: Իւր առացաւ մանգաղ, իբրթէ մահ քաղ. գ մահ ատամնով քաղօղ. որ է յատուկ մանգաղաց: 2. Օրին. 16. 9: Յովէլ. 3. 13: Մարկ. 4. 29:

Մանգղիոն. գլոնի. աւ. աց. օք: կմ իմ. ից: || մեքենայ. կմ մեծ կազմուած հնարագիտական արուեստիւ շինեցեալ 'ի ձեռն գերանաց. կմ մեծամեծ երկաթից և փայտից, զոր կանգնեն առ պարսպօք պաշարեցելոց քաղաքին. և արկանեն նովաւ ըզ մեծամեծ քարինս, կմ զնետս 'ի ներքս 'ի քաղաքն. և կմ 'ի ձեռն հոյոց հարեալ կործանեն զպարիսպս նր. որպիսի է բաբանն, որ 'ի տեղւոջ իւրում մեկնեցաւ: 1. Մակ. 5. 30: և 6. 31. և 51:

Մանգղոյ. ի. իմ. ից. իւք: || նոյն է ը վեր նոյն. 2. Մակ. 12. 15:

Մանեակ. նեկի. աւ. աց. օք: || է զարդ ինչ, զոր կազմեն յոսկւոյ, կմ յարծաթոյ բոլորակաձեւ իբրեւ զօղ. գ իբրեւ պճղինս. և երբեմն ընդելուզեալ զնա ականգք պատուականօք, և մեծագին մարգարտօք արկանեն 'ի պարանոց վն զարդու. կմ վն իրիք քաջութե, զոր արարեալ է ոք. ոչ ամենեքին 'ի հնումն ոմանց իշխանաց. կմ քաջ արանց: Ծննդ. 41. 42: 1. Եզր. 3. 6: Դանիէ. 5. 29: Մերթ եւս առեալ լինի փոխանակ ո և իցէ օղաձև ըմբռնեալ. և կմ գործեաց. և այս մանաւանդ յորժամ շարակցի ընդ օղ բառին այսպէս. օղամանեակ. ռամկ. հալխայ. Ելից. 25. 12: Իսկ Եզեկ. 52. 21. ուր ասի. Իւր մանեակ յերկաթոյն կնգնոյ շուրջ զնովաւ. իմանի շրջանակն, կմ շրջապատն նր՝ որ սովոր է լարիւ, կամ թելով չափել. Բայց Ժող. 12. 6. ուր ասի. խորտակեսցի մանեակ ոսկւոյն, նմանաբանութբ առեալ լինի փոխանակ ոսկեգոյն մզնեաց ք մաշկաց, ուր պատեն զուղեղն իբրեւ զմանեակ:

Մանեկաձեւ. ի. իմ. ից. իւք: || ունօղ զձեւ մանեկի. կմ բոլորակ իբրեւ զմանեակ:

Մանեկաձեւութի. թեան: || լինելն 'ի ձեւ մանեկի. և կամ ձեւ անորոյ: Իւր յայտնա նէ մանեկաձեւութն կոչի նուրբ խայթոցն ճպռան. քառ որում ոլորէ զնա իբրեւ ըզ մանեակ:

Մանեկաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զմանեակ. և կմ որ ոսկենիւթ մանեկաւ զարդարեալ ունի զպարանոց իւր: Մծին. ժի:

Մանեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || նիւթել. ք ոլորել. կմ ոլորելով գործել ըզ թելս վիշոյ, մազից, բամբակաց, և այլոց նմանեաց որ և ռամկ. ասի ձոնել: Ելից. 26. 31: և 35. 26: Տօբ. 2. 19:

Մանէ: || է բառ քաղդէական, և թարգմանի չափեաց. կմ թուեաց: Դան. 5. 25:

Մանիշակ: || տես զՄանուշակ: Լ. Ծբրօն:

Մանկ. ի. իմ. ից. իւք: || հնարագէտ. կմ խելամուտ 'ի ճարտարել զինչ. և կմ հըմուտ հնարից, և այսպէս ծածուկ խաբէութեանց. և սա գրեթէ միշտ 'ի գործածի յարելով յայլ անուանս. ոպ յայտ է 'ի խորամանկ բառէս:

Մանկաբարձ. ի. աւ. կմ իմ. աց. օք: || բարձօղ մանկան. կմ նա, որ 'ի գիրկս իւր կըրէ զմանուկ: Բայց յատկապէս առեալ նշանակի սովաւ, ծնուցիչն. գ նա, որ 'ի ժամու ծննդեան օգնէ ծննդողին, առնլով նմա դիւրութի ծնանիլ զզաւակ. և զի զծնեալ մանուկն ընդ երանելն յարգանդէ ինքն բառնայ, վն այնորիկ անուանեցաւ մանկաբարձ: ռամկ. ըոյէէ: Ելից. 1. 19. և 20:

Մանկաբարոյ. ի. իմ. ից. իւք: || ունօղ ըզ բարս մանկան. կմ իբրեւ զմանուկ վարօղ. որ և ասի տղայաբարոյ:

Մանկաբեր. ի. աւ. աց. օք: || բերօղ մանկան. կամ մանկածին:

Մանկադոյն. դունի. իմ. ից. իւք: || տասճեղ մանուկ. կմ համբակագոյն. և կամ կրտսեր: Խորէն. Գ. գլ. 53:

Մանկազրաւ. ի. իմ. ից. իւք: || զրաւօղ մանկան. գ սպանող, կմ կոտորօղ մանկանց: Իսկ մերթ նշանակէ զրաւել 'ի մանկանց. գ նա, որ զրկեցեալ է 'ի մանկանց. կմ ոչ ունի զորդիս:

Մանկախել. ի. իմ. ից. իւք: || ունօղ զխելս մանկան. որով իմանի՝ անիմաստն. կմ անմիտն, և կմ անհանճարն:

Մանկածին. ծնի. իմ. ից. իւք: || ծնանօղ մանկան, կամ զաւակի:

Մանկական. ի. իմ. աց. օք: || մերթ նշանակէ զմանկաբարձն: իսկ մերթ զդայեակն. կմ զսնուցիչն. գ զնա, որ կաթամբ իւրով սնուցանէ զերեխայն, և զի այսպիսեաց յատուկ է կալնուլ 'ի գրկի զմանուկն. վն որոյ և կոչեցան մանկական: Եսայ. 49. 23:

Մանկակերտ. ի. իմ. աց. օք: || այն, որ է կերտեցեալ. կմ շինեցեալ 'ի մանկանց: Բայց յատկապէս առեալ նշանակի սովաւ ունօղն զհասակ մանկութե. և կամ զորպիսութի մանկական տիոց:

Մանկակոտոր. ի. իմ. ից. իւք: || կոտորօղ, կմ սպանանօղ մանկանց. ոպ եղեւ հերովդէս: Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որոյ կոտորեալք են զաւակք:

Մանկամարդ. ի. աւ. աց. օք: || էգ մարդ, որ գտանի 'ի մանկութե. կմ յերիտասարդութե. և կամ չեւս է պառաւեալ: ռամկօր. կէնճ կին: 1. Տիմ. 5. 2. և 11. և 14: Տիտ. 2. 4:

Մանկամարզ. ի. իմ. ից. իւք: || մարզօղ. գ վարժող և ուսուցանօղ զմանկունս 'ի վարս բարիս, և 'ի քաղաքավարութիս. և կմ յարհեստ ինչ:

Մանկամիտ. մտի. իմ. ից. իւք: || ունօղ զմիտս մանկան. կմ տհաս միտս. կմ անհանճար. կմ անուսումն. և կմ անմիտ: Լ. Ծբրօն:

Digitized by Google

Մանկանամ. ացայ. ցիր. անալ. (ըստ դմին.) || մանուկ լինել. կամ տղայանալ։

Մանկապարտ. ի. աւ. աց. օք. || տղայահատօղ զմանկունս։

Մանկավարժ. ի. իւ. ից. իւք։ || Վարժօղ մանկանց. կամ դաստիարակ. կամ ուսուցիչ. և կամ վարդապետ։ Նիւրէն. ծա։

Մանկավարժեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || Վարժել զոք 'ի մանկութենէ. կամ մնուցանելով կրթել, և ուսուցանել. և կամ առաջնորդել. որ և ասի դաստիարակել։ Նոննի. զթ. և Յհ. որդի։

Մանկատի. ակոյ. ով. ոց. ովք։ || Ունօղ ըզ տիս մանկան. կամ տիօք մանուկ. և կամ մանկահասակ։ Իսկ մերթ 'ի յոգնականն, ոճն նշանակէ զտիս. կամ զհասակս մանկան։

Մանկացուցանեմ. ցուցի. կացո. ցանել։ (անցող.) || մանուկ առնել. կամ մուծանել զոք 'ի մանկական տիս. կամ յորդիութիւն։ Ագաթ։

Մանկիկ։ (Նախդրիւ հոլովի.) | փոքրիկ մանուկ։ Իսկ մերթ վարի հեգն. զփաղաքշական անուն. և նշանակէ զի և իցէ մանուկ. կամ պատանի։ Տօբ. 10. 7։

Մանկութիւն. թեան. || մանկական տիք. կամ տղայութիւն. և կամ պատանեկութիւն։ Եւ յատկապէս առնուլ նշանակէ զերկրորդ հասակն մարդոյ. որ սկսանի յեօթներորդ ամէն, և եղերի 'ի չորեքտասաներորդ ամին։ Ծննդ. 44. 15։ Սաղմ. 24. 7։ Մարկ. 9. 20։ Մերթ և առնուլ լինի փոխանակ երիտասարդութեան. կամ նորահաս և ծաղկեալ հասակի։ ռամկ. ճէնճ-լիք։

Մանկուտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || մանկական. կամ տղայական. և կամ որ մանկանց պատշաճի. և ըստ այսմ ասի մանկուտ բարոյիւք. կամ մանկուտ խորհրդութեամբ։ Իսկ մերթ ասի զանեղէոյ, ուր գան բազմութիւք մանկանց. կամ ուր յաճախեն մանկունք։

Մանկտեակ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || փոքրիկ մանկտի. կամ մանկիկք. և կամ ո՛ և իցէ մանուկ։ Մծբն. ժթ. և 'ի Վարս հարց. իզ։

Մանկտեայք. եայց. եօք։ (անեզական.) || մանկտի. կամ մանկիկք. և կամ մանկունք։

Մանկտի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք. կամ ռամ. ռոյ. ռովք։ || է բառ յաճախական, որ եզական ձայնիւ դնի փոխանակ բազմաց։ Եւ զի նշանակէ զմանկունս. կամ զպատանեակս. ուստի երևի. 4. Թագ. 2. 23։ 1. Մակ. 5. 45։ Մատթ. 11. 16։ և 19. 14։ Ըստ այսմ է և Մարկ. 9. 36. ուր ասի որ միանգամ յայսպիսեաց մանկտւոյ ընկալցի յանուն իմ. զի որ ընկալցի զմին յայսպիսեաց մանկանց։ Մերթ և առնուլ լինի փոխանակ ծառայից. կամ սպասաւորաց. և կամ երիտասարդաց։ Դան. 14. 13. և Ծննդ. 14. 24։ 2. Թագ. 2. 14։ Յոբ. 1. 17։

Մաննայ. ի. իւ. ից. իւք։ || է բառ քաղդէացւոց. և թարգմանի ընծայ. կամ պարգև. կամ նուէր. և կամ տուրք։ 4. Թագ. 8. 8։ Երեմ. 41. 5։ և Բար. 1. 10։ Եւ կամ պատարագ. կամ զոհ։ 2. Մնաց. 7. 7։ Երեմ. 17. 26։ Եզեկ. 46. 7։

Մանուած. ոյ. ով. ոց. ովք։ || մանուածն, որ է պարուրելով գործելն զթելս։ Իսկ մերթ նշանակէ մանն ասուեն. կամ պարոյր. կամ շղթայատուածն. և կամ պատրատուածն։ Ելից. ա. գլ. 67. և ը. գլ. 37։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առնուլ նշանակէ զպատուական. կամ զհնարաւորական հիւսուածս բանից. կամ զտորմ ծածկի խոնջնած բանին, կամ խորին միտսն։ ըստ այսմ Լամբրոն. Մանուածով բազմադարութեան զնոյն եղացանէ։ Այսպէս և ասի մանուածոյ բանից. կամ խորհրդոց. և այլն։

Մանուածաւոր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || մանուածապատ. զի մանն ասելով ծառայէ. կամ նա՝ որ պատուաւերով. և շղթայիւ պատելով ասպած, կամ ափրով. ոչ լինելոյ կազմ 'ի ծակոն. կամ յասուեալ պատրուակաց։

Մանուածոյ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || մանելով գործեցեալ. կամ ոլորածոյ. կամ հիւսուածոյ։ Ելից. 28. 14։ 2. Օրին. 22. 12։ Իսկ մերթ նշանակէ մանն առնուլ. կամ պատատեալ. և կամ շղթայաւորեալ։ Մերթ և նմանութիւն առնուլ նշանակէ զպատուականն. կամ զզեղեցկագեղեցիկն. և կամ զայսպէս հնարիւք թագուցեալն. և ը. այսմ ասի, սիրեն առնուլ զբանս պարզ. քան զմանուածոյս։

Մանուկ. մանկան. անք. անց. անբք։ || այն որ ունի զհասակ մանկութեան. և ը. այսմ որ սկսեալ 'ի յեօթներորդ ամէ մինչև 'ի չորեքտասաներորդ ամն հասակին կոչի մանուկ։ Եսայ. 8. 19։ Սաղմ. 112. 1։ Բայց մերթ նշանակէ զորդայն. կամ զերեխայն։ Ելից. 2. 6։ Իսայ. 9. 6։ 1. Թագ. 2. 2։ Եւ մինչ ասի մանուկ տղայ. իմանի, մատաղ կամ փոքրիկ տղայ։ Եսայ. 10. 19։ Դան. 13. 45։ Մերթ և առնուլ փոխանակ որդւոյ. կամ զաւակի։ Մարկ. 6. 3։ Իսկ մերթ փոխանակ երիտասարդի. կամ պատանեկոյ. կամ փոխանակ այնմ, որ ունի զնորահաս տիս. կամ է 'ի ծաղկեալ հասակի։ ռամկ. կէնճ. կամ կէնճ կըրիճ. 1. Մնաց. 12. 28։ 'ի Վարս հարց. ժէ։ Մերթ և առնուլ լինի փոխանակ ծառայի. կամ սպասաւորի. և կամ փոխանակ այնմ՝ որ է 'ի նուէրս կարգի։ 2. Մնաց. 34. 20։ Մատթ. 8. 6։ Յովհ. 21. 5։ Բայց մինչ ասի մանկունք առաքելական, իմանին փեսաւորքն. կամ ընտանեաց փեսայքն. և կամ նորա, որք պատկերք փեսայիցն և ելանեն առ պսակաւորութեան միասին և ելանեն 'ի յառագաստ, որ է անենեակ փեսայի և հարսին։ Մատթ. 9. 15։

Մանուշակ. ի. աւ. աց. օք։ || է փոքրիկ ծաղիկ ինչ. որ ունի զկապոյտ և զծիրանի գոյն. որ սակաւ ինչ բարձրացեալ յերկրէ. սփռի զերեսօք նը, ունի զհոտ անուշ և քաղցր. և ռամկ. ասի՝ մանուշակ, իսկ թէ անուշակ. ըստ գունոյն է կապուտակ. բայց յումեմն ասի լինել և ծիրանեգոյն. ճերմակագոյն. և դեղնականագոյն։ ռամկօրէն

ղենւոյն: Կիւրղ. Եզեկ. ԺԳ: Խոսրեն. յաղաւթ. հաւաքմանն է:

Մանր. մանունք. նրոյ. նրոց. նրոյ. նրոց: կամ մանունք. ունց: || է բառ յարաբերական, որ տայ զփոքրութիւն, և նշանակէ զփոքր բաներն. կամ զնուաղն և զնուրբն. ուստի մանր ձկունք. կամ մանկունք. մանր ալիւր. կամ փշրանք. և այլն: տանել. ծանր: Սաղմ. 103. 25: ըստ այսմ է և Իմաստ. Ե. 15. ասէ՝ իբրև զեղեամն 'ի մրրկէ հալածեալ մանր. որ է իբրև զմանր եղեամն. և այլն: Իսկ մերթ նշանակէ մանրամասնականն. կամ մի ըստ միոջէ մասնաւորութեանն: և ըստ այսմ տան՝ մանր առաջադասութիւն: Խոսրեն. ա. գլ. 3: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ. զոր օրինակ՝ մանր աղալ. կամ մանր խորտակել. կամ փշրել. և այլն, և նշանակէ 'ի փոքրիկ, կամ 'ի նուրբ մասունս տրոհել: Ելից 30. 8: 2. Մնաց. 34. 7: Իսկ մինչ ասի, մանր մանր կոտորել, իմանի 'ի բազում մանր մասունս: 2. Մակ. 15. 33: մերթ և նշանակէ մանրամասնաբար. կամ մի ըստ միոջէ. կամ մասնաւորապէս. ըստ այսմ. Խոսրեն. ա. գլ. 4: Քանզի տան այսպիսի մանր զմանրամասնութեանն:

Մանրադադր. ի. աւ. աց. ոք: || է գաւառի ինչ իբրև զկոյս մեծամեծ բաղկեալ. բնութեամբ է յոյժ քնքուշ և թռչնոց ... ուստի 'ի հասարակութեան զանազանս աղտոց՝ տան ճանաչել 'ի նմանէ. որով թռչի՝ և ոչ զգայ ըղ ջասս: Արիստոտէլէս և նշանակէր, զի ոչ նի զնէ մերկ մարդոյ կանգնեալ կացելոյ. մանրուանց աղտքն են սմանք՝ թէ ունի նաև զդէմս հանդերձ մարդոյ. ուստի և ախտաւորաց կոչէր զնա մարդակերպ. տաէս որոյ բայց նի անուանի են 'ի մեջ մարդկանութեան. այսպիսի անձօղ զնայ, կամ զարմանալ նման մարմնոյ մարդոյ: Արդ՝ ասանք 'ի մանրադադրաց քերեն զպատուհաս ... ոմանց խաբեբայիցքս հասքն են իբրև զաղտաւոր երկայն կապելիս, որ վերնոցիկոյս. Իսկ այլք տան զպատուհաս ... որք են հասարակ՝ և բռնաւորականք՝ զեղեցկատեսակ նման փոքրիկ խնձորոյ. բայց են անհամ և անախորժ ճաշակելեաց. որք և յանուան բառսն երկանց կոչին մանրադադր: Երգ. 7. 13: Պտղաբեալ. պտուղքս այսպիսի օգտեն քաղցրաւորութեան արդանոյ. զի թ բժշկաց լուծանեն զխաշանիս, մաքրեն զմեզերս իզին. և պատրաստեն 'ի յղութի. և այս մանրադադր իջեալ զառասա. ամ հասարակ արհաստել 'ի զերս կենդանեաց: Ուստի և ռաքէլ փափաքանօք խնդրեր զայն 'ի լիայէ առ 'ի յղանալ թի ամլութեան իւրոյ. Ծննդ. 30. 14. և 15. և 16: Նարեկ. կէ: Պիծղ՝ բայս այս՝ նախ քան զպտուղն իւրն զծաղիկ բերեցեալ և աղնեաւ նման ծաղկանց լեմնի և կիտրոնի. բայց ունի զկանթիկ երկայն. և նոյնով անուամբ կոչի մանրադադր: Աշխարհ:

Մանրախիճ: (Նախագրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է մանր խիճ. կամ որ խառնեալ է փոքրիկ և մանր քարամբք. և ըստ այսմ ասի. մանրախիճ քարինք. կամ աւազ. և այլն: Յոբ. 8. 17: և Կիւրղ. Եզեկ. ԺԳ:

Մանրախոյզ. խուզի. իւ. եց. եաց: || զմանր իրս խուզօղ, կամ որոնօղ: Իսկ մերթ նշանակէ զնա՝ որ մանրամասնաբար, կամ մանաւանդ հետազօտութեամբ խուզէ. կամ քննէ. և կամ հետամտեալ լինի: Եւ մերթ նշանակէ զայն՝ որ լինի մանրամասնաբար խուզելով. և ըստ այսմ տան՝ մանրախոյզ շօշափումն. կամ քննութիւն: Նարեկ. ՂԲ: Իսկ մերթ վարի իբրև զգոյական, և նշանակէ զմանրամասնական խուզումն, կամ զհետազօտութիւն. ըստ այսմ Խոսրեն. Է. գլ. 79. մանրախուզիւ քննել՝ զատանս զհետազօտութեան երկրորդ յեկեղեցւոյ առն. և այլն:

Մանրախոտ. ոյ. ով. ոց. ովք: || մանր խոտ, կամ որ է մանրիկ փոքրիկ բոյս, որպիսի է զօմն, կնիւն. և այլն: Աշխարհ:

Մանրախուզեմ. եցի. եա. եւ: (Նորագործ.) || մանրամասնաբար խուզել. կամ հետազօտ քննութեամբ որոնել:

Մանրակարկատ: (Նախագրիւ հոլովի.) || զմանր իրս կարկատօղ. կամ Ը. մեծամասն կցօղ: Իսկ մերթ նշանակէ զկարկատեալն, կամ զյօդեալն 'ի մանր, և 'ի պատառատուածն, կամ յանկարգ նիւթոց. և ըստ այսմ նմանութեամբ տանել՝ տառյօգ, կամ մոլորական բանքն՝ մանրակարկատ կոչին: Սոփ. 1. հատ. Ը:

Մանրակծու: (Նախագրիւ հոլովի.) || մանր՝ կամ սուր խայթմամբ կծօղ. որ կսծեցուցանօղ, որպիսի է մժղուկն, կամ մժեխն: Եւ յայսմանէ առեալ մանրակծու կոչի նա, որ ծանր բանիւք խոցէ զսիրտն այլոց:

Մանրակորիզ: (Նախագրիւ հոլովի.) || ունօղ զմանր կորիզ. որ կուտ, որպիսի է թուզն:

Մանրակրկիտ: (Նախագրիւ հոլովի.) || մանր կրկտօղ, որով իմանի նա՝ որ մանր մանր ծամէ. կամ ուտէ զխիճն. և կամ նա՝ որ մանրամասնաբար, և մանրախոյզ քննութեամբ բոյէ և քրքրէ. կամ հետազօտէ զիր ինչ: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ մանր կրկտելով, կամ մանրամասնաբար հետազօտելով. կամ բացայայտելով. ըստ այսմ. Նարեկ. 'ի մէջն. եւթնց. ոչ լուսաւորիչն մեր յառաջապատուեալ զանձուցն մանրակրկիտ յանձնի թուէ:

Մանրամաղ. ի. իւ. եց. ոք: || յոյժ մանր, կամ կարի մանրիկ և փոքրիկ. և այս ասի զփոշեաց. կամ զհիւլէից, որք խաղան 'ի շողս արեգական. և զի յօդս իբրև զմանր և զբարակ ալիւր մաղին, որ տան և անգահանին, և թօթափին. վա այն մանրամաղ կոչեցան: Աշխարհ:

Մանրամասն: (Նախագրիւ հոլովի.) || ունօղ զմանր, և զնուրբ մասունս. կամ 'ի մանր մասունս փշրեցեալ, և անջատեցեալ: Իսկ մերթ տան զքննութեանց, կամ զպատմութեանց, որով խորամանկեալ մասունք, կամ որպիսու

թ՛կք իրքն մանր մանր քննին. կամ յայտ-նին. և յայտնապէս նշանակէ զմանրամասնա-կանն։ Լամբրոն։

Մանրամասնաբար։ (մակբայ.) || մանր մանր մասնատելով. կամ 'ի մանր մասունս բաժա-նելով։ Իսկ մերթ նշանակէ մի ըստ միո-ջէ. կամ ըստ իւրաքանչիւր մասանց. կամ մանրախոյզ քննութեամբ, և բացատրութեամբ. և կամ յատուկ յատուկ։ Խորէն. յաշխարհա-գրութ։ Իսկ մինչ ասէ՝ մանրամասնաբար պատմութիւն, իմանի՝ մանրամասնական։

Մանրամասնական. ի. աւ. աց. օք։ || տե՛ս զՄանրամասն։

Մանրամասնեայ. նէի. իւ. ից. իւք։ || տե՛ս զՄանրամասն։

Մանրապատում։ (Նախդրիւ հոլովի.) || մանրամասնաբար պատմօղ. կամ մի ըստ միո-ջէ ճառօղ։ Իսկ մերթ՝ մի ըստ միոջէ, կամ ըստ իւրաքանչիւր մասանց պատմեցեալ. կամ բացատրեցեալ. և ըստ այսմ ասի՝ ման-րապատում բան. Նորէէլ. 'ի Մեկն. Երգոց։ և Աղթամ։ Երբ մերթ վարի իբրև զմակ-բայ, և նշանակէ՝ մանր մանր պատմելով, կամ մանրամասնաբար ճառելով. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասէ՝ յայտնել և մանրապատ-ում գրել։ Խորէն. Բ. գլ. 6։

Մանրատունկ. տնկոյ. ով. ոց. ովք։ || մանր տունկ. կամ որ է մանր և փոքրիկ բոյս, որ զարգանայ 'ի խորս երկրի ոչ ձգէ։ Եզե-կէլ. 17. 5։

Մանրաքայլ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ու-նող զմանր քայլս. կամ որ մանր քայլիւք գնայ 'ի ճանապարհ։

Մանրաքննին։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ըղ մանր և զթեթև իրս քննօղ. կամ ման-րամասնաբար հետազօտօղ, կամ հետաքր-քրօղ։ Իսկ մերթ մանրախուզական. կամ մանրամասնական. և ըստ այսմ ասի ման-րաքննին ստուգութիւն, կամ հարցուածք. 'ի Վարս հարց. Ժ։

Մանրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || 'ի մանր մասունս բաժանել. կամ մանր կոտո-րել. կամ փշրել. կամ խորտակել. և կամ ըռ-նել։ Ելից. 9. 25։ և 15. 7։ Դանիէ. 7. 19։

Մանրիկ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յոյժ մանր, կամ փոքրիկ. տամկ. Ճանըրըքիկ։ 4. Թագ. 2. 23։ և Կիւրղի Եկեղ. ԺԳ։

Մանրուած. ոյ. ով. ոց. ովք։ || մանրուք. կամ մանրեցեալ մասունք իրաց, որգան, յարդի, կամ մեղեղի. և այլոց բազմաց։ տամկ. Ճանըրըդ։ Աղ Ճռն. 9. 9։

Մանրոր. ի. իւ. ից. իւք։ || ածանցի առ 'ի մանր բառէս՝ և 'ի որ՝ մասնականէս. որպէս ոլոր են և բազում այսպիսիք, հատոր. բե-կոր, և նշանակէ զկարի մանր և գրեթէ մանրամասնականն. և ըստ այսմ ասի՝ խոյզք մանրորք։ Իսկ մերթ նշանակէ զմանրուածն. տամկ. Ճանըրըդ։

Մաշ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ մաշել բային. և նշանակէ զմաշեցեալն, կամ զհնացեալն. ըստ այսմ Մծբն. ԺԹ. ասէ են մաշ տիկք, և դզեալ պատառատունս։

Մաշարդոյ. ի. իւ. ից. իւք։ || է ախտ ինչ ժանտ՝ հաշիչ և մաշիչ. և մահացուցիչ իբ-րև պդալուկն։ Սա եռացուցանէ 'ի մար-մին մարդոյ զխապաշտարտս մարմաշեցու-ցիչս իբրև զկեղ բորոյ, որք 'ի քորելն ըստ ակայ՝ հերձանին և հոսեցուցանեն զչուր շարաւային. և այլք անդրէն 'ի տեղի նո-ծնանին։ 'Ի հին բժշկարանս։

Մաշարդայական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ, որ վերաբերի առ մաշարդայն. և ըստ այսմ ասի՝ ախտ մաշարդայական։ Խոր. Գ. գլ. 46։

Մաշեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || հա-շել. յթ սակաւ առ սակաւ վատնել. կամ ծախել. կամ հալելով սպառել. կամ ծե-րացուցանել. և կամ նիհարացուցանել. Սաղմ. 38. 12։ և 118. 139։

Մաշիկ. շկի. աւ. աց. օք։ || մուճակ. տամկ. Բաբուճ։

Մաշիմ. եցայ. եցաւ. իլ։ (Կրաւորակք.) || հա-շիլ. կամ վատնիլ. կամ ծախիլ. կամ ծերիլ. և կամ նիհարանալ։ Ղևտ. 26. 39։ Եզեկ. 33. 10։ 2. Մակ. 1. 31. և 32։

Մաշկ. ի. աւ. աց. օք։ || կաշի. կամ մորթ գաւանաց, ոչխարաց. և կամ այլոց անաս-նոց՝ քերեցեալ և մաքրեցեալ արհեստ-իւ, և չորացուցեալ 'ի կիրառութիւն պէտ-պէտս իրաց. Ելից. 39. 33։ Ղևտ. 13. 48։ Եբր. 11. 37։ Իսկ մերթ հասարակապէս առեալ, նշանակէ զոր և իցէ նուրբ, կամ բարակ մոր-թիկս, որք են զմարմնով. կամ զանդամօք կենդանեաց. և ըստ այսմ մաշկ ասի խորին օձի. մորթն հաւուց. ձկանց. կամ մար-դոյ. միջն աչաց. մզնիքն ուղղոյն. փոր-ոտիքն քերեալք, և չորացուցեալք. փո-ձուէոյն. և այլք բազումք։

Մաշկաթև. ի. իւ. ից. իւք։ || չղջիկ, որ է փոքրիկ թռչուն ինչ մկնանման, որ 'ի գի-շերի թռչի։ Երբ ասացաւ մաշկաթև, զի թևք նր են իբրև զմաշկ։ տամկ. Քէճէ գուշի։

Մաշկակար. կամ **Մաշկեկար**. ի. աւ. աց. օք։ || կարող և կազմող զմաշկեղէնս, որ-պիսի է կօշկակարն. կամ ճոնն, յթ փուրտիճի։

Մաշկահանդերձ. ի. իւ. ից. իւք։ || մաշկե-ղէն հանդերձ. կամ զգեստ արարեցեալ 'ի մաշկաց։ 'Ի Վարս հարց. Իէ։ Իսկ մերթ նշանակէ զզգեցօղն մաշկեղէն հանդերձից։

Մաշկեակ. կեկի. աւ. աց. օք։ || մաշկե-ղէն զգեստ. կամ 'ի մորթոյ խաշանց արա-րեալ վերարկու. կամ փիլոն։ 3. Թագ. 19. 13. և 19։ 4. Թագ. 2. 8. և 13։

Մաշկեայ. կէի. իւ. ից. իւք։ || տե՛ս զՄաշ-կեղէն։ Յովբ. 12. 15։

Մաշկեղէն. ղինի. աւ. աց. օք։ || այն ամ, որոյ նիւթն է մաշկ. կամ կազմեցեալ 'ի մոր-թոյ խաշանց. և կամ կաշեայ։ Ծննդ. 3. 21։ Ղևտ. 13. 53։ Մատթ. 3. 4։

Մաշկեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ըղ մաշկն, յթ զմորթն քերթել, և հանել։

Մաշուած. ոյ. ով. ոց. ովք։ || մաշեցեալ մասունք իրին. կամ մաշումն. կամ վատ-նումն. և կամ եղծումն. և ապականութիւն։ Աղթամ։

Մաշուէ ։ ‖ տե՛ս ՚ի բառարանի յատուկ անուանց ։

Մաշտիմ․ եցայ․ եա՛ց․ իլ ։ (ձայնակր․) ‖ մերկանալ ՚ի հերաց․ կամ Թափեցմամբ մազից լերկանալ, որով երևի մերկ մաշկն, որ հանգիտի գլխոյ ոմանց մարդկանց ։ Ղևտ․ 13․ 40․ և 41 ։

Մաշտոց․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ ծիսարան, գի գիրք յորում գրեալ կան բանք աղօԹից, և կարգք արարողուԹեանց, որովք կատարին եկեղեցական խորհուրդք ։ Եւ կոչեցաւ մաշտոց՝ յանուանէ կարգադրողին գտողին դոյն ։

Մառախլամած ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ մառախլով մածեցեալ․ կմ Թանձրամած մԹուԹեամբ լցեալ․ և կմ մառախլապատ ։ Մծբն․ ժԹ․

Մառախլապատ․ ի․ աւ․ աց․ օք․ կմ իւ․ եց ։ ‖ մառախլով և միգով պատեցեալ․ կմ խաւարամած․ կամ յոյժ խաւարային ։ Ագաթ ։

Մառախլուտ․ կմ մառախղուտ․ ուտի․ իւ․ եց․ իւք ։ ‖ այն յորում յաճախ ծնանին, կմ լինին մառախուղք և միգք․ կմ մառախլապատ․ և կմ միգամած․ և բստ այսմ ասի, ՚ի դիւԹի և ՚ի մառախլուտ տեղիս մայրեաց ։ Խորէն․ Բ․ գլ․ 6 ։

Մառախլիմ․ կմ մառախղիմ․ եցայ․ եա՛ց․ իլ ։ (ձայնակր․) ‖ մառախլապատ լինել․ կմ նսեմանալ․ կամ խաւարիլ ։ Բստ այսմ, Մծբն․ ժԹ․ մԹացեալ՝ մառախլեալ է մարմինն ։

Մառախուղ․ խղի․ իւ․ եց․ կմ աց․ օք ։ կմ ոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ ‖ մէգ․ որ բստ արիստոտէլի է փիջագոյն և մԹագոյն գոլորշի անծննդական՝ ջրոյ, քան զոգ Թանձրագոյն, և քան զամպ անօսրագոյն, որ ելեալ յերկրէ ցածի և սփռի իբրև զամպ բամպաղ մինչև զստորին մասամբք օդոյ, և զերեսօք երկրի, և պատճառէ զաղջամուղջ ։ Հասարակօրէն գոյանայ ՚ի գարնան և յաշնան յորս աւուրս խոնաւուԹիւնք և գէճ գոլորշիք ։ ռամկ․ մշուշ․ կմ փուս ։ 2․ Օրին․ 5․ 22 ։ 2․ Մնաց․ 6․ 1 ։ Եզեկ․ 34․ 12 ։ ՄերԹ և ա․ առեալ լինի փոխանակ մԹուԹեան, կմ աղջամղջին և կմ խաւարի ։ Յովէլ․ 2․ համ․ Բ ։

Մառան․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ շտեմարան, գի համբարանոց և դիւետուն, ուր են տեղիք՝ յորս ամբարեն կերակրեղէնք, և պահեն ըմպելիք ։ ռամկ․ կէլար․ կմ ֆիլէր․ կմ մառանոյ ։ Իսկ մերԹ առեալ լինի փոխանակ ծածուկ, կմ ներքին սենեկի․ կմ գաղտնի և անկոյԹ տեղւոյ տան, կմ քաղաքի, և այլոց նմանեաց ։ Մծբն․ ժԹ․

Մառանապետ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ վերակացու, կմ տէր մառանաց, որ պատրաստէ և մատակարարէ զկերակրեղէնս և զըմպելիս ։ ռամկ․ ֆիլէրճի ։

Մառեխ․ եխի․ իւ ։ ‖ է բառ պարսկական․ որով նշանակի միջն յեօԹանց մոլորակաց, զոր հայերէն կոչեմք հրատ ։

Մառն․ մառին․ ամբ․ անց․ ամբք ։ ‖ մառայլ․ կմ աղջամուղջ․ կմ մԹուԹիւն․ կմ խաւար ։ Իսկ մերԹ նշանակէ զծածուկս, կամ ըզ գաղտնիսն ։

Մառամուտ ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ մտեալ և Թաղեալ ընդ մառամբ․ գի ծածկեցեալ խաւարաւ․ կմ աղջամղջին․ և կմ միգամած ։ Նարեկ․ ղդ ։

Մառասէր․ սիրի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ խաւարասէր, կմ որ սիրէ զմԹայլ․ կմ զաղջամղջին տեղի ։

Մառաչեալ․ ելոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ ‖ լքեալ․ կմ ՚ի բաց Թողեալ․ կմ խափանեցեալ ։

Մասն․ մասին․ ամբ․ անց․ ամբք ։ ‖ հատուած․ կմ հատոր․ կմ կտոր ։ ռամկ․ փարչա ։ Ծննդ․ 14․ 24 ։ 1․ Թագ․ 9․ 23 ։ Եւ մերԹ նշանակէ զբաժինն, որ անկանի ումեք․ կմ զոր սեփականէ ոք ։ ռամկ․ փայ ։ Ծննդ․ 14․ 24 ։ և 43․ 34 ։ Ղևտ․ 6․ 17 ։ ՄերԹ և ա․ զվիճակն․ կմ զվիճակեալ ժառանգուԹիւն, և կմ զմասնակցուԹիւն․ որ է հաղորդուԹիւն ։ Կողոս․ 1․ 12 ։ Նարեկ․ խբ ։ Եւ երբեմն զկողմն․ կմ զկողմ․ ռամկ․ տէֆ․ կմ տէ ։ Թուոց․ 34․ 3 ։ և բստ այսմ փոխանակ առեալ՝ ՚ի կողմանէ մերմէ․ կմ ՚ի կողմանէ աղօԹից, ասի՝ մերով մասամբ․ կամ աղօԹից մասամբ ։ Խորէն․ Ա․ գլ․ 4 ։ և Գ․ գլ․ 49 ։ Այլ նաև փոխանակ առեալ՝ յայսմ, կմ յայդմ կողմանէ․ և կմ ըստ այսմ, և ըստ այդմ, ասի՝ յայսմ մասին․ կմ ՚ի մասին յայդմիկ․ այլ 2․ Կորն․ 3․ 10 և 9․ 3 ։ և 4 ։ ՄերԹ և ա նշանակէ զմասնատուուԹիւն, կմ զբաժանումն․ և կմ զբաշխումն ։ Եբր․ 2․ 4 ։ Իսկ մինչ ասի՝ խնդրել ՚ի պարգևի մասին, նշանակի՝ փոխանակ պարգևի, կմ իբրև զպարգև ։ ՚Ի շարականոջ ։

Մասնականն․ ի․ աւ․ կմ իւ․ աց․ օք ։ ‖ այն՝ որ մասին է․ կմ առ մասն պատկանի․ և կմ մասնաւոր ։

Մասնակից․ կցի․ աւ․ կմ իւ․ աց․ օք ։ ‖ կցորդ մասին․ կմ հաղորդակից․ կմ ժառանգակից․ և կմ բաժանորդ ։ ռամկ․ իշտիրաք ։ Նարեկ․ կը ։ և ՚Ի գործ․ կաՀն ։

Մասնակցիմ․ եցի․ եա՛․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ մասնակից առնել․ կմ հաղորդակցել․ և կմ կցորդել ։ ռամկօրէն իշտիրաք առնել ։

Մասնակցութիւն․ Թեան ։ ‖ կցորդուԹիւն մասին․ կմ հաղորդակցուԹիւն․ կմ վիճակակցուԹիւն ։ ռամկ․ իշտիրաքլըք ։ Նարեկ․ Թ ։

Մասնատեմ․ եցի․ եա՛․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ մասն մասն առնել․ կմ ՚ի բազում մասունս բաժանել․ և կմ պատառատել ։

Մասնաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ այն ամն, որ վերաբերի առ մասն ինչ իրին, և ոչ առ բոլորն․ կմ պատկանի անձին, և ոչ ամենեցուն․ կմ սակաւուց ; և ոչ բազմաց․ որոյ ներհակն կոչի ընդհանրական, որ զամէն պարփակէ ։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 10 ։ Յովէ․ 2․ համ․ Գ ։ Նարեկ․ ղԳ ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն մասնաւոր կոչի առանձնականն․ կմ սեպհականն․ կմ փոքրիկն․ կմ սակաւն․ և կմ նուազեալն ։ բստ այսմ Նարեկ․ կը․ Զոր արժանիս քուեալ, և կամ միոյ մասնաւոր

բարուոյ ։ Մերթ եւ նշանակէ զմանա-
կիցն, կամ զկցորդն, որք անկցի և 'ի բայն
իւր ։ Իսկ մերթ վարի որք զմակբայ. և
նշանակէ մասնաւոր իմիք, կամ ըստ մասին ։
և ըստ այսմ առի, հարկել մասնաւոր, կամ
մասնաւոր իմն. եթ հարկաւոր լինել մա-
սանց իմիք ։ Խորէն. բ. գլ. 23 ։ և գ. գլ. 11 ։

Մասնաւորապէս ։ (մակբայ որակական.)
‖ մասնաւոր կերպիւ. կամ մանրամասնա-
բար. և կամ յատկապէս ։

Մասնաւորեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) ‖
մասնաւորեց առնել. կամ հաղորդել. և կամ
կցորդել ։ ուստի՝ Խրհրդ. ... Աշխար. ։ և 'ի
կցորդել ։ Իսկ մերթ բաշխել. կամ մասս
ծածկել ։ Իսկ մերթ բաշխել. կամ մասս
կարգաւորել. և կամ տալով ումեք զինչ՝ հա-
ղորդ առնել զնա այնմ ։ Խորէն. ... ։ Ը
այսմ մասնաւորել կոչի տասանորդեն.
կամ 'ի գոյից, և յարգեանց զմասն ինչ հա-
նելով՝ տալն զբաժինն. ուստի. ... ։
ըստ այսմ, զոր առնէ ընդհանրապէս. 'ի ժամա-
նակի գինւոյն 'ի գինւոյ անտի մասնաւո
բերէք զբաժինն իմ ։ Մերթ եւ առնուլ
լինի փոխառնութեան ծառայելոյ, կամ սփռելոյ
զինն առ եմ մասունս ։ ըստ այսմ. Նո-
րէն. ժբ. Առ բնաւ սեռական մասնաւո-
րեալ զախտին տարածմունս ։

Մասնաւորիմ. եցայ. եցաւ. իլ ։ (Հաշիւ․)
‖ մասնակցիլ. կամ հաղորդիլ. և կամ կցոր-
դիլ ։ Իսկ մերթ ընդ մեկնաւ յօդիլ. կամ
կցիլ. կամ միաւորանիլ ։ Նորէն. ղբ. և 'ի գու-
կցել. կամ միաւորանիլ ։ Իսկ 'ի գիրս Խորէն. բ. գլ. 23. առ
առ․ ։ Իսկ 'ի գիրս Խորէն. բ. գլ. 23. առ
առի. Այս էրկ ակնելը հայոց մասնաւո
րել ընդ հարկաւ հաւասարեցուոյ. իմանի
ըստ մասին հարկաւոր լինելն ։

Մասնաւոյ. էի. իւ. եայք. եայց. կամ եւց.
իւք ։ ‖ առէող զմասն . կամ մասնաւոր . և
կամ մասնաւորական ։

Մասնիկ. նկի. աւ. աց ։ կամ մասնկան . ամբ.
անց. ամբք ։ ‖ փոքրիկ մասն՝ անդամոյ, կամ
մարմնոյ, և կամ այլոց իրաց ։ Խորէն. գ.
գլ. 60 ։ Ուստի մասնիկս կոչեցան և անհաշուն
յօդքն, որք յարին 'ի բառս. զի են փոք-
րիկ մասն, կամ հատուած բառի. թէ ա-
ծանցականականաց իցեն, և թէ այ. որ-
պիսիք են ութս. ական. եղէն. բար. է-
բէն. և այլն ։

Մաստաք. մաստաքոյ. ով. ոց. օվք ։ ‖ է սերմն
վարդի պատկնիլզն հանդերձ. որ ածե-
ցեալ և կարմրացեալ երկե խորն զշռաք,
ցի խորի զգլուխն. ուստի եւ առի ծա-
ւալ. կամ ծածկոյ ։ Եւ յայսմանէ առեալ
առի նաև զսերմանց այլոց բուսոց, որք
նման անին ձեւանան ։

Մատ ։ ‖ է սովորաբար մատնել բայլն, որով
նշանակի մատ. կամ մերձ. կամ կից. կամ յառ.
և կամ մօտ. յորմէ եղանէ բառս մասնա-
ւոր. որ 'ի վերոյ մեկնեցաւ ։ Մերթ եւ
մինչ առի. մատ հրամանին, նշանակի Ը
հնոց՝ անտանի ինչ միջամտութեան, որ այժմ
կոչի յարգարական. որպիսիք են տարա. հա-
մար. մղէ. օն, և այլն ։ Եւ կոչեցան առ
այս մատ հրամանին. զի 'ի գործածիլն

միշտ պահանջեն զմատուցումն, կամ զյառաջ
ածումն հրամայական բանից, և եղա-
նակաց ։

Մատակ. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ էգն մեծ ա-
նասնոց. կամ գաղանաց. որպէս՝ ձիոց. է-
շոց. ուղտուց ։ Յոբ. 1. 3 ։ 3. Թագ. 4. 26 ։
և 10. 26 ։ Աշխա. 6. 13 ։ կամ առիւծուց.
ընձուց. արջուց. և այլոց նմանեաց. Յոբ.
4. 10 ։ Դանի. 7. 4 ։

Մատակախաղ. ի. իւ. կց. իւք ։ ‖ մոլեգին
ապաժանք ընդ մատակս խաղացող. ցշա
ղաշարող. կամ զուգակցող. որպիսի է ձի.
որ բորբոքեալ ցանկութեամբ շաղաշրջեալ,
խրխնջէ 'ի վերայ մատակ երիվարին ։ ուստի.
այրք ։ Երեմ. 5. 8 ։

Մատակարար. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ վերակա-
ցու կերակրեղինաց, որում յանձնի պաշտօ-
նատարն մեծի ուրուք, որ հող տանել
պատրաստել զհաց, կամ զայլ կերակուրս,
և զմրգեղէնս, և բաշխել զնոսա ընտա-
նեաց ։ Ծննդ. 40. 1. և 17 ։ Եւ յայսմանէ
առեալ՝ երբեմն նշանակէ զոր և իցէ ան-
տեսուչ, կամ վերակացու, և կամ հոգաբարձու.
թէ 'ի հոգեւորս իցէ. և թէ 'ի մարմնա-
ւորս ։ Ղուկ. ... ։ և 'ի վերջ ... ժդ ։ Մերթ
եւ նշանակէ զպաշտօնեայն, կամ զմատա-
կարարողն խորհրդոյն բանից. կամ խորհր-
դարարողն ... 1. Պետ. 1. 12 ։ և
այլոց նմանեաց ։
Նորէն 'ի գուէ խօսի. և առ ։

Մատակարարեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.)
‖ առնել. կամ բաշխել խորհրդաբանիլ ումեք
զկերակուրս, կամ զպատրաստեալն առ ման-
ուկ. և կամ հոգալով զայնս ուրուք գործա-
ծել. և կամ տնտեսել. որք առնեն մատակարարք,
և այլն ։ 2. Մակ. 1. 25 ։ Մծբն. ժդ ։
և անդէն ։
Մերթ եւ նշանակէ կառավարել. կամ պաշ-
տել զխորհուրդս եկեղեցւոյ. և կամ զպաշ-
տօնն, զոր ընկալեալ է ոք յԱյ, հաղոր-
դելով, զոր ընկալեալ է ոք յԱյ, հաղոր-
դել այլոց. քարոզելով, խրատելով, ա-
ղօթելով, կամ ծառայելով, և այլովք նման-
նելով ։ 1. Պետ. 4. 10. և 11 ։ Երբեմն եւ նշա-
նակէ՝ 'ի գործածել. կամ վարել. կամ եր-
նակէ՝ 'ի գործածել. կամ վարել. կամ
գել. և կամ արտադրել ։ 2. Պետ. 1. 5 ։
Յոհ. 2. ... ։

Մատակարարութիւն. թեան ։ ‖ վերակա-
ցութիւն արքունապալատեալ զկերակրոց. կամ
անթի. և կամ մատակարարութիւն, և բաշ-
խումն ։ Իսկ մերթ հոգաբարձութիւն. կամ
խնամակալութիւն. և կամ տնտեսութիւն ։
Մերթ եւ առնուլ լինի փոխանակ պաշ-
տօնէութեան. կամ պաշտօնատարութեան, և կամ
սպասաւորութեան ։

Մատաղ. ոյ. ով. ից. օք ։ ‖ Նոր՝ որ է 'ի փո-
քունս հասակի. կամ որ մնոյ նորահաս զօ-
րութեամբ, եթէ մարմնով, եթէ
բոյսն փափուկ, և մատղաշ է մարմնով, եր-
գահասցեալ. որպիսիք են փոքրիկ ման-
կունք. կամ փոքրիկ որթք. կամ գառն-
կունք ։ ուստի. Նորաղ. Ծննդ. 18. 7 ։ և 33.
13 ։ Սաղ. 68. 32 ։

Մատաղացուցանեմ. ցի. իւ. ոց. օք ։ ‖ Նոր, որ
մատաղ և փափուկ է մի գործով նորոգել
մատաղ և փափուկ է մի գործով մատաղացու-
ցանել. և ըստ այսմ առի մատաղացուցա-
նել ։

[illegible]

տենի․ կմ ընդ գրով արկանելն զկնի՝ անցուցանելով զնա 'ի մատեանս։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ գրեցեալ մատենից․ կմ մեծամեծ գրեանց պատմութեց․ և այլոց նմանեաց․ ըստ այնմ․ Խոր․ Ն․ Գ․ դր․ 1։ Եւ ոչ մատենագրութիք գէոդորիհուայ են առ մեզ։

Մատենաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || ունօղ ըղ մատեան․ կմ մատենական։ Իսկ 'ի գիրս Կիւրղի Եզնի․ Գ․ ուր ասի․ Այգ՝ մատենաւոր գիրք այս են․ իմանի մատենագրական, քթ պատմագրական․ որպիսիք են գիրք Թագաւորութեց, Մնացորդաց․ և այլն․ զորոց խօսի անդ։

Մատզիմ․ եցայ․ եաց․ իլ։ (Ձայնակր․) || ըմբռնիլ․ կմ խիթել զփայտ անշարժ մնալ անդամոց՝ Թմրեցմամբ և կապկեցմամբ ջըղւոց․ որպ հանդիպի ուեց, կամ սրունից մարդոյ՝ մինչ ընդ երկար կալնուլ զնն պարզեալ․ կմ պահել անշարժ, որպ և բազում անգամ տեսանեմք պատահիլ ձեռաց․ յորժամ յերկար ժամս խփեալ պահեմք զնն, մինչզի յետոյ հազիւ կարեն բացեալ լինիլ․ և ըստ այսմ էր մատզիլն ձեռաց ելէանանու զօրավարին դաւթի․ զի ընդ երկար կալնլով զսուրն 'ի ձեռին 'ի կոտորելն զայլազգիս՝ այնպէս փակեալ մնաց, և ընդ սրոյն մածաւ, մինչ զի երախակալն, քթ կոթն սրոյն ոչ կարէր կորզել 'ի ձեռաց նր․ ռամկ․ կռթիլ․ կմ բռնածիլ։ 2․ Թագ․ 23․ 10։

Մատզումն․ ման․ մամբ․ մանց․ մամբք։ || ըմբռնումն և անշարժութիւն անդամոց Թըմրեցմամբ և կապկեցմամբ ջլաց, որպ հանդիպի ձեռաց և սրունից․ զորմէ լիապէս ասացաւ 'ի բային մատզիլ։

Մատիմ․ տեայ․ իր․ իլ։ || նոյն է սա ընդ մատչիլ բային․ որպ զատիլն Ը զատչելոյն։ Սւատի 'ի գիրս Մծբն․ ժԱ․ ուր ասի՝ ըղ Թռչնոյ․ մատի քաղել․ իմանի՝ մատչի առ 'ի ժողովել զհատան ծուղակին։

Մատն․ մատին․ տամբ․ տանց․ տամբք։ || է անուն հնգեցունց եղնգնաւոր անդամոց ձեռաց և ոտից․ որք են իբրև ճիւղք նց․ ռամկ․ Տոփ։ Ելից․ 29․ 12։ 2․ Թագ․ 20․ 21։ Եւ 'ի սոցանէ մատունքն ձեռաց ունին զյատուկ անուանս․ զի առաջինն կոչի բութ։ Երկրորդն ցուցամատն, կմ մատնիչ։ Երրորդն միջամատն։ Չորրորդն մատանեմատն։ Իսկ հինգերորդն՝ ծկոյթ, կմ Ճկոյթ, որ և ասի փոքր մատն․ որպ գրի․ 2․ Մնաց․ 10․ 10։ Իսկ 'ի բանս չափու նշանակէ ըղ լայնութիւն միոյ մատին, որ ըստ երկրաչափից պարունակէ զչորս գարեհատս կողակիցս ըստ լայնութեն ընկողմանեալս․ որ է փոքր ինչ նեղագոյն քան զբնական մատն մարդոյ։ 3․ Թագ․ 7․ 15։ Երեմ․ 52․ 21։ Մերթ և առեալ լինի 'ի սբ գիրս փոխանակ կարողութեն, կմ զօրութեն, և կամ գործոյ․ որպէս և բազուկ ձեռն․ և ըստ այսմ իմանի Ելից․ 8․ 19․ ուր ասեն դէտքն փարաւոնի, մատն այ է այս, ցր զօրութեն, կմ գործ այ։ Իսկ 'ի Ղուկ․ 11․ 20․ ուր ասէ քս, մատամբն այ հանեմ ըղ դևս, իմանի՝ Թէ՝ զօրութիւն այ․ և Թէ հոգւին սբ։ Բայց ըստ երաժշտաց մատն կոչի ատամնան, կմ ատամնաւոր երաժշտն նուագարանաց, կմ նուագերգութեց՝ յօրինեցելոց ըստ չափու․ և ըստ այսմ ասի 'ի գիրս գանձ Թի փիլիսոփայքն․ Երաժիշտն զպատերազմականն նուագեր մատն, քթ զպատերազմական դայնակն։

Մատն։ || է արմատ մատնել բայից, որ Ը բայի չարակցի այսպէս․ մատն լինիլ․ և յայնժամ մերթ նշանակէ մատնիչ լինիլ․ կմ մատնել, ըստ այնմ Յհ․ ութ․ Թէպէտ և ոչ տիրականին․ այլ՝ մատն եղէ անձամբ անձին։ Եւ 'ի Նոբէն․ ԽԸ․ ասի․ կամաւորապէս մատն եղեալ բնութես։ Այսպէս է և 2․ Մակ․ 13․ 21․ ուր ասի՝ մատն և դաւաճան լինէր։ Իսկ մերթ նշանակէ մատնիլ․ կմ զուրկ և Թափուր գտանիլ։ և ըստ այսմ է Յոբ․ 2․ հատ․ Ճ․ ուր ասի՝ Յորժամ 'ի մերոց գործոց մատն լինիցիմք։

Մատնած․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || մատնեցեալ, կմ 'ի ձեռս տուեալ։ Իսկ մերթ զրկեցեալ, կմ վրիպեալ․ կմ պակասեալ․ և կմ Թափուր․ ըստ այնմ Յոբ․ 2․ հատ․ ԺԴ։ Զքահոյն յամ պատճառէ բարւոյ մատնած է։

Մատնահար։ || տես զՄատնեհար։

Մատնամատուխ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || ըղ մատն իւր մխօղ 'ի ծակ փողին, կմ այլ ուրեք։ Իսկ 'ի Նոբէն․ Ը․ ուր ասի՝ մատնամատուխ զղուճանօք փախել, իմանի՝ զըղուճանօք, որ պատճառի 'ի մխելոյ զմատն 'ի փողն։

Մատնաչափ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || ունօղ զչափ մատին, որպ մինչ ասի՝ մատնաչափ տարածութիւն։ Իսկ մերթ նշանակէ զչափն միոյ մատին։

Մատնատ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || նա՝ որոյ փ մատն, կմ ամ մատունքն հատեալ են, կմ պակասեալք։

Մատնեալ․ ելոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || է ընդունելութիւն մատնել բային, որով նշանակի մատնեցեալն, կամ չարաչար 'ի ձեռս տուեալն։ Իսկ 2․ Մակ․ 10․ 22․ առեալ լինի փոխանակ բառս մատնօղ, կմ մատնիչ։ զի ասի․ Սատակեալ զայնոսիկ որք այնպէս մատնեալք եղեն օրինաց, քթ մատնիչք եղեն։

Մատնեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) || ցուցանել․ կմ յայտնել դատաւորաց, կամ Թշնամեաց զԹագուցեալն․ և կմ յայտնելով զծածուկս ուրուք արկանել զնա 'ի ձեռս իշխանի կմ ոսոխի, զի կորուսցէ զնա․ մանաւանդ իբրԹէ մատնիւ։ Եւ ասացաւ մատնել՝ իբրԹէ մատամբ ցուցանել․ որպ բազում անգամ առնեն մատնիչքն։ Մտթ․ 10․ 21։ և 26․ 15․ և 16։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն մատնել ասի՝ նաև տալոյ բանի մատնութե տալ զոք 'ի ձեռս Թշնամեաց, կմ գաւՃանաց առ 'ի կորուստ․ Ելից․ 23․ 31։ Ղևտ․ 26․ 25։ Մտթ․ 18․ 34։ Եւ կամ արկանելն զոք 'ի

կեր գազանաց, կմ 'ի սուր և 'ի մահ, և յայլ աղէտալէս նեղութիւնս. Սաղմ. 62. 11: և 73. 19: Մտթ. 24. 9: ըստ այսմ և թշուառն ումեք՝ անկանել 'ի չար ինչ, կամ յախտ ինչ, մատնել ասի. որպէս Եզեկ. 21. 13: Հռոմ. 1. 24. և 26. և 28: Իսկ 1. Կոր. 5. 5: և 1. Տիմ. 1. 20. յորս ասի՝ մատնել սատանայի, իմանի՝ բանադրել, որով անկանէր ոք 'ի ձեռս դիւին: Իսկ մինչ ասի՝ 'ի պարտութիւն մատնել, իմանի՝ չարաչար պարտել, կամ յաղթել: Երեմ. 51. 41: 2. Մակ. 10. 24: և 13. 23: Դիպեալ երբեմն 'ի կրաւորականոյն նշանակէ՝ զրկիլ. կմ թափուր լինել յիմիքէ բարւոյ:

Մատնեք. ի. իմ.ից. իւք: || Թանձրութիւն, կմ ստուարութիւն կողից մարմնոյ իրիք. որպ ծոցաւոր սեանց. կմ ձուլածու երկաթոց. և այլոց նմանեաց. և ըստ այսմ է 3. Թագ. 7. 15. ուր ասի՝ զպղնձի սեանցն. Եմ 'ի չորից մատանց մատնեքն. վասն զի սիւնքս այսոքիկ դատարկք էին իբրև ըղ խողովակ, և թանձրութիւն շրջապատ կողիցն, որ կոչի մատնեք, էր չորս մատնաչափ. և այս ասի նաև զստուարութէ մարմնոյ, որպ տախտակաց, և այլոց նմանեաց:

Մատնեհար. ի. աւ. աց. օք: || կնիք՝ կազմեցեալ 'ի մատանւոյն. և կմ մատանի, որ ունի 'ի վերայ իւր զկնիք, որով կնքեն զինչ:

Մատնեհարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կնքել զգիր ինչ մատնեհարաւ, կմ կնքով: տամկ. Մօհրէլ:

Մատնէշ՚նշի. ւա. ւոց. օք: || ցուցամատն, որ է երկրորդ մատն ձեռաց առընթեր բթին մատին:

Մատնութիւն. թեան. || չարաչար ցուցումն, կմ յայտնումն թաքուցելոյն, զի անկցի 'ի ձեռս դատաւորաց, կմ թշնամեաց առ 'ի կորուստ: Իսկ մերթ նշանակի առակ ասելն՝ կմ արկանելն զոք 'ի ձեռս թշնամեաց, կմ գազանաց. և կմ 'ի սուր՝ և 'ի մահ. և այլն. Մերթ և նշանակի զրկումն. կամ պակասութիւն. կամ լքումն. և կմ կորուստ: Իմաստ. 17. 11. և 14:

Մատնուամ. մատնեալ. իր. նալ: (Ընդ. միջ.) || Նոյն է ընդ մատչիլ բային, որպ պակնուլն ընդ պակչելոյն. փախնուլն ընդ փախչելոյն. զարթնուլն ընդ զարթչելոյն, և այլն: Ոսկեփ. 2. Մակ. 11. 8. ուր ասի՝ վասն եալ պատրաստեալ յառաջ մատնուցին. նշանակէ ասել յառաջ մատչէին:

Մատնատու. տուի. աւ. աց. օք: || մատնիչ. կմ մատնող. և ասացաւ մատնատու. եթէ թէ մատնամբ տուօղ. վն զի բազում անգամ մատնիչքն մատամբ ցուցանելով՝ տան զմատնեցեալն 'ի ձեռս թշնամեաց: 3. Մակ. 3. 16:

Մատնցոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) || մերթ նշանակէ զցուցանօղն, կմ զյայտնօղն մատամբ, կմ զնա՝ որ ծառայ առնէ զոք չարաչար մատամբ մատանց, կմ ձեռաց իւրոց: Իսկ մերթ զմատամբ ցուցեալն. կմ զյայտնուածեալն.

և կամ զնշաւակ եղեալն: Յոբ. 34. 26: Մերթ ևս նշանակէ զայն, որ լինի չարաչար կատակմամբ. կմ խայտառակութբ. և ըստ այսմ ասի մատնցոյց նախատինք: 3. Մակ. 6. 22:

Մատոյց. տուցի. ցիս. տոյցք. ցից. ցիւք: || մատչումն. կմ ելք: Յես. 15. 7:

Մատուան. կմ մատուռ. մատուան. կմ մատրան. ամբ. մատրունք. անց. ամբք: || փոքրիկ եկեղեցի, յորում գոյ մի խորան վն պատարագելոյ: և կամ աղօթատեղի հանգերձ սեղանով: Լտ՚քրոն: Աճգոր. և 'ի վերահւոյ. իմ: Բայց երբեմն առեալ լինի փոխանակ տանի. կմ տանախմբութե. և ըստ այսմ ասի. տունք նմ մարտիրոսաց, զոր մատուռն կոչեմք:

Մատուցական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ վերաբերի առ մատուցումն, կմ առ մատչումն. կամ մատուցանելի. և կմ մատչելի: Աճգոր:

Մատուցանելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն՝ որ կարէ, կմ պարտի մատուցանել: Իսկ մերթ նշանակէ զմատուցանօղն. և ըստ այսմ է Ղևտ. 7. 18. ուր ասի. մի լինիցի ընդունելի մատուցանելեացն, զի մատուցանողացն: սոյնպէս է և Մաղ. 2. 12:

Մատուցանեմ. տուցի. տո. ել: (Անցող.) || Մերձեցուցանել. կմ յառաջ բերել. կմ ածել առ ոք: Ծննդ. 27. 25: Մտթ. 17. 15: և 19. 13: Իսկ մերթ ընծայել. կմ նուիրել. կամ տալ. և կմ պատարագել: Սաղ. 4. 6: և 28. 1. և 2:

Մատուցարան. ի. աւ. աց. օք: || ընծայարան, կամ տեղի, ուր լինի մատուցանել վերընկալուի ումեք զինչ. որպիսի է եկեղեցին, կմ խորանն, յորս լինի մատուցանել իւր զաղօթս. կմ զպատարագս: Մերթ ևս մատուցարան կոչի անօթն, որով ընծայի, կմ մատուցանի իր ինչ մեծի ումեք, որ և ասի նուիրանոց:

Մատչիմ. տեայ. տիր. չել: (Չէզոք.) || Մերձենալ. կմ մօտիլ. կմ հպիլ. կմ յառաջ գնալ: Մտթ. 8. 5: Մրկ. 14. 35: Իսկ մերթ նշանակէ մատուցանիլ. կամ ընծայիլ. և կմ նուիրիլ: Մղտ. 1. 11: Եբր. 9. 9: և 10. 8:

Մատռուակ. կամ մատրուակ. ի. աւ. աց. օք: || վերակացու, կմ մատակարար գինւոյ. և կմ նա, որ լցեալ զգինի 'ի բաժակն՝ մատուցանէ բազմելոցն 'ի սեղան: 3. Թագ. 10. 5:

Մատռուակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || մատռուակութիւն առնել. կմ մատուցանել բազմականաց զբաժակ գինւոյ 'ի յարբումն. և կմ բաշխել կոչնականաց զըմպելիս: Ոսկէ. 1. հոգ. իմ: Իսկ մերթ նմանութբ առեալ՝ մատռուակել ասի բաշխելն, կմ տալն 'ի վայելել զոք և իցէ իրս որք գինւոյ նմանեցուցանին, որպիսի է սէրն. շնորհն. վարդապետութիւն. և այլն: Նար. բէ. Ճ: Աճգոր:

Մատռուակութիւն. թեան: || պաշտօն մատռուա-

προσενάγκειν

ռուՃակի. և կմ մատուցանելութիւն. յի բաշխումն գինւոյ ։

Մատուռնապետ. ի. աՃ. կմ [illegible]. գք ։ || պետ, կմ վերակացու մատրան, որ է երէց կամ դեկտ[illegible] 'ի կատարել զխորհուրդ պատարագի 'ի մատրան ։

Մատրուակ ։ || տե՛ս զՄատուռնակ ։ 2. Մնաց. 9. 4 ։

Մատրունք ։ || է սա յոգնականն մատուռն բառին, որ մեկնեցաւ 'ի վերոյ ։

Մար. րու. ու. ուց. ուք. կամ ի. ւն. եւ. եր ։ || է չափ հեղեղուց իրաց, ոՃ՝ գինւոյ, իւղոյ, ձէթոյ, և այլոց նմանեաց. որ ըստ ասմանն մբ գրոց տանի զմեծութեան հազար հինգ հարիւր քսան տրամ, որ առնէ լիտրու քսան և ինն հոխայ ։ Դանի. 14. 2։ Ամբակ. 3. 2։ Ղեւտ. 16. 6։ Յոհան. 2. 6։ Բայց երբեմն առեալ լինի քաս փոքր չափմանց. և յայնժամ տանի իբրև զեօթն հազար վեցհարիւր ութսուն տրամս, որ է իբրու տասն և ինն հոխայ. և ըստ այսմ երեք փոքր մարն գրեթէ հաւասարի երկուց մեծ մարուց ։ Եւ յայս միտս 2. Մնաց. 4. 5. ասի զպղնձի ծովն, թէ տանէր երիս հազար չափս մարս ։ Իսկ 3. Թագ. 7. 26. ասի զնոյնոյ, թէ տանէր իբրև երկու հազար մարս, որք են նոյն. քանզի 'ի գիրս մնացորդաց՝ գնի փոքր մարն. իսկ 'ի գիրս թագաւորաց մեծ մարն ։ Դարձեալ բառիս մար՝ նշանակէ ծնեալն յազգէն մարաց, Ճ քուրթեաց. զի որպէս, որ է յազգէն հայոց կոչի հայ, նոյնպէս և նա, որ է յազգէն մարաց՝ կոչի մար ։ Խորէն. Ա. պր. 35։

Մարագ. ի. աւ. աց. օք ։ || տուն. կմ շրջափակ տեղի, ուր պահին յարդք և խոտք 'ի կեր անասնոց ։ ռամկ. [illegible] ։

Մարախ. ոյ. ով. կմ աւ. ոց. ովք ։ || է փոքր կենդանի ինչ թևաւոր յազգէ զեռնոց. որ թռչի և ոստոստէ. և Ճարակեալ ծախէ զդալարիս. ուտէ զբազում տեսակս [illegible] 'ի [illegible] ։ Զօ[illegible] բաժանեալ լինի անհամար բազմութիւն. և թռուցեալ ծածկէ զերեսս երկնից բազում մրրկաւ ։ ռամկ. [illegible] և [illegible] ։ Ելից. 10. 4։ Յովէլ. 2. 11։ Առակ. 30. 27։ Իսկ Ժողով. 12. 5. ուր ասի. Եւ Ծաղկեսցի մարախն, նմանութիւն առեալ լինի փոխանակ որովայնի, Ճ որում իբրև զմարախ զնա, զոր գտանէ ծախէ և արտաքս թողէ ։

Մարաշխտ. մնի. իւ. աց. օք ։ || մոլեգնեալ մարդ. կմ անմիտ. կմ յիմար. կմ մոլի. և կմ դիւահար ։

Մարաձանթայ ։ || է սա երկու բառ՝ խառն 'ի բարբառոյ եբրայեցւոց և ասորւոց. վն զի ընթերցեալ լինի այսպէս, մարան աթայ, որ թարգմանի տէր մեր գայ, կմ տէր եկեսցէ ։ Եւ զայս եբրայեցիք բազում անգամ 'ի գործ ածէին 'ի նզովելն, կմ 'ի յանդիմանելն զոք, որով դնէին առաջի տէր եկեսցէ դատել և պատուհաս[illegible]

ակեւ զգեղ. ուստի նոյն էր առ. նա ասելն նզովեալ, կմ անիծեալ լիցի այս ոք, և ասելն մարան աթայ ։ Եւ ըստ այսմ առեալ լինի 1. Կորն. 16. 22. ուր ասի, եթէ ոք ոչ սիրէ զտր Յս, եղիցի նզովեալ մարան աթայ. յորում բառս նզովեալ՝ է թարգմանութիւն խնացուածոյ մարանաթայ բառին ։

Մարգ. ի. աՃ. աց. գք ։ || խոտ դալար բուսեալ 'ի դաշտի զուարՃացուցիչ աչաց, ուր բազում անգամ արածին խաշինք, և կերեւալ շուշան ծաղկունք ։ ռամկ. [illegible] ։ Լատ. [illegible] ։ 'Ի Հոբ. հուրց. Ձ ։ Իսկ մերթ մատանաբար առեալ նշանակէ զերկարեալ տե ղիս կանաչացեալ դալար խոտովք, որ ախոյք են ոմանք Ճախսեն տեղիք. կմ առուակք դետոց ։ 1. Մակ. 9. 42։ Իսկ Երեմ. 48. 32. ուր ասի, 'ի վն մարգաց քոց պարտակ խմանեալ մրգաց. զի պտղաբերք դր չաց ասպրեալ կայ 'ի նմա տաստ ։

Մարգագետին. տենւոյ. տեղ. ոց. տեղք ։ || խոտաւէտ դաշտ. կմ զուարՃալի տեղի լցեալ գեղեցիկ դալարեօք ։ Լատ. [illegible] ։ Յր [illegible] ։ Իսկ մերթ նշանակէ զերաշտ տեղիս, կմ զՃախճին վայրս՝ զուարՃացեալս դալարեօք և սիզովք ։ Եսայ. 19. 6։ և 33. 9։ և 35. 7։

Մարգարէ. ի. իւ. եւ. եւք ։ || նա՛ որ առաջէ ցուցանէ զապագայս. կմ ծածուկս. Եսայ. 39. 3։ Դան. 24. 25։ Դարձեալ բառս մարգարէ 'ի սբ գիրս երբեմն առեալ լինի փոխանակ նբ, առ որ լինին յայտնութիւնք այսպէս խորհրդական Ղյ. կամ գիտակ է ապայնոց. և ունի զընտանութիւն Ղյ. և բարեկամ օրինակի աբրահամ կոչի մարգարէ ։ Ծննդ. 20. 7։ Մերթ և առեալ լինի փոխանակ նբ, որ անմիջապէս ուսեալ 'ի հոգւոյն սրբոյ մարգարէանայ, կմ քարոզէ 'ի շինութիւն լսողաց ։ 1. Կորն. 14. 29. և 32. և 37։ Իսկ երբեմն առեալ լինի փոխանակ թարգմանչաց. և մեկնչաց. և ըստ այսմ առմանս կոչեցաւ մարգարէ մովսէսի. և ամենայն 'ի հնումն ասացեալ մարգարէք եկեղեցւոյ։ Ելից. 7. 1։ Կոր. 13. 1։ Երբեմն ևս առեալ լինի փոխանակ նբ, որք կրեալ 'ի հոգւոյն սրբոյ օրհնեն զԱծ երգովք. և այսպէս նուագարանօք ։ 1. Թագ. 10. 5. և 10. և 11։ և 19. 20։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն և կցէ երգիչք, և նուագարանօք կոչեցեալ լինէին մարգարէք ։ 2. Մնաց. 35. 15։ Իսկ երբեմն առեալ լինի փոխանակ նբ, որք լիեալ յայսմ այլոյ մոլեգնին, և 'ի յափշտակութեան իւրեանց խօսին զիւ մտաց, ոՃ հանդերձեցալ առ մարդկան բանս. ոՃ [illegible] 1. Թագ. 18. 10։ Բայց տեղւոյն ուր ասի. Սաւուղ ասէ 'ի նոյնմէ իւրեանց. իսկ մարգարէ. նշանակէ ասե [illegible] և [illegible], որ և էր քարոզ։

Մարգարէապետութիւն ։ (Նախադրէ հայելի.) || ուղղոյ զպատրաստ մարգարէի. կմ [illegible] զմարգարէ բարբառով ։ Իսկ մերթ բար

բառնեցեալ 'ի մարգարէէ․ կամ մարգարէական հոգւով արտաբերեցեալ․ և կամ գուշակեցեալ։

Մարգարէագէտ․ գիտի․ աւ․ աց․ գք։ ‖ գիտող մարգարէից․ կմ մարգարէութեց, և կմ ճանաչօղ բերել զմարգարէ։ Աշխ։ Եւ մերթ գրոցեալ, կմ ճանաչեցեալ 'ի մարգարէէ։

Մարգարէադրաւ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ դրօշեալ մարգարէից, որով խմանի նա, որ կատարելով, կմ արտանաննելով զմարգարէս՝ պակաս առնէ զնա յաշխարհէ, որպէս նա էր մերձենն յերգարէ։

Մարգարէածանօթ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ ծանօթ, կմ ճանաչօղ մարգարէից․ և կմ մարգարէադէտ։ Իսկ մերթ ծանուցեալ, կմ յայտնեցեալ 'ի մարգարէէ․ և կմ այն՝ զոր ճանաչեն, և գիտեն մարգարէքն։ Նարեկ․ ղէ։

Մարգարէածին։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ այն, որ է ծնեալ 'ի մարգարէէ․ և կմ է որդի մարգարէի։ Նարեկ ղէ։ Իսկ մերթ նշանակէ զծնանօղն մարգարէի․ որպէս էր ամուլն աննա, որ ծնաւ զսամուէլ մարգարէն։

Մարգարէակիր։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ կրօղ, կմ տանօղ մարգարէից։ Իսկ մերթ նշանակի կրեալն, կմ տարեալն 'ի մարգարէէն․ և կմ այն՝ զոր ունի մարգարէն․ որպէս է մարգարէական հոգին։ Կիւրղի եղէկ․ ժը։

Մարգարէահրաշ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ հրաշացօղ ընդ մարգարէս․ կմ որ է բերել զհրաշալի մարգարէս․ և կմ որ զարմանալի կերպիւ մարգարէանայ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ վերաբերի առ հրաշալի մարգարէս։ 'Ի շարականս։

Մարգարէաճառ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ բերել զմարգարէս ճառօղ․ կմ որ ճառէ զմարգարէից։ Իսկ մերթ նշանակի՝ ճառեցեալն, կմ գուշակեցեալն՝ 'ի մարգարէէ։ Նարեկ ղէ։

Մարգարէանամ․ ացայ․ ացիր․ նալ։ (Ընդ միջ․) ‖ ածային ապդեցութեամբ գուշակել զապագայս․ կմ խմանալ, և պատմել ըղ գաղտնիս։ 1․ Եզր․ 6․ 1։ Եզեկ 11․ 13։ Եւ յայտնանէ առնեալ երբեմն մարգարէանալ առի առակ յանձնէ բերմէ նախապատմելն․ կմ բերել զմարգարէ գուշակելն զապագայ ինչ․ և ըստ այսմ առի, Յովէլ․ 6․ 2․ մի՛ եւ դու աղիոր, զի մարգարէացար մեզ։ Բայց յոմանս գիրս երբեմն առնեալ լինի փոխանակ մեկնելոյ զՍբ գիրս․ կմ ուսուցանելոյ․ և քարոզելոյ ապդեցութեամբ հոգւոյն սրբոյ։ 1․ Կորն․ 14․ 1․ և 3․ և 4․ և 5․ և այլն․ որ զհետ։ Իսկ մերթ առնեալ լինի փոխանակ օրհնելոյ զած երգովք․ կմ նուագարանօք, 'ի ձեռն վերնային ապդեցութեան։ 1․ Թագ․ 10․ 5․ և 10։ և 19․ 20․ և 23․ և 24։ Այսպէս էր և մարգարէանալն եօթանասուն ծերոցն, և Եղդադայն, և Մովդադայն։ Թուոց հաւատացելոցն 'ի հնումն։ Թուոց․ 11․ 25․ և 27։ 1․ Կորն․ 11․ 4։ և 14․ 24։ Եւ յայտնանէ նաև մեծամեծ գործաւորեն առա մարգարէից զհաճոյ՝ ասացաւ մարգարէանալ։ 3․ Թագ․ 18․ 29։ Երբեմն և առնեալ լինի փոխանակ մոլեգնելոյ, և դիւահարելոյ, և զցնորական բանսպար բանելոյ ըստ չար ապդեցութեան դիւին․ և ըստ այսմ առի 1․ Թագ․ 18․ 10։ Եւ հարաւ այս չար յայն 'ի վ՛ր սաւուղայ․ և մարգարէանայր 'ի մէջ տան իւրոյ։ Իսկ երբեմն առնեալ լինի փոխանակ հրաշագործելոյ․ և ըստ այսմ առի․ Սիրաք․ 48․ 14։ Եւ մեռեալ մարմին նր մարգարէացաւ․ զըղ սքանչելիս գործեաց։

Մարգարէապետ․ ի․ աւ․ կմ իւ․ աց․ գք։ ‖ նա, որ է գլուխ, և պետ մարգարէից․ որպէս էր մովսէս մարգարէն։

Մարգարէաքարոզ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ բերել զմարգարէս քարոզօղ․ կմ որ քարոզէ զմարգարէից։ Իսկ մերթ քարոզեցեալ, կմ պատմեցեալ 'ի մարգարէէ։ Նարեկ․ 'ի գովս առաքելոց։

Մարգարէութիւն․ թեան։ ‖ պաշտօն մարգարէի․ կմ գուշակումն ապագայից ապդեցութեամբ հոգւոյն սրբոյ․ և կմ գիտութիւն, և յայտնութիւն գաղտնեաց։ 2․ Եզր․ 6․ 14։ 2․ Պետր․ 1․ 21։ Յայտ․ 11․ 6։ Իսկ մերթ նշանակէ զբանս․ կամ զպատգամս մարգարէից․ և կամ զմարգարէական քարոզութիւնն։ Մատթ․ 13․ 14։ 2․ Պետր․ 1․ 20։ Մերթ և 'ի նր գիրս նշանակէ զպաշտօն քարոզութեան․ կամ զվարդապետութիւն, զոր 'ի հնումն առնէին ոմանք ապդեցութեամբ հոգւոյն սրբոյ։ Հռոմ․ 12․ 6։ 1․ Կորն․ 12․ 10։ և 14․ 6։

Մարգարէուհի․ հւոյ․ ուոյ․ եաւ․ եաց․ եօք։ ‖ կին մարգարէի․ և կմ մարգարէացօղ կին։

Մարգարիտ․ րտոյ․ տով․ ոց․ օվք։ կմ ի․ իւ․ աց․ գք։ ‖ է սպիտակ գոհար ինչ բոլորակ, և փայլուն, և մեծագին։ և այնչափ գերազանցէ զնովք, որչափ առաւել բոլորակ, մեծ, և սպիտակ է։ Արդ՝ ծնանի սա 'ի ծոց խեցեմորթի իրիք ծովային, որ կոչի ոստրէ, յորմէ հանեալ զնա ծակեն, և 'ի զանազան զարդս 'ի գործ ածեն․ առաւել կանայք։ Յուդի 10․ 4։ Մատթ․ 13․ 45։ Յայտ․ 21․ 21։

Մարգարտազեղ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ ունօղ զեղ մարգարտի․ կմ գեղեցիկ, և մաքուր իբրև զմարգարիտ․ և կմ զարդարեալ, և վայելչացեալ մարգարտօք։

Մարգարտակապ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ մարգարտօք կապեցեալ, որով խմանի յերուսաղն, և ընդելուզեալն մարգարտովք։ 'Ի ճառս հարց․ ժէ։

Մարգարտահատ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ մարգարտայատն․ զարդարեալ, և զարդարեցել մարգարտովք։ և ըստ այսմ առի․ մարգարտահատ կօշիկ։ 'Ի ճառս հարց․ ժա։

Մարգարտայեռ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ նոյն է ընդ վերնոյն։ Յս ուրեք։

Digitized by Google

Մարգարտաշար ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ նա, որ ունի շարեցեալ 'ի վզի իւր զմարգարիտս, կամ որ է ընդելուզեալ, և պաճուճեալ մարգարտովք ։ 'Ի վերս հարց ․ ժդ ։ Իսկ մերթ նշանակէ իբրև զմարգարիտս շարեցեալն, և կամ զյօրինեցեալն գեղեցիկ կարգաւ իբր շարիւք մարգարտի ․ և ըստ այսմ մարգարտաշար կոչին գեղեցկահիւս և արուեստաւոր շարադրութիւնք բանից ։ Իսկ մինչ ասի՝ մարգարտաշար հիւսել, առեալ լինի մակբայօրէն՝ և նշանակէ իբրև զմարգարիտս շարելով ․ կամ թուելով ։ 'Ի Նարեկացւոյ ։

Մարգարտաշարեմ ․ եցի ․ եմ ․ ել ։ (Ներգործ ․) ‖ մարգարտով շարել ․ կամ իբրև զմարգարիտս շարելով կարգել և յօրինել ։

Մարգարտատեսիլ ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ ունող զտեսիլ մարգարտի ․ որով իմանի նա՝ որ գունով, պայծառութեամբ, և գեղեցկութեամբ նման է մարգարտի ․ և կամ նա՝ որ բոլորովին զարդարեցեալ գոլով գեղեցկափայլ մարգարտովք՝ իբրև զմարգարիտ երևի ։ Ի Նարեկացւոյ ։

Մարգարտատող ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ նոյն է ընդ մարգարտաշար բառին ․ վասն զի բառս տող, նշանակէ զշարն որ ասացի 'ի տեղւոջ իւրում ։

Մարգարտափայլ ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ իբրև զմարգարիտ փայլող ․ կամ պայծառ և գեղեցիկ ըստ օրինակի լուսափայլ մարգարտի ։ 'Ի Նարեկ ․ ՟Ը ։

Մարգարտեայ ․ տէի ․ իւ ․ էից ․ իւք ։ ‖ մարգարտեղէն ․ կամ յօրինեցեալ մարգարտովք ․ և կամ մարգարտայերս ։ Խորէն ․ ՟Ա ․ գլ ․ 12 ։

Մարգարոտ ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ նման է սա 'ի բառս արօտ որ 'ի բարդութեան երբեմն նշանակէ զարածողն և երբեմն զարածեցեալն ։ Արդ և բառիս մարգարոտ՝ երբեմն նշանակի արածօղն զխաշինս 'ի մարգս ․ որպիսիք են հովիւք ։ Իսկ երբեմն նշանակի՝ արածեցեալն ․ և սնեալն 'ի մարգս ․ կամ 'ի խոտաւէտ դաշտս ․ և ըստ այսմ ասի՝ մարգարոտ եզինք ։

Մարգաց ։ ‖ է մինն 'ի հայկական ամսոց, որ համեմատի յունին ամսոյն հռոմայեցւոց ․ և թանուզ ամսոյն եբրայեցւոց ։

Մարդ ․ ոյ ․ ով ․ մարդք ․ ոց ․ ովք ։ ‖ է հասարակ անուն ադամայ և ամ ծննդոց նր ․ որով նշանակի բանական կենդանին ․ թէ արու իցէ, և թէ էգ ։ Ծննդ ․ 1 ․ 27 ։ Ելից ․ 22 ․ 31 ։ Իմաստ ․ 12 ․ 12 ։

Մարդաբնակ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ այն՝ որ բնակութեան լինի մարդկան ․ և կամ ուր բնակեն մարդիկ ․ որպիսի է աշխարհս այս ․ կամ քաղաքք ․ և շէնք ։

Մարդագերի ․ ւոյ ․ եաւ ․ եաց ․ եօք ։ ‖ մարդ գերեցեալ, կամ 'ի գերութիւն վարեցեալ ․ և ըստ այսմ մարդագերի կոչեցան գերեցեալ մանկունքն սիկիմացւոց ։ Ծննդ ․ 34 ․ 29 ․ վասն զի անդէն 'ի 25 ․ փոխ ․ ասի՝ թէ զամ արու կոտորեցին ․ որով իմանին չափահասակ արքն, որք թլփատեցեալք էին ․ իսկ զմանկունսն 'ի գերութիւն վարեցին ը̄ կանանց ։ Մերթ ևս նշանակէ զգերողն մարդկան ։

Մարդագին ։ (Նախդրիւ հոլովի) ‖ դրամով գնող զմարդ ․ որպիսի է վաճառականն որ գնեալ զգերիս սակաւ գնով ․ վաճառէ զայնս աւելի գնով ։ 2 ․ Մակ ․ 8 ․ 11 ․ և 25 ։ Իսկ մերթ նշանակէ զգինն, կամ զգնումն մարդոյ ․ և ըստ այսմ է 2 ․ Մակ ․ 8 ․ 34 ․ ուր ասի ․ Ջհազար վաճառականս 'ի մարդագին ածէր որդւոց հրէից ․ զի ածէր զվաճառականսն ընդ իւր 'ի գնումն որդւոց հրէից՝ յորժամ գերեսցին ։

Մարդագող ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ գողացող մարդոյ ․ կամ մանկան ․ ռամկ ․ մարդ գողցող ։ 2 ․ Օրին ․ 24 ․ 7 ։

Մարդադատիչ ․ տչի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ դատիչ մարդոյ ․ կամ դատաստան առնող մարդկան ։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա՝ որ աշխատանօք մաշատի ․ կամ գունն գայծելով մարմնի ը̄ մարդոյ ․ Նարեկ ․ 'Ի գովասանութեան ։

Մարդադարման ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ դարմանեցեալ 'ի մարդկանէ ․ կամ դարմանող մարդոյ ․ և կամ կերակրող և սնուցանող մարդկան ։ Նարեկ ․ ՂԷ ։

Մարդադաւ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ դաւող մարդոյ ․ և կամ առնող զդաւաճանութիւն ինչ ումեք ․ Խորէն ․ ՟Բ ․ գլ ․ 36 ։

Մարդադաւան ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ․ կամ օք ։ ‖ դաւանող մարդոյ ․ և այս ասի զհերետիկոսաց, որք սոսկ մարդ դաւանեին զքս ։

Մարդադաւանութիւն ․ թեան ։ ‖ դաւաճանութիւն ․ զոր առնէ ոք նենգելով, կամ կողոպտելով և կամ յափշտակելով զմարդիկ ․ Խորէն ․ ՟Բ ․ գլ ․ 6 ։

Մարդադէմ ․ դիմի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ ‖ ունող զդէմս մարդոյ ․ և կամ մարդակերպ ․ և ըստ այսմ ասի, մարդադէմ գազան ․ կամ մարդադէմ պատկեր ․ և այլն ։ Ագաթ ։

Մարդաթիւ ․ թուի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ թիւ մարդոյ ․ կամ թիւ իւրաքանչիւր անձանց ․ ուստի մինչ ասի՝ ըստ մարդաթուի, իմանի՝ ըստ թուոյ մարդոյ ․ կամ ըստ համարոյ իւրաքանչիւր անձանց ․ որ ․ ռամկօր ․ ասի՝ մարդ գլուխ ։ Ելից ․ 12 ․ 4 ։ Իսկ մերթ նշանակէ զթուօղն մարդկան ․ կամ զայն՝ որ հանդէս առնէ մարդակոյտ բազմութեան ։

Մարդախանձ ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ ամլորձի ․ կամ մոլեալ առ 'ի պատառել և ուտել զմարդ ․ կամ մարդածախ ․ և կամ մարդակեր ։ Եզեկ ․ 19 ․ 3 ․ և 6 ։ Եւ զայսմանէ տես զբառս խանձ ։

Մարդախիտ ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) ‖ խտացեալ և խռնեալ բազմութեամբ մարդկան ․ և կամ յոյժ բազմամարդ ․ որպիսիք են սմանք 'ի քաղաքաց ․ կամ 'ի շինից ։ Խորէն ․ ՟Բ ․ գլ ․ 7 ։

Մարդախողխող ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ խողխողող ․ կամ սպանանող մարդոյ ։

Մարդախօշոշ ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ ‖ խօշոշող մարդոյ ․ որով նշանակի մարդասպանն ․ կամ մարդախողխողն ․ և կամ սիրողն սպանա-

նելոյ զմարդիկ։ 2. Մակ. 9. 28։

Մարդածախ. ի. իւ. եց. իւք։ || Այն, որ ծախէ կամ վաճառէ զմարդիկ ուտելով, կամ մահացուցանելով. ուստի մինչ ասէ՝ երկիր մարդածախ, իմանի երկիրն՝ ՚ի յոր բնակողքն վաղահաս մեռանին, և ծախին։ Թուոց. 13. 33։

Մարդածին. ծնի. իւ. աց. օք։ || Ծնունդ մարդոյ. կամ Նա՝ որոյ ծնունդն է սոսկ մարդ. և զայս բառ ՚ի գործածէին միայն Նեստորականքն։ քանզի ամբարշտաբար համարեալ զՔս լոկ մարդ, և ոչ ԱԾ և մարդ՝ զԾնօղ Նր մարդածին կոչէին, և ոչ ԱԾածին։

Մարդակազմութիւն. թեան։ || Կազմութիւն մարդոյ. կամ կազմուած մարդկային։ Իսկ յատկապէս առեալ՝ նշանակէ ասխա արուեստ կամ մակացութիւն, որով ուսեալ լինին հանդամանքն կազմուածոյ մարդոյն. կամ քննին, և ճանաչին մանրամասնաբար իւրաքանչիւր կազմուածք, և որպիսութիւնք նոցա։

Մարդակեր. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք։ || Կերօղ զմիս մարդոյ. և կամ որ պատառելով ուտէ զմարդ։ Կիւրղ. Եզեկ. Է։

Մարդակերպ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Ունօղ զկերպ, կամ զնմանութիւն մարդոյ. կամ կերպարանեալ ՚ի ձև մարդկային։ Ագաթ. Խորէն. յաշխարհագ. Իսկ մերթ վարի մակբայօրէն, այսպէս. մարդակերպ շրջիլ. կամ մարդակերպ խօսիլ. և նշանակէ՝ ըստ կերպի մարդոյ. կամ իբրև զմարդ։ Ագաթ.

Մարդակոյտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Այն՝ որ է կոյտ՝ և ժողով մարդկան, կամ յորում եղեալ ամբոխքն են մարդիկ. և ըստ այսմ ասի մարդակոյտ բազմութիւն։ Ոսկէ. 1. հոմ. Ը։

Մարդահաճ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Մերթ նշանակէ զմարդահաճոյն։ Իսկ մերթ զայն, որ պատահական մարդահաճոյից. և ըստ այսմ ասի՝ մարդահաճ ախտիւ գլորիլ։ Լամբր.

Մարդահաճոյ. ոյի. իւ. եց. իւք։ || Նա՝ որ ջանայ հաճոյանալ մարդկան առ ՚ի շահել զփառս, կամ զհամբաւ. և կամ զսէր մարդկային. և կամ նա՝ որ վա շահելոյ զհաճոյս մարդոյ առնէ զչար ինչ. կամ զհաճոյան նոյ ՚ի բաց թողու։ Սաղմ. 52. 6։ Եփես. 6. 6։ Կողոս. 3. 22։

Մարդահաճութիւն. թեան։ || Ջանք հաճոյանալոյ մարդկան առ ՚ի ստանալ զփառս, կամ զպատիւ. և կամ զսէր ՚ի նոցանէ ան_փոյթ առնելով զհաճոյսն նոյ. և կամ երեսպաշտութիւն. Խորէն. ՃՁ. պր. 67։ և Ոսկէ. 1. հոմ. ԺԹ։

Մարդահատակ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Ունօղ զհատակ մարդկային, կամ կերպարանեալ ՚ի ձև մարդոյ։ Ագաթ.

Մարդահարկ. ի. իւ. եց. իւք։ || Հարկ առեալ ՚ի վերայ ժողովրդեան, զի զայս_քան և զայնքան մարդ տայցեն յամ ցեղէ, կամ քաղաքէ, վա ծառայելոյ արքունական գործոց և պաշտօնէից. ուստի ասի՝ մար_դահարկն՝ իբր թէ մարդոյ հարկ. 3. Թագ. 5. 13։

Մարդահոյլ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Այն՝ յորում եղեալ հոյլքն, կամ բազմութիւնքն են մարդիկ. Նարեկ. ՂԶ։

Մարդաձև. ի. իւ. եց. իւք։ || Ունօղ զձև մարդոյ. կամ մարդակերպ։

Մարդամահ. ու. ամբ։ || Մահ. կամ կոտորած մարդոյ։ Մծբն. Դ. և ԺԹ։ Իսկ մերթ նշանակէ զմահացուցանօղն կամ զկոտորօղն մարդկան։

Մարդամարտան. կամ մարդամարտա. ի. իւ. աց. օք։ կամ եց. իւք։ || ՚Ի վր մարդոյ մոլեալ, որով մերթ նշանակի նա, որ սաստիկ ածեալ սիրով և անձնանուէր յարի ՚ի մարդ. և իբր թէ ՚ի սէր նորա թալկանայ և մաշի. [illegible] Իսկ մերթ նշանակի նա՝ որ ածի զարդարեալ սէր և զյօժարութիւն ՚ի գիշատել՝ ՚ի յուտել, և ՚ի ծախել զմարդ, որպիսիք են ոմանք ՚ի վայրագ և ՚ի գժնեայց գազանաց։ Խորէն. յաշխարհագրութէ։

Մարդամարտ. ի. իւ. եց. իւք։ || Մարտնչօղ ընդ մարդոյ, կամ ունօղ զթշնամութիւն ընդ մարդկան։ Խորէն. յաշխարհագրութէ։

Մարդամօտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Այն որ է մօտ, կամ մերձ մարդոյ, կամ որ սիրէ ընտանեանալ և յարիլ մարդկան։ Իսկ մինչ ասէ՝ ՚ի մարդամօտ կեալ, իմանի՝ առ մարդ_կան, կամ ընդ մարդկան կեալ. այլ ասէ՝ ընտանի աղաւնիքն։ Ագաթ.

Մարդանամ. ացայ. ցեր. ալ։ (ընդգծէ.) || Մարդ լինիլ. կամ զնմանութիւն մարդկային առնուլ։

Մարդաշահ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Բարերար, կամ օգտակար շահօղ զմարդ. և կամ նա՝ որ զմարդասիրութեն ցուցանելով շահի և օգտեցուցանէ զմարդիկ։

Մարդաշատ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Բազմամարդ. կամ լի մարդկամբ. և կամ խռնեալ բազմութե մարդկան. 2. Մակ. 9. 14։

Մարդաշատութիւն. թեան։ || Շատութիւն կամ յոլովութիւն մարդկան. կամ մարդաշատ բազմութիւն։ Ագաթ.

Մարդաշէն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Այն՝ որ է շէն բազմութե մարդկան. կամ որ լի է շինուածովք և բնակչօք. որպիսի են բազմամարդ քաղաքք. 2. Մակ. 9. 17։ Մերթ և նշանակէ զայն՝ որ ՚ի մարդոյ է շինեցեալ։

Մարդաշնորհ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Ունօղ զշնորհս շահելոյ զմարդ. և կամ որ մարդասիրութե շինէ և օգտեցուցանէ զմարդիկ. և կամ մարդասէր։ ՚Ի Վարս հարց. ԺԱ։

Մարդաշուք։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Ունօղ զշուք մարդոյ. կամ ըստ շքոյ մարդոյ. և կամ շուք մարդոյ. ՚Ի Վարս հարց. ԻԷ։

Մարդապաշտ. ի. իւ. եց. իւք։ || Նա՝ որ ըստ պաշտօնն այլ սոսկ մարդոյ մատուցանէ. և կամ զլոկ մարդն իբր զԱԾ պաշտէ։

Մարդապաշտութիւն. թեան։ || Պաշտօն, կամ մատուցանել որ սոսկ մարդոյ իբրև Այ. և կամ պաշտելն զլոկ մարդն իբր զԱԾ։

Մարդապետ։ (Մեկնող սովորականն.) || Իշ_

ՄԱՐ.

րև զմարդ. կմ մարդկօրէն. և կմ մարդա-
կերպ. Ագաթ.:

Մարդապուր: || Եղանէ 'ի պայուր բառէս՝ որ է արմատ ապրելոյն. ուստի բառիւս մարդապուր՝ նշանակի մարդն ապրեալ կմ զերծեալ անձամբ և ելթ առանց ամ ընչից. և կմ սոսկ զգլուխն ապրուցանելով առանց կահուց և կարասեաց. և թ այսմ վարի իբրև զմակբայ. զոր օրինակ, մարդապուր փախչիլ. կմ մարդապուր ձռ զապրիլ: 4. Թագ. 7. 7:

Մարդասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող մարդոյ, կմ որ ունի զսէր և զգութ 'ի վր մարդոյ, կմ որդւոց մարդկան. կմ գորովասիրտ. կմ գթած, և ողորմած. և կմ բարեբարոյ. 2. Մակ. 13. 23: և 14. 37: Իմաստ. 1. 6: Իսկ մերթ նշանակէ զմարդասիրականն. և թ այսմ առի՝ կամս մարդասէրս. կմ մարդասէր խորհրդովք. և այլն: 2. Մակ. 14. 9: և 3. Մակ. 3. 9:

Մարդասիրագոյն. գունի. նէ. նց. նւք: || առաւել մարդասէր. կմ գթածագոյն. և կմ ողորմածագոյն. 2. Մակ. 9. 27:

Մարդասիրապէս: (մակբայ որակական.) || մարդասիրութբ. կմ սիրելով զմարդիկ. կմ գթածապէս. և կմ ողորմածաբար:

Մարդասիրեմ. եցի. եա. եւ: (չէզոք.) || ցուցանել զմարդասիրութիւն. կմ զսէր և զգութ. կմ գթալ. և կմ ողորմիլ. և ըստ այսմ առի՝ մարդասիրել յանձն ոք, կմ ումեք: Խորէն. բ. գլ. 7. և 80:

Մարդասիրութիւն. թեան: || սէր առ մարդիկ. կմ սերտ սիրելութիւն առ որդիս մարդկան. կմ բարեբարոյութիւն. կմ գթութիւն. և կմ ողորմութիւն: Եսթ. 16. 11: Գործ. 27. 3: և 28. 1:

Մարդասպան. ի. ան. աց. օք: || սպանանող մարդոյ. կմ որ անօրինաբար սպանանէ զմարդ. 1. Տիմ. 1. 9: 1. Յով. 3. 15:

Մարդավաճառ. ի. ան. աց. օք: || վաճառող մարդոյ. և կմ վաճառական, որ գնէ զմարդիկ դիւրագին. և վաճառէ ծանրագին: Եզեկ. 27. 13:

Մարդավար. ի. աւ. աց. օք: || երբեմն ծագի առ 'ի վարիմ բայէն. և յայնժամ նշանակէ զնա, որ վարի ընդ այլոց արժանաւոր և վայելուչ կենցաղավարութբ. ընծայելով իւրաքանչիւր ումեք զպատիւ և զյարգութիւն, ոպ անկն է. որ և կոչի քաղաքավար: Իսկ երբեմն ծագի 'ի վարեմ բայէն, և յայնժամ նշանակէ զայն, որ վարէ զմարդ, յն ծախելով, կմ վատնելով բառնայ, կմ կորուսանէ. և թ այսմ իմացեալ լինի՝ մինչ առի՝ երկիր մարդավար, իբր թէ՝ մարդածախ. Եզեկ. 36. 13. և 14:

Մարդավարութիւն. թեան: || քաղաքավարութիւն. կմ բարւոք և վայելչական կենցաղավարութիւն, որով ոք վարի ընդ մարդկան ըստ արժանեաց ազնուաբարոյութեան:

Մարդատեսիլ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է տեսլեամբ մարդոյ, կմ ունօղ զմարդկային կերպարանս և զնմանութիւնս. և կմ մարդակերպ: Ագաթ.:

Մարդատունկ. տնկոյ. ով. ոց. ովք: || մարդկեղէն տունկ. կմ բանաւոր բոյս, որ է մարդն: Ագաթ.: Իսկ մերթ՝ տնկեալ 'ի մարդոյ. ոպիսիք են ձեռատունկ ծառք:

Մարդացուլ. ցլու. ցլու. ցլուց. լօք: || նոյն է ընդ ձիացուլ բառին. այլ զի ձիացուլն ըստ առաջնոյ կողմանն է մարդակերպ, վն այնորիկ ոմանք կոչեցին զնա մարդացուլ:

Մարդեղուզ. լուզի. ան. աց. օք: || ծագեալ յեղուզակ բառէս, որ է ապատակող, կմ աւազակող: Ուստի բառիւս մարդեղուզ նշանակի եղուզակօղն մարդոյ. կմ մարդագողն, յն նա, որ յափշտակէ, կմ գողանայ զմարդիկ, թէ ծառայք լիցեն, և թէ ազատք. և տարեալ վաճառէ զնս իբրև զգերիս: 1. Տիմ. 1. 10: Եւ յայսմանէ սովորութիւն եղև մարդեղուզ կոչել զայնոսիկ, որք կեղծաւորութբ, կմ կերպարանեալ բանիւք շողոքորթելով զմարդն. կմ ըստ հաճոյից նց խօսելով գողանան զսիրտ նց առ 'ի խաբել. կմ առ 'ի որսալ ինչ 'ի նմանէ: և ըստ այսմ առի՝ 'ի Նարեկ. կ: Իբր մարդեղուզս կերպարանաւոր՝ զմարդահաճոյսն սակերս ցրուել մաղթեցից. յն ոչ մաղթեցից կեղծաւոր շողոքորթութ. և այլն:

Մարդեղուզեայ. զէի: || մարդեղուզական, կմ վերաբերի յն այն իմ, որ է մարդեղուզին, կմ վերաբերի առ մարդեղուզութիւն:

Մարդեղուզեմ. եցի. եա. եւ: (Ներգործ.) || գողանալ եղուզակաբար յափշտակել. կմ գողանալ զոք, և իբրև զգերիս վաճառել զնա: Իսկ մերթ նշանակէ պատրողական բանիւք շողոքորթել. կմ փաղաքշել. և կմ երեսպաշտութբ հրապուրել:

Մարդեղութիւն. թեան: || մարդ եղանիլն, կմ զբնութիւն մարդկային առնուլն. որ և ասի ներմարդութիւն. և այսոքիկ բառք վերաբերին միայն առ Որդին այ, որ վն մեր եղև մարդ: Ոսկէ. 1. հաւ. ժդ:

Մարդընդել. կմ մարդընտել: (Նախդրիւ հոլովի.) || ընտելացօղ մարդոյ, յն նա, որ դիւրաւ սովորի վարել ընդ մարդկան. և կմ սիրէ բնակել 'ի մէջ մարդկան, որպիսիք են ընտանի աղաւնիքն: Ագաթ.:

Մարդիկ. կմ մարդիկք. մարդկան. ամբ. կմ աւ: || բառս այս եզական ձայնիւ զրու-գունս ցուցանէ, զի նշանակէ զբազում մարդս, կամ զբազմութիւն մարդոց: Ծննդ. 6. 3: և 13. 13: Ղուկ. 12. 36: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ այնոցիկ, որք վարին ըստ մարդկային ապականեալ բնութե, կմ որք զհետ երթան յօժարութեց, կմ անկարգ հաճոյից մարմնոյ. և թ այսմ է 1. Կորն. 3. 3. և 4. յորս առի՝ ոչ ապաքէն ըստ մարդկան գնայք. կմ ոչ մարդիկք էք:

Մարդկաբար: (մակբայ որակական.) || տես զՄարդկօրէն:

Մարդկային. այնոյ. ով. ոց. ովք: || այն իմ,

որ

որ է մարդոյ. կմ վերաբերի առ մարդիկ, որպիսիք են խօսք, կմ գործք. և կմ իրք մարդկան:

Մարդկապէս: (մէջ. ոտականական.) || իբրև զմարդ. կմ մարդաձևերպ: Աշխ.

Մարդկասերմ: (Նախադրիմ հոլովի.) || յառաջացեալ 'ի սերմանէ մարդոյ. կմ սերեալ, և արտադրեցեալ 'ի մարդկանէ. ըստ այնմ Նոննի. զի՛. Զղարմ զաւակի մարդկասերմ բուսոյ:

Մարդկեղէն. ղէնի. աւ. աց. օք: || մարդկային, և կամ որ վերաբերի առ մարդն: Իմաստ. 12. 5: Յակ. 3. 7: 2. Պետր. 2. 16: Իսկ 1. Պետր. 2. 13. ուր ասի՝ հնազանդ լերուք ամ մարդկեղէն ստեղծուածոյ, իմանի ամ բանական ստեղծուածոյ, որք են մարդիկ:

Մարդկութիւն. թեան: || մարդկային բնութիւն: Իսկ մերթ մինչ ասի՝ ըստ մարդկութեան, իմանի՝ մարդկօրէն, կմ իբրև զմարդ: 1. Կորն. 9. 8: Գաղ. 3. 15: Իսկ երբեմն առեալ լինի փոխանակ բազմութեան, կմ յաճախութեան մարդկան. ըստ այնմ. Խորէն. բ. գլ. 39: Զմիջոց հովանին լնու մարդկութեամբ, և պայծառ շինուածովք:

Մարդկօրէն: (մէջ. ոտականական.) || մարդկապէս. կմ ըստ թէութեան մարդկան. և կմ իբրև զմարդ: Հռոմ. 6. 19: Իսկ մերթ վարի իբրև գոյական, և նշանակէ զմարդկայինն, կմ զմարդկեղէնն: Ոսկէ. 1. Կոր. ամ:

Մարդոյր: || Տ մարդոյ. և զայսմանէ տե՛ս զբառն Աստուծոյր:

Մարերի: || է միոյն յերկոտասան ամսոցն հայոց, որ համեմատի մայիս ամսոյն հռոմայեցւոց, և սիւան ամսոյն եբրայեցւոց:

Մարզ. ի. իւ. ից. իւք: || կողմն, կմ մասն երկրի, կամ աշխարհաց, որ անկանի ընդ միում կուսակալութեամբ: ըստ այնմ Աշխ. Անոր սմա ձեռն տուեալ յայնմ մարզէ, և յիւրեանց 'ի բուռն աշխարհէն: Ը այսմ եւ ասի 'ի հին պատմագիրս. Պատերազմ սատակել յայնմ մարզէ խաղաց. կմ Յայտ եղեալ 'ի կողմանց արաբացւոց. և յայնմ մարզէ Թուրքաստանի. սոյնպէս է և յայլ տեղիս: Եւ ըստ այսմ եղանէ 'ի սմանէ բառս՝ մարզպան, որ է կողմնակալ, զոր տեսցես զկնի: Բայց Ը ռամկ է սա առ մեր մեզ մարզել բային՝ նշանակէ զմարզութիւն, Տ զկրթութիւն, և կամ զվարժումն: Իսկ մերթ զկիրթն, կմ զվարժն. և ըստ այսմ ասի՝ այր մարզ՝ պատերազմի. կմ մարզ 'ի գործս իւր:

Մարզարան. ի. աւ. աց. օք: || վարժարան. կմ կրթարան. և կմ ուսումնարան:

Մարզեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || հրահանգել. կմ կրթել. կմ վարժել. և կամ ուսուցանել: Յովհ. ոսկ. և Լամբր. Իսկ մերթ նշանակէ խրախուսել, կմ 'ի պատերազմ և 'ի հակառակութիւն գրգռել. և կմ մղել զոք 'ի մարտ. Ը. այնմ, Լամբր. Թշնամական մարզ՝ առ թշնամութիւն զմեզ մարզեցին:

Մարզիկ. զկի. աւ. աց. օք: || մարզեալ. Տ վարժ կմ կիրթ 'ի պատերազմ, և կմ յայլ արուեստս, և 'ի գործս: 1. Մակ. 11. 38:

Մարզիչ. զչի. աւ. աց. օք: || հրահանգիչ, Տ կրթիչ, կմ վարժօղ 'ի մրցմունս մարտից, կմ խաղուց, և այլոց նմանեաց. 2. Մակ. 4. 14: Նոննի. զի՛: և 'ի գոյն. աստ. Իսկ մերթ խրախուսօղ, կմ 'ի մարտ և 'ի թշնամութիւն գրգռօղ. ըստ այնմ Լամբր. Եւ 'զասնթշնամութիւն մարզիչ բանս սերմեցին:

Մարզպան. ի. աւ. աց. օք: || ընդհանրական սատրիկան մարզպանաց, Տ մարտիկ զօրաց. և կմ կողմնակալ, որ է նախարար մեծ կացուցեալ յարքայէ իշխան 'ի վերայ գաւառի միոյ. և կմ կարգեցեալ հրամանատար 'ի վերայ նախարարաց Թագաւորութեան, կմ կուսակալութեան: Խորէն. բ. գլ. 64. և 65: տե՛ս զսմանէ՝ զբառն մարզ:

Մարզպանութիւն. թեան: || ընդհանրական սատրիկանութիւն 'ի վերայ մարտիկ զօրաց, կմ կողմնակալութիւն, և կմ պետութիւն տուեալ առ՝ 'ի իշխել 'ի վերայ միոյ գաւառի, կմ կուսակալութիւն: 'ի հին պատմագիրս:

Մարթ: || 'ի գործ ածի իբրև դերբայական այսպէս, մարթ է. մարթ իցէ, և այլն. և նշանակէ պատշաճ է, կմ անկ է, կմ արժանէ. և կմ վայելէ: Գործ. 8. 37: 1. Կորն. 6. 12: Իսկ մերթ հնար է, կմ կարելի է: ռամկ. մումկին է. կմ ըլլալու է: Եսթ. 8. 26: Մատթ. 15: Յոհ. 3. 4:

Մարթանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդմիջ.) || հնարաւորիլ. կմ կարօղ լինել. կմ զօրել. կմ կարել: ռամկ. կարենալ: 1. Մակ. 15. 21: 2. Մակ. 6. 28: 3. Մակ. 4. 15:

Մարթանք. անաց. օք: (անեզ.) || պատշաճաւորութիւն. կմ դիպօղ և յարմար կերպ. կմ հնարաւորութիւն. և կմ հնարք, որով դիւրութեամբ և յաջողութեամբ կատարէ ոք ըզգործ ինչ: ռամկ. փիւրսաթ. կմ առուլ: 2. Մակ. 14. 29: Մծբն. ժթ: Լամբր:

Մարթելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || կարելի. կմ հնարաւոր. կամ պատշաճաւոր. կմ պատկանաւոր. և կմ օրինաւոր. ըստ այնմ. 'ի Վարս հարց. բ. Եւ թէ մարթելի է առնել: Ըստ այսմ և ասի, մարթելի գործ. կմ խորհուրդ. և այլն:

Մարթեմ. ացի. ցեր. մարթացայ. ացեալ. ացից. ել: (չէզոք.) || Ըծորդի սա իբրև ըզդերանուն բային. և նշանակէ, կարել. կմ զօրել. զոր օրինակ. որք մարթեսցեն նենգել: Ոսկ. 1. Կոր. ժէ: 'ի նզոյէ անտոհմդոյ աստեղ ծանել մարթայ. Տ կարաց Կիւրղի եղծի. ժզ: Մարթասցես ինչ գրել. Տ կարասցես ինչ: Գործ. 25. 26: հնար իւն մարթել զտանել. Տ կարել գտանել: Աշխ.

Մարթիմ. եցայ. իլ: (ձայնակր.) || կարել. կմ կարօղ լինել. կմ կարելի գոլ. և կմ հնար լինել: 2. Մակ. 3. 6: Յոհ. 3. 9: 1. Յոհ. 2. 18:

Մարթեցուցանեմ. ցուցի. ցոյ. ել: (անցող.) || կարելի առնել. կմ հնարաւորել. կմ ձեռնհասուցանել. կմ պատշաճ և պատկան առ-

նել : Խորէն. ա. գլուխ. 26 :

Մարթութիւն. մարթութեան. ով. ոց. ովք : || կարելի. կամ հնարաւոր : Իսկ մերթ պատշաճաւոր. կամ վայելչական. կամ արժանաւորութի. Եփես. 16. 4. ուր առէ ՚ի չմարթութեանցն գովութիւն. իմանի ՚ի գովութիւնս անպատշաճից, կամ անարժանից, ի յայնց մեծութեանց, որոց նոքա ոչ են արժանի :

Մարի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք : || էգ հաւ ընտանի, որոյ արուն կոչի աքաղաղ : ուսմկ. հավ : Աղուան. 30. 31 : Կիւրղի ե͞կ. գ͞ : Իսկ մերթ հասարակաբար առեալ նշանակէ զէգն ՚ի և իցէ հաւուց, կամ թռչնոց. որք ածեն ձու, և հանեն ձագս : Մծբն. ժ͞դ :

Մարմանդ. ի. ան. աց. օք : կամ իմ. ից. իւք : || զանազանելի այգեստանեայք, և դաշտաստանք ՚ի գեղեցիկ կողման երկրի. և կամ տեղի արևահայեաց՝ ջերմ : և ազնիւ զանազան ծաղկեալ բարեխառն օդով, ուր անկեն այգիք, և բուրաստանք, և դրախտք : և ըստ այսմ առէ, մարմանդք այգեաց, և բուրաստանաց. և կամ կարգել զմարմանդս՝ յայգիս, և ՚ի բուրաստանս : Խորէն. բ͞. գլ. 6 : և ՚ի հին պատճէնս : Ուստի և ՚ի գաւառս իմոյ հայաստանեայց փոխանակ ասելոյ, գնալ յայգեստանեայս. ասեն՝ երթալ ՚ի մարմանդս : Եւ յայսմանէ առեալ նաև այլ ՚ի և իցէ ջերմ և պտղաբերական կողմն երկրի, կամ քաղաքի, և այլոց նմանեաց՝ մարմանդ կոչի : և ըստ այսմ վրանաբնակքն, կամ երամակք կենդանեաց՝ յորժամ ՚ի դաշտն ձմեռան՝ չու արարեալ գնան ՚ի ջերմ երկիր. ասին երթալ ՚ի մարմանդս : ուսմկ. ...փէշ. կամ ...երիր : Սոյնպէս և պարտէզ և անտառաստանայց վայրքն մարմանդք կոչին. ըստ այնմ : Մծբն. ժա. Եւ առայ ձեռս զբարուաք, և զազնիւ տեղին ընդ մարմանդս խաշանց զերկիրն գնանի, որ է գետնամ :

Մարմանջ. ի. իմ. ից. իւք. կամ աց. օք : || է արմատ մարմանջել բային, որով մերթ նշանակի մարմանջումն : Իսկ մերթ նա՝ որ ունի զմարմանջումն : Մերթ ևս նշանակէ զմարմինս, կամ զկերպ, և զխառնուրդ, և զայլ բշտիկս մարմաջեցուցանողս :

Մարմանջանք. անաց. օք : (անեզականն.) || տե՛ս զՄարմանջումն :

Մարմանջեցուցանեմ. կամ մարմաջեցուցանեմ ցուցի. եցի. ել : (անցող.) || Եռացուցանելով խայթել, և գրգռել ՚ի քորել. այն առնէն բորբ, կամ կերպ. կամ խայթուածք ճճեաց. և այլ քննանք : ուսմկ. Եռսրթեւ, կամ կծօտեւ : Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն ևս նշանակէ գրգռել զցանկութիւն վավաշոտութեան. կամ բորբոքել զոք ՚ի հեշտութիւն ասփողական աչօքն՝ և ուացուցանելով զարիւնն : ըստ այսմ ևս գրգռմամբ շարժելն զյօժարութիւնս արտին, կամ ակամբանց՝ առ հեշտալից բարեանց՝ մարմնջեցուցանել ասի : Մերթ ևս նշանակէ մորմոքեցուցանել. կամ կսկծեցուցանել. և կամ ցաւեցուցանել՝ այրելով. կամ խոցոտելով՝ զմարմինն, զախտ. կամ զանձն ոք : ուսմկ. խշխշեցնել : Ոսկէ. ա. հոգ. ի͞ :

Մարմանջեմ : || տե՛ս զՄարմաջել :

Մարմանջիւն. կամ մարմաջիւն : (Նախադրաւ հողովի.) || տե՛ս ՚ի ներքոյ զՄարմանջումն :

Մարմանջումն. կամ մարմաջումն. ջման. ման. մանց. մամբք : || Եռացումն մարմնոյ հանդերձ սուր խայթեցմամբ, որով բռնադատի ոք ՚ի քորել : ուսմկ. Եռս. կամ կծոտուք : Իսկ մերթ նշանակէ զգրգռումն վավաշոտութեան. և կամ զխառնումն ընդ այլս առնս ինչ, կամ առ մոլեկան գործ ինն, որք մեղկացուցանեն զախորժ գիջուն ընդ բունեն զմարդն յարս առաստանայի. և ըստ այսմ իմանի ՚ի Նորէն. խէ. ուր առէ. Զմարմնոջմունս գիշեր զմարդկայինս : Մերթ ևս նշանակէ զմորմոքումն. կամ զկսկծումն. և կամ զզգալն ցաւս վիրաց, կամ այրոյ, և այլոց նմանեաց : ուսմկօր. խշխշումն. կամ խշխշումն :

Մարմաջ : || տե՛ս զՄարմանջ :

Մարմաջանք. անաց. օք : (անեզ.) || տե՛ս ըզ Մարմանջումն :

Մարմաջեմ. կամ մարմանջեմ. եցի. եա. ել : (չէզոք.) || Եռալ մարմնոյ հանդերձ խայթուածով և սուր կսկծմամբ. որով առի ոք ՚ի քորել. այն հանդուրժել ՚ի բռնութէ, կամ ՚ի ծնանելն կերպոց. և կամ ՚ի խայթուածս ճճեաց : ուսմկ. Եռսր. կամ Եռսր ընթել : Իսկ մերթ նշանակէ զգրգռուելն վավաշոտութե. կամ զբորբոքելն անկարգ ընձից : Ըստ այսմ ևս բորբոքմամբ ցանկալն. կամ գրգռմամբ ձկտելն ընթերցող ՚ի լսել ախորժելեացն իրաց՝ մարմաջել առի : ՝. Տիմ. 4. 3 : Մերթ ևս նշանակէ մորմոքել. կամ կսկծել. և կամ այրեցմամբ, կամ խոցեցմամբ ցաւել : ուսմկօրէն խշխշել :

Մարմաջեցուցանել : || տե՛ս զՄարմանջեցուցանել :

Մարմաջողական. կամ մարմանջողական. ի. աւ. աց. օք : || այն, որ վերաբերի առ մարմաջումն. կամ որ պատճառէ զմարմաջմունս. և կամ մարմաջեցուցանող. և ըստ այսմ մարմաջողական կոչին երամակք ճանճ, կամ ճանճ, և այլոց նմանեաց, որք խայթածովք խայթեաց արկանեն ՚ի մարմին մարդոյ զեռացումն, և զկսկիծ. կամ զաստառիկ ցաւ : ուսմկօր. Եռսր 340զ. կամ կծոտօղ : Նորէն. կզ :

Մարմաջումն : || տե՛ս զՄարմանջումն :

Մարմառ. ի. իւ. ից. իւք : || է տեսակ ինչ մանր ուռուցից, որք ծնանին ՚ի մարմնի ՚ի ներքին ապականութէ՝ խառն զազրամամբ փոքրիկ մրջմանց խառն խառն երևին ՚ի վ͞ր մորթոյ երեսաց, կամ պարանոցի, և կամ այլոց մասանց կենդանեայն, որոց ար մատն է լայն, և ծայրն սուր, որք ՚ի քերելն, առն մարդոյ ղզալ իբրև ընմուզ խայթուածս մրջմանց. և ՚ի վ͞ր պարզին յամենայն լեզուս կոչեն զսա մրջիւն, այն է՛ի

զա...

զատուածս ինչ յաշխարհականս ընդունիլ մե-
րում կոչէին մրջմնոց, իբր թէ տեղի մրջմանց։

Մարմասուստ. ի. ու. ից. օք։ կամ իմ. ից. իւք։ ‖ այն, որ ունի 'ի մարմնի իւրում զմարմաւս, կմ՝ որոյ մարմինն ախտացեալ է մարմաւս կոչեցեալ ուռուցիւք. որպէս սէք են ոմանք մարդիկ, նաև անասունք, զորս արգելոյր օրէնքն մովսէսի մատուցանել պատարագ տն։ Ղևտ. 22. 22։ և Լամբրօն։

Մարմարեայ. էի. իմ. ից. իւք։ ‖ մարմա-րիոնեայ. այն՝ որ է 'ի մարմարիոնէ. կմ՝ որոյ նիւթն է մարմարիոն. որ հայերէն կոչի կճեայ։ ռամկ. մերմէռ շինած։ 'ի մարմ հարց. Ճաւ։

Մարմարիոն. ի. ու. ից. կմ՝ եց. օք։ ‖ է բառ յունական, որով նշանակի տեսակ ինչ ազնիւ և կարծրանիւթ քարի. զոր հայ երէն կոչեմք կիճ։ ռամկ. մերմէր։ Խորէն. յաշխարհագրութ։

Մարմարինեայ. կմ՝ մարմարոնեայ։ ‖ տե՛ս զՄարմարեայ։

Մարմին. մնոյ. ով. (ներգոյական)'ի մարմնի. ոց. ովք։ ‖ բառս այս ընդհանրապէս ա-ռեալ նշանակէ զի և էցէ մարմնաւոր գոյացութիւն, որ կարէ ընդ տեսութեա՛ անկա-նիլ. կմ՝ մարմնաւորապէս շօշափիլ. և ը այսմ մարմինն կոչին եմ երկնային գոյա-ցութիւնք նիւթականք. որպէս արեգակն. լուսին. և աստեղք։ Եւ եմ երկրաւոր գոյացութիւնք են թաղուածեայք. որպ՝ ատենք. հող. քար. երկաթ. և այլն։ 1. Կորն. 15. 37։ և 38. և 40։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ, նշանակէ զբոլոր մեռելն կազմուածն մարդոյ, և այլոց կենդանեաց՝ հանդերձ եմ անդամովք, որ 'ի միասին ընդ հոգւոյ բանականի բաղկացուցանէ զմարդն. և ընդ հոգւոյ զգայականի զկենդանին։ Ծնն. 41. 2։ Յոբ. 10. 3։ 1. Կորն. 12. 12։ Երբեմն և դնի առակ փոխանակ գլխոյ. կմ՝ շաղգի։ ռամկ. լէշ։ 1. Թագ. 31. 10։ Յոբ. 13. 11։ Իսկ մերթ նշանակէ լոկ զմիսն. թէ մարդոյ իցէ, և թէ այլոց կենդանեաց։ Ծնն. 40. 19։ Եզեկ. 17. 5։ Մերթ և առեալ լինի փոխանակ բոլոր մարդոյ։ Ծննդ. 6. 12։ Եսայ. 40. 5։ Երբեմն և փոխանակ անբան, կմ՝ ընչաւոր կենդանեաց։ Ծննդ. 7. 15. և 16. և 21։ Մերթ և առնանի փո-խանակ մարմնաւորի. այ փոխանակ այնոր, որ ընկղմեալ գոլով յախտս և 'ի մոլութիւ մարմնոյ իբր թէ առակ մարմին է եղեալ։ Ծննդ. 6. 3։ Մերթ և մարմին կոչի եակա կամ իղձ. որոյ ներհակն է սուրբերն։ Կո-ղոս. 2. 17։ Իսկ մարմինն ըստ մաթէմաթի քայից առեալ՝ նշանակէ զլոկ քանակու-թիւն մարմնաւոր իրաց մտածեալ ըստ եր կայնութեան, ըստ լայնութեան, և ըստ խո-րութեան։

Մարմնագոյ. ի. իմ. ից. իւք։ ‖ ունօղ ըզ մարմնաւոր գոյութի. կամ մարմնաւոր գոյակ. որպիսիք են մարդիկ. և այլքս զանեք։ ըստ այսմ. Նարեկ. 'ի քարոզն Եկեղեց
ւոյ. մարմնագոյիցս հողիածիր։

Մարմնագունդ. գնդի. ու. աց. օք։ ‖ գունդ մարմնաւոր. կմ՝ 'ի մարմնաւորաց խմբե-ցեալ և գումարեցեալ։ Նարեկ. 'ի գովս ա-ռաքելոց։

Մարմնազգեցեալ. եցի. իմ. եց. իւք։ ‖ զգե-ցօղ մարմնոյ. կմ՝ զգեցեալ զմարմին. որով իմանի նա՝ որ առեալ է զմարմին. կմ՝ որ է մարմնացեալ։

Մարմնազգեստ։ ‖ նոյն է ընդ վերնոյն։

Մարմնազերծ. ի. իմ. ից. իւք։ ‖ այն՝ որոյ մարմինն է զերծեալ. այ եղծեալ. կմ՝ ապա կանեալ։ Բայց մասնաւորաբար առեալ նշանակէ զնա՝ որոյ ծննդական անդամն, և կմ՝ այլք մասունք մարմնոյն այնպ իսան զարեցեալք են, մինչ զի անբաւական է եղեալ առ որդեծնութի։

Մարմնածին. ծնի. իմ. աց. օք։ ‖ ծնանօղ զմարմին ինչ։ Իսկ մերթ ծնեալ ը մարմ նոյ։ Բայց մինչ ասի մարմնածին ծնունդ. իմանի՝ մարմնականն։ Աճգուն։

Մարմնակալ. ի. իմ. աց. օք։ ‖ տե՛ս զԹող փուրայ։

Մարմնական. ի. ան. աց. օք։ ‖ տե՛ս զՄարմ նեղէն։

Մարմնակեր. ի. ան. կմ՝ իմ. աց. օք։ ‖ ըզ մարմին մեռելոյ ուտօղ. կմ՝ գիշակեր։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ զմարմին իւր ուտէ։

Մարմնակից. կցի. ու. կմ՝ իմ. աց. օք։ ‖ կցորդ մարմնոյ. կամ զնոյն մարմին ունօղ ը ու-մեք. կմ՝ որք հաղորդին միմեանց 'ի միում մարմնի. և ըստ այսմ արեանառու ազգա կանք. կմ՝ այր և կին. և կմ՝ անդամք մարմ նոյ՝ ասին միմեանց մարմնակից։ Լամբրօն։ Աճգուն։ Ուստի և քրիստոնեայքն, ըստ ո-րում են խորհրդաւոր անդամք քի, և կցորդին ընդ միմեանս 'ի միում, և 'ի նոյն նում մարմնի, որ է եկեղեցին քի, ասին իրերաց մարմնակից։ Եփես. 3. 6։ և Լամբ-րօն։

Մարմնակործան։ (Նախադրիմ հոլովի.) ‖ կործանեալ մարմնով. և կմ՝ տապալեալ և անկեալ ըստ մարմնոյ։ Նարեկ. իՁ։ Իսկ մերթ նշանակէ զկործանօղն մարմնոյ։

Մարմնակոխ։ (Նախադրիմ հոլովի.) ‖ կոխ տօղ մարմնոյ. այ նա՝ որ չարաչար և աղի ողորմ տանջանօք խոշտանգէ, կմ՝ լլկէ, և իբր թէ մասն մասն յօշոտէ զմարմին ու-րուք։

Մարմնաձև։ (Նախադրիմ հոլովի.) ‖ ունօղ զձև մարմնաւոր. կմ՝ մարմնակերպ. և կմ՝ մարմնական. ըստ այսմ Լամբրօն։ Մարմ նաձև կերպարանօքն ցուցանեն զիմանալի խորհրդոյն զօրութիւն։

Մարմնաճաշակ. ի. ու. աց. օք։ ‖ մարմնա ւորապէս ճաշակելի. կմ՝ որ ունի զմարմ նաւոր ճաշակ. և կմ՝ այն՝ զոր ուտեն առ 'ի սնունդ մարմնոյ։ Նարեկ. 'ի գովս առաք։

Մարմնանալ. ացայ. ացիր. անալ։ (ընդ-միջ.) ‖ մարմին լինիլ. կմ՝ նիւթականու թիւ մարմնոյ թանձրանալ։ Մերթ և նը

շանակէ մարմնաւոր լինել. կամ զմարմին առնուլ։ Ոսկէ. 2. հատ. ԼԷ։

Մարմնապահ. ի. աւ. աց. օք։ || Պահապան մարմնոյ, կամ անձին մեծի ուրուք. որ և ասի անձնապահ. կամ թիկնապահ։

Մարմնապաշտ. ի. իւ. ից. իւք։ || Պաշտօղ մարմնոյ, որով մերթ իմանի նա՝ որ զմարմին իւր գգուելով և պարարելով ծառայէ նմա, և իբր թէ պաշտէ զնա։ Իսկ մերթ նշանակի նա՝ որ դաւանի՛ ի քն գոլ սոսկ մարմին մարդկային. և ոչ հոգի և միտք և աստուածութի՛ իբր թէ սոսկ մարմնոյ պաշտօն մատուցանէ. որպիսիք էին Ապողինարեանքն։

Մարմնապարար. ի. իւ. աց. օք։ || Պարարօղ մարմնոյ. և կամ որ սնուցանելով պարարացուցանէ զմարմին իւր. կամ այլոց։ Ագաթ։

Մարմնապէս։ (մակբայ որակական.) || Իբրև զմարմին. կամ մարմնաւորապէս. կամ ըստ մարմնոյ։ Նարէկ. 'ի գով. կուս։

Մարմնառու։ (Նախդրիւ հոլովի.) || զմարմին առօղ. կամ մարմնացօղ։ Իսկ մերթ նշանակէ զմարմնառականն. ցյ զայն իմ, որ վերաբերի առ առումն մարմնոյ. և կամ առ մարմնացումն. և ըստ այսմ ասի՝ մարմնառու անօրէնութե բանին։

Մարմնառութի. թեան։ || առումն մարմնոյ. կամ մարմնացումն. և այս ասի զմարդեղութէ բանին այ. որ էառ զմարդկայինն բնութի։

Մարմնասէր. սիրի. աւ. աց. օք. || Սիրօղ մարմնոյ. կամ մարմնական փափկութեց. և կամ սիրով զհետ գնացօղ մարմնաւոր՝ և ըղձ գայական զեղխութեց առ 'ի բաւել. և 'ի հանգստեան պահել զմարմինն։ Նարէկ. ղթ։ և 'ի ճառս հարց. իզ։

Մարմնասիրութի. թեան։ || Սէր մարմնոյ, կամ մարմնաւոր հեշտութեց, և փափկութեց։

Մարմնատակ. ի. աւ. աց. օք։ || Տե՛ս զայս 'ի բառն Մանրադոր։

Մարմնատեսակ. ի. աւ. աց. օք։ || Ունօղ զմարմնաւոր տեսակս և զորպիսութիս, կամ մարմնակերպ. և կամ մարմնանման։ Լամբրոն։

Մարմնատեսիլ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Տեսօղ զմարմնական տեսիլ. կամ մարմնով կերպացեալ. և կամ մարմնաւոր. և ըստ այսմ ասի՝ մարմնատեսիլ քերովբէ։ Նարէկ. Ճ։

Մարմնատիպ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Տպաւորեալ 'ի մարմնի. կամ ունօղ զտիպ, և զնմանութի մարմնոյ. կամ մարմնակերպ. և կամ մարմնանման։

Մարմնարան. ի. ած։ || Մարմնանիւթոյ տեղի. և այս ասի զկուսէն մարիամայ. ըստ որում որովայն նր եղև տեղի մարմնանիւթոյ որդւոյն այ։ Նարէկ. 'ի գով. կուսին։ և 'ի ժողով. խոսքին։

Մարմնաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || Ունօղ մարմնոյ. կամ նիւթեղէն։ Իսկ մերթ նշանակէ զմարմնականն կամ զզգալին, և կամ զայն իմ որ մարմնոյ է, կամ մարմնոյ պատկանի. որպիսիք են ժամանակաւոր բարիք, կամ գոյք. զէնք. զգալի երևմունք. և այլք բազումք. որոց ներհակն կոչի հոգևոր։ Ղուկ. 3. 22։ Հռոմ. 15. 27։ 1. Կորն. 9. 11։ Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ նր, որ ըստ մարմնոյ վարի, կամ զհետ երթայ մարմնական յօժարութեց, և անսայ հաճոյից մարմնոյ և արեան իւրոյ. Հռոմ. 7. 14։ 1. Կորն. 3. 2. և 3։

Մարմնաւորութի. թեան։ || Մարմնաւոր գոլն, կամ մարմնականութի. կամ նիւթականութի. և կամ մարմնաւոր բնութի։ Ոսկէ. 1. հատ. ԺԶ։ Իսկ մարմնաւորապէս առեալ նշանակէ զմարմնառութին, կամ զմարդեղութի բանին այ։ Ոսկէ. 2. հատ. Զ։ Լամբրոն։

Մարմնաքնար։ (Նախդրիւ հոլովի.) || մարմնաւոր քնարաւ երգօղ. կամ զմարմնաւոր քնար ունօղ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն՝ որ երգի մարմնաւոր քնարաւ. կամ որ վերաբերի առ մարմնաւոր քնարն. և ըստ այսմ ասի՝ մարմնաքնար դաւթեան երգք։ Ագաթ։

Մարմնեղ. ի. աւ. աց. օք։ || զմեծ և զթանձր մարմին ունօղ. կամ որ է սառնէար, և պարարտ մարմնով։

Մարմնեղէն. ղինի. աւ. աց. օք։ || Այն՝ որոյ նիւթն է մարմին. կամ մսեղէն. կամ մարմնաւոր. և կամ մարմնական։ 2. Մնաց. 32. 8։ 2. Կորն. 1. 12։ և 3. 3։

Մարմնութի. թեան։ || Մարմնաւորութի. կամ մարմնառութի. և կամ մարդեղութի. ըստ այսմ Նարէկ. 'ի գով. կուս. գործի մարմնութե վեհին բնութե։

Մարութի. թեան. || Մոլորութի. կամ ա- լեգնութի։ Իսկ մերթ անմտութի. կամ յիմարութի. և կամ գրաստաբարոյութի։ Յարմատոյ առեալ ծագին բառքս՝ մարամիտ. և մարդամարտն։

Մարսեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || զկերեալ կերակուրն եփելով 'ի ստամոքսի հալել և առ իւրաքանչիւր անդամս բաշխել. որ և ռամկ. ասի՝ ձորոէլ։

Մարսեվան. ի. աւ։ || Է մին յերկոտասանից ամսոցն եգիպտացւոց, որ համեմատի ամսոյն մի ամսոյն հայոց. և հոկտեմբեր ամսոյն հռոմայեցւոց։

Մարտ. ի. իւ. ից. իւք. կամ օք։ || է հասարակ անուն իմն, որով նշանակի ո՛ և իցէ կերպիւ մարտնչելն. կամ ո՛ և իցէ կռիւ, կամ պատերազմ, և կամ հակառակութի, թէ զինուք իցէ, թէ գանիւ, և թէ բանիւ. ռամկ. ճէնկ. Ծննդ. 13. 7։ 2. Մակ. 12. 11. և 36։ 2. Կորն. 7. 5։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. մարտ դնել. և նշանակէ մարտնչիլ, կամ մաքառիլ, և կամ պատերազմիլ. 1. Մակ. 6. 52։ և 11. 46։

Մարտ. ի. իւ։ || է մին յերկոտասանից ամսոցն հռոմայեցւոց, որ համեմատի արեգ ամսոյն հայոց. և նիսան ամսոյն եբրայեցւոց։ Եւ յայսմ ամսեան յաճախս յաւեալ լինին բռնաւոր հողմունք. աշխարհութիք. ծովու, մեծամեծ ամպրոպք. և փոթորիկք.

և ըստ

և թ այսմ վայելչապէս ստուգաբանի 'ի մե րում լեզուի. զի սա է մարտ, երբ թէ պա տերազմ և խռովութիւն:

Մարտադիր. դրի. իւ. աց. օք: || մարտ դը նող, թ մարտնչող, և կմ պատերազմող: Բայց մանաւորապէս նշանակէ սա զհան դիսադիրն. թ զհեղինակն մարտի, որպի սիք են նոքա, որք հրամայեն մարտկաց պատերազմիլ. զի զյաղթօղն պսակեսցեն. և ըստ այսմ ասէ Շնորհալին յողբուն եդե սիոյ. Ահա հասեալ է մարտադիրն. և յաղ թանակն է 'ի ձեռին:

Մարտածնույց: (Նախադրիւ հոլովի.) || ծնու ցանող մարտից. կմ նա՝ որ յարուցանէ զկռիւս և զայլապէս խռովութիւնս, և կմ աղմկարար: Մծբն. ժԹ:

Մարտական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ պատկանի առ մարտն. և կմ պատերազ մական: Իսկ մերթ նշանակէ զմարտնչօղն. կմ զմարտիկն: Լամբրոն:

Մարտակաց. ի. աւ. աց. օք: || է տեսակ ինչ հարցական մակբայից, որ ցուցանէ ըզ նմանութիւն, կմ զհետազօտութիւն ճշգրտու թեան, որպիսիք են սոքա. որպէս. զինչպէս. զիարդ. որով կերպիւ. և այլն:

Մարտակից. կցի. աւ. աց. օք: || պատե րազմակից, թ կցորդ, կմ ընկեր ումեք 'ի պա տերազմին, կմ 'ի մարտնչելն ընդդէմ թշ նամեաց: Յեսու. I. 14: Իսկ մերթ նշա նակէ զնա՝ որ ընդ ումեք թշնամութբ մարտնչի, կմ զընդդիմամարտն, և կմ զպա տերազմօղ թշնամին ուրուք. և թ այսմ է 'ի բազում տեղիս 'ի գիրս Լամբրոնացւոյն. և 'ի Նարեկ. ղ. և ղթ: Մերթ ևս նշանակէ սակ զընկերօղն, կմ զօգնականն յոյ և իցէ գործառնութիւնս, կմ նեղութիւնս: Լամբրոն:

Մարտակուռ: (Նախադրիւ հոլովի.) || մար տնչելով կռուօղ. կմ զմարտ և զկռիւ առ նող: Իսկ մերթ նշանակէ զմարտն և ըզ կռիւն, կմ զընդդիմամարտութիւնն. ըստ այնմ Ոսկե. 2. հատ. ժզ. Յարձակեալ եր թամ 'ի բանս հակառակութեան, կմ 'ի մար տակուռ:

Մարտակցութիւն. թեան: || կցորդութիւն, կմ ընկերութիւն 'ի մարտի, և կմ օգնութիւն, զոր առնէ ոք ումեք 'ի պատերազմի: Իսկ մերթ նշանակէ զընդդիմամարտութիւնն, կմ զհա կառակութիւնն, զոր առնէ ոք ընդ այլում դէմ ընդդէմ մարտնչելով ընդ նմա: Մերթ ևս նշանակէ սոսկ զօգնականութիւնն, կմ զգործակցութիւնն. և կմ զմիաբանութիւնն. որով ոք միաբանի ընդ ումեք 'ի գործս, կմ 'ի բանս. և այլն: Նարեկ. 'ի գովս տառ. Ոս կե. I. հատ. իդ:

Մարտամերձ. ի. իւ. ից. իւք: || զմարտ և զպատերազմ ամբոխօղ, այսինքն յարու ցանօղ և գրգռօղ. և կմ 'ի մարտ և 'ի պա տերազմ գրգռեալ. և ըստ այսմ ասէ՝ մար տամերձ ժողովք չեդեան զօրուն. կմ մար տամերձս բազմութիւն զօրաց: 'Ի հին տպա գիրս: Իսկ մերթ նշանակէ զամբոխմունս. կմ զյուզմունս և զգրգռմունս մարտի. և կմ զմարտս և զկռիւս. և ըստ այսմ ասէ՝ բոմբիւն աղաղակի և մարտամերձի խմբոյ եղեան զօրուն. 'Ի հին տպագիրս:

Մարտան: (միջարկութիւն երանական.) || երանի. կմ վայ:

Մարտանակ: || տես զՄրցանակ:

Մարտասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրօղ մար տի, կմ պատերազմի. որպիսիք են ոմանք 'ի զինուորաց: Իսկ երբեմն նշանակէ ըզ սիրօղն կռուոյ, կմ վիճի և հակառակութեան: Լամբրոն:

Մարտացու. ցուի. աւ. աց. օք: || սուսեր. կմ վաղակաւոր. կմ թուր. և առաւել մարտացու, ըստ որում 'ի մարտի 'ի գործ ածի:

Մարտընտիր: (Նախադրիւ հոլովի.) || ընտ րօղ զմարտ, կմ զպատերազմ. և թ այսմ բազում անգամ ընդ բայի շարակցի այս պէս. մարտընտիր լինիլ. և նշանակէ ըն տրել, և յանձնառնուլ զմարտ պատերազ մի առ 'ի մարտնչիլ քաջութբ. զի յաղթօղ գտեալ առցէ զյաղթանակն 'ի հանդի սադրէն:

Մարտիկ. տկի. աւ. աց. օք: || մարտնչօղ. կմ պատերազմօղ: 2. Թագ. 24. 9: 2. Մնաց. 13. 3: 2. Մակ. 12. 23: Ըստ այսմ մարտիկ կոչին և ըմբիշքն, կմ բռնամարտիկքն, թ որում ընդ հակառակորդաց մարտնչին: 2. Մակ. 4. 14: 2. Տիմ. 2. 5: Իսկ Իմաստ. 16. 17. ուր ասի, մարտիկ արդարոց է աշ խարհս, իմանի՝ ջատագով և վրէժխնդիր է վն արդարոց:

Մարտիմ. տեայ. իր. իլ: (Ձայնակր.) || նոյն է ը մարտնչիլ բայիս, որպ մատիլն ը մատչիլ բայիս. զատիլն ը զատչիլ բայիս. և այլն. և թ այսմ ասի. վն բարեկարգութե մարտիլ: Եւ 'ի Նարեկ. ժը. ասի. Խորտակեա ան քննելին զմարտողին դիմեցմունս:

Մարտիրոս. ի. աւ. աց. օք: || է բառ յու նական, որ թարգմանի՝ վկայ. և 'ի մեզ սովորաբար նշանակէ զնահատակն, թ ըզ նա, որ վն վկայութե հաւատոյն քի, կմ վն ածային ճշմարտութե, չարչարանս ընդունի և մեռանի:

Մարտիրոսանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդմիջ.) || վկայել. թ մարտիրոս լինիլ, որ է մեռա նիլ վն ճշմարտութե հաւատոյ: Խորէն. բ. գր. 31:

Մարտիրոսարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի. ուր մարտիրոսք մեռանին, կմ վկայեն, որ և ասի վկայարան: Նարեկ. ղդ:

Մարտիրոսութիւն. թեան: || վկայութե, որով նշանակի նահատակութիւն, թ տալն զանձն իւր 'ի մահ վն հաւատոյ, կմ յաղագս ած ային ճշմարտութե: Կիւրղի Եղծն. ժդ:

Մարտկոց. ի. աւ. աց. օք: || տեղի պատե րազմելոյ մարտկաց, որով նշնկի ամրոցն կմ աշտարակն, և կմ ամուր տեղին շինե ցեալ 'ի բերդի, կմ առ պարսպօք քաղա քին երբև զայն և զմեծ աշտարակս, ուր ապաստանեալ մարտիկքն, կռուէին ընդ թշնամիս: Տօբ. 13. 21: Երեմ. 5. 10. և 33. 4:

Եղծ. 4. 2: ըստ այսմ եւ մարտկոց կոչին պատնէշք, կամ ախոյեանք. նաեւ աշտարակաձեւ շինուածք կառուցեալք՝ ՚ի վր(այ) փղաց՝ եւ այլք. պատերազմական մեքենայք, յորս ամրացեալ պատերազմողաց՝ մարտնչին ը(նդ) քաղաքաց, կամ ամրոցաց՝ ձգելով ՚ի նմանէ զհրացանս, զռմբաքարս, զնետս, եւ զայլս սոյնպիսիս: 1. Մակ. 6. 37: Մերթ եւս նշանակէ զբերդունս, կամ զմահարձանս պարսպաց: Երգ. 8. 9:

Մարտնչիմ. մարտեայ. ոյր. իլ: (ձայնակր.) || մարտ դնել. կամ պատերազմիլ. կամ կռուիլ. եւ կամ հակառակիլ. թէ զինուք իցէ, թէ գանիւ, եւ թէ բանիւ: Եղեծ. 2. 13: 1. Մակ. 3. 17:

Մարտուցանեմ. տուցի. տո. եւ: (անցող.) || մարտնչող առնել. կամ պատերազմեցուցանել. կամ արկանել զոք ՚ի մարտ, եւ ՚ի կռիւ ընդ թշնամիս: ռամկ. ճէնկ ընել տալ: Սոփէ. 2. հատ. Լ:

Մարք: || տե՛ս ՚ի բառարանի յատուկ անուանց:

Մացառ. ի. առ. աց. օք: կամ իւ. իւց: || թանձրախիտ եւ անտառանման մայրի. եւ կամ անտառ փշալից եւ ցախ ծառոց, կամ թփոց, որք խիտ առ խիտ բուսեալք եւ աճեցեալք ՚ի լերինս եւ ՚ի դաշտս խափանեն զանցս ճանապարհաց, յորս մտեալ որջանան գազանք եւ երէք. եւ դողեալ ամրանան անառակք. ռամկ. օրման: Խորէն. Բ. գլ. 20: Ը այսմ է եւ ՚ի գիրս Մծբն. ԺԸ. ուր նմանութեամբ բազմախիտ հերքն թարթափից յերզօթելոյ՝ մացառք կոչին; զի ասի. Պաճուճեալ զանտառս արտեւանանցն. եւ սեւացոյց թխացոյց զմացառուն առ բբօքն: Իսկ ՚ի գիրս Կիւրղի Եղեն. Զ. ուր ասի, թէ օձք ընդ մացառս, եւ Է. քարածերպս մտեալ, նշանակեն ճեղքս. կամ նեղ միջոցս ծառատունկ փայտից, կամ թփոց. ընդ որս կըրթեալ օձից բնութիւն, մերկանան յանձանց զխորխն, փզձնացեալ մորթն: Մերթ եւս նշանակին առհաւ չորացեալ եւ ցախ ճիւղք ծառոց եւ թփոց, կամ բարակ եւ նրբածայր շերտք, կամ թելք փայտից. որք անջատին ՚ի նոցանէ ՚ի հերձիլն իւրեանց, որք եւ երբեմն մխին ՚ի ձեռս: Բայց Ը այսմ նշանակութեան մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուն ՚ի գործ ածի:

Մացառախիտ: (նախդրիւ հոլովի.) || առնող զխիտ մացառ, կամ անտառացեալ բազմութեամբ փշալից եւ ցախ ծառոց, եւ թփոց. եւ կամ անտառախիտ, եւ ըստ այսմ ասի՝ խիտ պատեալ եւ մացառախիտ անդաստան, կամ փշաբեր եւ մացառախիտ երկիր. ՚ի հին տպագիրս:

Մացառոտ. կամ Մացառուտ: (նախդրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերինոյն:

Մաքառիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || մարտնչիլ. կամ պատերազմիլ. կամ կռուիլ. կամ հակառակիլ: 1. Մակ. 11. 46. Լամբրոն:

Մաքառումն. ման. մամբ. մանց. մամբք: || մարտ. կամ կռիւ. կամ հակառակութիւն. եւ կամ ընդդիմաբանութիւն: ՚Ի շարականոցի:

Մաքառօղ. ողի. աւ. աց. օք: || մարտնչօղ. կամ կռուօղ. կամ հակառակորդ. եւ կամ ընդդիմաբանօղ: Մծբն. ԺԷ:

Մաքենի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ծագի ՚ի մաքի բառէս. ուստի եւ խոզենին ՚ի խոզ բառէն. ըստ որ բառիս մաքենի, նշանակէ մաքիկանն, կամ միսն մաքեաց. ցի եդ. ոչ խարաց:

Մաքի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || էգ ոչխար. ՚ի յոր եղանեն խոյքն, որք են արուք նց: Ծննդ. 31. 10: 2. Օրէ. 32. 14: Սաղմ. 113. 4:

Մաքիլ: || տե՛ս զՄագիլ: Կիւրղի Եղեն. Թ:

Մաքման. ի. աւ. աց. օք: || է բառ այլազգական, որով նշանակի դաստառակ. եւ կամ մեծ թաշկինակ: ռամկ. փէշթիմէլ. կամ մահրամայ: Եւ կամ նշանակի սպիտակ զենջակն, զոր ՚ի բաղանիս առնուն ՚ի վերայ մերկ մարմնոյ իւրեանց. կամ որով զերեսս սրբեն: ռամկ. խաւլու: 4. Թագ. 8. 15:

Մաքուր. մաքրոյ. ով. ոց. ովք: կամ իւ. իւց. իւք: || որ ոչ ունիցի զաղտեղութիւն ինչ. կամ սուրբ. եւ կամ ամբիծ: ռամկ. թէմիզ: Յոբ. 15. 6: Իսկ մերթ զուտ. կամ յստակ. կամ վճիտ. եւ կամ անխառն: ռամկ. զուլալ: Եղեծ. 30. 35: 1. Մնաց. 28. 18: 2. Մնաց. 4. 20:

Մաքս. ի. իւ. իւց. իւք: || է տուրք ինչ, զոր վաճառականք ըստ համեմատութեան, եւ Ը չափու ունեցելոց վաճառացն տան մաքսաւորի քաղաքին, ուր բերեն, կամ տանին անտի զվաճառս: ռամկ. կէօմրիւկ: 1. Մակ. 13. 39: Հռոմ. 13. 7:

Մաքսայքին. այնոյ. ով. ոց. ովք: || այն տեղի, ուր վերակացեալ առ մաքսն. կամ առ մաքսաւորութիւն: Բայց ՚ի Յհ. ոսկեբ., ուր ասի՝ ՚ի անցանելն առ մաքսայինս. եսես նստեալ զմատթէոս. պարտի իմանալ առ մաքսանոց. որ եղեալ կայ ՚ի ձեռագիրն:

Մաքսանոց. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զՄաքսատուն. Յհ. ոսկ.:

Մաքսապետ. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || պետ եւ գլուխ մաքսաւորաց: Ղուկ. 19. 2:

Մաքսատուն. տան. տամբ. տանց. տամբք: || տուն, կամ տեղի, ուր նստէր մաքսաւորն առնուլ զմաքս, որ եւ կոչի մաքսանոց. ռամկ. կէօմրիւկ: Լամբրոն:

Մաքսատու. ուի. առ. աց. օք: || տե՛ս ընդ Մաքսաւոր:

Մաքսատուութիւն. թեան: || տե՛ս զՄաքսաւորութիւն:

Մաքսաւոր. ի. աւ. աց. օք: || առօղ զմաքս ՚ի վաճառականաց ըստ ուղղութեան վաճառացն, զորս բերեն ՚ի քաղաքն, կամ տանին ՚ի քաղաքէն: ռամկ. կէօմրիւկճի: Մատ. 9. 10: եւ 10. 3: Ղուկ. 18. 10: Բայց գիտելի է, զի առ ժամանակօք տէրութեան հռոմայեցւոց ատելի, եւ իբրեւ նշաւակեալ համբաւ մաքսաւորն ՚ի մէջ հրէից. եւ պատճառն էր՝ հրէից ազատ համարելն զինքեանս, մի այնուհետեւ ՚ի բաղում տեղիս ծառայութեան զորոց մաքսաւորքն դնէին ՚ի կարգս մեղաւորաց, եւ շարագործաց: տե՛ս Մատ.

11. 19: և 18. 19: և 21. 32:

Մաքսաւորութիւն. թեան: || պաշտօն, կմ գործ՝ առնլոյ զմաքս. և կմ մաքսատունն, որով նստեալ էր՝ ի մաքսատան՝ պահանջել զմաքս: Մաթ. 9. 9:

Մաքսեմ. եցի. եամ. ել: (Ներգործ.) || հանել զմաքս. կմ առնուլ մաքսաւորութեամբ զինչ. և կմ ընդ մաքսիւք արկանել: Բառ այսմ Նորէն՝ ի փոխ. առածելոյ. Զ[illegible] մը տալ պատի մաքսեցին:

Մաքրագործ. ի. աւ. աց. օք: || գործող ըղ մաքրութիւն. կմ մաքրող. և կմ սրբացուցանող:

Մաքրագործեմ. եցի. եամ. ել: (Ներգործ.) || մաքուր գործել. և կմ սրբել: Նորէն. 2:

Մաքրագործութիւն. թեան: || մաքրարարութիւն. կմ սրբագործութիւն. և կմ մաքրումն, և սրբումն: [illegible]:

Մաքրազարդ. ի. իւ. ից. օք: || մաքրութեամբ զարդարեցեալ. կմ մաքուր, և զարդարուն. կմ անարատ, և գեղեցիկ: Բռ այսմ Նորէն՝ ի փոխ. խօսին: 'Ի զանազան մաքրազարդ ակնաց:

Մաքրազարդեմ. եցի. եամ. ել: (Ներգործ.) || մաքրութեամբ զարդարել. և կամ մաքրելով պայծառացուցանել. և կմ յոյժ մաքրել, և սրբել: Նորէն. Ազգաբ.:

Մաքրածին. ծնի. իւ. ից. օք: || մաքրութեամբ, և սրբութեամբ ծնեալ զորդիս. և կմ որ ծնեալ է զմաքուր, և զսուրբ որդիս: Նորէն. 'Ի փոխ. առածելոյ: Իսկ մերթ նշանակէ զծնեալն մաքրութեամբ, և սրբութեամբ:

Մաքրական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ վերաբերի առ մաքուրն. կմ որ է մաքուր, և սուրբ: Նորէն. ղժ. և 2: Իսկ մերթ նշանակէ զմաքրողականն. կմ զմաքրողն, և զսրբողն: և ըստ այսմ գեղորայքն, զորս ըմպեն մարդիկ վասն մաքրելոյ զորովայնս 'ի վատթար հիւթոյն, կոչեն մաքրական դեղք: [illegible]: 'Ի վերջ Հատ. [illegible]:

Մաքրակենցաղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || մաքրութեամբ, և սրբութեամբ կենցաղավարող. կմ զմաքուր, և զսուրբ վարս ունող. որպիսիք են սրբասէր կուսանք: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ վերաբերի առ մաքուր կենցաղավարութիւն. կմ որ լցեալ է կենցաղավարութեամբ: Նորէն. ղժ. և 'ի փոխ. առածելոյ:

Մաքրակրօն. ի. իւ. ից. իւք: || ունող զմաքուր, և զսուրբ կրօնս. կմ սրբութեամբ մաքրեալ, և հոգւոյ կենցաղավարող. և կմ մաքրակենցաղ: Նորէն. ղժ. և 2:

Մաքրամտութեամբ: (Նախդրիւ հոլովի.) || մաքրութեամբ մտաւորութեամբ. և կմ սրբութեամբ մտաւորութեան. որպիսիք են աղօթքն արդարոց մտաւորութեան են:

Մաքրամիտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զմաքուր և զսուրբ միտս, կմ որոյ միտքն է ազատ 'ի խառնակութենէ, և 'ի ննենգութենէ, և 'ի չար խորհրդոց:

Մաքրապայծառ. ի. իւ. ից. իւք. կմ օք: || մաքրութեամբ պայծառ. կմ պայծառակերպ: և կամ պայծառ, և զուարթ մաքրիւ, և սրբոց: և ըստ այսմ ասի մաքրապայծառ խորախորհրդութիւն: Իսկ մերթ մաքրութեամբ պայծառեցեալ. կմ ջերմապայծառեցեալ. և կմ մաքրութեամբ պայծառ, կմ զուարթ, և ըստ այսմ ասի մաքրապայծառ [illegible]: Նորէն. պէ:

Մաքրաշաւիղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || զմաքուր, և զսուրբ շաւիղս ունող. կմ մաքրութեամբ շաւղացող:

Մաքրասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող մաքրութեան, և սրբութեան:

Մաքրարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի մաքրութեան, կմ սրբութեան: Իսկ մերթ նշանակէ զմաքրարարն. զի զմաքուր առնողն, կմ ըղ մաքրողն, և զսրբողն: Նորէն. ղժ: [illegible] կոչեն [illegible] 'ի բաղարան:

Մաքրարար. ի. աւ. աց. օք: || մաքուր առնող, կմ մաքրող, և սրբող: Նորէն. ղժ:

Մաքրափայլ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զՄաքրապայծառ:

Մաքրեմ. եցի. եամ. ել: (Ներգործ.) || մաքուր առնել. կմ սրբել. և կմ լուանալ: Ելից 29. 36:

Մաքրողական. ի. աւ. աց. օք: || այն, որ է մաքրող. կմ սրբիչ:

Մաքրութիւն. թեան: || յստակութիւն. կմ սրբութիւն. կմ անխառնութիւն. և կմ անբծութիւն: Եբր. 4. 11:

ՄԵ.

Մեդոպաք. ի. իւ. ից. իւք: || տես ըղ Մեդաւաք:

Մեղէն: (մակբայ տրամակական.) || մերօք. կմ մեք 'ի միջոյ: [illegible]. կմ [illegible]: 2. Եզր. 4. 3: Յոհ. 4. 42: Բայց 'ի գիրս Խորէն. Գ. գլ. 1. [illegible], մի՝ [illegible] 'ի մեղէն [illegible] 'ի գլխաւորաց, և 'ի պատմութեանց, նշանակէ [illegible]. մի՝ [illegible] 'ի բաց [illegible] 'ի մեր կողմանէ. կմ յանձնողութեամբ մերմէ:

Մելամաղձ. ի. իւ. ից. իւք: || ելանէ նա 'ի յունական բառէն մելան, որ նշանակէ սեաւ. [illegible] բառն մելամաղձ, նշանակէ սեաւ մաղձն. զորմէ [illegible] ցի 'ի մարմնոյ իւրում:

Մելան. ի. աւ. աց. օք: || է բառ յունական, որով նշանակի սեաւն; կմ թանաքն. և յայսմանէ առնուլ երբեմն նշանակէ ըղ թանաքն, և կմ զմուրն, որով գրեմք ըղ գիր. և [illegible] յունական [illegible] 'ի մեղ [illegible], որ [illegible] : 'Ի [illegible]:

Մեխանիկ. ի. աւ. աց. իւք: || է արուեստ [illegible] երկրէ, որ [illegible] 'ի [illegible]. կմ [illegible]: [illegible]:

ձև կաղնւոյ․ զի փնտախ․ կմ կտոյ ձիթապտղոյ։ Իսկ մինն է երկայն և բարակ իբրև զփողբերիկ բևեռ, կմ որդնակի․ զխարտբեկէ և հատալէտ․ ունի զխոյ զօրեղ և սուր, զոր ’ի գործ ածեն ’ի պէսպէս հանդերձանս կերակրոց և գեղորէից․ ռամկօր․ խուրէնճիւ։

Մեծ․ ի․ աւ․ ացս․ օք։ || առաւելեալ ըստ քանակութեն, որպ մինչ ասեմք․ վէմ մի մեծ․ կմ վիշապ մի մեծ․ և այլն։ 1․ Թագ․ 6․ 14։ Դտնի․ 14․ 22։ Երբեմն եա մեծ կոչի զարգացեալն հասակաւ․ կմ ժամանեալն ’ի չափ հասակի։ Ելից․ 2․ 11։ Իսկ մերթ ընդարձակ, կմ լայնատարած, որպ մինչ ասի․ դաշտ, կմ քաղաք մեծ․ և այլն։ Յեսու․ 1․ 4։ 1․ Մակ․ 5․ 52։ Յօն․ 3․ 3։ Երբեմն եա ընդերկար․ կմ երկարատև․ և ըստ այսմ ասի․ մինչև ցմեծ ժամս։ ’Ի Հարց հարց․ Թ․ և Աշխ․։ Իսկ մերթ կարի բազմացեալ․ կմ յաճախեալ թուով։ Ծնն․ 12․ 2։ Դարձեալ․ Նշանակէ եւ՝ սաստիկ․ կմ ուժգին․ կմ խիստ․ կմ ծանր․ կմ չարաչար․ և կմ անտանելի։ և ըստ այսմ ասի՝ երկիւղ, կմ ձայն մեծ․ չարչարանս, կմ կործանումն մեծ։ Յուդի․ 14․ 14։ Յծանն․ 1․ 5։ Մտթ․ 7․ 27։ և 28․ 2։ պատիժ, կմ տանջանք մեծ․ սաստ, կմ վիշտ մեծ․ և այլն։ Ծնն․ 4․ 13։ 1․ Մակ․ 9․ 56։ Յայտ․ 7․ 14։ Իսկ մերթ մեծարոյ․ կմ անուանի, կմ երևելի․ և կմ գերապանծ։ 1․ Եզր․ 1․ 5։ Եսայ․ 36․ 4։ Դտնի․ 13․ 64։ Եւ մերթ ճոխ․ կմ փառաւոր․ և կմ հարուստ։ Եփես․ 2․ 4։

Մեծաբաղձ։ (Նախադրիւ հոլովի․) || մեծապէս բաղձացող․ կմ սաստիկ փափագօղ։ Իսկ մերթ նշանակէ զմեծապէս բաղձալին․ կմ զսաստիկ տենչալին։ Եւ մինչ ասի՝ մեծաբաղձ պատուիրանք կմ տենչանք, նշանակէ մեծաւ բաղձանօք եղեալն։

Մեծաբան․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || մեծ, կմ ծանր բանիւք խօսօղ․ կմ բազմախօս, և կմ յաճախաբան։ Բայց յատկապէս բառս այս առեալ լինի ’ի չար կողմն, և նշանակէ զնա, որ զմեծամեծ և զամբարտաւանական բանս խօսի․ կմ գոռոզութեամբ և վերացեալ բանիւք ամբարտաւանի։ Սաղմ․ 11․ 4։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ․ այսպէս․ մեծաբանս խօսիլ, և նշանակէ մեծաբանօրէն, կմ ամբարտաւանութեամբ։ Յօբ․ 15․ 11։ Իսկ 2․ Պետր․ 2․ 18․ ուր ասի, զմեծաբանս սնոտեաց բարբառեալ, նշանակէ բարբառելն զնոտի մեծաբանութիւնս։

Մեծաբանեմ․ եցի․ եա․ եալ։ (չէզոք․) || մեծ և վսեմ բանիւք խօսիլ․ կամ բազում և ծանր բանս բարբառել ընդդէմ ումեք։ ’Ի Հարց հարց․ Ժ․։ Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ, մեծամեծս խօսիլ․ կմ բարբառել զբանս լի փքացմամբ․ և կմ ամբարտաւանօրէն պանծալ։ Յուդի․ 6․ 13։ Սոփ․ 10․ 18։ Երեմ․ 48․ 42։

Մեծաբանութիւն․ թեան։ || խօսք և բանք մեծամեծք, կմ գերազանցք և վսեմք․ և կմ յաճախաբանութիւն։ Լմբրօն։ Բայց յատկապէս՝ առեալ լինի ’ի չար կողմն, և նշանակէ զյանդգնական, կմ զամբարտաւանական բազմախօսութիւն, կմ զգոռոզամբարտաւանական պարծանս․ և կմ զանպատշաճութիւն․ որով ոք մեծամեծս խօսի զանձնէ իւրմէ․ կմ զխրոխտութիւն։ Յօբ․ 8․ 2։

Մեծաբարբառ։ (Նախադրիւ հոլովի․) || առնօղ զմեծ բարբառ․ կմ զսաստիկ աղաղակ․ և կմ մեծաձայն բարբառօղ և գոչօղ։ Լմբրօն։ Մերթ եա նշանակէ զայն, որ լինի մեծաւ բարբառով․ կմ սաստիկ ձայնիւ․ և ըստ այսմ ասի, մեծաբարբառ աղաղակ։ Նարեկ․ Ժ․ Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ բարձրաձայն բարբառով․ կմ մեծագոչ ձայնիւ․ և ըստ այսմ ասի մեծաբարբառ աղաղակել․ կմ ձայնել։ Ծնն․ 39․ 15։ Նարեկ․ ղէ։ մեծաբարբառ խօսիլ․ կմ մռնչել․ և այլն։ Ոսկեբ․ Նախերգ։

Մեծաբոյս․ բուսի․ իւ․ ից․ իւք։ || ունօղ զմեծ բոյս, կմ բուսեալ և յոյժ մեծացեալ․ և կմ որ է մեծ բոյս։

Մեծագանձ։ (Նախադրիւ հոլովի․) || զմեծ գանձ կմ զբազում գանձս ունօղ․ և կմ յոյժ ճոխացեալ [illegible]։ 1․ Մակ․ 6․ 2։

Մեծագին․ գնի․ իւ․ ից․ իւք։ | մեծագոյն կմ առաւել մեծ․ և կմ սաստկագին։

Մեծագին․ գնի․ իւ․ ից․ իւք․ կմ գնոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || ունօղ զմեծ և զծանր գին․ և կմ թանգագին։ ռամկ․ սուղ։ Մարկ․ 14․ 3։ Յօհ․ 12․ 3։ Իսկ մերթ նշանակէ զմեծ և զծանր գինն, և ըստ այսմ խնդրէ մինչ ասի, վաճառել․ կմ վաճառել զինչ մեծագնի․ իբր թէ մեծաւ գնով։ Մտթ․ 26․ 9։

Մեծագոյն․ գունի․ իւ․ ից․ իւք։ || առաւել մեծ․ և կմ մեծագին։

Մեծագոչ։ (Նախադրիւ հոլովի․) || զմեծ գոչիւն ունօղ․ կմ սաստիկ գոչօղ և հնչօղ․ կմ մեծաձայն․ և կմ մեծաբարբառ։

Մեծագործ․ ի․ աւ․ ացս․ օք։ || մեծագործի նա՝ որ վեհանձնութեամբ առնէ զմեծամեծս և զերևելի գործս ’ի յօգուտ հասարակաց․ կմ ի յիշատակ և ’ի պատիւ նախնեաց, կմ յետագայից իւրոց․ ոչ խնայելով ’ի ծախս, և ’ի յաշխատութիւնս․ որպիսիք են նոքա, որք կանգնեն զտաճարս․ կմ առնեն զմեծամեծ գատակերտս․ շինեն զպալատս․ կմ կամուրջս զկամարակս․ և այլն։

Մեծագործութիւն․ թեան։ || մեծագործու առնելն զմեծամեծ և զերևելի գործս, կմ կերտուածս, մի հասարակաց օգտի, կմ անուան․ կմ յաղագս յիշատակի և անուան, ’ի վեհանձնօրէն հոգալով զնոյն ծախս ’ի շարունակ։

Մեծագունութիւն․ թեան։ || առաւել մեծութիւն․ կմ վեհութիւն։ Իսկ մերթ նշանակէ զմեծագունութիւն․ զի զմեծագին, և զ[illegible] գագին գոլն․ և կմ զպատուականութիւն։ Ըստ այսմ Նարեկ․ ղդ․ Անուն իմ կոչեցեալ նշանակէ նախ է ներքնոցն մեծագունութեան։

Մեծադիրեմ․ եցի․ եա․ եալ։ (Ներգործ․) || զինքն մեծ դնել․ զի մեծ համարել․ կամ

մեծ վայելչանիւք։ Նոյէկ. ԺԷ։

Մեծադիր. դրի. իւ. ագ. օք։ || ունող ըղ մեծ դիրս. և կմ մեծակառոյց։

Մեծադէզ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || մեծակոյտ. կմ մեծապէս դիզացեալ. կմ առաւելկ կուտակեալ և բարձրացեալ. և ըստ այսմ առնի՝ մեծադէզ ալիք։ Մծբն. ԺԹ։

Մեծազարմ. (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զմեծ զարմ. և կմ որ է յազնիւ տոհմէ. և կմ մեծազգի։

Մեծազգի. գւոյ. ով. եաց. եօք։ || այն՝ որ է 'ի մեծ և 'ի պայծառ ազգէ. կմ յերևելի տոհմէ. և կմ ազնուազարմ։

Մեծազօր. ի. իւ. եց. իւք։ || զմեծ զօրութիւն ունող. կմ կարի հզօր. և կմ առաւելկ զօրաւոր։ 3. Մակ. 5. 7։ Խորէն. Բ. գլ. 7։

Մեծաթև. (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զմեծ և զընդարձակ թև. ոպ՝ շահաւոր. որպիսիք են մեծամեծ թռչունք։ Եզեկ. 17. 3։

Մեծաթիւ. թուոյ. իւ. եց. օք։ || ունող ըղ մեծ թիւ. կմ բազմաթիւ. և կմ բազում։ 2. Մակ. 2. 25։

Մեծախոհ. ի. իւ. եց. իւք։ || ունող զմեծ խոհեմութիւն և զհանճար. կմ մեծ և խոհական միտք. կմ մեծախորհուրդ. և կմ քաջամիտ։ Լամբրոն։

Մեծախորհուրդ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || մեծախոհ. կմ լայնամիտ. կմ մեծահոգի. կմ երկայնամիտ. և կմ համբերութեամբ տանող դժուարութեանց։ 'Ի Վարս հարց. Իջ։ և Լամբրոն։ Իսկ մերթ. նշանակէ զայն. որ պարունակէ յինքեան զմեծ և զխորին խորհուրդս՝ կմ զխորհրդաւոր իրս. որպիսիք են անէ ահագինն. անէ մարմնաւորութիւնք պատարագին. և այլք նմանք։ Նոյէկ. ՂԳ. և 'ի գուշ. առաւ.

Մեծախոսութիւն։ (Նախադրիւ հոլովի.) || այն բան, որ է մեծ խոսումն. կմ որ պարունակէ զմեծ բարձրութիւն. և կմ բարձրախոսութիւն։ Մծբն. ԺԱ։

Մեծախօս. ի. իւ. եց. իւք։ || տե՛ս զՄեծաբանն։ Խորէն. Գ. գլ. 68։

Մեծածախ. ի. իւ. եց. իւք։ || այն՝ որ մեծամեծ ծախիւք է կազմեցեալ. կմ բազում դրամոք պատրաստեալ. և կմ մեծագին։ և ըստ այսմ առնի, մեծածախ սեղան։ և այլն։

Մեծակ. ի. ու. աց. օք։ || ունող զմեծութի. կմ այն, որ ոչ է կարի մեծ։ ռամկ. ձևիւ։

Մեծակական։ (Նախադրիւ հոլովի.) || մեծապէս կականող. կմ նա՛ որ ուրուք առնել մեծապաշտ ձայնիւ լայ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ մեծաւ կականաւ լինի և ըստ այսմ առնի՝ մեծակական ձայն, կմ հառաչանք. և այլն. Նոյէկ. Գ. և ԺԷ։ 'Ի Վարս հարց. ԺԳ։

Մեծականջ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զմեծ ականջս։ Խորէն. յաղ. քերական։

Մեծակառոյց։ (Նախադրիւ հոլովի.) || զմեծածախ և զպայծառ շինուածս ունող. կմ մեծաշէն. և կմ հոյակապ։

Մեծակին։ (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զմեծ անձն. ոպ նա՝ որոյ անձն է մեծ։

Մեծակոյտ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || մեծադէզ. կմ բազմակոյտ. կմ այն՝ որ է մեծ կոյտ. և կմ յոյժ դիզացեալ. և բարձրացեալ։ Մծբն. ԺԱ։

Մեծակուռ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս ըղ Մեծագոչ։ Ովսէ. 1. հատ. ԺԳ։

Մեծահամբաւ. ի. իւ. եց. իւք։ || այն՝ որոյ համբաւն, կմ անունն է մեծ. կմ որ է յոյժ անուանի, և կմ գերահռչակ։

Մեծահանդէս։ (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զմեծ հանդէս. կմ մեծապէս հանդիսացեալ. կմ յոյժ փառաւոր և երևելի, և կմ գերահռչակ։

Մեծահանճար։ (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զմեծ հանճար. կմ յոյժ հանճարեղ. և միտացի։

Մեծահասակ. ի. աւ. աց. օք։ || այն՝ որոյ հասակն է մեծ. կմ յաղթանդամ. կմ մեծամարմին. կմ հսկայ, և այս առնի զմարդոյ, նաև զանասնոյ։ Խորէն. Բ. գլ. 54։ և Գ. գլ. 59։

Մեծահարկի։ (Նախադրիւ հոլովի.) || մեծապատիւ. կմ մեծայարգ, և կմ մեծարգոյ. և ըստ այսմ առնի՝ մեծահարկի մեծարանք։

Մեծահաց։ (Նախադրիւ հոլովի.) || բարերեց. կմ բազմախորտիկ. և այս առնի զսեղանոյ՝ զոր պատրաստեն մեծածախ և ազնիւ խորտիկօք, և համադամ կերակրովք։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, մեծահաց գործել, և նշանակէ՝ բազմազան և փափուկ խորտիկօք, և քաղցրաճաշակ ըմպելեօք յօրինել զպիտոյսն, կմ զսեղանս։ 2. Մակ. 2. 28։

Մեծահաւատ. ի. իւ. եց. իւք։ || ունող ըղ մեծ հաւատս, կմ որոյ հաւատն ընդարձակի առ բազումս, յորս ակնարկեալ հաւատալ այլք։

Մեծահզօր։ (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս ըղ Մեծազօր։

Մեծահոգի. գւոյ. ւով. ւոց. ւովք։ կամ եաւ. եաց. եօք։ || մեծախոհ. կմ մեծախորհուրդ՝ որ առնի զնոցանէ, որք միանգամայն վարին 'ի բարեպաշտութեան և 'ի քաղաքավարութեան. կմ իմաստունի և յանդուգնս. և ոչ անկանին իբրև զփոքրոգունսն 'ի ... փոփոխութեանց և հեշտութեանց. և ոչ համարին մեծ ինչ զխիղճսն, կմ զյաղթութիւնս. երկայնամիտ են 'ի կրել զնեղութիւնս և անյեղաշրջ 'ի զղջմանս։

Մեծահռչակ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զմեծ հռչակ, կմ զհամբաւ. կմ յոյժ անուանի, կմ երևելի. և կամ մեծահանդէս։ Լամբրոն։

Մեծահրաշ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || յոյժ հրաշալի. կմ կարի զարմանալի. և կմ հրաշափառ։ Լամբրոն։

Մեծաձայն. (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զմեծ և զզօրաւոր ձայն, կմ մեծագոչ. և կմ մեծաբարբառ. և ըստ այսմ առնի՝ մեծաձայն գուչիւն, կմ մեծաձայն աղաղակ։

Իսկ մերթ վարի մանկայաղէս, և նշանակէ մեծաւ ձայնիւ, կմ՛ 'ի ձայն բարձր. և կմ՛ ուժգին գոչմամբ. և բառ այսմ աղի՛ մեծաձայն հնչել, կմ՛ աղաղակել: Եզեկ. 19. 16: Յայտնթ. 14. 5: Մեծաձայն բարբառ. կմ՛ երգնոտութ. և կմ՛ ասել. 2. Թագ. 15. 23: 2. Մնաց. 15. 14: Ղուկ. 8. 28: Եւ ըստ այսմ երբեմն վարի հանգերձ տառիւս ա այսպէս. մեծաձայնս աղաղակել. կմ՛ մեծաձայնս գաղտնապէս. և զնոյն նշանակէ. Եզեկ. 8. 18: Նորէն. հմ.

Մեծաձեռն: (նախդրիւ հոլովի.) Ա զմեծ ձեռս ունօղ: Եւ մերթ մեծազօր. կամ քաջահզօր: Իսկ մերթ առատաձեռն, որ յօժարութեամբ բաշխէ զմեծամեծ տուրս:

Մեծաձեռնութիւն. թեան: Ա մեծազօրութիւն. կմ՛ յոյժ զօրաւորութիւն: Իսկ մերթ նշանակէ զառատաձեռնութիւն, որով ոք լի ձեռամբ ընձեռէ այլոց զառատ ձիրս:

Մեծաձիր: (նախդրիւ հոլովի.) Ա մեծապարգև. կմ՛ մեծաշնորհ. կմ՛ այն՝ որ է մեծ ձիր:

Մեծամեծ. (՚ի յեզականին. նախդրիւ հոլովի. իսկ ՚ի յոգնականին հոլովի՝ այ.) Ա է անուն կրկնեալ ՚ի բառէս մեծ, որ եզական ձայնիւ ասի զբազմաց, և նշանակէ զմեծս, կմ՛ զմեծագոյնս. և կմ՛ զմեծագունեղս: Ծննդ. 1. 21: Եւեթ. 6. 6: Գործ. 8. 13: Իսկ մերթ ՚ի յոգնականին վարի դոյականաբար. և նշանակէ զպետս, կմ՛ զիշխանս, կմ՛ զգլխաւորս, և կմ՛ զառաջնակայս անձինս, որք փառաւորագոյնք են ՚ի մէջ բազմութեան: 1. Եզր. 3. 14: և 4. 33: Դանիէ. 4. 33: և 5. 1: Մերթ ևս նշանակէ զմեծատունս, կմ՛ զփարթամս. ռամկ. հարուստ: Հռով. 3. 10: Սաղմ. 33. 11: Յայտ. 6. 15: Երբեմն ևս առեալ լինի փոխանակ մեծապէս կամ գերապանծ. սքանչելագործ գործոց. որք և կոչին հրաշալիք. 2. Օրինաց. որք և կոչին հրաշալիքը: 2. Օրէն. 10. 21: և 11. 2: 14. Թագ. 8. 4: Իմաստ. 10. 21: Երբեմն վարի իբրև զմակբայ. այսպէս, մեծամեծս վարել. կմ՛ մեծամեծս փքալ. կմ՛ պարծել. և այլն. և նշանակէ մեծապէս ընթացիկ. կմ՛ մեծապէս, կամ սաստիկ. և կմ՛ ուժգին. 1. Թագ. 10. 2: 2. Մակ. 9. 4: Ովէէ. 1. հոգ. ճէ: Իսկ միշտ ասի մեծամեծս խօսել, կմ՛ խորհիլ խնդրել մեծամեծս բանել: Սաղմ. 37. 17:

Մեծամեծարար. ի. աւ. աց. օք: Ա մեծամեծաց արարօղ, կմ՛ մեծագործ, որով նշանակի նա, որ առնէ զմեծամեծս. կմ՛ ընդ հրաշալի գործս: 2. Օրէն. 33. 26:

Մեծամեղ: (նախդրիւ հոլովի.) Ա նա՛ որ ունի զմեծամեծ մեղս, կմ՛ որ է մեծապէս մեղուցեալ: Լամբրոն:

Մեծամիտ. մտի. աւ. աց. օք: Ա ունօղ զմեծամիտ և զբարձրահայեաց միտս. կմ՛ գոռոզ մտօք. կամ ամբարտաւան սրտիւ: Առակ. 16. 5: և 21. 4: Եսայ. 10. 12:

Մեծամտեմ. եցի. եա. եալ. (չէզոք.) Ա անս զՄեծամտել: Նորէն. ի:

Մեծամտիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակից.) Ա մեծամիտ լինել. զի գոռոզանալ մտօք. կմ՛ փքանալ սրտիւ. կմ՛ ամբարտաւանել. և կմ՛ մեծաբանել: 3. Թագ. 21. 25: Յայտ. 9. 6: Դանի. 8. 25:

Մեծամտութիւն. թեան: Ա բարձրամտութիւն, կմ՛ գոռոզութիւն մտաց. կմ՛ փքացումն սրտի. և կմ՛ ամբարտաւանութիւն:

Մեծամօրի. րւոյ. եաւ. եաց. եօք: Ա ունօղ զմեծ, կմ՛ զբազմաթիւ մօրս, զի մեծս. կամ որ են յանձնախումբք գարշահոտ շաղախից. և ըստ այսմ վի՛ յանձնխութեան ազգաց մեծամօրի կոչեցաւ կամուրջ մի՝ որ յաշխարհն հայաստանեայց: Աշգաւ:

Մեծայաղթ: (նախդրիւ հոլովի.) Ա մեծապէս յաղթօղ. կմ՛ քաջայաղթ. կմ՛ անյաղթ. և կմ՛ մեծազօր. և ըստ այսմ ասի՛ մեծայաղթ զօրութիւն, կմ՛ մեծայաղթ թագաւոր: Մծբ. ժէ:

Մեծայարգ: (նախդրիւ հոլովի.) Ա անս ըզՄեծարգի:

Մեծայիշատակ. ի. աւ. աց. օք: Ա ունօղ զմեծ յիշատակս, կմ՛ մեծահամբաւ, կամ գերահռչակ. և կմ՛ մեծանուն: Լամբրոն:

Մեծայոյս: (նախդրիւ հոլովի.) Ա ունօղ զմեծ և զհաստատուն յոյս, կմ՛ քաջայոյս. և կմ՛ բարեյոյս: Կիւրղի եղէգ. գ:

Մեծանամ. ացայ. ցիր. ալ: (չէզոք.) Ա մեծ լինել քանակութեամբ, կմ՛ մարմնով. և կմ՛ աճել հասակաւ: ռամկօրէն. մեծնալ: 1. Թագ. 2. 21. և 26: և 3. 19: Իսկ մերթ առաւելուլ. կմ՛ բազմանալ. ռամկ. շատնալ: Ծննդ. 43. 34: Մերթ ևս նշանակէ ճոխանալ. կամ փարթամանալ. Ծննդ. 30. 43: Առակ. 28. 22: և Տէմ. 6. 9. և 18: Իսկ մերթ մեծարել. կմ՛ փառաւորել. կմ՛ հաշուեալ երևնել. և կամ ՚ի մեծի համարի և վարկանս լինել: 1. Թագ. 26. 24: 2. Թագ. 7. 26:

Մեծանդամ. ի. իւ. եց. իւք: Ա ունօղ զմեծ անդամս. և այսու յատկապէս նշանակի նա, որոյ անդամն է մեծ, որով զուգանի կարգի գաղջախաւ գաղջ: Եզեկ. 16. 26:

Մեծանձն. անձին. անձամբ. անձանց. անձամբք: Ա մեծահանձն. կմ՛ մեծահոգի, և կամ մեծախոհ. հանճար: Իսկ մերթ մեծամտութեան. կմ՛ մեծահաւասակ:

Մեծանձնութիւն. թեան: Ա մեծահանձնութիւն, կմ՛ մեծութիւն հոգւոյ. կմ՛ մեծահոգութիւն. կմ՛ մեծապայծառութիւն, և կմ՛ գերագանցութիւն: Խոսրովէ. գլ. 2: Լամբրոն: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ մեծութիւն և կցէ երեսաց մարմնոյ, և քանակութեան. Անկեալ մեծանձնութեան այսպէս Լամբրոն. Ա՛նկելու մեծանձնութեան միայն կոչեցելոյ:

Մեծանուան: (նախդրիւ հոլովի.) Ա ունօղ զմեծ անուան. կմ՛ մեծահամբաւ. կմ՛ գերահռչակ, և կմ՛ յոյժ անուանի: Երեմ. 32. 19:

Մեծաշահ: (նախդրիւ հոլովի.) Ա ունօղ զմեծ շահս, կմ՛ մեծապէս շահօղ. յիմաստու. Եւ մերթ յոյժ շահաւէտ. կմ՛ օգտակար: Իսկ մերթ առատաշահ. առ լինի մեծ շահ. և ըստ այսմ ասի՛ մեծաշահ քաղաք:

Մեծաշէն. Ա անս զՄեծակառոյց:

Մեծաշնորհ ։ (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ ունօղ զմեծամեծ շնորհս. կմ՛ յոյժ շնորհալի. կմ՛ մեծապարգեւ, եւ կմ՛ մեծաձիր ։

Մեծաշուք. շքի. իւ. ից. օք ։ ‖ մեծապատիւ. կամ մեծափառ. կմ՛ փառաւորեալ. կմ՛ շքեղ. 2. Մակ. 3. 25 ։ եւ 15. 25 ։ Իսկ մինչ ասի մեծաշուք փառաւորել, խնդրի՛ մեծաւ պատուով եւ շքեղութ՟ ։ Մծբն. ժե ։

Մեծապաղատ ։ (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ մեծապէս պաղատօղ. կմ՛ սաստիկ աղերսօղ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ լինի մեծաւ պաղատանօք. եւ ը այսմ ասի՛ մեծապաղատ աղաչանք ։

Մեծապայծառ ։ (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ մեծաւք պայծառացեալ. կմ՛ գերապայծառ. կմ՛ յոյժ լուսաւոր ։ 'ի Շարականոցի ։

Մեծապանծ. կմ՛ Մեծապանծ ։ (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ մեծապէս պանծացօղ. կմ՛ յոյժ պանծալի. կմ՛ յոյժ շքեղ եւ փառաւոր. եւ կմ՛ գերապանծ ։ Նարեկ. գլ ։

Մեծապանծութիւն. թեան ։ ‖ պարծանք մեծութե. կմ՛ մեծապանծութի ։ Լամբրոն ։ Իսկ մերթ գերապանծութի. կմ՛ պանծալի շքեղութի. եւ կմ՛ փառաւորութի ։

Մեծապատիւ ։ (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ ունօղ զմեծ պատիւ. կմ՛ մեծափառ. կամ գերամեծար. եւ կմ՛ գերապանծ ։ 2. Մակ. 3. 12 ։ եւ 3. Մակ. 6. 14 ։ Իսկ մերթ ը բայի չարակցի այսպէս, մեծապատիւ մեծարել, կմ՛ մեծապատիւ առնել, եւ նշանակէ մեծաւ պատուով մեծարել, կմ՛ մեծապէս պատուել ։ 2. Մակ. 3. 39 ։ 3. Մակ. 3. 10 ։

Մեծապարանոց ։ (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ ունօղ զերկայն եւ զմեծ պարանոց, եւ կմ՛ բարձրապարանոց ։

Մեծապարգեւ. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ զմեծամեծ պարգեւս ունօղ. կմ՛ մեծաշնորհ. եւ կմ՛ մեծաձիր ։ Իսկ մերթ [illegible], եւ նշանակէ. մեծամեծ պարգեւօք. եւ ըստ այսմ ասի. մեծապարգեւ մեծարել, կամ արձակել ։ 2. Մակ. 3. 35 ։ Խորէն. Գ. գլ. 64 ։ Իսկ մինչ ասի. մեծապարգեւ առնել. խնդրի՛ մեծամեծ պարգեւօք ճոխացուցանել. եւ կամ մեծապէս պարգեւատրել ։ 3. Մակ. 3. 10 ։

Մեծապարծ ։ (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ տե՛ս զՄեծապանծ. Աճգոբ ։

Մեծապէս (մակբայ որակական ։) ‖ առաւելապէս. կմ՛ սաստիկ. եւ կամ կարի յոյժ ։ 1. Մնաց. 29. 9 ։ 3. Մակ. 4. 13 ։ Իսկ մերթ վարի իբրեւ գոյական. եւ նշանակէ՝ մեծամեծս. կմ՛ մեծահանդիսիւ. կմ՛ մեծափառ. եւ կմ՛ մեծաշուքով ։ եւ ը այսմ ասի, մեծապէս յայտնութ՟ ամչացուցանել զորհաւն ։ 3. Մակ. 5. 4 ։

Մեծաջան ։ (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ մեծապէս ջանացօղ. կմ՛ նա՛ որ սաստիկ նկրտի 'ի գործել, կմ՛ 'ի կատարել ինչ. կմ՛ 'ի գլուխ հանել զինի ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն ։ որ մեծաւ ջանիւ լինի. կմ՛ զմեծ ջանս պարունակէ. եւ ըստ այսմ ասի մեծաջան քաղձանօք, կմ՛ աշխատանօք. եւ այլն ։ Նարեկ. խդ ։

Մեծասաստ ։ (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ մեծապէս սաստօղ. կմ՛ նա, որ մեծաւ սաստիւ, եւ սպառնացմամբ յանդիմանէ, կմ՛ հրամայէ, եւ այլն ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ պարունակէ յինքեան զմեծ սաստս, կմ՛ սպառնալիս. կամ զայն, որ մեծամեծ սաստիւք, եւ սպառնացմամբ պատուէրի. կմ՛ 'ի գործ դնի. եւ ըստ այսմ ասի. մեծասաստ հրաման. կմ՛ մեծասաստ իշխանութե՟ հրաման տալ. եւ այլն ։ Աճգոբ. եւ 'ի Շարականոցի ։

Մեծասար. ի. իւ. ից. օք ։ ‖ ունօղ զմեծ սար. որ զմեծ, եւ զբարձր կատար. որպիսիք են ամենք 'ի տեղեաց, կմ՛ 'ի լերանց ։ Բայց ըստ որում է բառ. քերականական՝ նշանակէ զերկամանիկ բառն, որոյ առաջին մասնն է երկայն ըստ հնչման, եւ վերջինն աղօտ. որ տուղ, կմ՛ կարճ. ուստի ասի Մեծասար, իբր թէ մեծասկիզբն, այս է՝ ունօղ զսկիզբն մեծ, եւ երկար. որպիսիք են սոքա, գամբիթ. կամպլիկ. համօրք. կեկորչ. զօրեղ. եւ այլն ։

Մեծասիրտ. սրտի. աւ. աց. օք ։ ‖ տե՛ս ըզ Մեծահոգի ։

Մեծասրտիմ. եցայ. եալ. իլ ։ (Ձայնակր.) ‖ մեծասիրտ լինիլ ։

Մեծասքանչ ։ (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ յոյժ մեծ եւ սքանչելի. կմ՛ մեծահրաշ. եւ կմ՛ լի մեծամեծ սքանչելեօք ։ Աճգոբ ։

Մեծավայելուչ (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ յոյժ վայելուչ. կմ՛ յոյժ շքեղ եւ երեւելի. կմ՛ մեծահանդէս. եւ կմ՛ գերապայծառ ։

Մեծավաստակ ։ (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ տե՛ս զՄեծաջան ։ Նարեկ. Հ ։

Մեծավերջ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ այն, որոյ վերջն, կմ՛ վերջին ծայրն է մեծ, կմ՛ երկայն ։ Իսկ ը որում է բառ քերականական, նշանակէ զերկամանիկ բառն. որոյ առաջին մասնն է աղօտ. որ տուղ, կմ՛ կարճ. իսկ վերջինն է երկայն՝ ներհակ մեծասարին. որպիսիք են սոքա. կորիւն. անձնակ. փեթակ. մեղու ։ եւ այլն ։

Մեծատանջ ։ (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ մեծապէս տանջօղ. կմ՛ սաստիկ տանջեցեալ. կմ՛ որով մեծապէս կոչկոճի կմ՛ տանջի. եւ ը այսմ ասի. մեծատանջ հարուած ։

Մեծատարած ։ (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ զմեծ տարածութի ունօղ. կմ՛ յոյժ ծաւալեալ, եւ կմ՛ լայնատարած ։

Մեծատուն. տան. տամբ. տանց. տամբք ։ ‖ նա, որոյ տունն է մեծ. որով նշանակի փարթամն. կմ՛ ճոխացեալն ոսկւով, եւ արծաթով, ծառայիւք, եւ աղախնօք, եւ այլովք բարեօք ։ ռամկ. հարուստ ։ Եսայ. 30. 15 ։ Ղուկ. 6. 24 ։ եւ 16. 1.

Մեծարանք. անաց. օք ։ (անեզական.) ‖ մեծ եւ պատուական համարումն. կմ՛ պատիւ. եւ կմ՛ յարգութի ։ Ծննդ. 19. 21 ։ 1. Մակ. 10. 24 ։ Եզեկ. 48. 17 ։

Մեծարար. րի. աւ. աց. օք ։ ‖ տե՛ս զՄեծարօղ ։

Մեծարգի ։ (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ մեծար-

գոյ․ որ մեծարելի․ և յարգելի․ կմ մեծապատիւ․ կմ երևելի․ կմ գերապանծ․ և կմ փառաւոր․ և ըստ այսմ առնի, մեծարգի այր․ մեծարգի որբունի․ կմ վարդապետութի․ մեծարգի հաւատք․ կմ պատիւ․ և կմ տեղի․ և այլն։ Կիւրղի Եղէմ․ ժզ։ 'ի Վարս հարց․ ժզ։ և Յն որէէ։

Մեծարգոյ։ (Նախագրիծ հոլովի․) || Նոյն է ընդ վերինսն։ 'ի Վարս հարց․ ժզ։

Մեծարեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) || յարգել․ կմ պատուել․ և կմ մեծարանօք փառաւորել․ և առաւել մեծարել․ երբ թէ մեծ առնել․ զի զոր մեծարեմ, զնոյն և մեծացուցանեմ։ 1․ Մակ․ 10․3։ Աղաւ․ 4․8։ Իսկ 4․ Թագ․ 14․10․ ուր ասի՝ մեծարեա՛ց, և նստ 'ի տան քում․ իմանի առնել․ կաց 'ի մեծարանս, և 'ի պատուի քում․ զի է հրամայականն կրաւորականին, որ վարի աստ երբև դիմայնակրականն։

Մեծարոյ․ ի․ իւ․ից․ իւք։ || տե՛ս զՄեծարոս։ Կիւրղի Եղէմ․ Է։

Մեծարոտ․ ոտի․ ով․ աց․ օք։ || մեծարելի․ կմ ունօղ զմեծ համարումն․ կմ մեծարգոյ․ կմ մեծաշուք․ և կմ մեծապատիւ։ Եսայ․ 11․3։ Սաղմ․ 138․17։

Մեծացուցանեմ․ ցուցի․ ացի․ ել։ (անցողակ․) || մեծ առնել․ կմ աճեցուցանել․ և կմ զարգացուցանել։ Իսկ մերթ առաւելացուցանել․ կամ բազմացուցանել։ Մերթ ևս ձոխացուցանել․ և կմ փարթամացուցանել․ և կամ հաստատացուցանել։ Ծննդ․ 14․23։ 1․ Թագ․ 2․7։ Աղաւ․ 13․7։ Իսկ երբեմն օրհնելով բարձրացուցանել․ կմ փառաւորել․ և կամ գերահռչակ, և մեծահամբաւ առնել։ Ծննդ․ 12․2։ Ղուկ․ 1․46։ Գործ․ 10․46։

Մեծատուր․ ի․ ու․ աց․ օք։ || ունօղ զմեծութիւն իշխանութե․ որպէս զառաջնորդաց, կմ զառաջակայ անձանց, որք ունին ընդ իւրեամբք զհպատակս։

Մեծափառ։ (Նախագրիծ հոլովի․) || ունօղ զմեծ փառս․ կմ փառաւորեալ․ կմ մեծապատիւ․ կմ յոյժ շքեղ, և երևելի։ Նոննէ․ էէ։ և 'ի յիշատակարանն։

Մեծափափուք։ (Նախագրիծ հոլովի․) || ունօղ զմեծ փափուք․ կմ մեծապէս փափկաքող, և անձնչացող։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ ըլլնի մեծաւ փափկանօք․ և ըստ այսմ առնի, մեծափափուք տիկնայքն։ Յն որէէ։

Մեծ գաւառն։ || տե՛ս զայսմանէ զբառն Նեռն։

Մեծեղ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || կարի մեծագոյն, կմ մեծագունեղ։ Մեծաւ․ 46․2։

Մեծեղեռն։ (Նախագրիծ հոլովի․) || այն, որ ունի զմեծ եղեռն․ կմ յոյժ եղեռնաւոր, կմ սատանայի դժնդակ․ և կմ ժանտաժուտ։ 2․ Մակ․ 4․50։

Մեծիմաստ։ (Նախագրիծ հոլովի․) || ունօղ զմեծ իմաստ, կմ յոյժ իմաստուն և գիտօն․ և կմ հանճարեղ։ Խորէն․ Աշ․ գր․ 23։

Մեծվայելչութի․ թեան։ || մեծափառ շքեղութի․ կմ գերապանծ փառաւորութի․ և կմ հանդիսամեծհութի։ Սաղ․ 8․2։ և 20․6։ 2․ Պետ․ 1․17։

Մեծութի․ թեան։ || առաւելութի քանակին ըստ բարձրութե և ըստ լայնութե․ կմ մարմնեղութի․ և կմ ընդարձակութի․ 1․ Թագ․ 16․7։ Իսկ մերթ նշանակի յաճախութի․ կմ բազմութի։ Մերթ ևս առատութի․ կմ ուժգնութի․ կմ ծանրութի․ և կմ դժնդակութի․ և ըստ այսմ առնի՝ մեծութի հարուածոց․ պատուհասից․ ցաւոց և վշտաց։ և այլն։ Իսկ երբեմն մեծարգութի․ կմ վեհութի․ կմ փառաւորութիւն․ և կմ մեծվայելչութիւն։ 1․ Մնաց․ 29․11։ Դան․ 4․33։ Իսկ մերթ ձոխութիւն․ կմ փարթամութի․ և կմ հարստութի։ Սաղ․ 61․11։ Աղաւ․ 2․1։ 1․ Տիմ․ 6․17։ Հռոմ․ 11․ Յն․ πλούτον

Մեծուհի․ հւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք։ || տե՛ս զուհն․ որում իշխանի մեծ և իշխանապատ կինն, և կմ տիկինն։ 'ի Վարս հարց․ ժզ։

Մեկին․ կմ մեկին։ (Նախագրիծ հոլովի․) || մեկին․ կմ պարզ․ կմ յայտնի․ և կմ բացայայտ։ Նոննէ․ ղզ։ Իսկ մերթ միակ․ կմ եզակի․ կմ մի միայն․ և ըստ այսմ առնի․ թիւս մուծանել 'ի մեկինն և 'ի յոգնակին․ կմ այսպէս․ կրկին է, և ոչ մեկին՝ սորա զօրութի․ որ ոչ միակ։ Իսկ մերթ վարի նշանակութեան, և յայնժամ երբեմն նշանակէ մեկնօրէն․ կմ յայտնապէս․ կմ պարզաբար․ կմ առանց խորհրդոյ, և առանց զարդարանաց, և առակաց․ և ըստ այսմ առնի․ պարզ և մեկին յայտնել․ կմ մեկնաբանել զբանն․ և այլն։ Նոննէ․ ղզ։ Մովսէսի հայր․ Լզ։ Իսկ մերթ միայն, կմ սոսկ․ և կմ լոկ․ և ըստ այսմ մանաւանդ մեկինն 'ի գործածի․ որպէս է 'ի գրոց Մովսէսի հայր․ Խը․ Լ․ Խզ։ և 2․ հայր․ Ա․ և յայլ բազում տեղիս։ Մերթ ևս մեկնօսէ․ կմ ուրոյն․ կմ առանձին․ և կմ միայնակ․ և ըստ այսմ առնի, մեկին, երբ թէ 'ի մի կողմն մեկնել․ կմ մեկուսացեալ։

Մեկն։ (Նախագրիծ հոլովի․) || է արմատ մեկնեմ բայիս․ և նշանակէ մեկնութի․ կմ յայտնի․ կմ անկարօտ մեկնութեան․ կմ պարզ․ Այլ 'ի Վարս հարց․ բ։ Ինքն բանն պարզ, և մեկն է։ Իսկ մերթ միակ․ կամ միայն։ Բայց երբեմն վարի երբև զմակբայ․ և նշանակէ պարզապէս․ կմ յայտնապէս․ կմ բացայայտաբար։

Մեկնաբէն․ զինի․ ու․ աց․ օք։ || տե՛ս զՄեկնակաբէն։ Նոննէ․ կթ։

Մեկնակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || մեկն․ որ բացայայտ․ կմ պարզ․ և կմ յայտնի։ Իսկ մերթ սոսկ․ կմ լոկ․ կմ միայն․ և կմ միայնակ․ ըստ այսմ Աղթար․ միոյ մեկնակ անձին․ որ փոխանակ միոյ միայնակ անձին․ և այսմ է և կմ սոսկ 'ի տեղի միոյ անձին․ և այսմ է և Կիւրղի Եղէմ․ ժթ․ ուր ասի՝ 'ի մեկնակ հազիս․ որ լոկ 'ի միայնոյ, կմ 'ի միակերպ հացից։ Երբեմն ևս վարի երբև զմակբայ․ և նշանակէ մեկնօրէն, կմ յայտնապէս․ և կմ բացայայտաբար։ Եւսեբ․ Եկեղե․ Ե։

Digitized by Google

այնմ Մծբնո. ժդ. առաց մեկնակ՝ և բարբառեաց. Տ. յայտնապէս։ Իսկ մերթ նըշանակէ ուրոյն. կմ՛ առանձին. և կմ՛ զատաբար, որում համեմատի պղլաղչական բառս՝ պուշխանը։

Մեկնակաղէն. զինի. աւէ. աց. ըք։ || հողմք զօրաւ, որք սրուշեալք 'ի բանակաց. կմ՛ ելեալք յիմնէքէ թագաւորութե հանդոյն առաջնակաց. որշաւեն յառաջ երկիր, առ. 'ի կողոպտել. և ապաշնորհանել. և 'ի գերութիւն վարել։ ռամկ. չէթէճի։ Եւ առաջան ապա մեկնակաղէնք, բառ պորամ են զինուորք մեկնեալք ի զօրաց։ և կմ՛ մանկաւանք. ըստ որում են մեկնակ զինեալ ամբոխք. Տ. միայն զգէնս բարձօղք. զի ազատախոհս ի՛ թեթևեւ լինելոյ, 'ի բաց թողեալ զայլ ամէն պատերազմի՝ առնուն միայն զսուր. կմ՛ զնիզակ. և զայլ ինչ նման սոցա. և այնպէս քաջագօտի արշաւեն 'ի յառաջապահութիւն։ 4. Թագ. 5. 2։ և 6. 23 և 13. 20։

Մեկնակամքի։ (Նախագրիւ հոլովի.) || ունօղ զմեկնակ ձի. կմ՛ զմիակ ձի. իսկ մերթ նշանակէ առակ զմի ձիաւորն։

Մեկնակութիւ. թեան։ || բացայայտութիւ. կմ՛ յայտնութիւ. և կմ՛ պարզութիւ։ Իսկ մերթ միակութիւ. կմ՛ եզակիութիւն. կամ միայնութիւն. և կմ՛ առանձնութիւ։

Մեկնահանգերձ։ (Նախագրիւ հոլովի.) || զմեկնակ հանդերձ ունօղ. Տ. նա՝ որ զմի միայն հանդերձ ունի զանձամբ. կմ՛ որ է զգեստաւորեալ միով և եթ պատմուճանաւ։ Կիւրղի Եղէն. ժգ։

Մեկնապէս։ (մակբայ որակական.) || մեկնելով. կմ՛ յայտնապէս. կամ բացայայտաբար. և կամ պարզաբար։ Նոբէլ. զք. զզ։ և զթ։

Մեկնաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || մեկնօղ. կմ՛ թարգմանօղ։ Իսկ մերթ մեկնաբանական. կամ բացատրական. կմ՛ պարզ. և կմ՛ յայտնի։ Նոբէլ. զչ։

Մեկնեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || բաժանել. կմ՛ որոշել. կմ՛ արտաքսել։ ռամկօր. զատել։ Գործ. 13. 51։ Մատ. 25. 32։ Մարկ. 10. 9։ Սոյնպէս մեկնել առի՝ անջրպետել զն, որ է անջրպետաբար զատանելով. կմ՛ խարուց լինելով ի մէջ երկուց. երից, անջատել զնա 'ի միմեանց. և ըստ այսմ խմանի մինչ առի՝ մեկնել 'ի մէջ լուսոյն, և 'ի մէջ խաւարին. կմ՛ 'ի մէջ ջուրցն և ջուրց. կմ՛ 'ի մէջ առնելեան, և ի մէջ գիշերոյ։ և այլն։ Ծննդ. 1. 4. և 6. և 14։ Հռովմ. 1. 17։ Մերթ ևս նշանակէ հեռացուցանել. կմ՛ հալածականեցուցանել. և ըստ այսմ սարտուցանելն զմանուկն 'ի սանէ մեկնել առի. ռամկ. ծծէն կտրել։ Սղմ. 1. 8։ Երբեմն ևս պարզել. կմ՛ ընդարձակել. և կմ՛ տարածել. և ըստ այսմ առի՝ մեկնել զձեռս. կմ՛ զոտս. կմ՛ զփառս. և այլն։ ռամկ. երկընցել. կմ՛ սրելց կմ՛ բանալ։ Մերթ ևս բացատրել. կմ՛ բացայայտել. և կամ պարզաբանել. և ըստ այսմ առի՝ մեկնել զգիրս, կմ՛ զառակս, և կամ զբանս խրթինս։ Ծննդ. 41. 15։ Մատ. 13. 36։ Մարկ. 4. 34։ Բայց մինչ առի՝ թուղթ մեկնելոյ՝ նշանակէ ապահարզանն. և զիտաւորեալ լինի այն հրովմանագիր բաժանելոյ ՚նր յանձինն, կամ այսո րիկ կոչեցաւ թուղթ մեկնելոյ։

Մեկնեցուցանեմ. ցուցի. ցու. ել։ (անցող.) || բաժանել տալով հեռացուցանել. կմ՛ զատուցանել. կմ՛ որոշել. և կմ՛ անջրպետել։ Ծննդ. 30. 36։

Մեկնիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Չեզոքակր.) || բաժանիլ. կմ՛ անջատիլ. կմ՛ որոշիլ. և կամ անջրպետիլ. ռամկ. զատուիլ։ Ծննդ. 10. 5։ 3. Թագ. 5. 28։ Իսկ մերթ խոյս տալ. կմ՛ 'ի բաց գնալ. կմ՛ հեռանալ. կմ՛ հրաժարիլ. և կմ՛ մեկուսանալ։ Ծննդ. 44. 4։ 2. Մակ. 12. 17։ Մակ. 4. 12։ Երբեմն ևս նշանակէ զանազանիլ. կմ՛ տարբերիլ. ըստ այնմ Ովս. 1. հար. ժէ. Այսու եւեթ մեկնեալք 'ի գազանաց. Տ. տարբերեալք։

Մեկնոց. ի. աւ. աց. ըք։ || այն ձող, որ կարէ մեկնել. Տ. 'ի մէջ երկու սիրել և տարածել. առաւ երբեմն նշանակէն առկու ուն և եղջ սփռոցք. և կմ՛ սփածանելիք։ Եւ մերթ ուն և եղջ վերարկուք. Տ. այնք հանդերձք. զորս առնուն մարդիկ 'ի մէջ այլոց զգեստուց. սպիտակ և լուսագոյն. Փեղոձեւն. ձողաձեւն. կմ՛ եղանակաւորելոյն. և այլք ևս անկք։ Եզեկ. 5. 3։ Իսկ երբեմն նշանակէն տանալիք, որք են կապանեալքն. ըստ կոնայք առնել 'ի մէջ խորհանց պատուէն ևս քաղ զանձինս։ ռամկ. զինոպէս։ Հռովմ. 3. 15։

Մեկնութիւն. թեան։ || բացատրութիւն. կմ՛ պարզաբանութի. կմ՛ մեկնելն նշանակութեն առակաց՝ առակելեաց, և այլոց նմանեաց։ Ծննդ. 40. 12. և 18։ Դան. 2. 16։ և 4. 6։ Իսկ մերթ մեկնութիւն, Տ. բաժանումն. կմ՛ հեռացումն. և կմ՛ հրաժարումն. 3. Մակ. 3. 3։

Մեկնօրէն։ (մակբայ որակական.) || անազի՛ Մեկնապէս։ Լամբրոն. Նոբէլ։

Մեկոզմանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք. || մերթ նշանակէ միակողմանի։ Իսկ մերթ մեկուսի. կմ՛ 'ի բացեայ. ըստ այնմ Մծբնո. ժէ. ուր՝ մեկողմանի է 'ի բաժնից հերձուածոց. Տ. մեկուսի է։

Մեկոն. ի. աւէ. աց. ըք։ || է բառ յունական, որով նշանակի տեսակ քինչ բուսոյ, որոյ ծաղիկն նմանի մեծապղլուրի խարխմփիլի. բայց տերևքն են նուրբ և թոյլ, և դիւրաբեկ։ Ունի զանազան մասն են ըս զմանաններ, կամ զկորեակ՝ յոյժ բազմաճոր թուով։ Այս բոյս՝ ունի և յոյժ ցաւոտ՝ և մեղմասակար. ռամկօրէն, խաշխաշ։

Մեկոնիոն. ի. աւէ. աց. ըք։ || հիւթ հանել 'ի մեկոնէն. Տ. 'ի խաշխաշէն, և է զօրութիւն այնչափ ցաւոտ, մինչ զի զմարդ ի լաւ հանդացանէ նոյ, որք ճաշակեն զնա։ Մերթ ևս առնեալ լինի փոխանակ բուսոյն, Տ. մեկոնին. և ըստ այսմ առի 'ի յայտնութիւն. Լոյք և հօքայք ունեն զերեբրաք և զմեկոնիոն, և ոչ մեռանին։ վս զի թղթանջաց այոցիկ են ընդունակ յոյժ ջերմ։

Մեկուսանամ. ացայ. ացիր. ալ: (ընդ. միջ.) || Մեկուսի լինել. զի ՚ի մի կողմն խուսել. կամ առանձնանալ. կամ հրաժարել. և կամ ՚ի բաց կալ: Նարեկ. կը:

Մեկուսացուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (ներգ.) || Մեկուսի առնել, զի ՚ի մի կողմն ցոլ.) || Մեկուսի առնել, զի ՚ի մի կողմն խոտորեցուցանել. կամ առանձնացուցանել. կամ զատուցանել. կամ հրաժարեցուցանել. և կամ հեռացուցանել: 3. Թագ. 11. 29:

Մեկուսեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || Մեկուսի առնել. կամ որոշել. կամ ՚ի բաց զատուցանել. կամ անջրպետել. և կամ տար ըերել: Մծբն. ժը: Նարեկ. ղէ:

Մեկուսի. կուսւոյ. եաւ. եաց. եօք: || Մեկուսացեալ. կամ առանձնացեալ. կամ հեռացեալ. և կամ հրաժարեալ:

Մեկուսի: (Նախադրութիւն, որ պահանջէ զհոլովն բացառականն.) || ՚ի բացեայ. կամ ՚ի զատ. կամ հեռի. և կամ առանձին: Ծնն. 42. 24. Ելից. 33. 7: Մարկ. 7. 33: Իսկ մերթ մարթի լինել զմակբայ, և նշանակէ առանձին. կամ ուրոյն. կամ ՚ի մի կողմն. զի եղանի ՚ի նոյն բառէս, որ է կողմն. և ՚ի մէկ բառէն՝ որ է մի. ուստի ասի մեկուսի. երբ թէ մէկ կուսի, զի ՚ի մի կողմն. ասել. մէկ դի: Մատ. 16. 22: Ղուկ. 18. 13. Գործ. 23. 19:

Մեհեան. ենի. աւ. աց. օք: կամ իւ. իւ. կամ եաց. իւք: || տաճարկուռոց, կամ տուն նուիրեալ ՚ի պաշտօն դից: Յուդիթ. 4. 1: 1. Մակ. 5. 43: Գործ. 19. 27: Իսկ Գործ. 19. 24. ուր ասի զդեմետրեայ արծաթագործէն, գործէր զմեհեանս արծաթիս, նշանակէ զփոքրիկ պատկերս, կամ նմանութիւն տաճարին Արտեմի դիցն՝ կազմեալս յարծաթոյ. յորս զետեղեալ կային փոքրիկ արձանք Արտեմեայ, զորս ՚ի պատիւ և ՚ի սէր նորա կախէին կռապաշտք զպարանոցէ, կամ զգլխարկէ: Գործեալ երբեմն ես առնեալ լինի փոխանակ պատկերաց. կամ առձանաց կռոց. և ըստ այսմ է ՚ի գիրս Թագ. 2. հատ. ժԹ. ՚ի բազում տեղիս. յորս ասի, երկկրպագանել մեհենին. և կամ տալ ուխտ զմեհեանն. և այլն: Ըստ այսմ են առեալ լինի. 1. Մակ. 2. 23: Հռով. 2. 22: Իսկ 1. Մակ. 1. 15. ուր ասի՝ շինեցին հրապարակս մեհենից, իմանին տունք և տեղիք նուիրեալք ՚ի կրկէսս և ՚ի խաղս տեղիս ՚ի պատիւ կռոց. զորոց լեառս տեսցես ՚ի բառն հրապարակ:

Մեհեկան. ի. աւ: || է միւն յերկոտասան ամսոցն հայոց. որ և կոչի մեհեկի. և համեմատի ապար ամսոյն եբրայեցւոց, և փետրուար ամսոյն հռովմայեցւոց: Խորէն. Գ. դբ. 67:

Մեհեկի: || Նոյն է ընդ վերոյն:

Մեհենադարձ. ի. իւ. իւ. իւք: || դարձա.ող մեհենից. կամ զարդարեալ և վայելչացեալ հոյակապ մեհենօք. զի տաճարօք դից: Գործ. 19. 35:

Մեհենական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ մեհենից է. կամ առ մեհեանս վերաբերի: Խորէն. Բ. դր. 63:

Մեհենակապուտ: (Նախադրիւ հոլովի.) || կապուտօղ մեհենից. կամ գողացօղ զնուէրս ընծայս տաճարաց կռոց: Գործ. 19. 37:

Մեհենաշէն: (Նախդրիւ հոլովի.) || շինօղ մեհենից. կամ կառուցանօղ տաճարաց կռոց:

Մեհեւանդ. ի. աւ. աց. օք: || է շղթայազարդ. կամ ձուլածու զարդ մինչ կազմեցեալ յոսկւոյ՝ կամ յարծաթոյ երբեմն դնեալ. զոր երբեմն արկանեն ՚ի պարանոց, և երբեմն ՚ի պարանոցս, որ և կերպարանեալ: Թուոց 31. 50: Դատաւ. 8. 26: Եսայ. 3. 20:

Մեղադիր: || մեղադրօղ. կամ ամբաստանօղ: Բայց աստ դիրեթէ միշտ ընդ բայի շարադեալ պայմանս. մեղադիր լինել. և նշանակէ մեղադրել. կամ ամբաստանել: Յոբ. 33. 27: Հռով. 3. 9:

Մեղադրանք. անաց. օք: (անեզական.) || տես զՄեղադրութիւն: Խորէն. Գ. դր. 57: Յովէ. 1. հատ. ժեր:

Մեղադրեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || Մեղադիր լինել. զի դնել ՚ի մէջ ուրուքէք մեղս. կամ պակասութիւն. կամ բամբել. կամ ամբաստանել. կամ չարախօսել. և կամ կշտամբել և դատապարտել համարել. և ըստ այսմ ասի՝ մեղադրել ումեք, կամ զանձն ոք: Լամբրոն: Յովէ. 1. հատ. ժդ. և ժզ:

Մեղադրութիւն. թեան: || Մեղադրանք. զի պակասութեանց ՚ի մէջ դնումն մեղաց, կամ պակասութեանց ՚ի մէջ... և կամ կշտամբանք. ուրուք. կամ ամբաստանք: Յոբ. 33. 10: Իմաստ. 13. 6:

Մեղայ. մեղուցեալ. մեղայց: || է բայ որ խոստովանութեան իւր կատարոր, որ ընդ զպակասութիւն իւր ՚ի բայէն մեղանչեմ. և զնոյն նշանակէ:

Մեղանամ. մեղայ. մեղուցեալ: || մեղանչել. կամ մեղանչել. և կամ յանցանել: Բ. Յովէ. 2. հատ. լբ. Յորժամ մեղանամ այնմ Յովէ. 2. հատ. լբ. Յորժամ մեղանամ միայն տրամեն մեզ, կամ այլք, յայնժամ միայն տրամին բայն է:

Մեղանչական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ առ մեղս, կամ առ մեղուցեալն վերաբերի. և ըստ այսմ ասի՝ մեղանչական գործք. իսկ մերթ մեղանչօղ. կամ չարագործ. կամ անօրէն. և կամ մեղաւորական: 1. Թագ. 15. 18: Ղուկ. 2. 26: Իմաստ. 16. 19:

Մեղանչեմ. եցի. չեալ. կամ որ լաւագոյն է. մեղայ. մեղուցեալ. չել: (չէզոք.) || մեղս առնել. կամ անօրինել. կամ յանցանել զօրէնս և զպատուիրանս: Ելից. 32. 30: Տօբ. 12. 10: Հռով. 2. 12: Իսկ մերթ նշանակէ մեղանչել. կամ մեղաւոր լինել. և կամ չար ինչ առնել ումեք. և այս ասի մերթ զբամբասանաց. տես Ծննդ. 21. 23. և 26. 29: Սաղմ. 88. 23: Իսկ մերթ զանզանել և զանգիտալ երկայ. տես 3. Մակ. 6. 5: Սաղմ. 120. 6: Յեսայ. 7. 16: Մերթ ես սխալել. կամ գթել. կամ վրիպել. և կամ մոլորել. ըստ այնմ Յովէ. 1. հատ. լէ. ուշ մեղանչեմ մերձ ՚ի կատարածն ասել զաշխարհս:

Մեղանք. անաց. օք։ (աներևական.) || տե՛ս զՄեղքն։ Նարէկ. Հ. և Ը։ Խորէն. Թղթ. 52։

Մեղապարտ. ի. ին. իւ. կամ աց. օք։ || պարտաւորեալ մեղօք. կամ անկեալ ՚ի պարտաւորութիւն մեղաց, և կամ նա, որ արժանի է դատապարտութեան վասն մեղաց. զոր օրար։ Նարէկ. ԽԵ. և ԽԹ։

Մեղացածին։ (Նախադրիւ հոլովի.) || ՚ի մեղաց յառաջացեալ. կամ մեղօք ծնեալ. կամ մեղանչական գործով արտադրեցեալ։ Ագաթ.։

Մեղաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զմեղս. կամ մեղապարտ. կամ մեղանչօղ. և կամ յանցաւոր։ Ծննդ. 13. 13։ Ղուկ. 5. 30։

Մեղեդի. դեայ. եաւ. եաց. եօք։ || է անուն ինչ երաժշտական՝ ներդաշնակաւոր և քաղցրանուագ երգոց՝ յօրինեալ բազմանիշ խազիւք, զոր քաղցր եղանակաւ երգեմք յեկեղեցւոջ ՚ի սկզբան պատարագին, որպիսի է այս. [illegible], և այլն։

Մեղեխ. ի. իւ. իւ. իւք. կամ աւ. աց. օք։ || ընտրանեայն կացնոյ, մրճոյ, ուրագի, և այլոց բազմաց։ ռամկ. կոթ։ 2. Օրէն. 19. 5։

Մեղեսիկ. սկի. աւ. աց. օք։ || է անուն ինչ պատուական վարդագոյն, կամ ծիրանագոյն՝ մօտեալ ՚ի մանուշակագոյն երանգ. արժանի է զմածանելու մեղմ և անուշակ փայլմամբ։ Ունի զխառնուած կակուղ, ուռ_ ոյի և զկերպաւ փոքրագրի։ ՚ի հուր արկեալ և այրեցեալ՝ կորուսանէ զկարմրագոյն ե_ րանգն, և լինի սպիտակ իբրև զադամա_ մանդ. մինչցի երբեմն նաև հմուտ ականն գործքն հազիւ կարեն տարբերել զնոյն ադամանդէ։ Ելից. 28. 13։ Քարս այս յու_ նարէն կոչի ամեթիսթոս, որ ՚ի մեզ Յայտ. 21. 20. կոչի՝ ամեթոս։ Իսկ Ելից. 28. 19. անուանի սուսակ։

Մեղծ. կամ մեղձ. ի. ին. իւ. իւք։ || թանձրացեալ մառ. կամ թանձրացեալ և սեղ_ ցեալ նիւթք. որք պատահանեալք ՚ի ծխոյ, մածեալ միան ՚ի ծխնելոյզս, կամ յառա_ ստաղս խոհանոցաց։ ռամկօր. խուրում։ Եւ յայտնանէ բարբառ բառս յոլովանորդ, որ ՚ի նմանէ խորամ մեկնեսցի։

Մեղկ. ի. ին. իւ. իւք։ || լոյծ. կամ թոյլ. կամ ցած. կամ փափուկ, և կամ լքեալ։ Լոն էրօն։ Իսկ մերթ դանդաղ. կամ ծոյլ և ապերդ. կամ ցոփաբարոյ. կամ թուլամորթ. և կամ հեշտասէր. և ըստ այսմ առնի՝ մեղկ կրօ_ նաւոր. կամ ըսծ, և մեղկ կեանք։ Շնոր_ հալին։

Մեղկազէտ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || ունօղ զմեղկ աղէտս, յն որ վն աղէտից պատահ դիպեալ մեղկանայ և զիջանի այլոց նաև յանդգնաբարոյ իրս, և կամ թուլամորթ։

Մեղկանամ. ացայ. ցիր. նալ։ (Ընդ.) || տե՛ս զՄեղկիլն։ Երեմ. 4. 31։

Մեղկաշօշափ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || մեղկութեամբ կամ փափկապէս շօշափօղ. կամ որ մեղմ և թոյլ կերպիւ ձեռնամերձ լինի, և ընդունէ զինքն. ոչ առնելով շօշափութեան։

Մեղկացուցանեմ. ցուցի. ցոյ. ել։ (անց.) || տե՛ս զՄեղկել։ Լամբր.։

Մեղկեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || մեղկացուցանել. որով մերթ նշանակէ թուլացուցանել. կամ մեղմացուցանել. կամ կակղացուցանել. և կամ լուծանել՝ թանալեաւ կամ ջերմացուցանելով. կամ հալելով. և կամ այլով կերպիւ, և ըստ այսմ առնի մեղկել գինւոյ կամ ջրոյ զարիւն. ջերմութեան, կամ հրոյ՝ զաման, կամ զպղնձութիւն. և այլն։ Նարէկ. ՂԴ։ և Խորէն. Թ. ղը. 10։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ ցոփ և թուլամորթ առնել. և կամ խնեաշացուցանել. կամ յուլացուցանել։

Մեղկիմ. եցայ. եա. կամ եաց. իլ։ (Հայրնական.) || մեղկ լինիլ. այս թուլանալ. կամ մեղմանալ. կամ նուաղիլ. կամ լքանիլ. և կամ կակղիլ. և այս առնի զձայնից, զատամնամանեաց, զլա_ րից ազերանց, զձեռաց. զարտից. և կամ զխառնացեալ իրաց. և այլն։ Նարէկ. ՀԱ։ Եւ յայտնանէ առնել՝ մեղկիլ առ, ՚ի հեշտութեանց լուծանելոյն, և իբրև կանա_ ցի լինիլն. ՚ի ձեռս հարց. ՚ի։ Երբեմն և ա_ ռնել լինել փափկանակ պղերգանալոյ. կամ յուլանալոյ. և կամ հեղգալոյ. Է այսմ Յեսու. 18. 3. մինչև յե՞րբ մեղկեցջիք ժա_ ռանգել։

Մեղկութիւն. թեան։ || լուծութիւն. կամ թուլութիւն. կամ նուաղութիւն. կամ կակղութիւն։ Իսկ մերթ ցոփութիւն. կամ թուլամորթութիւն. կամ յուլութիւն. և կամ կանացութիւն։

Մեղմ. մոյ. ով. ոց. օք։ || այն, որ ոչ է սաստիկ, այլ՝ թոյլ. կամ հեզ. կամ հան_ դարտ, և կամ զիջեալ. և այս առնի զձայնէ, զշարժմանէ, զհողմոյ. զջրոյ. և զայլոց նմանեաց։ 3. Թագ. 19. 12։ Իսկ մերթ մա րի իբրև զմակբայ. և նշանակէ՝ մեղմով. ռամկ. կամացուկ։ Ըստ այսմ Գործ. 4. 21։ Ե_ մուտ մեղմ առ նա։

Մեղմագին։ (Նախադրիւ հոլովի։ և մերթ մակբայ.) || առաւել մեղմ. կամ հեզագոյն. կամ հանդարտագոյն. և կամ թուլագոյն։ Յճ. որդ։

Մեղմականն. ի. աւ. աց. օք։ || այն ձայն, որ մերձաբերի առ մեղմն. կամ որ մեղմով լի_ նի. կամ հանդարտական. կամ զիջական. կամ որ է թոյլ նուաղ։ Նարէկ. ՂԵ։

Մեղմանամ. ացայ. ացիր. նալ։ (Ընդ.) || հանդարտել. կամ զիջանիլ. կամ թուլանալ. կամ նուաղիլ. և ըստ այսմ առնի, մեղմա_ նալ ՚ի սրտմտութենէ. ՚ի հպարտութենէ. ՚ի յանցանաց. և կամ ՚ի խստութենէ. և այլն։ 2. Մակ. 15. 5։ Երեմ. 26. 3։ Յոհ. 3. 30։

Մեղմացուցանեմ. ցուցի. ցոյ. ել։ (անցա_ կան.) || հանդարտեցուցանել. կամ զիջուցանել. կամ թուլացուցանել. կամ նուաղեցուցանել. կամ հեզ և քաղցր առնել։ 2. Մակ. 13. 26։ Ոսկէ. 2. հատ. ԽԷ։

Մեղմեխ. ի. իւ. իւ. իւք. կամ աւ. աց. օք. || նեխադանդը. կամ չարանիւթ. կամ գաժնդակ. և կամ դժնեայ. և ըստ այսմ առնի. այր մեղմեխ. բարք մեղմեխ. խորհուրդ մեղ_ մեխ. և այլն։ Աղթամ. 12. 25։ Գործ. 8. 23։

Մեղմեխութիւն. թեան: || Նենգութիւն. կմ խարդախութիւն. կմ չարահնարութիւն. կմ դժնդակութիւն. և կմ ժանտութիւն:

Մեղմիկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || է փաղաքշական անուն. և նշանակէ մեղմ. կմ հեզիկ. կմ քաղցրիկ: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ՝ մեղմօրէն. կմ հեզաբար. և կմ հանդարտօրէն. և ըստ այսմ ասի, մեղմիկ խօսիլ. կմ քարբառիլ. մեղմիկ շարժիլ: ռամկ. կամացուկ:

Մեղմով: || է սա գործիականն մեղմ բառիս, որ վարի իբրև զմակբայ յամրական. և նշանակէ՝ մեղմօրէն. թ հանդարտութ. կմ սակաւ առ սակաւ. կմ ծածկաբար. կմ լռելեայն. և կմ հնարիւք: ռամկ. կամացկամաց. կմ ասպաղով: 4. Թագ. 6. 3: 2. Մակ. 4. 32: Առակ. 29. 11:

Մեղմով մեղմով: (մակբայ յամրական.) || յոյժ մեղմօրէն. կամ հանդարտութ. կմ սակաւ առ սակաւ. կմ փոքր փոքր: ռամկ. կամաց կամաց: Յոբ. 1. հատ. խա:

Մեղմութիւն. թեան: || հանդարտութի, կմ թուլութիւն. կամ նուաղութիւն. կամ հեզութիւն. կամ զիջումն. և կամ ցածութիւն: Նարեկ. ղէ. և ղը:

Մեղմօրինակ: (մակբայ յամրական.) || մեղմաբար. կմ մեղմօրէն. ըստ այնմ զոր աւէ Շնորհալին, յողբսն Եդեսիոյ: Շրջան աւուրս յեկեղեցին, մեղմօրինակ անդ ձեմէին:

Մեղուշ. կամ մեղուշ. ուշի. իւ. իւ. իւք. || կարմիր, կմ շառագոյն: Եւ յատկապէս առեալ՝ նշանակէ զվարդագոյն, և զգեղեցկափայլ կարմիրն, որ զուարճացուցանէ զաչս: ռամկօր. հալալի. և տաճկերէն. նիալնալի:

Մեղու. ուի. աւ. աց. օք: || փոքրիկ կենդանի թեւաւոր, և խայթոցաւոր, որ ժողովեալ յանուշահոտ ծաղկանց զհիւթս՝ կազմէ զմեղր. որ և ռամկ. կոչի, Պեղու: Դատ. 14. 8: Առակ. 6. 8: Սաղմ. 117. 12: Բայց գիտելի է. զի 'ի բազում տեղիս, բառս մեղու՝ ոչ նշանակէ զկենդանին զայս, այլ է սեռականն, կմ գործիականն մեղր բառիս. և նշանակէ տալ. մեղր. կմ մեղրով. ոպ երեւի Յոբ. 20. 17: Առակ. 16. 24: Եզեկ. 5. 1:

Մեղուաբոյծ: (Նախդրիւ հոլովի.) || բուծանօղ, կամ սնուցանօղ մեղուաց:

Մեղուակն: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զքաղցրահայեաց ակն. կմ որոյ աչացն հայեցուածքն են զուարթագինք. և անուշակք: Խորէն. ա. պր. 23:

Մեղուանոց. ի. աւ. աց. օք: || տեղիք՝ յորս մնեալ մեղուաց, կազմեն զմեղր. որպիսիք են փեթակք. կամ ծերպք վիմաց, և ծառոց. և այլն: 1. Թագ. 14. 26:

Մեղուշ: || տես զՄեղուշ:

Մեղուշագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || ունօղ զգոյն մեղուշ. կմ կարմրագոյն. և կմ վարդագոյն: ռամկ. նիալնալի:

Մեղուոց: || տես զՄեղուանոց:

Մեղուցանեմ. ուցի. ցո. նել: (անցող.) || տալ ունել գործել զմեղս. կմ պատճառ լինիլ մեղանչելոյ. և կամ յանցուցանել: 3. Թագ. 14. 16: 4. Թագ. 17. 21: և 21. 16:

Մեղուօրէն: (մակբայ որակական.) || իբրև զմեղու. կմ ըստ նմանութեն, և ըստ կերպի մեղուի:

Մեղսաբեր. ի. իւ. ից. օք: || առաջադրօղ զպէտս մեղաց. կմ որ պատճառ է զմեղս և զանօրէնութեն: Աղթոր: Իսկ մերթ նշանակէ զմեղսակիրն. կմ զմեղաւորն:

Մեղսագործ. ի. աւ. աց. օք: || գործօղ մեղաց. կմ մեղանչօղ. և կմ չարագործ:

Մեղսաթաթաւ: (Նախդրիւ հոլովի.) || թաթաւեալ 'ի մեղս. կամ շաղախեալ մեղօք. կմ մեղսամակարդ: Աղթոր:

Մեղսախորհուրդ: (Նախդրիւ հոլովի.) || խորհօղ զմեղս. կմ ունօղ զչար խորհուրդս մեղաց. և կմ որ մեղանչական խորհրդով զգածեալ է. և ըստ այսմ ասի՝ մեղսախորհուրդ սիրտ: Մծբն. ժթ:

Մեղսակիր. կրի. աւ. աց. օք: || կրօղ մեղաց զմեղս. կամ ունօղ մեղաց. կմ մեղաւոր:

Մեղսակործան: (Նախդրիւ հոլովի.) || կործանեալ մեղօք. կամ սահեալ և անկեալ 'ի մեղս: Իսկ մերթ նշանակէ զնա որ կործանէ, կմ արկանէ զոք 'ի մեղս: Եւ մերթ զայն՝ որ լինի 'ի մեղս կործանմամբ. և ըստ այսմ ասի՝ մեղսակործան խորհուրդ: Նարեկ. խը:

Մեղսաճաշակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զճաշակ մեղաց. կամ մեղօք ճաշակեալ. կմ մեղսասէր. և կմ մեղսամակարդ. որպիսի էր պտուղն, զոր կերին նախահարքն 'ի դրախտին: Իսկ մերթ նշանակէ զմեղս ճաշակօղն. որ է մեղանչօղ:

Մեղսամած. ի. իւ. ից. իւք: || տես զՄեղսամակարդ:

Մեղսամակարդ: (Նախդրիւ հոլովի.) || մեղօք մակարդեալ, թ պատեցեալ. կմ շաղախեցեալ. կամ մեղսամած. և կամ մեղսաթաթաւ, և ըստ այսմ ասի՝ մեղսամակարդ մարմին. կմ միտք. և այլն: Նարեկ. ծե:

Մեղսասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրօղ մեղաց. կամ որ ախորժէ վարիլ մեղօք: Իսկ մերթ մեղսալի. կամ մեղսամած. և կամ մեղսամակարդ. և ըստ այսմ ասի՝ մեղսասէր պտուղ. կմ բանս. կմ ձեռք. և այլն: Լամբրօն: և 'ի Շարականսն: Քանզի բառս ունի երբեմն 'ի բարդութիւս բառից զօրութիւն մակբայական մասնկանս՝ ոպ կամ սոփ:

Մեղսատապաստ: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի մեղս տապաստօղ. կամ բանադատօղ 'ի մեղս: Իսկ մերթ նշանակէ զտապաստեալն. և կմ կամ զբանադատեալն 'ի մեղանչել. և կմ զանկեալն 'ի մեղս՝ բանութե: Նարեկ. Լ:

Մեղսաքարէշ. էշի. աւ. աց. օք: || քարշօղ մեղաց, որպիսի է պատարագն, կամ էրէշ մեղաց, որպիսի է պատարագն, կամ ըստ յեկեղեցայ քահանայն, և կմ խորհուրդք եկեղեցայ:

Լամբրոն։ Շնորհալին։

Մեղաօրէն. (մակբայ. և մերթ անուն.) ‖ ըստ օրինակի. կմ՛ ըստ կերպի մեղաց. կմ՛ իբրև զմեղսագործ. կմ՛ մեղապարտօրէն. և կմ՛ որ վերաբերի առ մեղսակիրն։ Նարեկ. ղզ։

Մեղր. մեղու. ՚ի մեղուէ. կմ՛ ՚ի մեղրէ. մեղու. կմ՛ մեղրիւ. մեղրից. մեղրօք։ կամ այսպէս, մեղր. մեղեր. երբ։ ‖ է քաղցրագոյն, և թանձրացեալ հիւթն, զոր կազմեն մեղուք ՚ի ծաղիկս ՚ի նիւթոյ անուշահոտ ծաղկանց. որ և ռամկ. ասի՝ Փեղ։ Ծնն. 43. 11։ Թուոց. 11. 8։ Երգ. 5. 1։

Մեղրաբուղխ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ բղխող զմեղր. կմ՛ հոսող մեղր։

Մեղրաթաթաւ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ մեղերբ թաթաւեցեալ. կմ՛ մեղրիւ մածեալ և պատեալ։

Մեղրածորան. ի. աւ. աց. օք։ ‖ զմեղրս ծորող. կամ հոսող. կմ՛ իբրև զմեղր ծորեալ և հոսեալ։ Իսկ մերթ նմանութեամբ նշանակէ զքաղցրաբանն. կմ՛ զքաղցրախօսն։

Մեղրապատ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ է մեծ պտուղ ինչ իբրև զգնտակաձև դդում, կանաչ կեղևով, և քաղցրահամ և ջրալի միջով։ ռամկ. յէբրան. կամ խարբէզ։ Թուոց. 11. 5։ Բայց մասնաւորապէս նշանակէ և ս զազգ ինչ պտղոյ. որոյ կեղևն. կուտն, միսն, համն, և այլք որակութիւնքն նման սեխի. բայց քանակութիւն է փոքրիկ իբրև զմանր ձմերուկս, և բուրէ ըղձահոտ անոյշ։ ռամկ. [illegible]։

Մեղրեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ մեղրիւ խառնեալ. կմ՛ մեղերբ օծեալ։ ռամկ. [illegible]. Ղևտ. 2. 11։

Մեղրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ մեղերբ խառնել, և մածել. կմ՛ մեղրիւ օծանել։

Մեղրուկ. մեղրկի. աւ. կամ իւ. աց. օք։ ‖ է փոքրիկ ծաղիկ ինչ կապուտակ՝ առանց հոտոյ, նման ծաղկան եղնալեզուին, թ [illegible]. ունի ՚ի մէջ իւր զփոքրիկ սևագոյն փուշ ինչ բրգաձև արտաքս ելեալ. զորմէ կախեալ ՚ի բաց կորզեն զնա ՚ի բուսոյն, և զփափուկ կոթիկ նր ՚ի բերան առեալ ծծեն, յորմէ ելեալ հիւթ ինչ մեղրահամ, անուշէ զբերանն. վն որոյ և կոչեցաւ մեղրուկ, իբր թէ անուշակ իբրև զմեղր։ Աճգոր.։

Մեղք. մեղաց. օք։ ‖ մեղանք. կմ՛ յանցանք. և կմ՛ վնասք չարեաց՝ արարեալ ընդդէմ օրինաց։ Ծննդ. 18. 20։ Մարկ. 12. 31։ Մերթ և առեալ լինի փոխանակ մեղադրութե. ըստ այնմ Հռովմ. 9. 19. մեղ և ս զի՞ դնէ. թ ընդդէմ կայ զմեղադրութիւն։ Իսկ երբեմն ՚ի սբ գիրս առնանի փոխ պատժոյ մեղաց. և կամ փոխանակ մեղապարտութե։ Ելից. 20. 5։ Եզեկ. 18. 20։ Երբեմն և առեալ լինի փոխանակ զոհին կմ՛ պատարագին, որ վն մեղաց. ըստ այնմ. Ովս. 4. 8. զմեղս ժողովրդեան իմոյ կերիցեն։ Այնպէս է և 2. Կորն. 5. 21. ուր ասի. Զայն՝ որ ոչն գիտէր զմեղս, վն մեր մեղս արար. թ հայր ած զորդին իւր միածին, որ ոչ գիտէր զմեղս, վն մեր զոհ քաւութեն մեղաց արար։ Արդ՝ գիտելի է. զի բառս այս միշտ յոգնականաւ վարի, զի եզականն ոչ կարէ հոլովիլ, և ոչ ՚ի գործ ածիլ, եթէ ոչ գուցէ ուրեք ուրեք յարելով յայլ մասունս բանի, զոր օրինակ. մեղ ինչ ոչ գոյր նց. կամ մեղ և ս զի՞ գնէ. և այլն։ Յոհ. 15. 22. և 24։

Մէն։ ‖ տե՛ս զՄէն։

Մենազէն. զինի. աւ. կմ՛ իւ. աց. օք։ ‖ տե՛ս զՄիագօտի։

Մենազինիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Հայցակր.) ‖ միայնակ զինուորիլ. կմ՛ միայնակ պատրաստիլ, և սպառազինիլ։ 2. Թագ. 22. 30։

Մենածին։ ‖ տե՛ս զՄիածին։

Մենակեաց։ ‖ տե՛ս զՄիայնակեաց։ Լամբրոն։

Մենակուիւ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ տե՛ս զՄենամարտիկ։ Աճգոր.։

Մենամարտ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ մերթ նշանակէ զմենամարտիկն։ Իսկ մերթ զայն, որ լինի մենամարտութբ, թ միայն ընդ միայնոյ մարտնչելով. և ըստ այսմ ասի՝ մենամարտ պատերազմ։ Մերթ և ս նշանակէ զմենամարտութիւն։ Իսկ ՚ի Յոբ ուր ասի, Եւ կարծեցի զիս ընդ նոսին, յաղթել կռուոյ մենամարտին. ըստ երից նշանակութեացն և ս կարէ իմացեալ լինել։

Մենամարտիկ. տկի. աւ. աց. օք։ ‖ միայն ընդ միայնում մարտնչօղ, թ նա՝ որ միայնակ անձամբ կռուի ընդ այլում ումեք միայնոյ. որպիսի է ըմբիշն, կմ՛ բռնամարտիկն. և այլք նմանք։ Մերթ և ս նշանակէ զմենամարտականն, կմ՛ զայն, յորում լինի առանձնական մարտ, և ըստ այսմ ասի՝ մենամարտիկ հանդէս։ Լամբրոն։

Մենամարտիմ. տեցայ. եա՛ց. իլ։ (Հայցակր.) ‖ միայն ընդ միայնոյ մարտնչիլ. կմ՛ միայնակ անձամբ կռուիլ ընդ այլում։ 1. Թագ. 17. 10։

Մենամարտութի։ ‖ տե՛ս զՄիամարտութիւնն։

Մենանամ. ացայ. ցիր. ալ։ (Ընդ միջ.) ‖ միայնանալ. կմ՛ առանձնանալ, և կմ՛ մեկուսանալ։ Ողբ. 1. 1։ 1. Տիմ. 5. 5։

Մենաստան. ի. աւ. աց. օք։ ‖ տեղի միայնանալոյ, որով նշանակի բնակարանն միայնակեցաց, կմ՛ կրօնաւորաց, թ վանքն, ուր իւրաքանչիւրքն միայնակ բնակէին՝ ի խուցս իւրեանց։ Խորէն. Պատմ. 20։ ՚Ի Հայր հարց. [illegible]։

Մենարան. ի. աւ. աց. օք։ ‖ Նոյն է ընդ վեր նոյն։

Մեռանիմ. մեռայ. իր. իլ։ (Հայցակր.) ‖ մահանալ. կմ՛ վախճանիլ. որ է պակասիլ ՚ի կենաց մարմնոյ. ռամկօր. մեռնիլ։ Ծննդ. 5. 5։ և 7. 21։ Եւ յայսմանէ առեալ նաև զրկիլն ՚ի հոգևոր կենաց, կմ՛ կորնչիլն ըստ հոգւոյ. մեռանիլ ասի։ Եզեկ. 3. 18։ և 18. 27. և 31։ Իսկ մինչ ասի զմեղուցելոց, և զայլոց այսպիսեաց՝ նշանակէ՝ ապականիլն և եղծանիլն։ Յոհ. 12. 24։

Իսկ ՚ի ճառս հոգ. եփր. ուր ասէ, Մնացի ես այնուհետեւ ընդ մեռեալս, խմանել, իբրեւ զմեռեալ եւ անշնչացեալ կալ:

Մեռեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || Մահացեալ. կմ պակասեալ ՚ի կենաց, եւ այս յատկապէս ասի զայնցանէ, որոց հոգին բաժանեալ է ՚ի մարմնոյ: Մատթ. 23. 27: Մարկ. 5. 39: Իսկ մերթ նմանութեամբ ասի զնոցա, ըստ որում զուրկք են ՚ի կենդանութենէ. ըստ այնմ Իմաստ. 13. 18. Վս կենաց զմեռեալն աղաչէ. յն զանկենդանն կոչէ: Բայց Հռովմ. 4. 19. ուր ասի. Հայեցաւ ՚ի մարմին իւր այնուհետեւ իբրեւ ՚ի մեռեալ, նշանակէ պակասեալն ՚ի զօրութենէ որդեծնութեան. կմ անճարողն առ ՚ի ծնանել ըղ զաւակ, որով իբրթէ մեռեալ էր մարմինն աբրահամու. զորմէ խօսի առաքեալն:

Մեռելահարցութիւն. թեան: || Հմայական հարցմունք, զորս առնէին առ հոգիս մեռելոց. խնդրելով ՚ի նոցանէ ցուցանել զանցեալսն, կամ գուշակել զապագայսն: Եւ կամ գիւթութիւն, զոր առնէին գիւթքն ՚ի ձեռն մեռելոց՝ գուշակելով զծածուկս ըստ որպիսութեանց, կամ ըստ դիպուածոց մահուան նց. որ եւ ասի մեռելահմայութիւն: Կիւրղ. եղկ. դ:

Մեռելահարցուկ. ցկի. աւ. աց. օք: || Գիւթական արուեստիւ հարցանօղ զմեռեալս, ցուցանել ինքեան զգաղտնիս անցելոց, կմ ապագայից. եւ կմ հարցուկ. որ հմայելով գուշակէ զծածուկս իւիք ՚ի ձեռն մեռելոց, քննելով զեղանակ մահուան նց, կմ ըղ գիրս եւ զգոյնս, եւ զայլ որպիսութիւնս նոցին. որ եւ ասի մեռելահմայ:

Մեռելահմայ. ի. իւ. լից. իւք: || Տե՛ս զՄեռելահարցուկ:

Մեռելահմայութիւն. թեան: || Տե՛ս զՄեռելահարցութիւն:

Մեռելոտի. տւոյ. տով. տոյ. տեաց: կամ եաւ. եաց. եօք: || Գէշ մեռելոց, յն դիականց, կմ թռչնոց, որք առանց հեղման արեան ինքնին մեռանին, կմ խեղդամահ լինին. զորս եւ օրէնսդրութեանն ցուցանէ. զի ասի մեռելոտի, իբր թէ մեռեալ դի. Ղեւտ. 5. 2: եւ 7. 24: Սաղմ. 105. 28: Գործ. 15. 20: Եւ յայտնի է առեալ եբրայեցին նշանակէ զի եւ լցէ մեռեալս, կամ սպանեալս. թէ մարդիկ իցեն, եւ թէ անասունք. Ովս. 4. 14: Ըստ այսմ եւ Եզեկ. 16. 18. գէշք տոհմից զնհեցելոց ՚ի պատերազմի կոչին մեռելոտի կոչին: Իսկ մինչ ասէ մեռելոտի գործք՝ նշանակէ անկենդանն, ապականեալսն, եւ անպտուղն, որք են մեղքն: Մերթ եւս մեռելոտի ասին մորթք, կմ մաշկք, եւ կմ կաշմեցեալքն ՚ի կոտանէ, ըստ որում ՚ի մեռեալ կենդանեաց յառաջանան. եւ ըստ այսմ է ՚ի Յոբ որդւոյն. ուր ասէ. Եւ մաշկեկաւ մեռելոտին. անցի ընդ կեանս այս երկրաւորս. զի մեռելոտի մաշկեկաւ. այն է, յայլուր զգեցեալ մահկանացու կոչէ մեռեալ մարմ:

Մեռելութիւն. թեան: || Մեռանելն, կամ պակասելն ՚ի կենդանութենէ. եւ կմ մահ: Խոսրովն Պտ. պտ. 67. եւ 68: Բայց մինչ ասէ՝ մեռելութիւն արգանդի, խմանէ՝ պակասելն ՚ի զօրութենէ որդեծնութեան. կմ անպտղութիւն սաստիկ ամլութեան, որով լինի բնաւ կանանց ծնանել զզաւակ. Հռովմ. 4. 19: Բայց ՚ի գիրս Կիւրղի եղկ. ժդ. ուր ասի զեղինակէ մարգարէին, թէ յարոյց զմեռեալս, եւ կենդանութեամբ իւրով եւ մեռելութեամբ, նշանակէ ասել, թէ ՚ի կենդանութեան իւրում, եւ թէ յետ մեռանելոյն:

Մեռեխայ. ի. իւ: || Է խոտ ինչ սառնին թունաւոր եւ մահացուցիչ, որ բուսանի ՚ի մէջ ժայռից եւ ապառաժից: Զսմանէ առասպելաբանեն բանաստեղծքն, թէ թունաւորեցաւ ՚ի թունոյ անտի, զոր ՚ի բերանոյ իւրմէ ծորեցոյց եռագլխանի շանն պահապանի դժոխոց՝ հանեալ ՚ի վեր ՚ի հերքուլեայ՝ երկաթի շղթայիւք. ասեն՝ թոյն այսր խառնոյ այնչափ ազդու է, մինչ զի ծծեալ այնու զմիս կենդանեաց, արկանեն ՚ի բացեր ՚ի կեր ընձուց, զոր ընդ ուտելն վաղվաղակի ցնորեալ տապալեալ անկանին, եւ խեղդամահ սատակին. սորին աղագաւ կոչի սա ՚ի յունաց՝ փարտալեանքէս, որ թարգմանի ընձասպան:

Մեռոն: || Տե՛ս զՄիւռոն: Նորէն. պէ:

Մեռուտ. ի. իւ. եաց. իւք: || Այն, որ մերձ լեալ է մեռանել. կմ մեռանօղ. եւ կմ մահկանացու. եւ ըստ այսմ ասէ՝ խառնել զանկանացն մեռուտ. յն զանմահսն ընդ մահկանացուս: Աղէք:

Մեռուցանեմ. ուցի. ուի. ել: (անցողակ.) || Մահացուցանել. կմ զրկել ՚ի կենաց. եւ կմ սպանանել: 1. Թագ. 2. 6: 3. Թագ. 17. 20:

Մեռօրինակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ ունի զկերպս եւ զորպիսութիւն մահու. եւ յն կմ մահանման, եւ կմ մահահանգոյն. եւ ըստ այսմ քանզի կոչի մեռօրինակ գաղափարութ, կմ մեռօրինակ թմրութիւն: Նորէն. զծ. զէ:

Մեռխայ: || Տե՛ս ՚ի բառարանի յառաջակ ածանց:

Մեռեգի. գւոյ. եաւ. եաց. եօք: || Է բառ յունական, որ ըստ նց կոչի մեռէթիս, որով նշանակի միջին. կմ միջնորդ. եւ կմ ՚ի մէջ առնօրութեան եւ միջոց: Ըստ որում եւ ՚ի մէջ ասորւոց մեռեգիս կոչել զայնս ասացեալս. որք ՚ի պատասխանատուութիւն նախկան զընթերցուածս՝ կմ յերեկոյեան ժամերգութենէ զհետ հասանեն ասեալք ՚ի ժամուն. վս զի են հասարակաց ՚ի մէջ ասեալ, կամ բանք անկեալք ՚ի մէջ աղօթից, եւ ընթերցուածոց, եւ քարոզից. եւ իբրեւ ըղ միջնորդ, եւ խառնող եղեալք:

Մեռմեմ. եցայ. եաց. եղ: (Հայհոյակ.) || բարբառել. եւ կմ տրտնջահարել: Եւ յայտնի է առեալ եբրայեցին եւ նշանակէ բարբասխաստանել. կմ բարբառել:

Մեռտող. ի. իւ. եաց. իւք: կմ օք: || Է բառ յունական. որով նշանակին կարծրութիւնք. որք եղանեն ՚ի բանակաց երկրի. որպէս ... եւ են հրահրելիք. կմ հանք աղալոյ. եւ

ալէք նմանք ։ Երբեմն և մեռեալ կո-
չին մեռելական ախտքն . յոր 'ի հնումն
աքարեալքն զպատժապարտս՝ գործել անդ-
դարձ աքսորանի . ամ բարեւ զերկիր . կրել
զհող . և այլն ։ Նմանք . ... ։ Եւ յաւիտե-
նական տանջանաց երկն 'ի մեղ մեռեալս կո-
չել զի և իցէ աքսորս՝ կամ աքսորանաց ան-
դին . և ըստ այսմ առէ 'ի մեռեալս աքսո-
րել . տարաքել . տրտմասահմանել . և այլն ։
Նմանք . ... ։ Խորեն . գ . պր . 33 . Աճգուբ ։
և 'ի հնն պատմագիրս ։ Իսկ մերթ նշանակէ
զոր և իցէ արգելանոցս . ուր փակեալ պա
հին մարդիկ աքսորանի հրամանաւ . և ըստ
այսմ առէ 'ի մեռեալս դնել . կամ անդնել . կամ
կաշկանդեալ պահել . և կամ 'ի մեռեալսն
ռեկց ընկնանել . կամ արգելուլ ։ և այլն ։ Խո-
րէն . բ . պր . 85 . Նարեկ . ղա ։ և 'ի հնն պատմագիրս ։

Մեռելահան ։ կամ մեռելաշահան . ի . ու . աց . օք ։
|| Նա՝ որ փորելով զերկիր հանէ զմեռեալս,
կամ զհրահանգելիս ։ Նմանք . ... ։ Բայց
մինչ առէ մեռելաշահան ախտքն, խմանի բանքն
երկրի, ուստի հանին մեռեալքն ։

Մետասան . ից . իւք ։ || է թիւ բացարձակ,
որով նշանակի տասն և մին . այն է մեկն
իւր հինգէ ։ Նմանք . ... ։ Ծննդ . 32 . 22 ։

Մետասանապատիկ ։ (Նախդրիւ հոլովի .)
|| է անուն կրկնական թուոյ . որով նշա
նակի մետասան անգամ կրկնեալն ։ Իսկ
մերթ վասն իւրև զմնկբայ . և նշանակէ
փոխանակ միայն մետասան . կամ մետասան
անգամ առնելի քան զմին ։

Մետասաներորդ . ի . ու . կամ իմ . աց . օք ։ ||
է թիւ դասական, որով նշանակի վերջինն
մետասանից կամ դասակարգեալ. ... 7 . 72 ։

Մետասանեկեան . կամ քին . եցուն . կամ
ունից . քուամբք ։ || է անուն անձնեկրական
թուոյ, որով նշնկի իւրաքանչիւրն մետասա
նից, կամ մետասանն մի ըստ միոջէ ։ Եւկց . 26 . 8 ։

Մետաքս . ի . իմ . ից . իւք ։ || է բառ յունա
կան, որով նշանակի տառայնն չերամ որ-
դան, զոր կազմէ իւրև զգաստարկ ձուութւլ
նոյ, բազմազան թելովք զմետաքսք պա
տեցելովք ։ զոր արկեալ 'ի ջուր ջերմ, լուա
ծանեն զմնձկոս պատառանացն՝ թելս
թելոյ քակելով զայն, և արհեստիւ զար
ծեալ, և ներկեալ 'ի կերպասեղէն 'ի նիւթ
անկամածոյ պէսպէս կերպասուց, կամ
թել ընդ թել ոստրեալ կազմեն 'ի նմանէ
ասպանի 'ի կարմիր հանդերձեղէնաց ։
Այս մետաքս՝ հայերէն կոչի աստրշում .
Նմանք . ... ։ Աճգուբ ։ Մերթ և բառիւս
մետաքս նշանակի ամ և իցէ մետաքսեայ, կամ
աստղշմեղէն գործուածք . կամ կերպասք .
և ըստ այսմ առէ աղեկէսառ մետաքսիւք
զարդարեալ . և այլն ։ Աճգուբ ։

Մետաքսագործ . ի . ու . աց . օք ։ || գործող
կամ մանող զմետաքս, որ զաստրշում նմանք .
... . կամ ... ։ Իսկ մերթ նշանա
կէ զնա, որ կազմէ 'ի մետաքսէ զհանդերձ
ձեղէնս, կամ զնոյնս ։ Խորէն . բ . պր . 30 ։ Մերթ
և նշանակէ զգործեցեալն 'ի մետաքսէ ։

Մետաքսազգեստ . (Նախդրիւ հոլովի .) ||
հիւսող ։ կամ գործող զմետաքս ։ Իսկ մերթ
նշնկէ զհիւսեցեալն, կամ զգործեցեալն 'ի
մետաքսեղէն նիւթոյ ։ Նարեկ . ղէ ։

Մետաքսեայ . եի . իմ . եց . իւք ։ || մետաքս-
եղէն . որ այն ամ, որոյ նիւթն է մետաքս,
կամ որ է կազմեցեալ 'ի մետաքսէ . կամ որ
վերաբերի առ մետաքսն ։ Նարեկ . ղթ ։ Խո-
րեն . գ . պր . 37 ։ Լամբր ։

Մետաքսեղէն . ղինի . ու . ոց . օք ։ || Նոյն է
ընդ վերնոյն ։

Մետաքսափայլեան . կամ մետաքսափայլեան ։ (Նախ-
դրիւ հոլովի .) || հրաշափառ . կամ գերա
հրաշ ։ Իսկ մերթ գերապայծառ . կամ ար
փխափայլ ։

Մետրապօլիս . պօլսի . իմ . եց . իւք ։ || է քաղա-
քանական, որ թարգմանի մայրաքաղաք .
զի մետրօն է մայր, և պօլիսն քաղաք ։

Մետրապոլիտ . լտի . իմ . եց . իւք ։ || է քաղա-
քանական, զոր նոքա կոչեն մետրապոլի-
տէս, որ թարգմանի մայրաքաղաքա-
ցի, և այսու նշանակի հայրապետն, կամ
արքեպիսկոպոսն, որ նստի 'ի մայրա-
քաղաքի, և ունի ընդ իւրև զբազում
եպիսկոպոսունս, զորս կառավարէ ։ Լամբ
րոն ։ և Աճգուբ ։

Մեր . ոյ . ով . ոց . ովք ։ || է ստացական դե-
րանուն . և նշանակէ զմերայինն . կամ որ
մեզ պատկանի ։ Թուոց . 16 . 14 ։ Եւ մերթ է
սա սեռական էական դերանուանս այսա
րիկ՝ մեք ։ Եւ 'ի շարադրութ . ուր առէ՝ կերպա
ցեալ զմերս . խմանի առել՝ կերպարանեալ
րով բնութիւս . կամ զգեցեալ զբնութիւս մեր ։

Մերագդի . (Նախդրիւ հոլովի .) || տե՛ս ընդ
Մերազնեայ ։

Մերազն . ի . իմ . եց . իւք ։ կամ ին . ամբ . անց
ամբք ։ || այն՝ որ է մեր ազն, և կամ ազգ
հայոց, յորմէ եմք մեք . Իսկ մերթ նշա-
նակէ զմերազնեայն ։

Մերազնանամ . ացայ . ացիր . նալ ։ (ընդմիջ .)
|| մերազնեայ լինել . կամ դառնալ և փոխար
կիլ յազգն մեր ըստ ակրնդեան զաւակաց ։
Խորեն . ա . պր . 2 ։

Մերազնեայ . նեի . իմ . եց . իւք ։ || այն . որ
է յազգէ մերմէ . կամ որ է սերեալ 'ի հայ
կական զարմէ, որ է ազգ մեր ։ Նարեկ . ղդ ։

Մերակերպարան ։ (Նախդրիւ հոլովի .) ||
ունօղ զկերպարան մեր . և կամ որ վերա-
բերի առ մեր բնութիւ ։ Նարեկ . ժգ ։ Եւ
բառս այս յոմանս նարեկս՝ գնի փոխանակ
մերկապարան . որ է անտեղի ։

Մերակերպութիւն . թեան ։ || կերպարանու
թիւն . կամ կերպն մեր . և կամ կերպացումն
ըստ մերումս . և ըստ այսմ մարմնաւորու-
թիւն որդւոյն այ, որով զգեցեալ զկեր-
պարանս մեր՝ եղև մեզ կերպարանակից,
մերակերպութիւն կոչի . Նարեկ . ղդ ։

Մերային . այնոյ . ով . ոց . ովք ։ || այն ամ,
որ է մեր . կամ առ մեզ վերաբերի . թէ ինչք
իցեն, թէ ընտանիք . և թէ այլ ինչ ։

Մերայն ։ (Նախդրիւ հոլովի .) || նոյն է ը
վերնոյն ։

Մերասէր . ի . իմ . ից . իւք || տե՛ս զՄերասէր ։

Մերձաւոր · ի · իմ · ից · իւք ։ || այն՝ որ է անրեալ յազգէն մերձ · կամ մերձաւորաց · և կամ մերազգի ։ Ղեւտացւոց ։ Միջնորդ և նոքա, որք են 'ի մերձակայսն սեղանոյ, կամ զարմէ, խօսելով առաջին գլխաւ, մերձաւորք կոչին ։ ստէ գնի Ղեւտ. իը ։ Մերթ եւս նշանակէ այն՝ որ է յառաջացեալ 'ի բնութենէ մերձ · կամ որ է ը սերնդեան մերձաւոր և համասեռ մեզ · և ըստ այսմ ասի՝ մերձաւոր մարմին, մերձաւոր ազգականութիւն · և այլն ։ Ղեւտ. հե. և զԹ.

Մերթ ։ (մակբայ ժամանակի.) || երբեմն · կամ յետ ժամանակի ։ Եբր. 10. 33։

Մերժեմ · եցի · եա · եալ ։ (Ներգործ.) || 'ի բաց ձգել · կամ 'ի բաց ընկենուլ · կամ հերքել · կամ վանել · և կամ 'ի բաց հեռացուցանել ։ Ովս. 3. 17։ Եզեկ. 43. 9։ Գործ. 18. 16։ Եւ յայտմանէ առեալ երբեմն նշանակէ արհամարհելով 'ի բաց ընկենուլ ։ կամ բարձի թողի առնել · և կամ խոտել ։ Ովս. 4. 7։ Գործ. 13. 46։ Հռոմ. 11. 1։

Մերժիմ · եցայ · եցաւ · իլ ։ (Կրաւորական.) || 'ի բաց մեկնիլ · կամ հրաժարիլ · կամ հեռանալ · կամ խորշիլ · և կամ 'ի բաց կալ ։ 1. Մակ. 7. 30։ Եզեկ. 7. 10։

Մերժումն · ժման · ման · մանց · մամբք ։ || հերքումն, կամ 'ի բաց ձգումն · կամ տարագրութիւն · և կամ վանումն ։ Իսկ մերթ 'ի բաց լքումն · կամ խոտումն · և կամ արհամարհումն ։

Մերկ · ոյ · ով · ոց · օք · կամ իմ · իւք ։ || մերկացեալ · կամ հոլանի · կամ որ ոչ ունի զզգեստ զգեստու, կամ զծածկոյթ · առանց · շղարշ ։ Ծննդ. 2. 25։ և 27. 16։ Իսկ մերթ նշանակէ առանց · կամ լոկ · կամ միայն ։ 1. Կոր. 15. 37։ Մերթ եւս նմանութեամբ առեալ նշանակէ յայտնի · կամ բացայայտ · կամ մերկապարանոց ։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ, այսպէս, մերկ գալ · կամ մերկ գնալ · և այլն · և նշանակէ՝ մերկացեալ մարմնով · կամ առանց զգեստու, և ծածկութի ։ Յոբ. 1. 21։ Եսայ. 20. 2. և 3։

Մերկագլուխ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զմերկ գլուխ · կամ որոյ գլուխն է հոլանեալ, կամ բացեալ ։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ, նշանակէ՝ յայտնի, կամ մերկապարանոց · կամ առանց պատրուակի ։ Ոսկէ. 'ի Նախերգանս ։

Մերկադոյն · գունի · իւ · ից · իւք ։ || առաւել մերկ · կամ առաւել անծածկոյթ ։ Առակ. 23. 31։

Մերկամարմին ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նա՝ որոյ մարմինն է մերկ, կամ անծածկոյթ ։ Նարեկ. հե. և 'ի գովեստ առաք. ։ Իսկ մերթ վարի մակբայօրէն · և նշանակէ՝ մերկ մարմնով ։

Մերկամարմնութիւն · եան · եաւ · եանց · եամբք ։ || մարմնոյ՝ որ մերկ մարմնով մնալն, կամ կապուտ · և կամ առանց զգեստուց մնալն · որ տեսիլք են ընչից ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ լինի մերկ մարմնով ։ և ը այսմ ասի, մերկամարմնութիւն մրցութիւն, կամ ձգնութեան · և այլն ։ Նարեկ. ըդ ։ Ոսկէ. 'ի Նախերգանս ։

Մերկամրցանակ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || մերկ մարմնով մրցող · կամ մարտնչող, կամ կռուօղ · և ըստ այսմ ասի, մերկամրցանակ ըմբիշ ։ Նարեկ. զդ ։

Մերկանամ · ացայ · ացիր · նալ ։ (Չեզոք.) || մերկ լինել · կամ հոլանիլ · ... ։ Ծննդ. 9. 21։ Եսայ. 32. 11։ Իսկ մերթ վարի իբրև ներգործական · և նշանակէ հանել զհանդերձս յանձնէ իւրմէ, կամ այլոց · և ըստ այսմ ասի · մերկանալ զպատմուճան, կամ զքուրձ · և այլն ։ Ղուկ. 6. 11։ Եփ. 5. 3։ Բարուք. 4. 20։ Եւ մերթ նշանակէ մերկ առնել · կամ 'ի բաց առնուլ · կամ բառնալ · և կամ յայտնել · և ըստ այսմ ասի · մերկանալ զպատրուճակին երեսաց · կամ մերկանալ զվէրս ։ և այլն ։ Եզեկ. 34. 34։ Յոբ. 41. 4։ և Նարեկ ։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ, ասի զաւազանէ, կամ զսրոյ · ըստ այսմ օրինակի ։ Այն ինչ կամէր առաւօտն 'ի գիշերոյն մերկանալ · զի մինչդեռ կամէր առաւօտն 'ի բաց գնել զխաւար գիշերոյն, որ է ասել · ընդ լուսանալ առաւօտուն ։ 1. Մակ. 5. 30։ Յոբ. 14. 2։ ըստ այսմ եւս իմանի մինչ ասի · Այգն զառաւօտն մերկացաւ · զի այգն զնսեմութիւն արշալուսոյն 'ի բաց վանեաց ։ Աշխարհ. Բարդ 3. Մակ. 6. 19, ուր ասէ՝ և թագաւորին յայն օրինակ զբանս իւր մերկանայր, իմանի ասել · այնու կերպիւ մերջացուցանէր զբանս ։

Մերկանդամ ։ (Նախդրիւ հոլովի · և մերթ է մակբայ.) || մերկացեալ անդամօք · կամ մերկ ըստ ամենայն անդամոց · և կամ բոլորովին հոլանի և անծածկոյթ · առանձնաբէն · փողոց ։ 2. Մակ. 11. 12։ Յոբ. 1. 21 ։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխաբերաբար · մերկապարանոց · կամ յայտնի · կամ առանց ծածկութի · և ըստ այսմ ասի, մերկանդամ ցուցանել · կամ յայտնել զբան ինչ · կամ ընդ խորհուրդ իւն ։

Մերկապատեան ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || մերկացեալ 'ի պատենից · որպիսիք են սուսերքն հանեալք 'ի պատենից փայլակունք ։

Մերկապարանոց ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որոյ պարանոցն է մերկ և անծածկոյթ ։ և յայտմանէ առեալ ամբողջութ եղև մերկապարանոց կոչել զայն ամ, որ է բոլորովին մերկ և երևելի · կամ աններքին բաց և յայտնի ։ Եբր. 4. 13։ և Նարեկ. ըշ ։

Մերկացուցանեմ · ցուցի · ցի · անել ։ (Ներգործ.) || մերկ, կամ հոլանի առնել · և կամ 'ի բաց հանել զհանդերձս յումեքէ · ... ։ Թագ. 20. 28 ։ Ովս. 4. 3։ Մարկ. 15. 20։ Մերթ եւս կողոպտել ... 'ի բաց հանելով 'ի նմանէ զհանդերձս · կամ զզարդս, և զգոյս, զոր ունի · ... ։ 1. Թագ. 31. 8։ 1. Մնաց. 10. 9։ Ոսէ. 9. 1.

Իսկ

Իսկ. մերթ բանալ. կմ յայտնել. և կամ երևեցուցանել. և ըստ այսմ ասի մերկացուցանել զհեփմունս. զսուր. զբանս. և զայլս:

Մերկեմ. եցի. եա՛. ել: || Է սա զօրութք անցողական. և նշանակէ զայն նոյն, զոր ինչ մերկացուցանելն. Բարուք. 5. 1: Բայց գիտելի է. զի բայս այս երբեմն ընդունի երբեմն զբայն գիտեմ. ուստի փոխանակ ասելոյ. մերկեցի. եցեր. եաց. կմ մերկե-ցաք. եցիք. եցին. ասի. մերկացի մերկացեր. մերկեաց. մերկացաք. մերկացիք. մերկացին. որպ Ծննդ. 37. 23: Մատ. 27. 28: Կողոս. 2. 15: Այնպէս փոխանակ ասելոյ՝ մերկեցից. եսցես. եսցէ. կամ մերկեսցուք. եսցեն. ասի. մերկացից. մերկասցես. մերկասցէ: Երեմ. 13. 26: Եզեկ. 21. 3: Միք. 1. 6: Եսայ. 3. 17: կամ մերկասցուք. մերկա-սցեն: Եզեկ. 16. 39: և 23. 26: ըստ այսմ և 2. Մակ. 4. 38. փոխանակ ասելոյ. Զանդրանիկոս մերկեալ, կամ մերկացուցեալ 'ի հանդերձէ իւրմէ, ասի՝ մերկացեալ զանդրոնիկոս:

Մերկութիւն. թեան: || մերկ գոլն. կմ ա-ռանց հանդերձի լինելն. կմ մերկացումն, կմ հոլանութիւն. և կմ բացումն: 2. Օրին. 28. 48: Հռով. 8. 35: 2. Կորն. 11. 27: Բայց Ծնն. 9. 22. և 23. առեալ լինի փոխանակ մերկացեալ առականաց:

Մերկուց: || Ելանէ սա 'ի բառէս մերկ. և 'ի գործածի երբեմն զմակբայ հանդերձ նախդրիւ այսպէս. 'ի մերկուց. զորմէ լիագոյն առացաւ 'ի տառն, ի. զկնի բառին իմացք: Մարկ. 14. 51:

Մերձ: || Նախադրութիւն, որ պահանջէ ըզ-նախդրիւ տրական. հոգւոյ. մերձ 'ի տունն. կմ մերձ առ եկեղեցւոյ. և նշանակէ հուպ. կամ մօտ: 3. Թագ. 21. 2: Սաղմ. 84. 10: Երեմ. 12. 2: Իսկ մերթ վարի ը բայի այսպէս, մերձ լինել. և նշնկէ մերձենալ. կմ մօտիլ. և կմ հուպ լինել: Ծննդ. 19. 9: Եսայ. 13. 6: Մերթ ևս ի գործածի երբեմն զանուն, և յայնժամ մանաւանդ վարի ի բարդութիս բառից, զոր տեսցես զկնի:

Մերձազաւակ. ի. աւ. ալ. օք: || այն՝ որ է մերձաւոր զաւակ. կմ ունի զմերձաւո-րութիւն որեանատումն զարմի. և կմ է 'ի մերձակայ տոհմէ ուրուք: Խորէն. գ. գլ. 65:

Մերձակայ. ի. իւ. իւ. իւք: || մերձ կացող ումեք. կամ ընթերակայ, կամ մեր-ձաւոր. կմ մօտաւոր: Յն ոսկ: Ոսկէ. 1. հատ. խա:

Մերձակաց: (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զՄերձակայ: Յն ոսկ:

Մերձանակ. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ մերձեալ է. կմ 'ի մօտ հասեալ կայ. կմ մեր-ձակայ. և կմ մօտաւոր: Նարեկ. ձթ:

Մերձաւոր. ի. աւ. աց. օք: || այն, որ մերձ է, կմ ունի զմերձաւորութի ինչ. որով մերթ նշանակի մերձակայ. կամ մօտաւոր: Ե-րեմ. 23. 23: և 25. 26: Եզեկ. 6. 12: Եւ մերթ մերձեցող. և ըստ այսմ է Ղևտ. 10. 3. ուր ասի՝ 'ի մերձաւորս իմ սրբեցայց. յոր մեք երևեցայց 'ի քահանայս. և 'ի պաշտօնեայս իմ, պատժելով զպիղծս, և զանզգանակապուտս 'ինոցանէ: ըստ այսմ է և Աղոթ. 5. 5: ուր ասի. ոչք անդգամութե իշխուցանեն զմերձաւորս նր 'ի գթութս. յոր զմերձեցօղս 'ի պտղնիկ կենն. կմ յանդգնամութիւն պատկութե: Այնպէս Փող. 8. 8. մերձաւորք կոչին՝ մերձեցօղքն 'ի յամբարշտութիս: Իսկ մերթ նշանակի դրացին, կմ բնակակիցն: 3. Մակ. 3. 6: Եւ մերթ ազգականն, կամ որ է 'ի զարմէ և 'ի տոհմէ ուրուք: Ելից. 32. 27: Թուոց. 27. 11: և 35. 19: Մերթ ևս նշանակէ զընկերն. կամ զծանօթն. կամ զբարեկամս, և զսիրելին. Երգ. 5. 1: Ղուկ. 10. 36:

Մերձաւորարար. ի. աւ. աց. օք: || մերձաւորիչ. կամ մերձաւորեցուցիչ: Այն նա, որ մերձեցուցանէ զհեռաւոր ինչ: Իսկ մերթ նշանակի 'ի մեք գիրս մերձաւորին արեան. այ արեանառու ազգականն. որում անկ էր ըստ օրինացն մովսէսի՝ լինել զագարակն. կամ զկալուածս, զորս վաճառէր ոք յազգատոհմէ իւրմէ. կամ առնուլ ըզ կին ազգականին անորդի մեռելոյ՝ 'ի կանգնել զանուն նր, և այլն: Եւ առացաւ մերձաւորարար, կամ մերձաւորիչ. իբ-րու թէ՝ մերձաւոր սեպհականիչ. կամ յինքն ձգօղ և ժառանգօղ: ռամկ. հիւն-փոր: Հռութ. 4. 3:

Մերձաւորեմ. եցի. եա՛. ել: (զօրութք անցող.) || տե՛ս 'ի ներքոյ զմերձաւորեցու-ցանել: Ոսկէ. 1. հատ. ի:

Մերձաւորեցուցանեմ. ցուցի. ցա՛. ել: (անցող.) || մերձաւորել. այ մերձաւոր առ-նել. կամ մերձեցուցանել զոք առ ինքն, տանելով. կամ յորդորելով. կամ հրա-ւիրելով. և այլն: Իսկ մերթ 'ի մեք գիրս նշանակէ գնելով կամ ժառանգելով 'ի յինքն ձգել. կմ սեպհականել զկալուածս՝ և զժառանգութիս մերձաւորին. այ արեան առու ազգականին. կամ յինքն առնուլ զկին նր, յորժամ անորդի մեռանի. զի մի փոխեսցի ժառանգութին ցեղէ 'ի ցեղ. կամ զի մի կորիցէ անունն անորդի մեռելոյն: Հռութ. 4. 3:

Մերձաւորիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակր.) || մերձաւոր լինել. կամ մերձենալ. և կմ հպիլ: Իսկ մերթ զուգակցիլ առն և կնոջ ընդ միմեանս մարմնաւորապէս: Եւ մերթ ազգական լինել. կմ ընտանենալ: Խորէն. գ. գլ. 55:

Մերձաւորիչ. րչի. աւ. աց. օք: || տե՛ս ըզ Մերձաւորարար: Ղևտ. 25. 25. և 26: Թուոց. 5. 8: Հռութ. 4. 3:

Մերձաւորութիւն. թեան: || մերձաւոր գոլն. կամ հպաւորութիւն. կամ մերձակայութի: Մերթ ևս նշանակէ ըշաղաշարութիւն. կամ զմարմնաւոր զուգութիւն առն և կնոջ 'ի գործ որդեծնութե: Ելից. 21. 10: և Ոսկէ. 1. հատ. իէ:

Մերձենամ. եցայ. ցիր. ալ: (ընդմիջ.)

մերձիլ, յի մերձ լինիլ. կմ մօտիլ. կամ հպիլ. տամկ. յօդիլ: Տիմոթ. 12. 11: Եւէկ. 34. 30: Մերթ եւս նշանակէ զզուգելն առն և կնոջ մարմնաւորապէս: Տիմոթ. 20. 4. և 6:

Մերձեցուցանեմ. ցուցի. ցո. ցանել: (ան ցողական.) || մերձաւորել. կմ մերձ առնել. կմ հպեցուցանել. և կմ մատուցանել: Սաղմ. 118. 150: Եսայ. 46. 13:

Մերձ ընդ մերձ: (մակբայ.) || մերձաւորապէս. կմ հուպ ընդ հուպ. կմ վաղվաղակի. կամ փութապէս. տամկօրէն շուտով: Հռովմ. 16. 20:

Մերձիմ. եցայ. եա. իլ: (Հայնակրական.) || տես զՄերձենալ: Սաղմ. 143. 5: Ահաւ. 3. 15:

Մերոյին: (Նախդրիւ հոլովի.) || երևնէ սա 'ի սեռականէ դերանուանս այսորիկ մեր. և նշանակէ մերոյին. կմ որ մերն է: Ղուկ. Ճ: Եւ զայամանէ տես և զբառն իւրոյին:

Մերունակ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զմերն, կամ զպատականեալն առ մեզ: Իսկ մերթ նշանակէ զունեցեալն 'ի մենջ. կմ զմերայինն: ըստ այնմ Յս ոչէ. Ցորժամ մարմինն մերունակ, ծագի յերկնից ամ փայլակ:

Մեցամէջս. մէջի. իւ. եց. իւք: || երևնէ սա 'ի մէջ բառէս, որ է եղբ, կմ փառունի իւն նաւ երաց, և կմ բոլորս. և 'ի մէջս վանկէս, որ է իրր կրկնուտն նր. ուստի բառ. նիս մեցամէջս նշանակէ սաստիկ փակեցուցիչն. կմ սպականիչն. և կմ այն՝ որ 'ի յորդն և 'ի շարաւ դարձուցանելով ծախէ և վատնէ. և ըստ այսմ առե` հեւթ. կմ ցեց մեցամէջս: Եսայ. 50: 9:

Մեցոտիմ. եցայ. եայ. իլ: (Հայնակր.) || հարկանիլ 'ի փտութէ. կմ սկսանիլ փտել և ապականիլ. և կմ ցեցոտիլ: Ահգոբ:

Մեքենայից: (Նախդրիւ հոլովի.) || ընմե քենայիւք. կամ խորամանկ հնարիւք. և կմ լցեալ նենգութբ. և դաւաճանութբ: Ահգոբ:

Մեքենայ. ի. իւ. եց. իւք: || մանգղիոն, յի ճարտարահնար կազմուածք պատերազմիս կանք. զորս կանգնեն հանդէպ պարսպաց ամրոցաց. կմ քաղաքաց առ 'ի քանդել զմե ծամեծ քարինս. կմ հրացանս. և այլն. որպիսիքեն բաբանք. նետաձիգք. փայտակերտ ախոյեանք. աշտարակաձև շինուածք. էշ կոչեցեալ կազմուածք. և այլք բազումք. 1. Եղկ. 4. 4: 1. Մակ. 5. 30. և 34: և 13. 43. և 44: Սոյնպէս մեքենայ կոչին և այնք կերտուածք, զորս [illegible] 'ի վր պարսպաց, ամրոցաց, աշտարակաց, և կամ փղաց. զի ամրացեալ 'ի նմ [illegible] [illegible] [illegible]: 2. Մնաց. 26. 15: 1. Մակ. 6. 37: [illegible] մեքենայ կոչին արուեստաւոր կերտուածքն, զորս [illegible] [illegible]. կմ առ 'ի նորահնար կերպիւ շարժել զինչ. և կամ առ 'ի որսալ զինչ. յորո-

գայթս. և այլն: Ղուկէ. ծճ. ղ. ղէ: Իսկ Եւէկ. 28. 27. և 28. նշանակէ զմեքենաւոր անկուածս, յի զճարտարահնար գործուածս վակասին. ուստի նոյնն Եւէկ. 39. 18. և 19. կոչի անկուած: Մերթ եւս նշանակէ զհնարս. կմ զարուեստ. և կմ զդանս. Կիւրղի Եղծի. ժն: Իսկ մերթ նենգութ. կմ դաւաճանութի. կամ խորամանկութի. և կմ չարահնարութի: 3. Մակ. 4. 15: և 6. 17: Սոփե. 1. հատ. բ. և իբ:

Մեքենայագործ. ի. աւ. աց. օք: || գործօղ. կմ շինօղ մեքենայից: Իսկ մերթ նշանակէ զգործեցեալն, կմ զյօրինեցեալն ճար տար արուեստիւ, կամ հնարագիտական գործուածովք: Իմաստ. 15. 4: Մերթ եւս նշանակէ զմեքենայօղն, յի զնենգագործն, և կմ զդաւաճանօղն, որ գնէ մարգոյզ րոգայթս նենգութե:

Մեքենայեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) || նիւթել զչարիս, կմ ըղ հնարս հնարել. կամ խորամանկել. կամ դաւաճանել: Եսթ. 16. 3. և 12. 3. Մակ. 5. 11:

Մեքենաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զմեքենայս, և զպէսպէս հնարագիտական գործիս և որոգայթս: Մծբ. Է: Իսկ մերթ մեքենայական. կմ նենգաւորական. և կամ դաւաճանական:

Մեքենաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || մեքենայել: Իսկ մերթ նշէնկէ ճարտար արուեստիւ կազմել. կմ յօրինել. կմ գծ րել. և այլն. Ղուկէ ղէ:

Մեքենովլթ. այ. աւ. աց. կամ իւ. ք: || է բառ եբրայական, որով նշանակի խա րիսխ. կմ խարսխաձև պատուանդան. զոր դնէին 'ի ներքոյ սեանց. և կմ այլոց ծան րաբեռն կազմուածոց. և ըստ այսմ մե քենովլթ կոչեցան տասնեքին մեծամեծ մոյթքն անուաւորք. զորս արար սողո մոն 'ի ողնձոյ ակեսպէս զարդուք: 3. Թագ. 7. 27: և 30. և 34. և 35: Եւ զայսոսիկ մեք նովլթան եղ 'ի ներքոյ աւազանացն պղն ձոյ, որք էին մեծ և խոր աւազանք ողնձիք. յորս լուանային քահանայքն ըղ զոհս. 3. Թագ. 7. 38: 4. Թագ. 16. 17: Բայց 3. Թագ. 7. 42. առեալ լինի փոխանակ վեր նախարարխի սեան:

ՄԶ

Մզեմ. եցի. եա: ել: (Ներգործ.) || քա մել. կամ զհեղեղումն նիւթ ինչ հանել մեջ. կամ զհիւթ նորա յիմեքէ` ճմլելով. կմ ծծելով. կմ քամելով. կմ եփելով. և այլն. և ըստ այսմ առէ մզել կմ եփելով. և այլն. և ըստ այսմ առէ մզել 'ի սխալովս. մզել 'ի ջրածնէ. զօշարակա 'ի պտղոց. զարիւն յերակաց. զհատն 'ի մորթ տանեանց. և այլն: Ահգոբ: Ղուկէ. ղէ: Մերթ եւս նշանակէ զանել. կմ պարզել յամ մրրոյ և 'ի դրոշից. և ըստ այսմ առէ, իւղ, կմ գինի մզեալ. տամկ. օշարի աձել: Եւէկ. 29. 40: Թուոց. 28. 5: 3. Թագ. 5. 11: Մերթ եւ նշանակէ 'ի դուրս հանեցուցանել. կմ 'ի հն դուրս վայթել. և ըստ այսմ առէ

պատմօղիր զփողոտեաց ուրուք մի թէ՝ ի ձեռս քամեալ մզկին յորաւանէ անոր։

Մզկիթ. մզկթի. աւ. աց. օք։ || տաճար, կամ աղօթատեղի թուրքաց. ռամկ. ճամի. կամ ճէլիթ։ Ընդհանուր։

Մզղին. մզղնոյ. ով. ոց. ովք։ || է նուրբ մաշկն երեսաց անկից, զի գործեալ կաշեաց խաշանց, զոր հանեն 'ի նոցանէ. 'ի բաց քերելով զնորքին բրդատեսակ փափուկ նիւթս նց, որով միայն ինքն իբրև զթաղանդ ձուոյ. կամ իբրև զնրբանիւթ չար։ ռամկ. ճղ։ Երբ յորժամ կաշկակարքն զերիտս մառոտս 'անկից առ իւրաքանչիւրեալ' կարեն զնոյ, արկանելով մինչ զանոցն ընդ մէջ այսց մաշկաց, և բրդատեսակ նիւթոյ, որով կարեն ոչ երբեք յերեսս անկից, առ' մզղին կարել։ ռամկօրէն ճղ. կարել։

Մզղնաձև. ի. իւ. եց. իւք։ || տե՛ս զՄզղնատեսակ։

Մզղնատեսակ. ի. աւ. աց. օք։ || մզղնաձև. կամ մզղնակերպ. որ այն՝ որ ունի զկերպ, կամ զնմանութիւն մզղնոյ, կամ է իբրև զմզղին. որպիսի է փառ ձուոյն, զի նրբանիւթ մաշկն, որ պատէ զսպիտակուցն ձուոյ, նաև մաշկն աչաց, և այլ ընդմանք։

Մզնաձև. ի. իւ. եց. իւք։ || մզնատեսակ. կամ մզնակերպ. որ այն ամ, որ ունի զկերպ, և զնմանութիւն մզնեաց. կամ կազմեալ կայ իբրև զնուրբ մաշկն, որպիսի է մաշկն մեզեր, այսինքն մոմեղէն նրբանիւթ աղօթն. զոր չինեն մեղուքն 'ի մեղրամանոցս բազմանկիւն ծակոտեօք, յորս կազմեն զմեղր։

Մզնարհեստ. կամ մզնարուեստ. ի. իւ. եց. իւք։ || եղանէ սա 'ի միզն բառէն. և նշանակէ զարհեստաւորն. որ գործէ զմզղնաձև յօրինուածս, կամ զնրբանիւթ գործուածս։ Եւ կամ որ արուեստիւ 'ի բաց կորզէ 'ի անկից զմզղինսն նց։ Իսկ մերթ նշանակէ զարուեստագործեալն իբրև ըզմզնիս, կամ զմզնակերպսն. և ըստ այսմ մզնարհեստ կոչին թմբուկն լսելեաց, որ կազմեալ կայ 'ի նուրբ մաշկէ իբրև զփոքրիկ բուշտ. ըստ այնմ 'նպէլ. զչ. Մզնարհեստ ուժգնաբարբառ կազմուածոյ թմբկիս գործածութեան, և այլն։

Մզնիք։ || է յոգնականն միզն բառին. ուստի զնշանակութիւն սորա տե՛ս անդ։

Մզուռն. մզման. մամբ. մանց. մամբք։ || քամուռն, կամ հանումն հեղեղուկ իրաց յիւրեանց նիւթոյ։ Իսկ մերթ զտումն, կամ պարզումն 'ի մրրոյ, և յայլոց նմանեաց։

Մզսիթ։ || տե՛ս զՄզկիթ։

ՄԵ

Մէգ. միգի. աւ. աց. օք։ || մառախուղ. կամ աղջամուղջ. և կամ մթութիւն պատճառեցեալ 'ի շամանդաղէ. կամ յամպոյ. և կամ 'ի պակասութենէ լուսոյ։ ռամկ. ճղաղ. կամ փոշի։ Ծննդ. 10. 22։ Երեմ. 23. 12։ Գործ. 13. 11։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ մէգ ասելոյ՝ ըստ այնմ. Սաղմ. 147. 16. գնէ զձիւն իբր զասր. և զմէգ իբր փոշի ցանեալ. ըստ այսմ է և 2. Պետր. 2. 17։ և յայլ բազում տեղիս։ ռամկ. փոշ։

Մեգալէ. էի. իւ. եց. իւք։ || է բառ յունական, որով նշանակի մեծ. կամ մեծահանճարեակ։ Աշխարհ։

Մեղ. մեղի. իւ. եց. իւք. կամ աց. օք։ || յանցուածք խոնարհութեան ընթացելոցն, զոր ընդդիմակէն մեղանք և մասնաւորք անցանելով 'ի բարեաց սովորութենէն, և անտի առ աստուած։ ռամկ. Ղևտ. 4. Թագ. 18. 27։ Եսայ. 36. 12։

Մեթաֆիզիկայ. է. իւ։ || է բառ յունական. որով նշանակի մակացութիւն ինչ. զոր հայերէն կոչեմք հանդերձաբանութիւն. զոր տե՛ս 'ի տեղւոջ իւրում գրեցաք։

Մէն. մենի. կամ մենի. իւ։ || մի. կամ մու. կամ եզակի. ռամկ. ճէկ։ Իսկ մերթ միայն. կամ միայնակ. ըստ այնմ. մի միոյն մենի ձեռնարկէ էջ. զի մի միոյն միայնոյ։ Աւետ. 1. հարց. Մէն չորս արձանս կանգներ. զի միայնակ չորս արձանս։ Աշխարհ։ Բայց սա ըստ մեծի մասին 'ի գործածի ընդ մի բառիս այսպէս. մէն մի, և նշանակէ մի մի. ըստ այնմ. Եւ եստուն նմա իւրաքանչիւր մէն միոյ. զի իւրաքանչիւրքն մի մի. Յոբ. 42. 11. Առին մէն մի դահեկան, զի առին իւրաքանչիւրքն մի մի դահեկան։ Մատթ. 20. 9։ Այսպէս է և 'ի գիրս Կիւրղի Եղէգ. զ. և 'ի ճառս հարց. իզ։ Բայց 3. Թագ. 4. 7. տուր առ. առաջ առծ իւ մէն մի ամիս 'ի տարւոջ. իմանի, առաջ առծ իւ յիւրաքանչիւրում ամսեան 'ի տարւոջ։ Վասն զի բառս մի, 'ի կրկնելն նշանակէ զիւրաքանչիւրն. որպէս ասացի 'ի բառն մի մի։

Մենատեսակ. ի. աւ. աց. օք. || միատեսակ, կամ միակերպ. և կամ միաձև։ Իսկ մերթ մերոյ իբրև զեզակերպ այսպէս, մենատեսակ առհամանել, և նշանակէ միով տեսակաւ, զի միով կերպիւ, և կամ միապէս։

Մենաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || միաւոր. կամ միակի. կամ միայնակ, և կամ միակերպ. Կիւրղի Եղէգ. թ։

Մէջ. միջոյ. ով. միջաց. ովք. կամ օք։ || է այն, որ զհաւասար հեռաւորութիւն ունի 'ի ծայրիցն, և յեզերացն, որպէս ասի յաշխարհագրութեան Խորէն։ Իսկ մերթ նշանակէ ըզմիջին տեղին, կամ զմիջոցն, որ անկանի 'ի մէջ երկուց. կամ բազմաց իրաց. ռամկ. օրթան. կամ արասըն։ Ծննդ. 1. 6։ Թուոց. 16. 48։ Մարկ. 7. 31։ Ղուկ. 5. 19։ Եւ ըստ այսմ մէջ կոչին 'ի փիլիսոփայից այնք իրք, որք միջնորդ լինին ուսուցիչաց հասանելոյ 'ի դադարումն. որպիսի է օդն, որ զերծ ըզգիտողական առարկայս։ Մերթ եւս նշանակէ զմիջին մասն, կամ զհատուածն. և կամ զկէսն։ Ծննդ. 27. 5։ և 38. 4։ 2. Թագ. 10. 4։ Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զառաջին մասն մարմնոյ. որ պարունակէ զգիրս ուսերս յօդուածոյ սրբանցն. և կոչէ 'ի ներքուստ մինչև յամօթն

երաստանաց · որոյ երկոքին կողմունքն յաջ և յահեակ սնանկուշտ կոչին : Յայս մասնս ածեալ լինի գօտի · և կապեալ ծածա- ծանելի · ռամկ. մէջ : Ծնն. 37. 34: 3. Թագ. 12. 10: Երեմ. 13. 2: Եզեկ. 8. 2: Բայց 2. Օրին. 28. 57. ուր ասի · կերիցէ զաղտն ե- լեալ 'ի միջոյ իւրմէ, խմանի ասել՝ 'ի ներ քին մասանց երանաց իւրոց : Դարձեալ- քին մասանց երանաց իւրոց : Դարձեալ բառս այս՝ մէջ՝ յօդեալ ընդ նախդրիս՝ ի, այսպէս, 'ի մէջ · կմ 'ի միջի, զնի երբեմն փոխանակ նախդրաց, ներ · 'ի · 'յ, ըստ ո- րում են ներդրոյականակերպք · և թ այսմ փոխանակ ասելոյ, 'ի ծովու · կմ 'ի ձեռ, ասի՝ 'ի մէջ ծովու, կմ 'ի միջի ձեռում: Եսայ. 15. 8. և 19: Ղուկ. 22. 27: Յօհ. 1. 26: Դարձ՝ երբեմն առ ընդ բայի շարակցի, և յայնժամ պէսպէս կերպիւ փոխէ զնշա- նակութիւն իւր, զոր տեսցես 'ի ներքոյ: Ընդ մէջ յօշել · կմ հերձանել · և կմ ը մէջ կարել : || ք հատանել 'ի միջացն, կմ անջատել 'ի միջին մասնէն յերկուս բա- ժինս · ռամկ. օրթայէն կէսել : Ծննդ. 15. 10: Դանի. 13. 55: Մատ. 24. 51: 'Ի մէջ առնուլ զտասամորդս, կմ զառակս՝ և կամ զկշտամբիչս : || ք յառաջբերել · կմ առաջի կացուցանել : ռամկ. մէյտան բէ- րել : 1. Մակ. 3. 49: Լամբրոն : Խորհուրդ 'ի մէջ առնուլ : || ք ընդ մի- մեանս 'ի խորհուրդ մտանել · կմ խորհր- դակցել · և կմ խորհել : Ծննդ. 37. 18: Փոյթ 'ի մէջ առնուլ : || ք զփոյթ յան- ձին ունել · կմ յանձն առնուլ զջանս և զճգնութիւն : 2. Պետ. 1. 5: և Լամբրոն : Անցանել · կմ կալ 'ի մէջ : || ք գալ և կանգնել 'ի միջի յերևելի տեղւոջ · կամ երևանել յասպարէս. ռամկօրէն օրթան գալ. կամ մէյտան ելնել · կամ մէյտան չընգ- նել : Եսայ. 50. 8: Մարկ. 3. 3: Ղուկ. 6. 8: Թ այսմ խմանի յորժամ ասի · կացուցանել 'ի մէջ : Գործ. 4. 7: 'Ի մէջ բերել · կմ 'ի մէջ ածել : || ք յա- ռաջ բերել · կմ յիշեցուցանել · և կմ յի- շատակել : Աշգար.

Մէջերկրեայք · եայց · եօք : || տե՛ս զՄիջեր կրեայք : Խորէն. Է · գլ. 14. և 61: և Յն որ դի :

Մէջօրեայ · էի · իմ · իւ · իւք : || միջօրեայ · ք այն ժամ, որ վերաբերի առ միջօրեայն · ք առ կէս օրն · և թ այսմ ժամանակն կէ ք առ կէս օրն · և թ այսմ ժամանակն կէ սօրական՝ միջօրեայ կոչի : Կիւրղի ԵԶէք. Թ. և Ժ: Իսկ մերթ նշանակէ զկէս օրն · որ և ասի՝ հասարակ օր : Նարեկ. ՂԷ: և Յն որդի :

Մէտ · միտի · իմ · իւ · իւք : կմ ա · աց · օք : || է արմատ միտել բային · որով նշանա- կի միտումն · ք հակումն · և կմ միտեցու- ցիչն · և ըստ այսմ մէտ կոչի յետին մաս նիկն տրամի · որպիսի է ցորեանն, կմ չոր բորդ մասն միոյ ցորենոյ · զոր դնեն 'ի մի թաթն կշռոյ, զի փոքր մի հակեցուս ցէ զնա առ 'ի զուգահաւասար չլինել ընդ միւսոյ թաթին : Աշխարհ. 16. 11: խնա. 11.

23: Եսայ. 40. 15: Եւ յայսմանէ առեալ նշանակէ երբեմն զչափն, կմ զուգանու- թիւն ծանրութեն կշռելի իրաց · թ այնմ 1. Մնաց. 28. 14: Եւ դաւիթ զմէտս կշռոցն նց · ք զչափ ծանրութեց նց : Եւ երբեմն գործածութիւն · կմ զձկտումն · և կմ զյար զյօժարութիւն · կմ զձկտումն · և կմ զյար ձակումն · ըստ այնմ Յովէ. 1. հատ. Է: Մէտ բարկութե նը կործանումն նորին : մերթ ևս զփոքրիկ տևողութի ժամանակի · որ պիսի է րոպէն · կմ վայրկեան մի · և կմ թերթել մի ական : ռամկ. Բոգիգէ : Կիւրղի Եղէկ. Ե: Դարձեալ նշանակէ առժա և այն, յոր միտէ իմն · և ըստ այսմ մէտ կո չի կեդրոնն երկրի, յոր դիմեն ամ ծա նունք · և կմ միջակէտն շրջանակին, յոր բերին ամ գիծք · ըստ այսմ խմա և զայ- լոց նմանեաց : Բայց սա երբեմն Է բայի շարակցի այսպէս · մէտ 'ի մէտ խոնար- հել · և նշանակէ՝ յայսկոյս յայնկոյս մի- տել · կամ ծանրահակ շարժմամբ երևելս տել · կամ ծանրահակ շարժմամբ երևելս առնել · ըստ այնմ Աշգար. Բարկացայտ ալեքն չեռնաձև կուտեին՝ մէտ 'ի մէտ խո նարհէին :

Մէց · մեցի · իմ · իւ · օք : || երր · ք փառ- թի · կամ ապականութի · կմ ցեց · և կմ թարախ, կամ ապականիչ ՃՃի, որ անկանի այլ զազիր ապականիչ ՃՃի, որ անկանի 'ի խոտս և 'ի դալար իրս · և նեխեցու- ցեալ զնա՝ 'ի յորդն, և 'ի թարախ փոխար կէ : Եսայ. 14. 11: և Կիւրղի · Եղէկ. ԺԷ: և Շնորհալին յուղբան Եդեսիոյ:

ՄԸ

Մըթեր : || տե՛ս զՄթեր :

Մըթին : || տե՛ս զՄթին : Նարեկ. ԽԷ:

Մըթնիմ : || տե՛ս զՄթնիմ :

ՄԹ

Մթագին : (նախդրիւ հոլովի ·) || կարի մթին · կմ սևագոյն · և կմ թխագոյն : 'Ի Վարս Հարց. ԺԹ:

Մթագնիմ · եցայ · եաց · իւ : (ձայնակր ·) || մթագին լինել · կմ թխանալ · կմ սևանալ : Իսկ մինչ ասի՝ զմտաց, կմ զաչաց, նշանա կէ խաւարիլ · կմ աղօտանալ · և կմ կուրա նալ : ռամկ. Ղարարմագ · կմ կուրնալ : 'Ի Վարս Հարց. Է:

Մթագոյն · գունի · իմ · իւ · իւք : || տե՛ս ըզ Մթնագոյն :

Մթայնին · այնոյ · ով · ոց · ովք : || տե՛ս ըզ Մթին : Նարեկ. ԾԵ:

Մթանամ · ացայ · ացիր · աւ : (ընդ միջ ·) || մթով պատել · կմ խաւարիլ · կմ նսեմա նալ · կմ աղօտանալ :

Մթար · ի · աւ · աց · օք : || մթին · կմ սևա · կմ թուխ · կմ նսեմ · կմ աղօտ :

Մթարիմ · եցայ · եաց · իւ : (ձայնակր ·) || մթանալ · կմ թխանալ · կմ աղօտանալ · կմ սևանալ · և կմ նսեմանալ :

Մթարութիւն · թեան : || մթութի · կմ սևու թի ·

թի. կամ թխութիւն. և կամ նսեմութիւն։

Մթեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || Քաղել. կամ կթել. կամ զեր ինչ ձեռամբ կորզելով կամ հանելով՝ յինքն առնուլ. և ըստ այսմ առի զամփոփանէ 'ի Մծբն. ժա։ 'Ի պիղծ գաղանէն եկն՝ մտաեաւ, մթեաց զմեղըն յինքն։

Մթեր. ի. իմ. ից. իւք. կամ աւ. աց. օք։ || Համբար. այսինքն ամբարեալ առատութիւնք ու֊տելեաց. և ըմպելեաց. ոչ ցորենոյ, ա֊լեր. ձիթոյ. կամ գինւոյ. և այլն։ Յոբ. 20. 21։ Երէ յայսմանէ առեալ մթերք կոչին յաճախութիւնք կերակրոց ինչ զգեստուց յու֊րովայնս. ըստ այնմ 'ի Հոր. հօրց. Ե։ Ո֊րովայն պարպառեալ՝ ոչ առէ շատ 'ի մը֊թերս իւր։ Մերթ ևս մթերք անուանեն գանձք ոսկւոյ, և արծաթոյ. և ա֊կանց պատուականաց. և կամ աւելորդ ա֊ռատութիւնք հարստութեանց։ 2. Մնաց. 24. 27։ Ղուկ. 12. 15։ և 21. 4։ Խորհն. ... պր. 23։ Սոյնպէս մթերք կոչին կոյտք, կամ գումարք աղխամաղխից, քարանց. փայ֊տից. կամ բազմութիւնք մեղաց. և այլոց իրաց՝ որք ամբարեալ պահին։ Իմաստ. 4. 20։ Դարձեալ՝ առեալ լինի փոխանակ մթերցորդաց. կամ մթերանոց։ 1. Մակ. 10. 41։ Ոսկէ. 1. հատ. ժդ։ Երէ երբեմն փոխա֊նակ մթերանոցի. կամ գանձարանի. որ֊պիսի է և բառս ամբար, կամ համբար։ 1. Մնաց. 28. 12։

Մթերածոյ. ոյի. իմ. իւ. իւք։ || Մթերեալ. կամ ամբարեալ. կամ որ ժողովեալ, և հա֊ւաքեալ կայ։ Մծբն. ժթ։

Մթերանոց. ի. աւ. աց. օք։ || Շտեմարան, ուր համբարեալ պահին մթերք գան֊ձուց. կամ կերակրեղինաց. որ և ասի համ֊բարանոց. կամ շտեմարան։ Խորհն. ... պր. 59։

Մթերեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || Համ֊բարել. որ է ժողովել, և գանձել զհամ֊բարս կերակրոց։ 1. Մակ. 6. 53։ Խորհն. ... պր. 32։ Երէ յայսմանէ առեալ՝ մթերել ասի զո՛ր և իցէ իր. գանձելն, կամ ժողո֊վելն. կամ կուտելն. և կամ պահելն. և ըստ այսմ ասի՝ մթերել զպարիս, կամ զպար֊տիս, կամ մթերել զդոհացողական օրհ֊նութիւն՝ 'ի սենեակս սրտին. և այլն։ Եբր. 9. 25։ Կիւրղ. Եզեկ. ժբ։ և Լամբրոն։

Մթին։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Մթային, կամ խաւարային, կամ աղջամղջին. և կամ նը֊սեմ։ Եբր. 11. 8։ Յես. 15. 23։ Միքիա. 4. 8։

Մթխալ. ի. իւ. եօք։ || Է բառս արաբացւոց, որ թարգմանի ծանրութիւն, կամ կը֊շիռ։ Բայց մատենագրաց առեալ նշա֊նակի առաւել բացորոշեալ [illegible] ինչ ծան֊րութիւն, որ կրէ զքսան և չորս կուտեղ֊ջեր. որ է դրամ և կէս։ Երէ այսպէս եր֊կոտասան մթխալն առնէ զլիտր և առաւ֊տրամս. և ըստ այսմ է 'ի Հոր. հօրց. ժդ. ուր ասէ. ունկին երկոտասան մթխալ է. որ է ունց և տասն դրամամասն. իսկ թէ ասէ. երկոտասան մթխալն է ունց

և տասն դրամ ծանրութիւն. ռամկօրէն մխալ։

Մթնագոյն. գունի. իւ. իւ. իւք։ || Առա֊ւել մթին. կամ նսեմագոյն. կամ աղօտա֊գոյն. կամ առաւել նուաղեալ. և խամրա֊ցեալ։ Ոսկէ. 1. հատ. խդ։

Մթնակերպ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Թխա֊կերպ. կամ մթագոյն. կամ նսեմագոյն. և կամ աղօտագոյն։ Նարեկ. ղէ։

Մթնիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Ձայնակր.) || Մթա֊նալ. կամ նսեմանալ. կամ խաւարիլ. և կամ երեկոյանալ։ Ոսկէ. 1. հատ. խբ։

ՄԺ

Մժեխ. ի. աւ. աց. կամ ոյ. օք։ || Է փոք֊րիկ կենդանի ինչ թևաւոր նման մժղ֊կան. ունի զխայթոց նուրբ և երկայն. թռչի յօդս բզզելով. և նստեալ 'ի վերայ մարմնոյ արկանէ զխայթոց իւր 'ի խորս. և ծծէ զարիւն անդր։ Ունի զբազում տեսակս. որոց ոմանք են յոյժ մանրիկք՝ կոչեցեալք մանանաւոր անուամբ մնչւն։ Իսկ ոմանք են միջակք. և այլք յոյժ մեծք, և ժանտք. որք յաճախ գոյանան 'ի ճահիճս տեղիս. և 'ի գետափունս. որոց և խայթուածքն են թունաւորք։ Ռամկ. մոծակ. և տաճկերէն սիվրիսինէք։ Սաղմ. 104. 31։ Նա֊րեկ. կը։ Ոսկէ. 1. հատ. իը։

Մժեղ. եղան. ամբ. անց. ամբք։ կամ ի. աւ. աց. օք։ || Նոյն է ընդ վերնոյն։

Մժղուկ. մժղկան. ամբ. անց. ամբք։ կամ մժղկի. աւ. աց. օք։ || Է կենդանի ինչ թևաւոր՝ նման ճանճի։ Բայց մարմնովն է յոյժ փոքրիկ. և անօթ։ Ծնանի յաճախ 'ի հիւթոյ կոխածոյ խաղողոյ. [illegible]։ Եւ կամ արտաքրի 'ի քացախոյ. որ է շիրայ. յոր և բազմիցս իմքումն անկեալ. հեղձա֊նին։ Մատ. 23. 24։

ՄԻ

Մի. միոյ. 'ի միոյ. ով. կամ միով. 'ի միոջէ։ || Է բացարձականուն թուական. որով նշանակի մէն. կամ մու. կամ եզ։ Ռամկ. մէկ։ Ել. 25. 12։ Մարկ. 9. 4. ըստ այսմ է և Ղուկ. 5. 3. ուր ասէ. ել նա 'ի մի նաւուցն. այսինքն 'ի միոյ 'ի նաւուց անտի։ Երբեմն ևս առեալ լինի փոխանակ բառիս, միւս. ըստ այնմ. Ելից. 25. 19։ և լինիցին քերովբէքն մի 'ի միոջէ կողմանէ. և մի 'ի միւսմէ կողմանէ. այսինքն մի քերովբէն 'ի միոյ կողմանէ, իսկ միւս քերովբէն. 'ի միւսմէ կողմանէ։ Երբեմն ևս դնի փոխանակ բառիս՝ ոմն. ըստ այնմ Մատթ. 21. 33. այր մի էր տա֊նուտէր. այսինքն այր ոմն. ուր դնի Ղուկ. 20. 9։ ըստ այսմ է և Ղուկ. 15. 11. և Յովհ. 3. 1։ Մերթ ևս դնի փոխանակ մասնական ան֊ուանցս՝ իմն. կամ ինչ։ որպէս 2. Մակ. 12. 18։ Յովն. 1. 5։ Յովհ. 11. 38։ Երբեմն ևս ա֊ռեալ լինի փոխանակ բառիս՝ միայն։ Ժողով. 4. 10։ Մարկ. 2. 7։

Բայց երբեմն յորժամ ունի ընդ ինքեան զնախադիրս առ․ դնի փոխանակ բառիս իւրաքանչիւր․ զո՛ր օրինակ․ երկու խարիսխս առ մի սեան․ յն իւրաքանչիւրոյ սեան։ Ելից․ 26․ 19։ Զորրորդ դորակինը հինէր առ մի գառն․ յն վն իւրաքանչիւր գառին․ կամ ընդ իւրաքանչիւր գառին։ ռամկօրէն գառ գլուխ։ Ելից․ 29․ 40։ Տալ յիսուն սիկղ արծաթոյ առ այր մի․ յն իւրաքանչիւրոյ առն․ ռամկ․ մարդ գլուխ։ 4․ Թագ․ 15։ 20։ Իսկ երբեմն վարի իբրև զդասականն անուան թուոյ․ և նշանակէ առաջին․ կմ նախկին։ Ծննդ․ 1․ 5։ Թուոց․ 29․ 1։ Եզեկ․ 29․ 17։ ըստ այսմ է և Թուոց․ 1․ 1․ ուր ասի․ խօսեցաւ Տր ընդ Մովսէսի 'ի միում ամսեանն երկրորդի․ յն յառաջնում աւուր՝ ամսեանն երկրորդի։ ըստ այսմ և առեալ լինի երբեմն և 'ի բարդուածս․ զի փոխանակ ասելոյ․ առաջին օր շաբաթու․ յն եօթնեկին, ասի միաշաբաթ։ Ղուկ․ 24․ 1։ Երբեմն և վարի իբրև զդասական մակբայ․ և նշանակէ՝ նախ․ և Ա․ այսմ 'ի գործածի ընդ երկրորդ բառիս, այսպէս․ մի, զի կոյր էր․ և երկրորդ՝ զի աղքատ էր։ Նարեկ․ 'ի մեկնութեան երգոց։ Բայց թէ զինչ նշանակէ՝ մինչ ասի՝ մի մի․ կմ մի առ միոջ․ և կմ մի զմիով․ և այլն։ տե՛ս զՄի մին։

Մի՛։ || է մակբայ արգելողական․ զի միշտ ցուցանէ 'ի բանի զարգելումն գործոյ․ ըստ այնմ Մտթ․ 13․ 29․ Կամիս, զի քաղեսցուք զայն 'ի բաց․ և նա ասէ ցնա, մի՛։ Եւ սա ըստ այսմ գրեթէ միշտ յարի 'ի հրամայական եղանակս բայից․ զո՛ր օրինակ․ մի՛ մերձենար․ մի՛ ճաշակեր․ մի՛ հուպ լինիր։ Կողոս․ 2․ 21։ Մերթ և դնի փոխանակ բացասական մակբային՝ ոչ․ ըստ այնմ․ Մարկ․ 8․ 39։ որք մի՛ ճաշակեսցեն զմահ․ յն որք ոչ ճաշակեսցեն։ Սոյնպէս նշանակէ․ և 2․ Թեսաղ․ 3․ 10․ ուր ասի, որ ոչն կամիցի գործել, և կերիցէ մի՛․ յն և ոչ կերիցէ․ ռամկօր․ թող չուտէ։

Միաբան․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || ունօղ զմի կամս և զյօժարութի ընդ այլում․ կմ միախորհուրդ․ կմ համամիտ, կմ համաշունչ․ և կմ միաձայն։ Բայց Ելից․ 28․ 27․ ուր ասի յառգեմանն միմեանց միաբան․ նշանակէ՝ միասաբերան․ կամ համեմատ․ և կմ հաւասար։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ․ և նշանակէ միով բանիւ և խորհրդով․ կմ միահամուռ․ և կմ ամենեքեան 'ի միասին․ առանց տարաձայնութե։ Թուոց․ 27․ 21։ Գործ․ 1․ 14։ և 5․ 12։

Միաբանական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || այն ամ, որ վերաբերի առ միաբանութիւն․ կմ որ լինի միաբանութբ․ և ըստ այսմ ասի՝ միաբանական ձայնիւ։ 'ի շարականս։

Միաբանակեաց․ եցի․ աւ․ աց․ օք։ || կեցող 'ի միաբանութե․ կմ որ վարէ զկեանս ընդ այլոց սիրով և միաբանութբ։ Բայց յատկապէս առեալ՝ ասի նա զկրօնաւորաց, կմ զաբեղայից․ որք կեան միաբան 'ի միասին 'ի միում հասարակութե․ Լամբրոն․ 'ի վերայ կարգ․ ժզ։

Միաբանամերժ։ (Նախադրիւ հոլովի․) || ամբոխող զմիաբանութիւն․ կամ խռովիչ միաբանութե․ կմ քակիչ և եղծիչ սիրոյ և համամտութե։ Մծբն․ ժթ։

Միաբանեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) || միաբան առնել․ կամ համաձայնեցուցանել։ Իսկ մերթ միաւորել․ կամ շաղկապել․ կմ 'ի մի ժողովել։ Եւ մերթ համամիտ և նման առնել։

Միաբանիմ․ եցայ․ եաց․ իլ։ (Ձայնակր․) || միաբան գոլ․ կամ միաձայնել ընդ միմեանս խորհրդով և բանիւ․ և կմ համաձայնել։ Գործ․ 23․ 20․ և 24․ 9։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ միակցել․ կմ յարակցել։

Միաբանութիւն․ թեան։ || միաբան և համաշունչ գոլն․ կմ համախոհութի․ կմ միակամութի․ և կմ համաձայնութի սրտի։ Սաղմ․ 82․ 6։ Գործ․ 2․ 46։ Իսկ մերթ՝ համայարմար ձայնակցութե․ կմ ներդաշնակաւորութի՝ երգոց, և այլոց նմանեաց։ Դանի․ 3․ 5։ Մերթ և նշանակէ սովոր միաբանեալ ժողովն․ կմ ընկերութիւն բազմութե իւիք․ ո՛պ ասի 'ի կանոնն [illegible]․ թագաւոր երկնաւոր զմիաբանութիւն մեր օրհնեա։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ միաբանութի կոչի իւրաքանչիւր հասարակութի կրօնաւորաց, յորում միաբան կամօք կեան ընդ միմեանս կրօնաւորքն։

Միաբարբառ․ (Նախադրիւ հոլովի․) || զմի և զնոյն բարբառ ունօղ ընդ ումեք․ կմ միաձայն․ կամ համաձայն։ Իսկ մերթ վարի մակբայապէս․ և նշանակէ՝ միով բարբառով․ կամ միաձայն գոչմամբ․ և ըստ այսմ ասի՝ միաբարբառ աղաղակել։ 1․ Մակ․ 3․ 50։

Միաբնակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || բառս այս 'ի [illegible] որում եղանէ 'ի բնակիլ բայէն՝ նշանակէ 'ի միասին բնակօղ․ և կմ որ 'ի միում տեղւոջ բնակի։ Իսկ ըստ որում եղանէ 'ի բնութեան բառէն, նշանակէ զնա՝ որ դաւանի 'ի քս զմի բնութի, ուրանալով զերկութի բնութեցն․ որ է անաւանդելի հերձուած․ վն զի այսու մուծեալ լինի շփոթութի 'ի բնութիւնն քսի․ որ է հայհոյութի չար։ Այլ թէ ասասցեն հակառակորդքն, խոստովանիմք 'ի քս զմի բնութի անշփոթ, ամենևին խօսին զհակառակն անշփոթ․ զի թէ բնութիւնքն են անշփոթք, ապա թուրեմն ոչ են մի, այլ երկու։ Իսկ թէ ըստ նոցա ոչ են երկու, այլ մի, ապա թէ բնութիւնքն ոչ են անշփոթք, այլ շփոթեալք, զի հակառակն է նոյն ըստ նոցին դոլ մի և անշփոթ․ որովհետև անշփոթութիւն ըստ էութե իւրում պահանջէ զբազմութի․ ո՛պ և յայտ է։

Միաբոյս․ բուսի․ իւ․ ից․ իւք։ || 'ի միասին բուսեալ․ կմ 'ի միոյ բունոյ յառաջացեալ․ կմ զոյգ։ որպիսիք են երկու տունկք, կմ ծիլք։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զհամածնեալսն․ յն զնա՝ որ ծնեալ է ընդ այ-

լում

ղում՝ ՚ի միասին․ որպիսիք են երկոտասան առաքեալքն։ Նարէկ․ գլ․ Մերթ ևս առեալ լի նի փոխանակ բառիս ընդհանուր, կամ բնա ծին, և կամ բնական․ որպիսի է և բառս համաբոյս։

Միաբուն։ (Նախադրիւ հոլովի․) || Ունօղ ընդ այլում զմի և զնոյն բնութիւն․ կամ համաբնակից․ և ըստ այսմ առնեն զեր րորդութիւն միաբուն կոչել։ Յն ուղղ․ Իսկ մերթ միաբնական․ կամ համաբնական․ կամ միական․ և ըստ այսմ առի՝ միաբուն ինքնութիւն, կամ զօրութիւն ևս։ Ոսկէ․ 1․ հատ․ լէ։ Յն ուղղ․ և Աչգոն։ Մերթ ևս միակցորդ, կամ միախառն․ և կամ միաբան․ ըստ այսմ Նարէկ․ գլ․ ՚ի միաբուն զուգա պարութե անմահից փառաբանողաց։ Եւ մերթ միակերպ․ կամ միատեսակ․ և կամ միա ձեռ․ որպիսիք են բնութիւնք սերովբէից։ Նարէկ․ ՚ի գ․ լ․ առաւ։

Միագլխապետ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || միագլուխ պետ․ թ նա՝ որ յինքն բազմութիւն է ինքն իշխան էր․ կամ որ ընդհանրապէս իշ խէ բազմութեան իրիք․ և ըստ այսմ ընդհանրական իշխանն զօրաց, կոչի միա գլխապետ զօրավար։ Խորենացւոյն․ Է․ գր․ 6։

Միագլուխ․ գլխի․ աւ․ աց․ օք։ || ունօղ զմի գլուխ․ կամ զմի պետ։

Միագոյ․ ի․ իւ․ից․ իւք։ || համագոյ․ կամ միաբուն․ թ նա՝ որ ունի ընդ այլում զմի և զնոյն գոյութիւն, կամ բնութիւն․ և առի զա մենասուրբ երրորդութենէ։ Կիւրղի Եղէն․ ժդ․ Իսկ մերթ նշանակի առեալ գոյացեալն, կամ բաղկացեալն ՚ի մի բոլոր․ կամ միաղոյգ․ կամ միակազմ։ Նարէկ․ ՚ի յիշատակարանն։

Միագոյն․ գունի․ իւ․ից․ իւք։ || ունօղ զմի պարզ գոյն․ կամ միակի գունով որակա ցեալ։ Մերթ ևս նշանակի համագոյնն, թ որ միաբանի ընդ այլում ունելով զնոյն երանգ։ Իսկ մերթ միակերպ․ կամ միատե սակ․ և կամ միաձեւ։ Կիւրղի Եղէն․ ժդ։

Միագունակ․ (Նախադրիւ հոլովի․) || անս զՄիագունդ։ Յն ուղղ։

Միագունդ․ (Նախադրիւ հոլովի․) || ՚ի մի գունդ հաւաքեալ, և խառնեալ․ կամ ՚ի միա սին կացեալ․ և կամ համախմբութ։ Աչգոն։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ է մի գունտ․ կամ մի բոլոր գնդաձեւացեալ․ և ըստ այսմ ա սի ՚ի Յն ուղղն․ ՚ի շինող երկնից․ միատարր եւ միագունդ համանմանն։ Իսկ մերթ վա րի մասնաւորապէս, և նշանակէ, միաձայ նուռ․ կամ խմբովին․ կամ համաժողով բազ մութիւ․ և կամ բովանդակաւ ՚ի միասին։ 1․ Մակ․ 12․27․ և 50․ և 16․6․ Իմաստ․ 19․ 8։

Միադաշնեալ․ եղոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || միաւորե ներբ։ թ միաբանակ կցեալ․ կամ որք միան գամայն միով կամօք զգեցեալ գզենս։

Միադաւան․ ալոյ․ եաւ․ եաց․ եօք․ || միաւ գէն․ թ նա, որ միաբանակ ընդ գէմ ունիք գկիսնեացն։ Իսկ մերթ նշանակի նա՝ որ Ը այլում ՚ի միասին վառի ՚ի գէն պատերազ մի․ և կամ նա՝ որ նշանակս զինուորեալ ՚ի

մարտ մեծ․ որով միակ երկուք ՚ի մէջ բազ մութեան զօրաց։

Միադաւան։ (Նախադրիւ հոլովի․) || զմի ինչ դաւանօղ։ Եւ այս առի յատկապէս զնո ցանէ, որք դաւանին զերրորդութեն զմի անձն միայն․ որպիսիք են Հրեայքն, և ամենայն հերետիկոսք։ Իսկ մինչ առի՝ միա դաւան օրհնաբանութիւն, նշանակի միա դաւանականն։ ՚ի Վարս հարց․ ՃԺ։

Միադեմ։ (Նախադրիւ հոլովի․) || ունօղ զմի դէմս․ որոյ ներհակն կոչի երկդեմ։ Իսկ մերթ միապատիկ․ կամ միակերպ․ և կամ միատեսակ․ սորա ներհակն կոչի բազ մադեմ։ Կիւրղի Եղէն․ Ղ․ Մերթ և ս վա րի իբրև զմակբայ, և նշանակէ առել․ ՚ի միոյ կողմանէ․ կամ միով կերպիւ․ ըստ այսմ, զոր առէ Շնորհալին․ ոչ միադեմ այլ երկոտ ակնք հայել ՚ի կրկնապատիկ բանս գրոց։

Միադրեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) || ՚ի միասին դնել․ կամ բաղադրել․ կամ միա ւորել։

Միադրութիւն․ թեան․ || դնումն ՚ի միասին․ կամ միակցութիւն․ կամ միաւորութիւն․ և կամ բաղադրութիւն։ Նարէկ․ գլ։

Միազարդ․ ի, իւ․ ից․ իւք։ || զմի զարդ ու նօղ․ կամ միակերպ ընդ այլում զարդարե ցեալ։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա՝ որ միա ցեալ գոլով ընդ իմիք փառաւոր իրի զար դարեալ երևի։

Միազարդեմ․ եցի․ եա, ել։ (Ներգործ․) || միով զարդու զարդարել․ կամ միակերպ պաճուճել։ Իսկ մերթ նշանակէ միացու ցանելով, կամ յօդելով զինքն ընդ այլում շքեղ, և գերափառ իրի վայելչազարդ առ նել։ Նարէկ․ ՚ի Գոհ․ առաջ։

Միազգեաց։ (Նախադրիւ հոլովի․) || ՚ի մի զգե ցեալ․ կամ յարակցեալ․ և կամ բաղադրեալ։ Իսկ մերթ զոյգ և համեմատ․ կամ յար և նը ման․ և կամ միակերպ։ Մերթ ևս վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ ՚ի միասին․ կամ զոյգ ընդ ումեք։ Բայց երբեմն ընդ բային շարակցի այսպէս․ միազգեաց առնել, և նշանակէ ընդ միմեանս շարակայել․ կամ զուգակցել, և կամ բաղկացուցանել։ Ոսկէ․ 2․ հատ․ Ժ։

Միաթիւ․ թուոյ․ իւ․ ից․ իւք․ կամ օք։ || ունօղ զմի և զնոյն թիւ ընդ այլում․ կամ թուակից․ կամ զուգաթիւ։ Նարէկ․ ՚ի Գոհ․ առաջ։

Միաժողով․ (Նախադրիւ հոլովի․) || ՚ի միա սին ժողովեալ․ կամ միախմբեալ․ կամ միա գունդ։ 1․ Մակ․ 5․ 27․ և 38։

Միալեզու․ ուի․ աւ․ աց․ օք։ || ունօղ զմի և զնոյն լեզու․ կամ միով բարբառով խօ սօղ․ որպիսիք էին մարդիկ յառաջ քան զշինել աշտարակին։ Աչգոն։

Միախառն․ կամ միախառն․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || միախառնուած․ կամ զմի և զնոյն բան խօ սօղ․ և կամ համախոհ։ Աչգոն։

Միախորհ։ || անս ՚ի վեր զՄիախոհ։ ՚Ի Հարանցն։

Միախորհուրդ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ զմի և զնոյն խորհուրդ ունող ընդ այլում․ կմ զնոյն խորհող․ կմ միախոհ․ և կմ համամիտ ։ Փիլիպ․ 2․ 2։

Միախումբ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ տե՛ս ընդ Միագունդ ։ Նորէկ․ ղզ․

Միախառն ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ 'ի մի խառնեալ․ կամ 'ի միասին համախմբեալ․ և կմ ընդ միմեանս խառնեալ, և յօդեալ ։ Եւ ըստ այսմ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս․ միախառն պնդել․ և նշանակէ ընդ միմեանս խառնելով, կմ յօդելով կազմել․ կմ բաղկացուցանել ։ Ոսկե․ 2․ հատ․ ժ ։ Բայց երբեմն վարի մակբայօրէն․ և նշանակէ խառն բազմութեամբ․ կմ խմբովին․ կմ համագունդ, և կմ միանգամայն․ և ըստ այսմ առնի, միախառն կոչել․ կմ ժողովել․ միախառն գրկել․ կմ ընթանալ ։ և այլն ։ Եղեմ․ 1․ 15 ։ և 20․ 10 ։ Ոսկե․ 'ի Նախերգ ։

Միածին․ ծնի․ իւ․ ից․ օք ։ ‖ Նա՛ որ է միակ ծնունդ․ կմ միակ որդի․ կմ որ 'ի ծնողէն իւրմէ ինքն միայն է ծնեալ․ և ոչ ունի զայլ եղբայր ։ Յովհ․ 1․ 14․ և 18 ։ և 3․ 16 ։ Իսկ Իմաստ․ 7․ 22․ ուր ասի միածին, իմանի՝ միայնակ յոյժ յառաւելացեալն․ և վերաբերի առ հոգին սբ․ կմ առ իմաստութիւն՝ զոր գովէ ։ Մերթ և միածին կոչի նա՛ որ միայնակ ինքն է ծնեալ․ կմ առաւել սիրեցեալ 'ի բոլոր ստեղծուածոց իւրոց․ և ըստ այսմ 'ի գիրս Կիւրղի Երուս․ ժդ․ հաւն որ մինն․ որ է փիւնիկ, կոչի միածին ։

Միածիր ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ ունող զմի ծիր, կմ զմի գիծ, կմ որ միագիծ երկայնութեամբ տարածի և պատէ զինչ, և ըստ այսմ յարմարի ոք զանգապատան ինչ պարագծէ միակ ակօսիւ, իբրև միով բոլորակ գծիւ․ ասի՝ միածիր ակօսով շրջապատել զնա ։

Միակ․ ի․ իւ․ կմ աւ․ աց․ օք ։ ‖ մի, կամ միայնակ, և կմ սակ ։ Խորէն․ ճ․ ղը․ 1 ։ Նորէկ․ 'ի գովս խաչին ։

Միակամ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ ունող զմի և ըղ նոյն կամս ընդ այլում․ կմ համակամ․ կմ միախորհուրդ․ կամ միաբան ։ Ոսկե․ 1․ հատ․ իսա ։

Միակամութիւն․ թեան ։ ‖ միութիւն կամաց․ կմ համակամութիւն․ կամ միաբանութիւն․ և կամ համաձայնութիւն ։ Ոսկե․ 2․ հատ․ իզ․ և իր․

Միականն․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ այն՝ որ վերաբերի առ մին․ կմ որ պատկանի միոյ․ և կմ միատարեալ ։ Իսկ մերթ նշանակէ միակ․ կամ միայնակ․ ըստ այնմ Նորէկ․ հա․ մի հայր՝ միայնոյն որդւոյ՝ միականն հոգւովն պատուածեալ ։

Միականի․ նաց․ եաւ․ եաց․ եօք ։ ‖ ունող զմի աչս, կմ որոյ մի աչքն է կոյր ։ Իսկ մերթ վարի իբրև ածական․ և նշանակէ ունելով զմի աչս, կմ միով աչօք․ ըստ այսմ․ Մատ․ 18․ 9․ միականի մտանել 'ի կեանս ։

Միականութիւն․ թեան ։ ‖ միականութիւն․ զի զուղն միականի ։ Իսկ մերթ նշանակէ ըղ միակութիւն․ կմ զմիութիւն․ և կմ զպարզութիւնն ։ Նորէկ․ հե․ և ղզ ։

Միակեաց․ կեցի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ միայնակ կեցող․ կմ միայնակ բնակող․ իսկ մերթ 'ի միասին կեցող ընդ այլում ։ Մերթ և նշանակի այն՝ որ լինի 'ի միասին կելով․ և ըստ այսմ առնի․ միակեաց վայելչութեն ազգայնութեն․ Աճգուտ ։ Բայց յառակապէս առեալ բառիս միակեաց՝ նշանակէին միայնակեացքն, կմ կրօնաւորքն, որք առանձնացեալ միայնակ բնակէին 'ի խորշիթս ։

Միակենցաղ․ ի․ իւ․ ից․ իւք․ կմ աց․ օք ։ ‖ 'ի միասին կենցաղավարող, կմ որ ընդ այլում 'ի միասին կեայ ։ Նորէկ․ 'ի գով․ առաք ։ Եւ մերթ միայնակ կեցող ։ Մերթ և նշանակէ զայն, որ կեայ միայն 'ի ցամաքի․ և կմ 'ի ջուրս, որոյ ներհակն կոչի երկակենցաղ ։

Միակերպ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ Նա, որ ունի զմի կերպ․ կմ զմի տեսակութիւն․ կամ համանկերպ․ և կմ համաձև ։ Մերթ և վարի իբրև ածական․ և նշանակէ միապէս․ և կմ համանկերպապէս․ և ըստ այսմ ասի՝ միակերպ խօսել․ կմ միակերպ գծանել․ և այլն ։

Միակերպական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ այն՝ որ է միակերպին, կամ առ միակերպին պատկանի․ որպիսի է զգեստն․ կամ վարքն նը․ և այլն ։

Միակերպութիւն․ թեան ։ ‖ կեանքն․ կմ արբին 'ի միայնութեն, կմ միայնակեցութի ։ Լամբրոն ։

Միակի ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ միակ․ կմ միայնակ․ կմ միապատիկ․ և կմ միակերպ ։ Նորէկ․ ղզ․ և Յա․ որդ ։ Իսկ մերթ վարի իբրև ածական․ և նշանակէ միանգամ․ կմ միապէս ։

Միակին․ կնոջ․ կնաւ ։ ‖ Նա՛ որ ունի զմի կին ։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա՝ որ միան գամ առեալ է զկին․ կմ միանգամ միայն է ամուսնացեալ ընդ կնոջ․ որոյ ներհակն կոչի երկկին․ կամ երկամուսին ։ Կիւրղ․ Եսայ․ ձ․

Միակշիռ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ ունող զմի կշիռ․ կմ զմի ինչ կշռող ։ Իսկ մերթ նա՛ որ ունի ընդ այլում զմիակերպ ծանրութիւն, կմ որ է միաչափ․ կմ զուգակշիռ ։ Աճգուտ ։

Միակողմանի․ նայց․ եաւ․ եայց․ եօք ։ ‖ Նա՛ որ միայն զմի կողմն․ կմ զմի մասն ճանաչէ․ իսկ մերթ նշանակէ յայն կողմն․ նշանակէ զնա որ միայն զմի կողմն․ կմ յայլոց լքեալ․ կմ ... յ կողմն է 'ի բաց հատեալ․ կմ զատուցեալ․ կամ ո․ րոց մի բաղդակին թիւնաւորքն հանդերձ է խոտորեալ, կմ շաղաշլեալ ։ Մատ․ 15․ 30 ։ Ոսկե․ 2․ հատ․ ժ․

Միակողմն ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ միակողմ, որով մերթ իմանի, միակողմանին ։ Ռ այն․ ձոմ, որ է 'ի միում կողման կողմն ... մեք ։ Իսկ մերթ առակ մի կողմն ։ զամենայն

մէկ դիհ. կամ մէկ դին: և ըստ այսմ է Մծբն. ժա. և ժզ. յորս առնի թողուլ 'ի միակողմն. կմ դնել 'ի միակողմն անդ: ռամկ. մէկ դի դնել:

Միակոյս: (նախդրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերնոյն:

Միակուղի. ղւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ունօղ զմի կուղ. կմ միապատիկ, որպիսի է ծաղիկն, որոց ունի զբաղում թերթս մի ըզմիով բարդեալս. կամ առասանն, որ ոչ է 'ի բազմապատիկ թելից ոլորեալ. կմ զգեստն, որ ոչ է 'ի բազում կտաւերանց ըզմիմեանց մածեցելոց կազմեցեալ: ըստ այսմ խմն և զայլոց նմանեաց: ռամկ. մէկ փոխ. կամ եաւընդղոֆ:

Միակուսեցուցանեմ. սեցուցի. ցն. ել: (անցող.) || մեկուսացուցանել. յ 'ի մի կողմն խոտորեցուցանել. կմ առանձնացուցանել. կմ 'ի բաց հրաժարեցուցանել, և կմ 'ի բաց առնուլ. Ըստ այսմ. Մծբն. ժթ. միակուսեցոյց զհրամանն 'ի նմանէ:

Միակրօն. ի. իւ.ից. իւք: || զմի և զնոյն կրօնս, կմ պաշտամունս ունօղ ընդ այլում. կմ որ համակամ և համամիտ սիրով կեայ ընդ ընկերս իւր, և կմ 'ի միասին կեցող և բնակող: Սաղմ. 67. 7: Նարէկ. 'ի յիշատակարանն: Մերթ ևս նշանակէ զմիակեացն, յ զնա, որ մնացեալ վարէ ըզկեանս յառանձնութե, որպիսիք են միայնակեացքն:

Միակրօնութի. թեան: || միութի կրօնից. կմ համաձայնութի կենցաղավարութեց. կմ միակամութի. և կամ միաբանութի: Լամբրօն: Իսկ մերթ նշանակէ զմիակեցութիւն, կմ զմիայնակեցական կեանս:

Միակցորդ: (նախդրիւ հոլովի.) || կցորդումեք 'ի մի և 'ի նոյն իրս. և կմ ընդ միմեանս կցորդեալ. կմ յարակից. և կամ միազոյգ. և ըստ այսմ առնի միակցորդ իպր հրգական, կմ միակցորդ հաւատարուն: Նարէկ. լզ. և խզ:

Միահաղոյն: (մակբայ ժողովական.) || երանէ սա 'ի մի բառէս, և 'ի հաղ անուանէս, որ է անգամ. ուստի բառիւս միահաղոյն նշանակի միանգամայն. կմ առհասարակ. և կմ բովանդակապէս. ռամկօրէն. մէկէն. կմ մէկփեղ. կմ մէկհէփէ: Նարէկ. զզ: Խորէն. գ. գլ. 31:

Միահաղորդ: (նախդրիւ հոլովի.) || տես զՄիակցորդ:

Միահամ: (նախդրիւ հոլովի.) || միակցորդ. կմ միակտուր. կմ որ է ամենևին մի և անբաժան: Ոսկէ. 1. հռոմ. ա: Զի միանկա՝ համ, 'ի շարժակցելն նշանակէ զկեց:

Միահամուռ: (նախդրիւ հոլովի.) || ծագի սա 'ի համուռ բառէս, որ է խումբ. կմ ժողով. ուստի բառիւս միահամուռ՝ նշանակի՝ միախումբ. կամ միագունդ. և կամ միախուռն: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ միագումար բազմութբ. կմ խմբովին. կմ միահաղոյն. կամ համօրէն, և կմ առհասարակ: Եւսէբ. 19. 8: Եսայ. 13. 4: Երեմ. 31. 8:

Միահանդերձ. (նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զմի հանդերձ: կմ միակի հանդերձիւ զգեստաւորեցեալ: Իսկ մերթ նշանակէ զնա՝ որ միայն զհանդերձս, և զզէնս ունի 'ի վր իւր, և ոչ զայլ կարասիս:

Միահաւան: (նախդրիւ հոլովի. և մերթ վարի իբրև զմակբայ.) || հաւանեալ և յօժարեալ 'ի նոյն իր. կմ միախորհուրդ. կմ միասիրտ. և կամ միաբան: 2. Մակ. 11. 8:

Միահաւատ. ի. իւ. ից. իւք.) || ունօղ զմի հաւատ. կմ որ մի և նոյն հաւատով վարի ընդ այլոց. կմ միակրօն: Աճգաբ:

Միահեծան. ի. աւ. աց. օք: || երանէ սա 'ի հեծան բառէս ըստ որում նշանակէ ըզգաւազանն. ուստի բառիւս միահեծան, նշանակի միագաւազանն. յ ունօղն միապետական իշխանութե, կմ համատարած տէրութե. և կմ ինքնակալն. և ըստ այսմ առնի. միահեծան թագաւոր, կմ իշխան, և կմ միահեծան լինել: Մծբն. ժթ: Աճգաբ: Իսկ մերթ նշանակի առաւել միապետականն, կմ համաշխարհականն. և ըստ այսմ խմանի, մինչ առնի. միահեծան իշխանութի. կմ միահեծան տէրութի. որ է միապետութի. կմ ինքնակալութի: Կիւրղի եղծ. գ. է. և ժն: Աճգաբ:

Միահետ: (նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ ըզնոյն հետս. կմ ընթացակից, և կմ ուղեկից: Իսկ մերթ է մակբայ ժողովական, և նշանակէ 'ի միասին. կմ միանգամայն: ռամկօրէն մէկ հէփէ. ըստ այսմ, Ոսկէ. 1. հռոմ. իա. 'ի ծնահ էր տալ զօրէնսն. բայց ոչ միահետ և զշնորհսն: Այլ երբեմն բառս այս ըստ որում է մակբայ, վարի հանդերձ, ընդ. նախադրութեամբ այսպէս, ընդ միահետ. և զնոյն նշանակէ: Ըստ այսմ, Ոսկէ. 1. հռոմ. իզ: Այս էմ ընդ միահետ եղև. յ 'ի միասին, կմ միանգամայն:

Միահոմ. ի. իւ. ից. իւք: || միակցորդ. կմ յարակից. կմ զուգակից. և կմ միաւոր:

Միահոմիմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայնակր.) || միանալ, կմ միաւորիլ. և կմ յարակցիլ: Աճգաբ:

Միահոմութի. թեան: || միակցութի. կմ յարակցութի. և կմ զուգաւորութի:

Միաձայն. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ զմի ձայն ընդ այլում. կմ ձայնակից. կմ համաձայն. կմ միաբան, և կմ միաբարբառ: Իսկ մերթ վարի մակբայապէս. և նշանակէ. միով ձայնիւ. կմ միանգամայն. կամ միաբանութբ. կմ 'ի մի բարբառ: Յովէլ. 13. 22:

Միաձայնեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || միաձայն բարբառիլ. կմ ձայնակցել. և կմ միաբանիլ: 'Ի շարականոցի:

Միաձայնիմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայնակր.) || նոյն է ընդ վերնոյն:

Միաձայնութի. թեան: || միութի ձայնի, և բարբառոյ, կմ ձայնակցութի. կմ համաձայնութի. և կամ միաբանութի: Ոսկէ. 1. հռոմ. իբ:

[illegible]

միայնակեացքն բնակլին ։ 'Ի վերս հարց․ Է ։

Միայնակեցութիւն․ թեան ։ ‖ կեալն 'ի միայնութեան․ կմ՛ առանձնակեցութիւն․ և կմ՛ միանձնութիւն ։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 47 ։

Միայնանամ․ ացայ․ ցի՛ր․ անալ ։ (ընդ․միջ․) ‖ միայն լինել․ կմ՛ միայնակ մնալ․ կմ՛ մենանալ․ կմ՛ առանձնանալ․ և կմ՛ մեկուսանալ ։ Երեմ․ 3․ 2 ։ Բարուք․ 4․ 12 ։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 15․ և 53 ։

Միայնանոց․ ի․ աւ․ աց․ զք ։ ‖ տե՛ս զՄիայնարան ։

Միայնաստան․ ի․ աւ․ աց․ զք ։ ‖ միայնարան․ կմ՛ մենաստան ։ Աղգոբ ։

Միայնատեսակ․ ի․ աւ․ աց․ զք ։ ‖ տե՛ս ըղ Մենատեսակ ։

Միայնարան․ ի․ աւ․ աց․ զք ։ ‖ տեղի միայնանալոյ ։ Բայց մանաւանդ պէս առեալ նշանակէ զմենաստանն․ կմ՛ զմիայնակեաց բնակարանն թէ խրճիթ իցէ․ և թէ այլ տեղի ։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 14 ։ և 'ի վերս հարց․ ԺԳ ։

Միայնաւոր․ ի․ աւ․ աց․ զք ։ ‖ միայնացեալ․ կմ՛ միայնակեաց․ և կմ՛ միանձն ։ 'ի վերս հարց․ Բ․ և ԺԹ ։ իսկ մերթ միայնական․ կմ՛ առանձնական, և կմ՛ միայնակ ։

Միայնաւորական․ ի․ աւ․ աց․ զք ։ ‖ միակեցական, կմ՛ առանձնական․ կմ՛ միական․ և կմ՛ սեպհական ։ Աղգոբ ։

Միայն զի ։ (շաղկապ բացառութեան․) ‖ միայն թէ․ կամ բայց միայն ։ Խորէն․ Բ․ գլ․ 87 ։ և Գ․ գլ․ 29 ։

Միայն ընդ միայն ։ (մակբայ զատական․) ‖ միայնակ․ կմ՛ միայն և եթ․ կամ առանձին․ և կմ՛ իսկոյն․ ռամկ․ ... և բառ այսմ ․ միայն ընդ միայն մնալ․ կամ միայն ընդ միայն առնել զնշանս ։ Ոսկէ․ 1․ հոփ․ Ը․ և ԽԱ ։

Միայն թէ ։ (շաղկապ բացառութեան․) ‖ տե՛ս Միայն զի ։

Միայնոյր ։ ‖ Ֆ միայնոյ․ և զայսմանէ տե՛ս զբառն առանցելոյր ։

Միայնուկ ։ (մակբայ զատական․) ‖ միայնակ․ Ը այսմ․ Մծբն․ ԺԶ․ միայն միայնուկ առանձինն էին ։

Միայնութիւն․ թեան ։ ‖ միայն գոլն․ կամ միայնակութիւն․ կամ առանձնութիւն․ և կմ՛ միայնակեցութիւն ։ 'Ի վերս հարց․ Ե ։

Միանամ․ ացայ․ ցի՛ր․ ալ․ (ընդ․միջ․) ‖ մի լինել․ կմ՛ զմիութիւն առնուլ․ որպէս հաւաքիլ բազմամբքն ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ միաւորիլ․ կմ՛ զուգաւորիլ․ և կմ՛ կցիլ ։ Նարեկ․ Իդ․ և ԿԷ․ բազում է և այն՝ որ առ 'ի շարադրոյ․ Յորժամ եկեղեցի հարսնացեալ միանայ ընդ փեսայիւ ։ իսկ մերթ նշանակէ զմիաբանելն բազմաց․ կմ՛ զհամաձայնելն ։

Միանգամ ։ (մակբայ քանականական․) ‖ և զանգամ․ կմ՛ 'ի միում նուագի ։ ռամկօր․ մէկ անգամմը․ կամ մէկ հեղմը ։ Սաղմ․ 61․ 12 ։ Եբր․ 9․ 27․ և 28 ։ Դարձեալ բազում անգամ բառս այս․ յորժամ գնի զկնի բառին որ․ ունի զզօրութիւն մասնական ան- ուՃանա․ օփ․ կմ՛ ինչ․ զ՛ր օրինակ․ և որք միանգամ լուեին զանուան նորա․ այսինքն և որ ոք լսեր զանուան նորա ․ Ա․ Մակ․ 8․ 12 ։ Զոր միանգամ կապեսցես յերկրի․ Ֆ զոր ոք կապեսցես յերկրի ։ Մատ․ 16․ 19 ։ Եւ որք միանգամ էին յաղագս քահանայութեան․ Ֆ որոց էր յաղագս քահանայութեան ։ Գործ․ 4․ 6 ։ Ը այսմ է և Մարկ․ 6․ 56 ։ և Գործ․ 4․ 34 ։ Եւ կամ այսպէս․ զամ զոր միանգամ կամիցիք․ Ֆ զամ զոր ինչ կամիցիք ։ Մատթ․ 7․ 12 ։ Եւ մերթ գնի առակաւ զարգաւ․ զ՛ր օրինակ ։ Եւ որ ինչ միանգամ արարին․ Ֆ և զոր ինչ արարին ։ Ա․ Մակ․ 8․ 3 ։

Միանգամայն ։ (մակբայ ժողովական․) ‖ համանգամայն․ կմ՛ միահաղոյն․ կմ՛ առ հասարակ․ և կմ՛ բովանդակապէս ։ ռամկօր․ մէկէն ։ Հռովմ․ 8․ 17 ։ Ա․ Կորն․ 15․ 6․ Մերթ եւ 'ի գործածի առ ընդ շաղկապին՝ և․ և ունի զզօրութիւն բաղհիւսական շաղկապին՝ նաև․ կմ՛ առ 'ի միասին և․ ռամկ․ հէմ․ որպէս․ միանգամայն և այլն ունէր, թէ տացի ինչ նմա ։ Գործ․ 24․ 26 ։ կմ՛ այսպէս․ միանգամայն և պատրաստեսջիր ինձ վանս ։ Փիլիմ․ 22 ։ Բայց երբեմն վարի առ իբրև զանուն․ և նշանակէ զբովանդակն․ կմ՛ զհամայնն․ ըստ այնմ Խորէն․ Բ․ գլ․ 57 ։ Եւ միանգամայն զօրականացն վաշտք․ Ֆ բովանդակ զօրականացն խումբք ։ և Գ․ գլ․ 33․ առ ի․ միանգամայն հարեալ և յիսուն հարք ։ Ֆ համայնքն էին հարիւր և յիսուն հարք ։

Միանձն․ անձին․ անք․ ունք․ անց․ ամբք ։ ‖ միայնակեաց․ կմ՛ մենազն, որ մենացեալ և առանձնացեալ միայնակ բնակի․ յորմէ և անուանեցաւ իսկ միանձն ։ Նարեկ․ ՀԶ ։ և 'ի վերս հարց․ Ի ։

Միանձնական․ ի․ աւ․ աց․ զք ։ ‖ այն ամ՛ զոր ունի միանձն․ կմ՛ որ միանձանց պատկանի ։ իսկ մերթ նշանակէ զկեցողն 'ի միանձնութեան․ կմ՛ զմիայնակեացն․ ըստ այնմ․ 'ի վերս հարց․ ԻԷ ։ Հայրն պօղոսնախ և առաջին էր միանձնականն ։

Միանձնանամ․ ացայ․ ցի՛ր․ անալ ։ (չ․միջ․) ‖ միանձն լինել․ կմ՛ միայնանալ․ կամ առանձնանալ․ և կմ՛ մենանալ ։ 'Ի վերս հարց․ Բ․ և ԺԹ․ և Լամբրօն ։ իսկ մերթ սերտ միաւորիլ ընդ միմեանս՝ մի անձն և մի հոգի լինել․ և կամ համաշունչ և համամիտ լինել ։ Լամբրօն ։

Միանձնութիւն․ թեան ։ ‖ միանձն գոլն․ կմ՛ միայնակեցութիւն․ կմ՛ առանձնութիւն ։ Լամբրօն ։ իսկ մերթ նշանակէ մի անձն և մի հոգի լինելն․ կմ՛ միաւորութիւն․ կմ՛ միաբանութիւն ։ Լամբրօն ։

Միանձնաւորութիւն․ թեան ։ ‖ տե՛ս զՄիանձնութիւն ։ Լամբրօն ։ և 'ի վերս հարց․ ԻԱ ։

Միանման ։ (նախադրբեան հոլովի․) ‖ նման միմեանց․ կմ՛ համանման․ կամ միակերպ ։ Ոսկէ․ 1․ հոփ․ ԽԴ ։

Միանուն․ նուան․ անք․ անց․ ամբք ։ ‖ ունող զմի և զնոյն անուն․ կմ՛ անուանակից․

և կամ համանուն ։ Իսկ մերթ նշանակէ ըզ համանունսն ․ այսինքն զայն, որ անուամբ նոյնա նայ ընդ այլում ․ բայց իրօք տարբերին ատար բերի , որպէս մարդկայինն և գազանին կոչին անուն ։

Միանունութիւն ․ թեան ։ || համանունութիւն ․ կամ անուանակցութիւն ․ և մերթ համանունութիւն , որ է ունելն տարբեր իրաց զնոյն անուն ։ Ոսկէ․ 1․ հատ․ Ժ՟Է՟։

Միաշաբաթ ․ ու․ կամ ի ․ ու․ ուց․ ուք․ կամ օք ։ || օր կիւրակէի , և կամ կիւրակէ ։ Ըրդ՝ կո չեցաւ սա միաշաբաթ, ըստ որում է նախ կին օր զկնի շաբաթ աւուր ․ կամ զի որում է առաջին օր միոյ շաբաթու , այսինքն եօթնեկի, որպէս և զերկրորդ օրն շաբաթու ան ուանեմք երկուշաբաթի ․ ըստ այսմ և զայլսն ։ Մարկ․ 16․2։ 1․ Կորն․ 16․ 2։

Միաշաբաթի ․ (Նախադրիմ․) || նոյն է ընդ միաշաբաթ բառիս ․ որպէս արծիւն և ար ծուի ․ առկոսն և առկոսի ․ Մատթ․ 28․ 1։

Միաշար ․ ի ․ իմ․ իւ․ իւք ։ || դասեալ ՚ի մի շար ․ կամ միայար ․ և կամ միակցորդ ։ Նարեկ․ ՚ի խորագիրն գովեստին։ Իսկ մերթ վարի իբ րև գոյական, և նշանակէ՝ ՚ի նոյն շար կար գելով ․ կամ շարունակ կարգաւ ․ և ըստ այսմ առի՝ միաշար գրել ․ կամ առնել ։

Միաշաւիղ ։ (Նախադրիմ հոլովի․) || ունօղ զմի և զնոյն շաւիղս՝ կամ վարս ընդ այլում․ կամ միակրօն ․ և կամ միաբան ։ Նարեկ․ ղ՟Ը՟։

Միաշունչ ։ (Նախադրիմ հոլովի․) || համա շունչ․ այսինքն միասիրտ ․ կամ միակամ․ կամ միա խորհուրդ ․ կամ միաբան ․ Նարեկ․ ՚ի Յիշատա կարան ։ և Աղթամ․ ։

Միաշնչութիւն ․ թեան ։ || համակամութիւն ․ կամ համախոհութիւն ․ և կամ միաբանութիւն ․ ո րով ոք լինի ընդ այլում իբր թէ մի հոգի ։ Լամբրոն ։

Միաչափ ․ ի ․ իմ․ իւ ․ իւք ։ || ունօղ զմի և զնոյն չափ ․ կամ հաւասար չափով ։ Յայտ․ 21․16։

Միապաշտօն ․ (Նախադրիմ հոլովի․) || զմի և զնոյն պաշտօն ընդ ունօղ ․ կամ որ մի և նոյն պաշտամամբ փառաւորի ․ և կամ միապէս պաշտեցեալ ։ Աղթամ․ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զպաշտօնակիցն , այսինքն որ ընդ այլում վարէ զմի և զնոյն պաշտօնն ։

Միապաղաղ ։ (Նախադրիմ հոլովի ․) || միաս տանի , այսինքն միակտուր, որով նշանակի այն իմն, որ ոչ է բաղկացեալ ՚ի բազում մա սանց , կամ կտորոց ․ այլ է ըստ բոլորին շարունակ մի մարմին ․ կամ մի ձուլուած ․ որպիսիք են միակտուր սիւնք ․ կամ բրգա ձև քարուրք ․ և կամ վիմափոր աւազանք ․ և այլն ։ տաճկ․ տի–բէլի ․ կամ էէեէյարէ ։ Խորէն․ Գ․ դր․ 45։ Սոյնպէս միապաղաղ ասեն այնք ձորձք , որք իբրև զուռկան անկարուածով գործին , և ոչ ունին ՚ի ներքոյ իւրեանց մածեալ զայլ կապերտս ․ այլ են միակու ռի ․ այսինքն․ որպիսի էր անկար պատ մուճանն քրի ․ Ըստ այսմ իմա և զայլոց բաղ մաց ։ Ոսկէ․ 2․ հատ․ ԼԹ․ ։

Միապատիւ ։ (Նախադրիմ հոլովի ․) || զմի և զնոյն պատիւ ունօղ ընդ ումեք ․ կամ պատ ուակից ․ կամ համապատիւ ։ Նարեկ․ Հ՟Գ՟։

Միապար ․ ի․ իւ․ իւց․ իւք ։ || ՚ի միասին պարօղ ընդ այլում ․ կամ պարակից ․ կամ միակարգ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ լինի ՚ի միա սին պարելով ․ և ըստ այսմ առի՝ միապար երգակցութիւն ։ Նարեկ․ ղ՟Է՟։

Միապետ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ || պետ , որ միա համուռ տիրէ ազգի , կամ թագաւորութեան իմիք՝ ոչ գոլով կարգեցեալ ՚ընդ այլով ․ որպիսիք են ինքնակալ թագաւորք ։

Միապետական ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ || այն իմն, որ վերաբերի առ միապետն , կամ առ միա պետութիւն ։

Միապետեմ ․ եցի ․ եա ․ ել ։ (չէզոք ․ և մերթ ներգործ ․) || միայնակ իշխել ․ և կամ տի րել միահամուռ ՚ի վերայ թագաւորութեան, կամ ազգի իրիք ․ Խորէն․ Գ․ դր․ 49։ Ըստ այսմ է և Ա․ դր․ 9․ ասր առի ․ Ըմբռնեալքն ըզ ձեռն ՚ի միապետել ՚ի վերայ ամ հսկայից ։ Իսկ մերթ նշանակէ ընդ միապետութեան արկանել ․ կամ ՚ի միապետական իշխանու թեան ածանել ․ և ըստ այսմ առի՝ միապետել զթագաւորութիւն ․ կամ զաթոռ հայրապե տական ․ և այլն ։

Միապետութիւն ․ թեան ։ || պետութիւն , կամ իշխանութիւն , յորում մի ոք առհասարակ իշխէ ՚ի վերայ բազմութեան , կամ թագաւորու թեան իրիք ․ որոյ ներհակն կոչի՝ բազմապե տութիւն , կամ յոգնապետութիւն ։

Միապէս ։ (մակբայ որակական ․) || մի և նոյն կերպիւ ․ կամ հաւասարապէս ․ կամ հա ւասարաբար ․ և կամ նմանապէս ։ ՚ի Հարց հաշ ուի ․ և Է՟։ Ոսկէ․ 1․ հատ․ Ժ՟Գ՟։

Միառմի ։ (մակբայ դասական ․) || մի ըստ միոջէ ․ կամ անձնեւրաբար ․ կամ իւրաքան չիւրաբար ․ տաճկ․ պիրէր պիրէր ։

Միասայրի ․ ռւոյ ․ եաւ ․ եայ ․ եօք ։ || սուր, որ ունի զմի բերան , կամ ՚ի միոյ կողմանէ միայն կտրէ , որոյ ներհակն կոչի երկսայ րի ․ 3․ Եզր․ 4․ 18։

Միասէր ․ սիրի ․ ռաւ ․ րաց ․ օք ։ || սիրօղ միու թեան ․ կամ միաբանութեան ․ և կամ սիրօղ մի ամեանց ։ Աղթամ․ ։

Միասիրտ ․ սրտի ․ տաւ ․ տաց ․ օք ։ || տես զՄիա շունչ ։ Աղթամ․։

Միասնական ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ || ծագի առ ՚ի միասին մակբայէս , որպէս թէ ՚ի միասնա կան ․ ուստի նշանակի առհաւ այն իմն, զոր ունի ոք ընդ այլում ՚ի միասին , կամ որ հա սարակ է բազմութեան իմիք ․ և ըստ այսմ միասնական կոչի ուծութիւն, տէրութիւն, և կամ զօրութիւն երից անձանց ամենայնից ։ Նարեկ․ ձ՟Ը՟․ և ղ՟Է՟։ և ՚ի Յն որդին ։ Մերթ և նշանակէ զայն, զոր գործէ ոք ընդ այլում ՚ի միասին ․ կամ յարակցական ․ կամ միա բանական ․ և կամ միակցորդ ․ և ըստ այսմ առի՝ միասնական գործակցութիւն, զուգութիւն, միաբանութիւն, կեանք , և այլն ։ Նարեկ․ զ՟Է՟։ և Աղթամ․։ Բայց մասնաւորապէս առեալ առի զամենայնն երրորդութիւն , ըստ որում են երեք անձինքն ՚ի միասին անանջրպետ

զուգականութիւն, ամիճ և յամի միացեալք ընդ միմեանս բաց 'ի յառնչական հակադրութեանց, որոնք միայն զանազանին ։ Աղգոռ։ և 'ի շարականոցի ։

Միանունդ . սննդոյ . ով . ոց . ովք ։ || համանունդ . կմ սննդակից . ոք 'ի միասին սնանեալ և ապրող . կմ 'ի միասին սնեալ ։ Աղթոն։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ լինի 'ի միասին սնանելով . կմ ծագի 'ի սնանելոյն 'ի միասին ։ և ըստ այսմ առի միանունդ սէր ։ 3. Մակ. 5. 18։

Միաստանի . նւոյ . ով . եաց . եօք ։ || միապաղաղ . կմ միակտուր . ըստ այսմ Նարեկ. ղզ ։ Եւ իբր զմիաստանի վէմ քարկու զքողանդական յարմարեալ ։

Միաստանիք . ստանեաց . եօք ։ || սա երբեմն ծագի 'ի մի բառէս, և 'ի ստին անուանէս. և յայնժամ նշանակէ զազգ ինչ առանձնոց կանանց քաջ պատերազմողաց . որք նախ բնակէին յաշխարհն սկիւթացւոց առ տանայիս գետով, որ անջրպետէ զասիա յեւրոպիոյ ։ Իսկ յետոյ կալան ըզ բնակութիւն 'ի կողմանս կապադովկիոյ առ Թերմոդոնի գետով ։ Սոքա 'ի հնումն զօրացեալք՝ ընդ տէրութեամբ իւրեանց նուաճեցին զմեծ մասն ասիոյ ։ որք և յաղագս մնալոյ լինելոյ իւրեանց միշտ ապաղաթ, սպանանէին զամ արու զոր ծնանէին, բաց 'ի յամենայն, զորս թողուին վն որդէծնութեան ։ Արդ կոչեցան սոքա միաստանիք, իբրթէ զմի ստին ունողք, զի յերեխայութենէ խարէին զաջոյ ստինսն, զի մի լիցին նց արգել սրածութեան և նետաձգութեան . և վն այսորիկ 'ի յունաց կոչեցան ամազոնէս, որ թարգմանի՝ անստինք ։ Եւ այսպիսի միաստանիքեւ զէն եւ յաշխարհն լիբէացւոց՝ և եթովպիացւոց ։ Իսկ երբեմն եւս ծագի սա 'ի մակբայէս՝ 'ի միասին, և յանուանէս՝ տուն. և յայնժամ նշանակէ զբնակեալս 'ի միասին 'ի միում տան . կմ զնս, որք մի տուն եղեալ 'ի միասին կեան . և ըստ այսմ 2. Մնաց. 14. 15. միաստանիք կոչին ազգ ինչ եթովպացւոց՝ կմ արաբացւոց, որք վրանօք բնակէին 'ի միասին իբր 'ի միում համագրեանի . ընդ որս էին խաշինք և անդեայք բազում յոյժ ։ Եւ վն այսորիկ 2. Մնաց. 22. 1. անուանեին եբրայական բառիւ, ամիմազոնեայք . որ թարգմանի՝ վրանաբնակք և խաշնարածք ։

Միավանկ . կմ միավանդ . ի . իւ . ից . իւք ։ || ունող զմի վանկ . կմ բաղկացեալ 'ի միոյ վանկէ, որպիսիք են բառքս այսոքիկ . բակ . թակ . ծակ ։

Միավանք . նից . օք ։ (անեզ.) || միաբանաց կեցաց վանք . կամ մենաստան ։ Բայց 'ի վարս հարց. թ. է յատուկ անուն կուսաստանի միոյ ։

Միատարր ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի միոյ տարրէ բաղկացեալ ։ Եւ մերթ 'ի միոջէ նիւթոյ կազմեցեալ . կմ միակտուր . և կմ միաստանի ։ և ըստ այսմ առի 'ի Յոհաննու 'ի գիրս երկնից, Միատարր եմ միագունդ համանման ։

Իսկ մերթ միացեալ և տարրացեալ, ոք թափանցեալ և արմատացեալ . կմ միաբուն . կմ միակերպ . կմ իսկական, և կմ հարազատ . և ըստ այսմ առի միատարր չմարտութիւն, կմ միութիւն . միատարր խաղաղութիւն . կամ միաբանութիւն . միատարր ձայն, կմ բարբառ ։ և այլն ։ Նարէկ. հա ։ և 'ի հին պտմագիրս ։

Միատարրեմ . եցի . եա . ել ։ (Ներգործ.) || միատարր առնել . ոք ընդ միմեանս խառնել . կմ շաղկապել . կմ յօդել . և կմ միացուցանել ։ ըստ այսմ Նարէկ. ղզ. Զայս ամ մասունս ըղձական ընդ խաչին հիւսեալ միատարրեցին ։

Միատեսակ . ի . աւ . աց . օք ։ || համատեսակ, ոք ունող է այլում զմի և զնոյն տեսակ . որ և ասի տեսակակից, որպիսիք են ամենայն մարդկան ։ Իսկ մերթ նշանակէ զունողն ընդ այլում զմի և զնոյն տեսիլ . կմ համագունատիպ . կմ համանման . և կմ համասեռ ։ Նարէկ. ժթ. և ղզ ։ Մերթ եւս նշանակէ զմիակերպն . կմ զայն , որ է մի պարզ ինչ առանց իրիք խառնութեան . և ըստ այսմ 'ի գիրս Յոբէ . 1. հատ. լա. Այ անյօդ և միատեսակ կոչի ։

Միատեսակարար ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || միատեսակ առնող . կմ միաբանեցուցիչ . և կմ զերկպառակութիւնս և զհերձուածս բարձող . և ըստ այսմ առի 'ի գիրս Լամբրոն. վերապատուեցէք պտուղք՝ զմիատեսակարարն ։

Միատեսող . ողի . իւ . ից . իւք ։ || միապէս տեսող . կմ որ առհասարակ նկատէ, և տեսանէ զծածկեալս կամ զյայտնիս, և կմ զայլ ինչ ։ Նարէկ. ղթ ։

Միատեւակ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || միատեւող . կմ որ 'ի միասին է այլում տեւէ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ լինի 'ի միասին տեւելով . կմ համբերելով . և ըստ այսմ առի միատեւակ ժուժկալութիւն ։ Նարէկ. 'ի գով. խաչ ։

Միատնութիւն . թեան ։ || միատուն լինելն, կմ 'ի միում տան բնակութիւն . և կմ միակեաց համարակութիւն ։ Աղգոռ ։

Միատոհմ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || համատոհմ . կամ համազգի . և կմ համացեղ ։ Աղգոռ ։

Մի՛ արդեօք ։ (մակբայ երկբայական . կամ հարցական ։) || մի՛ գուցէ . կմ մի՛ թէ . ռամկ. ըլլայ թէ ։ 4. Թագ. 3. 13 ։ Գործ. 21. 38 ։ Մերթ եւս է սա տակ մակբայ բացասական, և նշանակէ, մի՛ բնաւ . կամ մի՛ երբէք . և կամ մի՛ ուրեմն . ըստ այսմ Յոբէ . 1. հատ. իդ. Մի՛ արդեօք հարցաքննեբ ։

Միացուցանեմ . ցուցի . ցո՛ . ել ։ (անցող.) || միացեալ առնել . կմ միաւորել . կամ կցել . և կմ շաղկապել ։ Նարէկ. ձ ։

Միաճոր . ի . աւ . աց . օք ։ || միաւորեալ . կմ միացեալ . և կմ յօդեալ ։ Նարէկ. ղթ. և ձ ։ և 'ի շարականոցի ։ Մերթ եւս միայն . կմ միակ . և կամ միական . ըստ այսմ Կիւրղի Երուսղ.

Թ. ռ՟ է, որ զմի միաւոր շունչն ընդ ա֊մենայն մարմին սփռէ։ Իսկ երբեմն նշա֊նակէ միայնաւոր. կամ միակեաց. որ֊պիսիք են առանձնակեաց կրօնաւորքն. և ըստ այսմ է 'ի գիրս Խորէն. Ե. ղր. 77. ուր ասի. Զհետ ընթանայ միաւորիու֊թեան, ցի միայնակեցի ուրուեմն. և այս 'ի ձեռագրին, զի 'ի տպագրեալն պակաս է բայն՝ ընթանալ։

Միաւորակ. ի. աց. աց. օք։ ‖ միաւորիչ. կամ միացուցանող։ Եւ երբեմն միաւո֊րեալ, կամ յարակից։ Իսկ մերթ՝ միայ֊նակ, կմ՟ միակ։

Միաւորական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ այն ամ, որ վերաբերի առ միաւորն, կմ՟ առ միա֊ւորութիւն. կմ՟ միակամ. և կմ՟ եզական։ Իսկ մերթ միաւորող. կմ՟ միացուցիչ։

Միաւորեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ միաւոր առնել. կմ՟ միացուցանել. կամ շաղկապել. և կմ՟ միաբանել։

Միաւորիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Կրաւորակ.) ‖ միանալ ընդ այլում. կմ՟ յարակցիլ. կամ յօդիլ. և կամ միաբանիլ։ Նոյն. 'ի գործ նոցին։ Բայց գիտելի է, զի բայս այսպէս կապէս առեալ նշանակէ զյօդիլն բազ֊մաց ընդ միմեանս առանց կորուսանելոյ զբազմաւորութիւն. որոյ ներհակն է միա֊նալն, զի ամենեքին բառնայ զբազմութիւն. և ըստ այսմ յարմարապէս ասեմք միաւո֊րիլ երկուց բնութեանցն քան 'ի միում ան֊ձին, քան միանալ, որովհետև 'ի միաւո֊րութեան երկուց բնութեանցն քնոց եղեւշփո թութիւն, և ոչ կորուստ։

Միաւորութիւն. թեան։ ‖ միաւորումն. կմ՟ միացումն. կմ՟ յարակցութիւն. և կմ՟ շաղկա պումն։ Եւ մերթ միաբանութիւն. կմ՟ միա ձայնութիւն. և կմ՟ յարմարութիւն։ Ոսկ. 2. հոփ. ա. և ժա։

Միափաղառական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ այն, որ միապէս. կամ միանգամայն փաղառ֊նու, ցի ընդ նորա համաձայնեցեալ ունի զբազմութիւն ինչ. և ըստ այսմ սեռն՝ ըստ որում առ հասարակ զամենայն տեսակս և անհատս պարունակէ՝ միափաղառական կոչի։

Միափառ։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ համա֊փառ, կամ փառակից, ցի զմի և զնոյն փառս ունող ընդ այլում։ Նոյն. 'ի գործ առաքելոց։

Միափերթ։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ ունող զմի փերթ. կմ՟ կազմեցեալ 'ի միոյ փերթէ. և կմ՟ միակտուր։

Միաքարող։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ զմի և զնոյն իր քարոզող. կմ՟ միապէս աւետարա նող։ Աճգոր։

Միգաչիս. չխի. իւ. աց. օք։ ‖ է կենդանի ինչ նենգաւոր, որ մեղմով գտեալ ըզ մարդ, թափէ 'ի նա զմահաբեր թոյնս իւր։

Միգախառն։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ խառն միգով, կամ մառախլով, կամ աղջամղջ֊ջային մթութեամբ. և կամ խառնարանած։

Եսայ. 19. 16։ և Յմ՟ որդի։

Միգամած։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ մածեալ միգով. կամ պատեալ մառախլով. և կմ՟ լինաւմութեամբ, և աղջամղջով։

Միգանամ. ացայ. ցիր. ալ։ (Ընդմիջ.) ‖ միգապատ լինել. կմ՟ մթանալ. կամ նսե֊մանալ։

Միգապատեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ միգապատ առնել. կմ՟ միգով պատել. կամ խաւարեցուցանել։

Միգապատ։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ միգա մած. կմ՟ մառախլապատ. և կմ՟ աղջա֊մղջին։

Մի գուցէ։ (Մակբայ երկբայական.) ‖ մի՛ ի֊ցէ, կմ՟ մի՛ արդեօք. ռամկ. չըլլայ թէ։ 1. Մակ. 4. 60։ Բայց երբեմն 'ի գործ ածի նաև առանց մի բառին. և զնոյն նշանակէ. ոպ՟ 2. Օրին. 4. 23։ և 22. 1։ Առակ. 25. 17։

Միեւրով իւիք։ (Մակբայ բացատական.) ‖ մի՛ և մի իւիք. կմ՟ մի՛ իւիք կերպիւ. և կմ՟ մի՛ բնաւ։

Միեղինապէս։ (Մակբայ.) ‖ միապէս. կմ՟ միանգամայն. կմ՟ միահաւասար. և կմ՟ միա կերպարար։ Լամբրոն։

Միեղինութիւն. թեան։ ‖ մի՛ լինելն. կմ՟ միա ցումն. կմ՟ միակերպութիւն. և կմ՟ միակցու թիւն։ Լամբրոն։

Միեղջերու. ուէի. աւ. աց. օք։ ‖ է կենդա նի ինչ վայրի, որոյ մարմինն պարառե֊ցեալն համեմատ նմանի ձիոյ. իսկ գլուխն եղջերուի. ունի զառուտ իբրև զձարդի. ոտն ոմանց 'ի նոցանէ են նման ուղտու, կմ՟ եղ ջերուի. իսկ ոմանց՝ նման փղի։ Անդ չեցաւ սա միեղջերու, զի ունի ելեալ է մէջ ճակատուն զեղջիւր մի ուղիղ և պա ծայր և երկայն. որով և պատերազմի ընդ գազանաց, և Է. երէոց։ Անդ է ոսկր և քաշ կերպարանօք. որոց և բազմաց պա րանոցքն ծածկեալ կան քաշիւք. ռամկ. գէ֊րքոն։ Թուոց. 23. 22։ և 24. 8։ Սաղմ. 21. 22։ 91. 11։ Եւ ոպ՟ բազումք ասեն, ազգ կեն դանեաց համօրէն երբէք ըմբռնին. և ոչ ընտանի ընտելանան մարդկան. և ոչ նուա֊ճին ընդ ձեռամբ. և վս՟ այն ասի. Յոբ 39. 9։ Եթէ կամիցի՝ քեզ միեղջերուն ծա ռայել։

Մի՛ երբէք։ (Մկբյ բացասական.) ‖ մի՛ յի֊միք ժամանակի. կամ մի՛ բնաւ։ Սաղմ. 27. 1։ և 113. 2։

Մի և մի։ (Մակբայ բացասական.) ‖ ամե֊նևին մի՛. կմ՟ մի՛ բնաւ։ Ա այնմ։ Լամբրոն. մի և մի ոք պահեսցէ կենդանի զմահուանն 'ի նախնեաց 'ի մեզ սերմանեալ։

Միև մի իւիք։ (Մկբյ բացառ.) ‖ բնաւ մի իւիք. կմ՟ ոչ ինչ կերպիւ։ 2. Կոր. 6. 3։

Մի ևս։ (Մկբյ բացառ.) ‖ մի՛ այլ ևս. կմ՟ մի՛ վերստին. և կմ՟ մի՛ այսուհետև։ Մրկ. 11. 14։ Հռոմ. 6. 6։

Միզարգել. ի. լի. աց. օք։ ‖ նա, որ ունի զախտ 'ի գործիսն միզելոյ. որով արգելա նի 'ի գուրս վարել զմէզն։

Միզարգելութիւն. թեան։ ‖ ախտ, որով արգել

գել

գեղանի ոք 'ի միջի․ որ երբեմն հանգի պի մն գոյանալոյ խմբից 'ի գործիսն միջե լոյ ։ Եւ մերթ վասն այլոց նեղքին խան գարմանց ։

Միջեմ․ եցի․ եա․ եալ ։ (չէզոք․) || 'ի դուրս վարել զմէջն ։ ռմկ․ Չըլըօթէլ․ կմ՝ Չըհըօթ ընէլ․ 1․ Թագ․ 25․ 34։ 3․ Թագ․ 14․ 10։

Միջն․ մջին․ ամբ․ կմ՝ Նիճ․ մջնիք․ մջնեաց․ եօք ։ || Նրբանիւթ մաշկ․ կմ՝ Թաղանթ, որ իբրեւ զշար նուրբ պատէ զնիւ, կամ մածեալ կայ զերեսօք նոցա․ Եւ ըստ այսմ միջն կոչին մջլինք սեխից․ փուռ ձմէրոյ․ մաշկք աչաց․ եւ այլք սոյնպիսիք ։

Բայց մասնաւորապէս մջնիք անուանին երկոքին նուրբ մաշկքն, որք պատեալ ու նին զուղեղ գլխոց կենդանեաց․ որք 'ի յունաց, եւ 'ի լատինացւոց կոչին մէնինկքս ։

Մի ըստ միոջէ ։ (մակբայ դասական․) || Ե լանէ սա 'ի նախադրութենէս՝ ըստ, որ մինչ առանու զբացառական խնդիր, նշանակէ զկնի ։ ուստի մակբայիւս մի ըստ միոջէ՝ նշա նակի, մի զկնի միոյ․ կմ՝ զկնի միմեանց կար գաւ․ կմ՝ իւրաքանչիւրն մի առ մի ։ ռմկ․ Պէն ըմէնօ էփէսնէն․ կմ՝ Պիրըմէնօ էփէսէ ։ 2․ Թագ․ 15․ 18։ Յօհ․ 8․ 9։ Մերթ եւս նշանա կէ առնլու, մանրամասնաբար․ կմ՝ միառ մի․ եւ ըստ այսմ ասի․ մի ըստ միոջէ գրել, կմ՝ թուել․ եւ այլն ։ ռմկ․ փէճը 'նփէրը։ 'ի ձեռս հօրց․ ԺԳ։ Ատոթ։

Մի ըստ միոջէք․ մի ըստ միոջէց․ կամ էից․ էիւք ։ || Իւրաքանչիւրքն մի զկնի միոյ․ կմ՝ եւ այլքն ըստ կարգի․ Եւ ըստ այսմ փոխա նակ ասելոյ, իւրաքանչիւրոց մի զհետ միոյ թուեցելոց՝ ասի՝ մի ըստ միոջէց թուեցե լոց ։ Սոյնպէս փոխանակ ասելոյ զկնի ձա ռին, եւ այլքն կարգաւ, կմ՝ զհետ միմեանց՝ ասի ։ Եհ մի ըստ միոջէքն ։

Միթէ ։ (մակբայ հարցական․ եւ երկբայա կան․) || արդեօք․ կմ՝ արդաքէն ։ ռմկ․ աճապ․ կմ՝ Պէլքի ։ Ծննդ․ 18․ 14։ Յօհ․ 4․ 29։ Գործ․ 10․ 47։ Իսկ մերթ վարի առոկ իբրեւ զմակ բայ երկբայական առանց իրիք հարցման․ Եւ նշանակէ՝ Թերեւս, կմ՝ գուցէ․ կմ՝ եթէ ոչ ։ Եւ ըստ այսմ խմանի՝ մինչ ասի, մի թէ յեղաշրջեալ իցէ 'ի մտաց․ զի որպասցէ զայս ռմկ․ Պէլքէ խէնթ ըլլայ որ ըսէ ։ Եւ ըստ այսմ 'ի գործածի 'ի գիրս Լամբրոնացւոյն, եւ յայլ բազում տեղիս ։

Միթր․ մթրի․ ու․ աց․ օք ։ || Է բառ յունա կան․ որով նշանակի ձ եւ իցէ խոյր․ կամ թագ ։ Եւ 'ի մեզ ասվորաբար առեալ լի նի փոխանակ եպիսկոպոսական թագի ։

Մի՛ իմիք ։ (մակբայ բացասական․) || ոչ ինչ կերպիւ․ կմ՝ ոչ ինչ եղանակաւ ։

Մի լիցի ։ (մակբայ բացասա․) || քաւ լիցի․ կմ՝ մի եղիցի ։

Մի մի ։ || մերթ վարի սա իբրեւ զանուն․ եւ զնի փոխանակ իւրաքանչիւր բառիս․ ըստ այսմ Ծննդ․ 24․ 22։ Էառ այրն զգինուս մի մի ըստ զանձեկանի ձուլոյ․ այսինքն իւրաքան չիւրն ըստ զանձեկանի ձուլոյ ։ Մի մի եր կեան մի մի օր մատուցեն զընծայս․ այսինքն իւ րաքանչիւր 'իշխան յիւրաքանչիւրում ա ւուր․ Թուոց․ 7․ 11։ Տանէին մի մի 'ի նոցա նէ․ այսինքն իւրաքանչիւրքն 'ի նոցանէ ։ Յօհ․ 2․ 6։ ըստ այսմ եւս փոխանակ ասելոյ իւ րաքանչիւրոյն 'ի նոցանէ․ կմ՝ ըստ իւրա քանչիւրոյ ամանոյ․ ասի․ միոյ միոյ 'ի նոցա նէ․ կմ՝ ըստ միոյ միոյ ամանոյ ։ Յայտ․ 4․ 8։ Եւ 22․ 2։ Բայց 1․ Մակ․ 4․ 38․ ուր ասի՝ իբրեւ միոյ միոյ լերանց, բառս մի՝ մն զար դու կրկնի, զի նշանակէ ասել, իբրեւ 'ի միում 'ի լերանց․ կմ՝ իբրեւ 'ի վ՟ր միոյ լե րին ։ Իսկ մերթ զնի փոխանակ միմեանց բառիս․ ըստ այնմ․ մի առ միոջ դիմաթա ւալ կացուցանէր․ այսինքն հուպ միմեանց․ 1․ Մակ․ 5․ 34։ Մի զմիով անկանիլ․ այսինքն 'ի վ՟ր միմեանց անկանիլ․ կմ՝ 'ի միմեանց նաւա ձիլ ։ Մի զմիով եւեւեւս առնել․ այսինքն գե րազանցել, կմ՝ զօրաւորագոյն լինիլ քան զմիմեանս ։ Նարեկ․ ԻԵ։ Մի զմի կշռուցանել․ այսինքն զմիմեանս ։ 'ի ձեռս հօրց․ ԲՂ։ Աղաղա կէին մի առ մի․ այսինքն առ միմեանս ։ Եսայ․ 6․ 3։ Սոյնպէս փոխանակ ասե լոյ՝ զկնի միմեանց․ կամ 'ի ներքոյ մի մեանց․ ասի՝ մի զկնի միոյ․ կամ մի ընդ միով ։ Իսկ մերթ վարի իբրեւ զմակ բայ դասական․ Եւ նշանակէ ասել, առան ձին առանձին․ կմ՝ միայնակ միայնակ․ Եւ կմ՝ մի ըստ միոջէ ։ ռմկ․ Պէկ Պէկ․ Եւ ըստ այսմ ասի․ մի մի մատանել․ մի մի անցանել․ եւ այլն ։

Միմեանց․ առ միմեանս․ կամ 'ի միմեանս․ զմիմեանս․ 'ի միմեանց․ միմեամբք․ զմի մեամբք ։ (անեզական, եւ անուղղական․) || Ծագի սա 'ի բառէս՝ մի մի․ եւ նշանա կէ զերեսս․ որ ունի զփոխադարձական նշանակութիւն․ ռմկ․ Իրար․ կմ՝ Իրարու ։ Յոբ․ 41․ 8։ Մարկ․ 16․ 3։ Գաղատ․ 6․ 2։

Միմեանցասէր ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || սի րող միմեանց․ կմ՝ որք հակադարձաբար զի րեարս սիրեն ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որով սիրեն զմիմեանս․ կմ՝ որ յառաջանայ 'ի սիրոյ իրերաց․ Եւ ըստ այսմ ասի․ Ոսկէ․ 1․ Կորնթ․ նշանակ միմեանցասէր բարուց ։

Միմոս․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || Է բառ յունական, որով նշանակի խեղկատակն․ այսինքն նա՝ որ զա բարս եւ զգործս այլոց անհամեստ շարժ մամբ կերպարանէ եւ խաղ առնէ, առ 'ի շարժել զհանդիսականսն 'ի ծաղր եւ 'ի խնդու թիւն ։ 'ի ձեռս հօրց․ Ի․ եւ ԺԶ ։

Միմք․ ոց․ ովք ։ || Ելանէ սա 'ի միմոս բառէն իբրեւ արմատ նր․ եւ նշանակէ զկա տակն, կմ՝ զծաղրն ։ Իսկ մերթ զմիմոսն, այսինքն զխեղկատակն ։

Մին ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || մէն․ կմ՝ մի ։ ռմկ․ Պիր ։ Զաք․ 11․ 7։ Եւ Խորէն․ Բ․ գլ․ 33։ Նարեկ․ ԺԷ։ 'ի սմանէ ելանեն բառքս մինա ւոր, եւ մինանալ ։

Մինանամ․ նացայ․ ցիր․ ալ ։ (ընդ միջ․) || մի նանալ․ կմ՝ միայնանալ․ եւ կմ՝ մի լինիլ ։

Մինաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || մենաւոր․ կմ՝ միայնակ․ կմ՝ մի միայն ։ ռմկ․ Ձինակ․ կամ Ձէքէք ։ Աչգոթ․

Մինինայ. ի. ին. եց. իւք: || Մինինայ՝ որ է փոքրիկ ձկն ինչ. որ յատկապէս դրոց լեզուաւ կոչի երեկ: Շնորհալին յողբն Եդեսիոյ:

Մինչ: || Մերթ վարի առ իբրեւ զնախադ_րութիւն՝ պահանջելով զնախդիրն տրական. որգոն, մինչ 'ի առաւօտեան. մինչ 'ի յառաւօտ: և այլն: Եւ նշանակէ մինչեւ. ռամկ. ինչվան: 1. Մակ. 4. 15: և 12. 27: 2. Մակ. 13. 24: Իսկ մերթ վարի իբրեւ զմակբայ. և նշանակէ յորժամ. կամ մինչդեռ. կամ ցորչափ ժամանակ: ռամկ. երբ որ. կամ թանի որ. Ծննդ. 37. 2: Ելից. 13. 8: և 19: 9: 2. Մակ. 14. 10: ըստ այսմ է և Յոհ. 9. 4: ուր ասի, մինչ օր կայ. այսինքն մինչ դեռ տիւ է: Եւ մերթ նշանակէ մինչեւ: ռամկ. մինչեւոր. Ծննդ. 29. 8: Մատ. 14. 22: Մարկ. 6. 45: Մերթ ևս նշանակէ՝ մինչ զի: ռամկօր. որ. 3. Թագ. 17. 17: 2. Մակ. 14. 12: Մարկ. 1. 45: և 4. 37: 2. Կորն. 7. 7: Եւ մերթ առնուլ լինի փոխանակ շաղկապին՝ որով հետեւ. ըստ այնմ. Ղուկ. Ե: Զինչ է ինձ առկաւս և նուաստագոյնս յօդել. մինչ ան_ցեալ է ըստ քանակութեան: ռամկ. չի-նէ: Բայց երբեմն բառս այս կրկնելով ընդ_դէմ գերանուանց այսոցիկ՝ այս և այն, այս_պէս. մինչ այս՝ մինչ այն, անկանի 'ի մէջ բանից իբրեւ զմիջարկութիւն, և նշանակէ ասել. մինչ ամենեքեան զաղմկեալ էին. կամ մինչ ամենեքեան խռովեալ կային: Եւ ըստ այսմ է 'ի հին տպագիրս, և 'ի գիրս ագաթանգեղոսի, ուր ասի, Գոյժ աղաղակի ամբոխին թանձրանայր՝ մինչ այս, մինչ այն, նոցա հեծեծալք յիւրաքանչիւր յերի վարս՝ փախստական շինէին:

Մինչ դեռ: (Մակբայ ժամանակական.) || մինչ տակաւին. կամ այն ինչ. ռամկ. երբ որ. և այս բազմիցս ընդ յարիլն բայից, առնէ զնոյն իբրեւ զդերբայս ներգոյականս, զոր օրինակ, մինչ դեռ զայն խօսէր. այսինքն ընդ խօսելն, կամ 'ի խօսելն զայն: ռամկ. խօ_սելն ատեն. կամ խօսելէնին. Ղուկ. 11. 27:

Մինչդեռ տակաւին: (Մակբայ ժամանակական.) || այն ինչ տակաւին. կամ մինչ տա_կաւին. ռամկ. երբ որ փահոյ: Ղուկ. 24. 41:

Մինչեւ: || Նախադրութիւն որ պահանջէ զնախդիրն տրական. որգոն. մինչեւ յերկինս, մինչեւ 'ի դժոխս. և նշանակէ. մինչ: ռամկ. ինչվան: Մատ. 11. 23: 2. Կորն. 10. 14: Եւ մերթ է մակբայ, և նշանակէ՝ մինչդեռ. կամ ցորչափ. կամ յորժամ. կամ երբ. և կամ իբրեւ: ռամկ. թանի որ. կամ երբ որ: Ելից. 16. 3: 2. Թագ. 19. 18: Յուդիթ. 5. 21: Սաղմ. 103. 33: և 145. 2: Մերթ ևս նշանակէ՝ մինչ զի. 3. Մակ. 4. 4: Յեսու. 8. 22: Մարկ. 15. 5: Յոհ. 3. 16: Երբեմն ևս ունի զզօրութիւն առեալ ցորժամ. ռամկօրէն մինչեւոր: Ծնն. 24. 19: 2. Օրին. 22. 2: Սաղմ. 93. 13. և 15: Մերթ ևս ունի զզօրութիւն մակբայիս. կարի, կամ խիստ. ըստ այնմ Աշփ.: Եւ բարձր մինչեւ յոյժ. այսինքն կարի յոյժ: Այսպէս է և Սաղմ. 37. 7. ուր ասի՝ տառա_պեցայ և խոնարհ եղէ մինչեւ յոյժ. այս_ինքն կարի յոյժ. կամ խիստ:

Մինչեւ յե՛րբ. կամ մինչեւ ցե՛րբ: (Մակբայ ժամանակական.) || մինչեւ ցո՞ր ժամանակ. կամ ցորժամ: ռամկօր. թանի մէկ: Սաղմ. 12. 1: և 2. և 3:

Մինչ զի: (Շաղկապ պատճառական.) || մինչեւ. ռամկ. որ: Եւ այս գրեթէ միշտ պա_հանջէ յառաջքան զինքն զմակբայս զայս_պէս. այնպէս. այնքան. կամ այնչափ. և այլն. Եւ կամ խնդրէ յառաջքան զինքն ըզ_տարակուսն. կամ զյանձնառութիւն ինչ. զորօրինակ. այնչափ խռովեցան, մինչ զի ապացին, այսինքն մինչեւ ապացին. Ոսկ. 2. հոփ. ժը: Իմաստուն արարք զիս. մինչ զի 'ի գիշերի ևս խրատե_ցին զիս. այսինքն՝ մինչեւ 'ի գիշերի ևս: Սաղմ. 15. 7: Մինչ զի և զհաց ևս ոչ ժա_մանէին ուտել. այսինքն մինչեւ վասն յաճախութեան ժողովրդեանն ոչ կարէին և զհաց ուտել: Մարկ. 3. 20: ըստ այսմ է և Գործ. 19. 12: և Ղուկ. զԹ:

Մինչ չեւ: (Մակբայ ժամանակական.) || մինչ դեռ ո՛չ. կամ մինչ ո՛չ տակաւին. կամ նախ քան զի. կամ յառաջ քան զի: Ըստ այսմ Ծննդ. 2. 5: Մինչչեւ լեալ էր. ռամկ. թա_նի որ չէր եղեր. կամ փոխանակ ըլլալ իէն: Ըստ այսմ է և Ժողով. 12. 1. և 2: Յոհ. 1. 48:

Մինչ տակաւին: (Մակբայ ժամանակական.) || մինչդեռ. կամ մինչ դեռևս:

Միշտ: (Մակբայ ժամանակական.) || հա_նապազ. կամ յար. և կամ յամ ժամ. ռամկ. ամէն էտէր. կամ փոյխնոյ: Սաղմ. 94. 10: Իմաստ. 17. 10:

Միոմն. միոյ ուրուեմն: || մի ոք. կամ անձն մի. ռամկ. մէկ մը: Յոհ. 11. 49:

Միոյր: || այսինքն միոյ. և զայսմանէ տե՛ս զբառն Ասացելոյր:

Միոջայք. ոջայց. ոջովք. կամ ոջէք. էից. էիւք: || միակք. կամ անհատք. և կամ իւրա_քանչիւրք:

Միորձի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք: || Եկանէ առ 'ի բառէս ամորձիք, որ է երկուորեակք. այսինքն ձուանքն մարդոյ, կամ անասնոց. ուստի բառիս միորձի նշանակէ միամորձին. այսինքն՝ որ ունի միայն ամորձի զմինն 'ի ձուանց իւրոց. իսկ զմիւսն պակաս. կամ հանեալ. և կամ ջախջախեցեալ: Ղեւ. 21. 20:

Միոք. միոյ ուրուք: || տե՛ս զմի ոմն:

Միջաբեկ. ի. աւ. աց. օք: կամ իմ. ից: || բեկեալ ընդ մէջ. որ մերթ առի զմար_դոյ, կամ զանասնոյ, որոյ մէջքն ջախջա_խեալ է: Իսկ մերթ առի զայլոց իրաց, որք 'ի միջին մասանէ բեկեցեալք են: Մերթ ևս նշանակէ զընդ մէջ բեկանօղն, կամ ըզ_խորտակօղն միջաց:

Միջադէտք: || տե՛ս 'ի բառարանն յատուկ անուանց:

Միջադրեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || 'ի մէջ դնել. կամ 'ի մէջ արկանել:

Միջակ. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ է 'ի մէջ երկուց հակադրեալ ծայրից. և ըստ այսմ միջակ կոչի այն՝ որ ոչ առաւել է, և ոչ նուազ. կամ որ ոչ սաստիկ քաղցր է. և ոչ ա-

տեկ դառն . կամ ոչ յոյժ երկայն , և ոչ յոյժ կարճ . և այլն : Յհ ոսկ: Ըստ այսմ և այնք տառք, որք ոչ թաւք են, և ոչ նուրբք, միջակ կոչին, որպիսի է տառս, գ՝ ՚ի մէջ տառից՝ բ. ն. փ: Այնպէս և հասակն երիտասարդութե, ըստ որում է ՚ի մէջ մանկութե, և ծերութե, միջակ ասի: Ըստ այնմ Յհ ոսկ:

Սա միջակին է խրատ մարդոյս,
յորժամ շարժի ախտիցն բոյս:

Մերթ ես առեալ լինի փոխանակ միջին տեղւոյ. և կամ պորտոյ երկրի. և ըստ այսմ ասի ՚ի կանոնն խաչին. որ կանգնեցաւ քառակերպն ՚ի միջակին. այս է ՚ի միջին տեղւոջ երկրի, որ է ըստ բազմաց գաւառն Եդեմի, ուր կանգնեցաւ քառաթեւ նշր խաչն:

Միջակաձայն. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ ըզ միջակ ձայն, կամ զմիջակ բարբառ: Իսկ մերթ նշանակէ զմիջակ ձայնս. կամ բարբառս:

Միջակային. այնոյ. ով. ոց. ովք: || միջական. այս այն ամ, որ վերաբերի առ միջակս, կամ որ ունի զմիջակութի. և ըստ այսմ միջակայինք կոչին նոքա, որք ոչ գըռեհիկք են, և ոչ պայազատք, կամ ոչ աղքատք են, և ոչ փարթամք: Նարեկ. Ղ:

Միջական. ի. աւ. աց. օք: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Միջակավար. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || միջակօրէն վարօղ, կամ միջական կերպիւ ՚ի կիր առեցեալ:

Միջակէտ. կէտի. իւ. ից. իւք: || միջին կէտ. որով մերթ նշանակի կեդրոնն ո և իցէ իրաց: Իսկ մերթ միակէտ նիշն, որ դնի ՚ի մէջ շարամանութե բանից, և ցուցանէ միջակ կերպիւ աւարտեալ զբանն. որ է այս (.):

Միջակոտր. ի. իւ. ից. իւք: || տես զՄիջաբեկն:

Միջակութի. թեան: || միջակ գոլն. կամ կայացումն ՚ի մէջ երկուց ծայրից. կամ բարեխառնութի. և կամ չափաւորութի:

Միջակտուր: (Նախդրիւ հոլովի.) || ընդ մէջ կտրեալ. կամ ընդմէջ կտրօղ: Բայց այս ըստ մեծի մասին ընդ բայի շարակցի այսպէս. միջակտուր առնել. և նշանակէ, ընդ մէջ կտրել: ռամկ. օրթայէն երկու ընել: կամ այսպէս միջակտուր լինիլ. և նշանակէ ընդ մէջ կտրիլ: ռամկ. օրթայէն երկու ըլլալ: Խորէն. ՟Բ. ղր. 82:

Միջահասակ. ի. աւ. աց. օք: || նա, որ է ՚ի միջակութե հասակի, կամ է միջակ հասակաւ: Իսկ մերթ նշանակէ զմիջակ հասակն. կամ զմիջակ տիս: ՚Ի վարս հարց. իղ:

Միջահատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կտրել ընդմէջ. կամ միջատել: Մերթ ես նշանակէ դադարեցուցանել զշարունակեալ ինչ ՚ի յընդմիջին. կամ արկանել ըզ դադարումն ՚ի մէջ սկսեալ բանից, խափանելով զշարունակութիւն:

Միջահատութի. թեան: || հատումն. կամ կտրումն ընդմէջ. կամ միջատութի: Եւ մերթ առեալ լինի փոխանակ դադարման, որ անկանի ՚ի մէջ խօսից, կամ շարունակութե ժամանակի. և այլոց նմանեաց:

Միջամատն. տին. տամբ. տանց. տամբք: || միջին մատն, որ է երկայն քան զայլ չորս մատունսն:

Միջամոյթ. մութի. աւ. աց. օք: || միջին մոյթ. այս միջին նեցուկ, կամ յենարան: ռամկ. մէջի փայախ:

Միջամութեալ. եւոյ. ով. ոց. ովք: || միջին մութիւ, այս նեցկաւ, կամ յենարանաւ հաստատեալ:

Միջամուխ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ՚ի մէջ մխեալ. կամ ՚ի մէջ մտեալ. և կամ ՚ի կէս գործոյն հասեալ: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. միջամուխ լինիլ. որով մերթ նշանակի մխիլ ՚ի մէջ, կամ մտանել ՚ի տեղի ինչ, կամ ՚ի բազմութի իմն. և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի. միջամուխ լինիլ յաշխարհս. կամ յատորեաստան. կամ ՚ի հեթանոսս. և այլն: Խորէն. ՟Բ. ղր. 11. և 68: Իսկ մերթ նշանակէ՝ անկանիլ ՚ի մէջ գործոյ իրիք. կամ ձեռնամուխ լինիլ. կամ բուռն հարկանել. և կամ սկսանիլ. և ըստ այսմ ասի. միջամուխ լինիլ որսոյ. կամ ՚ի գործս սպանութե, և այլն: Խորէն. ՟Բ. ղր. 81: և Յհ ոսկ: Իսկ մերթ նշանակէ ՚ի մէջ մըտանելով իմիք իրակութե, տեղեկանալ. կամ հմուտ և ծանօթ լինիլ. և ըստ այսմ ասի ՚ի գիրս Աճգոր. զղուկասու աւետարանչէն. իրագէտ, և միջամուխ էր քննագործ իրացն կատարելոց: Իսկ թէ պիտոյ լիցի ներգործականն սոցա, ասի միջամուխ առնել, որպ դնի ՚ի գիրս Ոսկէ. 2. հատ. ժդ:

Միջամուտ. մտի. իւ. աց. օք: || նոյն է ընդ միջամուխ բառին: ուստի 2. Մակ. 1. 15: ուր ասի. երբև եղև միջամուտ սրահիցն, նշանակէ ասել: երբև եմուտ ՚ի մէջ սրահիցն. կամ ՚ի ներքս ՚ի սրահն անդր:

Միջապատ. ի. աւ. աց. օք. կամ իւ. ից: || պատօղ զմէջս: Իսկ մերթ նշանակէ զայնս՝ որք պատեն, կամ ածեն ընդ մէջ. և ըստ այսմ միջապատք կոչին սփածանելիք. գօտիք. զենջակք. և այլք նմանք:

Միջապինդ. կամ Միջապինտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || պնդօղ զմէջս. կամ գօտեւորօղ զմէջս պնդապէս: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որով պնդին մէջք. կամ որ յառաջանայ ՚ի պնդելոյ զմէջս. և ըստ այսմ ասի միջապինդ ամրութի: Նարեկ. ղԳ:

Միջասահման: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է ՚ի մէջ երկուց սահմանաց. որպիսի է միջոցն, կամ բնակիչքն, որք են ՚ի մէջ կոպարաց երկուց թագաւորութեց. կամ գաւառաց. և այլն: Եւ յայսմանէ առեալ բաղում անգամ նշանակէ զմիջակն, կամ զմիջակայինն, որպիսի է այն, որ ոչ կարի երկայն է, և ոչ կարի կարճ. և ըստ այսմ առէ Նարեկ. ՚Ի մէկն. երգոց: Աւեն զքրքմէն՝ թէ միջասահման է, ոչ կարի հով, և ոչ կարի ջերմ: Այնպէս ես փոխանակ առեալ, միջակօրէն առնել զբաժանումն, ա-

սի.

ռի. միջաստահման ասելն։ Մերթ և ս նշանակէ, զայն, որ է 'ի մէջ արկեալ. և կամ 'ի մէջ եդեալ. և ըստ այսմ առէ Նոննէ. 'ի մեկնութեան Եզեկ. միջաստահման է փորձն. այսինքն 'ի մէջ եդեալ կայ փորձառութիւն։

Միջամտեմ. եցի. եմ. ել. (Ներգործ.) ‖ Ի մէջ բաժանել. կամ 'ի միջոյ յերկուս անջատել։

Միջարկութիւն. թեան։ ‖ արկումն 'ի մէջ. կամ դրութիւն միջոցի. կամ անջրպետ. և կամ խտորոց։ Իսկ յատկապէս ասել նշանակէ զմինն 'ի մասանց բանի, որ զկիրս հոգւոյն նշանակէ. որպիսիք են սոքա. վաշ. ուշ. վայ. և կոչեցան սոքա միջարկութիւն, ըստ որում 'ի մէջ արկեալ լինին 'ի շարադրութիւնս բանից։

Միջերկնեայ. կնէի. իմ. եց. իւք։ ‖ այն՝ որ է 'ի մէջ երկնի. կամ վերաբերի առ միջին սաղի երկնից. Խորէն. յաշխարհագրութեան։

Միջերկրական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ այն նոյն, որ է միջերկրեայ. կամ առ միջերկրեայս պատկանի. և ըստ այսմ միջերկրական կոչի սպիտակ ծովն. ըստ որում անցանէ ընդ մէջ աշխարհացն միջերկրեայց. զի բաժանէ յովկիանոսէ ընդ նեղուցն կադիտանու անցանէ առ աշխարհաւն իտալիոյ և յունաստանի, և փոքրին ասիոյ, և ժամանեալ 'ի նեղուցն կոստանդնուպօլսի՝ խառնի 'ի սեաւ ծովն։

Միջերկրեայք. կամ միջերկրեայք. եայց. եօք։ (անեզական.) ‖ միջին երկիրք. կամ միջին գաւառք. որով նշանակի իտալիա. յունաստան. կողմանք ասիոյ. սուրիա. և այլք երկիրք, և գաւառք անկեալք ընդ գծիւ սոցա։ Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակի առաւելապէս փոքրն ասիա, որ է յարևմտեան կողմն մեծին հայոց՝ անկեալ 'ի մէջ երկուց ծովուց, որոց մինն է սեաւ ծովն. իսկ միւսն սպիտակն, այն ինքն է միջերկրական ծով։ Այս ասիա 'ի յունաց կոչի անատօլիա. որ թարգմանի արևելք. ըստ որում կայ յարևելից կողմն յունաց աշխարհին. և 'ի տաճկաց կոչի անատօլու. և ըստ այսմ առեալ լինի 'ի գիրս Խորէն. ա. գլ. 7։ և բ. գլ. 13։ և գ. գլ. 5։

Միջին. ջնոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ այն՝ որ է 'ի մէջ իրիք. կամ եդեալ կայ 'ի միջոցս երկուց իրաց. և կամ միջակ։ Ելից. 36. 33։ Երեմ. 39. 3։

Միջնաբերդ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ միջին բերդ. կամ ամրոց 'ի մէջ քաղաքին շինեցեալ. որ և ասի դղեակ։ 1. Մակ. 4. 41։ և 6. 18։ և 13. 53։

Միջնածիրանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք։ ‖ մեծագին զգեստ կանանցի. կամ առնացի կազմեցեալ 'ի ծիրանւոյ, զոր զգենուին 'ի հնումն 'ի ներքոյ արտաքին հանդերձից, իբրև զպատմուճան. վա որոյ և կոչեցաւ միջնածիրանի. իբր թէ միջին զգեստ ծիրանի։ Եւ կամ նշանակէ զաղխիւ ձորձն որոյ միջին կողմն է յօրինեալ ծիրանեաւ։ Եսայ. 3. 22։

Միջնամուխ։ ‖ տե՛ս զՄիջամուխ։ Լամբր.

Միջնայարկ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ միջին յարկ, որ է բնակարան, կամ սենեակ շինեցեալ 'ի մէջ ներքին և վերին բնակարանաց. կամ սենեկաց։ ռամկ. օրթայ խաթը։ Եզեկ. 42. 6։ և 41. 7։

Միջնանիւ. անւոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ մերթ նշանակէ զմիջին անիւն. կմ զայն, որ 'ի մէջ այլոց անուոց զետեղեալ կայ. որպ առ սանիւք 'ի ժամացոյցս։ Մերթ և ս նշանակէ զմէջն, կամ զմիջին կէտն անուոյ. և ըստ այսմ է 'ի գիրս Կիւրղի Եզեկ. է. ուր ասի. եր կիրս առ երկինս այնչափ համեմատութեանն, որչ առ միջնանիւն. կմ որչ միջնանիւն, որ է միջին կէտն անուոյ, համեմատի շրջանակաց անուոյ։

Միջնաշաւիղ. ւղի. աւ. աց. օք։ ‖ տե՛ս զՄիջաշաւիղն։ Լամբր.

Միջնապարիսպ. րսպի. աւ. աց. օք։ ‖ միջին պարիսպ. և կամ որմ շինեցեալ 'ի մէջ այլոց որմոց։ Եւ մերթ ասի նմանութեամբ զայնց իրաց, որք իբրև զպարիսպ 'ի մէջ անկեալ արգել լինին իմիք։ Եփես. 2. 14։

Միջնատուն. տան. տամբ. տանց. տամբք։ ‖ միջին տուն. և կամ բնակարան, որ 'ի մէջ, և 'ի ներքոյ իւր ունի զայլ բնակարանս, կամ յարկս։ Ծննդ. 6. 16։

Միջնորմ. կամ միջնորմք. ղանց. կամ ույ. ումք։ ‖ միջին մասն որմոց. կամ միջին տեղին քամակաց, կամ թիկանց, ուր ընկալեալ լինի բեռն։ 2. Օրին. 32. 11։ Եւ առնեն նոյն է ընդ սմա բառս թիկնամէջ, որ լինի։ Սաղմ. 67. 14։ և 90. 4։

Միջնորդ. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք։ ‖ նա՝ որ 'ի մէջ մտեալ երկուց անձանց, կամ կողմանց՝ պատճառ լինի կատարելոյ զիրակութի ինչ վերաբերեալ առնն. որպէս են բարեխօսք. դեսպանք. հաշտարարք. մատակարարողք օրինաց, կամ ուխտից, և դաշանց. և այլն։ Գաղ. 3. 19. և 20։ Եբր. 8. 6. և 12. 24։ Եւ յայսմանէ առեալ միջնորդ կոչի 'ի փիլիսոփայից մէջն, որ բերէ ընդ իւր զանուանս երկուց ծայրից. որպէս սուն, որ բերէ յաղս զանուանս գունոյ։ Սոյնպէս միջնորդք կոչին ձեռք և ոտնք, որովք հասու լինին իմանալեաց. և կամ միջ անկեալ տեսութիւնք ժամանակի։ Լամբր. և Կիւրղի Եզեկ. ժա։ Երբեմն և միջնորդ կոչին գործիք, որով առնեմք զինչ, որպէս իրն ձեռք. ուռն. գիրք աղօթից՝ որով խօսիմք ընդ այլ. և այլն։ Նարեկ. գ. զե։ և զէ։ Երբեմն և առեալ լինի փոխանակ անջրպետի. կամ խտրոցի. և ըստ այսմ 'ի գիրս Մծբնայ. միջնորդ կոչի հաւատս անկեալ 'ի մէջ ջուրցն վերնոց. և ներքնոց։ Դիրձ. առեալ լինի երբեմն 'ի տեղի միջնորդութեան. և յայսմ փոխանակ ասելոյ՝ միջնորդութեամբ անձին, կամ բանի, ասի միջնորդաւ անձին, միջնորդաւ բանի։ Նոնն. 'ի գորգ. կոչ. և 'ի մեկնութեան գիրք։

Միջնորդեմ. եցի. եա՛. ել։ (չէզոք. և մերթ ներգործ.) || միջնորդ լինել. կամ բարեխօսել. և կամ ՚ի մէջ մտանելով հաշտեցուցանել ՚ի խաղաղութիւն։ Լամբրոն։ և ՚ի ժամագրքի։ Իսկ մերթ նշանակէ միջնորդ առնել. կամ ՚ի մէջ դնել. և կամ ՚ի մէջ արկանել։ Եբր. 6. 17։ և Նարեկ. ՚ի փառաց խաչին. ըստ այսմ է և կն. ուր ասի. միջնորդեալ զկրկին հաստատութիւն. զի ՚ի մէջ արկեալ. կամ ՚ի մէջ մատուցեալ։ Իսկ մերթ նշանակէ ՚ի մէջ մտանել. կամ ՚ի մէջ անկանել. և կամ ՚ի մէջ կալ. ըստ այսմ. Նարեկ. գլ. միջնորդեալ երկնի և երկրի. զի կացեալ ՚ի մէջ երկնի և երկրի։ Այնպէս է և ՚ի գիրս Կիւրղի եղծ. ժա. ուր ասի. պիտոյ է ժամանակօք միջնորդել. զի պիտոյ է ժամանակի ՚ի մէջ անկանել։

Միջնորդութիւն. թեան։ || միջնորդ լինելն, կամ գործ միջնորդի. որպիսի է բարեխօսութիւն, հաշտարարութիւն. դեսպանութիւն. և այլն։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ խտրոցի, կամ անջրպետութեան։ Մծբն. ժթ։

Միջնորմ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || որմ կանգնեալ ՚ի մէջ երկուց որմոց. կամ շինուածոց. և կամ անջարպետ տեղեաց. ուստի ասի միջնորմ. իբր թէ միջին որմ։ և յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զոր ինչ անջրպետ, կամ կրպակն. և կամ խտրոց, որք անկեալք ՚ի մէջ երկուց իրաց՝ խափանեն զհաղորդութիւն միոյն ՚ի միւսոյն։ ռամկ. դէօշէ։ Եփես. 2. 14։ Նարեկ. գլ. և Լամբրոն։

Միջոց. ի. աւ. աց. ք։ || միջին տեղի. և կամ դատարկութիւն՝ անկեալ ՚ի մէջ երկուց իրաց. կամ ՚ի մէջ եզերաց նոյնոյ իրին։ Իսաւ. 15. 4։ 3. Թագ. 8. 64։ Յոբ. 34. 13։ Եզեկ. 40. 19։ Իսկ երբեմն նշանակէ զմէջն, որով մերթ իմանի տեղին, որ կայ ՚ի կեդրոնի. կամ զկեդրոնին։ ռամկ. օրթայ։ Խորէն. յաշխարհագրութեան։ Կիւրղի եղծ. ժդ։ Իսկ մերթ իմանի ներքին կողմն։ ռամկ. իչը։ ըստ այսմ Խորէն. գ. գլ. 9։ Արշաւեալ ՚ի միջոց աշխարհիս մեծաւ ամբոխիւ. զի ՚ի մէջ աշխարհիս. կամ յաշխարհս։ Երբեմն և նշանակէ ընդարձակութիւն. կամ լայնատարածութիւն. և կամ բացատութիւն տեղւոյ, և այլոց իրաց։ Նարեկ. գլ։ Իսկ մերթ երկայնութիւն. կամ ընդերկար տեւողութիւն ժամանակի. և կամ միջանկեալ ժամանակն։ Նարեկ. գլ. և ՚ի չինգշաբաթորեանն։ Մերթ և անջրպետն. կամ խտրոցն. որպիսի են երկինք ՚ի մէջ ննթալութեանս, և գնդակաց արքայութեան։ Յհ ոսկ։ Երբեմն և առեալ լինի փոխանակ խտրութեան. կամ տարբերութեան. և կամ տարաձայնութեան, որով իբր խտրոցաւ միոյն ՚ի միւսոյն զանազանի։ ըստ այսմ Նարեկ. գլ։ Մեծաւ միջոցաւ գերազանց գոլով քան զհամածինն։ Այնպէս է և Ոսկէ. 1. հատ. լա։ Իսկ մերթ նշանակէ զմիջնորդն. կամ զմիջինն իրս. որպէս ըղ բաժանութիւն անցելոյս ՚ի մէջ զարմի ուրուք։ Խորէն. ա. գլ. 30։ Երբեմն և նշանակէ զմիջահասութիւն. կամ զպարապումն. և կամ զկասումն և զդադարումն. ըստ այսմ Խորէն. ա. գլ. 2. Քանզի դատանին և միջոցք լեալ պատերազմաց։

Միջոցեմ. եցի. եա՛. ել։ (ներգործ. և մերթ չէզոք.) || միջնորդել։ Իսկ մերթ ընդմիջել։

Միջօրդ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || օդ՝ որ է ՚ի մէջ քաղաքի, կամ տան, կամ սրահի. և այլն. և ըստ այսմ Եզեկ. 10. 18. ուր ասի, ելին փառքն տն ՚ի միջօրդոյ տաճարին, իմանի ասել. վերացան փառքն տն ՚ի յօդոյ, որ ՚ի մէջ դրան ներքնոյ սրահի տաճարին, որ էր քահանայից. Նաև Եզեկ. 9. 3։ և 10. 4. փոխանակ միջօրդոյ տաճարին. դնի օդ՝ որ ՚ի մէջ տաճարին։

Միջօր. միջաւուր. ուրբ. ուրց. ուրբք։ || միջօրեայ. կամ կէս օր։ Գործ. 26. 13։

Միջօրեայ. րէի. իւ. ից. իւք. || միջաւուր, որով նշանակի ժամանակն կէսաւուր. որ և ասի հասարակօր. ռամկ. կէս օր. կամ օրհասակ. Ծննդ. 18. 1։ և 43. 16։ 4. Թագ. 4. 20։ Եսայ. 58. 10։ Եւ երբեմն կէսօրականն, կամ այն ժամ, որ վերաբերի առ կէսօրն. ըստ այսմ. Յայս միջօրեայ տուընջեան ժամուս, զի ՚ի կէսօրական ժամուս տուընջեան։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ հարաւոյ. ըստ այսմ ՚ի Նարեկ. գլ. ՚ի Թեման, որ ըստ ոմանց լեզուաց միջօրեայ կարդացեալ. զի հարաւ կոչեցեալ։ Եւ մերթ փոխանակ հարաւային բաժնի. ըստ այսմ Խորէն. ա. գլ. 15. ՚ի միջօրեայ կողմանէ դէպ ուղիղ առ երկինն նայելով։

Միս. մսոյ. ով. ոց. ովք։ || կակուղ գոյացութիւն մարմնոյ կենդանւոյ. կամ զենեալ անասնոց. որ և ռամկ. կօշթ ասի։ Եւեր. 12. 8։ 1. Թագ. 2. 13։

Միսթաղ. ու. աց. ք։ || է բառ եբրայական, որով նշանակի հանդերձապետն, զի վերակացուն հանդերձատան, կամ հանդերձից. 4. Թագ. 10. 22։

Միտակողմն. ման. ամբ. մունք. անց. ամբք։ || կողմն միտելի. կամ այն կողմն, յոր միտեն և հակին աշխարհաւերք, կամ այլ իրք. և ըստ այսմ ասի. Մծբն. ժէ. զդեկեղեայ. Միտեցաւ նա ՚ի միտակողմն աշխարհիս այսորիկ։

Միտեմ. եցի. կամ եցայ. եա՛. ել։ (չէզոք.) || հակել. կամ թեքել. կամ ՚ի մի կողմն խոնարհել, կամ յօժարել. և կամ զհետ ուրուք յարել. Եւեր. 23. 2։ Դատ. 9. 3։ 3. Թագ. 2. 28։

Միտեմ. եցի. եա՛. ել։ (զօրութ. անցողական.) || միտեցուցանել, զի հակեցուցանել, կամ յօժարեցուցանել. և կամ յանկուցանել. Ոսկէ. 1. հատ. մբ։

Միտեցուցանեմ. ուցի. ցո՛. անել։ (անցող.) || տե՛ս զՄիտել ըստ որում է անցողական։

Միտք. մտաց. մտօք։ (ըստ եզականին միայն ոչ ՚ի գործածի, այլ է բայի շարակցի. ոչ ՚ի սորբ.) || է իմացական զօրութիւն հոգւոյ՝ գերազանց քան զայլ ամ զօրութիւնս, որով միայն հնարէ խոկալ. և

խմանալ։ Եւ ասացաւ միտք՝ իբրեւ մի֊
տող. զի մինչ միտէ 'ի գլխաւորն ճանաչե֊
լեաց. Ղուկ. 13. 9։ Ղուկ. 24. 45։ Իսկ մերթ
առնուլ լինի փոխանակ իմացուածոյ, կամ
իմանալի նշանակութեանց բանին, և կամ փո
խանակ ճանաչման. կամ ուշիմութ։ Աղանդ.
1. 4։ 1. Կոր. 1. 10։ 1. Յով. 5. 20։ Մերթ ևս
դնի փոխանակ ծածուկ խորհրդոց, և դէ
տաւորութեանց. Հռով. 11. 34։ 1. Կոր. 2.
16։ Իսկ երբեմն առնուլ լինի փոխանակ
մտածութեանց և յօժարութեանց սրտի։ Ծննդ.
8. 21։ Եւ մերթ փոխանակ ուշոյ կամ զգաս
տութեան մտաց. Դան. 4. 31։ Երբեմն ևս ա֊
ռնուլ լինի փոխ սրտի. որպ 2. Մակ. 3. 16։
Եւ թէ զինչ նշենէ, մինչ ասէ՝ սրտի մտօք.
տես զՍրտի մտօք։ Դրձլ՝ երբեմն է բայէ
շարակցի, և նշանակութիւն նր պէսպէս կեր
պիւ. այսպէս. որպ տեսցես զկնի։

'Ի միտ առնուլ։ || Տր ըմբռնել մտօք, կամ
իմանալ. և կամ հաստատ լինել. ռամկ. հասկը
նալ։ Սաղմ. 32. 15։ Դան. 12. 8։ Մատ. 13. 13։
և 15. 10։

Միտ դնել։ || Տր ուշ դնել. կամ ուշիւ դի
տել. և կամ սրտի մտօք պարապել իմիք։
Ծննդ. 24. 21։ 2. Մակ. 9. 4։ 1. Տիմ. 4. 13։

Զմտաւ ածել. կամ ածել զմտաւ։ || Տր մտա
ծել. կամ խորհել. և կամ մտայոյզ լինել։
Իմաստ. 6. 16։ Եսայ. 44. 19։

'Ի մտի դնել։ || որով մերթ նշանակէ՝ յի
շել. կամ զմտաւ ածել։ 2. Մակ. 15. 8։ Իսկ
մերթ հաստատել զմիտ 'ի մտի. կամ յառա
ջադրել. և կամ վճռել։ ռամկ. միտք դնել։
3. Մակ. 1. 4։ Իմաստ. 8. 9։ Գործ. 20. 16։
Իսկ մերթ 'ի միտ առնուլ. կամ խելամուտ
լինել։ Եսայ. 42. 25։ Դան. 8. 5։

'Ի միտս լինել. կամ 'ի միտս դալ։ || Տր դառ
նալ 'ի յուշ իւր. կամ զգաստանալ. կամ յի֊
շել. և կամ զմտաւ ածել. Ղուկ. 15. 17։ Գործ.
12. 11. և 12։ Խորէն. Գ. գլ. 4։

Միրգ. մրգոյ. ով. ոց. ովք։ կամ աւ. աց.
օք։ || փափուկ և կակղակեղև պտուղ. որ
պիսի է ծիրանն, դամոն, կեռասն. և այլք
նմանք։ ռամկօրէն մէյվէ։ Եզեկ. 40. 10։
Նորէկ. դշ։

Միւռոն. կամ միւռոն. ի. աւ. աց. օք։ || Է բառ
յունական, որով նշանակի իւղ հո֊
տաւէտ օծանելիք, կամ անուշահոտ իւղք.
ըստ այնմ 'ի վերջ հարց. Է. փոխանակ անու
շահոտ խնկոցն և միւռոնացն, զոր հոտ֊
տեր յերկրի. և այլն։ Բայց մասնաւո֊
րապէս առնուլ նշանակի սուրբ հոտա֊
ւէտ իւղն, զոր կազմեն այժմապէս հայոց
դերձանօք 'ի զանազան անուշահոտ ծաղ
կանց. զոր և օրհնեալ ամի ամի հայրապե
տաց՝ բաշխեն յեկեղեցիս, առ 'ի դրոշմել
նովաւ զմկրտեալս. կամ օծանել դքահա֊
նայս, կամ զեկեղեցիս. և այլն։ ռամկ. մե֊
ռոն։ Նորէկ. դշ։ և Լամբրոն։

Միւս. միւսոյ. 'ի միւսմէ. կամ 'ի միւսոյ. ով.
ոց. ովք։ || այլն. կամ երկրորդն. Ը որում
մերձաւորին առ բառս այսուհետ մի. կամ
առաջին. զի նախ դնի միոյն, կամ առա֊
ջինն. և ապա հետևի. իսկ միւսն. ռամկ.
մէկալը։ Եւէր. 25. 29։ Ղուկ. 14. 19։

Միւսանգամ։ (մակբայ կրկնական.) || կըր
կին անգամ. կամ դարձեալ. կամ վերստին.
և կամ անդրէն. Ծննդ. 29. 35։ 2. Թագ. 5.
22։ և 6. 1։

Միւսհաղ։ (մակբայ կրկնական.) || նշանա
կէ զնոյն, զոր ինչ միւսանգամն. զի ծա֊
գի 'ի հաղ բառէս, որ է անգամ. և Ը այժմ
ասի 'ի հին պարսկերէն. միւսհաղ դարձեալ
պէսպէս քննութիւն 'ի մէջ բերել։

Միւսոն. ի. աւ. աց. օք։ կամ իւ. ից. իւք։
|| Է բառ այլազգական, որով նշանակի առ
ուեստաւոր յօրինուած ինչ, զոր կազմեն
զերեսօք որմոց 'ի փոքրիկ ապակենիւթ,
և քարակուռ քարանց, զորոց ոմանց զար
դաքին երեսն օծանեն ոսկեով. իսկ զայ
լոցն գունաւորեն պէսպէս երանգօք. և
ապա իւրա առ իւրա միաբանեալք շարե
լով յեռուն զօրինակ՝ կերպարանելով նոքօք
զազգիազգի նկարս, կամ ծաղկուածս, որպ
տեսանեմք պարարեալ յորմունս եկեղեց֊
եաց սրբոյն Սոփիայ, որ 'ի Կոստանդնուպօ
լիս. և սրբոյն Մարկոսի աւետարանչին,
որ 'ի Վենետիկ. և յայլ տեղիս։ Բայց եր
բեմն նշանակէն առհասարակ ապակենիւթ
քարինքն այսպիսեաց յօրինուածոց. ըստ
այնմ Սոկր. 2. հատ. ԼԷ. ոսկեղէն միւսոնս
ժողովելով՝ արկանէ շուրջ զորմովք. Տր զա
կեզօծ միւսոնս։

Միօրեայ. րէի. իւ. եց. իւք։ || այն ամ, որ
ունի զտեւողութիւն միոյ աւուր. կամ միօր
է՝ յորմէ հետէ արարածեալ է. և ըստ
այսմ ասի, միօրեայ երեխայ, կենդանի, ժա
մանակ, գործ. և այլն. ռամկ. մէկօրեան։ 'Ի
վերջ հարց. ինն։ և Լամբրոն։ Մերթ ևս նշանա
կէ զայն՝ որ տեւէ միայն զմի օր. և յետ
միոյ աւուր ոչ ևս մնայ. որպիսիք են ո֊
մանք 'ի զեռնոց, կամ 'ի ծաղկանց։ Իսկ
երբեմն վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ
զմի աւուր, զժամանակ միոյ աւուր. կամ զմի
օր. ըստ այնմ, Աղթան. զմիարդ հնար էր
տանել, կամ կալ միօրեայ 'ի խոր վիրա
պի անդ։

Միօրինակ։ (նախադրիւ հոլովի.) || զմի և
զնոյն օրինակ, կամ որպիսութիւն ունող. կամ
միակերպ. կամ միաձև. և կամ հաւասար։
Իմաստ. 6. 8։ Իսկ մերթ համեմատ. կամ 'ի
դէպ. ըստ այնմ Կիւրղի. Եզէկ. Ժ. ամենայ
նի միօրինակ ասէ տէրն. Տր այժմ բանին հա
մեմատ։ Մերթ ևս վարի իբրև զմակբայ.
և նշանակէ միով օրինակաւ. կամ միապէս.
և կամ հանգիտապէս։

ՄՂ.

Մղանեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || մա֊
ղնուլ։

Մղձեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || ըրդ
ժելով խեղդուկացուցանել զդէմս. կամ խո
ժռութեամբ շփել զայս և զերեսս, որպ առ
նեն զարթուցեալքն 'ի քնոյ. ըստ այնմ

'ի

'ի Վարս հարց. ԺԲ. 'ի քուն լինի դիւրաւ. մինչէ զերեսս, և ձգտէ զձեռս:

Մխ

Մխած. ի. ած. աց. օք: || մխեալ, որ հը րով կարծրացուցեալ, որ ասի զերկա թոյ, յորժամ ջերմաջերմ մխեն զնա 'ի ջուրն. և ըստ այսմ ասի, սակաւ մխածն նուազ հնչումն ունի: ռամկ. Չրթծ:

Մխախառն: || տես զծխախառն:

Մխեմ. եցի. եմ. ել: (ներգործ.) || մը խելով մուծանել զինչ, որպէս զասուրն 'ի մար մին, զբևեռն 'ի փայտ, զձեռն 'ի ծակ ինչ. և այլն: ռամկ. խօթէլ: Յոհ. 20. 27: Եւ մերթ ձգել. կամ արձակել. և կամ արկա նել. և ըստ այսմ ասի՝ մխել զձեռն յանձն ուք. կամ 'ի սկաւառակ. և կամ 'ի գործ ինչ: Ծննդ. 22. 12: Աղաւէ. 31. 17: Մատթ. 26. 23: Յոհ. 7. 44: Դարձեալ, նշա նակէ հրով կարծրացուցանել զերկաթ, զոր առնեն՝ ջերմաջերմ արկանելով զնա 'ի ջուր լոկ, կամ թունաւորեալ, որով ան բժշկելի խոցէ: Սաղմ. 119. 4: և Նարեկ. ՂԷ: Իսկ երբեմն արկանելով յարիւն թունա ւոր զեռնոց, կամ օձից. որպէս իժից, քար բից, և այլոց նմանեաց: ռամկ. Չօր փալ. կամ [illegible]. Ը այսմ Խորէն. Բ. գլ. 8. Զնիզակն իւր զբոլորատեգ, զոր արեամբ զեռնոց ասեն մխեալ է: Ը այսմ ասի 'ի Յոբ. Եւ զեռնական արեամբ մխեալ, մեղաւ զթափ ինն անցուցեալ: և յայսմ են երբեմն առեալ լինի փոխ խստացուցանելոյ. կամ կատաղեցուցանելոյ. Ը այսմ Յոբ. 18. 4. Եւ դու մխեալ ես բարկութ. որ կատաղեալ ես: Երբեմն ևս առեալ լինի փոխանակ ընդելոյ. կամ հաստատելոյ. ըստ այսմ 'ի Վարս հարց. ԽԶ. Մխեալ զմարմինդ նեղութ. և զսիրտդ երկիւղիւն Այ:

Մխիմ. եցայ. եայ. իլ: (ձայնակր.) || մտա նել. կամ 'ի ներքս խառնել. և կամ խրիլ. ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]: Յես. 3. 15: և 2. Թագ. 11. 5: Իսկ մերթ միջամուխ լինիլ. կամ բուռն հարկանել. կամ մատչիլ. կամ յարիլ. և կամ դիմել: և ըստ այսմ ա սի, մխիլ 'ի բանս մատենից. կամ 'ի Ճառս ածաբանութե. կամ 'ի սէր ուրուք, և այլն: 2. Թագ. 2. 25: Աղգաթ: և Լամբրօն:

Մխիթար: (նախդրիւ հոլովի.) || մխի թարիչ. որ սփոփիչ. կամ փարատիչ ցաւոց և տրտմութեց, և կամ բարեյոյս բանիւք յորդորող: Եսայ. 40. 11: Նարեկ. Ղ: Իսկ մերթ մխիթարութի. կամ սփոփանք: 3. Թագ. 1. 4: Իմաստ. 8. 9: Մերթ ևս մխիթարական. կամ սփոփական: ըստ այսմ. 2. Թագ. 8. 21. Այսաւ մխիթար և քաջալեր բանիւ վա ռէր զնա: Բայց մինչ ասի՝ Մխիթար ինչ առնել մարդ, նշանակէ՝ փաղաքշական բա նիւ համոզել. կամ շողոքորթել. և կամ առ ընորհուկս խօսիլ: Յոբ. 1. հատ. Թ: Իսկ երբեմն է յատուկ անուն մարդոյ. և հո լովի Մխիթար. այ. աւ:

Մխիթարակից. կցի. աւ. աց. օք: || կցորդ ումեք 'ի մխիթարութե. կամ 'ի սփոփանս. և կամ յուրախութե: Հռով. 1. 12:

Մխիթարեմ. եցի. եմ. ել: (ներգործ.) || սփոփել. կամ արգահատել. որ 'ի սգոյ և 'ի տրտմութե հանդարտեցուցանել. և կամ զցաւ սրտի ուրուք բարի բանիւք փա րատել. Ծննդ. 37. 35: և 50. 21: Յոբ. 2. 11: Մերթ ևս քաղցր բանիւք յորդորել. կամ աղերսական եղանակաւ համոզել. կամ քաջալերել. և կամ խրախուսել. 1. Մակ. 12. 50: 1. Թես. 4. 1: 1. Տիմ. 6. 2: Տիտ. 2. 15:

Մխիթարիմ. եցայ. եայ. իլ: (ձայնակր.) || սփոփիլ. կամ մերկանալ յանձնէ զսուգ, և զտրտմութի. Ծննդ. 24. 67: 2. Թագ. 13. 39: Գործ. 20. 12: Բայց երբեմն 'ի սբ. գիրս առեալ լինի փոխանակ զինջանելոյ 'ի բար կութէ. կամ 'ի խստութէ. և կամ փոխա նակ սարջանալոյ, կամ փղձկելոյ. որպէս Դատ. 21. 6: 2. Թագ. 24. 16: և յայլս տեղիս:

Մխիթարիչ. թարչի. աւ. աց. օք: || մխի թարող. կամ սփոփիչ: Յոբ. 16. 2: Ողբ. 1. 16:

Մխիթարութի. թեան: || սփոփանք, կամ արգահատութի, որ է փարատումն սգոյ, և տրտմութե, և կամ ցաւոց սրտի: Սաղմ. 93. 19: 2. Կորն. 7. 4. և 7: Իսկ մերթ բարե ւէր բանիւք յորդորումն. կամ խրատ. և կամ քաջալերութի: 1. Թես. 2. 3: 1. Տիմ. 4. 13:

Մխմխանք. անաց. օք: (անեզական.) || մը խելով մտումն: Իսկ մերթ մատչելով մատչումն. կամ հպելով հպումն. և կամ սաստիկ յարումն. Ը այսմ Յոբ. 1. հատ. Ա. Առ քարինս անշունչս՝ անմռունչս՝ առ միմխանս նստիլ, որ կիրն մերձ նստիլ. և իբրթէ մխմխիլ 'ի նա. ուստի և յունարէն ասի սաստ. առ քարինս անշունչս մերձանիստ լինիլ:

Մխմխիմ. մխմխեցայ. եայ. իլ: (ձայնակր.) || մխելով մխիլ. որ մտանելով մտանել. կամ սաստիկ խրիլ: Իսկ մերթ մատչելով մատչիլ. կամ յարելով յարիլ. և կամ դիմե լով դիմել: ռամկ. [illegible]:

Մխոց. ի. ած. աց. օք: || մխումն. կամ մխելն զինչ 'ի խորս: ուստի 2. Թագ. 1. 21. ուր ասի զնէնմեայ, հրաման ետ մխոց առ նել և բերել, իմանի հրամայեաց մխումն առնել. որ մխել զգուլն 'ի ջրհոր անդր, և հանեալ զջուրն, բերել առ նա: Այս պէս և մխելն զայլ ո և իցէ իր 'ի տեղի ինչ, ասի մխոց առնել:

Մխուն: (նախդրիւ հոլովի.) || մխեալ, կամ մխած, որ ասի զերկաթոյ կարծրա ցուցելոյ, զորմէ ասացաւ 'ի բայն մխել: ռամկ. Չօր փամած: Լամբրօն:

Մխտապատ. կամ մղտապատ. ի. աւ. աց. օք: || մղտով պատեալ. որով իմացեալ լինի նմթով պաշարեալն, կամ միգամածն, և կամ մխաւարամածն. և Ը այսմ ասի. ըմբռնեցուցանել զմղտապատ այերս օդոց. կամ մղ տապատ լինիլ երկնից թխպովք ամպոց. կամ կաճառօք մարախաց զօրաժողով ե ղելոց. և կամ բազմութեամբք խուռ նարձակնեաից Ճակատելոց 'ի պատերազմ:

Digitized by Google

ըստ այսմ իմա և զայլոց նմանեաց. ռամ_ կօր. ձիով պարտ. կամ ձիընթաց. կմ՛ խոյ_ լանայ:

ՄԾ

Մծղնեայ. նէի. իէ. եց. իւք. || պայլե_ կեան. ք. փծագործ, կմ՛ պղծագործ, որովք նշանակին զազրագործքն այնոքիկ՝ որք գործեն զշնութիւն. կմ՛ զկուսապղծութիւն. և մանաւանդ նոքա, որք ընդդէմ բնութեան անօրինեն՝ 'ի պղծութիւս մարմնոյ Է էգ, և Է արու. և կմ՛ ընդ արուանատուամս: 'ի հին պարմագիրս:

Մծղնէութիւն. թեան: || պղծագործութիւն. կամ զազրագործութիւն, որ լինի 'ի յանառակութիւնս շնութեան, կմ՛ կուսապղծութեան, և մանաւանդ 'ի մեղսն, որք Է դէմ բնութեան:

ՄԿ

Մկան. ի. ու. մկանք. աց. օք. կմ՛ եօք: և կամ որ բուռագոյն է. մկան. ամբ. մկանունք. անանց. ամբք: || Է տեսակ ինչ մսոյ լցեալ բազմապատիկ նրբաթելք ջլօք և երակօք. և նկարդիւք. և պատեալ նր բարակ մաշկաւ: ունի գծայր տանձաձև և ջլային, որով խառնի յոսկերս. իսկ ըղ մէջ թաւ և սառնամ. որով մկնաձև է. բռնի. յորմէ և անուանեցաւ իսկ մկան. անդ և երբեմն կոչի մուկն: Արդ՝ սա է գործի շարժման, որ ըստ զանազանութեան, և ըստ բազմապատկութեան շարժման, է և ինքն զանազան և բազմապատիկ՝ սփռեալ ընդ ամ մասունս մարմնոյ: 'Ի գիրս [illegible]: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն եւս նշանակէ զփափուկ և զանուակը միսն, որ ձկնաձև թանձրացեալ կայ 'ի վերին մասունս բազկաց. կմ՛ 'ի յետին կողմն բարձից, և սրունից. և կմ՛ 'ի վր պարանոցաց թիկանց, և այլոց նմանեաց: ռամկօրէն [illegible]: Եւ երբեմն եւս նշանակէ զմսամն, զոր առեալ 'ի տեսլեան խորում. [illegible]. Ղեւտ. 7. 3: և 8. 25: և 9. 19: Մերթ եւս առեալ լինի փոխանակ երկուց մեծամեծ երակաց, որք ձգեալ կան յերկոսին կողմանս խաչափողին վերուստ 'ի վայր, առ որովք և ձայնն ելանէ:

Մկանաւոր. ի. ու. աց. օք: || ունող զմկան. կմ՛ լցեալ մկանամբք. ք. ջլապատ մսովք:

Մկանունք. անանց. կմ՛ աց. ամբք: (անեզական.) || կոհակք. կամ ալիք. կմ՛ զաամբք ծովու. և կմ՛ առապար երեւոյց ջուրց; ընդ որս նաւք ընթացեալ սահին: Արդ կոչեցան սոքա մկանունք. ըստ որում իբրև զմկանունս մասանց մարմնոյ ուռուցեալ կուտակին 'ի ծովու. ռամկ. [illegible]. կմ՛ [illegible]: Եսայ. 17. 12: և 18. 2: Մ. ծէն. [illegible]. 'Ի գու. [illegible]:

Մկանուտ. ի. ու. ից. իւք. կամ օք: || տես զՄկանաւոր

Մկթամ. ացայ. թմ. ալ: (ընդմիջ.) || տես զՄքթալ:

Մկնակ. ի. ու. աց. օք: || փոքրիկ մուկն: Բայց մասնաւորապէս առեալ մկնակ կու. չի այն ամ, յորմէ մուկն կերեալ է. կմ՛ յոր մուկն անկանելով և սատակելով պղծեալ է. ռամկ. [illegible]. կմ՛ [illegible]:

Մկնապիղծ: (նախդրիւ հոլովի.) || 'ի մկանց պղծեցեալ. որպիսի է կերակուրն, յոր անկեալ մուկն սատակի, և կամ զոր ծրտովք իւրովք աղտեղանէ: Ընդհանրն:

Մկնաքիս. քսի. իւ. աց. օք: || է կենդանի ինչ անմռ, որ ըստ մեծութեան է նման առնէ մկան. իսկ ըստ կերպարանացն նման աքիսի. ք. մկնհարանուկի, որ է կելինձիկն, որոց և նմանի բարուք. զի որկրամոլ և լիրբ է իբրև զաքիս. և գող իբրև զմուկն. յորմէ և վայելչապէս կոչեցաւ մկնաքիս: Կնճիթ սորա է իբր թէ մուկն և աքիս. և սորին կլոմին յոյժ երկայն և նուրբ. և ստորին կլոմին յոյժ կարճ քան զվերինն: [illegible] որ է առ ծո. տանիայ 'ի կղզին անդրմերձակայ. [illegible]: Ղեւտ. 11. 30:

Մկնդահար. ի. ու. աց. օք: || հարկանող զմկունդ. ք. զվահանն: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ լինի հարկանելով զմկունդն. կմ՛ զմկնդամամբ լանջապանակն ուրուք. որ է երկաթի զրահ կրծոց. և ըստ այսմ [illegible]. մկնդահար մահ կոչի առ [illegible]. զորոյ զմկնդատակումն մորթիւ լինէր, [illegible] կերպ լանջապանակն հարեալ սպանին:

Մկնդաւոր. ի. ու. աց. օք: || ունող, կմ՛ կրող զմկունդ. կամ վահանաւոր. և կմ՛ ասպարաւոր: ռամկ. [illegible]: 1. Մակ. 9. 4:

Մկունդ. մկնդոյ. ով. ոց. ովք: կամ ի. ու. աց. օք: || վահան. կամ ասպար: ռամկ. [illegible]:

Մկունք: || է յոգնականն մուկն բառիս. որ երբեմն առեալ լինի փոխանակ մկանանց մարմնոյ. որպ երեւի 'ի վերոյ: 'Ի գիրս [illegible]:

Մկրատ. ի. իւ. եց. օք: || կտրոց. որ է գործի երկաթեղէն, որով կտրեն զհատագործ երկաթեղէն, որով կտրեն զհաս. ռամկօրէն [illegible]. և զայլ ինչ նման: ռամկօրէն [illegible]:

Մկրատատուն. տան. տամբ. տանց. ամբք: || տուն կամ տեղի, ուր դոյ ատաղձ, յորում մկրատն զերծեալ մնայ:

Մկրատարան. ի. ու. աց. օք: || նոյն է Է վերնոյն:

Մկրատեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || կտրեմ երկաթով զմորթիս, կամ զանօթս. լուծանել ջրով զմարմինս, կամ զանօթս. և կամ զայլ ինչ նման: Մատ. 3. 11: Յով. 1. 31: Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակէ լուծանելն զերեխայս յանուն ամենասուրբ Երրորդութեան հօր, և որդւոյ, և հոգւոյն սրբոյ. որով միայն հնար է մտանել յարքայութիւն. Մատ. 28. 19: Գործ. 8. 38:

Մկրտիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակրաւ.) || լուծանել լինել ջրով: ռամկ. [illegible]. Մարկ. 7. 4: Թագ. 5. 14: Յովհ. 12. 7: Բայց մերթ նմանութեամբ առեալ նշանա_

կէ 'ի սոյն գիրս, զչարչարելն, կամ զտանջելն մինչև 'ի մահ. որով գրեթէ ոչ արտաքսք թաթաւեալ լուանի։ Մատթ. 20. 22։ և Ղուկ. 12. 50։ Իսկ 1. Կորն. 15. 29. ասէ առ. Զինչ գործիցեն, որք մկրտիցին վասն մեռելոց, անդրադարձաբար նշանակի մեռանիլ, պահել, և աղօթել վասն ննջեցելոց։

Մկրտիչ. տչի. աւ. աց. օք։ ‖ մկրտօղ. կամ լուացօղ։ Մատթ. 3. 1։ Դիմ՛ է սա նախադասուկ անուն մարդոյ։

Մկրտութիւն. թեան։ ‖ լուացումն մարմնոյ. կամ կահից, և կարասեաց, և այլոց իրաց։ Մարկ. 7. 4. և 8։ Մատթ. 3. 7։ Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զմին յեօթն խորհրդոց եկեղեցւոյ. յորում բնական ջրով լուանան զմարմին երեխայից յանուն Հօր և Որդւոյ, և Հոգւոյն սրբոյ. որով լինի թողութիւն մեղաց՝ սկզբնականաց, և ներգործականաց. և մկրտեցեալքն զարդարեալք շնորհօք Հոգւոյն սրբոյ՝ լինին ժառանգ արքայութեան երկնից։ Հռովմ. 6. 4։ Եփես. 4. 5։ 1. Պետր. 3. 21։ Բայց երբեմն անդրադարձաբար նշանակէ 'ի սոյն գիրս զչարչարանս, կամ զտանջանս, և զմահ. յորս ոչ արտաքս իբրով թաթաւեալ՝ իբրև թէ 'ի ջուրս լուացեալ լինի։ Մատթ. 20. 22։ Ղուկ. 12. 50։

ՄՂ.

Մղեղ. ի. իւ. ից. իւք։ կամ աւ. աց. օք։ ‖ ունդ. այն մանրունած, կամ փոշի յարդից. կամ կեղևանաց չըջապատողաց զցորեանս, որք 'ի կալսին ցորենոյ մանրին, և յերկիր թօթափին։ Եսայ. 5. 24։

Մղեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ վարել. կամ ուժով 'ի բաց մերժել, կամ յառաջ տանիլ։ ռամկ. հրել. կամ դրդել։ Թիւ. 35. 20. և 22։ Բայց մինչ ասի. Մղել զպատերազմ. կամ զմարտ պատերազմի. նշանակէ, 'ի գործ դնել. կամ տալ պատերազմ. և կամ պատերազմել։ 1. Մակ. 9. 22։ Առակ. 20. 18. և 24. 6։

Մղձկիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Հայցական.) ‖ հեղձամղձուկ լինել. կամ վասն անհնարին նեղութեան հեղձանիլ. կամ պայթիլ. որպէս հանդիպի կրքեան անկելոցն յանհնարին տագնապ, կամ որք կատաղին. և հալին իններ քսաւոր ախտիւ լինչ. ռամկ. խղդիլ. կամ ճաթիլ. և ըստ այսմ սահի, հեղձեալ մղձկիլ 'ի նախանձուէ. կամ մղձկիլ 'ի խորհրդոց իւր։ Բայց յատկապէս սահ զսրտէ, այսպէս. տաղտկութիւն, կամ թոյլն զառանցութեան մղձկեալ սրտին. կամ առ մղձկեալ սրտին ոչ ժուժել. և կամ մղձկեալ սրտիւ թափել զթոյնս յանձն ոչ. և այլն. Նարեկ. ի. և կէ։ և 'ի հին տպագրեալս։

Մղձուկ. ձկի. աւ. աց. օք։ ‖ է սաստիկ մղձկիլ բայէն. որով մերթ նշանակի մղձկումն. այն հեղձումն. կամ պայթումն սրտի։ Իսկ մերթ մղձկեալ. այն հեղձեալ. կամ պայթուցեալ սրտիւ։

Մղոն. ի. աւ. աց. օք. ‖ է չափ տարածութեան տեղւոյ, որով նշանակի ութ նաւպարեզն, այն հազար երկրաչափական քայլն. որ ըստ հասարակ քայլից մարդկան է երկուհազար քայլափոխ, և փոքր ինչ աւելի։ Բայց եթէ չափեսցի սա դրկաւ, այն ղուլաճով, յայնժամ մի մղոնն պարունակէ զութն հարիւր երեսուն և չորս գիրկս. որ է ընթացք երրորդ մասին միոյ ժամու։ ռամկ. մղ. Մատթ. 5. 41։ Արդ՝ այս է հասարակ մղոնն, որ և կոչի իտալական. վասն զի են և այլք մասնաւորք, որք ըստ այլ և այլ տեղւոյ՝ այլ և այլ կերպիւ չափին, բայց յայնժամ ունին զյատկացուցիչս. այն մղոն ալամանաց. մղոն գաղղիացւոց. և այլն։ տե՛ս և զբառն Մղոն։

Մղոնախաղաց։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ միոնաւ խաղացօղ. այն յառաջ գնացօղ. կամ մղոն ընդ մղոն յառաջացօղ։ Իսկ մերթ նշնկէ զայն, որ լինի մղոն առ մղոն յառաջ գնալով. կամ զմղոնս թուելով. և ըստ այսմ սահի. մղոնախաղաց տանաչափութեն։

Մղտագոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ ‖ թխագոյն. կամ նսեմագոյն. և կամ մթագոյն։

Մղտագունութիւն. թեան։ ‖ թխագունութիւն. կամ սևութիւն. կամ նսեմութիւն. և կամ մթութիւն։

Մղտանամ. ացայ. ցիր. անալ։ (Ընդունիչ.) ‖ մթանալ. կամ նսեմանալ. և կամ խաւարիլ. և ըստ այսմ սահի 'ի հին տպագրեալս, Մղտացաւ օդս ընդ ամ աշխարհ. ռամկ. մթըննալ։

Մղտապատ. ‖ տե՛ս զՄխտապատ։

Մղտափարատ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ փարատօղ մղտոյ. այն մթութեան, կամ աղջամղջի, որպիսին է արեգակն։ Նարեկ. 'ի ժիւփոխարանն։

Մղօն. կամ մղոն. ի. իւ. ից. իւք. ‖ նշանակէ սա 'ի մղել բայէն. որպէս և կարօնն 'ի կարել բայէն. և նշանակէ մղումն։ Եւ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, մղօն տալ. կամ մղօն տալ. և նշանակէ մղել. ռամկ. հրել։ և ըստ այսմ սահի 'ի հին տպագրեալս. Մղոն տուեալ ընկեց զոմն 'ի վայր յերիվարէն։

ՄՆ

Մնամ. ացի. ա. ալ։ (Չէզոք.) ‖ կալ. կամ զկայ առնուլ. և կամ լինիլ 'ի տեղւոջ իմիք. Գործ. 15. 34։ և 19. 22։ Իսկ մերթ թողանիլ. կամ յաւելանալ յիմիքէ։ Ելից. 10. 15. և 19։ և 12. 10։ Մերթ ևս մնացական լինիլ. կամ յարակայիլ. և կամ տևել, և ոչ անցանել։ Սաղմ. 110. 3։ Եփես. 1. 11։ Երբեմն ևս նշանակէ սպասել. կամ ակն ունել. և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի, մնալ ումեք. Տոբ. 2. 2։ և 5. 9։ Գործ. 10. 24։ տե՛ս և 'ի բայն Կամ։

Մնաս. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ է անուն քաշմութեան դրամոյ. և է կշիռ. մին յունական, որ ըստ ծանրութեան է հարիւր տրամ. իսկ ըստ արժողութեան իբր ութսուն տասանն մնա-

չիք, որ փոխանակ զանքանքն․ Ղուկ․ 19․ 13։ Իսկ մնասն է եբրայական, որ թէ էջէ ար ծանթեայ, ըստ ծանրութեան է վաթսուն սիկղ արծաթոյ, որ առնէ երկուհարիւր քառասուն դրամ։ Այլ ըստ արժողու թեան է քառասուն և չորս մնաչէլ, որ դա տաւ․ 1․ Եզր․ 5․ 45․ 3․ Եզր․ 7․ 7։ Այլ դայս է հասարակ առաւելն եբրայական մնա սին։ Բայց քանզի ոչ նշանակէ սա զան սակ ինչ դրամոյ, այլ զկշիռ․ վն այնո րիկ առեալ լինի և այլով հաշուէիւ, քան զի երբեմն մի մնասն երեւալ լինի փոխա նակ քսան, կմ քսան և հինգ սիկղաց։ Եւ երբեմն փոխանակ յիսուն սիկղաց, ող ասացաւ ի բանն մնն։ Իսկ երբեմն փո խանակ եօթանասուն սիկղաց․ և ըստ այսմ առեալ լինի Եզեկ․ 45․ 12․ ուր ասի, քսան սիկղ․ և քսան և հինգ սիկղ, և ի քսան և հինգ սիկղէ եղիցի ձեզ մնասմի։ Իբր թէ ասէ․ եօթանասուն սիկղն եղիցի ձեզ մնաս մի․ վն զի գնէ երիցս քսան, և երկիցս հինգ, որք յայտնապէս առնեն զեօթա նասուն։

Մնացական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ մնացօղ․ կմ կայուն․ կմ տևողական․ և կմ մշտական։ Խորէն․ բ․ գլ․ 77։ Յոհն․ 1 ․ հատ․ լէ։

Մնացորդ․ ի․ աւ․ կմ իւ․ աց․ օք։ ‖ մնաց ուած, որ մնացեալ իցէ․ կմ այն՝ որ մնայ յետոյ․ կմ յաւելուած․ և կմ նշխար։ Յուդիթ․ 15․ 8։ Յովէլ․ 1․ 4։ Հռոմ․ 9․ 27։ Եւ յայտնանէ երկու մատեանք ծաւալեալ գր րոց կոչեցան գիրք մնացորդաց․ ըստ ո րում՝ ի նմ ձառի զիրաց մնացելոց՝ ի պատ մութեանց գրոց թագաւորաց։

Մնացուած․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք։ ‖ մնացորդ․ կմ յաւելուած․ ռամկ․ մնացած։ Թուոց․ 16․ 14։ և 36․ 37։ Իսկ 1․ Մնաց․ 29․ 15․ նշանա կէ զմնացումն․ կմ զյամեցումն․ և կմ ըզ տեւողութիւն։

Մնացուցանեմ․ ցուցի․ ցո․ ցանել։ (անցո ղական․) ‖ թողուլ զմնացուածս․ կամ մնացական առնել։ Նարեկ․ խը․ ՚ի վերջ հուրց․ է։

Մնեմեայ։ ‖ անս զբանն Երեմիէ։

Մնով․ մնոց։ ‖ անս․ զՄուն։

Մնջեմ․ եցի․ եա․ ել։ (չէզոք․) ‖ ձայն հա նել նմ աղաւնւոյ, կմ տատրակի, որ է ող բագին, և հեծեծական։ Եւ ասացաւ մնջ չել, իբր թէ ոչ զմնչանս ձայնել, որ հա նել զձայն իբրև զնն, որք խափեն չըթամբք արձակեն զմեղմ ձայն․ որում յոյժ նման է ձայն աղաւնւոյ, և տատրակի․ Եսայ․ 38․ 14։ Եզեկ․ 7․ 16։ Նաւում․ 2․ 7։

Մնջումն։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ մնջումն, որ ձայն հանումն աղաւնւոյ։ Յն որրի։

ՄՇ

Մշակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ աշխատաւոր, որ կայանալ լինի ՚ի վարձու վն երկրագոր ծութե․ և կմ հողագործ․ որ նա՝ որ գոր ծէ զանդաստան, կմ զայգի՝ հերկելով և տրամանելով․ կմ անկելով՝ և քաղելով․ և այլն։ ռամկօրէն էրինճի․ կմ չիֆթճի․ կմ պախճաւան։ 1․ Եզր․ 4․ 6։ Մատթ․ 20․ 8։ Յակ․ 5․ 7։

Մշակագործ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ մշակօղ․ կմ երկրագործ։

Մշակագործեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) ‖ մշակել․ ըստ այսմ Լամբրոն․ առանկոբա նաւորս մշակագործեն։

Մշականոց․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ տեղի ուր ըզ նակէն մշակք, կմ ուր կան երկրագործք առ՝ ի կալեալ լինիլ ՚ի վարձու։

Մշակեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) ‖ գոր ծել զերկիր․ կամ դարմանել զտունկս․ և կմ զայլ մշակութիւն առնել․ և ըստ այսմ ասի՝ մշակել զերկիր, զայգիս, ըզ տունկս, կմ զորթս․ և այլն․ Նարեկ․ ժէ․ և ղթ․ և Շնորհալին։ Եւ յայտնանէ առեալ մշակել ասի մատակարարելն, կամ պաշ տելն զեկեղեցական խորհուրդս, և կամ քարոզել ժողովրդեան զբանն այ․ ըստ այսմ Աչգաթ․ Զբանս բժշկական օգտակար աց և մարմնոց մշակեմք։ ըստ այսմ և Յոհէ․ 2․ հատ․ լբ․ ասի՝ զանապատականաց․ եղեալք ՚ի մեղաց՝ զանէրս մշակեն, այսինքն կարարեն կամ՝ ՚ի գործ ածեն։

Մշակութիւն․ թեան։ ‖ գործ․ կմ պաշտօն մշակի․ և կամ երկրագործութիւն։ ՚ի վերջ հուրց․ բ։ Եւ յայտնանէ առեալ զնոյն փո խանակ մատակարարութեան, կմ անմեռո թեան, և կամ պաշտամանց հոգւոց, և ա ռաջնորդաց։ Յոհէ․ 2․ հատ․ ժբ։ ՚ի վերջ հուրց ժդ։ Աչգաթ։

Մշկահոտ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ անոյշ զհոտ մշկոյ․ կմ իբրև զմուշկ զանուշահոտ ութիւն բուրօղ․ ռամկ․ միսկի հոտ անոյշ։

Մշտաբար։ (մակբայ․) ‖ մշտնջենաւո րաբար․ կամ ՚ի մշտնջենական ժամանա կաց հետէ։ Յն որրի։

Մշտաբացիկ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ միշտ բացօղ։ Իսկ մերթ այն, որ միշտ բացեալ լինի․ կամ որ միշտ ՚ի բաց կայ։ Մերթ և ս նշանակէ զայն, որ վերաբերի առ մըշ տական բացումն․ և կմ լինի միշտ բանա լով․ և ըստ այսմ ասի՝ մշտաբացիկ թա փանցանցութիւնք։ Նարեկ․ ղթ։

Մշտաբոյծ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ միշտ բուծանօղ․ կմ սնուցանօղ։ Իսկ մերթ միշտ բուծեալ․ կմ որ միշտ սնեալով սնանի։ Նարեկ․ ձղ։

Մշտաբուղխ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ միշտ բղխօղ յինքենէ զհեղուկ ինչ․ և ըստ այսմ ասի մշտաբուղխ աղբիւր, կամ աղբերք և այլն։ Լամբրոն։ Իսկ մերթ այն որ միշտ բղխի և հոսի․ որպիսի է ջուրն, կամ ա ռիւծն յարատեւ բղխեալ յինքէ։ Լամբրոն և Աչգաթ։

Մշտագեղեցիկ։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ այն որ միշտ խնամարաւ և մթով պայծառ կայ․ կմ յորում է միշտ գեղեցկութիւն․ որպիսի է գը ժոխքն։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ լի նի ՚ի մշտնջենական գեղեցկութեան, կամ յանմեղ

խաւարի։ Ըստ այնմ, Նարէկ. ժէ. ընդ աչաց֊ ուէացն նեղելոց մշտադիտէր խարխափանօք։

Մշտադալար. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ այն՝ որ է միշտ դալար. կամ որ ունի զմշտակայ կանաչութիւն. և կմ անթառամ։

Մշտադատ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ միշտ դատող. կմ հանապազ դատեցեալ. և կմ որ լինի մշտակայ դատմամբ։ Նարէկ. հ։

Մշտազեղ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ Նա, որ միշտ զեղու յինքենէ զինչ. և կմ որ միշտ զեղանի, կմ ծորեալ հոսի. և ըստ այսմ ասի. մշտազեղ արտասուք։ Լամբրոն։

Մշտախաղաց։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ միշտ խաղացող. որով մերթ նշանակի նա, որ միշտ խաղուց պարապի։ Իսկ մերթ նա, որ միշտ յառաջ խաղայ. կամ հանապազ շարժի, կմ փոփոխի. և ըստ այսմ ասի. մշտախաղաց միտք. կմ կարգ. և այլն։

Մշտախոհ. հի. իւ. ից. իւք։ ‖ միշտ խորհող. կմ հանապազ զմտաւ ածող, և քննող։

Մշտածին. ծնի. իւ. ից. օք։ ‖ Նա, որ միշտ ծնանի զինչ։ Եւ մերթ նա, որ միշտ ծընեալ լինի. կմ արտադրի. և կմ յառաջագայի։ Նարէկ. գլթ։

Մշտակայ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ այն որ՝ միշտ կայ. կմ յարակայ. կմ յարամնաց. և կմ մշտնջենական։ Յհ. ոսկ։

Մշտակայլակ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունող զմշտահոս կայլակս. զր կաթիլս. կմ մշտաբուղխ. և կմ մշտահոս։ Նարէկ. 'ի գովէստ առաքելոց։

Մշտակառոյց։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ միշտ կառուցանող. կմ կազմող։ Իսկ մերթ այն, որ միշտ կառուցեալ, կամ հաստատեալ կայ. և կմ որ ունի զմշտնջենաւոր ամրութիւն։ ըստ այնմ. Նարէկ. հէ. մշտակառոյց հիմամբ զսա հաստատէ։

Մշտակատար։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ միշտ կատարող. կմ միշտ կատարեալ. կմ որ հանապազ կատարի։

Մշտակարկառ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ միշտ կարկառող. զր մատուցանող, կմ ընդարձակող. և մերթ միշտ կարկառեալ. զր է արձակեալ, կմ յառեալ։ և ըստ այսմ յորժամ ոք զաչս իւր միշտ սեւեռեալ ունի յանձն ոք, ասի. մշտակարկառ 'ի նա հարեալ զակն։

Մշտակիր. կրի. աւ. աց. օք։ ‖ միշտ կրող, կամ բարձող յինքեան զինչ։ Իսկ մերթ միշտ կրեցեալ. կմ բարձեալ. կմ որ միշտ յիմիք տարեալ լինի։ Նարէկ. լդ։

Մշտակոխ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ միշտ կոխող. կմ միշտ ոտնակոխ առնող։ Իսկ մերթ այն, որ միշտ կոխի, կմ միշտ կոխան ոտից լինի. որպիսիք են արքունի ճանապարհք։ Լամբրոն։

Մշտահայց։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ միշտ հայցող. կամ այն՝ զոր միշտ հայցեն, և խնդրեն։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ լինի անդադար հայցելով. կմ որով զինչ միշտ հայցեմք. և ըստ այսմ ասի. մշտահայց մաղթանք. կմ աղօթք։ Լամբրոն։

Մշտահարուստ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ Նա՝ որ է միշտ հարուստ. կմ որ ունի ըզ մշտնջենաւոր հարստութիւն։ Նարէկ. դ։

Մշտահեղ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ տես ըզ Մշտահոս։

Մշտահոս. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ միշտ հոսող զհիւթ ինչ. կմ որ միշտ բղխի, և հոսի։ Եւ մինչ ասի, մշտահոս բղխել, նշանակի՝ միշտ հոսելով բղխել։ Լամբրոն։

Մշտահոսութիւն. թեան։ ‖ մշտակայ հոսումն. կմ յարակայ բղխումն։ Նարէկ. ղդ։

Մշտահոտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ միշտ բուրող զհոտ. կմ որ է միշտ հոտաւէտ։

Մշտամատոյց։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ միշտ մատուցանող։ Եւ մերթ այն, որ միշտ մատուցանի, կմ ընծայի, և ըստ այսմ ասի՝ մշտամատոյց աղօթք։ Նարէկ. հա։

Մշտամարտ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ միշտ մարտնչող. կմ որ միշտ մարտուցեալ լինի յումեքէ։ Իսկ մերթ այն, որ լինի միշտ մարտնչելով, կմ որով ոք միշտ մարտնչի։ և ըստ այսմ ասի, մշտամարտ հանդէս. կմ մշտամարտ պատերազմ։ Նարէկ. ձբ։

Մշտամռունչ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ միշտ մռնչող. կմ մշտնջենապէս բարբառող։ Իսկ մերթ այն, յորում լինի մշտակայ մռնչիւն. կամ որ լինի մշտնջենաւոր աղաղակաւ։ և ըստ այսմ ասի, մշտամռունչ աղօթք, կմ պաղատանք. և այլն։ Յհ. ոսկ։ Իսկ մերթ վարի մակբայօրէն. և նշանակէ՝ միշտ մռնչելով. կմ միշտ գոչելով, և աղաղակելով. և ըստ այսմ ասի, մշտամռունչ փառաբանել զնա. Յհ. ոսկ։

Մշտայաղթ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ միշտ յաղթող. կմ որ յամի յաղթէ։

Մշտայօժար։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ միշտ յօժարող. կմ որ ունի զմշտակայ յօժարամտութիւն առ ինչ. Նարէկ. ղդ։

Մշտանուէր։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ միշտ նուիրող. կմ միշտ նուիրեալ. և կմ այն, որ միշտ նուիրի, և մատուցանի։ Նարէկ. ձա։ և 'ի գով. առաքելոց։

Մշտաշարժ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ միշտ շարժող. կամ որ միշտ շարժի։ Բայց գիտելի է, զի շարժումն երբեմն առեալ լինի յատկապէս. և յայնժամ բնաւ այս ասի միայն զառեղծուածոց. ոչ զկամարաց երկնից, զարտից կենդանեաց. և զայլոց նըմանեաց. որք միշտ 'ի շարժման են։ Լամբրօն։ Իսկ երբեմն առեալ լինի հասարակապէս. և յայնժամ ասի նաև զայն. որ գնի 'ի շարժնոցի։ Բայց թէ ոչ յարմարի ըստ շարժումն, տես 'ի բառն ինքնաշարժ։ Դարձեալ՝ երբեմն եւս նշանակի առհասարակ այն, որ միշտ յառաջ գնայ. կմ միշտ դիմէ առ ինչ. և Ըստ այսմ ասի, 'ի Նարէկ. է.

Մշտաշարժս առ գիւտս սատանայականս։

Մշտաչարչար։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ միշտ չարչարող, կմ տանջող. և կմ միշտ չարչարեցեալ, և տանջեցեալ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որով ոք միշտ չարչարի. կմ որ հեռանի 'ի մշտակայ չարչարանաց. և Ըստ

այսմ

տայոյն առնի. մշտաչարչար մեռելութիւն: Նա րեկ. 'ի գով. կուսին:

Մշտապաղատ:(Նախդրիւ հոլովի.)|| միշտ պաղատող. կմ հայցող: Իսկ մերթ այն, որով մք միշտ պաղատի. կմ որ լինի մըշ_ տակայ պաղատանօք. որպ մինչ ասի, մշտա պաղատ աղաչանք. կամ արտասուք:

Մշտապայծառ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն, որ է միշտ պայծառ, կմ հանապազ լուսաւոր, և ճառագայթարձակ. որպէս ասի է արեգակն: Նարէ. ղէ: և 'ի գովէստ ա_ ռաքելոց:

Մշտապաշտօն: (Նախդրիւ հոլովի.) || առնող զմշտակայ պաշտօն. կմ միշտ պարա պող ածային պաշտամանց: Իսկ մերթ այն՝ որ լինի 'ի մշտակայ պաշտամունս, կմ մշտն ջենաւոր պաշտամամբք. և ըստ այսմ ա_ սի, մշտապաշտօն բազկատարածութիւն: Նարէկ. 'ի տօնոն խաչին:

Մշտաջան: (Նախդրիւ հոլովի.) || միշտ ջանացող. կմ յարաժամ աշխատող: Նա_ րէկ. ղ:

Մշտասաղարթ. կամ մշտասաղարդ: (Նախ դրիւ հոլովի.) || ունող միշտ զսաղարթ 'ի վր իւր. կմ որ զարդարեալ կայ մշտա_ դալար տերևովք: Եւ մինչ ասի մշտասա ղարթ վարսաւորիլ, նշանակի մշտնջե_ նաւ սաղարթիւք:

Մշտասնոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) || միշտ սնուցանող: Իսկ մերթ միշտ սնու_ ցեալ. կմ պաղեցեալ: Նարէկ. լե:

Մշտավառ: (Նախդրիւ հոլովի.) || միշտ վառող, կամ լուցանող. կամ միշտ վառե ցեալ, և լուցեալ, կամ մշտաբորբոք: Շն_ նորհալին:

Մշտատանջ: (Նախդրիւ հոլովի.) || միշտ տանջող. կամ յարաժամ տանջեցեալ. և կմ մշտաչարչար: Իսկ մերթ վարի մակ_ բայօրէն. և նշանակէ՝ միշտ տանջելով. կմ մշտակայ տանջանօք. և ըստ այսմ ա_ սի. մշտատանջ չարչարել. կմ մշտացուցա նել. և այլն:

Մշտատատան: (Նախդրիւ հոլովի.) || միշտ տատանեցուցանող, և տարաբերող. կմ որ է միշտ երերեալ, և տատանեալ:

Մշտատև: (Նախդրիւ հոլովի.) || միշտ տևող. կմ յարատև. կմ յարամնաց:

Մշտատօն: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զմշտակայ լուսաւորութիւն տօնիկեան. կմ որ է միայն մշտատև տօնիկեան. և կմ այն՝ յորում է միշտ տօն. և ըստ այսմ ասի. մըշ_ տատօն ժամ. կմ տեղի: Նարէկ. ղէ:

Մշտափայլ. ի. իւ. ից. իւք: || միշտ փայ_ լող. կմ մշտապայծառ. կմ որ ունի զմշ տակայ լուսաւորութիւն: Նարէկ. ղա: Իսկ մերթ այն, որ լինի մշտակայ փայլմամբ. և ըստ այսմ ասի, մշտափայլ վառումն: Նարէկ. ղէ:

Մշտափարատ: (Նախդրիւ հոլովի.) || միշտ փարատող զմէգ և զմառախուղ. կմ զխա_ ւար, և զայլս նմանս:

Մշտափափաք: (Նախդրիւ հոլովի.) || միշտ փափաքող. կմ միշտ փափաքելի և տենչալի: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ լինի մշտա կայ փափաքանօք կմ միշտ փափաքելով. և ըստ այսմ ասի՝ մշտափափաք բաղձանք: Նարէկ. ղէ:

Մշտերև: (Նախդրիւ հոլովի.) || միշտ ե_ րևող. կմ յարաժամ երևեալ. և կմ միշտ երևելի և տեսանելի:

Մշտիկ. մշտկի. աւ. աց. օք: || փունջ, կմ փոքրիկ կապոց արարեալ 'ի խոտեղինաց առ 'ի լինել սրսկիչ. և զայսպիսի մշտիկս 'ի հնումն կարգէին 'ի զոպայէ, որ է դառն խոտ ինչ մինջաւոր, և սրսկէին այնու ըզ ջուր. և կմ զարիւն զոհից շուրջ զինեք. և մն այնորիկ առ 'ի որոշել զայն 'ի մըշտ_ կացն, որք լինէին յայլոց խոտեղինաց, կոչէին մշտիկ զոպայի. թ արարեալ 'ի զոպայէ: Ելից. 12. 22: Սաղմ. 50. 9: Յօհ 19. 29:

Մշտկային. կայնոյ. ով. ոց. ովք: || մըշտ_ կականն. թ այն, որ առ մշտիկն վերաբե րի. կամ որ մշտկաւ կատարի. որպիսի է սրսկումն մշտկի: Մծբն. ժա:

Մշտնջեան. ենի. իւ. եանք. ենից: || եր_ նէ առ 'ի միշտ բառէն, որպ յաւիտեանն 'ի յաւէտ բառէն. ուստի բառիւս մշտն_ ջեան՝ նշանակի յաւիտեանն. կմ մշտնջե նաւորութիւն. մն որոյ որպ ասի յաւի_ տենից. սոյնպէս ասի, 'ի մշտնջենից:

Մշտնջենաբուղխ: (Նախդրիւ հոլովի.) || մշտնջենաւորապէս բղխող. կմ բղխեցեալ. կամ մշտաբուղխ. և կմ մշտահոս: Լամբրոն և Աշգոն:

Մշտնջենական. ի. աւ. աց. օք: || մշտնջենա ւոր. կմ յաւիտենական. 3. Մակ. 3. 7:

Մշտնջենականութիւն. թեան: || տես զՄշտն ջենաւորութիւն:

Մշտնջենակարգ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զմշտնջենաւոր կարգ. կմ 'ի յաւէ տենից կարգեցեալ, և կմ սահմանեալ առ 'ի մնալ և տևել 'ի յաւիտեան: Աշգոն:

Մշտնջենակեաց. եցի. իւ. աց. օք: || մշտն ջենաւորապէս կեցող. կամ 'ի յաւիտեան տևող և մնացող. և կամ մշտնջենական: Աշգոն:

Մշտնջենակից. կցի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || կամ կցորդ ումեք 'ի մշտնջենականութեան. կամ ունող ընդ ումեք զնոյն մշտնջենաւորու թիւն. և կմ յաւիտենակից: Յովհ. 1. հոգւ:

Մշտնջենահոս: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զՄշտնջենաբուղխ:

Մշտնջենամնաց: || տես զՄշտամնաց: Աշգոն:

Մշտնջենատեւ: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի յաւի մշտնջենաւորապէս տևող. կմ 'ի յաւի տենից տևեալ. կմ որ միշտ տևանի, և ե_ րևի: Աշգոն:

Մշտնջենաւոր. ի. աւ. աց. օք: || մշտնջենա կան. կմ յաւիտենական. կմ անսկզբնական. և կամ անվախճանական: Ծննդ. 49. 26: Յուդայ 6: Իսկ մերթ նշա նակէ զհանապազորդն. կմ զհանապազա

գեանն.

գերանն. և ըստ այսմ առն՝ Մծբ. ժԹ: Ցուցանէ՝ կալ յաղօթս ըստ մշտնջենաւոր առաջնորդութեան: և 'ի Խոր. Գ. ղբ. 49: մշտնջենաւոր պաշտամամբ կատարէր զկանոնն: Մերթ եւս վարի իբր և իբրև զմակբայ, և նշանակէ մշտնջենաւորապար. և կմ 'ի յաւիտեան. և այս թէ՝ հանգերձ նախդրիւ իցէ. և թէ առանց նախդրի. որգոն. Եւ մշտնջենաւոր նստաւ Ը աջմէ նորա. Գ մշտնջենաւորապար նստաւ: Եբր. 10. 12: մինչ պատարագաւ կատարեաց զսրբեալսն 'ի մշտնջենաւորս. Գ 'ի յաւիտեան. կմ մշտնջենաւորապէս: Եբր. 10. 14: Բայց ըստ մշտնջենաւոր ըստ մասնաւոր առման փիլիսոփայից և ծդաբանից՝ զանազանի 'ի յաւիտենականէն. զի յաւիտենականն ասի այն, որ ըստ տևողութեան ոչ զսկիզբն ունի՝ և ոչ զվախճան: Իսկ մշտնջենաւոր ասի այն՝ որ ունի զսկիզբն. բայց ոչ զվախճան:

Մշտնջենաւորականից. կցի. աւ. աց. օք: || Անուն զՄշտնջենակելոց: 'ի Շարակնոցի:

Մշտնջենաւորեմ. եցի. եա. ել: (չէզոքակ.) || մշտնջենաւոր լինել. կմ 'ի յաւիտեան տևել. կմ միշտ կալ և մնալ. և կմ մինչև ցև խաղաղ բնականալ ուրեք: Եբր. 7. 23:

Մշտնջենաւորիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Մշտնջենաւորութիւն. թեան: || յաւիտենականութիւն. կմ անսկիզբն և անվախճան տևողութիւն, որ ատրիպուտ է Այ, և ածայնոց պատկանի: Հռօմ. 1. 20: և Նորէկ. ի: Մերթ եւ առնուլ լինի փոխանակ յաւիտենական և անփոփոխ կենաց. որ հակադրի առաւ կենացս, յորում կեամք մեք. և ըստ այսմ առն 'ի Նորէկ. իե: Ցայսմ յաւիտենի. և 'ի հանգերձեալ մշտնջենաւորութիւն. Գ և 'ի հանգերձեալ յաւիտենական կեանս: Բայց ըստ առման փիլիսոփայից. և ծդաբանից, մշտնջենաւորութիւն զանազանի 'ի յաւիտենականութենէ. զի յաւիտենականութիւն է անսկիզբն և անաւարտ տևողութիւն. իսկ մշտնջենաւորութիւն է անաւարտ, բայց ոչ անսկիզբն:

ՄՈ

Մոգ. աց. ու. ուց. օք: կամ ի. իմ: || է բառ պարսկական. որով նշանակի իմաստունն. կմ իմաստասէրն. և կմ քաջ աստեղաբաշխն: Դան. 1. 20: և 2. 10: և 4. 4: Մատ. 2. 1: Երբեմն եւ առնանի փոխանակ կախարդաց, կմ դիւթից. և այս առ վրոութիւն եղև վն յաճախ պարապելոյ մոգուց 'ի կախարդութիւնս, և 'ի հմայս: Գործ. 8. 9 և 13. 6: Նաև ըստ այսմ նշանակութեան այժմ հասարակօրէն առնուլ լինի: որպէս այն. 'ի Հոր հարց. ժէ: մոգս և գեղձս առաքեաց սպանանել զնա:

Մոգապաշտ. ի. իմ.ից. իւք: || պաշտօնեայ ըղ մոգ. կմ պաշտօնաւոր մոգի. և այսու անուամբ կոչեցաւ ոմն յքենանեացն պարսս

չէսի, վն գոլոյ նը աշակերտ և պաշտօնտոր մոգի ուրումն երաշխանի: Խոր. բ. ղբ. 45:

Մոգպետ. ի. աւ. աց. օք: || պետ և գլուխ մոգուց. կմ կախարդաց և դիւթից: Բայց յատկապէս առնուլ, մոգպետ կոչէր առ պարսիկս գլուխն և իշխանն իրաւադէտ դատաւորաց և քրմաց, և գլուխն պարապաշտաց. որ վն իւր հասանէր նմ իրաւունց, որք վերաբերեալ լինէին առ մոլար կրօնս, և պաշտամունս նց:

Մողի. զայ. եաւ. եաց. եօք: || մեծ սրթ արու. կմ նոյնահաս եզն, որ կարէ լծել, կմ քարշել զլուծ. և այս մանաւանդ յաշխարհս բառ լեզուէ 'ի գործածի. զի գրաբար լեզուաւ կոչի արջառ, կմ զուարակ:

Մոթ. կմ մոդ. ի. իմ. ից. իւք: || է բառ այլազգական, որով նշանակի տեսակ ինչ չափու ցամաքեղէն իրաց, զոր հայերէն կոչեմք գրիւ:

Մոլաբոյս. բուսի. իմ. ից. իւք: || բուսաբանոց, կմ ըսեբոց զբոյսս մոլիս, Գ վայրիս և վատթարս: և ըստ այսմ առն երկեր, կմ արմատ մոլաբոյս: Աղթոն: Իսկ մերթ նշանակէ զմոլախոտն. Գ զվատթարբոյսն:

Մոլաթզենի. կմ մոլեթզենի. նեաց. եաւ. եաց. եօք: || է ծառ ինչ սաղարթաւոր, որոյ բուն՝ սոտքն. և կեղեւն՝ են նման թզենւոյ. իսկ տերեւն նման թը թենւոյ: Բերէ երիցս, կմ չորիցս 'ի տարւոջ զպտուղ ամենեւին նման թզոյ, բայց ոչ ունի զկորիզ, Գ զհունտ: Արդ՝ կոչեցաւ սա մոլաթզենի իբր թէ ծառ մոլաթզոյ, Գ մոլեկ վատթզոյ. զի պտուղս այս թզոյ հաղիւ հասանանայ, և է ճաշակելեաց անախորժ. ուտի և յոմանց կոչի անհամ, կմ ժանտ թուզ, յորմէ և տնտնկն երբեմն անունանի ժանտաթզենի, որ յաճախ գտանի 'ի պաղեստին, և 'ի կողմանս եգիպտոսի: 3. Թագ. 10. 27:

Մոլաթուզ. կմ մոլեթուզ. թզոյ. ով. ոց. ովք: || է պտուղն մոլաթզենւոյ, որ և կոչի ժանտաթուզ. զորմէ ըստ գոյն առասցաւ 'ի մեկնութեն ծառոյն իւրոյ:

Մոլախինդ. կմ մոլեխինդ. կմ մոլէխինդ. խնդոյ. ով. ոց. ովք: || է խոտ ինչ թունաւոր, և բազմածնեալ. բուն նը կլորև զեզէգն ցորենոյ ի խոտաւ խոտ կասկէ զծուխ, Գ զպօղուս: Բազմիցս բարձրանայ 'ի չափ երկուց կանգնոյ: Ունի զանօսր, և զման րեկ տերև նման պնձոյ. Գ քէշնիշի: Հատ նը է զզուելի, և սերմն մեծադոյն քան զնոր: Ինութիւն է յոյժ ցուրտ և սառեցուցիչ, մանաւանդ սերմն և տերեւն, վն որոյ մահաբեր լինի կենդանեաց. և ըստ այսմ առն 'ի հին պարմոգիրս. կէաք զմոլեխինդ, և զայլ վնասակար բանջարս ճաշակելով. յապականութեն մահու հասանէին: Զհիւթ սորա այսր բուսոյ հանեալ, կալեն թոյնս, որ և նոյնով անուամբ կոչի մոլախինդ. սովամ աթենացիք սպանանէին զերևելի անձինս վնասապարտս. ուր

[illegible] Ջայս նմ նշանակէ Խորէն. Յ. գլ. 89. [illegible]

Մոլախոտ. ի. ից. ոց. [illegible]

Մոլախոտիմ. եցայ. եալ. [illegible] Ղուկ. 24. 31:

Մոլածին. ծնի. իւ. ից. ոց. [illegible]

Մոլար. ի. իւ. ից. ոց. [illegible] Ղուկ. 10. 17: Խորէն. Յ. գլ. 65: [illegible] Յուդայ. 13: [illegible] Մատ. 27. 63: [illegible] 2. Կոր. 6. 8. [illegible]

Մոլարանք: (նախդրիւ հոլովի.) [illegible] 1. Տիմ. 6. 20:

Մոլեգին. գնի. իւ. ից. ոց. [illegible] 2. Մակ. 5. 6: [illegible] 2. Մակ. 13. 23. [illegible] 14. 23:

Մոլեգնաբար: (մակբայ.) [illegible]

Մոլեգնական. ի. աւ. աց. ոց. [illegible]

Մոլեգնաձեւ: (նախդրիւ հոլովի.) [illegible]

Մոլեգնապատիր: (նախդրիւ հոլովի.) [illegible]

Մոլեգնիմ. եցայ. եալ. (չեզոք.) [illegible] 1. Մակ. 3. 21: Յեր. 10. 20:

Մոլեգնոտ. ի. աւ. ոց. [illegible]

Մոլեգնութիւն. թեան: [illegible]

Մոլեթգենի: [illegible] 1. Մն. 27. 28: 2. Մն. 1. 15. և 9. 27:

Մոլեթաւզ: [illegible]

Մոլեխինդ. [illegible]

Մոլեխոտ: [illegible]

Մոլեկան. ի. աւ. աց. ոց: [illegible] 1. Մակ. 11. 50: 2. Մակ. 4. 23. 3. Մակ. 3. 16: [illegible]

որ վերաբերի առ մոլութիւն։

Մոլեռնախանձ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || Ըղձ մոլի, կմ զեղծապաշտ նախանձ ունօղ. կմ մոլեգնեալ նախանձու։ 'ի հին գրոց։

Մոլեցուցանեմ. ցուցի. ցո՛. ցանել։ (Անցողական.) || Մոլի առնել. թէ կատաղեցուցանել, կմ խելագար և խելացնոր առնել. և կմ յիմարեցուցանել։

Մոլի. լոյ. եաւ. եաց. եօք։ || Մոլեալ. կմ ցնորեալ միտք. կմ խելագար. և կամ յիմար. ռամկ. խենթ. կմ խեւ։ 4. Թագ. 9. 11։ Նորէնք. հա։ Երբեմն նմանութեամբ առեալ նշանակէ զախտացեալն միտս, կամ որ չար ունակութեամբ զգածեալ է, որով գրեթէ ցնորեալ մոլեգնի, որոյ ներհակն կուչի առաքինի։

Մոլիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Ձայնաւոր.) || Մոլի լինել. կմ ցնորել միտք. կմ խելագարիլ. կմ յիմարիլ. և կմ կատաղիլ. ռամկ. խենթիլ. կմ խենալ։ Երեմ. 25. 16։ Գործ. 12. 15։ 1. Կորն. 14. 23։ Երբ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ սաստիկ սիրով զհետ լինել իմիք. կամ սաստիկ բորբոքիլ 'ի սէր իրի իմիք. որով իբրեւ թէ որ մոլի և յիմարի. ռամկ. ... յեղել։ և ըստ այսմ առի 'ի գիրս Խորէն. ... գեղեցիկ և չափաւոր մոլութեամբ յայտնապէս մոլեալ։ Գործ. 16. 16. ուր առի զայսպիսւոր աղախինոյն. Ճահաբաշխութեան ոգւոյ ունողն հարցուկ մոլելոյն, իմանի՝ իբրեւ զգուշակ գուշակելովն. և զի յայսմ գուշակութեան հար կանխիւր 'ի նմա այս հարցուկ, և մոլեգնիւր. վն այնորիկ փոխանակ առելոյ գուշակելով, կմ հմայելով ասացաւ՝ մոլելով։

Մոլոշ. ի. իմ. իւ. իւք։ || Է բանջար ինչ խնջնադեղեայ. որ ունի զտերեւս բոլորակս ձեւ 'ի ծայր բարակ և ջրային բնոյ։ Բնութիւն է ցուրտ և կակղացուցանող։ Ունի զբազում օգտութիւնս 'ի գեղորայս. զոր և ժողովեալ կարմիրն կերակուրս. ռամկ. եղեմ ... 'ի հին հարց. ձեռ։

Մոլորակ. ի. աւ. աց. օք։ || մոլորող. կամ մոլորական։ Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ զեօթն երեւելի լուսաւորսն, որք կոչին երկնաւ. լուսնթագ. հրատ. արեգակն. արուսեակ. փայլածու. և լուսին։ Որք զանազանին 'ի բեւեռեալ աստեղաց. նախ՝ զի են մեզ մերձաւորք քան զնա։ Երկրորդ, զի բեւեռեալ աստեղքն զհերթութեան նշոյլս արձակեն, և իբր թէ կայթեն. բայց մոլորականքն հանդարտ նշոյլս են։ Երրորդ՝ զի ոչ պահեն զնոյն կալ և կարգ, այլ խոտորին այսր և անդր ըստ յատուկ ընթացիցն. ... երեւի յառ երկնային և 'ի լուսինն։ Եւ վն այսր խոտորնակ ընթացից կոչեցան մոլորակք. իբր թէ մոլորօղք ընթացիւ։ Տե՛ս ... Իսկ զայլ յատկութիւնս սոցա տե՛ս 'ի անեղիս ... բառագրութեան։

Մոլորական. ի. աւ. աց. օք։ || Այն ամ, որ վերաբերի առ մոլորութիւն, կմ որ է մոլար և թիւր. և ըստ այսմ առի մոլորական կամ թոսէ. կմ շաւիղ. և այլն. Իսկ մերթ մոլորօղ. կմ մոլորեալ. կամ թափառական. և կմ տատանեալ։ Ովս. 9. 17։ Կիւրղ. ... Ըստ այսմ և աստեղք մոլորակք ըստ որում են մոլորօղք յընթացս, մոլորականք ասին. 'ի ձեռ հարց. 'ի յառաջաբանութեան։ Մերթ և նշանակէ զմոլորեցուցիչն. Ըստ այսմ Կիւրղ. Երուսաղ. ժգ. Եւ մոլորականին մոլորականքն ամէն ունէին, զի մոլորեցուցին մոլորեալքն այսանն։

Մոլորակրօն։ (Նախադրիւ հոլովի.) || Ունօղ զմոլար կրօնս. կմ նա որոյ հաւատն է մոլորական, և թիւր։

Մոլորահաւատ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || Նոյն է ընդ վերնոյն։

Մոլորահօղմ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || Այն, որ է հողմ մոլորութեան. և կմ մոլորաշունչ. թէ զմոլորութեան շնչօղ, կմ պատճառօղ։ Աղթար.։

Մոլորաշաւիղ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || Ունօղ զմոլորական շաւիղս. կմ ընդ մոլար ճանապարհ գնացօղ։ Նորէնք. ծդ։

Մոլորաշունչ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || Շնչօղ մոլորութեանց։ Իսկ մերթ թիւրաշունչ. թէ թիւր շնչօղ. որպիսի են ոմանք 'ի հողմոց։

Մոլորապատիր։ (Նախադրիւ հոլովի.) || Այն՝ որ է մոլար և պատիր. կմ մոլորական և խաբէական։ Եւ կամ մոլորեցուցիչ և պատրիչ։ Նորէնք. խա։

Մոլորեցուցանեմ. ցուցի. ցո՛. ցուցանել։ (Անցողական.) || յուղիղ ճանապարհէ խոտորեցուցանել. կմ ընդ թիւր շաւիղ ածել. կմ սխալեցուցանել. կմ 'ի մոլորութիւն արկանել. և կմ պատրել և խաբել։ Իմաստ. 15. 4։ Մատթ. 24. 24։ 2. Տիմ. 3. 13։ Մերթ և թափառեցուցանել. կմ աստանդական առնել։ ռամկ. փէփերէկէնտէլ։

Մոլորեցուցիչ. ցչի. աւ. աց. օք։ || մոլորեցուցանօղ. կամ ընդ թիւր ճանապարհ ածօղ. կմ 'ի մոլորութիւն արկանօղ. և կմ մոլորութեան իմիք պատճառօղ։ Մատթ. 27. 63։ 2. Յովհ. 7։

Մոլորիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Ձայնաւորական.) || յուղիղ ճանապարհէ վրիպիլ. կմ ընդ թիւր շաւիղ գնալ. կմ աներեւութիլ. և կամ շեղիլ. և ըստ այսմ առի՝ այլ կմ անտառուն մոլորեալ 'ի դաշտի. և այլն։ Ծննդ. 37. 15։ Ելից. 23. 4։ Երբ յայսմանէ առեալ մոլորիլ առի՝ 'ի գործս ինչ սխալելն, կամ խաբելն. և կմ 'ի մոլորութիւն անկանելն։ Մատթ. 22. 29։ Յովհ. 18. 23։ Երբեմն և առեալ լինի փոխանակ թափառելոյ, կմ աստանդական լինելոյ. և կամ վտարանդի շրջելոյ. ռամկօր. փէփերէկէն շուրջ գալ. Սաղմ. 106. 4։ Եբր. 11. 38։

Մոլորութիւն. թեան։ || Վրիպումն յուղիղ շաւղաց, կմ սխալումն. և կմ մոլար կարծիք, կմ աղանդ։ Իմաստ. 12. 24։ Եզեկ. 30. 28։ Մատթ. 27. 64։ Իսկ մերթ մոլեգնութիւն. կմ ցնորք. կամ խելագարութիւն. կմ կատաղութիւն. ռամկ. խէնթութիւն. 3. Մակ. 5. 25։ Գործ. 26. 24։

Մոլութիւն. թեան։ || Մոլի գոլն. կամ մոլեգնութիւն. կմ ցնորք մտաց, և կմ խելա-

գարուլթեն. ռամկ. խէնթութին. կամ խոռութին։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զհետ լինելն իմիք սաստիկ սիրով. կամ զբորբոքումն 'ի սէր և 'ի ցանկութիւն իրիիմիք. որով ոք գրեթէ մոլի. ռամկօր. սէւդայ. բառ արաբ. խուրէն. թր. չաշագանատէ. գեղեցկին և չափաւոր մոլութե յայսոսիկ մոլեալ։ Բայց երբեմն մանաւանդապէս առեալ լինի փոխանակ միզապաշտութեան, կամ չար ախտից հոգւոյ. որք 'ի տիրելն մարդոյ մոլի և խելացնոր առնեն զնա ը հոգւոյ։ վա որոյ և վայելչաբար կոչեցան մոլութիւնք, իբրթէ մոլեգնութիւնք։ Նուէկ. ձղ. և ղթ։

Մոխիր. մոխրոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ աճիւն, որ է մնացորդ այրեցածի. կամ փոշի յոր լուծանին փայտք, և այլք նիւթեղէնք այրեցեալք հրով։ Ելից. 9. 8։ Յոբ. 13. 12։

Մոխրալից։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ լի, կամ լցեալ մոխրով։

Մոխրախառն։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ խառն ընդ մոխրոյ. կամ խառնեալ մոխրով. որպէս սի է հացն մոխրով զանգեալ։

Մոխրական. ի. աւ. այ. օք։ ‖ այն ամ, որ վերաբերի առ մոխիրն. կամ որ նմանի մոխրոյ. և կամ որ լուծեալ է 'ի մոխիր։

Մոխրակերպ. ի. ւիւ. ից. իւք։ ‖ տե՛ս զՄոխրատեսակ։

Մոխրակոյտ. կուտի. իւ. ից. իւք։ ‖ կոյտ, կամ դէզ մոխրոյ. և կամ կուտեալ, և դիզեալ աճիւն։ Ղեւ. 1. 16։ և 4. 12։

Մոխրահեղձոյց։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ մոխրով հեղձուցանօղ. կամ 'ի մոխրակոյտ խեղդօղ։ Իսկ մերթ մոխրով հեղձուցեալ։ Մերթ և նշանակէ զայն, որ լինի հեղձնլով 'ի մոխիրս. կամ հետևի 'ի խեղդելոյ 'ի մոխրակոյտս։ և բաս այսմ ասի. մոխրահեղձոյց մահ։ 2. Մակ. 13. 8։

Մոխրամած։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ մածեալ. կամ պատեալ մոխրով. կամ մոխրախառն. և կամ մոխրալից։

Մոխրամորթ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ ունօղ ըզ մոխրատեսակ մորթ. կամ այն. որոյ մորթն է սեաւ, և 'ի հիւթոց ցամաքեալ, և խամ րացեալ, և իբրև զմոխիր եղեալ։ 'ի Հարց հարցմ. և ժը։

Մոխրանման։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ տե՛ս զՄոխրատեսակ։

Մոխրաշուէնչ։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ նա, որ 'ի շնչելն ընդ ռնգունս 'ի ներքս քաշէ զմոխիր. ուր համեմատի այդ հօրն մերոյ Գրիգորի լուսաւորչին, յորժամ մոխրալից պարկիւ պատեցաւ գլուխ նր։ 'ի Շարականոցի։

Մոխրապաշտ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ պաշտօղ մոխրոյ. և այս ասի զհրապաշտից. ըստ որում պաշտեցեալն 'ի նոցանէ. հր կրակն 'ի մոխիր դառնայր։ Աշխարհ։

Մոխրապաշտութիւն. թեան։ ‖ պաշտօն ըն ծայեալ մոխրոյ, կամ մոխրատեսակ առ նարգ կուոց։ Աշխարհ։

Մոխրապաշտօն։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ տե՛ս

զՄոխրապաշտ։

Մոխրաջուր. ջրոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ ջուր և, ռացուցեալ ընդ մոխրոյ. որով լուանան երբեմն զաղտեղեալ հանդերձս։

Մոխրատեսակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ ունօղ ըզ տեսակ. կամ զորպիսութիւն մոխրոյ. կամ մոխրակերպ. և կամ մոխրանման։

Մոխրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ այրելով զնա մոխիր առնել. կամ յաճիւն դարձուցանել։ Աշխարհ. 2. 1։

Մոխրոց. ի. իւ. աց. օք։ ‖ մոխրանոց. տե ղի, ուր լցեալ լինի, կամ կուտի մոխիր։ Բայց 3. Թագ. 3. 13. ուր ռամկ. ձոխրէն փէղ։ Նշանակէ ասի, մինչ 'ի դուռն մոխրոցին. նշանակէ տեղին, ուր լինէին ոչ միայն զմոխիր. այլ և զաղբ, և զայլ աղտեղութիւն. ուստի այլք դնեն աստ աղբեւ։

Մոծակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ է փոքրիկ կենդանի ինչ թեւաւոր, և խայթոցաւոր։ Եւ սաստա, մոծակ, իբր թէ մուծակ. որ մուծանօղ ը սրուամ զխայթոց իւր մուծանելով 'ի մարմին մարդոյ, ծծէ զարիւն նր։ Բայց այս մանաւանդ յաշխարհիս ըեզուով 'ի գործածի. զի գրաբար լեզուաւ կոչի մժեխ. որ լիագոյն մեկնեցաւ 'ի տեղւոջ իւրում։

Մոծիր. ծրոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ աճիւն. կամ մոխիր, որ դեռ զգործեալ իցէ. կամ զայլ ցեալ փայտիւք կայ. և չեւս է լուծեալ 'ի փոշի. որ և ռամկօր. ասի ձոծիր. 'ի Հարց հարցմ. իա։

Մողէս. կամ մողեզ. եսի. աւ. աց. օք։ ‖ է ազգ ինչ սողնոց, որոյ գլուխն, տուտն, և այլք որպիսութիւնքն են նման օձի, բայց մարմինն է կարճ, և քառոտանի. Նման կոկորդիլոսի։ Այդ ամենք 'ի սոցանէ են փոքր իբրու մի մատնաչափ. կամ սակաւ ինչ աւելի, կամ պակաս. որք բնակին յաճախ 'ի ծերպս քարանց, և որմոց. ռամկ. քէրքէնքէլէ։ Ղեւ. 11. 30։ Իսկ ոմանք են յոյժ մեծք, և դժնդակք. որք 'ի սաստամանն եղեալ 'ի ծառս կարկառեն իւամանն զգոյնս, որք և յաշխարհին հնդկաց. զնոսա, մինչ զի լինին իբրև զխայնչախ ահին, և այս ազգ մամանաւոր շատս ահաւորն. Ղեւ. 11. 30։ անուանիք կոչի կաղձակահայ։

Մամ. ոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ չէ է մեղր, որ է հանեալ 'ի մեղուաց 'ի մերն նիւթն այն, զոր գործէ մեղուն 'ի փեթակս սեպհականս թաղօք առ 'ի կազմել 'ի նմա զմեղրն։ Եւ յատկապէս կոչի մոմ, յորժամ մեղր 'ի մեղրեն հալի, և մաքրի. դատարկեալ 'ի մեղրեն հալի, և մաքրի. Յոբ. 16. 18։ Սաղմ. 21. 15։

Մոմակալ. ի. իւ. աց. օք։ ‖ նա, որ կալնու զՄոմեղէնս։

Մոմապատ. ի. աւ. աց. օք. կամ իւ. ից։ ‖ պատօղ զնին մոմով։ Եւ մերթ պատեալ մոմով։ Եւ ը այսմ մոմապատ կոչի երկաթ նաձիգ մոմեալ պատարագին, զոր փոխանակ թեղով առնեն դունին ինչ' առ 'ի լուցանել 'ի նեղ նշխարս զծխեալ. կամ 'ի գործ առնել 'ի ամենայն լուսաւորութեանց։ ռամկօր. ձանդաւ. տաձկերէն. նէֆէ։

Մոմեմ. կամ մոմնեմ. եցի. եա՛. ել: (Նոր_գործ.) || Հալեցեալ մոմով օծանել. կամ մածել. և պատել. առ ամանեւն պարունակելն մրգոց ոմանց պատուհասապարանց, քանզի հանելով զնա 'ի ատեղ. մոմապատ ամանեւն. ոնց զի ընդերկար ժամանակ հաստատուն՝ և անփտելի մնասցեն 'ի կաղնեղանի: Կիւ_րղ Եղծ. Գ:

Մոմեղէն. ղինի. ու. աց. օք: || Հրապ. կազմեցեալ 'ի մոմոյ, զոր մոմ որ եւք լուցա_նել յեկեղեցւոջ: Յմ որէն: Իսկ մերթ վարի իբրև զածական. և նշանակէ զայն ամ որոյ նիւթն է մոմ. կամ զոր արարեալ են 'ի մոմոյ. և առ այսմ առի. մոմեղէն ա_նօթ. մոմեղէն կաղմուէած. և այլն:

Մոմիայ. || տե՛ս զՄումիայ:

Մոմչոր. ի. իւ. ից. իւք: կամ ոյ. ով: || մոմեալ չոր. փ կտաւեղէն ագոռեալ. և մածուցեալ մո մով. որով պատեն զմեռեալս, կամ զզգու_շաւոր իրս. զի մի 'ի ջրոյ թացցին. ռամկ. ծածկոց. և ռամիկ. ծածկոց:

Մոմոս. ի. ու. աց. օք: կամ իւ. ից. իւք: || Է բառ յունական. որով նշանակի մեղադիր. որ 'ի վերոյ մեկնեցաւ: Ոսկէ. 2. հռոմ. լէ:

Մոյթ. մուԹի. իւ. ից. իւք: || Նեցուկ. կամ յենարան. և կամ հաստարան. փ գործի հաստատելոյ իմիք. որպիսիք են խարիսխք. սիւնք. պահանգք. և այլք բազումք, որք ենԹակայ լինելով. կամ 'ի վեր կալնլով, և կամ առ կողմն կալով, հաստատեն, և ան կործան պահեն զնա: ռամկ. փայտ: 3. Թագ. 2. 35: և 7. 24: և 10. 12: Եզեկ. 42. 5: Իսկ մերթ նմանութեա առեալ՝ զնի փո_խանակ օգնականաց. կամ զօրավիգ եղե_լոց. որք իբրև զնեցուկ, կանգնեալ 'ի կողմն ուրուք, հաստատեն զնա: Եզեկ. 30. 6:

Մոյն: || քաղ. կամ ազնիւ. կամ զուարԹ, և կամ կայտառ: և ըստ այսմ ելանեն 'ի սմա նէ բառքս՝ բարեմոյն. և հօրամոյն: Իսկ մերթ բաղբաղ. կամ ընձիւղ. և կամ բոյս. և ըստ այսմ ծագի՝ գետնամոյնն: Մերթ եւս հերձ. կամ խեղդ, և ըստ այսմ յառա_ջանայ 'ի սմանէ բառս ծովամոյն: Բայց սա գրեԹէ միշտ վարի իբրև զմասնիկ 'ի բարդութիւնս բառից. որպէս 'ի վերոյ գը րեալսդ երևի:

Մոյր. մուրի. իւ. աց. օք: || Է արմատ մու_րանալ բային. որով մերթ նշանակի մու_րացումն, կամ խնդրումն աղքատութեն: Իսկ մերթ մուրացօղն. կամ հայցօղն աղքա_տութեան: Մերթ եւս նշանակի մուրա_ցեալ իրն. կամ աղքատութիւն, զոր տայ ոք մուրացօղ անանկաց, ըստ այնմ Մծբն. Է. մոյր՝ աղքատաց բաշխի, և մեծատունք չեն ինչ 'կարօտ նմա: 'Իրօք բառս մոյր՝ երբեմն եւս է ռուսական մու բառիս. և նը շանակէ սափր. մկրատ:

Մոնազոն. ի. աւ. աց. օք: կամ իւ. իցս իւք: || է բառ յունական, որով նշանակի միայ_նակեացն՝ ... յանապատի 'ի փոք_րիկ խցի ... յայրս, և 'ի ծերպս.

յորմէ և մենաւորութիւն եղև մենազանկացել զայլ, ո՛ և իցէ կրօնաւորս: Բայց գիտելի է՝ զի բառս այս երբեմն գրի 'ի յունաց մո նաքոս. զոր ոմանք գրեն 'ի մեզ, մոնաքոզ. կամ մոնաքոս: Իսկ երբեմն գրեալ լինի, մո նոծոն. կամ մոնածոն, զոր սովորաբար գը րեմք մոնազոն: 'Ի վարս հարց. իէ. 'ի բաղում տեղիս:

Մոնազոնական. կամ մոնոզոնական. ի. ու. աց. օք: || միայնակեցական. կամ կրօնաւո րական:

Մոնոզոնութիւն. Թեան: || միայնակեցութի. և կամ կրօնաւորութիւն:

Մոնաքոզ. կամ մոնաքոս. ի. ու. աց. օք: || տե՛ս զՄոնազոն:

Մշայ. ի. իւ. ից. իւք: || է Թռչուն ինչ մեծ, որ միշտ արձակէ յարմարոյ զբաղաձայն շա ռաւիղս բազմաձևս. և կարմրակերպս. և բուսանի յաձախ յեղերս գետոց: ու_նի զաերև սուրև մառ նման տերևոյն ձիր. փ ոէշլիր: Արդ՝ սորա են երկու տե սակք. միոյն է ընտանի, որ տայ զծաղիկս նս իբրև զշառկս, կամ առ զողկոյզս. բերէ զպը տուղ կարմրանիւթ և իբր փայտեղէն, մե ծագոյն քան զգխոտր: Իսկ միւս տեսակն է վայրի, որ մանկանուանի՝ անբարեբաստ. զի է անպտուղ. և անբեր. ցած՝ և ա_նարգ. յոյժ. ըստ այսմ է Երեմ. 17. 6. ուր ասի. Եւ եղիցի իբրև զմոշայ վայրի յա_նապատի: ռամկ. ծոշի:

Մոռանամ. ացայ. մոռա՛. կամ ցիր. անալ: (ընդ միջակ.) || կորուսանել զեղեալն 'ի յիշողութեն. կամ վրիպել 'ի յիշելոյ: ռամկ. մոռնալ: Սաղմ. 9. 13: Մտթ. 16. 5: Բայց գի տելի է. զի սա կրաւորականին ընձականն. և սորականականն երբեմն այլապէս ըծոր դին. զի փոխանակ ասելոյ. մոռանիցիմ, ցիս. ցի. կամ մոռանիցիմք. ցիք. ցին. ա_սի մոռանայցիմ. այցիս. այցի. մոռանայ ցիմք. այցիք. այցին: Ղեւտ. 4. 13: և 5. 4: Ըստ այսմ են և բայքս, բանալ. գոչանալ. և այլք ըծորդակիցք սոցա: Ծննդ. 3. 5: Ե_լից. 22. 7:

Մոռացութիւն. Թեան: || մոռացումն, որ է կորուստ եղելոցն 'ի յիշողութենէ. կամ վրի պումն 'ի յիշելոյ: Նաւէլ. իմ: Իսկ Յով. 1. 25. ուր ասի լսող մոռացութեան, իմա_նի՝ լսող մոռացկոտ, որ և փոփոխակա_նելոյ՝ որդի անօրէն, ասի՝ որդի անօրէ նութեան:

Մոռացումն. ման. մամբ. մանց. մամբք: || նոյն է ընդ վերնոյն: Յոբ. 7. 21: Իմաստ. 16. 11:

Մոռացունք: (անեզական. և հոլովի նախ դրիւ.) || տե՛ս զՄոռացօնք: 2. Պետ. 1. 9:

Մոռացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. ել: (անցող.) || տալ ումեք մոռանալ զինչ: ռամկ. մոռցնել: Ծննդ. 41. 51:

Մոռացօնք: (անեզական. և հոլովի նախ_դրիւ.) || մոռացումն. կամ մոռացութիւն. Ղեւտ. 5. 3: և Աչքա: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, 'ի մոռացօնս գարձաւ.

ցանել. կմ՝ ՚ի մոռացօնս ածել. և կմ՝ ՚ի մոռացօնս առնել. և նշանակէ մոռացուցանել. կմ՝ ՚ի մոռացութիւն արկանել. և կմ՝ մոռանալ: Նարեկ. ՚ի մեկնութեն երգոց: Լամբր: և Աղթամ: Եւ կամ այսպէս ՚ի մոռացօնս լինել. կամ ՚ի մոռացօնս գալ, որով նշանակի՝ մոռանալ զնա. կամ մոռացեալ լինել յուշէ: Լամբրոն:

Մոխրագոյն: (Նախդրիւ հոլովի.) || գրեցեալ ՚ի մոխրոյ. և կամ այն, որոյ գրեց մանն մէջ ծորոց եղեալ է մոխրոյ: Նարեկ. ղը:

Մոխրագիր. գրի. աւ. կմ՝ իւ. աց. օք: || եղեալ ՚ի մոխրոյ. կմ՝ զոր մոխրոյ է կարգեալ, և կացուցեալ: Աղթամ:

Մոր. ի. իւ.ից. իւք: || պտուղ մորենւոյ:

Մորենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || է թուփ ինչ բազմաճիւղ. սաստիկ փշալից. որ արձակէ ղուղ, ելեալ զորթ. որք յերկիր խոնարհեալ՝ մխին ՚ի հող, և արմատանան: Ունի զտերև նման վարդենւոյ. կմ՝ մանուանդ շքորենւոյ: Բերէ զպտուղ սեաւ. կմ՝ շառագոյն՝ ամենևին նման թթոյ: ռամ՝ կորէն և ս տսև. մորենի. կամ մորմենի: Ելից. 3. 2. Յօբ. 31. 40: Ղուկ. 6. 44:

Մորեխ: || մարախ: Բայց մանաւանդ ՚ի գործ ածի առ յաշխարհական լեզուով:

Մորթ. ոյ. ով. ոց. ովք: || մաշկ. կմ՝ կաշի, որ զմարմնով կենդանեաց պատեալ կայ իբրև զձորձ: ռամկ. մորթի: Ելից. 25. 5: և 29. 14: Երեմ. 13. 23: Իսկ մորթ առեալ լինի փոխանակ մուշտակի, որ է փէուրք:

Մորթեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || քերթելով հանել զմորթն կենդանւոյ. կմ՝ ՚ի մորթոյ մերկացուցանել. և ըստ այսմ սակի, մորթել զողջակէզս. կամ մորթել զմորթն ուրուք: և այլն: Ղեւտ. 1. 6: Միքիա. 2. 8: և 3. 3: Բայց Եսայ. 66. 3: առնանի փոխանակ զենլոյ. կմ՝ սպանանելոյ. որպ. և յաշխարհաբառ լեզուով մերում առվորաբար առեալ լինի:

Մորթեգործ. ի. աւ. աց. օք: || գործօղ ըզմորթս. որով նշանակի խալախորդն. ըստ Բառգրոյ. որ քերթելով և մաքրելով զմորթս անասնոց գործէ սեկս: Եւ կամ նոա՝ որ ՚ի մորթոց կազմէ զանօթ ինչ. և կմ՝ զագանելի լինի. որպիսի է կօշկակարն. կամ մուշտակակարն. ռամկ. ճարդուձձի, կամ փէուրճի. ՚ի վերայ հարց. իմ:

Մորի. րւոյ. ւով. եաց. եօք: || որջ. կամ խշտի. ըստ ոմանց. կամ փապար, և այլք սոյնպիսիք. յորս բնակեալ որջանան գազանք վայրենիք: ռամկ. գուղանի բուն: Սաղ. 10. 9: և 103. 22: Երգ. 4. 8: Երեմ. 4. 7:

Մորմոք. ի. իւ. ից. իւք: || մորմոքումն. կմ՝ կսկիծ: Իսկ մերթ մորմոքեալ. ըստ կսկծեալ կամ աղեխորով լեալ. կամ այրեցեալ սրտիւ:

Մորմոքեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || մորմոքեցուցանել. ըստ ցաւեցուցանել. կամ կսկծեցուցանել. կամ աղեկտուր առնել. և կմ՝ խորովել զսիրտ ուրուք: Նարեկ. կը:

Մորմոքեցուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցողական.) || նոյն է ընդ վերնոյն:

Մորմոքեցուցիչ. ցուցչի. աւ. աց. օք: || ցաւեցուցիչ սրտի. կմ՝ կսկծեցուցիչ. կմ՝ աղեկտուր առնօղ: Նարեկ. ղե:

Մորմոքիմ. եցայ. եայց. իլ: (Չէզոք.) || կսկծիլ. կմ՝ աղեկտուր լինել. կմ՝ այրել սրտիւ. և կամ վշտագնիլ ՚ի ցաւոց, և ՚ի կսկծանաց: Աւետ. 2. 15: Զաքար. 9. 5: Գործ. 20. 38:

Մորմոքումն. ման. մամբ. մանց. մամբք: || ցաւութիւն ՚ի վերայ իրիք. կմ՝ կսկծութիւն. կմ՝ այրումն սրտի. և կմ՝ աղեկտուր լինելն: Շնորհալին:

Մորոս. ի. աւ. կմ՝ իւ. աց. օք: || մոլի. կմ՝ խելագար. կմ՝ անմիտ. և կմ՝ խելացնոր: ռամկ. խէնդ. կմ՝ ֆախուալ: Մատթ. 5. 22: և 23. 17:

Մորոսութիւն. թեան: || մոլեգնութիւն. կմ՝ խելագարութիւն. կամ անմտութիւն. և կմ՝ յիմարութիւն. ռամկ. խէնդութիւն. կմ՝ ֆախխութիւն: Նարեկ. խե. և ղա:

Մորուք. կմ՝ Մորուաք. րուաց. օք: (անեզակ.) || տես զՄօրուք: Երեմ. 48. 37: 2. Եզր. 9. 3:

Մորչ. կմ՝ մրուրչ. մրչի. ի. իւ. ից. իւք: || գետաբոյս. կմ՝ գալար և մատաղ, և կմ՝ բարակ և կակուղ, որոյ ներհակն կոչի եղեգն. և ըստ այսմ սակի, մորչ գաւազան. կամ սուս. և այլն: ռամկ. ճոփդաչ: Իսկ մերթ առեալ լինի զօրականապէս. և նշանակէ զդալար և զմատաղ փայտն ճիւղոյ. կամ տնկոյ. զոր հատեալ առնեն գաւազան. կմ՝ տնկեն ուրեք:

Մու. մուի. կմ՝ մույր. մուիւ: || մի. կմ՝ մէն. ռամկօրէն. մեկ: Մերթ և նշանակի սովորութ ինչ նման սամիթ բուսոյն. բուսանի յաճախ ՚ի յարտորայս. որոյ տերևքունին զհոտ սուր և զհամ խայթօղ, որք և զերկու ճաշակողին կիզեն, և ածեցեալ հասանեն ՚ի չափ երկուց կանգնոց:

Մուգ. մգոյ. ով. ոց. ովք: || է արմատ մէկ բայից, որով նշանակի մգեալ. կմ՝ քամեցեալ. կամ պարզեալ: Եւ մերթ մգութիւն. ըստ քամութիւն. կամ պարզութիւն: ՚ի մանուէ ծագի բառս խազմուզ, զոր տեսցես ՚ի տեղւոջ իւրում:

Մութն. մթին. ամբ. ՚ի մթին. կամ ՚ի մթանն: Եւ կմ՝ այսպէս. Մութ. մթոյ. մթով. ից. ովք: || մթութիւն. կմ՝ նսեմութիւն. կամ աղջամուղջ. և կամ խաւար: Ելից. 10. 22: Իմաստ. 17. 13: 4. Թագ. 5. 24: Իսկ երբեմն վարի առ իբրև զմակբայ. այսինքն, և ըստ մութն փախչել. կմ՝ փորել ըստ մութ, և նշանակէ ՚ի մթին պահու, կմ՝ մթով գիշերոյ. և կմ՝ ՚ի խաւարի: 4. Թագ. 7. 7: Յօբ. 24. 16:

Մուխ. մխոյ. ով. ոց. ովք: || է արմատ մխել բայից. որով մերթ նշանակի մխուն զխմն ՚ի տեղի ինչ. Իսկ մերթ մխեալ յեղին ինչ. Բայց մանաւանդ որպէս առեալ նշանակի սովոր մխանծն, որ սակս զերկրոյն ղէն գործելոց, զորս հրացանցեալ մխեն ՚ի ջուր, և ըստ այսմ սակի, նման մխուն. կմ՝

տապարմունս. և այլն: ռամկ. ճղող փայտ. կամ ղողանջն եղած: Եփես. 6. 16: Թագ. 1. հատ. լա: և Յո՛ւդէի: Երբեմն ևս առ ի բզ հրոյ, կամ գլխոյ, թ որում մանն, զի կարծ բացուցանեն զերկաթ. ըստ այնմ Նարեկ. զբ. Երկրի հողմայս մերձեցելոցն մուխ կրկնեալ: Իսկ սա յաշխարհաբառ ընդ ունիք նշանակէ զծուխն:

Մուծանեմ. մուծի. մոյծ. եւ: (Ներգործ.) || մտուցանել, կմ տալ մտանել. կմ՝ ինքնըս վարել: ռամկ. մտցնել: Ղևտ. 5. 18: Յոհ. 18. 16:

Մուկն. մկան. ամբ. անց. ամբք: || փոքրիկ կենդանի անուն. բազում տեսակ. և ծանօթ մուտ: ռամկ. մուկ: Ղևտ. 11. 29: 1. Թագ. 5. 6: տես և զբառն՝ մկան:

Մուղ. մղոյ. իւ. ից. իւք. կմ օք: || է արմատ մղել բային, որով նշանակի մղեցեալն, կամ վարեալն. և ըստ այսմ անուանքն, կմ գործաւորքն, զորս ջեռեալ են վա րեալ ի գործ. այլ գեռ անկիրթք են յայս պիսիս, անմուղ կոչին, որ և երբեմն ամուղ:

Մուղես. կմ Մուղեզ: || տես զՄողես: Շնորհալին

Մուղտ. կմ մուխտ. մղտոյ. ով. ոց. ովք: || է արմատ մղտանալ բային, որով նշանա կի մուխն. կամ խառնար և կմ մռայլ. և ըստ այսմ ելանեն ՚ի սմանէ բառքս՝ մղտա փարատ. մղտադոյն. աղտամուղտ. և այլն: Մերթ ևս նշանակի սեաւն, կմ ոև եւցէ սևայլին նիւթն. և թ այսմ ծագի ՚ի սմա նէ բառս մղտապատ:

Մուճակ. ի. աւ. աց. օք: || կօշիկ. կմ հողա թափ. զի ասպանելիք ինչ ոտից կազմեցեալ ՚ի կաշւոյ, որ զթաթս ոտից ՚ի վերին կող մանէն կիսով չափ ծածկէ. իսկ ՚ի ներքս ուստ ըստ բոլորին: Եւ տապաւ մու ճակ, իբրև մուծակ, զի մուծանեն ՚ի նա զոտս: ռամկ. բաբուճ: ՚ի վերս հաշե՛ վ:

Մումիայ. կմ Մոմիայ. ի. իւ. ից. իւք: || է բառ այլազգական, որով նշանակի մար մինն մեռելոց օծեցեալ պէսպէս իւղովք և խնկօք, և զայսպիսիս ամփոփէին առնել ՚ի հնումն եգիպտացիքն: Բայց յատկա պէս առեալ նշանակի սովոր հիւթ ինչ թանձրացեալ և սևագոյն, որ ունի զօր ութիւն ասեղաց. մինն կազմի ՚ի կաթռեա ծոց իւղալիւր և խնկապատ դիականց. իսկ միւսն ծորէ իբրև զխեժ ՚ի վիմաց, որ գտա նի ՚ի մասնաւոր երկիր ինչ:

Մուն. մնոյ. ով. ոց. ովք: || է որդն ինչ մժեխի յոյժ փոքրիկ և մանրիկ, մինչև բաղ ղում ՚ի նոսյանէ հազիւ երևին աչաց, ունի զխայթոց սուր և դժնեայ. յետ ուն է յոյժ քերել և չար. դեղ ամենայն և շիճ նոս մարմին. խայթէ չարաչար. և ծծէ զարեան մեջնայ: Արդ՝ կոչեցաւ մուն, զի յեր կար մնայ ՚ի մարմինն, զոր խայթէ: ռամկ. ճանճերիկ ճանճ. կամ ուռուր ճանճ: Ելից. 8. 16: 2. Օրին. 28. 27: Իմաստ. 19. 10:

Մունետիկ. կմ մունետիկ. նետկի. աւ. աց. օք: || քարոզ. զի նա՛ որ զհրամանն թագա

ւորի, կամ զբանս պատուիրեալս իշխ եալն ծանուցանել ամենեցուն՝ աղաղակե լով ՚ի հրապարակի հռչակէ: ըստ այսմ և նոքա, որք զվաճառելի իրս այլոց ա ծեալ ՚ի հրապարակ բարձր ձայնիւ գո չեն բացատրելով զվաճառսն, մունետիկ կո չին: ռամկ. մունետիկ:

Մունջանամ. ացայ. ցիր. ալ: (Ընդ. միջ.) || տես ՚ի նմանէ զՄունջել:

Մունջեմ. եցի. եա. եւ: (չէզոք.) || յիմա րել. կմ անմռանալ. կմ ցնորել: ռամկօր. խենթել. կմ խելառել:

Մունջ. կամ մունջ. մնջոյ. ով. ոց. ովք: || համր. կամ պապանձեալ լեզուաւ. և կմ նա՝ որ զբերանս իւր փակեալ և սեղմեալ ունի կայ. ըստ այսմ Մծբն. ժթ. համ րեալ լեզուն իմ զմունջ: Եւ ՚ի սմանէ ծագի բայս մնջել. որ ՚ի վեր անդր մեկ նեցաւ:

Մուշթարի. եայ. եաւ: || է բառ պարսից, որով նշանակի մինն յեօթանց մոլորակաց. որ հայերէն կոչի՝ լուսնթագ, և յունա րէն՝ զևս:

Մուշկ. մշկոյ. ով. ոց. ովք: || է կենդանի ինչ. որոյ են երկու ազգ. մինն է փոք րիկ՝ երրապարանոցք նման մկան. որ ՚ի վեր րին, և ՚ի ներքին ծամելիս ունի զատա մունս երկու երկու կեռացեալս դէպ ՚ի կողոպն: Իսկ միւսն է երէ ինչ վայրենա մանուկին նման եղին. որ ունի իբրև զխոզ զատամունս թզաչափ ընդ բերանն ե ղեալ արտաքս: Խուրէն. յաշխարհագրութեն: Արդ՝ առ պորտովք կենդանեացս այսո ցիկ գոյանայ քսակ ինչ լի արեամբ. զոր մաշկաւ հանդերձ հատեալ՝ չորացուցա նեն, և լինի հիւթ ինչ սաստիկ անուշա հոտ և մեծագին, որ յառաջագոյն է չէկ, և յետոյ սակաւ առ սակաւ թխացեալ սևանայ: Այս հիւթ յանուն կենդան ւոյն մուշկ կոչի. զոր ի գործածեն յօծա նելիս, և ի հանդերձանս կերակրոց և ըմ պելեաց. նաև ՚ի պէսպէս դեղորայս: ռամկ. րէն մոշ:

Մուշտակ. ի. աւ. ացօք: || բրդոտ մորթ անքան կենդանեաց՝ արուեստիւ գործե ցեալ և մաքրեցեալ, յորմէ կազմեալ զհան դերձ՝ ագանին ՚ի ձմեռան: ռամկ. քիւրք:

Մուշտակավոր. րի. աւ. աց. օք: || կրող մուշտակաց. ռամկ. քիւրքճի:

Մուռ. մռոյ. ով. ոց. ովք: || մօր, որ է տիղմ: Եւ ՚ի սմանէ բաղդի բառս բաղ մամուռ:

Մուտ. մտի. իւ. ից. իւք. կմ ովք: || է ար մատ մտանել բային, որով նշանակի մը տումն. կամ մտանելն: ռամկօր. մտնելը: Իմաստ. 7. 6: Մաղաք. 3. 2: 1. Թես. 2. 1: Մերթ ևս նշանակէ զմուտսն, կմ զանցս, ընդ որ լինի մտանել ուրեք. որպիսի է դուռն. Երեմի. 14. 12: Նարեկ. գզ: ՚ի վերս հաշե. իշ: Այնուհետև և արեգակն, կմ կողմն, յոր մտա նէ արեգակն ընդ երեկս, կոչի մուտք ա րևու. ռամկ. արևմուտ մուտք: Մաղթ. 49. 1: և

112․3։ Ըստ այսմ է և այն՝ Ցմրուեալ մինչ 'ի մուտս։ Եւ յայսմանէ առեալ փոխանակ ասելոյ մտանել արեգական, ասի՝ 'ի մուտս լինել արևու․ ռամկ․ արեւն մարը մտնել․ Ծննդ․ 28․ 11։ Դիմել․ երբեմն եւ առեալ լինի փոխանակ շաղաշարութե, որով մտանէ արուն առ էգն․ Ղևտ․ 18․ 22։ Երբեմն եւ մուտք կոչին տեղիք մտանելոյ կամ հացք, կամ տուրք․ և կամ թոշակք․ Ը որում ամ ըստ ամէ․ կամ ամիս ըստ ամսոյ՝ եկեալ մտանէին 'ի ձեռս ուրուք, թէ արքունականք իցեն, և թէ ոչ․ և Ը այսմ վարի առ յոգնականանայես․ ռամկ․ կէլէր․ 1․ Մն․ 11․ 34։ 2․ Մն․ 9․ 16։ 3․ Մն․ 6․ 21։ Բայց երբեմն ընդ բայի շարակցի այսմ, մուտ առնել․ և նշանակէ մտանել։ Խոր․ գ․ գլ․ 26։ Եւ կամ այսպէս, մուտ գը տանել․ և նշանակէ ունել զանցի, կամ զյարմարութի․ և կամ ընդունելի լինել․ Ը այնմ կիւրդի եղէր է․ Ցայնժամ պատ գամք այգ մուտ գտանէ։ Երբեմն և յարի 'ի բայս՝ զոյգ ընդ եղ բառիս, այսպէս՝ մուտ և ել առնել․ և նշանակէ յաճախ մը տանել և ելանել․ ռամկ․ ձգնել ելնել։ Երեմիայ․ ողբ․ 18։

Մուտ․ մտոյ․ ով․ ոց․ ովք։ ‖ ծուխ ելեալ 'ի վառարանէ և մածեալ զորմովք, կամ զարտաքին կողմամբք պտուտանց և կաթսայից, և այլոց նմանեաց։ Ըստ այսմ եւ մուր կոչի ծուխն Հրագացմածեալ զմելիք․ զոր քերեալ 'ի գործ ածեն 'ի զանազան իրս․ ռամկ․ իս։ Այնպէս և այլ ամ սեաւ նիւթք, որք իբրև զմածեալ ծուխս են, մուր կոչին։ Եւ յայսմանէ երբեմն նշանակէ զսևանն, որով զգիր գրեմք․ ռամկ․ մէլան, կամ մուրեկեպ․ 2․ Կոր․ 3․ 3։ Դիմել առեալ լինի առ երբեմն փոխանակ բառին մրոտ․ կամ աղտեղի․ Ը այնմ Լաւրենտ․ 'ի սեաւ և 'ի մուր կերպարս պանդխտիցեմք։

Մուրանամ․ ացայ․ ացիր․ նալ։ (Ներգործ․) ‖ աղքատ և անօթի խնդրել զպէտս իւր, կամ շրջելով զողորմութի հայցել․ տմ առնել մուրացիկքն․ ռամկ․ մուրալ։ Սաղմ․ 36․ 25։ Աղոթ․ 12․ 9։

Մուրատատ։ ‖ տես 'ի բառարանի յատուկ անուանց։

Մուրատ։ ‖ տես զՄորատ։ 'ի չորս հուրց․ ժա։

Մուրացած․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ ‖ մուրացեալ․ կամ աղքատ և անօթի ողորմութք խնդրեցեալ, որպիսի է հացն, կամ կերակուրն․ զոր աղքատք մուրանալով ժողովեն։ Եւ յայսմանէ առեալ նաև այլ ի և իցէ իր, զոր ոք իբրև զկարօտ և զչքաւոր խնդրել առնու յայլոց՝ մուրացած կոչի․ Խոր․ գ․ գլ․ 25։

Մուրացիկ․ ցկի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ մուրացող, որ նա՝ որ վն չքաւորութե իւրոյ՝ ողորմութք հայցէ յայլոց զպէտս իւր․ ռամկ․ մուրացկան․ Յոհ․ 9․ 8։ Մերթ եւ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ մուրանալով․ և ըստ այսմ ասի՝ մուրացիկ շրջել․ կամ նստիլ մուրացիկ յանցս ճանապարհաց․ և այլն․ ռամկ․ մուրալով։ Յոբ․ 27․ 14։ Մրկ․ 10․ 46։ Ղուկ․ 18․ 35։

Մուրացկան․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ նոյն է ընդ վերնոյն։ Որմզ․ 2․ հատ․ ժը։

Մուրացկութի․ թե։ ‖ տես զՄուրացողութի։

Մուրեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) ‖ մրով սաղ զգլխով․ որով նշանակի բառնալ զերկասքին ձեռս, և յանկարծ ածել 'ի վն գլխոյ ուրուք իրր 'ի բացուստ կըրճելով․ որով նշանակի ասել․ ամ չարեք և թշուառութիք թօթափեսցին 'ի գլխոյ քո։ Եւ ըստ այսմ ասի՝ մուրել զոք, կամ զգլուխ ուրուք։

Մուրիկ․ րկի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ տես զՄուրող։ Որմզ․ 2․ հատ․ ժը։

Մուրկ․ մրկի․ աւ․ ազ․ օք։ ‖ է արմատ մը կել բային, որով նշանակի մրկելն, ծ խածնելն․ և կամ խածղեալ իրն․ և ըստ այսմ Ղևտ․ 2․ 14․ և 16։ և 23․ 14․ մուրկ կո չի հասկն ցորենոյ կամ գարւոյ հրով խանձեալ և խարկեալ․ զորս հրեայք փխրեալ 'ի հաւանս, և մատուցեալ 'ի կերակրոց և 'ի թեփոյ՝ մաքրեցանէին զն 'ի ակզբանն հանեալ արմտեաց իբրև զերախայրիս։ Այնպէս յորժամ հասք սկսանին այնչափ խածղեն առ բոցով՝ մինչև փշրին 'ի բերանս ծամողաց՝ կոչին մուրկ սխտորոն․ ռամկօրէն ձէղձէղի։

Մուրհակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ ձեռագիր, որով մերթ նշանակի գիրն պարտուց, զոր պարտապանն առ պարտատէրն տայ․ տմ զի ապահով լիցի զհատուցմանէ պարտուցն․ ռամկ․ Թէմէսիւկ․ Ծնն․ 31․ 35։ Եսայ․ 58․ 6։ Եւ մերթ գիրն՝ յորում գրէ ոք, թէ այսքան ինչ ք, կամ գրաւք այս անուամբ առն եդեալ կան առ իս 'ի պահեստ․ կամ առեալ եմ 'ի յաճախ․ և այլն։ Տօբ․ 9․ 6։ Եւ կամ թուղթն յորում գրեալ կնքէ ոք թէ զայս ինչ իր, կամ զայսքան ստացուածս ետու՝ այս անուան մարդոյ։ Տօբ․ 7․ 16։ Եւ կամ գիրն, յորում ցուցանի, թէ այս ինչ կալուած կամ աւղի՝ Ը իրաւանց սորա է․ ռամկ․ հօճէթ․ Երեմ․ 32․ 10․ և 11․ և 12․ և 14։ Եւ կամ թուղթն, որ յարքունուստ կամ 'ի դատաւորէն տուեալ լինի ումեք, զի կարասցէ ունել զայս ինչ ազատութի․ կամ կրօ նել զցինուած ինչ․ և կամ առնել զայս ինչ գործ․ ռամկ․ ֆէրման․ կամ բէրաթ։ 2․ Մն․ 9․ 15։ Խոր․ գ․ գլ․ 66։ Մերթ եւ նշանակէ զգիրս ո և իցէ ուխտից, կամ դաշանց, կամ տուրևառութեց, և այլոց նմանեաց, զորս տան մարդիկ միմեանց առ 'ի հաստատութիւն պահելոյ զկնքեալ գաշինս․ կամ զերդումն պայմանս․ Խոր․ գ․ գլ․ 43․ և 58։

Մուրճ․ մրճոյ․ ով․ ոց․ օք․ կամ ովք։ ‖ կառանք երկաթեայ գործի քարահատաց որով տաշեն և կոփեն զքարինս, կամ հատանեն զվէմս․ ռամկ․ չէքիճ․ 3․ Թագ․ 6․ 7։ Երեմ․ 23․ 29։ Մերթ եւ մուրճ կոչի եր կաթեղէն գործի ինչ երկայնաւուն, որոյ երկաթոյն մի ծայրն է գունդ, կամ լայն և հաստ իբրև զբերան կացնոյ․ իսկ միւս ծայրն է իբրև զերկայնաձև և սուր կը- տուց․

տուեց, որ միով կողմամբ հատանէ և ջար-
դէ. իսկ միւս կողմամբն փորէ և քանդէ.
զոր յաճախ 'ի գործ ածեն զինուորք 'ի պա
տերազմի. կամ ձիաւորք 'ի մարտս: ռամկ.
Թիւլիւնկ. կմ՝ նաճախ. Սաղմ. 73. 6: Երեմ. Ծ.
ըր. 28: և Աչգոռ. Մերթ ևս մուրճ կոչի
կացաւոր և սրածայր բրիչն. որով փորեն
զերկիր. ռամկ. քէլունկ. կամ ղազմայ:

Մուրողութիւն. Թեան: || մուրացկանութիւն.
կմ՝ մուրացողութիւն. և կմ՝ մուրացումն:

Մուրտ. մրտոյ. ով. ոց. ովք: || մրտենի, որ
է ծառ ինչ ազնիւ, մշտադալար. և հոտա
ւէտ. սիրէ զծովափնեայ տեղիս. ունի զու-
ղէշս գեղեցիկս, և զտերև անուշահոտ 'ի
ձև տաղարթից տօսախի. կմ՝ դափնւոյ:
'ի սորա ոստոցն կազմէին 'ի հնումն զպսակ
յաղթող նահատակաց. և տային 'ի ձեռս
երգողաց 'ի խնճոյս: Բերէ զծաղիկ սպի
տակ նման ծաղկանց կեռասենւոյ: տայ ըզ
պտուղ բազմակուտ նման ձիթապտղոյ.
որոց ոմանք են կարմիր. և ոմանք սեաւ.
ունին զհոտ անուշ. բայց համ նը կծէ
զճաշակելիս իբրև զանուշահոտ և զսուր
համեմունս. ցր պահոր. վն որոյ 'ի հնումն
'ի գործ ածէին զնա իբրև զպղպեղ: Արդ՝
պտուղքս այսորիկ կոչին յանունն բուսոյն
իւրեանց՝ մուրտ. յորոց կազմեն զըմպե-
լի ինչ իբրև զգինի. նաև զիւղ ինչ անդուշ՝
և լեղեհամ, զոր և երբեմն հանեն 'ի տե
րևոցն, և 'ի գործ ածեն 'ի պէսպէս դեղօ
րայս: տաճկերէն միւրսին աղաճը: 3. Եզր. Ը.
15: Եսայ. 41. 19: և 55. 13:

Մուրցացի: (մակբայ որակական.) || բառս
այս ըստ որում եղանէ 'ի մուրց բառէն,
որ է աղօման մրցելոյն, նշանակէ մրցելով.
կամ մարտնչելով. ...և ապացին նշանա-
կէ ապացելով. և ըստ այսմ առի 'ի հին սրտ
նագիրս: Երէ ասպա կոյս մի ընդ միւսոյ կու-
սին մուրցացի ընդ հարեալ. ցր մի կողմն
ընդ միւսոյ կողման մրցելով 'ի գիմի հար
եալ: Իսկ ըստ որում ծագի 'ի բառէն մօ
րուք, նշանակէ՝ զմօրուաց կալնլով. և ըստ
այսմ առի 'ի նոյն տարածագիրս. Ապա հրա-
մայէ մուրցացի առնուլ զպարանոց նը,
և զգլուխս. ցր զմօրուաց նը կալնլով: Բայց
ըստ որում եղանէ 'ի մուր բառէն, նշա-
նակէ մուրելով. կմ՝ զմուր առնլով. և ըստ
այսմ առի. մուրցացի կոփել զգլուխս ու-
րուք: ռամկ. ...

Մուրօղ. ըողի. աւ. աց. օք: || մուրացող.
կամ մուրացիկ: ռամկ. ... Սաղմ.
108. 10:

Մ Ռ

Մռայլ. ի. իւ. եց. իւք: || աղջամուղջ.
կմ՝ մութն. կամ խաւար. և կմ՝ նսեմու
թիւն: Նորէն. Խ. Խա. և կԴ: Երէ մերթ աղջա
մղջին. կամ մթին. կմ՝ խաւարային: և
կամ սուտ...: 1. Թագ. 23. 14. և 15:
Նորէն. ղԴ:

Մռգայլիմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայնակր.)
|| սաստիկ, և անկարգ. ախորժակօք ուտել.
կամ զեղխել կերակրովք. և կմ՝ չարաչար
որկրամոլութեամբ մխել 'ի կերակուրս. ...
նեն անյագ գազանք. և որկորաժէտ ան
ձինք, որք 'ի յուտելն հեւան, և պէսպէս
չչնչմամբք մռմռան. իբրև գգայլ. ուստի և
առի՝ մռգայլել, երբ Թէ մռմռալով իբ
րև գգայլ լինել: ռամկ. ... Լամբրոն:

Մռղունք. ղանց. ամբք: || չըթունք: ռամկ
կօրէն դուխանի:

Մռմռամ. կմ՝ մրմռամ. ացի. ա. ալ: (չէ-
զոք.) || սպառնական եղանակաւ քըթ-նս
չել. կամ զկատաղութիւն սրտին դժնդակ
ձայնիւ կռնչալով յայտնել, որպէս առնէ
շուն. և այլք գազանք 'ի մ՟ք այնոցիկ,
որք կամին մարձիլ 'ի կերակուր, կմ՝ 'ի կռ
րիւնս նը: Երէ յայտմանէ առեալ առի
նաև զմարդկանէ, վհատեալ. զայրացեալ.
և զայլոց նմանեաց, յորժամ սկսանին սր
ձակել զձայն սպառնալեաց. և կմ՝ կատա
ղի ձայնիւ սպառնան: Յոբէ. 2. հատ. ԺԹ: և
Շնորհալին:

Մռմռիմ. կմ՝ մրմռիմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայ-
նակր.) || նոյն է ընդ վերնոյն: Շնորհալին:

Մռմռումն. կամ մրմռումն. ման. մամբ. մանց.
մամբք. || մռմռացումն. կմ՝ սպառ-
նական եղանակաւ ձայն հանումն գազա
նաց: Երէ մերթ սպառնացումն. կմ՝ խրոխ
տացումն, և կմ՝ կատաղական սրտիւ մըռն
չումն:

Մռնչեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || մեծա-
ձայն բարբառել. կմ՝ սպառնական, և ա-
հարկու ձայնիւ գոչել. որ սովոր առիւ-
ծուց, և զայլոց նմանեաց: Ամովս. 19. 12:
Եզեկ. 19. 7: Իսկ մերթ նմանութեամբ սով
զմարդկանէ: Սաղմ. 37. 9:

Մռնչիւն: (նախադրիւ հոլովի.) || մռնչումն.
ցր գոչումն. կմ՝ ահեղ ձայն առիւծուց, և
այլոց նմանեաց: Երէ յայտմանէ առեալ
երբեմն ևս նշանակէ զաղաղակ. կմ՝ զբար
բառ մարդոյ. կմ՝ ոչխոց, և այլոց նմա-
նեաց: 3. Մակ. 4. 7:

Մռունչ. մռնչոյ. ով. ոց. ովք: || է արմատ
մռնչել բային. որով նշանակի մռնչիւն.
կմ՝ մռնչումն. յորմէ և եղանեն բառքս՝ մռ
մռունչ. սպառնամռունչ. և այլն:

Մ Ս

Մսագործ. ի. աւ. կմ՝ իւ. ուց. օք: || ա-
րուեստաւոր, որ զմիսն պատրաստէ 'ի վ՟
վաճառելոյ. և կմ՝ յօշելով վաճառէ զմիս
զենեալ անասնոց: ռամկ. խասապ:

Մսագանդուած: (նախադրիւ հոլովի.) ||
ունող զգանդուած մսոյ. կմ՝ մսեղէն. և
կմ՝ մսեղի: Նորէն 'ի գոյ. խաչին:

Մսալիր: (նախադրիւ հոլովի.) || լի մսով.
կմ՝ լցեալ մսեղէն գանդուածով:

Մսակեր. ի. աւ. կմ՝ իւ. աց. օք: || ուտող
զմիս. կմ՝ վարող մսով:

Մսակոյտ. կուտի. իւ. ից. իւք: || կոյտ. կմ՝
դէզ մսոյ: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ

'ի վր իւր թանձրացեալ, և կմ կուտեալ ունի զմիս. որպիսիք են լանջք ոմանց մարդկանց:

Մսահան. ի. աւ. աց. գք: || հանօղ զմիս. որով նշանակի երկաթեղէն, կմ պղնձեղէն երկայն գործիք ինչ, որ ունի զատոր, կմ զկեռ ծայրս, կմ զբազում ժանիս, զոր արկեալ 'ի պղյն, կմ 'ի կաթսայն՝ հանեն զմիս յեփեցեալ արգանակէ: տամկ. ճէնկէլ: Ելից. 27. 3: Թագ. 4. 14: 1. Թագ. 2. 13:

Մսաճաշ. ի. աւ. աց. գք: || հացաճաշօղ մսոյ: Իսկ մերթ այն՝ որ հրաժարեալ է յուտելոյ զմիս:

Մսան. ք. աւ. մսանք. աց. գք: կամ որ լա Ճապոյն է՝ մսան. մսանամբ. մսանանք. անանց. մսանաբք: || է մսան ինչ մարմնոյ կենդանեաց՝ փափկամիս՝ երկայնաձիգ և տանաձև. պատեալ արտաքուստ մաշկաւ. որ և կոչի մկան: Արդ տաէ երկու, որք կան 'ի ներքուստ աստի և անտի առ ող նաշարիք կենդանեաց, յեցեալ յամէկրս միջաց, և իջեալ 'ի վերուստ մինչև ցներքին ծայրս աղդերաց, ղ որս են միացեալք: Արդ՝ սոքա ծածկեալք են ճարպով, առ որոց ստորին ծայրիւքն զետեղեալ կան երիկամունքն. որք և յեզինս և 'ի կովս են մեծ և երևելի, զորս հանեալ տաէսք խորովեն, և ուտեն ախորժելի. տամկ. [illegible]. կմ [illegible]: Ղևտ. 3. 4. և 9. և 15: և 4. 9: և 7. 4: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զմէ ինչ թէ ու և փափուկ և անոսկր միս. տամկօրէն [illegible]:

Մսանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զմսան. կմ լցեալ մսանօք. այ. թնթղուց մսովք:

Մսանուտ. ի. իւ. ից. օք. կմ իւք: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Մսապատ. ի. իւ. աց. օք: || մսով պատօղ: Իսկ մերթ մսով պատեցեալ. կմ մսալիր. և կմ մսեղէն. և ըստ այսմ առի. մսապատ գեղ: Նարեկ. ղթ:

Մսեղ. ի. իւ. ից. իւք: || ստուարիկ մսալի. կմ որ ունի զթանձր, և զատուտ միս. և կմ մարմնեղ:

Մսեղէն. ղինի. աւ. աց. օք: || մսեղի. կամ որոյ նիւթն է միս. և կմ մարմնեղէն:

Մսեղի. ղւոյ. եաւ. եաց. եօք: || մսեղէն կամ մսաւոր. և ըստ այսմ առի, մարդ. կմ մարմին մսեղի: Սաղմ. 38. 6: Նարեկ. 'ի գ-ղ-կաա: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ կենդանւոյ, ըստ որում ունի զմիս, կամ ըստ որում է մսեղէն: և ըստ այսմ է Սաղմ. 144. 21: Եսայ. 66. 24: Յոհան. 2. 11:

Մսեղինութիւն. թեան: || մսեղէն գոլն. կմ մսեղէն գոյացութիւն. կմ մարմնականութիւն:

Մսխեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || շռայլաբար ծախսել. կմ վատնել. և կմ ցրուել զինչս. և զբարիս նմանս: տամկ. [illegible]. կմ [illegible]:

Մսուր. մսրոյ. ով. ոց. ովք: || գոմ եզանց և կովուց. կամ ախոռ ձիոց և էշոց, յորս կերան և ամանիկն իբրև 'ի բանն քնակարանս կերակրանաց. Եսայ. 1. 3: Յովէլ. 1. 17: Իսկ մերթ նշանակէ զառաշատաձև երկայնաձիգ կերակրակաճ՝ շինեցեալ առ որմով գոմոց և ախոռոց, ուր արկեալ լինի խոտ 'ի կեր անասնոց, կամ գրաստուց: Առակ. 14. 4: Ղուկ. 2. 7:

ՄՏ

Մտաբախ. կմ մտաբաղխ: (Նախդրիւ հոլովի.) || բաղխօղ զմիտս. կամ հարկանօղ զանձն. որպիսի է խիղճ մտացն: Եւ մերթ նշանակի նա՝ որ մտօք բաղխի. և վրդովի. որպիսիք են յատուցեալ և խռովեալ մարդիկ:

Մտաբանեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || 'ի գործ ածել զմիտս. կմ տրամաբանել. կմ զմտաւ ածել. ըստ այնմ Լամբրոն. Զիմզ գործին մտաբանել կարէ 'ի գործելն:

Մտաբերեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի միտս բերել. կմ յիշատակել. և կմ յիշեցուցանել: Կիւրղի Եղեկ. ժե. Իսկ մերթ զմտաւ ածել. կմ խոկալ. կմ երևակայել. և կամ զմիտս և զուշս յառել յիմն. և ըստ այսմ բայս այս պատահանջէ զնախդրիւ տրակամն. զոր օրինակ՝ եթէ մտաբերեսցէ ոք յընկեր իւր սպանանել զնա: Ելից. 21. 14: 'ի նոյն խորհուրդ. կմ յայլայլութիւն մտաբերէին. այ. խոկային: Նարեկ. ղէ. և Առակ: Մի կացցէ առաջի իմ անօրէնս մտաբերել 'ի նա. այ. առ 'ի երևակայել զնա զուգել ընդ ինքեան. Ղևտ. 18. 23: Եւ այսմ իման և զայլոց բազմաց:

Մտադիր. դրի. իւ. աւ. աց. օք: || միտ դնօղ. կմ ուշադիր. կմ սրտի մտօք նկատօղ և դիտօղ:

Մտադիւր: (Նախդրիւ հոլովի.) || յօժարամիտ. կամ կամակար. կմ յօժարակամ. կմ զաճարթագին: 2. Մակ. 1. 3: և 14. 24: և 15. 30: Իսկ մերթ մտադիր. կմ ուշադիր. կմ ժրադիր. կմ զգոյշ յանձն ունօղ. և կմ ժրաջան: Երբեմն և վարի մակբայաբար. և նշանակէ՝ մտադիւրութեամբ, այ. յօժարամտութ. կամ սրտի մտօք. կմ ախորժանօք. տամկ. [illegible]. և ըստ այսմ առի, մտադիւր մարտնչել. կամ ծառայել. և այլն: 2. Մակ. 8. 21: Առակ. 9. 17: Եսայ. 53. 11: Իսկ մերթ՝ մտադրութ. կմ ուշադրութեամբ: Եւ երբեմն 'ի գործածութ. նշանակէ զմտանկամս ինչ. և զնոյն նշանակէ. ըստ այնմ. 2. Կոր. 11. 19: Մտադիւր են անսայիք:

Մտադիւրագոյն: (Նախդրիւ հոլովի.) || Բաղդատական մտադիւր. այ. կարի յօժարամիտ. կմ յոյժ կամակար. և կմ ստուարիկ զուարթամիտ: Իսկ մերթ վարի մակբայօրէն. մտանաճանդ մինչ ասի մտադիւրագոյն. և նշանակէ մտադիւրութեամբ. կմ յօժարամիտ սրտիւ: 2. Մակ. 11. 26: և 12. 27:

Մտադիւրութիւն. թեան: || դիւրութիւն մտաց. կմ յօժարամտութիւն. կմ կամակարութիւն. և կմ խնդութեամբ ամբ. փոյթ ժրութ.: Ղուկ. 22. 43: 2. Կոր. 12. 15:

չէ։ 1. 15։ Իսկ մերթ մտադրութիւն. կամ ուշադրութիւն. և կամ յօժարական ջան. Իմաստ. 6. 19։ և 13. 13։

Մտաթափ. ի. իւ. ից. իւք։ || Թափեալ. կմ՛ ունայնացեալ՛ ի խելաց. կմ՛ խելագար. և կմ՛ անմիտ։ Իսկ մերթ խելագարական. կմ՛ անմտական. և կմ՛ ցնորական. և ըստ այսմ առի մտաթափ, և յիմարեալ բանս։ Կիւրղ. Եղիշ. Ժ։

Մտախաբ. ի. իւ. ից. իւք։ || զմիտս այլոց խաբօղ. և կմ՛ պատրօղ։ Տիտ. 1. 10. Իսկ մերթ խաբեցեալ. կմ՛ մոլորեալ միտք։ Նոննէ. խթ։

Մտախոհ. ի. իւ. ից. իւք։ || ունօղ զմտախորհ։ Սիրաք. 14. 23։

Մտախոհութիւն. թեան։ || մտախոհ լինելն. կմ՛ մտայուզութիւն. և կմ՛ մտածութիւն։

Մտախոյզ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || խուզօղ. կմ՛ որոնօղ զսիրտ միտս. և կմ՛ մտայոյզ։ Իսկ մերթ այն, որով խուզի. կմ՛ քննի միտքն, կմ՛ որպիսութիւն մտաց ուրուք. և կմ՛ այն՝ որ միտք խուզին, կմ՛ հետազօտին, և ըստ այսմ առի՛ մտախոյզ հնարք. կմ՛ մտախոյզ քննութիւն։ Նոննէ. ղթ։

Մտախորհ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի միտս իւր խորհօղ. կմ՛ զմտաւ ածօղ։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. մտախորհ լինիլ. կմ՛ մտախորհ կալ. և նշանակէ միտք խորհիլ. կմ՛ խոկալ 'ի սրտի։ Ծննդ. 6. 6։ 'Ի Հայր Հարց. ԺԳ։ Աղթամ. Իսկ մերթ վարի երբեմն զմտկցեալ, և նշանակէ մտայոյզ լինելով. կմ՛ խորհելով 'ի մտի. և ըստ այսմ առի մտախորհ համարիլ առ ոք։ 2. Մակ. 14. 8։

Մտածական. ի. աւ. աց. օք։ || մտածողական. կմ՛ խոկական. և կմ՛ մտաւորական։ Իսկ մերթ նշանակէ զմտկամտածականն. կմ՛ զմտացածինն. որ է հնարեալ 'ի մտաց. ռամկ. փիւղէ. ըստ այսմ։ Խորէն. Թ. գր. 18։ ոչ էինչ կամիմ մտածական. և ոչինչ անպատշաճ 'ի բանս յօրինելով բանի։

Մտածեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ընդ մտաւ ածել. կմ՛ խորհիլ. և կմ՛ խոկալ։ Նոննէ. Դ. յեղանակեալ։

Մտածութիւն. թեան։ || զմտաւ ածումն. կմ՛ խոկումն. և կմ՛ խորհուրդ։ Խորէն. Թ. յառաջաբանութիւն. և Գ. գր. 8։ Նոննէ. ղթ։ Իսկ մերթ արամաբանութիւն. և կմ՛ խոհականութիւն։ Սոփ. 2. Հաւ. Ժե։

Մտակորոյս. բուսի. իւ. ից. իւք։ || Նա՛ որ կորուսեալ է զմիտս իւր. կմ՛ անմիտ. կմ՛ անխորհուրդ. և կմ՛ խելացնոր։

Մտահաճ. ի. իւ. ից. իւք։ || Նա՛ որ հաճի ընդ միտս իւր. կմ՛ առնէ զհաճոյս կամաց իւրոց։ Եւ մերթ նշանակէ նա՛ որ հաճէ զմիտս այլոց. անկանելով երեսաց. կամ առ շողոքորթելով, որ և առի մարդահաճոյ։

Մտահաճոյ. ի. իւ. ից. իւք։ || այն՝ որ հաճոյ է մտաց. կամ զմիտս հաճեցուցանէ. և ըստ այսմ՝ առի՝ մտահաճոյ բանք։ Կիւրղ. Եղիշ. Գ։

Մտահաճութիւն. թեան։ || հաճութիւն մտաց իւրոց. կմ՛ հաճոյք սրտի իւրոյ. և կմ՛ երեսպաշտական հաճեցուցումն մտաց այլոց. որ և առի մարդահաճութիւն, որում ոչ՛ անկ՛ն առնուլ երեսաց։ 1. Տիմ. 5. 21։

Մտահան։ (Նախդրիւ հոլովի.) || միտքհան առ ընմօղ իմիք. կմ՛ խելահան. և կմ՛ խելամուտ։ Մերթ և նշանակէ զայն, առ որ միտքն կարէ հասանիլ. կմ՛ որ է ըստ հասկացողութեան մտաց ուրուք։ Աղթամ։

Մտահոս. ի. իւ. ից. իւք։ || Նա՛ որոյ միտքն հոսեալ, կմ՛ թափեալ է. կմ՛ խելացնոր. և կամ խելագար։ Իսկ մերթ այն, որ հոսեալ և անկեալ է 'ի մտաց ուրուք. կամ զոր մոռացեալ է ոք։ Մերթ և նշանակէ զնա՛ որ զմիտս հոսէ. ցնդէ աստ և անդ. և կամ զուշս զբաղական հողմոյք ցրուէ։

Մտահասական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ, որ վերաբերի առ մտահասն. կմ՛ որ լինի հասմամբ և ամբոխամամբ մտաց. և ըստ այսմ առի՝ մտահասական խորհուրդ։

Մտայոյզ. յուզի. իւ. ից. իւք։ || մտախորհ. կմ՛ վարանօղ. և առի մտայոյզ. ըստ որում միտք այսպիսեացս միշտ յուզին։ Բայց սա ըստ մեծի մասին ընդ բայի շարակցի այսպէս. մտայոյզ առնել զոք. և նշանակէ 'ի խոյզ և 'ի խնդիր արկանել. կամ տալ ումեք խոկալ ածել. և կմ՛ վարանեցուցանել. Դան. 2. 29։ Եւ կամ այսպէս. մտայոյզ լինիլ. և նշանակէ ածել խորհիլ. և կմ՛ վարանիլ։

Մտայօժար։ (Նախդրիւ հոլովի.) || միտք յօժարեալ առ ինչ. որ և առի յօժարամիտ. կմ՛ մտադիւր։

Մտանեմ. մտի. մուտ. ել։ (Չէզոք.) || մուտ առնել. կմ՛ 'ի ներքս խաղալ. և կմ՛ մխիլ. ռամկ. մտնել։ Ծնն. 7. 16։ և 43. 30։ Մերթ և առնեալ լինի փոխաբերաբար զուգաւորութեան ընդ կնոջ, և ըստ այսմ իմանի մինչ առի, եմուտ առ կին իւր։ Ծննդ. 4. 1. և 17։ և 16. 2։ Բայց երբեմն նշանակութեան առու այլայլի ըստ անուանցն, յորս յարի, ուր տեսցես զկնի։

'Ի գիրկս, կմ՛ Ը գիրկս մտանել։ || ցի լարել և սաստիկ քարշել զաղեղն, որով գրեթէ ընդ մտանէ զլուծն մտանէ 'ի գիրկս իւր. ցի 'ի մէջ բազկաց իւրոց։ 4. Թագ. 9. 24։ Որբ. 2. 4։ ըստ այսմ և իմանի մինչ առի՝ Ը աղեղն մտանել։ 4. Թագ. 13. 16։

'Ի դատաստան, կամ 'ի դատ մտանել։ || ցի գնալ 'ի դատաստան ընդ ումեք. կմ՛ դատիլ ընդ ումեքն իւրում, և կամ ատեան ել դատել։ Յոբ. 22. 4։

'Ի փորձ մտանել. || ցի փորձել. կմ՛ զփորձ առնուլ։ Կիւրղ. Եղիշ. Ժ։

Ընդ թիւ մտանել։ || ցի թուիլ. կմ՛ համարիլ։ ռամկ. համրուիլ։ Ծննդ. 13. 16։

Ընդ քիրտն մտանել։ || ցի քրտամբք ծառայել. կմ՛ թացեալ լինիլ։ ռամկ. քրտնիլ։ Երեմ. 8. 6։

Ընդ փոխս մտանել. || ցի 'ի փոխառութեան զինն. կմ՛ յանձն առնուլ և կամ փոխառ

նակել: ռամկ. ծոխ տանել. կմ փեշին ընել: Ոսկէ. 'ի Նախերգ:

Մտաւորական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ վերաբերի առ մտաւորութիւն. և կմ իմացական. և կմ մտաւորական: Լամբր: Իսկ մերթ 'ի միտ առօղ. կամ իմացօղ: Բայց 'ի Յհ ոսկեբ. ուր ասի, թէ ընթերցանան մտաւորական' իմանի մտաւորութք. կմ 'ի միտ առնլով:

Մտաբերեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի միտ առնուլ. կմ ըմբռնել մտօք. կմ իմանալ. և կմ զգալ: Նարէկ. է. ծէ. և հէ:

Մտառութիւն. թեան: || 'ի միտ առումն. կմ իմացումն. և կմ ըմբռնումն մտօք:

Մտավարժ. ի. իւ. ից. իւք: || մտօք վարժ, ք յաջողակ, կմ յարմար առ 'ի հասու լինիլ նուրբ գիտութեանց. կմ որ յոյժ ընդունակ է մտօք հանճարոյ և իմաստոն, կմ ճարտարամիտ. կմ մտացի. և կմ ուշիմ: Իմաստ. 8. 19: Պիտանի. 1. 4: Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ վարժէ զմիտս իւր գիտութք, կմ որ մտօք իւրովք պարապի յիր ինչ. կամ մտադիր. և կմ ուշադիր:

Մտավարժութիւն. թեան: || մտաց վարժութի, կմ յաջողակութի առ 'ի ըմբռնել զգիտելիս. կմ սրամտութի. կմ մտացութի. և կմ ուշիմութի: Իսկ մերթ առնի կրթութի, կմ պատրաստեցուցումն մտաց առ իմն, և կմ ուշադրութի. ըստ այնմ: 'ի Վարս հարց. ք: Այսպիսի մտավարժութի և լսելութի 'ի բաց մերժեն զխորհուրդս մեր յերյ:

Մտատար. ի. իւ. ից. իւք: || տե՛ս զՄնդամբ տատար:

Մտացածին. ծնի. իւ. ից. ով: || 'ի մտաց ծնեալ. կամ հնարեցեալ. կամ մտօք յօրինեցեալ և ձևակերպեալ. և կմ մտակամածական, որպիսիք են կեղծական բանքն, զորս հնարեն խաբեբայք: 2. Պետր. 2. 3:

Մտացատես: (Նախադրիւ հոլովի.) || ան-սօղ մտաց, կամ սրտի, որ և ասի սրտագէտ: Իսկ մինչ ասի մտացատես կալ առաջի ուրուք, իմանի' մտաց տեսութք, կմ զգաստութք կալ:

Մտացի: (Նախադրիւ հոլովի.) || քաջամիտ. կմ ուշիմ. կամ հանճարեղ. և կմ զգօն: ռամկ. խելօքի: Լամբր:

Մտաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զմիտս, կմ իմացօղ. կմ իմացական. և կմ իմանալի: Իմաստ. 7. 22. և 23: Լամբր: Իսկ մերթ նշանակէ զմտաւորականն, կմ որ մտօք լինի. կմ առ միտս, և առ հոգիս վերաբերի, և ը այսմ ասի' մտաւոր խորհուրդք. աղօթք. կերք. և այլն: Մծբն. ժա: Նարէկ. ղէ: Մերթ ես մտացի. կմ հանճարեղ: Յհ ոսկեբ:

Մտաւորական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ վերաբերի առ միտս. կմ մտօք լինի. կմ իմացական, և կմ' հոգևորական: Նարէկ. կէ. և Լամբր:

Մտաւորութիւն. թեան: || մտաւոր լինելն. կամ իմացականութի, և կմ իմացողութի: Իսկ մերթ խելամտութեան կմ ուշիմութի, և կմ զգօնութի: Ը այնմ: Խորէն. ժ. պր. 7: Յամ գործ մտաւորութե, և հանճարոյ' առաջին:

Մտերիմ. երմի. աւ. աց. օք: || հաւատարիմ. կամ անխարդախ. կմ սրտակից. կմ ներքին և ընտանի, կմ հարազատ. կմ ճշմարիտ. և կամ սերտ: Եւ ըստ այսմ ասի' մտերիմ ընկեր, ծառայ, որդի, աշակերտ. սէր. և այլն: Փիլիպ. 4. 3: Ոսկէ. 2. հռով. ըա. և լդ: Լամբր:

Մտերմաբար: (մակբայ.) || հաւատարմաբար, կմ հարազատապէս. կմ ընտանեբար. և կմ իբրև զներքին սրտակից: Լամբր:

Մտերմագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || հաւատարմագոյն. կմ ընտանեգոյն. կմ հարազատագոյն. և կմ բուկագոյն: Ոսկ. 1. հռով. իէ:

Մտերմանամ. ացայ. ցիր. ալ: (Չէզոք.) || հաւատարմանալ. կմ ընտանենալ. կմ հարազատ լինիլ. և կմ զներքին սէր և զմեր ծանօթութի ստանալ ընդ ումեք:

Մտերմութիւն. թեան: || հաւատարմութի. կմ անխարդախութի. կմ սրտակցութի. կմ ներքին ընտանութի. կմ հարազատութի, և կմ բուկութի: 2. Կոր. 8. 8. Խորէն. ա. պր. 19: և ը. պր. 81:

Մտուցանեմ. տուցի. մտի. ել: (անցող.) || տե՛ս զՄուծանել: Խորէն. գ. պր. 59:

Մտրակ. ի. աւ. աց. օք: || վարիչ, կմ ձաղկիչ. որ է գործի ինչ իբրև զկարճ գաւազան, որ ունի 'ի ծայր իւր հիւսեալ և կախեալ զխարազանս չուանեայս, կմ փոկս զենս. որով հարկանելով վարեն զձիս 'ի ընթացս, և կմ ձաղկեն զմարդիկ: ռամկ. ղամչի: Առակ. 26. 3: Աշգոբ: և Յհ ոսկեբ: Մերթ եա նմանութք առեալ լինի փոխանակ ի՛ և իցէ իրաց, որով զք սաստի, կմ յորդորի 'ի յառաջադէմն նկրտել:

Մտրակեմ, կմ մտրկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || մտրակաւ հարկանելով վարել զձիս. կամ զայլ գրաստս 'ի յընթացս. կմ յարշաւանս: Խորէն. ը. պր. 82: և գ. պր. 55: Եւ երբեմն առեալ լինի փոխանակ ասպնելոյ, կմ յորդորելոյ, և կմ յառաջ խաղացուցանելոյ. և ըստ այսմ ասի. 'ի Նորէնք. 'ի Ափշոփոլոգիէն. Մտրակէ յընթացս սորա առաքինիզն զբերթունս գրչին:

Մտրուկ. մտրկի. աւ. աց. օք: || յաւանակ իշոյ, կմ քուռակ ձիոյ. 'ի մը ... եղեալ հանեա, կմ կորդն' [illegible]եւորել: Ծնն. 32. 15: Սիրաք. 23. 30:

ՄՐ

Մրագիր. գրի. իւ. աց. օք: || գծօղ. կմ պատճենող զմուր. կմ մրօղ. և կմ սևացուցանօղ, և ը այսմ ասի 'ի հին գրոց: Չևես էր բողբոջեալ մրագիր բոյս մրուշացն ընդ ծնօտս:

Մրազարդ. ի. իւ. ից. իւք: || մրակերպ ներկեւ, կմ սևագոյն երանգով զարդարեալ. որպիսիք են կամարաձև, և սեւծիր յօնք. կմ նորատիպյս սևաւ հերք ծնօտից: Աշգոբ:

Մրակերպ. ի. իւ. ից. իւք։ || ունօղ զկերպ՝ կամ զգոյնխառնութիւն մրոյ. կամ մրայինն. և կամ սևագոյն՝ որպիսի է ծխոյն։ Որկէ. 1. կաթ. ժէ։

Մրակերպեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || մրակերպ առնել. կամ սևացուցանել։

Մրայոն. ի. իւ. ից. իւք։ || ունօղ զմրակերպ յօնս. և կամ սևագոյն յօնիւք վայելչացեալ. տաճկերէն. գաշտայգաշլը. և ըստ այսմ առնի. այր քաջահասակ՝ զուարթերես, և մրայօն. 'ի հին պարսկ։

Մրաշար. ի. աւ. աց. օք։ || մրով, զի սևակաւ շարեցեալ. կամ գրեցեալ։ և ըստ այսմ առնի, մրաշար գիծ, կամ գրուած։ Նորէն. 'ի գովէսս կամին։

Մրգաբեր. ի. աւ. աց. կամ ից. օք։ || բերօղ, կամ արտադրօղ յինքենէ զմիրգս. կամ պտղաբեր, և կամ պտղատու։ Իմաստ. 10. 7։ Մծբն. ժթ։ Մերթ և ո նշանակէ զնա՝ որ բերէ զմիրգս առ 'ի ընծայել ումեք, կամ առ 'ի վաճառել։ Իսկ երբեմն նշանակէ ըզ միրգս, կամ զպտուղս բերեալս 'ի ծառոց։ և ըստ այսմ է Երգ. 7. 13. ուր առի. Առ դրունս մեր ամ մրգաբերք։

Մրգամատոյց։ (Նախդրիւ հոլովի.) || մատուցանօղ, կամ տանօղ զմիրգս. կամ մրգաբեր. և կամ պտղատու։ Նորէն. ղէ։

Մրգապահ. ի. աւ. աց. օք։ || պահօղ ըզ միրգս. կամ պահապան մրգաց, զի պտղոց, որք 'ի պարտէզի։ Սաղմ. 78. 1։ Եսայ. 1. 8։ Միքի. 3. 12։

Մրգավէտ. եաւ. իւ. ից. իւք. կամ աց. օք։ || առատացեալ, և լցեալ մրգօք, զի պըտղովք. կամ առատիկ պտղալից. և կամ պըտղաւէտ։ 'ի ճառս հայր. իէ։ Իսկ մերթ առի պղտորդ, և նշանակէ յոյժ պարարտ, և քաղցր, և ազնիւ։ Աշխարհ։

Մրեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || մրոտեալ. կամ մրով սևացեալ. և կամ աղտեղեալ։ Երեմ. 48. 31։

Մրեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || մրով մա ծել. կամ սևացուցանել։ տաճկ. ճաւր թուէլ. կամ հրտէլ։ Իսկ մերթ մրով գրել. կամ նկարել։

Մրկեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || խառն համնել. կամ խառնձել. և կամ շաղախանակի առ երեալք այրել զինի։ Իսկ մերթ խառնակել. կամ խառնել։ տաճկ. խարիլ. կամ բոկրէլ։ 'ի անմանէ ծառի բառս մուրկ, զորմէ գրեցաւ 'ի վերոյ։

Մրճաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ. կամ կրօղ զմուրճ. և կամ մրճով վարօղ. որպիսի են քարահատք. կամ ամանք 'ի պատե րազմաց։

Մրճատեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || կեղատել. կամ մրճել. կամ ապականել. և կամ զարդարացուցանել։ տաճկ. աղարթել. կամ խորտել։ Նորէն. խոս. և հա։

Մրմնջեմ. եցի. եալ. ել։ (Չէզոք. և մերթ ներգործ.) || քրթմնջական, և աննշան ձայնիւ նշանակել. կամ մեղմ ձայնիւ նուագել. և կամ զնան ինչ յերգս առնել բարբառել։ տաճկ. թոնթուռաղ էրթէլ։ Եսայ. 16. 44։ Ովս. 7. 2։ Եւ յայսմանէ առնել՝ մրմնջել առի նուագ ձայնիւ աղբս առնուլն,

կամ հնչելն զձայն ողբոց. և կամ բարբառել զինն ողբերգուէք, կամ այլով եղանակաւ։ Եսայ. 16. 7։ Երեմ. 48. 32։ ըստ այսմ է և 'ի Նորէն. լթ. ուր առի. որչափս, և որպիսիս ձայնս մրմնջեցից վհատեցուցիչս։

Մրմնջիւն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զՄրմունջ։

Մրմնջումն. ջման. ման. մանց. մամբք։ || տես 'ի նոյնբոյ զՄրմունջ։

Մրմունջ. մրմնջոյ. ով. ոց. ովք. կամ ի. իւ. եց. օք։ || է ածական մրմնջել բային. որով նշանակի՝ մրմնջումն. այսինքն աննշան, և քրթմնջական ձայնիւ եղանակումն. կամ մեղմ, և աննշան ձայնիւ նուագումն. և կամ բան, զոր յերգս առնել բարբառեն ու թախծական ձայնիւ. կամ ողբերգական եղանակաւ։ Լամբրոն։

Մրնամ։ || տես զՄռնամ։

Մրոտ. ի. իւ. ից. իւք։ || մրով շաղախեցեալ, կամ սևացեալ։

Մրոտեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || մրով շաղախել. կամ սևացուցանել։

Մրուր. մրրոյ. ով. ոց. ովք։ || գիրտ. զի թանձրացեալ յատակն անդք հեղուկ նիւթոց, որպէս գինւոյ. իւղոյ. և այլոց նմանեաց. որք իբրև զտիղմ իջանեն 'ի յատակս նոցա. որ և տաճկ. առի տորտ. կամ չէօր։ և տաճկերէն բիլֆ. կամ տորտ։ Սաղմ. 74. 9։ Եսայ. 25. 6։

Մրջիմն. մրջման. ման. մանց. մամբք։ || տես զՄրջիւն։ Խորէն. յաշխարհագրութեան։ և 'ի ճառս հայր. լը։

Մրջիւն. ջնոյ. ով. ոց. ովք։ կամ որ բառա գոյն է. մրջիմն. ման. մանց. մամբք։ || մրջիւն, որ է փոքրիկ, և չնչին զեռուն ինչ, որ բնակի երամովքն ընդ հողով. պատուական զկերակուր իւր յամառայնի. բազմոյ զգեստն անհամեմատ իմքեան. և ժրաջան է յոյժ յաշխատանս։ տաճկ. գրնան. և տաճկերէն. գարընճայ։ Առակ. 6. 6։ և 30. 25։ Բայց մինչ առի՝ մրջիւն առիւծ, նշանակի մրջիմնառիւծն, զոր տեսցես զկնի։ Յոբ. 4. 11։

Մրջիմնառիւծ. ու. ու. ուց. ուք։ || է. փոքրիկ և չնչին կենդանի ինչ թշնամի մրջմանց, որ թաքուցեալ ընդ հողով իբրև առանէ զնա կրել զունդ՝ յարձակի 'ի վերայ նոցա, սպանանէ՝ և ուտէ։ Սա մնանի 'ի ձմեռան յափշտակելով զհամբարս մրջմանց, զորս իբրև ոչ գտանէ՝ սատակի։ Արդ՝ կոչեցաւ մրջիմնառիւծ, զի մրջմանց է իբրև զառիւծ, և թռչնոց իբրև զմրջիւն. վասն զի թշնամի են նմա յոյժ. և մանաւանդ ցեխն. որ իբրև տեսանէ զնա ընկղմանեալ յաւրեալ, խոյանայ 'ի վերուստ. և կենդանւոյն կլանէ. Բայց ոմանք այսու բառիւս իմանան զփոքր գազան ինչ արտադրեալ յովկիանոսէ. կամ գոյացեալ յերկրէ, որ ոչ գտանելով զկերակուր պատշաճ ինքեան՝ փոքր մի ապրէ, և սատակի։ Ոմանք ևս մրջիմնառիւծ կոչեն զկենդանի ինչ, որ ըստ մասին նմանի մրջման, և ըստ մասին

առիւծ.

առիծու. քանզի ասեն գնա ծնանիլ 'ի խառնակելոյ առիւծու ընդ մրջման խմբքգա զանացելոյ. որ մեծարդոյն լինի քան զոչ խար: Եւ զի ոչ կարէ զմիս ուտել իբ. րև զհայրն, և ոչ զունդ սոյ զմայրն, յա ղագս խառնակ բնութեն, վն այսպիսիկ սատ ղագս խառնակ բնութեն, վն այսպիսիկ սատ և անդ սատանեալ` սովամահ սատակի: Եւ յաղագս այսր թմի ասի Յոբ. 4. 11: Մրջիւն առիւծն ատտակեցաւ առ`ի չգոյէ կերակրոյ: Բայց ըստ ոմանց յետին եր. կու կենդանիքն են մտացածինք, որպի. սիք են ըն ոմանց նաև համբարուն յուշ կապարիկն. և Հիւսայն, այլ 'ի գործա. ծին 'ի Ծք. գիրս միայն ըստ համբաւոյն` որ 'ի մէջ մարդկան: Խորէն. յաշխարհագր:

Մրմռիմ. եցայ. եայց. իլ: (Հայոնակր.) ||ցըր տանալ. ռամկ. մռիլ:

Մրտենի. տենւոյ. եաւ. եաց. եօք: || տե՛ս զՄուրտ:

Մրրախառն: (Նախդրիւ հոլովի.) ||խառն ընդ մրրոյ. կմ խառնեալ մրրով: Ոսկե. 1. հարց. իա:

Մրրաշատակ. ի. աւ. աց. օք: || ուժով շարժ ական մրրոյ. կմ մրրակերպ: Յն. ուղէ.

Մրրիկ. մրրկի. աւ. աց. օք: || փոթորիկ, որ է հողմ բռնագոյն և մոլեգնիկ, ցն պտու տօղ, որ յանկարծակի շնչեալ` զոր ինչ և գտանէ` կործանէ` յափշտակէ, և վեր 'ի վայր գործանէ: Սաղմ. 148. 8: Մատթ. 16. 3: Մարկ. 4. 37: Եւ յայտնանէ առեալ` մրրիկ կոչի փոթորկեալ ծովուն. կմ մըրր կոտծ ծխոյ. կմ բոցոյ. և այլոց նմանեաց: Ծննդ. 19. 28. Յ. Եզ. 2. 30: Երբեմն և նը մանութի առեալ լինի փոխանակ աղմկա ըլր ալեկոծութեց, կմ ամբոխմանց. և կմ ցասմանցն հարուածոց և պատուհասից: Սաղմ. 10. 7: և 82. 16:

Մրրկալից: (Նախդրիւ հոլովի.) || լի մըր կօք. կմ սաստիկ մրրկեալ և ամբոխեալ: Խորէն. ճ. պը. 68:

Մրրկածին: (Նախդրիւ հոլովի.) || ծնանօղ. կմ արտադրօղ մրրկաց. կմ ծնեալ և պատ ճառեցեալ 'ի մրրկէ. և ըն այսմ ասի` մըր կածին շունչ. կմ հողմ: Ներսէ. ողթ:

Մրրկածուփ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ծը փօղ. կմ հարկանօղ մրրկօք. կմ ծփեալ և վրդովեալ 'ի մրրկաց. և կամ այն` զոր պատճառեն ծուփքն մրրկաց. և ըն այսմ ասի, մըր կածուփ շարժումն: Ներսէ. 'ի գոհաբանու:

Մրրկախառն: (Նախդրիւ հոլովի.) || խառն ընդ մրրկի, կմ լցեալ մրրկօք: Մծբնժէ:

Մրրկահոծ: (Նախդրիւ հոլովի.) || կոծօղ, ցն հարկանօղ մրրկօք. և կմ կոծեցեալ և ամ բոխեալ 'ի մրրկաց:

Մրրկահոծիմ. եցայ. եայց. իլ: (Հայոնակր.) || 'ի բռնութե մրրկաց կոծիլ. կմ մրրկիլ:

Մրրկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || յան կարծակի բաղխմամբ խառնակել` և ամ բոխել. և վեր 'ի վայր շրջեցուցանել. որպ առնէ փոթորիկն. դիպուկս. կմ զայլ ինչ նման: Եսայ. 17. 13: Եւ յայտնանէ առեալ նշանակէ և անձն կերպիւ աղմկել. կմ վրդովել. կմ խռովել. և կմ շփոթել. և ըստ այսմ ասի` մրրկել զգլուխ. կմ զսիրտ. կմ զմարմին. և այլն: 2. Մակ. 12. 22: Սաղմ. 54. 9:

Մրրկութիւն. ման. մամբ. մանց. մամբք: || յանկարծակի բաղխմամբ ամբոխումն և խառնակութի պատճառեցեալ 'ի մրրկէ: Իսկ մերթ առեալ լինի փխկ ամ աղմկաց. կամ խռովութեց, և վրդովմանց: Լամբրոն:

Մրցակից. կցի. իւ. աց. օք: || մարտակից. կամ պատերազմակից: Լամբրոն:

Մրցանակ. ի. աւ. աց. օք: || մարտանակ. ցն վարձ, կմ պարգև մարտից, զոր տան նահատակաց, յորժամ ըստ օրինի ելեալ յասպարէզ մարտին` մրցին և յաղթեն: Եւ այն էր պսակ. կմ մեծագին կերպաս, կմ նժոյգ երիվարք. և այլք նմանք: Եւ յայտնանէ առեալ` և այլ ևս իցէ պարգևք յաղթականք, կմ շահք և պտուղք, որք 'ի ակնակէս Ազնուեց, և վաստակոց հեռակին լինի 'ի մրցմանց, մրցանակք կոչին: Ներս. կթ. գզ: Աճգան: Լամբրոն: Մերթ և ա. ռեալ լինի փոխանակ մրցմանց, կմ պա տերազմական քաջութեց. Ներսէ. Ժ. և 'ի գովս. սուրբ: Խորէն. ճ. պը. 76:

Մրցանք. աց. օք: (անեզ.) || տե՛ս զՄրցումն:

Մրցարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի մրցելոյ. կմ ասպարէզ մարտի:

Մրցեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || տե՛ս ըզ Մրցիլ: Ոսկե. 1. հարց. իա:

Մրցիմ. եցայ. եայց. իլ: (Հայոնակրական.) || բռնամարտիկ լինիլ. կամ մաքառիլ. կամ կռուիլ. կամ մարտնչիլ: ամ. կոբէն. Ճշնի անել: 1. Կորն. 9. 26: Նո. րէկ. ծէ: Ոսկե. 1. հարց. լա: Իսկ մերթ գոր ծածի. կմ գործել. կմ բռնութ առնել. կմ ուժով շարժ. գործել. կմ բռնուն առնել. կմ ուժով ջանալ: Մերթ և առեալ լինի փխկ նե ղելոյ 'ի մարտից. կմ 'ի փորձութեց. և կմ փոխանակ տագնապելոյ և վշտանալոյ:

Մրցութի. թե: || տե՛ս 'ի ներքոյ զՄրցումն:

Մրցումն. մրցման. մամբ. մանց. մամբք: || բռնամարտութի. կամ մաքառումն. կմ մարտ և կռիւ. և կամ պատերազմն: 'ի շարանոցի: Իսկ մերթ ջան. կմ բռնադրութի. կամ մահուչափ ջանացողութի: Մերթ և ճգնութի մարտի. կմ փորձութեց. կմ տագնապ, և կմ վիշտ: Ոսկե. 2. հարց. կե:

Մրցօղ. ողի. աւ. աց. օք: || բռնամարտ. մար տիչօղ. կմ մաքառօղ, և կմ պատերազմօղ: Խորէն. ժա. պը. 10:

Մրքուզ. կմ մրգուզ: (Նախդրիւ հոլովի.) || փայտաքի. կմ թարմատար. կմ նմանապ. կմ անպտուղ. և կմ խոտան. և ըստ այսմ ա. սի 'ի ճառս նխատղնոյն, Ոմանք առատակէ և մրքուզք` պանծացեալք մեզ. յաղագս ան. հասից խմաստասիրեն:

ՄՔ

Մքթամ. կմ մկթամ. ացայ. թեա. ալ: (Ը միջ.) || գառանեալ պատիւ. կմ գժգ գժիլ. կմ գժուժարիլ. և կմ զչարել. ըն այսմ 'ի հին պարտագիր. ծարք առնէր զքանակս հոյ բառակեալին. և մթիալ զնէ առաջկալմի:

Digitized by Google

Մզթեմ. կամ մզթեմ. եցի. եմ. ել։ (չէզոք.) ‖ նոյն է ընդ վերնոյն։

ՄՕ

Մօվսիսեան. կամ մովսիսեան։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ մովսիսական. զի այն, որ է մովսէսի, կամ զոր ունէր մովսէս մարգարէն. և ըստ այսմ առի՝ մովսիսեան մարմին, կամ մովսիսեան կերպ։ Յուդայ. 9։ Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց։

Մօտ ։ (Նախադրութիւն, որ պահանջէ զնախդրիւ տրական, որգոն, մօտ առ իս, մօտ 'ի լերանն. և այլն.) ‖ և նշանակէ, մերձ. կամ հուպ։ Ծննդ. 15. 12։ Ելից. 34. 3։ Թուոց. 22. 5։ Իսկ մերթ վարի իբր բայի այսպէս. մօտ գալ. կամ մօտ երթալ, որ է մերձենալ. կամ հասնիլ. ուստի. փոխ գալ. կամ փոխ երթալ։ Ծննդ. 45. 4։ ըստ այսմ և մինչ առի՝ մօտ լինիլ. նշանակէ՝ հասնիլ. կամ մերձիլ։ Սաղ. 138. 8։

Մօտալուտ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ մօտակալուտ, զի մօտ կացեալ. կամ մօտաւոր. կամ մերձակայ։ 'ի հին գրչագիրս։ Եւ յայտնի է առ եղ, երբեմն նշանակի 'ի մի հասեալն՝ կամ վերջակայեալն, զի այն, որ 'ի մի կալով ամփոփէ զգօտին, կամ ապաւինեալ հաստատեալ 'ի մօտոյ զմիասին։ 'ի հին գրչագիրս։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմիջ. և նշանէ մօտ կալով. կամ 'ի մի հասանելով. կամ մերձ ըն մերձ. կամ 'ի մօտոյ։ Յ այսմ. 3. Մաղ. 5. 4. որ անդէն մօտալուտ զօտիքն, և զձեռօքն պատեալ է։

Մօտակալուտ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ նոյն է ընդ վերնոյն՝ Աճգոյ։

Մօտակայ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ տե՛ս 'ի ներքոյ զՄօտակաց ։

Մօտակաց ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ մօտ կացող. կամ մերձակայ. կամ մօտաւոր ։ Նարեկ. ի՞ց։ և 'ի վերջ հարց. ից։

Մօտակատար ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ 'ի մօտոյ կատարող. կամ կարեցեալ ։ Իսկ մերթ ըն բայի շարակցի այսպէս, մօտակատար լինիլ. և նշանակէ 'ի մօտոյ կատարել. կամ վաղվաղակի հասանիլ, և 'ի բաց որոշիլ։ Գաղ. 5. 12։

Մօտ առ մօտ ։ (Նախադրութիւն.) ‖ մերձ ըն մերձ. կամ փոյթ ըն փոյթ. կամ երագ երագ. կամ վաղվաղակի. և կամ փութանակի. ուստի. շուտ շուտ. կամ շուտով։ 2. Մակ. 6. 16։

Մօտաւեր. աւերի. իւ. ից. օք ։ ‖ զմօտաւոր աւերածող. կամ մերձաւոր ուժեք աւերողաւոր և զարմիւ. և կամ հայաւոր ազգական ։ Խոր. բէն. գ. գլ. 65։

Մօտաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ մօտակայ. կամ մերձաւոր. և կամ մերձակաց ։ Իմաստ. 14. 17։ Մակ. 1. 38։

Մօտաւորեմ. եցի. եմ. եւ ։ (Ներգործ.) ‖ մօտաւոր առնել, կամ մերձեցուցանել առ իւր. և ըստ այսմ առի՝ մօտաւորել զեղ առ անձ իւր ։ Յոհ. 1. հար. լէ։

Մօտաքաղաք. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ մօտաւոր, կամ մերձակայ քաղաք ։ 2. Մակ. 6. 8։

Մօտեմ. եցի. եմ. եւ ։ (Ներգործ.) ‖ մօտ ցուցանել. զի մօտ առնել. կամ մերձեցուցանել. և կամ հաւեցուցանել ։ 1. Եղր. 5. 39։ Մծբն. ժԹ.

Մօտաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ մերձաւոր. կամ մերձաւոր. կամ հայաւոր. 'ի վերջ հարց. գ. և ժգ։

Մօտիմ. եցայ. եայց. իլ ։ (Ձայնական.) ‖ մօտ լինիլ. կամ մերձենալ. և կամ հասնիլ ։ Յոբ. 26. 2։ Իմաստ. 11. 12։ Ղուկ. 18. 35։

'ի Մօտոյ ։ (Մակբ.) ‖ 'ի մօտուստ, զի 'ի մօտաւոր կողմանէն. կամ 'ի մերձակայ մասանէն. կամ մօտ գոլով. և կամ մերձաւորապէս. ուստի. մօտէն. կամ փոխէն ։ Թուոց. 24. 7։ 1. Կոր. 5. 3։ Իսկ մերթ նշանակէ մերձ ըն մերձ. կամ ոչ յետ բազում ժամկի. կամ վաղվաղակի. և կամ փութանակի ։ Եղէկ. 7. 8։ և 3. Յով. 14։

'ի Մօտուստ ։ ‖ Նոյն է ընդ վերնոյն ։

Մօր. ի. իւ. ից. կամ աց. իւք ։ ‖ ոտիղմ. կամ կաւ. և կամ շաղախ. և ըստ այսմ առի՝ մօր լերանց, եղեգնաշամբից, փողոցաց. և այլն ։ ուստի. կօր. չամուռ. կամ պոտչէր ։ Խորէն. աշխ. 6. 1։ Նարեկ. ձգ։ Ոսկէ. 2. հատ. ը. ժբ։

Մօրաբար. (Մակբ.) ‖ Իբրև զմօր. կամ ըստ օրինակի տղմոյ ։ Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն. և նշանակէ մօրակերպ. կամ տղմանման. և ըստ այսմ առի 'ի գիրս Խորէն. գ. գլ. 59. մօրաբար երևութիւք.

Մօրահեղձ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ նա՛ որ 'ի մօրասս. զի 'ի դողուչէ. անկանելով ընկղմի և հեղձամնի. Իսկ մերթ ըն բայի շարակցի այսպէս. մօրահեղձ առնել. և նշանակէ 'ի մօրասս արկանելով և ընկղմելով հեղձուցանել ։

Մօրանամ. ացայ. ցի. ալ ։ (Չէզոք.) ‖ մօր և ոտիղմ լինիլ. կամ տղմով ծածկիլ. Իսկ ըն որում եղանէ առ 'ի մօրին բառէն, նշանակէ թշուառանալ. կամ տառապել և ողորմելի գոլ ։

Մօրասս. կամ մօրաստ. ոյ. կամ ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ մեծամեծ և խոր մօրք. զի ոտիղմք, որք գտանին 'ի լերինս 'ի դաշտս, և 'ի գետափս. և կամ յեղեգնուտս. և յայլ տեղիս. ուր անկեալք խրին, կամ բոլորովին ընկղմին. ըստ այսմ բազմութիւք տղմոց քաղաքի յորժամ հաւաքեալ կուտին, կամ հեղեղօքն հոսին, մօրաս կոչին. ուստի. պոտչէր. կամ չամուռ. 'ի վերջ հարցն. ժա։

Մօրաքոյր. քեռ. քերբ. քերց. քերբք ։ ‖ քոյր մօր ուրուք. ուստի. օր. Տէյզէ։ Ղևտ. 18. 13։

Մօրեկ. մօրկի. աւ. աց. օք ։ ‖ հեգ. կամ թշուառ. կամ ողորմելի. կամ տառապեալ ։

Մօրու. րուէի. իւ. 'ի մօրուոյ. 'ի մօրուէից. մօրուց. կամ ուէից ։ ‖ անհարազատ մայր ուրուք. և առանց մօրու. ըստ որում մինան նէ 'ի տեղի իսկական մօր ուրուք լինելով կին հարազատ հօր նր. ուստի. խորթ մայր ։

Մօրուք. կամ մօրուք. ուաց. օք ։ (անեզ.) ‖ երկայնաձիգ հերք բուսեալք զծնօտիւք. և զկզակօք. որ և ուստի. սախ ճօրզ. Իսրաց. 21. 13։ 1. Թագ. 19. 5։ Եզեկ. 41. 5։

Մօրուտ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ ծագ 'ի ըմն տղմուն մօր, որ է ոտիղմ. և առի զանեղեաց, ուր են յամախութիւք տղմոց. որ և առի տղմուտ. ուստի. չամուր. կամ չամուռլուխ. Դիոնէ. է առ անուան ծառգէ. ...ն և հորուան. Աճգոց.

Յ

Յ. Է՝ տառ. բաղաձայն, որ 'ի յարիլն զհետ առաւելս այսոցիկ, ա. ե. ո. վա-րի բաղում անգամ իբրև զձայնաւոր. զոր օրինակ. այր. հայր. այժ. գայժ: Բայց երբեմն ոչ բաղաձայն է, և ոչ ձայնաւոր, այլ ամենևին Թարմատար. որգոն. քահանայ. արքայ. նոյ. սրբոյ: և այլն:

Արդ՝ զտառս զայս անուանեմք. յէ. որ արտաբերի ընդ կոկորդ մարդոյ. և եղուզանէ զհնչումն Թաւ: ունի եւ զնմանութիւն ձայնի ընդ տառս, հ. վ՟ որոյ և կոչի լծորդ տառ:

Դիրձ. բաղում անգամ մուծեալ լինի 'ի բառս առանց այլայլելոյ զնշանակութիւնս. որգոն. անդորր, և անդորր. արտաքուստ, և յարտաքուստ. արշաւանք, և արշաւանք. ծածկաբոց, և ծածկաբոյց. ձմերանոց, և ձմերայնոց. շռնչարել, և շռնչարել. պաշարել, և պայքարել: Եւ կամ այսպէս, աջոյ. և յաջոյ. աջողակ, և յաջողակ. ապահով, և յապահով. աղել, և յաղել. ելուզակ, և յելուզակ. երկուանալ, և յերկուանալ. ուղարկել և յուղարկել. ուրաստ, և յուրաստ. որովայն, և յորովայն. ողջ, և յողջ. և այլք բազումք. զորոց գրեցաք 'ի տեղիս իւրեանց:

Բայց երբեմն մուծեալ լինի 'ի բառս վ՟ հարկաւորութեան. այս՝ 'ի առնուլն զգիտողութիւն. որգոն. զի զոր նոյն առնէ. կամ որք ը նմայն էին. որոց բուռն գրի նա, և նմա: Յով. 5. 19: Մարկ. 5. 40: Երբեմն եւ յաւելեալ լինի 'ի բայս, և փոխէ զնշանակութիւն նց. զոր օրինակ. ածել. և յածել, ածեցուցանել. և յածեցուցանել. եղանակել, և յեղանակել. և այլք բազումք. զորս տեսցես 'ի տեղիս իւրեանց:

Դարձեալ. է սա և նշան համարողական. զի մինչ գրի պատուով այսպէս. Յ. ցուցանէ զերեք հարիւրն:

Դիրձ. է սա և նախդիր հոլովակերտ. և նշանակէ զայն ամ, զոր ինչ նախդիրս. ի. բայց տարբերի 'ի նմանէ այսու, զի սա եդեալ լինի այնց բառից, որոց սկզբնատառն է ձայնաւոր. որգոն, յամենայն. յերկնից. յերկրէ. յԱդրաբեան: Սակայն ուրեք ուրեք նախդիր լինի նաև այնց բառից, որոց սկզբնատառն է բաղաձայն. բայց զօրութիւն ունի զձայնաւորի. հիգար. յշտեմարանս. յանդունդս, այս յշտեմարանս. և յընդունդս. Ծնն. 7. 22: Յոբ. 27. 3: Մատ. 24. 26: Դիրձ. երբեմն 'ի լինելն առաջ սկզբնատառ ամանց բառից, լինի և զանգլինախ-դրի. զոր օրինակ. Ընդ այն ծնն գայ յա-մայր առն. այս 'ի յամայր առն: Եսայ. 30. 27: Հայի յատակս գժոխոց. այս 'ի յատակս գժոխոց: Առակ. 9. 18: և 16. 25: Եւ յա-տակատակս բարբառն քո մկարացի. այս 'ի յատակատակս: Եսայ. 29. 4: Գովել և առաւել բարձրացել յաւիտեանս. այսինքն 'ի յաւիտեանս: Դան. 3. 52. և 53: Փառք նոցա յերկանց. և յղութեց. այս և 'ի յղութեց: Ովս. 9. 11: Սոյնպէս լի-նի երբեմն և յոյլաղղական բառս. որ-պէս, մինչև յապաստ լուելի եղեն, այսինքն մինչև 'ի յապաստ: Եսայ. 15. 4: Կախեցէք մինչև յաղէբ. այս մինչև ցյաղէբ. Եսայ. 16. 5:

Դիրձ՝ 'ի փոխադրութէ այլազգական առ ակց՝ եդեալ լինի փոխանակ իին առ-ակն, որ յայլազգական բարբառս 'ի ըն-թակցելն ը ձայնաւոր տառս՝ ա. է. o. ու. հնչէ իբրև զեա. եէ. եօ. եու. քանզի փո-խակ առնելոյ. եաւոն. եէսուէ. եօպպէ. եուսառա. առնեմք յաւոն. յէսուէ. յօպպէ. յուսառա:

ՅԲ

Յաբեթ: Անուն 'ի բառարանի յառաջ յառաջանց:

Յաբեթածին. ծնի. իմ. իւց. օք: Ծնեալ 'ի յաբեթայ. կամ ծնունդ յաբեթի. որ. պիսի է հայկ, և սերեալքն 'ի նմանէ:

Յաբեթական. իւ աւ. ացս. օք: Յաբեթայինն. այս այն ամ, որ է յաբեթի որդւոյ նոյի, կամ որ նմա պատկանի. և ը այսմ առնէ կ յառաջացեալ 'ի նմանէ յաբեթական կո չի. որպիսի է ազգն մեր: Նորէնք. Ի փո-խոխարանն.

Յագ: (Նախդրիւ հոլովի.) Է արձան յա-գել բային, որով մերթ նշանակի յագեցեալն: ռամկ. կուշտ: Իսկ մերթ յագուրդ. կամ յագուրդն. և ը այսմ իմանի, մինչ ա-սի ուտել զհին ցյագ. այս մինչև ցյա-գուրդն: Ղևտ. 25. 19: և 26. 5: Եզեկ. 39. 19: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ. և նշա-նակէ յագելով. կամ մինչև 'ի յագել. և ը այսմ առի, ուտել զհաց յագ: Եւ Եզեկ. 16. 3:

Յագելապէս. կամ յագելաբար: (մակբայ որակ.) Տես զՅերագանալ:

Յագենամ. եցայ. ցիր. աւ: Տես զՅագիմ:

Յագեցութիւն. Թեան: Տես զՅագուրդ:

Յագեցուցանեմ. ցուցի. եցոյ. եւ: (անցո-ղակ.) Յագեցեալ առնել: կամ առ ա-մէք յագել: ռամկ. կշտացնել: Եզեկ. 5. 7: Իսկ երբեմն առեալ լինի փոխանակ լցու-ցանելոյ զբաղձանս. կամ բաւարարելոյ: 2. Մակ. 9. 4: արամութեան. և այլոց նմանեաց: 2. Մակ. 9. 4:

Յագիմ. եցայ. եաց. իւ: (ձայնակր.) Յագ լինել. որ է լցեալ լինել կերակրով մինչև ցդատարկել բազցութն: ռամկ. կշտանալ: Առակ. 20. 13: Աժմաւ. 4. 8: Մերթ և առեալ լինի փոխանակ լցեալ լինելոյ բաղձանօք:

Digitized by Google

կամ ամենայն փափկութեանց։ Սաղմ. 16. 15։

Յագումն. գման. մանը. մանց. մամբք։ || տե՛ս ի ներքոյ զՅագուրդ։ 'Ի Հնոց հայր. է։

Յագուրդ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ածանցի 'ի յագ բառէս 'ի ձեռն ուրդ մասնկանս՝ որ է ումն. կամ ութիւն։ ուստի յայտ է 'ի բառս, խառնուրդ. և արձակուրդ։ Սոյն բառիւս յագուրդ. նշանակի յագումն, կամ յագեցումն։ առամ. կշտանալն։ Եսայ. 55. 2։ և 56. 11։ Աղեք. 1. 6։ Եւ յայսմանէ առել երբեմն զնի փոխանակ յափութեան. կամ առատին լինելն. կամ առատութեան։ 2. Օրին. 33. 23։ Եսայ 30. 23։ Աղեքս. 2. 16։ Իսկ մերթ զնի փոխանակ յափրացման. կամ զզուանաց. և կամ տաղտկութեան։ Եսայ. 65. 15։ Բայց մինչ եղել լինի յագուրդ առել. նշանակէ՛ յագեցայ առել. Ը այնմ Ղուկէս. թէ զառաներ զկերակուր մեծութեան, ասէ՛ր բնաւ յագուրդ. դ մի թէ առէր, կշտացայ։

Յազեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || զենուլ. կամ զոհել. կամ նուիրել կռոց զանասունս. կամ զկերակրեղէնս. և կամ զնուիրստաղին կռոց ուտել. և Ը այսմ առի. յազել 'ի մեհենի զխոզս. կամ զյազեալն ուտել. կամ վաճառել. և այլն. 1. Մակ. 1. 50։

Յազեր. ի. աւ. աց. օք։ || է բառ եբրայական, և նշանակէ զթաւ. կամ զպաշտ քայլական։ 4. Թագ. 21. 12։ Եւ և յատուկ անուն. զոր տեսցես 'ի բառարանի յատուկ անուանց։

Յազումն. զման. մանց. մանց. մամբք։ || զենումն. կամ զոհումն. և կամ նուիրումն կռոց. և կամ կերումն զոհանուէր կերակրոց։

Յախերական. կամ յախերկան։ || է սա նախդրիւ արական բառիս ախերական. կամ ախերկան, որ վարի երբեմն զմակբայ. և նշանակէ առել. յանխնայ, կամ ընդ վայր. և կամ 'ի զուր. Ը այնմ. Աղգաթ. Յախերական կոտորել զանասունս 'ի դաշտս։

Յախճապակեալ. եղոյ. ով. ոց. օվք։ || յախճապակեօք կազմեալ և յօրինեալ. կամ որոյ զարդն է 'ի յախճապակեայ, դ 'ի չինիէ, որպիսիք են կազմածք ամանց որոց, կամ յատակաց. և Ը այսմ առի 'ի գիրս Ջծին խոսրովայ. Թաղից առել զակնապակ ձեղուանց, և զյախճապակեալ յօրինուածոց։

Յախճապակեմ. կամ յաղճապակեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || յախճապակեօք կազմել. կամ յօրինել. առամ. չինիով շինել. և զարդարել։

Յախճապակի. կամ յաղճապակի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || է նիւթ ինչ ապիտակ հողազանգուած, յորմէ կազմեն զփորձերիկ կուժս, կամ սկուտղս. և մանաւանդ զմանրիկ սկահս, դ փամբս, կամ ֆինճան. և նը կարեւոր զնոսա գունագոյն թիթեղն 'ի հընոցի, որք կարծրանցեալ՝ լինին երբեմն զաղափելի գեղեցկի և թափանցիկ, ուստի և ձայն իւր ցուցանէ։ Նշանակէ եւ զհող մեցեալն յայտնութեան նիւթոյ. առամ. ֆաղֆուր։ Դրամ՝ յախճապակի կոչի և այլ նիւթ ինչ՝ որ ունի զնմանութիւն իրն ֆաղֆուրի. բայց է խոշորագոյն և անթափանցիկ. յորմէ կազմեն զսկահակս բազում, կամ զկճմպանակս. և մանաւանդ զկերպասնած ինչ երբեմն զկղմինդր՝ քառակուսի ապիոյանկ, և նուրբ, ծաղկեալ առ երեսօք լռ ալիոտակաւ և կապուտակաւ. որով 'ի հնումն յաճախ յօրինէին զորմունս, և զյատակս աղնիւ շինուածոց. ուստի և այժմ ուրեք ուրեք տեսանին։ առամ. չինի։

Յախուռն. կամ յախուռն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զՅանձնուր։ 'Ի հին պարականոնգիրս.

Յախուռնախօս. կամ յախուռնախօս։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ժպրհութեամբ, կամ յանդգնութեամբ խօսօղ. կամ լրբախօս. կամ գառազաբան. և կամ չափազանց համարձակութեամբ խօսաբանօղ։

Յածեղակն. ոյ. ով. ոց. օվք։ || Նուաղ. կամ փոքրիկ նաւ։

Յածեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || յածեցուցանել. կամ շրջեցուցանել. և Ը այսմ առի, յածել զաշս ընդ վայրս, կամ զկայրօք։ Իսկ Իմաստ. 5. 11. ուր առի. յածել թևոցն յառաջադէմ ալեաց. իմանի 'ի ածելն, դ 'ի շարժելն զթևս. կամ զի առաւ յ. ոչ է բնական. այլ նախդիր։

Յածեցուցանեմ. եցուցի. եցո. եալ։ (անցողակ.) || շրջեցուցանել. կամ այս և անդր ածել. կամ տատանեցուցանել. և կամ թափառեցուցանել։ առամ. չրչրենել. կամ փեփլինի ընել։ Թուոց. 32. 13։ Իսկ մերթ զբաղեցուցանել. կամ պարապեցուցանել. և կամ դեգերեցուցանել։ Մերթ եւ յուզել. կամ ամբոխել. և կամ աղմկել. և ըստ այսմ առի, յածեցուցանել զմիտս. կամ զանձն ըզ 'ի ցնորս վայրապարս։

Յածիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Չէզոք.) || շըրջագայել. կամ շրջել. կամ տատանիլ. կամ թափառել. և կամ տատանել։ Յոբ. 1. 6։ Աղաղ. 7. 12։ Եսայ. 23. 16։ ըստ այսմ է և Մատ. 23. 15. ուր առի. յածիք ընդ ծով, և ընդ ցամաք. դ շրջիք. և այլն։ Իսկ մերթ նշանակէ զբաղել. կամ պարապել. կամ պարապիլ, և կամ դեգերիլ։ Իմաստ. 13. 7։ Նայելի. 'ի մէջս Եփեսացոց։ Մերթ եւ յուզիլ. կամ ամբոխիլ. և կամ վրդովիլ։ Իսկ մերթ բերիլ. կամ ածիլ. և ըստ այսմ իմանի մինչ առի. շարժմունք մարմնոյ յածեալ լինին առ մեծ։

Յածումն. ծման. մանց. մանց. մամբք։ || այսր և անդր շրջումն. կամ թափառումն. կամ տատանումն. կամ յուզումն. կամ դեգերումն. և կամ զբաղումն։ Ժողով. 10. 13։ Իմաստ. 4. 12։

Յածուցանեմ. ծուցի. ծո. եալ։ (անցող.) || տե՛ս զՅածեցուցանել։

Յականեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || յակն արկանել. կամ նկատել. և կամ դիտել։ Իսկ մերթ ակն ածել 'ի վր ուրուք. կամ խնայել. և կամ հոգ տանել կամ պաշտպանել. և

րոտ այսմ սահ՝ Մծբն. ժԹ. Հովիւքն յա
կանեսցեն զհօտս իւրեանց ։

Յական թօթափել ։ (մակբայ խակոյնական.) ‖ 'ի թափթափել ական. կմ 'ի քթթել աչաց, որով իմանի սահել. խակոյն, կամ առժամայն. կմ 'ի վայրկեան ժամանակի. 3. Մակ. 6. 20։ Եսայ. 29. Ճ։ 1. Կորն. 15. 52։

Յակինթ. կմ յակինդ. կնթի. աւ. այ. ջք։ ‖ Է անուն ինչ պատուական, պայծառ, և փայլուն. որ ռամկ. կոչի ձախոտ ։ Ունի գերիս սեռակս. մինն է երկնագոյն. կմ կապուտակ. որ տաճկերէն կոչի կէօք եախուտ ։ Յայտ. 21. 20։ Իսկ երկրորդն է չի կափայլ. կմ ոսկեգոյն, որ արձակէ զճաճանչս յոյժ պայծառս, և զմճարճացուցիչս աչաց. և վա այսորիկ յոմանց կոչի ոսկեքար ։ Ըստ որում Ելից. 28. 20. ուր ասի 'ի մէջ. Եւ կարգն չորրորդ յակինթ. Թ եօթանասնից, և ըստ այլոց գնի՝ քրիսօլիթոս. որ թարգմանի ոսկեակն. տաճկ. սարը եախուտ ։ Նուէկ. զկ։ Իսկ երրորդն լինի կարմրերփեան. կամ վարդագոյն. և յոյժ գեղեցկափայլ. տաճկերէն խըրմըզը եախուտ ։ Յուրէն. յաշխարհագր։ Արդ՝ այս ակն կարծր է 'ի քանդակել. և բնութբ դժուարաւ ջերմանայ. ունի զօգտակար ազդեցութիս. մանաւանդ 'ի բժշկութեա ամանց ախտից ։ Բայց բառս այս երբեմն ածականաբար առեալ, նշանակէ՝ յակինթեղէն. կմ յակինթեայ. քյ կազմեալ 'ի յակինթէ. կմ ունող զգոյն յակնթի, որ է կապուտակ. և ըստ այսմ սահ՝ Յայտ. 9. 17. Զրահս հրեղէնս, և յակինթս ։ Գործեալ՝ է սա նաև անուն՝ կապուտակ ծաղկան միոյ, զոր ոմանք կոչեն Նունուֆար. տաճկեր. ըլթըղեւ ։ և ըստ այսմ է Կիւրղի Եզեկ. ժԴ. ուր ասի. Կապուտակի հարկանի 'ի յակինթ ծաղիկ. քյ կապուտափայլ երևի 'ի ըլթըղեւն ։ Բայց սառէն 'ի սխալմանէ եդեալ կայ՝ յանկին ծաղիկ։

Յանկուցանեմ. ուցի. ցո. նել ։ (Ներգործ.) ‖ առնուլ զոք ընդ անկանելութբ իւրով. քյ ընդ խնամածութբ, կմ ը պաշտպանութբ ։ Աշգար։

Յանկն արկանեմ. արկի. արկ. նել ։ (Ներգործ.) ‖ յանդիման առնել աչաց. կամ անկներև ցուցանել. և կմ երևեցուցանել ։ Թ այնմ. 1. Մակ. 7. 3 ։ Բնաւ զերեսս նց ինձ յանկն մի արկանէք ։ Այնպէս և նա, որ զգիրս գնէ առաջի աչաց իւրոց 'ի ընթեռնուլ, ասի՝ զգիրս յանկն արկանել ։ 2. Մակ. 6. 12 ։

Յանկնթակալ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ յակինթ ակամբ կապեցեալ. քյ յեռեալ, և ընդելուզեալ. կմ զարդարեցեալ ։ Խորէն. Բ. գլ. 4։

Յակքարիմ. եցայ. եաց. իլ ։ (Ձայնակր.) ‖ յօժարիլ. կմ յօժարամիտ լինել ։

Յակքարութի. թեան ։ ‖ յօժարութի. կմ յօժարամտութի ։

Յահուր. կմ ահուք ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ժողովս, կմ յանդուգն. կմ լիրբ. կամ անամօթ, և աներկիւղ. և Թ այսմ սահ՝ այր յահուր, կմ յահուր, և անպատկառ բարբառով. և կմ յանդուգն, և յահուր բանք ։ Իսկ մերթ նշանակէ յոռի. կամ վատթար. կմ խստան. և կամ անօրէն ։ Մերթ և վարի կրկին զմակբայ. և նշանակէ ժպրհութբ. կմ լրբութբ. և կամ վատթարութբ. և Թ այսմ սահ 'ի [illegible] [illegible]. Յանդգնութն և յահուր ձգտի առ խորհ. քյ յանդգնութբ. և լրբութբ ձեռնամուխ լինել 'ի խորհել ։

Յաղագս ։ (Նախադրութի, որ խնդրէ ըզ հոլովս սեռական.) ‖ է սա նախդրիւ որ բաղկանայ բառիս աղագ. որ է պատճառ ։ ուստի բառիւս՝ յաղագս, նշանակի 'ի պատճառս. կմ սակս. և կմ վա ։ Ծննդ. 12. 13 ։ 1. Մնաց. 13. 10 ։ Փիլիպ. 4. 15 ։ Եւ վա այսորիկ բառս այս երբեմն 'ի գործ ածի կրկին նախդրիւ այսպէս. 'ի յաղագս քոյ. կմ 'ի յաղագս բանին. որոյ երբեմն առաջին նախդիրն քանի, և գնի նախադրեալ խնդրոյն. զոր օրինակ. 'ի քաղաքէ յաղագս. կամ 'ի հայհոյութե յաղագս ։ ռամկօր. փօխուքէ. կմ հայհոյութեն համար ։ 1. Տիմ. 5. 14 ։

Յաղակարծս ։ (մակբայ խակոյնական.) ‖ 'ի յանկարծ ժամու. կամ յանկարծակի. և ըստ այսմ սահ՝ յաղակարծս գիտել հատանել 'ի մը սուրսք ։ 'ի հին գրչագիրս ։

Յաղեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) ‖ յանել 'ի մը կերակուր զաղ. և կմ աղիւ համեմել ։ ռամկ. աղել ։ Ղևտ. 2. 13 ։ Եզեկ. 16. 4 ։ Մատ. 5. 13 ։

Յաղթ. ի. իւ. իջ. իւք ։ ‖ յաղթօղ. կմ պերազանցօղ ։ Եւ մերթ յոյժ մեծ, կմ անճառելի. և Թ այսմ սահ՝ յաղթ և անճառելի. [illegible] գիւն պատգամք. կմ յաղթ վէմք և ծառք. և կմ այր յաղթ մարմնով կմ անդամօք. և այլն ։ Մծբն. ժԹ ։ Խորէն. Բ. գլ. 34 ։ և Աշգար ։ Իսկ մերթ յոյժ ընդարձակ. կմ լայնածաւալ. և կմ համատարած. և Թ այսմ է 2. Օրին. 8. 7. ուր ասի՝ երկիր բարի և յաղթ ։ որ Ելից. 3. 8. կոչի բարի և ընդարձակ ։ Մերթ և նշանակէ ստորին բուռն, կմ յոյժ բազում. և կմ կա[illegible]. և Թ այսմ սահ՝ յաղթ րէ յորդ և առատ. և Թ այսմ սահ՝ յաղթ ջուրք ։ Աշգար ։ Այնպէս է, և յաղթեան [illegible] ուր սա[illegible] խուռներգան յաղթ ջուրք. որ 'ի յածանց[illegible] ասի՝ պղտորել զջուրս բազումս ։ Աշ. Բակ. 3. 15 ։

Յաղթաբազուկ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունօղ զինքն զատուցիր և զզօրեղ բազուկ. և կմ յաղթանդամ. և Թ այսմ սահ՝ հակայ յաղթաբազուկ ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զգօրաւոր յաղթութն, և զբաջահզօրն. և Թ այսմ սահ՝ յաղթաբազուկ թագաւոր, կմ այլ. և այլն.

Յաղթական. ի. աւ. աց. ք ։ ‖ յաղթօղական. կմ այն՝ որ վերաբերի առ յաղթօղն. կմ առ յաղթութիւն. և ըստ այսմ զգեստ

սահ

սահմանական ներգործութեան, զոր երգէին ու-
մեք աշխարհս նուաճողարանաց և խնծղալից
մի յաղթող ընկերացն ՚ի պատերազմի՝ կո
չէր յաղթական երգ։ Նաւէն. ղդ. և ՚ի Յո
բոբելի։ Իսկ մերթ յաղթող, կմ պարտող.
կմ նուաճող. և կմ տիրող։ Նաւէն. ՚ի գուշ.
ատակ։ Կլիմաք ԵղԷԹ. Ը. ԺԳ. ԺԵ։ Մերթ ևս
գերազանցող. կմ որ առաւելէ՛ի է յեմիք մա
սին քան զայլս։ Նաւէն. Ը։ Իսկ մերթ ընդ
բայի շարակցի այսպէս. յաղթական լի-
նիլ. և նշանակէ յաղթել. կմ պարտել։
1. Մակ. 10. 49։

Յաղթահասակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ ունող ըղ
հասակ յաղթ, ՚ի զմեծ. կմ անձնամի դըրա
կան. և կամ հսկայ։ Թուոց. 13. 33։

Յաղթահարեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.)
‖ զօրանալով արկանել զոք բռնութեամբ ՚ի
ներքոյ իւր. կմ նուաճել. կմ յաղթել.
և կամ պարտել։ 3. Թագ. 16. 22։ Մակբ.
16. 18։ Գործ. 9. 22։ Իսկ մերթ հարստա-
հարել. կմ տառապեցուցանել. և կամ
բռնաբար առնելով, կմ զրկելով՝ նեղել և
չարչարել։ Եսայ. 1. 13։ 1. Թագ. 12. 3։ Եզ
րեմ. 7. 6։ Եզեկ. 18. 12։

Յաղթանակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ վարձ. կմ
պարգև, զոր տան նահատակաց, կմ մարտ
կաց, վն յաղթութեան. որ և կոչի մրցանակ,
և այլազգի բարբառով բրաբիոն։ Շնորհա
լի և Եւսեբիոս։ Եւ յայսմանէ առեալ եր
բեմն նշանակէ զի և նչէ վարձն, կմ հա-
տուցումն, զոր ընդունին ոք վն լինելոյ որ
գիշնաւոր գործոյ։ Ոսկէ. 1. Կորն. ԻԴ։ 2. Կորն.
Ե. և ԻԴ։ Բայց ՚ի Նաւէն. ԻԴ. առեալ լի-
նի փոխանակ ձրի տուեալ պարգևաց,
կմ շնորհաց։ Մերթ ևս նշանակէ զգործս
յաղթութեան. կմ գերազանց քաջութեան.
և կմ զյաղթութիւնս։ Նաւէն. ԻԲ. և ԿԸ։ Իսկ
երբեմն զգործելն յաղթութեան, կմ զզէնս
յաղթելոյ զի շնամին. և ի այսմ առէ ՚ի
Շարականս յարութեան. որ շնորհեցեր մեզ զյաղ
թանակ ընդդիմամարտութեան։ Մերթ
ևս նշանակէ յաղթող. կամ յաղթանա-
կող. և կամ յաղթական. ըստ այսմ
՚ի Շարականս. Յաղթանակ համբերութեան
կատարեցեք զմնթացս ձեր։ կմ զյաղթա-
նակ մարտ մկրտութեան պատուիրեալ։ Այս
պէս է և ՚ի Յն ոգի. ասէ առն. որ յաղ
թանակ գոլ ՚ի մարտի. ընդդէմ ժողով
տանողական։

Յաղթանակեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.)
‖ հանդիսիւ զյաղթութիւն գործել, կամ
յաղթելով ընկալնուլ զյաղթողական
պարգևն։

Յաղթանդամ. ի. իւ. եց. իւք։ ‖ ունող
զյաղթ և զմեծ անդամս. որով նշանակի
յոյժ մեծամարմին, կմ բարձրահասակն.
և կմ հսկայն։ 2. Օրէն. 9. 2. Նաւէն. 8։

Յաղթանուն։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ու-
նող զյաղթող անուն. և կմ մեծանուն։

Յաղթանք. անաց. օք։ (անեզական.) ‖ յաղ
թումն. կմ երբ յաղթումն առնելով. և կմ
ատեալ յաղթութեան։ ՚ի հին թարգմանութեան.

Յաղթասէր. սիրի. աւ. աց. օք։ ‖ սիրող
յաղթութեան. կմ բորբոքեալ ՚ի սէր յաղ
թելոյ զոք։

Յաղթարան. ի. աւ. աց. օք։ ‖ տեղի յաղ
թութեան. կամ գործիք յաղթելոյ։ Նա-
ւէն. ղԹ։

Յաղթեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործական.
որ ըստ մեծի մասին պահանջէ զիներգա-
կանս տրական.) ‖ պարտել. կմ յաղթա
հարել. և կմ նուաճել։ Ծննդ. 32. 25։ Դատաւ.
19. 19։ Իսկ մերթ յաղթել առէ կարելն
պարտական, կմ ՚ի գլուխ հանել զինչ. ըստ
այսմ 3. Մակ. 4. 14. ոչ յաղթեմք մն ան
չափ բազմութեան, զի ոչ կարեմք պարտա
կել զխելս նոցա վն բազմութեան նոցա։
Մերթ ևս նշանակէ գերազանցել, կամ
գերագոյն լինել քան զայլս։ Նաւէն. ԺԶ։
Ոսկէ. Եփեսացւոց. ԻԲ այսմ է և ՚ի Շարականս.
ուր ասէ զվասնէն. Սրբասացին՝ յաղ
թէր ճառագայթից, զի գերազանցէր քան
զարեգականն ճառագայթս։ Բայց 3.
Մակ. 1. 4. ուր ասէ. Երբև այս խորհուրդ
յաղթեցան. է. ո՛չ. իմն. որով նշանակի
առնել. Երբև այս խորհեցեալ յաղթութիք
պատերազմին ընդհանրապէս կատարեցան։

Յաղթ յաղթ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ յոյժ
մեծամեծ. կմ կարի անձնամի։ Իսկ մերթ
կարի լայնատարած. կմ սաստիկ ընդար
ձակագոյն. և ըստ այսմ առէ Շնորհալին
յաղագս Եդեմայ. Յանձնահուն յաղթ յաղթ
վայրին ՚ի սեպհական մեր հայրենին։
Մերթ ևս նշանակէ զսաստիկ բռունս.
կմ զյորդս և առատացեալս։

Յաղթողական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ այն ամ
որ յաղթողաց պատշաճի. և կմ յաղթա-
կան. և ըստ այսմ յաղթանակն, կմ բրա
բիոնն կոչի յաղթողական պարգև, կամ
յաղթողական պսակ. 1. Եզր. 3. 9։ և ՚ի
Շարականս։

Յաղթու։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ յաղթող.
կմ յաղթահարող. և ըստ այսմ ասէ յաղ
թու լինել պատերազմաց։ Վն զի մա-
նկանս... բազմիցս զնի փոխնակ մանկանս
ող. այդ յայտնէ խոստանէ՝ հատու. անար
գու և այլն։

Յաղթութիւն. թեան։ ‖ պարտութիւն. կամ
յաղթահարութիւն. և կմ նուաճումն թըշ
նամեաց։ 1. Մակ. 3. 19։ 2. Մակ. 10. 28. և
38։ Իսկ մերթ նշանակէ զգերազանցու-
թիւն. կմ զառաւելութիւն, զոր ունի ոք
՚ի վր այլոց։ Մերթ ևս նշանակի յաղթ
գոլն. զի սաստիկ մեծութիւն. ըստ այսմ.
Կլիմաք ԵղԷԹ. Թ. ոմն կարէ պատմել զմե-
ծամեծ ձկանց յաղթութիւնս։ Իսկ երբեմն
առնէ լինել փոխնակ յաղթանակի։ 1. Կորն. 9. 24։

Յաղթուկ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ յաղթող.
կմ յաղթահարող. ըստ այսմ Ոսկէ. 2. Կորն. ԻԹ.
մի ասեր՝ թէ ոչ կարեմ յաղթուկ լինել։

Յաղթումն. թման. մանց. մամբք։ ‖
յաղթութիւն. և կմ պարտութիւն, զի պար
տիլն։ ՚ի Շարականս։

Յաղթող. ողի. իւ. աց. օք։ ‖ յաղթահարող.

կամ պարտօղ. և կամ գերանցօղ.քան զայլս առաւելութեամբ իւիք: 1. Եղր. 3. 10. և 11:

կամ տալ ուժգ յամառիլ:

Յամառիմ. եցայ. եայց. կմ եալ. իլ: (ձայնա կրաւ.) || պնդեալ կալ 'ի կամս իւր. կմ անշարժ մնալ 'ի կարծիսն. և կմ կամակոր, և խստապարանոց լինել՝ ոչ երբեք թողլով զիւրն. կմ ոչ բնաւ զիջանելով այլոց: և այս առել լինի՝ 'ի չար կողմն. և ոմանք ուրեք նաև 'ի բարի կողմն. յորժամ որ հաստատուն միտք ոչ երբեք զիջանեն 'ի կամս չարաց: 2. Մակ. 6. 19: 3. Մակ. 1. 13: Նարեկ. բ. և կդ: Իսկ մերթ ոչ չեկե յամառումնն, կմ կամակորութիւն վերծել. կմ հակառակել. կմ մաքառիլ. և կմ պնդել զիմնքն: Յոբ. 1. հատ. Հ: և 2. հատ. ժդ:

Յամառոտ. ի. աւ. ․ոց. ազ: || յամառօղ. որ կամակոր. կմ խստապարանոց. որ 'ի կարծիս իւր պնդեալ մնայ: Մծբն. Է: Իսկ մերթ՝ յամառութեամբ վիճօղ. կմ հակառակօղ. և կմ հաստատօղ զիմն:

Յամառութիւն. թեան: || յամառումն. որ պնդութ և անշարժ կալն 'ի կարծիս, կամ 'ի կամս իւր. կմ կամակորութիւն. և կամ անհնազանդութիւն: 3. Մակ. 1. 13: և 6. 16: Մծբն. ժթ. Իսկ մերթ յամառաբանական վէճ. կամ հակառակութիւն: Յոբ. 1. հատ. Ե. և Հթ: և 2. հատ. Ժ:

Յամեմ. եցի. եալ. ել: (չէզոք.) || անագանել. կմ յապաղել. և կամ դանդաղիլ: ռամկ. ուշանալ: Ծննդ. 34. 19: Ելից. 32. 1. Բ. Տիմ. 3. 15: Իսկ մերթ տևել. կմ ընդ երկարիլ. և կամ կալ մնալ: Իմաստ. 16. 6:

Յամենամ. եցայ. եցիր. կմ եայց. ալ: (ընդ միջ.) || նոյն է ընդ յամել բային. այլ մերձենալն ընդ մերձիլ բային: 2. Մակ. 6. 1: Սաղմ. 69. 6: Առակ. 23. 30:

Յամենայն ուստեք. կմ ամ ուստեք: (մակբայ տեղական.) || յամ տեղւոջէ. կամ յամ կողմանէ. և կմ ամ կերպիւ: Յոբ. 1. հատ. Շ. և ըբ:

Յամենուստ: (մակբայ.) || յամ կողմանէ. կմ յամենից. և կմ ամ կերպիւ: Իսկ մերթ վարի երրև զանուն, զորմէ ասացաւ 'ի բառն՝ ամ:

Յամեցուցանեմ. եցուցի. եցո. ել: (անցողակ.) || անագանեցուցանել. կմ յապաղեցուցանել. և կմ դանդաղեցուցանել: ռամկ. ուշացնել: 2. Պետ. 3. 9: Իսկ մերթ՝ տևեցուցանել. կմ ընդերկարել. և կմ տալ ուժգ կալ մնալ:

Յամիեա: || է բացատրական բառիս՝ ամ, որ շարակցեալ Ը շաղկապիս այսինքն, նշանակէ տալ, 'ի միոյ ամէ և անդր. կմ յետ միոյ տարւոյ, և կամ 'ի միամեայ ամէ: ռամկ. տարւէն անդին. կամ տարւէն ի վեր. կմ գալ տարի: Երեմ. 37. 30: Ղևտ. 13. 9:

Յամոյր. մաւրի. աւ. ․ոց. ազ: || է երէ ինչ կծղակաբաշխ՝ յաղէ եղջերուաց. նման է կերպարանօք այծեման. կամ մանուանգ խարբուզ անուան յ.. այլ և ամանք ջորւոյ: Մաղք նր բաւսանքն զմորթով նր իւասպ նաիր. քանզի ձգլին 'ի դաւանէն 'ի փը-լոսին կոյս, ներհակ բնութե այլոց

զանեաց: ունի Ը կծակս զգամա. ինչ մոյ ծածկեալ երկայնաձիգ հերօք: Ել. Հեալ կայ ընդ գագաթն եղջիւր ինչ մեծ. և երկայն, և սղոցաձև: Ունի զատոսիկ յարուցմն 'ի շնիկ ատամն. վն որոյ 'ի ժամանակի ծագման նր իւր թե 'ի հեռաւոր զգացեալ զգալուատն յառաջ անցքդպնու ընդ կողմն, ուստի ծագի. և Ը երեւիլն նր ակնանի յաձախ վրնդել: 2. Օրին. 14. 5: Յոբ. 39. 1:

Յամորանման: (նախդրիւ հոլովի.) || երէ, կմ անասուն նման յամոյր կենդանւոյ: Խորէն. յաշխարհագրութե:

Յամուր. մրոյ. րով. ոց. րօք: || ամուր, որ պինդ. կմ հաստատուն. կամ տապահով. և անվտանգ: Խորէն. ա. գլ. 45:

Յամր: (նախդրիւ հոլովի.) || անագան կամ յապաղեալ. և կամ դանդաղեալ 'ի գալ. կմ 'ի լինել. և այլն: ռամկ. ուշացօղ. կամ ուշացած. 2. Պետ. 3. 9: Իսկ մերթ է մակբայ. և նշանակէ յամրապէս. որ անագանելով. կմ յապաղմամբ. և կմ դժուարաւ. և այսմ առէ յամր հասանել. կմ յամր ընթանալ. և այլն: ռամկ. ուշ. կմ կամաց: 'Ի Վարս հարց. Ֆ:

Յամրագնաց: (նախդրիւ հոլովի.) || տես զՅամրընթաց:

Յամրահասուտ: (նախդրիւ հոլովի.) || անագան, կմ դժուարաւ հասանիցօղ. և կմ դժուարահասան: Լամբր:

Յամրային. ային. ով. ոց. ովք: || յամրական. կմ անագանօղ. կմ յապաղօղ. և կմ դանդաղիչ. և ըստ այսմ առէ 'ի Նարեկ. ՃԸ: յամրային դարձուոր:

Յամրանամ. ացայ. ցիր. նալ: (ընդ միջ.) || անագանիլ. կմ յամել. կմ յապաղել. կմ դանդաղիլ. կմ յերկարիլ. և կմ տևել: Դան. 11. 17: Նարեկ. կ. և ծա:

Յամրապէս: (մակբայ յամրական:) || տես զՅամր, ըստ որում է մակբայ:

Յամրեղ. ի. աւ. ․ոց. ազ: || կարի յամրագոյն. կմ յամրագունեղ:

Յամրեմ. եցի. եալ. ել: (չէզոք.) || նոյն է Ը յամրանալ բային:

Յամրընթաց: (նախդրիւ հոլովի.) || յամր ընթացօղ. կմ յամրագնաց:

Յամրութիւն. թեան: || անագանութիւն. կմ յամեցումն. կմ դանդաղումն. և կմ երկարաձգութի. ռամկ. ուշանալը: Նարեկ. ՀՋ. և ՁԹ:

Յամօր. մօրի. աւ. ․ոց. օք: || տես զՅամոյր: Խորէն. բ. գլ. 78:

Յայ: (միջարկութե երանական. կմ հեշտական.) || վա՛շ. կմ օ՜չ: ռամկ. օ՜խ:

Յայգորել. ելոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն՝ որ պարարտի յայգորեալ լինիլ: Իսկ մերթ ասի զանեղւոյ. ուր լինի յայգորել մեծի ումեք. որպիսի է մեծակառոյց և հանդիսական տեղին, ուր ընդ առաւօտս բազմի: Թագաւորքն յաթոռ փառաց. և մեծամեծք յոզջոյն նր. և 'ի խօսիլ Ը նմա: ուր և երբեմն ատեան կատուցանեն. կամ խորհուրդ առնեն: ըստ այնմ

1. Եզր. 3. 15: Եւ ձեռնատու՝ ի տեղւոջ յայս գործի:

Յայգորթնանալ. ցայ. եալ. ել: (չեզոք.) || Ծագել առաւօտեան այգ, որ է առաւօտ, և յառաջնաճանապարհ օր. որ է տիւ, և նշանակէ ընդ առաւօտս մնալ առ մեծ ուրախութեան ցնծութեան. կմ՝ 'ի յարգել և 'ի խօսել ընդ նմա: ռամկ. մէջ. ծոցոտ. բարի օր եղբայր. կմ բարի օրհնութիւն շնորհաւորեսցէ: Եւ այսմ 'ի հին պատմագրաց. յերբ եղև ժամ յայգորթել առաքելոյն: Եւ զկնի սակ. Յանկարծ գալ յայգորթել Թագաւորին: Պղծել սակ՝ 'ի այն գիրս դիմանալ բացասական պատուոյ Թագաւորին. Հանապազօր յայգորթեալ եղել մտանէին:

Յայգուցն: (մակբայ ժամանակի.) || Ընդ այգն. կմ ընդ առաւօտն: ռամկ. առաւօտուց. կմ կանուխ:

Յայգնջոյս: (մակբայ տեղական.) || յայգ կալուն. կմ այգը: ռամկ. այգին:

Յայգ սակս (շաղկապ պատճառ.) || վասն այգորիկ: ռամկ. այդոր համար:

Յայլակերպութեան: (մակբայ.) || յօտար կերպ ձևս գոյով. կամ այլանման, ինչ ոչ կերպ ձևւոյ. և կամ յանծանօթս գոյն. ըստ այսմ 'ի հին պատմագրաց. Յայլակերպութեան յայլակերպութիւն 'ի մէջ հանդերձ ընծայեսցին:

Յայլուստեք: (մակբայ տեղական.) || յայլ մի տեղւոջէ. կմ յայլմէ կողմանէ. և կմ յայլուստ:

Յայնժամ: (մակբայ ժամանակի.) || յայն ժամու. կմ յայնմ ժամանակի. ռամկ. այն ատենը: Ծննդ. 12. 6: Յոհ. 23. 1:

Յայն կոյս: (մակբայ տեղական.) || յայն կողմն. կմ 'ի միւս կողմն: ռամկ. անդիէն. կմ դէմը: և ըստ այսմ ասի անցանել յայնկոյս: Մատ. 9. 1: Իսկ մերթ անդր, և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ ցկել. կմ փոխադրել այսր և անդր, ասի. յայսկոյս, և յայնկոյս: ռամկ. ասդին անդին: 2. Մակ. 14. 13. և 45:

Յայնմ վայրի: (մակբայ.) || յայնմ տեղւոջ. կմ անդէն: Իսկ մերթ յայնմ ժամու. կամ յայնժամ. ռամկ. այնպէս: 1. Մակ. 9. 17:

Յայն սակս: (շաղկապ պատճառական.) || սակս այնորիկ. կմ վն այնորիկ. կամ վն որոյ: 'ի վերոյ. հարցման:

Յայս կոյս: (մակբայ տեղական.) || յայս կողմն. կամ այսր: ռամկ. ասդի կողմն. կմ ասդին: 2. Մակ. 14. 13: Մակ. 15. 23:

Յայսմ հետէ: (մակբայ ժամանակի.) || յայսմ ժամանակէ և անդր. կամ այսուհետև. կմ յետ այսորիկ: ռամկ. ասկից ետքը: Սաղմ. 112. 2: Մատ. 26. 64: Իսկ մերթ նշանակէ ասել. յայսմ ժամանակէ սկսեալ. կմ այժմէն. և կամ արդէն: ռամկ. հիմա: և ըստ այսմ առեալ լինի Յոհ. 13. 19: ուր ասի. Յայսմ հետէ խօսիմ ձեզ՝ մինչչև եղեալ:

Յայսմ վայրի: (մակբայ տեղական.) || յայսմ տեղւոջ. կմ աստէն. ռամկ. ասդեղ: Եւ մերթ յայսմ ժամու: ռամկօր. այս ատենս.

2. Մակ. 9. 11:

Յայս սակս: (շաղկապ պատճառ.) || վն այսորիկ. կմ սակս այսորիկ:

Յայս վայր: (մակբայ տեղական.) || յայս տեղիս. կմ այսր. և կմ աստ:

Յայսր հետէ: (մակբայ ժամանակական.) || յայսմ հետէ. կմ յետ այսորիկ. և կմ այսուհետև: Լամբրօն:

Յայտ. ի. իւ. ից. իւք: || է որմատ յայտնելոյ բայից, և նշանակէ յայտնի. կմ բացև երևելի. և կմ ամենեցուն գիտելի. ռամկ. եղեւերէ. կմ դէյան. 2. Մակ. 6. 30: Եզր. 7. 14. և 15: Իսկ մերթ յայտնութիւն, և կմ բացայայտութիւն. ըստ այսմ Լամբրօն. 'ի կը չիւ զօրութեան անխափան յայտից չափեսցի, զի անխափան յայտնութեանց. կմ բացայայտութեանց: Ըստ այսմ է և Իմաստ. 6. 24. ուր ասի. Անձի յայտ զգիտութիւն նր, զի անձի 'ի յայտնութեան, որ է յայտնել: Իսկ 2. Մակ. 14. 45. ուր ասի: Եկեալ 'ի յայտ տեղի. նշանակէ ասել. եկեալ 'ի յայտնի և յերևելի տեղին. կամ եկն 'ի մէջ յանդիման ամենեցուն: Մերթ և ա. ընդ բայի շարակցի այսպէս. յայտ առնել. և նշանակէ յայտնել: Ծննդ. 30. 28: Մատ. 26. 73:

Յայտանկատ: (նախդրիւ հոլովի.) || յայտնապէս նկատօղ. կմ յայտնապէս նկատելի. և կմ յայտնի և երևելի: Նարեկ. ղէ:

Յայտածնունդ: (նախդրիւ հոլովի.) || ամօղ զյայտնի և զերևելի անուն. կմ մեծանուն. և կմ զերահամբաւ: Անյաղթ:

Յայտապատկեր: (նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է յայտնի, կամ զգալի պատկեր. որպիսիք էին կուռքն հեթանոսաց: Կիւրղ. եղեն. ժբ:

Յայտապատում: (նախդրիւ հոլովի.) || յայտնապէս պատմօղ, կմ պատմեցեալ: Իսկ մերթ ը բայի շարակցի այսպէս. յայտապատում առնել. և նշանակէ յայտնապէս պատմել, կամ ճառել:

Յայտարար. ի. աւ. աց. օք: || տեղի ուր լինի յայտնութիւն ինչ: Իսկ մերթ յայտնիչ. կմ բացայայտօղ, և ը այսմ ասի, փա. ռաց. կմ փառաց յայտարարն: Նարեկ. ղէ. և Լամբրօն.

Յայտարար. ի. աւ. աց. օք: || յայտ առնօղ. կամ յայտնիչ:

Յայտարարութիւն. թեան: || յայտ առնել. կմ բացայայտութիւն. և կամ բացայայտութիւն: Խորէն. Աշ. գր. 1. և 6:

Յայտայանդիման: (մակբայ յայտնական.) || յայտնապէս առաջի ամենեցուն. կամ յայտ յայտնի և երևելի կերպիւ: ռամկ. եէերլէ. Կողոս. 2. 15:

Յայտ յանդիմանութիւն. թեան: || յայտնի յանդիմանութիւն. կամ բացայայտութիւն. և կամ բացերևութիւն: 2. Մակ. 7. 6: և 14. 39: 3. Մակ. 2. 3: Իսկ մերթ նշանակէ վասն տարացուցութեան. կամ քաջ ծանուցութեան բանի, որով ազդեցութիւն հաղորդութեան յայտնապէս ցուցանել յանդիմանութեամբ կացուցանէ: ռամկ. խօսք:

Digitized by Google

Յայտնաբան. ի. իւ. ից. իւք: || Նա՛ որ բանիւ յայտնէ. կամ որոյ բանն է յայտնի: Իսկ մերթ նշանակէ զի՛ և իցէ յայտնիչն. ըստ այնմ Լամբրոն. Մարմնականքն այսպ ցոյց և յայտնաբանք են հոգևորացն: և զկնի սակի, Յայտնաբան և միջնորդ եղև սիրոյ. իբր յայտնող:

Յայտնաբանեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || յայտնի առնել. կամ բացատրել. և կա՛մ յայտնապէս ցուցանել: Լամբրոն:

Յայտնաբանիչ. նչի. աւ. աց. չք: || յայտնաբանող. կա՛մ մեկնիչ: Լամբրոն:

Յայտնաբանութիւն. թեան: || յայտնութիւն բանից. կամ բացատրութիւն. և կամ յայտարարութիւն:

Յայտնաբարբառ: (Նախդրիւ հոլովի.) || յայտնի բարբառող. կա՛մ յայտնապէս բարբառեցեալ. և կա՛մ հրապարակեալ: Նար. իէ:

Յայտնապէս: (մակբայ յայտնական.) || յայտնութեամբ. կա՛մ յայտնաբար: կա՛մ բացայայտապ. և կա՛մ հրապարակաւ: Յովհ. 18.20:

Յայտնատեսիլ: (Նախդրիւ հոլովի.) || յայտնի երևեալ. կա՛մ յայտնապէս տեսանելի. և կա՛մ զյայտնին և զբացայայտս տեսանել տանող: Նարեկ. իը:

Յայտնեալ. նելոյ. ով. ոց. ովք: || է ընդունելութիւն յայտնելոյ բայիս, որով նշանակի յայտնի եղեալ: Բայց 'ի լուծմունս 'ի խոնանն յովհաննու, ուր ասի. Հրաժեշտ 'ի հեզեղինաց յայտնեալ Թարգմանն. նշանակէ յայտնել Թարգմանն. զի զի ըստ հնոց երբեմն անցեալն ընդունելութեան, ածել լինէր փոխանակ ներկայի աներևութից. որպ այն. Յօր հինգերորդն հրամայէ բղխեալ 'ի ջրոց սեռս կայտառաց. իբր բղխել զսեռս լողականս: Սոյնպէս է և այն, մեղ յօգնութիւն նայեալ հայցեմք. իբր մեղ յօգնութիւն նայել. կա՛մ նայիլ հայցեմք:

Յայտնեմ. նեցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || յայտնի առնել. կա՛մ բանալ և ցուցանել. կա՛մ բացայայտել. և կա՛մ բացատրել: Եփես. 6.3: Յովհ. 2.11:

Յայտնի: (Նախդրիւ հոլովի ըստ եզականին. իսկ ըստ յոգնականին՝ յայտնիք. նեաց. նեօք:) || յայտնեալ. կամ ծանուցեալ. և կամ բացայայտ: տես. Եղիշէ. Հռոմ. 2.28: Գաղ. 5.19: Իսկ 'ի գիրս Խորէն. գ. գլ. 68. առեալ լինի փոխանակ երևելի և պերճանշան անձանց. զի ասի. կապուտն պղծաւորաց. և պանեաց յայտնեաց: Բայց երբեմն վարի սա իբրև ըզմակբայ. և նշանակէ՝ յայտնապէս. որպ մինչ ասեմք. յայտնի տեսանել. կա՛մ յայտնի խօսիլ: և այլն:

Յայտնիչ. նչի. աւ. աց. չք: || յայտնող. կա՛մ ծանուցանող. կա՛մ ցուցանող. և կամ բացատրող:

Յայտնութիւն. թեան: || յայտնումն. կամ երևումն. կա՛մ բացայայտութիւն. և կա՛մ բացատրութիւն: Ղուկ. 2.32: Հռոմ. 2.5: Յայտ. 1.1:

Յայրատ. ի. իւ. ից. աւք: || Լիրբ. կամ անամօթ. կա՛մ լկտի. կա՛մ լպիրշ. և կա՛մ վաւաշոտ. առաջնորդէն եփեսոսի: Նարեկ. լգ:

Յայրատագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || Լըրբագոյն. կա՛մ անամօթագոյն. կա՛մ առաւել ժպիրհ, և յանդուգն: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ. այսպէս՝ յայրատագոյնս իմն, կամ յայրատագոյն մերձենալ. և նշանակէ լրբութեամբ. կամ լկտութեամբ. կա՛մ ժպրհութեամբ յանդգնութեամբ: 2. Մակ. 14.30:

Յայրատութիւն. թեան: || Լրբութիւն. կա՛մ անամօթութիւն. կա՛մ անպարկեշտութիւն. կա՛մ վավաշոտութիւն: Մծբն. ժա. և ժթ.

Յանգ. կամ յանկ. ի. իւ. ից. իւք: || յարմար. կա՛մ պատշաճ. կա՛մ յար և նման. և կա՛մ մերձաւոր: Իսկ մերթ՝ աւարտ. կա՛մ վերջ. և կա՛մ վախճան: Բայց երբեմն է սա նախդրիւ արականն անգ բառին. ըստ այնմ. Եսայ. 62.6. մինչև յանգ մի դադարեսցեն. իբր մինչև 'ի վախճան: և ըստ այսմ բազմիցս վարի սա ը բայի այսպէս. յանգ հանել. կա՛մ յանկ հանել. և նշանակէ յաւարտ ածել. կա՛մ 'ի գլուխ հանել. կամ կատարել: տես. ըմբռնել. Լամբրոն. և 'ի վերջ նորա. ժգ: և կամ այսպէս. յանգ ելանել. կամ յանկ ելանել. և նշանակէ աւարտիլ. կամ վերջանալ. և կա՛մ կատարիլ: տես. ըմբռնել: Խորէն. գ. գլ. 62: և Լամբրոն:

Յանգագոյն. կամ յանկագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || պատշաճագոյն. կա՛մ վայելչագոյն. կա՛մ յարմարագոյն. և կա՛մ մերձաւորագոյն: Խորէն. ա. գլ. 11:

Յանգաշեշտ. (Նախդրիւ հոլովի.) || վերջաշեշտ. իբր այն, որոյ վերջին տառն, կա՛մ վանկն շեշտի. որպիսի է բառս այս՝ սահակ. կամ հրեշտակայինն.

Յանգապարոյկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || վերջապարոյկ. իբր այն, որոյ յետին տառն, կա՛մ վանկն պարուկանայ ըստ ուղղականին. որպիսի է բառս այս՝ արխատատէլ. կամ իմաստասէր:

Յանգաւոր: || տե՛ս զՅանկաւոր:

Յանգաւորութիւն: || տե՛ս զՅանկաւորութիւն:

Յանգաւորեմ. եցի. եա՛. ել: || տե՛ս 'ի ներքոյ զՅանգել:

Յանգեմ. կամ յանկեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || յանգ հանել. իբր վախճանել. կա՛մ աւարտել. կա՛մ եզերել. կամ վերջաւորել. և կա՛մ ձգել զբանն առ այլ ինչ: Նարկա. և ղդ: Ըստ այսմ է և 'ի Խորէն. ա. գլ. 7: ուր ասի՝ կակուղ յարևմտեան յանգի ծով. իբր յարևմտեան ծովն եզերի. Իսկ մերթ պատկանել. կամ յարմարել. կամ յարել. և կա՛մ 'ի մի գ յաւելուլ: Նարեկ. ղզ: Ըստ այսմ է և 'ի Յհ օրէն. ուր ասի. 'ի հինգ հարիւր թիւ կատարեալ. եօթանասնից 'ի նոյն յանգեալ. իբր եօթանասուն թուոյ 'ի նոյն յարեալ, կամ յաւելեալ:

Յանգ հանեմ. հանի. ել: || տե՛ս 'ի բառն Յանգ:

Յանգուցած. կամ Յանկուցած. ոյ. ով. ոց. ովք: || աւարտումն. կամ կատարումն. կա՛մ

Digitized by Google

եղերութիւն. կամ մերապարհութեան մոյ երե
ու այլ: Իսկ մերթ յանդգնութիւն. կմ
յարձակութիւն. կմ յառաջ. և կմ կցում:
Մերթ եւ անկեալ. կմ ջղջիացեալ. և
կմ կազմեալ: Նոբէլ. հտ. և գլ:

Յանդուգնածաղաշ: (Նախդրիւ հոլովի.) ||
յարմարապատշ. կամ վայելչապատշ. որով
մերթ նշանակի գեղեցկայարմար արուեստ
ւիւ պատշգեալն կմ քերեցեալն և զար-
դեցեալն. որ և ասի յանդուգնածաղաշեալ.
ըստ այսմ Նոբէլ. գլ. Զգրանցն երեւոյ
ոխայ յանդուգնածաղաշեալ փայտիւք որ
հեստիւ կապեալ: Իսկ մերթ նշանակի մայ
եղուշ և գեղեցիկ կերպիւ տաշօղն և քե
րօղն:

Յանդուգնածաղաշեալ. եւոյ. ով. ոց. ովք:
|| Նոյն է ընդ վերնոյն: Նոբէլ. գլ:

Յանդգնութիւն. թեան: || վերջաւորութիւն. կմ
կատարումն. կմ եղերումն. և կամ վախ-
ճան: Մերթ եւ յարմարութիւն:

Յանդուգանեմ. ուցի. գւ. ցանել: || անձո
զՅանդկուցանել: Լամբր. և 'ի հին պատմագիրս:

Յանդչիմ. գեայ. գիր. չել: (ձայնակր.) || Նոյն
է ընդ յանկչել բայիս: ուստի 2. Մակ. 9.
27. ուր ասի՝ Քաղցրագոյն մարդասիրու
գոյն յանգիցէ 'ի ձեզ. նշանակի ասել՝ որ
գիրդ իմ մեծաւ քաղցրութբ և մարդասի
րութբ յանկուցեալ յարեւսցի 'ի ձեզ:

Յանդգնագոյն գունի. իւ. ից. իւք: || հա
մարձակագոյն՝ իշխօղ. կմ լրբագոյն. և կմ
առաւել ժպիրհ: Իսկ մերթ վարի երբեմ
զմակբայ այսպէս՝ յանդգնագոյնս ասել.
և նշանակէ՝ յանդգնաբար. կամ անչափ
համարձակութբ. կմ կարի փառահաւէս.
2. Կորն. 11. 23. Խորէնա. գ. գլ. 55:

Յանդգնիմ. եցայ. եայ. իլ: (ձայնակր.) ||
ժպրհիլ. կմ չարաչար համարձակիլ. կմ
լրբիլ. և կմ անզգամիլ: Գործ. 19. 13: 1.
Կորն. 13. 5:

Յանդգնութիւն. թեան: || չարաչար համար
ձակութիւն. կմ ժպրհութիւն. կմ լրբութիւն.
և կմ անզգամութիւն: Ծննդ. 49. 3: Եսայ.
32. 22: 2. Մակ. 14. 30:

Յանդիման: (Նախադրութիւն, որ պահանջ
ջէ զհոլովս սեռական. կմ տրական.) ||
հանդէպ. կամ ընդդէմ. և կամ առաջի.
Ծննդ. 3. 24: և 4. 16: 2. Կորն. 10. 1: Իսկ
մերթ վարի երբեմ զմակբայ, և նշանակէ
դէմ ընդդէմ. կմ դէմ յանդիման. և կմ
յայտնապէս. և ըստ այսմ ասի՝ յանդի-
ման մատուցել. կմ տեսանել. յանդիման
հաստատանել. կմ պատասխել. և այլն: Ծնն.
16. 13: Իմաստ. 14. 17: 2. Օրին. 7. 10: Մերթ
եւ 'ի գործածի սա ընդ բայի. և յայն-
ժամ պէսպիսեալ կերպիւ այլայլի նշա-
նակութիւն. զոր տեսցես զկնի:

Յանդիման լինել: || ի առաջիկայ լինել.
կմ ներկայանալ. և կմ դէմ յանդիման
երեւիլ. Ծննդ. 46. 29: Յոբ. 9. 4: Սաղմ.
2. 2: Մերթ եւ յանդիմանիլ. կմ կշտամ
բիլ. և կմ Թշնամանիլ:

Յանդիման առնել. կմ յանդիման ածել:

Ցնառաջի կացուցանել. կմ ներկայացու-
ցանել: Ղուկ. 2. 22: Թուոց. 32. 28: Իսկ մերթ
յանդիմանել. կմ կշտամբել. կամ 'ի մէջ
բերելով զինչ ցուցանել. կմ հաստատել:
ռամկ. խոստովանել: Գործ. 24. 13: Ոսկէ. 2.
հատ. է. և լը:

Յանդիման առնել: || ի յանդիմանել. կմ
յայտնապէս հաստատել. և կմ յայտնի երե-
ւեցուցանել: Ոսկէ. 2. հատ. ժը:

Յանդիման հարկանել: || ի 'ի մէջ բերե
լով զյանցանս՝ կմ զպակասութիւնս ուրուք՝
նախատել. կմ այպանել և յամօթ առնել:
2. Կորն. 11 և 20:

Յանդիմանախօս: (Նախդրիւ հոլովի.) ||
դէմ յանդիման խօսօղ. կմ որ յանդիման
ուրուք. կալով՝ խօսի ընդ նմա: Աչգոյ:

Յանդիմանական. ի. աւ. աց. օք: || կշտամ
բողական. կմ նախատական. և կմ այն՝ ո-
րով ոք յանդիմանի: Ոսկէ. 2. հատ. ժէ: Իսկ
մերթ նշանակի ունօղն զբարս հակառակ
'ի յանդիմանութիւն. և կմ յանդիմանօղն և
կշտամբօղն:

Յանդիմանակաց. ի. աւ. աց. օք: || յանդի
ման ուրուք կացօղ՝ առ 'ի խօսել ընդ նմա.
կմ վկայել զինչ իմիք. և այլն: Նոբէլ
գլ: Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանա
կէ զնա, որ առաջի Թագաւորի կմ այ-
լոյ մեծի ուրուք յարդութբ կացեալ՝ սպա
կաւ նմա, կմ գործակցի յարքունական
իրակութիւնս, որ է մեծ պատիւ, և փա-
ռաւոր պաշտօն: 4. Թագ. 25. 8. և 19: Ե-
րեմ. 35. 19:

Յանդիմանամերժ: (Նախդրիւ հոլովի.) ||
զյանդիմանութիւն. կմ զխրատ մերժօղ. կմ
արհամարհանօք 'ի բաց վանօղ: Մծբն. ժթ:
Իսկ մերթ յանդիմանելով մերժօղ:

Յանդիմանատես: (Նախդրիւ հոլովի.) ||
յայտ յանդիման տեսօղ. կմ յայտնապէս
տեսանօղ: Աչգոյ:

Յանդիմանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ
զյանդիմանութիւն. կմ յանդիմանական, և կմ
յանդիմանօղ: Իսկ մերթ յայտնի երե-
ւելի. և կմ այն՝ որ առաջի ամենեցուն ըն-
նի. որպիսի է հրապարակական վարդա-
պետութիւն: Աչգոյ:

Յանդիմանեմ. նեցի. եա. ել: (Ներգործ.
ծակ.) || կշտամբել. կմ Թշնամանել. և
կմ սաստելով մեղադրել: Ծննդ. 21. 25:
և 31. 37: 2. Տիմ. 4. 2: Իսկ մերթ յանդի-
ման կացուցանել. կմ առաջիկայ առնել
ռամկ. զանձն ոք. կմ զինչ իմն: ռամկ.
[illegible]. կմ [illegible]: 1. Մակ. 12. 43:
2. Մակ. 8. 9: Մերթ եւ նշանակէ յայտ
յանդիման ցուցանել. կմ յայտնի երեւ
ցուցանել. և կմ յայտնել: ռամկ. [illegible]
[illegible]. կմ [illegible]: Աչգոյ. 28. 13: Յով.
3. 20: Յոբ. 2. 23: Բայց մասնաւորապէս
առեալ յանդիմանել ասի յանցաւոր կմ
մեղապարտ ցուցանել զոք, և կամ ըմ
բռնելով զոք 'ի յանցանս խայտառակել
զնա: Ղուկ. 6. 5: Յէր. 7. 14. և 15. և 16: Իսկ
Մխի. 6. 2. ուր ասի զՅա. ընդ Իէր յան.

դխմնեացի, խմնի, 'ի դատ մտանել. կմ դատաստանօք խօսիլ:

Յանդիմանութիւն. թեան: || կշտամբութիւն. կամ թշնամանք, և կմ յանդիմանական ատատ: Սաղմ. 149. 7: Իմաստ. 18. 5: 2. Տիմ. 3. 16: Իսկ մերթ յանդիման կացուցումն՝ կմ առաջիկայութիւն. կմ ներկայութիւն: Գործ. 25. 21: Մերթ ևս յայտ յանդիմանութիւն. կմ յայտնութիւն. կմ ցոյց, և կմ ապացուցութիւն: ռամկ. Խսպաթ: Թուոց. 5. 18. և 19: 2. Մակ. 4. 33: Եբր. 11. 1: Իսկ Ելից. 28. 30: և Ղևտ. 8. 8. յորս ասի՝ դնել 'ի վր տախտակի դատաստանին զյանդիմանութիւն՝ խմնի՝ գրոշմելն 'ի նմա զբառս՝ յանդիմանութիւն. ք յայտնութիւն:

Յանդորր: || տես զԱնդորր:

Յանդուգն. դգնի. նէ. դգունք. դգնից. օք: || չարաչար համարձակօղ. կմ ժպիրհ. և կմ նա, որ 'ի վեր քան զկար իւր վստահացեալ բուռն հարկանէ զինչ, և կմ յարձակի 'ի գործ ինչ: Ծննդ. 49. 7: Առակ. 13. 3: 2. Տիմ. 3. 4: Իսկ մերթ առեալ լինի 'ի բարի կողմն, և նշանակէ զաստիկ համարձակն. կամ որ է ամենեւին աներկիւղ. ըստ այսմ. Ոսկէ. 2. հատ. Ը. քան զատխծուծնս եղեն հզօրագոյնք և յանդգունք: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ յանդգնութբ. կամ սաստիկ համարձակութ: ԶԸ այնմ Խորէն. Բ. գլ. 43: Յանդուգն յառաջեալ բաղխեին երագապէս:

Յանզգայիմ: || տես զԱնզգայել: Ելից. 32. 18:

Յանիրաւի: (մակբայ որակական.) || անիրաւաբար. կամ առանց իրաւանց (որդ և յիրաւին՝ նշանակէ իրաւամբք.) և ըստ այսմ ասի, յանիրաւի հարկանել զոք:

Յանկ: || տես զՅանգ:

Յանկադոյն: || տես զՅանգադոյն:

Յանկարծ: (մակբայ ժամանակ.) || յանկարծակի: ռամկ. խափէն: Գաղ. 6. 1: Իսկ մերթ վարի իբրև զմիջարկութ, և նշանակէ երանի թէ, կմ օչ թէ. և կամ իցէ թէ: Յօբ. 9. 33: Մծբն. Բ: որ և երբեմն գրի՝ անկարծ. 4. Թագ. 5. 3: Մերթ ևս վարի ապ իբրև զանուն, և նշանակէ յանկարծական, կմ անկարծելի. ըստ այնմ. 2. Մակ. 5. 5. վր յանկարծ գուցյն 'ի պարապէ անտի մերժէին:

Յանկարծաբուղխ: (Նախդրիւ հոլովի.) || յանկարծակի բղխօղ զինմն: և մերթ յանկարծօրէն բղխեալ:

Յանկարծադէպ: (Նախդրիւ հոլովի.) || յանկարծակի դիպեալ. կամ յանկարծահաս. և կամ յանկարծական, և ըստ այսմ ասի, յանկարծադէպ պատուհաս, կամ հէնք: Նարէկ. Խ. և ՁԲ: Լամբրօն: Իսկ մերթ այն, որ ըստ պատահման դիպի. կմ առանց դիտելոյ հանդիպի: Մերթ ևս վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ յանկարծօրէն. կամ պատահական ինչ դիպուածով. և ըստ այսմ ասի յանկարծադէպ հասանել. կամ յանկարծադէպ փրկել 'ի դերութենէ. և այլն:

Յանկարծաթափ: (Նախդրիւ հոլովի.) || յանկարծակի թափօղ. կամ յանկարծօրէն թափեալ: Իսկ մերթ է մակբայ, և նշանակէ յանկարծական թափիւ. կմ յանկարծօրէն. և կամ խակոյն: Աղգաթ:

Յանկարծակի: (մակբայ խակոյնա.) || յանկարծօրէն, կամ առանց կարծելոյ. և կմ խկոյն առանց ակնկալութեան: ռամկ. խափէն: Յեսու. 10. 9: Յօբ. 1. 19: Գործ. 2. 2: Իսկ մերթ 'ի գործածի անուանաբար, և նշանակէ զյանկարծականն. կմ զյանկարծահասն. և ըստ այսմ ասի՝ յանկարծակի թշուառութիւն: 3. Մակ. 4. 4:

Յանկարծահաս: (Նախդրիւ հոլովի.) || յանկարծ 'ի վր հասանօղ. կամ յանկարծակի եկեալ. կամ յանկարծադէպ. և կամ յանկարծական: Աղթաթ: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ՝ յանկարծ հասանելով. կամ յանկարծօրէն. և ըստ այսմ ասի՝ յանկարծահաս դիպել. կամ ժամանել: Աղգաթ:

Յանկարծամահ: (Նախդրիւ հոլովի.) || յանկարծակի մահացեալ. կմ յանկարծ մեռեալ: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ լինի յանկարծակի մեռանելով. և ըստ այսմ ասի յանկարծամահ սատակումն, կամ կորուստ: Երբեմն ևս վարի մակբայօրէն, և նշանակէ յանկարծական մահուամբ. որդ. յանկարծամահ մեռանիլ. կմ սատակիլ. և այլն:

Յանկարծուստ: (մակբայ.) || յանկարծելի վայրէ. կմ յանկարծակի. կամ յանկարծօրէն. և կմ յանակնկալ ժամու: 2. Մակ. 5. 5: Իմաստ. 17. 14:

Յանկարծ ուրեմն: (մակբայ խակոյնակ.) || անդէն յանկարծակի. կամ խկոյն յանկարծօրէն. և կմ կարի յանկարծ: Աղգաթ:

Յանկարծօրէն: (մակբայ խակոյնակ) || տես զՅանկարծակի: Իմաստ. 17. 14: Խորէն. Գ. գլ. 12:

Յանկաւոր. ի. աւ. աց. օք: || պատշաճաւոր. կմ հաճաւոր. կմ պատկանաւոր. կմ վայելչական: Նարէկ. ԾԴ: և Շնորհալի: Իսկ մերթ նշանակէ ուժօղն զկախձան. և կմ աւարտեալն:

Յանկաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || տես զՅանգել:

Յանկաւորութիւն. կմ յանգաւորութ. թն: || պատշաճաւորութիւն. կմ պատկանաւորութիւն. և կամ յարմարութիւն: Իսկ մերթ վերջաւորութիւն. կմ աւարտումն. և կմ կատարումն: Մերթ ևս՝ վերաբերութիւն. կամ հակումն. և կմ ձգումն առ ինքն. որդ՝ առ սէր ուրուք:

Յանկ եղանել. կմ 'ի յանկ եղանել: || տես 'ի բառն յանգ: Նաւիշխ. 1. 5: Յօբ. 1. 5:

Յանկեմ: || տես զՅանգել: Նարէկ. ՂԷ:

Յանկուցած: || տես զՅանգուցած:

Յանկութիւն. թեան: || տես զՅանկաւորութիւն:

Յանկուցանեմ. կմ յանգուցանեմ. ուցի. կն. ել: (անցողակ.) || պատշաճաւորել. կմ հաճաւորել. կմ յարմարեցուցանել: Իսկ մերթ յանգ հանել. կմ աւարտել.

և կամ եղերել։ Մերթ և ս վերաբերել զլուխն առ այլ ինչ․ կմ հակեցուցանել․ կմ առ իւրն ձգել․ կամ յարել․ և կմ յենուլ դրաւել․ և ըստ այսմ առի՝ յանկուցանել յենուլ զոք, կմ զանիրաւ մարդկան։ ռամկ․ ձոր քոս սիրտը տուրենը․ կմ իր հետ կոխել։ 2․ Թագ․ 15․6։ Խորէն․ գ․ ոչ․ 20․ և ... 34։ Ը այսմ է և ՚ի Նոբէկ․ ՂԶ․ ուր առի․ Զամենեցունց մտաց տեսութեն ՚ի սոյն յանկուցելով․ ցը ՚ի սոյն ձգելով․ կամ վերաբերելով։ Իսկ մերթ դադարեցուցանել․ կամ հանգարտեցուցանել․ կմ զկծուցանել։ ապ և յանկ չելն երբեմն նշանակէ՝ հանգարտիլ․ կմ դադարել․ և ըստ այսմ առի՝ ՚ի Լամբրոն․ Զփութ հպարտութեն յանդուցանել․ ցը զկծուցանել։ և յայլում առէ՝ ընդէր ոչ զկծուցանելովք յանդուցանեմք զանձինս․ ցը հանդարտեցուցանեմք յախտէ թշնամութե։

Յանկչիմ․ յանկեայ․ կէր․ չել։ (Ձայնակր․) ‖ յանկ ելանել․ կամ կատարել․ և կմ աւարտել։ Իսկ մերթ Ճահատուրել․ կմ պատշաճել, և կմ յարմարել։ Մերթ և ս վերաբերել․ կմ ձգել առ իւրն․ կմ սիրով վարել․ և կմ մտնել զհետ ուրուք։ Խորէն․ գ․ ոչ․ 55։ Եւ մերթ դադարել․ կմ հանգչել․ կամ զկայ առնուլ․ կմ հանգարտել․ և կմ զկծանել․ և ըստ այսմ առի․ յանկչել թուեցեալ թևոց, կմ թորշոմեալ տխրել․ և կմ յանկչել յօրէնս, կմ ՚ի դադարս․ և այլն։ Եղծէկ․ 1․ 24։ Ոսկէ․ 2․ հոգ․ Է։

Յանձանձեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) ‖ խնամարկել․ կմ գարմանել․ կմ նախախնամել․ և կամ հոգաբարձու լինելով պաշտպանել․ կմ պահպանել․ ռամկ․ պէտք ընել։ 1․ Մակ․ 5․ 53։ Երեմ․ 23․ 2։ Եզեկ․ 34․ 4։ Զաք․ 11․ 16։

Յանձանձիչ․ ձչի․ աւ․ աց․ զք։ ‖ խնամարկիչ․ կմ գարմանիչ․ կամ նախախնամօղ․ կմ հոգաբարձու․ և կմ պաշտպան։ Երեմ․ 49․ 1։ Նոբէկ․ ՀԶ։

Յանձն։ ‖ է արմատ յանձնել բային, որ միայն ՚ի գործ ոչ ածի․ այլ ընդ բայի շարակցի այսպէս․ յանձն առնել․ կամ առնել ումեք յանձն․ և նշանակէ յանձնել։ Թուոց 27․ 23։ Սաղմ․ 30․ 6։ Երեմ․ 40․ 7։ Եւ կմ այսպէ յանձն լինել․ կամ յանձն գոլ․ և նշանակէ՝ յանձնիլ․ որպես յանձն լիցի քեզ․ ցը յանձնեսցի։ Տօբ․ 10․ 13։ Զի նմա էր յանձն․ ցը նմա էր յանձնեցեալ։ 2․ Մակ․ 4․ 28։ Գիտիցեն՝ ում յանձն է տեղին․ ցը ում յանձնեցեալ է։ 2․ Մակ․ 9․ 24։ Տնտեսութի յանձն է ինձ․ ցը յանձնեալ է ինձ։ 1․ Կորն․ 9․ 17։

Եւ կամ այսպէս․ յանձն առնուլ․ որով մերթ նշանակի՝ ՚ի վր իւր առնուլ․ կամ յանձն իւր կրել։ Իսկ մերթ ընդունել․ կմ հաւնել․ և կմ հաւանելով խոստանալ առնել զինչ։ 3․ Թագ․ 20․ 8։ 2․ Մակ․ 12․ 4։ Եբր․ 12․ 2։ ըստ այսմ է և Թուոց․ 30․ 12․ ուր առի․ Առնուցու նմա յանձն, ցը հաւանեսցի նմա․ կմ ընդունեսցի զպահմանն․ զոր սահմանեաց կին իւր։

Յանձնապաստան։ (Նախադրիճ հոլովի․) ‖ յանձն իւր ապաստանեալ․ կամ ՚ի զօրութեն իւր յուսացեալ․ և կմ նա, որ ամենևին աներկիւղ, և վստահ է, և զթիկունս ոչ դարձուցանէ․ և այս առի զմարդոյ։ Առակ․ 28․ 1։ Եսայ․ 32․ 11։ Երեմ․ 7․ 4։ Իսկ մերթ նաև զանբան կենդանեաց․ ապ զասխծուց, և զնմանեաց։ Յոբ․ 40․ 18։

Յանձնապաստանիմ․ եցայ․ եալ․ իլ։ (Ձայնակր․) ‖ յանձն իւր ապաստան լինել․ կմ ՚ի զօրութե իւր յուսալ․ և կամ ապաւինել։ Երեմ․ 7․ 8։

Յանձնառական․ ի․ աւ․ աց․ զք։ ‖ յանձն առնլի․ կամ ընդգրկելի․ և կամ ընդունելի․ և ըստ այսմ զստորասական պատմէրանին կոչեմք յանձնառականս, որպիսի է․ սիրեսցես զՏր Ած քո։ Եւ ներհակադար զբացասական հրամանին անուանեմք, որ ժխտականս, կմ հրաժարելիս․ որպիսի է, մի շնար։ Իսկ մերթ նշանակէ զյանձնառելի․ կմ զհաւանողականն․ և կմ զկամաւորականն․ և ըստ այսմ առի, յանձնառական խոստմանութի։ Նոբէկ․ ՀԸ․ և ԾԳ։

Յանձն առնեմ․ արարի․ արա․ առնել։ (Ներգործ․) ‖ տես ՚ի բառն յանձն։

Յանձն առնում․ առի․ ա․ նուլ։ (Ներգոր․) ‖ տես ՚ի բառն յանձն։

Յանձնառութի․ թեան։ ‖ յանձն առումն․ որով մերթ նշանակի ՚ի վր իւր առումն․ կամ կրումն։ Նոբէկ․ ԺԷ։ Իսկ մերթ ընկալումն․ կմ հաւանութեն․ և կմ խոստամանութեն, որով ոք կամաւորապէս հատանէ զյանձնէ իւրմէ զյանցանս, կմ զպարտս ինչ։ Նոբէկ․ Ծ․ և ՀԶ։

Յանձնեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) ‖ յանձն առնել․ ցը զեր ինչ, կամ զանձն որ աւանդել պաշտպանութե, և հաւատարմութե ուրուք․ և կմ ՚ի ձեռս տալ։ ռամկ․ թեսլիմ ընել․ Լամբրոն։ Խորէն․ գ․ ոչ․ 13։ Իսկ մերթ պատուէրանաւ տալ զինչ․ և կամ է․ պատուիրել։ ռամկ․ ապսպրել․ կամ է․ սիպարիշ ընել։

Յանուրեք։ ‖ է նախդրիճ տրականն անուրեք բառին․ որ մերթ նշանակէ զայն որ ոչ է ուրեք․ կամ որ ոչ ունի զմարդիկ ուր տեղի․ և ըստ այսմ առի, անուրեք ամ։ Իսկ մերթ նշանակէ առել․ ոչ ա րեք, և ըստ այսմ է Իմաստ․ 17․ 9․ ուր ասի․ Եւ յանուրեք փախուստ օգն անդ սի․ Եւ յանուրեք փախուստ օգն անդ․ ցը հրաժարեսցէն հայելոյ ուրանայն․ ցը հրաժարեցէն, կմ ոչ կամէին հայել յոչ ուրեք փախչել․ ուր լի օդն․ զի դոլով ամ տեղի լի օդով, ուր և զնայեն եգիպտացիքն, ոչ կարէին փախչել, և զերծանել ՚ի նմանէ առ ՚ի չանկանել զզարհուրելի երևոյթս, որք ձեռնադրեալ լինէին ՚ի նմա։

Յանցանեմ․ յանցեայ․ յանցեալ․ յանցացեալ․ յանցիր։ (Չէզոք․) ‖ անկանել ՚ի յանցանս․ կմ զանց առնել զօրէնք․ կմ անցանել զպատուիրանաւ․ և կամ մեղանչել։ Ղևտ․ 5․ 17։ Ա Տիմոթ․ 2․ 10։ Եբր․ 10․ 26։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ ան-

ցեալ․

ընելոյ. կմ՝ վրիպելոյ. և ըստ այսմ է 'ի Հոբ. հարց. Ե. ուր ասի. իսկ եղբայրն յանցեաւ զամանան, ի. սխալեցաւ յամանան. զի ի ժամանակ գնալոյ և առնլոյ զմեղր յայս ինչ անօթոյ՝ վրիպեալ շրջաւ յանօթն նե-խեալ ձիթոյ։

Յանցանք. անաց. օք։ (անեղ.) || զանցառութի պատուիրանաց. կմ՝ օրինազանցութի. կմ՝ մեղք. կմ՝ մեղսաց չարեաց։ Սաղմ. 21. 2։ Հռոմ. 4. 25։

Յանցաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || յանցանօղ. կմ՝ ունօղ յանցանաց. կմ՝ օրինազանց. և կմ՝ մեղաւոր։ Թուոց. 32. 23։ Սաղմ. 118. 119։ Հռոմ. 2. 25։ Իսկ մերթ պարտաւոր յան-ցանաց. կամ մեղապարտ. ռամկ. տուղ-լու։ Ծննդ. 43. 9։

Յանցաւորութի. թեան։ || յանցաւոր գոլն. կամ օրինազանցութի. կմ՝ յանցուածք։ Եբր. 2. 2։

Յանցուածք. ոց. ովք։ (անեղական.) || յանցաւորութի. կմ՝ յանցանք. կմ՝ օրինազանցութի. և կմ՝ մեղք։ Սաղմ. 18. 13։ Հռոմ. 5. 14։ Գաղ. 3. 19։

Յանցութի. թեան։ || տե՛ս զՅանցանք։ Ղեւտ. 5. 18. և 19։

Յանցումն. ման. մամբ. մանց. մամբք։ || տե՛ս զՅանցանքն։ Գործ. 22. 24։

Յանցուցանեմ. ցուցի. ցի՛. անել։ (անցող.) || յանցաւոր առնել. կմ՝ արկանել զոք 'ի յանցանս. և 'ի մեղս. և կամ մեղուցանել։ ռամկ. մեղանչել տալ։ Ելից. 23. 33։ 3. Թագ. 15. 26։ Երեմ. 32. 35։

Յանցուցեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || մեղուցեալ. կամ յանցաւոր։ 1. Կորնթ. 8. 12։ Եբր. 3. 17։

Յանօթ առնուլ։ || տե՛ս 'ի բառն անօթ։

Յանօթ տամ. յանօթ ետու. յանօթ տուր. յանօթ տալ։ || փոխ տալ ումեք զգործածելի ինչ առ 'ի կիրառնուլ, և յետոյ անդ-րէն հատուցանել։ որպիսի է փոխ տալն զպղինձ. կամ զաման. և կամ զայլս գոր-ծիս. և այլն։

Յաշդ. կամ յաշտ. ի. իւ. ից. իւք։ || զոհ. կամ պատարագ. և կմ՝ նուէրք մատուցեալ կռոց. որ և գրի աշտ. կամ աշդ։ Ագաթ։

Յաշտարար. ի. աւ. աց. օք։ || զոհամատոյց. կմ՝ պաշտօնեայ՝ որ զոհէ կռոց. և կմ՝ քուրմ։

Յաշտիշատ. ի. իւ. ից. իւք։ || ունօղ զյաշտս շատ և յաճախ. կմ՝ ուր լինին յաճախու-թիւք զոհից կռոց։ Եւ յայտնանէ վահէ-վահեան մեհեանն՝ որ էր առ ժամանա-կօք կռապաշտութե աշխարհին հայոց 'ի գաւառն տարօնոյ, յաղագս յաճախաման-ւոյն զոհիցն՝ կոչեցաւ յաշտիշատ։ Ագաթ։

Յաշտաղանք. անաց. օք։ (անեղականի.) || մա-խանք. կմ՝ նախանձ. կմ՝ հեռ. կամ չարակ-նութի. և կամ դժնդակ չարախօսութի պատճառեալ 'ի նախանձոտէ և յախտակա-լութէ, որով ոք միշտ արատական զբարիս այլոց։ Լամբրօն։ Ոսկէ. 1. հարփ. ԽԲ. ԽԱ. և 2. հարփ. Ճ. Թ.

Յաշտաղեմ. եցի. եա՛. ել։ (չէզոք. և մերթ ներգործ.) || մախալ. կամ խեթալ. կմ՝ նախանձել. և կմ՝ յաշտաղանօք վարել և չա-րանալ։ ըստ այսմ Մծբն. ԺԹ։ Կրձեցեն յաշտաղեցին, և եղեն նախանձայոյզք։ Իսկ մերթ չարակնել. ի. նախանձելով թա-գուցանել. կամ յինչն արգելուլ. կամ ապահել. և կամ ոչ կամել շնորհել ումեք զինչ. Խորէն. Գ. գլ. 65։ և Լամբրօն։ Մերթ և յաշտաղանօք ատականել. կամ նախան-ձու խանդաղել. կամ զրպարտել. և կմ՝ կորուսանել։ և ըստ այսմ ասի յաշտաղել զբարիս ուրուք. կամ զփրկութի ինչ. կմ՝ զաղէտ ինչ. և կմ՝ զանձն ոք. և այլն։ Մծբն. ԺԹ. և Լամբրօն. 'ի ճառում փեղկ։

Յաշտաղկոտ. ի. իւ. ից. իւք։ կամ աց. օք։ || զյաշտաղանս ունօղ. կամ մախացօղ. կամ նախանձոտ. կամ չարակնօղ. և կամ նա-խանձու և հեռւոյ չարաբանօղ։ Լամբրօն։ Ոսկէ. 2. հարփ. Թ։

Յաշտաղութի. թեան։ || տե՛ս զՅաշտաղանք։ Ոսկէ. 1. հարփ. ԽԱ։

Յապահով. ի. իւ. ից. իւք։ կամ աց. օք։ || ապահով. ի. անկասկած. կմ՝ աներկեւան. կմ՝ անհոգ. և կամ աներկիւղ 'ի վտանգից։ 'ի Հոբ. հարց. Ժ։ Եւ մերթ՝ ազատ 'ի զբա-ղմանց. կմ՝ 'ի հոգոց, և յայլոց նմանեաց։ Մերթ և բառս յապահով. կամ ապա-հով՝ 'ի յօգնականողին նշանակէ զապահո-վութիւն. ըստ այնմ. 'ի Հոբ. հարց. ԻԷ։ Յա-պահովս էին՝ աներկիւղ գոլով 'ի պատե-րազմաց. ի. 'ի յապահովութե էին։

Յապահովանամ. ացայ. ցի՛ր. անալ։ (ընդ-միջ.) || յապահովիլ. ի. ապահով լինել. կմ՝ անկասկած և աներկեւան գոլ. և կմ՝ ոչ ունել ումեք զերկիւղ և զկասկած։ Լամբ. և Ոսկէ. 2. հարփ. ԼԸ։ Մերթ և նշանակէ 'ի բաց հրաժարել. կամ ազատ լինել 'ի զբա-ղմանց, և 'ի հոգոց. կամ յաշխարհական ծփմանց. որ հանդիպի մեկնեցելոց յա-մուսնութէ. կամ յաշխարհէ։ Լամբրօն։

Յապահովութի. թեան։ || ապահովութի. ի. աներկեւանութի. կամ անկասկածութի. և կամ ազատութի 'ի վտանգից. կամ 'ի հոգոց և 'ի զբաղմանց. և այլն։ Ոսկէ. 2. հարփ. ԼԹ։ Իսկ մերթ հանդարտութի. կմ՝ հանգիստ. և կմ՝ անդորրութի։ Ըստ այնմ Նարեկ. ԺԵ. Եղիցի սա մեզ ընդարձակու-թեան նեղութեց. յապահովութի կարեաց. ի. հանդարտութի կրից, կմ՝ ցաւոց։

Յապահովիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (ձայնակր.) || տե՛ս յապահովանալ։ 1. Թագ. 27. 8։

Յապաղանք. անաց. օք։ (անեղակ.) || յա-պաղութի. ի. վաղարկութի. կմ՝ յամեցութի. կմ՝ դանդաղանք. և կմ՝ յերկարութի։

Յապաղեմ. եցի. եա՛. ել։ (ներգործ.) || յա-պաղեցուցանել. ի. վաղարկել. կմ՝ յամե-ցուցանել. կմ՝ դանդաղեցուցանել. կամ յառաջ ժամանակս արկանելով յերկա-րել, և կմ՝ հեռացուցանել։ ռամկ. ուշաց-նել. կմ՝ յօրէ օր ձգել։ Սաղմ. 77. 21։ Ահաւ. 15. 22։ Գործ. 24. 22։ ըստ այսմ է և 'ի Հոբ. հարց. Ե. ուր ասի՝ զորկնամելութե

դեն յապաղեմ։ Իսկ մերթ վարի չէզոքա կանապէս, և յանձնառ նշանակէ յամե֊ նալ. կմ դանդաղիլ. և կմ դեգերիլ. ռամկ. ուշանմագ. 2. Մակ. 7. 30։ Սաղմ. 39. 18։

Յապաղեցուցանեմ. ցուցի. ցո՛. ցանել։ (ան ցող.) ‖ տե՛ս զՅապաղել. ըստ որում է ներգործական։

Յապաղկոտ. ի. աւ. աց. օք։ կամ իմ. ից. իւք։ ‖ ունօղ զյապաղեցուցիչ բարս. կմ միշտ պղերգանալով յամեցօղ. կմ վաղար կօղ. և կմ դանդաղկոտ։ ռամկ. ուշանըճը. կմ յօրէն օր ֆօղ։ Ոսկե. 1. Կոր. խր։

Յապաղումն. ման. մամբ. մանց. մամբք։ ‖ տե՛ս զՅապաղանք։

Յապայ։ (մակբայ դասական.) ‖ յետոյ. կմ յետ այսորիկ. և կմ 'ի յապագայ ժա մանակի. ռամկ. սօնրա. Յօբ. 13. 7։ Բայց երբեմն է սա նախդրիւ տրականն՝ կմ ներ գոյականին՝ բառիս ապայ., որ նշանակէ ապագայ. կմ հանդերձեալ. կմ յետին. և ըստ այսմ առի՛ յապայ ժամանակս. կմ յապայ ժամանակի։ որ և երբեմն յագնա կանանայ՝ վարելով իբրև գոյական այս պէս՝ ապայք, ապայց. զապայս՝ յապայս, և նշանակէ զապագայ իրս. կմ ժամանակս։ ըստ այնմ Նարեկ. խր. և ղշ. Յապայս յն֊ շատակ. կմ Յապայսն յաջանեցի ընդ յա֊ պագայ ժամանակս։

Յապայ առ յապա. կմ յապայ առ յապայ. (մակբայ դասական.) ‖ հուսկ յետոյ. կմ 'ի վախճան ամի. կամ 'ի վերջս քան զամ. և կամ անդադան ուրեմն։ ռամկօք. խնօփ էփն։ և տաճկերէն սօզ սօղունտայ։ 'ի հին պտոմոգիրս։

Յապանաս. կմ յայապանաս. ի. իւ. ից. իւք։ կմ օք։ ‖ այպանօղ. կմ արհամարհօղ. կմ սոպր. կմ դաժան. և կմ դժնդակ. և ըստ այսմ առի՛ յապանաս բարբառով։ Մծբն. ժդ։ Եւ մերթ այպանք. կմ քամահանք. կմ անէծք. կամ սոցուդթի. և կմ դա֊ ժանութի. ըստ այնմ Մծբն. ժթ. սուքա են պարտաւորիչք արդարոց. և որդեգրայ պանասի։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս՝ յապանաս, կմ յայապանաս առնել. և նշանակէ այպանել. կմ քամահել. կամ նախատել. և կմ անիծանել։ Մծբն. ժթ։

Յապաւեմ. եցի. եա՛. ել։ (ներգործ.) ‖ հա տանել. կմ կարել. որով մերթ նշանակի քանցել. կամ յօտել. և կամ յատանել. ռամկ. քէսմէք. կմ պուտամագ էթմէք. և ըստ այսմ առի՛ յապաւել զծառս. կմ զորթս. և կմ զայգիս. և այլն։ Եզեկ. 21. 10։ Լամբրոն։ Իսկ մերթ խուզել. կմ վարսաւիրել. և կմ սափրել. ռամկ. տրաշ էթմէք. և ըստ այսմ առի՛ յապաւել զհերս գլխոյ. կմ երեսաց. Լամբրոն։ Ուստի և ազգք սարակինոսաց և արաբաց, ըստ որում հերք ծնօտից, կմ ծամելեաց նոցա շուրջանակի՝ սափրեալք էին, կոչին 'ի սուրբ գիրս՝ յապաւեալք ճերեսօք։ Երեմ. 9. 26։ և 25. 23։ և 49. 32։ Մերթ ևս նշանակի ծայրատել. կմ կրճա տել. կմ թլփատել. և կմ զաւելորդս 'ի բաց հատանել. և ըստ այսմ նաև զախտ հատանելով 'ի բաց ձգելն յինքենէ, յա֊ պաւել ասի։ Լամբրոն։

Յապիւգայ. ի. իւ։ ‖ է հողմ ինչ արևմ֊ տեան, զորոյ զանկնութիւն տեսցես 'ի բառս զեփիւռ։

Յապուշակեմ. եցի. եա՛. ել։ (ներգործ.) ‖ ծագի սա 'ի Ապուշ բառէս, որ է կողո պուտ. ուստի նշանակի առնել կողոպ֊ տել. կմ կապուտել. կմ կեղեքել. և կմ զըր կել։ ռամկ. թալլալ։

Յապուշակի։ (մակբայ.) ‖ կողոպտելով. կմ կեղեքելով. և կմ զրկելով։

Յապտիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (ձայնակր.) ‖ ծըղ տիլ. կմ այլակերպիլ. կմ մտանել յայլ կերպարանս, և կմ ձևանալ։

Յաջակողմն. ղման. մամբ. մանց. մամբք։ ‖ տե՛ս զԱջակողմն։ 1. Մակ. 9. 1։

Յաջկոյս։ (մի՛ջ տեղական.) ‖ յաջ կողմ. կմ յաջակողմն կոյս։ ռամկ. սաղ եանը։

Յաջող. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ տե՛ս զՅաջողակ։ Եզեկ. 18. 25։

Յաջողաբար. կմ յաջողապէս։ (մի՛ջ որակ.) ‖ տե՛ս զՅաջողակաբար։

Յաջողակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ յաջողեալ. կմ յարմար. և կմ դիւրուկ. և ըստ այսմ առի՛ յաջողակ գործ. կամ յաջողակ հողմ. և այլն։ 2. Եզր. 5. 8։ և 'ի Հարց հաւ. ժդ։ Եւ մերթ զյաջողութիւն ունօղ. կամ բարե բախտ 'ի գործս իւր. ռամկ. բախտլը. Ծնն. 39. 2։ Իսկ մերթ վայելուչ. կամ բարե֊ բեկ. կամ վճռակեալ բարի որպիսութեց. կմ յոյժ ազնիւ. և ըստ այսմ առի՛ յաջո֊ ղակ տեղի. կամ պատահել յաջողակ եղ նութեան. և այլն. 'ի Հարց հաւ. եա. և իգ. Մերթ ևս սաստիկ վարժ. կամ կիրթ. և կամ ճարտար. Եզր. 8. 3։

Յաջողակաբար։ (մակբայ որակական.) ‖ յաջողութբ. կամ յարմարապէս. կամ սաստիկ վարժ ութեան արգելման. կմ սաստիկ վարժութբ և ճարտարութբ. ըստ այնմ. Խորէն. բ. գլ. 76. Զէնս շարժել յաջողակաբար։

Յաջողակագոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ ‖ ա֊ ռաւել յաջողակ. կմ յոյժ յաջող։

Յաջողակի։ (մակբայ որակակ.) ‖ յաջողա պէս. կմ յաջողութբ։

Յաջողաձեռն։ ‖ տե՛ս զԱջողաձեռն։

Յաջողաձեռնութի. կմ աջողաձեռնութի. թեան։ ‖ յաջողութի, կմ քաջ վարժու թի ձեռաց յիմիք արուեստի. որպիսի է ճարտարութի ձեռաց նկարագողաց։ Խո րէն. Ա. գլ. 12։

Յաջողանամ. ացայ. ացիր. ալ։ (ընդմիջ.) ‖ յաջող լինել. կմ զյաջողութի ունիլ. կմ յաջողութբ վարիլ, կմ գործել զինչ։ Լամբրոն։

Յաջողեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ է անցեալն յաջողել բայիս, որով նշանակի յաջող եղեալն։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ ըր կէեալն։ նշանակէ զունօղն յաջողութեց, և բարե֊ բախտութեց. կմ որում ամ ինչ յաջող է գիւրեալ։ Յոբ. 21. 23։

Յաջողեմ. եցի. եմ. ել: (Ներգործ.) ‖ յաջողումն դիպեցուցանել ումեք զբարիս ինչ. կամ բարեբախտութիւն յառաջացուցանել. և կամ երջանկութիւն հաստուցանել զոք 'ի կատար: Ծննդ. 24. 12: Սաղմ. 7. 10: և 89. 17: Իմաստ. 10. 10: Մերթ և նշանակէ ներգործել. կամ առնել. և կամ կատարել. 1. Կորն. 12. 6. և 11: Գաղ. 2. 8: Եփես. 1. 11. և 20: Իսկ մերթ յաջողութիւն. կամ ուղղութիւն վարել. կամ 'ի կիրարկանել. ըստ այսմ Եսայ. 9. 7. Յաթոռն դաւթի նստցի, և զարքայութիւն նորա յաջողեսցէ, ք վարեսցէ:

Յաջողիմ. եցայ. եայ. իլ: (Հայնակր.) ‖ յաջող լինել. կամ յաջողակ հանդիպիլ. կամ բարեկարգութիւն յառաջանալ. 2. Մն. 8. 8: Սաղմ. 1. 3: Աւետ. 13. 13: Իսկ մերթ ըղ յաջողութիւն ունել. կամ յաջողութիւն վճարել զգործ իւր. և կամ ուղղութիւն և գիւրութիւն 'ի գլուխ հանել զինչ. 3. Թագ. 22. 12: 2. Մնաց. 18. 11: Երեմ. 32. 5: Ըստ այսմ է և Դան. 12. 6. ուր ասի. Եւ ոչ յաջողեսցան խօսել այնպէս, ք ոչ կարասցեն ուղիղ և անվթար արտաբերել ըղ բանն հասակ: Մերթ և նշանակէ յարմար լինել. կամ 'ի դէպ գալ. և կամ ընդունակ լինել. և ըստ այսմ է Ղուկ. 9. 62. ուր ասի՝ յաջողեալ իցէ արքայութեան այ, ք յարմար, կամ ընդունակ իցէ արքայութեան այ: Իսկ մերթ առեալ լինի. փոխանակ դիմելոյ. կամ յարձակելոյ և կամ խաղալոյ 'ի վր ուրուք. և ըստ այսմ է Դան. 14. 6. ուր ասի. Եւ յաջողեցաւ 'ի վր նր հոգին տն, ք խաղաց 'ի վր նր: Այնպէս է և 'ի գիրս Յոբէ. 2. հատ. ի՟թ. ուր ասի զառաջելոց. Յետ առնլոյ զհոգին մը յաջողեալք խաղային առ կայսրն երկաթոյ. 'ի հուր և 'ի գաղղիա. ք յարձակեալ դիմեցին 'ի կայսրն, և այլն:

Յաջողումն. ոյ. ով. ոց. ովք: ‖ յաջողումն, որով մերթ նշանակի բարի դիպուած, կամ բ արեւք յառաջացումն. կամ բարեբախտութիւն: Խորէն. ը. գլ. 49: Նարեկ. ձը. Իսկ մերթ գործողութիւն. կամ ներգործութիւն, և կամ մատակարարումն: Նարեկ. հը. և զթ. և 'ի գոհ. առաք: Լամբրոն. Մերթ և նշանակի յարմարութիւն. կամ ընդունակութիւն. կամ քաջ հմտութիւն. և կամ ճարտարութիւն:

Յաջողութիւն. թեան: ‖ յաջողումն. կամ բարեբախտութիւն: Դան. 11. 24: Իսկ մերթ յարմարութիւն. կամ ճարտարութիւն: Երբեմն և ներգործութիւն. կամ գործողութիւն. և կամ ազդեցութիւն գործելոյ զինչ. 1. Կորն. 12. 6: Եփես. 1. 19: և 3. 7: Կողոս. 1. 29:

Յաջորդ. ի. աւ. աց. օք: ‖ յաջորդօղ. ք նա որ զաթոռ, կամ զիշխանութիւն ուրուք կալնու յետ նր. որպիսի է առաջնորդն. կամ թագաւորն, որ նստի յաթոռ զկնի նախկնոյ առաջնորդի, կամ թագաւորի: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն յաջորդ կոչին և իցէ բանք. կամ իրք, որք հետեւին զկնի նախընթաց բանից. կամ իրաց. և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ՝ հետեւեալ բանդ. կամ հետեւեալ վանկդ, ասի՝ յաջորդ բանդ. կամ յաջորդ վանկդ: Նարեկ. իա. և կ: և Լամբրոն:

Յաջորդեմ. եցի. եմ. եղ: (Ներգործ.) ‖ կալնուլ զիշխանութիւն ուրուք զկնի նր. կամ նստել յաթոռ ուրուք յետ նր. և ըստ այսմ ասի յաջորդել զաթոռ. կամ զիշխանութիւն. և այլն: Խորէն. դ. գլ. 67: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն յաջորդել ասի և իցէ կերպիւ փոխելըն զտեղի ուրուք, կամ ըղ կնիք առաջնոյ իրի հետեւիլըն. և զտեղի նր ապահովելն. ըստ այսմ Իմաստ. 17. 20: Յօրինակ խաւարին, որ յաջորդելոց էր զնա: Մերթ և նշանակէ յաջորդեցուցանել. կամ յաջորդ առնել. ըստ այսմ Լամբրոն. ոյք աղագաւ հատուածակերպք յաջորդել զոք փոխանակ մեր:

Յաջորդութիւն. թեան: ‖ յաջորդ գոլն. կամ կալնումն իշխանութեան ուրուք զկնի նր: Իսկ մերթ հետեւողութիւն միոյ իրի զկնի միւսոյն:

Յառաջ. կամ յառաջն: (մակբայ.) ‖ յառաջագոյն. կամ նախ: առաջի. առաջ. կամ առաջին: Ղուկ. 23. 12: Հռոմ. 1. 2: Մերթ և յառաջոյ կողմն. կամ յառաջ կոյս. և ըստ այսմ ասի՝ յառաջ մատչել. կամ յառաջ կալ. կամ յառաջ կացուցանել. և այլն: Յես. 10. 24: 1. Մակ. 2. 23: 2. Մակ. 7. 4: և 11. 8: Բայց երբեմն 'ի գործ ածի ընդ բայի, և յայնժամ նշանակութիւն իւրպէսպէս կերպիւ այլայլի. որգոն.

Յառաջ գալ: ‖ ք յառաջանալ. կամ յառաջել. և կամ զարգանալ: 2. Տիմ. 2. 16: Եւ մերթ բղխել. կամ արտադրել:

Յառաջ բերել: ‖ ք 'ի վեր, կամ 'ի դուրս բղխել. կամ երևել. կամ ծագել. և կամ արտադրել:

Յառաջ կալնուլ: ‖ ք յառաջ մատուցանել. կամ 'ի բաց առնուլ որոշելով. կամ ընտրելով զոք 'ի բազմաց. ըստ այսմ. Յես. 3. 12: Յառաջ կալարուք 'ի ձէնջ արս երկոտասան:

Յառաջ բերել: ‖ յառաջացուցանել. կամ բղխել: Իսկ մերթ 'ի լոյս ածել. կամ արտադրել. և կամ ձեւակերպել: ըստ այսմ Եսայ. 54. 16: փչեմ ք կայծակունս արծարծանէ, և յառաջ բերէ անօթս 'ի գործ:

Յառաջաբան. ի. իւ.ից. իւք: ‖ յառաջաբանող. կամ կանխաբանող: Իսկ մերթ նշանակէ զյառաջ ասացեալ բանն, կամ զյառաջաբանութիւն, որ լինի 'ի սկիզբն գրոց: Նարեկ. 'ի Դեն. երգոց:

Յառաջաբանեմ: ‖ տե՛ս զկանխաբանեմ:

Յառաջաբանութիւն. թեան: ‖ կանխաբանութիւն. կամ նախաբանութիւն. և կամ նախասացութիւն: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զնախերգանս գրոց. կամ ճառից: 'ի ճառս հոգւոց:

Յառաջաբերեմ. բերեցի. եմ. ել: (Ներգործ.) ‖ յառաջ բերել. կամ յառաջ մատուցանել, և կամ արտադրել: Նարեկ. զթ: Իսկ մերթ՝ բերել, կամ առնել յառաջոյ,

ցի առաջնոյն, այլ առանձին զգուշակն առաջի բանակին: Խորէն. Գ. գլ. 80:

Յառաջադայիմ. եցայ. եայց. իլ: (Ձայնակ.) ‖ յառաջ գալ. կմ. յառաջ ընթանալ. և կմ. յառաջանալ: Իսկ մերթ՝ ծագել. կմ. բղխել. կմ. արտադրել:

Յառաջադաս. ի. ից. ից. իւք: ‖ Նա՛ որ է բազմեալ յառաջին գահին. կմ. նախագահ. և կմ. գահերէց: Իսկ մերթ նշանակէ զառաջին գահն, կամ զնախկին և զերբեալն բազմականն. և ըստ այսմ է Մատթ. 23.6. ուր ասի՝ սիրեն զյառաջադասս յընթրիս: ռամկ. սէտիր պաշը:

Յառաջագէտ. գիտի. տե. այ. օք: ‖ յառաջագոյն գիտացող. և կմ. կանխագէտ: Լամբր. և Աշխարհ: Իսկ մերթ յառաջագոյն գիտացեալ. և կմ. նախագիտական. և ըստ այսմ ասի՝ յառաջագէտ մտադրութիւն. կմ. բան: Աշխարհ:

Յառաջադիտաց. ի. իւ. ից. իւք: ‖ յառաջ դէպ նայող. կմ. նախընթաց.

Յառաջագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: ‖ կանխագոյն. կամ առաւել նախկին. և կամ որ յառաջէ քան զայլս: Ոսկ. ա. հռ. Ժ: Իսկ մերթ է մակբայ ժամանակական, և նշանակէ՝ յառաջին ժամանակս. կմ. վաղ ուրեմն. կամ կանխաւ: Գաղ. 1.9: Եփես. 1.5: Եւ մերթ է մակբայ դասական. և նշանակէ նախ. կմ. յառաջ. 2. Մակ. 7.2:

Յառաջագուշակ: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ յառաջագոյն գուշակող. կմ. նախապատմող: Իսկ մերթ յառաջագոյն գուշակեցեալ: Մերթ և այն, որ լինի յառաջ գուշակելով. կմ. որով լինի նախագուշակի. և ըստ այսմ ասի՝ յառաջագուշակ տեսութիւն: Աշխարհ:

Յառաջադէմ: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ յառաջ գնացող. կամ յառաջ դիմող. կամ զարգացող: Եւ մերթ նա՛ որ յառաջելով յիմիք քան զայլս՝ նախկին լինի 'ի նմա, կմ. գերազանցէ քան զնոսին: և ըստ այսմ նահատակքն, կամ յառաջամարտիկքն 'ի պատերազմի. և գահերէցքն 'ի ժողովրդեան. և կամ առաջնորդքն 'ի գործս ինչ, յառաջադէմ կոչին: Գաղ. 1.14: 3. Յովհ. 9: Մերթ և նշանակէ առնա. եղեալքն առաջի գիտաց ուրուք, կմ. առաջնորդքն: Փիլիպ. 3.13: Երբեմն և մտանէ իբրև ըղ մակբայ, և նշանակէ՝ յառաջ կոյս. կմ. յառաջոյ կողմն. կմ. դէպ յառաջ. զոր օրինակ. Յառաջադէմ երթալ. որ է յառաջանալ. կմ. օր ըստ օրէ զարգանալ: Ծննդ. 26.13: Յառաջադէմ պնտել. յթ թռչելով յառաջ կոյս մտել: Իմաստ. 5.11: Յառաջադէմ յաջողել. յթ յաջողութեամբ յառաջ գնալ: 2. Մակ. 8.8: Յառաջադէմ յօժարել. յթ դէպ յառաջ նկրտել. կմ. յառաջ կոյս գնալ. և կմ. զարգանալ: Ոսկ. 1. հռ. ԺԷ: Յառաջադէմ ձգանել. յթ յառաջ կոյս ձկտեցուցանել, կմ. զարգացուցանել. և կմ. աճեցուցանել: Ոսկ. 1. հռ. ԺԷ: Իսկ մինչ ասի. յառաջադէմ լինիլ. նշանակէ, յառաջադիմել. զոր տեսցես 'ի ներքոյ: Աշխարհ: Կիւրղի Եզեկ. ԺԷ:

Յառաջադէտ: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ տե՛ս զՅառաջահայեաց:

Յառաջադիմեմ. եցի. եա. ել: (Չէզոք.) ‖ յառաջադէմ լինել. յթ յառաջ դիմել. կմ. յառաջ գնալ. կմ. յառաջանալ. և կամ զարգանալ:

Յառաջադիմութիւն. թեան: ‖ յառաջ դիմումն. կմ. յառաջ ընթացութիւն. կմ. յառաջացումն. և կամ զարգացումն: Փիլիպ. 1.12: 1. Տիմ. 4.15: Խորէն. Գ. գլ. 7:

Յառաջադիր. դրի. իւ. այ. օք: ‖ յառաջագոյն դնող, կմ. եդեալ. կամ նախապէս կարգեցեալ. և կամ կանխաւ սահմանեցեալ: Աշխարհ: Իսկ մերթ այն, որ յառաջ դնի քան զայլս. կմ. նախադասի իմիք: և ըստ այսմ նախադրելքն յառաջադիրք կոչին:

Յառաջադրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ յառաջ դնել. կամ յառաջագոյն կարգել. կմ. վաղագոյն սահմանել. և կմ. դնել 'ի մտի առնել զինչ: Նարեկ. ՃԵ:

Յառաջադրութիւն. թեան: ‖ յառաջագոյն դնումն, կմ. սահմանումն իրիք. կամ նախակարգութիւն. և կամ դիտաւորութիւն առնելոյ զգործ ինչ: Եփես. 3.11: 2. Տիմ. 1.9:

Յառաջախաղաց: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ յառաջ խաղացող. յթ յառաջ գնացող. կամ յառաջադէմ. և կամ նախընթաց: Խորէն. Գ. գլ. 26:

Յառաջախնամութիւն. թեան: ‖ յառաջագոյն խնամելն. կամ նախախնամութիւն: Լամբրոն:

Յառաջախօս: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ յառաջագոյն խօսող. կամ նախապատմող. և կամ նախագուշակ:

Յառաջածանօթ: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ յառաջ ծանօթացեալ. կամ յառաջագոյն ծանուցեալ. կամ նախապէս ճանաչեցեալ: Իմաստ. 18.6: Իսկ մերթ նա, որ յառաջագոյն ծանօթ. և տեղեակ լինի իմիք:

Յառաջակամ: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ յառաջագոյն կամեցող. կամ վաղագոյն կամեցեալ: Աշխարհ:

Յառաջակայ. ի. իւ. ից. իւք. ‖ տե՛ս զՅառաջակայ. և զԱռաջիկայ: Յն. ուրէ:

Յառաջակառոյց: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ յառաջագոյն կառուցեալ. կմ. նախապէս հաստատեցեալ, և շինեցեալ: Նարեկ. ՀԷ: և 'ի փոխադրեալ: Իսկ մերթ յառաջագոյն կառուցանող. կմ. կերտող:

Յառաջակարգ: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ յառաջագոյն կարգող. կմ. սահմանող: Եւ կմ. յառաջագոյն կարգեցեալ. և սահմանեցեալ: Աշխարհ:

Յառաջակաց. ի. իւ. ից. իւք: ‖ յառաջ կացող. կմ. որ յառաջադէմ եղեալ՝ առաջի այլոց կանգնի, կմ. ընթանայ. այլ առանձին նահատակք. կմ. քաջամարտիկ զօրականքն: Յոբ. 15.24: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զո՛ և իցէ նախագահ, կմ. գահերէց, և ըստ այսմ ասի Կիւրղի Եզեկ. ԺԷ. զպետական առաջակայն: Նոյն մատուցանէ յառաջակացն...

եկեղեցեաց։ Եւ 'ի ժԸ, առ ի նոյնոյ. Յառաջակացն առաքելոց, փակակալն երկնից պետրոս։

Յառաջահայեաց։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յառաջագոյն հայեցող. կմ՛ նախատեսող. և կմ՛ յառաջատես. որպիսիք էին մարգարէքն։ Կիւրղի Եղէկ. ժԶ։

Յառաջահաւատ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յառաջագոյն հաւատացող. կմ՛ վաղագոյն հաւատացեալ. և կմ՛ յառաջադէմ 'ի հաւատս։ Աճգաբ։

Յառաջահոգակ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նախահոգացող. կմ՛ նախախնամող։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որով ոք նախահոգացեալ լինի, կմ՛ նախախնամն. և ըստ այսմ առի. յառաջահոգակ նախախնամութի. Լամբրոն։

Յառաջաձայն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յառաջագոյն ձայնող. կմ՛ կանխաւ պատմող. կմ՛ գուշակող. և կմ՛ կանխասաց։ Իսկ մերթ յառաջագոյն ձայնեալ. որ կանխաւ գուշակեալ, կմ՛ նշանակեալ. և կմ՛ ասացեալ։ Նարեկ. խԶ։

Յառաջաձայնեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || յառաջագոյն ձայնել, որ ասել. կմ՛ նախագուշակել. և կմ՛ նախապատմել։

Յառաջաձգութի. թեան։ || յառաջ ձգումն. կմ՛ յառաջադիմութի. կմ՛ յառաջացումն. և կմ՛ զարգացումն։ Կիւրղի Եղէկ. ժԹ։

Յառաջամատոյց։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յառաջ մատուցանող. կմ՛ յառաջ ընծայող։ Իսկ մերթ յառաջ մատուցեալ. կմ՛ յառաջ մատչող. կմ՛ յառաջադէմ. և կմ՛ զարգացեալ։ Կիւրղի Եղէկ. ժԹ։ Իսկ մերթ ըստ բայի չարակցի այսպէս. յառաջամատոյց լինել. և նշանակէ յառաջ մատուցանել. կմ՛ ընծայել։ Եւ մերթ յառաջ մատչել. և ընծայել. կմ՛ յառաջամիտ որպիսիւ անձնատու լինել. ըստ այսմ. Ոսկե. 1. հոգ. Ը. Համարձակեալ էր հնազանդելով յառաջամատոյց լինել նմա։

Յառաջամարտիկ. տկի. աւ. աց. գք։ || յառաջագոյն մարտնչող. կմ՛ պատերազմող։ Բայց մանաւորապէս առեալ նշանակէ զքաջամարտիկ զինուորս, կմ՛ նահատակս՝ որք առաջի զօրացն ընթացեալ, յառաջադէմ լինին 'ի պատերազմել. և ըստ այսմ իշխանք զօրաց. կմ՛ զօրապետքն յառաջամարտիկ կոչին։ ռամկ. [illegible]։ Յեսու. 10. 24։

Յառաջամիտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յօժարամիտ. կմ՛ սրտի մտօք յօժարող. և կմ՛ յօժար սրտիւ հակամիտող առ ինն։ 1. Մնաց. 29. 6. և 9։

Յառաջամուխ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՛ որ յառաջ մխի, կմ՛ յառաջ ընթանայ. և կմ՛ յառաջադէմ լինի յիմիք. որպ նահատակքն 'ի պատերազմի։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ՝ յառաջ մխելով. կմ՛ յառաջադէմ լինելով. և ըստ այսմ առի. յառաջամուխ երթալ. կմ՛ ընթանալ և այլն։ 'Ի հին տպագիրս։

Յառաջամտութի. թեան։ || յօժարամտութի. կմ՛ հակամիտութիւն սրտի առ ինն։ Լամբրոն։

Յառաջանամ. ացայ. ացիր. ալ։ (Չեզոք.) || յառաջ գնալ. կմ՛ յառաջ կոյս գիմել։ և կամ զարգանալ։ Եսայ. 19. 19։ Խորէն. Գ. գլ. 59։ Իսկ մերթ յառաջել. կմ՛ կանխել. կմ՛ յառաջագոյն գնալ. կմ՛ նախընթաց լինել։ Մատթ. 28. 7։

Յառաջաշարժ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յառաջ շարժող. կմ՛ յառաջ շարժեցեալ. և կմ՛ նախաշարժ։

Յառաջաշարժեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործական.) || յառաջ շարժել. կմ՛ յառաջ տանիլ. և կմ՛ յառաջադէմ առնել։

Յառաջաշարժութի. թեան։ || յառաջ շարժումն. կմ՛ յառաջադիմութի. և կմ՛ յառաջ գնացումն։

Յառաջաշաւիղ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նախաշաւիղ. կմ՛ նախընթաց. կմ՛ յառաջադէմ. և կամ նա՛ որ յառաջելով յիմիք քան զայլս՝ գերազանցէ։ Նարեկ. 'ի գով. խաչին։

Յառաջապահ. ի. իւ. աց. գք։ || յառաջապահեստ. որով մերթ նշանակի յառաջագոյն պահողն. կամ նախապէս պահպանողն. և ըստ այսմ խրատն, կմ՛ գիրքն, որ նախապահէ զոք 'ի փորձութենէ. կմ՛ 'ի հիւանդութենէ, յառաջապահ կոչի։ 'ի վարուց. ժԶ։ Իսկ մերթ նշանակի պահողն զառաջս բերդի. ամր. քանակաց. քաղաքաց. նաւուց. Ճանապարհաց. և այլոց նմանեաց. և ըստ այսմ քաջամարտիկ ըմպարապետքն, կամ զօրագլուխքն՝ յառաջապահք կոչին. ըստ որում նախընթաց լինելով պահեն զզօրս 'ի թշնամեաց. կմ՛ 'ի վր՛ հասեալ չարեաց։ Եզեկ. 38. 7։ Եւ ըստ այսմ նշանակութեն գրի եւ առաջապահ։ Դրնձ., երբեմն եւ նշանակէ յառաջագոյն պահեցեալն, կմ՛ պահպանեցեալն. և ըստ այսմ առի՝ յառաջապահ լինել 'ի փորձութենէց. կմ՛ 'ի թշնամեաց։ Մերթ եւ նշանակէ յառաջագոյն պահել լին. կմ՛ զոր պարտ է զգուշութեամբ պահպանել. և կմ՛ յարգութեամբ պահել, որպ արժան է առնել ոք աւուրց. և ըստ այսմ մանաւանդ վարի յառաջապահեստն. ըստ այնմ Եւիս. 12. 42. Ելին գիշերի, որ էր յառաջապահեստ տն։

Յառաջապահեստ. ի. իւ. իւ. իւք։ || տե՛ս զՅառաջապահն ըստ սոյն նշանակութեանց։

Յառաջապատիւ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նախապատիւ. կմ՛ նախամեծար. և կամ գերյարգոյ։

Յառաջապատուեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || յառաջագոյն պատուել։ Իսկ մերթ գերապատիւ առնել, կամ նախամեծարել. կմ՛ առաւել յարգելի ցուցանել զոք քան զայլս։ Ոսկե. 1. հոգ. ԼԶ։

Յառաջապատում։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յառաջագոյն պատմող. կամ նախագուշակող. կմ՛ նախապէս ծանուցանող. Իսկ

միրթ յառաջագոյն պատմեցեալ. կամ նախագուշակեցեալ: Աճգոփ:

Յառաջապարգև: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ յառաջագոյն պարգևօղ. կամ պարգևեցեալ. և կամ նախապէս շնորհեցեալ: Նարէկ. հճ:

Յառաջասաց: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ յառաջագոյն սացօղ. կամ գուշակօղ: Եւ միրթ յառաջագոյն սացեալ. կամ գուշակեցեալ: Աճգոփ:

Յառաջասացութիւն. թեան: ‖ յառաջագոյն սացումն. կամ նախագուշակութիւն. և կամ նախաճառութիւն: Աճգոփ:

Յառաջասացումն. ման: ‖ Նոյն է ընդ վերնոյն: Խորէն. բ. գլ. 67:

Յառաջասուն: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ յառաջագոյն սնեալ. կամ բուծեալ: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զյառաջագոյն կրթեալն. կամ զզարգացեալն ընդ ձեռամբ ուրուք: Աճգոփ:

Յառաջավաստակ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ յառաջագոյն վաստակօղ. կամ 'ի վաղնջուց գործօղ և աշխատօղ: Աճգոփ:

Յառաջատես. ի. իւ. աց. օք: ‖ յառաջագոյն տեսանօղ. կամ կանխաւ իմացօղ. և կամ նախագէտ: Նարէկ 'ի մեկն. Երգոց: և Աճգոփ: Իսկ միրթ՝ յառաջագոյն տեսեալ. կամ կանխաւ իմացեալ, և գիտացեալ: Նարէկ. կը. և Աճգոփ:

Յառաջատեսութիւն. թեան: ‖ յառաջագոյն տեսութիւն. կամ նախագիտութիւն. և կամ նախախնամութիւն: Խորէն. բ. գլ. 77:

Յառաջատիմ. եցայ. եայց. իլ: (ձայնակր.) ‖ յառաջադիմել. կամ յառաջանալ. կամ յառաջ գնալ. և կամ զարգանալ: Ը այսմ. Լամբրօն: Յառաջատեւլով աւուրցն կործանի. զի 'ի յառաջանալն աւուրց. և զկնի առ. փափագ յառաջատեւլոյ. զի յառաջադիմելոյ: Այսպէս է և 'ի գիրս Ոսկէ. 2. հատ. Է: ուր առէ. Արար զայն, զի յառաջատեսցին. զի 'ի բարիս զարգասցին և օգտեսցին: Ը այսմ են առէ. 'ի լաւագոյնն յառաջատեւլ. և այլն: տես զյայսմանէ և զյառաջատուութիւն:

Յառաջատուութիւն. թեան: ‖ յառաջադիմութիւն. կամ յառաջացումն. կամ զարգացումն. և կամ յառաջաշարժումն. Լամբրօն: Արդ՝ բառս այս եղանէ 'ի բառէն՝ յառաջատուութիւն. ոչ և յառաջատիլն 'ի բայէն յառաջատուելոյ. ոչ երբեմն 'ի գործածին 'ի Ներբողեանն Լամբրօնացւոյն: Այլ մեք ծանրակշիռ հեղինակն՝ ըստ մեծի մասին համառօտեալ զբոյն՝ յառաջատուութիւն. և յառաջատիլ. ոչ երբէք 'ի բազում գրեանս:

Յառաջատուեալ: ‖ տես զՅառաջատիլ: Լամբր:

Յառաջատուութիւն. թեան: ‖ տես զՅառաջատուութիւն: 'ի Ներբողեանն Լամբրօնացւոյն:

Յառաջացուցանեմ: ‖ տես զՅառաջեցուցանել:

Յառաջաւոր. ի. աւ. աց. օք: ‖ յառաջօղ. կամ յառաջ գնօղ: Իսկ միրթ նախկին. կամ վաղնջական: Բայց 2. Թագ. 21. 9. ուր առէ՝ մեռան նոքա յաւուրս հնձոց յառաջաւոր, նշանակէ առեալ. մեռան յառաջաւոր աւուրս, այսինքն յառաջին աւուրս հնձոց. սատոր յ՝ առաջ, ոչ է նմա բնա-

կան. այլ է նախդիւր:

Յառաջբերական. ի. աւ. աց. օք: ‖ այն ինչ, որ պատկանի առ յառաջբերումն: Իսկ միրթ նշանակէ զյառաջ բերօղն. կամ զայն՝ որոյ պաշտօնն է յառաջ բերել զինչ:

Յառաջաբերումն. թեան: ‖ յառաջբերումն. կամ յառաջածումն. կամ արտադրութիւն. և կամ արտաբերութիւն:

Յառաջգիտութիւն. թեան: ‖ կանխագիտութիւն. կամ նախագիտութիւն. և կամ նախախնամութիւն: Ոսկէ. 1. հատ. ժթ:

Յառաջեդեալ. եղյ. ով. ոց. ովք: ‖ յառաջագոյն եդեալ. կամ առաջի եդեալ: Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զառաջադէմ, որ 'ի տեղւոջ իւրում մնեիցէ:

Յառաջեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) ‖ կանխել. կամ առաջապատել. և կամ յառաջ քայլել. կամ զայլս առնել զգործ ինչ. որգոն. գնալ զայլս առնել ուրեք. կամ ձեռնամուխ լինել 'ի խօսել. կամ յերգել. և այլն: Ելից. 15. 21: Մատթ. 17. 24: և Յովհ. 20. 4: Իսկ միրթ նշանակէ յառաջանալ. զի յառաջ կոյս գնալ. կամ յառաջագեմ լինիլ:

Յառաջեցուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (ան. ցող.) ‖ յառաջացուցանել. զի յառաջ առնել. կամ յառաջ վարել. և կամ յառաջ շարժել: Առակ. 4. 27: Իսկ միրթ նշանակէ տալ ումեք յառաջել քան զայլս:

Յառաջընթաց. ի. իւ. եց. իւք: ‖ յառաջագոյն քան զայլս ընթացօղ. կամ առաջի ընթացօղ. և կամ նախընթաց:

Յառաջընծայ. ի. իւ. եց. իւք: ‖ յառաջագոյն ընծայօղ. կամ ընծայեալ: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զյառաջընծայեալն. կամ զյառաջընթացն: Միրթ և զյառաջագոյն սացեալն. կամ գուշակեալն. և ընդ և կամ զվաղեմին և զհնաւուրցն. կամ մարգարէական յառաջընծայ երգ. կամ ծնունդ. և այլն: Աճգոփ:

Յառաջիմաց: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ յառաջագոյն իմացօղ. կամ իմացեալ: Աճգոփ:

Յառաջկոյս: (Նախադրութիւն.) ‖ յառաջ կողմն. կամ առաջի: ...

կամ առջևը:

Յառաջհեռեալ. եղյ. ով. ոց. ովք: ‖ յառաջ խաղացեալ. կամ յառաջ գնացեալ. կամ յառաջ խաղացեալ. և կամ յառաջացեալ: Նարէկ. հէ:

Յառաջնմէ: ‖ է բացառականն առաջին բառին, որով նշանակի առել յառաջնոյ: Ելից. 12. 15: Գործ. 20. 18: Քանզի բացառականք այսց առել անգամ բացառականք այնց առ ժամանակաց, որք հոլովին երբեմն զաթոռ՝ աթոռանց, եղերին և 'ի մէ. որգոն. յայլմէ. 'ի միւսմէ. յաջմէ. 'ի ձախմէ. 'ի մերմէ. 'ի ձերմէ. յիւմէ. 'ի քումմէ. յիւրմէ. և այլն: Իսկ միրթ վարի երբեմն զմակբայ. և նշանակէ յառաջագոյն, կամ նախապէս. կամ կանխաւ. և կամ 'ի սկզբանէ: Ոսկէ. 1. հատ. իբ. և Է: և 2. հատ. իբ:

Յառաջշարժութիւն: ‖ տես զՅառաջաշարժութիւն: Նարէկ. Նշխարակիրութիւն:

Յառաջքու: (մակբայ.) ‖ յառաջագոյն. կամ

յա-

յառաջինն. 1. Մակ. 9. 72: և ՚ի հին տպագրիլս:

Յառաջնումն : (մանկայ գաւառական.) || զառաջինն. կմ ՚ի նախնումն. և կմ ՚ի ըսկզբանն:

Յառաջանանակ. ի. աւ. աց. օք: || յառաջագոյն առնող, կմ պարունակող. և կմ յառաջագոյն առնեցեալ և պարունակեցեալ:

Յառաջքան : (նախադրութիւն.) || նախքան. կմ մինչև:

Յառնեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ձգտեցուցանել. կմ կարկառել. և կմ սեւեռել. և այսպէս զաչաց՝ յորժամ անթարթ հայեսցէ յեր ինչ: Նուրէնի. ձ. և ինէ. և ծնէ: Իսկ մերթ զձեռաց և զայլոց նմանեաց, յորժամ ձգեսցէ, կմ մխեսցէ զնա ՚ի տեղի ինչ: Եզեկ. 5. 4: Եւ մերթ զհարանաց. և զատամանց, յորժամ հարեալ սեւեռեսցէ զնա ՚ի մարմին ուրուք. ըստ այնմ ՚ի Հորս հարց. ձ. ՚ի մարմինս նր յառնեաց զատամնանս: Մերթ ևս նշանակէ՝ յառնել. կմ ընդվզել. և կմ ապստամբել. և ըստ այսմ առի ՚ի Նուրէնի. կդ. Զմանկունս առաքելոցն ընդ մտաց մտին յառեալ: Եւ է ևս բառն առողջինի. Ակոսի. 7. 3. ուր ասի՝ յեռ զնա ընդ մտաւոր քո:

Յառխեմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակրակ.) || զաչս սեւեռելով նայիլ. կմ ակն կառուցանելով դիտել. և կմ պշնուլ: Յոբ. 1. 25: Նուրէնի. իմ: և Յո որբի: Այսպէս յառխել ասի՝ ուշ դնելով նկատելն. կմ միտք մխիլն յինչ. և ըստ այսմ ասի՝ յառխել ՚ի խորին խորհուրդս. կմ ՚ի խորս ինչ. և կմ ՚ի վերս և ՚ի բանս սրբոց: Նուրէնի. ՚ի գովեստին: և ՚ի մեկն. եզեկ: և Լամբրոն: Բ այսմ արարիչ և միտք յարիլն և մխիլն ՚ի հոգս աշխարհի, յառխել ասի. ՚ի Հորս հարց. ձ: Իսկ մերթ նշանակէ ձգտիլ. կմ կարկառիլ առ ՚ի դիտել: Եզեկ. 2. 9: Բայց 1. Թագ. 13. 18. ուր ասի՝ ընդ ճանապարհն, որ հայէր ՚ի գաւառայն՝ յառեալ ՚ի դայլի, նշանակէ դիտեալ. կմ հակեալ դէպ ՚ի դայլի:

Յառնեմ. յարեայ. յարուցեալ. արի. եւ: (չէզոք. և ընդմիջ.) || ելանել. կմ կանգնիլ. և կմ յոտն կալ: Մատթ. 8. 26: և 25. 7: Մերթ ևս զարթնուլ ՚ի քնոյ. ռամկօր. արթննալ: Իսկ մերթ ՚ի մեռելութենէ յարութիւն առնուլ. կմ կենդանանալ: Մատթ. 27. 52: և 28. 6:

Յառումն. ման. մամբ. մանց. մամբք: || ձգտումն. կմ կարկառումն. կմ սեւեռումն: Եւ մերթ սեւեռեալ աչօք դիտումն. կամ նկատումն. և կմ հայեցուած: Նուրէնի. ղթ:

Յասմիկ. մկի. աւ. աց. օք: || է փոքրիկ ծաղիկ ինչ սպիտակ, և անուշահոտ՝ որ բուսանի յամառնային յոստս բազմաճիւղ թըփոյ, կամ տնկեան առ ոտամբ, կմ առ ծառ ոմք, որ անձկեալ ձգէ զոստս երկայնս և բարակս. և զերեսս ոտանցն ամուր. ռամկօրէն եասէմի: Աչգաք: և Խորէնի. յաշխարհագր:

Յասպիս. պիսոյ. կմ պիսի. աւ. աց. օք: || է պատուական ակն ինչ կարծրանիւթ, որ ունի զգոյն կանաչ նման զմրխտոյ. լինի ևս գեղնագոյն, կապուտագոյն, կարմրագոյն և սպիտակ. բայց կանաչն է ազնուագոյն: Ըստ բազումք յակինթս յայսպանէ ունելն ասելով ՚ի վր բուրեանց զդէսպէս երակս և բիծս կերպարանեալս ՚ի ձև ծառոց և ծաղկանց և խոտորնակ գծից, և այլոց նմանեաց: Ըստ բժշկաց արգելուն զհոսումն արեան. զօրացուցանեն զստամոքս. շիջուցանեն զանբաւականն տապ տենդին. սրեն զտեսութիւն. և ը դէմ թունից լինին դեղթափ. ուր հատանեն բազումք: Ելից. 28. 18: Եզեկ. 28. 13: Յայտ. 4. 3: և 21. 11:

Յաստուածուստ : || ՚ի գործ ածի առ իբրև զբացատրական բառս սոյն. և նշանակէ ասել՝ յինչ. կմ յամենակոյս կողմանէ: Նուրէնի. ժթ. և խգ. և կը:

Յատակ. ի. աւ. աց. օք: || ստորին մասն խորացեալ, կմ ծոցաւոր լերանց, յոր իջանէ ինչ. ռամկ. փոյ: Երեմ. 31. 37: Դանիէ. 6. 24: Բայց 1. Մնաց. 12. 15. ուր ասի զյորդանանու. և նա էր լի յամ յատակս իւր. է ոչ ինչ, որով նշանակի գոլն նորա լի յամ ափսն. կմ ծոցս իւր: Ըստ այսմ է և Յես. 4. 18: Բայց երբեմն բառս այս դրի տատակ. ըստ այնմ Յովէ. 1. հատ. Ը. նստէր ՚ի վր տատակի: Եւ ՚ի գիրս Լամբրոն. ասի Զտատակն զտաք կորաանեան:

Յատակատակ. ի. աւ. աց. օք: || ծածկի առ կրկնեցմամբ յանուանէն՝ յատակ. կմ ՚ի բառէս՝ տակ. որ է ներքոյս լերանց. և ըստ այսմ բառիս՝ յատակատակ նշանակի՝ խորին, կմ ներքին յատակն, և կմ ստորին կողմն յատակաց երկրի. և այլոց նմանեաց: ռամկ. նէրտի յոպոյ. կմ գէփնի նէրտէ: Եսայ. 29. 4: տես և զմեկնութիւն տառիս՝ Յ:

Յատակաձոր. ի. աւ. աց. օք: || ունող ըզ յատակ. կմ այն տեղ, որ յատակաց պատկանի. Նուրէնի. ղթ: Իսկ մերթ նշանակէ զյատակաւորեալն: ռամկ. փէօշէն եղած:

Յատակաւորեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || յատակաւոր առնել. կմ ազնիւ յատակաւ զգեստին ինչ ծածկել: ռամկ. փէօշէմէ անել:

Յատակեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || մինչև ց յատակն քանդեալ և կործանեալ. կմ հիմնս յատակ եղեալ. և կմ բոլորովին քակեալ և ապականեալ: Անդրէ. 9. 11: Իսկ մերթ յատակաւորեալ. ռամկ. փէօշէն եղած:

Յատակեմ. եցի. եա. եւ: (ներգործ.) || ըզհիմնաւորս, կմ զբարձրացեալ ինչ՝ մինչև ց յատակն փլուզանել և քանդել. կամ հարթայատակ առնել. և կամ բոլորովին կործանել և աւերել. և ըստ այսմ ասի՝ յատակել զքաղաքս, զտունս, զորմս. զերկինս. և այլն. Եսայ. 42. 15: Երեմ. 1. 10: Եզեկ. 13. 14: Ղուկ. 19. 44: Իսկ մերթ նըշանակէ զտեղի ինչ յատակաւորել, կմ քարայատակ առնել: ռամկ. փէօշէմէ անել. Ը այնմ Խորէն. ձ. գլ. 24. Զհրապարակս անտախտացուց յատակեաց սալիտակ տալայատակօք:

κρήπις, ripa

Յատանեմ. յատի. յատ. եալ: (Ներգործ.) || զաւելորդ ճիւղս որթոց 'ի բաց հատա_ նել. որպէս զի պտղաբեր լիցին: ռամկ. յօ_ փէլ. կմ՛ պոդաթիլ անել: Երգ. 2. 12: Եսայ. 5. 6: Ըստ այսմ է և Ղեւ. 25. 3. և 4: Բայց տաւէն՝ ուր ասի՝ զանդ քո ոչ յատցես, պարտի ընթերցեալ լինել այսպէս՝ զանդ քո մի՛ սերմանեսցես, և զայգի քո ո՛չ յատ ցես. վ՛ն զի վրիպմամբ՝ պակասեալ ք են ոմանք բառք:

Յատեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործական.) || Նոյն է ընդ վերնոյն: Նարեկ. 'ի Մեկն. Երգ:

Յատկաբար: (մակբայ.) || յատկապէս. կմ՛ առանձնապէս:

Յատկանամ. ացայ. ցի՛ր. ալ: (ընդ.միջ.) || յատուկ լինել ումեք. կմ՛ սեփականիլ. և կմ՛ իւրացուցանիլ:

Յատկապատում: (Նախդրիւ հոլովի.) || յատուկ յատուկ պատմօղ. կմ՛ մանրամասն նարար ձառօղ: Իսկ մերթ մի առ մի պատ մեցեալ. կմ՛ մանրամասնաբար ասացեալ, և կմ՛ այն, որով իւր յատուկ յատուկ ձա ռի, կամ յայտնեցեալ լինի. Նարեկ. 'ի Մեկն. Երգոց:

Յատկացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. եալ: (անցող.) || յատուկ առնել. կմ՛ սեփականել. և կմ՛ իւրացուցանել:

Յատկեղ. ի. իճ. իցս. կմ՛ աց. օք: || յատկա գունեղ. կմ՛ առաւել յատկագոյն: Եւ այս յատկապէս ասի զմիոյ յերից տեսա կաց տարբերութե, որ էապէս որոշէ զմի իրն 'ի միւսոյն. և ըստ այսմ բանականն ասի՝ յատկեղ տարբերութի մարդոյ. զի նովաւ միայն ըստ էութե տարբերի 'ի ձիոյ, և յայլոց անբան կենդանեաց:

Յատկլեմ: || տե՛ս զՀատկլել:

Յատկոյք: || Է յատկի. որպէս և փոխանակ ասելոյ. եւոյ. կմ՛ դադարելոյ, ասէին ո_ մանք 'ի հնոց, եւոյր, դադարելոյր, զորոց լինապէս ասացաւ 'ի բառն ասացելոյր:

Յատկութի. թեան: || միայնութի. կմ՛ մաս նաւորութի: Իսկ մերթ սեփականութի. կմ՛ բնաւորութի, և կմ՛ մասնաւոր որպի սութի, որ յատուկ է ումանց, և ոչ ամե նեցուն. կամ միում, և ոչ բազմաց. և ըստ այսմ ծիծաղականութին կոչի 'ի փի լիսոփայից յատկութի մարդոյ:

Յատոց. ի. աց. աց. օք: || է կեռ և սուր գոր ծի ինչ երկաթեայ, որով յատանեն զորթս այգւոյ, որ և կոչի հօտոց: Լամբրօն:

Յատուկ. ակի. աւ. ազ. օք: || միայն. կմ՛ առանձին, և կմ՛ մասնաւոր. ըստ այսմ Ոսկէ. 1. հոգ. կը. և կթ. ոչ նմա յատուկ, այլ և հօր. կմ՛ ոչ զմարդկին յատուկ, այլ և զհրեշտակս: ըստ այսմ և 'ի Խորէն. բ. գլ. 84. ասի, զանդիւնաց ինքեամբ յատուկ մարտանչել: Այնպէս է և 'ի Նարէկ. ղէ: և Ոսկէ. 1. հոգ. լը: Իսկ մերթ՝ լոկ, կմ՛ սոսկ. և կմ՛ պարզ: Նարէկ. ծզ: Ոսկէ. 2. հոգ. է: Մերթ ես նշանակէ բուն, կմ՛ սեպհա_ կան, և կմ՛ այն՝ որ միայն միում պատկա նի, և ոչ բազմաց. և կմ՛ միայն ոմանց յար մարի, և ոչ ամենեցուն, որպէս ասեմք յա_ տուկ է որոմանցն բուսանիլ 'ի մէջ ցորե նոյ. կամ արեգական զօղ պայծառ քան զամ աստեղս. և այլն: Լամբրօն: Իսկ ը փիլիսոփայից յատուկ ասի այն, որ պատ կանի ամի, միայնոյ, և միշտ, և ոչ երբէք կարէ անջատիլ յերէն. որպէս հրոյն ջղ ջերմ, և մարդոյն ծիծաղականն: Իսկ եր բեմն վարի սա իբրև մակբայ, և նշանա կէ՝ յատկապէս, կմ՛ մասնաւորաբար. ը այնմ Խորէն. բ. գլ. 89. ոչ յատուկ 'ի մէնջ շարադրեցան, քո ոչ յատկապէս: Իսկ 'ի Նարէկ. ղէ. ուր ասի, լուծական լերանց, անկայուն յատկաց. է յոգնակի սեռ_ կանն յատակ բառին. զոր վ՛ն չափու ո_ տիցն՝ հոլովէ կորուսմամբ ա, տառին, և ոչ է սեռականն յատուկ բառիս:

Յատուկ. ակի. աճ. ազ. օք: || ածանցի ա 'ի յատել բայէն, որպէս և յաղթուկն 'ի յաղ թել բայէն. և նշանակէ յատանօղ, կմ՛ կտրօղ. և կմ՛ հատու: Եւ յայսմանէ ա_ ռեալ երբեմն ես նշանակէ, բարկ. կամ խիստ. և կմ՛ սաստիկ. ռամկ. կէսկին. ըստ այսմ. Ոսկէ. 2. հոգ. ջ: տե՛ս զյատուկ զոյ րագին պատասխանին նց, քո բարկ. կմ՛ խիստ պատասխանին: և 1. հոգ. լ. ասի. մերթ էր տալ. և յատուկ խօսել. քո սա տիկ և խիստ խօսել:

Յար: || է արմատ յարել բային, որով նշա նակի յարեցեալ. կմ՛ կից. կմ՛ յօդեալ: Իսկ մերթ նշանակէ յարմար, կմ՛ զոյգ. կմ՛ համեմատ. և կմ՛ հանգէտ. ռամկ. ույղուն. ըստ այնմ. Ոսկէ. 1. հոգ. ժթ. Ո՛չ եին յար բանիքն փիլիսոփայսն՝ պատգամաց մարգա րէին. ըստ այսմ ես փոխանակ ասելոյ, զոյգ և նման, կմ՛ համեմատ և նման ասի յար և նման: Շնորհալին:

Յար: (մակբայ ժամանակական.) || միշտ. կմ՛ հանապազ. կմ՛ յաւէտ: ռամկ. ամէն ժիր. կմ՛ փայիմայ: Խորէն. գ. գլ. 49: Լամբրօն. և Յն օրէի:

Յարաբարդ. ի. իճ. իցս. իւք: || յարեալ 'ի բարդն. կմ՛ 'ի վ՛ր բարդեցելոյն եդեալ՝ և յաւելեալ. և կմ՛ եռապատիկ բարդե ցեալ. և ըստ այսմ յորժամ շէնքն 'ի վ՛ր միմեանց կուտեալ բարդքն և բարդքն յա րաբարդք կոչին: Այնպէս և 'ի քերակա նաց յարաբարդք ասին այնք բառք, որք յարեալ և յաւելեալ ումին 'ի վ՛ր երկուց բարդեցեալ անուանց զոյլ անուն. որ պիսիք են սոքա. բարեկամասէր. մարդա պարտապատան. և այլն:

Յարաբարդեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || յարաբարդ առնել. կմ՛ 'ի վ՛ր դիզեցելոյն և զայլս դիզել. և կմ՛ բարդեալ բարդել 'ի ըստ այնմ Յն օրէի. Դէտակն նոցին 'ի վեր կալեալ, տեսանեն անդ խոտ յարաբար դեալ: Եւ յայսմանէ առեալ նաև զամ ն և իցէ իրս ընդ միմեանս յարեալն և դիզեա րեալն՝ յարաբարդել ասի:

Յարաբացումն: (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա որ միշտ բացեալ ունի զձեռն. կմ՛ որ է մեծա

բացեալ. և Թ այսմ ասի՝ յարբեցուցանէ բերան :

Յարաբնակ. ի. աւ. աց. օք: || յար բնակող. կմ որ միշտ կայ 'ի միում տեղւոջ:

Յարադէ. ի. աւ. աց. օք: կմ իւ. ից: || յա_րամնաց. կմ յարակայ. կմ մշտակայ, և կմ մշտատև:

Յարադեմ. եցի. եա՛. եալ: (Ներգործ.) || յարեդել. ՝ք յարեդն արկանել. կմ յա_րեւու դնել. որով նշանակի 'ի բացի՛ յան դիման արեգական՝ սպանանել զոք կախե լով. կմ խաչելով, և այլովք նմանեօք, ամ տարբն դարաւոնեցիք եօթանց արանց, որք 'ի տանէն սաւուղայ. 2. Թագ. 21. 6. և 9. և 13: Նոյն է ընդ սմա և այն, որ ասի Թուոց. 25. 4. Առակեա զնա յանդիման ա_րեգական:

Յարադոյ. ի. իւ. ից. իւք: || յարակայ, կմ մշտակայ. և կմ որ միշտ գոյ:

Յարադալար. ի. իւ. ից. իւք: || այն, որ է միշտ դալար և զուարճ. կմ որ ունի ըղ մշտակայ կանաչութի, որպիսի է ծառն նոճի. դափնւոյ. և այլոց նմանեաց:

Յարադիր. դրի. իւ. աց. օք: || յարադրող. ՝ք յարակցող. կմ 'ի միասին դնելով կցող. կմ բաղադրող. և կմ նա՝ որ յարէ զիմն զկնի այլոյ:

Յարադրաբար: (մակբայ որակական.) || 'ի վի՛ յարելով. կմ 'ի վի՛ դնելով. կմ յա_րակցաբար. և կմ բաղադրութբ:

Յարադրեմ. եցի. եա՛. եալ: (Ներգործ.) || դնել և յարել. կմ յարակցել. կմ յօդել. կմ բաղադրել. և կմ 'ի վի՛ յաւելուլ:

Յարադրութի. թե: || յարակցուի. կմ առակ ցութի. կմ վերադրութի. և կմ յաւելուածս:

Յարաղուարճ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՝ որ է միշտ ուրախ, և զուարճ: Իւ յայ_մանէ առեալ երբեմն նշանակէ զմշտակա նաչն. կմ զմշտադալարն:

Յարաթաթաւ: (Նախդրիւ հոլովի.) || յար թաթաւօղ, և շաղախօղ. կմ միշտ թաթա ւեալ, և շաղախեալ. և կմ թաթաւամամբ պղծեալ: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, ո_րով լինի յարաժամ թաթաւել կմ շաղա խել 'ի պղծութի ինչ: և ըստ այսմ ասի, յարաթաթաւ տղմաբնակութի: Նարեկ. խէ:

Յարաթուեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || միշտ թռուցեալ. կմ հանապազ թռչօղ. և կմ նա, որոյ թեւքն են միշտ բացեալք, և պատ րաստեալք առ 'ի թռչել: 'Ի շարակնոցի:

Յարաժամ: (մակբայ ժամանակ.) || յամ ժամ. կմ հանապազ. կմ միշտ: ռամկ. ամէն էժիր: Նարեկ. 'Ի յիշատակագրին: Ողբ. 1. Հռոմ. Ժ. և իա:

Յարալէզ. լիզի. աւ. աց. օք: || յար լիզող, որով նշանակի կենդանի ինչ մակամնա_ծական, որ լեզուալէս մեկնեցաւ 'ի բարձն տարալեզ: Դռնեն ծնընդոցն:

Յարախառնիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակ.) || յարիլ և խառնիլ. կմ յարակցիլ. կմ միա ւորիլ. և կմ շաղկապիլ: Լամբրոն:

Յարախառնութի. Թեան: || յարելով խառ նումն. կմ յարակցութի. կմ շաղկապումն. և կմ միաւորութի:

Յարակայ. ի. իւ. ից. իւք: || մշտակայ. կմ մշտատև. կմ մշտնջենաւոր. և կմ անանց: Նարեկ. ծ. կդ. և ղթ:

Յարակայ: (մակբայ ժամանակա.) || յարա ժամ. կմ հանապազ. կմ միշտ. և կմ յա_ւէտ. և ըստ այսմ ասի. յարակայ յենուլ. յարակայ կալել. կմ նուաղել. և այլն: Նարեկ. ձզ. և պդ: և Յն ոտի:

Յարակայական. ի. աւ. աց. օք: || յարաժամ կայացօղ. կմ մշտատև. և կմ մշտնջենական:

Յարակայանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ. միջ.) || տես զՅարակայիլ: Լամբրոն:

Յարակայեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || յարակայ առնել. կմ միշտ կայացուցա_նել. և կամ մշտնջենաւորել: Նարեկ. կէ. և ղթ:

Յարակայիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || յար կալ և մնալ. կմ մշտատև լինել. և կմ յարամնալ: Նարեկ. կզ. հթ. և ղզ:

Յարակայութի. Թեան: || յար կայացումն. կմ յարատեւութի. կմ մշտակայ տևողու թի. և կմ մշտնջենաւորութի: Նարեկ. իէ. խզ. և ձը:

Յարակատար. ի. աւ. աց. օք: կմ իւ. ից. իւք: || միշտ կատարեալ. կմ ունօղ զյա_րակայ կատարելութի: Իսկ մերթ նշա_նակէ զյարեցեալն 'ի կատարեալ ինչ. և ըստ այսմ յարակատար կոչի ժամանակ ինչ բայից, որ անմիջապէս զնի զկնի կա տարեալ ժամանակի նշ. որպիսի է այս. կերեալ եմ:

Յարակարգ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զյարակայ կարգ. կմ որ միշտ կարգաւո րեալ կայ:

Յարակարգութի. Թեան: || մշտնջենաւոր կարգումն. կմ մշտատև կացուցումն. և կմ յարակայութի: Նարեկ. ձբ:

Յարակաց: (Նախդրիւ հոլովի.) || յար կա ցող. կմ յարաժամ մնացող. և կամ մըշ տակաց:

Յարակացեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || յարա_ժամ կացեալ. կմ յարամնացեալ. և կմ յարակայ եղեալ:

Յարակէզ: (Նախդրիւ հոլովի.) || միշտ կի զող, և տոչորօղ. կմ միշտ կիզեցեալ և տա չորեցեալ:

Յարակից. կցի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || յարել և կցել. կմ զուգակցեալ. կմ միաւորեալ. կմ բաղադրեալ. և կմ յարմարեալ: Ողո. 1. Կոր. իզ: Իւ յայնմանէ առեալ յա_րակից կոչին և ընկերակիցքն, կմ 'ի միա սին կենցաղավարողքն: Մերթ եւս յա_րակցական, կմ զուգակցական. և կմ այն, որ յարակցութե՛ լինի. և ըստ այսմ ասի, յարակից կայք. կմ խառնուածք. և այլն: Նարեկ. ղէ:

Յարակոծ. (Նախդրիւ հոլովի.) || յարա_ժամ կոծեցեալ, կմ բաղխեցեալ: Իսկ մերթ միշտ կոծող. կմ յար բաղխող. որ_պիսիք են ամէհի ալիք ծովու: Լամբրոն:

Յարակաւիճ. ռաճի. աւ. աց. օք: || յար կռ_ուօղ. կմ միշտ կագող, և հակառակող:

Յարակցապէս: (մակբայ որակակ.) || յարակից գոլով. կմ շարակցապէս. կմ միաւորմամբ. և կմ բաղադրաբար: Նարեկ. ձգ:

Յարակցեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || յարել. և կցել: կմ շարակցել. կմ միաւորել. և կմ շաղկապել: Նարեկ. 'ի փոխ.: և Լամբրոն: Իսկ մերթ հաղորդակցել. կմ ընկերակցել:

Յարակցիմ. եցայ. եաց. ից: (ձայնակր.) || յարիլ և կցիլ. կմ յօդիլ և միաւորիլ. կմ շարակցիլ. և կմ բաղադրիլ: Լամբրոն. Նարեկ. կզ: Իսկ մերթ հաղորդակցիլ. կմ ընկերակցիլ. և կմ կենակցիլ:

Յարակցութիւն. թեան: || յարումն և կցումն. կմ շարակցութիւն. կմ միաւորութիւն. և կմ շաղկապութիւն: Իսկ մերթ հաղորդակցութիւն. կմ կենակցութիւն. և կմ ընկերակցութիւն:

Յարահետ. ի. իւ. ից. իւք: || յար հետևօղ. կմ միշտ գնացօղ ընդ ումեք. և կմ այն՝ որ յարաժամ կրեալ լինի յումեքէ. և միշտ է ընդ նմա: որպիսիքեն ոմանք անբժշկելի ցաւք. կմ գարշելիք: Նարեկ. ժը:

Յարահիւսեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || յարել և հիւսել. կմ շարակցել. կամ միաւորել. և կմ շարադրել:

Յարահիւսումն. սման. սմամբ. մանց. ամբք: || յարումն և հիւսումն. կմ շարակցութիւն. կմ շարամանութիւն. և կմ շարադրութիւն: Նարեկ. ղծ:

Յարաձգական. ի. աւ. աց. օք: || այն ձայն, որ վերաբերի առ յարակից ձգումն. կմ որ ձգեալ, և տարածեալ կայ: Մերթ և ես յարակայական. կմ յաւէժական. և կմ մշտնջենական: Իսկ ըստ հնոց ոմանց նշանակի սովոր ժամանակ ինչ բայից, որ այժմ կոչի անցեալ անկատար. որպիսի է այս. Ճառէի. Ճառէիր. Ճառէր:

Յարաձգեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || շարունակ ձգել. կմ միշտ տարածել. կմ շարունակ տևեցուցանել. և կմ յարամնայ տանել: Նարեկ. Ճ. և ՃԷ:

Յարաձգութիւն. թեան: || ընդերկարութիւն. կմ երկարատևութիւն. կմ յարատևութիւն. կմ յար ձգումն, և տարածումն: Նարեկ. ղէ:

Յարաձիգ: (Նախդրիւ հոլովի.) || յար ձգօղ. կմ միշտ ընկեցօղ. կմ հանապազ տարածօղ. կմ յարաժամ քարշօղ: Իսկ մերթ միշտ ձգեալ. և կմ յարաձգական, զոր տեսցես 'ի վերոյ:

Յարաճոճ: (Նախդրիւ հոլովի.) || յար ճօճել. կմ միշտ երկրիւալ. և յուզեալ. և այսմ սաք. յարաճոճ ալիք: Աճգար.: Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ յար ճօճէ, կմ շարժէ:

Յարամանեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || ընդ միմեանս յարելով հիւսել. կմ յարակցել. կմ միաւորել. և կամ շարամանել: Նարեկ: 'ի մեկն. երգոց:

Յարամիշտ: (մակբայ ժամանակ.) || միշտ առ միշտ. կմ միշտ և հանապազ. կմ յար և յաւէտ:

Յարամնամ. ացի. ա. ալ: (չէզոք.) || միշտ կալ մնալ. և կմ յարատևել:

Յարամնայ. ի. իւ. ից. իւք: || տես զՅարամնաց:

Յարամնայութիւն. թեան: || մշտակայութիւն. կմ յարատևութիւն:

Յարամնաց: (Նախդրիւ հոլովի.) || յար մնացեալ. կմ յարակայ. կմ յարատև. և կմ մշտնջենաւոր: Նարեկ. իզ:

Յարամուր: (Նախդրիւ հոլովի.) || մածեալ մրով. կմ մրոտեալ. կմ սևացեալ. և կմ աղտեղանեալ: Ոսկէ. ւ. հատ. ա:

Յարանուանեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || անուանել, կմ յորջորջել զինչ այնպիսի անուամբ՝ 'ի յարանուանօղ տեսակէ խօսքէ, որգոն, 'ի չքաւորութէ չքաւոր. 'ի զօրութէ զօրաւոր. և այլն: Իւ կամ 'ի նախադաղափար անուանէ ինչէ, որպ 'ի պօղոսեան. 'ի յերկնից՝ երկնաւոր. և այլն:

Յարանուն. ուան. ուամբ. անց. ամբք: || է բառ փիլիսոփայական, որով նշանակի անուն կմ եզրն՝ որ յիմեքէ տեսակէ յարանուանի զիտողէ ումե զկոչումն՝ բղխելով 'ի նմանէ ը նոյն ումե զկոչումն՝ բղխելով 'ի նմանէ ը ձայնիւն և ըստ կրին, որպ 'ի սպիտակութէ սպիտակ. յիմաստութէ իմաստուն. և այլն: Սոյնպէս և ըստ քերականաց են անուանք յարանուան յորջորջին. ը ցական անուանք յարանուան յորջորջին. որ 'ի ուրուք բղխեն՝ 'ի նախադաղափարաց. որպ 'ի հերակլեայ՝ հերակլեանք. 'ի յաքքայէ աքքայեանք. 'ի տնէ տնրական. և այլն:

Յարանուանապէս. կամ յարանուանաբար: (մակբայ.) || ըստ զյարանուն. կմ յարանուանելով:

Յարաշարժ. ի. իւ. ից. իւք: || յարաժամ շարժօղ. կմ միշտ շարժուն և երերուն. և կմ այն՝ որ բնաւ ոչ ունի զհաստատունութի: Նարեկ. հէ:

Յարաշարժեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || յարաժամ շարժել. կմ միշտ փոփոխել:

Յարաշեշտ. ի. իւ. ից. իւք: || այն՝ որ միշտ շեշտի. կմ միշտ շեշտեալ 'ի գործածելի. որ այնի է մակբայն մի: Իսկ մերթ նա՝ որ միշտ շեշտէ. կմ զշեշտ 'ի գործածել: Իսկ ըստ հնոց ոմանց նշանակի սովոր բառն այն, որոյ վերջին թեր վանկն է շեշտաւոր. կամ ձայն. զոր և կոչեն յարաշեշտաւոր, կամ թէ յարաշեշտաձայն. որպ այս կուլեր:

Յարապարոյկ. ունկի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ յար պարունակի. կամ միշտ պարունակեալ: որպիսի է մակբայս զինչ կաւ վարի: Մերթ ես նշանակի այն՝ որ յարի իւր բառին. կմ 'ի պարունակութիւն: Իսկ ըստ հնոց ոմանց նշանակի սովոր բառն, որ միով վանկիւ յառաջ քան զվերջին վանկն պարունակեալ. որպ այս բանեցէք:

Յարապատուղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || միշտ պտուղ բերօղ. կմ միշտ ունօղ զպտուղ 'ի վերայ իւր: Նարեկ. 'ի մեկն. երգոց:

Յարատացեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || յար տանել. կմ միանգամայն տանել. ընդունել: Իսկ մերթ սոսկ տանել. ընդունել:

Յարատանիմ. եցայ. եաց. ից: (ձայնակր.) || տես զՅերատանիլ:

Digitized by Google

Յարատև: (Նախդրիւ հոլովի·) || յարաժամ ևեթ· կմ մշտատև· և կամ մշտընջենաւոր:

Յարատևանամ· ացայ· ացիր· անալ: (ընդ. միջ.) || տե՛ս զՅարատևել:

Յարատևեմ· եցի· եա՛· ել: (չէզոք·) || մշտատևել· կմ մինչև ցվախճան կալ մնալ:

Յարատևութիւն· թեան: || հանապազ տևողութիւն· կմ խաղաղ կալն և մնալն:

Յարատոկ· տոկի· իւ· ից· իւք: || մշտատապաւորեալ· կմ տապաւորող: Իսկ մերթ համանման· կմ համահանդերձ· և կամ համատոկ:

Յարացոյց· ցուցի· իւ· ից· իւք: || օրինակ· կմ նմանութիւն· կմ ձև· կմ գաղափար· և կմ նախատիպ· Լամբրօն· և Յն ոսկի: Ըստ այսմ յարացոյց կոչին և իդէայքն, որ է գաղափար ըմբռնեալ ի միտս արուեստաւորին· ըստ որոյ նմանութեան առնէ զարտաքրեալ գործն: Իսկ ըստ փիլիսոփայից առեալ՝ է անուն ինչ ձեռնարկութեան, յորում՝ ի միոյ· կմ ՝ի միւսոյ նմանեաց զնմանն մակաբերեմք· որպիսի է այս· արբեցութիւն կորոյս զաղէքսանդր· ապա ուրեմն և զքեզ կորուսցէ, եթէ ոչ զգուշասցիս ՝ի նմանէ:

Յարգ· ի· իւ· ից· իւք: || է արմատ յարգել բային· որոյ մերթ նշանակէ՝ յարգոյ· կմ յարգելի· և կամ պատուական: Իսկ մերթ արժողութիւն· կմ գին· և կմ շահ· ուստի և յարգելն նշանակէ շահեցուցանել: 1· Թագ· 13· 21:

Յարգահատեմ: || տե՛ս զԱրգահատեմ:

Յարգանք· անաց· օք: (անեզական:) || յարգութիւն· կմ շուք· կմ պատիւ· և կմ մեծարանք: ռամկ· շնորհք: Ղուկ· ԼԴ· ԽԶ· և ԾԹ:

Յարգաւոր· ի· աւ· աց· օք: || պատուաւոր· կամ պատուելի:

Յարգաւորեմ· եցի· եա՛· ել: (Ներգործ·) || յարգաւոր առնել· կմ մեծարել· կամ պատուել· և կմ շուք դնելով փառաւորել: Ղուկ· ՀԵ:

Յարգաւորութիւն· թեան: || յարգոյութիւն· կմ մեծայարգութիւն· կմ պատիւ· և կամ մեծարանք: Ղուկ· ԾԶ· և ՂԶ:

Յարգեմ· եցի· եա՛· ել: (Ներգործ·) || շուք դնել· կմ մեծարել· և կամ պատուել· Ղևտ· 6· 8: Գործ· 5· 13: Մերթ և մեծ վարկանիլ· և կամ համարիլ· ըստ այնմ Ղուկ· ԾԶ· Այլ դու բարերար՝ յարգես և զգուանիլ՝ զքեզ՝ բանական անկենդանութեան, այսինքն համարիմ բանական լինիլ առ կենդանութիւն: Այսպէս և 1· Մնաց· 27· 24· ուր ասի· ոչ յարգեցաւ ՝ի գիրս բանից աւուրց Թագաւորին Դաւթի, յա ոչ համարեցաւ, կմ ոչ կարգեցաւ: Մերթ և նշանակէ վարել, կամ ՝ի գործ դնել· և կմ ՝ի գործ ածել· ըստ այնմ ՝ի Ճառս ...· ծզ· ոչ բարձրք յարգեր զգործ եկեղեցւոյն: Այսպէս զարծածն, կմ զդրամն ՝ի գործածելով շահեցուցանելն յարգել ասի· ռամկ· բանեցնել: Ղուկ· 19· 13: Ղուկ· ԽԶ· ՁԳ: Իսկ երբեմն նշանակէ գործել· կմ կատարել· ըստ այնմ Ոսկ· 1· հատ· ԽԹ· Այլ ինքն անձամբ իւրով յարգէր, և ինքեամբ ՝ի գլուխ հանէր զամ: Ըստ այսմ է և ՝ի Յոբ ոսկին, ուր ասի· մարգարէից բանքն յարգեին, առաքելոցն վճարեին:

Յարգի: (Նախդրիւ հոլովի·) || յարգոյ· կմ նախելի· կմ պատուական· և կամ ազնիւ· ըստ այնմ Ոսկ· 1· հատ· ԼԲ· յարգի և մեծ եմք քան զձեզ: Իսկ մերթ՝ յարգող· կմ մեծարող· և կմ մեծ համարող· և ըստ այսմ ասի· Ոսկ· 1· հատ· Բ· Ն՛ր միայն յարգի լինիցուք վկայութեան, ա յարգօղ լինիցուք:

Յարգոյ· ի· իւ· ից· իւք: || յարգելի· կամ մեծարելի· կմ ազնիւ· կմ պատուական· կմ երևելի· կմ մեծավարկ· և այս ասի զմարդոյ, զգործոյ, զբանից, զաւուրց, զպտղոց· կմ զարդեանց· և զայլոց նմանեաց: Մծբն· ԺԹ: Խորէն· Գ· գլ· 51: Ոսկ· 1· հատ· ԽԸ: և Լամբրօն: Մերթ և պիտանի· կմ շահեկան· և կմ արդիւնաւոր: Իսկ մերթ յարգօղ, ա նա՝ որ ՝ի գործածելով զարծաթ, կմ զդրամն՝ շահեցուցանէ· որպիսիքն են վաճառականք· Մծբն· ԺԹ: Եւ բաստ այս երբեմն և գրի արգոյ: Աղթոն: և ի Շարականս:

Յարգութիւն· թեան: || տե՛ս զՅարգանք:

Յարգունեմ· եցի· եա՛· ել: (Ներգործ·) || հաստատել· կմ պնդել:

Յարգունութիւն· թեան: || հաստատութիւն, կմ պնդութիւն:

Յարդ· ի· իւ· ից· իւք: || մանրուածք հընձեալ և չորացեալ եղեգանց ցորենոյ· գարւոյ, և այլոց նմանեաց· զոր արկանեն ՝ի կեր գրաստուց, կմ խառնեն ընդ շաղախս· և կմ ՝ի զանդուածս աղիւսոյ· ուր առնէին հրէայքն յայնժամ կղերութիւն փարաւոնի: ռամկ· յարդ· և տաճկերէն սաման: Ծննդ· 24· 25: Ելից· 5· 7· և 11· և 12:

Յարդարեմ· եցի· եա՛· ել: (Ներգործ·) || հանդերձել· կմ պատրաստել· կամ կազմել· կմ յօրինել· և կմ կարգել· 2· Մակ· 15· 20: Զաք· 10· 3: Մատթ· 12· 44· Իսկ մերթ՝ ներգործել· կմ առնել· և կմ գործել: ռամկ· ընել· կմ շինել: Ոսկ· 2· հատ· ԽԷ· ԼԺ· ԼԳ: Երբեմն և առեալ լինի փոխանակ ՝ի լոյս ածելոյ· կմ արտադրելոյ· և կմ հնարելոյ· ըստ այնմ Խորէն· Բ· գլ· 63· Այլ հերձուած յարդարեաց յինքենէ· ա հնարեաց:

Յարդարիչ· րչի· աւ· աց· օք: || յարդարօղ· ա հանդերձօղ· կմ յօրինօղ· կմ կազմօղ· և կմ կարգաւորօղ: Խորէն· Գ· գլ· 5: Իսկ մասնաւորապէս առեալ յարդարիչ կոչի մկրատն ճրագի, ը որով յարդարէ ըզծայր պատրուգին: ռամկ· ճրագի մաղաս· կմ ...: Ելից· 37· 17:

Յարդգող· ի· իւ· կմ աւ: || է լայնածիր շրջանակ ինչ՝ յարաժամ երևեալ յերկինս ՝ի պայծառ գիշերի, որ իբրև զամպ անօսր

և ապխտակ՝ ճանապարհ գործեալ՝ ձգի 'ի հարաւ կուսէ դէպ 'ի հիւսիս՝ խոտորնակի ընկողմանելով. և ձևէ զկենդանակերպից գօտին 'ի յաղեղնաւորն և 'ի յերկաւորն: Արդ՝ առ ըստ ճշմարտագոյն կարծեաց բնախօսից՝ է թանձրագոյն և լուսընկալ աստղանոծ մառանք համատաւթե. և կմ անհամար բազմութիման րիկ աստեղաց, որք յաղագս սաստիկ հեռաւորութե և խտութե և խառնելոյ 'ի միմեանս ճառճանչիցն երևին շարունակել ընդ միմեանս, և արձակեն զլոյս աղօտ՝ սպիտակ իբրև զկաթն. վն որոյ ոմանք կոչեցին զսա ծիր կաթին: Այլ 'ի մեզ անուանեցաւ յարդգող. կամ մանաւանդ՝ հետք յարդգողի՝ վն առասպելացն, զոր պատմեն զվահագնէ նախնւոյն հայոց: Քանզի ասեն, թէ սա գողացեալ 'ի խիստ ձմեռան զյարդ շաւ 'ի բարշամայ նախնւոյն ասորեստանեայց՝ փախչէր. և 'ի փախչելն թօթափումածք յարդից զճանապարհօքն սփռեալ՝ գործէլին հետս. և զի երկնային կաթնածիր շաւղանակն նման էր այնմ հետոց, և իբր թէ էր նոյն հետք. (ոմն ոմանք 'ի կռապաշտից առասպելաբանէին, համարելով զնա յարդիւքն հանդերձ յերկինս փոխուցեալ. և անդ 'ի փախչելն հետս գործեալ.) վն այնորիկ կոչեցաւ 'ի նախնի բնախօսից, հետք յարդգողի՝ իբր թէ շաւիղ վահագնի գողացողի զյարդ:

Յարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կցել. կմ մածուցանել. կմ միաւորել. կմ մերձեցուցանել. և կմ յանկուցանել: Եւնթ. 19. 4: և 1. Մակ. 2. 67:

Յարեցուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցող.) || նոյն է ընդ վերնոյն: Խորէն. բ. ղր. 34: և Աշգար:

Յարեւանամ. ացայ. ացիր. անալ: (չէզ.) || նոյն է ընդ բայիս յարել. ոմն և հետևանալն ընդ բային հետևել. և ըստ այսմ ասի. ուղին լինէ յարեանայ բայից. յն ուղին պարագայք յարելն, կմ զհետ երթալն բայից:

Յարընթաց: (Նախդրիւ հոլովի.) || յարաժամ ընթացող. կմ միշտ վազող: Նարեկ. 'ի գով. առաքելոց:

Յարթմնի: || է առ նախդրիւ տրականն. կմ ներգոյականն արթմնի բառին, որ է արթնութի. ըստ այսմ Շնորհալին. որք 'ի մեղաց անկեալ ադմի. 'ի քուն մահու են յարթմնի. յն յարթնութե. կամ արթուն գոլով ըստ մարմնոյ:

Յարիմ. եցայ. եայց. իլ: (Հայնակ.) || կցիլ. կմ միաւորիլ. կմ մերձենալ. կմ զհետ երթալ ումեք. և ըստ այսմ ասի՝ յարիլ միոյ իրի 'ի միւսն. կմ յարիլ 'ի կախարդս. կմ 'ի մեկուսս և կմ յարուցեալ ասաւորութք: ումն. հշիւ. կմ Խանութիւ ըլլալ: Ղևտ. 19. 31: Թուոց. 36. 7: Ղուկ. 15. 15: Գործ. 9. 26: Եւ յայսմանէ առեալ՝ յարել՝ ասի յեր լինէ կուռելն. յն կպչելն. կմ 'ի միոյ 'ի միւսն փոխելով՝ յեցեալ մնալն. ոմն յարեցաւ բարբառուն

Ներեմանոյ 'ի գետեղի: 4. Թագ. 5. 27:

Յարկ. ի. աւ. աց. օք: || տուն. կմ բնակարան: Յոբի. 2. 16: Իմաստ. 9. 15: Եսայ. 22. 16: Իսկ մերթ մասնաւորապէս առեալ՝ նշնկէ զապարանս, կմ զպալատս. ումն. սարայ. Առակ. 30. 28: 'ի վերայ կարգ. ժդ: Երբեմն և զխորանն, կամ զտաղաւարն: ումն. չատր: Ելից. 39. 32: և 40. 2: Սաղմ. 17. 12: Բայց երբեմն յարկ կոչին իւրաքանչիւր դստիկոնքն տանց, կմ սենեակք դստիկոնաց. և ըստ այսմ ասի, առաջին, կմ միջին, և կմ երրորդ յարկ: ումն. փօնդ խուն: 3. Թագ. 6. 8: Եզեկ. 41. 7: Դարձ. երբեմն և նշանակէ զձեղունն. յն զծածկոյթն, որով տունք. կմ այլք բնակարանք ծածկին առ 'ի պահպանել բնակչաց նց յանձրևոյ. և 'ի ցրտոյ. և յայլոց այնպիսեաց: ումն. պան ծածք: Ծննդ. 19. 8: Մարկ. 2. 4: Ղուկ. 7. 6: Այսպէս և 'ի հնումն ծածկոյթ խորանին, կամ սեղանոյն յարկ կոչեցաւ. ըստ որում էր նց իբրև զձեղուն: Ելից. 37. 26: Եզեկ. 40. 43:

Յարկած. ի. իւ. ից. իւք: || պատահար. կմ դիպուած. և կմ փորձանք: ըստ այնմ. Շնորհալին. Անմեղ աղայոց զոլ պահպան, 'ի յարկածիցն դիւականն: Սակայն բառս այս հասարակօրէն գրի՝ արկած. և տառն յ՝ է նախդիր. ոմն երևի 'ի Նորէն և յայլ բազում տեղիս:

Յարկածածուկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || յարկաւ ծածկեցեալ. որով մերթ նշանակի այն, որ ունի 'ի վր իւր զձեղուն. յն զծածք. և ըստ այսմ ասի՝ յարկածածուկ բնակարան, կմ փողոց: Իսկ մերթ նա՝ յորոյ վր վիճեալ յարկ բնակարանին՝ ծածկեալ է զնա: Բայց մինչ ասի՝ յարկածածուկ սատակումն. իմանի՝ մահ, որ պատճառի 'ի ծածկեալ մնալոյ 'ի ներքոյ փլուզեալ յարկաց: 'ի հին դպրութե:

Յարկանեմ. յարկի. յարկեալ. յարկցէ. յարկեա. ել: (Ներգործ:) || յարկաւ ծածկել զտունս, կմ զայլ բնակարանս. և կմ կազմել 'ի վր շինուածոց զձեղունս. յն ըն ծածքս: 3. Մնաց. 34. 11: և 2. Եզր. 6. 4: Բ այսմ է և Եսայ. 14. 11. ուր ասի՝ 'ի վր քո որդն յարկցի. յն որդն յարկ և ծածկոյթ լիցի: Բայց Յոբ. 8. 15. ուր ասի յարկանել ձեռին նր, իմանի 'ի արկանելն ըն ձեռն իւր. զի տառն յ՝ նախդիր է, և ոչ բնական:

Յարկացուցեմ. եցի. եա. ել: (Ներգոր.) || ծագիսս 'ի կացուցանել բայէն, ոմն յարաացեալն 'ի առնուլ բայէն. և նշնկէ յար կացուցանել. կմ մերձ կցուցանել: Իսկ մերթ առեալ ցանել. կմ տանել. կմ ցուցանել. և կմ յայտնել. և ըստ այսմ փոխաբերական յարկալոյ, զդիտացութե յայտնէ, ասի յարկալոյ՝ ծնեալ ցոյց: Այսպէս փոխաբերական առեալ՝ ցուցանել, և կմ զներգործութե, և ըն զելիս առնել. և կմ կիրս ցուցանել, ասի յարկացուցել:

Յարկաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զյարկ. յն այն, որ 'ի վր իւր տարածեալ ունի

զձեղուն, ՚ի գծանգ, որպիսիքեն ձեղուանոր տունք, կամ փողոցք։

Յարկաւորութիւն. թեան։ || յարկաւոր գոլն, կմ ունիլն զյարկ, ՚ի գծանգ՝ տարածեալ ՚ի վ(ե)ր(այ) իւր, որով կատարի տունն։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զմի և նոյն ծածկոյթ, կմ կատարումն, և կմ ըն(կե)րումն. ըստ այնմ Նարեկ. Թ. երբ զգլխաւորեալ յարկաւորաւն չարուն գործոց։

Յարկեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || ծածկեալ՝ յարկաւ, ՚ի ձեղունամբ, և կամ յարկանը մեծ իրօք։ ռամկ. ծածկով գոցած։ Ոսկէ. 2. հատ. Ժբ։ Նարեկ. ղդ։

Յարհօրիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (ձայնակր.) || յարհաւէրս անկանիլ, կամ տագնապիլ. կմ զանգիտել. և կմ երկնչիլ, և սոսկալ։

Յարձակ. ի. աւ. աց. օք։ || է արմատ յարձակիլ բային, որով նշանակի յարձակեալն, ՚ի վերայ վազելն. կամ ՚ի վ(ե)ր(այ) դիմօղն։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմիշտ, կրկնեցմամբ այսպէս, յարձակ յարձակ խաղալ, և նշանակէ՝ յայսկոյս յայնկոյս քա֊ ջութբ յարձակելով դիմել։ ռամկ. այդին անդին ուր տալ անել։ 1. Մակ. 9. 9։

Յարձակիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (ձայնակր.) || դիմել. կմ ՚ի վ(ե)ր(այ) վազել. և կմ արշաւանմամբ պնդել զհետ ուրուք։ 2. Օրին. 11. 4։ 2. Մակ. 12. 35։ Երեմ. 50. 24։

Յարձակ յարձակ։ || տե՛ս զՅարձակ։

Յարձակումն. կման. ման. մանց. մամբք։ || դիմեցումն. կմ ՚ի վ(ե)ր(այ) վազումն. և կմ ուժգին ընթացք։ Յոբ. 18. 21։ Նարեկ. Ձ։

Յարձակուրդ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նոյն է ընդ բառին յարձակումն. այդ խառնուրդն ընդ բառին խառնումն։

Յարմար. ի. իւ. ից. իւք. կմ օք։ || պատշաճ. կամ պատկան. կմ շարայար. կմ համեմատ։ ռամկ. ույղուն։ Նարեկ. խ։ Իսկ ՚ի Նարեկ. ՚ի հոգոյն ենեց. ար ասի, ամօղ ՚ի յարմար գլխին կատարումն, նշանակի ՚ի յարմարութիւն. կմ ՚ի յաջողութիւն։

Յարմարագոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ || պատշաճագոյն. կմ պատեհագոյն. կմ համեմատագոյն, և կմ վայելչագոյն։ Ոսկէ. 1. հատ. իբ։

Յարմարագրեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || յարմար և պատշաճ կերպիւ գրել. և այս մերթ ասի զատակից և զբանից, որք ըստ առողջմտութեան, և ըստ իսկական տառից գրին. իսկ մերթ զայլոց իրաց, զորս յարմար և վայելուչ կերպիւ գրեմք։ Նարեկ. ղէ։ և ՚ի գովս. առաք։

Յարմարագրութիւն. թեան։ || յարմար և պատշաճ կերպիւ գրումն։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զարուեստն զայն, որով զուղղագրական բառս գրեմք, և յարմարեմք ըստ իսկական տառիցն։

Յարմարադրութիւն. թեան։ || յարմար դրութիւն, կամ յարմարումն, և կազմումն։ Նարեկ. ղթ։

Յարմարաթռիչ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յարմար և վայելուչ կերպիւ թռչօղ. կմ գեղեցիկ թռուցմամբ սլացօղ։ Նարեկ. ղէ։

Յարմարական. ի. աւ. աց. օք։ || յարմարեալ. կմ պատշաճաւոր. կմ պատկանաւոր. և կմ վայելչական։ Նարեկ. ձ։ Ոսկէ. 2. հատ. իե։

Յարմարանք. աց. օք։ (անեզ.) || յարմարութիւն. կմ վայելչութիւն, և կմ պատկանաւորութիւն։ Իսկ մերթ յարմարումն. կմ կազմութիւն. կամ յօրինուած. և կմ շարամանութիւն։ Խորէն. ա. գլ. 31։

Յարմարավէտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յարմար և վայելուչ կերպիւ վիմօղ։ Իսկ մերթ պատշաճ, կմ գեղեցիկ կերպիւ վիմեցեալ, ՚ի պատմեցեալ։ Նարեկ. ղթ։

Յարմարապէս։ (մակբայ որակական.) || յարմարութեամբ, կամ պատկանաւոր կերպիւ. կմ պատշաճապէս. և կմ վայելչաբար։ Ոսկէ. 1. հատ. իթ։

Յարմարաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զյարմարութիւն. կմ պատշաճաւոր. կմ պատկանաւոր. կմ վայելչական, և կմ համեմատ։ Նարեկ. ղէ։

Յարմարեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || յարմար և պատկան առնել. կմ պատշաճեցուցանել. կմ ճահաւորել. կմ համեմատել. և կմ նմանեցուցանել։ ռամկ. ույղուր գը ընել։ Իսկ մերթ համեմատ կարգաւ ը միմեանս յօդել. կմ զուգել. կմ միաւորել. կմ կազմել, և կմ յօրինել։ Խորէն. բ. գլ. 68։ Նարեկ. ձգ։ Բայց մինչ ասի՝ յարմարել զքնարս, նշանակէ պատրաստելն զնա առ բարեկարգ հնչումն։ ռամկ. փիլղէն փալ։

Յարմարեցուցանեմ. ուցի. ցո՛. ել։ (անցող.) || Նոյն է ընդ վերնոյն։ Նարեկ. իէ։

Յարմարոստեան։ (Նախդրիւ հոլովի.) || զյարմար, կմ զբարեձև, և կմ զգեղեցիկ ոստս ունօղ. և այս ասի զծառոց, կմ ըղձ տնկոց։ Իսկ մերթ նմանութիւն առեալ ասի եւ զմասանց մարդոյ, ըստ որում են ձեռաց նր իբրև զոստս։ Նարեկ. իզ։

Յարմարութիւն. թեան։ || տե՛ս զՅարմարումն։ Նարեկ. Կ. և ղէ։

Յարմարումն. ման. մամբ. մանց. մամբք։ || յարմարութիւն, այսինքն պատշաճումն. կամ համեմատութիւն. կմ յարակցութիւն. կմ յօդումն, և կմ յօրինումն։ Եզեկ. 7. 1։ Իսկ մինչ ասի՝ յարմարումն քնարի, նշանակի պատրաստութիւն նր առ ներդաշնակաւոր հնչումն։ ռամկ. փիլղէն փալը։

Յարութիւն. թեան։ || ՚ի վեր ելումն, կամ կանգնումն, կմ յոտն կալն։ Սոփոն. 3. 8։ Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ զդարձումն ՚ի մահուանէ ՚ի կեանս, կմ ՚ի մեռելութենէ ՚ի կենդանութիւն։ 2. Մակ. 7. 14։ 1. Կորն. 15. 12։ Իսկ մինչ ասի՝ օր յարութեան. իմանի կիւրակէն. ըստ որում ՚ի նմին աւուր յարեաւ քն տէրն մեր։

Յարուցանեմ. ուցի. յարո՛. ել։ (անցող.) || կանգնեցուցանել. կմ հանել. այլ զընկղմեալն յանկողնոյ, զանկեալն ՚ի գետնոյ, կմ ՚ի գբոյ, և այլն. Մատ. 3. 9։ և 12. 11։ Մարկ. 1. 31։ Իսկ մերթ զարթուցանել

զԻնքեանս ։ ռամկ. ոբնիշնէւ ։ Մատթ. 8. 25։ Մերթ ևս զրգռել. կմ բորբոքել. կամ շարժել. և կամ պատճառել. և ըստ այսմ առն, յարուցանել զոգի ուրուք, կմ զհողմս, կմ զմրրիկ, կմ զխռովութիւն, կմ զհալածանս, և այլն ։ 1. Եզր. 2. 2։ Գործ. 13. 50։ և 14. 2։ Իսկ մերթ մասնաւորապէս առեալ՝ նշանակէ 'ի մահուանէ 'ի կեանս դարձուցանել, և կմ զմեռեալս կենդանս ցուցանել։ Յօհ. 12. 17։ Եբր. 11. 19։

Յաւակն. նի. նէ. նց. նք ։ || բարձրայօն. կմ յանդուգն. կամ լիրբ. կմ անամօթ. և կմ ժպիրհ ։

Յաւակնիմ. եցայ. եայց. իլ ։ (Չէզոքակր.) || բարձրայօն լինել. կմ յանդգնել. կմ լրբել. կմ անամօթանալ. և կամ ժպրհել ։ Նոբէլ. լէ ։

Յաւակնութիւն. թեան ։ || բարձրայօնութիւն. կմ լրբութիւն. կմ յանդգնութիւն. և կմ ժպրհութիւն ։ Նոբէլ. խէ ։

Յաւանակ. ի. աւ. աց. օք ։ || յովանակ. ձագ էշոյ ։ ռամկ. էշու քուռակ ։ Ծննդ. 49. 11 ։ Յովհ. 12. 14 ։ Մատթ. 21. 2 ։

Յաւատ ։ || է նախդրիւ տրականին բառիս՝ աւատ. որ է հաւատ. կմ հաւատարմութիւն ։ Այդ՝ մարի սա երբեմն նախդրիւն հանդերձ իբրև զմակբայ. և նշանակէ՝ հաւատով. կմ հաւատարմութեամբ. և կմ անխարդախապէս ։ ըստ այսմ. 4. Թագ. 12. 15. ոչ առնէին համար արանցն, զի յաւատ գործէին ։

Յաւելաբան. ի. իւ. ից. իւք ։ || աւելի քան զպատշաճն խօսօղ. կմ աւելորդաբան. և կմ շատախօս ։

Յաւելաբանեմ. եցի. եա. ել. (Չէզոք. և մերթ Ներգործ.) || աւելի քան զպատշաճն խօսել. կմ աւելորդաբանել. և կմ շատախօսել ։

Յաւելաբանութիւն. թեան ։ || բան, կամ խօսք աւելի քան զպատշաճն. կմ աւելորդաբանութիւն. և կմ շատախօսութիւն ։ Նոբէլ. զա ։

Յաւելագոյն. գունի. իւ. ից. իւք ։ || առաւելագոյն. կմ բազմագոյն. և կմ ճոխագոյն ։ Սոփ. 2. հատ. ժթ ։

Յաւելադրեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || տես զԱւելադրել ։

Յաւելանամ. ացայ. ցիր. նալ ։ (ընդմիջ.) || յաւելեալ լինել. կմ առաւելանալ. կմ բազմանալ. և կմ աճել ։ ռամկ. աւելնալ ։ Ժող. 1. 18 ։ Գործ. 5. 14 ։

Յաւելուած. ոյ. ով. ոց. ովք ։ || յաւելումն. կմ առաւելութիւն. կմ աւելորդուն. կմ զեղումն. և կմ յաւելեալ իրն. Եզեկ. 47. 13 ։ Մատթ. 12. 34 ։ Յով. 1. 21 ։ Իսկ Ղեւտ. 19. 25. ուր ասի. յաւելուած ձեզ լիցին. իմանի՝ յաւելցին ձեզ ։

Յաւելում. յաւելի. ել. ուլ ։ (Ներգործ.) || բարդել 'ի վր. կմ առաւելուլ. կմ առաւտացուցանել. կմ աճեցուցանել. կմ աստուածացուցանել ։ ռամկ. աւելցնել. կմ շատցնել ։ 2. Թագ. 12. 8 ։ 4. Թագ. 20. 6 ։ Մատթ. 6. 27 ։ Մերթ ևս առնուլ լինի մինչ կրկնելոյ զնոյն, զոր միանգամ ասաց. կմ արար ։ և ըստ այսմ իմանի, մինչ ասի, յաւել մարգարէանալ. կմ խօսել ։ յաւել ըմպել. կմ մեղանչել. և այլն ։ Թուոց. 11. 25 ։ Դատ. 4. 1 ։ Եսայ. 7. 10 ։ Մարկ. 14. 25 ։

Յաւելում. յաւելայ. յաւելից. կմ յաւելայց. յաւելցես. ցի. լիր. լուլ ։ (Չէզոք.) || յաւելեալ լինել. կմ առաւելանալ. կմ բազմանալ. և կմ սաստկանալ ։ 2. Մակ. 8. 1 ։ Մերթ ևս նշանակէ, անցանել 'ի կողմն ուրուք. կմ յարել յանձն ոք, կմ 'ի բազմութիւն իւր ։ Եսայ. 1. 10 ։ 1. Մակ. 2. 43 ։ Թուոց. 18. 2 ։ ըստ այսմ ևս իմանի, մինչ ասի. մեռաւ, և յաւելաւ առ ժողովուրդ իւր, կմ առ հարս իւր. և այլն ։ Ծննդ. 25. 8 ։ և 35. 29 ։ և 49. 32 ։

Յաւելումն. լման. մամբ. մանց. մամբք ։ || տես զՅաւելուած ։

Յաւետազուարթ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զմշտնջենական զուարթութիւն, կմ զերկրութիւն ։ Իսկ մերթ մշտադալար. և կմ այն, որ միշտ և յաւէտ կանաչացեալ և տերևովք զարդարեալ կայ ։ և ըստ այսմ ասի. ծառ. կմ տունկ յաւետազուարթ ։ Ոսկէ. 1. հատ. իէ ։

Յաւէտասանամ ։ || տես զՅաւէտասանալ ։

Յաւերժ ։ || տես զՅաւէրժ ։

Յաւերժական. ի. աւ. աց. օք ։ || յաւէժական. կմ մշտնջենական. և կմ յաւիտենական ։ Բայց մինչ ասի յաւերժական հարսունք. նշանակէ՝ զյաւերժահարսունս. զոր տեսցես զկնի ։ Պղատ. Ճիւղ ։

Յաւերժահարսունք. սանց. սամբք ։ || է ա. նուն առասպելական արարածոց անտ. նութեան, զորս կոչեն քաջս ։ Այդ՝ զա ցանէ ասեն ունել զգեղեցկութիւն 'ի բնէ, և թէ՛ բնութեամբ ոչ սատանայ ուսմամբ ։ և թէ՛ բնութեամբ դերասայոյն քան զմեզ. յորմէ և յաշխարհս բառ. լեզուով մերում անուանեցան՝ յաւերժահարսունք. բառս զորս կոչեցան յաւերժահարսունք. ... և երբեմն յաւերժական հարսունք. թէ ևս ըստ որում առասպելաբանեն, թէ ևս քա կանայք յաւէրժ հարսնացեալք ։ Բայց այլք կոչեն զնա յաւերժահարսունք ոչ վն իգական բնութեան, այլ զի յաւերժ ըստ հարսանիս առնեն 'ի մէջ իւրեանց, մշտ ցնծալով պէսպէս խնճոյիւք, թմբկօք, և նուագարանօք. վն որոյ և ասեն, թէ են արիւ և էգ, և միշտ ծնանին, և մեռանին. Այլ պաշտօնեայք և կոչէին մանկանացուք ։ Այլ դա թէ է սուտ, և առասպելեալ վաղեմի հեթանոսաց, որք ոչ ճանաչելով զճշմարտութիւն, և զդեւս՝ հնարէին մինչ նոյն զայլազան անգիտացածին արարածս ։

Յաւերժանամ. ացայ. ցիր. նալ ։ (Չէզ.) || յաւերժական լինել. կմ մշտնջենաւորել. կմ միշտ կալ և մնալ. և կմ յարատևել ։

Յաւէժ ։ (մկբյ ժամանակ.)) միշտ. կմ հանապազ. կմ յարաժամ ։ Իսկ մերթ մանաւանդ. և նշանակէ՝ յաւիտենական ։ իբրև զանուն. և նշանակէ՝ յաւիտենական ։

կան. կմ՛ մշտնջենաւոր. և ըստ այսմ սակի՝ յաւէժ կենդանութիւն. յաւէժ երգաձայնութիւն. և այլն: Նարեկ. ղզ: Աշգահ:

Յաւէժաբար: (մկբյ ժամանակի.) || մշտնջենաւորաբար. կմ՛ յաւիտենականաբար. և կմ՛ միշտ և յաւէտ. 'ի շարականոցի:

Յաւէժական. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զՅաւերժական: 'ի շարականոցի:

Յաւէտ: (մակբայ ժամանակի.) || յաւէժ. կմ՛ միշտ. կմ՛ հանապազ. և կմ՛ 'ի յաւիտեան: Նարեկ. խա. հզ. ղզ: Իսկ մերթ՝ մանաւանդ. կմ՛ առաւել. կմ՛ ևս քան զևս. Նարեկ. ըզ. և ղէ: Մերթ ևս՝ յոյժ. կամ կարի. կմ՛ սաստիկ. կմ՛ ամենևին: Նարեկ. պ. ձ. ղզ: Բայց երբեմն վարի իբրև զանուն, որ է յաւէրժն. և նշանակէ՝ յաւիտենական. կմ՛ մշտնջենաւոր: Եւ մերթ առաւելն, կմ՛ բազում: ըստ այնմ, Նարեկ. ղժ: գոյցն զյաւէտն պարունակէ:

Յաւէտախաղաց: (նախդրիւ հոլովի.) || միշտ խաղացող. իսկ երբեմն մշտաշարժ, կմ՛ մշտաբուղխ. կմ՛ որ միշտ 'ի վր գայ. կմ՛ առէպ հանդիպի. և ըստ այսմ սակի՝ յաւէտախաղաց շնորհ. կմ՛ արկածք. և այլն: Խորէն. գ. գլ. 62:

Յաւէտախնամ: (նախդրիւ հոլովի.) || յաւէտ խնամող. կմ՛ միշտ նախախնամող:

Յաւէտախոյզ. խուզի. իւ. ից. իւք: || միշտ խուզող. այսինքն որոնող. կմ՛ հետազօտող: Իսկ մերթ միշտ որոնեցեալ. կմ՛ քննեցեալ:

Յաւէտակից. կցի. աւ. կմ՛ իւ. աց. օք: || յաւիտենակից. կմ՛ մշտնջենակից, այսինքն, որ ունի ընդ ումեք զմի և զնոյն յաւիտենականութիւն, կմ՛ մշտնջենաւորութիւն:

Յաւէտահրաշ: (նախդրիւ հոլովի.) || միշտ հրաշալի. կմ՛ յոյժ սքանչելի. և կմ՛ մեծահրաշ: Նարեկ. ըէ:

Յաւէտայոյզ. յուզի. իւ. ից. իւք: || միշտ յուզող. կմ՛ շարժող. և կմ՛ վրդովող: Իսկ մերթ միշտ որոնող. կմ՛ քննող: Մերթ ևս միշտ շարժեցեալ. կմ՛ վրդովեալ. և կամ որոնեցեալ:

Յաւէտանամ. կմ՛ յաւէտանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդմիջակերպ.) || յաւէրժանալ. կմ՛ մշտնջենաւորիլ. Լամբրոն: Իսկ մերթ առաւելուլ. կմ՛ յաճախել:

Յաւէրժ. կմ՛ յաւերժ: (մակբայ ժամանակական.) || յաւէտ. կմ՛ միշտ. կմ՛ հանապազ: Եսթ. 16. 4:

Յաւէրժ. կմ՛ յաւերժ. ի. իւ. ից. իւք: || յաւէրժական. կմ՛ յաւիտենական. ըստ այնմ Խորէն. գ. գլ. 10. Կործանեալ գայ 'ի վր քո էնէլ յաւէրժ իւք քաջօք հսկայիւք մրցողք: այսինքն յաւիտենական, կամ անմահ քաջաղն հսկայիւք. վն զի առ ժամանակօք կռապաշտութե դիւցազնեայս, և զհսկայս յաւիտենականս, և անմահս կոչէին. լ, Հ գիտելի է, զի բառս այս յաւէրժ՝ է նոյն ընդ յաւէժ բառին. այլ և յաւէրժականն ընդ յաւէժական բառին. վն զի տառս՝ ր՝ մուծեալ լինի ի նմ իբր առ ի զարդ, որպիսիք են և այլք բառք բազումք:

Յաւէրժանամ: || տե՛ս զՅաւէրժանալ:

Յաւիտեան. տենի. իւ. տենից. կմ՛ տեանց. իւք: || Ծագի սա 'ի յաւէտ բառէն, որ է միշտ. ուստի բառիւս յաւիտեան՝ նշանակի մշտնջենաւորութիւն. կմ՛ յաւիտենականութիւն. և կմ՛ անվախճան տևողութիւն. Գործ. 15. 18: Նարեկ. ղզ: Մերթ ևս նշանակէ զդարս. կմ՛ զհարիւրաւոր ամս, որք կոչին մասնաւոր յաւիտեան: 1. Կորն. 10. 11: Եբր. 9. 26: Իսկ երբեմն զսկիզբն ժամանակաց. կմ՛ զառաջին ժամանակս. և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ՝ իվաղ ժամանակաց. կմ՛ 'ի վաղնջուց. և կմ՛ 'ի սկզբանէ, ասի յաւիտենից. որպէս Ծնն. 6. 4: Ժող. 1. 10: Եփես. 3. 20: Ղուկ. 1. 70: Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ աշխարհի. կմ՛ կենցաղոյս. և կմ՛ փոխանակ ամ ժամանակաւորաց՝ որք են 'ի կենցաղումս: Ժող. 3. 11: Եբր. 1. 2: և 11. 3: Եւ բեմն ևս փոխ կենցաղականասիրութե. կմ՛ կենցաղավարութե: Եփես. 2. 2: Բայց մինչ ասի 'ի յաւիտեանս բանից՝ յաւիտեանս յաւիտենից. կմ՛ յաւիտեան. և յաւիտեանս յաւիտենից. է ոճ իմն, որով նշանակի աւել. յամ յաւիտեանս. կմ՛ յամ պարագա ժամանակաց մի զկնի միոյ յաջորդեցելոց: Սաղմ. 10. 16: և 44. 18: Յայտ. 5. 13: [illegible]ձեալ: բառս այս երբեմն վարի իբրև ըզ մակբայ և նշանակէ՝ յաւիտենականաբար. կմ՛ մշտնջենաւորապէս. և կմ՛ մինչև ցյաւիտեան. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի կեալ. կմ՛ թագաւորել յաւիտեան. կմ՛ ոչ ուտել զմիս յաւիտեան. և այլն: Ծննդ. 3. 22: Իմաստ. 6. 22: 1. Կորն. 8. 13: 'Իբրև. երբեմն ևս յոգնական սեռականն առեալ զնի փոխանակ բառիս յաւիտենական. կմ՛ մշտնջենաւոր. որպ 1. Մակ. 2. 51: Սաղմ. 23. 7: և 75. 5: Ժող. 12. 5: Յովն. 2. 7: ըստ այսմ է և 3. Մակ. 7. 11. առ ասի. որ յաւիտենիցն է փրկիչ իմոյ. այսինքն որ է յաւիտենական փրկիչ իմ:

Յաւիտենադիր. դրի. իւ. աց. օք: || 'ի յաւիտենից եղեալ և սահմանեալ. և կմ՛ այն, զոր դնէ ոք՝ զի կացցէ մինչև ցյաւիտեան. և ըստ այսմ սակի՝ յաւիտենադիր ուխտ: Աշգահ:

Յաւիտենական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ ունի զյաւիտենականութիւն. կամ յաւիտեան տևէ. կմ՛ մշտնջենաւոր. և կմ՛ անվախճան. Ծննդ. 9. 13: Եսայ. 3. 15: Մատ. 25. 46:

Յաւիտենականութիւն. թեան: || մշտնջենաւորութիւն. կմ՛ անսկիզբն և անվախճան տևողութիւն. զոր Էութիւն և ինքնակէն միայն ած ունի: Իսկ ըստ ածաբանից յաւիտենականութիւն է առանցումն անառարկելի կենաց բովանդակին միանգամայն և կատարեալ. տե՛ս և զբառն մշտնջենաւորութիւն:

Յաւուրական. ի. աւ. աց. օք: || նոյն է ընդ բառին աւուրական. ուստի 'ի Նարեկ. իա. առ ասի երկինք աւուրական. յայ

օրինակս գրի՝ յաւուրղական։

Յափլափեմ. եցի. եա՛. եղ։ (Ներգործ. կմ՝ չէզոք.) || տե՛ս զբայն ափլափեմ. որ է խարխափել։ վն զի տառն՝ յ, ոչ է բնական. այլ նախդիր. զի ասի. Ե՛ւ յափղափելն իւրեանց՝ ծեծէին զմիմեանս. փ՛ 'ի ափլափելն։

Յափշտակեմ. եցի. եա՛. եղ։ (Ներգործ.) || 'ի բաց կորզել. կմ՝ բռնութբ քարշելով տանել. և կմ՝ խլել։ Գործ. 21. 21։ Սաղմ. 7. 3։ Յօհ. 6. 15։

Յափշտակութի. թեան։ || բռնութբ առումն. կմ՝ 'ի բաց խլումն. և կմ՝ կողոպտումն։ Ղուկ. 11. 33։ Եբր. 10. 34։ Մերթ. ևս առնել լինի փոխանակ յափշտակեցեալ ընչից. կմ՝ որսոց և աւարաց, և այլոց նմանեաց։ Յօբ. 29. 17։ Եսայ. 3. 14։ Նաւում. 2. 12։

Յափսիթերս։ || ծագի սա 'ի ափն բառէս՝ և 'ի թեր անուանէս, որ է թերթ, կամ թաթ. ուստի ասի՝ յափսիթերս. իբր թէ յափս, և 'ի թերս. փ՛ 'ի մը ափից ձեռաց և թաթից ոտից. և ըստ այսմ երթալն, կմ՝ քայլելն իբրև զորքստանի 'ի մը ձեռաց և ոտից՝ ասի՝ յափսիթերս գնալ. ռամկ. չորս ոտնէ քալէլ։ 1. Թագ. 14. 8։ Սոյն պէս և խաղալն՝ անկանելով 'ի մը թաթից ձեռաց և ոտից՝ կոչի՝ յափսիթերս խաղալ։ 1. Թագ. 21. 13։

Յափրանամ. ացայ. ացիր. անալ։ (Չէզոք.) || վն սաստիկ յագելոյն զզուէլ. կմ՝ տաղտկանալ. և կմ՝ գարշիլ. և յետս կալ։ որպ հանդիպի մարդոյ յորժամ սաստիկ խմո՛ղէ զորովայնն կերակրովք. կմ՝ ընդերկար պարապի պղծութեց մարմնոյ. կմ՝ ժամանակէ յերկար զստացուած ինչ։ ըստ այսմ իմա և զայլոց նմանեաց։ ռամկ. պըխտիլ, ըւռուլ. Թուոց. 14. 31։ Եզեկ. 23. 17։

Յափրացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. անել։ (Անցող.) || զզուեցուցանել. կմ՝ տաղտկացուցանել սաստիկ յագեցութբ։ ռամկ. պըխտըցընել։

ՅԵ

Յեգուց. կմ՝ յեգուցն։ (Մակբայ ժամանակական.) || յայգուցն. կմ՝ ընդ առաւօտն։ ռամկ. առտուընէն։ 'ի վաղը հարցը։ Բայց 'ի Ժթ. ուր ասի, և 'ի յեգուցն օր վախճանեցաւ, նշանակէ՝ 'ի վաղուէան աւուրն. կմ՝ 'ի վաղիւն։ Սակայն բառս այս մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուոջ 'ի գործածի. զի առաւել բարւոք է ասել՝ յայգուցն, քան յեգուց։

Յելից։ || է բացառականն ելք բառիս, որ 'ի գիրս Խորենացւոյն, յաշխարհագրութեան 'ի բոլոր աշխարհի վարի իբրև զնախադրութի, այսպէս, յելից կալով գաւառին. կմ՝ ափ րինկոյ. և այլն։ և նշանակէ յարևելից կալով. կմ՝ յարևելեան կողմն գոլով։

Յելուզակ. ի. աւ. աց. օք։ || ելուզակ. փ՛ հէն. կմ՝ ապստամբող աւազակ. և կմ՝ նոքա որք ապստամբեալք յիմեքէ թագաւորու թէ 'ի լերինս ճղանեն, և իբրև զհէնս յարձակեալ 'ի մը աշխարհաց նր՝ հարկանեն, կողոպտեն, և գերեն։ Նաև զկապուտանս և զայլ անցաւորս լերանց և զաւռտաց՝ աւար հարկանեն. ռամկ. Թէտէլիք, կմ՝ ճէլալի։ Խորեն. Գ. գլ. 13. և 14. և 15։ և Գ. գլ. 45։

Յելուզակաբար։ (Մակբայ որակական.) || իբրև զյելուզակ. կմ՝ հանգոյն ապստամբող աւազակաց. ռամկ. Թէտէլիպէս. կմ՝ ճէլալիի պէս։ Խորեն. Գ. գլ. 44։

Յելուզանեմ. յելուզի. յելոյզ. կամ յելուզեա՛. անել։ (Ներգործ.) || ընդելուզանել. կմ՝ յաւուլ. և ըստ այսմ ասի յելուզանել զակունս պատուականս 'ի թագս ևլն։ 'ի հին տպագիրս։ Իսկ մերթ նշանակէ սակ՝ ելուզանել. որ է հանել։

Յեհ։ (Միջարկութի հեգնական.) || հահ. կամ իհ։

Յեղադարձ. ի. իւ. իւք։ || անդրադարձ. կմ՝ փոխադարձ. կմ՝ ներհակ. և կմ՝ հակառակ։

Յեղադարձական. ի. աւ. աց. օք։ || փոխադարձական. կամ անդրադարձական. և կմ՝ ներհական։ Իսկ 'ի յՈսկէ. 2. հատ. ԻԸ. ուր ասի, և օրինակն յեղադարձական, իմանի՝ կերպն, կմ՝ նշանն յանդիմանական։

Յեղադարձիմ. ձայ. ձիր. ձիլ։ (Ձայնակր.) || անդրէն 'ի նոյնն դառնալ. կմ՝ փոխադարձիլ. կմ՝ յեղաշրջիլ. և կմ՝ փոխարկիլ։ Ոսկէ. 2. հատ. ԻԵ։

Յեղական. ի. աւ. աց. օք։ || փոփոխական. կամ այլայլական. կմ՝ հակադարձական. և կմ՝ ներհական։ Լամբրոն։

Յեղակարծ. ի. իւ. իւք։ || յանկարծական. կմ՝ անակնունելի. կմ՝ տարադէպ. կմ՝ անպատրաստ. և ըստ այսմ ասի՝ 'ի յեղակարծ ժամանակի, կմ՝ յեղակարծ ժամու. և այլն։ Յն որբ։ Այլ երբեմն ակզբնատառն տորա՝ յ, ընու և զանեղի նախդիր, զի փոխանակ ասելոյ՝ 'ի յեղակարծ ժամանակի, կմ՝ 'ի յեղակարծ ժամանակի, ասեմք՝ յեղակարծում ժամու. յեղակարծ ժամանակի, որպիսի են այլ բազում բառք, որք յիշեցան 'ի մեկնութե տառս ուխտ՝ յ։ 1. Մակ. 5. 28։ Ոսկէ. 1. հատ. ԽԱ։ և Շնորհալին։ Բայց ոմանք յաղագս անհմտութեան նախդիր վարելոյն տորա, զակզբնատառն՝ յ, կարծեն լինել նախդիր, և ոչ բնական։

Յեղակարծիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Ձայնակր.) || յանկարծակի լինիլ. կմ՝ յանկարծակի երևիլ ուրեք։ Բայց մինչ ասի՝ յեղակարծեալ ժամանակ, կմ՝ ժամ, իմանի՝ յանկարծական։

Յեղանակ. ի. աւ. աց. օք։ || նոյն է ը՛ բառին եղանակ ըստ ամ նշանակութեց նր. Խորեն. Ա. գլ. 15։ Նարեկ. 'ի փորձ էջերոյ։ Իսկ ըստ որում է սա արմատ յեղանակութեան. կել բային՝ նշանակէ զյեղանակութեան զոր տեսցես զկնի։

Յեղանակաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || յեղանակելի, փ՛ փոփոխելի. կամ այլայլելի,

և կամ

և կամ յեղաշրջելի։ Նարեկ. ծա։ Իսկ մերթ եղանակաւոր։

Յեղանակեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || յեղափոխել, յօ փոփոխել. կմ այլայլել. կմ շրջել. կմ փոխարկել. կմ դարձուցանել։ Նարեկ. իը. կը. հէ. ղը։ Իսկ մերթ ըղ նոյնն քաղցրիկ կրկնել. կմ յամ ուրեք 'ի մէջ բերել։ Իսկ մերթ եղանակել, յօ նուագել. կմ երգել. կմ. օրհներգութ դրուատել։ Նարեկ. հզ. և հը։

Յեղանակիլ. եցայ. եցաւ. իլ։ (Ձայնակր.) || փոփոխիլ. կմ այլայլիլ. և կմ յայլ ևմն փոխարկիլ. Նարեկ. հթ. դ. և ղը։

Յեղանակիչ. կչի. աւ. աց. օք։ || փոփոխօղ. կմ այլայլօղ. կմ յեղաշրջօղ. և կմ դարձուցանօղ։ Նարեկ. ձը։ Իսկ մերթ եղանակօղ, յօ երգօղ, կմ նուագօղ։

Յեղանակութիւն. թեան։ || յեղանակումն, յօ փոփոխութիւն. կմ այլայլութիւն. կմ յեղափոխութիւն. և կմ անդրադարձութիւն. Իսկ մերթ՝ եղանակումն, կմ նուագումն. կմ եղանակաւոր բարբառ։ Նարեկ. ժը։

Յեղանակումն. մման. մամբ. մանց. մամբք։ || տե՛ս զՅեղանակութիւն։

Յեղաշրջեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || յեղափոխել, յօ փոխարկել. կմ փոփոխել. կմ այլայլել. և կմ անդրէն դարձուցանել։ Նարեկ. կէ։ Լամբրօն։

Յեղափոխ. (Նախադրիւ հոլովի.) || փոփոխ. կմ փոփոխական. կմ շարժական. և կամ այլայլելի. Լամբրօն։ Իսկ մերթ անդրադարձ. կմ հակադարձ. և կմ ներհակ։

Յեղափոխեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || տե՛ս զՅեղաշրջել։ Յհ ոսկի։ և Ոսկե. 2. հատ. իը։

Յեղափոխութիւն. թեան։ || փոփոխութիւն. կմ յեղաշրջումն. կմ փոխարկումն. կմ այլայլութիւն. և կմ փոփոխմանցն. 'ի հին պարածոյից։ Իսկ մերթ անդրադարձութիւն. կմ հակադարձութիւն. և կմ ներհակութիւն։

Յեղափոխումն. մման. մամբ. մանց. մամբք։ || նոյն է ընդ վերնոյն։

Յեղեմ. եցի. եա. եալ։ || տե՛ս զՅեղուլ։

Յեղեղեմ։ || տե՛ս զՅեղյեղեմ։ Նարեկ. թ։ և Լամբրօն։

Յեղեղուկ. ղկի. աւ. աց. օք։ || տե՛ս զՅեղյեղուկ։ 3. Մակ. 5. 22։

Յեղեղուան։ || տե՛ս զՅեղյեղուկ։ Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց։

Յեղեղումն։ || տե՛ս զՅեղյեղումն։ Լամբրօն։

Յեղեղօղ։ || տե՛ս զՅեղյեղուկ։

Յեղլի. (Նախադրիւ հոլովի.) || է ապառնին կրաւորական ընդունելութե յեղում բային. և նշանակէ՝ փոփոխելի. կմ այլայլելի. և այլն։

Յեղծ. կամ յեղձ. և կմ յեղց. ի. իւ. եց. || ըն. կմ չափ. կմ աստառ. և կմ յաւել։ 'Իսմանէ ծաղկեալ խառնոյեղծ. կամ խառնայեղծ։

Յեղմ. (Նախադրիւ հոլովի։ և մերթ վարի իբրև գոյական.) || մեղմ. կմ հանդարտ. և. ըստ այսմ առաք յեղմ առնել. կմ յեղմ եռացուցանել։ 'Ի Ճառս հարցն։

Յեղմնի։ || է նախադրիւ ածական. կմ ներգոյական բառս՝ եղմնի. որ 'ի տեղւոջ իւրում մեկնեցաւ. 4. Թագ. 6. 8։

Յեղյեղեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || փոխարկել. կմ փոփոխել. կմ դարձուցանել. կմ շրջշրջել. և կմ այլայլել. Նարեկ. ղը։ և Լամբրօն։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն մատենագրաց նշանակէ թարգմանել. կմ թարգմանաբար բացատրել։ Նարեկ. ղթ։ Մերթ ևս նշանակէ զնոյնն յաճախ կրկնել. կմ առէպ յիշել. կմ անդադար 'ի մէջ բերել. Նարեկ. կա։ և Լամբրօն։ և Ոսկե. 2. հատ. լը։

Յեղյեղուկ. եւկի. աւ. աց. օք։ || փոփոխական. կմ այլայլելի. կմ գլխրադարձ. կմ գլխրափոփոխ. կմ անկայուն և անհաստատ. և կմ որ յամ առմթից և պատահարաց շարժի և շրջշրջի։ Առակ. 17. 20։ Լամբ. Առակ։

Յեղյեղում. յեղլի. յեղեալ. յեղուլ։ (Ներգործ.) || նոյն է ընդ յեղյեղել բայիւն ըստ ամ նշանակութե։ Յոբ. 37. 10։ Ոսկե. 2. հատ. ա. և ժը։

Յեղյեղումն. ղման. մամբ. մանց. մամբք։ || փոփոխութիւն. կմ յեղաշրջումն. կմ փոխարկումն. և կմ փոխադարձութիւն։ Նարեկ. հզ. ղը։ Իսկ մերթ՝ յաճախ կրկնումն նոյնոյ բանի. կմ առէպ յիշումն, և 'ի մէջ բերումն։

Յեղում. յեղլի. յեղ. ուլ։ (Ներգործական.) || փոխել. կամ շրջել. կմ դարձուցանել. և կմ փոխադրել։ Նարեկ. ղը։ Սոյնպէս և թարգմանելն զբանս 'ի միոյ լեզուէ յայլ լեզու, ըստ որում է փոխել, յեղուլ կոչի։ Ըստ այսմ. Խորէն. ա. գլ. 1. Ջգիր գիտնաց այլոց ազգաց յեղուլ 'ի յոյն բան։ ըստ այսմ է և բ. գլ. 63։

Յեղումն. ղման. մամբ. մանց. մամբք։ || փոխումն. կամ փոփոխութիւն. կամ այլայլութիւն. կմ դարձուցումն. կմ շրջշրջումն։ Նարեկ. ղը։ և Լամբրօն։

Յեղփոխուկ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս զՅեղյեղուկ։

Յենարան. ի. աւ. աց. օք։ || տեղի, կմ գործի յենլոյ. կմ նեցուկ. ռամկ. փայտ։ Սիրաք. 49. 17։

Յենում. յեցայ. յեցիր. ուլ։ (Ընդ. միջ.) || յարակցել, կամ հպելով հաստատել յումեքն. կամ ուժով իւրով անկանել 'ի վերայ ուրեք. ռամկ. փայանիլ ըլլալ. կամ կռթնիլ։ Դատ. 16. 29։ Եսայ. 36. 6։ Եզեկ. 29. 7։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ առակ յարիլ. կամ մերձենալ. ըստ այսմ. Դատ. 16. 29. ըմկալ, և պատմագրութեան, որ յեցեալ կայ 'ի ձեռն։ Եւ մերթ հաստատիլ. կամ ապաւինիլ. և կամ կալ և մնալ։ ըստ այսմ. 3. Մակ. 3. 11. 'ի հպարտութիւն ամբարտաւանութեան յեցեալ։ Մերթ ևս ապաւինիլ. կամ պատսպարիլ. և կամ յանգչել։ Յոբ. 27. 8։ Հռոմ. 2. 17։ Բ... մինչ առաջ. յեցեալ 'ի ծերութիւն. նշանակի չքաւոր

[illegible]

որ հանդէպ առաջոյ կողման նշ. ռամկ. Նէփէ դին. Եզեկ. 33. 23: 2. Մնաց. 4. 4: Եւ մերթ յետոյք կոչի երասանն, որ է նըստոյ տեղին: Իսկ մինչ վարի հանդերձ նախդրիւ այսպէս. առ՚ի յետոյս. զառ՚ի յետոյս. յառ՚ի յետոյս, նշ՚կէ զայն՝ որք են յետոյս, կմ որք կան ՚ի յետին կողման ուրուք. ռամկ. Նէփէ Եղօծը. կմ Նէփէ Ւէցօծը. և ըստ այսմ է Փիլիպ. 3. 13. ուր ասի. Զառ՚ի յետոյսն մոռացեալ եմ, և ՚ի յառաջադէմսն նկրտեալ:

Յետ որոյ: || զկնի, կմ յետ այնորիկ. կմ ապա: Խորէն. ա. գլ. 4. և 8: և գ. գլ. 60.

Յետուստ: (Նախադրութիւն. որ պահանջէ զհոլովն սեռական.) || ՚ի յետ կուսէ. կմ ՚ի յետին կողմանէն: ռամկ. Նէփէ դէէն. կմ Չէփէ դէէն: Եզեկ. 26. 22: Երգ. 2. 9: Եւ երբեմն վարի իբրև զմակբ. տեղական այսպէս՝ յետուստ ընթանալ. կմ յետուստ արգելել. և նշանակէ զհետ. կմ ՚ի յետին կողմանէն. ռամկօր. Էփոէն: Եւ մերթ իբրև զմակբայ դասական. և նշանակէ՝ հուսկ յետոյ. կմ յետ ամենեցուն. և կմ յետոյ: ՚ի հին պատմագիրս: Իսկ երբեմն վարի իբրև զանուն, և նշանակէ զյետոյսն. կմ զյետին կողմն. և ըստ այսմ նմոյ տեղին յետուստ կոչի. Եզեկ. 13. 22. և 26: Նաւում. 3. 5: մերթ ևս նշանակէ առանց զյետինն. ըստ այսմ Խորէն. բ. գլ. 82. ձգէ յետուստ կողմանն ձաւ. այսինքն դէպ յետին կողմանն. կմ դէպ ՚ի յետին կողմն:

Յետուստ ուրեմն: (մակբայ.) || յոյժ յետոյ. կմ հուսկ յետոյ. կմ անագան. և կմ զկնի. Կիւրղի Եղէնի. բ: տես զկերեմն:

Յետս: (մակբայ տեղական.) || յետ կոյս. կմ ՚ի թիկունս կոյս. կամ ընդ կրունկն. ռամկ. Չէփ. կմ Չէփի դին: Ծննդ. 49. 17: 1. Թագ. 4. 18: Սաղմ. 34. 4: ըստ այսմ և խմանի՝ Ծննդ. 9. 23. ուր ասի՝ զերեսս իւրեանց յետս ընդդէմ ունէին, այսինքն զդէմս իւրեանց ունէին յետ կոյս ընդդէմ երեսաց հօր իւրեանց: Մերթ և նշանակէ ՚ի բաց. և յայս իմաստ՝ մինչ ասի՝ յետս կալ յումեքէ: Իսկ Երեմ. 7. 24. ուր ասի՝ և եղեն յետս, և ոչ յառաջ. իմանի. եղեն յետնեալ՝ և ոչ յառաջացեալ: Դրկ՝ երբեմն բառս այս վարի կրկնելով այսպէս՝ յետս յետս. և յայնժամ ցուցանէ զյաճախութին ներգործութե. զի նշանակէ ստէպ ստէպ յետս. կմ ստէպ ստէպ ՚ի թիկունս կոյս. և յայս իմաստ՝ մինչ ասի, յետս յետս գնացին. կմ յետս յետս չոգան: ռամկ. կօրէնի Նէփոէ Նէփոէ գիտալ: Ծննդ. 9. 23: Յոհ. 18. 6.

Յետսագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || այն որ է առաւել յետս. կմ յետնագոյն. և կմ յետնեալ: Իսկ մերթ վարի իբրև ըղ մակբայ. և նշանակէ՝ առաւել յետս. և ըստ այսմ ասի. յետսագոյն մնալ: ՚ի հին պատմագիրս:

Յետսամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || յետնեալ մտօք. կամ ձախորդ մտաց վրիժակեալ. կմ անարգամիտ. կամ յիմար: Իսկ մերթ նաև հակամիտ. կամ հակառակամիտ. կմ մետեալ, և հակեալ յընդդէմն. և կամ խոտորնակ. և այս ասի զմարդոյ, զխորհրդոյ. զբանից. և զայլոց բազմաց. 3. Մակ. 3. 15:

Յերազանամ. ացայ. ցիր. ալ: || տես զերազանալ: Եսայ. 56. 10:

Յերազեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) || յերազի տեսանել զտեսիլ ինչ, կամ զերևոյթ իմն. և կամ յերազանալ: ռամկ. Երազ տեսնել: Եւ յորժամ այսու կերպիւ երևի ումեք տեսիլ ինչ՝ ասի յերազիլ նմա. այսինքն Երեմ. 23. 25. երազ յերազեցաւ ինձ, այսինքն տեսիլ երևեցաւ ինձ յերազի:

Յերազմոյն: (Նախդրիւ հոլովի.) || երազուտ, որ ասի զտեղւոյ՝ ուր լինի յաճախ երազել. կամ ուր ստէպ զերազ տեսանեն. որպէս հանդիպէր ՚ի հնումն քրմաց և կախարդաց, և սուտ մարգարէից, որք ընդ հովանաւոր ծառովք. կմ յայլ սահմանեալ տեղիս՝ ՚ի քուն լինէին, զի յայտնեսցին ինքեանց ՚ի դիւաց տեսիլք զապագայից առ՚ի յայտնել ժողովրդեանն. Աշգաբ:

Յերասանամ. ացայ. ացիր. ալ: (Չէզ.) || երազափորձ լինել, այսինքն կրել զսերմնահոսութիւն յերազի. կմ յանկողնի: Բայց աս ըստ մեծի մասին ՚ի գործ ածի այսպէս՝ յերասանալ յագելապէս. կամ յերասանել յագելաբար. և նշանակէ կրել զհոսումն սերման՝ ՚ի վերայ ձիոյ յարշաւելն նր, որ հանդիպի վն թուլութե միջաց. կմ յաղագս սաստիկ ջերմանալոյն յուղեւոր երանաց. և կմ սակաւալիղծ երևակայմանց, որոց տեղի տայ այնպիսի հեծեալն: Սա դրի ևս յերասանիլ. որպէս եդաւ ՚ի վերոյ:

Յերասանիմ. եցայ. իր. իլ: (Ձայնակր.) || նոյն է ընդ վերնոյն:

Յերբ: (միոյ Ժամական.) || յորժամ. կամ առ երբ. կմ յորում ժամու:

Յերբեմն: (մակբայ Ժամական.) || տես Երբեմն:

Յերեամ: || տես զերեամ:

Յերխուրեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || յարմարել. կամ պատշաճել. կամ յարդարել. կամ յօրինել. կամ հանդերձել. և կամ պատրաստել. և այս ասի զբանից, զերգոց, զհնչմանց, պչլոց. զմարդկանց, և զայլոց բազմաց: Աշգաբ: և Լամբրոն:

Յերխուրումն. րման. մամբ. մանց. մամբք: || բաղադանութիւն. կամ բարեկարգութի. կմ յարմարումն. կամ յօրինումն. կամ կազմութի և պատրաստութի: Նարեկ. խ. և Լամբրոն:

Յերկար. ի. աւ. աց. օք: || երկար. կամ երկարատև. և կամ երկարեալ. և յայս ասի՝ յերկար ժամանակ. յերկար հիւանդութի. կամ ապաշխարութի. և այլն: Խորէն. բ. գլ. 29: Ոսկէ. 1. հայ. խա. Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբ, և նշ՚կէ երկարապէս. կմ ընդերկար: ՚Ի Հարց հարց. իզ: Խորէն. գ. գլ. 12:

Յերկարագոյն · գունք · նէ · նց · նաց ։ ‖ Աւաւ-
ելի՛ յերկար · կմ՝ երկարագոյն ։ Իսկ մերթ
վաղել. խորել. զմանկանց , և նշանակէ յերկար
ժամանակս · կամ ընդ երկար · և կամ եր-
կարատեւս ։ 1 · Մակ · 17 · 17 ։ 3 · Մակ · 5 · 9 ։

Յերկարակեցեայ · կեցէ · ու · այ · ոց ։ ‖ յեր-
կար կեցող · կամ է երկար աւուրց · կամ
երկարատեւ · և կամ երկարամեանց ։ Աղթք ։

Յերկարակեցութիւն · թեան ։ ‖ կեանք · կամ
աւուրքն ընդերկար · կմ՝ երկարատեւութիւն ։

Յերկարաձգեմ · եցի · եա՛ · ել ։ (Ներգործ ·)
‖ յերկարաձիգ առնել · կամ ընդերկարել ·
և կամ յերկար ժամանակս անեցուցա-
նել ։ Նորբէ · ձա · և զԹ ։ 'ի Հայս հարց · ժԹ ։
Եւ մերթ յապաղեցուցանել ։

Յերկարաձգութիւն · թեան ։ ‖ յերկար ձգումն ·
կամ ընդերկարութիւն · կամ երկարաձիգ անե
լութիւն · կամ յերկար յամեցումն · և կամ
յապաղումն ։ Նորբէ ։ ՇԷ ։

Յերկարաձիգ ։ (Նախադրիւ հոլովի ·) ‖ ընդ
երկար ձգեալ · կամ յերկարեալ · և կամ
երկարատեւ · և ըստ այսմ առ՝ յերկարա-
ձիգ ժամանակս, կամ անընդհատ, և այլն ։
Նորբէ · 'ի Փիլիպեցւոց ։ Իսկ մերթ յապաղեալ ·
կամ անժամանեալ ։

Յերկարանամ · ացայ · ացեր · ալ ։ (Ընդմիջ ·)
‖ ընդերկարիլ · կամ ընդերկար անել · և
կամ կալ մնալ յերկար ժամանակս ։ Աղ-
աւթ · 12 · 7 ։ Խորէն · Գ · գլ · 68 ։

Յերկարապատանք ։ (Նախադրիւ հոլովի ·) ‖ տե՛ս
զՅերկարագոյն ։

Յերկարաւոր · ի · աւ · աց · աք ։ ‖ զերկարու-
թիւն ունող · կամ երկարաձիգ · և կմ՝ երկա-
րատեւ ։ Իսկ մերթ զերկայն և զլայն մե-
ղաց ունող · կմ՝ ընդարձակեալ, և կմ՝ հե-
ռաւոր ։ 3 · Թագ · 7 · 9 ։

Յերկարեմ · եցի · եա · ել ։ (Ներգործ ·) ‖ Եր-
կարել ։ որ երկար առնել · կմ՝ երկարացու-
ցանել · և կմ՝ յերկար անեցուցանել ։ առակս ·
Երկնել ։ Աղաւթ · 1 · 24 ։ Ժողով · 8 · 13 ։ Մարկ ·
12 · 40 ։ Իսկ մերթ ժամանակէ 'ի ժամա-
նակ արկանել · կմ՝ յապաղել · և կմ՝ դադարե-
լով յամեցուցանել ։ առակս · աստղցրնել ։ Յո-
բէ · 2 · 6 ։ Երեմ · 15 · 15 ։ Եզեկ · 12 · 25 ։ մերթ
եւս զերկարութիւն տալ · կմ՝ զերկար մեկնա-
ձգել · և կամ ընդարձակել ։ Եսայ · 6 ·
12 ։ և 26 · 15 ։

Յերկարորդէ · գոյն · ով · եաց · ովք ։ ‖ յերկա-
րաշունչ, որ ունող զերկարատեւ շունչ, կմ՝
որ յերկարէ 'ի բարբառելն զառումն ընդայ ·
ըստ այսմ Խորէն · Գ · գլ · 54 · ժողովեալ մեծ
կոչմա մեծամեծաց և յերկարաբանս ։

Յերկարութիւն · թեան ։ ‖ երկարութիւն · կմ՝
երկարաձգութիւն · կմ՝ երկարատեւութիւն · և
կմ՝ ընդարձակութիւն ։ Խորէն · Գ · գլ · 67 ։ 'ի
Հայս հարց · ԽԳ ։

Յերկնուստ ։ (Մակբայ ·) ‖ յերկնից · կմ՝ 'ի
վերուստ · առակս · Երկնէն · 'ի Հայս հարց · Ժ ։

Յերկուանամ · ացայ · ցեր · նալ ։ (Ընդմիջ ·)
‖ երկուանալ · կմ՝ երկմտել · կմ՝ տարակու-
սել · և կմ՝ յերկուսս ընդունել կասկածել ·
առակս · շիվիկ եղել ։ Խորէն · Ժ · գլ · 4 ։

Ռուբէ · 1 · հարց · Է · և ԺԲ ։

Յերկնչանք · նանց · ցք ։ (անեզական ·) ‖
երկմտութիւն · կմ՝ երկմտութիւն · կմ՝ տարա-
կուսանք · և կմ՝ կասկած ։ առակս · շէք ։
Ռուբէ · 2 · հարց · ԺԹ ։

Յեր մերայ ։ ‖ յո՛յժ մերայ · կմ՝ յոյժ մօտ ։
Յոբ · 38 · 6 ։ առ և զբաշն՝ Եր ։

Յեց ։ ‖ յեցեալ · կմ՝ կեց · կամ մօտ ։ ըստ
այսմ 2 · Թագ · 18 · 4 · Եկաց արքայ յեցա
դրանն ։

Յեցանիմ · մամ · եւ · եց · եաց ։ ‖ յեցեալ 'ի
միասին եւր · կամ յամառեալ ։ Իսկ մերթ
ունող զհաստատութիւն միտս · կմ՝ հանդար-
տամիտ · կմ՝ անվրդով և խաղաղ սրտիւ ։
ըստ այսմ Մծբնեցի · ակը երկայնամիտ,
յեցամիտ, և անդորրամիտ ։

Յեցուկ ։ ‖ տե՛ս զՆեցուկ ։

Յեցուցանեմ · ցուցի · ցի · անել ։ (անցող)
‖ տալ ունել յենուլ · և կմ՝ յեցեալ ա-
նել ։ առակս · պայծառերեւ ընել · կամ կռթն-
ցնել ։ Աղաւթ · 5 · 19 ։ և Վարդան ։

ՅԷ

Յէ՛ ։ (Միջարկութիւն բացականչական · կմ՝
կոչական ։) ‖ ո՛վ · կմ՝ ո՛ · կմ՝ ով ։

ՅԸ

Յըստակ · ի · աւ · աց · աք ։ ‖ տե՛ս զՅստակ ։
Եզեկ · 11 · 10 ։

Յըստակագոյն ։ ‖ տե՛ս զՅստակագոյն ։

Յըստակամիտ ։ ‖ տե՛ս զՅստակամիտ ։

Յըշտող · ի · եւ · եց · եաց ։ ‖ ժպիրհ · կմ՝ լիրբ ·
կմ՝ անամօթ · և կմ՝ անպարկեշտ ընդդէմ
Մծբնեցի · ժգ · Եւ զաւակ լինել պատուական
յըշտող · որ պատուաւոր և լիրբ · ապա
փոխել մի 'ի վերայ նոցին զլբ լիրբ և պար-
տաւէ ։

ՅԹ

Յթեղձ · կմ՝ յիղձ ։ ‖ տե՛ս զՅեղձ ։

Յթիմար · ի · աւ · աց · աք ։ ‖ անմիտ · կամ
անհիմար · կմ՝ անխոհեմ · կմ՝ խելառ ·
և կամ ցնորեալ միտօք ։ առակս · խենթ · կմ՝
խեւ ։ Եսայ · 32 · 6 ։ Մատ · 5 · 22 ։ և 25 · 2 ։

Յթիմարանկարգեայ ։ (Նախադրիւ հոլովի ·) ‖ կմ՝
մարդ կորուսանող · կմ՝ զխելս եղծանող բժիշկ
բարբառօք ։ Իսկ մերթ յթիմարեալ կար-
ծեալ · կմ՝ անմտաբան եղեալ ։ Աղթք ։

Յթիմարանամ · ացայ · ցեր · անալ ։ (Ընդմ ·)
‖ տե՛ս զՅթիմարիլ ։ Եսայ · 19 · 11 ։

Յթիմարարար · ի · աւ · աց · աք ։ ‖ յիմար ա-
նող · կմ՝ յիմարեցուցիչ · և կմ՝ ցնորեցու-
ցիչ ։ Նորբէ · ԼԳ ։

Յթիմարեցուցանեմ · ցուցի · ցի · անել ։ (ան-
ցող ·) ‖ խելագարեցուցանել · կմ՝ անմտա-
ցուցանել · կմ՝ ցնորեցուցանել · և կմ՝ մո-
լորեցուցանել ։ առակս · խենթեցնել · կամ
խեւցնել ։ 3 · Թագ · 21 · 25 ։ Յոբ · 5 · 13 ։ Իսկ
մերթ ապշեցուցանել · կմ՝ յիմար առնել
ցուցանել ։

Յիմարիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Հայնակր.) ‖ յիմար լինիլ. կմ անմտանալ. կմ խելա գարիլ. և կմ ցնորիլ մտօք: ռամկ. խենթէ նալ. կմ խենթանալ. 2. Մակ. 5. 17: Երեմ. 4. 9: Իսկ մերթ ուշադնայց լինիլ. կմ ընդար մանալ զգայութեամբք: ռամկ. ծուրնալ: Գաղ. 8. 17: Մերթ ևս ափշիլ. կմ ապուշ մը նալ. կմ հիանալ. և կամ անդր քան ըզ չափն զարմանալ, որով գրեթէ ուշն բառ նի: 3. Թագ. 10. 5: Յուդիթ. 15. 1: Գաղ. 2. 1:

Յիմարութիւն. թեան: ‖ խելագարութիւն. կմ մոլեգնութիւն. կմ անմտութիւն. կմ ափշու թիւն. և կմ յափշտակութիւն մտաց. ռամկ. խենթութիւն. կմ խենդութիւն: Սաղմ. 59. 5: Երեմ. 5. 30: Տեսլ. 3. 9: Ծննդոց.

Յինունք. յինանց. ամբք: ‖ աւուրք, կամ ժամանակք պենտէկոստէից, որք սկսեալ 'ի զատկէ՝ աւարտին մինչև ցհոգեգա լուստն: Այսք՝ կոչեցան յինունք. իբր թէ՝ յիսունք, զի են յիսուն աւուրք:

Յիշաչարութիւն. թեան: ‖ յիշումն չարեաց կրեցելոց. կմ նախանձ վրէժխնդրութ. և կմ քինախնդրութիւն պատճառեցեալ 'ի յիշելոյ զկրեալ չարիս. և կմ ոխակալու թիւն: 'Ի ճառս հարց. գ:

Յիշատակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ յիշումն. կամ յիշատակումն: 2. Մակ. 7. 20: Իմաստ. 11. 13: Ղուկ. 22. 19: Իսկ մերթ՝ յիշելիք, իմ այն իրն, զոր 'ի տեսանելն, կմ 'ի լսելն շարժի ոք 'ի յիշել զանցեալ ինչ: Ելից. 12. 14: և 13. 9: Սաղմ. 110. 4: և յայսմանէ ա ռեալ յիշատակ կոչի՝ ընծայն, զոր տան եկեղեցեաց, առ 'ի յիշել նոքօք 'ի յաղա գայս: Դիմ. յիշատակ կոչին տօնք, իմ որում 'ի նմա յիշատակումն լինի սրբ. կամ առաքինութեանց նց. 'ի Շարակնոցն: Երբեմն ևս նշանակէ զյիշեցուցումն, կմ զազգա րարութիւն: 2. Պետ. 1. 13: Իսկ երբեմն զյիշատակարանն, կմ զօրաօրական անցս գրելիս 'ի յիշատակարանի առ 'ի յիշել զնո յետագայից: 2. Թագ. 8. 16: 4. Թագ. 18. 18: Ուստի և պաշտօնեայն այսպիսեաց յի շատակարանաց կոչի՝ յիշատակաց գպիր: 1. Մնաց. 18. 15: Եւ մերթ զյիշողութին. կմ զյիշողական զօրութիւն, յորում պա հին յիշելիքն: ըստ այնմ Ոսկ. 1. հատ. ա. Մի՛ ինչ իցէ՝ որ պրծանիցի 'ի յուշոյ յի շատակաց:

Յիշատակագիր. գրի. աւ. աց. օք: ‖ գիր յիշատակաց. կմ գրուած, զոր վն յիշա տակի գրեն. որպիսի է այն. զոր առնեն յաման գիրս ծանուցանելով 'ի նմա զնա՝ որ ըեալ է պատճառ յօրինման մատենին: Նարեկ. 'Ի յիշատակագիրն:

Յիշատակագրութիւն. թեան: ‖ յիշատակե լով գրումն. կմ գրուած յիշատակի ան ցելոց. և կմ յիշատակարան: Նարեկ. զլ:

Յիշատակարան. ի. աւ. աց. օք: ‖ գրուածք, յորում զպէսպէս անցս, կմ զհանդիպեալ գործս գրեալ պահեն վն յիշելոյ. կմ զի յապագայս ընթերցեալ յիշատակեսցեն զնն. որպիսիք են արքունական արձանա գիրք, կմ զխնամագիրք: ռամկ. փէրթէրխ: 1. Եզր. 2. 22. և 26: 2. Եզր. 4. 15: և 5. 17: Մերթ ևս նշանակէ զյիշատակագիրն, որ եդեալ լինի 'ի վախճանի գրոց. յորում յիշատակին իրք ինչ պատկանեալ առ մը ճարումն մատենին, կմ ճառին, և կմ առ յօրինողն նց. որ եդեալ կայ 'ի յն որդին. և 'ի վերջն նարեկին: Իսկ երբեմն նշա նակէ զյիշելիքն. կմ զյիշատակիչն: Նա րեկ. իե. և 'ի գոհ. առաք: Այսպէս և 3. Եզր. 2. 5. հայրենի դամբարանքն, կմ գերեզ մանք՝ յիշատակարան կոչին. ըստ որում նոքօք յիշին նախնիք ուրուք: Իսկ մինչ ասի՝ յիշատակարան սրտի, նշանակէ յի շողութիւն. կմ յիշողական զօրութին, ուր դանձին յիշելի իրքն:

Յիշատակաւոր. ի. աւ. աց. օք: ‖ ունօղ զյիշատակ. կմ այն՝ որ յիշի. որպիսիք են տօնք մեռեալք, զորս յիշեն քահանայքն 'ի պատարագի: Լամբրոն:

Յիշատակեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) ‖ 'ի յիշատակ ածել. կմ յիշել. և կամ յի շեցուցանել: ռամկ. միտ բերել. կմ միտ յը գել: Թուոց. 10. 9: Իմաստ. 2. 4: Խորէն. ա. պր. 14:

Յիշատակութիւն. թեան: ‖ յիշատակումն. կմ յիշումն:

Յիշելիք. եաց. եօք: (անեզական.) ‖ յի շատակիչ. կմ յիշատակ. իմ այն իրն, զոր տայ ոք այլում առ 'ի յիշել նորա զինքն. ըստ այնմ 'ի ճառս հարց. ժդ. Եա զմատա նին, և ասէ, պահեա զյիշելիքս զայս:

Յիշեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) ‖ 'ի յուշ ածել. կմ յիշատակել. որ ռամկ. ևս ասի յիշել: Ծննդ. 8. 1: Տոբ. 4. 1: Ղուկ. 17. 32:

Յիշեցուցանեմ. ցուցի. ցո՛. անել: (անցող.) ‖ յուշ առնել ումեք. կմ 'ի յիշատակ ա ծել. կմ յիշելով ծանուցանել, և 'ի յայտ բերել: ռամկ. յիշեցնել. կմ միտ ձգել: Ծնն. 41. 9: 2. Պետ. 1. 12:

Յիշեցուցանող. ողի. իլ. աց. օք: ‖ յիշե ցուցիչ. իմ յուշ առնօղ. կմ 'ի յիշատակ ածելով ազդ առնօղ: Խորէն. բ. պր. 7:

Յիշողական. ի. աւ. աց. օք: ‖ այն ամ, որ առ յիշողութիւն պատկանի: Իսկ մերթ առեալ լինի սոսկ փոխանակ յիշեցուցիչ զօրութեան. կմ յիշողութեան:

Յիշողութիւն. թեան: ‖ յիշատակումն. կմ յիշումն. և կմ յիշատակ: Խոր. բ. պր. 7: և Լամբրոն: Իսկ 'ի գիրս Խորէն. ա. պր. 20: ուր ասէ՝ գրեցան իւրեանց յիշողութեանց 'ի վերակացուաց, իմանի ասել, գրեցին վերակացու գպիրքն յիւրեանց յիշատա կարանս: Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակէ սոսկ զմին 'ի ներքին զգայու թեանց՝ որ է զօրութիւն ինչ հոգւոյ, յորում դանձեալ պահին զխառնուրդութիւնք անցա կաց անցեալ իրողութեանց, որոց միջնորդու թեամբ յիշեմք զանցեալսն:

Յիշոց. կմ յիշոցք. աց. օք: ‖ հայհոյութիւն աղտեղի բանիւք. որով հայհոյեն զկնոջ անս ամբարիշտ և գռեհիկ մարդիկ. և

[illegible]

[illegible]

ՅՂ.

Յղանամ. ացայ. ցիր. ալ։ (Ներգործ.) || Սաղմն առնուլ. կամ սաղմնաւորիլ. որով լինի երկաց ծնանիլ զզաւակ։ Ծննդ. 4. 1։ Դատ. 13. 3։ Ղուկ. 1. 31։

Յղարկաւոր. աւորի. աւ. աց. ըք։ || Յղող. կամ յուղղի արկանող. և կամ յուղարկաւոր։ ռամկ. ղրկող. կամ ճամբող։ Իսկ մերթ յղե- ցեալ. կամ առաքեցեալ։

Յղարկեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || Յղել. կամ յուղարկել։ ռամկ. ղրկել։

Յղացեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || Յղանեցեալ. կամ սաղմնաւորեցեալ։ Իսկ մերթ յղա- ցող. և Ըստ այսմ է Երգ. 3. 4։ և 8. 2. յորս ասի, ՚ի սենեակ յղացելոյն զիս. Տ յղա- ցողին զիս։

Յղացումն. ցման. մամբ. մանց. մամբք։ || Սաղմնաւորութիւն. կամ յղանալն զզաւակ. և կամ յղութիւն։ Նարեկ. ՀԵ։

Յղացուցանեմ. ցուցի. ացո՛. ել։ (անցողա.) || Առնել ունել յղանալ. կամ պատճառ լինել յղութեան ուրուք։ ՚ի Վարս հարց. ԽԷ։

Յղեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || Առա- քել. կամ յուղարկել։ ռամկ. ղրկել։ Տօբ. 8. 14։ Ղուկ. 15. 15։

Յղի. յղւոյ. յղւով. եաց. եօք։ || Էգ՝ որ ընկալեալ զսերմն՝ յղացեալ է. և ունի ընդ զաւակ յորովայնի. ռամկօր. ծանր։ Ելից. 21. 22։ Ամովս. 1. 13։ Մատթ. 24. 19։

Յղկեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || Մաշե- լով, կամ քերելով, և կամ շփելով՝ կոկել. կամ ողորկել. և կամ ընդէն փայլուն առնել. որպէս հիւսունք զփայտս. քարտակոփք զվէմս. ոսկերիչք զպղնձաթելեղէն և զոսկեղէն կազ- մուածս. ընտրողք ծովու զքարինս. Ըստ այսմ խոնս և զայլոց բաղդմանց։ ռամկ. փէրէլէլ. կամ պաղէլով տաշել. կամ ակնէփէլել. կամ ճիլայ փալ։ Լամբրոն։ Իսկ յաբերաբանէ առեալ եր- բեմն նշանակէ ՚ի բաց ձգելով յմեքէ ըզ խոշորսն, կամ զվատթարսն. և կամ զայլ ազգ պղծութիւնս՝ վայելչացուցանել, և կամ յօրի- նել և զարդարել. և պայծառացուցանել։ Երբեմն և մանրել. կամ ջախջախել. կամ կո- տորել. և կամ սպանանել։

Յղկութիւն. թեան։ || կոկութիւն. կամ ողոր- կութիւն. և կամ փայլողութիւն պատճառեալ ՚ի մաշելոյ. կամ ՚ի քերելոյ. և ՚ի շփելոյ։ ռամկ. փիլալիք. կամ ճիլայ։

Յղութիւն. թեան։ || յղացումն զաւակի. և կամ յղացեալ լինելն ՚ի մօրէ։ Ովսէ. 9. 11։

Յղփագոյն. գունի. իւ.ից. իւք։ || առաւել լիագոյն. կամ առատագոյն. և կամ ճոխա- գոյն. որով ոք դիւրութեամբ պարապաւոր. կամ հեղձանի։

Յղփանամ. ացայ. ցիր. ալ։ (Չէզ.) || Առա- ւել լցեալ լինիլ. կամ առատանալ. և կամ ճոխանալ. մինչ դիւրութեամբ մերձ լինիլ ՚ի հեղ- ձանիլ։ Յուդիթ. 15. 7։ Եսայ. 16. 4։ Ե- րեմ. 31. 24։

Յղփանէր. ներէ. աւ. աց. ըք։ || Յղփող յղ

Յղփութեամբ, կամ լիութեամբ. և կամ առատ- ութեամբ վայելելով մարմնաւոր բարեաց. որոյ եր խորտակաւէր մեծատունն։ Յն գրէ։

Յղփացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. ել։ (անցողա- կան.) || կարի յոյժ լցուցանել. կամ առա- տացուցանել. և կամ ճոխացուցանել. և առաւել առատութեան լիութեամբ հեղձու- ցանել։ Մծբին. Ժ Թ. ՚ի վարս հարց. Ե։

Յղփութիւն. թեան։ || առաւել լիութիւն. կամ առատութիւն. կամ յղփանալն. և կամ ճոխու- թիւն ու և ինչ իրաց, որով ճոխացեալն դիւ- րութեամբ առաւելութեան պարապաւոր և հեղ- ձանի. Եզեկ. 16. 49։ Յն գրէ։ և Լամբրոն։

Յղքեմ։ || տես զՅղկեմ։

ՅՈ

Յո։ || Է առ Նախնիսն տրամախոհն դերան- ուանս՝ ու. և նշանակէ, առ ու. կամ առ ով։ Բայց երբեմն վարի իբրև զմակբայ տեղական. և նշանակէ՝ յուր տեղի. կամ ուր։ Ծննդ. 16. 8։ Ղուկ. 17. 36։ Յոհ. 21. 18։ որ և երբեմն գրի յով. Ըստ այսմ Յոհան. 14. 5. ոչ գիտեմք յով երթաս։

Յոբելեան. բելինի. իւ. կամ յոբելեաւ. եաց. եաւք։ || Է բառ եբրայական, որով նշանա կիւր առ հրէայս ամն յիսներորդ, որ էր նշ ոք և նուիրեալ. զոր և տօնէին մե- ծահանդէս ցնծութեամբ ազգ. առնելով Է ամ երկիրն խաղաղանց եղջերեայ փողովք։ Նարեկ. ՂԲ։ Յայսմ ամի գաւառացոց իւրա- քանչիւր ոք յազգ և ՚ի ժառանգութիւն իւր. և ազատութիւն առնէր գերեաց և ծառայից. և ՚ի բաց թողուր զամ, զոր կալեալ ու- նէր յայլմէ։ Վասն և այսպիսի յոբելեանս կոչիւր բաղումն անդամ ամ թողութե. որպէս Ղևտ. 25. 28։ և 27. 17։ Եւ յայսմանէ ա- ռեալ յոբելեան կոչիւր նաև փողն, զոր հարկանէին յամին թողութե։ Յես. 6. 3. և 4։ Եւ կամ ձայնքն փողոց և նուագարա նաց և երգոց, որք լինէին յայնմ ամի. կամ հնչէին համագիւղաբէս իբրև զբարբառ փո ղոյ և երգոց յոբելեան տարւոյն։ 1 Մնաց. 15. 28։ Դրոշմ. երբեմն առեալ լինի վեհին ու և իցէ յիսներորդ ամի, կամ յիսներորդ ա- մաց։ Նարեկ, ՚ի յիշատակարան։ Երբեմն և առեալ լինի առակ փոխանակ ազատութե. և ըստ այսմ ասի զքնէ. մանաւանդ իբրև առաւ յոբելեան գերութե ազգին մարդ- կան։ ՚ի գիրս ճգնին խորհրդոց։ Եւ առ հա- սարակ յոբելեան կոչի այն ամ որ է գերա գոյն, կամ պանծալի. և կամ հռչակաւոր. որպէս մինչ ասեմք, յոբելեանն հանդիսաւորու- թե. յոբելեան ցնծութե. կամ բարութե. և այլն։

Յոգն. կամ յոգի։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Բազում. կամ յոլով. կամ առատ. կամ ճոխ. և կամ առաւել. և ըստ այսմ ասի ՚ի գիրս Թծծին խորհրդոց. Երախտաւորահատուցող լինել ալ յոգն մեղաց, և յաճախս ներողութեան։

Յոգնաբերդուն։ (Նախդրիւ հոլովի.) ||

զինջեալն ։ ռամկ. արթնցնել ։ Մտթ. 8. 25։ Մերթ եւ զրգռել. կամ բորբոքել. կամ շարժել. եւ կամ պատճառել. եւ ըստ այսմ սակս, յարուցանել զօգնութիւնս, կամ զհողմն, կամ զմրրիկ, կամ զխռովութիւն, կամ զհալածանս, եւ այլն ։ 1. Եզր. 2. 2։ Գործ. 13. 50։ եւ 14. 2։ Իսկ մերթ մասնաւորապէս առեալ՝ նշանակէ 'ի մահուանէ՝ 'ի կեանս զարթուցանել. եւ կամ զմեռեալս կենդանացուցանել ։ Յօհ. 12. 17։ Եբր. 11. 19։

Յաւակն. նի. նէ. նց. նւք ։ ‖ բարձրայօն. կամ յանդուգն. կամ լիրբ. կամ անամօթ. եւ կամ ժպիրհ ։

Յաւակնիմ. եցայ. եայց. իլ ։ (ձայնակր.) ‖ բարձրայօն լինել. կամ յանդգնել. կամ լրբել. կամ անամօթանալ. եւ կամ ժպրհել ։ Նորէն. լծ։

Յաւակնութիւն. թեան ։ ‖ բարձրայօնութիւն. կամ լրբութիւն. կամ յանդգնութիւն. եւ կամ ժպրհութիւն ։ Նորէն. խն.

Յաւանակ. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ յովանակ. կամ ձագ իշոյ ։ ռամկ. իշու փոքրիկ ։ Ծննդ. 49. 11։ Յովհ. 12. 14։ Մտթ. 21. 2։

Յաւատ ։ ‖ է Նախդրիւ տրականին բառիս՝ աւատ. որ է հաւատ. կամ հաւատարմութիւն ։ Այդ՝ վարի սա երբեմն Նախդրիւն հանդերձ երբեւ զմակբայ. եւ նշանակէ՝ հաւատով. կամ հաւատարմութեամբ. եւ կամ անխարդախապէս ։ ըստ այնմ. 4. Թագ. 12. 15. ոչ առնէին համար արանցն, զի յաւատ գործէին ։

Յաւելաբան. ի. իւ. իւք ։ ‖ աւելի քան զպատշաճն խօսող. կամ աւելորդաբան. եւ կամ շատախօս ։

Յաւելաբանեմ. եցի. եա. ել. (չէզոք. եւ մերթ Ներգործ.) ‖ աւելի քան զպարտն խօսել. կամ աւելորդաբանել. եւ կամ շատախօսել ։

Յաւելաբանութիւն. թեան ։ ‖ բան, կամ խօսք աւելի քան զպատշաճն. կամ աւելորդաբանութիւն. եւ կամ շատախօսութիւն ։ Նորէն. զա։

Յաւելազօրն. զունի. իւ. ից. իւք ։ ‖ առաւելազօրն. կամ բազմազօրն. եւ կամ ձոխազօրն ։ Յոբէ. 2. հատ. ժթ։

Յաւելագրեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) ‖ տե՛ս զԱւելագրել ։

Յաւելանամ. ացայ. ցի՛ր. նալ ։ (ընդմիջ.) ‖ յաւելեալ լինել. կամ առաւելանալ. կամ բազմանալ. եւ կամ աճել ։ ռամկ. ավելնալ ։ Ժող. 1. 18։ Գործ. 5. 14։

Յաւելուած. ոյ. ո՛ց. ովք ։ ‖ յաւելումն. կամ առաւելութիւն. կամ աւելորդութիւն. կամ զեղումն. եւ կամ յաւելեալ իրն. Եզեկ. 47. 13։ Մտթ. 12. 34։ Յակ. 1. 21։ Իսկ Ղուկ. 19. 25. ուր ասի. յաւելուած ձեզ լիցին. իմանի՝ յաւելցին ձեզ ։

Յաւելում. յաւելի. ե՛լ. ուլ ։ (Ներգործ.) ‖ բարդել՝ 'ի վերայ. կամ առաւելուլ. կամ առաւացուցանել. կամ աճեցուցանել. կամ առաւելացուցանել ։ ռամկ. աւելցնել. կամ շատցնել ։ 2. Թագ. 12. 8։ 4. Թագ. 20. 6։ Մտթ. 6. 27։ Մերթ եւ առժամ լինի մի՛նչ կրկնելոյ զնոյն, զոր միանգամ ասաց. կամ արար ։ եւ ըստ այսմ իմանի, մի՛նչ ասի, յաւելել մարգարէանալ, կամ խօսել ։ յաւելել ըմպել. կամ մեղանչել. եւ այլն ։ Թուոց. 11. 25։ Դատ. 4. 1։ Եսայ. 7. 10։ Մարկ. 14. 25։

Յաւելում. յաւելայ. յաւելից. կամ յաւելայց. յաւելցիս. ցի. լի՛ր. լուլ ։ (ընդմ.) ‖ յաւելեալ լինել. կամ առաւելանալ. կամ բազմանալ. եւ կամ սաստկանալ ։ 2. Մակ. 8. 1։ Մերթ եւ նշանակէ, անցանել 'ի կողմն աւուրք. կամ յարել յանձն ոք, կամ 'ի բազմութիւն իւիք ։ Եսթ. 1. 10։ 1. Մակ. 2. 43։ Թուոց. 18. 2։ ըստ այսմ եւ իմանի, մի՛նչ ասի. մեռաւ, եւ յաւելաւ առ ժողովուրդ իւր, կամ առ հարս իւր. եւ այլն ։ Ծննդ. 25. 8։ եւ 35. 29։ եւ 49. 32։

Յաւելումն. լման. մամբ. մանց. մամբք ։ ‖ տե՛ս զՅաւելուած ։

Յաւետապարծութիւն ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունող զմշտնջենական զուարթութիւն, կամ զերկրութիւն ։ Իսկ մերթ մշտադալար. եւ կամ այն, որ միշտ եւ յաւէտ կանաչացեալ տերեւովք զարդարեալ կայ ։ եւ ըստ այսմ ասի. ծառ, կամ տունկ յաւետապարծութ ։ Ոսկէ. 1. հատ. իէ։

Յաւետանամ ։ ‖ տե՛ս զՅաւէտանալ ։

Յաւերժ ։ ‖ տե՛ս զՅաւերժ ։

Յաւերժական. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ յաւէժական. կամ մշտնջենական. եւ կամ յաւիտենական ։ Բայց մի՛նչ ասի յաւերժական հարսունք. նշանակէ՝ զյաւերժահարսունս. զոր տեսցես զկնի ։ Պղատոն. Տիմ.։

Յաւերժահարսունք. անց. ամբք ։ ‖ է առասպելական արարածոց անուն, որ առասպելական արարածոց անուանեալ. Այդ՝ զառ եւ ութից, զորս կոչեն քաջս ։ Այդ՝ զառ ցանէ ասեն ունել զգեղեցկութիւն 'ի բնէ, եւ ոչ սատանալ ուսմամբ ։ եւ թէ՝ բնութիւն երկրաւորն քան զմեզ. յորմէ եւ յաշխարհս բառ լեզուով մերում անուանեցան՝ յախ մարաց, փոն ղեղ ողջներըը ։ Այլ 'ի բառ դրոց կոչեցան յաւերժահարսունք. ուր եւ երբեմն յաւերժական հարսունք. ըստ որում առասպելաբանեն, թէ նոքա կանայք յաւերժ հարսնացեալք ։ Բայց ոչ այլք կոչեն զնա յաւերժահարսունք ոչ վա իգական բնութիւն, այլ զի յաւերժ ըստ հարսանիս առնեն 'ի միջի պարտեզաց, մշտ ցնծալով պէսպէս խնճոյիւք, թմբկօք, եւ նուագարանօք. վա որոյ եւ ասեն, թէ են տուն եւ եզ, եւ միշտ ծնանին, եւ մեռանին. այլ ուսումն եւ կոչեն մահկանացուք ։ Այլ այսր նոր 'ի սուտ, եւ առասպելք վաղեմի հեթանոսաց, որք ոչ ճանաչելով զհրեշտակս, եւ զդեւս՝ հնարեցին փոխանակ զայսպիսի մտացածին արարածս ։

Յաւերժանամ. ացայ. ցի՛ր. նալ ։ (ընդմ.) ‖ յաւերժական լինել. կամ մշտնջենաւորել. կամ միշտ կալ եւ մնալ. եւ կամ յարատեւել ։

Յաւէժ ։ (մակբայ ժամանակ.)) միշտ. կամ հանապազ. կամ յարաժամ ։ Իսկ մերթ վա. եւ նշանակէ՝ յաւիտենական բերեւ զանուն. եւ նշանակէ՝ յաւիտեկան.

կան. կամ մշտնջենաւոր. և ըստ այսմ ասի՝ յաւէժ կենդանութիւն. յաւէժ երգաձայնութիւն. և այլն: Նարեկ. ղբ: Աճգաթ:

Յաւէժաբար: (միջին ժամանակ.) ‖ մշտնջենաւորաբար. կամ յաւիտենականաբար. և կամ միշտ և յաւէտ. 'ի Շարականոցի:

Յաւէժական. ի. աւ. աց. օք: ‖ տես զՅաւերժական: 'ի Շարականոցի:

Յաւէտ: (մակբայ ժամանակի.) ‖ յաւէժ. կամ միշտ. կամ հանապազ. և կամ 'ի յաւիտեան: Նարեկ. խա. հդ. ղբ: Իսկ մերթ՝ մանաւանդ. կամ առաւել. կամ ևս քան զևս. Նարեկ. զգ. և զէ: Մերթ ևս՝ յոյժ. կամ կարի. կամ սաստիկ. կամ ամենևին: Նարեկ. փ. թ. ղբ: Բայց երբեմն վարի իբրև զանուն, որ և յաւերժն. և նշանակէ՝ յաւիտենական. կամ մշտնջենաւոր: Եւ մերթ առելի, կամ բազում: Ըստ այսմ Նարեկ. ղթ: գոյղն զյաւէտն պարունակէ:

Յաւէտախաղաց: (նախդրիւ հոլովի.) ‖ միշտ խաղացող: Իսկ երբեմն մշտաշարժ, կամ մշտաբուղխ. կամ որ միշտ 'ի վ[ե]ր գայ. կամ առէպ հանդիպի. և ըստ այսմ ասի յաւէտախաղաց շնորհ. կամ արկածք. և այլն: Խորէն. փ. պր. 62:

Յաւէտախնամ: (նախդրիւ հոլովի.) ‖ յաւէտ խնամօղ. կամ միշտ նախախնամօղ:

Յաւէտախոյզ. խուզի. իւ. իւց. իւք: ‖ միշտ խուզօղ. կամ որոնօղ. կամ հետազօտօղ: Իսկ մերթ միշտ որոնեցեալ. կամ քննեցեալ:

Յաւէտակից. կցի. աւ. կամ իւ. աց. օք: ‖ յաւիտենակից. կամ մշտնջենակից, այն է, որ ունի ընդ ումեք զմի և զնոյն յաւիտենականութիւն, կամ մշտնջենաւորութիւն:

Յաւէտահրաշ: (նախդրիւ հոլովի.) ‖ միշտ հրաշալի. կամ յոյժ սքանչելի. և կամ մեծահրաշ: Նարեկ. լէ:

Յաւէտայոյզ. յուզի. իւ. իւց. իւք: ‖ միշտ յուզօղ. կամ շարժօղ. և կամ վրդովօղ: Իսկ մերթ միշտ որոնօղ. կամ քննօղ: Մերթ ևս միշտ շարժեցեալ. կամ վրդովեալ. և կամ որոնեցեալ:

Յաւէտանամ. կամ յաւետանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդ միջակերպ.) ‖ յաւերժանալ. կամ մշտնջենաւորիլ. Լամբրոն: Իսկ մերթ առաւելուլ. կամ յաճախել:

Յաւերժ. կամ յաւերժ: (մակբայ ժամանակական.) ‖ յաւէտ. կամ միշտ. կամ հանապազ: Եսայ. 16. 4:

Յաւերժ. կամ յաւերժ. ի. իւ. իւց. իւք: ‖ յաւերժական. կամ յաւիտենական. ըստ այնմ Խորէն. փ. պր. 10. Դնիմեալ գայ 'ի վ[ե]ր քո բէլ յաւերժ իւք քաջօք հսկայիւք մրցողք: այ յաւիտենական, կամ անմահ քաջաղն հսկայիւք. վ[ա]ս զի առ ժամանակօք կատարածութեան զգենցաղնեայս, և զհսկայս յաւիտենականս; և անմահս կոչէին [illegible] գիտելի է, զի բառս այս յաւերժ է նոյն ընդ յաւէժ բառին. որ և յաւերժականն ընդ յաւէժական բառին. վ[ա]ս զի տառս ր՝ մուծեալ լինի ի նմ[?] առ ի զարդ. որպիսիք են և այլք բառք բազումք:

Յաւերժանամ: ‖ տես զՅաւերժանալ:

Յաւիտեան. տենի. իւ. տենից. կամ տեանց. իւք: ‖ ծագի աս 'ի յաւէտ բառէն, որ է միշտ. ուստի բառիւս յաւիտեան՝ նշանակի մշտնջենաւորութիւն. կամ յաւիտենականութիւն. և կամ անվախճան անսպառութիւն. Գործ. 15. 18: Նարեկ. ղզ: Մերթ ևս նշանակէ զդարս. կամ զհարիւրաւոր ամս, որք կոչին մանաւանդ յաւիտեան: 1. Կորն. 10. 11: Եբր. 9. 26: Իսկ երբեմն զսկիզբն ժամանակաց. կամ զառաջին ժամանակս. և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ՝ իվաղ ժամանակաց. կամ 'ի վաղնջուց. և կամ 'ի սկզբանէ, ասի յաւիտենից: որպէս Ծնն. 6. 4: Ժողով. 1. 10: Երեմ. 2. 20: Ղուկ. 1. 70: Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ աշխարհի. կամ կենցաղոյս. և կամ փոխանակ ամ ժամանակաւորաց՝ որք են 'ի կենցաղումս: Ժողով. 3. 11: Եբր. 1. 2: և 11. 3: Երբեմն ևս փոխ կենցաղականաւորաց. կամ կենցաղավարաց: Եփես. 2. 2. Բայց մինչ ասի 'ի յաւիտեանս բանից՝ յաւիտեանս յաւիտենից. կամ յաւիտեան. և յաւիտեանս յաւիտենից, է ոճ իմն, որով նշանակի անւեր. յամ յաւիտեանս. կամ յամ դարս ժամանակաց մի զկնի միոյ յաջորդեցելոց: Սաղմ. 10. 16: և 44. 18: Յայտ. 5. 13: Դանիել. բառս այս երբեմն վարի իբրև ըղ մակբայ և նշանակէ՝ յաւիտենականաբար. կամ մշտնջենաւորապէս. և կամ մինչև ցյաւիտեան. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի կեալ կամ թագաւորել յաւիտեան. կամ ոչ ուտել զմիս յաւիտեան. և այլն: Ծննդ. 3. 22: Իմաստ. 6. 22: 1. Կորն. 8. 13: Դիտել. երբեմն ևս յոգնական սեռականն առա գնի փոխանակ բառիս յաւիտենական. կամ մշտնջենաւոր. որ 1. Մակ. 2. 51: Սաղմ. 23. 7: և 75. 5: Ժողով. 12. 5: Յովն. 2. 7: ըստ այսմ է և 3. Մակ. 7. 11. ուր ասի. որ յաւիտենիցն է փրկիչ եղել. այն որ է յաւիտենական փրկիչ եղել:

Յաւիտենադիր. դրի. իւ. աց. օք: ‖ 'ի յաւիտենից եդեալ և սահմանեալ. և կամ այն, զոր դնէ որ՝ զի կայցէ մինչև ցյաւիտեան. և ըստ այսմ ասի՝ յաւիտենադիր ուխտ: Աճգաթ:

Յաւիտենական. ի. աւ. աց. օք: ‖ այն՝ որ ունի զյաւիտենականութիւն. կամ յաւիտեան տևէ. կամ մշտնջենաւոր. և կամ անվախճան: Ծննդ. 9. 13: Ելից. 3. 15: Մատթ. 25. 46:

Յաւիտենականութիւն. թեան: ‖ մշտնջենաւորութիւն. կամ անսկիզբն և անվախճան տևողութիւն, զոր էութեամբ և ստորոգէն միայն ած ունի: Իսկ ըստ ած աբանից յաւիտենականութիւն է առացումն անաւարտ կենաց բովանդակեն միանգամայն և կատարեալ: տես և զբառն մշտնջենաւորութիւն:

Յաւուրական. ի. աւ. աց. օք: ‖ նոյն է ը բառին աւուրական. ուստի 'ի Նարեկ. իբ. ուր ասի երկինք աւուրական. յայ

օրինակս գրի՝ յաւուղական։

Յափլափեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ. կմ չէզոք.) || տես զբայն ափլափեմ. որ է բնախարխափել։ Վն զի տառն՝ յ, ոչ է բնական. այլ նախդիր. զի ասի. Ե՛ւ յափլափելն եւրեանց՝ ծնծելին զմիմեանս. Փ 'ի ափլափելն։

Յափշտակեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || 'ի բաց կորզել. կմ բռնութբ քարշելով տանել. և կմ խլել։ Դատ. 21. 21։ Սաղմ. 7. 3։ Յոհ. 6. 15։

Յափշտակութի. թեան։ || բռնութբ առումն. կմ 'ի բաց խլումն. և կմ կողոպտումն։ Ղուկ. 11. 33։ Եբր. 10. 34։ Մերթ. ևս առեալ լինի փոխանակ յափշտակեցեալ ընչից. կմ որսոց և աւարաց, և այլոց նմանեաց։ Յօբ. 29. 17։ Եսայ. 3. 14։ Նաւում. 2. 12։

Յափսիթերս։ || Ծագի սա 'ի ափն բառէս՝ և 'ի թեր անուանէս, որ է թերթ, կամ թաթ. ուստի ասի՝ յափսիթերս. իբր թէ յափս, և 'ի թերս. Փ 'ի վր ափից ձեռաց՝ և թաթից ոտից. և ըստ այսմ երթալն, կմ քայլելն իբրև զչորքոտանի 'ի վր ձեռաց և ոտից՝ ասի յափսիթերս գնալ. ռամկ. չօրս այագ եւրիւմէք։ 1. Թագ. 14. 8։ Սոյնպէս և խաղալն՝ անկանելով 'ի վր թաթից ձեռաց և ոտից՝ կոչի յափսիթերս խաղալ։ 1. Թագ. 21. 13։

Յափրանամ. ացայ. ացիր. անալ։ (Չէզոք.) || վն սաստիկ յագելոյն զզուել. կմ տաղտկանալ. և կմ գարշել. և յետս կալ։ որպ հանդիպի մարդոյ յորժամ սաստիկ խճողէ զորովայնն կերակրովք. կմ ընդերկար պարապի պղծութեց մարմնոյ, կմ ժամանակէ յերկար զատուցեալ ինչ։ Ըստ այսմ խմա և զայլոց նմանեաց։ ռամկ. պըզմագ. պըւզմագ. Թագ. 14. 31։ Եզեկ. 23. 17։

Յափրացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել։ (Անցողակ.) || զզուեցուցանել. կմ տաղտկացուցանել սաստիկ յագեցութբ։ ռամկ. պըւզ դըրմագ։

ՅԵ

Յեգուց. կմ յեգուցն։ (Մակբայ ժամանակական.) || յայգուցն. կմ ընդ առաւօտն։ ռամկ. տանտօգրուտան։ 'ի վաղը հարզ. ժէ։ Բայց 'ի ժթ. ուր ասի, և 'ի յեգուցն օր վախճանեցաւ, նշանակի՝ 'ի վաղուեան աւուրն. կմ 'ի վաղիւն։ Սակայն բառս այս մնացեալ յաշխարհաբառ լեզուոջ 'ի գործածի. զի առաւել բարւոք է ասել յայգուցն, քան յեգուց։

Յելից։ || է բացառականն ելք բառիս. որ 'ի գիրս Խորենացւոյն, յաշխարհագրութե 'ի բռնադատ փոխի վարի իբրև զնախադրութի, այսպէս, յելից կալով գաղղիոյ, կմ ափ րիկոյ. և այլն։ և նշանակէ յարևելից կողմ. կմ յարևելեան կողմն գոլով։

Յելուզակ. ի. աւ. աց. օք։ || Էլուզակ. Փ հէն. կմ ասպատակօղ աւազակ. և կմ նոքա որք ասպատակեալք յիմեքէ թագաւորու թէ 'ի լերինս Տլանեն, և իբրև զհէնս յարձակեալ 'ի վր սահմանաց նր՝ հարկանեն, կողոպտեն, և գերեն։ Նաև զկաբուսանս և զայլ անցաւորս լերանց և դաշտաց՝ աւար հարկանեն. ռամկ. Իէօլճէօթի, կմ ճէլալի։ Խորէն. Ը. գր. 13. և 14. և 15։ և Գ. գր. 45։

Յելուզակաբար։ (Մակբայ որակական.) || իբրև զյելուզակ. կմ հանգոյն ասպատա կօղ աւազակաց. ռամկ. Իէօլճիւպիպի. կմ ճէլալիվարի։ Խորէն. Գ. գր. 44։

Յելուզանեմ. յելուզի. յելոյզ. կամ յելուզեա. անել։ (Ներգործ.) || ընդելուզանել. կմ յեռուլ. և ըստ այսմ ասի յելուզանել զակունս պատուականս 'ի թագս կամ։ 'ի հին պարմագիրս։ Իսկ մերթ նշանակէ սուղ ելուզանել. որ է հանել։

Յե՛հ։ (Միջարկութի հեգնական.) || հա՛հ. կամ ի՛հ։

Յեղադարձ. ի. ից. իւք։ || անդրադարձ. կմ փոխադարձ. կմ ներհակ. և կմ հակառակ։

Յեղադարձական. ի. աւ. աց. օք։ || փոխադարձական. կամ անդրադարձական. և կմ ներհական։ Իսկ 'ի յՈսկէ. 2. հատ. ԺՉ. ուր ասի, և օրինակն յեղադարձական, 'ի մանի կերպն, կմ նշանն յանդիմանական։

Յեղադարձիմ. ձայ. ձիր. ձիլ։ (Ձայնակր.) || անդրէն 'ի նոյնն դառնալ. կմ փոխադարձիլ. կմ յեղաշրջիլ. և կմ փոխարկիլ։ Ոսկէ. 2. հատ. ԻԵ։

Յեղական. ի. աւ. աց. օք։ || փոփոխական. կամ այլայլական. կմ հակադարձական. և կմ ներհական։ Լամբրոն։

Յեղակարծ. ի. իւ. ից. իւք։ || յանկարծական. կմ անակնկալելի. կմ տարադէպ. կմ անպատրաստ. և ըստ այսմ ասի՝ 'ի յեղակարծ ժամանակի, կմ յեղակարծ ժամու. և այլն։ Յն որ... Այլ երբեմն սկզբնատառն սորա՝ յ՝ լինի և զանցի նախդիր, զի փոխանակ ասելոյ՝ 'ի յեղակարծ ժամանակի, կմ 'ի յեղակարծ ժամու. յեղակարծ ժամանակի, որպիսի են այլ բառք, կարծ ժամանակի, որպիսի են այլ բառք յայսմ... "'ի մեկնութե ասաբաղումն. ոչք յիշեցան 'ի մեկնութե ասաբ" (ուխտ. 1. Մակ. 5. 28։ Ոսկէ. 1. հատ. ԻԹ. և Շնորհալին։ Բայց ոմանք յաղագս անկանելոյ սորա, զսկզբնատառն՝ յ, նախդիր վարելոյն, զսկզբնատառն կարծեն լինել նախդիր, և ոչ բնական։

Յեղակարծիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակր.) || յանկարծակի լինել. կմ յանկարծակի երևիլ ուրեք։ Բայց մինչ ասի՝ յեղակարծեալ ժամանակ, կմ ժամ, իմանի յանկարծական։

Յեղանակ. ի. աւ. աց. օք։ || նոյն է Ը բառին եղանակ ըստ ամ նշանակութեց նր. Խորէն. Ա. գր. 15։ Նարեկ. 'ի փառս եկեղեցւոյ։ Իսկ ըստ որում է սա արմատ յեղանակութենէ բայլին՝ նշանակէ զյեղանակութե զոր տեսցես զկնի։

Յեղանակաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || յեղանակելի, Փ փոփոխելի. կամ այլայլելի. և կամ

և կամ յեղաշրջեալն ։ Նարեկ. ծա ։ Իսկ մերթ եղանակաւոր ։

Յեղանակեմ. եցի. եա. եալ ։ (Ներգործ.) ‖ յեղափոխել, իբր փոփոխել. կամ այլայլել. կամ շրջել. կամ փոխարկել. կամ դարձուցանել ։ Նարեկ. ժը. կը. հէ. ղդ ։ Իսկ մերթ ըստ նոյնին բազմիցս կրկնել. կամ յամ ուրեք 'ի մէջ բերել ։ Իսկ մերթ եղանակել, իբր նուագել. կամ երգել. կամ օրհներգութիւն դրուատել ։ Նարեկ. հզ. և հխ ։

Յեղանակիմ. եցայ. եաց. իլ ։ (Կրաւորակ.) ‖ փոփոխիլ. կամ այլայլիլ. և կամ յայլ իմն փոխարկիլ. Նարեկ. հձ. ղ. և ղզ ։

Յեղանակիչ. կչի. աւ. աց. օք ։ ‖ փոփոխող. կամ այլայլող. կամ յեղաշրջող. և կամ դարձուցանող ։ Նարեկ. ձդ ։ Իսկ մերթ եղանակող, իբր երգող, կամ նուագող ։

Յեղանակութիւն. թեան ։ ‖ յեղանակումն, իբր փոփոխութիւն. կամ այլայլութիւն. կամ յեղափոխութիւն. և կամ անդրադարձութիւն. Իսկ մերթ՝ եղանակումն, կամ նուագումն. կամ եղանակաւոր բարբառ ։ Նարեկ. ժբ ։

Յեղանակումն. ման. մամբ. մանց. մամբք ։ ‖ տե՛ս զՅեղանակութիւն ։

Յեղաշրջեմ. եցի. եա. եալ ։ (Ներգործ.) ‖ յեղափոխել, իբր փոխարկել. կամ փոփոխել. կամ այլայլել. և կամ անդրէն դարձուցանել ։ Նարեկ. կէ ։ Լամբրոն ։

Յեղափոխ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ փոփոխ. կամ փոփոխական. կամ շարժական. և կամ այլայլելի. Լամբրոն ։ Իսկ մերթ անդրադարձ. կամ հակադարձ. և կամ ներհակ ։

Յեղափոխեմ. եցի. եա. եալ ։ (Ներգործ.) ‖ տե՛ս զՅեղաշրջել ։ Յն ոսկի ։ և Ոսկե. 2. հատ. իզ ։

Յեղափոխութիւն. թեան ։ ‖ փոփոխութիւն. կամ յեղաշրջումն. կամ փոխարկումն. կամ այլայլութիւն. և կամ փոփոխականութիւն ։ 'Ի հին [illegible] ։ Իսկ մերթ անդրադարձութիւն. կամ հակադարձութիւն. և կամ ներհակութիւն ։

Յեղափոխումն. ման. մամբ. մանց. մամբք ։ ‖ նոյն է ընդ վերնոյն ։

Յեղեմ. եցի. եա. եալ ։ ‖ տե՛ս զՅեղուլ ։

Յեղեղեմ ։ ‖ տե՛ս զՅեղյեղեմ ։ Նարեկ. թ ։ և Լամբրոն ։

Յեղեղուկ. ղկի. աւ. աց. օք ։ ‖ տե՛ս զՅեղյեղուկ ։ 3. Մակ. 5. 22 ։

Յեղեղուն ։ ‖ տե՛ս զՅեղյեղուկ ։ Նարեկ. 'ի փոքր աստուծոյ ։

Յեղեղումն ։ ‖ տե՛ս զՅեղյեղումն ։ Լամբրոն ։

Յեղեղուտ ։ ‖ տե՛ս զՅեղյեղուկ ։

Յեղի ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ է տարաւնին կրաւորական ընդունելութեան յեղուլ բային. և նշանակէ՝ փոփոխելի. կամ այլայլելի. և այլն ։

Յեղձ. կամ յեղձ. և կամ յեղց. ի. իւ. եց. եօք ։ ‖ լի. կամ [illegible]. կամ [illegible]. և կամ յալ ։ 'Բառականէ ծաղկեալ խմառոյ խմառացեղձ. կամ խմառացեղձ ։

Յեղմ ։ (Նախդրիւ հոլովի ։ և մերթ վարի եզակի սեռականաւ.) ‖ մեղմ. կամ հանդարտ. ։ ըստ այսմ ասէ՝ յեղմ ասել. կամ յեղմ եռայցուցանել ։ 'Ի Հայր հաւ. Եւ.

Յեղմնի ։ ‖ է նախդրիւ տրական. կամ ներգոյական բառս՝ եղմնի. որ 'ի տեղւոջ խոյում մեկնեցաւ. 4. Թագ. 6. 8 ։

Յեղյեղեմ. եցի. եա. եալ ։ (Ներգործ.) ‖ փոխարկել. կամ փոփոխել. կամ դարձուցանել. կամ շրջշրջել. և կամ այլայլել. Նարեկ. ղզ ։ և Լամբրոն ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն մասնաւորապէս նշանակէ թարգմանել. կամ թարգմանաբար բացատրել ։ Նարեկ. ղթ ։ Մերթ ևս նշանակէ՝ զնոյնն յաճախ կրկնել. կամ առէպ յիշել. կամ անդադար 'ի մէջ բերել. Նարեկ. կա ։ և Լամբրոն ։ և Ոսկե. 2. հատ. լա ։

Յեղյեղուկ. ղկի. աւ. աց. օք ։ ‖ փոփոխական. կամ այլայլելի. կամ գլորադարձ. կամ գլորափոխիկ. կամ անկայուն և անհաստատ. և կամ որ յամ առթից և պատահարաց շարժի և շրջշրջի ։ Աստ. 17. 20 ։ Լամբ. Աղգաւ ։

Յեղյեղում. յեղի. յեղեա. յեղուլ ։ (Ներգործ.) ‖ նոյն է ընդ յեղյեղել բային ըստ ամ նշանակութեան ։ Յոբ. 37. 10 ։ Ոսկե. 2. հատ. ա. և ժը ։

Յեղյեղումն. ղման. ման. մամբ. մանց. մամբք ։ ‖ փոփոխութիւն. կամ յեղաշրջումն. կամ փոխարկումն. և կամ փոխադարձութիւն ։ Նարեկ. հզ. ղզ ։ Իսկ մերթ՝ յաճախ կրկնումն նոյնոյ բանի. կամ առէպ յիշումն, և 'ի մէջ բերումն ։

Յեղում. յեղի. յեղ. ուլ ։ (Ներգործական.) ‖ փոխել. կամ շրջել. կամ դարձուցանել. և կամ փոխադրել ։ Նարեկ. ղզ ։ Սոյնպէս և թարգմանիչն զբանս 'ի միոյ լեզուէ յայլ լեզու, զի որ ումէ փոխել, յեղուլ կոչի ։ Զայսմ. Խորէն. ա. գլ. I. Ջգիր գիտնոց այլոց ազգաց յեղուլ 'ի յոյն բան ։ Ըստ այսմ է և բ. գլ. 63 ։

Յեղումն. ղման. ման. մանց. մամբք ։ ‖ փոխումն. կամ փոփոխութիւն. կամ այլայլութիւն. կամ դարձուցումն. կամ շրջշրջումն ։ Նարեկ. ղզ ։ և Լամբրոն ։

Յեղփոխուկ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ տե՛ս զՅեղյեղուկ ։

Յեմարան. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ տեղի, կամ դարձ յենլոյ. կամ նեցուկ. առաջ. թաթի ։ Սէրոփ. 49. 17 ։

Յենում. յեցայ. յեցիր. ուլ ։ (Ընդմիջ.) ‖ յարելով, կամ հպելով հաստատել յինն. կամ ուժով բռնով անկանել 'ի վերայ երեք ։ [illegible] ըլալ. կամ յոնքել ։ Դատ. 16. 29 ։ Եսայ. 36. 6 ։ Եզեկ. 29. 7 ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ առակ յարել. կամ մերձենալ. ըստ այսմ. Դատ. 16. 29. զնակէն, և զկանգուելոյն, որ յեցեալ էր 'ի ձեռ ։ Եւ մերթ հաստատիլ. կամ պնդիլ. և կամ կալ և մնալ ։ ըստ այսմ. 3. Մակ. 3. 11. 'ի հզաւրութիւն ամբարշտաւութեան յեցեալ ։ Մերթ ևս ապաւինել. կամ ապաստանել. և կամ յուսալ ։ Յոբ. 27. 8 ։ Հռոմ. 2. 17 ։ Բայց մերձ առ. յեցեալ 'ի ծերութիւն, նշանակէ չորս

ծերացեալ. կամ աւերեալ: ռամկ. հնացած. 3. Թագ. 6. 1:

Յեռահիւս. ի. իւ. եց. իւք: ‖ Նա՝ որ յեռու՝ և հիւսէ զելիցն: Իսկ մերթ յեռեալ և հիւսեալ. կմ շարամանեալ:

Յեռահիւսական. ի. աւ. աց. օք: ‖ այնմ, որ վերաբերի առ յեռուլն և հիւսուլն. կամ հիւսեցեալ և շարամանեցեալ. կմ որ ըլլայ յեռմամբ և հիւսմամբ:

Յեռանդն: ‖ տես զբառն եռանդ. ըստ որում է բարդեալ: 1. Մակ. 9. 44:

Յեռեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ տես 'ի ներքոյ զՅեռուլ:

Յեռում. յեռի. յեռ. ուլ: (Ներգործ.) ‖ կմ ընդելուզանել. կմ ագուցանելով, և կմ անցանելով հաստատել. կամ յօդել. և կամ յօրինել. և ըստ այսմ առի. յեռուլ զակունս ընդ ոսկեղէն, և ընդ արծաթեղէն կաղապարս. կամ զգոհարս ընդ ոսկեղէն կերպարանս. ռամկ. [illegible] Աղաւ. 7. [illegible] կմ [illegible] 3: և 25. 11. և 12: Երգ. 7. 1: Եւ յայսմ նշանակէ շարամանել ընդ միմեանս զբանս. կամ զայլ ինչ նմանս: Իսկ 'ի գիրս Աշխ. ուր առի. առ աերն յեռեալ. նշանակէ եռացեալ, և բորբոքեալ:

Յեռուն. ռման. մամբ. մանց. մամբք: ‖ Ը կլ ելուզումն. կմ ագուցմամբ պնդումն. կմ հիւսումն. և կմ յօրինելն և զարդարելն ակամբք պատուականօք: Նարեկ. 'ի գովեստ [illegible]:

Յեսան. ի. կմ այ. աւ. ած. օք: ‖ է քար ինչ մաշեցուցիչ, յորոյ վր սրեն զերկաթեղէն գործիս. որպ զածելիս, կմ զսուր և այլն: տաճկերէն [illegible]: Յն [illegible]:

Յեսանաքար. արի. իւ. իւ. իւք: ‖ սրեալ յեսանաւ: ռամկ. [illegible]: Եզեկ. 5. 1:

Յեսանաւոր. ի. աւ. աց. օք: ‖ ունող, կմ 'ի գործ ածող զյեսան: Իսկ մերթ նշանակէ զյեսանեալն. որ զօրեալն յեսանէ:

Յեսանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ զերկաթեղէն գործիս սրել 'ի վր յեսանի: Նարեկ. [illegible]:

Յեսաքածին. ծնի. իւ: ‖ ծնեալ 'ի յեսսեայ. կմ որդի յեսսեայ. որ առի զԴաւիթ մար գարէէ: Յն [illegible]:

Յետ: (Նախադրութի, որ պահանջէ զհոլովն սեռական.) ‖ զկնի. կմ զհետ: ռամկ. [illegible]: Մատ. 17. 1: Յօհ. 13. 27:

Յետադարձեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ յետս դնել. կմ վերջադասել:

Յետահարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ յետս հարկանել. կմ յետս մղել. կմ յետս կոյս վարել. և կմ յետադարձել. ռամկ. [illegible]: Նարեկ. [illegible]:

Յետ այնորիկ: (մակբայ դասակ.) ‖ զկնի այնորիկ. կմ յետոյ. և կամ ապայ: Եսայ. 6. 12:

Յետ այսորիկ: (մակբայ դասակ.) ‖ զկնի այսորիկ. կմ յետոյ: Յօհ. 5. 1:

Յետին. ետնոյ. ով. ոց. ովք: ‖ այն՝ որ յե- այս է. կմ զկնի ըլլի. և կմ վերջին: Սաղ. 138. 5: Մատ. 27. 64: Եւ մերթ՝ այն որ է 'ի թիկունս կոյս, արտաքոյ հակադրի եղեալն յառաջոյ կողման: Իսկ մերթ յետ նեալ. կմ վատթար. և կմ անարգ: Աղաւ. 31. 3: Մերթ և ս նշանակէ՝ զծայրագոյն 'ի յոռութեն, կմ 'ի թշուառութեն: և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ առի՝ յետին անմտութի. յետին մոլորութի. յետին չարութի. կմ յետին անանկութի. և այլն: Նկէ. 'ի նո [illegible]: և 1. հռվ. [illegible]:

Յետկար. ի. աւ. աց. օք: ‖ գիր. կմ թուղթ. և կմ մուրհակ. զոր գրեալ տան 'ի ձեռս ուրուք. կմ առաքեն ուրեք: և ըստ այսմ առի. գրել. կմ տալ յետկար երդման. 'ի յետկար նամակի, կմ քարտի. և այլն: 'ի հին պատմագիրս:

Յետկոյս: (Նախադրութի.) ‖ 'ի յետին կողմն: ռամկ. [illegible]:

Յետնեալ. նելոյ. ով. ոց. ովք: ‖ վերջացեալ. կմ յետնորդ եղեալ. կմ զլկեալ. և կամ պակասեալ: և ըստ այսմ առի. յետնեալ գտանիլ 'ի շնորհաց. 'ի փառաց. յուրախութենէ. կամ 'ի բարեաց: և այլն: Եբր. 12. 15: Նարեկ. [illegible]: Լամբրոն: [illegible]: Իսկ մերթ՝ արհամարհեալ. կմ անպիտան. կմ խոտան. և ըստ այսմ կամ անարգ. և կմ խոտան. և ըստ այսմ առի. ունիլ զանձն յետնեալ քան զամ. և այլն:

Յետնիմ. եցայ. եաւ. իլ: (Հայնակ.) ‖ յետս մնալ. կմ կասիլ. և կմ արգելանիլ: [illegible] 5. 28: Մերթ և ս՝ զլկիլ. կմ պակասիլ: [illegible] 9. 7: Իսկ մերթ՝ արհամարհեալ [illegible] նիլ. կմ տկարանալ. և կմ անարգիլ:

Յետնորդ. ի. աւ. աց. օք: ‖ հուսկ յետին. կմ յոյժ յետնադոյն. կմ դասեալ 'ի վերջին ամենեցուն. և կմ յետնեալ. և արհամարհեալ: 1. Կորն. 4. 9:

Յետոյ: (Նախադրութի, որ պահանջէ զհոլովն սեռական.) ‖ յետ կոյս. կմ զկնի: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]: Ծննդ. 18. 10: 1. Թագ. 21. 9: Եսայ. 57. 8:

Յետոյ: (մակբայ դասական.) ‖ ապա. կմ յետ այնորիկ. և կմ յետ կամ զկնի. կմ յետ այնորիկ: Թագ. 2. 31: Ա- ամենեցուն: ռամկ. [illegible]: Թագ. 2. 31: Աղաւ. 5. 4: Իսկ մերթ է մակբայ տեղական. և նշանակէ 'ի թիկունս կոյս. կմ յետսուստ. և կամ 'ի յետին կողմանէն: Մատ. 9. 20: Մրկ. ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]: Մատ. 9. 20: Մրկ. 5. 27: Ղուկ. 7. 38: ըստ այսմ է և Յայտ. 4. 6. ուր առի, լեալ աչօք յետոյ, և առաջոյ, այս է 'ի յետսկուսէն և յառաջին կողմանէն: Իսկ մերթ վարի եւս զանուն, և նշանակէ զյետինն, կմ զյետոյսն, որ է [illegible] զոր օրինակ, ծածկեսցես յետոյ կողմն. Եւ նէ, այս 'ի յետին կողմանէն. Ելից. 26. 12: մինչև դարձցին յետոյ ձեռմէ, այս 'ի յետին կողմանէ ձեռմէ, որ է [illegible]: Յես. 2. 16: Յետոյ կողմն մարմնոյ այծեաց եր. այս 'ի յետին կողմն: 'ի [illegible]:

Յետսյք. զյետոյս. 'ի յետոյս: ‖ յետին կողմն և այլոց իրաց. մարդոյ, կամ անասնոյ. որ

որ հանկարծի տաուժայ կոչեման նշ. ռամկ. ետևի դին. Եւեղ. 33. 23: 2. Մնաց. 4. 4: Եւ մերթ յետոյք կոչի երաստանն, որ է նըստոյ տեղին: Իսկ մինչ վարի հանդերձ նախդրիւ. այսպէս. առ՛ի յետոյս. զառ՛ի յետոյս. յառ՛ի յետոյս. նշինկէ զայնս՝ որք են յետնայս, կամ որք կան 'ի յետուին կողման աւրոցք՝ ռամկ. ետևի եղածը. կամ ետևը նեցածը. և ըստ այսմ է Փիլիպ. 3. 13. ուրառի. Զառ՛ի յետոյսն մոռացեալ եմ, և 'ի յառաջագունն նկրտեալ:

Յետ որոյ: Ա զկնի, կամ յետ այնորիկ. կամ ապա: Խորէն. Ա. գլ. 4. և 8: և Գ. գլ. 60:

Յետուստ: (Նախադրութիւն. որ պահանջէ զհոլովն տեղական.) Ա 'ի յետս կուսէ. կամ 'ի յետուին կողմանէն: ռամկ. ետևի դիէն. կամ ետևի դիէն: Եւեղ. 26. 22: Երգ. 2. 9: Եւ երբեմն վարի իբրև զմիջ տեղական այսպէս յետուստ ընթանալ. կամ յետուստ աղաղակել. և նշանակէ զհետ. կամ 'ի յետուին կողմանէն. ռամկօր. ետևէն: Եւ մերթ իբրև զմակբայ ժամանակի. և նշանակէ՝ հուսկ յետոյ. կամ յետ ամենեցուն. և կամ յետոյ: 'ի հէն պարձավերը: Իսկ երբեմն վարի իբրև զանուն. և նշանակէ զյետոյսն. կամ զյետուին կողմն. և ըստ այսմ նաստոյ տեղին յետուստ կոչի. Եւեղ. 13. 22. և 26: Դատաւ. 3. 5: մերթ ևս նշանակէ սոսկ՝ զյետուինն. ըստ այսմ Խորէն. Բ. գլ. 82. ձգէ յետուստ կողմանն ձիոյ. այս ինքն դէպ յետուին կողմանն. կամ դէպ 'ի յետուին կողմն:

Յետուստ ուրեմն: (մակբայ.) Ա յոյժ յետոյ. կամ հուսկ յետոյ. կամ անագան. և կամ զկնի. Կիւրղի Եղեկ. Ե: տե՛ս զՅետուրեմն:

Յետս: (մակբայ տեղական.) Ա յետս կոյս. կամ 'ի թիկունս կոյս. կամ ընդ կրունկն. ռամկ. ետ. կամ ետևի դին: Ծննդ. 49. 17: Ա. Թագ. 4. 18: Սաղմ. 34. 4: ըստ այսմ ևս իմանի՝ Ծննդ. 9. 23. ուր ասի՝ զերեսս իւրեանց յետս ընդդէմ ունէին, այս ինքն իւրեանց ունէին յետս կոյս ընդդէմ երեսաց հօր իւրեանց: Մերթ ևս նշանակէ 'ի բաց. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի՝ յետս կալ յառաջէ: Իսկ Երեմ. 7. 24. ուր ասի՝ և եղեն յետս, և ոչ յառաջ. իմանի. եղեն յետս նետոյ և ոչ յառաջացեալ: Դարձեալ երբեմն բառս այս վարի կրկնելով այսպէս՝ յետս յետս. և յայնժամ ցուցանէ զպատճառութիւն ներգործութ. զի նշանակէ ստէպ ստէպ յետս. կամ ստէպ ստէպ 'ի թիկունս կոյս. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի, յետս յետս գնացին. կամ յետս յետս չոգան: ռամկ. կոչեն ետևնառաց ետևնառաց գնալ: Ծննդ. 9. 23: Յոհ. 18. 6:

Յետնադոյն. գունի. իւ. եց. իւք: Ա այն՝ որ է առաւել յետս. կամ յետնադոյն. և կամ յետնեալ: Իսկ մերթ վարի իբրև ըզ մակբայ. և նշանակէ՝ առաւել յետս. և ըստ այսմ ասի, յետնադոյն մնալ. 'ի հէն պարձավերը:

Յետնատեղիս. մանի. իւ. աց. եք: Ա յետնեալ մնալ. կամ ձախորդ մնալ վնասակել. կամ անարդ ամեմիս. կամ յերիլս: Իսկ մերթ նեղ հակնղաններ. կամ հակառակողաններ. կամ մնալ, և հակել յընդդէմն. և կամ խոտորնակ. և այս ասի զմարդոյ, զնորհը, դրոց. զգայնից. և զմիլոց բարձանց. 3. Մակ. 3. 15:

Յերապաշտանամ. ացայ. ցիր. ալ: Ա տե՛ս զերապաշտանալ: Եսայ. 56. 10:

Յերապանեմ. եցի. եա. եր: (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) Ա յերապանի տևատնել զանունին իւր. կամ զերևոյթ իւր. և կամ յերապանուլ: ռամկ. երաղ տեսնել: Եւ յարժամ այստեղեկբայիւ երևի աւնելք տեսնել ինչ՝ ասի յերապանել նմա. ըստ այսմ Եւեղ. 23. 25. երազ յերապանեցաւ ինձ, այս ինքն երևեցաւ ինձ յերազի:

Յերապանոյն: (Նախդրիւ հոլովի.) Ա երազանա, որ ասի զանեղելոյ՝ ուր լինի յանձնէ երազել. կամ ուր ստէպ զերազ տեսանեն. որպէս հանդիպէր 'ի հնումն բրանց և կախարդաց, և սուտ մարդարէից, որք ընդ հովանաւոր ծառովք. կամ յայլ տեղիս նստեալ տեղիս՝ 'ի բունս ընեէին, զի յայտնեսցին նիւթեանց 'ի դիւաց տեսիլք զանազանեսց առ՛ի յայտնել ժողովրդեան: Ձգօն.:

Յերապատանամ. ացայ. ացիր. ալ: (Չէզոք.) Ա երապարանած լինել. այս ինքն զտեսոսնաւորութեան յերազի. կամ յանհեղենի: Բայց սա ըստ մեծի մասին 'ի դործ ածի այսպէս՝ յերապանելով յեղելոցէս. կամ յերապատնել յեղելոցոր. և նշանակէ կրել զտրտմութն սերման 'ի մէջ ձեռս յարուցանելոյ նը, որ հանդիպի մեր զիւտամութեան մէջանց. կամ յաղագս ստացեալ զերանգաւորոյ և յաղելոյ երազոց. և կամ ստուգողն երևակայութեանց. որոց տեղի տայ այնոցիկ հեծեալին: Սա գրի ևս յարապանել. տե՛ս ևգաւ 'ի վերոյ:

Յերապանիմ. եցայ. իր. իլ: (Հաշնակ.) Ա նոյն է ընդ վերնոյն:

Յերբ: (միջ ժամանակ.) Ա յորժամ. կամ առ երբ. կամ յորում ժամու:

Յերբեմն: (մակբայ ժամանակ.) Ա. տե՛ս Երբեմն:

Յերեկամ: Ա տե՛ս զյերեկամ:

Յերիւրեմ. եցի. եա. եր: (Ներգործ.) Ա յարմարել. կամ պատշաճել. կամ յարդարել. կամ յօրինել. կամ հանդերձել. և կամ պատրաստել. և այս ասի զբանից, զերգոց, զհնչմանց, դրոց. զմարդկանց, և զայլոց բաղձանց: Աճեան. և Լամբրոն:

Յերիւրուածն. րմանս. մանց. մանց. մանցք: Ա բաղադրութիւն. կամ բարեկարգութիւն. կամ յարմարութիւն. կամ յօրինուածն. կամ կարգադրութիւն և պատրաստութիւն: Նարեկ. հա. և Լամբրոն:

Յերկար. ի. աւ. աց. օք: Ա երկար. կամ երկարաւ. և կամ երկարել. և ըստ այսմ ասի՝ յերկար ժամանակ. յերկար հնուան գոսդի. կամ աստպաշիտոութիւն. և այլն: Խորէն. Բ. գլ. 29: Ոսկէ. 1. հող. իա. Իսկ մերթ վարի իբրև զմիջ, և նշինկէ երկարապէս. կամ ըներկար: 'ի Հայր մեր. եէ: Խորէն. Գ. գլ. 12:

Յերկարագոյն · գոյական · իմ · եց · իւք : || առաւել յերկար · կմ երկարագոյն : Իսկ մերթ վարի. երրորդ դիմաւ կրայ, և նշանակէ յերկար ժամանակս · կամ ընդ երկար · և կամ երկարագոյնս : 1 · Մնաց · 17 · 17 : 3 · Մակ · 5 · 9 :

Յերկարակեաց · կեցի · աւ · աց · ովք : || յերկար կեցող · կամ ՚ի երկար ապրող · կամ երկարատև · և կամ երկարամեայ : Աղթ :

Յերկարակեցութիւն · թեան : || կեանքն · կամ ապրելն ընդերկար · կմ երկարատևութիւն :

Յերկարաձգեմ · եցի · եա՛ · եալ : (Ներգործ ·) || յերկարաձիգ առնել · կամ ընդերկարել · և կամ յերկար ժամանակս անեցուցանել : Նարեկ · ձա · և ղթ : ՚ի վերա հարցմ · ժզ : Երմ մերթ յապաղեցուցանել :

Յերկարաձգութիւն · թեան : || յերկար ձգումն · կամ ընդերկարութիւն · կամ երկարաձիգ անագութիւն · կամ յերկար յամեցումն · և կամ յապաղումն : Նարեկ · հը :

Յերկարաձիգ : (Նախդրիւ Հոլովի ·) || ընդ երկար ձգեալ · կամ յերկարեալ · և կամ երկարատև · և ըստ այսմ առն՝ յերկարաձիգ ժամանակէ, կամ անխնայութեամբ, և այլն : Նարեկ · ՚ի Մեկն · Երգոց : Իսկ մերթ յապաղել · կամ անժամանակել ·

Յերկարանամ · ացայ · ացեր · ալ : (Չեզոք ·) || ընդերկարել · կամ ընդերկար անել · և կամ կալ մնալ յերկար ժամանակս : Աղթաթ · 12 · 7 : Խորէն · Գ · գլ · 68 :

Յերկարաւորութեամբ : (Նախդրիւ Հոլովի ·) || տե՛ս զՅերկարագի :

Յերկարատև · ի · աւ · աց · ովք : || զերկարութիւն ունող · կամ երկարաձիգ · և կմ՝ երկարատև : Իսկ մերթ զերկայն և զլայն մեծութ ունող · կմ ընդարձակեալ, և կմ հեռաւոր : 3 · Թագ · 7 · 9 :

Յերկարեցեմ · եցի · եա՛ · եալ : (Ներգործ ·) || երկարել · որ է երկար առնել · կմ երկարացուցանել · և կմ յերկար անեցուցանել : ռամիկ · երկնցնել : Աղթ · 1 · 24 : Ծննդ · 8 · 13 : Մարկ · 12 · 40 : Իսկ մերթ ժամանակէ ՚ի ժամանակ արկանել · կմ յապաղել · և կմ դադարեցուցանել : ռամիկ · ուշացնել : Յոբէ · 2 · 6 : Երեմ · 15 · 15 : Եզեկ · 12 · 25 : մերթ և զերկարութիւն տալ · կմ զերկար մեծացուցանել · և կամ ընդարձակել : Եսայ · 6 · 12 : և 26 · 15 :

Յերկարօրեայ · գայոյ · ով · եաց · ովք : || յերկարաւոր, որ ունի զերկարատև կեանս, կմ որ յերկար է ՚ի պատերազմ զաւուրս իւրս · ըստ այնմ Խոր · Գ · գլ · 54 · ժողովել մեծ կեանս փառաւորեալս և յերկարակեացս :

Յերկարութիւն · թեան : || երկարութիւն · կմ երկարաձգութիւն · կմ երկարատևութիւն · և կմ ընդարձակութիւն : Խորէն · Գ · գլ · 67 : ՚ի վերա հարցմ · ժդ :

Յերկնաւոր : (մակբայ ·) || յերկնից · կմ ՚ի վերուստ · ռամիկ · երկնքէն · ՚ի վերա հարցմ · Ժ :

Յերկնչանամ · ացայ · ցեր · նալ : (Չեզոք) || երկնչիլ · կմ երկիւղել · կմ սարսափել · և կմ յերկիւղս ընկղմիլ · ռամկօրէն չիցէ եկեալ : Խորէն · Ռ · գլ · 4 :

Ողբէ · 1 · հատ · Է · և Ժ :

Յերկուանք · անաց · ըք : (անեզական ·) || երկայնութիւն · կմ երկմտութիւն · կմ տարակուսանք · և կմ կասկած : ռամիկ · չիգէ : Ողբէ · 2 · հատ · ԺԹ :

Յեր վերայ : || յոյժ վերայ · կմ յորոյ վր : Յօբ · 38 · 6 : առ ե՛ր զձգամն՝ եր :

Յեց : || յեցեալ · կմ կեց · կամ մերձ : ըստ այնմ 2 · Թագ · 18 · 4 · Եկաց արքայ յեցառ դրանն :

Յեցամիտ · մտի · իւ · եց · իւք : || յեցեալ ՚ի մետս իւր · կամ յամառեալ : Իսկ մերթ ամնոզ զհաստատուն միտս · կմ հանդարտամիտ · կմ անվրդով և խաղաղ սրտիւ : ըստ այնմ Մծբն · ժթ · որ երկայնամիտ է, յեցամիտ, և անդորրամիտ :

Յեցուկ : || տե՛ս զՆեցուկ :

Յեցուցանեմ · ցուցի · ցո · անել : (անցող ·) || տալ ումեք յենուլ · և կմ յեցեալ առնել : ռամիկ · պոյատրուհ ընել · կամ կռթնեցնել : Աղթող · 5 · 19 : և Լամբրոն :

ՅԷ

Յէ՛ : (միջարկութիւն բացականչական · կմ կոչական :) || ո՜վ · կմ՝ ո՛ · կմ ով :

ՅԸ

Յըստակ · ի · աւ · աց · ովք : || տե՛ս զՅստակ : Եզեկ · 11 · 10 :

Յըստակագոյն : || տե՛ս զՅստակագոյն :

Յըստակապատ : || տե՛ս զՅստակապատ :

Յըշտող · ի · իւ · եց · իւք : || ժպիրհ · կմ լիրբ · կմ անամօթ · և կմ անզգամ · ըստ այնմ Մծբն · ժը · Եւ զանեալ լինի... և յըշտող · զի պարտաւոր և լիրբ · ռամիկ փուքր մի ՚ի վերայ նոյնն դրե՛ լիրբ և պարտուկ :

ՅԻ

Յիղձ · կմ յիղձ : || տե՛ս զՅեղձ :

Յիմար · ի · աւ · աց · ովք : || անմիտ · կամ անխելք · կմ անխոհեմ · կմ խելագար · և կամ ցնորեալ միտօք : ռամիկ · խենթ · կմ խեւ : Եսայ · 32 · 6 : Մատ · 5 · 22 : և 25 · 2 :

Յիմարակորոյս : (Նախդրիւ Հոլովի ·) || զմիմարս կորուսանող · կմ զխելագարս՝ կորզող բարձօղ : Իսկ մերթ յիմարութեամբ կորուսեալ · կմ անմտաբար կորեալ : Աղթ :

Յիմարանամ · ացայ · ցեր · անալ : (Չեզ ·) || տե՛ս զՅիմարել : Եսայ · 19 · 11 :

Յիմարարար · ի · աւ · աց · ովք : || յիմար առնող · կմ յիմարեցուցիչ · և կմ ցնորեցուցիչ : Նարեկ · ԼԶ :

Յիմարեցուցանեմ · ցուցի · ցո · անել : (անցող ·) || խելայեղարեցուցանել · կմ անմտացուցանել · կմ ցնորեցուցանել · և կմ մոլորեցուցանել : ռամիկ · խենթեցնել · կամ խեւցնել : 3 · Թագ · 21 · 25 : Յօբ · 5 · 13 : Իսկ մերթ ամբշեցուցանել · կմ յոյժ ամաչեցուցանել :

Յիմարիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնակր.) ‖ յիմար լինիլ. կամ անմտանալ. կամ խելագարիլ. և կամ ցնորիլ մտօք: ռամկ. խենթէնալ. կամ խենթանալ. 2. Մակ. 5. 17: Երեմ. 4. 9: Իսկ մերթ ուշաթափեալ լինիլ. կամ ընդարմանալ զգայութեամբ: ռամկ. ծուլնալ: Գործ. 8. 17: Մերթ և ափշիլ. կամ ապուշ մնալ. կամ հիանալ. և կամ անդր քան զչափն զարմանալ, որով գրեթէ ուշն բառնի: 3. Թագ. 10. 5: Յոբ. 15. 1: Գործ. 2. 1:

Յիմարութիւն. թեան: ‖ խելագարութիւն. կամ մոլեգնութիւն. կամ անմտութիւն. կամ ափշութիւն. և կամ յափշտակութիւն մտաց. ռամկ. խենթութիւն. կամ խենդութիւն: Սաղմ. 59. 5: Երեմ. 5. 30: Տեսլ. 3. 9: [illegible]

Յինունք. յինանց. ամբք: ‖ աւուրք, կամ ժամանակք պենտեկոստէից, որք սկսեալ 'ի զատկէ՝ աւարտին մինչև ցհոգեգալստեան: Արդ՝ կոչեցան յինունք. իբր թէ՝ յիսունք, զի են յիսուն աւուրք:

Յիշաչարութիւն. թեան: ‖ յիշումն չարեաց կրեցելոց. կամ նախանձ վրէժխնդրութեան. և կամ քինախնդրութիւն պատճառեցեալ 'ի յիշելոյ զկրեալ չարիս. և կամ ոխակալութիւն: 'Ի Հարց հարց. Գ:

Յիշատակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ յիշումն. կամ յիշատակումն: 2. Մակ. 7. 20: Իմաստ. 11. 13: Ղուկ. 22. 19: Իսկ մերթ՝ յիշելիք, այն ինչ, զոր 'ի տեսանելն, կամ 'ի լսելն շարժի ոք 'ի յիշել զանցեալ ինչ: Ելից. 12. 14: և 13. 9: Սաղմ. 110. 4: և յայսմանէ առեալ յիշատակ կոչի՝ ընծայն, զոր տան եկեղեցեաց, առ 'ի յիշել նոքօք 'ի յապագայս: Գրձլ. յիշատակ կոչին տօնք, յորում 'ի նոյն յիշատակումն լինի սրբոց. կամ առաքինութեանց նց. 'ի Շարականս: Երբեմն և նշանակէ զյիշեցուցումն, կամ զազդարարութիւն: 2. Պետ. 1. 13: Իսկ երբեմն զյիշատակարանն, կամ զօրագրական անցս գրեալս 'ի յիշատակարանի առ 'ի յիշել զնա յետագայից: 2. Թագ. 8. 16: 4. Թագ. 18. 18: Ուստի և պաշտօնեայն այսպիսեաց յիշատակարանաց կոչի՝ յիշատակաց դպիր: 1. Մնաց. 18. 15: Եւ մերթ զյիշողութիւն. կամ զյիշողական զօրութիւն, յորում պահին յիշելիքն: ըստ այնմ Ոսկ. 1. հատ. ա. Մի՛ ինչ լիցի՝ որ պրծանիցի 'ի յուշոյ յիշատակաց:

Յիշատակագիր. գրի. աւ. աց. օք: ‖ գիր յիշատակաց. կամ գրուած, զոր վն յիշատակի գրեն. որպիսի է այն. զոր առնեն յոմանս գիրս ծանուցանելով 'ի նմա զնա՝ որ լեալ է պատճառ յօրինման մատենին: Նորէն. 'ի յիշատակագիրն:

Յիշատակագրութիւն. թեան: ‖ յիշատակելով գրումն. կամ գրուած յիշատակի անցելոց. և կամ յիշատակարան: Նորէն. գՆ:

Յիշատակարան. ի. աւ. աց. օք: ‖ գրուածք, յորում զպէսպէս անցս, կամ զհանդիպեալ գործս գրեալ պահեն վն յիշելոյ. կամ զի յապագայս ընթերցեալ յիշատակեսցեն զնն. որպիսիք են արքունական արձանագիրք, կամ զինձանագիրք: ռամկ. դէֆթէր: 1. Եզր. 2. 22. և 26: 2. Եզր. 4. 15: և 5. 17: Մերթ և նշանակէ զյիշատակագիրն, որ եդեալ լինի 'ի վախճանի գրոց. յորում յիշատակին իրք ինչ պատահեալ առ 'ի վերջ ձարումն մատենին, կամ ճառին, և կամ առ յօրինօղն նց. որք եդեալ կայ 'ի յն որդին. և 'ի վերջն նարեկին: Իսկ երբեմն նշանակէ զյիշելիքն. կամ զյիշատակիքն: Նորէն. ինճ. և 'ի գօլ. առաջ: Այսպէս և 3. Եզր. 2. 5. հայրենի դամբարանքն, կամ գերեզմանք՝ յիշատակարան կոչին. ըստ որում նոքօք յիշին նախնիք ուրուք: Իսկ մինչ ասի՝ յիշատակարան սրտի, նշանակէ յիշողութիւն. կամ յիշողական զօրութիւն, ուր դանձին յիշելի իրքն:

Յիշատակաւոր. ի. աւ. աց. օք: ‖ ունօղ զյիշատակ. կամ այն՝ որ յիշի. որպիսիք են ոմանք մեռեալք, զորս յիշեն քահանայքն 'ի պատարագի: Լամբրօն:

Յիշատակեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) ‖ 'ի յիշատակ ածել. կամ յիշել. և կամ յիշեցուցանել: ռամկ. միտ բերել. կամ միտ ձգել: Թուոց. 10. 9: Իմաստ. 2. 4: Խորէն. ա. պր. 14:

Յիշատակութիւն. թեան: ‖ յիշատակումն. կամ յիշումն:

Յիշելիք. եաց. եօք: (անեզական.) ‖ յիշատակիչ. կամ յիշատակ. իմ այն ինչ, զոր տայ ոք այլում առ 'ի յիշել նովաւ զինքն. ըստ այնմ 'ի Հարց հարց. ժդ. Եա զմատանին, և ասէ, պահեա զյիշելիքս զայս:

Յիշեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ:) ‖ 'ի յուշ ածել. կամ յիշատակել. որ ռամկ. և ասի յիշել: Ծննդ. 8. 1: Տօբ. 4. 1: Ղուկ. 17. 32:

Յիշեցուցանեմ. յուցի. ցո՛. անել: (անցող.) ‖ յուշ առնել ումեք. կամ 'ի յիշատակ ածել. կամ յիշելով ծանուցանել, և 'ի յայտ բերել: ռամկ. յիշեցնել. կամ միտ ձգել: Ծննդ. 41. 9: 2. Պետ. 1. 12:

Յիշեցուցանօղ. օղի. իւ. աց. օք: ‖ յիշեցուցիչ. իմ յուշ առնօղ. կամ 'ի յիշատակ ածելով այլ առնօղ: Խորէն. բ. պր. 7:

Յիշողական. ի. աւ. աց. օք: ‖ այն ինչ, որ առ յիշողութիւն պատկանի: Իսկ մերթ առեալ լինի սոսկ փոխանակ յիշեցուցիչ զօրութեան. կամ յիշողութեան:

Յիշողութիւն. թեան: ‖ յիշատակումն. կամ յիշումն. և կամ յիշատակ: Խոր. բ. պր. 7: և Լամբրօն: Իսկ 'ի գիրս Խորէն. ա. պր. 20: ուր ասի՝ գրեցան իւրեանց յիշողութեանց 'ի վերակացուաց, իմանի ասել, գրեցին վերակացու դպիրքն յիւրեանց յիշատակարանս: Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զմին 'ի ներքին զգայութեանց՝ որ է զօրութիւն ինչ հոգւոյ, յորում դանձեալ պահին գիտաւորութիւնք անցեալ իրողութեանց, որոց միջնորդութեամբ յիշեմք զանցեալսն:

Յիշոց. կամ յիշոցք. աց. օք: ‖ հայհոյութիւն աղտեղի բանիւք. որով հայհոյեն զիմեանս ամբարիշտ և գռեհիկ մարդիկ. և

կոչեցեալ յիշոցք • ըստ որում յիշէին՝ ի նը-
մա զչարչ. գործս մարմնական աղանդու-
թե։ ռամկ. [illegible]։ Յս [illegible]։

Յիշոցատու։ || Տե՛ս զՅիշոցնատու։

Յիշոցատուութիւն • կամ յիշոցնատուութիւն • թե։ || Հայհոյութիւն յիշոցաց • կմ յիշոցիւք անարգելն զիմեանս։ ռամկ. [illegible] • կմ [illegible] • Թայիմ. զոր ասէ Շնորհալին։ Աստուածացեալք [illegible] ի խօսս աղանդոյս, և ՚ի յիշոցատուութիւնս։

Յիշոցնատու • կմ յիշոցատու • տուի • աւ • աց • օք։ || Գործելի բանիւք հայհոյող • կմ զաղէր հայհոյութիւն անխտրաբանող, և ա-նարգող։ ռամկ. [illegible]։ ըստ այնմ ՚ի Վարս հարց • ԺԶ. Յիշոցնատուս լինէին նոքա • [illegible]։

Յիշոցք • աց • օք։ (անեզ.) || Տե՛ս զՅիշոց։

Յիս զաւակ իմ։ || Տե՛ս զինի՛ Յիս տէր։ Ծննդ. 23. 11։

Յիս կոյս։ || յիմ կողմն • կմ դէպ ՚ի յիս • և կմ առ իս։ ՚ի Վարս հարց • իմ։

Յիսնակք • աց • օք։ (անեզական •) || Փոքր յիսուն • կմ անկատար յիսուն։ Էր այս է անուն պահոցն այնոցիկ, զոր ՚ի հնումն պահէին հաւատացեալք ՚ի պատիւ ծննդեան քրի • և կոչեցին զայն յիսնակ, նը կատարէին մեծ պահոցն • զի այն է յի-սուն օր։ Իսկ աստ քառասուն • կամ փոքր ինչ պակաս։ Արդ՝ զպահս զայս ըստ ինքեանց կոչեն [illegible] պահք • և պա-հեն զաւուրս քսան և հինգ • կամ փոքր ինչ աւելի, և կմ պակաս. և զայս ոչ ՚ի հրամանէ կարգեալ, այլ Թողեալ ՚ի կամս պահողաց։ Իսկ յայնք պահոցն զաւուրս քառասուն՝ ամբողջ։ Բայց մերս ազգ պա-հէ՝ երբ զաւուրս քսան, և զայն ոչ շա-րունակ, այլ բաժանաբար • քանզի նախ ՚ի սկզբանն յիսնակաց՝ պահեմք շաբաթ մի • և այս ասի [illegible]։ Երկրորդ ՚ի ընդմէջ իւրն յիսնակաց՝ պահեմք զայլ շաբաթ մի, զոր անուանեմք [illegible] պահք • և ա-պա ասեմք։ Երրորդ ՚ի մերձենալն յա-ւուրս՝ պահեմք զայլ շաբաթ մի, որ կոչի յայտնութեան պահք։

Յիսնակամուտ • մտի • իմ • ից • իւք։ || Մուտք ՚ի յիսնակսն, որով նշանակի սկիզբն, կմ առաջին օրն, յորում մտանեմք ՚ի պահս յիսնակաց։

Յիսնամեայ • մէի • իմ • ից • իւք։ || Տե՛ս ՚ի ներ քոյ զՅիսնամեան։

Յիսնամեան • մենի • իմ • ից • իւք։ || յիսնա-մեայ • յի նա՝ որ է յիսուն ամաց • կմ որ հասեալ է ՚ի յիսուն ամս։ ռամկ. յիսուն տարեան • Թուոց. 4. 3. և 39։ և 8. 25։ Իսկ մերթ նշանակէ զերկելն ՚ի յիսուն ամս • կմ որ ունէ զամս յիսուն։

Յիսնապատիկ • տկի • աւ • աց • օք։ || է կրկ-նական անուն Թուոյ, որ մերթ վարի իբ-րև զանուն, և նշանակէ յիսնիցս կրկնել։ Իսկ մերթ վարի մակբայօրէն և նշանա-կէ՝ փոխանակ միոյն յիսուն, կամ յի-սուն առաւելանաւ աւելի քան զմին։ ռամկօրէն յիսուն զուն եւէլ։

Յիսնապետ • ի • իւ • աց • օք։ || պետ և գլուխ յիսնից, որով մերթ նշանակի զօրապետն, որ ունի ընդ իւրև զյիսուն զինուորս։ 4. Թագ. 1. 9։ և 10. և 11. և 13։ Իսկ մերթ իշխանն, կմ պետն, որ կառավարէ զյիսուն անձինս ՚ի ժողովրդեանն։ Ելից. 18. 21. և 25։ 2. Օրին. 1. 15։

Յիսնաւոր • ի • աւ • աց • օք։ || պարունակող զյիսունս • կմ յիսնեակ • և կմ յիսնապա-տիկ • երկոց ՚ի վերջն։

Յիսնեակ։ եկի • աւ • աց • օք։ || Է անուն զա-սական Թուոյ • որով նշանակի յիսունն զատուցեալ։ Իսկ մերթ յիսնաւոր • կամ յիսնապատիկս։

Յիսներեակ • եկի • աւ • աց • օք։ || յիսներորդ • կմ յիսնեակ։ Էհ մերթ յիսուն օր։

Յիսներորդ • ի • աւ • աց • օք։ || Է դասական անուն Թուոյ • և նշանակէ զյիսուն-երորդն • զի զկարգեմն յիսնից զատուցեալ-լոց։ 4. Թագ. 15. 23. և 27։

Յիսներորդեմ • եցի • եսցի • ել։ (Նորագոյն •) || զյիսներորդ մասն իրիք առնուլ • [illegible] • [illegible] • և այլոց իրաց։ Իսկ մերթ նշանակէ յիսնիցս կրկնել. և կմ յիսնապա-տիկ առնել։

Յիսներեան • ներեանց • քառակը։ (անեզա-կան •) || Է անձնեկորական անուն Թուոյ • և նշանակէ զնշանաւորութիւն յիսնից • կմ զյի-սունն [illegible]։

Յիսնիցս։ (մակբայ բանականական •) || յիսուն անգամ։

Յիսուն • յիսնից • ՚ի յիսունս • իմ • յիսունք • յի-սնից • յիսնիւք։ || Է բաղադրեալ անուն Թուոյ • և նշանակէ զհնգեկին տասն, որ է կէսն հարիւրոյ. Ծննդ. 6. 15։ Թուոց. 31. 30։ Իսկ 4. Թագ. 1. 9. և 10. և 12. առեալ է՛. նի փոխանակ յիսնեակ զինուորաց։

Յիսուս։ || Տե՛ս ՚ի բառագրանի յատուկ ա-նուանց։

Յիսուսասունք։ (Նախդրիւ հոլովի •) ՚ի յիս [illegible], կմ այն՝ զոր [illegible] [illegible] [illegible] • կմ յանձնեաց • և ըստ այսմ մինչ [illegible] յիսուսանք. ողջոյն [illegible] • կմ [illegible] [illegible] զողջոյն [illegible] ՚ի յ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ՚ի [illegible] ողջոյն [illegible] նմա, և [illegible] ողջոյն [illegible]։

Յիսուսեան։ (՚ի յետզանկանողն նախդրիւ [illegible] • [illegible] ՚ի յոգնականողն՝ եանք • եանց) || յ[illegible] • կմ այն [illegible] որ յիսի է • կմ յի [illegible] [illegible] ։ Իսկ մերթ նշանակէ [illegible] [illegible] յ [illegible]։

Յիրաւի։ (մակբայ •) || [illegible] • կմ [illegible] • կմ արժանապէս • և կ. [illegible] [illegible]։ Ծննդ. 27. 36։ Սաղմ. 118. 75։ Ի. [illegible] 19. 12։ Ղուկ. 23. 41։

Յիս տէր։ Ո յիս նայեաց տէր • կմ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] տէր։ ռամկ. [illegible] [illegible] [illegible] 6. 13. և 15։ և 13. 8։ 1. Թագ. 1. 26։

ՅՂ

Յղանամ. ացայ. ցիր. ալ: (Ներգործ.) ‖ սաղմն առնուլ. կմ սաղմնաւորիլ. որով լինի իգաց ծնանիլ զզաւակ: Ծննդ. 4. 1: Իմաստ. 13. 3: Ղուկ. 1. 31:

Յղարկաւոր. աւորի. աւ. աց. օք: ‖ յղօղ. կմ յուղի արկանօղ. և կմ յուղարկաւոր: ռամկ. ղրկօղ. կմ ճամբօղ: Իսկ մերթ յղե֊ ցեալ. կմ առաքեցեալ:

Յղարկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ յղել. կմ յուղարկել: ռամկ. ղրկել:

Յղացեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: ‖ յղանեցեալ. կամ սաղմնաւորեցեալ: Իսկ մերթ յղա֊ ցօղ. և Ը այսպէս է Երգ. 3. 4: և 8. 2. յորս ասի, 'ի սենեակ յղացելոյն զիս. ք յղա֊ ցողին զիս:

Յղացումն. ցման. մամբ. մանց. մամբք: ‖ սաղմնաւորութիւն. կմ յղանալն զզաւակ. և կմ յղութիւն: Յոբէլ. ՀԷ:

Յղացուցանեմ. ցուցի. ացն. ել: (անցող.) ‖ տալ ումեք յղանալ. կմ պատճառ լինել յղութեան ուրուք: 'Ի Հայր հարց. Իէ:

Յղեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ առա֊ քել. կմ յուղարկել: ռամկ. ղրկել: Տօբ. 8. 14: Ղուկ. 15. 15:

Յղի. յղւոյ. յղւով. եաց. եօք: ‖ Էգն որ ընկալեալ զսերմն՝ յղացեալ է. և ունի ըզ զաւակ յորովայնի. ռամկօր. ծոցուոր: Ելից. 21. 22: Ա Թագ. 1. 13: Մատթ. 24. 19:

Յղկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ տաշե֊ լով, կմ քերելով, և կմ շփելով կոկել. կմ ողորկել. և կմ լինել և փայլուն առնել. որպէս հիւսունք զփայտս. քարտաշք զքարինս. ոսկերիչք զպղնձեղէն և զոսկեղէն կազ֊ մածս. ճարտարք զնուրբ նուռս. Ը այսպէս խօսի և զսլլոց բազմաց: ռամկ. թէրէլէմէլ. կմ պաղէլով ջուրէլ. կմ ոսկեփէյէլ. կմ ճիլայ քալ: Լամբրոն: Իսկ յայտնապէս առեալ եր֊ բեմն նշանակէ 'ի բաց ձգելով յղկեալ ըզ խօսքերն, կմ զխառնդակն. և կմ զայլ ազգ զուրթութեան վայելչացուցանել, և կմ յօրի֊ նել և զարդարել. և պայծառացուցանել: Երբեմն ևս մաշել. կմ ջնջել. կմ կո֊ տորել. և կմ սպառնել:

Յղկութիւն. թեան: ‖ կոկութիւն. կմ ողոր֊ կութիւն. և կմ փայլողութիւն պատճառեալ 'ի տաշելոյ. կմ 'ի քերելոյ. և 'ի շփելոյ: ռամկ. փոլոտութիւն. կմ ճիլայ:

Յղութիւն. թեան: ‖ յղացումն զաւակի. և կմ յղացեալ լինելն 'ի մօրէ: Ովսէ. 9. 11:

Յղփագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: ‖ առաւել լիագոյն. կմ առատագոյն. և կմ ճոխա֊ գոյն. որով ոք դիւրաւ է պարարտ. կմ հեղձանի:

Յղփանամ. ացայ. ցիր. ալ: (Չէզ.) ‖ առա֊ ւել լցեալ լինել. կմ առատանալ. և կմ ճոխանալ. մինչ դիւրաւ մերձ լինել 'ի հեղ֊ ձանիլ: Յուդիթ. 15. 7: Եզեկ. 16. 4: Ե֊ րեմ. 31. 24:

Յղփաւէտ. աւէտի. աւ. աց. օք: ‖ ուռոյց յղ֊

փութենց, կմ լիութենց. և կմ առաւելով ա֊ ռատութեամբ վայելող մարմնաւոր բարեաց. որպիսի էր խորտկանքն մեծատանն: Յո դրբի:

Յղփացուցանեմ. ցուցի. ցն. ել: (անցողա֊ կան.) ‖ կարի յոյժ լցուցանել. կմ առա֊ տացուցանել. և կմ ճոխացուցանել. և առաւել առատութեամբ լիութեամբ հեղձու֊ ցանել: Մծբն. ժ: 'Ի Հայր հարց. Ե:

Յղփութիւն. թեան: ‖ առաւել լիութիւն. կմ առատութիւն. կմ յղփանալն. և կմ ճոխու֊ թիւն և այլն իւրաց. որով ճոխացեալն դիւ֊ րաւ վտ ատաւելութեան պարարտ և հեղ֊ ձանի. Եզեկ. 16. 49: Յո դրբի: և Լամբրոն:

Յղփեմ: ‖ տես զՅղկեմ:

ՅՈ

Յո: ‖ Է սա նախդրիւ տրական դերան֊ ուանս՝ ո. և նշանակէ, առ ո. կմ առ ում: Բայց երբեմն վարի իբրև զմակբայ տեղական. և նշանակէ՝ յոր տեղի. կամ ուր: Ծննդ. 16. 8: Ղուկ. 17. 36: Յօհ. 21. 18: որ և երբեմն դնի յով. Ը այսպէս Յօհան. 14. 5. ոչ գիտեմք յով երթաս:

Յոբելեան. բելենի. իւ. կմ յոբելեաւ. ից. իւք: ‖ է բառ եբրայական, որով նշանա կիւր առ հրեայս ամն յիսներորդ, որ էր նդ տր և նուիրեալ. զոր և տօնէին մե֊ ծահանդէս ցնծութեամբ առդ առնելով Ը մի երկիրն խաղաղութեանց եղջերեայ փողովք: Յոբէլ. ղէ: Յայսմ ամի զատանայր խորա֊ քանչիւր ոք յազգ և 'ի ժառանգութիւն իւր. և ազատութիւն առնէր գերեաց և ծառայից. և 'ի բաց թողոյր զամ, զոր կալեալ ու֊ նէր յայլմէ: Վա և այսպիսի յոբելեանս կոչիւր բազում անգամ ամ թողութեան. որպ Ղևտ. 25. 28: և 27. 17: Իսկ յայտնապէս ա֊ ռեալ յոբելեան կոչիւր նաև փողն, զոր հարկանէին յամին թողութեան: Յես. 6. 3. և 4: Իսկ կմ ձայնիցն փողոց և նուագարա֊ նաց և երգոց, որք լինէին յայնմ ամի. կմ հնչէին հանդիսապէս իբրև զբարբառս փո֊ ղոյ և երգոց յոբելեան տարւոյն: 1. Մնաց. 15. 28: Դիմըլ. երբեմն առեալ լինի փոխ և եղէ յիսներորդ ամի. կմ յիսներակ ա֊ մաց: Յոբէլ. 'Ի յիշատակարան: Երբեմն ևս առեալ լինի առակ փոխաբերական ազատութ. և ըստ այսմ ասի գրել. մահուան խորով արար յոբելեան գերութեան ազգի մարդ֊ կան: 'Ի գիրս ծեծին խօսրովու: Իսկ առ հա֊ սարակ յոբելեան կոչի այն ամ որ է գերա֊ գոյն, կմ պանծալի. և կմ հռչակաւոր. որպ մինչ ասեմք, յոբելեանն հանդիսաւորու֊ թեան. յոբելեան ցնծութեան. կմ բարութե. և այլն:

Յոգն. կամ յոգն: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ բազում. կմ յոլով. կմ առատ. կմ ճոխ. և կամ առաւել. և ըստ այսմ ասի 'ի Գիրս ծծին խոսրովու. Երախտաւորաց լինել յոգն ակնոյն, և յաճախս նորոգութեան:

Յոգնաբերութիւն: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖

տե՛ս զԲազմաբեղուն: Լամբր.:

Յոգնաբիծ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զբազում բիծս. կմ յոյժ արատաւոր. կմ կարի պիղծ: 'Ի հին տաղմոգիրս:

Յոգնագէտ. գիտ. աւ. աց. զք. || բազմագէտ. ֆ գիտող բզմ իրաց. կմ հմուտ բազում մակացութեց. և կմ յոյժ գիտուն, և իմաստուն:

Յոգնագլուխ. կմ յոքնագլուխ: (Նախդրիւ հոլովի.) || բազմագլուխ. ֆ նա, որ ունի զբազում գլուխս: Իսկ մերթ յոգնագէտ. կմ բազմակերպ. և կմ բազմատեսակ: Նարեկ. խը:

Յոգնադէմ. (Նախդրիւ հոլովի.) || բազմադէմ, որով մերթ իմանի ունօղն բազում դիմաց, կմ երեսաց: Իսկ մերթ բազմակերպ. կմ բազմազգի. և կմ բազմապատիկ:

Յոգնադիմակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Յոգնադիմի: || տե՛ս զԲազմադիմի:

Յոգնազան. ի. իւ. ից. իւք: || բազմազան. կմ բազմակերպ. կմ պէսպէս. կմ ազգի ազգի: ռամկ. [illegible]: Լամբր.:

Յոգնաբեղուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || բազում բարեօք լցեալ, և զեղեալ. կմ յորդառատ. և կմ յոյժ Ճոխ: Յն ոսկ:

Յոգնաթախիծ. կմ յոքնաթախիծ: (Նախդրիւ հոլովի.) || բազմատխուր. ֆ յոյժ թախծեալ և տրտմեալ. կմ սաստիկ տխուր: ռամկ. [illegible]: Իսկ մերթ սաստիկ տրտմեցուցիչ. և տխրեցուցիչ. կմ կարի տխրական, և տրտմական. և ըստ այսմ ասի. յոգնաթախիծ պատահարք. կմ լուր. և այլն: Նարեկ. կզ:

Յոգնաթիւ. կմ յոքնաթիւ: (Նախդրիւ հոլովի.) || բազմաթիւ. ֆ ունօղ բազում թուոց. կմ որ է կարի բազում. կմ յոյժ յաճախ: Նարեկ. ղզ:

Յոգնախթան: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զբազում խթանս. կմ բազմիցս խթող, և մտրակօղ: Եւ մերթ նմանութբ առեալ նշանակէ բազմազան կերպիւ Թշնամանօղ. և կմ սաստիկ յանդիմանօղ, և կշտամբօղ: Նարեկ. խե:

Յոգնախումբ: (Նախդրիւ հոլովի.) || բազմախումբ. կմ բազմաժողով. կմ բազմաթիւ. և կմ բազմապատիկ: Յն ոսկ: Իսկ 'ի շարականս, ուր ասի, յոգնախումբս եղանակել. նշանակէ. յոգնախումբն բազմութբ 'ի միասին երգել. կմ յոգնաթիւ նուագս եղանակել:

Յոգնածախ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զԲազմածախ:

Յոգնակամ: || տե՛ս զԲազմակամ:

Յոգնական. կմ յոքնական. ի. աւ. աց. օք: || բազմաւոր. կմ բազմաւորական. և կամ բազմաթիւ: Խորէն. բ. գլ. 79: Եւ այս յաճախ ասի զանուանց. և զբայից, որք զբազմութիւն ցուցանեն. որպիսիք են տղայք. խաչք. նշանք. ուտեմք. և այլն:

Յոգնակի. կմ յոքնակի: (մակբայ.) || բազմիցս. կմ յոլով անգամ. կմ յաճախակի. և կմ յոգնականապէս. և ըստ այսմ ասի. յոգնակի ասել. կմ յոգնակի հոլովել: 'Ի վերս հարց. ժթ: Իսկ մերթ վարի երբեմն զանուն, և նշանակէ յոգնական, կմ բազմաւորական, և կմ յոգնաթիւ: Նարեկ. 'Ի գով. կուսին. և առաքելոց: և Յն ոսկ:

Յոգնահամար: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զհամարս յոգունս. կմ բազմաթիւ:

Յոգնահամբաւ. կմ յոքնահամբաւ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զյոլով համբաւս. կմ բազմապատիկ համբաւեալ և մեծարեալ: Իսկ մերթ բազմակայտ. կմ բազմառատ: Նարեկ. 'Ի յիշատակարանին:

Յոգնահանճար. ի. իւ. ից. կմ աց. օք: || բազմահանճար. կմ յոյժ հանճարեղ. և կմ հանճարաւոր: Յն ոսկ:

Յոգնահաւաք. կմ յոքնահաւաք: (Նախդրիւ հոլովի.) || բազմահաւաք. ֆ զբազումս հաւաքօղ. կամ 'ի բազմաց հաւաքեալ. և ժողովեալ. կամ բազմակոյտ. և կմ բազմապատիկ: Նարեկ. լզ:

Յոգնահոսան. կմ յոքնահոսան: (Նախդրիւ հոլովի.) || բազմահոսան. կմ բազմարուեստ. և կմ յորդահոս: Նարեկ. խը:

Յոգնաձեռն. (Նախդրիւ հոլովի.) || բազմաձեռն. ֆ ունօղ զբազում ձեռս: Իսկ մերթ բազմախումբ. կմ բազմագունակ. և կմ նա, որ ունի ընդ իւրև զյոգնաթիւ բազմութիւն մարդկան. կմ պաշտօնէից. և ըստ այսմ ասի. յոգնաձեռն գունդք. կմ Ճակատք. յոգնաձեռն իշխան. կմ Թագաւոր. և այլն: Եւ սորա նշանակէ ակուաձեռն, զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում:

Յոգնաձեռնութիւն. կամ յոքնաձեռնութիւն. || ունելն զբազում ձեռս. կամ Թեւս: Իսկ մերթ առնել լինի փոխանակ յոգնախումբ բազմութեան. կմ փոխանակ ունելոյ զբազմաթիւ պաշտօնեայս. կմ զօրականս, 'ի ձեռն որոց գործէ իշխանն: և ըստ այսմ առեալ լինի 'ի գիրս [illegible], որ [illegible]. Առ մեզ իշխանութիւն պետս ունի յոգնաձեռնութիւն, ֆ բազում պաշտօնէից:

Յոգնաձև: (Նախդրիւ հոլովի.) || բազմաձև. կմ բազմակերպ. և կմ բազմապատիկ:

Յոգնաճարակ. կմ յոքնաճարակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || զյոգունս ճարակօղ. և ճարակոտօղ. կմ որ 'ի բազում տեղիս ճարակի. ֆ սփռի. և տարածի: [illegible]. 2. հատ. ի:

Յոգնաժամանակեայ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զԲազմաժամանակեայ: Լամբր.:

Յոգնամեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զԲազմամեան:

Յոգնամանեայ. կմ յոքնամանեայ: || տե՛ս զԲազմամանեայ: Նարեկ. հզ:

Յոգնամեղ: || տե՛ս զԲազմամեղ:

Յոգնանախատ: (Նախդրիւ հոլովի.) || բազմանախատ. ֆ բազմազան կերպիւ նախատեցեալ, կամ նախատելի. կմ որ 'ի բազմաց նախատի. կմ յոյժ նախատական:

Յոգնանկար. կմ յոքնանկար: (Նախդրիւ հոլովի.) || զբազում նկարս ունօղ. կմ

բազմա

բազմազան կերպիւ նկարեցեալ, և յօրինեցեալ. և կմ. յոյժ նկարէն։ ռամկ. խիտ նախշուն. Նոնն. 'ի գով. կուսին։

Յոգնաշահ. կմ. յոգնաշահ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || զբազումս շահօղ. և կմ. զբազում շահս ունօղ։ Իսկ մերթ այն, որ բազում ինչ արժէ. կմ. է յոյժ մեծագին։ և ըստ այսմ առն. յոգնաշահն ակունք, կմ. ինչք. և այլն։ Նոնն. դք. զթ։

Յոգնաշաւիղ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || բազմաշաւիղ. թ ունօղ զբազում շաւիղս. կմ. ճիգս։ Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ ունի զբազմազան գնացս. կմ. բազմադիմի առաքինութեք քաղաքավարի, և ըստ այսմ առն առնեմ, կմ. այր ընտիր և յոգնաշաւիղ։ Յն ոճոյ։

Յոգնաշերտ. կմ. յոգնաշերտ։ || առ'ս զբազմաշերտ։ Նոնն. դք։

Յոգնապաճոյճ. կմ. յոգնապաճոյճ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || բազմապաճոյճ. թ զբազմազան պաճուճանս ունօղ. կմ. բազմազան կերպիւ պճնեալ. և կմ. բազմազարդ։ Նոնն. դք։

Յոգնապանծ. ի. իւ. ից. իւք։ || կարի պանծացօղ. կամ յոյժ պանծալի. և փառաւորք։

Յոգնապատիկ. կմ. յոգնապատիկ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || առ'ս զբազմապատիկ։ Նոնն. զթ։

Յոգնապատիւ։ || առ'ս զբազմապատիւ։ Լամբրոն։

Յոգնապատկեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || յոգնապատիկ առնել. կմ. բազմապատկել։

Յոգնապատճառեան։ (Նախադրիւ հոլովի.) || պատճառօղ բազմաց. կմ. ունօղ զբազում պատճառս. և կմ. 'ի յոգունց պատճառեցեալ։ Նոնն. Լ։

Յոգնապետ. ի. իւ. աց. օք։ || պետ յոգունց. կմ. իշխան՝ որ տիրէ բազմութե։ Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զնա, որ իբրու նախարարք ծերակուտական իշխանութե։

Յոգնապետութիւն. թեան։ || իշխանութե յոգունց. կմ. ժողովրդական պետութիւն։ Բայց յատուկ առեալ նշանակէ զպետութիւն, յորում ոչ իշխէ մի ոք, այլ յոգունք. որ ասի է ծերակուտական իշխանութեն, որ և կոչի բազմապետութե։

Յոգնապտուղ. կմ. յոգնապտուղ։ || առ'ս զբազմապտուղ։

Յոգնատեռ. ի. իւ. ից. իւք։ || բազմատեռ. կմ. բազմատեսակ. կմ. բազմակերպ. և կմ. բազմազան։ Յն ոճոյ։

Յոգնավկայեալ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || առ'ս զբազմավկայեալ։ Յն ոճոյ։

Յոգնատառածն։ (Նախադրիւ հոլովի.) || յոյժ տարածեալ. կմ. տարածիկ երկարեալ և տարածեալ. կմ. որ ունի զարգացեալ ասս և անդամս պարարտս և ծաւալս։ Նոնն. Ձէ։

Յոգնատարր. կմ. յոգնատարր։ (Նախադրիւ հոլովի.) || զյոգունս յինքեան տարրօղ և կրօղ. կմ. յոգնակրօն. և կամ բազմադասական։ Նոնն. դք. և զթ։

Յոգնատարած. կմ. յոգնատարած։ (Նախադրիւ հոլովի.) || 'ի բազում տեղիս տարածեալ և սփռեալ. կմ. յոյժ ընդարձակ և ընդարձակեալ. և կամ համատարած։ Նոնն. զթ։

Յոգնատեսիլ. կմ. յոգնատեսիլ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || առ'ս զբազմատեսիլ։ Նոնն. ղէ։

Յոգնատիպ. կմ. յոգնատիպ։ || առ'ս զբազմատիպ։

Յոգնատխուր։ (Նախադրիւ հոլովի.) || բազմատխուր. թ յոյժ տխրեալ. և տրտմեալ. կմ. տխուր տեսլեամբ. և կմ. նա՝ որ ունի զմառայոյն և զտգեղագոյն երևոյթս. և ըստ այսմ առն յոգնատխուր դէմք. կմ. դէմք։ Նոնն. ծթ։

Յոգներամ։ || առ'ս զբազմերամ. Ընծայլին։

Յոգնըմբռնօղ. կմ. յոգնըմբռնօղ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || զյոգունս ըմբռնօղ. կմ. զբազումս յինքեան պարունակօղ և պարփակօղ։ Նոնն. 'ի գով. առաք։

Յոգնիմաստ. կամ յոգնիմաստ. ի. իւ. ից. իւք։ || ունօղ զբազում իմաստութի. կմ. յոյժ իմաստուն. և կմ. գերազանց գիտուն։ Իսկ մերթ նշանակէ զբազում իմաստս. կմ. զբազմապատիկ իմաստութիս. և ըստ այսմ առեալ լինի 'ի Յն ոճոյն 'ի բազում փեղիս։

Յոգնիմ. եցայ. եալ. իլ. (Չէզոքակս.) || մն բազում աշխատանաց պակասիլ 'ի յաւժոյ. կմ. խոնջիլ. և կմ. վաստակիլ. որ և ռամկ. առն յոգնիլ. կմ. հոգնիլ։ Թուոց. 21. 4։

Յոգնօրէն. կմ. յոգնօրէն։ (մերթ մակբայ. և մերթ անուն.) || յոգնապատիկ. կամ բազմապատիկ. կմ. բազմազան կերպիւ. և կամ պէսպէս յօրինուածով։ Նոնն. 'ի յիշատակարանին։

Յոգնօրինակ. կմ. յոգնօրինակ։ (Նախադրիւ հոլովի. և մերթ է մակբայ.) || բազմօրինակ. կմ. բազմակերպ. կմ. բազմապատիկ. և կմ. բազմազան։

Յոգունք. կմ. յոգունք. յոգունց. ունքք։ || բազումք. կմ. յոլովք. կմ. շատք. և ըստ այսմ առն, զյոգունս բարւոքանել. կմ. յոգունց տեառնաց. կմ. բամբասանս յոգունս. և այլն։ Նոնն. Թ. ծե. և զթ։ և Լամբրոն։

Յոգւոց հանեմ. եցի. անել։ (չէզոք.) || հառաչել. կմ. հեծել. որ և ասի յոգւոց հանել. ռամկ. ախ ընել։ 3. Մակ. 6. 24։ Սաղմ. 30. 11։ Յոբ. 1. 8. և 11։

Յոգւոց հանել։ || նոյն է ընդ վերնոյն։ Իմաստ. 5. 3։ Եզեկ. 13. 18։

Յոգւոց հանութիւն. թեան։ || յոգւոց հանելն. կմ. հառաչանք. և կմ. հեծութիւն։ Խոր. ք. ա. 25։

Յոդ. ոյ. կմ. ի. իւ. ից. իւք։ || բազուկ. կմ. շուշ. կմ. յօդուած։ 1. Մնաց. 12. 29։ և 2. Մնաց. 30. 18։ Նոնն. դք։

Յոլովագոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ || բազմագոյն. կմ. յաճախագոյն. կմ. առաւելագոյն. 1. Մնաց. 24. 4։ Իսկ մերթ վերբերբերու զմակբայ. և նշանակէ յոլովագոյնս.

կմ՛ յաճախակի. և կմ՛ բազմիցս: Յոբէ. 2. հար. լը:

Յոլովախօսութիւն: (Նախադրիւ Յոլովի.) || տե՛ս զԲազմախօսութիւն. Լամբրօն:

Յոլովածին: (Նախադրիւ Յոլովի.) || տե՛ս ըզ Բազմածին: Խորէն. ա. գլ. 11:

Յոլովակեր. ի. աւ. աց. օք: || զյոլովս կե_րող. կմ՛ բազմակեր. և կմ՛ շատակեր:

Յոլովակերութիւն. Թեան: || բազմակերութիւն. կմ՛ յաճախակերութիւն:

Յոլովակի: (մակբայ.) || յոլով անգամ. կմ՛ բազմիցս. կմ՛ յաճախակի. և կմ՛ ստէպ: Յոբէ. 1. հար. խա. խզ. լբ: Մերթ եւս վա_րի իբրև զանուն. և նշանակէ բազմա_գոյն: և կմ՛ յաճախ:

Յոլովաձեռն: (Նախադրիւ Յոլովի.) || տե՛ս զյոգնաձեռն: Խորէն. գ. գլ. 45:

Յոլովամեղծ: (Նախադրիւ Յոլովի.) || ա_նօղ զյոլով մեղծս. ք ղուրանս. կմ՛ որ պատ_ճառէ զբազում և զառատ մուրս մածեալս 'ի յատատաղս, կմ՛ 'ի ծխնելոյզս. ք՛ի Եի_րին. որպիսիք են ծուխք այրեցեալ նիւ_թոց ամանց: Նարեկ. խը:

Յոլովանամ. ացայ. ցի՛ր. անալ: (չէզոք.) || բազմանալ. կմ՛ աւելանալ. կմ՛ առա_տանալ. և կմ՛ ճոխանալ: ռամկ. շատնալ. կմ՛ էօշլնալ: Խորէն. գ. գլ. 62:

Յոլովանգամ: (մակբայ.) || բազում ան_գամ. կմ՛ բազմիցս. և կմ՛ յաճախակի: Յո_բէ. 1. հար. իբ: և 2. հար. իժ:

Յոլովացուցանեմ. ցուցի. ացո՛. անել: (ան ցող.) || տե՛ս 'ի ներքոյ զՅոլովեմ:

Յոլովեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || բազ_մացուցանել. կմ՛ յաճախեցուցանել. կմ՛ ճոխացուցանել. և կմ՛ առաւելուլ. և յոր_դել. ռամկ. շատցնել. կմ՛ էօշլցնել: Ագաթ: 'ի վերջ հարց. Ե:

Յոլովիցս: (մակբայ.) || տե՛ս զՅոլովան_գամ:

Յոլովութիւն: || բազմութիւն. կմ՛ յաճախու_թիւն. կմ՛ առատութիւն. կմ՛ յորդութիւն. և կամ ճոխութիւն: 2. Մնաց. 31. 10. և 18: Վի_ռղ. 1. 18:

Յոլովուստեք. կմ՛ 'ի յոլով ուստեք. (մակ_բայ տեղական.) || 'ի բազում տեղեաց. կմ՛ 'ի բազում տեղիս: Յոբէ. 1. հար. Ը. և լբ:

Յոլովուրեք: (մակբայ տեղական.) || 'ի բա_զում տեղիս. ռամկօրէն շատ տեղ. Յոբէ. 1. հար. իդ:

Յոխորտ. ի. իւ. ից. իւք: կմ՛ աց. օք: || խը_րոխտ. կմ՛ խեղախող. կմ՛ ստապատիկ վստահ, և աներկիւղ. կմ՛ յոյժ քաջ, և անհարկու, որոյ ներհակն է ակարն, և երկչոտն, և ընկճեալն: ըստ այսմ. Յոբէ. 2. հար. Ը. յոր ժամ տեսից զորս այժմ երկչոտս՝ յանկարծակի յոխորտս, և համարձակս եղեալ: ըստ այսմ է և 'ի գիրս Լամբրօն:

Յոխորտաբան. ի. իւ. ից. իւք: || այն՝ որ խրոխտ և անհաւատ է բանիւք, կմ՛ որ մե_ծաբանելով և լեզուեցողութեամբ խօսի. և կմ՛ պոռոտաբան:

Յոխորտաբար: (մակբայ.) || խրոխտալով. կամ խիզախելով. կամ յանդգնութեան եւ_խեցողութեամբ. և կամ անհեղ քաջութեամբ: Խորէն. գ. գլ. 58:

Յոխորտամ. ացի. տա՛. ալ: (չէզոք.) || խը_րոխտալ. կմ՛ խիզախել. կմ՛ անհարկու կարո_ղութեամբ սպառնալ. ըստ այնմ. որ 'ի յոգ_նագուն ձեռնոյ. Զայս առաւել յոխորտա_ցեալ. զմեզ որսայքն գազանացեալ:

Յողդողդ. կամ յողդողդ. ի. աւ. աց. օք: || խախուտ. կմ՛ անհաստատ. կմ՛ անկայուն. կմ՛ գլխապաշարժ. և կմ՛ երերուն: և այս աւելի զմարդոյ. զմտաց. զխոհականոյ. ըզ հիմանէ. զաւազոյ. և զայլոց իրաց: 2. Պետ. 2. 14: և 3. 16: Յ՛ուրդի: Լամբրօն:

Յողդողդեմ. կմ՛ յողդողդեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || անկայուն. և անհաստա_տանել. կմ՛ խախտել. կմ՛ դղրդել. կամ շարժել. և կմ՛ տատանեցուցանել: Լամբր: Երէ՛ մերթ՝ վարել. կմ՛ վարանեցի տա_նել. և կմ՛ 'ի տեղւոջէ 'ի տեղի փոխել: ռամկ. փէլքէն քոփէլ. կմ՛ փէրփրիլի ընել: Նա_հում. 3. 10: Իսկ մերթ՝ վրդովել. կմ՛ ա_փոխել. կմ՛ անհանդիստ առնել. և կամ զսկնդութիւն սրտի ուրուք կորուսանել. և ըստ այսմ ասի. 'ի բազմապատիկ, կամ 'ի առաջնական մարտէն յողդողդեալ. և կմ՛ յաղօթս կալ ցնդեալ մտօք, և յողդո_ղեալ մարմնով: Լամբրօն: 'ի վերջ հարց. Ե. և ժը:

Յողդողդութիւն. Թեան: || խախտումն. կամ դղրդումն. կմ՛ անհաստատութիւն. և կմ՛ անկայունութիւն:

Յողդողդուն: (Նախադրիւ Յոլովի.) || տե՛ս զՅողդողդ: Մծբն. ժԹ:

Յոյժ անկանիմ. կայ. անկի՛ր. կել: (Հարմար.) || 'ի վեր ողանց անկանիլ. կմ՛ զլի ձեռն ե_դեալ զծնօտիւ, անկանիլ 'ի վեր միոյ կող_ման: ռամկ. փօղին վրայ ընկնիլ: Իսկ մերթ առաւել լինել փափկանալ անփոյթ կալ. կմ՛ անհոգ լինելոյ: Ըստ այսմ Յոբէ. 2. հար. ժդ. 'ի բարկանալ տեր քում, զու յոյժ ան_կանիս, և ոչ գողաս:

Յոյն կամ. կացէ. կա՛ց. կալ: || յանդուղն կալ. ք 'ի վեր ողանց կալ. որով նշանակէ զթի_կունս իւր ամենք, և անձնիվայր կալնուլ. կմ՛ խաստապարանոցութիւն և անհնազան_դութիւն յաւնանիլ, և ոչ զիջանիլ. և կմ՛ գոռոզանալ: 3. Մակ. 3. 12:

Յոյզ. կմ՛ յոյզք. յուզից. իւք: || է արմատ յուզելոյ բային. և նշանակէ, յուզումն. որով մերթ խռնցեալ լինի զանանումն. կմ՛ հետազօտութիւն, և կմ՛ քննութիւն: Նարեկ. 'ի Յ՛ոնն. Եզտ. 'ի վերջ հարց. ժդ: և Ագաթ: Իսկ մերթ՝ վրդովմունք. կմ՛ աղմուկ. կմ՛ խառ_վութիւն. և կմ՛ ամբոխումն: 2. Մակ. 14. 15: Նարեկ. Թ. Խորէն. ա. գլ. ...

Յոյժ: (մակբայ յաճախական:) || ծայր_ առ 'ի բառէս՝ յոյժ. և նշանակէ՝ կարի. կմ՛ ստատիկ: ռամկ. խիստ: Ծննդ. 1. 31: Յե_սու. 9. 24:

Յոյժգին. կամ յուժգին: || տե՛ս զ[illegible]_գին:

Digitized by Google

Յոյժ յոյժ ։ (մակբայ յաճախական ․) || Կարի յոյժ ․ կմ եւս քան զեւս ․ կմ անդր քան ըզ չափն ։ Ծննդ․ 7․ 19։ և 30․ 43։

Յոյլ ․ յուլի ․ լիւ ․ լեց ․ լեաք ։ || Է արմատ յուլանալ բային, որով նշանակի յամրաշարժն, և դանդաղելոյն ․ կմ ալեւորդն ․ և կմ ծոյլն ․ Գործ․ 3․ 17։ և Աչգաց ։

Յոյն ։ || զօրեղ ․ կմ քաջ ․ և կմ ճարտար յիմաց գիտուն, կմ արուեստաւոր ։ Իսկ մերթ զօրութիւն ․ կմ քաջութիւն, կմ քաջահմտութիւն ․ և կմ ճարտարութիւն ։ Դիտելի է առ և անուն ազգի, զորմէ յիշատակս առնելոց 'ի բառարանի յատուկ անուանց ։

Յոյս ․ յուսոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ || ակնկալութիւն, որով ոք ակն ունի հասանելոյ բարւոյ իմիք ։ համմ ․ ապաստան ։ Փ․ Օրէն․ 9․ 4։ Կորնթ․ 16․ 19։ Եւ մերթ ապաւէնութիւն ․ կմ ապաստանութիւն ։ 2․ Օրէն․ 33․ 12․ և 28։ Ողբ․ 2․ 18։ Իսկ ըստ որում է սա Աստուածաբանական առաքինութիւն, նշանակէ զանկերկբայ ակնկալութիւն հանդերձեալ երանութեան յառաջիկայ 'ի շնորհացն այ, և 'ի գործելի գործոց ․ և ըստ այսմ աստուածաբանի յոյսն առ ․ զիտելաւ լինել ուստի բարձեալ լինի ծանրութիւն առաքինութեանց ․ զի ոչ ոք ստանէր զժուժարութեանց եղելոց 'ի յառաքինութիւնս, եթէ ոչ ունիցէր զյոյսն երանութեան ։ 1․ Կորն․ 13․ 13։ Բայց երբեմն յոյս կոչի յուսալի իրն ․ կմ առարկայն յուսոյ ․ որպիսի է Այ ․ կմ երանութիւն ։ Սաղմ․ 70․ 5։ Տիտ․ 2․ 13։ 1․ Պետ․ 1․ 3․

Յոր ․ յորի ․ կմ յորոյ ․ իւ ․ եց ․ կմ աց ․ օք ։ || ստացեալ ․ կմ ստուար ․ կմ թանձր ․ կմ թաւ ․ կմ գէր ․ և կմ լի ․ և այս առի զմարդոյ ․ զանասնոց ․ զծառոց ․ զանտից ․ և զայլոց 'իրաց ։ համմ ․ հաստ ։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 59։ Մերթ եւս առի զատուրց ․ որք թանձրաձայն, կմ թաւաձայնք են, որպիսիք են ստքա․ թ․ խ․ չ։ Բայց գիտելի է ․ զի երբեմն բառս այս է սեռական հարցական անուանս ով ․ և սեղբնատառանն ոչ է ըընակեան ․ այլ նախադիր ։ ըստ այնմ ․ Յոր ձորձոյ մէր առաջեցի ․ այս 'ի մէր որոյ ձորձոյ ։ Ղեւտ․ 6․ 27։ Յո՞ր արգանդէ ելանէ սառն, այս 'ի յորդանդէ ո՞յր ․ կմ որո՞յ ։ Յոբ․ 38․ 29։ յոր ձեռն գայցէ ․ կմ մատնեսցի ․ այս 'ի ձեռն որոյ ։ Մատթ․ 18․ 7։ և 26․ 24։

Յո՞ր ասկի ։ (մակբայ հարցական ․) || 'Ի պատճառս ո՞յր ․ կմ առկս ո՞յր ․ կմ վա՞ս էր ։ Ողբէ․ 1․ հարց․ ԺԱ։

Յորդորակ ․ ոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ․ կամ եց ․ եաւք ։ || Է թռչուն ինչ անտառ, որ ունի զկենդան տատրակի ․ կմ լորամարգի ։ Կտուց իւր է նուրբ, և երկայն ։ Ունի զերանգ մոխրագոյն ․ կմ թխագոյն ․ բայց թեւքն, և տուտն են խայտ ։ 'Ի գլուխ իւր ունի զկատար աղաճարատաձև փետրալից, և խայտախարիւ ․ այս խաղաղութեան ․ զոր երբեմն ընդարձակէ, և երբեմն ամփոփէ ։ Բնակի յանձաւս 'ի գերեզմանս, և յաղբանոցս, և զզուարճանս աղբով մարդոյ, յորմէ և շինէ զբոյն իւր ․ սնուցանէ զորդիս իւր որդամբք աղբեաց, և պէսպէս ճճեօք ․ որովք և լինին նեխեալք ։ Ուտէ և զխաղող անյագ՝ մինչև ցնորի ոմ զարբեալ ։ 'Ի ծերանալն դարմանեն զնա ձագքն իւր՝ անյապաղ հոգալով զնա պէտսն ։ համկոր ․ ճռճռուլ ։ Ղեւտ․ 11․ 19։ 2․ Օրէն․ 14․ 18։ Զաքար․ 5․ 9։

Յոռանամ ․ ացայ ․ ցիր ․ աւ ։ (ընդմիջ․) || յոռի, կմ խոտան լինել ․ կամ վատթարանալ ․ կմ անարգանալ ․ և կմ քամահրելի և արհամարհելի գոլ ։ Եսայ․ 33․ 19։ [illegible]

Յոռեակ ․ եկի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ || յոռի ․ կմ խոտան ․ կմ անարգ ․ և կմ արհամարհելի ։ Ըստ այսմ Ողբէ․ 1․ հարց․ ԺԱ․ այսու յառեկաւէք ․ և զծուռ և խոտարհ հանդերձիւ ․ այս յոռի և անարգ հանդերձիւ, կմ կերպարանօք ։

Յոռի ․ ռւոյ ․ ռեաւ ․ ռեաց ․ ռեօք ։ || վատթար ․ կմ խոտան ․ կմ անարգ ․ կմ արհամարհ ․ և կմ անպիտան ։ համմ ․ գէշ ․ կմ չար ։ Ղեւտ․ 27․ 10։ և 12․ և 33։ Յոհ․ 2․ 10։ Իսկ մերթ անախորժ ․ կմ անդիւր ։ Ողբէ․ 2․ հարց․ ԼԲ։

Յոռոտաբան ․ կմ յառոտաբան ․ ի ․ իւ ․ եց ․ իւք ։ || յոռացեալ բանիւք ․ որով նշանակի չարախօսն ․ կմ ճոխաբանն ․ և կմ ճառամախօսն ։

Յոռութիւն ․ թեան ։ || վատթարութիւն ․ կմ ժանտութիւն ․ կմ խոտանութիւն ․ կմ անարգութիւն ․ և կմ քամահրելի և անարգելի գոլն ։ 1․ Թագ․ 29․ 10։

Յոսին ։ (Նախադիր հոլովի ․) || ցամաքային, կմ երկրային ․ և այս առի զկենդանեաց, որք շնչեն և կեան միայն 'ի ցամաքի, որպիսիք են ոմանք դորտունք ․ կրիայք ․ կոկորդիլոսք ․ և այլք նմանք, որոց ներհակքն կոչին ջրայինք ։ Ըստ այնմ Ղեւտ․ 11․ 29․ ուր 'ի թուելն զպիղծ սողունս երկրայինս, առի, և տիտեղն յոսախն ․ նշանակի կոկորդիլոսն ցամաքայինն, և ոչ ջրայինն ։ Եւ բառս այս գրի եւս ոստին ․ որպիսիք են և այլք բազում բառք ․ որք երբեմն յիով գրին ․ և երբեմն առանց յիոյ ․ ոմ ասացաւ 'ի մեկնութեան Յի տառին։

Յովազ ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ կմ ազ ․ օք ։ || Է մեծ գազան ինչ յազգէ գայլոց՝ խայտաբղետ երբև զինձ ․ որ ունի բնութիւն յոյժ չար և անհնարին ։ Նշանակի և ոմն առ մատակ ինձն, այս էգ ընձառիւծն ․ որ լինի մարմնով ըստուար, և բարուք դժնդակ՝ և կատաղի յոյժ ․ որոյ բարկութեան ոչ ոք կարէ ընդդէմ կալ ․ մանաւանդ յորժամ սնուցանէ զկորիւնս ։ Ովսեայ․ 5․ 14։ և 13․ 7։ 'Ի Վարս հարց․ Ծ․ և ԻԶ։

Յովանակ ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ || յաւանակ ․ որ է քուռակ իշոյ ։ Դատ․ 10․ 4։

Յովտ ․ ի ․ իւ ։ || Է բառ յունական ․ որով մերթ նշանակի շեշտ ․ կմ կէտ ։ Իսկ մերթ մին 'ի քսան և չորից գրոցն յունաց ․ որ է Ի բարբառոյ մե՛ր կոչի՝ իօթայ ․ ըստ որում համամատի 'ի մեզ տառս յի ․ կամ ինի ։ Այս յովտ ըստ յոյնս է փոքրիկ քան զամենայն

գիրս ․

գիրս. զի որոյ և երբեմն առնել ընկնի փոխանակ զուղղութեան՝ և չնչին նոցա : ոչ կարի է և առ. երրայեցին գիրն խօս. որ և է նշ յի. կմ ինի : Արդ՝ Մատթ. 5. 18. մինչ առի՝ յոդա մի ոչ անցցէ յօրինացն և 'ի մարգարէիցն , առաց Քն երրայեց_ ւոց բարբառովն խօս մի. զոր յոյն թարգ_ մանն. զի նշանութեն առուին՝ դարձոյց 'ի յոյն լեզու իօթայ մի. յորմէ 'ի մեզ թարգ_ մանեցաւ յոտա, 'ի բաց եդեալ զայբ առուն զի վայելուչ արտաբերութեն :

Յոտն կամ. կացի. կաց. կալ : (չէզոք.) || յառնել. կմ կանգնիլ : ռամկ. ոտից վերայ ելնել. կմ կենալ : Մ.ի.իա 2. 10 : Գործ. 5. 6 : և 26. 30 :

Յոտնկացութիւն. թեան : || յոտնկալն. կմ կանգնումն :

Յորդ. ի. իւ. իւց. իւք : || առատ. կմ կարի յոյժ և զեղուն. կմ յոյժ բազմացեալ, և առաւելեալ : և այս առի զգետոց, կամ զջրոց. զարտասուաց. զանձրեւոյ. զհրոյ. և զայլոց նմանեաց : Ելից. 8. 7 : Նարեկ. կդ : Աւ_ գոս : Յն օրդն : Իսկ մերթ վարի իբրև ըզ մակբայ յաճախական, և նշանակէ առա_ տապէս. կմ յուլովակի. և կամ սաստիկ յոյժ. ոչ մինչ առի յորդ բղխել. կամ յորդ արտասուել. և այլն : Իսկ մերթ առի զձայնից. կմ զհնչմանց. և նշանակէ մեծաձայնելն. կմ սաստկաձայն. և կմ ուժ գին հնչող. ռամկ. կլոր :

Յորդաբորբ : (Նախդրիւ հոլովի.) || յորդ. և առատ բորբիւ, իբր խառնարան և մթով. կմ կարի նսեմացեալ և մթացեալ : Իսկ մերթ առատացեալ տապով, կմ սաստիկ կիզիչ և այրիչ. և ըստ այսմ առի յորդա_ բորբ ջերմութիւն կմ բոց. և այլն : 'ի հին. պատմագիրս :

Յորդաբուղխ : (Նախդրիւ հոլովի.) || յորդ բղխող. կմ առատաբուղխ. կմ առատահոս : Նարեկ. կը : և Աւգոս :

Յորդագնաց : (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զՅորդախաղաց :

Յորդագոյն. գունի. իւ. իւց. իւք : || առա_ տագոյն. կմ ճոխագոյն. կմ առաւելա_ գոյն. և կմ սաստկագոյն : Իսկ մերթ վա_ րի իբրև զմակբայ, և նշանակէ առատա պէս. կմ առաւելապէս. և կմ սաստկա_ պէս : Խորէն. բ. գլ. 42 : Աւգոս :

Յորդագութ : (Նախդրիւ հոլովի.) || ու_ նող զյորդ գութ, կմ զառատ գութ. կմ բազմագթութ. և կմ գթառատ : Մծբն. ժթ :

Յորդաւէտ : (Նախդրիւ հոլովի.) || յորդ ընթացիւք գնացող և հոսող. որպիսիք են յորդագնաց ջուրք : Աւգոս :

Յորդախաղաց : (Նախդրիւ հոլովի.) || յոր դութեամբ խաղացող, իբր առատապէս բղխող և գնացող. կմ սաստիկ առատութեամբ հոսող. կմ յորդագնաց. և կմ առատա_ բուղխ : Լամբրոն :

Յորդախօս. ի. իւ. իւց. իւք : || առատախօս. կմ ճոխաբան. և կմ պերճաբան :

Յորդահեղեղ : (Նախդրիւ հոլովի.) || հե_ ղեղօրէն յորդեալ և առատացեալ. կամ յորդահոս. և կմ առատաբուղխ. և ըստ այսմ առի. յորդահեղեղ անձրև, կմ ջուր : 'ի հին պատմագիրս :

Յորդահոս. ի. իւ. իւց. իւք : || տե՛ս զՅոր_ դախաղաց : Լամբրոն :

Յորդահոսան : (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զՅորդախաղաց : Նարեկ. կը : և Լամբրոն :

Յորդահոսիմ. եցայ. եաց. իլ : (Չեզոք.) || յորդութբ հոսիլ. կմ յորդառատ գնա_ ցիւք ընթանալ : Յն օրդին :

Յորդաձայն. ի. իւ. իւց. իւք : || ուժգին, կմ մեծաձայն հնչող. կմ սաստկաձայն. և կմ բարձրաձայն : ռամկ. կլոր ձայն ունող :

Յորդանէս. նիսայ. աւ : || է անուն մեծի գետոյն պաղեստինոյ. որ հասարակօրէն կոչի՝ յորդանան. զոր անցեալ 'ի բաղարաց նի յատուկ անուանց : Նարեկ. 'ի փոխ. առակ :

Յորդապէս : (մակբայ որակական.) || առա տապէս. կմ առաւելապէս :

Յորդառատ : (Նախդրիւ հոլովի.) || յորդ և առատ, կմ ճոխագոյն. և կմ յաճախա_ գոյն : Լամբրոն : Մծբն. ժթ :

Յորդելանկ. ի. աւ. աց. օք : || է բառ առ_ ղաչափական, որ առի զհնչմանց, կմ զձայ նից. որք յորդ ելանեն, իբր մեծաձայն. կմ ուժ հնչեն. և կմ շեշտակալ արտա_ բերին :

Յորդեմ. եցի. եա. ել : (Ներգործ.) || առա տացուցանել. կմ յաճախեցուցանել. կմ բազմացուցանել. կմ ճոխացուցանել. և կմ սաստկացուցանել : Իսկ մերթ սաստիկ առատութբ բղխեցուցանել. կմ յորդա_ ռատ բղխմամբ հոսեցուցանել. ըստ այսմ. Յովէ. 3. 18. Եւ բլուրք յորդեսցեն զկաթն : Մերթ և առնուլ ընկնի փոխանակ բղ_ բղխելոյ. կմ սաստիկ վառելոյ. և ըստ այսմ առի 'ի գիրս Աւգոսի. 'ի գութ խնամոցն հոր յորդեաց ջերմոյն գնոյն : Իսկ մերթ վարի առ չէզոքականաւ. և նշանակէ յորդիլ. զոր անցցես զլխի : Եզեկ. 47. 5 : Մծբն. ժթ : Ոսկէ. 1. հոգ. ժա : Աւգոս :

Յորդեռանդն : (Նախդրիւ հոլովի.) || յոր դեալ և եռացեալ. կմ յորդառատ և բոր բոքեալ. կմ յոյժ եռանդուն. և կմ ջեր մեռանդն. և ըստ այսմ առի. յորդեռանդն սիրով խնամել զոք :

Յորդեգնաց : (Նախդրիւ հոլովի.) || յոր դագնաց. կմ յորդաբուղխ. և կմ յորդա հոս. և ըստ այսմ առի. գետ յորդեգնա_ ցաց. Աւգոս :

Յորդիմ. եցայ. եաց. իլ : (Չեզոք.) || յորդ առատանալ. կմ յաճախել. կմ աճիլ. և կմ սաստկանալ : և ըստ այսմ առի. յոր դիլ գետոց. կմ հեղեղաց. անձրևաց. կմ ստացուածոց. ակնից. կմ հրոյ և այլն : Յեսու. 20. 40 : Եսայ. 30. 28 : և 66. 12 : Դանի. 7. 10 : Մերթ և նշանակէ յորդութբ բղ խել. կմ առատութբ հոսիլ. որ հանդի պի գետոց. Եսայ. 32. 2 : Իսկ մերթ առ նի և ծաւալիլ. կմ մեծապէս հնչել. և ըստ այսմ առի. յորդիլ հնչմանց. կամ

բանից, և այլոց նմանեաց. ռամկօր. լու-
ծեալ. Ղւկ. 5. 15: Երբեմն եւ առեալ ըն-
նի փոխանակ բորբոքելոյ. կմ վառելոյ. ըստ
այնմ՝ Նոննի. դժ. 'ի փափագ գթութեն սի-
րոյ յորդեցան. տ. վառեցան:

Յորդոր. ի. ին. ից. իւք: || յորդորումն. կմ
համոզումն. կմ յօժարեցուցումն առ ինն.
և կմ խրախոյս: Իսկ մերթ յորդորեալ.
կմ հակամիտեալ. կմ համոզեալ և յան-
կուցեալ առ ինն: ըստ այնմ Ոսկէ. 2. հռվ.
լե. Առ հողեղէնսն ամ նմանապէս ման
կացուցանէին յորդորք. տ. առ ամ հողե-
ղէն իրս հակամիտեալք, և յանկուցեալք,
նոյնով կերպիւ մանուկ լինին: Երբեմն
եւ նշանակէ յորդորական. ըստ այնմ. 'ի
շարականսն. յորդոր ածնիս ձեր յիշատակ,
արեան սրբոյ հեղման վասն. տ. յորդո-
րական յիշատակ ածնից վասն հեղման
արեան ձերոյ լցցի առ մեզ իբրև զնբ պա-
տարագ. որ յարի զինի: Մերթ եւ մտա-
դիւր. կմ յօժար. կմ պատրաստ. և կմ
ինքնակամ. ըստ այնմ Աչգոբ. իսկ եթէ
զձեզ յորդոր և յօժար տեսանիցեմք: ըստ
այսմ եւ ասի. յորդոր սիրով, կմ մտօք.
յորդոր սրտիւ. կմ յորդոր կամաւորու-
թբ. և այլն: Երբեմն եւ յորդ. կմ յա-
ճախ. և կմ առէպ. և ըստ այսմ փոխա-
նակ ասելոյ, արագ ասել զինն. ասէ՛ յոր-
դոր ասել. ռամկ. գնոյն ասել:

Յորդորակ. ի. աւ. աց. օք: || յորդորումն.
կմ յորդորական բան. և ըստ այսմ յոր-
դորակ կոչին խրատականն, և յորդորեցու-
ցիչ բանքն, որք իբրև զեզրակացութիւն,
կմ պտուղ տասացուածոց, և վարդապե-
տութեց՝ հետևեին 'ի վախճանի. որպէս եդեալ
կայ յաւարտս իւրաքանչիւր ճառից մեկ-
նութեն յոհաննու ոսկեբերանին: Սոյնպէս
յորդորակ կոչեցան տմանք երգք արևա-
գալին՝ որ գոլով նշ իբրև զհետևութիւն
նախընթաց երգոցն. որպիսի է Անեզա-
ննելին ամեն, որ հետևի Լոյս արարիչ լու-
սոյն:

Յորդորական. ի. աւ. աց. օք: || համոզա-
կան. կմ խրատական. և կմ յորդորիչ, և
յօժարեցուցիչ. Լամբրն: Իսկ մերթ խրա-
խուսական. կմ շարժողական. և կմ ջեր-
մեռանդական: և ըստ այսմ ասի 'ի շարականն
վկանաց գովեստոյն. յօրինել քեզ երգս
յորդորականս, և ներբողեանս:

Յորդորամիտ. մտի. ին. աց. օք: || յօժարա-
միտ. կմ յօժարակամ. և կմ յօժարող. և
հաւանող. և ըստ այսմ ասի. յորդորա-
միտ առնել զոք 'ի հաւատս. և կմ յայլ ինչ:

Յորդորեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || խրա-
տական, կմ քաջալերական բանիւք մղել
զոք 'ի գործ ինչ. կմ համոզել. կմ դրդել.
կմ գրգռել. և կամ յօժարեցուցանել:
Պ. 1. 14: Աչաւ. 6. 3: 2. Կորն. 9. 2: Իսկ
մերթ առնկել, կմ շարժել: ըստ այնմ
Խորէն. Գ. գլ. 9. Այսպիսի գինեածն՝ 'ի
փոխուսս յորդորեաց զթշնամին: Մերթ
եւ նշանակէ յորդել. կմ յաճախեցուցա-
նել. և կմ բազմացուցանել: և ըստ այսմ
ասի 'ի գիրս Աչգոբ. յորդորեցին գունդս
գունդս հաւատացելոց, և զամ երկիր լը-
ցին: Իսկ Եզեկ. 21. 20. նշանակէ հորդել.
կմ յարդարել:

Յորդորեցուցանեմ. ցուցի. եցո. ել: (ան-
ցողակ.) || նոյն է ընդ յորդորել բային.
որ և զատանելն է զատուցանել բային:

Յորդորեցուցիչ. ցուցչի. աւ. աց. օք: ||
յորդորիչ. այսինքն համոզօղ 'ի բարին. կմ
յօժարեցուցանօղ. կմ խրախուսօղ. և կմ
քաջալերօղ: Խորէն. Գ. գլ. 68.

Յորդորիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) ||
յօժարիլ. կմ հակամիտել. կմ մտադիւր
սրտիւ յարիլ յինն. և ըստ այսմ ասի.
յորդորիլ յերկիւղն, և 'ի սէրն այ. կմ 'ի
առաքինութիւնս. և 'ի չարութիւն. և այլն:
'ի չարս հարց. ժթ: ըստ այսմ է 'ի գիրս Ոսկէ.
1. հռվ. լը. սուր ասի. մի անմտաբար յոր-
դորեսցուք ունել զայն, որ ոչ է մեզ. տ.
մի անմտութբ յօժարեսցուք ունիլ:

Յորդորիչ: || տես զՅորդորեցուցիչ:

Յորդորութիւն. թեան: || տես 'ի ներքոյ ըղ
Յորդորումն:

Յորդորումն. րման. մամբ. մանց. մամբք: ||
յորդորական բան. կմ համոզումն. կմ
յօժարեցուցումն. և կմ բորբոքումն 'ի
բարին. Եբր. 10. 24: Ոսկէ. 2. հռվ. իե: ըստ
այսմ է. և այն. Ես եւ տառել զյորդո-
րումն սիրոյ պարգևել մեզ խնդրեմք. տ.
զբորբոքումն սիրոյ: Եւ կմ այս. տպաւո-
րեալ միայն զմեզ է ամ բարեգործու-
յորդորմունս. տ. բորբոքմունս: Իսկ մերթ
յորդութիւն, կմ յաճախութիւն. և կմ զեղումն:

Յորդութիւն. թեան: || առատութիւն. կամ
յաճախութիւն. կմ յոլովութիւն. կմ առա-
տին աճումն, և զեղումն. և կմ յորդա-
տաս բղխումն. Իմաստ. 17. 17: Եզեկ. 47. 3:
Նոննի. լա:

Յորժամ: (մակբայ ժամանակ.) || յորում
ժամու. կմ երբ: ռամկ. երբ-որ. կմ երբ.
Ծնունդ. 17. 11: Յովհ. 21. 18:

Յորձ. ի. ին. ից. իւք: || որձ. կմ արու ա-
նասուն, որով նշանակի արու ոչխարն,
կմ գառն. Ովս. 5. 6:

Յորձախաղ: (նախդրիւ հոլովի.) || ուժող
զյորձանս խաղս. կմ որ պատճառի 'ի խո-
րին յորձանաց, տ. յորդութեց ջուրց. և
ըստ այսմ ասի. յորձախաղ անդունդ. կմ
ալիք. և այլն: Աչգոբ.

Յորձանուտ. ուտի. ին. աց. օք: || տեղի ի ծո-
վու, կմ 'ի գետս, ուր յորձանք ջուրց սաս-
տիկ բռնութբ ընթանան: Եւ կմ ջուրք յոր-
ձանաց ծովային՝ կմ գետային գիտեալք
բուռն ընթացիւք ընդ տպա ի վայր. որ-
պիսի է այն, որ անցեալ ընդ նեղուցն կոս-
տանդնուպօլսի խառնի 'ի սպիտակ ծովն.
ռամկ. անդնդը. Լամբրն: և 'ի հին պատմա-
գիրս: Եւ յայսմանէ առեալ յորձանուտ
կոչին երկու ձանծաղ և ժայռուտ տե-
ղիքն առ ափամբն ծովուն ափրիկոյ, որք
յոյժ վտանգաւորք են նաւորդաց. քան-

զի տանին 'ի ծոց խուժեանց լեռնացեալ զզառաղմագէզ կոյտս աւազոյ. և առ նոքօք 'ի տեղիս տեղիս ղանգուածս ջրոց ։ Եւ լերկ յառնեն հողմք և ալեկոծութիւնք՝ վաղ վաղակի առաջին յանդունդս լցեալ լեռնացուցանեն զնա. և 'ի լեռնացեալ անդեան անդունդս բանան. յորմէ և բազմաց գակ ծովու վեր 'ի վայր շրջեալ ահագին յորձանօք եռանէ և խժանէ ։ Վն որոյ եթէ դէպ լիցի նաւուց անկանել անդր՝ խորտակեալ լինին յանդունդս, և կմ խորտակին 'ի յաւազուտան ։ Գործ. 27. 17 ։ տե՛ս և 'ի բառապաշն յատակ անուանց ։

Յորձանք. անաց. գք ։ (անեզ.) ‖ սրընթաց և յորդառատ հոսանք ջրոց. և կմ հեղեղանման սաստիկ ընթացք, կմ յորդութիւք ջուրց ։ և ըստ այսմ սաւ՝ յորձանք գետոց, կմ հեղեղատաց. յորձանք ուղխից, կամ հեղեղաց. և այլն ։ Երեմ. 50. 44 ։ Եզեկ. 47. 5 ։ Յոբ. 1. հատ. խա. Եւ մերթ առեալ լինի սակ փոխանակ ուղխից. կմ յորդառատ վտակաց ։ ռամկօր. ռէլ. ըստ այնմ Խորէն. հռ. գր. 10. ուր յորձանք լինէ սաստիկ ընդ զառ 'ի վայր հեղեալ ։ Իսկ մերթ մանաւանդ յորձանք կոչին ջուրք ոմանց նեղուցաց ծովու, որք բազում անգամ յասուցին անդորրէն դարձ արարեալ սաստիկ բռնութբ ընթանան, մինչև զնաւս վարեալս սաստկաշունչ հողմովք՝ յետս ընկրկեալ ընդ ճնշեանց տանին ։ 'Ի գէօր գոր գորի ձեռաբանին ։

Յորմէհետէ ։ ‖ մակբայ ժամանակական, որ ունի զզօրութիւն ասելոյ. յորմէ ժամանակէ. կմ յետ որոյ. և կմ յորժամ. ռամկ. քանի որ. կմ երբ որ ։ Ծնն. 5. 23 ։ Ելից. 44. 7 ։ Ղուկ. 13. 25 ։

Յորմլային ։ ‖ նոյն է ընդ որմլային բառին. որ յարմարեալ ընդ սուրատ բառին. որպէսք են և այլ բազում բառք. զորոց ասացաւ 'ի մեկնութեն յ. տառին. Յ. Է. 15. 35 ։ և Յ ^ն^ տառի ։

Յորմլայնապարար ։ (նախադրիւն հոլովի.) ‖ պարարող զորմլային իւր. որով նշանակի սաստիկ որկրամոլն. կմ չարաչար պարարօղն 'ի յուտել և 'ի յըմպել ։

Յորջ ։ ‖ տե՛ս զՅորջ ։ Յ ^ն^ տառի ։

Յորջորջեմ ։ ‖ տե՛ս զՅորջորջեմ ։ Խնասր. 13. 10 ։

Յորջորջակ ; ի. աւ. աց. գք ։ ‖ յորջորջեալ. կմ անուանի. կմ հռչակաւոր ։

Յորջորջանք. անաց. գք ։ (անեզ.) ‖ յորջորջումն, ոյք անուանումն. կմ կոչումն ։ Նար. ղէ ։ Եւ Կիւրղի Եղէմ. Է. ուր սաւ՝ հայր կոչել յորջորջանօք. խմանի՝ կոչմամբ. կմ անուամբ միայն, և ոչ ըստ իսկութե ։

Յորջորջեմ. եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) ‖ անուանել. կմ կոչել. կմ կարդալ զոք անուամբ իւիք ։ Խորէն. աշ. գր. 3 ։ և բ. գրոց. 77. և 85 ։

Յորջորջութիւն. թեան ։ ‖ տե՛ս զՅորջորջանք ։ Նարեկ. ղէ ։

Յորջորջումն. ման. մամբ. մանց. մամբք ։ ‖ տե՛ս զՅորջորջանք. Նարեկ. ղէ ։ Խորէն. բ. գր. 60 ։

Յորսայ ։ ‖ է արմատ յորսայսել բային. որ ընդ բայի շարակցի այսպէս. որկանել, կմ ընկենուլ զոք յորսայս, և նշանակէ, 'ի մէջ թեկանց, կմ երեսաց արկանելով տարածել. ուր առնէին 'ի հնումն ոմանց պատժապարտից, հարկանելով յերկիր զխոր ցեցս դէմ յանդիման հեռի 'ի միմեանց. և սաստիկ քարշմամբ ուժգնիւս պնդէին զձեռս և զոտս նց 'ի ցիցան առ 'ի լուծանել զյօդուածսն. կմ 'ի խզզատել զմարմինս ։ Եւ այսպիսի կերպիւ յորսայս որ կանեսլն զոք, կոչի նա արկել. կմ պնդել յորսայս. Աւգոս ։ Գիրք. երբեմն յարի 'ի բայս այսպէս. յորսայս կալ. կմ յորսայս անկանիլ. և նշանակէ 'ի մէջ երեսաց անկեալ տարածիլ. կմ անկեալ տարածիլ 'ի մէջ թիկանց ։ 'Ի գրոց հարց. իզ ։ Եւ յայս մանէ առեալ երբեմն նոքա, որք անմանեն անփոյթ եղեալ զիմեքէ՝ յանհոգս նստին, և երբուլթէ ընկողմանեալ նիջեն, նստին, և երբութէ ընկողմանեալ նիջեն. ասեն նմանութբ՝ յորսայս կալ ։

Յորսայսեմ. եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) ‖ յորսայս ընկենուլ. կմ տարածել արկանել. և կմ զգետնել ։ ռամկ. Երեսին. կմ գետնին վրայ փռել. կմ գետնի վրայ զինքն փռել ։ Նարեկ. լէ ։

Յուզախնդիր ։ (նախադրիւն հոլովի.) ‖ յոյզ և խնդիր առնօղ. կմ յուզօղ և որոնօղ. որ և սակ խուզարկու ։ ռամկ. քննօղ. կմ բնգօրոցի. և կմ բնգօրոցի. ըստ այնմ Աւգոս. 'ի կողմանս կողմանս յուզախնդիրք եղանէին ։

Յուզակ. ի. աւ. աց. գք ։ ‖ յուզօղ. որով մերթ նշանակի խնդրակ, ոյք որոնօղ. կմ հետապնդօղ. և կմ քննօղ ։ Իսկ մերթ մ հետամտօղ. կմ խռովօղ ։ և կմ յուզեալ և մ դողօղ. կմ խռովօղ ։ և ըստ այսմ սաւ՝ յուզակ ալեկոծեալ. և ըստ այսմ սաւ՝ յուզակ ալեկոծեալ. Աւգոս ։ Եւ մերթ դրդօղ. կմ բորբոքիչ. ըստ այնմ Կիւրղի Եղէմ. ժբ. Ամ խունկք յուզակք ցանկութեց ։

Յուզարկու. ուի. ուէ. աց. գք ։ ‖ խուզօղ. կմ հետամտօղ. և կմ որոնօղ ։ Իսկ մերթ կմ հետամտօղ. և կմ որոնօղ ։ Իսկ մերթ վրդովիչ. կմ խռովարար. և կմ զաղմնկիչ. ըստ այսմ սաւ. զօրական յարուցանօղ. և ըստ այսմ սաւ, զօրական յուզարկու. Խորէն. գ. գր. 68 ։

Յուզեմ. եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) ‖ խուզել. կմ որոնել. կմ հետամտել. և կմ քննել ։ ռամկ. քննել. Ծննդ. 31. 33. և 34 ։ և 44. 12 ։ Յեսու. 1. 7 ։ Մերթ և վրդովել. կմ խռովել. կմ աղմկել. և կմ սասանել. կամ ըստ տեղել. կմ շարժելով ամբոխել զծով. կամ ըստ այսմ շարժել, շարժելով ամբոխել զծով. 2. Մակ. 14. 6 ։ ջուրս. որ է շարժել. 3օհ. 5. 3. և 4 ։ և 6. 18 ։ Երբեմն և գրգռել. կմ բորբոքել. և կմ շարժել ։ ըստ այսմ Մարկ. 15. 13 ։ Դարձեալ. աղաղակիւն յուզեալքս 'ի քահանայապետից, ոյք կէին յուզեալք 'ի քահանայապետից ։ Սոյնպէս գրգռեալք յիշխանացն քահանայից ։ Սոյնպէս եւ սաւ՝ յուզել զկռիւ. զպատերազմ. 2. Մակ. 13. 4 ։ Աղոտ. 26. 21 ։ 1. Տիմ. 1. 4 ։ Իսկ 'ի

գեղօ Մծբնայ ԺԹ. ուր ասէ՝ Յուղէք զուղ_ ղծով և զկամուրջ՝ առնել եկամուտ մի. խմանի՝ վէր 'ի վերայ դարձուցանել՝ Ջանդարհ առնելով: ասած. նեքսենն 'ի վերայ ընէլ:

Յուզումն. ման. մանք. մանց. մամբք: || Սրանուումն. կմ խուզումն. և կմ քննութիւն: Իսկ մերթ խառնութիւն. կմ վրդովումն. կմ աղմուկ. կմ գրգռութիւն. և կամ շարժումն: Նարեկ. Խ. և Հ:

Յուժգին: || տես զՍուժգին:

Յուժգնակի: || տես զՍուժգնակի:

Յուլաբար: (մակբայ որակ.) || Ծուլութ. կմ ալքերդութ. և կմ գանդաղանօք: Խորէն. Գ. գլ. 60:

Յուլանամ. ացայ. ացիր. ալ: (ընդամիջ.) || յոյժ լինել. կմ ծուլանալ. կամ հեղգանալ. և կմ ապերդանալ. Եսայ. 22. 30: և 2. Թես. 3. 11:

Յուլիս. ի. իւ: || Եւթներորդ ամսոյն հռոմայեցւոց անուանեալ 'ի յուլիանոսէ. որ համեմատի հռոմայեցւոց ամսոյն հայոց. և այլ ամսոյն եգիպտացւոց:

Յուլութիւն. թեան: || Ծուլութիւն. կմ ալքերդութիւն. և կմ հեղգութիւն: Սոկր. 1. հատ. Թ:

Յուղարկաւոր. ի. աւ. աց. օք: || յուղարկող. ըստ նաև՝ որ յուղի արկանէ զոք զնալով ընդ նմա սակաւ ինչ. և կմ մինչև ի տեղի Ջանապարհակից լինելով. զոր երբեմն առնէին առ 'ի պատիւ գնացելոյն. և մերթ մի պահպանութիւն. կմ օգնութիւն: ասած. Ճանբորդ. 1. Եզր. 8. 52:

Յուղարկաւորեմ. եցի. եա. եալ: (ներգործ.) || տես զՅուղարկել:

Յուղարկաւորութիւն. թեն: || յուղարկումն. կմ յղումն. կմ առաքումն ուրուք 'ի տեղի ինչ՝ ուղեկից լինելով ընդ նմա սակաւ մի. զորմէ լիագոյն ասացաք 'ի բայն յուղարկել: ասած. Ճանբեւը: Իսկ մասնաւորապէս առնել նշանակի առնլաւ հանդէսն Թագաւոն մեռելոց, յորում առնել բազմութիւն մարդկան զգէն, գագաղօք, և պէսպէս սպասուք և հանդերձանօք. կմ խնկօք և մոմեղինօք, և այլովք պատրաստութեամբք սահմանին զնա 'ի գերեզմանն: 2. Մնաց. 16. 14: և 21. 19:

Յուղարկեմ. եցի. եաւ. եալ: (ներգործ.) || յուղի արկանել. որով նշանակի հանել զոք 'ի Ջանապարհ, գնալով ընդ նմա սակաւ ինչ, կմ մինչև ցվախճան առ 'ի մեծարանս. կմ առ 'ի պահպանութիւն: ասած. Ճանբեւ. Ծննդ. 12. 20: և 18. 16: 1. Եզր. 4. 47: Գործ. 20. 38: Իսկ մերթ նշանակէ առաքել. կմ ասել: ասած. ղըրկել: Թուոց. 35. 25: Իմաստ. 19. 2: Բարուք. 4. 11: Բայց մինչ ասէ՝ յուղարկել 'ի կորուստ. կմ յապականութիւն. և այլն, նշանակէ արկանել: 3. Մակ. 6. 3: Ոսկ. 1. հատ. Ա: Իրք, մասնաւորապէս առնել. նշանակէ մեծաւ հանդիսիւ զթաղումն առնել զոք 'ի գերեզմանն. կմ մեծաւ յուղարկաւորութեամբ տանել և թաղել: [illegible] և Ոսկ. 2. հատ. ԼԹ: [illegible] և 2. Մակ. 4. 50. ուր ասէ՝ ա_

ռատապէս սրտացաւութեամբ հանդերձեցեալ զնա, և յուղարկեցին: տես զայսմանէ ընդ բայն հանդերձել:

Յուղարկու. ուի. աւ. աց. օք: || տես զյուղարկաւորն:

Յուղարկումն. կման. մանք. մանց. մամբք: || տես զՅուղարկաւորութիւն: Խորէն. Բ. գլ. 88: և Գ. գլ. 67:

Յուղեւորիմ. եցայ. եաց. իլ: (հայնակր.) || յուղի անկանել. կմ Ջանապարհորդել. և կմ գնալ ընդ Ջանապարհ ինչ: ասած. Ճամբայ ելլել: Խորէն. Գ. գլ. 60:

Յուղեգնաց. ի. իւ. եաց. իւք: || Նա՝ որ յուղի անկեալ գնայ. կմ ուղեւոր. և կմ Ջանապարհորդ: ասած. Ճամբորդ:

Յուղեգնացութիւն. թեան: || յուղի եւանկեալ գնալն. կմ ուղեւորութիւն. և կմ Ջանապարհորդութիւն:

Յուղեկարկ. ի. աւ. աց. օք: || յուղի արկանող. կմ յուղարկաւոր. և կմ յուղարկաւորութիւն. և բազմայամ ասէ՝ յուղեկարկ եղեալ ընդ ումեք. Խորէն. Բ. գլ. 50:

Յումմէ: || է բացառականն բառիս, ո. կմ ով. և նշանակէ յորմէ. կմ ուստի. 2. Մակ. 5. 8: Եբր. 3. 17:

Յումեք: || է նախդրիւ բացառականն բառիս ումեք. զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում:

Յունական. ի. աւ. աց. օք: || այն որ է յունաց. կմ առ յոյնս վերաբերի, որպէս ասի հելլենական. Եզեկ. 46. 16: և 50. 16:

Յունակէց: || տես զՅօնակէց:

Յունապ. ի. իւ. եց. իւք: կմ աց. օք: || է պտուղ ինչ կարմրագոյն փոքրիկ երկայն ընդ ձիթապտուղ, որ ունի զհամ քաղցր և ախորժելի: Զսա երբեմն չորացուցեալ 'ի գործածեն 'ի դեղորայս. ասած. յունապ: Սորին անուանք յորջորջի և ծառն, որ ունի զտերև նման ձիթենւոյ. և զտատասկս և ոստերսն, և այլանդակս տես ընդ ահա: ասածօրէն յունապ ծառ. 'ի վերոյ հարցս իք:

Յունաստր. ստրի. աւ. աց. օք: || ստրուկ յունաց. կմ հելլենացւոց: Խորէն. Ա. գլ. 1:

Յունաստան. ի. աւ. աց. օք: || աշխարհ յունաց. կմ երկիր՝ ուր բնակեն յոյնք: ասած. Հոռոմստան: տես և 'ի բառարանի յատուկ անուանց:

Յունարէն: (մակբայ որակական.) || յոյն բարբառով. կմ յունական լեզուաւ: ասած. հոռոմերէն: Ղուկ. 23. 38: Յով. 19. 20: Մերթ և մերթ երկայն զանուն. և նշանակէ յունական, կմ հելլենական. և բազմայամ ասէ յունարէն լեզուաւ. կմ յունարէն բարբառով: Իսկ մինչ ասէ յունարէն գիտել. նշանակէ գիտելն խօսել յունաց լեզուաւ: Գործ. 21. 37:

Յունիկ: || տես զՅօնիկ:

Յունիս. իսի. իւ: || Է վեցերորդ ամսոյն հռոմայեցւոց. որ համեմատի մարգաց ամսոյն հայոց, և թոտիայ ամսոյն եգիպտացւոց:

Յունվար. ի. աւ. կմ իւ: || է առաջին ա_

միոյ հաօմայեցւոց· որ համեմատի արաց ամսոյն հայոց · և սեբաթ ամսոյն եբ-րայեցւոց։

Յունք · ունից · օք։ (անեզական ·) || յօնք· ռամկ· ընփուծ։ 'ի Հայր. հարց. Ջ. և Ժա. և Ժջ։

Յուշ։ || Է արմատ յիշել բային · ոռ և զուրկն զկել բային · և նշանակէ զյիշումն · բայց սա միայնակ 'ի գործ ոչ ածի· այլ ընդ-սա բայի շարակցի այսպէս · յուշ առնել · և նշանակէ՝ յիշեցուցանել · կմ ազդ առ-նել · կամ զեկուցանել · 2· Մակ· 8· 19։ Իմաստ· 12· 2։ Եսայ· 63· 7։ Եւ կամ այս-պէս · յուշ լինիլ · և նշանակի 'ի յիշումն գալ · և կմ յիշիլ։ ռամկ· Միտը ընկնիլ · կմ միտը գալ · և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ՝ յիշեմ · եցի · եցից · և այլն · ասի՝ յուշ լի-նի ինձ · յուշ եղեն ինձ · յուշ լիցի ինձ։ 1· Մակ· 6· 12։ Յոբ· 21· 6։ Այնպէս փոխա նակ ասելոյ յիշեցեր · եսցես · յիշեա · և այլն, ասի՝ յուշ եղև քեզ · կմ յուշ լի-ցին քեզ։ Սաղմ· 73· 18։ Եսայ· 43· 26։ և 44· 21։ և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ՝ յիշէ · յիշեաց · յիշեսցէ · և այլն։ ասի՝ յուշ լի-նի նմա · յուշ եղեն նմա · յուշ լիցի նմա։ 1· Մակ· 10· 5։ 2· Մակ· 10· 6։ Բարուք· 3· 23։

Յուշ ածեմ· յուշ ածի · յուշած · ել։ (Ներ գործ ·) || 'ի յիշատակ բերել · կմ յիշե-ցուցանել · կմ յիշելով ումեք զինչ՝ զե-կուցանել · ռամկօր· Միտը բերել · կմ միտը կուցանել · ռամկօր · միտը ձգել։ Նարեկ· 'ի մեկն· Երգոց։

Յուշարարութի · թեան։ || յիշեցուցումն · կմ ազդարարութի · կմ զեկուցումն։ Ոս-կէ· 1· հատ· ժէ։

Յուշիկ ։ (մակբայ յամրական ·) || յամր · կմ մեղմով · կմ անադան · ըստ այսմ 'ի Հայր. հարց· իջ· իսկ ծերն յուշիկ ուտէր։ ըստ այսմ և ս ասի՝ յուշիկ գնալ · յուշիկ ըն-թեռնուլ · կմ յուշիկ բարբառել · և այլն · ռամկ· կամաց։

Յուշկապարիկ · րկի · աւ · աց · օք։ || Է խառ նակերպ և ցուցանքաւոր կենդանի, որ ըստ բանաստեղծից է այլ և այլ · զի ոմանք միջոյ 'ի վեր են մարդակերպ - և միջոյ 'ի վայր իշաձև · զոր յոյնք և լատինք անուա նեն՝ օնօջենթաւռոս։ Եսայ· 13· 22։ և 34· 14։ Իսկ ոմանք են կիսոյ 'ի վեր մարդակերպ · և կիսոյ 'ի վայր ձիաձև · զորս յատկապէս կոչեմք ձիացուլ։ Զոյգանէ առասպելա բանեն բանաստեղծք, թէ են բնութ մար դիք, որք յանդգնեալ մոլին 'ի հարսանիսն պերիթեայ որդւոյ իքսիոնին՝ յափշտակել զհարսն նր, զորս թեսէաս բարեկամն պե րիթեայ՝ և լապիթեայքն՝ որք էին բնա-կիչք թեսաղիոյ՝ մարտ եդեալ փախստա կան արարին, կոտորելով զբազումս 'ի նո ցանէ։ Եւ զայս առասպել խորենացին յօ րինակ բերէ մարտի իշխանին տրդատայ· գիրք · բ· պր· 60 · ուր ասէ · Անդ էր տե սանել զլապիթեայցն և զյուշկապարկացն կռիւս 'ի վր պերիթեայ հարսանեացն ։ Գ·րճլ, ոմանք 'ի յուշկապարկացս յայս-ցանէ են ջրայինք, որք ունին 'ի միջոյ 'ի վեր զկերպարանս կուսի, և 'ի միջոյ 'ի վայր զձև ձկան, զորս մաւնաւոր անուամբ յոր ջորջեմք համբարու · և ըստ այսմ առեալ լինի 'ի գիրս առակինաց · մաս · բ· յղփոփերս · գլ· Ժ ։ Գ·րճլ՝ յուշկապարիկ կոչին նաև ցուցանքաւոր վիշապք, կմ կոկորդիլոսք, և ըստ այսմ է 'ի Հայր. հարց· իջ· ուր ասի, Սա երբեմն յուշկապարկի միում սաստ-եաց, որ եւանէր, և ապականէր զանդաս տանս ։ տես և 'ի վերջն բառիս միջնա-տախիծ ։

Յուռանամ · ացայ · ցիր · ալ։ (ընդ միջ ·) || յօրանալ · կմ ստուճարանալ · կմ բազմա-նալ · և կմ զօրանալ։ Եւսեբ· 1· 7։

Յութեմ · եցի · եա · ել։ (Ներգործ ·) || կազմել, կմ շինել զյուռութս, յր զկա-խարդական ծրարս և փաթոյթս, զորս ո-մանք յանձառաց յանձինս իւրեանց կա-պեալք, յուսան պահպանիլ նոքօք 'ի փոր ձութե · կմ զերծանիլ 'ի հիւանդութեց ։ Եւ ըստ այսմ ասի · Կիւրղի եղծ· ր· Եւ մի զոր յուռութենն ինչ՝ և ընդ անձն կա պեն մերձեցուսցես 'ի քեզ։

Յութի ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || ջրարբի և բերրի · յր յոյժ բեղմնաւոր · կմ արգա և բերրի · ըստ որում Ծնն. 13· 10։ Իսկ մերթ յորդ, կմ առատ, և կմ ... ըստ այսմ Նարեկ· կԴ· քրտունքն յուռ թի արեամբն զանգեալ։

Յուռոտաբան։ || տես զՅուռոտաբան,

Յուռութ · յուռթի · իւ · ից · իւք ։ || ծրար կախարդաց, կմ կախարդական փաթոյթ, կմ հանդոյց, որով բաղում անգամ սա տանայական արուեստիւ դիւթքն, կամ անզգամ պառաւունքն կախարդեն զմար դիկ · ոյք և ոմանք 'ի հեթանոսաց, և յախ մարաց կապեն յանձինս իւրեանց առ 'ի պահպանիլ 'ի փորձանաց, կմ ազատիլ 'ի հիւանդութեց ։ Նարեկ· կԴ · և ղԴ ։ Մերթ ևս նշանակեն սոսկ պէսպէս յօրինուածք կազմեցեալք յուսոյ, կմ յարծաթոյ, և կմ յայլոց հրահալելեաց, զորս 'ի հնումն կռապաշտք յօրինէին 'ի պատիւ կռոց, դէ րոշմելով 'ի նոսա զանուանս և զպատկերս նց, զորս և երբեմն կախարդէին դիւա-կան բանիւք. զի լիցին նոքեանց պահպա նիչք 'ի փորձանաց · որպիսիք են փոքրիկ արձանակունք, կմ լուսինք վահանք սուրբ· կմ սպասք, կմ քաժակք, և այլն ։ ռամկ· Թիլիսմ ։ Խորէն· ա· պր· 17։ Նարեկ· հԵ։

Յուռութուլունք · ուլանց · ամբք ։ (անեզ·) || ծագի սա յանուանէս յուռութ, և 'ի բառէս ուլունք, ըստ որում նշանակէ ըզ մանեակս, կմ զմանեկաձև զարդս · ուստի բառիս յուռութուլունք՝ նշանակի մա-նեկաձև մեծ յօրինուած ինչ շղթայա-կերպ, կմ հիւսուածոյ, ունօղ 'ի վր իւր զաղմանման ոսկեղէն, կմ արծաթեղէն ... Զայս յուռութս, որք 'ի վերոյ մեկնեցան։ Զայս պխի յուռութուլունս կապէին 'ի հնումն հեթանոսք կախէին զպարանոցաց իւրեանց

առ 'ի

տա՛ ՚ի շորդ. բայց երբեմն ընծայեալ նուէր րէին կռոց. զորս կախէին յորմունս. և ՚ի սեղան մեհենից տա՛ յիշատակ և ՚ի փառս կռոց: 2. Մակ. 12. 40.

Յուսաբեկ. ի. աւ. աց. օք: կմ իւ. եց: || Նա որոյ յոյսն է բեկեալ, կմ կտրեալ. որով իմանի յուսահատն:

Յուսադիր. դրի. իւ. աց. օք: || յուսադրող. կմ յուսացուցիչ. և կմ քաջալերող. Նոննէ:

Յուսադրական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ վերաբերի առ յուսադրութիւն, և ըստ այսմ սաի, յուսադրական բանք. կմ քաջալերութիւն: Իսկ մերթ յուսադրող. կմ յուսացուցիչ. և կմ քաջալերող: Նոննէ. իէ:

Յուսադրեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || յոյս տալով զօրացուցանել. և կմ քաջալերել. և կամ յուսացուցանել:

Յուսադրութիւն. թեան: || յուսացուցումն. կմ քաջալերութիւն: Նոննէ. խը. և ղա:

Յուսալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || յուսալիք. զի ըստ յուսոյ. կմ յուսալից: Իսկ ըստ որում է առ ակնածի ընդունելութեան յուսոյ բարւին, նշանակէ զայն՝ որ պարտի յուսացեալ լինել:

Յուսալիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս ընդ Յուսալի:

Յուսալից: (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս ընդ Յուսալի: Ագաթ.

Յուսական. ի. իւ. աց. օք: || այն՝ որ վերաբերի առ յոյսն, կմ յուսացողական, և կմ յուսալի: Նոննէ. կ:

Յուսակորոյս: (Նախդրիւ հոլովի.) || կորուսելոց զյոյս իւր. կմ զրկեցեալ ՚ի յուսոյ, և կմ յուսահատ: Ագաթ.

Յուսակտուր: (Նախդրիւ հոլովի.) || հատանող յուսոյ. կմ անյոյս առնող. կամ յուսահատեցուցիչ: Նոննէ. կէ: Իսկ մերթ յուսահատ, կմ անյոյս: ռամկօր. յուսահատ. Լամբրոն:

Յուսահատ. ի. իւ. եց. եօք: || հատեալ, կմ պակասեալ ՚ի յուսոյ. կմ յուսակորոյս, և կմ անյոյս: Նոննէ. կթ. Լամբրոն: Իսկ մերթ յուսահատական. կամ վհատեցուցիչ. Նոննէ. խ:

Յուսահատական. ի. աւ. աց. օք: || այն ինչ որ վերաբերի առ յուսահատութիւն. կմ անյոյս առնող. և կմ յուսահատեցուցիչ: Նոննէ. ժբ:

Յուսահատեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ. ան.) || յուսահատեցուցանել. կմ անյոյս առնել. և կմ վհատեցուցանել:

Յուսահատեցուցանեմ: || նոյն է ընդ վերնոյն.

Յուսահատիմ. եցայ. եայ. իլ: (Հոմանիշ) || հատանիլ, կմ պակասիլ ՚ի յուսոյ, կմ անյոյս լինիլ. կմ վհատիլ, և կմ լքանիլ: ռամկ. յոյսը կտրել: Նոննէ. ճը:

Յուսահատութիւն. թեան: || հատումն ՚ի յուսոյ. կմ անյուսութիւն, կմ վհատութիւն, և կմ լքումն: Նոննէ. ճը. և Լամբրոն:

Յուսամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ. մէջ. որ եր գերիր փոխի իբրև ներգործ.) || յուսա-

նել. որով մերթ նշանակի. ակնունել. կմ ակն կալել. և ըստ այսմ սաի Խորէն. գ. գլ. 57. Անձին և զօր յուսայրին, և զօր ա՛ն յուսայրին: և ՚ի գլ. 63. սաի, ոչ յապաղէին յուսալով զկանգնումն զօրերմին, զի անձն ունելով կանգնեցմանն: Իսկ մերթ ապաւինել. կմ ապաստանել: Սաղմ. 21. 5: և 40. 10: Եսայ. 31. 1:

Յուսանամ. ացայ. ացիր. ալ: (ընդ. մէջ.) || նոյն է ընդ վերնոյն:

Յուսապատար: (Նախդրիւ հոլովի.) || լի, կմ պատարեալ յուսով. և կմ յուսալից: ՚Ի Շարականս:

Յուսացուցանեմ. ուցի. ուցն. ել: (անցող.) || յոյս տալ ումեք. կմ յուսադրել. կամ ապաւինեցուցանել. կմ ապաստան առնել. և կմ քաջալերել: 4. Թագ. 18. 30: Սաղմ. 118. 49: Եզեկ. 28. 15:

Յուսօղ. ողի. ով. ոց. օք: || Նոյն է ընդ բառս յուսացող. որ և որսօղն ընդ բառին որսացող: ՚Ի Շարականս:

Յուրասատ: || տե՛ս զՄարասատ:

Յուշն: || զգուշս զայս. և զգուշացեալն ՚ի սմա նէ տե՛ս ՚ի բառն յուշն, և ՚ի յետագայ բառ դութիւնս նր. ոչ՝ զյուշնաթիւնս ՚ի յուշնաթիւնս. զյուշնականն, ՚ի յուշնականն. և այլն:

ՅԱ

Յատակ. ի. աւ. աց. օք: կամ իւ. եց: || մաքուր. կմ վճիտ. կմ անխառն. և կմ ջինջ: ռամկ. զուտ. կմ բէլլիւ: Յոբ. 11. 15: և 33. 3: Եզեկ. 34. 18: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ՝ պարզ. կմ յայտնի. կմ մեկին: Եւ մերթ պարզապէս, կմ յայտնապէս. ըստ այնմ. Նոննէ. գէ. Ջուր և զանիէլ ապրեաց մեզ յատակ:

Յատակագոյն. կմ յըստակագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || մաքրագոյն. կամ վճտագոյն. կմ ջինջագոյն. և կամ սրբագոյն: Իսկ մերթ պարզագոյն. կմ յայտնագոյն. կմ բացայայտագոյն: Խորէն. Թղ. 11:

Յատակամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || ունող զյատակ և զմաքուր միտս. կմ որ և անբիծ մտօք. և կմ պարզամիտ: Իսկ մինչ սաի յատակամիտ մտօք. իմանի անարատ. և անբիծ մտօք. Մծբն. ժէ:

Յատակամտաբար: (մակբայ որակի.) || յատակ և մաքուր մտօք. կմ անբծութեամբ սրտի. կմ պարզամտաբար. և սրբութեամբ: Նոննէ. գէ:

Յատակապատում: (Նախդրիւ հոլովի.) || յատակութեամբ, և պարզութեամբ պատմօղ. կմ որ պարզ և յայտնի պատմէ զիրս ինչ: Եւ մերթ յատակ և պարզ բանիւ պատմեցեալ, և կմ յայտնաբանեալ: Իսկ մինչ սաի. յատակապատում առնել զբան ինչ. իմանի բացայայտաբար պատմել. կմ պարզաբանել: Ագաթ.

Յատակապար. կմ յըստակապար. ի. իւ. եց. եօք: || յորդ յատակ, և անխառն. կմ

մաքրագոյն․ կմ՛ վճիտագոյն․ և կմ՛ զուա_
դոյն։ Իսկ մերթ պարզագոյն․ կմ՛ յայտ_
նագոյն․ և կմ՛ պայծառագոյն։ Ըստ այնմ
Կիւրղի եղծ․ է։ Այլ յստակատպաս
տեղիս հօր՝ որդւոյն միայն պատշաճ է։
Բայց գիտել է․ զի բառս՝ ոչ․ սակայն
զոչինչ նշանակէ․ այլ՝ մնանէ ՚ի բաղադ_
րութեն իբրև զմասնիկ ինչ․ որ երևի և
՚ի բառն սուտակապատ։

Յստակատես․ ի․ աց․ աց․ օք։ Յստակ և
պարզ տեսանօղ․ կմ՛ համարձակահայեաց․
և կմ՛ սրատես։

Յստակատեսութիւն․ թեան։ Յստակ և պարզ
տեսողութիւն․ կմ՛ պայծառութիւն տեսանե․
կմ՛ սրատեսութիւն։ Նորէն․ ՚ի Թէն․ Երգոց։

Յստակեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) Յս
տակ առնել․ կմ՛ զտել․ կմ՛ մաքրել․ և կմ՛
որբել․ Լատին․ յուռիէլ․ կմ՛ բէնիդիրէլ։

Յստակութիւն․ թեան։ Մաքրութիւն․ կմ՛ վճիտու
թիւն․ կմ՛ զտութիւն․ և կմ՛ անբծութիւն։ Իմաս․
7․ 24։ Նորէն․ իէ։ Իսկ մերթ՝ պարզութիւն,
կմ՛ յայտնութիւն․ և կմ՛ բացայայտութիւն։

ՅՕ

Յօդ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ Է արմատ յօդել
բային․ որով մերթ նշանակի՝ շարակցու
թիւն․ կմ՛ կցորդութիւն․ և կմ՛ յօդուած ան_
դամոց։ Լատ․ անդամոց խաղը։ 3․ Մակ․ 2․
10։ Յոբ․ 41․6։ Եզեկ․ 37․ 7։ Դանի․ 5․6։ Իսկ
մերթ յօդից․ կմ՛ միացուցիչ իրն․ և ըստ
այսմ ամ կապք․ կմ՛ շաղկապք՝ յօդք կո_
չին։ Որպէս՝ ասէ, յօդ միաբանութե․ խա
ղաղութե․ և կմ՛ սիրոյ․ և այլն․ Եփես․ 4․3։
Եւ յայտնանէ յօդ անուանին նաև ամ ա_
ռնաք․ զի կոճուկք․ կմ՛ ջիլք, և ներարգք․
և միջանունք․ և այլք նմանք, որովք ոսկր
ընդ ոսկերս և մասն ընդ մասին յօդեալ
միաւորին։ Աղաւ․ 24․ 22։ Կողոս․ 2․ 19։ Եբր․
4․ 12։ Սոյնպէս առ քերականս յօդ կոչին
տառքն, որք դնալով բառս Ը միանոնա
յօդեն․ որպէս․ ս․ դ․ ն․ մերձոն՝ բացա_
յայտիչք․ ակնարկաւորք․ աղէշխարհաք։ Գաւ
ռեալ՝ յօդ անուանին գիւտողականն տառքն՝
ս․ դ․ ն․ Ըստ որում յօդեն, և յարեն ՚ի վերջն
բառից․ որպէս, հայրս․ հայրդ․ հայրն։ Եւ
և յօդ կոչին ամ մասնկունք, որք յարեալ
յօդին ՚ի բառս․ որպիսիք են ածանցականս
նախերդաքս՝ ապ․ տային․ ակ․ զոր օրինակ․ չէ
ջանուա․ ասնդանչին․ խնդրակ։

Յօդալլուծ ելուծի․ աւ․ աց․ օք։ Լուծեալ
՚ի յօդից․ կմ՛ նա, որոյ իւրաքանչիւր ան
դամքն՝ ՚ի յօդուածոց իւրեանց լուծեալ
և թուլացեալ են․ որով ոչ կարէ յառնել․
կմ՛ կանգնեալ կալ, որպիսիք են անդամա
լուծքն․ ՚ի հին տպագրի։

Յօդակապ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ կամ աւ․ աց․
օք։ Կապ յօդից․ կմ՛ շաղկապ․ կմ՛ բա_
ղադրող, և առ հասարակ այն ամ, որ մնա
նելով ՚ի մէջ բաժանելեաց, կմ՛ տարան_
ջատ իրաց՝ յօդէ, և միաւորէ զնոսն ընդ մի_
մեանս։ Լատին․ ՚ի ճազուել ֆէկլու։ Իսկ մերթ

յօդիւ միաւորեալ․ կմ՛ շաղկապեալ․ և կմ՛
շարամանեալ, և յօրինեալ․ և ըստ այսմ ա_
ռի․ յօդակապ անդամք․ կմ՛ յօդակապ բար
առնութիւն․ և այլն․ Նորէն․ ղդ։ և Աղօթ։

Յօդակապութիւն․ թեան։ Յօդումն, և կա
պումն․ կմ՛ շաղկապումն կմ՛ բաղադրու
թիւն․ կմ՛ միաւորութիւն․ և կմ՛ շարամանու
թիւն։ Լամբրոն։

Յօդանամ․ ացայ․ ացիր․ նալ։ (Ընդ․ Միջ․) Յ
յօդաւորիլ․ կմ՛ յօդելի լինիլ․ կմ՛ կազմիլ․
և կմ՛ կերպաւորիլ։ Իսկ ՚ի Խորէն․ Ք․ղր․61․
ուր ասի․ յօդանայր ճեմարանին վերծա_
նութիւն․ նշանակէ՝ շատ լինիլ․ կմ՛ տե_
ղեկանալ դպրութեան։

Յօդապատ․ ի․ իւ․ աց․ օք։ Յօդիւ պատ_
եալ․ կմ՛ յօդեալ և միաւորեալ․ և կմ՛ Բ
միմեանս յարմարեալ, և բաղադրեալ․ որ
պիսիք են անդամք մարմնոյ․ Մծբն․ ժա։
Աղօթ։ Իսկ մերթ այն՝ որ լինի յօդելով․
կմ՛ շաղկապելով․ և ըստ այսմ ասի, յօդա
պատ արդութիւն։ Ոսկէ․ 1․ հռով․ ժա։ Բայց
մինչ ասի՝ յօդապատ համառաւել, վարի
իբրև զմակբայ, և նշանակէ՝ յօդիւք կցե
լով և շաղկապելով ասդել։ Ոսկէ․ 1․ հռով․ Է։

Յօդապատեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․)
յօդապատ առնել․ կմ՛ յօդաւորել։

Յօդատեսակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ Ունօղ զան
սակ յօդից․ կմ՛ զնմանութիւն յօդուածոց․
և կմ՛ այն, որով ոք իբրև յօդիւք․ կմ՛ շաղ
կապաւ միաւորէ զնոսն, կմ՛ միաւորի ընդ
այլում։ Նորէն․ ղզ։

Յօդացուցանեմ․ ցուցի․ ցո․ անել։ (Անցա
ռական․) Յօդաւորել․ կմ՛ յօդել ի միանել․
և կմ՛ յօդել․ և ըստ այսմ ասի՝ մարմնա
ւոր գործեօք յօդացուցանել զհոգին։ Լամբ։

Յօդաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք։ Ունօղ զյօդս․
կմ՛ յօդիւք կցեալ և միաւորեալ․ և կամ
՚ի բաղում մասանց յօդեալ և շաղկապեալ։
Նորէն․ ղզ․ ղթ․ և ՚ի գովեստ․ Իսկ մերթ յօդե
լի, կմ՛ կցելի․ և կմ՛ շաղկապելի․ և ըստ այսմ
ձայնք և բարբառք մարդկան յօդաւոր ա_
սին․ զի կարեն տառիւք յօդիլ և կազմիլ
և զկատարեալ բան կազմել։ Մերթ և
նշանակէ ունօղ բաղադրութեան․ կմ՛ յար
մար և ճահաւոր․ ըստ այնմ Նորէն․ ՚ի Թէն․
Երգոց․ Պատշաճանիս բանիցն հարցաց
յօդաւորս և պատշաճաւորս առնէ։

Յօդաւորական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ Այն ամ
որ վերաբերի առ յօդաւորութիւն․ կմ՛ յա
րակցական․ կմ՛ միաւորական․ և կմ՛ յար_
մարական։ Իսկ մերթ յօդաւորող․ կմ՛ շա
րամանող․ և կմ՛ կերպաւորող։ և ըստ այսմ
ասի՝ յօդաւորական շրթամբք կարգալ ա_
ռած․ Նորէն․ ճե։

Յօդաւորապար․ կմ՛ յօդաւորապէս։ Յօդա
ւորութեամբ․ ցի շաղկապմամբ․ կմ՛ միա
ւորմամբ․ կմ՛ շարամանութեամբ․ և կմ՛ բաղադ_
րութեամբ։ Նորէն․ ճղ։

Յօդաւորեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) և միա
յօդաւոր առնել․ կամ յօդել․ և կամ շաղկապել․
կել․ կմ՛ յարակցել․ և կամ շաղկապել․
Իսկ մերթ բաղադրանել․ կմ՛ յարմարել․

և կամ պատուշաճաւորել։

Յօդաւորութիւն. թեան։ || ունելն զյօդս. կամ շարակցութիւն. կամ միաւորութիւն. և կամ շարամանութիւն։ Իսկ մերթ բաղադանութիւն. կամ բաղադրութիւն. կամ յարմարութիւն. և կամ ճահաւորութիւն։

Յօդեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || կցել. կամ յարել. կամ միաւորել. կամ զուգել. և կամ կազմել։ Եփես. 2. 21։ և 4. 16։ Եւ մերթ շարամանել. կամ յարմարել. կամ նիւթել. և ըստ այսմ ասի. յօդել զբանս, կամ զառասպելս. և կամ զպատճառանս ինչ։ Խորէն. Բ. գլ. 70։ Ոսկէ. 1. հռով. ԻԷ։ Իսկ 'ի վերջ հարցմ.։ ուր ասի, ակաւ նշանիւք յօդէին միմեանց՝ զոր պարան էր գործել, իմանի ազդելն, կամ զեկուցանելն։

Յօդուած. ոյ. ով. ոց. ովք։ || յօդումն, կամ շաղկապումն, կամ բաղակցութիւն. կամ շարամանութիւն, և կամ յօրինուած բանից, և այլոց նմանեաց. Նարեկ. հէ. գլ.։ և Լամբրոն։ Իսկ մերթ կերտուած. կամ շինուած. ըստ այնմ Նարեկ. 'ի թուղթն Եկեղեցւ։ Հաստատեցեր զյօդուած տապանին։ Բայց մանաւանդ առեալ՝ նշինելին տկար յօդքն, զի իւրաքանչիւր մասունքն անդամոց, և այլոց իրաց, որք ընդ միմեանս յօդին և շաղկապին, և կամ նշանակեն տեղիքն, ուր այսպիսի մասունքս յօդեալ միաւորին ը իրերաց. որպիսի է բազկին արմունկն, և ձեռաց՝ դաստակն. և մատանց՝ իւրաքանչիւր խաղալեքն։ Նարեկ. 'ի գովս. առաքել. և Յն ուրդ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն եւ յօդուածք կոչին մասունք ճառից, կամ մեծամեծ տապանաց։ Այսպէս և երկոտասան առաքելական հաւատամքին յօդուածք կոչեցան, ըստ որում են երկոտասան մասունք յօդեալք ընդ միմեանս։

Յօդուածացաւութիւն. թեան։ || ցաւ. կամ ախտ յօդուածոց մարմնոյ, որով իւրաքանչիւր յօդքն լուծեալ ցաւին, և կամ կապեալ կծկին։

Յօժանդակեմ. || տե՛ս զՕժանդակել։ Լամբ.։

Յօժար. ի. իւ. ից. իւք. կամ այ. օք։ || յօժարել. կամ 'ի սրտէ կամեցող. և կամ պատրաստ սրտիւ առ ինչ։ Մատթ. 26. 41։

Յօժարադոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ || առաւել յօժար, և կամ պատրաստադոյն սրտիւ։ 2. Մակ. 15. 10։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ՝ յօժարութ, կամ յօժար սրտիւ, և կամ կամակար մտօք։ 2. Կորն. 8. 17.

Յօժարակամ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զյօժար կամս. կամ յօժարասիրտ, և կամ յօժարամիտ։

Յօժարական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ, որ վերաբերի առ յօժարութիւն. կամ որ յօժարութեան լինի. կամ յօժարամիտ, և կամ մտադիւր. և ըստ այսմ ասի՝ յօժարական համբերութիւն. կամ յօժարական կամք. և այլն։ Լամբրոն։

Յօժարամիտ. մտի. իւ. աց. օք։ || ունող ըզ յօժար միտս. կամ յօժարեալ սրտիւ, կամ որ սրտի մտօք կամի զինչ, և կամ յօժար և պատրաստ։ 1. Մնաց. 29. 14. և 17։ Իսկ մերթ յօժարական, և ըստ այսմ ասի՝ յօժարամիտ կամօք, յօժարամիտ սրտիւ. և կամ յօժարամիտ բաղձանօք։ Նարեկ. Թ. և Լամբրոն։

Յօժարամտիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակրական.) || յօժարամիտ լինել. կամ ինքնակամ յօժարել։

Յօժարամտութիւն. թեան։ || յօժարութիւն սրտի. կամ յօժարութիւն. կամ անդրժմամբ հակումն առ ինչ. և կամ մտադիւրութիւն։ Նարեկ. ղէ։

Յօժարասէր. սիրի. աւ. աց. օք. || սիրով յօժարող. կամ յօժարակամ. և կամ յօժարամիտ։

Յօժարափոյթ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զյօժարական փոյթ. կամ յօժարութեան ջանացող. և կամ յօժարամիտ։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ՝ յօժարական փութով. կամ յօժարամիտ սրտիւ. ըստ այնմ. Մծբն. ԺԹ. Արդ նա հատանէ յօժարափոյթ անցանելն ը փորձ հանդիսից։

Յօժարեմ. եցի. եա. ել։ (Զօրութեամբ անցողական.) || տե՛ս զՅօժարեցուցանել։ 'ի վերջ հարցմ. Է։

Յօժարեցուցանեմ. ցուցի. ցո. ել։ (Անցողակ.) || յօժար առնել զոք, կամ հաճեցուցանել. և կամ համոզել։ Կիւրղ. Եղնկ. ԺԹ։

Յօժարընթաց։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յօժարութեամբ ընթացող. կամ յօժարամիտ սրտիւ դիմող։ Նարեկ. 'ի թուղթն Եկեղեցւոյ։ և Լամբրոն։

Յօժարիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակր.) || ունել զյօժարութիւն սրտի առ ինչ, կամ անդրժել. կամ կամել, և կամ հաճել։ Ծննդ. 21. 6։ Եսայ. 35. 5։ Ղուկ. 1. 1։

Յօժարութիւն. թեան։ || հակումն սրտի, կամ անդրժումն. կամ կամակարութիւն. և կամ մտադիւրութիւն։ 2. Մակ. 6. 28։ Երեմ. 30. 24։

Յօն. կամ յօնք. յօնից. իւք. կամ աց. օք։ || բազմամաւ և կարճ հերք բուսեալք կամարաձև 'ի վերայ երկուց դարևանդաց աչաց, որք կարգին ի բնութէ 'ի պաշտպանել զաչս յերայ, որք անկանին 'ի վերուստ։ ամփ. ընտրեալ։ Ղևտ. 14. 9։ Եսայ. 3. 16։ Խորէն. Բ. գլ. 39։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ բարձրայօնութեան, կամ գոռոզութեան, ըստ որում բազում անգամ 'ի յօնսն երևին նշանք ամբարտաւանութեան։ Նարեկ. ԽԷ։

Յօնակից. կցի. իւ. աց. օք։ || Նա՛ որոյ յօնքն կիցք են միմեանց 'ի վերին կողմանէ ընդ դաց։ Սա գրի և յօնակից, ողջ և յօնքն, գրի յունք։

Յօնեալ. ի. աւ. աց. օք։ || ունող զթաւ յօնս՝ կամ որոյ յօնքն են առաւելք և խիտք։

Յօշատեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || յօշելով յօշել. կամ կոտորել. կամ մանատել. և կամ քակտելով բաժանել ըստ իւ-

րաքանչիւր մասանց, կամ անդամոց. և այս ասի վմաց անասնոց, և մերթ նաև զայլոց իրաց: Ղևտ. ի. և իզ:

Յօշարակ: || տե՛ս զՕշարակ:

Յօշեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կոտորելով բաժանել. կամ զմասն 'ի մասնէ հատանել որոշել, և կամ անդամ անդամ հատանել, որպ առնեն մսագործքն ընդմէջ կտրելով, կամ ըստ իւրաքանչիւր մասանց հատանելով զզենեալ անասունս: Ծննդ. 15. 10: Ելից. 29. 17: 1. Թագ. 11. 7:

Յօշատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || տե՛ս զՅօշատեմ: Յմ որէ:

Յօշոտած. ոյ. ով. ոց. ովք: || յօշեցեալ. որ կոտորեցեալ անդամք. կամ մասունք: Ելից. 29. 17: Երեմ. 34. 18: Եզեկ. 24. 4:

Յօտ. ի. իւ. եց. իւք: || է արմատ յօտել բային, որով նշանակի յատեալն, որ 'ի բաց կտրեցեալ ճիւղն որթոց. կամ արմատենեաց, և այլոց նմանեաց:

Յօտեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || յատանել, կամ կտրել զաւելորդ ճիւղս որթոց, արմատենեաց, և այլոց նմանեաց: ռամկ. պատուաստել: Ղևտ. 'ի Ծնն. Եբր. : 'ի Հար. հարց. Թ: և Լամբրոն:

Յօր: || է արմատ յօրանալ բային, որով նշանակի յօրն, զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում:

Յօրանամ. ացայ. ացեր. աւ: (ընդմիջ.) || ստոէարանալ. կամ Թաէանալ. կամ գիրանալ. և կամ պարարտանալ: 2. Օրին. 32. 15: Երբեմն ևս փափկանալ, կամ հեշտանալ, կամ խենեշանալ. և կամ անառակել. և ըստ այսմ ասի յօրանալ 'ի գիճութիւն մարմնոյ. կամ 'ի խաղս. 'ի զարդս, 'ի փառս, և 'ի մեծութ կենցաղոյս. և կամ յօրանալ ձիովք և ջորւովք. կամ սնգաւքայլ երիվարօք. և այլն: Շնորհալին. և Լամբրոն: ըստ այսմ է և Յոբ. 18. 3. ուր ասի: Եւ վաճառականք նր զօրութեն յօրանալոյ մեծացան, որ 'ի զօրութէ, կամ 'ի յաճախութէ յօրացման նր, այսէ հեշտութեց, կամ խենեշութեց, և անառակութեց նր: Մերթ ևս նշանակէ յօրգիլ. կամ սաստիկ ձգձգանալ, և կամ լցեալ լինել. որպ այնմ Մծբն. ԺԹ. Դատարկացեալք և սնացեալք 'ի շնորհաց. յօրացեալք և յղփացեալք ստոր: Երբեմն ևս բռնանալ. կամ զօրանալ. կամ հաստատուն պնդիլ յիմք: Մծբն. ԺԹ: Իսկ երբեմն մեծամտել. կամ փքանալ. և կամ գոռոզանալ: Լամբրոն:

Յօրանչ. կամ յօրանջ. ի. իւ. եց. իւք: || յօրանջումն. կամ որոշաալն. որ այնմ 'ի Հար հարց. Ը: Թէ զայ յօրանջ անասնայնէս. պնդեսն զկլթունսդ մարդկայնես:

Յօրանչեմ. կամ յօրանջեմ. եցի. եա. ել: (չէ զոք.) || որոշաալ. որ ուժգին բանալ ըզբերան իւր տախտեալ 'ի մեղմական զօրութէ ոգեաց Թմբեցուցչաց. կամ քնաբերից. ռամկ. Եբեծլեալ: Լամբրոն:

Յօրացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (ան. ցողակ.) || ստոէարացուցանել. կամ Թաէացուցանել. կամ գիրացուցանել. և կամ պարարտացուցանել: Մերթ ևս հեշտացուցանել. կամ փափկացուցանել. կամ խենեշացուցանել. և կամ ցոփ և անառակ առնել: Եւ մերթ յօրգել. կամ սաստիկ ձգձգացուցանել. կամ յղփացուցանել: Երբեմն ևս զօրացուցանել. կամ հաստատուն առնել: Իսկ երբեմն փքացուցանել. կամ գոռոզացուցանել:

Յօրինեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործակ.) || ճարտար արուեստիւ կազմել. կամ շինել. կամ կերտել. կամ դրուագել. և կամ ձևացուցանել. Ելից. 25. 33: Երգ. 8. 9: Իմաստ. Ժ. գլ. 39: Իսկ մերթ բարեկարգութբ առնել զինչ, կամ գործել, կամ իրակել, և կամ կատարել: 2. Կորն. 9. 11: Յակ. 1. 3: Ուղեւ. 1. նարւ. լէ: Մերթ ևս պատրաստել. կամ հանդերձել. կամ յարդարել. կամ զամենայն ինչ իւր հոգալով կատարելագործել զնա: 2. Մնաց. 29. 35: Տօբ. 7. 9: 1. Մակ. 14. 34: Եւ մերթ զարդարել. կամ պաճուճել. և կամ պճնել: Յուդիթ. 16. 10: Երբեմն ևս բարեձև վայելչութբ զինչ կարգել. կամ 'ի տեղւոջ իւրում կացուցանել. կամ զետեղել. և կամ յարմարել: Ելից. 40. 17. և 21: Եզեկ. 16. 14: Իսկ երբեմն շարադրել. կամ շարամանել. և կամ գեղեցիկ կարգաւ յօդել. և ըստ այսմ ասի յօրինել զբանս. կամ զերգս. կամ զգիրս. և զայլս նմանս: Սաղմ. 111. 5: և 'ի շարականս հոգևոր:

Յօրինուած. ոյ. ով. ոց. ովք: || արուեստաւոր և գեղեցկագարդ կազմուած. կամ կերտուած. և կամ դրուագ: 3. Թագ. 6. 9: Իմաստ. Ժ. գլ. 39: Իսկ մերթ յօրինումն. կամ կազմութիւն. կամ յարդարումն. կամ բարեկարգ սահմանադրութիւն: 2. Մնաց. 4. 7. և 20: Եզեկ. 42. 15. և 20: Մերթ ևս զարդ. կամ պաճուճանք. և կամ պճնումն: Իսկ երբեմն բարեյարմար շարամանութիւն. կամ հիւսուած. կամ շարադրութիւն. և կամ յօրինեալ ճառ:

Ն

Ն. է տառ բաղաձայն, որ 'ի քերականաց թուեալ լինի ընդ անձայն տառս. զի 'ի միայնակ արտաբերելն ոչինչ կերպիւ կարէ սկզբնաւորել զձայն, որ առաջանէ 'ի տառն՝ ն։ Արդ՝ զտառս զայս՝ անուանեմք նու. որ արտաբերի ամփոփմամբ շրթանց։ Այլ յարուեստ առոգանութեան է սա ըստ հագագին տառս. իբր նուբբ. որպիսիքեն և սոքա. ղ. ծ. ս. ր. և այլն։ Դարձեալ, երբեմն փոխադրի ընդ տառիս՝ մ. զի փոխանակ ասելոյ անբան, անբիծ. անպակ. անբարիշտ. ասեմք, ամբան. ամբիծ. ամպակ. ամբարիշտ։ Երբեմն ևս մտանէ 'ի բառս ոմանս թարմատարութեամբ. կամ իբրու առ 'ի զարդ. որգոն. բաղբաջանք և բաղբանջանք. բաղբաջել և բաղբանջել, մարմաջ և մարմանջ. մարմաջեցուցանել և մարմանջեցուցանել. պատանդ և պանտանդ. պղակուար, և պղակունդր. չիգղ, և չինգղ. և այլն։
Դարձեալ. է սա և նշան համարողական. զի յորժամ գրի պատուեալ այսպէս՝ Ն, ցուցանէ զչորս հարիւրն։ Երբեմն ևս է նախդիր հոլովակերպ իբրև զտառս՝ յ. և յարելով յանուանս՝ կազմէ զտրական, զբացառական, և զներգոյական, զոր օրինակ, նաղօտս, ներկայնէ. նեղէ. ննթակայոջ. ներկոցունց. իբր յաղօտս. յերկայնէ, յեղէ, որ է 'ի մէջ. յենթակայոջ. յերկոցունց։ Եւ երբեմն 'ի գործ ածի 'ի միասին ընդ նախդիրս 'ի. որպէս և յին. որգոն, 'ինիմէքէ, իբր յիմէքէ։ Բայց սակայն հազիւ երբէք պարտ է 'ի գործ ածել զնախդիրս զայս. վասն զի ծանրաւոր և անհեթեթ առնէ զբանն. և կորուսանէ զքաղցրութեն շարագրութեց. վասն որոյ և 'ի գիրս նախնեաց հազիւ ուրեք գտանի, և այն 'ի բանս տաղաչափականս, կամ փիլիսոփայականս. որպէս և յայտ է հնագէտ վերծանողաց 'ի Գիրս Պտղ. Փիլոնեայն։ Դարձեալ, է սա մին 'ի դիմորոշական տառից՝ ս. դ. ն. որք և կոչին յօդ. զի յօդեալ 'ի բառս՝ որոշեն զնոսա մին 'ի յերից դիմաց. որպէս ս առ առաջին դէմն. դ առ երկրորդն. իսկ նուն առ երրորդն։
Արդ՝ ըստ այսմ տառս՝ ն. յարելով 'ի վերջս անուանց, ունի երբեմն զզօրութիւն դերանուանս, այն. զոր օրինակ. երկիւղն, յորմէ խնթայի, իբր այն երկեւղ. յորմէ խնթայի. Յոբ. 3.25։ Յարեան նմ կուռսանքն, իբր այնոքիկ կուռսանք. Մարկ. 25.7։ Մերթ ևս ունի զզօրութիւն դերանուանս՝ նա, որ գոն. արդարն յորսողաց փրծանի, իբր նա, որ արդար է. Առակ. 11.8։ Իմաստունն գիտակ լիցի բարեաց է. իբր նա՝ որ իմաստուն է. և այլն. Առակ. 16.20։ Բայց երբեմն թէև ներգործութի եդեալ լիցի դերանուն ինչ, որ կարող է զդէմն բացորոշել, տակաւին յաւելեալ լինի յօդն. զոր օրինակ. զթշնամիան իմ զայնոսիկ. կամ զերեսն քորան իւրեանց. և այլն. Յոբ. 1.4։ Ղուկ. 19.27։ Դարձեալ յարի սա յաճախ նաև 'ի դերանունս և 'ի բայս, ոչ վն կարօտութե, այլ իբր առ 'ի զարդ, և 'ի վայելչութի. վն որոյ անզանազանաբար յաւելեալ լինի նաև յառաջին և յերկրորդ դէմս. որպէս երեւս յառաջիկայ օրինակաց. ուր եմն եմ. կամ ուր եմն կայի. Դանիէ. 8.17։ Յով. 17.24։ Զոր և մեքն չարչարիմք. 2. Կորն. 1.6։ որում դուն վկայեցեր. Յով. 3.26։ Զի զոր նայն առնէ. կամ որինչ նա բայն է. կամ 'ի նմանէն խնդրեսցես. և այլն։ Յով. 5.19։ Տօբ. 4.20։ ըստ այսմ ևս յարի 'ի բայս յամ դէմս. զոր օրինակ. զոր պաշտեմն. կամ զոր գործեմն. և կամ զոր առնեմն, իբր զոր առնեմ. Հռոմ. 1.9։ և 7.15։ Զորս խորտակեցերն. կամ վն որոյ խօսէիրն. կամ որպ և խորհեցարն. Ելից. 34.1։ Տօբ. 7.9։ Յուդթ. 9.4։ որ սրբէին. կամ որ յաջողէին. և կամ որ հոլովէին. Եփե. 2.16։ 2. Կորն. 5.5։ Եբր. 2.11։ Լսէր նց՝ մինչ վիճէին. և այլն. Մարկ. 12.28։ Դարձեալ, յարի ևս 'ի մակբայս իբրև զթարմատար. կամ իբր առ 'ի զարդ. որպ, մինչ ոչն մեղանչէին. կամ զոր ոչն արդեօք յարոյց. կամ որոց ոչն երևին. Յուդթ. 5.21։ 1. Կորն. 15.15։ Եբր. 11.1։ Զոր յառաջն եդ ած. կամ որպ յառաջն առացի. Հռոմ. 3.25։ որպ միանգամն և միւսանգամն. կամ որպ բարուքն վկայեաց. և այլն. Գործ. 20.31։

ՆԱ

Նա. Նորա. Նմա. Նովաւ. Նոքա. Նոցա. Նոքօք։ կամ նա. նորին. նմին. նովին. կամ նովիմբ. նոքին. նոցին. նոքիմբք։ Եւ կամ նա. նորուն. նոցուն, կամ նոցունց. նոքումբք։ Է դերանուն էական, կամ ցուցական՝ բացորոշեալ առ երրորդ դէմն. և նշանակէ՝ այն, կամ նոյն. բայց վարի գոյականնաբար. և դնի փոխանակ անուան իրին, իբր մատամբ ցուցանելով զնա. որգոն։ Նա արար զմեզ։ Սաղմ. 99.3։ Ամ ինչ նովաւ եղև։ Յով. 1.3։ կամ նովին կոչել. նոքիմբք անցցէ. և այլն. Իմաստ. 18.8։ և 11.17։ Բայց գիտելի է, զի յորժամ դերանունս այս հոլովի՝ նա. նորին. բազում անգամ վարի ևս ածականաբար. ըստ այնմ. Ղևտ. 23.6. յաւուրն հնգետասաներորդի նորին ամսոյն, իբր այնոր ամսոյ։ 'Ի նորին 'ի միջի կալուածոյ, իբր 'ի

միջի այնր կանգնեալ ծոց : [illegible] 'ի նը մին ժամու . կմ՝ ըստ նմին օրինակի . զի յայնմ ժամու . կմ՝ ըստ այնմ օրինակի . Իմաստ . 18 . 9 . Ղուկ . 7 . 21 : Նոցին չարչարանաց . զոր և մեքն չարչարեիմք , զի այնց չարչարանաց : 2 . Կոր . 1 . 6 : Վասն զի կցորդ նոցին աւետեացն . զի աւետեացն այնոցիկ . Եբր . 11 . 9 . Ասել մեզ մատակարարք լինէին նոցին , որք այժմ պատ մեցան , զի մատակարարողք լինէին այնց իրաց , որք այժմ պատմեցան , որ նոյն է թէ առնելով մատակարարելին մեզ զայնս իրս , և այլն : 1 . Պետ . 1 . 12 : Սոյնպէս և առ նովին պատուիրանաւ . նովին բանիւ . նովին շղթայիւք . և այլն : 2 . Մակ . 3 . 15 : 3 . Մակ . 4 . 8 : 2 . Պետ . 3 . 7 : Դիմել . երբեմն ներգործականն առաջ դնի փոխանակ բա ցառականին . զ՛ի օրինակ , 'ի նմին կաւոյ , զի 'ի նոյնոյ կաւոյ : Իմաստ . 15 . 8 : 'ի նմին զանգուածոյ , զի 'ի նոյնոյ զանգուածոյ : Հռով . 9 . 21 :

Նա : (շաղկապ բացառական .) || Այլ . կմ՝ իսկ . կմ՝ բայց . և կմ՝ սակայն . ըստ այնմ Յոբ . 5 . 3 : Նա ես ասեմ , զի այլ ես . կամ իսկ ես : Նա երանի է ժողովրդեան , զի այլ երանի է . կմ՝ բայց երանի է : Սաղ . 143 . 15 : Սոյնպէս է և Ովսէ . 1 . հոփ . Ժ . և Գ : [illegible] . Գ . և Ժթ . և այլն : և ըստ այնմ ծագի 'ի սմանէ շաղկապս՝ նաև , որ է այլև : Իսկ մերթ նշանակէ՝ արդ . կմ՝ ահա . և կմ՝ ապաքէն . Յոբ . 6 . 7 : Եզեկ . 33 . 17 : Մերթ և է մակբայ նախընտրա կան . և նշանակէ մանաւանդ . կմ՝ և առա ւել : Ղուկ . 11 . 28 : Բայց երբեմն վարի առ ընդ եանկան բայիւն իբրև զմեկնական շաղկապ այսպէս . Նա է . և նշանակէ ա սել՝ այն իսկ է . կմ՝ այս է . ըստ այնմ . 2 . Մնաց . 5 . 2 . Հանել 'ի քաղաքէն դաւթի , նա է Սիոն :

Նաաւանիկ : (շաղկապ .) || Այլ ահա . կամ այլ արդ . կմ՝ և արդ . կմ՝ այլ և զի . կամ մի՞ զի . և կմ՝ ապաքէն : Իմաստ . 18 . 10 : Եբր . 8 . 8 : և 11 . 16 :

Նաև : (շաղկապ բաղհիւս .) || Այլև . կմ՝ իսկ և : ռամկ . հեմ : Հռով . 8 . 7 : 1 . Կոր . 3 . 2 :

Նաևս : || Նոյն է ընդ վերնոյն :

Նազելի . լւոյ . եաւ . եաց . եօք : || Գեղեցկա գոյն . կմ՝ գեղապանծ . կմ՝ պատուական . կմ՝ շքեղ . կմ՝ երևելի . և կմ՝ վայելուչ . և այս ասի զմարդոյ , կմ՝ զհոգւոյ , զշինուածոց , զզգեստուց , զբանից , և զքաղաքաց , զկա ռաց , և զպարծանաց . և այլն : Խորէն . Գ . գլ . 65 : Նարեկ . ՂԲ : Ովսէ . 1 . հոփ . ԻԸ . և ԼԲ :

Նազեմ . եցի . եազէ . կմ՝ եացի . եալ . ել : (չէ գիրք .) || Ամբարտաւանաձօրէն , կմ՝ մեծատա րութեամբ վարել . կմ՝ պանծալ և շքեղ ցու ցանել զինքն 'ի գնացս , կմ՝ 'ի գործս , և 'ի բանս . և այլն : ռամկ . աղալանմիշ ըլլալ : Թուոց . 23 . 24 : 'ի սմանէ ծագի բառս նազելի . զոր առեցեալ 'ի վերոյ :

Նա զի : (շաղկապ պատճառական .) || Այլ զի . կմ՝ այլ և զի . կմ՝ մանաւանդ զի . կամ , և քան զի . և կամ՝ վասն զի : Նարեկ . Է . և ԽԸ . և ՃԷ : Ովսէ . 1 . հոփ . Ը : և Լամբրոն :

Նաժիշտ . ժշտի . տւ . կմ՝ իւ . աց . օք : || Ա ղախին ամենով՝ կմ՝ աղջիկ . և կմ՝ կին սպա սաւոր տիրուհւոյ . ռամկ . խալայեխ : Ծննդ . 24 . 61 : Եւէթ . 2 . 5 : Եսթ . 2 . 9 :

Նախ : (մակբայ դասական .) || Յառաջ . կմ՝ յառաջագոյն : ռամկ . առաջ : 2 . Մակ . 7 . 4 : Մատ . 8 . 21 : Իսկ մերթ վարի իբրև գոյ նուն , և նշանակէ՝ առաջին . կմ՝ նախկին . ըստ այնմ . Արժանի եղեր զմարմնոյս կանոն առնուլ զպատիւ նախագ 'ի վերայ 'ի շարականացն :

Նախաթագաւորեմ . եցի . եա . ել : (Ներգործ .) || Նախ թագաւորել . կմ՝ արքայացուցանել . կմ՝ յառաջագոյն սկզբնաւորել : Լամբրոն :

Նախադաս . ի . իւ . եց . իւք : || 'ի նախկին դասու . զի բաղադրեալ՝ նախ և դաս . որով նշա նակի գահերէց . կմ՝ նախապատիւ . կամ նախ ումեմ զաթոռ իշխանութեան . և կմ՝ նախա րար : Նարեկ . Է : 'ի վերս հարց . ԺԱ : Իսկ մերթ գլխաւոր . կմ՝ գերազանց . և կմ՝ երևելի , և ըստ այնմ մայրաքաղաքն կոչի քաղաքնա խադաս : Խորէն . Բ . գլ . 83 : և Գ . գլ . 4 : մերթ և նախադասութիւն . և կմ՝ գահերէցութ իւն . և կամ նախապատուութիւն : Նարեկ . ԽԵ : և Խորէն . Գ . գլ . 65 : Իսկ մերթ ընդ բայի ըն դունելի այսպէս . Նախադաս առնել . և նշ նակէ նախադասել : Բայց 'ի գիրս Ով սէի 1 . հոփ . ԻԹ . և ԻԷ . յորս առսի՝ նախադաս լինել 'ի կերակուրս , կմ՝ 'ի խրախճանս . նշա նակէ յառաջադէմ լինել . կմ՝ յօժարութեամբ արտաքս գնալ . կմ՝ զանձն իւր մատնել :

Նախադասական . ի . աւ . աց . օք : || Գահերէց . կմ՝ նախամեծար . և կմ՝ նախընտիր :

Նախադասեմ . եցի . եա . ել . (Ներգործ .) || Նախադաս լինել . կմ՝ գահերէցութ[իւն] առնել . կմ՝ յիշխանութիւն ինչ ելանել . և կմ՝ նախադասել :

Նախադասութիւն . թեան : || Գահերէցութիւն . կմ՝ նախապատուութիւն . կմ՝ գլխաւորութիւն . կմ՝ պետութիւն . և կմ՝ առաջնորդութիւն : Խոր . Բ . գլ . 10 . և 18 : Նարեկ . ՂԲ . և ՂԶ :

Նախադաղափար . ի . աւ . կմ՝ իւ . աց . օք : || Նախկին գաղափար . կմ՝ նախատիպ . զի նախկին յարացոյց , կմ՝ օրինակ . ըստ որ նմանութեան , կմ՝ ձևոյ՝ կաղապարի իմն . և ըստ այսմ նախադաղափար կոչին նկարագիրք շինուածոց . օրինակք գրոց . նմանութիւնք երևելի իրաց կերպարանեալք 'ի միտս . որք են իդէայքն , որոց նմանեցուցանէ և Ը այսմ արուեստաւորն զգործ իւր , և ըստ որում 'ի պատկեր իւր արարեալ մարդն կոչի նախադաղափար նր : Լամբրոն : Իսկ մերթ ձև . կմ՝ տիպ . կմ՝ նմանութիւն . և ըստ այսմ հին կտակին ասի՝ նախադա ղափար նոր օրինացս : Լամբրոն : Բայց Ը քերթողականաց նշանակէ սկզբնական անուանն . յորմէ իբր 'ի նախատառէ ծագի ածանցմամբ այլ անուն , որպիսի է երա նելին , կմ՝ ծանր . յորոց ածանցին երջա նիկն , և ծանրագին :

Նախադէպ . դիպի . աւ . աց . օք : || Կանխա դէպ .

գէտ․ կմ՛ յառաջագէտ․ և կմ՛ յառաջագոյն Ճանաչօղ ։ Յն՛ ոըղ ։ Իսկ մերթ՝ յառաջագոյն գիտացեալ․ կմ՛ յառաջընթեր ծանուցեալ․ և կմ՛ վաղագոյն Ճանաչեցեալ․ և ըստ այսմ ասի՝ նախագէտ խորհուրդ ։ Լմբրօն ։

Նախագիծ․ գծի․ իւ․ ից․ իւք․ կմ՛ աց․ օք ։ ‖ 'ի նախկինն ժամանակաց գծեալ․ կմ՛ նախագրեալ․ և կմ՛ գրով նախագուշակեալ ։ Նոնն․ ղզ ։ և 'ի գով․ կուսին ։ և Լմբրօն ։

Նախագիտական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ այն ամ՛, որ գիտացեալ լինի 'ի նախագիտէն․ կմ՛ նախագուշակողական․ և կմ՛ մարգարէական ։ Սոկր․ ա․ հատ․ լը ։

Նախագիտեմ․ ացի․ եմ․ եալ ։ (Ներգործ․) ‖ նախ գիտել․ կամ յառաջագոյն Ճանաչել․ և կմ՛ յառաջ քան զգալն իրին՝ ծանօթ և տեղեակ գոլ նմա ։

Նախագիտութիւն․ թեան ։ ‖ կանխագիտութիւն․ կմ՛ յառաջգիտութիւն․ կմ՛ կանխաւ Ճանաչումն ապագայից․ և կմ՛ մարգարէութիւն ։ Սոկր․ դ․ հատ․ ժը․ և լը ։

Նախագիր․ գրի․ իւ․ կմ՛ ոյ․ ով․ աց․ օք ։ ‖ յառաջագոյն գրեցեալ․ կամ յառաջընթեր գրով ծանուցեալ․ և կմ՛ նախագուշակեալ ։ Նոնն․ խը․ և ղզ ։ Իսկ մերթ՝ յառաջագոյն գրօղ․ կմ՛ գրով նախագուշակօղ ։ Մերթ ևս նշանակէ զգիրն, որ յառաջին կողմն իրաց դրի․ որպիսի են մակագիրք ։

Նախագլուխ․ գլխի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ նախագահ․ կմ՛ նախապետ․ կմ՛ նախարար․ և կմ՛ իշխան ։ ըստ այնմ Խորէն․ գ․ գլ․ 19 ։ վտարանդեալ իւրոց նախագլխացն ։

Նախագծեմ․ եցի․ եմ․ եալ ։ (Ներգործ․) ‖ նախագրել․ կմ՛ կանխաւ գծագրել․ և կմ՛ 'ի վաղուց նշանագրել զապագայ ինչ իրքն գծեցեալ ։ Նոնն․ ղթ ։

Նախագոյ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ նախ գոյօղ․ կմ՛ նա՝ որ յառաջագոյն գոյ․ և կամ որ նախ քան զայլս կայացեալ է ։

Նախագոյն․ գունի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ կանխագոյն․ կմ՛ վաղագոյն․ կմ՛ առաւել վաղեմի․ և կմ՛ հնագոյն ։ Սոկր․ 2․ հատ․ իե ։ Իսկ մերթ է մակբայ, և նշանակէ յառաջագոյն կմ՛ յառաջնմէ․ կմ՛ 'ի վաղ ժամանակաց․ և կմ՛ կանխաւ ։ ռամկ․ առաջուց ։

Նախագործ․ ի․ իւ․ աց․ օք ։ ‖ յառաջագոյն գործօղ․ կմ՛ կանխաւ առնօղ ։ Իսկ մերթ յառաջագոյն գործեցեալ, կմ՛ արարեցեալ ։

Նախագործեմ․ եցի․ եմ․ եալ ։ (Ներգործ․) ‖ յառաջագոյն գործել․ կմ՛ նախ առնել ։ Նոնն․ իզ ։

Նախագուշակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ յառաջագոյն գուշակօղ․ կմ՛ կանխաւ ծանուցանօղ․ և կմ՛ յառաջագոյն յայտնօղ ։ Լմբրօն ։ և Յն՛ ոըղ ։ Իսկ մերթ յառաջագոյն գուշակեալ․ կմ՛ կանխաւ ծանուցեալ․ կամ նախապատմեալ․ և կմ՛ այն, որով իմն նախագուշակի ։ Նոնն․ ղզ ։ Սոկր․ ա․ հատ․ իե ։ և Լմբրօն ։

Նախագուշակեմ․ եցի․ եմ․ եալ ։ (Ներգործ․) ‖ նախ գուշակել․ կմ՛ յառաջագոյն ծանուցանել․ կմ՛ կանխաւ ցուցանել, կմ՛ ազդել․ և կմ՛ մարգարէանալ ։

Նախագուշակութիւն․ թեան ։ ‖ յառաջագոյն գուշակումն․ կմ՛ կանխաւ ծանուցումն․ և կմ՛ մարգարէութիւն ։

Նախագրեմ․ եցի․ եմ․ եալ ։ (Ներգործ․) ‖ յառաջագոյն գրել․ կմ՛ գրով կանխաբանել․ և կմ՛ յառաջին կողմն թղթոց և այլոց նմանեաց դրոշմել զգիրս․ որ և ասի մակագրել․ Լմբրօն ։

Նախագրութիւն․ թեան ։ ‖ կանխագրութիւն․ կմ՛ յառաջագոյն գրումն․ և կամ նախագրեալ բան ։ Լմբրօն ։

Նախադաս․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ նախադասօղ․ կմ՛ նախակարգօղ ։ Իսկ մերթ՝ յառաջագոյն դասեալ․ կմ՛ նախ քան զայլս կարգեալ ։ Եւ մերթ 'ի յոգնականին նշանակէ զնախադասութիւն․ զոր տեսցես զկնի ։

Նախադասեմ․ եցի․ եմ․ եալ ։ (Ներգործ․) ‖ յառաջ դասել․ կմ՛ քան զայլս յառաջ կարգել․ և կմ՛ նախադրել ։ Յն՛ ոըղ ։ և Լմբ․ ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն դնի փոխանակ նախամեծար առնելոյ զոք քան զայլս ։ Լմբրօն ։

Նախադասութիւն․ թեան ։ ‖ նախկին դաս․ կմ՛ առաջին դասակարգութիւն ։ Նոնն․ 'ի գով․ կուս․ ։ Իսկ մերթ յառաջ դասումն, կմ՛ յառաջադրումն․ կմ՛ նախակարգումն․ և կմ՛ նախընթացութիւն ։ Լմբրօն ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ նախամեծարութիւն․ կմ՛ նախապատուութիւն, և կամ նախագահութիւն ։ Լմբրօն ։ Բայց ըստ փիլիսոփայից՝ նախադասութիւնն է բան բաղկացեալ յերկուց եզերաց իբր 'ի ստորոգելոյ և յենթակայէ, և 'ի միջնբայէ իբր 'ի շաղկապէ եզերացն, որպիսի է այս, Ած է բարի․ կմ՛ մարդն է բանական ։ և ըստ այսմ ասի՝ հետեւաբանութիւնն բաղկանալ յերից նախադասութեանց, ըստ որում թէ՝ երկու առաջարկութիւնքն, և թէ՝ եզրակացութիւնն՝ նախադասութիւնք են, որգոն, մարդն է բանական․ իսկ պետրոս է մարդ․ ապա ուրեմն պետրոսն է բանական ։

Նախադատ ։ (Նախադրիճ հոլովի,) ‖ յառաջագոյն դատօղ․ կմ՛ որ կանուխ ժամանակաւ ենթադատէ զինչ ։ Իսկ մերթ նա՝ որ դեռ ևս է սկսեալ 'ի դատել, կմ՛ մինչ ընտրութիւն առնել․ որպիսիք են մանկունք, որոց բանն նորոգ է զարթուցեալ ։ Մերթ ևս նշանակէ զայն՝ որով լինի նախապէս դատել, կմ՛ յորում լինի նորոգ սկսումն դատման․ և ըստ այսմ ասի, նախադատ ընտրութիւն պատանեկաց ։ Նոնն․ ղզ ։

Նախադատակ ։ ‖ նոյն է ընդ վերնոյն ։

Նախադէպ ։ (Նախադրիճ հոլովի․) ‖ նախ, կմ՛ յառաջ դիպեալ․ կամ կանխաւ պատահեալ ։

Նախադէտ․ դիտի․ իւ․ աց․ օք ։ ‖ նախ դիտօղ․ կմ՛ յառաջագոյն դիտեցեալ ։

Նախադիպեալ․ ելոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ ‖ տես զՆախադէպ ։ Ագաթ ։

Նախադիտեմ․ եցի․ եմ․ եալ ։ (Ներգործ․) ‖

նախադրուել. կամ յառաջագոյն նկատել։

Նախադիր, դրի. աւ. կամ իմ. ոց. ոք։ ‖ Նախ դնօղ. կամ նախադասօղ։ Իսկ մերթ նախադրեալ. կամ նախադասեալ։ և ըստ այսմ նախադրութիւնք նախադրեալք կոչին, ըստ որում նախ դնին։

Նախադրումն. դրման. դրմանց. ամբք։ ‖ Նախկին, կամ առաջին դումն։ Բայց յառ_ կալեալ նշանակէ առաւել զաւէրեն, որ առաջին քան զդումն է. կամ առաջին որ առա_ ջի դրան կայ. և կամ սկիզբն մտից դրանց. ըստ այնմ. Ոսկ. 1. հռոմ. իզ. Ձե մեզ կա_ րատ այնմ. Ոսկ. 1. հռոմ. իզ. Չէ մեզ կա_ րողութիւն առանց ողորմութեան մտանել առ նախադրութեանս արքայութեանն։ Այսինքն նախ քեղին, կամ նախքին մտան երկնիցն, ըստ որում են իբրև զգրաւ կանգնեալ, կոչին նախադրուան նք։ Նոյէմ. իզ։ Եւ յայսմ նախադրութեան սուրբ ն և նէ առեալ՝ նախադրութեան անուանն իսկ սկիզբն, կամ սկզբնաւորութեան իրաց. Ոսկ. 1. հռոմ. իզ։

Նախագրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ Նախ գրել, կամ նախադասել. կամ յառաջ կարգել։

Նախագրութիւն. թեան։ ‖ Նախ գրումն. կամ նախադասութիւն. կամ նախակարգութիւն. կամ յառաջագրութիւն։ Նոյէմ. իը. և հէ։ Իսկ ը քերականաց նշանակէ առաւել հեն գերադրական անուն, որ ղաւարապայյս էու թեց նշանակէ, և յառաջէ 'ի բանի քան զանուանն, զի որոյ և կոչեցան նախադ_ րութիւն, որպիսիք են առ, 'ի նեղքոյ. ա_ ռաջի. առանց. և այլն։

Նախազգեցոյց։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ Նախ զեկուցանօղ. կամ կանխաւ զուշակօղ։ Եւ մերթ նախ զեկուցեալ. կամ յառաջագոյն ծանուցեալ. և կամ նախազգուշակեալ։ Նոյէմ. զէ։

Նախազգեկուցանեմ. կուցի. կա. ել։ (Ներ_ գործ.) ‖ յառաջագոյն զեկուցանել. կամ յառաջինհ ծանուցանել. և կամ նախազգու շակել։ Նոյէմ. ղդ։

Նախաթիւ։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ Նախ թուեալ. կամ յառաջագոյն համարեալ. կամ նախադասեալ. և կամ նախակարգեալ։ Նոյէմ. ջ. և ղդ։ Իսկ մերթ նախ թուօղ, կամ համարօղ։ Մերթ և նախկին թիւ, կամ համար։

Նախաթոռ։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ Նախ կին աթոռ. կամ առաջին բազմարան, և կամ գերագոյն գահ։ Մատ. 23.6։ Մարկ. 12.39։

Նախաթուեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ Նախ թուել. կամ յառաջագոյն համա_ րել. կամ նախադասել. և կամ նախակար_ գել զինչ։

Նախաժամանս։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ Նախ ժամանօղ. կամ վաղ հասանօղ. և կամ յա_ ռաջագոյն հասեալ և ժամանեալ։ Նոյ. ծա։

Նախաժամանեմ. եցի. եա. ել։ (Չէզոք.) ‖ Նախ ժամանել. կամ կանխել. կամ յառա_ ջել։ 'Ի շարագիրս։

Նախախնամ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ Նախագոյն խորհեալ. կամ սկսեալ 'ի հասարակաւ. կամ կանխահաս. և կամ վաղահաս. և այս ա_ ռն զխառղորդս։ Սիրաք. 31. 19։

Նախախնամական. ի. աւ. աց. աք։ ‖ Խնամա ծական. կամ հոգաբարձական. և կամ պար_ զողական. կամ մանողական. և ըստ այսմ առ նախախ_ նամական սէր։ Նոյէմ. 'ի ճէկ. եւգոյ։

Նախախնամեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ Նախահոգալ. կամ խնամել. կամ զարմա_ նել. և կամ խնամ ածելով պահպանել։ առանց հոգ տանել։ Նոյէմ. զ։ և Լամբրոն։

Նախախնամիչ. Նամչի. աւ. աց. ոք։ ‖ Նա_ խախնամօղ. կամ նախահոգացօղ. կամ խնա_ մարկօղ. կամ հոգածու, և կամ խնամածական։ առանձ. հոգ տանօղ։ Լամբրոն։

Նախախնամութիւն. թեան։ ‖ Նախահոգա_ ցումն, կամ խնամարկութիւն. կամ խնամակա լութիւն. և կամ հոգածութիւն, և ըստ այսմ առն՝ նախախնամութիւն առնել աղքատաց. կամ ծնողաց. և այլն։ Ոսկ. 2. հռոմ. իզ. և լթ։ Բայց յառակալեալ առեալ՝ նշանակէ աստուածային խնամքն, կամ անօրէնութիւն ոյ, որով զամ ինչ ըստ պատշաճի զարմանէ՝ որով ըստ առաջին զօրութեամբ, և զպա անօրէնելով ամենեցուն զօրութեան. և ղպատ ճառն։ Ոսկ. 2. հռոմ. լթ։ 'Ի ճառս հոգւ. իա։ և Լամբրոն։

Նախածանօթ։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ այն որ է յառաջինհ ծանօթ, կամ ծանօթացեալ է. կամ մեզ. կամ յառաջագոյն ծանուցեալ. և կամ կանխաւ ճանաչեցեալ։ Նոյէմ. ղդ։ Լամբրոն։

Նախածին. ծնի. իւ. աց. ոք։ ‖ Նախ ծնեալ. կամ յառաջինհ արտադրօղ. և կամ յա ռաջագոյն 'ի լոյս ածօղ։ Նոյէմ. 'ի գանձս։ Իսկ մերթ՝ նախկին ծնեալ. կամ առաջ։ Իսկ մերթ՝ անդրանիկ։ Տն օրէն։

Նախածննդ. ծննդեան. գեամբ. եաց. ‖ Նախկին ծնունդ. կամ սկիզբն ծննդեան. կամ ծագումն։ ըստ այնմ Ոսկ. 1. հռոմ. իէ. 'ի նախածննդեանն սկսուլ ըստ ըստ երեւելին զբարեպաշտութիւն։ Մերթ և նշանակէ նախածին. և կամ նախածնեալ։

Նախակայարան։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ Նախ կայարանօղ. կամ յառաջագոյն կաղապարօղ։ Նոյէմ. ղդ։ Իսկ մերթ կանխաւ կաղապարեցեալ. կամ յառաջինհ յարմարակեալ. և մերկացեալ։ Նոյէմ. խէ։

Նախակապար։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ Նախ կապարօղ. կամ յառաջագոյն կապարեցեալ. և կամ յառաջինհ արտաբերեալ և վճարեցեալ։ Լամբրոն։

Նախակարգ։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ Նախա կարգօղ. կամ նախասահմանօղ։ Իսկ մերթ նախ կարգեցեալ. կամ սահմանեցեալ. և կամ յառաջագոյն եդեալ և կացուցեալ։ Նոյէմ. կը. ղդ։

Նախակարգեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ Նախագոյն կարգել. կամ նախադասել. կամ յառաջագոյն կացուցանել. և կամ նա_ խասահմանել։ Խորէն. ա. գր. 19։ և բ. գր. 26։ և Լամբրոն։

Նախակարգութիւն. թեան։ ‖ կարգումն, կամ սահմանումն առաջինեալ յառաջագոյն։

Նախակարծ։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ Նախ

կարծօղ. կմ յառաջագոյն կարծեցեալ. կմ քան զմիմ նախ համարեցեալ: ԱՀփռն:

Նախակացեալ. ելոյ. ոլ. ոց. ոլք: || յառաջագոյն կացեալ. կմ նախակարգեցեալ. և կմ նախաղասեցեալ: Լամբրօն:

Նախակերտ. ի. ին. իւ. օք: || նախ կերտօղ. կմ յառաջագոյն շինօղ: Իսկ մերթ նախ կնի կերտեցեալ. կմ յառաջագոյն շինեցեալ: Նարեկ. ղթ:

Նախակիրթ: (Նախդրիւ հոլովի.) || նախ կրթօղ. կմ վարժօղ: Իսկ մերթ յառաջագոյն կրթեցեալ. կմ վարժեցեալ:

Նախակոչ. ի. ին. իւ. իւք: || նախ կոչօղ. կմ յառաջագոյն կոչեցեալ:

Նախակործան: (Նախդրիւ հոլովի.) || նախ կործանօղ. կմ յառաջագոյն տապալօղ: Իսկ մերթ կանխաւ կործանեցեալ. կմ նախագոյն տապալեցեալ: Նարեկ. ղզ:

Նախակրթութիւն. թեան: || կրթութիւն արարեալ յառաջագոյն. կմ նախապատրաստութիւն մտաց, կմ անձին: Լամբրօն:

Նախակրօն. ի. ին. իւ. իւք: || ունօղ զառաջին կրօնս, ըստ զօրէնս, կմ զաւանդութիւնս: և կմ նախ կրօնաւորեալ: Բայց մերթ 'ի յոգնականին նշանակէ զնախկին կրօնս. կմ զառաջին կենցաղավարութիւն: Նարեկ. ժթ:

Նախահայեաց. եցի. աւ. աց. օք: || նախ հայեցօղ. կամ յառաջագոյն դիտօղ. կամ կանխաւ տեսանօղ: Նարեկ. ժը: Իսկ ըստ փիլիսոփայից նախահայեաց կոչի եզրն, ըստ բառն, որ նշանակէ զիրն ըստ բնական գոլոյ. որպիսիք են այսոքիկ եզերք. մարդ. քար. գոյն. և այլք, որք պարունակին ժ. տասն ստորոգութիւնս: Եւ սորա ներհակն է եզրն երկրորդահայեաց, որ նշանակէ զիրն ըստ գոլոյն, զոր ունի 'ի մտաց. որպիսիքեն եզերքս այսոքիկ. սեռ. տեսակ. ենթակայ. ստորոգելի. և այլն:

Նախահայեցութիւն. թեան: || նախանկատումն. կմ նախատեսութիւն: Լամբրօն:

Նախահայր. հօր. հարբ. հարց. հարբք: || նախկին, կմ առաջին հայր. որ ասի զադամայ. զնոյէ. զաբրահամու. և զայլոց վաղեմի հարց` կմ նախնեաց: Յն. ուղէ: Լամբրօն: Իսկ մերթ մանաւանդ որպէս առեալ նախահայր կոչի հաւն. ըստ պապն:

Նախահաս. ի. ին. իւ. օք: || կանխահաս. ըստ այն, որ յառաջագոյն հասանէ, կմ հասունանայ: Եւ մերթ յառաջագոյն հասունացեալ:

Նախահաւ: (Նախդրիւ հոլովի.) || նախ հաւացեալ. ըստ յառաջ սկզբնաւորեալ. և կմ նախաակիզբն: Իսկ մերթ նախկին հաւ, ըստ առաջին պապ, որ է արմատ, և սկիզբն բոլոր տոհմին, կմ ազգին. որպիսի է իմեղ հայկն:

Նախահեռանիմ. եցայ. եայց. իլ: (Ձայնակր.) || նախ հեռանալ. կամ յառաջագոյն զկնի երթալ. և կմ կանխաւ գնալ: Նարեկ. ղզ:

Նախահոգակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || նախահոգացօղ. կմ նախախնամօղ. կմ խնամակալ. և կմ վերատեսուչ: Նարեկ. 'ի գ.

վէրս առաջնէլոյ: և Լամբրօն:

Նախահոգամ. ացայ. ա. ալ: (Ընդմիջ.) || նախ հոգալ. կմ նախախնամել:

Նախահոգութիւն. թե: || նախահոգացումն. կմ խնամակալութիւն. կմ հոգածութիւն. և կմ տեսչութիւն: Լամբրօն:

Նախահրաման: (Նախդրիւ հոլովի.) || նախ հրամայօղ. կմ յառաջագոյն պատուէրօղ. կմ կարգօղ: Իսկ մերթ նախ հրամայեալ, կմ նախ կացուցեալ. և կամ նախակարգեալ: Նարեկ. խէ:

Նախահրաւէր: (Նախդրիւ հոլովի.) || նախ հրաւիրօղ. կամ յառաջագոյն կոչօղ: Եւ մերթ կանխաւ հրաւիրեցեալ, և կոչեցեալ. կմ այն 'ի յոր ոք նախ հրաւիրի. և կամ որով ոք յառաջագոյն կոչի. և ըստ այսմ ասի. նախահրաւէրք հարսանեաց. կմ կոչումն. և այլն: Նարեկ. ղզ:

Նախաձայն: (Նախդրիւ հոլովի.) || նախաձայնօղ. կմ նախապատմօղ. կմ նախագուշակօղ. որպիսիք էին մարգարէք: Լամբրօն: Իսկ մերթ նախաձայնեալ. կմ նախագուշակեալ. և կմ այն, որով իմն նախածանուցեալ լինի: Նարեկ. ղզ:

Նախաձայնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || նախ ձայնել. կմ յառաջագոյն կոչել. կմ անուանել: Յն. ուղէ: Իսկ մերթ նախաճառել. կմ նախագուշակել. և կմ մարգարէանալ: Լամբրօն: և Ոսկե. 2. հայ. լա:

Նախաձայնութիւն. թեան: || նախ ձայնումն. կմ յառաջագոյն կոչումն, կմ անուանումն: Իսկ մերթ նախաասացութիւն. կմ նախագուշակումն. և կմ մարգարէութիւն: Նարեկ. ղզ: և Լամբրօն:

Նախաձեռն: (Նախդրիւ հոլովի.) || նա` որ ինքնին, կմ յօժարասրտիւ ընձեռէ, կմ տայ 'ի ձեռս ուրուք զանձն իւր, կմ զայլ իմն ազնուագին: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ ինքնայօժար. կմ ինքնակամ. և կամ յօժար և պատրաստ: ըստ այնմ. Խորէն. ա. գլ. 3. Այս բազմարատ` նախաձեռն զինքն մատոյց ընծայ. ըստ ինքնայօժար մատոյց:

Նախաձեռնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || նախայօժար սրտիւ ընձեռել. կմ ինքնակամ մօք շնորհել. կամ յօժարութիւ տալ. և ըստ այսմ նա` որ զարծաթ առեալ` յօժարութիւ ձեռնագրէ զոք, ասի արծաթով նախաձեռնել կոչեցելոյն զեկեղեցական աստիճանս, կմ կարգս:

Նախաճանապարհ: (Նախդրիւ հոլովի.) || նախկին ճանապարհ. կմ առաջին ուղի: ուամկ. առջի ճամբայ:

Նախաճաշակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || նախ ճաշակօղ. կմ յառաջագոյն ճաշակեցեալ: Իսկ մերթ նախաճաշակումն, կմ առաջին ճաշակ. կմ փորձ, որ է չէշնի. Լամբրօն:

Նախաճաշիկ. շկի. աւ. աց. օք: || կերակուր թեթև, զոր ուտեն ոմանք նախ քան ըզճաշն առ 'ի կազդուրել զսիրտ, մինչև ցճաշժամն: ուամկ. խահվէալթը:

Նախաճառ: (Նախդրիւ հոլովի.) || յառա-

ջագոյն ճառեցեալ. կմ՝ նախապատմեալ. և կմ՝ նախագուշակեալ: Նարեկ. ղէ: և Լամբրոն: Իսկ մերթ՝ յառաջագոյն պատմօղ. և կմ՝ նախագուշակօղ:

Նախաճառեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || յառաջագոյն ճառել. կմ՝ նախապատմել. և կմ՝ նախագուշակել: Լամբրոն:

Նախաճառութիւն. թեան: || Նախագոյն ճառումն. կամ նախաձայնութիւն. և կմ՝ նախագուշակութիւն: Նարեկ. ժը:

Նախամայր. մօր. մարբ. մարց. մարբք: || առաջին կմ՝ նախնի մայր. որ ասի զԵւայէ. և զայլոց վաղեմի մարց: Շնորհալին: մերթ եւս մասնաւորապէս առեալ նախամայր կոչի հանին. ցի մամն:

Նախամարգարէ. էի. իւ: || Նախնին, կամ առաջին մարգարէ, որ ասի զմովսէսէ, ը որում է պարապեալ նա մարգարէից: Խորէն. գ. գլ. 37: և 'ի Շարականս:

Նախամարդ. ոյ. ով: (անյոգնականն.) || Նախնին, կամ առաջին մարդ, որ է ադամ: Նարեկ. պէ:

Նախամարտ. ի. իւ. ից. իւք: || Նախ մարտնչօղ. և կմ՝ նախամարտիկ:

Նախամարտիկ. տկի. աւ. աց. օք: || քաջամարտիկ զինուորացեալ, կմ՝ զօրականս, որ առաջի զօրացն ընթացեալ՝ նախ քան զայլս մտի քաջութբ՝ 'ի պատերազմ. որ և ասի ախոյեան, կմ՝ նահատակ. որպիսի է յերկնային զինուորութիւն հրեշտակապետն միքայէլ. և ը այսմ է 'ի Նարեկ. ըէ. ուր ասի, Նախամարտիկն զինուորութե երկնային պարուն. իբր թէ՝ միքայէլ հրեշտակապետն: Բայց ասաէն յամենայ նարեկս մրխազմամբ դնի նախամարտիկն զինուորութե. որ է ընդդէմ. ով յայտ է 'ի զօրութէ բանին: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ ի և ըցէ քաջ առաջնորդաց. կմ՝ հեղինակաց, և կմ՝ ժիր մատակարարաց, և պաշտօնատարաց. որպիսի է և բառս՝ հազարապետս:

Նախամեծար: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ յառաջագոյն է մեծարելի քան զայլս. կմ՝ զոր մանաւանդ պարտ է մեծարել. և կմ՝ նա՝ որ ունի 'ի մէջ այլոց գերագոյն պատիւ յաղագս գերազանցութե իւրոյ. ով է 'ի մէջ առաքելոց երանելին Պետրոս: Նարեկ. ն գոլ. տառ: Նա յայտնանէ առեալ նաև այնք իւք, որք վն պատուականութե լուրեանց նախագասին այլոց՝ նախամեծար կոչին: Լամբրոն: Իսկ մերթ ը բայի շարակցի այսպէս. նախամեծար ընտրել. կմ՝ նախամեծար առնել. և կմ՝ նախամեծար համարել. և նշանակէ պատուական համարելով զնա քան զայլս, նախադասել նդ: Իմաստ. 7. 8:

Նախայանց. ի. իւ. ից. իւք: || յառաջագոյն յանցանօղ. կմ՝ կանխաւ մեղանչօղ: Նարեկ. հթ:

Նախայարմարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || յառաջագոյն յարմարել. կամ կանխաւ պատրաստել, կմ՝ յօրինել: Նարեկ. զդ:

Նախայաւելուած: (Նախդրիւ հոլովի.) ||

նա՝ որ է նախ քան զամ յաւելուածս, կմ՝ որ ոչ ունի զսկիզբն ժամանակի, որ ասի զԱստուծոյ, և զորդւոյ, և զհոգւոյն սրբոյ: 'ի շարականս:

Նախայօժար: (Նախդրիւ հոլովի. և մերթ է մակբայ.) || Նախ յօժարեալ. կմ՝ ինքն՝ նայօժար. կմ՝ ինքնակամ, և կմ՝ յօժարանայօժար. կմ՝ ինքնակամ. և ըստ այսմ ասի, նախայօժար կամօք սիրել. և կամ նախայօժար կամիլ: Լամբրոն: 'ի ճառս հարցն. ժզ:

Նախանկատ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Նախ նկատօղ, կմ՝ կանխաւ դիտօղ: Իսկ մերթ՝ յառաջագոյն նկատեալ. կմ՝ նախ դիտեցեալ: Լամբրոն:

Նախանկար: (Նախդրիւ հոլովի.) || Նախ նկարօղ. կամ ձևացուցանօղ: Իսկ մերթ յառաջագոյն նկարեալ. կմ՝ կանխաւ ձևացեալ. և կմ՝ այն, որով նախանկարի ինն, և ըստ այսմ ասի՝ նախանկար խորհուրդ, կմ՝ տեսութիւն: Նարեկ. պզ: և 'ի շարականս:

Նախանկարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || յառաջագոյն նկարել. կմ՝ կանխաւ ձևացուցանել:

Նախանձ. ու. 'ի նախանձուէ. կմ՝ 'ի նախանձէ. ու: || մախանք. կմ՝ յաչաղանք. որ է ատելութիւն բարեաց ընկերին, կամ ցաւակցութիւն (?) զբարեբախտութէ այլոց. և ըստ այսմ է ա մոլութիւն չար, որ կոչի և տրտմութիւն նախանձոտաց. վասն որոյ և կոչի նախանձ. իբր թէ՝ նա է խանձ. ցի խանձօղ. Իմաստ. 2. 24: և 6. 25: Հռովմ. 1. 29: Բայց երբեմն առեալ լինի 'ի բարի կողմն, և նշանակէ՝ նախանձայուզութիւն, զոր ունի ոք վս զինն: Թուոց. 25. 11: 1. Մակ. 2. 24: Սաղմ. 68. 10: Երբեմն և նշանակէ կսկծութիւն զայրացման. կմ՝ կատաղութիւն սրտին զայրացման. կմ՝ վրիժառութիւն 'ի յափշտակել այլոց ըն պատճառեցեալ 'ի յափշտակելոյ այլոց ըստ սեփհական բարին իւր. և ըստ այսմ է նախանձ առնէ յաղագս կնոջ: Թուոց. 5. 14: Երբեմն և նախանձ կոչի Առակ. 6. 34: Երբեմն և աստուածային բարկութիւն ըղձեց առ աստուածութիւն բարեւն, զոր այլք ունին. և կմ՝ ցաւն, և եւոյն, զոր այլք ունին. և կմ՝ ցաւն, և ցանկալ լինելոյ 'ի նոյն տրտմութիւն յաղագս զաւակ լինելոյ 'ի նա ցանկութիւնս յաղագս զաւակ լինելոյ: 2. Կորն. 9. 2: Պատահեալ երբեմն ը բայի շարակցի այսպէս. նախանձ արկանել ումեք. և նշանակէ՝ նախանձեցուցանել. կմ՝ գրգռել 'ի նախանձիլ: Սաղմ. 77. 58: Հռովմ. 11. 11. և 14: Կամ այսպէս. նախանձ առնել զոք. և նշանակէ՝ նախանձ հարկանել. կմ՝ չարակնել զոք. ով ձու հարկանել. կմ՝ չարակնել զոք. ով հայեցուածնոցա, որք դժնեայ հայեցուածովք աչաց վնասեն մանկանց. ով և երբեմն զկէմս հերձանեն: ամիօրինակ Գործ. 3. 1: Եւ կամ այսպէս. նախանձ բերել. և նախանձ առնուլ. կմ՝ նախանձ բերել. և նշանակէ՝ նախանձիլ. կմ՝ 'ի նախանձ գալ: Թուոց. 5. 14. 2. Թագ. 21. 2: Նարեկ. 'ի մեկն. երգոց:

Նախանձաբեկ. ի. աւ. աց. օք: կմ՝ իւ. ից: || բեկեալ 'ի նախանձուէ, որով նշանակի նա՝ որում բոլորովին տիրեալ է նախանձն. կմ՝ որ ամենևին չորացեալ է նախանձու. կմ՝ սաստիկ նախանձոտ. և կմ՝ խանձոտ. կմ՝ սաստիկ նախանձօղ. և կմ՝

Digitized by Google

Նախանձայոյզ։ Աճգուն։ Յհ ոսկի։ և Լամբրոն։

Նախանձալից. լցի. լիւ. լեաց. լեօք։ || լցեալ նախանձու. կամ լի մախանօք, և չարակնութեամբ։ Գ. Մակ. 4. 4։

Նախանձալլուկ. ըլկի. աւ. աց. օք։ || ՚ի նախանձու ըլլկեցեալ. կամ տանջեցեալ. և կամ կատաղի նախանձու լցեալ, որում ոք այրեցեալ փրփրի, և տոչորի։

Նախանձախնդիր. դրի. աւ. աց. օք։ || խնդրող զնախանձ. կամ նախանձօղ վն ուրուք. որ նա, որ բորբոքեալ սրտիւ պաշտպան լինելով ումեք չթողու զնա կործանիլ, կամ եղծանիլ, կամ զրկանս ինչ կրել. և կամ վրէժխնդիր։ Գաղ. 1. 14։ Ոսկէ. 1. հռով. խա։

Նախանձայոյզ. յուզի. իւ. ից. իւք։ || յուզեալ նախանձու. որ նա, որ բորբոքեալ սրտիւ վրէժխնդիր լինի անիրաւութեանց. կամ քինախնդիր և պաշտպան լինի ուրուք կողման, կամ իրաւանց, և արդարութեան, զի մի՛ զրկանք ինչ լինիցին ընդդէմ այնց։ 1. Մակ. 2. 54. և 58։ Գործ. 22. 3։ Փիլիպ. 3. 6։ Իսկ Ղուկ. 6. 15։ և Գործ. 1. 13. յորս առաքեալ Սիմոն. կամ շմաւոն նախանձայոյզ. նշանակէ կանանացի. զի փոխանակ անուան տեղւոյն, դնի թարգմանութիւն նր. վն զի կանայ՝ նախանձ թարգմանի։

Նախանձայուզութիւն. թեան։ || Նախանձայոյզ լինելն. որ է բորբոքումն սրտի ՚ի խնդրել զվրէժ անիրաւութեանց. կամ առ ՚ի քինախնդիր և պաշտպան լինել ուրուք կողման՝ կամ արդարութեանց և իրաւանց։

Նախանձատու. տուի. տաւ. տաց. օք։ || Նախանձ տուօղ. որ նախանձօղ. կամ նախանձախնդիր. և կամ նախանձայոյզ։ Ոսկէ. 1. հռով. իբ։

Նախանձարկու. կուի. աւ. աց. օք։ || Նախանձ արկանօղ. կամ ՚ի նախանձ շարժօղ. և կամ նախանձեցուցանօղ։ Նարեկ. ձ. ծա. և ղզ։ Մծբն. ժզ։ Իսկ մերթ նախանձայոյզ. կամ նախանձախնդիր։ Լամբրոն։

Նախանձարկութիւն. թեան։ || արկանելն ումեք զնախանձ. կամ ՚ի նախանձ շարժելն. և կամ նախանձայուզութիւն։ Լամբրոն։

Նախանձաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զնախանձ. կամ նախանձոտ. կամ նախանձայոյզ. և կամ նախանձախնդիր։ Գործ. 21. 20։ Իսկ մերթ նշանակէ նա, որ բորբոքմամբ սրտի հետամուտ լինի բարւոյ իմիք. կամ սրտի մտօք փափագի ունել զբարիսն, զորոց ըղձմտութեան ձանձէ, կամ զոյս տեսանէ յայլս։ 1. Կորն. 12. 31։ Տիտ. 2. 14։

Նախանձաւորութիւն. թեան։ || Նախանձոտութիւն. կամ նախանձայուզութիւն. և կամ նախանձ, որով ոք նախանձի վն արդարութեան. կամ գրգռումն ՚ի վրէժխնդրութիւն անիրաւութեանց։ Թուոց. 5. 15. և 18։ Իմաստ. 1. 10։

Նախանձելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || Նա՝ [illegible] աղաւաղութեան իւրոյ անկանի ինքեանց [illegible] նախանձու այլոց. և կամ որում այլք նախանձին նմանիլ։ Յհ ոսկի։ Եւ յայս [illegible] երբեմն նշանակէ անհնչական. [illegible] և կամ ցանկալի՝ և ը այսմ [illegible] կամ [illegible]

որ ինչ նախանձելի է մարդկան. և կամ նախանձելի յօրինել զլումն. և այլն։ Ծնն. 49. 22։ Ոսկէ. 1. հռով. ժե։ և ՚ի շարականոցի։ Մերթ ևս նշանակէ տուօղ նախանձոյն. կամ նախանձայոյզն. ով և բառականս սիրելի, երբեմն նշանակէ սիրօղն։ Ելից. 34. 14։

Նախանձեցուցանեմ. ցուցի. եցի. եւ։ (անցողակ.) || Նախանձ արկանել ումեք. կամ ՚ի նախանձ շարժել. և կամ գրգռել ՚ի նախանձել։ ռամկ. նախանձեցնել։ 2. Օրին. 32. 22։ Կիւրղի եղծն. ժգ։ Իսկ մերթ առաւել նախանձել. ով և բայիւս հատուցանել երբեմն նշենկի ասել՝ հատանել. վն զի վանկս, ուղ. բազում անգամ մնանէ ՚ի բայս առ ՚ի զարդ, ով տառացաւ ՚ի բայն հատանել։ Եւ ըստ այսմ է Թուոց. 25. 11. ուր ասի. Յածույց զբարկութիւն իմ ՚ի նախանձեցուցանել խնձ զնախանձ իմ, որ ՚ի նախանձել խնուեմ զնախանձ իմ. Սոյնպէս է և 2. Կորն. 11. 2. ուր ասի. նախանձեցուցանեմ զձեզ ՚ի նախանձ այ. որ նախանձիմ ը ձեզ նախանձու։ ըստ այսմ իմա նի և Գաղ. 4. 17. ուր ասի, նախանձեցուցանեն զձեզ ոչ ՚ի բարիս. իբր թէ ասէ՝ նախանձին ընդ ձեզ ՚ի չարիս։

Նախանձիմ. եցայ. եալ. իլ։ (ձայնակր.) || մախալ. կամ յաչաղել, որ է տրտմիլ ՚ի վն բարեաց ընկերին, կամ ցաւիլ ընդ բարեբախտութիւն և ընդ գերազանցութիւն այլոյ, որով ոք այրի, և տոչորի. զի որ նախանձի՝ նա միշտ ՚ի ներքս խանձի. ով և ձայն բային ցուցանէ։ Ծննդ. 26. 14. և 37. 11։ Մերթ ևս նշանակէ դառնութեամբ տեղեաց ցանկալն ունիլ զբարի ինչ երևեալ ՚ի յայլս։ Եւ յայսմ է նախանձիլ ասի. բորբոքմամբ սրտի յօժարիլն նմանել չարաց՝ գրգռեալ ՚ի նոցին ժամանակաւոր յաջողութեանցն։ Սաղմ. 36. 1։ Առակ. 23. 17։ Եւ մերթ նախանձայոյզ լինել. կամ բրդիլ ՚ի նախանձ արդարութեան. որ է բորբոքիլ ՚ի խնդրել զվրէժ անիրաւութեանց եղելոց ը դէմ այ. կամ օրինաց նր։ 3. Թագ. 19. 10։ 1. Մակ. 2. 50։ Յովէլ. 2. 18։

Նախանձոտ. ի. իւ. աց. օք։ || ունօղ նախանձու. կամ նախանձաւոր. և այս երբեմն առեալ լինի ՚ի չար կողմն, և նշանակէ մախացօղ. կամ յաչաղկոտ. և կամ չարակնօղ։ Խորէն. գ. պր. 68։ Իսկ երբեմն առեալ լինի ՚ի բարի կողմն. և նշանակէ՝ զնախանձախնդիրն. կամ զնախանձայոյզն։ և ը այսմ ասի, այ նախանձոտ։ Ելից. 20. 5։ և 34. 14։ Նաւում. 1. 2։

Նախանձորդ. ի. աւ. աց. օք։ || Նախանձօղ. կամ նախանձաւոր. և կամ նա, որ եռանդմամբ սրտի շարժի ՚ի նախանձ բարեաց։ 1. Կորն. 14. 12։ Ոսկէ. 2. հռով. լբ։

Նախանձուկ։ (Նախադրբիւ հոլովի.) || է առնուն փաղաքշական. և նշանակէ նախանձ. կամ նախանձաւորութիւն։ Եւ այս երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս. Նախանձուկս արկանել ումեք. և նշանակէ. Նախանձեցուցանել. կամ ՚ի նախանձ շարժել զոք։

ռամկօրէն նախանձեցել: Թուոց. 11. 29:

Նախանշանակ: (Նախադրիւ հոլովի.) || Նախ կամ նշանակ. կամ առաջին նշան: Իսկ մերթ յառաջագոյն նշանակօղ. կամ կանխաւ ձևացուցանօղ. և կամ նախապատկերօղ: Նար. ոբ:

Նախանուէր: (Նախադրիւ հոլովի.) || Նախ կամ նուէր: Իսկ մերթ նախ նուիրօղ. կամ յառաջագոյն ընծայօղ: Իսկ երբեմն նախ նուիրեցեալն, կամ 'ի սկզբանն պատրաստեցեալն. և կամ յառաջագոյն ընծայեցեալ: Նար. ծը:

Նախաշարժեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || Նախ շարժել. կամ յառաջագոյն մղել, և կամ փութալ առ գործ ինչ:

Նախաշաւիղ. շաւղի. աւ. աց. օք: || Յառաջ ճանապարհ, կամ նախընթացութիւն. կամ հետեւանք. և կամ նախահաւանութիւն. և այս առաւել դժուարոց, զնախաառաջաւորութեան. զնախախնամութեան. և այլն: Խորէն. Յ. գլ. 89: Արիստ. 1. հատ. ժթ. և ժե. Մերթ և այն՝ որ է նախկին շաւիղ. և ըստ այսմ առէ. Նախաշաւիղ ճանապարհ: Խորէն. Յ. գլ. 89: Ի այդ մինչ առէ՝ նախաշաւիղ ընթանալ երեսաց, որոց նշանակէ առաջին ընթանալ: ...: Լամբր:

Նախաշար. ի. աւ. աց. օք: || Նախկին, կամ առաջին շար. և այս առաւել դասաւորեալ, յորում նախ քան զամենայն մեղանչել՝ շարագրութիւն, և եղև սկզբնական շարժեալ. 'Ի Շարականս:

Նախապատիւ: (Նախադրիւ հոլովի.) || 'Ի նախկին ժամանակաց պատուեցեալ. կամ կանխաւ յարգեցեալ: Նար. 'ի գովեստ: Իսկ մերթ նախամեծար. կամ գերապատիւ. կամ մեծայարգ. կամ շքեղ, և մեծարոյ: Նար. 'ի գովեստ: և զթ: և Լամբր:

Նախապատրաստելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || Այն՝ որ կարելի, կամ պարտ է նախապատրաստել: Իսկ մերթ նախապատրաստօղ. Թայնէ. 'ի շարականս. Եւ զոր նախապատրաստելեաց, և թէ յարդարեալ նախապատրաստելին. այն է նախապատրաստօղն յաւիտենից:

Նախապատրաստեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || Յառաջագոյն պատրաստել, կամ ձեռնել. և կամ կանխաւ ծանուցանել:

Նախապատուելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || Տե՛ս զՆախապատիւն:

Նախապատուեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || Նախապատիւ առնել. կամ գերապատուել. և կամ գերամեծարել: Լամբր:

Նախապատուութիւն. թեան: || Նախապատուութիւն. կամ նախամեծարութիւն. և կամ գերապատուութիւն: Լամբր:

Նախապատրաստ: (Նախադրիւ հոլովի.) || Յառաջագոյն պատրաստօղ. կամ ձեռնօղ: Իսկ մերթ յառաջագոյն պատրաստեցեալ, կամ ձեռնեցեալ: Նար. դր:

Նախապատրաստատար: (Նախադրիւ հոլովի.) || Յառաջագոյն պատրաստատու:

Նախապատրաստատեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || Յառաջագոյն պատրաստատել:

Նախապատրաստութիւն. թեան: || Պատրաստութիւն յառաջագոյն:

Նախապարգև. ի. իւ. իւք. ևաց: || Նախկին պարգև. կամ նախ պարգևեցեալ. կամ յառաջագոյն շնորհեցեալ: Նար. ժա:

Նախապարիսպ. պարսպի. աւ. աւք. օք: || Նախկին պարիսպ, որով նշանակին առաջին պարիսպ քաղաքին՝ շինեալ շուրջ զնորա քաղաքն պարսպաւ առ 'ի յարձակմանէ թշնամեաց, որ և կոչի պատուարք: Եզեկ. 26. 14:

Նախապետ. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || Այսպէս է ընդ նախահայրս քահանայս. մինչ քահանայ անտանեալ առաջնորդ այսպիսին ի. և հ. փոխադրելոյ թուոց Ա. մնացորդս. առաջնորդ 'ի մնկնութիւնս, հ. տառապելոյ. Եզեկ. 6. 14. և 19. և 25. և Լամբր:

Նախապետապետ: (մականուն որպիսեան.) || Գլխաւոր առաջնորդ, կամ առաջնորդ. կամ նախկին առաջնորդ. կամ սկզբնաւորօղ. և կամ մեծ առաջնորդեալ: 'Ի 4 Թագ. գրոցն Գիրք:

Նախապետականութիւն. ի. աւ. աց. օք: || Գլխաւոր, կամ նախկին պետական, կամ սկզբնական, և կամ մեծաւոր առաջնորդական:

Նախապետութիւն. թեան: || Տե՛ս զՆախապետութիւն: Նար. դզ. և դզ: և Լամբր:

Նախապատուաւոր. աւոյ. աւ. աց. աւք: || Նախկին պատուաւոր, կամ երեւելագոյն: Իսկ մերթ կանխաւ պատրաստեալ. կամ որ նախ քան զամենայն գայլս ասաց գորտաւոր, և ըստ այսմ առէ, ծառայ նախապատուաւոր:

Նախասահմանեալ: (մականուն ժամանակական.) || Նախ և յառաջ. կամ յառաջագոյն. և կամ յառաջեալ: առաջնորդեալ նախնեաց: Լամբր:

Նախասահմանեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || Յառաջագոյն սահմանել. կամ նախակարգել. կամ կանխաւ վճռել և բացորոշել:

Նախասահմանութիւն. թեան: || Յառաջագոյն սահմանումն. կամ նախակարգութիւն. կամ կանխաւ վճռումն, և բացորոշումն:

Նախասացոյց: (Նախադրիւ հոլովի.) || Յառաջագոյն ասացեալ. կամ կանխաւ ասացեալ դեղեցեալ:

Նախասարկաւագ. ի. աւ. աց. օք: || Առաջին սարկաւագ. կամ աւագ սարկաւագ. որպիսի էր այն Ստեփաննոս:

Նախասաց: (Նախադրիւ հոլովի.) || Տե՛ս զՆախասացոյց: Նար. դր. Ա. գլ:

Նախասացութիւն. թեան: || Կանխասացութիւն. կամ նախագուշակութիւն. և կամ նախագուշակելութիւն: Նար. ղթ:

Նախասերմանեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || Նախ սերմանել. կամ յառաջագոյն ցանել. կամ ցրուել: Նար. խթ:

Նախասկիզբն: (Նախադրիւ հոլովի.) || Նախկին սկիզբն. և կամ առաջին հեղինակ. և ըստ այսմ Աստուած կոչի նախասկիզբն մեզ՝ և յոհաննէս մեծ [illegible] 'ի ճշմարտութեան [illegible] նախասկիզբն ծննդոց [illegible] և 'Ի շարականս: Իսկ մերթ նախ սկսեալ, կամ առաջին [illegible] և կամ նախասկիզբն նախ [illegible]:

Նախաստեղծ. ի. իւ. իւք. [illegible] || յառաջ [illegible] ստեղծեալ [illegible] նախ ձևացուցեալ. կամ [illegible]

այլում աւուր զաղապանայ, և զձուն անաղձուա_
ծեղծ երբայ: Խորէն. ա. գլ. 3: Նոննի. 'ի գո
վեստ տատ: Իսկ մերթ կանխատեսեղծ. որ
կանխաւ ստեղծեցեալ. կամ վաղ ուրեմն
պատրաստեցեալ. կամ կազմեցեալ:

Նախավախճան: (Նախադրիւ հոլովի.) || Նախ
կին վախճան: Եւ մերթ նախ վախճա_
նօղ. կամ յառաջագոյն մեռեալ: Իսկ մերթ
այն, որով ըզ վաղագոյն վախճանի, կամ
որ պատճառէ զվաղահաս մահ. և ըստ
այսմ ասի՛ նախավախճան չարչարանք
'ի չարչինոյն:

Նախավայր: (Մակբայ.) || Նախագոյն և վա
ղագոյն. կամ վաղուրեմն. կամ յառաջա_
գոյն. ուստի. չարչինոյն: և Թ այսմ ասի՛ նա
խավայր ուսանիլ. կամ ասանալ. և այլն:

Նախավկայ. ի. իւ: || Նախկին վկայ, որ ա_
ռաջին մարտիրոս, որ ասի զտ՟ըն սարկաւագն
Նոսա նախասարկաւագէն:

Նախավճարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ||
Նախ վճարել. կամ կանխաւ վճռել հաստա_
տել: Նոննի. [illegible]:

Նախատ: (Նախադրիւ հոլովի.) || է արմատ
նախատել բայիս, որով մերթ նշանակի նա
խատինքն. ըստ այնմ Յն բառի. Հայրեր
զճանկատ գողխաթ [illegible], բայց [illegible] զնախատ
յիշայեքին: Իսկ մերթ՝ նախատեցեալ.
և ըստ այսմ ընդ բայի չարչեցի այսպ,
նախատ լինել, և նշանակէ ընթանալ նա
խատանաց լինել. կամ 'ի ներքոյ նախատա
նաց անկանել. կամ նախատելի գոլ. և կամ
նախատիլ: Սաղմ. 30. 12: և 88. 42: Աղոթ.
18. 1: և 19. 26:

Նախատանք. աց. օք: (անեղ.) || նոյն 'ի ներ
քոյ զՆախատինք: Դան. 11. 18:

Նախատեղեակ: (Նախադրիւ հոլովի.) || Նախ
տեղեկացեալ. կամ կանխագէտ. և կամ որ
յառաջինն հմուտ և հասու է իմիք:

Նախատեղեկութիւն. թեան: || Նախատեղեակ
գոլն. կամ յառաջագոյն տացեալ տեղե
կութիւն. և կամ նախագիտութիւն: Լամբրոն:

Նախատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Նա
խատանօք թշնամանել, որ զձեղս. կամ ըղ
պակասութիւն զնելով 'ի վէր ուրուք՝ ա_
նարգել. կամ պարսաւել զնա. և ասացաւ
նախատել. եթէ թէ նախ՝ ատել, զի զոր
նախատէ ոք, զնոյն և յառաջագոյն ատէ:
Գործ. 8. 15: Եսայ. 37. 4. և 23:

Նախատես. ի. իւ. ից. իւք: || Նախ տեսա_
նօղ, որով մերթ նշանակի նա՛ որ յառա
ջագոյն տեսանէ, կամ իմանայ զգալոցն,
որպիսիք էին մարգարէքն իէլի: Լամբրոն:
Իսկ մերթ նախահոգացող. կամ նախախնա_
մօղ. և ըստ այսմ ասի. գործ խոհեմին է
նախատես լինել զանձնելեաց: Մերթ և
նախագոյն տեսեցեալ. կամ յառաջինն դէ
տացեալ, և կամ այն, որով իւն յառաջա_
գոյն տեսեալ և նախախնամեալ լինի:
Նոննի. [illegible]:

Նախատեսութիւն. թեան: || տեսութիւն ապառ
նեաց՝ եղեալ կանխաւ ժամանակաւ. կամ
նախագիտութիւն, կամ նախագուշակութիւն,
և կամ մարգարէութիւն: Խորէն. ա. գլ. 24:
Նոննի. [illegible]:

Նախատեսուչ. ուչի. աւ. աց. օք: || Նախա_
հոգացող. կամ նախախնամիչ:

Նախատինք. տանաց. օք: (անեղ.) || անար
գանք պատճառեցեալ 'ի մեղաց, կամ 'ի
պակասութեանց եղելոց 'ի վերայ ուրուք. կամ
այպանութիւնք. և կամ պարսաւանք: Սաղմ.
68. 10. և 21: Երեմ. 15. 15:

Նախատիչ. տչի. աւ. աց. օք: || Նախատօղ.
կամ նախատական բանիւք անարգօղ. և կամ
պարսաւօղ: Սաղմ. 68. 10:

Նախատիպ. տպի. ւ՞. ից. իւք. կամ օք: ||
Նախկին տիպ, որ նախկին օրինակ, կամ նա
խագաղափար, և կամ սկզբնական նկարա_
գիր: Նոննի. [illegible]: Յն բառի: Լամբրոն:

Նախատող. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || Նա_
խատիչ. կամ նախատօղ. կամ մեղադրելով
անարգօղ: Սաղմ. 43. 17: և Աղոթ.

Նախատուր: (Նախադրիւ հոլովի.) || յառա
ջագոյն տուեալ: Իսկ մերթ նախ տուեալ.
կամ կանխաւ մատուցեալ: Նոննի. [illegible]:

Նախատօնակ. ի. աւ. աց. օք: || Նախընթաց
տօն, որով նշանակի սկզբնաւորութիւն մե_
ծամեծ տօնից, որ ծննդեան, զատկի.
յունաւօրչի. և այլոց բազմաց, զոր ա_
նեմք [illegible] երեկս 'ի նախընթաց աւուրն նց:

Նախարար. ի. աւ. աց. օք: || գաւառապետ.
որ պետ, կամ իշխան գաւառի կամ քաղա_
քի հանդերձ իւրովք ռամկօք և հանդերձ
ռամկօք: Եւ կոչեցան նախարար, իբր թէ
նախկին արարօղ. կամ նախապետական ա_
նօղ. մ՟ զի 'ի գործառնութիս թագաւո
րութեան որքին յառաջադէմք, և նախա_
գահք էին: [illegible] փողոց և պարսկե_
րէն խան: 1. Թագ. 4. 5. 8: Եսթ. 1. 3: Դանիէ.
6. 1: Մերթ և նախարար կոչին իւրա_
քանչիւր իշխանք ծերակուտի քաղաքին,
որք 'ի մի վայր ժողովեալ՝ տանեն զխոր
հուրդ, կամ դատաստանս, և [illegible]
վճիռս վն հասարակաց շինութե: Մարկ.
15. 43: Ղուկ. 23. 50: Իբրև՝ կրկեմն նախա
րար անուանին առ հասարակ ամ իշխանք,
կամ պետք, և կամ մեծամեծք արքայի, որք
ունին յանձնեալ ինչեանց զգլխաւոր պաշ
տօն հասարակութե: Գործ. 16. 5. և 8:
Մարկ. 6. 21:

Նախարարազն. զնի. անք. ունք. կամ ազինք.
ազնց. ամբք: || այն, որ է սերեալ յազգէ
նախարարաց, կամ որ ունի զկարգ և զպա
տիւ նախարարի. կամ իշխանազուն, և կամ
ազնուազգի: Խորէն. Բ. գլ. 58:

Նախարարազնեայ. նէի. իւ. ից. իւք: || նոյն
է ընդ վերինոյն:

Նախարարազուն: (Նախադրիւ հոլովի.) ||
տե՛ս զՆախարարազն:

Նախարարական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ,
որ է նախարարաց. կամ առ նախարարս վե
րաբերի: Իսկ մերթ նշանակէ գահերիցա
կան, կամ իշխանական, և կամ նախնական:
Խորէն. Ա. գլ. 4. և 8:

Նախարարակոյտ: (Նախադրիւ հոլովի.) ||

պարունակող զկնյաս նախարարաց. կամ յորինեալ եղեալ բազմութիւքն են նախարարք. Ագաթ: Իսկ մերթ ժողովրդ նախարարաց:

Նախարարութիւն. թեան: || պետութիւն նախարարի, կմ նախարարական իշխանութիւն: ռամկ. ֆուզայութ: Իսկ մերթ նախարարութիւն ասի՝ պարունակեալն ընդ իշխանութեամբ միոյ նախարարի, որով իմանի երկիրն հանդերձ բնակչօք: ռամկ. ֆուզուհլը: Եւ ըստ այսմ է Դրոփ. 3. 3. ուր ասի, հինգ նախարարութիւնք այլազգեաց. զորոց հիւսագոյն տեսցես ՝ի բառարանի յատուկ անուանց ՝ի բառն փղշտացի: Մերթ եւ նշանակէ նահապետութիւն, որ ցեղապետութիւն. կմ նախնական տոհմին՝ յորմէ սերեալ ծաւալին բազմութիւնք անձանց: Խորէն. ա. գլ. 2: Եւ ՝ի յառաջաբանութեան:

Նախացուցակ. ի. աց. ացք: || Նախ ցուցանող. կմ նախկին ցուցակ. կմ նախատիպ. կմ նախագաղափար: Նարեկ. ՝ի փառ. բողն եկեղեցւոյ: Իսկ մերթ նախագոյն ցուցեալ. կմ յառաջագոյն ծանուցեալ. եւ կմ նախագուշակեալ:

Նախաքարոզ. (Նախադրիւ հոլովի.) || Նախկին քարոզող. կմ առաջին քարոզութիւն: Լամբրոն:

Նախադիր. դրի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || Նախադրելի. կմ նախադասեալ, կմ նախադրեալ: Եւ յայսմանէ առեալ՝ նախդիր կոչեն հարալակերտ մասունս այսոքիկ. առ, ՝ի, յ, զ. եւ այլն, ըստ որում նախ քան զանուանս դնին. որգոն, առ նա, ՝ի գրախտն, յերկինս, զմարդիկ:

Նախեղակ. ի. աւ. աց. օք: || Նախ եղանող. կմ յառաջինն եղեալ. կամ յառաջագոյն գոյացեալ. եւ կմ ՝ի սկզբանէ արտադրեցեալ: Նարեկ. ՝ի գով. խաչին:

Նախերգանք. անաց. օք: (աներզական.) || Նախերգութիւն, որ նախկին, կմ սկզբնաւոր բական երգ, եւ այս յատկապէս ասիւր զսկզբնաւորութիւ պատերազմական նուագի երգութեանց, զոր առնէին մարտագրգիռ քնարահարքն՝ առ՝ի հրաւէր եւ պատրաստ լինել նահատակաց ՝ի պատերազմ. եւ այս յորժամ եւս իմն էր կարգի յարդարիւր, սկսանէին ըստ օրինի երգել խրախուսական եղանակաւ. եւ մարտն բորբոքիւր: Եւ յայսմանէ առեալ ասորութիւ եղեւ նախերգանք կոչել զոր եւ իցէ նախաբանութիւն, կմ յառաջաբանութիւն, զոր յօրինեն ՝ի սկիզբն գրոց, եւ ձառից առ՝ի պատրաստութիւն ունկնդրողաց: Ոսկէ. ՝ի ոկիզբն մատթէի: Մերթ եւս առեալ լինի փոխաբերակ ան եւ իցէ սկզբնաւորութիւն. կմ նախապատրաստութիւն:

Նախերգութիւն. թեան: || Նոյն է զվերինոյն: ՝ի Հարց հարց. ՝ի ոկիզբն մատթէի:

Նախ զառաջինն: (մակբայ.) || տե՛ս զՆախ առաջին: Կիւրղի եղէկ. ժդ:

Նախընթաց. ի. իւ. ից. իւք. || Նախընթացող, կմ յառաջացինոց, եւ այս ասի զկարգութեանց, որք առաջի ուրուք ընթանան հանապարհ հորդեն, կամ օթեվանս պատրաստեն: Նարեկ. ղզ: Եւ յայսմանէ առեալ ասի եւ զայլոց իրաց, որք յառաջ անցանեն, կմ քան զայլս յառաջեն կարգաւ, կմ ժամու, եւ այլն: Նարեկ. բ:

Նախընթացութիւն. թեան: || Նախընթացլինելն, կմ յառաջագիտութիւն. կմ յառաջացութիւն. եւ կմ կանխութիւն: Նարեկ. զէ: եւ Լամբր.

Նախընծայ. ի. իւ. ից. իւք: || Նախ ընծայող. կմ նուիրող: Իսկ մերթ՝ նախընծայեալ, կմ տուեալ. եւ կմ նախկին եւ առաջին. եւ ըստ այսմ ասի՝ նախընծայ ողջոյն. վարդապետութիւն. փառատրութիւն. եւ այլն: Նարեկ. ՝ի գով. խաչին:

Նախընտիր: (Նախադրիւ հոլովի.) || Նախ ընտրող: Իսկ մերթ նախընտրեցեալ. կմ մանաւանդ ընտրելի. եւ կմ նախամեծար:

Նախիմաց: (Նախադրիւ հոլովի.) || Նախ իմացող. կմ յառաջագոյն ճանաչող. եւ կմ կանխագէտ: ՝ի Շարականս: Իսկ մերթ նախիմացեալ. կմ յառաջագոյն գիտացեալ: եւ կմ այն՝ որով նախ իմացեալ լինի իմն. եւ ըստ այսմ ասի՝ նախիմաց իմաստութիւն: ՝ի Շարականս:

Նախիր. խրի. աւ. աց. օք: || ջոկ, կմ բազմութիւն կովուց. եւ կմ կովք: ռամկ. նախըր. սիւրիւ: ՝ի Հարց հարց. զ. դ. ժա:

Նախածին. ծնի. իւ. ից. իւք: || Նախածին, որ նախ ծնեալ. եւ կամ յառաջնածին: Եսայ. 13. 2:

Նախկի: (Նախադրիւ հոլովի.) || ածանցի սա մասնկամբս կի. որպէս եւ բառս լուցկի. եւ նշանակէ նախկին. կմ առաջին. եւ ըստ այսմ ասի՝ նախկի ժողովուրդ. կմ վկայ: նախկի բան, կմ նշան. եւ կմ լինել նախկի պարուց վկայից. եւ այլն: Նարեկ. լը: ղզ: Ոսկէ. 1. հափ. լբ. խր: եւ ՝ի Յա՛ որդին:

Նախկին. կնոյ. ով. ոց. ովք: || Նախնի. կմ առաջին. կամ սկզբնաւոր. եւ կամ նախապատական. ռամկ. ովկին. Լամբրոն: եւ ՝ի Հարց հարց. իզ: Իսկ մերթ վարի մակբայաբար, եւ նշանակէ նախ. կմ յառաջագոյն. կմ վաղ ուրեմն. եւ կմ կանխաւ. եւ ըստ այսմ ասի՝ նախկին պատմել կմ քարոզել. նախկին ծանուցանել, կմ գործել. եւ այլն: Խորէն. բ. գլ. 31: Ոսկէ. 1. հափ. ժե. եւ ժզ: եւ 2. հափ. Է:

Նախկին իսկ: (մակբայ.) || Նախ իսկ. կմ զառաջինն իսկ. կմ ՝ի սկզբան անդր. ռամկ. էվվէլէ: Ոսկէ. 1. հափ. ի:

Նախկնաբար: (մակբայ.) || յառաջագոյն. կմ նախապատուաբար:

Նախկնական: || տե՛ս զՆախնական:

Նախաճիր. ճրի. իւ. աց. ացք: || ոճիր, որ մեծ չարիք, կմ վնասք. եւ ըստ այսմ ասի՝ զգայութեան նախաճիրս գործել: Եւ երբեմն նախ ուրուք: ՝ի հին պարտաւորեալ: Իսկ մերթ նշանակէ զնախիրս. որ է ջոկ կովուց. եւ կմ երամ անասնոց. ըստ այսմ՝ ի հին գոյ ստացուածոց. Մեծ էինչ նախաճիրս որոց կոչեցեալ:

Նախ.

Նախնական. ի. ու. աց. օք: || Նախկինական. կմ՝ սկզբնական. կմ՝ վաղնջական. և կամ նախնիական, զի այն ամ, որ նախնեաց է, կմ՝ առ նախնիս վերաբերի: Խորէն. Յուղ. 60: և 'ի յառաջաբանութեան:

Նախնակերտ. ի. իւ. եց. կմ՝ ու. աց. օք: || Կերտեցեալ 'ի նախնեաց. կմ՝ շինեցեալ 'ի նախկին ժամուց, կամ յառաջին դարուց. Նորէն. ծա:

Նախնի. նւոյ. նեաւ. նեաց. նօք: || Նախկին. կմ՝ առաջին. և կմ՝ սկզբնական: Նորէն. գ. կէ. և ձ: և Յն տեղի: Իսկ մերթ նշանակէ նախկին հայր. կմ՝ վաղեմի ծնող. և կամ հաւ, զի պապ: 2. Մակ. 11. 25: 3. Մակ. 7. 3: 2. Տիմ. 1. 3: Մերթ ևս նախնիք կոչին վաղնջական հեղինակքն լեզուաց, կամ արուեստից, և այլն: Իսկ 'ի Նորէն ծա. ուր ասի մանկավարժ ինքեան և նախնի, նշանակէ դաստիարակ և խնամածու հայրն, զի խօսի զեղայրեայ մարգարէէն, որ էր մանկանէ Թագաւորին իբրև զհօրեղբայր հայր: Մերթ ևս վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ նախ. կմ՝ յառաջ. կմ՝ 'ի սկզբան: Նորէն. ձգ:

'ի Նախնուած: || 'ուծ 'ի սառն ինի 'ի կարգի իւրում: Նորէն. ծա:

Նախողջոյն: (Նախադրեալ հոլովի.) || Նախկին ողջոյն. կմ՝ յառաջադոյն ողջունումն. և ըստ այսմ նա՝ որ կամի նախ ողջունեալ լինել 'ի հանդիպողաց, և ապա ինքն ողջունել, ասի սիրել զնախողջոյնս: Մարկ. 12. 38: Ղուկ. 11. 43:

Նախորդ. ի. ու. աց. օք: || առաջնորդ. կմ՝ նախկին: Իսկ մերթ առաջնորդ. կմ՝ նախագահ:

Նախունակ. ի. ու. աց. օք: || Նախ ունող: Իսկ մերթ յառաջնոյն ունեցեալ. կմ՝ նախկական. և կմ՝ նախկին: Նորէն. իա:

Նախրարած. ի. ու. աց. օք: || արածող ըզ նախիրս, զի զերինջս կովուց:

Նախրորդ. ի. ու. աց. օք: || Նոյն է ընդ վերինոյն:

Նահանգ. ի. աւ. աց. օք: || գաւառ. կամ մասնաւոր աշխարհ. կմ՝ վիճակ տեղւոյ. և կմ՝ Թեմ. ռամկ. նահիէ: Գործ. 23. 34: և 25. ա: Իսկ ըստ երկրագրաց նշանակէ զկլիմային, որ 'ի տեղւոջ իւրում մեկնեցաւ: Խորէն. յաշխարհագրութեան:

Նահանջ. ի. իւ. եց. իւք: || է արմատ նահանջել բային. որով մերթ նշանակի նահանջեալ. կմ՝ ընկրկեալ. և կմ՝ յետս վանեալ. և ըստ այսմ ասի նահանջ լինել յումեքէ. կմ՝ զկառս և զհեծեալս նահանջ կացուցանել. և այլն: Իւր մերթ նշանակէ նահանջումն. զոր տեսցես զկնի: Իսկ 'ի ռամկական արուեստի նահանջ կոչի ամն, յորում մի օր յաւելեալ լինի 'ի վր փետրուար ամսոյ. վս զի ամն արեգականային ունի 'ի վերայ երեք հարիւր վաթսուն և հինգ աւուրց. և իբրու վեց ժամս: Արդ՝ ժամքս այսոքիկ յորիս ամս 'ի բաց թողեալ լինին 'ի համարակ հաշուէ. և յամին չորրորդի հաւաքեալք բաղկացուցանեն զմի օր, որ բարդի 'ի վր փետրուար ամսոյ. և վս այսորիկ նահանջն համ գոլոյ 'ի չորս տարւոջ միանգամ: Արդ՝ ամն այս կոչեցաւ նահանջ, ըստ որում միով աւուրբ նահանջէ. զի յետս ձգի 'ի յերկսն:

Նահանջեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ընկրկել. կմ՝ ընդ կրունկն դարձուցանել. որով մերթ նշանակէ յետս վարել. կամ 'ի բաց վանել. կմ՝ մերժել. և կմ՝ 'ի բաց հրաժարեցուցանել. ռամկ. յէփ դըւէլ. կմ՝ յէփ հէլու: Նորէն. խա. հե. և ղէ: Ոսկե. 1. կոր. խդ: Իսկ մերթ զմերժեալն յետս դարձուցանել. կմ՝ յետս կոչումն ձգել. և կմ՝ նուաճել: ռամկ. դէրդ 'իյինէ փուչէլ. կամ՝ դուրելիէլ: Բ այսմ Լամբրոն. Ջանացան նահանջել 'ի հնազանդութիւն նորին ուղղութե, զի դարձուցանել և նուաճել 'ի հնազանդութիւն: Երբեմն ևս սանձահարել. կամ զսպել. կմ՝ կասեցուցանել. և կմ՝ արգելուլ զԹափ յարձակման. և ըստ այսմ ասի՝ նահանջել զընթացս ծովու. կմ՝ հողմոց. կմ՝ նահանջել զարտասուս բարբառ. և կմ՝ զգրգռեալ ախտս. և այլն: 'ի հարց Կոչ. իկ:

Նահանջիչ: (Նախադրեալ հոլովի.) || Նահանջող. կմ՝ ընկրկող. զի ընդ կրունկն դարձուցանող. կմ՝ յետս վարող. և այլն, որ 'ի վերոյ: Լամբրոն:

Նահանջումն. ջման. մամբ. մանց. մամբք: || յետս վանումն. կմ՝ 'ի բաց մերժումն. կմ՝ յետս դարձումն. և կմ՝ հրաժարումն: Իսկ մերթ սանձահարութի. կմ՝ զսպումն. և կմ՝ նուաճութի:

Նահապետ. ի. աւ. կմ՝ իւ. աց. օք: || Նախահայր. զի նախկին պետ, որով նշանակի առաջին պետն 'ի նախնիս, յորմէ սերեալ է այս ազգ ինչ, կմ՝ ցեղ մի, և կմ՝ մասնաւոր տոհմ ինչ. որպիսի են աբրահամ. իսահակ. և յակոբ. և երկոտասան որդիքն իւր. և այլք բազումք: Եբր. 7. 4: Ծն. 1. 2. և 4. և Դ. 2: Մերթ ևս նահապետ կոչի իշխանն միոյ ազգի, կմ՝ ցեղի, և կմ՝ տոհմի: Դ. Մնաց. 27. 1: 1. Եզր. 5. 1: ըստ այսմ ևս առեալ լինի 'ի գիրս Խորէն. ա. գլ. 16: և բ. գլ. 82: և գ. գլ. 26. և 29: և յայլ բազում տեղիս, յորս ասի, նահապետ անձեռացելոց. կմ՝ տարածուածոց. և այլն: Դարձեալ՝ նահապետ կոչի հեղինակն, կմ՝ առաջնորդ գործոյ իրիք. և ըստ այսմ ոք հայրն մեր Գրիգորիս լուսաւորիչն անուանի՝ լուսաւորութեց նահապետ: Խորէն. բ. գլ. 89:

Նահապետութի. Թեան: || Նահապետական իշխանութի. կմ՝ ազգապետութի. և կմ՝ ցեղապետութի: Թուոց. 1. 52: Իսկ մերթ նահապետութի կոչի ազգն, կմ՝ ցեղն. և կմ՝ տոհմն՝ սերեալ 'ի միոյ նահապետէ. որ և երբեմն կոչի ազգատոհմ: Թուոց. 18. 1: Բ այսմ է և Եփես. 3. 15. ուր ասի զհայր. 'ի սմանէ ամ նահապետութի յերկինս և յերկրի անուանի. զի յորմէ իւր 'ի միոյ նա_

հալածեալ է. կամ իբր 'ի միոյ հօրէ ծագեալ, կան եամ ցեղք կամ ազգք սուեղծուածոց երկնայնոց, և երկրայնոց, որք են հրեշտակք, և մարդիկ:

Նահատակ. ի. աւ. աց. օք: || շահատակ. գո քաջ մարտիկ. կամ արի պատերազմօղ, որ անփոյթ եղեալ զմահուանէ՝ համարձակ յառաջ մխի 'ի ճակատու մարտին, կամ մեծաւ արիութ առաջի զօրացն կանգնեալ յառաջադոյն ձեռնամուխ լինի 'ի մարտ պատերազմի: ուամկ. ռէրտէնկէշտի: Եսեփ. 32. 18: 1. Մակ. 5. 43: Երեմ. 50. 37: Եւ յայսմանէ առեալ նահատակ կոչի նա, որ վն ծյ, կամ յաղագս ճշմարտութե հաւատոյ, մատնէ զանձն իւր 'ի մահ, կամ 'ի տանջանս, որ և անուանի մարտիրոս. յն վկայ: 2. Մակ. 7. 4: և 'ի շարականս: Մերթ և ս նշանակէ ստ վար յառաջադէմ. և կամ նա՝ որ յօժարամիտ սրտիւ դիմէ առ գործ ինչ. ը աշխ. Խորէն. բ. գլ. 50. Եւ զարկեր այր սէգ. և յորս երեց նահատակ:

Նահատակագիր. գրի. իւ. աց. օք: || գրօղ նահատակութեց, գո հեղինակ, կամ գլուխ նահատակաց, որ յօրինեալ զհանդէս մարտին՝ վարէ զնահատակսն 'ի կռիւ. և զյաղթօղսն պսակէ. որ և ասի հանդիսադիր: Ոսկէ. 2. հարց. ժդ:

Նահատակակից. կցի. իւ. աց. օք: || կցորդ. և ընկեր ումեք 'ի նահատակութե, և կամ պատերազմակից: Ագաթ:

Նահատակիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || շահատակիլ. գո քաջութբ յառաջ մխիլ 'ի ճակատուն պատերազմի. կամ յառաջելով քան զզօրս ինքնակամ դիմել 'ի մարտ, կամ 'ի վտանգ մահու, և կամ յայլ գործ ինչ քաջութե: 1. Մակ. 16. 6: Եւ յայսմանէ առեալ նահատակիլ ասի՝ դիմելն քրիստոնէից մարտիկաց, կամ ընթացս յասպարէզ մարտի նս 'ի մաքառիլ ընդ հակառակորդսն: Իսկ երբեմն նշանակէ մեծաւ քաջութբ պատերազմել. կամ մահուչափ մարտնչիլ: 1. Մակ. 2. 42: Փիլիպ. 1. 27: և 4. 3: Դարձեալ երբեմն մասնաւորապէս առեալ՝ նշանակէ մատնել զանձն իւր վն ծյ 'ի մահ, կամ 'ի տանջանս. և կամ մահուամբ իւրով վկայել զճշմարտութիւն հաւատոյ, որ է մարտիրոսանալ: 2. Մակ. 7. 2: և 'ի շարականս:

Նահատակութիւն. թեան: || շահատակութիւն. գո քաջ. և աներկիւղ սրտիւ յառաջադէմ լինելն 'ի պատերազմի, կամ մատնելն զանձն 'ի վտանգ մահու. կամ քաջամարտութիւն. և կամ արիական պատերազմ. 2. Մակ. 15. 30: Իմաստ. 4. 2: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ քաջութեց, կամ արիական գործոց նահատակաց: Խորէն. բ. գլ. 60. և 76:

Նաձայ. ի. իւ. ից. իւք: || տես զփախաթ: 'Ի Վարս հարց. իա:

Նամակ. ի. աւ. աց. օք: || քարտէզ. կամ թուղթ. և կամ գիր, զոր գրեալ առաքեն ուրեք, որպիսիք են ողջունագիրք. կոնդակք. հրովարտակք. գիրք ծանուցմանց. կամ գաւառնութեց. և այլք բազումք: 2. Մակ. 11. 15: Նորէն. զդ: Ցն. ուղի: 'Ի վարս հարց. դ: Իսկ մերթ մասնաւորապէս նշանակէ զմուրհակն, կամ զձեռագիրն: Նորէն. հը. և զէ: Կիւրղի Երէմ. բ: Բայց Ցես. 15. 15. ուր ասի. քաղաք նամակաց. իմանի մայրաքաղաք ինչ 'ի պաղեստինէ, որ կոչիւր գաբիր, ուր համբարեալ պահէին գիրք յիշատակարանաց, կամ արձանագրաց. յորում դոյր և հուշակաւոր համալսարան հասարակաց, ուր ուսումնասէրքն պարապէին գրոց. և վն այսորիկ յորջորջիւր սա քաղաք նամակաց, այս է գրոց: Իսկ Ցես. 21. 29. ուր ասի. աղբիւր նամակաց. նշանակէ քաղաք ինչ ցեղին իսաքարայ, որ ըստ եբրայեցւոց կոչի ենգանիմ:

Նամակագիր. գրի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || գրօղ նամակի. կամ նա, որ գրելով ըղ թուղթ լրոյ, կամ ծանուցման, կամ ամբաստանութե, կամ մատնութե՝ առաքէ ուրեք, կամ առ վերնագոյն ոք: 2. Մակ. 3. 11: և 4. 1: և 6. 10:

Նամակակիր. կրի. իւ. աց. օք: || կրօղ նամակի. կամ թղթատար. և կամ թղթաբեր: Նորէն. զդ:

Նամականոց: (նախդրիւ հոլովի.) || մատուցանօղ ումեք զնամակս. որ ասի սու րհանդակն. գո սոյն: Նորէն. զթ:

Նայ. ի. իւ. ից. իւք: || դէձ. կամ խոնաւ. կամ լոյծ. կամ հեղեղուկ. և կամ հոսանուտ. և ըստ այսմ նայ կոչի՝ ջուր, գինի, կամ և այլն: Եւ մերթ՝ կակուղ. կամ մեղր. և այլն: Իսկ ըստ քերականաց թոյլ. կամ մեղմ: նայ կոչին չորք տառքս այսոքիկ, ղ. մ. ն. ր. ըստ որում են կակուղ, և լոյծ ըստ հնչման, որք և իբրև զմոմ ըստ տառիցն յորս յարին՝ երբեմն լուծանին, և երբեմն [illegible]: Եւ սորա չէ [illegible] հնչել. ոչ և անուանի բայ:

Նայապէս: (մակբայ որակական.) || լուծութբ. կամ խոնաւութբ. իսկ մերթ կակղապէս. կամ մեղմօրէն. կամ դթածաբար. և կամ մարդասիրապէս: Լամբրոն: և 'ի վարս հարց. իա:

Նայեալ: || տես 'ի բառն յայտնեալ:

Նայեաց. կամ նայեացք. եցից. իւք: (անե. զական.) || հայեացք. գո հայեցուածք. կամ հայեցումն: 'Ի ճին դարձիրս:

Նայեցուած. ոյ: || տես զհայեցուած:

Նայեցօղ. ողի. իւ. աց. օք: || հայեցօղ. կամ նկատօղ, և կամ դիտօղ: Նորէն. ղա:

Նայիմ. եցայ. նայեցեալ. եաց. կամ նայեա. իլ: (ձայնակր.) || տես զհայիլ: Սաղմ. 85. 16: Յոհ. 1. 36:

Նանիր. նրոյ. իւ. ից. կամ աց. օք: || ունայն. կամ թափուր. կամ սնոտի. և կամ ընդ վայր: Իսկ մերթ ուամկ. [illegible]. կամ դօշ: Սաղմ. 25. 4: Իսկ մերթ նանրութե, կամ ունայնութե: Մերթ և ս նախդրիւ տրականին առեալ վարի մակբայաբար այսպէս. 'ի նանիր թափուցանել. և նշանակէ նանիր նախատել. և այլն. և ընդ վայր. կամ 'ի զուր. ուամկ. [illegible]: Սաղմ. 34. 7:

Նանրալեզու. զուի. աւ. աց. ազ: || ունօղ զնանրախօս լեզու. կմ ունայնաբան. կմ վայրախօս. և կմ բարբառօղ զնոտիս: 'ի հին տպագիրս:

Նանրախորհուրդ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զնանիր և զսնոտի խորհուրդս. կմ խորհօղ զունայնութեանց. և կմ նա՛ որ ընդունայն խոկայ: Նարէկ. Ճ:

Նանրանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդ.միջ.) || ընդունայն և սնոտի լինիլ. կմ ունայնանալ. կմ դատարկանալ. կմ ընդվայր լինիլ. ռամկ. ֆճանալ: Հռով. 1. 21:

Նանրացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. ել: (անցող.) || նանիր առնել. կմ ունայնացուցանել:

Նանրիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակր.) || տես զՆանրանալ: Սաղմ. 5. 10:

Նանրութիւն. թեան: || ընդունայնութիւն. կմ դատարկութիւն. կմ սնոտիութիւն: Սաղմ. 4. 3: և 143. 4: Եզեկ. 21. 29:

Նաշ. ի. իւ. ից. իւք: || դագաղ, որով բարձեալ զդի մեռելոյն՝ տանին և թաղեն: ռամկ. Ջէնէլի Ճող:

Նաշիհ. շհայ. կմ հւոյ. ով. ոց. ովք: կմ հից. ազ: || ծուծ ցորենոյ աղացելոյ, որ է սաստիկ սպիտակագոյն և նրբագոյն ալիւր մաքրեցեալ ամենևին 'ի թեփոյ. յորմէ լինի հաց սպիտակ. և փափուկ յոյժ: տար բերի գերմակ ալիւրն 'ի նաշհոյ. զի է փոքր մի նուաստ քան զնա: ռամկօրէն շուրմաղան ալուր: Ելից. 29. 2: Ղևտ. 2. 2: Թագ. 7. 13: 3. Թագ. 4. 22: 4. Թագ. 7. 16:

Նա ուրեմն: || այլ ուրեմն. կմ արդ ուրեմն. և կմ ապա ուրեմն. Յոբ. 6. 3:

Նապաստակ. ի. աւ. աց. ազ: || է կենդանի ինչ երկչոտ. կերպարանօք նման փոքր կատուի. կարճոտն. և կրճատ պոչիւ. ունի զականջ երկայն և մեծ յոյժ. բնակի 'ի խոտոզս, և 'ի ծերպս վիմաց. նաև 'ի թփուտս և 'ի մացառս: որոճայ իբրև զոչխար, բայց ոչ է թաթահերձ. ռամկ. Նապաստ. կամ Լապաստ. և տաճկերէն Թավշան: Ղևտ. 11. 5: 2. Օրին. 14. 7: Սաղմ. 103. 18:

Նարգէս. գիսի. իւ. աց. օք: || Նարկիս, որ է ծաղիկ ինչ շիկագոյն. ունի զգլուխ բոլորակ և զհոտ ծանր, և թմրեցուցիչ: ռամկ. Նէրկիզ: Ագաթ:

Նարդան: || է տեսակ ինչ ծաղկան: Ագաթ:

Նարդեան: || ծաղի սա 'ի բառս Նարդոս. իբրև սեռական նր. զոր տեսցես 'ի Նարդոս: Յովհ. 12. 3:

Նարդենիս: (մակբայ ժամանակական.) || յարդեւս, կմ 'ի ներկայումս. և կմ այժմիկ: Բայց սա հազիւ 'ի գործ ածի:

Նարդոս. դոսի. կմ Նարդեան. դոսիւ. ից. իւք: կմ աւ. աց. ազ: || է բոյս ինչ՝ որոյ են երկու ազգք. միոյն բուսանի իբրև ընդ խոտ. որոյ տերևքն են նեղ, մանր և բարակ. և ծաղկէ զբաղում փունջս եղերեալս 'ի քիւս. արտադրէ զծաղիկ ծիրանեգոյն. մանրիկ և անուշահոտ յոյժ. որ և ըստ անուան բուսոյն իւրոյ կոչի Նարդոս: Միւս ղեքարուն և զարկեղդեալ առ գլխ: Իսկ միւսն անձեալ՝ լինի թփի կարմրագոյն, անուշահոտ, վարսաւոր, և մշտադալար. բայց համ նր է դառն: ունի պտուղ մանր, և թաւ. խակ զարմատ կարճ, սեաւ, և դիւրաբեկ: Երէ 'ի ծայրն զբաղում փունջս հասկաձևս լցեալս քրտնիւք: Բնութիւն է ջերմ և չոր. ունի ըստ բաղում օգտութիւնս 'ի դեղորայս, յորմէ և կազմեն դեղթափս. Երգ. 1. 11: և 4. 13: 'ի քսուից և 'ի յուղից սորա հանեն զիւղ ինչ մեծագին և անուշահոտ յոյժ. զոր 'ի գործածեն յօծանելիս. այլ որ 'ի քսուիցն ելանէ ազնուագոյն է քան զայն, որ 'ի յուղեացն: Մարկ. 14. 3: Ղուկ. 7. 37: Յովհ. 12. 3:

Նարդաստին: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զտիպ. կմ զնմանութիւն Նարդոսի. և կմ որ իբրև զնարդոս երևի:

Նարկիս: || տես զՆարգէս:

Նարօտ. ի. իւ. ից. իւք: || ծամ խառն՝ որ խառնեցեալ լինի մանաւանդ բախտիւ՝ քան արուեստիւ. որպիսի է այն, զոր խաղան թղթովք. կմ վեգիւք. և կմ սախտակօք և քուէիւք, ֆ զուռով. ռամկ. Բախտ. Բախտ հինաւոյ. կամ Բաղդ. և այլն: Բայց յատկապէս նարտ կոչին այսպիսի խաղք՝ յորժամ դրամովք խաղացեալ լինին, որ է մնասակար և պարսաւելի: ռամկ. Խումար: 'Ի Գիրս Ծնն. Ծառ. Ը. Գլ. 25:

Նարօտ. ու. ու. ուց. ուք: || գոյն զգոյն թելք մետաքսից, կմ ոսկեզարդ կերպասուց. և այլոց նմանեաց՝ հիւսեալք. կմ հիւսեալք ընդ. միմեանս, զոր երբեմն բոլորակաձև արկանեն 'ի գլուխ պսակեցելոց, կմ անձանց զարդարելոց. և երբեմն կապեն յեղջիւրս զարդարեալ անասնոց. կմ պատեն նոքօք զազնուական գանձ ինչ. և այլն: Մծբն. Ժ.Թ. Ագաթ: և Շնոր հալին: Եւ յայտնապէս առեալ նարօտ կոչին ևս իցէ գունագոյն զարդք. կմ կերպասք. կմ զգեստք. և այլք նմանք: Դատ. 5. 30: Եզեկ. 27. 16. և 24:

Նաւ. ու. ու. ուց. ուք: կմ ի. աւ. աց. ազ: || տաշտաձև մեծ և խոր կերտուած փայտեղէն, որով նաւեալ առագաստիւք. կմ թիովք՝ ճեպհորդեն 'ի վերայ ջուրց. որ և ռամկ. կոչի նաւ. և տաճկերէն կէմի: Յոբ. 9. 26: Սաղմ. 106. 23: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ նաւակի. ռամկ. զայիկ: Ղուկ. 5. 3: Յովհ. 21. 6. և 8:

Նաւաբեկ. ի. աւ. աց. ազ: կմ իւ. ից: || բեկանօղ. կմ խորտակօղ նաւու: Իսկ մերթ նա՛ որոյ նաւն 'ի տապոյ ալէկոծութեանց և մրրկաց խորտակեալ է. կմ ընկղմեալ. և կմ զմեծ վնաս ինչ կրեալ:

Նաւաբեկեմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակր.) || նաւաբեկ լինիլ. և կմ նաւակոծիլ:

Նաւաբեկութիւն. թեան: || բեկումն. կամ խորտակումն նաւու 'ի յալեկոծութենէ. և կմ նաւակոծութիւն:

Նաւապետ? Նաւավարաց. ի. իւ. ից. իւք: || նաւու զինաւոր. կմ նաւօղ:

Նաւապետութիւն. թեան: || զինուորն նաւու.

կամ նաւարկութիւն ։

Նաւապարծ. ի. իւ. աց. օք ։ || պարծող. կամ զինեալ նաւուք. և կամ նաւակերտ ։ Կիւրղ. եղեմ. ժզ։

Նաւապետ. կամ նաւապետ. ի. իւ. ից. իւք ։ || Նաւահարար. որ է երէց պաշտօնէից նաւուն, որ վարէ զնաւն, կամ ծառայէ 'ի նաւին մէջ նաւարկութեան. տաճկ. [illegible]. կամ [illegible] ։ Յայտ. 18. 17։

Նաւակ. ի. աւ. աց. օք ։ || նաւ փոքրիկ նաւ, յոր մտեալ անցանէին յայնկոյս, կամ տանէին զձկունս ևն. և այլն ։ տաճկ. [illegible]. կամ [illegible] ։ Մարկ. 3. 9։ Նուրէն. ևն։

Նաւակառոյց. ռուցի. իւ. աց. օք ։ || կառուցանօղ նաւու, որով մերթ նշանակի չի նօզի նաւու, կամ նաւակերտ կազմածոյ, որպիսի էր նոյն, որ կերտեաց զտապանն ։ Խորէն. Յ. գլ. 3։ Իսկ մերթ նա, որ հանդերձէ, կամ պատրաստէ զնաւ յար_դարելով զնոյն պէտսն առ նաւարկութիւն ։ 'ի հին պարսկեր ։

Նաւակատիք. տեաց. տեօք ։ (անեզ.) || տօն. կամ հանդէս, և կամ ուրախութիւն տարեկան վասն կատարման, կամ նորոգման տաճարի, կամ եկեղեցւոյ, և կամ սեղանոյ ։ Թուոց. 7. 10. և 84։ 2. Մնաց. 7. 5. և 9։ Այսպէս նաւակատիք կոչէին տօն ուրախութեանց և խնջոյք և խրախութեանց, զոր առնէին վասն նո բակերս տանց՝ ապարանից, մեծամեծ կաղ_մուածոց. կամ վասն թագաւորաց նորոց կա յուցելոց. և այլոց նմանեաց ։ 2. Օրէն. 20. 5։ 1. Թագ. 11. 14։ Դանի. 3. 2։ Դիծկ՝ Նաւակատիք անուանէին այսպիսի հան_դէսս նաև մինչ 'ի տարեդարձին կատա_րման, և ըստ այսմ է Յօհ. 10. 22. ասէ. Եղեն յայնժամ նաւակատիքն յերէմ. և ձմեռն էր ։ Զի սա էր տարեդարձական տօնին տաճարին, զոր կարգեցին մակա_բայեցիքն վասն նորոգ սրբելոյն զնա 'ի պղ_ծութենէ հեթանոսաց, որ հանդերձեալ էր 'ի քառորդ ամսեանն, յորում ցուրտն զօրա_ւոր է ։ ըստ այսմ են և երեք նաւակատիքն նայլ ։ յաղթութ մերում, որք կարգեցան 'ի նախ_նեաց մերոց վասն նուիրման նորաշէն եկե_ղեցեաց, զորս կատարեմք 'ի նախընթացս նաւակատեաց վարդավառի, վերափոխման, և խաչի ։ Դիծկ՝ երբեմն առեալ լինի փո_խանակ տօն տօնից, կամ հանդիսից, և կամ ուրախութեանց և ցնծութեանց ։ Նարեկ. ղա։ և ղթ։

Նաւակերտ. ի. իւ. ից. կամ աց. օք ։ || կերտօղ նաւու. և կամ նաւապարծ. տաճկ. նաւ շի նող. կամ [illegible] ։

Նաւակից. կցի. իւ. աց. օք ։ || կցորդ, կամ ընկեր այլում նաւէի, որպիսիք էին միմեանց ուղեւորակիցքն 'ի նաւուց, որք 'ի միասին ընթանան ։ Բայց յատկապէս առեալ՝ նշանակէ սա զընկերս ուղւոյ 'ի նաւարկու_թեան, որպիսիք էին իրերաց ուղեւորակիցքն 'ի նաւորդաց, որք նոյնով նաւաւ նաւար կեն. Յն [illegible] ։

Նաւակոծ ։ (նախադրիւ հոլովի.) || այն, որ զնաւն կոծէ, այսինքն՝ հարկանէ, կամ հարկանէ ընդ խորտակէ՝ կամ ընկղմէ. և ըստ այսմ առի՝ նաւակոծ ալիք. կամ մրրիկ ։ Իսկ մերթ առի՝ նաւ՝ որոյ նաւն հարեալ ալեկոծութեամբ ըն կղմի. կամ խորտակի ։ Բայց սա ըստ մեծի մասին ընդ բայի շարակցի այսպէս, նա_ւակոծ լինել, և նշանակէ նաւակոծիլ, զոր տեսցես զկնի ։ 2. Կորն. 11. 25։

Նաւակոծիմ. եցայ. եայց. եա ։ (ձայնակր.) || նաւակոծ լինել, այսինքն կրել զխորտակումն ալեկոծութեան խորտակմամբ, կամ ընկղմմամբ նաւու, որով նաւէ ոք ։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ նշանակէ կրել զնոյն վնաս, կամ զայլ կործանումն ինչ. և ըստ այսմ անկանիլն 'ի յուսահատութիւն, կամ 'ի հերձ_ուածողութիւն, առի՝ նաւակոծիլ 'ի հաւատս ։ 1. Տիմ. 1. 19։

Նաւակոծութիւն. թեան ։ || նաւակոծ լինելն, կամ ալեկոծութեամբ խորտակումն, կամ ընկղ_մումն նաւու ։ Իսկ մերթ առեալ լինի փո_խանակ մեծամեծ վնասուց նաւարկուաց, և այլոց իրաց, որք հասանէին 'ի վերայ ուրուք ։

Նաւահանգիստ. գստի. իւ. ից. իւք ։ || հանգ նշանակի ծոցս դադարման նաւուց. որով նշանակին ծովեզերեայց, ուր մտեալ նաւքն զի այս առնուն և հանգչին՝ ազատ գոլով 'ի վտանգէ վտանգաւոր մրրկաց, և ալեկոծու_թեանց ։ տաճկ. լիման ։ 2. Մակ. 12. 6։ և 14։ 1։ Գործ. 27. 12։ Իսկ մերթ անդորրութեան առեալ լինի փոխանակ [illegible] և [illegible] հով, կամ խաղաղութեան, և [illegible] յանձն ։ Սաղմ. 106. 30։

Նաւաղողակ. ի. աւ. աց. օք ։ || ծառի 'ի նաւ բառէս, և 'ի զօղել բայէն. Ըստ որում նշանակէ զողողն, և զնաւէրն. ուստի նշանակէ նաւաբարձ՝ նաւաղողակ, նշանակի նաւա դողօղ, այսինքն յերեսս ջուրց լողացող. կամ ցող. որ է նաւօղ. կամ նաւարկող. և ըստ այսմ տօն նաւորդք, և նաւավարք. որք նաւէն ուրեք, նաւաղողակ կոչին. և նաւէն [illegible]. այսմ է Յոբ. 40. 26. ասէ. Այս նաւ. աղողակն 'ի մի վայր ժողովեալ. ոչ բարձ_ցեն զմի 'ի [illegible] նորա ։

Նաւամարտ ։ || տես 'ի ներքոյ զնաւամարտիկ ։

Նաւամարտիկ. տկի. տաւ. աց. օք ։ || մարտնչօղ նաւաւ ընդ թշնամիս. կամ որ 'ի մարտ նաւաւ մտեալ պատերազմի ընդ այլում նաւու. որպիսիք են նաւազանք ծովու. [illegible] տանտօ ։

Նաւամարտութիւն. թեան ։ || մարտնչիլն 'ի վերայ ծովու նաւաւ. և կամ մարտ, որով նաւամարտիկքն ընդ այլում նաւէի ։

Նաւամուտ. մտի. իւ. ից. իւք ։ || մտեալ, որ եկեալ 'ի նաւէն, որով նշանակի այն տեղ, որ կայ 'ի նաւէն, և մտանէ 'ի նաւ առ 'ի նաւել 'ի [illegible], որպիսիք են տեղք նաւահանգստաց [illegible] նաւապաշտպան զինուորք [illegible] ։ Եզեկ. 27. 29։

Նաւապետ. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք ։ || պետ նաւավարաց, և նաւուն. այսինքն գլուխ տեղ նաւավարաց. կամ պաշտօնէից, որ հրամանաւ իւրով կառա_

վարէ

վարէ զնաւն. և զնա որ 'ի նմա: ռամկ. ղուֆտան: Եզեկ. 27. 8: Գործ. 27. 11:

Նաւապետական. ի. աւ. աց. օք: || այն ինչ, որ նաւապետին է, կամ առ նաւապետն վերաբերի:

Նաւապետեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք. և մերթ ներգործ.) || առնել զնաւապետութիւն. կամ ճարտարութեամբ, և հանճարով կառավարել զնաւն, և զնաւավարսն, և զնաւորդսն: Իմաստ. 10. 4: և 14. 6:

Նաւապետութիւն. թեան: || նաւապետ գոլն. կամ նաւապետական մեծութիւն, կամ կառավարութիւն: Լմբրոն:

Նաւասարդ. ի. իւ: || է միւն յերկոտասան ամսոյն հայոց, որ համեմատի օգոստոս ամսոյն հռոմայեցւոց. և իլուլ ամսոյն եբրայեցւոց: Սա է ըստ մեզ առաջին 'ի յամիս, զի 'ի նմանէ սկսանէին թուելը ամիսքն, որպէս է այժմ առ հռոմայեցիս յունվար ամիսն, և առ եբրայեցիս նիսանն: Խորէն. Ա. գլ. 67:

Նաւաստ. ի. իւ. ից. իւք: || Նաւաստի. որ է նաւավար. ըստ այնմ. 'ի վերայ հարց. Բ. աշխարհս է ծով յոյժ ալէկոծ, բե՛ր դուարթ դիտող նաւաստ:

Նաւաստի. ստւոյ. եաւ. եաց. եօք: || Նաւավար. կամ նաւապար. և կամ նաւորդն: ռամկ. հէմիճի. կամ մաթէնոր. Շնորհալին: և Լմբրոն:

Նաւաստութիւն. թեան: || Նաւավարութիւն. կամ նաւորդութիւն: ռամկ. հէմիճիլիք: Լմբրոն:

Նաւավար. ի. աւ. աց. օք: || վարող զնաւ, որով մերթ նշանակի կառավարն նաւու, այս նաւապետն, կամ ղեկավարն. կամ առագաստապետն. և այլն: ռամկ. խաֆթարան. կամ փուվինճի. և նէւտէնն: Եզեկ. 27. 28: Գործ. 27. 11: Յայտ. 18. 17: Իսկ մերթ նշանակի նաւաստին, այս հէմիճին. որ թիովք, կամ առագաստաձգութեամբ, և այլովք աշխատանօք զնաւն վարեն, այս յատուկ առնի. Եզեկ. 27. 8. և 29: Յովն. 1. 5: Գործ. 27. 30:

Նաւավարեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ. և մերթ չէզոք.) || զնաւավարութիւն առնել. կամ նաւապարական արուեստիւ վարել ըզնաւն. ռամկ. հէմիճիլիք անել. կամ նաւը քշել:

Նաւավարութիւն. թեան: || վարումն նաւու. կամ նաւաստութիւն. և կամ նաւապարութիւն: ռամկ. հէմիճիլիք:

Նաւապար. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զնաւավար:

Նաւապարութիւն. թեան: || տե՛ս զնաւավարութիւն:

Նաւարկեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ. և մերթ չէզոք.) || 'ի կիրարկանել, կամ վարել զնաւս: Իսկ մերթ նաւել, այս նաւաւ 'ի վ՟ ջուրց ճանապարհորդել. կամ նաւաւ գնալ ուրեք: Գործ. 14. 25: և 20. 15:

Նաւարկութիւն. թեան: || 'ի կիր արկումն, կամ վարումն նաւու. և կամ նաւավարութիւն: 3. Թագ. 9. 27: Մերթ և նաւելն, այս նաւաւ ճանապարհորդելն, կամ գնալն 'ի վ՟ ջուրց: Գործ. 27. 10: Խորէն. Ա. գլ. 5:

Նաւացուպ. ցպի. աւ. աց. օք: || ցուպ նաւի, այս առաջ քիթն նաւու. որպիսի ունի չէքտիրին, կամ չէթէկէն. և կամ չէքէկէ վայն: Խորէն. Գ. գլ. 59:

Նաւափայտ. ի. իւ.ից. իւք: || փայտ կամ մանածոյ նաւու. կամ փայտեղէն կերտուածն նաւաց: Իմաստ. 14. 1:

Նաւեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || Նաւաւ ճանապարհորդել. կամ նաւաւ գնալ ուրեք. և կամ նաւարկել: Ղուկ. 8. 23. և 26: Գործ. 13. 4: և 15. 39:

Նաւթ. ի. իւ. ից. իւք: || է աղբ ինչ կպրոյ հոտանաւէտ իւղոյ ձէթ, որ բղխէ 'ի ջրհորոց. կամ յականէ: Գունով է սեաւ. պատանի և սպիտակն, որ է ազնուագոյն քան զսևաւն: բնութիւն է ջերմ և բարկ. ունի զօրութիւն յոյժ Է հրոյ. վ՟ 'ի մերձիլ տօթս, վաղվաղակի բոցք հատանել 'ի հրոյ բորբոքելն զնա մինչաւ ուժգին մինչև ընձինիլ նմա ցրելոյ անշիջանելի. և վ՟ այսորիկ արկանէ սա ընդ ձիւթոյ 'ի հնոցն բաբելոնի: Արտաքրի 'ի պարսկաստան. 'ի հայաստան. յաշխարհն վրաց. և 'ի կողմանս բաբիլոնի, և պաղեստինոյ: ռամկ. նէֆթ: Դան. 14. 10: Դան. 3. 46: Խորէն. յաշխարհագր. Եւ յայսմանէ առեալ նշանակէ երբեմն զի և իցէ կուպր. որպիսի է այն, որով ծեփեն զնաւս ներքոյ և արտաքոյ: ռամկ. ճոֆ: և առաձգերո. նէֆթ: Ծննդ. 6. 14:

Նաւորդ. ի. աւ. աց. օք: || դիտող զարուեստ նաւարկութեան. կամ նաւավար. և կամ նաւաստի. այլ և սայլավարն կոչի սայլորդ. և ցանցարկուն ցանցորդ. ռամկ. հէմիճի: 3. Թագ. 9. 27: և 'ի վերայ հարց. իշ: Իսկ մերթ նաւօղ ճանապարհորդ, այս նա՛ որ 'ի նաւ մտեալ գնայ ուրեք. այլ և երբեմն մատնօղն 'ի բազմանիս կոչի բազմանորդ. և ըստ այսմ է 'ի ծանօթ. ու այս. Յաղագս ճանապարհորդաց, և նաւորդաց. և այլն:

Նաւուղիղ. ուղղի. իւ. ից. կամ աց. օք: || բարդի սա 'ի բառէս ուղիղ. ըստ որում է աք մաս ուղղել բային. այլ և բարձրնաւիլն բարդի 'ի բառէն ընտիր ըստ որում է աք մաս ընտրել բային: Ըստ բարդեան նաւուղիղ նշանակէ ուղղիչ, կամ կառավար նաւու, որ ասի զնաւապետէն, կամ զղեկավարէն, և զայլոց առաջակայ նաւավարաց. Աղաւ. 23. 34: Նարէկ. իե: Ոսկէ. 2. հոգ. Թ: և Լմբրոն: Եւ յայսմանէ առեալ նշանակէ զի և իցէ կառավարիչ. կամ ուղղիչ: Բայց երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս նաւուղիղ լինել, և նշանակէ ուղղել. կամ վարել զնաւն. և կամ նաւարկել. ըստ այնմ Խորէն. Գ. գլ. 30. 'ի նաւուղիղն լինելոյ ընկեցեալ 'ի կղզի ինչ ջարդեալ զնաւն:

Նաւուղղական. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զնաւուղիղ:

Նափորտ. ի. աւ. կամ ամբ. աց. օք. կամ ամբք: || փիլոն. կամ ալաբաճողն. կամ մաշկեակ. և կամ պատմուճան. և ը այսմ ասի՝ նափորտ

կրօնաւորաց. կամ մերկացեալ զզգեստս՝ միայն նափորտամբ միայն. կմ պատեալ այլիտակ նափորտամբ. և այլն: Մծբն. դ: 'ի հերձ. հարց. ժդ. և իզ: և Լամբրոն: Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակի սոմաւ շուրջառն, զոր քահանայք և եպիսկոպոսունք արկանեն զանձամբք 'ի վ ր շապկին 'ի ժամ պատարագին: Յն ոտր: և Լամբրոն:

Նափորտանի: || Ելանէ 'ի բառէս նափորտ՝ մասնկամբք անի. և նշանակէ նափորտք: Շնորհալին. յողբսն Եդեսիոյ: Վն զի մասնկամ անի, բազում անգամ յարի յանուանս իբրև զյոգնականացուցիչ. ո՛չ յայտ է 'ի սոցանէ՝ աւագանի. կանանի. հանդերձանի. ներքնոյանի. որովք նշանակին՝ աւագք. կանայք. հանդերձք. ներքինք:

Նափորտապատ: (Նախադրիմ հոլովի.) || Նափորտամբ պատեալ. կմ շուրջանակի ծածկեալ: Իսկ 'ի ծանօթիւթեն. ուր ասէ՝ Նափորտապատ սիրով զմեզ զգեստաւորեցեր, նշանակէ՝ նափորտամբ սիրոյ պատելով զմեզ զգեստաւորեցեր:

Նաքարակիտ. կտի. իմ. կց. իւք: || կէս մասն միոյ փողոյ, կմ միոյ ըստակի, որ է երկու լումայ: ռամկ. կէս տոռւ: Մարկ. 12. 42: բայց Մատթ. 5. 26. բառս նաքարակիտ առեալ լինի փոխանակ լումայի, կմ բնիոնի. որ է չորրորդ մասն միոյ փողոյ, կմ միոյ ըստակի, քան զոր փոքրագոյն դրամ ոչ գոյ: և յայս միտս ասի անդ՝ յետին նաքարակիտն:

ՆԳ

Նգահար. ի. աւ. աց. օք: || հարկանող, կմ մխող 'ի տեղի ինչ զնիզակ, կմ զցից: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս՝ Նգահարս առնել. և նշանակէ հարկանել զնիզակ բռնութբ 'ի տեղի ինչ. ո՛չ առնէին 'ի հնումն փորելով և բռնութբ հարկանելով զմեծամեծ նիզակ, 'ի հիմունս պարսպաց առ 'ի կործանել զնա: Խորէն. գ. գլ. 28:

Նգահարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հարկանել, կմ մխել 'ի տեղի ինչ զնիզակ. կմ զցից:

Նգահարութիւն. թեան: || հարկանելն, կամ մխելն զնիզակ՝ կմ զցից:

ՆԵ

Նեարդ. նեարդի. կմ ներդի. իմ. նեարդք. կմ նեարդունք. և կմ ներդեր. ից. իւք: || Ջիղ. կմ ջիլ. և ըստ այսմ բազում անգամ 'ի գործ ածի ընդ սոսա իբրև զհոմնանուն, որգոն, ջիլք և նեարդք. կմ ջիղք և նեարդիւք. և այլն: ռամկ. ջիղ. և տաճ. կերէչն սինիր: Մծբն. ը: Կիւրղի Եղիշ. դ. և թ: և Լամբրոն: Իսկ մերթ նշանակէ զջիղս բազկին, որ է երակ լցեալ շնչով. կմ կենդանական հոգւոյ ազդմամբ. և թէպէտ ունին զարկեան. բայց շունչքն և ոգիքն առաւել են. ուստի և այսպիսի երակքս են բազկին և շարժուն. և մշտաբաբախ. սոքս են և գործիք շնչառութե, և հանելոյ զձայն, մանաւանդ այն, որ ասեալ 'ի կզակէն իջանէ ընդ պարանոցն 'ի թոքսն, ընդ որ լինի յառկայէս տուր և առութի շնչոյ. և ըստ այսմ առեալ լինի Կիւրղի Եղիշ. դ. ուր ասի. Ջնարդ յիւրաքանչիւր կարգս բաժանին երակքն և նեարդքն: Իրձլ, նեարդք կոչին փոկք, կմ կարծրամասն սատաունք, կմ առասանք, և կմ չուանք՝ ըստ որում են իբրև զջիլս, և ըստ այսմ ասի, Խորէն. բ. գլ. 47. և 82. Զգել զջիկս փոկ նեարդերն, կմ 'ի նեարդերն ածապարել. և այլն:

Նեգէ: || տես 'ի մեկնութե Ն, տառին:

Նեխ. ոյ. ով. ոց. ովք. կմ իզ. իւք: || հարմատ նեխելոյ բայիս, որով մերթ նշանակի նեխեալն, կմ հոտեալն. և ըստ այսմ ասի՝ անդամ նեխ. կմ վէրս նեխ. և այլն: ռամկ. հոտած: Իսկ մերթ նեխութի. կամ ժահահոտ ապականութի. և կամ գարշահոտութի. և ըստ այսմ ասի, նեղել 'ի նեխոյ հոտոյ. կմ առնուլ զհոտ նեխոյն. և կմ նեխ անկանել 'ի մարմին. և այլն: 2. Մակ. 9. 9: Ոսկ. 2. հափ. ժէ: Կիւրղի Եղիշ. ե:

Նեխեմ. եցի. եա. ել: (զօրութբ անցողական.) || նեխեցուցանել. կմ գարշահոտ առնել. կմ ապականելով հոտեցուցանել: Աղգաթ:

Նեխեցուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցող.) || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Նեխիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || ապականելով հոտիլ. կմ ժահահոտ լինել: Ելից. 7. 18: Սաղմ. 37. 6: Երեմ. 22. 19:

Նեխութի. թեան: || տես 'ի բառն՝ նեխ:

Նեկէթ: || տես 'ի բառարանի յառաջ անուանց:

Նեղ: (Նախադրիմ հոլովի.) || անձուկ. կմ ոչ ունօղ զընդարձակութի, կմ զլայնութի. որ և ռամկ. ասի նէղ: Թուոց. 22. 26: Մատթ. 7. 13: Իսկ մերթ նշանակէ զնեղութի. և ըստ այսմ ընդ բայի շարակցի այսպէս. 'ի նեղ արկանել. կմ 'ի նեղ հասուցանել. կմ 'ի նեղութի արկանել. կմ նեղել. կմ խոշտանկել. և կմ տառապեցուցանել: 1. Մակ. 15. 14: և 2. Մակ. 11. 5:

Նեղագոյն. գունի. իմ. ից. իւք: || առաւել նեղ. կմ անձկագոյն:

Նեղածերպ. ի. իմ. ից. իւք: || ունօղ զնեղ ծերպս կմ ձեղքուածս. կամ որոյ ձեղքն է անձուկ: Աղթոթ.

Նեղակնի. ի. իմ. ից. իւք: || ունօղ զնեղ աչս, կմ որոյ աչքն ոչ է լայնաբաց: Իսկ մերթ նշանակէ զնեղ աչս:

Նեղահաս: (Նախադրիմ հոլովի.) || Նա որ առ ինչ ժմկ զհասանումն ընդունի. և յետոյ թողու. կմ որ թէրի հասանոյ. և կմ սակաւահաս: Ոսկ. 1. հափ. իը.

Նեղաձանձր: (Նախադրիմ հոլովի.) || ունօղ զնեղ ձանձր: Իսկ մերթ նշանակէ զնեղ ձանձրանս:

Նեղասիրտ. սրտի. սրտաց. օք: || կարճամիտ. կմ

կմ՝ անհամբեր․ և կմ՝ զայրացկոտ։ Արդ՝ առաջին առքս նեղասիրտ, թ՛ որում յատուկ է այսպիսեաց ոչ ունիլ զսիրտ ընդարձակ, այլ նեղ․ մ՛ն որոյ և ոչ կարեն տանիլ վշտաց, կմ՝ ծանր բանից, այլ իսկոյն նեղասրտին և զայրանան․ ռամկ․ նեղջղող։ Առակ․ 18․ 14։

Նեղասրտիմ․ եցայ․ եայց․ իլ։ (Ձայնակր․) ‖ նեղասիրտ լինիլ․ կմ՝ կարճմտիլ․ և կմ՝ անհամբեր լինիլ։ ռամկ․ նեղանալ։

Նեղասրտութիւն․ թեան։ ‖ տե՛ս զՆեղսրտութիւն։

Նեղեմ․ եցի․ եա՛․ ել։ (Ներգործ․) ‖ նեղ առնել․ կմ՝ անձկացուցանել։ Մերթ և ճնշել․ կմ՝ տեղմել․ կմ՝ սպնդելով աշխատ առնել։ Թուոց․ 22․ 25։ Մարկ․ 3․ 9։ և 5․ 24։ Իսկ մերթ վշտացուցանել․ կմ՝ տագնապել․ կմ՝ տառապեցուցանել․ կմ՝ չարչարել․ և կամ խոշտանգել։ Ծննդ․ 49․ 19։ Ղուկ․ 19․ 43։

Նեղութիւն․ թեան։ ‖ նեղ գոլն․ և կմ՝ անձկութիւն․ որում հակադրի ընդարձակութիւն։ 2․ Մակ․ 12․ 21։ Իսկ մերթ ճնշումն․ կմ՝ տեղմումն․ և կամ սպնդումն։ Մերթ և վիշտք․ կմ՝ տառապանք․ կմ՝ տագնապ․ և կմ՝ չարչարանք։ Ծննդ․ 42․ 21։ Իմաստ․ 5․ 3։ Գործ․ 14․ 21։

Նեղում․ ուց․ նեղեա՛․ ուլ։ (չէզոք․) ‖ նեղիլ․ կմ՝ վշտանալ․ կմ՝ աշխատ լինիլ։ ըստ այնմ․ Յոբէ․ 2․ հատ․ Ե։ Այսուհետև մի՛ նեղուր ինչ, զի 'ի մենջ իրաւունս ոչ գըտանես։

Նեղուց․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ ‖ նեղ անցք 'ի ծովու, կմ՝ 'ի ցամաքի և 'ի մէջ լերանց․ կմ՝ 'ի միջոցի կամրջաց․ որ և ասի կիրճ․ կամ հուն։ ռամկ․ ծովու բողազ․ կմ՝ կէչիթ։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 40։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ բառիս՝ նեղ․ և ըստ այսմ ասի․ յանձուկ, և 'ի նեղուց վայրս արկանել զոք։ 'Ի հին գրչագիրս։

Նեղսրտութիւն․ թեան։ ‖ նեղասրտութիւն, թ՛ նեղութիւն․ կմ՝ անձկութիւն սրտի, կմ՝ կարճմտութիւն․ կմ՝ անհամբերութիւն․ կմ՝ ցասկոտութիւն․ և կմ՝ զայրացկոտութիւն։ Սաղմ․ 54․ 9։

Նենգ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ կմ՝ իւ․ ից․ իւք։ ‖ է արմատ նենգել բային, որով մերթ նըշանակի նենգաւոր, կմ՝ դաւաճանող․ կմ՝ խարդախ․ և կմ՝ չարանիւթ․ և ըստ այսմ ասի՝ այր նենգ սրտիւ․ կմ՝ նենգ և ակար միտք․ և այլն։ Յոբէ․ 2․ հատ․ ԺԵ։ Իսկ մերթ նենգութիւն, կմ՝ նենգանք, և թ այսմ ասի․ ունիլ զնենգ 'ի սրտի․ կմ՝ նենգաւորանալ․ կմ՝ գործել նենգաւոր համբուրել կմ՝ մերձենալ․ և այլն։ 2․ Մակ․ 13․ 22։ Խորէն․ Ա․ գլ․ 27։ Յոբէ․ 2․ հատ․ Է։ Իսկ մերթ ընդ բային շարակցի այսպէս․ նենգ գործել․ և նշանակէ՝ նենգել․ կմ՝ գաղտ գործել․ և կմ՝ դաւաճանել։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 2։ և 'ի հին գրչագիրս։

Նենգագործ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ գործող նենգութեան․ կմ՝ նենգող․ և կմ՝ դաւաճանող։ ռամկ․ հիլէպազ։

Նենգաժէտ․ ժետի․ աւ․ աց․ օք։ կամ իւ․ ից։ ‖ տե՛ս 'ի ներքոյ զՆենգաժետ։

Նենգաժետ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ ‖ նենգաժէտ․ կմ՝ նենգաւոր․ կմ՝ լի խարդախութեամբ․ և կմ՝ դաւաճանող և խաբեբայ։ Լամբրոն․

Նենգալից։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ լցեալ նենգութեամբ․ կմ՝ լի դաւաճանութեամբք, և խարդախութեամբք։ Մծբն․ ԺԹ։

Նենգամիտ․ մտի․ իւ․ աց․ օք։ ‖ ունող ըզ նենգաւոր միտս, կմ՝ յօժարեալ 'ի նենգութիւնս և 'ի խարդախութիւնս․ և կմ՝ չարանիւթ։ 'Ի վարս հարց։

Նենգանք․ անաց․ օք։ (անեզական․) ‖ տե՛ս զՆենգութիւն։ Եսայ․ 22․ 11․

Նենգապատիր։ (Նախադրիւ հոլովի․) ‖ նենգութեամբ պատրող․ կմ՝ նենգող և խաբող․ կմ՝ դաւաճանող․ կմ՝ խարդախ․ և կմ՝ պատրողական․ և թ այսմ ասի՝ նենգապատիր այր․ կմ՝ միտք․ կմ՝ քարբանջանք․ և այլն։ 'Ի հին գրչագիրս։ Իսկ մերթ նենգութեամբ պատրեցեալ․ կմ՝ նենգեցեալ և խաբեցեալ․ և թ այսմ ասի՝ նենգապատիր լինիլ յումեքէ։ 'Ի հին գրչագիրս։

Նենգաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ ունող զնենգութիւն․ կմ՝ նենգաժէտ․ կմ՝ խարդախ․ և կմ՝ դաւաճանող։ Սաղմ․ 5․ 7։ և 108․ 2։

Նենգաւորեմ․ եցի․ եա՛․ ել։ (Ներգործ․ և մերթ չէզոք․) ‖ գործել զնենգութիւն․ կմ՝ նենգել․ կմ՝ դաւաճանել։ Սաղմ․ 14․ 3։

Նենգաւորութիւն․ թեան։ ‖ նենգաւոր գոլն․ կմ՝ խարդախութիւն, և կմ՝ դաւաճանութիւն։

Նենգեմ․ եցի․ եա՛․ ել։ (Ներգործ․) ‖ նենգութիւն գործել․ կմ՝ նենգութեամբ վարել․ կմ՝ դաւաճանել․ կմ՝ խորամանկել․ և կմ՝ խարդախութեամբ պատրել։ Եսայ․ 22․ 8։ Սաղմ․ 35․ 3։

Նենգութիւն․ թեան։ ‖ նենգանք․ թ՛ դաւաճանութիւն․ կմ՝ խարդախութիւն․ կմ՝ խորամանկութիւն․ և կմ՝ խաբէութիւն։ Ծննդ․ 27․ 35։ Թուոց․ 25․ 18։

Նեռն․ ռին․ ամբ․ ռինք․ անց․ ամբք։ ‖ դերաքրիստոս․ թ՛ հակաքրիստոս․ կմ՝ սուտ քրիստոս․ որով նշմարի գլուխն ամ ամբարշտաց, և անօրինաց, որ ըստ Յայտնութեան ոյ գալոց է յաշխարհ 'ի մոլորեցուցանել զմարդիկ նշանօք և առաւելապէս սուտք, որ և զանձն իւր ած անուանեալ՝ առնլոց է զպաշտօն 'ի տաճարին այ։ 1․ Յովհ․ 2․ 18։ և 4․ 3։ Իսկ անուան նռ լինելոց է այսպիսի, որոյ տառքն բաղկացուցանեն զթիւ վեց հարիւր վաթսուն և վեց․ Յայտ․ 13․ 18։ Եւ զայս վայ եղեալպէս ցուցանէ 'ի մեզ բանս՝ մեծ գազան, ըստ որում և յաճախ անուանեն զնա առեալ նա գիրք։ Յայտ․ 11․ 7։ և 13․ 1․ և 2․ և 3։ և այլն։ Ի՛ն զի տառքս այսոքիկ․ Տ․ Է․ Ծ․ Գ․ Ա․ Ղ․ Ա․ Ն․ յորոց հեգի՝ մեծ գազան, թուեալք թ համարողական առաւելութեան բաղկացուցանեն զթիւս, 666։ Արդ՝ ըստ այսմ կարեն բաղկացուցանել զայս թիւս և այլք բառք յարմարականք թէ 'ի մերս լեզու, և թէ 'ի յայլս, բայց թէ որն իցէ իսկականն, այ է գիտելի։ Դիպէլ՝ երբեմն բառս Նեռն՝ առեալ լինի

Digitized by Google

փոխանակ գլխաւոր մոլորեցուցչաց, և հե- րետիկոսաց. կմ՛ մեծ եղեռն անձանց. ըստ որում են կարապետք խմկական նեռին. 1. Յովհ. 2. 18. և 22: և 2. Յովհ. 7:

Նեռար. կմ՛ Նեռաւոր. ի. կմ՛ արայ. աւ. աց. օք: || Է բառ եբրայական, որ թարգմանի նե- ղեալ. կմ՛ տագնապեալ: Իսկ մերթ նեղութե- նեմ վիշտ. կմ՛ տագնապ փորձանաց և ախ- տից, կմ՛ դիւահարութեան. և ըստ այսմ է 1. Թագ. 21. 7: ուր ասի, Նեղեալ Նեռա- րայ առաջի տն. զի նեղեալ վշտօք ախտա ժետութեան, կմ՛ տագնապաւ դիւին: Ձի ոչ ասեն մեծամեծ մեկնիչք, դովեկ ա- ռորքն, զորմէ է բանն, տառապիւր 'ի հի- ւանդութենէ. կմ՛ 'ի չար դիւէ, որ մտեալ էր 'ի նա, և վն այնորիկ կայր առաջի տն. զի 'ի խորանին վկայութեան, զի գուցէ գտցէ բժշ- կութիւն 'ի տնէ. Եւ յայսմանէ տմանքաւ նուն զբասս զայս փոխանակ դիւէին. կմ՛ այսոյն աղծոյ. և ըստ այսմ է 'ի Նուրէնի- ղն. ուր ասի. Փախիցեն յանհուն հեռաւո տոն խորին խաւարի նեռարք ներհակք:

Նեռ. ի. իւ. ից. իւք: || վերին, որ է սլաքս առ գործի ինչ, զոր հզեն աղեղամբ. որ և ռամկ. ասի նէփ: Ելից 19. 13: և 4. Թագ. 13. 15: Իսկ մինչ ասի նեռօձ, իմանի ա- սակ ինչ ժանտ օձի. որ ընդ ծառովք գա- րանեալ, յանկարծակի նետէ զինքն 'ի վերայ անցաւորաց. և իբրև զսլաք թա- փանցէ ընդ մարմին նոցա. որպէս և բա- զում անգամ յանկարծօրէն թռուցեալ 'ի ծառակլանէ զփոքրիկ ճնճղուկս: ռամկ. օխ Եըլանը: Դիրձ՝ նշանակի սովա և հա- մաստեղութեան ինչ երկնային, որ բաղկա- նայ 'ի յուլթից աստեղաց, որք գրեթէ յա- ճախ այծեղջերն երևին:

Նեռաձիգ. ձգի. իւ. ից. իւք: || Նետիւք լը- ցեալ. կմ՛ լի փքնովք մեկցելովք: ռամկ. նէփով լցուած: Ողբ. 3. 13:

Նեռակալ. ի. աւ. կմ՛ իւ. աց. օք: || Է պա- տերազմական մեքենայ ինչ, կմ՛ մարտկոց, զոր կանգնեն ընդդէմ պարսպաց իբրև զբաբան. կմ՛ հանգոյն աշտարակի, և կմ՛ իբրև զէշ կոչեցեալ կազմուածս անուա- ւորս և չարժականս, յորոց վր կացեալ ձգեն զնետս, և զայլ ռումբս 'ի ներքս 'ի քաղաքն, ոչ և երբեմն չինեն 'ի վր պարս պաց իբրև զբրգունս. և յետ կոյս նր կա- լով արձակեն զնետս 'ի վր թշնամեաց ը ծակուխ նց: 1. Մակ. 6. 20: Եզեկ. 5 1. 27: Եզեկ. 17. 17: և 21. 22:

Նեռահար. ի. աւ. աց. օք: || Նետիւ հար- կանող. կմ՛ վիրաւորող: Իսկ մերթ նետիւ հարեալ և խոցեցեալ. և ըստ այսմ ասի թռչուն նետահար: Նոբէլ ծբ:

Նեռահարեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || Նետիւ հարկանել և խոցել. կմ՛ Նետահար առնել: 'ի հին պարմոգիրս:

Նեռաձիգ. ձգի. իւ. աց. օք: || Ձգող նետից. զի նա, որ լարեալ զաղեղն՝ արձակէ զնետ առ 'ի խոցել զոք, կմ՛ առ 'ի հարկանել 'ի նպա- տակն: Թուոց 24. 8: Իսկ մերթ ասի զմե- քենայէ, կմ՛ զանեղուոյ, ուստի ձգեալ լի- նին նետք 'ի վր թշնամեաց: 1. Մակ. 6. 51:

Նեռաձգութիւն. թեան: || Նետաձիգ լինելն. կմ՛ ձգումն նետից. կմ՛ արձակումն սլա- քաց: ռամկ. նէփ նէփէլը: Խորէն. Բ. գլ. 79: և Գ. գլ. 40:

Նեռամուխ. մխի. իւ. ից. իւք: || Նա՝ որ ձգե- լով մխէ զնետ 'ի մարմին թշնամեաց, և կմ՛ 'ի նպատակ ինչ: Իսկ մերթ այն, յոր մը- խեալ կայ նետ, կմ՛ սլաք:

Նեռեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || Ձգել զնետս. և կմ՛ Նետաձիգ լինել:

Նեռընկէց. կեցի. աւ. աց. օք: || ընկեցող նետից, կմ՛ Նետաձիգ: Իսկ մերթ նետըն- կէց կոչի այնչափ միջոցն տեղւոյ, որչափ նետ ինչ ընկեցեալ կարէ հասանել, և ըստ այսմ ասի, Նետընկէց մի հեռի 'ի պարս- պէն, կմ՛ յընկերացն. և այլն:

Նեռող. տողի. իւ. ից. իւք: || արձակող ա- ղեղամբ զնետս, և կմ՛ Նետաձիգ: Եսայ. 7. 24: ըստ այսմ է և յասանաւորն հեթ մոյ պրքայլին, ուր ասի. Ազգ նետողացն հեղգացան, զի ազգն նետաձգաց, որով իմանին թաթարքն, որք միշտ նետիւք վարին:

Ներ: (Նախադրութիւն.) || 'ի մէջ. կամ 'ի ներքս, և կմ՛ 'ի. ըստ որում է ներգոյակս ներքս, և կմ՛ 'ի. ըստ որում է ներգոյակա նակերտ. զոր օրինակ, ներ տուն, ներ տեղ ւոջ, և այլն: Մերթ ևս աս իբրև զմաս- նիկ բաղադրական մտանէ 'ի բարդութիւ- նս բառից, և ունի զզօրութիւն բառիս, ներ, կմ՛ մասնկանս՝ առ, ոչ փոխանակ պա- րս՝ դաշնակաւոր, շնչաւոր, տասամնաւոր, ներդաշնակ, ներշնչա- մեղաւոր, ասի, ներդաշնակ, ներշնչա- կան, ներատամն, և ներմեղական, այսպէս ցես զկնի:

Ներ. ի. իւ. ից. իւք: || է անուն խզական, և առնչական, զի կանայք երկուց եղբարց միմեանց առնչապէս ներ կոչին, որ և ռամկ. ասի՝ նէր: Հռութ. 1. 15: Բայց սա ըստ ո- րում է բառ այլազգական, է անուն մար- դոյ, զոր տեսցես 'ի բառարանի յատուկ անուանց:

Ներադրեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || 'ի ներքս դնել. կմ՛ 'ի ներքս փակել. և կմ՛ 'ի միմեանս զետեղել: ռամկ. նէրս գնել. կմ՛ Միկմէկու մէջ դնել:

Ներադրութիւն. թեան: || 'ի ներքս դնումն. կմ՛ փակումն. և կամ 'ի միմեանս զետե- ղումն:

Ներածեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || 'ի մէջ ներքս ածել. կմ՛ 'ի մէջ բերել. և կմ՛ 'ի մէջ արկանել: Լամբրոն:

Ներածու. ծուի. աւ. աց. օք: || 'ի ներքս ածող. կմ՛ 'ի մէջ բերող: Իսկ մերթ մա- նաւորապէս ներածու կոչի ուսուցիչն, որ ածէ զհամբակս 'ի ներածութիւն պարզա- գոյն կրթութեան զնս յուսմունս հինգ ձայ- նի. կմ՛ կրթէ զնս յուսմունս հինգ ձայ- նիցն առ 'ի մուծանել 'ի ստորոգութիւն արիստոտելի:

Ներածութիւն. թեան: || 'ի ներքս ածումն. կմ՛ 'ի մէջ բերումն: Մերթ ևս ներածու-

Digitized by Google

թն կոչի մեղմնական կրթութիւն կրից գիտութեն, կմ արուեստի, որով ոք պատրաստեալ ներածի 'ի գերագոյնն. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի ներածութիւն պորփիւրի. վն զի պորփիւր աւանդեաց զվարդապետութիւն հինգ ձայնից իբրև զնախակրթութիւն ինչ, զի նովաւ վարժեալ համբակաց՝ մտցեն 'ի վսեմագոյն վարդապետութիւն տասն ստորոգութեանց արիստոտելի:

Ներակերտեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || 'ի ներքս կերտել. կմ կազմել. կմ յօրինել. և կմ ներգործել. ըստ այնմ 'ի շարակնոցի. Նորասքանչ անդ հրաշից ներակերտեալ 'ի յերկրի:

Ներակրթեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || 'ի ներքուստ կրթել. կմ ներկուռ վարժել զոք ի գիտութիւն՝ և յիմաստութիւն: Յն ոսկ:

Ներամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || մտաւոր. կմ մտացի. այլ և փոխանակ ասելոյ մեղաւոր, ասի ներմեղական:

Ներանձն. անձին. ամբ. ձանց. անց. ամբք: || մերթ նշանակէ ներանձնաւոր, զոր տեսցես զինի. իսկ մերթ ներքին. կմ հոգեկան. կմ հոգևոր:

Ներանձնական. ի. աւ. աց. օք: || առանձնական. կմ միանձնական. կմ ներքնայնոց պարապեալ. կմ հոգևորական. և կամ ներքին: իսկ մերթ ներանձնացեալ. կմ ներանձնաւոր, կմ ներքնայնոց և հոգևորաց պարապօղ:

Ներանձնանամ. ացայ. ացիր. ալ: (ընդմիջ.) || առանձնանալ. կմ միանձնանալ. կամ ներքնայնոց պարապել. և կամ այր հոգևոր լինել:

Ներանձնացեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || Նոյն է ընդ ներանձնաւոր բառին. ըստ այնմ. Նարէկ. 'ի յիշատակագիրն. ընտրեալք, և ներանձնացեալք այցելու, ք ներանձնաւոր եպիսկոպոսք:

Ներանձնաւոր. ի. աւ. աց. օք: || Ներանձնացեալ, ք առանձնացեալ. կմ միանձնացեալ. կմ ներքնայնոց պարապօղ. և կմ հոգևոր. և ըստ այսմ ասի 'ի Նարէկ. 'ի ճէ. երգոյ. տն զրկեալ ներանձնաւոր քահանայի:

Ներանձնութիւն. թեան: || առանձնութիւն. կմ միանձնութիւն. կմ պարապումն ներքնայնոց՝ և հոգևորաց:

Ներատամն: (Նախդրիւ հոլովի.) || ատամնաւոր. կմ նա՝ որոյ ատամունքն ոչ են թափեալք, և ոչ նուաղեալք:

Ներարշաւեմ. եցի. եալ. ել: (չէզոք.) || 'ի ներքս արշաւել. կմ 'ի ներքս վազել:

Ներբան. կմ ներբանք. ից. օք: || գարշապար, ք ներքին կողմն ոտից, որ 'ի կոխելն շօշափէ զերկիր. ռամկ. ոտից ներսը. կմ ոտից տակը: տաճկերէն թապան: Աչգաւ:

Ներբանտառնում. առի. առ. առնուլ: (Ներգործ.) || բանտ առնլով զինչ 'ի ներքս փակել զնա. կամ պարփակել. կամ շրջապատել. և կամ պարունակել:

Ներբող. ի. իւ. ից. իւք: || ներբողումն, ք դրուատ. կմ գովեստ. կմ գովութիւն. և կմ բարեբանութիւն: Նարէկ. խէ. հէ. և զն:

Ներբողական. ի. աւ. աց. օք: || դրուատական. կմ գովասանական. և կմ այն ճառ, որ վերաբերի առ ներբողեանս:

Ներբողանք: || ծագի 'ի բառէս՝ ներբող, յոգնականացուցիչ մասնիկամբս՝ անք, և նշանակէ ներբողք. կմ ներբողեանք. ըստ այնմ Լամբրոն. տօնից սրբոց, որ կատարի, նոր դրուատէ ներբողանի. ք յօրինէ զնոր ներբողեանս: տես և 'ի բառն Նափորտանի:

Ներբողեան. ղենի. իւ. ից. իւք: || ներբողական ճառ. կմ բանաստեղծական գովեստ՝ արարեալ 'ի պատիւ սրբոց, կամ քաջ արանց. և կմ առ 'ի դրուատ մեծամեծ և գերապանծ գործոց կմ յօրինուածոց: Նարէկ. 'ի յիշատակարան: և Լամբրոն:

Ներբողեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || յօրինել զներբողեանս. կմ դրուատել. կմ գովասանել. և կմ բարեբանել: Նարէկ. ձէ. և զը. և Լամբրոն:

Ներբողիչ. ղչի. աւ. աց. օք: || դրուատօղ. կմ գովասանօղ. կմ բարեբանօղ. և կամ նա՝ որ ներբողեանս յօրինելով գովէ զինչ: Լամբրոն:

Ներբողումն. ղման. մամբ. մանց. մամբք: || տես զներբող:

Ներբուսական. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ յինքեան զզօրութիւն բուսանելոյ. կմ բուսական. և կմ աճական: իսկ մերթ բուսուցանօղ. կմ վերընձիւղիչ. ըստ այնմ Յն ոսկ. Սա զարդարիչ ներբուսական. հանօղ յածումն արդիւնական:

Ներգև. ի. աւ. աց. օք: || փանաքի. կամ տկար. կմ անզօր. կմ նուաստ. և կմ խոնարհ: իսկ ըստ աստղաբաշխական արուեստի նշանակէ զեռաւանդակ բառն, որոյ երեքին վանկքն են սղօտք, ք սուղք, կմ կարճք. որպիսիք են սոքա. Ե՛զե՛ն. կ՛ր՛ե՛կ՛ն. մ՛ո՛ն՛ո՛զն: Այլ կոչեցան սոքա ներգև. ըստ որում են հնչմամբ տկար և նուաղ:

Ներգևեմ. կմ ներքևեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || տկար և անզօր առնել. կամ նուաստացուցանել. և կմ թշուառացուցանել: իսկ Սեբեր. 4. 3. դնի փոխանակ ընթարկելոյ. կմ 'ի ներքոյ արկանելոյ:

Ներգևիմ. կմ ներքևիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || տկարանալ. կմ անզօրանալ. կմ վատիլ. կմ նուաստանալ. կմ թշուառանալ. կմ նուաստացեալ լինել. և կմ արհամարհ գոլ. և ըստ այսմ ասի՝ ներգևեալ մարմնով, կմ անձամբ. ներգևեալ ծառայ. կամ ներքևեալ հոգի. և այլն: Նարէկ. իա:

Ներգևումն. ևման. մամբ. մանց. մամբք: || տկարութիւն. կմ անզօրութիւն. կմ նուաստութիւն. կամ վատաբախտութիւն: 'ի հին պատմագիրս:

Ներդոյ. ի. իւ. ից. իւք: || ներդոյօղ՝ կամ ներդոյացեալ. կմ՝ որ 'ի ներքս դոյ. կմ՝ բընածին. և կմ՝ բուն. ռամկ. նէրունը. կամ ղուբը. և ըստ այսմ առնի՝ ներդոյ ակարութիւն. փառք. հոգի. զօրութիւն. և այլն: 'Ի Բնաղքն օբնտպաբենկի, որ ղաշխարհն: Ու 'ի Գիրս պաղատանաց:

Ներդոյանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդ միջ.) || ներդոյ լինել. կմ՝ 'ի ներքս գոլ. կամ դոյանալ. կմ՝ բնաւորել. և կմ՝ լինել. և Ը այսմ առնի կակղել զներդոյանալ անձին զխառնուն. կմ՝ ներհականն ներդոյանայ. ցի ներհակն եղև: 'Ի ձոյր հարց. ժը: և Ընդհանրէն:

Ներդոյօղ. ողի. իւ. աց. օք: || այն՝ որ դոյ 'ի ներքս:

Ներգործ: || է արմատ ներգործել բային, և նշանակէ ներգործօղ. կմ՝ ներգործեալ:

Ներգործակ. ի. աւ. աց. օք: || ներգործիչ. կմ՝ ներգործօղ:

Ներգործական. ի. աւ. աց. օք: || ազդողական. կմ՝ գործողական. և կմ՝ առնողական: Նստաին և առ քերականս բայքն այնոքիկ, որք հակադրեին կրաւորականաց՝ ներգործական կոչին. ըստ որում պատկանին առնողաց. և կամ միշտ ցուցանեն զառն և զգործս եղեալս առ կրօղ ոք, որպիսիքեն տուքա. այրեմ. աղացեմ. օրհնեմ. և այլն:

Ներգործեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || ազդել. կմ՝ տպաւորեալ յիմիք: Իսկ մերթ գործեալ. կմ՝ արարեալ. կմ՝ կատարեալ. և կմ՝ եղեալ: ըստ այնմ 'ի շարականսն. Ջան հասանելն անօրէնութիւն բանիւն ներգործեալ յաշխարհ. ցի գործեցեալ. կմ՝ կատարեցեալ յաշխարհի: Սոյնպէս է և 'ի նոյն նաւն Ճծի հինգշաբթին, ուր առնի՝ ներգործեալ խմնս 'ի վեր քան զհրաշս. ցի գործեալ զգործս խմով կերպարանաւ գերազանց քան զնոյն սքանչելիս:

Ներգործելոյ: || ցի ներգործելոյ. կմ՝ ներգործեցելոյ: տես զբառն Աղացելոյ:

Ներգործեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || գործել զինչ 'ի ներքս իւիք. կմ՝ տպաւորել յիմիք զզօրութիւն ինչ. և կմ՝ ազդել 'ի յիրն. և ըստ այսմ առնի՝ ներգործել ինչ 'ի հոգիս. դիւաց՝ 'ի մարդիկ. սատանայաց՝ յենթադրութեանս. ոգին՝ 'ի միտսն. դեղոյ՝ 'ի վէրան, կմ՝ 'ի մարմինն. և այլն: Լամբրոն. 'Ի Բաղաամ փեղին: Իսկ մերթ տեղի առնելով մտանել. կմ՝ թափանցել. և կամ գըծել 'ի կարծր իրն. ըստ այնմ. Ջգեցել զզրահս, յորում ոչ կարեն ներգործել նետք: Աղթամ: Բայց երբեմն նշանակէ առակ՝ գործել. կմ՝ առնել. կմ՝ 'ի գործ դընել. և կմ՝ կատարել. որպ մինչ ասեմք. ներգործել զհրաշս. կմ՝ զփրկութիւն. և այլն: Նարեկ. լը. հթ: Ոսկէ. 1. հատ. իզ: և 2. հատ. ժը: Յհ. ոսկ: և Լամբրոն: Իսկ մերթ 'ի գոյ ածել. կմ՝ գոյացուցանել. և կմ՝ արատդրել: Յհ. ոսկ: Ը այսմ է և 'ի շարականս. ուր առնի. որ 'ի լուսոյ լոյս ներգործեալ. ցի լոյս արարեալ:

Ներգործութիւն. թեան: || ներքին գործողութիւն. կմ՝ տպաւորութիւն յիմիք. կմ՝ ազդեցութիւն. և կմ՝ թելադրութիւն: Լամբրոն: Իսկ մերթ զօրութիւն, կմ՝ կարողութիւն գործելոյ: Ոսկէ. շ. հատ. ժը: Մերթ ևս ներգործութիւն կոչի առ հասարակ ամ գործողութիւն, կմ՝ արարք. և կմ՝ իրակութիւն: Նիւսէն. ժզ: և Լամբրոն: Իսկ ըստ փիլիսոփայից երբեմն նշանակէ զէութականութիւն. կմ՝ զէութական գոլն. որում հակադրի զօրութիւն, կմ՝ կարողութիւն, որպ մինչ ասեմք, տարբերութիւն՝ ներգործութեան է 'ի իսկականն, և զօրութեան 'ի սերմն. կմ՝ արալէզն մասնաւորութեան դոյ, բայց ոչ ներգործութեան. ցի բայց ոչ իրականապէս. կմ՝ ըստ իրական գոլոյն: Երբեմն ևս նշանակէ զներգործաւորիչն. ցի զայն, որ ըներգործեալ յիմիք, տայ նմա ունիլ զէութական գոլ. կմ՝ իրապէս դոյանալ. և ըստ այսմ առնի ասի ներգործութիւն նիւթոյ. և հոգին ներգործութիւն մարմնոյ մարդոյ. և ալխատակութիւն ներգործութիւն սակաւակի:

Ներգործումն: (նախդրիւ հոլովի.) || անօղ զներգործութիւն. կմ՝ ներգործօղ. կմ՝ ներգործական: Իսկ մերթ ներգործեալ:

Ներդաշնակ. ի. աւ. աց. օք: || ծագի ա 'ի դաշն բառէս, ըստ որում նշանակէ զանոյշն. ուստի բառիւս ներդաշնակ՝ նշանակի դաշնակաւոր, ցի քաղցրանուագ. կմ՝ բարեյարմար ձայնակցութեամբ համեմատեալ. կմ՝ եղանակաւորեալ. և կմ՝ քաղցրաձայնեալ. և այս առնի զնարից քնարաց, կմ՝ նուագարանաց. և կմ՝ զերգոց և զձայնից: Եւ յայտնանէ առել, առն և զմալոց իրաց, որք ընդ միմեանս ունին զյարեցին համեմատութիւն. կամ բարեկարգութիւն:

Ներդաշնակապէս: (մակբայ որակական.) || ներդաշնակաւոր եղանակաւ. կմ՝ համմատ ձայնակցութեամբ. և կմ՝ քաղցր նուագմամբ: Եւ յայտնանէ առել երբեմն նշանակէ՝ վայելուչ համեմատութեամբ. կամ յարմարապէս. և կմ՝ վայելչապէս:

Ներդաշնակաւոր. ի. աւ. աց. օք: || տես ըն. Ներդաշնակ:

Ներդաշնակաւորեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || բարեյարմար ձայնակցութեամբ ը միմեանս համեմատել. կմ՝ յարմարել զաղիս քնարաց, և կմ՝ զթելս նուագարանաց՝ առ 'ի քաղցրաձայն հնչել: ռամկ. փոզին փալ: Եւ մերթ գեղեցկայարմար եղանակաւ նուագել. կմ՝ գեղգեղել: Եւ յայտնանէ առել երբեմն նշանակէ համեմատել. և կմ՝ ընդ միմեանս գեղեցիկ կարգայարմարել զոև իցէ իրս:

Ներդաշնակաւորութիւն. թեան: || քաղցրանուագութիւն. կմ՝ բարեյարմար ձայնակցութիւն. և կմ՝ վայելուչ համեմատութիւն երաժշտական երգոց. կմ՝ հնչմանց նուագարանաց. և կմ՝ ալեաց քնարաց: Իսկ մերթ բարեյարմարութիւն. կմ՝ գեղեցիկ համեմատութիւն ո՛և իցէ իրաց:

Ներդաշնակեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || նոյն

|| Նոյն է ընդ վերնոյն բառին:

Ներդաշնակցութիւն. թեան: || տես զՆերդաշնակաւորութիւն:

Ներդապատ. ի. աւ. այ. օք: || Ծածքն սա՛ ի նեարդ բառէս, որ է ջիղ. կամ կարծր աստառն ուստի բառիս Ներդապատ՝ մերթ նշանակէ պատեալն և ուժգին պնդեալն ջլօք. և ըստ այսմ է Եզեկ. 30. 22. ուր ասի. խորտակեցից զբազուկս նր զՆերդապատս. որով նշանակէ սաստիկ ամրութիւն, և պնդութիւն բազկին. զի թագաւորութեան արքային եգիպտացւոց, որ բազմութեամբ զօրաւոր իշխանաց. և քաջամարտիկ զօրաց՝ իբրև անխզելի ջլօք պարփակեալ կայր: Իսկ մերթ նշանակէ պատեալն. կամ պըկեալն կարծր ատաղձօք. կամ չուանօք:

Ներդաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ ըղ նեարդ. կամ ջլաւոր: ռամկ. սինիրլի: Իսկ մերթ ունօղ պընչերակ:

Ներդեղէն. զինի. աւ. ազ. օք: || տես ըղ Ներդեայ:

Ներդեայ. դեի. իւ. եօ. իւք: || Ներդեղէն, զի կազմեցեալ ՝ի Ներդից, այսէ՝ ՝ի ջլաց. կամ որոյ նիւթն է ջիլ. և կամ այն, որէ կարծր, և անխզելի իբրև զջիլս. որ ասէին եր ՝ի հնումն պատերազմական ձողանն, զոր ձգէին ՝ի հեռաւոր զանձամբ թշնամեաց. և ըստ այսմ է ՝ի գիրս Խորէն. բ. գլ. 82. ուր ասի. Եւ հանեալ յաստեղծէն զՆերդեսպքեն մստապատշարանն՝ և կորովութեամբ ձգէ, զի զջլանիւթ. կամ զջլային ձողանն, որ փոքր մի ՝ի վայր կոչի Ներդեր:

Ներդեր: || Է յոգնականն Նեարդ բառին, որ կըշտերն՝ կաշտ բառին: Խորէն. բ. գլ. 82:

Ներելի. ըստյ. եաւ. եաց. եօք: || այն՝ որում պարտ է ներել. կամ որ արժանի է ներման. և կամ արժանաւոր թողութեան և դըթութեան, որպիսիք են նոքա, որք ազնուաբ. կամ միամտութեամբ յանցանեն: Իմաստ. 6. 7: և 13. 8: Թ այսմ և ներելի կոչեցան փոքրիկ. կամ թեթև մեղքն, ըստ որում դիւրաւ լինին նըզ ներման:

Ներեմ. նեցի. եա. ել: (չէզոք.) || Թողուլ զյանցանս, կամ ներումն շնորհել. և կամ թողութիւն տալ: Ծննդ. 18. 24: Եսայ. 10. 17: Իսկ մերթ՝ թողացուցանել. կամ թոյլ տալ. և կամ զլիջանել: 2. Եզր. 4. 22: 1. Կորն. 7. 6: Յն օրդիւ և Լամբրոն: ըստ այսմ է և ՝ի շարականի, ուր ասի, որ ներեցեր չարչարանացն, ածեալ ձեռօք քեզ սպասակին, զի որ թոյլ ետուր ծառային ածել քեզ ձեռօք զապտակս: Մերթ ևս նշանակէ տանել. կամ համբերել, կամ հանդուրժել. կամ կալ մնալ, և կամ սպասել: Յօբ. 21. 3: Եսայ. 62. 1: Խորէն. բ. գլ. 89: Ոսկէ. 1. հոմ. լթ: և 2. հոմ. ժբ: Իսկ Իմաստ. 12. 11. ուր ասի. շնորհէիր զներելն, իմանի՝ շնորհէիր զներումն:

Ներերկու. թեան: || Ներքին երկայթ, կամ ներքնական երկուումն: Իսկ մերթ այն, որ միայն յերկումն կայանայ. և ոչ ունի զմիացական գոյ, որպիսիք են յօդս երևեալ տպաւորութիւնք, կամ առաջօք տեսիլք. և այլն:

Ներընդունակ. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ կարէ յինքն ընդունել զինչ, կամ ընդունակ է իմիք. և կամ ընդունօղ, և ըստ այսմ ասի Ներընդունակ լուսոյ. կամ հոգւոյն սրբոյ. և այլն: Լամբրոն:

Ներընդունական. ի. աւ. աց. օք: || այն ձևն, որ ընդունակ է երկուց ծայրից ևս. և ըստ այսմ Ներընդունական կոչի ՝ի տրամաբանից այն, որ կարէ հանդիպիլ, և ոչ հանդիպիլ. կամ կարէ այսպէս լինել, նաև այլապէս գոլ. և ըստ այսմ ասեմք, Ներընդունական է մարդոյ լինել սպիտակ, կամ սեաւ, երկայն, կամ կարճ. քայլել. կամ նստիլ. և այլն:

Ներկ. ի. իւ. ից. իւք: || համ նիւթ, կամ հիւթ, որով ներկի, կամ նկարի ինչ: ռամկ. ևս ասի Ներկ. կամ պօյա:

Ներկած. ի. աւ. աց. օք: || Ներկեցեալ. կամ գունաւորեցեալ: Շնորհալին:

Ներկածոյ. ծոյի. իւ. ից. իւք: || Ներկեցեալ, կամ ներկոմածով գունաւորեալ. և կամ ներկած: ըստ այսմ Խորէն. բ. գլ. 85. ցանկասէրս այս՝ և գարշելի ալևոր՝ Ներկածոյ ունելով զհերս:

Ներկայ. ի. իւ. ից. իւք: || Ներկայական, կամ առաջիկայ, և կամ այն ժամ, որ այժմ կայ. և ըստ այսմ ասի՝ Ներկայ յանցանք, կամ կենցաղ. կամ առողջութիւն. կամ տեղի. և այլն: ռամկ. հիմիկու. կամ հիմըկուան. Նարեկ. ին. խը. և դժ: ՝ի Հօրս հոգւ. թ: Իսկ մանաւանդ արտաքս ասեալ նշանակէ զժամն, որ ոչ անցեալ է, և ոչ ապառնի, այլ Ներ կայ զի ՝ի մէջ երկոցունցն կայ, որպիսի է այժմու պահս, որ ըստ փիլիսոփայից է անբաժանելի վայրկեան: Նարեկ. ձա. և Լամբր: Սոյնպէս ՝ի քերականաց Ներկայ կոչի ժամանակ ինչ բայից, յորում Ներգործութիւն անանողին, կամ կիրք կրողին ցուցանի լինել յառաջիկայ պահուն, որում հակադրի անցեալն, և ապառնին, որպիսի է այս. օրհնեմ. օրհնես. օրհնէ:

Ներկայական. ի. աւ. աց. օք: || այն, որ է ներկայ. կամ առ ներկայն վերաբերի. և կամ առաջիկայ:

Ներկայանամ. ացայ. ցի՛ր. ալ (ընդ մին.) || Ներկայ լինել. կամ առաջիկայ գոլ՝ և կամ մերձ կալ:

Ներկայարան. ի. աւ. աց. օք: || միջոց տեղւոյ, յորում ներկայ լինի մարմին ինչ պարունակեալ լինելով ՝ի նմա:

Ներկայութիւն. թեան: || Ներկայ գոլն. կամ առաջիկայութիւն:

Ներկանեմ. ներկի. կեր. էներկ. ներկեցից. ներկեա. անել: (կրաւորական.) Ներկանիմ. Ներկայ. ար. աւ. կամ եաւ: || Ներկել. զի ներկիւ, կամ գունով զգածել. կամ հիւթով ինչ թաթաւել, և կամ գունաւորել: ռամկոր. Ներկ դնել: Եսայ. 25. 5:

Յօբ. Գ. 31։ Դանիէ. Դ. 30։ Մծբն. Զ։

Ներկատուն. տան. տամբ. տանց. տմբք։ || տուն, կամ տեղի, ուր ներկեն զկտաւ, կամ զայլ ինչ նման, որ և կոչի ներկարան։ ռամկ. պոյախանայ։

Ներկարան. ի. աւ. աց. օք։ || նոյն է ընդ վերինոյն։

Ներկարար. ի. աւ. աց. օք։ || արհեստաւոր, որ ներկէ զկտաւեղէնս։ ռամկ. պօյաճի։

Ներկեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || տես զՆերկանել։

Ներկոտած. ոյ. ով. ոց. ովք։ || ներկուածն. կամ գունաւորութիւն։ Նարեկ. ԺԴ. և ՂԹ.

Ներկուս։ (Նախդրիւ հոլովի.) || կուս ներհմտացեալ. որ քաջ տեղեակ, կամ վերահասու. կամ կիրթ և վարժ. ըստ այնմ. Ցմ օրէն. Ձի հրահանգից վարժարանի, չեմ տակաւին ներկուս բանի։ Իսկ մերթ յոյժ հմտական, կամ ճարտար, և կամ քաջ, և ըստ այսմ սակի, ներկուս վերծանուն, կամ ներկուս գիտութիւն։

Ներկրթեմ։ || տես զՆերակրթեմ։

Ներկրթութիւն. թեան։ || ներքին կրթութիւն. կամ ուսումնական վարժողութիւն. կամ քաջ հմտութիւն. և կամ ուսումն։ Լամբրօն։

Ներհ. (Նախդրիւ հոլովի.) || է համառօտ, եալն ներհուն բառիս. ըստ այնմ զոր ասէ Շնորհալին յողբոն Եդեսիոյ. Ներհ կամ տեղեակ քերթուածաց տաղին, այլև նոյնան ներհարհեստին. ըստ ներհուն արհեստին.

Ներհակ. ի. աւ. աց. օք։ || ընդդէմ, կամ հակառակ. կամ հակակայ, կամ ընդդիմակաց, կամ հակադարձ։ Նարեկ. ԻԶ. ՂԵ. և ՂԶ։

Ներհակական։ || տես զՆերհական։

Ներհակակիր. կրի. րաց. աց. օք։ || զներհակս կամ կիրս ունող. կամ զներհակս այլում կրող. կամ ընդդիմակաց. կամ հակամարտող. և կամ հակառակող։ Նարեկ. ՂԶ։

Ներհական. ի. աւ. աց. օք։ || ներհակական, ըստ ընդդիմական, կամ հակակայ, կամ հակառակ, և կամ հակադարձ։ 'Ի Գիրս Պիտոյից Փիլիսոփայի։

Ներհակիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակր.) || ներհակ լինիլ. կամ ընդդիմանալ. կամ հակառակիլ. և կամ հակակայիլ։

Ներհակութիւն. թեան։ || ընդդիմութիւն. կամ հակակայութիւն, կամ հակառակութիւն, և կամ հակամարտութիւն։ 'Ի Վարս հարց. ԺԶ։

Ներհիւսեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || ընդ միմեանս հիւսել. կամ շարամանել. և կամ յօդել։ Նարեկ. ՂԹ։

Ներհմուտ. հմտի. աւ. աց. օք։ || ներկուս հմտացեալ. կամ քաջ տեղեակ. և կամ յոյժ բանի բուն։

Ներհմտական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ, որ վերաբերի առ ներհմուտս. և կամ առ ներհմտութիւն։ Իսկ մերթ ներհմտացեալ. և կամ ստուգիկ տեղեակ, և գիտնական։

Ներհմտանամ. ացայ. ացիր. ալ։ (ընդմիջ.) || ներկուս հմտանալ. կամ քաջ տեղեկանալ. և կամ ունել զկատարեալ հմտութիւն մակացութեանց և գիտութեանց։

Ներհմտութիւն. թեան։ || ներկուս հմտութիւն. կամ քաջ տեղեկութիւն. և կամ կատարեալ հասողութիւն մակացութեանց, կամ արուեստից։ Յմ օրէն։

Ներհուն. հունի. իւ. աց. օք։ || ներկուս. կամ քաջահմուտ. կամ խելամուտ. կամ գիտնական. և կամ իմաստուն։ Յմ օրէն։ ըստ այսմ է և 'ի Վարս հարց. Ե. ուր ասի. 'ի ներհունաց գովիս յառաջ. և անդ. փայլես ում յառաջիս։ Իսկ մերթ' քաջ ծանօթ իմիք. կամ յայտնի ծանուցեալ. և կամ քաջայայտ։ Յմ օրէն։

Ներհունանամ. ացայ. ցիր. ալ։ (ընդմիջ.) || ներհուն լինիլ. կամ քաջ հմտանալ. կամ ստանալ զկատարեալ տեղեկութիւն մակացութեանց, կամ գիտութեանց։ 'Ի Վարս հարց. Ե։

Ներձայնիչք. ոչաց. իւք։ || ձայնաւոր բանք, կամ բարբառք, և կամ հնչմունք, որք լսանին ընդ բերան մարդոյ՝ կամ կենդանեաց։ Իսկ մերթ 'ի ներքոյ ձայնի նշանակեալ խմաց ոտանքն, կամ երգն։

Ներմանտանում. տուր. տու. ուլ։ (չեզոք.) || ման տանուլ 'ի ներքս. կամ պտուտել յինքեան. կամ անդրէն դառնալ. և կամ վերստին շրջել 'ի նոյն։

Ներմարդանամ. ացայ. ացիր. ալ։ (ընդմիջ.) || մարմին առնլով մարդանալ, ըստ մարդ լինել. և այս սակս զբանէն Աստուծոյ 'ի շարադրութիւն։

Ներմարդկութիւն. թեան։ || տես զՆերմարդութիւն։ Լամբրօն։

Ներմարդութիւն. թեան։ || մարդեղութիւն. կամ ներմարմնութիւն. և այս սակս զմարմնաւորութէ բանին, որով եղև մարդ։

Ներմարմնութիւն. թեան։ || մարմնաւորութիւն. կամ մարմնառութիւն. որ յառաջագոյն կոչի ներմարդութիւն, որ 'ի վերոյ մեկնեցաւ։

Ներմեղական. ի. աւ. աց. օք։ || մեղանչական. կամ մեղանչօղ. և կամ մեղաւոր։ 'Ի Վարս հարց. ԺԶ։

Ներ նոքա։ || 'ի մէջ նոց. կամ 'ի նոսա։ Ա. Թագ. 12. 6։

Ներշնչական. ի. աւ. աց. օք։ || շնչաւոր. կամ ունող զառաքինութիւն շնչոյ. և կամ շնչական։

Ներշրջական. ի. աւ. աց. օք։ || ունող զշրջականութիւն. կամ շրջօղ. կամ պտուտօղ. կամ շուրջանակի թաւալօղ. որպիսիք են երկնային լուսաւորքն. Իսկ մերթ յեղաշրջական. կամ փոփոխական։

Ներշրջականութիւն. թեան։ || շրջումն, կամ պտուտումն յինքեան. կամ յեղաշրջումն. կամ փոփոխութիւն. և կամ յաջորդականութիւն։

Ներշրջանապատոյտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || շրջանս առնելով 'ի ներքս յինքեան որ շրջապտուտօղ. կամ յերկու իմիք մէջ սակաւ շրջօղ։

Ներոյլամիտ. (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զներող միտս. կամ հակեալ 'ի շնորհել ընդ զներող միտս. և զթողութիւն. կամ ողորմած. և կամ գթած։ 'Ի Հին պարագրին։

Ներողութիւն. թեան։ || ներումն. կամ թողութիւն, զոր տայ ոք յանցաւորին։ Լամբրօն։ Իսկ մերթ՝ թողացուցումն, կամ թոյլ

տոհմութիւն ։ Լամբր. ։ Երբեմն և ներքոյ բարք. կամ անք ներկելոյ և ողորմելոյ . կամ գթածութիւն. կամ երկայնմտութիւն. և կամ համբերութիւն. Նար. հ. ժէ.։ Յհ ոսկ։ և Լամբր. ։ Բայց երբեմն մասնաւորապէս առեալ նշանակէ ամփոփ շնորհ ինչ, զոր 'ի գիրկս մեր շնորհէ գթութիւն եկեղեցւոյ պատուն հռոմայ՝ զղջացեալ մեղաւորաց, որով լուծանին և ջնջին ժամանակաւոր պատիժք, զորս պարտի կրել ոք վն մեղաց, զորս գործեաց. և յետոյ կատարելապէս զղջացեալ խոստովանեցաւ զնա ։ Եւ այսպիսի ներողութեանց ոմն տան լիակատար, որով ներեալ լինին պատիժք ամ մեղաց, զորս գործեալ է ոք 'ի բազում կեանս իւր ։ Իսկ ոմն տան մասնաւոր, որով ըստ մասին լուծանին պատիժքն մեղաց ։ Եւ զայսպիսի պարգևս շնորհէ նա միայն, որ զամ թէութիւնս, որ գրեալ կայ 'ի կանոնակէ ներողութեան, կատարէ ։

Ներորում ։ || Ծագի առ 'ի բառէս՝ ներ, կր որ. 'ի ձեւոյն նախադրիւ՝ ն. որ է՝). ուստի բառիւս՝ ներորում, նշանակէ՝ յորում. որ բազում անգամ վարի կրկին նախադրիւ այսպէս՝ 'ի ներորում ։ Արդ՝ առ յաճախ 'ի գործ ածի 'ի փիլիսոփայութեան մանաւանդ 'ի ճառս հինգ ձայնիցն այսպէս՝ 'ի ներորում զինչ էն. 'ի ներորում զինչպիսի՝ 'ի ներորում որպիսի ։ Քանզի այնք ընդհանուրք, որք ստորոգին զինքեան էականապէս, ասին ստորոգիլ 'ի ներորում զինչէն. որպիսի է սեռն, որ ստորոգի զտեսակաց, և տեսակն, որ ստորոգի զանհատից ։ Իսկ այնք՝ որք ստորոգին իբրու պատահաբար, ասին ստորոգիլ 'ի ներորում որպիսի. և այսպիսի է յատուկն և պատահումն ։ Բայց այնոքիկ՝ որք ըստ իմիք պատահաբար ստորոգին, և ըստ իմիք էականապէս, ասին ստորոգիլ 'ի ներորում զինչպիսի. կր որպէսի ինչ. և ըստ այսմ է միայն տարբերութիւն. այլ յայտ է 'ի բանականէն. զի սա ըստ բառին ստորոգի զմարդոյ իբրու պատահական ինչ. բայց ըստ նշանակութեան իբրև զէական իմն. վն զի բանականն է էութենական տարբերութիւն մարդոյ ։ 'ի Գիրս Դաւթի փիլիսոփային ։

Ներումն. ըման մամբ. մանց. մամբք ։ || Ներողութիւն. կամ թողութիւն. և կամ շնորհումն յանցանաց ։

Ներպարառնում. առի. նուլ ։ (ներգործ.) || պար առնլով զինչ փակել զնա 'ի ներքս. կամ շրջապատեալ ածել զնա. կամ պարփակել. և կամ շուրջ պարունակել ։

Ներպարունակեմ. եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) || յինքն պարունակել. կամ ընդունել. և կամ պարփակել ։ Լամբր. ։

Ներպատուական. ի. աւ. աց. օք ։ || ամենայն քեան զպատուողս. կամ պատուաւոր. կամ արդիւնաւոր. և կամ պատուաբեր ։ Ն ճառս հոգ. ժե ։

Ներսահիմ. եցայ. եաց. իլ ։ (ձայնակր.) || 'ի ներքս սահիլ. կամ 'ի ներքս անկանիլ ։

Ներսողայ ։ || 'ի մէջ այն. կամ 'ի նա ։

Ներսպրդիմ. եցայ. եաց. իլ ։ (ձայնակր.) || 'ի ներքս սպրդիլ. կամ մտանել 'ի ներքս սահիլ. կամ սողալ ։

Ներստորագրական. ի. աւ. աց. օք ։ || այն ձայն, որ ստորագրի, կամ զետեղի 'ի ներքոյ այլումն. և ըստ այսմ ներստորագրական կոչին ընդ միմեանս մակացութիւնք. ըստ որում անկանին 'ի ներքոյ գերագոյն գիտութեան. առնլով 'ի նմանէ զսկզբունս, որպիսի է բժշկականութիւն՝ նկատմամբ բնաբանութեան ։

Ներվարժումն. ժման. մանն. մանց. մամբք ։ || տես զներկրթութիւն ։ 'ի Ճառս հոգ. ժգ ։

Ներտաղական. ի. աւ. աց. օք ։ || տաղաչափական. կամ տաղերգական. և կամ այն ձայն, որ առ տաղս, և կամ առ ոտանաւոր երգս վերաբերի. Յհ ոսկ ։

Ներտրամադրական. ի. աւ. աց. օք ։ || այն ձայն, որ վերաբերի առ ներտրամադրութիւն. կամ որ է ներտրամադրեալ. կամ 'ի ներքս խոնարհեալ ։

Ներտրամադրեալ. դրելոյ. ով. ոց. ովք ։ || տրամադրեալ կամ կարգադրեալ 'ի ներքս. կամ արտադրեալ և ծնեալ 'ի միտս 'ի ձեռն խոկման. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի ներտրամադրեալ բան, որ է այն, զոր յետոյ արտաբերելով ծանուցանեմք այլոց ։

Ներտրամադրեմ. եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) || 'ի ներքս տրամադրել. կր կարգել և պատրաստել. կամ խոկալով ծնանիլ 'ի միտս զբանս, զորս արտաբերելով յայտնեմք ։

Ներտրամադրութիւն. թեան ։ || ներքին տրամադրութիւն. կամ խոկացմամբ ծնանումն բանի 'ի միտս ։

Ներքանոց. ի. աւ. աց. օք ։ || այն ձայն, զոր արկանեն մարդիկ 'ի ներքոյ իւրեանց առ 'ի նստիլ, կամ առ 'ի նստիլ 'ի վր նը ։ և ըստ այսմ ներքանոց կոչի անկողինն. ակուումն. և կամ այլ բազմոց ։ ռամկ. փռշէկ. կամ մինտէր. կամ սէտիր ։

Ներքնակ. ի. աւ. աց. օք ։ || նոյն է ընդ վերնոյն ։

Ներքևահատ. ի. իհ. աց. օք ։ || Նա՝ որ զներքին կողմանս իրաց հատէ. կամ փորելով հատանէ ։ Իսկ մերթ այն, որոյ ներքին կողմն հատեալ է ։

Ներքևիմ ։ || տես զներքևել ։ Նարեկ. իա ։

Ներքին. քնոյ. ով. ոց. ովք ։ || այն ձայն, որ է 'ի ներքս. և կամ միջին. որոյ ներհակն կոչի արտաքին ։ ռամկ. նէրթինը ։ Ղուկ. 11. 39 ։ 2. Կորն. 4. 16 ։ ըստ այսմ է և Մատթ. 23. 26. ուր ասի. սրբեա նախ զներքինն բաժակին. այսինքն զմիջին կողմն բաժակին ։ Իսկ մերթ նշանակէ զետեղեալն 'ի ներքոյ. կամ զստորինն. որոյ ներհակն ասի վերին ։ ռամկ. փալինը ։ 2. Օրին. 24. 6 ։ Սաղմ. 85. 13 ։ և 87. 7 ։ Եւ մերթ առեալ լինի փոխանակ այնր, որ է 'ի խորս իւրն. կամ 'ի միջին, և 'ի հեռաւոր ծագս. և ըստ այսմ ասի ներքին Սպանիա, կամ ներքին Եթէովպիա ։ Ոսկէ. 2. հատ. ժթ ։ Երբեմն ... և առեալ լինի փոխանակ բառիս ծածուկ. կամ

Digitized by Google

գաւառնի. և ըստ այսմ խմանի, մինչ տաի. ներքին խորհուրդ. ներքին խմացուած. և այլն։ Իսկ երբեմն ներքինն կոչին այնո քիկ, որք են մերձաւորք և մտերիմք ու֊ մեք. որպիսի են. թագաւորին, պալատա կանք իւր։ Կիւրղ. եղեկ. Ժ։

Ներքինապետ. ի. աւէ. կամ իէ. աց. ոք։ ‖ ներքինեաց պետ. որով մերթ նշանակի գլխաւորն, և իշխանն, որ կառավարէ զօր քանական ներքինիս, գոլով և ինքն ներ քինի։ ռամկ. խըզլարաղասը. Խորէն. Գ. գլ. 21։ Իսկ մերթ նշանակի պետն. կմ՛ ա֊ ռաջնորդն ներքին պաշտօնէից արքունա կան ապարանից, թէ ինքն ներքինի իցէ, և թէ ոչ։ Դան. 1. 3. և 7. և 8։

Ներքինի. նայ. եաւ. եաց. եօք։ ‖ անոր֊ ձատ. յն. որոյ ամորձիքն են 'ի բաց հա տեալք. կմ՛ ջլատեալք. կամ ճմլեցեալք։ Եւ կամ երկոքեին ջլքքն՝ զորոց կախեալ կան ամորձիքն՝ են 'ի բաց կորզեալք, կմ՛ խզեալք. որով լինի ոք անընդունակ զու գաւորութեան ընդ կնոջ, և ծնանելոյ զզաւակ։ Եւ այսպիսիք երբեմն լինին 'ի բնութէ. ոմ՛ տես Մատ. 19. 12։ Արդ՝ կոչեցան տա֊ քա ներքինի, թ որում ներքին անդամն նց է մնացած. կամ ըստ որում են ներ֊ քինք արքունեաց. վն՛ զի ամլութիւներ զայսպիսիս կարգել 'ի յարքունիս պահա պանս՝ և վերակացուս կանանց, և հար֊ ճից թագաւորաց, որք և երբեմն վասն հաճատարմութե իւրեանց ընդունէին զմե ծամեծ պաշտօնս ապարանից։ ռամկօրէն. խատում. կմ՛ խադըմ։ 1. Թագ. 8. 15։ Եսթ. 1. 10. և 2. 3։ Եսայ. 56. 3։ Եւ յայսմանէ ա֊ ռեալ՝ սովորութի եղև ներքինիս կոչել զո և իցէ իշխանս, կմ՛ պաշտօնեայս ար֊ քունեաց, թէև ոչ էին ամորձատք. և ըստ այսմ պետափորէ զաւհենացւոյն փարաւոնի, որ և զկին ունէր, ներքինի կոչեցաւ։ Ծնն. 37. 36։ և 39. 1։ Սոյնպէս է. Ծնն. 40. 2. և 7. յորս տակաւասեան, և մատակարարն փարաւոնի ներքինիք անուանին։

Ներքնազգածութիւն ։ (Նախագրիծ հոլովմ.) ‖ ներ֊ քին զգայութիւն, կմ՛ 'ի ներքուստ եկեալ խուամբ։ Աշգոմ։ Իսկ մերթ ներքին մասն զնտանակի։

Ներքնապարաւանակ. կմ՛ ներքնապարուազանակ. ի. աւ. աց. ոք։ ‖ նա՛ որ առաքեալ զինքն 'ի խառա֊ ծոյլա 'ի ներքնանի լողալ. որպիսիք են ամանք մարդիկ, կամ. ծովային թռչունք. ոմ՛ ձկնկուլն։ ռամկ. փալիչ եղեղ. կամ. փալըզ։

Ներքնախաղ. ի. իէ. իցց. իւք։ ‖ է. խաղ մինչ երամհատական երգոց, որ ունի զայս ձև. ... և առացեալ ներքնախաղ. զի ունի 'ի ներքին կողմն իւր. զձայնս. ոմ՛ և երևի։

Ներքնախարխիս. ի. աւ. աց. ոք։ ‖ ներքին խարխիս, որ հասարակօրէն կոչի սրակ՝ խարխիս։

Ներքնակ. ի. աւ. աց. ոք։ ‖ ներքին. իր. կմ՛ ներքնակնոց յորոյ վր՛ ննջեն. կմ՛ նստին։ Իսկ մերթ մանաւանդ այսպէս առեալ նշա֊ նակէ զհանգստեան զգեստ 'ի ներքոյ այ֊

լոց զգեստուց. կմ՛ զներքին զգեստն. որ պիսի էր քահանայից պատմուճանն, զոր զգենոյր ահարոն 'ի ներքոյ պճնեալ պարեգօտին. իբրև շապիկ։ Ելից. 29. 5։

Ներքնաշարեցեալ. եալ. ոյ. ալ. ոց. ալք։ ‖ 'ի ներ քոյ շարեցեալ. կմ՛ 'ի տակն կարգեալ և դասեալ։ Նարեկ. ԼԵ։

Ներքնաշարժ. ի. իէ. իցց. իւք։ ‖ 'ի ներ֊ քուստ շարժօղ. կմ՛ շարժեցեալ. և կամ նա՝ որ զներքին կողմն, կամ զմասն իւրն շարժէ։

Ներքնաշարժեալ. եալ. ոյ. ալ. ոց. ալք։ ‖ 'ի ներքուստ շարժեալ, կմ՛ դրդմեալ։

Ներքնատուն. տան. տանէ. անց. ամբք։ ‖ ներքին կմ՛ սատրին տուն, որ չինել ունի 'ի վր՛ իւր զայլ. կմ՛ զերկու յարկս եւս։ ռամկ. ներքնախափան. կմ՛ ներքնի զալ։ Ծնն. 6. 16։ և 1. Մնաց. 28. 20։ Իսկ մերթ տուն, կմ՛ բնա կարան չինեալ 'ի ներքոյ երկրի. կամ 'ի ներքինն և 'ի ծածուկ տեղիս։ 'ի Հայս հոգւ. Եզ։

Ներքոյ ։ ‖ Նախադրութիւն, որ պահանջէ ըլ հոլովմն տեղական՝, զոր. օրինակ, ներքոյ եղեգան. ներքոյ նր. և նշանակէ 'ի ներ քոյ։ ռամկ. ներտին։ Խորէնաց. գլ. 32։ Իսկ մերթ է մակբայ տեղական, և նշանակէ 'ի ներքուստ. կմ՛ 'ի ներքին կողմանէն. ո֊ րոյ ներհակն կոչի արտաքոյ. ըստ այսմ Ծնն. 6. 14. ծեփեսցես զնա ներքոյ և ար տաքոյ, յն 'ի ներքուստ և արտաքուստ։ ռամկ. ներքէն ու դուրսէն։ ըստ այսմ է և Ելից. 25. 11։ Եզեկ. 2. 9։ Եբր. 9. 4։ Դրժա՝ եր֊ բեմն զնի փոխանակ բացառականի ներ քին բառիս, որգոն, 'ի ներքոյ կողմանէն, որով մերթ նշանակի՝ 'ի ստորին կողմանէ. ռամկ. ներքին դէհէն. կմ՛ ներքևէն։ Իսկ եր բեմն 'ի ներքսակողմանէն. կամ 'ի ներ֊ քուստ։ ռամկ. ներսի դէհէն. կմ՛ ներսէն։ 3. Թագ. 6. 16։ Եզեկ. 28. 27։ և 39. 18։

Ներքոյ անկեալ. եալ. ոյ. ալ. ոց. ալք։ ‖ 'ի ներքոյ անկեալ. կմ՛ ստորադրեալ. կամ ստորանկեալ. և կմ՛ հպատակ։ Նարեկ. Գ։

Ներքոյք. կմ՛ 'ի ներքոյք. ոյից. կմ՛ ոյց. իւք։ (անեզական ․․) ‖ ներքինք. կամ 'ի ներ֊ քոյ եղեալքն. և կմ՛ ներքին կողմն իրաց։ ռամկ. ներսի, կմ՛ ներքևի կողմը. կմ՛ ներքևի դէհն. կմ՛ փորը։ Սոփ. 2. հարցմ. Ժ։

Ներքուստ ։ (մակբայ տեղական ․․) ‖ 'ի ներ քին կամ 'ի միջին կողմանէն։ ռամկ. ներ֊ սէն. կմ՛ ներսի դէհէն։ 2. Մակ. 12. 27։ Իսկ մերթ 'ի ստորուստ, կմ՛ 'ի ստորին կողմա նէն։ ռամկ. ներքևէն. կմ՛ վարէն։ Խորէնաց. գլ. 36։ Դրժա՝ բառս այս երբեմն վարի իբրև զանուն. և զնի փոխ բացառականի ներքին բառիս, որգոն, 'ի ներքուստ կող մանէ, այս 'ի ներքին կողմանէ։ ռամկ. ներ սի դէհէն. կմ՛ ներսէն։ Եզեկ. 28. 33։ Եւ կմ՛ 'ի ստորին կողմանէ։ ռամկ. վարէն. բայց ոմ՛ ասա հասարակօրէն նախդրիւ վարի. ոմ՛ եղաւ 'ի տասն իննէ։

'ի Ներքս ։ ‖ Նախադրութիւն, որ պահանջէ զհոլովմն տեղական, որպէս. 'ի ներքս իրին. 'ի ներքս տանն, և նշանակէ 'ի ներքին կողմն.

կմ ՚ի ներքին մասանս․ և կամ ՚ի մէջն։ Բայց սա մանաւանդ խնդրէ զնոյն իբր զնախդրիւ տրական, կմ զներքոյական․ զոր օրինակ, ՚ի ներքս ՚ի յերն․ ՚ի ներքս ՚ի սրտին․ ՚ի ներքս ՚ի հրէաստան․ ՚ի ներքս ՚ի ձեզ․ և այլն։ 2. Մակ. 13. 13։ Ղուկ. 17. 21։ Երբեմն ևս վարի իբրև զմակբայ․ և նշանակէ ՚ի ներքս կոյս․ կմ ՚ի մէջն․ և կմ ՚ի ներքին կողմն։ ռամկ. ներս։ Ղեւ. 10. 18։ Գործ. 10. 27։

Ներքսագրական. ի. աւ. աց. օք։ || այն տմ, որ ՚ի ներքս գնի․ կմ որ ՚ի ներքոյ իրիք ե_դեալ լինի․ որպիսի է ենթամնայն, որ գնի յեզերբն տողից ՚ի ներքոյ կիսատ բառից։

Ներքսակողմն. ման. կողմանէ. կմ կողմե_անց. ամբք։ || ներքին կողմն․ կամ ներ_քին կոյս։ ռամկ. ներսի դին։ 2. Մակ. 13. 6։

Ներօղ. ողի. իւ. աց. օք։ || զներումն շնորհօղ․ կմ թողլ տուօղ։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխ բառս՝ երկայնամիտ կմ գթած․ և կմ անոխակալ․ ըստ այնմ Խորէն. Ձ. գր. 57․ համբաւ ներողութեան մերոյ հասեալ է ՚ի ներօղ լսողութիւն ինքնակալիդ։

Նեցուկ. նեցկի. աւ. աց. օք։ || յեցուկ, ցը յենլի գործիք․ կմ յենարան, և կմ մոյթ, ռամկ. փայտ։ 3. Թագ. 7. 24։ և Յն որդի։ Իսկ երբեմն նմանութբ առեալ լինի փո_խանակ ո՛ և իցէ անձանց, կմ իրաց, որք իբրև զնեցուկ հաստատեն, կմ անկործան պահեն զինն։ Նարեկ. կէ. զն. ղզ։ և Լամբր։ Բայց Եսայ. 25. 38. առեալ լինի փոխա_նակ անօթոցն, յորս եդեալ լինէին հա_տեալ ծայրք պատրուգաց ճրագարանաց։ Եւ զի սոքա ենթակայ լինէին այսպի_սեաց աւելորդաց, վն այնորիկ նեցուկ կոչեցան։

Նեքտարեան։ || տես ՚ի բառարանի յատուկ անուանց։

ՆԶ

Նզովք. ի. իւ. կց. իւք։ (մանաւանդ վա_րի յոգնականապէս․) || նզովումն, ցը զարշելով և անիծանելով հերքումն․ կմ ՚ի բաց մերժումն․ և ըստ այսմ հանդի_սաւոր բանադրանօք ՚ի բաց հատանելն և հերքելն յեկեղեցւոյն քն զապականիչ անդամս նր, նզովք կոչի․ որպէս Արիոսի, Նեստորի, և նմանեաց։ Իսկ մերթ անէծք, կմ մաղթանք չարեաց՝ զոր կար_դայ ոք ՚ի վր իրիք․ կմ խնդրէ հասանել ՚ի վր անօրինաց․ և այլն։ Թուոց 5. 18. և 19։ Եսայ. 24. 6։ Երեմ. 29. 18։ և 42. 18։ Այնպէս նզովք կոչի մաղթումն պատուհա_սից․ զոր խնդրէ ոք անձին իւրում յերդ_նուլն, կմ ՚ի յուխտելն, որգոն, կորուս ցէ զիս Տր, եթէ ոչ արարից զայս ինչ, կմ զայն․ և այլն։ Ծննդ. 24. 41։ Գործ. 23. 14։ Մերթ ևս նշանակէ զնզովեալ իրն, որպիսի էր աւարն երիքովի, յորմէ գողացաւ աքար։ Յես. 7. 1. և 11. և 13։ Իսկ երբեմն առեալ լինի փոխանակ նզո_վելի և հերքելի իրաց․ որպիսիքն են կուռք․ և տմ ապականութիւք․ կմ թշուառութիւք․ Զաք. 14. 11։ Յայտ. 22. 3։ Մերթ ևս ընդ բայի շաղակցի այսպէս, նզով լինել․ և նշանակէ՝ նզովեալ լինել․ կմ հերքել․ և կամ որոշել յումեքէ․ և ըստ այսմ է Հռոմ. 9. 3. ուր ասէ՝ ուխտէի խնդրէի ես ինքն նզով լինել ՚ի քէն, ցը որոշել․ կամ մերժեալ մնալ ՚ի քէն։

Նզովեմ. եցի. եա. ել. (ներգործակ․) || զզուելով, կմ անիծանելով հերքել․ կմ ՚ի բաց ընկենուլ զոք յանձնէ, կմ ՚ի հաղորդութենէ իմիքէ։ 3. Եզր. 13. 25։ Եւ ըստ այսմ նզովել կոչի հանդիսաւոր բանադրանօք հերքելն զոք յեկեղեցւոյն քն, անդամն առնելով զնա տմ բարեաց նր, որով և արգելանի տմ ոք մասնակից լի_նել այնպիսւոյն բանիւք, կերակրովք, և այլովք հաղորդակցութք։ Իսկ մերթ առնի՝ անիծանել, կմ անիծանօք չարաբանել։ ռամկօր. անիծել։ Յոբ. 3. 8։ Ժողով. 10. 20։ Մաղաք. 2. 2։ Այնպէս նզովել ասի՝ մաղթելն զչար անձին իւրում յերդմունս, կմ յուխտս, զոր օրինակ, կորուսցէ զիս Տր․ կմ կայծակնահար սատակեսցայց՝ ե_թէ ոչ արարից զայս ինչ կմ զայն․ կմ եթէ գիտեմ զայս ոք կամ զայն․ և այլն։ Մատթ. 26. 74։ Գործ. 23. 12. և 14։ Այլ ՚ի սբ գիրս մինչ ասի, նզովել զազգս, կմ զքաղաքս ինչ, և զամ որ ՚ի նմա, նշանա_կի նզովեալ կամ անիծեալ կարգալ զնա, զի մի՛ ոք հասու լիցի նմ. այլ բոլորովին կորուսցեն և ջնջեսցեն զնոսին իբրև զպիղծս և զգարշելիս։ Թուոց. 21. 2. և 3։ Յես. 6. 21. և 26։

ՆԷ

Նէարդ։ || տես զՆեարդ։ Աշգաբ։

Նէեղաս. այ. աւ. աց. օք։ || է բառ այլազգական․ որով ըստ բազմաց նշանակի թռչուն ինչ գեղեցկատեսիլ գտեալ ՚ի միջագետս ասորւոց, որոյ փետուրքն են յոյժ գեղեցկախայտուց, և չքնաղ․ և թևքն վայելուչ, և թռչելն զուարթաբար, զոր ոմանք կոչեն սիրամարգ, և այլք աքաղաղ վայրի, կմ հնդկային։ Յոբ. 39. 13։

Նէսայ։ || է բառ այլազգական, որ ըստ ոմանց նշանակէ թև, կմ փետուր։ Իսկ ըստ այլոց բազէ, կմ աստեղ. և կմ ան_ծանօթ թռչուն ինչ հզօր մարմնով, և ապուշ զգայութբ, և զուրկ ՚ի բնական հանճարոյ։ Յոբ. 39. 13։

Նէսար։ || տես զՆեսար։ Նարեկ. զն։

ՆԹ

Նթարք. ի. իւ. ից. իւք։ || թաթք կշռոց․ որք կախեալ կան զլծոց նր աստի և անտի․ յորոց ՚ի միւսն դնեն հակաքարշքն, իսկ ՚ի միւսն կշռելի իրքն։ ռամկ. Նժարին Թաս։ Իմաստ. 11. 23։ Նարեկ. Թ։

Նժդեհ. ի. ին. ից. իւք։ || օտարական, որ նա, որ բնակի յօտար երկրի. կամ յօտար քաղաքի, որ և կոչի պանդուխտ։ Ծնն. 23. 4: Սաղմ. 38. 13: 1. Պետ. 1. 1։

Նժդեհակից. կցի. աւ. կամ ին. աց. օք։ || կը ցորդ նժդեհութեան, կամ ընկեր պանդխ_ տութեան, որպիսիք են միմեանց երկու նըժ դեհք։

Նժդեհիմ. եցայ, եա՛ց. իլ։ (ձայնակը.) || նժդեհ լինիլ. կամ պանդխտիլ։

Նժդեհութիւն. թեան։ || պանդխտութիւն, կամ օտարութիւն, որով ոք պանդխտի յօտար երկրի. կամ քաղաքի։

Նժոյգ. նժուգի. ին. ից. իւք։ || երիվար ըն տրելի. որով նշանակի տեսակ ինչ ազ նիւ և մեծագին ձիոյ, որ բնականապար լինի յոյժ արագընթաց և քաջ, որ և յար_ շաւելն այնչափ սաստիկ երագէ. մինչ զի դիւրեաւ ընդ օդս թռչի, օ_ դապարիկ. Մատուցանէր նմա Նժոյգս արագաւորս կամ օդապարիկս։ Այն պէսէ և 1. Մակ. 6. 35. ուր ասի. Հինգ հազար հեծեալ վառեալ նժոյգ. որ հինգ հազար ձիաւոր վառեալ յերիվարս օդա պարիկս։

Ն Ի

Նիազ. ի. ին. ից. իւք։ || Նուազ. կամ պա կաս, կամ սակաւ. կամ կարօտ։ Ըստ այսմ Խորէն Պ. գլ. 42. Եւ մեզ ոչինչ նիազ էր որ ոչ ինչ պակաս էր, կամ ոչ ինչ նուազէաք։ 'ի սմանէ ծագի բառս անինիազ։

Նիազիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (ձայնակը.) || Նուա զիլ. կամ պակասիլ. և կամ կարօտ լինիլ։

Նիազութիւն. թեան։ || Նուազութիւն, կամ պա կասութիւն. և կամ կարօտութիւն։

Նիարդ. || տես զՆեարդ։

Նիգ. նգի. աւ. աց. օք։ || երկայն և ստուար գործիք ինչ փայտեղէն, կամ երկաթեղէն, զոր արկանեն ընդ դէմ փակեալ դրան առ 'ի ամրութիւն։ 1. Մակ. 9. 50: Սաղմ. 106. 16: Երեմ. 49. 31: Մերթ և ս նիգ կոչին ձողքն, կամ երկայն փայտքն, զորս անցուցանեն ընդ ծակս, կամ ընդ օղս սեանց, կամ տախտակաց, և այլոց նը մանեաց։ Ելից. 26. 26. և 27։ և 35. 11: Թւոց. 3. 36. Այնպէս նիգ կոչին ստուար ձողքն, կամ բիրքն, որովք զբեռինս. կամ զմեծա մեծ քարինս շարժեն, կամ մղեն, և կամ հարեալ ընդ հիմունս շինուածոց, տա պալեն զնոսա։

Նիզակ. ի. աւ. աց. օք։ || գեղարդն, կամ տէգ. 2. Թագ. 2. 23: և 21. 16: 2. Մակ. 11. 8: Բայց 3. Թագ. 10. 16. ուր ասի, երեքհարիւր նիզակս ոսկիս կառ ծոյ, իմանի ոսկեղէն վահանն կոտանաւէ չի նեցեալ. որպէս դնի 2. Մնաց. 9. 15: Եւ կո_ չեցաւ սոյն նիզակ, զի ունէր արտա_ քուստ 'ի միջին կէտն իւր զերկայն սլաք ինչ նիզականձև, որով համանգամայն վարէին թէ՛ և վահանաւ պաշտպանելոյ զանձինս, և համանգամայն թէ՛ նիզա կաւ խոցելով զվերայ եկեալ թշնամին։ Իսկ 2. Մնաց. 9. 16. դնի սակ փոխանակ ասպարաց. կամ մենդ... որոյ մօ և կոչի կատածոյ. որ կոտանաւ տարածելով շինե ցեալ։ Բայց 2. Թագ. 23. 21. ուր ասի, և եհ՛ առ նա նիզակաւն իմանի՝ բրով, կամ մահակաւ. որպէս դնի 1. Մնաց. 11. 23։

Նիզակաբեկ. ի. ին. ից. իւք։ || բեկանող ըզ նիզակս, և կամ խորտակող գեղարդեանց։ Իսկ մերթ նշանակի բեկեցեալ նիզակի, կամ բեկորն նիզակի, որ է կոտորն։ Երեմ. 39. 9։

Նիզակաբուն. բնոյ. ով. ոց. ովք։ || բուն նիզակի, որ երկայն ձողն գեղարդեան, զոր կալեալ ձօձեն։

Նիզակախաղաց. ի. աւ. աց. օք։ || Նիզակաւ խաղացող, որով մերթ նշանակի նա՝ որ ձարտար արուեստիւ ձգէ 'ի վեր և 'ի վայր զնիզակ իւր, և անդրէն կալնու. կամ 'ի վ՛ր ձեռաց իւրոց շրջշրջէ զնա, և ոչ որ կանէ յերկիր։ Իսկ մերթ նա, որ ընդ այլ ըստ խաղայ նիզակաւ. արձակելով զայն 'ի վ՛ր նո՛, և զարձակեալն 'ի նմանէ ը_ նդունելով կալնլով։

Նիզակախոց. (Նախդրիւ հոլովի.) || նիզա կաւ խոցող. կամ գեղարդեամբ խոցեցեալ։

Նիզակակիր. կրի. ին. աց. օք։ || կրող նիզա կի. կամ բարձօղ 'ի ձեռս իւր զգեղարդն, և կամ նիզականոր։

Նիզակակից. կցի. աւ. աց. օք։ || Նա, որ նիզակաւ ընկերակցի ումեք 'ի պատերազմի։ Եւ յայսմանէ առեալ նիզակակից կոչի։ 1. Մակ. 10. 6: և 14. 40: 2. Մակ. 11. 10: և 14. 17։

Նիզակակցիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (ձայնակը.) || Նիզակակից լինիլ. կամ ձեռնտու և օգնա կան գոլն ումեք 'ի պատերազմի. կամ յայլ գործս։ Յս որին։

Նիզակակցութիւն. թեան։ || Նիզակակից գոլն. կամ օգնականութիւն 'ի պատերազմի։

Նիզակաձիգ. ձգի. աւ. աց. օք։ || ձգող նի զակի. որ նա, որ արձակէ 'ի հեռաստանէ զնակս 'ի վ՛ր ուրուք։

Նիզականեղ. ի. ին. ից. իւք։ || տեղի, ուր երկաթն նիզակին հաստատեալ կայ, որ է բունն, որ փայտն նիզակին, և ըստ այսմ է բունն 'ի Մծբն. ժթ. ուր ասի. կատարել որոյն 'ի ծառայ, զոր նմանութ... սուր երկաթոյ նիզակին քծի։

Նիզակաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || տես զնիզա կակիր։

Նիզակաքաղ. ի. ին. ից. իւք։ || քաղող նի զակաց. կամ նա՝ որ ժողովէ զնիզակս, կամ

որ 'ի յարչաւելն ձիոյն խոնարհի առաջեա ռին 'ի վայր, և զոտս յերկիր հատանէ:

Նիկիադաւան: (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զդաւանութիւն Նիկիոյ ժողովոյն. և կամ դաւանեցեալ 'ի սբ. սիւնհոդոսէն Նիկիոյ.

Նիհար. ի. աւ. աց. օք: || վտիտ. կմ նուազեալ մարմնով. և կմ մաշեալ: ռամկ. լղար. կմ չորցած. և կմ ղարղուն:

Նիհարանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդմիջ.) || Նիհար լինել. կմ վտտիլ. կամ հաշիլ. ռամկ. չորնալ. կմ ղարղուննալ:

Նիհարացուցանեմ: || տե՛ս զՆիհարեցուցանել:

Նիհարեցուցանեմ. ցուցի. ցո՛. անել: (անց.) || Նիհար առնել. կմ վտտեցուցանել. և կմ հաշեցուցանել: ռամկ. չորցնել. կմ ղարղունցնել:

Նիհարիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնակր.) || տե՛ս զՆիհարանամ:

Նիհարութիւն. թեան: || վտտութիւն. կմ ծիւրութիւն. և կմ հաշութիւն: ռամկ. ղարղունութիւն:

Նինջ: (Նախադրիւ հոլովի.) || է արմատ Ննջել բային, որով Նշանակի Ննջումն. կմ քուն. և կմ Նիրհումն: Սաղմ. 131. 4:

Նիշ. Նշի. իւ. ից. իւք: || Նշան. կամ ցուցակ. կմ դրոշմ. կմ տիպ. կմ կնիք. որ է տամղայ: 'ի չարոկնոցի: Իսկ մերթ ասիս. կմ կէտ, որ տպաւորեալ կայ 'ի մէջ դիմաց. թղթոց, կմ քուէից. ք զարից, և այլոց Նմանեաց. տաճկերէն Նօխթայ: Սոյնպէս Նիշք կոչին փոքրիկ շեթքն, որք երևին յաչս ոմանց իբրև զկէտս: Ըստ այսմ Խորէն. բ. գլ. 49. Սակաւ ինչ արեան Նիշ ունելով յաչսն, որ [illegible] 'ի մէջ ոսկեաց: Իսկ ըստ փիլիսոփայից Նշանակէ զանբաժանելի կէտն գծի. որ ոչ ընդայնութիւն ունի. ոչ զերկայնութիւն, և ոչ ընդարձակ խորութիւն: Բայց մինչ ասի. յայս Նիշ. կմ յայն Նիշ տեղւոջ, Նշանակի՝ յայս ինչ. կամ յայն ինչ տեղւոջ: ռամկօր. Ֆիշանփեղ: 'ի վերս հարց. ժդ. և ժե:

Նիսան. ի. աւ. || է անուն առաջնոյ ամսոյն եբրայեցւոց. որ համեմատի արեգ. ամսոյն հայոց, և մարտի ամսոյն հռոմայեցւոց. 1. Եզր. 5. 6: 3. Եզր. 2. 1: Եսթ. 8. 9:

Նիստ. Նստի. իւ. ից. իւք. կմ աց. օք: || է արմատ Նստիլ բային, որով մերթ Նշանակի Նստումն. կմ Նստիլն. և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ՝ Նստելով Ննջել, ասի 'ի Նիստ Ննջել: ռամկ. Նստած քնանալ: 'ի վերս հարց. ե: Սոյնպէս և փոխանակ ասելոյ՝ Նստիլ, ասի 'ի Նիստ լինել: 'ի հին թարգմանիչս: Իսկ մերթ Նստեալ. կմ Նստօղ. որ՝ եկեալ 'ի պատերազմն, կմ յայլ ինչ գործոյ՝ Նստի՝ [illegible] կալնու տարեք. և ոչ ևս գնայ յայնպիսի գործ. որպիսիք էին ոմանք 'ի զինուորաց. կամ յարհեստաւորաց: ռամկօր. օճախլը: Մերթ ևս Նստարան. կամ կայան. կմ աթոռ, և կմ գահ: Մծբն. ժը: Սոյնպէս է և 'ի գիրս Աճոնք: ուր մայրաքաղաքն վաղարշապատ՝ կոչի Նիստ թագաւորաց հայոց: Իսկ երբեմն Նշանակէ զնստուածս, որ է կերպ տեղակալութեան. կմ տարածութիւն իրիք. կամ գիրք. և կամ կալուածք տեղւոյ: և ըստ այսմ ասի՝ Նիստ քաղաքի, կմ տան. Նիստ լերանց, կմ դաշտաց. և այլն: ռամկօր. եաթըշ: 2. Օրին. 11. 30: Եզեկ. 45. 7: և 48. 21: Խորէն. ա. գլ. 15:

Նիրհ: (Նախադրիւ հոլովի.) || է արմատ Նիրհել բային, որով Նշանակի Նիրհումն, ք սկիզբն Ննջելոյ. կմ թեթև Ննջումն, յորում դրեթէ ոք առաւել թմրեալ է՝ քան Ննջեալ: ռամկ. մրափանք. կմ բաշըփօօ: Երեմ. 23. 31: Իսկ մերթ՝ ո՛ և իցէ Ննջ, կմ քուն. ըստ այնմ Յոբ. 2. հատ. ժզ: Իբրև Նիրհ իմն թանձրութեան համարեալ. ք քուն թանձրութեան: Իսկ մերթ ընդ. բայի շարակցի այսպէս. Նիրհ առնուլ: և Նշանակէ Նիրհել. կմ Նիրհելով անցուցանել զքուն: 'ի վերս հարց. իզ:

Նիրհեմ. եցի. եա՛. ել: (չէզոք.) || քնով թմրիլ. կմ կալեալ լինել 'ի Նիրհմանէ. և կմ սկսանիլ 'ի Ննջել. յորում դրեթէ ոք ինչք կերպիւ արթուն է. և ինչք կերպիւ 'ի քուն. յորմէ և հեռի սակս խանգարումն գլխոյ: ռամկ. մրափել. կմ բաշըփել: Երեմ. 23. 31: Մատթ. 25. 5: Եւ յայսմանէ առեալ, երբեմն Նշանակէ սակ Ննջել. կամ 'ի քուն լինել: ռամկ. փնանալ: Գործ. 20. 9: Իսկ երբեմն առեալ լինի անդրադարձաբար փոխանակ հեղգանալոյ. կամ դանդաղելոյ. ըստ այնմ. 2. Պետ. 2. 3. Եւ կորուստ նց ոչ Նիրհեսցէ, ք ոչ դանդաղեսցի:

Նիրհեցուցանեմ. ցուցի. եցո՛. անել: (անց.) || տալ ումեք Նիրհել. կմ Ննջեցուցանել: ռամկ. մրափել տալ. կամ քնացնել: Դատ. 5. 27:

Նիրհումն. ման. մանբ. մանց. մամբք: || տե՛ս զՆիրհ: Առակ. 6. 4:

Նիւթ. ոյ. ով. ոց. ովք: կմ ի. իւ. ից. իւք. կմ օք: || այն իր, յորմէ իր ինչ շինի. և ըստ այսմ հրահանգելոց՝ առին Նիւթք կազմեցելոցն 'ի Նոցանէ: կաւն՝ Նիւթ խեցեղինաց: փայտ և քար, և կիր՝ Նիւթ շինուածոց. և այլն: ռամկ. մէթէրիալ: Ելից. 35. 21: 1. Մնաց. 22. 3: Իմաստ. 15. 13: Իսկ Իմաստ. 11. 18. ուր ասի, որ հաստատեցեր զաշխարհս յանկերպարան Նիւթոյ, բառիւս Նիւթ՝ Նշանակին գործքն առաջնոյ աւուր արարչութեան. ք երկինք, երկիր, և անդունդք ջրոց, որք 'ի սկզբանն էին անկերպարանք. ք անկերպ և անպատրաստ, և անձևակերպութ, յորոց 'ի հետևեալ աւուրսն եղև 'ի Նիւթոյ յօրինեալ ամ աշխարհս՝ ըստ իւրաքանչիւր տեսակաց իրաց: Մերթ ևս Նշանակէ զո՛ և իցէ Նիւթականն, կամ մարմնականս իրս: Նաբեն. [illegible]: և 'ի վերս հարց. [illegible]: Իսկ երբեմն առեալ լինի փոխանակ պատճառի. կմ առիթի. և ըստ այսմ ասի զումեքէ լինել Նիւթ չարեաց: Իսկ ըստ որում է սա արմատ Նիւթել բային,

նշանակէ զգործեալ. կմ՛ զհանեալ թելս, կմ՛ թեզանիս։ Բայց նիւթն ըստ փիլիսոփայից՝ է առակ կարողութե գոլոյ, զոր առաջ մանէ արհեստաւէլ այսպէս. նիւթն է ա_ ռաջին ենթակայ, յորմէ ներգոյէ իր ինչ լինի նախ, և ոչ ըստ պատահման։

Նիւթական. ի. աւ. աց. օք։ || այն եմ, որ վերաբերի առ նիւթս, կմ՛ որ բաղկացեալ է ՚ի նիւթոյ. կմ՛ նիւթեղէն, և կմ՛ մար_ մնական։ Ցմ՛ դրէ։

Նիւթահաւաք։ (Նախադրիմ. հոլովի.) || հաւաքօղ զնիւթս, կմ՛ զնիւթեղէն իրս. և ըմ այսմ ժողովօղքն ընչից՝ նիւթահաւաք կոչին։ ՚Ի վերջ հարց. ճգ։

Նիւթանամ. ացայ. ացիր. անալ։ (ընդ.միջ.) || նիւթ լինիլ. կմ՛ նիւթաւորիլ. և կամ մարմնանալ։

Նիւթաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զնիւթ, կմ՛ նիւթեղէն. կմ՛ նիւթական. և կամ մարմնական։ ՚Ի վերջ հարց. ճգ. և Լմբրոն։

Նիւթեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || մանել. կմ՛ ոլորել զթելս, որք են նիւթք կըտաւեղինաց։ Ելից. 26. 31։ և 35. 25։ Մատ. 6. 28։ Ղուկ. 12. 27։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ ստայնանկել. կմ՛ հիւսել. կմ՛ շարամանել. կմ՛ յօդել. և կմ՛ յարակցել։ Նուէկ. խը։ Իսկ մերթ մեքենայել. կմ՛ խորամանկել. կմ՛ հնարել. կմ՛ հնարիւք գործել. կմ՛ ՚ի ծածուկ կազմել. և կմ՛ մեղմով պատրաստել։ Սաղմ. 49. 19։ և 57. 3։ Առակ. 3. 29։ և 14. 22։ Իսկ մերթ նենգութբ, կմ՛ ծածկաբար խորհիլ. կմ՛ դիտել ՚ի մահ զոքն։ Խոբէնա. ՟Բ. գլ. 22։

Նիւթութի. թեան։ || նիւթականութի. կմ՛ նիւթեղէն գոյացութի։ և ըստ այսմ ասի Կիւրղի եղէմ. թ. զստանէ. Ջրեղէն են նիւթութիքն. և քարեղէնն են զօրութիքն։

Ն Կ

Նկան. ի. աւ. աց. օք։ || հաց եփեցեալ ՚ի կայծակնախառն մոխրոջ. զի ՚ի հնումն բազում անգամ թերեալ զալիւր՝ առնէին ՚ի նմանէ բլիթս ստափարակեալս. և եփէին ՚ի թոնիրս. կմ՛ ՚ի կասկարայս. և կմ՛ ՚ի ատաղակս ծածկեալս յամ կողմանց հայ ծակամբք և մոխրովք. ոմ և երբեմն ասակ ՚ի վր դաղափադիսանն մոխրոյ։ Ելից. 12. 39։ Եզեկ. 4. 12։ Եւ յորժամ մի կողմն այսպիսի հացիս եփիւր, դարձուցանէին ՚ի միւսն, զի մի՛ այրեսցի, և ծախեսցի. և յայս միտս ասի՝ Ովսէայ. 7. 8. եղև Եփրեմ նկան չդարձուցեալ։ Եւ յայսմանէ առեալ նկան կոչեցաւ սրանն, զոր կազմէին հրէայքն ՚ի յաղացեալ մանանայէ, և եփէին ՚ի պղնձակս. կմ՛ ՚ի տապակի. որ էր իբրև զզաթոյ։ Թուոց. 11. 8։

Նկանակ. ի. աւ. աց. օք։ || մերթ նշանակէ զնկանն, որ ՚ի վերոյ մեկնեցաւ. Ծննդ. 18. 6։ 3. Թագ. 17. 12. և 13։ Իսկ մերթ զո՛ և իցէ բլիթ, կամ զգրուակ հացի, թէ ՚ի փուռն իցէ եփեցեալ, և թէ ոչ. ստամկոր ռօնայն. կմ՛ Քօփրալայ. և այլն։ Դատ. 7. 13։ Եզեկ. 37. 20։ Մատթ. 14. 17։ Մարկ. 8. 5։

Նկատ. ի. իմ. ից. իւք։ || նկատումն. կամ դիտումն։ Իսկ մերթ նկատեալ. կմ՛ դի_ տեցեալ։

Նկատեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || նըշմարել. կմ՛ դիտել. կմ՛ ենթադրել. կմ՛ մօտ քննել. կմ՛ զննել. և ըստ այսմ ասի նկատել զերկրաւորս, կմ՛ զաշխարհս. և կմ՛ զստասեղս երկնից. և այլն։ Իմաստ. 8. 8։ և 9. 16։ և 13. 9։ Սոյնպէս է և Գործ. 2. 23. ուր ասի. Զնա նկատեալ խորհրդովն այ, յդ դիտեալ, և կամ նախակարգեալ խորհրդովն։

Նկատիչ. տչի. աւ. աց. օք։ || նշմարօղ. կմ՛ դիտօղ. կմ՛ մօտ քննօղ։ Նուէկ. կզ։

Նկար. ու. ու. ուց. ուք. կմ՛ օք։ || նկարեալ պատկեր. և կմ՛ նկարուած, զի ո՛ և իցէ նկարեցեալ իր։ ՚Ի վերջ հարց. ծզ։ Կիւրղ Եղէմ. թ. Իսկ մերթ՝ նկարագրեալ ձև. կմ՛ տիպ. կմ՛ գծագրութի. և կմ՛ նշան. և ըմ այսմ խաչն կոչի նկար ՚ի գէմաքրիստոնէից. Նուէկ. ղզ։ Իսկ մերթ նկարումն պատկերաց՝ կմ՛ այլազգ ձևոց և նմանութեանց. և այլն։ Մերթ ևս գոյնզգոյն ծամուկն, կմ՛ նկարակերպութիւն, զոր ունեն նկարչական արուեստիւ, կմ՛ ստայնանկութբ, և կմ՛ ասղնագործութբ։ ասի՝ նախշ։ Ելից. 35. 35։ և 39. 28։ Դատ. 5. 30։ Եսթ. 1. 6։ ըստ այսմ է Եզեկ. 23. 14. ուր ասի՝ նկարեալ գրչաւ ՚ի նկարու, զի նկարեալ գրչաւ ՚ի ձեռն գոյնզգոյն նկարակերտութեն։ Դիպ՛լ՝ երբեմն ևս առեալ լինի փոխանակ պաճուճեալ յօրինուածոց, կմ՛ հիւսուածոց բանից, և այլոց նմանեաց։ Նուէկ. ղզ. և ՚ի գով. սուրբ։

Նկարագիծ. գծի. իմ. ից. իւք։ || տե՛ս ՚ի ներքոյ զնկարագիր։

Նկարագիր. գրի. աւ. աց. օք։ կմ՛ իմ. իցս || նկարագրեալ, կմ՛ գիր նկարեալ, որ և կոչի նկարագիծ։ Իսկ մերթ գծագրութի. կմ՛ պատկեր կմ՛ տիպ. և կմ՛ նմանութի իրին տպաւորեալ ՚ի վր իրիք. ոմ դէմք մարդոյն ՚ի վերայ ՚ի տախտակի. կմ՛ կտաւոյ. տիպ կնքոյն ՚ի վր մոմոյ. և այլն։ Նուէկ. ղը։ Լմբր. և Առակ. Եւ յայսմանէ որդին միածին Ըստ որում է էական պատկեր և նմանութի Հօր, կոչի նկարագիր էութե նր. Եբր. 1. 3։ Իսկ մերթ կնիք. կմ՛ նշան. Նուէկ. ղը։ Մերթ ևս օրինակ, կմ՛ յարացոյց. կամ ձև. և կմ՛ կերպարան. Նուէկ. ՚ի գով. սուրբ խաչ։ Եւ ըստ այսմ մանաւանդ կատարեալ՝ նկարագիր կոչի գաղափարն շինուածոց. ըստ որոյ նմանութե կերտէ զճարտարապետն։ ասի. հովել։ Եզեկ. 43. 12։ Մերթ ևս նշանակէ նկարագրօղ. կմ՛ նկարիչ. Շնորհալին։ Եւ ևս նկարագիր կոչի բնագիրն. կմ՛ բուն բանն գրոց։

Նկարագործ. ի. իմ. աց. օք։ || գործօղ. կմ՛ նկարի_ տանօղ այլազգ նկարուց. և կմ՛ նկարիչ։ Իսկ մերթ նկարակերտութբ գործեցեալ. և կմ՛ նկարեցեալ։

Նկարագրական. ի. աւ. աց. օք։ || այն եմ, որ

որ պատկանի նկարագրին․ կամ նկարագրեալ․ և կմ գրաւորական։ Նարեկ․ ճ․։

Նկարագրեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) ‖ գրել զնկարագիրս։ Իսկ մերթ նկարել․ կմ գրելով ձևացուցանել զնմանութիւն ինչ․ կմ զգիրս և զտառս․ և այլն։ 'ի Շարականոցի։ Եւ մերթ գծագրել․ կմ գրով նշանել․ և կմ սատրագրել։ Խորէն․ յաշխարհագրութ։ Իսկ երբեմն՝ կերպագրել, կմ կերպարանել․ կմ ձևակերպել, թէ մտօք լիցի, թէ բանիւ, և թէ գրով․ և այլն․ Նարեկ․ իզ․ և ղդ։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ նկարագրել սակ երևակերպելն, կմ զկերպարանս ինչ ներկայացուցանելն յերևակայութեան՝ ըստ զգեստս. և զզարդս. ուրուք, կամ զքաղաք ինչ․ և այլն։ Ոսկէ․ 1․ Կոր․ ժէ։ Եւ մերթ առեալ լինի փոխանակ իմանալոյ, կմ ըմբռնելոյ մտօք զինչ․ ըստ այնմ Յհ որդւ․ միայն մտօք նկարագրի․ աղօտ ձևոեաց ըստ փայլածածի։ Իսկ երբեմն օրինակել․ կմ տպաւորել․ և կմ նշանակել զխորհրդաւոր ինչ։ Նարեկ․ կզ․ Ոսկէ․ 1․ Կոր․ ժզ․ և Լամբրոն․։ Սոյնպէս նկարագրել սակ զսա զափարելն յանձն իւր զկարս, կմ զբարս կրօնութես ուրուք․ ըստ գնի 'ի Նարեկ․ ղզ։

Նկարագրութիւն․ թեան։ ‖ Նկարումն․ կամ նկար։ Իսկ մերթ նկարագիր․ կմ նմանութիւն․ կմ ձև․․ կմ գծագրութիւն․ և կմ օրինակ։ Լամբրոն։

Նկարակերպ․ ի․ իւ․ ․ից․ իւք։ ‖ գոյնզգոյն նկարուք կերպացեալ և տարկացեալ․ կմ խայտախարիւ․ որպիսի են խեցին կրիայի․ կամ փետուրք սմանց հաւուց․ և այլն։ ռամկ․ նախշածն․ կմ նախշլը․ և կմ ալաճայ․ 'ի Հյոր․ հարց․ իզ։ Սոյնպէս գործ նկարակերպ կոչին ո՛և իցէ գործուածք, որք գունագոյն թելիւք, կմ ծաղկեանօք առաստաղնակեալք, կմ հիւսեալք են, որ տեսանեմք յամենայն կերպասս․ ռամկ․ նախշածն։ Եւլից․ 26․ 36։ և 28․ 6․ և 15։

Նկարակերպութիւն․ թեան։ ‖ Նկարակերպ գոյն, կմ խայտաբղէտութիւն․ և կմ խայտուց․ ռամկ․ խաթաբաբինութիւն։

Նկարակերտ․ ի․ աւ․․ կմ իւ․ ․աց․ օք։ ‖ արուեստաւոր, որ գործէ զնկարս, որով մերթ նշանակի նկարիչն, կմ պատկերահանն, որ գրչաւ նկարէ զպատկերս։ Իսկ մերթ ասղնագործն, որ ասղամբ նկարէ զկերպարան։ ռամկ․ ասղով նախշօղ․ կմ նաքշատար բանօղ։ Մերթ և նշանակի ոստայնանկն, կմ կերպասագործն, որ գոյն զգոյն թելիւք անկանէ զկերպասեղէնս, կմ զմետաքսեղէնս յօրինելով 'ի նոր արուեստիւ զզէսպէս վայելուչ ձևովք, զի նախշ։ ռամկ․ գործելով նախշօղ։ Եւլից․ 35․ 35։ Իսկ երբեմն նշանակի նկարակերպ, կմ ճամ կաւոր, զինանկարած․ կմ նախշած։ Նարեկ․ ղդ։

Նկարակերպեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) ‖ գոյն զգոյն նկարուք յօրինել զկերպասս կամ զմետաքսս․․ և զայլս նմանս։ ռամկ․ նախշել։

Նկարակերպութիւն․ թեան։ ‖ արուեստ նկարակերտ ․․․

բելոյ զեղեցիկ նկարուք զկերպասս, կմ զմետաքսս։ Եւլից․ 38․ 23։ Յոբ․ 38․ 36։ Իսկ մերթ նկարչութիւն, կմ նկարչական պատկերահանութիւն։ Մերթ և նշանակէ ըզ գոյնագոյն նկարս, և կմ զխայտաճամուկ զարդս, և յօրինուածս։

Նկարաձև։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ Նկարակերպ․ կմ գոյն զգոյն նկարուք վայելչացեալ։ Խորէն․ բ․ գլ․ 39։

Նկարապաճոյճ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ սպէսպէս նկարուք պաճուճեալ․ կմ բազմազան գունովք զարդարեալ, և կմ խայտախարիւ։ ռամկ․ նախշլան․ կմ խաթաբաբլի։ Իսկ մերթ զանազան նկարուք զարդարող, որպիսիք են նկարիչքն, կմ պէսպէս գեղք ներ, որովք նկարագրեն զպատկերս։

Նկարացոյց․ ցուցի․ իւ․ աց․ օք։ ‖ ցուցանող զնկարս, կմ զնկարեալ պատկերս ուրուք․ կմ նա, որ հանէ 'ի մէջ նիւթոյ իմիք զկենդանագիր ուրուք, որ և ասի պատկերահան։ Մերթ և այն, որով ցուցեալ լինի նկար ուրուք, կմ հրաւէր 'ի ցուցանելոյ զնկարեալ պատկերն, և ըստ այսմ հրամանն, զոր ետուն արդարև 'ի տեսանելն զնկարեալ պատկեր հանիխնիմայ, կոչեցաւ նկարացոյց հրաման։ Աշգամ։

Նկարեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) ‖ գոյն զգոյն նկարուք ներկել, և վայելչացուցանել զկերտուած ինչ։ ռամկ․ նախշելով պօյամբ ըլէլ։ 2․ Մակ․ 2․ 30։ Իսկ մերթ ստայնանկութե, կամ ասղնագործութե նկարակերպ առնել զհանդերձեղէնս։ ռամկ․ նախշել․ կմ նախշ բանել։ Մերթ և ներկիւ, կմ պէսպէս գծիւք հանել զձև, կմ զպատկերս 'ի մէջ նիւթոյ իրիք, որ առնեն պատկերահանք և նկարիչք։ ռամկօր․ տասվիր քաշել․ կմ ռէսմ անել։ Եզեկ․ 4․ 1։ և 23․ 14։ Երբեմն և կերպարանել․ կմ ձևացուցանել, և կմ կերպաւորել։ 2․ Մակ․ 7․ 22։ Իմաստ․ 7․ 1։ Գաղ․ 4․ 19։ Իսկ մերթ տպաւորել․ կմ օրինակել, կմ գաղափարել․ կմ 'ի ձեռն ձևոց և նմանութեանց նշանակել, կմ ցուցանել զխորհրդաւոր ինչ։ 'ի Վյոր․ հարց․ ժղ։ Իսկ երբեմն երևակերպել․ կմ յերևակայութե ներկայացուցանել զկերպարանս ինչ, որով գրեթէ իւն ներկայ երևի․ 3․ Մակ․ 4․ 7․ ըստ այսմ է և 'ի Վյոր․ հարց․ ժղ․ ուր ասի․ Մի նկարեր մտօք զջէմն նր․ և 'ի Գիրս․ իզ․ ասի․․ Եւ յոյժ ժամ խորհրդոյ ակամբ առաջի իւր նկարէր․ զի երևակերպէր զնէն պօղոս։

Նկարէն։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ գոյնզգոյն նկարուք վայելչացեալ․ կմ խայտախարիւ․ կմ խայտաղէտ․ կմ ճամկաւոր․ և կմ նկարակերպ։ ռամկ․ նախշլը․ կմ խաթաբաբլի․ կմ ալաճայ։ Ծննդ․ 30․ 37։ և 31․ 8։ Եւլից․ 27․ 16։

Նկարիչ․ րչի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ Նկարող․ կամ զնկարս առնօղ։ Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակի տեղաւ արուեստաւորն, որ գունագոյն դեղովք նկարէ զպատկերս․ կմ զայլ կերպուած։ ռամկ․ նախշլը․ Ղևտ․ 4․ Թագ․ 12․ 12։

Նկարուած. ոյ. ով. ոց. ովք։ || Տես 'ի քառն Նկար։

Նկերացող. ողի. իմ. եց. եաք։ || Ժխտող. կմ ուրացող. կմ գժտող։ ռամկ. խնծեալ ընծող։

Նկուղ. կուղի. կմ նկղի. իմ. եց. եաք։ || Խաւ նութ. կմ գանձատուն, ուր պահին գոյք. և կմ ինչք վաճառելիք։ Եւ ևս նկուղ ա. սին շտեմարանք. կմ գետնափոր մառանք, կմ խորոցք. և կամ գուբք։ ռամկ. ծրէէր. կմ գեփնի մողողոյ։ Սոփոն. 2. 14։

Նկուն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Խոնարհեալ, կմ ընկճեալ. կմ նուաճեալ. կմ ճնշեալ. կմ տառապեալ. և կմ' լքեալ։ ռամկ. ոըմ փոթ. կմ կոծոծ. կմ խեղճ. և կմ անձրխծ։ Նորէէլ. գ. և լը։ Իսկ մերթ նուաստ. կամ պծուծ. կմ անարգ. կմ չնչին. և կմ փա նաքի։ ռամկ. չոծ. կմ ծուռ. և բառս այսմ տափ նկուն գոլեաա. կմ պղծ. կմ ձուկն. կմ խայթոց։ Նորէէ. կը. գթ։ Մծբն. ժբ։ 'ի վերջ հարց. թ։ Իսկ մերթ ընդ բայի շա րակցի այսպէս, նկուն առնել, և նշանա կէ, ամօթով. կմ խայտառակութբ խո նարհեցուցանել. կմ ընկճել. կմ յաղթա հարել. և կմ կոխան առնելով թշուառա ցուցանել։ ռամկ. խոծոծ ընելով չոծցնել. կմ ոծոծցնել. կմ ներքեւ ջգել։ Հռոմ. 1. 21։ 3. Թագ. 8. 35։ 1. Մնաց. 17. 10։ Իսկ 'ի գիրս Լամբրօն. ուր ասէ, նկուն արար զանուրն 'ի պարանոցէ նց, նշանակէ 'ի վայր ընկե նուլ. կմ 'ի բաց մերժել։ Մերթ ևս յա րի 'ի բայս՝ այսպէս, նկուն լինել. և նշա նակէ յամօթ լինելով խոնարհիլ. կմ ընկ ճիլ. կմ նուաճիլ. կմ յաղթահարիլ. և այլն։ ռամկ. չոծնալ. կմ ոծծիլ. կմ կոծիլ. կմ ներքեւ ընկնիլ։ 2. Մնաց. 13. 18։ Եսայ. 57. 9։ Երեմ. 17. 4։ Մակ. 2. 12։ Եւ յլ ժողով. 12. 4. ուր ասէ. Եւ նկուն եղիցին գաւթքքեր դոց՝ նշանակէ խոնարհելով անկանելին ա կանջաց. կմ ծանրանալն նց, որով ոչ կա րեն լսել։

Նկրտեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || Տես ըղ Նկրտել։ Փիլիպ. 3. 13։

Նկրտեցուցանեմ. ցուցի. ցո. ել։ (անցող) || Ձկտեցուցանել. կմ դիմեցուցանել առ իմն, և կմ տալ ուժեք ջանալ առ 'ի հա սանել։

Նկրտիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակր.) || Ձգկ տիլ. կմ ջանալ առ 'ի հասանիլ. կմ դի մել առ իմն. և կմ զուն գործել։ ռամկ. ջանք ընել։ 1. Կորն. 11. 17։ և Ողբ. 1. հատ. ժ։ Լամբրօն։

Ն Հ

Նհանջ։ || Տես զՆահանջ։

Նհանջեմ։ || Տես զՆահանջել։ Լամբրօն։

Ն Մ

Նման։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՛ որ ու նի զնմանութիւն ընդ այլում. կամ հա մասեռ. կմ հանգոյն. և կմ համեմատ։ Ծննդ. 2. 20։ Սաղմ. 85. 8։

Նմանաբանութիւն. թեան։ || Բան, որով ոք խօսի զիմիքէ նմանութբ, կմ համեմատու թբ. կմ այլաբանութիւ, և կմ անգրադա րձութիւ։

Նմանագիր. գրի. իմ. աց. օք։ || Ունօղ զնը մանն գիր. կամ նման այլում գրող։ Իսկ մերթ նմանութբ գրեցեալ, կմ նմանա տիպ. և կմ համանման. և ըստ այսմ ասի նմանագիր պատկեր. կմ ձևակերպուն։ և այլն։ Նորէէ. ն։

Նմանագոյն. գունի. իմ. եց. եաք։ || Առա ւել նման, կմ հանգիտագոյն. կմ համեմա տագոյն. և կմ համանման։ Խորէն. աշ. գր. 2։

Նմանագործ. ի. աւ. աց. օք։ || Ունօղ զգործ նման այլում. կմ գործօղ զիմն իբրև զայլ։ Իսկ մերթ նման այլում գործեցեալ. կմ մի և նոյն կերպիւ պատրեցեալ։

Նմանագրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || Նման այլում գրել. կմ նոյնով կերպիւ գծագրել. և կմ նմանութբ, և համեմատու թբ ըստ գրով արկանել զիմն։ Խորէն. յաղ խարհագրութե։

Նմանագրութիւն. թեան։ || Համանման գը րութն. կմ համեմատ գրուած. և կմ նմա նութբ և համեմատութբ գրելն։ Նորէէ. խե։

Նմանակ. ի. աւ. աց. օք։ || Նմանօղ. կմ հա մանման. կամ համեմատ. և կամ հա մահանգէտ։ Խորէն. յաղխարհագրութէ։

Նմանակերպ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Ունօղ զնման կերպ. կմ որ է համեմատ որպիսու թբ. կմ համահանգէտ. և կմ համաձև։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ. և նշա նակէ՝ համանման կերպիւ, և կմ համահան գէտ ձևով. Ողբ. 1. հատ. է։

Նմանակերպիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակ.) || Նմանակերպ լինել. կմ նմանել ումե կերպարանօք. կմ ձևով, և այլովք նմա նեօք։ Նորէէ. զր։

Նմանակերպութիւն. թեան։ || Նման կերպա րան. կմ նմանակերպ լինելն. կմ նմանու թիւ. և կմ օրինակ։ Լամբրօն։

Նմանակի։ (մակբայ որակական.) || Նմա նապէս, կմ նմանութբ. և կմ հանգիտա պէս։ Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն. և նշանա կէ՝ նմանակ. կմ նմանօղ։

Նմանակիր. կրի. աւ. կմ իմ. աց. օք։ || Կրօղ զնմանն այլոց. կմ ունօղ զհամանման կերպ։

Նմանակից. կցի. աւ. կմ իմ. աց. օք։ || Կցորդ ումեք 'ի նմանութե. կմ համանման. կմ համահանգէտ։ Նորէէ. թ. և Աշխ.։

Նմանակցիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակր.) || Նմանակից լինել. կմ համանմանել։

Նմանակցութիւն. թեան։ || Կցորդութիւն նմա նութե. կմ համանմանութիւն։

Նմանահիւթ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Ունօղ զնման հիւթ. կմ որ նմանի այլում նիւ թով. կմ որ է 'ի նոյնոյ նիւթոյ։ Նորէէ. զը։

Նմանամասն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նման մասն. և կմ նմանամասնեայ զըղ. տեսակս զնիւ։

Նմանամարմնեայ. ենի. իմ. եց. եաք։ || Ունօղ զնման

զման նման այլում. և կմ որոց մասունքն են համանունք, և համանմանք. որպիսիք են. մայր, Ջուր. և այլն. որոց մասունքն են նման միմեանց:

Նմանաչար: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է չար՝ նման այլոց. կմ որ ունի զչարու-թիւն, և զչարաստիճանութիւն խուռն զայլս: Նո-րէն. 'ի գովէստ աստուծոյ:

Նմանատեր. ի. իմ. ից. իւք: || Նա՛ որոյ տէրն՝ կմ տէրունըն է նման այլում. կմ նմանաւոր գի. կմ համատէր. կմ համատէրական. և կմ համատոհմ: Նորէն. գի:

Նմանատեր. տիրի. աւ. աց. օք: || տիրող ըն նման իւր. կմ որ տիրում յարի 'ի նմանա կիցն:

Նմանավիշտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զնման վիշտս, կմ նոյնով կերպիւ ընդ այ լոց տառապեալ. և կմ անկեալ 'ի նոյնպէս համանման կրից, կմ թշուառութեանց: Մերթ և առի զանեղելոյ. կամ զայլմէ նմանելոյ. ուր ոք կրէ զնման վիշտս. կմ յարում ոք ընդ այլոց նմանապէս վշտանալ, և տա-ռապել. և ըստ այսմ է Իմաստ. 7. 3. ուր ա-ռի. Եւ 'ի նոյն նմանավիշտ յերկիր անկայ. Իբր թէ ասէ, ընդ ծնանիլն անկայ 'ի նոյն երկիր նմանավիշտ. վն զի որպէս այլք ծնեալք յաշխարհս վշտանան 'ի թշուառութեանց նր, նոյնպէս և ես հաւասար նոցին:

Նմանապատիւ. տալի. իմ. ից. իւք: || այն՝ որ ունի զնման պատիւ, կմ զարժանաւորութիւն ընդ այլում. կմ համարժան. և կմ համանման: Նորէն. ուղ: և 'ի գովէստ խաչին:

Նմանացեղ. ի. իմ. ից. իւք: || ունող զնման ցեղ ընդ այլում. կմ համազգի. կմ տոհմա կից. և կմ համատեռ: Նորէն. 'ի գով. խաչին:

Նմանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունող զնմա-նութիւն ընդ այլում. կմ նմանող. կմ հա մանման. և կմ համեմատ:

Նմանեցուցանեմ. ցուցի. ցն. անել: (ան-ցող.) || նման առնել. կմ հանգիտացու-ցանել. կմ հաւասարել. և կմ համեմատել. առակօրէն նմանեցնել: Եսայ. 40. 18: և 46. 5: Մարկ. 4. 30:

Նմանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || տե՛ս զնմանն: Յօբ. 35. 8: Նորէն. ղ. և կգ:

Նմանիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Հայնաւոր.) || նման լինիլ. կմ հանգիտանալ. կմ համեմատիլ. և կամ հաւասարիլ: Սաղմ. 34. 10: և 39. 6: Մատթ. 25. 1:

Նմանորդ. ի. աւ. աց. օք: || նմանող. կամ նմանակից. և կամ համանման: Յոհէ. 2. հատ. Ժե:

Նմանութիւն. թեան: || նման գոլն. կմ հա-մաձայնութիւն. կմ հանգիտութիւն. և կմ հա-մեմատութիւն: Ծննդ. 1. 26: Իսկ մերթ ձև. կմ տիպ. կմ պատկեր: Ելից. 20. 4: 2. Օրէ. 4. 15. և 25: Եւ մերթ՝ կերպ. կմ օրինակ: Հռովմ. 5. 14:

Նմանօրինակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || նոյն օրինակ. կմ նմանատեսակ. կմ համատեսակ. և կմ համանման: Լամբրոն: Իսկ մերթ մա-քի խորհրդական զմանկունս. և նշանակէ նմանա-տիպ. կմ նոյնով օրինակաւ. և կմ նոյնով կերպիւ:

Նմին երի: (շաղկապ պատճառական.) || վն այնորիկ. կմ յայն սակս. կմ նորին աղա-գաւ. առակ. անոր համար: Ահաւ. 7. 15: Խո-րէն. Գ. գլ. 43:

ՆՆ

Նննջեմ. եցի. եա՛. ել: (չէզոք.) || քնել. կմ 'ի քուն մտանել: առակ. փնտալ. Ծննդ. 28. 11: Դատ. 16. 3: Իսկ մերթ առեալ լի-նի փոխանակ գիտելոյ առն զկին. որ է զուգիլ ըստ մարմնոյ: Ծննդ. 39. 12: Ելից. 22. 16: Մերթ և առեալ լինի փոխա-նակ մեռանելոյ: առակ. մեռնիլ: Ծննդ. 47. 30: Գործ. 7. 59: Յայտ. 14. 13:

Ննջեցեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || է անցեալն ընդունելութիւն ննջել բային, որով նշա նակի ննջեալ. կմ 'ի քուն եղեալ: Սաղմ. 126. 2: Բայց հասարակօրէն բառս այս ըստ սրբում գրի եց վանկիւ, նշանակէ զմե-ռեալն, կմ զվախճանեալն: Եւ զի մե-ռեալքն են առ ժամ խորև զննջեալը. վն զի յարուցանէ զնս 'ի մահուանէ իբրև 'ի քնոյ, վն այնորիկ սովորութիւն եղև կոչել զնս ննջեցեալս: Ա. Կորն. 15. 20: Ա. Թեսա. 4. 12. և 13:

Ննջեցուցանեմ. ցուցի. ցն. ել: (անցող.) || տալ ումեք ննջել. կմ 'ի քուն մտածանել: առակ. փնացնել: Դատ. 16. 14. և 19: Իսկ երբեմն առեալ լինի փոխանակ բռնաբարե-լոյ, կմ ապականելոյ զկին ոք մարմնաւոր շաղաշաշութեամբ: Ա. Թագ. 2. 22:

Ննջիւն: (Նախդրիւ հոլովի.) || ննջումն. կմ նիրհումն. և կմ քուն: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. 'ի ննջիւն խոնար հիլ. և նշանակէ՝ զքնով անկանիլ, կամ 'ի քուն մտանել. և կմ խոր քնով ըմբռ-նիլ: Յոբէ. Ա. հատ. Ե:

Ննջող. ննջկի. ով. աց. օք: || ննջող. կամ քնացի: առակ. փնացող. կմ փնոց:

Ննջումն. ննջման. մամբ. մանց. մամբք: || տե՛ս զննջիւն:

ՆՇ

Նշաձև. ի. իմ. ից. իւք: || ունող զձև, կմ զնմանութիւն նշոյ, զի պտղեմ. Իսկ ըստ սրում երանէ 'ի նիշ բառէն, նշանակէ ու-նող զձև նշից, զի կճոյ:

Նշան. ի. ամ. աց. օք. կմ իւք: || նշմէ. կմ ցու-ցակ կացուցեալ առ 'ի յայտնել զոր ինչ առարկեր միտքն, որ ծանօթն է նշան հը րոյ, և դողդոջումն մարմնոյ եղև նշան կայենի. և կարմիր լարն նշան ատենի առ-խաբայ: Ծննդ. 4. 15: Յես. 2. 21: Մատթ. 26. 48: Դրօշ նշան կոչի դրօշմն, կամ տիպն. և կմ կնիքն. զի փոխան: Եղէկ. 9. 4. և 6: Այսինքն նշան առին փոքրիկ թերթք թղթոց, որս բաշխեն զորաց. զի նոքօք դրոշմեսցին 'ի թշնամեաց. և ըստ այսմ է

2. Մակ. 8. 23: և 13. 15. յորս առն. յանուանձն նշանս բաշխեր. զի գրեալ կայր 'ի նոսա այս բան, զօրավիգն է. մր Աւրոց. կամ ձն է յաղթութեան: Դարձեալ նշան. կոչին հետք սպեաց, կմ վիրաց. և այլոց նմանեաց: Ղևտ. 13. 2: Մերթ ևս նշանակէ զդրօշակն, կմ զդրօշն, զոր բառնան զօրքն ըստ գնդից գնդից, կամ զոր կանգնեն 'ի վր կառաց, և այլոց նմանեաց: ռամկ. պայրախ, կմ սանճախ. և կամ բայրագ: Թուոց. 2. 2: 1. Մակ. 6. 43: 2. Մակ. 15. 21: Երբեմն ևս նշանակէ զնպատակն: Դրծ. բազում անգամ նշան կոչին սքանչելիք, կմ հրաշք: Ել. 7. 3: Թուոց. 14. 11: Յովհ. 4. 45: և 12. 18: Բայց մինչ առի նշան քի, իմանի նշ խաչին: Մատթ. 24. 30: Նորէկ. զլ:

Նշանաբարձ. ի. իմ. աց. օք: || բարձօղ, կմ կրող զնշան. կմ դրօշակակիր, և կմ խաչակիր: Նորէկ. զէ:

Նշանագիծ. գծի. իմ. իջ. իւք. կմ օք: || տես 'ի ներքոյ զնշանագիր:

Նշանագիր. գրի. ամ. աց. օք: || գիր, կմ գիծ, նշանակօղ տառից, յորոց իւր 'ի տառերաց բաղկանան վանկք, որպ և 'ի վանկից բառք, և ըստ այսմ այբուբենքն հայկական ազգիս, կոչին նշանագիրք հայոց լեզուիս: Խորէն. գ. գլ. 47. և 49: և 52: Եւ յայսմանէ առեալ նշանագիրք կոչին սկզբունք. և լիցէ իրաց, յորոց իւր յայտնութենից յառաջանամք 'ի կատարելութիւն. և ըստ այսմ սկզբունք վարդապետութեան հաւատոյ, զոր ուսանին երախայքն, անուանին նշանագիրք բանին այ: Եբր. 5. 12: Մերթ ևս նշանակին ամեն նիշք, կամ գիծք հնարեալք 'ի ծածկեաց փոխանակ միոյ բառի, որպ սքա. ⱷ, որ է աշխարհ: Փ. որպէս երկինք: Ծ. որ է երկիր, և այլն: Երբեմն ևս առեալ լինի փոխանակ նկարագրաց, կմ պատկերաց, ըստ որում են նշանակիչք այս ինչ, կմ այն ինչ իրի. և բառս այսմ 'ի Նորէկի 'ի գփժ. առած. երկնասաւ այլ և այլ կենդանակերպքն կոչին նշանագիրք կերպարանաց: Մերթ և նշանակէ ամեն քարտուղարն, կմ գրագիրն, ըստ որում գրելով նշանակէ զբանս 'ի վր նամակի. Աղթոռ. 'ի Բաղդադ. փեղկ:

Նշանագործ. ի. իմ. աց. օք: || սքանչելագործ. կամ հրաշագործ: ռամկ. հրաշք անօղ: 2. Մակ. 15. 21: և 3. Մակ. 6. 23:

Նշանագործեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || գործել զնշանս, կմ զսքանչելիս. և կամ հրաշագործել: Լամբրոն:

Նշանագործութիւն. թեան: || գործք նշանաց, կմ հրաշագործութիւն, և կմ սքանչելագործութիւն: Լամբրոն: Ոսկ. 1. հռոմ. ժէ:

Նշանագրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || նշանագիր առնել, կմ գրելով նշանել. կմ գծագրել. կմ նկարագրել. և կմ օրինակել: Աղթոռ: և 'ի վարս հարց. ժ:

Նշանագրութիւն. թեան: || դրութիւն նշանաց. կմ սքանչելեաց: Իսկ մերթ գծագրութիւն. կմ գիր նշանակեալ 'ի մատենի. և կամ գրուած նշանակօղ բանից. Նորէկ. զթ: Բայց այսմ է և 'ի Շարակնոցի. ուր առի. Հաստատեցին զաթոռ սրբոյն գերագոյն թարգմանութեան նշանագրութեան, գրուածոց, կմ սք գրոց: Մերթ ևս նկարագրութիւն, և կմ նշանակութիւն խորհրդաւոր իրաց:

Նշանադէտ. դիտի. աւ. աց. օք: || դիտօղ զնշան, որով մերթ նշանակի դիտօղ նպատակի, կմ նկատօղ այլոց ցուցակաց, և նշանակաց: Իսկ մերթ նշմարօղ սքանչելեաց, որ և ասի հրաշադէտ: Բայց երբեմն առեալ լինի 'ի չար կողմն, և առի զկախարդաց, որք մեկնութիւն հայէին 'ի նշանս և յերևոյթս, զորս դնէ թելադրեն, և երևեցուցանեն. զի ըստ այնց աբառեցեն զգէնութիւն, կմ հմայեսցեն զապագայից: 2. Օրին. 18. 11: Այսպէս նշանադէտ կոչին յիմար պատուիրանք, որք դիտեն և քննեն զնշանս, և զորպիսութիւն իրաց, զի ըստ այնց ասասպելազանեացեն զապագայից, որպիսիքն են նքա, որք ասեն հաւն թռաւ այս, կմ ընդ այն թռեալ. ուստի այս ինչ, կմ այն ինչ լինի:

Նշանադրեաց. դեցի. իմ. աց. օք: || նշանագործ. կմ հրաշագործ. կմ սքանչելագործ. և ստացօղ նշանադրեաց, ըստ որում այսպիսիքս կցեցեալ ունին յանձինս իւրեանց զշնորհս նշանագործութեան: 'ի վարս հարց. 'ի Նախերգ. և Եփ.

Նշանախեց. լի. իմ. իջ. իւք: || ծակի առ 'ի խեցի բառեկս, ըստ որում նշանակէ զբեկտորս, կմ զկտորս. ուստի առացեալ նշանախեց, լիեր թէ նշանագրաց խեցի. կմ կտոր, որով նշանակի փոքրիկ մասնիկն, կմ ծայրելիկն գծից, և տառից. կմ չեշտէ կէտն, որք դուզնաքեայ և չնչին իմն են 'ի քերթողութեան: Մատթ. 5. 18: Ղուկ. 16. 17:

Նշանակ. ի. աւ. աց. օք: || նշան. կմ ցուցակ. և կմ ցոյցք: Ծնն. 9. 13: Եզեկ. 31. 13: Իմաստ. 2. 9: Հռոմ. 4. 11: Եւ այսմ է և Գործ. 20. 40: ուր առի. Եւ նշենկն ամբարձաւ. այսինքն նշանակ քաղաքին, որ էր բաց հրոյն: Իսկ մերթ նշանակութիւն, կմ նշանակման ազգեցուն. և ըստ այսմ փոխի, որով որդւոցն իւր նշանակելով ազդեցին զորաց զնոսա, կոչին փոխ նշանակաց: 2. Մնաց. 13. 12: 1. Մակ. 7. 45: Իսկ մերթ նշանակօղ, կամ ցուցանօղ: Նորէկ. զթ: Դրծ. նշենկի առեալ նպատակ. Իսկ մերթ դրօշ. կմ դրօշակ: ռամկ. պայրախ. կմ սանճախ: Խորէն. բ. գլ. 43: Այսպէս նշանակ կոչեցաւ ծաղրադարձն, յոր բարձրացոյց մովսէս զօձն պղնձի իբրև զդրօշակ: Թուոց. 21. 8. և 9: Դրծ. նշանակ կոչին առ ցուցմունք. կմ տեսիլ. կմ նշմարանք. և կմ առակ օրինակի: ռամկ. խորհուրդ: Եբր. 9. 22: Եզեկ. 12. 6. և 11: Երբեմն ևս նշանակ առ ուանին տարածքին տեսակքն իրաց, որք են տեսանելիք և շօշափելիք զննաւ: Լամբրոն: Դրծ. նշանակ կոչի նշանատառ, և հետք լի անձն, որպիսիք են խորհուրդք, կմ գաղտնի հերէքք. և կամ մեծամեծ վարդապետք: Նաւլ. 12. 11: Իսկ երբեմն ընդ բարկ

բանիցի այսպէս, Նշանակ բերել, որով ի-
մանի՝ նշանակել. կամ ցուցանել. և կամ
յայտնել. ըստ այնմ Յովհ. 1. համ. ԻԷ. Նշա-
նակ բերէ զքարոզ ծառայից, զի ցուցա-
նէ զԹիւր բարս:

Նշանական. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զնշա-
նակութիւն. և կամ նշանակօղ:

Նշանակաբար: (Նախդրիւն հոլովի.) || կա-
պօղ զնշան ՚ի վ̃ ի̃ իւրեք: Իսկ մերթ փա-
ռաւոր նշանակօք, կամ մեծագին զարդուք
յօրինեալ և զարդարեալ: Աճառ.:

Նշանակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Նը-
շան առաջ զնմանէ. կամ ցուցանել. կամ յայտ-
նել. և կամ ծանուցանել: Աճառ. 6. 13:
Գործ. 25. 27: 1. Կոր. 14. 9: Յայտ. 1. 1: Երէ
յայտնանէ առեալ զերկուցանելն կամ արգ-
ատնելն զնմին փոխով նշանակել ասի. 2.
Մնաց. 13. 12: Եզեկ. 39. 6: Սոփեալ և զա-
շակերտն զապացայ կոչի նշանակել: Յով.
21. 19: Գործ. 11. 28: Գրիծ՝ նշանել. կամ
նշանաւորել. կամ նշանագրել. և կամ նկա-
րագրել: Եւլեւ. 12. 13: 2. Մակ. 2. 6: 2. Թեսա.
3. 14: Իսկ Թուոց. 29. 1. ուր ասի՝ օր նը-
շանակելոյ եղիցի ձեզ, ցուցանի հանդի-
սաւոր տօն ինչ հրեից, զոր կատարէին
յառաջնում աւուր Թշրին ամսոյ. որ է
սեպտեմբեր: Երէ կոչեցաւ օր նշանակե-
լոյ. զի ՚ի նմին հարկանէին զփող նշանա-
կայ. մ̃ տոյ և կոչէին տօն փողոց:
Ղևտ. 23. 24:

Նշանակիր. կրի. աւ. աց. օք: || կրօղ զնշանա.
կամ նշանաւոր: Իսկ մերթ գլխաշակակիր:
աւմկ. պայրախտար:

Նշանակութիւն. Թեան: || նշանակումն. ցու-
ցումն, կամ ծանուցումն. կամ զեկուցումն.
և կամ արդումն: Իսկ մերթ գուշակութիւն:
Բայց ըստ քերականաց նշանակութեն կոչի
իմացուածն, զոր նշանակէ բառ ինչ:

Նշանատար. ի. աւ. աց. օք: || տանօղ. կամ
բարձօղ զնշանս. և կամ գլխաշակակիր: աւմկ.
պայրախտար:

Նշանատուր: (Նախդրիւն հոլովի.) || Նշան
տուօղ. կամ նշանակօղ. և կամ արդ տանօղ:
Իսկ մերթ այն, որով տուեալ լինի նշան
առ ՚ի գործել զեր ինչ. որպիսի է հրամանն
զօրապետաց, որով ՚ի ձեռն փողոյ, կամ այ-
լոյ իրիք նշանի՝ արդ տանեն զօրաց յար-
ձակել ՚ի պատերազմ:

Նշանացի: (Միշտ որակ.) || զօրութեամբ նշանի
տալով. կամ զգալի նշանօք. ոմ̃ անձնարկութ̃.
շարժմամբ ձեռաց՝ կամ ոտից՝ կամ աչաց և
շրթանց, և նմանեաց. և ըստ այսմ ա-
սի՝ նշանացի ուսուցանել. նշանացի խօսել.
նշանացի ցուցանել. արդ տանել հանդերձ.
կամ նոքա որք կամին ըստ ի̃ տալ զնմն:
աւմկ. իշարաթով. Աճառ. 6. 13: Ղուկ. 1. 22:
՚ի Հարց հաւատ. ի̃. և Լամբրոն:

Նշանացեմ. եցի. եա. ել: (Չէզոք.) || ծա-
գել առ ՚ի բանս՝ նշանացի. այդ աքացելն
՚ի բանին՝ աքացի. և նշանակէ՝ նշանացի
խօսել. կամ նշանացի ցուցանել. կամ ար-
տաքին նշանօք ծանուցանել: աւմկ. իշար
ընել. և ըստ այսմ ասի զառաքելոյ ՚ի հին
պատմագիրս. Նշանացեր նմա բարձել զինքն.

Նշանացոյց. ցուցի. աւ. աց. օք: || ցոյցք նը-
շանաց. կամ ցուցանօղ զնշանս. և կամ նշա-
նակօղ զնմն: Աճառ.:

Նշանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զնշան.
կամ նշանակիր. և կամ նշանադրոշմ: Ծննդ.
30. 42: 1. Մակ. 6. 44: Սոյնպէս նշանա-
ւոր կոչէին նոքա՝ որոց ՚ի ճակատան շանթիւն
դրոշմելով առաւելին զանտարգական նշանս.
և ՚ի ոսկոյ դէջ ոսոա ՚ի ձեռս յանձեալ կա-
քաւեցուցանէին ՚ի հրապարակի առ ի ծա-
նակ: աւմկ. փանլուլը: 3. Մակ. 2. 14: Մերթ
և ս իմանի մակաւ նշանաւորեալ. կամ նշա-
նեալ. և կամ կնքեցեալ: 1. Եզր. 8. 50: Իսկ
երբեմն երևելի. կամ դրոշմաւոր. կամ շքեղ.
կամ անուանի. և կամ հռչակաւոր: Եսթ. 5.
4: 1. Մակ. 11. 37: Սաղմ. 80. 4. Մարկ. 27.
16: Իսկ Գործ. 28. Ժ1. ուր ասի՝ նաւ մի
նշանաւոր դիոսկուրացւոց, իմանի՝ ու-
նօղն ՚ի խելս իւր զնշան պատկերի դիոս-
կուրեանց, զի երկուց աստուածեանն որդ-
ւոցն գիտակ չաստուածոյն՝ կոչեցելոցն կաս-
տորի և պոլլիքսա: Վ̃ զի զնոյն համարելով
հեթանոսք նաւորդաց պահապանս՝ կրէին
՚ի Թ̃ի նաւուց իւրեանց առ ՚ի պաշտպա-
նութիւն զորս նկարէին իբրև զերկուս պա-
տանիս բարձեալս միով ձեռամբ զաշտէս,
և միւսովն զկէս մասն ոչխարի՝ ունելով
առ իւրեանս և զերիվար սպիտակ. և ՚ի
վերուստ պատող ինչ:

Նշանաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ||
տես ՚ի ներքոյ զնշանել:

Նշանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Նշա-
նաւորել. զի նշանաւոր առնել. կամ նկա-
րագրել. կամ դրոշմել. և կամ կնքել: աւմկ.
նշան դնել. կամ փանլայ դոքնել: Սաղմ. 4. 7:

Նշաւակ. ի. աւ. աց. օք: || Նշանակ եղեալ
՚ի բազցի նման ՚ի հրապարակի. յոր ուշ ե-
դեալ դիտեն ձգել զնետս, կամ զգնդակ.
կամ զայլ ինչ նման, որ և կոչի նպատակ.
՚ի Հարց հաւատ. Ժ: Թ̃ այսմ է և ՚ի ժամագիրքն. ուր
ասի. նետից Թշնամւոյն նշաւակ եղէ. զի
նպատակ եղէ: Երէ յայտնանէ առեալ նշաւակ
կոչի նմա առարկայ՝ կամ մխոճան, յոր իբրև յա-
ռաջիկայ նպատակ՝ ամենեքեան դիտեն,
կամ դիմեն. և կամ ըմբռնան հասանել: Ողբ.
2. համ. ԻԱ: Գրիծ՝ նշաւակ կոչի նա, որ
անկանելով յանուանելի անարգութիւն, կամ
Թշուառութիւն, և կամ ՚ի նորանշան գխրդ-
ուածս, լինի ամենեցուն աւետիք. կամ առակ
օրինակի. և կամ խայտառակ՝ և ծանակ.
[illegible] խորէք. կամ ըոշըոշոյ. Սաղմ. 70.
7: և 87. 9: Երեմ. 8. 2: 1. Կոր. 4. 13: Եր-
բեմն և ս նշաւակ կոչի հաշակերտն. կամ ա-
մենեցուն ծանուցեալն. և կամ անուանին.
ըստ այնմ. Խորէն. Բ. գլ. 40: Քանզի էր պա-
տանի նշաւակ ՚ի նետաձգութեն կորովութե:

Նշաւակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Նը-
շաւակ առնել. կամ առակ օրինակի կացու-
ցանել. կամ ծանակել. և կամ խայտառա-
կել: աւմկ. խորէք անել. կամ ըոշըոշոյ ընել:

Կաղու.

Կորնթ. 2. 15։ և Յակոբայ. 19։ Իսկ մերթ՝ ա-
ռակել. կամ օրինակել. ըստ այնմ. Նարեկ.
Ֆ. որ զամենեցունց ունի զկերպս պատահ
մանց՝ նշաւակեալ յիւրում պատկերի. ՖՓ
առակեալ. կամ օրինակեալ։ Մերթ և Է
ամ ամեղիս հաշակել. կամ ամենեցուն ծա
նուցանել զինն, թէ չար էցէ, և թէ բա
րի։ ռամկ. լուծ ընել։

Նշաւակութիւն. թեան։ || առակ. կամ առակ
նշաւակի, կամ խայտառակութիւն. և կամ
ծանօթական։ Նարեկ. Թ։

Նշգարենի։ || տես զՆշենի։

Նշդեհ։ || տես զՆժդեհ։

Նշդեհական։ || տես զՆժդեհական։ 2. Կորն.
Ը. 19։

Նշենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || ծառ. որ
բերէ զնուշ, որ և ասի՝ նշգարենի. կամ նշենի։
ռամկ. պատէմի ծառ։

Նշթրակ. ի. աւ. աց. օք։ || տես զՆշտրակ։

Նշէ՝։ (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զՆշե-
նի։ Ժողով. 12. 5։

Նշխար. ի. աւ. աց. օք։ || երբեմն առեալ
լինի առ հասարակաբար, և յայնժամ նշա
նակէ զմի և լցէ մնացուած. կամ մնացորդ.
որպ մինչ ասի նշխար մարդոյ. կամ նաշխոյ. հն
ձոց. բուսոց. պտղոց. և այլն։ Երեմ. 10.
5։ և 29. 34։ Ղեւտ. 2. 3։ և 23. 22։ Իսկ եր-
բեմն մասնաւորապէս առեալ լինի. և յայն
ժամ նշանակէ սոսկ զմնացորդս հացի.
կամ զմնացեալ կտորս նփ։ ռամկ. հացի խու
սուր. կամ հացի կտորտանք։ Մարկ. 6. 43։ և
8. 8։ Ղուկ. 9. 17։ Իսկ մերթ զհաց սրբոյ
պատարագին, կամ զմասն, զոր բաշխեն զկնի
արձակման պատարագին։ Երբեմն և նը
շանակէ զմասունս, կամ զմնացուածս մար
մնոց սրբոց։ ռամկ. մասունք։ 'ի Շարականս։

Նշխարեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || մնացեալ.
կամ յաւելեալ. որ ասի զայնցանէ՝ որք յե
տքէ երրև զնշխար մնան, որպիսիք են կո
տորք հացի։ Յոհ. 6. 12։

Նշկաթեմ։ || տես 'ի ներքոյ զՆշկահել։
Լամբրոն։

Նշկահեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || խո
տել. կամ քամահել. կամ արհամարհել. կամ
անգոսնել. կամ անարգել. և կամ ընդվզե
լով և ապստամբելով մերժել զոք. 4. Թագ.
1. 1։ և 18. 7։ Խորէն. Է. գլ. 7։ Կիւրղի Եղէմոք։

Նշմար. ի. իւ. իւ. ից. իւք։ || Նշմարանք. Թ այնմ
Նարեկ. Է. նշմար մնացեալ ապստամբութե
հինն իէզի. Ֆ մնացեալ նշմարանք, որ է
հետք։ ռամկ. իզիրք։

Նշմարանք. անաց. օք։ (անեզական.) || նշ-
մար, որով մերթ՝ նշանակի նշմարումն.
կամ նկատումն. և կամ տեսութի։ Իսկ մերթ
նշանք, կամ հետք իրաց, որովք իբրու տոմե
րոք հաւլիւ կարեն նկատել. և ըստ այսմ
ասի նշմարանք գնացից, կամ շինուածոց.
նշմարանք խաւարի, լուսոյ. և այլն։ ռամկ.
իզիրք. կամ իզ։ Իմաստ. 5. 11։ Նարեկ. Է. իե.
և հա։

Նշմարեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || ընդ-
աղօտ տեսանել. կամ 'ի հեռուստ դիտել.
կամ նայելով քննել. և կամ նկատել. և ըստ
այսմ ասի նշմարել զամենայն, կամ զաստեղս։
Յոբ. 35. 5։ Եսայ. 47. 13։ Եւ կամ նշմարել
զտեղի, կամ զտեսիլ ինչ. և այլն։ Հռովմ.
3. 4։ Ղուկ. 6. 41։ Գործ. 7. 31։

Նշմարեցուցանեմ. ցուցի. ցո՛. անել։ (ան-
ցողական.) || տալ ումեք նշմարել զինն,
կամ նկատեցուցանել. և կամ հայեցուցա-
նել։ Աճգոր։

Նշող. ի. իւ. ից. իւք։ || տես զՆշոյլ։ Ոսկէ.
1. հատ. Է։

Նշողազարդ։ || տես զՆշուլազարդ։ Մծբն. ժէ։

Նշողեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || արձա
կել զնշողս. կամ նշուլիւք լուսաւորել. կամ
ճաճանչել. կամ ճառագայթել. և կամ պայ
ծառել։ Նարեկ. 'ի Մեկն. Երգոց։

Նշոյլ. ուլի. իւ. ից. իւք։ || ճաճանչ. կամ
ճառագայթ. կամ լոյս փայլատակեալ. և
կամ փայլումն լուսոյ, կամ լուսաւոր և պայ
ծառ իրաց։ ռամկօրէն շուող. կամ շէօհլէ։ Ա.
Մակ. 6. 39։ 2. Մակ. 1. 32։ Իմաստ. 7. 26։ Ոս
կէ. 1. հատ. Ը։

Նշուլագեղ. կամ նշուլագեղ։ (Նախդրիւ հո
լովի.) || գեղեցկացեալ նշուլիւք. կամ
վայելչացեալ գեղեցկափայլ ճառագայ-
թիւք. և կամ պայծառափայլ։ Նարեկ 'ի յի
շատակարան։

Նշուլազարդ. կամ նշուլազարդ։ (Նախդրիւ
հոլովի.) || զարդարեալ նշուլիւք, կամ ճա
ռագայթաւոր. կամ լուսափայլ. և կամ
լուսապայծառ։ Մծբն. ժէ։

Նշուլարձակ. կամ նշուլարձակ։ (Նախդրիւ
հոլովի.) || արձակօղ յինքենէ զնշոյլ.
կամ զճաճանչ ծաւալօղ. և կամ ճառագայթ
արձակ։

Նշուլափայլ. կամ նշուլափայլ։ (Նախդրիւ
հոլովի.) || փայլեալ նշուլիւք. կամ լու-
սափայլ. և կամ պայծառափայլ։ Նարեկ.
'ի Գանձսն իւրում։

Նշուղ. ուղի. իւ. ից. իւք։ || տես զՆշոյլ։
Ղուկ. 11. 36։

Նշուլագեղ։ || տես զՆշուլագեղ։

Նշուլազարդ։ || տես զՆշուլազարդ։

Նշտրակ. ի. աւ. աց. օք։ || է փոքրիկ և
սուր գործի ինչ նման զանակի, որով հա
տանեն զերակս առ 'ի հանել զարիւն. ռամկ.
նէշթէր։ 'Ի Գիրս բժշկութեան։

ՆՈ

Նոխազ. ի. աւ. աց. օք։ || արու այծ որ
յերկոտեցեալ զոր պահեն 'ի հօտսն այծից
վս ծննդեան, և առաջնորդ լինելոյ. որ
և ասի քօշ. կամ քաղ։ Ղեւտ. 4. 23։ Թուոց.
29. 25։ Սաղմ. 49. 9. և 13։

Նոխազերգութիւն. թեան։ || տես 'ի բառն
ողբերգութիւն։

Նողկամ. ացայ. ա՛. ալ։ (Չէզոք.) || գար-
շել. կամ զզուել. կամ գարշելով 'ի բաց կալ
յինքենէ։ ռամկ. Իիրան անել։ Իսկ մերթ զար
շելի գալ. կամ զզուելի լինել. ըստ այսմ
Նարեկ. Դ. նողկայցի մտացս կայից՝ հան

բոյր չողոքորթելին. իբր զզուելի լինի: Նոյն է ընդ ամս բառս նողկալ. վա՛յ զի տառա՛փ. բազում անգամ յանմիս բառս մտանէ թարմանապապար, կամ խառն զդամախական, որպէս կրակը, և կրտակը: կրծել. և կրծոտել. կամ բեկել, և բեկոտել. և այլն:

Նողկնում. ու. նողկեայ. եր. ալ: (Ճմլը.) || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Նողկութիւն. թեան: || գարշութիւն. կամ զըզուանք. կամ կծուութիւն. և կամ դառնութիւն. ըստ այնմ Նոբէլ. զը. ոչ մտանեամ զինն նողկութիւն, որ 'ի գիթութիւն մեծիգ քաղցրացաւ:

Նողկալի. լեայ. եաւ. եաց. եօք: || գարշելի. կամ զզուելի. կամ տաղտկալի: 'ի վարս հարց. իզ:

Նողկանամ. ացի. ա. ալ: (չէզոք.) || ծագի առ 'ի նողկալ բայէն խառն զդամախական նոր, և նշանակէ՝ նողկալով նողկալ. կամ տաղտկալ. կամ գարշել. և կամ զզուել. ռամկ. իւզոտ ընել: ըստ այնմ զոր առէ Ճիւղ հալին. Զի մի՛ ծանրացուցեալ զատամունքն նողկանայցէ:

Նոճ. ի. կամ ոյ. իւ. ից. իւք: || է ծառ ինչ գեղեցիկ մշտականաչ, և երկայնաձիգ, որ բարձրանայ յերկրէ ուղղորդ բրգաձև, ունի զբուն երկայն և ուղիղ. իսկ զտերև տարածև մտոտ, և թաւ, և անթոթափելի: փայտ նորա է գեղնագոյն, անուշահոտ. և ազնիւ: ռամկ. սէլվի: Արդ առաս են երկու տեսակք. մինն էգ, որ է գեղեցիկ տեսլեամբ, բայց հազիւ տայ ընդ պտուղ: Իսկ միւսն է արու, որ ցրուել ունի զոստս իւր, և բերէ յաճախութիւն զպտուղ կարծր՝ և իբր փայտեղէն՝ կոչեցեալ ռամկօրէն զօզալօ: Եսայ. 37. 24. և 41. 19: Եզեկ. 31. 3. և 8: Մերթ ևս նշանակէ առլաւ նոճեղէնն, կամ այն, որ է 'ի նոճէ, թէ փայտ իցէ, և թէ կերասուած ինչ: 3. Թագ. 6. 23: Իսկ 2. Մնաց. 9. 10. և 11. առեալ լինի փոխանակ թեղօշի. կամ կազմեցելոյն 'ի թեղօշէ, որ է ծառ նման նոճի:

Նոճեայ. ճէի. իւ. եց. իւք: || նոճեղէն. կամ կազմեցեալ 'ի փայտից նոճ ծառոյն: Նոբէլ. զը:

Նոճի. ճւոյ. եաւ. եաց. եօք: || մերթ նշանակէ զնոճն, որ է սէլվի: Յոբ. 40. 12: Իսկ մերթ զփայտ նոճից, կամ նոճեղէն. և կամ նոճեայ: Երգ. 1. 16: Եզեկ. 27. 5. և 25:

Նոճախաղաց: (նախադրիւ հոլովի.) || այն տեղ, որ ձեռնաւորի, կամ պատկանի նոճի ծառոյն. և կամ յորինեալ և վայելչացեալ նոճիւք: Նոբէլ. զը:

Նոմիկոս. ի. աւ. աց. օք: || է բառ յունական, և նշանակէ օրէնսգէտ. կամ օրէնսուսոյց. կամ դպիր. և կամ օրինական. 'ի վարս հարց. ժդ:

Նոմոս. ի. իւ. ից. իւք: || է բառ յունական, որով նշանակի օրէնք, կամ վճիռք. կամ սահմանադրութիւն, և կամ կանոնք մեծամեծաց գրեցեալ առ հայրապետս: Իսկ

գործոյն ընդունաւ նշենկէ գրեալ, իբր առակ, թէ մող իցէ, թէ դահեկան, և թէ այլ ինչ: Իսկ մատենագրաց առեալ նշանակէ զանուանի ինչ զրամոյ, որ առժէ զհնգ տասակ, որ է չորրորդ մասն միոյ դեկնարի:

Նոյեան: (նախադրիւ հոլովի.) || այն տեղ, որ է նոյի, կամ որ կազմեցեալ է 'ի նոյէ. և ըստ այսմ առնի նոյեան տապան. նոյեան դար. նոյեան ծնունդ. և այլն: Աշտար.

Նոյժիկ. ժկի. աւ. աց. օք: || նոյն է ընդ նըժոյգ բառին. բայց առ մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուով 'ի գործածի:

Նոյն. ոյ. ով. ոց. ովք: || է գերանուան ցուցական, որով նշանակի այն ինքն. կամ որ ոչ է այլ. և ոչ տարբեր. այլ այն՝ որ յառաջագոյն: ռամկ. ան: Սաղմ. 101. 28: Ղուկ. 24. 39: Դիմել գերանուանս այս երբեմն վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ ընդ նմին. կամ միանգամայն. ըստ այնմ. Նոբէլ. 'ի յիշատակագիրն. Խառնեցեալ 'ի յոգնա հանճար զարդս. նոյն և յիշատակեցես զանուան իմ տրուալ. իբր ընդ նմին և յիշատակեսցես. և այլն: ըստ այսմ է և այն. Զհոգին կամաւ հօր աւանդէր, զհոգիս մարդկան նոյն ընծայէր, իբր ընդ նմին և զհոգիս մարդկան ընծայէր հօր իւր: Իսկ երբեմն վարի համգերձ նախդրիւ այսպէս, 'ի նոյն, և նշանակէ՝ նոյնժամայն. կամ իսկոյն. ըստ այնմ 'ի վարս հարց. իզ. Զայս առելով 'ի նոյն անեղութ եղեն: Բայց գիտելի է, զի գերանուանս այս ծագի 'ի յօդէս՝ ն, որ բայցորոշէ զերրորդ դէմս. ունի և բառս նոյն՝ երրորդ դիմին պատկանի, որպէս, զնոյն բան տուաց: Մատ. 26. 44: Բայց երբեմն կարէ ևս ցուցանել զառաջին, և զերկրորդ դէմս, զոր օրինակ. ես նոյնս. դու նոյնդ: ըստ այսմ ևս առէ Խորէն. ա. գլ. 13. նոյն այս արամ. իբր սոյն այս արամ:

Նոյնագոյ. ի. իւ. ից. իւք: || ունող ընդ այլում զնոյն գոյութիւն. կամ զմի և զնոյն գոյացութիւն. և կամ համագոյ. և այս առ զանձանց անձնաւոր երրորդութեան: մերթ ևս նշանակի համագոյականն. և կամ այն՝ որ նոյնագոյ անձանց երրորդութեան պատկանի. և ըստ այսմ առնի նոյնագոյութիւն. 'ի շարականոյն:

Նոյնադէմ. (նախադրիւ հոլովի.) || ունող զնոյն կամ զհամանմանն դէմս ընդ այլում: Իսկ մերթ նոյնակերպ. կամ նոյնաձև. և կամ համանմանն. ոչ և մինչ առնի՝ բազմադէմ, նշանակի բազմակերպ:

Նոյնազուական: (նախադրիւ հոլովի.) || ունող զմի և զնոյն զաւակ ընդ այլում. կամ հայր միոյ և նոյնոյ որդւոյ. որպիսիք են 'ի հոգևորս երկու հարք. որք զնոյն որդի հոգևորապէս ծնեալ տանեն: Խորէն. ֆ. գլ. 68:

Նոյնախոհ: || տե՛ս զհամախոհ:

Նոյնական. ի. աւ. աց. օք: || այն տեղ, որ ըզնոյնութիւն ունի ընդ այլում. և կամ նոյնակերպ:

Նոյնակերպ: (նախադրիւ հոլովի.) || ունող

զնոյն կերպ․ կմ՛ նոյնաձեւ․ կմ՛ համանման։ 'ի Հոռս հարց․ ժզ։

Նոյնակիր․ կրի․ աւ․ աց․ օք։ || զնոյն կրօղ․ կմ՛ զնման կիրս ունօղ․ և կմ՛ համակարիք։

Նոյնաձեւ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || զնոյն ձեւ ունօղ․ կմ՛ միաձեւ․ կմ՛ միակերպ․ և կմ՛ համանման․ ըստ այնմ 3․ Թագ․ 7․ 23․ Արար զծովն ձուլածոյ՝ գործ բոլորշի նոյնաձեւ, որ գործ բոլորակ միաձեւ, այս է, յամ կողմանց միապէս ձեւացեալ։ ուստի այնպէս 2․ Մնաց․ 4․ 2․ կոչի բոլորակ շուրջանակի։

Նոյնանամ․ ացայ․ ացիր․ ալ։ (ընդ․միջ․) || նոյն լինել․ կմ՛ միանալ․ և կմ՛ միաւորել։

Նոյնանշան․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ կմ՛ աւ․ աց․ օք։ || զնոյն նշան ունօղ․ կմ՛ նոյնով կերպիւ նշանաւորեալ։ Իսկ մերթ զնոյն իր նշանակօղ․ կմ՛ զնոյն նշանակութիւն ունօղ՝ որ պիտակք են բառքս այսոքիկ․ ծածկել․ գաղել․ թագուցանել․ ամփոփել․ ղօղեցուցանել․ առագաստել․ պօղել․ պատրուճանել․ քողարկել․ քողաբողբել․ և այլն։

Նոյնանձն․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || զմի և զնոյն ոճ ունօղ․ կմ՛ նոյնակերպ․ և կմ՛ նոյնատեսակ։

Նոյնասերմն․ ման․ մամբ․ մանք․ մանց․ մամբք։ || 'ի նոյնոյ սերմանէ յառաջացեալ․ կմ՛ ունօղ զնոյն սերունդ․ կմ՛ համազարմ․ և կամ համատոհմ։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 65։

Նոյնաքաղաք։ (Նախդրիւ հոլովի․) || համաքաղաք․ կմ՛ համանման․ և կմ՛ նոյնակերպ։

Նոյնգունակ։ (մակբայ․) || նոյնպէս․ կմ՛ նոյնով կերպիւ․ կմ՛ ըստ այնմ օրինակի․ Իմաստ․ 7․ 3։ Խորէն․ Ա․ գլ․ 3։ և Նարէկ․ 'ի Ծննդեան երգոց։

Նոյն ընդ նոյն։ (մակբայ իսկոյն․) || նոյն ժամայն․ կմ՛ վաղվաղակի․ կամ փոյթ ընդ փոյթ․ և կմ՛ իսկոյն։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 60։

Նոյն ժամայն։ (մակբայ իսկոյնակ․) || 'ի նոյնում ժամու․ կամ առժամայն․ կամ իսկոյն․ կմ՛ վաղվաղակի։ ռամկ․ անմիջապէս․ կմ՛ բերան․ կմ՛ շուտով։ Մարկ․ 1․ 10․ և 12։ Ղուկ․ 24․ 33։

Նոյնհանգունակ։ || տե՛ս զՆոյնգունակ։

Նոյնհետայն։ (մակբայ իսկոյնակ․) || անմիջապէս զկնի այնորիկ․ կմ՛ առժամ վաղվաղակի․ կմ՛ նոյնժամայն․ կմ՛ փութով․ և կամ 'ի սուղ ժամանակի։ Փիլիպ․ 2․ 23։ Խորէն․ Բ․ գլ․ 25․ և 62․ և Գ․ գլ․ 50։ Ըստ այնմ է և 2․ Մակ․ 12․ 27․ ուր ասի՝ նոքա նոյն հետայն արշաւեցին 'ի քաղաքն միամաւր։ Բայց աստէն 'ի վրիպմանէ տպագրութեան եղեալ կայ՝ նոյն հետոյն։

'ի Նոյն հետէ։ || յայնմհետէ․ կմ՛ յետ այնորիկ։ ռամկ․ անկէ ետեւ․ կմ՛ անկէ 'ի վեր։ Խորէն․ Ա․ գլ․ 26․ 'ի խորագիրն։

Նոյնպէս։ (մակբայ որակական․) || նոյնով կերպիւ․ կմ՛ այնպէս․ և կմ՛ նմանապէս․ ռամկ․ անպէս․ կմ՛ անանկ․ 2․ Օրին․ 20․ 15։

Նոյն օրին։ (մակբայ իսկոյնա․) || 'ի նոյնում աւուր․ կմ՛ յայնմ աւուր։ ռամկօր․ անօրը։ 2․ Օրին․ 24․ 15։ և Աղաւ։

Նոյնօրինակ։ (մակբայ․) || նոյնով օրինակաւ, կամ ըստ նոյնոյ կերպի, և կմ՛ նմանապէս։ Իսկ մերթ նոյնպէս․ կմ՛ այնպ․ որում պատասխանէ մակբայս՝ ոչ։ Աղագաւ Լուսեր․ 'ի Հոռս հարց Գ․ Բայց գիտել է․ զի բառս այս երբեմն վարի հանդերձ նախդրիւ այսպէս, զնոյնօրինակ․ և նշանակութիւն իւր ոչ այլայլի․ ըստ այնմ․ Իմաստ․ 18․ 11․ զՆոյնօրինակ տանջեալք․ որ նոյնով կերպիւ․ Եւ Եփես․ 4․ 17․ ասի, Մի՛ ևս ձեզ զնոյնօրինակ գնալ, որ և այլք հեթանոսք․ որ մի՛ ևս նոյնպէս կենցաղավարել։ Այնպէս է և Իմաստ․ 14․ 17․ ուր ասի, Զպատկերն տեսլեան զնոյնօրինակ քանդակեալ դրօշեցին․ որ զհեռաւոր կերպարանս մարդոյ ըստ նոյն նմանութեան և ձեւոյ քանդակեալ դրօշեցին։ Բայց երբեմն է սա անուն, և նշանակէ նոյնակերպ․ կմ՛ նոյնպիսի․ և ըստ այնմ ասի նոյնօրինակ տեսիլ․ կմ՛ պատմուճան․ և այլն։

Նոր։ || է սեռականն գերանուանս՝ նա․ և նշանակէ նորա, կմ՛ նորին․ որոյ տրականն լինի՝ նմա, և գործիականն նովաւ․ և ըստ այսմ ասի՝ նոր որդի․ նոր կերպարանն․ որ նորա որդին․ նորա կերպարանն։ ռամկօրէն անոր։

Նոցա։ || է յոգնական սեռականն գերանուանս նա, և նշանակէ նոցա, կմ՛ նոցին․ Սիրաք․ 12․ 6։

Նովաւ։ || տե՛ս 'ի բառն Նա։

Նովիմբ։ || է գործիականն գերանուանս նա, և նշանակէ նովաւ․ կմ՛ նովին։ Ա[illegible] 20․ 14․ որպէս երբեմն յոգնականաւս տարածեալ ք, այսպէս․ նովիմբք․ և նշանակէ նոքօք․ կմ՛ նոքիւք։ Իմաստ․ 11․ 17։

Նովատար։ || տե՛ս զՆուատար։

Նովատու։ || տե՛ս զՆուատու։

Նոր․ այ․ ով․ ոց․ ովք։ || նորոգ․ որ այնմ, կմ՛ ոչ է 'ի որ տակաւին 'ի նորութեան է, կմ՛ որ չէ հնացեալ՝ որ և գործ ածեալ․ և կմ՛ չէ է հնացեալ․ [illegible] ռամկ․ ասի՝ նոր․ Յես․ 9․ 13։ Վերջ․ 15․ 13։ Իսկ մերթ նորահաս․ և ըստ այնմ խոնարհ՝ մինչ ասի՝ յաւանակ նոր․ կմ՛ պատանի, որ է նոր։ Զաք․ 9․ 9։ Եւ մերթ նորին, որ է նոր։ Ըստ այնմ բանհաս պտուղ, կամ արմտիք․ և ըստ այսմ ասի, յամենայն նորոց, որ նորեաց, որով խմանի նիւթն ամփոփ, ըստ որում յայնմ ամենայն հասանելին նորահաս արմտիքն։ Ղևտ․ 23․ 15․ և 16․ և Պարալիպոմ․ Բայց 1․ Թագ․ 23․ 15․ և 16․ և 19․ յորս ասի, նստէր 'ի մայրն լերինն Զիփ, որ նոյն է նորում․ կամ չորքան 'ի նորն, նշանակէ անուն մայրաքաղաքի [illegible] նապատին Զիփայ 'ի սահմանս ցեղին Յուդայ առ բլրովն եքեղատու․ Զայսմանէ լատինք անուանեցին անտառ․ իսկ եօթանասունք հեղլեն բարբառով կոչեցին կենաւոր, որ թարգմանի՝ նոր, յորմէ և 'ի հնոյ [illegible] գարձուցաւ նոր։ Իսկ 2․ Կոր․ 4․ 4․ ուր ասի՝ նորոգ ած աշխարհիս այսորիկ կուրացոյց զմիտս, պարտի խմանել զորօրինակ զաստուածն կուրացուցոյ։ Իրաւ է բառս այս [illegible]

բեմն 'ի գործածի կրկնելով այսպէս, նոր նոր ; և նշանակէ զնորանորն , զոր ասա֊ ցես 'ի սնորև : 3. Մակ. 5. 11:

Նորա աղագաւ : (շաղկապ պատճառ.) || ասեա զՆորին աղագաւ : Ոսկէ . 2. համ. լԱ:

Նորաբեր . ի . իւ . ից . կմ՝ աց . ովք : || Նորոգ բերեալ . կմ՝ նորապէս առեալ . կմ՝ բաղ բոջեալ : Աճգաբ : Իսկ մերթ՝ նորաստի բերող . կմ՝ արտադրող . և կմ՝ որ նորոգ առաջինին :

Նորաբողբոջ : (Նախադրիւ հոլովի .) || Նո֊ րոգ բողբոջեալ . կմ՝ որ նորապէս է բու֊ սեալ և ծաղկեալ : Իսկ մերթ անդրա֊ բերաբար առեալ նշանակէ նորոգ ծը֊ նեալ . կմ՝ նորահաս . և կմ՝ մատաղ ; որ երբ թէ տակաւին է 'ի ծաղկի հասակին : 'ի Լուսինոսի :

Նորաբոյս . բուսի . իւ . ից . իւք : || Նորոգ բուսեալ , կմ՝ ընձիւղեալ : Իսկ մերթ նը մանութեան առեալ նշանակէ զնորածինն , կմ՝ զմատաղն , կմ՝ զնորոգ ծաղկեալն 'ի հասակի , որ և կոչի գեռաբոյս :

Նորաբուսիկ : || ասեա զՆորաբոյս :

Նորագիւղ . գեղջ . գիւղիւ . ից . ովք : || Նոր գիւղ . կմ՝ նորոգ շինեցեալ աւան : Իսկ մերթ է յատուկ անուն գեղջ 'ի վաղն֊ ջականի :

Նորագիւտ . ի . իւ . ից . իւք : || Նորոգ գը֊ տեալ , կմ՝ 'ի ձեռս բերեալ . կմ՝ նորապէս հնարեալ : Աճգաբ : և Լամբրոն : Իսկ մերթ նորապէս գտանող , և 'ի ձեռս բերող . կմ՝ նորոգ հնարող :

Նորագործ . ի . իւ . աց . ովք : || Նորոգ գործե֊ ցեալ . կմ՝ նորապէս արտադրեցեալ , և կազմեցեալ . կմ՝ նորաստեղծ . և կմ՝ նորա֊ հնար : Իմաստ. 11. 19: Նարեկ . ղԶ: Իսկ մերթ վարի երբեմն զմակբայ , և նշանակէ նոր գործելով . կմ՝ նորոգ կազմելով : և ըստ այսմ առի նորագործ ճարտարապետել :

Նորալուր . լրի . իւ . ից . իւք : || այսպէս հո֊ լովեցեալ նշանակէ զլուր , որ նորապէս լուեալ է զինն . կմ՝ յուշիկն նր նոր բոր֊ բոք է հասեալ :

Նորալուր . լրոյ . ով . ոց . ովք : || այսպէս հո֊ լովեցեալ նշանակէ զձայն , որ նորապէս է լսեցեալ . կմ՝ է նոր ինչ լսելի . և ըստ այսմ առի նորալուր բան , կամ ձայն . և այլն :

Նորածին . ծնի . իւ . ից . ովք : || Նորոգ ծնեալ . կմ՝ նորապէս արտադրեցեալ և 'ի լոյս ե֊ կեալ . կմ՝ մատաղածին . և կմ՝ գեռածին : ռամկ . նոր ծնած : Նարեկ . ղԶ:

Նորածնեալ . ելոյ . ով . ոց . ովք : || Նոյն է Ճ վերնոյն : 'ի Շարակնոցի :

Նորակազմ : (Նախադրիւ հոլովի .) || Նորոգ կազմեցեալ , կմ՝ շինեցեալ . կմ՝ որոյ կազ մուածն է նոր :

Նորակերպ . ի . իւ . ից . իւք : || ունօղ ըզ նոր կերպ , կմ՝ զանսովոր օրպիսութիւն . կմ՝ նորաձև . կամ նորատեսիլ : Խորէն . յուշ . խորհրդոց .

Նորակերտ . ի . իւ . ից . իւք : || Նորոգ կեր տեցեալ . կամ նորաշէն . և կամ նորա֊ կազմ : Յն որդի :

Նորակնունք : || Նորակնիք . զի նորոգ ստեղ ծինք , կմ՝ նորոստ կնքեցեալ , որոց մերթ նշանակի նորոգ մկրտեցեալն : 'ի ճառս հայրե : Իսկ մերթ նորապէս օծեալն և կնը֊ քեալն 'ի քահանայ :

Նորակտակ : (Նախադրիւ հոլովի .) || Ծա֊ գի սա 'ի կտակ բառէն , որ է արմատակա տեղոյն . այլ և կտակ . սատի բառիւս նորակտակ նշանակի՝ նորոգ կտակեալ , զի մանրեալ և մաշեալ : Եւ մերթ նորոգ տան ջեալ . կմ՝ նորահնար կերպիւ չարչարեալ , որպիսիքեղեն 'ի հնումն բազմաչարչարնա հասակք : Եւ յայսմանէ առեալ նաև այն՝ որ պէսպէս նորահնար պարսաւանօք , և կսկծելի թշնամանօք նախատակած լինի . և երբ թէ գիշատի , նորակտակ կոչի . և ըստ այսմ երբեմն վարի սա երբեմն զմակ֊ բայ . ըստ այնմ Խորէն . թ . գր . 23 : Քանզի նորակտակ ծանակեցաք յաշխարհիս յայս միկ . զի նորահնար պարսաւանօք՝ և կսկծե լի քամահանօք ծանակեցաք :

Նորակտուր : (Նախադրիւ հոլովի .) || Նորոգ կտրեալ . կմ՝ նորապէս հատեալ : Իսկ մերթ նորոգ կտրող . կմ՝ հատանող :

Նորակրօն . ի . իւ . ից . իւք : || ունօղ զնոր կրօնս , կմ՝ զնորահնար հաւատս :

Նորակրօնաւորութիւն . թեան : || Նոր կրօնա ւորութիւն . կմ՝ նորագիւտ կրօն , կմ՝ նո֊ րահնար պաշտօն . կմ՝ աւելորդապաշտու թիւն . և կմ՝ ունայն պաշտօնասիրութիւն . և ըստ այսմ է Իմաստ . 14 . 14 . ուր ասի զկռա պաշտութենէ , Նորակրօնաւորութիւն մարդ֊ կան եմուտ յաշխարհս , զի ունայն պաշտօ նասիրութիւն մարդկան :

Նորահաս . ի . իւ . ից . ովք : || Նորոգ հասեալ . որ մերթ առի զպտղոց , և նշանակէ՝ նո֊ րոգ հասունացեալ . կմ՝ կանխահաս . ռամկ . նոր հասած . կմ՝ բուրքանդարայ : Իսկ մերթ ըզ մարդոյ , զանասնոց , զանկոց , և զնման֊ եաց . և նշանակէ՝ նորոգ ժամանեալ 'ի չափ հասակի . կմ՝ ծաղկեալ մանկութիւն . կմ՝ նորաբողբոջ . և կմ՝ մատաղ : 'ի Լուսինոսի :

Նորահաւատ . ի . իւ . ից . իւք : || Նորոգ ե֊ կեալ 'ի հաւատս . կմ՝ նորապէս հաւատա֊ ցեալ . որ և կոչի դեռահաւատ : Աճգաբ :

Նորահնար : (Նախադրիւ հոլովի .) || Նորոգ հնարեցեալ . կմ՝ նորապէս ստեղծեցեալ . և 'ի լոյս ածեալ :

Նորահրաշ : (Նախադրիւ հոլովի .) || ասեա զՆորանշան : Խորէն . թ . գր . 33:

Նորահրաւէր : (Նախադրիւ հոլովի .) || Նորոգ հրաւիրեալ . կմ՝ նորապէս կոչեցեալ : Իսկ մերթ՝ նորոգ հրաւիրող :

Նորաձայն . ի . իւ . ից . իւք : || այն՝ որոյ ձայնն կմ՝ լուրն է նոր , կմ՝ նորահնար , կամ ոչ լուեալ յառաջ . և կմ՝ ամենևին օտար և անսովոր . որպիսիք են աղանդաւոր բանք , կմ՝ վարդապետութիւնք հերձուածողաց , զորս 4նարեն յանձանց իւրեանց : 1 . Տիմ . 6 . 20: և Կիւրղի եղծ . ժԶ:

Նորաձայնութիւն . թեան : || Նորութիւն ձայ֊

նից, կամ բանից. կամ նորահնար վարդապետութիւն. զորպիսիս հնարեն հերետիկոսք ըստ թելադրութեան մտաց իւրեանց:

Նորաձեւ. ի. իւ. ից. իւք: || Ունօղ զնոր ձեւս, կամ զնոր կերպս. կամ նորոգ ձեւացեալ. կամ կերպարանեալ: Յն. ... Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ բառիս՝ նորահնար. կամ այլանդակ. կամ այլազան. կամ օտար, և անսովոր. և ըստ այսմ առնի՝ նորաձեւ օրէնք. կամ նորաձեւս ինչ առնել, կամ խօսել. ոմն առնեն հերետիկոսք: Յն. ... և Լամբր:

Նորաձեւանամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդ. միջ.) || Նորաձեւ լինել. կամ նորաձեւութիւն վարել. և կամ արտաքոյ հասարակաց սովորութեան երեւել՝ նորահնար և օտար կերպիւ վարելով՝ ի բանս կամ ի գործս: Լամբրոն:

Նորաձեւեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Նորաձեւ առնել. կամ նոր հնարել. կամ յանձնէ խորհել զնոր ինչ սահմանել արտաքոյ հասարակ սովորութեան. ոմն առնեն հերձուածողք՝ հնարելով զնոր հաւատս: Պարապմանց:

Նորաձեւիմ. եցայ. եայց. իլ: (Կրաւորական.) || Տե՛ս զՆորաձեւանալ: Պարապմանց:

Նորաձեւութիւն. թեան: || Նորութիւն ձեւոց, կամ կերպից. կամ նորահնար սովորութիւն. կամ օտար և անսովոր կարգ, կամ վարդապետութիւն: Լամբրոն:

Նորաճաշակ. ի. աւ. աց. օք: || Նորոգ ճաշակօղ. կամ նորապէս ճաշակեցեալ: Իսկ մերթ՝ զնոր ճաշակս. կամ զնոր համս ունող. և կամ համեղաճաշակ: Իմաստ. 16. 2:

Նորամարզ. ի. իւ. ից. իւք: || Նորոգ մարզեցեալ, այս կրթեցեալ. կամ որ դեռևս է ի կրթութեան. կամ նորավարժ. և կամ համբակ: 'Ի ճառս հարց. Ե:

Նորամուտ. մտի. իւ. ից. իւք: || Նորոգ մտեալ. կամ նորապէս մուտ արարեալ. և ըստ այսմ նորամուտ կոչի համբակն. Ի՛ց որ նոր մտանէ 'ի յուսումն, և 'ի վարժումն: Նաև նորահաւատն. ըստ որում նորոգ է մտեալ 'ի կրօնս քրիստոնէից: Այնպէս նորամուտ կոչի հարսն. որ նորապէս է մտեալ 'ի հարսնութիւն, կամ 'ի յառագաստ ընդ փեսային: 3. Մակ. 1. 11:

Նորայ. կամ նորայն. այով. նորայք. այց. կամ այոց. զնորայս. կամ զնորայսն. այովք: || Բղխի սա 'ի դերանուանէս նա՝ և նշանակէ զայն ամ, որ նորա է. կամ պատկանի ի յերրորդ դէմս եզական. ուստի. անորը. կամ անոր ունեցածը: Եւ ըստ այսմ առնի՝ զնորայն պաշտել. կամ նորայքն իմ են. կամ անհաղորդ 'ի նորայոցն. և այլն: Ընդհանուրն: Լամբրոն: Յովէ. 2. հատ. Լէ: և Պարապմանց:

Նորայարկ. ի. աւ. աց. օք: || Այն, որ է նոր յարկ. կամ որ բնակի 'ի նոր յարկի: Իսկ մերթ նորոգ յարկեալ, այս նորապէս ծածկեցեալ:

Նորայեղ. այնայ. ով. ոց. ովք: || Ածանցի սա 'ի սեռական դերանուանէս, նորա. ոմն և իւրեանցայինն 'ի դերանուանէս իւ-
րեանց. և նշանակէ զայն, զոր ինչ նշանակէ բառս՝ նորայ. Ըստ այսմ. Նոնէն. խբ. ոչ և ս'ի նորայենոց անտի ինչ կրեսցէ. այս 'ի նոյ եղելոցն. կամ յայնցանէ, որք նորա են. ուստի. անորը. կամ անորինները. կամ անոր ունեցածը:

Նորանամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդ. միջ.) || Նոր լինել. և կամ նորոգիլ: Յն. ...

Նորանշան: (Նախադրիւ հոլովի.) || Նորահրաշ. այս այն ամ որ մի նորութեան, կամ մն նորատեսակ տեսլեան հրաշագործութեանց. կամ զարհուրեցուցանէ զտեսօղս. և ըստ այսմ նորանշան կոչին ամ գործք նոր զգան չեղելոց. կամ նոր իրք ցուցանիքսութը, կամ հրաշալիք, կամ անլուրք, կամ ոչ երբէք տեսեալք. և կամ որք են արտաքոյ ամ կարծեաց և մտաց մարդկան. զոր յոյնք կոչեն փառատոքսօս, կամ փառատոքսօն. և ըստ այսմ առնի՝ նորանշան ինչ ցուցանել. կամ նորանշան առնել զհարուածս սարուք: Թուոց. 16. 30: և 2. Օրէն. 28. 59: Եւ կամ նորանշան մահ. նորանշան սքանչելիք. և այլն: Իմաստ. 16. 17: և 17. 9: և 19. 5:

Նորանշոյլ: (Նախադրիւ հոլովի.) || Այն որ ունի զնոր նշոյլս. կամ արձակէ զնորոգ ճառագայթս. կամ նոր և սքանչելի ճառագայթ. թիւք լուսաւորեալ: Նոյնի. զզ:

Նորանոր: (Նախադրիւ հոլովի.) || Է անուն կրկնեալ 'ի բառէս նոր. որ եղական ձայնիւ նախ առնի պարտուց, և նշանակէ զնոր, կամ զնորագոյնս, կամ աղգի աղգի: ռամկ. նոր նոր: 2. Մակ. 9. 6:

Նորաշէն. շինի. իւ. ից. իւք: || Նորոգ շինեցեալ. կամ նորակերտ: ռամկ. նոր շինած: 2. Օրէն. 20. 5:

Նորապարգև: (Նախադրիւ հոլովի.) || Պարգեւօղ, կամ ունօղ զնոր պարգևս: Իսկ մերթ նոր պարգևեցեալ. կամ նորոգ շնորհեցեալ: Աղթաւ:

Նորասէր. սիրի. իւ. աց. օք: || սիրօղ նորոց. կամ նորութեանց: Իսկ մերթ նորոգ սիրօղ. կամ նորապէս սիրեցեալ. կամ սիրով ընկալեալ: 3. Մակ. 4. 5:

Նորասահեղծ. ի. իւ. ից. իւք: || Նորոգ ստեղծեցեալ. կամ նորապէս արարեալ: Յն. ...

Նորասահեղծեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Նորապէս առնել: Նորոգ սահեղծանել. կամ նորապէս առնել: 'Ի Շարականս:

Նորատեսանիլ: (Նախադրիւ հոլովի.) || Տե՛ս ըն Նորանշան: 1. Եզր. 6. 9: Իմաստ. 19. 5:

Նորավարժ. ի. իւ. ից. իւք: || Տե՛ս զՆորամարզ:

Նորատեսիլ: (Նախադրիւ հոլովի.) || Այն որոյ տեսիլն կամ երևոյթն է նոր, կամ յորոյ տեսիլն կամ երևոյթն նոր. կամ նորաձեւ. ուշադրոյն ոչ տեսեցեալ. կամ նորանշան: 3. Մակ. 7. 2:

Նորատի. տւոյ. ով. ոց. ովք: || Ունօղ զնոր մանկութիւն. ըստ հասակ տիոց. կամ պտղասակ մանկութեան. կամ երիտասարդական տիովք ծաղկեալ: Խոսրէն. ..., ... 12:

Նորատունկ. տնկոյ. ով. ոց. ովք: || ...

Մատաղատունկն ը նմ նշանակութՆ ։ Յոբ. 14. 9։ Սաղմ. 127. 3։ Եսայ. 5. 7։ Վարի սա երբեմն իբրև զմակբայ այսպէս, նորատունկ բղխիլ. և նշանակէ՝ նորաբողբոջ լինիլ. կմ նորոգ բողբոջելով ընձիւղիլ. կմ յարմարոյ ծագիլ ։ Եսայ. 27. 6։

Նորատուր ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || տուօղ զնոր պարգևս՝ կմ զնոր իրս ։ Իսկ մերթ՝ նորոգ տուեալ. կմ նոր պարգևեցեալ ։ Ագաթ ։

Նորացոյց ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նորատեսիլ. կմ նորանշան ։ Ագաթ ։

Նորացուցանեմ. ցուցի. ցն. նել ։ (անցող.) || տես զՆորել ։ 'Ի շարակնոցի ։

Նորափառ. ի. իւ. աց. օք ։ || ունօղ զնոր կրօնս. կմ զնորահնար հաւատ. և կամ զնորաձև կարծիս 'ի բանս հաւատոյ. որ ասի զչարափառաց ։ Իսկ մերթ՝ նորափառ. կմ նորապարծ, որ միշտ ցանկայ նոր փառաց. ըստ այնմ Յհ ոսկ. Զբարկութն տրտմականին, և զնորափառ պերճ հպարտին ։

Նորափառութիւն. թեան ։ || նոր կրօն. կամ օտար հաւատ. կմ նորահնար դաւանութիւն, կմ վարդապետութիւն. որ և ասի՝ չարափառութիւն ։ Իսկ մերթ՝ նորափառութիւն. կմ նորապարծութիւն ։ Լամբրոն ։

Նորափետուր ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նոր փետրովք փետրաւորեալ. կմ զնորաբոյս փետուրս ունօղ ։ Իսկ մերթ նշանակէ ըզ նոր փետուրս. և ըստ այսմ երբեմն վարի սա իբրև զմակբայ այսպէս, նորափետուր զարդարիլ. և նշանակէ նոր փետրովք զարդարիլ, և այս ասի յատկապէս զարծուոյ. զի յորժամ սա ծերանայ, և աչքն վատին, գտեալ զընդարձակ աղբիւր, ուղիղ գծիւ վերանայ 'ի նմանէ մինչև ցերրորդ կամարն օդոյ, ուր տապով արեգական և օդոյ սկսանի փարատիլ մէգն աչաց, և ինքն ջեռուցեալ մերձ 'ի յայրումն՝ գահավէժ առնէ զինքն յաղբիւր անդր. և երիցս ընկղմեալ 'ի ցուրտ ջուրսն, փութով գնայ 'ի բոյն իւր. ուր ծածկեցեալ 'ի մէջ թևոց ձագուց իւրոց, ընդ քիրտն մտանէ. և սկսանին հին փետուրքն թօթափիլ, և նորք բուսանիլ. և արտաքսին զըրտուլթն ջրոյն ջերմութիւն 'ի ներքս զօրանայ, և բնութիւն նորոգի. և յայս միտս ասի Սաղմ. 102. 5. նորոգեսցի որպէս արծուոյ մանկութիւն քո ։ Եւ Եսայ. 40. 31. ասի՝ նորափետուր զարդարեսցին իբրև զարծուիս ։ Եւ յայսմանէ առեալ յորժամ ոք նորոգ շնորհիւ, կմ նորոգ բանիւ, կամ կատարելութբ պճնի, ասի՝ նորափետուր զարդարիլ ։ 'Ի շարակնոցի ։ Մերթ և անդրաբերութբ նորափետուր կոչին ևս իցէ նոր զարդք, կմ նոր ծածկոյթք. ը այնմ, Զարդարեցեր զթևզերս 'ի զգեստ լուսափայլս և նորափետուրս ։ 'Ի շարակնոցի ։

Նորեկ. ի. աւ. աց. օք ։ || նորոգ եկեալ 'ի տեղի ինչ, կմ 'ի կրթութիւն, և կմ 'ի կրօնաւորութիւն ։ 'Ի Վարս հարց. ժը ։ Սոյնպէս և եկամուտքն, ը որում են նորոգ եկեալ 'ի քրիստոնէական հաւատս՝ կոչին նորեկք ։ Կիւրղի Եղիշ. ժը ։

Նորեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || նորացուցանել. կմ նոր առնել. և կմ նորոգել ։ 'Ի Վարս հարց. ժդ ։

Նորընծայ. ի. իւ. ից. իւք ։ || նորոգ ընծայեալ, կմ նուիրեալ. ըստ այնմ Նարեկ. հա. գրեսցես աղօթս մշտամատոյց զայս նորընծայ տառ ։ Իսկ մերթ մասնաւորապէս առեալ նորընծայ կոչի նորահաւատն, ը որում է նորոգ ընծայեցեալ 'ի քրիստոնէական կրօնս՝ թէ մկրտեցեալ իցէ, և թէ միայն երախայացեալ ։ Ագաթ ։ Լամբրոն ։ Մերթ և նշանակի սովաւ նորոգ նուիրեալն յեկեղեցական աստիճանս, որպ 'ի քահանայութիւն ։ Սոյնպէս նորընծայ կոչին առ. կրօնաւորս նոքա, որք նորոգ են եկեալ և մտեալ 'ի կրօնաւորութիւն, և դեռ ևս կրթին 'ի նորընծայարանի ։

Նորընծայարան. ի. աւ. աց. օք ։ || տեղի նորընծայից, որ յատկապէս առեալ նշանակէ զընակարան, ուր նորընծայքն կրօնաւորաց բնակին՝ և կրթին ընդ դաստիարակաւ ։

Նորի. րւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || պտուղ նորահաս, ը նորոգ հասունացեալ ։ ռամկ. Թարգմանոց ։ Եւ յայսմանէ առեալ մասնաւորապէս նորի կոչին նորոգ հասեալ արմտիքն, որ է ցորեան, կմ գարի, և այլք արդիւնք երկրի ։ Յես. 5. 11։ Սոյնպէս է և Թուոց. 28. 26. ուր օրն պէնտէկոստէից կոչի օր նորեաց, ը նորահաս արմտեաց. ըստ որում օրէն էր հրէից յայնմ աւուր մատուցանել զպտուղ կազմեալս յառաջնոց արդեանց, ը 'ի կանխահաս ցորենոյ ։

Նորիմաց ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նորոգ իմացօղ. կմ իմացեալ. և կմ նորապէս իմանալի, և կմ այն, որ նորոգ հնարի 'ի մտաց ։ Ագաթ ։

Նորին աղագաւ ։ (շաղկապ պատճառ.) || վն այնորիկ. կմ սակս այնորիկ ։ ռամկօր. անոր համար ։

Նորոգ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նոր. կամ նորագոյն. կմ դեռևս եղեալ. կմ արդէն նախկան ։ 3. Մակ. 4. 5։ Նարեկ. ղէ։ Կիւրղի Եղիշ. ժը ։ Իսկ մերթ նորահաս. կմ կանխահաս ։ ռամկօր. Թաղէ. կամ Թարգմանոց. Շնորհալին ։ Եւ մերթ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ նորոգապէս. կմ նորանոր. կամ արդէս. կմ դեռևս ։ 2. Օրին. 24. 5։ Նարեկ. ղէ։ Յհ ոսկ ։

Նորոգանուագ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նորոգ նուագեալ. կմ եղանակեալ. կմ նորապէս երգաբանեալ ։ Նարեկ. ղէ ։

Նորոգապէս ։ (մակբայ.) || նորոգ կերպիւ. կմ նորապէս. կմ դեռևս. կմ դարձեալ միւսանգամ ։ ռամկ. նորանոց ։ Լամբրոն ։ ըստ այսմ է և 2. Մակ. 14. 36. ուր ասի. պահեա զայս նորոգապէս զսրբութիւն տաճար քո, ը զայս նորապէս սրբեալ տաճար քո ։

Նորոգատուր ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նո֊

րոգ առնող. կամ պարգեւող իմիք: Իսկ մերթ՝ նորոգ առնելոյ. կմ՝ նոր պարգեւեցելոյ: Աճգուռ:

Նորոգեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || Նորոգ առնել. կմ՝ նորացուցանել. կմ՝ զհին նուազեալն 'ի նորոգութիւն դարձուցանել: ռամկօր. նորգնել. կմ՝ նորէլ: 1. Մակ. 12. 1: Սաղմ. 102. 5: Եսայ. 41. 1: Իսկ մինչ ասի՝ նորոգել զոգիս. կամ զհոգիս, նշանակէ՝ տալ ուժ զհոգին առնուլ. կմ՝ հանգուցանել: Յոբ. 1. հատ. Է: Մերթ եւս մինչ ասի, նորոգել զանձն, իմանի զգաստացուցանել զինքն. եւ կմ՝ ժրանալ: Յոբ. 2. հատ. ԼԳ:

Նորոգութիւն. թեան: || Նորոգումն. կմ՝ նորացուցումն. կմ՝ նորութիւն. եւ կմ՝ դարձումն յառաջին ողջութիւնս: 1. Մակ. 12. 17: Տիտ. 3. 5: Իսկ մերթ արծարծումն ոգւոյ. կմ՝ հոգի առնուլն, եւ կմ՝ զգաստութիւն, եւ ըստ այսմ ասի՝ նորոգութիւն հոգւոյ, կմ՝ անձին:

Նորոգումն. ման. մամբ. մանց. ամբք: || Նոյն է ընդ վերնոյն: Հռովմ. 6. 4:

'ի Նորումս: (մակբայ ժամանակական.) || 'ի նոր օրէնս. կմ՝ 'ի նոր դարուս. կմ՝ 'ի ներկայումս. եւ կմ՝ յայժմուս: ռամկ. հիմիկս: Նարեկ. 'ի տաղն ծննդեան:

Նորուն: || է սեռականն դերանուանն նա, եւ նշանակէ նորա, կամ նորին. կմ՝ այնորիկ: ռամկ. անոր: Թագ. 28. 7: Յուդիթ. 1. 14: եւ 8. 2: Սաղմ. 18. 7:

Նորօրինակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Նորակերպ. կմ՝ նորատեսիլ. կմ՝ նորահրաշ. եւ կմ՝ նորանշան: Կիւրղ. ծննդ. ժԲ: Իսկ մերթ է մակբայ, եւ նշանակէ, նոր կերպիւ, կմ՝ նորաձեւ:

Նոցայ. կմ՝ նոցայն. նոցայով. ցոյք. ցոյց. կմ՝ ցոյից. զնոցայսն. նոցայովք: || Ծագի սա 'ի սեռականէ դերանուանս նոքա, եւ նշանակէ զնոցայինն, յն զայն ինչ, որ նոցա է, կմ՝ պատկանի յերրորդ դէմս երկուցն. ռամկ. անոնցը. կմ՝ անոնց եղածը. կմ՝ անոնց ունեցածը. եւ ըստ այսմ ասի՝ նոցայն պաշտամամբն. կմ՝ նոցայոց իշխանութեանց, կմ՝ զնոցայսն մեծեանս հրաժիգ առնել. եւ կմ՝ իւրս, եւ նոցայքն: Խորէն. Ա. գլ. 26: եւ Բ. գլ. 22: եւ Գ. գլ. 65: Նարեկ. Ծ: Ըստ այսմ է. եւ Յոբ. 2. հատ. ԼԲ. ուր ասի. ոչ իւրով ձեռօքն միայն գործէ, այլ եւ նոցայովքն:

Նոցային. այնոյ. ով. ոց. ովք: || Ածանցի 'ի սեռականէ դերանուանս նոքա. որպէս իւրեանցայինն 'ի դերանուանէս իւրեանց. եւ նշանակէ զայն, զոր ինչ բառս նոցայ, որ 'ի վերոյ մեկնեցաք: Լամբրոն: Կիւրղ. ծննդ. Գ. ԺԳ:

Նոցանօք: || Նոցայիւովք. կմ՝ նոքօք: Թագ. 3. Մակ. 7. 12. ուր ասի անցելոց կացելոց միայն նոցանօքն. պարտ իմանել՝ նոցա նուագն: Քանզի 'ի հնումն փոխանակ տառիս Օ, 'ի գործածէին զվանկս ու. զոր օրինակ. աւրհնեալ. հաւր. որ է օրհնեալ. հօր: Վն որոյ կարծելով ոմանց զբառս նոցա

նուագն, իբրեւ զմի բառ, եւ վանկն ու, եղեւ փոխանակ տառիս Օ, գրեցին նոցանօքն:

Նոցունց: || է սեռականն յոգնական դերանուանս, նոքա. եւ նշանակէ նոցին. կմ՝ նոցա. եւ կմ՝ այնոցիկ: Եւէդ. 36. 38: Թագ. 3. 36: Գործ. 2. 11:

Նու. նուոյ. ով. կմ՝ ու. նուաց. ոց. ովք. կմ՝ նուանք. անց. ամբք: || է անուն իգական, եւ առնչական, որով նշնիկ հարսն, յն կին որդւոյ ուրուք, որ երբեմն անչափահաս առ սկեսրայրն. եւ ըստ այսմ առայ կին արքահամա կոչի նաեւ Թամար հարսն: Ծննդ. 11. 31: ըստ այսմ է եւ Ղեւ. 18. 15: Տոբ. 11. 18: Իսկ երբեմն առնչանայ առ սկեսուրն. եւ ըստ այսմ հռութ անուանի նաեւ Նոյեմեայ, որ էր սկեսուր նորա: Հռութ. 1. 6: Այսպէս եւ Միք. 7. 6. ուր ասի. յարիցէ նաեւ 'ի վերայ սկեսրի իւրոյ: ռամկ. հարս:

Նուագ. ի. աւ. աց. օք: || Եղանակաւոր ձայն նուագարանաց. կմ՝ նուագումն. կամ անուշ եղանակութիւն. եւ կմ՝ երգ: Աճ. 5. 23: Խորէն. Ա. գլ. 5: Նարեկ. ՂԳ: Իսկ մերթ երգաբանութիւն. կմ՝ ներբող. կմ՝ օրհներգութիւն: Նարեկ. ԺԵ. եւ ՀԵ. եւ ՂԳ: Մերթ եւս եղանակ, կմ՝ հանգամանք, կմ՝ որպիսութիւն. կմ՝ կերպ: Լամբրոն: Իսկ երբեմն նշանակէ, անգամ. կմ՝ հեղ. եւ այս 'ի գործածի բազմապատիկ կերպիւ, զոր տեսցես 'ի ներքոյ:

Զառաջին նուագն, կմ՝ յառաջնում նուագի: || Յն յառաջին անգամն. կմ՝ 'ի նախկին հայլին. եւ կմ՝ զառաջինն: ռամկ. առջի հեղը: 1. Մակ. 6. 6: Եզր. 16. 7: Խորէն. Գ. գլ. 32:

'Ի միում նուագի. կամ յեօթներորդում նուագի: || Յն 'ի միում հեղի. կմ՝ յեօթնե րորդ անգամին: Յոբ. 33. 14: Յես. 6. 16: Խորէն. Բ. գլ. 79.

Զօրացոյ զկնգզայս եւ զմի նուագ: || Յն յայս անգամ եւս. Դատ. 16. 28:

Ոչ հանդուրժեցաւ ինչ յետ միոյ նուագին: || Յն զկնի միոյ հեղին. կմ՝ բաց 'ի միանգամ ընդդիմանալոյն: Խորէն. Գ. գլ. 8:

Թէեւ առ մի նուագ բերկրեալ մնայցեմ: || Յն 'ի միում նուագի. կմ՝ 'ի միանգամ տեսլեան: Նարեկ. ԻԶ:

Երկու երեք կատարեցին 'ի մի նուագ: || Յն միանգամայն: Կիւրղ. ծննդ. Ը:

Խնդրեաց յայս առ մի նուագ: || Յն առ անգամ մի. կմ՝ միանգամ: Աճգուռ:

Իւրաքանչիւր նշանակի առկայս ընդունակ. կմ՝ կթղայ. կմ՝ սկիհ. եւ կմ՝ բաժակ: ռամկ. գաւաթ. կմ՝ բաժ: 1. Մակ. 11. 58: (Եբրայեր. ներեալն): Խորէն. Բ. գլ. 44: Եւ մերթ ի եւ իցէ անօթ պատուական. այն սպասք. կմ՝ արծաթեղէն սկուտղք. սկաւառակք. բուրվառք. խնկանոցք. պատառաքաղք. եւ այլք նմանք: 1. Մակ. 11. 58. (ըստ այլ ներեալն): եւ 2. Մակ. 4. 39: Իսկ երբեմն նշանակի պահ. կմ՝ ժամ. եւ ըստ այսմ է

Digitized by Google

3. Մակ. 5. 9. ուր ասի իբրև յերկարաձգոյն նուագքն զբանիւք անկանէին. զի իբրև ընդ երկար պահս, կամ ժամս անցանէին ՚ի խօսակցութիւնս խրախճանականս:

Նուագածու. ծուի. աւ. աց. օք: || քնարահար երգիչ. կամ ոև լցէ երգեցիկ. կամ գուսան. կամ երաժիշտ. ռամկ. սազէնդէ. կամ Էրգ ընող: Դիոն. 5. 11:

Նուագարան. ի. աւ. աց. օք: || գործիք. կամ կազմուած նուագելոյ. կամ երգելոյ. որ և ասի երգարան. որպիսի է քնարն, որ բինգն. թմբուկն. բամբիռն. ծնծղայն. և այլք նմանք: ռամկ. սազ: 2. Թագ. 6. 5: 1. Մնաց. 6. 32: և 15. 16: Դան. 3. 7: Մերթ և նուագարան կոչի գիրքն կամ թուղթն, յորս գրեալ կան նուագք. զի եղանակաւոր երգք. որպիսի է սաղմոսարանն գաւթի. և շարականոցն մեր: Նորէնի. իա. և կա: ըստ այսմ և գիրքն Նարեկացւոյն՝ ըստ որում պարունակէ զպէսպէս բանս օրհնութեան իբրև զնուագս՝ այս՝ նմանութեամբ նուագարան կոչի: Նորէնի. կէ:

Նուագեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործական.) || քաղցրանուագ ձայնիւ հնչեցուցանել զնուագարանս. կամ երգել. կամ եղանակել. կամ երաժշտական երգօք օրհնել: ռամկ. սազ չալէլ. կամ երգել: Թագ. 21. 17: 4. Թագ. 3. 15: 1. Մնաց. 16. 5: Յայտն. 15. 14: Իսկ Սաղմ. 136. 6. ուր ասի՝ թէ ոչ նախ նուագեցից զքեզ սկիզբն ուրախութեան, նման՝ եթէ ոչ նախամեծար առնելով ձայնեցից, կամ կոչեցից զքեզ սկիզբն ուրախութեան իմոյ:

Նուագերգ. ի. աւ. աց. օք: || նուագերգու. կամ երգիչ: Իսկ մերթ նուագերգութիւն. կամ երգ. և այս մանաւանդ ՚ի յոգնականումն:

Նուագերգու. ուի. աւ. աց. օք: || տես ընդ Նուագածու:

Նուագերգութիւն. թեան: || քաղցրանուագ երգ. կամ նուագումն. կամ երգաբանութիւն. կամ սաղմոսերգութիւն. և կամ օրհներգութիւն: Նորէնի. հը. և զը:

Նուազ: (մակբայ քանակական.) || սակաւ. ինչ: ռամկ. բիչ մը:

Նուազ. ուազի. իւ. ազունք. կամ ազք. ից. իւք: || սակաւ. կամ պակաս. կամ դոյզն. կամ դուզնաքեայ: ռամկ. բիչ: Ղևտ. 26. 22: Սաղմ. 108. 8: 1. Պետր. 3. 20:

Նուազեմ. եցի. եա. ել: (զօրութեամբ անցողակ.) || տես զՆուազեցուցանել:

Նուազեցուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցողակ.) || նուազ առնել. կամ սակաւացուցանել. և կամ պակասեցուցանել: Նորէնի. ծա:

Նուազիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || սակաւանալ. կամ պակասիլ. և կամ սպառիլ. ռամկօր. պակսիլ. կամ հատնիլ: Ծննդ. 47. 15: Սաղմ. 11. 2: և 106. 38: Իսկ մերթ՝ նուազիլ. կամ լքանիլ. կամ հաշիլ. կամ վհատիլ: ռամկ. թուլնալ. կամ զօրութենէ ինկնալ. կամ խոնջիլ: Եսայ. 53. 3: ՚ի վերս հարցն. ժը:

Նուազութիւն. թեան: || սակաւութիւն. կամ պակասութիւն. և կամ չքաւորութիւն: 2. Օրին. 28. 20: Սաղմ. 101. 24:

Նուաղ. ի. իւ. ից. իւք: || Է արմատ նուաղիլ բային. որով մերթ նշանակի նուաղեալ. զի թափեալ ՚ի զօրութենէ, կամ լուծեալ և լքեալ. և կամ թալկացեալ: Նորէնի. հզ: Իսկ մերթ հիւծեալ. կամ մաշեալ. կամ վատեալ. և կամ տկարացեալ: Նորէնի. իա: Երբեմն և նուաղ. կամ պակաս. և կամ սակաւ: ըստ այսմ Յն ոգւոյ, զօղեալ սարսելն զատեալքն ՚ի խաղ. ազգան տկար ձայնիւ նուաղ. զի նուազ ձայնիւ: Իսկ մերթ աղօտ. կամ նսեմ. կամ մթին. և ըստ այսմ ասի. նուաղ լոյս. կամ ճաճանչ. և այլն: Իսկ մինչ ասի զտառից, նշանակէ՝ նուրբ, զի ունօղ զբարակ հնչումն. որպիսիքն են տառք. զ. ծ. ս. ր. և այլն:

Նուաղաձայն: (նախդրիւ հոլովի.) || նա՝ որոյ ձայնն է նուաղեալ. և կամ ունի զնուրբ կար և զանազան ձայն: Իսկ մինչ ասի զտառից, նշանակէ զնրբաձայնն. զի զայն, որ զնուրբ ձայն հանէ. ուպ տառս. զ. ձ. ն:

Նուաղեմ. եցի. եա. ել: (զօրութեամբ անցողական.) || տես ՚ի ներքոյ զՆուաղեցուցանել: ՚ի վերս հարցն. ժզ:

Նուաղեցուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցողական.) || թափել զոք ՚ի յուժոյ. կամ լքուցանել. կամ վհատեցուցանել. և կամ թալկացուցանել: Իսկ մերթ՝ հաշել և մաշել. կամ վատեցուցանել. կամ նիհարացուցանել, և կամ տկարացուցանել: ռամկ. փափկցնել: Մերթ և՝ նուաղեցուցանել. կամ պակասեցուցանել. և կամ սպառել: Խորէն. գ. պբ. 6. Իսկ մերթ՝ աղօտացուցանել. կամ նսեմացուցանել. և կամ մթացուցանել: Աղգաթ:

Նուաղիմ. եցայ. եաւ. իլ: (ձայնակր.) || թափիլ ՚ի յուժոյ և ՚ի զօրութենէ. կամ լուծեալ լքանիլ. կամ թալկանալ. կամ նքթիլ. և կամ ուշաթափ լինիլ: ռամկ. ոտքը թափիլ. կամ ծուրիլ: Սաղմ. 72. 26: և 76. 4: Աղաղ. 10. 20: ըստ այսմ է և Ծննդ. 47. 13. ուր ասի. Եւ նուաղեցաւ երկիրն եգիպտացւոց, զի ՚ի սովէն նքթեցան. կամ թալկացան մարդիկ երկրին եգիպտացւոց: Իսկ մերթ թուլանալ ՚ի սաստկութենէ. կամ անզօրանալ: ռամկ. թուլնալ. և ըստ այսմ ասի ՚ի շարականոցի. Աղեղըն հզօրաց նուաղեցան: Մերթ և հաշիլ. կամ ծիւրիլ. կամ վատիլ. և կամ տկարանալ ի տեսանելոյ. և ըստ այսմ ասի՝ նուաղիլ աչաց: Սաղմ. 68. 4: Եսայ. 38. 14: Ողբ. 4. 16: Երբեմն և աղօտանալ. կամ նսեմանալ. կամ մթանալ. և կամ խաւարիլ. ուպ մինչ ասի՝ արեգակն, կամ լուսաւորն նուաղեցաւ: Կիւրղի Եղիշ. ժզ: Իսկ մերթ նուաղիլ, կամ պակասիլ. կամ սակաւանալ. և կամ սպառիլ. ռամկ. պակսիլ. կամ հատնիլ. և ըստ այսմ ասի, նուաղիլ գետոց. կամ ջրոց, և կամ աւուրց: Ծննդ. 21. 15: Սաղմ. 89. 9: Եսայ. 19. 5: Եզեկ. 24. 10: կամ նուաղիլ ճշմարտութեան, կամ բազմութեան,

կմ՛ լռեալ: Սաղմ. 11. 2: և 106. 39: Յոբ. 29. 24: Սոփոնիա և Եբր. 2. 1. ուր ասի՝ մի՛ երբեք նուաղեսցուք, յն. զառածեսցուք. որ է պակասեսցուք յածայլն բանիցն:

Նուաճ. ի. իւ. ից. իւք: || Նուաճեալ. որ ՚ի ներքոյ իշխանութեան անկեալ. կմ՛ յաղթահարեալ. և կմ՛ ընկճեալ:

Նուաճեմ. եցի. եա. ել: (ներգործակ.) || բռնամբ ՚ի ներքոյ ձգել. կմ՛ ընդ իշխանութեամբ իւրով արկանել. կմ՛ ընկճել. կմ՛ յաղթահարել. կմ՛ հնազանդեցուցանել: Թուոց. 32. 22: 2. Մակ. 4. 9: Յոբ. 40. 23: Եւ յայսմանէ նուաճել ասի ածելն զոք ՚ի խոնարհութիւն. կմ՛ ՚ի հեզութիւն. և այլն. ըստ այնմ Լմբրոն. Զհպարտացեալն վարուցխոտովութեան նուաճել ՚ի խոնարհութիւն: Իսկ մերթ զսպել. կմ՛ սանձահարել. և կմ՛ ճնշել. Յակ. 3. 3: Մերթ եւս ընդ ձեռամբ ունել. կմ՛ գրաւել. կմ՛ յինքն ձգել. կմ՛ յանկուցանել. և կմ՛ յինքն ժողովել: 1. Մակ. 10. 52: 2. Մակ. 8. 1. և 6: 3. Մակ. 3. 13. և 15: ըստ այսմ է և ՚ի գիրս Լմբրոն. ուր ասի, նուաճէ զկամս մեր, որ յինքն ձգէ. կմ՛ նուաճեսցուք միով հոգւով առ հայր, որ ձգեսցուք:

Նուաճումն. թեան: || բռնամբ ՚ի ներքոյ արկումն. կմ՛ ընկճումն. կմ՛ յաղթահարութիւն. կմ՛ ածելն ի հնազանդութիւն. կմ՛ ՚ի խոնարհութիւն. և այլն: Եւ մերթ ստորակայութիւն. կմ՛ ստորադրութիւն. և կմ՛ ենթարկութիւն Նարեկ. ձ: Իսկ մերթ՝ զսպումն. կմ՛ սանձահարութիւն. և կմ՛ ճնշումն: Մերթ եւս ընդ ձեռամբ ունելն. կմ՛ գրաւումն. կմ՛ սեփականութիւն. և կմ՛ ստացուած: և ըստ այսմ է Եփես. 1. 14: Իսկ մերթ՝ յանկուցումն, կմ՛ ձգումն առ ինքն. կմ՛ յարումն. կմ՛ մատչումն: Եփես. 2. 18: և 3. 12: ըստ այսմ է և 2. Մակ. 14. 30. ուր ասի. Եւ զօրէն սորին նուաճումն, որ հանդերձ յայլատեսակ դիմօք վարելոյն էր և նուաճումն, այս է մատչումն և յարումն նկանօրայ առ յոյժ, ... ոչ ՚ի ներքոյ կրկնելով յայտ առնէ զայս:

Նուամ. ացի. ա. ալ: (չէզոք.) || մլաւել. որ է ձայն արձակելն կատուին. և ըստ այսմ ասի Հաղէկին իբրև զկուն. և նուամային ոչ կատու: ռամկ. մլաւ ընել:

Նուաստ. ի. իւ. ից. իւք: || խոնարհ. կամ տրուպ. կմ՛ կրտսեր. կմ՛ անարգ. և կամ չնչին: ռամկ. ցած:

Նուաստախոհ. ի. իւ. ից. իւք: || զնուաստ իրաց խորհող. կամ որոյ խորհուրդն է նուաստ և անարգ. կմ՛ ոկարամիտ. և կմ՛ տղայամիտ: Իսկ մերթ խոնարհամիտ. կմ՛ խոնարհաբարոյ: ...

Նուաստական. ի. աւ. աց. օք: || խոնարհական. կմ՛ կրտսերական. և կմ՛ անարգական. Նարեկ. ՚ի գովեստ ...:

Նուաստանամ. ացայ. ացիր. ալ: (ընդ. միջ.) || նուաստ լինել. կմ՛ խոնարհիլ. կմ՛ կրտսերանալ. կմ՛ ցածնուլ. և կմ՛ անարգ լինել: ՚ի նշուրհնոցի:

Նուաստացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (ան ցող.) || նուաստ, կմ՛ նկուն առնել. կամ խոնարհեցուցանել. կմ՛ ցածուցանել. և կմ՛ անարգ յուցանել: Լմբրոն:

Նուաստութիւն. թեան: || նուաստ գոլն. կմ՛ յետնորդութիւն. կմ՛ կրտսերութիւն. կամ անարգութիւն. և կմ՛ խոնարհութիւն:

Նուարտան. ի. աւ. աց. օք: կմ՛ իւ. ից: || ծածկոյթ կազմեալ ՚ի կտաւոյ, կմ՛ ՚ի մազեղինաց, կմ՛ ՚ի մաշկաց, և կմ՛ ՚ի հրաշալեաց. զոր ՚ի վերայ իւրեք արկանելով, կմ՛ մածելով, և կմ՛ պատելով ծածկեն զնա, ռամկ. ծածկոց: Ելից. 26. 7: և 27. 3: Թուոց. 3. 26: և 4. 6. և 8: ըստ այսմ է և Թուոց. 16. 38. ուր ասէ. Արասցես զբուրվառս գրուանգս կուածոյս՝ նուարտանս սեղանոյն. քանզի հայեալ զնա մատուցին կը տանաւ ՚ի Թեթեւս լայնս. և նոքօք պատեցին զսեղանն ողջակիզաց ՚ի վր մատենոյ պատուհասոյն, որով պատեցեալ էր ՚ի կաղմին:

Նուէր. նուիրի. աւ. աց. օք: || ընծայ. կմ՛ պատարագ, զոր նուիրեն ումեք, կմ՛ քահանայի, և այլոց մեծամեծաց: Ծննդ. 35. 14: Ելից. 36. 3: Թուոց. 15. 10: Ըստ այսմ է և Եբր. 9. 2. ուր ասի՝ հաց նուիրաց. քանզի էր սա հացն առաջաւորութեան. որ ը. բռամ նուիրիւր ում՝ կոչիւր հաց նուիրաց: Ոչ և երբեմն, կմ՛ երբաւծն անուանոց ըստ որում որոշիւր ՚ի գործոց առ ՚ի նուիրումն, կոչիւր՝ երբաւծ, կմ՛ երբ նուէրի, կմ՛ նուէր բաց: Ելից. 29. 27: Ղեւտ. 7. 34: և 10. 14: Բայց 3. Թագ. 14. 24: և 15. 12. յորում ասի զնուէրս նուէրքեղոյն յերկրին. կմ՛ երբայ զնուէրս յերկրէն, նշանակեն կադեսիմն, որով անուանէ ՚ի գիրս զնա, որք նուիրեալ զանձինս իւրեանց ախորժակեալ, կմ՛ տարրայ, և կմ՛ բաղհաղու, և այլոց կուռ առ ՚ի պատրապել գարշ շաղաշարութեց, յորոց ոմանք էին էգք, և ոմանք կզացեալք: Սոքա ունէին զտունս յանտառս և ՚ի գա րատանս. ուր և երբեմն առ ժամանակք կռապաշտութեան ՚ի սրահի տան տն, ուր ձգեալ զառագաստս. և զգեցեալ զգեստ մուճակս սահմանեալս առ այս գործ, մե տանէին. և ՚ի ծածուկ խաղանդին: 4. Թագ. 23. 7: տես և զկադեսիմս ՚ի բառա րանի յատուկ անուանց:

Նուիրակ: || տես ՚ի ներքոյ զՆուիրակ:

Նուիրակ. նուիրակի. աւ. աց. օք: || Նուիրակ, որ է բեր նարօյս բանիցար ինչ, որ բնութեն լինի ՚ի զեհամ. կծող, և գաղճ. ունի զաւերելոյն պարարտ, փայլուն, և երկճղի ծայրին իւ րև դեղեղու օձի. ուտի և առաջերէն կոչի Նըլուռ Եաւսպէ: Զայս բանիցար ըստ մեծի մասին ժողովեալ չորացուցանեն. և առ այս խարշեալ քամեն զջուրն, որով դառ նութեանն թափին, և լինի ուտելի:

Նուիրաբեր. ի. աւ. աց. օք: || բերող կամ մատուցանող նուիրաց. կմ՛ ընծայաբեր. և կմ՛ պատարագաբեր: Ելից. 36. 3:

Նուիրագործ. ի. աւ. աց. օք: || սանող զնուիրումն. կամ նուիրող. կամ ըն-

ծայօղ. և կամ մատուցանօղ:

Նուիրագործեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || տանել զնուիրումն. կմ՛ նուիրել. և կմ՛ զպատարագ մատուցանել: Լամբրոն:

Նուիրագործութիւն. թեան: || գործ նուիրելոյ. կմ՛ նուիրումն. կմ՛ ընծայումն, և կմ՛ մատուցումն: Լամբրոն:

Նուիրակ. ի. աւ. աց. օք: || Նուիրօղ. կամ ընծայօղ. և կմ՛ նուէր և ընծայ: Նարէկ. 'ի գով. տուփ: Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ առաւել պատգամաբերն, կմ՛ հրեշտակն, որ առաքի 'ի պետաց, կամ 'ի մեծամեծաց առ թագաւորութիւն ինչ, կմ՛ առ անձն ոք՝ հոգալ ինչ 'ի դիմաց նց, կմ՛ զպատգամս նոցին մատուցանել և նուիրել անձնցին, առ որս առաքի, յորմէ և կոչեցաւ նուիրակ, իբր թէ նուիրօղ պատգամաց. որպիսիք են դեսպանք թագաւորաց, կմ՛ քահանայապետաց. կմ՛ այսպաստ_ ւորք գաւառաւորաց, և այլոց բազմաց: ռամկ. էլչի. կմ՛ խօսք տանօղ բերօղ. կմ՛ ճահ սէօր: Գործ. 16. 35. և 38: Մերթ ևս նուիրակ կոչին սուրհանդակքն, որք առաջի թագաւորաց ընթանան, կմ՛ առաքեն ու_ րեք հասուցանել շտապով զհրովարտակս, կմ՛ զպատգամս: ռամկ. չափէր:

Նուիրական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ՛, որ վերաբերի առ նուէրս, կմ՛ զոր արժան է նուիրելոյ. կմ՛ նուիրելի. և կմ՛ նուիրեալ և օրհնեալ. որպիսիք էին 'ի հնումն անասունքն արուք կատարեալք, և անարատք: Նարէկ. 'ի գով. տուփ: Եւ յայտնա_ նէ առեալ՝ նուիրական կոչի ։ և իցէ սրբազան իր, որպիսիք էին 'ի հնումն եղջեւրեայ փողքն, զորս հարկանէին 'ի յոբելեական ամին. ուստի և կոչիւր փող յոբելեանի, կմ՛ առակ յոբելեան: Յեսու 6. 3. և 4. և 8. և 13:

Նուիրակատար: (Նախդրիւ հոլովի.) || կատարօղ նուիրաց. կմ՛ նուիրօղ. և կմ՛ պատարագօղ: Լամբրոն:

Նուիրան. ի. աւ. աց. օք: || Նուիրումն. կմ՛ ընծայումն. կմ՛ նուէր. և կմ՛ պատարագ: Նարէկ. հն: Սոյնպէս և եկեղեցին՝ յորում է տուն նուիրման պատարագաց, կոչի՝ յարկ նուիրանաց: 'ի ճառընտիր:

Նուիրանոց. ի. աւ. աց. օք: || անօթ, յորում եդեալ զնուէրս՝ ընծայեն ումեք. և ըստ այսմ առ հրէայս՝ նուիրանոց կոչէին ըմպանակն. կմ՛ սկիհն, և կմ՛ այլ ինչ անօթ նման սոցա, յորում նուիրէին այ զգինի. զձէթ, և զարիւն զոհից՝ հեղլով զնա առ եղջերբ սեղանոյն 'ի պատարագն: Ելից. 25. 29: և 37. 16: Թուոց. 4. 7: 1. Մնաց. 28. 17: Ուստի փոխանակ սափորա_ բեմն եդեալ լինի 'ի յանձնաշունչ գիրս ըն_ կէց. ոմ 1. Մակ. 1. 23:

Նուիրապետ. ի. աւ. աց. օք: || պետ նուիրագործութեան. կմ՛ գլխաւոր պաշտօնեայ նուիրելոյ զընծայս. կմ՛ զպատարագս, որ պիտի է 'ի նորումս քահանայապետն, կմ՛ եպիսկոպոսն: Իսկ մերթ պետ նուիրա_ կաց. կամ գլխաւոր նուիրակ:

Նուիրատու. տուի. աւ. աց. օք: || տուօղ նուիրաց. կմ՛ ընծայից. և կմ՛ պատարագաց: Շնորհալին:

Նուիրեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || ձօնել. կմ՛ ընծայել. կմ՛ պատարագել. և կմ՛ մատուցանել զինչ այ 'ի նուէր. որով լինի իրն սրբ, կմ՛ սրբազան: Ծնն. 35. 14: Ելից. 25. 29: և 29. 24: Եւ յայտնանէ առեալ նուիրել՝ առաւել մատնելն սրբոյն պօղոսի 'ի մահ. զոր ուրեմն նուիրեալ ընծայեաց այ 'ի նուէր: Փիլիպ. 2. 17: և 2. Տիմ. 4. 6: Սոյնպէս և որդիքն իէլի ասացին նուիրել բելփեգովրայ, որ էր կուռք զազրագործութե, ըստ որում մատուցին նմա զանձինս իւրեանց 'ի պաշտօնեայս, և 'ի ծառայս՝ պարապել գարշ խառնակութեց ըստ պղծալից օրինաց նց. վն որոյ և այսպիսիքս կոչեցեալ լինէին կադէշիմք, որ թարգմանի նուիրեալք. կմ՛ նուէրք: Թուոց. 25. 3. և 5: Դրձլ՝ երբեմն նշանակէ սոսկ աւանդել. կմ՛ արկանել. և կմ՛ մատնել. և ըստ այսմ ա_ սի, նուիրել զոք մահու. կմ՛ տանջանաց. կմ՛ 'ի բերան առիւծու. կմ՛ 'ի սուր. և կմ՛ յաշխատանս. և այլն: Նարէկ. խբ:

Նուիրումն. ման. մամբ. մանց. մամբք: || գործ նուիրելոյ, որ է ընծայումն. կամ մատուցումն: Նարէկ. խդ:

Նուկի. նուկեայ. եաւ. եաց. եօք: || է չափ ծանրութե, որ պարունակէ զերկուհա_ րիւր տրամս, որ է կէս հօխայ:

Նում: || տես 'ի բառն նայր:

Նումիզմանակ. ի. աւ. աց. օք: || Նախագըլուխ. կմ՛ գահերէց. և կմ՛ նախարար:

Նունուֆար. կմ՛ նօնուֆար. ի. աւ. աց. օք: || է բառ արաբական. որով նշանակի հասարակ ծաղիկ ինչ գնտագլուխ. որ ունի տերեւս մեծ և բոլորակ. բուսանի 'ի ջուրս ափանց գետոց՝ և լճից, և յաղտաղտուկս: Ոմանք 'ի սոցանէ լինին դեղին. և ոմանք կապուտակ: տաճկերէն նիլուֆէր ըինէի: Դրձլ՝ նունուֆար կոչի՝ յակինթ ծաղիկն. որ ունի զբազում մանրիկ գլուխս շուշանաձեւս նման հորուստ ծաղկան, յորոց ոմանք լինին կապուտակ. և ոմանք սպիտակ: տաճկերէն սիւմպիւլ:

Նուշ. նշոյ. ով. ոց. ովք: || պտուղ նշենւոյ. որ է ազգ ինչ կաղնոյ, որոյ միջին է քաղցր իբրև զկորիզ ծիրանոյ: որ և ռամկ. պատ՝ նուշ. և տաճկերէն պատէմ:

Նուռն. նռան. ամբ. անց. ամբք: || է գեղեցիկ պտուղ ինչ գնտակակերպ, և կարմրակեղև. որ ունի 'ի մէջ իւր զբազում հատս գեղեցկաշարս. և թթուանթթուա_ նեալս: ռամկ. նառ: Թուոց. 13. 24: Երգ. 6. 6:

Նուախայ. ի. իւ. եց. իւք: || է բառ տրա_ բացւոց, որով նշանակի զաղափարն, կմ՛ օրինակն, որ եդեալ լինի առաջի աչաց, զի հայելով 'ի նա՝ ըստ այնմ օրինակեսցեն զինչ: Սոյնպէս նուախայ կոչին գըրուածքն, յորս գրի կերպն կազմելոյ զինչ. կմ՛ կանոնն դարմանելոյ իմիք, որպէս է

թուղթն՝ զոր առոյ բժիշկն՝ գրելով 'ի նմա դանուած դեղորէից, կամ զկերպ կառավարելոյ զհիւանդն ։

Նուախսայատակես ։ (Մակբայ.) || Իբրև ըղ նուախսայ. կամ հանգոյն նուախսայի. և կամ ըստ զկանոն. ըստ այնմ Ցծ. ոտէ. Սա ոչ գիտնոց այլ տաղաչափակես. մանկանց առնել նուախսայատակես ։

Նուրադէն. կամ նուրադեն ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Ծագի առ յայլազգական բառէս նուր, որ է լոյս, և յանուանէս դին, կամ դեն, որ է հաւատ. ուստի բառիւս նուրադին, կամ նուրադեն նշանակի լուսահաւատն, քրիստոնեայ լուսաւոր հաւատոյ, կամ որոյ հաւատն է իբրև զլոյս, գոլով անուանեալ հեռի 'ի մոլորութեանց. որպիսին է ուղղափառ քրիստոնէութիւն ։

Նուրբ. նրբի. կամ ոյ. իւ. եց. իւք ։ || Բարակ. կամ անօսր. և կամ անգայտ. որպէս հակադրի ստուարին. կամ թանձրին ։ և ըստ այսմ ասի՝ նուրբ փայտ. կամ ասեղ. նուրբ աղիւք. կամ օդ. և այլն ։ Իսկ մերթ նեղ. կամ անձուկ. և ըստ այսմ ասի՝ նուրբ ճանապարհ. կամ անցք ։ Մծբն. ժթ ։ Մերթ և սուր. այն՝ որ վս նրբութեան, կամ անմարմնութեան թափանցէ՝ 'ի խորս իրին, կամ ընդմիմանէ ընդ նմ. որպէս ասի՝ նուրբ հոգի. կամ միտք ։ Իմաստ. 7. 22. և 23 ։ Լամբրն ։ Մերթ և խրթին. կամ խորին, կամ մթին. և ըստ այսմ ասի՝ նուրբ խորհուրդ. կամ բան ։ Նուրբ խնդիր. կամ նկարագիր ։ Նարեկ. խրատ. և Լամբրոն ։ Բայց մինչ ասի զաստուծոյ՝ նշանակէ զբարւոք հնչումն ուսմանց. որպէս առ. Դ. Ծ. Ա ։ Իսկ մերթ վարի իբրև գոյական, և նշանակէ նրբութի. կամ խրթնութիւն. կամ սուր բանիւ. և կամ համառօտիւ ։ Ոսկէ. Ա. հափ. ի՞ ։

Նոցանք. նոցունց. նոցանց ։ || Է յոգնական գերանուանս նա՝ որ երբեմն 'ի գործածի 'ի բանաստեղծից. և նշանակէ՝ նոքա. կամ նոքին ։ Իսկ մերթ նոցայինք. այն՝ այնք, որք նոցա են. կամ առ նո վերաբերին ։

Նոքինեք ։ || Է գործիականն յոգնական գերանուանս նոքա. և նշանակէ նոքօք, կամ այնոքիւք ։ Իմաստ. 11. 6 ։ Եզեկի. 33. 16 ։

Նոքումբք ։ || Է գործիականն յոգնական գերանուանս նոքա, և նշանակէ նոքօք, կամ նոքիմբք ։

Ն, Պ

Նպաստ. ի. իւ. եց. իւք ։ || օգնութիւն. կամ յաջողութիւն. կամ գործակցութիւն. կամ օգուտ. և կամ շահ. Երեմ. 41. 7 ։ Գործ. 18. 27 ։ Ոսկէ. 'ի Նախերգանս ։ Իսկ մերթ Նպաստաւոր, զոր տեսցես 'ի նմանս ։ Մերթ և ընծայ. կամ պարգև. կամ ձիրք ։ և ըստ այսմ ասի. Մծբն. ժթ. զբազմականաց հարստութեանց. Պատարագանեցեն զօժիտս՝ և ըզ նպաստս ։ Տաւմկօր. Բերենէ. կամ տուրք ։ Եւ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս ։ Նպաստ մատուցանել. և նշանակէ՝ նպաստաւոր լինել. զոր տեսցես զկնի ։ Կիւրղի Եղէկի. Ա ։

Նպաստամատոյց ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || զնպաստ մատուցանօղ. կամ նպաստաւոր. և կամ օգնիչ ։ Կիւրղի Եղէկի. Բ ։ Իսկ մերթ ընծայատուր. կամ նուէրաբեր. կամ պարգևատու ։

Նպաստաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ || Նպաստող. այն օժանդակ. կամ ձեռնտու. կամ օգնական. կամ գործակից. կամ զօրացուցիչ. և կամ օգուտ և շահ տուօղ ։ Իմաստ. 5. 8 ։ Նարեկ. ղղ ։ Իսկ մերթ՝ զընծայս, կամ զօժիտս տուօղ ։

Նպաստաւորեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ. և մերթ չեզոք.) || Նպաստաւոր լինել. այն օգնել. կամ օժանդակել. կամ ձեռնտու լինել. կամ գործակցել. և կամ օգնել ։ Եւ յայս մանէ առնել երբեմն զնի փոփոխման կամ զուգելոյ. կամ հաստատելոյ. ըստ այնմ. Ոսկէ. 1. հափ. ի՞. Զայն և առ նպաստաւորել կամեցաւ. այն յօժարեցաւ հաստատել ։ Իսկ մերթ նշանակէ զընծայս առ կամ զնուէրս մատուցանել ։ Նարեկ. ղղ ։

Նպաստաւորիմ. եցայ. եաց. իլ ։ (Ձայնակր.) || Նպաստաւոր լինել. կամ նպաստ մատուցանել. կամ օգնել ։ Իսկ մերթ ընծայել զընծայս. կամ մատուցանել զնուէրս. և ըստ այսմ է 2. Եզր. 2. 68. ուր ասի. Եւ 'ի խանիք նախահարանց նպաստաւորեցան 'ի տուն տն, այն մատուցին զընծայս 'ի տաճարն ։ որպէս երևի 'ի 29. համարէն ։

Նպաստաւորութիւն. թեան ։ || օժանդակութիւն. կամ օգնութիւն. կամ ձեռնտուութիւն. կամ գործակցութիւն. կամ զօրացուցումն. և կամ յառաջացուցումն իրիք գործոյ. ըստ այնմ. Եւսեբ. ։ 1. Եզր. 5. 45 ։ և 6. 29 ։ Նարեկ. 'ի փի նաւէ երգոց ։ Իսկ մերթ ընծայ. կամ նուէր. և կամ պարգև ։ 1. Եզր. 8. 15 ։

Նպաստեմ. եցի. եա. ել ։ || տե՛ս զՆպաստաւորել ։

Նպատակ. ի. աւ. աց. օք ։ || նշաւակ. այն նշան. կամ տեղի նշանաւորեալ. ուր գիտի նետաձիգն ձգել զնետն ։ Իմաստ. 5. 12. և 22 ։ Ողբ. 3. 12 ։ Եւ յայսմանէ առնուլ նը շանակէ զի և իցէ վախճան. կամ սահման, և կամ առաջի եդեալ կէտ. յորս ուղղին գի և կամ տառապութիւնք. կամ գործողութիւնք, և կամ ընթացք մարդկան իբրև 'ի նպատակ ։ Նարեկ. Կ ։ և Լամբրոն ։ Մերթ և նշանակէ զա ղաւաղար. կամ օրինակ, որ գնի առաջի ուսուցանելի. իբրև զհայելի ։ Նարեկ. 'ի գովէ խաչի ։ Իսկ մերթ նպատակ կոչի յաղթանակի. կամ բարեկիրն. ըստ որում է վախճան բարի և յաղթութեան ։ Աէգտ. ։

Նպար. ի. իւ. եց. իւք ։ | պաշար. կամ կեր. ակուրկերակուր ։

Նպարակ. ի. աւ. աց. օք ։ | պաշար. կամ ճանապարհի. և կամ կերակրեղէնք. զորս ճանապարհորդք բառնան ընդ ինքեանս ի ճանապարհի ։ Տաւմկօրէն Զաւէրտ Ազիայ ։ Երեմ. 40. 5 ։

Նպարակուտոր. ի. աւ. աց. օք ։ || առնօղ ըզ նպա-

նպարակս, յիբրաձող 'ի վե՛ր լեր զողաշարս ճանապարհի. որպէս, զհաց, կամ զայլ կերակս: Ծննդ. 45. 23:

Նպարավաճառ. ի. աւ. աց. օք: || վաճառող նպարաց. որով նշանակի նա, որ վաճառէ 'ի կրպակի զցամաք կերակրեղէնս, կամ զչոր պտղեղէնս, եւ զայլս նմանս: ռամկ. բախալ:

Նպարեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || Նըպարս տալով մնուցանել, կամ կերակրել:

ՆՌ

Նռնագոյն. գունի. ից. ից. իւք: || ունող զգոյն նռան. կամ կարմիր եւ գեղեցիկ երբեւ գունոյն:

Նռնակերպ: (նախդրիւ հոլովի.) || ունող զկերպ, կամ զնմանութիւն նռան. եւ կամ որ է երբեւ գունոյն:

Նռնաձեւ. ի. ից. ից. իւք. կամ աց. օք: || այն ձեւ, որ ունի զձեւ, եւ զնմանութիւն նռան, եւ կամ նռնակերպ: Ելից. 28. 34: Իսկ մերթ նշանակէ զյօրինուածս, կամ զկազմուածս ձեւացեալս երբեւ գունոյն: Ելից. 28. 33: եւ 39. 24: 3. Թագ. 7. 18. եւ 42:

Նռնենի. նեայ. եաւ. եաց. եօք: || ծառ որ բերէ զնուռն: ռամկ. նառի ծառ: Թուոց. 20. 5: Երգ. 6. 10: Եզեկ. 19. 10:

ՆՍ

Նսեմ. ի. ից. կամ աց. ից. իւք: || աղօտ. կամ մթին. կամ խաւարին: Իսկ մերթ՝ մութն. կամ մայլ. եւ կամ խաւար: Ըստ այսմ. Խորեն. Բ. գլ. 43. Նսեմաւ 'ի վե՛ր դիտականցն բանակելին. յի մթով գիշերին:

Նսեմական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ է աղօտ. կամ մթային. եւ կամ խաւարային: Յհ. տեղի:

Նսեմանամ. ացայ. ցեր. ալ: (ընդմիջ.) || մթանալ. կամ աղօտանալ. կամ խաւարիլ. եւ կամ խաւարաւ եւ միգով պատիլ: Միք. 3. 6: Յօհ. 6. 17:

Նսեմանուն: (նախդրիւ հոլովի.) || ունող զնսեմ անուն. կամ որոյ անունն խաւար է: Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոցն: Իսկ մերթ այն, որ ունի զանարգ անուն:

Նսեմատեսեր: (նախդրիւ հոլովի.) || Նսեմ ացեալ տեսերաւ. կամ խաւարային. եւ կամ աղջամղջին: Նարեկ. ղդ:

Նսեմացուցանեմ. ցուցի. ցո. ել: (անցող.) || մթացուցանել. կամ աղօտացուցանել. կամ խաւարեցուցանել. եւ կամ միգամած առնել: 'ի Շարակնոցի:

Նստարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի նստելոյ. կամ աթոռ. եւ կամ գահ: ռամկօր. օթուրախ:

Նստիմ: նստայ. նիստ. իլ: (ձայնակր.) || բազմիլ 'ի վե՛ր երկրի. կամ 'ի վե՛ր նստարանի իրիք, որ եւ ռամկ. ասի՝ նստիլ: Ծննդ. 43. 33: Եւ յայնմանէ հետեւեալն 'ի գրաստս, նստիլ ասի, Մատթ. 21:7: Իսկ մերթ բնակիլ. կամ բնակել. եւ կամ կալ եւ մնալ ուրեք: 2. Օրէ. 1. 46: 2. Թագ. 11. 1: Ղուկ. 24. 48: Մերթ եւս դադարել. կամ հանգչել. եւ կամ զկայ առնուլ: ռամկ. խօնմիշ ըլլալ: Գործ. 2. 3:

Նստոյ տեղի. ղւոյ. ւոջ. եաւ. եաց. եօք: || երդատան: եւ ասացաւ նստոյ տեղի. ըստ որում այնու մասամբ նստին 'ի նստարանս: Ահգաբ:

Նստուցանեմ. ուցի. ո. ել: (անցող.) || բազմեցուցանել. կամ հեծուցանել: ռամկ. նստեցնել: 3. Թագ. 21. 9. եւ 12: Իսկ մերթ դադարեցուցանել. կամ լռեցուցանել. եւ կամ հանդարտեցուցանել. Ըստ այսմ. Ոսկ. 2. հռով. ժե. Վ՛ս որոյ հարկ է անդրէն զբանս նստուցանել: Իսկ մերթ՝ զիջուցանել. կամ ցածուցանել. եւ կամ խոնարհեցուցանել. ըստ այսմ 'ի գիրս պիտոյից, ոչ է պարտ 'ի խոնարհագոյնն նստուցանել զմիտսն: Մերթ եւս բանակեցուցանել. կամ բնակեցուցանել զոմն ուրեք:

ՆՐ

Նրան. ի. աւ. աց. օք: || լայնաբերան սուր. կամ վաղակաւոր. եւ կամ սուսեր: ռամկ. սաբըր. կամ թուր: 'ի հին պատմագիրս:

Նրբաբան. ի. ից. ից. օք: || նա՝ որոյ բանքն են նուրբ, եւ խորին. եւ կամ որ նրբութեամբ խօսի:

Նրբաբար: (մակբ.) || նուրբ կերպիւ. կամ նրբուն: Իսկ մերթ՝ մեղմով. կամ հնարիւք. ռամկօր. կամացուկ. կամ [illegible]. ըստ այսմ Մծբն. Ժթ. նրբաբար մտանէ ընդ որդիս մարդկան:

Նրբախոյզն: (նախդրիւ հոլովի.) || նրբութեամբ կամ 'ի խորս թափանցելով զննող. կամ մանրամասնաբար քննող: Իսկ մերթ նրբութեամբ զննեցեալ. կամ նուրբ քննելի. կամ սաստիկ խրթին, եւ խորին, որում հազիւ կարէ ոք նրբաբար զննելով հասու լինել:

Նրբախօս. ի. ից. ից. իւք: || տես զնրբաբան: 'ի վարս հարց. Է:

Նրբական. ի. աւ. աց. օք: || այն ձեւ, որ վերաբերի առ նուրբս. կամ նրբին. եւ կամ անտեսական: Իսկ մերթ՝ անձկական. կամ այն, որ է նեղ եւ անձուկ. եւ ըստ այսմ ասի նրբական հետք, կամ ճանապարհ: Նարեկ. ղէ:

Նրբահայեաց. եցի. աւ. աց. օք: || նրբութեամբ հայեցող. կամ նկատող. կամ զնուրբս եւ զխորինս քննող եւ տեսանող. կամ սրատես. եւ կամ սրամիտ:

Նրբաձայն. ի. ից. ից. իւք: || ունող զնուրբ ձայն. կամ նա՝ որոյ բարբառն է բարակ եւ նուաղ: ռամկ. բարակ ձայն ունող: Ելից. 4. 10: եւ 6. 30:

Նրբանամ. ացայ. ցեր. ալ: (ընդմիջ.) || տես զնրբիլ:

Նրբաշար. ի. ից. ից. իւք: || 'ի նուրբ թելս շարեցեալ: Իսկ մերթ ունող զնուրբ շարս. կամ որ է նրբութեամբ շարեցեալ, կամ շարադրեցեալ. եւ ըստ այսմ ասի՝ նրբաշար բան: Բայց երբեմն ասի զմտաց. յորոյ վե՛ր անցուցեալ շարն է նուրբ:

Digitized by Google

Նրբափողոց. ի. աւ. աց. օք: || ուռօղ գետղոց նուրբ. ք անձուկ. կմ որոյ անցքն է նեղ. և Ը այսմ ամի նրբափողոց գաւեհ. կմ պողոտայ: ռամկ. նեղ սօխախ ուռօղ:

Նրբաքննին: || տե՛ս զՆրբաքննին:

Նրբենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || Նրբական. կմ նրբացեալ. և կմ նուրբ և անօսր:

Նրբիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակր.) || Նուրբ լինել. կմ նրբանալ. կմ անօսրանալ: ռամկ. բարկընալ: Իսկ մերթ զնրբութն միայ 'ի գործածել. և կմ նրբաբանութբ վարել:

Նրբիմաց. ի. իւ.ից. իւք: || Նրբամիտ իմացօղ. կմ նրբահայեաց. կմ սրամիտ: Իսկ մերթ ամի զիրաց, կմ զբանից. որք նուրբ մտօք իմացեալ լինին. կմ որք դժուարալուծք, և խրթինք են առ 'ի իմանալ:

Նրբին: (նախդրիւ հոլովի.) || Նրբական. կմ նուրբ. կմ դժուարիմաց. կմ խրթին:

Նրբութի. թե: || բարակութն. կմ անօսրութն. կմ անգայտութն: Իսկ մերթ՝ նրբահայեցութն. կմ սրութն. կմ խորութն. կմ խրթնութն. և կմ մթութն. ոպ մինչ ասի՝ նրբութն խորհրդոց. կմ աստուածածնոց. կմ միտաց. և այլն: Նաւուխ. զե: և Լամբրոն:

Նրեան: || տե՛ս զՆրեան:

ՆՔ

Նքթեցուցանեմ. ցուցի. ցո. ցանել: (անցող.) || անսուաղ, կմ քաղցեալ պահելով նուաղեցուցանել. կմ թալկացուցանել. և կմ լքուցանել:

Նքթի. թւոյ. եաւ. եաց. եօք: || նքթեալ. կմ 'ի քաղցու նուաղեալ. կմ թալկացեալ:

Նքթիմ. եցայ. եա. իլ: (ձայնակր.) || յանսուաղութէ. կմ 'ի քաղցու նուաղիլ. կմ թալկանալ. և կմ անզօրանալ. և լքանիլ: ռամկ. յանօթութէն մարմրիլ, կամ սիրտը մարիլ: Ծնն. 25. 29. և 30: Մատթ. 15. 32: Մարկ. 8. 3:

Նքողիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակր.) || նոյն է ընդ վերնոյն: Թւոց. 11. 6: և 1. Թագ. 30. 13:

Նքողեցուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցող.) || տե՛ս զՆքթեցուցանել:

ՆՕ

Նօթ. ի. իւ. ից. իւք: || Է աղնիւ և ընտիր տեսակ ինչ սուրբի, կամ կարմիր ներկոյ, որ ելանէ յերկրէ իբրև զկոշտս հողոյ. նշենկի սոլաւ և ընտիր ներկ ինչ կարմրագոյն, որ գտանի 'ի բոլս արծաթոյ ընդ մետկի, ք ընդ ձիւծայի, զոր հանեալ իբրև զաճառ կարմիր, լաւեն մանր, և ողողեն յամանի, որով ողոշեալ 'ի կղկղանաց սուզի 'ի յատակ անօթոյն. ռամկ. սինճիրֆ, կամ սիւլիւմէն: Սա 'ի հնումն կոչիւր 'ի կատապաշտից դոյն դեղ, զի խառնեալ ընդ սպիտակի՝ ներկէին նովաւ զդէմս պատկերին արամադիպայ, որով վարդագոյն՝ և լիր կենդանի երևէր. վն որոյ զներկս զայս որբազան համարեալ, օծանէին սովաւ զյաղթօղ մարտիկան, զի զօրացին 'ի պատերազմ. ոպ նաև յաձախ նկարէին այսու զտաճարս, զապարանս, կմ զնաւս, և զայլինչ մանս: Յայսմանէ մոլորեալ և յանկեալ ապքայ յուդայ նկարեաց նօթիւ զվերատուն իւր հովանոց. վն որոյ և յանդիմանեցաւ: Երեմ. 22. 14: Իսկ, նօթ կոչիւ պակէնման նիւթն, որով յօրինեն 'ի մի արծաթեղինաց և ոսկեղինաց զկերտուածս, ք զմինէ: Երբեմն և նշենակի սոլաւնութն, որ 'ի վերոյ մեկնեցաւ:

Նօթի. թւոյ. եաւ. եաց. եօք: || անսուաղ. կմ սովեալ. և կմ քաղցեալ: ռամկ. անօթի: 1. Մակ. 3. 17: Մատթ. 15. 32: Մարկ. 8. 3:

Նօթձեմ. կմ նաւթձեմ. եցի. եա, ել: (ներգործ.) || գուշակել. կմ ծանուցանել. կմ քարոզել. կմ աւետարանել. և կմ խրատանել: Լամբրոն: Իսկ մերթ՝ ազդել. կմ ներգործել. կմ տածել. և կմ դարմանել. Ը այսմ Լամբրոն. Եւ յետ գոյութեն դարձեալ նովին խնամօքն նաւթձէ:

Նօմիկոս: || տե՛ս զՆոմիկոս: 'ի վերոյ հոլ. ժզ:

Նօնուփար: || տես զՆունուփար:

Նօսր. սեր. սերբ. սերց. սերբք: || նուրբ. կմ անդայտ. կմ բարակ: Բայց աս մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուիդ 'ի գործածի. զի գրոց լեզուաւ անօսր կոչի:

Նօտար. ի. աւ. աց. օք: || Է բառ լատինկան, որ ծագի առ նն 'ի նշանագրելոյ. և նշանակէ զքարտուղարն. կմ զգրագիրն, որ զասացեալսն յայլոց արագ արագ 'ի ձեռն պէսպէս նշանագրաց, կմ համառօտ գրուածոց ընդ գրով արկանէ: Եւ յապմանէ առեալ նօտար, յորջորջին սև եկեղեցական գիրք հասարակաց. կմ քարտուղարք իշխանաց, դատաւորաց. քահանայապետից, և այլոց նմանեաց, որք զբանս հրամայելոյ 'ի նոցանէ գրեն: Ուստի և դպիրք որք կարգեալ քեն արքունի հրամանաւ գրել զմուրհակս, կմ զկտակս, նօտար անուանին: ռամկ. խաւճէ:

Նօտարեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ըն գրագրութն առնել. կմ գրել զնօտարկան գիր. և կմ գծագրել զնոյն իսկ իր:

Նօտոս. կմ նոտոս. ի. իւ: || է հողմ ինչ հարաւային, զորմէ լեառպէս տասցու 'ի մեկնութե եւրանօտոս բառին:

Նօտր. տրի. իւ. ից. իւք: || է մին 'ի հնգից տեսակաց գրոց, որ դիւրին է 'ի գրել քան զմն տեսակս տառից. ուստի համարակօրէն սովաւ վարին սուսեմասերք, որպիսիք են ռոքա. ռ. բ. գ. դ. և այլն:

Շ.

Շ. Է մին 'ի բաղաձայն տառից, որ և կոչի կիսաձայն. վն զի 'ի միոյ Նակ արտաքերելն սկըզբնաւորէ զկիսատ, և զանկատար հըն չումն ինչ. որպիսիք են և սոքա. զ. ժ. խ. ս. և այլն։

Արդ՝ պատու զայս ատամնաձայն՝ ... որ արտաքերի ընդ մէջ ատամանց. ոպ և սէն։ Իսկ 'ի յատուգանական արտաձայնի ըստ հագագին է առակ. ք Ներքաձայն. ոպ են և սոքա. Ծ. ս. տ. և այլն։

Դրձլ՝ կոչի սա և կրկնակ. ըստ որում ունի զզօրութիւն կրկին տառից, ք երկուց սէից։ Եւ են սա՝ անուանի լծորդ. զի ունի զլծակցութիւն, ք զմերձաւորութիւն ձայնի ը տառից. ս. և չ. և մանաւանդ ը սէին. ը որում և բազում անգամ փոխադրի. զոր օրինակ. սատախձան. և շատախձան։ սատախձանաւոր, և շատախձանաւոր։ սատուած, և շատուած։ Իսկ յայսմանէ յաշխարհաբառ լեզուէս սեամն արտաքերի շէմ. և Ներհակաբար շամչն՝ սամչ։ Սոյնպէս համդիպի և յայլազգական բառս. զոր օրինակ. սաւառ. և շաւառ։ սարուհեայ. և շարուհեայ։ սեղով. և շեղով։ սիմոն. և շիմոն. կմ շմաւոն։ Բայց երբեմն փոխադրի Նաև ընդ տառին՝ ժ. որգոն աժդահակ. և աշդահակ։ աժխոյժ. և աշխոյժ։ Նժդեհ. և Նշդեհ։ Նժդեհել. և Նշդեհել։ Մերթ և ս ընդ տառին՝ ց. զոր օրինակ. վեց. և վեշ։ վեցատասն. և վեշտասան։ վեցապատիկ. և վեշապատիկ։

Դարձեալ՝ է սա և Նշան համարողական. վն զի միշտ ունի 'ի վերայ իւր զպատիւ այսպէս. Շ՛. Նշանակէ զհինգհարիւր։

ՇԱ.

Շաբաթ. ու. 'ի շաբաթէ. ու. ուց. ուք։ Ձ|| Է բառ եբրայական. որ թարգմանի. հանգիստ. և կամ դադարումն 'ի գործոյ. և ըստ այսմ անվար. և անգործ մնալն երկրի, կմ դատարկութիւն նր 'ի բնակչաց, կոչի շաբաթ նր։ Ղևտ. 26. 34։ 2. Մնաց. 36. 21։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ Նշանակի առաւ եօթներորդ օրն իւրաքանչիւր եօթնեկաց, զոր հրամայեաց ած եբրայեցւոց սրբել. ք ոչ առնել զնա՝ դադարելով յամ ծառայական գործոց։ Ելից. 20. 8։ և 31. 13։ Բ. Օրէն. 5. 15։ Ը այսմ է և Գործ. 1. 12. ուր ասի. որ է մերձ յԵրուսաղէմ ըստ շաբաթու ճանապարհի. ք ըստ ճանապարհի շաբաթ աւուր, որ էր եօթն, կմ ութն հարիւր քայլ. քան զոր աւելի ոչ էր օրէն հրէից գնալ յաւուր շաբաթու։ Եւ մն հանգիստ այլոր աւուր, շաբաթ, կմ հանգիստ կոչեցան առ հրէայսն տօնք. կմ հանգստեան աւուրք. ոպ Ղևտ. 23. 15. և 24. և 32։ Իսկ մերթ բոլոր եօթնեակն. ք եօթն աւուրքն շաբաթու. ոպ և սովորութիւն է 'ի մեզ։ Ղուկ. 18. 12։ Երբեմն և ս շաբաթ անուանիւր իւրաքանչիւր եօթներորդ ամ. Ը որում յայնմ ամի ըստ օրինացն երկիրն շաբաթանայր. ք հանգչէր. զի 'ի նմա ոչ վար, և ոչ հունձ լինէր. և ոչ կութ ինչ. Նաև շաբաթ կոչէր այսպիսի եօթնամեայ հանգիստն երկրի։ Ղևտ. 25. 2. և 4։ 1. Մակ. 6. 49։ Դարձեալ. առ եբրայեցիս 'ի շաբաթէ անուանեալ լինէին իւրաքանչիւր աւուրք եօթնեկին. ոպ սովորութիւն է և 'ի մեզ. զի առաջին օրն կոչի միաշաբաթ, կմ միաշաբաթի։ Երկրորդն՝ երկուշաբաթի։ Երրորդն երեքշաբաթի. և այլն։ Դրձլ՝ բազում անգամ 'ի Նր գիրս բառս շաբաթ՝ վարի իբրև անեզական. զի փոխանակ ասելոյ՝ զօր շաբաթու. կմ յաւուր շաբաթու. ասի։ շաբաթուց։ ոպ Ելից. 20. 8։ 1. Մակ. 9. 34։ Գործ. 13. 14։ Դրձլ՝ Ղևտ. 16. 31։ և 23. 32։ յորս ասի. շաբաթ շաբաթուց. Նշանակի՝ գերագոյն շաբաթն, կամ գերբաղանց տօնն, յորում օրէն էր ամենևին դադարել 'ի գործոյ. Նաև 'ի պատրաստելոյ զկերակուր. և 'ի լուացանելոյ զհնուր. և այսպիսի էր իսկական շաբաթն. և օրն քաւութեան։

Շաբաթախնդիր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Խնդրող շաբաթուց, կմ հրէական տօնից. ք նա, որ ըստ սովորութեան հրէից պէսպէս խորանօք պաշտէ զշաբաթս։ Իսկ մերթ Նշանակէ զայն, որ լինի խնդրելով զշաբաթս. կմ յորում աւանդի խորուն շաբաթուց. և ըստ այսմ ասի, շաբաթախնդիր կրօնք։ Կիւրղ. Եզեկ. Դ։

Շաբաթամուտ. մտի. իւ. ից. օք։ || Մտանող 'ի շաբաթու 'ի մէջն ինչ, կմ 'ի պաշտօնս իւր. որպիսիք էին 'ի հնումն քահանայք, և ղևտացիք, որք յամ շաբաթու մտանել 'ի տաճարն՝ սպասաւորէին անդ զեօթնեակ մի. և ապա 'ի միւսում շաբաթու ելանէին և մտանէին այլք փոխանակ նց։ 4. Թագ. 11. 5։ Իսկ մերթ շաբաթամուտ կոչի սպասաւորութիւն, կմ պաշտօնն միոյ եօթնեկի. յոր մտանէին պաշտօնեայքն շաբաթէ 'ի շաբաթ. ոպ օրէն էր տանել քահանայից՝ և ղևտացւոց ըստ վերոյասացեալ կերպին. 4. Թագ. 11. 7. և 9։ Երբեմն և ս շաբաթամուտ յորջորջի երեկոյն ուրբաթու, ըստ որում 'ի նմա սկսանի ոք մտանել 'ի շաբաթ. ոպ և Նախընթաց երեկոյն կիրակէի, կոչի կիրակամուտ։

Շաբաթանամ. ացայ. ացի՛ր. անալ: (չէզոք.) || հանգչել. կամ դադարել 'ի գործոյ. կամ պարապորդ լինել. և կամ դատարկանալ: Եւլից. 16. 30. Ղևտ. 26. 35. 2. Մնաց. 36. 21:

Շաբաթապահ. ի. իւ. աց. օք: || պահօղ շաբաթու, կամ զհրէական ծէսս, դադարելով յամ գործոց: Իսկ մերթ նա, որ պահէ զօրէնս ինչ. կամ կաղնու զպաշտօն իւր յաւուր շաբաթու, և կամ 'ի միում եօթնեկի: Մերթ ևս նշանակէ պահպանութիւն. կամ սպասաւորութիւն միոյ եօթնեկի, յոր մտանէին պաշտօնատարքն յամ. շաբաթու. որպիսիք էին 'ի հնումն քահանայք, և ղևտացիք, որք շաբաթէ 'ի շաբաթ մտանէին, 'ի պաշտօն սպասարկեն: 2. Մնաց. 23. 4: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ լինի պահելով զշաբաթս. կամ յորում պատուիրի պահուն շաբաթուց. և ըստ այսմ ասի՝ շաբաթապահ կրօն: [illegible]

Շաբաթապահք. հոց. օք: (անեզական.) || պահք միոյ շաբաթու. այս միոյ եօթնեկի. որպիսիք էին պահքն ամծածնի. որդոյն յակոբայ. և այլն: տաճկ. չիլլէ թութ:

Շաբաթացուցանեմ. ացուցի. ացի. անել: (անցող.) || հանգուցանել. կամ դադարեցուցանել 'ի գործոյ. կամ դատարկացուցանել. և կամ պարապորդ առնել: 1. Եզր. 1. 58: Իսկ Ղևտ. 23. 32. ուր ասի, շաբաթացուսջիք զշաբաթս ձեր. իմանի՝ շաբաթանալով, այս, դադարելով 'ի գործոյ պահեսջիք զշաբաթս:

Շաբաթաւոր. ի. աւ. աց. օք: || պաշտօնեայ. կամ պահապան, որ զշաբաթ մի ամբողջ կատարէ զպաշտօն ինչ. և կամ պահպանէ զտեղի ինչ, և սպասաւորէ. և այլք 'ի տեղի նր յաջորդեն: 1. Մնաց. 26. 12:

Շաբաթումն. թման. մամբ. մանց. մամբք: || շաբաթացումն. այս հանգիստ. կամ դադարումն 'ի գործոյ. կամ պարապորդութի. և կամ դատարկութի: 1. Եզր. 1. 58: Եբր. 4. 9:

Շագանակ. ի. աւ. աց. օք: || է պտուղ ծառոյ կաղնոյ. այս կարծրակեղև պտուղ, պատեալ թփաւորն կեղևանօք, որ արտադրի 'ի փոր շաղից պատեհանս իբրև [illegible]: Զսա [illegible] բառիւ կոչեմք շահ. [illegible] տաճկ. քէստանէ: [illegible]

Շագար: || տես զՇաքար:

Շագարաբուղխ: || տես զՇաքարաբուղխ:

Շալակ. ի. աւ. աց. օք. || թիկունքն մարդոյ. յո որում են ընթակայ բեռինն, շալակ կոչին: Նաև 'ի վերայ թիկանցն դնելով բառնալն զոք՝ շալակել ասի: Իսկ ձեռաւ. շալակ կոչին և նոյն անօթք, կամ կազմուածք, յորս եղեալ զինչ՝ շալակեն. և ըստ այսմ շալակ անուանեցաւ վերարկուն, զոր լցեալ ազխով պատանեալն եղիսէի շալակեաց, և բերել եարկ 'ի սան եփոցին: 4. Թագ. 4. 39. Այլև պատարագաւորք. կամ գանձաւորք. և այլք նմանք. որովք շալակեն, կամ բառնան զինչ, շալակ կոչին. և ըստ այսմ ասի. 2. Մակ. 9. 8. [illegible] Զնա յերկիր հալեալ շալակաւ զ[illegible] լեցուցանէին. այս պատգարակաւ ածէին այսր, և անդր: Իսկ ըստ գրոգրաց շալակ յողջողջին որբադրութիւնք, որք դնին 'ի մէջ տողից 'ի վերայ բառից:

Շալակաւոր. ի. աւ. աց. օք: || շալակօղ. կամ նա, որ բարձեալ ունի 'ի շալակս իւր զբեռն ինչ: Իսկ ըստ գրոգրաց շալակաւոր ասին այնք տառք, կամ բառք, որք 'ի վերայ իւրեանց ունին զշալակս, այս զորթագրութիւնս:

Շալակեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || բառնալ զինչ շալակաւ. կամ 'ի վերայ երկոցունց թիկանց առնլով. այլ առնեն բեռնակիրք: տաճկ. շալկէլ:

Շահ. ու. աւ. ուց. ուք: կամ ի. իւ.ից. իւք: || արդիւնք առացեալ 'ի վաճառականութէ. կամ 'ի վաճառուց: տաճկ. քեար: Իմաստ. 14. 2: և 15. 12: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն շահ կոչի, և իցէ օգուտ, կամ շահեցեալ պտուղ. կամ շահաւէտութի. և կամ օգտակարութի. Կորն. 16. 16. և 19: Փիլիպ. 1. 21. և 3. 7: Իսկ մերթ նշանակէ զշահեցեալ ստացուածս. կամ զմեծութիւնս: Յոբ. 1. 11: Բայց ըստ որում է սա բառ պարսկերէն, նշանակէ՝ Թագաւոր. կամ արքայ:

Շահաբեր. ի. աւ. աց. օք: || բերօղ կամ պատճառօղ զշահս, կամ արդիւնաբեր. կամ շահաւէտ, և կամ օգտակար: Առակ. 31. 14:

Շահադաւակ. ի. աւ. աց. օք: || շահեցեալ զաւակ. կամ ստացեալ պտուղ որովայնի. և յայսմանէ առեալ [illegible] հաստատուն կոչին և իցէ արդիւնք շահից. որք իբրև զզաւակ յառաջ գան յիմեքէ գործոյ. ըստ այնմ Առակ. Այն ունին շահադաւակ գտանել 'ի վաճառականութեն ծոց անտի:

Շահաժողով. ի. իւ. ից. օք: || ժողովօղ զշահս, կամ զարդիւնս, և կամ զստացուածս ընչից:

Շահախնդիր: (նախդրիւ հոլովի.) || խնդրօղ բաղձանօք զշահս. կամ զօգուտս:

Շահական. ի. աւ. աց. օք: || տես զՇահեկան: Մծբն. ժթ:

Շահականացու. ցուի. աւ. աց. օք: || տես զՇահեկան: Մծբն. ժա:

Շահապ. ի. աւ. աց. օք: || տէր. կամ պետ. և կամ վերակացու գաւառաց. կամ աշխարհաց, և այլոց նմանեաց: Առակ.: Իսկ [illegible] ասեալ նշանակէ՝ գանձապետ. այս վերակացու արքունական գանձուց, և ամ մալից, և ծախուց: տաճկ. խազնէտար: 3. Թագ. 4. 6: Հռով. 16. 23:

Շահապետ. ի. իւ. աց. օք: || շահապ. կամ վերակացու. կամ տէր, որ ունի զերկիրն իշխանութի. և ըստ այսմ ասի զայ. շահապ 'ի պետ գերեզմանաց. ըստ որում ունի 'ի վերայ ամ մեռելոց, և զորս կամի կենդանի առնէ: Առակ.:

Շահաւէր. աւրի. աւ. աց. օք: || աւրօղ շա-

Digitized by Google

հէց. կամ խնդրող զօգուտ անձին ։

Շահասիրութիւն. թեան ։ || սէր շահուց, կամ օգտութեան անձին ։

Շահաստան. ի. իւ. աց. օք ։ || տեղի, կամ բնակարան շահաց. այսինքն թագաւորաց. և ըստ այսմ ոմանք իցէ թագաւորանիստ քաղաք՝ շահաստան կոչի ։ Իսկ մատենագրաց այս առնուլ նշանակաւորապէս երկրորդ եկ յառաջն, այն ինչն է թէմիչ. և այս մի ամենայնիւ, զի վաճառականք առնուլ եղեւ 'ի շահէ ունելով. և 'ինչ զոր գողս կողոպտած, և նման նոյն, անուանեցաւ շահաստան ։

Շահաստանութիւն. թեան ։ || շահաստանի գործ. կամ նման, և տեղի թագաւորութեան ։ և ըստ այսմ է 'ի գիրս Խորէն. Գ. գլ. 26. ուր ասէ՝ Դուք արքայախնամակերտեալք, որք առաջին էք ոչ շահաստանութեամբ՝ ասեմ. այլ 'ի մանկութեան վարժութեան. զի առաջին էք ասեմ, ոչ պատուով շահաստանի գոլով քաղաքին ձերոյ. այլ ըստ որում է մտօք և ախոյեան ձանձ պարծողութեամբ իմոյ ։ Բայց ըստ որում ծագի առ 'ի հայկական բառէն՝ շահ, որ է օգուտ, յայնժամ նշանակէ զշահատացութիւն. կամ զորպիսութիւն հանճարոյ այլոց 'ի ձեռն փութաջանութեանց, կամ երեւակայութեանց. որ և ասի մարդաձաճութիւն. կամ մարդեղութիւն ։ և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի. Մէ 'ի շահաստանութեամբ եղեւ՝ մի շահաստանութեան որգայր. այլ 'ի գիտնալ ազգաց ։

Շահավաճառ. ի. աւ. աց. օք ։ || վաճառական, այն նա, որ պատրաստելով առուր և առուտութեան վաճառաց, առնէ զշահս. կամ հաւաքէ զարդիւնս ։ ռամկօր. պէզիրկեան ։ Յովհ. 18. 15 ։ Ոսկե. 1. հատ. խա ։ Իսկ մարթ շահավաճառութեամբ. զի շահ եղեալ 'ի վաճառման, և 'ի տուրք և առութեան, կամ շահաւէտ վաճառ. և կամ վաճառականութեան. որ է պէզիրկենութիւն ։ 2. Օրին. 33. 19 ։ 1. Տիմ. 6. 5. և 6 ։

Շահավաճառութիւն. թեան ։ || տե՛ս 'ի վերոյ 'ի բառն շահավաճառ ։ Նարեկ. կթ ։ Լամբրոն ։

Շահատակ. ի. աւ. աց. օք ։ || տե՛ս զՆահատակ ։

Շահատակեմ. եցի. եա՛. եալ ։ (չէզոք.) || շահատակիլ. կամ նահատակիլ. կամ խիզախ ընդ նահատակ յարձակիլ, կամ դիմել ։ և ըստ այսմ է. 3. Մակ. 4. 9. ուր ասի. Զի անտեսցուն համարձակ իցէ տեսանել զորս յայնկոյս յայսկոյս շահատակեն. զի ամ զի զկոտորած հրէիցն հնար իցէ համարձակ տեսանել ամենեցուն, որք յայնկոյս յայս կոյս դիմեն, այս է, որք արտաքուստ յարձակեալ գան 'ի քաղաքն. և 'ի քաղաքէնն ելեալ գնան այլուր ։

Շահատակիմ. եցայ. եա՛ց. իլ ։ (ձայնակր.) || տե՛ս զՆահատակիլ ։ Խորէն. Բ. գլ. 10. և 25 ։ և Գ. գլ. 82 ։

Շահատակեան ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || շահատակութիւն. կամ նահատակութիւն. և կամ խրախոյսք, և ձայնք յարձակման նահատակաց, և հեծելոց. և այլն ։ Նաւում. 3. 2 ։

Շահատակութիւն. թեան ։ || տե՛ս զՆահատակութիւն ։

Շահարար. ի. աւ. աց. օք ։ || առնող շահս. կամ շահաւէտ վաճառս. կամ շահող 'ի տուրք առութեան, կամ շահաբեր. և կամ օգտակար ։ Նարեկ. ծզ ։

Շահացանկացող. ի. աւ. աց. օք ։ || տե՛ս ըզ Շահախնդիր ։

Շահաւէտական. անի. ով. աց. ովք ։ || շահաւէտ եղեալ. կամ տացեալ զմեծ շահս. կամ մեծապէս օգտեալ, և շահեալ ։ Ագաթ ։

Շահաւէտ. ետի. իւ. եց. իւք ։ || պատճառող զբազում շահս. կամ շահաբեր. կամ օգտակար. և կամ պտղաւէտ ։ Նարեկ. 'ի գոլ. առաքելոց ։

Շահաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ || շահաւէտ. կամ օգտակար ։ Խորէն. Ա. գլ. 2 ։ Իսկ մարթ նշանակել ամենայն տեսակ ինչ ինչոց, կամ ծախս ընելեաց, որ լինի 'ի հնդկաց. Խորէն. յառաջաբանէ ։

Շահաւորագոյն. գունի. իւ. իւք ։ || տե՛ս 'ի ներքոյ զՇահեկանագոյն ։

Շահեկան. ի. աւ. աց. օք ։ || շահաւէտ. կամ օգտակար. կամ պտղաւէտ. կամ արդասաւոր. և կամ բեղմնաւոր ։ Եզեկ. 6. 7 ։ և Ագաթ ։

Շահեկանագոյն. գունի. իւ. իւք ։ || շահաւէտագոյն. կամ օգտակարագոյն. կամ արդիւնաւորագոյն. կամ առաւել բեղմնաւոր, և արդասաւոր ։ Ոսկե. 2. հատ. Է ։

Շահեկանացու. ցուի. աւ. աց. օք ։ || տե՛ս զՇահեկան ։ Մծբին. ժթ ։

Շահեկանութիւն. թեան ։ || շահաւէտութիւն. կամ օգտակարութիւն. կամ արդասաւորութիւն. և կամ բեղմնաւորութիւն ։ Նարեկ. զե ։ և Լամբրոն ։

Շահընծայ. ի. իւ. իւ. իւք ։ || ընծայող. կամ բերող շահից. կամ շահաւէտ. կամ օգտակար. և կամ բեղմնաւոր ։

Շահընծայութիւն. թեան ։ || ընծայումն, կամ մատուցումն շահուց. կամ շահաբերութիւն. կամ օգտակարութիւն. և կամ արդասաւորութիւն ։ Նարեկ. ղզ ։

Շահիմ. եցայ. եա՛. կամ եա՛ց. իլ ։ (հասարակ բայ.) || առնուլ զշահս 'ի վաճառականութէ, կամ 'ի գործոց արուեստի. և այլն ։ ռամկ. քեարայ ընել. կամ քեարիլ ։ Ծնն. 34. 10 ։ Իմաստ. 15. 12 ։ Մատթ. 25. 16 ։ Իսկ մարթնաւորել, կամ ունել խնդրեան զիմն, կամ արդիւնաւորիլ. և կամ օգտիլ ։ Սաղմ. 78. 11 ։ Մարկ. 16. 26 ։ Փիլիպ. 3. 8 ։ Մերթ և ա մինչ ասի՝ շահիլ զանձն ուք. իմանի՝ օգտեցուցանել. կամ 'ի բարին դարձուցանել. կամ հանել 'ի չարեաց՝ յորս կայ, որ և ռամկ. ասի՝ շահիլ ։ Ղևտաց. 25. 13 ։ Մատթ. 18. 15 ։ 1. Կորն. Թ. 19. և 20. և 21 ։

Շահպալուտ. կամ շահբալուտ. ի. իւ. իւք ։ || է բառ. այլազգական, որով նշանակի շագանակ ։ ռամկ. քէսթանէ ։

Շաղ. ի. իւ. իւք ։ || Նուրբ անձրև. կամ բարակ ցօղ. կամ խոնաւութիւն. որ 'ի յօ-

գոյն իջանէ 'ի վ[երա]յ երկրի ։ Յոբ. 38. 28։ Իսկ մերթ է սա մասնիկ բաղադրական. և նշանակէ՝ փաղ. կմ՛ համ. կմ՛ կից. կմ՛ յար. և կմ՛ շուրջ. զորս տեսցես 'ի յառաջիկայդ։

Շաղաբաղեմ. եցի. եամ. ել։ (Ներգործ.) || բաղակցել. կմ՛ շարակցել. կմ՛ ը միմեանս յօդել. և կմ՛ շաղկապել։ Իսկ մերթ բաղդել. կմ՛ սատայօդել. և կմ՛ բարուրել. և կմ՛ զուգոյն պատճառանս յառաջ բերել։

Շաղախ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || կաւ. կմ՛ խառնեալ հողոյ, և ջրոյ. կմ՛ ջրոյ և կրոյ. զոր 'ի գործածեն որմնադիրքն 'ի շինուածս որմոց, կմ՛ պարսպաց ։ ռամկ. չամուռ ։ Ծննդ. 11. 3։ Իսկ մերթ շաղախեալ. կմ՛ թաթաւեալ. և այս մանաւանդ 'ի բարդութեան. որպէս՝ արիւնաշաղախ. արտասուաշաղախ. և այլն ։ Իսկ 'ի գիրս Կիւրղի եղէնի. Թ. ուր ասի. Մի՛ գուցէ 'ի ձեզ շաղախ ինչ ներկ֊ ուեալ, խմանի՝ աղտեղի ինչ ներկուեալ. կմ՛ բիծ. կմ՛ արատ։

Շաղախումն ։ ('ի յեզական. նախդրիւ. իսկ 'ի յոգնական. նից. նիւք.) || համախառնումն. կմ՛ զուգախառնումն. կմ՛ շարակից. և կամ շաղկապեալ։ Իսկ 'ի յոգնականին երբեմն նշանակէ համախառնութիւն. կմ՛ շաղաշարութիւն. կմ՛ շարակցութիւն. կմ՛ շաղկապութիւն. և կմ՛ միաւորութիւն։ և ըստ այսմ ասի 'ի հին պատմագիրս. գրէ պորփիւրոս 'ի յերկրորդ բանին շաղախմանց. այսինքն շարակցութեանց. կմ՛ միաւորութեանց։

Շաղախեմ. եցի. եամ. ել։ (Ներգործ.) || շաղախս մածել. կմ՛ ծեփել. որպ մինչ ասի շաղախել զորմս. կմ՛ զկղմինտրս ։ ռամկ. չամուռ ծեփել։ Իսկ մերթ թաթաւել. և կմ՛ թաթախել ։ ռամկ. թաթխել. կմ՛ պլշտել(?)։ ըստ այսմ. Ծննդ. 37. 27. Եւ ձեռք ձեր մի՛ շաղախեսցին 'ի նմա. այսինքն մի՛ թաթաւեսցին յարեան նր ։ Մերթ և ս պղծութիւն իմն պղծել. կմ՛ ապականել. և կմ՛ աղտեղել ։ ռամկ. մրոտել(?)։ Թուոց. 35. 33։ Սաղմ. 105. 39։ Երեմ. 3. 9։ Եւ երբեմն և ս շաղել. կմ՛ պատել. կմ՛ փաթութել. և կմ՛ պատատել։ ռամկ. պլլել. կմ՛ ծալլել(?)։ ըստ այսմ Յոբ. 18. 8. Անկցի ոտն նր յորոգայթ, և շաղախեսցի 'ի թակարդի. այսինքն պատատեսցի. որ է պլլուիլ։

Շաղակրատ. ի. իւ. աց. կմ՛ ից. օք։ || շաղփաղփաբան. կմ՛ ունայնախօս. կմ՛ ցոփաբան. կմ՛ առասպելաբան. կմ՛ բարբանջող. և կմ՛ զատայօդ և զանոտի բանս ասեղծանող(?)։ Նորէկ(?). Ճշ։ և ըն։

Շաղակրատանք. աց. օք։ (անեզակ.) || շաղփաղփութիւն. կմ՛ ընդունայն, և անպատշաճ խօսք. կմ՛ ցոփաբանութիւն. կմ՛ առասպելք. կմ՛ բարբանջմունք, և կամ սատայօդութիւնք լեզուին ։ Լամբրոն ։

Շաղակրատեմ. եցի. եամ. ել։ (չէզոք.) || շաղփաղփել. կմ՛ ունայնաբանել. կմ՛ ցոփաբանել. կմ՛ առասպելել. և կմ՛ բարբանջել։ Լամբրոն ։ և Շնորհալին ։

Շաղակրատութիւն. թեան։ || տես զՇաղակրատանք։

Շաղամաթ. ի. իւ. ից. իւք։ || թեղան. կմ՛ թել. զոր փաթթութեալ 'ի փոքրիկ եղեգունս, և անցուցեալ 'ի կկոցս, այսինքն 'ի մագոգս՝ անկանեն նոքաւ զկտաւեղէնս։ Եւ կմ՛ թել՝ որով հիւսեն զգանկապսն(?). այսինքն զշօրապս, և զայլս նմանս ։ ռամկօր. կումաշ թել. կմ՛ չօրուպ թելը։ Ծննդ. 14. 23։

Շաղամանեմ. եցի. եամ. ել։ (Ներգործ.) || տես զՇարամանել։

Շաղաշար. ի. իւ. աց. օք։ || շարակից. կմ՛ յարակից. կմ՛ զուգակցեալ. կմ՛ բաղակցեալ. կմ՛ շաղկապեալ. և կամ շարադրեալ։ Իսկ մերթ՝ շարադրութիւն. կմ՛ շարակցութիւն։ Բայց մասնաւորապէս առեալ, շաղաշարք կոչին մա- դասութիւնք, կմ՛ մասունք՝ որոց շարակցութեամբ բաղկանան բառք, և բանք։

Շաղաշարեմ. եցի. եամ. ել։ (Ներգործ.) || շարայարել. կմ՛ շարակցել. կմ՛ բաղակցել. և կմ՛ շաղկապել։ Իսկ մերթ՝ շարամանել. կմ՛ շարադրել. և կմ՛ յօդել։

Շաղաշարիմ. եցայ. եցաւ. իլ։ (Ձայնակր.) || շարակցիլ. կմ՛ յարիլ. կմ՛ կցիլ. կմ՛ միաւորիլ. կմ՛ շաղկապիլ։ Լամբրոն։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զուգիլ ը միմեանս արուին և իգին ըստ մարմնոյ։

Շաղաշարութիւն. թեան։ || շարայարութիւն. կմ՛ շարակցութիւն. կմ՛ զուգակցութիւն. կմ՛ շաղկապութիւն. իսկ մերթ՝ շարամանութիւն. կմ՛ շարադրութիւն։ Եւ մասնաւորապէս առեալ՝ նշանակէ զզուգաւորութիւն, կմ՛ զմերձաւորութիւն ընդ միմեանս արուին, և իգին։

Շաղաշարումն. րման. մամբ. մանց. մամբք։ || շաղաշարութիւն, որ է շարամանութիւն. կմ՛ շարահիւսութիւն. և այլն ։ և ըստ այսմ է 'ի Նարեկ. ԺԶ. ուր ասի. Քան զմոլոր բեւեռանն(?) շինուած վրանին վկայականին բեհեզազանգուեալ, կարմրայարկար շաղաշարման, այսինքն շարամանութեան, կմ՛ շարահիւսման, և բանս. վն զի խորանն վկայութեան, և բանք իւր էին 'ի կարզուած կահք, և կարասիք իւր էին 'ի կարմրակերպ(?) նիւթեղէնս, ուր մինչեւ(?) միոյ մանեկոյ, և 'ի բեհեզոյ նիւթեղէնս. որ իբր բազում անգամ յիշի 'ի գիրս ելից։ Իսկ մերթ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զզուգութիւն արու և կնոջ։

Շաղաշուտ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || խենէշ. և կամ կմ՛ ցոփ. կմ՛ անառակ. կմ՛ զեղխ. և կամ փափկասէր ։ 'ի հին պատմագիրս։

Շաղաշտիմ. եցայ. եցաւ. իլ։ (Ձայնակր.) || անառակենաշանալ(?). կամ ցոփանալ. կմ՛ անառակ լինել. կմ՛ զեղխիլ. կմ՛ փափկասէր լինել։

Շաղաշտութիւն. թեան ։ || ծագի առ 'ի բա- ռէս շաղաշուտ. և նշանակէ՝ խենէշութիւն. կմ՛ ցոփութիւն. կմ՛ անառակութիւն. կմ՛ զեղխութիւն. և կմ՛ փափկասիրութիւն ։ 'ի հին պատմագիրս ։

Շաղապատիմ. եցայ. եցաւ. իլ։ (Ձայնակր.) || շաղիլ, և պատիլ. կմ՛ պարատուել զի- նքը. կմ՛ պատատիլ. կմ՛ փաթթուիլ. կմ՛ յարիլ։ 'ի Չորս հարց. Թ. 'ի բանն Ներսէսի։

Շաղաճաշուրթն ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || որով ունող զշրթունս ցոփս և թխրս. որով նենգմանի խեղաթիւրն լեզուաւ. կմ՛ նեն- գաւորն՝ բանիւ, կմ՛ որ պատրուակաւ, և

խորա

խորամանկութ խօսի. և կմ նա, որ ցոփի և զեղխէ ՚ի բանս իւր: Առակ. 19. 1:

Շաղափ. ոյ. ով. եց. իւք: || Ծակիչ երկաթեղէն՝ ագուցեալ ՚ի փայտեայ կաղամախս. զոր աղեղամբ պտուտեալ, ծակեն նովաւ զփայտեղէնս, կմ զկապիճսն ՚ի հրահանգելոյ: ռամկ. [illegible]. Երբեմն յայտնանէ առեալ երբեմն նշանակէ զծակիչն զայն, զոր հիւսունք ՚ի ձեռս կալեալ առեն պտուտեն, և այնու ծակեն զփայտեղէնս. և ըստ այսմ տասցաւ շաղափ, ըստ որում շաղի ՚ի յարկս հիւսանաց: ռամկ. [illegible]:

Շաղեմ. եցի. եմ. եալ: (Ներգործ. որոյ կրաւորականն բազմիցս վարի իբրև զձայնս կրականն.) || պարուրել. կմ պատատել. կմ փաթթութել. և կամ պարառանդել: ռամկօր. [illegible]: Առակ. 5. 22: Իսկ մերթ շաղկապել. կմ միաւորել. կմ յարել: Մերթ ևս շաղախել. կմ թաթաւել. կմ մածանել. և կմ զանգել: ռամկ. [illegible]: 2. Պետր. 2. 20: Երբեմն ևս մինչ առի. շաղել ՚ի հոգս, կմ ՚ի ծուփս, և ՚ի զբաղմունս, նշանակէ՝ պատալել: կամ զբաղել. և կամ ըմբռնել ՚ի հոգոց, և ՚ի զբաղմանց:

Շաղիղ. ղղի. իմ. աց. օք: || գէշ. կմ դի. որ է մարմին մեռեալ կենդանեաց: ռամկ. լէշ: Եսայ. 21. 34:

Շաղկամեմ. եցի. եմ. եալ: (Ներգործ.) || ՚ի մի ժողովել. կմ հաւաքել. և կմ բովանդակել: ռամկ. [illegible]:

Շաղկամութիւն. թեան: || ՚ի մի ժողովումն, կմ հաւաքումն. և կմ բաղկացումն:

Շաղկապ. ի. իմ. եց. իւք: կմ աւ. աց. օք: || միաւորիչ. կմ յօդիչ. է այն բառ, որ ՚ի մէջ մտեալ յօդէ, և միաւորէ զ միմեանս զերկուս, կմ զբազում իրս, որ առի զսի բոյ. զձայնմանդաց. և այլն: Նորէկ. զի: և ՚ի Գող. [illegible]: և Լամբր: ըստ այսմ է և ՚ի [illegible] առի. Չորեքնիւթեայ ընութիւն խառնեալ, շաղկապ զշունչն ՚ի մէջ եդեալ. զի եդեալ զհոգին շաղկապ ՚ի մէջ չորեքնիւթեայ զանդուածոյ մարմնոյ: Երբեմն յայտնանէ առեալ շաղկապ կոչի այն մասն բանի, որ շաղկապէ զ միմեանս զայլ մասունս բանի, նաև զբանս. որպիսիք են սոքա. և. իսկ. զի. ուրեմն. և այլն:

Շաղկապեմ. եցի. եմ. եալ: (Ներգործ.) || ընդ միմեանս շաղկելով կապել. կմ միաւորել. կմ կցել. կմ յօդել. կմ շարամանել. և կմ բաղադրել: ռամկ. [illegible]: Նորէկ. [illegible]. և [illegible]: Ոսկէ. 2. հռոմ. [illegible]:

Շաղկապութիւն. թեան: || կապակցութի. կմ շարակցութի. կմ միաւորութի. կմ շարամանութի. և կմ խառնուած: Նորէկ. [illegible]: և Լամբր:

Շաղկապումն. պման. մանք. մանց. մամբք: || Նոյն է ընդ վերինոյն: Լամբր:

Շաղղակեր. ի. աւ. աց. օք: || ուտող զշաղիղս. կմ զմիս դիականց. և կմ գիշակեր: ռամկ. [illegible]: Լամբր:

Շաղղակերութիւն. թեան: || ուտելն զշաղիղս, կմ զմիս դիականց: կմ գիշակերութի: ռամկ. [illegible]: Խորէն. [illegible]. 56:

Շաղումն. ղման. մանք. մանց. մամբք: || պարուրումն. կմ պատումն. կամ փաթթութումն. և կմ պարառանդումն: Իսկ մերթ շաղկապումն. կամ միաւորութի. կմ յօդումն. և կմ շարակցութի: Երբ մերթ շաղախումն. կմ թաթաւումն. կամ զանգումն. և կմ մածումն:

Շաղփաբանութիւն. թեան: || Նոյն է ընդ շաղփաղփաբանութե. որ մի քաղցրահնչութե համառօտմամբ ՚ի գործածի. ոպ երևի ՚ի [illegible]: և Ոսկէ. 1. հռոմ. [illegible]:

Շաղփաղփ. ի. իմ. եց. իւք: || ցնորական. կմ առասպելական. կմ բարբանջողական. կմ խեղկատակական. և կմ աղձատական. և ըստ այսմ առի՝ շաղփաղփ բանք. կամ շաղփաղփ առասցուածք. կմ շատախօսութիք. և այլն: ռամկ. [illegible]: Իսկ մերթ շաղփաղփող. կմ բարբանջող. կմ ցնորեալ. կմ խեղկատակ: Մծբն. թ: Երբեմն ևս անյարմար. կմ անհեթեթ. կմ անշարայար. և կամ անկարգ, և այլանդակ: ռամկ. [illegible]: և ըստ այսմ առի ՚ի գիրս Ոսկէ. ՚ի [illegible]: Քանզի շաղփաղփ գայ լեզուն ասորի ՚ի մերս լեզու:

Շաղփաղփաբան. ի. իմ. եց. իւք: || խօսող զշաղփաղփ բանս. կմ շաղակրատ. կամ առասպելաբան. կմ բարբանջող. և կամ յիմարաբան:

Շաղփաղփաբանութիւն. թեան: || տե՛ս ըղ Շաղփաղփութիւն:

Շաղփաղփանք. անաց. օք: (անեզ.) || տե՛ս զՇաղփաղփութիւն: Ոսկէ. 2. հռոմ. [illegible]: Կիւրղ. [illegible]:

Շաղփաղփեմ. եցի. եմ. եալ: (չէզոք.) || ըղ շաղփաղփ, և զառասպել բանս խօսել. կմ բարբանջել. կմ շաղակրատել. կմ առասպելաբանել. և կմ ցնորել ՚ի բանս: ռամկ. [illegible]:

Շաղփաղփութիւն. թեան: || աղձատանք բանից. կամ ցնորք. կմ առասպելք. կամ բարբանջմունք. կմ խեղկատակութի. և կմ յիմարական զրոյց: ռամկ. [illegible]: Ղուկ. 24. 11: Ոսկէ. 1. հռոմ. [illegible]: Իսկ մերթ՝ անյարմարութի. կմ անհարթութի. և կմ այլանդակութի:

Շաղփաղփումն: (Նախընթաց հոլովի.) || ըստ շաղփաղփութ. կմ ցնորական. կմ առասպելական. կմ բարբանջողական. և կամ խեղկատակական: ըստ այնմ Լամբր. Ուստի մեզ եթէ ոպ ընկալցուք զշաղփաղփումն դաւանութե: Իսկ մերթ շաղփաղփող. կմ բարբանջող:

Շամանդաղ. ի. աւ. աց. օք: կմ իմ. եց: || մէգ. կմ մառախուղ: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]: Իմաստ. 2. 4: Նորէկ. [illegible]: Երբեմն յայտնանէ առեալ շամանդաղ կոչի նուրբ մթու

թիւն, որ կիզանէ յայգս ամանց կերպս զմեգ․ և կամ ապաւորեալ երկնի յերեսս լուսնին իբրև զբիծս։ Իսկ մերթ մուայլ․ կամ աղ֊ջամուղջ․ և կամ խաւար։ Երբեմն և ա֊ռեալ լինի յամանց փոխաբերական մանրամաղ փոշեաց, որք երևին ՚ի շող արեգական։ ռամկ․ պէրէ։

Շամբ․ ի․ իմ․ ից․ իւք։ || եղեգնուտ․ կամ անտառ եղեգան, որ է խիտ բազմութիւն եղեգանց բուսեալ իբրև զմայրիս․ ուր և բնակին գազանք, և երէք․ որ և կոչի ե֊ղեգնաշամբ։ ռամկ․ ղամըշլըխ․ կամ ղամըշլը օր֊ման։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 37․ և 55․ և 59։ Նարեկ․ ՚ի վերայ հողոյ․ ժամ։

Շամբեակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || փոքր շամբ․ կամ ո և իցէ անտառ եղեգանց։ ՚ի վերայ հողոյ․ ժամ։

Շամբաւէտ․ ւէտի․ աւ․ աց․ օք։ || ախորժ շամբից․ կամ որ ախորժէ բնակել ՚ի շամբս․ իբր յանտառս եղեգանց։

Շամբշական․ կամ շամշական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || այն՝ որ է շամբուշ․ կամ մոլի․ կամ կասա֊ ղի․ և կամ ամեհի․ Ե այլում․ Յայսմ․ Սայլ շինուցին զՋանն վարեալ․ ՚ի շամշական ձի ընթացուցեալ։

Շամբշիմ․ կամ շամշիմ․ եցայ․ եաց․ իլ։ (ձայն նակիր) || յիմարիլ․ կամ անմտանալ․ կամ մոլիլ․ կամ ցնորիլ․ և կամ կատաղիլ։ ՚ի հին տպագրիս։ ըստ այսմ է և ՚ի գիրս Ճծին խորոզեաց․ ուր ասի․ խեղդամահեալք, և նը֊ման շամշեցուցին խօսքն։ Իսկ յայսմանէ ա֊ռեալ երբեմն նշանակէ պագշոտիլ․ կամ վաւաշոտիլ․ կամ բղջախոհ տռփանօք մո֊լիլ ՚ի կին իգին, կամ հոմանեայն։ Ե այլում Խորէն․ Բ․ գլ․ 60․ Յինքն քարշեալ ՚ի բազ մականն՝ շամշեալ վաւաշէր։

Շամբշութիւն․ կամ շամշութիւն․ թեան։ || յիմարութիւն․ կամ մոլեգնութիւն․ կամ անմտութիւն․ կամ խելա֊ ռութիւն․ և կամ տխմարութիւն։ Իսկ մերթ՝ շամբշութիւն կոչի պագշոտութիւն․ կամ վա֊ւաշոտութիւն․ ըստ որում է մոլեգնութիւն հոգւոյ, և մարմնոյ։ Խորէն․ Ա․ գլ․ 14։ և Բ․ գլ․ 20։

Շամբուշ․ բշոյ․ կամ ի․ իմ․ կամ ամ․ աց․ օք։ || յիմար․ կամ մոլի․ կամ անմիտ․ կամ տխմար․ և կամ խելառ․ և Ե այլում ասի․ շամբուշ հոգւաբարձու․ կամ շամբուշ այր․ և կամ շամբուշ միտք․ և այլն։ ռամկ․ խէնթ․ կամ խէմ։ ՚ի հին տպագրիս։ Իսկ մերթ՝ շաղ֊փաղփ․ կամ ցնորական․ կամ յիմարական․ կամ յայժ անդէպ, և անտեղի․ որպ մինչ ասի․ շամբուշ խմաստութիւն․ շամբուշ ատու֊թիւն․ կամ շամբուշ խնձութիւն առասցեալդ։ ռամկ․ դէլի։ Կիւրղի պորտագանաց․ և ՚ի գիրս Գրիգորի մծղնէին։ Բայց երբեմն մանաւ ասպազէս շամբուշ կոչին վաւաշոտքն, կամ պագշոտքն․ ըստ որում մոլեգնեալք և յի մարեալք են ՚ի կանայս իգին․ և կամ հոմանի֊ եայն իւրեանց։

Շամբոտ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || տե՛ս ՚ի ներքոյ զՇամբուտ։

Շամբուտ․ ի․ իմ․ ից․ իւք։ || շամբաւէտ, որ ասի զաւեղւոյ․ ուր գոյ բազմութիւն շամ

Շ Ր.

բից, իբր անտառաց եղեգանց․ որ և կոչի եղեգնուտ։ ռամկ․ ղամըշլըխ։

Շամղեռակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || է տեսակ ինչ ծաղկան։ Աշգանդ։

Շամշական։ || տե՛ս զՇամբշական։

Շամշիմ։ || տե՛ս զՇամբշիլ։

Շամփուր․ բոյ․ րի․ աւ․ կամ իմ․ աց․ օք։ || շամփ րոյ, որ է սամարագի․ Ե այլում․ Մծղ֊ նեայ, որք ժողովեալ բերէն մանրամասն հարուստքն թրի շամփրի կոչեցին։

Շամփրայցի․ ցւոյ․ ւով․ ւոց․ ւովք։ || աս֊ տուածային․ իբր նոյն՝ որ է ՚ի սամարիայ․ կամ բը մարացի․ իբր նոյն՝ որ է ՚ի սամարիայ․ և կամ ունի զկրօնս նոցին ՚ի սամարիա․ և կամ ունի զկրօնս սամարացւոց։ 1․ Մաք․ 3․ 10։ Կիւրղ․ եղէն․ Ժ․ և Ժգ։ Իսկ մերթ նշանակէ զսամարա֊ կանն․ կամ զայն, որ սամարացւոց է, կամ ՚ի սամարացւոց կողմն․ և ըստ այսմ ասի․ շամփրայցի լեզու․ շամփրայցի պատառ շամփրայցի լեզու․ և այլն։ Մերթ և վասն իբրև կալ․ և այլն։ Մերթ և վասն իւր զմակերայ․ որպէս․ շամփրայցի խօսք․ և նը զմակերայ․ որքան․ շամփրայցի խօսք, և նը շանակէ՝ սամարացւոց լեզուաւ, կամ բար բառով։

Շամփրութիւն․ թեան։ || գոյն շամփրայցի․ կամ կրօն սամարացւոց․ ըստ այնմ Կիւրղ եղէն․ Գ․ Գուցէ երբեք ՚ի շամփրութիւն․ կամ ՚ի հրէութիւն կործանեսցես։

Շամփուր․ փրոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || երկայնա֊ ձիգ, և սրածայր գործի երկաթեղէն, յոր հարեալ զմիս խորովեն։ որ և ռամկ․ ասի շամփուր․ կամ փեղարի շիշ։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 37։

Շամփրեմ․ եցի․ եա․ եա։ (Ներգործ․) || հար֊ կանել զմիսն ՚ի շամփուր։ ռամկ․ շիշէ գեչիրմէք․ կամ շիշն անցնել։ Իսկ մերթ նմանութ֊ եամբ․ կամ շիշն անցնել։ Իբր մերթ նմանա֊ բար առեալ, հարուածն զորս ՚ի գեղարդն՝ խոց առնել, հարուածն զորս ՚ի գեղարդն։ ռամկ․ զմիս ՚ի շամփրոյ, շամփրել ասի։ ռամկ․ զմիս ՚ի շամփուր, շամփրել ասի։ Խորէն․ Ա․ գլ․ 28․ ասպետին ընդ։ ըստ այնմ Խորէն․ Ա․ գլ․ 28․ Նիւղակաւ ոչ ջուր հերձեալ զերկաթի հանդերձն շամփրել զաժդահակ յեռանդ֊ ձակ ռեկ Նիւղակին։

Շանագլուխ․ գլխոյ․ ով․ ոց․ ովք։ կամ ի․ աւ․ աց․ օք։ || այն, որ ունի զգլուխ շան․ կամ որ է շանց գլուխ։ Բայց մանաւանդ կամ որ է շանց գլուխ։ Բայց մանաւանդ ասես սեռեալ է առ անուն մարդկանց և գազանաց, որք են յաշխարհս ցուցանքաւոր մարդկան, որք են յաշխարհ հնդկաց, կամ եթովպացւոց, որոց բնակ մարմինն է մարդոյ․ իսկ գլուխն, և ձայն իբրև շան։ ՚Ի սոցանէ էր մեծ վկայն քնի քրիստոփոր․ մկրտիչ հաւատ, քնի քրիստափոր․ որ ՚ի մնէ կոչի և զարհուրելի տեսլեամբ։ որ ՚ի նմէ կոչի ցեալ մկրտեցաւ ՚ի բարբառ հայր֊ ցեալ մկրտեցաւ ՚ի բարբառ յամա֊ ռէն անօրինաց․ և անուանեցաւ յամա֊ կան բարբառով՝ քրիստոփոր․ որ թարգ մանի, քրիստոսակիր։ Իսկ դարձ տան գխո նարհեցին ի բանն․ ըստ․ ուր ասէ զմաս ներէ․ Այլն իւր զարմանահրաշ որհնութ լուսոյ՝ զզարհուրանս շանագլխաց տ֊ կաւլեթիսար՝ քրիստոնեան արարեալ ա֊ ռնամբ քո կերպ։ Մերթ և նշանակէ անամօ֊ թաւ կերպ ինչ եգիպտացւոց՝ անամօթ ձեռն շանագլուխ․ զի անուանք, որ կոչեցաւ և շանագլուխ, կոչ վն վարելոյն նր շամբ ՚ի պատերազմի, կող մէ էին զգլուխ նր Եօթնեակ գլխոյ շան։

Շանազգեաց · զգեցի · իՀ · աց · օք ։ || զգե_ ցող · զանձամբ զենութիւն, կմ զբարս շան · և կմ՝ շնաբարոյ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, զոր կրեն յմիջեանս շունք · կմ շնական, և կմ շնային ։ և ըստ այսմ առի շանազգեաց ըկեռութիւն, կմ կատաղութիւն, կմ բարք · և այլն ։ Ադգան ։

Շանակնճիթ · ճթի · ու · աց · օք ։ || ունօղ զկնճիթ շան · զի նա՝ որոյ ցռուկն, կամ բոլոր բերանն հանդերձ ատամամբք, և ծնօտիւքն է իբրև շան ։ Խորէն · յաշխարհագրութեան ։

Շանաձանձ · ի · իՀ · ից · իւք · կամ օք ։ || է տեսակ ինչ ճանճ, և լերբ ձանձից, որ կառչեալ ՝ի մարմինն կենդանեաց, չարաչար խայթէ, և ծծէ զարիւն ։ Այսքա մանա_ ւանդ լինին ՝ի շունս, զորոց մանաւանդ այնս զականջսն չարաչար խայթոտելով կոտեն, մինչև բազում անգամ վէրսք, և արեամբ լցեալ փտեցուցանեն զնա · յորմէ և անուանեալ կոչեցան շանաձանձ · իբր թէ՝ ձանձ շան ։ Ելից · 8 · 21 · և 22 · և 31 ։ Սաղմ · 77 · 45 ։ և 104 · 31 ։

Շանդ ։ || տես 'ի ներքոյ զՇանթ ։

Շանթ · ի · կմ ոյ · իՀ · ից · իւք ։ || հրացեալ, և կայծակնացայտ երկաթ ։ կմ հրաբորբոք նիւթ երկաթոյ, կմ պղնձոյ, և նմանեաց · և ըստ այսմ առի · շանթիՀ դրոշմել զձիս կամ ուրուք · և կմ կոխել զշանթս երկաթոյն · կամ նմանիլ շանթոյ երկաթոյ · և այլն ։ ռամկօրէն կրակ կրած · կամ [illegible] եղած երկաթ ։ 'Ի Հայր հայց · Ք · և Ժ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զկայծակն, որ է ջերմ, և չոր գոլորշիք խուռն փա_ կեալ 'ի մէջ թանձրացեալ ամպոց · որ պայթեալ արեգական, կմ սաստիկ շարժ_ մամբ հրով բորբոքեալ յարձակի 'ի բաց սաստիկ թափով · որ և երբեմն հասեալ յերկիր իբրև զհրեղէն հոսանս, կիզէ և լափէ զամ ։ Սա բազում անգամ անցանէ ի խոր զհրաբորբոք նիւթ ինչ իբրև զսեպ կարծ րացեալ 'ի քար, կմ յերկաթ, որով քանդէ, և խորտակէ զամ ընդդիմահարս · և յառակապէս ասելս այս շանթ կոչի ։ Յոբ · 38 · 35 ։ Նորէն · Ղ · և 'ի Գոճ [illegible] 'ի ձեռս հայց · իՂ ։ Մերթ ևս շանթ անուանին բորբոքեալ խարոյկք · կմ կայծակունք հրոյ, և կմ հրացայտ փայլատակմունք · զի խոշ_ րմբոս · որք հատանին 'ի բոցոյ հրոյ · կմ 'ի նշոյլք · և կամ 'ի հրացեալ նիւթոյ ։ Յոբ · 41 · 10 ։

Շանթահար · ի · աւ · աց · օք ։ || հարեալ 'ի շանթէ · զի 'ի կայծականէ · որ և առի՝ կայծակնահար ։ ռամկ · կայծակը զարկած ։ Խորէն · Գ · գլ · 37 ։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս · շանթահար լինել · և նշանակէ՝ 'ի շանթէ հարկանել · կմ կայծակամբ հարեալ մեռանիլ, և կործանիլ ։ Խորէն · Գ · գլ · 16 ։

Շանթառանդն ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || շանթեռանդն · զի շանթիւք, կմ հրեղէն հոսանօք եռացեալ, կմ բորբոքեալ · որպիսիք են կայծակունք, որք յերկնուստ 'ի յուղմանց ամպոց արձակին ։ Մծբն · ճէ ։

Շանթեռանդն ։ || Նոյն է ընդ վերնոյն ։

Շանթիք · կմ շանդիք · կմ շանդիկ · թեաց · եօք ։ (անեզ) || ծաղիկս 'ի բաժակս շանթոյն և մարդիկն · կմ մարդկայն 'ի բաժակս մէջ · և նշանակէ զհրացեալ երկաթս, կմ զկայծակունս ։ 'Ի Գիրս Գրիգորի Տղայութեան ։ ըստ այսմ է և Կիւրղի Երզնկ · Ղ · ուր ասի, շանդիկ ևս 'ի մէջ դեռ նշ հանեալ · զի կայծակունքս անկեալք 'ի մէջ կաւոց նշ ։

Շանգին · գնոյ · նով · նովք ։ || գին շան · որով մերթ նշանակէ զգինն վաճառ_ ակցելոյ շան · կմ վարձն, զոր առնուն յաղագս տալոյ այլոց զարուն շան հաբեանց 'ի խառնակիլ ընդ էգ շան մը սերելոյ 'ի նմանէ զկորիւն նման նմա ։ Եւ մերթ նշանակէ վարձն շնացեալ կնոջ, կմ հրապարակական բոզի, որ իբրև զշուն ընդ որոց և իցէ խառնակի ։ 2 · Օրին · 23 · 18 ։

Շաչեմ · եցի · եա · ել ։ (չէզոք ·) || շառաչել · զի ահեղ դղրդմամբ, կմ թնդմամբ, և կմ բազխմամբ ձայն արձակել, կմ տալ զբարբառ · և կմ հնչել ։ ռամկ · խըշըրտը հանել · և ըստ այսմ առի՝ շաչել · կմ շառաչել կառաց · անուոց · երիվարաց · հրացանից · զինուց · վիմաց · կայծականց · որոտմանց · ջրոց · կմ մարդկանց աղմկելոց · և այլն ։ Երեմ · 47 · 3 ։

Շաչիւն ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || շառաչիւն · զի սաստիկ դղրդմամբ · կմ բազխմամբ ձայն արձակումն · կմ հնչումն կառաց, և այլոց, որք եդան 'ի վերոյ 'ի շաչել բային · ռամկ · խըշըրտըլը ։ Դատ · 5 · 16 ։ 1 · Մակ · 6 · 41 ։ 2 · Մակ · 5 · 3 ։ Նաւում · 3 · 2 ։

Շաչումն · չման · մամբ · մանց · ամբք ։ || Նոյն է ընդ վերնոյն ։

Շապիկ · պկի · աւ · աց · օք ։ || ձորձ ներքին միապաղաղ · զի մեկ խաթէն, որ զգեցեալ լինի անմիջապէս 'ի վ՛ր մերկ մարմնոյ ։ ռամկ · շապիկ · Մատ · 5 · 40 ։

Շառ · ի · իՀ · ից · իւք ։ || կարմիր · կմ խարտեաշ, որ է դեղին հակեալ 'ի կարմրութիւն ։

Շառագին ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || կարմրագին · կմ կարմրագոյն · և կամ կարմրաւէտ ։

Շառագունեմ · եցի · եա · ել ։ (զօրութեամբ անցողակ ·) || տես զՇառագունեցուցանել ։

Շառագնեցուցանեմ ։ || տես զՇառագու_ նեցուցանել ։

Շառագունիմ ։ || տես զՇառագունիլ ։

Շառագոյն · գունի · իՀ · ից · իւք ։ || կարմրագոյն · կմ կարմրերանգ · և կմ խարտեաշ հակեալ 'ի կարմրութիւն ։ Ծնունդ · 25 · 25 ։

Շառագունեցուցանեմ · ցուցի · եցո · ել ։ (անցող ·) || կարմրացուցանել · կմ կարմրագոյն առնել · և ըստ այսմ ամաչեցուցանելն զոք պատճառել 'ի դէմս նր ըղ կարմրութիւն ամօթոյ, առի՝ շառագունե_ ցուցանել ։ 'Ի Գիրս Գրիգոր Տղայութեան ։

Շառագունիմ · եցայ · եա · իլ ։ (Համանակիր ·) || շառագոյն լինել · կմ կարմրերանգ գունով զգածել · և կամ կարմրանալ ։ ռամկ ·

կարմրէր ։ Մատթ. 16. 3։ 'Ի ծով հաղոյ. Ին։ Եւ յայտնանէ առեալ՝ շառագունիլ առի յամօթոյ կարմրանալն. կմ կարմրանալով պատկառելն. և կմ սոսկ ամաչելն ։ Յոբէ. 1. հատ. Ին։

Շառաչիղ. չղի. իւ. աց. օք ։ || Մեծ հատոր աղի ձևացեալ իբրև զմեծամեծ քարինս խարախաց սեպից. որ վն սաստիկ խոնութեն մասանց յոյժ ծանր, և դժուարաշարժ լինի, զոր և մինչև խարտակեալ ըստեն երկանաքարօք. տաճկերէն տաշ փուղա. կամ խաղճայ փուղա. և Թ այսմ է 'ի Եզեկիա Աճգաբ. ուր ասի զորդարայ արքայէն. եւ կապել շառաչիղս աղի 'ի վր ողին Նր. զի 'ի վր քամակի էր ստորաբ չին մերոյ ։

Շառաչեմ. եցի. եա. եւ։ (չէզոք.) || տես զՇաչել։ Երեմ. 47. 3։ Իսկ 'ի գիրս Յոբէ. 1. հատ. Իբ. ուր ասի զձանձից, և զմժեխաց. Շուրջ թռուցեալ բզզեն, և ճիճաղ շառաչեն. նշանակէ ճռռմբել ձայն արձակելն. ոճ ասացաւ 'ի մեկնութեն ճիճաղ բառին ։

Շառաչիւն ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || տես ըզ Շաչիւն ։ 1. Մակ. 6. 41։ 2. Մակ. 5. 3։

Շառաչումն. չման. մամբ. մանց. մամբք ։ || տես զՇաչիւն ։ Իմաստ. 16. 16։ Երեմ. 51. 16։

Շառաւեղ. ղի. աւ. աց. օք ։ || տես զՇառաւիղ ։ Լամբրոն ։

Շառաւիղ. ղի. աւ. աց. օք ։ || բողբոջ. կմ ստա նորաբոյս. կմ ստեղն. կմ մատղանակ. և կմ ճիւղ ։ ռամկ. Ֆիլիզ. կմ ճեղ. և կմ ճող ։ Թուոց. 17. 8։ Սաղմ. 79. 12։ Իմաստ. 4. 5։ Եզեկ. 31. 3։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զգաւազանն բղխեալ յարմատոյ. կամ զմատաղ, և զնորաբողբոջ ստունկն, զոր կորզեալ, և հատեալ՝ տնկեն յայլ տեղ, զի տուռ լիցի. և կմ պատուաստատն յասաս ստարա ։ ռամկ. Ֆիդան ։ Իմաստ. 4. 3։ Յոբ. 4. 12։ Եւ յայտնանէ առեալ երբեմն նմանութբ շառաւիղ կոչին զաւակք, կամ որդիք ուրուք ։ 'Ի շարականս ։ Դրձ՝ նշանակէ սովոր ճաճանչ, կմ նշոյլ. և կմ ճառագայթ. զի ոճ բողբոջն 'ի բուսոյ. այնպէս և ճաճանչն 'ի լուսոյ, կմ 'ի լուսաւորաց ծագի. ըստ այնմ Եզեկ. հն. ոչ արեւան երակաց ընթացք, այլ լուսոյ վերնոյն շառաւիղք ։ ռամկօրէն շօհլ. կմ շէօհլէ ։

Շառաւիղեմ. եցի. եա. եւ ։ (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) || բողբոջեցուցանել. կմ ընձիւղել. կմ բուսուցանել. և կմ բերել զբերս իւր ։ Եզեկ. Է. և Ժփ ։ Իսկ մերթ ճաճանչել. կմ ճառագայթել. և կմ ծագել ։ մերթ և բողբոջիլ. կմ ընձիւղիլ. կմ բուսանիլ ։ Եւ երբեմն նմանութբ առեալ նշանակէ ծննդեամբ յառաջանալն. կմ բխիլն յումեքէ, կմ 'ի զարմէ, և 'ի տոհմէ ուրուք ։ Յն որդի ։

Շատ ։ (յեղականնոցն Նախդրիւ հոլովի. բայց 'ի յոգնականն ոչ. շատք. տից. իւք ։) || բազում. կմ յոլով. կմ յաճախ. և կմ երկար. որ և ռամկ. աւելի չոք ։ Ծննդ. 24. 25։ և 29. 7։ և 33. 9։ ըստ այսմ է և 2. Մակ. 14. 30. ուր ասի. Շատ զօրք ընդ միմեանս շփոթեալ. զի զբազում անձինս ։ Այսինքն է և 3. Մակ. 3. 3. ուր ասի. վն այսորիկ շատից յաչաց եղանէին. զի բազմաց ատելի լինէին ։ Մերթ և ոս նշանակէ բաւական, կմ բաւ ։ ռամկ. հեյլի ։ Առակ. 30. 15։ Բայց սա ըստ այսմ յաճախակի ընդ բայի շարակցի այսպէս, շատ է. կմ շատ լիցի. և այլն. և նշանակէ՝ բաւական է. կմ բաւական լիցի ։ Թուոց. 16. 3։ Մատթ. 6. 34։ Ղուկ. 3. 14։

Շատ ։ (մակբայ քանակական.) || բազում, կմ յաճախ. կմ ընդերկար. և ըստ այսմ ասի՝ շատ ուտել. կամ շատ խօսիլ ։ Ժողով. 5. 11։

Շատադրոյց. ուցի. իւ. եց. իւք ։ || տես ըզ Շատախօս ։

Շատախօս. ի. իւ. ից. իւք ։ || շատադրոյց. կմ բազմախօս. կմ յաճախաբան. և այս ասի զնոցանէ, որք ունայնութբ, կմ մտ լեգնաբար խօսին զբազումս. կմ զերկար բանս ։ Առակ. 10. 19։ Մատթ. 6. 7։

Շատախօսութիւն. թեան ։ || տես զՇատախօսութիւն ։

Շատակեաց. կեցի. իւ. աց. օք ։ || երկայնակեաց. կմ բազմաժամանակեայ. կմ յերկար ժամանակս ապրող ։ Աճգոբ ։

Շատակեր. ի. իւ. աց. օք ։ || Նա, որ աւել քան զչափն ուտէ. կմ բազմակեր. և կմ որկրամոլ ։ ռամկ. չոք ուտօղ ։ Խորէն. Ա. դպր. 11։

Շատակուլ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա, որ որկրամոլութբ զբազումս կլանէ. կմ որ ունի զանյագ որովայն. և կմ յոյժ շատակեր, որ գրեթէ իբրև զգազան զեկեալն 'ի բերան իւր կլանէ ։

Շատահանճար ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || բազմահանճար. կմ յոգնահանճար. և կմ յոյժ հանճարեղ, և գգօն ։ Խորէն. Ա. դպր. 19։

Շատանամ. ացայ. ացիր. նալ ։ (ընդունակ.) || բաւականանալ. կմ բաւական համարիլ. կմ գոհ լինել. և ոչ ևս խնդրել զայլ ինչ ։ և կմ լիանալ ։ ռամկ. խանահաթ ընէլ ։ Մր. 3. 10։ 1. Տիմ. 6. 8։ 3. Յովհ. 10։

Շատաշրջիկ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) | տես զԲազմաշրջիկ ։

Շատաջուր ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || բազմաջուր. զի այն, որ ունի զբազում ջուրս. կմ ուր գոն բազում աղբերակունք. և կմ ջրարբի ։ ռամկ. ջրօխ ։ Խորէն. Գ. դպր. 59։

Շատացուցանեմ. ցուցի. ացի. եւ ։ (անցողակ.) || բազմացուցանել. կմ յաճախել ։ Իսկ մերթ բաւական առնել. և կմ առ ումեք լիանալ, կմ գոհ լինել ։

Շատիմ. եցայ. եաց. իլ ։ (ձայնակրաւ.) || տես զՇատանալ ։ Յոբէ. 1. հատ. Է ։ Կիւրղ. Եղէն. Ժփ ։

Շատխօս ։ || տես զՇատախօս ։

Շատխօսութիւն. թեան ։ || շատախօսութիւն. կմ լեզուանագարութի. կմ ունայնաբանութի.

Digitized by Google

և կամ բարբանջմունք։ 3. Յօհ. 10։ Խորէն. բ. գլ. 89։ և Լամբրօն։

Շատրուան. ի. աւ. աց. օք. կամ ովք։ || է աւազան ինչ բոլորակաձև՝ կազմեցեալ վայելուչ յօրինուածովք, որ ունի 'ի մէջ իւր զգեղեցկագործութեամբ ծորակս ծակոտս՝ կանգնեալ ուղղորդ. ընդ որոց ծակոտիսն 'ի վեր ցայտեալ ջուրն՝ բարձրանայ, և անդրէն 'ի վերուստ շրջանս առեալ թափի յաւազանն. ուր տեսանեմք շինեալ 'ի զուարճալի դրախտս, կամ 'ի հրապարակս ապարանից, և նմանեաց։ և ըստ այսմ է 'ի գիրս Խորէն. ա. գլ. 25. ուր ասի զարքունեաց թագաւորին։ Եւ զնոյն ինքն գեղեցիկ, և բազմագոյն յօրինեալ շատրուանովք։ ռամկ. շատրուան։

Շար. ի. իւ. ից. իւք։ || տող. կամ մի զկնի միոյ շարունակ յաջորդութիւն. կամ կարգ. կամ դաս. և կամ շարակարգութիւն։ և ըստ այսմ ասի. 'ի շար առաջնոյն յաւելուլ. կամ 'ի մի շար դասել. կամ 'ի շարս կարգի թագաւորաց. և այլն։ ռամկ. շար։ Խորէն. բ. գլ. 26։ Նարեկ. իբ. ղդ. ղթ. և 'ի գով. տառ։ Մերթ ևս նշանակէ զշարոցն. որ զշարեցեալ բազմութիւն իրեք. ուր մինչ ասի. երեք շարք մարգարտաց, կամ ակեաց. և այլն։ տաճկերէն փիլի։ Նարեկ. իբ։ Եւ յայտմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զգումարտակս բազմութեան ամաց. կամ զդարս. և կամ զյաջորդութեան մի. ըստ այնմ Խորէն. ա. գլ. 3. Թագաւորեաց ազօրուս շարս տասն. որ իբրու տասն դարս։ Մերթ ևս նշանակէ զնրբանիւթ գործուած ինչ, որ վն սաստիկ նրբութեան իւրոյ՝ զեղեալն 'ի ներքոյ իւր երևեցուցանէ. յորմէ և բազում անգամ կազմեն զմաղս. որ և ռամկ. ասի շաղ. և տաճկերէն ...։ 'ի Գիրս Գրիգորի ...։ Դիմայ՝ բառս այս երբեմն վարի իբրև զմասնիկ բաղադրական. և նշանակէ համ. կամ յար. կամ կից. և այլն. զորս տեսցես յառաջիկայդ։

Շարաբանեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || կարգաւ, կամ ոճիւ խօսիլ. կամ տրամաբանել. և կամ շարահիւսելով արտասանել զբանս։

Շարաբարդեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || 'ի վերայ միմեանց բարդել. կամ համակուտել։ Եւ յայտմանէ շարաբարդել ասի շարելն տպագրողաց զկապարեայ գիրս։

Շարագիծ. գծի. իւ. աց. օք։ || տես 'ի ներքոյ զՇարագիր։

Շարագիր. գրի. իւ. աց. օք։ || նա, որ գրելով շարագրէ զբանս։ Իսկ մերթ վիպասան. կամ պատմաբան, որ զպատմութիւնս ժամանակին իւրոյ կարգաւ, կամ շարունակաբար գրէ։ Մերթ ևս նշանակէ ըզ գրուածս շարագրութեանց. կամ պգրեալ շարադրութիւնս։ Եւ մերթ շարագիր կոչին նշանագիրք տառից, որք են այբուբենք։ Խորէն. գ. գլ. 52։

Շարագծեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || յօրինել զշարագիծս. կամ շարադրել ըզ բանս. կամ վիպասանել. և կամ ճառել։

Շարագրած. ի. իւ. աց. օք։ || բան շարագրեալ, կամ շարադրեցեալ. կամ շարագրութիւն. և կամ գրուածք բանից։ 'ի Գիրս ...։

Շարագրածութիւն. թեան։ || շարագրութիւն. կամ շարադրութիւն. և կամ գրուածք բանից։

Շարագրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || շարագրելով գրել. կամ ըստ կարգի շարամանելով զբանս ընդ գրով արկանել. ուր առնեն վիպասանք. կամ յօրինօղք մատենից, կամ բանից։ Խորէն. ա. գլ. 5. և 11։ և բ. գլ. 89։

Շարագրութիւն. թեան։ || գրուած. կամ շարադրութիւն. և կամ շարամանութիւն բանից։ Խորէն. ա. գլ. 31։ և գ. գլ. 1։ Մերթ ևս ըզ բովք առանցեալ վիպասանութիւն, կամ պատմութիւն, և կամ ճառ։ Իսկ մերթ շարագրութիւն կոչին շարագիրք, կամ նշանագիրք տառից. որ այբուբենքն։ Նարեկ. ղդ։

Շարադաս. ի. իւ. ից. իւք։ || կարգաւ դասեալ. կամ ըստ կարգի դասաւորեալ. և կամ շարակարգեալ։

Շարադասեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ըստ կարգի դասել. կամ կարգաւ դասաւորել. կամ շարակարգել. և կամ 'ի շարս կարգի դնել։ Խորէն. ա. գլ. 8։

Շարադրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || շարելով դասել. կամ կարգաւ դնել. կամ ըստ կարգի զետեղել։ Յն ...։ Իսկ մերթ շարակցել. կամ բաղադրել. կամ բաղկացուցանել. և կամ բարդել։ Նարեկ. ղդ։ մերթ ևս արտադրելով գրել, կամ յօրինել ըզ բանս. ուր առնեն ուսումնականք։ Նարեկ. թ. և ղդ։

Շարադրութիւն. թեան։ || կարգաւ դնումն. կամ զետեղումն. և կամ շարակարգութիւն։ Իսկ մերթ շարակցութիւն. կամ շարայարութիւն. կամ բաղադրութիւն. կամ շարամանութիւն։ Երբեմն ևս շարագրեալ բան, կամ գրուած։ Լամբրօն։

Շարազոյգ. զուգի. իւ. ից. իւք։ || համազոյգ. որ 'ի միասին զուգեալ. կամ լծակցեալ. և կամ շարադասեալ։

Շարազուգեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || շարազոյգ առնել. կամ շարալծել. կամ լծակցել. և կամ համադասել։

Շարալծեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || նոյն է ընդ վերնոյն։

Շարալրական. ի. աւ. աց. օք։ || համալրացուցիչ. կամ լրացուցիչ. և կամ կատարիչ. և ըստ այսմ իմանի. մինչ ասի. տարբերութիւնքն շարալրականք են սեռից։ 'ի Գիրս ...։

Շարած. ի. իւ. ից. իւք։ || շարեցեալ իր։ Իսկ մերթ շարուածք. կամ շարումն. կամ շարակարգութիւն. և կամ շարադրութիւն. և ըստ այսմ ասի՝ շարածք ոսկւոյ. կամ շարածք բանից. և այլն։ Խորէն. ա. գլ. 2։

Շարակայիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակր.) || մերձակայիլ. կամ շարակցիլ. և կամ շարայարիլ։

Շարակայութիւն. թեան։ || մերձակայութիւն.

կամ շարայարութիւն. և կամ շարակցութիւն։

Շարական. ի. աւ. աց. օք։ || Երգ. կամ տաղ. կամ Նուագ. և ըստ այսմ 'ի գիրս եկեղեցւոյ շարական կոչի՝ որք պարզապէս են. զի սա ի Յարմարեցաւ չափաւոր ձայնիւ, և եղանակ շարականին։ Իսկ մասնաւորապէս անուանեալ շարական կոչի անուանք իմն երգա_ ժողովական երգոց եկեղեցւոյ, որք ըստ մե ծի մասին Ներսէսին փոխան ընդ սաղմո սացն դաւթի. ոմն և յայտնէ։ Այդ՝ ան ուանեցան այսպէս շարական. երրեք շարք ական. մի զի եղանակաւոր բանքն երգե ցեալ շարս ականց գեղեցկայարմար կարգաւ շարեալ կան 'ի նմ. ուստի և գիրքն սոցա կոչի շարակնոց, որ է տեղի շարից ականց. ըստ որում և տեղին մարգարտաց կո չի մարգարտոց։

Շարակարգեմ. եցի. եմ. ել։ (Ներգործ.) || կարգաւ շարել. կամ ըստ կարգի դասել. կամ կարգաւորել. կամ սահմանել. և կամ շա րադրել։ Նոննի. ձը։

Շարակարգութիւն. թեան։ || կարգաւ շա րումն. կամ ըստ կարգի դասաւորութիւն. կամ կարգաւորութիւն. և կամ շարադրութիւն։

Շարակնոց. ի. աւ. աց. օք։ || գիրք. յորում գրեալ կան շարականք, որ եկեղեցական երգք. որպէս ըսացաք 'ի բառն շարական։

Շարակցեմ. եցի. եմ. ել։ (Ներգործ.) || Է միմեանս կցել. կամ միաւորել. կամ շարայա րել. կամ յօդել։

Շարակցութիւն. թեան։ || ընդ միմեանս կը ցումն. կամ շարայարութիւն. կամ միաւորու թիւն. և կամ շաղկապումն։

Շարահիւսեմ. եցի. եմ. ել։ (Ներգործ.) || ընդ միմեանս հիւսել. կամ շարամանել. կամ շարայօդել. և կամ շարադրել։

Շարահիւսութիւն. թեան։ || ընդ միմեանս հիւսումն. կամ շարամանութիւն. կամ շարայա րութիւն. և կամ շարակցութիւն։

Շարահիւսումն. ման. մամբ. մանց. մամբք։ || Նոյն է ընդ վերինոյն։

Շարաման. ի. իւ. եց. իւք։ || շարամանեալ. կամ շարահիւսեալ։ Իսկ մերթ շարամա նող. կամ շարահիւսող։

Շարամանութիւն. թեան։ || ընդ միմեանս մա նումն. կամ շարահիւսութիւն. կամ բաղակցու թիւն. կամ շաղկապումն. և կամ շարադրու թիւն։ Լամբրոն։

Շարամանեմ. եցի. եմ. ել։ (Ներգործ.) || ընդ միմեանս մանել. կամ ոլորել։ Իսկ յայս մանէ առեալ երբեմն նշանակէ շարահիւ սել. կամ շարակցել. կամ շաղկապել. կամ յօդել. և կամ շարադրել։ Նոննի. իփ։ և Կիւ րղի պարապմանց։

Շարամերձիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Չէզոքակր.) || մերձիլ, և յարիլ. կամ մերձենալ. և կամ հպիլ։

Շարամերձութիւն. թեան։ || մերձեցումն և յարումն. կամ մերձաւորութիւն. կամ մերձա ւորութիւն. և կամ շարակցութիւն։

Շարայար. ի. իւ. ից. իւք։ || այն՝ որ յարի յայլս. կամ շարակցեալ. կամ յարմար և պատ շաճ։ Իսկ մերթ շարայարող. կամ շարակ ցող. և կամ յարմարող։

Շարայարեմ. եցի. եմ. ել։ (Ներգործ.) || յայլ ինչ յարել. կամ մի զկնի միոյ յարել. կամ յարակցել. կամ յօդել. և կամ յարմարել։ Խորէն. Բ. գլ. 72։

Շարայարմամբ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || շար ունք յարմարեալ. կամ համեմատաբար։

Շարայարմարեմ. եցի. եմ. ել։ (Ներգործ.) || բարւոք յարմարել. կամ պատկանել. կամ վայելչացուցանել. և կամ համեմատել։ Նոննի. ղէ։

Շարայարութիւն. թեան։ || տե՛ս զՇարակ ցութիւն։

Շարայօդ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Է միմեանս բարեկարգութեամբ շարեալ և յօդեալ. կամ շարակցեալ. և կամ շաղկապեալ. և Է այսմ ասի, շարայօդ անդամք։

Շարայօդեմ. եցի. եմ. ել։ (Ներգործ.) || ընդ միմեանս բարեձեւութեամբ շարել և յօ դել. կամ շարադրել. կամ շարակցել. և կամ շաղկապել։

Շարատուումն. ման. մամբ. մանց. մամբք. || տե՛ս 'ի ներքոյ զՇարատուութիւն։

Շարատուութիւն. թեան։ || 'ի միասին տուումն. կամ պարտատուութիւն։

Շարաւ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || Ժահր. կամ ժա հահոտութիւն. կամ նեխեալ արիւն. և կամ թարախ։ Յոբ. 6. 7։ և 17. 11։ Յովէլ. 2. 20։ ըստ այսմ է և Իմաստ. 11. 19. ուր ասի Ըլ գազանաց. Հոտեցուցիչս շարաւոյ. ծուխ խօսս 'ի բերանոյ զծխալից շունչս թո նաւոր ժահրից։

Շարաւահոտ. ի. իւ. եց. իւք։ || բուրող զհոտ շարաւոյ. կամ ժահահոտ. կամ զով զհոտ բաւհոտ. և կամ գարշահոտ. և ըստ այսմ ասի՝ շարաւահոտ խղճմտանք. կամ ձորձ. կամ կերակուր, և այլն։ Նանիկ. Յաճախա հոգ. Նախոց. կամ հոգւոյ։ Ս.ծբն. ժա։ Մերթ և ևս նշանակէ զհոտն շարաւոյ. կամ զժա հահոտութիւն. Նանիկ. Յաճախա հոգ։ և ըստ այսմ ասէ, 'ի բաց մերժել զշարաւահոտ յիմարէ։ Աշգոլ։

Շարեմ. եցի. եմ. ել։ (Ներգործ.) || 'ի շարս դնել. կամ մի զկնի միոյ դասել. և կամ կարգել. և ըստ այսմ զբազում մար գարիտս ըստ կարգի զետեղել 'ի թելս կամ 'ի մէջ այլոյ իրիք, շարել ասի։

Շարընթանամ. ացայ. ացիր. ալ։ (ընդ. միջ.) || համընթաց լինել. կամ ընկերակ ցել. կամ զուգակցել. և ըստ այսմ յա ջողել. կամ զուգադիպել. և ըստ այսմ յա ջողութեամբ ...

Շարընթաց. ի. իւ. ից. իւք։ || շարժիլ, կամ կար գաւ ընթացող. և կամ համընթաց։

Շարժ. ի. իւ. ից. իւք։ || է. արմատ շար ժել բայից. և նշանակէ շարժումն. կամ խլրտումն. կամ երերումն. և կամ դող. և

ըստ

ըստ այսմ առի 'ի Ճառս հաւը. խզ. Մինչ ոչ գոյր յիս զօրութիւն, և ոչ շարժ մի ուրէն. զի փոքր ինչ շարժումն ուրեք: Իսկ մերթ նշանակէ առհասարակ գետնաշարժն, որ է սասանութիւն երկրի. և այս մանաւանդ յաշխարհաբառ ըմբռնիլ. զոր բազումք 'ի ռամկաց կոչեն՝ ծանծ:

Շարժադրոյն. գունի. նէ. նց. նւք: || սաստկել շարժումն. կմ որ գեր 'ի վերոյ քան զայլս շարժի, կամ շարժմամբ յառաջէ: Իմաստ. 7. 24:

Շարժական. ի. աւ. աց. օք: || այն, որ մերձաբերի առ շարժումն: Իսկ մերթ շարժուն. կմ շարժելի. և կմ տեղափոխելի:

Շարժահիմն. (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զշարժումն, և զերերուն հիմն. կամ որոյ հիմունքն խախուտ և անկայունքեն: Իսկ մինչ առի. շարժահիմն յողդողդիլ՝ նշանակէ 'ի հիմանց շարժելով խախտիլ. Ագաթ:

Շարժառիթ. առիթի. իւ. ից. իւք: || առիթ, կամ պատճառ շարժման. և կամ շարժօղ:

Շարժարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի, ուր լինի շարժումն: Իսկ մերթ նշանակէ ըզ գործին շարժելոյ. կմ զշարժիչն: Եւ ըստ այսմ առի 'ի Նարեկ. ճէ. զոյ. Հոգի երեսաց. զօրութիւն գիմաց. շարժարան շըրթանց. զի շարժիչ շրթանց: ըստ այսմ է և բառս բացարան, որ երբեմն նշանակէ զբացօղն:

Շարժելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն՝ որ կարէ շարժիլ. կմ շարժական. կամ փոփոխական:

Շարժեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործակ.) || տալ ումեք շարժիլ. և ըստ այսմ շարժել առի խախտելն. կմ դրդուելն, կմ տեղափոխելն. և կամ երերեցուցանելն. Յօբ. 16. 5. և 6: Մատ. 23. 4: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխաբերական յորդորելոյ. կամ դրդուելոյ. և կմ զարթուցանելոյ զոք առ ինչ:

Շարժիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || ունել զշարժումն. կմ տեղափոխիլ. կմ դրդուիլ. կմ խախտիլ. և կմ երերիլ: Աղաղ. 30. 21: Եսայ. 40. 20: Իսկ մերթ գըրգռիլ. կմ բորբոքիլ. և կմ զարթնուլ առ ինչ: Բայց ըստ փիլիսոփայից շարժիլ առի ոչ և եթէ կերպիւ փոփոխիլն. կմ այլայլիլն. և կամ յառաջանալն 'ի միոյ առ միւսն. որպէս յանկերպութէ 'ի կերպաւորումն. կմ յանկատարութէ 'ի կատարելութիւն. և այլն:

Շարժուն. (Նախադրիւ հոլովի.) || շարժումն. կմ երերումն: Յոբ. 39. 23:

Շարժլեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || ցնցելով ուժգին շարժել. կամ սաստիկ դողացուցանել. և կմ լքել. որպէս ասեն զեզ լուսնոտաց 'ի սաստիկ մոլեցուցանելն զնոսա: 2. Մակ. 4. 1: Մարկ. 9. 19: Ղուկ. 9. 42: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն գնի փոխաբերական սաստիկ յուզելոյ, կմ դրդուելոյ զոք առ ինչ. և ըստ այսմ է 'ի գիրս Ղևտերծ. ուր առի զդլէէն. Եւ ըստ այսմ մասին շարժլեալ փորձէ զնեզ:

Շարժողական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ որ մերձաբերի առ շարժօղն. կմ առ շարժումն: Իսկ մերթ՝ շարժական. կմ ունող զզօրութիւն շարժելոյ. և կմ շարժուն: Նարեկ. խա:

Շարժողութիւն. թեան: || շարժելութիւն. կմ շարժումն. և կմ շարժուեալ: Նարեկ. ժը:

Շարժուեալ. ոյ. ով. ոց. ովք: || շարժումն. կմ շարժութիւն: Իսկ մերթ եղանակ. կմ որակութիւն շարժելոյ ուրուք, կմ առնելոյ նոր զինի. և ըստ այսմ առի 'ի Ճառս հաւը. ժզ. Եւ տեսաց զնոս գործ շարժուածոց նորա: ռամկ. շուրծուածքը:

Շարժութիւն. թեան: || շարժողութիւն. կմ շարժումն. կմ դրդումն: Նարեկ. ժը. իը. և խը: և 'ի Ճառս հաւը. ը:

Շարժումն. ժման. ման. մանց. մամբք: || շարժիլն. կամ դրդուելն. կմ երերումն. կմ յուզումն և ամբոխումն. և կամ դըր դումն: Յոհ. 5. 4: Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ գետնաշարժն, զի սասանութիւն, կմ դողացումն երկրի, որ պատահի 'ի գոլորշեաց՝ և 'ի հողմոց խանձեցելոց 'ի խորոց երկրի. որք մինչ անօթափեցեալք բանութիւ այսր անդր յարձակին առնել ինքեանց ելս, շարժեն զերկիր. մի որոյ և 'ի տեղիս տեղիս լինին պատառուածք. ընդ որս արտաքսեն զին գին յօդս: ռամկ. շուրծ. կմ ծանծ: 3. Թագ. 19. 11: Զաք. 14. 5: Մատ. 28. 2: Իսկ ըստ փիլիսոփայից շարժումն կոչի ոչ և եթէ փոփոխութի, կմ այլայլութիւն. և կմ յառաջացումն 'ի միոյ առ միւսն. որպէս 'ի տեսականէ առ տեսակ. կմ 'ի չերմութէ առ ցըրտութիւն. և այլն:

Շարժուն. ի. իւ. ից. օք: || ունօղ զշարժումն. կմ շարժօղ. կմ շարժական. և կամ շարժելի: Ծննդ. 7. 14. և 21: Իմաստ. 7. 24: Մատ. 11. 7: ըստ այսմ է և Ղուկ. 6. 38. ուր առի. առէք, և տացի ձեզ չափ շարժուն. զի չափ շարժական, որով իմացեալ լինի սաստիկ ռատատն. վասնզի մինչ չափն շարժուն է, զբազումս տանի. որպէս յայտ է 'ի քոռն ցորենոյ, զի յորժամ ըզ յերկար ցնցելով շարժէ զնա, ընդունի յինքն զբազումս ցորեանս: Իսկ մինչ առի առաջին շարժումն, նշանակէ ըստ փիլիսոփայից առաջին պարունակն երկնից, որ զետեղեալ կայ ընդ արփային երկնիւ, որ է հրեղէն երկինն. և պարունակէ 'ի ծոց իւր զայլ ամ պարունակսն: Արդ՝ կոչեցաւ սա առաջին շարժումն, ըստ որում է նախկին 'ի շարժման. վասնզի սա յառաջ քան զամ շարժեալ պտտի 'ի ներքոյ հըրեղէն երկնի. և անչափ երագութ յամ. ում աւուր վարէ ընդ իւր զամ պարունակսն յարևելից յարևմուտս:

Շարխատ. ի. իւ. ից. իւք: || է տեսակ ինչ վաշխառու. կմ տոկոսակաց, զոր առնուն 'ի փոխատուեալ իրաց. որպէս 'ի կերակրոց. կմ

'ից

'ի ցորենոյ. 'ի գինւոյ. 'ի ձիթոյ, և յայ-
լոց նմանեաց՝ պահանջելով աւելի քան
զտուեալն իւրեանց. որգոն, տան 'ի փոխ
զտասն կշիռս մթոյ. կմ՝ զուլթն մարս ձի-
թոյ. և յետոյ մ՟ փոխատուութե ա-
նուն զերկոտասան կշիռս, և զտասն մարս.
կամ յառաջքան զհունձս 'ի փոխ տան ա-
մէք զորս քառ ցորենոյ՝ այսու դաշամբ՝
զի զկնի հնձոց մճարեսցէ նա զհինգ քառս
ցորենոյ: տաճկերէն օւինէ: Ղևտ. 25. 37:
և 2. Օրին. 23. 19: Ըստ այսմ շարիատ կո-
չէին զամ տոկոսիք, զորս առնուն անօրէ-
նաբար անդրքան զչափն աւելի. կմ՝ ար-
տաքոյ քան զսովորական կերպ վաշխա-
ռուաց. թէ յայտնապէս իցէ, և թէ պա
տրուճակաւ. կմ՝ նենգութը. և այլն: տաճ
կերէն լուբլու ձամէլէ:

Շարոց. ի. ու. աց. գք: || 'ի թելս. կմ՝ յաս
զանիս շարեցեալ բազմութիք նիւթական
իրաց, որգոն, մարգարտաց, ոսկեաց, կմ՝
թզոյ. և այլոց բազմաց. տաճկեր. փիշէ:
Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակէ
տովաւ տեսակ ինչ կտտայ, զի անուշէ-
ղէն կերակրոյ, զոր կազմեն 'ի քաղցրոյ.
զի 'ի շիրայէ. քանզի եփեալ զնա ընդ ա-
լեր՝ թանձրացուցանենն և ապա շարեն յաս
խանիս զմէջն ընկզոյ՝ կմ նշոյ՝ յաձախ 'ի կաս
տայ անդր ընկղմենն և հանեն զնմ, մինչև
պատեալ ամախնեն քաղցրաւն ընկոյն իւ-
րև զերկայն մոմեղէնս, որ և ռամկ. կոչի՝
շարոց: Սրապխիր է և այն, որ տաճկերէն կո
չի [illegible]. կմ՝ [illegible]:

Շարունակ. ի. ու. աց. օք: || զշարունօղ.
կմ՝ շարեալ. և կմ՝ ըստ կարգի դասաւո-
րեալ. և ըստ այսմ 'ի Յն այնպէս՝ առաեղքն
երկնից շարունակ կոչին: Իսկ մասնաւո
րապէս առեալ նշանակէ զանհատն և զան
բաժանն. զի զոյն ամ, որ ոչ ունի յին-
քեան զհատումն և զբաժանումն, այլ
զկատարեալ շարակցութի մասանց: Եւ
ըստ այսմ 'ի փիլիսոփայից՝ շարունակ կո
չի քանակն, որոյ մասունքն առ մի սահ-
ման շարամերձին, զի եզր ընդ եզր մեր-
ձեալ շարակցին, և կացուցանեն զմի ինչ
անընդհատ, որգ զմարմին, զմակերևոյթ,
և զգիծ: [illegible]: Իսկ մերթ
վարի առ մակբայօրէն, և նշանակէ շա-
րունակաբար, զի առանց միջահատութե.
կմ՝ անընդմիջաբար. կմ՝ մի զկնի միոյ շա-
րակցելով. կամ յաջորդեցուցանելով. և
այլն. Նոր[illegible]:

Շարունակեմ. եցի. եա. եւ: (Ներգործ.) ||
շարունակ առնել. կամ շարունակաբար
յաջորդեցուցանել. և կմ՝ մի զկնի միոյ շա
րակցել: Իսկ մերթ շարել. կմ՝ շարակար
գել. և կամ ըստ կարգի դասաւորել:

Շարունակիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.)
|| շարունակ լինել. կմ՝ շարակարգիլ. կմ՝
շարադասիլ. կմ՝ շարակցիլ. կմ՝ շաղկապիլ.
և կմ՝ միանալ: Նոր[illegible]. ըստ այսմ է և
'ի ղշ. ու. ասի. որգ զէութն երկուց տա
բաղուց 'ի մի կերպարան շարունակեցան.
եք որգ երկատեսակ ...'ի մի բոլոր շարակ
ցեցան. կմ՝ շաղկապեցան:

Շարունակութի. թեան: || շարունակ գոլն.
կամ անընդհատ հետևութի. կմ՝ շարա-
կարգութի. և կմ՝ շարակցութի:

Շաւիղ. ւղի. իւ. աց. օք: || հետք. որք եղ
ջան ոտից տպաւորեալ յերկրի. և կամ
նշմարանք գնացից մնացեալ 'ի ձանապար
հի: ռամկօր. իզ. կմ՝ [illegible]: Առակ. 30. 19:
Իմաստ. 5. 10: Իսկ մերթ առեալ լինի փո
խանակ գնացից, կմ՝ ուղւոյ, և կմ՝ ճանա
պարհի: ռամկ. [illegible]: Յոբ. 28. 7: Սաղմ.
17. 46: Առակ. 1. 15:

Շափիղայ: || տես զՇափիւղայ: Եսայ. 54.
11: Ողբ. 4. 7: Եզեկ. 9. 2: Յայտ. 21. 19:

Շափիւղայ. կմ՝ Շափիղայ. ի. իւ. իւ. իւք: || է
անուն ինչ պատուական երկնագոյն երան-
գաւէ, որ ունի 'ի վը իւր ափեալ զբա-
զում շիթս ոսկեգոյնս: Գտանի և այլա
ծիրանագոյնն, որ ըստ բազմաց է ընտիրն
քան զամ: Արդ՝ այսպ են երկու տե-
սակք. որոց միոյն է իբրև զկիձ անթա-
փանցիկ. և սա է մի 'ի տեսակաց ականցն,
զորս լատինք կոչեն լաձուռուս, կմ՝ լա-
ձիուս, և տաճիկք՝ լաճիվէրտ: Եւ յայս
մանէ շափիւղայ անուանին և այլ ակն-
ցէ տեսակք լաճիվէրտի, որք ըստ մեծի
մասին ունին զոսկեգոյն երակս, և ձիւս:
Իսկ միւս տեսակն է իբրև զյակինթ թա
փանցիկ, պայծառ, և գեղեցիկ, որ առ
նախնեօք ունէր զայնչափ համարումն,
մինչզի անուանեալ լինէր գոհար գոհա-
րաց. վն որոյ և թագաւորք կրէին զնա
յապարանջանս և 'ի մատնեակս իւրեանց:
Արդ՝ այս ակն ըստ բժշկաց օգնէ զա-
սուն, բարձրասուն զամենայն հիւանդ,
վանէ զսևամաղձն, մեղմէ զխարտ թա
նոյ, և արգելու զհոսումն արեան: Ելից
24. 10: և 39. 11: Եզեկ. 1. 26:

Շաքար. ի. աւ. աց. օք: || է հիւթ ինչ մեղ
րատեսակ ամենևին քաղցր՝ արտադրեցեալ
յեղեգանս իբրև զխիժ սպիտակ: Սակայն
մուք. արեգական եփեցեալ յեղեգանն
յայնոսիկ, մինչոյ 'ի գնդակս փոխա-
ձևս և քարանիւթս, մինչզի առատանք
բեկանեն զնա, որպ և սառնապատութի
նմ 'ի հայ բարբառ ցուցանէ զայս, զի ա-
սի շաքար, իբր թէ՝ սա քար: Արդ՝ լի
նի սա 'ի Հնդիկս, յարաբիոյ, 'ի կղզեա
նի և գիպտոսի. 'ի կիպրոս, և այլուր. բայց
պատուականագոյն է քան զամենեսեան
հնդկայինն: Զոր և ժողովեալ յեղեգանց
հալեն, և ձուլեն 'ի մէջ աղամկեաց, որպէ
երբեմն փշրեն 'ի փոշիս. և 'ի գործածեն
'ի պէսպէս հանդերձանս կերակրոց, և 'ի
դեղորայս: ռամկ. [illegible]: Խորէն. աշխար-
հագրուէ: և 'ի [illegible]:

Շաքարաբուղխ: (Նախդրբէ հոլովի.) || բղ.
խօղ կմ՝ արտադրօղ զշաքարս, և այսմ
շաքարաբուղխ կոչի եղէգն, ուստի շա-
քարն ելանէ: որ ռամկ. [illegible]:

ՇԴ

Շդառ. ի. աւ. աց. ազ: || առաջնակ. կմ մնաստակալ խեռ: ռամկ. Նարոնոյ. կմ ցեն ընող հողոյ:

ՇԵ

Շեղ. ի. իւ. ից. իւք: || է արմատ շեղիլ բային, որով միրթ նշանակի շեղեալ. ծ խոտորեալ. կմ վրիպեալ, և կմ սխալեալ: Իսկ միրթ՝ շեղումն, ծ վրիպումն, կմ սխալումն, և կմ խոտորումն: Եւ 'ի ամանէ ծաղի բառս՝ առ 'ի շեղ: Բայց 'ի Յոբ ուղղ, ուր աւի, ոչ նկատեմ յիս գեբանին, որպէս լինիմ յայլում շեղին. նշանակի շեղն, զոր ակացես 'ի աեղւոջ փորում:

Շեղեմ. եցի. եա. ել: (ղորութիւն անցող.) || շեղեցուցանել. ծ վրիպեցուցանել, կմ խոտորեցուցանել. և կմ թիւրել:

Շեղեցուցանեմ. ցուցի. ցն. ել: (անցող.) || նոյն է ընդ վերնոյն:

Շեղիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || վրիպիլ. կմ խոտորիլ. կմ հակիլ. կմ թիւրիլ. և կմ սխալիլ: Լամբրոն:

Շեղջ. ի. իւ. ից. իւք: կմ ոց. օվք: || կոյտ. կմ դէզ արմտեաց, կմ պտղոց. յորդեից. դիականց, ոսկւոյ և արծաթոյ. և այլն: 2. Մնաց. 31. 6. և 7. և 9: Յոբ. 5. 26: Երգ. 7. 2:

Շեղջակոյտ. կուտի. իւ. ից. իւք: || շեղջ և կոյտ. կմ դէզ 'ի վր դիզի, կմ կոյտ 'ի վր կուտի: Իսկ միրթ շեղջակուտեալ. կմ դիզեցեալ և բարդեցեալ:

Շեղջակուտեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || շեղջաշեղջ կուտել. կմ կոյտ 'ի վր կուտի բարդել. կմ դիզելով դիզել. և ըստ այսմ յորժամ ղք բազմութիւն մեղաց իւրեանց մեծամեծ շեղջիւք է ծածկեցեալ, կմ ծանրաբեռնեալ՝ ասի՝ շեղջակուտեալ մեղք: 2. Տիմ. 3. 6:

Շեղջաշեղջ: (նախդրիւ հոլովի.) || շեղջ 'ի վր շեղջի պարզեալ. կմ շեղջակուտեալ. և կմ կոյտ կոյտ դիզեցեալ և ըստ այսմ ասի շեղջաշեղջ դէզ հնձոց, կմ ցորենոյ, և այլն: Սա վերի և աւելի գմակրայ, և նշանակէ՝ շեղջ շեղջ. կմ կոյտ կոյտ: ռամկ. ... Խորհ. 18. 23:

Շեղջեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || զցաբեալ, և կմ ղայլ ինչ իր կուտել. կամ բարդել. և կմ շեղջ շեղջ դումարել: ռամկ. ...: Նարեկ. կ:

Շեղտամեղա: (նախդրիւ հոլովի.) || ցափ. կմ խենէշ. կմ անձնական. և կմ պատշաճաւ կան: ռամկ. ... կմ ... և ըստ այսմ ասի՝ շեղտամեղա այր. կմ շեղտամեղա աղանմիտք. և այլն:

Շեղտամեղութ: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Շեշտ. ի. իւ. ից. իւք: || յոյժ սուր, կամ ուղիղ և սրածայր. կմ սրութիւն թափանցող. կմ նուրբ. և կմ սաստիկ. և ըստ այսմ ասի. շեշտ սլաք, կմ նետ. շեշտ լեառն. շեշտ հարումն. շեշտ հնչիւն. և այլն: Եւ քաջամանէ առեալ երբեմն նշանակէ զօ և իցէ սլաքաւոր զէնս. որպիսի է նետն, աշտեայն, երկսայրաձիր դաշնակն. որ է ֆինճալ. կմ շամփրաձև զէնն, որ է շիշ: Իսկ 'ի քերականութեան. և յերաժշտաց շեշտ կոչի առանձ ինչ հնչման պարունակեալ ընդ ուղղակաւ, յորում ձայնն 'ի վեր առնի, և սուր ելանէ, որով անուանի և նշան նր յորջորջի, որ է այս. ՛: Գրիգոր վարի սա երբեմն մակբայօրէն. և նշանակէ՝ ուղիղ յարձակմամբ. կմ սուր մխեցմամբ, կմ սրապէս. կմ արագապէս. և կմ խակոյն: ըստ այնմ Խորէն. ա. գլ. 10. Շեշտ ընդ մէջ թիկանցն թափանցեալ ելաւ՝ յերկիր անկանի սլաքն. ծ սուր մխեցմամբ, կմ արագութեամբ մտեալ նետն ը կուրծսն, ելանէ ընդ թիկնամէջս: Սոյնպէս ասի և 'ի Յոբ ուղղն. Չկայնալիճն լի քարշեալ. և շեշտ կրծիցն զթափանցեալ. ծ և զնետն արագէս, կմ արագութեամբ թափանցեալ ընդ կուրծսն: ըստ այսմ է և այս. Շեշտ ընդ մէջ ձեղքէր վարելոց զամուր գլխանոցն. ծ խակոյն ձեղքէր ընդ մէջ զսաղաւարտն. 'ի հին պարծագիրս:

Շեշտակի: (մակբայ երադական) || սրանդ. կմ սուր թափանցմամբ. կմ փութանակի, կմ արագագոյն. և կմ խակոյն: ըստ այնմ Նարեկ. ղթ. Չերկիր բաժանեաց նշանաւ խաչին շեշտակի, քան թէ մախես ըղծովն պաւաղանաւն: ծ արագագոյն քան զմովսէս: ըստ այսմ ևս ասի՝ շեշտակի որոշիլ 'ի միմեանց. կմ շեշտակի անցանել. հատանել. ձեղքել. և այլն: ռամկօրէն ... կմ ... 'ի հին պարծագիրս:

Շեշտանշան. ի. իւ. ից. իւք: || նշան շեշտի, որ դնի 'ի վր շեշտաձայն տառից. որ է այս. ՛: Իսկ միրթ նշանեցեալ շեշտիւ. որպիսի է այս բառ. ցի՛ց:

Շեշտանշանեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || շեշտիւ նշանել զբառս. կմ զտառս. ըստ առնելոյ քերականաց:

Շեշտաւոր. ի. աւ. աց. ազ: || ունօղ զշեշտ. կմ շեշտիւ վարօղ. և կմ շեշտեալ: Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակի սուրնն՝ որ 'ի գործ ածէ զսլաքաւոր գործիս. որպիսիք են նետաձիգք. կմ կրօղք երկսայրաձիր դաշնակաց. և կմ շամփրաւորք. որք ռամկ. կոչին ... կմ ... և ըստ այսմ ասի 'ի հին պարծագիրս. վառեալ պատրաստեալ զաղեղնաւորս զշեշտաւորս, և զսուսերաւորս: Սոյնպէս և 'ի գիրս Խորէն. ա. գլ. 23. ասի. Եւ շեշտաւորքն 'ի սուսերս, և 'ի նիզակս վառեալք:

Շեշտեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || շեշտ առնել. ծ սրածայր առնել. և կմ սրացուցանել. և ըստ այսմ ասի. լերինք շեշտեալք. ծ սրացեալք. կամ շեշտել զնիզակս զբրդունս. ծ սրածայր առնել: միրթ ես սրապէս հարկանել. կմ սուր մխմամբ

թափանցեցուցանել. կմ փութանակի ան
ցուցանել. և կմ վաղվաղակի հատանել.
ով մինչ ասի՝ շեշտեալք տագնապաւ ըղ
ձլիւքս ընդ կուրծս զըրահաւորս. կմ իբրև
տապարօք շեշտեալ զծառ. ՚ի վայրկեան
կի հատեալ: ՚ի հին տպագրիս: Իսկ ըստ
քերականաց նշանակէ՝ շեշտիւ արտաբե-
րել, կմ ՚ի վեր սաստել զձայնն ՚ի յար-
տաբերութե. ով մինչ ասի. եւ այսդ պիղծ
՚ի գմանէ:

Շեշտոլոր. ի. իւ. ից. իւք: || Է բառ քերթո
ղական, որ ասի զետուից, ոյք յաւալուր ի-
րեանց ունին զշեշտն՝ որ պարունակի ընդ
ոլորակաւ. ով սուքա. սահմն. ջոլեր. այլ
կել. և այլն:

Շեշտալորակ. ի. աւ. աց. օք: || Նոյն է ընդ
վերնոյն:

Շեշտումն. տման. մամբ. մանց. մամբք: ||
սրապէս թափանցեցուցումն. կմ շեշտիւ
արտաբերութիւն: Բայց յատկապէս առեալ
նշանակի եղերումն ՚ի սուր. կմ սրութի.
և կմ սուր ծայր. և ըստ այսմ է ՚ի գիրս
Խորէն. ա. գլ. 11. ուր ասի զբրգաձև լեռ
նէ խիճքէ. թէ ըստ առորանիցն, երկքօ
րեիւ քաղաքաւոյան շրջապատեալ ձա
նապարհաւ. և առ փոքրփոքր ՚ի շեշտումն
անկեալ. ո՛ սակաւ առասակաւ ՚ի սուր ծայր
եղերեալ. կմ իբրև զբուրգ սրացեալ:

Շերամ. ոյ. ով. ոց. ովք: || Է որդն ինչ նը
ման թրթրոյ. նա է յառաջադոյն սերմն
ինչ մանր իբրև զկորեակ, զոր ՚ի գարնան
ծրարեալ ՚ի վարշամակի արկանեն ՚ի ծոց.
կմ յայլ տեղի ինչ ջերմուկ. ուր ջերմա
ցեալ՝ սկսանի կենդանանալ. և յորդն ձևա
նալ. և ապա կերեալ զմատաղ տերև թը
թենւոյ՝ մեծանայ. մինչև բազումք հասա
նեն ՚ի չափ ձկութի, որ է փոքր մատն:
Արդ՝ իբրև լնուն սոքա զհասակս՝ հիւսեն
զմարմնովք իւրեանց ՚ի բազմանպատիկ նուրբ
թելից զպարկ ինչ հանգոյն երկայնաձիգ
ձուոյ, և փակին ՚ի նմա իբրև ՚ի տափի: ՚ի
սոցանէ զոմանս շարեալ ՚ի թեզանի կա-
խեն ուրեք, որք ըստ ժամանակին թևա-
ւորեալք իբրև զթիթեռն՝ արտաքս ելա-
նեն, զորս ժողովեալ արկանեն յաման ինչ՝
ուր ծրտելով արտաքրեն զսերմն: Իսկ ըղ
մնացեալսն հեղձուցեալ ջրով՝ արկանեն
զպարկսն ՚ի ջերմաջերմ ջուր. կմ յեռա-
ցեալ թան մածնոյ, և ՚ի խառնելն զնո
գործւօք, թելքն ծայրս արձակեալ՝ սկսա
նին լուծանիլ. զորս ժողովեալ փաթու
թեն ՚ի վր գործեաց, և առնեն կարժս,
և այնք կոչին մետաքս, որ է ապրշում:
տաճկ. ապրշմ որդ:

Շերեփ. ի. իւ. եց. իւք: || Է գործի ինչ խո
հարանի իբրև զմեծ, և զընդարձակ գըր
գալ. որով հանեն ՚ի սանէ զարգանակ.
և կմ ՚ի գործածեն յայլ ինչ նման սմին:
Բայց սա մանաւանդ յաշխարհաբառ լե
զուիս ՚ի գործ ածի:

Շերտ. ի. իւ. եց. իւք: || հատուած փայտ-
տի ձեղքեցելոյ ընդ առկէս. ո՛ ընդ եր-
կայնութեն. և կմ փայտ՝ հերձեալ կմ կը
տորեալ ձիւղից ծառոց, զոր այրեն ՚ի վա
ռարանի: տաճկերէն՝ օթուն չուպուղը: 3.
Թագ. 18. 33. և 34: Եւ յայսմանէ առեալ
երբեմն շերտ կոչին և ևս իցէ հատուածք ա
տոց. կմ երկայն փայտք գերանաց, և այ
լոց նմանեաց. և ըստ այսմ ՚ի Նորէնկեղ.
խաչափայտն քնի կոչի շերտ տաշեցեալ:
Եւ ՚ի ղթ. շերտ անուանի հատուածն փայ
տի նոյեան տապանին. որ շնորհեցաւ ա
քոյն յակոբայ: ըստ այսմ է և Ծնն. 30.
37. ուր ասի. գաւազան շերտ դալար,
ընկուզի, և սօսւոյ. ո՛ գաւազանս դալար՝
հատուած ոստոց ընկուզի և սօսւոյ. զ՛ո գի
եօթանասնիցն զնեն առա սթխացին.
որ ծաղկի ՚ի սթխրաքս բառէն. որ է ըստ
յունաց շերտ. կմ փայտ նեաւ. կմ բան
գեղարդեան. և այլն: Սերթ և շերտ կո
չին իւրաքանչիւր մասնիկք սեխի, կմ խն
ձորոյ, և այլոց նմանեաց, հատեալք եր
կայն, և նեղ: տաճկ. տիլիմ:

Շերտաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զշերտ.
որով մերթ նշանակի նա՝ որ ունի զհատուածս
փայտի. կմ քրաւոր. և կմ մահակաւոր,
որ է սօփալը: Իսկ մերթ այն, որ ունի ըղ
տիլիմ: և ըստ այսմ ասի՝ շերտաւոր պտուղ
որպիսի են սեխք:

Շերտեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || շերտ
շերտս հերձանել զփայտ, կմ հատանել
զպտուղս. և այլն: տաճկ. օտուն եարմաք. կմ
պթուղը տիլիմ տիլիմ կէսմէք:

Շեփոր. կմ շիփոր. ի. կմ ոյ. իւ. ից. իւք:
|| Է բառ եբրայական, և նշանակէ զփող,
զոր հարկանեն ի պատերազմի. կմ յերեւ
ըի հանդէսս: տաճկ. զուռնայ. ըստ այսմ
Աղգաւ. ՚ի շեփոր եղջերաւոյ տալ նմա պատ
գամս պատուէրանաց. ո՛ փողով եղ.
ջերոյ: Եւ ՚ի Մծբն. ժն. ասի. լսեալ
ձայն շեփորայ. ո՛ փողոյ:

Շեփորայ. կմ շիփորայ. ի. իւ. ից. իւք: ||
շեփոր, որ է փող. ըստ այնմ Մծբն. ժէ.
երագափոյթ որոտմամբքն սաստկաձայն
շեփորայիցն. ո՛ փողոցն: և ՚ի գիրս Աղգաւ.
ասի՝ որոտընդոստ ահագնագոչ շեփորայիւք
այս է՝ փողովք:

Շ, Է

Շէկ. շեկի. աւ. աց. օք: || խարտեաշ. կմ
դեղին. Խորէն. յաշխարհագրութե:

Շէն. շինի. իւ. ից. օք: կմ շինու. ու. ուք:
|| բնակաւոր տեղի. և կմ կոչմն եր
կրի, ուր գոն բնակութիւնք մարդկան. և
արտորայք, և պարտէզք, և գիւղօրայք, ո-
րոյ ներհակն է անապատն. և կմ անշէն:
Եսայ. 16. 35: Աղթան. 8. 26: Իսկ մերթ առ
զանեղւոյ, կմ զքաղաքէ, որ է ՚ի բարւոք շի-
նութե, կմ ՚ի բարեկարգութե շինու-
ծոց և բնակութեց, որոյ ներհակն է աւե
րեալն, և անմարդաբնակ եղեալն: 1. Մակ.
8. 15: Զաք. 7. 7: ըստ այսմ է և Եսայ. 27.
10. ուր ասի. և որ ՚ի շէնն մնացէ. ո՛ որ
՚ի

՚ի շինութենէ մնացեալ իցէ, կամ որ շէն կայցէ։ Իսկ երբեմն նշանակէ գիւղ. կամ գիւղաքաղաք։ ռամկ. գեղ. կամ խասապայ։ Մատթ. 14. 15։ Մարկ. 8. 27։ Երբեմն և ՚ի շինումն. կամ շինուած։ ռամկ. շէնք։ Ոսկ. 1. հատ. իը։

Շի

Շիքող. կամ շինքող. շքեղ. եղբ. եղաց. օք։ || Ճարմանդ. կամ աղխ. որով եզերքըն զգեստուց է մետաքսեա շաղկապին։ ռամկ. ղօճով. կամ լօֆօսոփ։ Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ սա զանազան ինչ փառաւոր կոճակաց, կամ շափառասաից, զորս կազմեին յոսկւոյ, կամ յոսկեթելից ճարտարս և շքեղ յօրինուածովք։ և շնորհէին թագաւորք ազգականաց իւրեանց, կամ մեծամեծ բարեկամաց առ ՚ի կրել զնա ՚ի կուրծս պատմուճանաց. կամ ՚ի կամարս մէջաց՝ ՚ի նշան մեծի ազատութե. կամ մտերիմ գոլոյ արքայի։ 1. Մակ. 10. 89։ և 14. 44։ ըստ այսմ է և 1. Մակ. 11. 58. ուր ասի. ետ նմա իշխանութի արկանել ծիրանիս. և իշխել կրել նշան շքեղ. զի և կարօղ լինել կրելոյ զնշան շքեղ. որ է սեռականն շիքող բառիս։ Բայց առաւել մերկայմամբ եգեալ կայ՝ նշան շքել։

Շիթ. շթի. իւ. ից. իւք։ || կայլակ. կամ կաթիլ. և կամ կաթուած. ռամկ. պուտ. կամ ճաթը։ Յոբ. 36. 27։ Եսայ. 40. 15։ ՚ի Հայր. հայրց. իզ։ Իսկ մերթ նմանութեբ շիթ կոչին փոքրիկ մասունք բանից. կամ այլոց իրաց։ Յոբ. 26. 14։

Շիթեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || խայթուցանել հարկանելն ճանճից. կամ պիծակաց. մժեխաց. մեղուաց, և այլոց այսպիսեաց, որ և ասի խայթել. ռամկ. կծել։ ՚ի Հայր. հայրց. իզ։

Շիլ. շլի. իւ. ից. իւք։ || Թեքակն. զի նա որոյ աչքն է թիւր, կամ կողմնակի. սաստի նայել ուղիղ և համարձակ ոչ կարէ տեսանել զայն՝ զոր կամի. որ և ռամկօր. ասի շիլ. կամ շաշ։ Եւ կամ նշանակէ՝ կոյր ճառեսն այն, որ վասն սաստիկ նուաղութե ականն՝ զտեսանելն իւր յաչաց հալեցուցանէ. և սակս անեսանէ։ ռամկօր. հաճլաւր։ Ղեւտ. 21. 20։ ՚ի սմանէ ծագի բայս շլանալ. ուստի և ժրանալն. ՚ի բառէն ժիր։

Շիկագոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ || առաւել շէկ. կամ խարտեաշագոյն. և կամ դեղնագոյն։

Շիկաթան. ի. իւ. ից. օք։ || շէկ թան. զի դեղնագոյն պայուր. որպիսի է այն, զոր կազմեն ՚ի կրնձոյ, և ՚ի մեղրէ, և ներկեն քրքմով, զի զաֆրանով։ ռամկօր. զէրտէ։ Մովսէսեան Ծննդ. 25. 30. Թանն սաղներայ կոչեցաւ շիկաթան, մի խարտեաշ գունոյ սպասն. կամ զի ներկեալ էր ընա յակօք շիկագոյն համեմիւք։

Շիկահերմիր. մրոյ. ով. ոց. ովք։ || կարմրագոյն խարտեաշ. կամ կարմիր հակեալ ՚ի շէկութեն, կամ ՚ի դեղնութե. որպիսի է գոյն հրոյ, կամ թուրինջոյ. Ելից. 26. 14։ ուստի Ելից. 36. 19. կոչի սոյնս սոսկ կարմիր։

Շիկաշէր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զշէկ հեր։ ռամկ. դեղին մազ ունօղ։

Շիկանամ. ացայ. ցիր. անալ։ (Ընդմիջ.) || շէկ լինել. կամ խարտեաշանալ. կամ դեղնագունով փայլել. և ըստ այսմ խմանի, մինչ ասի, շիկանայ գինին ՚ի յապակւոջ։

Շիկափոկ. ի. իւ. ից. իւք։ || շիկագոյն փոկ. կամ այն, որ է շէկ ըար, կամ դեղնին ջուան, և ըստ այսմ ասի, շիկափոկ պարան։ Խոր. Բ. պր. 47։

Շիկնիմ. եցայ. եա. իլ։ (Հայնակր.) || շէկ լինել. կամ խարտեաշանալ. և կամ դեղնագոյն գոլ։ Իսկ մերթ շառագունիլ. կամ կարմրանալ. որ մերթ ասի զերկաթոյ, կամ զայլոց հրահալեաց, յորժամ հրանան։ ՚ի Հայր. հայրց. իզ։ Իսկ մերթ զմարդոյ, յորժամ զամօթի հարկանի. և յայսմանէ առեալ երբեմն շիկնիլ ասի, ու և իցէ կերպիւ ամաչելն, կամ պատկառելն։ ըստ այսմ Լամբրօն. դու Բ. քնի խաչեալդ ոչ շիկնիս՝ բացախիս ՚ի նմանէ լինիլ։

Շիղ. շղի. իւ. ից. օք։ || նոյն է ընդ բառիս շիւղ. ուստի և ճիղն ընդ բառիս ճիւղ։ ՚ի Գիրս Ծծին խորհրդոց։

Շիղաբեր։ || տես զՇիւղաբեր։

Շիղջ. շղջի. աւ. աց. օք։ || շեղջ. կամ կոտակ. և կամ ժողով ջուրց, և նմանեաց։ Նարեկ. ժէ։ Եւ ՚ի սմանէ ծագի բառս ջրշեղջ։

Շիճուկ. շճկի. աւ. աց. օք։ || է թթու ջուրն մածնոյ. կամ սպասկանեաւ կաթին՝ և այլոց նմանեաց։ ՚ի սմանէ ծագի բայս շճիլ. զոր տեսցես ՚ի տեղւոջ իւրում։

Շինած. ոյ. ով. ոց. ովք։ || շինուած. կամ կերտուած. ռամկ. շէնք։ 1. Եզր. 5. 63։

Շինական. ի. աւ. աց. օք։ || գիւղական. կամ գեղջուկ. կամ երկրագործ. և կամ ռամիկ։ ռամկ. գեղացի։ Խորէն. Բ. պր. 7։ Նարեկ. Փ։ ՚ի Հայր. հայրց. Ի։

Շինականագոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ || առաւել գռեհիկ. կամ առաւել ռամիկ. և կամ գեղջկագոյն։ ռամկ. հովիւ. և աւաճ. էօղլան։ Իսկ մերթ է մակբայ. մանաւանդ մինչ ասի՝ շինականագոյնս. և նշանակէ գռեհկութբ, կամ գեղջկաբար. կամ տմարդութբ. և կամ ըրտութբ։ ռամկ. հովիւ հովիւ։ 2. Մակ. 14. 30։

Շինակեաց. կեցի. աւ. աց. օք։ || կեցող ՚ի շէնս, կամ բնակօղ ՚ի գիւղօրէս. ռամկ. գեղը կեցօղ։ Ագաթ.։

Շինամէջ. միջի. իւ. աց. օք։ || միջին տեղի շինից. կամ շինուածոց. և ըստ այսմ ասի ազանիլ ՚ի շինամէջս. կամ հասանիլ ՚ի շինամէջ քաղաքին. և այլն։ Ագաթ.։

Շինանիստ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || շէնք գիւղօրէից. կամ շինուածք քաղաքաց. կամ աւանաց, և այլոց նմանեաց, յորս է նիստ բնակութե մարդկան։ և ըստ այսմ ասի ծովեզերեայ շինանիստ. կամ ապականել զշինանիստ քաղաքաց և աւանաց. և այլն։ Ագաթ.։ և ՚ի հին պարգմագիրս։ Իսկ մերթ նը

շանակէ զբնակեալն 'ի շէնս:

Շինիգղ: || տես զՇինիգղ: 1. Մակ. 10. 89:

Շինեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || կերտել. կամ կառուցանել. և կամ կազմել զի՛ նորաձեւ. ռամկ. եա շինել: Ծննդ. 4. 17: և 8. 20. Մատ. 7. 26: Իսկ մերթ դնի փոխանակ առնելոյ. կամ գործելոյ: Ծննդ. 2. 22: Մերթ եւ նմանութբ առեալ նշանակէ՝ բարեզարդել. կամ զարդացուցանել 'ի բարիս. կամ օգտեցուցանել. և կամ շահեցուցանել. Գործ. 9. 31: 1. Կորն. 8. 1: և 14. 4. և 17: Բայց 1. Կորն. 8. 10. ուր ասի. Ոչ ապաքէն շինիցի ուտել զզոհելոյն. նշանակէ՝ յորդորել. կամ հրապուրել ընդդէմ խղճի մտաց:

Շինուած. ծոյ. ով. ոց. ովք: || կերտուած. կամ կազմուած, այս բոլոր կառուցմունք տանց. տաճարաց. քաղաքաց. և այլոց նըմանեաց. ռամկ. շէնք. և տաճկերէն եափու: Եզեկ. 40. 2: Մատ. 24. 1 Իսկ մերթ շինութիւն. կամ կերտութիւն: 1. Մնաց. 26. 27: Եւ այսմանէ առեալ երբեմն դնի փոխանակ շինութեան. այս շահի. կամ օգտի: 1. Կորն. 14. 12. և 26: Եփես. 4. 16:

Շինութիւն. թեան: || շինուածն. կամ կերտուածն Բայց յատկապէս առեալ նշանակի սովորե շէն գոլն երկրի. կամ քաղաքի. որ է լինելութիւն, և բարեկարգութիւն բնակութեանց, և շինուածոց. և բազմութիւն բնակչաց, և յաջողութիւն ամ բարեաց նց: 1. Թեսաղ. 5. 3: Մերթ եւ առեալ լինի փոխանակ շինելոյ զայլս. կամ փոխանակ օգտի, և կամ շահու: Հռոմ. 14. 19: և 15. 2: 1. Կորնթ. 14. 3. և 5:

Շիշ. շշի. իւ. ից. իւք: || է անօթ ինչ մեծագին կազմեալ 'ի ապակէ իմիք ազնուի կճոյ, որ կոչի եղնգնաքար. զի ունի ըզգոյն եղնգան մարդոյ: Զսա 'ի հնումն շինէին նեղափոր բերանով, և տանձաձև, առանց իրիք ճարմանդի, այս ղուլփի: և այն չափ քերէին զնա ճախարակաւ. մինչև լինէր նուրբ և անօսր իբրև զապակի. վասն որոյ և դիւրաւ բեկանիւր: 4. Թագ. 21. 13: Մատ. 26. 7: Մարկ. 14. 3: Ղուկ. 7. 37: Եւ յայսմանէ առեալ շիշ կոչին ամ և իցէ ամանք իւղոց, և մեծագին ըմպելեաց. թէ լիցեն կազմեցեալ յապակւոյ, թէ յախճապակեաց. այս 'ի ճենաճէնէ. կամ 'ի չինիէ. և թէ յայլմէ նիւթոյ:

Շիշակ. ի. աւ. աց. օք: || ծնունդ խոյոյ և մաքւոյ. որ է գառն. կամ նորահաս ոչխարն. ուր և ծնունդն ցլու, և կովու կոչի մոզի, որ է զուարակ:

Շիջանիմ. շիջայ, ջիր. իլ: (ձայնակր.) || դադարել 'ի լուցմանէ. կամ պակասել 'ի վառմանէ. որ ասի զճրագաց. զհրոյ. զլուցայ. և զնմանեաց: ռամկ. մարիլ: Առակ. 31. 18: Եսայ 66. 24: Եզեկ. 20. 47: ըստ այսմ և դադարելն լուսոյ 'ի գոյութէ, կամ 'ի պայծառութէ՝ շիջանել ասի: Յոբ. 18. 5: Առակ. 13. 9: և 20. 20: Մերթ եւ նմանութբ առեալ լինի փոխանակ բայիս կործել, կամ ապականել կամ ջնջել. կամ ամենեւին բառնալ 'ի միջոյ: և ըստ այսմ ասի. շիջանել պարծանաց. փառաց. ամբարտաւանութե. հօգւոյ. կամ մարդոյ. և այլոց նըմանեաց: Իմաստ. 2. 3: Եսայ. 43. 17: մերթ եւ զիջանել. կամ հանդարտել. և կամ դադարել. ոպ մինչ ասեմք. շիջանել սրտմտութե. ծարաւոյ. եռանդեան. և այլն: 4. Թագ. 22. 17: Եզեկ. 7. 20:

Շիջանուտ. նուտի. իւ. ից. իւք: || շիջանելի. կամ այն, որ կարէ շիջանել, որպիսի է հուր կենցաղոյս: Աճգաբ: և 'ի Շարակնոց:

Շիջելափառ: (նախդրիւ հոլովի.) || նա, որոյ փառքն, կամ համբաւն պարծանաց շիջեալ է. այս պակասեալ. կամ բնաջինջ եղեալ: Յոբ. 30. 8:

Շիջուցանեմ. ջուցի. ջո. անել. (անցողակ.) || 'ի լուցեալ գոլոյ դադարեցուցանել. կամ 'ի վառմանէ պակասեցուցանել: ռամկ. մարել: 2. Մնաց. 29. 7: Եսայ. 42. 3: Իսկ մերթ անդրադարձաբար առեալ՝ նշանակէ կորուսանել. կամ ջնջել. կամ 'ի միջոյ բառնալ. և կամ խափանել զփառս՝ կամ զպարծանս, կամ զպարգևս հոգւոյն սրբոյ. և այլն: Եփե. 14. 9: 1. Թեսաղ. 5. 19: Ըստ այսմ է և 2. Թագ. 21. 17. ուր ասի. և ոչ շիջուցես զճրագդ իէլի. այս զի մի կորուսցես զփառս. կամ զվայելչութիւնս իէլեան տոհմին. որ էր դաւիթ. կամ թագաւորութիւննք: Մերթ եւ զիջուցանել. կամ հանդարտեցուցանել: և կամ դադարեցուցանել զսրտմտութե. կամ զեռանդն սիրոյ. և կամ զծարաւ. և այլն: Երգ. 8. 7: Եբրէ. 4. 4:

Շիր. շրի. իւ. ից. օք: || կաթն, որ կթի 'ի սահանց. և ըստ այսմ ծագի 'ի սմանէ բառս հաւշըրակ. որ է կաթնակեր: Իսկ մերթ շիր կոչին ամ և իցէ օշարակք. կամ հիւթք քամեալք 'ի պտղոց. ոպ 'ի խաղողոյ. 'ի թթոյ. 'ի հատից նռան. և այլն: ռամկ. շէրէ:

Շիրիկ. շիրկի. աւ. աց. օք: || իւղ հանեալ 'ի շուշմայէ. այս 'ի սուսամէ. որ է քան ըզձէթ նուաստ. և ճաշակելեաց ծանր: ռամկ. շըրըղան:

Շիրիմ. րմի. աւ. աց. օք: || գամբարան, որ է տապան, կամ գերեզման: Ծննդ. 23. 6. և 20: 2. Մակ. 12. 39. Մատ. 23. 29:

Շիրմաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զշիրիմ. այս զգերեզման. կամ եղեալ 'ի գամբարանի. կամ 'ի տապանի: Նարեկ. ղթ:

Շիճանք. ճնաց. նօք: (անեզական.) || աղխարութիւն. կամ աղաղութիւն. կամ ատող, և տրտմութիւն:

Շիմարանք. նաց. նօք: (անեզ.) || վարանք. կամ տարակուսութիւն. կամ տարակուսանօք տարտամ մնալն: ռամկ. [illegible]:

Շիմարիմ: || տես զՇմարել:

Շիւղ. ի. իւ. ից. օք: կամ ոյ. ով. ոց. ովք: || շիղ. որ է բարակ ծայրիկ ճիւղոց. կամ եղեգնիկ խոտոյ. կամ ժեռ յարդեց. և կամ ասղնաձև նուրբ մանունիկ փայտի. և այլք

Digitized by Google

նմանք. որք գիւղաւ հոսհոսին, և վարին 'ի հողմոյ: ռամկօր. չէգ: Մատթ. 7. 3. և 4: Ղուկ. 6. 41. և 42: Մերթ ևս շիւղ կոչին փոքրիկ, և բարակ ձիւղք. կմ՛ ոստք. զոր ոլխոխ եբեր աղաւնին առ Նոյ: Ծննդ. 8. 11:

Շիւղաբեր. ի. իւ. եց. կմ՛ ալ. ալք: || բերող, կմ՛ ածօղ զշիւղս. որպիսի է Թռչունն, 'ի շինելն զբոյն:

Շիւղագէտ. գիտի. աւ. ալ. օք: || գիտօղ. կմ՛ նկատօղ զշիւղս. որ առի զնոցանէ, որք զշիւղանման փոքրիկ յանցանս եղբօրն տեսանեն՝ զանց առնելով զգերանաձև մեղօք իւրեանց: Լամբրծ:

Շիփոր: || տես զՇեփոր:

Շիփորայ: || տես զՇեփորայ:

ՇԼ

Շլագոյն. գունի. իւ. եց. իւք: || առաւել շէլ: ռամկ. խէթ շաշի. կմ՛ խէթ չէլ: Բայց հասարակօրէն նշանակէ սովոր աղօտագոյն. կմ՛ նսեմագոյն, կմ՛ մթագոյն, կմ՛ թխագոյն, և կմ՛ սևագոյն: և այս ասի զլուսաւորաց, կմ՛ զաչկաց, զարծաթոյ, զպղնձոյ. զարամից, և զայլոց գունաւորաց: Ղևտ. 13. 4. և 6. և 21. և 26. և 56:

Շլամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || ունօղ զշլացեալ միտս. որով նշանակի կոյրն մտօք. կմ՛ անմիտ. կմ՛ յիմար. և կմ՛ ապիմար: ռամկ. ղաշխէր. կմ՛ խենթ: Մեթբն. ժ:

Շլամտութիւն. թեան: || շլացութիւն մտաց. կմ՛ անմտութիւն. կմ՛ յիմարութիւն. և կմ՛ ապիմարութիւն: ռամկօր. ղաշխնութիւն. կամ խենթութիւն:

Շլանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդ. միջ.) || շէլ լինել. կմ՛ կուրանալ. կմ՛ միգապատ լինել աչաց. կամ խաւարիլ տեսանելեաց: ռամկ. շաշի, կմ՛ [illegible] ըլլալ. կմ՛ աչքէ խաւարիլ ըլլալ. և կմ՛ կուրնալ. Յէր. 17. 7: և Եսայ. 44. 18: Իսկ յայսմանէ առեալ, երբեմն նշանակէ աղօտանալ. կմ՛ նսեմանալ. կմ՛ մթանալ. կմ՛ թխանալ. և կամ սևանալ. և ըստ այսմ ասի շլանալ լուսաւորաց երկնից. կմ՛ ոսկւոյ. կմ՛ արծաթոյ. և կմ՛ այլոց փայլուն. և պայծառ իրաց. ռամկ. մթննալ. կմ՛ սևնալ: Ողբ. 4. 1:

Շլացութիւն. թեան: || շէլ գոլն. կմ՛ մէգ և մառախուղ աչաց, կմ՛ մթագնութիւն տեսանելեաց. և կմ՛ կուրութիւն. թէ աչաց իցէ, և թէ մտաց: 2. Օրին. 28. 28: 4. Թագ. 6. 18: Իմաստ. 19. 16: որ Ծննդ. 19. 11. կոչի բացորձակապէս կուրութիւն: Իսկ մերթ ո՛ և իցէ նսեմութիւն. կմ՛ մթութիւն, կմ՛ թխութիւն. և կմ՛ սևութիւն:

Շլացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. անել: (անցող.) || շէլ առնել. կմ՛ մթագնել զաչս. կամ կուրացուցանել: Իսկ մերթ խաւարեցուցանել. կմ՛ նսեմացուցանել. կմ՛ թխացուցանել. և կմ՛ սևացուցանել: ռամկ. կուրցնել. կմ՛ մթնցնել. կմ՛ սևցնել: Իմաստ. 4. 12: և Կիւրղի Եղծն. ժդ:

Շլոտոս. ի. իւ. եց. իւք. կմ՛ աւ. աց. օք: || է բառ յունական. որ 'ի բարբառս նց կոչի քլոռոս. այս և բառս՝ արդէն յոլովոյն 'ի նո ածքի. և այսպէս անուանեալ շլոտոս. նշանակի ունօղն զգոյն գալար խոտոյ, կմ՛ կանաչ. կմ՛ քլքմագոյն, և կմ՛ ծծմբագոյն: ռամկ. կանանչ. կմ՛ փօփխի. կամ [illegible]: Յայտ. 6. 8:

Շլոր. որոյ. ով. ոց. ովք: || է ազգ ինչ պտղողս, որ և կոչի գամմոն: ռամկ. ալուչ:

Շլորենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ծառ շլորոյ: ռամկ. ալուչի ծառ:

Շլութիւն. թեան: || տես զՇլացութիւն: Կիւրղի Եղծն. ժէ:

ՇԿ

Շկահեմ. եցի. եա՛. ել: (չէզոք.) || հանել զշկահիւնս. կմ՛ զշաչիւնս. և կմ՛ զձայն ցնցման: ռամկ. խժժալ. կմ՛ խըժխըշոց հանել:

Շկահիւն: (նախդրիւ հոլովի.) || շառաչիւն. կր ձայն դղրդման, կմ՛ թնդման. և կմ՛ հայթման եղեալ 'ի քարշմանէ ակեղանց, կմ՛ 'ի շարժմանէ սռնակաց. 'ի ձօձմանէ նիզակաց, կմ՛ յարձակմանէ զօրացաց. կմ՛ յընթացմանէ ոտից. և կմ՛ 'ի ցնցմանէ ո՛ և իցէ իրաց: ռամկ. խժժոց. կմ՛ խըժխըշոց: 2. Մակ. 5. 3:

Շկահուած: || նոյն է ընդ վերնոյն:

ՇՂ

Շղագիր. գրի. իւ. եց. օք: || գիր գրեցեալ շեղով. կմ՛ շղանման գրչաւ. և յայսմանէ առեալ շղագիր կոչի նօտր գիրն՝ գրեցեալ բարակ իբրև զշիւղ՝ զորպիսիս գրեն երբեմն ուսումնականք:

Շղաշատեա. տեաց. իւ. եց. օք: || նրբագոյն և շառագոյն տեռ. կր կարմրագարդ քօղ, կմ՛ արտաքին ծածկոյթ հանդ. 'ի գործել 'ի սաստիկ նրբանիւթ թելից մետաքսի, կմ՛ բեհեզոյ. զոր արկանէին կանայքն եբրայեցւոց զգլխով. կամ զանձամբք իւրեանց՝ յորժամ յամենան 'ի հրապարակ ելանէին. զորոյ եզերս երբեմն նկարէին ոսկեհուռն կիտուածովք իբրև զփեղկութանի. որով զարդարիւր բոլոր անձն նց. որպիսի է այժմ քօղն հարսանց. նաև նրբանիւթ. և մեծագին սաւանն, զոր մեծազգի կանայք արկանեն զանձամբք իւրեանց: Յուդիթ. 16. 10. Եսայ. 3. 23:

Շղթայ. ի. իւ. ից. իւք: || երկաթեղէն կապանք գործեցեալ յօղից ընդ իրեարս աղխեցելոց. ռամկօր. զինջիլ: 3. Մակ. 4. 8: Ամբ. 5. 3: Գործ. 12. 7. Այնպէս շղթայ կոչին ոսկեղէն, կմ՛ արծաթեղէն զարդքն, որք կազմին իբրև զբարակ լարս 'ի մանրէկ օղից ընդ միմեանս ագուցելոց. որպիսիք են այնք, զորոց կախեն զփոքրիկ ժամացոյցս. կմ՛ զայլ ինչ նման:

Շղթայագործ. ի. աւ. աց. օք: կմ՛ իւ. ից. իւք: || արուեստաւոր, որ գործէ զշղթայս:

Digitized by Google

թայս։ տամկ. զինճիլճի։ Իսկ մերթ նշա-
նակէ զգործեալն իբրև զշղթայ. կամ զկապ
մեռլոյն շղթայակերպ հիւսմամբ. և ըստ
այսմ կապքն տախտակին զատասաանի,
ըստ որում կազմեցան յոսկւոյ շղթայօրէն
հիւսմամբ՝ շղթայագործ առացան։ Ելից.
28. 22. և 24. և 25. և 30։ ըստ այսմ և 2.
Մնաց. 3. 16. շղթայագործ անուանեցան
պղնձեղէն զարդք ինչ գործեալք շղթայօ
րէն, կամ վանդակակերպ հիւսմամբ. ո-
րովք շրջապատեալք էին գլխոյակս սեանց՝
կարգ առ կարգ կախելով զնո, ընդ որոց
միջոցն իբրև ընդ ծակս վանդակաց երև-
էին վայելուչ յօրինուածք խոյակացն։
որպ յայտ է 3. Թագ. 7. 17. և 18։ Մերթ
և շղթայագործ կոչին յօրինուածքն քան-
դակեալք ՚ի վ՚ր տախտակի. կամ այլոց նիւ
թոց, յորս աղխաղխեն ընդ միմեանս ձևք
ընդ ձևոց, կամ օղք ընդ օղից համագոյն շղ
թայի։ 2. Մնաց. 3. 5։

Շղթայակերպ. ի. ին. ից. իւք։ ‖ ունօղ ըզ
կերպ և զնմանութիւն շղթայի. կամ համագոյն
շղթայից։

Շղթայատար. ի. ին. ից. իւք։ ‖ շղթայա-
շար. որ ՚ի շղթայս շարեալ. որպ և փոխա-
նակ ասելոյ՝ մարգարտաշար. ասի մար-
գարտատող. զարմն ընկգոյն առացի ՚ի
բառն տող. և տողել։ Իսկ մերթ շղթայ
ագործ. կամ շղթայակերպ։ ըստ այսմ խօ-
րէն. Ք. գլ. 45. Եւ այնուհետև շղթայատար կա
րիւք երևեցանել վերուստ ՚ի վայր. որ շղ
թայագործ պարանաւ։

Շղթայեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) ‖ աղխ
աղխել. կամ օղ ընդ օղի ագուցանել. և
կամ շաղկապել ընդ միմեանս զբաղմութիւն
ինչ իբրև զօղս շղթայից։ Մերթ և նը
շանակէ՝ կապել զոք շղթայիւք. կամ պըր
կել յերկաթեղէն կապանս։ տամկ. զինճի-
ռէ զուրմէք։

Շղթայօրէն։ (Մակբայ. և մերթ վարի իբ-
րև զածական.) ‖ շղթայաձևս. կամ համագոյն
շղթայի. և կամ շղթայակերպ։ տամկ. զին
ճիլ իպէի. կամ զինճիլլէմէ։

Շղոմնպար։ ‖ տե՛ս զՇղոմնարար։ Խորէն.
Բ. գլ. 57։

Շղումարարոյ. ի. ին. ից. իւք։ ‖ տե՛ս զՇղո
ղոմնարարոյ։ ՚ի հին տպագիրս։

Շղաբարարոյ. ի. ին. ից. իւք։ ‖ ունօղ
զքարս դիւաձայնօղս. կամ սիրող զդաւփշտա
կութիւն, կամ զկոպտաբարս. և կամ զժնէաբա
րոյ։ ՚ի հին տպագիրս։

Շ Ճ

Շճիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Ձայնական.) ‖ ծա
գէ սա ՚ի շիճճայ բառէս, որ է մածեալ
թթու ջուրն. ուստի բառս չճիլ՝ նշա
նակէ արարականելով՝ կամ նեխելով ՚ի ջուր
լուծանիլ, կամ ջրանալ. որպ շճեալն լինի
անպիտան. որպ համադխալի կաթին, կամ մած
նոյ. կամ մեղու, և այլոց նմանեաց։ տամկ։
սուզէլմէք, կամ խըւէլմէք չըլչըմէք։ Յոբ. 21. 24։

Շ Մ

Շմոր. որոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ է տամկա շմ
մորել բային, որով նշանակի մոլար.
կամ սխալ. և կամ վրիպեալ։ Եւ կամ մոլո-
րութիւն. կամ սխալանս. և կամ վրիպանս։
Իսկ մերթ խառնեալ. կամ աղմկեալ. կամ
վրդովեալ։ Մերթ և խառնութիւն. կամ
վրդովմունք. և կամ աղմուկ։ և ըստ այսմ ա-
սի ՚ի հին տպագիրս. Սա կալաւ ընդ հը-
ռովմայեցիս շմոր մեծ, որ զմեծ խառնակ։

Շմորեցուցանեմ. ցուցի. ցո. եալ։ (անցող.)
‖ մոլորեցուցանել. կամ վրիպեցուցանել.
և կամ ՚ի սխալանս արկանել։ Իսկ մերթ վրդո
վել. կամ խառնել. և կամ աղմկել։

Շմորիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Ձայնակր.) ‖ մո
լորիլ. կամ վրիպիլ. և կամ սխալիլ։ Իսկ մերթ
խառնիլ. կամ վրդովիլ. կամ ամբոխիլ. և կամ
աղմկիլ։

Շմորութիւն. թեան։ ‖ մոլորութիւն. կամ վրի
պակ. և կամ սխալանս։ Իսկ մերթ վրդովք.
կամ աղմուկ. և կամ խառնութիւն։

Շ Ն

Շնաբարոյ. ի. ին. ից. իւք։ ‖ ունօղ ըզ
բարս, կամ զբնութիւն շան, որով մերթ
նշանակի մոլեալն ՚ի գործ շնութեան. կամ
սաստիկ վաւաշոտ. կամ մաշեալ ՚ի զազիր
գործս աղտեղութեան։ Եւ մերթ
կատաղի. կամ գժնեայ. կամ ժանտաբարոյ.
կամ լիրբ, և անամօթ։ 1. Թագ. 25. 3։

Շնակ. ի. ու. աց. օք։ ‖ տե՛ս զՇնիկ։

Շնական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ շնային, որ այն
ամ, որ շանց է, կամ առ շունս վերաբե-
րի. և ըստ այսմ ասիան այն, որով զք
չափ ուտէ, ոչ յագի, այլ միշտ քաղցեա
իբրև զշուն, կոչի շնական քաղց։ Բայց
մանաւանդ որպէս առեալ է առ անուա-
նադրաւոր փիլիսոփայից. որոց հետևողքն
էր անտարբերութեան։ Սոքա մերժելով զբա-
րութիւս բնական, և զարուեստս առա-
սուականս՝ միայն ըստ լինելով մերկ բա
րոյական փիլիսոփայութեան։ Օրէնք որ նչ
պարապել յանձնս զկրթութեան առաքի
նութեանց, մինչև ոչ համարէին ամօթ իւ
րև զշուն հրապարակաւ խառնակիլ ընդ
կանանց։ Իսկ զմարդիկ շնային կոչա-
կանութեան՝ ծաղրելով մոլութեանց խածանելոյ։ Եւ յ
ղագս այսր անուանեալ եղեն ՚ի յոյն
բարբառ կինիկօս. և ՚ի մեզ շնականք. իբր
թէ շնաբարոյք, առնելով զայս անուն նախ.
՚ի համալսարանէն անախտեանց նոցին.
ւոյն իւրեանց, որ կոչիւր շնասարգենն։
՚ի գիրս շաճիկ քրեկոփոցին։ և գեղեցիկ տես
իւնին։

Շնամ. ացայ. ցիա. ալ։ (ընդ. Չիք) ‖ խառ-
նակիլն ընդ միմեանս զարշապար առոյ
անձանեաց, որպ կանանցն ամ ընդ ա-
րամբի կնոջ. կամ կնոջ արամբիւոյ է այն
կանանցաց։ որոց միոյն թէև ազատ իցէ.
տակս.

տակաւին խառնակիլն ինչ է շնալ: Արդ՝ այս առեալ լինի 'ի շանց. քանզի ասի շը-նալ. իբր թէ շուն լինել. ըստ որում ա-մօթութիւն շանց ոչ խորշել զզուգակիցս, այլ խառնակիլ ընդ որոց և իցէ: Եզեկ. 20. 14: Երեմ. 29. 23: Ովս. 4. 13: Մերթ և ս-նմանութբ առեալ 'ի սբ գիրս՝ շնալ ասի թողուլն հաւատացելոց զԱծ, և պաշտելն զկուռս. և այս՝ ըստ որում խօսեցեալ են ընդ հաւատով. ոճ կին՝ առն: Երեմ. 3. 9: Եզեկ. 23. 37:

Շնառ. ի. ին. ից. իւք: || Նա, զոր խածեալ է կատաղած շունն, որոյ ժահրն ձգեալ զի ընդ արեան մարդոյ, և թունաւորեալ զայն հասուցանէ նմա զբաղում վտանգս, ոճ և զկատաղութիւն ապառնանէ, եթէ ոչ անմի-ջապէս դարմանեսցեն զխածուածն: Մերթ և նշանակի ասմամբ ուխտօղն զառս, ՚ի պղտորիս շանց. և կմ շնաբարոյն:

Շնասարգեան. ենի: || Է անուն համալսա-րանի երկք, որ էր յատտիկէ, յորմէ յա-ռաջեցաւ անուանեալն հեզենիակն շնա-կան փիլիսոփայից: Արդ՝ կոչեցաւ առ շնասարգեան 'ի սպիտակ շանէ միոջէ. զոր մէ առասպելաբանեն հեթանոսք, թէ 'ի մատուցանելն դիցուհւոյ զզոհս՝ յափշտա-կեալ շանն այնորիկ զազդերն զոհին, եած յայս համալսարան:

Շնացող. ողի. ին. աց. օք: || գործող զշնու-թիւն: Ղեւտ. 20. 10: Առակ. 30. 20: Իսկ եր-բեմն նմանութբ առեալ ասի զնոցանէ, որ թողեալ զԱծ՝ որում խօսեցեալ են հա-ւատով՝ յարին 'ի կուռս. կմ 'ի սէր աշ-խարհիս. և կամ 'ի մեղս: Մատթ. 12. 39: Յակոբ. 4. 4:

Շնթեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) || ողոքել. կմ փաղաքշել. կմ շո-ղոքորթել. կմ 'ի շնորհունս խօսել, ոճ առ-նեն ոմանք մեծատանց. կմ իշխանաց, առ 'ի ընդունել ինչ 'ի նոցանէ. ® այնմ 'ի վերա հայցէ. Միայնակեաց խրատուն, զպա-կասուն որովայնին հայցէ և զբոլ մտայն լնու, և ոչ շնթէ իբրև մեծատան, զի և ոչ շողոքորթէ զմեծատունն առ 'ի ընդու-նել ինչ 'ի նմանէ: Եւ յայլ օրինակս ասի. Եւ ոչ ողոքէ զմեծատունս: Ուստի առ-տէն բառս՝ Իէըն, է աւելորդ. ոճ յայտ է և 'ի յունականէն:

Շնիկ: || Շնակ, որ է փոքր շուն: Բայց սա է յատկապէս անուն համաստեղութեան, զոր անուանես 'ի բառն, Շուն:

Շնխաղող. ի. ին. ից. իւք: || Է պտուղ ինչ բոլորակ ըստ մեծութեան մանր սխտորն, կակուղ և փափուկ և ջրայլն նման խա-ղողոյ, լինի սպիտակ, կարմիր, դեղին, և սեաւ: Բուսանի 'ի թուփ խոտոյ. ունի զբազում օգտութիւն 'ի դեղորայս. որ և ուռի. ասի՝ Շնխաղող. ®Շան խաղող: և տաճ կերէն փեօբել խաղխալլա:

Շնորհ. ի. ին. կմ աւ. աց. օք: (մանաւանդ վերին յոգնականապէս.) || ձիր. կմ պար-գև. կմ ողորմութիւն. կմ երախտիք. և կմ բարերարութիւն: Ծննդ. 24. 49: Ղուկ. 6. 32. և 33: Հռոմ. 11. 29: Իսկ մերթ ընդունե-լի կմ հաճելի լինելն, և կմ սիրելի գոլն ումեք: Ծննդ. 39. 21: Ելից. 11. 3: Տոբ. 1. 13: Գործ. 2. 47: ըստ այսմ և առեալ լի-նի 'ի բազում տեղիս 'ի սբ գիրս, մինչ ա-սի, եթէ գտի շնորհս յաչս քո. կմ առա-ջի քոյ. իբր թէ, եթէ հաճոյ եմ քեզ. կմ եթէ սիրես զիս. ոճ Ծննդ. 6. 8: և 18. 3: և 30. 27: 2. Թագ. 14. 22. և այլն: Իսկ մերթ վայելչութիւն. կմ շքեղութիւն. կամ փառաւորութիւն, և կամ պայծառութիւն: Եսթ. 15. 17: Երբեմն և գթութիւն. կամ օգտութիւն. կմ քաղցրութիւն սիրոյ, և կմ քերկրութիւն սրտի, որպիսի է այն, որ պատ-ճառի 'ի բանից հոգեխաղութեան և շնորհա-զարդ վարդապետաց: Եփես. 4. 29: ըստ այսմ է և 'ի Յո օրհնեն ասի. Այլ միշտ խօսել կամիւ քոյին, 'ի շնորհ 'ի շահելս ըստ կմն: Մերթ և աղնուութիւն. կմ այն որ առիթ ժելլի առնէ զկին. և ըստ այսմ քաղցր ձա-շակն կերակրոց, կմ ըմպելեաց՝ կոչի շը-նորհ նց: 2. Մակ. 15. 40: Իբրև նշանա-կէ, գոհութիւն. կմ շնորհակալութիւն: Հռոմ. 6. 17: 1. Կորն. 15. 57: 2. Կորն. 2. 14: և 8. 16: Եւ մերթ՝ մարդահաճութիւն. կմ երես-պաշտութիւն. և կմ ակնառութիւն. որով ոք շնորհունս առնէ ումեք: Ոսէէ. 2. հատ. ժը. և լա: Իսկ ըստ աստուածաբանից շնորհք կոչի ամայն օգնականութիւնն առեալ աստ-ծուածոց վերի՝ առ 'ի պատրաստել զմեզ 'ի յընդունելութիւն սրբականական շնորհաց: Եւ կմ սրբականական պարգևն հեղեալ յմզ 'ի հո-գին. որով արդարանամք մք. որ և կոչի հաճոյարար: 1. Կորն. 15. 10: 2. Կորն. 6. 1: Իսկ երբեմն ընդ բայի շարակցի, ոճ տես ցես զկնի:

Շնորհ ունիմ. շնորհ կալայ. կալայց. կա-լեալ. կալջիր. շնորհ ունիլ: || գ գոհա-նալ. կմ գոհութիւն մատուցանել. և կմ շնորհակալ լինել: 2. Մակ. 3. 33: և 9. 20: 3. Մակ. 5. 10: 1. Տիմ. 1. 12:

Շնորհս առնել ումեք: || գ զհաճոյական ինչ առնել ումեք. կմ վարել ® հաճոյից և ® ախորժման ուրուք. և կմ շնորհունս առնել: ռամկ. խաթըր խօշ անել. կմ խաթ-րը նայել: Գործ. 24. 27: և 25. 9: Ոսէէ. 1. հատ. իէ:

Շնորհաբաշխ: (Նախադրիւ հոլովի.) || բաշ-խօղ. կմ մատակարարօղ շնորհաց. կամ պարգևատու: Նարեկ. 'ի գովէսփ առաք. և Լամբրօն:

Շնորհաբաշխութիւն. թեան: || բաշխումն շը-նորհաց. կմ պարգևատուութիւն: Նարեկ. ժէ: և Լամբրօն:

Շնորհագիր. գրի. իւ. աց. օք: || գրօղ. կմ ձառօղ զշնորհաց: Իսկ մերթ գրեալ շնոր-հօք հոգւոյն սրբոյ. կմ որ շնորհաւլի հոգ-ւով, կմ արուեստիւ գծագրեցեալ է: Ագաթ:

Շնորհագիւտ: (Նախադրիւ հոլովի.) || գտօ-նօղ զշնորհս յայ. կմ առաջի ուրուք. կմ շնորհալի. և կմ պարգևաշարդ: Ագաթ:

Digitized by Google

Շնորհագործ. ի. աւ. աց. օք։ || Գործօղ. կմ՛ պատճառօղ զշնորհս. կմ՛ շնորհաբեր. կմ՛ շնորհապարգեւ ։ Ագաթ։

Շնորհազարդ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Զարդարեալ շնորհօք. կմ՛ աշխնեալ բազմապատիկ շնորհօք. կմ՛ պարգեւօք եւ բարերարութեամբ. եւ կմ՛ շնորհալի։ Նարեկ. դզ։ եւ ՚ի գործ. առաք.

Շնորհազարդեմ. եցի. եա՛. եալ. (Ներգործ.) || Շնորհազարդ առնել. կմ՛ այնպէս պարգեւօք եւ բարերարութեամբ զարդարել։ Նարեկ։

Շնորհալի. || Տե՛ս զՇնորհազարդ։

Շնորհալից. (Նախդրիւ հոլովի.) || Լցեալ շնորհիւ. կմ՛ լի այնպէս կատարելութեամբ եւ բարերարութեամբ. կմ՛ գերազանց. կմ՛ չքնաղ. եւ կմ՛ ազնիւ եւ վայելուչ ։ Լամբրօն։ եւ Ագաթ։

Շնորհալոյս. (Նախդրիւ հոլովի.) || Շնորհօք լուսաւորեալ. կմ՛ շնորհալի, եւ պայծառ. կմ՛ գեղեցիկ եւ լուսափայլ. կմ՛ գեղապանծ. եւ կմ՛ չքնաղ. եւ ըստ այսմ առի ՚ի Նարեկ. ՚ի գործ. խոս. զամենայն ծովային բերմանց շնորհալոյս մարգարիտ ։

Շնորհակալ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՛ որ շնորհ ունի ումեք. կմ՛ ընկալեալ է յումեքէ զբարերարութիւն ։ Իսկ մերթ գոհացօղ ։ Բայց առ հասարակօրէն ընդ բային շարադրի այսպէս. շնորհակալ լինիլ. եւ նշանակէ ընդունիլ յումեքէ զերախտիս. կմ՛ զընկալեալ բարերարութեան խոստովանիլ. եւ կմ՛ գոհանալ։ Ղուկ. 24. 3։ Խոր. Ենովք. ում. դր. 5։ Իսկ 3. Մակ. 5. 15. Նշանակէ գոհ լինիլ. կմ՛ գովելով զծառայութեանց արարեալ իւրեանց վաշ կարգալ։ ասմկ. խօսնիք եւլ. կմ՛ ոգեւորելով ըսել։

Շնորհակալեմ. || Շնորհակալ լինիլ. կմ՛ գոհանալ։

Շնորհակալիմ. || Նոյն է ընդ վերնոյն ։

Շնորհակալիք. (անեզական. Նախդրիւ հոլովի.) || Շնորհակալութիւն. կմ՛ գոհութիւն. եւ ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ, շնորհակալ լինիլ. ասի՛ շնորհակալիս առնել. Իսկ այսմ է եւ բառս Ճառագայթք, որ նշանակէ զՃառագայթութիւն։

Շնորհակալու. ուի. աւ. աց. օք ։ || Նա՛ որ կալնու, կմ՛ ունի յինքեան զշնորհս. կամ շնորհալից. կմ՛ բարեշնորհ ։ Ղուկ. 11. 16։ Իսկ մերթ ընդունօղ յումեքէ զերախտիս։ Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ շնորհակալ լինօղ, այնա՛ որ գովելով զերախտաւորին խոստովանի զընկալեալ բարերարութիւնս, եւ գոհանայ զբարերարէն ։

Շնորհակալութիւն. թեան ։ || Ունելն յինքեան զշնորհս, կամ ընդունումն երախտեաց ։ Բայց յատկապէս առեալ նշանակի ստացեալ խոստովանութիւնն ընկալեալ բարերարութեանց. կմ՛ գոհութիւն. եւ կմ՛ երախտագիտութիւն ։ Ղուկ. 28. 23։ Նարեկ. ղէ։ Խորէն. ատ. դր. 25։

Շնորհակարգ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Շնորհօք կարգաւորօղ. կմ՛ պարգեւօք հոգւոյն սրբոյ կարգեցեալ. եւ կմ՛ շնորհալի կերպիւ կարգաւորեալ ։

Շնորհակարգեմ. եցի. եա՛. եալ. (Ներգործ.) || Շնորհօք կարգաւորել. կմ՛ շնորհալի կերպիւ կարգել ։

Շնորհակարգութիւն. թեան ։ || Շնորհօք կարգումն. կմ՛ շնորհալի կարգաւորութիւն ։

Շնորհաձիր. (Նախդրիւ հոլովի.) || Շնորհատու. կամ պարգեւատու ։ Նարեկ. ղ. եւ ՚ի յիշատակարանին ։

Շնորհանորոգ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Ունօղ զնորոգ շնորհս. կմ՛ շնորհօք նորոգեալ. կմ՛ ծրիւք շնորհաց կազմեցեալ, եւ յօրինեալ։ Նարեկ. ՚ի գործ. խոս.

Շնորհաշառաւիղ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Ունօղ զշնորհալի, կմ՛ զգեղեցիկ շառաւիղս, իբր բարունակս, կմ՛ ոստս ։ Նարեկ. ղկ։

Շնորհաշաւիղ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Ունօղ զշնորհալի շաւիղս, կմ՛ կենցաղավարութիւն։ Նարեկ. ՚ի գործ. առաք.

Շնորհաշուք. (Նախդրիւ հոլովի.) || Շնորհազարդ շքով աշխնեալ. կմ՛ գերազոյն շքնորհօք զարդարեալ. կմ՛ բարեշնորհ. եւ կմ՛ գերապայծառ ։ Նարեկ. ՚ի գործ. խոս. եւ ղթ։

Շնորհապատար. (Նախդրիւ հոլովի.) || Պատարուն եղեալ շնորհօք. կմ՛ շնորհալից. կմ՛ բարեշնորհ. եւ կմ՛ յոյժ չքնաղ. եւ գեղեցիկ. որպիսիք են ոմանք արուեստաւոր յօրինուածք ։ Նարեկ. ղե ։

Շնորհապարգեւ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Պարգեւօղ զշնորհս. կմ՛ նուիրօղ ընծայից. եւ կմ՛ պատարագաց ։ Նարեկ. ՚ի գործ. առաք.

Շնորհապարտ. ի. իւ.ից. իւք ։ || Պարտական շնորհակալութեան. կմ՛ պարտական գոլ առ շնորհակալութիւն իւրոց երախտաւորացն իւրեանց։ Իսկ մերթ արժանի շնորհաց. կմ՛ արժանաւոր շնորհակալութեան, եւ ընդունելոյ զգոհութիւնս եւ երախտեաց իւրոց. ըստ այսմ ՚ի վերայ այլոց։

Տ. Շնորհապարտս համարիմ զձեզ ։

Շնորհավաճառ. ի. իւ. աց. օք ։ || Վաճառօղ զշնորհս հոգւոյն սրբոյ. որ առի ըստ ըմբռնումն եկեղեցական իշխանութեանց, որք զեկեղեցական իշխանութիւնս վաճառեն, Նարեկ. հոգեւոր արծաթով մատակարարեն ։ Լամբր։

Շնորհավաճառութիւն. թեան ։ || Վաճառումն շնորհաց հոգւոյն սրբոյ. կմ՛ մատակարարութիւն եկեղեցական խորհրդոց առնելով զարծաթ. որ եւ ասի սիմոնականութիւն ։ Լամբրօն ։

Շնորհատու. ուի. աւ. աց. օք ։ || Տուօղ շնորհաց. կմ՛ պարգեւատու ։

Շնորհատուութիւն. || Տե՛ս զՇնորհատուութիւն։

Շնորհատուր. (Նախդրիւ հոլովի.) || Շնորհատու. կմ՛ շնորհօք տուեալ. կմ՛ շնորհեալ, եւ պարգեւեալ. Նարեկ. ղդ ։ եւ Ագաթ.

Շնորհատրութիւն. թեան ։ || Տուրք շնորհաց. կմ՛ պարգեւատուութիւն. կմ՛ բարերարութիւն. եւ կմ՛ երախտաւորք ։ Նարեկ. իթ։

Շնորհաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ || Ունօղ ըզշնորհս. կմ՛ շնորհալի. կմ՛ շնորհազարդ. եւ կմ՛ ընտիր, եւ քաղց ։ ըստ այսմ Խորէն. եւ կմ՛ զանձնական. ում. շնոր. դ. դր. 54. Կոչեալ զանձնական շնորհաւոր թարգմանն ։

Շնորհաւորեմ. եցի. եա՛. եալ ։ (Ներգործ.) || Շնորհաւոր առնել. կմ՛ լցուցանել շնոր-

հօք. կամ շնորհաղարդել. և կամ խիլայել: Նորէն. ղդ։

Շնորհեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) ‖ պարգևել. կամ ընձեռել. և կամ տալ: 2. Մակ. 3. 31: և 7. 22: Մարկ. 15. 45: Ղուկ. 7. 21: Մերթ և՝ թողուլ. կամ ներել: 2. Կոր. 2. 7: և 12. 13: Եփես. 4. 32: Իսկ մերթ ՚ի լոյս ածել. կամ արտադրել. և կամ գոյացուցանել: ըստ այնմ. ՚ի շարակնոցի. Շնորհեա բանաւոր կենդանի մարդ ՚ի հողոյ. յի՞ արտադրեա ՚ի հողոյ բանաւոր կենդանի, որ է մարդ: Մերթ և ս նշանակէ՝ շնորհունակս առնել. կամ երախտաշատութիւն գործել. կամ ասել զինչ: ռամկ. խաթրը հայել. կամ խօշամէտի խօսիլ: Ոսկէ. 1. հատ. ք:

Շնորհընկալ: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ ընդունող զշնորհս. կամ շնորհակալ. կամ շնորհալից. և կամ շնորհապարտ: Նարէկ. ղէ: ՚ի Գործ. ՚ի յիշատակագիրն: Իսկ մերթ շնորհակալու. կամ գոհացող. ըստ այնմ Լամբրոն. Բոլորովն սրտիւ բացեալ զգերանս՝ շնորհընկալ լիցուք նմին:

Շնորհունակ: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ շնորհ. և կամ մասնաւոր պարգև ինչ արարեալ ումեք արտաքոյ հասարակաց կարգի, զոր ոմանք կոչեն յատկօրինութիւն. որպիսի էր յօհաննու մկրտչի սրբելն յարգանդէ: Բայց սա հասարակօրէն ՚ի գործածի ընդ բայի շարակցելով այսպէս. շնորհունակս խօսիլ. կամ առ շնորհունակս ասել զինչ. և յայն ժամ նշանակէ երախտաշատութիւն ըստ հաճոյից ուրուք խօսիլ, կամ ասել: ռամկօր. խօշամէտի խօսիլ. կամ խաթրը համար ըսել: Եղիշ. 12. 24: Ոսկէ. 1. հատ. լա: և 2. հատ. լբ: Այսու կերպիւ և ս վկայութիւն տալն՝ առի՝ առ շնորհունակս վկայել: Ոսկէ. 1. հատ. լթ: Եւ կամ այսպէս. շնորհունակս առնել ումեք. և նշանակէ՝ մարդահաճութիւն առնել ումեք ըստ հաճոյական ինչ. կամ գործել. կամ ասել զինչ ըստ կամաց ուրուք առ ՚ի հաճոյանալ նմա: Ոսկէ. 1. հատ. ժէ. և խոս: ըստ այսմ է և ՚ի Ճառս հոգւ. իէ. ուր ասի փութայր մատնել զնա՝ շնորհունակս ինչ կամելով առնել անօրէն իշխանացն: ռամկ. աչքը մտնելու համար: Իսկ մերթ վարի երբեմն զանակեայ, որպէս. շնորհունակս տալ ումեք զինչ. և նշանակէ շնորհունակս առնելով. կամ մարդահաճութիւն. և կամ ակն առնելով: ռամկ. խաթրը նայելով. կամ խաթէր համար: Լամբրոն:

Շնութիւն. թեան: ‖ քնութիւն շան. կամ շնաբարոյութիւն: Բայց յատկապէս առեալ նշանակի սովոր գարշ խառնակութիւն մարմնոյ՝ արարեալ ընդ լծակից օտարաց. զոր մէ լիագոյն ասացաք ՚ի մեկնութիւն շնալ բայիս: Իմաստ. 2. 2: Մատթ. 15. 19: Յովհ. 8. 3: Իսկ երբեմն ՚ի Սբ. գիրս առեալ լինի փոխանակ թողլոյ զԱծ, և յարելոյ ՚ի կուռս. կամ ՚ի սէր աշխարհի. և կամ ՚ի մեղս. ըստ որում ասէ խափանի հաւատոյն, որով խօսեցեալ քեն. ոյ հաւատացեալքն, ոչ կին՝ ասէ Երեմ. 13. 27:

Շնչաբերեմ. եցի. եա՛. ել: (Չէզոք.) ‖ տալ. և առնուլ զշունչն. կամ շնչել: ռամկօրէն շունչ առնել:

Շնչախառն: (Նախադրիւ հոլովի. և մերթ մակբայ.) ‖ խառնեալ շնչով. կամ խառն ընդ շնչոյ. և կամ լիք շնչով, և ձայնիւ, և ոչ ՚ի սրտէ. ըստ այնմ, ՚ի Ճառս հոգւ. բ. Գունան խմնդէ յոյժ փափկած, որք շնչախառն առեն, թէ քեզ: ռամկ. կէս բերնէ:

Շնչական. ի. աւ. աց. օք: ‖ այն ամ, որ վերաբերի առ շունչն. կամ առ մարմինն, և արիւն. կամ մարմնական. և կամ մնեղէ: և ըստ այսմ վարվարութեան կոչի շնչական մեղք: Իսկ մերթ նա, որ ունի զընդունարութիւն շնչելոյ. կամ շնչաւոր. կամ շնչօղ. կամ կենդանի: Նարէկ. ժը:

Շնչակեաց. կեցի. իւ. աց. օք: ‖ միայն շընչով կեցող. կամ զշունչ ունող. կամ շնչաւոր. և կամ շնչական: Ագաթ:

Շնչահան. ի. իւ. կամ աւ. աց. օք: ‖ հանող զշունչ. կամ շնչօղ: Բայց յատկապէս առեալ նշանակի սովոր ծախն, ընդ որ շունչն, կամ օդն ել և մուտ առնէ. ուստի՞ ունին ականջն քաղցրոյ. կամ անօթքն գինւոյ. ըստ Փիլոնի. և այլք նման: ռամկ. նէֆէսլիք:

Շնչանամ. ացայ. ացիր. նալ: (Չէզոք.) ‖ ստանալ զշունչ, կամ զոգի. կամ հոգեւորիլ, և կամ կենդանանալ. և այս ասի զաղմէն. կամ զանշնչացելոյ. կամ զմեռելոյ. և զայլոց նմանեաց: Լամբրոն: Կիւրղի Երուսաղէմի. ժբ:

Շնչասպառ: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ սպառող զշունչս. կամ անշունչ առնող: Իսկ մերթ նա՝ որոյ շունչն սպառեալ է, կամ անշնչացեալ. և կամ սպառեալ ՚ի կենաց: Մերթ և ս շնչասպառ կոչի այն. յորում շունչն ուրուք սպառի, կամ կեանքն զրկի: և ըստ այսմ ասի ՚ի Նարէկ. ՚ի յիշատակարանն. Շնչասպառ. և կենդանանարոգ առաւօտեան յարութեան. յի անցաւոր կենցաղոյս, յորում ոմանց շունչն սպառի մահուամբ, և ոմանց կենդանութիւն նորոգի ծննդեամբ:

Շնչարգել. ի. իւ. եց. կամ աց. օք: ‖ նա, որոյ շունչն արգելեալ և փակեալ կայ: Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զնա, որ ունի ՚ի փողս իւր զախտ շնչարգելութեան:

Շնչարգելութիւն. թեան: ‖ է ախտ ինչ փողոց կենդանեաց, որոյ անցքն վատթար հիթումբ խափանի. ուստի լինի արգելումն շնչոյ, որով բազումք խեղդեցեալ մեռանին:

Շնչաւոր. ի. աւ. աց. օք: ‖ ունող զշունչ և զոգի. կամ շնչօղ. կամ կենսունակ. և կամ կենդանի: 3. Թագ. 15. 29: Մերթ և ս առեալ լինի փոխանակ այնր՝ որ կեայ ըստ կական, և զգայական կենօք՝ կարօտ գոլով կերակրոց և ըմպելեաց, և անկանելով ՚ի ներքոյ այլոց բնական կրից. որպիսի է մարմինն մեր յառաջ քան զյարութիւն: 1. Կոր. 15. 44. և 46: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ նի, որ ըստ մարմնոյ կեայ.

և ըստ մարմնոյ խորհի՝ հետևելով զգայական ցանկութեանց. և մարդկեղէն իմաստութեանց: 1. Կոր. 2. 14. Յուդայի. 19: Երբեմն և ա շնչաւոր կոչի անասնականն, կամ մարմնականն. ի այն ժամ, որ մերապարի յաւ մարմնոյն և արեան. կամ առ հեշտութեան մարմնոյ. որպիսի է ուտելն և ըմպելն, և խնճնեշանական ՝ի վաւաշութիւնս: Յակ. 3. 15:

Շնչաւորական :(Նախդրիւ հոլովի.) || կատօք և հաւաքօք զշնչաւորս: Իսկ մերթ կոյս շնչաւորաց. և կամ այն, որ է ժողով կենդանեաց. և ըստ այսմ առի շնչաւորական բազմութիւն: Մերթ և առի զանգուած, ուր կուտեալ և հաւաքեալ կան շնչաւոր կենդանիք: Նորէն. գծ:

Շնչաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || շնչաւոր առնել. կամ տալ ուժք զշունչ, և զոգի. կամ հոգևորել. և կամ կենդանացուցանել: Կիւրղի Եզեկիէլ. Թ:

Շնչափող. ի. կամ ոյ. իւ. ից. իւք: || խռչափող, որ է առձառապատ փողն կենդանեաց, զորմէ կախեալ կան թոքք, և ըստ արդն իբրև ՝ի կախաղանէ. զորոյ զվերին ծայրն շօշափէ մականեպուն. ի վերին ըմպանակն: Սորդ՝ կոչեցաւ սա շնչափող. զի ը այն ՝ի հովահարելն թոքոց՝ լինի տարեաւութիւն շնչոյ: ռամկ. խռչափ. կամ խռխուխ: Շնորհալին: Բայց ՝ի գիրս Կիւրղի Եզեկ. դ. և ժը. դնի փոխանակ թոքոց:

Շնչելոյզ. լուզի. աւ. աց. օք: || ելուզանող. կամ հանող զշունչ. և կամ շնչահան. և ըստ այսմ մեքենայն, յորմէ ՝ի ձեռն գործեաց արտաքս հանի օդն, կամ շունչն, առի շնչելոյզ մեքենայ:

Շնչեմ. եցի. եա. ել: (Չէզոք.) || տալ և առնուլ զշունչ. կամ զօդ յինքն ձգել. ռամկ. շունչ առնել: Յոբ. 1. հատ. ժա: ՝ի Հուրահարց. ժզ: Իսկ մերթ փչել. կամ հնչել հողմոց՝ և այլոց նմանեաց: Սաղմ. 147. 18: Երգ. 4. 16: Մատ. 7. 25: Մերթ և նշանակէ ներգործել. կամ ազդել. և կամ ներշնչել: Յոհ. 2. հատ. լը: ըստ այսմ է և ՝ի Շարակնոցն. ուր առի զհոգւոյն սրբոյ. վասն զի շնչէ ուր կամի՝ որքան առօրժէ: Իսկ մերթ նը շանակէ շչել. կամ փչել վեշապաց, կամ օձից, և այլոց նմանեաց:

Շնչերակ. ի. աւ. աց. օք: || երակ շնչոյ. կամ ոգեաց, զորմէ լնագոյն առացաւ ՝ի բառն նեարդ:

Շնչումն. չման. մամբ. մանց. մամբք: || տալը և առութիւն շնչոյ, կամ օդոյ: Իսկ մերթ փչումն, կամ հնչումն հողմոց, և այլոց նմանեաց: Մերթ և շշումն. կամ փչացումն օձից, առղնոց, վիշապաց, և այլոց նմանեաց: Իմաստ. 17. 9: Իսկ մերթ ներգործութիւն. կամ ազդումն. և կամ ներշնչումն:

Շնորոր. ի. իւ. աց. օք: || է փոքրիկ թռչուն ինչ պարապոր, որ ճնճղուկ ՝ի Ջուրս. կերպարանօք նման է բադու. բայց ունի ըղ գոյն կարմիր:

ՇՇ

Շշնջեմ. եցի. եա. ել: (Չէզոք.) || զշշնջիւն արձակել. կամ քրթմնջել. կամ փսփսալ, և նուաղ ձայնիւ խօսիլ. մինչ զի հազիւ լսելի լինիցի բարբառն. որպէս հանդիպի յորժամ գաղտ, կամ յունկանէ խօսիցէ: ռամկ. փսփսալ. կամ փսփսալ: 2. Թագ. 12. 19: Ըստ այսմ և բարբառելն զանիբաւ բանսարկութեանց, կամ բամբասանաց բառ ուրուք լինի գաղտ. կամ քրթմնջելով. առի շշնջել: Իմաստ. 1. 8:

Շշնջիւն: (Նախդրիւ հոլովի.) || շշնջումն. կամ քրթմնջիւն. կամ հնչիւն ցած, և նուաղ բարբառոյ. որպիսի է այն, որ ՝ի գաղտ խօսիլն ուրուք լսելի լինի իբրև զանշան շշնջոց ինչ: ռամկ. փսփսոց. կամ փսփսոց: Իմաստ. 1. 10. և 11:

Շշնջումն. ջման. մամբ. մանց. մամբք: || Նոյն է ընդ վերինոյն:

Շշուկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || աղմուկ. կամ վրդովմունք. և կամ չարաչար շփոթք. որք յառնեն ՝ի բազմութեան, կամ ՝ի քաղաքի, և կամ ՝ի տան, յորժամ մի ինչ յանկարծ հասա. կամ անակնկալ պատահումն. բախեալ դղրդեն, և լինին ձայնք և շշնջիւնք, և թնդիւնք: ՝ի այսմ ՝ի Հոբ. Եթէ եղև շշուկ և շփոթ ՝ի մէջ նոցին: Եթէ մինչ այսպիսի աղմուկս լինի մի միաբանութեան, առի շշուկ մահու. 1. Թագ. 5. 6: Իսկ ՝ի Նորէն. իա. առեալ լինի ըստ բառաբանութեան փոխանակ դիմադրող սրտակոծութեանց և տագնապանաց հոգւոյ: Իսկ նէ ծագի բառս՝ չարաշշուկ. զոր առեալ ՝ի ամեղունդ իսրայէլ:

Շշունջ. շշնջոյ. ով. ոց. ովք: || նոյն ըն Շշնջիւն:

ՇՈ

Շող. ոյ. ով. ոց. ովք: || ճառ. կամ լոյս. և կամ հեղող ջերմութիւն: ռամկ. շող. կամ փայլ:

Շողանամ. ացայ. ցիր. անալ: (Չէզոք.) || այրել ՝ի տօթոյ. կամ տապանալ. կամ տաքանալ ջերմանալ, և իբր այրիլ տապով. որ հանդիպի բաղանեաց, կամ եւկէզ եղելոց: ռամկ. շողին. կամ վառիլ. կամ խեղդ փափուկ:

Շողիմ. եցայ. եաց. իլ: (Համանակ.) || Նոյն է ընդ վերինոյն:

Շողի. գւոյ. եաւ. եաց. եօք: || գողարկ. ուշ. որ և ռամկ. առի շողի. կամ գոլորշի. մառ կերպէն ուրուք: Նորէն. խը: Իսկ մերթ պիղծ ծխոյ, կամ փչումն, և կամ շնչումն. ը այսմ Աղթամ. Համաձայնատառ շողի հոգւոյն ել, որ առեալ է զմարդկեղէն յաւելութիւն անել:

Շողխամեղ. մեղի. աւ. աց. օք: || անօղ զմեղ խառնարանեալ շողեաց, կամ գոլորշեաց. և կամ նանուխ զանգեալ մատամբ շողեաց և ծխովք, և մառախղեք: Նորէն. ճէ:

Digitized by Google

Շոգլիք. լեաց. եօք: (անեզ.) || տե՛ս զՇոգլի:

Շոգմոգ. ի. իմ. իւ. իւք: || Նա՝ որ շնչելով, կմ գաղտ չարախօսելով՝ քակէ զբարեկամս 'ի բարեկամաց, կմ զսիրելիս 'ի սիրելւոյն՝ սերմանելով 'ի մէջ նց զտարաձայնութիւն և զատելութիւն. որ և ասի քսու. կմ քսող: Հռոմ. 1. 29: Յակոբ. 12. և 16: Եւ յայտնանէ առեալ երբեմն գնի փոխանակ բարբանջողաց, կմ լեզուանագարաց: Իսկ մերթ նշանակէ՝ շողոքորթ, կմ փաղաքշօղ. և կմ նա՝ որ քաղցր, և մարդահաճոյական բանիւք հրապուրէ զոք առ իւր: Երբեմն և նշանակէ՝ շոգմոգական. կմ քսմսական. կմ շողոքորթական. և ըստ այսմ ասի, 'ի չար և 'ի շոգմոգ լեզուաց հրաժարիլ: 'Ի ճառս հաւաք. ժա. 'Ի ճառն Ներսէսի: Իսկ 'ի Յիշ ոգւոյն առեալ լինի փոխանակ շոգմոգութեան. ուր և բառն բառն փոխանակ բամբասանաց. զի ասի. Եւ զարատանչն ընդ բամբասանսն. զպղծ միջինն ընդ շոգմոգսն:

Շոգմոգեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || շնչելով, կմ չարախօսելով արկանել ըզ տարաձայնութիւն և զատելութիւն 'ի մէջ մը տերմաց և բարեկամաց. որ է գործ քըսմսաց: Իսկ մերթ՝ բարբանջել. կմ շաղփաղփել. և կմ լեզուանագարել: ռամկօրէն խենճանալ խօսիլ: 'Ի գիրս Գրիգորի մագիստրոսին: Մերթ ևս շողոքորթել. կմ փաղաքշել. կմ շողոքորթական բանիւք համոզել. և կմ հրապուրել: 'Ի հին պատմագիրս:

Շոգմոգութիւն. թեան: || քսութիւն. կմ քսմսութիւն, որ է գաղտ չարախօսութիւն. կմ բանսարկութիւն. որով քակին 'ի միմեանց բարեկամք և սիրելիք: Լամբրօն: Իսկ մերթ բարբանջմունք. կմ շաղփաղփութիւն. և կմ լեզուանագարութիւն: ռամկ. խենճ ուշինք խօսք. կմ [illegible]: Մերթ ևս շողոքորթութիւն, կմ փաղաքշանք, և կմ շողոքորթական հրապուրանք: 'Ի հին պատմագիրս:

Շող. ոյ. ով. կմ իւ. իւ. իւք: || լոյս. կամ ճաճանչ. և կմ նշոյլ. ռամկ. շող. կմ շէօղլէ. և այս յատկապէս ասի զճառագայթից արեգական, որ ընդ պատուհանս և ընդ ծերպս 'ի ներքս մտանեն և ծագեն զիւէլք. յորս և երևին մանրամասն փոշիք հիւլէից. որպիսի է և ճառագայթն, որ յերկնից է պատառեալ առնոյց յերկիր ճաճանչէ: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. շող արձակել. և նշանակէ շողալ. կամ լուսափայլիլ: Կիւրղի եղծիք. ժե:

Շողազարդ. ի. իմ. իւ. իւք: || շողիւ զարդարեալ. կմ լուսազարդ. և կմ պայծառափայլ: Մծբն. ժթ:

Շողակաթ. ի. իմ: || կաթուցեալ շողոյ, ցյ հեղումն, կմ հոսումն լուսոյ: Եւ այսպէս անուանեցաւ, ուր եստես Լուսաւորիչն մեր 'ի տեսլեան զլոյս մեծ հոսեալ յերկնից. և ընդ նմին անչափ զօրս լուսեղինաց. ուր և հրամանաւն նոյ կառուցաւ տաճար. և կարգեցաւ կատարել ամ յամէ զտօնն նաւակատեաց նր. և վս այսորիկ տաճարս այս՝ և տօն նր՝ անուանեցան տաճար և տօն Շողակաթի: 'ի Շարականաց:

Շողամ. ացի. ա. ալ: (չէզոք.) || շողս արձակել. կմ փայլմամբ ծագել. կմ ճառագայթել. կմ փայլատակել, և կմ փայլիլ. ուպ հանդիսի սուսերաց, և այլոց պայծառ և փայլուն իրաց. յորժամ շարժին հանդէպ արեգական: ռամկօր. բռլբլալ: Նաւում. 3. 3: Յոբ. 39. 23: Աճգող: Իսկ մերթ տապանալ. կմ սաստիկ ջեռնուլ 'ի տօթոյ. կմ 'ի հրոյ:

Շողապէս: (մակբայ.) || իբրև զշող. կմ նման շողոյ. և կմ հանգոյն լուսոյ, որ ը ծերպս ծագի: Խորէն. գ. գլ. 67:

Շողացուցանեմ. ցուցի. ցի. անել: (անցող.) || զլոյս փայլատակել. կմ լուսափայլ առնել: Իսկ մերթ շողշողեցուցանել. զոր տեսցես զկնի: Լամբրօն: Մերթ ևս տապացուցանել. կմ սաստիկ ջեռուցանել. կմ հրացուցանել. և ըստ այսմ ասի՝ հրով շողացուցանել զերկաթ. և այլն: Աճգող: և 'ի հին տաղարանս:

Շողգամ. ի. իմ. իւ. օք: || շաղգամ, որ է գնդակաձև արմատ բանջարոյ իւրք, որ ունի զնմանութիւն ճակնդեղի. բայց է սպիտակ. զոր և յաճախ եփեալ ուտեն մարդիկ: որ և ռամկ. ասի շողգամ: և տաճկերէն շալղամ:

Շողիմ. եցայ. եա. իլ: (ձայնակր.) || յարձակիլ լուսոյ. կմ ծագիլ. կմ ճաճանչել. և կմ շողալ: Նարեկ. 'Ի գովս խաչ: Իսկ մերթ տապանալ. կմ սաստիկ ջեռնուլ. կմ հրանալ: և ըստ այսմ ասի շողեալ երկաթ:

Շողիւն: (Նախդրիւ հոլովի.) || արձակումն շողոյ. կամ փայլատակումն. և կմ փայլումն: և այս ասի՝ թէ զլուսոյ. և թէ զփայլումն՝ և զպայծառ իրաց. ուպ ըզ սուսերաց, կմ զգլխոց. և այլն. 2. Մակ. 5. 3: Խորէն. ա. գլ. 23: Իսկ մերթ տապացումն. կմ ջերմութիւն. և կմ հրացումն: Աճգող:

Շողշողեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || շողալով շողալ. կմ յաճախ փայլատակել. և կամ փայլփայլել. ուպ հանդիսի սուսերաց, յորժամ հանդէպ արեգական ձեռօք շրջշրջին: ռամկ. բռլբլալ: Նարեկ. ղէ: Իսկ մերթ է սա զօրութբ անցողական, և նշանակէ շողշողեցուցանել. զոր տեսցես զկնի:

Շողշողեցուցանեմ. ցուցի. ցի. անել: (անցող.) || յաճախ շրջշրջելով փայլատակեցուցանել. կմ փայլեցուցանել. ուպ առնեն սուսերաց, կմ հայելեաց. և կմ պայծառ անօթոց. յորժամ հանդէպ արեգական ձեռօք առեալ շարժեն: ռամկօրէն բռլբլընել:

Շողշողիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || տես զՇողշողել:

Շողոմաբարոյ. ի. իմ. իւ. իւք: || ունօղ ըզ բարս շողոմողի, ցյ քաղցր բանիւք ողոքօղ. կմ փաղաքշօղ. և կմ նա՝ որ միշտ քաղցր բանիւք շողոքորթէ զայլս: Իսկ մերթ նշանակէ այն՝ որ լինի շողոմելով, ցյ ողոքելով, կմ փաղաքշելով. և ըստ այսմ

ասի՝

ասխ՝ շողոմաքարոյ շոգմոգութիւն, կմ հրա պուրանք: 'ի հին տպագրիս:

Շողոմասէր · սիրի · աւ · աց · օք: || սիրող շողոմութեան · կմ շողոքորթութեան · կմ որ ունի գլխովտարութիւն և զբօսու շողոմելոյ, իբ քաղցր բանիւք շողոքորթելոյ · և այլն:

Շողոմարար · ի · աւ · աց · օք: || առնող զշողոմութիւն, իբ նա՝ որ ամբքական և գգուանական բանիւք ողոքէ, կմ փաղաքշէ, և կմ շողոքորթէ զոք · զի մեղկեալ զսիրտ նր, որսասցի 'ի կամս իւր · որպ առնեն խաբեբայք և սուտսկատարայք: Այնպէս շողոմարար կոչի այն՝ որով ոք առնէ զայսպիսի շողոքորթութիւնս · և իբ այսմ առի՝ հը բառութիւր 'ի շողոմարար շոգմոգեալ բանից: 'ի հին տպագրիս:

Շողոմել · եցի · եա · ել: (Ներգործակ ·) || քաղցր, և գգուանական բանիւք ողոքել · կմ փաղաքշել · կմ շողոքորթել · և կամ մեղկել զսիրտ ուրուք · որպ առնեն կեղծաւորք, և խաբեբայք, կմ սուտակապատք · որ և ասի երբեմն զշնոց, յորժամ շողոքորթական շարժմամբք յանկուցանեն զինքեանս զսիրտ մարդոյ: ըստ այնմ 'ի վեր հարց · ՟Է · Քանզի և շուն շողոքորթէ շողոմելով 'ի ժողովս:

Շողոմութիւն · թեան: || քաղցր, և գգուանական բանիւ ողոքումն · կմ փաղաքշութիւն · կմ շողոքորթութիւն · և կմ մեղկումն սրտի: 'ի հին տպագրիս:

Շողոքորթ · կմ շողոքորդ · ի · իւ · ից · իւք: կմ աց · օք: || նա՝ որ գգուանական, և քաղցր բանիւք, և շարժմամբ մարդկելուղէ, կմ գովասանէ, և մեծարէ զոք · որ և ասի փաղաքուշ · կմ փաղաքշող: Նարեկ · խը · և ղ:

Շողոքորթել · կմ շողոքորդել · եցի · եա · ել: (Ներգործ ·) || փաղաքշել · իբ գգուանական, և ողոք բանիւք մարդկելուզել · կմ անոյշ լեզուաւ, և քաղցր դիմօք, և հաճոյական շարժմամբք առ երեսս գովասանել · կմ մեծարել զոք առ 'ի մեղկել զսիրտ նր, և յանկուցանել յինքն, որպ առնեն խաբեբայք, և մարդելորսք: Իսկ ըստ առի զշանց, և զայլոց ոմանց կենդանեաց, յոր ժամ ախորժարար, և սիրալիր շարժմամբք խաղալով բծնիւն, և զտուկք փարին առ 'ի ձգել զոք 'ի սէր իւրեանց: 'ի վեր հարց · ՟Է:

Շողոքորթական · ի · աւ · աց · օք: || այն ամէն, որ վերաբերի առ շողոքորթութիւն · կմ առ շողոքորթն · և կմ փաղաքշական:

Շողոքորթութիւն · թեան: || փաղաքշութիւն, որ է գործողութիւն շողոքորթաց · կմ շողոքորթելն, զորմէ ըստ գոյն ասացաւ 'ի վերոյ:

Շոմին · շոմնի · իւ · ից · իւք: || է բանջար ինչ պիտանի, որ և կոչի ծնել · ունի զտերև եր կայն իբրև զակացնջն սխտորոյ, որոց ոմանք են ընտանիք · և ոմանք վայրենիք: Բնութ է գէճ, և ցուրտ · ուստի և է օգտակար չոր և ջերմ բնութե: Զսա խարշեալ · կմ տապա կեալ կաղմեն կերակուրս: ռամկ · ... :

Շոյտ · շուտի · իւ · ից · իւք: || փոյթ · կամ արագ: կմ յանկարծ · կմ ժիր · և կմ ձարպիկ: ռամկ · շուտ · կմ չուտ: Առակ · ՟ԻԲ · 29: Խորէն · ՟Բ · ղբ · 49:

Շոպել · եցի · եա · ել: (Ներգործ ·) || կոր զել · կմ փրծուցանել · և կմ ձողոպրել · և ըստ այսմ առի 'ի հին տպագրիս · 'ի լոյս ընծայեալն 'ի նորացանէն շոպեալ ձողոպրէր: ռամկ · ... · կմ ... : Իսկ ըստ նշանակէ յափշտակել · կմ կողոպտել · և կմ կապտել: ռամկ · խլել · կմ թռցնել:

Շոպշոպել · եցի · եա · ել: (Ներգործ ·) || է յաճախականն շոպել բայիս, և նշանակէ՝ շոպելով շոպել · իբ աստ և անտի քարշելով կորզել, և ձողոպրել: Իսկ ըստ չարաչար յափշտակել · կմ կողոպտել:

Շոպռել: || տես զՇոպել:

Շոր · ոյ · ով · ոց · ովք: || ձորձ · կմ զգեստ · կմ հանդերձ · և կմ ինչ լցէ կտաւեղէն: ռամկ · շոր:

Շորապան · ի · աւ · աց · օք: || վերակացու շորոց · կմ հանդերձեղինաց · որ և ասի հանդերձապետ:

Շորատուն · տան · տամբ · տանց · տամբք: || հանդերձատուն · իբ տեղի ուր հաւաքել պահին շորք, կմ հանդերձք:

Շորթ · ի · իւ · ից · իւք: || երանգ կմ թոյր իբ գոյն: Բայց սա մանաւանդ 'ի գործ ածի 'ի բարդութեան, որպ և թոյրն · որդն · դեղնաշորթ · կարմրաշորթ · և այլն: իսկ ըստ որում է սա արմատ շորթել բայիս, նշանակէ զշորթեալն · կմ զշորթումն · զոր տեսցես զկնի:

Շորթել · եցի · եա · ել: (Ներգործ ·) || կոր զել · կմ փրծուցանել · կմ զերծուցանել · կմ 'ի բաց բառնալ · կմ յափշտակել · և կմ կողոպտել · և այս առի զպատրաստ · կմ զըմբռնեցելոց · կմ զընչից, և զառացեալ ծոց · և այլն: ռամկ · քրքնել · կմ խլել · կմ թռցնել: Կիւրղի եղեկ · ժա:

Շորթումն · թման · ման · մանց · մամբք: || կորզումն · կմ զերծուցումն · կմ յափշտակումն · և կմ կողոպտումն:

Շուայտ · ի · իւ · ից · իւք · կմ օք: || զեղխ 'ի կերակուրս · կմ անառակ · որ պարարի շուայտութեամբ · կմ որ մատնեալ է զանձն իւր 'ի յուտել, և 'ի յըմպել · իսկ ըստ պատգամ · կմ վավաշոտ · կմ գիջա ... · և կմ մոլեալ 'ի պղծութիւնս մարմնոյ: Պօղոս՝ շուայտ կոչի շուայլն · կմ մոլեալ զինքս 'ի խեղդութեան մարմնոյ:

Շուայտաբարոյ · ի · իւ · ից · իւք: || նոյն է ընդ վերինն:

Շուայտիլ · եցայ · եայց · իլ: (Չեզոք ·) || զեղխել շուայտութեամբ · կմ անառակել 'ի կերակուրս · և կմ որկրամոլութեամբ պարարիլ յաճախ ուտելով, և ըմպելով, մինչև ծանրանալ, և թմրիլ զգայութեամբ: 'ի վեր հարց · ՟ԻԶ: Իսկ ըստ պատգամ · կմ վավաշոտիլ · կմ մատնել զանձն մարմնական պղծութեան: Աերթ և շուայլել · կմ մոլել զինքս իւր 'ի պէսպէս խեղդութեան

մարմնոյ : ըստ այնմ. Դաւթէ ծղ. վաճառական վաճառէ · շահարար շուայտանայ · Բ. շը- ռայլ · կամ մսխօղ :

Շուայտասէր · ի · աւ · աց · օք : || սիրող շուայտութեան, յր անառակութեան ուտելոյ եւ ըմպելոյ, եւ վաւաշոտելոյ · կամ նա՝ որ սիրէ զշուայտութիւն, եւ զխենեշութիւն · եւ կամ շուայտաբարոյ : 'ի հին տառագիրս :

Շուայտութիւն · թեան : || գիջութիւն շատակերութեան · կամ անառակութիւն ուտելոյ, եւ ըմպելոյ · եւ կամ անյագ որկրամոլութիւն, որով ծանրանան, եւ թմրին զգայութիւնք, որոց եւ թմրութիւն շուայտութեան անուանի : Ղուկ. 21. 34 : եւ Լամբրոն : Իսկ մերթ պագշոտութիւն · կամ վաւաշոտութիւն, կամ մոլութիւն անձին 'ի մարմնական հեշտութիւնս եւ պղծութիւնս : Նարեկ. խր. Երբեմն եւս շուայտութիւն, կամ մսխումն ընչից 'ի մարմնաւոր խենեշութիւնս :

Շուար · կամ շուայտ · ի · իւ · ից · իւք : || է որ մեա շուարիլ բային · որով մերթ նշանակի շուարութիւն · յր տարտամ միտքն · կամ տխրութիւն մտաց · եւ կամ կապուտն զգայութեանց ծնեալ 'ի տարակուսանաց · ռամկ. շաշմիշ օլմուշ : Իսկ մերթ շուարեալ · յր տարակուսութեամբ ապուշ մնացեալ · կամ կապեալ զգայութեամբ, որով ոչ գիտէ ոք թէ զինչ արասցէ · ռամկ. շաշգին էշաք :

Շուարիմ · եցայ · եա՛ց · իլ : (հայնական ·) || տարակուսեալ մնալ · կամ 'ի տարակուսանաց տխրիլ · կամ ապշտամբեալ մնալ, որ է կապիլ զգայութեամբ · ռամկ. շաշմիշ օլմաք :

Շուարութիւն · թեան : || տե՛ս զՇուար :

Շութափեմ · եցի · եա՛ · եալ : (չէզոք ·) || սաստիկ փութալ · կամ շտապել · կամ վազվաղել · եւ կամ երագել : այլ եւ սովորաբար նորա բառ յուցանէ, զի տալ՝ շութափել · իբր թէ շուտափութել · յր շուտ եւ փոյթ լինել : ռամկ. աճէլէ էթմէք : Խորէն. ժ. գլ. 82. եւ 88 : եւ 'ի գիրս [illegible] :

Շութափութիւն · թեան : || սաստիկ փութացումն · կամ շտապ · կամ վաղվաղումն, եւ կամ երագութիւն : ռամկ. աճէլէլիք :

Շուկայ · ի · իւ · ից · իւք : || վաճառանոց · կամ հրապարակ փողոցաց, ուր գան կրպակք վաճառականաց : ռամկօր. չարշը : Բայց 'ի Վարս հարց. խզ. 'ի վարս սրբոյ խօսնի ծերոյն · ուր ասի զիմանէ, եկն 'ի շուկայն քաղաքապարտի խմանել, եկն 'ի գուղկայէն քաղաք, այլ եղեալ կայ 'ի ձեռագիրս :

Շուղայէս : || տե՛ս զՇխաղայէս : Լամբրոն :

Շուն · շան · 'ի շանէ · շամբ · շանց · շամբք : || կենդանի հաչողական : որ եւ ռամկ. կոչի շուն : Տօբ. 5. 23 : Յովբ. 11. 17 : Իսկ երբեմն շուն կոչի շնացողն · ըստ որում երբեմն զշուն ոչ խառնէ ընծայականս · այլ առաջ ցուց 'ի բայսն շնալ : Ղեւտ. 18. 22 : Հռոմ. 7. 3 : 1. Կորնթ. 6. 9 : Պիրձ. է սա անուն երկուց համաստեղութեանց, որոց մին կոչի մեծ շուն · որ զետեղեալ կայ առընթեր հայկին, եւ նապաստակին 'ի հարաւ կուսէ, եւ ծագի մեզ 'ի յունվար ամսեան : Այդ՝ բաղկանայ սա 'ի յիսնուստան աստեղաց, որոց մեծագոյնքն են մանր · իսկ ութն մեծք : Յորոց եւ մինն, որ նկարի 'ի գլուխ շան, է մեծագոյն քան զամ աստեղս համաստեղութեան · եւ ունի զարդարեցութիւն զօրաւոր յոյժ : Իսկ միւս համաստեղութիւն կոչի փոքր շուն · կամ մանաւանդ շնիկ · որ զետեղեալ կայ առընթեր երկուորեն, եւ խեցգետնոյ, եւ անկանի 'ի հիւսիսականգոյն մեծ շան : Այդ՝ բաղկանայ սա 'ի մետասան աստեղաց, յորոց մին է մեծ · իսկ այլքն մանր : Ծագի եւ սա համագոյն մեծ շան յամսեանն յունվարի · Պիրձ՝ շուն անուանի եւ ձուկն ինչ ծովային, որ ունի զդժնդակ տեսիլ : Իսկ ըստ երից նշանակութեանցն եւս առեալ լինի 'ի գիրս Գէէ. գործի աղօթից · ուր ասի : Իսկ կամ զինչ շունք ցամաքայինք, եւ ջրայինք, եւ երկնայինք :

Շունչ · շնչոյ · ով · ոց · ովք : || ոգիք նուրբք, եւ օդայինք, որք ընդ ռնգունս, եւ ընդ բերանս կենդանեաց արտաքս շնչեցեալ ցնդին, եւ կամ շնչումն, որով զօդ ձգեմք 'ի մեզ 'ի հովահարելն թոքոց · որ եւ ասի տուր եւ առութիւն շնչոյ : ռամկ. տամաճ · տաճկերէն. նէֆէս, որ է բառ եբրայական : Ծննդ. 7. 22 : Յեսու. 2. 11 : Դանի. 10. 17 : Իսկ մերթ նշանակին շնչաւորք հողմոց · կամ փչումն բերանոյ · կամ միգոց · եւ այլոց նմանեաց : 'ի գիրս Թուղթ Տէրունի : Երբեմն եւս շունչ անուանի հոգին մարդոյ, եւ ամ անբան կենդանեաց · ըստ որում է 'ի նմա սկիզբն շնչելոյ · կամ զգալոյ, եւ կենաց : Այդ՝ վասն մարդկային հոգւոյ՝ դնի Ծննդ. 2. 7 : 3. Թագ. 17. 21 : Իմաստ. 15. 11 : եւ 2. Մակ. 7. 37 : Իսկ վն հոգւոյ անբան կենդանեաց եդեալ լինի Ծննդ. 1. 20. եւ 30 : Ժողով. 3. 21 : Եզեկ. 47. 9 : ըստ այսմ է եւ Ղեւտ. 17. 11. եւ 14 : 2. Օրին. 12. 23 : յորս ասի, թէ շունչ կենդանեաց է արիւն նց · իբր թէ՝ արիւն նոցին է հոգի նց, ոչ յատկապէս · այլ ըստ որում հոգին պահի 'ի մարմինն արեամբն : Դարձեալ՝ բառս շունչ : ըստ որում նշանակէ զհոգի՝ առեալ լինի երբեմն փոխանակ շնչաւոր, կամ անբան կենդանեաց՝ իբրեւ մասն փոխանակ բոլորի : այս Ծննդ. 1. 24 : եւ 2. 19 : եւ 9. 10 : Ղեւտ. 11. 10. եւ 46 : Յովբ. 16. 3 : Բայց Փիլիպ. 1. 27. ուր ասի · միով շնչով նահատակել, նշանակէ՝ միով հոգւով · այս է՝ միաբանութեամբ · եւ այլ փիլինէ ասելոյ՝ միաբան, ասեմք՝ միաշունչ : Իսկ ըստ փիլիսոփայից՝ շունչն է անօդ, եւ նուրբ ոգիք օդատեսակք, որք իբրեւ զնուրբ գոլորշիս ծնեալ լինին 'ի արեան զօրութեամբ ջերմութեան, եւ մղեն զարիւն յիւրաքանչիւր անդամս, որոց 'ի զօրանալն՝ զօրեղանայ կենդանին, եւ 'ի պակասելն՝ լքանի, եւ նուաղի : Ոստի եւ երակքն, յորս յաճախեն այսպիսի ոգիքս՝ կոչին յամանց շնչերակք :

Շուշան · ի · աւ · աց · օք : || է ծաղիկ ինչ գեղեցկատեսիլ · փայլուն, եւ յոյժ հոտաւէտ · յորոց ոմանք լինին սպիտակ, ոմանք ծի-

Digitized by Google

րանագոյն, ոմանք դեղին, և ոմանք կապուտակ։ Արդ՝ 'ի սոցանէ ոմանք են ընտանիք, և ոմանք վայրենիք, և այլք ջրայինք։ ռամկ. ղամպախ։ Երգ. 2. 1. և 2։ Եսայ. 35. 1։ Մատ. 6. 28։ Դարձեալ՝ շուշան կոչին նաև շուշանաձև յօրինուածք, որպիսիք էին այնք, զորս կազմեալ էր մոլաքս 'ի վր սռնդանց աշտանակին։ Ելից. 25. 31. և 33։ Թուոց. 8. 4։ Սոյնպէս շուշան անուանեցան շուշանաձև ծաղկունք քանդակեալք արտաքուստ 'ի վր շրթանց պղնձի ծովուն։ 3. Թագ. 7. 26։ և 2. Մնաց. 4. 5։ տես և 'ի բառարանն յատուկ անուանց։

Շուշանաբոյծ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || 'Ի մէջ շուշանաց բուծեալ. եւ սնեալ։ Իսկ մերթ 'ի մէջ շուշանաց բուծանող, կամ սնուցանող։ Նարեկ. 'ի մեկն. երգոց։

Շուշանագոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ || ունող զգոյն շուշանի, և կամ շուշանական գունով փայլող։

Շուշանագործ. ի. աւ. աց. օք։ || գործող զյօրինուածս շուշանաձևս։ Իսկ մերթ առ ի զկերտուածոց, կամ զկազմուածոց, որք յօրինեալք են իբրև զշուշան։ 3. Թագ. 7. 19. և 22։

Շուշանական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ, զոր շուշանն ունի. կմ առ շուշանս վերաբերի։ Նարեկ. 'ի գով. խաչ։

Շուշանաձև։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զձև շուշանի. և կմ շուշանակերպ։

Շուշանանալ. ացայ. ացիր. անալ։ (Ընդ-միջ.) || իբրև զշուշան լինել. կմ զորպիսութիւն շուշանի զգենուլ։ Նարեկ. 'ի մեկնութ երգոց։

Շուշանափայլ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || գեղեցիկ, և փայլուն իբրև զշուշան, կամ շուշանագոյն։ Իսկ մերթ առ ի զտեղւոյ. ուր բուսեալ փայլին գեղեցիկ շուշանք։ ըստ այնմ Նարեկ. ղճ. Անդս ամենուստեք ջրահոսս, և շուշանափայլս։

Շուշմայ. ի. իւ. ից. իւք։ || է ունդ ինչ դեղնագոյն, կմ սպիտակագոյն ըստ ձևոյն ամենևին նման արջնդեղոյ. եւ չօրէնճօրէ։ 'Ի սմանէ հանեն զիւրիւկ ձէթն, որ է շրալղամն. որոյ և բոյսն անուանեալ կոչի շուշմայ։ ռամկ. ...։ Շերհաշին։

Շուշտակ. ի. աւ. աց. օք։ || է զարդ ինչ կանանց՝ կախեալ 'ի յետոյս նց 'ի գլխոյ մինչև 'ի վայր, որ և կոչի ծամակալ։ ռամկ. ... կմ ...։ Դարձեալ, շուշտակ անուանին նոքա, որք յամուսնական կարգէ, եւ յայրիութէ՝ լինին վարդապետք կմ վանականք. և կամ աբեղայք. և ըստ այսմ գխմաբանմանին 'ի կուսակրօն կարգաւորաց։

Շուշփայ. կմ շուշպայ. ի. իւ. ից. իւք։ || է ոռ և մաքուր կապերտ ինչ. եւ հատուած կտաւոյ, որով ժամարարն մաքրէ զսկիհն։

Շուտաբան. ի. իւ. ից. իւք։ || արագախօս. կամ ունող զփոյթ 'ի բանս և 'ի գործս. կմ որ ճարպիկ է 'ի տրամաբանութեն. կմ յաջխատասիրութեն։ Կիւրղ. ժղ։

Շուտագոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ || արագագոյն. կամ փութանջան. կմ աշխատասէրս. և կմ առաւել ճարպիկ։ Կիւրղ Եղէն. ժբ։

Շուտաժիր։ (Նխդրիւ հլվի.) || շուտ և ժիր. կմ շուտափոյթ. կամ արագ և փոյթ. և կմ յոյժ վաղվաղական։ ռամկ. չապուկ. կմ չէվիքճուխ. և ըստ այսմ առի՝ շուտաժիր մանուկ. շուտաժիր զօրական։ Սոյնպէս է և 'ի Նարեկ. ղճ. ուր առի, շուտաժիր ընտապով երագեցին։

Շուտասպառ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || շուտ սպառող. եւ վաղվաղակի սայթաքող. և կմ գլորասահ. որպիսի է մարդկային բնութիւն։ 'Ի Գիրս Թէ֊ին Խոստովան։

Շուտափոյթ. փութի. իւ. ից. իւք։ || այն՝ որ է շուտ և փոյթ. կմ յոյժ երագ, կամ շտապօղ. և կմ վաղվաղող. ռամկ. ...։ և ըստ այսմ առի, այր, կմ լեզու շուտափոյթ. կմ շուտափոյթ և ջերմ հաւատ մանկանց. կմ վճարել զինն շուտափոյթ երագամամբ. և այլն։ Լամբրոն։

Շուտափութութի. թեան։ || շուտաժիր երագութի. կմ փութալից վաղվաղումն. կմ արագաշարժութիւն. և կմ շտապումն։ ռամկ. ...։ Առակ. 14. 35։ Նարեկ. ղճ։

Շուրթն. շրթան. թամբ. շրթունք. անց. ամբք։ || է անուն երկոցունց մսեղէն թերթից բերանոյ տուեալ 'ի բնութէ 'ի ծածկոյթ ատամանց, և 'ի փականս բերանոյ. որ և 'ի մարդն է գործի բարբառելոյ ըստ բանս. ռամկ. ...։ Սաղմ. 50. 17։ Երգ. 4. 3։ Իսկ մերթ նմանութբ շրթունք կոչին եզերք. կամ շրջանակք աւազանաց, և ոյնակաց, կոնքից. կմ բաժակաց, և այլոց անօթոց, յորս եզերին բերանք նց։ ռամկ. ...։ կմ ...։ 3. Թագ. 7. 23. և 26։ 2. Մնաց. 4. 5։

Շուրջ։ (Նախադրութի. որ պահանջէ ըստ հոլովն պարառական. և մերթ մակբայ։) || շուրջանակի. կմ 'ի բոլոր շրջապատի. ռամկ. ...։ կամ ...։ Եղէկ. 40. 30։ Ղուկ. 13. 8։ և 22. 55։ Իսկ մերթ է բայի շարակցի. զոր տեսցես զկնի։

Շուրջ պարապել. կմ շուրջ փակել զինք. || եւ շրջապատել. կմ շրջափակել. և կամ պարփակել։ Առակ. 4. 8։

Շուրջ արկանել։ || եւ պատել. կմ պատատել զինն շուրջ զիւրեք. ... կմ ...։ շուրջ զատիւք։ ռամկ. ...։ Առակ. 29. 5։

Շուրջ ածել։ || եւ շրջեցուցանել. կմ ծերցուցանել. և կմ պատուտեցուցանել։

Շուրջ գալ։ || եւ շրջել. կմ յածիլ. և կմ պատուտիլ զիւրեք։ Յեսու. 6. 11։ Ժող. 7. 26։

Շուրջ հայիլ։ || եւ յայս կոյս յայն կոյս, շուրջանակի նայիլ. կմ դիտել։ ռամկ. ... նայիլ։ Մարկ. 5. 32։

Շուրջանակ. ի. աւ. աց. օք։ || նոյն է ընդ բառին շրջանակ ըստ ամի։ Ծննդ. 3. 24։ Եղէկ. 40. 25։

Շուրջանակեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.)

|| տես զՇուրջանակել: Ոսկ. 1. հռոմ. ձա:

Շուրջանակի: (մակբայ.) || շրջանակօրէն. կամ շուրջ պատամամբ. կամ յամենուստ պար առնլով. և կամ յամ կողմանց. ուստի մինչ ասի. շուրջ շուրջանակի. կամ շուրջ շրջանակի, նշանակէ՝ շուրջ յամ կողմանց: Եզեկ. 27. 17: Թուոց. 35. 4: Սաղմ. 11. 9:

Շուրջառ. ի. ու. աց. օք: || եկեղեցական նափորտ. զոր ՚ի վր շապկին զգենու քահանայն. կամ եպիսկոպոսն ՚ի ժամ պատարագին, կամ յայլ հանդէսս եկեղեցւոյ, և ասացեալ շուրջառ՝ ըստ որում շուրջ զանձամբ առեալ լինի:

Շուրջունելութիւն. Թեան: || պարառութիւն. կամ պարփակութիւն. կամ շրջապատութիւն. և կամ շրջանակութիւն: Խորէն. յաշխարհագրութեան:

Շուփայ. ի. իւ. եց. իւք: || է Թխագոյն դեղ ինչ աչաց, զոր ըստ բժշկաց կազմեն ՚ի շաքարէ. և ՚ի ջրոյ վարդից, և յայլոց, եւ ՚ի Թութիայէ: Բնութիւն է կծող և կսկծեցուցիչ: օգտէ սա մանաւանդ թըժռուեալ աչաց. զի արգելլով զմաղման, և զխառնակար հեղթին խափանիչ տեսութ, բառնայ զգժտութին, և տանէ զգժտուն համարձակահայեցացս: ՚Ի գիրս առաքինութեանց և մոլութեանց: Սա Յայտ. 3. 18. կոչի ՚ի մեզ համարակ անուամբ դեղ. զոր յոյժ անուանեն քոլլուռիոն. և լատինք քոլլիռիում:

Շուք. շքոյ. ով. ոց. ովք: || պատիւ. կամ յարգութիւն. կամ մեծարանք. և կամ փառք: 1. Մակ. 15. 32: 2. Մակ. 3. 28: Դանի. 11. 20: Իսկ մերթ ըստ բայի շարակցի այսպէս. շուք գտնել. և նշանակէ, պատուել, կամ յարգել. կամ մեծարանս գտանել. և կամ փառաւորել: Առակ. 12. 9: Եբր. 5. 5: Բայց 1. Կորն. 11. 10. ուր ասի. վմ այնորիկ պարտի կինն շուք գնել գլխոյն. առեալ լինի փոխանակ նշանի իշխանական պատուոյ առն, որ է քօղն. կամ ծածկոյթ գլխոյ կնոջ. վն զի օրինադրեցաւ կանանց քօղել զգլուխս իւրեանց առ ՚ի ցուցանել զիւր անկեալս ըստ իշխանութեան առն:

Շ Չ

Շչեմ. եցի. եա. եալ: (չէզոք.) || սուլել, որ է հանել զձայն նուրբ և սուր ՚ի ծերոյ կափուցելոց ատամանց. կամ ընդ նեղ ծակոյկ ականջափակեալ շրթանց. որպէս առնեն ոմանք ՚ի յայլաստնելն. կամ ՚ի զարմանալն. և կամ ՚ի պատմելն ՚ի վերայ յանկարծակի, կամ նորանշան համբաւացս, կամ կարծանմանն իրիք. և այլն: տաճկ. ըսլըխ չալմագ: 3. Թագ. 9. 8: Երեմ. 19. 8: Ողբ. 2. 15. և 16: Սոփոն. 2. 15: Եզ. յայտնանէ առեալ նշանակէ և զձայն սպառնալեացն օձից, և այլոց նմանեաց, ըստ որում է լինել զառանցել: Երեմ. 46. 22.

Շչիւն: (Նախադրիճ հոլովի.) || շչումն, որ է սուլելն, զոր ըստ լինադոյն սասացաւ ՚ի բային շչել: տաճկ. ըսլըխ: 2. Մնաց. 29. 8: Երեմ. 19. 8: Միք. 6. 16:

Շ Պ

Շպարեմ. եցի. եա. եալ: (ներգործ.) || գունաւորել. կամ գեղազարդել զդէմս, կամ զերեսս զեղովք. որպէս առնեն ոմանք ՚ի լկտի կանանց, զի գեղեցիկ երևեսցին: Եզեկ. 23. 40:

Շ Ռ

Շռայլ. ի. իւ. եց. իւք: || վայրապար մսխօղ գոյից. կամ նա, որ յիմարութբ վատնէ զինչս յանառակութիւս, կամ ՚ի խենեշութիւս, և կամ յընդունայն իրս. որոյ ներհակն կոչի՝ ագահ. կամ ժլատ: Իսկ մերթ՝ անառակ. կամ խենեշ. կամ զեղխ. և կամ մոլեալ ՚ի կերակուրս և ՚ի հեշտախտութիս:

Շռայլամիտ: (Նախադրիճ հոլովի.) || Նա՝ որ յօժարամիտ է ՚ի շռայլութիւն. կամ սիրէ վայրապար մսխել զինչս. և կամ շռայլօղ: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ բառիս անառակ. կամ խենեշ. կամ պագշոտ. կամ մոլեալ ՚ի հեշտութիս: ըստ այսմ. Մծբն. ժէ. Շռայլամիտ ցանկութիւն կանանց՝ խոտորեցոյց զնա յԱյ:

Շռայլիմ. եցայ. եայց. իլ. կամ ել: (ձայնակր.) || շռայլ լինել. որ է վայրապար մսխել զինչս: Իսկ մերթ անառակել. կամ խենեշանալ. կամ զեղխել. կամ բռնորոպելին մատնել զանձն իւր յանառակութիս կամ ՚ի հեշտութիս մարմնոյ, և կամ յայլ ախտ ինչ: Երեմ. 2. 20: Ոսկէ. 2. հռոմ. գ: Իսկ մերթ ցոփանալ. կամ անամօթանալ. կամ լրբել. և կամ լկտել. ըստ այսմ. Լամբրոն. Մի՛ լիցի այնքան սաստիկ սրտոտեա խմաստնոյց շռայլել:

Շռայլութիւն. Թեան: || մոլութիւն ինչ, որով ոք զինչս իւր վայրապար մսխէ, որոյ ներհակն կոչի ագահութիւն. կամ ժլատութիւն. Լամբրոն: Իսկ մերթ անառակութիւն. կամ խենեշութիւն. կամ զեղխութիւն. և կամ ցոփութիւն: Լամբրոն. ՚ի Հարց կարգ. ժԹ:

Շռինդն: (Նախադրիճ հոլովի.) || ազդեցիկ և անհաճոյ հնչակ. և կամ շառաչիւն, որ է բաղխման ամբոխից. խռովութեց. զինուց. հարուածոց. յարձակմանց, և այլոց նմանեաց: տաճկ. կիւրիւլտիւ. կամ ֆէլէքիւրափոց թագըրտըսը: 2. Մակ. 5. 5: Դղրդեալ, նշանակէ սաստ ամբոխ. կամ խուռն ժողով. և կամ խառնիխուռն բազմութի, որ որում յատուկ է սոյա զշռինդն որձակել: ՚ի Հին տոմարագիր: ըստ այսմ է և Բարսեղ. 2. 29. ուր ասի. Շռինդն մեծ, և յոյժ՝ գործեցին ՚ի փղձկութեանս. մեծ, և յանկարծ ամբոխին փոքրկացուցին. կամ նուաճեցին:

Շռինչ. շռնչի. իւ. ից. իւք. կամ աց. օք: || շռնչիւն. կամ շռնչումն, որ է հնչիւն կարծր իրաց. զորմէ ըստ լինագոյն տեսցես ՚ի բային շռնչել: տաճկ. խըշըրտը. կամ ճնճղտու:

թ նշանակի ամաւ նուագ · կամ
ութիւ · ըստ այնմ Նաւեկ· ըզ· Նախ
ծեան խաչին , և զկնի ապին
րուհւոյն ընծայ մատուցեալ ըզ
որհաց բերկրալիր շրթանց · զի ըզ
ց նուագս շրթանց ։ Բայց աս֊
նպմամբ եղեալ կայ շուէշ շնոր֊
է անդէպ ։
ախադրիմ հոլովի ·) ‖ հոսք · կմ
իսկ թէ զինչ նշանակէ 'ի Նաւէկ·
ասի · շուէշ շնորհաց · տես 'ի բառն

ն · շունչանան · շունչանամբ · ունք ·
նք ։ ‖ է զարդ ինչ լուսնաձև կազ
յոսկւոյ , կմ յարծաթոյ , որ և
հիկ ։ Այսպէսք զարդուք պճն֊
ադիանացիք զձիս , և զուղտս ևս
կախելով զնո 'ի պարանոցս , յերասա
լանջապանակս , և յայլ կազմածս
ց նց , որոց 'ի շարժիլն եղանէր
յորմէ և անուանեցան շունչանունս ։
26 ։ Բայց 2 · Մաք · 12 · 26 · ուր ասի · կը
'ի շունչանան վր էած , բառիմաստն
ր է խնդիր նախադրութս 'ի վր · նշնա
ւքն կառնայիմ · որ թարգմանիեր
· զի ունող երկուց եղջերաց · որ֊
հնգօրեայ , կմ վեցօրեայ լու֊
Արդ՝ քաղաքս այս անուանեցաւ
, վասն պատկերի աստուածութեայ
ն երկնից , որ է լուսին · զոր 'ի գւ
նչև ցմէջին կազմեալ էին 'ի ձև
իսկ 'ի միջոյ մինչև 'ի վայր 'ի ձև
և կանգնեալ էին զնա 'ի մեծի մե
միք , որ 'ի նոյն կառնայիմ ։ և 'ի վր
վր 'ի նշան լուսնի՝ հաստատեալ կայր
ձև զարդ ինչ ոսկեկազմ կոչեցեալ
· այնինքն է՝ շունչանուն · յորմէ և
քաղաքն էառ զանունն ։
յն ։ (Նախադրիմ հոլովի ·) ‖ հանօղ
շունչման · կմ շունչօղ ։
· եցի · եա · ել ։ (չէզոք ·) ‖ շառա֊
կմ շաչել , որ է հնչելն երկաթեղէն
աց · կմ կարծրանիւթ իրաց , ոնց
ց , կամ երասանակաց ձիոց · կամ
ակաց կախեցելոց զպարանոցէ ուղ.
ռամկ · խշրտոց · կմ ճնկտոց հանել ։
թ և ս նշանակի նուագել · կմ երգել ·
լ պղպջրաձայն հնչելն նուագարանաց ։
։ (Նախադրիմ հոլովի ·) ‖ տես ըզ

ն · չման · մամբ · մանց · մամբք ։ ‖
Շուինչ ։

Շ Տ

պ · ի · իմ · ից · իւք ։ կմ ոյ · ով · կամ
մ ։ ‖ սաստիկ փութացումն · կմ վազ
ումն · և կմ երագութիւն ։ Նաւեկ · ըզ ։
մերթ արագ · կմ փոյթ · կմ վաղ֊
ռամկ · շուտ ։ և ը այսմ իմանի , մինչ
Յերկնից յերկիր հասանէ՝ շտապ քան
ն ։ Բայց ա ը մեծի մասին 'ի գործ
ածի ընդ տագնապ բառիս , այսինքն · շտապ
տագնապի · շտապ տագնապաւ · և այլն ։
որով մերթ նշանակի՝ սաստիկ տախտակա
կան , կմ տագնապալական փութացումն ,
կմ տախպումն , և կմ խուճապ ։ 1 · Մակ ·
10 · 8 ։ 2 · Մակ · 10 · 28 ։ 3 · Մակ · 3 · 15 ։ Իսկ
մերթ տագնապալական տառապեցուցիչ
նեղութիւն , կմ անձկութիւն ։ 2 · Մակ · 3 · 21 ։
և 6 · 9 ։ 3 · Մակ · 5 · 28 ։ Իսկ երբեմն ը բայի
շարակցի այսպէս · շտապ տագնապի 'ի
վր դնել · և նշանակէ տագնապելով · կմ
տախպելով շտապեցուցանել զոք ։ ռամկ ·
խէտ արտորջնել · կմ ղօտ ընել ։ Յոբէ · 1 · հարց ·
թ · և իթ ։
Շտապաբան · ի · իմ · ից · իւք ։ ‖ շտապով
խօսող · կմ արագաբան ։ ռամկ · Բէղ Բէղ խօ
սօղ · կմ չխօսօղ ։
Շտապաբանեմ · եցի · եա · ել ։ (չէզոք ·) ‖ ըշ
տապով խօսիլ · կմ արագաբանել ։ ռամկ ·
արտորնօտ խօսել · կմ չխօսել ։
Շտապաբանութիւն · թեան ։ ‖ բան · կմ խօսք
շտապողական · կմ երագաբանութի · որով
ոք յոպպս սաստիկ փութալոյն գթէ 'ի
խօսիլն · որոյ ներհակն հոլի յամրախօսութի ։
Շտապեմ · եցի · եա · ել ։ (զօրութբ անցողա
կան ·) ‖ շտապեցուցանել · կմ տագնապաւ
փութացուցանել · կմ խուճապեցուցանել ·
և կմ տախպել ։ ռամկ · խէտ արտորջնել · կմ
ղօտ ընել ։ Մծբն · ժը ։ Յոբէ · 1 · հարց · ին ։
Շտապեցուցանեմ · ցուցի · ցի · անել ։ (ան֊
ցող ·) ‖ նոյն է ընդ վերնոյն ։
Շտապիմ · եցայ · եայց · իլ ։ (ձայնակր ·) ‖
տագնապաւ փութալ · կմ խուճապիլ ·
կմ վաղվաղել · և կմ երագել · ռամկօր ·
խէտ արտորալ ։ Լմճբբն ։ Իսկ մերթ տագ
նապիլ · կմ տառապիլ · և կմ նեղիլ · Յո
բէ · 1 · հարց · ժը ։
Շտապ շտապ ։ (մակբայ երագական ·) ‖
երագ երագ · կմ փոյթ ընդ փոյթ · ոնց
մինչ ասի՝ շտապ շտապ գնալ · կմ պատ֊
մել ։ ռամկ · ղատ ղատ · կմ Բեղբեղ ։ 'Ի հարց
հարցմ · ժը ։
Շտեմարան · ի · աւ · աց · օք ։ ‖ համբարանոց ·
զի շինուած 'ի ներքին տեղւոջ ուր ամբա
րեալ պահեն զարդիւնս երկրի · զի զցո֊
րեան , զգարի , և զայլ արմտիս ։ ռամկ ·
ամպար · կմ ցորենի ծաղողոյ ։ Ծննդ · 41 · 56 ։
Աբակ · 3 · 10 ։ Ղուկ · 3 · 17 ։ և 12 · 18 ։ Այնուք
շտեմարան կոչին և մթերանոցք , յորս ամ
բարեալ պահին գինի · իւղ · կամ կերա֊
կուրք և ըմպելիք ։ ռամկ · ծաղողոյ · կամ
քիլէր ։ 1 · Մնաց · 27 · 27 · և 28 ։ 2 · Մնաց · 31 ·
11 ։ Սաղմ · 143 · 13 ։ Իսկ երբեմն առեալ լի֊
նի փոխանակ գանձարանաց ս և իցէ ի֊
րաց · և ըստ այսմ 1 · Մնաց · 9 · 26 ։ և 29 · 8 ։
շտեմարան կոչեցան խուցքն տաճարին ,
յորս էին գանձք արծաթոյ և ոսկւոյ , և
ականց պատուականաց , նաև կահք և կազ
մածք զեստուցոց , և քահանայից , և զո֊
հից պահեալ լինէին ։ Դարձեալ շտեմա
րան կոչին ներքին և ծածուկ սենեակք ·
կմ կողմունք · և կամ տեղիք ։ ռամկ · ներ

փեղ. կմ Ներսէս շն. կմ Ներսէս Լմբր. օգտ.: և ՚ի այսմ յաճախ ՚ի գործ ածի ՚ի սբ գիրս. ոչ Եսեխ. 8. 3: 2. Մնաց. 18. 24: Ղեւտ. 10. 20: Եսայ. 26. 20: Մատթ. 24. 26: և այլն: Այսպէս և Թագաւոր տեղիք, կմ գաղտնի պատճառք, յորոց յառաջանան անձրևք, ձիւնք, հողմք կամ ցաւք, և այլք նմանք, կոչին շտեմարանք նց: Յոբ. 37. 9: և 38. 22: Սաղմ. 103. 13: և 134. 7: ըստ այսմ շտեմարան կոչին ներքին մասունք որովայնի, կմ փորոտեաց. և կմ ծածուկ խորշք սրտի, ուք են գաղտնի խորհուրդք, կմ գիտաւորութիւնք: Առակ. 20. 27. և 30: իսկ Յոբ. 9. 9. ուր ասի. որ արարին զբազմաստեղսն, և զշտեմարանս հարաւոյ, նշանակէ մազարոթն, զոր տեսցես ՚ի տեղւոջ իւրում:

Շտեմարանալից: (Նախդրիւ հոլովի.) || լցօղ շտեմարանաց. կմ լցեալ ՚ի շտեմարանս: Մծբն. ժԹ: և Աշխրհ: իսկ մերթ նա որոյ շտեմարանքն լցեալ և ղեղեալ կան:

Շտեմարանապահ. ի. աւ. աց. օք: || պահապան շտեմարանաց. կմ վերակացու համբարաց կերակրոց և ըմպելեաց:

Շտեմարանապետ. ի. աւ. աց. օք: || պետ կմ վերակացու շտեմարանաց, կմ մԹերից կերակրոց, և ըմպելեաց: ռամկօրէն ՔԻլէրճի:

Շտեմարանեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || ժողովել և կուտել ՚ի շտեմարանս. կմ ամբարել. կմ մԹերել: ռամկօր. ամպարէ. կմ Քիլէրէ դնել: Լմբրօն: իսկ մերթ անդրաբերաբար առեալ լինի փոխանակ գանձել. կմ ամփոփել. և կմ ՚ի տեղի ինչ ժողովել զոր և ինչ իր. և ըստ այսմ ասի ՚ի Նարեկ. կե. Յուսովք շտեմարանեցէ զիս յորկն այն անձկութե:

Շտոգանեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || շփոԹել. կմ խառնակել. և կմ խառնափնդոր առնել. ըստ այնմ. Թուղ. 1. հոգւոյն. Մի մեք մի դուք շտոգանել զարարածս ընդ արարիչն ջանասցուք. ոչ մի ջանասցուք շփոԹել զարարածս ընդ ոչ արարչին. ըստ այսմ է և Թղթ. 1. հոգւ. ո. ուր ասի. Զի խառնակես զանխառնդ. զի շտոգանես զանքակդ. ոչ ընդէ՞ր խառնակես զանխառնդ. ընդէ՞ր շփոԹես զանջատելիդ: Եւ այս յայտ է ՚ի յոյն բնաբանէն. նաև ՚ի զօրութէ բանին. զի խօսի զբայից արար, և էր. նաև զոյ և ըղմարդոյ. ոք են անխառնելի ընմեանս. և տարբեր յիրերաց:

Շտոգանութիւն. Թեան: || շփոԹութիւն. կմ խառնակութիւն. և կմ խառնափնդորութիւն:

Շտոգանումն. նման. մանե. մանց. մամբք: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Շ Ր

Շրեղ. կմ շրէժ. րիղի. աւ. աց. օք: || է բանջար ինչ պիտանի, որոյ տերևքն են երկայն և նեղ. զոր ժողովեալ եփեն և ուտեն: ռամկ. շրէժ բանջար: Զարմանաւոր քաղեն և չորացուցեալ լուեն մանր և լինի դեղնագոյն մանրուած ինչ իբրև զհինայ. զոր Թրջեալ ՚ի դործածեն ոչ զաղտնի մածուցանելով նովաւ զԹղԹեղէնս, կմ զմաշկս և զնմանիս նց որ և յանուն բուսոյն իւրոյ կոչի շրէժ: ռամկօր. ՇԻրԻշ:

Շրթնաշղթայաշար: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն որ կարէ իբրև զշղթայ ՚ի շրթունս շարել. կմ ծախմամբ անցուցանել որպէս է չուանն, կմ փոկն. զոր անցուցանեն ՚ի կզակս տանջ գաղտնոց առ ՚ի նուաճել զնս. և ըստ այսմ ասի ՚ի Նարեկ. ԻԳ. Քէրթ ատաՔէլ. Շրթնաշղթայաշար կարծր առասանաւ գանդատաւանդակաւ պաշարմամբ զկործանողն մաշեալ զկզակս. որ է բանն. Յոբ. 40. 21: Երբեմն և նշանակէ սոսկ այն, յորոյ շրթունսն պատեալ կայ շղթայագործ յօրինուած ինչ, և ըստ այսմ ասի, շրթնաշղթայաշար կինք: ռամկ. պատալաՐ ՔԷնար օհօղ:

Շրթնաշրջութիւն. Թեան: || շրջումն շրթանց, որով նշանակի շրթանց երերումն և յինչքն ժողովումն. ոչ լինի երբեմն ՚ի սաստիկ երկիւղէ: իսկ մերթ Թիւրումն շրթանց. կմ շաղաճաշութե գոլն, և կմ լեզուճագարութե:

Շրշեմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || հանել զշրշիւն. կմ զշշնջ ձնս. ոչ առնեն տերևք ՚ի շարժիլն իւրեանց: ռամկ. խշշրտալ, կմ շշնկոց հանել:

Շրշիւն: (Նախդրիւ հոլովի.) || շշնջիւն. ոչ ձայն շարժման տերևոց. կամ կարծր հանդերձից, կմ ընԹացից նուաստ կենդանեաց, և այլոց նմանեաց: ռամկ. խշշրտոց. կմ շշնկոց: ՚ի վերջ հոլով. Ժ:

Շրուշակ. կմ շրօշակ. ի. աւ. աց. օք: || դանդանաւանդ. զորոյ զմեկնութիւն լիագոյն տեսցես ՚ի բառն պախուրց:

Շրջաբան. ի. ին. ից. իւք: || նա՝ որ ուղիղ և պարզ ոչ խօսի. այլ զբանն այսր և անդր շրջեցուցանէ պատրուակելով ըզգիտաւորութիւն իւր. կմ պատճառելով զայսպէս բաղբաղայս. ոչ առնեն երբեմն ճարտասանք. կամ անմեղադիր առնօղքն զանձինս իւրեանց: Մծբն. ժԹ:

Շրջաբանեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || զբան իւր պարզ և ուղիղ ոչ խօսել. այլ պէսպէս պատրուակաւ Թագուցանել. և իբր Թէ այսր անդր շրջեցուցանել: ռամկ. փօլադով խօսել:

Շրջաբանութիւն. Թեան: || խօսիլն շրջաբանելով. բայց ըստ ճարտասանից նշանակի սոսկ տեսակ ինչ այլափոխութե, որ և կոչի շրջախօսութի. յորում այն, որ կարէ սակաւ բառիւք արտասանիլ բազմօք ասացեալ լինի. ըստ այնմ Նարեկ. ՂԶ. որք կառուցան, կազմեցան, կարգեցան, կանգնեցան՝ կցելն ՚ի կէսկայից խարսխաց բարձից՝ տանողաց ոտից. որ է ասել. կազմեալ պատրաստեալ կացին:

Digitized by Google

ական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ,
ս և անդ շրջեցուցանի. կմ ատ_
ինի, որպիսիք են թուղթքն, որք
ձեռս անձնեցուն: Իսկ մերթ պար
ան. կմ պտուտական. և կմ հոլո
:

եմ. եցի. եա. եւ: (Ներգործ.) ||
մրել. կամ աստ և անդ շրջեցու_
. և մերթ շուրջանակի հոլովել
ուպել. ռամկ. պտըտցնել:

ութիւն. թեան: || Շուրջ բերումն.
րջ ածումն. կմ շուրջանակի թա_
ն. և կմ շրջումն: Նարէկ. խղ:

ակ. ի. աւ. աց. օք: || Շուրջ զինէիք
լ. կմ նա՝ որ 'ի շրջակայս քաղաքի,
ուտի, և կմ ազգի կալեալ անուն
ութիւն:

յ. ի. իւ. եաց. իւք: || շրջագայօղ. ցք
ս շուրջ գայ. կմ աստ և անդ շրր
կմ թափառական: Ողբ. 2. հատուած ա:

ես շրջան առնօղ. կմ շուրջանա
րձօղ. և կմ պտուտօղ. Լամբրոն: Իսկ
շրջագայութիւն. և այս մանաւանդ
նականօքն: Յմ ոբէ:

յիկ: (Նախադրիճ հոլովի.) || Շրջա
. կամ շրջօղ. և կամ պտուտօղ:
պատմագիրս:

յիմ. եցայ. եայց. իլ: (Ձայնակր.)
ջ գալ. կմ աստ և անդ շրջիլ. կմ
ռուիլ: Յմ ոբէ: Իսկ մերթ շրջաբե
կմ պարագայիլ. կամ շուրջ զինէիք
երիլ, և կմ պտուտիլ:

յութիւն. թեան: || աստ և անդ շրր
. կմ շուրջգալն: 'Ի վերս հարց. իզ:
մերթ անդորէն դարձումն. կմ շրջա
թիւն. կմ հոլովումն. կամ թաւա_
. և կմ շրջան:

այումն. (Նախադրիճ հոլովի.) || շրջա
լ. կմ աստ և անդ շրջօղ. որպիսիք են
ոչխարաց եղեալք 'ի ձմերան: 'Ի վերս
ք: Իսկ մերթ շուրջանակի դարձօղ.
պտուտօղ. որպիսի է երկինքն:

եստ. գինի. աւ. աց. գք: || Շուրջ գի
կմ. շուրջ հայեցօղ:

րութիւն. թեան: || շուրջ գնումն. կմ
սահմանաւումն. և կմ շրջաբերութիւն:
Ն. կթ. և զք: Իսկ մերթ շրջափակու_
կմ պարփակումն. և կմ պարապուն_
ն. ըստ այնմ Նարէկ. ծ. սանձարկու
ճի. շրջադրութիւն չիչոյ:

որ. ոյ. ով. ոց. ովք: || այն՝ որ շուրջ
ք խորացեալ կայ. որպիսին են շրջա_
խրամք քաղաքաց. կմ պարսպաց:

ւօս. ի. իճ. իւց. իւք: || տե՛ս զՇրջա_
:

ւօսութիւն. թեան: || տե՛ս զՇրջաբա_
թիւն:

յայ. ի. իճ. իւց. իւք: || այն՝ որ շուրջկայ.
շուրջ զինէիք կայացեալ է. որպիսիք
տեղիքն կմ բնակիչքն եղեալք շուրջ
ողաքաց. և կմ զմարգականք: Խորէն. ա.
13:

Շրջակայիմ. եցայ. եայց. իլ: (Ձայնակր.) || Շուրջ զինէիք կալ. կմ պարապատերել. և կմ շրջապատեալ ունիլ զինն:

Շրջակայութիւն. թեան: || Շուրջ զինէիք կայա_ ցումն. կմ պարապատութիւն. կմ շրջապա_ տումն, և կմ պարբերութիւն: Իսկ մերթ առնել լինի փոխանակ շուրջ եղեալ ե_ րաց. և կմ շրջակայ տեղեաց. ըստ այնմ Նարէկ. ղա. Արեւմք քո պատեսց զշրջակայ ութիւն կայեցս, ցք զշրջակայ տեղի կայա_ րանաց:

Շրջական. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զՇրջա_ գայութիւն: Յմ ոբէ:

Շրջակատուր: (Նախադրիճ հոլովի.) || Շուրջ կտրօղ. կամ շուրջանակի կտրեալ: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. շրջա կտուր առնել. և նշանակէ շուրջ կտրել. կմ ատալ և անտի շուրջանակի հատանել. որպ առնեն ոլթոց, յորժամ յատանեն ըղ նս: Ողբ. 2. հատ. Ը:

Շրջահայեաց. ացի. աւ. աց. օք: || Շուրջ հայեցօղ. կմ նա՝ որ այսր անդր շուրջ զի_ նէիք նայի. կմ դիտէ: Եւ յայսմանէ ա_ ռեալ երբեմն շրջահայեաց կոչի խոհեմն. ըստ որում միշտ զպարագայս իրաց նկա_ տէ, և հարևանցի զոչինչ գործէ:

Շրջահոս. ի. իճ. իւց. իւք: || Շուրջանակի հո սօղ. կմ որ շուրջ զինէիք հեղեալ կայ:

Շրջահոսիմ. եցայ. եայց. իլ: (Ձայնակր.) || Շուրջ զինէիք հոսիլ. կամ շուրջանակի հեղանիլ:

Շրջան. ի. աւ. աց. օք: (բաղմիցս վարի իբ րև անեղական.) || Շրջումն. կմ յեղափո խութիւն. կմ անդորէն դարձ, որ լինի յիւ րաքանչիւր լրման սահմանեալ ընթացից իրաց. ռամկ. փըրրըմ. և Ը այսմ Իմաստ. 7. 18. Շրջան կոչի յեղաշրջումն եղանա_ կաց տարւոյ. կմ այլայլութիւն տրևադար ձից: Իսկ մերթ Ձեմումն. կմ խոստումն 'ի միոյ կողմանէ 'ի միւսն: և ըստ այսմ երբեմն շրջան անուանի տեղին, ուր լի_ նի այսպիսի Ձեմումն. որպիսիք են ան_ կիւնք պարսպաց. 3. Եզր. 3. 25. Մերթ և ս շրջագայութիւն. կմ շուրջանակի թա ւալումն. և կմ պտուտումն: Յոբ. 38. 33: Եւ յայսմանէ առեալ շրջանք կոչին պա_ տոյտք Լուսոյ. զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւ րում. Սաղ. 68. 3: Դրձլ՝ նշանակի առ_ վաւ շրջանակ. կմ ծիր. կմ պարունակ. և կմ շրջապատ. Իմաստ. 13. 2: Փիլոն. 1. 6: ըստ այսմ է և 'ի Նարէկ. ղԸ. ուր ասի՝ խոստովանեցան 'ի վերին աթոռոյն շրջ_ ջան՝ բաղմեցողն, ցք 'ի բաղմեցելոցն 'ի շր ջանակս վերին աթոռոյն, որ է ասել՝ շուրջ զվերին աթոռով: Իսկ ըստ տոմարագի_ տաց՝ շրջան կոչի հինգհարիւր երեսուն և երկու ամն, ըստ որում յայտնապէս ժամա նակս շրջին ամ հաշիւք տոմարականն իրաց: Ոսկ. 'ի Հերձուածողս: Դրձլ՝ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս. շրջան առնուլ. և նշանակէ՝ շրջիլ. կմ դարձ առնել. կմ պտուտիլ. և Ը այսմ ասի՝ շրջան առեալ

Digitized by Google

ձեւել մարդոյ. կմ՝ տանելոյ. կմ՝ ծառա յել ջրոց. եւ այլն. Նոր. ղզ։ Յն. որբ։ եւ Լմբր.։ Այսպէս առաքել 'ի հնն պարծա գիր. Շրջան առնել զներքին կողմն աշ խարհին գնալով յեղեմ քաղաք։

Շրջանակ. ի. ու. աց. օք։ || Բոլորակ. կմ՝ ծիր. կմ՝ մանեկաձեւ կազմած. որպիսի է հալւոյն։ Եւ ըստ այսմ 3. Թագ. 7. 41. եւ 42. Շրջանակ հողի պատկաձեւ զարդ ինչ եղեալ զգլխով սեան տաճարին։ Իսկ մերթ շրջապատք. կմ՝ շրջակայ եզերք. եւ կամ ընդարձակութիւն, որ պատեալ կայ շուրջ զինեւ իք. ռամկ. ... Եզեկ. 41. 10։ ըստ այսմ եւ ... յորում պատկեր, կմ՝ այլ ինչ նման իւր 'ի տախտի պարունա կի, շրջանակ կոչի։ Երբեմն եւ շրջապա տումն, կմ՝ շրջաբերութիւն. եւ կմ՝ պտոյ տումն հովուոց, ամաց, եւ այլոց բազմաց։ Յոբ. 37. 12։ ըստ այսմ եւ ատենդուղղն, է որս եղանին ուրեք պտուտական եղիւք, կոչի եղանելի շրջանակաւ. որպ. տեսանեմք յամենայն աշխարհակս, եւ զանգակատունս. ռամկ. պարապ ... 3. Թագ. 6. 8։ Դար ձեալ նշանակի առնել շրջելի. կմ՝ շար ժելի գործոյն. եւ ըստ այսմ 1. Մնաց. 22. 3. շրջանակք կոչին ծղխնիք։ ռամկօր. ...։ Երբեմն եւ շրջանակ անուանին անկիւնք պարսպաց, կմ՝ աշտարակաց. յորս լինի 'ի միոյ կողմանէ 'ի միւսն շրջիլ. որ դառնալ, կմ՝ թեքել. որոց գլուխն, կմ՝ ծայրն կոչի, եւ շրջանակի. ռամկ. ... 3. Եզր. 3. 30։ Իսկ եւ շրջանակ կոչի բոլորումն ըն թացից ամաց, դարուց, երկնային լուսա ւորաց, եւ այլոց նմանեաց. որ եւ առի շր ջանք։ ռամկ. ...։ Ժող. 6. 6։ Նոր. ձգ. եւ ղզ։ Կիւրղ. եղէկ. ժզ։ Դարձեալ գործիա կանն առաւ երբեմն եղեալ լինի փոխա նակ բառիս շրջանակաւոր. կմ՝ շրջապա տող. կմ՝ շրջաբերելի. եւ կմ՝ ճգճգելի. ըստ այսմ Ելից. 30. 3. Արասցես պսակ ոսկի շրջանակաւ, որ շրջանակաւոր. կմ՝ շրջա պատող։ եւ 'ի 4. տուն. ընդ շրջանակաւ պսակին. որ 'ի ներքոյ շրջանակաւոր պսա կին։ Այսպէս եւ Ծննդ. 3. 24. սուր առի. բոցեղէն որոյ շուրջանակաւ. նշանակի շրջաբերելի. կմ՝ ճգճգելի, որ յատուկ է լինել բոցոյ։ Իսկ երբեմն վարի իբրեւ ըղ մակբայ, եւ նշանակէ շուրջանակի. եւ ըստ այսմ փոխանակ առնելոյ. շուրջ շուրջանա կի. որ շուրջ յամ կողմանց. առի շուրջ շրջանակաւ։ Ելից. 25. 11։ Երեմ. 52. 22։ Եզեկ. 40. 16։ եւ 41. 5։ ըստ այսմ է եւ 40. 17. եւ 19. յորս առի. սինչ շրջանակօք. կմ՝ շրջանակաւ. որ սինչ շուրջանակի, կմ՝ յամ կողմանց։

Շրջանակաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունող ըղ շրջանակս. կմ՝ բոլորակաձեւ։ Իսկ մերթ շրջանակող. կմ՝ շրջապատող։ Մերթ եւ շրջող. կմ՝ պտուտող։

Շրջանակեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || շրջանակս առնել. կմ՝ բոլորակաձեւ առ նել։ Իսկ մերթ շրջապատել. կմ՝ պարփա կել. կմ՝ շուրջ զինեւ իք պար առնուլ. կամ պարունակել. Լմբր.։ Մերթ եւ շրջե ցուցանել. կմ՝ շուրջանակի թաւալեցուցա նել, կմ՝ պտուտեցուցանել։ ռամկ. դըւր. ցնել։ Իսկ մերթ յեղաշրջել. կմ՝ փոփոխել. եւ կմ՝ դարձուցանել. ըստ այսմ Նոր. կէ. որ շրջանակեա զժամանակս ամաց յայլ նմանութիւն։

Շրջանակէ. (մակբայ.) || տես զՇուրջա նակի։ Եզեկ. 40. 29։ եւ 41. 6։

Շրջանակիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Կրաւորկ.) || բոլորիլ. կամ բոլորակաձեւ լինել։ Իսկ մերթ շրջապատիլ. կմ՝ պարփակիլ. եւ կմ՝ պարունակիլ։ Մերթ եւ՝ շրջիլ. կմ՝ շըր ջագայիլ. կմ՝ այսր, եւ անդր խոտորիլ. եւ կմ՝ պտուտիլ։ Նոր. Ի։ Իսկ մերթ յեղա շրջիլ. կմ՝ փոփոխիլ։

Շրջանակութիւն. թեան։ || բոլորակութիւն. կմ՝ բոլորակաձեւութիւն։ Իսկ մերթ՝ շրջա գայութիւն. կմ՝ շրջումն. եւ կմ՝ շուրջանա կի ընդ ամ կողմն բերումն։ Նոր. ղզ։ Մերթ եւ շրջապատութիւն. կմ՝ պարփա կութիւն. եւ կմ՝ պարպառութիւն. Եւ մերթ՝ շուրջանակի դարձումն. կմ՝ պտոյտ. եւ կմ՝ շրջան։

Շրջանակօրէն։ (մակբայ.) || շրջանակելով. կմ՝ շրջանակաւ. եւ կմ՝ շուրջանակի պտու տելով։

Շրջապատ. ի. աւ. աց. օք։ կմ՝ իէ.ից։ || շրջապատող. կմ՝ շուրջ պարփակող. կամ շուրջ զինեւ իք պար առող. եւ ըստ այսմ առի. շրջապատ պարիսպ. մէքենայ. պա հապանք. եւ այլն։ Իսկ մերթ գոյականա բար առեալ նշանակէ զշրջանակս իրաց. որ զշուրջ պատող եզերս. կմ՝ զշրջակայ սահ մանս. կմ՝ զկնակութիւնս։ ռամկ. ... եւ տանձկերէն ... կմ՝ ...։

Շրջապատեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || շուրջ պատել. կմ՝ պարփակել. եւ կամ յամ կողմանց պար առնուլ։ Խորէն. Աշխ. 11. եւ Բ. պր. 55։ Իսկ մերթ զիր ինչ շուրջ զինեւ իք պատել. որ զկտաւն շուրջ զմար մնով. զպարիսպն շուրջ զքաղաքաւ. եւ կմ՝ զատակապատն շուրջ զանեղեաւ. եւ այլն։ Խորէն. Բ. պր. 43։ Մերթ եւ առեալ լինի փոխանակ շրջանակելոյ. որ զշրջափնս առ նելոյ. կմ՝ անդրէն դառնալոյ. եւ կրկնե լոյ. ըստ այսմ Յն որբ. եօթն անգամ շրջապատեալ այս հազար ամ. որ դար ձեալ եւ կրկնեալ։

Շրջապատութիւն. թեան։ || շրջապատումն. կմ՝ պարփակումն. կմ՝ պարունակութիւն. եւ կմ՝ պարպառութիւն։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխնակ շրջապատից իրին։ ռամկօր. ...։ ըստ այսմ Խորէն. յաշխարհագրութեն. Եւ շրջապատութիւն սարդանիոյ եօթնհա րիւր ութսուն մղոն։

Շրջապարիսպ. ակի. աւ. աց. օք։ || շուրջ պարապող զինեւ իք. կմ՝ շուրջ պատող. կմ՝ շուրջանակի պարփակող. եւ ըստ այսմ առի՝ պատուանդան շրջապարիսպ։ Նոր. 'ի գաղ. կաա.

...պք . ուրի . իւ . լից . ջք: || շուրջ պա
. կմ շրջապատօղ . կմ փաթթութօղ .
վ՛ր միմեանց դարձուցանելով ծա_
ակ մերթ շուրջ պարուրեալ . կմ շր
ւեալ . կմ փաթթութեալ . կմ կրկ
. և կեռացեալ: Իսկ մերթ օղա_
րեալ. ռամկ. ղանղալ:
...ութիւն . թեան: || տես զՇրջապա
ի: Նաւէլ. ղզ:
...րուրեմ . եցի . եա . ել: (Ներգործ.)
պարուրել . կմ շրջապատել . կմ
...ակել: Եւ մերթ 'ի վ՛ր միմեանց շր
դարձուցանել . կամ շուրջանակի
կրկնել. որպէս առնեն թեզանեաց,
...մ շրջեն զնո զդաստակօք, որ է բուն
: Նաւէլ . ղզ: Իսկ մերթ նշանակէ
և ոլորել բոլորակաձև, որ է կե_
ցանել:
...ղծութիւն . թեան: || սանդղծաբանու...
...ախօսութիւն, կմ հնարումն շրջաբա
...ց . և պէսպէս պատճառանաց առ
...ովութիւն անձին, կմ սխալմանց:
...

...իւ: (Նախդրիւ հոլովի.) || շուրջ
ի սփռօղ . կմ շուրջ սփռեալ և ծա
ւլ: Իսկ մերթ վարի բարև զմակ
և նշանակէ շուրջանակի սփռելով .
բոլորակաձև տարածելով . և ըստ այսմ
...ջամփիւռ արձակել զճառագայթս .
...րածանել զլոյսս . ոչ առնել սփ_
...ռդն:
...եմ . եցի . եա . ել: (Ներգործ.) ||
...արկանել . կմ շուրջ զիւրեւ դնել .
...ուել զինն: Իսկ մերթ շրջափակել .
...րփակել . կամ գիրկս արկանելով
...ւ, և կամ պատապարել:
...ութիւն . թեան: || շուրջ արկանելն .
...ագրութիւն: Իսկ մերթ շրջափակու
կմ պարփակումն . կմ փարումն զի_
և կմ պատսպարումն: Նաւէլ . ւէ .

...ակ . իտաւ . կմ իւ . աց . ջք: || շուրջ
...ղ . կմ պարփակօղ . կմ շուրջ զիւրեւ
...նակօղ . և կմ գրկօղ: Իսկ մերթ'
փակեալ . կմ պարփակեալ . և կմ
...նակեալ:
...ակեմ . եցի . եա . ել: (Ներգործ.) ||
փակել . կմ շրջապատել . կմ պար
...ւ . և կմ պարունակել: Խորէն. գ. գլ.
...սկ մերթ շուրջ զիւրեւ պատել զինն .
...րջ կանգնել . ոչ' զպարիսպս շուրջ
...քաղաքն . և այլն: 3. Եզր. 4. 6:
...ակութիւն . թեան: || շուրջ փակումն .
...ջապատութիւն . կմ պարփակութիւն .
...րունակումն . և կմ պատսպարումն:
...ի . իւ . և կ:
. եցի . եա . ել: (Ներգործ.) || կործա
կամ տապալել . կմ թաւալել: Իսկ
... յետս կրկնել, և ըստ այսմ խմա_
...նչ առի . շրջել զթեզանիս զգաստ
Մերթ ևս նշանակէ դարձուցանել .
...ոխել . կմ փոփոխել . և կմ խոտորե

ցուցանել, և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ա_
ոի՝ շրջել զհաւս ուրուք . կմ շրջել զոք 'ի
խարհգդոց, կմ 'ի հաւատոց . և այլն: 2.
Մնաց. 24. 17: 2. Մաց. 4. 46: Դատ. 13. 8:
Ըստ այսմ ևս հանդարտեցուցանելն զպա_
մանեալն, կմ զխռովեալն՝ ասի . շրջել զնա
'ի հանդարտութիւն: Խորէն. գ. գլ. 21: Յոյժ

Շրջեցուցանեմ . ցուցի . ցո . ել: (անցող.)
|| շուրջ բերել . կմ սասանեալ ածել . և
կմ շրջագայեցուցանել: ռամկ. ...
2. Մաց. 6. 10: և 9. 8: Եզեկ. 37. 2: Իսկ մերթ
հոլովեցուցանել . կմ թաւալեցուցանել .
և կմ պտուտել: Մերթ ևս' ծաւալեցու
ցանել . կմ սփռել:

Շրջիմ . եցայ . եաց . իլ: (Չեզոքակ.) || յա_
ծիլ ընդ տեղի ինչ . կմ շուրջ գալ . և կմ
ասա և անդ գնալ: Ղուկ. 19. 1: Գործ. 16.
6: և 18. 23: Իսկ մերթ տարածիլ . կամ
սփռիլ: ռամկ. ... և ըստ այսմ
ասի՝ շրջիլ արածոյ, կմ բորոյ ընդ մար
մինն . հրոյն զհնոցին . բանից, կմ համ
բաւոյ ընդ ժողովուրդն, կմ Է աշխարհն .
և այլն: Ղևտ. 13. 7: Դան. 3. 48: Մերթ
ևս յեղաշրջիլ . կմ փոփոխիլ, և կմ դառ_
նալ: Իմաստ. 7. 18: Իսկ մերթ շուրջ լինել
զիւրեւ . կմ պատիլ . և կմ պաշարել: Սաղմ.
87. 18: և 114. 3: և 117. 11: Դարձ. շրջիլ
ասի՝ անցանելն ընդ անձն ոք դիպուա_
ծոց, կմ պատահարաց: Ըստ այսմ. Դան.
6. 17. Ջի մի՛ այլայլեսցէ ինչ իրք շրջեցին
վն դանիէլի . զի մի՛ այլ ինչ անցք ան
ցանիցեն ընդ դանիէլ: Իսկ երբեմն ա_
ռեալ լինի փոխանակ կենցաղավարելոյ:
1. Տիմ. 3. 15:

Շրջմոլիկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՝ որ
մոլեալ է 'ի շրջիլ ասս և անդ . կմ որ ու
նի զմոլութիւն շրջագայելոյ, որով սրջափ
և շրջի, ոչ յագի: Իսկ մերթ նշանակէ,
ներհակ և մոլի, կմ խոտորնակ և մոլե_
կան, և կմ յընդդէմն շրջեալ. ռամկ. ...
և ըստ այսմ առեալ լինի 'ի գիրս Լամբրոն.
ուր ասի. Այսպէս է և այս հարցումն
պատասխանեաւն շրջմոլիկ . զի խոտորնակ
և մոլեկան պատասխանեաւն:

Շրջշրջեմ . եցի . եա . ել: (Ներգործ.) || ասս
և անդ շրջեցուցանել . կմ այսր և անդր շր
ջել . և կմ յայսկոյս յայնկոյս դարձուցա
նել: ռամկ. ... կմ ... և ըստ
այսմ ասի, շրջշրջել զհեծեալսն 'ի մանէժս,
զպատժապարտս 'ի վ՛ր տառապանաց, կմ
կայծականց հրոյ . զձուկն 'ի վ՛ր կասկա_
րայի . և այլն: 2. Մաց. 9. 10: և Աճգոռ:
Ըստ այսմ ևս զարտևանունս, կմ զձեռավեր
'ի վայր դարձուցանելն, կմ ասս և անդ
շարժելն, շրջշրջել ասի: 'Ի Վարս հարց. Է. և
Է: Իսկ մերթ' զինն անդադար 'ի մէջ բե
րել . կմ յամ ուրեք յիշատակել: ռամկօր.
... Սոփ. 1. հատուած Է: Եր
բեմն ևս շրջաբերել զինն 'ի սրտի . կմ ան_
դադար զմտաւ ածել . կմ մշտ 'ի միտս իւր
նկարել . ոչ' զօր դատաստանին, զերկիւղ
գեհենին . և այլն: Սոփ. 1. հատուած: Իսկ

Digitized by Google

երբեմն նշանակէ՝ յեղյեղել. կամ սուէպ յեղաշրջել. և կմ փոփոխել. որպ մարդիկ զկամս իւրեանց։ Աչգար։

Շրջշրջեմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Չոյնակր.) || սաստ և անդ շրջիլ. կմ յայսկոյս յայնկոյս դառնալ. կմ սուէպ 'ի կողմանէ 'ի կողմն փոփոխիլ. որպ հիւանդն 'ի մահիճս իւր։ ռամկ. ււրջրջկել. կմ դարձդրձկել։ Մծբն. ը։ և Նամբրօն։

Շրջշրջումն. ջման. մամբ. մանց. մամբք։ || սաստ և անդ շրջումն. կմ յայսկոյս յայնկոյս դարձումն. և կմ այսր և անդր շարժումն. որպ հանդիպի աչաց ոմանց։ Ոսկէ. 1. հռոմ. ժէ։ իսկ զմնացեալ նշանակութիւնս տես 'ի բայն շրջշրջել։

Շրջումն. ջման. մամբ. մանց. մամբք։ || շրջադայութիւն. կամ շուրջ դալն։ իսկ մերթ յետս դառնալն, կմ դարձուցանելն, որպ մինչ ասի. ոչ թիկանց շրջումն, և ոչ երեսաց անդրադարձուն։ Նարէկ. հզ։ Մերթ ևս յեղաշրջումն. կմ փոխարկումն. և կմ փոփոխումն։ Աչգար։

Շրջող. ողի. իւ. ւաց. օք։ || շուրջ եկող. կմ շրջադայօղ։ 1. Տիմ. 5. 13։ իսկ զայլ նշանակութիւնս տես 'ի բայն Շրջիլ։

Շրտնում. տեայ. տիր. նուլ։ (ընդմիջ.) || յերկիւղէ սարսնուլ. կմ յետս ընկրկել. կմ զարհուրիլ. և կմ պակնուլ։ 1. Մակ. 5. 34։ իսկ մերթ պակնլով. կմ սաստելով լռանալ. կմ անզգայիլ. և կմ շուարեալ մնալ։ ռամկ. ֆաք ֆէրէկ. կմ շաշքըն գալմագ։ Մերթ ևս խստրղիլ աչաց 'ի լուսոյ. կմ 'ի ճառագայթից արեգական. ռամկ. գամաշմագ։ Երբեմն ևս շլանալ. կմ կորուսանել զտեսութիւն. և կամ կուրանալ։ ռամկ. քէօր օլմագ. կմ բշկնալ։

Շրտումն. տման. մամբ. մանց. ամբք։ || յերկիւղէ սարտումն. կմ յետս ընկրկումն. կմ զարհուրանք. և կմ պակուցումն։ իսկ մերթ ապշութիւն. կմ ընդարմացումն. կմ անզգայութիւն. և կմ շուարումն ։ ռամկ. ֆաք ֆէրէկ. կմ շաշքըն գալմագ։ Նարէկ. ղա։ Երբեմն ևս խստրղումն աչաց, որպ լինի 'ի լուսոյ, կամ 'ի շառաւիղաց արևուն։ ռամկ. գամաշմագ։ իսկ երբեմն շլացութիւն. կմ կորուստ տեսութեան. և կմ կուրութիւն. և ըստ այսմ ասի. Նարէկ. 'ի մէկն. Երգոց, բժշկեաց զշրտումն աչաց սօղոսի. այն է զշլացութիւն։

Շրտուցանեմ. տուցի. տո. տանել։ (անցող.) || յերկիւղէ սարտուցանել. կմ յետս ընկրկել. կմ զարհուրեցուցանել. և կմ պակուցանել։ Նարէկ. 'ի մէկն. Երգոց։ իսկ մերթ պակուցանելով, կմ յապշութիւն արկանելով զոք՝ լռեցուցանել. կմ անզգայացուցանել. և կմ շուարեցուցանել. ռամկ. ֆաք ֆէրէտմէկ. կմ շաշքըն էթմէկ։ Մերթ ևս նշանակէ խստրղեցուցանել զաչս լուսով, կամ արեգակնային ճառագայթիւք. ռամկօրէն գամաշտրմագ։ Երբեմն ևս շլացուցանել. կամ բառնալ զտեսութիւն. և կամ կուրացուցանել. ռամկօրէն քէօր էթմէկ. կամ բշկեցնել։

Շրօշակ։ || տե՛ս զՇրուշակ։

Շ փ

Շփեմ. եցի. եա՛. եղ։ (ներգործ.) || զեր կու ինչ ընդ միմեանս հակադարձ շօշափմամբ քերեցուցանել. կմ զմի 'ի վերայ միոյ շփմամբ տարուբերել. որպ զաւի ընդ ափի. կմ զձորգն 'ի վերայ մարմնոյ։ Սոյնպէս շփել ասի զեր ինչ ընդ միջոց երկուց ափից շփմամբ փշրելն. որպ արարին առաքեալքն զհասկս ցորենոյ։ ռամկօրէն ևս ասի շփէլ։ Ղուկ. 6. 1։ իսկ երբեմն դընի փոխանակ բայիցս ընդհարկանել. կմ կցել. և կմ յարել. ռամկ. գըպչիլ. և ըստ այսմ ասի 'ի Գիրս Յոբայ խորանքին. Ո՛չ շփեցաւ 'ի նմա տեսակ ինչ աղտոյ. այն է ոչ յարեցաւ։ Սոյնպէս և Յոբ. 30. 13. ուր ասի. ընդ շաւիղս կորստեան նց շփեցան շաւիղք իմ. այն է ընդհարան, կմ կցեցան. այն է գաւշեցան։

Շփոթ. ի. իւ. ից. իւք։ || շփոթութիւն, կմ խռովութիւն. կմ ամբոխումն. և կմ աղմուկ։ 'Ի Հարց հարց. ժ. գ. և դ։ և ըստ այսմ բազում անգամ 'ի գործ ածի սա այսպէս. շփոթ ամբոխի. այն է ամբոխման. և կմ աղմուկ շփոթի. և նշանակէ ասել. շփոթութիւնք և ամբոխմունք. կմ աղմուկք և շփոթմունք։ Խորէն. բ. գլ. 51. և 69։ և գ. գլ. 67։ և Աչգար։ իսկ երբեմն նշանակէ շփոթել. կմ խռովեալ. և կմ խառնակեալ։

Շփոթեմ. եցի. եա՛. եղ։ (ներգործ.) || խառնակփոր առնել. կմ վրդովել. կմ ամբոխել. և կմ աղմկել։ 2. Մակ. 14. 30։ Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ սա խառնակել զմի իրն ընդ միւսոյ կորուսմամբ բնական որպիսութեանց. կմ տեսակաց նց. յորոց շփոթութիւն ծագի բաղադրեալ ինչ տարբեր յերկաքանչիւրոցն. և ըստ այսմ ասի, շփոթել զջուրն ընդ գինւոյ. կմ զոսկիւրն ընդ ջրոյ։ Իւ այս է պատճառն. զի ասեմք թէ ածութիւն և մարդկութիւն միաւորեցան 'ի քս, բայց ոչ շփոթեցան, որովհետև զյատկութիւնս իւրեանց ամենևին անփոփոխս և անկորուստ պահեցին. ապա թէ ոչ՝ քս ոչ ած կարէր ասիլ, և ոչ մարդ. այլ նոր ինն բաղադրեցեալ յածութէ և 'ի մարդկութէ, ըստ օրինակի զանգուածոյ. որ ոչ ալեւր կարէ ասիլ, և ոչ ջուր թէ և իցէ 'ի նոցանէ բաղադրեցեալ։

Շփոթութիւն. թեան։ || խառնակփոթութիւն. կմ խռովութիւն. կմ վրդովումն. և կամ աղմուկ։ իսկ յատկապ առեալ նշանակէ սովոր խառնակութիւն միոյ իրի ընդ այլում. զորմէ ըմագոյն ասացաւ 'ի բայն շփոթել։

Շ ք

Շքադիր. դրի. իւ. աց. օք։ || շուք դընող. կմ պատիւ դնող. և կմ մեծարող և յարգող։ Աչգար։

Շքալից։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ի շքով. կմ պատուով. կմ լցեալ մեծարանօք. և

ւթի. կմ՛ փառաւհեղ. և կմ՛ շքեղա-
Լամբրօն։
.իճ. աց. օք. կմ՛ ից. իւք։ || յոյժ
.կմ՛ գերափառ. կմ՛ մեծապատիճ.
ռազարդ. կամ յոյժ շքեղ և պայ
և կմ՛ փառաւոր. և այս առ ի զմար
կերպարանաց. զշնորհածոց. զգոր
զայլոց իրաց։ 2. Մակ. 2. 23. և 15. 12։
ւեղ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յոյժ
իկ, և շքեղ. կմ՛ ունօղ զգերապանծ
ութի. և կամ յոյժ վայելուչ և
։
յոյն. գունի. իճ. ից. իւք։ || առա-
շեղ. կմ՛ գերապատիւ. կմ՛ գեղայար
մ՛ փառաւորագոյն. կմ՛ գեղեցկա-
և կմ՛ վայելչագոյն։ Ոսկ. 1. հափ. Ժ.
2. հափ. ԺԶ։
զարդ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || զար
ով շքեղութ[եա]մբ. կմ՛ գերապայծառ,
ռազարդ. և կմ՛ յոյժ շքեղ և վայել
Լամբրօն։ և ՚ի ճառ հարց. ԺԶ։
զարդեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.)
ազարդ, կամ պայծառազարդ առ-
մ՛ շքեղ փառօք վայելչացուցանել.
գեղեցկազարդ առնել։ Լամբրօն։
ճոխ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || շքե-
ճոխացեալ. կամ յոյժ շքեղ և
ւոր։
նամ. ացայ. ցիր. անալ։ (Ընդմիջ.)
ղ լինել. կմ՛ փառաւորել. կմ՛ պատ
որ լինել. կմ՛ պայծառանալ. և կմ՛
ցկանալ։
շուք։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ու-
շքեղ փառս. կմ՛ զմեծ պատիւ. կմ՛
ւհեշ. կմ՛ գերապանծ. կմ՛ յոյժ շքեղ
փառաւոր. և ըստ այսմ առի՝ շքե
զ թագուհի. պարծառ. գահոյք. և
նմանք։ Նուէկ. ղն։ և Ագաթ։ Իսկ մերթ
իբրև զմակբայ. և նշանակէ՝ շքեղ
ք. կմ՛ գերապայծառ շքեղութ[եա]մբ.
յնմ Լամբրօն. շքեղաշուք զԾնեալ
արեաց։
պանծ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || գե-
անծ. կմ՛ առաւել պայծառ, և փառ-
որ. և կամ շքեղազարդ։
ացուցանեմ. ցուցի. ցի. անել։ (ան-
) || շքեղ առնել. կմ՛ փառազարդել.
ծապէս փառաւորել. կմ՛ շքեղազար
. և կմ՛ գերապայծառ առնել։ Պիտ-
.97։
ուոր. ի. աճ. աց. օք։ || ունօղ զշքե-
ղի. կմ՛ փառաւոր. Ագաթ։
ութի. թեան։ || փառաւհեղութի. կմ՛
առորութի. կմ՛ մեծավայելչութի. կամ
ողանց պայծառութի. և կմ՛ գեղեց-
ի։ Ագաթ։
եցուցանեմ. ցուցի. ցի. ցանել։ (ան
) || ցնորեցուցանել. կմ՛ ցնդել զմիտս
ք, կմ՛ ապշեցուցանել. և կմ՛ սխալիմ
անզգայ առնել զոք. ռամկ. խէնթացնել։
մ. եցայ. եայ. իլ։ (Ձայնաւոր.) || ցնո
կմ՛ ցնդիլ մտօք. կմ՛ ապշիլ. և կամ
անզգայանալ. սխալիմ իմիք։ ռամկ. խենէ-
ալ։ Ագաթ։
Շքթութի. թեան։ || ցնորք. կմ՛ ցնդմունք
մտաց. կմ՛ ապշութի. և կմ՛ անզգայութի։

Շ.Օ.

Շօթ. ի. իճ. ից. իւք։ || Նուրբ և անօսր
հաց կազմեալ ՚ի նաշխոյ, զոր եփեն
մածուցանելով զկորիզս թոնրի. կմ՛ սփռե
լով ՚ի տապակի, և կմ՛ ՚ի վ(երա)յ այլոց տափա
րակ անօթոց. և այս թէ՝ խաղով իցէ՝ զան
գեալ. և թէ առանց խաղու՝ շօթ կոչի։
ռամկ. լօշ. կամ լաւաշ։ Ելից. 29. 2. և 23։
Ղեւտ. 7. 12։ Երբեմն եւս առեալ լինի փո
խանակ ամէն իցէ տափարակ հացի, թէ բա
րակ իցէ, և թէ թանձր։ ռամկ. պիտէ։
Շօշափական. ի. աճ. աց. օք։ || շօշափելի.
կմ՛ շօշափողական։
Շօշափելի. լեաց. եաճ. եաց. եօք։ || այն ամ՛,
որ կարէ շօշափիլ. կմ՛ որ է շօշափմամբ ան
կանի. որպիսիք են նիւթականք, կմ՛ մարմ-
նաւոր իրք։ Եւսեբ. 10. 21։ Եբր. 12. 18։
Շօշափելիք. եաց. պք։ (անեզ.) || շօշափո-
ղական զօրութի. և կմ՛ գործիք շօշափե-
լոյ, որք են ձեռքն։
Շօշափեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || մեղմ
և թոյլ ըմբռնմամբ կալնուլ և զննել ըզ
նիւթական իմն. կմ՛ ձեռնամերձ լինել ՚ի
մարմին ինչ առ ՚ի զգալ. կմ՛ փորձել զջեր-
մութի և զցրտութի. կմ՛ զկարծրութի, և
զկակղութի նր. որպէս առնեն երբեմն խար
խափօղքն, կմ՛ կոյրքն։ Ծնն. 27. 21. և 22։
Սաղ. 113. 7։ Ղուկ. 24. 39։ Իսկ մերթ ա-
ռեալ լինի փխնկ խարխափելոյ, որ է իբրև
զկոյր զօրմունս շօշափելով. կմ՛ զձեռս առա
և անդ կարկառելով՝ քայլել. կմ՛ որոնել
զինն։ Մծբն. ԺԹ։ Մերթ եւս ՚ի մտ. գերա
առեալ լինի փխնկ քննելոյ, կմ՛ զննելոյ, և
կմ՛ այլ առնելոյ. ըստ այսմ Զաք. 3. 9. Շօշա
փեցից զամ՛ անօրէնութի երկրին այնորիկ։
Շօշափողական. ի. աճ. աց. օք։ || այն ամ՛,
որ վերաբերի առ շօշափումն. կմ՛ որով կա
րէ լինել շօշափումն. որպիսի է զօրութին
շօշափելոյ զմարմին ինչ։
Շօշափողութի. թեան։ || շօշափողական զօ
րութի. և կմ՛ շօշափումն։
Շօշափումն. փման. մամբ. մանց. մամբք։ ||
շօշափելն. որ է մեղմ ըմբռնումն և զննումն
մարմնոյ իրիք. զորմէ լիագոյն ասացաւ ՚ի
բայն առաջ։
Շօփայ։ || տե՛ս զՇուփայ։

Digitized by Google

Ո

Ո. է տառ. ձայնաւոր, որ ար տաբերի ամփոփմամբ շրթանց. որոյ ներհակն է տառս՝ է: Արդ՝ սա յառաջեալ առոգանութեն ըստ ամանակին է սուղ. որպէս ի են և տառքս՝ ը. ւ: Կոչի սա և լծորդ. զի ունի զլծակցութեն ձայնի ընդ տառիս՝ օ. վա որոյ և երբեմն փոխադրի ընդ նմա. որդոն, ոձիր, և օձիր. մորուք, և մօրուք. փորեզիկ, և փօրէզիկ. քօղարկուն, և քօղարկութն. և այլն: Եւ յայսմանէ նաև 'ի թարգմանութեն այլազգական բառից փոխադրի ընդ տառիս՝ օ. զի փոխանակ ասելոյ՝ կօղօնիայ. կօրիս. կօրնթօս. ասի կողոնիայ. կորիս. կորնթոս: Դրձլ՝ բազում անգամ փոխադրի ընդ տառիս՝ ա. ընդ որում ոչ է լծորդ. զոր օրինակ. խոհարար, և խահարար. փողփողեալ, և փաղփաղեալ. ռոգանել. և առոգանել. ռոգանութեն, և առոգանութեն: Սոյնպէս փոխանակ ասելոյ. մողոր, և ընդածին. ասեմք՝ մալար, և ընդածին. ըստ այսմ լի նի յաձախակի և յայլազգական բառս, զոր օրինակ, ուռոլթ, և աբոլթ. ոզիա, և ազիա. որոձիլիմ, և արոձիլիմ. ոփեր, և աւփեր:

Դարձեալ. բազում անգամ 'ի գնիլն յառաջ քան զտառս՝ յ. արտաբերի իբրև ու, զոր օրինակ, բոյն. գոյն. դոյն. կմ կապոյտ. պտոյտ. ձանձրոյթ: Բայց մինչ յառաջէ քան զտառս՝ ւ. արտաբերի իբրև օ, որգոն, ծով. կողով. մեքենովթ: Դրձլ՝ է սա և նշան համարողական. զի մինչ ունի 'ի վրն գիծ՝ արտաբերի այսպէս. ո. ցուցանէ զվեցհարիւր: Դրձլ. է սա անուն, և մեծարկութեն. զոր տեսցես 'ի ներքոյ:

Ո՛. ոյր. ում. յումմէ. ոյք. զոյս. ոյց: || է անուն հարցական. որով նշանակի ով. զոր օրինակ. ո՛ գիտէ. կամ զո՛ տեսեր: 2. Թագ. 12. 22: Սաղմ. 113. 5: Իսկ երբեմն վարի սակ իբրև զյարաբերական դերանուն. և նշանակէ՝ որ. և այս թէ 'ի յեզականումն. ըստ այնմ. Սաղմ. 16. 7. ո փրկես զայնոսիկ. այն որ փրկես: ըստ այսմ է և 9. 15: և 102. 3. և 4: և 103. 3. և 4. և 5: և այլն: Եւ թէ 'ի յոգնականումն. ըստ այնմ. Սաղմ. 16. 7. ոյք յուսացեալքեն 'ի քեզ. այն որք յուսացեալքեն: ըստ այսմ է և 16. 8: և 106. 10. և 23. և այլն: Դրձլ. վարի սա երբեմն իբրև զմակբայ. մինչ ունի յառաջեալ քան զինքն զնախդիրս՝ յ. այսպէս. յո:

Ո՜: (միջարկ. զարմացական. ցաւակցական. բացականչական. զարհուրական. և յորդորական.) || ով. կմ բաբէ. կմ ով. կմ ո՜հ. և կմ վայ. և կմ հապա: Զաք. 2. 6: Ու այսմ է և Խորէն. ճ. գր. 7. ուր ասի. ո՜, կարի է առասպելս: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն յարի սա 'ի կոչական հոլովս. և նշանակէ՝ ով. առանց ցուցանելոյ զկիրս հոգւոյ. ապա մինչ ասեմք, ո՛ տր. կմ ո՛ արք. 1. Եղբ. 4. 2: Սաղմ. 114. 4: և 117. 25:

ՈԳ

Ոգեբերիմ. եցայ. եայց. իլ: (Ձայնակր.) || հոգի առնուլ. կմ նորոգիլ հոգւով. և կմ զօրանալ: Լամբրոն:

Ոգեխառնիմ: || տես զՈգեխառնիլ:

Ոգեկործան. կմ ոգեկործան: (Նախդրիւ հոլովի.) || հոգեկործան. այն կործանիչ հոգւոյ իւրոյ, կամ այլոց. և կմ նա՝ որ ըստ հոգւոյն է կործանեալ. և կմ հոգւոյ բարեպէս անկեալ, և խանգարեալ: Նարեկ. ծդ: և Լամբրոն:

Ոգեկորոյս. կմ ոգեկորոյս: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զՀոգեկորոյս: Կիւրղի. Եղէծ. Է:

Ոգեմ. եցի. եա՛. եալ: (Ներգործ.) || գոգել. այն ասել. կմ բարբառիլ: ռամկօր. բռէլ: Յո դռէ:

Ոգեշահ. կմ ոգեշահ. ի. իւ. իւց. իւք: || տես զՀոգեշահ:

Ոգեշնորհ. կմ ոգեշնորհ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զՀոգեշնորհ: Լամբրոն:

Ոգեպահ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես ըզ Հոգեպահ:

Ոգեպահանջ. կմ ոգեպահանջ. ի. իւ. իւց. իւք: || պահանջօղ հոգւոյ. կմ հոգեհան. այն հանօղ զհոգին 'ի մարմնոյ. կմ մահացուցիչ. և կամ սպանօղ: Նարեկ. իե. և ծը:

Ոգեսէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրօղ հոգւոյ մարդոյ. կմ որ սիրէ զփրկութն հոգւոց մարդկան. որպիսի է Ած: Իմաստ. 11. 27: Նարեկ. իա. և իը: Իսկ մերթ՝ սիրօղ հոգևոր իրաց. կմ կենցաղավարութեց:

Ոգեսպան. կմ ոգեսպան. ի. իւ. իւց. իւք: || հոգեսպան. այն սպանանօղ հոգւոյ. կմ մահացուցիչ հոգւոց մարդկան. որպիսի է մեղքն, կմ սատանայ:

Ոգեսպառ. կմ ոգեսպառ: (Նախդրիւ հոլովի.) || հոգեսպառ. այն սպառօղ հոգւոյ. որով նշանակի պակասեցուցիչն շնչոյ. կմ անշնչացուցանօղ. և կմ այն՝ որով ոք կորուսանէ զոգի, կմ զշունչ իւր: Նարեկ. ծդ: Իսկ մերթ՝ սպառեալ, կամ պակասեալ 'ի շնչոյ. և կմ անշնչացեալ: ռամկ. հոգին ելած. և ըստ այսմ ասի՝ սրտաբեկ, և ոգեսպառ անկանիլ ուրեք: Աշգար:

Ոգեվար: || տես զՀոգեվար:

Ոգեճպր. ի. աւ. աց. օք: || տես զՀոգեւոր: Մծբն. թ:

Ոգեխառն: (Նախդրիւ հոլովի.) || նա՝ որ

լ, կամ ստուերն խառնի. իբր միանալ ը
ր. և իբր թէ մի հոգի լինել ընդ նմա:
զհոգեխառն:
նիմ. կամ ոգեխառնիմ. եցայ. եալ.
այնանքր.) || հոգւով, կամ ստուեր
ել. իբր շաղկապիլ, և միանալ ընդ
. և իբր թէ մի անձն, և մի հոգի
ոպ հանդերձ [illegible], և կնոջ: 1.
.21:
ման: || տե՛ս զՈգեկործան:
: || տե՛ս զհոգեշահ.
հ: || տե՛ս զհոգեշնորհ:
հ: (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս զհո
հ: Եզեկ. ի՞ն:
հանջ: || տե՛ս զՈգեպահանջ:
ան: || տե՛ս զՈգեսպան:
սու: || տե՛ս զՈգեսպառ:
. ի. ան. աց. օք: || տե՛ս զհոգեվար:
1. հոփ. լի: 'ի վերայ հարց. իզ:
գւոյ. ւով. ւոց. ւովք: || հոգի. իբր
ւթական, և իմացական գոյացութի.
երբեմն դնի փոխանակ Հոգւոյն
ը որում առեալ լինի 'ի տեղի պար
. կամ շնորհաց նր: Եսայ. 42. 1: Ե-
5. 27: Գործ. 2. 18: 2. Կոր. 11. 4: Իսկ
դնի փոխանակ հրեշտակաց սոց:
103. 4: Եբր. 1. 7: Եւ երբեմն փոխա
այսոց պղծոց. կամ դիւաց. և կամ դի
ն ազդեցութեց: Դատ. 9. 23: 3. Թագ.
1. և 22: Յովբ. 16. 13: Մերթ ևս փո-
ակ հոգւոց մարդկան: 3. Թագ. 19. 4:
. 6. 26: Իմաս. 3. 1: և 9. 15: Մաթ.
3: Սոյնպէս է և Ծնն. 35. 18. ուր
Եւ եղև ընդ հանել ոգւոցն. իբր ը
լն զհոգին: Դարձեալ՝ առեալ լի-
րբեմն փոխանակ վերին մասին հոգ
կամ փոխանակ մտաց. կամ կամաց:
. 17. 14: Եզեկ. 20. 32: Դան. 2. 3: Եբր.
: Երբեմն ևս փոխանակ կենաց, որ
ձեռն 'ի հոգւոյ: Ծնն. 44. 30: Յով-
21: 2. Մակ. 3. 33: 3. Մակ. 7. 4: Իսկ մերթ
անակ սրտի. կամ յօժարութեց հոգ
1. Թագ. 18. 1: և 22. 2: և 30. 6: Եփես.
1: ըստ այսմ ևս իմանի՝ մինչ ասի,
ժուցանել. կամ հանգուցանել զոգիս
ւք: 2. Եզր. 1. 1. և 5: 1. Կոր. 16. 18:
. երթալ զհետ ոգւոց իւրեանց. իբր
արութեց, կամ ցանկութեց իւրեանց:
. 13. 3: Դարձեալ՝ առեալ լինի բա-
ր անգամ փոխանակ անձին. կամ մար
Ծնն. 12. 5: և 46. 15: Ել. 1. 5: Թա.
5: Մակ. 3. 4: Սոյնպէս մինչ ասի՝ դի
, կամ՝ զայրանալ. և կամ խռովիլ յոգի
նշանակի՝ յանձն իւր. կամ յինքեան:
. 2. 8: և 8. 12: Յովհ. 11. 33: և 13. 21:
ց երբեմն առեալ լինի փոխանակ կեն
ւոյ. թէ բանական իցէ. և թէ ան
: Թւ. 31. 28: ըստ այսմ և Յոբ. 18. 2.
կոչին ամ դարշելի անասունք, կամ
ւռողք: Իսկ երբեմն յածուցունչ դիրս
փոխանակ դիոյ. կամ մեռելոտւոյ:
Կ. եէլ: Ղևտ. 21. 1. և 22. 4: Թւ. 6. 6:

և 9. 6. և 7: Դարձեալ՝ երբեմն առեալ լի-
նի փոխանակ ուժոյ. կամ զօրութե. կամ
սաստկութե. և կամ բռնութե: Դատ. 15.
19: 1. Թագ. 30. 12. Յոբ. 32. 18: Երբեմն ևս
փոխանակ սրտմտութե. կամ բարկութե:
ռամկ. [illegible]: Դատ. 8. 3: Առակ. 38. 7: Եւ
մերթ փոխանակ կրից. ո՞չ մինչ ասի ո-
գի վհատութե. ոգի տրտմութե. կամ
բարկութե. և այլն: Եսայ. 61. 3: Դարձեալ՝
նշանակի սովաւ շունչն, որով շնչեմք, և 'ի
պակասել նր մեռանիմք: [illegible] Եզեկ.
51. 17: Մակ. 2. հոփ. ժը: Եւ յայտնապէս առ-
եալ ոգի կոչի 'ի կենդանիս օդաստեսակ
նուրբ գոյացութի ինչ, որ ծնեալ իջեր
մութէ սրտին՝ սփռի ընդ ամ երակս՝ և
անդամս. որոյ 'ի քաղելն. կամ 'ի ցնդիլն
լքանի և թալկանայ կենդանին. և իյա-
ժախելն զօրանայ. և եռանդնոտ լինի. որ
և է գործի կենդանական, և ակիզբն ուժոյ
և շարժման Եզեկ. 1. 20: և 10. 17 Յովհ. 4.
8: ըստ այսմ ոգի կոչի 'ի փիլիսոփայից և
այլ ամ նուրբ գոյացութի օդանման, որ
գտանի յանզգայ իրս: Դարձ՝ եդեալ լի
նի փոխանակ շնչմանց. կամ հողմոց, և կամ
խորշակաց. Եսայ. 40. 7: Եզեկ. 4. 12: Մերթ
ևս ոգի կոչին երեւմունք, կամ առաջօք տե
սիլք: Ղուկ. 24. 37. և 39: Իսկ մերթ դնի
փոխանակ շնորհաց մարգարէութե. կամ
սքանչելագործութե. կամ իմանալւոյ զօրա
ծուկս, և մեկնելոյ զտեսիլս ը ածային
ազդեցութե: Ծնն. 41. 38: 4. Թագ. 2. 9.
և 15: Երբեմն ևս առեալ լինի փոխանակ
ախտից, կամ չար ազդեցութեց. և ըստ
այսմ ասի՝ ոգի հպարտութե, կամ մեծա-
բանութե. կամ ոգի մոլորութե. կամ յե-
մարութե. և այլն. Յոբ. 8. 2: Եսայ. 19. 14:
Դարձեալ՝ բազում անգամ յարի առ 'ի
բայս. և յայնժամ նշանակութի իւր բազ-
մազան կերպիւ այլայլի. զոր տեսցես 'ի
ներքոյ:

Ոգի առնուլ: || իբր շունչ առնուլ. կամ գտա
նել զհանգիստ 'ի նեղութեց, կամ նորո-
գիլ հոգւով. կամ զօրանալ սրտիւ. և կամ
քաջալերիլ: ռամկ. [illegible] առնել: [illegible]
պր. 34: Մակ. 2. հոփ. լե: 'ի վերայ հարց. ժզ:

Ոգիս ապաստան լինել. կամ յոգւոց պար
պել ապաստան լինել: || իբր հասանել մին
չև 'ի մերձումն հոգւոյ. կամ ժամանել 'ի յե
տին շունչն կենաց: ռամկօր. [illegible]
[illegible]. կամ հասնիլ: Դատ. 10. 16: և 2.
Մակ. 7. 9:

Թափել զոգիս ուրուք: || իբր հանել զհո
գի ուրուք. որով նշանակի մեռուցանել
կամ մաշել զանձն ուրուք. ոչ յայտնելով
զինքն, կամ յերկբայս և 'ի կասկածի թող-
լով. և այլն: ռամկ. հոգին հանել. կամ ոգե-
փը մաշել: Յոբ. 7. 15: Յովհ. 10. 24:

Հարկանել զոք յոգի: || իբր հարկանել զոք
մինչև 'ի մահ. կամ բառնալ զկեանս ուրուք.
և կամ սպանանել: Ծնն. 37. 21:

Դնել զոգի 'ի ձեռին: || իբր դնել զանձն
'ի վտանգ մահու. կամ մատնել զինքն 'ի

մահ: 1. Թագ. 28. 21: Յոբ. 13. 14:
Յոգւոց հանել: || ի՛ հեծել. կամ հառաչել: ռամկ. ահ քաշել: Իմաստ. 5. 3. Եբր. 13. 18:
Յոգւոց ելանել: || նոյն է ընդ վերինոյն. 3. Մակ. 6. 24: Սաղմ. 30. 11: Ողբ. 1. 8. և 11:
Ոգւով չափ. կամ ոգւովք չափ: || ի՛ յամ որաէ. կամ խանդակաթ հոգւով: Ծննդ. 34. 8: Իսկ մերթ՝ մինչև 'ի դնել զանձն 'ի վտանգ մահու. կամ մատնելով զանձն 'ի մահ: 2. Թագ. 23. 17: Փիլիպ. 2. 30:
Ոգողեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || հեռանիլ. կամ խեռալ. կամ ոխալ. և կամ նախանձիլ:
Ոգորամ. ացի. ացեալ: || տե՛ս զՈգորիլ:
Ոգորեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || տե՛ս 'ի ներքոյ զՈգորիլ. Լամբրոն: Ճ. 'ի հին պատճէնս:
Ոգորիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնակր.) || եղջերովք մարտնչել անասնոց ընդ միմեանս, որոց և կռուէին գլխով, կամ 'ի գլխի հարկանելն ճակատ ընդ ճակատ՝ ոգորիլ ասի. որպէս տաներն խոյք. կամ ցուլք, և այլք ոմանք 'ի կենդանեաց: ռամկ. պոյնուզլամիշ, կամ գլխով ճգնել ընել. կամ թօս վուրնել: Երեմ. 50. 11: Եզեկ. 32. 2: և 34. 21: Դանի. 8. 4: Իսկ յայտնապէս առեալ ոգորիլ ասի և լցէ կերպիւ մաքառել. կամ մրցել. կամ պատերազմել. և կամ մարտնչել. որպէս թագաւոր ընդ թագաւորի, զօրք ընդ զօրաց. ըմբիշ ընդ ըմբշի. հսկաւոր ընդ հրեշտակի. և այլն: ռամկ. ճէնկ ընել. կամ կուռշել: Դանի. 11. 40: Նարեկ. Թ: Աշխար: և Լամբրոն: ըստ այսմ և վիճիլն, կամ հակաճառելն ընդ այլում, ոգորիլ ասի. որպէս տաներն տրամաբանք. կամ բանախոսք. և այլն: Կիւրղէ եղէծ. ժե:

ՈԶ

Ոզնի. զնւոյ. նով. եաց. եօք: || կոզնի, որ է կենդանի ինչ քառոտանի՝ երկչոտ՝ կարճոտն. և բոլորովին փշալից: ընդ լսել զշնչիւն թշնամւոյ՝ վաղվաղակի յինքն ամփոփեալ զգլուխն և զոտս՝ կծկի. և իբրև զգնդակ փշոյ անկեալ մնայ 'ի վ̃ր երկրի անշօշափելի. սա առնէ 'ի բոյն իւր զերկուս ծակս, զմինն ընդ հիւսիս, և զմիւսն ընդ հարաւ. յորժամ նեղի 'ի հողմոյ հիւսիսոյ՝ խուսէ 'ի հարաւ. և յորժամ 'ի հարաւոյ, դիմէ 'ի հիւսիս: Եւ են սորա երեք տեսակք, մինն է փոքր, և ունի զգլուխ ամենեւին նման խոզի, սորա փուշքն են մանրիկք: Իսկ միւսն է մեծ, և շանակնճիթ. ի՛ ունի զցռուկ և զդէմս նման շան. սորին փուշքն են յոյժ գժնդակք և մեծք. մինչ զի բազում անգամ ժամանեն 'ի չափ երկուց, կամ երից թզաց: Սա մինչ զգայ զգալուստ թշնամւոյ՝ յանկարծ ձգտեցուցանէ զմորթ իւր իբրև զլար աղեղան. և ապա խոկոյն արձակէ թափով զփուշ 'ի մորթոյ անտի իբրև զնետ 'ի վ̃ր թշնամւոյն. և զտեղն՝ զոր դիպէ՝ հարկանէ, և չարաչար վիրաւորէ: տաճկերէն քիրփի: Եսայ. 13. 22: և 14. 23: և 34. 11. և 15: Սոփոն. 2. 14: Իսկ երրորդ տեսակն է ծովային, որ և է փշալից, և կերակրի ձկամբք, և ոչկապէս ժժմամբք:
Ոզնածեծ: (Նախդրիւ հոլովի.) || գանիւք ոզնեալ, ի՛ չարաչար տանջեալ: Բայց աստ ըստ մեծի մասին ընդ բայի չարակցի այսպէս. ոզնածեծ առնել. և նշանակէ կապել զոք 'ի հարուածս գանից. կամ այնպէս զորս հարուածովք ձաղկել և տանջել. որովք խոցոտեալ և չարաչար վիրաւորեալ մարմինն գանեցելոյն՝ լցեալ լինի արեամբ: Աշխար: Իսկ մերթ այսպիսի հարուածովք մահացուցանելն զոք, ասի ոզնածեծ վճարել, կամ սպանանել զնա:
Ոզրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կռել. ի՛ զմարմին ուրուք երկոքումբք մատամբք սեղմելով ոլորել. կամ ոլորելով ճմլել: ռամկ. կըմըճլէլ. կամ կոմբը զարնել: Իսկ մերթ կառել. ի՛ աղխոլորմ հարուածովք տանջել, կամ կոչկոճել:

ՈԼ

Ոլիմպիադ. կամ ոլոմպիադ. և կամ ողոմպիադ. որ և գրի՝ ուլիմպիադ. կամ ուղիմպիադ. ի. կամ այ. իւ: || է բառ յունական, որով նշանակի հնգամեայ ժամանակ, կամ տևողութի չորից ամաց՝ և երկուց ամսոց, և այս վ̃ն ոլիմպիայ խաղուն, որ 'ի հինգ տարւոջ, կամ 'ի յետուն ամեան միանգամ կատարիւր: Այսու անուամբ վարէին յոյնք իւրեանց թուականաւ, որով և հաշուէին զժամանակս ըստ այսմ օրինակի: Յառաջնում, կամ յերկրորդում ամի ոլիմպիադին առաջնոյ, կամ հնգերորդի, կամ տասներորդի, և այլն: և կամ այսպէս. 'ի հարիւրերորդի ութսներորդի վեցերորդի ուլիմպիադին 'ի չորրորդ ամին նր. և այլն: Կիւրղէ եղէծ. ժը: Իսկ այս թուականն կարգեցաւ իբրու ութնհարիւր ամօք յառաջքան զծնունդն քրիստոսի մերոյ: Գրձ՝ երբեմն առեալ լինի փոխանակ ոլիմպիայ խաղուն. և ըստ այսմ ասի 'ի գիրս Աշխար. զմեծէն որդւոյ Նուէ յոլիմպիադն յունաց հսկայազօր երևեալ, և բազում գործս արութեան ցուցեալ:
Ոլիմպիայ. կամ ողիմպիայ. և կամ ոլոմպիայ. ի. իւ: || է բառ յունական, որով նշանակի մեծահանդէս խաղ ինչ կրկեսական՝ սահմանեալ 'ի հեթանոսաց 'ի պատիւ որմզդական դիցն. ի՛ դիոսի: Արդ՝ զհանդէս այսր խաղու կատարէին հնգօրեայ ժամանակաւ միանգամ 'ի հինգ տարւոջ. կամ 'ի յետուն ամեան, 'ի յունաց աշխարհին՝ 'ի քաղաքն եղիադայ, ուր էր մեհեանն դիոսի. և կամ առ ապարիզօք դաշտաց նր: Յայսմ հանդիսի կարգէին երիտասարդք մրցելն ընդ միմեանս զնդակախաղուք, ի՛ բօֆու..., արշաւանօք, ընդոստմամբք, ըմբշամարտութեամբք, և

Digitized by Google

․օք. ցի մեծամեծ գնդակօք վիմի. կմ
․թոյ. և կմ կապարի, զորս բռամբ ար
․ալ 'ի բաց, կմ ձգեալք 'ի վեր՝ գուն
․էին յաղթող լինիլ միմեանց, զի առ
զյաղթանակն. վս զի օրէն էր զյաղ
․ն թևս ստուգեալ ձիւթենւոյ պսակս
չոքեցուցանել՝ և 'ինչան պատուոյ՝
․րակապ կառօք յուղարկել զնա 'ի տե
․ուրեանց: Խսր. ֆ. պր. 40:
․խական. ի. աւ: || տե՛ս զՈղոմպիա_
: Խսրէն. ճ. պր. 13:
․իացի. կմ ողոմպիացի: || տե՛ս զՈ_
․պիացի:
․ոս. կմ ոլիմպոս. և կմ ողոմպոս. ի.
|| է բառ յունական, որ ստուգաբա
համապայծառ. ցի բոլորովին պայ_
․, և լուսափայլ: և այսու անուամբ
․ան ինչ 'ի յունաց աշխարհին, որ ընդ_
թեսաղիոյ և մակեդոնիոյ: Առդ՝ կո
․ու սա համապայծառ. քանզի յաղագս
․ի բարձրութեն՝ գեր 'ի վերոյ լինելով
․սթան նր քան զամ ամպս. և ազատ
․ր հողմոց և մրրկաց և ամբոխմանց: միշտ
․ծառանյ արեգակնայնի ճառագայ_
․ք: և պերճանայ բարեխառնութ օդոյ:
․րոյ և բազում անգամ 'ի պոէտիկո_
․ առեալ լինի փոխանակ երկնից: Խս.
․ծ. պր. 5: Գրիձլ՝ է և այլ լեառն ինչ ո_
․պոս անուն, որ 'ի փոքրն ասիոյ առ միւ_
․յ գաւառաւ, առ որոյ ստորոտովն չի
․ալ կայ քաղաքն պրուսայ, որ է պրու
: Գրաբձեալ՝ ոլիմպոս կոչին և երեք
․ինք, որոց միոյն է 'ի գաղատիոյ. երկ_
․դն 'ի կիլիկիա. և երրորդն յեթովպիոյ՝
․առ կարմիր ծովուն մերձ 'ի հելիոպօ_
. այնինքն է՝ արեգ քաղաք: ըստ այսմ
․ուանին և այլք սմանք 'ի լերանց:
․ն. կմ ոլոքն. ան. ամբ. անց. ամբք: կմ
․ք. ի. իւ. իւց. կմ ոց. օք: || սրունք.
․ոսկր սրունից; որ սկսեալ 'ի ծնգաց
․երի 'ի կոճն. ցի 'ի թօփուխան: ռամկ.
․ճոհէրը. կմ ճանէրան ոսկորը: Ըստ այսմ
․գոլ. Ասնել փայտս ըստ ոլոքի ոտից
: ըստ այսմ ասի և 'ի Յն ՝երէն. Եւ Ը
․ձեղմ՝ որ յոլոքին. զիս 'ի կապից խլեալ
․րին:
․պիականն. կմ ոհոմպիականն. կմ ոլիմպի
․յան. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ վե
․երի առ ողիմպիոյ խաղն. և ըստ այսմ
․ի. ողոմպիական հանդէսք. և այլն. մերթ
․նշանակի տօնաւ այն, որ պատկանի
․ ոլիմպոս լեառն: Եւ ըստ այսմ եր_
․ամն երկնայինն, կմ եթերականն ողոմ_
․իական կոչի. որպիսի է և աստղն կայա
․ան հրոյ, որ այսու անուամբ յորջոր_
՝ վս առաւել մերձակայ լինելոյ ողոմ_
․ոս լերին:
․պիաթ: || տե՛ս զՈլիմպիաթ:
․ն. ոլոռան. կմ ոլեռան. ամբ. ռունք.
․ց. ամբք: || է մանր ունդ ինչ գնդա_
․ձև՝ ըստ մեծութեն, և ըստ այլոց որ_
․ութեց նմին սիսռան: Բռւսանի 'ի
մէջ փոքրիկ և նուրբ եղեգնաձև պատէ
նից՝ չարեալ կարգաւ իբրև զբակլոյ:
ունի զգոյս նրբաձիւղ, և պատատողա_
կան: ռամկ. ոլոռ: 2. Թագ. 17. 28: Եզեկ.
4. 9: Բայց երբեմն առեալ լինի փոխա
նակ ոչ և իցէ համից գնդաձև իրաց,
որք իբրև զոլոռունս են մեծութբ և ձև_
ով. և ըստ այսմ չիթք արեան յորժամ
գնացեալ իբրև զոլոռունս հոսին 'ի վայր.
ասին ոլոռն ոլոռն հեղեալ յերկիր: Ղուկ.
22. 44: Սոյնպէս և հատքն կարկտից, և այ
լոց նմանեաց՝ ոլոռն անուանին. Ըստ այսմ
Մովէ. 2. հատ. ձծ. Որչափ մինչև ցայսօր չիթք
անձրևաց, և ոլոռն կարկտի յերկնից այսր
իջեալ է:

Ոլոռնաձև. ի. իւ. իւց. իւք: || ունօղ զձև
ոլոռան. կմ իբրև զոլոռն:

Ոլոր. ի. կմ ոյ. իւ. իւց. իւք: || ոլորումն.
կմ մանումն. կմ պտոյտ: ռամկ. ոլորք. կմ
դոլամ: Իսկ մերթ՝ ոլորեալ. կմ մանեալ:
ռամկ. ոլըրած:

Ոլորածեծ: || Նոյն է ընդ ողորածեծ բառին.
ըստ այսմ. Եւ էին երեսք, և ամ մարմին
նր արեանըռուշտ յոլորածեծ անելոյ:
Սոյնպէս ասի և 'ի գիրս Լամբրոն. տեսա_
նես այգր զոլորածեծ անելոյ զգաւառն խո
ցուածան:

Ոլորածոյ. ի. իւ. իւց. իւք: || ոլորեցեալ.
կմ ոլորմամբ կազմեցեալ. և ըստ այսմ
ասի՝ ոլորածոյ թել. կմ դէս. և այլն:
ռամկ. ոլըրած:

Ոլորակ. ի. աւ. աց. օք: || ոլորումն. կամ
ոլորեալ: Բայց յատկապէս առեալ՝ նշա
նակի տօնաւ մինն 'ի յերից տեսակաց ա_
ռոգանութե, որ է բացագանչութի յօ_
դաւոր ձայնի, և բաժանի յերիս. ցի 'ի
չեշտ, որ է սրաձայն. 'ի բութ, որ է վայ
րահակ. և 'ի պարոյկ, որ է չեշտ և վայ_
րահակ. վս զի 'ի սկզբանն 'ի վեր չեշտի,
և 'ի յաւարտն 'ի վայր բեթի, որով իբր կե
ռանայ ձայնն: Այսու անուամբ յորջոր
ջին և նշանագիծք սոցա, որք են այսո
քիկ չեշտ.՛ բութ.` պարոյկ՞: Բայց ըստ
երաժշտաց ոլորակ անուանի նիշ ինչ ըստ
ջանակաւոր, որ առաւել ոլորեալ ունի
զգիծ իւր քան զպարոյկն, որ է այս.՞:
Գրիձլ՝ առեալ լինի փոխանակ կարկառու
թե. կմ յամառութե. որով ոք 'ի կամս
իւր կորովոյ. և իբրթէ ոլորեալ մնայ.
ըստ այսմ Մովս. 2. հատ. լէ. 'ի ձեռն սպառ
նալեացն զոլորակն նր թուլացուցեալ:
ցի զկարկամութն նր, որ է խաթ. կմ ի_
նադճըլըխ:

Ոլորեմ. եցի. եա. եւ: (Ներգործ.) || չըջա
նակել. կմ պտուտկեցուցանել. կմ բոլո
րակի բերմամբ թաւալեցուցանել. և ըստ
այսմ ասի՝ հիւսք ձեռանց և հատորք վի_
մաց ոլորեալք ընդ զառ ի վայրս լերանց.
կմ դետք ոլորեալք ընդ ամ աշխարհն:
Սոյնպէս և փոխանակ առեալ, գիծ չըջա
նակաձևոր՝ ասի ոլորեալ. որպիսի է ձեռ_
բաժշտական ոլորակին: Եւ յայսմանէ ա_

Digitized by Google

ռեալ՝ մանաւանդապէս առ ի սա զգալեաց. կամ զԹելից, և նշանակէ մատամբ, կամ ափամբ մին տալն ինչ. կամ մանելով գործելն: ռամկ. ուլլէել:

Ոլորումն. րման. ման. մանց. մամբք: || շրջանակութիւն. կամ պտոյտ. կամ հոլովումն. և կամ շուրջանակի Թաւալումն. իբր ոլորմ 'ի ճառս Կիւրղ. Ժ. վէմ Հաստատ 'ի լեռանէ առաւել ոլորմամբ վայրաբերի: Իսկ մանաւանդապէս նշանակէ սովար ոլորելն զԹելն. կամ զքուճանս:

Ոլորտանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ. միջ.) || շրջանակել. կամ բոլորել. և կամ պտուտել: Իսկ մերԹ՝ պարագրել. կամ բովանդակել. կամ առհմանել. կամ եզրաճորել. և կամ կապտուած փակել. և ըստ այսմ առ ի 'ի Երգս Գրիգորի Մեծոփանեցի. որով ոլորտանայցէ տեղին. իբր բովանդակեսցի:

Ոլորտիմ. եցայ. եայ. իլ: (Ձայնակր.) || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Ոլորտք. ից. իւք: (անեզական.) || շրջանակք. կամ շրջապատք. կամ եզերք. կամ ծագք. և կամ ամ սահմանք. և ըստ այսմ առի՝ ընդ ոլորտս տիեզերաց, կամ ամ երկրի: ընդ ոլորտս աշխարհաց, կամ տրութեան աշխարհի. և կամ ոլորտք քաղաքաց, տանց, և այլոց տեղեաց: ռամկ. ձևերէ: Նորէն. ոչ: 'ի հին տպագրիս: Իսկ մերԹ է բայի շարականցի այսպէս. ընդ ոլորտս մտանել. և նշանակէ ոլորտանալ. իբր շրջանակել. կամ պտուտել: Իսկ մերԹ ձախրել. կամ սաւառնել լինելով խոյանալ. որպէս առնեն Թռչունք 'ի սլանալն իւրեանց: Իմաստ. 5. 11: ԵԹէ յայտնէ նաև դառնալն մարգոյ 'ի վերայ գլխոյ՝ առ ի ընդ ոլորտս մտանել: ռամկ. ճախրել դառնալ:

Ոլոք. || տես զՈլոռն:

Ոխ

Ոխ. կամ ոխք. խոյ. խոք: || խէԹ, իբր բարկութիւն Թաղուցեալ 'ի սրտի. որով ոք ընդ զհակառակորդն իւր. և սպասէ խնդրել 'ի նմանէ զվրէժ 'ի դէպ ժամանակի: ռամկ. քին: ԵԹէ զայսպիսի բարկութիւն ամբարեն 'ի սրտի, առ ի ոխս պահել ումեք: Ծննդ. 27. 41: 2. Մակ. 14. 11: Սաղմ. 54. 4: ԵԹէ կամ ոխս ունել ումեք. կամ ընդ ումեք, և կամ ոխս 'ի միտս ունել: ռամկ. քին պահել: Ծննդ. 50. 15: Ղևտ. 19. 18: 3. Մակ. 3. 14:

Ոխաթափ. (Նախդրբիւ հոլովի.) || զոխս Թափող, իբր բարձող և ջնջող 'ի սրտէ: Իսկ մերԹ նա՝ որ զոխս իւր. իբր զԹաղուցեալ բարկութիւն իւր Թափէ և հեղու 'ի վերայ հակառակորդին յարձակելով 'ի վերայ նր լեզուաւ. և կամ այլով կերպիւ: Կիւրղ. եղեն. ժզ.

Ոխակալ. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || Նա՝ որ ոխս կալնու. կամ ոխս պահէ, կամ որ ցասուցեալ ընդ միոյ իւր՝ սպասէ խնդրել զվրէժ չարեացն, զորս կրեաց. և կամ քինախնդիր. և այս առի Թէ զմարդոյ, և Թէ զարտէ, կամ զմտաց: Առակ. 12. 28: և 21. 24: 3. Մակ. 4. 4:

Ոխակալութիւն. Թեան: || պահելն զոխս՝ և զատելութիւն 'ի սրտի առ 'ի խնդրելոյ զվրէժ 'ի չարարարէն իւրմէ 'ի դէպ ժամանակի. և կամ քինախնդրութիւն: Եզեկ. 13. 9: և 16. 6:

Ոխամ. ացայ. ա. ալ: (ընդ. միջ.) || ոխս պահել ումեք. կամ ցասուցեալ, և դառնացեալ սրտիւ սպասել ումեք առ 'ի առնուլ 'ի նմանէ զվրէժ: ռամկ. քին պահել: Մարկ. 6. 19: Իսկ մերԹ մախալ. կամ նախանձել. և կամ զչարիլ: ռամկ քախել: 'ի Հին Կտակ. ա.:

Ոխանամ. ացայ. ցիր. ալ: || Նոյն է ընդ վերնոյն: Ծննդ. 49. 23:

Ոխացուցանեմ. ցուցի. ցո. ցանել: (անցողակ.) || գրգռել զոք յոխս և յատելութիւն ընդդէմ ումեք. և կամ շարժել զոք 'ի Թշնամութիւն, և 'ի նախանձ: 'ի հին տպագիրս:

Ոխերիմ. (Նախդրբիւ հոլովի.) || ծագիւս 'ի բառէս ոխ. որ մեկնի 'ի բառէս միոյ. և համաձայնի 'ի բառէս հաւատ. և նշանակէ՝ ոխակալ. կամ մախացող. կամ յաչաղկոտ. կամ նախանձոտ. և կամ չարակնող. և ըստ այսմ առի 'ի Գիրս Ճծին խորհրդ. Մախայ և ատէ, և ոխերիմ միօք միշտ հայի:

Ոխոր. (Նախդրբիւ հոլովի.) || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Ոխորիմ. եցայ. եայ. իլ: (Ձայնակր.) || ոխալ. կամ քինալ. կամ մախալ. կամ յաչաղել. և կամ նախանձել:

Ոխորինակ. (Նախդրբիւ հոլովի.) || խմացող, կամ ունող 'ի միտս զոխս. կամ զգամբել մախանօք. կամ նախանձոտ. և կամ չարակնեալ, և ըստ այսմ առի՝ հակառակորդիր և ոխորինաց կամք. կամ այլ ոխորինաց: 'ի հին տպագիրս:

Ոխոտ. || տես զՑասոտ:

Ոխութիւն. Թեան: || ոխացումն. կամ ոխակալութիւն. կամ քինախնդրութիւն. և կամ ոխք: ռամկ. քէն. կամ քէն պահելը: Ծննդ. 49. 7: 3. Մակ. 4. 1: և 7. 3: և Լամբրոն: ըստ այսմ է և 'ի գիրս Մծբն. ժԹ. ուր առի. Այն՝ որ միանգամ ունի զոխութիւն 'ի սրտի իւրում, իբր զոխս:

Ոհ

Ոհ. (Միջարկութիւն եղկական. ցաւակցական. մորմոքական. և հառաչական.) || վայ. կամ աւաղ. կամ վախ. կամ ուհ. կամ ահ. և կամ ո: և այս երբեմն 'ի գործածի բացարձակ. որպէս. ոհ, պաշարեաց զիս Թագաւորս: 4. Թագ. 3. 10: ոհ, և զնորա արածեցաք: 'ի Հին Կտակ. իմ: Իսկ մերԹ յարի յուղղական, կամ 'ի կոչական հոլովս. զոր օրինակ. ոհ տէր: 4. Թագ. 6. 5: ոհ համբերք: Եսայ. 23. 1: Եզեկ. 34. 2: ՄերԹ ևս յարի 'ի տրական հոլովն. որպէս. ոհ ինձ տէր: 3. Թագ. 17. 20: ոհ որոց Թողեալ են զճանապարհս ուղիղս.

…ալ այնոցիկ՝ որոց թողեալ են. և … Աղաղ. 2. 13։

… ։ (միջարկութիւն ցաւակցական. կամ … րքական. և կմ՛ հաւանչական.) ‖ վայ … կմ՛ ահ ահ. կմ՛ հույ հույ ։ Եզեկ. 30. … սկ մերթ է միջարկութիւն ուրախական. … ներտական. և նշանակէ. վա՜հ վա՜հ. … ա՜յ հա՜յ. և կամ օ՜խ օ՜խ ։ ըստ այնմ՝ է … հարց. ժա. Ծավերին, և երգեցիկ ա… ո. ո՜հ ո՜հ։

ՈՂ.

…ոյ. ով. ոց. ովք ։ ‖ լալումն արտա… …ախտան հեծութիւնք, և ցաւովք. կմ՛ …ողբալից աշխարումն. կմ՛ կական. և …ւոծ ։ ռամկ. լաց ։ 1. Մակ. 9. 41 ։ Եզեկ. …14 ։ Մերթ ևս առեալ լինի փոխաբանակ …երգական բանից, կմ՛ տաղից, զորս յօ…ն 'ի վ՛յ ուրուք ։ 2. Թագ. 1. 17 ։ Իսկ … ընդ բայի շարահիւսի այսպէս. ողբա…ուլ. և նշանակէ, յօրինել 'ի վ՛յ ու… զողբս. կմ՛ ողբալ. և կամ կոծել ։ …. 7. 29 ։ և 9. 18 ։ Եզեկ. 19. 1 ։ Աղաղ. 5. 1 ։

…լի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ ‖ ողբալից. …արժանի ողբոց, և լալեաց. կմ՛ աշխա…ի. և կմ՛ եղկելի ։

…լից ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ լի ողբով. …ցեալ կոծով, և սգով ։

…լիք. եաց. եօք ։ (անեզական.) ‖ ող…մն. կմ՛ կոծ. ողբ և լալիքն նշանակէ …րումն ։

…կան. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ այն ամ՛, որ վե…երի առ ողբս, և աշխարմունս. կամ …երգական. կմ՛ ողբալի ։ Իսկ մերթ ող…ող. կմ՛ լալական ։ ռամկօրէն լալկան ։ …Եկ. ի՞ղ ։

…կից. կցի. աւ. կմ՛ իւ. աց. օք ։ ‖ կցորդ, …ընկեր ումեք 'ի յողբս, և 'ի կոծս. և կմ՛ …ռառնակից ։

…կցեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) ‖ …ակից առնել. կմ՛ 'ի միասին լացու…նել ։

…կցիմ. եցայ. եաց. իլ ։ (Հայնական.) ‖ ող…կից լինել. կմ՛ կցորդիլ ումեք յողբս, …ի լացս. և կմ՛ 'ի միասին ողբալ ։ 'ի շա…նաց ։

…կցութիւն. թեան ։ ‖ կցորդութիւն ողբա… ընդ ումեք. կմ՛ 'ի միասին լալն ։

…ձայն. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ հանօղ զձայն …ոց. կամ ունօղ ողբալի, և զաղխ…մ ձայն ։ Իսկ կմ՛ ձայնարկու, որ ողբս …եալ կոծէ. որ և ասի՝ ողբական ։ …մկ. լալկան ։ Նարեկ. իէ ։ Իսկ մերթ վարի …և զմակբայ այսպէս. ողբաձայն ասել. …ողբաձայն երգել. և նշանակէ՝ ողբա…ի եղանակաւ, և կմ՛ ողբերգութեամբ ։

…մ. ացի. բա. ալ ։ (չեզոք. և մերթ ներ…րծ.) ‖ ողբս առնուլ. կմ՛ արտասուա… ցաւովք, և հեծութեամբ լալ. կմ՛ կո… . և կմ՛ աշխարել զոք ։ 1. Մակ. 2. 7 ։ …Եկ. 8. 14 ։ Միք. 1. 8 ։

Ողբերգակ. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ զողբերգութիւն առնօղ. կմ՛ ողբացող. և կմ՛ լացող և աշխարօղ ։ Յմ. որդի ։

Ողբերգական. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ այն ամ՛, որ պատկանի ողբերգութեանց. կմ՛ որ ողբերգութեամբ սացեալ լինի. և կմ՛ ողբական ։ Շնորհալին ։

Ողբերգակիր. կրի. աւ. աց. օք ։ ‖ կրօղ յին քեան զողբերգութիւն. կմ՛ լցեալ ողբերգութեամբ ։

Ողբերգակրութիւն. թեան ։ ‖ կրումն ողբերգութեանց, կմ՛ ողբերգական բանից. ըստ այնմ. Նարեկ. հա. Թախծագին ձայնի ողբերգակրութեան այսր մատենի ։

Ողբերգարկութիւն. թեան ։ ‖ տես զՈղբերգութիւն ։ Նարեկ. ղէ ։

Ողբերգութիւն. թեան ։ ‖ ողբական երգ. կմ՛ բանք ողբոց յօրինեալք ըստ օրինակի աշխարողական երգոց. կմ՛ բանից լալական նաց՝ 'ի վ՛յ պէսպէս աղէտից և աղխաղորմ պատահարաց ։ Խորէն. գ. գլ. 68 ։ Նարեկ. թ. լը. և կը ։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակի ատենաւոր կամ միջագրական բանաստեղծութիւն, յորում նկարագրին այլ ողորմ աղէտք թագաւորաց, և իշխանաց, և ամ՛ պալատականաց, որք և երբեմն գիւցազանց, կմ՛ դից հեթանոսաց ։ Արդ՝ կո չեցաւ սա ողբերգութիւն, զի յաւուրս սկզբան առեալ 'ի սգոյ, աւարտիլ 'ի յաջ նաթախծ, և յողբալի ելս ։ Զայս ողբերգութիւն ոմանք նախաշերգութիւն, և ոմանք քաղենիական կոչեցին, զհետ երթեալ առու գաբանութեան յունական բառին՝ թռակոտիայ, կմ՛ թռաւՃետիայ. վն զի վաղ ուրեմն ավարտեալ էր հանդիսացելոյն յայսմ բանաստեղծութեան տալ վարձս զնոխազ, կմ՛ զքաղ, զոր զոհեր դիցն դիոնիսեայ 'ի պաշտամունս նորին ։

Ողբերէն ։ (մակբայ որակական.) ‖ ողբս առնլով. կմ՛ ողբերգութեամբ. և կմ՛ ողբալով ։ ըստ այնմ Մծբն. ե. Երեմիայ մարգարէն ասէ՝ 'ի լալն ողբերէն զնա. ք 'ի լալն զնա ողբս առնլով ։

Ոզիմբաա. ու. իւ ։ ‖ է մին յերից աւետարանական հողմոց, զորմէ ըստ ազգային ասացւածս 'ի մեկնութեան զեփիւռ բառին ։ 'ի հարցմն ախոփոփելի, որ ըստ խորհէ ։

Ոզիմպիադ ։ ‖ տես Ոլիմպիադ ։

Ոզիմպիայ ։ ‖ տես Ոլիմպիայ ։

Ողբումն. բման. մամբ. մանց. մամբք ։ ‖ ողբացումն. կմ՛ լալումն. կմ՛ աշխարումն. և կամ կոծ ։ Յովէլ. 14. 14 ։ Երեմ. 31. 15 ։ 2. Կորն. 7. 7 ։

Ոզիմպիացի. կմ՛ ոզիմպիացի. ցւոյ. ով. ոց. ովք ։ ‖ նա, որ խաղայ զխաղն ոզիմպիայ. կմ՛ որ հանդիսանայ յոզիմպիայ խաղուն ։ Իսկ մերթ ոզիմպիական. կմ՛ եթերական. և կմ՛ երկնային ։ 2. Մակ. 6. 2 ։ տես և 'ի բառն Ոլիմպիական ։

Ողկոյզ. կուղոյ. ով. ոց. ովք ։ կմ՛ աւ. աց. օք ։ ‖ փունջ բաղկացեալ 'ի բազում Ճըռաց. կմ՛ հատից խաղողոյ, որ գունդա…

գունդ կախեալ կայ զուռայ։ ռամկօրէն նաղ. և տաճկերէն սալքըմ։ Ծննդ. 40. 10։ Թուոց. 13. 24։ Երեմ. 18. 5։ Մերթ ևս առ իտս զգինջոց այլոց պտղոց, որք ըստ օրինակի խաղողոյ ի բազում հատից բաղկանան. որպիսի է արմաւն. 'ի Հայր հարց. խա։

Ողկուզաբեր. ի. իծ. ից. իւք։ || բերող ողկուզս. որ մերթ առ ի որթոց, կմ զբարունակաց. ըստ որում արտադրեն զողկոյզս։ 'ի Շարականոցի։ Իսկ մերթ զմարդոյ, որ ածէ, կմ բարձեալ բերէ զողկոյզս։

Ողկուզազարդ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || զարդարեալ, կմ գեղեցկացեալ ողկուզովք. որպիսիք են առատաբեր որթքն։ Մծբ. ժթ։

Ողկուզալի։ (Նախդրիւ հոլովի.) || լի, կմ յղփացեալ ողկուզովք։ Շնորհալին։

Ողկուզալից։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերնոյն։ Մծբն. ժթ։

Ողկուզաճոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունող 'ի վերայ իւր զողկոյզս. որպիսիք են ողկուզալից բարունակք որթոց։ Շնորհալին։

Ողկուզօրէն։ (մակբայ որակական.) || ըստ օրինակի ողկուզոյ. կամ իբրև զողկոյզ։ ռամկ. սալխըմլը։ Իսկ մերթ անդրաբերաբար առեալ՝ նշանակէ՝ ժողովօրէն. կմ խմբովին. կմ միահամուռ։

Ողն. ողին. կամ ողան. ողամբ. ողք. ողանց. ողամբք. կմ ից. իւք։ || ոսկերք ողնաշարին. որք սկսեալք 'ի վերին մասնէ պարանոցին իջանեն ուղիղ ը երկայնութ թիկնամիջին մինչև ցոսկրն երաստանաց. ը նմանէ ատեղայն. յորս և կողքն ամրի և անուի շարեալ կան ըստ միոյ ծայրի իւրեանց։ միջին սոցա է ծակ վերուստ 'ի վայր լցեալ ուղղով, որ շարունակեալ իջանէ յուղղոյ գլխոյն։ Այրդ՝ կոչեցան ոսքս՝ ողն, իբրթէ օղն. վն զի հանգոյն օղից աղխաղխեալք են ընդ միմեանս հաստատուն յօդիւք. և այս վն կարեւոր կենդանւոյն յառաջ կոյս կորանալ, և ուղղել. որք և են հիմն հաստատութե կողից և քամակաց և թիկանց։ 1. Թագ. 4. 18։ Յոբ. 40. 13։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն ևս նշանակի սմաւ բոլոր քամակն, կմ թիկունքն հանդերձ թիկնամիջովք. յորս բեռն ընկալեալ լինի. և այս թէ մարդոյ իցէ, և թէ գրաստուց, և նմանեաց։ ռամկ. խանաք։ Աչգուշ։ և 'ի հին գրոց։ Եւ ըստ այսմ ծագին 'ի սմանէ բառքս՝ տապաստողն. և միջնողն։ Ղևտ. երբեմն անդրաբերաբար առեալ՝ դնի փոխանակ ողնափայտի. զոր տեսցես վլնի։ Իսկ մերթ դնի փոխանակ բառիս ողնակալն. կամ նոյասառ, որ մինչ առի, ողն և զօրավիգն լինել ուսմբ։ ռամկ. (illegible) կմ (illegible) հանգնել։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, զողն խոտացուցանել. կմ յողն կալ. և նշանակէ խոտապարանոց լինել. կմ անհնազանդ և ապստամբ գոլ։ 4. Թագ. 17. 14։ 3. Մակ. 3. 12։

Ողնայար. ի. աւ. աց. օք։ կմ իւ. ից։ || ողնաշար. կմ ողն կենդանւոյ հանդերձ ամ

կողիւք յարեցելովք 'ի նա՝ յորմէ և էառ զանուն։ Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ բոլոր կազմուածոյ մարմնոյ ռուանց ոսկեց և ձեռաց, որ է իբրու բուն ծառոյ։ 1. Թագ. 5. 5։

Ողնաշար. ի. իծ. ից. իւք. կմ օք։ || շարք ողանց. կմ ողք շարեալք 'ի պարանոցէ մինչև ցերաստանս, զորմէ լիագոյն ասացաւ 'ի բառն՝ ողն։

Ողնափայտ. ի. իծ. ից. իւք։ || ողն նաւու, որ է երկայնաձիգ և հաստատուն փայտ ինչ եդեալ առ յատակս նաւուց ընդ երկայնութ նց իբրև զհիմն ամ կազմուածոյ, յորում ամրի և անուի փայտքն կողից ըստ կարգի շարին. և ասպս այլք 'ի վր նց։ Նորէն. իէ։

Ողնդժնեայ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՝ որ խստացուցանէ դժնէութբ զողն իւր. կմ խստապարանոց. կմ կամակոր. կամ հեստ և ստամբակ. և կմ սաստիկ անհընազանդ և ապստամբ. ռամկ. դըբ. կմ նախ։ ըստ այնմ Աչգուշ. ըստ նոցին խըստապարանոցութե և ողնդժնեայ բարուցն։

Ողոգոմեան. (Նախդրիւ հոլովի.) || բարեբանական. կմ օրհնաբանական. և այս առի զասնէ. կմ զօրէ ծաղկազարդին. ը որում յայնմ աւուր դասք երբայեցւոց երգեցին քլի զօրհնութիս։

Ողող. ի. կմ ոյ. իծ. ից. իւք։ || ողողեալ, որով մերթ նշանակի լուացեալ. կամ ջրով մաքրեալ։ ռամկ. (illegible) կմ (illegible) և կմ (illegible)։ Իսկ մերթ յորդութբ ջուրց ծածկեալ և ընկղմեալ. և կմ հեղեղաց կոխան եղեալ. և ապականեալ։ Երբեմն ևս նշանակէ՝ ողողումն. ը լուացումն. կմ ջրով մաքրումն. և կմ ծածկումն 'ի հոսանաց ջուրց. կմ կոխան լինելով հեղեղաց՝ ապականիլն, և ջնջիլն, և ը այսմ առի 'ի գիրս Աչգուշ. որ եսուր յողող ջուրց զանօրէն զաղծալից մարդիկ։

Ողողանեմ. ողողեցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || տես զՈղողել։ Եզեկ. 47. 2։ և Եղիկ. 13. 13։

Ողողանիմ. ողեցայ. եայց. իլ։ (Ձայնակր.) || ողողիլ. որ է լուացեալ լինել. կմ հեղեղաւ ծածկիլ։ Բայց մինչ առի, ողողանիլ յանսաուակ ցանկութիս, խմանի՝ բոլորովին ընկղմիլ 'ի պղծութիս վավաշոտականս։ Խորէն. Գ. ղբ. 63։

Ողողեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || լուանալ. կմ մկրտել. կամ ջրով մաքրել. և այս առի զանօթոց. զձորձոց. զանօթոց, և զայլոց իրաց։ ռամկ. (illegible) կմ (illegible) և կմ (illegible)։ Ղևտ. 6. 28։ և 14. 9։ և 15. 5. և 7։ Թուոց. 19. 7։ Մերթ ևս նշանակէ՝ յորդեալ և սաստկացեալ ջուրց՝ 'ի վր յարձակելով ծածկել և ընկղմել, կմ կոխան առնել. կմ հարկանել և ապականել. որ և առի հեղեղել. և ը այսմ իմանի՝ մինչ առի զհեղեղաց, կմ զսաստկացեալ գետոց՝ ողողել զերկիր. կմ զպաշտ, կամ զշինուածս. և կմ զանձն ոք. և այլն։ Յոբ. 14. 19։ Իմաստ. 5. 23։ Եսայ. 28. 2։ և 43. 2։

Digitized by Google

ղի. ու. այ. օք: Ա ողողօղ. ք լուռա
մ հեղեղաւ ծածկող, և ապակա_
Հգոբ: և Լամբրօն:
. զման. մանք. մանց. մանքք: Ա
ւ. թն. կմ հեղեղութիւն:
թ: Ա ռէս զՈղնիմախիաթ:
յ: Ա ռէս զՈղնիմախիայ:
. իւ. եց. իւք: Ա յղկեալ. կմ կոկ.
րթ և հաւասար յամ կողմանց՝ ա_
ուածելոյ զգարդարանիւ մատանւ. և
ի մանաւանդ զգնտակաձև. կամ
ձև իրաց: ռամկ. եւ ողորկ. կմ դուր.
ող: 1. Թագ. 17. 40: Իսկ մերթ ա_
լինի փոխանակ այնր՝ որ է յարգա
կմ զարդարուն. կմ գեղեցիկ. և
յեղուշ: և ըստ այսմ ասի՝ ողորկ
ւած, կմ հանդերձ. ողորկ բան.
ասպէլք. և այլք նմանք: տաճկե-
րքանըշ: Խորէ. Աշխր. 31: Մերթ եւ
. և ամոք. կմ համոզական. և կմ
րթող. և ըստ այսմ է Աճառ. 26.
ին որինական. ուր ասի. Ճշմարտինք
: ծածկէն զսիրտս արտմագինս. ք
արամիող և շողոքորթող լեզուն հան
եցուցանէ զսիրտ զայրացեալս.
ոյն. գունի. իմ. եց. կմ ող. իւք:
ել ողորկ. կմ յղկ զարդարուն.
վայելչագոյն: ըստ այսմ Խորէն. բ.
Արժանի բանից ողորկագունից.
եցկողարդ և վայելչագոյն բանից:
. եցի. եմ. եք: (Ներգործ.) Ա յղղ
կմ կոկել. կմ հարթ հաւասար առ
ուածոց թուղթ զգարդարանս. կամ
ափորուա. ողն անանէն ջրերք քարանց՝
մ ծփանօք մաչկէն զնա: ռամկ. դու
մ փէրղէլէլ: Յոբ. 14. 19: Իսկ մերթ
լինի փոխանակ բայիս յարդարել.
ղեցկացուցանել. կամ վայելչա_
ցուցանել: Ոսկ. 1. հոգ. ա: Մերթ եւ
ւ. կմ քաղցրութիւն համոզել. և կմ
որթել. ըստ այնմ Յն ոճոյ. Ողորկ
ակ քոյ արտաքին, զոր ըն լեզուաւ
էին:
թի. թեան: Ա յղկութիւն. կմ կոկ լի_
կմ հարթ հաւասարութիւն: Իսկ
յարդարութիւն. կմ վայելչութիւն. կմ
կազարդութիւն: Մերթ եւ ամո_
. կմ քաղցրաբանութիւն. կմ շողո_
ութիւն. և կմ փաղաքշութիւն:
(Նախդրիւ հոլովի.) Ա ողորմելի.
Մերթ նշանակի ապիողորմ. կմ գթա
մ ալեւոալի. և կմ ցաւագին. և ը
ամի ողորմ տեսիլ, կմ կերպարան.
. ձայն. կմ կոծ. և այլն: ռամկօր.
է: 2. Մն. 3. 21: 3. Մակ. 1. 3: Իմաս
: Երեմ. 6. 26: և 9. 19: Իսկ մերթ՝
ի. կմ աղաչելի. կմ աղաչաւոր.
աստուածեալ. և կմ թշուառութիւն լը
: ռամկ. խեղճ: Ոսկէ. 1. հոգ. ժ: Երբ_
ւս նշանակէ ողորմութիւն. կմ գթու_
ւոյ Սաղմ. 117. 1. և 2. և 3: և 135. 1:
. 3. 89. և 90: Բայց Երեմ. 37. 19. ուր

ասի՝ անկցի ողորմ իմ առաջի քոյ, նշանա
կէ գութ իմ. կմ խղճութիւն իմ. որով ի_
մանի ասել. գթեա՛ ի վր իմ: Երբեմն եւ
վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ՝ ողոր
մելի կերպիւ. կմ ողբողորմ եղանակաւ.
ոճ մինչ ասի, ողորմ արտասուել. կմ ո_
ղորմ ողորմ կականել. և այլն: Աճգոբ: ՚ի
ձմր հօբյ. մ:

Ողորմագին: (Նախդրիւ հոլովի.) Ա ողոր_
մագոյն. կմ սաստիկ ողորմելի. և կմ ա_
ղիողորմ: Նարեկ. իբ: Իսկ մերթ վարի մակ
բայօրէն, և նշանակէ՝ ողորմելի ձայնիւ.
կմ աղիողորմ եղանակաւ. և ըստ այսմ
ասի, ողորմագին աղաչել. կմ լալ. ողոր
մագին հառաչել. կմ բաղխել զկուրծս.
և այլն: Յն ոճոյ:

Ողորմած. ի. աւ. այ. օք: Ա նա՛ որ վաղվա
ղակի ողորմի ՚ի վր տառապելոց. կմ որ
գթութե՛ արտի զողորմութիւն առնէ. կմ
յօժար և պատրաստ է ՚ի յողորմութիւն. և
կամ գթած: Ելից. 34 6: Աճառ. 11. 17:
Մատթ. 5. 7:

Ողորմածութիւն. թեան: Ա ողորմած բարք.
կմ յօժարութիւն ողորմելոյ. կմ ողորմութիւն.
և կմ գթութիւն: 2. Օրին. 6. 25: և 24. 13:
Աճառ. 21. 21:

Ողորմաղերս: (Նախդրիւ հոլովի.) Ա ողոր
մելի եղանակաւ աղերսող: կմ կողկողա_
գին պաղատող: Իսկ մերթ այն՝ որով լի
նի ողորմագին աղերսել. և ըստ այսմ ա_
սի, ողորմաղերս ձայն. կմ բան. և այլն:
Նարեկ. հա:

Ողորմանք. անաց. անօք: (անեզական.) Ա
ողորմածութիւն. կմ ողորմութիւն. կմ գթու
թի. կմ գորով սրտի: Ոսկէ. 2. հոգ. խ:

Ողորմասէր: (Նախդրիւ հոլովի.) Ա անձող
զսէր յօժարեալ յողորմութիւն. որ յա
կաչէս կոչի ողորմած: Աերտ. 4. 10:

Ողորմելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: Ա գթալի.
կմ ցաւակցելի: ռամկ. խղճուկ: Իսկ մերթ
անկեալ ՚ի ներքոյ թշուառութեց. կամ
տառապեալ. կմ եղկելի. կմ ողբալի. և
կմ թշուառ: ռամկ. խեղճ: 1. Կորն. 15. 19:
Յայտ. 3. 17:

Ողորմիմ. եցայ. եա՛. կմ եա՛ց. իլ: (Հաղնակ.)
Ա յողորմութիւն շարժիլ. կմ գթալ՝ և գո
րովով զգածիլ ՚ի վր թշուառութեց այ
լոց. կմ գթալ. և կմ ցաւակցել: Ծննդ.
43. 29: Մատ. 18. 33:

Ողորմութիւն. թեան: Ա ողորմածութիւն. կմ
գորով սրտի ՚ի վր տառապեցելոց. և կմ
գթութիւն: Թուոց. 14. 19: Սաղմ. 6. 5: և 24. 7:
Իսկ մերթ ողորմութիւն կոչի տուրքն, կմ
պարգևն, և կմ բարերարութիւն, զոր տայ,
կամ առնէ ոք ումեք ողորմելով նմա:
Մատթ. 6. 2: Ղուկ. 12. 33: Գործ. 3. 3. և 10:
Բայց մինչ ասի՝ արկանել զանձամբ ու_
րուք զողորմութիւն, նշանակէ՝ մեծապէս
ողորմել ՚ի վր նր: Ծննդ. 39. 21:

Ողոք. ոյ. ով. կմ իւ. ից. օք: Ա աղերսանք.
կմ մաղթանք և ամոք. կմ քաղցր և հեզիկ. կմ
համոզական. և կմ փաղաքշական. և ըստ

այսմ ասի՛ ողոք բանն. կմ՛ պատասխանի. և այլն: ռամկ. ... Առակ. 15. 1: և 18. 23: Իսկ մերթ ողոքանք. կմ՛ աղերսանք. կմ՛ համոզումն: ըստ այնմ՛ ՚ի հին թարգմանիչքն. Եւ խօսէր ողոքով, և աղաչէր: Բայց սա ըստ այսմ բաղում անգամ ՚ի գործ ածի ընդ բայի շարակցելով այսպէս. յողոք անկանիլ ումեք. և նշանակէ ողոքել, այս քաղցր լեզուաւ և խոնարհ սրտիւ աղերսել. կմ՛ ամոքական բանիւ համոզել, կմ՛ փաղաքշել. և կմ՛ շողոքորթել: 2. Կոր. 12. 19: Նարեկ. ժը: Եւ կմ՛ այսպէս՝ յողոք ածել զոք, այս ամոքելով ածել զոք ՚ի հաւանութիւն. կմ՛ փաղաքշելով համոզեցուցանել. կմ՛ յորդորել: Ոսկէ. 2. Կոր. ...:

Ողոքական. ի. աւ. աց. օք: || ամոքական. կմ՛ աղերսական. կմ՛ համոզական. կմ՛ փաղաքշական: Խորէն. ... 65: Նարեկ. ...:

Ողոքանք. անաց. օք: (անեզական.) || աղերսանք. կմ՛ պաղատանք. կմ՛ աղաչանք քաղցր և խոնարհ բանիւք: 1. Մակ. 11. 49: Իսկ մերթ՝ ամոքումն. կամ քաղցր և անուշ բան. կմ՛ անոյշ համոզումն. կմ՛ գգուանք. կմ՛ փաղաքշանք. և կմ՛ շողոքորթութիւն: 3. Մակ. 6. 19: Յոբ. 19. 17: և 23. 5: 1. Թես. 2. 5:

Ողոքաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ողոքող. այս աղերսող. կմ՛ պաղատող. կմ՛ աղօթող. կմ՛ քաղցր և անոյշ բանիւք համոզող: Նարեկ. ծբ: Իսկ մերթ՝ փաղաքշող. կմ՛ շողոքորթող. և կմ՛ շնորհուկս խօսող, որ է ... խօսող:

Ողոքեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || քաղցր բանիւք աղերսել. կմ՛ պաղատելով համոզել. կամ փաղաքշել. կամ շողոքորթել. և կմ՛ ամոքական բանիւք մեծարել. կամ յարգել: 1. Եզր. 4. 31: Առակ. 19. 6: և 29. 26: Իմաստ. 14. 17:

Ողոքիչ. քչի. աւ. աց. օք: || աղերսող. կմ՛ պաղատող. կմ՛ ամոքող. և կմ՛ հեզութեամբ մեծարող: Իմաստ. 10. 9: Իսկ մերթ շողոքորթող. կմ՛ փաղաքշող. կմ՛ առ երեսս գգուող. կմ՛ առ շնորհուկս խօսող:

Ողոքումն. քման. մամբ. մանց. մամբք: || տես զՈղոքանք: Ժողով. 10. 4:

Ողջ. ոյ. ով. կմ՛ ամբ. ոց. կմ՛ ոց. ովք. կմ՛ ամբք: || կենդանի, այս նա՛ որ ոչ է մեռեալ, այլ կեայ, կմ՛ զկենդանութիւն իւր կալեալ ունի. որ և ռամկ. ասի՛ ...: Ծննդ. 29. 6: 2. Մակ. 12. 24: Իսկ մերթ՝ առողջ. կամ որ ոչ ունի զհիւանդութիւն ինչ. 2. Թագ. 20. 9: Մարկ. 2. 17: Ղուկ. 5. 31: Մերթ ևս ամբողջ. կմ՛ անթերի. կմ՛ բոլոր. կմ՛ բովանդակ. և կմ՛ կատարեալ. և ըստ այսմ ասի՛ սեղան յողջոյ քարանց. Յես. 8. 31: Այնպէս ևս ասի՛ օր մի ողջ. կամ հաց մի ողջ. և կամ ողջ և անարատ առնել. և այլն: Մծբն. ժը: Ոսկէ. 1. Կոր. լը: ՚Ի ճառս Հարց. խը: Իսկ երբեմն՝ անխախտ. կմ՛ հաստատուն. կմ՛ անյողդողդ. կամ անարատ. և կմ՛ անվնաս. և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի. ողջ են կենդք: Ողջ գաւ մօք: ողջ պահել զիրաւունս. կմ՛ զհայրենի աւանդութիւնս. և այլն: Դան. 14. 16: Ոսկէ. 1. Կոր. ... և 2. Կոր. ...: Երբեմն ևս առեալ լինի փոխանակ ողջութեան. կմ՛ առողջութեան. և ըստ այսմ վարի սորա գործիականն՝ ողջամբ, զոր տեսցես ՚ի բառս ՚ի կարգի իւրում: Դիտել վարի սա երբեմն իբրև զմակբայ, և նշանակէ ամբողջապէս, կմ՛ բովանդակապէս. և կմ՛ անթերի. և ըստ այսմ ասի, ողջ հատուցանել. կմ՛ ողջ վճարել զինչ: ռամկ. ... կմ՛ ...: 2. Մակ. 3. 15: և 4. 27: Իսկ մերթ նշանակէ, ողջութիւն, կմ՛ առողջութիւն. զոր օրինակ. ողջ երթ, կմ՛ ողջ երթայք. այս ողջութեամբ երթ. կմ՛ առողջութեամբ երթայք. որ է կերպ ողջունի արձակման: ռամկ. ...: Ելից. 4. 18: Եւ կամ այսպէս. ողջ եկիր. այս ողջութեամբ, կմ՛ բարեաւ եկիր: ռամկ. ...: Տոբ. 5. 19: Երբեմն ևս յարի սա յէական բայս եւ. կամ լինել. այսպէս. ողջ եր. ողջ լիջիք. ողջ լերուք, և նշանակէ ասել. ողջոյն քեզ. կմ՛ ողջոյն ընդ ձեզ. որով մաղթեալ լինի առողջութիւն. և ընդ նովաւ ամ բարեբաստութիւն: Եւ այս երբեմն է կերպ հրաժարական ողջունի, որով և վարիմք յաւարտս թղթոց ՚ի մաղթելն զբարիս ընդունողին զնամակին: ռամկ. ... և կմ՛ ...: 2. Մակ. 11. 21. և 32: Իսկ երբեմն է կերպ ողջունատուութեան, որով ողջունեմք զոք ՚ի տեսանելն: ռամկ. ... կմ՛ ...: Մատթ. 26. 49: և 27. 29:

Ողջաբան. ի. իւ. ից. իւք: || նա՛ որոյ բանքն են ողջ. այս անարատ. կմ՛ ճշմարիտ. և անխախտ. և կմ՛ որ վարի ողջամիտ և անմոլար վարդապետութեամբ: Իսկ մերթ նա, որ ամբողջ և կատարեալ խօսի [illegible]. կմ՛ անթերի ՚ի գլուխ հանէ զճառս, կմ՛ զբանս իւր:

Ողջաբանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) || ողջ, կմ՛ անխարդախ բանիւք խօսել. կամ զողջամիտ և զանմոլար վարդապետութիւն առնել: Իսկ մերթ ամբողջ կատարել զբան պատմութեան. կամ զբուցատրութեան, զոր սկսեալն է:

Ողջաբանութիւն. թեան: || անխարդախութիւն. կմ՛ անարատութիւն բանից. կմ՛ ողջամիտ և ուղիղ վարդապետութիւն: Իսկ մերթ՝ ամբողջութիւն, կմ՛ լրութիւն բանից պատմութեց, և այլոց նմանեաց. ըստ այնմ. Խորէն. ... 8. Հանդէս է մեր ոչ զպատմութեան ողջաբանութիւն գրել. այլ ջանալ ցուցանել զնախնիս մեր:

Ողջագուրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || գրկելով և համբուրելով գգուել, և կմ՛ գգուողական փարմամբք, և շօշափմամբք գորովել, և սիրել: ռամկ. ...: Նարեկ. ՚Ի գովս ...: և ՚Ի ճառս հարց. ժը: Եւ յայսմանէ առեալ՝ ողջագուրել ասի, սիրով յինքն ընդունելն զոք և կցէ-

եր։ ըստ այնմ Լամբր․ Յետ ողջագուրե լոյն զնորայն՝ որ վն մեր, անօրէնութե։ ըստ այսմ է և բառս ողջունել․ զոր տես ցես զկնի։

Ողջագուրութիւն․ ըման․ մամբ․ մանց․ ամբք։ || դրկելով և համբուրելով գգուանութիւն․ կմ գգուողական փարմամբ, կմ շօշափ_ մամբ գորովելն և սիրելն։

Ողջախոհ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || Նա՝ որոյ խոր հուրդն կամ միտքն է ողջ․ որով մերթ նշանակի անմոլար․ կամ ուղիղ միտք․ կմ անխարդախ․ և կամ բարեմիտ։ Իսկ մերթ արթուն միտք․ կմ զգաստ, կամ լուրջ․ և կմ զգօն։ ռամկ․ այլխ։ Մերթ ևս համեստ․ կմ պարկեշտ․ և կմ բարեխառն, ցս նա, որ 'ի հեշտալիս ճաշակելեաց և շօ շափելեաց զչափ պահէ․ կամ զանկարգ յարձակմունս կրից սանձէ, ածելով զնա յուղղութի։ Բայց մասնաւորապէս ա_ ռեալ նշանակի սովոր սիրողն ողջախոհ_ ական մաքրութե, որով հրաժարի ոչ միայն յանօրէն խառնակութեանց, այլ և եր_ բեմն յօրինաւորաց, որոյ ներհակն անուա նի բղջախոհ։ Լամբր․

Ողջախոհաբար։ (մակբայ որակական․) || ողջախոհապէս, ցս իբրև զողջախոհ․ կմ ոճ վայելէ ողջախոհաց։ Նարեկ․ ղէ։

Ողջախոհական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || այն ինչ, որ ողջախոհաց է․ կմ առ ողջախոհութիւն վերաբերի։

Ողջախոհանամ․ ացայ․ ացիր․ ալ։ (ընդ_ միջ․) || ողջախոհ լինիլ․ որով մերթ նշա նակի՝ ողջամիտ լինիլ․ կմ ունիլ զուղիղ և զանմոլար խորհուրդս․ կմ 'ի բաց կալ 'ի նենգաւորութեանց, և 'ի չարամտութեանց։ Իսկ մերթ զուարթանալ միտք․ կմ զգաս տանալ։ և կմ զգօնանալ։ ռամկ․ այլխ_ նալ։ Մերթ ևս պարկեշտանալ․ կմ համես տանալ․ կմ բարեխառն լինիլ, ցս 'ի հեշ տալիս չափաւորապէս վարիլ․ և կմ սան_ ձահարել զանկարգ կիրս։ Իսկ մասնաւո րապէս առեալ՝ նշանակէ ստանալ զսէր ողջախոհական սրբութե․ կմ անկել 'ի վն դէճ ցանկութեանց մարմնոյ։

Ողջախոհացուցանեմ․ ցուցի․ ցն․ ել։ (ան ցող․) || ողջախոհ, կմ ողջամիտ առնել․ իսկ մերթ զգաստացուցանել․ կմ զգօնա ցուցանել։ Մերթ ևս պարկեշտացուցա նել․ կմ համեստացուցանել․ կմ բարե_ խառն առնել․ և կմ զսպել զանկարգ յար ձակմունս, կմ զսանձարձակութիւնս ուրուք։ Իսկ մասնաւորապ նշանակէ՝ առնել զոք սրբասէր, կամ ժուժկալ 'ի մարմնաւոր խառնակութեանց։

Ողջախոհիմ․ եցայ․ իլ։ (ձայնակր․) || տես զՈղջախոհանալ։

Ողջախոհութիւն․ թեան։ || ողջութիւն խորհր դոց, կմ մտաց․ որով մերթ նշանակի ան մոլարութիւն․ կմ ուղղութիւն մտաց․ կամ անխարդախութիւն․ և կմ բարեմտութիւն։ Իսկ մերթ՝ արթնութիւն մտաց․ կմ զգաս տութիւն։ Մերթ ևս համեստութիւն․ կամ պարկեշտութիւն․ և կմ բարեխառնութիւն․ ցս չափաւորութիւն 'ի հեշտալիս ճաշակե_ լեաց և շօշափելեաց․ կմ սանձահարութի անուղղայ յարձակմանց կրից․ և կմ ժուժ կալութիւն յամ և իցէ անկարգութիւնս։ Խոբէն․ ճ․ ղբ․ 68։ Ոսկէ․ 1․ հռով․ լը։ Լամբր․ Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակի սովոր ակերն ժուժկալելոյ 'ի մարմնական խառ_ նակութեանց, որ է առաքինութիւն ինչ, որով ջանայ ոք ոչ միայն զմարմինն, այլ և զմի տս իւր մբ պահել 'ի դէճ ցանկութեանց, և 'ի վավաշոտութեանց․ որպիսիք են սրբասէր կուսանք։ Լամբր․

Ողջակէզ․ կիզի․ աւ․ աց․ օք։ || է տեսակ ինչ զոհի մատուցեալ յարջառոց, կմ յոչ խարաց, և յայլոց նեմինեաց, զոր 'ի հնում օրինի՝ զենեալ․ և զմորթն հանեալ, ան_ դամ անդամ յօշէին և պատառագէին նոյ։ Արդ՝ կոչեցաւ սա ողջակէզ, իբրթէ՝ զոհ ողջոյն կիզելի․ վնզի 'ի մատուցանելն զնա, զնոյն յօշեալ անդամսն հանդերձ գլխովն՝ և ոտիւքն, և ճարպովն, և ընդ փորոտեօքն լուացելովք՝ եդեալ 'ի վն սեղանոյ՝ բո_ լորովին հուրբ կիզէին 'ի պատիւ այն, և ոչ հանէին բաժին քահանայից․ բաց 'ի մորթոյն, զոր տային զոհամատոյց քահա նային․ Ղեւտ․ 1․ 3։ և 7․ 37։ Թուոց․ 28․ 3։ և 29․ 39։

Ողջակիզեմ․ եցի․ եա․ ել։ (ներգործ․) || մատուցանել այ ողջակէզս․ կմ զզոհս բո լորովին կիզել 'ի պատիւ այ առանց հա նելոյ 'ի նմանէ զմասն ինչ։ Նարեկ․ ու։ և 'ի Գողգոթ․ կոչ․ ին։

Ողջակիզութիւն․ զման․ մամբ․ մանց․ մամբք։ || մատուցումն ողջակիզաց․ կմ բոլորովին կիզումն զոհից 'ի պատիւ այ։

Ողջամբ։ || է գործիականն ողջ բառիս, որ վարի իբրև մակբայ․ և նշանակէ ողջու թբ․ կմ առողջութբ․ կմ խաղաղութբ․ և կամ առանց իրիք վնասու։ և ըստ այսմ ասի, երթ ողջամբ։ ռամկ․ գնա բարով։ 2․ Թագ․ 14․ 8։ Կամ ողջամբ տեսի զքեզ․ որ է կերպ ինչ ողջունելոյ։ ռամկ․ բարով փէսանք։ 'ի Հայր հայր․ իէ։ Եւ կմ այսպէս․ երթալ ուրեք ողջամբ, և խաղաղութբ․ կմ ողջամբ ընդունիլ զուղևորն, կմ զպանդխտացեալն իւր։ տաճկերէն սաղ_սէլամէթ։ 1․ Եզր․ 8․ 62։ Ղուկ․ 15․ 27։ Մերթ ևս նշա նակի՝ ամբողջապէս, կմ բոլորովին․ և կմ ըստ ոմն․ ըստ այնմ Նարեկ․ ղդ․ Ամենա_ ծախս հրովն 'ի չարչարիլն՝ ողջամբ կիզեալ։ տաճկերէն դիւբիւն։

Ողջամիտ․ մտի․ իւ․ աց․ օք։ || ունօղ ըղ միտս ողջս․ որով մերթ նշանակի նա, ո_ րոյ միտքն ոչ է խանգարեալ, այլ կայ 'ի բարւոք կացութե․ կմ է զգաստ․ կամ զգօն, որոյ ներհակն կոչի մոլեգնեալ․ կմ խելագար։ ըստ այնմ․ Ոսկէ․ 1․ հռով․ ղ․ Եւ արդ՝ իցէ՞ ոք, որ զմեզ յայգ խորհուրդ ողջամիտ համարեսցի, և ոչ մոլեկանս, և այսահարեալս։ Իսկ մերթ ունօղ զուղիղ միտս, կմ զանմոլար խորհուրդս․ կմ ան_

Digitized by Google

խարդախ. և կամ բարեմիտ. Տիտ. 2. 2: Եւ յայտնանէ առաւել երբեմն ասի զբանից, կամ զվարդապետութէ, զորօք. զկանոնաց, և զայլոց նմանեաց. և նշանակէ՝ ուղիղ. կամ անմոլար. կամ ողջ և բարի. կամ անկեղծ. և կամ անսխալ: 1. Տիմ. 1. 10: Տիտ. 2. 1: Նարեկ. ձը:

Ողջանամ. ացայ. ացիր. նալ: (ընդմիջ.) || ողջ լինել. որով մերթ նշանակի առողջանալ. կամ բժշկիլ. որ ասի զմարդոյ, զկենդանեաց. զախտից. և զայլոց նմանեաց: ռամկ. լաւնալ: Ղևտ. 13. 18: Յայտ. 13. 3. և 12: Խորէն. բ. գլ. 80: իսկ մերթ նշանակի ամբողջանալ. կամ բոլորիլ. կամ բովանդակիլ. և կամ լրանալ: ռամկ. ըմբռնալ:

Ողջանդամ: (Նախադրիճ հոլովի.) || ունօղ զանդամս ողջս. ՚ի առողջս, կամ ամբողջս. և կամ անարատս. և ըստ այսմ ասի այր ողջանդամ. կամ ողջանդամ մարմին: և այլն: Խորէն. բ. գլ. 18: Մծբն. ը: և Աշտշ: Եւ յայտնանէ առաւել երբեմն դնի փոխանակ բառին՝ ամբողջ. կամ առ մասամբ լրացեալ. կամ անթերի. կամ բոլորեալ. և կամ կատարեալ. ռամկ. բոլոր: Յոբ. 1. 4: մերթ և վարի սա մակբայօրէն. զոր օրինակ. ողջանդամ դառնալ ՚ի պատերազմէ. ողջանդամ ապրիլ. ողջանդամ զերծանիլ. և այլն: և նշանակէ ողջ անդամօք. կամ առանց վնասու անդամոց. և կամ անվնաս անձամբ: տաճկերէն. սաղ սելիմ: Յես. 10. 21: 2. Մակ. 7. 19: և 8. 36:

Ողջացուցանեմ. ցուցի. ացի. ել: (անցող.) || առողջացուցանել, կամ բժշկել: ռամկ. աղեկցնել. կամ լաւցնել: իսկ մերթ ամբողջացուցանել. կամ նորոգել. կամ բոլորել. և կամ բովանդակել: 3. Թագ. 18. 30:

Ո՛ղջ եր: || տե՛ս ՚ի բառն Ողջ:

Ողջէգալ: (վարի երբեմն զանուն անհոլով.) || գալն ՚ի յողջոյն ումեք, կամ ՚ի յողջունել զոք. ըստ այնմ Մծբն. ժթ. Յառաջ քան զնորա ողջէգալն՝ կանխէ, և երկիր պագանէ նմա:

Ողջիկ: (Նախադրիճ հոլովի.) || է անուն փաղաքշական. և նշանակէ՝ ողջ. կամ ամբողջ. կամ անթերի. և կամ անպակաս. և ըստ այսմ ասի. հատուցանել ողջիկ զդահեկանն. կամ զվարձս. և այլն: ՚ի Վարս հարց. բ:

Ողջընծայ. ի. իւ.ից. իւք: || ընծայ, կամ պատարագ, որ ամբողջապէս, և բոլորովին մատուցանի այ, առանց խորելոյ զնա ՚ի մէջ մասին. զոր յոյնք կոչեն հօլօքաւստոմայ. որ թարգմանի բոլորապատուղ. ողջ և դնի. Նարեկ. ա: Եւ այս պատարագ մասնաւոր անուամբ կոչիւր ողջակէզ. որ մի էր յանուանց մատուցանիւր. Թուոց. 15. 3:

Ողջմտութիւն. թեան: || ողջութիւն մտաց. որով նշանակի զգաստութիւն. կամ զգօնութիւն. որում հակադրի խելագարութիւնն: Եւ մերթ ուղղամտութիւն. կամ անմոլարութիւն. կամ արդարութիւն. և կամ բարեմտութիւն: Առակ. 31. 8: Եւ յայտնանէ առաւել երբեմն նշանակէ սոսկ՝ ուղղութիւն. կամ բարութիւն. կամ անկեղծութիւն. և կամ ամբծութիւն: և ըստ այսմ ասի. ողջմտութիւն բանից, վարդապետութեան, սրտի, կամաց. և այլն: 1. Տիմ. 6. 3: 2. Տիմ. 1. 13: և 4. 3: Տիտ. 1. 9:

Ողջոյն. ջունի. իւ. ից. իւք: || ողջութիւն. կամ առողջութիւն. կամ խաղաղութիւն. կամ յաջողութիւն. և կամ բարեբաստութիւն. և ըստ այսմ իմանի, մինչ ասի, հարցանել զողջունէ ուրուք. ողջ ասելով ետ՛ք առնել ՚ի յողջունելն զինմեանս: ռամկ. հալըխաթըր հարցնել: Գործ. 18. 15: 1. Թագ. 25. 5: և 30. 21: Սաղմ. 121. 6: Ըստ այսմ ևս իմացեալ լինի, մինչ ՚ի բերելն զլուր ինչ. կամ ՚ի հարցանելն զգաղտնեաց ուրուք. և կամ զգուշացէ ինքնեան. ասի՝ ողջոյն է. եթէ թէ խաղաղութիւն, կամ յաջողութիւն է. ռամկ. խէր է. կամ աղուոր է: 2. Թագ. 18. 28. և 29: 4. Թագ. 9. 11: և 17. և 18. և 22: Եւ յայտնանէ առաւել՝ ողջոյն կոչեմք զողջունատուութիւն. կամ զողջունումն. յորում ՚ի տեսանելն զմիմեանս՝ մաղթեմք զողջութիւն, և զխաղաղութիւն: ռամկ. բարև: Մատթ. 23. 6: Ղուկ. 1. 29: Եւ այսու կերպիւ ողջունելն զմիմեանս՝ ասի ողջոյն տալ: ռամկ. բարև տալ. կամ չափ բարև ընել: Ելից. 18. 7: Մատթ. 5. 47: և 10. 12: Հռովմ. 16. 3: Երբեմն ևս ողջոյն կոչի բառս մնողն. ըստ որում ՚ի հրաժարելն ասեմք իրերաց, ողջ կացցես. կամ ողջ լինիջիր. և այլն: ռամկ. էսէն գալ. և ըստ այսմ է ՚ի նշանակութիւն ՚ի հանդիպելոյ կարգին. ուր ասի՝ ՚ի դիմաց մեռելոյն. ողջոյն քեզ ոք եկեղեցի, ես ձանապարհորդեցի առ աւուրբքն: Սոյնպէս է և Գործ. 20. 1. ուր ասի, Ողջոյն ետ, և ել՝ գնաց: ռամկ. օր. էսէն գալ ըսել: Երբեմն ևս՝ ողջոյն ասի մխիթարական, կամ յորդորական այցելութիւն. կամ ուրախակցութիւն, որով շնորհաւորեմք զոք յաղագս նորոգ իշխանութեան. կամ վո բարեբաստութեան, որում վիճակեցաւ. և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի՝ գնալ, կամ իջանել յողջոյն ուրուք. ռամկ. փէշ երթալ. կամ շնորհաւորել երթալ. կամ ալ ՚ի ւյս երթալ: 4. Թագ. 10. 13: Գործ. 25. 13: Բայց երբեմն մինչ ասի՝ տալ ողջոյն հրաժարման, կամ հրաժարական. նշանակի սոսկ հրաժարելն, կամ ՚ի բաց կալն յիմեքէ՝ որպիսի իր և իցէ: Լամբրոն:

Ողջոյն: (Նախադրիճ հոլովի. և մերթ մակբայ.) || ամբողջ. կամ բոլոր. կամ բովանդակ. և կամ գլխովին. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի. հանել ողջոյն զզուարակն. կամ հանել զմիճն ողջոյն և զպիշերին ողջոյն յաղօթս. կամ զողջոյն իսկ մարդ բժշկել. ՚ի զբոլոր մարդ. ռամկ. օր. պիտիւն: Ղևտ. 4. 12: Թուոց. 11. 32: Եսայ. 62. 6: Եզեկ. 15. 5: Յովհ. 7. 23:

Ողջունաբեր. ի. իւ. ից. օք: || բերօղ. կամ տանօղ ողջունի, որպիսիք են թղթաբերք, կամ պատգամաւորք: իսկ մերթ ողջունակիր. ՚ի այն, որ կրէ, կամ տանի յինքեան բանս ողջունի, որպիսիք են թուղթք

ւսուտրակայանք · կամ ողջունականք սան_
Աշգոսծ: և 'ի շարունակութե :
ոգիր · գրի · ատ · կամ իմ · ակ · գք : ‖ ողջունեք, կամ Թ.ուղթ՝ զոր առաքեն
յն միմեանց :
ողջատուած : (Նախագրութ՝ հողոմէր ·) ‖ Նող զողջունեն, կամ զխաղաղական : Իսկ
այն՝ որով պատմի ողջոյն, · կամ խնա_
թե և բարեբաստութիւն իմն և_
և ես այսմ սակս՝ ողջունատուատուած
· կամ զնույք, և այլն : Աշգոսծ :
ստու · տուէ · ատ · ակ · գք : ‖ ողջոյն
լ · կամ ողջունող : ռամկ · բարեւող · կամ
բռնող :
տուէնութիւն · Թեան : ‖ ողջունատուու
թե ողջոյն տալն, կամ ողջունատուութ · և
ողջոյն : ռամկ · բարև տալը :
տարութիւն · Թեան : ‖ նոյն է ընդ_
յն :
եմ · եալ · եաւ · եալ : (Ներգործ ·) ‖ ող
ռամկ · բարև տալ : Իսկ մերթ յար
կամ պատուել · կամ համբուրել · և կամ
ութի յայց ելանել ըստ սովորութ · կամ
ող անձանց, կամ սրբազան իրաց :
· խօ · և հե : Խորհե · գ · գլ · 62 : ըստ
' է և այն՝ որ սակ 'ի պարտաւորականաց
տասցեալ ժողովրդոց · որք ողջու_
նի ախրով զկայսերութե սան բոյ · Եր
եա ատեալ ընդ փոխանակ ախրով
ունելոյ · կամ ընդդիմելոյ, կամ ախրի_
և ըստ այսմ սակ 'ի գիրս Լամբրոն ·
սրս ում զբարիս ողջունեն · կամ ողջու
զխոնարհութե աշակերտաց · և այլն :
թեն · Թեան : ‖ առողջութե · կամ կեն_
ութե · և կամ ողջոյն և խաղաղութե :
ք · 26 · 31 : և 28 · 21 : և 44 · 17 : Տօբ · 5 ·
Երէ ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ ող
ր եկիր · կամ բարեաւ եկիր, սակ ող_
ջը եկիր : ռամկ · բարով եկիր : Տօբ · 11 ·
Իսկ մերթ ամբողջութե · կամ բոլորութիւն ·
ամբողջականութիւն ·

ՈՃ

ի · իմ · իւ · իւք : կամ ոյ · ով : ‖ Համաս
ըստ և կանգուն կայեալ եղեւնեք ·
բոյսք ցորենոյ, գարւոյ, և այլոց նմա
ոց · յորս 'ի ժամանակի հնձոց արկա_
մանեալ սա 'ի բաղէ : 2 · Օրէն · 16 · 9 :
ի · 24 : Դատ · 15 · 5 : Եսայ · 27 · 4 : Երէ այ
կերպիւ՝ ցորենոյ կամ գարւոյ եղե_
նալով կանգուն կայն · կամ ' իւր հնձել
զուեա լինելն՝ սակ յոճ կալ : Եսէք · 9 ·
Մերթ եւ ասեալ լինի փոխանակ կո
լոյ · կամ կողոպի, ողք են կճոցք, կամ
ոթք խաղողոյ, և այլոց, պտղոց : ռամկ ·
փէ · կամ · էֆէ : Եզեկ · 6 · 9 : ըստ այսմ
բառս որթ · որ երբեմն նշանակէ ըղ
ունկն խաղողոյ · և երբեմն զխաղողն · որ
ոցես 'ի տեղւոջ խաղուոյ : Նշանակէ
ուրեմն ոճ; նշանակի երբեմն կաղամ · կամ
· կամ եղանակ · կամ կերպ · և կամ հանգ

ձանձիք, որ է Թարգմանեալ՝ բանաւոր · և այս յառ
կաացեա սակ զբանից · կամ զբարբառական,
և զմեծամեծաց · մթութն · մասամբ 'ի նոյն ոճ
բանի · կամ Թաղարն կհաչխարհիս զբանից
ոճ և կամ 'իրսոյն Թաղու ղոճն 'ի գրամմատս ·
և այլն : Նիւրեղ Իմ : Խորհեն · ա · գլ · 5 · և 22 :
և բ · գլ · 6 : և Լամբրոն : Իսկ մերթ սակ զբար
ծոտութեց, կամ զարարեց, և զմեծանեաց :
ըստ այսմ Նիւրեղին · Ջնոյն նմանութեց չա
փս · անվաստին յոճ և ատողեն մասանց ·
յայտնաւորեն կարգին : Այսպիսեաց և 'ի նոյն
հարցմ · Պատմագիրսմ բեր 'ի յայս մասամբ,
և զհայերէնն ոճս տանել : Մերթ եւ
գործիականին սորա կարգ մակբայօրէն սա
սէս · ոճով պատմել, կամ սակ · ոճով զբ
րեբ · կամ ամենակարգեաց · և այլն : և նշանա_
կէ ըստ կարգին կամ կարգաւ · կամ մի ը
մբողջ · և կամ զանազանեաց բազմազանութե :
Խորհեն · ա · գլ · 17 · և 21 : և բ · գլ · 12 · և 72 :

Ոճաւոր : ‖ տես զՈճաւոր :
Ոճիւ : ‖ տես 'ի ներքոյ զՈճիւր :
Ոճիր · ոճրի · ի · իւ · իւ · իւք : կամ ոյ · ով : ‖ մեծամեծ չարիք · կամ անօրէնութիւնք, զորս
սանէ ոք 'ի վնաս այլոց · որպիսիք են ա_
զգասպան կատարածք · կամ սպանութիւնք
ծանօթներ բազմաց, յանչշատակութիւնք
ուխտից · Հրեշտութիւնք, և այլք սաղխա_
տութիւնք, և ամբարշտութիւնք · որպէս ա_
նօրէնք ոք յայլս, որ և կոչի եղեռն : Աշգոսծ :
'ի Վարդ · Հարցմ · բ · և գ · և իզ : և 'ի Հին · պատմագիրս ·
Ոճրագործ · կամ ոճրագործ · ի · աւ · ակ · գք : ‖ եղեռնագործ · կամ չարագործ · կամ ժամ
տագործ :
Ոճրագործութիւն · Թեան : ‖ չարագործութե · կամ եղեռնագործութե · և կամ մեծա
գոյն անօրէնութիւն :

ՈՄ

Ոմն · ումեմն · ումեմնէ · ոմանք · ոմանց · ոմամբք : ‖ է սա մին 'ի դերանուանց անորոշից · որ և կոչի անձնական, վա զի 'ի
շարադրութիւն բանից սակ զանձնէ : և նշ
շանակէ ոք · կամ մի · որդն, այս ոմն մե_
ծատուն · կամ ոմն անուն մարթա · կամ
ոմն քաղաքաւ, և ոմն առաքեալ · և այլն :
Ղուկ · 10 · 38 : և 16 · 19 : 1 · Կորն · 11 · 21 : Իսկ
ներհակարար անուանս՝ իմն, սակ զանկեն
զամն իրաց, կամ զանուանէ, և զայնցանէ,
զորս ունի անձն · որպէս բնութիւն իմն ·
բնութե իմն · բարի իմն · և այլն : 2 · Մակ ·
1 · 14 : Յովհ · 1 · 46 : Որիէ · 1 · հարց · բ : Եւ վա
այսորիկ սակ գրիգոր ածականն · 'ի քն է
այլ իմն, և այլ իմն · բայց ոչ այլոմն և այլ
ոմն · զի 'ի քն են այլ և այլ բնութիւնք ·
բայց ոչ այլ և այլ անձինք :

Ոմնաւորն · ի · իմ · իւ · իւք : ‖ ծոպի սա հա_
մառօտական 'ի յոգնականն բառէս, պերբեմ_
բուրնս · որ է ցանկապատ · կամ չրջապատ,
և անյապակ տեղի՝ նմանիպերապ այ · որով և
նշանակի մասունս, ըստ այսմ Լամբրոն ·
Քահանայից · որ պատշ կամն սպասաւորաց սա

նել՝ մի զատցի 'ի խոստովանութեան տեղաց․ այլ մնասցէ 'ի մեծ եկեղեցին ։ և զինի ա-ռի․ 'ի մի առեղին․ ուր բառակական էր մի, կամ երկու եկեղեցի, այժմ առաւել ան-թիւ ծանկառելոյ տեղաց ։

ՈՅ

Ոյժ․ ուժոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ || զօրութիւն․ կամ ուժգնութիւն․ կամ զօրեղութիւն, կամ կարո-ղութիւն․ և կամ առատութիւն ։ ուսմկ․ ուժ ։ Յուդիթ․ 5․3։ Յոբ․ 40․11։ Առակ․ 27․24։ Բայց մինչ աստ, զօրաւոր ուժով․ խնա-նի զերադասաց, կամ յաղթող զօրութեամբ, կամ կարողութեամբ ։ 1․Մնաց․ 5․2․ և 9․13։ Իսկ Եսայ․ 57․10․ ուր ասի․ զի զայն առ ու-ժի գործեցեր․ նշանակէ առնել․ մի ուժե-ղութեանց գործեցեր․ կամ 'ի զօրութեան քում առնէիր ։

Ոյր ։ || է սեռականն բառիս, ո՛ և նշանա-կէ՝ որոյ․ ուստի մինչ ասէ՝ յոյր ձեռն․ նը-շանակէ․ 'ի ձեռն որոյ ։ Ղևտ․ 17․1։ առ․ և 'ի բանն՝ յոյր ։

Ո՜յր աղաղակ ։ (մակբայ հարցական․) || մի՞ ո՞յր․ կամ մի էր ։ ուսմկ․ ինչու համար ։

Ոյս ։ || է հայցականն բառիս, ո․ 'ի յոգ-նականն հոլովոյ․ և նշանակէ՝ զորս ։ ըստ այնմ, 'ի Գիրս Ծննդեան․ Ո՞ւր զոյս կերա-կրեցեր․ կամ պաշարեցեր․ այսինքն զորս ։

Ոյց ։ || է յոգնական սեռականն բառիս․ ո․ և նշանակէ՝ որոց ։

ՈՉ

Ոչ ։ (մակբայ բացասական․) || չ․ կամ մի․ զոր օրինակ․ զի ոչ առաքեցին, և ոչ խոնա-հանի․ այսինքն չառաքեցին, և չխոնարհեցան ։ Եսայ․44․9։ Առ քեզ ինչ ոչ մերձեսցին․ այսինքն մի մեր-ձեսցին ։ Սաղմ․ 90․7։ Բայց գիտելի է, զի մակբայս այս հասարակօրէն դնի յառաջ քան զբայս․ այսպէս․ ոչ կամիմ․ ոչ մատ-նեմ․ և այլն ։ Բայց երբեմն ուրեք ա-րեք յետադրի ևս․ որպէս երևի յօծաղուղեց գիրս․ զոր օրինակ ։ Եւ որոճայ ոչ․ այսինքն ոչ որոճայ․ Ղևտ․ 11․7։ Գրեցաւ իսկ ոչ․ այսինքն ոչ գրեցաւ ։ 1․Մակ․ 9․22։ Բայց գիտէի ոչ․ այսինքն ոչ գիտէի ։ Իմաս․ 7․12։ Զի եթէ ապաշա-նեցես ոչ․ այսինքն եթէ ոչ ապաշխարեսցես ։ Յայտ․ 2․11։ Երբեմն ևս կրկնի 'ի միում բանի, և զնշանակութիւն իւր ոչ այլայլէ․ որպէս․ Զի ոչ էր նոյ ոչ ել, և ոչ մուտ, այսինքն ոչ էր նոյ ել և մուտ ։ 1․Մակ․ 13․49։ Մերթ ևս վարի առ փոխանակ բացասական մասնիկան՝ ան․ կամ՝ չ․ և կամ 'ի բանիցն նախադա-րութեան տառից․ որպէս․ յոչգոյից․ կամ յոչէից․ այսինքն յանգոյից․ կամ յանէից ։ Լինէր քուրմ ոչ աստուածոցն․ այսինքն չաստուածոցն ։ 2․Մնաց․ 13․9։ Յոչ կամաց լինել․ և կամ յոչ կամաց երթալ․ այսինքն առանց կամաց իւ-րոց, որ է ակամայ ։ Խորհրդ․ մշ․ դպր․ 23։ և դ․ դպր․ 9․ և 34։

Ոչ՞ (մակբայ հարցական․) || ոչ՞ ապաքէն․ կամ մի թէ ոչ ։ 2․ Օրին․ 32․6։ Մաղ․ 1․2։ 1․ Կորն․ 3․4։ Յակ․ 4․1։

Ոչ ապաքէն ։ (մակբայ հարցական․) || մի թէ ոչ․ կամ ոչ ուստեք․ կամ ոչ արդեօք ։ 2․ Թագ․ 11․21։ և 13․28։ Գործ․ 5․4։

Ոչ՞ արդեօք ։ (մակբայ հարցական․) || մի թէ ոչ․ կամ ոչ ահա․ կամ ոչ ապաքէն ։ [illegible]․ 5։ Իսկ երբեմն է առակ բացասական․ և նշանակէ՝ արդարև ոչ․ կամ յիրաւի ոչ ։ 1․ Կորն․ 2․ 8։ և 15․ 15։

Ոչ ընաւ ։ (մակբայ բացասական․) || ոչ եր-բեք․ կամ ընաւին ոչ ։

Ոչ ընաւ երբէք ։ (մակբայ բացասական․) || ամենևին ոչ ։

Ոչգոյք․ ոչգոյից․ ոչգոյիւք ։ (անեզական․) || անգոյք․ այսինքն՝ որք ոչ գոն․ կամ ոչ են․ կամ ոչ ունին զգոյութիւն․ և կամ ոչ ինչ․ որպէս․ որ յոչգոյից հաստատեաց, և զէից բարեաց վարձան կորուսանէ․ այսինքն, որք ոչ են բարեք՝ հաստատեաց․ և բարի եղելոց գործոց զվարձան կորու-սանէ ։ Ոսկէ․ 1․ հատ․ ժե։ Յոչ գոյից լինե-լութեան մարդոյ․ կամ յոչ գոյից 'ի գոյութիւն ածել․ այսինքն յոչնչէ ։ Ոսկէ․ 1․ հատ․ ժզ։ 'ի վերջ հարց․ 'ի նախերգանն ։

Ո՛չ երբեք ։ (մակբայ բացասական․) || ոչ ընաւ․ կամ ամենևին ոչ ։ 2․ Մնաց․ 9․ 11։ Առակ․ 30․ 16։

Ոչ եթէ ։ (շաղկապ անկատարական․) || ոչ թէ․ ուսմկ․ չէ թէ ։ Ծննդ․ 45․ 8։ Մարկ․ 10․ 20։ Իսկ մերթ առաւել լինի 'ի ոմն գիրս փոխանակ բառիս՝ ոչ միայն ։ ըստ այնմ․ 2․ Օրին․ 5․ 3․ Ոչ եթէ հարցն ձերոց ուխ-տեաց․ այլ ձեզ․ այսինքն ոչ միայն հարցն ձե-րոց․ այլ և ձեզ ։ Ոչ եթէ զիս տրտմե-ցոյց․ այսինքն ոչ միայն զիս ։ 2․ Կորն․ 2․ 5։

Ոչ ևս ։ (մակբայ բացասական․) || այլ ևս ոչ․ կամ այսուհետև ոչ․ կամ յայսմհետէ ոչ ։ Յեսու․ 7․ 12։ Ղևտ․ 16․ 2։ Հռովմ․ 6․ 9։ Իսկ մերթ՝ ոչ երբէք․ կամ ոչ ընաւ․ կամ ամենևին ոչ ․ 'ի վերջ հարց․ ժզ։ ըստ այսմ է և Ոսկէ․ 2․ հատ․ իէ․ ուր ասի․ Զմեռանելն ա-նամք․ իսկ զմեռեալ ոչ ևս ։ և 2․ հատ․ լթ․ ասի․ Զայլոցն խորտակեցին զբարձս․ իսկ զքոյին ոչ ևս ։ Եւ մերթ չև․ կամ չևևս․ կամ տակաւին ոչ ։ ըստ այնմ․ 1․ Եզր․ 5․ 53։ Եւ տաճարն տն նոյ ոչ ևս էր լինելոյ ։ ըստ այսմ է ․ 2․ Եզր․ 3․ 6։ 1․ Կորն․ 3․ 2։

Ոչէք․ ոչէից․ ոչէիւք ։ (անեզական․) || ան-էք․ կամ ոչ գոյք․ այսինքն, որք ոչ գոն․ կամ ոչինչ ։ ըստ այնմ․ Նարեկ․ դ․ Միայն արարիչ զգնացս յոչէից․ այսինքն զգնացս յոչինչէ ։ ըստ այսմ ևս նա, որ փքանայ հա-մարելով զանձն իւր զգօն․ կամ հարուստ, որ ոչ է, ասի՝ ոչէիւք գոռոզանալ․ կամ թէ ոչ եղելովք ։ Նարեկ․ խե։

Ոչինչ․ ոչնչի․ կամ ոչ․ իմ․ ից․ իւք․ կամ օք ։ || ծագի սա 'ի մակբայէս՝ ոչ․ և յանուա-նէ՝ ինչ․ և նշանակէ չգոյ․ կամ անգոյ․ և կամ անէութիւն, այսինքն սակաւութիւն էակութ․ և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի․ յոչնչէ ա-նել․ կամ յոչնչէ գոյացուցանել․ և այլն ։

...կ. 7. 28: Սաղմ. 38. 6: Երեմ. 40. 17:
...ութ ունի զզօրութիւն առնելոյ. ոչ
...կամ ոչ ինչ. կամ և ոչ մի ինչ. և կամ
... ոչ. [illegible]:
...չ են զարմանք: Այս ոչ են զարմանք
Ղուկ. 6. 30:
...ն և ոչ ինչ: Այս զոչ ինչ. կամ և ոչ մի
Յոհ. 21. 3:
...ոչինչ եմ ձեր: Այս ոչ եմ ինչ ձեզ.
...է՝ ոչ որ, ոչ հայր. ոչ զաւակ. ոչ
...ազան. և ոչ այլ ինչ: Ովս. 1. 9:
...գոյր 'ի ձեռին նր: Այս եր ինչ ոչ
... ռամկօր. բան մը չկար: Դատ. 14. 6:
...եաց զերկիր 'ի վերա ոչնչի: Այս և ոչ
միոյ իրի: Յոբ. 26. 7:
...նց նոր եղև և ոչինչ: Այս և ոչ մի
Յոհ. 1. 3:
...ձեալ. առեալ ընկենլ բազում անգամ
...անակ. բառն՝ չինչին. կամ խոտան. կամ
...ոչ. կամ անպիտան. և կամ ունայն: 1.
. 12. 21: Եսայ. 14. 10: 1. Կորն. 1. 28:
...ստ այսմ երբեմն ընդ բայի շարակ-
...յական, յաչինչ համարիլ. կամ առ ոչ
...համարիլ. և նշանակէ՝ խորինչ ոչ վար
...լ. կամ արհամարհել. և կամ խոտել:
... բանի փեղ չընել. կամ բան մը չընել:
...ակ. 7. 12: Իմաստ. 9. 6: Գործ. 19. 27: Եւ
...կարի երբեմն իբրև զմակբայ, և նշա
...՝ ոչ. կամ ոչ իմիք. և կամ ոչ ընաւ.
օրինակ. իբրև ոչ ինչ կարի հեռի էր.
...րև ոչ էր կարի հեռի: Ղուկ. 7. 6:
...չ կարի յամեցին: Այս ոչ կարի յամե
Խորէն. ը. գլ. 5:
...չ մեղաք քեզ. կամ ոչինչ կրուեր եռ,
...ոչ նչ նեղեք 'ի մեհնջ: Այս ոչ իմիք:
...ր. 26. 29. Մատ. 2. 6: 2. Կորն. 6. 12:
...չ հաւատացին. կամ ոչինչ ցանոյր կամ
...օգնեցին: Այս ոչ ընաւ. կամ բը
ոչ: 1. Եզր. 4. 31: 1. Մակ. 10. 46:
...ս. 10. 2:
...կէ: (Նախդրիւ հոլովի.) Անուն 'ի
...ոյ զՈչինչութեան:
...թեան. կամ ոչինչութիւն: (Նախդրիւ հո
...) Այս չինչին. կամ փանաքի. կամ նուաստ:
...ռամկ. ...: Իսկ մերթ դուզնաքեայ. կամ
...ժև ինչ.
...կերպիւ: (մակբայ բացասական.) Ա
...իւք եղանակաւ. կամ ամենևիմբ ոչ:
...ք: (մակբայ բացասական.) Ա ոչինչ
...պիւ. կամ ամենևին ոչ:
...ի. ու. աց. օք: կամ ով. ովք: Ա ա-
...ուն բառաչօղ, այս մայօղ, որ ծնանի
...ան, որոյ բազմութիւնք կոչին ոգեք:
...կօր. եա սաճ՝ ոչխար: Ծննդ. 22. 7: Ե-
10. 9:
...արոյծ. բուծի. իւ. եց. իւք: Ա բա-
...ող. կամ սնուցանող ոչխարս. կամ հա-
ոչխարաց:
...րադեզետ. ի. իւ. եց. իւք: Համեղեր
...ոչխարաց զդեստաւորեալ. կամ ունող
...ւթեա և զկերպարանս ոչխարի. և այս
...զհերետիկոսաց. կամ զչար վարդապետ

տաց. որք զդժնեութիւն ժանտութեան իւ-
րեանց պատրուճակեալ արտաքին բարեօք.
երևին իբրև զաւղղափառ. և ընդ զնշմա-
րիտ քարոզս բանին նմանեալք ոչխարաց.
բայց 'ի ներքոյ են չարք և անօրէնք իբրև
գայլք: Շնորհալին:

Ոչխարաղէն: (Նախդրիւ հոլովի.) Ա նա՝ որ
զենու զոչխարս: ռամկօր. ոչխար մորթող:
Մերթ եա ոչխարաղէն կոչի այն, յորում
ոչխար զենեալ լինի. որպիսի է տօնն տաճ
կաց. զոր կոչեն՝ խուրպան պայրամը:

Ոչխարակ. ի. ու. աց. օք: Ա է անուն նուա-
զական կամ փաղաքշական, որով նշանակի՝
ոչխարիկ. կամ նուաստ ոչխար: 1. Թագ. 11. 28:

Ոչխարենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: Ա ոչխարա
կան. այսին տամ, զոր ունի ոչխարն, կամ
որ յոչխարաց յառաջգայ. և ըստ այսմ առի՝
մի, կամ բուրդ, կամ մորթ ոչխարենի. և
այլն: 'ի Վարս հարց. իղ:

Ոչ միով իւիք: (մակբայ բացասական.) Ա
ոչինչ կերպիւ. կամ ոչ իւիք իրօք:

Ոչնչանամ. ացայ. ցիր. անալ: (չէզոք) Ա
ոչինչ լինել. կամ չքանալ. և կամ ունայնա-
նալ: ռամկ. ջնջուիլ: Իսկ մերթ նուաստա-
նալ. կամ անարգանալ:

Ոչնչացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցո-
ղական.) Ա ոչինչ առնել. կամ չքացուցա-
նել. և կամ ունայնացուցանել: ռամկ. ջնջե-
ցնել: Իսկ մերթ նուաստացուցանել:

Ոչոք. ոչ ուրուք: Ա է միոյն 'ի մասնական ան-
ուանց. որով նշանակի առել. և ոչ մի-
ան. կամ և ոչ մի անձն. կամ և ոչ մի մարդ:
ռամկօր. հեչմէկը: Յոբ. 37. 23: Սաղմ. 13. 3:
Յոհ. 17. 12: Բայց գիտելի է. զի բազում
անգամ 'ի գոյն սորա հոլովական նախ-
դիրն՝ զ. ոչ դնի 'ի վերայ բառին՝ ոչ.
այլ 'ի վերայ մասնական անուանն՝ ոք:
զոր օրինակ. ոչ զոք եթող. ոչ զոք ու-
նիմ. ոչ զոք տեսանէր. և զոչոք: Մարկ.
5. 37: Յոհ. 5. 7: Գործ. 9. 8:

Ոչ ուստեք: (մակբայ տեղական.) Ա յոչինչ
տեղուոջէ. կամ յոչիմեքէ տեղւոյ: ռամկ.
հէչ մէկ տեղէն: Ոսկ. 1. հատ. ժա:

ՈՊ

Ոպնիսաղ. ի. իւ. եց. իւք: Ա է մեծա-
գին փայտ ինչ կարծր, և ծանր նման
փայտից տօսախի. այս չինչիւէ. զոր այ-
լով անուամբ կոչեմք եբենոս. կամ աբա-
նոս, որոյ ազնիւն լինի սև: Զատ սա
ձնիկք անուանեն ապանոս: Իսկ եբրայեցիք
ապնիսիմ. կամ ապիսիմ. յորմէ երևի ծագեալ
'ի մերս ընդա. ոպնիսաղն: 'ի հին [illegible]:

Ոպայ. ի. իւ. եց. իւք: Ա նոյն է ընդ բառիս
Զոպայ. որ 'ի տեղւոջ իւրում մեկնե-
ցաւ: 3. Թագ. 4. 33:

Ոպոպ: Ա տես զՅոպոպ:

ՈՍ

Ոսանամ. ացի. նա. ալ: (չէզոք.) Ա ձայն առ
ձակելով գոչելն. կամ բառաչն գաղա-
նաց.

նաց. որպէս գայլոյ, շան, առիւծու, և այլոց նմանեաց։ որ և ռամկ. առի ռնուչ։ 'ի վերոյ հարց. իզ։

Ոռոգ. ի. իւ. ից. կամ աց. իւք։ ‖ մերթ նշանակէ զոռոգումն. ռամկ. Ջրելը։ Իսկ մերթ ոռոգեալ։ ռամկ. Ջրած. կամ Ջրով փտած.

Ոռոգանեմ. եցի. եա. եալ։ (ներգործ.) ‖ ոռոգել. այս հոսմամբ ջրոյ արբուցանել զերկիր. կամ զբոյս։ ռամկ. Ջրել. կամ ջուր տալ։ Ծննդ. 2. 6. և 10։ ըստ այսմ է և 2. Օրին. 11. 10. ուր ասի զսերմանացոր երկրին եգիպտացւոց, թէ ոռոգանէին ոտիւք. զի վասն նմանութեան անձրևոյ սովորութիւն էր եգիպտացւոց ոտիւք ածելով զջուրս առաւ և անդ՝ ոռոգանել զանդաստանս իւրեանց զպարտէզս, և զբուրաստանս. կամ զի անձրևին զանուանուոր մեքենայս կազմելով 'ի վեր խաղացնելովն՝ զջրոց անիւսն ոտիւք դարձուցանելով հանէին զջուրս. և հանցուցանէին 'ի պիտանացուր տեղիս անդաստանաց, որպէս ասենն պարտիզպանք յոմանս երկիրս։ Մերթ և առեալ լինի փոխանակ հեղեղելոյ, կամ ողողելոյ։ Յոբ. 29. 6։ Բայց երբեմն բայս այս գրի առոգանել. և զնոյն նշանակէ. որպէս երևի 'ի վերոյ հարց. գ։ 'ի Յճխ սրբ։ Աղթար։ Լամբրոն։ և յայլ տեղիս։

Ոռոգանութիւն. թեան։ ‖ ոռոգանումն. կամ ոռոգումն։ ռամկ. Ջրելը։ Իսկ մերթ առոգանութիւն. որ է արտաբերումն հնչման ինչ. կամ եղանակ 'ի յարտաբերութիւն ձայնից, բառից, և բանից։

Ոռոգեմ. եցի. եա. եալ։ (ներգործ.) ‖ նոյն ընդ ոռոգանել։ Խորէն. գ. գլ. 68։ և 'ի վերոյ հարց. գ։ Բայց երբեմն բառս այս գրի առոգել, և նշանակութիւն իւր ոչ փոխի. որպէս յայտ է 'ի գիրս Լամբրոն։ 'ի վերոյ հարց. գ. և իզ. և յայլ տեղիս։

Ոռոգումն. գման. մամբ. մանց. մամբք։ ‖ հոսմամբք ջրոյ արբուցումն երկրի. կամ բուսոց նր. ռամկ. Ջրելը. կամ ջուր տալը։ Իսկ մերթ հեղեղումն. կամ ողողումն։ ռամկ. ցողուելը. կամ լուալը։ և ըստ այսմ 'ի գիրս Լամբրոնացւոյն լուացումն մատանց քահանայից ոռոգումն կոչի։

Ո Ջ

Ոջիլ. ոջլոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ փոքրիկ, և զազիր կենդանի ինչ խայթօղ. որ գոյանայ 'ի մարմին մարդոյ. և այլոց ոմանց կենդանեաց յաղտեղութենէ. և յապականութենէ. նաև երբեմն 'ի ստատիկ փափկակեցութենէ. որ և ռամկօր. առի ոջիլ։ 'ի վերոյ հարց. գ։

Ոջլակեր. ի. աւ. աց. օք։ ‖ կերօղ ոջլոյ. կամ կերեալ յոջլոյ. [illegible]՝ է ազգ և անուն ազգի, որք բնակէին յաշխարհն սարմատացւոց։ Խորէն. յաշխարհագրութեան։

Ո Ս

Ոսան։ ‖ տե՛ս զՈսայն։ 'ի վերոյ հարց. է. թ. և իզ։

Ոսանաթան։ ‖ տե՛ս զՈսայնաթան։ 'ի վերոյ հարց. է։

Ոսին։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ աղաղուն. կամ վտիտ. կամ նիհար. կամ նուաղեալ. կամ ցամաքեալ. և կամ զուրկ 'ի պարարտութենէ. և այս ասի զարմտեաց, կամ զընդոց, զպտղոց, զբուսոց. զանդաստանաց, զանասնոց, զմարմնոց. և զկենդանեաց։ ռամկ. ղապաւ. կամ խաւոյ. և կամ յաման։ Ծննդ. 41. 6. և 7. և 27։ Եւ 'ի սմանէ ծագի բառս ոսնիլ, զոր տեսցես 'ի կարգի իւրում։

Ոսկեայ. կէի. իւ. եց. իւք։ ‖ տե՛ս զՈսկեղէն։

Ոսկետակ. կեկի. կամ ոսկեկայ. աւ. աց. օք։ ‖ ակն ոսկւոյ. այս բոլոր ոսկւոյ, որ է անդի, ուստի ոսկի ելանէ, որ և ասի ոսկեհանք։ ռամկ. ոսկու մաղէն։ 2. Օրին. 1. 1։

Ոսկեակն։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ է տեսակ ինչ յակինթ ական, որ ունի զգոյն շէկ, և փայլի ոսկեգոյն, և զուարթարար նշուլիւք, յորմէ և կոչեցաւ ոսկեակն, իբր թէ ոսկեգոյն ակն, զոր և անուանեմք ոսկեքար։ ռամկ. սարը եախութ։ Ելից. 39. 13։ Զսա երբայեցիք կոչեն հասարակ անուամբ՝ թարսիս. այս յակինթ, որ ըստ մեծի մասին լինի կապուտակ։ Եւ վասն այսորիկ ոմանք ասեն, թէ ոսկեակն, կամ ոսկեքարն ոչ միայն լինի՝ ոսկեգոյն, այլ և կապուտագոյն։

Ոսկեանք. եանց. եամբք։ (անեզական.) ‖ է մականունն հնդից ազգաց. որք առաքեցան 'ի հռովմայ հրեշտակ առ ավգոստոս արքայ. և դարձեալ 'ի հաւատս 'ի թադէոսէ առաքելոյ, աշակերտեցան նմա։ Եւ զկնի կատարման նր ընծայեցան յակոբոս եպիսկոպոսի առ ընդունելն ծաղկեցոյ 'ի միանձնական կրթիւ. և քարոզութեամբ իւրեանց դարձուցեալք 'ի հաւատս քրի զփառաւոր եղիանոս սուքիասեանս, նահատակեցան յամբարիշտ որդւոց արտաշէսի արքային հայոց։ Արդ՝ կոչեցան սոքա ոսկեանք՝ վասն գլխաւորին իւրեանց, որ յոռնորէն անուանիւր խոսոսի. այս խոսխոս. որ 'ի հայ բարբառ թարգմանի ոսկի։

Ոսկեբերան. ի. իւ։ ‖ է մականուն յօհաննու անեղծերաղոյս վարդապետի անտիոքացւոյ՝ մեծի պատրիարգին կոստանդնուպոլսոյ։ Արդ՝ կոչեցաւ սա ոսկեբերան, իբրթէ ունօղ ոսկեղէն բերանոյ, յաղագս քաղցրաբարբառ պերճաբանութեան իւրոյ, որովք զմայլեցուցանէր զունկնդիրսն։ Խորէն. գ. գլ. 57։

Ոսկեբողբոջ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ այն՝ որ է բողբոջ ոսկւոյ. կամ իբրև զոսկի բողբոջեալ. և ասի զշառաւէղաց. կամ զընձիւղոց. որով ցուցանի ազնուութիւն, և գե-

Digitized by Google

բաղանց վայելչութիւն նշ. որ և երբեմն այ լաբանութիւն ասի գեղեցիկ և զարմանալի զարդից, որք իբրև զբողբոջս ոսկե֊ ղէնս շատածիցեն ՚ի ծնկացս իւրեանց ։ ՚ի Շարականոցի ։

Ոսկեգոյն. գունի. իւ. եց. իւք ։ || ունօղ զգոյն ոսկւոյ. և կմ ոսկեփայլ. որպիսիք են անօթք կազմեալք ՚ի պղնձոյ. պղա֊ րէ. և կմ ոսկւով օծեալք, և փայլեցու֊ ցեալք ։ 1. Եզր. 8. 58.

Ոսկեզարդ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || ոսկ֊ ւով զարդարեալ. կամ ունօղ զոսկեղէն զարդս. և կմ ոսկեհուռն ։ Նարեկ. ՚ի գով֊ կոտին ։

Ոսկեզօծ ։ || տե՛ս զՈսկէզօծ ։ Նարեկ. ՚ի գով֊ կոտին ։

Ոսկեթել. ի. իւ. եց. իւք ։ || է նուրբ թել ինչ ոսկեղէն, կմ ոսկիապատ. որով ոս֊ կեհուռն առնեն զհերպասս, կամ զգե֊ստս, և զնմանիս սոցա արուեստիւ ոս֊ տայնանկութեան, կմ ասղնագործութեամբ ։ Իսկ է սա կրկին. միոյն է ձոյլ արծաթ ոսկիա֊ պատ. որ ռամկ. կոչի սըրմա. իսկ միւսն է մետաքսն շրջապատեալ ոսկիապատ տափա֊ րակ, և նուրբ թելիւք. որ ռամկօրէն կոչի կլապտոն ։ Յայտ. 18. 12 ։ և ՚ի շարականոցի ։ Մեր թ֊ եւս ուշադրութիւն ունի. յօրինեալն. և զարդա֊ րեալն ոսկեղէն, կմ ոսկիապատ թելիւք, և կմ ոսկեհուռն ։ և ըստ այսմ ասի. ոսկե֊ թել վերարկու. կմ պատմուճան. ոսկե֊ թել կերպաս. կմ դիպակ. և այլն ։ ռամկ. սըրմալը. կմ կլապտոնլը. կմ սըրմայով, և կլապ֊ տոնով բանած, կմ զարդարած ։ Նարեկ. ղէ ։ Ո֊ սկէ. 2. հոգւ. լթ. և Լամբրոն ։

Ոսկեկազմ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || կազմե֊ ցեալ յոսկւոյ, կմ յօրինեալ ոսկւով ։ Իսկ մերթ ունօղ զկազմածս ոսկեղէնս. կամ ոսկեղէն կազմածովք զարդարեալ. որ ասիւր է երիվարն, որոյ սանձքն և լանջա֊ պանակն, և այլք զարդք՝ են յոսկւոյ կազ֊ մեցեալք ։ ՚ի ճառս հաւաքմ ։

Ոսկեկապ. ի. իւ. աց. օք ։ || ոսկեթելիւ կա֊ րեցեալ. կամ որոյ կարանն է ոսկեթել. որպիսիքեն ոմանք կօշիկք ։ ռամկ. սըրմա֊ լը. կմ կլապտոնով կարած. ՚ի ճառս հաւաքմ ։

Ոսկեկերպ ։ || տե՛ս զՈսկեկերպ ։

Ոսկեկուռ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || ձուլեալ, կմ ձուլեալ յոսկւոյ. կմ ոսկեկազմ. կմ ոսկենիւթ. կմ ոսկեզարդ. կմ ոսկիապատ. և ըստ այսմ ասի ոսկեկուռ նիզակ. կամ աթոռ. կամք. պատանդ. զգեստ. և այլն ։ ռամկօր. ոսկով շինած. կմ ոսկով զարդած ։ Նարեկ. ղէ. Աստղի Եղիա. թ. և ժէ ։

Ոսկեհան. կմ ոսկեհանն. ի. ու. աց. զք ։ || հա֊ նօղ ոսկւոյ. որ նա՛ որ փորելով զհանս ոսկ֊ ւոյ. որ զմետաղսն, հանէ զոսկի ։ ռամկօր. մադէնճին ոսկի հանօղ. և ըստ այսմ ասի. Ոսկէ. 2. հոգւ. ժգ. Քան զոսկեհանսն չարա֊ չար տանջեալս. և զինչ ասի ։ Զի զոսկե֊ հանացն գործեցեա. որ զգործ ոսկի հա֊ նելոյ, որ է տաժանելին ։ Իսկ մերթ ասի ըղեգնւոյ. ուստի ոսկի ելանէ. ըստ

այսմ Սեփէ. 1. հոգւ. լէ. եթէ որ ՚ի սանդի ոս կեհանն սպասեցելի բանի. և այլն ։

Ոսկեհանք. կմ ոսկեհանք. ննց. օք ։ (տես զոսկեան.) || հանք ոսկւոյ. որ տեղի. ուս տի ոսկի հատանի, կմ ելանէ. որ և կոչի՝ բաւք ոսկւոյ ։ ռամկ. ալթուն մադէնի ։

Ոսկեհատ ։ || տե՛ս զՈսկի հատ ։

Ոսկեհատիկ ։ || տե՛ս զՈսկի հատ ։

Ոսկեհուռն ։ || տե՛ս զՈսկեհուռ ։

Ոսկեձոյլ. կմ ոսկէձոյլ ։ || տե՛ս ՚ի բառն ոս կեձուլիկ ։

Ոսկեձոյլ ։ || տե՛ս զՈսկեձոյլ ։

Ոսկեղէն. ղինի. ու. աց. օք ։ || ոսկենիւթ. որ այն՝ որոյ նիւթն է ոսկի. կմ որ է շի֊ նեցեալ յոսկւոյ ։ Ծնն. 11. 2. և 35. 22 ։ Յայտ. 1. 13 ։ Իսկ մերթ՝ մնանութեամբ ա֊ ռնլինի փոխանակ ոսկեկազմ զարդուց. կմ կազմածոց ։ ըստ այսմ. 1. Եզր. 3. 6. ՚ի վշ. ոսկեզինաց նորոց և նմանեցոյց ։

Ոսկեճաճանչ ։ || տե՛ս զՈսկեճաճանչ ։

Ոսկեճամուկ. կմ ոսկեճամուկ. ճամկի. ու. աց. օք ։ || ոսկեհուռն ճամկօք զարդա֊ րեալ. կմ որ ունի յօրինեալ ՚ի վշ իւր զոսկեզարդ ճամուկն. որ նշաւս և ծաղ֊ կունսս, ռամկ. ոսկով նախշած ։ Իսկ ըստ այսմ Եսայ. 3. 13. մնանութեամբ ոսկե֊ ճամուկ կոչի հանդերձն, կմ վերարկուն յօրինեալ ոսկեզարդ ճամկօք. որ ծաղկ֊ նեալովք ։

Ոսկեմատն ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || մատն ՚ի մէջ ոսկւոյ. կմ ՚ի վշ ոսկեզարդ յա֊ տակի ։ Իսկ մերթ առնել լինի սոսկ փո֊ խանակ բառիս ոսկեղէն. և ըստ այսմ ա֊ սի՝ ոսկեմատն պատուական. ոսկեմատն ատեան. ոսկեմատն աթոռ. կմ լեառն. և այլն ։ ձոր զի բազում անգամ վանիս՝ մէն, մնանէ ՚ի բառս փոխանակ Երկրի մանկականս. որպէս֊ սիք են և բառքս այսորիկ. արեգակնա֊ մատն. երկնամատն. լուսամատն. և այլն ։

Ոսկեմաշ. ի. ու. աց. օք ։ կամ իւ. եց. իւք ։ || Նա՛ որ զոսկեթելս մաշէ. այսինքն ոլորէ. կամ ձգորդէ ։ ռամկօրէն սըրմա֊ քէշ. կամ կլապտոնճի ։ Եւ մերթ նշանա֊ կէ զարուեստաւորն, որ ոսկեթելիւք մա֊ նէ. որ հիւսէ. կմ յօրինէ զզարդ ինչ ։ Իսկ երբեմն՝ ոսկեթելիւք մանեալ. որ հիւ֊ սեալ. կմ հիւսմամբ յօրինեալ և զարդա֊ րեալ. որպիսիք են զգեստք. կամ գէսք ոմանց կանանց ։ ռամկ. սըրմալը. կմ կլապ֊ տոնլու ։ 1. Տիմ. 2. 9.

Ոսկենիւթ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || այն նիւթ, որոյ նիւթն է ոսկի. կմ որ է կազմեցեալ յոսկւոյ. և կմ ոսկեղէն ։ Իսկ մերթ նիւ֊ թօղ, կմ կազմօղ երբեք յոսկւոյ. և կամ ոսկեգործ ։

Ոսկեպաճոյճ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || պա֊ ճուճեալ ոսկւով. կմ յօրինեալ և զարդա֊ րեալ ոսկեթելիւք, կմ ոսկեղէն զարդուք. որ և ասի՝ ոսկեզարդ ։

Ոսկեպատեան. պատենի. իւ. եց. իւք ։ || ու֊ նօղ զոսկեղէն, կմ զոսկեկազմ պատեանս, որ է անօթն սրոյ ։ ռամկ. ոսկի խընի ունօղ ։

իսկ մերթ ոսկիապատ. կ՛մ ոսկետուփ:

Ոսկեպղինձ. պղնձոյ. ով. ոց. ովք: || Է հրահալելի ինչ նման պղնձոյ. բայց է դեղնագոյն համագոյն ոսկւոյ. վ՛ որոյ 'ի լատինացւոց կոչի՝ աւռիքալքում, որ առաւելաբանի ոսկեգոյն պղինձ. որում հետեւեալ ոմանց՝ անուանեցին 'ի մեզ ոսկեպղինձ: ո՛պ Սիրաք. 47. 20: Ըստ այս բանի անուանի կոչի 'ի մեզ՝ արոյր. ո՛պ 1. Մնաց. 28. 2: Նաեւ երբեմն պղինձ փայլուն. կ՛մ պղինձ ծըփխեալ: ո՛պ 3. Թագ. 7. 45: եւ Յայտ. 1. 15: եւ 2. 18: ռամկօրէն ջէզին պղինձ: եւ տաճկերէն ֆիրինճ:

Ոսկեսանձ. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ զոսկեղէն սանձ. կ՛մ սանձեալ ոսկեկազմ սանձիւք: ըստ այնմ. 1. Եզր. 3. 6: Վարեսցէ երկվարս ոսկեսանձս: Իսկ մերթ նշանակէ զոսկեղէն սանձն: Եւ մերթ զայն, որ լինի ոսկեղէն սանձիւք: եւ ըստ այսմ ասի, ոսկեսանձ պաճուճանք: 'ի հին պարտամփիլս:

Ոսկեսկր. ոսկեսկրի. աւ. աց. օք: || սկրօղ ոսկւոյ. կամ ոսկեղէն զրամոց: Խորէն. ք. պր. 68:

Ոսկեվանկ. կ՛մ ոսկեվանդ: (Նախադրիւ հոլովի.) || ունօղ զոսկենկար վանկ. կ՛մ գըրեալ ոսկեղէն տառիւք. որպիսիքն են բառք ոմանց արքունական գրոց: Բայց յորժամ ելանէ սա 'ի վանկ բառէս՝ ըստ որում է ձայն. նշանակէ զոսկեձայնն, ք՛ զնա, որոյ ձայնն է ընտիր իբրեւ զոսկի. կ՛մ որ է յոյժ գեղեցկաձայն:

Ոսկետեսակ. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զՈսկետեսիլ:

Ոսկետեսիլ: || տե՛ս զՈսկետեսիլ:

Ոսկետուփ. տփոյ. ով. ոց. ովք: || ոսկեղէն տուփ. ռամկ. ոսկի խուտի: Իսկ մերթ ունօղ ոսկի տփոյ, որ յատկապէս ասի ըղ գրեանց, որոց անօթքն, յորս թերթք թըղթոյն զետեղեալ կան՝ ոսկեղէնք կ՛մ ոսկիապատք են: ռամկ. ոսկի կողք ունօղ:

Ոսկետառն: || տե՛ս զՈսկետառն:

Ոսկերիչ. րչի. աւ. աց. օք: || ոսկեգործ. կ՛մ ոսկեձոյլ. ք՛ տրոհեստաւոր, որ կերտէ, կ՛մ շինէ զոսկեղէն կազմուածս, կ՛մ զոսկի յօրինուածս, յորմէ կոչեցաւ ոսկերիչ. իբր թէ ոսկւոյ կերտիչ: Իմաստ. 15. 9: Եսայ. 40. 19: եւ 46. 6: Երեմ. 10. 5: Իսկ երբեմն հասարակօրէն առեալ լինի փոխանակ ամ ոսկեգործաց, եւ արծաթագործաց. թէ գործք իւրեանց ոսկեղէնք իցեն, եւ թէ արծաթեղէնք: ռամկօր. ղույումճի:

Ոսկերոտի. տւոյ. տով. եաց. եօք: || բառս այս եզական ձայնիւ ունի զյոգնական նըշանակութիւն, զի նշանակէ զոսկերս մնացեալս 'ի մարմնոց մեռելոց. կ՛մ զորս կենդանին ունի գետ 'ի մարմնի իւրում: ռամկ. կօրօսքելէթ: եւ ըստ այսմ ասի 'ի գիրս ԱՀ. զոսկերաց սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին. Նորա եւ ոսկերոտին իսկ ո՛ւր իցէ: Իսկ մանաւանդապէս առեալ նշանակէ սովորականութիւն ամ ոսկերաց մարդոյ, զորս բժիշկք յօդաւոր յօդ կցեալ անդրէն կառուցանեն, եւ լինի իբրեւ զվանդակակազմ կազմուած մարդկային մարմնոյ, որ եւ այլով անուամբ կոչի, կմախք:

Ոսկեփայլ: (Նախադրիւ հոլովի.) || ոսկեգոյն երանգաւ փայլօղ. կ՛մ ոսկեպաճոյճ զարդուք փայլեալ. կ՛մ ոսկեզօծ, եւ կամ ոսկիապատօծմամբ պայծառացեալ եւ շքեղացեալ. որպիսիքն են ոսկեկազմ պահոյք. կ՛մ ոսկեզօծ կառք. եւ այլն: Նարեկ. ղբ:

Ոսկեփառ: (Նախադրիւ հոլովի.) || ոսկեղէն զարդուք փառաւորեալ. կ՛մ պայծառացեալ. կ՛մ ոսկեփայլ. կ՛մ ոսկեզարդ. կ՛մ գերապանծ. եւ կ՛մ փառաւոր: Նարեկ. ղը:

Ոսկեփունջ: || տե՛ս զՈսկեփունջ:

Ոսկեքողքոջ: || տե՛ս զՈսկեքողքոջ:

Ոսկեգիր. գրի. իւ. աց. օք: || ունօղ զոսկենկար գիրս. կ՛մ գրեալ ոսկեղէն տառիւք:

Ոսկեգործ. ի. իւ. աց. օք: || մերթ նշանակէ ոսկերիչ: 'ի Հարց հարց. ժը: Եւ մերթ կազմօղ ոսկւոյ, ք՛ ոսկեղէն դրամոյ: 'ի Հարց հարց. խա: Իսկ մերթ գործեցեալ, կ՛մ կազմեցեալ յոսկւոյ:

Ոսկեգօտի. տւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ունօղ 'ի մէջս իւր զոսկեղէն գօտի, կ՛մ որ ածեալ ունի զմիջովք զոսկեզարդ կամարս: 'ի Հարց հարց. ժզ:

Ոսկեզարդ: || տե՛ս զՈսկեզարդ:

Ոսկեզօդ: (Նախադրիւ հոլովի.) || նա՛ որ զօդէ. կ՛մ շաղկապէ զբազմամասնեայ իրս ոսկեղինօք. կ՛մ յօդեալ, եւ կազմեալ ոսկւով. կ՛մ ոսկեհիւս. եւ կ՛մ ոսկեմած:

Ոսկեզօծ. ի. իւ. ից. իւք: || ոսկւով օծեալ: ռամկ. ոսկէջրոծ: տաճկերէն եալտըզլը: 2. Եզր. 8. 27: Խորէն. Բ. պր. 11: Մերթ եւս ոսկեղէն թիթղամբ, ք՛ ճորոխով մածեալ, եւ շքեղացեալ. կ՛մ ոսկիապատ. եւ կ՛մ ոսկեհուռն, եւ ըստ այսմ ասի ոսկեզօծ կօշիկ. կ՛մ ձեռոցն. կ՛մ հանդերձ. եւ այլն: Յուդթ. 10. 4: Յայտ. 18. 16: 'ի Հարց հարց. ժա:

Ոսկեթել: || տե՛ս զՈսկեթել: Խորէն. Բ. պր. 57: 'ի Հարց հարց. ժը:

Ոսկեթիւ: (Նախադրիւ հոլովի.) || թիւ ոսկւոյ. կ՛մ թուօղ ոսկի դրամոց:

Ոսկեկար: || տե՛ս զՈսկեկար:

Ոսկեհան: || տե՛ս զՈսկեհան:

Ոսկեհանդերձ. ի. իւ. ից. իւք: || նա՛ որ ըզգեցեալ է զոսկեհուռն հանդերձ. կ՛մ ոսկիազարդ հանդերձիւք ծածկեալ. եւ կ՛մ գիպակազգեստ: ռամկօր. փէպայ հագնող: Իսկ մինչ ասի՝ ոսկեհանդերձ տաճար, երբեմն նշանակէ ոսկեպատեան. ք՛ ոսկի խըւն ունօղ. եւ երբեմն յոսկւոյ հանդերձեալ, ք՛ կազմեալ, կ՛մ յօրինեալ: 2. Մակ. 15. 15:

Ոսկեհանք: || տե՛ս զՈսկեհանք:

Ոսկեհատ: || տե՛ս զՈսկիհատ:

Ոսկեհատիկ: || տե՛ս զՈսկիհատիկ:

Ոսկեհնչօղ: (Նախադրիւ հոլովի.) || գեղեցկահնչիւն. կ՛մ գեղեցկաձայն:

Ոսկեհուռ. կ՛մ ոսկեհուռն: (Նախադրիւ հոլովի.) || ոսկեխառն, ք՛ ոսկեթելիւ տառայնանկեալ. կ՛մ հիւսեալ. եւ կ՛մ ոսկւով

յեռեալ և զարդարեալ. որ և կոչի ոսկեպատճէն: ռամկ. ալթընլը. կամ կլապդանլը. և կամ ալթընլի. կամ կլապդանով բանած: Սաղմ. 44. 10. և 14: Եսայ. 3. 24: 1. Պետ. 3. 3:

Ոսկեհուռապարդ: (Նախադրիւ հոլովի.) Ա. զարդարեալ ոսկեհուռն հանդերձիւք. կամ ագանեալ ոսկեպատճոյճ զարդարանօք. որպիսի է զգեցօղն զդիպակս: Մծբն. ԺԹ:

Ոսկեճաճանչ: (Նախադրիւ հոլովի.) Ա. առձակօղ զոսկեգոյն ճաճանչս, կամ փայլեցեալ ճշուլիւք ոսկւոյ փայլատակօղ. և կամ ոսկետեսակ գունով փայլօղ, որպէս երբեմն լինին ամպք. կամ պարզեալ օդն. կամ ոսկեզօծ անօթք, և զարդք. և կամ տուրք սիրամարգաց, յորժամ առ շողիւք արեգական շրջանակիւ տարածանեն զնա: Յոբ. 37. 22:

Ոսկեճամուկ: Ա. տե՛ս զՈսկեճամուկ:

Ոսկեմայր: Ա. տե՛ս Ոսկիամայր: Յն. ոսկէ:

Ոսկենկար: (Նախադրիւ հոլովի.) Ա. ոսկւով նկարեալ. կամ ոսկեթելիւ յօրինեալ. կամ ոսկեհուռն. և կամ ոսկեզարդ: Շնորհալին:

Ոսկեպղինձ: Ա. տե՛ս զՈսկեպղինձ:

Ոսկեսանձ: Ա. տե՛ս զՈսկեսանձ:

Ոսկեսար. ի. աւ. աց. օք: Ա. ունօղ զոսկենիւթ սարս, իբր մետաղելոս, կամ երասանակս, և զայլ կազմածս. և Ը այսմ ասի՝ ոսկեսար երիվար: ռամկօր. ալթընլը էյէրլի ատօղ. կամ ոսկի ըստանաւ ատօղ: Աղթամ:

Ոսկետեսիլ: (Նախադրիւ հոլովի.) Ա. ոսկետեսակ, իբր այն, որ ունի զտեսիլ, կամ զնմանութի ոսկւոյ. կամ իբրև զոսկի երեւի. կամ որ ոսկեգոյն փայլէ. որպիսի է ոսկեդեղ տառն, կամ ոսկեզօծ անօթք. և կամ ոսկեապատ կառք. և այլն:

Ոսկետուտն. կամ ոսկետուտն: (Նախադրիւ հոլովի.) Ա. ունօղ զոսկեղէն տուտնս. կամ զոսկեկազմ վերջս. կամ ծայրս: ռամկ. ալթըն ծուր, կամ՝ ... ունօղ: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն ոսկետուտն կոչի զգեստն, որոյ տտարտաքն, իբր տուտքն եզերքն ներքուստ և արտաքուստ ոսկեթելիւք յօրինեալք են, կամ ոսկեհուռ զարդուք պաճուճեալք՝ և վայելչացեալք: Եսայ. 3. 23: Երբեմն և ասի զմարդոյ, որ զգեցեալ ունի զանձամբ զայսպիսի հանդերձս. Ը այսմ. Շնորհալին յողբն Եդեսիոյ. կամ թագուհի յոյժ գեղեցիկ. ոսկետուտն և ճամկաւոր.

Ոսկեփունջ: (Նախադրիւ հոլովի.) Ա. փունջ ոսկւոյ. կամ այն՝ որ է ոսկեհուռն փունջ. իբր ոսկեզարդ բազմութեն թելից կամ մազից, և այլոց նմանեաց՝ կապեալ ՚ի մի խըրև զծոպ. իբր կիրև զգիտակիւ. կամ զառաջախ. և ըստ այսմ նաև որ զմօրուս իւր ոսկեզարդ ունէ, ասի՝ ոսկեփունջ կազմել զնա: ՚Ի հին դպրոցիցս:

Ոսկեջար. ի. իւ. եաց. օք: Ա. տե՛ս զՈսկեակն: Եզեկ. 28. 13: Յայտ. 21. 20:

Ոսկի. կւոյ. ւով. եաց. ւովք: Ա. է գեղեցկագոյն հրահալելի մետաղին և ազնուագոյն ՚ի մէջ ամ հրահալելեաց. զոր պատճառաւ արեգական ՚ի յատկեհանս. որ և ռամկ. կոչի ալթըն: Ծննդ. 2. 11: 3. Թագ. 10. 11: Յոբ. 28. 11: Իսկ երբեմն առեալ լինի փոխանակ առկենութե յօրինուածոյ, իմա՝ Թիթեղանց, դրուագաց, ոսկեթելից, և այլոց նմանեաց, որով պատի, կամ օծանի, և կամ զարդարի ինչ: Ելից. 30. 3: և 39. 6: 2. Մնաց. 9. 20: Եսթ. 15. 9: Մերթ և վճարի առ ածականաց, և նշանակէ ոսկեղէն. զոր օրինակ, օգամանեակս ոսկիս, զանգակ, կամ խոյակ ոսկի. գունդ, կամ աշտանակ ոսկի. և այլն: Ելից. 25. 18. և 26: և 26. 32: Կոտ. 8. 26: Աղոտ. 25. 11: Ը այսմ և նշանակէ երբեմն ՚ի տեսական հոլովոյ. որպէս, եհան ծառայն անօթս ոսկւոյ, իբր անօթս ոսկեղէնս: Ծննդ. 24. 53: Շիջի ՚ի մէջ աշտանակացն ոսկւոյ, իբր ՚ի մէջ ոսկեղէն աշտանակաց: Յայտ. 2. 1: Բայց երբեմն մանաւանդ սովորաբար առեալ՝ ոսկի կոչի դրամն կազմեցեալ յոսկւոյ՝ թէ մեծ իցէ, և թէ փոքր: Եսայ. 46. 6:

Ոսկիազէն. զինի. աւ. աց. օք: Ա. վառեալ, կամ զարդարեալ ոսկեկազմ զինուք: Իսկ մերթ նշանակէ զոսկենիւթ զէնս. որպիսի է ոսկեղէն տուրն. կամ վահանն. կամ գեզարդն. և այլք նմանք: 2. Մակ. 11. 8:

Ոսկիազօծ: Ա. տե՛ս զՈսկեզօծ:

Ոսկիաթել: Ա. տե՛ս զՈսկեթել: Շնորհալին:

Ոսկիածին. ծնի. իւ. ից. իւք: Ա. ոսկւոյ ծնօղ, իբր արտադրօղ. կամ գոյացուցանօղ. որպիսի է արեգակն, կամ ոսկեհանքն: Իսկ մերթ ծնեալ, և սնեալ ՚ի մէջ ոսկւոյ. կամ ՚ի մէջ ոսկեհուռն պաճուճանաց, կամ գեղեցկաց, և այլոց զարդուց: Աղթամ:

Ոսկիակազմ: Ա. տե՛ս զՈսկեկազմ:

Ոսկիակալ. ի. աւ. աց. օք: Ա. այն՝ որ կալնու ձեռամբ, կամ բարձեալ ունի ՚ի վերայ իւր զոսկիս. կամ զոսկեղէն կազմածս: Իսկ մերթ ոսկիակալ կոչի ո՛ և իցէ ոսկեղէն կազմած, որ պատրաստեալ լինի ըռնել կալնու, կամ բառնալ ՚ի վերայ իւր զծանրութի ինչ. և ըստ այսմ ոսկեկազմ ենթակալք սեղանոյ՝ ասին՝ ոսկիակալ խարիսխք. Աղթամ:

Ոսկիակիր. կրի. աւ. աց. օք: Ա. այն՝ որ կրէ կամ ունի յինքեան զոսկի. որպիսի է գանձանակն: Նարեկ. ՂԳ:

Ոսկիակուռ: Ա. տե՛ս զՈսկեկուռ: Աղթամ:

Ոսկիահուռ: Ա. տե՛ս զՈսկեհուռ: Շնորհալին:

Ոսկիաձոյլ. ձուլի. իւ. ից. իւք: Ա. ձուլօղ ոսկւոյ. կամ ոսկեգործ, որ և կոչի ոսկերիչ: Իսկ մերթ այն, որ է ձոյլ ոսկի. կամ ձուլեալ յոսկւոյ: և Ը այսմ ասի՝ ոսկիաձոյլ աշտանակ. ռամկ. սաֆ ոսկի. կամ ոսկէ թափած: Նարեկ. ՚ի բարձն եկեղեցւոյ: Սոյնպէս է և ՚ի շարականսն ՚ի խորանն Լուսաւորչին՝ ուր ասի, ոսկիաձոյլ քերովբէական պատուանդան դահոյին. որ է բանն Եզեկ. 5. 11: Գեղեցիկոյ յոսկւոյ կերպարանեալ: Մերթ և յօրինեալ ոսկւով. կամ ոսկեպատ. կամ ոսկեզարդ: ըստ այսմ Լամբրոն. Յոսկիաձոյլ ապարանից զինչ օգուտ մարմնոյ:

Ոսկիամայր. մօր. մարբ: Ա. է մետաղանուն մայրն

'ի չքնաղուհեաց, զոր պաշտէին հայք առ ժա-
մանակօք հաւատալ, զորոյ զանդրիանն
կանգնեալ էին ի վահեվահեան մեհենին յաշ-
տիշատ տարօնոյ առ եփրատ գետովն։ Եւ
կոչէին զնա ոսկեմայր՝ վասն ընծայելոյ բագ-
նի նորա ոսկեկուռ, և ոսկեպատճէն կանգ-
նեալ յոսկեղէնից մեհենին։ Ագաթ.

Ոսկեպատ. ի. ատ. ած. օք։ կամ իւ. իւք։ || ոսկւով պատեցեալ, որով մերթ նշանա-կի այն, զոր ոսկեղէն թիթեղովն պատեն զործածելով; կամ մածուցանելով։ Ելից. 26. 32։ և 36. 36։ Եզեկ. 30. 22։ Իսկ մերթ ոս-կեզօծ. ռամկ. ոսկեջրած. կամ եալդըզլը։

Ոսկետուփայլ։ || տե՛ս զՈսկեփայլ։ Նարեկ. 'ի փառս եկեղեցւոյ։

Ոսկեհատ. ի. իւ. եց. իւք։ || ոսկեհատ. ա-այն, որ է հատ ոսկւոյ. կամ գնտակ ոսկե-ղէն. որ մերթ նմանութիւն առի զմարդոյ, կամ զբանից, և զայլոց նմանեաց, որով նշանակի դրոշմ նոցա ազնիւ և վայելուչ 'ի մէջ բազմութեան իբրև զոսկեղէն հատ նոցան, Ագաթ. Այլնպէս եւ 'ի գործածի նմանապա-տուն սոցա՝ ոսկեհատիկ. և ըստ այսմ ի-մանի՝ մինչ ասի ։ զանց զբերան քո հանդար-տիկ. արա զխաղս ոսկեհատիկ. իբր թէ սիրուն և գեղեցիկ։

Ոսկեմանք։ || տե՛ս զՈսկեմանեակ։ Ագաթ.

Ոսկր. ոսկեր. երք. կամ ոսկրաւ. երք. երաց. օք։ || կարծրանիւթ մասունք մարմնոց կեն-դանեաց, որք են իբրև սիւն և հիմունք բոլոր կազմուածոյն, զորս յօդեն ընդ մի-մեանս ջիղք, և պատեն մորթ, և մսով, զի կա-ձնուկք։ ռամկ. ոսկոր։ Ելից. 12. 46։ Մատ. 23. 27։ Բայց մինչ ասի՝ ոսկր փղաց. նշ-անակին երկրորդն մեծամեծ ժանիք նր, յորոց կազմեն զազնիւ յօրինուածս. որ և կոչի փղոսկր ։ տաճկերէն Ֆիլտիշի։ Նարեկ. զԴ։ Իսկ 'ի ոք գիրս յորժամ ասի՝ ոսկր և մարմին ձեր եմ. կամ ոսկր և մարմին իմ ես. և այլն. յուցանի արեանառու ազ-գականութիւն, որով ոք 'ի նախնեացն իւր կցոր-դի է այլոց մարմնով և մարմնով։ Դատ. 9. 2։ և 2. Թագ. 19. 13։

Ոսկրաբեկ. ի. աւ. աց. օք։ || բեկանող, կամ խորտակող ոսկերաց։ ռամկօրէն ոսկոր կոտ-րող։ Իսկ մերթ նա՝ որոյ ոսկրն բեկեալ, կամ խորտակեալ է։ ռամկ. ոսկորը կոտրած։

Ոսկրուտ։ (Նախդրբեմ հոլովի.) || ըն ոսկե-րօք, կամ ուր յաճախ գտանին ոսկերք։ Եւ այս յատկապէս ասի զմսոյ, որ ունի յին-քեան զբազում ոսկերս. վն որոյ և գրժ-ուարաւ կարէ կերեալ լինել ։ ռամկօր. ոսկոտ։ Իսկ երբեմն նմանութեամբ ասի զխօս-նից, յորս յաճախեն գժուարութիւնք իբ-րև զոսկերս ։ ըստ այսմ զոր ասէ Շնորհա-լին. Են բանք ծածկեալ գրոց ոսկրուտ և անմատչելի ։ ըստ այսմ է և 'ի Լամբրոն ։

Ոստանել. եցի. եաւ. ել։ (Ներգործ.) || ոստել. կամ ոստնուլ։ ռամկ. ոստնլ Եւ ևս յաճախ 'ի գործ ածի հանդերձ բացատրական մասնիկամբ՝ ոս-տ յապէս, ոստնանել, և նշանակէ բացա-սել. որպիսի է ասելն, ոսկրատես ոչ է

ապխտակ։ ռամկօրէն մէ ընել։

Ոստնել. կամ ոստնուլ. եցայ. եաւ. իլ։ (Չէզ. Նակր.) || ծագել սա 'ի բարձս ոստն, ո՛չ յեւանելն 'ի բարձն յեռեն. և նշանակէ, ոստն լինել. զի վառել. կամ ոստնաւորել. կամ ցատկակել. և կամ գօտանալ։ ռամկ. ղո-պունով. կամ ցանցել։ Ըստ այսմ Ագաթ. ասէ սա յաշունն ոստնն բոյլք ամենեքք՝ ըն-թացեալ ամբոխեկեց լինելն ։ Ըստ այսմ և ասի՝ ոստնել սերմանեաց. կամ ոսկերաց. կամ մարմնոց. և այլն։ Այս գործ և հոտնել։

Ոստ. ի. իւ. եց. կամ աց. իւք։ || դատա-խազ. կամ ամբաստանող. կամ չարախօս. կամ հակառակորդ. և կամ թշնամի։ ռամկ. փաստ-ձի. կամ դուշման։ Յոբ. 7. 20։ Ագաթ. 18. 17։ Սղմ. 5. 11։ Մատ. 5. 25։ Ըստ այսմ է և Ղուկ. 18. 3. ուր ասի, Դատ արա ինձ յոստխէ իմմէ. զի խրատէ արա ինձ 'ի ձեռաց դատա խաղին իմոյ, որ անիրաւէ զինէ զիս։ Այլնպէս առեալ լինի և 'ի Սաղմ. որ 'ի յոմա-նեցն. 142. 2. ուր ասի. Մի մտանիր ո-ստս ընդ ծառայի քո. զի մի մտանիր ընդ իս իբրև ընդ դատախազ 'ի դատաստանս։ Իսկ երբեմն 'ի չարակցելն ընդ բայի, կամ 'ի բարդութիւն բառից առեալ լինի փոխա նակ թշնամութէ, կամ հակառակութէ. Ըստ այնմ 'ի ձեռս հարց. ա. Բազում ոստս կրել 'ի գեհաց, զի զբազում թշնամութիս և հա կառակութիս։ տե՛ս և Ոստխաւեր։

Ոստխաւէր. սերի. աւ. աց. օք։ || նա, որ սի է զոստսն, կամ զհակառակորդն իւր։ Իսկ մերթ սիրող ոստխութէ, կամ հակառակու թէ։ ըստ այնմ. Խորէն. գ. գլ. 64. Նախա րարացն թշնամանեականաց, և ոստխա սիրաց։

Ոստխել։ եցի. եաւ. ել։ (Չէզոք.) || տե՛ս ըզ Դատախազել։

Ոստխութի. թեան։ || դատախազութի. կամ թշնամութի. ռամկ. փաստձութի. կամ փուշ մանութի։

Ոստն. ոստան. ամբ. ոստք. կամ ոստանք. անց. ամբք։ || է ունդ ինչ փոքրիկ իբրև ղաղտոր. զի իբրև զոծոխ ։ Բուսանի 'ի մէջ պատեանից երեք երեք, կամ չորս չորս։ գոյ-նով է մթագոյն կարմիր. կամ թխագոյն չէկ. ուտի և թանն կազմեցեալ 'ի նմա-նէ՝ անուանի երբեմն չլիկաթան։ ռամկ. ոսպ. տաճկերէն մերճիմէք։ 2. Թագ. 17. 28։ և 23. 11։ Եզեկ. 4. 9։

Ոստնաթան. կամ ոսպնաթան. ի. իւ. եց. իւք։ || թան ոստնեայ, զի կազմեցեալ յոսպա նէ։ ռամկ. ոսպէ ապուր։ 'ի Վարս հարց. Ե։

Ոստնեայ. նէի. իւ. եց. իւք։ || ոստնեղէն. զի այն ամ, զոր կազմեն յոսպանց. ուստի և ոստնաթանն, ըստ որում է յայտանէ՝ կոչի, թան ոստնեայ, որ է ոսպէ ապուր։ Ծննդ. 25. 34։

Ոստ. ոստոյ. ով. ոց. կամ եց. ովք։ || բարու նակ. կամ ստեղն. և կամ ճիւղ։ ռամկ. ճող. կամ ճիւղ։ Ղևտ. 23. 40։ Յովհ. 15. 14։ Եզեկ. 15. 2։ Մերթ ևս նշանակէ զսերունդս յա ռաջացեալս 'ի բունն ծառոց, կամ ատէսար

մօք երկնից․ ուստի բառիս ստորին՝ նշա
նակէ՝ երկրային կամ ցամաքային․ որ ասի
զկենդանեաց․ որպէս՝ զգորտոյն, զկրիայն,
զխխորդենին, և կամ զքաղաքն, զծաղկա
նէ, և զայլոց բազմաց․ որք ընդ գնա_
բաժանին ընդ ջրայնոց․ կամ ընդ ծովայ_
նոց։ Եւ բառս այս երբեմն և գրի յոս
տին․ որպէս՝ ի տեղւոջ ներքոյ եղաւ։

Ոստղ․ տեղ․ եղբ․ եղաց․ օք։ || տե՛ս զկստող։

Ոստնում․ ոստեայ․ տիր․ ուլ։ (ընդ միջ․) || յանկարծական յարձակմամբ՝ ի բաց ան_ կանել․ կամ ՝ի գուրս յարձակիլ․ կամ ՝ի վեր ձգիլ․ և կամ յեր ինչ դիմել։ ռամկ․ ցաթկել։ Իմաստ․ 5․ 22։ Խորէն․ Բ․ գլ․ 76։ և Աշգոտ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ ստրտնուլ․ կամ ՝ի բաց հրաժարիլ․ կամ ՝ի բաց կալ․ և կամ խոյս տալ․ և Թ այսմ ասի․ ՝ի բաց ոստնուլ յումեքէ․ կամ ՝ի գործոյ իմեքէ․ և կամ ՝ի տեղւոջէ․ և այլն։ ռամկ․ յետ թռչիլ․ կամ դուրս փախչիլ։ Ոս_ կէ․ 1․ հատ․ Է․ և ԼԹ։ և 2․ հատ․ ԽԱ․ և ԺԲ։

Ոստոստեմ․ եցի․ եա․ ել։ (չէզոք․) || ՝ի վեր ՝ի վեր ոստնուլ․ կամ այսր անդր ընդոստ_ նուլ․ կամ յաճախ ոստչիլ․ որպէս առնեն մա րախք․ գորտունք․ լուք․ և կաքաւօղք։ ռամկ․ ցաթկռտել․ կամ վէր վէր ընկնիլ։ Ղևտ․ 11․ 21։ Նարէկ․ կԹ։

Ոստուցանեմ․ ցի․ ցա․ ել։ (անցողական․) || տալ իմիք ոստնուլ․ կամ ընդոստուցանել։ ռամկ․ ցաթկցնել։

Ոստչիմ․ ոստեայ․ իր․ չել։ (ձայնակր․) || նոյն է ընդ ոստնուլ բային․ որպէս և զոստ_ չելն ընդ զատնելոյն․ և պակչելն Ը պակ_ նելոյն․ և փախչելն Ը փախնելոյն․ և այլն։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 37։

Ոստրէ․ րէի․ իէ․ էք․ էից․ իւք։ || է բառ յունական, որով նշանակի խեցեմորթն, որ է ընդհանրական անուն ամ ծովային ժժմանց և կենդանեաց՝ որք ունին զխե ցի, Թ զկարծրանիւթ պատեանս, զորս բանան և փակեն․ կամ միշտ հաստատուն ու նին իբրև զկրիայ․ որպիսիք են մարգար տածին ստրիթին․ փինեգ․ աշխլատեղ․ ստ րախ․ միդիայ․ և այլք նմանք։ Իսկ մաս_ նաւորապէս առեալ նշանակի ստվաստե սակ ինչ խեցեմորթի ծովայնոյ, որ ունի զխորտաբորտ, և զմանուռ խեցի․ և ինքն երևի իբրև զկոտոր ինչ տափարակ անկիւնք քարի։ զոր ռամիկքն կոչեն ըստրիտայ․ կամ ըստրիդեայ։

ՈՎ.

Ո՞վ․ ոյր․ ում․ յումմէ․ ոյք․ ոյց․ զոյս։ || է անուն հարցական․ և նշանակէ․ ո՞․ ըստ այնմ․ Եսայ․ 63․ 1․ Իսկ այս ո՞վ է․ որ գի մեալ գայ։ ըստ այսմ է և Սաղմ․ 14․ 1։ և 17․ 32։ Եւ մերԹ՝ որպիսի ոք․ կամ զի՞նչ․ ըստ այնմ, ո՞վ էիք, յորժամ արկանէիք յամանս ձեր․ և այլն։ ռամկ․ ինչ հալ էիք․ Անգ․ 2․ 17։ Բայց բազում անգամ եզա_ կան անուանականն ստորադասեալ լինի փո խանակ յոգնական անուանականին։ Եւ այս մերԹ միայնակ գոլով․ որպէս․ ո՞վ են․ որք հաճասարք են առ ամ կենդանիս․ Փիլոն․ 9․ 4։ Ո՞վ են սոքա, որք իբրև զամպս Թռուցեալք են․ Թ ոյք են։ Եսայ․ 60․ 8։ Եւ կամ կրկնելով․ որգոն, ո՞վ և ո՞վ լիցին, որք երԹիցեն, Թ ոյք լիցեն․ ռամկ․ ո՞վ ո՞վ․ Ելից․ 10․ 8։ Գրի ձ․ երբեմն նախդրիւ տրա կանն սորա՝ ի գործ ածի իբրև զմակբայ․ և նշանակէ, ուր, կամ յոր տեղի, զոր օրի նակ․ յո՞վ եկյուք․ կամ յո՞վ երԹաս, և կամ ե՞րԹ յո՞վ և կամիս․ և այլն։ Երէմ․ 15․ 2։ և 40․ 5։ Զաք․ 2․ 2։ Յով․ 16․ 5։

Ո՜վ։ (միջարկուԹի զարմացական․) || ո՜․ կամ բա՜բէ․ կամ վա՜հ․ և ըստ այսմ երբեմն վարի առ բացարձակ՝ առանց խնդրոյ․ որ գոն․ ո՜վ յուդաս արտասանելի ապանուԹ խորհնի զխորհուրդ․ Թ ո՜․ կամ բա՜բէ, ար_ տասանելին յուդաս խորհնի․ և այլն։ ՝Ի շա րականոց։ ըստ այսմ է և ՝ի յայսօր անձառ․ ո՜վ, կամաւ զանկապելին կապեալ ղձեռս արձակողին․ Թ վա՜հ․ կամ բա՜բէ․ կապեալ կամաւորապէս զանկապելի ձեռս արձա կողին։ Իսկ երբեմն յարի յուղղական․ կամ ՝ի կոչական հոլովն, որգոն․ ո՜վ համբերոյ նենդուԹե․ կամ ո՜վ սքանչելի տեսիլ ահա ւոր։ ՝Ի շարականոց։ Երբեմն և յարի ՝ի տրա կան հոլովս, որգոն, ո՜վ սքանչելեացս․ ո՜վ անչափ մարդասիրուԹեն։ Լամբրոն։ և ՝ի վերս հարց․ ԻԹ։ Իսկ երբեմն է ցաւակցա_ կան, կամ եղկական․ և նշանակէ ո՜հ․ կամ աւաղ․ կամ եղուկ․ և կամ վա՜յ, զոր օրինակ․ ո՜վ որպիսի ահ և դողումն եկեսցէ․ Թ ո՜հ որպիսի։ ՝Ի վերս հարց․ Բ։ Եւ կամ այսպէս․ ո՜վ Թշուառուեան․ կամ ո՜վ աղէտից․ Թ աւաղ Թշուառուեանս, ո՜հ աղէտից։ Լամբրոն։ Երբեմն և է բացականչական․ կամ զարհուրական․ և կամ յորդորական, և նշանակէ ո՜յ․ կամ վա՜յ․ կամ հա՛պա․ որգոն, ո՜վ ո՞ փախերուք յերկրաց հիւսիսոյ, Թ վա՛յ վա՛յ՝ փախերուք․ կամ հա՛պա փախե_ րուք։ Զաքար․ 2․ 6։ Ո՜վ արծաԹսիրուԹի չար․ Թ ո՜յ։ ՝Ի վերս հարց․ Է։ ըստ այսմ յարի բազում անգամ ՝ի կոչական հոլովն՝ առանց ցուցանելոյ զկիրս հոգւոյ, որգոն․ ո՜վ վատ․ ո՜վ մարդիկ․ ո՜վ բուռնք։ Աճգաւ․ 6․ 6։ և 8․ 4։ Իմաստ․ 6․ 10։

Ովսաննայ․ ի․ իւ։ || է բառ եբրայական, որ Թարգմանի՝ կեցո՛ աղաչեմ․ զի ծագի ՝ի բա ռէս ովսկա․ որ է կեցո՛․ և ՝ի բառէս՝ նայ․ որ է աղաչեմ։ Եւ յայսմանէ սովորուԹի եղև առ եբրայեցիս՝ զբառս՝ ովսաննայ՝ ՝ի գործածել փոխանակ օրհնուԹե, կամ ող ջունի, յորժամ ՝ի հանդիսի իմիք օրհնէին․ կամ շնորհաւորէին զոք․ ընդ որոյ մաղ_ Թէին զկենդանուԹի, զողջութի․ և զամ բարեբաստուԹի․ որպիսի է ասելն․ կեցցէ՛ արքայ․ կամ ողջոյն ընդ քեզ․ և այլն։ Մատ․ 11․ 9։ Բայց Մատ․ 21․ 9․ ե_ դեալ լինի ՝ի մեզ օրհնուԹի․ ըստ որում ՝ի սովորուԹէ առեալ ովսաննայն՝ էր օրհ նուԹի․ որպէս ՝ի վերոյ ասացաւ։

Ովք․ ոյր ուրուք․ ոյց ումանց։ || է անուն

Digitized by Google

ՈՏ

...ական․ և նշանակէ՝ ոտք․ կմ ոտքի՝ ․ և կմ ոտքիսն անձն․ ըստ այնմ ․50․ 44․ ուռ ոտքն է խելքն գլխոյ։

ՈՏ

...նաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ Գլուխ ու․ կմ յոտն կացող։ Իբր մերթ ոտիւք քայ կամ հետևոտս գնացող․ և կամ հե․ ․ նաւակ․ Եսայ․ ։ Սաղ․ 65․ 6։ Իսկ եր․ առեալ լինի փխնկ ոտնակացուն, կմ կայութեն․ և այս մանաւանդ՝ ի յոգ․ անողջն․ և ըստ այսմ փոխանակ առելոյ կացուն կալ․ կմ յոտն կալ․ առ յոտս որս կալ․ կմ յոտնաւոր կալ․ ըստ այնմ՝ ի գրոցն․ Յոտնաւոր նոյ կալով՝ ի ոյն՝ ի վայր ղորովայնանն հերձուլինւայնոյ ՝ի ղորս հողոյ․ իմ․ ուր առի․ Զօրացոյց ս իմ յոտնաւորս․ ոյ յոտնկացութեն։ րթ եւս վարի խելք զմակրայ այսպէս․ անաւոր անցանել ընդ գետ․ կմ յո․ նաւոր շրջիլ ընդ հրապարակս, և այլն ։ շանակէ ոտիւք․ կմ հետևոտս․ ուամկ․ ․ կմ Եայան ։ Իսկ ոտնաւորապէս ա․ ով՝ ոտնաւոր կոչի բանն, կմ տաղն․ յօրինեն ոտիւք․ ոյ չափեցեալ բա․ ք․ կմ համեմատ չափմամբ վանկից․ գի իւրաքանչիւր անդամք բանին զու․ թիւ ունին զվանկսն․ սոքան․ Յն որդի հօր միածին․ Իբ Ճառագայթ կերպարանին ։ երբեմն նշանակէ ղայն, որ պատկա ոտնաւորաց, կմ որով լինի ոտանա ն․ և ըստ այսմ իմանի, մինչ ասի, ո․ նաւոր չափով․ կմ ոտնաւոր չափ․ մք․ և այլն ։ Յն ոտքն․ ․ ոտին․ ամբ․ ոտք․ ոտից․ իւք ։ Ասո․ անդամք մարմնոյ կենդանւոյն, որովք ի քայլել, և գնալ․ և այս երբեմն ա․ ալ լինի ՝ի բարձից մինչև ցներբանս․ րբեմն ՝ի կոճից․ ոյ ՝ի թօփուխոյց և ՝ի ր, որք և կոչին թաթք․ ռամկօր․ ոտք ։ ․ 29․ 20։ 2․ Թագ․ 4․ 4։ Եզեկ․ 6․ 11։ Իսկ երբեմն Ճարտասանօրէն առեալ՝ գնի փո խանակ բոլոր կենդանւոյ, կմ մարդոյ․ ըստ այսմ է Գործ․ 5․ 9․ ուր ասի․ Ահա քն, որք թաղեցին զայրն քո, հանցեն ․ Երբեմն եւ առեալ լինի փոխա ․ ըստ այնմ․ Ծննդ․ 30․ 27․ րհնեաց զիս Տր յոտին քում․ ոյ ՝ի գալս ․ան քում։ ըստ այսմ է և ՝ի 30։ Ոտանի ․ որոյ գաղտուստն բարեկամ. և Հնար ․ է, կոչի բարիոտն ։ ռամկ․ ․ Գործածեալ՝ երբեմն անդրադարձա․ ․ առեալ՝ ասի զմասանց այլոց իրաց․ ըստ օրինակի ոտից բազմաց զնոսա ․ ․ ․ ։ և ըստ այսմ ասեմք՝ ոտք ․, մահճաց․ կառակարացից․ և այլն ։ ․ 25․ 26։ և 37․ 13։ Երբեմն ևս ոտք կո ․ ․ ․, որք են ատորքն կոչմն ։ ռամկ․ ․ ․ ․ կմ ․ ։ 11․ 17։ Խորհն․ ․ ․ 27։ ՝ի ․ ․ ։ Իսկ երբեմն առեալ լինի փխնկ ներ․

նախարարին․ ըստ որում խելք զոտն բառ. նայ զախոյն ՝ի վերայ խաւ։ Եզեկ․ 52․ 18։ Գործածեալ՝ է սա ըստ երկրաչափից ․․ ․ ․ չափու, որ պարունակէ զոտս ․ ․, որք են երկու փոքր, կմ թե․ ․ ․, և ունին զլայնութն վեց ․ ․ ։ Գործածեալ՝ ըստ տա․ ․ արաշխարհական արուեստի ոտք կոչին մա․ ․ ոտանաւորաց, որք են բառք՝ ըստ երկայնութեն, և քանակութե չափեցեալք․ և բաժանին ըստ տաղաչափից ՝ի չորս ․․ ․ ՝ի յերկշորեալանց, որ է երկավանկ․ ՝ի յեռավանկ․ ՝ի քառավանկ․ և ՝ի հնգա վանկ, որպիսի են ․․ ․ Գոտի․ ․ ․ ․ ․ ․ ։ Գործածեալ երբեմն ՝ի գործածելն յարելով ՝ի բայս, զոր տեսցես զկնի ։

Ոտն հարկանել ։ Տե՛ս զՈտն հարկանել ․ ․ 17․ 5։ Ովսէ․ 1․ 7․ և 21։

առ Ոտն հարկանել ։ Ոյ ընդ ոտիւք ար կանել, կմ կոխան առնել․ և կամ կոխոտել ։ ռամկ․ ․ ․ ․ կամ ․ ․ ։ Եբր․ 10․ 29։ ․ ․ ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ, չա րաչար անարգել․ կմ արհամարհել․ կմ խոտել․ կմ այպանել ։

առ Ոտն կոխել ։ Նոյն է ընդ վերնոյն ։ Սաղմ․ 90․ 13։

յՈտն կալ ։ Ոյ կալ ՝ի վե՛ր ոտից, կմ կանգ նիլ․ և կմ յառնել ։ 1․ Մակ․ 15․ 32։ Մատ․ 17․ 7։ Գործ․ 5․ 6։ և 26․ 30։

զՈտն յառաջէ փոխել ։ Ոյ առաջխաղաց առ նել․ կմ զոտս իւր փոփոխ շարժել․ և կմ քայլել ։ ռամկ․ ․ ․ ։ Իմաստ․ 13․ 19։

զՈտս ՝ի բայս հարկանել ։ Ոյ մխել․ կմ յարձակիլ ՝ի գնաշտս, և ՝ի լեռնս, որով ․ մարդոյ հարկանի ընդ բայս, և ․ լարի ։ 2․ Մակ․ 15․ 17։

զՈտս ամբառնալ ։ Ոյ ակիզբն առնել քայ լելոյ․ կմ սկսանիլ քայլել ։ Ծննդ․ 29․ 1։

զՈտս արձակել ։ Ոյ զոտս իւր թափով ձգել առ՝ ի հարկանել․ կմ առ՝ ի աքացել ։ 1․ Մակ․ 2․ 24։ Իսկ մերթ սկսանիլ փոխել զոտս․ և կմ սկիզբն առնել քայլելոյ ։ 1․ Մակ․ 4․ 22։

առ Ոտս ուրուք խոնարհիլ ։ Ոյ վարժիլ, կմ կրթիլ յուսմունս ՝ի ներքոյ խնամոց վարդապետութեն, կմ դաստիարակութեն ուրուք․ և կմ ուսանիլ առ վարդապետի ումեք ։ Գործ․ 22․ 3։

առ Ոտս գալ, կմ կալ ։ Ոյ ներքոյ գալ․ կմ առաջի կայ լինել․ և կամ յանդիմանն ․ գտնիլ ։ ռամկօրէն ․ ․ ։ Իմաստ․ 9․ 16։

Ոտն առ ոտն յառաջ մատչել ։ Ոյ ․ չափ քայլափոխիւ յառաջ գնալ։ Իսկ մերթ ․ առ ․ յառաջանալ․ կմ փոքր փոքր յառաջադէմ լինել ։ ռամկ․ ․ ․ ․ ։ ըստ այնմ ՝ի հին․ պարագրոց․ Ոտն առ ոտն յառաջ մատուցեալ․ միապե տել Ջանայր զկորստեանն զայնոսիկ․

Ոտնաթեկ ։ Տե՛ս զՈտնաբեկն ։

Ոտնալուածայ. ի. իւ: || Լուացումն ոտից: Եւ այսու նշանակի հանդէսն աւագ հինգշաբաթու, յորում ըստ օրինակին քն գլխաւորք եկեղեցւոյ օրհնեալ ջրով լուանան զոտս ոմանց 'ի ժողովրդենէ, որով և յիշատակի լուացումն ոտից առաքելոց, զոր արար քս 'ի նմին աւուր. ռամկ. ոտնլուացայ:

Ոտնալպիրծ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Լպրծեցուցանող, կմ սահեցուցանող ոտից. և կմ այն՝ յորմէ պատճառի սահումն ոտից: Նարեկ. ղէ: Իսկ մերթ առի զանեզգոյշ, ուր ոտք մարդոյ լպրծին, կմ սահին. որ և կոչի լպրծուտ. կմ լպրծունկ: ռամկ. ոտհէ փոխ. տաճկերէն ղոյֆնամա:

Ոտնակապ. ի. աւ. աց. օք: կմ ից. իւք: || Կապանք ոտից. ք չուան, կմ փոկ, և կմ շղթայ, որով կապեն, կմ արկեն զոտս կալանաւորաց, կմ խելագարաց. կմ երիվարաց. և այլն: ռամկ. ոտից կապ. կմ պուխաւ. և կմ ճէօսփէնէ: Մարկ 5. 4:

Ոտնակապեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || Արկել յոտնակապս. կմ կապել զոտս ոտնակապօք, որով ոչ կարէ գնալ. կմ քայլել: Եւ յայսմանէ առեալ՝ երբեմն աքդ և լուծն զօ. և լցէ իբր յընթացից՝ ոտնակապել կոչի. ոմ առի 'ի ճառագն 'ի ճառն Ղրօրհնեաց. ոտնակապելոց յեռաւ զարեգակն, և զլուսին:

Ոտնակառեմ. եցի. եա. եալ: (Չէզոք.) || Ոտնակառոյց լինել. ք զոտս իւր սեւեռեալ պահել ուրեք, որով ոչ այսր, և ոչ անդր սայթաքէ: ըստ այնմ 'ի վերս հարց. իա. նր եւ 'ի զարմացմանն եղեալ, ոտնակառեաց 'ի տեղւոջն, յորում էր: Իսկ մերթ վարի ներգործաբար. և նշանակէ ոտնակառոյց առնել. ք զոտս ուրուք սեւեռեալ կալնուլ 'ի տեղւոջ իւիք:

Ոտնակառոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՝ որ զոտս իւր կառուցեալ ունի. ք հաստատեալ և ընդելեալ է ուրեք, որով առ գեղեալ միայն՝ և ոչ շարժի. ոմ երբեմն առնեն խաշերախ երիվարք:

Ոտնակոխ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Կոխան ոտից. կամ այն՝ զոր կոխեն ոտք: Իսկ մերթ ըստ բայի շարակցի այսպէս. ոտնակոխ առնել. և նշանակէ առ. ոտն կոխել. կմ կոխան ոտից առնել: ռամկ. ոտից ներքև ձգել. կմ ոտից ներքև առնել:

Ոտնահար: || տե՛ս զՈտնհար: Եսայ. 14. 8:

Ոտնահարութիւն: || տե՛ս զՈտնհարութիւն: Կիւրղի Եղեն. ժը:

Ոտնաշէտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Հետք կմ շաւիղք ոտից: ռամկ. ոտից հէտքը: 'ի վերս հարց. իա:

Ոտնաձայն. ի. իւ. ից. իւք: || Ձայն ոտից. կմ հնչիւն եղեալ 'ի քայլելոյ, կմ յընթանալոյ: ռամկ. ոտից ձայն: 1. Մռկ. 6. 41: Աշգանձ: Իսկ մերթ անդրադարձաբար առեալ՝ ոտնաձայն կոչի հնչիւն, կմ բարբառ, և կմ դղրդիւն ձի և լցէ իւրաց. և ըստ այսմ առի առաջին գալուստն քն լինել աւանց ոտնաձայնի. կմ դադարել զինն մեղմով. և առանց ոտնաձայն առնելոյ. ք ոչ ձայն հնչեցուցանելով. ըստ այսմ և 3. Թագ. 18. 41. ձայն կմ բարբառ գալստեան անձրևոյ, կոչի ոտնաձայն անձրևի:

Ոտնաչափ. ի. իւ. եց. եաք: || Չափող զոտս: Իսկ մերթ չափ երկայնութեան ոտից, թէ բնական իցէ, և թէ երկրաչափական. ք այնմ 'ի վերս հարց. իզ. Շինեաց խորանիթ 'ի լայնութիւն ոտնաչափս չորս, և երկայնութիւն ոտնաչափս ութն. ք ըստ չափու երկայնութեան ոտից:

Ոտնաչափութիւն. թեան: || Չափումն ոտից. կմ չափ քայլափոխի. և կմ ոտքանութիւն երկայնութեան ոտից:

Ոտնառեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || Առնուլ զոտս. ք գայթակղեցուցանել. կմ սայթաքեցուցանել. կմ սահեցուցանել. և կմ գթեցուցանել. ռամկ. ոտից չէնկէլ. կմ ոտհէջնէլ: և ըստ այսմ առի, ոտն առեալ 'ի Ճշմարիտ հաւատոյն անկանիլ 'ի խաւար կորստեան. Եւ կմ անսովոր ստամաքարութիւն զընթերցօղն ոտնառեալ, սայթաքեցուցանէ:

Ոտնառու. ոէի. աւ. աց. օք: || Խոչ ոտն. ք խոչ, կմ արգելք ոտից, որ զքայլողն գթեցուցանէ: ռամկօր. ոտից չէլէ: Եւ յայսմանէ առեալ ոտնառու կոչի և իցէ խոչ և խութ. կմ արգելք. կմ գայթակղեցուցիչ. և կմ գթեցուցիչ. և ըստ այսմ առի զանսովոր պատահմարութեանց, կամ դրուածոց՝ ոտնառու լինել ընթերցողաց:

Ոտնառութիւն. թեան: || Գայթակղումն. կմ սայթաքումն. կմ սահումն. և կմ գթումն, որ առի զոտից. կմ զընթացողաց. և մերթ նմանութեամբ զընթերցողաց, և զայլոց իրաց: Նարեկ. ղա: Երբեմն եւս նշանակի սովորական ինչ ոտից, որ սաստիկ ցաւովք ըմբռնել զջիլս և զյօդս ոտիցն. արգելու զմարդն 'ի գնացից իւրոյ զանգաղելոյն, յորմէ և կոչեցաւ ոտնառութիւն, իբր թէ ոտից առումն. ք ըմբռնումն: Սովորաբար յառաջ գան տանյան մեծատունք և պատարկաճեաց անձինք. մի որոյ և 'ի բարբառս տաճկաց՝ կոչի, էւէլատարուն ... ք ախտ մեծատան: և ըստ այսմ 'ի գիրս Ոտնէ. 1. կարճ. ... Յարքունիս տեսանեմք զոմանս ըմբռնեալ ոտնառութեամբ: Չայս. ախտ յօդից և լայնիք կոչեն՝ ...:

Ոտնատեղի. ղւոյ. եաւ. եաց. եօք: || Տեղի ոտից կացողաց ուրեք: Յեսու. 4. 3:

Ոտնացաւ. ի. աւ. ոց. օք: || Ունօղ ցաւ, կմ զախտ ոտից. որպիսի է նա, որ ունի զախտ ոտնառութեան: Իսկ երբեմն ոտնացաւութիւն:

Ոտնացաւութիւն. թեան: || Ցաւ, կմ ախտ ոտից. որպիսի է ոտնառութիւն: Ոտնէ. 1. կարճ. իե:

Ոտնաւոր: || տե՛ս զՈտանաւոր:

Ոտնբեկ. ի. աւ. աց. օք: կմ իւ. ից: || Բեկանող ոտից: ռամկ. ոտք կոտրող: Իսկ մերթ նա՝ որ ունի զոտս բեկեալս. կամ որոյ ոտքն են ջախջախեալք: ռամկօրէն ոտը

Digitized by Google

խորոխ ։ Ղեւտ. 21. 19։

Ոտնկայ. ի. իւ. իւց. իւք ։ Կայուք ոտին. կամ կայանք ոտից. այսինքն տեղի. ուր զկայ առնուլ հաստատութեան ոտք մարդոյ. կմ՛ այլոց կենդանեաց. ռամկօրէն. ոտք դնե-լու տեղ ։ Ծննդ. 3. 11 ։ Եւ յայտնանէ առնուլ՝ ոտնկայ կոչի այլ ո՛ և իցէ տեղի, ուր կարէ իմն կալ, և ոչ սահել ։ Փոխա-ձեւալ. Նշանակէ՝ յառն կացող, կմ՛ նա՝ որ յառն կայ. և ըստ այսմ ոտնկայ կոչին սպա-սաւորքն, որք յոտն կացեալ սպասաւո-րեն տերանց ։ ռամկ. ոտից ճրագ ինչօղ ։ ՚ի հին պարզաբանքս ։

Ոտնկայութիւն. թեան ։ Նոյն ՚ընդ Ոտնկացութիւն ։

Ոտնկացութիւն. թեան ։ Յոտն կալն. կամ կանգնումն մնալն ՚ի վերայ ոտից. և կմ՛ կանգ-նումն ։

Ոտնկերեկք. ոտնկերեկաց. եօք ։ (անհրաժեշտ.) Ոտնկալութիւն. կմ ոտնկացութիւն. կմ՛ ոտն կայութիւն. և կմ՛ կանգնումն. ռամկ. յոր ժամ յառն կացեալն, կմ՛ կանգնեալն յեր կիր կործանիլ, առնէ անհանգիստ յանդիմե-լեաց ՚ի դեւոնին ։ ոտք դրել զառաւաղոյ ։ 1. Թագ. 28. 20։

Ոտնկոխ ։ (Նախագրիւ հոլովիւ.) Կոխն ո-տից. կմ տեղի, ուր կարէն ոտքն կոխել. կմ կոխեալ մնալ. կմ՛ հաստատութեամբ կալ. և ոչ լողծել ։ Եւ յայտնանէ առնուլ ոտն-կոխ կոչի նաև այլ ո՛ և իցէ կայան, կմ՛ տեղի, ուր կարէ իմն կալ և ոչ սահել. և ԺԸ այսմ սահի զիրաց սահելոց Ը զառ՚ի վայրա-նոցէն. Ք. ոտ. 45. Անդադար հոլովմամբ դդեալ, ոչ ուրեք գտանել ոտնկոխ ։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առնուլ ոտնկոխ կոչի տեղին՝ յոր կարէ ոչ ձեռնարկել, առ՚ի առնուլ ՚ի նմանէ զառիթ խօսելոյ. կմ՛ հակառակելոյ. և այլն ։ և ըստ այսմ է ՚ի գիրս Յոբ. 1. հար. Ժ. ուր ասէ. մանր ծանեաւ՝ թէ յորում ոչ գտցէ ոտնկոխ թշնամանոյն. յն խոկալ, թէ ո՛ր իր է այն, յորում ոչ գտանէ թշնամին զառիթ հա-կառակութեան ։

Ոտնհար. ի. իւ. աց. օք ։ Որ ոտն հարկանող. կմ՛ գործակից կործանման ուրուք ։ Բայց սա ըստ մեծի մասին ընդ բայի շարակ-ցի այսպէս. ոտնհար լինիլ. և նշանակէ ոտն հարկանել. յն զոտս արձակելով հար-կանել զգայթակղեալն առ ՚ի կործանել կոր-ծանել զնա. յորմէ և նոյնս, որք ընկերք գործակից լինին ձեռասու. կմ՛ թշնամա-թե ուրուք, որ առաւել թշնամանացն ամեն ոտնհար լինել նմա ։ և յայտնանէ առնուլ երբեմն նշանակէ ապստամբել ՚ի վերայ գլխոյ. կմ՛ կործանման ուրուք. և կմ՛ ծիծաղելով ցնծալ ՚ի վերայ չարեաց, և թշնամութիւն նր ։ Յոբ. 31. 29։ Աղամբ. 1. 26։ Բարուք. 4. 12։ Եզեկ. 25. 3։

Ոտնհարել. Նոյն ՚ի Ոտնհար ։

Ոտնհարութիւն. թեան ։ Ոտնհար լինելն. կմ՛ ապստամբութիւն ՚ի վերայ գլխոյ, կմ՛ կոր-ծանման ուրուք. և կմ՛ խնդութիւն ՚ի վերայ չարեաց և թշնամութեանց այլոց ։ Եզեկ. 32. 25։ Աղամբ. 11. 4։ Եզեկ. 25. 15։

Ոտնփոխ ։ (Նախագրիւ հոլովիւ.) Ոտնա-փոխ, կմ փոխումն ոտին. և կամ քայլա-փոխ ։ ռամկ. ադիմ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զոտն յառաջ փոխօղ. և ըստ այսմ եր-բեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս. ոտն-փոխ լինել. և նշանակէ, քայլափոխ առ-նելով գնալ. կմ՛ քայլելով յառաջանալ. և կամ երթալ ուրեք ։ Յոբ. 1. ՚ի նախերգ-մանին ։

ՈՐ

Որ. որոյ. որում. յորմէ. որով. որք. որոց. որովք ։ Է յարաբերական դերանուն. որ յարաբերէ զնախընթաց անուանն համաձայն ելով ընդ նմա թուով. ՚ի լատին. Qui, որ կրկնէ զայնոսիկ, որք զիլեղ, յաղագս զինեն, սատակել. 2. Մակ. 8. 18։ Իսկ երբեմն ոչ համաձայնի թուով ներգործութեամբ. այլ միայն դրութեամբ, ՚ի լատին. զդրան, զոր խօ սեցաւ. զշարս, զոր արարին. զմեծ աղագս, զոր արարեր. յն զոր խօսեցաւ. զորս ա-րարին. և այլն ։ Ծննդ. 37. 2։ և 44. 9։ ըստ այսմ է և այն, որ ասիրօղ էք. որ քա-րոզք էք՝ ՚ի շարունակել ։ Բայց մինչ զնոյն բերեալ անուանն զօրութիւն ունի, յայնժամ պահանջէ համաձայնիլ ընդ նմա թուով և հոլովիւ, նաև յորժամ պահանջման բայն իւրոյ. զի թէ՛ և բայն զուգադրական պա-հանջէ, ինքն մի համաձայնելով՝ եդեալ լինի ուղղական. կմ՛ հոլովական, զոր օրի-նակ. Քաղցր է մեզ, որոց տուաւն նմա, յն այնոցիկ, որք տուան նմա ։ Ծննդ. 1. 7։ Պատասխանի տացուք, որոց առա քեցինն զմեզ. յն այնոցիկ, որք առաքե-ցին. Յոհ. 1. 22։ Հաստատեաց զերկինս, և զոր ՚ի նմա. այսինքն և զայնս, որք ՚ի նմա ։ Յայտ. 10. 6։ ըստ այսմ են և Հռովմ. 8. 28։ Եբր. 11. 1։ Դարձեալ՝ եր-բեմն եւս է սա հարցական, կամ պատ գերանուն, և նշանակէ որպիսի, ՚ի այսմ, որ անցք փոխադրութեան, յն որպիսի անցք ։ 3. Մակ. 4. 3։ ո՛չ գիտէք, որո՛յ հոգւոյ էք. յն որպիսւոյ հոգւոյ ։ Ղուկ. 9. 55։ Եւ կամ նշանակէ զինչ. որպէս. որ լաւ իցէ ձեզ, յն զի՛նչ լաւ իցէ ։ Գաղատ. 9. 2։ ո՛ր շնորհ է ձեր. յն զի՛նչ շնորհ ։ Ղուկ. 6. 33։ Իսկ Եզեկ. 52. 19։ ուր ասէ, Զատուցին՝ որ ասկի ասկիքն, որ արծաթ ՚ի արծաթ ՚ի հանեն առեալ. թէ զայնս որք էին ոսկեղէնք. և թէ զայնս՝ որք էին արծաթեղէնք ։ Երբեմն եւս ունի զզօրու-թիւն մասնական անուանս ոմն. կմ՛ ոմանք. զո՛ր օրինակ. ժողովեցին որ շատ, և որ սա կաւ, յն ոմն շատ, և ոմն սակաւ ։ ռամկ. ոչ շատ, ոչ քիչ ։ Եւ ել. 16. 17. մի ՚ի նոյնս, որ ասացաք, յն ոմանք ՚ի նոյնս և ոմանք ասացաք. ռամկ. ոչ ինչ, ոչ զատար. 2. Մակ. 10. 36։ ըստ այսմ է և Գործ. 25. 43. և 44։ Մերթ եւս ունի զզօրութիւն ամե-նայն՝ մասն իմէ. ըստ այսմ 1. Մակ. 6. 40.

Եւ երկայնէր ճակատն և զեղջսն , որ զքար ձամբք լերանց , որ զձորովք և զխորոցք · յթ տխուր մասն ինչ զքարաձամբք , և մասն ինչ զձորոց · և այլն :

Որ · (շաղկապ պատճառական ·) || զի · կմ անդ զի : ռամկ · որ : որդոն · որ թէպէտ և նոքա վէհք են բնութեամբ , յթ , զի թէ պէտ · և այլն : Նարեկ · 'ի գոհ · խօսին : Աղա չէին , որ զայս ողջ անարատ հաստուցանել մարթասցին · յթ ուր զի կարասցեն ամբողջ հաստուցանել : 2 · Մակ · 3 · 15 : Իսկ մերթ է շաղկապ թարմատար · և նշանակէ · զի · կմ թէ · զոր օրինակ · ծանեայ , որ ոչ դու զգաստ ես , և ոչ նա · յթ զի ոչ դու , և ոչ նա · կամ թէ ոչ դու , և ոչ նա :

Որակ · ի · աւ · աց · օք : || որակաւոր · կմ որպիսացեալ · և կմ որ է այսպիսի , կմ այնպիսի 'ի ձեռն իրիք պատահման : Բայց հասարակօրէն առեալ լինի փոխանակ որակութե , որով մերթ նշանակի գոյն · կմ երանգ · ըստ այսմ · Նարեկ · ղը · ով է առ զարդարեալ 'ի գեղ պատմուճանի բա սորակայլական որակի , յթ կարմրերփեան գունոյ : Իսկ երբեմն' հանգամանք , կամ կերպ · կմ եղանակ , ռամկ · Թուրք · կամ Իտալ · Բւաւթւաւ · կմ Եօլչօւթւխւ · և ըստ այսմ առի , ցուցանել զարարչութե ժամանակն և զորակն · Աւգոս : Երբեմն և ո և իցէ որպիսութի · կմ իր , որով առի ոք որակացեալ · կմ այսպիսի և այնպիսի ինչ · և կմ որ անկանի ընդ սորոգութը որակութե · որպիսի է ջերմութեն · քաղցրութեն · և այլն · Լամբրոն :

Որակական · ի · աւ · աց · օք : || այն ամ , որ վերաբերի առ որակացեալն , կմ առ որակութիւն · և ըստ այսմ տեսակ ինչ մակբայի որական կոչեցաւ , թ որում 'ի յարելն ը բայս , ցուցանէ զորակութի կմ զորպիսութի գործոց , կմ կրից · որպիսիք են ոսքապքացի · լռելեայն · արտաասուագին · և այլն : Իսկ երբեմն նշանակէ որակաւոր , յթ ունող զորակութի ինչ · ըստ այսմ · Յհ · Ոսկ · Նաև ջրոյ բնութե կրկին որականի , յթ ունող զկրկին որակութի , որքեն ցրտութի , և խոնաւութի :

Որականամ · ացայ · ցիր · ալ : (ընդ միջ ·) || ունել զորակութե ինչ · կմ զգածել իւիք որակութը · կմ գունով · և կմ որպիսանալ · և ըստ այսմ որականալ առի գունաւորիլն · ներկիլն · գեղեցկանալն · ձևանալն · կերպաւորիլն · և այլն :

Որակացուցանեմ · ցուցի · ցն · ել : (անցող ·) || որակութը իւիք զգածել · կմ որակաւոր առնել · և կմ որպիսացուցանել · որպիսի է գունաւորելն · ներկելն , ձևացուցանելն · կմ կերպաւորելն · և ըստ այսմ խմանի մինչ առի , Զխմնալի սեռան առակացոյց 'ի զգալի երևումն որակացուցեալ :

Որակաւոր · ի · աւ · աց · օք : || ունող զորակ ինչ · կամ որակացեալ · կմ որպիսացեալ · և կմ որ է այսպիսի , կմ այնպիսի :

Որակեմ · եցի · եա · ել : (զօրութը անցող ·) || տես զՈրակացուցանել :

Որակութի · թեան : || որպիսութի · կմ եղանակ · կմ թէութի բնութե · և կմ այսմասն իրի իմիք · ռամկ · Թուրք · կմ Իտալ · Քւալիթա · և թ այսմ առի գխառնել զորակութն ազօթից , կմ ծաղկանց և պտղոց , կմ համոց և հոտոց : Այնպէս և առի · զիւրաքանչիւր ծառ ըստ իւրում որակութե արտացուցանել · Լամբրոն : Իսկ մերթ երանգ , կմ գոյն · ըստ այսմ Նարեկ · թ · Զխնձոր ծաղկեց 'ի յորակութե գեղոյ յեղեղեցից , յթ 'ի գոյն մեղանի , որ է մերկեքեալ · ըստ այսմ և առի 'ի Յհ · Ոսկ · զլուսաւորչէն , 'ի տաստակաց վա պարզեալ · որակութը արեւաններ կեալ · յթ գունով արեւան : Իսկ ըստ փիլիսոփայից' որակութիւն է պատահումն , ըստ որոյ որակք ասիմք , յթ որով կոչիմք որպիսի , կմ այսպիսի · և այնպիսի · որգոն , սպիտակ , կամ գոյնաւոր · ջերմ · բարի · գիտուն · և այլն :

Ո՞ր աղագաւ : (մակբայ հարցական ·) || ո՞ր պատճառաւ · կմ վա՞ ո՞ր · կմ ընդէ՞ր · կմ ո՞րպէս : ռամկօր · Նիչիւնտիր · կմ Նիչին : Բոքէ :

Որայ · ի · իւ · իւ · իւք : կմ ոյ · ով · ոյ · ովք : || խուրձ ցորենոյ , կմ գարւոյ , և այլոց նմանեաց , զորս հնձեալ կապեն , և ժողովեալ 'ի գիրկս , ընդ ջա ընդ ջա կուտեն : Ծնն · 37 · 7 : Հռութ · 2 · 7 : Երեմ · 37 · 5 : Սաղմ · 128 · 7 :

Որբ · ոյ · ով · ոց · ովք : || զրկեալ 'ի ծնողաց , որ առի զմանկանց , որոց հայրն կամ մայրն մեռեալ է · և կմ երկոքեանն ևս վախճանեալ քեն · յորմէ հետևի նց անխնամ և աղքատ մնալ · որ և ռամկ · առի որբ : Սաղմ · 67 · 6 : և 108 · 9 : Յակ · 1 · 27 : Եւ յայսմանէ առեալ նաև նոքա , որք զրկեալ 'ի հոգևոր հարց , և կմ 'ի տեսութէ և 'ի խնամարկութէ վարդապետաց , դաստիարակաց , կմ տերանց իւրեանց' մնան բունք մնան' որբ կոչին : Յօհ · 14 · 18 : Երբեմն ևս նմանութը առեալ նշանակէ հեռացեալ , կմ օտարացեալ · և կմ զրկեցեալ 'ի սիրելեաց , կամ 'ի հոգևոր որդւոց , և յայլոց նմանեաց , որով իբրթէ որբ մնայ ոք նեղեալ 'ի պէսպէս կարօտութեց : 1 · Թեսղ · 2 · 17 :

Որբանամ · ացայ · ացիր · ալ : (ընդ միջ ·) || որբ լինել կմ զրկել 'ի ծնողաց · 'ի դաստիարակաց · կմ 'ի սիրելեաց · և այլն :

Որբանոց · ի · աւ · աց · օք : || տեղի , կամ բնակարան , ուր սնուցանին և դարմանին որբք : 'ի հին պատմագիրս :

Ո՞րբար : (շաղկապ · և մերթ մակբայ ·) || ո՞րպէս · կմ ո՞րգոն · կմ հի՞բար : ռամկօր · Նիչէ :

Ո՞րգոյն : (շաղկապ · և մերթ մակբայ ·) || տես 'ի ներքոյ զՈ՞րգոն :

Ո՞րգոն : (շաղկապ · և մերթ մակբայ ·) || ո՞րգոյն · յթ ո՞րգունակ · կմ զոր օրինակ · կմ ո՞րպ · կմ հի՞բար : ռամկ · Նիչէ :

Որդաստայ · ի · իւ · իւ · իւք : || հրապարակ ·

կամ ատեան . և կամ փողոց . ուր վաճառք լինէին , ռամկ . մէյտան . կամ պազար : Գործ . 28 . 15 : տե՛ս և՛ ՚ի բառարանի յատուկ անուանց :

Որգունակ : (շաղկապ մեկնական . և մերթ մակբայ հարցական .) || որգոն , կամ զոր օրինակ . կամ որպէս . և ըստ այսմ սաստ ոմանք յանուանց են համարակք , որգունակ . մարդ . առիւծ . քար . և այլն : Եւ կամ այսպէս . որգունակ խօսեցաւ , զի որպէս խօսեցաւ : Իսկ մերթ է մակբայ որականական , և նշանակէ՝ որպէս . կամ ըստ որում . ըստ այնմ Յովէ . 2 . հոփ . իա . ոչ ՚ի հարկէ որգունակ մերս , այլ կամաւ ՚ի վերուստ ըղմեղ , զի ոչ ՚ի հարկէ՝ որպէս է մերս :

Որդան : || է սեռականն բառիս՝ որդն : Բայց մինչ ասի՝ որդան կարմիր , նշանակի աղներն և մեծագին ներկ ինչ . կամ գոյն իմն կարմրափայլ . որ ռամկօրէն կոչի ղըրմըզ : Այդ՝ ասացաւ սա որդան՝ վն կազմեալ լինելոյ ՚ի փոքրիկ որդանէ իմեքէ , որ գոյանայ ՚ի մէջ կարմրագոյն հատոյ իրիք , զոր արտադրէ յինքենէ գաղձասպասաղ վայրի կաղնին , զի բաղաձայնաւոր ծառն՝ իբրև զհատ ռապանոց՝ կամ ձլաւանց , որք կոչեցեալ են նաև յաճախութ զաւերեալք , կամ զռանոճք նդ : Զայնս ժողովեալ ՚ի բաց հանեն ՚ի նոցանէ զորդնուկսն , որք են կարմրագոյնք և հոտաւէտք . և թացեալ զնոսա ապխտակ բարկ գինւով չորացուցանեն , և լինի ներկ կարմիր վարդագոյն : Զոր ՚ի փոշի լուծեալ ներկեն նովաւ զմետաքս , զբուրդս . զկտաւս , և զայլս նմանս . որոց գոյնն լինի փայլուն , պայծառ ; և անեղանելի . մանաւանդ՝ յորժամ են կրկնեալք . զի կրկին անգամ ներկեալք . մի յառաջ քան զգործելն . և երկրորդ՝ զկնի գործեցեալ լինելոյ : Եսայ . 1 . 18 : ըստ այսմ է և Յայտ . 18 . 12 . ուր ասի՝ շաղ սպիտակ և որդան . զի և որդան կարմրոյ : Մերթ ևս բառս՝ որդան , կամ որդան կարմիր՝ առեալ լինի փոխանակ ազնիւ զգեստուց , որք ներկեալ են այսու գունով : Յայտ . 18 . 16 : Եւ յԱծաշնչի մերում ՚ի բազում տեղիս գտնես այս . կամ ներկեալքն այսու գունով կոչին սակ կարմիր : տե՛ս Ելից . 25 . 4 : և 26 . 1 : Ղևտ . 14 . 4 . և 6 : Թուոց . 19 . 6 : և այլն :

Որդեակ . դեկի . ան . աց . օք : || է անուն փաղաքշական . կամ սիրական . որով նշանակի՝ որդի . կամ զաւակ՝ թէ փոքր իցէ , և թէ մեծ . և ասի զմարդոյ , նաև զանբան կենդանեաց : 2 . Թագ . 18 . 33 : Եսայ . 11 . 7 : 2 . Յովհ . 4 :

Որդեգիր : || տե՛ս զՈրդէգիր :

Որդեգրութիւն : || տե՛ս զՈրդէգրութիւն . Գաղ . 4 . 5 :

Որդեծին . ծնի . իւ . աց . օք : || ծնանօղ որդւոյ . կամ ՚ի լոյս ածօղ զզաւակ :

Որդեծնութիւն . թեան : || ծնանելն որդւոյ . կամ ծնանիլն զզաւակ : 1 . Տիմ . 2 . 15 : Եբր . 11 . 11 :

Որդեկոտոր . ի . իւ . ից . իւք : || նա՝ որոյ որդիքն են կոտորեցեալք . և կամ որ սպանմամբ որդւոց իւրոց է անզաւակեցեալ . թէ մարդ իցէ ; և թէ անբան կենդանի : 1 . Թագ . 15 . 33 : 2 . Թագ . 17 . 8 : Իսկ մերթ կոտորօղ , կամ սպանօղ որդւոց իւրոց . որք էին ՚ի հնումն հեթանոսք . որք ՚ի պատիւ կռոց անողորմ սրտիւ զորդիս իւրեանց զենուին . կամ զբոցով ածէին : Իմաստ . 12 . 5 : Մերթ ևս նշանակէ զայն ; որ լինի ՚ի կոտորմամբ որդւոց . և ըստ այսմ ասի՝ որդեկոտոր նուէրք : Իմաստ . 14 . 23 :

Որդեպէս : (մակբայ որակական .) || իբրև զորդի . կամ որպ զզաւակ : Նարեկ . ՚ի գովեստին :

Որդեսէր : || տե՛ս զՈրդէսէր :

Որդեսպան . կամ որդէսպան . ի . աւ . աց . օք : || սպանօղ որդւոյ իւրոյ . կամ որդեկոտոր :

Որդէգիր . գրի . աւ . աց . օք : || որդի ըստ կոչման , կամ ըստ կացուցման . որ ասի զօտարածին անձնէ , զոր ոք յանձանձ սնուցանելոյ , կամ ժառանգ կացուցանելոյ , առնելով նէ իւրեան որդի . տե՛ս և ստուգաբանութիւն իւր ցուցանէ . զի ասի որդէգիր , իբրթէ գրեալ ուրեք յորդիութիւն : ռամկօր . օղուլուխ : Ելից . 2 . 10 : 2 . Մակ . 14 . 26 : Գործ . 7 . 21 :

Որդէգրական . ի . աւ . աց . օք : || այն ամ , զոր ունի որդէգիրն . կամ պատկանի որդէգրին . և կամ վերաբերի առ որդէգրութիւն :

Որդէգրեմ . եցի . եալ . ել : (ներգործ .) || գրել զոք իւրեան որդի . կամ որդէգիր առնել :

Որդէգրութիւն . թեան : || որդիութիւն . որով ոք որդէգիր ունիցի , զորմէ լինիցէս ասացաւ ՚ի բառն որդէգիր : Հռովմ . 8 . 15 . և 23 : և 9 . 4 : Եփես . 1 . 5 :

Որդէծնութիւն : || տե՛ս զՈրդեծնութիւն :

Որդէկեր . ի . աւ . աց . օք : || կերօղ որդւոյ իւրոյ , կամ զաւակի : ՚ի Ճառս հարց . ժզ :

Որդէկոտոր : || տե՛ս զՈրդեկոտոր :

Որդէկորոյս . ուսի . իւ . ից . իւք : || կորուսանօղ որդւոյ իւրոյ , կամ զրկեցեալ ՚ի զաւակաց : Իսկ մերթ այն , որ լինի վն կորստեան զաւակին , զոր ծնաւ . և ըստ այսմ ասի որդէկորոյս սուգ . կամ կոծ . և այլն : Յն օրհն :

Որդէհօրութիւն . թեան : || որդիութիւն և հայրութիւն . կամ որդիութիւն խառն ընդ հայրութեան : Եւ այս ՚ի գործ ածի ըստ մոլար կարծեաց սաբելեանց հերձուածողաց . որք ամբարշտաբար խառնակելով զմ միաւորեան զերրիս անձինս աստուածութ երրորդութեան , դնէին զմի անձն միայն , և զնոյն ասէին հայր և որդի ըստ զանազան բանի . և այսպէս միանձնեայ անձն ըստ մասին բութեան ոչ ունէր զորդիութեն միանգամայն և զհայրութեն , որպ միով բառիւ կոչէին որդէհօրութն . ըստ այնմ Կիւրղի Եղիծ . ծ . Եւ մի՛ տարրացուացես ՚ի հօրէ զորդի , և մի՛ խառնակեալ որդէհօրութեն երևեցուսցես :

Որդէսէր . սիրի . աւ . աց . օք : || սիրօղ որդ-

ւոյ խւրոյ․ կամ նա՝ որ խնամակալից գթով ածէ զկաւակ իւր ։ Տէփ․ 2․ 4։

Որդեսիրութիւն․ թեան ։ || սէրն զորդւոց․ կամ սէր որդւոյ ։

Որդեսպան ։ || տե՛ս զՈրդեսպան ։

Որդի․ դւոյ․ ւով․ ոց․ կամ եաց․ ւովք ։ || զաւակ․ կամ ծնունդ ոգեկան, որում յատուկ է գիտել զկաթն ծնողին․ այլ և տուութեան ցուցանէ․ զի ասի որդի՝ լեր ։ Եւ այս ասի զկենդանւոյ ծնելոյ յուսմունք ըստ նմանութեան ։ Աստի ձայնէք ծնեալք՝ ի մարդն ոչ ասին որդի, ըստ որում ոչ են նմա բնութենակից ։ Արդ՝ բառս այս ընդարձակապէս առեալ վարի հասարակ սեռիւ․ զի նշանակէ զզաւակն մարդոյ․ և մերթ անասնոյ, թէ արու իցէ, և թէ էգ ։ Ծննդ․ 3․ 16։ 1․ Թագ․ 6․ 7։ Սաղմ․ 28․ 1։ Բայց մանաւանդ առեալ ՚ի գործ ածի արական սեռիւ, զի գնի փոխանակ ուստեր, որ է արու զաւակ, որում հակադրի դուստրն, որ է էգ զաւակ ։ Ծննդ․ 6․ 10։ և 31․ 55։ Ղուկ․ 8․ 30։ Իսկ երբեմն առեալ լինի փոխանակ որդեգրի․ կամ փոխանակ նր, որ միացեալ է ընդ պաշտպանութեան․ կամ ընդ խնամօք, և ընդ դաստիարակութեան ուրուք․ և ըստ այսմ հաւատացեալքն կոչին որդիք Այ․ այլ էին ՚ի հնումն երբայեցիք․ և ՚ի նորումս մանկունք եկեղեցւոյ ։ Իմաս․ 16․ 10․ և 21․ և 26։ Յօհ․ 1․ 12։ Սոյնպէս և պաշտօնեայք՝ որդիք անուանեն տերանց․ աշակերտքն՝ վարդապետաց․ ժողովուրդքն իշխանաց․ և այլն ։

Որդիասէր․ սիրի․ աւ․ աց․ ւք ։ || տե՛ս զՈրդեսէր ։

Որդիութիւն․ թեան ։ || որդի գոլն․ որ է ըստ փիլիսոփայից առնչութիւն ինչ, որով որդին վերաբերի առ հայր ։

Որդն․ որդան․ ամբ․ ունք․ անց․ ամբք ։ || զեռուն, կամ ճճի՝ ըստ զազիր գիճութեան, որ ծնանի յապականութենէ խոնաւ իրաց․ զի մսոյ․ պտղոց․ կերակրոց․ և այլոց բազմաց․ տամկօր․ ւրդ ։ Եսայ․ 10․ 20։ 2․ Մակ․ 9․ 9։ Հռոմ․ 25․ 20։ Իսկ թէ զինչ նշանակէ՝ մինչ ասի որդան կարմիր, տե՛ս ՚ի վերոյ ՚ի կարգի բւրում ։

Որդնաշի ։ (Նախադրիւ հոլովի․) || տե՛ս զՈրդնալից ։

Որդնալից ։ (Նախադրիւ հոլովի ․) || լցեալ որդամբք․ որ ասի զայնմանէ, որ ապականեալ՝ կամ նեխեալ եռացուցանէ յինքենէ զորդունս ։ Գործ․ 12․ 23։ Յն ․ւրդ ։

Որդնակեր․ ի․ իւ․ աց․ օք ։ || կերող որդանց ։ Իսկ մերթ կերեալ յորդանէ ։

Որդնահար․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || հարեալ յորդանէ․ այն, որ կրծեալ, կամ կերեալ լինելով յորդանց, ապականեցեալ, կամ ապականեցեալ է․ որպիսի է որդնակեր եղեւ որթն, կամ բոյսն․ և այլն ։ տամկ․ ւրդ ․ Նորէփ․ Ծ․ Չ ։

Որդնահարիմ․ եցայ․ եաց․ իլ ։ (Ձայնակր․) || հարկանիլ յորդանէ․ այն կերեալ լինե-

լով յորդանց ապականիլ ։ տամկօր․ ւրդնոփիլ ։

Որդնահարութիւն․ թեան ։ || որդնահար լինելն․ կամ որդնոտիլն ։

Որդնապարար ։ (Նախադրիւ հոլովի․) || պարարող որդանց․ կամ որ սնուցանելով բաւէ զորդունս ։ ՚ի վերս հաւր․ իմ ։

Որդնեռաց ․ (Նախադրիւ հոլովի․) || այն՝ յորում յաղագս ապականութեան, կամ նեխութեան իւրոյ՝ եռան որդունք․ կամ որ եռացուցեալ բղխէ զորդունս․ և ըստ այսմ ասի․ որդնեռաց մերան․ կամ շրթունք․ կամ մարմին․ և այլն ։ ՚ի հին պարփագիրս ։

Որդնիմ․ եցայ․ եաց․ իլ ։ (Ձայնակր․) || որդնահար լինիլ․ կամ նեխիլ, և ապականիլ մինչև յեռացումն որդանց ։ տամկօր․ ւրդնոփիլ ։

Որեան․ որեանայ․ ով․ ոց․ ովք ։ կամ որեանք․ եանց․ եամբք ։ || որեար․ ջ արք ։ և ըստ այսմ ասի ՚ի հին պարփագիրս․ Զայլսև ոմանս ազատազգունդ որեանս ծամին ասպարէզին ։ ըստ այսմ են և բառքս՝ գորեան, նշեան․ և այլն, զորոց տեսցես ՚ի տեղիս իւրեանց ։

Որեար․ կամ որեարք ։ (Նախադրիւ հոլովի․) || արք․ ջ արու մարդիկ․ և ըստ այսմ ասի ՚ի գիրս Աճգրի․ զհաստատութիւն մերմ․ Անդր այնուհետև և զարշակունեաց տոհմի որեարս՝ ՚ի վարժս վարդապետութեան պարապեցուցանէր ։ ըստ այսմ ոճի է և բառս փարձնեար, զորմէ ՚ի տեղւոջ իւրում գրեցաւ ։

Որզան ։ (Չաղկապ մեկնական ․) || որզոն, կամ որպէս․ կամ հիւեն․ կամ զոր օրինակ․ տամկ․ ինչպէս ։ Իսկ մերթ է մակբայ․ և նշանակէ՝ ուր․ կամ ըստ որում․ տամկ․ ինչ որ․ ըստ այսմ Խորէն․ Գ․ գլ․ 29․ Նոցա խառնութիւն ՚ի սոցա խաղաղութեան․ որզան վախճան միայն՝ միաւոյն լինելոյ սկզբունք, զի այլ ապականութեան միայն միաւոյն լինի ծնունդ ։

Որ զինչ ։ || զի զոր ինչ ։ Եզեկ․ 6․ 13։ և 1․ Մակ․ 3․ 34։ Յով․ 2․ 5։ տե՛ս ՚ի մեկնութեան տառիս՝ Ս ։

Որ էն ։ || տե՛ս ՚ի տառն՝ Է ։

Որթ․ ու․ ւու․ ուց․ ուք․ կամ ւք ։ || ծնունդ կովու, որ ՚ի ծնէ մինչև ցկատարումն տարւոյն որթ անուանի՝ թէ արու իցէ, և թէ էգ ։ տամկ․ հօրթ ։ Ծննդ․ 18․ 7։ Միք․ 6․ 6։ Մաղաք․ 4․ 2։ Իսկ յետ միոյ տարւոյ եթէ արու է, կոչի արջառ․ կամ զուարակ ։ տամկ․ ձօղի ։ Ծննդ․ 20․ 14։ Ելից․ 29․ 1։ Իսկ թէ էգ է, անուանի երինջ ։ 1․ Թագ․ 6․ 7։ Պարարեալ․ որթ կոչին և զաւակք երէոց․ այլ եղջեր․ մեղջերուաց, և այլոց նմանեաց ։ Երգ․ 2․ 9․ և 17։ Իսկ Ովս․ 10․ 5․ ուր ասի՝ որթուն տանն յովնայ, նշանակի ձուլածոյ կուռք ինչ կերպարանեալ ՚ի ձև որթու, կամ երնջու, զոր պաշտէր իէլ ։

Որթ․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ || թուփ, կամ տունկ խաղողոյ․ տամկ․ ասմա․ կամ փէյնէ ։ Եզեկ․ 6․ 10։ Եսայ․ 5․ 2։ Մատթ․ 26․ 29։ Որթն․ նշանակէ առհասարակ վայրի բոյս ինչ նման վայրի

որթոյ ․ որ իբրև զգգմնի արձակէ յա-
ճախ զշիւղս ․ և բերէ զպտուղ գնտակա
կերպ՝ ամենևին նման գգմոյ ․ բայց է սաս
տիկ դառն և ժահատ և [illegible] ․ յորմէ
կազմեալ զդեղորայս՝ ջամբեն մարդոյ առ
՚ի մաքրել զզօրացեալ մաղասն ։ Զայս այլ
տուղ անուանեմք աղախ , թէ յաղագս
դառնութեանն , և թէ յաղագս բռն-
սոյն , որ կոչի ութ ։ 4 ․ Թագ․ 4 ․ 39 ․ Դար-
ձեալ ․ Նշանակէ ուռ , որ է ճիւղ թփոյ
խաղողոյ ․ և այս թէ իցէ ՚ի տունկն , և
թէ ՚ի բաց հատեալ ՚ի տնկոյն ։ ռամկօր ․
[illegible] ճուղ , կամ չուբ ։ Սաղմ․ 79 ․ 12 ։ Դա
նի․ 3 ․ 46 ։ Կիւրղի եղեմ․ [illegible] ։ Երբեմն ևս նը
շանակէ կողով ․ կամ կողովի ․ ռամկ․ [illegible] ․
կամ [illegible] ․ և [illegible] այսմ ասի [illegible] ․
Ա՛ռ դու երկուս յեղբարց հանդերձ եր-
կու որթովք և փայտատովք ։ [illegible] յայլուր
ասի ․ Առէք ՚ի ձեռս ձեր երկուս և որթս ։
Սոյնպէս է և ՚ի Խորէն․ [illegible] գլ․ 27 ․ ուր ասի
զանդեայ մանկանց գերելոց ․ Զորս թա
փեալ մեծին ներսեսի հրամայէ կրել որ-
թովք ՚ի գամ մի ։ ըստ այսմ առեալ լի-
նի և Սաղմ․ 80 ․ 7 ․ ուր ասի ․ ՚ի բաց արար
՚ի բեռանց զթիկունս նր , և զձեռս նորա
յորթ և ՚ի թի ծառայելոյ , ք՞ ՚ի յաշխատա
լոյ կողովով և թիով ։

Որթատունկ ․ տնկոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ || տունկ
որթոյ , որ է թուփ խաղողոյ ։ Մծբն․ ժբ ։

Որթի ․ կամ օրթի ։ || է բառ յունաց՝ իգա-
կան սեռիւ ․ որոյ արականն լինի՝ որթոս ․
և չէզոքն որթոն ․ և նշանակէ՝ ուղիղ ․ կամ
կանգուն ․ և կամ վերամբարձ ։ Ուստի և
ուղղափառն ը նց կոչի ուրթոդոքս ։ Արդ՝
բառս այս որթի , որ և գրի որթիւ , և օր-
թիւ , ՚ի գործածի ՚ի մեզ ՚ի ժամերգութե ,
և ՚ի պատարագին՝ յառաջքան զաւետա-
րանն , մինչև է առեալ խաղաղութիւն ,
որով ազդեցութն լինի ժողովրդեան՝ ու-
ղիղ կալ ․ կամ ուղիղ իմաստութբ ունկն
դնել բանից աւետարանին ։ Ուստի և
յոյնք յայսմ խմբի տեղւս ասեն ․ սոփիա որ
թի ․ ք՞ իմաստութի ուղիղ ։

Որթիւ ։ || Նոյն է ընդ վերնոյն ։

Որթոդոքս ։ || է բառ յունական , և թարգ-
մանի՝ ուղղափառ ․ կամ ուղղադաւան ։
Կիւրղի [illegible] ․ խէ ։

Որթոց ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ || է բառ ածանցա
կան ․ [illegible] և ծաղկոցն , և դարբնոցն ․ և
նշանակէ զտեղին , ուր տնկեալ կան բազ
մութիւք որթոց , որ է այգի ։ Իսկ մերթ
զտեղին , ուր դադարին ջոկք որթուց ,
որ է գոմ ։

Որի ․ որւոյ ․ եաւ ․ եաց ․ եօք ։ || է թռչուն
ինչ խայտափետուր ․ մեծամարմին ․ դա-
նաքարոյ ․ յափշտակօղ ․ և գիշատիչ ․ որ և
է կեռակտուց , և պատերազմասէր յոյժ ։
Զսա այլով անուամբ կոչեմք բազէ ․ որ
ունի զբաղում տեսակս , զորս ըստ մեծի
մասին կալեալ պահեն յաղագս որսոյ ։
ռամկ․ փօղան ․ կամ շահին ․ և կամ [illegible] ։ 2 ․
Օրէն․ 14 ․ 14 ։

Որիզ ․ որիզոյ ․ ով ․ ոյ ․ ովք ։ կամ ի ․ աւ ․ աց ․
օք ։ || է ունդ ինչ ըստ ձևոյ ցորենոյ փոք
րագոյն քան զնա ․ գունով սպիտակ ․ զոր
ռամկօրէն կոչեմք բրինձ ։ Աճգատ ։

Որիշ ։ (Նախադրիւ հոլովի ․ և մերթ վարի
ռմ զնախադրութե պահանջօղ զբացառա
կան ․) || որոշ ․ ք՞ որոշեալ ․ կամ զատեալ ․
կամ հեռացեալ ․ կամ օտար ․ կամ ՚ի բացեայ ․ և
կամ մեկուսի ։ ռամկ․ ղայր ։ Մծբն․ ժբ ։ և
Լամբրօն ։ Իսկ մերթ այլ ․ կամ տարբեր ․ կամ
արտաքոյ ․ կամ զանազան ։ ռամկօր․ [illegible] ։
Աճգատ ։ Լամբրօն ։ և Ոսկէ․ 1 ․ հատ․ ժը ։

Որկանս ։ || է սա երկու բառ , և տառն ս է
դիմորոշական , որովք նշանակի ասել ․ որք
կանս՝ ք՞ որք այժմ կան ․ կամ գոն յաշխար
հի ․ և կամ ներկայքս ․ որում հակադրին
հանդերձեալքն ։ ռամկ․ [illegible] ․
կամ [illegible] ։ Հռոմ․ 8 ․ 38 ։ 1 ․ Կորն․ 3 ․ 22 ։

Որկէն ։ (շարկապ մեկնական ․ և մերթ [illegible] ․)
|| որգոն ․ կամ որպէս ․ կամ զոր օրինակ ։

Որկոր ․ ոյ ․ ով ․ ոց ․ կամ ից ․ ովք ։ || ներքին
փող կենդանեաց , որ սկսեալ ՚ի կոկորդէն՝
ձգի ընդ երկայնութե պարանոցին մինչև
՚ի վայր ․ ընդ որ կերակուրն և ըմպելին ի-
ջանեն ՚ի ստամոքսն ․ ուստի և բազում ան-
գամ առեալ լինի փոխանակ որկորստութե ,
կամ որկրամոլութե ։ ռամկ․ [illegible] ։ 3 ․ Մակ․
7 ․ 7 ։ Խորէն․ [illegible] գլ․ 11 ։

Որկորաժետութիւն ․ թեան ։ || տես զՈրկո-
րաժէտութի ։

Որկորաժէտ ․ ժետի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ կամ աւ ․
աց ․ օք ։ || որկրամոլ ․ ք՞ նա՝ որ ունի զախտ
որկորոյ , կամ շատակերութե ․ և կամ որ մե
լեալ է ՚ի յուտել և ՚ի յըմպել ․ ռամկ․ [illegible] ։ Իսկ մաս
[illegible] ․ տաճկերէն [illegible] ։
[illegible] առեալ ․ նշանակի [illegible]
դայլօղի ․ ք՞ նա՝ որ ագահութբ , և ան-
կարգ ցանկութբ յարձակի ՚ի վր կերակ
րոյ , և իբր գազանաբար ուտէ ։

Որկորաժէտութիւն ․ կամ որկորաժետութիւն ․
թեան ։ || ախտ որկորոյ ․ կամ որկրամոլու
թի ․ և կամ անկարգ և գազանական եղա
նակ ուտելոյ ․ զորմէ լիագոյն ասացաւ ՚ի
բառն որկորաժէտ ․ ռամկ․ [illegible] ։

Որկորամոլ ։ || տես զՈրկրամոլ ։

Որկորեալ ․ ելոյ ․ ով ․ ոց ․ ովք ։ || Նա՝ որ բոլո
րովին մատնեալ է զանձն իւր յախտ որ-
կորոյ ․ կամ՝ որկորաժէտ ․ և կամ որկրամոլ ․
որ և ասի որկորեայ ․ ռամկ․ [illegible] ։ Իսկ
մերթ նա՝ որ ունի զլայնածաւալ կոկորդ
և բերան ․ որով նշենկի՝ [illegible] զանդամն
բերան ․ կամ [illegible] , որով խայ-
թէ և խածանէ զնա որ ․ բամբասելով ․
նախատելով , կամ թշնամանելով ․ և այլով
կերպիւ ։ ըստ այնմ․ Ոսկէ․ 2 ․ հատ․ [illegible] ․ [illegible]
զունանի կոչեցեալ , և որկորեալ ցասմօղ ։

Որկորեայ ․ էի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ || Նոյն է ընդ
վերնոյն ։

Որկորուտ ․ րատեան ․ եամբ ․ եանց ․ եամբք ։
կամ որկորատի ․ իւ ։ || ծագի սա ՚ի յորկոր
բառէս ՚ի ձևոյն ածանցական մասնկանս ․
[illegible] ․ որ է [illegible] ․ կամ [illegible] ․ ուր յայտ է

'ի սոցանէ. գալուստ. փախուստ. Թագուստ. և այլն։ Ըստ այսմ բառիւս որկորութեան՝ նշանակի որկրամոլութիւն. կմ՛ որկորածութիւն. կմ՛ շռայլութիւն կերակրոց։ ռամկ. գէշ պօղազութիւն։ և ըստ այսմ առն. Ջերմանիա աշխարհ անարգել որկորամոլք։ Այսպէս և 'ի Յուդայի. սուր ասի. Զորկորասիկան և զպոռնկին. այս զախտ որկրամոլութեան, և պոռնկութեան։

Որկորաախտ։ || տե՛ս զՈրկրամոլել։

Որկորասութիւն. թեան։ || ածանցի առ 'ի բառէս որկորուստ. որ և յանուանէս հան գիստ, հանգստութիւն. և նշանակէ որկրամոլութիւն. կմ՛ որկորածութիւն. ռամկ. գէշղօղազութիւն։ 3. Մակ. 6. 26։ Առակ. 28. 7։ Կիւրղի Եղիշէի. գ։ Ոսկէ. 2. հատ. ժգ։

Որկրամոլ. ի. իւ. իւ. իւք։ || որկորամոլ. այն է՛ որ ունի զմոլութիւն որկորասութեան. կմ՛ որկորածէտ. և կմ՛ որովայնամոլ։ ռամկ. գէշղօղաղ. կմ՛ շիշղօղաղ։

Որկրամոլել. եցայ. եա՛ց. իլ։ (ձայնակրաւ) || որկրամոլ լինել. կմ՛ որկորածութեամբ ուտել. և կամ շռայլել։ ռամկ. գէշ ղօղաղ ըլլալ։

Որկրամոլութիւն. թեան։ || մոլութիւն որկորոյ. կմ՛ ախտ շատակերութեան. կմ՛ որկորասութիւն. կմ՛ շռայլութիւն. որ է անկարգ ցանկութիւն զեղխութեան կերակրոյ, որով լինի որ գայթակղի և անառակ։ Խոսրէն. ժ. գլ. 21։ և Լամբրոն։

Որձ. ի. իւ. իւ. իւք։ || արու. որոյ ներհակն կոչի՛ էգ։ և այսպէս զկենդանեաց, կմ՛ զանասնոց. որպ զձիոյ կմ՛ զեզն. զանդեոյ. զխոզանց, և զհաւուց։ որ և ռամկ. կոչի որձ. և տաճկերէն. էրքէք։ Մակաբ. 1. 14։ Իսկ մերթ առի անդրադարձաբար և զայլոց իրաց. որպ զքարանց, և ցուցանէ զատուածակ կարծրութիւնն. կմ՛ զծառոց, և ցուցանէ 'ի նոսա զնմանութիւն ինչ արուի. Ը որում կամ անպտուղք են. կմ՛ զուրկք 'ի գեղեցկութենէ. և այլն։

Որձակ. ի. ու. աց. օք։ || աքաղաղ. կմ՛ խոյ նակ։ և առաջաւ որձակ, ըստ որում է որձ 'ի հաւս, և զուգորդ որձոյ համեմատ ցուցանէ. ռամկ. խօրօզ։

Որձակոտոր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || կոտոր եալ որձից. այս արուաց։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. որձակոտոր առնել զազգ ինչ. կմ՛ զատեալ ինչ. և այլն. և նշանակէ զարուսն 'ի նոցանէ կոտորել։ 'Ի հին. պատմագիրս։

Որձամոլ. ի. ա. աց. օք։ || արուամոլ. այն է՛ որ պղծութեամբ և մոլեալ է յարուաց գիտութեան. կմ՛ որ զնոյն զհետ սոդոմական պղծութեանց խառնակեցեալ է արուաս։

Որձաքար. ի. ու. աց. օք։ կմ՛ ամբ. անց. ամբք։ || որձ քար, այս արու քար, որով նշանակի կարծրութիւն և ապառաժային վէմն. և կմ՛ ապառաժն. ռամկ. որձ քար. կմ՛ սեաւ քար. և ըստ այսմ առի Մծբն. թ. սիրտս որ խստացեալ է իբրև զորձաքար։ Իսկ մերթ նշանակէ զորձաքարեայ, այն զայն՝ որ է քար որձ, կմ՛ ապառաժային. ըստ այնմ 1. Մակ. 10. 11. Շինեցէք զպարիսպ շուրջ 'ի չորեկուսէ յորձաքար վիմաց, այս 'ի չորեքկուսի որձաքարեայ վիմաց։ Ը այսմ առեալ լինի և 'ի գիրս Խորէնեայ. բ. գլ. 7. և 39. և 87. յորս ասի՛ բուռն հարկանել զորձաքար վիմաց. կմ՛ շինել որձաքար վիմօք. և այլն։

Որձաքարեայ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՛ որ է կազմեալ կամ շինեցեալ յորձաքար վիմաց. կմ՛ որոյ նիւթն է որձաքար. որպէսիք են ոմանք յամրոցաց։ Իսկ մերթ այն, որ է որձ քար, այս ամուր կարծրանիւթ, կմ՛ ապառաժային քար. և ըստ այսմ առի, վէմ որձաքարեայ։ Խորէ. բ. գլ. 39։

Որմ. ոյ. ով. որմք. կմ՛ որմունք. ոց. զորմս. կմ՛ զորմունս. ովք։ || շրջապարսպ կանգնեալք զկողմամբք սենեկաց, տանց, ապարանից, տաճարաց, և այլոց նմանեաց, որովք որոշի մի շինուածն 'ի միւսոյն. ռամկ. պատ։ Ղևտ. 14. 37։ Եսայ. 59. 10։ Եզեկ. 13. 15։ Բայց մինչ ասի որմ բռնեալ, նշանակի կեղծաւորն, որ արտաքուստ կերպարանեալ բարեօք պճնի՝ որպ որմ բռով. և 'ի ներքուստ է վատթար և աղտեղ։ Գործ. 23. 3։

Որմադիր։ || տե՛ս զՈրմնադիր։

Որմածն. ոյ. ով. աց. ովք։ || անուն շրջապատեցեալ որմով. և կմ՛ պարսպեալ վայր. և ըստ այսմ առի, որմածք արգելոցաց. կմ՛ բանտից. և այլն։ ռամկ. պատ փակած տեղ. կմ՛ պատով գոցած տեղ։ 'Ի հին պատմագիրս։

Որմայեց. ի. իւ. իւ. իւք։ || յեցեալ յորմն. և այս առի զմարդոյ, որ զթիկունս իւր յորմն առնէ։ ռամկ. պատը կռթնող։ Իսկ մերթ պղպջից, կմ՛ զանթոռոց, և զայլոց նմանեաց, որք զորմովք կառուցեալ. կմ՛ մածուցեալ կան. ռամկ. պատը կռթնցած։ 1. Թագ. 20. 25։

Որմաշէն. շինի. իւ. իւ. օք։ || շինօղ որմոյ. կմ՛ որմնադիր։

Որմարգել. ի. իւ. իւ. իւք։ || նա՛ որ արգելեալ փակէ զոք որմով։ Իսկ մերթ նա՛ որ արգելեալ փակեալ կայ 'ի մէջ որմոց։ Եսայ. 31. 9։ ըստ այսմ որմարգել կոչի և նա, զոր յաղագս մեղապարտութեան իւրոյ եդեալ 'ի նեղ ծերպս որմոց՝ շարեն զնովաւ քարինս. ուր և մեռանի։

Որմեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || ծածկել սա յորմ բառէն. որպ պարսպել 'ի պարիսպ բառէն. և նշանակէ զորմ կանգնել. կմ՛ որմով պատել. և կմ՛ զորմ հիւսելով խնուլ զերդս, կմ՛ զմուտս. և զայլ ինչ նման։ ռամկ. պատ փակել. կմ՛ պատով գոցել. և ըստ այսմ խմանի՛ մինչ ասի՛ արգելել 'ի լոյս միում, որմեաց զդուռն։

Որմզդական. ի. ան. աց. օք։ || այն ամ, որ վերաբերի առ որմիզդ. կմ՛ դիւցազնական. կմ՛ քաջեան. և կմ՛ նուէրական. և Ը այսմ առի՛ որմզդական տաճար. որմզդական

հուր. կամ խնձոյք, և այլն։ Խորէն. Բ. գլ. 74։ և 'ի հին պատմագիրս։ Բայց մասնաւորապէս առեալ 'ի գործ ածի առ ընդ հաւիս դիք, այսպէս, որմզդական դիք. որմզդական դից. և այլն. որով մերթ նշանակի դիոս, յօ արամազդ. զոր մոլորեալ հեթանոսք համարէին յերկնից ծնեալ, ուստի և անուանէին զնա ոլիմպիացի, յօ երկնային. վն որոյ և անտիոքոս զտաճարն երուսաղէմի, ըստ որում անուանիւր տաճար երկնաւորի, հրամայեաց նուիրել յանուն դիոսի ոլիմպիացւոյ. 2. Մակ. 6. 2։ Այս՝ դիոս կոչիւր եւ հիւրասէր, յօ որում սիրով ժողովէր զհիւրս, և զպանդուխտս 'ի պանդոկ իւր. այլև վանատուր՝ ըստ որում տայր նդ վանս բնակութեան։ Յանուն սորա նուիրեցաւ և տաճարն սամարացւոց, որ էր 'ի գարիզին, զորմէ յիշատակ ասասցի 'ի բառն վանատուր։ Իսկ մերթ բառիւն՝ որմզդական դիք, նշանակի բաքոս՝ կոչեցեալ 'ի հայ բարբառ սպանդարամետ, զոր ընդարձակ տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում. 2. Մակ. 14. 33։ և 3. Մակ. 2. 14։ Տօն պաշտաման սորա դիպիւր 'ի նահանջ ամսեան երեք յունաց, որ երբեմն երբեմն մուծեալ լինէր ընդ մէջ մարտի և ապրիլի. որպիսի էր առ եբրայեցիս ամիսն, վէ ադար։ Եւ կամ բացարձակ հանդիպէր յամսեանն ահեկանի, որ է ապրիլ. և վն այսորիկ բազում անգամ փոխանակ ասելոյ յամսեանն նահանջի, կամ ահեկանի, ասի՝ յորմզդական տօնին։ տե՛ս 2. Մակ. 11. 21. և 38։

Որմզդական քաղաք։ || Է անուն լիւդդեայ քաղաքին. որ 'ի պաղեստին 'ի վիճակի ցեղին եփրեմի. և կոչեցաւ որմզդական քաղաք՝ վն լինելոյ նդ յատամանէ կայսեր որմիզդ չըղ. կամ յաղագս դիւցազնական գոըսն իւրոյ, կամ բնակչաց նդ։ Եւ յայս միտս յոյժ անուանեն զնա դիոսպօլիս, որ է քաղաք դիոսի, յօ որմզդի. Կիւրղի Եղեմ. ժե։

Որմզդուխտ. դխտոյ. տէ։ || դուստր որմզդի, որ էր քոյր պարսից արքայից շապհոյ, զոր եւ ունէր կնութեան ամբարշտին մեհրուժանայ։ Խորէն. Գ. գլ. 36։ տե՛ս և 'ի բառն խոսրովդուխտ։

Որմ զորմայն. (մակբայ տեղական.) || յորմոյ յորմ. յօ եւմից որմոյ 'ի միւսն. կամ ընդ իւրաքանչիւր որմն. ռամկօր. պատէ 'ի պատ. ըստ այնմ. Կիւրղի Եղեմ. Բ. Զի մի կարացեալ՝ առ խարխափել որմ զորմայն՝ 'ի մէջ կաց հանդերձ շրջիցին. յօ խարխափելով յորմոյ յորմ շրջիցին 'ի խնդիր բժշկաց։

Որ միանգամ։ || տե՛ս 'ի Միանգամ.

Որմիզդ. մզդի. աւ։ || դիւցազն. կամ քաջ. կամ ազատ. կամ մեծ։ Աճառ. Եւ յայսմանէ առեալ առ ժամանակօք կուապաշտութեան որմիզդ կոչէին հեթանոսք զդիս թարեանց յ պատուէ նդ. և մանաւանդ զԶ դիոս զհայրն չաստուածոց. որ է արամազդ. Կիւրղի Եղեմ. Վ։ Իսկ երբեմն բառս այս է յատուկ անուն մարդոյ։ Խորէն. Դ. գլ. 4։

Որմնադիր. դրի. իւ. աց. օք։ || կառուցանող որմոյ, որ ասի զարհեստաւորէն, որ զքարինս, կամ զկղմինտրս մի զմիով թ՛ կարգի դնելով և շաղախով մածուցանելով կանգնէ զորմունս, կամ զպարիսպս։

Որոգայթ. ի. իւ. ից. իւք։ || Թակարդ. որով նշանակի ամ ազգ հնարագիտական գործեաց, կամ հնարագործ դաւաճանութեց. որով որսացեալք լինին դաղանք. թռչունք, ձկունք. կամ ըմբռնին սոյք ընթացուղաց. և կամ որով գթեն. և անկանին մարդիկ 'ի գուբ, կամ 'ի փորձանս ինչ. և այլն։ ռամկ. փուղանի։ Սաղմ. 139. 6։ Երեմ. 5. 26։ Ամովս. 3. 5։ Մերթ եւ առեալ լինի փոխանակ. պատերազմական մեքենայից. յորոց արձակեալ լինին 'ի վերայ թշնամեաց նետք և ըռումբք. կամ՝ պէսպէս հրացանութիւնք. և այլն։ 2. Մակ. 10. 30։

Որոգայթադիր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || զորոգայթս դնող. յօ նա, որ հնարիւք կառուցանէ ումեք զթակարդս, զի որսասցի զնա, որպիսիք էին որսորդք։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ ո՛և իցէ դաւաճանողք. կամ նենգողք և կամ դարան գործողք, որոգայթս դիրք ասին. որպիսի էր ըմբռնողքն. կամ մարդիկ թշնամիք միմեանց։ Աճառ։ Լամբրոն։ Իսկ մերթ նշանակի որոգայթաւոր, յօ այն, որով ոք անկանի յորոգայթ. կամ ըմբռնի 'ի կամս թշնամւոյն. ռամկ. ծուղակ. և ըստ այսմ երկայրաբանութեն կոչի՝ որոգայթադիր բան. ըստ այնմ Ոսկե. 2. հատ. ԺԵ. Յայժմ ժամ հարցանէրս առաքէին, որոգայթադիր բանս արկանելով նմա, յօ Յսի։

Որոգայթաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || նա՝ որ ունի, կամ 'ի գործ ածէ զորոգայթս որսալ զոքս ինչ. որպիսիք էին որսորդք։ Իսկ մերթ ասի զանխլու. կամ զերէ, յորում թագուցեալ կայ որոգայթ, կամ որով ոք որոգայթեալ, կամ դաւաճանեալ լինի. տաճկեր. ճախախնարաւէք։

Որոգայթեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || յորոգայթս արկանել. կամ թակարդիւ ըմբռնել. կամ որսալ. կամ դաւաճանել. և կամ նենգելով պատրել։ Լամբրոն։

Որոճ. ի. իւ. ից. իւք։ || որոճումն, որ է վերստին ծամումն կերակրոյ, զորմէ յիշատակ տեսցես 'ի բայն որոճել։ Իսկ մերթ անդրադարձաբար առեալ՝ նշանակէ մտածոյզ քննութեն. կամ խորհուրդ. և կամ խոկումն սրտի. և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի որոճել զբանս գրչականս։ Եւ մերթ մանրապատում բացատրութի. կամ մեկնութի բանից. որով իբր թէ ծամեալ վարդապետական բանիցն ջամբին տհաս ունկնդրացն առ 'ի դիւրաւ ճաշակել զնս, և օգտել։ Լամբրոն։ Իսկ մերթ Է բայի շարակցի այսպէս, որոճ ածել. և նշանակէ որոճել։

Որոճաբար։ (մակբայ որակական.) || որոճելով. յօ առնել ծամելով. կամ խոկալով.

ռով. և կմ հանդոյն ոտնձռելը ։ Նարեկ. ՚ի մեկն. երգոց ։

Որոճալից ։ (նախադրիւ հոլովի.) ‖ սաստիկ որոճեալ. և կմ յոյժ մանր ծամծեալ, կմ ծամեցեալ ։ Ուստի և անդրադարձաբար՝ որոճալից կոչի բանն, որ յոյժ մանրամասնաբար բացատրի. կմ մեկնի. և իբր թէ ծամծեալ դնի ՚ի բերան լսողաց. ըստ այսմ. Նարեկ. ՚ի մեկն. երգոց. Այս ցուցանէ զմանրապատում որոճալից վարդապետութեան բանս ։ Դիմել. վարի երբեմն իբրև զմակբայ. և նշանակէ սաստիկ որոճելով. կմ մանրամասնաբար բացատրելով. ռամկօր. մէկիկ մէկիկ մեկնելով. ըստ այսմ. Նարեկ. ՚ի մեկնութեան երգոց. Որոճալից մանրէ զբանս սրբ գրոց ։

Որոճային . այնոյ. ով. ոց. ովք ։ ‖ որոճական. կմ որոճօղ. որպիսիք են ոմանք յանասնոց ։ ըստ այսմ. Խորէն. Պ. դր. 59. Եւ ընծայեն իւր երեք կճղակաբաշխիւք, և որոճայնովք ։

Որոճամ . ացի. ա. ալ ։ (չէզոք.) ‖ տես ՚ի ներքոյ զՈրոճել ։ Ղեւտ. 11. 5. և 6. և 7 ։

Որոճեմ . եցի. եա. ել ։ (չէզոք և մերթ ներգործ.) ‖ վերստին ծամծել. յդ զկերակուր ՚ի փորը պարկէ արկոյին ՚ի բերան ածել. և անդրէն սակայ ծամծել. կմ ծամել և ծամել ։ և այս ասի զխաշանց. զուղտուց, զնապաստակաց, կմ զճագարաց. և այլն ։ Ղեւտ. 11. 3. և 4. և 26 ։ 2. Օրէն. 14. 7. և 8 ։ Իսկ մերթ անդրադարձաբար առեալ նշանակէ՝ մտայոյզ քննութիւն, կմ խորին մտածութիւն խոկալ, կմ խորհիլ ։ ըստ այսմ Եսայ. 59. 13. Որոճեցաք ՚ի սրտէ մեր ըզբանս անիրաւութեան ։ ըստ այսմ և խմանի մինչ ասի. որոճեն զորոճս դիմականս, յդ խորհին զդիմական խորհուրդս ։ Մերթ և մանրամասնական բացատրութիւն յայտնել ։ ռամկ. մէկիկ մէկիկ մեկնել ։

Որոճութիւն . թեան ։ ‖ տես ՚ի վերոյ զՈրոճ ։ Նարեկ. ՚ի մեկն. երգոց ։

Որոճումն . ճման. մամբ. մանց. ամբք ։ ‖ տես զՈրոճ ։

Որոճօղ . ողի. իւ. աց. օք ։ ‖ որոճացօղ. յդ նա, որ որոճայ, որպիսիք են խաշինք ։ 2. Օրէն. 14. 6 ։

Որոմն . ման. մամբ. մունք. մանց. մամբք ։ ‖ է սերմն, և անպիտան հատ իբրև գնտաձև՝ մանր իբրև գդինձ, որ բուսանի ՚ի մէջ ցորենոյ իբրև ապականիչ նր ։ Այսու անուամբ յորջորջի և բոյս նր, որ նման է սիզոյ, կմ կարճ բուսոյ գարւոյ. ռամկ. որոմ ։ Մատ. 13. 25. և 26. և 30. և 36 ։ Եւ յայսմանէ առեալ նաև այլ ոմանք իցէ վասն թար հատ, կմ ոտսակ փշոյ. որ բուսանի ընդ ցորենոյ. կմ ընդ գարւոյ, և խառնեալ ապականէ զհացն. որոմն կոչի ։ Աճառ.

Որոմնացան . ի. իւ. իւ. իւք ։ ‖ ցանօղ, կմ սերմանօղ որոմանց ։ իսկ երբեմն նմանութիւն առեալ լինի փոխանակ նր. որ աղանդս զհերձուածս, կմ զերկպառակութիւն ՚ի մէջ բազմութեան ։ Լամբրոն ։

Որոյ տողադարձ . (շաղկապ պատճառական.) ‖ յաղագս որոյ. կմ վն այնորիկ. ռամկ. անոր համար ։ Իսկ մերթ է մակբայ հարցական. և նշանակէ յինչ սակս. կմ վն էր. ռամկ. որու համար. կմ ինչու համար ։

Որոնեմ . եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) ‖ յուզել. կմ խնդրել. կմ հետապնդել. կամ քննել ։ ռամկ. փնտռել. կմ փնտռել ։ Ղեւտ. 14. 36 ։ 4. Թագ. 10. 23 ։ Եզեկ. 43. 12 ։

Որոնումն . նման. մամբ. մանց. մամբք ։ ‖ յուզումն. կմ հետապնդութիւն. կմ զննումն. և կմ քննութիւն ։

Որոշ ։ ‖ նոյն է ընդ բառիս Որեշ. ըստ ամ նշանակութեանցն ։ Աճառ.

Որոշակի ։ (մակբայ զատական.) ‖ որոշաբար. կմ ՚ի բացեայ. կմ մեկուսի. կմ ուրոյն. ռամկ. զատ ։ և ըստ այսմ ասի, կալ, կմ ընթանալ որոշակի ։ Իսկ մերթ բացորոշաբար. կմ յայտնապէս, և կմ առանց իրիք ծածկութեան, կմ շփոթութեան ։ ռամկ. փէյլափէ փէյլափէ ։ Եւ ըստ այսմ երբեմն վարի իբրև զանուն անհոլով, և նշանակէ որոշեալ. կմ բացորոշ. կմ բացայայտ ։ և ըստ այսմ խմանի, մինչ ասի. որոշակի բանիւ խօսիլ. կմ ունել զորոշակի հաւատ ։

Որոշեմ . եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) ‖ զատուցանել. կմ բաժանել. կմ անջատել. կմ որոշել. և կմ անջրպետել ։ ռամկ. զատել ։ Եսայ. 59. 2 ։ Գաղ. 2. 12 ։ Մերթ և զանազանել. կմ տարբերել. կմ մեկնել ՚ի մէջ բարւոյ, և չարի, և կմ խտրոցել ։ Ղեւտ. 11. 47 ։ Ժողով. 3. 18 ։ Իսկ մերթ բացորոշել. կմ ընտրել. կմ դատել. և ըստ այսմ ասի, որոշել ումեք զբաժին. կամ զկրօնաւորս, և զդատաստանս. և կմ որոշել զոք ՚ի գործ ինչ. այն ՚է քարոզութեան. կմ յառաքելութեան, և այլն ։ 2. Մնաց. 19. 10 ։ Մաղաք. 2. 3 ։ Գործ. 13. 2 ։ Հռոմ. 1. 1 ։ Իսկ Աճառ. 3 Բ. 9. ուր ասի. որոշեամ զաղքատս, և զանանկս. իմանի՝ զկրաւորս ընտրելով դատեամ զաղքատն. կմ իրաւ արար աղքատին, և անանկին ։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ ՚ի բաց հանելոյ. կմ վտարելոյ, և ըստ այսմ ասի. Գործ. 18. 2. որոշել զոմ հրէայս ՚ի հռոմայ ։

Որոշիչ . շչի. աւ. աց. օք ։ ‖ որոշումն առնօղ. կմ որոշօղ. և կմ զատօղ ։

Որոշողութիւն . թեան ։ ‖ տես ՚ի ներքոյ զՈրոշումն ։

Որոշումն . շման. մամբ. մանց. մամբք ։ ‖ զատուցումն. կմ անջատումն. կամ բաժանումն. և կմ անջրպետութիւն ։ Եբր. 4. 12 ։ Մերթ և՝ զանազանութիւն. կմ տարբերութիւն. կմ խտրութիւն. և կմ աչառութիւն. Յոհ. 1. կաթ. Ժ. Ե ։ Իսկ մերթ՝ ընտրութիւն. կմ դատաստան. կմ բացորոշութիւն. կամ սահմանադրութիւն. և կմ կարգումն ։ Թուոց. 19. 2 ։ 2. Մնաց. 8. 14 ։

Որոշս ։ (նախադրիւ հոլովի.) ‖ տես զՅօրանջ ։

Որոշտամ . ացի. տա. ալ ։ (չէզոք.) ‖ տես

զծօրանիշել:

Որոջ. ի. ու. աց. օք: կամ իւ. ից. իւք: || Էգ գառն, թէ նորածին լիցի, և թէ տարևոր: Ծննդ. 21. 28: Ղևտ. 5. 6: Թուոց. 6. 14: 2. Թագ. 12. 3: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ ո՛ և լիցի արու գառանց, թէ մեծ լիցեն, և թէ փոքր: ուստի Ծննդ. 30. 40: Ղևտ. 23. 18: Եսայ. 53. 7: Երեմ. 46. 4. և 11:

Որովայն. ի. իւ. ից. իւք: || ընդունարան փորոտեաց. որ և կոչի փոր. կամ արգանդ: Ծննդ. 30. 2: Յոբ. 32. 19: Երեմ. 4. 19:

Որովայնածետութիւն. թեան: || ախտ խնձողելոյ զորովայն իւր ուտելեօք. կամ որովայնամոլութիւն. կամ որկրամոլութիւն. և կամ որկորածետութիւն: Սոփե. 1. հոգ. խոհ:

Որովայնածէտ. ծետի. իւ. ից. իւք: կամ ու. աց. օք: || ունող զախտ որովայնի. այն նա' որ ունի զմոլութիւն ըմպելոյ, և պարարելոյ զորովայն իւր կերակրովք. որ և ասի որովայնամոլ. կամ որկրամոլ:

Որովայնակոչ. ի. իւ. աց. օք: || այս հարցուկ. կամ գէ, որ մտեալ 'ի մարմին մարդոյ' իբրև զգիւթ պատասխանի տանէ հարցանողաց իւրոց: Եւ առաջաց որովայնակոչ, զի առկողութիւն էր այսր դիւէ ի յորովայնէ մարդոյ, և միանգամայն կանանց վհկաց' կոչել. զի ձայն տալ 'ի գուշակութիւն սատանայից. քանզի 'ի կարդալն զնա' նախ մռմռջէին նմ քաղցրաձայն երգս, և յետ առնելու բերկրիւր' սկսանէր զամբարիշտան զայնոսիկ ասպետացուցանել. և կամ հարեալ զնա մոլեգնութեամբ զդեանէր, և փրփրեցուցանէր. և ապա յորովայնէ նոյ պէսպէս շշնջմամբք արձակէր զբարբառս խուժադուժս, և նենգալիս, և գուշակէր զրդմաութիւն նոյ: Եւ յայսմանէ առեալ, նաև վհուկքն, ըստ որում յորովայնէ նոյ խօսէր դևն, առացեալ լինէին որովայնակոչ: Եսայ. 8. 19:

Որովայնամոլ. ի. իւ. ից. իւք: || տես զՈրովայնածէտ: Լամբրոն: և 'ի Հարց հարցմ. նս:

Որովայնամոլութիւն. թեան: || տես զՈրովայնածետութիւն: 'ի Հարց հարցմ. նս: և Սոփե. 1. հոգ. խմ:

Որովայնապաշտ. ի. իւ. ից. իւք: || պաշտող որովայնի իւրոյ, որպէս նշանակէ' որովայն ասելն. կամ որկորածէտն. ըստ որում առաքեալքս զնա ինչ մն որովայնի առնելով' իբրև զնմ պաշտեն զնա:

Որովայնապարար. ի. իւ. աց. օք: || պարարօղ որովայնի. կամ նա' որ պարարալի որովայնամոլութեամբ, կամ որկորածէտ. և կամ որկրամոլ: Սոփե. 1. հոգ. խոհ: Իսկ մերթ այն' որ լինի պարարելով զորովայնն. կամ հնարէ 'ի պարարելոյն զմարմին, և ըստ այսմ առեալ' որովայնապարար հեշտութիւն: Նարեկ. կղ:

Որովհետև: (շաղկապ պատճառական.) || և քանզի. կամ փոխանակ զի. կամ մն զի. ռամկ. [illegible]: Ծննդ. 16. 2: և 18. 31: 1. Կորն. 1. 22:

Որոտ. ի. իւ. ից. իւք: || որոտումն. այն գոռացումն ամպոց. ըստ այսմ 'ի Հարց հարցմ. նս. Եւ եղեն կայծակունք, և շանթք և որոտք:

Որոտալ. ացի. ալ. ալ: (չեզոք.) || արձակել ամպոց զահագին բարբառս. որ պատճառի 'ի ջերմ և 'ի ցուրտ գոլորշեաց. զի սոքա երբեմն իբրև զհրանիւթ փոշիս, եւ իբրև զգործուածս փակեալ 'ի մէջ թանձրամածութեան և խոնաւ ամպոց' բորբոքին առաջով արտգակացն, և կամ ուժգին շարժմամբք իւրեանց. և ապա պատոթիկ բռնութեամբ և պայթմամբ պատառեալ զամպս' 'ի բաց արձակին, որոց ձայնքն որոտումն կոչին. և արձակելն զձայնն' որոտալ. ռամկ. գոռալ: Բայց մինչ զիջն տակ որոտալ, խմանի' պատճառելն զորոտումն: 1. Թագ. 7. 10: Սաղմ. 17. 14: և 28. 3: և 76. 19:

Որոտընդոստ: (նախադրիւ հոլովի.) || այն' որ բռնութեամբ բարբառոյ թնդեցուցանելով ըստոստուցանէ զլսողս. որպիսիք են դնդանք զօրավարաց' յարձակելոյն 'ի հրացանից. կամ մեծաբարբառ փողք. ըստ այսմ Աւետ. որոտընդոստ աշխարհագոյշ շեփորայինքն, փողովք: Իսկ մերթ այն' որ յանկարծ' ընդոստնու. կամ 'ի վեր ելանէ. կամ յանկարծադէպ. կամ յանկարծակական. և կամ երագաշարժութ. և ըստ այսմ առեալ. յորոտընդոստ յարուցեալ զօրաց ձայնալ. կամ 'ի ժամանակի զարթնումնայնոյն որոտընդոստ լինելին բայք: Աւետ: Իսկ երբեմն վարի մակբայաբար, և նշանակէ' յանկարծ ընդոստնելով. կամ իսկոյն 'ի վեր յառնելով. կամ փոյթ ընդ փոյթ. և կամ վաղվաղակի. ըստ այսմ, Շնորհալին յողբսն Եդեսիոյ. Որոտընդոստ վերաբերեալք. յանկարծակի վերերեւելք:

Որոտընդոտ: (միջ.) || որոտալով և որոտալով. կամ յաճախ գոռալով. կամ մի զկնի միոյ զորոտումն առնելով. տաճկ. կիւրիւլտիւ կիւրիւլտիւ. կամ կիւմբիւրտէ կիւմբիւրտէ: և ըստ այսմ առեալ' որոտընդոտ բարբառելով. կամ որոտ ը որոտ զարհուրեցուցանելով. և այլն: Բայց 'ի գիրս Աւետ. նշանակ, հասեալք առ պաշտօնս որոտընդոտ որոտք. է սխալագիր գրչաց. զի պիտոյ է, որոտընդոստ. ուստի գնի 'ի ծաղկոցն, եւ 'ի յողբսն Շնորհալւոյն, 'ի յիշելն զնոյն բանին արտաքոյ թարգմանեցուցելոյ:

Որոտումն. ման. մամբ. մանց. մամբք: || գոռումն, որ է ահագին բարբառ ամպոց' հնչեալ իբրև զպատասխան երագընթաց կայծակաց: ռամկ. Երկնից գոռալը: Եսթ. 11. 5: Եսայ. 29. 6: Յօհ. 12. 29: տես և զՈրոտալ:

Որոր. ի. իւ. աց. օք: կամ որ. || է թռչուն ինչ ծովային' գիշատիչ և գաղտնապարտոյ. զոր այլով անուամբ կոչեն ճայ: ռամկ. [illegible]: Ղևտ. 11. 16:

Որ ոք. որոյ ուրուք. և այլն: || ով որ: ռամկ. ով որ: Եզեկ. 21. 16: և 30. 33:

Որչափ. կամ որչափք: (մակբայ քանակ.) || որ չափ. կամ որքան:

Որչափն: (մակբայ քանակ.) || նոյն է ընդ վերինոյն. թէպէտ սոքա հազիւ 'ի գործ ածին:

Որչափ: (մակբայ քանակ.) || որքան. կամ քանի: ռամկ. ինչ չափ: Սաղմ. 102. 12: 2. Կորն. 1. 20: Յայտ. 18. 7: Իսկ երբեմն առնի

զզօրութ բառնիս՝ իբրև. կամ իբրև. և կամ Ը չափու։ Ղևտ. 6. 26։ Յես. 3. 4։ Եսայ. 29. 6։ ըստ այսմ է և 3. Թագ. 17. 12. ուր ասի. բայց եթէ որչափ բուռն մի ալեր՝ ի սափորի. յը բայց միայն իբրու բուռն մի. կամ ըստ չափու միոյ բռան։ ռամկ. բռանչը չափ։ Իսկ մերթ վարի իբրև դանուն. և նշանակէ որքանն. կամ զքանին. Ը այսմ Յոբ. 2. կարգ. ԼԸ. տես՝ ի ձեռն որչափից անէ պատասխանի, յը որքան կերպիւ, կամ եղանակաւ. ըստ այսմ են և սոքա. որչափ և կարիցեն բառնալ. յը զորչափ ինչ կարիցեն։ Ծննդ. 44. 1։ որչափ ինչ արկանիցէ. կամ որչափ ինչ գործեաց, յը զորքան ինչ։ ռամկ. ինչ ջերքեր. կամ ինչ որ։ Ելից. 21. 22։ 2. Կորն. 7. 11։ Որչափ ժամանակս, կամ որչափ աւուրս. յը ցորքան. 2. Օրին. 1. 46։ Հռովմ. 7. 1։

Որչափ ևս։ || որչափ ևս առաւել. կամ քանի առաւել։ ռամկ. ինչ ջերքեր չափ։ Մատ. 6. 23։

Որչափութիւն. թեան։ || որքանութիւն. կամ քանիսնութիւն. և կամ քանակութիւն. ռամկ. ինչ ջերքեր ըլլալը։ Յոբ. 2. կարգ. ԽԸ։

Որչափ քան։ (շաղկապ միջնական.) || իբրև թէ. կամ իբրու թէ։ ըստ այսմ. 2. Մակ. 12. 16. Զինէր ինքն որչափ քան զերկուս վտաւանս. յը իբրու թէ երկուս վտաւանս։

Որպակ։ (շաղկապ. և մերթ մակբայ.) || որբար. կամ որքան. կամ որգոն. և կամ որպ. ռամկ. ինչպէս։

Որպէս։ || Նախադասութիւն, որ պահանջէ ըղ հոլովս հայցական. և նշանակէ՝ իբրև. մըդան, որպ զմայլա ըրկանոնաւ. կամ որպ զոչխար. և այլն։ ռամկ. ոչխարիպէս։ Սաղմ. 91. 13։ և 43. 22։ Բայց երբեմն առնու առ ըղ խնդիր ըստ խնդրոյ բային, յոր յարի. զոր օրինակ. ոչ որպ մարդոյ՝ այ ապաւնալէք. կամ մանին՝ ի քաղաք անդ՝ որպ ՚ի կալուած իւրեանց. կամ փախուցեալ ՚ի նոցանէ որպ յօձից. կամ բնակէր ՚ի անդուղին յայնմիկ որպ ՚ի տան. և այլն։ Յուդի. 8. 15։

Որպէս։ || մակբայ որակական. որ երբեմն բացարձակ վարի. իսկ երբեմն առնչական ընդ մակբայս՝ նոյնպէս. կամ այնպէս, և նշանակէ, զոր օրինակ. կամ ըստ որում. կամ ըստ որոյ կերպի։ ռամկ. ինչպէս. կամ ինչպէս որ։ Սաղմ. 126. 4։ Հռովմ. 3. 8. և 10։ և 5. 19։ Նոյնպէս է և 1. Մակ. 12. 45. ուր ասի. որպ ՚ի ձեռն ընցի. յը որպ և հնար իցէ. կամ Ը որում կարելի եղիցի։ Իսկ մերթ է հարցական. կամ զարմացական. և նշանակէ զիարդ. կամ որով կերպիւ. կամ որով եղանակաւ։ ռամկ. ինչպէս. կամ ինչպէս։ Մատ. 6. 28։ Ղուկ. 10. 26։ ըստ այսմ է և Սաղմ. 13. 4. ուր ասի. որպ ոչ ծանիցեն. յը զիարդ ոչ ծանիցեն, որով իմանի ասել. այս՝ ծանիցեն։ Իսկ երբեմն է ժամանակական. և նշանակէ՝ յորժամ. կամ երբ. կամ մինչ։ ռամկ. երբոր։ ըստ այսմ Սաղմ. 80. 6. վկայութիւն յովսեփու. զոր եդ ընդ նմա, որպ ելանէրն յերկրէն եգիպտացւոց. յը յորժամ ելանէր։ ըստ այսմ է և 2. Մակ. 1. 18։ Սաղմ. 126. 2։ և 130. 1։ Իսկ երբեմն վարի իբրև դանուն, և նշանակէ ինքնին։ Մարկ. 13. 19։ Գործ. 26. 29։ ըստ այսմ է և Դատ. 9. 33. ուր ասի։ Եւ արասցես Ը սա, որպ ինչ գտցէ ձեռն քո. յը զորպիսի ինչ հնար գտցէ. կամ զոր ինչ և գտցէ ձեռն քո։ ռամկ. ինչոր ձեռնէդ գայ։

Որպէս։ (շաղկապ պատճառական.) || որպ զի. կամ զի. ռամկ. որ. Ը այսմ Սաղմ. 118. 7. խոստովան եղէց քեզ Տր. որպ ուսայց զիրաւունս քո. յը որպ զի ուսայց։ Ը այսմ է և Տօբ. 4. 20. Սաղմ. 9. 15։ և 29. 13։ և 50. 6։ Բայց Սաղմ. 70. 15. ուր ասի. որպ ոչ թէ. իմանի՝ իբր ոչ եթէ. կամ ոչ որպ թէ։

Որպ և է. կամ որպ և իցէ։ (մակբայ.) || զիարդ և իցէ. կամ որով կերպիւ և իցէ. կամ թէ այսպ, և թէ այնպ. որ և ասի. ապաքէն ցասպս։ ռամկ. ինչոր ըլլայ. կամ ինչոր է. կամ թէ աստանից, թէ անտի։ 1. Մակ. 7. 35։ 2. Մակ. 14. 3։

Որպ զի. (շաղկապ պատճառական.) || զի. ռամկ. որ։ ըստ այսմ, որպ զի ընկեցի երկնուց նա՝ ի ձեռ. կամ որպ զի մի՝ մեղայց. որպ զի ուսայց. և այլն։ Ելից. 20. 20։ 2. Մնաց. 6. 31։ Սաղմ. 118. 11։ և 71։ Բայց յամ ուրեք յաճախելն զշաղկապս զայս՝ անհեթեթ առնէ զշարադրութիւնս, մանաւանդ մինչ յարի ՚ի ստորադասական եղանակս բայից. այլ թէ պիտոյ ընկնիցի՝ հնուք զաւզի նորա աներկայթ եղանակաւ. որպ առատնեւք յաճախ ՚ի գիրս նախնեաց, քանզի փոխանակ ասելոյ. հրամայեաց որպ զի մի՝ արգելուցուն զնա. կամ եհան զնա, որպ զի երթայցեն ; վայելչաբար ասի, հրամայեաց մի արգելուլ զնա. եհան զնա՝ երթալ։ Ծննդ. 11. 31։ Յովբ. 12. 6։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ մինչ զի. ըստ այսմ Մատ. 8. 28։ որպ զի չէր հնար անցանել ումեք Ը այն ճանապարհ. յը մինչ զի չէր հնար։ ըստ այսմ է և Յօբ. 42. 16։ Խորեն. Բ. գլ. 27։ և Գ. գլ. 61։

Որպէս զի։ (մակբայ որակական.) || որպ. կամ որպ և. կամ ըստ որում։ ռամկ. ինչպէս. կամ ինչպէս որ. 2. Մնաց. 1. 12։ 3. Մակ. 7. 4։ Իսկ մերթ՝ թէ որպ. 1. Մակ. 4. 35։ ըստ այսմ է և 2. Մակ. 1. 11. ուր ասի. որպ զի զիարդ ՚ի մարտ պատերազմի պատրաստեալ կայք. յը թէ որպ և զիարդ։ Մերթ և առեալ ընդ փոխանակ մակբայիս՝ զի այնպէս։ 3. Մակ. 7. 1։ Դարձեալ բազում անգամ ևս նշանակէ՝ որքան. կամ որչափ. և ըստ այսմ վարի առ մանաւանդ ՚ի բանս զարմացականս. ըստ այսմ Սաղմ. 65. 3։ որպ զի ահեղ են գործք քո. յը որչափ ահեղ են։ ըստ այսմ է և Սաղմ. 35. 8։ և 91. 6։ և 118. 103։ Հռովմ. 11. 33։ Իսկ մերթ վարի որպ ըղ նախադասութիւն. և նշանակէ իբրև. կամ իբրու։ Սաղմ. 70. 7։

Որպէս զի թէ։ || իբրև թէ. կամ իբրու թէ։ ռամկ. ասիկի րէ։ Սաղմ. 93. 9։

Որպէս թէ։ (մակբայ. և մերթ շաղկապ միջնական.) || իբրև թէ, կամ իբրու թէ։ ռամկ. ասիկի րէ. Թուոց. 22. 37։ 1. Կորն. 4. 18։ և 5. 1։

Digitized by Google

Որպիսանամ. ացայ. ցի՛ր. անալ։ (ընդմիջ.) || որպիսի լինել. կամ այսպիսի և այնպիսի գոլ. և կամ որականալ։

Որպիսացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. անել։ (անցողական) || որպիսի առնել. կամ որակացուցանել։

Որպիսի. ւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || ածանցի առ 'ի բառէս որպէս. և նշանակէ զինչպիսի. կամ զայն, որ է այսպիսի, և այնպիսի։ տամկ. ինչպէս։ 2. Կոր. 10. 11։ և 12. 20։ ըստ այսմ և այն՝ որ ունի զորակութիւն, կամ զնմանութիւն իրիք, որպիսի կոչի. վա՞ղի փոխանակ առելոյ՝ որոյ նմանն ոչ եղև, առանց որպիսի ոչ եղև։ Ելից. 9. 18։ Դանիէ. 12. 1։ Մատթ. 24. 21։ Իսկ մերթ վարի հարցականապէս. և նշանակէ՝ որգունակ։ տամկ. ինչպէս։ և ըստ այսմ առի որպիսի ինչ էն. կամ որպիսի գրով. կամ զո՛րպիսի ջգնուն. և այլն։ Գաղատ. 6. 11։ Կողոս. 2. 1։ Յակ. 4. 15։

Որպիսութիւն. թեան։ || որպիսի գոլն. կամ որակութիւն. կամ եղանակ. կամ կերպ. և կամ այն, որով իմն առի այսպիսի և այնպիսի. և ճայամ առի 'ի ճարտասանութեան պէտս գլուխ ա. յ. Աստուց որքանութեան. առանց որպիսութեան. ցն առանց մարմնաւորի որակութեան։

Որջ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || խշտի. կամ մորի. ցն բոյն վայրի գազանաց, ուր որջացեալ ըբ նակկին. Երեմ. 12. 9։ Մատթ. 8. 20։ Ղուկ. 9. 58։

Որջանամ. ացայ. ցի՛ր. անալ։ (ընդմիջ.) || որջ առնելով ինքեան զանգի ինչ, բնակիլ. և կամ բոյն դնելով բնականալ ուրեք. որ և առի բունիլ. և այս առի զվի շապաց, և զայլոց գազանաց. տամկ. բառ նէլ։ 'Ի Վարս հարց. իզ։ Եւ յայտմանէ առեալ, առի և զայլոց իրաց. որպէս, զմրգոյ, զգիճաց, զմահու, և զնմաններաց. և նշ. կէ. ամփոփելով, կամ դարանելով, և կամ զկայ առնլով 'ի տեղւոջ իմիք բնակել. կամ զետեղեալ նըստիլ։ Խորէն. Բ. գլ. 74։ և 'ի հին պատմագիրս։

Որջացուցանեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || յորջս առուցել. ցն զօղեցուցանել. կամ դարանեցուցանել. և կամ բնակեցուցանել. և ըստ այսմ առի գազանք որջացուցեալք ի մորիս. կամ 'ի խշտիս հանգստեան։ Եւ յայտմանէ առեալ երբեմն նշանակէ՝ առակ թագուցանել. կամ պատսպարել. և կամ ամփոփել զի՛և իցէ իր. որպէս ինչ առի՝ որջացուցեալ կեղծաւորութիւն. կամ խորհուրդ. և այլն։ տամկ. ծածկել. կամ պահել։

Որս. ոյ. ով. ոց. ովք։ || կենդանի որսացեալ. կամ որսալն. տաճկերէն. աւ։ Ծննդ. 27. 7. և 25։ Ղևտ. 17. 13։ Նաւում. 2. 12։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ երէոց։ Ըստ այսմ 'ի Վարս հարց. Ը. կերանք նոր էին իբրև վայրի ինչ որսոյ։ Մերթ և ս նշանակէ՝ որսացումն։ Ծննդ. 27. 30։ Ղուկ. 5. 4. և 9։ Եւ երբեմն առեալ լինի փոխանակ Թակարդից. կամ որոգայթից։ Սաղմ. 34. 8։ Իսկ երբեմն Է բայի շարակցի այսպէս. յորս ածել. և նշանակէ. արձակել զնետս զկնի որսոյ. կամ առ 'ի հարկանել զնպատակ ինչ

խրբրև զորս։ 1. Թագ. 20. 20։

Որսակ։ (մակբայ քանակաւ. և մերթ շաղկապ միկնական.) || ծառի առ 'ի բառէս ուէս, որ է չափ. ուստի բառիս որսակ նշանակի՝ որչափ, կամ որքան։ տամկ. ինչ ղըտար. կամ ղըլլաց։ Իսկ մերթ՝ որքան. կամ ա՛շ։

Որսական. ի. աւ. աց. օք։ || այն շան, որ վեբաբերի առ որս։ Իսկ մերթ որսացող. կամ որսորդ, որ է ա՛շխ. և այս մանաւանդ առի զորսացող Թռչնոց. կամ զձկանց. և կամ զգազանաց. և ըստ այսմ Թազին՝ կոչի շուն որսական։

Որսակից. կցի. իւ. աց. օք։ || կցորդ ումեք յորսս. կամ ընկեր որսոյ. և կամ 'ի միասին որսացող։ Ղուկ. 5. 7. և 10։

Որսակրոս. ի. իւ. աց. օք։ || է անուն այնց ձկանց, որք իբրև զանատունս խառնաճաբակս՝ սովորեն որոճալ 'ի ջուրս յաջևյահեակ շարժելով զծնօտսն։

Որսամ. որսացայ. ացայց. որսա՛. ալ։ (Ներգործ.) || հնարիւք կամ գործեօք ըմբռնել զկենդանիս, որպէս զերէս, զԹռչունս, զձկունս, և այլն։ տամկ. բռնել։ Ծնն. 27. 3. և 33։ Ղևտ. 17. 13։ Ովսէ. 4. 18։ Եւ յայտմանէ առեալ՝ որսալ առի նենգութեամբ, կամ խորամանկութեամբ 'ի ձեռս արկանել զոք, կամ կալնուլ, և կամ Թակարդել։ Սաղմ. 93. 21։ Մարկ. 12. 13։

Որսայս։ || տե՛ս զՅորսայս։ 'Ի Վարս հարց. իզ։

Որսանք. անաց. օք։ (անեզ.) || որսացումն, որ է ըմբռնումն կենդանեաց։ Իսկ մերթ նշանակէ զգործիս որսալոյ. որպիսիք են Թակարդք. կամ որոգայթք. ըստ այնմ 'ի Վարս հարց. Զ. 'ի յետագիրն. լինին մեզ կարԹք պատրաստելով 'ի մահ, որպէսք բազմապատիկք 'ի կորուստ։

Որսորդ. ի. աւ. աց. օք։ || արհեստաւոր՝ որ որսայ զկենդանիս, որպէս զերէս, զԹռչունս, զձկունս, և այլն։ տամկ. ավճի։ Երեմ. 16. 16։ Եզեկ. 47. 10։ Ողբոց. 3. 5։ Իսկ մերթ անդրադարձաբար առեալ՝ առի զնմանէ, որ հնարիւք զոք ինչ առնու 'ի բերանոյ ուրուք կամ զկի ինչ առ ինքն ձգէ. և ըստ այսմ առի 'ի գիրս Խորէն. Բ. գլ. 49. զորս ջէն ամբաստայ. Ասնէր հասակ անդամոց՝ համեմատ քաջութեան, և առաքինութեան ոգւոյն որսորդ։

Որսօն. ի. իւ. ից. իւք։ || որսացումն. կամ որս։ Իսկ մերթ որսացող, կամ որսորդ. և ըստ այսմ առի 'ի հին պատմագիրս, կացուցանել Թիկնապահս, և այլ որսօնս իւրեանց։

Որստարագ։ || տե՛ս 'ի ներքոյ Որստարագան։

Որստարագան։ (շաղկապ միկնական. և մերթ մակբայ.) || որստարագ. կամ որքան. կամ զ'ի որքինակ. կամ որգան, կամ որչ. տամկ. ինչպէս։

Որցեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || կորզել. կամ յափշտակել. կամ Թափել. կամ հանել. և կամ ձգել։ տամկ. խլէլ. կամ քաշէլ. կամ քէշ նէլ։ և ըստ այսմ առի՝ 'ի հին պատմագիրս. 'ի պարծանս գովեստից ազգիս մերոյ միտք

իմ որցեալ, զիս բերէ գեղերիլ 'ի ներքո ղուծին • ք միայն իմ յաղթահարեալ • կամ ձգեալ : և զնին ասի • 'ի մեծաղագրութե՛ որ տաքս զինքն որցեալ, ք տրտաքս երկաթել կամ հանեալ :

Որփէոս • կմ որփեոս • ի • իէ : || է բանաստեղծ ումն Թրակիացի, որ ընծայեալ ըղ քնար 'ի հօրէն իւրմէ ապողոնեայ՝ եղև այն չափ հռչակաւոր նուագածու, մինչ զի առասպելաբանէին զնմանէ հեթանոսք, թէ 'ի նուագել իւրում շարժէր զանասունս և զվէմս • և կառեալ կայեր զընթացս գետոց, և ընդարմացուցեալ նուաճէր զգազանս ամենայն : Զամանէ պատմեն, թէ եբեւ 'ի խինջոյս աղէքսանդրի կայսեր մակեդոնացւոց նուագել պատերազմական եղանակաւ այնչափ ոգևորել նորա նուագ, մինչև ոչ կարացել աղէքսանդրի հանդուրժել, նոյն ժամայն 'ի հանդիսի անդ առեալ զհանեալ 'ի պատերազմ խրախուսէր :

Որփիական • ի • աէ • աց • օք : || այն ամ, որ է որփէոսի, կմ յորփեոսէ սրբագրեցել, կմ որինագրեցեալ • և ըստ այսմ ասի՝ որփիական երգք, կմ աւանդութիւն • և այլն • 'ի Բռուզին ուրբոփէջի, որ ըղոխարհէ :

Որքան • որքանոյ • որքանք • նից • նօք : || որչափ • կմ քանի • և ըստ այսմ ասի՝ զորքանս կորուսին • կմ 'ի ձեռն որքանից, և այլն : Իսկ մերթ որքանութիւն • կմ որչափութիւն • ըստ ալ նմ • Նարեկ • իզ • Զկորստեան խորս չափելով, զորքանն երբեք ոչ գտի :

Որքան : (մակբայ քանակական •) || որչափ • կմ քանի : ռամկ • որչափ • կմ ինչ ղըփոր : Ժո ղո 9• 10 : Նարէկ • հէ : և 'ի Գուղ խօսին :

Որքանիք • եաց • եօք : (անեզ •) || որքանք • կմ քանիք • կմ քանի քանիք • ըստ այնմ 'ի Հրո հարց • Որքանիք եղեն ախտք յանձին, այնքանիք տիրեն նմա : Եւ զկնի այսր, որքանիք կամեցան չարիս առնել նա հալածանաց որոց : ռամկ : նէչէ նէչէ մարդիկ :

Որքանութիւն • թեան : || որչափութիւն • կամ քանիսնութիւն • կմ քանակութիւն : ռամկ • ինչ ըը քաղծուլը : Ըստ այնմ Նարէկ • ղզ • Զորքանութիւն երկայնաչափութեան յայտ արարեալ • ք զոր չափութիւն և 'ի շարժմանց ասի՝ զհնգեսուն, Առանց որքանութեան • առանց որպիսութեան, ք առանց քանակութեան, և որակութեան : Իսկ մատենագրաց առեալ լինի փոխանակ չափոյն, որոց պարզագոյն վարօղքն չափաբերական արուեստիւ • որպիսիք են երկրաչափք, կմ թուաբանք • Ըստ այնմ Ոսկէ • 2 • տիմ • ժէ • որք չափաբերութ և որքանութ զբաղեսին :

Որքին • ոյ • ով • ոց • ովք : || տես զՈրքիւն :

Որքինոտ • կմ որքիւնոտ • ի • իէ • ից • իւք : || ունօղ 'ի մարմնի զորքիւն • կամ նա, որոյ մորթն ապականեալ է որքիւն ախտիւ : Ղևտ • 22• 22 :

Որքիւն • ոյ • ով • ոց • ովք : կմ իէ • ից • օք : || է տարածական ախտ ինչ մարմնոյ, որ ըղ մորթ մարդոյ խաաշացուցել, սասանիկ մար

մաշեցուցանէ, ք կեռացնէ պատճառելով յաճախ զնթեփս 'ի դէմս, 'ի կուրծս • 'ի ձեռս • և յոտս • որք 'ի քերելն թօթափին • և անդրէն այլք 'ի տեղի նց դոյանան : Անասնոց առաւել և անբան կենդանեաց, որպէս խոզինք • երինջք, և այլք : ռամկ • հէրփուն :

Որքինոտ : || տես զՈրքինոտ :

ՈՒ

Ու : (շաղկապ բաղհեւստական •) || եւ • բայց սա յաշխարհաբառ լեզուէ 'ի գործածի • իսկ 'ի գրաբառ լեզուէ 'ի կիրառել լինի 'ի չափաբանս տաղաչափաց • նաև 'ի բարդութիւնս, և 'ի յարակցութիւնս բառից, որպ • այրուձի • տարուբեր • լոյսլոյս • ութ ու տասն • եօթնուտասնեերորդ • երրու • ք իւր և • և այլք բազումք : Գրիգ • վարի սա բազում անգամ իբրև զմի տառ • և յայնժամ երբեմն 'ի գործածի որպ զկապականայն հնչելով իբրև զլ • որգոն • զուարթ • նուագ • կմ հայցուած • խայծուած : Իսկ երբեմն 'ի գործածի իբրև զձայնաւոր • զոր օրինակ, լուր • հուր • կմ ուրախ • ուղղիչ • և Ըստ այսմ բազում անգամ փոխագրի ը առ ի ս • որպ գողուն և գողօն • գործունեայ և գործօնեայ • կոչունք և կոչօնք • մուրատ և մօրատ • ուժիտ և օժիտ • ուղերձ և օղերձ • ոտունք և ոտօնք • և այլն :

Ուահ : (միջարկութիւն հեգնական •) || վահ • կմ հահ :

Ութ • կմ ութն • ութնից • կմ ութից • ութիւք : || է թիւ բացորձակ • որով նշանակի երկիցս չորսն : ռամկ • ութը : Ելից • 26• 25 : Թուոց 7• 8 : Դ • Թագ • 22• 1 :

Ութաղեայ : (նախդրիւ հոլովի •) || ունօղ զութն աղխս • կմ բաղկացեալ յութն լարից • և այս ասի զքնարաց • և զայլոց նմանեաց : ռամկ • ութը թէլլի սազ :

Ութամեանեայ : || տես զՈւթնամեանեայ :

Ութամեան • մենի • իէ • ից • իւք : || նա, որ է ութից ամաց • կմ ութ ամ է, յորմէ հետէ ծնեալ է կմ եղեալ : ռամկ • ութը տարուան : Իսկ մերթ այն, որ առէ միայն զամս ութն • կմ եղեալ է յութն ամս • և կմ պատկանի ութից ամաց : Բայց եբեւ վարի մասնաւորէն, և նշենկէ, յութն ամնից հետէ • կամ ութն ամօք : Ըստ այնմ Գործ • 9• 33 • Ութամեան գնիւր 'ի մահիճս անդամալոյծ : ռամկ • ութը տարուան 'ի վեր • կմ ութը տարուան պէրի :

Ութամեայ : (նախդրիւ հոլովի •) || նոյն է ընդ վերնոյն :

Ութեմեան : || տես զՈւթամեան :

Ութերորդ • ի • աւ • աց • օք : || է թիւ դասական, որով նշանակի վերջինն ութից ըստ կարգի դասեցելոց : Ղևտ • 1• 59 : Յայտ • 21• 20 : Բայց Սաղմ • 6• 1 : և 11• 1 • յորս ասի, վն ութերորդացն • կմ 'ի վն ութերորդացն • բացայայտ ութերորդ ըստ առման եբրայեցւոց նշանակի ութաղեայ սաղմոսարանն • ք զութ աղխս կմ լարս ու

նոյ քնարն․ ուստի ասելով․ սաղմոս վՂ, կամ ՚ի վՂ ութերորդացն․ կամի ասել, սաղմոս երգելի ութաղեաց քնարաւ։

Ութերորդեմ․ եցի․ եա․ ել։ (նեոքաղ․) ‖ ութնիցս կրկնել․ կամ ութնպատիկ առնել։ իսկ մերթ զութերորդ մասն կրել առնուլ․ կամ տալ․ որպիսիք են և բազմաց այսոքիկ, եօթներորդել․ և հնգերորդել․ որք ՚ի տեղիս իւրեանց մեկնեցան։

Ութեւտասան։ ‖ տե՛ս զՈւթուտասան։ 2. Եզր. 8. 18։

Ութեւտասներորդ։ ‖ տե՛ս զՈւթուտասներորդ։ 1. Եզր. 1. 22։

Ութեւտասնեքեան․ կամ նեքին․ եցունց․ եքումբք։ (անեզական․) ‖ տե՛ս զՈւթուտասնեքեան։

Ութիցս․ կամ ութնիցս։ (մակբայ քանակ․) ‖ ութնապատիկ։ ռամկ. ութը հեղ։

Ութն։ ‖ տե՛ս զՈւթ։ 1. Մնաց. 24. 4։ և 29. 7։ Եզեկ. 40. 37։

Ութնապատիկ։ ‖ տե՛ս զՈւթնպատիկ։

Ութներորդ։ ‖ տե՛ս զՈւթերորդ։ 2. Մնաց. 11. 21. և 38։ Եզեկ. 43. 27։

Ութնեքեան․ կամ նեքին․ նեցունց․ նեքումբք։ (անեզ․) ‖ է թիւ անձնական, որով նշանակի իւրաքանչիւրն ութից․ կամ ութն մի ըստ միոջէ։

Ութնմեամեայ․ նէի․ իւ․ եաց․ եաւք։ ‖ ունօղ զութ ամսուն․ կամ բաղկացեալ յութից ամաց։

Ութնուտասներորդ։ ‖ տե՛ս զՈւթուտասներորդ։ 4. Թագ. 22. 3։ Երեմ. 32. 1։

Ութնպատիկ․ տկի․ տաւ․ կամ իւ․ ից․ օք։ ‖ է թիւ կրկնական․ որ երբեմն վարի իբրև գոյական, և նշանակէ՝ ութ իցս կրկնել։ իսկ երբեմն իբրև ածական, և նշանակէ փոխանակ միոյն ութն․ կամ ութ առաւձանաւ աւելի քան զմին։ և ըստ այսմ խօսնի, մինչ ասի, ութնպատիկ հատուցանել։ ռամկ. ութը ղաթ։

Ութուտասան․ անք․ ից․ իւք։ ‖ է թիւ բացարձակ․ որով նշանակի ութուտասան․ ցի ութևտասն, որ բաղկանայ յերրեակ վեցից։ ռամկ. տասնը ութը։ Ղևտ. 13. 4։ և 11։

Ութուտասանպատիկ․ տկի․ տաւ․ ից․ օք։ ‖ է կրկնական թիւ, և նշանակէ զութուտասն անգամ կրկնեալն։ իսկ մերթ վարի իբրև գոյական, և նշանակէ՝ փոխանակ միոյն ութուտասան․ կամ ութուտասան անգամ աւելի քան զմին։ ռամկ. տասնը ութը ղաթ։

Ութուտասաներորդ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ տե՛ս զՈւթուտասներորդ։

Ութուտասն․ նից․ նիւք։ ‖ տե՛ս զՈւթուտասան։ Գործ. 3. 14։ Ղևտ. 13. 16։

Ութուտասներորդ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ է թիւ դասական և նշանակէ զվերջինն ութուտասնից դասաւորեցելոց։ 4. Թագ. 1. 17։ Գործ. 3. 1։

Ութուտասնեքեան․ կամ ութուտասանեքեան․ կամ քին․ նեցունց․ նեքումբք․ (անեզական․) ‖ է թիւ անձնական․ որով նշանակի իւրաքանչիւրն յութուտասնից․ կամ ութուտասանքն մի մի։

Ութսնապատիկ․ տկի․ տաւ․ ից․ օք։ ‖ է թիւ կրկնական․ և նշանակէ՝ ութսնիցս կրկնել։ իսկ մերթ վարի մակբայօրէն․ և նշանակէ փոխանակ միոյն ութսուն․ կամ ութսուն առաւձանաւ աւելի քան զմին։ ռամկ. ութսուն ղաթ։

Ութսնաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ պարունակող ութսնից․ կամ որ ունի ըստ իւրեւ զութսունս։ իսկ մերթ նշանակէ զութսնապատիկն․ այլ ասացեալ զբանաւս հարիւրաւոր։

Ութսնեակ․ եկի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ է թիւ հաւաքական․ և նշանակէ զութսունն համար։ իսկ մերթ նշանակէ ութսնաւոր․ կամ ութսուն․ որպիսիք են և բազումք, երրեակ․ եօթնեակ․ հնգեակ․ և այլն։

Ութսներորդ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ է թիւ դասական․ և նշանակէ զվերջինն ութսուն թուոց դասեցելոյ։ 2. Մակ. 1. 10։

Ութսնեքեան․ կամ եքին․ եցունց․ եքումբք։ (անեզ․) ‖ է թիւ անձնական, որով նշանակի իւրաքանչիւրն յութսնից․ կամ ութսունն մի ըստ միոջէ։

Ութսնիցս։ (մակբայ քանակական․) ‖ ութսուն անգամ։ ռամկ. ութսուն հեղ։

Ութսուն․ սնից․ սնիւք։ ‖ է թիւ բացարձակ, որով նշանակի՝ ութնեակ տասն․ կամ ութնիցս տասն․ ուստի ասի՝ ութսուն․ իբրու թէ՝ զութս ուն․ ցի զութն տասունս ունօղ։ որ և ռամկ. ասի ութսուն։ Ելից. 7. 7։ Սաղմ. 89. 10։

Ութօրեայ․ օրէի․ իւ․ օրեայք․ կամ օրեաք․ եից․ իւք։ ‖ նա, որ է ութից աւուրց, կամ որ ութ օր է, յորմէհետէ ծնեալ է։ ռամկ. ութօրական։ Ծննդ. 17. 12։ իսկ մերթ այն, որ առնէ միայն պահուրս ութ․ կամ որ յետ ութ աւուր ոչ ևս կայ․ և ըստ այսմ ասի, ութօրեայ հանդէս․ կամ ութօրեայ կերակուր․ և այլն։ Մերթ ևս նշանակէ՝ զութօրականն, ցի զայն տօն, որ վերապահի ութ աւուրս։ իսկ երբեմն առնի զաւուրս ութն․ կամ զութերորդ օրն․ ըստ այնմ․ Ցնորդ․ ըստ նախահարցն մեր ասեակն, Թլփատեցաք յութօրէին։

Ութօրէք․ էից․ իւք։ ‖ է յոգնակիւն ութօրեայ բառիս, որ երբեմն մանաւանդ առեալ նշանակէ զութօրեայ հանդէսս տօնից․ կամ զութն աւուրս այսպիսի հանդիսից․ յորս շարունակ տօնախմբութիւն լինի ՚ի պատիւ տօնեցելոյն․ որպիսի է տօնն ծննդեան քրիս․ հոգեգալստեան․ զատկի․ և այլն։

Ուժաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ պերճացեալ ուժով․ կամ ուժեղ․ կամ զօրաւոր․ և կամ հզօր․ ըստ այնմ խրատ․ Գ․ ՚ի մէջ բազմակոյս հանդոյցից ուժաւորաց։

Ուժգին։ (նախդրիւ հոլովի․) ‖ ածանցի ՚ի բանէս՝ ոյժ․ որպէս մարմին ՚ի բանէն մարմ․ և նշանակէ ուժեղ․ կամ զօրաւոր․ կամ բռնաւ․ և կամ սաստիկ․ և ըստ այսմ ասի ուժգին աղաղակ․ կամ զա

չուամն. ուժգին բազմամբ. կամ ըկկանօք. ուժգին հողմն, կամ չարժութն. և այլն: ռամկ. ուժով. կամ խիստ. կամ ամուր: Յես. 6. 20: Երեմ. 5. 7: Նարեկ. իը. ծդ. և ղէ: Իսկ երբեմն է մակբայ յաճախական. և նշանակէ սաստկապէս. կամ յոյժ յոյժ. կամ չարաչար. կամ ուժգնութբ. կամ բռնութբ. և ըստ այսմ առի. ուժգին զայրանալ. կամ գոչել. ուժգին առնուլ. կամ թօթափել. ուժգին արտասուել. կամ հնչել: և այլն: ռամկ. խիստ. կամ ուժով. կամ զօրաւոր: 1. Թագ. 2. 16: 3. Եզր. 4. 1: և 5. 13: 2. Մակ. 12. 18: Յայտ. 6. 13: Եւ ըստ այսմ երբեմն վարի առ հանդերձ անէւ. այսպէս. ուժգինս հնչել. ուժգինս ընթանալ. և այլն: Նարեկ. ա. և ծե: Բայց Յես. 6. 8: և 3. Թագ. 19. 11. փոխանակ բառիս՝ ուժգին, վրիպմամբ տպագրուեալ եղեալ կայ յուժգին. որ՝ ի բուն օրինակին ոչ է այնպէս:

Ուժգնաբար: (մակբայ որակական.) || ուժգնութբ. կամ սաստկապէս. կամ հզօրեղապէս. կամ սաստիկ ջանիւք և փութով: Ոսկե. 2. հատ. իզ:

Ուժգնաբարբառ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ուժգին բարբառօղ. կամ զուժգին ձայն արձակօղ. կամ բարձրաձայն. կամ մեծաձայն. և կամ որ ուժգին կարէ թնդալ և հնչել. որպիսի է թմբուկին ականջաց: Նարեկ. ղէ:

Ուժգնագոյն. գունի. իւ. իւց. իւք: || առաւել ուժգին. կամ սաստկագոյն. կամ ուժեղագոյն. կամ բռնագոյն, որ է զօրաւոր: Խորէն. բ. գլ. 7: և Ոսկե. 1. հատ. իզ:

Ուժգնակի: (մակբայ յաճախական.) || ուժգնութբ. կամ սաստկապէս. կամ բռնութբ. կամ թափով. և կամ խստութբ: ռամկ. ուժով. կամ զօրաւոր: Նարեկ. ժէ: և Յն. որդ: և Լամբրօն: Իսկ մերթ վարի անուանաբար. և նշանակէ ուժգին. կամ սաստկագոյն. և կամ բռնագոյն: և ըստ այսմ առի. անձրևք ուժգնակիք. կամ ուժգնակի բազմամբ. ուժգնակի արտասուօք. և այլն: Նարեկ. ժն: և Յն. որդ:

Ուժգնահնչակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ուժգին հնչօղ. կամ մեծաբարբառ. կամ բարձրաձայն. և կամ բարձրագոչ. և այս առի զփող. զթմբկաց. զձայնէ. զօդոյ. և այլն: Նարեկ. ղզ:

Ուժգնապէս: || տես զուժգնակի ըստ ո_րում է մակբայ:

Ուժգնապիրկ: (Նախդրիւ հոլովի:) || ուժգին պրկօղ. կամ սաստիկ պնդօղ. ռամկ. ուժով կապօղ: Եւ մերթ ուժգնակի պրկեալ. կամ սաստիկ պնդեալ: ռամկօր. ուժով կապած: Երբեմն և այն, որով ուժգին պրկի. կամ պնդի. և ըստ այսմ առի ջիլք ուժգնապիրկք: Նարեկ. ղզ:

Ուժգնասիրտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || սիրտն զզօրաւոր և զաներկիւղ ունօղ. կամ արի սրտիւ. և կամ քաջասիրտ: Խորէն. գ. գլ. 65:

Ուժգնութիւն. թեան: || սաստիկ ոյժ. կամ զօրութիւն. կամ կորովութիւն. կամ հզօրեղութիւն. կամ բռնութիւն. և կամ թափ: 2. Օրին. 8. 17: Յոբ. 12. 16: Եբր. 2. 7: Երեմ. 23. 10:

Ուժեղ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զմեծ և ըղ սաստիկ ոյժ. կամ զօրեղ. կամ յոյժ զօրաւոր. և կամ կորովի: Խորէն. բ. գլ. 54. և 60: գ. գլ. 40:

Ուժեղակ. ի. աւ. աց. օք: || զուժեղութիւն ունօղ. կամ սաստիկ զօրաւոր. կամ հզօրեղ, կամ բուռն. կամ քաջ, և արի. և այս առի զմարդոյ. զմիջամանէ. կամ զմարտէ. և այլն: 'ի հին տպագրեալս:

Ուժեղութիւն. թեան: || սաստիկ և մեծ ոյժ. կամ ուժգնութիւն. կամ զօրեղութիւն. կամ կորովութիւն. և կամ բռնութիւն: Խորէն. բ. պրակ. 7:

Ուժեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք. և մերթ ներգործ.) || զօրել. կամ բաւել. կամ ժուժել. կամ զդէմ ունել. ռամկ. կրնալ. կամ դիմանալ. կամ դէմ դնել. ըստ այնմ. Խորէն. բ. գլ. 7. ոչ և պարսիկք վս ռազմիցս առաջ կի՝ հարիւր և քսան փղոյ ուժել առեն: Իսկ մերթ մղել. կամ վարել. կամ ուժով արձակել զինչ. ոչ՝ զնետս. կամ զաշտէն 'ի նպատակն. և ըստ այսմ առէ Լամբրոնացին 'ի ներբողեանն հոգւոյն սրբոյ զգիրէն. Եւ ոչ զմերենայն 'ի նպատակն ուժել ժը պրկել. այ 'ի նպատակն վարել, կամ արձակել:

Ուժխտ: || նոյն է ընդ բառիս օժխտ. որպէս և ուղերձն ընդ բառին օղերձ: Մծբն. ժթ:

Ուժնդակ. ի. աւ. աց. օք: || ուժեղ, կամ սաստիկ զօրաւոր. կամ քաջակորով. և կամ պերճացեալ բուռն զօրութբ. և ըստ այսմ առի. հսկայ ուժնդակ: Յայսմաւուրն:

Ուժտեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || տես զՕժտել:

Ուլ. ու. ուլք. ուց. ուք: կամ ոց. օք: || ծնունդ այծեաց. որ է նորածին զաւակ այծու. թէ արու իցէ, և թէ էգ: ռամկ. եւ ասի ուլ. կամ այծու ձագ: Ծննդ. 27. 9: Ղևտ. 1. 10: Եսայ. 11 6: ըստ այսմ և ձագք այծեմանց ուլ կոչին. ոչ Երգ. 4. 5: և 7. 3:

Ուլենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն մորթ, զոր ուլքն ունին. կամ որք յուլուց յառաջգան. և ըստ այսմ ուլենի կոչի մորթ, կամ մաշկ ուլու. և կամ մորթ նր. ըստ այնմ. Ծննդ. 27. 16. Եւ զուլենիսն արկ 'ի բազուկս նր. ա զմորթս. կամ զմաշկն ուլուն էարկ զբազկօք նր:

Ուլիմպիատ: || տես զՈլիմպիատ: Կիւրղի Եղիշ. ժբ:

Ուլն. ուլան. ուլամբ. ուլունք. անց. ամբք: || պարանոց. կամ վիզ: ռամկ. վիզ. կամ պօ_ղազ: Ղևտ. 5. 8: Սաղմ. 128. 4: Խորէն. բ. գլ. 45: Իսկ երբեմն առեալ լինի փոխանակ առաջին կողման պարանոցին. ուր թամբաձև ոսկրն է: ռամկօրէն կէրդան. Մերթ ևս նշանակի առլաւ մանեկաձև զարդ ինչ պարանոցի, կազմեալ յոսկեայ, կամ յարծաթոյ, և յեռեալ ականիք պատուականօք, և մարգարտօք. և

այամ ա միանաւանգ յոգնականաւք
ի։ ռամկ. ճղնոց. և տաճկերէն. կէրփան
Երգ. 7. 1։ Խորէն. ա. գլ. 17։ Նարէկ. 'ի
կոււ։ և 'ի մեկն. Երգոց։ Այնպէս և ու-
ք կոչին այնք վզնոցք, զորս շարեն 'ի
ւնից, այ 'ի սլուանձուխաց։ և կամ կազ
յայլոց նմանատ նիւթոց. և այսմ
'ի Գիր. Աղգաթ. զմիոյ ընկերէ հուխի
կանց. ունէր արուեստ ապակագոր-
թե, առնել ուլունս ապակեղէնս. այ
լուանձուխէ շարած կերպանկլելոց։ Եւ
լուր ասի, որք ուլունս արկանեն վա
ց, կամ վա հմայութեց. և այլն։ Եր-
ն և ուլունք կոչին փոքրիկ գունա-
ն հատք ապակեղէնք՝ ծակեալք իբ-
զմարգարիտս, յորոց կազմեն զայհսա
ւքս։ ռամկ. հնչուն. և տաճկեր. [illegible]
։ (միջարկ. եղկական. կամ մարմնքական.)
-հ. կամ իշ։

...ւոր. ի. աւ. ացս. օք։ || տես զՈւղխա
։ Իսկ 'ի գիրս Խորէն. բ. գլ. 24. ուր
է. զի ուխտաւորք յատակացն գիւղա-
ն կարգեացեն առ ոչինչ համարել
ւնի ասել. ուղխօրէն կամ հեղեղաբար
ծայցող ջուրքն կարգեցին, առ 'ի ոչ
նել զմիւս. ինչ։

... ի. ին. իւց. իւք։ || Հաստատուն խոս
...մն՝ արարեալ ընդ այլում, կամ 'ի նորոգել նմա զխոստ
...առ 'ի առնել զգործ ինչ 'ի պատուիրեն
...6. 2։ և 30. 3։ Մակ. 1. 14։ Իսկ մերթ
...ն, կամ պայման, զոր դնէ ոք ընդ այ-
...մ. ռամկ. [illegible]։ Ծննդ. 17. 7։ և 26. 28։ 2.
... 14. 21։ Եւ մինչ ասի, ուխտ աղի,
...նակի դաշն հաստատուն, անեղծ, և
...նջենաւոր. և այս առեալ լինի յանա
...ականութենէ, և յերկար տեւողութե-
ն, զոր պատճառէ աղն։ Թուոց. 18.
2. Մնաց. 13. 5։ Դարձեալ՝ ուխտ
...ի երբեմն ուխտեալ իրն, զոր պարտի
հատուցանել այն։ Սաղմ. 55. 12։ Եւ յայս
...նէ առեալ նմանաւորապէս ուխտան-
...նի ուխտեալ զոհն, կամ ողջակէզն. կամ
...ատարագն։ Թուոց. 29. 39. Սաղմ. 19. 4։ [illegible]
...ամ է և Առակ. 7. 14. ուր ասի. ուխտ
...ղաղութե են ինձ այսօր. այ զխաղա-
...կան զոհս մատուցեալ եմ այսօր։
...արձեալ՝ առեալ լինի երբեմն փոխա-
...կ նշանաց ուխտի, կամ դաշանց։ Ծննդ.
... 10։ Երբեմն և փոխանակ աղօթից,
... պաղատանաց, և կամ խնդրուածոց։
Մակ. 13։ 12։ Առակ. 15. 8։ և 28. 9։ ըստ
...ամ է և 1. Թագ. 2. 9. ուր ասի, տայ
...ուխտս ուխտաւորի. այ զխնդրուածս՝ զոր
...ուխտեալն խնդրեաց։ Իսկ երբեմն փա-
...ռք. կամ բաղձանք, և կամ եռանդն սրտի.
ըստ այսմ ասի՝ ուխտիւք խնդրել. կամ
...խտիւք զանձ աղաչել. և այլն։ Հռովմ.
... 3։ և 'ի ծանոթ [illegible]։ ըստ այսմ է և Ոսկեբ.
[illegible]. ուր ասի։ Ցանկալի, և անձ
...ալի, և ուխտիւք խնդրելի։ Մերթ և
...ռմանի փոխանակ [illegible] կտակի. կամ
...նաց և պատուիրանաց։ 4. Թագ. 23. 2։

Սաղմ. 49. 16։ Առակ. 2. 17։ Երբեմն և փո
խանակ արոց. կամ արքունական մտից.
որք գան 'ի հարկից. կամ 'ի մաքսից և յայլոց
նմանեաց։ 1. Մակ. 15. 5։ Դարձեալ՝ բա
ղում անգամ նշանակէ սովոր բազմութի,
կամ ժողով. կամ խումբ. և կամ միաբանու
թի. զոր օրինակ. Զմայրն հանդերձ ուխ
տիւք պատկերովք. այ պատկաւոր բազ-
մութ։ Նարէկ. 'ի [illegible]։ Պարս
պեալ պահեա զուխտս հաւատացելոց.
այ զբազմութիւն հաւատացելոց։ [illegible]
Կարգաւորութի ուխտի միայնակեցաց,
այսինքն բազմութեան միայնակեցաց։
'ի Հար. հարց. [illegible]։ և Շնորհալին. Չէ պարտ
կրօնաւորին յուխտ կանանց մտանել. այ
'ի ժողովս կանանց։ 'ի Հար. հարց. [illegible]։ Ըստ
այսմ և մինչ ասի. ուխտք եկեղեցւոյ.
կամ ամ ուխտք քահանայութե սբ եկեղեց-
ւոյ. նշանակի՝ ժողովն, կամ բազմութիւն
եկեղեցականաց սկսեալ 'ի քահանայէ մին
չև 'ի յետին դպիրն, որք և կոչին կղերի
կոսք։ Աղգաթ։ Եւ սոքա երբեմն կոչին
սոսկ՝ ուխտի մանկունք. կամ մանկունք ուխ
տի։ [illegible] 'ի գիրս Կիւրղի [illegible]

Ուխտադիր. դրի. րի. աց. օք։ || ուխտադր
նող. որով մերթ նշանակի ուխտաւորն.
այ նա, որ ուխտեալ է զուխտ ինչ այ,
խոստանալով նմա պարտալ աղօթից.
կամ ժուժկալութեց. [illegible] հրաժարել 'ի
գինւոյ. և ոչ ածիլել զհերս իւր, զորմէ
լիագոյն տեսցես 'ի բառն ուխտաւոր։ Ե-
[illegible] 45. 14։ Դատ. 18. 18։ և 21. 23։ Եւ
մերթ նշանակի դաշնադիրն. այ նա, որ
հաստատեալ է ընդ ումեք զդաշինս, որ
և ասի դաշնաւոր։ ռամկ. [illegible]։ Եր
բեմն և ուխտադիր կոչի նա, որ ուխ-
տիւք խնդրէ. այ մեծապարգ տենչանօք
կամի, և հայցէ զինչ. Եզեկ. 22. 27։

Ուխտադրուժ. դրժի. ին. ից. իւք։ || դր-
ժող ուխտից. այ նա, որ ոչ կատարելով
զուխտն արարեալ այ, նենգէ, կամ ստէ,
որ և ասի՝ ուխտազանց։ ռամկ. [illegible]
[illegible]։ Իսկ մերթ նա՝ որ ոչ պահէ
լով զդաշինս կնքեալ ընդ այ, կամ ը մարդ
կան, անհաւատի. կամ անարգ, և դաւաճան
լինի։ ռամկ. [illegible]։ Երեմ. 3. 7. և
8. և 10։ Հռովմ. 1. 31։ Իսկ մերթ նշանակէ
զայն, որով ուխտն դրժի. այ ստի. և ը
այսմ ասի՝ ուխտադրուժ օրինազանցութի.
'ի Հար. հարց. [illegible]։

Ուխտադրժութի. թեան։ || դրժումն, կամ
նենգումն ուխտից. և կամ ուխտազանցութի։

Ուխտադրութի. թեան։ || դնումն ուխտի.
կամ ուխտ, որով ուխտեալք զինն այ։ [illegible]
Իսկ մերթ դաշնադրութի. կամ դաշնա-
ւորութի։ ռամկօր. [illegible]։ կամ [illegible]
Աղգաթ։ Մերթ և ուխտիւք խնդրուած.
այ փափագանօք, կամ մեծատենչ բաղձա-
նօք հայցումն, և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ
ասի. Մի՛ եղիցի օր ծննդեան իմոյ ուխ
տադրութե. այ մի եղիցի ուխտիւք և փա
փագանօք խնդրելի. այլ յատուկ է լինել

երջանիկ աւուրց: Եզեկ. 20. 14:

Ուխտազանց. ի. իհ. լց. խբ: || զանց առնօղ 'ի կատարելոյ զուխտս, կմ զդաշինս. և կմ ուխտադրուժ: 1. Մնաց. 5. 25:

Ուխտազանցութիւն. թեան: || զանցառութիւն ուխտից. կմ ուրացումն դաշանց: Եզեկ. 3. 11: Նոյնէ. ձշ:

Ուխտակալ. ի. աւ. կմ իհ. աց. ըք: || կալնօղ ուխտից, ծ նա, որ հաստատուն պահէ զուխտս, կմ զդաշինս եդեալս ընդ ումեք: ռամկ. խօսքը պահօղ. կամ խօսքէ վէրայ կեցօղ: 1. Մակ. 11. 33:

Ուխտակալութիւն. թեան: || հաստատուն պահումն ուխտից և դաշանց:

Ուխտական. ի. աւ. աց. ըք: || այն ծմ, որ վերաբերի առ ուխտս: Իսկ մերթ ուխտաւոր. կմ այն, որ ուխտիւք նուիրեցեալ է Այ. և ըստ այսմ առի զՂամբրոնացւոյն 'ի Ներբողեանն նորա. Քանզի ուխտական սա յորովայնէ, ոպ սամուէլն այն 'ի յարգանդէ:

Ուխտակից. կցի. աւ. կմ իհ. աց. ըք: || կցորդ ուխտից, որով մերթ նշանակին նոքա, որք 'ի միասին ուխտեն զուխտ ինչ Այ. կմ դնեն զդաշինս ընդ ումեք: Իսկ մերթ նոքա, որք ուխտադիր, կմ դաշնադիր են եղեալք ընդ միմեանս, և իբրև ընկերակցեալք յուխտս և 'ի դաշինս:

Ուխտակորոյս: (Նախդրիւ հոլովի.) || կորուսանօղ զուխտս. ծ նա, որ զուխտ իւր, կմ զկնքեալ դաշինս 'ի բաց մերժէ, կմ աւերէ, ոչ պահելով զնա. որ և կոչի ուխտադրուժ. կմ ուխտազանց: Նոյնէ. ժե. և հա:

Ուխտակցութիւն. թեան: || կցորդութիւն. կմ ընկերակցութիւն ուխտից. և կմ դաշնակցութիւն: Նոյնէ. ղզ:

Ուխտարան. ի. աւ. աց. ըք: || տեղի ուխտելոյ, կամ ուխտադրութեան: Նոյնէ. ղթ: Իսկ մերթ ժողովարան, կմ խմբարան, ըստ որում և ուխտն երբեմն նշանակէ զժողով:

Ուխտաւոր. ի. աւ. աց. ըք: || ուխտս առնօղ. կմ ուխտօղ, ծ նա, որ խոստանայ Այ նուիրել զինքն, կմ առնել զբարեգործութիւն ինչ 'ի պատիւ նր, ոպ՝ պահել զաւուրս ուխտին, կմ գնալ յայցելութիւն սբ տեղեաց. և այլն: Ղևտ. 27. 8: և 1. Թագ. 2. 9: Նոյնէ. 'ի փառս խաչին: Բայց մանաւանդ ուխտաւոր կոչին այնոքիկ, որք ուխտիւք նուիրեին զանձինս իւրեանց Այ՝ հրաժարելով յաշխարհէ; կմ 'ի մարմնական միխթարութեանց, որպիսիք են այժմ կրօնաւորք. միայնակեացք, և հաւատաւորք: Ըստ այսմ էին և 'ի հին օրէնս ոմանք 'ի բարեպաշտ արանց, որք ուխտիւք նուիրեալ զանձինս իւրեանց Այ հրաժարէին 'ի գինւոյ, յօղւոյ, և յամ բերոյ որթոյ, և ոչ սափրէին զգլուխս իւրեանց: Եւ 'ի սոցանէ ոմանք ընծայեալ լինէին մշտնջենաւոր ուխտիւ. որպիսի էր սամուէլ, և սամփսոն: 1. Թագ. 1. 28: Դատ. 13. 7: Իսկ ոմանք ժամանակաւոր ուխտիւ, սահմանելով զաւուրս ուխտին ըստ ջերմեռանդութեան իւրեանց: որոց 'ի կատարելն զօհս մատուցեալ՝ վարսամ'ի րէին զգլուխս, ազատ լինելով յուխտէն. և այսպիսի ուխտադիր եղև երբեմն սբն Պօղոս: Գործ. 18. 18: Ըստ այսմ է և Թուոց. 6. 13. և 20: 1. Մակ. 3. 49: Ողբ. 4. 7: Ամովս. 2. 11. և 12: Դարձեալ ուխտաւորք կոչեցեալ լինէին առ եբրայեցիս և ոմանք 'ի բարեպաշտ կանանց, որք հրաժարեալք 'ի հեշտութեանց աշխարհի, ընծայէին զանձինս իւրեանց Այ, և հանապազօրդեալք 'ի դուռն խորանին վկայութեան, յաղօթս կային, և լսէին զԱծային օրէնս: Եւ 'ի փառաւորապէս շինելն խորանին, և մանաւանդ տաճարին, կազմեցան սոցա մասնաւոր բնակարանք առ դրան, կամ 'ի սրահի խորանին, և տաճարին, ուր պահօք, և աղօթիւք պաշտէին զԱծ, սպասաւորելով սրբազան գործոց տան Այ, յորոց մի էր և Աննա մարգարէն: Ելից. 38. 8: 1. Թագ. 2. 22: Ղուկ. 2. 36: Դրձլ նշանակի սովաւ ՚ի և կէտ աղօթաւոր, այն է աղօթօղ. կմ ուխտիւք խնդրօղ զինչ. Ըստ այնմ Եսայ. 16. 12. Մտցէ ուխտաւորն 'ի ձեռագործս իւր, զի առ կուռս իւր՝ առ 'ի խնդրել 'ի նմանէ զխնդրուածս: Մերթ և նշանակի դաշնաւոր, կմ դաշնադիր: ռամկ. ղաւլ անօղ:

Ուխտաւորութիւն. թեան: || ուխտաւոր գոլն, կմ դաշնադրութիւն: Մծբն. զ:

Ուխտեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || հաստատութբ խոստանալ Այ առ 'ի նուիրել զինքն ինչ, կմ առ 'ի առնել զբարեգործութիւն ինչ 'ի պատիւ նր. որ և ռամկ. ասի՝ ուխտէլ: Ծննդ. 28. 20: Թուոց. 6. 2: Յովն. 1. 16: Իսկ մերթ՝ դաշն դնել. կմ դաշինս կռել: ռամկ. ղաւլ անել: 1. Թագ. 11. 1. և 2: Եւ երբեմն առեալ լինի սոսկ փոխանակ խոստանալոյ հաստատութբ զինչ: Ղուկ. 22. 29: Իսկ մերթ փոխանակ վկայութիւն դնելոյ. կմ վկայելոյ. ոպ Եփես. 4. 17: Կիւրղի Եզեկ. ժե:

Ուխք: || տե՛ս զՈւղխ: Ժողով. 1. 7: Խորէն. Գ. գլ. 45:

Ուծանեմ. ացայ. ացիր. ալ: (ընդմիջ.) || 'ի բաց կալ. կմ 'ի բաց մեկնիլ. կմ 'ի բաց սպրծնուլ. կմ հեռանալ, և կմ տարադիր լինիլ. ըստ այնմ Լաւբրոն. Թէ էր կիրք մարմնոյ լինի, ուծանեմք 'ի նմանէ, այն է թէ երկիւղն առանց սիրոյ, կմ հաւատոյ լինիցի, 'ի բաց հեռանամք յԱյ: և 'ի Սողոմոնեաննին նորա ասէ, Փառաւորութիւն տեառն է զաննիւթ փառքն, և ուծացեալ հրաժարէ 'ի մարմնականէս, այն է հայելով յանանց փառսն, 'ի բաց մեկնեալ հրաժարի յերկրաւորէն: Սոյնպէս է և Յոբ. 39. 16. ուր ասի, ուծացան յորդւոց իւրոց. այն է 'ի բաց թողեալ՝ հեռացան յորդւոցն, որով նշանակի անխնամ և անտերունչ թողուլ զծնեալ ձագս. որ է խստասրտութիւն, և անգթութիւն: Ուստի աս

[illegible] , և այլք [illegible] գիտէն, [illegible] ու [illegible] էր: Քայց [illegible] 'ի [illegible] 'ի գործ [illegible] ըղ բայս զայս [illegible]:

Ուծացուցանեմ. ցուցի. ցի. եր: (անցող.) || 'Ի բաց տարտամեցուցանել. կամ 'ի բաց մերժել, կամ հրաժարեցուցանել. կամ հեռացուցանել. և կամ ապարդիւն առնել: Լաստիվերտցի:

Ուհ: (միջարկութիւն մորմոքական.) || Եհ. կամ ոհ: Իսկ երբեմն խնդական. կամ հեղ տական. և նշանակէ՝ վաշ: ռամկօրէն:

Ուղ. ոյ. ով. ոց. ովք: || Նոյն է ընդ բառ. [illegible] ուղի. [illegible] ընդ բառս [illegible]. ըստ այնմ Նարէկ. կէ. ոչ ուղւք յու. սոյ. և ոչ դրունք [illegible]. զի ոչ ու ղեք, կամ ճանապարհք յուսոյ. և 'ի գործս [illegible]. Արկեալ [illegible] ճանա պարհի [illegible] գործի. զի [illegible] առ ճանապարհի զնք խուզել:

Ուղակից: || տե՛ս զՈւղեկից: Նարեկ. 'ի Մեկ. Նոնաբէ Երգոց.

Ուղարկաւոր. ի. աւ. աց. օք: || Մերթ նշանակէ՝ յուղարկաւոր. զոր տեսցես 'ի կարգ [illegible] [illegible]: Իսկ մերթ՝ ուղեւոր. կամ ճանապարհորդ. կամ գնացական: ռամկօր. ճանբորդ: Իմաստ. 2. [illegible]:

Ուղարկաւորութիւն: || տե՛ս զՅուղարկաւորութիւն:

Ուղարկեմ. եցի. եա. եր: || տե՛ս զՅուղարկել: Թագ. 2. [illegible]: [illegible] և Յու. [illegible]:

Ուղաւոր: || տե՛ս զՈւղեւոր:

Ուղաւորեմ: || տե՛ս զՈւղեւորեմ:

Ուղղաման: || տե՛ս զՈւղղաման:

Ուղեր. ի. իւ. իւ. ով: || Խառաւր. կամ [illegible]. կամ [illegible]. և կամ [illegible]:

Ուղղաման. կամ ուղղաման: (Նախադրիմ հո [illegible].) || [illegible]. կամ [illegible]:

Ուղեգնաց. ի. իւ. եց. իւք: || տե՛ս զՈւղեւոր: Լամբրոն:

Ուղեգնացութիւն. թեան: || տե՛ս զՈւղեւորութիւն:

Ուղեկան. ի. աւ. աց. օք: || Այն ամ, որ մեր [illegible] առ ուղին. կամ ճանապարհական: Իսկ մերթ ուղեւոր: ռամկօ. ճամբորդ:

Ուղեկից. կցի. աւ. կամ կից. աց. օք: || Ընկեր ճանապարհի, կամ ճանապարհորդակից. և կամ ընթացակից: առանձ. [illegible]. Նօշրու: Տոբ. 5. 22. Ղուկ. 2. 44. Գործ. 19. 29.

Ուղեկցեմ. եցի. եա. եր: (Նորագոյն.) || Ուղեկից առնել. կամ 'ի միասին յուղարկել. և կամ ընկերակցել զոք ընդ այլում 'ի ճանապարհի. կամ 'ի գնացս. և կամ յայլ խոր, որք ճանապարհի [illegible]. Նարեկ. ԿԵ.

Ուղեկցիմ. եցայ. եայ. եր: (Հայերէն.) || Ուղեկից լինել. կամ 'ի միասին գնալ. կամ ընկերակցել յընթացս: [illegible]: Լամբրոն: [illegible] է և 'ի Խոր. [illegible]. 8. [illegible]. Արեւ ուղեկցել [illegible], զի [illegible] ընկերակցել [illegible] 'ի յընթացան:

Ուղեկցութիւն. թեան: || Ընկերութիւն ուղ ւոյ. կամ ճանապարհորդակցութիւն. և կամ ընթացակցութիւն: Նարեկ. ՀԲ. և ՂԳ.

Ուղեղ. ուղղոյ. ով. ոյք. ովք: || Է խոնաւ և կակղագոյն հիւթ փակեալ 'ի մէջ գլխոյ, որ ոչ հիւսէ հողէ. ոչ [illegible] նաեւ ղի. և ոչ [illegible] ծածկի. յորում [illegible] զօրութիւնք [illegible], և զգլխաւոր գործիք բանին. որ ռամկօրէն կոչի ըղեղ: [illegible] 43: Նարեկ. [illegible]. և ղէ: Պորփ. նշանակէ [illegible] և լայծ հիւթն, որ պարունակեալ կայ 'ի ծակս ոսկերաց. որ երբեմն ածի, և երբեմն նը րբագոյն. յորում և սնանին ամենայն ոսկերքն: ռամկ. ծուծ: Յոբ. 21. 24. և 33. 25: Եբր. 4. 12: Բայց մերթ [illegible] ուղեղ կոչէ և կըկէ [illegible] մասն. կամ գլխաւորութիւն իրաց. և կամ որ պատուական իրն, և ընտիր է 'ի յիրս. և բառ այսմ սովոր ուղեղ ցորենոյ. կամ փարթամ: Ծնն. 45. 18. ընտիր ընտիր և այս [illegible] և [illegible] երկրին եգիպտացւոց կոչին ուղեղ նոր:

Ուղերձ: || տե՛ս Օղերձ:

Ուղերձեմ. կամ Օղերձեմ. եցի. եա. եր: (Ներգործ.) || Ըղերձել. որում մերթ նը շանակի նուէրել. կամ ընծայել. կամ մա տուցանել. և կամ ուղղել առաջի. և բառ այսմ առն՝ ուղերձել զբանս. կամ ըղ ջատասել: Խոստ. 18. 21: Այսպէս և առ. զուշ մատոյց ընդ բարբառն ուղեր ձել. կամ զոգս մատոյն ուղերձել 'ի վեր. կամ 'ի նպատակն [illegible]. և այլն: Լամբրոն: Իսկ մերթ ձգել. կամ տարածել. կամ կարկառ ել. և կամ ձկտեցուցանել. [illegible] 'ի ծառն. կամ զձեռն 'ի վեր. և այլն: Նարեկ. ղզ: Մերթ և բաղբաձեցուցանել. կամ ընձիւղել. կամ բուսուցանել. և կամ ար տադրել. ըստ այնմ Նարեկ. ԺԲ. Բնաւո րապար ուղերձեալ զբերս շարեաց: Եր բեմն և աճեցուցանել. կամ ուռճացու ցանել. կամ բազմացուցանել. և կամ առատել: Նարեկ. խԹ. և ղէ: Իսկ մերթ ընծայեցուցանել. կամ օծանել. և կամ պարգեւօք ձօխացուցանել. և [illegible] այսմ առն. վարձս տալով ուղերձել, կամ օղերձել զոք: Եղ. 16. 33.

Ուղեցոյց. ցուցի. աւ. ացք. օք: || Ցուցանող ուղւոյ, կամ առաջնորդ ճանապարհի. որ և ասի ճանապարհացոյց: ռամկօ. գլաւուզ. կամ Եօլ Եօլճի Ըշըրճիօղ:

Ուղեւոր. ի. աւ. աց. օք: || Ուղեգնաց. [illegible] նացող ընդ ուղի. կամ ճանապարհ առնող. և կամ ճանապարհորդ: ռամկօ. ճանբորդ. և առանձնաբար Եօլճի: Դատ. 19. 17: Նարեկ. ղԹ: 'ի Հոգւ Համբ. [illegible]:

Ուղեւորեմ. եցի. եա. եր: (Ներգործ.) || Ար կանել զոք յուղի, կամ 'ի ճանապարհ: ռամկօրէն ճանբայ հանել: Իսկ մերթ առաջ յղել. կամ առաքել. ռամկ. ղըրկել. [illegible] այնմ Լամբրոն. Որ զայլսն առաքինութիւն իւր կութն ուղեւորեցեր մեզ անապականիցս:

Ուղևորիմ. եցայ. եւոց. ել: (Համանակր.) || ուղևոր լինել. կմ յուղի անկանել. կմ ճանապարհորդել. և կմ գնալ: ուանկ. ճամբորդ ըլլալ. կմ ճամբայ ելլել. կմ երթալ: Ը այնմ Խորէն. մ. որ. 86. որք նոյն շաւղօք ուղևորեցին 'ի ժողովն. զի ընդ նոյն ճանապարհ գնայցեն 'ի ժողովն: Իսկ մերթ նը մանութիւն առեալ գնի փոխաբերակ կենցաղավարելոյ. ըստ այնմ Յն որդի. 'փնոյն շաւիղ ուղևորեալ. խորամ հօտին առաջնորդեալ, զի նովին վարուք կենցաղավարեալ:

Ուղևորութիւն. թեան: | ուղևոր գոլն. կմ ուղեգնացութիւն. կմ ճանապարհորդութիւն. և կմ գնացք: ուանկ. ճամբորդութիւն: Խորէն. գ. որ. 26: Նարեկ. Ե. և իք:

Ուղեգնաց. ի. աւ. աց. օք: || տես զՈւղևոր: Ագաթ.

Ուղեգնացութիւն. թեան: || տես զՈւղևորութիւն: Նարեկ. ՀԵ.

Ուղեկից: || տես զՈւղեկցիկ:

Ուղեշ. ղեշի. կմ ղեշի. իւ. ից. իւք: || շաւաւիղ. կմ առեղն. կմ բազուկ. կմ ոտն. և կմ ձիւղ: ուանկ. ճիւղ. կմ ճիւղ: Նարեկ. իք. կա. ղք: և 'ի գործ խոսին: և Յն որդի:

Ուղի. ուղւոյ. ւով. եաց. եօք: || ճանապարհ. կմ ուղի. և կմ անցք: ուանկ. ճամբայ: Առակ. 26. 13: 'ի վերայ հողոց. ժէ. ըստ այսմ է և Ղուկ. 11. 6. ուր ասի. Զի բարեկամ իմ եկն յուղւոյ. զի 'ի ճանապարհէ: Իսկ երբեմն ընդ բայի շարադրեալ այսպէս՝ յուղի անկանել. կմ ուղւոյ լինել. և նշանակէ ուղևորել. կմ 'ի ճանապարհ ելանել. կմ սկսանել առնել գնալոյ: ուանկ. ճամբայ ելլել: 3. Թագ. 4. 5: և 7. 10: Յն որդի: Իսկ թէ զինչ նշանակէ մինչ ասի՝ գողուղի, տես 'ի գիրն 'ի կարգի իւրում:

Ուղիղ. ուղղոյ. ով. ոց. ովք: || այն ճամ, որ ոչ է խոտորեալ 'ի կողմն ինչ. կմ որ ունի զգիծ հաւասար ծայրից, որոյ ներհակն կոր թիւր. ուանկ. շիտակ: Գործ. 9. 11: ըստ այսմ և այն, որ առանց ձկման կանգուն կայ 'ի վեր, ուղիղ կոչի: Գործ. 14. 9: Իսկ մերթ հարթ. կմ դիւր. և կմ անխոչ և անխութ, որ ասի, զճանապարհս, կամ զշաւիղս՝ և զայլոց նմանեաց: ուանկ. դիւր. կմ փափ: Եսայ. 40. 3: Մատթ. 3. 3: Մերթ և ս անդրադարձաբար զնի փոխաբերակ բարուց՝ բարի. կմ արդար. կմ անխարդախ. և կմ հաւատարիմ: 1. Թագ. 29. 6: 4. Թագ. 10. 15: Սաղմ. 24. 8: Իսկ մերթ վարի մակբայապէս. և նշանակէ՝ ուղղութիւն. կմ ճշմարտութիւն. կմ արդարութիւն. կմ հաւատարմապէս. և կամ անենայն սրտիւ: Ծննդ. 40. 16: Առակ. 4. 25: Ղուկ. 7. 43: և 10. 28:

Ուղղաձայնած: (Նախադրիւ հօլովի.) || ուղղաձայն. կմ ճշմարտախօս. կամ ուղղախօս. կմ ուղղադաւան. և ըստ այսմ ասի, ուղղաձայնած խոստովանութիւն. կմ դաւանութիւն: 'ի հին արարածոց. զձայնին հաւատ. յարմարել 'ի վկայիս սոյնոց բառից, նշանակէ զուղղոյն. այդ փոխաբերակ առեալ ամպարտաւանութեան սիրոց. ասի՝ ամ բարեհաւան:

Ուղիցեք. ուղիցելոց. եօք: || Է սա հաւանական բառիցս՝ ուղիղ, և եղիցի. զի ասի ուղիցեք, իբր թէ՝ ուղիղ եղիցեք, և այսու նշանակին կցորդքն մեծարեաց. որք զինի նշ յարկն. և անուանեցան այսպէս, վն սկզբնական տողից խորհրդոց, որ է այս, ուղիղ եղիցին աղօթք իմ:

Ուղխ. կմ ուղխք. ուղխից. իւք: (վարի երբ և աներականն.) || վտակ. կմ հեղեղատ, որով է նշանակի՝ յորդ ջուր գնացական. զի գետօրէն, կմ հեղեղօրէն ընթացող, որ հաւաքեալ յանձրևաց, կմ 'ի ձեանց հալեցելոց՝ ուժգին յարձակմամբ իջանէ 'ի լերանց. կմ զառ 'ի վայրից, անցանելով ընդ ձորս. և ընդ խորաձս. կմ ընդ հրապարակս քաղաքաց, որ բազում անգամ հեղեղեալ սպականէ զերկիր և զընա: Եւ առաւելապէս սա 'ի գետոյ. զի գետն յախանէ բղխի. և ոչ ցամաքի: Իսկ ուղխից յաճախ է ցամաքել. մանաւանդ յամառան: ուանկ. ...: Սաղմ. 125. 4: Երգ. 6. 10: Եզեկ. 47. 5: Բայց երբեմն անդրադարձաբար առեալ՝ նշանակէ բուռն յարձակումն. կմ առատութիւն. և կմ զրոհ: Սաղմ. 17. 5: Եւ մերթ առատիկ յորդութիւն, և առատութիւն. կմ առատութիւն և սաստկութիւն: Սաղմ. 35. 9: և 109. 7: և 123. 5:

Ուղխանամ. ացայ. ցեր. անալ: (ընդ.միջ.) || վտակել. զի բազմանալով ջուրց հաւաքել, և ուղխօրէն ընթանալ. որ և ասի հեղեղել. կմ հեղեղատել: ուանկ. ...: Իսկ մերթ՝ առատիկ յորդել. կմ առատանալ. և կմ սաստկանալ:

Ուղխապարար: (Նախադրիւ հօլովի.) || ուղխիւք պարարող. զի վտակօք ջուրց պարարտացուցանող: Իսկ մերթ ուղխիւք, կամ յորդութեամբ ջուրց պարարտացեալ. կմ ուռճացեալ. որպիսիք են անտք 'ի բեղմնաւոր տեղեաց: Նարեկ. ղք:

Ուղխաջուր. ջրոյ. ով. ոց. ովք: || ջուր ուղխից. կմ հեղեղատաց. ուանկ. ...: 1. Մակ. 12. 37:

Ուղխաւոր. ի. աւ. աց. օք: | ունող զուղխս, կմ այն, ընդ որ ուխք յարձակեալ գնան. Իսկ մերթ՝ ուղխօրէն, կմ հեղեղօրէն ընթացող, որ ասի զորդեալ ջուրց: ուանկ. ... ձորակ:

Ուղխացան. (Նախադրիւ հօլովի.) || զուղխս ցանող. զի ածող 'ի վր զառորդաբխաղաց մէ... ջուրց. կմ զուղխս յարուցանող, և կմ հեղեղատող. որպիսիք են յորդահոս անձրևք: ուանկ. ...: Ագաթ.

Ուղխօրէն: (մակբայ որակական.) || իբրև զուղխ, կամ նման ուղխից: ուանկ. ...

Ուղկ: || տես 'ի բառն Ուղուկ:

Ուղկեան. եանի. իւ. ից. իւք: || այն՝ որ ունի զչափ միոյ ուղկի. կմ որոյ տարածութիւն է մի ուղուկ. զի չորս մատնա_

ն. կամ կէս քիլ, որ է նոյն ։ վն զի մի
ն թերաքաց՝ է ութն մատնաչափ ։ Եզ.
40. 43 ։
ն. կենի. իմ. ից. իւք ։ ‖ Նոյն է ընդ
ւիս ուղղեան, ուր և աշտենին ընդ բա
ւ աշտեան ։ Եւէց. 25. 25 ։ և 37. 12 ։
ւբան. ի. իմ. ից. իւք ։ ‖ ուղղախօս.
ւղղութեա խօսող. կամ ճշմարտաբան.
արդարախօս ։
աբանեմ ։ ‖ տե՛ս զՈւղղախօսել ։
աբանութիւն. թեան ։ ‖ ուղղախօսութիւն.
ճշմարտաբանութիւն. կամ արդարախօսու
ւ. կամ ուղիղ վարդապետութիւն, և կամ
ամիտ և անմոլար բան ։
աբերձ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ այն.
է բարձր և ուղիղ. կամ որ ունի զուղ
ւդ և զերկայնաձիգ բարձրութիւն. և ըն
ամ առն՝ ուղղաբերձ աշտարակ. կամ
ա. և այլն ։ ռամկօր. շիտակ կանգնած ։
կ յատկապէս առեալ առն զմարդոյ.
յ հասակն է երկայն՝ ուղորդ և վայե
՝ իբրև զնոճ. և ըստ այսմ առն. իշ.
ն առոյգ և ուղղաբերձ. կամ ուղղա_
րձ հասակ չքնաղ պատանեաց ։ ռամկ.
ւէ պօյլու ։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ Նաև
՝ որ յաղագս գոռոզացեալ սրտին բարձ
ապարանոցեղեալ՝ ուղիղ կալնուզանձն
բալելն, առն՝ երթալ ուղղաբերձ հա
կաւ. որոյ ներհակն կուզն ընկճեալ. կամ
ուն. և կամ կորակոր. ըստ այնմ Միքի.
2. Եւ մի՛ք է տասց. մի՛ ամբարձջիք ըզ
ւխս ձեր. և մի գնասջիք ուղղաբերձ
ասկաւ ։ Որ ՚ի մերում թարգմանութեան
սի, ոչ համբառնայցէք զպարանոցս ձեր՝
ոչ գնայցէք կանգուն ։ Միք. 2. 3 ։
ղագիր. գրի. իմ. աց. օք ։ ‖ Նա, որ ու_
ղ, և առանց սխալանաց գրէ զգիրս.
որ ճշմարտութեա, և առանց խարդա
ութեան ընդ գրով արկանէ զինչ ։ Իսկ
րթ Նա, որ զգրոճանս մաքրելով՝ ՚ի սը
ալանաց ըստ արոճեսոի ուղղէ. որ և
ս սրբագրող ։ Մերթ և ս ուղղութ գրե
եալ. կամ սրբագրեալ ։
ղագործ. ի. իմ. աց. օք ։ ‖ ուղիղ գոր_
ող. կամ պատշաճաւոր առնող. և կամ ան_
խալաբար լրակող. Իսկ մերթ արդարա
ործ. և կամ զիրաւունս առնող ։ Մերթ
՝ ուղղապէս գործեցեալ. կամ իրաւամբք
րարեցեալ ։
ղագրեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) ‖
ւղղապէս, կամ առանց սխալանաց գրել.
. կամ ստուգուգ. և առանց խարդախու
թե ընդ գրով արկանել ։ Իսկ մերթ ըզ
խալանս. կամ զթիւրութիւնս գրոճանց
մաքրելով ուղղել զնոսա ըստ ուղիղ օր_
ինակի, որ և առն սրբագրել ։
ղագրութիւն. թեան ։ ‖ ուղիղ. և անսը
սալ գրութի. կամ անխարդախ գիր ։ Իսկ
մերթ՝ սրբագրութիւն, որ է ուղղութի գրոճա
նաց մաքրեցմամբ սխալանաց ։
ղագատ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ուղիղ
դատող. կամ զուղիղ դատաստան առնող.

կամ ճշմարտադատ, և կամ արդարադատ ։
Նոբէլ. ՚ի գով. առաք ։
Ուղղադատութիւն. թեան ։ ‖ ուղիղ դատաս
տան. կամ արդար դատումն ։
Ուղղադաւան ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ու
նող զուղիղ դաւանութիւն. կամ որոյ միտք
և խորհուրդք են անմոլար ՚ի հաւատս.
և կամ ուղղափառ ։ Լամբ. օծ ։ Իսկ մերթ ուղ
ղափառական. կամ ողջամիտ. և կամ անմո_
լար. և ըստ այսմ առն. ուղղադաւան խոս
տովանութիւն, կամ կրօն ։ ՚ի հին պատմ. գիրս ։
Ուղղալի ։ (Նախդրիւ հոլովի.) տե՛ս զՈւղ
ղալից ։
Ուղղալիր ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ տե՛ս ՚ի
ներքոյ զՈւղղալից ։
Ուղղալից. լցի. իմ. ից. իւք ։ ‖ լցեալ ուղ
ղութեա. կամ լի արդարութեա, և ճշմարտու
թեա ։ Իսկ ըստ որում ելանէ սա ՚ի ուղէգ բա
ռէն, նշանակէ լցեալ ուղղով, որ է ծուծ.
և կամ յղփացեալ գիրութբ, և պարարտու
թբ՝ իբր փափուկ ուղղով ։ և ըստ այսմ
է Սաղմ. 65. 15. ուր առն ողջակէզս զուղ
ղալիցս մատուցից քեզ ։
Ուղղախոհ ։ (Նախդրիւ հոլովի ։) ‖ Նշանա
կէ զայն ամ, զոր ինչ բառս՝ ողջամիտ ։
Աստի մինչ առն՝ ասանգել զինչ ուղ_
ղախոհ իմացուածովն. նշանակէ՝ ողջամիտ
իմաստութեա. կամ անմոլար և ուղիղ իմաց
մամբ ։ ՚ի հին պատմագիրս ։
Ուղղախոհութիւն. թեան ։ ‖ տե՛ս զՈղջմը_
տութիւն ։
Ուղղախօս. ի. իմ. ից. իւք ։ ‖ տե՛ս զՈւղ
ղաբան ։
Ուղղախօսեմ. եցի. եա. ել ։ (չէզոքական.
և մերթ ներգործ.) ‖ ուղիղ. կամ անսխալ
խօսել. կամ անվթար բարբառել. և կամ
ըստ խականն հնչման արտաբերել զինչ.
և ըստ այսմ իմանի, մինչ առն. ըստ մե_
րում լեզուի ոչ բաւեալ ուղղախօսել ։
Խորէն. աշ. գ. 13 ։ և ՚ի հին պատմագիրս. Իսկ
մերթ խսկուբ, կամ ճշմարտութե խօսել.
և կամ անխարդախ բանիւ ճառել ։
Ուղղածեմ. եալ. ել ։ (Ներգործ.) ‖ առաջ
նորդել. կամ հոլովել. կամ կարգել. և կամ
յարդարել ։
Ուղղածուծ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ծա_
գի սա ՚ի յուղեղ բառէս. և ՚ի ծուծ վան
կէս, որ է արմատ ծծելոյն. ուստի բա
ռիւս ուղղածուծ նշանակի զուղեղն ծը
ծողն. կամ այն, որոյ ուղեղն է ծծեցեալ ։
Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս.
ուղղածուծ առնել. և նշանակէ զուղեղն,
կամ զպարարտութիւն ծծել, կամ ծծելով
սպառել. ոսկ առնեն ոսկերաց, յորժամ
դատարկեն զնո յուղղոյ ։ Յոբ. 24. 8 ։
Ուղղական. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ այն, որ վե_
րաբերի առ ուղիղն. կամ որ է ուղղորդ.
և կամ ուղղակի. Եւ ըստ այսմ առաջին հոլովն
՚ի քերականաց կոչի ուղղական. ըստ օ_
րում անուանն այնր հոլովոյ ոչ խոտորի ՚ի
բուն ուղղութենէն՝ այլայլելով ՚ի սկիզբն.
կամ ՚ի վերջն. որպիսիք են ոքա. խաչ_

ճանապարհ. երկնաշու. և այս հոլով կը չի եւս անուանական։

Ուղղակարծ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ուղղամիտ. կամ ուղղամտիւ. կամ ողջամտիւ. և կամ անմոլար մտօք։

Ուղղակի։ (մակբայ որակական.) || ուղղապէս. կամ առանց թիւրութեան. և կամ անսխալաբար։ Խորէն. ի. գլ. 25։ և Լամբրոն։ Իսկ մերթ վարի իբրև գոյական. և նշանակէ ուղղականն. կամ ուղղորդ. կամ ուղիղ. և կամ պատշաճաւորս։ Նորէն. գլ։

Ուղղակառոյց։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՝ որոյ կառուցն է ուղիղ, և ոչ կեռ. որոյ ներհակն կոչի կորակառոյց։

Ուղղահամբոյր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ըն ուղղութիւն. կամ ուղղաբեր. կամ ուղղադաւան. և կամ ուղղափառ. և ըստ այսմ ասի. այր ուղղահամբոյր. կամ ուղղահամբոյր դաւանութիւն. և այլն։ Նորէն. 'ի փոխ. առաք։ տես և 'ի բառն համբոյր։

Ուղղահայեաց. եցի. ու. աց. օք։ || ուղիղ. կամ անխոտորնակ հայեցող. կամ որ պարզ, և պայծառ տեսանէ զինչ. և կամ համարձակահայեաց։ Իսկ մերթ այն, որ ունի ուղղակի զհայեցուածս իւր առ այն, որ համդէպ իւր կայ. որպիսիք են ստանք չենուածք, կամ անկիւնք։

Ուղղահաւատ. ի. իւ. ից. իւք։ || ունօղ ուղիղ հաւատս. կամ ուղղադաւան. և կամ ուղղափառ։

Ուղղաձիգ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ուղիղ ձգօղ. որով մերթ նշանակի նա՝ որ ուղղակի ընկենու, կամ արձակէ զինչ ուրեք։ ռամկ. շիտակ նետօղ։ Իսկ մերթ նա, որ ուղիղ քաշէ. կամ վարէ զիր ինչ. ոչ հանդարտ եղինակն զայլ։ ռամկ. շիտակ քաշօղ։ Նորէն. 'ի գովէստ առաքելոց։ Մերթ եւս ուղիղ ձգեալ, կամ ընկեցեալ. և կամ ուղղակի քարշեցեալ։ ռամկ. շիտակ ձգած, կամ քաշած։

Ուղղաձգութիւն. թեան։ || ուղիղ ձգումն. կամ ուղղութիւն ձգելոյ։

Ուղղամիտ. մտի. իւ. աց. օք. || տես զՈւղղամիտն՝ ըստ առ նշանակութեան։

Ուղղամտութիւն. թեան։ || տես զՈղջմտութիւն։ Խորէն. ա. գլ. 18։

Ուղղաշունչ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ուղիղ շնչօղ. կամ ուղղակի փչօղ. և այս ըստ մեծի մասին զհողմոց. որք շնչեն 'ի դէմ է իմիքէ առանց պտուտելոյ. կամ առանց յայս կոյս յայնկոյս խոտորելոյ։

Ուղղաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || տես զՈւղղևոր։

Ուղղաւորեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || ուղղևորել, ք ուղիղ առնել, կամ ուղիղ կարգել. կամ 'ի սխալանաց, և 'ի թիւրութեանց մաքրել. թէ բան իցէ, թէ գործ, և թէ այլ ինչ։ ռամկօր. շիտկել։ Ոսկէ. ա. հատ. Է։ Իսկ մերթ՝ առաջնորդել. կամ կառավարել։

Ուղղափառ. ի. աւ. աց. օք։ || Նա, որ ունի զուղիղ խորհուրդս և իմացուածս 'ի յիրս հաւատոյ. կամ որ կալնու զճշմարտութիւն հաւատոյ ուղիղ մտօք, և ողջամիտ դաւանունի ըստ անմոլար աւանդութեան կաթուղիկէ որ եկեղեցւոյ. յորում խոստովանեալքն՝ անուանին ուղղափառք, կամ այլափառք. ոնք և հերձուածողք, կամ հերետիկոսք։ Այլ՝ այս բառս յունարէն կոչի՝ օրթոդոքս, որ ծագի՝ 'ի բառէս օրթոս, որ է ուղիղ. և 'ի բառէս դոքսա, որ է փառք. կամ կարծիք, կամ միտք։ Յորմէ և 'ի նմին կոչեցեալ ուղղափառ, առնլով զփառքն փոխանակ ուղիղ և անմոլար խորհրդոյ, կամ կամաց, որ է ճշմարիտ փառք մարդոյ։ Իսկ կամ ըստ որում յատուկ է ուղղափառաց՝ ուղիղ վարդապետութիւն պաշտել զնա։ Շնորհալին յոլով երգեաց։ և 'ի Շարակնոցի։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ բառիս ուղղափառութիւն. կամ անմոլար. և ըստ այսմ ասի, ուղղափառ հաւատ. ուղղափառ խոստովանութիւն, և այլն։ Լամբրոն։ Ոսկէ. ա. հատ. ՃԷ։ և. Ձ. հատ. ԺԷ։

Ուղղափառագոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ || առաւել ուղղափառ. կամ յոյժ ուղղադաւան։

Ուղղափառութիւն. թեան։ || ուղղափառագոյն, կամ ուղղափառ դաւանութիւն. կամ ուղիղ և անմոլար հաւատ. և կամ ողջամիտ և անսխալ վարդապետութիւն։ Լամբրոն։ և Խորէն. Գ. գլ. 33 և 68։

Ուղղեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || ուղիղ առնել. ք զթիւրեալն, կամ զխոտորեալն. յուղղութիւն ածել. կամ յուղիղ կարգն մտածանել։ ռամկ. շիտկել։ Թուոց. 22. 23։ Սաղմ. 77. 8։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ երբեմն եւս նշանակէ արդարել. որ է զթիւրութիւնս, կամ զխոտորեալս 'ի գործոց, կամ յանցանս երաց մաքրելով՝ ուղիղ և բարեկարգ առնել։ Եւ մերթ՝ յաջողել. կամ տալ իմիք զերջանիկ ելս. և կամ բարեբախտ առնել։ Տոբ. 4. 20։ Սաղմ. 36. 23։ Իսկ մերթ նորոգել. կամ ողջացուցանել զխանգարեալ ինչ։ 2. Մնաց. 33. 16։ Եւ երբեմն՝ կանգնել. կամ կացուցանել. ոչ միայն առի, ուղղել ըղձիւնս, կամ զանկեալ, և զկործանեալ ինչ. կամ զսխալանս, կամ զտուան, և այլն։ ռամկ. կանգնեցնել։ 1. Եզր. 5. 50։

Ուղղևոր. ի. աւ. աց. օք։ || զուղղութիւն ունօղ. կամ ուղղեալ. կամ առաջնորդեալ։ Իսկ մերթ՝ ուղղօղ. կամ առաջնորդօղ. և կամ ածօղ. ըստ այսմ Յհ. որդի. 'ի յերկնայնոցն երկնաւորին. և զնս յերկնային ուղղևորին. յայտնի է ուղղորդն կամ ածողն, որ է հրեշտակն։

Ուղղևորեմ։ || տես զՈւղղաւորեմ։

Ուղղիչ. ուղղչի. աւ. աց. օք։ || ուղղօղ. կամ ուղղաւորօղ. և ըստ այսմ ուղղիչ կոչի կառավարն, ըստ որում ուղղէ զնաւս 'ի յընթացս. կամ ղեկավարն, ըստ որում ուղղաւորէ զնաւն յընթանալն իւրում։ Սաղմ. 67. 18։ Յակ. 3. 4։

Ուղղորդ. կամ ուղորդ. ի. աւ. աց. օք։ || զուղղութիւն ունօղ. կամ ուղիղ. կամ ուղղաբերձ. և կամ կանգուն։ ռամկօր. շիտակ։ 1. Թագ. 28. 14։ Եզեկ. 1. 7։ 2. Պետր. 2. 15։ Իսկ մերթ մանաւանդ առեալ լինի փոխանակ ուղիղ ճանապարհի. և ըստ այսմ խմանի

մինչ ասի, երթալ զուղղորդն. կամ գնալ ընդ ուղղորդն: ռամկ. շիտակ ճամբան երթալ: Ծննդ. 33. 12: Եսայ. 59. 14: Մերթ եւս առաւել լինի փոխաբանական ուղղութիւն, կամ ճշմարտութիւն. յորմէ և յաշխարհաբառ լեզուն ուղղորդ մերուած ճշմարիտն, և արդարն եղեւ ըղէղ. որ է ուղորդ: և ըստ այսմ է Միք. 3. 9. ուր ասի, որք ատեայք զիրաւունս, և թիւրէք զամ ուղղորդս: Իսկ երբեմն այլ ըն լեզուս զմիակերպ, և նշանակէ ուղղորդն. կամ ուղղակի. և կամ ընդ ուղղին. և ըստ այսմ ասի, ուղղորդ կալ. կամ կանգնիլ. կամ ուղղորդ գնալ. ուղղորդ ելանել. և այլն: ռամկ. շիտակ. կամ շիտակ: Ծննդ. 37. 7: Թուոց. 23. 4: Ղևտաց. 15. 21: Եզեկ. 46. 9:

Ուղղորդագնաց. կամ ուղղորդագնացք: (Նախադրական հոլովի.) ‖ Նա, որ ուղիղ և կանգուն մարմնով գնայ, ի. քայլէ. որպիսի է մարդն ՚ի մէջ կենդանեաց, որոց յատուկ է յափշտակիւ գնալ. կամ սողալ. մանաւանդ ՚ի պատուահական պաշտման մարդոյ ասի. Մարդն է հետեւակ երկոտանի՝ ուղղորդագնաց. ծիծաղական. և լայնեղունկն: ՚Ի Գիրս ջրամբի փիլիսոփայի:

Ուղղորդեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ ուղղել. և կամ ուղիղ վարել:

Ուղղորդութիւն. թեան: ‖ ուղղորդ գոլն. կամ ուղղակիութիւն. և կամ ուղղութիւն: Իսկ մերթ՝ ուղղագրութիւն. կամ ուղիղ վարելն. և ըստ այսմ վարելն ՚ի պրհեստի զգեկս նաւու, ուղղորդութիւն կոչի. ըստ այսմ Ոսկ. 2. հատ. ճառ. Ցորքան յուղղորդութիւն իցէ ղեկավարն, ՚ի զգուշութեան եղիցին և որք ընդ նմայն:

Ուղղութիւն. թեան: ‖ անխոտորնակութիւն. կամ զուգահաւասարութիւն միջոյ ընդ ծայրից ըստ ուղղաձիգ գծի: ռամկ. շիտակութիւն: Իսկ մերթ կարգապահութիւն. կամ բարեկարգութիւն. կամ ուղիղ կառավարութիւն: Գործ. 24. 2: Մերթ եւս՝ բարութիւն. կամ արդարութիւն. կամ անմեղութիւն. կամ ճշմարտութիւն. և կամ իրաւունք: 3. Թագ. 11. 38: Սաղմ. 118. 7: Իմաստ. 9. 3: Երբեմն եւս՝ հաստատութիւն. կամ հաւատարմութիւն. և կամ օգտակարութիւն: Իսկ Յեսու. 10. 13: և 2. Թագ. 1. 18. յորս ասի՝ ՚ի գիրս ուղղութեան, նշանակի մատեան ինչ եբրայական. յորում գրեալ կային այսպէս օրէնք, և ծէսք. և առհասարակ նախադրութիւնք սրբազանք, քաղաքականք, և պատերազմականք՝ համանգամայն այսպէս բան նահապետական ձեռնտուք հաշտականօր գործոց երևելի անձանց. որպիսի էր Յովնաթանու գաւթի, որ զատուցաւ, և զյոբելեանս. Այլք՝ կոչեցեալ գիրք ուղղութեան. ըստ որում պարտաւորէին զկանոնս ուղիղս գործոց մարդկան. կամ զի գրեալ կան ՚ի նմա, էին ուղղութիւնք. և ճշմարտութիւնք:

Ուղորդ. ի. աւ. աց. օք: ‖ ծառի բան ՚ի տող բառէս, որ է համապարհ, ուստի բառիես ուղորդ՝ նշանակի համապարհորդ. կամ ուղեւոր. ռամկ. ճամբորդ: Իսկ ըստ որում

անծանցի առ ՚ի ուղիղ բառէս, նշանակէ զուղղորդն. զոր տեսցես ՚ի մերոյ համառօտ մկնութեան:

Ուղորդագնաց: ‖ տե՛ս զՈւղղորդագնաց:

Ուղորդեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) ‖ համապարհորդել. կամ ուղեւորել. և կամ գնալ ընդ ճանապարհ: Լմբրոն:

Ուղորդութիւն: ‖ ճանապարհորդութիւն. կամ ուղեւորութիւն. ռամկ. ճամբորդութիւն: Իսկ մերթ ուղղորդութիւն. զոր տեսցես ՚ի կարգի իւրում:

Ուղորձեմ: ‖ տե՛ս զՈւղերձել: Նարեկ. ՚ի Փոխ. առաքելոց:

Ուղուկ. ուղկի. աւ. աց. օք: ‖ Թիւղ երկրաչափական, որ է չորս մասնաւորական. մի զի յորժամ զչորս մասունս ձեռաց կող ընդ կող կցեսցէ, չափ լայնութեան ուղուկ կոչի. որ է երբորդ մասն միոյ բնական թզի: քանզի երեք ուղուկն բաղկացուցանեն զերկոտասան մատնաչափս, որ է մի թիզ բնական. և ըստ այսմ է Եզեկ. 43. 13. ուր ասի, կանգուն մի ՚ի կանգնոց, և կանգուն մի, և ուղուկ. իբր թէ ասէ, չափ սեղանոյն կանգուն մի ՚ի մեծ, կամ ՚ի սրբազան կանգնոց, որ առնէ հասարակ կանգուն մի՝ և ուղուկ մի. մանզի սրբազան կանգունն մով ուղկաւ առաւելոյր քան զհասարակ կանգունն, որ պարունակէ զերկուս բնական թիզս, կամ զվեց ուղուկս: Բայց ասուէն մերթ եղեալ կայ ուղկ, որ ոչ է այնպէս ՚ի հին ձեռագիրսն:

Ուղտ. ուղտու. յուղտուէ. ու. ուղտք. ուղ. ուք: ‖ է մեծ կենդանի ինչ տապարակոտն, երկայնավիզ, մեծաթաթ, բարձրասրունք. և փոքր ականջօք, որ և որոճայ իբրև զեզն. շէնն. ռամկ. տեւէ: Ծննդ. 24. 10: Ղևտ. 11. 4: 1. Թագ. 15. 3:

Ուղտապան. ի. աւ. աց. օք: ‖ ուղտարածն, կամ կառավար ուղտու: ռամկ. տեւէճի: ՚Ի Վարս հարց. ժԷ:

Ուղտերամակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ երամակ ուղտու, որ է երամ, կամ ջոկ ուղտուց: ռամկ. տեւէի սուրիւ: Եսայ. 60. 6: Երեմ. 49. 29. և 32:

Ուղտոյ պատուղն: (Նախադրական հոլովի.) ‖ ուղտու նման սապատաւորն, այսինքն նա, որոյ ողն, կամ քամակն է ապառաջ և ըստ օրինակի ուղտուց. և ըստ այսմ արծաթասէրքն, որք բեռնաւորեալ գոլով ոսկւով և արծաթով՝ լինին իբրև զսապատաւորն, կոչին անդրադարձաբար ուղտոյ պատուղն. ըստ այսմ ՚ի Գիրս ճառընտիր յաղագս աղ. գոհ. գլ. Ժ. Զհնարք ըստ ուղտոյ պատուղ. զհնարք արծաթասիրացն՝ կրեն Է քեղ զարկեղն մասնանց:

Ուղտփայձեմ: (Նախադրական հոլովի.) ‖ լուսաձեռ. կամ լուսատու. կամ լուսատեսածու. կամ պարեգօտեանեայ:

Ում: ‖ է տրական բառին՝ ո. և նշանակէ որում. կամ որոյ: Սաղմ. 31. 1: և 145. 5:

Ումեք ումեք: ‖ է տրականն մասնական ան-

ուժանս ոք, որ մինչ այսպէս կրկնելով 'ի գործածի, նշանակէ ասել՝ ումանց. և ըստ այսմ ասի, ումեք ումեք երևիլ. կամ ումեք ումեք պարգևել. իմ ումանց երևիլ. ումանց պարգևել: Խոսրէն. գ. պր. 48: և Աղգութ:

Ումպ. ըմպոյ. ով. ոց. ովք: || Է արմատ ըմպել բային, որով նշանակի ըմպումն, կամ արբումն. և ըստ այսմ ասի ի Հին Կտակարանութ. Զնեատոր զօրապետս ոչ խաբեաց խօչիւն, թէպէտ և յումպ էր. իմ թէպէտ և յըմպման, կամ յարբման էր, որ է ասել, թէպէտ և արբեալ էր: Դարձեալ, ումպ կոչի այնչափ ըմպելին, զոր միով կլմամբ ըմպեմք, և ըստ այսմ ասի՝ ումպ մի ջրոյ. ումպ մի գինւոյ. և այլն: ռամկ. պուտուկ մը. կամ յում մը: և տաճկեր. իւդում:

Ում և պէտ. յում և պէտ. զում և պէտ. || ի և իցէ. կամ զինչ և իցէ. ռամկ. որն որ է. կամ ինչ որ է: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն գնի փոխ բառից՝ անարգ, կամ խոտան, կամ անպիտան, կամ ոչինչ. և կամ դուզնաքեայ: ռամկ. ֆանա. կամ անշահ. կամ գէշ: իբր այնմ Լամբրոն. մինչև 'ի չինչն և յումպէտ իրան գրել. իմ մինչև 'ի չինչն և 'ի դուզնաքեայ իրս: Եւ զկնի ասէ. ժողովուրդքն յում և պէտ տեղիսն աղօթեն. իմ յանարգ և 'ի խոտան տեղիս: Բայց երբեմն բառս այս գրի առանց դնելոյ զև. այսպէս. ումպէտ. և զնոյն նըշանակէ. ըստ այնմ Աղգութ. Զորոց զառեալ զնց պատիւն՝ ումպէտ կարգաս արարից. իմ 'ի բաց բարձեալ 'ի կայց զպատիւ նց, կարգաս զնս ոչինչ, կամ չինչին արարից:

Ումպէտ: || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Ունախօս. ի. իւ. իւց. իւք: || ունող խօսեմութեան. կամ վսեմախօս. կամ խօսական մըտօք. կամ մտացի. և կամ իմաստուն: ռամկ. խելօք:

Ունակ. ի. աւ. աց. օք: || ունող, կամ պարունակող. և կամ ընդունարան. իբր այնմ Նարեկ. ղթ. Իւծով գրոհսատի՝ ունակ մարգարոյ: Եւ շնորհալին ասէ յողբուն Եդեսիոյ. Զունակ բարման անոյշ ինկլին, իմ զունողն. ըստ այսմ և 'ի Յհ ոսկեր. ասի. Զունիմ մի մասն 'ի բոլորին, այլ եմ ունակ հակառակին: Իսկ երբեմն նշանակի ստեա՝ ունակացեալն, կամ բնաւորեալն: Երբեմն և նշանակէ՝ զունակութիւն. այս և որակն զորակութիւն:

Ունակական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ վերաբերի առ ունակութիւն. կամ ունակացեալ. կամ բնաւորեալ. և կամ հաստատեալ յիմիք:

Ունական. ի. աւ. աց. օք: || Նոյն է ընդ բառիս՝ ունակական. այս և ներհակամն ընդ բառիս՝ ներհակական: 'ի Գիրս պիտոյից հելլինոսփայն:

Ունականամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդ.միջ.) || զգածիլ ունակութիւն իմիք. կամ ունիլ զընդունակութիւն ինչ. կամ բնաւորիլ. և կամ արմատացեալ հաստատիլ յիմիք. և ըստ այսմ է 'ի Յհ ոսկեր, ուր ասի զատարելոց. Մխով բարի և օգտակար ներգործեցան, միանգամ չար ապականիչ ունակացան. իմ բնաւորեցան լինիլ չար և ապականիչ: Այնպէս մինչ գիտութիւն. կամ առաքինութիւն. և կամ այլ ինչ ունակութիւն արմատացեալ հաստատի յիմիք՝ ասի ունականալ 'ինմա:

Ունակացուցանեմ. ցուցի. ցն. նել: (անցող.) || ունակութիւն տանել. կամ բնաւորեցուցանել. կամ արմատացուցանել. և կամ առլորեցուցանելով հաստատել յիմիք. և ըստ այսմ ասի 'ի Վարս հարց. ժզ. ընդ երկարութիւն ժամանակի ունակացուցանել զառաքինութիւն:

Ունակութիւն. թեան: || ունողութիւն. կամ ընդունակութիւն. և կամ պարունակումն. ըստ այնմ Յհ ոսկեր. Յունակութիւն պարանին՝ տպաւորեալ զբան նր տուին. իմ յընդունակութիւն լսելեաց: Եւ զկնի ասէ. Ամպաւ է սա քննկութ. բայց յոգնխումբ ունակութ. իմ պարունակմամբ բանից, կամ իմացուածոց: Եւ մերթ կալնողութիւն. կամ 'ի վեր ըմբռնումն. և կամ հաստատուն կալնումն. 'ի Ներբողեանն Լամբրոնացւոյն: Իսկ իբր փիլիսոփայից է սա բնաւորեալ և դժուարափոփոխ որակութիւն հոգւոյ, որ զգածէ զէնթակայն իւր բարութբ, կամ յոռութբ. և զօրացեալ սաստկանայ յաճախ ներգործութեամբք. և իբր թէ դառնայ 'ի բնութիւն. ուստի ունակացեալն նովաւ՝ յօժարութբ բերի 'ի գործ նր: և ըստ այսմ առաքինութիւնք. և գիտութիւնք, նաև մոլութիւնք, ունակութիւնք կոչին:

Ունայն. ի. իւ. իւց. իւք: || Թափուր. կամ դատարկ. կամ անգործ. և կամ անպտուղ: ռամկ. բօշ. կամ պարապ: 2. Թագ. 1. 22: 4. Թագ. 4. 3: Դատ. 20. 10: Իսկ մերթ սնոտի. կամ չինչին. կամ նանրատ. կամ խոտան. և ըստ այսմ մանաւանդ վարի սա բառիւս ընդ. այսպէս. ընդունայն: ռամկ. ֆանա:

Ունայնաբան. ի. իւ. իւց. իւք: || զունայն բանս խօսող. կամ դատարկաբան. կամ վայրախօս. և կամ բարբանջօղ: Նարեկ. ծզ:

Ունայնաբանեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || ունայնաբան լինիլ. կամ դատարկաբանել. և կամ բարբանջել:

Ունայնաբանութիւն. թեան: || ունայնախօսութիւն. կամ դատարկաբանութիւն. և կամ բարբանջմունք: Լամբրոն:

Ունայնախօս: || տես զՈւնայնաբան:

Ունայնախօսութիւն: || տես զՈւնայնաբանութիւն:

Ունայնահաւատ. ի. իւ. իւց. իւք: || Նա՝ որ ունի զունայն հաւատ. կամ զսնոտի կրօն. կամ որ թափուր է 'ի հաւատոյ. և կամ անհաւատ: Լամբրոն:

Ունայնաձայն. ի. իւ. իւց. իւք: || ընդունայն բարբառող. կամ հնչող. կամ որ է ունայն և սնոտիձայն: Իսկ մերթ ունայնախօս, կամ դատարկաբան:

Ունայնաձայնեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || ունայնաբանել. կամ դատարկաբանել. և

Digitized by Google

կամ բարբանջել։ Խորէն. գ. գլ. 68.

Ունայնաձեռն։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ Դատարկաձեռն. որով մերթ նշանակի նա՝ որ ոչ գործէ զգործ ինչ. այլ դատարկ կայ. ռամկօրէն տուրփոսի կեցող։ Իսկ մերթ նա, որոյ ձեռքն թափուր են, և ոչ ունին զինչ, զի՞ր օրինակ. զընծայ ինչ առ՛ ի մատուցանել այլ, կամ մեծի ումեք։ 2. Օրին. 16. 16։ Իսկ մերթ առել լինի փինկ նը, որ ունայն է 'ի զօրութէ, կամ 'ի յաջողութէ արտոյ։ Եւ ըստ այսմ է 1. Մնաց. 12. 33. ուր ասի զարանցն զաբուղոնի, թէ եկին ոչ ունայն նաձեռն, այս, ոչ առանց զօրութեան, կամ յաջողակութեան, որ է ասել, արութեամբ, կամ յաջողութեամբ։ Ուստի 'ի 38. հոմանի ասի դալ խաղաղական անձամբ. այս խաղաղաւէտ և յաջողակիս հոգւով։ Մերթ եւս վարի սա իբրեւ զմակբայ, և նշանակէ ունայն ձեռօք. կամ առանց առնելոյ, և կամ չահելոյ զինչ. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի՝ ունայնաձեռն եղանել յումեքէ. և կամ 'ի դարձոյ խնդրէ. ռամկ. դատարկ ձեռօք։ Լամբրոն։

Ունայնամիտ. մտի. իւ. աց. օք։ ‖ Ունող զունայնամիտ միտս. կամ զունայն և զանուոր խորհ մտածող. և կամ նա, որոյ խորհուրդքն հաւ կեալ կան յունայնութիւնս։

Ունայնանամ. ացայ. ցիր. ալ։ (ընդ. միջ.) ‖ Ունայն, կամ թափուր լինել. կամ դատարկանալ։ ռամկօր. դատարկիլ. կամ պարպիլ։ Իսկ մերթ անպիտանանալ. կամ նուաստանալ. կամ չնչին լինել։ ռամկ. ճնճիլ։

Ունայնապարծ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ Զուր ունայն պարծօղ. կամ զունայն պարծանս ունող. կամ զընդունայնութեանց պանծացօղ. որ և ասի սնապարծ։ Իսկ մերթ սնապարծանօք. կամ այն՝ որով ոք ընդունայն պարծի. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի՝ զունայնապարծ փառաց զանձանութիւն ատեւել։ Ոսկեբերան։

Ունայնատենչ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ Տենչացեալ յունայնութիւնս. կամ ձգեալ 'ի սնոտի գործս, և պաշտամունս։ Անգեղ։

Ունայնարար. ի. րաւ. րաց. րօք։ ‖ Ունայնացուցանող. կամ ունայնացուցիչ։ ռամկ. դատարկող. կամ ճնճող։

Ունայնացուցանեմ. ցուցի. ցոյ. ել։ (անցողակ.) ‖ Ունայն. կամ թափուր առնել. և կամ դատարկացուցանել։ ռամկ. դատարկել. կամ պարպել։ Իսկ մերթ նուաստացուցանել. կամ խոնարհեցուցանել, և կամ չնչին առնել զինչ։ ռամկ. ցածցնել. կամ ճնճել։ Փիլիպ. 2. 7։

Ունայնութիւն. թեան։ ‖ Նանրութիւն. կամ դատարկութիւն. կամ ընդունայնութիւն. կամ սնոտիք և չնչինք գոլն. Ժողով. 1. 2։ և 2. 23։ Եփես. 4. 17։

Ունդ. ընդոյ. ով. դօ. ովք։ ‖ Տեսակ ինչ պտղոյ, յարդեաց և այլոց նմանեաց, որ և հացի միջոց։ ռամկօր. ձեզեւ ծառնութ։ Եզեկ. 17. 13։ և 29. 5.

Ունդ. ընդոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ Է ասոր ինչ սրմնեաց երկրի, որ բուսանի 'ի սերմանց

Նեաց 'ի մէջ մաշկատեսակ պատենից, և քաղեալ՝ լինի կերակուր մարդոյ. որպէս են բակլայն. ոլոռն. ոսպն. ընտիպն. սիսեռն. և այլք նմանք։ Դանիէլ. 1. 12. և 16։ և Անգղ։ Եւ յայտնապէս առեալ երբեմն զնի փոխանակ սերման ծաղկանց, և այլոց բուսոց։ ռամկ. հունտ։

Ունդակեր։ ‖ Տես զՈւնդաւոր։

Ունելի. լեաց. եաւ. եաց. եօք։ ‖ Է ապարանին ընդունելութեան ունիլ բանին, և նշանակէ զայն, որ կարէ, կամ պարտի ունելեաւ լինել։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ ներկայից ընդունելութեան, և նշանակէ՝ ունօղ. կամ ըմբռնօղ։ ըստ այսմ. Գործ. 1. 16։ Վո յուդայի, որ եղև առաջնորդ ունելեացն յիսուսի ըմբռնողացն յիսուսի ։ Այսմ երբեմն առեալ լինին և բառքս անելի. գործելի. խօսելի. կրելի. և այլք նմանք, զորս տեսցես 'ի տեղիս իւրեանց։

Ունելիք. եաց. եօք։ (անեզական.) ‖ Գործիք ունելոյ. այս կալնլոյ, կամ ըմբռնելոյ զինչ, որով մերթ նշանակի կայծառն, կամ երկաթի գործին, որով դարբինք, և ոսկեկեր բռնեն կալնուն զխարծակտուն, կամ զանօթն կամ երկաթոյ. և այլոց հրահալելեաց. և կամ սեղմելով ըմբռնելոյ զթանձր նիւթ ինչ։ ռամկօրէն մաշաշ. կամ խըսկաձ։ Եսայ. 6. 6։ 'Ի ձեռս հարց. եւլ։ Իսկ մերթ նշանակի բուզ մակալն. այս մկրատն ճրագի, որով կտրի այրեցածն պատրուգին։ ռամկ. փիտոլիլ. կամ ճրագի մախաս. Ել. 37. 23։ Թագ. 4. 9։ Մերթ եւս ունելիք կոչին ագցանք, կամ փայտեայ երկաթեղէն մամուլք ոսկերչաց. կամ նաեւ մկրատաձև թամթք խեցգետնոց։ կամ խաշափառաց. ռամկ. քէլպէթին. կամ քէնքէնէ. և կամ ապալօղի մախաս։

Ունելութիւն. թեան։ ‖ Ներգործութիւն ունելոյ, որ է ունիլն։ ռամկ. ունենալ։

Ունեւորք. աւորաց. աւորօք. աւորաց. աւորք։ ‖ Այր կնոջ. և ասի՝ ունեւորք, ըստ որում է որ ունօղ զկինն ընդ իւրեւ. և ըստ այսմ ասի. Վա կնոջ ունեւորին, և սեղմեն 'ի միմեանց ձեռանին։

Ունիմ։ Էի. ունիցիմ. ունիլ. կամ ել. (Հաստատական. իսկ կատարեալն, և անցեալն և որք բղխեն 'ի նոցանէ, առեալ լինին 'ի փոխ 'ի բայէն կալնում.) ‖ Ստացեալ պահել. կամ սեփականել. որ և ռամկօր. ասի ունիլ. կամ ունենալ։ Մատթ. 11. 15։ և 13. 46։ Ղուկ. 12. 19։ ըստ այսմ է և Եբր. 9. 1. ուր ասի. ունէր ունելոյ. այս ունելով ունէր. կամ արդարև ունէր։ Իսկ մերթ կալնուլ. կամ ըմբռնել, կամ ոչ թողուլ. ռամկ. բռնել։ Ծննդ. 25. 25։ 1. Թագ. 17. 35։ Ղուկ. 4. 33։ Յօհ. 20. 23։ ըստ այսմ է և Մատթ. 12. 11. ուր ասի. մի թէ, ոչ ունիցի, և յա րուցանիցէ զնա. այս մի թէ ոչ կալնուցու զոչխարն 'ի խորխորատ անկեալ, և հանիցէ զնա 'ի վեր։ Իսկ մերթ պաշարել. կամ ար գելեալ պահել. կամ ընդդէմ կալով խափանել. և ըստ այսմ իմանի, մինչ ասի, առեալ ունի զձեռնապարհս. կամ զանցս,

և զկերակուր ունէր. կամ զառաջս ինքն ունել. և այլն: Առակ. 26. 13: 1. Մակ. 6. 27: և 13. 20: Մերթ ևս նուաճել. կամ ընդ իշխանութեամբ իւրով կալնուլ. կամ տիրել. կամ առնուլ. և ըստ այսմ ասի. ունել զքաղաքս, կամ զամուրս. կամ զիշխանութիւն. և կամ զտեղի ինչ. 1. Մակ. 15. 28: 3. Եզր. 3. 4. և 5. և 6: Խորէն. գ. գլ. 3. և 15: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ առաջնորդելով. կամ ընդ իշխանութեամբ առնլով կառավարել: և ըստ այսմ է. 3. Թագ. 9. 23. ուր ասի. որք ունէին զժողովուրդն: և 'ի Խորէն. գ. գլ. 11. ասի զմեծէն վրթանիսէ. ունի զաշխարհս մեր խաղաղութեամբ. այսինքն կառավարէ: Իսկ երբեմն առեալ լինի փոխանակ բայիս՝ կարել. կամ մարթիլ. ըստ այնմ, Նարէկ. խտ. Նաև ոչ ընչական ունիմ անուանիլ: և 'ի ընդ. ասի՝ ոչ ունիս չարանալ խակութեամբ բարեդ: Այսինքն ևս իմանի՝ մինչ ասի՝ ասել ոչ ունիմ. խօսել ոչ ունիմ. և այլն: 'Ի վերս հարց. իզ: Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ համարելոյ. կամ վարկանելոյ. որգոն. Առ իմաստունս. կամ առ պատուականս ունել զոք. այսինքն իբրև զիմաստուն, կամ իբրև զպատուական համարիլ: Եսայ. 5. 21: Փիլիպ. 2. 29: Առ արդարս, կամ առ սուտ ունել. այսինքն իբրև զարդար. կամ իբրև զսուտ համարել: Ղուկ. 20. 20: Խորէն. գ. գլ. 63: Երբեմն ևս առեալ լինի փոխանակ վարելոյ. կամ անցուցանելոյ. ըստ այնմ 'ի վերս հարց. ը: Զի ունիմ յիսկինէ յիսուն ամ. այսինքն վարեալ, կամ անցուցեալ եմ զամս յիսուն:

Ունիլ: || է մինն 'ի տասանց ստորոգութեանց, որ է արտաքին յենուածս միոյ մարմնոյ 'ի միւսն, որով սա յարմարանի այսպէս, կամ այնպէս տրամադրեալ. որպէս զգեստաւորեալ. զինեալ. և այլն:

Ունկ: || նոյն է ընդ բառիս՝ ունգ. այսինքն խունկն ընդ բառին՝ խունգ: Նարէկ. իզ:

Ունկի. կւոյ. եաւ. եաց. եօք: || է անուն ծանրութեան կշռելի իրաց, և է կրկին, մինն մեծ, և միւսն փոքր: Մեծն է երկոտասաներորդ մասն մեծ լտեր. և ըստ այսմ մի ունկին է երկոտասան տրամ: Իսկ փոքրն է երկոտասաներորդ մասն փոքր լտեր. և ըստ այսմ մի ունկին է ութն տրամ: Իսկ 'ի վերս հարց. ժդ. առեալ լինի փոխանակ ութսուն տրամոյ. զի ասի անդ. Եւ էր կէ բոկուռ նր երկու ունկի հաց. որ է երկու ունծայ ըստ յունաց. և ունծայն է ութսուն դրամակշիռ. այսինքն ութն և տասն տրամ: Բայց 'ի Նարէկ. իզ. ուր ասի. բիւր քանքարոյ խնդիր՝ ես չունիմ կշիռ մի ունկի, է սեռական ունկ բառիս, որ է ունգ, այսինքն մէկ յարդից:

Ունկն. ունկան. անբ. անց. անբք: (սորա յոգնականն ըստ որում նշանակէ զլսելիս, ոչ 'ի գործածի.) || ականջ. կամ լսելիք: ռամկ. անկաճ: Ղևտ. 14. 14: Յոբ. 34. 3: Յօհան. 18. 10: Ըստ այսմ ևս առեալ լինի: Ղուկ. 12. 3. ուր ասի. խօսել յունկանէ. այսինքն ընդ ականջս. այս ասէ, որք 'ի ծածուկ շշնչելով ծանուցանեն ումեք զինչ. ռամկօր. անկաճն՝ի վար խօսիլ: ըստ այսմ ևս իմանի, մինչ ասի. լսել յունկանէ: Մատ. 10. 27: Իսկ երբեմն նմանութեամբ առեալ ունկն կոչի ձարմանդն. այսինքն ըմբռնեալն կժոյ, կամ սափորոյ. և կամ զամբիւղից, և այլն: ռամկօրէն զուլբ: 'Ի վերս հարց. ժգ. և ժէ: Եւ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. ունկնդնել. և նշանակէ զունկն մատուցանել 'ի լսել բանի. կամ ուշդնել ականջօք առ 'ի լսել. և կամ անսալ: ռամկ. ճօրիջ անել. կամ անկաճ դնել: Ծննդ. 4. 23: և 18. 10: Գործ. 22. 22:

Ունկնախեց: (նախդրիւ հոլովի.) || խցող ունկան իւրոյ, կամ այլոց. ռամկ. անկաճ գոցող: և ըստ այսմ անհնազանդքն՝ ըստ որում ոչ լսեն բանից հրամայողին՝ ունկնախեց կոչին. ըստ այնմ Լամբրոն. Զի առեցող զմարդիկ տեսին, և ունկնախեց ընդդէմ բանին: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որոյ ունկն խցեալ է. և կամ ասի զականջաց, որք խցմամբ փակեալք են: Ըստ այնմ Նարէկ. ծ. խուլս, և բառիս՝ ունկնախեց, և լսելափակ ականջացս:

Ունկնամուտ. մտի. իւ.ից. իւք: || մատնող յունկն. կամ ընդ ականջս: Իսկ մատնաւոր բայիս առեալ նշանակէ զանասակ ինչ փոքրիկ զեռնոյ, կամ ձձւոյ, որ ունի 'ի տատան զմկրատաձև խայթոցս. թագչի 'ի ձեղքուածս փայտից. կամ 'ի ծերպս քարանց. նաև երբեմն մտանէ յունկն կենդանեաց, յորմէ և անուանեցաւ ունկնամուտ: ռամկօրէն անկաճմտուկ: ըստ այնմ Նարէկ. զգ. որպէս ձանձք զաղբիւք, և փոքր զեռունք սարդից. և ունկնամտից:

Ունկնաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունող զունկն, կամ զլսելիս, և կամ ականջաւոր. ռամկ. անկաճ ունող:

Ունկնդիր. դրի. իւ. աց. օք: || ունկն դնող. կամ որ ուշդնէ 'ի լսել: ռամկօր. ճօրիջ ընող: Իմաս. 1. 6: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ անսացող. կամ հնազանդ. և կամ հպատակ: 1. Մակ. 2. 19: Առակ. 25. 12: Եւ ըստ այսմ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս. ունկնդիր լինել. և նշանակէ ունկն դնել, կամ անսալ. ռամկ. ճօրիջ ընել. Եբր. 2. 1: և 13. 17: Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ նր, որ խելամուտ է 'ի լսելն զբանն ինչ՝ որոշել 'ի մէջ բարւոյն, և չարին. 'ի մէջ ճշմարտին, և ստոյն. կամ 'ի մէջ այնր, որ է խրատացի, և այնր, որ է անիրաւ. և այլն. և ըստ այսմ է. Եսայ. 3. 3. ուր ասի. Բարձցէ յերէմէ զիմաստուն ճարտարապետ, և զհանճարեղն ունկնդիր: Դարձեալ՝ երբեմն ևս բառս այս 'ի յոգնականոջն վարի իբրև գլերացեալ. և նշանակէ զունկնդրութիւն. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի՝ կալ ը ունկնդրիս. կամ յունկնդիրս. որպէս և է բառս՝ ստանաւոր. կամ ստացուոր. որ 'ի տեղւոջ իւրում մեկնեցաւ:

Ունկն դնեմ. ունկն եդի. ունկն դիր. եւլ: ||

տե՛ս 'ի բառն՝ ունկն ։

Ունկնդրասէր. ացի. աւ. աց. օք ։ || Սիրող ունկնդրողաց, կամ սիրող ունկնդրութեան ։ Իսկ մերթ այն՝ որ ախորժէ 'ի սիրոյ ունկնդրելոյ գոլոյ. կամ որ լինի սիրով ունկնդրութեան. և Ը այսմ իմանի, մինչ ասի. ունկնդրասէր փութով բուռն հարկանել զիմեքէ ։ Ոսկէ. 1. հատ. ճ ։

Ունկնդրեմ. եցի. եալ. ել ։ (չէզոք.) || Ունկնդիր լինել. կամ լսել. կամ անսալ. կամ հնազանդիլ ։ Նարեկ. լէ ։

Ունկնդրութիւն. թեան ։ || Ունկն դնելն. կամ լսողութիւն. և կամ լուր. 3. Թագ. 18. 26 ։ Եսայ. 21. 7 ։ և Ոսկէ. 1. հատ. ժ ։ Իսկ մերթ անսայողութիւն. կամ հնազանդութիւն, և կամ հպատակութիւն ։ 1. Թագ. 15. 22 ։ Լամբրոն ։

Ունջ. ընջոյ. ով. ոց. ովք ։ || Ծուխ մածեալ 'ի ծխնելոյզս. կա 'ի մխանս. կամ յառաստաղս ։ ռամկ. խուրում ։ Բայց սա մանաւանդ յաշխարհաբար լեզուն է 'ի գործածի. զի գրոց լեզուաւ կոչի ծածկախորշութ.

Ունչսա. ի. իւ. ից. իւք ։ || Նա՝ որոյ ունչքն հատեալ են. կամ ապականին, որ և կոչի այն չատ ։ ռամկօր. ֆինթ [illegible] ։ և [illegible] պատառուածոց ։

Ունչք. ընչոց. ովք. կամ իւ. կամ աց. օք. (միայն ի թիւս յոգնակին.) || Ռնգունք. կամ հատուածք, որք են գործարանք հոտոտելոյ և շնչելոյ ։ ռամկ. բիթ ։ Սաղմ. 113. 6. Իմաստ. 15. 15 ։ Եզեկ. 23. 25 ։ Բայց մինչ ասի՝ զունչ ունել. կամ զունչս առնել, նշանակէ՝ յար դարել. և յոխնել զախտս ։ ռամկ. պէխերը չինել ։ 2. Թագ. 19. 24 ։ Իսկ մերթ Է բայի շարակցի այսպէս. ունչս առնել. կամ ունչ առնել. և նշանակէ՝ ամբարտաւանութեամբ թիւրելով զունչս իւր՝ արհամարհել զոք. ռամկ. բիթը ծամածռելով ծուռ ընել. կամ խոժոռել. և յայտնանէ առնել՝ նշանակ կէ ևս սակ՝ ծաղր առնել. կամ կատակել. կամ այպանել. կամ արհամարհել. և անգոսնել ։ ըստ այսմ Լամբրոն. Ունչս առնել ումեքէ. և երախտեա ։ Եւ զկնի ասի, զի բարձրուք ունչս առնելով բանիցն զայս բարբառին. Այնպէս է և 'ի գիրս Ոսկէ. 1. հատ. խիս. ունչ առ ի. Ունչ ածեալ. և ծաղր. և ունչս առնել թուէր. ծը կատականք. կամ այպանութիւնք Թուէր ։

Ունջ. ընջոյ. ով. ոց. ովք ։ || Նկրթոյք. կամ ատրուշանք հրոյ ։ ռամկ. փոլը. և Ը այսմ ասի. խորան հարկանել յունջ բերդին. կամ հատանել յունջ լերինն ։ ռամկ. բերդին փոլը. կամ լերին. ըստան փոլը. կամ լերին. ըստ 'ի հին պատմագիրս ։ Դարձեալ. նշանակէ՝ յատակ. կամ գետին. և կամ երկիր. և Ը այսմ վերամբարձ առնելոյ՝ առնել զոք ուսկից զետ նազարէ. կամ ընդ գետին, այսինքն՝ ընդ ունջն առնել ։ ռամկօրէն գետինը. կործանել կամ գետինը փոխել ։ 'ի հին պատմագիրս ։ Եւ յայս մասին առնլով մասնաւորապէս ունջ կոչի երկիրն, կամ սաղին՝ որ կայ առ ստորին ծառոց, կամ անկոց. զոր 'ի խորշն զառանցեալ՝ բերեն շառաչանակի ։ 'ի հին պատմագիրս ։

Ունչառեկեր. կամ ունկնդրեկեր. ի. աւ. կամ իւ.

Ուրոյ. աջ. ով. աց. օք ։ || Կերպարանք ընդերոյ, որ մերթ ասի ըղ ձագիղոյ, և նշանակէ զնա, որ ուտէ զըսպոյն, զղաւխեայ, զորոհան. և այլն. կամ որ այսպիսի իր ընդունէ ատէրի ։ Ակաւէ ։ Իսկ մերթ ըղ ճրագաց, և նշանակէ զուռոյն հատից չո րենոյ, կորեկի, և այլոց սերմանց. և այս բառ յատկապէս գրի ընդունելի ։

Ուսուցող. ողի. իւ. աց. օք ։ || Այն, որ ուսնի զինն. կամ կարինող. կամ ըմբռնող ։ Նարեկ. ծե ։ Եւ մերթ ընդ կշռանութեան նուաճող. կամ սիրող. կամ խրթող. և կամ կառավարող ։ Խո րէն. Գ. գլ. 63 ։ Իսկ զայլ նշանակութիւն տե՛ս 'ի բայն իւր ։

Ուշ. ուշոյ. կամ ուշի. իւ ։ || Զխառութիւն. կամ յառութիւն մտաց. որով մտադիր լինիմք. կամ պատրաստ լինիմք ։ ռամկ. խէյր ախճուխ ։ Լամբրոն ։ Իսկ մերթ միտք. կամ խելք. կամ հասողութիւն մտաց. կամ լուրհնարք. կամ հանճար. և կամ ուշիմութիւն ։ Նարեկ. իլ. կէ. ծթ. կթ. և ղը ։ Եւ մերթ ջան. կամ փոյթ կամ ուժ զնութիւն մտաց, կամ հոգւոյ ։ ռամկօրէն ջանք. կամ խոշքէն ։ Լամբրոն ։ Մերթ ևս յիշատակ. կամ յիշողութիւն. և կամ յիշումն. և ըստ այսմ ասի՝ յուշի ու նիլ զինն. կամ զի մի ինչ արծանիցի յուշոյ յիշատակաց. և կամ բառնալ զինն յուշոյ մտաց ։ Լամբրոն ։ Ոսկէ. 1. հատ. ժ. և ե ։ Կիւրղի նշնեց. Ե ։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակ ցի այսպէս. ուշ դնել. կամ ուշ ունել ի միք. և նշանակէ յառել զմիտս առ ինն, կամ զհայեցումն մտաց միտումն կամ մտացածել յիր ինչ. և կամ մտադիր լինել ։ ռամկ. միտք դնել ։ Իմաստ. 8. 12 ։ Յոբ. 6. 29 ։ Փիլիպ. 3. 14 ։ Իսկ մերթ փոյթ կալնուլ. կամ ջան դնել. և կամ զուն գործել ։ ռամկօր. ջանք ընել ։ 1. Մակ. 9. 9 ։ Առակ. 16. 11 ։ Բայց Ծննդ. 34. 3. ուր ասի. ուշ եդեալ զհոգւոյն սիրեաց, նշանակէ, զխորհուրդ և զկամս սրտին բա ցորոշ յայտնել, կամ կապակցել ընդ նմա. որ է սիրահարիլ ։ Մերթ ևս յարի ընդ բայի այսպէս. ուշ առնել, և նշանակէ՝ մտադիր լինել. կամ զմտաւ ածել. և կամ խորհիլ ։ ռամկ. միտք ածել ։ 2. Մակ. 14. 42 ։ Իսկ թէ զինչ նշանակէ, մինչ ասի, ուշ 'ի կարծս անկեալ. կամ ուշ 'ի կարծս ա ռաքեալ, տե՛ս զկարծիքն ։ Խորէն. Բ. գլ. 4 ։ և 'ի հին պատմագիրս ։

Ուշաբարձեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք ։ || Այն, որ է բարձեալ 'ի յուշոյ, այս է՝ 'ի յիշողութենէ, կամ ջնջեցեալ է 'ի մտաց, և կամ մոռացեալ 'ի վաղուց հետէ ժամ. Իսկ մերթ նա՝ որոյ ուշն բարձեալ է յինքենէ, որ և ասի ուշաթափ ։ ռամկ. ախըլը ձարած. կամ դուշիւն. եղած ։

Ուշաբերեմ. եցի. եալ. ել ։ (ներգործ.) || Յուշ բերել. որով մերթ նշանակի ըղ զատ տաղացուցանել. և կամ ըմբռնաւորեցուցանել. որ և ասի խելամտեցուցանել. ռամկ. խելքը գլուխը բերել. կամ այցելել ։ Իսկ մերթ յիշել. կամ յիշատակել. կամ զմտաւ ածել. կամ խորհել. որ և ասի մտաբերել ։ ռամկ. միտքը բերել. Նարեկ. զա ։

Ուշաբերութիւն. եցոյ. եալ. ել. (ներգործ.) ||

'ի յուշն խորհրդել. որով նշանակէ 'ի միտ լինել. կմ զգաստանալ. կմ լռելեայ. կմ արթուն լինել մտօք: տաճկերէն. խէպէրտէ օլմագ. կմ այըգմագ: Ոսկեբ. 1. կորն. խամ: 'ի ճառս հայր. ժէ:

Ուշագնաց: (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա, որոյ ուշն գնացեալ է. եւ բարձեալ է 'ի նմանէ. կմ որ է անզգայացեալ. և կամ թմրեցեալ: տաճկ. ուգլը տօլմիշ. կմ պայըլմըշ ըլմը: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, ուշագնաց լինել. և նշանակէ կորուսանել զուշ իւր. կամ թմրեցանելով անզգայանալ. և կմ նուաղիլ: տաճկերէն ուգլը տօլմագ. կմ պայըլմագ ըլմագ:

Ուշադիր. դրի. րւ. աց. օք: || ուշ դնող. կմ միտադիր: տաճկ. դիգգաթ էդիճի: Իսկ մերթ՝ ուշադրական. կմ միտադրական. և ըստ այսմ առի, ուշադիր քննութի. կմ ուշադիր ունկնդրութի. և այլն.

Ուշադրեմ. եցի. եմ. եալ: (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) || ուշադիր առնել, կմ ըստ դատաստանացուցանել. կմ զգօնացուցանել. կմ խելամուտ և ուշիմ առնել. և յայսմ է 'ի Նարեկ. 'ի գովասանս. ուր առի զմէջն աբեթայու, բարեբարութբ բարձրեալն հօրն ուշադրեալ, և իմաստնացեալ: Իսկ մերթ՝ ուշ դնել. կմ միտադիր լինել: տաճկ. դիգգաթ էթմէք:

Ուշադրութի. թեան: || ուշդնութիւն. կմ միտադրութի. կմ նկատումն: Նարեկ. զե: Իսկ մերթ զգաստութի. կմ լռութի. կմ արթնութի. և կմ խելամտութի:

Ուշաթափ: || տես զՈւշագնաց:

Ուշաթափիմ. եցայ. եաց. իլ: (Հոմանիշ.) || ուշաթափ լինել. կմ խելագարիլ. կամ ցնորիլ: տաճկ. խէպէր չըգմագ:

Ուշամտաց: (Նախդրիւ հոլովի.) || զնա, որ 'ի յիշողութե մտացն. կամ որ զուշ իւր է մոռացեալ, եւ կորուսեալ. և կմ մտաթափ: տաճկերէն խէպէր չըգմըշ: Նարեկ. իբ:

Ուշատու. տուի. տու. աց. օք: || ուշ մատուցանող. կմ ուշ դնող. կմ մտօք կցող, և բաղձացող իմիք: տաճկ. մէյլ էդիճի. կմ ճան խօշլը: Է այնմ Մծբն. ժթ. օգնական և ուշատու եւ ուղղութե ձեռոյ:

Ուշեղ. ի. ու. աց. օք: || զօրաւոր ուշիւ, եւ մտօք. կմ ուշիմ. կմ մտացի. կմ սրամիտ. և կմ հանճարեղ: տաճկ. խէպէրլի. կմ խէպէրճի: Է այնմ Խորէն. գ. գլ. 54. ժողովեալ մանկունս ուշեղս. փափկաձայնս. և յերկարօղս: Իսկ մերթ պակի զմտաց. այլ և բառս՝ ուշիմ. և նշանակէ սուր, և զօրաւոր. և կմ ողջմ:

Ուշեղագոյն. գունի. րւ. եց. իւք: || տես զՈւշիմագոյն:

Ուշեղութի: || տես զՈւշիմութի:

Ուշիմ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զբառն ուշեղ ըստ ամ նշանակութե: 2. Մակ. 7. 12: Խորէն. առ. գլ. 4. և 10: 'ի ճառս հայր. իէ:

Ուշիմագոյն: || տես զՈւշեղագոյն:

Ուշիմութի. թեան: || ուշեղութի. կմ մտավարժութի. կմ սրամտութի. կմ հանճարեղութի. և կմ զգօնութի: տաճկ. խէ-պէրլիլիք. կմ խէպէրտարլըգ: 'ի ճառս հայր. իէ:

Ուշի ուշով: (մակբ իբրև զմակբայ.) || ամենայն ուշիւ. կամ քաջ ուշադրութբ: տաճկ. խէյլի տիգգաթ իլէ: Է այնմ Մծբն. ժթ. Համբերէին կառանանդք, կաղակարծք՝ յակնունեցեալն զհօտս խրատուց ուշի ուշով:

Ուշիմագոյն. գունի. րւ. եց. իւք: || ուշիմա գոյն. կմ ուշեղագոյն, եւ առաւել ուշիմ. կմ առաւել մտացի: տաճկ. խէյլի խէպէրլի: Խորէն. առ. գլ. գ:

Ուռ. ուռոյ. ով. ոց. ովք: || բարունակ որթոյ, եւ ոստ, կմ ճիւղ ծառոյ խաղողոյ. զոր առ ժամ արձակէ յինքենէ զարգացեալ տերևովք և ողկուզօք: որ և տաճկ. չուպուգ, կմ ասմա ճուլու: Ծննդ. 40. 10: Եզեկ. 19. 11: Յոհ. 15. 2: Բայց Եսայ. 44. 4. ուր առի զանուանեալն իբրև զուռ 'ի մէջ ջուրց գնացից. եղեալ լինի փոխանակ բառիս՝ ուռի:

Ուռենի. նւոյ. նաւ. եաց. եօք: || տես 'ի ներքոյ զՈւռի: Ոսկեբ. 1. կորն. խէ:

Ուռի. ուռոյ. եաւ. եաց. եօք: || Է ծառ ինչ անբերրի, որ ունի զսաղարթ թեթև, և կանաչ. լինի յաճախ 'ի ջրաբերի տեղիս. մանաւանդ 'ի գետափունս. որպիսի և այլ հրապարակս: ունի զտերև նեղ և երկայն. և ոստս բոյն և մեծ: Արձակէ զոստս երկայնս և դիւրաձկելիս. զորս 'ի գործ ածեն մշակք իբրև զկապս. տաճկ. սէօյիւտ աղաճը: Ղեւտ. 23. 40: Սաղմ. 136. 2:

Ուռկան. ի. աւ. աց. օք: || է գործի ինչ ձկնորսաց հիւսեալ վանդակաձև 'ի նրբամանս լարից, որ ունի առաջի և անդի զերկուս ցանցս ձգեալ ընդ երկայն իբրև զերկուս թևս. որոց յառաջին ծայրն կցեալ կան երկու առասանք երկայնաձիգք: իսկ 'ի յետին ծայրին հաստատեալ կայ պարկ ինչ մեծ. զոր իբրև արկանեն յորս, և սուզի 'ի յատակս ջրոց՝ քարշեն զնա 'ի ցամաք առասանօքն. և ամ ձկունք, որք գտանին 'ի միջոցս երկուց ցանցից՝ յետս կալեալ փախուցեալք խուռն 'ի պարկն, և որսացեալ լինին: տաճկերէն. ալըմ. կմ ալ: Եզեկ. 26. 5: Մատ. 4. 18: Ղուկ. 5. 6: Յոհ. 21. 6: Իսկ երբեմն նմանութբ առեալ ուռկան կոչին և կեց գործիք. կմ մեքենայք. կմ հնարք. և կմ թակարդք, որովք իբր ուռկանօք ըմբռնին մարդիկ: Միքէ. 7. 2: Եզեկ. 12. 13: Ահբ. 1. 15. և 16:

Ուռկանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ուռնող, կմ 'ի գործ ածօղ զուռկանս. և կմ ուռկանաւ որսացող զձկունս: տաճկ. ալըմճը. կմ ալըմ պալըգճը: Եսայ. 19. 8:

Ուռկանեմ. եցի. եմ. եալ: (Ներգործ.) || յուռկանս արկանել. կմ խմբովին որսալ. և կմ միահամուռ բազմութբ ըմբռնել. և այս առի զձկանց: Իսկ մերթ անդրադարձութբ զմարդկանէ, և զայլոց նմանեաց. Նարեկ. ղէ. և 'ի գով. առաք. ուր առի. Զբազմական կոյտս ուռկանեցին: ըստ այսմ և 'ի գիրս Լամբրոն. առի. Զամենեցուն ու

կանէր 'ի քարոզս աւետարանին։

Ուռճալիր։ (Նախադրիւ հոլովի.) || Առատա-ցուն. կմ բարգաւաճ. կմ ճոխ. կմ յորդ բեղմնաւոր. եւ կմ լի ակնակէս արգասաւորիք եւ բարեբաստութեամբ. եւ ըստ այսմ իմանի մինչ առ ի ուռճալիր լուսով, կմ փառօք. կմ գործովք. եւ այլն։

Ուռճանամ. ացայ. ցի՛ր. ալ։ (ընդ. միջ.) || Բարգաւաճիլ, իբր ստուովք եւ ճիւղովք եւ պտղովք առաւելեալ ճոխանալ, կմ պարարտանալ. որ առ ի զբուսոց, կմ զտնկոց։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ ու եւ իցէ բարեօք պերճանալ. կմ լցեալ լինել. եւ ըստ այսմ առ ի ուռճանալ լու-սով, կմ փառօք. կմ գործովք բարութե. եւ այլն. Նարէկ. 'ի գովս խաչին։ եւ խորհրդ. ճ. գր. 62։ Մերթ եւս անդրադարձաբար առ ի զմարդկանէ. եւ նշանակէ բազմութե որդւոց եւ թոռանց եւ ազգատոհմից աճեալ ա-ճիլ եւ բազմանալ. որ եւ առ ի յուռճանալ։ Յն. օրէն։

Ուռճացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. ցանել։ (ան ցողակ.) || Առաւելուցանելով ճոխացուցա-նել. կմ բարգաւաճեցուցանել. կմ յղ-փացուցանել. եւ լի եւ պատարուն առնել բարեօք։

Ուռն. ուռան. ուռամբ. ուռունք. ուռանց. ամբք։ || Կռան երկաթեղէն, կմ փայտե-ղէն, թէ մեծ իցէ եւ թէ փոքր։ ռամկօր. չէքիճ. կմ մուրճ. կմ Տօքմախ։ Դատ. 4. 21։ Յոբ. 41. 20։ Եսայ. 41. 7։ Երեմ. 10. 4։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ սեպ. իբր որոճայր փոք-րիկ գործի, զոր հարկանեն ընդ ճեղք-ուածս, կմ ընդ ծակս իրիք, որ եւ կոչի մա-լուխ։ ռամկ. չիւի։ եւ ըստ այսմ առ 'ի գիրս Ագաթ. զարդարանս ոտքայէն. եւս հը-րամեան արկանել կապիճս երկաթիս 'ի ծունկս նը. եւ վարել ուռամբ սատակաւ. իբր հարկանելով մխել ընդ մէջ կապճաց եւ ծնգացն զհաստ սեպս առ 'ի յօշել զը-ծունկսն։

Ուռնած. ի. աւ. աց. օք։ կմ իւ. ից. իւք։ || Ածող զուռն, իբր Նա՝ որ համբառնայ զուռն, եւ անդրէն ածէ 'ի վը կռանելի իրին. որպիսիք են դարբինք. որք շուր-ջանակի կացեալ հարկանեն ելեւէջիւք ըզ հրացեալ երկաթն. կմ զպղինձն։ եւ ըստ այսմ առ 'ի հին պատմագիրս. ուր զմրճա-ւորս քարահատաց. կմ իբրեւ ուռնածս. որք պատեն զշանթս հրացայտս, մինն առ-նոյր, եւ միւսն իջանէր։

Ուռնահար. ի. աւ. աց. օք։ || Տե՛ս զկռա-նահար։

Ուռնաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || Ուռնօղ. կմ 'ի գործածող զուռն. կմ ուռամբ հարկա-նօղ. որ եւ առ ի ուռնած. կմ կռանահար։ ռամկ. չէքիճ ջուրնօղ։

Ուռնում. ուռուցայ–ուռուցեալ. ուր. նուլ։ (ընդ. միջ.) || Այտնուլ. կմ ուռուցեալ լի-նել. կամ ուռուցմամբ առաճարանալ. եւ կմ բարձրանալով գիզանալ։ ռամկ. ուռիլ. կմ ուռեցուցորիլ։ Իմաստ. 4. 19։ Ղուկ. 8. 23։

Գործ. 1. 18։

Ուռոյցք. ուցից. իւք։ (անեղակ.) || Տե՛ս զՈւռուցումն։

Ուռուցանեմ. ուցի. ու՛. անել։ (անցող.) || Այտուցանել. կամ միջովք պարարտա-ցուցանել. կմ ուռուցմամբ առաճարացու-ցանել, կմ գիզանել։ ռամկ. ուռեցնել. կմ ուռեցուցորել։ Թուոց 5. 22. եւ 27։

Ուռուցիկ. ցկի. աւ. աց. օք։ || Ուռու-ցեալ. կամ ուռուցանող. եւ կամ այն, ո-րով իր ինչ ուռնու. եւ ըստ այսմ առ ի. ուռուցիկ պղպջակ. կմ խաղաճարտ. ու-ռուցիկ միջացուցն, կամ փուք. եւ այլն. ռամկ. ուռեցած. կմ ուռեցնօղ։ Բայց եր-բեմն առ ի առ զհողմոց. եւ նշանակէ՝ մըր-կալից եւ փոթորկիչ. եւ զի յատուկ է այսպի-սի փչմանց ուռուցանել զծով, յարուցա-նելով զմեծամեծ ալիս. վն որոյ վայելչա-պէս կոչին ուռուցիկ։ Եւ ը այսմ է հողմն, որ կոչի յունական բարբառով եւրակիւ-լոն. իբր եւրոս ալեսաս, եւ մրրկածին, որ չնչէ յարեւելից, կմ ըստ ոմանց 'ի գը-ծէն, որ անկանի 'ի մէջ արեւելեան, եւ հիւ-սիսային կողմանց։ Գործ. 27. 14։

Ուռուցումն. ցման. մամբ. մանց. մամբք։ || Այտուցումն. կմ ուռոյց. եւ կմ պարարտ-ութիւն պատճառեալ 'ի միջոյ. կմ 'ի խճճ-ղելոյ. եւ այլն։ ռամկ. ուռեցք. կմ ուռեց-նօղիւք։ Թուոց 5. 21։

Ուս. ուսոյ. ով. ոց. ովք։ || Երկոքին մա-սունք մարդկային մարմնոյ կացեալք յաջ-մէ, եւ յահեկէ պարանոցին. զորոց եւ կա-խեալ կան բազուկքն։ որ եւ ռամկ. առ՝ ուս։ Իսկ յունարէն օմոս, յորմէ եւ տաճիկք կոչեն՝ օմուզ։ Ելից. 12. 34։ Դատ. 16. 3։ Յոբ. 31. 22։ Մերթ եւս ուս կոչի այն մասն զգեստուց, որ զուսն ծածկէ։ Ելից. 39. 18։ Իսկ երբեմն նմանութե ուս անուանին այնք կերպարանք. որք կազմեալ կան յի-միք համագոյն ուսոյ. որպիսիք էին չորե-քին մասունք մեքենոյթեայ. իբր խարի-խաց, որք ձուլեալ կային 'ի չորեսին կող-մունս նը. որովք իբրեւ ուսովք 'ի վեր բար-ձեալ լինէին աւազանք։ 3. Թագ. 7. 30. եւ 34։ Սոյնպէս եւ երկոքին մասունք որմոց, որք յերկոսին կողմունս դրանց կանգնեալ կան, կոչին ուսք դրան։ Եզեկ. 40. 48։ Իսկ 3. Թագ. 7. 2. ուս յորջորջին զերեկողմանց փայտք ինչ եդեալք 'ի վը գլխոց սեանց, յորոց վը ձգեալ լինէին գերանք շինուա-ծոց իբրեւ զերան 'ի վը ուսոց։ Բայց եր-բեմն առեալ լինի առ ի փոխանակ կող-մանն շինուածոց. եւ ըստ այսմ է 3. Թագ. 7. 39. ուր առ ի եդ զմեքենոյթան յուսոյ տանն յաջմէ. իբր զերեկողեաց յաջմէ կողմա-նէ տաճարին։

Ուսանիմ. ուսայ. ի՛ր. իլ։ (Համառօտ բայ.) || Ստանալ զգիտութե. կմ վարժիլ յուս-մունս, կամ յարուեստս. կմ 'ի միտ առ-նուլ. կմ գիտել. կմ տեղեկանալ. եւ կմ սովորիլ։ ռամկ. սորվիլ. կմ սորվել։ Սաղմ. 105. 35։ Մատթ. 9. 13։ Յով. 7. 15։

Ուսանող. ի. ան. աց. օք։ || տե՛ս զՎակաս։ Լամբրօն։

Ուսանիմ։ || տե՛ս զՈւսանիմ։ Աղթամ։

Ուսումն. ուսման. մամբ. մանց. մամբք։ || ուսուցումն մանկացուցթեց. և արուեստից. կամ տեղեկութիւն օրինաց և իրաւանց. կամ գիտութիւն. կամ վարժութիւն. և կամ սովորութիւն. 2. Մակ. 4. 12։ Առակ. 2. 17։ Երեմ. 13. 21։ Իսկ մերթ ուսուցումն, կամ վարդապետութիւն, կամ բանք, զորս ուսուցանէ ոք։ Մարկ. 11. 18։ Եբր. 13. 9։ Ըստ այսմ առնուլ լինի և՛ 'ի խորագիրն Սաղմ. 59. 1. ուր ասի, առ ուսումնն, Ց ի վն ուսուցման. կամ յաղագս ուսուցանելոյ։

Ուսումնական. ի. ան. աց. օք։ || այն ամ որ վերաբերի առ ուսումն. և կամ գիտնական։ Իսկ մերթ նա, որ պարապի ուսմանց և մանկացուցեց. որ և ասի ուսումնասէր։ Բայց մինչ ասի ուսումնական գիտութիւն, նշանակի՝ մաթեմաթիկայն, որ հայերէն կոչի չափաբերութիւն, զորմէ ասասցի 'ի տեղւոջ իւրում. Արդ՝ ասացաւ սա ուսումնական, Ց սորում որք կամին հասու լինիլ այնմ, կարօտին ուսուցման վարդապետի։

Ուսումնականութիւն. թեան։ || աշխատասէր պարապումն ուսմանց, և մանկացուցթեց, կամ ուսումնասիրութիւն. կամ քաջ վարժութիւն ուսուցանելոյ։ Իսկ մերթ քաջ ընդունակութիւն ուսման. կամ գերազանց քըննաճարութիւն ուսանելոյ։

Ուսումնակից. կցի. աւ. կամ իմ. աց. օք։ || ընկեր ուսման. կամ 'ի միասին ուսանող։ 'Ի Վարս հարց. Ժ՟Դ։ և Լամբրօն։

Ուսումնասէր. սիրի. աւ. աց. օք։ || սիրող ուսման. կամ ջանիւք պարապող մանկացութեց. կամ աշխատասիրող 'ի գիտութիւնս. կամ ուսումնական. և կամ գիտնական։ Խորէն. Ա. գլ. 5։ Կիւրղ. Եղծ. Գ. և Ժ՟Դ։ Աղթամ. և Լամբրօն։

Ուսումնասիրական. ի. ան. աց. օք։ || այն ամ, որ վերաբերի առ ուսումնասէրն, կամ առ ուսումնասիրութիւն։

Ուսումնասիրութիւն. թեան։ || սէր ուսմանց. կամ փափագ ուսանելոյ. կամ հետամնդառ պարապումն մանկացուցթեց. կամ ուսումնականութիւն. և կամ գիտնականութիւն։ Խորէն. Բ. գլ. 72։ Ոսկե. Ա. հատ. ԻԳ։ և 'Ի Վարս հարց. Ժ՟Դ։

Ուսումնավարժ. ի. իմ. ից. իւք։ || վարժող զանձն իւր 'ի յուսմունս. կամ վարժեալ 'ի մանկացութեանս. կամ ուսումնասէր. և կամ ուսումնական։

Ուսումնատեաց. տեցի. իմ. աց. օք։ || ատեցող ուսմանց. կամ անգոսնող մանկացութեց և գիտութեց։ Խորէն. Ի. գլ. 89։

Ուսումնարան. ի. ան. աց. օք։ || տեղի ուսման, որ և ասի դպրոց։

Ուսուցանեմ. ուսուցի. ուսո՛. եալ։ (ներգործ.) || վարժել զոք 'ի գիտութիւնս, կամ յարուեստս. կամ հասու առնել ուսմանց. կամ տեղեկացուցանել. կամ սովորեցուցանել. և կամ վարդապետել։ Համմ. ուսուցանել. կամ սորվեցնել։ Դուտ. 3. 2։ Սաղմ. 118. 26։ Մարկ. 4. 1։

Ուսուցիչ. ցչի. աւ. աց. օք։ || ուսուցանող. կամ վարդապետ. կամ վարժապետ. կամ կրթիչ և խրատիչ։ Համմ. սորվեցնող. կամ վարպետ։ Մատթ. 23. 8. և 10։

Ուսուցչապետ. ի. աւ. աց. օք։ || պետ ուսուցչաց. կամ գլխաւոր ուսուցիչ. և կամ վարդապետ։

Ուսուցող. ի. իմ. աց. օք։ || տե՛ս զՈւսուցիչն։ Խորէն. Գ. գլ. 57։

Ո՛ւստ։ (մակբայ տեղական, որ վարի հարցականապէս.) || ուստի՞. կամ յուստի՞. կամ յորմէ՞ տեղւոջէ։ Համմ. ուրկէ. կամ ո՞ր տեղոյ։ և ըստ այսմ մանաւանդ վարի սա յարակցեալ ընդ այլ մակբայս. զո՛ր օրինակ. Ուստ ուստեմն. կամ ուստ ուստեք. Ց ուստի և յորմէ՞ տեղւոջէ։ Ոսկե. 1. հատ. ԻԱ։ Իսկ երբեմն 'ի գործ ածի իբրև զմասնիկ բացառականացուցիչ. և առնի զայլ և այլ զօրութիւն. որգոն. Այլուստ, Ց յայլուստեք. կամ յայլմէ տեղւոջէ։ Համմ. ուրիշ տեղոյ։ 'Ի վերուստ, Ց 'ի վերին կողմանէ։ Համմ. վերէն։ 'Ի հեռաստ, կամ 'ի բացուստ. Ց 'ի հեռի կամ 'ի բացագոյն տեղւոջէ։ Համմ. հեռուանց։ Յերկնուստ, Ց յերկնից։ Յաստուծուստ, Ց յԱյ։ Յամենուստ, Ց յամէ, կամ յամենից։ 'Ի մօտուստ, Ց 'ի մօտոյ։ Դարձեալ բառս այս երբեմն վարի իբրև զմասունք, և նշանակէ զուստի գոլն. ըստ այնմ Խորէն. յառաջաբան. Զամենեցուն զուստն և զգիւտսն յայտնելով։

Ուստեմն։ (մակբայ տեղական.) || նոյն է ընդ բառիս ուստեք. ըստ այնմ Ոսկե. 'ի նախերգ. Ընդուստ ուստեմն 'ի վերուստ խօսի ընդ մեզ. և ոչ աստուստ յաշխարհէ։ Վ՜զի մասնիկն՝ եմն, բազում անգամ դնի փոխանակ մասնկանն՝ եք. որպ փոխանակ ասելոյ՝ երբեք, կամ ուրեք, ասի՝ երբեմն. կամ ուրեմն. զորս տեսցես 'ի տեղիս իւրեանց։

Ուստեք։ (մակբայ տեղական. որ ունի Ց ինքեան զզօրութիւն բացառականի.) || յիմեքէ տեղւոջէ. կամ յիմեքէ կողմանէ. կամ իմեք կերպիւ. և կամ յումեքէ։ Համմկօրէն մէկ տեղէ մը. կամ մէկ տեղէ մը. և կամ մէկէ մը։ և ըստ այսմ խնդրի՝ մինչ ասի. Ոչ գոյր ուստեք նմա պատերազմ. կամ ոչ ուստեք են բանքդ այդ. կամ ոչ ուստեք է իշխանութիւն. եթէ ոչ յԱյ. 2. Մնաց. 14. 6։ 3. Եզր. 6. 8։ Հռոմ. 13. 1։ ըստ այսմ եւս ասի՝ Երկիւղ, կամ օգուտ չիք ուստեք. կամ չգտանելով ուստեք պատճառս. և այլն։ Յոբ. 21. 9։ Երեմ. 46. 11։ Դանիէ. 6. 5։ Բայց երբեմն վարի սա հարցականապէս. և նշանակէ՝ ուստի. կամ յորմէ՝ տեղւոջէ, որգոն. Զի՞ ուստեք ասեն մարգարէս, թէ իցեմ, Ց զի՞ ոք. և ուստի՞։ Մարկ. 8. 27։ Սոյնպէս մինչ ասի՝ ուստ ուստեք, նշանակի՝ ուստի և յորմէ՞ տեղւոջէ։ Ոսկե. 1. հատ. ԻԱ։ Իսկ մերթ վարի կրկնելով այսպէս, ուստեք ուստեք.

և նշանակէ 'ի տեղւոյ տեղւոյ. կամ 'ի զանազան վայրաց, և 'ի պէսպէս կողմանց։ Աղօթ. Եւ կամ այսուրեք, ոչ ուստեք այլ ուստեք, և նշանակէ՝ ոչ յայլմէ իմեքէ տեղւոջէ. կամ ոչ այլուստ ամենևին. և կամ յոչինչ կողմանէ։ Ոսկէ. 1. հռոմ. ա։ Երբեմն եւս 'ի գործածի յարեալ յայլս բառս. որգոն.

Յամ ուստեք։ || Ի յամ տեղւոջէ. կամ յամ կողմանէ. կամ ամ կերպիւ. և կամ ամենևին։ Ոսկէ. 1. հռոմ. իզ։

Յայլ ուստեք։ || Ի յայլմէ տեղւոջէ. կամ յայլմէ իրէ. և կամ յայլուստ։ Ոսկէ. 1. հռոմ. ը։

Յոլով ուստեք։ || Ի 'ի բազում տեղեաց. կամ 'ի բազում կողմանց. կամ բազմազան կերպիւ։ Ոսկէ. 1. հռոմ. իդ. և իզ։ և 2. հռոմ. թ։

Ուստի՞։ (մակբայ հարցական.) || յորմէ՞ տեղւոջէ. կամ յորո՛ց վայրաց։ ռամկ. ուսկի՞. 4. Թագ. 5. 25։ և 6. 27։ Յոհ. 3. 8։ Իսկ երբեմն նշանակէ՝ յորմէ՝ իրէ. կամ յորմէ՝ սկզբնէ. կամ յորմէ՝ պատճառէ. և կամ յորոց պատճառաց։ ռամկօր. ինչէն։ Յոհ. 1. 48։ Ղուկ. 1. 43։ Յակ. 4. 1։ Մերթ եւս գնի փոխանակ յարաբերական դերանուանս, յորմէ. կամ յուսմէ. և կամ յորոց։ Ծննդ. 3. 19։ և 3. Մակ. 6. 14։ Ղուկ. 8. 38։ Երբեմն եւս վարի առակ իբրև զանուն. և նշանակէ զուստն. կամ զուստի գոլն. և կամ զանեղծն, յորմէ գայ ոք. ըստ այնմ Կիւրղի եղծն. ժդ. Իբր ոչ եթէ չգիտեմ զուստին։ Եւ ըստ այսմ երբեմն 'ի գործածի առ հոլովմամբ. ըստ այնմ Կիւրղի եղծն. ժզ. Սուգ առնել անխիմ զուստիոյն. Ի զուստիէն. կամ 'ի վեր ուստի գալըստն։

Ուստի։ (շաղկապ պատճառական.) || Վա՛ս որոյ. կամ յայսն սակս. կամ Նորին աղագաւ։ ռամկ. ատոր համար։ Իմաստ. 12. 23։ Խորէն. Բ. գլ. 78։ և Գ. գլ. 57։ Նարեկ. գէ։

Ուստ ուստեմն։ || տե՛ս 'ի Ուստ։

Ուստ ուստեք։ || տե՛ս 'ի Ուստ։

Ուստր. տեր. երր. երաց. երրք. կամ րօք։ || Արու զաւակ. կամ որդի արու։ ռամկ. մանչ։ Ծննդ. 35. 17։ 1. Թագ. 4. 20։ Բայց բառս այս ըստ մեծի մասին 'ի գործ ածի ընդ դուստր բառին. այսինքն՝ ուստր և դուստր. ուստերս և դստերս. ուստերօք և դստերօք. և այլն։ ռամկ. մանչ ու աղջիկ։ Ծննդ. 5. 10. և 13։ Եզեկ. 10. 9։ Իմաստ. 9. 7։

Ուտելի. լեաց. եաւ. եաց. եօք։ || այն ամ, որ կարէ ուտիլ. կամ զոր օրէն է ուտել. կամ կերելի. և կամ ճաշակելի։ Ղևտ. 11. 47։ 2. Մակ. 2. 11։ Յոբ. 33. 20։ Իսկ մերթ առնել լինի առակ փոխանակ կերակրոց. ըստ այնմ Խորէն. Բ. գլ. 21. Այլ ուտելեաց և ըմպելեաց պարապելով։

Ուտեմ. կերի. կամ կերայ. կեր. ուտել։ (բայ պարտական. Ներգործ.) || Ճաշակել, որ է առնուլ զկերակուր 'ի ստամոքս մարմնոյ. որ և ռամկ. կուշի ասեն։ Ծննդ. 2. 16։ Ղևտ. 10. 17։ Իսկ մերթ առնել լինի փոխանակ ծախսելոյ, կամ մաշելոյ, և կամ վատնելոյ. և ըստ այսմ առի, ուտել հրոյ զծախելի նիւթս. կամ ժանկոյ զհրահանգելիս. և այլն։ Ղևտ. 10. 2։ Դատ. 9. 20։ Բայց առ րա հրամայականն կերէ՛ք. բազում անգամ գրի կերայք։ տե՛ս Ղևտ. 10. 12. և 18։ Աղօթ. 9. 5։ Մատթ. 26. 26։ և այլն։

Ուտեստ. ի. իւ. ից. իւք։ || Ծագի աստ 'ի յուտել բայէն. ուր և պահեստ 'ի պահել բայէն 'ի ձեռն մասնկանս եստ. որ է ամն։ Ուստի բառիւս ուտեստ՝ նշանակի ուտելին. կամ կերուածն. ռամկօրէն. ուտելիք։ Իսկ մասնաւորապէս առնել նշանակի ամլաւ ուտելիք. կամ կերելիք. և կամ մուսք կարգեալ ուտել 'ի կերակուր. և ըստ այսմ առի, ուտեստք համբարոց եւր գից. կամ ազատ ուտելիք զանեղի իմնչ յուտեստ. և այլն։ ռամկօր. աղրէնէ. կամ աղրսոյ. առաձիերէն կէւլինմ։ 2. Մակ. 4. 30։ և 'ի հին պարփոգիրս։ Սոյնպէս ուտեստ կոչին ու. ձինք. կամ պարգևքն, որք նշանեն ուտեք յարքունուստ, կամ յիշխանէ ամ ըստ ամէ. կամ ամիս ըստ ամսոյ. և կամ օր ըստ օրէ, առ 'ի կեալ նովաւ։ ռամկ. թայինն։

Ուտիճ. ուտիճի. աւ. կամ իւ. այ. օք։ || երր. Ի փտութիւն. կամ սայականիչ հիւթ, որ ստ. տակաւ ստակաւ ուտելով ծախէ զիրս. մա. որոյ և կոչեցաւ իսկ ուտիճ, իբրթէ՝ ուտիչ և ծախիչ. որպիսի է ժանգն հրահանգելեաց։ Մատթ. 6. 19. և 20։ Սոյնպէս ուտիճ կոչի և ժանգն բռւսոց, որ է փտուն անկեալ 'ի նմ յապականեցեալ հիւթոյ. որով բազում անգամ հարեալ լինին ոճք ցորենոյ, կամ գարւոյ. որոց հասկքն դոսացեալք փշրին 'ի փոշի. ուստի և կոչին ուտաճահալք։ Մերթ եւս առհասարակ ուտիճ կոչի ո՛և իցէ ճճի, կամ որդն. և կամ զեռունն, որ ուտելով ծախէ զիրս, որպիսի ս՛ի է թրթուրն, ցեցն. որդն պտղոց. կամ անկոց. և այլն։

Ուտիչ. տչի. իւ. աց. օք։ || ուտող. կամ կեր. րող։ Իսկ մասնաւորապէս առնել նշանակի սովաւ ուտիճն ըստ ամ նշանակութեցն։ Նարեկ. զէ։

Ուտձահալ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || յուտ. ձէ հալեալ. Ի կերեալ, և ծախեալ. զոր մէ ըստ հագոյն ասացաւ 'ի բառն ուտիճ։ Նարեկ. ծէ։

Ուր։ (մակբայ տեղական.) || երբեմն վարի առ յարաբերելով զանեղին, և նշանակէ՝ յորում. կամ յոր. որգոն ըստ 'ի տեղւոջէն, ուր էր. Ի յորում էր. Ծնն. 21. 17։ Սաղմ. 131. 7։ Յամ երկրէ, ուր մերժեցի զնոսա, Ի յոր մերժեցի. Երեմ. 23. 3։ և 24. 9։ Իսկ երբեմն 'ի գործածի բացարձակապէս. կամ հարցականապէս. և նշանակէ՝ յորում տեղւոջ. կամ յոր տեղի. ռամկ. ուր փէր. կամ ուր փէր. ուր. զոր օրինակ. ո՛ւր ես. ո՞ւր հովուես. կամ ուր գինեսցուք լինիցին. և այլն։ Ծնն. 3. 9։ Աղօթ. 23. 30։ Երգ. 1. 6։ Իսկ երբեմն առնել լինի փոխանակ բառիս մինչ. կամ որովհետև. կամ փոխանակ զի. կամ՝ և այն զի։ Գործ. 13. 53. 2. Պետ. 2. 11։ Յակոբ. 9։ ըստ այսմ է և 1. Կորնթ. 3. 3. ուր առ. ուր և արդ են իսկ 'ի ձեզ հեռ. և նա-

խանձ, ՚ի որովհետեւ եւ այժմ խակ են ՚ի ձեզ. կամ փոխանակ զի տակաւին են ՚ի ձեզ: Իսկ ՚ի Հայր հարց. Ժ՟Է. յորում ասի. ո՛ւր, եւ ուստի եկն անխծեալ աղքատս այս՝ է ո՛չ իմն, որ ռամկ. ասի. ո՞ւր էր որ ե-կաւ: Դիրծն՝ է սա մինն ՚ի տասանց ստորո-գուէից, որ է պատահումն ինչ ծագեալ ՚ի մար-մնաւորս ՚ի պարագրուէ տեղւոյ. եւ կմ է գոլն ՚ի տեղւոջ. որոյ տեսակք են վեցք. ՚ի վեր ՚ի վայր. յառաջ. յետոյ. յաջ. եւ յահեակ:

Ուրագ. ի. աւ. աց. օք: || է գործիք ինչ հիւսանց, որ ունի զերկաթ լայնաբերան, եւ սուր. որով տաշեն զփայտ. որ եւ ռամկ. ասի ուրագ. եւ տաճկերէն քէսէր: Եսայ. 44. 12: Բայց 1. Մնաց. 20. 3. ուր ասի. սղո-ցեաց սղոցօք, եւ ուրագօք երկաթեօք, ա-ռեալ լինի փոխանակ քերանաց. որ է ... փչն. կմ ճանկն երկաթեայ: Վն զի արար դաւիթ զբազում կամնասայլս անուա-ծոյս, յորոց ոմանք ունէին զշրջանակս ան-ւոցն պատեալ սղոցաբերան երկաթովք. վն որոյ եւ անուանեցան սղոցք: Իսկ ոմանք քերանաձեւ երկաթի սուր կարկնածովք. եւ զհաւաքաթացեալս սփռեալ ընդ երեսս դաշտի, ընթացոյց ուժգին զսայլսն ՚ի վրն, որովք, իբր սղոցօք եւ քերանօք ջար-դեալք սատակեցան. եւ վն այսորիկ. 2. Թագ. 12. 31. ասի զարգանէ. եդեալ զնոսա ընդ սղոցաւ, եւ ը՟ քերանօք երկաթեօք. ՚ի ՚ի ներքոյ սղոցաց, եւ քերանաց. որպէս է եւ Ա՟ճնաւոյ. 1. 3. ուր ասի. կարէին զայլս սղոցօք երկաթեօք: Այլ զի քերանքն ու-նէին զբերանս նման ուրագի, վն որոյ կո-չեցան ՚ի մեզ ուրագ:

Ուրախ: (Նախդրիւ հոլովի.) || խրախ. կմ զուարճ, կմ բերկրեալ. եւ կմ խնդալից: Բայց սա բառ մեծի մասին ՚ի գործածի շարակցելով ընդ բայի այսպէս. ուրախ առնել. եւ նշանակէ. ուրախացուցանել, կմ բերկրեցուցանել: Սաղմ. 18. 9: եւ 42. 4: Առակ. 10. 1: Եւ կմ այսպէս. ուրախ լի-նիլ. եւ նշանակէ. ուրախանալ. կմ բեր-կրիլ. կմ խնդալ: Դատ. 9. 19: Եսայ. 9. 3: Ղուկ. 15. 23: Բայց երբեմն մինչ ասի. ու-րախ լեր, նշանակի կերպ ինչ ողջունի, որով մաղթեալ լինի ողջունեցելոյն կեն-դանութի, եւ ուրախութի, ը՟ նմին եւ ձմ բարեւ: Եւ ը՟ այսմ է Ղուկ. 1. 28. ուր ասէ հրեշտակն ցկոյսն. ուրախ լեր բերկրեալ. իբրթէ՝ ողջոյն ընդ քեզ. կմ ողջ լեր: Վն որոյ եւ փոխանակ ասելոյ ՚ի նամակս. ողջոյն քեզ ՚ի տր. ասեմք, խնդալ ՚ի տր. ոտն եդաւ ՚ի տեղւոջ բարեւ:

Ուրախալի: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես ՚ի ներքոյ զՈւրախալիր:

Ուրախալիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || ուրա-խալից. ՚ի լցեալ ուրախութբ, կմ լի բեր-կրութբ. եւ կմ բոլորովին խնդացեալ, եւ զուարճացեալ: Յն. ...:

Ուրախալից. լցի. իւ. ից. իւք: || Նոյն է ը՟ վերինոյն: Նարեկ. ՚Ի մէջն. Երգոց:

Ուրախակից. կցի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || կցորդ ուրախութե, եւ խնդութե ուրուք. կմ ընկեր խրախութե. կմ ՚ի միասին խրա-խացող. եւ կմ խրախճանակից: Փիլիպ. 2. 18: Յովհ. 12:

Ուրախակցիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Հայնակր.) || ուրախակից լինիլ. կմ խնդակցիլ:

Ուրախակցութի. թեան: || կցորդուի ու-րախութե. կմ ընկերութի խրախութե. եւ կմ խնդակցութի:

Ուրախամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || տես զԽրա-խամիտ: Սաղմ. 112. 9:

Ուրախանամ. ացայ. ացի՛ր. ալ: (ընդմիջ.) || ուրախ լինիլ. կմ խնդալ. կմ զուարճա-նալ. կմ բերկրիլ: ռամկ. խնտալ: Սաղմ. 149. 2:

Ուրախարար. ի. աւ. աց. օք: || ուրախ առ-նող. կմ ուրախացուցիչ:

Ուրախացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. եալ: (անցող.) || ուրախ առնել. ՚ի բերկրեցուցանել. կմ զուարճացուցանել. եւ կմ խրախացուցա-նել: ռամկ. խնտացնել:

Ուրախութի. թեան: || խնդութի. կմ բեր-կրութի. կմ զուարճութի. եւ կմ հրճուանք: Սաղմ. 29. 12: Առակ. 21. 15:

Ուրանամ. ացայ. ացի՛ր. անալ: (Ներգործ.) || ժխտել. կմ ուրանալ. կմ բացասել. եւ կամ բացասութի տալ՝ ասելով. ոչ ճանաչեմ. ոչ մերձեցայ. ես ոչ եմ. եւ այլն: ռամկ. [illegible] կմ [illegible]: Իմաստ. 12. 27: եւ 16. 16: Ղուկ. 8. 45: Յոհ. 1. 20: Երբ յայտմանէ առեալ երբեմն եւս նշանակէ ոչ ը՟նդունիլ. կմ ոչ կամիլ. կմ ոչ հաճիլ. եւ կմ հրաժա-րիլ: ռամկ. [illegible]: Իմաստ. 17. 9: Գործ. 3. 13: Եբր. 11. 24: Ը՟ այսմ եւս առեալ լինի ՚ի փի-լիսոփայից. վն զի փխնկ ասելոյ ոչ ը՟նդունիմ, ասեն՝ ուրանամ: Իսկ մատենագրացն առեալ, նշենի սովար մերժելն ուրուք զընկալեալ հաւատն, կմ զՏեղլինակն նր. որպէս է ա-սելն քրիստոնէի, քն ոչ է ած. կմ ոչ է բնական որդի այ. եւ կմ սուտ է հաւատ նր: Մատթ. 10. 33: Եւ 1. Յոհ. 2. 22: Երբ յայտմանէ առեալ՝ բոլորովին ՚ի բաց թողուլն զինքն, կմ զհաճոյս իւր, ասի ուրանալ զանձն: Մատթ. 16. 24:

Ուրանոր: (մակբայ տեղական.) || ուր. կմ ուր ուրեք. կմ յորում տեղւոջ. կմ յոր վայր. եւ այս երբեմն յարաբերէ զնախըն թաց տեղին. կմ ՚ի գործածի բացարձա-կապէս. որգոն, ուրանոր ահաւասին նախա-տակութիս ցուցեալ. կմ ուրանոր եւ կամի ցիս: Խորէն. Գ. գլ. 46: եւ Ոսկէ. 2. հատ. ըԹ: Իսկ երբեմն առնչանոյ ը՟ մակբայիւ անդ, կմ անդանոր. զոր օրինակ, ուրանոր հո-գւոյն ած, անդ հայր եւ որդի. կմ ուրանոր վաճառեաս զձեռագործդ՝ զիս անդ դիր. եւ այլն: ռամկ. ուր որ. կմ ուր որ: Նարեկ. ՚Ի մէջն. Երգոց: Եւ ՚ի Հայր հարց. Ժ՟Է:

Ուրասս: (Նախդրիւ հոլովի.) || ծաղկաս ՚ի բայէս ուրանալ ՚ի ձեռն մանկանն՝ տապ. որ երբեմն ունի զզօրութե մանկանն՝ օղ. ը՟ այնմ 2. Մակ. 12. 5. խրեւ զդաստեղւ, ՚ի իւ-րեւ զդացող եղեւ: Ուստի բառիւս ուրասս՝ նշենի ուրացողն: Բայց սա գրեթէ միշտ

է բայի շարակցի այսպէս . ուրաստ լինել . կմ. ուրաստ կալ . և նշանակէ ուրանալ , յն. ժխտել . կմ. զլանալ . կմ. բացասել . որպիսի է ասելն , ոչ հանապազ գձեզ . ոչ տամ . ոչ է հնար . և այլն : ռամկ. ինչէոր ընել . կմ. ըն- ընել : Եւ այսմ ժն. ուրիշ . հօր առաջին և հրեշ- տակաց , յուրաստ լինել վն նոցին : Եւ այսմ և ա ասի՝ յուրաստ կալ Է գէմ խնդրուածոց . կմ. յուրաստ լինել հրամայողին . և այլն : Մծբն. ժբ : Ոսկէ. ա. հռոմ. ժ : Իսկ մերթ նշանակէ ոչ իմանալ . կմ. ոչ կամել . կմ. հրաժարել . և կմ. 'ի բաց կալ . ռամկ. ըռալ . կմ. չէ ըսել : և Եւ այսմ ասի՝ յուրաստ կալ 'ի խոսկալոյ . կմ. յուրաստ լինել 'ի մոլութեանց : Այնպէս և ուրանալն դքն , կմ. զնա , ասի ուրաստ լի- նել նմա , կմ. 'ի նմանէ : Կիւրղ. եղեմ. է . և ժա : Եւ բառս այս՝ որ 'ի վերոյ եղելոցն յայտ է , բազում անգամ գրի՝ ուղղ . որպի- սիք են և այլ բազում բառք , որք յիշեցան 'ի մեկնութեան՝ տառին :

Ուրաստական . ի . աւ . աց . օք : || Ուրացողա- կան . կմ. ապուստական . և կմ. բացասական , որպիսիք են եղերք այսոքիկ , ոչ հարոտ , ոչ ննջող . կմ. անչափ . անսահման . և այլն :

Ուրար . ի . աւ . կմ. ամ. . աց . օք : || է տեսակ ինչ եկեղեցական զգեստուց երկայն և նեղ՝ զոր արկանէ քահանայն շպարանոցաւ 'ի նշան լինելոյ լծակցի Քնի և տարկանաւորն զահեակ ուսովն՝ 'ի նշանակ բառնալոյ ըղ- բեռն օրինաց փրկչին : Լամբրօն :

Ուրացութիւն . թեան : || Ժխտումն . կմ. զլացումն . և կմ. բացասութիւն : Իսկ մերթ ոչ ընդու- նումն . կմ. ոչ հաւանումն . և կմ. հրաժա- րումն : Բայց մասնաւորապէս առեալ նշա- նակէ ստլաւ 'ի բաց մերժումն ընկալեալ հաւատոյն . որ է առ քրիստոնեայս ասելն՝ թէ Քն ոչ էԱծ . կմ. ոչ է ճշմարիտ՝ հա- ւատն նր :

Ուրացումն . ման : || Նոյն է ընդ վերնոյս .

Ուրացող . ցողի . իւ . աց . օք : || Ուրաստ լի- նող . կմ. նա , որ ուրանայ զինչ : Բայց մաս- նաւորապէս նշնկի ստլաւ նա , որ 'ի բաց հրաժարի 'ի դաւանելոյ՝ կմ. յընկալեալ հաւատոյն՝ և 'ի կրօնէն , ուրանալով զհե- ղինակն նր , որ եղեն առ քրիստոնեայս ամբարիշտն յուլիանոս , և պորփիւրոս : տաճկերէն մուրթատ :

Ուրափայ . կմ. զուրափայ . ի . իւ : || է բառ սիլաւգական , որով նշնկի կենդանի ինչ վայրի . զոր ապանիացիք և իտալացիք կոչեն ճիրաֆայ : իսկ գաղղիացիք ժիռաֆֆէ . և այլք ոմանք սաֆառաթ : Արդ՝ գտանի սա յաշխարհն եթովպիոյ , և առ սահմա- նօք նր . որոյ գլուխն հանդերձ ականջօքն և պարանոցաւն և գաւազաւն է իբրև ուղ- տու : Իսկ ոտքն է կճղակաւոր , և թաթա- հերձ հանդոյն եզին : Առաջին կողմն է բարձր նման ուղտու : Իսկ յետին կողմն է ցած որ իշոյ : Ունի 'ի գագաթան զեր կուս եղջիւրս հանդոյն այծեաց : Իսկ մորթն է խայտ իբրև յովազու , կմ. ընձու , վն ո- րոյ և կոչի 'ի հայ բարբառ ընձուղտ , որ և երբեմն անալութ . կմ. զանալութ : Թիկ- թև է մարմնով , և արագընթաց առիւծ յոյժ : Իսկ ըստ արժողութեն թանգարանի : Ըստ պատկերի ասոր նկարի համաստեղու- թեն ինչ առ հիւսիսայինն բևեռաւն , որ բաղ- կանայ 'ի քսան և ութն աստեղաց :

Ուրբաթ . ու . ու . ուց . ուք : || Վեցերորդ օրն եօթնեակին , որում յաջորդէ շաբաթն : Օրս այս յունարէն կոչի պարասկեւի , որ թարգմանի պատրաստութիւն . կմ. կազմութիւն . և այս վն այնորիկ . զի յայնմ աւուր օրէնք էր հրէից պատրաստել զկերակուրս . և զայլ ինչս վն աւուր շաբաթու : Մատթ. 27 . 62 : Մարկ. 15 . 42 : Յօհ. 19 . 14 :

Ուրբաթալէզ . կմ. ուրբաթալեզ . լեզի . իւ . աց . օք : || Զուրբաթ օրն լիզող , և ջնջող . որով նշանակի նա , որ ոչ պահէ զօր ուր- բաթուն՝ հրաժարելով 'ի մսոյ , և 'ի նմա- նեաց : ռամկօր . ուրբաթը որբօղ : Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ լուծման պահոց ուրբաթու . և ըստ այսմ ասի 'ի գիրս Շնոր- հալւոյն . որք և առ ձեզ բազում են գտա- նելիք յայլոց . որք ուրբաթալեզն , և ոչ խոստովանելին զմեզս , և այլն :

Ուրեմն : (շաղկապ մակաբերական .) || Ա- պա . կմ. արդ . կմ. վն որոյ : ռամկ. փէքէնտի : Ծննդ. 26 . 9 : Իմաստ. 5 . 6 : Եբրէ. 4 . 10 : Գործ. 10 . 33 : Եւ Ը այսմ երբեմն 'ի գործածի 'ի միասին Է բառիս՝ ապա . այսպէս . ապա- ուրեմն . և զնոյն նշանակէ : որպ. Յօբ. 35 . 16 . Մատ. 17 . 25 : Հռոմ. 10 . 17 : Իսկ մերթ առաջինն . կմ. իսկ . և կմ. արդարև . որ է տաճկերէն պէշգէլէ . որգուն . Զի հա- ւատուք ուրեմն պահեսն զօրէնս . յն հաւա- տութեմբ իսկ : 2 . Մակ. 8 . 36 : Ուրեմն ոչ ընդունելոցի հրաշակերտս 'ի նմանէ . յն ա- ռաջինն ոչ ընդունելոցի : Յօբ. 4 . 12 : ընկե- ցայ ուրեմն յերեսաց աչաց քոց , յն արդա- րև ընկեցայ : Սաղմ. 30 . 23 : Ապա և ջուրք ուրեմն ընկլուզին զմեզ : յն ապա և ջուրք արդարև : Սաղմ. 123 . 4 : Եւ այսմ է և Հռոմ. 4 . 19 . ուր ասի . Զհարիւրամենիւք ուրեմն էր . յն շուրջ զհարիւր ամօք իսկ էր . կմ. համեալ իսկ էր գրեթէ 'ի հարիւր ամն :

Ուրեմն : (մակբայ տեղական .) || Ուրեք . կմ. 'ի տեղւոջ ինչ . և կմ. 'ի տեղի ինչ : ռամկ. պիր եէրտէ . և Է այսմ ասի՝ սկսեալ ասելոյ՝ ասաց ու- րեք մարգարեն . կմ. ասէ ուրեք քն . և այլն . ասի՝ ասաց ուրեմն . ասէ ուրեմն : Ոսկէ. 1 . հռոմ. ը . և ժա : Կիւրղ. եղեմ. իբ : և Լամբրօն : Եւ յայսմանէ առեալ փոխանակ ասելոյ՝ անդէն , կմ. անդանօր . և կմ. յայն վայր . ասի՝ անդ ուրեմն . կմ. անդր ուրեմն : ռամկ. հոն փէրտէ . կմ. օրտէղէ : Խո- րէն. բ. գր. 89 : 'ի վերայ հարցոյ. : Այնպէս փոխանակ ասելոյ՝ աստէն . կմ. աստանօր . և կմ. յայս տեղի . ասի՝ աստ ուրեմն : Խորէն. ա. գլ. 4 : բ. գլ. 7 . և 31 : Իսկ երբեմն վարի սա իբրև զանուն . որ և ուրեքն . և յայնժամ մերթ դնի փոխանակ հոլովական անուանս՝ յինն . կմ. յինչ . որպէս՝ բնակիլ՝ կմ. երթալ 'ի տե- ղի ուրեմն . կմ. 'ի վայրս ուրեմն . յն 'ի տե-

Digitized by Google

զի ուրեք. կմ 'ի վանք ուրեք. որ է 'ի տե-
ղի իմն. կմ 'ի վանք ինչ. 'ի Վրք հարց. ճ.
ժբ. ժէ. և ճ: Սոյնպէս է և Ղևտ. 18. 2. ուր
ասի 'ի ձեռագիր, նաև 'ի փոքրատիպ՝ ա-
տարանս. Դատաւոր մի էր 'ի քաղաքի ու-
րեմն. ք՝ 'ի քաղաքի ուրեք. որ է ասել, 'ի
քաղաքի իմիք: Ես. 17. 12. ասի. մինչ գե-
տանէր 'ի գետոց ուրեմն. ք՝ 'ի գետոց ու-
րեք. որ է 'ի գետոց ինչ: Իսկ երբեմն զնի
փոխանակ հոլովական անուան՝ ուրումն,
և ուրուք. կմ ումեմն, և ումեք: Օ այնմ 'ի
Վրք հարց. ժգ. Ծեր ոմն բնակէր ը եղբօր
ուրեմն. ք՝ ը եղբօր ումեմն. կմ ընդ եղբօր
ումեք: և 'ի գիրս Գրիգոր Տղայէ. ասի.
Ճառագայթ՝ ուրեմն է ճառագայթ. և
կերպարանն՝ ուրեմն է կերպարան. ք՝ ու-
րումն է ճառագայթ. ուրումն է կերպա-
րան: Դիտել. զասս այս երբեմն յարելով
յամանս մասունս բանի՝ ցուցանէ զերկա-
բայագուշթէ ժամանակի. կմ զաստուածու-
թիւն:

Անապան ուրեմն: || ք յոյժ անապան. կմ յապաժամեան պահու. և ըստ այսմ ասի. դրել, կմ զալ. կմ ճանաչել՝ անապան ուրեմն: ռամկ. խիստ ուշ. կամ ուշ ուշ: տաճկերէն կէճ-փէնիկէճ: Լամբրոն:

Այլ ուրեմն. կամ յետոյ ուրեմն: || ք հուսկ յետոյ. կմ զկնի ամի: ռամկ. խիստ էտև. կմ խիստ յետոյ: Յօբ. 3. 1: Խորէն. ա. գլ. 17. և 22:

Ուր ուրեմն: || ք հազիւ երբեք. զոր լիա գոյն տեսցես 'ի կարգի ուրում:

Վաղ ուրեմն: || ք յոյժ վաղագոյն. կմ յոյժ կանխաւ. կմ վաղնջուց. և կմ յառաջագոյն. ռամկ. առաջնէ. կմ շաղանցնէ, կմ շուտով: Խորէն. ա. գլ. 5:

Վերագոյն ուրեմն. կմ վերագոյնն ուրեմն: || ք յոյժ վերագոյն. կմ կանխաւ 'ի վերոյ. և կմ 'ի վեր անդր: Խորէն. ա. գլ. 20:

Ուրեք: (մակբայ տեղական.) || 'ի տեղւոջ իմիք. կմ 'ի տեղի ինչ. ռամկ. տեղ մը: Ղևտ. 31. 21: Մաթ. 15. 24: Իսկ մերթ վարի ըզ բև զանուն. և զնի փոխ բառիս՝ իմիք. զոր օրինակ. 'ի տեղւոջ ուրեք. կմ յանկեան ուրեք. և այլն. Ղևտ. 11. 1: Գործ. 26. 26: Եւ երբեմն յարելով ը այլմ բառս ունի զզօրութիւն բառիս՝ երբեք. կմ բնաւ. որգոն, ուր ուրեք թէ չիք. ք հազիւ երբեք: Ոչինչ ուրեք կարեմ նմանեցուցանել. ք ոչ երբեք իմիք կարեմ նմանեցուցանել. կմ բնաւ ոչ կարեմ նման առնել իմիք: Խորէն. գ. գլ. 37: Իսկ երբեմն յարելով յետական բայս՝ եղեալ լինի փոխ մակբայիս՝ երբեմն, որգոն. է ուրեք. որ բանիւ մնաց. և է, զի ձեռն դնէ, ք երբեմն բանիւ կատարէ. և երբեմն ձեռս դը նէ. էր ուրեք, զի կամէր զանձնիշխան կամանց. ք երբեմն կամէր, և այլն: Բայց Ղևտ. 7. 20. ուր ասի. Յետ բազմաց աւուրց թէ ուրեք գայցէ 'ի տուն իւր. իմանի՝ ա. ռել. թէպէտ գայցէ. կմ հազիւ եկեսցէ:

Ուրեք ուրեք: (միջոց տեղական.) || 'ի տեղիս տեղիս. կմ յամանս վայրս. ռամկօր. տեղ տեղ: Խորէն. ա. գլ. 1:

Ուրկանոց. ի. ած. աց. օք: || տեղի, ուր ուրուականք բնակին. կմ բնակարան գողոց:

Ուրկանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ը միջ.) || ուրուկ լինել. կմ ախտանալ ախտիւ գողութեան:

Ուրկութիւն. թեան: || գողութիւն, որ է բորոտութիւն չար, և անբժշկելի, և փոխադրական. ո-րով անդամք մարդոյ ապականեալ փտին, և պատճառեն զանտանելի նեղութիւն: Սովաւ յաճախ ախտանան հասարակական պոռնիկք, և անկեալքն ը նն. որ և այլով բարբառով կոչի եւրոպական ախտ. զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում: ռամկօր. ֆրէնկ ....: Խորէն. բ. գլ. 57:

Ուրձանակ. ի. աւ. աց. օք: || ուռճացեալ. կմ բարգաւաճ. կմ բեղմնաւոր, և պտղաբեր. կմ ճոխ. և կմ յղփացեալ բարեօք:

Ուրոյն: (մակբայ զատական.) || 'ի զատ. կմ 'ի բաց. կմ որոշակի. կմ առանձին. և կմ միայնակ: ռամկ. զատ. կմ պաշխայ. և կմ պաշխամայ: Ծնն. 30. 40: Յովհ. 20. 7: Իսկ մերթ է նախադրութիւն, որ պահանջէ զբացառական, և նշանակէ մեկուսի. կմ բացառ, և կմ հեռի. ռամկ. զատ: ըստ այսմ Ղուկ. 9. 17. ուրոյն յառաւօտուն յաղջամղջիկ: և 'ի Վրք հարց. ժէ. ասի. ուրոյն կալով 'ի մարդկանէ: Բայց երբեմն վարի իբրև զանուն. և նշանակէ առանձնական. կմ տարբեր. կմ որոշեալ. և կմ զատեալ. Օ այնմ Նարեկ. ճ. Ոգի տիրական. ուրոյն կերպարան: Եւ 'ի Աւգոս. ասի. Եւ այլքն 'ի նմանէ ուրոյնք:

Ուրոյնանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ միջ.) || ուրոյն լինել, ք մենանալ. կմ մեկուսանալ. կմ միայնանալ. կմ առանձնանալ. և կմ զատուցեալ մեկնիլ: ռամկ. մինակ կենալ. կամ պաշխամայ ըլլալ: 'ի հին պարծագիրս:

Ուրոյնութիւն. թեան: || միայնութիւն. կմ առանձնութիւն. կմ տարբերութիւն. և կմ որոշումն. Օ այնմ Նարեկ. լդ. Եւ երից տրոհումն՝ ուրոյնութիւն եւ կամացն:

Ուրոյն ուրոյն: (մակբայ զատական.) || զատ զատ. կմ որոշ որոշ. կամ միայնակ միայնակ: ռամկ. պաշխայ պաշխայ:

Ուրուագ. ի. իւ. իւ. իւք: || հզօր. կմ զօրեղ. կամ ուժգին, և կամ պինդ:

Ուրուագեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || զօրացուցանել. կմ կազդուրել. և կամ պնդել. և ըստ այսմ ասի զպղծոյն նետորէ՝ ուրուագեալ 'ի դիւաց:

Ուրուագութիւն. թեան: || զօրութիւն. կմ զօրեղութիւն. կմ ոյժ. կմ սաստկութիւն. և կմ կազդուրումն:

Ուրուական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ միայն զարտաքին երևոյթն, կմ զատուերն իրիք ունի, և ոչ զէութիւն. և ը այսմ ուրուական կոչի ոև իցէ ստուեր. կամ տիպ. կմ նմանութիւն. կմ ձև. և կմ օրինակ. Օ այնմ. երևեալքն ոչ են ճշմարտութիւն, այլ ճշմարտութեան՝ ուրուականք: 'ի Գիրս Գրիգորի Տղայէն: Իսկ 'ի Նարեկ. ղզ. ասի. Զուրուականին տեսակ իրօրէն ճշ գրաւաբանեցայ: Եւ 'ի Լամբրոն. ասի՝ Զփր

կուռս, նոցին նշանակէր ուրուականօքն ա-
ռակաց, ըստ նմանութեան առակաց։ Եւ զինի
փոխանակ ասելոյ՝ համառօտակ մարդկան
պատկեր. ասի, համառօտ մարդկան ուր-
ուական։ Եւ յայսմանէ կանոնեալ ուրուականն
կոչին անկատար և խաւար գործուածք լուսոյ.
ըստ որում. են [illegible] պատկեր կատարեալ յուրս
նուածոցն։ ռամիկ. [illegible]։ Նաեւ կուռք, կմ
գրօշակք. ըստ որում են առաջք և [illegible], և
իբրեւ առաջք [illegible]. Աւգոս. և Նեփր. [illegible]
[illegible]։ Իսկ մերթ վարի ածականաբար. և
նշանակէ կռապաշտական. կմ դիցական.
կմ դիւական. կմ զզուական. և կմ ունայ
նական. և ըստ այսմ առի՝ ուրուական իրք.
պղծութիւնք, գործք. և այլն։ Նուէկ. հա.
հէ. զճ։ Իսկ մերթ երևութական. կամ
առասպելական. կմ անգոյական. և կմ սուտ
նայելն։ ըստ. այնմ Լամբր. Քանզի պատ
կեր են ուրուականքս աննիւթ իցն։

Ուրուածայն. ի. իւ. ից. իւք։ կմ աց. օք։ ‖ ուրուականս, ըստ դիւական բարբառով. կմ այն՝ որ է ուրուական ձայն. կմ ունայնաձայն. և կմ [illegible] ըստ այնմ Նուէկ. զճ. ոչ հեթանոսօրէն ուրուածային հնչմանն։

Ուրուածաձեւ. աձևի. իւ. աց. օք. ‖ ուրուական ձեւք. կմ դիւաձև. կմ չարաձև. և կմ չարախորհուրդ։ Իսկ մերթ ունայնաձև. կմ ունայնախոհ. կմ ունայնամիտ. ըստ նմ՝ որոյ միտքն և խորհուրդքն, և նմ բաղ-ձանք իւր զհետ երթան ունայնութեան։

Ուրուանամ. ացայ. ցիր. ալ։ (Ձմկջ.) ‖ ուրուական լինիլ. որով մերթ նշանակի երևութանալ. կմ պատկերանալ. կմ ձևանալ. և կմ կերպարանիլ. Իսկ մերթ առասպելանալ. կմ ունայնանալ. կմ [illegible] լինիլ։ Երբեմն և դիւանալ. կմ դիւաբարոյ լինիլ. կամ ժանտանալ. և կմ դաժանանալ։

Ուրուապաշտ. ի. իւ. ից. իւք. կամ օք։ ‖ պաշտօղ զուրուականս, կմ զնմանս պատկերս. կմ դիցապաշտ. կմ կռապաշտ. և կմ դիւապաշտ. Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ լինի ի ուրուապաշտութեան, կմ հետևի՝ ի պաշտօնս զկուռս և զդևս. և ըստ այսմ ասի, ուրուապաշտ թշնամութիւնք։ Աւգոս.։

Ուրուապաշտական. ի. աւ. աց. օք. ‖ այն ամ, որ է ուրուապաշտից. կմ որ վերաբերի առ դիւապաշտս՝ կմ առ կռապաշտս։

Ուրուապաշտութիւն. թեան. ‖ պաշտօն դիւական. կմ առասպելական պատկերաց. կմ կռապաշտութիւն. և կմ դիւապաշտութիւն։

Ուրուապէս. (մակբայ որակական.) ‖ պատկերօրէն. կմ ըստ կերպարանաց. կմ առասպելաբար. և կմ ոչ ըստ ճշմարտութեան։ Իսկ մերթ՝ հանգոյն դիւց. կմ ըստ կռապաշտից. կմ դիւապէս. կմ կատարօրէն. և կամ դժնէաբար։ Եւ մերթ՝ ունայնապէս. կմ ընդունայնաբար. կմ անմարապէս. և կմ աննշանաբար։ Նուէկ. ղթ։

Ուրուկ. ուրկի. ու. աց. օք։ ‖ գազի, ըստ նմ՝ որ ունի զախտ կեղևանդական, որ է ուրուական։ Խորէն. ք. պր. 20։ և ի հար. հարց. ժդ։

Ուրուք. է. իւ. իւ. ից. իւք։ ‖ է թէ զանձն իւր

մնձ գաղափարարարոյ և յախշտակող. ունի զնմանութեան բաղէի. աւաղ զդէշ անյագա-բար։ Թէշնամի է ձագուց ընտանի հաւուն. զորոյ յանձնարծ՝ ի վերուստ յարձակի՝ յանկարծակի։ Բայց մա յաշխարհաքականն լինի ՚ի գազանածի. զի զսոյ լսողութեան կոչի՝ ցնն։ առանձնաբար լալոյն։

Ուրուրեմն. (մակբայ յամրական.) ‖ հա զիւր երբեք. կմ հազիւ հաղ. կմ յոյժ դժուարաւ. կմ յոյժ ցանցառակի. և կամ յոյժ անուղղակի. և ըստ այսմ ասի ուր ու-րեմն ապրեալ՝ ի ծերութեան. կմ ուրուրեմն հեծութեան ակիզբն արար պատուելոյ. կմ յարեաւ՝ ի անկանութենէ. և այլն։ ռամիկ. ձօրով. կամ ձօրով ձօրով. կմ ուշով։ Աւգոս։ Խորէն. աշխ. 5։ ՚ի հար. հարց. ճք։

Ուր ուրեք. (մակբայ տեղական.) ‖ ուրեմ նօր. կմ յորում տեղւոջ. ռամիկ. ուր որ. կմ ուր տեղ որ։ ՚ի Գիրս դատին ճիլէ։ Իսկ մերթ ուրեք ուրեք. կմ ՚ի տեղիս տեղիս Մերթ ես հազիւ երբեք. կմ հազիւ հաղ. կմ յոյժ դժուարաւ. և ըստ այսմ խնանի՝ միանգամ ուր ուրեք բժշկի ախտս, կմ մղուենա այս, ՚ի Գիրս ծնունդէց. ծնն. Է. գւ. զ։

ՈՓ

Ոփազ. ազի ‖ անուն ՚ի բառարանի յատուկ անուանց։

Ոփելեթին։ ‖ անուն ՚ի բառարանի յատուկ անուանց։

ՈՔ

Ոք. ուրուք. ումեք. յումեքէ. ամենայն. իմեք. իմեքէ։ ‖ է մասնական անուն, որով նշանակի ամն. կմ մի ամն. և կմ միոն՝ ի բազմութէ անբաւանդորոշապէս։ ռամիկ. մէկ մը։ և այս երբեմն ՚ի գործածի միայն նակ. ոքոն. եթէ զէշ ուրուք փարեցի. կմ յաղթահարեցի զոք ՚ի ձէնջ. կմ թէ զրկեցի զոք։ 1. Թագ. 12. 3։ Իսկ մերթ վարի յարակցով ընդ այլ բառս, ոքոն. Ամն ոք, ըստ. նմ. անձն. կմ ամ մարդ։ 2. Թագ. 20. 12։ Իւրաքանչիւր ոք, ըստ իւրաքանչիւր անձն. կմ ամ մարդ. Յով. 1. 14։ Այլ ոք, ըստ այլ մի. կմ այլ ոմն. կմ մ և կայ մի։ Ղեւտ. 1. 2։ Ոչ ոք, ըստ և ոչ միոք. կմ և ոչ մի անձն։ Յով. 3. 2։ Ըստ այսմ են ա-սի, անձն ոք. որ ոք. որպիսի ոք. և այլն։ Ղեւտ. 5. 15։ Յով. 1. 24։

Ոքող. ի. իւ. իւ. իւք. կմ աց. օք։ ‖ եկեղան, որ է աւետեալ իւր ամուրդ վիշտ, որ գտանի յանդէր դի և յանտառաշատ տեղիս։ Բուսանի գնդա կաւկերպ իբրեւ զապուշոդն, և երբ իւր զերեկսիք երկրի ոսկի գիր շալից ոզն ի փողրիկ, որ բազում անգամ կոխելէ յանցաւորաց, Ճնշի և անպի տան լինի։ Եւ ըստ այսմ ասի 2. Մնաց. 25. 18. ողոքն յզեաց առ մայրին Լիբանանու. (և ըստ կնիք.) անհա անցին գազանք, և կոխեցին զնա զեկղան. ըստ ասելոյ կոխելով ամենեւին Ճնշե ցին զոքողն։ Եւ այսպես 4. Թագ. 14. 9. կոչի ակեղան. ոսկ և անտառածի յանձին. զաւ ատս հայրապետանեայց աշխարհաքան լեզուաւ։

Չ

Չ. է մինն 'ի բաղաձայն տառից, որ 'ի քերականութեան ունանի կրկնակ, և որում ունի զզօրութիւն երկուց բաղաձայնից բարբառակցաց իւրոց. վ֊ի զի երկու Տ՛ 'ի միասին եդեալ՝ արտաբերին՝ որպ. Չ:

Արդ՝ ըստաս զայս անուանեմք չայ, որ արտաբերի բացմամբ բերանոյ: Իսկ յարուեստի ատոգանութեան ըստ հաշուին է խաժ, յն Թ֊ա֊. վ֊ի զի ունի զՀաստ հրն չուամն:

Դիրձլ կոչի սա ընթրդ. վ֊զի ընթակցի հնչմամբ ը տառիցն Ջ. և Ճ. և մանաւանդ ընդ Ջէին, որում յոյժ մերձաւոր է ձայնիւ. վ֊ որոյ և բազում անգամ փոխադրի ընդ նմա, զոր օրինակ, խոռոչ, և խոռոջ: գողգոչել, և գողգոջել: կարկաչել, և կարկաջել: հաչել, և հաջել: յորանչել, և յորանջել. և այլն:

Դիրձեալ յարելով սա բազում անգամ 'ի բառս, վարի իբրև զմկըն բացասական. և նշանակէ, ոչ. զոր օրինակ. չամաչել. չարժել. չպագանել, չտալ, յն ոչ ամաչել, ոչ արժել, ոչ պագանել. ոչ տալ: Եւ կամ ունի զզօրութիւն բացասական մասնկանս՝ ան. զոր օրինակ, չընակեալ. չաճառալի, չպէտ. յն անբնակ. անհաճառալի. անպէտ:

Երբեմն և ունի զզօրութիւն բառիս, ոչ ինչ, որգոն, նախանձեցուցից զնս չազգաւ, յն ոչինչ ազգաւ: 2. Օրին. 32. 21: Մերթ և ունի զյոժ անուանս, անարժան, կամ սուտ. որգոն. չերկնաւորս. չքահանայապետ. չերէց. յն անարժան կամ սուտ եպիսկոպոս. սուտ քահանայապետ. և այլն:

Դիրձլ է սա նշան համարողական. վ֊ զի յորժամ 'ի գործածի պատուաւորով այսպէս, Չ̃. ցուցանէ զեօթն հարիւրն:

ՉԱ

Չազգ. չազգի. ու. աց. օք: ‖ այն, որ ոչ է ազգ. կմ որ է ոչինչ ազգ: 2. Օրին. 32. 21.

Չակերտ. ի. ու. աց. օք: ‖ է գիծ ինչ աննշան, որ ունի զայս ձև. ՛: Արդ՝ կոչեցաւ սա չակերտ, իբրթէ կերտուիչ չայի՝ զի մինչ յաւելեալ լինի 'ի ստորին ծայրն սորա տուտ ինչ գրոյ՝ կերտէ զտառս՝ չ:

Զայս գիծ բազում անգամ դնեն գրաւ գէրք 'ի վ֊ բառի, կմ բանի, որ արտաքոյ 'ի լուսանցս գրոյ է. կամ 'ի կարգէն վրիպեալ կայ, առ 'ի ցուցանել, թէ պարտ է զայն 'ի ներքս մուծանել. կմ 'ի կարգի իւրում զետեղել: Եւ յայսմանէ առեալ՝ չակերտ կոչի նաև այլ ոսպնի և ևցէ նըշան, որ յաղագս այսր պատճառի դնի 'ի վ֊ բառի, կամ բանի:

Չամամ. ոյ. ով. ոց. ովք: կամ ու. աց. օք: ‖ է բոյս ինչ պիտանի, որ ունի զեր կուս տեսակս. մինն է վայրի. իսկ միւսն ընտանի, զոր սերմանեն յանդաստանս, կմ 'ի պարտէզս, և աճեցեալ բարձրանայ 'ի չափ միոյ, կամ երկուց կանգնոց. արձակէ զբաղուկ և զխոնաւ ծիւղս թաւս. և զտերևս մանուանս նման սամիթի. յն փո բուղթուոի: Բերէ զսերմն բոլորակ յաձախութեբ, որպ և սամիթն. որոց և ոմանց ունդն է նման շուշմայի, յն սուսամի, որք ամենեքին կոչին յանուն բուսոյն չաման: Բնութիւն է ջերմ և չոր. և ունի ոս պատճառէ զդեղնութիւն 'ի դէմս մարդոյ՝ եթէ ուտիցի յաճախ առգործեալ գինւով: Զմատղ և զդալար տերև սորա քաղեալ և չորացուցեալ՝ աղան մանր, և լինի դեղին և փոշետեսակ նիւթ ինչ իբրև զհինայ, զոր 'ի գործ ածեն 'ի կերակուրս. որպ և եր բեմն թրջեալ ը այլոց համեմոց՝ մածուցանեն 'ի փերթս ապխտոց առ 'ի համեմել զնս. որ և ռամկ. կոչի չաման. և սաճկերէն: Եսայ. 28. 25. և 27: Մատ. 23. 23:

Չամիչ. չամչոյ. ով. ոց. ովք: կամ ին. ից. իւք: ‖ խաղող չոր, զոր ողկուզօրէն չորացուցանեն յարեգակն տեղիս. կմ 'ի գաղջ փուռն՝ յաւաջագոյն սրսկելով յողկոյզն զձէթ. կմ ընկղմելով զնս 'ի մաքուր ջուր մոխրոյ, որպ և երբեմն միայն զկոթ իւս ողկուզոցն կիսաբեկ առնելով թողուն 'ի վ֊ որթոյն՝ ուր ինքնին չորանայ, որ և ռամկ. կոչի չամիչ: Թուոց. 6. 3: 3. Թագ. 14. 3: 1. Մնաց. 12. 40:

Չամոքեալ. ելոյ. ‖ ոչ ամոքեալ. զորոյ ըզ նշանակութիւնն տես 'ի Ամոքել բային: Եբր. 4. 2:

Չամչահատ. ի. ից. իւք: ‖ հատ չամչոյ, թէ զատեալ ից է յողկուզոյ, և թէ ոչ:

Չամչեայ. չէի. ին. ից. իւք: ‖ չամչեղէն կամ կազմեալ 'ի չամչոյ: Իսկ մերթ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զողկոյզն չամչոյ, թէ մի միայն իցէ, և թէ երկու, կմ բազում կապեալ 'ի մի շարոց: ռամկ. չամչի հող: 1. Թագ. 30. 12: և 2. Թագ. 16. 1:

Չամչեղէն. ղինի. ու. աց. օք: ‖ այն ամ, որ է կազմեալ 'ի չամչոյ. կմ որոյ նիւթն է չամիչ. որպիսի է խօշափն. և ոմանք յանուշեղէն կերակրոց, որք կոչին կատայ: Յոբ. 3. 1:

Չամպ: ‖ տես 'ի ներքոյ զՉանապարհ:

Չանապարհ. ի. ին. ից. կամ աց. օք: ‖ սարուկ. կմ ունանկ. կմ սառապեալ. և կամ նկուն: ռամկօրէն խեղճ: Իսկ մերթ

անարժան · կմ անարգ · կմ խոտան · կմ չնչին · կմ վատթար · և կմ ժանտ ։

Չանարգադուրդ ։ (Նախագրիւ հոլովի ·) || է ածանցական ելեալ 'ի բառէն չանարգադ · և 'ի մնացականէն՝ ուրդ, և նշանակէ տուաւելը սարսուկ · կմ աղքատագոյն · կմ անանկագոյն · և կմ սաստիկ նկուն ։ Իսկ մերթ անարգագոյն · կմ վատթարագոյն · կմ ժանտաժուտ · կմ յոյժ չարահաճան · ըստ այնմ 'ի հին պարմագիրս · Առնմա ապա գխեմեալ չոճէին չանարգադուրդ նանրայլեղու հայհոյիչք ։

Չանարգատեսիլ ։ (Նախագրիւ հոլովի ·) || աղքատաձև · կմ ունօղ զկերպարանս տառապելոյ · կմ տնանկի · և կմ որ է յոյժ նկուն և տնանկելի ։

Չանարգել ։ (Նախագրիւ հոլովի ·) || տե՛ս 'ի վերոյ զՉանարգագ ։

Չանկաւոր · ի · աւ · աց · օք ։ || է տեսակ ինչ ախտի, որ պատահաւ 'ի յայրեցած արենէ մայծեղան, յորժամ զեղանի առատաւ 'ի լեարդն, և միայ անդ ։

Չանձնել ։ || ոչ առնել ։ ռամկ․ չընել ։ Ծննդ․ 26․ 29 ։

Չաստուած · ստուծոյ · ով · ոց · ովք ։ || ոչ ած · կմ սուտ ած · և այսու անուանեն պաշտօնեայք ճշմարտին ած զդիս, կմ ըղ կուռս հեթանոսաց · ըստ որում համարին ածք, և ոչ են ։ 2․ Օրէն․ 32․ 21․ Երեմ․ 5․ 7 ։

Չաստուածուհի · հւոյ · եաւ · եաց · եօք ։ || էգ չաստուած · կամ կուռք իգական · որ պէտ էր աստարովթ · կմ ափրոդիտէ ։

Չար · ի · աւ · աց · օք · կմ եօք ։ || այսպէս հոլովեցեալ, է անուն ածական · և նշանակէ ժանտ · կմ անօրէն · կմ ապիրատ · կմ ամբարիշտ · կմ եղեռնագործ · և կմ մեղի ։ Առակ․ 28․ 5 ։ Մատթ․ 5․ 45 ։ և 25․ 26 ։ Իսկ մերթ՝ յոռի · կմ վատթար · կմ անարգ · կմ վնասակար · կմ ժանտաբեր · և ըստ այսմ ասի՝ չար ծառ, կմ պտուղ · չար երկիր, կամ տեղի · չար ջուր, կմ հողմ · և այլն ։ Թուոց․ 13․ 20 ։ և 20․ 5 ։ 4․ Թագ․ 2․ 19 ։ Մատթ․ 7․ 17 ։ Իսկ մերթ՝ չարաչար · կամ դժնեայ · կամ կատաղի · և կմ դիւահարին ։ և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի՝ պատահօք չարեօք · կմ գազան չար · մահ չար · և այլն ։ Ծննդ․ 12․ 17 ։ և 37․ 33 ։ Եւոք․ 13․ 7 ։ Եզեկ․ 14․ 21 ։ Մերթ ևս նշանակէ, պակասաւոր · կմ աղքատաւոր · և ըստ այսմ կոչի աչքն, կոչի ակն չար ։ Մատ․ 6․ 23 ։ Մերթ ևս ձախողակ, կմ վշտադին · կմ Թշուառաւոր · և կմ լի չարեօք · և ըստ այսմ ասի, որ կմ ժամանակ չար ։ Սաղմ․ 40․ 2 ։ և 48․ 6 ։ Ժողով․ 9․ 12 ։ Ամովս․ 5․ 13 ։

Չար · ի · կմ ոյ · եաւ · կմ աւ · չարիք · եաց · եօք ։ || այսպէս հոլովեցեալ է գոյական անուն · և նշանակէ, չարութիւն · կմ ամբարշտութիւն · կմ անօրէնութիւն · կմ չար գործք · և կմ չար իր ։ և ըստ այսմ առնուլ լինի յեզականոջն ։ 1․ Մակ․ 1․ 11 · ուր ասի, 'ի նոցանէ բղխեաց արմատ չարի · յ չարութեան · կմ անօրէնութեան ։ Այսպէս և իմանի, մինչ ասի · և արար չար առաջի տն · կմ հատուցանել չար փոխանակ բարւոյ · և այլն ։ 3․ Թագ․ 16․ 30 ։ Սաղմ․ 108․ 5 ։ ըստ այսմ է և Ծննդ․ 3․ 5 ։ և 8․ 21 ։ Եսայ․ 5․ 20 ։ Իսկ 'ի յոգնականոջն եղեալ լինի․ 1․ Մակ․ 1․ 10․ և 55 ։ յորս ասի · լցին զերկիր չարեօք ։ ըստ այսմ է և Երեմ․ 38․ 9 ։ Մատ․ 12․ 35 ։ Հռոմ․ 1․ 30 ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ նեղութիւն · կմ վիշտ · կմ փորձանք · կամ չարչարանք · կմ Թշուառութիւն · և կամ վնասք, և տոյժք · ըստ այնմ Ժողով․ 5․ 12 · Մեծութիւն պահեալ ունիք՝ առ 'ի նմանէ չարոյ իւրում · յ վս վնասու իւրոյ ։ Սոյն պէս է և Մատ․ 6․ 34 · ուր ասի · շատ է աւուրն չար իւր ։ Բայց ըստ այսմ մանաւանդ վարի առ 'ի յոգնականոջն՝ չարիք, եաց · որպ 1․ Մակ․ 1․ 12 ։ և 3․ 42 ։ 2․ Թագ․ 19․ 7 ։ Ամովս․ 3․ 6 ։ Եւ մերթ չարաչար հարուած · կմ պատիժ · կմ պատուհաս ։ 4․ Թագ․ 21․ 12 ։ Երեմ․ 11․ 11 ։ ըստ այսմ է և այն, որ ասի Մատ․ 21․ 41 · Զչարսն չարեաւ · կամ չարաւ կորուսցէ · յ զչարագործսն չարաչար պատժովք, և պատուհասիւք կորուսցէ ։ Իսկ երբեմն առեալ լինի փոխանակ սատանայի · կմ դիւի · յ այնմ Մատ․ 13․ 19 · Գայ չարն, և յափշտակէ ։

Չարաբախտ · կմ չարաբաղդ · ի · իւ · եց · իւք ։ || ունող զչար, կմ զԹշուառ բախտս · կմ վատաբախտ · և կմ դժբախտ ։ ռամկ․ [illegible] ։

Չարաբախտութիւն · Թեան ։ || վիճակումն չար բախտի · կմ վատաբախտութիւն · և կմ դժբախտութիւն ։

Չարաբան · ի · իւ · եց · իւք ։ || այն, որոյ բանն է չար · կմ չարախօս · կմ բամբասող · և կմ անիծաբան ։

Չարաբանական · ի · աւ · աց · օք ։ || չարախօսական · կմ վատաբանական · կմ բամբասողական · և կամ այն, յորմէ ելանեն բանք չարք, կմ Թիւրք · որպիսիք են բանք հերձուածողաց ։ Նորէկ․ Ճ ։

Չարաբանեմ եցի · եա · ել ։ (չէզոք․ և մերթ ներգործ․) || չարախօսել · յ զչարիս խօսել զայլմէ · կմ ամբաստանել · և կմ բամբասել ։ ռամկ․ չար խօսիլ · կամ [illegible] ։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 64 ։

Չարաբանութիւն · Թեան ։ || վատաբանութիւն · կմ չարախօսութիւն · կմ բամբասանք · և կմ ամբաստանութիւն ։ Նորէկ․ Գ ։

Չարաբաստ · ի · իւ · եց · իւք ։ || չարաբախտ · կմ չարաշուք · և կմ Թշուառ · յ այնմ Յս որդի · Եւ կամ յերկուս որդիս զմեն, ըստ նետարի չարաբաստին ։

Չարաբաստաբիկ ։ (Նախագրիւ հոլովի ·) || նոյն է ընդ վերնոյն ։

Չարաբաստութիւն · Թեան ։ || տե՛ս զՉարաբախտութիւն ։

Չարաբարոյ · ի · իւ · եց · իւք ։ || ունող զչար բարս, կմ վատ · կմ ամբարիշտ · կմ ապիրատ · կմ չարայոյզ · և կամ չարախոր_

հաւրդ։ Առակ. 19. 19։ Ոսկե. 1. հափ. ից։ և Յո. ...։ Իսկ մերթ այն՝ որ չարաբարոյութ լինի. և ըստ այսմ սաս. չարաբարոյ հընարք։

Չարաբարոյութիւն. թեան։ || չարութ բարուց. կամ վարուց. կամ ամբարշտութ. կամ ժանտաբարոյութ. կամ չարայուզութ. և կամ ապիրատութիւն. 3. Մակ. 7. 2։ Հռով. 1. 29։ Ոսկե. 1. հափ. ից։

Չարաբարութիւն. թեան։ || Ծագի սա՝ ի բաւէս չարաբարք, և նշանակէ զչարաբարութիւն. ըստ այնմ Ոսկե. 2. հափ. ժա. Զի ափխեբրան լինիցի հրէիցն չարաբարութիւն։ ըստ այսմ է և Առակ. 16. 18. յոմանս օրինակս։

Չարաբարք։ (Նախդրիւ հոլովի. անեզական.) || տե՛ս ի վերոյ զՉարաբարոյ։ Իմաստ. 3. 12։ և Կիւրղի Եզեկ. ժզ։

Չարաբեկ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || չարաչար բեկեալ, կամ կոտորեալ, և կամ տանջեցեալ. և ըստ այսմ սաս. չարաբեկ լինիլ՝ ի սրոյ. կամ ի սովու. և կամ՝ ի գազանաց։ 'ի հին պատմագիրս։

Չարաբեր. ի. իւ. ից. կամ աց. օք։ || ունող զչար, կամ զվնասակար բերս. և կամ չարապտուղ. որպիսիք են ոմանք՝ ի տնկոց։ Իսկ մերթ բերող չարեաց. որ նա՝ որ պատճառէ զչարիս. և կամ առիթ լինի վնասուց, կամ թշուառութեց։ ըստ այնմ՝ ի ձեռս հարց. ժդ. ուսանի՛ եկն անիծեալ աղքատասյա, և չարաբերս տանս այս։

Չարաբերան. ի. իւ. իւ. իւք։ || ունող զչարախօս բերան. կամ չարաբան. կամ բամբասօղ. և կամ չարաչար ամբաստանօղ։ Հակերծ։

Չարաբուն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զբնութ չար. կամ բնութ հակեալ 'ի չարիս. կամ որ է ակնդրն, և սրամտա չարի։

Չարագան։ (Նախդրիւ հոլովի.) || չարաչար տրբեալ զգան. կամ սաստիկ գանիւ. կամ ուժգին հարուածեալ, կամ պատուհասեալ։ ռամկ. խիստ ծեծած. կամ պատուհասած։ 2. Մակ. 3. 38։

Չարագաւառեալ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նա՝ որ է 'ի չար, կամ 'ի վնասակար գաւառէ. կամ որոյ ծնգունդն է յանարգ նահանգէ։

Չարագին։ (Նախդրիւ հոլովի.) || չարագոյն. կամ սաստիկ չար։ Իսկ մերթ՝ չարագնեալ. որ նա՝ որ է կրեալ զանծանօթ չարիս. կամ սաստիկ տառապեալ և չարչարեալ. և կամ վշտագին։ Եւ մերթ վարի եղբ. զմակերպ, և նշանակէ՝ չարաչար. կամ դժնդակապէս. և կամ ուժգին, և սաստիկ։ ռամկ. չար՝ 'ի պտուր. կամ խիստ. և ըստ այսմ սաս. չարագին հարուածել, կամ կոտորել. չարագին տառապեցուցանել, կամ կորուսանել. չարագին սպանել, կամ տանջել. և այլն։

Չարագլուխ. գլխոյ. աւ. աց. օք։ || Նա՝ որ է գլուխ չարաց. կամ ակնդրն չարեաց. կամ գլխաւոր 'ի չարագործութիւնս. և

կամ ամենաչար։ 'ի ձեռս հարց. ժգ։

Չարագնիմ. եցայ. եալ. իլ։ (Ձայնակր.) || չարագին լինիլ. կամ սաստիկ չարանալ. և կամ յոյժ ժանտանալ։ Իսկ մերթ՝ չարաչար տառապիլ. կամ նեղիլ 'ի չարեաց. կամ վշտագնիլ. կամ ցաւագնիլ. և կամ չարչարիլ պէսպէս վշտօք։ Զաքար. Ժ. 2։

Չարագնութիւն. թեան։ || չարագին գոլն. կամ սաստիկ չարութիւն։ Իսկ մերթ չարաչար նեղութիւն. կամ չարակրութիւն. կամ տառապանք. կամ խոշտանկանք. և կամ վշտագնութիւն։

Չարագոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ || առաւել չար. կամ չարագին. և կամ չարաչար։

Չարագոյն. գունոյ. ով. ոց. ովք։ || ունող զվնասակար գոյն. կամ որոյ գոյնն է տգեղ. և զազիր։ Մծբն. ժա։

Չարագործ. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք։ || գործօղ չարեաց. որով մերթ նշանակի՝ և իցէ ժանտագործ. կամ անօրէն. կամ ամբարիշտ. կամ ապիրատ. և կամ մեղաւոր։ Առակ. 12. 4։ Իսկ մերթ մասնաւորապէս առեալ՝ իմանի ոճրագործն. որ նա՝ որ ընդդէմ հասարակաց գործէ զանիրաւութիւն ինչ. որով ըստ իրաւանց դատապարտի 'ի մահ. որպիսիք են սպանողք. աւազակք. գողք. և այլն։ 3. Մակ. 6. 10։ Ղուկ. 23. 32։ 1. Պետ. 2. 14։

Չարագործեմ. եցի. եա. եալ։ (Չէզոք.) || առնել զչարագործս. կամ վարել չարագործութ. կամ նիւթել զչարիս. և կամ խորամանկել։

Չարագործութիւն. թեան։ || չարագործ գոլն. կամ գործելն զչարիս, կամ գործք չարեաց. կամ ապիրատութիւն. և կամ խորամանկութիւն։ 2. Մակ. 14. 22։ և Ոսկե. 2. հափ. Ե։

Չարագրգիռ. (Նախդրիւ հոլովի.) || գրգռօղ 'ի չարիս. կամ չարաչար հրապուրօղ. կամ չարայոյզ։ Եւ կամ նա՝ որ չարաչար գրգռի 'ի չարագործութիւն. կամ որ է կատաղի. կամ ցասմնոտ։ 'ի ձեռս հարց. իզ։

Չարադատ. ի. իւ. ից. օք։ || չարաչար դատող. կամ զչար դատաստան առնող. կամ որ անիրաւութեամբ դատէ։ Եւ մերթ չարաչար դատեցեալ։

Չարադատիչ. ատչի. աւ. աց. օք։ || չարաչար՝ կամ անիրաւութեամբ դատող։

Չարադատութիւն. թեան։ || չարաչար դատողութիւն. կամ չար դատաստան. և կամ անիրաւ դատաստան։

Չարադեւ. դիւի. աւ. աց. օք։ || ունող յինքեան զչար դեւ. կամ հարեալ 'ի չար դիւէն. որպիսիք են մոլեգին դիւահարքն։ Իսկ մերթ չար կամ ժանտ դեւ. ըստ այնմ Յո. ...։ ստամբակեալ իմ չարադեւքն. ... և յանդգնած առ նոքին։

Չարադէմ. դիմի. աւ. աց. օք։ || ունող զչար, կամ զդժնդակ դէմս. կամ որոյ անձն երեւոյթն է զարհուրելի. կամ խոժոռադէմ. կամ ձաղանդէմ. և կամ ահեղ. և զարհուրելի։ 'ի ձեռս հարց. ժզ։

Չարադիւթ. ի. իւ. ից. իւք։ || չար դիւթ. կամ չարաչար դիւթօղ. կամ չարա[illegible]. և

կամ չարամտութ : 'Ի ճառընտիրն :

Չարադիւութիւն . թեան : || չարաչար դիւութիւն . կմ դիւահարութիւն . և կմ դիւացին ժանտութիւն : Իսկ մերթ առեալ ընի փոխանակ գժնդակ թշնամոյն կմ չարաչար ողորմելութեն , քան որում այսպիսի նկքս յատուկ են դիւաց , և դիւաբարոյ անձանց : 'Ի Գիրս Գրիգորի Մագիստրոսին :

Չարազգած . ի . իւ . իւ . իւք : || զգածեալ չարեօք , որ և ասի չարազգեաց :

Չարազգեայ . էի . իւ . իւ . իւք : || տե՛ս ըղ Չարազգի :

Չարազգեաց . եցի . իւ . իւ . իւք : || զգեցօղ զանձամբ զչարիս . կմ պատեալ չարեօք . կմ չարանիր . և կմ մեղսամակարդ :

Չարազգի . գւոյ . եաւ . եաց . եօք : || Նա՛ որ է՛ 'ի չար , կմ 'ի խոտան ազգէ . կմ վատազգի . կմ անազնիւ :

Չարաթոյն : (Նախադրիւ հոլովի .) || ունող զչար , կմ զժանտ թոյնս . կամ սաստիկ թունաւոր . որպիսիք են ոմանք յիժից . և 'ի թունաւոր գազանաց : Աշխարհ : Իսկ մերթ չարաթոյն կոչին ոմանք 'ի հողմոց , կամ յօդոց , և կմ 'ի հաւոց , որք ժանտաբեր հիւթով ապականեալ ապականեն զօդ , յոր հարկանին : Աշխարհ : Մերթ և ս անդրաբերաբար առեալ ասի զչար մարդոյ , կմ զկեղծէ , և զբանից , որք չարութբ իւեք իւր մահաբեր թունովք ապականեն զայլս : Ոսկեբերանին : և Լամբրոն : և 'Ի վարս հարց . իդ :

Չարաժողով . ի . իւ . իւ . իւք : || ժողովօղ չարաց , կմ նա , որ հաւաքէ զչարիս յանձն իւր . և կմ չարաչար ժողովեալ :

Չարաժողով . ոյ . ով . ոց . ովք : || չար ժողով . կամ չար բաղմութիւն հաւաքեալ 'ի գործ ինչ :

Չարալեզու : (Նախադրիւ հոլովի .) || ունօղ զչար , և զխառնակ լեզու . կմ չարաբան . և կմ չարախօս :

Չարալիր : (Նախադրիւ հոլովի .) || լցեալ չարութբ . կմ լի չարեօք :

Չարալլուկ . լլկի . աւ . աց . օք : || չարաչար լլկեալ . կմ տանջեցեալ . և կմ դժնէաբար կատաղեալ և մոլեգնեալ . որպիսիք են ոմանք յայսահարաց . կմ 'ի նախանձոտաց և կմ 'ի սրտմտողաց : Ասորեցւոց և գինեհարեալն , ըստ որում գինւով մոլեգնին . կմ' մասնաւոր ընկեցեալ տատանին , տանին չարալլուկք 'ի գինւոյ . Եզեկ. 23 . 9 : Մերթ և ս վարի իբրև զմակբայ . և նշանակէ չարաչար լլկանօք . կմ չարաչար տանջանօք . ըստ այնմ . Լամբրոն . ոչ ապաքէն անհնարին պատժովք չարալլուկ զառնամանս մտանիցէ :

Չարախնամ : (Նախադրիւ հոլովի .) || չարա չար խնամօղ . կմ որ ունի յինքեան զհոգս չարեաց . կմ որոյ փոյթն է հնարաւորեալ 'ի չարիս . և կմ չարասէր . և ըստ այսմ ասի զմտօք չարախնամ . կամ այլք չարախնամ : Նարեկ. ծէ :

Չարախնդաց . (Նախադրիւ հոլովի .) || խնդացօղ 'ի չարիս . և ուրախացօղ 'ի վշտս չարեաց այլոց . որպիսիք են նախանձոտք . կմ չարասէրք :

Չարախնդիր . դրի . աւ . աց . օք : || խնդրօղ կմ մաղթօղ զչարիս . կմ որ 'ի խնդիր լինի չարեաց : Իսկ մերթ այն , որ է չար խնդրիր . և ըստ այսմ ասի , չարախնդիր հայցուած :

Չարախոհ : || տե՛ս զՉարախորհ :

Չարախոհութիւն . թեան : || չար խորհուրդ . կմ չար խոկումն . կմ չարամտութիւն . և կմ չարակամութիւն :

Չարախորհ . ի . իւ . իւ . իւք : || խորհօղ չարեաց . կմ որոյ սիրտն է լի չարեօք և նենգութեամբ . կմ չարամիտ . կմ չարակամ . և կմ չարասէր : Նարեկ. ըէ : և Յհ ոսկ :

Չարախորհուրդ : (Նախադրիւ հոլովի .) || չարախոհ . կմ որ խոկայ զչարիս : Իսկ մերթ ունօղ չար խորհրդոյ , և կմ չարխրատ :

Չարախտավատ : (Նախադրիւ հոլովի .) || չարաչար ախտիւք , կմ տառապանօք վատնեալ , և կորուսեալ : Եւ մերթ չարաչար ցաւօք , և տանջանօք վատնօղ և կորուսանօղ . կմ սաստիկ դժնդակ . կմ յոյժ դըժնեայ . ըստ այնմ 'ի հին տաղարանիս . Ոչ աղբեցաւ 'ի չարախտավատ , և 'ի խարդաւանական մահուն տագնապաց : և զկնի սակ . Իսկ այլք չարախտավատ զանձնութբ մահու ասպատակալք :

Չարախտավոր : (Նախադրիւ հոլովի .) || չարաչար ախտիւք կմ կրիւք վարօղ . կմ չարասէր . կմ չարանիւթ . և կմ չարաբարոյ . և ըստ այսմ ասի 'ի հին տաղարանիս . Չարախտավոր մտօք սկսանէին զամենակալեան անեղական սրտին տալ ձաղանս :

Չարախրատ . ի . իւ . իւ . իւք : || տուօղ ըղ չար խրատս ումեք . կմ խրատեցեալ 'ի չարիս :

Չարախրատութիւն . թեան : || չար խրատտուութիւն . կմ չարաչար խրատունն . կամ չար խորհրդատուութիւն :

Չարախօս . ի . աւ . աց . օք : || խօսօղ զչարիս . որով մերթ նշանակի բամբասօղ . կամ պարսաւօղ . կմ այպանօղ . կմ զրպարտօղ . և կմ անիծանօղ : Սաղմ. 43 . 17 : Հռոմ. 1 . 30 : Իսկ մերթ՝ ամբաստան . կմ ամբաստանօղ . որ զանձկատանօք հրապարակելով զչարիս ուրուք առաջի դատաւորի , կմ մեծի ուրուք իշխանի 'ի նմանէ խնդրէ 'ի նմանէ զպատժապարտութիւն կմ զկապանսն : Գործ. 23 . 30 : Իսկ մերթ Ը բայի չարախօսել , այսինքն չարախօս լինել . կմ չարախօս կալ զումեքէ . և նշանակէ չարախօսել . կամ ամբաստանել : Սաղմ. ճէ . կմ ձէ . կմ ձէ . . . . Սաղմ. 70 . 13 : Ղուկ. 23 . 2 : Յոհ. 5 . 45 : Բայց երբեմն առեալ ընի փոխանակ բամբասարկուին , կմ սատանայի , որ է զբանս չարախօսաց : Յոբ. 4 . 7 :

Չարախօսեմ . եցի . եա . եք : (չէզոք . և մերթ ներգործական .) || խօսիմ զչարիս զումեքէ . կմ բամբասել . կմ պարսաւել . կմ այպանել . կմ զրպարտել . և կամ անիծանել : Ժողով. 7 . 23 : Մար. 7 . 10 : Իսկ մերթ՝ ամբաստան լինել . կմ ամբաստանել : Սաղմ.

Digitized by Google

[illegible] ընել. Առակ. 18. 17. Մատ. 12. 10. և 27. 12. Ղուկ. 23. 10.

Չարախօսութիւն. թեան. ‖ Խօսիլն զչար. կմ՛ չարաբանութիւն. կմ՛ բամբասանք. կմ՛ բանսարկութիւն. կմ՛ պարսաւանք. և կմ՛ անէծք. 2. Կորն. 12. 20. Իսկ մերթ ամբաստանութիւն, զոր մատուցանեն չարախօսքն զումեքէ առ մեծ ոք՝ 'ի համբաւումն վրէժխնդրութեան. ռամկօր. [illegible]. Յես. 18. 29. 1. Տիմ. 5. 19.

Չարակամ. ի. աւ. աց. օք. ‖ Ունօղ զչար կամս. և կմ՛ կամեցօղ զչարիս. կմ՛ չարասէր. կմ՛ չարամիտ. կմ՛ չարաբարոյ. և կմ՛ չարացեալ. Առակ. 17. 11. և 19. 6. Յոբ. 21. 27.

Չարակամութիւն. թեան. ‖ Չարութիւն կամաց. կմ՛ չար կամք. կմ՛ չարասրտութիւն. կմ՛ չարամտութիւն. և կմ՛ թշնամութիւն. Եսթեր. 16. 6.

Չարական. ի. աւ. աց. օք. ‖ Նոյն է առ Ը բառիս չարակն, այլ և չղջիկանն, ընդ բառին՝ չղջիկն. Եւ 'ի սմանէ ծագի բայս չարականել. Առակ. 23. 6.

Չարականել. եցի. եա՛. ել. (չէզոք. կմ՛ ներգործ.) ‖ Ծագի սա 'ի չարական բառէս, որ է չարակն. ուստի և չարակնելն. նշանակէ զչար ակնել. Ը այսմ. Ոսկէ. 2. հարց. որ ընդ չար ակն է՝ բերել ունի չարախօսս. և բազում չարականօղս. զի չարակնօղն, որ է նախանձօղ. Սոյնպէս և Մատ. 3. 9. ուր ասի. Եւ չար ակնելով չարականեր. զի նախանձալից աչօք հայելով հայիք. կամ խնայելով խըրնայէք 'ի տատանորդս. և յօժարութիւն. Բայց առանց վերափոխման եղեալ կայ չարականել.

Չարականօղ. ‖ տե՛ս զՉարականել.

Չարակեղ. ի. իւ. եց. եւք. ‖ Չար կեղ. զի ժանտ խոց, որով նշանակի ժանտատեսակն, որ ծնեալ յապականութենէ արեան՝ յաւելուծս, կամ յախտակս, և յայլ մասանց մարմնոյ. յանտեղնոյ կոտորէ զմարմին. ռամկ. խոխտահոլ. 'ի հին տպագիրն.

Չարակեղա. ի. իւ. եց. եւք. ‖ Ունօղ զչար, կմ՛ զգազիր կեղաս. կմ՛ չարաչար տառապեալ. և կմ՛ սաստիկ գարշ և այրեծ. և ըստ այսմ ասի՝ չարակեղա բարք. կմ՛ միտք. և այլն. 'ի հին տպագիրն.

Չարակիր. կրի. աւ. աց. օք. ‖ տե՛ս զՉարաբերող.

Չարակն. ակնի. ին. եց. եւք. ‖ Ունօղ զչար և զժանտ ակն. որով մերթ նշանակի մախացօղն. կմ՛ նախանձօտն. ըստ որում յատուկ է այսպիսեաց դժնեայ աչօք հայիլ 'ի բարիս այլոց՝ և դառնանալ 'ի նոյն. մինչ զի երբեմն չարութիւն հիւանդութեան աչացն վնասէն զհայեցեալս իրաց. ռամկ. քախիլօղ. կմ՛ խախանձը եղօղ. և կմ՛ նազար ունօղ. Ոսկէ. 1. հարց. Իսկ մերթ ժլատ. կմ՛ ագահ. որ նախանձալից աչօք ակն արկանէ յինչս իւր. և մախայ ընդ նա, որք հաղորդին բարեաց իւրոց. ռամկ. նէքէս. Առակ. 28. 22. ըստ այսմ է և Առակ. 23. 6. ուր ասի՝ մի ուտեր զհաց ը. առն չարականի, զի չարակնի.

Չարակնեալ. նեի. իւ. եց. եւք. ‖ տե՛ս ըզՉարակն.

Չարակնել. եցի. եա՛. ել. (չէզոք. և մերթ ներգործ.) ‖ Չար և դժնդակ աչօք ակնել. զի նկատել. կմ՛ խեթիւ հայիլ. և կմ՛ նախանձալից և չարակամ սրտիւ ակն արկանել յինչս. որպէս առնեն նախանձօտք և ագահացեալք. ըստ այսմ Առաջանձ. Եւ ոչ կարէաց ընդ մեզ ոչ չարակնեցաւ զմեզ. Իսկ մերթ նախանձիլ. կմ՛ մախալ. և կմ՛ 'ի նախանձու զլանալ, կմ՛ խնայել 'ի տալ զինչս. և կմ՛ ագահել. ռամկ. խախանձը ըլլալ, կմ՛ խախանձութիւն ընել. 2. Օրին. 28. 54. Խորէն. Ե. դը. 31. Կիւրղ. Եղիշ. Ժ. ըստ այսմ է և Խորէն. Գ. դր. 23. ուր ասի՝ Չարակնեալ զուարախառնութիւն արքային. զի վասն նախանձու զլացաւ. Իսկ մերթ՝ մանաւանդ որպէս առաւել նշանակէ՝ դժնեայ աչօք նայելով թշնամութեամբ, և վնասել զինչս. այն առնեն չարակնեալքն. ռամկօր. նազար դնել.

Չարակնճիթ. (նախդրիւ հոլովի.) ‖ Նա՛ որոյ կնճիթն, զի ցռուկն, կմ՛ բերանն է չար, և վնասակար. որով նշանակի՝ չարաչար պատառօղն. կմ՛ կլանօղն. որպիսիք են չար գազանք. կմ՛ կատաղի արջք. և այլն. ռամկ. արջնիկ.

Չարակնճիռ. (նախդրիւ հոլովի.) ‖ Այն՝ որ ունի զչարաչար կնճիռս, կմ՛ հանգոյցս. այլ երբեմն լինին ոմանք ապազնիք, կամ ըմբիք. ռամկ. խիստ բնճիւծ. Իսկ մերթ նը մանուէ առաել նշնէկի տատանէկ կարկամ. կմ՛ կամակոր. և կմ՛ որ կարկամեալ կայ չարութեան, և ոչ երբէք դայ յուղղութիւն. ռամկ. նախո. կմ՛ դէձ. ըստ այնմ Մծբն. ժա. Եւ հռտեին 'ի նոցանէ զի չարակնճիռ մասաց խաբեանց.

Չարակնութիւն. թեան. ‖ Դժնեայ հայեցուածք չարակնելոց. որով բազում անգամ թունաւորեալ վնասին մատաղ մանկունք. և այլք եւս. ռամկ. նազար. Շնորհալին. Իսկ մերթ նախանձ. կմ՛ մախանք. և կմ՛ նախանձալից ժլատութիւն. կմ՛ խնայումն, որ է խախանձութիւն. Մարկ. 7. 22. Գաղա. 5. 21. Մծբն. ժթ.

Չարակրաւէս. (մակբայ որակաց.) ‖ Կրեւք չարեաց. կմ՛ վշտակրութեամբ. կմ՛ տառապեալ նօք. և կմ՛ թշուառութեամբ.

Չարակրութիւն. թեան. ‖ Կիրք չարեաց. կմ՛ վշտակրութիւն. կմ՛ տառապանք. կմ՛ նեղութիւն. և կամ թշուառութիւն. 'ի վերջ հարց. Է. և ժա.

Չարահամբաւ. ի. իւ. եց. եւք. ‖ Ունօղ ըզչար համբաւ. կմ՛ զվատանուն անուն. Իսկ մերթ նշանակէ զայն՝ որ է չար համբաւ. և ըստ այսմ ասի՝ չարահամբաւ լուր, կամ զրոյց.

Չարահատոյց. (նախդրիւ հոլովի.) ‖ Հատուցանօղ զչարին փոխանակ բարեաց. կմ՛ անիրաւօղ առ բարերարս.

Digitized by Google

Չարահնար. ի. աւ. աց. օք: || չարաականերգն. կմ չարահնարաւ, զոր տեսցես 'ի Ներքոյ: Իսկ մերթ չարանենգեթ. այն որոյ նենգութիւն է չար. կմ վատթար, կմ մնամակար. որպիսիք են ոմանք 'ի կերակրոց. և ըստ այսմ առի' չարահնար կերակուր, կամ հաց. և այլն: Մծբն. ժա: և 'ի Գիրս [illegible]: Իսկ մերթ առի զմարմնոյ, և Նշանակէ' ախտածէտ. կամ ցաւագար. և կամ հիւանդոտ:

Չարահնարաւ. (Նախդրիւ հոլովի.) || հնարաւ չարեաց. այս գլուխ, կմ ակնդրն չարեաց, կմ պատճառ ախրագործութեց. և կմ չարանենգեթ. և ըստ այսմ առի 'ի հին տառադարձերս. ընդ որ յաւէտ իմն գծգծնեալ' դրժողութ չարահնարաւ առ արքայ լինէր:

Չարահնարամն. ի. իւ. իւ. իւք. կմ օք: || հնարմօղ չարեաց. կմ չարասէր. կմ չարակամ. և կմ չարամիտ:

Չարահնարաւանութիւն. թեան: || հնարաւորութիւն չարեաց. կմ չարախորհութիւն. և կմ չարամտութիւն:

Չարահնարաւք. ի. իւ. իւ. իւք: || հնարաւոր չարեաց. կմ ժողովօղ յինքն զչարիս. և կմ կուտօղ և գիտօղ զչարիս 'ի մի այլոց:

Չարահնարել. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || չարահնար առնել, այս չարաչար սպառնաւորել. և կմ 'ի յոտնել 'ի մնամակար նենգութեան բաղադրել, կմ կազմել զխմի:

Չարահնարութիւն. թեան. || սպառնաւորութի չարեաց. կմ վատթար բաղադրութի. կմ կազմութիւն երկաք 'ի յոտնի նենգութեան: Իսկ մերթ ախտածէտութի. կմ ցաւագարութիւն. և կմ հիւանդոտութիւն:

Չարահնար: (Նախդրիւ հոլովի.) || հնարօղ զչարիս. կմ չարանենգեթ. և կմ չարաչար հնարաւոր: Իսկ մերթ վարի երբեք ըզ մակբայ. և Նշանակէ' չարաչար հնարագիտ ծութբ. կմ չարարուեստ հնարիւք, կամ մեքենայիւք. և ըստ այսմ առի' չարահնար առնել: 'ի [illegible]:

Չարահնարութիւն. թե: || հնարաւոր չարեաց. կամ չարաչար հնարագործութիւն. և կամ չարարուեստութիւն:

Չարահոտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || գարշահոտ. կմ զազրահոտ. կամ ժահահոտ. և կմ նեխեալ և հոտեալ: ռամկօրէն հոտած: Մծբն. ժա:

Չարահոտութիւն. թեան: || ժահահոտութի. կմ գարշահոտութի. և կմ զազրահոտ նեխութի: ռամկ. գէշ, կմ նեխեալ հոտ: 'ի ճառս հայր. ա:

Չարաձայն. ի. իւ. իւ. իւք: || ունօղ զձայն զզուելի. կմ որոյ բարբառն է վատթար. և կմ որ է ծանր և անհաճոյ ձայն: ռամկ. գէշ ձայն ունօղ: Սոփեր 'ի Նախերգանն.

Չարաձայնել. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || առ ձայնել զձայն վատթար. կմ չարաչար հնչել. և կմ զզուելի բարբառով աւել: ռամկ. գէշ ձայն հանել:

Չարաձայնութիւն. թեան: || վատթար ձայն. կմ զզուելի հնչումն. և կամ ծանր և անհաճոյ եղանակ: ռամկօրէն գէշ ձայն:

Չարաճճի. ճճւոյ. եաւ. ճճիք. եաց. եօք: || այն որ է չար ճճի. այս ժանտ զեռուն, կմ դժնեայ որդն. և կմ այլ ինչ նման' որ չարաչար խայթելով. կմ խածանելով, և կմ ուտելով վնասէ, կմ ապականէ զինչ: Իսկ մերթ անդրաբերաբար առ անձն մարդոյ. և Նշանակէ եղեռնագործ. կմ արբանեակ. և կմ չարանենգ. և այս ըստ այնմ, զի յառակս է սովորական հանգոյն չար ճճեաց և անհնարին գազանաց' գարծելով զպէսպէս ոճիրս' վնասել և տառապանեցուցանել զմարդիկ. և երբեմն կեղեքելով ըմպել զարիւն նց: ռամկ. [illegible]: Տիտ. 1. 12:

Չարամահ. (Նախդրիւ հոլովի.) || չարաչար մահացեալ. կմ մեռեալ: Իսկ մերթ այն, որ է չար, կմ դժնդակ մահ. և ըստ այսմ առի. Մծբն. ժէ. զմահ չարամահ մեռցին: Բայց առ հասարակօրէն է բայի չարակցի այսպէս. չարամահ առնել. և Նշանակէ չարաչար սպանանել. կմ դառնակսկիծ տանջանօք մահացուցանել: Աղգաթ: Եւ կամ այսպէս, չարամահ լինել. և Նշանակէ չարաչար մեռանիլ. կամ դժնդակ մահուամբ ելանել 'ի կենաց. Աղգաթ: Մերթ և վարի իբրև զմակբայ, և Նշանակէ. չարաչար և դառն մահուամբ. և ըստ այսմ առի. չարամահ կորնչիլ. կամ չարամահ սատակել. և այլն:

Չարամարտ. ի. իւ. իւ. իւք. || չար, կամ դժնդակ մարտիւ պատերազմօղ. կմ չարաչար մարտնչօղ. և կմ կռուօղ 'ի յիրս չարիս: 'ի հին տառադարձերս:

Չարամբեր: (Նախդրիւ հոլովի.) || համբերօղ չարեաց, կմ վշտաց. որ և առի. խըռտամբեր. կմ չարաշակիր. ռամկ. չըքուր:

Չարամեկնել. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) չարաչար մեկնել. կամ 'ի չար կողմն իմանալ:

Չարամեռ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես ըզ Չարամահ:

Չարամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || ունօղ զչար միտս. կմ զխորհրդածութիւն միտս. կմ չարախօհ. կամ չարասէր. և կմ չարաբարոյ:

Չարամտել. եցայ. եցաւ. իլ: (Ձայնակր.) || չարամիտ լինել. կմ չարամտութբ վարիլ. և կմ յօժարիլ 'ի չարիս:

Չարամտութիւն. թեան: || չարամիտ գոլն. կմ չար միտք. կմ չարախոհութիւն. կմ չարասիրութիւն. և կմ չարաբարոյութիւն:

Չարայաջող: (Նախդրիւ հոլովի.) || չարաչար յաջողող, այս Նախանձօղ. կամ ունօղ զչար Նախանձ. Իսկ մերթ այն, որ լինի չարաչար յաջողելով. կմ Նախանձելով. և ըստ այսմ առի' չարայաջող մախանք. 'ի հին տառադարձերս:

Չարայոյզ. յուզի. իւ. իւ. իւք: || յուզօղ չարեաց. որով մերթ Նշանակի որսօղ. կամ խնդրօղ զչարիս. կմ չարասէր, կմ չարահնար. Իսկ մերթ' գրգռօղ չարեաց, կմ պատճառօղ զպէսպէս ոճիրս և զխռովս,

որպիսիք եղեն մոլորութիւնք, կամ աղանդք ոմանց չարաբարոյից։ Մերթ եւս նշանակէ զչարաչչուկն, զոր տեսցես 'ի տողն։

Չարայուշ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զչար յուշ. որով մերթ նշանակի նենգամիտ, կամ չարախոհ. կամ չարամիտ։ Իսկ մերթ՝ մոռաթափ. կամ խեղճագար. և կամ մոլի. ռամիկ. խենթ. կամ խեւ։ ըստ այսմ Սոփ. 1. հատ. ԼԸ. Ընդէր հակառակ անձին քում մոլես զաւուրն, որ կատաղի, և հար կանող չարայուշ։

Չարայօժար։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յօժարեալ 'ի չարիս. կամ չարասէր. և կամ չարակամ։ Կիւրղ. եղեն. ժա.

Չարանամ. ացայ. ցիր. աւ։ (Ընդ միջ.) || չար և անօրէն լինել. կամ ժանտանալ. կամ վատթարանալ. և կամ գոռոզանալ։ Նոյէմ. ԼԳ։

Չարանախանձ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զՉարայոյզաւ։

Չարանախանձիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակր.) || նախանձիլ 'ի չարիս. կամ չարաչար մախալ։

Չարանիւթ. ի. իւ. իւց. իւք։ || նիւթող չարի. որով մերթ նշանակի նա, որ խորամանկութ հնարէ այլոց զչարիս. կամ գործէ զպատճառանութիւս, և կամ զայլ ինչ չար, որ և կոչի չարարուեստ։ տաճկերէն հիլէ պազ։ Աստ. 12. 20։ Իսկ մերթ չարաչար նիւթեալ. կամ հնարեալ. և ըստ այսմ առի, չարանիւթ խորամանկութիւն. կամ չարանիւթ բանք։ Եւ մերթ առեալ լինի փոխանակ ու և իցէ չարագործաց. կամ ամբարշտաց՝ որք պարապին 'ի չարիս։

Չարանուագ. ի. աւ. աց. օք։ || չարաչար նուագօղ. կամ երգող. կամ յոռեակես եղանակօղ. և կամ չարաձայն։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանէ չարաբան, կամ չարախօս։

Չարանուագութիւն. թեան։ || նուագ չարեաց. կամ չարաչար եղանակութիւն. և կամ չարաձայնութիւն։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ չարաբանութեան. կամ չարախօսութեան։ Լամբրոն։

Չարաչչուկ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն, յորում լինին շչուկք չարք. այսինքն չարաչար շփոթք և աղմուկք, կամ անտանելի վրդովք և սատանութիւնք. և ըստ այսմ առի. չարաչչուկ ժամ, կամ չարաչչուկ տուեան. և այլն։ Մերթ եւս յարուցանող գժնդակ խռովութեանց և վրդովմանց, կամ սաստիկ աղմկարար. կամ չարայոյզ. կամ չարագրգիռ. և կամ չարանիւթ. ըստ այսմ. 'ի հին պատճենս. ծանուցեալ զչարաչչուկ զչարիմաց խորհրդոց նոյ։

Չարաչուք։ (Նախդրիւ հոլովի.) || չարափառ. կամ չարապատիւ, այսինքն՝ որ չարաչար պատուի և մեծարի, կամ որ անարժանութե ընդունի զպատիւ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակի չարագործ, կամ չարաբարոյ. կամ անօրէն։ 2. Մակ. 7. 29։ Նարեկ. ԾԸ։ Իսկ մերթ՝ գժնդակ, կամ չարաչար. կամ յոյժ զզուելի. և կամ խիստ. և ըստ այսմ առի՝ չարաչուք դառնութիւն. կամ ձայն, և կամ զզեանք. և այլն։ Աղթար. և Նարեկ. ԾԵ։

Չարաչար։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յոյժ չարագոյն, կամ գժնդակագոյն, կամ բռնաւորագոյն. կամ խստագոյն. կամ անտանելի. և կամ սաստիկ յոյժ, և ըստ այսմ առի, չարաչար կատարած, կամ հարուած. չարաչար մահ, կամ դոյժ. չարաչար մեղք կամ [illegible]. և այլն։ Թւ. 14. 37։ 3. Մակ. 4. 5։ Իմաստ. 3. 19։ Մատթ. 8. 28։ Իսկ մերթ է մակբայ, և նշանակէ չարապես. կամ գժնդակապես, կամ վատթարապէս. կամ ուժգնակի, և կամ կարի յոյժ. և ըստ այսմ առի, չարաչար տանջել. կամ հիւանդանալ։ չարաչար խորհիլ. կամ խնդրել։ չարաչար հարկանել. կամ տանջել. և այլն։ Թւ. 11. 1։ Իմաստ. 14. 30։ Ղուկ. 7. 2։ Յակ. 4. 3։

Չարասու. ի. իւ. իւց. իւք։ || նա, որոյ սասցուածքն են չարք. կամ չարաբան. և կամ չարախօս։

Չարասաց։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերինոյն։

Չարասէր. սիրի. աւ. աց. օք։ || սիրող չարեաց. կամ չարայօժար. կամ չարակամ. և կամ չարաբարոյ։ Խորէն. Ա. գլ. 16։

Չարասիրտ. սրտի. իւ. աց. օք։ || տես ընդ Չարակամ։

Չարասնունդ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || սնող զչար սնունդ. կամ չարաչար սնեալ. և կամ 'ի չարիս սնուցեալ, և զարգացեալ։

Չարասուն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերինոյն։

Չարավախճան. կամ չարավախճանաւ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || սաստիկ վախճանող. կամ չարաչար մանանեալ զանձն 'ի վախճանութիւն. կամ յոյժ պատճառող։ Իսկ մերթ՝ սաստիկ վախճանական, կամ պատճառական։ 'ի հին պարագիրս։

Չարատանջ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || չարաչար տանջող, կամ չարչարող։ Իսկ մերթ՝ չարաչար տանջեալ. կամ ըլկեցեալ։ Երբեմն եւս առեալ լինի փոխանակ այնորիկ, որ չարաչար տուժէ, կամ 'ի չարիս բանտեալ մնէ. և ըստ այսմ առի. չարատանջ հարկադրիր. կամ չարատանջ խմառք. և այլն։ 'ի հին պարագիրս։

Չարատեաց. ատեցի. ատեաւ. ատեաց. ցօք։ || ատեցող չարեաց, կամ անօրէնութեանց. և կամ որ գարշի յանիրաւութեանց։ 2. Մակ. 4. 49։

Չարատեղեակ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || տեղեակ չարեաց. կամ հմուտ 'ի չարիս. կամ չարաչար կրթեալ, և վարժեալ։

Չարատենչ. ի. իւ. իւց. իւք։ || տենչացող կամ ցանկացող չարեաց. և կամ չարասէր։

Չարատես. ի. իւ. իւց. իւք։ || զչարիս տեսանող. կամ չարեաց նկատօղ. կամ որ չարաչար նայի, և կամ այն, որոյ տեսութիւն է չար։ Նարեկ. ԽԷ։ Իսկ մերթ նշանակէ զչարատեսիլն. զոր տեսցես զկնի։

Չարատեսիլ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն, որ ունի զչար. կամ զվատթար տեսիլ. կամ որ զազիր է կերպարանօք. կամ տգեղ ե-

բեւաթիւն. որոյ խաբեբին գ՚եկք ոմանց մարգ-
կանց. կմ՚ ապականիչ կերակուրք։ Ռամկ.
Գէշ փէսէ ատեօղ. կմ՚ սատանայութիւն։ Մծբն. ժա։

Չարատեսիլ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Ունօղ զտեսիլ կամ զնմանութիւն չարի. կմ՚ որ տեսա- նողաց ածէ յինքն զչարիս. կմ՚ չարատեսակ. եւ կմ՚ զազրագեղ։

Չարաբարոյ. ի. ից. ոց. օք. || Ունօղ չարի բարս. որոյ մերթ նշանակի նա՝ որ առնէ, կամ ստեղծանէ զչար, կմ՚ զյօժարի խռս. ուր ա- սէին մանկքնեցիքն զդիւէն։ Կիւրղ. եզեկ. Իսկ մերթ նա, որ առնէ ունիք զչար, կմ՚ զխոստ. կամ որ գործէ զչարիս, եւ զա- նօրէնութիւնս։ Երեմ. 20. 13։ ՚Ի վարս հարց. [illegible]։

Չարաբարութիւն. թեան։ || Չարաբարոյ գոլն. կմ՚ ունելն ունիք զչարիս. եւ կմ՚ չարա- գործութիւն։

Չարարուեստ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Ու- նօղ զչար, կմ՚ զմեղաւորականն, եւ զխոստա- կար արուեստ։ Եւ մերթ նա, որ չար ա- րուեստիւ. կամ խորամանկ ճարտարու- թեամբ գործէ զչար ինչ. կամ չարա- նենգ. եւ կամ չարահնար։ Իմաստ. 1. 4։ Իսկ մերթ այն, որ լինի չար արուեստ- ով. կմ՚ չար ճարտարութիւն, եւ ՚ի յայտ- նել չարարուեստ հնարագիտութիւն։ Իմաստ. 15. 4։

Չարարուեստական։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նոյն է ընդ վերինոյն։

Չարարուեստութիւն. թեան։ || Չարարուեստ գոլն. կմ՚ արուեստ չարեաց, կմ՚ չարա- չար ճարտարութիւն. եւ կմ՚ չարահնարութիւն։

Չարացուցանեմ. ցուցի. ացի. եւ։ (անցող.) || Չար առնել զոք. կմ՚ չարութեան զգածել. կմ՚ ժանտացուցանել. եւ կմ՚ վատթարացու- ցանել։ Գործ. 14. 2։

Չարափառ. ի. աւ. աց. օք։ || Ունօղ զչար միտս, կմ՚ խմացուածս ՚ի յիրս հաւատոյ. կմ՚ որ մոլորեալ է ՚ի հաւատս, զհետ եր- թալով չար աղանդոց, եւ մոլորութեանց. որպիսիք են ամ՚ հերետիկոսք. եւ հերձ- ուածողք։ Խորէն. ա. պր. 86. եւ գ. պր. 61։ եւ Լամբր.։ Իսկ թէ ընդդէմ կոչին այսպի- սիքս չարափառք, առ ՚ի բառս ուղղա- փառ։

Չարափառութիւն. թեան։ || Չարափառ գոլն. կմ՚ աղանդ չարափառաց. կմ՚ թիւր դաւա- նութիւն հաւատոյ. եւ կմ՚ հերետիկոսութիւն. որ եւ կոչի այլափառութիւն։ Խորէն. գ. պր. 68։ Նորէկ. հէ. եւ Լամբր.։

Չարեացպարապ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Պարապօղ չարեաց. եւ այս առի զնմանէ, որ պատճառ է լեալ բազմաբեղի մեղա- գործութեանց, եւ անկեալ ՚ի նեղութիւն պատ- ժոց պատուհասից նոյն. եւ ըստ այսմ է. 2. Մակ. 4. 47. ուր ասի. Զնմ չարեացպա- րապն զմենելաոս. [illegible] չարեաց պատ- ճառն զմենելաոս. ըստ այսմ բառդ. եւ բառս չարեացպարապ. որ ՚ի անդ [illegible]։

Չարեօք։ (է գործականին բառս չարիք. եւ վարի իբրեւ զմակբայ որակական.) || չարաչարէս. կմ՚ չարաչար. եւ ըստ այսմ ա- սի՝ չարեօք կալ, կմ՚ չարեօք առնել զինչ. եւ այլն։ ՚Ի վարս հարց. ժդ։

Չարըմբերք։ || տես զՉարամբերք։

Չարժեմ. եցի. եւմ. եւ։ (չէզոք. բայց առ- նու խնդիր հոլովական.) || Ոչ արժել. կմ՚ ոչ գոլ արժանի։ Ռամկոր. չժէլ։ Ըստ այսմ Առակ. 3. 15. եւ 8. 11։ Ա՛յ ինչ պա- տուական չարժէ զնա։

Չարխնամ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Չարա- միտ. կամ չարախորհ. կմ՚ չարահնար։ Իսկ մերթ չարութիւն, կմ՚ խորամանկութիւն խնա- մեալ. կամ խորհեցեալ եւ կմ՚ նենգեալ. եւ ըստ այսմ առի. չարխնամ խորհուրդ, կմ՚ չարխնամ խորհրդածութիւնք. եւ այլն։ ՚Ի նին պարագայս։

Չարխնամութիւն. թեան։ || Չարամտութիւն. կմ՚ չարախորհութիւն. եւ կմ՚ չարահնարութիւն։

Չարիք։ || Է յոգնականն բառիս չար, ըստ որում վարի զոյականաբար. որ բաղկացեալ ՚ի գործածի աներգականաբար։ զնշանա- կութիւն սորա տես ՚ի վերոյ ՚ի յեզականն իւր. Չար։

Չարկամ։ || տես զՉարակամ։

Չարկամութիւն։ || տես զՉարակամութիւն։ Ոսկ. ե. հատ. լէ։

Չարկանեմ. չարկի. չարկ. եւ։ (Ներգործ.) || Տանջել. կմ՚ խոշտանգել. կմ՚ կեղեքել. կմ՚ զրկել. եւ կմ՚ տառապեցուցանել։ Ոսկէ- բեր. հարց. Իսկ թէ զինչ նշանակէ. Մա- ղաք. 3. 9. ուր ասի՝ չարկանելով չարկա- նէք. տես ՚ի բառս չարախանել։ Բայց Թ. որում է առաքացուցական արկանել բայիս, նշանակէ՝ ոչ արկանել, կամ ոչ ընկենուլ։

Չարութիւն. թեան։ || Չարիք. եւ այն ամ՚, որ հակառակ է բարութեան. կմ՚ ապաքինու- թիւն. ուր ժանտութիւն. կամ անօրէնութիւն. կմ՚ ապիրատութիւն. կամ չարագործութիւն, եւ ամ՚ մեղք։ Մատթ. 7. 21։ Ցոբ. 3. 19. եւ 7. 7։ Իսկ մերթ առնել լինի փոխանակ բա- ռիս չարչարանք, կամ նեղութիւն. կմ՚ տա- ռապանք. կամ թշուառութիւն. եւ կմ՚ փոր- ձութիւն։ Երեմ. 29. 11։ Եփես. 5. 16։ Բայց մատենագրութեան առնել նշանակէ՝ զդժն- դակ մոլութիւն ինչ, որով ոք կամակար մը- տօք, կմ՚ գիտութեամբ ընտրէ գործել զչարն. եւ ՚ի բաց ձգէ զբարին. եւ երբեմն կամի զչարն՝ ըստ որում է չար։ Ուր առնեն նո- քա, որք գոզանան, կմ՚ ապանանեն, եւ կմ՚ զայլ ինչ անիրաւ գործեն, ոչ զի ստանայցեն ՚ի կերից. այլ զի վնասեսցեն այլոց, կամ զի մեղիցեն։ Մատթ. 7. 22. Հռոմ. 1. 29։

Չարչարակից. կցի. աւ. կմ՚ կից. աց. օք։ || Կցորդ չարչարանաց, կմ՚ տառապանաց ու- րուք. կմ՚ վշտակից. կմ՚ տխրակից. եւ կմ՚ ցաւակից։ Եբր. 4. 15. եւ 5. 2։ 1. Պետ. 5. 10։

Չարչարակցիմ. եցայ. եցի. իլ։ (Հայցականէ.) || Չարչարակից լինել. կմ՚ կցորդիլ չարչա- րանաց՝ եւ վշտաց ուրուք։

Չարչարանք. անաց. օք։ (անեզական.) || Տանջանք. կմ՚ ըմբոծ. կմ՚ տառապանք. եւ կմ՚ վիշտք եւ նեղութիւնք։ Առաջնորդաբանութ։

Digitized by Google

Եբր. 3. 7. 2. Մակ. 7. 15։ Իմաստ. 3. 2. Իսկ մերթ՝ չարչարանքն. կամ գործիք չարչարանաց. այն և գործիքն քերելոյ կողի քերանիք. և թէ այսպէս առ Յայտ. 9. 5. ըստ որոյ. Զարչարանք նմ կարէ զխայթոց կարճի։ Երբեմն և. ասէք ասէք երեւալ լինի փոխանակ՝ կամ տեսակ. ած Սիրք. 10 հարց. և ՚ի վերջ հարց. ։

Զարչարաւոր. ի. աւ. աց. օք։ Կրեսող յինքեան զչարչարանս. կամ նա՝ որ չարչարի, կամ տանջի։ Իսկ մերթ՝ չարչարողական, կամ տանջողական, և կամ ծանրողական։ Նորբէլ. զմ.

Զարչարեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || Տառապել. կամ լլկել. կամ խոշտանգել. կամ տառապեցուցանել. և կամ նեղել։ 2. Մակ. 7. 13. և 17։ Իմաստ. 18. 11։ Յայտ. 9. 5։

Զանաստան. ացի. ալ։ (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) || Չհաւատալ. այս ոչ հաւատալ. կամ ոչ ընդունել զհաւատս։ ռամկ. չհաւատալ. ըստ այսմ. Յն. որք. Զորս գեհենիւ գատապարտէ, զչհաւատացեալսն ՚ի նոցանէ։

Զանաստանի. ելոյ. եաւ. եաց. եօք։ || Չհաւատալի. այս ոչ հաւատալի. կամ անհաւատալի. որ և ասի, անաւաստ. ռամկ. չհաւատալու։ Նորբէլ.ին. և ծմ.

Զափ. ու. ՚նչափու. կամ ՚ի չափէ. ու. ույ. ուք. կամ ոյ. ով. ոց. ովք։ || Գործիք չափելոյ. որպիսիքեն անօթքն. կամ գաւազանն և կանգունաչափքն, որովք չափեցին զինս։ ռամկ. ևս ասի՝ չափ. Ղեւտ. 19. 35։ 2. Օրին. 25. 14։ Առակ. 20. 10։ Ղուկ. 6. 38։ Իսկ երբեմն մանաւանդ ըստ այլս առնուլ լինի փոխանակ բառին՝ մաս. որ է չափ հեղեղուկ իրաց. որ ՚ի տեղւոյ խորոց մեհենեաց։ 2. Մնաց. 2. 10։ և 4. 5։ Եւ մերթ առնանի փոխանակ արդուէն որ է չափ ցամաքեղինաց. որոյ մեկերորդ մասն առնէ հինգ հինգս և վաթսուն արդա։ Եզեկ. 45. 13։ Երբեմն և. առնուլ լինի փոխանակ դրունքն, որ է խորան առանն հօխայ. Հռով. 3. 15. և 17։ Եւ մերթ փոխանակ ատենի բոլոր մասին միոյ արդուէն, յի երից գլխոց, որ առնէ ընթրս ուխին. իբ երկու հօխայ՝ երեք հարիւր յկունն և երկու արրամ։ Եզեկ. 16. 16. և 18. և 22. և 32. և 36։ Գործեալ առնուլ լինի մանաւանդ փոխանակ կանգնոյ կառուցանելոյ. կամ Ճարտարապետաց. որ է մի գծիկ. ՚ի մէջ ղօղան, և ըստ այսմ է. Եզեկ. 40. 3. և 5։ և 42. 17. և 18. և 19. յորում ասի ձող չափու. կամ չափ ձողոյ. զի երկեալ գաւազան ինչ. կամ եղէգն. որ պարունակէր վեց կանգուն արքայական. և զեօթն կանգնոյ չափ ապարանս. ըստ այսմ է և Յայտ. 21. 17։ Գործեալ. նշանակէ՝ ողջմտութիւն. կամ ողջախոհութիւն։ Եզեկ. 26. 2։ Եփես. 4. 7։ Յայտ. 21. 16։ Մերթ ևս բացորոշէ՝ քանակութիւն. կամ սահմանեալ ծանրութիւն. և կամ չափաւորութիւն։ Յայտնի. 7. 11։ Սաղմ. 38. 6։ Իմաստ. 11. 21։ ըստ այսմ է և Եբր. 5. 2. ուր ասի. Զափու չարչարանկեկ կարող է լինել առ ի

տկարաց. այս չափաւորութեամբ. կամ չափաւորապէս։ Իսկ մերթ՝ չափաւորութիւն. կամ համեստութիւն չափելեաց. 3. Թագ. 7. 9. և 11։ Մերթ ևս չափումն. կամ չափքացուն. և կամ չափաբերութիւն տասանորդաց. և այլոց նմանեաց. Գործեալ. բաղդեալ անդամ առնուլ լինի փոխանակ բառին՝ ողջախոհութիւն. կամ թէութիւն. կամ առաքինութիւն. կամ կարգ. և կամ սահման. զոր օրինակ, Առակք է, որ ոչ ընդարէ զչափ իւր, յի որ ոչ կէրէ զողջախոհութիւն իւր։ Սմբբա. թ. Մի զուք տերերաց բամբասող, և զչափ անձինդ ոչ ճանաչող, յի զողջախոհն, կամ զթէութիւն անձին քոյ։ Լամբրոն. Զի մեծ չափ ունի սա, յի զմեծ առաքինութիւն կատարելութեան։ ՚ի ճառս հարց. ժդ. Ոչ ըստ չափոցն արհամարհէ. այլ ըստ չափոյն մեղքելտեղեկի, յի ըստ կարգին։ Կիւրղի եղէն. ժ։ Այս է չափ խոնարհութեան, յի սահմանն. ՚ի ճառս հարց. ժդ. Զառն չափ ոչ ճանաչեմ, յի զսահման. կամ զողջախոհն առն, որ է զայր ոչ գիտել։ Կիւրղի եղէն. ժը։ Իսկ 1. Մակ. 9. 37. ուր ասի. Ածէին մեծաւ չափով. նշանակէ՝ մեծաւ հանդիսիւ. կամ շքեղութեամբ։ Գործեալ. չափ կա-յին չափահասակ տիքն, և կամ պրանտիքն. որ է կատարեալ հասակ. այն մինչ ասի զամենքէ՝ ՚ի չափ հասեալ է։ 1. Մակ. 13. 54։ Յով. 9. 21։ Եբր. 5. 14։ ըստ այսմ է և 1. Կորն. 7. 36. ուր ասի. եթէ իցէ ելեալ ըստ չափ, յի եթէ ելեալ իցէ արտաքոյ չափահասակ տիոց. կամ անցեալ իցէ զարբունս հասակին։ Սոյնպէս իմանի և Սուրբ 2. հարց. ժբ. ուր ասի. ՚ի չափ է եկեալ հասակաւ, յի ՚ի չափահասակ տիս ժամանեալ է։ Գործեալ, երբեմն ընդ բայի չարանկցի այսպէս. զչափ առնուլ. և նշանակէ զփորձ առնուլ. կամ փորձիւ գիտել. կամ տեղեկանալ. և կամ իմանալ։ Իմաստ. 2. 19։ և 11. 10։ Սոկէ. 1. հարց. ա. ՚ի ճառս հարց. իգ։ Եւ ըստ այսմ բաղդեալ անդամ նախադիւն սորա՝ ն. յաւելեալ լինի և ՚ի յատկացուցիչն այսու կերպիւ, Զքո բարերարութեանդ զչափ առցուք։ Իմաս. 12. 22։ Զի զչափ առից զձեր. և այլն։ 2. Կորն. 2. 9։ Գիտել՝ բառս այս բաղդեալ անգամ յարեւ լով ՚ի գործիական հոլովս՝ առանայ զայլ և այլ նշանակութիւնս. զոր տեսցես զկնի։ Զականացին հնգիւ չափ։ || այսինքն ըստ չափու հնգից։ ռամկ. հինգ չափ. կամ հինգ կոտ։ Ծննդ. 18. 28։

Զերք չափ իմանայցեմ։ || յի ըստ չափու ձերոյ. կամ կարև զձեզ։ ռամկ. ձեզ չափ. կամ յեղի չոխ. Յոբ. 32. 12։

Մահուչափ Հասանել. կամ մօտենալ. կամ հասանել։ || յի մինչև ցմահ. կամ մինչև ցմահմանն ՚ի սպանանել, կամ ՚ի մեռանիլ։ 2. Մակ. 6. 28։ և 13. 14։ Փիլիպ. 2. 8։

Արեամբ չափ պատերազմիլ. կամ ջանիլ։ || այսինքն մինչև ցհեղումն արեան։ Եբր. 12. 4։

Երգմամբ չափ ուխտել։ || յի մինչև ցերդնուլ.

գնուլ. կամ երգմամբ հանդերձ. կամ երգելով: Ղեւտ. 5. 4:
Ծածկել միջովք չափ. կմ բարձիւք չափ ։ || Դ մինչեւ ցմէջս. կմ 'ի միջոյ մինչեւ ցբարձս. կմ ցաղդերս: Եզեկ. 28. 42:
Ստուեր չափ 'ի վեր բարձր եր : || Դ 'ի յուսոյ եւ 'ի վեր: ռամկօրէն օձաղէն 'ի վեր : 1. Թագ. 9. 2:
Չարչարել կապանօք չափ : || Դ մինչեւ ցկապանս. կամ մինչեւ ցկապեալ լինել : 2. Տիմ. 2. 9:
Ոգւով չափ. կմ ոգւովք չափ : || Դ խսան դաւկամ հոգւով. կմ յամ անձնէ. կմ բոլորով սրտիւ. եւ ըստ այսմ ասի, ոգւով չափ սիրել. կմ ձգնել. կմ փափագել. եւ այլն : Ծննդ. 34. 8: Իսկ մերթ մինչեւ ցհոգին. կմ մինչեւ ցմեռանելն հոգւոյն. ըստ այնմ Յոբ. 1. հափ. 2. Զի նոցա ըմպելիք չափ իցէ մեռանել ծախուցն. իսկ սոցա ոգւովք չափ իցէ մահն վճարագին: Մերթ եւս նշանակէ մինչեւ ցմեռանումն անձին 'ի մահ. կմ զանձն 'ի վտանգ մահու արկանելով. եւ կմ ոչինչ համարելով զկորուստ իւր : 2. Թագ. 23. 17: Փիլիպ. 2. 30:
Ջահն ՟տն գիտելով չափ: || Դ գիտելով հանդերձ. կմ գիտելով մեր. կմ ձեր. եւ այլն: 2. Կորն. 5. 11:
Դալով չափ բանին քոյոյ : || Դ 'ի կատարելն. կմ 'ի լինելն բանի քո : Դատ. 13. 12:
Նարկ գոյին չափ զկեանս իւր : || Դ եւարկ զինչս իւր 'ի չափ եւ գոյս. կմ 'ի չափ եւ ունէր : Մարկ. 12. 44:
Քեւ չափ ընակցութեան հիմնադիրակիցներ : || Դ մինչեւ բնակակցութիւն քով. կամ մինչեւ քոյ բնակակից լինելով՝ բոլորովին այսպէս ծառայեցուցէր. 'ի նորոգողի :

Չափաբան. ի. նէ. ից. իւք : || յօրինող քերթբանս չափով, որ ասի զնոգանէ, որք չափմամբ վանկից եւ անդամոց բանին շարադրեն զոտանաւորս, կմ ոտանաւոր, եւ այլն. որպիսի են հայրապետն մեր՝ Շնորհալին Ներսէս:

Չափաբանական. ի. աւ. աց. օք : || այն ձեւ, որ չափաբանից է, կմ առ չափաբանսն վերաբերի, որպիսի է արուեստ նյ : Ա այսմ չափաբանական կոչեն շարադրութիւն, զորս յօրինեալք են չափաբերութեամբ, որպիսիք են ոտանաւորք:

Չափաբանութիւն. թեան : || արուեստ յօրինելոյ զբանս չափով վանկից եւ բառից. կմ չափով յօրինումն ոտանաւորաց, կմ տաղից. եւ այլն:

Չափաբերական. ի. աւ. աց. օք : || այն ձեւ, որ վերաբերի առ չափաբերութիւն. կամ չափողական, կմ համեմատական, եւ կամ չափաւոր. Նորէկ-ղթ. Եւ 'ի նս. ասի. Զինչ է ինձ ասկաւծն եւ նուագարանս յօգել առ հմնս չափաբերականն մինչ անցեալ է Ա քանակութիւն : Այսպէս եւ ոտանաւորքն ըստ որում յօրինին չափմամբ վանկից եւ բառից, չափաբերականք կոչին :

Չափաբերայես : (մնացեալ որակական .)

|| չափաբերութեամբ. կմ չափողապէս. կամ չափակցաբար. եւ կմ համեմատութեամբ. Եւ Ա այսմ սատեղապետական ըստ որում զխումն զերկնայինս ըստ աշխարհաց չափուց եւ համեմատութեանց, կոչէն 'ի գիրս Խորէն. Գ. ղր. 62. 'ի վերհայեցողք չափաբերապէս՝ մակդրուեց. իբր թէ, համեմատ չափման նկատողք երկնայինն եւ վերինական գծից եւ շրջանակաց:

Չափաբերութիւն. թեան : || չափաբերումն. կմ քանակարանութիւն, կմ չափակցութիւն. եւ կմ համեմատ չափմամբ յօրինումն իրիք: Բայց մանաւանդ ասի առեալ՝ նշանակէ ամբաւ ապացուցական մակացութիւն ինչ կոչեցեալ յունական բարբառով, մաթէ մաթիքայ որ Թարգմանչի՝ ուսումնական գիտութիւն: Սա խօսի զչափոյ, եւ զկշռոյ, եւ զհամեմատութեանց, եւ զնմանեաց: Եւ բաժանի 'ի յերկրաչափութիւն. եւ 'ի թուաբանութիւն. ըստ որումք պարունակին աստղաբաշխութիւն. երկրագրութիւն. երաժշտութիւն. եւ այլն. եւ ըստ այսմ առեալ լինի 'ի գիրս Յոբի. 2. հափ. ժէ. ուր ասի զժիլի աստղայից. այլ քաղդէութիւն, եւ չափաբերութիւն, եւ որքանութիւն զբաղէին :

Չափաբերումն. րման. մբ. մնց. մամբք : || չափաբերութիւն. կմ չափումն. կմ չափակցութիւն. եւ կմ չափմամբ յօրինումն իրիք. ուք ոտանաւորաց. կմ տաղից. եւ Ա այսմ ասի 'ի Յհ Ոսկի. բան հաւատոյ չափաբերմամբ ողբեալ 'ի Ներսիսէ :

Չափադանց. ի. իւ. ից. իւք : || զանցանօղ ըստ չափ. Դ նա որ արտաքոյ չափոյն է, բանէ. կմ անցանէ քան զպարտաւորեալսն չափն. եւ կմ անհամեմատաբար առ մի կողմն հակակայից խոտորի : ռամկ. խորթէ դուրս. կմ չափէ 'ի դուրս:

Չափադանցութիւն. թեան : || անցանելն քան զչափ. կմ ելումն արտաքոյ չափուն:

Չափակից. կցի. ցիւ. աց. օք : || կցորդ 'ի չափու. կամ հաւասարեալ ընդ այլում Ա չափմանն. կմ զոյգ եւ հաւասար. եւ կմ համեմատ. եւ ըստ այսմ ասի, չափակիցք անդամք :

Չափակցեմ. ցեցի. եցի. ել : (Նոր բառ.) || չափակից առնել. Դ կցորդել զինչ ընդ այլում 'ի չափու. կմ հաւասարել Ա չափմամբ. կմ համեմատել. եւ կմ զոյգ եւ հաւասար առնել:

Չափակցութիւն. թեան : || կցորդութիւն չափու իրիք. կամ հաւասարակցութիւն. կմ համաչափական զուգութիւն եւ կմ համեմատութիւն:

Չափահասակ. ի. աւ. աց. օք : || հասեալ 'ի չափ հասակի. կմ յարբունս հասակի ժամանեալ. եւ կմ 'ի կատարելութիւն ասպարէզն եկեալ, որ եւ ասի հասակաւոր : Բայց մերթ չափահասակ կոչի ունօղն զբարեչափ հասակ. կամ որ ունի զանդամս հասակին իւրոյ չափակցեալս եւ համեմատս առանց իրիք անհաւասարութեան, կամ պակասութեան. եւ ըստ այսմ խնամի, մինչ ասի. Ծննդել

ղղանձակ չափահասակ։

Չափար. ի. աւ. աց. ձք։ || ցանկ. կմ որմ չորմակամ՝ շինեցեալ ՚ի փայտից, կմ յեղեգանց, զոր իբրև զփորակ երբեմն առն, և երբեմն անդ կառուցեալ յանդաստանս, և յայգիս. պահեն ՚ի նմա զխաշինս. ամենի ազբայք նդ պարարտացի երկրին։

Չափարան. ի. աւ. աց. օք։ || տեղի չափելոյ. կմ չափակցեալ ընդունարան իրիք. որպիսի է տապանն մեռելոց։ Աձգոբ։ Իսկ մերթ նշանակէ զգործին չափելոյ։

Չափաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունող չափ. կմ հունաւոր. կմ չափեալ, և կմ սահմանեալ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ բարեխառն. կամ բարեկարգ. կմ կարգաւորեալ. և կամ միջասահման. և առ. հասարակ այն ամ, որ յիմիք առաւ քինութե, կմ գործողութե և կմ կարգի՝ կայնու զմէջն, ոչ խոտորելով յաջ, և ոչ յահեակ. և ըստ այսմ առի՝ չափաւոր կերակուր կմ քուն. չափաւոր ձայն կմ լոյս. և կմ չափաւոր չինել ՚ի գործ առմանութե. և այլն։ Խոցէն. մ. գլ. 23։ և ՚ի Վարս հարց. բ։

Չափաւորապէս։ (մակբայ որակական.) || չափի ունելով. կմ հունաւորապէ։ Իսկ մերթ բարեխառնութբ. կմ բարեկարգապէս. կմ միջակօրէն. և կամ համեստաբար։

Չափաւորեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || չափաւոր առնել. ք ՚ի չափ մուծանել. կմ ընդ չափով փակել. կմ հունաւորել. և կմ պարագրել։ Իսկ մերթ՝ բարեխառն, կմ բարեկարգ առնել. կմ միջասահման կացուցանել. և կմ ՚ի մէջն հակակայ ծայրեցն զետեղել։

Չափաւորութի. թեան։ || չափաւոր գոլն. կմ ունելն զչափ, կմ հունաւորութի. և կմ սահմանութի ՚ի նիւթոյ չափուց և կողմանց. և ըստ այսմ առի զինչ մերձ. ՚ի չափաւորութի եկեր անչափից ած։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ առակ չափ և կարգ. կմ բարեխառնութի. և կմ միջակութի, որ է խոտորումն ՚ի ներհակ կեալ ծայրից. և կալն ՚ի մէջն, յորում կայանան ամ բարոյական առաքինութիք։ և ըստ այսմ առեալ լինի Ոսկե. 2. հոմ. ընթ. ուր առի. Պարտ է զպարսամիկ զխանելով պահել զչափաւորութին։

Չափեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ընդ չափով արկանել. կմ ընդ չափ անցուցանել. որով յայտնի որքանութե իրին. որպ մինչ չափեմք զկտաւ՝ կանգնաւ, և զցորեան՝ քոռիւ. որ և ռամկօր. առի՝ չափել։ Ելից. 16. 18։ Թուոց. 35. 5։ Եզեկ. 40. 12։ Իսկ մերթ չափել առի՝ չափմանք առաւելն ունիք զնին. ըստ այնմ Հռովմ. 3. 15. և չափեաց զեց չափոյն զարի։ որպ և կշռելն երբեմն նշանակէ կշռելով տալ. ըստ այնմ. կշռեաց արքայն զարծաթն եփրոնի։ Ծնն. 23. 16։ Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ ենթադատելոյ. կմ քննելոյ։ 2. Կորն. 10. 12։ Իսկ երբեմն ըստ տարաչափից նշանակէ հաւասարաչափ վանկիւք յօրինել զբանս. որպ մինչ ասեմք. չափել զտաղս նուագս։

Չափումն. փման. ման. մանց. մամբք։ || չափելն. կմ չափողութի։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ հատուցման։ ըստ այնմ ՚ի ղուկասն Ղուկասու. Քաջուբ առնուլ վրէժ խառնէութե արդարադատ չափմամբ. ք արդար հատուցմամբ։

ՉԲ.

Չբնակեցեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || ոչ բնակեցեալ. և կմ անբնակ։ Երեմ. 22. 6։

ՉԳ.

Չգիտեմ. ացի. ել։ (Ներգործ.) || ոչ գիտել. կմ ոչ իմանալ. և կմ ոչ ճանաչել։ Ղուկ. 22. 60։ Յոհ. 16. 18։

Չգիտաւ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ոչ գիտող. որով նշանակի՝ ոտեւ կմ յիմար. կմ անմիտ. և կմ անմաղ։ Մծբ. ժգ. և ժէ։

Չգոյ. ի. իւ. ից. իւք։ || ոչ գոյք. ք այն ամ, որ ոչ գոյ. կմ ոչ ունի զգոյութի. կմ ոչ ինչ. և ըստ այսմ առի կոչել զգոյն իբրև զգոյ. կմ ՚ի չգոյէ առեղծանել. կմ լինել. և այլն. Հռով. 4. 17։ Կիւրղի Եղեկ. ժզ։ Ոսկե. 1. հոմ. ք։ Իսկ մերթ՝ ոչ գոլն, կմ ոչ լինելն. և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ, մի ոչ գոլոյ մարդկան, կամ հիւթոյ, և կմ բնակչաց, ասեմք, առ ՚ի չգոյէ մարդկան. առ ՚ի չգոյէ հիւթոյ. կմ բնակչաց։ 4. Թագ. 1. 3։ Եսայ. 6. 11։ Մաք. 13. 5։ Մերթ ևս չգոյ կոչի իրն, կամ առացումն, զոր ոչ ունի ոք։ ռամկ. չեղածը. կմ չունեցածը։ 2. Կորն. 8. 12։

Չգոյր։ || ոչ գոյր. կմ ոչ էր. կմ ոչ կայր։

ՉԴ.

Չդարձուցեալ. չդարձուցելոյ. ով. ոց. ովք։ || ոչ դարձուցեալ. կմ ոչ շրջեալ ՚ի միոյ կողմանէ ՚ի միւսն։ Ովս. 7. 8։

ՉԵ.

Չելանեմ. չելի. կամ չելայ. չելայք. ել։ (Չեզոք.) || ոչ ելանել. ռամկ. չելլել։ 3. Թագ. 2. 30։ Երեմ. 7. 12։

Չեղեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || ոչ եղեալ. կմ ոչ գոյացեալ. կմ չգոյ. և կմ ոչ ինչ։

Չեմ. չեղէ. չեղեալ։ || ոչ եմ. կմ ոչ գոմ։ Ծննդ. 2. 5։ Ղուկ. 22. 58։

Չէա։ || է կատարեալն չաստ բային. և նշանակէ առել, ոչ էա։ ռամկ. չըրաւ։ 1. Մակ. 12. 25։ և 13. 18։ Ովբ. 3. 33։

Չերևեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || ոչ երևեալ։ ռամկ. չերևցած։ Նորէն։

Չև։ (մակբայ բացասական.) || չև ևս. ք դեռևս ոչ. կմ տակաւին ոչ. և ք այսմ

ի․ չէ է հաստատ․ կմ չէ է լցեալ․ և
՝ չէ էր փառաւորեալ․ և այլն․ ոաժկ․
հայ չէ հաւնէր․ կմ ղանայ չէ ուրախեր․ և կմ
հայ չէր ճառաուրևէր․ Յօհ․ 2․ 4․ և 7․ 8․
39․ Եւ ըստ այսմ բաստ այս բացական
ագամ ընտ զանէղի Նախադրութեան յա
ջքան․ կմ նախքան․ որպէսի է և՝ չեւեան․
ր օրինակ․ Չև լինէր արեգական ճա
գայթից յաշխարհս տեսանել․ ցո ոչ էր առ
ւլին տեսանել․ որ նոյն է, թէ առեցի․
ատաջ քան զտեսիլն ճառագայթիցն․ Յո
՝ ան․ 5․ 14․ Սոյնպէս եւ փոխանակ առե
․ նախ քան զննջելն․ կմ յառաջ քան
ննջանելն, ասէ․ չէ էր ննջեալ․ կմ
էր առեալ․ ըստ այսմ իմա և զայլոց
ացման․ իսկ մերթ նշանակէ՝ ոչ ևս․ ցո
արդեօք․ կմ ոչ ընաւ․ ըստ այնմ Ս․
․ 2․ հարց․ իա․ ՚ի բնական կրից ոչ էր ստար․
ցա թէ ոչ՝ չէ էր մարմին․
․ա․ (մակբայ բացասական․) ‖ նոյն է
․գ․ վերնոյն․ Ծննդ․ 2․ 5․ 1․ Թագ․ 3․ 7․
ժղ․ 6․ 17․

ՉԶ

Չզօրեմ․ րեցի․ ել․ (չէզոք․) ‖ ոչ զօրել․
կմ ոչ կարել․ ռամկօր․ չէրնալ․ ՚ի վերո
՚րջ․ ջ․

ՉԷ

՚է ամենեւին․ (մակբայ բացասակ․) ‖ ոչ
է ամենեւին․ կմ չիք ընաւ․
Չէզոք․ ի․ իմ․ ից․ իւք․ կմ ու․ աց․ գք․ ‖
․ գք․ որով մերթ նշանակի՝ ոչ ոք․ կմ
ոչ մին․ և ըստ այսմ իմանի մինչ ա
․ չէզոք ՚ի նախադասութեցդ է ճշմարիտ․
մ չէզոք ՚ի նոցանէ եկաւ․ իսկ մերթ նշենկի
․ն՝ որ ոչ յայտնանէ է, և ոչ յայտնանէ, կմ
որ ոչ այս է, և ոչ այն․ ռամկ․ ոչ ան՝ ոչ ան․ և
այսմ ևմ բայք, որք ոչ ներգործականք
ն, և ոչ կրաւորականք, չէզոք կոչին․
յնպէս և անուանք՝ որք ոչ արականք
ն, և ոչ իգականք, չէզոք յորջորջին․
ակ մատենաւորացպէս ասեալ նշանակէ ըղ
․ա, որ ոչ արու է, և ոչ էգ․ կմ որ ոչ
րուշակի զբնութիւն արուի ունի, և ոչ որո
ակի զբնութիւն իգի, այլ հաղորդի եր
ուց սերիցն ևս․ որպիսիք են ժողովուրդք
նչ ասփրիկոյ բնակեալք առ կոզմամբք
առամնիւսայ, որոց աշխարհագրական ասեն
․ն արուի․ իսկ ձախակողմեանքն իգի․
․ր և սերական անդամք նց են երկառե
․ակք․ վն որոյ զուգին ընդ միմեանս փո
անակաւ․ Եւ թ որում այսպիսիքս ու
․ին համանդամայն զբնութե արուի և իգի՝
ոչին երկսեռ արուեգ․ զորս յոյնք․ և լա
ինք յորջորջեն՝ անդրոգինոս․ կմ հերմաֆ
ոդիտես․ ռամկ․ փառւծօղլոյ․
․զոքական․ ի․ աւ․ աց․ գք․ ‖ այն ևմ․ որ
․զոք է․ կմ առ չէզոքս վերաբերի․ և թ
այսմ ՚ի քերականաց չէզոքական կոչին ան

ուանքն, որք ոչ արականք են, և ոչ իգա
կանք․ ցո ոչ արուի են նշանակօղք, և ոչ
իգի․ ոմ ալքա․ քար․ փայտ․ կիր․ և այլն․
Սոյնպէս և բայքն, որք ոչ ներգործականք
են, և ոչ կրաւորականք, յորջորջին չէզո
քականք․ և բաժանին ՚ի ներգործակերպ․
յընդմիջակերպ․ և ՚ի ձայնակերական․ որ
գոն․ աղաղակել․ ցնծալ․ յագիլ․
Չեզօքապէս․ (մակբայ որակական․) ‖ իբ
րև զչէզոք․ կմ համգոյն չէզոքի․
Չէութիւն․ թեան․ ‖ ոչ էութիւն․ կմ անէու
թիւն․ կմ չգոյ․ և կմ ոչինչ․ իսկ մերթ
չէութիւն կոչի՝ ոչ էացեալն․ կմ ներգործու
թե ոչ եղեալն․ կմ ոչ գործեցեալն․ թ
այնմ Նարէկ․ գ․ Որ զատ ՚ի մէնջ զէութիւն՝
իբրև զէութիւն գործոց տեսանէ․ ցո զոչ
եղեալն ՚ի մէնջ ներգործութե՝ տեսանէ
իբրև եղեալ․
Չէք․ էից․ էիւք․ կմ չէոց․ ովք․ (անեղու․)
‖ ոչ էք․ կմ ոչ գոյացեալք․ կմ չեղեալք․
և կմ ոչինչ․ և ըստ այսմ առի, ՚ի չէից
ստեղծանել․ կմ ոչ է ևծ՝ ևծ չէոց, ոմ
գնի կիւրղէ եղէմ․ ժգ․ իսկ ՚ի Նարէկ․ ղթ․
ուր առի․ Եւ զի չէիցն անկալուե՝ չէ
կաց յորինչ էրն․ իմանի՝ անկալութե
այնց՝ որինչ ինքն ոչ էր․ քանզի խօսի զնա
խաստեղծ մարդոյն, որ անկալութե ևծ
ըլինելոյ՝ որ ոչ էր, ոչ կարաց կալ յայնմ,
որ ինչ էր․ ցո ՚ի գոլն փառաւորդ, և եր
ջանիկ․

ՉԹ

Չթողանամ․ ացայ․ ացիր․ ալ․ (ընդմիջ․)
‖ ոչ թողանալ․ ցո ոչ լինիլ թողեալ․
կմ ոչ թուլանալ․ և կամ ոչ դադարիլ․
ըստ այնմ Սոկր․ 2․ հարց․ ժէ․ Զխորդ և՝ ի
տրտմութե անդ չթողանան ՚ի շարէն․

ՉԺ

Չժողովուրդ․ ‖ ոչ ժողովուրդ․ ցո այն
որ ոչ է ժողովուրդ ումեք․ 1․ Պետր․
2․ 10․

ՉԻ

Չիղջ․ չղջի․ իմ․ ից․ իւք․ ‖ եղասար․ կմ
մաշկաթե, որ է տկար կենդանի ինչ
միջակ ՚ի մէջ հաւուց, և չորքոտանեաց․
զի առամամբք, գլխով, և բոլոր մարմ
նովն նման է մկան․ բայց ունի զթևս մաշ
կատեսակս տարածեալ ՚ի թիկանց մինչև
՚ի ծայր տտան, որովք թռչի իբրև զհաւս․
ունի զչորս ոտս կցեալս ՚ի վերին և ՚ի ստորին
եղերս թևոցն, որովք ՚ի ժողովել զթևան
քայլէ համգոյն չորքոտանեաց․ ունի զաչս
փոքրիկս, և ամենևին տկարս․ վն ոչ էր
բէք համդուրժելով լուսոյ արեգական,
ելանէ ՚ի բունոյ իւրմէ ընդ երեկս ՚ի
մուտս արևուն․ ուստի և կոչի յոմանց գի
շերահաւ․ ռամկ․ ռէչէմոյ․ և տաճկերէն․

չեծէ զուշէ. Ղեւտ. 11. 19: և 2. Օրին. 14. 18:

Չինչ. չնչի. 'ի չնչէ. իւ. ից. իւք: || ծագի սա 'ի բառէս ինչ, և 'ի մասնէս' չ. որ է ոչ. ուստի բաղադրեալ' չինչ. նշանակէ' ոչինչ. կամ չգոյն: ըստ այսմ Կիւրղի Եղէփ. ժզ. 'ի չնչէ արար զմեզ Աստուած. այսինքն. կամ 'ի չգոյէ: Իսկ մերթ նշանակէ' զգոյն. կամ խոտան. կամ անարգ. կամ տկար. և կամ նուաստ. և ըստ այսմ առեալ լինի Կիւրղի Եղէփ. ժզ. 'ի բազում փեղկս. յորս ասի. 'ի չնչէ, և յանկերպարան իրաց ծնանիմք. կամ 'ի չնչէ, և 'ի տկարէ մարմնոյ զգենումք. որպիսի է սերմն. կամ հողն, և նմանիք: 'Ի սմանէ ածանցի բառս չնչին. որպէս 'ի խաւարէ' խաւարին. 'ի մթոյ' մթին. և այլն:

Չիր. չրոյ. ով. ոց. ովք: || չոր պտուղ. կամ չորացեալ միրգ: և ըստ այսմ ասի. չիր թզոյ. կամ չիր սանձի:

Չիք: || ծագի սա 'ի բառէս իք, որ նշանակէ' է. կամ գոյ. և 'ի մասնէս' չ. որ է մակբայ բացասական. և նշանակէ' ոչ. ուստի բաղադրեալ չիք' նշանակի, ոչ է. կամ ոչ գոյ. զոր օրինակ:

Չիք իբրև զնա: || այս ոչ գոյ իբրև զնա: 1. Թագ. 21. 9:

Չիք 'ի նմա առողջութիւն. այս ոչ գոյ 'ի նմա: Եսայ. 1. 6:

Զբաբիլոն իմ չիք տեսանել. այս ոչ է իմ տեսանել: Դանի. 14. 34: ըստ այսմ է և Սաղմ. 35. 2: և 52. 1: Ղուկ. 18. 19: Բայց երբեմն վարի իբրև զանուն. որպէս և բառս' իք. և նշանակէ զոչէն. կամ զչգոյն. և կամ զոչինչն. և ըստ այսմ իմանի, մինչ ասի' Չիքն երևեցուցանել իբրև զիք. և զիքն իբրև զչիք. այս զայն որ է, երևեցուցանել իբրև զէ. և զայն, որ ոչ է, իբրև զոչ է. կամ զառարասականն իբրև զառարասականն, և զբացասականն իբրև զբացայայտական: զի որոյ և երբեմն փոփոխմամբ ասելոյ. Եւ երբև այսն, և ոչն' ոչ. ասի' լինել իքն իք. և չիքն չիք: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. չիք լինել. և նշանակէ չգոյանալ. կամ ոչնչանալ: Կիւրղի Եղէփ. ժա: և 'ի Վարս հարցն: Եւ կամ այսպէս. 'ի չիք դարձուցանել. և նշանակէ' չքացուցանել. կամ ոչնչացուցանել:

Չիք բնաւին: (մակբայ բացասական.) || ոչ է բնաւին. կամ ամենևին ոչ գոյ. և ըստ այսմ ասի' չիք բնաւին խօսել. կամ չիք բնաւին մնացորդ:

ՉԽ

Չխոստովանութիւն. թեան: || ոչ խոստովանութիւն. կամ ժխտումն. կամ ուրացութիւն. և կամ բացասութիւն: ռամկ. ինքեար ընելը: Կիւրղի Եղէփ. ժբ:

Չխօսիմ. եցայ. իլ: (հասարակ բայ.) || ոչ խօսիլ. կամ լուռ կալ:

ՉԿ

Չկամութիւն. թեան: || ոչ կամելն. կամ դժկամակութիւն. կամ անհաւանութիւն. և կամ անհնազանդութիւն: 'Ի հին պատմագիրս:

Չկեցութիւն. թեան: || ոչ կեալն. կամ անկենդանութիւն. և կամ մեռելութիւն: Աղգաբ.

ՉՀ

Չհանդուրժեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || ոչ հանդուրժել. կամ ոչ ժուժել. և կամ ոչ համբերել: 'Ի Շարակնոցի:

Չհաւատամ. ացի. ալ: (ներգործ. և մերթ չէզոք.) || ոչ հաւատալ: ռամկօր. [illegible]: Ղուկ. 24. 11:

Չհլու: (նախադրիճ հոլովի.) || նա' որ ոչ է հլու. կամ անլսող. և կամ անհնազանդ: ռամկ. խօսք չլսող:

Չհլուակ: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Չհլութիւն. թեան: || ոչ գոլն հլու. կամ անլսողութիւն. կամ անհնազանդութիւն. և կամ անհաւանութիւն: Աղգաբ.

ՉՁ

Չձեռնհաս: (նախադրիճ հոլովի.) || այն որ ոչ է ձեռնհաս. կամ անկարող. և կամ անզօր: ռամկ. չկրցող: Աղգաբ.

ՉՂ

Չղջիկան. ի. աւ. աց. օք: || նոյն է ընդ բառիս' չղջիկն. որպէս և չարականն ընդ բառիս' չարակն: ըստ այսմ Եսայ. 2. 20. Եւ կերպարանել չղջիկանց, այս չղջիկանց: և 'ի գիրս [illegible]. ասի' Հաւուց տատակեաց զչղջիկանն: ռամկ. կէճէքուշու:

Չղջիկն. չղջիկան. կամբ. կանց. կամբք: || տես զՉղջիկն:

ՉՄ

Չմարդապէս: (մակբայ որակական.) || ոչ մարդկօրէն. կամ անմարդաբար: ռամկ. [illegible]: Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն. և նշանակէ զոչ մարդկայինն. կամ զայն' որ ոչ է մարդոյ. այլ գազանաց, և այլոց նմանեաց. Աղգաբ.

Չմարթու: (նախադրիճ հոլովի.) || ոչ մարթացող. այս անկարող: ռամկօր. չկրցող: Իսկ մերթ անմարթ. կամ անպատշաճ. կամ անվայելուչ. և կամ անարժան: Մերթ և նկուն. կամ չնչին. և կամ անարգ. որ է խո[illegible]: ըստ այսմ Մծբն. ժթ. կուսանքն անմիտք և չմարթուք:

Չմարթուն. թնոյ. ով. ոց. ովք: || ոչ մարթուն, այս անպատշաճ. կամ անարժան: Եսթ. 16. 4: տես և 'ի բառն մարթուն:

ἀπρεπής, ἀνάξιος

Չմեղ: || նոյն է ընդ բառին չքմեղ. և նորա նման կերպիւ' ի գործածի: 'Ի Վարս հարցն:

Չմեղանչեմ. չմեղայ. ել: (չէզոք.) || ոչ

մեղան

...լանչել. կմ. ոչ յանցանել. և կմ. ոչ մեա-
...լ: Ծննդ. 21. 23:

...չկ. չմչկոյ. ով. ոց. ովք: || կօշիկ. որ ...մուճակ, կմ. սանդալ կնոջ: ռամկ. ճո-...ճ: Եւ յայսմանէ առեալ չմուշկ կոչեն ...չկեղէն ագանելիք լինչ ոսից, զոր 'ի վը-...լն կանանց ուրեք՝ արկանեն յոտս, և ...յս ագանելին զմուճակս. որ ներքև գլօ-... ծածկէ զբոլանդակ ոտս և [illegible]: ...մկ. չէփէն:

ՉՅ

...յանցուցեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || ոչ յանցուցեալ. կամ ոչ մեղուցեալ: ...ով. 5. 14:

ՉՆ

...նաշխարհիկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն ...որ չէր յաշխարհի. կմ. ոչ գտանի 'ի կեն...ղումս. կմ. գերաշխարհիկ. կմ. վերնա-...նի. և կմ. երկնային. ռամկօր. [illegible] ... կմ. [illegible]. և ըստ այսմ ... 'ի գիրս [illegible] ... վերուստ հայցեմ զնաշխարհիկն յայտ...: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ ...ելամփառ. կմ. գերապայծառ. կմ. հրաշա... կմ. նորանշան. Ը այնմ Ողբ. 2 [illegible] ...մնեցուած իւն նոր, և չնաշխարհիկ թը...էր: Եւ 'ի [illegible] ասի զմին գրիգորէ ...նաշխարհիկ պարծանք հողեղէնն բնութես: ...ոց:) տե՛ս զՉանարդ:

...նչէ: || տե՛ս զգառն չլինչ, որոյ է [illegible] ...ականն:

...ին: (Նախդրիւ հոլովի.) || ածանցի առ 'ի ...ուէս չլինչ, և նշանակէ ոչ կար և ոչ լինչ. կամ ...սամբի նման. կմ. խոտան. կմ. անարգ. կմ. [illegible]: ռամկ. [illegible]. կմ. [illegible]: ...4: և 14. 5: [illegible] ...ութ անպիտանիկ. կմ. յոյժ փոքրիկ. կմ. գուզ...աքեալ, և կմ. կարճահասակ: ռամկօր. [illegible] ... կմ. [illegible]: Յ[illegible]. 15. 18: [illegible]:

ՉՈ

...ոզանալ. ցայ. ցեր. ալ: (ընդ. միշ.) || Եր-...թալ. կմ. գնալ: Ը այնմ Ողբ. 2. [illegible] ...նոս յետս չոգալով զաւրհան յերկիր, ...նոս յետս գնալով: 'ի սմանէ փոխ առ-...ու երթամ բայն զկատարեալն իւր: իսկ ...անհամանականն [illegible] և այլք ժամանակք ...ազիւ երբէք 'ի գործ ածին:

...գայ. գար. գաւ. գայք. գային. գան: || է ...ատարեալն բային չոգամ, համանգամայն ...բային երթամ, որ եղաւ 'ի վերոյ և նշա-...ակէ ասել, գնացի. գնացեր. գնաց. և ...յլն: Ծննդ. 4. 8: և 21. 19: Թուոց. 13. 28:

...ղորմեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || ոչ ողոր-...մեալ. կմ. ոչ գտեալ զողորմութիւն: Ովսէ. 1. ...: և 2. 23: և 1. Պետր. 2. 10:

...ր. ոյ. ով. ոց. ովք: || [illegible] 'ի խոնաւութէ. ...կմ. ցամաք. կմ. ցամացեալ. որ և ռամկ. [illegible] ...ր: Եսայ. 56. 3: Եզեկ. 20. 47: Ղուկ. 23. 31:

Չորաբեկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || բեկանող զչոր իրս, որպէս զչոր փայտ: իսկ մերթ՝ չորացեալ և բեկեալ. կմ. չոր և մանրեալ. և ըստ այսմ ասի՝ ուտել հաց չորաբեկ: 'ի հին պատմագիրս:

Չորակեր. ի. աւ. աց. օք: || կերող զչոր իրս. որպէս զպաքսիմատ. կմ. [illegible]:

Չորակերութիւն. թեան: || կերումն չոր և ցամաք կերակրոց. որպէս պաքսիմատից, կմ. ընդոց: 'ի [illegible]:

Չորանամ. ացայ. ացիր. ալ: (ընդ. միշ.) || չոր լինել. կմ. ցամաքիլ. և կմ. գօսանալ: ռամկ. [illegible]: Եզեկ. 37. 11:

Չորացուցանեմ. ցուցի. ացո. ել: (անցող.) || չոր առնել. կմ. ցամաքեցուցանել. և կմ. գօսացուցանել: ռամկ. [illegible]:

Չորեակ. բեկի. աւ: || է անուն զատակման թուոյ, որով նշանակի չորսն որոշակի. կմ. չորեքին. կմ. քառապատիկ. կմ. քառաթիւ, ըստ զչորս թիւ պարունակող. որ և ասի քառեակ: [illegible] տե՛ս զայսմանէ զքառն թիւրեակ:

Չորեքանկիւնի (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զչորս անկիւնս. կմ. զչորս կողմունս անկիւնաւորս, որ և ասի քառանկիւնի. որպիսիք են քառակուսի քարինք. կամ աղիւսաձև կազմուածք. և այլն: ռամկ. [illegible] ... կմ. [illegible]: 2. Մնաց. 34. 11:

Չորեքարիւր. ոյ. ով. ոց. ովք: || նոյն է Ը բառիս չորեքհարիւր, որ է չորս հարիւր. քանզի բազում անգամ գիրս հ. բառնի 'ի բառից. որպէս ասացաւ 'ի մեկնութե տառիս հ: 1. Թագ. 30. 10. և 17:

Չորեքդրեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զչորս գիրս. կմ. բաղկացեալ 'ի չորից տառից. որպիսիքն են բառքս այսոքիկ. հայր. որդի. հոգի:

Չորեքդիմի: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զչորս դէմս. կմ. այն յորում երևին չորք դէմք կերպարանեալք. և ըստ այսմ ասի՝ չորեքդիմի պատկեր: [illegible]: իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ լինի չորս կերպիւ. կմ. չորիւք եղանակօք. և ըստ այսմ ասի, չորեքդիմի հարուածք:

Չորեքդրամեան [illegible]. իւ. ից. իւք: || է անուն [illegible], որ [illegible] է չորս [illegible] ... որպէս և ձայն իւր հնչէ [illegible] է այլ և այլ. [illegible] [illegible] ... [illegible] ... Յօբ. [illegible] ... [illegible] ... չորեքդրամեան մի [illegible] ... Եւ զայսմանէ տե՛ս և [illegible] ... և արծաթին:

Չորեքեան. կմ. չորեքին. երցունց. երեքումբք: (անեզ.) || է անուն անձներական թուոյ. որով նշանակի [illegible] 'ի չորից. կմ.

չորսն մի ըստ միոջէ. և կմ չորք: Եզեկ. 43. 16. և 17: Գործ. 10. 11:

Չորեքժամանակեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զչորս ժամանակս. կմ պարունակող չորից եղանակաց. և այս ասի զտարւոյ՝ ըստ որում պարունակէ զամառն, և զձմեռն. զաշունն, և զգարունն. որք են չորք եղանակք տարւոյ: Խորէն. ա. գլ. 3:

Չորեքծագեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զչորս ծագս. այսինքն ծայրս, կմ կողմունս. և կմ քառակուսի. և ըստ այսմ չորեքծագեան կոչի աշխարհս վն չորից կողմանց իւրոց. որք են արևելք. և արևմուտք. հիւսիս, և հարաւ: ռամկ. չորս ծայր, կմ չորս դի ունող: Նարեկ. ղէ: Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ է 'ի չորեսին ծագս խաչին. կմ վերաբերի 'ի չորեսին ծայրս, և յեզերս. և ըստ այսմ չորեքծագեան կոչին չորս մասունք աշխարհի. ըստ որում տարածեալ կան 'ի չորս կողմունս նր: ըստ այսմ Նարեկ. 'ի գովեստ խաչին. Չորեքծագեան մասանց էակաց անպատկառ խոստակք:

Չորեքկանգնեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զչափ չորից կանգնոց. կմ որոյ տարածութիւնն է 'ի չորս կանգնոյ. որպէս է չափն երկայնութե մարդոյ:

Չորեքկարգեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զչորս կարգս. կամ յօրինեալ չորիւք կարգօք. և կմ շարեալ 'ի չորս կարգս. որպիսիք էին ակունք տախտակին դատաստանաց, զոր կրէր ահարոն: Ելից. 28. 17: և 39. 10: Իմաստ. 18. 24:

Չորեքկերպեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զչորս կերպարանս. կմ զքառակի դէմս. որպիսի էին կենդանիքն, զորս ետես եզեկիէլ մարգարէն: Լամբրոն: Եւ յայտնանէ առեալ երբեմն ասի զՔս յաչէն, ըստ որում ունի զչորս թևս. կմ զանկիւնս. Նարեկ. ղէ:

Չորեքկին: (Նախդրիւ հոլովի.) || է անուն կրկնակին թուոյ, և նշանակէ՝ չորս անգամ կրկնեալ. կմ քառեակ: Իսկ մերթ վարի իբրև զմկբ, և նշանակէ փոխանակ միոյն չորս, կմ չորս ապատիկանաւ աւելի քան զմին. և ըստ այսմ ասի՝ հատուցանել չորեքկին: ռամկ. չորս ղատ. կմ չորս ղատ եռել: Ղուկ. 19. 8: Եւ մերթ չորս կերպիւ. կմ չորիւք եղանակօք. որպ մինչ ասի. հատուցանել չորեքկին:

Չորեքկնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || չորեքկին առնել. կմ չորիցս կրկնել. կմ քառապատկել. և այս մերթ ասի զբուանաց. կմ զթղթոց. և կմ զթուոց. և զայլոց նմանեաց: ռամկ. չորս ղատ անել: Իսկ մերթ զգործողութէց ռամկ. չորս անգամ ընել:

Չորեքկուղի. ղւոյ. եաւ. եաց. եօք: || քառանկուղի. այսինքն, որ ունի զչորս կուղս. կմ որ է մի 'ի մի միոյ չորիցս կրկնեալ. կմ քառապատկեալ. որպիսիք են ոմանք տառսանք, կմ թերթք թղթոց, և ծաղկանց. և կմ զգեստք. և այլք նմանք: ռամկօր. չորս ղաթ. կմ չորս ղաթնըն:

Չորեքկուսի. սւոյ. եաւ. եաց. եօք: || քառանկուսի. այսինքն, որ ունի զչորս կողմունս. և կմ քառանկիւնի. որպիսիք են ոմանք սեղանք կմ տախտակք. և այլն: ռամկ. չորս դի ունող: Ծննդ. 6. 14: Ելից. 27. 1: և 39. 9: Երէ. 52. 4:

Չորեքհարիւր. ոյ. ով. ոց. ովք: || է անուն բացարձակ թուոյ, և նշանակէ՝ չորս հարիւր: Յոբ. 42. 12:

Չորեքհարիւրորդ. ի. աւ. աց. օք: || է անուն դասական թուոյ. և նշանակէ չորեքհարիւրերորդ. կմ չորսհարիւրերորդ. որ է վերջինն չորից հարիւրոց ըստ կարգի դասաւորեցելոց: 3. Թագ. 6. 1: Նարեկ. ղէ:

Չորեքհեգեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || չորեքվանկեան. այսինքն ունող զչորս վանկս. որպիսի է բառս մատակարար. կմ մարգարէին:

Չորեքնիւթեայ. էի. իւ. ից. իւք: || ունող զչորս նիւթս. կմ բաղկացեալ 'ի չորից նիւթոց. և ըստ այսմ չորեքնիւթեայ կոչի մարդկային բնութիւն՝ ըստ որում բաղկանայ 'ի չորից տարերաց: 'Ի Շարակնոցէ:

Չորեքշաբաթի. կմ չորեքշաբաթ. բաթու. ուց: || է չորրորդ օր շաբաթու. այսինքն միոյ եօթնեկի. ռամկ. չորեքշաբթի: Սաղմ. 93. 1:

Չորեքպատիկ. տկի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զՉորեքկին: Ոսկէ. 2. հատ. իէ:

Չորեքվանկեան: || տե՛ս զՉորեքհեգեան:

Չորեքտասան. կմ սանք. ից. իւք: || է անուն բացարձակ թուոյ. և նշանակէ տասն և չորս. որ է երկիցս եօթն: ռամկ. տասնը չորս: Ծննդ. 31. 41: Եզեկ. 43. 17:

Չորեքտասաներորդ. ի. աւ. աց. օք: || է անուն դասական թուոյ. և նշանակէ զվերջինն չորեքտասանից դասակարգեցելոց: Ծննդ. 14. 5: Գործ. 27. 27:

Չորեքտասանեքեան. կմ եքին. եցունց. եքումբք: (անեզ.) || է անուն անձներական թուոյ. և նշանակէ զիւրաքանչիւրն 'ի չորեքտասանից. կմ զչորեքտասանին մի ըստ միոջէ:

Չորեքօրեայ. էի. իւ. ից. իւք: || նա՝ որ է չորից աւուրց. կմ չորս օր է՝ յորմէ հետէ ծնեալ է, կմ մեռեալ է, և կմ եդեալ կայ 'ի գերեզմանի. և այլն: Յովհ. 11. 17. և 39: Իսկ մերթ այն, որ տևէ միայն զաւուրս չորս, և յետ չորից աւուրց ոչ ևս կայ. և ըստ այսմ իմանի, մինչ ասի՝ չորեքօրեայ տօնախմբութն. կմ չորեքօրեայ կեանք. և այլն: Մերթ ևս՝ քառօրական. կմ այն, որ 'ի չորս աւուրս միանգամ հանդիպի. որպիսիք են ոմանք 'ի տենդից:

Չորիք: (Նախդրիւ հոլովի.) || է անուն դասական թուոյ, որ և երիրն. և նշանակէ չորրորդ: Եզեկ. 5. 12: Իսկ մերթ վարի մակբայաբ. և նշանակէ չորրորդաբար: 'Ի սմանէ ածանցի բառս չորրեակ, և չորրորդ:

Չորութիւն. թեան: || պակասութի խոնաւութե. կմ ցամաքութիւն. և կմ գօսացումն:

Չորս: || տե՛ս զՉորք:

Չորստասանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ունող զչորս տաս. որ յատկապէս ասի զկենդանեաց, կմ զմարմնոյ նց: Խորէն. յաշխարհագրութէ: Իսկ մերթ նմանութբ զանդամոյ. զաթոռոյ. զկառավարայէ, և զայլոց նմանեաց, որք ունին 'ի ներքոյ իւրեանց զչորս

բաս.

բառանալին. նմին չորեքտասնից ամաց:

Չորեքակ: || տե՛ս զՉորեքակ:

Չորրորդ. ի. ում. աց. օք: || է անուն դասական Թուոյ. որով նշանակի մի ըստ կարգին չորից դասաւորեցելոց: Ծննդ. 1. 19: և 2. 14: Իսկ մերթ առնուլ լինի զօրականապէս փոխանակ չորիր մասին ո՛ և իցէ իրաց. և է այսպէս. Ելից. 29. 40: Թուոց. 15. 4. և 5: և 28. 5. յորս ասի. Չորրորդ դորակի. կամ չորրորդական դորակի. ի զչորրորդ մասն դորակի. կամ չորրորդ մասամբ դորակի. որ առնէ իբրու մի հօխայ գինի. կամ իւղ. և այլն: և ըստ այսմ բարդի ՚ի ամենէ բառս չորրորդապետ. զոր տեսցես զկնի: Պղնձեալ. առնուլ լինի փոխանակ բառին չորեակ. որ է պարունակող չորից. որպիսիք էին չորս դունդքն՝ գինեպանակ զինուորաց, որք պահէին զպալատն պետրոսի. քանզի առքա էին մեծ չորեքտասան զինուորք բաժանեալք ՚ի չորս դասս ըստ չորից պահուց գիշերոյ. որոց իւրաքանչիւր դասն մի պարունակէր յինքեան զչորս զինուորս՝ կոչեալ չորրորդ. ի չորեքակ. Գործ. 12. 4:

Չորրորդապետ. ի. աւ. աց. օք. կամ իշխան: || պետ չորրորդ մասին միոյ թագաւորութեան. կամ իշխանութեան. որպիսիք էին երեք որդիքն մեծին Հերովդէի մանկասպանի Հրէաստանի՝ ի մի մի հրամանաւ օգոստոս կայսեր՝ Թագաւորութիւն նորա բաժանեցաւ ՚ի չորս մասունս. որոց առաջինն էր Հրէաստան՝ որում իշխէր արքեղայոս: Երկրորդն էր աշխարհն գալիլեացւոց, որում տիրէր անտիպաս Հերովդէս, որ ապան զյովհաննէս մկրտիչ, և այպանեաց զՔրիստոս: Մատթ. 14. 1: Ղուկ. 3: 19: և 9. 7: և Գործ. 13. 1: Երրորդն էր աշխարհն իտուրեացւոց և տրաքոնացւոց, որում տիրէր փիլիպպոս: Իսկ չորրորդն էր աբիլինացւոց աշխարհն՝ որում իշխէր նմին՝ լիւսանիաս անուն: Եւ ըստ որում իւրաքանչիւրն ՚ի սոցանէ էր պետ չորրորդ մասին Թագաւորութեան, կոչեցան չորրորդապետք: Եւ իշխանութիւն նոցա անուանեցաւ չորրորդապետութիւն, որ է չորրորդապետութիւն. ուր յիշի. Ղուկ. 3. 1:

Չորրորդապետեմ. եցի: (չէզոք.) || չորրորդապետ լինիլ. կամ վարել զիշխանութիւն չորրորդապետի. և կամ իշխել միում չորրորդապետութեան:

Չորրորդապետութիւն. Թեան: || տե՛ս ՚ի նիւթ քոյ զչորրորդապետութիւն:

Չորրորդապետութիւն. Թե: || տէրութիւն չորրորդապետի. կամ պետութիւն ՚ի վերայ չորրորդ մասին միոյ Թագաւորութեան, զորմէ լիագոյն ասացաւ՝ ՚ի բառն չորրորդապետ: Ղուկ. 3. 1:

Չորք. չորից. չորիւք: (անեզական.) || է անուն բացարձակ Թուոյ. և նշանակէ երեկից երկու: ռամկ. չորս: Ծննդ. 2. 10: Եսայ. 22. 1: Եզեկ. 15. 3:

Չորքոտանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || կենդանի ունող չորս ոտս, որով խառնին անասունք և գազանք. և առ հասարակ ամենայն չորքոտանիք. որք գնան ՚ի վերայ չորից ոտից.

Յոբ. 12. 7. և 13: Հռոմ. 1. 23: Իսկ երբեմն առնուլ լինի մասնաւորապէս փոխանակ ամ գրաստուց, որպիսիք են ձի. էշ. ուղտ: Եւ կամ փոխանակ ընտանի և ձեռն կենդանեաց. որպիսիք են եզն. կով. ոչխար. կամ այծ. և այլն: Ծննդ. 1. 24: և 34. 23: Թուոց. 35. 3: Գործ. 11. 6:

Չու. չուոյ. ով. ոց. ովք: || է արմատ չուելոյ բայից. որով միրթ նշանակի չուումն, ցի կանխեալ և կարգաւորել և ամ առնուլ երանելին և գնալն ՚ի տեղւոջէ իմիքէ յայլուր: ռամկ. կնոչ: Ելից. 40. 36: Թուոց. 33. 2: 1. Մակ. 5. 53: Եւ յայսմանէ առնուլ՝ երբեմն նշանակէ գնացք, կամ ընթացք նաւուց. կառաց, բանից, կամ գրչաց. և այլոց նմանեաց: Նաւէի. ա. և բն: Իսկ միրթ նշանակէ զչուող բազմութիւն. կամ զօրս. որպիսիք էին բանակք զօրաց. կարաւանք վաճառականաց. զօրք անասնոց. կամ ժողով մարդկան. և այլն. Ծննդ. 33. 8: 1. Մակ. 9. 39: Մերթ ևս առնուլ լինի փոխանակ ճանապարհի. կամ ուղւոյ, ըստ որում է չուելի. ըստ այնմ Խորէն. Բ. գլ. 81. ՚ի չու անկեալ առաքէ դաղտնապէս Հեռակայս, զի յուղի անկեալ: ռամկ. ճամբայ ելլել: Իսկ երբեմն ընդ բայի շարադրի այսպէս. չու առնել, և նշանակէ չուել: ռամկ. կնոչ առնել: Ծննդ. 13. 18: 1. Մակ. 6. 63: և 7. 10: Բայց մինչ ասէ՝ չու դարձի առնել, նշանակէ յետս դառնալով չուել: 3. Մակ. 2. 12:

Չուական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ մերձաւորի առ չուումն. կամ ընթացական. կամ գնացական. և կամ չու առնող: Նաւէի. զթ:

Չուան. նոյ. աւ. ոց. օք: || պարան, կամ լար ոլորեալ ՚ի կանեփոյ և յայլոց նմանեաց, որպիսի է այն, որով զբեռինս կապեն. կամ ածեն զմիջոյ, և այլն: ռամկ. չուան: Յեսու. 2. 15: Եզեկ. 27. 24: ըստ այսմ է և 3. Թագ. 20. 31. և 32. յորս ասի զծառայից. որք եկին առ ներքս արքային չուանս ՚ի գլուխս, զի ըզգլխովք, և զպարանոցօք իւրեանց. որով իբրեւ ասեն ցարքային իւրեանց. կախեա զմեզ սոքօք, եթէ հաճոյ է քեզ:

Չուանամած. ի. իւ. իւ. օք: || մինչ զչուանոյ. զի արուեստաւոր, որ ոլորելով գործէ զչուանս, կամ զպարաններ, և կամ զլարս և այլն: ռամկ. չուան շինող, կամ չուան ոլորող: ՚ի վերայ նորա. ի չ:

Չուանեայ. էի. իւ. իւ. իւք: || շինեալ՝ ի չուանէ. կամ այն, որոյ նիւթն է չուան, որպիսիք են սանդուխք՝ ի հաւաքարանաց. կամ ՚ի վանդակաց. և այլն: ռամկ. չուանէ շինած: Յեսու. 2. 15:

Չուառ. ի. աւ. աց. օք: կամ իւ. իւ. իւք: || Թշուառ. կամ տառապեալ. կամ աղքատ. լի. և կամ անհամբեր: ռամկ. խեղճ:

Չուառագոյն. գունի. իւ. իւ. իւք: Յոյժ. առաւել չուառ. կամ Թշուառագոյն. և կամ յոյժ աղքատիկ: ռամկ. խիստ խեղճ: Ովսէ. 1. հասպ. բ:

Չուառական. ի. աւ. աց. օք: || Թշուառական. կամ տառապեալ. կամ աղքատիկ. կամ աղքատ յամենայնի բարեաց: ռամկօրէն խեղճ. կամ

սրտմտութեամբ ։ Գաղ. 5. 27։

Չոռատանեալ. ացայ. ցեր. ալ. (ընդ.միջ.) ‖ Թշուառացեալ. կամ ողորմելի և եղկելի լինել. կմ անկանել՝ ի պէսպէս չարիս և՝ ի տառապանս ։ ռամկ. խեղճ ըլլալ. կամ ողորմելի ըլլալ։ Տօբ. 13. 13։ Երեմ. 4. 13։ և 10. 20։ Ղուկ. 11. 2։

Չոռատութիւն. թեան ։ ‖ Թշուառութիւն. կմ ողորմելութիւն. կմ չարչարանք. և կմ տառապանք ։ ռամկ. խեղճութիւն. կմ ողորմելութիւն ։ Երեմ. 4. 19։

Չուարար. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ չար առնօղ. կմ չարօղ ։ ռամկ. չէօղ ընօղ ։

Չուարարութիւն. թեան ։ ‖ չար առնելն. կմ չարումն. ռամկ. չէօլ. կմ չէօլ ընելը ։ ըստ այնմ խորէն. բ. գլ. 84. Եւ որդւոց միաբանական բարեկամութեամբ ընդ հիւսիսային կողմանս դիմեալ՝ աւարեկան չուարարութիք ։

Չուելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ ‖ այն, որ չուելոց է. կմ չուօղ ։ ռամկ. չէօլ ընօղ ։

Չուելիք. եաց. եօք ։ (անեզական.) ‖ ամենայն չուելոյ. կմ վայր, ուր որ չուեն անցաւորք ։

Չուեմ. եցի. եա. եալ ։ (չէզոք.) ‖ կարճիւք և կարատեօք, և ամ ազնիւք երթալ. կմ մեկնիլ, և կմ գնալ յիմեքէ անդուստ յայլ ուր. որպէս առնեն բանակք զօրաց. կամ վաճառականք. կմ կարաւանք. և կմ հեռագնաց ճանապարհորդք. և այլն ։ ռամկ. չէօլ ընել. Ծննդ. 12. 9։ Թուոց. 33. 3։ 1. Մակ. 6. 32։ և 9. 4։

Չուխայ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ է այնիւ գործեալ ինչ տապանակեալ յայրէ. կամ ի բամբակախառն ասուէ, որ ունի գերկուսին երեսս իւր բրդոտ, և փափուկ, զոր ներկեալ այլ և այլ գունով՝ ագանին ։ որ և ռամկ. ասէ չուխայ ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն եւս նշանակէ զբեհեզ և զբրդոտ մազեղէնն տապանակեալ ՝ի տաւճարաման թելից ասուէ, զորպիսիս զգենուն անասնապահք ։ ռամկ. ազբ ՝ի վերայ հագց. բ. և ժն ։

Չուխայագործ. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ գործօղ չուխայից, այն նա, որ անկանէ կկոցած զչուխայս ։ ռամկ. չուխայ գործօղ ։

Չուխայագործաց. եցի. իւ. ից. իւք ։ ‖ տեղի՝ ինձերըս զչուխայագործաս ։

Չուխայազգեստ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ չուխայազգեաց. այն զգեցօղ չուխայից. կմ նա՝ որ զգեստաւորեալ է չուխայիւք ։ Անգամ ։

Չուխայավաճառ. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ վաճառական չուխայից ։ ռամկ. չուխաճի ։

Չում. չման. ամ. ոց. ամք ։ ‖ է բառ այլազգական, որով նշանակի մերգ ինչ նման փոքրիկ ձիթապտղոյ՝ գունով կարմիր՝ զոր հայերէն կոչեմք հոն, կմ հունն ։ Բուսանի ՝ի հով տեղիս, և կալնու բնութիւն զլուծում որովայնի ։ ունի զերկուս տեսակս. մինն է թթուաշ. իսկ միւսն քաղցր ։ ռամկ. հօրոն. և տաճկե. զղզըլճըխ ։

Չուումն. չման. մամբ. անց. ամբք ։ ‖ տես զՉու, ըստ առաջնոյ նշանակութեան ։

ՉՊ

Չպաղատանել երկիր ։ ‖ ոչ երկիր պաղատանել. կմ զերկիրպագութիւն ոչ մատուցանել ։ Եսայ. 13. 12։

Չպէտ ։ (նախադրիւ հոլովի.) ‖ անպէտ. կմ անպիտան ։ Իսկ մերթ ոչ ունօղ զպէտս իւր. կմ կարօտեալ. և կմ չքաւոր ։

ՉՍ

Չսպառել. եալ. ած. ալք ։ ‖ ոչ սպառել. կմ ոչ նուազել. կմ ոչ ցամաքել, որ և կոչի անվախճան, որպիսիք են լոյսք չեալ չորացեալք ։ ռամկ. չըսպառելոյ. կմ չպակասօղ. կմ չըլլօղ ։ Գործ. 16. 7.

ՉՏ

Չտամ. չտաս. չէտ. չտալ ։ ‖ ոչ տալ. կմ ոչ մատուցանել ։ Մատ. 26. 62։

Չտեսանեմ. եսի. եալ ։ ‖ ոչ տեսանել. կամ ոչ նկատել ։ ռամկ. չտեսնել ։

ՉՔ

Չքահանայ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ անարժան կմ սուտ քահանայ ։

Չքահանայապետ. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ սուտ կմ անարժան քահանայապետ ։

Չքահանայապետութիւն. թեան ։ ‖ ոչ քահանայապետութիւն, կմ սուտ, և կմ անարժան քահանայապետութիւն ։ 2. Մակ. 4. 13։

Չքանամ. ացայ. ցեր. ալ ։ (ձմիջ.) ‖ չիք լինել. այն չքոյ լինել. կմ յոչինչ դառնալ. կմ բառնիլ ՝ի միջոյ. կմ աներեւոյթ լինել. կմ պակասիլ. և կմ կորնչիլ ։ ռամկ. ջնջուիլ. կմ կորսուիլ ։ Նաւ. խոր. և հշ ։ Կիւրղ. եէմ. ժգ ։

Չքաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ Նա՝ որոյ չիք ինչ. կմ որ ոչ ունի զինչս. կմ անստացուած. կմ կարօտ. և կմ աղքատ. որոյ նոյնհանգոյն կոչի գոյաւոր. կմ մեծատուն ։ ռամկ. չունւոր. կմ աղքատ ։ 1. Կորն. 11. 22։ Յոհ. 2. հարց. ժբ ։ Լամբ ։

Չքաւորիմ. եցայ. եալ. իլ ։ (ձայնաւոր.) ‖ չքաւոր լինել. կմ անանկանալ. և կմ աղքատանալ ։ ռամկ. չունւոր ըլլալ. կմ աղքատնալ ։ Ղեւ. 25. 47։ Ղուկ. 15. 14։ Իսկ մերթ կարօտիլ. կմ պակասիլ՝ ի զօրութենէ, կմ ՝ի բարուց իմեքէ. և կմ անբաւական լինել. և ըստ այսմ ասի չքաւորել ձեռին ուրուք. կմ չքաւորեալ ՝ի շնորհաց. և այլն ։ Իմաստ. 11. 18։

Չքաւորութիւն. թեան ։ ‖ պակասութիւն. կմ կարօտութիւն. կմ անընչութիւն. կմ աղքատութիւն. և կմ անանկութիւն ։ Ոսկ. 2. համբ. ժբ. և ժգ ։

Չքացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել ։ (անցող.) ‖ չիք առնել. այն դատարկացուցանել ՝ի գոյից. կմ ոչնչացուցանել. կմ պակասեցուցանել. կմ կորուսանել. և կմ բառնալով ՝ի միջոյ աներեւոյթ առնել. և ըստ այսմ ասի չքացուցանել զխաւար, զլոյս, զմեղս, զդիւական տեսիլս. և այլն ։ ռամկ. ջնջել. կմ կորսնցնել. կմ օրինայքն խափանել ։ Նարեկ. խր. Կիւր

Եղէմ. ժ: և Ղամբրոն։
Ոեղ. ի. աւ. աց. օք: || անմեղ. կամ անմե
ղիր. և կամ անպարտ 'ի չարեաց: ուսմկ.
լուող: և այս առի մանաւանդ զնմանէ,
գործեալ է զչարիս ինչ. կամ այնոց համա
յոյլոց. բայց զանձն իւր արտաքին ինչ
րծով երևեցուցանէ իբրև անգէտ եղե
ին: և ըստ այսմ առի 'ի հին ղարմնգիրս զայպ
ղաց մեծին Ներսիսի. Լուծել զնա 'ի կե
ա' իբրև զչքնաղս ինն առնել Թողէին զնա։
կ մերթ է բայի շարակցի այսպ. 'ի չքնաղս
ւիլ. և նշանակէ՝ զգործեալ չարիս իւր՝ կամ
ւոց՝ պատրուակելով՝ ցուցանել զինքն
ր անգիտակ այնմ: ուսմկ. չգիտող և
ին ղարմնգիրս: Իսկ մերթ նշանակէ անբաւիր
ւնել. կամ անմեղագիր լինել. և կամ ջատա
ղել. և ըստ այսմ առի 'ի գիրս Շնորհալւոյն
ւմեմնէ բամբասասէր քահանայէ. Եւ
'ի չքնաղս եղև իւրոյ մեղաւուն։
Ոողիկ: (Նախդրիւ հոլովի.) Նոյն է բառ
դ ը բառին չքնաղ. ուստի փոխ առեալ՝
րև զչքնաղս. կամ 'ի չքնաղս լինել. առի իբ
զչքնաղիկս, կամ 'ի չքնաղիկս լինել. և ըստ
ամ առի 'ի գիրս Խորենա. գ. գլ. 23. զպարշա
յ՝ որ ննեգութեան սպան զգնէլ. Թէ 'ի
մեղիկս եղեալ՝ կոծ՝ մեծ առնէ։
նաղ. ի. իւ. ից. իւք: || ամենևին ամբիծ.
ր գերակատար 'ի գեղեցկութե. կամ հրաշա
եղ. և կամ յոյժ վայելուչ, յորում արատ
ւչ, կամ կեղտ ինն ոչ գոյ. այլ և սուտ զարա
ւթն ցուցանէ. զի առի չքնաղ. իբրև է
ք 'ինա ադա: ուսմկ. խնոփ ողոմօր. կամ խնոփ
րոան: Երգ. 16. 13: Խորենա. բ. գլ. 48. և 75:
Է յայտմանէ առեալ երբեմն նշանակէ չնաշ
արհիկ. կամ գերապանծ. կամ հրաշափառ.
Մ աքանչելի. և ըստ այսմ առի չքնաղ գիտու
ն, կամ տեսիլ. չքնաղ իրք. կամ նշան. և
յլն: Նարեկ. հե. ղդ. ղթ: Իսկ մերթ գեր 'ի
երոյ. կամ գերազանց. ըստ այնմ Նարեկ. ժա
չիւրդ ոչ չքնաղ քան զքան: Մերթ և ա
արի իբրև զմկոյ. և նշանակէ վայելչաբար. կամ
ամնչելաբար. և կամ հրաշափառաբար: Նար. հն:
նաղադէղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող
քնաղ գեղեցկութե. կամ հրաշագեղ. և կամ
յոյժ գեղեցկատեսիլ: Խորէն. բ. գլ. 60:
նաղազարդ: (Նախդրիւ հոլովի.) || չքնա
ղաբար զարդարեալ. կամ գեղեցկազարդ. և
կամ պայծառազարդ:
նաղազարդեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.)
չքնաղազարդ առնել. կամ գեղեցկազար
դել. և կամ պճնազարդել:
նաղակերպ. ի. իւ. ից. իւք: || ունող չքն
աղ կերպ, կամ զչքնաղ տեսիլ. կամ որ է գեղա
եցիկ կերպարանօք. և կամ յոյժ գեղեցկատե
սիլ. և այս առի ղմարդոյ, զգ իմաց, զկնոջ
ոյ. և այլն: Նարեկ. գղ: և 'ի Վարս հարց. ժդ:
քնաղակերպ. ի. իւ. ից. իւք: || չքնաղա
կէն. ցի ունող զգեղեցիկ շինուածս. կամ
չքնաղ կերպիւ շինեցեալ. և կամ հրաշակերտ:
քնաղանամ. ացայ. ացիր. ալ: (Ձ.վ.Ձ.) ||
չքնաղ լինել. ցի գեղեցկանալ. կամ վայելչա
նալ. և կամ գեղեցկազարդիլ: Իսկ մերթ գե
րապանծ լինել. կամ վսեմանալ. և կամ փա
ռաւորիլ:

Չքնաղաշէն: || տես զՉքնաղակերտ։
Չքնաղավէտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || չքնաղ
կերպիւ վիտող, կամ պատմող: Իսկ մերթ
գեղեցկապէս վիպեցեալ, կամ ճառեցեալ:
Չքնաղատես. ի. իւ. ից. իւք: || չքնաղատե
տեսող կամ քաջատես: Իսկ մերթ գեղեց
կատեսիլ. կամ չքնաղակերպ: 'ի հին ղարմնգ:
Չքնաղատեսակ: (Նախդրիւ հոլովի.) Նա
որ ունի զչքնաղ տեսակ, կամ զքաղցրավայե
լուչ կերպարանս. և կամ գեղեցկատեսիլ:
Չքնաղատեսիլ: || Նոյն է ընդ վերնոյն:
Չքնաղացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (Ներ
գործ.) || չքնաղ առնել. կամ չքեղացուցա
նել. կամ գեղեցկացուցանել. և կամ վայելչա
ցուցանել: Իսկ մերթ չնաշխարհիկ՝ կամ գե
րապանծ առնել. կամ վսեմացուցանել. և
կամ փառաւորել:
Չքնաղութիւն. թե: || չքեղութիւն. կամ գեղեց
կութի. կամ վայելչութի: Իսկ մերթ՝ գերա
պանծութի. կամ վսեմութի. կամ պայծա
ռազարդութի. և կամ հրաշափառութի:
Չքնաղի: || տես զՉքնաղ 'ի հին ղարմնգ:
Չքոտ. ի. իւ. ից. իւք: || տես ինկերքոյ զչքոտի:
Չքոտի. ւոյ. ւով. եաց. եօք: || մերթ նշա
նակէ՝ չքաւոր, կամ աղքատ. և մերթ չքա
ցեալ. ցի 'ի չիք դարձեալ. և կամ բնաջինջ
կորուսեալ: Իսկ երբեմն չնչին. կամ փանաքի,
կամ նուաստ. կամ գծուծ. և կամ անարգ: և ըստ
այսմ առի 'ի Նարեկ. կթ. զլուծոյ և զնմանեաց.
Եւ այնքան չքոտի և անքատ անձամբքն ըղ
թագաւորս հզօրս և ահագինս փախուցա
նեն: Եւ 'ի գիրս Կիւրղի Եէփ. ժզ. առի. ըս
քեզ չքոտայդ և չնչին առակս օրինակացդ
մատուցանեմք:
Չքոտիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || չքա
ւոր լինել կամ աղքատանալ: Իսկ մերթ չքա
նալ. կամ 'ի չիք դառնալ. ըստ այնմ Աստուա
ծաշունչ գիրս ոչ չքոտեալք 'ի տեղ
ւոյն իբրև զծուխ պակասեցան: Մերթ և
նշանակէ չնչին. կամ գծուծ լինել. կամ նուաստա
նալ. և կամ անարգ և խոտան գալ:
Չքոտութիւն. թե: || չքաւորութի. կամ աղքատ
տութի: Իսկ մերթ՝ չքութիւն 'ի չիք դարձումն.
կամ ոչնչացումն: Մերթ և անարգութի.
կամ նուաստութի. կամ գծծութի:
Չքութի. թե: || 'ի չիք դարձումն. կամ չքա
ցումն. կամ 'ի միջոյ բարձումն. և կամ ոչնչա
ցումն: Բայց 'ի գիրս Սրկե. Խոսր. ժդ. առի
սափ. Յոհաննէս զչքութի խնդրոյ լուծա
նէր. եղեալ կայ փոխ գժուարութե. կամ
տարակուսանաց:

Չ Օ

Չօձ. ի. իւ. ից. իւք: || է տեսակ ինչ ծառոյ: Աձձնի:

Պ

Պ. Է տառ բաղաձայն, կոչեցեալ 'ի քերականաց անձայն. վն զի 'ի միայնակ արտաբերելն ոչինչ կերպիւ կարէ սկզբնաւորել զհնչումն ինչ. որպիսի են և այլք. բ. գ. թ. ք. և այլն: Արդ՝ ըղտառս զայս անուանեմք դ̃ք. որ արտաբերի 'ի մէջ շրթանց: Այլ յարուեստ առոգանութե թ̃ հայագրին անուանի սուկ. ք նուրբ, զի ունի զբարակ հնչումն. որպիսիք են և տառքս այսոքիկ. գ. ծ. կ. ր. և այլն: Դրիձ, անուանի լծորդ, ք լծակից. զի ունի զլծակցուե ձայնի ընդ տառիցս՝ բ. և փ. և մանաւանդ ընդ բենի. ընդ որում բազում անգամ փոխադրի, որ գոն. ամպ, և ամբ. տապն, և տաբն. տապնաթան, և տաբնաթան. ամպրոպ, և ամբրոպ. ամպարիշտ, և ամբարիշտ. ամպարշտիլ, և ամբարշտիլ: ըստ այսմ փոխադրի և ընդ տառիս, փ. որգն. սեպհական, և սեփհական. սեպհականել և սեփականել. կարապ և կարափ. և այլն: Իսկ 'ի յոյն. ազգական բառս փոխադրի ընդ փիւրն. զի փոխանակ ասելոյ ափողս. ափողոփանեա. փետրոս. փրոբատիկէ. ասեմք՝ ապողոս. ապողոփանեա. պետրոս. պրոբատիկէ:

Դրիձ, է սա և նշան թուոյ, զի 'ի վարկին պատուով, այսպէս. պ̃. ցուցանէ զութն հարիւրն:

ՊՐ.

Պագանեմ. պագի. եպագ. պագ. ել: (Ներգործ.) || համբուրել. կմ երկրպագել. ռամկ. պաչնել: ըստ այսմ 3. թագ. 19. 18. Ամ բերան, որոց ոչ իցէ պագեալ զնա: Բայց սա ըստ մեծի մասին 'ի գործ ածի յարելով 'ի բառս երկիր. այսպէս, պագանել ոտիցս երկիր. որ և սոսկ երկիրպագանել: Ել. 12. 27: և 23. 24: 1. թագ. 24. 9:

Պագշոտ. ի. իմ. եց. իւք: || լկտի. կմ լպրշ. կմ վաւաշոտ. կմ բղջախոհ. և կմ մոլեալ 'ի պղծալից ցանկութիւնս մարմնոյ. որ և ասի ձականձան: Աստծ. Իսկ մերթ՝ շռայլ. կմ անառակ. կմ ցոփ 'ի կերակուրս և յըմպելիս:

Պագշոտիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || լկտել. կմ վաւաշոտիլ. կմ բղջախոհ լինել. և կմ զեղխել 'ի գարշ ցանկութիւնս պղծութեց մարմնոյ: Յճ ուղղ: Իսկ մերթ շռայլել. կմ անառակել. կմ մոլել 'ի կերակուրս և յըմպելիս:

Պագշոտութի. Թեան: || լկտութի. կամ լպրշութի. կմ վաւաշոտութի. կմ բղջախոհութի. և կմ զեղխութի աղտեղի հեշտութեց մարմնոյ: Յոհ. 1. հաթ. ի̃ք: Իսկ մերթ՝ շռայլութի. կմ անառակութի. և կմ որկրամոլութի: և թ այսմ իմանի մինչ ասի, մեղանչել պագշոտութբ բերանոյ:

Պալասամ. կմ պալասան. կմ որ լաւագոյնն է բալասան. ի. իմ. եց. իւք. կմ՝ օք: || է փոքր տունկ ինչ նման փշատի ծառոյն. կմ մանաւանդ որթոյ այգեաց, զոր և յատանեն ամ ը ամէ իբրև զորթ, և զուռանկեն, որք արմատացեալք և աճեցեալք՝ հատանին 'ի չափ երկուց, կմ երից կանգնոց: Բերէ զծաղիկ սպիտակ և անուշահոտ յոյժ, զոր և յանուն բուսոյն կոչեմք բալասան, ոստ դնէ Խորէն. յաշխարհագրութե: Ընդ ձեղքուածս ոստոց սորա հոսէ իւղ հոտաւէտ, զոր 'ի գործ ածեն 'ի նիւթ մեռոնի. վն որոյ և երբեմն կոչի 'ի մեզ տունկն սորա, ծառ մեռոնի: Զայս իւղ յանուն բուսոյն բալասան կոչեմք, զոր յաճախ 'ի գործ ածեն, 'ի պէսպէս դեղորայս, և մանաւանդ 'ի բժշկել զվէրս: Արդ՝ ունի սա զբազում տեսակս, յորս ազնուագոյնն է այն, որ նուրբ է, և արկեալ 'ի կաթն, մածուցանէ զնա իբրև զմակարդ. ք իբրև զմայոյ. և 'ի վր կերպասուց կաթեցուցեալ ոչ տանի զբիծ: ռամկ. եւ պալասամ:

Պալատ. կմ պալաւատ. ատան. 'ի պալատանէ: կմ ի. իմ. եց. կմ աց. օք: || է բառ այլազգական, որով նշանակեն արքունիք, ք տուն թագաւորական. կմ ապարանք. և կմ դարպաս: ռամկ. սարայ: Խորէն. գ. պր. 5: Նարեկ. զզ: 'ի Վարս հարց. իզ: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ բնակչաց ապարանից. ըստ այսմ Լամբրոն. վն բարեպաշտ և ածապահ թագաւորին մերոյ, և ամ պալատանն զոր աղաչեսցուք:

Պալար. ի. ան. աց. օք: կմ իւ. եց: || ուռոյց. կմ նշան խաղաձարտի, բորոյ, և ամ կեղաց ք խոցից, որք ծնանին 'ի մարմնի յապականութէ արեան, կմ մաղասից, և այլն: ռամկ. Ճարայի ուռուցք: ը այսմ Արք. 1. հաթ. լէ: Յորժամ լինիցի 'ի մարմնին ուռուցք պալար. կմ վէր ինչ այտուցեալ խարանս արկանէ: ը այսմ է և Ղեւ. 13. 2. և 10: և 14. 56: Նարեկ. կճ: Եւ յայսմանէ առեալ՝ պալար կոչին նաև կածուխք. կմ շառագոյն և թանձրալից այտուցք ժանտախտին, ք ետերցանին, որք յառաջեն զնա իբրու կարապետք նր: ռամկ. խաղարձլի: Մերթ եւս նշանակեն սալաձոն իցէ զարդք, կմ յօրինուածք կազմեալք իբրև զպղպջակս ջուրց: ռամկ. խապարաս:

Պալարակապ. ի. իմ. եց. օք: || պալարօք կապեալ. ք պղպջակաձև յօրինուածովք յեռեալ և զարդարեալ. կմ շքեղազարդ. և կմ ոսկեպաճոյճ. ըստ այսմ Աստծ. ոսկի պատկօք, և պալարակապ մեասքնիւք, ք

րապատուք : Եւ յայտնեցաւ տանել պալ
զերկնից, որք զարդարեալք են ոս
կւով և պատուականօք զարդուք յերեսա
ց. և ի կանգնաշարաց. և ի յանկէնուան
րապատեայ վերարկուս, զի 'ի դէւ քէոլ։ քաղ
լեալ Եսայ. 66. 20. Ածցեն զեղբարս ձե
րանց կառօք՝ հանդերձ պալարապատ ե
լմարօք։ Վն որոյ և Յոհ. 7. 3. փոխա
նակ պալարապատ բառիս դնէ զարդա
րեալ, զի սախ, մատուցեն զընծայս վեց
ոյլս զարդարեալս, զի պալարապատս։

Պալարանամ. ացայ. ցէք. ալ. (ընդ.միջ.) || յանուլ. կմ ուռանալ. կամ փքանալ. և
յս ուռի զխոցից. կմ զմարմնոյ. նաև ըղ
որդոյ գուռողացելոյ. և այլն : ռամկօր.
ռիլ. կմ խաղաղաճը ընել. և կամ փոխիլ։
[illegible]։

Պաղեստինէ. ի. իմ։ || է Ճորատարածութ
րձան ինչ պաղեստանայ չափահասոյն կանգ
նեալ 'ի գլխէին, որ 'ի փոքրին տախտ 'ի
տաղաքին տրովադայ։ Զանմանէ տասա
նեպասանէին, թէ 'ի չինելն զայս գլխեան
անդերձ ասածարանէն պաղեստայ՝ յանկարծ
ակի իջեալ յերկնից՝ ընտրեաց ինքեան
տեղի 'ի տաճարի անդ. մինչդեռ անյարկ
ր. վն որոյ և պահէին զնա մեծաւ փա
ռք երկրպագութեան քաղաքին։ Զնա 'ի
յառերապալի ինքն գողացան յոյնք, և յետ
ամանակաց բերեալ 'ի Հռոմ, կանգնե
լին 'ի մեհենին պաղեստայ, և անուն դո
ւցեալ զնա այլք, փոխեցին յայլուր.
յայս միատառի խորենա. բ. գլ. 85. Անեն
ւէ գաղտնի եհան 'ի հասմեն զատուցեալն
պաղեստինի քերածոյ.

Պալհաւէ : || տես 'ի նկբս զՊալհաւէիկ.
Խորէն. Բ. գլ. 69։

Պալհաւէիկ. հաւէկի. աւ. աց. օք։ || է մակ
անուն անձանց սերեցելոց 'ի մեծէն ար
շակայ պարթեւ արքայէն, որ էր յազգէն
պարթեւաց։ 'Ի զարմէ սորա ծագեցաւ և
լուսաւորիչն մեր. վն որոյ և կոչիւր պար
թեւ, և պալհաւէիկ։ Արդ՝ յորջորջեցան
որք այսու անուամբ յազգաց բալհ քա
ղաքին, ուր մեծն արշակ հայր նց թագա
ւորեաց։ Խորէն. բ. գլ. 65. և 69. և 77։ Յայս
մանէ և որդիք սորա պալհաւ անուանե
ան. և զարմ նց՝ պալհաւունիք։

Պալհաւունեան : (նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է յազգէն պալհաւունեաց. կամ
որ վերաբերի առ պալհաւէիկս։ Շնորհա
լի յաղէոն եղեինոյ.

Պալհաւունիք. եաց. եօք։ || է մականուն
տոհմի սերեցելոյ 'ի մեծէն արշակայ և յարդ
ւոցն իր. զորմէ առաջ 'ի բանս պալհաւէիկ։

[illegible]մի : (նախդրիւ հոլովի.) || խարշեալ.
ք ջրով եփեալ։ ռամկ. խաշած։ բառս այսմ
Եւլից. 12. 9. Մի ուտիցէք 'ի նոցանէ հում,
և ոչ պախ՝ եփեալ ջրով. զի մի ուտիցէք
հում. և մի խարշեալ։ Իսկ հետեւեալ
բառքն՝ եփեալ ջրով՝ են բացայայտական
երկնուն տաշօնոյն՝ արարեալ 'ի մեզ [illegible]
թարգմանութեն պարագայութե սամարաց

տաց. զոր և յայլ տեղ 'ի նմա գերոյ յանձնեն գառա
նեսցէ. [illegible] այն. Եւլից. 31. 18. Եւ զերկո
սին տախտակսն վկայութեն, տախտակս
քարեղէնս։ Եւ Ղևտ. 17. 3. և 8. Այր ոք՝
այր. կմ մարդ ոք՝ մարդ. և այլն։

Պախարակ. ի. աւ. աց. օք։ || այպանեալ. կմ քամահեալ. կմ անարգանեալ. կմ ար
համարհ, և կմ խոտան։ ռամկ. խաիփ. կմ
բռբռվաց։ Իսկ մերթ՝ կշտամբեալ. կմ նա
խատեցեալ. կմ պարսաւեալ. և կմ բամ
բասեցեալ։

Պախարակեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || այպանել. կմ արհամարհել. կմ քամա
հել. կմ անարգանել. և կմ առ ոչինչ հա
մարել։ ռամկ. խաիփ ընել. կմ բռբռվաց ընել։
Յոբ. 30. 1։ Իսկ մերթ թշնամանել. կմ
նախատել. կամ պարսաւել. կամ դա
րավել. և կամ բամբասել։ Նորէկ. խը. և
Լամբրոն։

Պախարակութիւն. թեան։ || այպն. կմ արհա
մարհանք. կմ քամահանք. և կմ առ ոչինչ
համարումն։ Իսկ մերթ՝ կշտամբումն. կմ
թշնամանք. կմ նախատինք. կմ բամբա
սանք. կմ պարսաւ. և կմ դարձ։

Պախուրց. խրցի. իմ. ից. իւք։ կմ ոյ. ով.
ոց. ովք։ || գանդակառ անօթ. զի կծու քա
ծեալ զցուպս ձիոյ. կմ իշոյ. կմ այլոց,
և այլոց անասնոց կենդանեաց, որով զա
պեալ նոսա 'ի բերանն ընդ ծնօտսն, և ոչ կա
րեն փախչել։ ռամկ. եա ոտքը սանձ։ և
տաճկերէն. խալպ։ Եւ այս երեւի կազմի
տակ 'ի չուանոյ. կմ 'ի փոկից. իսկ երբեմն
'ի փայտից շինանօք. կմ փոկովք պրկեցե
լոց 'ի կզակս նց, որ ամենն արգելուլ, որ
յառաջատ կոչի՝ դանդաղանաւորք։ Յոբ. 40. 20։

Պախրէ. էի. իւ. էց. իւք։ || տես զՊաճառ։

Պականեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || հա
ատանել. կմ աղտել. կմ կարգարել։ ռամկ.
անբշնել։

Պակաս. ի. իւ. ից. իւք։ || նուազ. կմ սա
կաւ. կմ թերի. որ և ռամկ. սակի պէյկա։
2. Մակ. 5. 5։ 2. Կորն. 11. 5։ 1. Տիմ. 5. 9։ Իսկ
մերթ՝ տարբեր. կմ զանազանեալ. ըստ
այնմ Թովբ. 1. հատ. Գ. Է՝ ինչ պակաս 'ի մի
ջերգին այսահարաց անտի։ և 1. հատ. Դ. ա
սի. Զիւրք ինչ պակաս յայնցանէ. զի տար
բեր։ Իսկ մերթ Է բայն չարակցի այսմ
պակաս անուան. և նշանակէ պակասեցուցա
նել. կմ ջնջել 'ի միջոյ։ 2. Մակ. 8. 24։

Պակասամիտ. միտի. իմ. աց. օք։ || Նա՝ որոյ
միտքն է պակաս. կմ որ է նուազեալ յի
մաստից. կմ կարօտ հանճարոյ. կամ ան
միտ. կմ անմիտ. և կմ յիմար։ ռամկօր.
խելքը պակաս. կմ [illegible]. Առակ. 7. 7։ և 9.
4։ և 16. 12։ և 18. 2։

Պակասամօրութ : (նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որոյ մօրութիւնն են պակաս. կմ նուազ.
և կմ կարճ։

Պակասաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ պա
կասութեն. կմ պակասեալ։

Պակասեցուցանեմ. ցուցի. եցո. ել։ (ան
ցող.) || պակաս առնել. կմ նուազեցու

ցանել. կամ սպառել. կամ վերջացուցա-
նել. և կամ ընկենուլ 'ի մէջոյ. ռամկ. պակսեցնել.
կամ ծլծնել. և կամ հատցնել. Յոբ. 22. 19.
Նարեկ. հէ.

Պակասիմ. եցայ. եայց. իլ. (ձայնաւոր.) || պա-
կաս լինել. կամ նուազել. կամ թերենալ.
կամ վերջանալ. կամ սպառիլ. և կամ 'ի մէջոյ
բառնիլ. ռամկ. պակսիլ. կամ հատնիլ. Ծննդ.
25. 8. և 47. 15. Յեսու. 3. 13. Յոբ. 2. 3. Իսկ
մերթ՝ տարբերիլ. կամ զանազանիլ. և ըստ
այսմ իմանի, մինչ ասի. ոչինչ պակասիս
'ի մեծագունիցն.

Պակասութիւն. թեան. || նուազութիւն. կամ
թերութիւն. կամ անկատարութիւն. կամ կարօ-
տութիւն. կամ չքաւորութիւն. և կամ սպառումն.
Ղուկ. 19. 20. Սաղմ. 33. 10. 2. Կորն. 8. 14.
Իսկ մերթ՝ տարբերութիւն. կամ զանազա-
նութիւն. որպ մինչ ասի. չիք ինչ պակասու-
թիւն ընդ նա, և ընդ սա. յն ոչ գոյ տար-
բերութիւն 'ի մէջ սոցա, և նոցա.

Պակեալ. կլոյ. ով. ոց. ովք. || է երկրորդա-
կան ընդունելութիւն բայիս պակնում,
կամ պակչիմ. որ ուրեք ուրեք 'ի գործածի.
և նշանակէ պակուցեալ. կամ զարհուրեալ.
ըստ այսմ Նարեկ. ղէ. 'ի փախուստ պա-
կեալ չվհեցայ. յն պակուցեալ 'ի փա-
խուստ դարձայ.

Պակնում. եայ. ուցեալ. կիր. նուլ. (ընդ-
մէջ.) || տագնելով զարհուրել. կամ զանգի-
տել. կամ հիացմամբ սարսափել. կամ զա-
հի հարկանիլ. և կամ երկնչել. ռամկ. զար-
հուրելով սոսկալ. կամ վախնալ. 2. Մակ. 8.
16. և 15. 23. Խորէն. գ. գլ. 65.

Պակշոտիմ. եցայ. եայց. իլ. (ձայնաւոր.) ||
տե՛ս զՊակչոտիլ. Ամբակ. 7. 10. Լամբրոն.
և Շնորհալին.

Պակշոտ. || տե՛ս զՊակչոտ.

Պակշոտութիւն. || տե՛ս զՊակչոտութիւն. Խոր-
հրդածութ. գլ. 16. Ոսկէ. 1. Կոր. ճառ. 18. և 2. Կոր. ժգ.

Պակուցանեմ. կուցի. կն. եալ. (անցող.) ||
տագնեցուցանելով զարհուրեցուցանել.
կամ հիացմամբ սարսափեցուցանել. կամ
երկեցուցանել. և կամ պապանձել առնել.
ռամկ. զարհուրեցնելով սոսկացնել. կամ վախցնել.

Պակուցանողական. ի. աւ. աց. օք. || այն
ամ, որ վերաբերի առ պակուցումն. կամ
որ է պատճառ զարհուրանաց. կամ պակու-
ցանող. և կամ երկեցուցիչ. ռամկ. խոյա
վախցնող. Նարեկ. ձ.

Պակուցումն. ցման. ման. մանց. մամբք. ||
տագնութիւն զարհուրանաց. կամ սաստիկ հիաց
մամբ սարսափումն. կամ երկիւղ. կամ ահ.
և կամ սոսկալութիւն. ռամկ. վախ. Խորէն.
գ. գլ. 24. Նարեկ. ղ.

Պակչելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք. || տագնօրէն
զարհուրելի. կամ սարսափելի. կամ սոսկա-
լի. Իսկ մերթ՝ պակչող. յն տագնութիւն զար-
հուրող. կամ սարսափող.

Պակչիմ. պակեայ. իր. չիլ. (ձայնաւոր.) ||
նոյն է ընդ բային պակնում. յն փախ-
չելն ընդ բայիս փախճնուլ. Խռնոտ. 17. 14.
և Լամբրոն.

Պակչոտ. ի. աւ. աց. օք. || պատկառող. կամ
երկչոտ. ռամկ. վախկոտ.

Պահ. ու. ու. 'ի պահէ. ուց. ուք. || պա-
հումն. կամ պահեստ. և ըստ այսմ ասի. դը-
նել զինչ 'ի պահ. 1. Եզր. 2. 10. Տօբ. 4. 21.
Իսկ մերթ՝ պահպանութիւն, կամ պաշտպանել
պահելն. և կամ պաշտպանումն. զօրօք. կամ
մեքենայիւք. և այլն. 1. Մակ. 11. 23. 2. Մակ.
12. 7. 3. Մակ. 5. 3. Երբեմն և՛ տեղեկանք
բանակի, և նմանեաց. և ըստ այսմ իմա
ցեալ լինի, մինչ ասի. ունկանել, կամ տալ
զոք 'ի պահ. Ղեւտ. 24. 12. Թուոց. 15. 34.
Պարզաբար ասելով լինի փոխանակ տեղ
ւոյ, ուր պահպանութիւն լինի, կամ ուր
պահեն զպահ գիշերոյ. որպիսիք են սահ
մանեալ կայանք պահպանող զինուորաց,
կամ դիտանոցք պահապանաց. 1. Մնաց. 26.
16. Գործ. 12. 10. Պարզաբար՝ մանաւանդ
պէս պահ կոչի իւրաքանչիւր չորրորդ մասն
մեծոյ գիշերոյ. քանզի 'ի հնումն սահմանեա
լեալ էին զինուորք պահելոյ փոխանակաւ զե
րեկս երիս ժամս՝ զգօտեղք, կամ զերեկոյ, կամ
զհաւախօսն, և զառաւօտն, հսկելով 'ի գիշե
րի, յորմէ առնլորութիւն եղև զգիշերն բա
ժանել 'ի չորս մասունս. և զիւրաքանչիւ
րեւրսն կոչել պահս. Առաջին պահ՝ ըստ
ժամու նախկին, երկրորդ, և երրորդ. Երկ
րորդ պահ՝ ըստ ժամու չորրորդ, հինգերորդ,
և վեցերորդ. Երրորդ պահ՝ ըստ ժամու եօթ-
ներորդ. ութերորդ, և իններորդ. Չոր
րորդ պահ ըստ ժամու տասներորդ, մետասան
երորդ. և երկոտասաներորդ. որ և առաւ
պահ առաւօտու, ըստ որում 'ի նմա լու
սանայ օրն. Եսայ. 14. 24. Ղուկ. 7. 19. Մատթ.
14. 25. և 24. 43. Իսկ յայտնապէս առնուլ եր
բեմն զպահ անբաւսորոշութեամբ փոխանակ ո
և իցէ ժամուց, և ժամանակաց. ռամկ.
ժամ. Պարզաբար՝ երբեմն ընդ բայի շա
բաթի այսպէս. պահ ունիլ ունիք, և որ
շանակէ պահպանել. կամ պահելով զգու
շանալ. 1. Եզր. 3. 4. Խորէն. գ. գլ. 6. Իսկ
կամ այսպէս, շուրջ զինքն պահ արկանել.
կամ պահ կարգել. և նշանակէ՝ շուրջ զնո
կի պահապանս կացուցանելով պահպա
նութիւն առնել. կամ պատերազմ պաշտպա
պահել. և կամ զգուշանալ. ռամկօրէն պէտ
քնել. Եզեկ. 23. 24. 3. Եզր. 4. 22. 2. Մակ.
8. 24. Յոբ. 7. 12. ըստ այսմ և իմանի,
մինչ ասի. շուրջ զինեւ պահ դնել. 1. Մակ.
5. 5. Եզեկ. 26. 8.

Պահակ. ի. ու. աց. օք. || պահող. կամ պա
հապան. և կամ վերակացու. և ըստ այսմ
ասի. պահակ անդորրութեան, առաքինութե
բոց, զօրաց. և այլն. Խորէն. բ. գլ. 7. Իսկ
յայտնապէս առնուլ՝ պահակ կոչին պահա
զինուորաց կարգեալք զօրավարաց հանդ
պերձ 'ի պահպանութիւն քաղաքաց. կամ քա
ղաքաց. կամ անձանց մեծամեծաց. և կամ
կացուցեալք 'ի սահմանս աշխարհաց թագաւո
րութե 'ի յառնուլ ինչ տեղեկութիւն առ 'ի նուա
ճել զթշնամիս. զի մի աշխատանեսցեն
յարձակմամբ իւրեանց, որ յաղթեալ ունի

...ծագաւորութիւն զայն ։ 2. Թագ. 8. 6։ Ը. ...յամ եւ ասացեալ կոչի պահակ մահու, ...պահակ կորստեան, ըստ որում խրախ... ...ոնշաբեր, և զհրոսակաց պահակապան՝ ...ելանեալ անձեր զեա հարսն 'ի բլմբան. ըստ որում այժմ իսկ կալեալ ունի Է. ...սմբ զհօգիս ապաստանեալցն յմյ։ Աշ... ...բ. և 'ի շարականի։ Երբեմն եւ պահակ կո... ...ն փողոցապահ զինուորքն, որք առաջնե... ...ն կոչին [illegible]։ Մերթ եւ պահակ ...ւանելի տեղին պահապանաց. կմ բերդն՝ որս պահեն զօրք։ Աշգահ. և 'ի հին պօզոս... ...։ Կարծեալ՝ բառիւս պահակ՝ նշա...ակի նա, զոր բանութիւն ածեալ 'ի գործ ...ծառայեցուցանեն զրի. որպիսիք են ...նցաւորքն, զորս վարեն 'ի բառնալ ըզ...ործի մահու պատժապարտից. և կմ ա...ել ածել հրապարակաց. և այլն։ Սոյն...պէս և Յոյնք, և Նուաք, և այլք նմանք՝ յոր...ամ մլին բանութիւն 'ի գործ արքունի, ...'ի ծառայութիւն հասարակաց առանց ...վարձու, պահակ կոչին. ռամկ. [illegible] ...կմ [illegible] ։ Մատթ. ծը։ Եւ ...յսու կերպիւ յաշխարհականն զոք 'ի գործ ...նչ, առնն պահակ կալնուլ։ ռամկ. [illegible] ...բանել։ Մատթ. 27. 32։ Մարկ. 15. 21։ ...'ի նմանէ եկանէ բառս տարապար...ակ, զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում։

Պահակապան. ի. աւ. աց. օք։ Պահապան, կմ պետ պահակաց, թ բերդից. կմ ամբր...աց։ ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]։ Իսկ մերթ պահակապան կոչին պահակ զօրքն՝ ըստ որում կարգին 'ի վերայ բերդից, կամ ...ղեկաց 'ի պահպանել զքաղաքս յապա...ստամբութենէ. զորս էլպագոյն ասացաւ 'ի ...առն պահակ։ 2. Թագ. 8. 14։

Պահակափոխ։ (Նախադրբ. հոլովի.) Նա որ փոխէ զպահակս կացուցեալս ուրեք 'ի պահպանութեան յաջորդեցուցանելով փոխանակ նոցա զայլս։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն ըստ բայի շարակցի այսպէս. պահակափոխ լինել. և նշանակէ առնել փոխանակեր. կմ յաջորդել. կմ զտեղի ուրուք կալնուլ։ ռամկ. [illegible]։ ըստ այսմ որ առի Կիւրղի Եղեն. Ժէ. Պահակափոխ եղև յարութիւն մահուան, թ յարութիւն քնի յաջորդելոյ մահու նմ։

Պահակեր. ի. աւ. աց. օք։ Ծառայ սա 'ի բառս պահ. և 'ի կամանկանեա կեր. որ է կրօղ, կմ առնօղ. որ յայտ է 'ի սոցանէ՝ աղօթակեր. համողակեր. խոհակեր. և այլն. Աստ բառիւս պահակեր. նշանակի նա, որ կրէ կամ ունի զպաշտօն պահելոյ զպահս գիշերայինս. կմ առնէ ըզ պահպանութիւն իւր. որպիսիք են գիշերապահ. կմ պարապահ զինուորք, և կմ պահապանք ամրոցաց, նաւաց, մանկանց, և այլոց նմանեաց։ ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]։ Եսայ. 33. 18։

Պահակերել. եցի. եա. ել։ (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) Պահպանութիւն առնել. կմ պահպանել. և կմ պաշտպանել։

Պահակերութիւն. Թեան։ Պահպանորդութիւն. կմ պահպանութիւն. և կմ վերակացութիւն։ ռամկ. [illegible]։

Պահանակ. ի. աւ. աց. օք։ Ծագի սա 'ի պահել բայէն. որպ յարմարական 'ի յաղթել բայէն. և նշանակէ պահօղ. կմ պահպանօղ. որ և կոչի պահնակ։

Պահանգ. ի. աւ. աց. օք։ Վայրաբաժին կապանք որմոց, որք են հեծանք. կմ գերանք եղեալք 'ի մէջ որմոց առ 'ի շաղկապել, և հաստատուն պահել զնա. որք և կոչին կողակք։ ռամկ. [illegible]։ 1. Եզր. 6. 9։ և 2. Եզր. 5. 8։ Եզեկ. 13. 11։

Պահանգակապ. ի. իւ. ից. իւք։ Առուեստաւոր.. որ կապէ զպահանգս 'ի մէջ որմոյ. կմ պահանգօք շինէ զորմս։ Իսկ մերթ՝ պահանգաւ կապեալ. թ հիւսեցեալ և ընդելեցեալ. կմ հաստատեալ. և Ը այսմ առնի պահանգակապ շինուած. կմ որմ. և այլն։ Մծբն. Բ։

Պահանորդ. ի. աւ. աց. օք։ Պահպանիչ. կմ պահապան։ ռամկ. [illegible]։ 3. Եզր. 4. 9։

Պահանջարան. ի. աւ. աց. օք։ Տեղի պահանջելոյ. կմ դատաստանարան. և կամ ատեան դատաւորաց և իշխանաց։

Պահանջեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) Ի տարապարտ կմ բռնութեամբ խնդրել. և կամ բռնադատել 'ի տալ զինչ. որպ զհարկս, զպարտս, զտոկոս, կմ զհատոյց, և այլն։ ռամկ. [illegible]։ Իմաստ. 15. 8։ Եսայ. 3. 12։ Ղուկ. 6. 30։ և 12. 20։ Սոյնպէս և խնդրելն զվրէժ առ, վրէժս պահանջել։ Եզեկ. 25. 12։ Իսկ մերթ ճշգրիւ քննելով հարց և փորձ առնել. կմ հետազօտ քննութեամբ համար խնդրել, կմ դատել։ ռամկ. [illegible]։ և ըստ այսմ իմանի, մինչ առն պահանջել զգործս [illegible]. կմ հզօրք հզօրագոյնս պահանջեսցին։ Իմաստ. 6. 4. և 7։

Պահանջումն. ջման. մամբ. մանց. մամբք։ Բռնութեամբ խնդրելն յումեքէ զինչ։ [illegible]

Պահապան. ի. աւ. աց. օք։ Պաշտօնեայ կարգեալ 'ի պահպանութիւն. կմ պահպանիչ։ ռամկ. [illegible]։ Ծննդ. 4. 9։ Իմաստ. 7. 19։ Գործ. 5. 23։

Պահարան. ի. աւ. աց. օք։ Տեղի պահելոյ զինչ. որպիսիք են անօթք, ամպանակք, տուփք, քսակք, պատուհանք, թ [illegible]. և այլք նմանք։ ռամկոր. [illegible]։ Սուրբ 2. [illegible]. և 'ի հին պօզոս[illegible]։

Պահարկեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) Ի պահ արկանել. կմ պահպանել. և կամ պահել։ Աշգահ։

Պահարկու. ուի. աւ. աց. օք։ Պահ արկանօղ. կմ պահօղ զպահս գիշերոյ. և կմ պահապան։ ռամկ. [illegible]։

Պահարկութիւն. Թեան։ Պահպանութիւն. կմ պահումն. և կմ պահ։ ռամկոր. [illegible]։

Պահացօղ. ողի. իւ. աց. օք։ Պահեցօղ. թ նա՝ որ պահէ զպահս, կմ որ հանապազորդ 'ի պահս է. և կմ պահելով վարէ

զկնտանս լեր ։ ռամկօրէն պահ պահօղ․ կամ պահ կեցօղ ։

Պահեակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ պահակ, որ պա_ հապան զօրք․ կամ զօրականք ամրոցաց ։

Պահեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ պահ ունել իմիք․ կամ պահպանել․ կամ դիտե_ լով 'ի զգուշութե կալնուլ զինն, զի մի կորեացէ զինչ․ կամ զի մի կորիցէ․ և կամ պաշտպանել ։ ռամկ․ եւս սակ, պահել ։ Ծննդ․ 2․ 15 ։ Սաղմ․ 15․ 1 ։ Գործ․ 22․ 20 ։ Իսկ մերթ՝ արգելուլ․ կամ խորշեցուցանել․ և կամ զգուշացուցանել ։ ռամկ․ [illegible] ։ Տօբ․ 1․ 12 ։ Մերթ եւ՝ պահս ունել․ կամ հաստատուն կալնուլ․ կամ ոչ թողուլ 'ի բաց․ և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի, պահել զուխտս, կամ զօրէնս և զպատուիրանս․ կամ զտօնս, և կամ զբանս 'ի սրտի․ և այլն ։ Ծննդ․ 17․ 9 ։ և 26․ 5 ։ Եւլց․ 23․ 15 ։ Դանիէ․ 7․ 28 ։ Իսկ երբեմն՝ ամբարել․ կամ գանձել․ և կամ արգելեալ ունել զինչ վա[illegible] ։ Տօբ․ 3․ 17 ։ Ժողով․ 5․ 12 ։ 1․ Պետր․ 1․ 4 ։ Յուդայի․ 1 ։ Մերթ եւ՝ տեւեցուցանել․ կամ տալ իմիք կալ մնալ․ և կամ կալնուլ զինն 'ի գալն ։ Իմաստ․ 11․ 26 ։ Որպէս՝ նշանակէ 'ի պահս կալ, որ է ժուժկալել 'ի կերակրոց՝ հրաժարելով 'ի մսեղինաց և 'ի կաթնեղինաց․ կամ ամենևին չուտել ճաշակել առ ժամանակ ինչ, որ է ծոմ կալ ։ ռամկ․ պաս պահել․ կամ ծոմ լինել ։ Արդ՝ ը այսմ 'ի գործ ածի առ երբեմն ընդ բա_ նիս՝ պահք, այսպէս՝ պահս պահել ։ Եւլց․ 38․ 8 ։ 2․ Թագ․ 12․ 16 ։ Իսկ երբեմն վարի միայնակ․ [illegible] Դատ․ 20․ 26 ։ 1․ Թագ․ 7․ 6 ։ Մատ․ 4․ 2 ։ և 6․ 16 ։

Պահեստ․ ի․ ին․ ից․ իւք ։ ‖ պահուստ․ կամ պահպանութիւն․ և կամ պահ ։ Թուոց․ 18․ 8 ։ 2․ Թագ․ 20․ 3 ։ Իսկ ըստ այսմ բացուած ան_ գամ 'ի գործածի առ ընդ բայի այսպէս ։ Դնել 'ի պահեստ․ կամ 'ի պահեստի․ և նշանակէ՝ դնել զինն ուրեք առ 'ի պահել ։ ռամկ․ պահ դնել ։ Եւլց․ 16․ 33 ։ Թուոց․ 17․ 10 ։ Տօբ․ 1․ 15 ։ Կամ այսպէս․ 'ի պահեստ տալ․ և նշանակէ՝ տալ ումեք զինն յաւանդ՝ զի պահեսցէ, և 'ի պիտոյ լինելն տացէ ։ ռամկ․ պահ տալ ։ Եւլց․ 22․ 10 ։ և 2․ Եզր․ 7․ 20 ։ Իսկ կամ այսպէս, կալ 'ի պահեստի․ կամ լինել 'ի պահեստի կամ 'ի պահեստ․ և նշանակէ՝ պահիլ, կամ պահեալ մնալ ։ Թուոց․ 19․ 9 ։ Երեմ․ 52․ 31 ։ Գործ․ 12․ 5 ։ Դարձեալ, նշա նակէ՝ զպահունսն․ որ զինչ՝ զոր ոք պա_ հէ ինքեան․ կամ պահեալ և գանձեալ ու_ նի, և ոչ հանէ 'ի բաց ։ ռամկ․ պահած ։ և ըստ այսմ իմանի, մինչ ասի՝ ոչ է պարտ կրօնաւորին խնդրել, կամ ստանալ զպա_ հեստս ։ 'ի Հօրս հարց․ [illegible] ։ Այնպէս փոխա_ նակ առնելով՝ պահծու խաշինք, ասի խա շինք պահեստի ։ Զաք․ 11․ 11 ։ Իւ յայսմա նէ առեալ՝ պահեստ կոչին մթերք ս և իցէ իրաց, որք ժողովեալ և պահեալ լի_ նին յիմիք իւրև յամանի․ ըստ այնմ Նու_ րէն․ ծն․ Համբարք ոչնչից, և պահեստք հող մոց ։ Իսկ կէ․ Զպահեստ անդրադարձ ար_

տաքս հանի ։ Դարձեալ, առեալ լինի փո խանակ ընդունելութեան՝ պահեալ․ Յա ռակէ ։ ըստ այսմ եւս ասի 3․ Մակ․ 5․ 23 ։ Զայն պահեստ 'ի մէնջ զատուցարն նմ, որ զայն տուցարն պահեալ 'ի մէնջ ։ Իսկ ա_ սի պահեալ, ըստ որում արգելլեն զնա հրէայքն մտանել անդր ։ Երբեմն եւս դնի փոխանակ ընդունելութեան պահօղ․ ըստ այնմ 'ի Հօր հարց․ ե․ Յամի լէր դու պա հեստ․ մի խստամբակ լինիր և հեստ․ որ լէր դու պահօղ համեստութե և խրատուց ։

Պահնակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ պահապան․ կամ պահպանիչ․ և կամ վերակացու․ և ը այսմ ասի, պահնակ ամրոցաց․ կամ զօրք պահ նակք․ և կամ շրջագայեալ պահնակք ։ և այլն ։ ռամկ․ պէքճի․ 'ի հին պատմագիրս ։

Պահնակեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ պահապանել․ կամ պահպանել, և կամ պահել ։ 'ի հին պատմագիրս ։

Պահնակութիւն․ թեան ։ ‖ պահանորդութիւն․ կամ պահպանութիւն․ և կամ պահեստ ։ ռամկ․ պէքճիութիւն ։

Պահնորդ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ Նոյն է ը բա_ ռին պահանորդ, որ է պահապան․ ըստ այնմ․ Սոփէ․ 2․ հատ․ լը․ 'ի պահնորդաց իւ րոց ունի զերկիւղ ։

Պահնորդեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ տես զՊահնակել ։

Պահնորդութիւն․ թեան ։ ‖ տես զՊահնա_ կութիւն ։

Պահունք․ նւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք ։ ‖ այն ամ, զոր եդեալ է ոք առ իւր 'ի պահեստ․ և կամ պահեալ և ամփոփեալ ունի ։ ռամկ․ պահծու ։ Բայց առ մանաւանդ յաշխար_ հաբառ լեզուիս 'ի գործածի, զի զորց լե զուաւ կոչի պահեստ ։

Պահպան․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ պահպանօղ․ կամ պահապան․ և կամ պահակ ։ 3․ Մակ․ 3․ 16 ։ Նարեկ․ ժդ․ ժթ․ և ձդ ։ Իսկ մերթ ա_ ռեալ լինի փոխանակ ս և իցէ պահպանա կաց․ կամ փոխանակ հմայեկաց, զորս ան_ հաւատք և անզգամք պահէին առ իւրեանս առ 'ի պահպանել 'ի փորձանաց․ ռամկօր․ համայիլ․ կամ Թըլըսըմ․ և այլք նմանք ։

Պահպանակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ պահպանօղ․ կամ պահապան․ կամ պաշտպան․ և կամ պա տսպարան ։ Նարեկ․ իզ․ և կճ ։ և 'ի փոխ․ [illegible] ։ Իսկ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զ ս և իցէ իր, որով պահպանի ինն․ և ը այսմ պահպանակ կոչին զգեստք պատերազ մաց, թէ յերկաթոյ իցեն, և թէ յայլ մէ նիւթոյ ։ և այսպէս առեալ լինի՝ մինչ ասի, ձառեալ կարծր, կամ վէրս պահպա նակօք․ կամ չլեալ և կազմեալ պահպանակք․ և այլն ։ Խորէն․ ա․ դր․ 23 ։ բ․ դր․ 82 ։ և գ․ դր․ 37 ։ Նարեկ․ ղդ ։ Այնպէս և երկաթի բաղպանք և սաղաւարտք զօրականաց՝ պահ պանակք ասին․ ըստ այնմ Խորէն․ ա․ դր․ 10․ տախտակս պղնձիս թիկանց, և լան_ ջաց, և պահպանակս բարձից և բազկաց ։ ըստ այսմ պահպանակ անուանին և կրկ_ նոցք ոսկեղէն, և արծաթեղէն կազմուա_ ծոց ։

Digitized by Google

ծոց., որք են տափարակ թիթեղունք մա-ծուցեալք 'ի ներքոյ նոցա իբրև զծած-կոյթս, և զհաստատութիւնս: ռամկօր. տա-պա. կմ. շաղին = ըստ այսմ իմնա և պղլլոց բազմաց:

Պահպանական. ի. աւ. աց. օք: || պահպա-նողական. կմ. պաշտպանական. կմ. պահ-պանօղ. և կմ. պատսպարօղ: Նարեկ. ղէ:

Պահպանապետ. ի. աւ. աց. օք: || պետ, կմ. իշխան պահապանաց, կմ. Թիկնապահ զին-ուորաց: Եսթ. 2. 21:

Պահպանարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի, կմ. գործի պահպանելոյ. կմ. պատսպարան. կմ. պահպանօղ. և կմ. պաշտպանիչ: Նա-րեկ. ձզ. և ղդ:

Պահպանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ընդ պահպանութեամբ իւրով ունիլ. կամ պահպանութեան առնել. և կամ պահել: Իսկ մերթ պաշտպանել. կմ. պատսպա-րել. կամ ընդ հովանեաւ խնամոց իւրոց ունիլ. և կմ. նախախնամել: Նարեկ:

Պահպանեցուցանեմ. ցուցի. եցո. ել: (ան-ցողակ.) || տալ ումեք պահպանել զոք: Իսկ մերթ նշանակէ պահպանել, այլ և հաստուցանելն' հաստանել:

Պահպանորդ: || տես զպահանորդ:

Պահպանութիւն. թեան: || գործք պա-հապանի. կամ պահպանութիւն. կմ. պա-հումն. և կամ պահ: Թուոց. 1. 53: 1. Մնաց. 35. 2: 1. Մակ. 13. 12: Ղուկ. 2. 8: Իսկ մերթ պաշտպանութիւն. կմ. պատսպարու-թիւն. և կմ. նախախնամութիւն: Մերթ և առեալ լինի փոխաբերաբար պահելի իրաց. և ըստ այսմ պահելի հրամանն. կմ. պաշտ-ումն եօթ պահպանութեան կոչի. Ղևտ. 8. 35: և 22. 9: 3. Թագ. 2. 3. Նոյնպէս և պաշտօնն յանձնեալ ումեք, զոր պարտի պահպանել: պահպանութիւն առ: Թուոց. 4. 32: 2. Մնաց. 35. 2: և այլն:

Պահք. ոց. ովք: (անեզական.) || ժուժկա-լութիւն 'ի կերակրոց, որով երբեմն նշանա-կի հրաժարումն 'ի մսեղինաց, և 'ի կաթ-նեղինաց. և երբեմն զուլինչ ուտելն. կմ. յաւուրն միանգամ ճաշակելն. որ մաս-նաւոր անուամբ կոչի ծոմ: ռամկ. պահ. կմ. պաս. և կամ ծոմ կենալ: Յովէլ. 2. 15: Զաք. 8. 19: Գործ. 27. 9:

Պաղ. ի. իւ. ից. իւք: || սառն: ռամկ. պաղ. Պիտնի. 3. 70: և Շնորհալին յողբոյն Եդեսիոյ: ըստ այսմ է 'ի գիրս Խորենի. Գ. գլ. 45. ուր ասի զգժուարամատոյց քարայրէ իմեքէ: Եւ 'ի վերուստ պաղ, թ 'ի վերին կողմն այրին էր սառն:

Պաղակն. ակնի. կմ. ակլի. իւ. ից. իւք: || պա-ղեալ ակն, որով նշանակի սառն. թէ ո-րում է ջուր պաղեալ և եղեալ իբրև զակն ջինջ և պայծառ: ռամկ. պաղ:

Պաղակուռ. կմ. պաղակռուտ: || տես ըզ Պղակենդի: 'ի ճառս հարց. ժդ:

Պաղապան. կմ. պաղապանձ: (նախդրիւ հոլովի.) || ուսօղ զգեբալեան մարմնի. կմ. մարմնաւորեալ. և կմ. ամենամարմնի:

Պաճառ: || տես զՊաճառ: Նամբրոն:

Պաղատական. ի. աւ. աց. օք: || մաղթողա-կան. կամ աղերսական. և կմ. աղօթա-կան: 'ի ճառս հարց. ժբ:

Պաղատանական. ի. աւ. աց. օք: || պաղատա-կան. թ այն ձայն որ վերաբերի առ պա-ղատս. իսկ մերթ ընական պաղատանաց. ռամկ. աղերսանք:

Պաղատախառն: (նախդրիւ հոլովի. և մերթ և միակցայ.) || խառն ընդ պաղատանաց. կմ. հանդերձ պաղատանօք. և կմ. լի պաղ թանօք, և աղերսանօք. և ըստ այսմ ա-սի մատուցանել զաղօթս պաղատախառն: Մծբն. ժԹ:

Պաղատայ. ի. իւ. ից. իւք: || կրօն. կամ պաշտամունք. կմ. կենցաղավարութիւն. և կմ. վարք: և ըստ այսմ ասի՝ներ և անձամբ պաղատայիւ հետևիլ զկնի նմ առաքինի վարուց. կմ. ծածանեալ պաղատայիւ քա-ղաքավարիլ: 'ի հին թարգմանիչս:

Պաղատանք. աց. օք: (անեզ.) || աղաչանք. կմ. աղերսանք. կմ. մաղթանք, կմ. աղերսա խառն հայցուածք: 2. Մնաց. 6. 35: Երեմ. 3. 21: Եբր. 5. 7:

Պաղատիմ. եցայ. եա. իլ: (Հայցական.) || ա-ղերսել. կմ. աղաչել. կմ. մաղթել. և կմ. աղերսանօք հայցել: Երեմ. 11. 14:

Պաղատիտ. ղատտի. աւ. աց. օք: || շարոց. Թղթոյ. զի առևտրութիւն էր 'ի հնումն, այլ և այժմ, շողացուցանելով զթուղթ շարել խիտ առ խիտ 'ի թելս, և առնել զնա սիս-նակս սիւնակս. կմ. բոլորել իբրև օղամա նեակս. և այսպիսի շարոցքս Թղթոյ կոչին պաղատիտ. և յայս միտս առէ տալ ումեք հարկեր. կմ. երկերիւր պաղատիտս. կմ. կոտոր մի պաղատտոյ. և այլն: Եւ այս-պիսի թուղթս թէ և իցեն կոկեալ յա-մանս ինչ, և եղեալ զանգուածս մի տակառին պաղատիտ կոչին: ռամկ. փիչի ինճիրի. կմ. փա-րան ինճիրի: 1. Թագ. 25. 18: և 30. 12: 4. Թագ. 4. 42: Եսայ. 38. 21: Բայց Յուդի. 10. 5. ուր ասի պաղատտիւք, պարտի իմանալ պղպա տօք. զի տառն' ի. փոխանակ մուծեալ կայ:

Պաղեցուցանեմ: || տես զՍառեցուցանեմ:

Պաղէտ. ղէտի. իւ. ից. իւք: || նոյն է ընդ բառիս պաղատանք: ըստ այնմ Մծբն. ԺԷ. և ԺԹ. մատոյց զՀերմեռնեան պաղէտն խնդրուածովք:

Պաղիմ. եցայ. եա. իլ: (Հայցական.) || սառ-ելն. թ ցրտութեամբ կարծրանալով քարա-նալ, այլ հանգիտել ջրոյ, կմ. ձեան 'ի ձմե-րան: ռամկ. պաղ կտրիլ: Ելից. 15. 8: Յոբ. 6. 17: Խորեն. Բ. գլ. 36. Իսկ երբեմն նշա-նակէ ասել, ապանիլ ղերկաթի հան-դերձս. կմ. զզուանքուր լինիլ. և ըստ այսմ իմանի' մինչ ասի զզօրաց, պաղեալ յեր-կաթս' մնալ 'ի մարտ պատերազմի:

Պաղլեղ. ի. աւ. աց. օք: || է նիւթ ինչ իբրև զկաւ. կմ. այն զաղ՝ եղեալ յերկ րէ, որ է բնութեամբ ցուրտ և չոր, և առ-նուզգլխոյ մարգոյ յորժամ 'ի բերան դնի: Այդ ունի սա զեղպրութիւն տեսակս. որոց

ոմանք

ոմանք են հեղեղուկ. և ոմանք մանրոճածոյք, իբր կակուղք և դիւրամածութելիք. իսկ այլք կարծր և կոշտաձև. կմ՛ գնտաձև. և այս է հաստատակագոյնն, զոր յաճախ 'ի գործածեն ոսկերիչք 'ի սպիտակացուցանել զարծաթ, որ և բժիշկք վարին նովաւ 'ի պէսպէս դեղօրայս: ռամկ. շապ. կմ՛ շիպ:

Պաղուումն. զման. մանք. մանց. ամբք: || Սառուցումն, որ է ցրտութիւն քարանալն ջրոյ, կմ՛ ձեան: 'Ի շարագրոյն:

Պաղպաջ. ոյ. ով. ոց. ովք: || Շողիւն. կամ փայլումն. և կմ՛ փայլող ինչ. և ըստ այսմ առի, պաղպաջ ականց, ակնոց, ոսկերաց, ջրոյ ծովու. երկնային լուսաւորաց. և այլն: Սոյնպէս պաղպաջ կոչին և փայլուն բիծք, կմ՛ նիշք երևեալք 'ի վ՛ր մորթոյ մարդոյ իբրև զթեփս, որք երբեմն են նշանք ապականեալ ախտոյ, կմ՛ այլոց իրիք նմանեաց: Ղևտ. 13. 2. և 4. և 24: և 14. 56: իսկ երբեմն նշանակէ զպաղպաջումն, զոր տեսցես 'ի ներքոյ:

Պաղպաջեմ. եցի. եա՛. ել: (չէզոք.) || Շողշողել. կմ՛ փայլփայլել. կմ՛ փայլատակել. և կամ գեղեցիկ ծիրս արձակել. ռամկօր. պալպլալ. կմ՛ պալպլան ըլլալ. կմ՛ ֆոլֆլել. կամ ֆոյլել:

Պաղպաջուն: (Նախադրիւ հոլովի.) || Ունող զպաղպաջս. կմ՛ շողշողուն. կմ՛ փայլուն. կմ՛ պայծառ, և կմ՛ զփայլատակումն արձակող. և ըստ այսմ առի՛ պաղպաջուն սուսերք. կմ՛ փայլուն, և պաղպաջուն ակունք. զգեստք. ակնոցք. և այլն: ռամկ. պալպլան. կմ՛ ֆոլֆլան. կամ ֆոյլան: 'Ի հին տաղաչափս:

Պաղպաջունք. ունից. օք: (անեզ.) || Ասկեզարդ շէկ դահաւորակ, կմ՛ դահոյք՝ յօրինեալ ոսկեղէնօք և յհնարանօք՝ և բրդամբք իբր փոքրիկ մահարձանօք. զոր երբեմն պատեն մեծագին կերպասուք իբրև զաւագաստ հովանաւոր: 'ի սոսա սովոր են բազմիլ, կմ՛ ննջել մեծամեծք, որ և երբեմն սոքօք իբրև կառօք բարձեալ և տարեալ լինին 'ի տապանաւորաց: Արդ՝ կոչեցան ասքա պաղպաջունք, զի որում են փայլուն և պայծառ: ռամկ. թախտառավան թախտ. կմ՛ թախթռվան. կամ ճէլինճիկ: 1. Թագ. 26. 5: Նարեկ. ին: ըստ այսմ և 'ի յարուն եկեղեցւոյ առի, պաղպաջունք արփիանկարք մահարձանօք արծաթեղինօք:

Պաճար. ի. աւ. աց. օք: || Անասուն. իբր մեծ շորքոտանի, որ նմանի յարօտս դարմանօք մրջկն, թէ արու իցէ, և թէ էգ. որ և կոչի պախրէ՝ մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուոյ, որպիսի է եղն, կաքն, գամէշն, և նմանք նց, ընդ որս և երբեմն առեալ լինին՝ եղջերուք: ասրճիկերկն եղէլ: Նարեկ. 'Ի գոյլ. ասւոյ: 'Ի հին տաղարանս: իսկ մերթ նշանակէ զանդեալս, իբր զջոկս՝ կամ զերամս պախրէից. և զի այսմ խմանի՝ մինչ առի, պաճարք անասնոց: ռամկ. պախրէ օխուրս: Նարեկ. ծէ: Խորեն. գ. գլ. 59:

Պաճարամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || Անասնամիտ, որում նշանակէ անմիտ, կմ՛ անմիտ. կամ սաստիկ յիմար, և մոլոր: ռամկօր. երէն ծօրէ. կմ՛ բուրէ ծօրէ. Նարեկ. ծը: և Լամբրոն:

Պաճարանք. անաց. օք: (անեզական.) || Հայթհայթանք. իբր հնարումն, կմ՛ հոգացումն պէտոյից անձին. կմ՛ զարմանք կերակրոց, և ըմպելեաց, և այլ ամ՛ իրաց, որում կարօտի մարմնաւոր կեանքն մեր: ռամկ. պարիւսիւրը ճարէլը: և ըստ այսմ առի 'ի գիրս Աշխար. զերկրէ. Ա՛մ' օգտա, և պաճարանք կենաց մերոյ 'ի սմանէ, և 'ի վ՛ր սորա:

Պաճարաբէս: (մակբայ որակական.) || Իբրև զպաճար. կմ՛ հանգոյն անբանից. և կմ՛ անասնօրէն. և ըստ այսմ առի 'ի գիրս Լամբրոն. պաճարաբէս լաել:

Պաճարեղէն. ղինի. աւ. աց. օք: || Պախրենի. իբր մսի, կմ՛ տպաւոր պաճարի, իբր անասնոյ: Սոյնպէս և ոսկր, և մորթ, և փորոտիք, և այլ ամ՛ ինչ պաճարաց՝ պաճարեղէն կոչին: Բայց երբեմն նշանակէ զնա, որ ունի զբնութիւն պաճարի, կմ՛ որ է 'ի սեռէ պաճարաց, իբր անասնոց: Նարեկ. 'ի գոյլ. ասւոյ. և 'ի ժ. ուր ասի. զի նմանուն քաղաքանեաց պաճարեղինաց յանցգայս եղեալ:

Պաճարեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || Հայթհայթել. իբր հնարել. կմ՛ հոգալ զպէտոյս անձին. կմ՛ զդարմանս կենաց. կմ՛ դարմանել, և կմ՛ անուցանել: ռամկ. պարինուգը ճարել:

Պաճոյճ. ուճի. իւ. ից. իւք. կմ՛ օք: || Է արմատ պաճուճել բային, և նշանակէ՝ պաճուճանք. զոր տեսցես զկնի: Նարեկ. 'Ի գոյլ. ասւոյն: և 'Ի չարս հարց. իբ:

Պաճուճաբան. ի. իւ. ից. իւք: || Պաճուճանօք խօսող. որով մերթ նշանակի գեղեցկախօս. կմ՛ վայելչաբան. կմ՛ ճոռոմաբան: իսկ մերթ՝ կեղծաւոր բանիւք վարող. կամ պատրանօք խօսող. և կմ՛ սուտախօսպատ:

Պաճուճաբանեմ. եցի. եա՛. ել: (չէզոք. և մերթ ներգործ.) || պաճուճանօք խօսել. կմ՛ ճարտարաբանել: իսկ մերթ՝ կեղծաւորութեամբ խօսիլ. կմ՛ խաբէութեամբ վարել 'ի բանս:

Պաճուճաբանութիւն. թեան: || Բանք պաճուճանաց. կամ ճարտարաբանութիւն. և կմ՛ գեղեցկախօսութիւն: իսկ մերթ՝ կեղծաւորութիւն. կմ՛ բանք խաբէութեան:

Պաճուճազարդ. ի. իւ. ից. իւք: || Պաճուճեալ և զարդարեալ. կմ՛ գեղեցիկ պաճուճանօք պճնեցեալ. և կմ՛ շքեղազարդ:

Պաճուճազարդեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || պաճուճազարդ առնել. կմ՛ վայելչուզարդուք պճնել:

Պաճուճազգեստ. ի. իւ. ից. իւք: || Պաճուճեալ զգեստուք. կմ՛ զգեցեալ զգեղեցկազարդ հանդերձս: ռամկ. հաֆուֆ հաֆուրուֆ:

Պաճուճանք. անաց. օք: (անեզական.) ||

պճնութիւն, կամ զարդարանք, կամ արուեստաւոր զարդ. և կամ շքեղ յօրինուած։ Եսայ. 3. 18. և 20։ Եզեկ. 27. 7։ Նարեկ. կը։ Իսկ մերթ՝ ճարտար ստեղծագործութիւն. կամ ճարտարութիւն. կամ արուեստաւոր կազմութիւն. և կամ քաջ արուեստ, որ է վար- ղեպոսն։ Կիւրղի Եզեկի. դ. և զ. և ժդ։ մերթ կեղծմունք, կամ սուտ երևոյթք, կամ խաբէական, և սնոտի պատկերք, և կամ պատրանք աչաց. կամ մոլոց. և ըստ այսմ ա- սի 'ի յունականն հաւէլտոսեանց. Մերժեցին ըզ կարիսմատիկան կենցաղոյս զի ծանեան եթէ երազ է, և սուտ պաճուճանք։ Եւ 'ի գիրս Կիւրղի. ժա. ասի՝ զքնէ. ծնաւ- տանից պաճուճանաց. կամ որգի է բնու- թեն, և ոչ պաճուճանօք. այսինքն և ոչ կեղծ- մամբ, կամ սուտ թեն։ Սոյնպէս առեալ ըն- նի և Ծննդ. 25. 27. ուր ասի. Եւ յակոբ էր այր առանց պաճուճանաց. այսինքն առանց կեղծման, և խարդախութեան. որ է անել- ուլեղ, և ամբիծ որպէս. և կամ անպարսատ։

Պաճուճապատանք. անաց. օք։ (անեզակ.) || պաճուճեալ պատանք. այսինքն կեղծեալ կազմուած չինեցեալ պէսպէս պատատանօք, և փաթութեք 'ի հանդերձեղինաց, և յայլոց նմանեաց, զոր կերպարանեն 'ի ձև մարդոյ, կամ այլոց կենդանեաց. և ըստ այսմ պաճուճապատանք կոչեցաւ կեղ- ծեալ պատկերն դաւթի, զոր շինեաց մեղ- քող ըստ իրանաց նր, և ընկողմնեցոյց 'ի մահճին նր։ 1. Թագ. 19. 13. և 16։ ըստ այսմ պաճուճապատանք ասի փոքրիկ հարսն՝ կամ ձին, և այլ ինչ նման, զոր աղջկունք կամ խաղարկուք կազմեն 'ի խաղս։ ռամկօր. խամաճիկ. կամ խամաճիկ։

Պաճուճասէր. սիրի. աւ. աց. օք։ || սիրող պաճուճանաց, կամ զարդարանաց. և կամ պճնասէր։

Պաճուճեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || պճնել, կամ զարդարել. կամ շքեղազար- դել. և կամ գեղեցկազարդ յօրինել։ Սաղմ. 44. 10. և 14։ 1. Տիմ 2. 9։ 1. Պետ. 3. 3։ Մերթ և՝ ճարտարել. կամ հնարել, կամ արուեստ ոին կազմել. կամ կեղծել. կամ խարդախել. և կամ սուտ ձևացուցանել։ 4. Թագ. 17. 9։ 2. Պետ. 1. 16։ Կիւրղի Եզեկ. զ։

Պայազատ. ի. աւ. աց. օք։ || ազատազգի. կամ սերեալ յազատէ, և 'ի սեպուհոյ. կամ որ 'ի նախնեաց իջեալ ունի առ ինքն զա զատութիւն, և զազնուութիւն. կամ զիշխա- նական պատիւ, որ և ասի իշխանազուն։ ռամկ. պէյզատէ։ Նարեկ. կ։

Պայազատեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || ժառանգել կամ ունել զիշխանութիւն ինչ. և կամ տիրապետել։ և ըստ այսմ ասի 'ի հին պատմագիրս. որ պայազատեալ էր զնախարարութիւն։ և զկնի ասի. երբեմն զմասն ինչ աշխար հիս, և ապա զբոլորն ինքնիշխանեալ պայ- ազատէր։ Բայց յատկապէս առեալ նշա նակէ՝ փոխանորդել, կամ յաջորդել զայլ յիշխանութեան իւրեք, և կամ յաջորդութեամբ ժառանգել զպատիւ ինչ։ ըստ այսմ Խո րէն. ծ. պր. 2. Զսա պայազատէ նորին որ- դին արշակ. այսինքն յաջորդէ 'ի թագաւորու- թեն։ ըստ այսմ ասի և 'ի Ղազարէ. Պայա- զատեցին յազգէ յազգ զայս պատիւ, այսինքն զքահանայապետական իշխանութիւն։ և 'ի հին պատմագիրս ասի. Եւ զկնի նր պայա- զատէ զիշխանութիւն մեծ որդի նր։

Պայազատութիւն. թե։ || ազատազգի գոլն. կամ ազատական ազնուութիւն եկեալ ումեք 'ի նախնեաց. և կամ ազնուազարմութիւն. ռամկ. պէյզատէլըգ։ Նարեկ. ղզ։ Իսկ մերթ՝ ժառանգորդութիւն կամ յաջորդութիւն իրիք իշխանութեան. կամ ազնուութեան. և այլն։ Խորէն. ա. պր. 2։

Պայթ. ի. իւ. ից. իւք։ || է արմատ պայ- թիլ բային. որով մերթ նշանակի պայ- թումն։ Իսկ մերթ՝ պայթուցեալ։

Պայթեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք. և մերթ ներգործ.) || մերթ նշանակէ պայթիլ։ զոր տեսցես զկնի։ Յոբ. 17. 11։ և Աճգոհ։ Իսկ երբեմն պայթուցանել. և ըստ այսմ ասի 'ի գիրս Դեծին Խոսրովու. որ զմէջս հեր ձեռաց՝ ոչ անկարանայր զխաչահանութիւն պայթել։

Պայթիմ. եցայ. եցաւ. իլ։ (Հայնակր.) || բռ- նութեամբ և ճայթմամբ պատառել. կամ հեր ձանիլ. և այս ասի զուռուցեալ կամ զփք- քալից իրաց, և կամ զկարծր նիւթոց, ոճ զտիկաց, զպղպջակաց, զորովայնէ, զաղեաց, զմկնչաայից. զմտնոց. և այլն։ ռամկ. ճա- թիլ. կամ փաթլամիշ օլմագ։ Դատ. 14. 26։ Առ. 14. 1։ Խորէն. բ. պր. 39։ Նարեկ. հզ։ Եւ յայտ մանէ առեալ յորժամ անձն ոք, կամ սիրտ նր սաստիկ նեղի, և իբր թէ ուռուցեալ հերձանի 'ի ցասմանէ՝ պայթիլ ասի։ ըստ այսմ Յոբ. 2. հարց. փ. Նա' պայթի սիրտ և այրիմ ընդ թշնամիսն։

Պայթիւն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || պայ- թումն. այսինքն բռնութեամբ և ճայթմամբ պա տառումն. և կամ հերձումն ուռուցեալ կամ կարծր իրաց. որ և երբեմն ասի ըզ մրտէ. և զայլոց նմանեաց։ Յոբ. 1. հարց. ա։

Պայթուցանեմ. ուցի. թս. անել։ (անցո- ղակ.) || բռնութեամբ և ճայթմամբ պատառ ռել, կամ հերձանել զիրս ուռուցեալս՝ կամ զկարծրանիւթս. զորմէ լիագոյն տեսցես 'ի բային պայթիլ. ռամկ. ճաթլատըլ. կամ փաթլամիշ էթմէք։ Իմաստ. 4. 19։ Մակ. 2. 22։ Ղուկ. 5. 37։

Պայթումն. թման. ման. մանց. մամբք։ || տես 'ի վերոյ զՊայթիւն։ Մծբն. ժթ։

Պայլիկեան։ (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զՄծղնեայ։

Պայծառ. ի. աւ. աց. օք։ կամ իւ. ից. իւք։ || լուսափայլ. կամ փայլուն։ Յայտ. 22. 16։ Իսկ մերթ՝ բացայայտ. կամ պարզ. կամ ջինջ, և կամ մաքրափայլ. և ըստ այսմ ասի, բան, կամ օդ պայծառ, կամ անօթ պայ- ծառ. և այլն։ Մերթ և՝ վայելուչ. կամ չքնաղ. կամ գեղեցիկ. և կամ երևելի։ Յոբ. 2. 3։ Նարեկ. ղզ։

Պայծառաբան. ի. իւ. ից. իւք։ || պայծառաբանիչ խօսօղ. կմ բացայայտաքն ճառօղ։ Իսկ մերթ՝ գեղեցկախօս, կմ վայելչաբան։

Պայծառաբանեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք. և մերթ ներգործ.) || պայծառ բանիւ խօսիլ. կմ բացայայտել. և կմ մեկնաբանել։ Իսկ մերթ՝ վայելչաբանել. կմ գեղեցկախօսութբ վարիլ։

Պայծառաբանութիւն. թեան։ || պայծառաբան. կմ բացայայտութիւն. և կմ մեկնաբանութիւն։ Իսկ մերթ՝ վայելչաբանութիւն. կմ գեղեցկախօսութիւն.

Պայծառագեղ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || պայծառացեալ գեղով. կմ զարդարեալ գեղեցիկ պայծառութբ. և կմ ունօղ զչքնաղ գեղեցկութիւն։ Մծբն. ժէ։

Պայծառագոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ || առաւել պայծառ. կմ լուսաւորագոյն։ Իսկ մերթ բացայայտագոյն. կամ վայելչագոյն. և կմ գեղեցկագոյն։ Խոր. ս. հայ. ժը։

Պայծառազարդ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || պայծառութբ զարդարեալ. կմ պայծառ զարդուք աճնեալ. և կմ վայելչազարդ։

Պայծառազարդեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || պայծառազարդ առնել. քօ պայծառութբ զարդարել. կմ պայծառ զարդուք աճնել. կմ գեղեցկացուցանել. և կմ չքնաղացուցանել։ Նարեկ. ղդ։

Պայծառազարդութիւն. թեան։ || զարդ պայծառութեան. կմ պայծառափայլ պաճուճանք. կմ գեղեցկազարդութիւն. և կմ չքնաղութիւն։ Նարեկ. ՚ի Մեկն. Երգ. և Լամբրոն։

Պայծառազգեաց. եցի. իւ. ից. իւք։ || պայծառազգեստ. որով մերթ նշանակի զգեցեալն զզարդս պայծառս. կմ պայծառ զգեստուք աճնեալ։ Իսկ մերթ լուսով և պայծառութբ զարդարեցեալ. կմ կրօղ պայծառութեց և չքնղութեց. և կամ պայծառափայլ. և ըստ այսմ առն պայծառազգեաց լինել երկինք և երկիր. կամ մթագնեալ տարերաց, գխնից. և այլն։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն՝ որ լինի պայծառ զգեստուք. կմ հեռանի ՚ի պայծառ զարդուց, կամ ՚ի պայծառութեց և ՚ի չքնղութեց. և ըստ այսմ առն՝ պայծառազգեաց վայելչութիւն։

Պայծառազգեստ։ || Նոյն է ըստ ձևի ընդ վեր նոյն։ Նարեկ. ՚ի գովս առաքելոց։ Եւ Շնորհալին յողբն Եդեսիոյ։

Պայծառազգեցայ. ցոյ. ու. պայծառազգեցաք. այք. ան։ || պայծառազգեաց լինել. կմ պայծառ զգեստուք աճնիլ. և կամ պայծառութբ զարդարիլ։ Լամբրոն։ Եւ ՚ի Շարականոցի։

Պայծառակերպ. ի. իւ. ից. իւք։ || ունօղ զպայծառ և զլուսափայլ կերպարանս. կմ պայծառատեսիլ. որպիսի եղև տէրն մեր յայլակերպութեն։

Պայծառակերպիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Ձայնակրաւոր) || պայծառակերպ լինել. կմ պայծառանալ կերպարանօք։

Պայծառակերպութիւն. թեան. || պայծառակերպ գոլն. կմ պայծառութիւն կերպարանաց. և կմ լուսափայլ տեսիլ. և ըստ այսմ այլակերպութիւն քրի կոչի պայծառակերպութիւն, ըստ որում ՚ի նմա կերպարանք տն մերոյ արփիափայլ երևեցան։

Պայծառակերտ. ի. իւ. ից. իւք. կմ աց. օք։ || ունօղ զպայծառ կերտուածս. կմ չքնաղակերտ. և կմ գեղեցկաշէն։

Պայծառակիզն. (Նախդրիւ հոլովի.) || պայծառապէս կիզօղ. քօ վայելչապէս համեմատօղ, կմ նմանեցուցանօղ։ Աղթամ։

Պայծառանամ. ացայ. ցիր. անալ։ (Չէզոք.) || պայծառ լինել. կմ լուսափայլել. և կմ լուսաւորիլ։ Իմաստ. 3. 7։ Իսկ մերթ՝ չքնաղանալ. կամ վայելչանալ. և կմ գեղեցկանալ։

Պայծառանշան։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զպայծառ նշան. կմ պայծառացեալ նշանօք. և կամ յոյժ չքնաղ և երևելի։ Աղթամ։

Պայծառանշոյլ. (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զպայծառ նշոյլս. կմ պայծառափայլ. և կմ լուսափայլ։ Նարեկ. ղզ։

Պայծառապաճոյճ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զՊայծառազարդ։

Պայծառապանծ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս ՚ի ներքոյ զՊայծառապարծն։

Պայծառապարծ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զպայծառ և զչքնաղ պարծանս. կմ գերազանցեալ պարծանօք. կմ պայծառափառ. և կմ չքնաղապատիւ։ Նարեկ. հէ. և ղդ։

Պայծառապատիկ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զպայծառ պատիկ. կմ պայծառութբ պատկեալ. կմ չքնաղացեալ. և կմ լուսապատիկ։ Նարեկ. ղզ։

Պայծառասփիւռ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || սփռօղ. կմ տարածօղ պայծառութն. կմ զլոյս ճառագայթօղ. և կմ ճառագայթարձակ։

Պայծառավայելուչ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || վայելչացեալ պայծառութբ. կմ պայծառ և վայելուչ. կմ մաքուր՝ և գեղեցիկ, և կմ չքնաղ։ Մծբն. ժթ։

Պայծառատարած։ (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զՊայծառասփիւռ։

Պայծառատեսիլ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զպայծառ տեսիլ. կմ զլուսափայլ կերպարանս։

Պայծառատիպ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որոյ տիպն, կմ տեսիլն է պայծառ. կմ պայծառակերպ. և կմ լուսափայլ. և ըստ այսմ առն՝ պայծառատիպ կարկեհանն։ Յհն ոսկէ։

Պայծառացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել։ (Ներգործ.) || պայծառ, կամ լուսափայլ առնել. և կմ լուսաւորել։ Իսկ մերթ՝ պայծառազարդել. կամ գեղեցկացուցանել։ Նարեկ. ՚ի գ. տաղ. և Աղթամ։

Պայծառափայլ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || պայծառութբ փայլեալ. կմ պայծառ լուսով ճառագայթեալ, կմ լուսափայլ. և

կմ յոյժ պայծառ և փայլուն: Նոբէլ․ ղՁ: և 'ի Գօղ․ առատ:

Պայծառափառ: (Նախդրիւ հոլովի․) || պայծառացեալ փառօք․ կմ ունօղ պայծառ փառս․ կամ գերամեծար․ կմ հրաշափառ․ և կմ գերապանծ․ Նոբէլ․ 'ի Գօվէսք խաչին․

Պայծառերես: (Նախդրիւ հոլովի․) || ունօղ զպայծառ երես․ կմ պայծառատեսիլ: Խորէն․ Ռ․ գլ․ 21:

Պայծառութիւն․ թեան: || լուսափայլութի․ կմ լուսաճոխութիւն․ և կմ փայլումն նշոյլից: Նոբէլ․ ղՁ: Իսկ մերթ պայծառազարդութի․ կմ շքեղութի․ և կմ վայելչութի:

Պայման․ ի․ աւ․ աց․ օք: || կերպ, կմ օրինակ․ կմ կանոն․ կամ սահմանադրութի․ կմ ծէս․ և կմ օրէն: ռամկ․ Եօլ․ կմ ...: Ելից․ 38․ 21: Թուոց․ 9․ 3: և 15․ 24: և 18․ 7: 3․ Թագ․ 7․ 37: ըստ այսմ է և 3․ Մակ․ 4․ 4․ ուր ասի' 'ի տալ պայման հրամանին, այս ըստ տալոյ, կմ ըստ կարգելոյ զսահմանադրութի հրամանին: Դրծլ․ նշանակէ' սահման․ կմ կռուար․ կմ չափ․ և կմ կարգ: Նոբէլ․ Ը․ և ղԹ: Իսկ երբեմն' դաշն․ կամ ուխտ․ կմ սակ․ ռամկ․ ղոշ․ կմ պայման․ և ըստ այսմ ասի' խնդրել․ կմ դնել պայման ուխտի․ կմ առնել պայմանին․ և կմ անեղծ պայմանաւ հաստատել զնին․ և այլն: Խորէն․ Բ․ գլ․ 32․ և 86: Գ․ գլ․ 48: Նոբէլ․ 'ի Գովէ․ խաչ: Եւ յայսմանէ առեալ պայման կոչի դաշնադրութիւն ժամանակի․ որ և ասի ժամադրութի․ Ը այնմ 'ի Վարդ հարց․ ԽԶ․ Դիտէր զժամանակակէտ պայմանին: Իսկ մինչ ասի' տալ պայման պատասխանւոյ․ նշանակէ տեղի պատասխանելոյ: Յովբ․ 1․ հատ․ ԻՀ:

Պայմանադրեմ․ եցի․ եա․ ել: || տե՛ս զՊայմանել:

Պայմանաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք: || ունօղ ըղ պայման․ կմ զսահմանադրութի․ կմ կանոնական․ կմ օրինական․ և կմ օրինաւոր․ և ըստ այսմ ասի' կարգեցան կանոնք պայմանաւորք․ կմ ուսուցանել պայմանաւոր գրովք: ԱՀգոն: Իսկ մերթ' պայման գնօղ․ կամ պայմանօղ: ռամկօրէն․ ղոշ ընօղ:

Պայմանեմ․ եցի․ եա․ ել: (Ներգործ․ և մերթ չէզոք․) || պայման դնել․ կմ սահմանադրել․ կմ ուխտս հաստատել․ կամ սակ արկանել․ և կմ սահմանել Ը ումեք զսահման ինչ: ռամկ․ ղոշ անել․ կմ պաղոր ընել: Խորէն․ Ռ․ գլ․ 43: ըստ այսմ է և 'ի Վարդ հարց․ ԺՌ․ ուր ասի․ Պայմանեալ էր արմաւ․ և տուեալ էր գրաւ․ այս սակ արկեալ էր վասն արմաւոյ, և տուեալ էր գինն:

Պայուսակ․ ի․ աւ․ աց․ օք․ || պարկ․ կմ մախաղ․ որ է քսակ կազմեցեալ 'ի կաշւոյ․ կմ 'ի խորգոյ, այս 'ի խուրճէ, և յայլոց նմանեաց․ ուպլլուխ է այն' զոր կախեն վաճառօղքն զգօտւոյ իւրեանց առ'ի զետեղել 'ի նմա զկշռորդսն: ռամկ․ փօրփան․ կմ ԹԷ֊ռէ: Մէլ․ 6․ 11:

Պայտ․ ի․ իւ․ ից․ իւք: || երկաթի կազմուած ոտից գրաստուց․ որպէս ձիոյ․ ջորւոյ․ էշոյ․ և այլոց նմանեաց․ զոր կազմեալ տախտակ և բոլորակ և իբր լուսնաձև՝ հեղուսեն բևեռօք ընդ ներքոյ ոտից նց առ'ի զգուշ ունել վնասուց, և այլոց կարծր իրաց․ ռամկ․ նալ:

Պայտառ․ ի․ իւ․ ից․ կմ աց․ օք: || արուեստաւոր, որ շինէ զպայտս․ կմ հեղուսէ զնա Ը ներքոյ ոտից գրաստուց: ռամկ․ նալչպանդ:

Պայքար․ կմ պաքար․ ի․ աւ․ աց․ օք: || Ճակատամարտ․ կմ պատերազմ, և կմ մարտ: ռամկ․ Ճէնկ: Իսկ մերթ' կռիւ․ կմ հակառակութի․ կմ կագ․ կմ վէճ․ և կմ հակաճառութի․ և ըստ այսմ ասի, մինչ 'ի պայքարին իցեն․ կմ եթէ պայքար ինչ իցէ 'ի մէջ եղբարց, կմ 'ի մէջ իմաստասիրաց․ և այլն: 'Ի հին պատմագիրս:

Պայքարեմ․ կմ պաքարեմ․ եցի․ եա․ ել: (չէզոք․) || Ճակատամարտել․ կմ պատերազմել․ կմ մաքառել․ և կամ մարտնչել․ Ը այնմ 'ի հին պատմագիրս․ Համագունդ ընդ միմեանս հարեալք 'ի հակառակութի և 'ի կռիւ պայքարէին: Իսկ մերթ' կռուել․ կմ հակառակել․ կմ կագել․ կմ վիճել․ և կմ հակաճառել․ և ըստ այսմ ասի․ Ը կախարդի միոյ պաքարեալ յաղթեացն ըղ նմա: Եւ 'ի Մծբն․ ժՌ․ ասի․ Ջի' ըղբեղ էն երեսք քո, և պայքարես 'ի մաքառմանդ քում:

Պայքարումն․ րման․ մանց․ մամբք: || տե՛ս զՊայքար:

Պան․ ի․ իւ․ ից․ իւք: || հաց․ կմ բլիթ հացի․ և այս թէ բաղարջ իցէ, և թէ խմորուն, թէ զանգեալ իցէ իւղով, և թէ անխառն 'ի յիւղոյ․ որպիսիք են հատաբակ հացք: Ելից․ 29․ 2: Ղևտ․ 2․ 4: և 23․ 14: և 17․ 20: և 24․ 5:

Պանդխտանամ․ ացայ․ ցիք․ ալ: (ընդ․մէջ․) || տե՛ս զՊանդխտել: Դրոց․ 17․ 9․ և 11: Հռութ․ 1․ 1:

Պանդխտեցուցանեմ․ ցուցի․ եցո․ անել: (անցող․) || պանդուխտ առնել․ կմ նժդեհացուցանել․ և կմ բնակեցուցանել յօտար երկրի, կմ քաղաքի: ռամկ․ ղուրէթ ընել: Գործ․ 7․ 4:

Պանդխտիմ․ եցայ․ եաց․ իլ: (Ձայնակր․) || պանդխտանալ․ այս պանդուխտ լինել․ կմ բնակիլ յօտար երկրի, կամ քաղաքի, որ և ասի նժդեհիլ: ռամկ․ ղուրէթ ըլլալ: Ծննդ․ 20․ 1: և 26․ 3: և 47․ 9: Ելից․ 6․ 4:

Պանդխտութիւն․ թեան: || նժդեհութի․ կմ օտարութիւն․ և կմ բնակութի յօտար երկրի, կմ յօտար քաղաքի: ռամկ․ ղուրէթութի: Ծննդ․ 17․ 8: և 12․ 10: Սաղմ․ 118․ 54:

Պանդոկ․ ի․ աւ․ աց․ օք: || հասարակաց օթարան, որ է բնակարան շինեցեալ յանապատս, կմ 'ի շէնս, ուր ճանապարհորդք խոտորեալ օթեանս կալնուն․ ուր և 'ի տեղիս տեղիս պատրաստեալ զկերակուր․

և զըմպելի՝ վաճառեն ուղևորաց ։ ռամկ. խան. կմ՛ լօքանդա ։ Ղուկ. 10. 34 ։ Ոսկ. 2. հափ. լը ։ և Լամբրոն ։

Պանդոկապետեան . ի . աւ . աց . օք ։ || տե՛ս ՚ի ներքոյ զՊանդոկապետ ։

Պանդոկապետ . ի . աւ . աց . օք ։ || տէր, կմ՛ վերակացու պանդոկի, որ տայ զօթևանս օտարաց, և եկելոց, տայ և երբեմն պատրաստեալ զկերակուր վաճառէ նց ։ ռամկօր. խանճի . կմ՛ լօքանտաճի ։ Ղուկ. 10. 35 ։

Պանդոյր . դուրի . իւ . ից . իւք ։ || կոյր մը տօք . կմ՛ յիմար . և կմ՛ անմիտ ։ իսկ մերթ՝ թշուառ . կմ՛ տառապեալ . և կամ ողորմելի ։

Պանդուխտ . դխտի . աւ . աց . օք ։ || Նժդեհ . կմ՛ օտար . կմ՛ նա, որ բնակի յօտար երկրի, կմ՛ յօտար քաղաքի ։ ռամկ. ղարիպ ։ Եւրդ. 12. 45 ։ Ղևտ. 17. 15 ։

Պանիր . պանրոյ . ով . ոց . ովք ։ || կաթն մա կարդեալ մածուցեալ ՚ի բեկին . որ և ռամկ. տաւր պանիր ։ Յոբ. 10. 10 ։

Պանծագան . ի . իւ . ից . իւք ։ || պանծացող բանիւ . կմ՛ անապարծ ։ ռամկ. պարծենկոտ ։ իսկ մերթ նա, որ պանծալի . կմ՛ երևելի է ՚ի բանս, կմ՛ ՚ի մակացութիւնս . և կմ՛ յառաջեալ իմիք ։

Պանծագոյն . գունի . իւ . ից . իւք ։ (և մերթ մակբայ .) || առաւել պանծալի . կմ՛ գերապանծ . կմ՛ չքնաղագոյն . և կմ՛ գերագոյն . և ըստ այսմ ասի . պանծագոյնս, և պայծառագոյնս բարբառիլ ։ Ոսկ. 1. հափ. ժա ։

Պանծալի . լւոյ . եաւ . եաց . եօք ։ || արժանի պարծանաց . կմ՛ փառաց . կմ՛ գերապանծ . կմ՛ գերագոյն . և կմ՛ չքնաղ . և ըստ այսմ ասի . պանծալի շնորհ, խորհուրդ, լեզու, փառք . և այլն ։ Խորէն. գ. գլ. 61 ։

Պանծամ . ացի . ծայ . ալ ։ (չէզոք .) || պարծանս մատուցանել անձին . կմ՛ պարծիլ . կմ՛ մեծաբանել . և կմ՛ բանիւք երևեցուցանել զինքն փառաւոր, կամ պովելի՝ ՚ի մէջ բերելով զգերազանցութիւնս իւր, կմ՛ իւրոյն . և յայս միտս երբեմն ասի . պանծալ յանձն . իսկ երբեմն ՚ի քաղաքս, կմ՛ յորդիս, և կմ՛ յինչս իւր ։ ռամկ. պարծենալ ։ Առակ. 26. 12 ։ Ղուկ. 18. 9 ։ և Եբր. 5. 17 ։

Պանծանամ . ացայ . ացեր . նալ ։ (ընդ միջ .) || Նոյն է ընդ վերնոյն ։ Լամբրոն ։

Պանծանք . անաց . օք ։ (անեզական .) || պարծանք . կմ՛ փառաւորութիւն . կմ՛ գերապանծութիւն . կմ՛ չքնաղութիւն . և կմ՛ շքեղութիւն ։ Նարեկ . ի . և ղէ ։ և ՚ի գաւ . տառ . ։

Պանծապատիւ ։ (Նախդրիւ հոլովի .) || ունող զպանծալի պատիւ . կմ՛ շքեղացեալ գերազանց պատուով . կմ՛ գերափառ . կմ՛ գերապանծ . և կմ՛ մեծաշուք ։ Աղուան ։

Պանծացուցանեմ . ցուցի . ցոյ . ել ։ (անցողակ .) || պարծեցուցանել . կմ՛ տալ ումեք տեղի պարծանաց ։ իսկ մերթ՝ պանծալի առնել . կմ՛ գերապանծ երևեցուցանել . և կմ՛ փառօք մեծացուցանել ։ Լամբրոն ։

Պանձալի ։ || տե՛ս զՊանծալի ։

Պանձամ ։ || տե՛ս զՊանծամ ։

Պանձանք ։ || տե՛ս զՊանծանք ։

Պանտանդ ։ || Նոյն է ընդ բառս պատանդ . որ և մարմանջն ընդ բառս մարմաջ ։ ՚ի հին գրչագիրս ։ տե՛ս ՚ի մեկնութեան տառիս . Ն ։

Պաշար . ի . իւ . ից . իւք . կմ՛ ով . ք ։ || Նպա_ բուկ, կմ՛ թոշակ ճանապարհի, որ է կե_ րակուր պատրաստեալ վասն ճանապարհոր_ դութեան ։ ռամկ. և ս ասի պաշար . կմ՛ ազուխ ։ Ծննդ. 42. 25 ։ Ելից. 12. 39 ։ Յեսու. 9. 4 ։

Պաշարեմ . եցի . եա . ել ։ (Ներգործ .) || պա_ տել . կմ՛ շուրջ փակել . կմ՛ պարփակել . և կմ՛ շուրջանակի պարբերել զինչ իք . և յայսմ սակս, պաշարել զօրաց զքաղաքս, կմ՛ զբանակս թշնամեաց ։ 2. Օրին. 20. 19 ։ Յեսու. 10. 34 ։ Ղուկ. 19. 43 ։ կմ՛ պաշարել կենդանեաց, կմ՛ ջուրց, կմ՛ վշտաց, և կմ՛ խորհրդոց՝ զանձն ուք . կամ զանեղի ինչ ։ Սաղմ. 17. 6 ։ և 21. 13 ։ Ոգ. 7. 2 ։ Յովնան. 2. 4. և 6 ։

Պաշտակ . ի . աւ . աց . օք ։ || պաշտօնեայ . կմ՛ սպասաւոր . և կմ՛ ծառայ . և ասացաւ պաշտակ ՚ի բերթէ պաշտօղ . զի սպասաւորօղ ։ ռամկ. խըզմէթքեար ։

Պաշտական . ի . աւ . աց . օք ։ || տե՛ս զՊաշ_ տօնական, ըստ ամ նշանակութեան ։ Խոր. ա. գլ. 29 ։

Պաշտամունք . տաման . մամբք ։ || է յոգնական անուն պաշտումն բառիս, որոյ եզակի ան ռակամն լինի պաշտաման . և գործիականն պաշտամամբ . և այլն . զոր տեսցես ՚ի ներքոյ ՚ի կարգի իւրում ։

Պաշտատական . ի . աւ . աց . օք ։ || օժիտ . կմ՛ օղերձ, որ առնեալ լինի անձն ՚ի կարգմանէ կնոջն . կմ՛ որ պարգևեալ լինի հարսին ՚ի հօրէ, կմ՛ ՚ի տանէ իւրմէ իբրև զբաժին, և զժառանգութիւն, որում ինքն միայն իշ_ խէ ։ ռամկ. ճէհիզ ։ Յեսու. 16. 10 ։ 3. Թագ. ց. 16 ։ Մերթ ևս պաշտատական կոչի պար_ գևն, զոր տայր ոք՝ այս կնոջ առն ուրուք իբրև զսեփական ինչս, կմ՛ կալուածս՝ զի կեցցէ նովաւ ։ Դարձեալ՝ նշանակէ սա_ կաւ պաշտօնատարին, կմ՛ սպասաւորին, և ըստ այսմ եղանէ սա ՚ի բառս պաշտօն տանիլ . որ է սպասաւորել ։

Պաշտգամք . կմ՛ պաշտկամք ։ || տե՛ս զՊատ_ շգամք ։

Պաշտելութիւն . թեան ։ || պաշտումն . կամ պաշտօն ։ ՚ի Շարականոջ ։

Պաշտեմ . եցի . եա . ել ։ (Ներգործ .) || սպա_ սաւորել . կմ՛ ծառայել . կմ՛ սպասաւորել ։ ռամկ. խըզմէթ ընել ։ Թագ. 16. 9 ։ 3. Թագ. 19. 21 ։ Մատ. 4. 11 ։ և 8. 5 ։ իսկ մերթ աշխա_ տելով հոգալ . կմ՛ պատրաստել զինչ ։ որպ զպխտոյս իւր, կմ՛ իւրոցն ։ ռամկ. տէրութիւն ճարէլ . ըստ այնմ . Գործ. 20. 34 . Զի ըզ պէտս իմ, և որոց ընդ իս էին՝ պաշտե_ ցին ձեռքս այս ։ Մերթ ևս նշանակէ՝ տըն տեսել . կմ՛ մատակարարել . և կմ՛ բաշխել զինչ ։ ռամկ. բաժնէլ ։ և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի՝ պաշտել զկերակուր . կմ՛ զգի_

նի՛ բազմականաց։ Յոհ. 2. 10։ Եւ՛ յայսմանէ առեալ պաշտել ասի՛ ՚ի գործ ածել, կմ կատարել զխորհուրդս եկեղեցւոյ, կմ զեկեղեցական պաշտամունս. ոմ՛ զգործ քահանայի, կմ քարոզչի. և այլն։ Աձգոմ. և Լամբրոն։ Այսինքն կատարելն ըզ ժամակարգութիւն՝ պաշտել կոչի. որպիսի է ասելն զփառս ՚ի բարձունս. կմ զմաղթանս. և այլն։ Բայց մասնաւորաբ առեալ նշանակէ պաշտօն մատուցանել ածոյ իբրև ծայրագոյն բարւոյ, և ածն ամենեցուն՝ հանդերձ ածային երկրպագութբ. սիրով. և ած գործովք կրօնի, որ ոչ վայելէ սակղծուածոյ ումեք՝ որչափ և գերագոյն իցէ։ Դան. 10. 16։ Մտթ. 4. 10։ 2. Տիմ. 1. 3։ Բայց հեթանոսք մոլորեալ զառով՝ զայսպիսի պաշտօնս մատուցանէին արարածոց. վն որոյ և կոչեցան կռապաշտք։ Ելից. 20. 5։ և 23. 24։ Իմաստ. 11. 16։

Պաշտեալք։ || տե՛ս զՊաշտագամք։

Պաշտումն. պաշտման. կմ որ լաւագոյն է՝ պաշտաման. ՚ի պաշտամանէ. տամամբ. պաշտամունք. մանց. մամբք։ (տպրս մանաւանդ հոլովականքն՚ ի գործ ածին. իսկ թէ անուանականքն պիտոյ լիցին, ՚ի կիր արկանեմք զբառս պաշտօն։) || պաշտաւորութիւն. կմ ծառայութիւն. և կամ սպաս։ ռամկ. խըտմէթ։ Ելից. 39. 1։ Թուոց. 18. 3։ 1. Մնաց. 23. 6։ Գործ. 6. 1։ և 21. 19։ իսկ մերթ անուանութիւն. կմ մատակարարութիւն. կմ պաշտօնատարութիւն. կմ պարտաւորեալ գործ պաշտօնէի. ուրուք. ոմ՛ առաքելոյ. կմ մարգարէի. քահանայի. քարոզչի. և այլն։ Իմաստ. 18. 21։ Գործ. 1. 25։ Հռովմ. 12. 7։ 1. Կորն. 12. 5։ ըստ այսմ առեալ լինի և 2. Կորն. 9. 1. ուր ասի. Աղէ վն պաշտաման, որ ՚ի սուրբսն է. յբ վն սպասաւորութե, կմ պաշտօնատարութե սրբոց ողորմութե։ իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ ըզ կրօնն. կմ զպաշտօնն ած. որով պաշտեմք զնա իբրև ծայրագոյն բարի. զոր մոլորեալ հեթանոսք մատուցանէին դիւց. որ է կռապաշտութի։ 3. Մակ. 1. 9։ Գործ. 25. 19։ Մերթ եւս առեալ լինի փոխանակ ծիսից. կմ արարողութեց, որովք պաշտեմք զած. կմ կատարեմք զխորհուրդս եկեղեցւոյ. և կմ վճարեմք զգործ կրօնի։ Եբր. 9. 6։ Երբեմն եւս առեալ լինի փոխանակ պաշտելեաց. և ըստ այսմ պաշտամունք կոչին կուռք. կմ դիք հեթանոսաց. և կմ բագինք, և զոհք նց։ 3. Մակ. 6. 5։ Իմաստ. 15. 17։ Դանիէ. 14. 26։ Գործ. 17. 23։ իսկ երբեմն առնուի փոխանակ հանգիստի. կմ ատեախմբութեց. և կամ խնճոյից խաղուց. և այլոց նմանեաց. որպիսի էր հանդէսն ոլոմպիական խաղուն։ 2. Մակ. 4. 18. և 19։ և 6. 7։

Պաշտպան. ի. աւ. աց. օք։ || վերակացու պաշտամանց. կմ պաշտօնէից. և կմ պաշտօղ։ իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակի հովանաւորելով նախախնամող. կամ պատսպարող. և կմ ջատագով։ Սաղմ. 27. 7։ և 30. 3. և 5։ և 32. 20։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զպահպանիչն. կմ զպահապանն։ 1. Մակ. 6. 35։ Մերթ եւս նըշանակէ՝ բարեխօս. կմ փաստաբան։

Պաշտպանեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || պաշտօն տանել. կմ պաշտել. և կմ սպաս ծառել. և ըստ այսմ ասի ՚ի Նարէկ. ՚ի Գովեստ. զՔնէ. Յաթոռ հօրն իւր աջոյ յերկնաւորացն մէջս պաշտպանեցաւ, ջի պաշտեցաւ։ իսկ մասնաւորաբ առնի նշնէ հովանաւորելով նախախնամել. կմ վերակացու լինելով խնամարկել. կմ պատսպարել. և կմ ջատագովել. և ըստ այսմ առնու ըզ արական խնդիրն՝ զոր օրինակ. պաշտպանել ումեք. պաշտպանել նմա. և այլն։ Յոբ. 6. 2։ Իմաստ. 2. 18։ և 10. 11։ Զաք. 9. 15։ Մերթ եւ՛ պահպանել. կմ պահել։ իսկ երբեմն բարեխօսել. կմ միջնորդել. ըստ այնմ ՚ի Հոր. հօր. ն. Եթէ հնար իցէ՝ պաշտպանել մն նը առ ած։

Պաշտպանողորէն։ (մակբայ որակական.) || պաշտպանողապէս. կմ պաշտպանելով. և կմ պաշտպանութբ։ Նարէկ. լԳ։

Պաշտպանութի. թեան։ || պաշտօնատարութի. կմ պաշտումն. և կմ սպասաւորութի. իսկ յատկապէս առեալ նշանակէ՝ նախախնամական հովանաւորութի. կմ պատսպարութի. և կամ ջատագովութի։ Սաղմ. 17. 36։ Իմաստ. 19. 20։ Նարէկ. ձԳ։ իսկ մերթ պահպանութի. կմ պահումն։ Մերթ եւս բարեխօսութի. կմ միջնորդութի. և կմ փաստաբանութի։

Պաշտօն. ի. իւ. ից. իւք։ (տպրս մանաւանդ անուանականքն ՚ի գործ ածին. ոմ՛ պաշտաման բառին՝ հոլովականքն.) || պաշտամունք. յբ սպասաւորութի. կմ ծառայութի. կմ մատակարարութի. և կմ պարտաւոր գործ սպասուց եկեղեցականաց ումեք. Ելից. 38. 21։ Թուոց. 16. 9։ 2. Կորն. 3. 7։ Դրամձեալ. պաշտօն կոչին ծէսք. կմ արարողութիք. և կմ հանդէսք պաշտամանց. ոմ՛ զենման պատարագին հրէից։ Ելից. 12. 25։ և 13. 5։ 2. Մնաց. 35. 10։ Դրամձեալ՝ պաշտօն անուանի պաշտելն. կմ արժանաւորն ածավայելուչ պաշտաման և երկրպագութե։ Իմաստ. 14. 20։ 2. Թագ. 2. 4։ ըստ այսմ է և Խորէն. թ. գլ. 89. ուր ասի. Խաչաքանչիւրք աստանձինն է քարոզ և պաշտօն. յբ պաշտօնեայ և պաշտելի։ Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակի սովար պաշտումն ած. զոր յոյնք կոչեն լատրիայ. կմ լատրիայ. որ է ծառայութի ինչ ընծայեալ նմա հանդերձ ածավայելուչ երկրպագութբ, և պատկառանօք. և մատուցմամբ պատարագաց. որով զա ճանաչեմք զնա գերագոյն տր ածի։ Յոհան. 16. 2։ Հռովմ. 12. 1։ Զայս պաշտօն մատուցանէին հեթանոսք կռոց. վն որոյ և կոչեցան կռապաշտք։ 2. Մակ. 11. 23։ Իմաստ. 14. 16։ Եզեկ. 18. 12։ Դրամձ. առ եկեղեցականս պաշտօն անուանի ժամերգութի. կմ մասնաւորապէս կարգ ժամասացութե նըն

չեցելոց։ 'Ի ծածկագրեն ։ Բայց մինչ առ՝ պաշտօն բարի, նշանակէ՝ բարեպաշտութիւն. կմ՝ կրօնն. Աղաւ. 1. 7։ Դարձեալ՝ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս. պաշտօն առնել. որով մերթ նշանակէ՝ ծառայել, կմ՝ սպասաւորել։ ռամկօր. խզմէթ ընել։ 'Ի շարականս։ Իսկ մերթ՝ պաշտել զնա, կմ՝ զպուռս։ Յովէլ. 3. 13։ Եւ կմ՝ այսպէս. պաշտօն առնուլ. և նշանակէ պաշտիլ. կմ՝ սպասաւորեալ լինել. և կմ՝ ընդունել զծառայութիւն։ Մարկ. 10. 45։

Պաշտօնակից. կցի. աւ. կմ՝ իւ. աց. օք։ ‖ կցորդ պաշտօնի. կմ՝ ընկեր յիմիք պաշտաման. և կմ՝ ծառայակից. որպիսիք են միմեանց եպիսկոպոսունք. կմ՝ պաշտօնեայք նոյնոյ տան։ Նարեկ. 'Ի գով. առաք.

Պաշտօնակէր. սիրի. աւ. աց. օք։ ‖ սիրօղ պաշտօնից։ Բայց յատկապէս նշանակէ զնա, որ սիրէ զպաշտամունս ծոյ. կմ՝ սիրով հետամուտ լինի ծպաշտութեան. որ և կոչի բարեպաշտ։ 2. Մակ. 1. 19։ Եւ յայսմանէ առեալ պաշտօնասէր կոչի նաև սիրօղն յաճախութեան պաշտամանց կարգ. կմ՝ որ մոլեալ է զհետ սուտ պաշտօնից, և կրօնից չաստուածոց։ Գործ. 17. 22։

Պաշտօնատար. ի. աւ. աց. օք։ ‖ պաշտօնատանօղ ումեք. կմ՝ պաշտօնեայ. կմ՝ արբանեակ. և կմ՝ սպասաւոր. Նարեկ. խօ. իզ. ծգ։ և Յմ օրհն։

Պաշտօնատեղ. ի. իւ. աց. օք։ ‖ տե՛ս 'ի ներքոյ զՊաշտօնարան։ Նարեկ. ծա։

Պաշտօնարան. ի. աւ. աց. օք։ ‖ տեղի պաշտօնի, կմ՝ ծծայլին պաշտամանց. որպիսի է եկեղեցին։ Աղգոբ։

Պաշտօնաւոր. ի. աւ. աց. օք։ ‖ ունօղ ըզ պաշտօն. որով մերթ նշանակի պաշտօնատարն. կմ՝ պաշտօնեայն. կմ՝ սպասաւորն։ Իսկ մերթ նա, որ պաշտօն առնու. կմ՝ յայլոց սպասաւորութիւն ընդունի։ Մերթ և նշանակէ զայն՝ յորում պաշտօնք լինին. կմ՝ ուր կատարին պաշտամունք. և ըստ այսմ առի, պաշտօնաւոր քաղաք։ 2. Մակ. 6. 8։

Պաշտօնեայ. նէի. իւ. ից. իւք։ ‖ պաշտօնաւոր. կմ՝ պաշտօնատար. կմ՝ սպասաւոր. և կմ՝ ծառայ. ռամկ. խզմէթքեար։ Յեսուայ. 1. 1։ Սաղմ. 103. 4։ Եսայ. 61. 6։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ պաշտօնեայ կոչին սարկաւագունք, և այլք կղերիկոսք, որք Է. նորօք են։ 'Ի շարակնոցի։ Իսկ մերթ նշանակի նա՝ որ պարապի պաշտօնից, և կրօնից. կամ ջերմեռանդ է 'ի պաշտամունս ծոյ. և կամ պաշտօնասէր։ Գործ. 13. 50։

Պաշտօներգութիւն. Թեան։ ‖ ժամերգութիւն. կմ՝ ժամամատոյց. և կմ՝ կատարումն պաշտօնի ննջեցելոց։ Շնորհալին.

Պապ. ու. ու. ուց. ուք։ կմ՝ ի. իւ. ից. իւք։ ‖ հաւ. ա, հայր հօր, կամ մօր։ Դարձեալ, ըստ որում է առ բառս յունական, նշանակէ առաջ՝ հայր. կմ՝ երէց. ք ծեր մեծարգոյ։ Սա յառաջագոյն 'ի բարբառս սիրականացելոց կոչիւր պապ. և յետոյ կրկնեց մամը առաջաւ՝ պապապապ. զի 'ի գիրս Լամբրոնացւոյն. որ և երբեմն 'ի գործածի առանց՝ ․ըստ այսմ 'ի ճոխ հարց. Թ. տոլյութիւն էր առաջնորդացն սկիզբն ե. ղանել առ պապայն։ Արդ՝ 'ի վաղնջուց յաղագս յարգութէ յորջորջեալ լինելին պապ ամ հովիւք, և գահերիցունք եկեղեցւոյ. Եւ յետոյ մասնաւորեալ միայն կեցաւ սոսկ եպիսկոպոսապետաց, կմ՝ պատրիարգաց. ուր եդեալ լինի 'ի ճոխ հարց. Թ։ Բայց հուսկ յետոյ սեփականեցաւ միայն հռոմայ հայրապետին, որ է ծայրագոյն քահանայապետ ամ քահանայապետաց, և պատրիարգ ամ պատրիարգաց։ և ըստ այսմ է 'ի ճոխ հարց. ժդ. ուր առի. իսկ մք հայրապետն ընդհանրական պապն հռոմայ՝ դարձեալ մխիթարեաց։ Եւ 'ի ժզ. առի. Գնացցուք առ պապն հռոմայ. և նա գայ արասցէ մեզ։

Պապակեցուցանեմ. ցուցի. եցի. եւ։ (ան ցողակ.) ‖ սաստիկ ծարաւով տոչորել. կմ՝ ծարաւեցուցանելով չարչարել. և կմ՝ պապակեցուցանել։

Պապակիմ. եցայ. եա. իլ։ (ձայնակր.) ‖ սաստիկ ծարաւելով տոչորիլ. կմ՝ պապակիլ։ Ղուկ. 16. 24։

Պապանձեցուցանեմ. ցուցի. եցի. եւ։ (ան ցողակ.) ‖ կարկեցուցանել. կմ՝ ափ 'ի բերան առնել. և կմ՝ ամենեւին լռեցուցանել։ ռամկ. պապանծեցնել։ 1. Պետ. 2. 15։

Պապանձիմ. եցայ. եաց. իլ։ (ձայնակր.) ‖ կարկիլ. կմ՝ համրանալ. կմ՝ ափ 'ի բերան լինել. և կմ՝ ամենեւին լռել, և անպատասխանի գոլ։ ռամկ. պապանծիլ։ Աղաւ. 17. 28։ Մատ. 22. 12։ Ղուկ. 1. 22։

Պապաջեմ. եցի. եա. եւ։ (ներգործ. կամ չէզոք.) ‖ թոթովելով բարբառել. կմ՝ թոթովել, և խառնաձայն բարբառով բարբանջել. կմ՝ կարկաչել. ոպ առնեն կաքաւք. կմ՝ երեխայք, յորժամ կամին խօսել ըստ բարբառոյն, զոր լսեն 'ի մարդկանէ. և կմ՝ մինչ ձայնեն պա՛ պա՛ պա. յորմէ և կոչեցաւ պապաջել. ըստ այնմ 'ի գիրս Ռծխն խորհրդ. Հանգոյն կաքաւուց զտատրականնն միշտ 'ի բերան առեալ՝ պապաջելով։ Եւ զկնի առի. իբրև զուգակաքաւուց զմի ինչ ծանուցեալ՝ սովորաբար ըզ նոյն պապաջեք։

Պապաջիւն։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ Թոթովելով բարբառումն, կմ՝ թոթովի և խառնաձայն բարբառ կաքաւուց, կմ՝ երեխայից, զորմէ լիագոյն տեսցես 'ի բայն իւր։

Պապաս. այ. կմ՝ սու. ուց. ուք։ ‖ է բառ յունական, որ թարգմանի հայր. կմ՝ երէց. որով յաղագս յարգութէ յորջորջին ամ գահերիցունք եկեղեցւոյ։ Բայց մասնաւորապէս անուանին սովաւ քահանայք. տաճ. կերպէն. փափազ. Լմբրոն։ տե՛ս և զՊապն։

Պապուճիճ. ճի. աւ. ացց. օք։ ‖ տե՛ս զԳն դամբարանի։ 'Ի Գիրս Գաւթի ջութէ

Պառակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ է արմատ պառակել բային. և նշանակէ՝ կողմն. կամ

կոյս, յորմէ և ծագի բանս՝ երկպատակ, կմ երկպատակութիւն, որ է յերկուս կողմանս փեռեկտումն։ Եւ յայտնանէ առեալ երբեմն նշանակէ զառ՚ի վերոյ լերանց. կմ զբարձր գագին ՚ի լերինս. կամ ՚ի բարձունս, ընդ որ դժուարին է ելանել։ ռամկ. դոյլ. կմ դոյլք։ Մերթ և ս նշանակէ առաւ տեղին պատակելոյ խաշանց, կմ անդէոց. յդ է մակաղատեղն. որ կմ է փարախ. յդ ողլ. և կամ անդաստան, զոր վն անզօրացման իւրոց ոչ վարեն առ ժամանակ մի, այլ պատեալ զնա ցանփարով, յդ փայտեղէն և շարժական որմով՝ մտուցանեն անդ զխաշինս և զնախիրս. զի աղբով նց զօրասցի և պարարտասցի և տացէ զարդիւնս շահեկանս։ 1. Թագ. 24. 4։

Պատակամայր. մօր. մարբ. մարց։ || կով ՚ի պատակս մնեալ. կմ երինջ ՚ի պատակս ծնեալ զուարակ. ուստի Եզեկ. 46. 6. ասի, Զուարակ մի որդի պատակամօր, նշանակէ որթ մի զուարակ կովու մնելոյ ՚ի պատակս, յն ՚ի մակաղատեղս։

Պատական. ի. աւ. աց. օք։ || շրջապատող թակարդ, զոր կազմէին ՚ի հնումն բերև զկարմն հաւուրսաց ՚ի կարծր առաստանաց, կմ պարանաց. և սփռեալ պաշարէին նովաւ բերև պարապօք զդաշտս և զլերինս. և ինքեանք ՚ի մէջ մտեալ հետամուտ լինէին վայրի երէոց, կմ գազանաց, և այնպէս որսային զնս. և ըստ այսմ ասի ՚ի գիրս [illegible]. ժամ առնեալ որսոյ՝ ածեալ կուտեալ զպատականն։ Եւ ՚ի հին [illegible] ասի. Մնացեալ սպառապարգն հանդերձ. և որսոյն պատականօք։

Պատակատեմ։ || տե՛ս զՊատակատեմն։ Խորէն. Բ. դր. 6։

Պատակեմ. եցայ. եայց. եք։ (Ձայնակր.) || կողմնիլ. կմ ընկողմանիլ։ ռամկ. դառնիլ։ Իսկ մերթ բաժանիլ յայս կոյս, կմ յայն կոյս. կմ անջատիլ յումեքէ ապստամբութբ, կմ տարաձայնութբ, կմ հակառակութբ. և այլովք նմանեօք. որ և ասի՝ երկպատակիլ։ Եւ ըստ այսմ ծագի ՚ի սմանէ բայս՝ պատակտել. այն ՚ի բեկելոյ բեկտել. և ՚ի քակելոյ քակտել. և այլն։

Պատակտեմ. եցի. եա. եր։ (Ներգործ.) || է յածախական ելեալ ՚ի բայէն պատակիլ. և նշանակէ փեռեկտել. կամ պատառոտել. կմ հերձանել. կմ քակտել. և կամ ցրուել. և ըստ այսմ ասի՝ պատակտել զեկեղեցին. զհաւատս. զմիութիւն բազմութե. կմ զխրախանս վանաց. և կմ զզօրսն ՚ի բանակացն. և այլն։ ռամկ. [illegible], կմ փարմափառշէ ընել։ Յն [illegible]. և Լտ. [illegible] ՚ի [illegible]։

Պատակտիմ. եցայ. եայց. եք։ (Ձայնակր.) || փեռեկտիլ. կմ պատառոտիլ. կմ հերձանիլ. կմ քակտիլ. և կամ ցիր և ցան լինել. որ է փարմափառշէ ըլլալ. և այս ասի ըզ բաժանութէ. և կմ զմիացեալ իրաց, որպէս, բաժանմունք պատակտեալք ՚ի միմեանց. կմ միութիւն եկեղեցւոյ պատակտեալ. կմ անդամք պատակտեալք։ Այսինքն և զզօրացաոն պատակտեալ ՚ի զօրավարէն. կմ յարքայէն. և այլն։ 2. Մակ. 14. 14։ և Լամբրօն։

Պատակտումն. տման. տմանց. տմամբք։ || փեռեկտումն. կմ պատառոտումն. կմ հերձուած. կմ քակտումն. և կմ ցրումն. և ըստ այսմ ասի՝ պատակտումն եղեալ ՚ի մէջի եղբարց. կմ պատակտումն առնել բազմութեն. և այլն։ ՚ի Չորս հարց. [illegible]։

Պատաւ. ոյ. ով. ունք. ունց. ովք։ || կին ծերացեալ, կմ հինաւուրց. որ և ռամկօրասի՝ պառաւ։ Զաքար. 8. 4։ 1. Տիմ. 4. 7։

Պատաւական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ, որ է պատաւանց. կմ վերաբերի առ պառաւունս։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ բառիս հնացեալ. կմ աղճատական. կմ տաղտկալական. և կմ յիմարական։

Պատաւեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || է ընդունելութիւն պատաւիլ բայիս, և նշանակէ՝ ծերացեալ, որ ասի զկնոջէ. բայց երբեմն առեալ լինի փոխ բառիս՝ պատաւական. ըստ այսմ Խորէն. Բ. դր. 23. ընդդէր պատրիմք զրուցօք վաղնջուց, և պատաւեալ առասպելօք։

Պատաւիմ. եցայ. եայց. իք։ (Ձայնակր.) || պառաւ լինել. կմ ծերանալ կնոջ։ ռամկ. պառւիլ։ Ծննդ. 18. 13։

Պատ։ || ծագի սա ՚ի բառէս՝ պահս. և ՚ի գործ ածի յաշխարհաբառ լեզուով, և յոմանց, նաև ՚ի գրաբառ լեզուով փոխանակ բառիս՝ պահք։

Պատեք. կմ պատէք. եքի. կմ էքի. իւ։ || է բառ եբրայական, որ թարգմանի՝ անցք. կմ ելք. զոր ՚ի հայ բարբառ կոչեմք զատիկ։ Աւրդ՝ անուանի տօնն առ հրէայս տօնն բաղարջակերաց, ըստ որում յայնմ աւուր եանց ՚ի նոցանէ անդրանկածախ հրեշտակն. կամ զի ելեալ յեգիպտոսէ անցին ընդ ծովն կարմիր. 2. Մնաց. 30. 1։ Եզեկ. 31. 8։ Եզեկ. 45. 21։ Դարձեալ՝ պատեք կոչի և գառն զատկին, որպէս ասէ, Թողում օրէն էր ՚ի պատեքին ուտել զնա։ Մարկ. 14. 12։

Պատկիմ։ || տե՛ս զՊատքիլ։

Պատկուճ. ճի. աւ. աց. օք։ կմ իճ. ից։ || է հաւ ինչ գազանաբարոյ, որ և կոչի կորճ. զորմէ լիագոյն տեսցես ՚ի տեղւոջ իւրում։ Ղևտ. 11. 13։

Պատատ. ի. աճ. աց. օք. կմ ու. ու. ուց. ուք։ || աղնիճ կոտա գործեալ յընտիր վշոյ. և կմ բեհեզ. որ և առեալ լինի փոխանակ ձորձոյ, կմ ծածկութից. և կամ սփռոցաց կազմեցելոց յայսպիսեաց նիւթոց։ ռամկ. [illegible], կմ [illegible]։ Եսթեր. 1. 6։ Եզեկ. 27. 7։ և Նարէկ. ղզ. Դարձեալ. պատատ կոչի նաև աղնիճ բամբակեղէն գործուածն. որպիսի է այն՝ յորմէ կազմեն զփակեղս։ ռամկ. փէշտէմալ։

Պատատաչի։ (Նախդրիւ հոլով.) || լի պատտաճական և մաքուր պատատօք. կամ ծածկեալ մեծ և ընդարձակ սփռոցօք. և ըստ այսմ ասի. պատատաչի անկո-

— ղին։ Մծբն. ժԹ.

Պաստառաւէր. (Նախդրիւ հոլովի.) || Նոյն է ընդ վերնոյն։

Պաստառակալ. ի. աւ. աց. աք։ || սփռոց. կամ ծածկոյթ. և կամ արկանելիք կազմեալ՝ ի պաստառաց, կամ յայլոց ընձայից և արուեստական հիւսուածոց, զոր արկանեն զանկողնովք, զանգանովք, զորմովք տաճարաց. զպորփիւրէ յատակօք, և կամ զանձամբք. որպէս և երբեմն պատենանովքն զմեռելոյ մարմին մեծամեծաց. և այսուքիկ թէ նկարէնք իցեն, և թէ աննկարք. թէ թաւացեալք իցեն նուրբ և փափուկ բրդովք, և թէ լերկք, առ հասարակ պաստառակալ կոչին։ ռամկ. Բարոյկոոււ [illegible], կամ շարշաւ. կամ ծածկոց. կամ պատանք. և կամ [illegible]։ Աղուկ. 7. 16։ Ղուկ. 23 53։ ըստ այսմ է և ՚ի ճառս հարց. ուր խօսելով զսեղանոյ՝ ասէ՝ Պաստառակալ սփռեա ինձ։ իսկ ՚ի յեկեղեցականս պաստառակալ կոչին նորանիւթ սփռոցք սրբ սեղանոյն. նաև մաքուր և նուրբ մարմնակալք։

Պաստեղ. ի. աւ. աց. օք։ կամ իւ. եց. իւք։ || է կտաւ ինչ, կամ անուշեղէն կերպի. զոր կազմեն ՚ի քաղցրոյ, կամ ՚ի շիրոյն. քանզի եփեալ զսա ընդ ալեր՝ թանձրացուցանեն. և ապա հեղուն ՚ի վր տափարակ և մաքուր քարի կամ տախտակի, որ տարածել և չորացեալ լինի իբրև զթերթ կտաւոյ. և այն կոչի պաստեղ։ ռամկ. եւս պաստեղ։

Պասք. ոյ. կամ ու. ով. ոց. ովք։ || է արմատ պասքելոյ բային, որով նշանակի պասքումն. կամ սաստիկ ծարաւով տոչորումն. և ըստ այսմ ասի՝ մեռանել ՚ի պասքոյ. կամ հանգուցանել զպէ ՚ի ցանկութէ պասքու ծարաւոյն։ Մծբն. Ը. ՚ի ճառս հարց. իզ։

Պասքա. կամ պասքայ։ || տես զՊասեք։ Ղուկ. 22. 1։

Պասքեցուցանեմ. ցուցի. եցո. ցանել։ (անցող.) || սաստիկ ծարաւեցուցանել. կամ տոչորել ծարաւով. և կամ պասքեցուցանել։ ռամկ. խիստ ծարաւեցնել։

Պասքիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (ձայնակր.) || սաստիկ ծարաւել. կամ տոչորիլ ՚ի ծարաւոյ. և կամ պասքեալ լինել։ ռամկ. խիստ ծարաւիլ։ և ը այսմ ասի պասքել լեզուն. կամ պասքել երգոց. և կամ պասքել ՚ի ծարաւոյ մեռանելով. և այլն։ Մծբն. ժա։ Նարեկ. Ծ. իզ. և հզ։ և Յովսէփ։

Պասքութիւն. թեան։ || տես զՊասքումն։ Խորէն. Գ. գլ. 68։

Պասքումն. քման. մամբ. մանց. մամբք։ || սաստիկ ծարաւումն. կամ տոչորումն ՚ի ծարաւոյ. և կամ պասքեալութիւն։ Խորէն. Ա. գլ. 17։

Պատագրոս. ի. աւ. աց. օք։ || է բառ յունական, որով նշանակի նա, որ ունի զախտ ոտնացաւութեան, որ է ցաւ ոտից, որով յաճախ ախտանան մեծատունք։ Խորէն. Գ. գլ. 30։ և Աղթար.։

Պատահ. ի. աւ. աց. աք։ || է արմատ պատահելոյ բային, որով նշանակի պատահումն. կամ պատահել պարագայք. և կամ պատահական էութիւնք. և ըստ այսմ պատահականք բայից. և անուանց՝ ասին պատահմունք։ Այնպէս և միոյն ՚ի հինգ ձայնիցն պորփիւրեան պատահական. զոր միջնորդ [illegible] առաւել ՚ի բառն պատահումն։ ՚Ի Գիրս [illegible]։

Պատահական. աւ. աց. օք։ || հանդիպական, կամ դիպուածական։ իսկ ըստ փիլիսոփայից պատահական կոչի այն ամ, որ պատահմամբ է յէնթակայում. կամ որ պատահել է իմիք, որոյ ներհակն կոչի գոյացական։

Պատահար. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք։ || չարաչար պատահմունք. կամ վտանգաւոր դիպուած. կամ արկած. և կամ փորձանք։ Եւսեբ. 9. 14։ 3. Թագ. 5. 4։ և 8. 37։ Նարեկ. ծե։ իսկ մերթ եդեալ լինի փոխանակ ընդունելութեան՝ պատահելոյ. կամ հանդիպելոյ. ռամկօր. ըռաստ էկած. կամ ըռաստ էկօղ. ըստ այսմ 2. Մակ. 12. 31. նոքա իբրև խաղաղութեն էին պատահարք։

Պատահեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || տես ՚ի ներքոյ զՊատահիլ։ Ծննդ. 32. 17։ Ղուկ. 8. 27։ Խորէն. Ա. գլ. 2։ և Բ. գլ. 29։

Պատահիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (ձայնակր.) || հանդիպիլ. կամ դիպիլ. կամ ընդառաջ ելանել։ ռամկօր. ըռաստ գալ։ Ծննդ. 49. 1։ Մատթ. 8. 28։ Ղուկ. 22. 10։ իսկ մերթ ընդհարկանիլ յեր ինչ. և կամ ՚ի դիմի հարկանիլ. և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի. պատահիլ պատերազմաւ. և կամ պատահիլ արոյն ումեք. և այլն։ ռամկ. դպչիլ։ Խորէն. Ա. գլ. 28։ Նարեկ. կզ։ Իսկ յայսմանէ առեալ պատահիլ ասի յառնելն ՚ի վերայ ուրուք առ ՚ի սպանանել. կամ ՚ի վր դիմելով հարկանելն զոք։ Թագ. 8. 21։ 2. Թագ. 1. 15։ 3. Թագ. 2. 34։ Մերթ եւս առեալ լինի փոխանակ բայիս պատշաճիլ. կամ յարմարիլ. և կամ մարթիլ. ռամկ. [illegible] գալ. կամ ձօյին բերել։ Եւ ըստ այսմ իմանի մինչ ասի. մեղադրութիւն մեր այնպիսեացն ՚ի ձայն պատահիցի. կամ վայելչապէս յարմարիցի։ Եւ ՚ի Նարեկ. Թ. ուր ասի. ոչ պատահիմ անուանել զորդար. կամ ոչ մարթիմ, կամ ոչ կարեմ։

Պատահումն. հման. մամբ. մանց. մամբք։ || հանդիպումն. կամ դիպուած. և կամ պարագայք իրաց։ Նարեկ. ղԶ։ ըստ այսմ է և Ոսկե. 1. հար. ԼԶ. ուր ասի. ոչ ըստ պատահման ազատեցաւ ՚ի վտանգիցն։ Իսկ մերթ առեալ լինի սակս փոխանակ որակութե. կամ որպիսութե, և կամ եղանակի։ ըստ այսմ Նարեկ. ՚ի գող. [illegible] պայծառագոյնս, և ազնուականափայլս ը պատահման արծաթոյ։ Իսկ ը փիլիսոփայից պատահումն ասի այն ամ, որ առընթեր, և ՚ի բացեայ լինի առանց ապականութե ենթակայիս. և ըստ այսմ ինն սեռք ստորոգութեց պատահումն կոչին ՚ի Գիրս [illegible]։ Այնպէս ըստ տրամաբանից՝ այն ամ, որ ոչ է հարկաւորապէս յարակցեալ էութե՝ պատահումն ասի. որպիսիք են ամ պակասութիւնք, և արտաքին յարանունս

նաւթխունք. և այլք բաղկացեալք։

Պատարագիճ. ղճի. ին. իւ. օք։ || Է տեսակ ինչ փչոյ։ Առգալ։ Գաւրձեալ՝ նշանակի սովորա. բոյս ինչ պատարագական. զորմէ լիագոյն տեսցի ՚ի բառն պատարագել։

Պատարագիմ. եցայ. եսցի. իլ։ (Ձայնակից.) || զբաղիլ. կմ զբաղմամբ պարապիլ. կմ ըզ հետ լինիլ գործոյ իմիք։ ռամկօր. բանի մը հետ բռնուիլ։ 2. Մակ. 12. 1։ 2. Տիմ. 2. 4։ Խորենիս. ը. պր. 26։ Իսկ մերթ պարապելով ի. միք՝ դեգերիլ. կմ յամենալ. և կամ կալ մնալ։ ռամկ. օյալանմիշ ըլլալ։ ըստ այնմ Խորենիս. ջ. պր. 60. պատարագեցան ՚ի կեսարիայ։ և Ոսկե. 1. հօփ. ը. առի. վէր ՚ի վայր զնո. քօք պատարագիլ։

Պատարագումն. գման. մամբ. մանց. մամբք։ || զբաղումն. կմ զբաղական պարապումն. և կմ դեգերումն։

Պատառն. ի. աւ. աց. օք։ || պատռիչ. կմ պա. տռլիք. Ծ ոև իցէ կտաւեղէն, կմ շորե. ղէն, և կմ փայթոյթ, որով պատեն. կմ պատապատեալ կայցեն զինն, ող զձեռս. զոտս. զմէջս. և կմ զմարմին։ ռամկ. ֆաթ. Ղոյ, կմ Նաղ։ 3. Թագ. 20. 38. և 41։ Եսայ. 1. 6։ Ղուկ. գզ։ Իսկ ՚ի յոգնականն ողն մաս նաւորապէս առեալ լինի փոխանակ կտաւոյն, որով զմարմին մեռելոց պատեալ թաղեն. և կմ դնի փոխանակ պատմամբ թաղելոյ զգեստուս մեռելոց, որ յատ. կապէս կոչի դխապատութիւն։ 2. Մակ. 9. 15։ և 13. 8։ Մարկ. 14. 8։ Յովհ. 12. 7։

Պատուանդ. ի. աւ. աց. օք։ կմ իւ. իւ. իւք։ || անձն գրաւեալ. Ծ նա, զոր տան ՚ի ձեռս ուրուք այսու պայմանաւ, զի թէ ինքեանք ոչ պահեսցեն զհաւատարմութիւն, կարող լիցի նա մերձենալ յանձն, կմ ՚ի կեանս գրաւեցելոյն. ող առնէին ՚ի հնումն թա. գաւորք՝ մատնելով զորդիսն ՚ի ձեռս յաղ թողաց իւրեանց։ 1. Մակ. 8. 8։ և 10. 6. և 9։ Խորենիս. ը. պր. 82։ Իսկ մերթ ՚ի յոգնակա նոյն առեալ լինի փոխանակ պատուանդու թեան. կմ պատուանդման. և ըստ այսմ ա. սի մնալ ուրեք ՚ի պատուանդս, որ է ասել. պատուանդ գոլ. կմ պատուանդիլ։ 1. Մակ. 1. 11։ Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ գրաւոյ. որ ասի զանգզայից։ ռամկօրէն ըռեհին։

Պատուանդառու. առնի. աւ. աց. օք։ || Նա՝ որ առնու զոք ՚ի պատուանդս. կմ գրաւէ զինն։

Պատուանդեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործա. կան.) || տալ զոք ՚ի պատուանդս. կամ դնել զմարդ ՚ի գրաւ։ Իսկ մերթ ՚ի պա տանդս առնուլ. կմ փոխանակ գրաւոյ առ լինել ունիլ զոք։ Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ գրաւելոյ զի և իցէ իր։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն ևս նշանա կէ յինքն նախանձել. կմ յինքն ձգել. կմ ամփոփել. կմ պարփակել. և կմ սեփա. կանել. ըստ այնմ Նորէլ. կզ. Եթէ յըն. թացից բարեաց զխունչն իմ պատուանդես ցէ, կապանք ամենատեսողծին զխս արձա

կեսցէ։ Եւ ՚ի գզ. ասէ՝ Պատուանդեցին և ուռկանեցին ՚ի մի ծածկութեն պաշարման վարմի։

Պատուանդիչ. դչի. աւ. աց. օք։ || պատուան. դօղ. այսինքն նա՝ որ տայ, կամ առնու զոք ՚ի պատուանդս. կմ գրաւօղ։ Իսկ մերթ յինքն նախանձօղ. կմ ամփոփօղ. կմ պար փակօղ. և կմ հաւաքօղ. և ըստ այսմ ա. սի. պատուանդիչ ցանց, կմ ուռկան, և այլն։ Նորէլ. ծՆ։

Պատուանդութիւն. թեան։ || պատուանդումն, Ծ գրաւումն մարդոյ, որով տան զոք ՚ի ձեռս յաղթողին ՚ի նշանակ չապստամբե լոյ ՚ի նմանէ. զորմէ լիագոյն տեսցես ՚ի բառն պատուանդ։ 1. Մակ. 11. 62։

Պատուանդումն. դման. մամբ. մանց. մամբք։ || տալն, կմ առնուլն զոք ՚ի պատուանդս. և կմ գրաւումն։

Պատուանեակ. եկի. աւ. աց. օք։ || Է բառ նուաղական. և նշանակէ զփոքր պատուանին. կմ զնա որ նորածին է հասեալ ՚ի տիս պատուան կութե. և նորոգ ելեալ ՚ի մանկական տիոց. վա որոյ և երբեմն առեալ լինի փոխանակ մանկան։ Ծննդ. 22. 12։ և 37. 30։ Դատ. 8. 20։ Զաք. 8. 5.

Պատուանեկութիւն. թեան։ || հասակ պատուան ւոյ. կմ տիք պատուանեկաց. և կմ մանկու թիւն։ Իսկ թէ երբ սկսանի՝ և ուր եզերի. տես ՚ի ներքոյ ՚ի բառն Պատուանի։

Պատուանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || Նա, որ ունի զհասակ պատուանեկութե, և ըստ այսմ իւրաքանչիւրոք պատուանի կոչի ՚ի չորեքտա սաներորդ ամէ մինչև ցքսան և եօթներորդ ամն, յորմէ և անդր՝ է հասակ երի տասարդի։ Սակայն և երբեմն նորահասակ երիտասարդք պատուանի կոչին։ Ծննդ. 34. 19։ Դատ. 13. 37։ Մաթ. 19. 20։ Ղուկ. 7. 14։ Իսկ երբեմն առեալ լինի փոխանակ ծառայի. կմ սպասաւորի, թէ մեծ իցէ, և թէ փոքր։ Ծննդ. 18. 7։ և 22. 5։ Թագա. ւոր. 22. 22։

Պատուանուհի. հւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || Էգ պատուանի. կմ աղջիկ։

Պատուանք։ || տես զՊատուան։

Պատուար. ոյ. ով. ոց. ովք։ կմ աւ. աց. օք։ || բրգումն, Ծ կոտորակ ինչ հացի. կմ մսոյ, և այլոց կերակրոց. զոր ՚ի սեղանի յիւրա քանչիւրումն առանձին կերակրոյ՝ հատա նեմք, և ՚ի բերան դնեմք. որ և ռամկ. կո չի՝ պատառ. և տաճկերէն լօխմայ։ Սաղմ. 147. 17։ Առակ. 17. 1։ Յովհ. 13. 26։ Եւ ըստ այսմ յորժամ զկերակուր հատանեմք ՚ի բա. զում կտորակս. ասի բրդել զնա պատառս պատառս։ ռամկ. լօխմայ լօխմայ կըսրել։ Ղեւ. 2. 6։ Եւ այսու կերպիւ բրդեալ նշխարքն. կմ ուտելիքն կոչին զենք ՚ի պատառոյ. կմ կերակուրք ՚ի պատառոյ։ Ղեւ. 6. 21։ Բայց երբեմն առեալ լինի փոխանակ ո և իցէ կտորոյ հացի, կմ մսոյ. և այլն։ ռամկ. կտոր, կմ փարչայ։ 3. Թագ. 17. 11։ 1. Սամ. 16. 3։ Եւ յայսմանէ առեալ յոր ժամ մերթ ուրուք մասն մասն հատեալ

՚ի

'ի վայր թօթափի, առէ՛ պատառ պատառ յերկիր անկանիլ: ռամկ. փառչայ փառչայ: 'ի վերոյ հարց. լի՜:

Պատառատուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ 'ի բազում տեղիս պատառուածս. կմ պատառոտեալ. որպիսիք են ոմանք 'ի հին զգեստուց, կմ ոսկաց: ռամկ. պարտպրտուն. կամ պարտարձ: Առակ. 23. 21: 'ի վերոյ հարց. ժա:

Պատառաքաղ. ի. իւ. կմ աւ. աց. օք: || է բազմածանի գործի ինչ երկաթեղէն, կմ արծաթեղէն. և կմ յայլմէ նիւթոյ. զոր հարեալ 'ի պատառ կերակրոյ, 'ի բերան մատուցանեմք 'ի գործ ածելով զայն փոխանակ մատանց: Սորա՝ առացաւ պատառաքաղ, իբրթէ քաղիչ, կմ հաւաքօղ՝ պատառոյ: ռամկ. չաթալ: ըստ այնմ Խորէն. ... 44. Պղպղալ ունիլ ոսկի, և պատառաքաղ. և ոսկեղինօք ըմպել նուէրօք:

Պատառեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ցելուլ. կմ հերձանել. կմ ձեղքել. կմ կտրել. և կմ հատմամբ բաժանել: ռամկ. պատռել. կմ ճեղքել. և այս առ ի զձորձոց, զթղթոց, և զնմանեաց: 1. Թագ. 15. 27: 3. Թագ. 11. 30: Երեմ. 36. 24: Եւ մերթ ըզ փայտից. կմ զվիմաց. զլերանց. զջրոց. և այլն: Ծննդ. 22. 3: Ելից. 14. 21: 4. Թագ. 15. 16: Եսայ. 48. 21: Իսկ մերթ նշանակէ գիշատել. կմ յօշել. և կամ ծուատել: ռամկ. [illegible]: 4. Թագ. 2. 24: Երեմ. 15. 3:

Պատառոտեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || է բայ յաճախական, որով նշանակի 'ի բազում տեղիս պատառել զիրն. կմ 'ի բազում մասունս հերձանել, կմ ձեղքել. և կմ ծուատել. ռամկօրէն պատռտել. կամ ճեղքտել:

Պատառուատուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || ածանցի սա 'ի պատառուատել բայէն, և նշանակէ զայն՝ զորինչ պատառուատուն: Յես. 9. 4: Մծբն. ժթ:

Պատառուած. ծոյ. ով. ոց. ովք: || պատառումն. կմ պատառեալ տեղին զգեստուց, և այլոց իրաց: Իսկ մերթ ձեղքուած. կմ ձեղքեալ և բացեալ տեղին. կմ ծերպ. կմ խոռոչ. և կմ փապար. որք գտանին 'ի վէմս. և 'ի բունս ծառոց, և այլոց նմանեաց. թէ մեծ իցեն, և թէ փոքր: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]. և կմ [illegible]: Խորէն. ... 15:

Պատառումն. առման. մամբ. մանց. մամբք: || ցելումն. կմ հերձումն. կմ ձեղքումն, կմ հատումն և բաժանումն. ռամկ. պատռուիլ: Մատ. 9. 16: Մարկ. 2. 21: Իսկ մերթ գիշատումն. կմ յօշատումն. և կմ ծուատումն: ռամկ. [illegible]:

Պատառուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ պատառուածս. կամ պատառեալ. և կմ պատառատուն: ռամկ. պարտպրտուն. կամ [illegible]:

Պատասխան: (Նախդրիւ հոլովի.) || պատասխանի: Բայց սա մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուէս 'ի գործ ածի:

Պատասխանատրան. ի. իւ. ից. իւք: || պատասխանատու. կմ պատասխանի տուօղ: Իսկ մերթ Ջատագով անձին իւրում. և կմ անմեղադիր տուօղ:

Պատասխանատրանեմ. եցի. եա. ել: (Չէզոք. և մերթ՝ Ներգործ.) || տե՛ս զՊատասխանատրել:

Պատասխանատրանութիւն. թեան: || բան պատասխանւոյ. կմ պատասխանատուութիւն: Իսկ մերթ՝ Ջատագովութիւն. կմ անմեղադիր առնելն զանձն: Թուղթ. 1. հատ. ժդ:

Պատասխանատու. տուի. ու. աց. օք: || պատասխանի տուօղ. կմ պատասխանող. կմ համար տուօղ: ռամկ. ճուղապ վերօղ: Առակ. ... Իսկ մերթ Ջատագովօղ. կմ անմեղադիր առնօղ. և կմ արդարացուցանօղ զանձն 'ի մեղադրանաց:

Պատասխանատուութիւն. թեան: || տուումն պատասխանւոյ. և կամ պատասխանի: ռամկ. ճուղապ վերմէ: Նարեկ. իէ: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ համարոյ. ըստ այնմ Թուղթ. 2. հատ. լը. Յաղագս քո և իմ տալոց եմ պատասխանատուութիւն: Պօղոս՝ նշանակէ՝ Ջատագովութիւն. կմ արդարացուցումն 'ի մեղադրութեանց՝ և 'ի յանցանաց. որպէս առնեն առաջի դատաւորաց ջատագովքն, կմ ամբաստանեալքն: Ի. Տիմոթ. 6. 11: Գործ. 22. 1: Փիլիպ. 1. 7. և 16:

Պատասխանատրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || պատասխանի տալ. կմ անդրէն պատասխանել. ռամկ. ճուղապ վերմէ. կմ խօսքը խօսք վերմէ. ըստ այնմ Լամբրոն. մի՛ իբրև զանգիտեալ 'ի մանկանց՝ ընդդէմ պատասխանատրեսցուք:

Պատասխանատրութիւն. թեան: || տե՛ս զՊատասխանատուութիւն: Լամբրոն: Թուղթ. 2. հատ. լը. լա. և լդ:

Պատասխանարան. ի. աւ. ից. օք: || տեղի պատասխանւոյ, կմ պատասխանի տալոյ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ զգործիս պատասխանելոյ, որ է լեզուն. կմ բերանն. ըստ այնմ Նարեկ. իդ. պատասխանարան լեզուիս՝ յիրաւանցն տարր կարկեցեալ:

Պատասխանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || պատասխանի տալ. կամ պատասխանի առնել: ռամկ. ճուղապ վերմէ:

Պատասխանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || բան առ հարցումն ուրուք ասացեալ. կմ խօսք անդրէն դարձուցեալ առ խնդիր հարցանողին: ռամկօր. պատասխան. կամ ճուղապ: Առակ. 15. 1: Ղուկ. 20. 26: Յովհ. 1. 22: Իսկ երբեմն ըստ եբրայական ոճին առեալ լինի փոխանակ ... բանից, կմ խօսից, զորս բարբառի ոք լեզուաւ: Առակ. 16. 1: Եւ յայսմանէ առեալ, սկսանիլն խօսել զինչ նաև առանց հարցանելոյ ուրուք՝ ասի, պատասխանի տալ. որպ Մատ. 11. 25: և 22. 1: Իսկ մերթ նշանակէ զհամարն, զոր տայ ոք վիճէքէ: Գործ. 19. 40: Մերթ և ս Ջատագովութիւն. կմ արդարացուցումն անձին 'ի մեղադրութենէ և 'ի յանցանաց, զորոց ամբաստանի ոք: Գործ. 25. 16: 1. Կորն.

·3։ Իսկ երբեմն ընդ բայի շարադրի այս
էս. պատասխանի տալ. կմ պատասխանա
ի առնել. և նշանակէ պատասխանել.
մ համար տալ. ռամկ. ճուղապ փալ։ Յօբ.
2. 3։ Յօհ. 9. 3։ Գործ. 19. 33։ և 26. 1։ Իսկ
երթ ջատագովել. կմ անպարտ առնել։
կմ արդարացուցանել զանձն 'ի յանցա
նաց։ Գործ. 26. 2։ Հռովմ. 2. 15։ Սոյնպէս
. Նա՝ որ է անջատագովելի, այսի՝ լինել
ռանց պատասխանի տալոյ։ Հռովմ. 2. 1։

տատ · ի · ու · աց · օք ։ || Է արմատ պա_
տատել բային, որով նշանակի՝ պատատ_
ռոց. կմ պատատն. և կմ փաթթոյթ. ռամկ.
...թիկ։ Իսկ երբեմն մասնաւորապէս ա_
ռեալ նշանակէ զհատուած. կմ զկտորդ խնն,
որ դնեն 'ի վր ուղտուց գրաստուց՝ վասն
...ենաւորութե. կամ յաղագս բազմելոյ
մարդկան. որպիսի է այն, զոր ասեմք
...րկեալ ղքամակօք ուղտուց, որ միջովք
...ի պատատեալ ծածկէ զմարմինս նց,
յորմէ և անուանի՝ ուղտու պատատ, երբ
ձէ պատատիչ։ ռամկ. ..., կմ ...։
...Ննդ. 31. 34։

տատեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || յա
հատ պատել. կմ փաթթութել. ռամկօր.
...թթել. կմ պլլել։

տատիմ. եցայ. եայ. իլ։ (Ձայնակրական.)
|| շրջապատիլ. և կմ փաթթութիլ։ ռամկ.
...թթուիլ. կմ պլլուիլ։ Աճգոբ։ Յոբ. 1.
...ւոյ. Եւ։ 'ի Ճառս հարց. իզ։ Իսկ մերթ անդ_
...արերաբար առեալ նշանակէ զբաղիլ.
կմ պատատիլ. կմ դեգերիլ. կմ կալ մնալ
և յամենալ յինչ. և ըստ այսմ ասի, պա
տատիլ 'ի ծուխս և 'ի հողս. կմ յառաջ_
պելս. և կմ պատատիլ բանիւք. և այլն։
Յոբ. 1. հատ. ... և ...։

տատոց · ի · ու · աց · օք ։ || պատատն. կամ
փաթթոյթ. և առ հասարակ այն ամ, որով
պատատեալ պնդի իր ինչ. որպիսի է և
նանձարուրն. ռամկ. ...։

տատուկ · ակի · ու · աց · օք ։ || պատատ_
ռոց. կմ փաթթութոց. և կմ այն, որ պա
տատի և փաթթութի զինւք։ ռամկօր. ...
...օղ. կմ ...։ Բայց մասնաւորապէս
առեալ նշանակի սովաւ բառեղն, որ է
բոյս ինչ ջլային բոլորատերև, որ բուսեալ
ղծառովք և զորմովք՝ սատոռիկ պատատի
և կուռչի 'ի նոսա. մինչ զի անհնարին լինի
անջատելն զնա 'ի նոցանէ. յորմէ և անուա
նեցաւ իսկ պատատուկ. որ և երբեմն
կոչի պատատաղին։ ըստ այսմ. 'ի Ճառս հարց.
Թ. Պատատաղին ... պատատի ղծառովն.
Իւ յայլ օրինակն ասի. բառեղն ...
կար. որք են նոյն։ Ջաւերևան այսր բու_
սոյ կոչեմք մամրիչ. զոր կորզեալ դնեն
'ի վր խարանաց բացելոց 'ի մորթս և 'ի
բաղուկս։ ռամկ. ...։

տատար · ի · ու · աց · օք ։ || լի. կմ ... կմ
առատ. կմ շեղուն. և կամ յղփացեալ.
ռամկ. ... կմ ...։ և 'ի սմանէ ծա
գին բառքս լիապատար. լուսապատար։
և այլն։

Պատարագ · ի · աւ · աց · օք ։ || ընծայ. կմ
նուէր. կմ զոհ՝ մատուցեալ իշխանաւորի
ումեք։ ռամկ. ...։ Ղեւ. 1. 2։ և 2. 1։ 1.
Մակ. 11. 24։ Մատ. 2. 11։ Իսկ ըստ որում
է սա արմատ պատարագել բային, նշա_
նակէ զպատարագումն. և կմ զնուէրումն։
ըստ այսմ 'ի Շարականսն, 'ի կանոնն Համբարձման.
Պատարագաւդ հօր զմարմինդ. որ պատա
րագամատոյց, կմ պատարագելովդ զմար_
մինդ. և այլն։ Իսկ մասնաւորապէս առ
քրիստոնեայս պատարագ կոչի մեղսաքա
ւիչ խորհուրդ մարմնոյ և արեան Տն՛ նր
ուէրեալ հօր ամենակալի խորհրդական
ինչ արարողութ 'ի յիշատակ չարչարա_
նաց Տն, և 'ի թողութի մեղաց մարդկան։

Պատարագաբարձ · ի · աւ · աց · օք ։ || Նա՝ որ
բարձեալ տանի զպատարագս, կամ զըն_
ծայս՝ մատուցանել ումեք, որ և ասի պա
տարագաբեր։ Դատ. 3. 18։

Պատարագաբեր · ի · աւ · աց · օք ։ || բերող
պատարագաց. որ Նա՝ որ բերեալ նուէ_
րէ մեծի, կմ յաղթողի ումեք զընծայս։
2. Թագ. 8. 2. և 6։ Իսկ մերթ բարձօղ. կմ
կրօղ ընծայից։

Պատարագամատոյց · ատուցի · աւ · աց · օք ։ ||
մատուցանօղ պատարագաց. որ Նա՝ որ բե
րեալ ընծայէ մեծի ումեք զընծայս, կմ
զնուէրս մեծագինս. Մծբն. ժէ։ Իսկ մերթ
առեալ լինի փոխանակ խորհրդածուէի սրբ
պատարագին, որ է քահանայն։ Շնորհալի։
Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ գոր_
ծեաց; կմ բանից, որովք մատուցանի սրբ
խորհուրդն. և ըստ այսմ խորհրդատետրն,
կմ աղօթքն պատարագին՝ պատարագա_
մատոյց կոչին։ Լամբրօն։

Պատարագարան · ի · աւ · աց · օք ։ || տեղի,
ուր մատուցանի պատարագ. կմ զոհա_
րան. կմ նուիրանոց։ Նարեկ. ղԶ։

Պատարագեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ||
պատարագ մատուցանել. կմ նուիրել.
կմ ընծայել։ Ղեւ. 7. 15։

Պատարագելք. զպատարագելս. 'ի պատարա_
գելս։ || պատարագելիք. որ նուէրք.
կմ ընծայք, որք բերեալ, կմ նուիրեալ
լինէին առ 'ի պատարագել։ որպիսիք էին 'ի
հնումն անասունք անարատք. կմ զոհք
'ի տապակէ, կմ 'ի նաշհոյ։ Գործ. 24. 17։
Իսկ 'ի նորումս առեալ լինի փոխանակ
նշխարին, և գինւոյն սրբ խորհրդոյ պա_
տարագին. և ըստ այսմ է 'ի խորհրդա_
տետրն, ուր ասի. Դու Տր, որում պա
տարագեմք զպատարագելիս, ընկալ առ 'ի
մէնջ. և այլն։ Երբեմն ևս պատարագելք
կոչին ողորմութիւնք, որք առնեալ լինին ժա
մարարին, որ պատարագէ։

Պատարուն։ (Նախդրիւ հոլովլի.) || բոլո_
րովին լի. կամ ըստ ամի լցեալ. կմ լրա
ցեալ. և կմ յղփացեալ. որոյ ներհակն
կոչի ունայն. և թափուր. կմ թերատ, և
նուազ։ ռամկ. ...։ Նարեկ. կԶ. և ղԹ։ և
Լամբրօն։

Պատարունական · ի · աւ · աց · օք ։ || այն ամ,

Digitized by Google

որ վերաբերի առ պատարագն. կամ լիացեալ. և կամ յղփացեալ։

Պատգամ. ի. աւ. աց. օք։ || բան, կամ խօսք, կամ վճիռ, կամ հրաման, և կամ պատուէր, զորս աւանդէ ոք ումեք, կամ առաքէ առ անձն ոք, ի ձեռն պատգամաւորի։ և այս համառօտապէս առեալ առի զբանից ի և իցէ երևելի անձանց։ Թուոց. 22. 7։ 2. Թագ. 19. 10։ 4. Թագ. 18. 28։ Բայց մասնաւորապէս առեալ՝ առի զբանից, կամ զպատուէրս բանացն այ, որով առնեալ լինի նա մեծութեն և յարգութեն նոյն. տաճկերէն վէհվէճ։ Եսայ. 4. 15։ և 20. 1։ Սաղմ. 32. 4։ Այնպէս և բանք մարգարէից, ըստ որում յայ կրեալ խօսեցան զնա, կոչին պատգամք։ Եսայ. 14. 28։ Ամբակ. 1. 1։ Ղուկ. 3. 4։ 2. Պետր. 3. 2։ Իսկ երբեմն ընդ բայի Հարակցի այսպէս. ի պատգամս անկանիլ. և նշանակէ բանիւք պատգամաւորիլ. կամ թղթով խօսիլ ընդ միմեանս։ 2. Մակ. 10. 20։

Պատգամաբեր. ի. աւ. աց. օք։ || Նա, որ բերեալ մատուցանէ ումեք զպատգամս։ և կամ տանի զբանս ուրուք առ անձն ոք. որպիսիք են հրեշտակք առաքեալք ի մեծէ. կամ սուրհանդակք. և կամ թղթաբերք։ և այլն։

Պատգամագիր. գրի. աւ. աց. օք։ || գրօղ պատգամաց. և կամ պատգամաւոր, որ գրով պատմէ զբանս. որպիսիք են երկոտասան մարգարէքն։ Նարեկ. զզ։

Պատգամագրութիւն. թեան։ || գրելն զպատգամս. կամ գիր պատգամաց. կամ գրեալ պատգամ, և կամ գրաւորական բան առաքեալ յայ. կամ յայլմէ ումեքէ։ Նարեկ. Ճ։

Պատգամախօս. ի. աւ. աց. օք։ || խօսօղ. կամ պատմօղ պատգամաց. կամ նա, որ բանիւ, կամ գրով աւանդէ զպատգամս ուրուք. և կամ պատգամաւոր։ Ագաթ։

Պատգամաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || Նա՝ որ ըզ պատգամս ուրուք մատուցանէ այլում. կամ զբանս ուրուք տանի առ այլ ոք՝ միջնորդ եղեալ ի մէջ երկոցունց. որպիսիք են դեսպանք, կամ հրեշտակք. սուրհանդակք. թղթաբերք. բարեխօսք, և այլք միջնորդք պատգամաբերք։ ռամկ. խօսք տանօղ բէրօղ։ Եսայ. 63. 9։ Ղուկ. 7. 10։ Նար. խը. և ծզ։ Այնպէս պաշտօնեայք, և քարոզք բանին այ՝ ըստ որում առաքեալք յայ պատմեն մեզ զպատգամս նր, պատգամաւորք կոչին։ Նարեկ. ղթ։ և Ագաթ։

Պատգամաւորիմ. եցայ. եանց. իլ։ (ձայնակ.) || պատգամաւոր լինիլ. կամ միջնորդել պատգամաւորութբ, որ է առաքիլ ի մեծէ ումեքէ առ ի տանիլ զպատգամս նր առ անձն ոք. կամ մատակարարել. և կամ գործել զինչ ըստ պատուիրանաց իշխանաւորի ուրուք։ 2. Կորնթ. 5. 20։ Եփես. 6. 20։ և Ագաթ։

Պատգամաւորութիւն. թեան։ || պաշտօն պատգամաւորի, կամ պատգամաբերութիւն. կամ դեսպանութիւն. և կամ հրեշտակութիւն. որովք պատգամաւք միոյ տարեալ լինին առ միւսն։ Ժող. 8. 8։

Պատգարակ. ի. աւ. աց. օք։ || աղքատ մահիճ լինեալ ի տախտակաց՝ հանդերձ բառնալեօք, յոր ընկողմանեալ ախտաժէտք, կամ ցաւագար մարդիկք տարեալ լինին ի հիւանդանոցս, կամ շրջեցուցանին աստ և անդ ի խնդիր ողորմութե. որ և կոչի դարգիճ։ ռամկ. ...։ Գործ. 5. 15։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ պատգարակ կոչի գործի ինչ տանջանաց, զոր չինեն յերկաթոյ իբրև զտապակ մեծ, և երկայն. զոր հրացուցեալ. ընկողմանեցուցանեն ի նմա զպատժապարտս, և խորովելով չարաչար սպանանեն։

Պատգարակաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || Նա, որ բարձեալ ունի զպատգարակս աղքատաց, և շրջեցուցանէ զնա աստ և անդ։ Իսկ մերթ նա, որ շրջի պատգարակաւ։

Պատեան. տենի. իւ. ից. իւք։ || պատող, կամ պարփակող։ Իսկ մերթ պատեցեալ. կամ ծածկեցեալ. կամ թագուն. և կամ գաղտնի։ ըստ այսմ Լամբրոն. ի Նեբբ. ...։ Զննեաս սրեալս ի պատեան դարանեն ձգել. այս ի գաղտնի դարանեն։

Պատեանք. տենից. իւք։ (անեզական.) || պահպանակ սրոյ, որով նշանակի երկայն նաձիգ անօթն, որ զսուրն յինքն ընդունեալ՝ յամ կողմանց պատէ, և պահէ։ ռամկ. ...։ և տաճկերէն խըն. կամ ղըն։ 1. Թագ. 17. 51։ Երեմ. 47. 6։ Եզեկ. 21. 3։ Բայց գիտելի է, զի բառս այս ծագի ի պատել բայէն, ուստի երբեմն ընդհանրապէս առեալ լինի փոխանակ ի և իցէ պատիչ, և պահպանիչ իրաց. և ըստ այսմ պատեանք կոչին արտաքին, և ներքին շրջապատօղ պահարանք կաղնոյ. այս ընկուզի. շահպալուտի. ֆնտուխ, նշի։ Եւ կամ ընդոց. այս՝ բակլայի. սիսռան. ոսպան. և այլոց նմանեաց. յորս իբրև ի տուփս պարփակեալ պահին։ ռամկօրէն ...։ կամ կճեպ։ Եսայ. 6. 13։ Այնպէս և կարծրանութ մարմնք կենդանեաց, ըստ որում պատեալք կան զինքեանք՝ պատեանք անուանին։ Յոբ. 41. 4։ ըստ այսմ պատեանք յորջորջին և բազումք ոստրէից, և կրիայից, յորս իբրև յամրանութ անօթս պարունակեալ պատսպարին. ըստ այսմ ի Ճառ հաց. իմ. ի բանն նեղում. կճեղծաւորն կրիայի նման է, որ նկարակերպ պատեանիւքն պարուէ զանսօղան։ Մերթ և առեալ լինի փոխանակ երկաթեղէն պահպանակաց. կամ վահանաց, ըստ որում նոքօք պատեալ, կամ պատսպարեալ պահին լանջք, և բովանդակ մարմին մարդոյ։ 1. Մակ. 6. 2։

Պատեհ. ի. իւ. ից. իւք։ || պատշաճ. կամ պատկան. կամ արժան. կամ յարմար. և կամ դիպուկ. ռամկ. ուղղան. և ըստ այսմ ասի, պատեհ պատրաստութիւն. կամ պատեհ ժամ. կամ պատեհ համարիլ. և այլն։ Խրբն. ... 18. և 45։ Նարեկ. ղդ։ Իսկ երբեմն վարի դոյականաբար, և նշանակէ պատ-

շահնդրութիւն․ կամ պատկանաւորութիւն․ կամ յարմարութիւն․ կամ դիպողութիւն․ և կամ դէպ ժամ։ ըստ այնմ Խորհրդ․ Ա․ տր․ 15․ Ընտե ընտիր ընտիր ապարանս, և ի պատեհից իւրաքանչիւր արեգականն․ յի․ ըն պատկանաւորութեն՝ պայծառս։ և 'ի Տօմբ․ 16․ ասի․ Պատեհ գտեալ նենգաւոր ապանանել զմայրն․ յի․ դիպողութիւն գտեալ։ ռամկ․ փէուշէ։

Պատեհագոյն․ գոյնի․ իմ․ ից․ օքն։ || պատշաճագոյն․ կամ յարմարագոյն․ և կամ վայելչագոյն։ Նոր․ եբ․ և կ։

Պատեհաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || տես զՊատկանաւոր։

Պատեհաւորեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) || տես զՊատկանաւորել։

Պատեհութիւն․ թեան։ || պատշաճողութիւն․ կամ պատկանաւորութիւն․ կամ յարմարութիւն․ և կամ այն ժամ, որ իմիք պատեհ է․ կամ յարմարին․ որ ռամկ․ աւիլըճըլը․ կամ փիւսեր։ Ըստ այնմ Կիւրղի Եղէքս․ Ժդ․ իւրաքանչիւր ազգի զպատեհութիւն մատուցանէ։

Պատեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) || պատառել․ կամ փաթթութել․ և կամ պատանօք պնդել։ ռամկ․ … ասի պատել։ Ղուկ․ 10․ 34։ Յոհ․ 19․ 40։ Իսկ մերթ՝ շրջապատել․ կամ պարփակել․ կամ պաշարել․ և կամ շուրջ փակել։ ռամկ․ … ։ Եսայ․ 14․ 3։ Յեսու․ 6․ 7․ և 14։ Եւ երբեմն շուրջ բերել․ կամ շրջեցուցանել․ և կամ պտուտեցուցանել։ ռամկ․ … ։ Ելից․ 13․ 18։ Յեսու․ 6․ 3։

Պատենաղէն․ զինի․ աւ․ աց․ օք։ || զինեալ, կամ վառեալ պատենիւք․ յի․ զրահիւք․ կամ վահանաւ․ որպիսիք են 'ի զօրս քաջամարտիկ նահատակք։ 'Ի հին տպագրին։ Այնպէս յորժամ վահանք զօրականաց երկաթեղէն, կամ պղնձեղէն ուռհապանակօք ըղջեռատորեցեալք՝ խըրթէ՝ զինեն, պատենաղէն կոչին։ 1․ Մակ․ 6․ 39։

Պատենաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || անձող զպատեանս․ կամ պատենիւք պարփակեալ, որ ասի զորոյ, զխոշնոյ, զանցեմուրթից, զընդոց․ զզօրականաց․ և զայլոց նմանեաց։ ռամկոր․ … կամ … կամ …։ Բայց երբեմն անդրադարձաբար առեալ նշանակէ․ պատրուճակեալ․ կամ քօղարկեալ․ կամ կեղծաւոր․ և կամ նենգաւոր։

Պատենիկ․ ենկի․ աւ․ աց․ օք։ կամ ենկան․ ամբ․ պատենիկունք․ անց․ ամբք։ || փոքրիկ պատեանք սրոյ, կամ խեցեմորթից․ և այլոց նմանեաց։ և ըստ այսմ ասի զկենդանաբուսից․ յի․ զօսատէից, և զնմանեաց, 'ի ծածկել աբեգական 'ի ջուրս ծովուն՝ բանան զպատենիկունս, և 'ի հարկանել շողոյն՝ ամփոփեն։ 'Ի գիրս … ։

Պատերազմ․ մի․ աւ․ մանք․ աց․ օք։ || խազմ, որ է հանդէս կռուոյ բազմութեան զօրաց խռնեցելոց պէսպէս զինուք, և պատերազմական աղխիւք։ ռամկերէն … ։ Ելից․ 1․ 10․ և 13․ 17։ Աղոյ․ 21․ 31։ Եւ մերթ առեալ լինի փոխանակ … կամ հակառակութեանց։ ռամկ․ ճէնկ։ Որսէ․ 1․ … ։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի․ այսպէս․ տալ պատերազմ․ կամ մղել զպատերազմ․ և նշանակէ պատերազմիլ։ ռամկ․ ճէնկ ընել։ Ծննդ․ 14․ 2։ Թուոց․ 31․ 4։ 1․ Մակ․ 9․ 22։ Ղուկ․ 14․ 31։

Պատերազմազարթոյց։ (Նախդրիւ հոլովի․) || զարթուցանող պատերազմաց․ յի․ նա, որ գրգռէ զպատերազմունս․ կամ յարուցանէ զմարտս, և զկռիւս։ Մեծ․ … ։

Պատերազմական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || այն ամ, որ վերաբերի առ պատերազմն․ կամ որով պատերազմ լինի․ որպիսի են գործիք կամ զէնք պատերազմի, և այլք նմանք։ 1․ Մնաց․ 12․ 33․ և 37։ Իսկ մերթ պատերազմող․ կամ նա, որ է վարժ պատերազմի։

Պատերազմակից․ կցի․ աւ․ կամ իմ․ աց․ օք։ || կցորդ, կամ ընկեր ումեք 'ի պատերազմի, կամ մարտակից․ և կամ նիզակակից։ Յուդիթ․ 3․ 7։ Որսէ․ 1․ … ։ Իսկ մերթ նշանակէ զհակառակամարտն, կամ զընդդիմամարտն ուրուք․ որպիսիք են միմեանց երկու հակառակօղ պատերազմականք, կամ ըմբիշք։ Լամբրօն։ 'Ի վերս … ։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ՝ պատերազմակից կոչի ընկերն, կամ օգնականն յորում և իցէ հակառակութեան, կամ նեղութեան, և կամ դըժուարութեան։ Հռոմ․ 15․ 30։ Կիւրղի Եղէքս․ … ։

Պատերազմակցիմ․ եցայ․ եա․ … (Հայնական․) || պատերազմակից լինել ումեք, կամ մարտակցել։ Իսկ երբեմն՝ ընդդիմամարտիլ։ և մերթ օգնական լինել։

Պատերազմակցութիւն․ թեան։ || կցորդութիւն, կամ ընկերութիւն պատերազմի։ Իսկ երբեմն հակառակամարտութիւն․ կամ ընդդիմամարտութիւն թշնամեաց։ Եւ մերթ առեալ լինի փոխ ընկերակցութեան․ կամ օգնականութեան յոյ և իցէ ձգնութեան, կամ դժուարութեան։

Պատերազմասէր․ սիրի․ աւ․ աց․ օք։ || սիրող պատերազմի․ կամ յօժարամիտ 'ի պատերազմունս, կամ 'ի մարտս, և 'ի կռիւս։ Խորհրդ․ … տր․ 10։

Պատերազմիմ․ եցայ․ եա․ … (Հայնական․) || տալ պատերազմ․ կամ մաքառել պատերազմաւ․ կամ կռուիլ․ և կամ մարտնչել։ ռամկ․ ճէնկ ընել։ 1․ Թագ․ 4․ 9։ և 8․ 20։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ գունդ գործելոյ․ կամ ձգնելոյ․ որով խըրթէ ոք պատերազմ առնէ։ Կող․ 4․ 12։

Պատերազմող․ ողի․ իմ․ աց․ օք։ || պատերազմ տանող․ կամ հմուտ պատերազմի․ և կամ որոյ գործն է պատերազմ։ ռամկերէն ճէնկճի․ Թուոց․ 31․ 53։ 1․ Թագ․ 17․ 33։

Պատժական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || այն ամ, որ վերաբերի առ պատիժս․ կամ որ է ումեք պատիժ։ Իսկ մերթ պատժելի․ կամ պատժապարտ։

Պատժականութիւն․ թեան։ || պատժական գոլն․ կամ արժանաւորութիւն պատժոյ․ կամ պատժապարտութիւն։ Նոր․ … ։

Պատժակից․ կցի․ աւ․ կամ իմ․ աց․ օք։ || կցորդ, կամ ընկեր պատժոյ ուրուք․ և

կամ արժանաւոր կրելոյ զպատիժս, զոր կրէ այլ ոք. և կամ որ հանդոյն այլոց է պատժելի: Նոննէ. ժ:

Պատժահար. ի. աւ. աց. օք: || հարեալ պատժովք. կամ հարուածեալ պատուհասիւք. և կամ պատժեալ և պատուհասեալ:

Պատժապարտ. ի. ին. ից. կամ աց. օք: || պարտաւոր պատժոյ. կամ արժանի կրելոյ զպատիժս. և կամ պատժելի: Նոննէ. կէ:

Պատժապարտութիւն. Թեան: || պատժապարտ գոլն. կամ պարտաւորութիւն պատժոյ. և կամ արժանաւորութիւն կրելոյ ըզ պատիժս:

Պատժարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի պատժելոյ. կամ կրելոյ զպատիժս: Իսկ մերթ նշանակէ զգործիս պատժոց. և ըստ այսմ խաչն՝ կամ այլ տանջանարանք կոչին պատժարան:

Պատժաւոր. ի. աւ. աց. օք: || պարտաւոր պատժոյ. և կամ պատժապարտ: Նոննէ. հէ: Ոսկ. 1. կորնթ. իէ:

Պատժեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || ընդ պատժօք արկանել. կամ պատուհասել, ի խոշտանգել զոք տանջանօք, կամ գանիւք, կամ բանտարկութեամբ, կամ տուգանօք, և այլովք նմանեօք՝ ըստ չարեացն, զորս գործեաց: Գործ. 22. 5: և 26. 11:

Պատիժ. պատժոյ. կամ տժի. ով. ոց. ովք: || պատուհաս. կամ վրէժխնդրական հատուցմունք հասեալք ի վր ուրուք յաղագս չարագործութեան նր. որպիսիք են տանջանք բերանաց. արգելանք բանտից. հարուածք. տուգանք. մահ. և այլն: Ղևտ. 11. 21: և 19. 9: Իմաստ. 14. 29: Ղուկ. 23. 40: Որոնց՝ նշանակէ՝ պատժապարտութիւն. և կամ յանցանք, որով ոք անկանի ընդ պատժօք. ըստ այնմ. Ծննդ. 4. 13. Մեծ է պատիժ իմ, քան զթողուլ զիս. այս ինքն մեծ է պատժապարտութիւն իմ քան զտալ ինձ թողութիւն:

Պատիմ. եցայ. եայց. իլ: (Հայկաբար:) || շրջապատել. կամ շուրջ զինեւ պարբերել. կամ պաշարել. կամ փաթութել: 2. Թագ. 18. 3. Մոս. 5. 4: Յովն. 3. 48: Իսկ մերթ շրջել. կամ շուրջ գալ. կամ շրջանս առնել. և կամ պտտել: Թուոց. 21. 4: Ժողով. 1. 6: Իսկ Յոբ. 30. 4. ուր ասի. որք պատէին խարշափունս բանջարով. իմանի՝ փարել զխարշափուն բանջարով. կամ գիրկս արկանել նմա. որով նշանակի սաստիկ սիրով ընդունելն, կամ յենուլն ձգելն զայն:

Պատիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ պատրել բային. որով նշանակի պատրողական. կամ խաբէական. կամ կեղծական. կամ սուտ. և կամ սնոտի. և ըստ այսմ ասի՝ պատիր բանք. կամ յոյսք. պատիր խորհուրդ. կամ փաթփութիւն. և այլն: 1. Մակ. 1. 12: 1. Կորն. 2. 4: Կողոս. 2. 4: Իսկ մերթ ի յոգնականոջն նշանակէ՝ պատրանս. կամ խաբէութիւն. կամ զաւ. և կամ մոլորութիւն. և ըստ այսմ ասի՝ փախիկանալ ի պատիրս խաբեութեանց. և կամ նայիլ ի պատիրս այսոց չարաց. և այլն: 2. Պետ. 2. 13: և Նոննէ. ղե:

Պատիւ. տուոյ. կամ տուի. ով. ոց. ովք: || շուք. կամ յարգութիւն. և կամ մեծարանք. որ տուեալ լինի ումեք ի վկայութիւն առաքինութեան, կամ պատուականութեան նորա: Մակ. և ասի գոփին: Սաղմ. 28. 2: Յոբ. 4. 44: Գործ. 28. 10: ըստ այնմ է և Ծննդ. 20. 16. ուր ասի՝ Եղիցի քեզ ի պատիւ երեսաց քոց, այս ինքն ի մեծարանս անձին քո: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ մեծարութեան. կամ գերապատուութեան. և կամ փառաւորութեան: Սաղմ. 48. 13. և 21: Երբեմն և առեալ լինի փոխանակ իշխանութեան. կամ իշխանական նախապատուութեան, զոր ունին ի վերայ բազմութեան մեծամեծք ի ժողովրդոց: Խորէն. ա. գլ. 23: Բայց ի գրագրաց պատիւ կոչի գիծ ինչ ուղիղ նման տառին՝ և. այլով անուամբ յորջորջեալ ի քերականաց՝ քաշ. զոր դնեմք ի վերայ բառից ի համառօտել զնս. որգոն. Ած. տր. նր. յր. և այլն: Արդ՝ կոչեցաւ սա պատիւ. քանզի ի հնումն սովորութիւն էր ի կեր արկանել զնա յաղագս պատուոյ. մի զի մինչ կամէին յարգել զոք, զանունն նր գրէին պատուանդրութբ. և զայս առնէին մանաւանդ յանուանս Այ: Ուստի սովորութիւն էր հնոց, ի համառօտելն զբառս սատանայ, կամ ատուծ, որ փոխանակ գծից, զգիծն դնել ի նորա՝ ըստ այսմ օրինակի. սՆայ. աԾ. զի մի երևեսցին ընծայել զպատիւ գծին, կամ գիծ:

Պատկան: (յեզակինն նախդրիւ հոլովի. իսկ ի յոգնականոջ. ից. իւք:) || պատշաճ. կամ պատեհ. կամ յարմար. և կամ վայելուչ: Մակ. յայլն: ըստ այնմ Նոննէ. ղթ. Պատկան սարսափ խաբեաց. այս է, յարմար կերպիւ: Ըստ այնմ և ասի՝ պատկան լինել. պատկան վարկանել. և այլն: Լամբր: Բայց ի յոգնականոջն երբեմն նշանակէ պատեհութիւն, կամ ձահաւորութիւն. կամ յարմարութիւն. և կամ յօդեալ, և պատշաճեալ իր. կամ բան: Նոննէ. ղթ:

Պատկանագիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || պատշաճապէս գրեցեալ. կամ ըստ արժանւոյն յօրինեալ և գծագրեալ: Նոննէ. ի գովեստ կուսին: Իսկ մերթ՝ յարմարապէս գրող:

Պատկանագրութիւն. Թեան: || պատկանաւոր գրուած. կամ պատշաճ և վայելուչ յօրինումն և գրումն: Նոննէ. ի գով. տառ.:

Պատկանակիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || պատկանաւոր. կամ ի պատշաճի կրող. կամ ունօղ զյարմարութիւն. կամ յօդաւոր. և կամ պատշաճական. և ըստ այսմ ասի՝ կառք պատկանակիր: Նոննէ. ի գով. կուս:

Պատկանապէս: (մակբայ որակական.) || պատկանաւորապէս. կամ պատշաճապէս. կամ վայելչապէս. և կամ ըստ արժանեաց. Նոննէ. ղէ:

Պատկանատեսակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զպատկանաւոր տեսակ, կամ զըարեյօդ կերպարանս. կամ գեղեցկատեսիլ. և կամ վայելչադէմ. և ըստ այսմ ասի՝ պատկանատեսակ պատկեր: Նոննէ. ղէ:

Պատկանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || պատեհաւոր. կմ' պատշաճաւոր. կմ' արժանաւոր. կմ' յարմարական. կմ' վայելչական. և կմ' յաջողակ: ռամկ. լայըխ. կմ' ուղրուն: Նարեկ. յառաջաբերեալն: Նարեկ. ղզ: և 'ի չէշտապարտն:

Պատկանաւորապէս. կամ պատկանաւորաբար: || տես զՊատկանապէս:

Պատկանաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || պատկանաւոր առնել. կմ' պատշաճեցուցանել. կմ' յարմարել:

Պատկանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || պատշաճել. կամ յարմարել, կմ' վայելել. և կմ' յաջողել: ռամկ. ույղուն ընել: Լամբրոն: Իսկ մերթ' յօրինել. կմ' գեղեցկայարմար կցորդութեամբ կազմել. կամ շինել. և կմ' յարդարել: ռամկ. Խօրթամ էթել: Նարեկ. ղզ: Եթէ յայտնանէ առեալ, յոր ժամ թուեցովք միսեն զերկաթեղէն գործիս, և իբրև յօրինեն' պատկանել ասի. Ըստ այսմ Նարեկ. իղ. սլաքս նետից պատկանեալ դեղովք: Մերթ ևս նշանակէ յօդել. կմ' կցել. կմ' յարել. և կմ' զուգել. ըստ այսմ. Լամբրոն. Զառաջակայ բանս պատկանեմք 'ի նախագրելոցդ յարմարութեան:

Պատկանիմ. եցայ. եա́ց. իլ: (Ձայնակր.) || պատշաճիլ. կմ' յարմարիլ. կմ' յաջողիլ. կմ' պատահիլ. կմ' վայելակիլ. և կմ' վերաբերիլ. ռամկ. ույղուն ըլլալ: Փիլոն. 11. 6: Նարեկ. կզ: Իսկ մերթ յօրինիլ. կմ' կազմիլ. կմ' յարդարիլ. և կամ հանդերձիլ: Նարեկ. զ: Մերթ ևս' յարմարելով յօդիլ. կմ' կցիլ. կմ' յարիլ. և կմ' զուգիլ. և ըստ այսմ ասի. պատկանիլ անդամոց ընդ միմեանս. կմ' 'ի գլուխն. կմ' 'ի մարմինն. և կմ' պատկանիլ մասանց 'ի բոլորն. Նարեկ. ղթ: և Լամբրոն: Երբեմն ևս նշանակէ հաստատիլ. կմ' կազդուրիլ. և կմ' հաստատուն պնդիլ յիմն: Նարեկ. զ:

Պատկանութիւն. թեան: || պատշաճողութիւն. կմ' ըմբռնութիւն. կմ' յարմարութիւն. և կմ' յաջողութիւն:

Պատկանունն. նման. մամբ. մանց. մամբք: || Նոյն է ընդ վերինոյն:

Պատկառ. ի. իւ. կմ' աւ. աց. օք: || պատկառօղ. կմ' ամաչօղ. կմ' պատկառական. և կմ' ամօթական: Իսկ մերթ' պատկառանք. կմ' ամօթխածութիւն. ըստ այսմ Յն. որդ. Նախիքան զուարթն ևր խաղաղ, յետեւ ըն զամօթ և զպատկառ: Բայց աստ ըստ մեծի մասին է բայի շարակցի այսպէս. պատկառ կալ. և նշանակէ զգոյշ կալ. կամ ուշ դնել. կմ' հոգ տանել. կմ' փոյթ ունել. և կմ' զգուշութ. պահ կալնուլ իմիք: ռամկ. Տիքքաթլը ըլլալ. և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի. պատկառ կալ օրինացն նոյ, կմ' առաքինութեց. պատկառ կալ մտաց մաքրութեան, կմ' սրբասէրութեան նոր. և այլն: Լամբրոն:

Պատկառանք. նաց. օք: (անեզական.) || ամօթխածութի. կմ' ամօթ. և կմ' ակնածութի հանդերձ համեստական, և յար դական երկիւղիւ: Սաղմ. 68. 20: և 70. 13:

Պատկառատեսակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն' որ ունի զպատկառելի տեսակ. կմ' զայնպիսի տեսիլ, և կերպարան, յորմէ պատկառեն նկատօղքն: Եթէ յայտնանէ առեալ պատկառատեսակ կոչեն այնք զեն. ոմանք, որք մի հրաշակերտ, և սքանչելի շքեղութեամբ, պատճառեն 'ի տեսօղսն ըզ պատկառանս, և զզարմացումն. Ըստ այսմ Նարեկ. ղզ. Մատուցեալ 'ի յօգնատարեան պատկառատեսակ պալատ' զինուորէր:

Պատկառելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ամաչելի. կմ' ամօթալի: Նարեկ. կէ: Իսկ մերթ ակնածելի. կմ' յարգելի: Նարեկ. ղզ: ըստ այսմ ասի և Մովս. 2. հրաժ. Զի ալեօքն պատկառելի է, և շքեղագոյն:

Պատկառեմ. եցի. եա. ել: (զօրութեամբ անցողական. իսկ երբեմն չէզոք.) || պատկառեցուցանել. կմ' յամօթ առնել. կմ' ամաչեցուցանել: ռամկօր. ուտընցնել: 'ի Հարց Հարց. ժզ: Իսկ մերթ' պատկառել. կմ' ամաչել: ռամկ. ուտընմալ. Յօբ. 32. 21:

Պատկառեցուցանեմ. ցուցի. եցի. ել: (անցողակ.) || յամօթ առնել. կմ' ամօթով շառագունել. և կամ ամաչեցուցանել: ռամկ. ուտընցնել. Հռովմ. 2. 15:

Պատկառիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || զամօթի հարկանիլ. կմ' ամաչել. կմ' ակնածել յումեքէ երկիւղիւ համեստութեան և յարգութեան: ռամկ. ուտընմալ. կմ' ուտըլմիշ ըլլալ. կմ' հիճապ քաշել: 4. Թագ. 8. 11: Սաղմ. 68. 7: 2. Թես. 3. 14: Եբր. 12. 9:

Պատկառուկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || պատկառօղ. և կմ' ակնածօղ. ոմն և յաղթուկն նշանակէ յաղթօղ: Իսկ մերթ պատկառանք. կմ' ակնածութի. որպիսի է և բառս նախանձուկ. որ է նախանձաւորութիւն: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. պատկառուկս արկանել ումեք. և նշանակէ պատկառեցուցանել. կմ' ամաչեցուցանել: ռամկ. ուտընցնել: 'ի հին տարագիրս:

Պատկեր. ի. աւ. աց. օք: || տիպ. կմ' նմանութիւն. և կմ' երևոյթ իրի իմիք. և յատկապէս ասի զայնմանէ, որ կերպարանեալ 'ի ձև, և 'ի նմանութիւն իրիք' երևեցուցանէ զնա յինքեան իբրև զնախատիպ իւր. որպիսիք են այնք, զորս նկարեմաք, կմ' գրօշելով, կմ' ձուլելով կազմեն 'ի ձև մարդոյ, և այլոց նմանեաց. որ և ռամկ. կոչի տասվիր: Իմաստ. 14. 15: Մատթ. 22. 20: Իսկ մերթ մասնաւորապէս առեալ լինի փոխանակ արձանաց. կմ' գրօշելոց. որք երկրպագութիւն զդիսաւ 4 Թագ. 11. 18: Երկ. ղէկ. 16. 17: Ամովս. 5. 26: 'Ի մէջ պատկեր կոչի ո՛ և իցէ կերպարան, կմ' ձև, և կմ' կերպ, զոր ունի իրն: Եթէ մերթ' դէմք. կմ' երեսք. և ըստ այսմ ասի' պատկառելի, կմ' գեղեցիկ պատկերաւ. կմ' ճանաչել զոք 'ի ժուժկալ պատկերէն. և կամ ունել զպատկեր իւր այլադունեալ 'ի պաշ հոց. Նարեկ. ղզ: 'Ի Հարց Հարց. ժզ: 'Ի մէջ պատկեր կոչեն իմաստասէրք կանոնք շարականաց. ոնց մինչ ասի. հոգւոյ գոյա-

տեան չորս պատկերքն, կամ փարդամբաւնի երկու պատկերքն. և այլն։ Եւ՛ եւս պատկեր կոչի աւուր իրիք՝ օրն ամն, որ ըստ Հայնոց տոմարին, կամ ըստ նոյնոյ թուոյ ամսոյն յաջորդէ զնա ՚ի շրջանի եւթնաւուրեայ ամսոց. զոր օրինակ. եղիական օր ծննդեան, կամ պարականութեան հանդիպեալ յամենայնում ամի, սակի պատկեր այնր աւուր, յորում քն ը մարմնոյ ծնաւ, կամ պարտէր պեցաւ. և ըստ այսմ ասի՝ պատկեր տօնիս պատահի յայս ինչ, կամ յայն ինչ աւուր. և յորժամ այսպիսի օրս ոչ է համեմատ եղական աւուրն՝ ասի, ոչ է պատկեր աւուրն։ Շնորհալին։ ըստ այսմ է և ՚ի Հայր հաշ. ը. ուր ասի՝ մտածեսցոյ զպատկեր աւուրն՝ թէ ո՞ր իցէ։

Պատկերագործ. ի. աւ. աց. օք։ || գործող, կամ շինող պատկերաց. և կամ պատկերահան։ Աճգոբ։

Պատկերակերպ։ (Նախդրիւ հոլովի. և մերթ վարի իբրև զմակբայ.) || ունօղ զկերպ, կամ զօրպխագուն պատկերի, կամ նման պատկերաց. և կամ իբրև զպատկեր։ Իսկ մերթ կերպ կամ ձև պատկերի, կամ դիմաց ուրուք։ Տաճկերէն թիուլէր։ Աճգոբ։

Պատկերակերպութիւն. թեան։ || կերպարանութիւն իրիք պատկերի. կամ ձևացեալ կերպարան իրիք. և կամ երևակերպութիւն, որ լինի յերևակայութենէ։

Պատկերակից. կցի. աւ. կամ իւ. աց. օք։ || կցորդ պատկերի ուրուք. կամ կերպարանակից. և կամ նմանակից։ Նար. ղբ։ և Լամբրոն։

Պատկերահան. ի. աւ. աց. օք։ || արուեստաւոր, որ նկարելով, կամ փորագրելով հանէ, կամ ձևացուցանէ, կամ կերպարանէ զպատկեր ինչ։

Պատկերահանութիւն. թեան։ || արուեստ նկարելոյ, կամ քանդակելոյ զպատկեր։

Պատկերամարտ. ի. իւ. ից. իւք։ || մարտնչող կամ հակառակօղ վն պատկերաց, որ ասի պղծերեսլիկոսացն, որք ընդդիմանային գործածութեան սրբազան պատկերաց. որպիսիք եղեն կայսերքն փիլիպպոս և լևոն։

Պատկերապաշտ. ի. իւ. ից. իւք։ || պաշտօղ զպատկերս կռոց. և կամ կռապաշտ։ Աճգոբ։

Պատկերանամ. ացայ. ացիր. ալ։ (ընդ միջ.) || կերպարանիլ. կամ կերպաւորիլ. կամ ձևանալ. կամ նկարիլ. կամ համակերպիլ. և կամ նմանիլ։ Լամբրոն։ և ՚ի Գիրս Գրիգորի տիպոբանին։

Պատկերասէր. սիրի. աւ. աց. օք։ || սիրող պատկերաց. որ երբեմն առեալ լինի ՚ի բարի կողմն. իսկ երբեմն ՚ի չար կողմն. և նշանակէ զմոլեալն ՚ի սէր պաշտելոյ զարձանս դից, կամ կռոց։ Աճգոբ։

Պատկերացոյց. ցուցի. իւ. ից. իւք։ || Նա՝ որ ցուցանէ, կամ զպատկեր ուրուք ՚ի տեսութենէ պատկերի դիմաց նր ճանաչէ, և ցուցանէ. որ և կոչի խարադիմայ։

Պատկերացուցութիւն. թեան։ || է արուեստ ինչ. որով ոք ՚ի տեսութենէ դիմաց, և կերպարանաց ուրուք գիտակ լեալ բարուց, կամ բնութեան նր՝ յայտնէ, և ցուցանէ զայն։

Պատկերեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || կերպարանել. կամ ձևացուցանել. կամ կերպաւորել. կամ նկարել. և կամ նմանեցուցանել. ըստ այնմ Նարեկի ՚ի գովեստ առաք. փառօքն բարձրութեան շնորհին պատկերեալք, յն կերպարանեալք, կամ կերպաւորեալք։ ըստ այսմ եւ ասի՝ գեղեցկութիւն պատկերեալ և տպաւորեալ։ ՚Ի Գիրս Գրիգորի տիպոբանին։

Պատկերաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ ըզ պատկեր. կամ պատկերաւորեալ. կամ նա՝ որոյ դիմաց պատկերն է չքնաղ. և գեղեցիկ։ Նարեկ. ղթ։ Իսկ մերթ՝ կերպարանեալ. կամ համակերպ. և կամ նմանակից։

Պատկերն։ || է արմատ պատկերանալ բային, որ չարադրի ընդ բայի այսպէս. ՚ի պատկերն կալ. կամ ՚ի պատկերն կեալ. և նշանակէ պատրաստիլ. կամ պատրաստեալ մնալ. ըստ այնմ Կիւրղի Եղէգ. ա. ՚ի վայրենի ձիթենւոյ անտի յընտանի ձիթենին անդր ՚ի պատկերն կեալ։

Պատկերնեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || պատրաստել։ ռամկ. պատրաստել. կամ ուղղղել ընել։ Կիւրղի Եղէգ. ա։

Պատճառ. ի. կամ ոյ. աւ. աց. օք։ || այն ամ, որ պատճառէ զիմն՝ սկիզբն լինելով գոլոյ նր. և ըստ այսմ բաժանի յիմաստասիրաց ՚ի չորս սեռ. առաջինն կոչի արարչական, յորմէ իբր ՚ի ստնողէ արտադրի իմն։ Երկրորդն տեսական, որով կերպանայ, և ներգործաւորի իմն։ Երրորդն նիւթական, ուստի իբր ՚ի յէնթակայէ տեսակի կազմի իմն։ Իսկ չորրորդն վախճանական՝ վն որոյ արտադրի, կամ լինի իմն։ Դրձլ. պատճառ կոչի առիթն, կամ այն, որ լինի ումեք տեղի կամ նիւթ խօսելոյ, կամ գործելոյ զիմն։ ռամկ. սէպէպ։ Հռովմ. 7. 8։ 2. Կորն. 5. 12։ 1. Տիմ. 5. 14։ Երբեմն եւս առեալ լինի սոսկ փոխանակ սկզբան, ըստ այնմ Յհ. ոսկ. Հայրն է պատճառ անպատճառաց։ Մերթ եւս փոխանակ բառիս՝ բաղբաղանք, կամ պատճառանք. և կամ պատրուակ կեղծաւորութեան։ ռամկ. ձանձինոյ։ Աղաթ. 18. 1։ և 22. 13։ 1. Թեսա. 2. 5։ Խորէն. ը. գլ. 71։ Դրձլ. նշանակէ զխասսուն, զոր բացայայտէ վրղին. կամ քանդին։ Ոսկ. 2. հատ. լ. և լը։ Եւ եւս՝ պատճառ կոչի շատադոլութիւն. կամ արդարացուցումն անձին ՚ի սխալանաց և ՚ի պակասութեաց։ Սաղմ. 140. 4։ Յօհ. 15. 22։ Եւ մերթ ներհակաբար մեղադրութիւն, կամ յանցանք. և կամ մեղսն, որով ոք անկանի ընդ ամբաստանութեամբ. կամ ընդ դատաստանօք. և կամ ընդ մահուամբ։ ռամկ. սուչ։ Դանիէլ 6. 4. և 5։ Յօհ. 18. 38։ Գործ. 13. 28։ Դրձլ. նախդրիւ տրականն առրա երբեմն ՚ի յոդնականին վարի իբրև զմակբայութիւն. և նշանակէ յաղագս. կամ վն. և ըստ այսմ ասի ՚ի պատճառս ցանկութեան. ՚ի պատ

ճառս ագահութե, կմ պատուէոյ. և այլն: ռամկ. ցանկութէ. կմ ագահութէ համար: Խո րէն. գ. գլ. 31: Կիւրղի Եէ. ժդ:

Պատճառաբան. ի. իէ. ից. իւք: ‖ պատճա ռաւ խօսօղ. կմ փաստիճ վարօղ 'ի բանս. և կմ փաստաբան:

Պատճառաբանական. ի. աւ. աց. օք: ‖ այն ոմ, որ վերաբերի առ պատճառաբանն. և կմ փաստաբանական:

Պատճառաբանեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) ‖ պատճառաբանութեա առնել. կմ պատ ճառօք և փաստիւք խօսիլ. և կմ փաս տաբան լինիլ:

Պատճառաբանութի. թեան: ‖ բանք պատ ճառաց. կմ խօսիլն պատճառօք. կմ պատ ճառանք. և կմ փաստաբանութի:

Պատճառական. ի. աւ. աց. օք: ‖ այն ոմ, որ վերաբերի առ պատճառս. կամ առ փաստս. և ըստ այսմ պատճառական կո չի ոճական ինչ շաղկապ. ըստ որում ցու ցանէ 'ի բանի զպատճառս, կմ զփաստս, որպիսիք են սոքա. քանզի. վն զի. փո խանակ զի. և այլն: Դոյճ. նշանակէ պատ ճառօղ. կմ պատճառելի. և կմ պատճա ռեցեալ:

Պատճառանք. անաց. օք: (անեզ.) ‖ պատ ճառ: ռամկ. սէպէպ. զոր օրինակ. վն ո րոց պատճառանաց մեռանելին՝ յայտ առ նէր. որ վն որոյ պատճառի: Իմաստ. 18. 18: Եւ ըստ այսմ բազում անգամ փոխանակ ասելոյ վն այսորիկ, ասի՝ վն այսր պատ ճառանաց. կմ վն սորին պատճառանաց: ռամկ. ասոր համար: Գործ 28. 20: ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ՝ վն այնորիկ, ասի վն այնր պատճառանաց. կմ վն նորին պատ ճառանաց: ռամկօր. անոր համար: Յոհ. 1. հաբ. իա: Եւ փոխանակ ասելոյ՝ վն որ. կամ վն էր. ասի՝ յինչ պատճառանաց. ռամկ. ինչու համար: Խորէն. բ. գլ. 54: Դար ձեալ՝ մասնաւորապէս առեալ պատճա ռանք կոչին սուտ պատճառմունք. կամ բաղբաղայք. կմ կեղծմունք. կմ պատր ուակ բանից, կմ գործոց, որով արտա քուստ ցուցանէ ոք զայլ ինչ դնել. և 'ի ներքուստ զայլ ինչ կամի. կամ զայլ ինչ առնէ: ռամկ. մահանայ: 2. Մակ. 3. 8: Մտթ. 23. 14: Գործ. 27. 30: Դոյճ. երբեմն գործիականն սորա եդեալ լինի փոխա նակ նախադրութեա՝ վն. կմ սակս. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի. ամբարտաւանու թե պատճառանօք. կմ զբօսանաց պատ ճառանաւ: 2. Մակ. 4. 46:

Պատճառաւ. ‖ է գործիականն բառիս պատ ճառ, որ երբեմն վարի իբրև ձևախա ղութի. և նշանակէ՝ աղագաւ. կմ յա ղագս. և կմ վն. որդոյն. պատճառաւ ա գահութե. ռամկ. ագահութէ համար:

Պատճառաւոր. ի. աւ. աց. օք: ‖ ունօղ ըղ պատճառ. կմ պատճառեցեալ. որպի սի են ստեղծուածք. և ըստ այսմ ասի 'ի Նարեկ. ղդ. ղմյ. միայն առիթ պատճառա ւորաց:

Պատճառաւորեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) ‖ պատճառաւոր առնել. կմ պատճառել. կմ առիթել. որ է սէպէպ ըլլալ: Նարեկ. ղդ:

Պատճառելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: ‖ այն որ կարէ, կմ հանդերձեալ է պատճառիլ: Բայց բազում անգամ առեալ լինի փո խանակ ըռւնելութեա պատճառեցեալ. որպ մինչ ասի՝ զգալիքն են պատճառելիք. կմ պատճառելիքն կախեալ կան զպատճառէն:

Պատճառեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ. և մերթ չէզոք.) ‖ պատճառ լինիլ. կմ որ սադրել. կմ առնել. և կմ ներգործել: Իսկ մերթ պատճառս դնել զոք իբրք գոր ծոյ՝ 'ի բաց քերելով յանձնէ զմեղադրու թիւն. կմ պատճառանս 'ի մէջ բերել. և կմ բաղբաղել: ռամկ. մահանայ ընել. Սաղմ. 140. 4: ըստ այսմ է և 'ի Խորէն. գ. գլ. 7. ուր ասի. ոչ հաւանեալ մանանձինն՝ պատ ճառէ զարքայ, թէ պատճառս դնէ զոր քայն, իբր թէ նա ոչ կամի: Եւ 'ի Հար հարց. բ. ասի. Դու քեզ մեղադրեսցես. և մի զընկերն պատճառեսցես:

Պատճառիմ. եցայ. եա. իլ: (ձայնակր. և մերթ հասարակ բայ.) ‖ պատճառ տալ. կմ զայլ և այլ պատճառանս բերել. կմ բաղբաղել. ռամկ. մահանայ ընել. որ այնմ Խորէն. բ. գլ. 23. Իսկ Եզնանոս պատճառի առ արքայի. թէ պատճառս տայ. կմ բաղ բաղէ: Եւ 'ի Հար հարց. ժթ. ասի՝ Ամա չէր պատմել, և պատճառէր ինչ, թէ մա հանայ կընէր: Իսկ մերթ պատրուակաւ վա րիլ 'ի բանս, կմ 'ի գործս. որպ՝ ցուցա նել զինքն գնալ ուրեք՝ ուր ոչ է գնա լոց: Ղուկ. 24. 28: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ կեղծաւորիլ. կմ սուտ ձևանալ այս ինչ և այն ինչ. որպիսի է ցուցանելն զինքն գիտնական, կմ լաւագոյն, որ ոչ է: 1. Թագ. 21. 13: Երբեմն և՝ կեղ ծել. կմ սուտ հնարել: Խորէն. բ. գլ. 13: Դոյճ՝ նշանակէ պատճառանս խնդրել. կմ զառիթ ինչ որոնել: ռամկօր. մահանայ փնտռել. կմ մահանայ ուզել: ըստ այնմ 4. Թագ. 5. 7. գիտասջիք և տեսջիք, զի պատ ճառի ինձ նա առիթ, թէ զառիթ ինչ որո նէ յինէն:

Պատճենաբեր. ի. իէ. ից. իւք: ‖ բերօղ պատճէնի. կմ հրովարտակաբեր. և կմ թղթաբեր: Նարեկ. ղզ:

Պատճէն. ճենի. կմ ճէնի. իէ. ից: իւք: ‖ օրինակ թղթոյ, կամ նամակի, կմ պա տասխանատրական հրովարտակի, զոր գը րեալ առաքեն ուրեք. կմ պատասխանի առնեն փոխանակաւ. և այսուքիկ թէ ի ցեն յայլմէ օրինակեալք. և թէ առաջին օրինակք՝ պատճէնք կոչին: ռամկ. Եղեր սուրաթ: Եսթեր. 8. 13: 1. Մակ. 8. 22: և 12. 7: և 14. 27: 2. Մակ. 9. 25: Եւ յայսմանէ առեալ պատճէն կոչին ևս իցէ օրինակք գրոց, կմ գրեալ բանից, կմ գծելոց, և այլոց նմանեաց: Նարեկ. կթ: Մծբն. ժգ:

Պատմաբան. ի. իէ. կց. իւք: ‖ բանիւք պատ մօղ. կմ զպատմութիւն ճառօղ. կմ վիպա

տան. կամ քարոզող. և կամ հրատարակիչ. և ըստ այսմ ասի՝ երկինք փառացն ա՛յ լի են պատմաբանք. կամ անձայնունչ գիրք օ- րինացն և հրամանացն ա՛յ են պատմաբանք: Նարէկ. 'ի գով. խաչ. և Լամբրոն:

Պատմաբանեմ. եցի. եա՛ն. ել: (Նորագործ.) պատմելով խօսիլ. կամ ճառել. կամ վիպա- սանել. և կամ քարոզել: Նարէկ. ղզ:

Պատմաբանութիւն. թեան: || բանք պատ- մութեան. կամ ճառաբանութիւն. կամ վիպա- սանութիւն. և կամ քարոզութիւն: Նարէկ. ղ- ղէ. 'ի գով. առաք:

Պատմաբանիչ. նչի. աւ. աց. օք: || ասօղ ըզ պատմութեան: Նարէկ. ձ:

Պատմագիր. գրի. աւ. աց. օք: || գրօղ պատ- մութեան. կամ գրով պատմօղ. և կամ վիպա- սան: Խորէն. ա. գլ. 1. և 2. և 3. և 11:

Պատմագրեք. գրոց. ովք: (անեզական.) || գիրք պատմութեան. կամ վիպասանութեան:

Պատմագրեմ. եցի. եա՛ւ. ել: (Նորագործ.) || գրելով պատմել. կամ գրով ճառել. կամ վիպասանել: Խորէն. բ. գլ. 67:

Պատմագրութիւն. թեան: || գրուած պատ- մութեանց. կամ գրել պատմութիւն. և կամ վիպասանութիւն:

Պատմաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ կամ պարունակօղ պատմութե. որպիսի են պատ- մագիրք: Եւ մերթ պատմական. կամ վի- պասանական: Իսկ երբեմն պատմօղ. կամ ճառօղ: Նարէկ. ղթ:

Պատմեմ. եցի. եա. ել: (Նորագործ.) || ճա- ռել. կամ վիպել. կամ քարոզել. կամ հրատա- րակել: Ծննդ. 24. 66: Սաղմ. 18. 2: Մատ. 11. 4: Իսկ մերթ ցուցանել. կամ խօսիլ. կամ ասել. ըստ այնմ Ծննդ. 3. 11. ո՞ պատմեաց քեզ, թէ մերկ ես, փո՝ ո՞ ասաց:

Պատմիչ. միչի. աւ. աց. օք: || պատմօղ. կամ ճառօղ. կամ քարոզօղ: 1. Եզր. 8. 9. և 10: Գործ. 17. 18:

Պատմութիւն. թեան: || Ճառ. կամ վիպասա- նութիւն. կամ պատմաբանութիւն. և կամ քա- րոզութիւն: Ղուկ. 1. 1: Իսկ մերթ՝ զրոյց. կամ խօսք. կամ բան:

Պատմուճակ. ի. աւ. աց. օք: || ծագի սա 'ի պատմուճան բառէս, որ է հանդերձ. ուստի նշանակի առաւել հանդերձապետն, կամ շտեմարանն, որ է վերակացու ձորձոց, կամ զգեստուց: 4. Թագ. 22. 14: Իսկ մերթ նշանակէ զհանդերձարարն, ջո զարմանեա- տուրն, որ կարէ զպատմուճանս, որ և կոչի դերձիկ: ռամկօր. դէրզի. կամ Թէրզի: 'ի արձեալ նշանակին առաւ պատմու- ճանք, կամ հանդերձեղէնք. և ըստ այսմ հանդերձատունն կոչի տուն պատմուճա- կաց: 'ի հին տպագիրս:

Պատմուճան. ի. աւ. աց. օք: || ազնիւ ձորձ. կամ հանդերձ. և կամ արկանելիք: Եզեկ. 28. 2. և 3. և 4. (առաջին և երկրորդ եգեալն. զի յայսմ. 4. տան երեքս գնի պատմու- ճան:) Եսթ. 6. 11: Եսայ. 63. 1: Իսկ մերթ մանաւանդ առնեալ լինի փոխանակ պարեգօտի, զոր զգենուլք 'ի վ՝ր բաճկո- նին. ջո զըլպուճին: ռամկ. լոպա: Ծննդ. 37. 3: և 41. 42: և 45. 22: Ղուկ. 15. 22: Մերթ և փոխանակ ներքին զգեստուց. որպի- սի է շապիկն: Յովհ. 19. 23: Կամ բեհեզեայ ազանելիքն, զոր զգենոյր ահարօն 'ի ներ- քոյ ա՛յլ քահանայական զգեստուց իբրև զշապիկ: Ղևտ. 8. 7: Եւ Եզեկ. 28. 4: ա- սէ. Զպճղնաւորն և զպատմուճանն բեհե- զեայ: Եւ յայսմանէ առեալ պատմուճան կո- չի այժմ քահանայական շապիկն, յորոյ վե- րայ արկեալ լինի նափորան, որ է շուրջառն:

Պատմուճանեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || զգե- ցեալ. կամ զգեստաւորեալ. ըստ այնմ 'ի հին տպագիրս. 'ի վարդապետն առաւօտն պատ- մուճանեալ նր արքունական զգեստիւ:

Պատնէշ. նիշի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || մարտ- կոց շինեալ շուրջ զքաղաքաւք թշնամեաց. զի 'ի հնումն 'ի պաշարելն զքաղաք ինչ անառիկ՝ հարկանէին ընդ երկեր զանձա- մեծ ցիցս, կամ գերանս՝ կարգ առ կարգ, և լցեալ զմիջոցն նց հողով. և կոշտիւք, և քարամբք՝ բարձրացուցանէին 'ի վեր, և լինէր իբրև պարիսպ, կամ տեղ զամ- րոց կանգնեալ ընդդէմ պարսպաց թշնա- մեաց. որով և քաղաքն նց պաշարեալ պա- հիւր: 'ի վ՝ր սորա հանեալ զզօրս, և զպէս պէս մեքենայս հանապազ հարկանէին ըզ քաղաքն, և ինքեանք ապաստանեալ քառ- նոյա՝ ազատ միայլին 'ի ըռմբայց, և 'ի կը- նոց հակառակամարտից. և ըստ այսմ ասի՝ շուրջ զքաղաքաւ շինել, կամ դնել զպատնէշ. պատել, կամ արկանել պատ- նէշ. ածել, կամ կանգնել պատնէշ. և այլն. 3. Թագ. 20. 12: 1. Մակ. 10. 80: Ժո- ղով. 9. 14: Եսայ. 29. 3: Ղուկ. 19. 43: Մերթ և նշանակէ զախոյեանն, որ է խորխորատ բրեալ շուրջ զքանակաւ իբրև զպարսպ. զո- րոյ զհողն պեղեալ՝ կուտեն առաջի խոր խորատին բլուրս բլուրս. կամ իբրև զպա- րիսպ, և ինքեանք ինքեալ 'ի նոյն՝ արկա- նեն զառումս 'ի վ՝ր թշնամեաց, և 'ի ըռմ- բից նց լինին անվնասակածք: ռամկ. մէթե- րիզ: Մակ. 5. 6: ըստ այսմ պատնէշ կոչի ախոյեանն այն, զոր կանգնեն Երուսաղեմ- ցիք շուրջ զքանակաւ՝ գերանակերտ սրա- կեց մեքենայիւք իբրև զպարիսպ: տաճկե- րէն լուխէմպէնտ. և իտալերէն՝ թռինչէա:

Պատշաճ. ի. իւ. իւ. իւք: || պատեհ. կամ պատկան: ռամկ. լայեխ: Իսկ մերթ՝ բա- ղադրեալ. կամ համեմատեալ. կամ կցեալ. և կամ միացեալ: ըստ այնմ Յովհ. 2. հարց. Առ ազգն պատշաճից առնել խնամակա- լութիւն. այս է առ ետեւս միացելոց. որք են ա- րեամբ ազգականքն: և 'ի Խորէն. բ. գլ. 5. ասի. Անդամօք երկար, և բ՟ կր- կարգս պատշաճ. այս է բաղադրեալ, և համե- մատեալ: Մերթ և պատշաճողութիւն. կամ գեղեցկութիւն. և կամ վայելչութիւն. և ըստ այսմ ասեն, մինչ ասի. ըստ պատ- շաճի իրացդ. կամ ըստ պատշաճի իւրոյ ի- մաստութեան: 1. Պետր. 1. 6: Յովհ. 1. հարց. Ը: Այլոք ե և 'ի Խորէն. բ. գլ. 54: ասէ.

Անձնեայք և բարեձևք ըստ պատշաճի. որ ըստ պատշաճաւոր վայելչութեան: Իսկ 'ի Նոննոսի՝ 'ի գործ հատ. ասէ. Պատշաճա. պատշաճից, նշանակելով պատշաճել իրաց:

Պատշաճագոյն. ի. իւ. ից. իւք: || Ըստ պատշաճի, և ըստ իրաւանց դասոյ: Իսկ մերթ պատշաճագոյն. կամ իրաւամբք դասեցեալ. կամ դասադրեցեալ: Նոննոսի. իթ.

Պատշաճական. ի. աւ. աց. օք: || պատշաճաւոր. կամ յարմարական. կամ վայելչական. և կամ յարմարելի, և համեմատեալ: Նոննոսի. իէ. և իզ.

Պատշաճակերպ. ի. իւ. ից. իւք: || պատշաճապէս կերպարանեալ. կամ վայելչապէս յօրինեալ: Նոննոսի 'ի փոխ. Եփեսացւոց. Իսկ մերթ՝ ըստ պատշաճի կերպարանեցեալ. կամ վայելչապէս շինեցեալ, և կազմեցեալ:

Պատշաճապէս. (մակբայ որակական.) || պատշաճ կերպիւ. կամ ըստ պատշաճի:

Պատշաճաւոր. ի. աւ. աց. օք: || պատեհաւոր. կամ պատկանաւոր. կամ վայելչական. և կամ 'ի դէպ: տառօրինակ շայէր. կամ տա. ղանդ: Իսկ մերթ՝ բաղադրեալ. կամ համեմատ. կամ չափաւորեալ. և կամ բարեյօդ:

Պատշաճաւորութիւն. թեան: || տե՛ս զՊատշաճողութիւն:

Պատշաճեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || պատշաճեցուցանել. կամ պատկանել. և կամ յարմարել: Իսկ մերթ՝ բաղադրել. կամ համեմատել. և կամ չափակցել: Մերթ եւս շաղկապել. կամ յօդել. կամ յարել. և կամ զուգակցել: Երբեմն եւս յօրինել. կամ կարգել. և կամ ըստ պատշաճի կացուցանել: և ըստ այսմ առնի 'ի հին պարականիւ. Զերկոսին պատուերսն 'ի թուղթ պատշաճեմ:

Պատշաճեցուցանեմ. ցուցի. եցի. եալ: (անցող.) || Նոյն է ընդ վերինոյն:

Պատշաճիմ. եցայ. եայ. իլ: (Ձայնաւոր.) || Ճահաւորիլ. կամ պատկանիլ. կամ յարմարիլ. և կամ ըստ պատշաճի գտանիլ. տառօրինակ գալ. Ղուկ. 19. 14: Իսկ մերթ՝ բաղադրիլ. կամ համեմատիլ, կամ չափակցիլ. և կամ ներդաշնակաւորիլ: Իմաստ. 19. 17: Խորէն. ա. գլ. 28: Մերթ եւ նշանակէ՝ շաղկապիլ. կամ զուգիլ. կամ յօդիլ. կամ յարիլ. և կամ բաղակցիլ: Ղուկ. 8. 30: Եփես. 2. 21: և 4. 16:

Պատշաճողութիւն. թեան: || պատշաճաւորութիւն. կամ պատեհութիւն. կամ ճահաւորութիւն. և կամ յարմարութիւն: Նոննոսի. ղզ: Իսկ մերթ՝ բաղադրութիւն. կամ համեմատութիւն. կամ բարեձևութիւն. կամ վայելչութիւն: Իմաստ. 14. 20: Նոննոսի. ղզ: Մերթ եւս՝ շաղկապութիւն. կամ բաղակցութիւն. կամ յարումն. և կամ կցորդութիւն:

Պատշաճօղ. ողի. իւ. աց. օք: || պատշաճել. կամ պատշաճաւոր. կամ համեմատ. և կամ չափակցեալ: Եզեկ. 22. 14:

Պատշգամբ. կամ պատշկամբ. կամ պատշգամ. և կամ պատշտակամբ. ի. աւ. աց. օք: || Դրան. կամ ընդարձակ առաջի գաւթից, ուր որ. կեալ լինին ոթոցք, և կատարին հանդէսք դատաստանաց, կամ մեծարանութեանց. կամ խաղուց, և այլոց նմանեաց, և այսոքիկ, թէ անյարկք իցեն, և թէ յարկեալք, որ ձեղունամբ ծածկեալք. ուր դատանին ա_ ռաջի դրանց սենեկաց թագաւորաց. կամ իշխանաց: տառի. Բէհէկի. կամ ուֆայ. կամ մեծատուն փեղ տարայի: Դան. 3. 23: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխաբերական յարկաց. ըստ այսմ Կիւրղի Եղծի. ժե. Անկեալ 'ի պատուհա_ նէ 'ի յերեքկին պատշգամբէ անտի. որ 'ի յերրորդ յարկէն, որ է երրորդ դաստիկոն, որ ասի: Իսկ Եզեկ. 40. 44. և 45. և 46: և 41. 10: առեալ լինի փոխանակ սենեկաց, որք չի նեալ կային հինգ հինգ յերկաքանչիւր կող մանս երից դրանց դաւթաց տաճարին, յորս բնակէին պաշտօնեայք տանն տն: Տարածեալ՝ նշանակի առհասարակ մեծ պատուհանն շինեցեալ իբրև դդուան, որ առկախ լինչ քան զորմն արտաքս ելեալ՝ հաստա_ տի 'ի վր յեներանաց, և ըստ բոլորին, կամ կիսով չափ պատի վանդակաւ, ուր կա ցողքն տեսանեն և անդ համարձակ հային, և զբօսնուն: տառի. շահնիշիր:

Պատուաբան. ի. իւ. ից. իւք: || բանիւք պա տուօղ. կամ պատուէկլի ցուցանօղ. և կամ յարգօղ:

Պատուաբանեմ. եցի. եա. եալ: (չէզոք. և մերթ Ներգործ.) || պատուելով խօսիլ. կամ յարգութեամբ բարբառել. կամ մեծարել. և կամ փառաբանել. Նոննոսի. 'ի գոլ. հատ:

Պատուաբանութիւն. թեան: || բանք. կամ խօսք պատուոյ, և յարգութեան. և կամ փա ռաբանութիւն:

Պատուագիր. գրի. աւ. աց. օք: || գիրծ. կամ նշան պատուոյ, կամ պատուագրութեան. որ է այժ. ու. զիր օրհնակ. Տր:

Պատուագրութիւն. թեան: || պատուոյ գիրն. կամ մեծարանք: Իսկ մերթ գնումն պատուանշանի. և կամ գրելն պատուագրով:

Պատուակից: (Նախդրիւ հոլովի.) || ընդ պատուով, և յարգութեամբ, կամ յղփացեալ փառօք:

Պատուական. ծոյ. ով. ոց. ովք: || պատուոյն. կամ պատուաւորեալն. կամ փառաւորեալ. կամ պատուոյ արժանիք. և կամ շքեղութիւն: և այս առնի զարդեաց, ազօսեաց. զարդուց. կամ զգեստուց. և այլն: Նոննոսի. ղզ. և ղթ: Մերթ եւս նշանակէ զազգանուն իրին, կամ զայն, որ շուրջ զինքն մնացեալ կայ: Դարձեալ, պատուական կոչին իշխանք, կամ կուսակք, և կամ ծառայք հանդերձեալ ... . նոյնպէս. և ըստ այսմ առնի զանանց. 'ի Նոննոսի. կթ. Խորամանկեալ խուսափեն 'ի պատուականս բաղդից ելից:

Պատուականոյ. իւ. իւ. ից. իւք: || պատուականք, կամ փառաւոր մարմին շինեցեալ. կամ պատուաւոր. կամ շքեղապատուեալ. և կամ այն, որ շուրջ զինեաւ պատուեալ ունի զինքն. որ ... ևն ծնօղքն, զոր շքեղապէս ունին կող մանց: Եզեկ. 43. 17:

Պատուականօրէն: (մակբայ որակական.) || հանդերձ պատուականով. կամ շքեղապէս. և կամ պատուականութեամբ: Իսկ մերթ վարք իր.

րև զանուն. և նշանակէ պատուական · կմ՛ շքեղաբերական, և պատուատական · և ըստ այսմ ասի · բանաստեղծութիւն պատուածորէն ։ Նարեկ. զդ ։

Պատուակալ · ի · աւ · աց · օք ։ || Նա՛ որ ունի յինքն զպատիւ, կմ՛ զիշխանութիւն իւիք աթոռոյ, կմ՛ գահերիցութեան · որպիսիք են թագաւորք · քահանայապետք · և այլք նմանք ։ Աճգուբ.

Պատուական · ի · աւ · աց · օք ։ || պատուոյ արժանի · կմ՛ պատուելի · կմ՛ յարգելի · կմ՛ մեծարելի · և կմ՛ փառաւոր ։ Սաղմ. 71. 14։ Եսայ. 43. 4։ Փիլիպ. 2. 29։ Իսկ մերթ՝ ազնիւ · կմ՛ մեծագին · կմ՛ յոյժ պիտանի · կմ՛ գերազանց · և կմ՛ սակաւագիւտ ։ 1. Թագ. 3. 1։ Եզեկ. 15. 9։ Յոբ. 28. 16։ Ղուկ. 7. 2։

Պատուականագոյն · գունի · իւ · իւք · իւք ։ || առաւել պատուական, կմ՛ ազնուագոյն · կմ՛ փառաւորագոյն · և կմ՛ գերազանցագոյն ։ Ծննդ. 34. 19։ Թուոց. 22. 15։

Պատուակից · կցի · աւ · կամ իւ · աց · օք ։ || կցորդ պատուոյ ուրուք · կմ՛ ունօղ զնոյն պատիւ ընդ այլում · և կամ փառակից ։ Նարեկ. 'ի Գործ. առաք. և Ղամբրոն ։

Պատուամատոյց ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || մատուցանօղ, կմ՛ ընծայօղ պատուոյ, կմ՛ պատուօղ · և կմ՛ փառաւորօղ ։ Նարեկ. իը։ և Ղամբրոն ։

Պատուամոլ · ի · իւ · իւ · իւք ։ || մոլեալ 'ի խնդիր պատուոյ · կմ՛ ունօղ զմոլութիւն պատուասիրութեան · և կմ՛ փառամոլ ։

Պատուանդան · ի · աւ · աց · օք ։ || Ենթակայ ոտից · որ է ցած, և խոնարհ կոճարան կազմեցեալ 'ի փայտէ, կամ 'ի քարէ իբր և աստիճան ելանելեաց, զոր արկանեն ընդ ոտիւք նստելոցն 'ի յաթոռ, կմ՛ ելելոց յերիվար ։ տաճկերէն պինէկ թաշը ։ Սաղմ. 98. 5։ Եսայ. 66. 1։ Յակոբ. 2. 3։ Եւ յայսմանէ առեալ պատուանդան կոչիւր 'ի հնումն թագաւորն, կմ՛ իշխանն կալանաւորեալ 'ի պատերազմի, որ յելանելն յաղթօղ թագաւորին 'ի յերիվար, կայր առ ձիովն նորա, և 'ի կոր անկեալ մատուցանէր նմին զթիկունս, յոր կոխեալ հեծանէր 'ի ձի իւր, և այն համարիւր նմա 'ի փառս և 'ի պատիւ · ուստի արար շարական արքայ պարսից՝ օրէնքն անուան կոչեցեր ։ Եւ յայսմ միտս ասի ։ Սաղմ. 109. 1։ և Մատթ. 22. 44։ Նիստ ընդ աջմէ իմմէ, մինչև եդից զթշնամիս քո պատուանդան ոտից քոց ։ Դարձեալ · բառս այս երբեմն առեալ լինի փոխանակ խարսխաձև ենթակայից այլոց իրաց · ուստի ասեմք · պատուանդան աշտանակի, կմ՛ սեանց · և այլն ։

Պատուապարգև ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || պարգևօղ, կմ՛ ընծայօղ ումեք զպատիւ · և կմ՛ պատուամատոյց ։ Իսկ մերթ՝ ունօղ զպարգև պատուոյ · կմ՛ զշնորհս մեծարելի լինելոյ · և կմ՛ շնորհազարդեալ փառօք ։ Նարեկ. ղթ ։

Պատուասէր · սիրի · աւ · աց · օք ։ || սիրօղ պատուոյ և մեծարանաց · և կմ՛ փառասէր ։ Խորէն. Գ. գր. 68։

Պատուասիրապէս ։ (Մակբայ որակական ·) || սիրով պատուոյ · կմ՛ փառասիրութեամբ · կմ՛ ամբարտաւանօրէն · և կմ՛ մեծարանութեամբ ։ Ոսկէ. 1. հռոմ. իէ ։ Իսկ մերթ՝ պատուելով, կմ՛ յարգութեամբ ։

Պատուասիրեմ · եցի · եա՛ · ել ։ (Չէզոք · և մերթ Ներգործ.) || պատուասէր լինել · կմ՛ փափաքել պատուոյ · կմ՛ ամբարտաւանել · կմ՛ մեծարանել · և կմ՛ մրցակցել ։ Ոսկէ. 1. հռոմ. լ ։ և 2. հռոմ. ժ ։ Իսկ մերթ՝ սիրով պատուել · կմ՛ յարգել · կմ՛ մեծարել · և կմ՛ փառաբանել ։ Նարեկ. հէ. և 'ի Գործ. Կոստին ։ Ոսկէ. 1. հռոմ. լգ ։ Եւ մերթ՝ մեծացուցանել · կմ՛ բարձրացուցանել · կմ՛ վսեմացուցանել · և կմ՛ գերապայծառ առնել ։ Ոսկէ. 1. հռոմ. լգ ։ Երբեմն ևս սիրով և պատուով մատուցանել, կմ՛ ընծայել, կմ՛ վերաբերել, և կմ՛ առնել զինչ · ըստ այնմ Նարեկ. ղթ. Առ հայրն իւր պատուասիրեալ զբարձրեցս բարերարութեան, զի վերաբերեալ առ հայրն զամենեցուն պարգևութիւն ։

Պատուասիրութիւն · թեան ։ || սէր պատուոյ · կմ՛ պատուամոլութիւն · կմ՛ փառասիրութիւն · կմ՛ ամբարտաւանութիւն · և կմ՛ մեծարանութիւն ։ Իսկ մերթ՝ սիրալիր պատիւ, կամ յարգութիւն · կմ՛ մեծարանք · կմ՛ բարձրութիւն · և կմ՛ վսեմութիւն ։ Նարեկ. զդ. և զթ ։

Պատուաստ · ի · իւ · ից · իւք ։ || պատուաստումն ծառոյ ։ տաճկ. ադըրլամա · կմ՛ ալլամա ։ Եւ մերթ պատուաստեալ ։ տաճկ. ադըրլանմըշ · կմ՛ ալլանմըշ ։ Իսկ մերթ՝ անդրաբերաբար առեալ նշանակէ ընդ միաւորութիւն · կմ՛ շաղկապութիւն · կմ՛ կցումն · և խառնուած · ըստ այնմ Նարեկ. զէ. Մաքուր ձայնդ այդ ածարկեալ է պատուաստ յաղիցս շաղկապութեան ։ Եւ մերթ՝ հիմնուած · կմ՛ յօրինուած · և ըստ այսմ ասի պատուաստ պսակի ։ Նարեկ. զդ ։

Սոյնպէս ևս նա՛ որ յարակցութեամբ, կմ՛ վերադրութեամբ, և կմ՛ եկամուտ լինելով անուանի այս ինչ, կմ՛ այն ինչ և ոչ բնութեամբ, ասի պատուաստաւոր · և ըստ այսմ հայրագիրն կոչի ումեք պատուաստիւ հայր · և որդեգիրն պատուաստիւ որդի ։ Կիւրղ. Եբր. է. Ժ. և ժա։ Դարձեալ · առեալ լինի փոխանակ բառիս կցորդ, կմ՛ ընկեր · և կմ՛ օգնական · ըստ այնմ 'ի Վարս. հարց. ճ. Առ զհոգևորն հօրն պատուաստ, զեկեալ խրատիւ ականէր պատերազմ ։

Պատուաստալաստ · ի · իւ · ից · իւք ։ || լաստ պատուաստեալ · ծ. նաւ, կմ՛ ուղ կազմել · կմ՛ այն՝ որ է կազմած լաստի, ծ. սալ, կմ՛ նաւակ զոր իւրաքանչիւր մասանցն շաղկապեալ և հաստատեալ ։ Նարեկ. 'ի Գործ. աստուծոց ։

Պատուաստակիր · ստակրի · աւ · աց · օք ։ || կրօղ յինքեան զպատուաստումն · կմ՛ պատուաստեալ · և ըստ այսմ ասի պատուաստակիր տունկ, կմ՛ ծառ ։ տաճկ. ադըրլանմըշ · կմ՛ ալլանմըշ ։ Նարեկ. զէ ։

Պատուաստեմ. եցի. եմ. ել: (Ներգործ.) || պատուաստել, իբր զմատաղ ոստ միոյ տնկոյ ագուցանել և յօդել 'ի միւսն առ 'ի քաղցր պտղաբերել: ռամկօր. պատուաստել. կամ աշլամիշ ընել: Հռովմ. 11. 17. և 19. և 23: Իսկ երբեմն անդրաբերաբար առեալ նշանակէ շաղկապել. կամ կցել. կամ միաւորել. և կամ հաստատել. որգոն. 'ի յիշատակս բանից քոց անդէն պատուաստեսցին, որ հաստատեալք լինիցին: Իմաստ. 16. 11: Եւ 'ի գիրս Աճեմ. ասի. Ազնիւ խառնախնձորք ոսկր յարեալք և պատուաստեալք: Ըստ այսմ և ևս ասի պատուաստել լծոյ 'ի լծնկարան. մարդոյ 'ի յանձ. պարապաց 'ի միմեանս. և այլն: Նարեկ. կթ. և զԹ: և Լամբր:

Պատուաստատար. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ պատուաստոյ. կամ պատուաստեալ. և կամ յարդեալ:

Պատուաստատարութիւն. Թեան: || պատուաստաւորութիւն. կամ փառաւորութիւն: Նարեկ. զԹ:

Պատուար. ի. աւ. աց. օք: || մարտկոց շինեցեալ շուրջ զպարսպօք քաղաքի, կամ ամրոցի իբրև զպատնէշ. կամ ոտք զարտաքին պարիսպ առ 'ի հաստատութիւն ներքնոյն. և յաւելեալ ապահովութիւն քաղաքին, կամ ամրոցին. որ և կոչի նախապարիսպ: 2. Թագ. 20. 15: Եսայ. 26. 1: Դարձեալ առեալ լինի երբեմն փոխանակ ո և իցէ առհմուր պարապայ քերդի, կամ քաղաքի. և ըստ այսմ 2. Մնաց. 32. 5. պատուար կոչէ պարիսպն սիօնի կանգնեալ 'ի բարձրաւանդակն, որ 'ի լցեալ խրամն, որ Է մէջ սիօնի և Եէմի, զոր երբայեցիք կոչեն մելօն: Երբեմն ևս առեալ լինի փոխանակ պատնիշի. զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում: 1. Մակ. 6. 20: Դարձեալ 3. Թագ. 6. 5. նըշանակէ զկարգ սենեկացն, զորս շինեաց սաղոմոն շուրջանակի զերիւք կողմամբք տաճարին, որ յարկամինից, և 'ի հիւսիսոյ, և 'ի հարաւոյ, առ 'ի լինել տաճարին իբրև զպարիսպ 'ի հաստատութիւն: Իսկ 3. Թագ. 7. 4. եդեալ լինի փոխանակ հեծանաց, կամ գերանաց: Բայց 7. 20. դնի փոխանակ պատկաձև շղջանակաց, որք եդեալ լինէին 'ի գլուխս սեանց, զորս ձուլեաց սաղոմոն:

Պատուարաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զպատուար, որ զնախապարիսպ, որպիսիք են ամրոցք 'ի քաղաքաց: Իսկ 3. Թագ. 7. 5. նըշանակէ հեծանաւոր, կամ գերանաւոր, որ ունօղ զգերան. կամ գերանօք կազմեալ և հաստատեալ:

Պատուարուոր. ի. աւ. աց. օք: || պատուարելի. կամ յարգելի. կամ մեծարոյ. կամ գլխաւոր. կամ երևելի. և կամ փառաւոր. և այս ասի զմարդոյ: Գործ. 25. 23: Նարեկ. զԷ: Եւ մերթ զտեղւոյ, և զայլոց բազմաց: 'ի Ճառս հոգւ. ժԷ:

Պատուարաւորութիւն. Թեան: || արժանապատուութիւն. կամ մեծարոյութիւն. կամ փառաւորութիւն. և կամ շքեղութիւն:

Պատուարելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || յարգելի. կամ մեծարելի. և կամ պատուարաւոր:

Պատուարեմ. եցի. եմ. ել: (Ներգործ.) || պատնէշ դնել. կամ յարգել. կամ մեծարել. և կամ փառաւորել: Եզեկ. 20. 12: Թուոց. 24. 11: Տօբ. 4. 3:

Պատուէր: (Նախդրիւ հոլովի.) || Է առմամբ պատուիրելոյ բային, և նշանակէ ըզ պատուիրանն: ռամկօր. ԹԷմպիհ. Յօհ. 15. 12: Գործ. 16. 24: և 17. 15: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. պատուէր տալ. և նշանակէ պատուիրել. ռամկ. ապսպրել: Ղևտ. 6. 9: Եւ մերթ կտակ առնել: Որ. 1. հոգ. ԺԵ:

Պատուիրան. ի. աւ. աց. օք: || պատուէր. կամ պատուիրանատուն: ռամկ. ապսպրօղ. Իսկ մանաւանդ այսպէս առեալ նշանակէ հրեշտակ. կամ պատգամաւոր. և կամ հրաւիրակ. որ առաքի 'ի մեծէ ումեքէ առ նիւղ զպատգամս նր ուրեք. կամ 'ի դիմաց նր առալ զպատուէր ինչ ժողովրդեան, յորմէ և անուանեցաւ պատուիրակ: 2. Թագ. 15. 10:

Պատուիրակութիւն. Թեան: || հրեշտակութիւն. կամ պատգամաւորութիւն. կամ հրաւիրակութիւն. և կամ հրաւիրումն: ըստ այսմ Աճգոռ. առաքեալքն փոխք են պատուիրակութեան, զի պատարագեսցեն զիմ լուսելիս:

Պատուիրան. ի. աւ. աց. օք: || բան, կամ պատգամ պատուիրեցեալ. և կամ սահմանադրութիւն աւանդեալ հրապարակաց. որ և ասի հրաման: ռամկ. Թէնպիհ: Եւ առաւել սա յօրինաց. զի օրէնքն առնեալ լինին բազմութեան. իսկ պատուիրանն նաև անհատ մարդոյ: Ղևտ. 6. 2: 2. Մնաց. 29. 25: Յօհ. 15. 10: Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ կտակի. ըստ որում պարունակի 'ի նմա պատուէր, և սահմանադրութիւն գրեցից:

Պատուիրանադիր. դրի. աւ. աց. օք: || դնօղ պատուիրանաց. կամ սահմանօղ հրամանաց. և կամ օրինադիր: Աճգոռ:

Պատուիրանազանց. ի. իւ. ից. իւք: || զանց առնօղ զպատուիրանաւ. կամ ոչ պահօղ զպատուիրանս. և կամ օրինազանց:

Պատուիրանազանցութիւն. Թեան: || զանցառութիւն պատուիրանաց. կամ օրինազանցութիւն. և կամ յանցաւորութիւն: Խորէն. Պատմ. 3: Լամբր: Որոգ. 1. հոգ. ԽԱ:

Պատուիրանապահ. ի. իւ. աց. օք: || պահօղ պատուիրանաց. կամ օրինապահ: ռամկ. [illegible] պահօղ: Աճգոռ:

Պատուիրանապահութիւն. Թեան: || պահումն պատուիրանաց. կամ օրինապահութիւն: Լամբր:

Պատուիրեմ. եցի. եմ. ել: (Ներգործ.) || պատուէր տալ. կամ պատուիրան յանձնել. կամ հրամայել: ռամկ. ապսպրել: Ծննդ. 18. 19: Սաղմ. 77. 5: Եփես. 11. 22:

Պատուհան. ի. աւ. աց. օք: || ծակ բացեալ յորմս տան, կամ այլոց շինուածոց առ 'ի լուսաւորութիւն. որ և ասի լուսամուտ: ռամկ. [illegible]: Ծննդ. 8. 6: և 26. 8: Տօբ. 3. 11: Առակ. 7. 6: Մերթ ևս նըշանակէ զառախուականաձև պատուհան շինեցեալ իբրև զլուսամուտ 'ի ծոցս, կամ յերեսս որմոյ, ուր պահին կերակրեղէնք,

կմ՝ հանդերձեղէնք. և կմ՝ զրեանք, և այլք իրք։ ռամկ. փօշագ. կմ՝ հիւծիւրէ. և կմ՝ խութ։ և ըստ այսմ առի. 'ի Հաւր հարց. Է. և Ժա. եդ զզգեստս 'ի պատուհանս անդորրն. կամ ընդ պատուհանս թերթիւք. և այլն։

Պարզեալ պատուհան կոչի երբեմն ծըլխ նէլլըզի, ըստ որում է ծակ երկայնաձիգ. չնեալ ընդ որմ։ ռամկ. մազղալ. կմ՝ բինէրլիկ։ Ղեւ. 13. 3։ Երբեմն եւ առեալ լինի փոխանակ ամանաց ի որ մեկնեսցի 'ի տեղ եօղ իւղոյ։ ըստ այնմ. Մաղաք. 3. 10. Եթէ ոչ բացից զպատուհանս երկնից, և հեղից ձեզ զօրհնութիւն իմ։

Պատուհաս. ի. իւ. ից. իւք։ կմ՝ աց. օք։ || յանկարծական չար պատահար հասեալ 'ի վ[երայ]՝ վ[ասն] մեղաց. կմ՝ հարուած. կմ՝ պատիժ փոխարինեալ ամէն յանցանաց. որպիսիք են տանջանք, կմ՝ խոշտանգանք, կմ՝ դատաստանք մահու. և այլն։ տաճկերէն խաղէպ։ 2. Մակ. 12. 42։ 3. Մակ. 3. 16. և 17. Գործ. 25. 15։ Եւ ըստ այսմ երբեմն 'ի միասին 'ի գործածի ընդ պատիժ բառիս այսպէս. պատիժ պատուհասի. կմ՝ պատիժք պատուհասից, և զնոյն նշանակէ. և կմ՝ ցուցանէ զմեծ գժնդակութիւն պատժոյն։ 3. Մակ. 4. 10։ Եզր. 2. 2։ Ոսկէ. 1. հատ. Ժա։ Իսկ մերթ՝ սպառնալիք. կամ սաստ. կմ՝ կշտամբանք. և կմ՝ յանդիմանութիւն։ 3. Մակ. 5. 21։ Առակ. 13. 8։ և 20. 2։ Եզեկ. 6. 9։ Բայց երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս. պատուհաս կապել 'ի վ[երայ] ուրուք. և նշանակէ, պատուհասել։ 3. Մակ. 5. 15։

Պատուհասակոծ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || պատուհասիւք կոծեալ. այսինքն հարուածեալ. և կմ՝ պատուհասեալ։ Բայց սա թ մեծի մասին ընդ բայի շարակցի այսպէս. պատուհասակոծ առնել. և նշանակէ՝ զպատուհաս 'ի վ[երայ] հասուցանել. կմ՝ պատուհասել. և կմ՝ պատժել։ Աղթ. Իսկ մերթ սաստել. կմ՝ կշտամբել. և կմ՝ սաստիկ յանդիմանել։ Ոսկէ. 1. հատ. Ը. և Ժա։ Բայց մինչ ասի. պատուհասակոծս արձակել. նշանակէ պատուհասելով. կմ՝ սաստիկ սպառնալով, և կշտամբելով մերժել յինքենէ։ 3. Մակ. 4. 15։

Պատուհասեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || պատուհասիւք հարուածել. կմ՝ պատժել տանջելով, կմ՝ 'ի բանտ արկանելով, կմ՝ սպանանելով. և այլն։ 1. Եզր. 8. 27։ Յա֊ տէ. 5. 27։ Գործ. 4. 21։ Իսկ մերթ՝ սպառնալ. կմ՝ սաստել. կմ՝ կշտամբել. կմ՝ խստագոյնս խօսիլ. և կամ յանդիմանել։ ռամկ. [illegible]. 2. Մակ. 2. 7։ 3. Մակ. 5. 9։ և 7. 4։ 1. Տիմ. 5. 1։ ըստ այսմ եւ առեալ լինի յաճախական՝ 'ի գիրս Ոսկէ. . . 1. հատ. խա. խե. լը։ 2. հատ. Է. Լխէ։

Պատուտակ. ի. ւաւ. աց. օք։ || տես զՊատ֊ ուտակ. 'ի գին դարպասելեաց։

Պատսպարան. ի. աւ. աց. օք։ || տեղի պատսպարելոյ. կմ՝ ապաստանարան. կմ՝ ապաւէն. կմ՝ պաշտպան. և կմ՝ օժանդակ։ 1. Թես. 5. 14։ Ոսկէ. Ճբ. և ղա։ Իսկ մերթ՝ յենարան. և կմ՝ նեցուկ, պահուն. ռամկ. փայլն. և ըստ այսմ այն ամ, յոր ապաւինեալ հաստատի, կմ՝ յեցեալ կայ իրն, պատսպարան կոչի։ ըստ այնմ. Ոսկէ. իե. Որ նախապատին պատսպարան խուղոյն բերկայ։

Պատսպարեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || պարփակել. կմ՝ ամփոփել. կմ՝ պաշտպանել. և կմ՝ շրջապատել. վ[ասն] և առաւել պատսպարել, երբեմն շուրջ զինչ զպատս պարել. թ այնմ. Ոսկէ. ղէ. Մաշկեղէն սփածանելին, որով նախահայրն պատսպարեցաւ։ Եւ յայսմանէ առեալ յաճախակի նշանակէ՝ ապաստանարան լինելով, կմ՝ թեւարկելով պաշտպանել. կմ՝ պահպանել. կմ՝ ը ի ներքուստ ժողովել. և կմ՝ առ ինքն յարել, կամ յեցուցանել։ Ղեւ. 25. 35։ Առակ. 4. 6։ Իսկ մերթ՝ ամրացուցանել. կմ՝ կազդուրել. կմ՝ հաստատել. և կամ զօրացուցանել. թ այնմ Ոսկէ. Ժը. Զհետևականն բարձողութ պատսպարեսցես. այսինքն զզինացող ոտս հաստատեսցես։ թ այսմ է և Ոսկէ. 2. հատ. Ժդ. ուր ասի. Եւ նա սթափեալ 'ի սգոյ՝ պատսպարէ զանձն. այսինքն կազդուրէ, կամ զօրացուցանէ զանձն իւր։ Մերթ եւ առեալ լինի փոխանակ կացուցանելոյ, կամ արձանացուցանելոյ զինչ 'ի տեղի ինչ. կմ՝ յառաջին կայանն, կմ՝ 'ի կարգն իւր. և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ, դարձուցանել զվտարեալսն մերսուին յերկիր իւրեանց, ասի՝ պատսպարել, կմ՝ պատսպարեցուցանել. որք են նոյն։ Երեմ. 16. 15։ և 24. 6։

Պատսպարեցուցանեմ. ցուցի. եցն. ել։ (անցողական.) || տալ ումեք պատսպարել։ Իսկ մերթ առակ՝ պատսպարել. ոյք և հաստուցանելն երբեմն նշանակէ հաստանել։ տե՛ս յառաջ պատսպարել բային։ Երեմ. 23. 8։ և 50. 19։ Ամ. 11. 11։

Պատսպարիմ. եցայ. եայ. իլ։ (Ձայնակր.) || պարփակիլ. կմ՝ ամփոփիլ. կմ՝ շրջապատիլ. և կմ՝ պաշտպանիլ։ ըստ այնմ Ոսկէ. 2. հատ. Ժթ. 'ի բերան նր պատսպարեցին շնորհքն. այսինքն ամփոփեցաւ, կամ պարփակեալ լինէին։ Եւ 2. հատ. ԽԸ. ասի զեղբարցն յովսեփայ. մինչ եւս զնո պատսպարեալ. այսինքն պաշտպանեալ տագնապաւ։ Իսկ մերթ փախչելով 'ի տեղի ինչ, կամ յանձն ուք, ապաստանիլ. կմ՝ ապաւինիլ. և կմ՝ ամրանալ։ ռամկօրէն սըղընմագ։ Առակ. 3. 18։ Մերթ եւ հաստատիլ. կմ՝ կազդուրիլ. և կմ՝ պնդիլ։ Երբեմն եւ 'ի տեղի ինչ, կմ՝ յառաջին կայանն իւր գալ. կմ՝ ղետեղիլ. և կմ՝ անդրէն 'ի նոյն դառնալ. ըստ այնմ Եզր. 13. 19. Վաղագոյն պատսպարեսցայց ձեզ. այսինքն դարձայց առ ձեզ։

Պատսպարութիւն. թեան։ || պարփակութիւն. կմ՝ ամփոփումն. և կամ շրջապատութիւն։ Իսկ մերթ՝ հովանաւորութիւն, կմ՝ պաշտպանութիւն։ Մերթ եւ՝ ապաստանութիւն. կմ՝ ապաւինութիւն։ Եւ մերթ հաստատու֊

Digitized by Google

թիւն. կմ՝ ամրութիւն. և կմ՝ կազդուրումն. զօրոց ընտրոյն առաջաւ 'ի բայն պատսպարել:

Պատուարանք. անաց. օք: (անեղական.) || խաբէութիւն. կմ՝ նենգութիւն. կմ՝ գաւազանութիւն. և կմ՝ սուտութիւն: Մարկ. 4. 19: 2. Թես. 2. 10: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. 'ի պատրանս արկանել. և նշանակէ պատրել: Առակ. 7. 5:

Պատրաստ. ի. իւ. ից. իւք: || պատրաստել. կմ՝ յարդարեալ. կմ՝ կազմ. կմ՝ յաջող. և կմ՝ համատատուն: ռամկօրէն հազըր. կմ՝ խազըրլամա: Յեսու. 8. 4: 3. Թագ. 2. 45: և 8. 43: Սաղմ. 32. 14: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. պատրաստ լինել. որով մերթ նշանակէ պատրաստել. կմ՝ պատրաստական կալ. և կամ յօժար լինել. ռամկօրէն. հազըր ըլլալ. կամ հազըր կենալ: Եւեթ. 19. 15: Սաղմ. 107. 2: Եւ մերթ զգոյշ լինել. և կամ զգուշանալ: ռամկօրէն. տեփիւրիւ ըլլալ: բստ. այնմ. 'ի ճառս հարցմ. Եւ եղիցի 'ի սատանայից ընչից անձնեւին պատրաստ: և յայլում աստ. 'ի յոխնակալութիւն, և 'ի հոգոյ պատրաստ լինել: Եւ կամ շարակցի ընդ բայի այսպէս. 'ի պատրաստի ունել. և նշանակէ պատրաստեալ պահել. կմ՝ համբերձեալ ունել. և կմ՝ 'ի ձեռին ունել: 2. Կորն. 9. 5: 1. Պետր. 4. 5:

Պատրաստականն. ի. աւ. աց. օք: || պատրաստեալ. կմ՝ կազմ և պատրաստ. կմ՝ 'ի պատրաստի կացեալ. և կմ՝ առաջնեկայ: ռամկ. հազըր. կմ՝ հազըրծայ: Յեսուէ. 4. 3: Եփես. 6. 3: Մարկ. 3. 9: ըստ այսմ է. և 2. Կորն. 10. 16. ուր ասի. 'ի պատրաստականս պարծիլ. յն՝ 'ի պատրաստեալ և 'ի կազմեալ ժողովուրդն յայլոց առաքելոց: Մերթ և առեալ լինի փոխանակ բառիս՝ հաստատուն: 2. Թագ. 23. 5:

Պատրաստեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || պատրաստ առնել. կմ՝ կազմ կացուցանել. կմ՝ համբերձել. և կմ՝ հոգալ: ռամկ. հազըր ընել: Եւեթ. 19. 11: Ղուկ. 17. 8: 2. Կորն. 9. 5: Իսկ մերթ՝ յարդարել. կմ՝ բարեկարգել. և կամ յաջողել: 3. Մակ. 3. 17: Մերթ և առեալ լինի փոխանակ հաստատելոյ. ըստ այնմ Յոբ. 2. հատ. ժդ. Եւ յառաջագունեն զերկրորդն պատրաստէր. յն՝ հաստատէր: և զկնի ասէ. տեսանեմ՝ զխորս առաջնոյն զերկրորդն պատրաստեաց. յն՝ հաստատեաց: ըստ այսմ է և 1. Մնաց. 14. 2: և 17. 11: և 2. Մնաց. 12. 1: որոց. փոխկ. 2. Թագ. 5. 12. զնի հաստատել: Մերթ և կրաւորականն առ վարի ներև զձայնաւոր կրականն, և նշանակէ զգուշանալ. կմ՝ զգոյշ լինել: ըստ այնմ 'ի ճառս հարց. ի. Յորժ պատրաստիլ պարտ է 'ի հայելոյ յինչաշայլոց:

Պատրաստեցուցանեմ. ցուցի. եցի. ել: (անցողակ.) || տալ ումեք պատրաստել: Իսկ մերթ՝ պատրաստել. կմ՝ յօժարեցուցանել. և կմ՝ յօժարամիտ առնել. և կամ յանկուցանել յինքն, կմ՝ առ. այլ: ըստ այնմ Խորէն. գ. գլ. 63. Զի զԹադէոսին պատրաստեցուցէ ինքեան: և ըստ այսմ վխնիս ոչ զնի առ. 'ի զարդ. որպիսիք են և այլ բազում բայք:

Պատրաստութիւն. Թեան: || պատրաստումն. կմ՝ պատրաստականութիւն. կմ՝ համբերձանք. կմ՝ կազմութիւն. կմ՝ հաստատութիւն. և կմ՝ յօժարութիւն: Սաղմ. 10. 17: Իմաստ. 13. 12: Նաւմ. 2. 3: Եփես. 6. 15: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ զգուշութեան, կամ զգոյշ կալոյ:

Պատրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի պատրանս արկանել. կմ՝ խաբել. կմ՝ նենգել. կմ՝ դաւաճանել: 3. Թագ. 22. 20: Իմաստ. 4. 11: Յակ. 1. 14:

Պատրիարգ. ի. աւ. աց. օք: || է բառ յունական, որ թարգմանի հայրապետ: Արդ՝ վաղուցինն պատրիարգութիւնք անուանեցան երեք արքեպիսկոպոսութիւնք նստեալք յերիս քաղաքայապետական աթոռս, զորս հաստատեաց երանելին առաքեալն Պետրոս յերիս մասունս աշխարհի. յն՝ յասիոյ, յափրիկեայ, և յեւրոպիոյ: Պատրիարգ ասիոյ եղև հայրապետն անտիոքայ. ուր առժամանակ ինչ կալաւ զաթոռ իւր Պետրոս: Պատրիարգ ափրիկոյ եղև հայրապետն աղեքսանդրիոյ, ուր կացոյց նա եպիսկոպոս զՄարկոս: Իսկ պատրիարգ եւրոպիոյ՝ մեծ հայրապետն հռովմայ. ուր հուսկ յետոյ եդեալ Նա առաքեալն Պետրոս զաթոռ իւր՝ եկաց մնաց անդ մինչև ցմահուան կենաց իւրոց: Ասլ. բաց 'ի վերոյասացեալ երից պատրիարգաց՝ յետոյ պատրիարգութիւնք կոչեցան 'ի ժողովոց եպիսկոպոսունքն եէմի, և կոստանդնուպօլսի. առաջինն առ 'ի պատուէ քն. իսկ երկրորդն 'ի պատուէ կայսերացն, որք 'ի կոստանդնուպօլիս կային զմիահեծան տէրութիւն հռովմէականի պետութեան: Եւ բաց 'ի ասցանէ ուր ուրեք անուանին պատրիարգութիւնք, է այն յաղագս պատուոյ. կմ՝ կոչմամբ. և եթէ. որպիսի է արքեպիսկոպոսն մայրաքաղաքին վենետկոյ:

Պատրիարգական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ վերաբերի առ պատրիարգն, կմ՝ որ է պատրիարգաց:

Պատրիարգանիստ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տեղի՝ ուր նստի պատրիարգ. և ըստ այսմ՝ ասի աթոռ, կամ քաղաք պատրիարգանիստ:

Պատրիարգարան. ի. աւ. աց. օք: || քաղաք. կմ՝ տեղի՝ ուր նստի պատրիարգ. կմ՝ որոյ առաջնորդն ունի զպատրիարգական իշխանութիւն:

Պատրիարգանոց. ի. աւ. աց. օք: || նոյն է ընդ վերինոյն: 'ի ճառս հարց. թ.

Պատրիարգութիւն. Թեան: || իշխանութիւն. կմ՝ գահերիցութիւն պատրիարգական:

Պատրիկ. րկի. աւ. աց. օք: || է բառ լատինական. որով անուանեալ լինէին 'ի հռովմն նոքա, որք սերեալք էին 'ի գերդաստ

վասն անհնազանդելոյ ընտրելոց 'ի հաւատա-
լոյն : Իսկ յայսմանէ առեալ առակաւորութ[իւն]
եղև պատրիկ կոչել զօն իցէ նախարար,
կամ իշխան ծերակուտի. կամ բդեշխ. և կամ
ծայրագոյն : տամկ. խօջայ. կամ վէզիր : 'ի վերո
յիշ. ժզ :

Պատրիկութիւն. թեան : || իշխանութիւն պատ
րկի՝ կամ նախարարութիւն. և կամ բդեշխու-
թիւն : տամկ. խօջալըգը :

Պատրոյգ : || տե՛ս 'ի ներքոյ զՊատրոյկ :

Պատրոյկ. րուկի. ուկ. աւ. օք : || է թելն
ճրագի ոլորեալ 'ի բամբակէ, կամ 'ի վուշոյ,
և յայլոց նմանեաց, որ զանգեալ ձիթով,
կամ ճարպով լուցանի և լուսաւորէ : տամկ.
ֆիթիլ. կամ ճրագի ֆիթիլ : Եսայ. 42. 3 : և
43. 17 : Մատ. 12. 20 : Բայց առ երբեմն ևս
գրի պատրոյք. որպէս 'ի Նար. ղզ : Զի
զի տառքս այսոքիկ գ. և կ. գոլով լծորդք,
յետագամ անգամ փոխադրելին Ը մեմեանս.
որպէս տեսցես 'ի մեկնութեան տառիցս գ. և կ :

Պատրուճակ. ի. աւ. աց. օք : || քօղ. կամ ա-
ռագաստ. կամ ծածկոյթ. որպիսի է այն՝
որ զերեսօք արկանի. կամ որով իր ինչ քօ
ղարկեալ ծածկի : տամկ. փէչէ. կամ ծածկոց.
կամ փէրտէ : Ելից. 34. 33 : և 40. 5 : Յոբ. 41. 4 :
1. Պետ. 2. 16 : ըստ այսմ է և Յոբ. 38. 31.
ուր ասի. Իսկ քո բացեալ իցէ զպատ-
րուճակ հայկին. Տ զքօղ նր. որով զուգա
նի թագաւոր նորին, զի հայկին է համաս
տեղութիւն ինչ պայծառ զետեղեալ 'ի մի
ջին ռետղ երկնից, որ ծագի յետին նոյ-
եմբերի. և 'ի յուղարկելին արեգական, որ
համեմատի յեւյն միջնին, բազմապատիկ ծած
կի 'ի մէջն. վա զի 'ի առանձնեան յաղագս
լուսոյ արեգականն ոչ երևի. և 'ի գիշերի
լինելով ընդ արեգական 'ի ներքին կիսա
գունդն՝ աներևոյթ մնայ : Բայց 'ի մեկ-
նիլն յուղեկցութենէ արևուն, որ գիւղի
զնի յուշիս ամսոյ, սկսանի դարձեալ ե-
րևիլ : Արդ՝ այսպիսի թագուհւոյ հայ-
կին՝ անդրաբերաբար կոչի պատրուճակ :
Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ նսե-
մութեան, կամ ծածկութեան բանից, կամ կեղ
ծաւորութեան, կամ առայօղ բազբաղայից և
պատճառանաց, որով իմն իբր քօղով ծած
կի : Նարեկ. կէ : Ոսկ. 1. հատ. ժթ : և 2. հատ.
ժը : և Լամբր. :

Պատրուճակեմ. եցի. եա՛. ել : (Ներգործ.) ||
շուրջ զերեսք պատրուճակ արկանել. կամ
քօղարկել. կամ ծածկել. և կամ թագու-
ցանել. և ըստ այսմ ասի՝ պատրուճակել
զերկինս, զանգղանս, զերեսս, կամ զխորհր-
դանսն չարիս. և կամ զպատրուճակեալ խա-
բէութիւն քանդել. և այլն : Եզեկ. 32. 7 :
Ոսկ. 1. հատ. ու. և ժա. և ժե :

[Պ]ատրութիւն. թեան : || պատրիրք. կամ պատ
րանք. և կամ խաբէութիւն : 'Ի Շարականոցն :

[Պ]ատրուճակ. ի. աւ. աց. օք : || ոչխար պատ-
րաստեալ 'ի կերակուր. և այս ասի՝ թէ
զայնցանէ, որք կենդանի են. և թէ զայն
անէ, որք զենեալք են՝ և մորթեալք, Տ
մորթոյ մերկացուցեալք, և ողջանդամ
պահեալք. պատրիոնք են այնք, որք սա-
րեալ լինին ձողերք. և կամ կախեալ կան
զարեհրաց 'ի պատանդանոցս : 1. Թագ. 25. 11 :
2. Թագ. 17. 29 : Դան. 14. 31 :

Պար. ու. ու. ուց. ուք : || գաս. կամ խումբ
պարապաւորաց. որք ըստ կարգի դասեալք,
կամ բոլորեալք նուագեն. կամ երգս ա-
ռնեալ գովեն և կաքաւեն 'ի ցնծութիւն
խրախուսանաց. որ և տամկ. կոչի պար : 1. Թագ.
10. 7 : և 29. 5 : 2. Թագ. 6. 13 : Ըստ այսմ և Երգ.
7. 1. գասք զօրականաց պարեկոց մի յայլ
թուէ՝ կոչին պարքբանակաց : Իսկ մերթ
նշանակէ պարուսն, կամ պարապաւանս որով կայ
թեն պարպաւորք : Ելից. 15. 20 : Դատ. 15.
25 : Իսկ յայսմանէ առեալ երբեմն պար
կոչի ռև իցէ գաս. կամ խումբ. և կամ գա
սակարգեալ բազմութիւն : Նարեկ. լա : ըստ
այսմ է և այն, որ 'ի ծածկագիրսն. Լուսինն
'ի տիպ լուսոյ առեղծեալ, և աստեղաց
պարս յօրինեալ : Դարձեալ՝ ընդ բայի
շարակցի այսպէս՝ պար առնուլ. և նշա
նակէ պարել : տամկ. պար ճէքմէք : Դատ.
21. 21 : 1. Թագ. 18. 6 : 3. Մակ. 6. 23 : Մերթ
ևս վարի սա իբրև զմասնիկ բաղադրա-
կան, և նշանակէ՝ շուրջ. կամ շուրջանա-
կի. որպէս տեսցես զկնի :

Պարագաբառնամ. բարձի. ալ : (Ներգործ.) ||
շուրջանակի բառնալ. կամ շուրջ յամ կող
մանց 'ի վեր կալնուլ. և ըստ այսմ ասի
'ի Յոբ. ոտներ հերիներ. ոչ սիւնք նեցուկք պա
րաբառնան :

Պարաբերեմ : || տե՛ս զՊարբերեմ :

Պարագայ. ի. իւ. էց. կամ գայից. իւք : || այն
ամ, որ շուրջ կայ զիրիւ. և Ըստ այսմ եմ
պատահմունք, կամ որպիսութիւնք, և հան-
գամանք իրին. որք են արտաքոյ էութեան
նր, կոչին պարագայք նր. որպէս մինչ ասի.
ուղղորդագանեացն ծիծաղականն, և լայն
ղունցն զպարագայս բնութեան յայտնեն,
և ոչ զբնութիւն : 'Ի գիրս տրամի փիլիսոփայից
Սոփեստ. և 'ի քերականաց պարագայք
անուանք կոչին սեռ. ձև. տեսակ. և այլն :
Եւ պարագայք բայից՝ դէմ. ժամ. եղա-
նակ. և այլն : Իսկ մերթ նշանակէ զշրջանս, կամ
զշրջանակս. ըստ այնմ. Կիւրղի Երուս. 'ի
Նորոգմն առ կոստանդ. Զբազում պարագայս
ամսոց ամենեցուն շնորհեաց : Իսկ մերթ
շրջակայ. կամ պարապայեալ. կամ պար ա-
ռեալ. և կամ 'ի շրջանս իրիք եղեալ : ըստ
այնմ զոր ասէ Շնորհալին յողբսն Եդեսիոյ.
Այս զաւանն պարագայ, որ շուրջ կայր
զինև 'ի ձմեռն : Երբեմն ևս յոգնականն սո
րա առեալ լինի փոխանակ շարունակու-
թեան. կամ յաճախանաց. ըստ այնմ 'ի հին
արտածագիրս. Ողջ լեր յառքունական տեր-
ութեանդ պարագայց ամօք. Տ ամօք շարու-
նակութեան, կամ յաճախանաց :

Պարագայեմ. եցայ. եայց. իլ : (Չէզոք.)
|| պարաբերիլ. կամ բակ առնուլ զիրիւք.
կամ պատել. կամ պարունակել. և կամ պա-
րագրել : ըստ այնմ Նարեկ. ղզ. սակաւն
'ի յոլովէն պարագայի : ըստ այսմ և ա-

սի. պարագայիւք զանկովք. կմ զմիջովք. և այլն: 'Ի Գիրս դատեի փիլիսոփային:

Պարագայութիւն. Թեան: || պարբերութիւն. կմ շրջապատութիւն. կմ շրջաբերութիւն. կմ շրջանք. և կամ պարագայք. և ըստ այսմ սալ՝ պարագայութիւն ատեղաց. կմ լուսնի. և կմ ըստ պահանջելոյ պարագայութեց. և այլն: Նչ. Էկ. 'Ի Գոլ. ատ: և 'ի հին տպագրին:

Պարագիր. գրի. ատ. աց. օք: || պարագրող. կմ շրջապատօղ: Եւ մերթ՝ պարագրելի. կմ շրջապատեալ. կմ պարագրական:

Պարագլուխ. գլխի. ատ. աց. օք: || գլուխ պարու. դ առաջնորդ դասու պարաւորաց, որ նախ սկիզբն առնէ երգելոյ, և կայթելոյ. և այս բովանդակ դասն է նմա միադաւնդ ձայնակցի: Եւ յայտմանէ առեալ պարագլուխ կոչի ո՛ և իցէ առաջնորդ, կմ գլուխ երից բաղկութեւ. ոմ առաջնորդ կոչի պարագլուխ արդարոց. մովսէս՝ մարգարէից. առաքեալն՝ մարտիրոսաց. և Տր Հայրն մեր անուանի՝ ձրգնաւորաց, և միանձանց: Նչ. Էկ. ըԹ:

Պարագրական. ի. ատ. աց. օք: || այն ձեւ, որ վերաբերի առ պարագիրն, կմ առ պարագրութիւն, կմ պարագրեալ. կմ շրջապատեալ. և կմ պարագրելի: Յռ. ոչէ:

Պարագրեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || պարփակել. կմ պարունակել, կմ բովանդակել. և կմ փակել ընդ կողապաւ իմիք. և կմ ընդ եզերօք. որով լինի իրն չափաւոր, և հունաւոր: Նչ. Էկ. հԹ: և Լամբրոն:

Եւ յայտմանէ առեալ երբեմն նշանակէ Թեւարկել. կմ պատապարել. կմ պաշտպանել. և կմ հովանաւորել. ըստ այսմ. 'ի Շարականն պօղոս. որ 'ի բարեբլուն 'ի հնոցին վհուրն 'ի ցօղ փոխարկեաց՝ պարագրելով զերիս մանկունսն: և 'ի Յռ ոչէն սալ. այլ պարագրեալ Թեւօք քոյին՝ ոմ զանխայն երբ ակին:

Պարագրութիւն. Թեան: || պարփակումն. կմ պարունակութիւն. կմ բովանդակումն. և կմ կողպար իրիք լինուԹի, կմ տեղւոյ. և այլն:

Պարաւէտ. գիտի. իէ. աց. օք: || շուրջանակի դիտօղ. կմ նա, որ շուրջ նայի առ 'ի տեսանել զինն. և կմ շրջահայեաց: Իսկ մերթ վերատեսուչ:

Պարադիտեմ. եցի. եալ. ել: (չեզոք.) || շուրջանակի դիտել. կմ շուրջ հայիլ. կմ շուրջ զիւրև նկատել: ռամկօրէն չորս դին նայիլ: Լամբրոն: Իսկ մերթ վերատեսուչ լինիլ. կմ տեսչութիւն հովուել զոք:

Պարածածկեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || շուրջանակի ծածկել. կմ յամ կողմանց շրջապատել. կմ պարփակել. և կմ պարունակել: Խոր. ա. գլ. 23: և Գ. գլ. 9: Նչ. էկ. ժը. և ղ: Սոյնպէս և ամփոփելն զոք Թաղելով՝ պարածածկել սալ: Ը այսմ. 'ի Շարականն. ԽաչԹական մարմնով յերկրի յաշտակերաց քոց պարածածկեալ:

Պարածածկութիւն. Թեան: || շրջապատ ծած-

կուԹի. կմ շրջապատօղ ծածկոյթ. կմ պարփակումն. կմ ամփոփումն. և կմ պատպարութիւն: Նչ. Էկ. կէ:

Պարականոն. ի. ատ. աց. օք: || պարփակեալ և արգելեալ 'ի կանոնաց. կմ պարուպեալ յօրինաց. և ըստ այսմ այն ձեւ, որ է արտաքոյ կանոնաց, կմ ընդդէմ սահմանաց եկեղեցւոյ. և կմ է ապօրինաւոր՝ պարականոն կոչի. որպիսի է մանկան եպիսկոպոս լինելն. և ըստ այսմ սալ 'ի Խորէն. Գ. գլ. 3. զորս գրեգորիսէ. Յանյլուեն ավ տեալն հայելով՝ պարականոն զնրն վար-կանէր:

Պարականոնեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || պարականոն առնել. դ արգելեալ փակել կանոնօք. կմ անկանոն առնել. և կմ ապօրինաւոր սահմանել:

Պարականոնութիւն. Թեան: || արգելեալ փակումն կանոնօք. կմ արգելումն յօրինաց. կմ անկանոնութիւն. և կմ ապօրինաւորութիւն:

Պարակից. կցի. ատ. կմ իէ. աց. օք: || կցորդ պարու. կմ դասակից. և կմ խմբակից: Նչ. Էկ:

Պարակցիմ. եցայ. եայ. իլ: (Ձայնակր.) || պարակից լինիլ. կմ խառնիլ 'ի պարս ու-րուք. և կմ դասակցիլ:

Պարակցութիւն. Թեան: || կցորդութիւն պա-րուց. կմ դասակցութիւն: Նչ. Էկ:

Պարաձգական. ի. ատ. աց. օք: || շրջաձգական. դ այն ձեւ, որ շուրջ տարածեալ կայ. կմ շուրջանակի պատեալ է զիմիք. որպիսի է կամարն երկնից: Յռ. ոչէ:

Պարայածիմ. յածայ. ծիր. իլ: (Ձայնակր.) || շուրջ յածիլ. կմ շրջիլ. կմ շրջագայիլ. կմ պարաբերիլ. և կմ շրջանս առեալ պը-տուտիլ: ռամկ. չուրջ գալ. կմ դըւըռնալ: 'Ի հին տպագրին: և Խորէն. Գ. գլ. 62. ուր սալ. Ը հարաւային մասանց պարայածեալք յեգեսացւոցն հասանէաք քաղաք:

Պարան. ի. ատ. աց. օք: || կառան. կմ ա-ռասան. և կմ լար. որով վարեն նաւա-վարք. կմ բեռնակիրք. և այլն: ռամկօր. հալաբ. կմ հասփ ըռան: 2. Թագ. 8. 2: և 17. 13: Եսայ. 5. 18: և 33. 23: Իսկ 'ի Խորէն. Բ. գլ. 82. ուր սալ. հանեալ յապաքինեն զներգեւաքէ մխատապատ պարանն. նշանակէ զպատերազմական ձգապանն, որ 'ի տեղ ւոյ իբրու լինայէս մեկնեցաւ:

Պարանեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || ծա-գի առ 'ի բառէս պարան, որով մերթ նշանակի՝ պարանօք կապել. կմ պարաւանդել. և կմ արկել. ոմ մինչ սալ՝ կալաւոր: աւք և պարանեալք. կմ պարա-նեալ կաչկանդեցան. և այլն: Իսկ մերթ նշանակէ՝ պարանօք քարշել. կմ 'ի բաց կորզել. կմ յետս ձգել. ռամկ. ըռնով չէտ քաշել. և յայտմանէ առեալ երբեմն ո՛ և իցէ կերպիւ նահանջելն, կմ յետս դարձուցանելն զինչ՝ պարանել սալ:

Պարանիմ. եցայ. եայ. իլ: (Ձայնակր.) || է կրաւորականն պարանել բային. որ եր-բեմն վարի իբրև գձայնակրական. և նշա

նակէ պարուանդիլ. կմ կապիլ պարանաւ: Իսկ մերթ 'ի բաց ձգել. կմ 'ի բաց կորզել. կմ ընկրկել. կմ նահանջել. և կմ անդրէն դարձ առնել: ռամկ. չէփ գալ. կմ չէփ տալով. և ըստ այսմ է Իմաստ. 16. 14. ուր ասի. Եւ ելեալ ոգին անդրէն ոչ դառնայ. և ոչ պարանի շունչն դրաւել:

Պարանոց. ի. աւ. աց. օք: || ուլն. կմ փող, որ է մասն ինչ 'ի մարմնի կարգեալ 'ի մէջ նութէ բարխախ գլխոյ. յոր արկեալ լինին մանեակք 'ի փառս, կմ չուանք և պարանք 'ի կոլանս. ոմ և սուրգալանոն խեր յայտ առնէ. զի ասի պարանոց. իբր թէ պարանանոց. զի անցնի պարանի: ռամկ. վիզ. կամ ՇՇԼԻՓ: Ծննդ. 27. 16: և 41. 42: Մատթ. 18. 6: Բայց մինչ ասի գնալ 'ի բարձր պարանոց, իմանի բարձրամտիք գոռոզութեամբ շրջիլ, որ է յատուկ ամբարտաւանից: Եսայ. 3. 16. Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ պարանոց կոչի երկայնաձիգ և անձուկ երկիրն՝ անջրպետ անկեալ 'ի մէջ երկուց ծովուց: Այնպէս և երկայնացեալ առաջք կմ լեզուք ծովու անդրաբերաբար պարանոցք կոչին: τράχηλος

Պարանոցեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || մինչև ցպարանոցն, կմ ցգլուխն ժամանել. որպիսի են խորութեանք ոմանց ջուրց: ռամկ. պօյլւմէն ընել: Դիմ. նշանակէ ընդվզել. զոր առեցեա 'ի ատեղւոջ իւրում:

Պարանոցաթաղ. ի. իւ. եց. իւք: || մինչև ցպարանոցն թաղեալ, կմ խրեալ, կամ ընկղմեալ: Իսկ մերթ այն, որ մինչև ցպարանոցն թաղէ զոք ծածկելով 'ի հող. կմ խրելով 'ի տիղմ. և կմ ընկղմելով 'ի խոր. որպիսիք են ոմանք 'ի ջուրց ծովու, կմ հեղեղատաց: ռամկ. պօյլւմէն ընօղ: Եսայ. 30. 28:

Պարանցիկ: (Նախադրիւ հոլովիւ) || Նա՝ որ 'ի պարս անցեալ՝ կմ մտեալ, կայքաւէ. որ և կոչի պարաւոր: ռամկ. օյուն էտօղ: Բայց երբեմն 'ի յոգնականոջն առեալ լինի փոխանակ պարուց. կմ խնջոյից պարաւորաց. ըստ այնմ Իմաստ. 9. 27. Հարին հնձանս, և արարին պարանցիկս, ի կաղմեցին զպարս: Մերթ և այն՝ որ լինի 'ի պարելն. կմ պարողական. և կմ պարաւական. և ըստ այսմ ասի. նուագեալք 'ի ատաղս պարանցիկ երգոցն:

Պարապ. ոյ. ով: || հանգիստ. կմ դադար. և կմ դատարկութիւն 'ի գործոյ: Իսկ մերթ դիւրութիւն. կմ ձեռնհասութիւն. կմ յաջողակ. կմ դիւր: ըստ այնմ Խորէն. Գ. գլ. 46. առայր պարապ ժամ՝ գնալոյ արշաւից: Եւ մերթ դիւրութիւն, կմ յաջողութիւն. կմ դիւրութիւն. կմ դիպող ժամ. և կմ յարմար և պատշաճ ժամանակ. ռամկօր. փիւրսիւթ. կմ յարմար տեղն. և ըստ այսմ ասի՝ խաղալ յառաջ ըստ պարապոյ ձեռնատուրհի. կմ խնդրել պարապ առ գործ ինչ. կամ դտանել ժամանակ պարապոյ. և կմ որ պարապոյ լինել. և այլն: Ծննդ. 33. 14: 2. Մակ. 4. 32: Մատթ. 26. 16: Մարկ. 6. 21:

Երբեմն և գործականն սորա վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ՝ յաջողապէս. կմ դիւրութեամբ. կմ 'ի դէպ ժամանակի. և կմ 'ի դիպուկ ժամու. ըստ այնմ Մարկ. 14. 11. Խնդրէր, թէ զիարդ պարապով մատնեսցէ: Իսկ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս՝ պարապ առնուլ 'ի պատերազմաց, կմ 'ի գործոյ, և կմ 'ի զբաղանաց. և այլն. և նշանակէ. հանգիստ առնուլ. և կմ դադար գտանել. կմ զպարապութիւն ունել: Խորէն. Գ. գլ. 25. և 34: ըստ այսմ և նշանակէ՝ մինչ ասի զումբքն՝ պարապոյ լինել յաւուրս ամենայն: 'ի հարց հարց. ժԳ:

Պարապատեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || շրջապատել. կմ շրջափակել, կմ պարփակել. և կմ պատատել:

Պարապեմ. եցի. եա. ել: (զօրութ. անցող.) || տես զՊարապեցուցանել:

Պարապետ. ի. աւ. աց. օք: || տես զՊարագլուխ:

Պարապեցուցանեմ. ցուցի. եցի. ցանել: (անցողական.) || տալ ումեք պարապ զբաղանել. կմ պարապորդ առնել. և կամ ատիկեցուցանել: ռամկ. ջէտէր պօրագէտէլ. կմ տիւրէնէլ: Խորէն. Բ. գլ. 69: Իսկ մերթ՝ թափուր առնել. կմ դադարեցուցանել. կմ խափանել. և կմ 'ի բաց թօթափել: ըստ այնմ Լամբրոն 'ի վերլուծութեանն. Զ ցանկութիւ սոցա նմանութեամբ՝ ոչ երբէք յանձանց պարապեցուցանել: Իսկ մերթ՝ պատապեցուցանել. կմ զբաղեցուցանել զոք 'ի գործ ինչ: Աշխարհ.

Պարապիմ. եցայ. եալ. իլ: (ձայնակր.) || պարապ առնուլ. կմ պարապորդ լինել. կմ դատարկանալ. կմ զերծանել 'ի զբաղանաց. և կմ ատակել: ռամկօր. պօրալիլ. կմ տիւրէլ: 1. Կոր. 16. 12: Մերթ և՝ զբաղ լինել գործոյ իմիք. կմ հանապազորդել 'ի գործ ինչ. կմ զբաղիլ զինչ իք. ռամկօր. գործ ունել հետ ԸՆԼԱԼ: և ըստ այսմ առնուսա որական խնդիր. որգոն, պարապիլ իմաստութե, կմ ուսմանց և ընթերցմանց. և կմ, ոչ յայլ ինչ պարապել. և այլն: Գործ. 17. 21: Խորէն. Ա. գլ. 1: և Բ. գլ. 21. և 81:

Պարապնդեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || շուրջանակի պնդել. կմ կաշկանդել. և կմ պարուանդել: ռամկ. չէւր. տէբէն չողբել: Լամբրոն:

Պարապումն. պման. մամբ. մանց. ամբք: || պարապութիւն. զոր առեցեա 'ի նեղթոյ: Իսկ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս. պարապումն առնուլ 'ի պատերազմաց, կամ յաշխատանաց, և նշանակէ պարապիլ. կմ դադար գտանել: ռամկ. պօրալիլ. կմ տիւրէլ: Խորէն. Բ. գլ. 30:

Պարապութիւն. թեան: || պարապումն. կմ պարապ. կմ դատարկութիւն 'ի գործոյ. կմ դիւրութիւն. և կմ դիպող ժամանակ. որ է փիւրսիւթ: ըստ այնմ Ոսկեբ. 1. հարց. ժԶ. Եթէ էր ձեր պարապութիւն. և այլն: Իսկ

մերթ զհետ երթալն երկեք գործոյ. կմ. հանապազորդութիւն 'ի գործ ինչ. և կամ զբաղումն յիմիք։ ռամկօր. գործու մը հետ ըլալը։

Պարապորդ. ի. աւ. աց. օք։ || պարապեալ 'ի գործոյ. կմ. անգործ. կամ դատարկ ։ ռամկ. պարապ. կմ. պոշ։ Եսայ. 5. 17։ Իսկ մերթ՝ դատարկեալ 'ի յունեցելոց. կամ ունայն. և կմ. թափուր. և ըստ այսմ առի ղտանէ. Մատթ. 12. 44. գտանէ զնա պարապորդ. մաքրեալ և յարդարեալ ։ ռամկ. պարպած. կմ. դատարկ։

Պարապականք. ի. աւ. աց. օք։ || այն են, որ վերաբերին առ պարապառումն. կմ. առ պարապումն։ Իսկ մերթ շըջապատողականք. և կմ. պարփակողականք. Եւ ըստ այսմ 'ի քերականաց պարապառական կոչի ութե_րորդ հոլովն, ըստ որում ցուցանէ զբա կառուցումն, կմ. զպարփակումն. որպէս, ըզ խաչիւ, այսինքն շուրջ զխաչիւ։

Պարապելութիւն. թեան։ || տե՛ս զՊարապառութիւն. Լամբր։

Պարապոցեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || պար առնուլ. կմ. պարել. և կմ. շրջապատել։ և ըստ այսմ առի 'ի հին դպրանեբոց. Զարեմանեայ կողմամբ լերինն պարապա_ցեալ։

Պար առնում. առի. առ. նուլ։ || տե՛ս 'ի բառն Պար։

Պարապութիւն. թեան։ || պարապումն. կմ. պարունումն. որ է կարգաւումն 'ի պարս եր գեք ցնծութեան։ Իսկ մերթ՝ շրջապատու_թիւն. կմ. պարփակութիւն. կմ. ամփոփումն. և կմ. բովանդակութիւն։ Եւ ըստ այսմ առի 'ի գիրս Ծծին Խոսրովու. Երանեալն Նշանա կէ զհամ բարեաց պարապութիւն. այսինքն զհամ բարեաց բովանդակութիւն։

Պարաւառումն. ռման. ման. մանց. մամբք։ || նոյն է ընդ վերնոյն։

Պարապասհման։ (Նախդրիւ հոլովի.) || շուրջանակի սահմանեալ, կմ. ընդ սահմանաւ փակեալ, և կմ. պարագրեալ։

Պարապասհմանեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || շուրջանակի սահմանել. կամ կողմանբ պարփակել. և կմ. պարագրել։

Պարասաց. ի. իւ. ից. իւք։ || երգեցող 'ի պարս. կմ. նուագածու պարպառողաց. և կմ. յօրինող երգոց պարուց։

Պարասիոն. ի. աւ. աց. օք։ || տե՛ս 'ի բառս բանի յատուկ անուանց։

Պարապաքօղեմ. կմ. պարապաքողեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || շուրջանակի պաշտել. կմ. յամ կողմանց քօղարկել. կմ. պարա_ծածկել. և կմ. շրջապատել ։ ռամկ. չոր դին ծածկել։ Նոյն 'ի գոյն յարմն։

Պարաստ. ոյ. կմ. ի. իւ. ից. իւք։ || ծառ մի 'ի բառէս՝ պար. որ է շուրջ. և 'ի մասնկա նէս՝ ստ. որ ցուցանէ զհաստումն. ուստի բառս պարաստ. նշանակի՝ շրջանակի. Այս շուրջանակի կարեալ. կմ. շուրջ յապա ճեալ. և կմ. թելպատեալ ։ ռամկ. չոր դին ներփոծ։

Պարաստեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || շուրջանակի կարել. կմ. շուրջ յապաւել. կմ. թելպատել. և կմ. կըձկատել. ռամկօր. չոր դին ներփել։

Պարարանք. ի. աւ. աց. օք։ || պարարեալ. կմ. բուսեալ. որ այն, որ 'ի տան, կմ. յագա րակս, և կմ. 'ի շրջապատս ինչ տեղւոջ՝ գի րացուցիչ կերակրովք է սնուցեալ և պա րարտացուցեալ առ 'ի զենուլ զմ խրախ_ճանաց, թէ պաճարք իցեն, թէ խոշինք. թէ երէք. և թէ հաւք. կմ. ձկունք. և այլն ։ ռամկ. բերած. և տաճկերէն պէսլէ։ Եզեկ. 46. 21։ Մատթ. 22. 4։ Ղուկ. 15. 23։

Պարարեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործական.) || բուսել, կմ. բուծանելով պարարտացուցա_նել. կմ. գիրացուցանել. և կմ. գրգել. ռամկ. գիրցնել։ կմ. պէսլէմիշ ընել. և այլ ա_սի զանազանս ։ 3. Թագ. 4. 23։ Եզեկ. 39. 18։ Եւ մերթ նմանութեամբ զերկրէ, ծառոց, զպտղոյ, և զայլոց իրաց, որք կարեն առ պարարմամբ այլաբանել. այն մինչ ասի. պա րարել զքելմս, զոսկերս. զսիրտ. զլսելիս, և այլն։ Առակ. 5. 3։ և 15. 30։ Առաք. 1. 16.

Պարարտ. ի. իւ. պարարտոք. կամ պարարտ_ութիւնք. աց. օք։ կմ. ից. իւք։ || Ճարպա_լիր. կմ. գէր, որ ասի զենդանեաց։ Ե_զեկ. 34. 3։ Դատ. 3. 40։ Մնաւ. 6. 7։ Եւ յայս մանէ առնել ասի և զայլոց իրաց. որպէս զերկրէ. զորմանեաց. զհացէ. և զայլոց նը մանեաց. և նշանակէ՝ լցեալ պարարտու թբ. կմ. հիւթեղ. կմ. արգաւանդ. և կմ. ընտիր. և այլն։ Ծննդ. 49. 20։ Թուոց. 13. 21։ Ղուկ. 8. 8։ Բայց երբեմն գոյականաբար առեալ՝ դնի փոխանակ Ճարպալիր մսոյ. կմ. կերակրոյ. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի. ուտել զպարարտս, կմ. զպարարտու_թիւնս ։ 3. Եզր. 8. 10։ 'Ի վերս հարցի։

Պարարտանամ. ացայ. ացիր. ցաւ։ (Չէզոք) || պարարտ լինել, կմ. գիրանալ. և կամ Ճարպով լցեալ լինել. յորմէ և հետևի առատանալն։ Եզեկ. 5. 28։ Իսկ մերթ բեղ մնաւորել. կամ հիւթով լցեալ լինել։ Սաղմ. 64. 13։

Պարարտացուցանեմ. ցուցի. ացի. եալ։ (Ներ գործական.) || պարարտ առնել. և կմ. գիրա ցուցանել։

Պարարտութիւն. թեան։ || գիրութիւն. կամ իւղալի հիւթ մսոյ, ոսկերց, ձիթենեաց, և այլոց նմանեաց։ Թուոց. 24. 8։ Յոբայ. 9. 9։ Սաղմ. 62. 6։ Իսկ մերթ՝ Ճարպ. կմ. Ճար_պալիր միս. և կմ. պարարտ կերակուր։ 3. Թագ. 13. 3։ 1. Եզր. 9. 52։ Յոբ. 36. 16։ մերթ և ս հիւթեղութիւն. կմ. բեղմնաւորութիւն. կմ. ար գաւանդ գոլն։ Ծննդ. 27. 28։ Եզեկ. 34. 14։

Պարարուն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || պարա_րեալ. այսինքն բուծանելով պարարտացուցեալ. որ և ասի՝ պարարանք։

Պարաւանդեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգործ.) || պարապանդել. այսինքն շուրջանակի պնդել. կմ. կապել. կմ. պաշարել. և կմ. կաշկանդել. և ըստ այսմ ասի՝ պարաւանդել զուռն. կմ. զձեռս 'ի շղթայս. կմ. զձեռս երկրպագն

դոք. կամ պղպջականցն ատամանաւ. և այլն։ Խոսրեն. Ժ. պր. 50։ Յճ ուղղ.։ և 'ի հին պատմա_ գիրս։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշա_ նակէ ըմբռնել. կամ արգելեալ ունել. կամ փակեալ պահել. և կամ նուաճել. այլ մինչ տոր. պարաւանդել թակարդօք. կամ ան գիտութեամբ. և կամ ընդ բռամբ. և այլն։ Նարեկ. ղծ։ Երբեմն և՝ պարտաւորել. կամ պարտական առնել. կամ հարկել. և կամ ստիպել. և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ՝ պարտաւորի հնազանդել. կամ պարտական է հնազանդիլ. կամ պարտի կամիլ. ասէ՝ պա րաւանդի։ Այնպէս փոխանակ ասելոյ՝ 'ի հրամանէ ստիպեալ. ասէ՝ 'ի հրամանէ պարաւանդեալ։

Պարաւանդութիւն. թեան։ || պարապանդութիւն. կամ կապումն. կամ արկումն. և կամ կոչկանդումն։ Իսկ մերթ՝ ըմբռնումն. կամ ար_ գելեալ պահումն։ Երբեմն և՝ պարտա ւորութիւն. կամ պարտապանութիւն. և կամ ստիպումն։

Պարաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || պարող. ցի նա՝ որ պարս կազմեալ ընդ այլոց, ձեռն ըզ ձեռամբ, կամ զգօտւով արկանելով դարձեալ ընդ նմա ուրախ յերգս ցնծութեան, որ և կոչի պարանցիկ։ ռամկ. պար բռնող։ Եւեր. 32. 19։ Դատ. 21. 23։ 1. Թագ. 18. 6։ Իսկ մերթ՝ պարառեալ. կամ շրջապատեալ. և կամ բոլորեալ. ըստ այնմ Շնորհալւոյն յողբսն Եդեսիոյ. Դաւառք և որդեկքն իմ բիւրաւոր. զինեւ կային շուրջ պարաւոր։

Պարաւորիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Ձայնակր.) || պարել. կամ պար առնուլ. կամ անկումե առնուլ։ ռամկ. պար բռնել։ Յճ ուղղ.։ Իսկ մերթ դատաւորիլ. կամ դատապարտիլ։

Պարաւորութիւն. թեան։ || պարումն. կամ պարառումն. կամ հանդէս պարաւորաց. կամ դատաւորութիւն. և կամ դատապարտութիւն։ Խոսրեն. Ժ. պր. 68։

Պարբեր. ի. իւ. լից. օք։ || պարբերեալ. ցի շրջաբերեալ. կամ շրջանակեալ. և կամ շուրջ պատեալ։ Իսկ մերթ վարի լեզու զկու_ խոգրութեան. և նշանակէ շուրջ. որգոն, պարբեր զպարապար։

Պարբերիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Ձայնակր.) || շրջաբերիլ. կամ շրջանակիլ. կամ շրջագայիլ. և կամ շուրջ պատել։

Պարբերութիւն. թեան։ || շրջաբերութիւն. կամ շրջապատութիւն. կամ պարփակութիւն. և կամ բովանդակութիւն։ Իսկ մերթ՝ պարոյթ. կամ բոլորակումն. և կամ պարոյկ։

Պարգև. ի. աւ. աց. օք։ (սա մանաւանդ յոգնակիանայ և վարի.) || ձիր. կամ շնորհ, ցի ձրի տուրք պարգևեալ 'ի մեծէ ումե_ քէ։ ռամկ. պախշիշ։ Ծննդ. 25. 6։ Աղաւ. 4. 2։ Գործ. 8. 20։

Պարգևաբաշխ. ի. իւ. իւց. իւք։ || բաշխող պարգևաց, կամ տուօղ շնորհաց։ Աղգօթ.։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որում բաշխե_ ցեալ լինին պարգևք. և ըստ այսմ ա_ սի՝ պարգևաբաշխ աստուածութեան։ Նա րեկ. ղդ։

Պարգևաբեր. ի. աւ. աց. օք։ կամ իւ. իւց։ || բերօղ պարգևաց. և կամ պարգևատու։ Նա րեկ. ղէ։ և Աղգօթ.։

Պարգևագիւտ։ (Նախադրիծ հոլովի.) || գըտանօղ պարգևաց. կամ շահօղ զպարգևս։ 'Ի վարս հարց. ընդ։

Պարգևախնդիր։ (Նախադրիծ հոլովի.) || խնդ րօղ պարգևաց. կամ որ հայցէ յամենայն ըզ շնորհս։ Աղգօթ.։

Պարգևական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ, որ մեծաւորքն տան պարգևս։ Իսկ մերթ պար գևեալ. կամ շնորհեալ։ և Թ այսմ 'ի գիրս Աղգօթ. երկիրն աւետեաց կոչի երկիր պար գևական։ տես և 'ի բառարանն յատուկ անուանց։

Պարգևաձիր։ (Նախադրիծ հոլովի.) || ձրօղ պարգևաց. կամ պարգևաբաշխ. և կամ շնոր հատու։ Նարեկ. 'ի Գովեստ։

Պարգևապետ. ի. աւ. աց. կամ իւ. օք։ || պետ պարգևաց, ցի մեծապետաց, որ զպարգևս արքայի, կամ հիւպատոսի. և այլոց մեծա_ մեծաց՝ ըստ կամաց նոցա բաշխէ, ում ար_ ժանի իցէ։ Եւսեբ. 51. 59։

Պարգևառու. առուի. աւ. աց. օք։ || առօղ պարգևաց, կամ ընդունօղ ձրից, և շը_ նորհաց։

Պարգևատու. տուի. աւ. աց. օք։ || տուօղ պարգևաց. կամ բաշխօղ ձրից. և կամ շնոր_ հատու։ 3. Մակ. 5. 6։ Եբր. 11. 6։

Պարգևատուր։ (Նախադրիծ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերինոյն։

Պարգևատրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || պարգևելով տալ. կամ շնորհել. և կամ ընծայել։ Նարեկ. կզ։

Պարգևատրութիւն. թեան։ || տուրք պար_ գևաց. կամ բաշխումն շնորհաց. և կամ ձիր։ Նարեկ. ղզ։

Պարգևարան. ի. աւ. աց. օք։ || տեղի՝ ուր տուեալ լինի պարգև. կամ արարեալ լի_ նին շնորհք, որպիսի է եկեղեցին։ Նա_ րեկ. հէ։

Պարգևեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || շը նորհել. կամ ձրի տալ։ ռամկօրէն. պախշիշ անել։ Աղաւ. 4. 2։ 2. Կորն. 9. 10։

Պարգևընկալ։ (Նախադրիծ հոլովի.) || ընդ ունօղ պարգևաց. կամ պարգևառու. և կամ շնորհաժառանգ։ Նարեկ. ղէ։

Պարեգօտ. ի. իւ. լից. իւք։ || պատմուճան, ցի հանդերձ, որ զգեցեալ լինի 'ի վերայ բաճ կոնին, ցի ըզպանին. և 'ի ներքոյ վերար_ կուին. զոր և անմիջապէս պարէ զօտին. այլ և առուզպարանութիւնցն ցուցանէ. ռամկ. հափայ։ 2. Թագ. 13. 18։ Մարկ. 6. 9։ Թ այսմ և Եզեկ. 29. 5. պարեգօտ կոչի այն ձևն զգեստ վտաւակն, թ որում զգենոյր զնա աւհարօն 'ի վերայ բեհեզ զգեստ պատմուճանին իբրև 'ի վերայ շապկի, և 'ի ներքոյ վակասին իբրև 'ի ներքոյ վերարկուի։

Պարեգօտահանդերձ։ (Նախադրիծ հոլովի.) || զգեցօղ զպարեգօտ հանդերձ. կամ պատ մուճանաւոր։ ռամկ. կապայ հագօղ. կամ կա պայ աւոր։ Աղգօթ.։

Պարեփ. ի. իւ. իւց. իւք։ կամ աւ. աց. օք։ ||

ակոս.

սէպ և ժայռ լերանց և վիմաց, իբր բրգա-ձև, կամ առաւելապէս բարձրացեալ այլա-ռածք և հատուածք լերանց. կամ սուրբ-ջերք, կամ անձաւք լերին, որք ոչ տան զանցս ձիանապարհորդաց, ընդ որս և ան-կեալքն դահավէժ լինին. և ըստ այսմ առի 'ի ձեռս հարցն. Ենկեցաւ զնոքն 'ի կամ-դուն 'ի պարեխ վիմին: և 'ի Ե. առի. շր-ջէր նա յանկոխ տեղիս 'ի դժուարին փա-պարս և 'ի պարեխս: Այնպէս և 'ի Զ. ան դրօշերբաբար առի. ոմն զի մի գլորեսցեալ մարմինն 'ի պարեխս ելեսցէ գլորեսցէ զնա, իբր դահավէժ արասցէ:

Պարեկ. ի. աւ. աց. օք: || շրջագայ. որ նա՛ որ շուրջ հայելով, կամ շուրջ գալով դի-տէ զպահապանս թշնամեաց, զի մի ա-բաւեսցէ խուրձն. ոստոյ և դայեկչապէս կո-չեցաւ պարեկ, խերթէ յարեկող, որ շուրջ եկող: Եւ յայտնապէս առեալ երբեմն պա-րեկ կոչին ո՛ և իցէ դէտք, կամ տեսուչք, կամ վերակացուք. և կամ խնամակալք: ռամ-կօրէն կէօղչի:

Պարեկապան. ի. աւ. աց. օք: || ծառի սա 'ի դուրէն բառէս 'ի ձեռն գոն մանկանս, և նշանակէ զպաշտօնեայն կարգեալ 'ի պարեկութիւն. կամ զշրջագայս պահապանին. և այս առի մանաւանդ զնոցանէ, որք զա-տեալք 'ի բանակաց, կամ 'ի կարաւանաց, և շուրջ սփռեալք, հսկեն գիտելով զյար-ձակումն թշնամեաց. և զայսպիսի դէտս կարգելն, կամ սփռելն՝ առի պարեկապանս հանել զբանակաւ, կամ զկարաւանաւ. և այլն: 1. Մակ. 12. 27: Նոյն է ընդ սմա բառս պարսկապան, որ եդեալ լինի Յու-դիթ. 14. 2: Բայց Ը որում երևի՝ ասէին վրիպակմանն գրչաց փոխ տառիւն. տպագրելէ տառն՝.. և այսու պարեկապանն եղեալ է պարսկապան, որ Ը հնչմանն նշանակէ ըղ պահապանն, կամ զվերակացուն պարսկաց:

Պարեկութիւն. թեան: || պաշտօն, կամ գործ պարեկաց, որ շրջագայս պահապանաց:

Պարեհանակ. ի. աւ. աց. օք: || գծուծ և ծա-կոտեալ հանդերձ. կամ անարգ, և պատա-ռատուն զգեստ. ռամկ. հին ու ծակծկած լաթ. կամ պատառոտած կապայ:

Պարեմ. եցի. եամ. եալ: (չէզոք.) || պար առ-նուլ. որով մերթ նշանակի պարս կազմե-լով կաքաւել: ռամկ. պար բռնել: Խորէն. Գ. պր. 68: Իսկ մերթ բառ առնուլ զինքն. կամ շրջապատել. և կամ պարփակել:

Պարենեմ. եցի. եամ. եալ: (Ներգործ.) || պա-րենիւք մատուցանել. և կամ կերակրել:

Պարենի. նայ. եաւ. եաց. եօք: || տես ըղ Պարէն: 'Ի հին տաղմագիրս:

Պարետաւոր. ի. աւ. աց. օք: || աւետաւոր. կամ աւետաբեր: ռամկ. մուժտէճի:

Պարերգութիւն. թեան: || երգ, կամ նուագ պարուց. կամ պարուն ցնծալից երգովք. և կամ խնջոյք պարուց Նարեկ. Կ. խօ. Ալ.:

Պարզ. ոյ. կամ ի. իւ. ից. իւք. կամ օք. || այն՝ որ ոչ է բաղադրեալ. կամ բաղկացեալ 'ի բազմաց. այլ է մի ինչ անյօդ. և Ը այսմ պարզ կոչի սա: Սիւն. 1. հաւ. ժդ: Այնպէս և 'ի փիլիսոփայից տարերքն ասին պարզ մարմինք: Ը այսմ և ծաղկունք. կամ այլ ինչ նմանք, յորժամ են միաթերթ, և միակու-զի՝ պարզ կոչին: ռամկօր. էւլընելէ: Իսկ մերթ՝ յստակ. կամ զուտ. կամ անխառն. և կամ վճիտ: ռամկ. դուրու: և ըստ այսմ առի. պարզ իւղ, կամ գինի. և այլն: Ե-ւսեբ. 27. 20: Այնպէս յորժամ օդն ջինջ լի-նի, որ անամպ և պայծառ, պարզ կոչի. որպէս Մատթ. 16. 2: Եւ յորժամ յայտնի պարզութեան օդոյ որոտումն լինի, կամ զը-բօսանքն առաջէ ոք. առի՝ որոտալ 'ի պարզու: Եւ մերթ՝ պարզախօս, կամ յս-տակաբան. և ըստ այսմ առի՝ պարզ լե-զու: Եսայ. 35. 6: Մերթ ևս նշանակէ պար-զեալ. որ ընդարձակեալ. կամ կարկառեալ. և կամ տարածեալ. և ըստ այսմ իմանի. մինչ առի. զձեռս իւր պարզ, և տարած-ուանիլ: Իսկ երբեմն նշանակէ զայն, որ ոչ ունի զխորթնութիւն ինչ. կամ է յայտնի. կամ բացայայտ. և կամ պայծառ: Իմաստ. 7. 22: ըստ այսմ է և 'ի ձեռս հարց. Ո. ուր ա-սի. ինքն բանն պարզ և մեկին է: Մերթ ևս անխարդախ. կամ անկեղծ. կամ ամբիծ. և կամ աներկմիտ. որպէս մինչ առի՝ պարզ սր-տիւ. կամ պարզ մտօք. և այլն: 1. Մնաց. 29. 17: Դարձեալ՝ բառս այս երբեմն ա-ռեալ լինի գոյականաբար, և յայնժամ նշանակէ զպուրս, և զառատացուցիչ օդն. կամ զերդանակն ձմեռնային անամպ, և պայծառ գիշերոյ. ռամկ. այազ: Դան. 3. 69: Զաք. 14. 6: ըստ այսմ է և Սաղմ. 118. 83. ուր առի. Եղէ ես որպէս տիկ 'ի պար-զի. որ է որպէս զգաստարկ տիկ եդեալ 'ի յայ-տոյն, որ 'ի ցրտութենն պապկեալ դալարի. և կծկի:

Պարզաբան. ի. ին. ից. իւք: || պարզախօս. կամ յստակ խօսօղ: Իսկ մերթ՝ պարզաբա-նօղ. որ բացատրօղ, կամ մեկնօղ: Մերթ ևս՝ պարզաբանեալ. կամ բացայայտ. և կամ դիւրիմաց. և ըստ այսմ առի. արտադրու-թիւն. կամ ճառ պարզաբան: Լամբրոն:

Պարզաբանեմ. եցի. եամ. եալ: (Ներգործ.) || պարզել. կամ բացատրել. և կամ մեկնել:

Պարզաբանութիւն. թեան: || պարզելն բանի. կամ բացատրութիւն. և կամ մեկնութիւն:

Պարզաբար: (Մակբայ որակ.) || պարզութ. կամ պարզ կերպիւ. որ առանց խորթութեան. կամ առանց պատրուակի առակաց կամ օրինա-կաց. կամ յայտնապէս. և կամ բացայայտա-բար: Սիւն. 1. հաւ. լէ: և 2. հաւ. ծէ: Իսկ մերթ՝ սոսկապէս. կամ բացարձակաբար. կամ հասարակապէս. և կամ մի կերպիւ:

Պարզագոյն. գունի. ին. ից. իւք: || առա-ւել պարզ. կամ յստակագոյն. կամ զտա-գոյն. և կամ յայտնագոյն: Սիւն. 2. հաւ. Ձ. և ԽԹ:

Պարզախօս. ի. աւ. աց. օք: || պարզ և յըս-տակ բարբառով խօսօղ, կամ որ համար-ձակ, և անթլուատ բարբառի: Իմաստ. 10. 21: Կիւրղի Եղեն. ժը: Իսկ մերթ նա, որ

անկ

Digitized by Google

անխարդախ սրտիւ. կմ անկեղծ բանիւ խօսիլ: Իսկ մերթ ընդ քայլ շարակցի այսպէս. պարզախօս լինել. և նշնքէ պարզ, և յստակ բարբառել. կմ ուղիղ, և ընտիր խօսիլ: ըստ այնմ Կիւրղի Եզեկ. ԺԵ. ուսուցանել կարէն պարզախօս լինել զյունարէնն, ՚ի պարզ, և ուղիղ խօսիլ զյունական լեզուն:

Պարզական. ի. աւ. աց. օք: || այն, որ է պարզ. կմ որ ունի զպարզութիւն, և կամ անբաղադրեալ: ըստ այնմ Յճ ոսկ. Ուղ մարմնական ծննդեան նման, զի է աննիւթ և պարզական:

Պարզամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || Նա, որ ունի զպարզ միտս. կմ որ է անխարդախ սրտիւ. կմ աննենգ. կմ անկեղծ. և կամ Թափուր ՚ի խորամանկութենէ, և ՚ի խորագիտութենէ, որ և կոչի միամիտ: Առակ. 11. 25: ՚ի Հվրս հարց. Է. և Իէ: Լամբրօն: Իսկ մերթ անընտրող. կմ տխմար. և կմ անգէտ:

Պարզամտութիւն. Թեան: || տես զՊարզմտութիւն:

Պարզեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || պարզ և սպ առնել. կմ յստակել. և կմ զտել. և այս սաի զլուլյ, զգինւոյ, զօդոյ, զձանապարհէ. կմ զկաւոյ. յորժամ մաքրեն յապականութենէ, կմ ՚ի խռովոյ, և յանպիտան նիւթոց, և այլն: Յօբ. 22. 3: Եսայ. 25. 6: Առակ. 6. 6: Եւ յայտնէ առեալ պարզել սաի նաև մաքրելն զհրահալելիս ՚ի հողոյ. և ՚ի կղկղանաց, և յայլ օտար նիւթոց՝ ՚ի բովս: ռամկ. խուլ ընել: Սաղմ. 11. 7: և ՚ի Յճ ոսկ: Գործեալ նշանակէ՝ սփռել. կմ տարածել. և կմ բանալ: և ըստ այսմ սաի՝ պարզել զվարագոյրս, զառագաստս. զվրանս, կամ զգիրս. և այլն: Ծնէդ. 40. 17: Եսայ. 33. 23: Եզեկ. 2. 9: Եւ մերթ կարկառել, կմ ընդարձակել. և կմ ձգել. ռամկ. երկնցնել. և ըստ այսմ սաի. պարզել զձեռս. և այլն: Յճ ոսկ: և Կիւրղի Եզեկ. ԺԷ: Երբեմն ևս արձակել. կմ լուծանել. ըստ այնմ Մծբն. Թ. Պարզեաց նա զկեզս առն համեր: Այնպէս է և 2. Թագ. 7. 9. ուր սաի. երբև յոգւոց պարզել ապաստան եղև, ՚ի երբև մերձեցու ՚ի արձակել զշունչսն. որ ռամկ. սաի շըփին շունչը հանել: Գործեալ նշանակէ մեկնել. կմ բացատրել. և կմ յայտնել. և ըստ այսմ սաի՝ պարզել զբանս:

Պարզիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնաւոր.) || պարզ և անբաղադրեալ լինել: Իսկ մերթ՝ անխառն լինիլ. կմ մաքրիլ. կմ յստակիլ. և կմ զտիլ. ռամկ. ոտըլիլ. կմ ըւնընիլ: Եզեկ. 24. 6: Մերթ ևս յայտնի կմ բացայայտ լինել. և կմ մեկն և բացատրել գոլ. ռամկ. էչըգ բլլալ: Իսկ մերթ ձգտիլ. կմ կարկառիլ. և կմ ձգիլ առ ինն: ըստ այնմ ՚ի Հվրս հարց. Իէ. ոչ պարզեցայ ՚ի տես յանցաւոր կանանց: Երբեմն ևս հրաժարիլ. կմ մեկնիլ. կմ զատիլ. կմ հեռանալ. և կմ չու առնել: ռամկ. չքուիլ. կամ հեռանալ: ըստ այնմ 2. Թագ. 12. 17.

Եւ անտի պարզեցան մեկնեցան ՚ի կողմն քարայրի: Եւ Ոսկ. 1. հատ. Ա. ուր սաի. Իսկ որդի անեղելոյն է՝ որոշեալ՝ մեկնեալ՝ պարզեալ՝ յարարածոց:

Պարզմիտ: || տես զՊարզամիտ. Լամբրօն:

Պարզմտութիւն. Թեան: || միամտութիւն. կմ անխարդախութիւն. կմ անմեղութիւն. կամ անչարութիւն սրտի. կմ անընտրողութիւն. և կմ տխմարութիւն: Լամբր:

Պարզուած. ոյ. ով. ոց. ովք: կմ իւ. ոց. օք: || պարզումն, ՚ի յստակութիւն. կմ զտութիւն. կմ մաքրութիւն. և կմ պայծառութիւն: Իսկ մերթ՝ ընդարձակութիւն. կամ տարածութիւն. և կմ ծաւալումն: Ագաթ: Եւ մերթ՝ պարզաբանութիւն. կմ բացայայտութիւն. կամ մեկնութիւն. և կմ յայտնութիւն. և ըստ այսմ սաի՝ պարզուածք բանից:

Պարզութիւն. Թեան: || անբաղադրութիւն. կմ անյօդութիւն: Իսկ մերթ՝ յստակութիւն. կմ մաքրութիւն. կմ զտութիւն. և կմ վճիտութիւն: Երբեմն ևս՝ անկեղծութիւն. կմ անխարդախութիւն. և կմ աներկմտութիւն: Իսկ մերթ՝ ընդարձակութիւն. կմ տարածութիւն. կմ սփռումն. և կմ բացումն: Եւ յայտնէ առեալ երբեմն ևս նշանակէ բացայայտութիւն. կմ յայտնութիւն. և կամ պարզաբանութիւն:

Պարզունակ. ի. աւ. աց. օք: || Նիգ. կամ սողնակ. և ասացաւ պարզունակ. ըստ որում յորմոց յորմ ընդ լայնութիւն դրան պարզի, ՚ի ձգի: ռամկ. սուրկիլ: Եւ յայտնէ առեալ երբեմն ևս նշանակէ զձողն, կմ զծակածև փայտն, որ իբրև զգօտի շաղկապէ մուծանի ընդ ծակս սղոցնեկաց հաստատեցելոց ՚ի վ(երայ) կանգնեցելոց սեանց, կմ փեղկից տախտակաց. և կմ իբրև զսռանցս ընդ բուն ծակս այսպիսեաց կազմուածոց անցուցեալ՝ եկանէ կողմանէ ՚ի կողմն: Ելից. 36. 31. և 32: և 39. 32: և 40. 17: Գործեալ. պարզունակ կոչի երկայն ձողն, ընդ որ վարագոյրն օղամանեկօք անցուցեալ պարզի, ՚ի ձգի և տարածի:

Պարզուտ. զտի. իւ. ից. կմ աց. օք: || գործիք պարզելոյ, ՚ի յստակելոյ. կմ զտելոյ զինին. և ըստ այսմ քամոցն գինւոյ, կմ իւղոյ, և այլոց նմանեաց՝ պարզուտ կոչի: Այնպէս պարզուտ անուանի այլ ձևղէն ծակոտկէն անօթն, որով սրբեն ՚ի բաց զձէնձերս մսոյ. կմ ՚ի բաց հանեն յարգանակէն զմիսն. և կմ քամեն ՚ի խոհանոցս զբանջարս եփեալս ՚ի նմա. կմ զայլ ինչ նման: տաճկերէն. գէւկիր: Իսկ Եզեկ. 52. 19 առեալ լինի փոխանակ անօթոյ, որով արկանեն զիւղ ՚ի ճրագարանս.

Պարզօրէն: (մակբայ որակական.) || պարզապէս. կմ յստակօրէն:

Պարէն. րենի. իւ. ից. իւք: կմ աց. օք: || սնանելիք, ՚ի ուտելիք, որով ոք սնանի և կեայ. կմ առուրն կերակուր. և կմ Նպար. ռամկ. ազըգ. կմ ազըգլը. և կմ կէլէր: Լամբրօն: և ՚ի հին. պատմագիրս:

Digitized by Google

Պարէտ. րէտի. րիւ. րից. րիւք: || Մերթ նշանակէ զպարէնն. զոր առեալ 'ի վերոյ: Իսկ մերթ զաւէտիս. որ է լուր բարի: և ըստ այսմ եղանէ 'ի սմանէ բառս պարե աւէտօք:

Պարթև. ի. աւ. աց. օք: || Է անուն գերահռչակ ազգի, որով անուանէին և իւրաքանչիւր անձինք սերեալք յայնմ ազգէ, զոր ըմբազոյն առեալ 'ի բառարանի յատուկ անուանց: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ բառիս պարթևական. որ պէս մինչ ասեմք. 'ի պարթև լեզու. կամ 'ի գիր պարթև. և այլն: Իսկ մերթ 'ի յազնականոյն եդեալ լինի փոխանակ պարթևատանի, որով նշանակի երկիրն հանդերձ բնակչօք: Բայց գիտելի է, զի առնախնեօք յազգէ առաւ ծնեալ լինէին արք քաջք և յաղթանդամք. վո որոյ սովորութի եղև 'ի մեզ պարթև կոչել զո և իցէ հսկայս, կմ զքաջ և զյաղթահասակ անձինս:

Պարթևազեան: (Նախադրիւ հոլովի.) || Նա՝ որ է յազգէն պարթևաց, կամ որ է ազգաւ պարթև: Իսկ մերթ այն՝ որ պատկանի պարթևական ազանց:

Պարթևազն. ազին. ամբ. ազանց: || ազն, կմ ազգ պարթևաց, և կամ պարթևազեան: Խորէն. Յ. գլ. 71: և Շնորհալին յողբն Եդեսիոյ:

Պարթևական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ վերաբերի առ պարթևս. և կմ պարթևազեան: 'ի Շարականս:

Պարթևանամ. ացայ. ացիր. ալ: (ընդ միջ.) || դառնալ յազգս պարթևաց. կմ պարթև լինել: Իսկ մերթ՝ իբրև զպարթև խօսել. կմ պարթևաց լեզուաւ բարբառել: Կիւրղ. Եզեկ. ԺԵ:

Պարթևարէն: (մակբայ որակական.) || պարթևաց լեզուաւ. կմ պարթև բարբառով. և կմ իբրև զպարթևս: Իսկ մերթ պարթևական. կմ պարթևազեան. և ըստ այսմ առեալ՝ պարթևարէն լեզու: Աճգուն:

Պարխալ. բալի. աւ. աց. օք: || շրջապատապարան կանգնեալ զքաղաքաւ. կմ զհրապարակաւ, և զայլովք նմանեօք: Եւ առաքերի սա յորմոյ. զի որմն է շրջապատ մանաւոր շինուածոց, ոմ տանց. իսկ պարխալն հասարակաց: Նաև յատուկ է պարապաց լինել 'ի բացի և բարձրաբերձ, և չլինել 'ի քարանց. կմ 'ի կղմինդրաց. բայց որմոյ ոչ է հարկ: Յեսու. 6. 5: Յուդիթ. 1. 2: Հայսմ. 21. 12:

Պարծ: (Նախադրիւ հոլովի.) || Է արմատ պարծել բայլին, որով նշնիկի պարծանք, կմ շքեղութի. և կամ փառաւորութի: Բայց սա ըստ այսմ միայնակ հազիւ 'ի գործ ածի. այլ յարի 'ի բայս այսպէս. 'ի պարծ բարբառել. կմ 'ի պարծ վերաստնել. կամ պարծ ուսուցանել. պարծ խօսովանել. և այլն. և նշանակէ, պարծանօք, կմ պանծալով. կմ քաջութք. կմ համարձակ սրտիւ. և կամ վստահութբ: ռամկ. [illegible]: Եւս կամ այսպէս. պարծ չլինել. կմ պարծ չնմել. և այլն. և նշանակէ պանծալի կերպիւ, կմ նազելի, և շքեղ շարժմամբ. և կմ քաջալանջ մարմնով. Աճառ. 30. 29:

Պարծանք. անաց. օք: (անեզական.) || պարծումն. որ է մեծաբանութի, կմ գովութի անձին քարոզութք կատարելութեց իւրոց, կմ իւրայնոց: 2. Մակ. 15. 32: 1. Կորն. 5. 6: 2. Կորն. 7. 4: Իսկ մերթ՝ փառաւորութի. կմ մեծ վայելչութի. կմ շքեղութի. և կմ գովութի: 1. Մնաց. 16. 27: և 29. 13: երբեմն ևս առեալ լինի փոխանակ նիւթոյ պարծանաց, կմ փոխանակ այնր, որով պանծայ ոք. 2. Կորն. 1. 12: καύχημα

Պարծենողութի. թեան: || ախտ պարծողութե. կմ մոլութի պարծելոյ: ռամկ. [illegible]: 'ի Վարս հարց. Ժ[illegible]:

Պարծեցուցանեմ. ցուցի. եցո. ել: (անցողակ.) || տալ ումեք պարծիլ. կմ ընծայել զնիւթ պարծանաց. և կմ պանծալի առնել: Նարեկ. ՂԶ:

Պարծիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || առ ս. զՊանծալ: 3. Մակ. 6. 4: Սաղմ. 73. 4: 2. Կորն. 7. 14:

Պարծուկ: (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զբարս պարծեցողս, կմ սովորեալ 'ի պարծիլ. և կմ պանծացող: ռամկօրէն [illegible]: ըստ այնմ Մծբէն. ԺԹ. Զիարդ ուսուցանէիր ինձ՝ թէ ցածիր, մինչ դու պարծուկ, լիրբ, և անամօթ ես:

Պարծունակ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ ըզպարծանս. կմ պանծալի: ըստ այնմ Նարեկ. ՂԶ. Նշան պարծունակ մահու յաղթողին:

Պարկ. ի. իւ. ից. իւք: || քսակաձև մեծ աման, որով մերթ նշանակի մախաղն. զոր բառնան ընդ իւրեանս ճանապարհորդք: ռամկ. հէյպէ. կմ [illegible]: Մաթթ. 10. 10: Մարկ. 6. 8: Իսկ մերթ խորգն. կմ անօթն կազմեալ 'ի մազեղինաց. կմ 'ի կտաւեղինաց, և յայլոց նմանեաց: ռամկ. չուվալ. կամ [illegible]: Աճգուն: և Կիւրղի Եզեկ. Է: Մերթ ևս նշանակի մեծ քսակն, յորս արկեալ լինէին բազմութիւնք դրամոց, և այլոց նմանեաց: ռամկ. [illegible]: 4. Թագ. 5. 23: Տօբ. 9. 6:

Պարկեշտ. շտի. իւ. ից. իւք: կմ աց. օք: || հեռի 'ի ցոփութեց, և 'ի խենեշութեց. կմ համեստ. կմ պատկառելի. կմ զգաստ. կմ ազնիւ. և կմ նազելի: և այս առ ի ըզմարմնոյ: Մարկ. 15. 43: 1. Տիմ. 3. 2: Խորէն. Փ. գլ. 65: Իսկ մերթ՝ պճարուց. զբանից. ողջախոսուց. և զայլոց նմանեաց: Առակ. 8. 6: և 15. 26: 1. Պետ. 2. 12: Այսպէս և այնք անդամք մարմնոյ, որք համարեալ են ոչ զանմօթ ինչ. ոչ պատշաճաւոր՝ պարկեշտ կոչին. որպիսիք են դէմք, ձեռք. և նմանիք սոցա: 1. Կորն. 12. 24: Իսկ մերթ՝ բարեխառն. կմ ողջախոհ. և կմ ժուժկալ. և ըստ այսմ առեալ. պարկեշտ մարմին. կմ պարկեշտ լինել 'ի կերակրոց. կմ յուտե

լիս, և յըմպելիս. և այլն: Խորէն. ա. պր. 23: և գ. պր. 67: Մերթ և ՝ մաքուր. կմ՛ հեռի ՝ի գործշութեանց. և կմ՛ ողջ: Ղևտ. 10. 10:

Պարկեշտագեղ. ի. ու. աց. օք: ‖ ունօղ զպարկեշտ գեղեցկութիւն. և կմ՛ վայելչացեալ, համեստ, և պատկառելի գեղով ՝ն ՃՇգտբ:

Պարկեշտագոյն. գոյնի. իւ. ից. իւք: ‖ առաւել պարկեշտ. կամ համեստագոյն: Իսկ մերթ ազնուագոյն. կմ՛ պատուականագոյն. և կմ՛ գերագոյն: Եզնկ. 1. հաւ. իէ. և լէ:

Պարկեշտաժողով: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ այն, որ է պարկեշտ ժողով, կամ որ է խումբ պարկեշտաց. կմ՛ յորում եղեալ բազմութիւն է պարկեշտ, և համեստ: և ըստ այսմ ա- սի՝ պարկեշտաժողով ընկերօք: ՃՇգտբ:

Պարկեշտախօս. ի. իւ. ից. իւք: ‖ նա, որոյ խօսքն են պարկեշտ, կմ՛ որ համեստութբ խօսի:

Պարկեշտախօսութիւն. թեան: ‖ խօսք պարկեշտք. կմ՛ համեստաբանութիւն: Լամբրօն:

Պարկեշտակրօն. ի. իւ. ից. իւք: ‖ ունօղ զպարկեշտ կրօնս. կմ՛ պարկեշտութբ կենցաղավարօղ. և կմ՛ համեստաբարոյ. և ըստ այսմ ասի. պարկեշտակրօն ծնօղ, կամ առնուտին: Նարէկ. ղէ:

Պարկեշտանամ. ացայ. ացիր. ալ: (Չէզ.) ‖ պարկեշտ լինիլ. կմ՛ համեստանալ: Իսկ մերթ՝ ժուժկալել. և ըստ այսմ ասի. պարկեշտանալ ՝ի խորտկաց. ՝ի մսոյ. և այլն:

Պարկեշտասէր. սիրի. ու. աց. օք: ‖ սիրօղ պարկեշտութեան. կմ՛ համեստութեան. կամ սիրով գիրկս արկանօղ զզաստութեան: ՃՇգտբ:

Պարկեշտատուն: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ պարկեշտութբ ունել. կմ՛ ունօղ զպարկեշտ տունս: Իսկ մերթ այն, որով ոք պարկեշտաբար տնանի: և ըստ այսմ ա- սի. պարկեշտատուն կրօնք: ՝ի հին տաղ- մոգիրս:

Պարկեշտութիւն. թեան: ‖ համեստութիւն. կմ՛ ամօթխածութիւն. կմ՛ զգաստութիւն. և կմ՛ սրբութիւն: 1. Կորն. 12. 23: Իսկ մերթ՝ ողջախոհութիւն. կմ՛ ժուժկալութիւն ՝ի կերակրոց. և այլն:

Պարկեշտուհի. հւոյ. եաւ. եաց. եօք: ‖ է բառ իգական, որ ասի զկանանց, որք պարկեշտք, և համեստք են:

Պարհեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ նոյն է ընդ պահել բայիւն ըստ ոմի. վն զի տառս ՝ր, բազում անգամ մուծեալ լինի ՝ի բառս՝ իբր առ՝ի զարդ. ոչ փոխանակ առելոյ բառին. բառանել. գործշապահանք. դաժանագոյն. կոծել. պաշարել. տաժանիլ. և այլն. ասեմք երբեմն. բարժին, բարժանել. գործշապարհանք. դարժանագոյն, կործել. պարշարել. տարժանիլ, զորս անցես ՝ի տեղիս իւրեանց: Եզ. 12. 6: 1. Մակ. 3. 42: 2. Մակ. 3. 1:

Յոբ. 24. 15:

Պարմանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: ‖ պատանի. կամ պատանեակ. և կամ մանուկ: ռամկ. փղայ:

Պարշարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ նոյն է ընդ պաշարել բայիւն. վն զի տառն ՝ր, եդեալ լինի առ՝ի զարդ. ոչ առաւել ՝ի բայն պարհել: 1. Մակ. 15. 25: 3. Մակ. 6. 18:

Պարոյկ. ուկի. աւ. կմ՛ իւ. աց. օք: ‖ պարբերութիւն. կմ՛ պարոյրք, կմ՛ շրջանք: Եւ յապաւմանէ առեալ՝ պարոյկ կոչի ՝ի քերականաց տեսակ ինչ ոլորակին, որ է հնչումն ինչ, յորում ձայնն ՝ի մեջբառն ՝ի վեր առնայ, և ընդհոլովեալ ՝ի վայր բերի. և ունի նշան պգինս զայս՝ ՝. որ և յանուն հնչման իւրոյ պարոյկ յորջորջի:

Պարոյր. րուրի. իւ. ից. իւք. կմ՛ աց. օք: ‖ է արմատ պարուրել բային, և նշանակէ պարուրումն, կմ պարփակումն. կմ՛ պարունակումն. կմ՛ շրջանակումն. և կամ պատեան: Եւ մերթ՝ պարուրեալ. կմ պարփակեալ. կմ՛ պատուեալ: Իսկ երբեմն ըստ բայի շարակցի այսպէս. պարոյր առնուլ. և նշանակէ շրջանս առնուլ. կմ՛ պատել. կմ՛ անգրէն դառնալ. կմ՛ յետս ըդեմ շրջիլ. ոչ հանդիպելի ալեաց ծովու, յորժամ յարձակեալք զափունս նը, յետս ընկրկին՝ դառնալով վերստին յինքեանս: Կիւրղի եղէգ. թ.

Պարոն. ի. ոնք. կմ՛ նայք. աց: ‖ է բառ յարգական, որով նշանակի տէր, կամ մեծ. բայց սա յաշխարհաբառ լեզուէս ՝ի գործածի:

Պարոնակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ պարօղ. կամ պարառօղ: Իսկ մերթ՝ պար. կմ՛ դաս, և կմ՛ գումար:

Պարոտն. րման. մամբ. մանց. ամբք: ‖ տե՛ս զՊարառութիւն:

Պարունակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ պարունակեալ. կմ՛ պարփակեալ. և կմ՛ շրջապատեալ. և ըստ այսմ ասի, զպարունակ իմացուածս բանին տեսանել. կմ՛ պարունակ տեղի. պարունակ սահմանք. և այլն: ռամկօր. պատած. կմ՛ չեւրեւրէ եղած: Իսկ մերթ պարունակող. որգոն. գրուէառակցէք զգրեգորիոս՝ զամ աստուածութեանց պարունակն: Մերթ և նշանակէ պարունակական. և ըստ այսմ անուանքն՝ որք ցուցանեն զպարունակութիւն իրիք յինքեանս՝ պարունակք կոչին. ոչ սոքա. մենաստան. կուսաստան. գարեջնոց. ժողովարան. և այլն: Բայց երբեմն վարիւս իբրև զգոյական, և յայնժամ նշանակէ՝ ծիր. կմ՛ բոլորակ. կմ՛ շրջանակ. և կմ՛ գունտ. և ըստ այսմ խուրպինչեաց կամարքն երկնից. ոչ մոլորակաց. կմ՛ քեռեալ աստեղաց՝ պարունակք յորջորջին: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն և նշանակէ՝ պար. կմ՛ դաս. և կմ՛ դասակարգութիւն: Լամբրօն. ՝ի Քաղած պեղիս:

Պարունակած: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունօղ զձև պարունակի. կմ՛ բոլորակա-

ձև. կմ՛ գնտակակերպ. և կամ շրջանա_
կաւոր։

Պարունակեմ. եցի. եմ. ել. (Ներգործ.) || պարփակել. կմ՛ շրջապատել. կմ՛ բովան_դակել. և կմ՛ յինքեան փակեալ ունիլ. և ըստ այսմ ասի. պարունակել զանձն ինչ զօրօք. կմ՛ զմարմինն և զգեստս իւր թեւօք. և կամ պարունակել բազմաց զտանուն. անօթոյ զհեղուկ իրս. և այլն։ Խոսրէն. ֆ. պր. 62։ Նարէկ. ձ. ձա։ և 'ի Գրոց. հատուած։

Պարունակ. ի. աւ. աց. օք։ || Նուրբ մաշկ, որ պատէ զլուն. որպիսիք են պարունակք աչաց. մնինք ուղղոյ. թաղանթք ձուոյ։ և այլք նման։

Պարունսակեմ. եցի. եմ. ել. (Ներգործ.) || թաղանթապատել. կմ՛ պարունակել. կմ՛ ամփոփել. կմ՛ շրջապատել. կմ՛ պատա_տել. և կմ՛ զմիմեամբք ծալել։ ռամկօր. պօփէլ. կմ՛ պատել. կմ՛ ծլծլել. փրայ ծալել։ Ոսկէփ. ժդ։

Պարուրեմ. եցի. եմ. ել. (Ներգործ.) || պարփակել. կմ՛ պարունակել. կմ՛ պա_րագրել. և կամ շուրջ փակել։ Կիւրղ. Եզեկ. Ժ։ Իսկ մերթ պարածածկել. կմ՛ պատսպարել. կմ՛ սքօղել. և կմ՛ պատր_ուճակել։ Նարէկ. ժբ. և զա. և Լամբրոն. Մերթ եւս անդրէն յինքն ձգել. կամ յինքն դարձուցանել. կամ ամփոփել. կամ 'ի բաց քարշել. և կամ արգելեալ խափանել։ Լամբրոն. ըստ այսմ է և 'ի Նարէկ. ղէ. ուր ասի. Ձեռան զրուծեցից. և դարձեալ խոյսու տալ իսկ պարուրե ցից. ցի տալ ձգեցից։ Իսկ երբեմն՝ յետս ընկրկել. կմ՛ 'ի բաց զատել. կամ՛ 'ի բաց կորել. և կմ՛ 'ի բաց ընկենուլ. Նարէկ. ղէ։ Եւ 'ի Լամբրոն. ուր ասի. Զայնքան Թոյնս դառնութե չարին 'ի նմանէ. պարուրեր։ Մերթ եւս շրջակաւոր առնել. կմ՛ քան_ցել. կմ՛ յապաւել զաւելորդս. և կմ՛ թլ փատել։ ըստ այնմ Լամբրոն. 'ի մարմնոյ մե րոյ՝ և 'ի ցանկութէ որ ինչ անպիտան իցէ կարի, և 'ի բաց պարուրի, զի 'ի բաց յա_պաւի։ ըստ այսմ է և Յօբ. 19. 10. ուր ասի՝ պարուրեաց շուրջ զինև. զի շրջակը տուր արար զիս իբրև զորթ՝ 'ի բաց կե_ղևելով զամ որ ինչ իմ էր։ Այնպէս է եւ 2. Օրէն. 30. 6. ուր ասի՝ պարուրեացէ տր զսիրտ քո, սիրել զտր ած քո. զի թլ փատեացէ։ վն որոյ և փոխանակ այսր բա ռի դնի Յերեմ. 5. 4. յապաւել՝ որ է նոյն։

Պարուրումն. րման. մամբ. մանց. մամբք։ || պարփակումն. կմ՛ պարագրութի. և կմ՛ շրջափակումն։ Իսկ մերթ՝ պարածածկու թի. կմ՛ պատսպարումն. կմ՛ սքօղումն. և կմ՛ պատրուճակումն։ Մերթ եւ յինքն ձգումն. կմ՛ յինքն ամփոփումն։ Եւ եր_բեմն՝ 'ի բաց կորումն. կմ՛ յապաւումն։

Պարպատեմ. եցի. եմ. ել. (Ներգործ.) || սաստիկ լցուցանելով, կմ՛ ուռուցանելով հասուցանել զինն 'ի պատառիլ. զորմէ լիա գոյն տեսցես 'ի բայն պարպատիլ։

Պարպատեցուցանեմ. եցուցի. եցո. անել։ (անցոգ.) || Նոյն է ընդ վերնոյն։

Պարպատիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Հայնակր.) || սաստիկ լցեալ, կմ՛ ուռուցեալ լինելով բուռն առնել 'ի պատառիլ. կմ՛ մերձ 'ի պատառումն լինել. և ըստ այսմ ասի, պարպատիլ ուռկանաց, որովայնի, սա_գաւորց, կմ՛ այլոց, և այլն։ ռամկ. պօփա թիլ։ Ղուկ. 5. 6։ 'Ի Հար. հարց. Ե։ ըստ այսմ է և 'ի Յոբ. ուր ասի. Յորում պա տիկքն յաղեէին, և հայկատակքն պար_պատէին։

Պարպատիւն։ (Նախդրիւ հոլովի։) || պար պատումն։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ ուռուցումն. կմ՛ պայթուցումն. և կմ՛ ժքալից ճայթումն. ըստ այնմ Ոս_կէ. 1. հոգ. ա։ Զի ոչ եթէ պայթիւն բա_նից, և ոչ պարպատիւն պատգամաց տե սանեմք։

Պարպատումն. տման. մամբ. մանց. մամբք։ || սաստիկ լցմամբ կմ՛ ուռուցմամբ մեր_ձիլն 'ի պատառիլ. կմ՛ լնուլն և ուռուցա նելն մինչև 'ի պատառումն. ըստ այնմ Յո բէ. Այլ պարպատմամբ որովայնին. լուծի զկանոն նր պահոցին։ Եւ 'ի Շարակ. նոյն. ասի. Զքաղցրաչար պարպատմամբ, և ուռուցմամբ ձգնեալ։

Պարպատուն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ա_նող զպարպատումն. կմ՛ պարպատեալ. զի լցեալ, կամ ուռուցեալ մերձ 'ի պա_տառիլ։

Պարս. ի. իւ. ից. իւք։ (սա վարի մանաւ_անդ յոգնակիանապէս.) || պարսատիկ. որ է գործի ինչ կազմեալ 'ի փոկոյ, կամ 'ի լարէ, զորոյ զերկոսին ծայրսն կալեալ, Քօղս շառապաւ պարաբերեալ, արձակեն 'ի բաց զքարն, որ եդեալ կայ 'ի թաթա ձև զոգ նր. ռամկ. պուրուք. և տաճկերէն սափան։ 1. Թագ. 17. 40. և 50։ 2. Մնաց. 26. 14։

Պարս. 'ի պարս. զպարս։ Պարսք. ից. իւք։ || ըստ եզակին նշնկէ զպարսկաստանն, ըստ այնմ 'ի Լուսէնոյի. Մարաթիոս որդ_ւովք 'ի պարս վկայեաց։ Իսկ ըստ յոգնա կանին նշանակէ զպարսիկս, կմ՛ զբնակիչս պարսկաստանի։ Եսթեր. 1. 3. և 10. 2։ Դա նի. 5. 28։

Պարսատիկ. ակի. աւ. աց. օք։ || տես 'ի վե րոյ զՊարս. ըստ որում նշանակէ զքար_ընկեց գործին։ 1. Թագ. 25. 29։ Առակ. 26. 8։ Խոսրէն. ա. պր. 15։

Պարսաւ. ի. իւ. ից. իւք։ կամ ոյ. ով։ || գա րով. կմ՛ չարախօսութի. կամ քամահանք. և կմ՛ անարգանք, որոյ ներհակն կոչի գով. կմ՛ գովեստ։ Նարէկ. խը։

Պարսաւաբանօ. ի. իւ. ից. իւք։ || անօղ զպարսաւելի բանս. կամ չարաբանս. կամ վատաբանաց. և կմ՛ թշնամանս։ ռամկ. բօւքհօիր։

Պարսաւաբանութիւն. թեան։ || պարսաւե լի բանս. կմ՛ չարաբանութի. կմ՛ վա_տաբանութի. և կմ՛ թշնամանութի։ ռամկ. բօւքհօիրլըքը։

Պարսաւագէտ. գիտի. ած. աց. օք։ || Նա՛

որ դնի է, կմ՛ անարժ ի զպարտաւանս ու-
րուք․ կմ՛ պարտաւանք․ և կմ՛ պարտա-
ճօղ, որ է չարախօսող։ Յո՛ւդ․ և ՚ի հին
պատմագիրս։

Պարտաւագիր․ դրի․ իւ․ աց․ օք։ || Նա՛ որ գնէ, կմ՛ ածնէ ումեք զպարտաւանս․ կմ՛ դատովող, կմ՛ բամբասող․ և կմ՛ մեղադրող։ Ոսկէ․ 1․ հռով․ իէ։

Պարտաւանք․ աց․ օք։ (անեզ․) || պարտաւճութիւն․ կմ՛ դատովանք, կմ՛ բամբասանք, և կմ՛ քամահանք, որոյ ներհակն է գովութիւն։ Եբրէ․ 20․ 10։ 2․ Կորն․ 6․ 8։ Իսկ մինչ առի, ընդ պարտաւանօք ածել զոք, նշանակէ արկանել ՚ի ներքոյ պարտաւանաց, կմ՛ պարտաւելի առնել․ և կմ՛ պարտաւել։ Ոսկէ․ 1․ հռով․ լա։

Պարտաւանէր․ սիրի․ ան․ աց․ օք։ || սիրող պարտաւանութեան․ կմ՛ որ սիրէ գարշել զոք․ և կմ՛ ունող զբարս չարախօսելոյ։

Պարտաւելի․ լեաց․ եաւ․ եաց․ եօք։ || դատովելի․ կմ՛ բամբասելի, կմ՛ պախարակելի, և կմ՛ քամահելի։ Նարեկ․ զթ։

Պարտաւեմ․ եցի․ եա․ ել։ (ներգործ․) || դատովել․ կմ՛ բամբասել․ կմ՛ չարախօսել․ կմ՛ պախարակել․ կմ՛ քամահել․ և կամ թշնամանել․ ռամկօր․ գէշ խօսիլ։ Ոսկէ․ 1․ հռով․ լը։ և 2․ հռով․ ը․ և ժը։

Պարտաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || Նա՛ որ ՚ի գործ ածէ զպարտս․ ցի զպարտատիրս՛ ձգելով նովաւ զքարինս առ թշնամիս․ որպէս վարողքն աղեղանց կոչին աղեղնաւորք։ ռամկ․ տոֆան նէտող։ 4․ Թագ․ 3․ 25։ 1․ Մնաց․ 12․ 2։ Յուդի․ 6․ 8։ և 9․ 6։

Պարտաքար․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || քարպարտից, ցի պարտատկաց, զոր ձգեն պարուտ պարսաւորք ՚ի մէջ թշնամեաց։ ռամկ․ տոֆանի քար։ Զաք․ 9․ 15։ Խորէն․ գ․ գլ․ 9։

Պարտաքարեմ․ եցի․ եա․ ել։ (ներգործ․) || ընդ օդս շրջանակելով արձակել զպարտս, կմ՛ պարտատիօք ձգել զքար․ և կմ՛ հարկանել զոք պարտսիւք։ ռամկօր․ տոֆան նէտել․ կմ՛ տոֆանով քար նետել, կմ՛ զարնել։ 1․ Թագ․ 17․ 49։ և 25․ 29։

Պարսեմ․ եցի․ եա․ ել։ (ներգործ․) || պարսաքարել։ ռամկ․ տոֆան նետել․ կմ՛ տոֆանով զարնել։ Իսկ մերթ՝ նմանութեամբ առեալ լինի փոխանակ ՚ի բաց մերժելոյ, կմ՛ ձգելոյ, ըստ այնմ Նարեկ․ ղ․ Պարսեցին պատրողին բանսարկութիւնք։

Պարսէս․ սեաց․ աւ․ աց․ օք։ || պարսատակ։ ռամկ․ տոֆան։ Բայց սա մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուով ՚ի գործածի ՚ի հին պատմագիրս։

Պարսիկ․ պարսկի․ աւ․ աց․ օք։ || է անուն հռչակաւոր ազգի, որով և անուանեալ իւրաքանչիւր անձինք սերեալք ՚ի նմանէ, զորոց լեզուն անուանեն ՚ի բառարանս յատուկ անուանց։ ռամկ․ աճեմլերէն, խըզըլպաշ։ Յուդի․ 16․ 12։ Եսթ․ 16․ 23։ Խորէն․ գ․ գլ․ 64։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ բառիս պարսկական, որգոն, պարսիկ լեզու, պարսիկ դպրութիւն, և այլն։ Խորէն․ գ․ գլ․ 36։

Եւ մերթ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ պարսկերէն, որգոն․ պարսիկ խօսել․ պարսիկ թարգմանել․ և այլն։

Պարսկաբարոյ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || ունօղ ըզբարս պարսկաց, կմ՛ պարսկական բարուք վարօղ։

Պարսկական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || պարսկային․ ցի այնմ, որ պարսից է, կամ զոր պարսիկք ունին, և կմ՛ որ առ ազգն պարսից վերաբերի։ Խորէն․ գ․ գլ․ 6։

Պարսկային․ || նոյն է ընդ վերնոյն։

Պարսկանամ․ ացայ․ ցիր․ ալ։ (ընդմիջ․) || իբրև զպարսիկ լինել․ կամ յազգս պարսից դառնալ։ Իսկ մերթ՝ պարսկերէն խօսել․ կմ՛ պարսկական լեզուաւ բարբառել։ Կնորդի ՆԷՐ․ ժէ։

Պարսկապան․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || տե՛ս զՊարսկապան։ Յուդի․ 14․ 2։

Պարսկաստան․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || աշխարհ պարսից․ կմ՛ պարսկական երկիր։

Պարսկերէն։ (մակբայ որակակ․) || պարսկական լեզուաւ․ և կմ՛ պարսից բարբառով։

Պարսպամարտիկ․ տկի․ աւ․ աց․ օք։ || մարտնչօղ ընդ պարսպաց քաղաքի, կամ որ պատերազմի ընդ պարսպաւոր բերդից։ Մերթ և նա՛ որ ՚ի պարսպէն մարտնչի ընդ թշնամիս։

Պարսպապահ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || պահապան պարսպաց․ կմ՛ պահօղ զպարիսպ քաղաքի։ 2․ Մակ․ 10․ 36։

Պարսպաւէր։ (նախդրիւ հոլովի․) || ունող զաւերեալ և զքանդեալ պարիսպ․ որպիսիքէն ոմանք ՚ի քաղաքաց։ Իսկ մերթ աւերող պարսպաց։

Պարսպաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || ունօղ զպարիսպ․ կմ՛ տեղի շրջապատեալ պարսպօք։ Ղևտ․ 25․ 29։

Պարսպեմ․ եցի․ եա․ ել։ (ներգործ․) || պարսպօք պատել․ կմ՛ զտեղեաւ իմիք կանգնել զպարիսպ։ Յուդի․ 4․ 4։ Իսկ մինչ առի, շուրջ պարսպել, առեալ լինի փոխանակ շրջափակելոյ, կմ՛ շրջապատելոյ, կմ՛ պատսպարելոյ ՚ի չարաչնոյն։ Բայց մինչ առի ՚ի բաց պարսպել, նշանակէ՝ ՚ի սահմանաց ՚ի բաց ընկենուլ․ կմ՛ արտասահմանել․ կմ՛ տարամերժել․ և կմ՛ ՚ի բաց որոշել։ ռամկ․ դուրս ձգել։

Պարտ։ || ոչ հոլովի, այլ ընդ բային շարակցի սովաբար․ պարտ առնել․ և նշանակէ պարտաւոր առնել․ կամ ընդ մեղապարտութիւն արկանել․ և կմ՛ մեղադրել․ ըստ այնմ․ Ոսկէ․ 1․ հռով․ գ․ Ո՛վ է, որ պարտաւանիցէ զաւետարանիչսն։ Եւ մերթ վարի իբրև զդիմազրկ ըստ այսմ օրինակի․ պարտ է․ պարտ էր․ և այլն․ և նշանակէ՝ հարկ է․ կմ՛ պիտոյ է․ կմ՛ պատշաճ է․ և կամ իրաւ է։ ռամկ․ գէրէք։ Մատ․ 17․ 10։ և 25․ 27։ Գործ․ 1․ 16։ Իսկ թէ զինչ նշանակէ՝ մինչ գրի պարտք․ տե՛ս ՚ի կարգի իւրում։

Պարտակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || պատրուակ․ կմ՛ քող․ և կմ՛ ծածկոյթ։ ռամկ․ ծածկոց։ և ըստ այսմ առի․ պարտակս զերեսօք կա-

[illegible]

[illegible]

Պարտիք. տեաց. եօք. (անեզական.) || տե՛ս զՊարտք: Բարուք. 3. 8: Մատթ. 6. 12: Հռով. 4. 4:

Պարտութիւն. թեան. || պարտելն. կամ յաղթելն. կամ նուաճելն. և կամ զարկելն. որոյ ներհակն է յաղթութիւն, որ նշանակէ զյաղթելն: Իսկ մերթ՝ ընկճումն. կամ նկուն գոլն. կամ նուաստութիւն. կամ տկարութիւն. և կամ պակասութիւն: Հռով. 11. 12: Ըստ այսմ է և ՚ի Լամբրոն. ուր ասի. Իսկ ՚ի պարտահանքեն զմաքրութիւն պարտութիւն խոստովանեցաք, զի զանկարութիւն մեր: Պարտել, բազում անգամ ըստ բայի շարակցի այսպէս. ՚ի պարտութիւն մատնել. և նշանակէ, պարտել, կամ յաղթել. և ըստ այսմ սորա մանաւանդ կրաւորականն ՚ի գործածի: 1. Մակ. 6. 6: և 16. 8: Եսայ. 8. 9:

Պարտուակ. ակի. աւ. աց. օք: || պարտաւորական. կամ պարտաւոր. կամ մեղապարտ: ռամկ. պարտքեան. կամ տուժելու. Մծբն. ժը:

Պարտք. պարտուց. ուք: (անեզ.) || պարտիք. զի այն ինչ, զոր ոք պարտի հատուցանել ումեք, կամ զոր խոստացեալ կարէ ոք պահանջել յումեքէ. որպիսի է փոխ առեալ դրամն. կամ հատուցանելի հարկն՝ մաքսն, տասանորդն, և այլն: որ և ռամկ. կոչի պօրճ. կամ փուլէ. 1. Մակ. 15. 8: Մատթ. 18. 30. և 32: Հռով. 13. 7: Ըստ այսմ և ամուսնական հատուցումն անկողնոյ, զոր ամուսինք միմեանց առնուսինքն, համառօտ խօսելով պարտք ասի: 1. Կորն. 7. 3:

Պարփակարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի պարփակեալ լինելոյ. կամ պատսպարան. կամ ապաստանարան. և կամ ծածկարան: Նարեկ. ղէ:

Պարփակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || շուրջ փակել, կամ պատուանակել. կամ շրջապատել. կամ պարապարել. և կամ ամփոփել: Նարեկ. ՚ի բանս ներբողին. Ճառընտիր. և Լամբրոն: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխաբերաբար՝ մանաւորել. կամ սեփականել. կամ յատկացուցանել: Ըստ այսմ. Լամբրոն. Քեզ միայն պարփակի աղօթքն:

Պաքար: || տե՛ս զՊայքար:

Պաքարեմ: || տե՛ս զՊայքարեմ:

Պաքարումն: || տե՛ս զՊայքարումն:

Պաքսիմադ: || տե՛ս ՚ի բառարանի յաւելուածոց:

Պաքսիմատ. ի. իւ. ից. կամ աց. օք: || է բառ հռոմայեցւոց. որով նշանակի հացն, զի նկանակ, կամ գրտակ հացի շարացուցեալ ՚ի փուռն, թէ մեծ իցէ, և թէ փոքր. թէ գնտակակերպ իցէ, և թէ այլով ձեւով: ռամկ. պէքսիմէտ. կամ [illegible]:

ՊԵ

Պեխ. խ. խէ. խց. խք: || մազք բուսեալք շրթանց. կամ զվերին շրթամբքն: Բայց սա մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզու ՚ի գործածի: ռամկ. պըըխ:

Պեճպղաս. ի. աւ. աց. օք: || է բառ յունական. և նշանակէ զերկու ծալոս. կամ զերկու դասուքս. և յայտնանէ առեալ երբեմն զին փոխանակ ոսկի իցէ ծալոց: Աճառ:

Պեղեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || զերկրէ հողն առնուլ հանել ՚ի փորոյ. կամ առնուլ հանելով զհողն բանալ գուբս, կամ ջրհորս: ռամկ. հողը դուրս տալ. կամ փորել խոր բանալ. Ծննդ. 7. 16: ԵՒ ՚ի Աճառ. ուր ասի. ՚ի հանդերձս իւրեանց ընկալեալ զհողն՝ արտաքս պեղէին. զի հանէին: ԵՒ ՚ի Խորենա. գ. գլ. 32. ասի. Պեղել խորս յոյժ քաղաքորս. զի բացեալ գետոս յոյժ խորինս: ԵՒ յայտնանէ առեալ երբեմն առնել զայրոց կրայց. և նշանակէ. արտ հանել. որպէս. Չկար զանձանց մեծերամ արտաքս պեղել: կամ այսպէս. Անձ թանձ յաւելեալ պեղեց զչարն, զի ՚ի բաց հանէր ՚ի նոցանէ զախտն փառամոլութեան: Թովմ. 1. հատ. խը: Այսպէս և Հռովմ. 9. 12. ուր ասի, եթէ անգամ լցեալ միայն պեղեսցես զչարիս. զի միայն հանցես ՚ի գործոց քոց զպատիժս, և զայլս չարիս:

Պենտակոստէ: || տե՛ս ՚ի ներքոյ Պենտեկոստէ: Նարեկ. հե. և շ:

Պենտեկոստէ. ակի. իւ. կց. եք: || է բառ յունական, որ թարգմանի յիսներորդ. կամ յիսներորդ: Այրդ անուանելի տօնաւոր էր տօնք. մինն էր հրէից, զոր կատարէին տօն եօթներորդաց, զի եօթնեկաց. զի սկսեալ ՚ի պասեքէն, որ էր տօն բաղարջակերաց, թուէին զեօթն շաբաթս. և յաւարտել նոյ ՚ի յիսներորդ աւուր կատարէին զտօնախմբութիւն ինչ մեծ, պէսպէս զոհիւք, և պատարագօք, և հանդիսիւք. և այս նախ ՚ի յիշատակ յիսներորդ աւուր ելանելոյ յեգիպտոսէ, յորում ընկալան զօրէնս ՚ի լեառն սինայ. և երկրորդ ՚ի գոհութիւն նորոց արմտեաց, զորս յայնժամ սկսանէին հնձել. վասն որոյ և ՚ի պենտեկոստէին մատուցանէին ՚ի նորահաս արմտեաց զերեխայրիսն՝ պանս երկուս: Ել. 34. 22: Ղեւտ. 23. 15: Իսկ երկրորդ տօնն է քրիստոնէից, զոր կատարեմք յաւուր գալստեան Հոգւոյն սրբոյ. և զի է սա յիսներորդ օր թուեալ ՚ի զատկէն. վասն որոյ և կոչեցաւ պենտեկոստէ: 1. Կորն. 16. 8: Բայց երբեմն նշանակէին առհասարակ յիսունսն. զի յիսուն աւուրքն, որք անկանէին ՚ի մէջ երկուցանցն տօնիցս. վասն որոյ և յոգնակականաբար ՚ի գործածի. ուր երբեմն. 2. Մակ. 12. 32: Գործ. 2. 1: և 20. 16:

Պետ. ի. աւ. աց. օք: կամ իւ. ից: || Է անուն նախապատուութեան, որով նշանակի գլուխ, կամ առաջնորդ, կամ իշխան. կամ սատիկան. և ինչ աւագ, որ ունենի զգերակայութիւն ինչ ՚ի վերայ այլոց: Ծննդ. 49. 10: 1. Մնաց. 7. 40: Դանիէ. 3. 2:

Պետական. ի. աւ. աց. օք: || այն ինչ, որ վերաբերի առ պետս. կամ գլխաւորական. կամ իշխանական. և կամ վեհական:

Պետութիւն. թեան: || պետականութիւն. գլխաւո.

րութիւն. կմ իշխանութիւն. կմ նախադահու-
թիւն. կմ իշխողական ատագութիւն. որով
դատէ, կմ կառավարէ՝ ըստ զբաղմունքիւս:
Յուդ. 2. 17: Սաղմ. 50. 14: Ղուկ. 12. 11: և 20.
20: Բայց 'ի յոգնականութեան մասնաւորապէս
առեալ նշանակէ առնաւ մին 'ի յիններակ
դասակարգութեանց հրեշտակաց. և այս տաս
թէ զբարերաց. Եփես. 1. 21: և 3. 10: Կողոս.
1. 16: Եւ թէ զչարաց, որք են դևք: 1.
Կորն. 15. 24:

Պետրոսեան: (Նախադրբիւ հոլովի.) || այն տեղ,
որ պետրոսի է. կմ առ պետրոս վերաբե-
րի: Իսկ մերթ նշանակէ զհետևողն պետ-
րոսի:

Պերիթոս. րիթեայ. եաւ. կմ թոսի. իւ: ||
է անուն որդւոյ Հերակլեի, որ եղև մեծա-
րիմ դաշնաւոր Թեսևսի ընկերակցեալ
նմա 'ի կենտաւրսն և 'ի մասնա, որոյ օգնութեամբ յաղ
թեաց Թեսևս յուշկապարկացն. որք ա-
սացան 'ի բանս յուշկապարիկ: Խորէն. Բ.
գլ. 60:

Պերճ. ի. իւ. աց. օք: || Ճոխ. կմ առատ.
կմ լիուլի. կմ յորդ: ուստի. շքեղ. կմ շէ-
ղոյն: Իսկ մերթ՝ բարգաւաճ. կմ ճոռոմ.
կմ պանծացեալ. կմ վայելչազարդ. և ըստ
այսմ տասն զբանից, կմ զարմադրութեանց,
և զպչոյց նմանեաց: Խորէն. Ա. գլուխ 31:
Մերթ ևս՝ հարուստ, կմ փառթամ: Իսկ
մերթ՝ պատիւ, կմ իշխան. կմ պետ. կամ
գլուխ. և կմ բռնակալ:

Պերճաբան: || տե՛ս զճոխաբան: Խորէն. Ա.
գլ. 23:

Պերճաբանեմ. եցի. եմ. ել: (Ներգործ. և
մերթ չէզոք.) || տե՛ս զճոխաբանել:

Պերճաբանութիւն. թեան: || Ճոխաբանութիւն,
կմ ճոռոմաբանութիւն. և կմ պանծացեալ
բան, որով որսացեալ լինի ունկնդրին առ
'ի լսել: Խորէն. Գ. գլ. 1:

Պերճագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || Ճոխա
գոյն. Գ առատագոյն. կմ հարստագոյն,
կմ շքեղագոյն. և կմ փառաւորագոյն.
ըստ այսմ Խորէն. Գ. գլ. 31. Թողեալ այ-
նուհետև զպերճագոյն հանդերձսն՝ խա-
րազնազգեստ եղեալ:

Պերճանամ. ացայ. ցիր. անալ: (Չեզոք.) ||
Ճոխանալ. կմ առատանալ. կմ յղփանալ.
և կմ յորդել. ուստի. շքեղանալ. կմ շէղիլ:
Խորէն. Ա. գլ. 15: Իսկ մերթ մեծանալ. կմ
փառթամանալ. կմ բարգաւաճել. և կմ
ուռճանալ: ուստի. հարստանալ. կմ փէօլըէնլը
ըլլըմը: Եսայ. 22. 2: Երբեմն ևս խրոխտալ.
կմ մեծաբանել. կմ գոռոզանալ. կմ ամ
բարտաւանութեամբ բռնանալ. և կմ իշխել
'ի վ՛ր այլոց. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ
ասէ. պերճացեալ էք 'ի վ՛ր ամենեցունց այլ
գաց. կմ հարեր զզօրս պերճացեալս և
պարծեցեալս. 3. Մակ. 6. 4: Իմաստ. 6. 3:
Եսայ. 57. 4: Այնպէս ևս ասէ. մի' ասա
ցէք առ գեղջկօք պերճանալ. կմ պերճա
ցեալ հպարտացեալ պարծիլ. ուստի. խօ
տօզլանմագ ըլլըմը: Խորէն. Բ. գլ. 7: Մծբն. ժա:

Պերճապանծոյճ: (Նախադրբիւ հոլովի.) || Ճո

խապանծոյճ. կամ փառաւորազարդ. կմ շքեղ
զարդուք պաճուճեալ: ուստի. խէօբ զէրտարած.
կմ խէօբ զէրտարըմը: 'ի հինն պարոնգէրս:

Պերճապայծառ: (Նախադրբիւ հոլովի.) || Մե
ծապայծառ. կմ գերապայծառ. կմ շքեղ
ղափայլ. և կմ գերապանծ: և ըստ այսմ
տասի 'ի հինն պարոնգիրս. պերճապայծառ
գործ առութեան ցուցանել:

Պերճապատիւ. (Նախադրբիւ հոլովի.) || Մե
ծապատիւ. կմ մեծափառ. և կմ գերա
մեծար:

Պերճապատկ. ի. աւ. աց. օք: || պերճու-
թեամբ պատկեալ, կմ ճոխացեալ պայ-
ծառ պսակաւ. և կմ նա, որ ունի 'ի գլ
լուխ իւր զպանծալի պսակ. որպիսիքեն
կայսերք:

Պերճացուցանեմ: || տե՛ս զճոխացուցանել:

Պերճութիւն. թեան: || Ճոխութիւն. կմ առա
տութիւն. կմ յղփութիւն. և կմ յորդութիւն:
Իսկ մերթ՝ մեծութիւն. կմ փառթամութիւն.
կմ բարգաւաճութիւն. և կմ ուռճացումն:
Երբեմն ևս՝ ատագութիւն. կմ պետութիւն.
կմ իշխանութիւն. և կմ նախապատուութիւն:
Իսկ մերթ՝ խրոխտացումն. կմ մեծապա
նծութիւն. կմ գոռոզութիւն. կմ փքացումն.
կմ ամբարհաւաճ իշխեցողութիւն. և կամ
բռնաւորութիւն: ուստի. խօտօզլանմագ ըլլըմը:
Յոբ. 4. 10: և 13. 12: Բարուք. 4. 34:

Պ Ե

Պէս. || է մասնիկ մակբայացուցիչ. որ
յարելով 'ի բառս, նշանակէ հանգոյն.
կմ նման. և կմ ցուցանէ զկերպ և զոր-
պիսութիւն իրիք. զոր օրինակ. արեգակ-
նապէս. սքանչելապէս. այսպէս. կմ այն
պէս. և այլն: Բայց երբեմն ուրեք ու-
րեք վարի բացարձակապէս. ըստ այնմ 'ի
Վարս հարց. իմ. եկն այր մի ծածկապէս քո
պէսդ. Ք քեզ նման. կմ հանգոյն քեզ:
ուստի. կէպիպէս:

Պեսպէս: (Նախադրբիւ հոլովի. և մերթ մակ
բայ.) || ազգի ազգի. կմ զանազան. կմ
այլ և այլ. կմ գունակ գունակ. և կամ
լցեալ երփն երփն վայելչութեամբ. կմ աղ
նուէութեամբ: ուստիօր. Բէսա լէօ Բէսա լէօ:
Եզեկ. 14. 2: Եզրաս. 1. 13: Իմաստ. 2. 7: Եբր.
13. 9: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ
գոյն զգոյն արուեստանկար զգեստուց.
որպիսիք են ճաճանչաւորութեանք. կմ ծաղ
կեայ պատմուճանք. ըստ այնմ Եզեկ. 16.
10. Եւ զգեցուցի քեզ պեսպէսս:

Պեսպիսանամ. ացայ. ացիր. անալ: (Չեզոք.)
|| պեսպէս լինել. կմ այլայլիլ. և կմ աստ
նուլ զզանազան որպիսութիւն: ուստի. Բէսա
լէօ Բէսա լէօ ըլլըմը:

Պեսպիսի. պիսւոյ. եաւ. պեսպիսիք. եաց.
եօք: || տե՛ս զՊեսպէս.

Պեսպիսութիւն. թեան: || պեսպէս գոյն.
կմ այլայլութիւն. կմ զանազանութիւն. և
կմ զանազան որպիսութիւն:

Պետ: (Նախադրբիւ հոլովի: և է անեզա-
կան.)

կան.) || պիտոյք. կմ կարիք. կմ հարկաւորութիւն. և կմ կարօտութիւն. Եղեկ. 16. 22: Գործ. 20. 34: Տիտ. 3. 14. Իսկ մերթ՝ պիտանաւորութիւն. կմ կիրառութիւն. և կմ գործածութիւն: Իմաստ. 15. 7. Հռոմ. 1. 26: Երբեմն և պէտք կոչին մասնաւոր գործք, կմ իրակութիւնք, որոց պարտաւոր է իւրաքանչիւրոք: 3. Մակ. 5. 19: Գր̄ձլ. Նախդրիւ տրականն սորա բաղում անգամ վարի իբրև զնախադրութիւն. և նշանակէ վս. կմ յաղագս. և ըստ այսմ ասի՝ 'ի պէտս առողջութեան. 'ի պէտս փառաց. կմ 'ի համարոց պէտս: ռամկ. առողջութեան կմ փառաց համար: Լամբրօն: Այսպէս և փոխանակ ասելոյ. յո՞յր առեր. կմ վս էր. կմ որո՞յ աղագաւ. ասի յի՞նչ պէտս: ռամկ. ինչու համար: Գործ. 10. 29: Գր̄ձլ. Երբեմն յարելով 'ի բայս սահմանաց զայլ և այլ նշանակութիւնս. որպէս:

զՊէտս հոգւոյն հատուցանել, կմ վճարել տն: || Փ վախճանիլ. կմ մեռանիլ: ռամկ. մեռնիլ. կմ անցնիլ: 'Ի վարս հարց. Ե̄:

Պէտս յանձին կալնուլ. || Փ փոյթ յանձին ունել. կմ փոյթ 'ի մէջ առնուլ. և կամ ջան դնել: ռամկ. հոգ տանիլ. կմ ջանք ընել. Խորէն. Թ. գր. 2:

Պէտս արարեալ: || Փ հոգ տարեալ. կմ փոյթ յանձին կալեալ. Խորէն. Թ. գր. 1:

Պ Ժ

Պժգամ. ացի. ալ. ալ: (չէզոք.) || Նողկալ. կմ գարշել. կմ զզուել. կմ գարշանօք խորշել յիմեքէ: ռամկ. եւ պժգալ. կմ գանել. և կմ ելեւանդ ընել. ըստ այնմ Մակ. 2. Հար. Ժ̄Գ. Եւ միայն 'ի մարմնաւոր կուրութեան պժգային:

Պժգալի. լոյ. եաւ. եաց. եօք: || տաղտկալի. կմ զզուելի. և կմ գարշելի:

Պ Ի

Պիծակ. ի. աւ. աց. օք: || Է թեւաւոր և խայթողաւոր ճճի ինչ նրբամէջ. կերպարանօք, և այլովք բազմօք որպիսութեամբ նման մեղուի. զոր և կոչեմք ձիատտաց: Սա չունի պընակաւորան իբրև զմեղու մեղու բղխել մեղր, բայց է դառնարկ 'ի մեղուէ. և իբր մաշկեղէն, և ոչ մոմեղէն. ռամկ. եա պիծակ. կմ եշեղա: Եղեկ. 23. 28: Իմաստ. 12. 8:

Պիթագորաս: || տե՛ս զՊիւթագորաս:

Պիղծ. պղծոյ. ով. ոց. ովք: || աղտեղի. կմ զազիր. կմ գարշ. կմ խառնակ. և կամ անմա՟ք. ռամկ. ճանդրառ: Ղևտ. 11. 7: Եզեկ. 5. 5: Իսկ մերթ ընդ. բայի չարաչար այսպէս, պիղծ առնել. և նշանակէ պղծել. կամ աղտեղել, և կամ գարշելի առնել: ռամկ. ծրառել: Աղաւ. 13. 6: Իսկ մերթ գարշ, կմ զազիր համարիլ. կմ գարշեցուցանել. ռամկ. ճանդրառ ընդել. Սաղմ. 5. 7:

Պիմայ. ի. իւ. իւ. իւք: || Է խեցեմորթ ինչ ծովային, ձեռով իբր երկայնաձիգ եռանկեան, որ համանի 'ի չափ երկուց քլաց.

կմ փոքր ինչ աւելի և պակաս: Միջախորշեալ հոյ յաճախոլ, կմ 'ի ոտն. ունի զմիս փափուկ և անոտկր համագոյն ոստրէից: ռամկ. ֆինեա: Արդ սա ոչ երբեք է միայնակ, այլ ունի ընկեր ըստ փոքրիկ կենդանի ինչ նման մանրիկ խեցեղբաց. յն. չաղկողայ. ընդ որում 'ի միասին ստրտ սիրով աւետ զօրացեալ: Զսա մամնաւոր անուամբ կոչեմք պինասպան, իբր թէ սպասաւոր պինայի, քզի սովորութիւն է սմա, զի մինչ մանրիկ ձկունք մտանեն ընդ մէջ բացեալ խեցեաց պինային, վաղվաղակի ազդէ նմա, և նա իսկոյն փակէ զխեցին, և որսայ զձկունսն: Ըստ այսմ առնէ և 'ի դաշտ Թշնամեաց, որով պինայն ապրի 'ի փորձանաց, և վս այսորիկ յոյնք կոչեն զսա փինոֆիլաքս, որ թարգմանի պինապահապան: Ցայսմահ.:

Պինապաս. ի. իւ. պինապահապք. կմ պինապահ. իցյ. իւք: || տե՛ս 'ի վերոյ 'ի բառն Պինայ. Ցայսմահ.:

Պինդ: || տե՛ս 'ի ներքոյ զՊինտ:

Պինտ. կմ պինդ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Է որմատ պնդեալ բայից. և նշանակէ հաստատուն, կմ ամուր. կմ անխախտ, կամ անշարժ. և ըստ այսմ բաղում անգամ յարի 'ի բայս այսպէս. պինտ կալ: ռամկ. ամուր կենալ: Եղեկ. 14. 13: 1. Մակ. 5. 32: Եւ կմ պինտ կալնուլ. կմ պինտ ունիլ: ռամկ. ամուր բռնել: Եղեկ. 28. 28: Եբր. 3. 14: և 4. 14: Իսկ մերթ նշանակէ նա՝ որ պնդափ զձեռս իւրս. կմ ժլատ. կմ ջանացող, և կմ հոգացող: ռամկ. ծախողչէկէ. 2. Կորն. 8. 22:

Պինչ. պնչոյ. ով. ոց. ովք. կմ ի. իւ. աց. օք: || ռունչ. կմ ռունգն. որ և ռամկ. ասի պինչ, կմ քիթ: Եւ 'ի սմանէ ածանցի բառս՝ պնչատ:

Պիսակ. ի. աւ. աց. օք: || ծանի սա 'ի պէսպէս վամնիկեա, որ գիտակն 'ի դէս բառէն, 'ի ձեռն որ մասնկանս. ուստի ասացաւ պիսակ, իբր թէ պէսպիսակ. ի պէսպիսացեալ: Արդ նշանակի սովաւ այն, որ ունի 'ի վր իւր զճամբակս, կմ զխայտուցս չիթ չիթ տարածորեալս. թէ մանր իցեն չիթքն, և թէ մեծամեծ, որպիսիք են ոմանք յանասնոց, որոց մորթքն են պիսակք. և 'ի մ̄ր նց ասեւոյ կան բազմս չիթ նիշք սեւագոյնք, կմ են սեւաք, և ունին զայպիսակ չիթս. և երեւին իբրև զինձ գեղեցկախայտուց: ռամկօրէն պռոճ պռոճ գունով խայտաբղէտ. կմ պռոճ պռոճ ալաճայ: Ծննդ. 30. 32. և 33. և 35: և 31. 10. և 12: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն պիսակ կոչին և կէտք խայտաճեմոք, կմ խայտախառնք, թէ խայտուցք իւրեանց չիթ չիթ իցեն. և թէ ոչ: ռամկ. խայտաբղէտ. Զաք. 1. 8: և 6. 3: Երբեմն և պիսակ անուանի բորոտն. ըստ որում ունի 'ի մարմնի իւրում զարածս բորոյ իբրև զպէսպէս մաշկեթ նիշս խայտուցի: ըստ այնմ 'ի վարս հարց. Է. Զի էր ծերն տկար և պիսակ յոյժ. Այսպէս և 'ի հին տաղմագիրս ասի, Եզարձ.

զբուրաստ, զորս պիտակ անուանեն: Բայց երբեմն վարի երբեւ զգայական, և յայնժամ նշանակէ զչիթ չիթ խայտուցս, կամ համեմեալս: Իսկ մերթ զգոյր, կամ զարգած բորոյ:

Պիտակ. ի. աւ. կամ պիտակք. աց. օք: (երբեւ զանէզ.) || է բառ այլազգական, եւ ելեալ 'ի բառէն պիտզայ, և նշանակէ զգոյ զոյք ինչ 'ի յաճախութեան 'ի պետղոսպատնկեան զամառանի (որ է մեղայ), առ ամփիթէոնս պետոյ յորոյ սանձահան կատարիւր հեռ. զաւթակ պաշտամամբք հանդէս ինչ խաղու՝ կոչեցեալ ոփխամիքոյ. յորում լինէին մեծամեծ նախահանդէսք բռնամարտից. և ըստ այսմ է 'ի գիրս Խորէն. գ. գլ. 40. ուր ասէ զյաղթանդամ արքայէն վարազդատայ, նախ 'ի պիտակս զբռնամարտիկան յաղթեալ:

Պիտականամ. ացայ. ցեր. ալ: (ընդ միջ.) || պիտակ լինել, իբր պէսպէս խայտուցաւ, կամ գունով որոկանալ: ռամկ. խաթալըմագ. կամ ալաճայ ըլլալ: Յոհ. 1. հոգ. 80: Իսկ մերթ բորոտիլ. կամ ալաճ լինիլ:

Պիտակատ. ի. աւ. աց. օք: || ունող զպիտ. ակս, իբր նա, որ ունի 'ի վր իւր զչիթ չիթ խայտուցս: Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ աւլաւ բորոտն:

Պիտակատութիւն. թեան: || պիտակատ գոյն. կամ բորոտութիւն. կամ ալաճութիւն, որ է գա գութիւն:

Պիտակութիւն: || նոյն է ընդ վերինոյն:

Պիտակ. ի. աւ. աց. օք. (մերթ վարի երբեւ զանկեալ.) || ստակ. կամ լուկ. կամ անուանեալ միայն. կամ վայրապար, և կամ ընդունայն: Նարեկ. իը. և ղթ: ըստ այսմ է և 'ի գիրս Լամբրոն. 'ի բացուամ անդէս, յորս ասէ, ալի տակ զանունն կրեմք, և այլն: Եւ յայս միտս առեալ երբեմն նշանակէ եկամուտ. կամ օտար. կամ անհարազատ, կամ անյատակ, կամ սուտ. և կամ ապականական, որպիսի է ամենայն անուանն կացց տուեալ. կամ այն՝ որ ասի զննելոց անյատակաւորս. կամ ապականութիւն, և ոչ իսկութիւն: Իսկ մերթ թափուր, կամ զուրկ, և կամ անմասն, և ըստ այսմ 'ի Նարեկ. զը. ասէ զքեզ; պիտակ 'ի պարգևաց, իբր անմասն 'ի պարգևաց: Մերթ եւ նշանակէ պիտանի, կամ կարեւոր, և կամ օգտակար. ըստ այսմ 'ի հին պատմագիրս. Եւ որ պիտակն է թագաւորութեան: Պիղծ. նշանակէ թուղթ, կամ քարտէզ. կամ նամակ. և կամ մուրհակ. ըստ այսմ 'ի Հարց Տունց. Սոլ. Երկեր արձան գրոյն 'ի վր պիտակին. և զննել ասէ. պիտակքն այնո քին գրեալ կային: ըստ այսմ առեալ լինի և 'ի գիրս Լամբրոն, ուր ասէ. Նոցա զպիտակ գրոյն թագաւորաց ունել, իբր զմուր հակ գրոյն:

Պիտակաբար. կամ պիտակապէս: (՚մակբայ. որակական.) || ստակ. կամ լուկ. կամ ի տա նուանն միայն. կամ թափառաբար. և կամ վայրապար. ըստ այսմ Լամբրոն. միայն պիտակաբար քահանայ կոչեցաւ: Իսկ մերթ վէր 'ի վերայ, կամ եկամտաբար. կամ բուռ երեւութիւն, կամ անյատակապէս. և կամ ապականաբար. որում հակադրի իսկապէս. կամ բնութեամբ. և ըստ այսմ խմանի՝ մինչ ասի, Աստուածք պիտակաբար կոչին բա րի, կամ տր. իսկ մծ բնութեամբ: կամ պատիւ իսկապէս վասն կոչի բանս կոչ. կամ գուշ. և այլն. իսկ պիտակապէս՝ սատան՝ ա. կամ է. իբր անյատակապէս. ըստ այսմ խմանի զայ լոց նմանեաց: Եւ յայսմանէ առեալ եր բեմն փխմի առելոց՝ ապականաբար, ասէ պի տակաբար վարել: 'Ի Գիրս Գրիգորի Մծա բանի:

Պիտակականամ. ացայ. ացեր. ալ: (ընդ միջ.) || պիտակ, կամ թափառաբար լինել. կամ ու նայնանալ: Իսկ մերթ եկամուտ լինել իմնք. կամ անհարազատ գալ. կամ անյատակ և կամ ապականական լինել:

Պիտակապէս: || տե՛ս զՊիտակաբար:

Պիտակութիւն. թեան: || ստակ անուն. կամ թափառականութիւն. կամ ունայնութիւն: Իսկ մերթ եկամուտ գոլն. կամ անհարազատու թիւն. կամ անիսկականութիւն. կամ անյատակ կերպ. և կամ ապականութիւն:

Պիտանաբոյն. գունի. իւ. իւց. իւք: || սա տէր պիտանի. կամ կարեւորագոյն. կամ օգ տակարագոյն: Իմաստ. 8. 7: Յոհ. 1. հոգ. ր:

Պիտանական. ի. աւ. աց. օք: || պիտանա ցու. և կամ պիտանաւոր: ռամկ. բանի էկա րար: Նարեկ. 'Ի Փոխ. կոստ:

Պիտանանամ. ացայ. ացեր. ալ: (ընդ միջ.) || պիտանի լինել. կամ պիտանացու գոլ. և կամ օգտել: ռամկ. բանի էկար ըլլալ. կամ պէտք ըլլալ:

Պիտանացու. ցուի. աւ. աց. օք: || պիտա նաւոր. կամ հարկաւոր. կամ օգտակար. կամ շահեկան. և կամ շահաւոր: ռամկ. բանի էկար. կամ պէտք եղած: Եզեկ. 15. 4: Ղուկ. 14. 35: Խորէն. գ. գլ. 68: ըստ այսմ է և Մծբին. ժթ. ուր ասէ, Հաւատացեալն ծա ռայքն պիտանացուք զգաղտաքս երբաքան չէր, իբր ծառայքն շահաւորք:

Պիտանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զՊի տանացու:

Պիտանաւորութիւն. թեան: || պիտանաւոր գոլն. կամ պիտանութիւն. կամ օգտակարութիւն:

Պիտանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || պիտա նացու. կամ պիտանաւոր. կամ կարեւոր. և կամ օգտակար: ռամկ. էկար. Հռոմ. 31. 13: Իմաստ. 13. 11. 12. Տիմ. 2. 21: Իսկ մերթ գոյականաբար առեալ՝ զնշ փոխանակ պիտանացու իրաց, կամ պիտանաւորու թեն: Տոբ. 4. 19: Եւ մերթ փխկ պիտանա ւոր անձանց: Զաք. 6. 14:

Պիտանութիւն. թեան: || պիտանաւորութիւն. կամ հարկաւորութիւն. կամ օգտակարութիւն. և կամ պատշաճականութիւն: Նարեկ. 'ի Քթ. Եւ փոց: և Յոհ. 1. հոգ. 80: Իսկ մերթ՝ կեր ռութիւն. կամ զարդարանք. և կամ վայելչանք: Իմաստ. 15. 15:

Պիտառոցեալ. [illegible]. եալ: (ընդ միջ.) || գոր ծածել. կամ մեծանալ լինել. կամ նուաղ ուել. և կամ օգնել: ռամկ. էկարուն ըլլալ:

Պիտառուցիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Ձայնական.) || պիտառու գոլ, որ պիտանացու լինել. կամ պիտոյանալ. կամ հարկաւոր լինել. կամ օգտել։ ՚Ի հին պատմագիրս։

Պիտառու։ (Նախդրիւ հոլովի.) || պիտանացու. կամ օգտակար. կամ շահաւէտ։ Իսկ մերթ ՚ի կիր արկանող. կամ ՚ի գործ ածող. ռամկ. բանեցնօղ։ Մերթ ևս՝ իրագործող. կամ կատարող։

Պիտառութիւն. թեան։ || պիտանացուութիւն. կամ պիտոյք. կամ հարկաւորութիւն. և կամ կարիք։ Լամբրոն։ Իսկ մերթ՝ օգտութիւն. կամ շահեկանութիւն։ Մերթ ևս գործառնութիւն. կամ իրագործութիւն. և կամ գործածողութիւն։ Նոյնն. ԶԶ։ Իսկ երբեմն՝ կիրառութիւն. կամ գործածութիւն. և կամ վարժումն։ Երբեմն ևս առնելով լինի փոխանակ վկայութեան, կամ համաձայնագրութեան. և կամ վճռոյ. և ըստ այսմ առի ՚ի Գիրս Ծննդեան խորհրդոց. ՚Ի նոյն ժամու բժշկութեան իրացն՝ ☩ պիտառութեան յօհաննու՝ ամենաարժանապատւի, որ ըստ վկայութեան նր՝ գրեալ լինի յաւետարանի ՚ի նոյն ժամու լինել։ Եւ յայլ ուր առի սոյց հայրց պիտառութեամբ համապատիւ կարգեցին զնա, որ համաձայնագրութիւք, կամ վճռովք։

Պիտեգի. ցեաց. եաւ. եաց. եօք։ || պիտանաւոր. կամ հարկաւոր. և կամ կարևոր. ըստ այնմ ՚ի հին տպագրիս. Այլ ընծայէր զպիտեգի ձեռաշակերտս։

Պիտեան։ || տե՛ս զՊիտանի։

Պիտի. պիտէր. պիտել. և այլն։ (Գիմաւորական.) || պիտոյ է. կամ հարկ է. կամ հարկաւոր է. և կամ պարտ է. ռամկ. պէտք է. զո՛ր օրինակ. Եւ ոչ պիտի մեզ այր սպանանել յԻսրայէլ. 2. Թագ. 21. 4։ և Ոսկէ. 1. հաթ. ԺԱ։ և Լամբրոն։

Լաւ լիք ներքինքն պիտին. Ոսկէ. ՚Ի Նոխերգ։

Յաւելագոյն քան զառաջնոյն պիտէր պատմութիւն. Կիւրղ. Եղնկ. ԺԳ։

Վա՛յ այլ ևս պիտելոյ, որ պիտոյ, կամ հարկաւոր գոլոյ, և այլն. Կիւրղ. Եզեկ. Ե։

Պիտոյ. (Նախդրիւ հոլովի.) || պիտանաւոր. կամ հարկաւոր. կամ կարևոր. և կամ դիպաւոր. որ և դիպող. և ☩ այսմ առնի մնայք պիտոյ պատարագաց. կամ ՚ի պիտոյս առեալս թողուլ. 2. Մակ. 8. 31։ և 9. 16։ Իսկ մերթ վարի իբրև դերանուն այսպէս. պիտոյ է. կամ պիտոյ են. և այլն. և նշանակէ պիտանի է. կամ հարկ է. կամ կարևոր է. և կամ պարտ է։ ռամկ. պէտք է։ Ղուկ. 17. 17։ Մատթ. 3. 14։ և 21. 3։

Պիտոյանամ. ացայ. ցիր. ալ։ (Ընդունելի.) || պիտոյ լինել. կամ պիտանանալ։ ռամկոր. պէտք ըլլալ։ Քրիզն. յաշխարհագ։ Նարէկ. ՚Ի Ծն. Երգոց։

Պիտոյք. տից. տիւք։ (անեզական.) || պէտք. կամ կարիք. կամ հարկաւորութիւն. կամ պիտանաւորութիւն. և կամ կարօտութիւն։ Ելից. 36. 5։ Գործ. 6. 3։ Փիլիպ. 2. 25։

Պիրկ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ պրկել բային. և նշանակէ՝ պրկեալ. կամ պինդ կապեալ։ ռամկ. խըխըճուած կապած։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որով լինի պրկի. որ պինդ կապի. և ըստ այսմ առի. առասան պրկիչ։ ռամկ. խըխըճող։

Պիւթագորայք։ || պիւթագորեանք, որ հետևողք պիւթագորայի։ Բայց յատկապէս նշանակէ զաշակերտս, կամ զվարդապետութիւնս պիւթագորայ. որ և մինչ առի, մարմնոյ քն, նշանակի այն ժամ, որ մարմնոյ է. և ըստ այսմ է Ոսկէ. 1. հաթ. ՃԱ. ուր առի. Յայնմ հետէ պիւթագորայքն խափանեալք։

Պիւթագորաս. առայ. կամ գորայ. կամ գորայի. սաւ։ || է անուն հռչակաւոր փիլիսոփայի որդւոյ Մնեսարքեայ քանդակագործի կընքոյ։ Ոսկէ. 1. հաթ. ՃԱ։

Պիւթագորեան։ (յեղականօրէն նախդրիւ. իսկ ՚ի յոգնականումն. եանք. եանց։) || հետևող պիւթագորայի. կամ աղանդոյն նր։ Իսկ մերթ՝ պիւթագորական. որ այն է, զոր ունի պիւթագորաս, կամ որ առ նա վերաբերի. որ մինչ առի՝ պիւթագորեան մակացութիւն։

Պ Լ.

Պլլամ. ի. իւ. ից. իւք. || մազաս. կամ խուխ, որ է պալլամ։ Արդ՝ սա ՚ի գործ ածի յաշխարհաբառ լեզուիս։ Բայց ուրեք ուրեք ՚ի գործածեն ամանք նաև ՚ի բարբառս գրոց. ըստ այնմ Ֆ. Ճռաղկարգ. Ժ. Եւ ցամաքի պլլամն, որ առաւելեալ է ՚ի ծնաշակելիս։ Եւ յայլ ուր առի. ՚Ի մազձեն գառն լինի, և ՚ի պլլամեն թթու թ ՚ի մազմաւեն։

Պլակինդի. կնդւոյ. եաւ. կամ աւ. եաց. եօք։ || է բառ յունական, որով նշանակի կարկանդակն՝ լցեալ պանրով, կամ մեղ. և կամ խորովով. թէ բոլորակ իցէ թէ եռանկիւնի, և թէ այլով ձևով. որ և երբեմն կոչի սոսկ ՚ի բաղադրելոյ լեզուի զանգելոյ։ ռամկ. պէօրէկ. կամ գաթայ. կամ փէտէ. կամ պօղաչա։ ՚Ի Վարս հարց. ԺԷ։ Եւ բառս այս երբեմն կոչի պաղակուտ, կամ պաղակունդր. և կամ պղակունդր. ըստ այնմ ՚Ն Վարս հարց. ԺԶ. Առէ ուրուկն, զնեա՛ ինձ պաղակուտ։

Պ Ղ.

Պղակուտ. կամ պղակունդր։ || տե՛ս ընդ Պլակինդի։

Պղատոն. ի. իւ։ || է բառ յունական, և թարգմանի՝ ընդարձակ. կամ լայնեալ. և սովոր անուանեալ գերահռչակ փիլիսոփայ ոմն աթենացի վ՞ թիկնեղ գոլոյ. քանզի յառաջագոյն կոչէր՝ արիստոկլէս։ Արդ՝ ունէր սա զհասակ գեղեցկատեսիլ, և զկերպարանս չքնաղ. էր քաջաբան, և զուարթախօս. արտադրեաց զբազում ինչ ՚ի մակացութիւնս դաւանչելի սոկրատեան բանուք. ստացաւ զաշակերտս բազումս, ընդ որս էր և Նրբախօսն Արիստոտէլ։

Պղատոնեան: ('ի յեզականնոյն նախդրիւ. իսկ 'ի յոգնականոյն՝ եանք. եանց.) || պղատոնական, ըստ այնմ, որ պղատոնին է. կմ՝ առ պղատոն վերաբերի: Իսկ երբեմն նշանակէ զհետեւօղն պղատոնի, կմ՝ վարդապետութեան նր:

Պղերգ. ի. աւ. կմ՝ իւ. աց. օք: || հեղգ. կմ՝ յոյլ. կմ՝ դանդաղկոտ. կմ՝ ծոյլ: ռամկ. ծուլ. կմ՝ թէմպէլ: Քսրէն. ժ. դր. 68:

Պղերգանամ. ացայ. ացիր. ալ: (չէզոք.) || հեղգանալ. կմ՝ յուլանալ. կմ՝ ծուլանալ: ռամկ. թէմպէլնալ:

Պղերգացուցանեմ. ցուցի. ացո. նել: (ան_ ցողակ.) || պղերգ առնել. կմ՝ հեղգացուցանել. և կմ՝ ծուլացուցանել: ռամկօր. թէմպէլցնել:

Պղերգութիւն. թեան: || հեղգութիւն. կամ յուլութիւն. կմ՝ դանդաղկոտութիւն. և կմ՝ ծուլութիւն: ռամկ. թէմպէլութիւն:

Պղինձ. պղնձոյ. ով. ոց. ովք: || է տեսակ ինչ հրահալելեաց շառագոյն, յորմէ կազմին պէսպէս անօթք: ռամկօր. պղինձ: և տաճկերէն պախըր: Ծննդ. 4. 22: Ելից. 25. 3: 2. Օրին. 8. 9: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ պղնձեղէն անօթոց. կամ կաղմածոց: 1. Կորն. 13. 1: Երբեմն ևս առեալ լինի փոխանակ պղնձի դրամոց. որպիսին է խերեւէշն: ռամկօրէն մանղըր: Մարկ. 12. 41: Յօհ. 2. 15: ըստ այսմ է և Մատթ. 10. 9: և Մարկ. 6. 8. յորս ասի. Մի՛ պղինձ 'ի գօտիս ձեր. զի սովորութիւն էր հնոց զպղնձեղէն փողս պահել 'ի կամարս. կմ՝ ծրարել 'ի ծայր գօտւոյ. և կմ՝ կախել զնմանէ քսակաւ: Բայց մինչ ասի. պղինձ ծփեալ. կամ պղինձ փայլուն նշանակի արոյրն. որ է ոսկեգոյն հրահալելի: ռամկ. դեղին պղինձ: տաճկերէն փիրինճ: 3. Թագ. 7. 45: Յայտ. 1. 15: և 2. 18:

Պղծաբան. ի. իւ. ից. իւք: || Նա՝ որոյ բանքն են պիղծ. կմ՝ պղծախօս. և կմ՝ զազրախօս. ռամկ. [illegible] խօսօղ:

Պղծաբանեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || պղծաբան լինել. կմ՝ զպիղծ բանս խօսել. կմ՝ հայհոյել: ռամկ. [illegible] խօսիլ:

Պղծաբանութիւն. թեան: || պիղծ, կմ՝ աղտեղի բան. կմ՝ զազրաբանութիւն. և կմ՝ պղծախօսութիւն. որպիսիք են հայհոյութիւնք. կմ՝ յիշոցք. ռամկ. [illegible] խօսք:

Պղծագործ. ի. աւ. աց. օք: || Նա՝ որոյ գործն է պիղծ. կմ՝ զազրագործ. որպիսիք են քուրմք կռոց. կամ վաւաշոտք: [illegible]:

Պղծագործութիւն. թեան: || պիղծ գործ. կմ՝ աղտեղի գործողութիւն. և կմ՝ զազրագործութիւն:

Պղծադաւան: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զպիղծ դաւանութիւն. կմ՝ դաւանօղ աղտեղի կրօնից:

Պղծազոհ. ի. իւ. ից. իւք: || մատուցանօղ զպիղծ զոհս. և կմ՝ զոհօղ պղծոց, այսինքն կռոց, կմ՝ դիւաց. և ըստ այսմ ասի. պղծազոհ բարբարոս:

Պղծալից: (Նախդրիւ հոլովի.) || պղծութեամբ լցեալ. և կմ՝ լի աղտեղութեամբ: Եզեկ. 5. 11: 2. Պետր. 2. 10:

Պղծալուր. լրոյ. ով. ոց. ովք: || լսօղ պիղծ բանից. կամ որ ունկնդիր լինի աղտեղի լրոյ, կմ՝ խօսակցութեան: Իսկ մերթ այն, որոյ լուրն է պիղծ. կմ՝ զոր լսելն է աղտեղի. և ըստ այսմ ասի. պղծալուր բան:

Պղծախօս. ի. իւ. ից. իւք: || տե՛ս զՊղծաբան:

Պղծախօսութիւն. թեան: || տե՛ս զՊղծաբանութիւն:

Պղծաշուրթն: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զպիղծ շրթունս. կմ՝ զպղծեալ լեզու. կմ՝ որոյ բարբառն կերպացեալ լեզուաւ և շրթամբք՝ է անմաքուր, և զազիր: ռամկ. [illegible] կմ՝ բերան ունօղ: Եսայ. 6. 5:

Պղծեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || պիղծ առնել. որով մերթ նշանակի աղտեղել. կմ՝ զազրացուցանել. կմ՝ ապականել. և կմ՝ շաղախել: ռամկ. [illegible]: Սաղ. 78. 1: Եզեկ. 18. 11: Տիտ. 1. 15: Իսկ մերթ՝ պիղծ համարել, կմ՝ պիղծ վճռել: Ղեւտ. 13. 3. և 8. և 11. և 20: Գործ. 10. 15: Բայց 1. Մակ. 7. 34. ուր ասի զնի կանոբոյ. Եւ պղծեաց զնս. իմանի պղծալից հայհոյութեամբ թշնամանեաց զնս. կմ՝ ապականեաց զլսելիս նց:

Պղծութիւն. թեան: || աղտեղութիւն. կմ՝ զազրութիւն. կմ՝ գարշութիւն. կմ՝ ապականութիւն. կմ՝ գործ խառնակութեան. և կմ՝ գիջութիւն մարմնոյ. Ղեւտ. 7. 20. և 21: Հռովմ. 13. 13: Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ պիղծ իրաց: Ղեւտ. 7. 19:

Պղնձագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || ունօղ զգոյն պղնձոյ: Իսկ երբեմն վարի սա գոյականաբար, և յայնժամ նշանակէ զակն ինչ պատուական, զորմէ բազումք ասեն, թէ է կարկեհանն, կմ՝ տեսակ ինչ նր: Արդ՝ ունի սա զգոյն գեղնափայլ բոցոյ ճրագի. որով և մերձի 'ի գոյն փայլուն պղնձոյ, ըստ արուրի, վն որոյ իսկ կոչեցաւ պղնձագոյն, ոմք և յունարէն քաղկեդովն, կամ քաղկեդոնիոս, որ և առ նմ ծագի 'ի պղինձ բառէն: Գոհարս այս ըստ անուանագործաց 'ի բացի պահեալ, փայլէ յոյժ, իսկ 'ի տան ամփոփեալ, մթագնի. և յոր ժամ ջերմանայ շողով արեգական, կամ շփմամբ մատանց, ձգէ յինքն զշիւղ յարդից. որպիսի է և բաղմագունի ակն, ըստ [illegible]: Յայտ. 21. 19:

Պղնձագործ. ի. աւ. աց. օք: || դարբին պղնձոյ. ըստ արուեստաւոր, որ գործէ զպղնձեղէն կերտուածս: ռամկ. [illegible]: [illegible] 15. 9: [illegible]: Իսկ մերթ նշանակէ զգործեալն. կմ՝ զձուլեցեալն 'ի պղնձոյ, և ըստ այսմ ասի, պղնձագործ անօթ, կմ՝ արձան, և այլն:

Պղնձախառն: (Նախդրիւ հոլովի.) || խառնեալ պղնձով. կմ՝ խառն ընդ պղնձոյ:

Պղնձակերտ. ի. իւ. ից. ի. ք: կմ՝ աց. օք: || կերտօղ պղնձեղէն կազմածոց. կմ՝ պղնձագործ: Իսկ մերթ կերտեցեալ. կմ՝ շինեցեալ 'ի պղնձոյ. և ըստ այսմ ասի՝ պղն

ձակերտ գաւառն. կամ անօթ: Խորէն. ա. գլ. 15:

Պղնձաձոյլ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ձուլեալ 'ի պղնձոյ. կամ կազմեցեալ 'ի պղնձեղէն նիւթոյ, և ըստ այսմ սաստ պղնձաձոյլ պատկեր, կամ անօթ: Խորէն. Բ. գլ. 11: և Աշգոտն: Իսկ մերթ՝ ձուլօղ պղնձեղէն անօթոց, կամ պղնձագործ: ռամկօր. փէօթիւճի. կամ ղուղունճի:

Պղնձանիգ. նգի. աւ. աց. գք: || ունօղ ըղ պղնձեղէն նիգս. կամ պղնձի նգօք ամրացեալ: ռամկօր. պղնծէ սուրգիւս ունօղ: 3. Թագ. 4. 13:

Պղնձանիւթ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որոյ նիւթն է պղինձ. կամ որ ձուլեալ է 'ի պղնձոյ. և կամ պղնձեղէն: Նարէկ. 'Ի գով. առաք:

Պղնձապատ. ի. աւ. աց. օք: կամ իւ. ից: || պղնձով պատեալ, կամ պղնձի թիթղամբ զրուագեալ, ք ծածկեալ. և կամ պղնձեղէն շղթայիւք պատատեալ: Ելից. 38. 1: 1. Մակ. 6. 39: Դանի. 4. 12:

Պղնձեայ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս ըղ պղնձի:

Պղնձեղէն. ղինի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զՊղնձի:

Պղնձի. ձւոյ. եաւ. եաց. եօք: || պղնձեղէն, ք այն ամ, որոյ նիւթն է պղինձ, կամ որ է շինեցեալ 'ի պղնձոյ: ռամկ. պղնծէ: Ելից. 27. 3: 1. Թագ. 17. 6. և 38: Երեմ. 1. 18: Իսկ մերթ առեալ լինի գոյականաբար փոխանակ պղնձեղէն անօթոյ: Մարկ. 7. 4:

Պղպեղ. կամ պղպիղ. պեղի. իւ. ից. կամ աւ. աց. օք: || է աղդ ինչ համեմից՝ բնութը ջերմ և չոր. գնտակաձև է և մանր իբրև զսերմն գնձոյ. արտաքսի 'ի ծառոյ ողկուզօրէն. որոց ոմանք են սպիտակք. իսկ ոմանք սեաւք. և սոքա են պատուականագոյնք, և յաճախագոյնք քան զսպիտակսն. զսոսա լուեալ յանկանել համեմից առնեն կերակրոց իբրև զկծուամոն: ռամկ. պիպէռ. կամ փուլպէղ: Խորէն. յաշխարհագր": և 'ի Գիրս դարձի անյայտին: Պղպեղն՝ է սորա և տունկ ինչ, որ լինի մեծ և երկայն, և իբր գդմաձև, որ յառաջագոյն է կանաչ, և յետոյ կարմրանայ. զսա մասնաւոր անուամբ կոչեմք՝ դարպասղպեղ: ռամկօր. պաճ. կամ պաղպղէս:

Պղպղուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || պատառուն. կամ լիալի. կամ լիակատար. կամ թաղուն. և կամ զեղուն: ռամկ. սէլրան. կամ փաշխըն.

Պղպջականձև: || տե՛ս 'ի ներքոյ զՊղպջաձև:

Պղպջաձև. կամ պղպջականձև: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զձև պղպջակի. կամ նման բշտի ջրոյ:

Պղպջակ. կամ պղպջակ. ի. աւ. աց. օք. || ուռոյց փրփրատեսակ անօսրացեալ, որ ծնանի յերեսս ջուրց 'ի կաթուածոց անձրևոյ. կամ յայլմէ պատճառէ. և վաղվաղակի պայթուցեալ՝ ունայնանայ: ռամկօր. Չէբ քապ. ըստ այսմ Նարէկ. հէ. Իբր զպղպջակ անձրևոյ չքացեալ: և 'ի Յոբ օրհն սաստ

իբրև երագ խոյր գիշերի, կամ պղպջակ ինչ կաթուածի: ըստ այսմ գոյանայ նաև յերեսս գինւոյ. կամ այլոց հեղանիւթ իրաց. որք և երբեմն արտադրի զբռամբ մարդոյ 'ի փրփրոյ օձառին. և փչմամբ ամձեալ՝ լինի իբրև զբուշտ կենդանւոյ:

Պղպջակաձև: || տե՛ս զՊղպջաձև:

Պղպջակեմ. եցի. եա՛. եչ: (չէզոք.) || պղպջակս արձակել. կամ զպղպջիւնս արտադրել. կամ պղպջակաձև 'ի վեր մղել. որ երևի յինքնաբուղխ աղբիւրս. կամ յեռացեալ ջուրս. և ըստ այսմ սաստ 'ի հին պապմագիրս. Յորում բղխէ ականակիտ աղբիւր պղպջակեալ ընդ քարածերպս: Եւ յայսմանէ առեալ՝ երբեմն պղպջակօք եռալն ջուրց, կամ հեղեղկեալ հրահալելեաց՝ պղպջակել ասի. ռամկ. բուլփ բուլփ ցախնփելով գայնամիշ ըլլալ:

Պղպջեմ: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Պղպջիւն: (Նախդրիւ հոլովի.) || պղպջակումն, ք արձակումն, կամ արտադրութիւն պղպջակաց. և կամ պղպջակօք եռացումն:

Պղպջուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || պղպջօղ. կամ պղպջացօղ:

Պղտոր. ոյ. կամ ի. իւ. ից. իւք. կամ օք: || ժխոր, ք խառնակեալ և ամբոխեալ տղմով, կամ մրրով, և կամ այլովք պղտորիչ նիւթովք. և ըստ այսմ հակադրի սմա յստակն, կամ պարզն: ռամկ. և ս սաստ պուլուր. և տաճկ. պուլանըխ: Արդ՝ այս սաստ զջրոյ. կամ զգինւոյ. և զայլոց հեղեղուկ իրաց: Աղճք. 2. 15: Նարէկ. կա: Իսկ մերթ՝ զաչաց. կամ ըղ հայեցեաց. և զայլոց նմանեաց: ռամկօր. փուլանըխ: Եւ յայսմանէ առեալ՝ երբեմն նշանակէ սուկ վրդովեալ. կամ խռովեալ. և ըստ այսմ սաստ՝ պղտոր օդ. կամ սիրտ. և այլն: Իսկ երբեմն՝ անյայտ. կամ բծաւոր. ըստ այսմ Նարէկ. իզ. Հայեցուած պղտոր և ձեռն անմաքուր:

Պղտորաբերութիւն. թեան: || արբումն պղտոր ջրոյ. կամ պղտորեալ իրաց. և կամ պղտոր ըմպելի: Նարէկ. ծզ.

Պղտորեմ. եցի. եա՛. եչ: (Ներգործ.) || ժխորել. կամ պղտոր առնել: ռամկ. և ս պղպորէլ. և այս սաստ զհեղանիւթ իրաց: Եզեկ. 32. 2. և 13: և 34. 18: Աղճք. 3. 15: Իսկ մերթ զաչաց, կամ զհայեցեաց, և զայլոց նմանեաց: ռամկ. փուլանըխ ըլլալ: Յոբէ. 1. հարց: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ սուկ խռովեցուցանել. կամ վրդովել. կամ շփոթել. կամ վէր 'ի վայր շրջել. և կամ խանգարել. և ըստ այսմ սաստ պղտորել զզօրս, զմիտս, զխորհուրդս, և այլն: Մակ. 12. 22: Յոբ. 8. 3: և 34. 12:

Պղտորիչ. րչի. աւ. աց. օք: || պղտորօղ [illegible] կամ պղտոր առնօղ: ռամկ. պուլանըխ [illegible]

Պղտորութիւն. թեան: || պղտորու[illegible] ժխորումն. որ է աղմախառն, [illegible] կամ խառն ամբոխումն ջրոյ, և այ[illegible] մրրա[illegible] իրաց: ռամկ. պուլանըխլուղ [illegible] հեղուկ առեալ լինի փոխանակ [illegible] Իսկ մերթ թէց. կամ վրդովմանց. [illegible] եցէ խռովու[illegible] ըստ այսմ Նարէկ.

ղա. Փրկեամ 'ի ցնորից եկամուտ պղտորութեանց: Մերթ եւ անարբութիւն. կամ անմաքրութիւն:

Պ Ճ

Պճեղն. պճղան. ամք. պճղունք. պճղանց. ամբք: || Որունք՝ առեալ ըստ ստորին մասին. կամ ստորին մասն սրունից՝ յորում հաստատեալ կան թաթք ոտից՝ համդերձ կոճիւքն. որ և Բօխուխոնչն՝ և ատոմար չլջքն, որք անտեսեալ ունին զկրնկունս: Զայս մասն անասնոց 'ի մորթելն ծակել փչեն. և արկեալ 'ի նա զկարթ երկաթի կախեն զքլայն. ուր առնէին հեթանոսք ոմանց հաւատացելոց 'ի չարաչար տանջելն զնո. ըստ այնմ Աչգաթ. ծակեցին զմորթս 'ի պճղունս նր. և եդին փայտ. և փչելով կենդանւոյն մորթեցին: Եւ յայսմաւուրն. ասի. ծակել դաշնակաց զպճղունս ոտիցն. և կախել գլխիվայր: ըստ այսմ է և Տօբ. 2. 3. ուր ասի զուամենէ եբրայեցւոյ. Որոյ են թափեալ ոտք նր, և անկեալ պճղունք նր. որ որոյ ոտքն 'ի սրունից՝ և սրունքն 'ի ծնգաց են 'ի բաց որոշեալք, և յերկիր անկեալք: տաճկե. ֆուլոյ: Եւ յա. ամանէ առեալ նաև համդերձքն, որք հասանեն մինչև ցստորին մասն սրունից՝ պճղնաւոր կոչին: Դրճել. բառս այս երբեմն առեալ լինի փոխանակ կճղակաց. որ եղնգանց թաթառներձ անասնոց. Եւ երբեմն փոխանակ իւրաքանչիւր չերտից խառուրոյ, որք զմիմեանս մածեալ՝ բաղկացուցանեն զգնտակն նր: Սակայն ըստ այսոցիկ երկուց նշանակութեանց վարի մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուն:

Պճղնաւոր. ւորի. աւ. աց. օք: || Ունօղ ըզ պճղունս, որ զարունս. և կամ զկճղակս. որք են եղնգունք եղանց. կամ ոչխարաց. և այլն. և ըստ այսմ ասի յայսմաւուրն զմարդոյ. ուէ՛ զի չէ եղջիւրաւոր, և ոչ պճղնաւոր: Դարձեալ նշանակէ զվերաբերեալն առ պճղունս. և ըստ այսմ պճղնաւոր կոչի պատմուճան, որ ժամանէ մինչև ցստորին մասն սրունից. կամ մինչև ցկոճն, որ է Բօխուխն. և այսու մեծանաւորապէս նշանակի 'ի մէջ գիրս վտասական. որ կարգաւորեալ պատմուճանն՝ յօրինեալ 'ի ստորոտս շուրջանակի եօթանասուն և երկու նռնաձևիւք և զանգակօք, զոր ըզգենոյր քահանայապետն 'ի ներքոյ վակասին, և 'ի վ ի բեհեզեայ պատմուճանին իբրև զարբեգօտ: Ելից. 25. 7: և 28. 4. և 31: և 29. 5: Իմաստ. 18. 24: Այսպիսի էին այնք, որք երեւեցան 'ի տեսլեան եզեկիէլի. զաքարիայ. և յովհաննու աւետարանին: Եզեկ. 9. 2: Զաքար. 3. 4: Յայտ. 1. 13: ...ճել. պճղնաւոր կոչի կտաւէ պատմուճան քահանայից, զոր զգենուին 'ի մարմնոյ իբրև զշապիկ. և այն 'ի պատարագ տան նոն: 1. Եզր. Այսպիսի էր և բեհեզեայ պատմուճան...

և ... կի. ... րան ... 13: ... մուճան ... վի մերկ ... պես կայի. 5. 59: և 7. 9

պատմուճանն քահանայապետին, զոր ա. գանէր իբրև զշապիկ 'ի ներքոյ վտասակին. ուստի Ելից. 28. 39. կոչի և այն պճղնաւոր:

Պճնազարդ. ի. իւ. ից. իւք: || պճնեալ և զարդարեալ. կամ պէսպէս զարդուք շքեղացեալ:

Պճնազարդեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || պճնազարդ առնել. կամ շքեղ զարդուք պճնել. կամ գեղեցկազարդել. և կամ զարդարել: Նարեկ. 'ի գովս առաք:

Պճնալից: (Նախդրիւ հոլովի.) || լցեալ պճնմամբ. կամ լի պաճուճանօք և զարդուք. կամ յոյժ զարդարեցեալ և պայծառացեալ: Նարեկ. ը:

Պճնայարմար: (Նախդրիւ հոլովի.) || պճնմամբ յարմարեցեալ. որ յօդեալ. կամ կազմեցեալ. կամ պաճուճանօք յօրինեցեալ. և կամ գեղեցկազարդ: 'ի հին պտտմագիրս:

Պճնայօրէն: || ծագի սա 'ի բառէս յօրէն, որ է արմատ յօրինելոյն. և նշանակէ պճնմամբ յօրինեցեալ. կամ պճնեալ և զարդարեցեալ. և կամ գեղեցիկ յօրինուածով պաճուճեալ: Նարեկ. 'ի գովս խաչին:

Պճնապայծառ: (Նախդրիւ հոլովի.) || պըճնմամբ պայծառացեալ. կամ պայծառ զարդուք պճնեալ. և կամ վայելչազարդ: և ըստ այսմ ասի. պճնապայծառ եկեղեցի. կամ զարդք. կամ դէնք. 'ի հին պտտմագիրս:

Պճնաւէր. ւէրի. աւ. աց. օք: || ունօղ պըճնմանց. կամ խնձուղող 'ի զարդս. և կամ որ զուարթութեան հեշտանաց 'ի վայելչազարդութիւն անձին խորոյ:

Պճնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || գեղեցիկ զարդուք յօրինել. կամ պաճուճել. կամ զարդարել. և կամ գեղեցկազարդել: 'ի Ճառս հարց. ժէ:

Պճնողական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամէն, որ վերաբերի առ պճնմունս. կամ պաճուճանական. և կամ զարդարուն և վայելչուչ. և ըստ այսմ ասի՝ պճնողական համդերձ: 'ի Ճառս հարց. բ:

Պճնումն. նման. մամբ. մանց. ամբք: || պաճուճումն. կամ զարդարանք. և կամ գեղեց կազարդութիւն:

Պճնօղ. ողի. իւ. աց. օք: || պաճուճօղ. կամ զարդարօղ: Իսկ մերթ իբրև զածական կան վարեալ՝ նշանակէ զնա՝ որ պճնի. և զարդարի. կամ խնձեղանայ 'ի զարդս գդեստուց: ուստի. հոգւօղ խոսեղ: ըստ այնմ Խորէն. գ. գլ. 31. Զի էր պճնօղ առ հանդերձս, և ձիասէր:

Պ Ն

Պնակ. ի. աւ. աց. օք: || սկաւառակ. կամ այլ ինչ ամանթ, յոր արկանեն 'ի սանէն զկերակուր. և բերեն 'ի սեղան. կամ յոր լինուն զջուր 'ի թափել զպաղքախնաս. կամ զայլ ինչ նման. և այսպիսի թէ պղնձեղէնք իցեն, թէ խեցեղէնք. և թէ յայլ մի նիւթոյ: ուստի. սահան. կամ քասաի. կամ

Digitized by Google

չափոյ. և կամ խոռ. Ղուկ. 11. 39: 'ի վերոյ հարց. ծ. և ը:

Պնակաձեւ: (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող ձեւ պնակի. կամ որ է ըստ նմանութե սկաւառակի: Իսկ մերթ վարի մակբայօրէն. և նշանակէ՝ իբրև զպնակ. ռամկ. թասաձեւ: ըստ այսմ Խորէն. ծ. պր. 53. Քարինս կոփել չորեքկուսիս, և պնակաձեւ փորել զմէջսն:

Պնակիթ. կիտի. կամ կտի. իւ. աց. օք: || տախտակ քերեալ և յարմարեալ 'ի պէտս ինչ. որպէս 'ի գրել զգիրս. կամ 'ի նկարել զկերպարան ինչ. և այլն: Եւ ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի. քարտէզէն պնակիտք մոմեղէնք. կամ գրեցին զպատճէնսն 'ի պնակիտս պղնձիս. և կամ գրեալ գծեր 'ի պնակիտի. և այլն: 'ի վերոյ հարց. իգ: Եւ յայտմանէ առեալ պնակիտ կոչի մասնաւորապէս փոքր տախտակն տղայոց, զոր գրչեալ ամփոփակաւ, գրեն 'ի վերայ նորա զայբուբենս: ռամկ. բնակ. կամ բնակիթ:

Պնդագոյն, կամ պնտագոյն. գունի. իւ. եց. իւք: (և մերթ մակբայ յաճախական. մանաւանդ մինչ գրի՝ պնդագոյնս:) || առաւել պինդ. կամ հաստատագոյն. և կամ ամրագոյն: Իսկ մերթ՝ սաստկագոյն. և կամ խստագոյն. և ըստ այսմ ասի՝ պնդագոյն պահք. կամ պնդագոյն յանդիմանել զոք. և այլն: Ղուկ. 23. 10: Գործ. 18. 28: մերթ ևս ժրագոյն. կամ փութագոյն. կամ անդանդաղագոյն. և կամ հոգաբարձագոյն: ռամկ. խիստ ճոխոյին: 2. Կորն. 8. 22. և 2. Տիմ. 1. 17:

Պնդակազմ. կամ պնտակազմ. ի. իւ. կազմք. կամ կազմուածք. մից. իւք: || այն՝ որոյ կազմուածն է պինդ՝ և ամուր. կամ որ է պնդագոյն շինեալ: Եւ յայտմանէ առեալ երբեմն նշանակէ հաստատուն. կամ կայուն. և կամ անխախտ: Իմաստ. 17. 19: և Լամբրոն: Մերթ ևս առեալ լինի փոխանակ բառիս քաջազօրի. կամ ժիր. կամ արի. կամ բուռն. և կամ աստուկ և զօրաւոր. և ըստ այսմ իմանի, մինչ ասի՝ ուսուցանէ զօտի ածել՝ պնդակազմ լինել. կամ պնդակազմ անձամբ աղօթել. և կամ մարտնչել ընդ պնդակազմ գնդի. և այլն: 1. Մակ. 3. 17: Մծբն. Է: 'ի վերոյ հարց. ը: և Լամբրոն:

Պնդակապ: (Նախադրիւ հոլովի.) || պինդ կապեցեալ. կամ ուժգին արկեցեալ: ռամկ. խըռխըռոյ կապած: Իսկ մերթ պնդագոյնս կապող. կամ ուժգնակի արկող. կամ այնորով իւն ուժգին կապի. ըստ այսմ Մծբ. ժԹ. Զեղեկիկէլ եղէն 'ի շղթայս պնդակապս:

Պնդակցորդ. (Նախադրիւ հոլովի.) || պինդ կցորդեալ. կամ ուժգին կցեալ և յօդեալ. և կամ սաստիկ շաղկապեալ և միացեալ: Նարեկ. ղջ:

Պնդաձիգ. || տե՛ս զՊնտաձիգ:

Պնդանամ. կամ պնտանամ. ացայ. ացիր. աւ: (ընդմիջ.) || պինդ լինել կամ պնդիլ:

Պնդապարանոց. ի. աւ. աց. օք: || խստապարանոց. կամ կամակոր: և ըստ այսմ ա-

սի՝ ոչ զերլմաւթ խստակուռն և պնդապարանոց: 'ի Գիրս պարապմանց:

Պնդացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցող.) || պինդ առնել. կամ խստացուցանել. կամ ամրացուցանել: ռամկ. ամրցնել. կամ պնդացնել:

Պնդեմ: || տե՛ս զՊնտեմ: Մակ. 14. 31: 'ի վերոյ հարց. ժը:

Պնդիմ: || տե՛ս զպնտիմ:

Պնդութիւն. թե: || տե՛ս զՊնտութիւն:

Պնչատ. ի. իւ. ից. իւք: || այն՝ որոյ պինչն, այսինքն՝ քիթն՝ է հատեալ, կամ պակասեալ ը բոլորին, կամ ը մասին. ռամկ. պռունտանաւոր:

Պնտագոյն: || տե՛ս զՊնդագոյն:

Պնտակազմ: || տե՛ս զՊնդակազմ:

Պնտաձիգ. ձգի. իւ. աց. օք: || նա՝ որ պինդ քարշմամբ, կամ ուժգին տրձակմամբ ձգէ զնետս, կամ զքար, և զնմանիս: ռամկ. պինդ նետող: Սաղմ. 77. 9: Իսկ մերթ պինդ, կամ ուժգնակի ձգեցեալ. և ը այսմ ասի՝ պնտաձիգ նետ, կամ բռնաքար: Մերթ ևս ասի զաղեղանէ, որով պինդ քարշմամբ ձգեալ լինին նետք:

Պնտապէս: (մակբայ որակ.) || պնդութեամբ. կամ ուժգնակի. կամ սաստկապէս. և կամ առաւելապէս: 3. Մակ. 4. 12:

Պնտեմ. կամ պնդեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կարծրացուցանել. կամ ամրացուցանել. կամ հաստատել. կամ կազդուրել. կամ զօրացուցանել. և կամ ժրացուցանել. և ըստ այսմ ասի՝ պնտել զկաւ, զաղ, զբրուտս, զամուրս, կամ զքաղաքս: 3. Եզր. 7. 3: 2. Մակ. 13. 13: Նաւ. 3. 14: Պնտել զանձն, կամ զսիրտ, և կամ զխափանումս. և այլն: Ծնն. 43. 31: 1. Մակ. 3. 43: Իսկ մերթ ուժգին ծրարել, կամ փաթութել. կամ կապել. կամ պրկել. կամ շաղկապել. և կամ կցել: Եւլից. 29. 5: Ղևտ. 8. 8: Աստուծ. 7. 16: Եզեկ. 16. 4: ըստ այսմ է և 4. Թագ. 12. 10. ուր ասի. Եւ պնտեցին զարծաթն, այսինքն՝ ծրարեցին, կամ փաթութելով կապեցին: Մերթ ևս՝ փակել. կամ խփել. և կամ աղխել. և ըստ այսմ ասի՝ պնդել զդրունս: ռամկ. գոցել: 'ի վերոյ հարց. ժթ: Մերթ ևս՝ սաստկացուցանել. կամ և ևս յաւելուլ: 1. Մակ. 11. 23: Երբեմն ևս՝ զայրել. կամ սանձահարել. և կամ արգելուլ. և ըստ այսմ ասի՝ պնտել զլեզուն. կամ զորկորն. և կամ պնտել զԾուլս հաղորդակաց, կամ սանձանօք. և այլն: 'ի վերոյ հարց. իզ: և 'ի Գիրս Գործ. Գործ ծածկոցն: Մերթ ևս՝ ճնշել. կամ սեղմել. կամ նեղել. և կամ պաշարելով 'ի նեղ ածել: 1. Մակ. 5. 10: Ղուկ. 8. 45: Իսկ մերթ՝ հետամտել. կամ հետապնդել. և կամ հալածել: 1. Մակ. 3. 48: Բայց մինչ ասի՝ պնտել զմէջ իւր. կամ զգօտի ընդ մէջ պնդել. նշանակէ՝ գօտի ընդ մէջ ածել. կամ գօտեւորել. որով բազում անգամ նշանակի կազմ և պատրաստ լինել առ ինչ. ոչ և յիշեցաւ 'ի բառն գօտի: 4. Թագ. 9. 1: Ղուկ. 12. 35: Դարձ՝ նշանակէ յամառելով հաստատել. կամ յամառեալ

մնօք ցուցանել զինն իբրև զհաւատոյ ։ Մարկ. 14. 31։ Գործ. 12. 15։ 1. Տիմ. 1. 7։

Պնախմ. կամ պնդխմ. եցայ. եայց. իլ. կամ ել։ (ձայնակր.) ‖ փութով ընթանալ. կամ վազել. կամ դիմել. և կամ վաղվաղել. ԹԵ այնմ Ծննդ. 18. 6. Պնախեցաւ աբրահամ՝ ի խոռ բանն։ Եւ 2. Մակ. 10. 25. առ՝ ի խնդրել սէանծս պնակելն, որ դիմելին։ Այնպէս և Ռուբէ. 2. հատ. ԺԷ. առ՝ ընդառաջ պնդել կնոջն, որ դիմելը, կամ ընթանայր։ Մերթ եւ ՝ի գործածի ՝ի միասին ընդ բառիս ըզ կնի, կամ զհետ՝ այսպէս, պնդիլ զկնի. կամ պնդիլ զհետ. և նշանակէ՝ հետամուտ լինել. կամ վազել զկնի ուրուք առ՝ ի հասանել նմա, կամ առ՝ ի հալածել։ ռամկ. ետևէ հէն ընկնիլ։ Ծննդ. 14. 15։ և 31. 23։ Ելից. 14. 4։ 1. Թագ. 23. 28։ և 30. 8։

Պնտութիւն. կամ պնդութիւն. թեան։ ‖ ամրութիւն. կամ կարծրութիւն. կամ հաստատութիւն. և կամ ժրութիւն։ Ղուկ. 7. 8։ Ողբ. 3. 65։ Իսկ մերթ՝ խստութիւն. կամ սաստկութիւն. կամ խոշորութիւն. և կամ ժուժկալութիւն։ և ԹԵ այսմ իմանի՝ մինչ ասի. պահս պնդութեան. կամ պնդութիւն պահոց. և այլն։ Ռուբէ. 1. հատ. ԺԶ։ ՝ի Ճառս հարց. Ե։ Մերթ եւ՝ յամառութիւն. կամ կամակորութիւն. և կամ խստապարանոցութիւն. ռամկ. ինատ ։ 3. Մակ. 1. 14։

Պ Շ

Պշեմ. եցի. եալ. ել։ (չէզոք.) ‖ տե՛ս ըզ Պշնուլ։ Լամբրոն։ և Շնորհալին յողբան եդեսիոյ։

Պշնեմ. եցի. եալ. ել։ (չէզոք.) ‖ տե՛ս ըզ Պշնուլ։ ՝ի Ճառս հարց. Ը։

Պշնում. շուցեալ. շիր. նուլ։ (ընդմիջ.) ‖ յառիլ. կամ անթարթ աչօք նկատել. կամ զակն կառուցանելով դիտել. կամ բոլորովին զհայեցուածս իւր ուղղել յինչ։ Դանի. 7. 8։ Գործ. 1. 10։ Յակ. 1. 23։

Պշրակ. կամ պըշրակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ տախտակամած յօրինուած մածուցեալ զատուած տաղօք, կամ զձեղունամբ ՝ի ներքուստ, որ զարդարի պէսպէս դրօշուածովք, և նկարուք։ ռամկ։ Եաճանի. կամ Եաճանի խաքըլտոյ ։

Պ Ո

Պոլիկեան։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ տե՛ս զՄծղնեայ։

Պոկ. կամ պուկ. ի. իւ. ից. կամ այ. իւք։ ‖ բուսանոլից, և այլոց նմանեաց, եղեգնաձև աճեցել. և սոռմարացեալ. յորոյ ծայրն գնտաձև բուսանի. պարկ սերմանն։ ռամկ. ոսխի պոթ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշնկէ զեղեգունս, կամ զեղեգնաձև կազմուածս, որպիսիք են եղեգնափողք երգեհոնից ։ ՝Ի հին պաքենագիրս։ Իբարձեալ. պուկ կոչի փող կոկորդին. որ է պօղազ։ և ըստ այսմ մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուով ՝ի գործ ածի։

Պողեմ. կամ պաղեմ. եցի. եալ. ել։ (ներգործ.) ‖ մերժել. կամ հեռքել. կամ վանել. և կամ հալածել։ ըստ այնմ Խորէն. Ը. գլ. 60. Զբարձակեցան ՝ի բազմականացն ՝ի բաց պողեալ։ Եւ Ը. գլ. 79. առ զմեծէն Տրդատայ. Սուսերաւ զվերոյ զեբամակն պողէր, որ վանէր։

Պողպատ. կամ պողպատ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ է տեսակ ինչ կարծրագոյն երկաթոյ. յորմէ հաստատակօրէն շինեն զսուր. կամ զայլ հատանօղ գործիս. որ մինչ կրկնի՝ բեկանի. մանաւանդ յորժամ մեռան իցէ։ ռամկ. ֆօլատ. և տաճկ. չելիկ։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ պողովատակի, ԹԵ նոյն նշանակութեամբ։

Պողպատիկ. տկի. աւ. աց. օք։ ‖ է ազգ ինչ կարծրագոյն, և մեծագին երկաթոյ, յորմէ շինեն զսուսերս, և զայլ ինչ գանակս, կամ զայլ ինչ նման. որ ՝ի գործեալ լինելն ըստ արուեստի, երևեցուցանէ ՝ի վր իւր զպաղպաջս, որ զիծս։ ռամկօրէն փշալոր։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ նաև կաղմեալքն յայսպիսւոյ երկաթոյ՝ պողովատիկ կոչին. որպէս մինչ ասի՝ պողովատիկ սուսեր, կամ դաշնակ։ Եւ լինին այլ սաստիկ սուր, և հատու, մինչև կտրել նաև զերկաթս. Իմաստ. 18. 16։ Զաքար. 9. 13։ և Աճգամ։

Պողոտ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ տե՛ս զՊողոտայ։ Լամբրոն։

Պողոտայ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ արքունի ճանապարհ. կամ ուղի. կամ փողոց. և կամ հրապարակ։ ռամկօրէն. ճամբայ. կամ սօխախ։ Աճգամ։ և Շնորհալին։

Պողպատ։ ‖ տե՛ս զՊողոպատ։

Պոյտն. պուտան. պուտանն. պուտանքն. կամ պոյտք. տանց. ամբք։ ‖ կաւակերտ ամն. կամ խեցեղէն կաթսայ, յորում եփեն ըզ կերակուր. թէ մեծ իցէ. և թէ փոքր ։ ռամկ. չօմլէկ։ Թուոց 11. 8։ 1. Թագ. 2. 14։ Յովէլ. 2. 6։ Միք. 3. 3։

Պոնդ. կամ պոնտ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ ընդատ հարուածն իրիք միջամտութեամբ. զոր տանեն՝ նախ ածելով զծայր նր ընդ բութիւ. և ապա ուժգին արձակելով ՝ի նմանէ ՝ի բաց. ռամկ. Ֆիսկէ։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. պոնդս հարկանել. և նշանակէ, պոնդել։

Պոնդեմ. կամ պոնտեմ. եցի. եալ. ել։ (ներգործ.) ‖ պոնդիւ հարկանել։ ռամկօրէն Ֆիսկէ վուրմէլ։

Պոշուն. կամ պոշիւն։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ տե՛ս զՊոռոշուն։ Կիւրղի Եզեկ. Ը։

Պոռ. ոյ. ով. ոց. ովք։ կամ ի. իւ. ից. իւք։ ‖ է մին ՝ի չորից կողմանց վիգին, որ ուէ խին. զորմէ լինադոյն տեսցես ՝ի մեկնութեան նց։

Պոռնիկ. նկի. աւ. աց. օք։ ‖ բոզ. կամ պոռնկօղ, որ նա, որ խառնակի ընդ այլում անօրէն շաղաշարութեամբ. և այս ասի զազատաց, թէ արու իցեն, և թէ էգ։ Յես. 2. 1։ 1. Կորն. 5. 11։ Եբր. 13. 4։ Իսկ մերթ ասի նաև զամուսնացելոց, որք յառաջ կոչին շունք. կամ շնացօղք։ Եզեկ. 16. 32։

Բայց երբեմն առեալ լինի 'ի սբ̃ գիրս փոխանակ նր̃, որ աստուածեալ յայ՝ յա_ րի զհետ կռոց, պղծելով ընդ նմ̃ իբրև ը̃ հոմանեաց իւրոց: Եսայ. 1. 21:

Պոռնկախառնիչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || խառնակիչ պոռնկաց. ո̃ նա՝ որ միջնորդ լինի պոռնկաց մտանել առ միմեանս դարձ խառնակութե̃. որ մանաւոր անուամբ կոչի կաւատ: տաճկեր. քէօղէվէնկ:

Պոռնկակերպ. (Նախդրիւ հոլովի.) || առ նօղ զկերպ պոռնկի. կմ̃ պոռնկանման. և կմ̃ պոռնկական: Նարեկ. խը̃:

Պոռնկանոց: || տես զՊոռնկոց: Ոսկե. 2. հափ. ժէ:

Պոռնկապատիր. (Նախդրիւ հոլովի.) || պատ րօղ պոռնկի. կմ̃ այն՝ որ է պոռնկական, և պատրողական. կմ̃ որ յախտ պոռնկու թե̃ հրապուրեալ պատրէ զոք: Նարեկ. կ:

Պոռնկապէս: (մակբայ որակի.) || իբրև զպոռնիկ. կմ̃ պոռնկելով. և կմ̃ անառա կաբար: 'Ի վարս հարց. ժթ:

Պոռնկեցուցանեմ. ցուցի. կեցո. նել: (ան ցողակ.) || տալ ումեք պոռնկել ընդ այ_ լում: Իսկ մերթ 'ի սբ գիրս առեալ լի_ նի փոխնկ արկանելոյ զոք 'ի կռապաշտութե̃. կամ մոլորեցուցանելոյ զանձն ոք զհետ կռոց: Ելից. 34. 16: Ղևտ. 19. 29: և 20. 5:

Պոռնկիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || խառ նակիլ ընդ միմեանս արուէ, և իգի ընդ դէմ օրինաց. և այս ասի զազրաւոց: Իսկ մերթ նաև զամուսնացելոց. որոց խառ_ նակիլն յատկապէս կոչի շնալ: 2. Օրին. 22. 21: Ովս. 2. 5: 1. Կորն. 10. 8: Ըստ մերթ նմանութե̃ առեալ լինի 'ի սբ գիրս փոխա նակ պաշտելոյ զկուռս. կմ̃ յարելոյ զհետ մեհկաց, կմ̃ կախարդաց. և այլն: Ելից. 34. 15: Ղևտ. 17. 7: և 20. 6:

Պոռնկորդի. դւոյ. ւով. ւոց. ւովք: || որ_ դի պոռնկի. կմ̃ զաւակ ծնեալ 'ի պոռն կութէ. ռամկօր. փիճ: 2. Օրին. 23. 2: Ես_ այ. 57. 3:

Պոռնկոց. ի. աւ. աց. օք: || պոռնկանոց. ո̃ տուն պոռնկի, ուր մտանեն մարդիկ 'ի պոռնկել. որ և կոչի բոզանոց: Եզեկ. 16. 25. և 31. և 39:

Պոռնկութիւն. թեան: || պոռնկական շաղա ղութիւն. կմ̃ դարձ խառնակութե̃ պոռն_ կաց, կմ̃ շնացելոց: Տօբ. 4. 13: Իմաստ. 14. 12: Մատ. 5. 32: Ըստ մերթ դնի փոխանակ վաւաշոտութե̃. կմ̃ բղջախոհութե̃: 'Ի վարս հարց. զ̃: Իսկ մերթ առեն լինի փխնկ կռապաշտութե̃. ըստ որում նոյնահ պոռն_ կեն մարդիկ զհետ կռոց: Ովս. 4. 12: և 5. 4:

Պռուզեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || բառալ. կմ̃ բառանչել. որ է գոչել եզանց, և այ լոց նմանեաց: ռամկ. պօռալ:

Պռոզուն. կմ̃ պռոզիւն: (Նախդրիւ հո_ լովի.) || պոռոզումն. ո̃ պառացումն. կմ̃ բառանջումն եզանց և այլոց նմանեաց, որ և երբեմն կոչի պռզուն. կմ̃ պոչիւն. ըստ այնմ Կիւրղի Եղիշ. զ̃. Զի անարժան է ո̃ծութե̃ անուանն պռզունք և պառոզունք:

Պուտ. ի. իւ. ից. իւք: || պուտաչօղ. կամ բարձրաձայն բարբառօղ: ռամկ. հանչէնօղ:

Պոր. ոյ. ով: ոց. ովք: կմ̃ իւ. ից. իւք. կմ̃ օք: || փոր՝ որ է հաւ ինչ նման սա_ գի՝ պարարտ և փափուկ. և ազխաւկ. զոր այլով անուամբ կոչեմք կարապ: Սա 'ի հնումն էր 'ի մեծի համարի. վս̃ որոյ մեծամեծք անպակաս առնէին 'ի նմանէ խորովածս՝ ոչ̃ և այժմ ամբողութե̃ է 'ի գաւառս ինչ. և ըստ այսմ ասի 'ի գիրս Խորէն. բ̃. պր. 78. Ուր հասարակաց կերա կուր ասէն զառ մեզ պատուական՝ և ստ կալուց ճաշակելին՝ զպոր. տաճկե. Բօյի նօխուտ:

Պորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || շուր ջանակի բրելով, կմ̃ հատանելով՝ 'ի բաց հանել զինն 'ի տեղւոջէ իւրմէ. ո̃ զպոչս 'ի կապճաց. զփտեալ մասն 'ի պտղոց. կմ̃ զակնս 'ի փայտէ. և այլն: ռամկ. օյմըշընել. ըստ այնմ Լամբրոն. Զոր օրինակ թէ ոք ինքեան մեհ տալով, զպոչս իւր պորիցէ, այսպիսի իմն ախտացաք:

Պորտ. ոյ. ով. ոց. ովք: կմ̃ իւ. ից: || կապ փորոտեաց. որ զետեղեալ կայ ուղղաձիգ գծիւ 'ի միջին սահմանն փորոյ. տմարե_ րեխայն մինչդեռ կայ յարգանդի կցի ը̃ մօրն, և ընդ այն քարշեալ զսնունդ անա նի. որ և ռամկ. կոչի՝ գօբէկ: 2. Մակ. 14. 42: Յոբ. 40. 11: Երգ. 7. 2: Իսկ երբեմն առեն լինի փոխանակ որովայնի. կմ̃ փորոյ: 3. Մակ. 6. 7: և 7. 7: Նարեկ. իե. և ղթ: Բայց մերթ անդրադարձաբար առեալ լինի փո_ խանակ այնր ամի, որ է ուղղակի 'ի մէջն. կմ̃ ունի յիմեք զմիջին տեղին. և ը̃ այսմ մայրաքաղաքն, որ է 'ի մէջ թագաւորութե̃ իւրեք, կոչի պորտ նր̃: Այնպէս և քարն, որ զետեղի 'ի գագաթան գմբեթաց, կմ̃ կամարաց յաւարտումն ամ̃ քարանց՝ պորտ անուանի: 'Ի Գիրս դատաւորաց: ը̃ այսմ պորտ ասի նաև մէջն ընկուզոյ, կմ̃ կաղ նոյ և նմանեաց. որք պարունակեալ կան 'ի պատեանսն: ռամկ. մըջուկ: Բայց եր_ բեմն պորտ կոչին լերինք, կամ կատարք լերանց. և ըստ այսմ է Դատ 9. 37. ուր ասի՝ Ջօր իջանէ առ պորտով երկրին. ո̃ առ լերամբք. կմ̃ առ գագաթամբք նր̃. ոչ̃ դնի. 9. 36:

Պորտաբոյծ: (Նախդրիւ հոլովի.) || բու_ ծանօղ պորտոյ. ո̃ որովայնի. կմ̃ որո_ վայնապարար. և կմ̃ որովայնամոլ: 'Ի հին պարտմագիրս:

Պորփիւր. ի. իւ. ից. իւք: || է բառ յունա կան. որ թարգմանի ծիրանի. կմ̃ ծիրա նագոյն: Արդ՝ ասլաւ անուանի աշխա րհս փիլիսոփայ մն տիւրացի, որ եղև ժամակից դիոկղետիանոսի կայսեր հռոմայ: Յառաջագոյն կոչիւր մաղքոս. բայց յե_ տոյ յաղագս պայծառ ծիրանեացն՝ որովք պճնիւր, անուանեցաւ պորփիւր. կամ պորփիւրոս: Էր սա աշակերտ պղոտինո_ սի. և աշակերտակից որոգինեսի: գրեաց զբազումս յաղագս հեթանոսական կրօ_

Digitized by Google

նից, և մականցութեանց. ընդ որս և զհնդկայնից, որք կոչին ներածութիւնք պորփիւրի. Յառաջագոյն էր քրիստոնեայ. բայց յետոյ ուրացեալ՝ յանհաւատութեան դարձաւ. և եղև թշնամի քրիստոնէից, բանիւք, և բազում գրովք։ Պորփիւր. բառիս. պորփիւր՝ նշանակէ տեսակ ինչ ազնիւ կճոյ, ք մարմարոն. որ լինի կարմրագոյն. և գեղեցկափայլ՝ պիսակեալ սպիտակ խայտուցօք, յորմէ շինեն զսիւնս, և զայլ կազմուածս։

Պուետիկոս. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք։ || է բառ յունական. որով նշանակի բանաստեղծ. կամ տաղասաց. և կամ նա՝ որ արուեստիւ յօրինէ զոտանաւորս, և զպէսպէս բանաստեղծութիւնս։ Նարէկ. խէ։

Պուկ։ || տե՛ս զՊոկ։

Պուղեմ։ || տե՛ս զՊողեմ։

Պունչ։ || տե՛ս զՊինչ։

Պուտնարդ. ի. իւ. ից. իւք։ կամ աւ. աց. օք։ || Մեծագոյն պտուղն, այսինքն խեցեղէն կաթսայ. ռամկ. մեծ պտուղ։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ 3. Թագ. 7. 38. պուտնարդ կոչեցան աւազանքն պղնձի լուացարանքն, թ որում էին իբրև զխոր աւազանս. կամ ոչ զմեծամեծ տաշտս, կամ կոնքս։ Ըստ ի 2. Մնաց. 4. 6. սոյնս կոչի աւազան։

Պուսուկ, պուսուտիկի. աւ. աց. օք։ || ածանցեալ 'ի պոյտն բառէն՝ իբրև նուազական, կամ փաղաքշական. և նշանակէ զնոյն, որ ինչ պոյտն։ Բայց սորա անուանականն հազիւ երբեք վարի. իսկ այլ ք հոլովքն 'ի գործածին. ըստ այնմ Աճառ. Եա հրաման երկաթի պուտկօք հալել կապար. ռամկ. պտուկ։

Պուրակ։ || Նոյն է ընդ բառիս՝ պրակ. այս քուրայն ընդ բառին քրայ։ Նարէկ. Թ. ի ձեռագիրն։

Պուրակացիք։ (Նախագրիւ հոլովի.) || ցեր և ցան առնօղ զպուրակս. այսինքն զանտառս, կամ զկապոյտս ինչ. և կամ զճառս գրոց. և այլն։ Իսկ մերթ ցրուէր 'ի պրակս. այսինքն յանտառս. կամ 'ի ճառս գրոց։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ պուրակացիք ասի ջուրն, որ ծաւալեալ առատ հոսանօք յանտառս և 'ի ծառաստանս՝ ռռոգանէ զնա. թ այնմ Խորէն. Գ. որ. 23. Տեսցես տեսլեան քաղցրերես 'ի լերինս. ծաղկոց զպուրակացիր ջրով. իսր թէ՝ շուրջ զանտառաւոր ջրով։

Պ Չ

Պչրանք. անաց. օք։ (անեզական.) || ցուցումն նշանաց գժգոհանաց 'ի դէմս և 'ի շարժմունս, և 'ի բանս. զոր առնեն և 'ի բայն պատշաճ։ ռամկ. ֆինտութ ընելը։ Խորէն. Բ. որ. 60։ Եւ մերթ՝ կանացական և պարզամտական շարժմամբ թեքթեքումն, և ծաղրումն, որ է ուսինքն զգալ. և կամ խնկնեցումն զարդարանաց, և պճնմանց, և նկարման գունոց, որովք խոցեն աչք նայեցողաց զգուելով 'ի ցանկութիւն։ Նոյն է ընդ սմա պչրութիւն. ըստ այնմ Նարէկ. խը. Անմայարատապչրութեամբ պատճառելոց ներքոյ հրաւիրանաց։

Պչրեմ. եցի. եա՛. ել։ (չեզոք.) || պչրանս առնել, զշարժմունս իւր. որով մերթ նշանակի դառնացեալ առաւել ցուցանել զնշանս գժգոհանաց 'ի դէմս, 'ի շարժմունս, և 'ի բանս իւր։ ռամկ. ֆինտութ ընել։ Եւ մերթ պէսպէս խաղական շարժմամբք թեքթեքիլ պագշոտաբար ժպտելով, և զձայն իւր բեկբեկելով. այս առնեն լրբենի կանայք։ ռամկ. ուշէնլիկ։ Լամբրոն։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ խնկնցանալ 'ի զարդս. կամ պագշոտաբար պճնիլ պէսպէս գեղովք գունաւորելով զդէմս իւր՝ առ 'ի որսալ զանխօսան։

Պչրութիւն. թեան։ || տե՛ս զՊչրանք։ Նարէկ. խը։

Պ Ռ

Պռեստեր։ || տե՛ս զՊրեստեր։ 'Ի գիրս բժշկութ անյողթին։

Պռիմիկուռ. ի. աւ. աց. օք։ || է բառ լատինական, որ թ նշ կոչի՝ փոխմիջնորդուս. որով նշանակի գլխաւոր նոտարն, որ գերազանցէ զայլս պատուով, և կարգաւ։ Եւ յայսմանէ առեալ նշանակէ ընդհանրապէս զամ նախագահս, կամ պետս, թէ աշխարհականս իցեն և թէ եկեղեցականս։

Պռոյք. կամ պռոյգ. ուգի. աւ. աց. օք։ || պաշտօնական, կամ օժիտ. և կամ ընծայ. զորս տան հարսանց իբրև զբաժին. կամ եկեղեցեաց, և վանորէից՝ այս զանփական սատացուածս։ ռամկ. ճէհէզ. և կամ պօխչայ։ 'Ի հին. պարզմագիրս։

Պռուգեմ. կամ պռուքեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || պռոյգս տալ. կամ օժտել. կամ ընծայաբերել. և ըստ այսմ ասի պռուգել զեկեղեցին. կամ զվանս. և կամ զաղախին. և այլն։ ռամկ. ճէհէզ տալ. կամ պօխչա տալ։ 'Ի հին. պարզմագիրս։

Պռստեմ. եցի. եա՛. ել։ (չեզոք.) || պռստջողական շշնջմամբք ցուցանել 'ի շրթունս և 'ի ձայնս իւր զնշանս դժգոհանաց. որպիսիք են նոքա, որք ոչ հաճելով ընդ միճակ բաղդի իւրեանց՝ անդադար փռթութուն առնեն։ Եւ ըստ այսմ առի 'ի գիրս Խորէն. Բ. որ. 60. զդառներեն արիպրամայ. Առեցեալ զայր իւր զօրադա, պչրանք, և պռստելով կեայր։

Պռտապատ. ի. իւ. ից. իւք. կամ օք։ || է բառ յունական. որ ըստ նշ առի պռոտողատ. և նշանակէ առաջին պատ. կամ գլխաւոր պատ։ Աճառ։

Պռօսխումն. կամ պռօսխուսին։ || է բառ յունական, որ թարգմանի՝ նայեցուցք. կամ ուշ դիցուք. և կամ զգոյշ կացցուք։ Լամբրոն։

Պռօտոն. կամ պրօտոն. և կամ պրօտոսոն։ || է բառ յունական. և թարգմանի առաջին. ուսուցի մինչ առ 'ի յամենայ. պրօտոն արմենիսն. թարգմանի՝ 'ի հնար բարբառ՝ առաջին հայք։ Խորէն. Ա. որ. 13։

ՊՍ

Պսակ. ի. աւ. աց. օք: || Ոսկեկազմ, և ականակապ զարդ մանեկաձև, զոր իբրև զԹագ կրեն 'ի գլուխս իւրեանց Թագաւորք. և այլք ոմանք: ռամկ. ֆէսօրէն. կմ սթէֆան: 2. Թագ. 12. 30: Եսթեր. 8. 15: Երգ. 3. 11: Սոյնպէս պսակ կոչի և այն, զոր իբրև զմանեակ կազմեն 'ի ծաղկանց. կմ 'ի Թփոց ոստոց, և դնեն 'ի գլուխս յաղԹողաց. և այլոց ևս մանկանց: Յուդիթ. 15. 15: 1. Կորն. 9. 25: Եւ յայսմանէ առեալ պսակ կոչեցաւ փշեղէն մանեակն, զոր իբրև զԹագ եդին 'ի գլուխ Տեառն մերոյ: Մատթ. 27. 29: Դրմն՝ երբեմն անդրաբերաբար առեալ լինի փոխանակ շրջանակաց, զորս կազմեն շուրջ զծնօտիւք, և զըրԹամբք ոմանց կերպասեա ծոցոց 'ի զարդ. կմ առ 'ի պէտս ինչ. ռամկ. ֆիտլոր: Ելից. 25. 25: և 27. 3: Եզեկ. 43. 13: Եւ յայսմանէ առեալ պսակ կոչի նաև ցածորմն, զոր կանգնեն յերդիս տանեաց շուրջանակի, զի մի անկցի ոք 'ի վայր: 2. Օրին. 22. 8: Դրածեալ՝ առեալ լինի փոխանակ բոլորման. ռամկ. փէլէր. և ըստ այսմ ապսակ կոչին՝ շրջանք տարւոյ: Սաղմ. 64. 12: Սոյնպէս բովանդակումն, կմ աւարտումն գործոց՝ պսակ ասի. ըստ այսմ Մծբն. ա. Պատշաճեալ 'ի վր ամ շնորհաց, մինչև 'ի կատար պսակի իւրոյ: Դրմն՝ պսակ կոչի մինն 'ի խորհրդոցն եկեղեցւոյ. որով ամուսնանան ընդ միմեանս այր և կին. և տացուն պսակ. ըստ որում ամփոփումն է 'ի միւսեան ամուսնութեան պսակել զգլուխ փեսային և հարսին նորատիւք: 'ի վերս հարց. Ժդ:

Պսակադիր. դրի. րէ. աց. օք: || Իշխան. կմ պաշտօնեայ, որ դնէ զպսակ 'ի գլուխ Թագաւորի 'ի սկսանելն Թագաւորել, կամ յընԹացս Թագաւորութեան նր: Իսկ մերԹ նա, որ դնէ 'ի գլուխ իւր զպսակ. կամ իշխանութիւն ունի կրելոյ զպսակ. որ և կոչի պսակաւոր: Մծբն. ԺԹ: Եւ ըստ այսմ պսակադիր կոչին նաև պսակեցեալքն ընդ միմեանս ամուսնութեամբ: Իսկ մերԹ ասի զքահանայէն, որ պսակ դնէ հարսին և փեսային 'ի յամուսնանալն նոցա:

Պսակազարդ. ի. իէ. իւ. իւք: || տես զՊսակապանծոյծ:

Պսակազարդեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զարդարել, կմ պճնել պսակաւ. և կմ պսակել:

Պսակադրեաց. դեցի. իէ. աց. օք: || պսակակիր. կմ պսակաւոր. և ըստ այսմ ասի, պսակադրեաց առնել զոք: 'ի վերս հարց. Փ:

Պսակադրեալ. ի. իէ. իւ. իւք: || Նոյն է ընդ բառին պսակադրեաց. ոչ խնկադրեալն ընդ բառին խնկադրեաց. որ նշանակէ խնկակիր:

Պսակակալ. ի. աւ. կմ իէ. աց. օք: || Նա՝ որ կալնու, կմ կրէ զպսակ: Իսկ մերԹ նշանակէ զզարդ ինչ յօրինեալ յոսկւոյ, կմ յարծաԹոյ, որ իբրև զխոյր պատէ զգլուխ, և 'ի վր իւր կալնու զպսակն. և ըստ այսմ պսակակալ կոչի ոսկեկազմ, կմ արծաԹաձոյլ յօրինուածն, որ իբրև զմեծ աղխ, ջի ղօծեալ՝ հաստատեալ 'ի ճակատ պսակին միացեալ կալնու զծայրս պսակին, ոտղ և կապն, որ զծամս, կմ զգէսս կալնու, կոչի ծամակալ: Իրաւ. 8. 26: Եսայ. 3. 19:

Պսակակիր. կրի. աէ. աց. օք: || Կրօղ կամ տանօղ զպսակ. և կմ պսակաւոր:

Պսակակից. կցի. աւ., կմ իէ. աց. օք: || Կցորդ պսակի. կմ 'ի միասին պսակեցեալ:

Պսակահամբար: (Նախդրիւ հոլովի.) || Համբարօղ, կմ ժողովօղ զպսակս. կմ որ ամբարեալ և գանձեալ ունի զբազմութիւն պսակաց: Աճգոբ:

Պսակահիւս. ի. իէ. իւ. իւք: || Հիւսօղ. կմ յօրինօղ պսակաց: կմ որ հիւսեալ, և յօրինեալ ունի զպսակս, կմ կրէ զնա: Նարէկ. ղԹ:

Պսակապանծոյծ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Պսակաւ պանծացեալ. կամ պսակազարդ. և կմ պսակաւոր: Նարէկ. լէ:

Պսակառ. ի. իէ. իւ. օք: || Առօղ. կմ ընդունօղ զպսակ 'ի տուողէն զյաղԹանակս որ պիտոյ են քաջ նահատակք հանդիսացելք յասպարէզ մարտի: Մծբն. ԺԹ.

Պսակաւոր. ի. աէ. աց. օք: || Ունօղ զպսակ. կմ պսակաւ զարդարեցեալ. և կմ պսակեալ: 3. Մակ. 2. 14: Իմաստ. 4. 2: Նարէկ. ղԹ: Իսկ մերԹ մանաւանդ պայծառ առեալ պսակաւոր կոչի Թագաւորն, ըստ որում կրէ 'ի գլուխ իւր զպսակ. և ըստ այսմ ասի 'ի գիրս Խորէն. ա. պր. 21. Մերոյ աշխարհիս բնիկ պսակաւորք, ջի բուն Թագաւորք: Եւ 'ի 22. ասի, 'ի մերոց պսակաւորաց էր, ջի 'ի մերոց Թագաւորաց:

Պսակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործական.) || Դնել զպսակ 'ի գլուխ ուրուք. կամ պսակաւոր առնել: 3. Մակ. 7. 11: Սաղմ. 8. 6: 2. Տիմ. 2. 5: Իսկ մերԹ անդրաբերաբար առեալ՝ նշանակէ փառաւորել. կամ վարձատրել: Նարէկ. իէ: ըստ այսմ է և 'ի Հ. ար ասի. Զկրկնակենդանութիւն պսակեմ: Եւ երբեմն 'ի կրաւորականին նշանակէ բոլորիլ. կմ պարփակիլ. կմ շրջապատիլ. ըստ այսմ Լամբրոն. Որպէս անմեղ նեցուն լինիցի շուրջ զորով սեղանոյն պսակիլ: մերԹ ևս բովանդակիլ. կմ լրանալ. կմ աւարտիլ. ըստ այսմ Մծբն. ա. Մինչև լինի, և վերանայ նա, ամ շնորհքն պսակի:

Պսպղամ. կմ պսպղտամ. ացի. ալ: (չէզոք.) || Պսպղպաջել. կմ փայլփայլել: և աս 'ի գործածի մանաւանդ 'ի ռամկական բարբառս:

Պսպղուն. (Նախդրիւ հոլովի.) || Պսպղպաջուն, կմ փայլուն: Բայց սա մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուն՝ 'ի գործածի, ոչ և յամենայն տեղիս ասի պարզապէս:

Պսպուղեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || տես զՃամարտակել ըստ ամ նշանակութեան:

ՊՏ

Պտկաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ ըզ պտուկ. և այս մերթ ասի զանկոց, որք ունին զչեռարձակ գնտակակերպ բողբոջս. իսկ մերթ զստեանց, ըստ որում ունին 'ի ծայրս խուռեանց զգնտակիկս: Եւ յայսմանէ առեալ ասի նաև զմանց պտղոց, ոչ զմանրագորաց. Թ որում ծայրք նց իբրև զստինս կանանց գնտակաւորեալք են:

Պտկեցուցանեմ. ցուցի. եցօ. ել: (անցող.) || տալ բուսոց արձակել զընձիւղս. կմ բողբոջեցուցանել. և կմ ընձիւղեցուցանել: ռամկ. ֆիլիզ [illegible] փուչ:

Պտկիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || զպտկունս, կամ զբողբոջս արձակել. կմ ստեղնիլ. կմ բողբոջիլ. և կմ ընձիւղիլ: ռամկ. ծիլէլ. կմ ֆիլիզ փուչ: Իմաստ. 4. 4:

Պտկունք: || է յոգնականն բառիս պտուկ, զոր տեսցես 'ի տարբ. 'ի կարգի իւրում:

Պտղաբեր. ի. իւ. ից: կմ աց. օք: || բերօղ պտղոյ. կմ պտղատու. կմ բեղմնաւոր. և կմ արգասաւոր: ռամկ. պտուղ տուօղ. կմ բէրէքէթլի: Ծննդ. 1. 11: Սաղմ. 106. 34: Յօհ. 15. 2: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ բառիս ընծայաբեր. Թ այնմ. Յաղագս ուխտաւորաց, և պտղաբերից 'ի սմ եկեղեցւոյ, և այլն:

Պտղաբերեմ. եցի. եմ. ել: (չէզոք, և մերթ ներգործական.) || բերել, կամ տալ ըզ պտուղ. կամ բեղմնաւորիլ. և կամ արգասաւորիլ: Կողոս. 1. 6: ըստ այսմ է և Խոսրովն. ջ. պրակ. 20. ուր ասի. Պտղաբերեալ յարդեանց անդաստանաց, և 'ի կթոց արօտականաց, զբեղմնաւորեալ արդեամբք և կթովք: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ բայիս՝ արդիւնաւորիլ. կմ ստանալ, և կմ շահիլ զինչ: ըստ այնմ Օձնեցի. 2. հատ. ին. Բիւրս 'ի ձեռն գործութեն այնորիկ պտղաբերեցեր վարձս:

Պտղաբերութիւն. թեան: || բերումն պտղոյ, կմ պտղատուութիւն. կմ բեղմնաւորութիւն, և կմ արգասաւորութիւն:

Պտղաբոյծ. բուծի. իւ. ից. իւք: || բուծանօղ, կմ դարմանօղ պտղոց. կմ սնուցանօղ զայս պտուղս: Իսկ մերթ նա՝ որ պտուղս է սնեալ, կմ որ մրգօք սնանի:

Պտղագուրկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || զուրկ 'ի պտղոյ. կմ անպտուղ:

Պտղալից: (Նախդրիւ հոլովի.) || լցեալ պտղովք. կմ պտղաւէտ. կամ արգասալից: Սաղմ. 51. 10: Երեմ. 31. 12: Զաքար. 2. 4:

Պտղախակ. ի. իւ. ից. իւք: || խակ պտուղ. կմ տհաս միրգ. ռամկ. չաղալայ: Գրիգ. Նշանակէ զանասուն ինչ պտուղ, որ լինի 'ի Հայաստան 'ի գաւառն Տայոց: Խոր. աշխարհ:

Պտղախայծ. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ զպտուղ խայծեալ, կմ սկսեալ 'ի հասունանալ. և ըստ այսմ ասի այգի, կամ որթ պտղախայծ: Եզեկ. 14. 9: Իսկ մերթ մինչ վարի յոգնականապէս, նշանակէ զխայծ ուռածս պտղոց. կմ զժամանակ հասունանալոյ խաղողոյ, և այլոց նմանեաց. և ըստ այսմ ասի, գնալ յայգին 'ի պտղախայծսն. կմ պտղախայծք եղեն. և այլն:

Պտղախայծիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || պտղախայծ լինիլ. կմ սկսանիլ պտղոց հասունանալ: Լամբրոն:

Պտղածին. ծնի. իւ. ից. օք: || ծնանօղ, կմ արտադրօղ պտղոյ, կմ պտղաբեր, կամ պտղատու. և կմ բեղմնաւոր: և Թ այսմ ասի, պտղածին անդաստան, կմ տունկ. և այլն: Նարէկ. լա. ղբ. և 'ի գով. տոտ:

Պտղածնիմ. ծնեալ. իլ: (ձայնակր.) || պտղածին լինիլ. կմ տալ զպտուղս. և կմ պտղաբերել: Նարէկ. ղդ:

Պտղածնութիւն. թեան: || ծնունդ. կմ արտադրութիւն պտղոյ. կմ պտղաբերութիւն. կմ պտղատուութիւն. կմ արգասաւորութիւն և կմ շահ: Թ այնմ Լամբրոն. Զաւանդ արծաթոյ տալ 'ի տրապիզիտս, (այ 'ի սառաֆս.) որով կրկնակքն յաճախեն պտղածնութիւնք:

Պտղակ. ի. աւ. աց. օք: || փոքր պտուղ. կմ փոքրիկ միրգ:

Պտղակն. ի. իւ. ից. իւք: || Նա՝ որ ունի 'ի մէջ բերանոյն զլուսանս, կմ զախտանամն սպիտակ գնտակիկս իբրև զփոքրիկ պտուղ. յորմէ և կոչեցաւ պտղակն, իբր թէ ունօղ զպտուղ 'ի յակն. և այս թէ՝ իցէ 'ի յերկուս աչսն եւս, և թէ սոսկ 'ի միոյն: Ղևտ. 21. 20:

Պտղակորոյս: (Նախդրիւ հոլովի.) || կորուսեալ զպտուղ իւր. կմ զուրկ 'ի պտղոց. որպիսիք են ծառք աշնանայինք. կմ տունկք անպտուղք: Յուդայ. 12: Նարէկ. թ. և ձա:

Պտղապայծառ: (Նախդրիւ հոլովի.) || պայծառացեալ, կմ գեղեցկացեալ պտղովք, կմ ունօղ զպայծառ, և գեղեցիկ պտուղ:

Պտղապայծառութիւն. թեան: || պայծառութիւն. կմ գեղեցկութիւն պտղոց, կմ պայծառ և վայելուչ պտղաբերութիւն. Լամբրոն:

Պտղապարգև: (Նախդրիւ հոլովի.) || պարգևօղ, կմ մատուցանօղ զպտուղս. և կմ պտղատու: Նարէկ. ղը:

Պտղատոհմական. ի. աւ. աց. օք: || պտղաբերական. կմ պտղաւէտական. կմ արգասաւորական. Նարէկ. ղէ.

Պտղատու. տուի. աւ. աց. օք: || տես զՊտղաբեր: Յն. [illegible]:

Պտղատուութիւն: || տես զՊտղաբերութիւն:

Պտղաւէտեմ. եցի. եմ. ել: (Ներգործ.) || պտղաւէտ առնել. կմ առատացուցանել պտղովք և արդեամբք. կմ արգասաւորել:

Պտղաւէտութիւն: || տես զՊտղաւորութիւն:

Պտղաւէտ. էտի. իւ. ից. իւք: || առատացեալ պտղով. կմ պտղալից. և կմ արգասաւոր: Նարէկ. 'ի գով. տոտ:

Պտղաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զբազում պտուղս. կմ պտղալից. և կմ բեղմնաւոր: Նարէկ. թ. և ղթ:

Պտղաւորեմ. եցի. եմ. ել: (Ներգործ.) || պտղաւոր առնել. կմ արգասաւորել:

Պտղաւորութիւն. թեան: || պտղաւէտութիւն.

կամ լինելութիւն պտղոց. կամ բեղմնաւորութիւն. և կամ արգասաւորութիւն:

Պտղաքաղ. ի. իւ. ից. իւք: || քաղօղ, կամ ժողովօղ պտղոց: Իսկ մերթ է բայի չարակցի այսպէս, պտղաքաղ առնել. կամ պտղաքաղ լինել այգւոյ՝ կամ ծառոց. և նշանակէ քաղել զպտուղն: Եւ յայսմանէ առեալ նաև նոքա, որք յետ մեանգամ քաղելոյ զայգին, կամ զծառս, անգրէն դառնան, և զմնացորդսն քաղեն, ասեն պտղաքաղ առնել, կամ պտղաքաղ լինել: Ղևտ. 19. 10: և 2. Օրին. 24. 21:

Պտղաքաղութիւն. թեան: || քաղումն պտղոյ. կամ անգրէն ժողովումն մնացելոց պտղոց:

Պտղել. եղի. աւ. աց. օք: || յոյժ պտղաւոր. կամ պտղաւէտ. և կամ պտղալից:

Պտղելութիւն. թեան: || յոյժ պտղաւորութիւն. կամ պտղաւէտութիւն. կամ արգասաւորութիւն: 'ի հին պատմագիրս:

Պտղիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || պտղաբերել. կամ տալ զպտուղ:

Պտոյտ. պտուտի. իւ. ից. իւք: (մանաւանդ վարէ յոգնականաւն.) || պտուտումն. կամ շրջաբերութիւն. և կամ շուրջանակի դարձումն. ռամկ. պտոյտ: Բայց մանաւանդ առեալ, նշնկէ զշրջանս ջուրց. կամ զայն մասն գետոց և ծովուց, ուր յորձանք ջուրցն մանաւանդ ուժգնակի պտուտին և խորանան. և զոր ինչ գտանեն վաղվաղակի յափշտակեալ ընկլուզեն: Յոբ. 28. 10: Սաղ. 68. 16: Իմաստ. 19. 7: Իսկ մերթ է բայի չարակցի այսպէս. պտոյտս առնել. կամ պտոյտս առնուլ. և նշնկէ՝ պտուտել ջուրց, և այլոց իրաց: ռամկ. պտըտիլ: Սոփ. 1. հատ. ի՛ա:

Պտոյտիմ: || տե՛ս զՊտուտկիլ:

Պտոյտքիմ: || տե՛ս զՊտուտկիլ:

Պտուկ. պտկան. ամբ. կունք. անց. ամբք. կամ աւ. աց. օք: || է գնտակիկն, որ 'ի ծայրն ստեանց կանանց, կամ անասնոց. զոր 'ի բերան առեալ կաթնկեր զաւակաց՝ դիեն: Արարչ. 30. 33: Եւ յայսմանէ առեալ պտուկ կոչի գնտակաձև գեռաբուսիկ բողբոջն տնկոց և բուսոց. յորմէ 'ի զօրանալն՝ արձակին Ծիւղք և տերևք: ռամկ. ծիլ. կամ ֆինկ: ըստ այնմ Աչգոր. Օգաշուինչ սնդհողմոց սատակացեալ զպտուկս բանից: Բայց այս բառ յաշխարհաբառ լեզուով նշնկէ և զպղոյտն. ց զնեցելքն սանն, որ յամանց 'ի գործ ածի նաև 'ի գրբառ լեզուով. ըստ այնմ 'ի Վարս հարց. ժե. Գտին 'ի խուցն կուժ մի ջրով, և պտուկ, և ափսէ:

Պտուղ. պտղոյ. ով. ոց. ովք: || բերք ծառոց կամ տնկոց. որպիսի են միրգք. և նմանք նց. տաճկ. եէմիշ: Ծննդ. 1. 29: և 3. 6: Յօհ. 15. 4: Իսկ մերթ՝ արդիւնք երկրի. կամ արմտիք և այլք իրք արտադրեալք յերկրէ: Ծննդ. 43. 11: Սաղմ. 4. 8: Մատթ. 13. 8: Եւ բեմն և նմանութ առեալ, նշնկէ զծնունդ որովայնի, որ է զաւակ: Ծննդ. 30. 2: Ղուկ. 1. 42: Իսկ մերթ զգործս, կամ զվարս մարդկան, թէ հոգևորք իցեն, և թէ մարմնաւորք: Մատթ. 3. 8: Մերթ և զբանս, կամ

զայն ամ, որ ելանէ 'ի բերանոյ. այն՝ օրհնութիւն, գովութիւն, խոստովանութիւն. որք ասին պտուղ բերանոյ, կամ շրթանց: Առակ. 18. 20: Եբր. 13. 15: Երբեմն և զշահ, և զօգտութիւն, կամ զինչս ստացեալս աշխատութեամբ ձեռաց: Առակ. 31. 16: Հռով. 6. 21: Դիրձ՝ գնի փոխանակ երախայրեաց. որ առաջին պտղոց, կամ նուէրաց. կամ ընծայից. և կամ պարգևաց: 1. Թագ. 10. 4: Եսայ. 25. 2. և 3: Ղևտ. 2. 12: Հռով. 8. 23: ըստ այսմ է և 1. Կորն. 16. 15. ուր ասմանք 'ի քրիստոնէից կոչին պտուղ աքայեցւոց. զի էին երախայրիք, որ առաջին հաւատացեալք:

Պտուտեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || պտուտեցուցանել. կամ շուրջանակի բոլորութեամբ դարձուցանել. կամ փոխթորկել. կամ մրրկել. և կամ ամբոխել. ռամկ. պըտըտցնել. և ըստ այսմ սա 'ի հին պատմ. գիտաշունչ հողմոյ զձեղ պտուտէր: և 'ի Խորէն. Գ. գլ. 37. ասի. Պտուտել զնաւմն 'ի փախուստ դարձուցանէր:

Պտուտիմ. կամ պտոյտիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակ.) || տե՛ս զՊտուտկիլ: 'ի հին պատմ:

Պտուտկեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ծագի սա 'ի պտուտուկ բառէս. և նշանակէ պտուտել. զոր տեսցես 'ի վերոյ:

Պտուտկիմ. կամ պտուտքիմ. կամ պտոյտքիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || ելանէ սա յանուանէս պտուտուկ. և նշնկէ պտուտիլ. կամ շրջաբերիլ. կամ շուրջանակի դառնալ. կամ շրջիլ. և կամ փոխթորկիլ: ռամկ. պըտըտիլ: ըստ այնմ Նարեկ. Զ. որ 'ի մերս բնութիւն պտուտկի ազգի ազգի փոփոխականութեան: Եւ յողբումն Եդեսիոյ ասի զզօրաց, իբրև զեռանդ պտոյտքէին. շրջան առեալ շուրջ քաղաքին:

Պտուտուկ. տկի. աւ. աց. օք: || մերթ նշնկէ զպտոյտս ըստ նշանակութեանց. ըստ այնմ Նարեկ. ՁԴ. Երկրափակ՝ տեղերապատ պտուտկացն պխնդանի: Իսկ մերթ զպտուտօղ գործիս, կամ խաղալիս. որպիսի է անիւն. կամ գունդն մանկանց. և այլք նմանք: ռամկ. փըռլախ. կամ փըռլաղըճ:

Պ Ր

Պրախ. կամ պրասխ. ի. իւ. ից. իւք: || պրաս: ռամկ. բրասայ. ըստ այնմ Մծբն. Ժա. Հանդերձ ոխոխն և խատորիւ, և պրասխիւն:

Պրակ. ի. աւ. աց. օք: || մասն. կամ խումբ տնտառաց. որ խառնեալ ծառոց, կամ եղեգանց, և այլոց նմանեաց: ռամկ. օրման: Նարեկ. Թ: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշնկէ զկապեալ դնդակս բամբակաց. կամ զգումարս պատրուգաց կամ սաղանեաց 'ի մի կապեցելոց. որպիսի են և իւրաքանչիւր ծիւղք մրգաստանին. որ հենքի կապույն. որք անջատեալ կան 'ի նմա. կոչեցեալք և յաշխարհաբառ լեզուով՝ պրակ: տաճկ. փիւլէ. կամ եօփրէ. կամ քօփ մը: Դիրձ՝ պրակ յորջորջի և կապոցն եղեգանց և գաւազանաց. խուրձ խոտեղինաց. բեռն կապոց՝ կամ չուխայից, և այլոց նմանեաց: ռամկ. փէւթէ. կամ փէվէր. կամ փէնէ. կամ ֆառթափ: Եւ և՛ս նշնկէ զգլուխ գրոց, կամ զձառս, յորս բաժանի մատեանն իբր 'ի

յանդգամութիւն · և թէ այսմ եդեալ լինի 'ի խո
րանգիրս գրոց խորհրդոցն, յորս ասի՝ պր
րակ առաջին, կամ երկրորդ · և այլն ։ Իւ յայս
մանէ առեալ երբեմն ևս պրակ կոչին ն և
իցէ գլխակարգութիւնք, կամ հատուածք բա
նից · և կամ տունք շարագրութեց՝ կամ գուսա
ցայից, և այլն · թէ այնմ 'ի վարս հարց · ծ · Իւ
պատմեաց նշ զպրակսն տաւմսն մի թէ միւսէ ։

Պրակ · ի · աւ · աց · օք ։ || է բառ յունական ·
ծագեալ յանուանէն՝ պրակսիս, ենչնկէ
զգործս կամ զարարս · և թէ այսմ ասի 'ի գիրս
Ջեծին խորողոս · 'Իբրև է 'ի պատմութեն աւե
տարանին, և 'ի պրակս առաքելոց, ք և 'ի
գործս առաքելոցն ։ Իւ 'ի գիրս Սոկր · 2 · հատ ·
խ · ասի զպետրոսէ և զՅօհաննէ · Յայտնի
իսկ է յաւետարանէ՝ և 'ի պրակաց՝ բազում
սէր նշ առ միմեանս, ք և 'ի գործոց առաքե
լոց ։ Թէ այսմ է և 'ի Գիրս Գործ · ... · Նոյնպէս ։

Պրակապատճէն · ճենի · ից ։ || պատճէն, ք
գիր՝ որ ունի զբազում պրակս, և զգլխակար
գութս ։ Իսկ մերթ նշնկէ զայն, որ ունի ըզ
բազմատեսակ գրուածս · և թէ այսմ ասի 'ի
Նարեկ · ղզ · պրակապատճէն պիտառութ, ք
գործառնութի ։

Պրակացիր ։ || տե՛ս զՊուրակացիր ։

Պրաս · ի · իւ · ից · իւք ։ || է բոյս ինչ պիտա
նի կերակրոյ · նման է թէ ձևոյն բուսոյ խս
տորոյ · բայց լինի մեծագոյն և թաւագոյն
քան զնա · ունի զհամ և զհոտ սխտոր · ու
րոց և ոմանք կարեն ըստ հողով զգլուխ
իւրև զտոխ · իսկ ոմանք ոչ ։ տամկ · ...
... ։ Թւոց · 11 · 5 ։

Պրեստեր · ի · իւ ։ || է բառ յունական, որով
նշնկի տեսակ ինչ կայծական, կամ հրաշունչ
փոթորկի · որ ... և հատանի, խորտակէ,
կիզէ, և լափէ ։ Գոմձլ, է սա անուն փոքրիկ
և ժանտ օձի, որ հայերէն կոչի խարամանի ·
և այլով անուամբ 'ի յոյն բարբառ ասի
տիփսաս · զորմէ լինագոյն տասցա 'ի բառն
Ծարաւ ։

Պրետոր · ի · իւ · ից · իւք ։ || է բառ լատի
նական, ենչնկէ դիւանապետ · կամ ատե
նակալ · և կամ մագիստրոս, որ է արքունա
կան պետ ։ Բայց թէ որում ելանէ սա 'ի լա
տին բառէս պրետորիոն, նշնկէ զարքու
նիս, կամ զպալատ, կամ զապարանս ։ տամկ ·
սարայ ։ 'Ի վարս հարց · ժզ · և ժզ ։

Պրծանիմ · պրծայ · եայց · իլ ։ (Հայնակր ·) ||
Ազատիլ · կամ զերծանիլ · կամ փրկիլ · և կամ
ապրիլ ։ 2 · Մակ · 10 · 32 ։ Նարեկ · կը · և հթ ։ Իսկ
մերթ՝ 'ի բաց թափիլ · կամ կորզիլ · կամ փրծա
նիլ · ք ... · թէ այնմ Սոփ · 1 · հատ · ... · և մի ինչ
իցէ, որ պրծանիցի յուշոյ յիշատակաց ։ և
'ի Մծբ · ... · ասի՝ պրծանիցին 'ի քէն ամ
մեղք քո ։

Պրծեմ · եցի · եա · ել ։ (Ներգործ ·) || տե՛ս 'ի
Ներքոյ զՊրծուցանել ։

Պրծուցանեմ · ծուցի · ծո · ցանել ։ (անցող ·)
|| Ազատարել · կամ զերծուցանել · կամ փրկել ·
և կամ ազատել ։ Իսկ մերթ 'ի բաց թա
փել · կամ կորզել · և կամ յիմիքէ փրծուցա
նել, ք ... ։

Պրկեմ · եցի · եա · ել ։ (Ներգործ ·) || պնդել ·
կամ պինդ կապել · կամ կաշկանդել ։ տամկ ·
... ։ 1 · Մակ · 7 · 47 ։ Գործ · 22 · 25 ։
Նարեկ · ղ ։

Պրկոց · ի · աւ · աց · օք ։ || տեղի պրկելոյ · կամ
գործի, որով պրկեն կապեն զինչ ։

Պրշակ ։ || տե՛ս զՊշրակ ։

Պրշուշթի · թե ։ || տե՛ս զՊշրանք ։ Նարեկ · խը ։

Պրտու · տուոյ · ով · ոց · ովք · կամ աց · օք ։ ||
է բոյս ինչ ինքնածին, որ արտադրի յա
փունս գետոց և լճից · և 'ի ճախճին տեղիս ·
բուսեալ իբրև զնուրբ եղէգն՝ առանց կա
պելոյ զծունր, ք ... · ունի զմէջ լցեալ
... և ...
է կակուղ և դիւրաճկուն ։ տամկ · ... ։ և
... ։ Արդ՝ ունի սա զերկարս տե
սակս · մին է թոյլ · խոշոր՝ և անարգ · զոր
վարեն 'ի մէջ կորդնի գրաստուց, յորմէ և
յաճախ հիւսեն զհասարակ փսիաթս, ք ...
... ։ Իսկ միւսն է նուրբ և ազնիւ, և
քան զառաջինն պնդագոյն երկայնացեալ
իբրև զլար դեղին · սա լինի յաճախ յեգիպ
տոս, և 'ի շրջակայս նր · յորմէ հիւսեն ըզ
պէսպէս անօթս, և մանաւանդ զնուրբ փը
սիաթս · որք տամկօրէն կոչին ... ։
Յոբ · 8 · 11 ։ և 40 · 16 ։ Եսայ · 19 · 6 ։

Պրտուածած ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || մա
ծեալ, կամ պատեալ պրտուով ։

Պրտուեայ · էի · իւ · ից · իւք ։ || պրտուեղէն ·
ք այն ամ, որոյ նիւթն է պրտու · կամ որ է
'ի պրտուոյ կազմեալ ։ Ելից · 2 · 3 ։

Պրտուեղէն · ղինի · աւ · աց · օք ։ | պրտուեայ ·
ք կազմեցեալ 'ի պրտուոյ ։ 'Ի վարս հարց · ժզ ։
Իսկ մերթ առեալ լինի փխնկ զգեստուց չի
նեցելոց 'ի պրտուոյ · կամ փխնկ սփրթի ·
որ է ... ։

Պրօն · ի · իւ · ից · իւք ։ || պրակ այծեաց · ք
գնտակ, կամ կապոց մազից այծեաց · և կամ
ն և իցէ մազ այծից · զոր մաքրեն թելս
գործելն ։ Իւ յայսմանէ առեալ նաև պրօն
կոչի գնտակն, կամ կապոցն ասրից, բամբա
կի, և նմանեաց ։ տամկ · ... · կամ ... ։

Պրօսխումէ ։ || տե՛ս զՊռօսխումէ ։ ... ։

Պրօտոն · կամ պրօտոսն ։ || տե՛ս զՊռօտոն ։

Պ Օ

Պօղոս · ի · իւ ։ || տե՛ս 'ի բառարանի յա
տուկ անուանց ։

Պօղոսեան ։ ('Ի յեղականն նախդրիւ հոլո
վի · իսկ 'ի յոգնականն՝ եանք · եանց ·) ||
պօղոսական · ք այն ամ, որ է պօղոսի · կամ
որ վերաբերի առ պօղոս · և թէ այսմ ասի ·
պարծանք պօղոսեան · թուղթ պօղոսեան ·
և այլն ։ Իսկ մերթ նշնկէ զհետևօղն · կամ զա
շակերտն պօղոսի, կամ զայն որոյ հետևօղ
նակն է պօղոս ։ 1 · Կորն · 1 · 12 ։

Digitized by Google

Ջ.

Ջ. Է տառ բաղաձայն, որ թուեալ լինի 'ի քերականաց ի̅է̅ կրկնակ տառս, ըստ որում ունի զզօրութիւն երկուց բաղաձայնից ձայնակցաց իւրոց. վ̃ն զի երկու՝ ճ. 'ի միասին եդեալ բաղկացուցանեն զՋէ։

Արդ՝ զտառս զայս յորջորջեմք Ջէ. որ առտաբերեալ լինի 'ի մէջ ատամանց՝ բացմամբ շրթանց։

Այլ յարուցեալ առոգանութիւն ըստ հագագին է խառն. ք̃ թուի. զի ելուզանէ զթաւաձայն հնչումն իբրև զտառս զայտոնիկ, խ. թ. ք. և այլն։

Դարձեալ՝ է սա մին 'ի լծորդ տառից. զի ունի զլծակցութիւն ձայնի ընդ տառիս՝ Ճ. վ̃ որոյ և բազում անգամ փոխադրի ընդ նմա. զորօրինակ. ճանջիւն, և ճանճիւն. ջաղջ. և ջաղճ. խնջոյք, և խնճոյք. կնջիթ. և կնճիթ. կնջիռ, և կնճիռ. գէջ, և գէճ. գիջութիւն, և գիճութիւն. բջիջ, և բճիճ։ Ը̃ այսմ փոխադրի և ընդ տառիս՝ Չ, ը̃ որում և ձայնիւ լծակցի, զոր օրինակ. հաչել, և հաջել. խոռաչ, և խոռոջ. կարկաչել. և կարկաջել. յորանչ. և յորանջ. և այլն։

Դարձեալ՝ է սա և համարողական նշան, որ 'ի գրելն պատուեալ այսպէս. Ջ̅. ցուցանէ զինն հարիւրն։

ՋԱ.

Ջաբրուն. ի. ին. ից. իւք։ || Թինկոց. որ է վերարկու. կմ̃ վիլան։ Իսկ մերթ կնգուղ, որ է վեղար։

Ջալոռ. || տե՛ս զՋայլոռ։

Ջախջախ. || տե՛ս զՋաղջախ։ 'Ի հին պատ. ճագիրս։

Ջախջախանք. անաց. օք։ (անեզակ.) || տե՛ս զՋաղջախանք։ Դատ. 5. 26։

Ջախջախեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || տե՛ս զՋաղջախել։ Մատթ. 12. 20։

Ջախջախումն. կամ Ջաղխջախումն. խման. մամբ. մանց. մամբք։ || տե՛ս զՋաղջախանք։ Խորէն. Բ. պր. 76։

Ջահ. ի. ին. ից. իւք։ || Երկայն փայտ հերձուեալ, և թաթաւեալ նաւթիւ, կամ ձիւթով, և կմ̃ այլովք լուցկօք, զորս ըստ ծայրսն լուցեալ բորբոքեն առ 'ի լուսաւորել զհեռակայս։ Եւ զայս երբեմն կազմեն 'ի որձոց եղեգանց. և մանաւանդ առաւել 'ի մանր փայտէ. ք̃ 'ի նոճւոյ. զոր բազում անգամ հերձեալ 'ի չերտս մանունս, որ կանեն 'ի վանդակագործ անօթ երկաթի հաստատեալ 'ի գլուխ ձողոյ, և վառեալ զնոյն՝ ամբառնան ձեռամբ։ ռամկ. մաշալայ։ Դատ. 7. 16. և 20։ Յուդիթ. 7. 5։ Յոհ. 18. 3։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ ո՛ և իցէ լապտերաց, կմ̃ ղամբարաց, և կմ̃ մեծամեծ կերոնաց։ Յուդիթ. 10. 19։ Բայց երբեմն մանաւանդ որպէս առեալ՝ ջահ կոչի մեծ ճրագարանն, որ զգնտով իւրով հաստատեալ ունի շուրջանակի զբազում աշտղունս մոմակալս, կմ̃ կանթեղակիրս։

Ջահազարդ. ի. ին. ից. իւք։ || զարդարող ջահից. կմ̃ ջահիւք պայծառազարդող։ Իսկ մերթ՝ ջահիւք զարդարեալ. կմ̃ ջահանման լուսով պայծառացեալ։

Ջահազարդեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || ջահիւք զարդարել. կմ̃ ղամբարազարդել. կմ̃ պայծառազարդել. և կամ պայծառացուցանել։

Ջահազարդութիւն. թեան։ || ջահիւք զարդարումն. կմ̃ պայծառազարդութիւն. և կմ̃ լուսափայլ պայծառութիւն։

Ջահազգեաց. գեցի. իւ. ից. իւք։ || տե՛ս զՋահազգեստ։

Ջահազգեստ. ի. իւ. ից. իւք. կմ̃ ուք։ || Ջահազգեաց. ք̃ նա, որ կրէ, կմ̃ բառնայ զջահս. ո̃ և փոխանակ ասելոյ՝ խնկաբեր. կմ̃ խնկակիր. ասեմք՝ խնկազգեաց, և խնկազգեստ։ Իսկ մերթ՝ զարդարեալ ջահիւք. կմ̃ լուսազգեաց. կմ̃ լուսապայծառ. և կմ̃ լուսափայլ։ Բայց երբեմն գոյականաբար առեալ, նշանակէ՝ ջահազարդեալ զգեստ, կմ̃ պայծառ, և լուսափայլ հանդերձ, ըստ այնմ. Խոկ. 2. հատ. Է. Անդ 'ի հարսանիսն երթիցուք, ուր ամենեքեան ջահազգեստիւք պայծառանին։

Ջահալից. (Նախդրիւ հոլովի.) || լցեալ ջահիւք. կմ̃ լի պայծառութ̃բ. կմ̃ լուսով։

Ջահակիր. կրի. աւ. աց. օք։ || տե՛ս զՋահընկալ։

Ջահանամ. այայ. ացիր. նալ։ (ընդ.միջ.) || ջահանման բորբոքիլ, կամ ցոլանալ. և կմ̃ պայծառանալ։ Նարէկ. ղթ։

Ջահանման. (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զՋահնորակ։

Ջահավառ. ի. ին. ից. իւք։ || վառօղ, կմ̃ լուցանօղ ջահից։ ռամկօր. մաշալայ վառօղ։ Իսկ մերթ իբրև զջահ վառեալ. կմ̃ ջահանման բորբոքեալ. կմ̃ պայծառացեալ. և Ը̃ այսմ առի ջահավառ լոյս։ Նարէկ. ղԳ։

Ջահացուցանեմ. || տե՛ս զՋահեցուցանեմ։

Ջահաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զջահ. կմ̃ ջահընկալ։ Իսկ մերթ լուսաւոր. կմ̃ լուսափայլ. կմ̃ պայծառազարդ։

Ջահաւորական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ինչ, որ վերաբերի առ ջահաւորն։ Իսկ մերթ ջահաւորօղ, ք̃ իբրև զջահ վառօղ. կամ լուսաւորօղ. և կմ̃ ջահաւորեալ, ք̃ իբրև զջահ բորբոքեալ, կամ պայծառացեալ։ Նարէկ. զե։

Ջահաւորեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) ||

ջահաւոր առնել. կմ իբրեւ զջահ բորբոքել. կմ լուսաւորել. կմ պայծառացուցանել. եւ կմ ճառագայթիւք ծագել: Նոննի. ղէ: եւ Լամբրոն:

Ջահեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ջահաւոր առնել. կմ ջահաւորել. եւ կմ ծագել. ըստ այնմ Նոննի. ձէ. Ճառագայթ քաջափառացդ 'ի յիմաստից խորհրդոյս ջահեսցի:

Ջահեցուցանեմ. կմ ջահացուցանեմ. ցուցի. ցի. ել: (անցող.) || իբրեւ զջահ առնել. կմ ջահաւորել. եւ կմ ծագեցուցանել. ըստ այնմ Աճգոյ. Ջիւրեանց լոյսն 'ի մէջ տարածոց նոր ջահեցուցանեն:

Ջահընկալ. ի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || Նա՛ որ կալնու, կմ բառնայ զջահս: Իսկ մասնաւորապէս առեալ՝ նշանակէ զնա, որ ունի զաստիճան ջահընկալութեան: Եւ կոչեցաւ սա ջահընկալ, զի յատուկ է սմա լուցանել զջահս եկեղեցւոյ, եւ զնոյն լուցեալս կալնուլ 'ի ժամ մատուցման պատարագին:

Ջահընկալութիւն. թեան: || կրութիւն, կմ պաշտօն ջահից: Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ զչորրորդ աստիճան կարգին, զոր ընդունին ջահընկալքն:

Ջահնորակ. ի. աւ. աց. օք: || Ջահանման. կմ ջահակերպ. կամ իբրեւ զջահ բորբոքեալ. կամ լուսաւորեալ, եւ կմ պայծառացեալ:

Ջահունակ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զջահ, որով մերթ նշանակի ջահաւոր, եւ կամ ջահընկալ: Իսկ մերթ՝ աշտանակն: ռամկ. շամտան:

Ջաղք. կմ ջաղփ. ոյ. իւ. ից. օք: || մեծ. կմ յորդ. կմ սաստիկ. ռամկ. խոշոր. կմ առատ. եւ այս ասի զօղօղէ՛ անձրեւոյ. կմ շթից նոր. ըստ այնմ 'ի հին պարափոգէոր. Յայնժամ անձրեւք քաղցունք եւ շահեկանք. իսկ այժմ անպիտանք եւ ջաղփք:

Ջաղքագոյն. կմ ջաղփագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || մեծագոյն. կմ յորդագոյն. եւ կմ սաստկագոյն. ռամկ. խիստ խոշոր. կմ խոշորիկ. կմ խիստ առատ. եւ ըստ այսմ ասի 'ի գիրս Դաճէլի Ֆիլոնի. ամենայնն է՝ որ ունի քան զանձրեւ չետս. ջաղքագոյն: Այսպէս եւս ասի, ջաղքագոյն անձրեւ, կմ առատ. եւ այլն:

Ջաղխեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Ջախջախել. կմ խորտակել. կմ փշրել. եւ կմ մանրել: 'Ի Շարականոցն

Ջաղխջախութիւն: || տես զՋախջախանք:

Ջաղջ. կմ ջաղձ. ի. իւ. ից. իւք. կմ օք: || բեկբեկեալ. կմ խենէշ. կմ ցոփ. եւ կմ շռայլ. ռամկ. նափռաք. կմ … եւ ըստ այսմ ասի. լոյծ եւ ջաղձ ապաշխարք, կմ գնացք: Իսկ մերթ նշանակէ զմանրուածս. կմ զմնացորդ ջաղջախեալ փայտի:

Ջաղջախ. կմ ջախջախ. ի. իւ. ից. իւք: || ջախջախումն. կմ ջաղջախել, որ խորտակել. կմ ջարդեցեալ, եւ կմ մանրեալ: Եսայ. 36. 6: Պիտր. 2. 42: Իսկ մերթ ջաղջախօղ. կմ ջախջախական: 'Ի հին պարափոգէոր:

Ջաղջախանք. կմ ջախջախանք. աց. օք: (անհոգ.) || ջաղջախումն, որ ջարդումն. կմ խորտակումն. եւ կմ մանրումն. 2. Թագ. 22. 5:

Ջաղջախեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || սաստիկ ջաղխել, որ խորտակել. կմ ջարդել. կմ մանրել. եւ կմ փշրել: ռամկ. ճգխել: Դատ. 1. 17: 3. Թագ. 20. 37: 4. Թագ. 18. 21:

Ջաղփ: || տես զՋաղք:

Ջամբ. ի. իւ. ից. իւք: || է արմատ ջամբել բային. եւ նշանակէ զջամբումն: Իսկ մերթ զջամբելի կերակուրն. ըստ այնմ 'ի Հարց … ուստի տացէ նմա ջամբ:

Ջամբեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || մեղմով եւ քաղցրութեամբ տալ ուտել ուտել զինչ՝ դնելով զայն 'ի բերան նոր տղայոց տածել, կմ … առ տածել, այն … մարք, կմ դայեակք երեխայից, հաւքմա գուցի ձագուց իւրեանց, դարմանիչք՝ հիւանդին եւ այլն: 1. Կորն. 3. 2: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ եւ լոկ կերակուր տալ ուտել: ռամկ. կերցնել. կմ … եւ ըստ այսմ ասի, ջամբել ուտել զհաց, զմիս, կամ զկերակուր: Թուոց. 11. 18: Սաղմ. 79. 6: Իմաստ. 16. 20: Եւ կամ ջամբել թռչնոց եւ գազանաց՝ զմարմինս ուրուք: 2. Մակ. 15. 33: Իսկ մերթ ծախել զդրամս, կմ զինչս իւր 'ի կերակրել զոք. ըստ այնմ 1. Կորն. 13. 3. Եթէ ջամբեցից զամ ինչս իմ աղքատաց:

Ջամբումն. բման. մամբ. մանց. մամբք: || տալն ուտել ուտել զինչ: ռամկ. կերցնելը:

Ջամբռ. ի. իւ. ից. իւք: կմ աց. օք: || է բառ գաւառականաց, որ Ֆռամբոտացւոց թարգմանի … ռամկ. … Աճգոյ. 'Ի Բուսոյն …:

Ջայլ. ի. իւ. ից. իւք: || ողբ. կմ լալիւն. կմ կոծ. կմ աշխարհ. եւ կմ եղկութիւն: Նոննի. …:

Ջայլական. ի. աւ. աց. օք: || ողբական. կմ լալական, եւ կմ եղկական:

Ջայլամն. լաման. կմ լեման. մամբ. մանց: || է հաւ ինչ երկայնավիզ եւ երկայնոտն. … նման ուղտու. եւ մեծութեամբ իբր իշու. թաթաւոտ է … ունի զփետուրս ագռաւ եւ մեծա … ածէ կամ մեծ իբր թզաչափ. ոչ թխէ, եւ ոչ ածէ զձուսն, այլ արկանէ յաւազուտս, ուր ջերմութեամբ արեգական … որք անմայր եւ անտերունջ գոլով, … ձեռն եւ ողբան, եւ յայս մասն ասէ Յոբ. 30. 29. Եղբայր եղէ համբարուաց, եւ ընկեր ջայլեմանց: Պէտք՝ ունի զ… ջերմ եւ զօրաւոր, մինչ որոյ համարձակ կլանէ զերկաթ, ըզքար, … եւ … : Բնութ՝ է յոյժ … 'ի … Բայց 'ի փախչելն արձակէ զքար 'ի … թաթիւ իւրով իբրեւ զաղեղ, եւ հարեալ վիրաւորէ: Աւելի յոյժ …

և զամայիս: գտանի յեթովպիայ, յարաբիայ, և'ի սիւրիայ: սաճկերէն փէձէլըւ-ձի: Ղեւ. 11. 16: Եսայ. 34. 13: և 43. 20: Երեմ. 10. 22:

Ջայլանք. անաց. օք: (անեզ.) || ողբումն. կմ լալիւն, կմ աշխարումն, կմ կոծումն:

Ջայլեմ. եցի. եա. ել: (չէզոքական. և մերթ ներգործ.) || ողբալ. կմ կոծել. կմ աշխարել. և կմ կականել: ռամկօր. լալ: 'ի հին պարմագիրս:

Ջայլամ. կմ Ջայլամ. ի. իւ. ից. իւք: կամ աց. օք: || արջառաքիլ. իմն գանիչ չլինել 'ի ջլէ արջառոյ. այս է՝ յարուական անդամոյ եզին. քանզի բազում անգամ 'ի զենուլն զեզինս՝ 'ի բաց կորզեն 'ի նոցանէ զայս անդամս. և չորացուցեալ առնեն իբրև զջիլ անխզելի. և ապա կազմեն 'ի նմանէ զգործիս գանելոյ. և այն կոչի Ջայլամ. առաւել 'ի հնումն սովորութիւն էր հարկանել զպատժապարտս. որով ջարդեալ խզոտէր զմարմին նոցա. ըստ այնմ Խորէն. գ. պր. 14. Հրամայեաց Ջայլամիւք հարկանել յերկար: Եւ մերթ առեալ լինի փոխանակ 'ի և լցէ մտրակի. կմ խարազանի. և կամ այլոց գործեաց, որովք գանեն զոք. և ը այսմ նաև գանիչն ճգնաւորաց Ջայլամ ասի. ռամկ. ղամչի. կմ ղամճի. և կմ յազանէ:

Ջան. ի. իւ. ից. կմ ուց. իւք: || կամաւորական փոյթ ուշոյ. կմ ճգնութիւն առ ստացումն իրիք. կմ աշխատանք. կմ ձգտումն: ռամկ. ջէհտ. Սաղմ. 72. 16: Ժողով. 1. 8: 1. Թեսաղ. 2. 9: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ տաժանման. կմ տառապանաց. և կմ վշտաց: 2. Մակ. 3. 14: Եւ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. Ջան տանիլ. կմ Ջան դնել. և նշանակէ Ջանալ: ռամկ. ջէհտ ընել:

Ջանակից. կցի. աւ. կմ իճ. աց. օք: || կցորդ, կմ ընկեր 'ի ջանս. կմ 'ի միասին ջանացող. և կմ ճգնակից: Շնորհալին:

Ջանահնար: (Նախդրիւ հոլովի.) || Ջանիւք հնարող զինչ. և կմ հնարեցեալ ջանիւ: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, ջանահնար լինիլ. և նշանակէ՝ ջանալ. կմ գուն գործել: ռամկ. ջէհտ ընել: 'ի հին պարմագիրս:

Ջանամ. ացայ. ացայց. ացիս. կմ ացես. ջանա. կմ ացիր. ալ: (ընդ միջ.) || ջան դնել. կմ գուն գործել. կմ աշխատիլ. և կմ անդադրապէս փութով ձգտիլ: ռամկ. ջէհտ ընել: 2. Մակ. 11. 19: Ժողով. 2. 11: և 8. 17: Երեմ. 51. 58: Մերթ ևս տաժանիլ. կմ վաստակել. և կմ տառապել: Սաղմ. 94. 10: Բայց մինչ ասի ընդ ոգիս ջանալ, նշանակէ՝ յոգւոց հանել. կմ հառաչել. և կմ հեծել: ռամկ. ահ ընել: Եսայ. 59. 10:

Ջանասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող ջանից. կմ սիրով ջանացող. և կմ աշխատասէր: ռամկ. ջէհտ սէվօղ. կմ ղայրէթլի. կմ համարը: Կիւրղ Եզեկ. ժ-դ:

Ջաշանկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || դիւցազոհ կմ դիւցանուէր. իմն դիւցաց զոհող, ևնուէրող. կմ դիւցաց զոհեալ ևնուէրեալ: Իսկ մերթ՝ զոհ, կմ ապանդ, և կմ նուէր, որք մատուցեալ լինին դիւցաց, կմ կռոց:

Ջատագով. ի. աւ. կմ իճ. աց. օք: || Նա՝ որ պաշտպանէ ումեք՝ 'ի բաց քերելով 'ի նմանէ զպարտս և զվնաս. կմ ոչ թողլով ապականչաց մերձենալ 'ի նա. և կմ ցուցանելով զազնուէն նր. և այլն. ռամկ. թէր էլլօղ. կմ փէր կանփնօղ: Նարեկ. զն: և 'ի Լամբր. որ ասի. ընդդէմ դառնալ ճշմարտութե ջատագովաց. կամ զմախանս նախնեաց կարծել ճշմարտութե ջատագովս: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զփաստաբանն, որ յատենի յառաջ ջատագովէ զդատս ուրուք, միշտ խնդրելով զօգուտն նր, և յոյժ գովելով ըզնա. ուստի և կոչի ջատագով. իբր թէ շատագով. այսինքն շատ գովօղ: 'ի գիրս Մագաբեանց: Իսկ մերթ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ քննախնդիր. կմ վրէժխնդիր. այսինքն այն՝ որ 'ի կողմն ուրուք լինելով վրէժխնդիր է 'ի վնասակարաց նր. և ըստ այսմ ասի 'ի Նարեկ. կթ. զզեռնոց և զձձեաց. Որք զօրեղ և անհերքելի ջատագովք են ածութեդ:

Ջատագովեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ջատագով լինիլ. որով մերթ նշանակէ անմեղադիր առնել. կմ բանիւք պաշտպանել ումեք: ռամկ. թէր էլլէլ. կմ փէր կանփ նէլ: Իսկ մերթ վր ուրուք քննախնդիր լինիլ. և կմ խնդրել զվրէժ:

Ջատագովութիւն. թեան: || ջատագովումն, որով ոք անմեղադիր առնէ զոք. իսկ մերթ փաստաբանութի: Մերթ ևս քննախնդրութի. կմ վրէժխնդրութի. զոր առնէ ոք բորբոքելով 'ի նախանձ ուրուք:

Ջատուկ. ջատկի. աւ. աց. օք: || վհուկ. կմ դիւթ. որ կախարդէ զմարդիկ դիւցական արուեստիւ. և այս մասնաւոր ասի ըզկանանց: ռամկ. ճատը. կամ կախարդ: Իսկ մերթ ներգաւոր. կմ ախտաւոր. և կմ ախտաժէտ. Նարեկ. ծը:

Ջարդ. ի. իւ. ից. իւք: || տե՛ս զՋարդուած:

Ջարդեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || կոտրել. կմ խորտակել. կմ ջախջախել. և կմ մանրել. և ըստ այսմ ասի ջարդել զմանկունս, զփայտակերտս, զնաւս, կամ զոսկերս. և այլն: ռամկ. ևս ջարտէլ: Յովէլ. 2. 17: Երեմ. 6. 6: Խորէն. գ. պր. 30:

Ջարդոց. ի. աւ. աց. օք: || գործի ջարդելոյ: Իսկ մերթ ջարդուած. կմ կոտորած. և կմ մանրուած. և ը այսմ ասի 'ի հին պարմագիրս. Ջլիս ջախջախս ջարդոցաց 'ի վր զօրուն նց ածէր:

Ջարդուած. ոյ. ով. ոց. ովք: || ջարդումն, կամ մանրումն. կամ կոտորած. և կամ մանրուած:

Ջափու: || է տեսակ ինչ ծաղկան: Խորէն. յաշխարհագրութեն:

Ջ, ջ

Ջ Եղ. ջեղի. իւ. ից. իւք: || Ջիջ. կամ Ջէլ: Բայց առ 'ի գործածի մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուիս. իսկ 'ի բարբառոյ գրոց գտանի 'ի բարդութեան բառից. որպէս վարպաղաչել:

Ջեռանիմ. ջեռայ. իր. ջեռուցեալ. կամ ջեռեալ. իլ: (Ձայնակր.) || տե՛ս զՋեռնուլ: 'Ի ծանօթգրքէ:

Ջեռացուցանեմ: || տե՛ս զՋեռուցանել: Կիւրղի Եզեկ. Ժդ:

Ջեռեալ. եղոյ. ով. ոց. ովք: || ջեռուցեալ. կմ ջերմացեալ: ռամկ. փաթթած: Իմաս. 16. 27: Իսկ մերթ՝ տապացեալ. կմ հրացեալ. կմ բորբոքեալ. և կմ վառեալ. և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի. 'ի տեսիլ գեղոյ նր ջեռեալ. կմ ցանկութեամբ վառեցն ջեռեալ. և այլն: Աճգամ: Նարէկ. 'Ի Մեկն. Եզեկ: Մերթ և կատաղեալ. կմ ամեհացեալ. և ըստ այսմ ասի. զօրէն ջեռեալ ձիոց արտաքոյ սապարքելն ընթանալ: 'Եփրեմ Գրիգոր Նազիանզ:

Ջեռնուլ. ջեռայ. իր. ուցեալ. նուլ: (ընդ. միջ.) || ջեռանիլ. կմ ջերմանալ. կմ զօրանալ ջերմութեամբ: ռամկ. փաթթիլ: Եզեկ. 16. 21: Մարկ. 14. 67: Յովհ. 2. 16: Իսկ մերթ տապիլ. կմ բորբոքիլ. և կմ տոչորիլ. և ըստ այսմ ասի ջեռնուլ վավաշոտութեամբ. կմ բարկութեամբ. և այլն: 1. Կորն. 7. 9: Մերթ և բորբոքմամբ եռալ: ռամկ. խաշխաշել եռալ: Աճամն. 4. 2:

Ջեռուցումն. ման. մանց. մամբ: || ջերմացուցումն. կմ ջերմութիւն. կմ տապ. և կմ բորբոք: Նարէկ. 'Ի Մեկն. Եզեկ:

Ջեռուցանեմ. ուցի. ու. ցանել: (անցողական.) || ջեռացուցանել. կմ ջերմացուցանել: ռամկ. փաթթցնել: 3. Թագ. 1. 4: Յոբ. 39. 14: Իսկ մերթ՝ տապացուցանել. կմ բորբոքել. և կմ եռացուցանել: Աճգամ:

Ջեռուցիչ. ցչի. աւ. աց. աք: || ջեռուցանող. կմ ջերմացուցանող: ռամկ. փաթթցող: Իսկ մերթ՝ գործիք ջերմացուցանելոյ. և ըստ այսմ ջեռուցիչ կոչին տապակք. կմ սանք. և կմ անօթք ջեռուցանելոյ զջուր: ռամկ. թասայ. կմ խուլիկն. կմ փոք ... 3. Թագ. 7. 40: Այսպէս և ջեռուցիչ ասի՝ պղնձեղէն անօթն սակերչաց կաղամբաւ 'ի ձև սկաւառակի. որ ... որով ջեռուցանեն զջուր, կմ զկերակուրս 'ի հրահրաչ ջերմոց: ռամկ. ...

Ջեր. ոյ. իւ. ոց. կամ ից. ովք: || ջերմութիւն. կամ տապ: ռամկ. փաթթութիւն: և ըստ այսմ առեալ լինի՝ մինչ ասի՝ ցուրտ և ջեր արեգակին. բայց մանաւանդ պատշաճագոյն է ասել՝ ջերմութիւն օդոյն. կմ ջերմ եղանակին. և կմ ամառնային տապն. և ըստ այսմ ասի յԵրգն երից մանկանց. Օրհնեցէք զՏէր հուր և ջեր. որոց փոխանակ յանձնաշունչն գնի տապ: Դանի. 3. 66:

Ջերանիմ. ջերայ. ջերիր. իլ: (Ձայնակր.) || ջեռանիլ, որ ջեռնուլ. կամ տապանալ. ըստ այնմ. 1. Մակ. 1. 6. Յետ այսր անկանէր 'ի մահճին իւր. և զգաց մահու ջերանիլ. որ տապանայր. որով իմանի՝ մահաբեր հիւանդութեամբ տոչորանալն:

Ջերապաշտեմ: (Նախագրիւ հոլովի. իսկ մերթ մակբայ.) || ջերմապաշտեմ, որ ջերմ ջերմ. կմ կարի ջերմ. կմ ջերմագին: ռամկ. փաթ փաթ. և ըստ այսմ ասի՝ ջերապաշտեմ հաց. կմ ջերապաշտեմ արկանել. կմ լուծանել. և այլն: Տօբ. 2. 18:

Ջերմ. ոյ. ով. ոց. ովք: կմ ին. ից. իւք: || ունող զջերմութիւն. կմ ջեռեալ, որոյ ներհակն կոչի ցուրտ: ռամկ. փաթ: Յես. 9. 12: Երեմ. 51. 39: Յայտ. 3. 15: Իսկ մերթ՝ եռաբորբոք. կմ ջերմեռանդն: Մերթ և առեալ լինի փոխանակ բառին՝ սիրելի. կմ անձկալի. և կմ եռանդուն. և ըստ այսմ ասի, ջերմ ընտանեաց, կմ ջերմ բարեկամ. որ է սրտի բարեկամ: Մծբն. ծթ:

Ջերմագին: (Նախագրիւ հոլովի.) || տաքագին ջերմ. կմ ջերմագոյն: ռամկօր. խիստ փաթ: Եւ մերթ ջերմեռանդագոյն. կամ եռանդնոտ:

Ջերմագոյն: (Նախագրիւ հոլովի.) || ջերմ տապ. որպէս մերթ նշենկի տատասկել ջերմ, կմ տօթագին: ռամկ. խիստ փաթ: Իսկ մերթ՝ ջեռուցիչ, կմ տոչորող տապ. ըստ այսմ Աճգամ. որ զջերմագոյն արկեալ առ 'ի բոյսն՝ քրտնացուցանէ:

Ջերմագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || տե՛ս զՋերմագին:

Ջերմագութ: (Նախագրիւ հոլովի.) || ունող զջերմ գութ. կմ գթառատ. իսկ մերթ՝ եռաբորբոք. կմ ջերմեռանդ. և կմ եռանդնոտ. և ըստ այսմ ասի՝ ջերմագութ պաշտօնեայք: Մծբն. ժթ:

Ջերմախտանամ. ացայ. ցէր. ալ: (ընդ. միջ.) || Ջերմանալ. ախտանալ. որ տենդոտ հիւանդ գտանել: ռամկ. ջերմոտիլ. կմ սքնձոյ ըլլալ. կմ սքնձոյ բռնել:

Ջերմախտութիւն. թեան: || ախտ ջերմին. կմ ջերմնատութիւն, որ է. սքնձոյ:

Ջերմական. ի. աւ. աց. օք: || ջերմային. կմ ունող զջերմութիւն. և կմ ջերմ: Իսկ մերթ ջերմեռանդական. կամ յօժարական: Ըստ այսմ Սողոմ. 2. հատ. ժէ. 'ի ջերմական մասց հաճանայ:

Ջերմակիծ. կմ ջերմակիծն: (Նախագրիւ հոլովի.) || ջերմութեամբ կծող, որ խայթօղ կամ այրող: Իսկ մերթ՝ ընդ բայի շարակցի այսպէս՝ ջերմակիծն առնել. և նշենկէ ջեռուցանելով կիզել. կմ տապել: Աճգամ:

Ջերմահովիտ: (Նախագրիւ հոլովի.) || ունող զջերմ հովիտ, կմ դաշտ. ապաքէն են ոմանք 'ի գաւառաց. և կմ նա՝ որ 'ի ջերմ հովիտս բնակի: 'Ի հին պարզագրէ:

Ջերմաձայն. ի. իւ. ից. իւք: || ջերմ, կամ եռանդնոտ ձայնիւ քարոզող. կմ սաստկաձայն:

Ջերմային. մայնոյ. ով. ոց. ովք: || այն՝ որ պատկանի ջերմ իրաց. կմ ջերմական. կմ ունող զջերմութիւն:

Digitized by Google

Ջերմայոտ. ի. իւ. ից. իւք: || Ջերմային. կմ ջերմական. կմ որ է ջերմ: Խորէն. ՟Բ. գլ. 6:

Ջերմանամ. ացայ. ցի՛ր. ալ: (Ընդ. միջ.) || Ջեռնուլ. կամ ջեռանիլ: Ռամկ. տաքնալ: Իսկ մերթ՝ ջերմախտանալ. կմ տապանալ ախտիւ ջերման: Ռամկօր. ջէրմօտիլ. կմ սըթմայ ըլլալ: Ը այնմ Ոսկե. 1. հարց. լ՟Գ. Նր մանուկն անդամալոյծ էր. և արդյս ջերմացեալ:

Ջերմանք. անաց. գք: || Է յոգնականն բառիս՝ ջերմ. որ և առի՝ ջերմունք. որպիսիք են և բառքս կողմանք և կողմունք:

Ջերմաջերմ: || տե՛ս զՋերաջերմ.

Ջերմացուցանեմ. ացուցի. ցո՛. անել: (Անցող.) || Ջերմ առնել. կմ ջեռուցանել. Ռամկ. տաքցնել:

Ջերմեռանդ. կմ Ջերմեռանդն. դի. իւ. ից. իւք: || Սաստիկ ջերմ և եռացեալ. կամ բորբոքեալ. և կմ՝ եռանդնոտ: Եւ յայս մանէ առնէ Ջերմեռանդ կոչի նա՝ որ սիրով է բորբոքեալ. և իբր եռացեալ առ պաշտամունս ած, կմ առ բարեպաշտութիւն. և այլն: Իսկ մերթ նշանակէ զՋերմեռանդականն. և ըստ այսմ առի՝ Ջերմեռանդն աղօթք. կմ ջերմեռանդ պաղատանք. և այլն: Մծբն. ժ՟Է. և ժ՟Թ. և՝ ի շարականս: Մերթ ևս վարի իբրև մակբայ, և նշնկէ ջերմեռանդ գութ՟. կմ ջերմ եռանդեամբ, և սիրով: և ը այսմ առի՝ ջերմեռանդն ծառայել ածն. և՛:

Ջերմեռանդանամ. ացայ. ացի՛ր. ալ: (Ընդ. միջ.) || Ջերմեռանդ լինել. կմ ջերմանալ, և եռալ սիրով ած. կմ բարեպաշտութ՟բ:

Ջերմեռանդութիւն. թեան: || Ջերմեռանդ գոյն. կմ ջերմութիւն և եռանդ սրտի, կմ սիրոյ. և այլն:

Ջերմիկ. մկի. աւ. աց. օք: || Է անուան նուազական, կմ փաղաքշական, որով նշանակի նուազ. կմ բարեխառն ջերմ: Ռամկօրէն. գաղջ: Իսկ մերթ՝ մասնաւորապէս առեալ լինի փոխանակ ջեռեալ. կմ եռացեալ կերակրոյ, որպիսի է տապակածն, կմ խարշեալն: Ռամկ. տաք կերակուր: և Ը այսմ առի՝ ի ճառս հարց. ժ՟Է. Արտասուօք սակաւ ջերմիկ, և ճաշակեսցուք. և զկնի առի՝ են, զի ուտիցես զջերմիկս:

Ջերմին: (Նախդրիւ հոլովի.) || Է ածանցական. այլ և բառս խառնուրդ. և նշանակէ ջերմային. կմ ջերմագին. և ըստ այսմ առի, մտանել ՝ի յորժ ջերմին բաղանիս. կմ երկաթին ջերմինք են: Նարեկ. ՝ի մեկն. երգոց:

Ջերմկալ: || տե՛ս զՋերմնկալ:

Ջերմն. ման. մանք. մանց. կմ մանք. անց. մամբք: || Տենդ, որ է ախտ ինչ մարմնոյ, որ զառաջինն հարեալ զմարդ ցրտութ՟բ դողացուցանէ. և ապա փոխեալ ՝ի գերազանց ջերմութիւն տապացուցանէ զբովանդակ մարմինն. և եթէ ոչ զարմանեսցի՛ հանապազ ՝ի սահմանեալ ժամանակի ՝ի մի հասեալ ըլէ զմարդ տապով: Այս՝ միջամտի սա ՝ի հանապաղորդն. յերօրեայն. և՝ ի քառօրեայն. և յայլ տեսակս. զորոց խօսին բժիշկք: Ռամկ. ջէրմ. կամ սըթմայ: 2. Օրէն. 28. 22: Մատթ. 8. 15: Ղուկ. 4. 38:

Ջերմնագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || տե՛ս զՋերմագին:

Ջերմնատապանամ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Տապնապեալ, կմ նեղեալ ջերմամբ: Իսկ մերթ այն. որով տապնապի, կմ տանջի ոք ջերմամբ. և ըստ այսմ առի. ջերմնատապնալ ախտաւորութիւն: Նարեկ. ՝ի մեկն. խորհրդին:

Ջերմնեռանդ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Է նուազական, կմ փաղաքշական անուան. և նշանակէ ջերմիկ. կմ բարեխառն ջերմ: Ռամկ. գաղջ: Իսկ մերթ՝ եռանդնոտ, կմ յորժ սիրելի. Ը այնմ Մծբն. ժ՟Թ. Անարգեալ ըղ ջերմնեռանդ բարեկամին. որ է [illegible]:

Ջերմնկալ. կմ ջերմկալ. ի. աւ. աց. օք: || Նա, զոր կալեալ ջերմն, կմ զոր տապացուցանէ տենդն. որ և կոչի տենդոտ: Ռամկ. սըթմալը: Ըստ այնմ Ոսկե. 2. հարց. լ՟Ը. Բորբոքին և վատթարագոյն լինին քան զջերմկալսն:

Ջերմնոտ. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զՋերմնկալ:

Ջերմութիւն. թեան: || Է որակութիւն ինչ, որով լինի իրն ջերմ: Ռամկօր. տաքութիւն: Գործ. 28. 3.

Ջերմուկ. մկի. աւ. աց. օք: || ջերմիկ. կմ ջերմնեռանդ: Ռամկ. գաղջ: Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զաղբեր, ուստի բղխէ ջուր ջերմ. և ըստ այսմ վարի մանաւանդ յոգնականն սորա: Ռամկ. ևս ջէրմուկ. և տաճկե. ղափլըճայ: Խորէն. յաշխարհագրութեան:

Ջերոտ. ի. իւ. ից. իւք: կամ աց. օք: || Ջերմայոտ. կամ ջերմային. կմ տօթագին. և ըստ այսմ առի, աւուրք ջերոտք: Անվ.: և ՝ի հին պատմագիրս:

Ջեռուն. ռման. մամբ. մանց. մամբք: || տե՛ս զՋեռուն: Յն. [illegible]:

Ջեք. ի. իւ. ից. իւք: || Մեծարգոյ. կամ վսեմ. կմ աւագ. կամ սեպուհ: և ըստ այսմ առի. ջեքիցն խումբք հրաշալիք են: Իսկ մերթ բախտաւորագոյն. կամ մեծազօրութ՟. և կմ քերկրալի: Ռամկ. [illegible]: Եւ մերթ վարի իբրև զմիջարկութիւն երանական. կմ զարմացական. և կամ խրատական. և նշանակէ՝ վա՛յ. կմ ո՛վ. կամ բաբէ:

Ջ Ի

Ջիլ. ջլի. աւ. աց. օք: || Ջիղ. կմ նեարդ. որ է իբրու անխզելի լար մարմնոյ կենդանւոյ, որ ակզբնաւորեալ յուղղոյ գլխոյ, և ողնի. տարածի ընդ ամ մարմինն. և կապակցէ զնոսա ընդ միմեանս զկարագուրհեալ յօդուածս. և է սա գործի շարժողական, և զգայականն զօրութեան. այլ սակ ի խաղանդաւորել տարա, կենդանին ոչ կարէ շարժիլ, և ոչ զգալ: Ռամկ. ջիղ: տաճ. կէ. սինիր: Դատ. 16. 8: Յոբ. 10. 11: Եզեկ. 37. 8:

Ջիղ. ջղի. իւ. աց. օք: || Նոյն է ընդ վերնոյն: Կիւրղի Եզեկ. ՟Ա.

Ջինջ. ջնջի. իւ. ից. իւք։ || Է արմատ ջնջել բային, և նշանակէ՝ մաքուր. կմ՛ սպիտակ. կմ՛ վճիտ. և կմ՛ անապակ. ռամկօրէն ... կմ՛ ... կմ՛ ... և ըստ այսմ առի. ջինջ անաղարտ, օդ, հայելի, միտք. և այլն։ ... Լամբրոն։ Իսկ մերթ՝ պայծառ, կմ՛ փայլուն. և ըստ այսմ առի. առւր ջինջ։ Եզեկ. 21. 10։

Ջիրդ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || սառոյց. կմ՛ ձիւթ... կմ՛ հաստատուն. և կմ՛ արդար։ Եւ ծագի սա՝ ի լատինական բառէս ջերութ...

ՋԼ.

Ջլակոտոր. ի. իւ. ից. իւք։ || Նա, որոյ ջիլքն են կտտրեցեալ, կմ՛ կտրատեցեալ։ Իսկ մերթ ընդ. բայի շարակցի այսպէս. ջլակոտոր առնել. և նշանակէ՝ ջլատել. զոր տեսցես ՚ի նմին։

Ջլակտուր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նոյն է ընդ վերնոյն։

Ջլաձիգ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա, որ զջիլս ձգէ. ... քարշէ, կմ՛ ձգտեցուցանէ. ռամկ. ջիղը ... կմ՛ ...։ Եւ կմ՛ նա՝ որոյ ջիղն է ձգտեալ, և քարշեցել։ ռամկ. ջիղը ...։ Իսկ մերթ այն, որով ջիլն ձգտի. ... կմ՛ որ լինի քարշեցմանէ ջլաց. և ըստ այսմ առի. ջլաձիգ խղումն։ ՚Ի հին. պարագրբ։

Ջլատեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || Հատանել. կմ՛ ջարդել զջիլս ուրուք. կամ կարթակոտոր առնել, որով որ անզօր, և անպիտան լինի։ Եւ յայտմանէ առեալ երբեմն նշանակէ՝ պարապտեցուցանել. կմ՛ տկարացուցանել. կմ՛ թուլացուցանել զոյժ ուրուք։ և ըստ այսմ առի. ջլատել զզօրութիւն նահատակաց, կմ՛ զուժգնութիւն ցասմնականին, և կամ զպատերազմասէր գեւս։ և այլն։ Լամբրոն։

Ջլեայ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Ջլային. կմ՛ այն, որ է կազմեալ ՚ի ջլաց, կամ ՚ի ջլանիւթ երաց։ Խորէն. ... գլ. 37։

ՋՂ.

Ջղախտ. ի. իւ. ից. իւք։ || Է խտտ ... նմին եղնայլեղուէին. ... բայց տերև իւր է իբր կրկնապատիկ մեծագոյն քան զնորայն. և երակքն ... դեալք ՚ի յեռոյս ... են ... խղեալ իբրև զջիղ. զորս ... ունին և բանք ... վերուստ ՚ի վայր. որք ՚ի հերձանելն ... բեաց, կմ՛ ՚ի խզելն բնոյ ՚ի բաց երևին թել թել ջղատեսակ. ... բոլանդակ բոյսն անուանեցաւ ՚ի նախնեաց ջղախոտ. ... յորջորջի և ... լեզուաւ։

Ջղայինդ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա, որ ունի զպինդ, և զհաստատուն ջիղս։ Իսկ մերթ անդրադարձաբար առեալ նշանակէ առնական. կմ՛ զօրեղ։

Ջղջիկան. ի. աւ. աց. օք։ || տե՛ս զՋղջիկան։

Ջղջիկն։ || տե՛ս զՋղջիկն։

ՋՆ.

Ջնար. ի. աւ. աց. օք։ || տե՛ս զջնար։ Եղնաձան. 3. 8։ Նարէկ. ղէ։

Ջնարահար. ի. աւ. աց. օք։ || տե՛ս զջնարահար. Խորէն. ... գլ. 55։ Նարէկ. լթ։

Ջնեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || Հարուածել. կմ՛ զանել. կմ՛ կոծել. ... Նարէկ. կ. Ջնեալ, և կշտամբեալ անխիթիւք ՚ի լեզուէ խրմէ։ Իսկ մերթ՝ տանջել. կմ՛ չարչարել. և կմ՛ լլկել։ Մերթ և հերքել. կմ՛ վանել. կմ՛ մերժել. և կմ՛ ՚ի բաց հատանել. և ըստ այսմ ծագի ՚ի սմանէ բառս անջնելի, որ է անմերժելի. կմ՛ անբաժանելի. և այլն։ ըստ այսմ Յոհէ. ... ջոջանոյ. Ջանիւն անջնելի զհայեցուածան կացուցանել։

Ջնջագիր. գրի. իւ. աց. օք։ || ջնջող զգիրս։ Իսկ մերթ այն՝ որոյ գիրն է ջնջեալ և անհետ եղեալ. կմ՛ միայն նշմարանքն մնացեալ. և ըստ այսմ առի՝ ջնջագիր կարգ, կմ՛ տող գրոց։

Ջնջան. ի. աւ. աց. օք։ || ջնջոց. կմ՛ սրբիչ. կմ՛ մաքրիչ. և այսու յատկապէս նշանակի անպիտան և անարգ շորն, կմ՛ կտաւեղէնն որով ջնջեմք և մաքրեմք զաղտեղեալ իրս, ... զձեռս, զանօթս, զսեղան. և այլն. ռամկ. ջնճոց. կամ ... Առակ. 21. 18։

Ջնջեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || ջինջ առնել. կմ՛ սրբել. կմ՛ մաքրել. ռամկօրէն ... Ղուկ. 7. 38. և 44։ Մերթ և բնաջինջ առնել. կմ՛ ՚ի բաց կորուսանել. կմ՛ ՚ի միջոյ բառնալ. և կամ անհետ առնել։ Ծննդ. 6. 7։ և 7. 23։ Ելից. 17. 14։ և 32. 33։ Իսկ մերթ՝ քաւել. և ըստ այսմ առի՝ ջնջել զմեղս, կմ՛ զանօրէնութիւնս. և այլն։ Սաղմ. 50. 11. և 108. 14։ Եսայ. 43. 25։

Ջնջոց. ի. աւ. աց. օք. կմ՛ իւ։ || տե՛ս զՋնջան։ Եզեկ. 16. 21։

ՋՈ.

Ջոլիր. լրի. աւ. աց. օք։ || երամ. կմ՛ խումբ. կմ՛ գունդ. և կմ՛ ժողով. և ըստ այսմ, առի՝ ջոլիրք սպայից, կմ՛ թշնամեաց. ջոլիրս յանձնել. կմ՛ ջոլիր միաբանել. և կմ՛ ջոլիրս առնել. որ է խումբ առնել։ ՚Ի հին պարագրբ։

Ջոխ. ի. իւ. ից. իւք։ || ձող. կմ՛ ցուպ. կմ՛ բիր. կմ՛ մահակ։ ռամկ. ... կմ՛ ... կմ՛ ...։ ըստ այսմ ՚ի Հարց հարց. Է։ ... իբրև տեսին զայն, առին ջոխս ամենեքեան, և գոչելով դիմեցին ՚ի նա։

Ջոկ. ի. իւ. ից. իւք։ || Հոյլք. կմ՛ խումբ. կմ՛ երամ. կմ՛ դաս։ ռամկ. ... Նարէկ. ղջ։ Իսկ մերթ՝ որոշումն. կմ՛ խտրութիւն. և ըստ այսմ երբեմն ընդ. բայի շարակցի այսպէս. ջոկս առնել. և նշանակէ՝ որոշել. կմ՛ խտրել. ըստ այսմ Շնորհալին. Մի կողմնապար բարուք զմանս սիրել, ջոկս առնելով. և զմանս անտես առնել։ Պետր

ձեալ, վասն երբեմն իբրև զմասնիկ բաղադրական, և նշանակէ համ, կմ բաղ. կմ շար. կմ կից. ով տեսցես 'ի ներքոյ:

Ջոկագիր. գրի. րէ. այ. օք: || բաղագրեալ. կամ բաղակցեալ. կամ բարդեալ. և կմ յօդեալ. և թ այսմ 'ի քերականաց բարդ բառքն Ջոկագիր կոչին:

Ջոկագրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || բաղագրել. կմ բաղակցել. կմ բարդել. և կմ յօդել:

Ջոկագրութիւն. թեան: || բաղագրութիւն. կմ բաղակցութիւն. կմ բարդումն. և կմ միաւորութիւն:

Ջոկաման. ի. ւէ. ից. կմ աց. օք: || շարամանօղ. կմ շարահիւսօղ. կմ բաղադրական. և կմ բաղհիւսական. որպիսիք են տմանք 'ի շաղկապից: Իսկ մերթ շարամանեալ. կմ շարահիւսեալ. կմ բաղադրեալ. և կմ բաղակցեալ:

Ջոկամանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || շարամանել. կմ շարահիւսել. կմ բաղադրել. կմ բաղակցել. և կմ յօդել:

Ջոկատ. ի. ւէ. էց. իւք: || որոշեալ գունդ. կմ ջոկեր. կմ կաճառ. և կմ գումարտակ. տաճկերէն. պէօլիւք: Խորէն. ա. գր. 10:

Ջոկարան. ի. աւ. այ. օք: || խմբարան. կմ ժողովարան. կամ տեղի հաւաքելոյ: Նարեկ. ղթ:

Ջոկեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || Ջոկս առնել, ց որոշել. կմ զատանել. կամ ընտրել. և կմ խտրել. բայց սա մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուով 'ի գործածի:

Ջոկ ջոկ: (մակբայ ժողովա.) || երամ երամ. կամ խումբ խումբ: ռամկ. սիւրիւ սիւրիւ:

Ջոլ. ու. ու. ուց. ուք. կամ իւք: || Թաւ. կամ բազմաձիւղ. կամ սաղարթալից. և կմ աճեցեալ, և ուռճացեալ. և թ այսմ տսի Ջոլ տունկ. կմ բոյս, և կմ դալարի: Իսկ մերթ առեալ լինի գոյականաբար, և նշանակէ թաւացեալ և տերևալից բոյս. ըստ այնմ Մծբն. ժթ. Խնայեցէք 'ի ջոլ այդր դդմենւոյ: Եւ զկնի տսի արար դարձեալ զկամս նորա որդն 'ի ջոլ դդմենւոյն. ց 'ի թաւ բոյս դդմենւոյն:

Ջոլանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդմիջ.) || թաւանալ. կմ ուռճանալ. կամ յուռանալ. կամ զօրանալ. և կամ բարգաւաճիլ. և այս տսի զբուսոց. կամ զտնկոց. ըստ այնմ. Աշգաբ. Մի համն յերկիր անկեալ, բուսեալ, ջոլացեալ, առլցեալ: Իսկ մերթ նմանութբ տսի եւ զայլոց իրաց:

Ջորեակ. րեկի. աւ. աց. օք: || խառնիճ. որ է փոքրիկ մարախ ինչ անթև՝ նման որդան. որոյ են և այլ երեք տեսակք, կոչեցեալք՝ խարադուլ. օձամարտ. և մարախ. զորս տմանք տարբերեն 'ի միմեանց ոչ իբրև զզանազան տեսակս. այլ իբրև զտարբերեալս տիովք. զի տսեն՝ մինչ նորոգ ծնանի, և է իբրու անթև որդն ինչ՝ կոչի ջորեակ. կմ խառնիճ: Եւ յորժամ զարգացեալ սոսնայ զփոքրիկ ևըզ նուրբ թևս՝ անուանի խարադուլ. կամ գրուճիճ: Իսկ մինչ առաւել ևս աճեցեալ՝ զօրանայ մարմնով և թևովք՝ տսի օձամարտ: Բայց մինչ ամենայնիւ կատարեալ լինի՝ յորջորջի բացարձակապէս մարախ. Ղեւ. 11. 22: 3. Թագ. 8. 37: Յովէլ. 1. 4: և 2. 25: Ամոս. 7. 1: Բայց երբեմն ջորեակ անուանի և լոկ տեսակ մարախոյ, որ չևևս է ամենևին կատարեալ. ով և որթ կոչեմք զծնունդս կովուց՝ ոչ միայն մինչ նորածին են, այլ և յորժամ զուարակ, կամ երինջ լինին. և ըստ այսմ ընդ ջորեկաւ պարունակի խարադուլն, գրուճիճն, և օձամարտն, որք ունին զթևս, որովք թռչին զերկրաւ, կամ ընդ օդս. և ըստ այսմ առեալ լինի Նաւում. 3. 16. ուր տսի՝ Դիմեաց ջորեակ, և թռեաւ:

Ջորեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || Ջորեք. վն զի մասնիկս էան՝ երբեմն եդեալ լինի փոխանակ յոգնականացուցիչ տառին՝ +է. ով յայտ է 'ի բառիցս յայսցանէ, գրեան, իշեան, խոզեան:

Ջորի. րւոյ. ւով. ւոց. ւովք. կամ եաց. եօք: || է խառնածին կենդանի ինչ, որ ծնանի 'ի շաղաշարութենէ իշոյ ընդ մատակ ձիոյ. որպէս և երբեմն ձիոյ ընդ մատակ իշոյ. ուստի և ունի զնմանութիւն ընդ երկոցունցն ևս. վն զի ուժով և մեծութբ մարմնոյ է իբրև զձի. իսկ ականջօք և գլխօք, և խառութեամբ մորթոյ և ձայնութբ է իբրև զէշ. և յայս միտս երբեմն կոչի կիսէշ. որպէս և մերթ իշակէս: որ և ռամկ. տսի ջորի: և տաճկ. գաթըր. Ծննդ. 12. 16: 2. Թագ. 13. 29:

Ջութակ. ի. աւ. աց. օք: || կիթառ. կամ ջնար. որ է քնար. Նարէկ. զէ: Դարձեալ. նշանակէ զնուագարան ինչ բաղմաղի կազմեալ տաշտաձև. զոր հարկանեն աղեղամբ: ռամկ. քէմենչէ. կամ փիօլէ:

Ջուխտակ. ի. աւ. աց. օք: || զոյգ. այլ սա մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուով 'ի գործածի. բայց ուրեք ուրեք տմանք 'ի կիր առնուն նաև 'ի գրաբառ լեզուով. ըստ այնմ Կիւրղի Եղէմ. ժբ. Ջուխտակն տատրակաց, որ վն նր պատարագ մատուցանիւր:

Ջուր. ջրոյ. ջրով. ջրոց. ովք: կամ ջուրք. ջուրց. ջուրբք: || է մին 'ի չորից տարերց, որ բնութբ է ցուրտ և խոնաւ և հոսանուտ և ղօլացուցիչ, ամենևին ներհակեալ հրոյ. բաժանի 'ի քաղցր, և յաղի, որպէս է ծովն: Ծննդ. 1. 2. և 6: Դարձեալ, երբեմն ջուր կոչի ջրատեսակ հեղեղկեալն. կամ որ հոսանուտ է հանգոյն ջրոյ. ըստ այնմ Աշգաբ. Հրամանեա հալել կապար. և մինչ ջուր լիցէ, հոսել՝ արկանել զմարմնով նորա: Բայց երբեմն մինչ տսի ջուր հեղուլ. նշանա-

Digitized by Google

կի միգէլ։ ռամկօրէն · Ըչխոր ընել։ 'Ի Վարս հարց· Ը։

ՋՐ

Ջրաբաժին։ (Նախդրիւ հոլովի·) || բաժանօղ, կմ պատառօղ ջրոյ · և կմ ան ջրպետօղ ջուրց։ Աշգար։

Ջրաբաշխ · ի · իւ · ից · իւք։ || բաշխօղ · կմ բաժանօղ ջուրց։ Իսկ մերթ՝ բաշխ ջրոյ, այ տեղի, ուստի բաշխին · կմ բաժանին ջուրք 'ի բազում առաջս։

Ջրաբեր։ || տե՛ս զՋրբեր։ Յէս· 9· 21։

Ջրաբուղխ։ || տե՛ս զՋրբուղխ· 3· Թագ· 2· 35։ 4· Թագ· 20· 20։

Ջրագնաց · ի · իւ · ից · իւք։ || գնացօղ ուրեք վն տանելոյ զջուր։ Իսկ մերթ գնացք, և հոսանք ջուրց խողովակաց, կամ առուաց · և այլն։ Սիրաք· 24· 4։

Ջրագոյն · գունի · իւ · ից · իւք։ || ունօղ ըզ գոյն ջրոյ, որպէս իմանի ծովագոյնն, որ է կապուտակ։ Խորէն· Գ· ․ 37։

Ջրադարձ · ի · իւ · ից · իւք։ (մանաւանդ 'վարի յոգնականապէս·) || առու, այսինքն ջուր գնայուն՝ ելեալ յաղբերէ, կամ 'ի գետոյ՝ իբրև զփոքրիկ ճիւղ նորա · և այս է երբեմն բնական, և երբեմն արուեստական · քանզի բազում անգամ վն տանելոյ զջուր գետոյն 'ի քաղաք, կմ 'ի պարտէզ, և յարտորայս, կտրեն զերկիր իբրև զակօս · ընդ որ մասն ինչ ջըրոյ գետոյն յետս դարձեալ՝ հոսի և ընթանայ · վն որոյ և կոչեցաւ իսկ ջրադարձ։ Ելից· 8· 5։ Եսայ· 19· 6։ և 33· 21։

Ջրալեղ։ (Նախդրիւ հոլովի·) || Նա՛ որ 'ի ջուրս լեղայ · այսինքն լողայ, որ և կոչի լողակ։

Ջրալից։ (Նախդրիւ հոլովի·) || ջրով լըցեալ, կամ առատացեալ, և կամ յորդ ջրարբի։ ռամկ· Ջրով լեցուած · կմ խոնաւ ջրոտ։ Եսայ· 58· 11։ Իսկ մերթ լցուցանօղ ջրոյ։ ռամկ· ջուր լեցնօղ։

Ջրածին · ծնի · իւ · ից · օք։ || ծնեալ · կմ գոյացեալ 'ի ջրոյ · որպիսիք են ձկունք, և ամ ազգք ծովային կաղակաց։ Աշգար։ Իսկ մերթ ծնանօղ, կմ արտադրօղ ջրոյ · որպիսիք են ամպք։

Ջրածոյց։ (Նախդրիւ հոլովի·) || ածեցուցանօղ ջրոյ · այ նա՛ որ իջուցանէ, կմ բերէ զջուրս։ Մծբն· ԺԹ։

Ջրական · ի · աւ · աց · օք։ || Ջրային · կմ այն՝ որ ջրոյ է · կմ առ ջուրս վերաբերի · և կմ ջրեղէն · և ըստ այսմ սաի՝ ջրական մըտակ · կմ հոսանք, և այլն։ Նարեկ· ՂԷ։ Իսկ մերթ գոյականաբար առեալ նշանակէ զլողակն, այսինքն զջրային կենդանին, որպիսիք են ձկունք, և ժժմունք։ Իմաստ· 19· 10։

Ջրակարծ։ (Նախդրիւ հոլովի·) || կարծրացուցանօղ ջրոյ · իսկ մերթ՝ 'ի ջրոյ կարծրացեալ, կմ սառուցեալ, որպիսի է կարկուտն։ Նարեկ· ԿԲ։ Եւ գիտելի է, զի երբեմն 'ի բարդութեն, և կմ 'ի բայանուն՝ 'ի բաց ձգի 'ի բառէս կարծր ։ վերջին տառն՝ ր · որպիսի է աստ բառս՝ ջրակարծ · նաև բայս՝ կարծեցեալ · և կարծեցուցանել, որք մեկնեցան 'ի վերոյ։

Ջրակեր · կրի · աւ · աց · օք։ || տե՛ս զՋրկեր։ Նարեկ· 'ի Գող· առաքելոց։

Ջրակն · կան · ակն · անց · ամբք։ || ակն ջրոյ · այ տեղի՝ յորմէ բղխի ջուր։

Ջրակոյտ · կուտի · աւ · աց · օք · կմ ից։ || կուտօղ ջրոյ · կամ հաւաքեալ 'ի ջուրց։ Իսկ մերթ կոյտ, կմ ժողով ջրոյ · որպիսիք են լճակք, ճահիճք, և այլք նմանք։ Ելից· 7· 19։ Ղևտ· 11· 36։

Ջրակուլ։ (Նախդրիւ հոլովի·) || կլանօղ զջուր · կմ կլեալ և ընկլուզեալ 'ի ջրոյ · և կամ այն, որ հեռանի 'ի կլանելոյ ըզ ջուրս · և ըստ այսմ սաի՝ ջրակուլ պարպատումն, կամ հեղձումն։ Նարեկ· ԾԳ։

Ջրակուտակ · ի · աւ · աց · օք։ || կուտակօղ, կմ գումարօղ ջրոյ։ Իսկ մերթ՝ կուտակեալ 'ի ջրոց · կամ որ է կուտակ ջուրց · և ըստ այսմ սաի՝ ջրակուտակ ալիք, կմ յորդութիւն ծովու։ Նարեկ· ԺԵ։ Աշգար։

Ջրահեղեղ։ (Նախդրիւ հոլովի·) || ջրհեղեղ։ Իսկ մերթ՝ ածականաբար առեալ՝ նշանակէ՝ հեղեղօղ ջուրց · կամ հեղեղօրէն հոսօղ ջրոյ։ Եւ մերթ այն, որ ջուրբք հեղեղէ, այսինքն հարկանէ և ապականէ։

Ջրահեղձ · ի · իւ · ից · իւք։ || տե՛ս 'ի ներքոյ զՋրահեղձոյց։

Ջրահեղձոյց։ (Նախդրիւ հոլովի·) || ջուրք հեղձուցանօղ։ Իսկ մերթ հեղձուցեալ կամ խեղդեցեալ 'ի ջուրս։ ռամկ· Ջրով խեղդուած։ Մերթ ևս ջրահեղձական, կմ այն՝ յորում որք հեղձեալ լինին ջուրք · և ըստ այսմ սաի՝ ջրահեղձոյց դար։ Նարեկ· ՀԵ։ Աշգար։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս · ջրահեղձոյց առնել, և նշանակէ ջրով հեղձուցանել։ ռամկօրէն · Ջրով խեղդել։

Ջրահոս · ի · աւ · աց · օք։ || հոսօղ ջուրց · կմ այն ընդ որ հոսին ջուրք։ և ըստ այսմ սաի, ամպ, կմ աղբիւր ջրահոս · կմ անդ ջրահոս։ Նարեկ· ՂԳ։

Ջրաղաց · ի · իւ · ից · իւք։ կամ աւ · աց · օք։ || աղօրիք ջրոյ · այսինքն երկան մեծ, որոյ անիւքն վարեալ 'ի բռնութենէ ջուրց՝ շրջեցուցանեն զերկանաքարն, որով աղացեալ լինին ընդեղէնք։ ռամկօրէն ջաղաց։ և տաճկերէն սու տէյիրմէնի։ Իսկ մերթ նըշանակէ նա, որ այսպիսի աղօրեօք աղայ զընդեղէնս։ ռամկօրէն ջաղչըպան · կամ ջաղչըն։

Ջրամած · ի · իւ · ից · օք։ || մածեալ ջուրք · կամ բաղկացեալ և թանձրացեալ 'ի ջրոյ։ Աշգար։

Ջրաման · ոյ · ով · ոց · օվք։ || աման ջրոյ · կմ անօթ, յոր արկանի ջուր առ 'ի ըմպել · կամ լուանալ զձեռս։ ռամկ· ֆարճ · կամ Իպրիկ։

Digitized by Google

Ջ , Ր

Ջրամարգ . ի . աւ . աց . օք ։ || Ջրային մարգ . կամ ձախին և ջրարբի տեղի առատացեալ սեզովք , կմ խոտովք ։ ռամկ . Չօր չայըր ։

Ջրամուխ ։ (Նախդրիւ հոլովի .) || 'ի ջուրս մխօղ . կմ 'ի ջուրս մխեցեալ ։ ռամկ . ջուրը խօթօղ . կմ ջուրը խըթած ։

Ջրայարկ . ի . աւ . աց . օք ։ || ունօղ զջրեղէն յարկ , ոք ծածկոյթ . կմ որ է ծածկեալ ջուրբք . և ըստ այսմ առ՝ ջրայարկ հաստատութիւն երկնից ։ ռամկ . Ջրէ ծածկ ունօղ . կմ ջրով գոցած ։ Աշգաբ ։

Ջրային . այնոյ . ով . ոց . ովք ։ || Ջրական . կմ այն , որ 'ի ջուրս կեայ , կմ գտանի . որպիսիք են ձկունք ։

Ջրայոյզ . յուզի . իւ . ից . իւք ։ || զջուրս յուզօղ . ոք շարժօղ , կամ վրդովօղ , և ծփօղ ։ ռամկ . ջուրը չալխամիշ ընօղ ։

Ջրանցիկ . ցկի . աւ . աց . օք ։ || ընդ ջուրս անցանօղ ։ Իսկ մերթ առ զառեղւոյ , կմ զխողովակէ , ընդ որս անցանեն ջուրք ։ Եւ մերթ նշանակէ զանցեալն իբրև ըղ ջուր , կմ որ հոսեալ գնայ հանգոյն ջրոյ ։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմակոյս , և նշանակէ իբրև զջուր անցանելով , կամ ջրրային հոսմամբ ։ Ըստ այնմ Ողբ . 1 . հատ . իա . Պղտորեալ հոսի ջրանցիկ ։

Ջրաչարչար ։ (Նախդրիւ հոլովի .) || Ջրով չարչարօղ . կմ ջուրբ չարչարեցեալ ։ Իսկ մերթ այն՝ որ հետևի 'ի ջրով չարչարելոյ . կամ յորում ոք ջուրբ չարչարի . և ըստ այսմ առ՝ ջրաչարչար պարպատումն , կմ տանջանք . և այլն ։ 'ի Շարականոցի ։

Ջրապատ . ի . աւ . աց . օք ։ || Ջրով պատեալ և պաշարեալ ։ Իսկ մերթ՝ ջրով պատօղ . և կմ շրջապատօղ ջուրց ։

Ջրասոյզ . սուզի . իւ . ից . իւք ։ || 'ի ջուրս սուզանօղ , կմ սուզեցեալ . և կմ ընկղմեալ 'ի ջուրց ։ ռամկ . ջուրը պաթըրմիշ ընօղ . կմ ջուրը պաթմիշ եղած ։

Ջրասուզեմ . եցի . եա . ել ։ (Ներգործ .) || Ջրասոյզ առնել . կամ ընկղմել 'ի ջուրս ։ ռամկ . ջուրը պաթըրմիշ ընել ։

Ջրասուն ։ (Նախդրիւ հոլովի .) || Նա , որ սնանի և կեայ 'ի ջուրս . որպիսիք են ձըկունք ։ Իսկ մերթ սնանօղ ջրով . և ըստ այսմ առ՝ տունկ , կմ բոյս ջրասուն ։ Եղէկ . 31 . 14 ։ Աշգաբ ։

Ջրատեսակ . ի . աւ . աց . օք ։ || ունօղ զտեսակ , կմ զկերպ ջրոյ . և կմ այն , որ իբրև զջուր է ։

Ջրարբ . ի . իւ . ից . իւք ։ || ըմպօղ ջրոյ ։ ռամկ . ջուր խըմօղ ։ Իսկ մերթ՝ ըմպարան , ոք տեղի , կմ աման , ուստի ջուր արբեալ լինի . որպիսիք են աւազանք խաշանց , կմ տաշտածև անօթք կառուցեալք առ բունովք աղաւնեաց , կմ այլոց թռչնոց . և ըստ այսմ վարի յոգնակիանապէս ։ Ծննդ . 30 . 38 ։ Մերթ և առեալ լինի փոխանակ ջրարբի տեղեաց , կմ աղբերակաց՝ և անդաստանաց ։ Եսայ . 39 . 10 ։

Ջրարբի . բւոյ . ուլ . եաց . եօք ։ || արբեցեալ և յղփացեալ ջրով . կմ ոռոգեալ և զուարճացեալ վտակօք ջուրց . և կմ ջրալից . և այս առ զմնկոյց . զբուսոց . կմ զերկրէ . և այլն ։ ռամկ . Ջրոտ ։ Եսայ . 44 . 4 ։ Եզեկ . 31 . 16 ։ Կնունղ եղջբ . ժգ ։

Ջրացիր ։ (Նախդրիւ հոլովի .) || զջուր ցըրօղ , ոք սրսկօղ , կմ ցօղօղ . ռամկ . ջուր ցըրւնօղ ։ Իսկ մերթ ջուրբ ցրեալ , ոք սրսկեալ , կամ ցօղեալ , և կամ ոռոգեալ ։ ռամկ . ջուր ցանած ։ Մերթ և նշանակէ զայն՝ որ պատճառ 'ի ցօղելոյ զջուր . կմ որով լինի ջուրբ սրսկեալ , կմ թացեալ լինի . և ըստ այսմ առ՝ ջրացիր գիջուն ։ Նարեկ . ղդ ։

Ջրաւոր . ի . աւ . աց . օք ։ || ունօղ զջուր . կմ ջրալից . և կմ ջրարբի . Ըստ այնմ Խորէն . Գ . ղբ . 7 ։ Պղպջերութեն ջրաւորաց գաւառին՝ գարձաւ յաղատաղտուկ , ոք ջրարբի տեղեաց գաւառին ։

Ջրափակ ։ (Նախդրիւ հոլովի .) || փակեալ , կմ պարփակեալ ջուրբ . կմ շրջապատեալ 'ի ջուրց ։ Նարեկ . ղէ ։

Ջրբեր . ի . աւ . աց . օք ։ || Ջրաբեր . ոք բերօղ , կամ կրօղ զջուր ։ ռամկօրէն . ջուր բերօղ . կամ սաքգա ։ 2 . Օրէն . 29 . 11 ։ Մծբն . ժե ։

Ջրբուղխ . բղխի . աւ . աց . օք ։ կմ իւ . ից ։ || բղխօղ զջուր . կմ հոսօղ ջուրց . և ըստ այսմ առ . ջրբուղխ աղբիւր , երկիր , ամպ . և այլն ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշնկէ զբարաշէն կերտուածս ծորակաւորս , որք ընկալեալ զջուր 'ի ջրմղաց՝ բղխեն արտաքս ընդ ծորակս իւրեանց . ուստի և կոչին աղբիւր ։ ռամկ . աղբուր . տաճկեր . չէշմէ ։ 2 . Թագ . 4 . 12 ։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ աւազանաց . կմ աւազանաձև գբոց , ըստ որում բղխեն 'ի նոսա ջուրք ։ 3 . Եզր . 2 . 14 ։ և 3 . 16 ։ Ըստ այսմ է և 3 . Եզր . 3 . 31 ։ և 12 . 39 ։ յորս առ . 'ի մէջ դրանն ջրբղխաց . կմ մինչև 'ի դուռն ջրբղխաց . ոք աւազանաց . զի գլ էր առ մինն յոբեւլեան դրանցն եղէմի մերձ 'ի պրոբատիկէ աւազանն , յորում լուծանային զանասունսն , զորս ածէին ընդ այս դուռն ։ Ուստի վն մերձակայ աւազանին կոչեցաւ՝ դուռն ջրբղխաց . և կմ աւազանաց . որպ 3 . Եզր . 3 . 1 ։ Իսկ յայլ թարգմանութիս վն անուանց անցուցելոց Ե այն , անուանեցաւ դուռն հօտի , կմ խաշին ։ Մերթ և բառիւս՝ ջրբուղխ , նշանակի շատրուանն , որ 'ի տեղւոջ խորում մեկնեցաւ ։

Ջրգող . ի . իւ . ից . կմ աց . օք ։ || տես 'ի ներքոյ զՋրգողեալ ։

Ջրգողեալ . ելոյ . ով . ոց . ովք ։ || Ջրգող . ոք նա , որ ունի զախտ ջրգողութե , որով գոյանայ ընդ մորթով նր ջուր ինչ անբնական՝ աղի , և ապականեալ . և ինքն միշտ ծարաւի , և որչափ առաւել ըմպէ , այնչափ առաւել առաւելանայ ծարաւն . քզի ախտն իւր զնմ ըմպեալսն յաղի ջուրն փոխարկելով , զօրացուցանէ զաղեհամ դառնութիւն . և սա որչափ զօրանայ , այնչափ առաւել

Digitized by Google

ծարաւեցուցանէ. վասն որոյ և այսպիսիքս միշտ ըմպելով զջուր, չլինին երբէք զանիկ առուցեալ, յորմէ և անուանեցան ջրգողք, կամ ջրգող, իբրթէ գող ջրոյ: Ղուկ. 14. 2: Աճգան:

Ջրգողիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակր.) || Ջրգող լինիլ. կամ ախտանալ ջրգողութեամբ: Նարէկ. ժը:

Ջրգողութիւն. թեան: || Է ախտ ինչ գարշ, որով արտաքոյ բնութեան գոյանայ ընդ մորթով մարդոյ ջուր ինչ վատթար, և աղի. և չարաչար ուռուցանէ զմարմինն, և մանաւանդ զփորն: Արդ՝ սորա են երեք ազգք. որոց մինն զորովայնին մարդոյ այտուցեալ առաւել փքովք քան ջրով, առնէ իբրև զթմբուկ: Միւսն զամ ճաշակեալն ՚ի ջուր փոխարկեալ, հաւաքէ ընդ նա ՚ի մէջ փորոտեաց, և թաղանթոյ նց իբրև ՚ի տիկս: Իսկ երրորդն՝ որ է չարագոյն քան զամենեսեան և իբր անբժշկելի, նախ զկազդուրիչ մասունս մարմնոյ ծարալեալ, ՚ի ջուր լուծանէ, և զջրգողեալն չարաչար ախտացուցանէ՝ մինչև փոխի նա ՚ի գոյն գաղկան, և լինի հանգոյն գիտկան: տե՛ս և զՋրգողեալն:

Ջրեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || Ջնջել. կամ ոչնչացուցանել. կամ եղծանել. կամ ապախտ առնել. և կամ լուծանել: ռամկ. աւրէլ. կամ ջնջել. և ըստ այսմ ասի. Ջրել զմեղս. զվճիռս. զմուրհակս. զօրէնս. զդաշինս. և կամ ջրել զգեղ մահու. կամ զթոյնս. և այլն: Նարէկ. լբ. խը. կէ: Բայց ըստ յաշխարհական լեզուոյ նշանակէ՝ ջուր տալ. որ է ոռոգանել:

Ջրըմպու. պուի. աւ. աց. օք: || ըմպօղ ջրոյ: ռամկ. ջուր խմօղ:

Ջրըմպութիւն. թեան: || ըմպումն, կամ արբումն ջրոյ: Լամբրոն:

Ջրթափեմ. եցի. եա՛. ել: (չէզոք.) || յարբունս հասանել. կամ ժամանել ՚ի չափ հասակի: և այս ասի զմանկանց՝ յորժամ զարգացեալ մտանեն յայն հասակ յորում սկսանին կրել զբղխումն ցայգութեան, և զգալ զխլրտումն ցանկութեան: ռամկ. [illegible]. և ըստ այսմ ասի ՚ի հին տաղարանս. Իբրև ջրթափեաց, և եղև հուժկու. յայր զօրաւոր: Երէ յայսմաւուրս ասի. Երէ ջրթափեալ էհաս ՚ի գիտութիւն բարւոյ. և չարի:

Ջրխնդիր. դրի. աւ. աց. օք: || խնդրօղ, կամ հայցօղ ջրոյ. ռամկ. ջուր ուզօղ: Մծբն. ժթ:

Ջրկայ. ի. իւ. ից. իւք: || այն տեղ, որ է կայան ջրոյ, և կամ յորում ջուր կայ: ըստ այնմ Մծբն. ժթ. Փոխեցաւ զջուրս մթերածոյս ՚ի ծովս ջրկայս:

Ջրկիր. կրի. աւ. աց. օք: || Ջրբեր. կամ որ կրէ զջուր: ռամկօր. ջուր քըշօղ. կամ սախայ: Յեսու. 9. 23. և 27: Իսկ մերթ այն, որ տանի, կամ ունի յինքեան զջուր. և կամ ջրաւոր: և ըստ այսմ ասի. Ջրկիր, կամ ջրակիր ըմպանն, անօթ, աման. և այլն: Նարէկ. Ն գոհ. առաս:

Ջրհան. ի. աւ. աց. օք: || հանօղ ջրոյ. որով մերթ նշանակի դոյլն: ռամկ. կովայ. կամ դոլապ: Իսկ մերթ եղէգնաձև մեքենայն, որոյ մի ծայրն մխեալ լինի ՚ի ջուրս, կամ ՚ի ջրալիր յատակս նաւուց. իսկ միւս ծայրն մնայ կանգուն ՚ի վեր. և ՚ի ձեռն մաշկածայր ձողոյն մուծելոյ ՚ի ծակ մեքենային, հանեալ լինի ջուր: ռամկ. Թուլումպայ:

Ջրհեղեղ. ի. աւ. աց. օք: || Հեղեղ ջուրց. եթ ծովացեալ ողողն. որ հաւաքի յանձրևոյ, կամ ՚ի զեղմանէ ծովու, կամ գետոց, և ծածկեալ ողողէ զերկիր. որ և ռամկ. կոչի Հէղէղ: և տաճկ. սէլ: Ծննդ. 6. 17: և 7. 6: Սաղմ. 28. 10:

Ջրհոս. ի. իւ: || Ջրահոս. կամ հոսօղ ջրոյ: Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակէ սա զմինն երկոտասանից կենդանակերպից. որ է համաստեղութիւն ինչ բաղկացեալ ՚ի քառասուն և երկու աստեղաց. և զետեղեալ զկնի այծեղջեր: Արդ՝ նկարի սա ՚ի ձև սափորահեղ մարդոյ, ըստ որում ՚ի ծագել իւր պատճառէ զմեծամեծ անձրևս, և իբրթէ հոսէ յերկնից զհեղեղս ջուրց. վասն որոյ կոչեցաւ իսկ ջրհոս: Իսկ արեգակն ըստ յառաջ ընթացիցն մտանէ ՚ի սա ՚ի քսաներորդ ամսոյ յունուարի. և անդ կայ մինչև ՚ի տասն և իններորդ օրն փետրուարի:

Ջրհոր. հորոյ. ով. ոց. ովք: || հոր ջրոյ, որով մերթ նշանակի խոր գուբն. յորում բղխէ ջուր յերկրէ. և եղեալ իբրև զաղբիւր՝ անչափ մնայ առ յատակաւ նր: ռամկօր. հոր: Ծննդ. 21. 25. և 30: Ելից. 2. 15: և 21. 33: Այսպէս և ինքնաբուղխ աղբիւրք ըստ որում բղխեն ՚ի խորոց՝ ջրհորք կոչին: Ծնն. 16. 14: և 21. 19: Իսկ մերթ նշանակի վիհն կարասաձև փորեալ յերկրի, և ծեփեալ բոլորովին, ուր հաւաքին ջուրք անձրևաց անցեալք ընդ ցնցուղս. և ընդ խողովակս: ռամկ. սառնիճ: 2. Օրին. 6. 11: 1 Թագ. 13. 6: Երեմ. 36. 16: Երէ ըստ այսմ առ բազում անգամ կոչի սոսկ գուբ. տե՛ս Յովէլ. 8. 29. Ժողով. 12. 6: Դիւրաւ երբեմն ջրհոր կոչին և իցէ խոր գուբք փորեալք ըստ օրինակի հորոյ ինքնաբուղխ ջրոյ. թէ և ոչ բղխեսցի ՚ի նմա ջուր. և ըստ այսմ է Ծննդ. 14. 10. ուր ասի ջրհորք նաւթի. վասն զի ՚ի նմա բղխէր նաւթ իբրև զջուր:

Ջրմոյր. մօրի. աւ. աց. օք: || ծագի սա ՚ի մայր բառէն. որ է արմատ մարմնական բայից, ստացի բառ ինքն ջրմոյր նշանակէ՝ մօրաշխող ջրոյ. ըստ այնմ. Մծբն. ժթ. առջի են ջրեմն դերք՝ ջրմոյրք:

Ջրմուղ. մղի. իւ. ից. կամ աց. օք: || անցք է երկրաւ իբրև զնեղ առու, ընդ որ մղեալ և անցեալ ջուրքն աղբերաց, կամ ջրհորոց. և այլոց նմանեաց՝ ածեալ լինին յաւազանս, կամ ՚ի ջրբաշխս. և կամ յայլ տեղի ինչ: Արդ՝ զայս երբեմն չինեն խողովակօք. որ քարհատ, զայս է մեծամեծ աղխաղխեալ թաղելն ընդ հողով. և ՚ի մտեղիս անզի բարձրացուցանեն յօդս առ ՚ի ուժգին ընթանալ ջուրց. տաճկերէն. սուէոլու: 4. Թագ. 18. 17: և 20. 20: 3. Եզր. 3. 13: Եսայ. 22. 9:

Digitized by Google

Իսկ երբեմն կազմեն առանց խողովակի • որ պիսիք են ճանապարհք ընդ երկրաւ • ընդ որս ջուրք անձրևաց, կամ լուծալեաց՝ անցեալ գնան յանդէստ ։ ռամկօր • տգուզեայ ։ Սոյնք երբեմն ջրմուղ կոչին նեղ առուքն պատրաստեալ բրեալք ընդ երեսս երկրի, ընդ որս ջուրք ջրհորոց անցեալ՝ ուղղանեն ըզ բանջարս, կամ զբոյսս ։ Երբեմն և ջրմուղ կոչին մեքենայքն շինեալք կապարեայ, կամ փայտեայ խողովակօք ՚ի օդս, որովք արուեստիւ հանի ջուր ՚ի խորոց ։ ռամկօր • թուլումպայ ։

Ջրշիղջ • շղջի • իւ • ից • իւք ։ || շիղջ ջրոյ, այսինքն ժողով ջուրց, որ հաւաքի յանձրևաց, կամ ՚ի գետոց, կամ յախտից ծովու • և կամ յաղբերաց • և իբրև զճահ անշարժ մնայ ՚ի վերայ տեղւոյ • ռամկ • կէօլ ։ Եսայ • 19 • 5 ։

Ջրշուն • շան • ամբ • անց • ամբք ։ || շուն ջրային • որ է կենդանի ինչ սոյլանդակ • կերպարանօք նման շան ցամաքայնոյ • ունի զմորթ թաւ՝ երանգաւ թխագոյն, յորմէ կազմեն զմուշտակ, այսինքն զգէրթէլ ։ ռամկ • ջըէլըան • և տաճկ • ղունդուզ ։

Ջրողող • ի • աւ • աց • օք ։ || ջրով ողողող, այսինքն լուացող • կամ հեղեղաւ ծածկող և կոխան առնող ։ Իսկ մերթ ջրով ողողեալ • այսինքն լուացեալ, կամ հեղեղեալ ։ Մերթ և ջուրբ ողողումն • կամ հեղեղումն, որ է ջրով ապականումն և ընջնումն • որպէս հանդիպեցաւ եղելոյն ՚ի դարս ջրհեղեղին ։ Իսկ ՚ի Նոբէկ • կ • խմանի ըստ երկուց նշանակութեցն ևս • զի ասի • ընդ եղծ ջրողողն զաղբագործացն կրկին վճարեցաւ • այսինքն եղծումն՝ ջրով հեղեղեալ զաղբագործաց • և կամ ըստ եղծողական ջրահեղձ հեղեղումն աղծագործից ։

Ջրումն • ման • մամբ • մանց • մամբք ։ || ջրնջումն • կամ ունայնացուցումն • կամ եղծումն • և կամ լուծումն մեղաց, կամ օրինաց • կամ գրոց • և այլն ։

Ջրուոր • ի • աւ • աց • օք ։ || պաշտաւոր ջրոյ, որով մերթ նշանակի նա՝ որում յանձնեալ է պաշտօն ուղղանելոյ զպարտէզս • կամ մատակարարելոյ մարդկան զջուր • ռամկ • ջուր պոսոջի ։ Իսկ մերթ զջուր հանող և բերող • կամ ջրկիր ։ Ծննդ • 24 • 11 ։

Ջրպան • ի • աւ • աց • օք ։ || պահապան, կամ վերակացու ջուրց ։

Ջ Օ

Ջօթակ ։ || տես զՋութակ ։

Ռ

Ռ • է տառ բաղաձայն • որ և անուանեալ ըռ նի կիսաձայն • զի ՚ի միայնակ արտաբերելն կարէ սկզբնաւորել զկիսատ և զանկատար հնչումն ինչ • որպիսիք են և առքս • զ • ժ • խ • չ • ս • և այլն ։

Այլ դպիրս զայս անուանեմք ռայ • որ արտաբերի ծայրիւ լեզուի ։ Իսկ յառաջնական արուեստի ըստ հագագին է թաւ • զի ունի զհնչումն հաստ • որպէս և սոքա • թ • հ • չ • ց • և այլն ։ Դարձեալ անուանի և ընդորդ • ըստ որում ունի զմերձաւորութիւն ձայնի ընդ տառիս ր • վասն որոյ և բազում անգամ փոխադրի ընդ նմա • զոր օրինակ • րամ, և ռամ • րամիկան, և ռամկական • րաբունի, և ռաբունի • ձերբակալ և ձեռբակալ • մրմռալ, և մռմռալ • ոճրագործ, և ոճռագործ • ջերանիմ, և ջեռանիմ ։ Դրձլ, է սա նշան թուոյ, որ մինչ վարի պատուագրով այսպէս • ռ • նշանակէ զհազարն ։

Ռ Ա

Ռաբբի • բւոյ • ւով • իք ։ || է բառ եբրայական • որ թարգմանի վարդապետ • կամ վարդապետ իմ • Մատթ • 23 • 7 ։ Մարկ • 9 • 4 ։ Յոհ • 1 • 38 ։

Ռաբբունի • կամ րաբունի • նւոյ • եաւ • եաց • եօք ։ || է բառ եբրայեցւոց և ասորւոց • որով նշանակի վարդապետ իմ • վասն զի սովորութիւն է լեզուաց նոցա դատացական դերանուանս իմ, բաղադրել ընդ բառիցն • որպէս և ՚ի բարբառս տաճկաց յաւելու երբեմն, զոր օրինակ, էֆէնտիմ, սահապիմ • և այլն • որ և է առ նոսա իբրև դժնդակաշական տառս մեր՝ ։ Եւ յայտնանէ առեալ՝ երբեմն բաց արձակապէս նշանակէ զվարդապետն ։ Մարկ • 10 • 51 ։ Յոհ • 20 • 16 ։

Ռաբդոն • ի • իւ • ից • իւք ։ || է բառ յունական, որ թարգմանի ցուպ • կամ գաւազան ։

Ռաբօթ • կամ Ռաբօվթ ։ || տես զԱռաբօվթ ՚ի բառարանի յատուկ անուանց ։

Ռազմ • կամ ըռազմ • ի • իւ • ից • իւք ։ կամ ու • ոյ • օք ։ || գունդ պատերազմական • կամ զօրք ճակատեալ • կամ ճակատ • և ըստ այսմ սակի ՚ի հին պատմագիրս • ընդ կրկնակն դարձուցանել զջոկերս ռազմի թշնամեաց • և կամ ռազմ կազմել • ճակատ յօրինել • և այլն ։

Իսկ

; եւ մերթ՝ խաղմ. կամ պատերազմ. կամ կռիւ. եւ կամ մարտ : ռամկ. ուէճէր . կամ ճէնկ : 'Ի Գէրս գուամէ ֆիւլէոս : Սոյնպէս է եւ 'ի Հոյս հարց. ժթ. ալ. ասի. Նա 'ի յռազմունս գնեաց է : իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. ռազմ գնել. կամ ռազմ առնել. եւ նշանակէ պատերազմիլ : ռամկ. ճէնկ ընէլ : Յմ որդի : եւ 'ի հին պարզմօգրօս :

Ռազմահատ : (Նախադրիւ հոլովի.) || հատանող զռազմս, յօ զճակատ թշնամեաց . որպիսիք են քաջ նահատակք : իսկ մերթ այն, որով ռազմն, կամ ճակատ պատերազմին հատեալ լինի . կամ ձեղքի . եւ ըստ այսմ առէ . ռազմահատ պատերազմ :

Ռազմամուտ : (Նախադրիւ հոլովի.) || մտանող 'ի ռազմ, յօ 'ի պատերազմ . որպիսիք են հեծեալք, կամ երիվարք պատերազմողք 'ի պատերազմ : ռամկ. ճէնկ մտնող : Աճգափ :

Ռազմասէր . սիրի . աւ . աց . օք : || սիրող ռազմից . կամ պատերազմասէր . եւ կամ մարտասէր : ռամկ. ուէճէր, կամ ճէնկ սիրող :

Ռազմիկ . մկի . աւ . աց . օք : || փոքր ռազմ, յօ պատերազմ : իսկ մերթ ռազմական . կամ պատերազմական . կամ քաջամարտիկ . եւ կամ քաջ պատերազմօղ . եւ ըստ այսմ առէ, նախադասութք ռազմիկ հեծելոց :

Ռակայ . ի . իւ . իւ . իւք : || է բառ եբրայեցւոց . կամ մանաւանդ ասորւոց . եւ թարգմանի՝ թափթփեալ ուղեղ . կամ անմիտ . կամ պակասամիտ . կամ տգէտ, եւ կասկածելի . եւ կամ յիմար : ռամկ. ոէրսէմ . կամ գուդուռն, կամ խոխոմ . ըստ այնմ. Ռակայ անուանեալ ռամկական վարուք : 'Ի Ճառընտիր :

Ռահ . ի . իւ . իւ . իւք : || է բառ պարսկական որով նշանակի՝ ճանապարհ . կամ ուղի . կամ անցք . եւ կամ շաւիղ : Նոյնէ. ղէ : իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, ռահ գործել . եւ նշանակէ ճանապարհ առնել . կամ ճանապարհորդել : Շնորհալին :

Ռահան : || տե՛ս զՌեհան :

Ռահացոյց . ցուցի . իւ . իւ . իւք : || տե՛ս զՈւղեցոյց :

Ռահավար . ի . աւ . աց . օք : || ուղեւոր . կամ ճանապարհորդ : ռամկ. ճամբորդ :

Ռահավարեմ : || տե՛ս զՈւղեւորեմ :

Ռահվիրել . եղի . ալ . ոց . ովք : || ճանապարհ առաջնորդեալ . կամ ճանապարհորդեալ . եւ կամ ուղեւորեալ . ըստ այնմ Յմ որդի . Ռահվիրեալ որոց լուսաւորեալ . գնացեն յերկինս 'ի տուանն անձուց :

Ռամ . ի . իւ . իւ . իւք : || ռամիկ . կամ գռեհկական . կամ անարգ . եւ կամ գծուծ : Ըստ այնմ Ցմ որդի . Ռամ վարուց հետեւեցան . վա՛ ոչնչութեան անգամայր լան : ըստ այսմ է եւ 'ի Ճառընտիրն, ռամ ասի, ռեւաճինդ քաղցու . ռամ հացուոյս տուրս . յօ ռամիկ հացուոյս առ ած : իսկ մերթ նշանակէ՝ բամ . որ է երամ . կամ ժողով : ռամկ. ճըմաճըլըգ :

Ռամիկ . ռամկի . աւ . աց . օք : || գռեհիկ . կամ գեղջուկ . կամ աշխարհիկ . եւ կամ պարզ ժողովրդական, որ ոչ է յոյժ պատուել, կամ աստիճանի, այլ 'ի գործածել զթաղականաց արհեստ . որում հակադրին ազնիւք, կամ մեծամեծք, եւ կամ իշխանաւորք : ռամկ. խոռէար, կամ ղայուղ ժամար : Եսայ. 1. 5 : Նոյնէ. ծ. եւ կթ : իսկ մերթ գոյականաբար առեալ նշանակէ խառնամբոխ ամբոխ . կամ խառնիճաղանճ ժողովուրդ . եւ կամ անկարգ բազմութիւն : ռամկ. այագլա տագըմը հալքը : Յոբէլ. 7. 2. եւ 10: Խաղբն. ծ. այլ. 57. եւ 89 :

Ռամկաբարոյ . ի . իւ . իւ . իւք : || ունող ըն բարս ռամկի . կամ ռամկին վարուք . կամ որ մարդ է . ռամկ. խոռէար, կամ խօռէար :

Ռամկածին . ծնի . իւ . լոց . օք : || ծնեալ 'ի ռամկէ . կամ 'ի ռամիկ ղարմէ . կամ որդի գեղջկան, կամ գռեհկի :

Ռամկական . ի . աւ . աց . օք : || այն ամ, որ առ ռամիկս վերաբերի . կամ գռեհկական . եւ կամ գեղջկական : իսկ մերթ՝ ռամկաբարոյ . կամ խառնամբոխ . կամ անարգ : ռամկ. խոռէար : եւ ըստ այսմ առէ՝ ռամկական գասք զինուորաց : 'Ի Շարականոց :

Ռամկանամ . ացայ . ցէր . ալ : (Չէզոքի.) || ռամիկ լինել . կամ գեղջկանալ . եւ կամ գռեհկանալ : ռամկ. խոռէար ըլլալ :

Ռամկօրէն : (Միջյ ստորոգ.) || իբրեւ զռամիկ . կամ նման ռամկի : իսկ մերթ ռամկական բարբառով . կամ ըստ լեզուի ռամկաց . որք խօսին խուռն, կամ այլազգական բառիւ խօսին :

Ռասախմ : || տե՛ս 'ի բառարանի յաւելուած անուանց :

Ռատ . կամ ռատն . ի . իւ . իւ . իւք : || առատ . կամ ձրի . կամ շատ : իսկ մերթ՝ առոյգ . կամ քաջ . կամ բարի :

Ռատնագոյն . գունի . իւ . իւ . իւք : || առատագոյն . կամ ձրիագոյն : իսկ մերթ բարեգոյն . կամ քաջագոյն :

Ռափայ . ի . իւ . իւ . իւք : || է բառ այլազգական, եւ նշանակէ հսկայ . կամ յաղթանդամ : տե՛ս եւ 'ի բառարանի յաւելուած անուանց :

ՌԵ

Ռեհան . ի . աւ . աց . օք : || է բոյս ինչ փոքրուկ, որ բարձրանայ յերկիրէ թզաւ . կամ աւելի եւս . ունի զտերեւ նուրբ եւ խիտ, եւ զծաղիկ թաւ, եւ մանրիկ եւ ունի հոտ մեծ եւ լայնս, եւ երանգաւ մոռ : Ոչ երբէք զալտաղ լինի, այլ միայն ունի զհոտ անոյշ . եւ անուշահոտ լինի : ռամկ. ռահան . եւ ռահանչիչէկի :

Ռետին . ռետնոյ . իւ . իւ . իւք : կամ ած . ածիւք, կամ ածք : || է բառ յունական, որ եւ լինի առ նմ 'ի կաթել բոյսէն : Արդ նշանակի սովոր խէժն, որ է պարզապարէ ծառոց հոսեալ ընդ ձեղքուածս նց, որոց ոմանք են ցամաքք, եւ ոմանք խոնաւք . եւ բաժանին յերկուս ազգս, որոց միոյն է անուն եւ սակաւագին, որ ռամկ. կոչի խէժ . կամ զամխ : իսկ միւսն ազնիւ եւ մեծագին, եւ հոտաւէտ, որ եւ 'ի գործ ածի 'ի ծխաւելիս, եւ 'ի դեղս գեղեցիկս, եւ յայլ հանդերձանս, որպիսիք են մաստաքէն . բալասանն . սանդալն . քաղբանն . եւ այլք ինչ : Իսկ գեղեցկոյն քան զամենեսեան է խէժն բեւեկնայ մանա_

Հարալէս կոչեցեալ ռետին, որ և է անուշահոտ յոյժ ։ Լինի սպիտակ իբրև զձիւթ ապ․ զտանի և կապուտակն, բայց սպիտակն է պատուականագոյն ։ Արտաքրի յարաբիայ․ 'ի հրէաստան․ յասորիս․ 'ի կիպրոս․ և այլն ։ Ծնն․ 37․ 25 ։ և 43․ 11 ։ Եզեկ․ 27․ 17 ։ ըստ այսմ է և Երեմ․ 46․ 11․ ուր ասի, Ա՛ռ դեղ ռետին կուսի դստերն եգիպտացւոց․ վասն զի բազումք 'ի ռետնէից լինին դեղք վիրաց, և ախտից․ ոսկ բալասանն ։ և ըստ այսմ ասի 'ի Նորէն․ կզ․ ռետնիւն ըմպանիւ, և ոչ բժշկիւ ։ Ը այսմ է և 'ի ծանօթիւրն․ ուր ասի՝ ռետինդ քաղցրութեամ հոգւոյս որբոյ, ք զդեղդ քաղցրու, կմ անուշահոտուն՝ ռամիկ հոգւոյս որբոյ ։ Ասոր և Երեմ․ 8․ 22․ մինկ ռետին բառիս եգեալ լինի 'ի մեղ՝ առսկ դեղ․ զի ասի, մի թէ դեղ ո՛չ գուցէ 'ի գաղաադ․ ք ոչ իցէ ռետին բուժիչ վիրաց և ցաւոց․ ոսկ գնեն այլք թարգմանութիք ։ Որ՛ծ բառս այս՝ երբեմն առեալ լինի 'ի մեզ մինկ զաղպէի, որ է ցող մեղրատեսակ իջեալ և կուտեալ ղտերևովք բուսոց․ Յայսմաւուրն ։ Եզ 'ի Շարականս․ ուր ասի․ Ուետին քաղցրութեն մեզ 'ի վերուստ շնորհեալ ։ ռամկ․ խաւսբէյփնէւլխաւրը ։

Ուեվանդ․ ի․ իմ․ եց․ եաք ։ Ց տե՛ս զԽաշնդեղ ։

ՈՒ Ժ

Ուժգութիւ․ թեան ։ Ց տե՛ս զՈւշութիւն ։ Լամբրոն ։

ՈՒ Ի

Ուիմոն ։ Ց տե՛ս զՈւխիմն ։

Ուիշտ․ ուշտի․ ստ․ կմ իմ․ աց․ օք ։ Ց ժլատ․ կմ ձիշդ, ք առաւհաւութե խնայող 'ի տուրս, կմ 'ի ծախս ։ ռամկ․ նիտիկ․ կամ խըսիսը ։ Իսկ մերթ ճշդեալ․ կմ ժլատական․ և ըստ այսմ ասի՝ տալ զուիշտ և ըզ ձիշդ տուրս ։ Լամբրոն ։

ՈՒ Մ

Ումքաքար․ կմ ըստմքաքար․ ի․ աւ․ կմ իմ․ ամք․ աց․ օք ։ Ց քար ոմեից, ք ձգեալ գործեաց․ և ըստ այսմ մեծամեծ վէմք, որք բաբանօք ձգելն ընդդէմ պաշարեալ քաղաքաց կմ պարսպաց, ոմքաքար կոչին ․ Ը այսմ ընթերցուին յոլբեան Եղիսիոյ․ Պատնէշ կանգնեալ մեքենայիւք․ ըստմքաքարս հոսէին ։ Եւ 'ի գիրս Լամբրո 'ն նէրէաղեան ա․ սի․ Զբազմաձիգ անդղայումինս նետից, և ըստմքաքարից 'ի բաց դարձուցեալ ։ Իսկ մերթ նշէկէ ձգող, կմ արձակող մեծամեծ քարանց ըստմեից․ և Ը այսմ քարաձիգ բանն ոմքաքար կոչի․ և այսու ոստմամբ ասի կանգնեալ շուրջ զնէիք զումքաքարս․ կմ քարինք ոմքաքարաց․ և այլն ։ 1․ Մակ․ 6․ 51 ։ Յօբ․ 41․ 19 ։ Եզեկ․ 13․ 11․ և 13 ։

Ումքաւար․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ Ց ուռող կմ կռող ըստմբար, ք ըստմատր․ զգեստարգն․ զարտէ․ զափոս, ք վերէպայ․ և ։ և Ը այսմ ստպատ

չէնք․ կմ ապառաժնեալ թէխնապահք, և պաշտօնեայք իշխանաց և բռնաւորաց ոմքաւորք կոչին․ ըստ այսմ Ոզէ․ 2․ հատ․ ժգ․ Մի թէ ոմքաւորս ունէր ընդ իւր ։

ՈՒ Ն

Ունգունք․ կմ ըռնկունք․ ռնգաց․ ամբք․ կմ օք ։ Ց է յոգնականն բառիս ռունգն․ և վարի Ը մեծի մասին իբրև զանեզական․ և նշանակէ զերկուսին ատորին կողմանս պնչին՝ հանգերձ ծակիւքն, յորս երևելի ըռամութք շնչոց․ և յայսմանէ առեալ ըռնգունք կոչին ընխտրժամ ունչք կմ հոտոտելիք, ռամկ․ պինչ․ կմ փիլ․ Ծննդ․ 7․ 22 ։ Յոբ․ 27․ 3 ։ և 41․ 11 ։ Երգ․ 7․ 4 ։ Իսկ մերթ առեալ լինի մինկ ծղխնեաց․ Ը այսմ Նորէն․ ղզ․ 'ի նէրքոյ ըռնկացն զրանց երկրացին սեռնեկացն ։

Ունկեղջիւր․ կմ ռնգեղջիւր ։ Ց տե՛ս զՌնկեղջիւր ։

ՈՒ Շ

Ուշտութին․ կմ ուշգութին․ թեան ։ Ց տե՛ս զՈւշտութին ։

ՈՒ Ո

Ուոձիկ․ ձկի․ աւ․ աց․ օք ։ Ց դարման կերակրոյ, կմ պէտք կերըլեաց և ըմպելեաց՝ կարգեալ 'ի մեծէ ումեքէ հանապազորդաւ 'ի տնուորս․ ուրուք ։ ռամկ․ թային․ կմ կեշինճ ։ Ծննդ․ 47․ 12 ։ 4․ Թագ․ 25․ 30 ։ 2․ Մ՛նաց․ 2․ 10 ։ Ըստ այսմ է և Ղուկ․ 26․ 26․ ուր ասի՝ 'ի նեղէլ զձեզ ռոճկաւ հացի, ք 'ի դարմանս կերակրոյ ։ Երբեմն և ռոճիկ կոչին կերակուրք, և այլ պէտք ապրուստից, զոր մատուցանեն մատակարարք, կմ գործակալք տանն մեծի ուրուք ընդ ժամս ժամս 'ի տարւոյն առ 'ի տնուորս նց ։ 3․ Թագ․ 4․ 7․ և 27 ։ Որ՛ծ առեալ լինի երբեմն մինկ թոշակի ։ ռամկ․ էօլիֆէ ։ 1․ Եզր․ 4․ 56 ։

Ուոշնութին․ թեան ։ Ց անկեղծութին․ կամ անխարդախութին․ կմ ամբծութին․ կամ ուղղամտութին ։ որոյ ներհակն կոչի մեղմեխութին, ք խարդախութին ։

Ուուսք ։ Ց տե՛ս զՌուսք ։ 'Ի հին պարմագիրս ։

Ուունգն․ կմ ռունկն․ ռնգան․ ամբ․ անց․ ամբք ։ Ց է եզականն ռնգունք բառին․ որ ուրէք ուրեք 'ի գործ ածի․ ոսկ այն 'ի շարականս․ քացախ ընկալեալ հոգևաշունչ ռնկամբդ․ բայց հասարակօրէն վարի առաւ յոգնականն, ոսկ եգաւ 'ի վերոյնքը ։

Ուուփ․ կմ ռուպ․ և կմ ըռուպ․ ըռուփոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ Ց քաղցու եփեալ 'ի տակս․ որոյ են երկու տեսակք․ մինն է հասանեալ իբրև զմեղր․ իսկ միւսն է թանձր՝ և ախտ իբրև զպանիր․ վն որոյ 'ի յաւելն գեռ հասանեն ըլխթս ըլխթս․ կմ հատորս հատորս ։ ռամկ․ պէքմեզ ։ 'Ի հին բժշկարանն ։

Ս

Ս. է տառ բաղաձայն անուանեալ ՚ի քերականաց և կիսաձայն. ըստ որում կարէ ան-կատարապէս, և իբր կիսա-տաբար սկզբնաւորել զհըն-չումն ինչ ՚ի մէջ ատամանց, որպիսիք են և տառքս այսո-քիկ. զ. ժ. շ. և այլն:

Նա՛րդ զտառս զայս յորջոր-ջեմք՝ սէ, որ արտաբերի ծայրիւ լեզուին ընդ առաջին ատամունս: Իսկ յարմարե-տի առոգանութե ըստ հագագին է լերկ. ք՛ նուրբ. զի եղուզանէ զբարակ հնչումն, ըստ օրինակի տառիցս այսոցիկ. զ. ծ. ր. և այլն: Դարձեալ՝ կոչի սա և ծորդ. ըստ որում ունի զծակցութն ձայնի ընդ տառս այս. զ. ծ. շ. վն որոյ և երբեմն փոխադ-րի ընդ նոյն. և այս մանաւանդ ընդ ղայ տառին. զորմէ ՚ի մեկնութե նր ասացաւ.

Դարձեալ երբեմն սա ՚ի բառս ոմանս դը-նի, և բառնի. զոր օրինակ. սառաչին, և առաչին. ստածել. և տածել. սթափիլ. և թափիլ. սքօղել, և քօղել. և այլն:

Դարձեալ՝ բազում անգամ ՚ի տառս յայս յաւելեալ լինի, և բառնի գիրն՝ ը. յոր-ժամ զօրութիւն պարունակէ զնա. զոր օրի նակ. ստերջ. և ըստերջ. ստգիւտ, և ըստ-գիւտ, ստգտանք, և ըստգտանք. ստանձնել, և ըստանձնել. սթափ. և ըսթափ, և այլն: Եւ ևս՝ է սա նշան համարողական, զի յոր ժամ պատուական գրի այսպէս, Ս. ցուցանէ զերկու հազարն:

Դ՛ձլ. բազում անգամ յարի սա յանուանս իբրև զմակբայացուցիչ, զոր օրինակ, մե-ծամեծս վաղել. երագս ընթանալ. սպիտա-կագոյնս խնդրել. խստագոյնս խօսիլ. և այլն: Ծննդ. 42. 30: 1. Թագ. 10. 2: 2. Տիմ. 1. 17:

Դարձեալ՝ է սա միւն ՚ի դիմորոշական տառից, որ յարելով ՚ի վերջս բառից, որոշէ զնմ առ առաջին դէմն, որպ դոյն առ երկ-րորդն. և նոյն առ երրորդն: Արդ՝ յայս պեսի որոշմանս դիմաց երբեմն դնի փո խանակ դերանուանն՝ այս. կմ այս. որգոն, կինս, զոր ետուր. ք՛ այս կին: Ծննդ. 3. 12: վն աւուրս եկեալ է ՚ի քաղաքս. ք՛ վն այսր աւուր ՚ի այս քաղաք: 1. Թագ. 9. 12: Երբեմն ևս ունի զզօրութն դերան-ուանն իմ. զոր օրինակ. զի եղէց արձա-կեալ ՚ի հոգւոյս. ք՛ ՚ի հոգւոյ իմմէ: Տօբ. 3. 6: Եւ կմ դերանուանս այսպիսիս՝ Ես. որ-գոն. Տէր և վարդապետս. ք՛ Տէր, որ եմ ես. և ես որ եմ վարդապետ: Յովհ. 13. 14:

Այլ երբեմն յաւելեալ լինի յօդս այս նաև ՚ի բառսն, որք ունին զդերանուան ո-րոշիչ դիմաց. որգոն, վն իրացս այսոցիկ. կմ ՚ի մարմնոյս իմմէ. և այլն. Տօբ. 2. 8: և 3. 15: Դարձեալ՝ յարի սա բազում ան-գամ նաև ՚ի դերանուանս իբր առ՚ի զարդ, և ոչ յաղագս կարօտութե. զոր օրինակ. ով և ես եմ. կմ զոր ինչ ես գործեմ. կմ զոր սայս խօսի. և այլն: Յոհան. 13. 7: Գործ. 26. 29: Սոյնպէս ևս յարի ՚ի բայս. զոր օրինակ. զոր ասեմս. կմ զոր խօսիմս, կմ յորոց միջի ես բնակեալս եմ. Ծննդ. 24. 3: 1. Կորն. 10. 15: 2. Կորն. 11. 17: ըստ այսմ ևս և ՚ի մակբայս. զոր օրինակ. զոր այժմս ասացի. և այլն:

ՍԱ

Սա. սորա. սմա. սովաւ. սոքա. սոցա. ՚ի սո ցանէ. սոքօք: կմ այսպէս. սա. սորին. սմին. սովին. կմ սովիմբ. սոքին. սոցին. սո քիմբք. կմ սովիմբք: և կմ սա. սորուն. սո ցուն. կմ սոցունց. սոքումբք: || է դերա նուն էական, կմ ցուցական՝ ծագեալ ՚ի դիմորոշական տառէս՝ ս. ուստի և վերա-բերի առ առաջին դէմն. և նշանակէ՝ սոյն, կմ այս: ռամկ. սա. բայց վարի գոյականա պէս. ըստ այնմ. սա կոչեսցի կին: սոքօք հարցես: ՚ի սորա զաւակէ. և այլն: Ծնն. 2. 23: 2. Մնաց. 18. 10: Գործ. 13. 23: Բայց մինչ հոլովի՝ սա, սորին. վարի ևս ածականաբար. զոր օրինակ. սորին ամսոյ. ք՛ այսր ամսոյ: ՚ի սմին աւուր. ք՛ յայսմ աւուր: Սովին ագով. կմ սովիմբ բանիւ, ք՛ այսու ագով. կմ այսու բանիւ: Ծննդ. 37. 35: Ը այսմ է և դեր-անունս նա, որ ՚ի վեր անդր ընդարձակ մեկ նեցաւ: Դարձեալ՝ վարի երբեմն ը՛ դե րանուանս այս. կմ սոյն, իբրև զնոյնանը շան, որգոն. Եւ սմին այսմիկ զնմ փոյթ ՚ի մէջ առել. ք՛ վն սորա, կմ վն այսր իրկ: 2. Պետ. 1. 5: և ՚ի Նարեկ. իէ. սա. սոյն սա պատուիրելի աւանդ: Երբեմն ևս վարի ը՛ էական բայի իբրև զշաղկապ մեկնական. այսպէս. սա է. և նշանակէ. այսինքն է. կմ այս է: ըստ այնմ. Խորէն. բ. գլ. 18. Խնամի անտիգոնի արիստաբուղեանց, սա է՝ պտողոմենեանց:

Սաբակ. ի. աւ. աց. օք: || է բառ ասորա կան, որով նշանակի վանդակ, կմ վանդա կագործ. ք՛ իբրև զվանդակ գործեցեալ յօրինուած. զորպիսի ունէին խոյակք սեանց տաճարին սողոմոնի. զորմէ ընդ-գոյն ասասցի ՚ի բառն վանդակ: 4. Թագ. 25. 17:

Սաբաւովթ. կմ սաբաւօթ: || է բառ եբ-րայական, որ թարգմանի՝ զօրութց: Արդ սա է միւն ՚ի մակագրական անուանցն այ, որ միայնակ ոչ ՚ի գործ ածի, այլ միշտ յա րի յայլ անուանս այ, զոր օրինակ, ադով նայի սաբաւովթ, ք՛ տր զօրութեց: Ելո-վէ սաբաւովթ, ք՛ ած զօրութեց, որով նշանակի գերագանց ամենակարողութե նր.

և նուաճիլն ընդ նովաւ եւս զօրաւոր բը նութեանց երկնաւորաց, և երկրաւորաց. բանաւորաց և անբանից։ 1. Թագ. 1. 11։ 1. Մնաց. 9. 26։ Եսայ. 8. 18։

Սաբելլացի. ցւոյ. ւով. ւոց. ւովք։ || տե՛ս 'ի ներքոյ զՍաբելլիանոս. 'Ի Գիրս Գործոց թծաբանին։

Սաբելլիանոս. ի. աւ. աց. ացք։ || սաբելեան, ոք հետեւող, կամ աշակերտ սաբելի հերե-տիկոսապետին, և աղանդոյ նորին։ Սոկր. 2. հատ. իե. և լզ։ Կիւրղ ևղձն. ժդ։

Սաբեկ. այ. աւ։ || է բառ եբրայական, որ թարգմանի թողութիւն. կամ ներողութիւն։ իսկ ըստ ոմանց՝ ուղղորդ. կամ վերամ-բարձ. կամ բարունակ. և կամ թաւուտ։ Արդ՝ է սա յատուկ անուն ծառոյն, զոր մի ետես աբրահամ կախեալ զխոյն զեղ ջերացն։ Ծննդ. 22. 13։

Սաբէլ. ելի. իւ։ || է անուն հերետիկոսա-պետի ուրուք, որ ուսանէր զերրորդու-թիւն անձանց՝ գնելով 'ի յաւծ միայն զմի անձն. և ասէր՝ նոյնն հայր անուանի, իբր որում զամ արարածս ստեղծեալ 'ի գոլ-եաւծ. Եւ որդի, ըստ որում զմարմին ըզ-գեցաւ 'ի կուսէ. իսկ հոգի՝ ըստ որում զբանական ստեղծուածս որք և կենդանի առնէ, որ է ամենեւին մոլար՝ և հակա-ռակ ս̄բ գրոց։

Սագ. ի. ւէ. ւոց. կամ ագ. աք։ || է հաւ ինչ ջրասէր, որ գլխով և ոտիւք, և ձեւով մար-մնոյն է նման բադոյ. բայց ունի զպա-րանոց երկայն, և զմարմին մեծ, որով գրեթէ հաւասարի կարապոյ, որում և նմանի կերպարանօք։ Բաժանի 'ի յընտա-նին, որ ոչ կարէ թռչիլ. և 'ի վայրենին, որ թռչի։ ռամկ. ղազ։ 'Ի հին բժշկարանն։

Սագաստան. ի. աւ. աց. աք։ || տեղի՝ ուր են, կամ ուր սնանին բազմութիւնք սագից։ Դրձլ. է սա անուն մասնաւոր աշխարհի, կամ գաւառի։ Խորէն. Ա. պր. 55։

Սաղայեալ. ելի. իւ։ || է անուն իշխանին տամ գինեաց. որ և կոչի տատանայ. կամ բանաւոր կուռ։ 'Ի վարս հարց. ժթ։

Սադդայի. կամ սադդայի։ || է բառ եբրայա-կան, որ թարգմանի ամենակալ. կամ ա-մենաբաւական. և կամ ամենաբաւելի, իբր պարգեւատու ամ բարեաց։ Արդ՝ սա է մին յանուանց աստուծոյ, որ ընձեռեալ լի-նի նմա 'ի Ս̄. գիրս առ 'ի ցուցանել զհրա-շափառ ատրութիւն նր. և ըստ այսմ է Եզ-եկի. 1. 24։ և 10. 5. յորս ասի՝ իբրև զձայն սադդայի. կամ իբրև զձայն նմա սադդայի. որով նշանակի որոտումն. զի ըն 'ի Ս̄. գիրս՝ բարբառս այս՝ ըստ որում է ահեղ և երկնային՝ կոչի ձայն նմա. իբր այնմ Սաղմ. 28. 3. Ձայն տն 'ի վր ջրոց. և տն փառաց որոտաց։

Սադրեմ. եցի. եա. եալ. (Ներգործ.) || հա-մոզել. կամ յորդորել. կամ գրգռել. և կամ թելադիր լինել. և իբր այսմ առի 'ի սադ-րելոյ, կամ իբր սադրելոյ ուրուք առնել զչար ինչ. և կամ զբարի ինչ։ ռամկ. ԳԻՐԻԵԼ.

կամ հեւեպաւ. կամ ֆիլըր փաւ. Խորէն. Գ. պր. 2. և 7։ իբր այսմ է և 'ի Նարէկ. զօսուր ասի. սուղեսցին սադրողին պատրաստութիւնք. ոք 'ի չարիս գր-գռողին. կամ հրապուրողին. որ է սատա-նայ։ իսկ մերթ միջնորդել. կամ բարեխօ-սել. կամ օժանդակել. և կամ հայցել. և իբր այսմ ասի 'ի հին թարգմանիչս, 'ի սադրելոյ աղօթից նր փրկութիւն մեծ ծագեաց. կամ սպասաւորք հինից դադարեցան։ իսկ երբեմն նշանակէ նախանձել. որով մերթ իմանի յօրինել. կամ կազմել. և կամ ճար-տարապետել։ Նարէկ. ղզ։ Եւ մերթ հնա-րել. կամ առասպելաբանել. և կամ խորա-մանկել. ըստ այնմ Նարէկ. ղթ. որ և զառ-պանելին յարմարադրութիւն սադրեցին. առ-վնաս եղանիլ. ոք առասպելաբանեցին։ Դարձեալ նշանակէ մատնել. կամ տալ 'ի ձեռս. ըստ այնմ Նարէկ. կճ. Զխաւարա-ծնացն փաղանգս՝ լուսեղինացն զինուց սադրեցի. ոք մատնեցի։

Սաթ. ի. աւ. աց. աք։ || բազմագունի ակն. որ է ազնիւ քար ինչ դեղնագոյն. որ թանձրանայ 'ի խժոյ։ ռամկօր. քէհրիպար։ Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակէ սովոր. սեւակ ինչ բազմագունի ական. ոք քէհրիպարի. որ եղանէ 'ի գագաթս գետոց՝ որ 'ի լեռնէ. և 'ի ծովէ կողմանցն հիւսիսի նոյն, կամ անդալիոյ։ Արդ՝ սա է յառաջա գոյն բոյս ինչ փափուկ. որ իբրև ելա-նէ 'ի ջրոյ յօդս՝ քարանայ՝ որպ զբուսատ. ոք որպ զմերճան. և է բնութբ անգայտ և կակուղ և գեղաբեկ։ ունի զգոյն սեւա. կամ թուխ՝ հակեալ 'ի կապուտակ. ուստի և երբեմն կոչի սեւ սաթ. որպ 'ի Խորէն. յաշ-խարհագր. 'ի բեկանիլն. կամ մանուանդ յայ-րելն՝ բուրէ զհոտ գարշ իբրև ծծմբոյ։ Այլ բնութ սորա է յօժ զարմանալի. զի յօժամ թացեալ զնա 'ի ջուր՝ թողուն այնպէս ժամ մի, և ապա 'ի հուր մերձե-ցուցանեն՝ վաղվաղակի վառի իբրև զմո-մեղէն, և ոչ ծախի. բայց յօժամ ձէթ արկցի 'ի վր նր՝ փոխանակ առաւել բոր-բոքելոյ՝ շիջանի։ Այլ և՝ թէ լուեսցէ զնա ջրով՝ արբուսցեն կնոջ. որ չիցէ կոյս, վաղ-վաղակի առնու 'ի միզել. բայց թէ անա-պական իցէ մարմնով՝ զայնպիսի ինչ ոչ կրէ։ իսկ 'ի բժշկականութեան ունի զբա-զում օգտութիւնս։ ռամկօր. սեւ քէհրիպար։ Նարէկ. ղէ։

Սաթնուտ. նտի. աւ. տոյ. ոք։ || սալուտ. ռամկ. օխունէր։ 'Ի վարս հարց. Գ. և ժը։

Սալ. ի. իւ. լից. իւք։ || երկաթեղէն գոր-ծիք ինչ դարբնաց, ոսկերչաց. և այլոց նմանեաց. զոր հաստատեալ 'ի վր երկրի կամ 'ի մեծամեծ կոճեղս, հարկանեն 'ի վր նր կռանօք զերկաթ. կամ զհրահալելս. ռամկ. էօրս։ Յոբ. 41. 15։ Խորէն. Բ. պր. 58։ Դարձեալ. նշանակի տափարակ քար. կամ վէմ, որպիսի է այն, որով յատակեն ըզ գետին. կամ զոր արկանեն 'ի վր գերեզմա-նաց, և կամ 'ի բերան ջրհորոց. և այլն։ ռամկ. տափակ տաշ. կամ փէօշէմէ տաշ։ Նարէկ.

ղէ։ Եւ՛ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զտեսակ ինչ թռչնոյ, և կակուղ քարի, յորմէ երբեմն կազմեն պատեանս։ Այսու քարամբք յաճախ յօրինեն զյատակս վայրապատութեանց. դ. բանկից. ռամկ. ղոյղուն։

Սալամանդր. կամ սաղամանդր. ի. իմ. ից. կմ ու. աց. օք։ || Է կենդանի ինչ քառոտանի որ մեծութբ, կերպարանօք, և այլովք բաղում որպիսութբք ամենևին նման է մողեսի, կմ կոկորդիլոսի. դ. [illegible]։ Այլ մարմինն ը մեծի մասին լինի սեաւ. ողորկացեալ դեղնագոյն. կմ մախրագոյն խայտուցօք։ Բնութբ է սաստիկ ցուրտ. վն որոյ պատմեն զնմանէ բաղումք, թէ ը երկար կեայ ՚ի մէջ հրոյ. այլ և ուտէ զնա իբրև զհոյ. և երբեմն հանգոյն սառին՝ շիջուցանէ զնա։ Ունի զթոյն յոյժ չար և ժահոտ. մինչ զի թէ արբցէ ոք զջուրն՝ յոր նա անկեալ իցէ. կմ կերիցէ զպտուղն, յոր նա մերձեալ իցէ, վաղվաղակի թունաւորեալ մեռանի։ Բայց ամենք ՚ի սալամանդրերից են ջրայինք, որոց մորթքն յաղագս սաստիկ կարծրութեն ընդդիմանան և սրոյ։ Խորէն. յաշխարհագր. և ՚ի Գիրս ծառոց. Նահ. ը. գլ. 2։

Սալայատակ. ի. աւ. աց. օք։ Ի սալօք զյատակ յօրինեալ սալիւք. դ. տափարակ և կոփածոյ քարամբք, որպիսիք են ամենք ՚ի դաւթաց. կմ յեկեղեցեաց։ ռամկ. տաշ փէօշէմէ սուղ։ Իսկ մերթ նշանակէ զյատակն կազմեալ ՚ի սալից։ ռամկ. տաշ փէօշէմէ։ ըստ այնմ Խորէն. բ. գլ. 24. Ջհրապարակն յատակեաց սալիւք կճեայ սալայատակօք։ Մերթ և վարի իբրև ըղ մակբայ. այսպէս, սալայատակ յօրդորեալ զեկեղեցին, կմ զվայրապատութիւն, և այլն։ և նշնկէ սալաքար յատակօք։ ռամկ. տաշ փէօշէմէով։

Սալայարկ. ի. աւ. աց. օք։ || Այն՝ որոյ յարկն է յօրինեալ սալիւք։ Իսկ մերթ նշանակէ քարաշէն յարկ, դ. տուն. կամ ձեղուն։

Սալանամ. ացայ. ացիր. ալ։ (ընդ. միջ.) || Քարանալ. կմ իբրև զսէմ կարծրանալ. կմ խստանալ. և կմ պնդանալ. և ը այսմ սաի՝ վէմ, կմ սիրտ. և կմ այլ սալացեալ։ Յօբ. 41. 15։ Ոսկեբ. ՚ի Նախերգանս. և այլ։

Սալար. ի. աւ. աց. օք։ || պետ. կմ գլուխ բազմութեն. կմ առաջնորդ զօրաց. ըստ այնմ Խորէն. գ. գլ. 17. Վն որոյ մեր յաւուցեալ՝ սալարի նշ ցլոր արեան արքայ. ցաք. դ. պետքին, նշ։

Սալարան. ի. աւ. աց. օք։ || տեղի սալի. կմ ուր կայ սալն. դ. տափարակ քար. կամ եօղն։

Սալաքար. ի. իմ. եց. իւք. || սալ քար. կմ քար սալի. դ. տափարակ վէմ. և այն՝ թէ իցէ կարծրանիւթ, և մեծագին, ապ դայլխատայք. կմ կիծք. դ. [illegible]. և թէ կակուղ և նուրբ. նոյն ղոյղուն. և այլն։ Եզեկ. 24. 7. և 8։

Սակ. ի. իմ. իւ. եւք. կամ ով. օք։ || սահ-մանեալ չափ, կմ պայման. զոր պարտի ըն-ծայել ոք. այն՝ այսչափ և այնչափ յաւուրն գործել զաղխս. կմ տալ յարքունիս զար-ծաթ, կամ զհատ զարդերոյ. ցորենոյ. և այլն։ ռամկ. խաղալոյ։ Ելից. 5. 8. և 11. և 18։ 3. Թագ. 4. 28։ 4. Թագ. 23. 35։ Ը այսմ իմանի և ՚ի Նոյէմ. ծ. ուր ասի. Գիտասցեն զսակն որքանութեց հողածին բնութեա. դ. զչափ, կմ զպայման նր։ Եւ ՚ի ճէ. ա-սի. Նորին իսկ սակով կարգեցի. դ. նո-րին չափով։ Իսկ մերթ՝ հաշիւ. կմ հա-մար. և կմ թիւ. զոր օրինակ. յաւել և ՚ի սակ զամենին. դ. ՚ի պայմանեալ համար արծաթոյն. 2. Մակ. 4. 24։ որոց սակի են. դ. յորոց թուոյ են. կմ յորոց համարի են։ 1. Տիմ. 1. 20։ 2. Տիմ. 1. 15։ և 2. 17։ որք նր մի ձանկի սակի են. դ. ՚ի հաշուի միձանկի նր։ Իմաստ. 2. 25։ և 2. Մակ. 1. 10։ Երբեմն և նշանակէ հաս. դ. տուրք՝ զոր պարտի ոք այսչափ և այնչափ թուով, կմ չափով հա-տուցանել պետաց. ըստ այնմ Նոյէմ. խէ. Ձգտեալ պահանջումն սակերն սակի, դ. հա-սի։ Ունի այսպէս է և ՚ի Գիրս Ընդհանրականին. և Լամբրոնացւոյն. յորս ասի. զրօղ սակից և հարկաց, կմ զսակ արծաթոյն ժողովել։ Դարձեալ, նշանակէ զառակարկութեն. ռամկ. պաչար։ Եւ ըստ այսմ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս. սակ արկանել. և նշանակէ պայմանել զվարձս, կմ զգինս. կմ դաշնագրել ընդ ումեք յաղագս վար-ձուց, կմ գնոց։ ռամկօրէն պաղար ընել։ Մատ. 20. 13։

Սակայն ։ (շաղկապ բացառողական.) || Բայց. կամ այլ։ ռամկ. ամա։ Յոբ. 33. 8։ Մարկ. 14. 59։

Սակամանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || է խիժ ինչ. կմ կաթնառատակ հիւթ իմն բղխեալ յարմատոյ բաղեղան. դ. սարմաշըխի։ Բնու-թբ է ջերմ և չոր. և յոյժ մեծազօր և մաքրարար. զոր թժիշկք ըստ արուեստի բարեխառնեալ ՚ի գործ ածեն ՚ի զանազան դեղորայս։

Սակառ. ի. իւ. իւ. իւք։ || Նոյն է. ա ընդ բառիս սակառի. դ. տակառն Է բառիս տակառի։ Աճգան.

Սակառի. ռւոյ. ռով. ռաց. եօք։ || կողով. կմ զամբիւղ. և կմ խան, որք հիւսեն ՚ի հերձեալ ձիւղոց. կամ յընձիւղաւորական նուրբ ուռոց։ ռամկ. գիւֆէ. կմ ռէֆիլ. կմ ռէզէ. և կմ զէմպիլ։ Մատ. 14. 20։ Մարկ. 6. 43։ Ղուկ. 9. 17։

Սակաւ. ի. աւ. աց. օք։ կմ իւ. իւ. իւք։ || խեղճապատակ, դ. այն ամ, որ պարտ-նակեալ կայ ՚ի մէջ դղեակ իբրև ՚ի ձեռն խո բարկոր անօթոյ։ Ե. Գիրս առաք. Ծանու. Ըն. գլ. 17։

Սակարկութեամ. արկի. արկ. անել։ || առն ՚ի վերջն սակ բառին։

Սակարկու. ւէի. աւ. աց. օք։ || սակ ար կանօղ. դ. նա՝ որ դաշնագրի ընդ ումեք վն վարձուց, կմ գնոց։ ռամկ. գին կտրօղ. կմ պաղար ընօղ։

Սակարկութիւն. թեան։ || պայմանադրութիւն, կմ

դաշնադրութեն գնոց. և վարձուց ՝ զօրաւոր ներն ընդ միմեանս սակարկութք։ ռամկ. պազար. կմ պազար ընելը։

Սակաւ. ու. ու. ուց. ուք։ (և մերթ մակբայ.) || Նուազ. կմ դոյզն. որոյ ներհակն է բազում։ ռամկ. քիչ։ Ծննդ. 29. 20։ Մտթ. 20. 16։ Բայց երբեմն մինչ առի՛ ոչ սակաւ, նշանակէ՛ բազում. կամ յոլով։ Գործ. 17. 4. և 12։

Սակաւագին. գնոյ. ով. ոց. ովք։ կմ գնի. նիւ. նեաց. նիք։ || Է բարդեալ անուն. որով նշանակի այն, որ ունի զսակաւ գին, որ և առի՛ թեթևագին։ ռամկ. աժան։

Սակաւագնի. գնի. նիւ. նեաց. նիք։ || Է ածանցական անուն, որով նշանակի սակաւագոյն. կմ նուազագոյն. կմ կարի դուզնաքեայ։ ռամկ. խիստ քիչ։

Սակաւազօր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զսակաւ զօրս։ Իսկ մերթ նա, որ ունի զսակաւ զօրութիւն. կմ տկար, և անզօր։

Սակաւաթիւ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || պարունակող սակաւ թուոց. կմ որ է թուով նուազ. և կմ սակաւաւոր։ ռամկ. քչւոր։ Նարեկ. 'ի գով. առաք։

Սակաւաժամանակեայ. կմ սակաւաժամանակեայ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող ըզ սակաւ ժամանակս. կմ որ սակաւ ժամանակ է յորմէ հետէ եղեալ է։ Իսկ մերթ այն, որ զսակաւ ժամանակս կեայ. կամ որ սակաւ ինչ տևէ. և անցանէ. և կամ առժամանակեայ։ ռամկ. քիչ ատրօղ։ Իմաս. Դ. 5։ Խորէն. Բ. գլ. 70։

Սակաւախառն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա որ սակաւ խառնի, կամ սակաւ ինչ մի անբախի։

Սակաւակեաց. կեցի. ցիւ. ցեաց. ցիք։ || զսակաւ ժամանակս կեցող. կմ որոյ կեանքն է սակաւաւուր։ ռամկ. քիչ ապրօղ։ Յոբ. 14. 1։ և 11. 3։ և 14. 1։

Սակաւահաւատ. ի. ից. իւ. իւք։ || ունող զսակաւ, կմ զանկատար հաւատս. կամ ըստ որում ոչ հաւատացող. և կմ թերահաւատ։ Մտթ. 8. 26։

Սակաւաձեռն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՛ որ ունի 'ի ձեռսն զսակաւ ինչ. կմ որ ոչ է ձեռնհաս բազմաց։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակի սակաւամտութ. կմ սակաւազօր. կմ սակաւաւոր. կամ նուազագոյն. և կմ տկարագոյն։ և ըստ այսմ առի՛ սակաւաձեռն գունդ, սակաւաձեռն ծերութ, կմ սակաւաձեռն եւղ. կարիք. և այլն։ 1. Մակ. 3. 17։ Նար. Ճ. ՂԷ։

Սակաւամասն. սին. սամբ. սանց. սամբք։ || տե՛ս 'ի ներքոյ զՍակաւամասնեայ։

Սակաւամասնեայ. նէի. նիւ. նեաց. նեաք։ || ունող զսակաւ մասունս. կմ սակաւաւոր. կմ նուազագոյն. և կմ դուզնաքեայ։ ռամկ. քիչիկ. և ըստ այսմ առի. Սակաւամասնեայ յօդուածս բանից, կամ գովեստ, կմ խնամս, և այլն։ Նարեկ. Աղօթ. և 'ի յիշատակարանս։

Սակաւամեղ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զսակաւ մեղս. կմ սակաւամեղութե. կմ որոյ յանցանքն են նուազ։ ռամկ. քիչ մեղք ունող։ Նարեկ։

Սակաւանամ. ացայ. ացիր. ալ։ (ընդ. միջ.) || սակաւ լինել. կմ նուազել. կմ պակասիլ։ ռամկ. քչնալ. կմ քչւնալ։

Սակաւապէտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՛ որ սակաւուց պէտս ունի. կմ որ սակաւուց իրաց կարօտանայ։ Եւ կմ նա, որոյ պիտոյքն են նուազ. կամ չքաւոր։ ռամկ. էնգած։ 'ի Ճառս հարց. ժզ։

Սակաւապիտութիւն. կմ սակաւապիտութիւն. թեան։ || սակաւ պիտոյք. կմ սակաւութիւն պիտոյից. կմ կարօտութիւն պիտանաւոր իրաց. և կմ չքաւորութիւն։ Նարեկ. 'ի Ձեռն. Երգոց։ և 'ի հին տպագիրս։

Սակաւ առ սակաւ։ || տե՛ս զՍակաւ սակաւ։

Սակաւասաղմի։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զսակաւ սաղմս, կամ զնուազ սերմն պատճառեալ սաղմի. որպիսի են ոմանք 'ի կենդանեաց։

Սակաւատուաց. ի. իւ. ից. իւք։ || սատացող սակաւուց. կմ որ ունի զպէտս իւր նուազ քան զոր պարտն է. կմ չքաւոր. և կմ կարօտ սատացուածոց։

Սակաւավախճան։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն, որ յետ սակաւուց վախճանի, կամ վերջանայ. կամ սակաւակեաց. կմ կարճատև. և կմ փութով անցանող։ ռամկ. շուտով անցնող. կմ քիչ ապրօղ։ Իմաստ. 15. 9։

Սակաւաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունող զսակաւ բազմութիւն. կմ որ սակաւ է թուով. կմ սակաւագոյն. կամ սակաւացեալ. և կմ նուազեալ 'ի բազմութէ։ ռամկ. քչւոր։ կամ քչուկ. 4. Թագ. 14. 26։ Երեմ. 10. 24։ Միք. 5. 2։

Սակաւացուցանեմ. ացուցի. ացո. ել։ (անցող.) || սակաւ առնել. կմ նուազեցուցանել. և կմ պակասեցուցանել։ ռամկ. քչեցնել։ 4. Թագ. 4. 3։

Սակաւիկ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յոյժ սակաւ. կմ սակաւ ինչ. կմ նուազագոյն։ ռամկ. քչուկ. կմ քչփիկ։

Սակաւիկ ինչ։ (մակբայ քանակի.) || սակաւ ինչ. կմ փոքր ինչ։ ռամկ. քչիկ մը. կմ քիչմը։ 2. Թագ. 16. 1։ Առակ. 24. 33։

Սակաւ ինչ. կմ սակաւ մի։ (մակբայ քանակ.) || դոյզն ինչ. կմ փոքր մի։ ռամկ. քիչմը։ 2. Թագ. 19. 36։

Սակաւիկ մի։ || տե՛ս զՍակաւիկ ինչ։ Յոբ. 36. 2։

Սակաւիկ մի ես։ (մակբայ.) || սակաւիկ միւս ես. կմ փոքր մի ես։ և այս ասի յայն ժամ, յորժամ փոքր մի մնայ ումեք անկանել. կմ ըմբռնել, և կմ գործել զինչ վնասակար, բայց զերծանի, կմ ոչ գործէ։ ռամկօրէն. քիչ մնաց որ. կմ հազ մնաց որ։ Առակ. 5. 14։

Սակաւիկ միւս ես։ (մակբայ.) || նոյն է ը վերնոյն։ Ծննդ. 26. 10։

Սակաւութիւն. թեան։ || սակաւ գոյն. կմ

նուաղութիւն. և կմ պակասութիւն: Նարէկ. իթ:

Սակաւունակ. ի. աւ. աց. օք: || զսակաւս ունօղ. կմ սակաւաւոր: Իսկ մերթ՝ ընդունակ սակաւուց. կմ ունօղ սակաւու ընդունակութեան, կմ զօրութեան. և կմ տկար: և ըստ այսմ առի. Սակաւունականօթ. սակաւունակ միտք. և այլն:

Սակաւուք: || Է գործիական սակաւ բառիս, որ երբեմն վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ, սակաւ բանիւք. կմ կարճ 'ի կարճոյ. և կմ համառօտիւ: Եբր. 13. 22:

Սակաւ սակաւ: (մակբայ քանակ.) || փոքր փոքր. կմ մեղմ մեղմ: ռամկ. քիչ քիչ. կմ քչէն քչէն: Ոսկէ. 1. հատ. ծ: Եւ երբեմն 'ի գործածի սա նախդրիւս առ. այսպէս. առ սակաւ սակաւ. և զնոյն նշանակէ: 2. Օրէ. 7. 22: Իմաստ. 12. 2. և 8: ըստ այսմ և նշանակի՝ մինչ ասի՝ սակաւ առ սակաւ:

Սակուր. կրոյ. ով. ոց. ովք: || տե՛ս զՍակր: 'Ի հին պատմագիրս:

Սակս: (Նախադրութիւն, որ պահանջէ զսեռականն.) || յաղագս. կմ վն: ռամկ. համար: Գործ. 23. 30: Խորէն. գ. գլ. 51: 'Ի Հարց. Ե: Բայց գիտելի է, զի նախադրութիս այս ծագի 'ի բառէն՝ սակ, իբրև զնախադրիւ տրական նր. որպիսի է և բառն յաղագս. և վն այսորիկ բազում անգամ վարի համեմատ նախդրիւ. որպէս, 'ի սակս պահոց. 'ի սակս նաւաց. և այլն: 'Ի Հարց. Ժ: Բայց ըստ այսմ մանաւանդ դասի սա զկնի խնդրոյն, և նախադիրն բարձեալ՝ դնի 'ի վր խնդրոյն իւրոյ. որգոն, յայն սակս. փ 'ի սակս այնր. կմ վն այնորիկ: ռամկ. անոր համար: 2. Մակ. 10. 13: 1. Յօհ. 3. 5: Խորէն. գ. գլ. 35: Յայս սակս. փ վն այսորիկ: ռամկ. ասոր համար: Խորէն. բ. գլ. 45: 'Ի ձեր սակս. փ յաղագս ձեր. կմ 'ի պատճառս ձեր. ռամկ. ձեզի համար: Մտթ. 3. 12: Յոր սակս. կմ յոյր սակս. փ որոյ աղագաւ. կմ վն որոյ. կմ վն որոյ: ռամկ. ընչու համար, կամ ասոր համար: 1. Յօհ. 3. 12: Ոսկէ. 1. հատ. իզ: 'Ի խոնարհութե սակս, կմ 'ի նախանձու սակս: փ յաղագս խոնարհութեան, կմ նախանձու: ըստ այսմ ձևի և զայլոց բազմաց:

Սակսորոյ: (շաղկապ պատճառական) || տե՛ս վն որոյ: Խորէն. գ. գլ. 57:

Սակր. սակեր. երբ. կմ սակրաւ. երք. երաց. երովք. կմ սակրօք: || Է տեսակ ինչ կարճ սրոյ, որ կազմի իբրև զդաւլապ. կամ ապ զտապար. բայց ունի զերկաթ լայն իբր հինգ մատնաչափ. և երկայն իբր մի կանգուն. նման այնր սրոյ, զոր ապխտագործքն 'ի կիր առնուն 'ի մանրելն զմիս. վն որոյ և երբեմն առեալ լինի փոխանակ նր: ռամկ. սաթըր. կմ ֆալդայ: ըստ այսմ Խորէն. բ. գլ. 84. Հարկանի յումեմնէ սակերբ գլուխն: Եւ փ. գլ. 39. առի. Թ բերում անզգամութեան սակրաւ վճարէ. փ մեռանի.

Սակրաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ, կմ 'ի գործ ածօղ զսակր: ռամկ. սաթըրճը. կմ ֆա

լուաց: 'Ի հին պատմագիրս:

Սահական. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զՍահուն:

Սահանաբաց: (Նախդրիւ հոլովի.) || բացօղ սահանաց գետոց, կմ երկնից: Իսկ մերթ այն, որ լինի բացմամբ այսպիսեաց սահանաց. կմ որ 'ի բացմանէ սոցա հետևի, որպիսիք են անձրևք ջրհեղեղին: 'Ի ճառս:

Սահանական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ վերաբերի առ սահանս. կմ որ 'ի սահանաց յառաջանայ. և ը այսմ առի, սահանական ջուր: Խորէն. գ. գլ. 57:

Սահանք. անաց. օք: (անեզական.) || ծագի սա 'ի սահել բայէն, ապ ծփանքն 'ի ծփել բայէն. և նշանակէ սահումն, կմ յարձակումն ջուրց. կմ հոսանք, և կմ յորձանք: Աղուես. 21. 1: Նարէկ. կա: Եւ յայսմանէ առեալ՝ սահանք կոչին ժայռաւոր և դարաւոր տեղիք գետոց. ընդ որս ջուրք սաստիկ հոսանօք վիժեալ սահին: Երբեմն ևս սահանք անուանին գրուեք երկաթիք. կմ ծակք փակեալք երկաթապատ դրամբք, զորս չլինեն ընդդէմ սաստկահոս ջուրց գետոց, զի կալցեն զընթացս նց. որք ընդ բացեալ լինելն վաղվաղակի աճապին դիմեցմամբ և աղաղակաւ ընթանան ընդ զառ 'ի վայր. և վն այն Սող. 3. 10. կոչին սոքա պատուհանք: Եւ ըստ այսմ իմացեալ լինի մինչ ասի, սահանք երկնից բացան. կմ խցան: Ծննդ. 7. 11: և 8. 2: 4. Թագ. 7. 2: Սաղմ. 41. 8:

Սահեցումն: || տե՛ս զՍահումն:

Սահեցուցանեմ. եցուցի. ցո. ել: (անցող.) || սայթաքեցուցանել. կմ լպրծեցուցանել. կմ գայթակղեցուցանել. և կմ գըլթեցուցանել. ռամկ. սահեցնել. կմ սըճըրըտցնել: Ժողով. 7. 8:

Սահիմ. եցայ. եալ. իլ: (ձայնակր.) || լպրծիլ. կմ սայթաքիլ. կամ գայթակղիլ: ռամկ. սըճըրտիլ: Սաղմ. 108. 10: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ սահմամբ գնալ. կմ յածիլ. կմ շրջիլ. և կամ ընթանալ: Յօբ. 2. 2: Իմաստ. 5. 10: Իսկ մերթ վտարիլ. կամ վտարանդի լինիլ. և կմ յօտար երկիր անկանիլ: ըստ այսմ Շնորհալին. յարևմտեան կողմանսդ սահեալք նժդեհութի:

Սահման. ի. աւ. աց. օք: || կողմն. կմ վախճան. կմ եզր տեղւոյ, ուր զնա փակեալ որոշէ յայլոց տեղեաց. և ըստ այսմ առի, սահման Թագաւորութե, քաղաքաց. անդաստանաց, տանց. և այլոց: ռամկ. սինոր. Ելից. 34. 24: Թուոց. 20. 17: Սաղ. 148. 6: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զորոշեալ կարգմանս, կմ մասունս աշխարհի, ապ մինչ ասի՝ 'ի սահմանս իւրեանց, կմ եգիպտացւոց. կմ հայոց. և այլն: Ելից. 10. 4. և 14: Յուդի. 15. 5: Առարձեալ նշանակէ սահմանադրութիւն. կմ վճիռ. կմ բացորոշութիւն. կմ յառաջադրութիւն, և կմ հաստատութիւն ինչ. զոր ոք հաստատէ 'ի միտս իւր: Թուոց. 30. 3. և 4. և 5. և 6: Եւ մերթ՝ օրէն. կմ

կանոն. և կմ պայման. 2. Օրէն. 19. 4: 'Ի Հարց հարց. ԺԹ: Եթէ ըստ այսմ կանոն դը-նելն, կմ յառաջադրելն յինքեան՝ առն՝ սահման դնել անձին: 'Ի Հարց հարց. Է: Իսկ ըստ փիլիսոփայից՝ սահմանն է բան կար-ճառօտ՝ յայտնիչ բնութեան ենթակայ իրո-ղութեան, որ զնորին 'ի ներքս փակէ, և զայլն 'ի բաց որոշէ. որպէս է բանս այս. մարդն է բանական կենդանի: 'Ի Գիրս Դաւթի Ան-յաղթին:

Սահմանադիր. դրի. րէ. աց. օք: || սահմանս դնող. կմ զսահմանադրութիւն ինչ առնող. կմ կանոնադիր. և կմ օրէնսդիր:

Սահմանադրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || սահմանս դնել. կմ սահմանել. կմ կար-գել. կմ կանոնել. և կմ օրինադրել: ռամկ. օրէնք դնել: Նարէկ. ղդ:

Սահմանադրութիւն. թեան: || դնումն սահ-մանի, կմ կարգումն կողմանց, որով մի տեղին, կմ բնակութիւն 'ի միւսոյն որոշի: Գործ. 17. 26: Խորէն. Բ. գլ. 74: Երբեմն և օրինադրութիւն. կմ կանոնադրութիւն. կմ բանք վճռոց. կմ պայման, և կամ կար-գումն: Խորէն. Դ. գլ. 20: Ոսկէ. 1. հատ. ԺԱ:

Սահմանաթաքոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) || թաքուցանող սահմանաց. կմ սահմանաւ փակող: Իսկ մերթ ընդ. սահմանօք թա-քուցեալ. կմ փակեցեալ: Ագաթ:

Սահմանած: (Նախդրիւ հոլովի.) || սահմա-նեալ. կմ պարագրեալ. և կմ պարփակեալ: Ոսկէ. 1. հատ. ԺԶ:

Սահմանակալ. ի. աւ. աց. օք: || Նա՝ որ կա-լեալ ունի, կամ պահէ զսահման իւրեք տեղւոյ, որպիսիք են սահմանապահ զօրք: ռամկ. սահրաթ պահող: Իսկ մերթ նշանա-կէ զայն, որ կայ առ սահմանաւ իւրեք տեղ-ւոյ. և կմ որ սահմանէ զտեղի ինչ. և Թ այսմ 'ի Խորէն. Բ. գլ. 7. ձոր ինչ՝ կոչի սահ-մանակալ հաշտենից գաւառին: Մ՛երթ և կողմնակալ. կմ գաւառապետ: ռամկ. փաշայ: Ագաթ:

Սահմանական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ մե-րաբերի առ սահմանս. և Թ այսմ առա-ջին եղանակն բայից կոչի սահմանական, Թ որում 'ի սահմանելն զիրողութիւն ինչ, որ-պէս եղանակն 'ի գործ ածի: Իսկ մերթ սահմանեցեալ. կմ սահմանաւոր. և կմ եզրաւոր:

Սահմանակից. կցի. աւ. կմ րէ. աց. օք: || այն, որ կից է սահմանաւ ընդ այլում, կմ որոյ սահմանն է առընթեր սահմա-նի այլոց. որ անի զգաւառաց, կմ զԹա-գաւորութեանց, զքաղաքաց, կմ զբնակչաց: ռամկ. սինօրփայ: 1. Մնաց. 12. 40: Երեմ. 50. 40: Եզեկ. 16. 26:

Սահմանակողմն: (Նախդրիւ հոլովի.) || կողմն սահմանաց թագաւորութեանց. կմ գաւառաց. և այլն: Մծբն. ԺԲ:

Սահմանակցեմ. եցի. եա. եր: (Ներգործ.) || սահմանակից առնել. կմ կցորդել սահմա-նաւ: ռամկ. սինօրփայ ընել:

Սահմանակցութիւն. թեան: || կցորդութիւն սահմանաց. կմ կողմանց: ռամկ. սինօր-փայութիւն:

Սահմանաչափ. ի. րէ. ից. իւք: || չափող սահ-մանաց, կմ կողմանց:

Սահմանապահ. ի. րէ. աց. օք: || պահող սահմանաց, կամ սահմանադրութեանց. և կամ պահպանող վճռոց, և թեմից: Ագաթ:

Սահմանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունող ըզ սահման, կմ այն, որ փակի ընդ սահմա-նաւ. կմ սահմանեալ. կմ կարգեալ. և կմ բացորոշեալ. և ըստ այսմ ասի, Թէ գործոց սահմանաւոր ժամանակ եղիցի: Ոսկէ. 1. հատ. ԺԷ:

Սահմանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || սահմանօք փակել. կմ սահման հաստատել իմիք. կմ կողմանաւորել. և կմ եզրաւո-րել. և Թ այսմ իմանի՝ մինչ ասի. սահ-մանս սահմանի յարևմտից և 'ի հիւսիսոյ՝ ովկիանոսիւ: Խորէն. յաշխարհագրութեան: Իսկ մերթ պարագրել. կմ պարփակել. և կմ պարունակել: Խորէն. Ա. գլ. 2: և 'Ի Շարակ-նոցի: Երբեմն և կարգել. կմ կացուցա-նել. կմ հաստատել. և կմ դնել. և ըստ այսմ առեալ լինի՝ մինչ ասի. սահմանել տասս կանոնականս. կմ զանձն ոք սահ-մանել դատաւոր, կամ յորդեգրութիւն. և այլն: Գործ. 10. 42: Հռով. 1. 4: Եփես. 1. 5: Սոյնպէս և նշանակէ՝ մինչ ասի. արժանա-ւորութիւն ոչ եթէ 'ի բնիւր տաղանդս սոկ-ւոյ սահմանի, Ք կայուցանի, կմ կայա-նայ: 'Ի Հարց հարց. Ի: Իսկ մերթ հնարել. կմ պատճառել. և կմ հեղինակ լինել ի-միք. ըստ այսմ 'ի Շարակնոցի. որ զարտամա-կանն սահմանեաց ծնունդ: Երբեմն և օրինադրել. կմ կանոնել. կմ վճռել. կմ յառաջադրել. և կմ բացորոշել: Թուոց. 30. 3. և 4. և 5. և 6: Իսկ Թ փիլիսոփայից նը-շանակէ՝ սահմանաւ յայտնել զբնութիւն ի-րիք: Բայց մինչ ասի՝ մահուամբ սահմա-նեալ. նշանակէ՝ 'ի ներքոյ մահու անկեալ: 'Ի Շարակնոցն: Եթէ յորժամ ասի՝ արտաքս սահմանել. իմանի՝ արտասահման առնել. կմ 'ի բաց վանել. և կմ 'ի բաց հալածել: ռամկ. դուրս ընել. կմ վռնտել: Խորէն. Գ. գլ. 68:.

Սահմի: (Նախդրիւ հոլովի.) || է մին յեր-կոտասան ամսոցն հայոց. որ համեմա-տի հոկտեմբեր ամսոյ հռոմայեցւոց. և մարտեվան, կմ բուլ ամսոյ եբրայեցւոց:

Սահումն. հման. մամբ. մանց. մամբք: || սահելն. կմ լպրծումն. և կամ սայթա-քումն:

Սահուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || սահական. կմ սահելի. կմ լպրծուն. և կմ գայթոտ: ռամկ. սահող. կմ սահիտակ: Իսկ մերթ վտարանդի. կմ վտարեալ: ռամկ. փէփէր կին: ըստ այնմ Մծբն. ԺԹ. Նախանձն զեղբարս սիրելիս արար հալածական. սահունս՝ ստորացեալս յիւրաքանչիւր գա-ւառաց:

Սաղարդ. ի. րէ. եց. իւք: || սահունն. կամ

գայթուռ. կամ խախուտ. կամ յողդողդ. կամ անհաստատ. և կամ յեղեղուկ. և ըստ այսմ առնի՝ սաղաղայ և մտօք մերք, ուխտ, այլ. և այլն: 'Ի հին պատմագիրս: Եւ ըստ այսմ ծագի՝ ի սմանէ բառս՝ շուտասաղաղայ. կամ գլխասաղաղայ, որ է գլխաստահ: Իսկ մերթ սաղաղութիւն, կը սահուն. կամ այլ-քութիւն. կամ դղրդումն. կամ փոփոխումն. և կամ դեգերանք. և ըստ այսմ մանաւանդ վարի առ յոգնականաւ է:

Սաղապաղանեմ. ի. իր. ից. օք: || սաղապելով ճեմօղ. կամ սահելով գնացօղ. որ առ ըղձ նաւուց, կամ զխաղացողաց 'ի վերայ սառին. ռամկ. ղայմըղ եղօղ: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ արագագնաց. կամ փոյթ-ընթաց: ռամկ. չափըղը: Մերթ և՝ արագ, կամ վաղվաղ՝ ընթացք. կամ հարևանցի գը-նացք. ըստ այսմ Խորէն. Գ. գլ. 62. Եւ այնպիսեաւ սաղապաղանեմբ մտաք յեգիպ-տոս: Իսկ այս 'ի ձեռագիրն. վն զի 'ի տպա-գրեալն առի, այնպիսեաւ սաղապաղանեմ արարաք և մտաք յեգիպտոս:

Սաղապեմ. եցի. եա. ել: (զօրութ. անցող.) || տես 'ի ներքոյ զՍաղապեցուցանել:

Սաղապեցուցանեմ. ցուցի. ցի. ցանել: (ան-ցող.) || սահեցուցանել. կամ սայթաքե-ցուցանել. կամ դարձուցանել. և կամ շըր-ջել: ռամկ. սըրճնել. կամ սահեցնել: Ըստ այսմ Խորէն. Գ. գլ. 55. Մարթ լիցի զնա 'ի դեն-մոզդեզանց սաղապեցուցանել:

Սաղապիմ. եցայ. եա. իլ: (Ձայնակր.) || սահիլ. կամ սայթաքիլ. կամ խախտիլ. և կամ յողդողդիլ: ռամկ. սըրճիլ. կամ ղայմըղ ըլլալ:

Սաղապին: || Է բառ այլազգական. զոր տեսցես 'ի բառարանի յատուկ անուանց:

Սաղապայութիւն: || տես 'ի բառն Սաղապայ:

Սաղարթ. կամ սաղարդ. ի. իւ. ից. իւք. կամ ոյ. ով: || տերև՝ որ է խիտ վարս ծառոց. և պահպան պտղոց: տաճկերէն եափրախ: Խորէն. Ա. գլ. 15. և 19: Նարէկ. Ա. և զէ: Իսկ մերթ առեալ լինի անդրադարձ բառս փոխանակ հերաց. ըստ այսմ Նարէկ. կզ. Որ զսաղարթ սևութեան վարսից՝ 'ի ձեան կերպարան զարմանագործես:

Սաղարթաբեր. կամ սաղարդաբեր. ի. իւ. աց. օք: || բերօղ. կամ արձակօղ սաղար-թից. և կամ արտադրօղ տերևոց. և ըստ այսմ առնի՝ սաղարթաբեր ծառնիկ. կամ ծառ. և այլն: ռամկ. եափրախ փըթեցնօղ: Նա-րէկ. զթ:

Սաղարթադեղ: (Նախադրիւ հոլովի.) || սա-ղարթիւք դեղեցկացեալ. կամ տերևովք փթթեալ և վայելչացեալ: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակդիր. և նշանակէ՝ գեղե-ցիկ սաղարթիւք. ըստ այնմ. զոր առէ. Շնորհալին յողբմն Եդեսիոյ. ուր ծաղիկ բազ-բողջիցն. սաղարթադեղ պաճուճեցին:

Սաղարթազուարճ. կամ սաղարդազուարճ. ի. իւ. ից. իւք: || տերևազուարճ, որ բա-զում տերևովք զուարճացեալ, այս է՝ բազ-մացեալ. կամ ստուերացեալ:

Սաղարթալից: (Նախադրիւ հոլովի.) || լը-ցեալ սաղարթիւք. կամ լի տերևովք:

Սաղարթախիտ: (Նախադրիւ հոլովի.) || խիտ, կամ լի սաղարթիւք. և կամ տե-րևալից:

Սաղարթանամ. ացայ. ացիր. ալ: (ընդ. միջ.) || սաղարթս արձակել. կամ սաղարթիւք զարդարիլ. և կամ տերևովք վարսաւորիլ. և ըստ այսմ առնի, սաղարթացեալ ծառ. ռամկ. եափրախ փալ. կամ եափրախով ղարղը-րուած, կամ ըլլօղ: Յոբ. 14. համ. լը:

Սաղարթապաճոյճ: (Նախադրիւ հոլովի.) || սաղարթիւք պաճուճեցեալ. կամ տերև-ովք զարդարեցեալ:

Սաղարթափթիթ: (Նախադրիւ հոլովի.) || փթթեալ սաղարթիւք. կամ զարդարեալ տերևովք. ռամկ. փերևով զարդարուած:

Սաղարթիմ. եցայ. եա. իլ: (Ձայնակր.) || տես զՍաղարթանալ: Յոբ. ...

Սաղարկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործական.) || ծածկել. կամ թագուցանել. և կամ գա-ղել: ռամկ. պահել:

Սաղաւարտ. արտի. իւ. ից. իւք: || գլխա-նոց պատերազմականաց, որ է երկաթեայ, կամ պղնձի գլխարկ, զոր 'ի պատերազմի դը-նեն զինուորքն 'ի գլուխս իւրեանց առ 'ի պահպանել զնոսա 'ի հարուածոց նետից, կամ սրոյ, և այլոց նմանեաց: Բ. Մնաց. 26. 14: Երեմ. 46. 4: Եզեկ. 27. 10: Բայց առ ե-կեղեցականս նշանակէ զխոյրն յօրինեալ 'ի ձև զինուորական գլխանոցի, զոր դնեն քահանայք և սարկաւագունքն 'ի գլուխս իւրեանց 'ի ժամ մատուցման անմահական պատարագին:

Սաղաւարտաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ 'ի գլուխ իւր զսաղաւարտ. կամ որոյ գլուխն է սաղաւարտիւ պաշտպանեալ: Եզեկ. 23. 24: և 38. 4:

Սաղաւարտեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || ունօղ 'ի գլուխն զսաղաւարտ. կամ սաղաւարտաւոր: Եզեկ. 38. 5:

Սաղաւարտիմ. եցայ. եցաւ. իլ: (Ձայնակր.) || արկանել զսաղաւարտ 'ի գլուխ. կամ սա-ղաւարտաւոր լինել:

Սաղմն. սաղմին. կամ սաղմ. ի. իւ. ից. իւք. կամ օք: || սերմն ընկալեալ յարգանդ ի-գին, և առ ծնունդ զաւակի բնաւորեալ, և չև ևս ըստ ամի կերպարանեալ. որոյ կեր-պարանութիւն՝ գիտի 'ի մարդն 'ի քառասուն-երորդ երկրորդ աւուր յետ սաղմնաւոր-թեն. վն զի 'ի յղութէն մինչև ցաւուրս վեց՝ սերմն միայն յարգանդի մօրն իբրև զկաթն: և ապա զաւուրս ինն փոխարկի յարիւն. և զինի զաւուրս երկոտասան փոխի 'ի միս: և հուսկ յետոյ զաւուրս հն գետասան կազմակերպի կերպարանեալ ըստ նոյն գծագրութեան իւրոյ անդամոցն. և ապա 'ի կատարիլն վերջին աւուրն քառասն-վաղվաղակի աստուածային բանաւորն հոգ-ւով, զոր 'ի նմա առեղծանէ նա: Եզեկ. 21. 22: Կիւրղի Եղծն. Ժ. Էջ: Ճզօսն: Եւ յայսմա-նէ առեալ սաղմն կոչի նաև ըստ ամի կեր-պարանեալն և հոգեւորեալն՝ մինչ դեռ է

Digitized by Google

յարգանդի . և խորթեւ խակ . և ըստ այսմ ասի 'ի գիրս Յոբ. 1. հատ. ժա. գլոյծանմնու- միրոտէն : սաղմն անդէն խլրդեալ յորո- վայնի մօրն : ըստ այսմ է և Մծբն. ժթ. ուր ասի . Պարտաւորին զողայս , և զսաղմն բազում , որք ցարդ եւս յորովայն մարցն իւրեանց են :

Սաղմնանցութիւն . թեան : || անցուցումն սաղ- մին , որով նշանակի վիժումն յղացեալ զաւակին : ուսմ. փղսն Վծեու. կմ. յգեու :

Սաղմնաւորեմ . կմ սաղմնաւորեմ . եցի . եա . ել : (Ներգործ. և մերթ չէզոք .) || ընդունիլ զսաղմն յարգանդի . կմ յղանալ . և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ' յղացաւ զնա' ասի' սաղ- մնաւորեաց զնա : և փոխանակ ասելոյ' յղի կանայք . ասի' սաղմնաւորեալ կանայք . որ ուսմ. ասի ծոցուոր : 'ի վերս հատ. ժթ : Յոհ. 1. հատ. լէ :

Սաղմնաւորութիւն . թեան . || ընդունումն սաղ- մի 'ի յարգանդն . կմ յղութիւն : Յոհ. 1. հատ. իե :

Սաղմոս . ի . աւ . աց . օք : || է բառ յունա- կան , որ թարգմանի' երգ . կամ նուագ . կմ ներբող . և կմ օրհնութիւն երգաբանու- թեց : 1. Մնաց. 13. 8 : Սաղմ. 3. 1 : և 149. 3 : Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ սովաւ երգքն դաւթի ոտիւք շարադրեալք , որք գրեալ կան 'ի սաղմոսարանի : Ղուկ. 24. 44 : Երբեմն եւս առեալ լինի փոխա- նակ սաղմոսարանին դաւթի , որ է գիրքն սաղմոսաց : Իսկ մերթ ընդ բայի շարակ- ցի այսպէս . սաղմոս ասել . և նշանակէ սաղմոսել : Դակ. 5. 3 : Սաղմ. 7. 18 :

Սաղմոսաբան . ի . իւ . եց . իւք : || սաղմոսա- սաց . կմ երգաբան . և կմ օրհնաբան :

Սաղմոսաբանեմ . եցի . եա . ել : (չէզոք . և մերթ ներգործ .) || սաղմոս յօրինել . կմ սաղմոս երգել . կմ երգաբանել . և կամ օրհնաբանել :

Սաղմոսաբանութիւն . թեան : || սաղմոսեր- գութիւն . կմ երգաբանութիւն . և կմ օրհնա- բանութիւն :

Սաղմոսանուագ . ի . աւ . աց . օք : || նուա- գօղ սաղմոսաց . կմ' սաղմոսերգու . կամ նուագածու . և կմ երգեցիկ : 1. Մնաց. 6. 33 : 2. Մնաց. 20. 21 : և 29. 28 : Իսկ մերթ' սաղմոսական . և ըստ այսմ ասի . սաղմո- սանուագ երգ : Նարեկ. ղէ :

Սաղմոսասաց . ի . իւ . աց . օք : || նա' որ ա- սէ զսաղմոս . կմ սաղմոսօղ . կմ սաղմոսա- նուագ . և կմ երգիչ : 4. Թագ. 3. 15 : 1. Եզր. 5. 42 : և 8. 24 :

Սաղմոսարան . ի . աւ . աց . օք : || գործի սաղ- մոսաց . կմ նուագարան : և մասնաւորա- պէս նշանակէ սովաւ երգարան ինչ եռան- կիւնի' կազմեցեալ բազում աղեօք , որ ու- նի զմեծ ծոց 'ի վերին կողմն , ուր թելք աղեացն հաստատեալ կան , զորս հարեալ փոքրիկ գործեաւ' 'ի ստորին կողմանէ' ըն- կալանին նոքա քաղցրաձայն հնչել 'ի վերին կողմն : 3. Եզր. 12. 27 : Յօբ. 21. 12 : Սաղմ. 32. 2 : Դարձեալ սաղմոսարան անուանի գիրքն սաղմոսաց դաւթի , որ ուսմկօրէն

կոչի սաղմոս : Յն ոտէ :

Սաղմոսափոխ . ի . իւ . եց . իւք : || փոխ սաղ- մոսաց , որով խմանէին իւրաքանչիւր գլուխք սաղմոսացն դաւթի , որք բաժանին 'ի տունս . և կոչեցան սաղմոսափոխ , ըստ որում փոփոխ ասէին :

Սաղմոսեմ . եցի . եա . ել : (չէզոք .) || սաղ- մոս ասել . կմ երգել . կմ նուագել . և կմ օրհնաբանել :

Սաղմոսերգ . ի . աւ . աց . օք : || սաղմոսեր- գու . կամ սաղմոսանուագ : Կիւրղի եղէծ. ծ. և է :

Սաղմոսերգիչ : (Նախադրիծ հաղորդի .) || նոյն է ընդ վերինոյն : Կիւրղի եղէծ. ժղ :

Սաղմոսերգու . ուէի . աւ . աց . օք : || տե'ս ըզ Սաղմոսանուագ : Լամբրօն :

Սաղմոսերգութիւն . թեան : || երգ . կմ նուա- գումն սաղմոսաց . և կմ օրհնաբանութիւն . Խորէն. Բ. գլ. 83 : 'ի վերս հատ. իզ :

Սաղմոսերգօղ . ողի . իւ . աց . օք : || երգօղ սաղմոսաց . կմ սաղմոսանուագ : 2. Եզր. 7. 24 :

Սաղմոսողոգ . ի . աւ . աց . օք : || սաղմոսա- բան . կամ սաղմոսերգու . և կամ սաղմո- սասաց :

Սամայել . ելի . իւ : || է անուն իշխանին դի- ւաց . որ և կոչի սատանայէլ . 'ի վերս հատ. բ. և դ :

Սամարուհի . հւոյ . եաւ : || կին սամարացի . ըստ այնմ Յն ... սամարուհւոյն ջուր խնդրելով :

Սամարտակոս : || տե'ս 'ի ներքոյ զՍամար- տիկոս :

Սամարտիկոս . կմ սամարտակոս . ի . աւ . աց . օք : || ծառայածու . կմ կառավկերգու : Իսկ մերթ' փառասէր . կմ փառամոլ . և կմ ամբարտաւան : Երբեմն եւս' փառասիրա- կան . կմ ամբարտաւանական . և ըստ այսմ ասի 'ի հին պաշտօնագիրս . Սամարտիկոս չխո- թութիւ զմիմեամբք եղեալք :

Սամեա . ի . իւ . եց . իւք : || է կապ ինչ կաղ- մեալ 'ի փոկոյ . կմ 'ի չուանոյ , որով այն- դեն զսամիսն , որք են երկու գնտադլուխ կեռ փայտք անցուցեալք 'ի վերուստ յեր- կոսին ծակսն լծոյ հեռի 'ի միմեանց ըստ թանձրութեան պարանոցի եզին . որք 'ի դը- նել լծոյն , դրկեն առ ի և անտի զպարա- նոցն . և 'ի ստորին կողմանց ծայրք նց , որք են տարանջատք յիրերաց' ուժգին կա- պին փոկով . կմ չուանաւ , որով մանեկա- ձև պատեալ պարանոց եզին , լծի 'ի քաշ- չել զսայլն . կմ 'ի հերկել զերկիր : Այդ' կապս այսպիսի' սամեա . ոչ և երբեմն սա- մոյէ . որոյ 'ի խզելն' ընդ ծանի եզն . և 'ի լծոյն 'ի բաց զերծանի : Յօբ. 39. 10 :

Սամեայ . եի . իւ . եց . իւք : || նոյն է ընդ- բառիս սամեա . ուստի Եսեն. 5. 5. ուր ա- սի . խորտակեցին զլուծն . և խզեցին ըզ- սամեաս . նշանակի ասել . խզեցին զսա- մեան , զի է յոգնական : Սոյնպէս է և Ե- սայ. 5. 18 . ուր ասի , 'ի հին տիկնոփն . Զգեն- զեղս խուրեանց իբրև երկայն պարանաւ .

և իբրև սամետեխք ընդ երինջս զանօրէնութիւն. ՚ի իբրև սամետեխք ընդ:

Սամի. մւոյ. ով. եաց. եօք: || են երկու կոտ փայտք՝ կմ երկաթք անցուցեալք ՚ի լուծս՝ որք ՚ի ստորուստ կապեալք ընդ միմեանս՝ շուրջանակի պատեն զպարանոց եզին, զորոց լնագոյն տեսցես ՚ի բառն՝ սամետ: Բայց զսոսա երբեմն կազմեն միակտուր իբրև զկիսատ անուր. և ՚ի ստորին կողմանէ ագուցանեն ՚ի պարանոց եզին՝ հաստատելով զծայրսն ՚ի լուծն: ռմկ. եսկոչի տոփ. և յոմանս գաւառս՝ ճանկէռ, կմ ճանկառ: Եւ յայտմանէ առեալ երբեմն ևս նշանակէ զերկայն, և զկոր փայտն ծակեալ ՚ի վերին ծայրն, զոր անցուցեալ ՚ի գագաթն գեկին, այսր անդր շրջշրջեն զնա. և ուղղեն զփետս նաւին. և այս այսմ է ՚ի Նարէկ. ծն. որ խոտելով զմասանցն աւու՝ սոփ. սամիք ուղղացն հեռաց գալարեջսն: Դարձեալ նշանակէ զերկաթի, կմ զփայտեայ գործին, զոր մուծեալ ՚ի թևս մանկոց՝ ուղղեն զնա, առ՚ի սեղմել զեպեալսն ՚ի մանուկս: Դարձեալ՝ սամի կոչեն ոլորակափոր ծակ փայտքն, որք անցուցեալ ՚ի յառասանաւոր սիւնակս մանկոց, սեղմեն զոր ինչ եդեալ կայ ՚ի նմ:

Սամիթ. սամթի. իւ. եց. օք: կամ սամթոյ. ով. ոց. ովք: || է փափուկ բոյս ինչ յազգէ խաւարտեաց. այսինքն զանգալից. պարարտ, քաղցր, և անուշահոտ. արձակէ զաներևս նուրբս և խիտս իբրև զփունջ մազից. բերէ զսերմն բոլորակ, և մանրիկ, և անուշահոտ: Բուսանի ՚ի պարտէզս, գտանի սորա և վայրին: Բնութիւն է ջերմ և չոր. և դադարեցուցանէ զխանչս, և արգելու զհեծկլտալն. բայց զյաճախ կերօղսն սաէպ ձգատեցուցանէ: ռմկ. փօրաղօնա. կմ փարաղօնա: Նշանակի սովաւ և այլ բոյս ինչ, որ ըստ որպիսութիւնն էնր մեն տարաղօթութին. բայց միայն բարձրագոյն լինի քան զնա, և օգտէ տեսութե աչաց: ռմկ. ըռազեան. կմ ըռազիան: Մատթ. 23. 23:

Սամոյր. մուրի. աւ. աց. օք: || է կենդանի ինչ անոխ. որ յաճախ գտանի ՚ի կողմանս երկրին ռուսաց, և մոսկովաց. կերպարանօք է նման աքիսի. կմ մանաւանդ կուզի. ՚ի սամոյրի: ունի զմորթ ազնիւ և մեծագին, մանաւանդ յորժամ քաջաթուխ է: ՚ի մանանէ կազմեն զմուշտակ, զոր ագանին մեծամեծք: ռմկ. սամուր:

Սամուրենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն եամ. զոր ունի սամոյրն. կմ որ ՚ի սամուրէն յառաջանայ: Բայց մանաւանդապէս առեալ նշանակէ զմուշտակն կազմեցեալ ՚ի մորթոյ սամուրաց: ռմկ. սամուր քիւրք: ըստ այսմ ՚ի հին տօմարի. Զսամուրենիս, և զգայլենիս ագանէր:

Սայթաք. ի. իւ. ից. իւք. կմ աց. օք: || սայթաքօղ. կմ գայթող. և կմ գայթակղելի: ռմկ. սիւրչօղ. կմ տահօղ. և ըստ այսմ ասի. այր գնացեալ սայթաք: Իսկ մերթ սայթաքողական. կմ գայթակղեցուցիչ: Եւ մերթ ՚ի յոգնականումն նշանակէ զսայթաքումն, կմ զսահումն. Երբեմն ևս վարի իբրև զմակբայ, որգոն. սայթաք ընթանալ, կմ ընթեռնուլ. և նշանակէ՝ սայթաքմամբ. կմ գթելով: ռմկ. սիւրչիւնիւրիւ. կմ էնկէլով:

Սայթաքեմ. եցի. եա՛. ել: (չորութիւն անցող.) || սայթաքեցուցանել. կմ սահեցուցանել: Իսկ մերթ վարի իբրև չեզոք կանոնաւ. և նշանակէ՝ սայթաքիլ, կամ սահիլ. կմ վրիպիլ. կմ զարտուղիլ. և կմ զանցանել. ըստ այսմ Խորէն. գ. գլ. 34. ոչ կարացեալ սայթաքել զհրաման շահհոյ. ՚ի վրիպիլ ՚ի հրամանէն. կմ զանցանել զհրամանաւն:

Սայթաքեցուցանեմ. ցուցի. եցո՛. ել: (անցող.) || սահեցուցանել. կմ. գայթակղեցուցանել. և կմ գթեցուցանել: ռմկ. սահէցնել. Լամէրօն: Իսկ մերթ գրգռել. կմ խախտել. կմ վրիպեցուցանել:

Սայթաքիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակր.) || սահիլ, կմ գայթակղիլ. կմ գթել. կամ խախտիլ. կմ գրգռիլ. և կմ գլորիլ: 2. Մակ. 15. 17: Նարէկ. ՃԶ: Իսկ մերթ առել լինի փոխանակ վրիպելոյ, կմ սխալելոյ ՚ի մեքէ: ըստ այսմ Յոբէ. 1. հատ. Է: որք միանգամ սայթաքեցան ՚ի ճշմարտութե անտի:

Սայթաքումն. քման. մամբ. մանց. մամբք: || սահումն. կմ գթումն. կմ գայթակղութի: ռմկ. սիւրչինմէ: Իսկ մերթ գրգռումն. կմ խախտումն. և կմ վրիպումն:

Սայթաքօղ. ողի. իւ. աց. օք: || սահօղ. կմ գայթակղօղ, կմ գթօղ: ռմկ. սիւրչօղ: Իսկ մերթ սահեցուցանօղ. և կմ գայթակղեցուցանօղ. և կմ գթեցուցիչ: ռմկ. սիւրիւշտիրօղ. ըստ այսմ. Կանգնեաւ զնա որ Ե նմին, ՚ի գլորմանէ սայթաքողին. ՚ի գթեցուցչին ՚ի մեղս, որ է սատանայ:

Սայլ. ի. իւ. ից. իւք: || Նմանատ կառք յամ կողմանց բաց, յոր ընծին եզինք ՚ի կրել ըզ բեռինս, կամ զբազմութի մարդկան. և այլն: ռմկ. առ. կմ արապայ: Ծննդ. 45. 19: Յեսուէի. 15. 13: Աճռոմ. 2. 13: Դարձ սայլ կոչեն ըստ աստեղաբաշխից երկու համաստեղութիւնք հիւսիսայինք՝ յորջորջեալք այլով անուամբ Արջք: Մին զետեղեալ կան մերձ հիւսիսային բևեռին մի ՚ի նըմանոյ. մն որոյ և բևեռս այս կոչի արջային, և նորին համաստեղեան՝ համարջային: Արջ միննե ՚ի սոցանէ կոչի փոքր արջ, որ բաղկանայ յեօթանց աստեղաց, ունելով Ե: նն և զայլ երկրատասան փոքրիկ աստեղս: Սա զգեթէ միշտ նկարի ՚ի ձև արջոյ. և կայ մերձաւորագոյն հիւսիսային բևեռին: ՚ի ծայր ատտն սորա զետեղեալ կայ բևեռային աստղն, որ միշտ պատուածի ՚ի կայանի իւրում: Իսկ միւս համաստեղութեն կոչի մեծ արջ. և բաղկանայ յերեսուն և ինն աստեղաց: Սա երբեմն նկարի ՚ի ձև արջոյ. և երբեմն ՚ի ձև բաց կառաց, յորմէ և կոչեմք՝ սայլ. և լատինք փլաւսթրում: Եօթն ՚ի յաստեղաց սորա են յայտ մեծամեծք, և պայծառք, զորս տաճիկք կոչեն՝

Digitized by Google

Էֆի Եշւրըշ. և ամանք 'ի հայ բարբառ՝ վեցե կի. կմ վեցկի. Ըստ որում վեցքն յեօթանց առ տի են առաւել երեւելիք: Այլ՝ յառկաւ սայլ կոչին եօթն աստեղքս այսոքիկ. ո֊րոց չորքն քառանկիւնացեալ՝ ձեւացուցանեն զկրս անիւս սայլին. և երեքն զերիս ձիս կառավարս ։ Յոբ. 9. 9:

Սայլակ. ի. աւ. աց. օք: || է անուն նուազական, կմ փաղաքշական, որով նշանակի փոքր սայլ. կմ ո՛և իցէ ազգ սայլից: ռամկօր. արապայիկ: Մծբն. ԺԹ:

Սայլորդ. ի. աւ. աց. օք: || վարօղ զսայլս. կմ վերակացու սայլից, որ մղէ զեզինս 'ի քարշել զսայլս: ռամկ. արապաճի: Խորէն. Գ. գլ. 32:

Սայռ. ի. իւ. ից. իւք: || սուր ծայր. կմ կատար լերանց, կմ բլրոց, և այլոց նմանեաց: ռամկ. սուր ծայր. կմ ընտան ծայր:

Սայր. ի. իւ. ից. իւք: || սուր մասն հատու, կմ խոցոտիչ զինուց. որով մերթ նշանակի բերանն սրոյ, նաև դայլափող վիմաց, և այլոց նմանեաց. ուր մինչ առ՝ սատակել 'ի սուր սայր՝ սուսերի, որ սուր բերանով Թրոյ: 2. Մակ. 5. 11: և 3. Մակ. 6. 4: և ըստ այսմ ծագին 'ի սմանէ բառքս՝ միասայրի. երկսայրի. երեքսայրի. և այլն: Իսկ մերթ նշանակի՝ սուր ծայրն նետից, կմ աշտէից, և ամենայն սլաքաց. կմ սլաքածայր գործեաց. որ՝ բևեռաց, նետից, որ է պինդ և այլոց նմանեաց. և ըստ այսմ ծագի 'ի սմանէ բառս՝ սայրասուր:

Սայրասուր. (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զսայր սուր, որ այն՝ որոյ բերանն, կմ ծայրն է սրեալ և հատու, կմ խոցոտիչ. և ըստ այսմ ասի՝ սայրասուր սլին. կմ սլաք. կմ սուսեր. և այլն: Նարէկ. ԻԸ. ՂԴ. և ՂԵ:

Սաչք. սաչց. 'ի սաչս. զսաչս: || է բառ վրացն Ջահկան. զոր ուրեք ուրեք 'ի գործ ածեն հինք փոխանակ դերանուանն՝ սոքա, սո֊ցա. և այլն: 'Ի հին Քերականութեան:

Սան. ի. իւ. ից. իւք: || անօթ պղնձի. կմ կաթսայ. զոր եդեալ 'ի վր հրոյ եփեն նովաւ զկերակուր. կմ խարշեն զմիս: ռամկ. ըէնճիրէ. կմ խաշէին. կմ ղազան: 1. Թագ. 2. 14: 4. Թագ. 4. 38: և 25. 14: Աւետ. 4. 2:

Սան. սանու. կմ ոյ. ու. ուց. ուք. կամ ի. իւ. աց. օք: || է բառ առնչական. որով նշանակի զաւակն մկրտեալ յաւազանէ իբրև 'ի հօրէ, կմ ուր 'ի մօրէ՝ մկրտութեան կերակրովք, կմ բարի վարուք, և կմ խրատուք, և վարդապետութեամբ. և այլն: և ըստ այսմ այն Հոգեւոր կոչի սան երանելոյն դայեկանեայ: Աղթամ. : Եղաթեր տեկնոն սան մուրթքէի. Մծբն. Ժ: Եւ հաստատ կոյսն խոստովանօղն՝ սան սուրբ Նախարարին, որ մնացանէր զնա 'ի մանկութէ հետէ. Խորէն. Բ. գլ. 59: Որպէս՝ սան կոչի ումեք երեխայն, զոր մատուցանէ 'ի մկրտութիւն. և 'ի մկրտութենէն ընդունի ըզնա. որով լինի նորա հոգևոր որդի. Ընդհանրն:

Սանական. ի. աւ. աց. օք: || այն նոյն, որ վերոյ բարբառ սանն: Իսկ մերթ նշանակի սան եղեալն. կմ ո՛և իցէ սան. և ըստ այսմ այն Հոգեւորն կոչի սանական դայեկանեայ: Աղթամ:

Սանակից. կցի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || կցորդ. կմ ընկեր այլում սանու. որպիսիք են երկու անձինք 'ի միասին սնուցեալք՝ կմ մկրտեցեալք:

Սանահայր. հօր. հարբ. հարք. հարց. հարբք: || հայր սանուն. որով նշանակի բնական հայրն մկրտեցելոյ երեխային. ուր և մայրն նր անուանի սանամայր. իբրթէ մայր սանուն: Իսկ այսու անուամբ կոչեն զսոսա կնքահայրն և կնքամայրն, և նոյն ընտանիք նոցա:

Սանամայր. մօր. մարբ. մարք. մարց: || տես 'ի վերոյ 'ի բառն՝ սանահայր:

Սանայկրատերին: (Նախադրիւ հոլովի.) || ծագի սա 'ի սանայիր բառէս, որ է անուն լերին: Եզեկ. 27. 5: ուստի բառս՝ սանայկրատերին՝ նշանակի այն, որոյ տերն, կմ տերունգն է 'ի սանայիր. կմ որ է տնագրեալ 'ի սանայիր լերանէ, որպիսիք են ծառք նր: Նարէկ. ՂԵ:

Սանդ. ի. իւ. ից. իւք: || մեծ անկան, որ է կերտուած ինչ քարեղէն խոր դոգեալ. յորում սանդխառնամբ ծեծեն զցորեան, կմ ջախջախեն զդղթոր, և զայլս նմանս. ուր և երբեմն 'ի հնումն լուէին 'ի նմա զմարդասպան: ռամկ. փէղէն. կմ տօխմաղ: 'Ի հին պատմագիրս: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ ո՛և իցէ քարեղէն անկանի. ռամկ. հաւան:

Սանդալ. կմ սանտալ. ի. կմ ոյ. աւ. աց. օք: կմ իւ. ից: || է բառ յունական, և նշանակէ հողաթափ. կմ կօշիկ: ռամկ. բաբուճ. կմ օփէջ ջուրըն. կմ թոզլուղ: 'Ի վարս հարց. Ղ. և Թ. և ԺԴ: Որպէս՝ նշանի և սովաւ ազգ ինչ փայտի. որոյ են երեք տեսակք. մին լինի կարմիր. և միւսն սպիտակ. իսկ երրորդն դեղին. որ 'ի գործ ածի 'ի բժշկական դեղորայս. և ունի զբազում օգտութիւն:

Սանդալիկ. ըկի. աւ. աց. օք: || է անուն նուազական, կամ փաղաքշական. որով նշանակի փոքր, կմ նուաստ սանդալն. կամ ո՛և իցէ ազգ հողաթափից: 'Ի վարս հարց. ԺԹ:

Սանդալափարշոր. ի. աւ. աց. օք: || նա՝ որ ագանի յոտս իւր զսանդալ, որ զհողաթափ: 'Ի հին պատմագիրս:

Սանդարամետք. եց. եօք. կմ ոյ. օք: (վասն իւրոյ անեզ.) || անդունդք, տեղի հատուածոյ կամ ներքոյ երկրի. և կմ տարտարոսն կոյանք անդնդոց երկրի. և ըստ այսմ սանդարամետք կոչին դժոխք, և ըսեննոյ, և նմանադունդք տարտարոսք: Եզեկ. 31. 16: և Լամբ: Ըստ այսմ է և 'ի գիրս Աղթամ. սուրբ սոփ՝ Մեծ և անչափ թնդացնք հնչեցին 'ի սանդարամետս անդնդոց: Իսկ մերթ սանդարամետական. և ըստ այսմ վարի եւս եղականապէս. ըստ այնմ Խոր. Գ. գլ. 62. Խնդրել հրաման պատասխանեալ 'ի սանդարամետեն անդրոց հաւաստ, որ 'ի սանդարամետականքն, այս է՝ 'ի դժո

խայնոյն ։ ըստ այսմ և ս նշանակէ երբեմն 'ի սեռականին. Ըստ այնմ 'ի շարականս 'ի կա_ նոնսն խաչին. Զարհուրել դողային դասք սան դարամետոյցն, զի դասք սանդարամետականք ։

Սանդարամետական. ի. աւ. աց. օք ։ || Այն տեղ, որ 'ի սանդարամետս է, կմ դժոխային. կմ անդնդային. և կմ ստորերկրեայ ։ Փի լիպ. 2. 10 ։ Կիւրղի եղէմ. Ջ ։ Եւ 'ի Մծբն. ժԹ. ամ' Զջուրք վերին հաստատութեանն, և ջուրք ստորինք սանդարամետականք. որք են այնոքիկ, որք 'ի ժամս ջրհեղեղին 'ի պա տառել աղբերաց անդնդոց 'ի վեր բղխե ցան. որպ. ասի Ծննդ. 7. 11 ։

Սանդարապետ. ի. իւ ։ || պետ սանդարա_ մետից, կմ սանդարամետականաց, որպիսի է սատանայն ։ Բայց մատենագրաց առեալ նշխիր սովաւ մին 'ի կանոնացն դիցն հեթանո սաց. որ էր դատաւոր ստորերկրայոցն և ոգւոց ։ Սա համարիւր 'ի հեթանոսաց խնամակալ և տէր արգասեաց երկրի. վն որոյ և յաջո_ րդեն կոչիւր Դիմիտեր, որ ստուգաբանի՝ մայր երկրի. յորմէ և 'ի մեզ նախնական անուամբ կոչեցաւ սանդարապետ, զի պետ ստորերկրէից, կմ դժոխոց ։ Ըստ այնմ Կիւրղի եղէմ. Դ. ասացի է այս. զի սան_ դարապետին իբրև որդ երկրագործականն ։

Սանդխուռն. տռւնի. ռամբ. ոնց. ամբք ։ || տուռն սանդի, որով նշանակի երկաթե_ ղէն. կմ քարեայ, և կմ փայտեղէն գոր_ ծիքն. որով ջախջախեալ լինեն 'ի սան_ դի, կմ յանկանի զմանրելն իրս ։ ռամկօր. անփի Բօխմախ. կամ հաւանի հոն ։ Առակ. 23. 31 ։

Սանդխաձև. կմ սանդղաձև. ի. իւ. եց. իւք ։ || ունող կձև փանգխոց. կմ սանդղակերպ. կմ սանդխանման ։ ռամկ. Մերտիվէնի ղեւ ։ Յն ուղղէ ։ Աձգաւ ։

Սանդուխտ. գխտոյ. ով ։ || Է անուն դս_ տերն Սանատրկոյ արքային հայոց, որ վկ կայեալ վն 'ի Քն Յն հաւատոցն կատա_ րեցաւ 'ի տր ։ Խորէն. բ. գր. 31. և 33 ։ տե'ս և զբառն Խոստովանողուհի ։

Սանդուխք. կմ սանդուղք. ղխոց. ովք ։ (կա_ րի իբրև անեզական ։) || Ելանելիք, զի կեր_ տուած աստիճանաւոր, ընդ որ ուռն ղո_ տանք փոփոխելով ելանեմք 'ի վեր. և են սորա երկու տեսակ. մինն է նեղ և շար_ ժական, որ ունի զերկոսս բռունս ուղիղս. և 'ի նոյն շարեցեալ զբազում աստիճանս ։ Իսկ միւսն լայն և անշարժ, որպիսիք են սանդուղք տանց շինեալք 'ի գետնոյ 'ի վեր առ սրահն. ռամկ. Մերտիվէն ։ Ծննդ. 28. 12 ։ 1. Մակ. 5. 30 ։ Եզեկ. 40. 26. և 31 ։

Սանդուղք ։ || տե'ս 'ի վեր զՍանդուխք ։

Սանեղբայր. բօր. արք. արց. արբք ։ || եղ_ բայր սանուն. և ըստ այսմ սանեղբայր կոչին միմեանց երկու սանք միաւորեցեալք 'ի նոյնոյ կնքահօրէ. ըստ որում հոգևո_ րապէս ծնանին 'ի նմանէ իբրև 'ի միոյ ծնո_ ղէ ։ Եւ և սանեղբայր անուանին բնա_ կան եղբարք սանոց ։ Շնորհալին ։

Սանձ. ի. իւ. եց. իւք ։ || Է կազմուած ինչ յերկաթոյ, կմ յայլմէ նիւթոյ, որ ա_ ծեալ լինի 'ի բերան ձիոյ. առ 'ի սանձել և նուաճել զնա ըստ կամաց հեծելոյն. որ և երբեմն առեալ լինի հանդերձ ե_ րասանաւ, որ զերեսօք նր ածի ։ ռամկ. կէմ. կմ ղանտըրմայ ։ Յոբ. 30. 11 ։ Սաղմ. 31. 9 ։ Յակ. 3. 3 ։

Սանձաբեկ. ի. աւ. աց. օք ։ կմ իւ. եց ։ || բեկանող սանձի, որպիսիք են ամենք խս_ տերախ երիվարք ։ Իսկ մերթ սանձիւ բե_ կեալ, կմ ճմլեալ ։ Բայց երբեմն Ը բայի շարակցի այսպէս, սանձաբեկ առնել, և նշանակէ սանձիւք ճնշել. կմ չարաչար նուաճել. և կմ զխստապարանոցութիւն փշրել. և այս ասի զկամակոր երիվարաց, և մերթ նմանութբ զանհաւան և զխստա_ մարդոյ ։

Սանձակալ. ի. իւ. աց. օք ։ || տե'ս զերա_ սանակալ ։ Նարեկ. ծԳ ։

Սանձակոտոր. ի. իւ. եց. կմ աց. օք ։ || կո_ տորող սանձի, որպիսիք են ամեհի երի_ վարք, որք խածատելով խորտակեն զսանձն ։ Նարեկ. իԲ ։

Սանձահարեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || սանձիւ հարստահարել. կմ ընդ բռամբ ածել զերիվարս ։ Եւ յոյժմանէ առեալ նշանակէ յաղթահարել. կմ զսպել. կմ նուաճել. և կմ ճնշել. և ըստ այսմ ա_ սի' սանձահարել զորովայնութի. զլեզուն. զմարմինն. զԹշնամիս. և այլն ։ Յակ. 1. 26 ։ և 3. 2 ։ Խորէն. Բ. գր. 3 ։ և Գ. գր. 68 ։

Սանձահարութի. թեան ։ || սանձահարումն՝ որ է սանձիւ նուաճումն երիվարաց ։ Իսկ մերթ յաղթահարութի. կմ զսպումն. և կմ ճնշումն ։

Սանձարկու. կուի. իւ. աց. օք ։ || սանձ ար_ կանող, զի նա, որ դնէ զսանձ 'ի բերան ձիոց, կմ որ սանձէ զերիվարս ։ Իսկ մերթ անդրադարձաբար առեալ՝ նշանակէ սան_ ձահարող. կմ զսպող. կմ նուաճող. կմ որ զանհնարութի իրիք Է կանոնաւ ար_ կանէ. և ըստ այսմ ասի' սանձարկու լե_ զուի, կամ ախտից. և այլն ։ Նարեկ. Զ ։

Սանձարկութի ։ || տե'ս զՍանձահարութի ։

Սանձարձակ. ի. աւ. կմ իւ. աց. օք ։ || այն, որոյ սանձն, կմ երասանակն է արձակեալ. կմ 'ի բաց թողեալ ։ Եւ յոյժմանէ առեալ նշանակէ ցոփ. կմ զեղխ վարուք. կամ անսաստ. որ յամ մոլութիս մատնեալ է զանձն իւր ։

Սանձեմ. եցի. եա, ել ։ (Ներգործ.) || սանձ արկանել. կմ սանձ 'ի բերան դնել ձիոց առ 'ի անսալ հեծելոյն ։ Իսկ մերթ սան_ ձահարել. կմ զսպել. կմ նուաճել. և կմ ճնշել ։ ըստ այսմ Նարեկ. 'Ի գոչ. առատ. Եւ զմիշտայն ապստամբ հզօր մեքենայիւ բանեցին սանձեցին ։

Սանն ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || զօրութի. կմ կարողութի. և կմ ույժ ։ 'Ի սմանէ ե_ լանէ բառս՝ իմեղսանն. զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում ։

Սանտր. կմ սանդր. սանտեր. տերք. երց ։

երբեք ։ կմ ի. իւ. ից. օք ։ || գործի ինչ ոսկերեղէն. կմ փայտեղէն, որ ունի զպարս նուրբ, և երկայն ատամունս, որով սանտրեն զհերս գլխոյ, կմ մօրուաց. և կմ որով գզեն զբուրդ. և այլն. ռամկ. եւս սաւ՛ տանփր։

Սանտրեմ. կմ սանդրեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || սանդրիւ յարդարել զհերս. որ և ռամկօր. սաւ՛ տանփրել։

Սապատ. ի. աւ. աց. օք ։ կմ իւ. ից. || կողով. ցց անօթ հիւսուածոյ, ուր արկեալ զկանխանելի իրս առնուն զԹիկամբ. կմ բառնան 'ի վերայ ձիոյ՝ և կմ յայլ պէտս 'ի գործ ածեն ։ ռամկ. սէֆէթ. Բայց մանաւանդ Եորաջէս առեալ. նշանակէ տոկուն կողով փաշն հիւսուածոյ տապալանակն զարգացեալ, և այլոց նմանեաց. ռամկ. սէֆէթ սեփաւ ։ Եսայ. 3. 26։

Սապատակ. ի. աւ. աց. օք ։ || է անուն նուաղական. կմ փաղաքշական, որով նշանակի փոքրիկ սապատն. կմ ո՛ և իցէ տեսակ սապատից ։ ռամկ. սէֆէթճիկ. կմ սէֆէթ.

Սապատաձեւ. ի. իւ. ից. իւք ։ || ունօղ զձեւ սապատի ։ ռամկ. սէֆէթի ճեւանեղ.

Սապատաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ || ունօղ զսապատ. կմ սապատաւոր պարապօղ վաճառաց, որպիսիք են վաճառօղք պտղոց, և խոտեղինաց. կմ նորա՛ որք նստեալ առաջի սապատի, կմ սեպտանոյ, հանդերձ առարարե տանեն զվաճառականութիւն։ Կոչի եւ Եղէնի. Ի։

Սապատոզն. ոզին. ամբ. ոզինք. զանց. ամբք ։ կմ ոզք. ից. իւք ։ || նա՛ որոյ ողն՝ ցի Թի կուզքն, կմ քամակն սապատաձեւ է ուռուցեալ, որով Թիկունք և պլանգաւկի բոլոր մարմինն ։ ռամկ. կուզ. տաճկերէն գամպուր ։ Ղևտ. 21. 20։ Իսկ մեկնիչ նմանուԹ առեալ ըննի փոխանակ այնր ամնի, որ իբրև ըղ սապատ կամ գնդակ 'ի վեր ուռուցեալ կայ. որպիսիք են ընդգանակաւորք մարմինք. կմ ձեռք նց, որք յառաջապէս կոչին կորնԹիք ։ ոչ առաջաւ 'ի տեղւոջ իբրու մ։

Սապէս ։ (մակբայ.) || այսպէս. կմ այնպէս. ռամկ. սապէս. կմ սանց ։ Խորէն. Բ. գլ. 7։ և Գ. գլ. 4. և 29։ և Յ...։

Սապր. ապրի. իւ. ից. իւք. կմ օք ։ || հիւԹ հալուէի. քանզի հալուէէն է խոտ ինչ նըման բուսոյ շուշմայի. ցց ասաւդ. որ ունի զտերև Թանձր և պարարտ յոյժ. զոր քամեալ, և ոտիւք կոխեալ՝ քամեն զհիւԹն. և արկեալ զայն 'ի Թաղարս՝ դնեն յարեւու. ուր ջերմուԹբ մածեալ և Թանձրացեալ չորանայ՝ և լինի իբրև զխիժ գունոյ յոյժ. և այն կոչի սապր. ոչ և երբեմն յանուն բուսոյն լերդոյ անուանի հալուէէ. մանաւանդ յորժամ փոխանակ ծխանելեաց գընի ։ Արդ՝ ունի սա զբազում տեսակս՝ որոց ոմանք են սեաւ՝ կարծր՝ և պարշահոտ. և ոմանք են վատԹարք։ Իսկ ոմանք են խառնեալ, կմ չարագոյն. և յամաչահոտ. նաև դիւրափշրելի. և այսպիսիքս են ազնիւ, զոր յաճախ 'ի գործածեն 'ի բժշկական դեղօրայս. ոչ և 'ի հնդկա՞ 'ի

դխապատութիւն. զի ունի զզօրութիւն պահելոյ զդէշս 'ի նեխուԹէ, և 'ի խիտուԹէ և յորդանց. վս որոյ և զմարմինն ան տա վաւ պատեցին յախսեր և նիկոդիմոս ։ Յովհ. 19. 39։

Սառակինոս ։ || տե՛ս զՍարակինոս ։

Սառիմ. եցայ. եայ. իլ ։ (Հայնաբերական.) || տե՛ս զՊաղիլ։

Սառն. սառին. ամբ. կմ նիւ. անց. ամբք ։ || պաղ, որ է ջուր, կմ հիւթ 'ի ցրտոյ ձմերայնոյ պաղեցեալ. ցց կարծրացեալ և քարացեալ, որով երևի ջինջ և պայծառ հանգոյն ակն ձանի. ցց ապակի. վս որոյ և երբեմն առեալ լինի փոխանակ նր՝ հետևելով յունական բառին՝ քրիստալլոս, որ զերկաքնն խակ նշանակէ ։ ռամկ. պուզ։ Թուոց. 11. 7։ Յոբ. 38. 29։ Դանի. 3. 69։ Յայտ. 4. 6։ Եւ յայտնանէ առեալ երբեմն սառն կոչի կարկուտն. բառ որում է անձրևս առուցեալ յօդս, և իբրև զպատառս քարեղէնս արկեալ յերկիր. ըստ այսմ Սաղմ. 147. 17. Արկանէ զսառն ոչ պատառս ։

Սառնագոյն. գունի. իւ. ից. իւք ։ || ունօղ զգոյն սառին. կմ սառնատեսակ։

Սառնակառոյց ։ (Նախադրիւ հաւլքի.) || կառուցանօղ. ցց կարծրացուցանօղ սառին, կմ արտադրօղ սառնամանեաց. և կմ սառեցուցիչ. և բառ այսմ սաւ. ձմեռն սառնակառոյց ։ Խորէն. Դ. գլ. 68։

Սառնակերպ. ի. իւ. ից. իւք ։ || ունօղ ըղ կերպ, կմ զօրախառութիւն սառին, կմ սառնանման. և կմ սառնատեսակ. որպիսի էր մանանայն ։ Իմաստ. 19. 20։

Սառնահալ ։ (Նախադրիւ հաւլքի.) || հալօղ և լուծանօղ սառին. կմ որ ունի յինքեան զսառն կիսահալ. կամ անձնեալ հեղեղ կեալ. որպիսիք են ջուրք ամանց գետոց։

Սառնամած ։ (Նախադրիւ հաւլքի.) || մածեալ սառամբ. կմ սառնապատ։

Սառնամածեալ. եալոյ. ոյ. ովք ։ || սառն մած լեալ. կմ սառնամանեօք պատեալ և պաշարեալ։ Լամբրոն։

Սառնամանիք. եաց. եօք ։ (անեզական.) || ծաղի սա 'ի պատեա սառն, իբրև յօդնական նշ. ոչ և 'ի ներքին բառեն սերմանիքն. և նշանակէ զխիտ և զԹանձր սառինս. կմ զանհնարին սառոյցս՝ տիրեալ ամի, որով գետԹէ և քարինք սառուցեալ պաղին ։ Յոբ. 37. 10։ Նարէկ. Հ։ Խորէն. Ա. գլ. 10. և 25։

Սառնամանուտ ։ (Նախադրիւ հաւլքի.) || լի սառնամանեօք. կմ յորում են յաճախ սառոյցք. և կմ սաստիկ ցուրտ և սառուցիչ։

Սառնանամ. ացայ. ցիր. անալ ։ (ընդմիջակերպ.) || սառիլ. կմ պաղիլ ։ ռամկ. պուզ լիմէք։ Լամբրոն։ Իսկ մեկնիչ սաստիկ ցրտանալ. կամ. հօժանալ. և բառ այսմ սաւ՝ սառնանալ 'ի ձերոյն ոչ ։ ռամկօր. պաղիլ։ Լամբրոն։

Սառնատեսակ ։ (Նախադրիւ հաւլքի.) || տե՛ս զՍառնակերպ ։

Սառնապատ. ի. աւ. աց. օք. կմ իւ. ից ։ ||

Digitized by Google

պատեալ սառամբ. կամ պաշարեալ սառ_ նամանեօք. և կամ սառնամանած: ԱՃգուն:

Սառնապատրոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) || սա_ ռուցիչ ջրոյ՝ ի սառն. կամ պատճառաւ ըղ սառնամանեաց. և կամ սաստիկ ցրտացու_ ցիչ: ռամկօր. պղն պէս պաղեցնող. և ըստ այսմ առնի. սաստիկ սառնապատրոյց հողմ: Իսկ մերթ սառնացեալ. կամ սաստիկ ցրտացեալ: ռամկ. պաղ կտրած. և ը այսմ առնի՝ սառնապատրոյց սիրտ:

Սառնասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող սա ռին. կամ ախորժող զսառնամանիս. կամ սառնամանութեան. և կամ ցրտասրտոյց. և ը այսմ առնի. սառնասէր սիրտ: Նարեկ. ձա:

Սառնայոյզ: (Նախդրիւ հոլովի.) || սառ_ ցանող, կամ խրող՝ ի սառն. կամ սառուցեալ և խրեալ՝ ի սառնամանիս: Իսկ մերթ սա_ ռամբք զինն սուզանող, այսինքն ծածկող. կամ սառնապատ առնող. և կամ ցրտասառոյց: և ըստ այսմ առնի. սառնայոյզ եղանակ՝ կամ սառնամանիք. և այլն: 'Ի հին տաղա_ գիրս:

Սառնատես. ի. իւ. ից. իւք: || տե՛ս 'ի ներքոյ զՍառնատեսակ:

Սառնատեսակ. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ ու_ նի զտեսակ. կամ զնմանութիւն սառին. կամ որ է հանգոյն ական վանի: ռամկօր. պղնձ պէս. կամ պիւլլօրիպէս: Յայտ. 21. 11:

Սառնատեսիլ: || տե՛ս զՍառնորակ:

Սառնացրտութիւն. թեան: || ցրտութիւն սառին. կամ ցրտագին սառոյց. և կամ սառուցիչ ցուրտ: Նարեկ. ղբ:

Սառնորակ. ի. աւ. աց. օք: || սառնակերպ. կամ սառնատեսակ:

Սառնորակերպ: || տե՛ս զՍառնակերպ:

Սառնում. սառեայ. ռիր. ռուցեալ. նուլ: (Էմիչ.) || տե՛ս զՍառնանալ: Նարեկ. ժԹ:

Սառոյց. ուցի. իւ. ից. իւք: (մանաւանդ վարի յոգնականապէս.) || է արմատ սա ռուցանելոյ բային, և նշանակէ զսառուց_ մունս. կամ զսառուցանողական ցրտութիւն սառնամանեաց հանդերձ:

Սառուցանեմ. ուցի. ռ. եալ: (անցող.) || պաղեցուցանել. այսինքն զջուրս, կամ զձիւնս ցրտութեամբ կարծրացուցանելով քարացու_ ցանել. որով լինի երկրն զաղալակի:

Սառչիմ. սառեայ. ռիր. ռուցեալ. չիլ: (ձայ նակոր.) || նոյն է ընդ բային սառնում, որ զորթչիլն ընդ բային զորթնում. և նշա նակէ սառիլ. կամ սառնանալ. ռամկօրէն պաղ կտրիլ. կամ պաղիլ. և ըստ այսմ առնի, սառչիլ՝ ի սառուցմանէ անօրէնութեան:

Սառուսու: || տե՛ս զՍարասու:

Սառուսամ: || տե՛ս զՍարասամ: 'Ի վարս հարց. ժԹ:

Սասան: (Նախդրիւ հոլովի.) || սասանեալ. այսինքն սարսափեալ. կամ դողացեալ: Իսկ մերթ սասանումն. այսինքն սարսափումն. կամ դո_ ղումն: և ըստ այսմ առնի. սասեղծեան զա ղանք յահ, և 'ի սասան ամբարիշտ մարդ_ կան:

Սասանեմ. եցի. եա. նել: (զօրութ. անցող.) || սասանեցուցանել. զոր տեսցես զկնի:

Սասանեցուցանեմ. ցուցի. եցի. եալ: (անցո ղակ.) || շարժել. կամ տատանեցուցանել. կամ սարսեցուցանել. կամ դողացուցանել: Նարեկ. ժԹ: Իսկ մերթ խախտել. կամ դղըր դել. կամ շարժել: 2. Մնաց. 33. 8:

Սասանիմ. եցայ. եալ. իլ: (ձայնակ.) || շարժ ըիլ. կամ տատանիլ. կամ սարսիլ. կամ դո_ ղալ. կամ դղրդիլ. և կամ խախտիլ: և ը այսմ առնի. սասանիլ լերանց. հիմանց. երկրի. ծովից. գնացից. կամ մարդոյ. ռամկ. [illegible]. և այլն: Սաղմ. 15. 8: և 17. 8: և 113. 7: Նաւում. 1. 5:

Սասանութիւն. թեան: || երերումն. կամ սարսումն. կամ դողումն. կամ դըրդ_ ումն. և կամ խախտումն. Սաղմ. 54. 23: և 120. 3: Իսկ մանաւանդ առեալ նը շանակէ զերկրաշարժն. որ է շարժումն երկրի: ռամկ. ձած: Մատ. 24. 7:

Սասանումն. նման. մանը. մանց. մամբք: || տե՛ս զՍասանութիւն: Խորէն. Փ. պր. 68:

Սաստ. ի. իւ. ից. իւք: || սաստկական, և խիստ ձայնիւ, և կշտամբական հրամանաց մամբ հրամայումն 'ի լռել. կամ խրատ_ խումն. կամ սպառնալիք. և կամ յանդիմա_ նութիւն: ռամկ. հէյ: Սաղմ. 103. 7: 2. Կոր. 7. 11: Տիտ. 2. 15: Իսկ մերթ՝ սաստկութիւն. կամ բռնութիւն. կամ իշխեցողութիւն. կամ բուռն որոյ: 3. Թագ. 6. 15: և 7. 8: Ովսէ. 1. հատ. Ը: Երբեմն ևս նշանակէ զպատուհասն: 2. Մակ. 6. 30: ըստ այսմ է և այն՝ թշչել զհարուածեալսն՝ ի դիւահարսն սաստիցն. այսինքն 'ի դիւահարական պատուհա_ սիցն. 'ի Շարականն: Մերթ ևս ընդ բայի շարակցի այսպէս. 'ի սաստ մատչիլ ընդ ումեք. և նշանակէ սաստել. կամ սաստիւ խօսել և կամ կարգել: ռամկ. հէյել. կամ սէրտ խօսիլ: Ովսէ. 1. հատ. ԻԷ:

Սաստեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || խստու թիւ, կամ իշխեցողութեամբ հրամայել ումեք. զի կարկեսցի. կամ խրատել. կամ սպառ_ նալ. և կամ յանդիմանել: ռամկ. հէյէլ. կամ ... և այս յատկապէս լինի առ բա նաւորս. այլ առ անբանս. և առ դևս: Թուոց. 16. 13: Ղուկ. 19. 39: Յուդայ. 9: Իսկ մերթ լինի նաև առ անբանս, և առ ան_ զգայս, որպիսիք են գազանք. ծով. հողմ. և այլն: Սաղմ. 67. 31: Նաւում. 1. 4: Մարկ. 4. 39:

Սաստիկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || խիստ. կամ ուժգին. կամ հզօր. կամ զօրաւոր. և կամ յորդ: և ըստ այսմ առնի, պատերազմ. կամ կոծ սաստիկ. հողմ, կամ ջուր սաստիկ. անձրև, կամ սով սաստիկ. և այլն: Ծննդ. 50. 10: Ելից. 10. 19: և 15. 10: 2. Թագ. 3. 1: 3. Թագ. 18. 2: Իսկ մերթ բուռն, կամ խը րոխտ. կամ ամեհի. և կամ դժնդակ: ռամկ. զօրլը: և ըստ այսմ առնի. այր սաստիկ. կամ առիւծս սաստիկս: Թագ. 13. 29: Իմաս. 11. 18: Մերթ ևս վարի մակբայաբար. և նշանակէ սաստկապէս. կամ ձեռապէս. կամ չարաչար. և կամ յոյժ: ռամկ. խէյլ: Իմաս. 4. 3:

Սատակագին: (Նախդրիւ հոլովի.) || առաւել սատակիչ. կմ սատակագոյն. և կամ ուժգնագոյն: Իսկ մերթ վարի մակբայաբար. և նշանակէ սատակապէս. և կամ կարի ուժգնակի:

Սատակականիծ: (Նախդրիւ հոլովի.) || անէծս զԴատանականիծ: Նարեկ. խը:

Սատակահոտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ յորում հնչէին հոտք սատակիչք: և ըստ այսմ առի. սատակահոտ. տեղի, կմ լեառն. և այլն:

Սատակաձայն: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զձայն սատակիչ. կմ ուժգին հնչող. կմ բարձրագոչ. և կամ մեծաբարբառ: ռամկ. ուժով ձայն հանող. կամ անօրէն կանչող: Մծբն. ժէ:

Սատականամ. ացայ. ացիր. նալ: (Ընդ. մէջ.) || խստանալ. կմ ուժգնանալ. կմ զօրանալ. կմ առաւելանալ. և կմ բռնանալ: և ըստ այսմ առի. սատականալ սովու. կմ ջրհեղեղ: Ծննդ. 7. 19: և 43. 1: Սատականալ ձայնի. կամ պատերազմի. կմ բանի. և այլն: Ելից. 19. 19: 2. Թագ. 24. 4: 4. Թագ. 3. 26: Իսկ մերթ անհնանալ. կմ զայրանալ. կամ ցասնուլ. և կմ ՚ի սաստկութիւն բարկութեան բրդել: ռամկ. խստանալ ըլլալ: Իմաստ. 16. 24: Նարեկ. իէ: Եւ Ոսկեբ. 2. հռով. ժդ. առի. ոչ ներէ սատականալ. կմ բարկանալ:

Սատակապատահանք: (Նախդրիւ հոլովի.) || սատակութիւն պատահմանց. կամ բռնութիւն պատահմանց բերեալ. և կմ խստութիւն, և ծրշ դիւէ պատահմանց. և ըստ այսմ առի. սատակապատահանք դատաստանի. կամ սատակապատահանք հատուածոյ: ՚Ի Հյոց հայրա. իէ:

Սատակապէս: (Մակբայ որակի.) || նման ընդ Սատակիչն, ըստ որում վարի մակբայաբար: Ճառընտ. Ա. ճը. 32.

Սատակաստատու: (Նախդրիւ հոլովի.) || սատակիչ սատակելի. կմ յոյժ սաստկալի. և կամ կարի անհաւատ:

Սատակացուցանեմ. ցուցի. ուցա. եալ: (Ներգործ.) || սատակիչ առնել. կմ խստացուցանել. և կմ առաւելուլ: 1. Մակ. 2. 35. և 38: Իսկ մերթ անհնազանդեցուցանել. կամ զայրացուցանել. և կմ բարկացուցանել:

Սատակութիւն. թեան: || խստութիւն. կմ ուժգնութիւն. կմ զօրեղութիւն. կմ առաւելութիւն, և կմ բռնութիւն: 2. Օրին. 3. 24: Եսայ. 11. 15: Դան. 14. 35: Իսկ մերթ խիզախութիւն. կմ անհնութիւն. կմ ապստամբութիւն. կմ պատմութիւն. և կմ ցասումն: 3. Մակ. 5. 1. և 9: Նարեկ. ղա. և ձ:

Սատակ. ի. աւ. կմ ով. աց. օք: || է արմատ սատակել բային, որով նշանակի սատակեալ. և ըստ այսմ առի. դժնդակ մահ ունօղ սատակ լինել: Իսկ մերթ սատակիչ. կմ մահացուցիչ. և ըստ այսմ առի ՚ի սատակ նախանձուէ. կմ սատակ գեղով. և այլն: Ոսկեբ. 1. հռով. խէ: Մերթ եւս սատակութիւն. և ըստ այսմ առի՝ ածել ՚ի վճ զչարաչար սատակս, կմ հասանել ՚ի սատակ կորստեան:

Սատակամահ: (Նախդրիւ հոլովի.) || չարաչար մահուամբ սատակել: Իսկ մերթ ընդ բային չարակցի այսպէս. սատակամահ առնել. կմ սատակամահ կորուսանել. և նշանակէ դժնդակ մահուամբ սատակել. կմ չարաչար սպանմամբ ՚ի մէջ բառնալ: Եւ կմ այսպէս, սատակամահ լինել. կմ սատակամահ կորնչել. և նշանակէ, դառն մահու սատակել. կմ բառնալ ՚ի մէջ. 2. Մակ. 9. 28:

Սատակեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || սատակամահ առնել. կմ չարաչար սպանանել. կմ կոտորել. և այս է մեծի մասին առի զչարաց. կմ զանօրինաց. և կմ զպղծոց. ռամկ. ոտքէ ջնջել: Թուոց. 20. 25: Յուդթ. 14. 8: 1. Մակ. 8. 11:

Սատակիմ. եցայ. եալ. իլ: (Ձայնակր.) || սատակամահ լինել. կմ չարաչար մեռանել. կմ դառնապէս վախճանիլ. և կամ չարչարանօք զրկիլ ՚ի կենաց. և այս առի զչարաց, զանօրինաց, և զպղծոց: ռամկ. ոտքէլ: Ելից. 30. 33: Սաղմ. 82. 11: Իմաստ. 16. 5: Իսկ մերթ ՚ի ձեռս գիրս առի նաև ընդ բարեաց. կմ զբարեաց. յորժամ դառն ըստ կանոն մեռանիցին. ոչ սովորական, կմ պատահման լինելով. և այլն: Ծննդ. 34. 30: և 45. 11:

Սատակիչ. կչի. ուէ. աց. օք: || սատակամահ առնող. կմ չարաչար սպանանող. կմ դառնապէս չարչարանօք կոտորող: ՚Ի նշանակ. նոյն. Սոյնպէս և 1. Կոր. 10. 10. սատակիչ կոչի նախանձայոյզ հրեշտակն, ըստ որում չարաչար կոտորէր զգայլեան եէլն յանապատին վն տրտնջմանցն:

Սատակումն. կման. մամբ. մանց. անէք: || սատակելն. կմ չարաչար մահ:

Սատակչական. ի. աւ. աց, օք: || սատակիչ զանկան. կմ կորուսանողական: Նարեկ. խը:

Սատան. ի. աւ. աց. օք: || է բառ եբրայական, որ թարգմանի հակառակորդ. կամ դիմադարձ. և կամ ընդդիմամարտ: 3. Թագ. 11. 14: և 23: և 1. Մակ. 1. 38: Սոյնպէս և 2. Կոր. 12. 7. գծեն, կմ բանսարկուն կոչի հրեշտակ սատան, ըստ որում է հրեշտակ հակառակօղ մարդկան. զորմէ տեսցես ինքնըստ ՚ի բառն սատանայ:

Սատանայ. ի. իւ: || Նոյն է ընդ Սատան բառին, որ թարգմանի հակառակ. կմ ընդդիմադարձ: Վասն զի Մատթ. 16. 23. ասէ առ Պետրոս. Երթ յետս իմ սատանայ. նշանակի ՚ի բաց կաց յինէն ով հակառակ: Բայց մասնաւորապէս առնել սատանայ՝ կոչի սադայէլն, կմ բանսարկուն. ըստ որում է հակառակորդ, և հրեշտակաց. և մեզ, և մեր բարեաց: Յոբ. 1. 6: Մատթ. 4. 5: և 25. 41:

Սատանայական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ որ սատանայի է. կամ որ վերաբերի առ սատանայ. և կմ դիւական. Նարեկ. հ. և. ճը.

Սատանայակիր. կրի. իւ. աց. օք: || կրող սատանայի. կմ զոր բանսարկուն յինքեան

կրէ․ կմ սատանայական․ և ըստ այսմ աւր՝ սատանայակեր բարք։ Աւգոստ։

Սատանայակուր։ (Նախագրիւ հոլովի․) ‖ այն ոմ, որ կերակուր եղեալ է սատանայի․ կմ որ հարուածեալ է ՚ի սատանայէ, կմ զոր բանտարկուն է սատանակեալ և կորուսեալ․ և ըստ այսմ աւր՝ սատանայակուր և գիճամոլ ազգ։ Աւգոստ։

Սատանայապաշտ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ ‖ պաշտօղ սատանայի․ և կմ գիճապաշտ։ Իսկ մերթ նշանակէ զկերպարերեալն առ սատանայական պաշտօնն․ կմ զայն, որով պաշտօն մատուցանի գիճին․ և ըստ այսմ աւր․ սատանայապաշտ սպասաւորութիւն։ Աւգոստ։

Սատար․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ գործունեայ․ կմ գործաւոր․ կմ արբանեակ․ կմ սպասաւոր․ և կմ մշակ․ ուստի․ բանուոր։ Ըստ այսմ․ Մծբն․ Ժա․ Նմ սատարք, որք վաստակեցին ՚ի չինուածի անդ՝ զվարձս ընդունէին։ և ՚ի ԺԹ. աւր, սատարքն վարձուորք վաստակեցին յայգւոջ անդր․ այսինքն մշակքն։ Այնպէս և 1. Մակ․ 3.6. արբանեակքն, կմ գործօղքն չարութեան, կոչին սատարք անօրէնութեան։ Իւր յայսմանէ առեալ երբեմն ևս նշանակէ զատորոյնանին՝ որով խմանի և առրին, ըստ որում գործէ զատայինս։ ուստի․ ըանակողոր․ կամ ճանաղոր։ Երեմ. 38.12։ Դարձեալ նշանակէ՝ օգնական․ կմ նպաստ․ կմ ձեռնտու․ կմ օժանդակ․ և կմ ընկերսիլ։ ուստի․ Յարփըլմեի․ Ըստ այնմ յոտանաւորն հեթմոյ, յինձ ողջալս լինիլ սատար, այսինքն նպաստ։ ըստ այսմ է և ՚ի Լամբրոն․ ՚ի բաղձմ փրկչի։ Իւր ևս նշանակէ սպասաւորութիւն․ կմ մշակութիւն, և կմ օգնութիւն․ ըստ այնմ Մծբն․ ԺԷ։ որոյ ակար է սատար յայգւոջ, զկնորկեալ առնու ըզ վարձս իւր, այսինքն որոյ ակար է մշակութիւն։ և ՚ի Խորէն․ Բ․ գլ․ 28․ աւր․ Սատարս նմա առնել ՚ի ձեռն խորհրդոյ ումեմն․ այսինքն օգնութիւնս տալով, որ է առնել, օգնելով․ կամ նպաստելով։

Սատարեմ․ եցի․ եալ․ ել։ (Ներգործ․) ‖ գործել․ կմ արբանեկել․ կմ սպասաւորել․ և կմ աշխատիլ ՚ի գործ ինչ։ ուստի․ բանել։ Եսայ․ 36. 2։ Աւգոստ։ Իւր յայսմանէ առեալ ստացականեալն, նաև մշակելն զերկիր, և զայգիս, սատարել կոչի։ Իսկ մերթ նշանակէ օգնել․ կմ նպաստել․ կմ ձեռնտու լինիլ․ և կմ ՚ի թիկունս հասանել։ ուստի․ Յարփըլմ ընել։ Խորէն․ Բ․ գլ․ 69։

Սատարութիւն․ թեան։ ‖ գործաւորութիւն․ կմ արբանեկութիւն․ կմ աշխատանք․ կմ սպասաւորութիւն․ և կմ մշակութիւն։ ուստի․ բանիլը․ կմ բանուորութիւն։ Երեմ․25.14։ Աւգոստ։ Իսկ մերթ ստացականութիւն, որ է ղուխա լուխն։ Երբեմն և օգնականութիւն, կմ նպաստութիւն․ կմ օժանդակութիւն․ կամ ձեռնտուութիւն․ և կմ միջնորդութիւն։ Խորէն․ Ե․ գլ․76․ և Գ․ գլ․ 12․ և 50։ Աւգոստ։ Լամբրոն։ Բայց մինչ աւր՝ սատարութեան բանից, նշանակէ հաստատութիւն բանից։

Կիւրղի պարապմանց։

Սատափ․ ի․ կմ ոյ․ իւ․ ից․ իւք։ ‖ խեցեմորգարտաց, որ է ամերանիւթ բունն խեցեմորթի երեք ծովային՝ ձևացեալ իբրև զատուփ տափարակ՝ յորոյ ծոցսն գոյանան բազմութիւնք մարգարտաց։ ուստի․ սէտէֆ։ Ներքին կողմն խեցւոյս այսորիկ մարգարտանման փայլէ․ վն որոյ բազում անգամ կազմեն ՚ի նմանէ զպէսպէս մեծագին յօրինուածս, որք ուստի․ կոչին սէտէֆ-ի-էօրի։ Բայց երբեմն սատափ կոչի բոլոր խեցեմորթս այս մարգարտածին։

Սատեր․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ է դրամ ինչ, որոյ ծանրութիւն է չորս դրամ․ և եթէ իցէ արծաթեղէն, արժէ զսաթրուն և ուկ․ փողս, այսինքն մտակս, որ առնէ իբրու մի ղոլաթայ։ Ծննդ․ 20. 14։ և 23. 15։ Ելից․ 21. 32։ Մատթ. 17. 26։ Բայց արտաքոյ մծաչունչ գրոց սատեր կոչի նաև ղոլաթայն, որ է կինաւուն փող։ տե՛ս և զՍիկղ։

Սատուր․ տրոյ․ ով․ ոց․ ովք։ ‖ տե՛ս զՍակր։

Սատր․ տրոյ․ ով․ ոց․ ովք։ կմ ի․ իւ․ ից․ օք։ ‖ մշեղէն․ կմ ապրշմեղէն նրբագոյն գործուածք․ զոր բազում անգամ նկարեն ասղնեգործութ. ՚ի ծայրսն․ կմ յեզերսն։ ուստի․ [illegible]․ կմ [illegible]։

Սատրապ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ է բառ պարսկական, որ թարգմանի նախարար․ ՚ի հին պատմագիրս։

Սատրեմ․ եցի․ եալ․ ել։ (Ներգործ․) ‖ սարով հարկանել․ կմ կարասել․ կմ ասեղնամանել զինս։ ուստի․ ղըյնօյ ընել․ կմ ղըձոյ փաշէլ։

Սատրինճ․ րինճոյ․ ով․ ոց․ ովք։ ‖ է անուն խաղու ինչ, զոր խաղան պէսպէս կարծեօք և նշխարք՝ զանազան կերպիւ շարժելով և այլայլելով զնա․ որոյ և գործիքն այսու անուամբ յորջորջին։ ուստիօր․ սադրանճ։

Սար․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք։ կմ իւ․ ուց․ ուք։ ‖ բարձրաւանդակ տեղի․ որով նշանակին լերինք․ բլուրք․ գահք և դարք յանդուածոց ծովու և գետոց․ և կմ գլուխք այսպիսեաց բարձանց․ որոց ներհակք են կոչին սորք և ձորք։ ուստի․ լեռ․ կմ ըէրան տէփէ։ Թուոց․ 34.4։ Յես․ 15.2. և 5. և 18.19։ Յուդթ․ 3. 14։ Իւր յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զգլուխն, կմ զակառն ղօրաց, և այլոց բազմութեանց։ ուստի․ [illegible] գլուխ․ կմ [illegible]։ ՚ի հին պատմագիրս․ Դարձեալ նշանակէ սուղաւ կանգ և կարասիք, և կմ կազմածք պատերազմի․ նաւուց․ ձիոց․ և այլոց նմանեաց․ և ըստ այսմ աւր՝ դատարկ և թափուրք ՚ի սարուց պատերազմի․ կմ չնորհել ամէք զերկիւղս սարօքն հանդերձ․ ՚ի հին պատմագիրս։ Բայց յեկեղեցական պաշտամունս սարք կոչին խրախճանեալք հասուցեալ [illegible] նմանաց շարականաց․ ըստ որում են նոցա իբրև զգլուխս․ որպիսի է օրհնութիւն․ ողորմեայն․ որ երկնից․ մանկունք․ և այլն։ և ըստ այսմ է ՚ի փոխարէնն․ սարաւր

Հարց՝ զչողակաթելն սասմ իւր սարօքն. և այլն։ տե՛ս և 'ի բառարանի յատուկ անուանց։

Սարակ. ի. աւ. աց. օք։ || փոքր սար. կամ գագաթ լերանց, և բլրոց։ 'Ի հին տպագրս։

Սարակ. ի. աւ. աց. օք։ || մառան երկնար, որ է եգ. ձի։ տաճկ. խըրրան։

Սարակինոս. ի. աւ. աց. օք։ || է անուն ըն նախնեաց երջանիկին արաբիոյ, որք յառաջագոյն կոչեցեալ լինէին հագարացիք. և յետոյ անուանեցան իսմայելացիք. ըստ որում յառաջեկին յիսմայելէ որդւոյ հագարայ աղախնոյն սառայի։ Բայց անուանեցան սարակինոսք 'ի քաղաքէն սարակայ՝ կամ սարակինեայ որ յարաբիա։ Բայց ոմանք ասեն կոչիլ սարակինոս 'ի սառայէ առնելով զէն հագարու. և թէ զի սարդ, տե՛ս 'ի բառարանի յատուկ անուանց 'ի բառն Ագարացիք։ 'Ի Հար. կարդ. ժէ։

Սարասպիս. կամ սերապիս. բառաւիայ. եաւ։ || է անուն կռոց. զոր պաշտէին եգիպտացիք բազում զոհիւք և պատարագօք։ Սա էր եզն ինչ նշանաւոր, զոր համարէին որդի աստուածոյ յարուցեալ 'ի մեռելոց 'ի կերպարանս եզին։ Խորեն. Բ. գլ. 62։

Սարաս. ի. իւ. ից. իւք։ || կերպ. կամ ձև. կամ օրինակ. կամ նմանութիւն։ ռամկ. ճարդ. և ըստ այսմ առնի. խարբել պատկան սարասիւ. կամ ձգգրտել ասցին սարասօք. կամ ըստ սարասի անապատականաց. և այլն։ Նարեկ. ղէ. և ղթ. և Կոմիտաս։

Սարասանդ. ի. աւ. աց. օք։ || ծագի սա 'ի բառէս սար. որ է գլուխ. կամ գահ։ ուստի բառեւս սարասանդ նշանակէ գլխաւոր. կամ գահաւանդ. որք մեկնեցան 'ի տեղիս իւրեանց։

Սարասանդակ. ի. աւ. աց. օք։ || երևելի յանուանէս՝ սար. այն և բարձրաւանդակն 'ի բառէս բարձր. և նշանակէ զայն՝ զոր ինչ սարասանդն։ Աճգտ.

Սարդ. ի. իւ. եց. իւք։ || է զեռուն ինչ բազմոտանի, որ նիւթեալ 'ի թանձրամած նիւթոյ որովայնին զթելս նուրբս անկանէ զոստայնս զատուատարօք, և զոր մանս իբրև զուռկան. կամ ոստ զբաղլարակ ցանց առ 'ի որսալ զճանճս. և զայլ ճճիս։ ռամկ. ծամառակ. կամ ծամբոջ։ Յոբ. 8. 14։ Սաղմ. 38. 12։ Առակ. 30. 28։ Եսայ. 59. 5։ Որոշել է սա ծառ ինչ մշտադալար, որ ունի ըղ մլայլն և գանազան արծեն նման արմանոյ լևանի, և բերէ պտուղ հանդոյն ձիթապտղոյ։ Զայս ծառ յունական բառաւ կոչեմք դաբնի. ռամկ. Դեֆնէ։ Եւ նշէնկի առլաւ ծառն եղևին՝ զոր տնկեցես 'ի տեղւոջ իւրում։ Եսայ. 41. 19։ և 60. 13։ Եզեկ. 31. 8։

Սարդենատեր. ի. աւ. աց. օք։ || 'ի սարդենեաց տերեւալ. կամ յառաջացեալ. և կամ որոյ նիւթն է սարդենի. յ 'ի դաբնեայ. և ըստ այսմ առնի՝ սարդենատեր պսակաւք։ Նարեկ. զէ։

Սարդենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || նոյն է ընդ սարդ բառին, այն և մրտենին ընդ մուրտ բառին։ Բայց երբեմն առեալ լինի փոխանակ ոստոց սարդի. և կամ փոխանակ կազմեցելոյն 'ի փայտէ սարդից. և ըստ այսմ առնի՝ սարդենի մահակ։ ռամկ. Դեփնիի ճաղ. կամ Դեփնէէ չիւպի։

Սարդիոն. կամ սարդիոնիւն. և կամ սարդիոն. ի. աւ. աց. օք։ || է քար ինչ ազնիւ գունով կարմիր իբրև զմիս. որոյ են երկու տեսակք. մինն է անթափանցիկ՝ երևեալ իբրև զմսագոյն ազնիւ գոյլափառ. որ 'ի գործիլն գեղեցիկ փայլէ, զոր և յաճախ ագուցանեն 'ի մատանիս քանդակեալ 'ի նմա զգիր։ ռամկ. Լէլնի։ Իսկ միւսն ունի զթափանցկութիւն, և զպայծառութիւն. և է առաւել կարմրագոյն և մեծագին քան զառաջինն։ ռամիօր. կարմիր ագէգին։ Այրդ՝ ասէնս այս գոյանայ 'ի խոռոչս վիմաց. և ըստ բժշկաց օգնէ պալարաց, և վիրաց՝ որք 'ի սրոյ. խափանէ զբղխումն արեան։ Առաջադրի 'ի կողմանս բաբելոնի և ըլեգեաց. և մանաւանդ 'ի սարդոնիայ կղզին, յորմէ և անուանեցաւ իսկ սարդիոն. այն ասեն բազումք։ Ելից. 35. 9։ Առակ. 25. 11։ Յայտ. 4. 3։ և 21. 20։

Սարդիոնիւն։ || տե՛ս 'ի վեր Սարդիոն։ Տօբ. 13. 22։

Սարդիօն։ || տե՛ս Սարդիոն։ Ելից. 28. 17։ և 39. 10։ Եզեկ. 28. 13։

Սարգաւղ. գուլս. ով. ոց. ովք։ || շուանն ոլորեալ 'ի մազից այծեաց, կամ ձիոց. և նմանեաց։ ռամկ. շուաղ։

Սարեակ. րեկի. աւ. աց. օք։ || թռչուն, որ է թռչուն ինչ սրակտուց և խայտաբղետ փետուր. և ունի բնաւորապէս ձայնս քաղցրս, կամ սուրբ։ ռամկ. զմնարդ. ուսնի զմեծութի փոքրեկ մարմնոյ, ունի զունդս, զպատուոյս, զձինիս։ Նաև զգէշ։ Այրդ՝ բնակին առաւել յաճախ 'ի յանտառս. և մանաւանդ 'ի թթենաստանս. չուեն երամովին. և երբեմն այնչափ բազմութ և գրոհիւ, մինչև պատեն զերեսս երկնից իբրև զամպս. և ապականեն զշարժելն իբր և սատակել մրրկի. ունին զթշնամութի մեծ ընդ մարախս. վն որոյ 'ի բազմանալն նց, և 'ի ծածկել զերկիր, կմ զօդս, սոքա 'ի հետուստ 'ի վր յարձակելով կոտորեն զնոսա։ և 'ի խմառակիլ միոյ խմբին, այլք յառաջեն 'ի գործ նց։ ռամկ. սարէն. և տաճկ. Պըղըրճըխ։ 'Ի հին բժշկարանն։ Պարձէլ. սարեակ կոչի թռչուն ինչ սրակտուց՝ սեաւ իբրև զագռաւ. իսկ մեծութբ և կերպարանօք նման սարեկին. մարմնով երկայն և նուրբ։ Երդէ քաղցրաձայն՝ գեղգեղելով զբարբառ իւր հագագաձայնութ բնակելն մարդ։ տաճկ. Ղըրըխ Բաւսամօտ։

Սարեմ. եցի. եա. եալ։ (չէզոք.) || խիղախել, կմ խրոխտալ. կմ սպառնալ. կամ դղրդել. և կմ մահչել 'ի վր ումեք։ Մծբն. 'Ի ձեռն գողոցն ձագաց։ Եւ 'ի Նարեկ. զթ. սար առնի. իբրև կենդանի զօրեղ՝ մոլուն սատակման սարեաց. դի սպառնացեալ։

Սարեւանդ ։ || տե՛ս զՍարաւանդ ։

Սարիք . սարեաց . եօք . (անեզական .) || տառ֊ ուղնք . կմ՛ կայծակնք . և կմ՛ կայծ . ըստ այնմ Խորէն. Ա. գլ. 31. Կապել զնա սարեօք այղն ձեօք ։ և 'ի վերջ հարց. Է . առնի , որ շուն , որ կապեալ լիցի սարեօք ։

Սարկաւագ . ի . աւ . ագունք . կմ՛ ագք . աց . օք ։ || պաշտօնեայ ժամարարին , որ է վեց երորդ աստիճանաւոր 'ի կղերիկոսական կարգի . որ անմիջապէս սպասաւորէ քահանային 'ի ժամու պատարագելոյ , և հրամայէ կիսասարկաւագաց և դպրաց . և ժողովրդոց . ըստ որում է նշ սար , փ գլուխ . և կարգաւ քան զնս աւագ . ոմ֊ և սուրբգրաբանութիւն անուանեն ցուցանէ . քանզի ասացաւ սարկաւագ , 'իբր թէ սար և աւագ ։ Փիլիպ. 1. 1 ։ 1. Տիմ. 3. 8. և 12 ։

Սարկաւագակից . կցի . իւ . աց . օք . || կց֊ ցորդ , կմ՛ ընկեր 'ի սարկաւագութեան . կմ՛ որ 'ի միասին ընդ այլում կատարէ զպաշ֊ տօն սարկաւագին 'ի ժամ սբյ պատարա֊ գին ։ Լամբրօն ։

Սարկաւագանոց . ի . աւ . աց . օք ։ || տեան֊ դատուն . կմ՛ սրբատուն ։ և ասացաւ սար֊ կաւագանոց . ըստ որում անդ բազմութիւնք սարկաւագաց զգեցուցանեն զժամարարն ։ 'ի վերջ հարց. Ը ։

Սարկաւագապետ . ի . աւ . աց . օք ։ || պետ սարկաւագաց . կմ՛ գլխաւոր սարկաւագ . որում յանձնեալ լինին գերագոյն պաշ֊ տօնք եկեղեցւոյ՝ քան այլոց սարկաւա֊ գաց ։ Խորէն. Գ. գլ. 67 ։

Սարկաւագարան . ի . աւ . աց . օք ։ || տե՛ս ընդ Սարկաւագանոց ։

Սարկաւագութիւն . թեան ։ || պաշտօն սար֊ կաւագի . կամ վեցերորդ աստիճան եկե֊ ղեցական կարգի , որոյ ունողն կոչի սար֊ կաւագ ։

Սարկաւագուհի . հւոյ . եաւ . եաց . եօք ։ || կին սարկաւագի ։ Բայց երբեմն առեալ լի֊ նի փոխանակ աբբայուհւոյ . որ է կին կարգեալ աբբա 'ի վր֊ հաւատաւոր կա֊ նանց բնակելոց 'ի մենաստանի ։ 'ի վերջ հարց. Զ. և Թ ։

Սարմատ ։ || տե՛ս զՍօրամատ ։ Խորէն. յաշ֊ խարհագրութեան ։

Սարմատացի . ցւոյ . ւով . ւոց . ւովք ։ || տե՛ս զՍօրամատ ։ Խորէն. յաշխարհագրութեան ։

Սարմատիա . իոյ . աւ . ։ || է լայնատարած գաւառ ինչ , որ անջատի յերկուս , որոց մինն է յեւրոպիոյ բաժանեալ 'ի միւսմէն տանաւխս գետով . և այժմ կոչի պոլոնիա֊ այն լինելէ՝ լեհաստան ։ Իսկ միւսն է յա֊ սիոյ առ կասպից ծովուն , որ այժմ ան֊ ուանի թաթարստան , ուր բնակին մըկ֊ ուէլ և չէրքէզ թաթարքն , և այլ ազգք թաթարաց ։ Խորէն. յաշխարհագրութեան ։

Սարոյ . ի . իւ .ից . իւք ։ || է ծառ ինչ դա֊ ղին փայտիւ , այլով անուամբ կոչեցեալ Թեղօշ ։ Եսայ. 41. 19 ։ Եզեկ. 31. 8 ։ Զաքար. 11. 2 ։ Բարձեալ սարոյ կոչի և ծառն գի , զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում ։ 2. Մնաց. 2. 8 ։ Եսայ. 44. 14 ։

Սարսափ . ոյ . իւ . եց . իւք ։ || սարսափեալ . փ սաստկեալ , կմ՛ դողացեալ ։ Իսկ մերթ սարսափումն , կմ՛ դողումն . և ըստ այսմ առնի յաւելեալ 'ի սարսափ անօրինաց . կմ՛ դո֊ ղացեալ անհնարին սարսափիւք ։

Սարսափելի . լւոյ . եաւ . եաց . եօք ։ || սոս֊ կալի . կմ՛ սարսելի . և կմ՛ զարհուրելի ։ Նարեկ. Ծա ։

Սարսափեցուցանեմ . ցուցի . ցո . անել ։ (ան ցողք.) || սաստկեցուցանել . կմ՛ սարսեցու֊ ցանել . կմ՛ դողացուցանել . և կմ՛ սոսկա֊ ցուցանել ։ ռամկ. դողացնել ։

Սարսափիմ . եցայ . եաց . իլ ։ (ձայնակր.) || սաստկիլ . կմ՛ սարսիլ . կմ՛ դողալ . կամ սարսել . և կմ՛ սոսկալ . և ըստ այսմ ա֊ սի . սարսափիմ տանել . կմ՛ սարսափիլ 'ի ցր֊ տոյ . և այլն ։ 'ի վերջ հարց. ԻԷ ։

Սարսափիւն ։ (Նախագրիւ հոլովի ։) || տե՛ս 'ի ներքոյ զՍարսափումն ։

Սարսափումն . փման . ման . մանց . մամբք . || սաստկութիւն . կմ՛ սարսումն . կամ դո֊ ղումն . կմ՛ սարսուռ . և կմ՛ սոսկումն ։ Խորէն. Գ. գլ. 24 ։

Սարսեմ . եցի . եա . ել ։ (չեզոք.) || տե՛ս ընդ Սարսիմ . Սաղմ. 75. 9 ։

Սարսեցուցանեմ . ցուցի . ցո . անել ։ (անցո֊ ղակ.) || տե՛ս զՍարսափեցուցանել ։

Սարսիմ . եցայ . եաց . կմ՛ եա . իլ ։ (ձայնակր.) || սաստկիլ . կմ՛ սարսափիլ . կմ՛ դողալ . կմ՛ սոսկալ . և կմ՛ դողմամբ զարհուրել . և ըստ այսմ առնի՝ սարսել երկիր , կմ՛ մար֊ դոյ . և այլն ։ Իմաստ. 8. 15 ։ Յովէ. 2. 19 ։

Սարսուռ . կմ՛ սարսուռ . սռոյ . ով . ոց . կմ՛ ից . ովք ։ || է տեսակ սարսռալ բայից . և նշանակէ սարսռումն . փ անհնարին դո֊ ղումն . կմ՛ սարսափումն մարմնոյ՝ պատ֊ ճառեցեալ 'ի սաստիկ ցրտոյ տենդին . կմ՛ սառնամանեաց ձմերան , և կմ՛ 'ի ջերմ հուրանաց ։ ռամկ. դողի դող ։ 2. Օրին. 28. 22 ։ Նարեկ. Փ ։ և 'ի Մծբն. ժէ. առն Եւ կայր զնա սաստիկ սառնամանիք ։

Սարսռամ . ացայ . ա . սարսռացեալ . ալ ։ (Է֊ միջ.) || սաստիկ սարսափիլ . կմ՛ դղրդա֊ նի հարկանիլ . և կմ՛ պաղել 'ի սաստկութէ սառնամանեաց , կմ՛ տենդին , և կմ՛ եր֊ կիւղի ։ ռամկ. դողի դող տալ ։ 1. Եզր. 9. 6 ։

Սարսռելի . լւոյ . եաւ . եաց . եօք ։ || սարսա֊ փելի . կմ՛ սոսկալի . և կմ՛ զարհուրելի ։

Սարսռեցուցանեմ . կմ՛ սարսռացուցանեմ . ցուցի . եցո . անել ։ (անցողակ.) || սաս֊ տիկ սարսափեցուցանել . կմ՛ դողացուցա֊ նել զոք սառնամանեաց , կմ՛ տեն֊ դին . և կամ երկիւղիւ և զարհուրանօք ։ ռամկ. դողի դող տալ ։

Սարսռիմ . կամ սարսռիմ . եցայ . եաց . իլ ։ (ձայնակր.) || տե՛ս զՍարսռալ ։ 'ի վերջ հարց. ԺԹ ։

Սարտնում . սարտեայ . տիր . տուցեալ . նուլ ։ (ընդմիջ.) || խեթիւ , կմ՛ աւելու թիւն , կմ՛ երկիւղիւ , և կմ՛ չարութեան յանձ

քէ թափել, կամ մեկնել, կամ որոշել. և կամ 'ի բաց հրաժարել՝ հատանելով զհամ հաղորդութե՛ն ։ ռամկ. ջէփ փաղըծել. կամ ղոփածել ։ և ըստ այսմ առի. սարանուլ կնոջ յառնէն. ծառայն 'ի տնէն. մարդոյ 'ի չար շաւղաց, կամ 'ի հրամանաց. և այլն ։ Դիտ. 19. 2։ Նոբէլ. խը. և կդ։ Մծբն. ժը։ Եւ յայսմանէ առեալ մասնաւորաբար մեկնելն 'ի առնէն՝ սարանալ առի ։ ռամկ. ծծէ նփէլ ։

Սարառուցանեմ. տուցի. տու. եալ ։ (անցող.) || յիմէքէ 'ի բաց թափել, կամ 'ի բաց մեկնել. կամ որոշել. և կամ խոպան բաժանել՝ զորմէ լեռագոյն առեալ 'ի բայն սարանուլ ։ Իսկ մերթ մասնաւորապէս սարառուցանել առի՝ հատանելն զերեխայն 'ի առնէն, ըստ որում մեկնեն զնա 'ի կաթնկերութէ ։ ռամկ. ծծէ նփէլ ։ 'Ի Հայր հարց. ժգ։

Սարիֆեայ. ի. իւ. եաց. իւք ։ || ձող գաւազանաձև հարեալ յերկիր. 'ի ներքոյ որոյ առ 'ի լինիլ նմա նեցուկ. ոստ առնեն յայգիս որթեւէրայս. հաստատելով զկարս քանչիւր որթոյն. կամ զուտն յայսպիսի ձողս ։ ռամկ. սարֆինայ, կամ ասմայի փայտի ։

Սարևան. ի. աւ. աց. օք ։ || պատուստակալ անկողնոյ, ծ սպիտակ ափուց գործեալ 'ի ձեղոյ, կամ 'ի բամպակէ, զոր արկանեն զանկողնով, և ընկողմանին 'ի վր նր. ռամկ. չարշաֆ ։ 'Ի Հայր հարց. ժգ։ Իսկ մերթ նշանակէ զծածկոյթն, զոր արկանեն կանայք զգլխով, կամ զգալար մարմնով յելանելն 'ի հրապարակ, որ և կոչի կողպատ ։ ռամկ. ղնուրսի. կամ եաշմախ ։

Սաւանանաթև. ի. իւ. եաց. իւք ։ || այն, որոյ թևքն են սաւանանեալք. կամ որ զթևսն թօթափէ, կամ բազխէ առ 'ի թռչել. որպիսիք են սերովբէքն, զոր եռես եզեկիէլ մարգարէն ։ 'Ի շարականս ։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ՝ սաւանանելով զթևս. ըստ այնմ 'ի հին պարտոճիրս. իբրև զործուէի սաւանանաթև ոլորգենալ յօգս ։

Սաւանանձայն ։ (նախդրիւ հոլովի.) || ձայն սաւանանման թևոց. կամ որ զձայնս տըրձակէ սաւանանելով զթևսն ։

Սաւանանեամ. նայցայ. ցեր. ալ ։ (ընդմիջ.) || տես զՍաւանանել ։ Նոբէլ. զզ։

Սաւանանմանն ։ (նախդրիւ հոլովի.) || համագոյն սաւանանելոյ. կամ որոյ թևքն, կամ բազմաչքն շարժին իբրև զսաւանանեալ թևս թռչնոց ։

Սաւանանեմ. եցի. եա. եալ ։ (չեզոք.) || բանալով զթևս թօթափել, կամ շարժել զնա 'ի թռչել. կամ զթևս առեալ բազխել զկողիւք, կամ ընդ միմեանս առ 'ի թռանել, որ և ասի թևածել, կամ թևահարել, ոմ առնեն ձագք հաւուց 'ի ջանալն թռչիլ թերակատար թևօքն. և կամ աքաղաղք 'ի ըմպանելն խօսել. ըստ այսմ իմա և զայլոց հաւուց, կամ թռչնոց ։ Եզեկ. 1. 23. և 24։ Նոբէլ. զա։

Սաւանանութի. նման. մամբ. մանց. մամբք ։ || սաւանանելն, որ է թօթափումն. կամ բազխումն թևոց 'ի թռչիլ. կամ թևածութի. և կամ թևահարութի ։ Նոբէլ. զզ։

Սափիրայ. ի. իւ. եաց. իւք ։ || է բառ այլազգական, և նշանակէ զակն ինչ պատուական, որ 'ի մեզ յատկապէս կոչի շափիւղայ ։

Սափիրական. ի. աւ. աց. օք ։ || շափիւղական. կամ շափիւղանման. և կամ զարդարեալ շափիւղայ ակամբ ։

Սափոր. ոյ. ով. ոց. ովք ։ || կուժ. կամ թակոյկ, որ է խեցեղէն անօթ ինչ երկայնաձիգ՝ կազմեալ երկուքումբք կամ միով ունկամբ՝ անձուկ բերանով, և մեծ փորով. վն որոյ և ասացաւ սափոր, իբր թէ սա է փոր ։ ռամկ. փէսփի ։ Ծննդ. 24. 14։ Դատ. 7. 16։ Մարկ. 14. 13։ Սոյնպէս սափոր կոչեցաւ ոսկեղէն անօթն մանանային, ըստ որում էր շինեալ 'ի ձև սափորոյ ջուրց ։ Ելից. 16. 33։ Եբր. 9. 4։ Դոյնձ՝ է սա չափ ինչ հեղանութ իրաց, որ առնու զմօտ մի, կամ իբրու քսան և ինն հօխայ ։ 3. Թագ. 5. 11։ և 7. 38։ Եսայ. 5. 10։ Եւ եւս նշանակէ առաւել չափ ինչ հեղոյ, և այլոց նմանեաց՝ որ առնու զերեք հօխայ. կամ փոքր ինչ պակաս, որ առնէ աստ քսան. վն զի մի քը սեստն է հարիւր քսան դրամ ։ Եզեկ. 45. 14։

Սափրեմ. եցի. եա. եալ ։ (ներգործ.) || վարսավիրել. կամ փոքրել զհերս ։ ռամկ. ածիլել. կամ Ճրաշ ընել ։ Լամբրոն ։

Սափրիչ. փրչի. աւ. աց. օք ։ || սափրող. կամ վարսավիրող ։ ռամկ. ածիլող. կամ դէլլագ ։

Սափրողական. ի. աւ. աց. օք ։ || այն ածելի, որ վերաբերի առ սափրողն. կամ առ սափրումն ։ Բայց մասնաւորապէս սափրողական կոչի արհեստն սափրելոյ զհերս ։ ռամկ. դէլլագլըգ ։

Սափրող ։ || տես զՍափրիչ ։

ՍԳ

Սգալի. սգալւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || Լի սգով, կամ ողբալի, և կամ տրտմալի ։

Սգամ. ացայ. սգա. կամ ացիր. ալ ։ (չեզոք և մերթ ներգործ.) || սուգ առնուլ. այսինքն ցաւով և տրտմութե՛ զգածիլ, կամ ողբալ 'ի վր մահու, կամ կորստեան իրիք, և կամ յաղագս մեծի ինչ վտանգի, ցուցանելով զթախծութի 'ի դիմս, 'ի զգեստս, 'ի կերակուրս, և յայլ գործս ։ ռամկ. սուգ ծպնել ։ Յոբ. 14. 22։ Սաղմ. 77. 63։ 1. Կոր. 5. 2։

Սգայուն. սգայնոյ. ով. ոց. ովք ։ || սգաւոր, կամ սգացող ։

Սգայունական. ի. աւ. աց. օք ։ || սգաւորական. կամ սգացողական. կամ աշխարողական. և կամ տրտմական. և ըստ այսմ առի՝ սգայունական վարք ։ 'Ի Հայր հարց. իզ ։

Սգաստական. ի. աւ. աց. օք ։ || այն ամ, որ է երևեցուցիչ սգոյ, և տրտմութե. կամ սգաւորական, կամ աշխարողական. և ըստ այսմ առի՝ զգենուլ, կամ փոփոխել զզգաստական հանդերձս ։ Լամբրոն ։

Սգացողական ։ || տես զՍգայունական ։

Սգաւոր. ի. աւ. աց. օք: ‖ սուգ ունօղ. կմ ողբացօղ: Եսայ. 61. 3: Մատ. 5. 4: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ բառիս՝ սգա ւորական. կմ սգացողական. ըստ այնմ Խորէն. գ. գլ. 68. բարբառել բան տխրա կան, և սգաւոր: Այսպէս է և Եւսեբ. 33. 4. ուր ասի. Եւ լուեալ ժողովրդեանն զբանն զայն չար, սուգ առին սգաւորօք, յմ սգաւորական հանդերձիւք. և այլովք նշանօք սգոյ:

Սգաւորական: ‖ տես զՍգայունական:

Սգուն. սգման. մամբ. անց. ամբք: ‖ սգա ցուցումն. կմ սուգ. ի այնմ Յովբ. 16. 21. Լաց ցեն նոքա 'ի սգման մինչև յաւիտեան:

ՍԵ

Սեամք. սեմոց. ովք. կմ օք: (վարի խարև անեգ.) ‖ քարեղէն, կմ փայտեղէն շրջանակ մուտից դրանց, որով մերթ նշանա կի ստորին դրանդն, զոր կոխելով երթևե մուտս առնեմք ընդ դուռն: ռամկ. վարե շէմ. 1. Թագ. 5. 4. և 5: Եզեկ. 46. 2: Իսկ մերթ նշանակին երկուքին դրանդիքն կանգնեալք 'ի մուտս դրան աստի և անտի, որք ունին յինքեանս զծղխնիսն: ռամկ. դրանդիքն էն: և տաճկ. օճայ: Ելից. 12. 7. և 22. և 23: Եզեկ. 43. 8:

Սեաւ. սևոյ. ով. ոց. ովք: ‖ Թուխ, մթին, որ ունի զխաւարային գոյն, որպիսի է ածուխն. կմ ագռաւն, որում հակադրի սպիտակն: ռամկ. սև: Երգ. 1. 4: և 5. 11: Զաք. 6. 2:

Սեաւմաղձուտ. ի. իւ.ից. իւք: կմ տւ. տց. օք: ‖ Նա, որոյ սևամաղձն առաւել է քան զայլ հիւթսն. կմ որոյ խառնուածն է սևամաղձային. վն որոյ այսպիսիքս լինին ըստ մեծի մասին տրտումք. դաժանք, և սիրօղք առանձնութեան: ռամկ. խորչող սևսրտոտ:

Սեբաստացի. ցւոյ. ւով. ւոց. ւովք: ‖ 'ի սեբաստիայ ծնեալ և սնեալ. կմ բնակիչ սեբաստիոյ: ռամկ. սեվասցի:

Սեբաստեան. տենի. իւ: ‖ սեբաստական, կմ յառաջացեալ 'ի սեբաստիոյ, և ըստ այսմ ասի՝ սեբաստեան ծնունդ. սեբաս տեան ժողովուրդ. և այլն: Իսկ մերթ նը շանակէ զսեբաստացին: Եւ զայսմանէ տես և 'ի բառարանի յատուկ անուանց:

Սեբաստիա. տիոյ. կմ այ. եաւ: ‖ է վաղե մի և հռչակաւոր քաղաք ինչ ասիոյ 'ի փոքր հայաստան՝ առ ալիս գետով, որ ռամկօր. սվազ անուանի:

Սեգ: ‖ տես զՍէգ:

Սեթևեթ. ի. իւ.ից. իւք: ‖ յօրինել. կմ պաճուճել. և կմ զարդարել: Իսկ մերթ յօրինուած. կամ պաճոյճ, և կմ զարդ. և ըստ այսմ մանաւանդ սովոր յոգնականն վարի:

Սեթևեթեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) ‖ յօրինել. կմ յարդարել. կմ պաճուճել. և կմ զարդարել. և ըստ այսմ ասի, սե թևեթել զբանս, կամ զձևս, և այլն:

Ողբ. 'ի Նախերգ. և 'ի հին տպագրին: Եւ յայսմանէ առեալ՝ սեթևեթիլ ասի զար դարիլն զինուք, կմ սպառազինիլն, և ըստ այսմ ասի 'ի հին տպագրին զզօրաց. Այր ընդդէմ սրածառեալ, սեթևեթեալ երիթային:

Սեթևեմ: ‖ նոյն է ընդ վերնոյն: Ողբ. 1. հատ. ա:

Սելաւ. սելայի. իւ. ից. իւք: ‖ է բառ յու նական, որ թարգմանի փայլակն. կամ ճաճանչ. և կմ լոյս: Բայց յատկապէս առեալ նշանակի տոլաւ աղգ ինչ օդային երևմանց, որ է յոլովութի հրոյ վառեալ յօդս. որոյ երկու են տեսակք. մինն յան կարծակի ստոուցեալ երագընթաց յար ձակմամբ երկայնի յօդս, և ունայնանայ, որ և ասի՝ աստղ. իսկ միւսն վառեալ միայ յօդս ընդ երկար, և մինչ 'ի սմանէ ըստ միոյ կողման ծայրք արձակին՝ կոչի աստղ գիսաւոր: 'Ի Բուղին տրեխօտհէր, որ ղուշխուրհէ:

Սեխ. կմ սեղխ. ի. իւ. ից. իւք: կամ ոյ. ով. ովք: ‖ պտուղ ինչ նման ձմերուկ. դդմոյ. որ ունի զգոյն դեղին, զմարմին մեղրա համ, և զկորիզ փառաձև, յորոց և սմանք լինին գնտակաձև և շերտաւորք: որ և ռամկ. ասի՝ ղաւուն: և տաճկերէն ղաւուն: Թուոց. 11. 5:

Սեխենի. կմ սեղխենի. նւոյ. ւով. եաց. եօք: ‖ բոյս սեխից, որ ունի զտերև մեծ, և զճիւղ երկայնաձիգ՝ տարածեալ հան գոյն դդմենւոյ: Իսկ երբեմն նշանակի սե խենատանին, զոր տնկեցեն զկնի: Թուոց. 20. 5: Եսայ. 1. 8:

Սեխենստանի. կմ սեղխենստանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: ‖ ընդարձակ վայր պարտի զայ. և այլոց տնկեաց, լցեալ բազմու թբ սեխենեաց: ռամկ. ղաւունլուխ: Կինոք ղի Եղէմ. ժգ:

Սեկ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ մաշկ այծեաց գոր ծեալ, և թ արուեստի յօրինեալ. յորմէ կաղմեն զերեսս մուճակի. և յայլ պէտս 'ի գործ ածեն: ռամկ. եւ սէկ: և տաճկեր. սախտեան, կմ սախտիեան:

Սեկափերթ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ մերթ սե կի, որ է թերթն մաշկաց այծեաց:

Սեղան. ոյ. ով. ոց. ովք: ‖ Ճաշարան. գծ. արձակ կազմած՝ ընդունօղ կերակրոյ, առ որով բազմիմք 'ի ճաշել. կմ յընթրել. որ և ռամկ. ասի՝ սէղան: և տաճկեր. սոֆրայ: Դատաւ. 1. 7: 2. Թագ. 9. 7: Մատթ. 15. 27: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ կերա կրոյ եդելոյ 'ի սեղանի: Սաղմ. 77. 19: Եսայ. 21. 5: Դարձեալ նշանակի զոհարանն. յմ բեմն, ուր զոհ մատուցանի: Ծննդ. 8. 20: Ելից. 27. 1: Եւ յայսմանէ առեալ՝ սեղան կոչի նաև Սբ բեմն, ուր մատչի պատա րագ մարմնոյ, և արեան Տն: Երբեմն և սեղան անուանին կերտուածք շինեցեալք խարև զգահաւորակ. կմ ոտք զբեմբ. յո րոց վր եդեալ լինին խաչնկք. կմ նուէրք. որպիսի էր ստանաւոր սեղանն տաճարին.

զետեղեալ զինի վարագուրին։ Ելից. 25. 23. և 30։ Եւ կմ՝ սփռեալ լինին ՚ի վերայ նորա գրանք, կմ՝ ինչք եդեալք ՚ի վաճառ. և կմ՝ յորոց վերայ գրեն զգիր։ ռամկ. ֆեշփոխ փայ։ Մատ. 21. 12։ Մրկ. 11. 15։

Սեղանազերծ. ի. իւ. ից. իւք։ || սեղանակալութեան. կմ՝ սեղանակողոպուտ. վասն զի ծագի ՚ի զերծանել բայէն, որ երբեմն նշանակէ մերկել. կմ՝ կողոպտել։ 2. Մակ. 4. 42։

Սեղանակալութիւն. թեան. թեամբ։ || կողոպուտ մը սեղանոյ. կմ՝ սրբազան տեղւոյ. որով նշանակի նա՝ որ յանդգնեալ կողոպտէ, կամ գողանայ ՚ի տաճարէ, և յայլ նուիրեալ տեղւոջէ զինչ, կմ՝ զանօթս իրս. որպէս զսպասս եկեղեցւոյ, կամ զզարդս. կմ՝ զկերպարանս. կմ՝ զպատկերս. և այլն։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ սեղանակալութեան կոչի նա, որ տալականէ, կմ՝ բռնաբարէ զնուէր րեալս. որպէս որ չարութեամբ քանդէ զտաճարս. բառնայ զսրբութիւն եկեղեցւոյ, զրկէ. հարկանէ, կմ՝ սպանանէ զեկեղեցականս, և զկրօնաւորս. կմ՝ պղծէ զնուէր րեալս կրօնաւորական ուխտիւ, և այլն։ Լամբրօն։ և ՚ի Գիրս հոգւոյ. ձառն. 5. գլ. 29։ Նորա՝ զդատս զայս յոյնք կոչեն. յեռօսի լօս. որ սպռւղաբանի սրբազան իրաց կողոպտիչ։ Իսկ լատինք անուանեն՝ սաքրի լէկուս. որ սպռւղաբանի կորզիչ, կմ՝ գողացող սրբազան իրաց. զոր ոմանք ՚ի նորոցս թարգմանեցին սրբապիղծ։

Սեղանակալութիւն. թեան։ || կողոպտումն, կմ՝ գողութիւն մը իրաց ՚ի նուիրեալ տեղւոջէ, որպէս ՚ի տաճարէ, կմ՝ յեկեղեցւոյ. ՚ի մը գանձանակէ. և այլն։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն սեղանակալութիւն կոչի ոև լցէ ապականութիւն. բռնաբարութիւն. ևլն. կմ՝ զրկումն մը եկեղեցւոյ. կմ՝ սրբազան իրաց. և կմ՝ նուիրեալ անձանց. զոր ոմանք ՚ի նորոցս կոչեն սրբապղծութիւն։

Սեղանակից. կցի. աւ. կմ՝ իւ. աց. օք։ || կըցորդ, կմ՝ ընկեր սեղանոյ. ռամկ. Ճէհ ուեղանէ ագտօղ. կմ՝ ղուծմուգայ։

Սեղանակողոպուտ. պտի. իւ. ից. իւք։ || նոյն է ընդ սեղանակալութեան բառին. ըստ այնմ Յովհ. 2. հափ. իւ. որն զմատուցելոյն ասել լուեալ զսեղանակողոպտին և զգողոյն։

Սեղանանենգ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || սեղանազերծ. կամ սեղանակալութեան։ Նար. բէհ. խն։

Սեղանապետ. ի. աւ. աց. օք։ կմ՝ իւ. ից։ || պետ. կմ՝ վերակացու սեղանոյ. և կամ մատակարար։

Սեղանատուն. տան. տամբ. տանց. տամբք։ || տուն, կմ՝ տեղի՝ ուր սեղան կազմեալ ուտեն զհաց։

Սեղանաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ամիօղ առաջի իւր զսեղան. կմ՝ որ սեղանով է կազմեալ և յօրինեալ. որպիսի են ոմանք ՚ի տեղեաց։ ռամկ. թաշլը օճաղ ուտօղ. կմ՝ օճաղով շինած։ Բայց մանաւորապէս ասեալ նշանակէ սոխաւ լումայափոխն. կմ՝ հատավաճառն. ըստ որում դնէ առաջի

իւր զսեղան, յո զգէնչիթպեան. և ՚ի վերայ նորա փոխանակէ զմանր դրամս ընդ մեծաց. կմ՝ զմեծս ընդ մանրունց. և կմ՝ զայս ազգ դրամոյ ընդ այն ինչ ազգակի. որ և բազում անգամ առնու յաւելուածս զդրամս տոկոսօք. և այս խնդրուղաց առաւելեալ վաշխիւք. վն որոյ և կոչի վաշխառու։ ռամկ. սառաֆ. կմ՝ ձառլըճըճը։ Մատ. 25. 27։ Ղուկ. 19. 23։ Եւ յայսմանէ առեալ սեղանաւոր կոչին նոքա, որք ընկալեալ ՚ի վարդապետաց զբանն այդ՝ յարգեն, և արծարծեն զնա ՚ի գործ դնելով։ Լամբրօն։ ըստ այսմ է և ՚ի շարականոցն. ուր ասի. որ զհաւատառացեալ արծաթ բանին ՚ի քէն՝ արկ ՚ի սեղանաւորս յոգիս մարդկան։

Սեղանաւորեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || զկերակուրս ՚ի սեղան արկանել, կմ՝ յօրինեալ դնել առաջի. կմ՝ մատակարարել. և կմ՝ տնտեսել. և ըստ այսմ ասի՝ սեղանաւորել զկերակուրս. որ և երբեմն ասի զմեծային բանից, և զնմանեաց, որք կերակուր նմանեցուցանին։ Լամբրօն։ և ՚ի հին պատմագիրս։

Սեղեխ. ի. աւ. աց. օք։ կմ՝ ով. ից. իւք։ || տարփածու, կմ՝ տռփոտ. յն նա՝ որ հարեալ ՚ի սէր կնոջ կմ՝ առն ուրուք՝ միաբանի ընդ նմա գարշաբար խառնակիլ ըստ պարապոյ ժամի. որ և կոչի հոմանի։ Եզեկ. 16. 33. և 34։ Խորէն. բ. պր. 60։ և դ. պր. 55։

Սեղեխաբար։ (մակբայ որակակ.) || իբրև զսեղեխ. կամ նման սեղեխի։ Խորէն. գ. պր. 68։

Սեղխ։ || նոյն է ընդ բառին՝ սեխ. որ է ղաւուն։ Մծբն. ժմն. վն զի բազում անգամ տառս՝ ղ. մուծանի և բառնի ՚ի բառս. յոր ժամ դնի նախքան զխէ. որպ յայտ է ՚ի սացանէ՝ աղխ, և ախ. ուղխ, և ուխ. ծղխնի, և ծխնի. դխմաբաղխ, և դխմաբախ. և այլն։

Սեղխենի։ || տես զՍեխենի։

Սեղխենոց. ի. աւ. աց. օք։ || տես զՍեխեստանի։ Բարսղ. 6. 69։

Սեղխեստանի։ || տես զՍեխեստանի։

Սեղմ։ (Նախդրիւ հոլովի. և մերթ վարի իբրև ածական.) || ճնշեալ. կմ՝ ամփոփ. կմ՝ խիտ, և անցրիւ մասամբք։ և այսպէս զերկրէ, և զմարմնոյ, և զնմանեաց։ ռամկօրէն ըխըմտժ. կմ՝ ըխըւ. ՚ի Գիրս մեծին խորհրդոյ։

Սեղմեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ճնշել. կմ՝ ամփոփել. և կմ՝ խիտ առնել։ ռամկ. ըխըմել. և կմ՝ ըխըւ ընել։ Իսկ մերթ՝ պնդել. կմ՝ ամրացուցանել. կմ՝ հաստատել. և ըստ այսմ ասի՝ սեղմել զդրանդեան փեղկս։ 1. Մակ. 5։ 47։

Սենեակ. նեկի. աւ. աց. օք։ || խուց. կամ խուղ շինեալ ՚ի տան, կմ՝ յայլ բնակութիւնս. ուր հասարակօրէն անկողինս արկանեն, և ննջեն, և հագուստ զպէտս անձին։ ռամկօրէն օտայ։ Ծննդ. 43. 30։ Ելից. 8. 3։ Մատ. 6. 6։

Սենեկապան. ի. աւ. աց. օք։ || պահապան կմ՝ սպասաւոր սենեկի մեծայարգոյ ան-

ձանց.

ձանց. և կամ սեննեկապետ: 1. Եզր. 3. 4:

Սեննեկապետ. ի. աւ. կամ իմ. աց. օք: || պետ. կամ վերակացու սենեկի արքայի. կամ պալատ մեծամեծաց. և կամ սենեկապան: Յուդիթ. 14. 8: Գործ. 12. 20: Խորէն. գ. գլ. 22:

Սեպ. պյ. ով. սեպք. կամ սեպեր. սեպոց. ովք: կամ իմ. ից. իւք: || սար բարձր՝ ապառաժուտ՝ և որոգայթն. կամ հաստատուն ապառաժ. կամ ժայռք վիմաց՝ բրգաձև յերկրէ բարձրացեալք. որ գտանի 'ի պատառուածս լերանց և ծործորաց. յորս անհնարին է մարդոյ ելանել: տաճկերէն եար. ըստ այնմ Խորէն. գ. գլ. 45. Եւ առաջի դրաց այրին սեպեր ուղորդ. Սոյնպէս և 'ի թարգմանութիւնն Լամբրոն. ասի. Թէ ոչ էր ծործոր քարանձաւացն պատառեալ, և սեպս հատեալ: Եւ գլխի ասի՝ Զերանց պատառուածի ծործորն, և զսեպոցն ամրութիւն եա Թռչնոցն տեղի պատսպարման: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ՝ զփոքրիկ գործի ինչ փայտեղէն, կամ երկաթեայ, սուր ծայրիւ, և լայն գլխով, զոր մխեն ուրեք իբրև ցցից, կամ հարկանեն ընդ ճեղքուածս փայտից առ 'ի հերձանել զնա. և այլն. ռամկ. չիւի:

Սեպանամ. ացայ. ացիր. ալ: (ընդ միջ.) || սեպ լինել. կամ բրգաձև որանալ: ռամկ. սիւրի օլմագ: Եւ մերթ՝ սեպով պնդել. կամ ամրանալ: ռամկ. չիւիով ամրցնել: Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ նշանակէ՝ յոյժ վերանալ. կամ բարձրանալ. կամ վսեմանալ. և կամ յաղագս բարձրութեան անմատոյց լինել. և ըստ այսմ ասի՝ Աստուածային գործութիւն է բարձրացեալ՝ սեպացեալ՝ անհասանելի բնութեան պարագծոց:

Սեպեմ. եցի. եա. եալ: (ներգործ.) || սեպով պնդել. կամ սեպմել. և կամ ամրացուցանել: ռամկ. չիւիով ամրցնել:

Սեպհական. ի. աւ. աց. օք: || ծագի 'ի բառեն՝ սեպուհ. զի առ սեպհական, որ թէ՝ սեպուհեկին. ուստի նշենկի առլաւ վսեմին. կամ վեհական. կամ գերապանծ. կամ ընտիր. և կամ իբրև զսպասաւորական ինչ անձին սատացեալ. կամ զրաւեալ և յատկացուցեալ. ըստ այնմ 'ի Շարականոջ. Զխորհուրդ սեպուհոյ սեպհական փառաց՝ մարդարէին ծանուցեալ: ըստ այսմ է և Եսայ. 19. 5: 2. Օրէն. 7. 6: Տիտ. 2. 14: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ մասնաւոր, կամ յատուկ. կամ առանձնական. կամ իւրական. և կամ ինքեան բուն: Ծննդ. 48. 2. 2: 1. Մակ. 13. 53: Նարեկ. ձէ: Բայց երբեմն գրի սա սեփհական. որ և կարապետ՝ կարգի: Խորէն. ա. գլ. 4: և գ. գլ. 20: Յորմէ և երբեմն 'ի բաց եղեալ զտառն՝ հ. գրեմք սեփական. ըստ այնմ Աճառ. Զձեր սեփական պալհատն 'ի ձեզ դարձուցից:

Սեպհականեմ. եցի. եա. եալ: (ներգործ.) || սեպհական առնել. զի յատկացուցանել. կամ իւրացուցանել. կամ յինքն ձգել. և կամ գրաւել: Նարեկ. ձէ: Սոփեր. 1. հատ. խա:

Սեպհականութիւն. կամ սեփհականութիւն. թեան:

|| սեպհականումն. զի յատկացուցումն. կամ իւրացուցումն: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ սեպհականէն իւրաց. կամ սեպհական ստացուածոց: 'Ի Գիրս Գրեգորի Տղայն:

Սեպհականումն. նման. ման. մանց. մամբք:

|| նոյն է ընդ վերնոյն:

Սեպուհ. սեպուհոյ. ով. ոց. կամ եաց. ովք: և կամ աւ. աց. օք: || վսեմ. կամ գերամբարձ. կամ գերազանց. և կամ վեհ. ըստ այնմ. Նարեկ. զէ. Զկրկնակ նախապարութեան սեպուհն աղաւաղ: Իսկ մերթ գոյականաբար առեալ նշանակէ զազնիւս ազգաւ, և տոհմիւ. կամ զազատս. կամ զպատրիկս: ռամկօր. պէյզատէ: Նարեկ. գ: Պարձեալ է անուամբ լերին միոյ հայաստանեայց, որ 'ի դիւցազին դարանակալեաց. ուր էր այրն մանկեալ. յորում ճգնէր ոք հայրն մեր գրիգորիոս հրաշալի ճգնութեամբ. ուր և վախճանեալ ամփոփեցաւ 'ի հողմնոց. որ պատմէ Խորէն. բ. գլ. 88:

Սեռ. ի. իւ. ից. իւք: || ազգ. կամ ցեղ. կամ զարմ. և են այսմ ասի. սեռ մարդկային. սեռ հայոց. կամ յոյնաց, և 'ի սեռէ դաւթի: ռամկ. աւգ. կամ ոյնուլէ: Յայտ. 22. 16: Յն որտի: և Լամբրոն: Իսկ մերթ նշանակէ զանասունս իւրաց. ռամկ. նոյ. կամ պօյմը: Նարեկ. ղթ: Յն որտի: և Լամբրոն: Իսկ երբեմն առեալ լինի փոխանակ որակութեան. կամ բնութեան. և կամ բնածին խառնուածոյ. ըստ այնմ 'ի Հայր հարց. ժզ. Իր բարեյօդ մարմնով, և առողջ, և ցամաք սեռիւ: Մերթ և նշանակէ սովորական սեռին արուին, և իգին. և ըստ այսմ անուանի ինչ 'ի քերականաց ասի ըստ սեռին արական, յոր ժամ զարուն նշանակէ. որպէս հայր. այր. արջառ: Իսկ իգական, մինչ զիգն ցուցանէ. որգոն մայր. կին. երինջ: Եւ յայսմանէ առեալ դնին սեռք նաև 'ի բայս. վն զի բայ ինչ յորժամ զներգործելն ցուցանէ, ասի ըստ սեռին ներգործական. Բայց յորժամ զկրելն յայտնէ, կոչի ըստ սեռին կրաւորական: Պարձեալ՝ ըստ փէլիսոփայից սեռ կոչի առաջինն 'ի հինգ ձայնիցն պորփիւրի. որ է ընդհանուր ինչ. զոր ստորոգեմք զբազմաց տեսակաւ տարբերեցելոց. և պարունակէ զիւրև զտեսակս իբրև բովոր զմասունս. որպէս կենդանին զմարդ, զառիւծ, զձի, և այլն: ծառն՝ զտանձենի, զձիթենի. և այլն:

Սեռական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ վերաբերի առ սեռն. կամ ազգային. կամ տոհմային. կամ որ է 'ի նոյնոյ սեռէ: Յն ոռ. դի: Եւ յայսմանէ առեալ սեռական կոչի ըստ քերականաց երկրորդ հոլովն, յորում երբեմն 'ի ցուցանելն զսեռն ուրուք՝ վարիմք այսու հոլովիւ. որգոն. 'ի սեռէ դաւթի:

Սեռականագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || առաւել սեռական. կամ որ է գերագոյն սեռ. և կամ ընդհանրագոյն 'ի բանի սեռի. և ըստ այսմ սեռականագոյն սեռ կոչին տասն ստորոգութիւնքն արիստոտելի.

Digitized by Google

ըստ որում պարունակեն ընդ ինքեամբք զբազում ստորինագոյն սեռս. որպէս գոյացութիւնն՝ զմարմին, զբոյս, զկենդանի: 'Ի Գիրս Պիտոյից Փիլիսոփայից:

Սեռակնաձեւ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Ծագի սա 'ի բառէս սեռն, որ է վճիռ, կմ պայծառ, և յանուանէս ակն, որ է գոհար քար. ուստի բառիւս սեռակնաձեւ, նշանակի այն ինչ, որ ունի զձեւ, կմ ըղ նմանութիւն պայծառ ական. և ը. այսմ երկինքն կոչին սեռակնաձեւ, կամ համառօտմամբ՝ սեռաձեւ. ըստ որում են պնդակալ, և պայծառ, և թափանցիկ իբրև զվճիռ անդամանդ. կմ զի ըստ կարծեաց հնոց, ծածուցեալ կան 'ի ջրոյ իբրև յակն վանի, զի իբրու [illegible]. և ը. այսմ է 'ի ճառըն [illegible], տալ ասի. Զերկինս գործականեցեր անձառապէս ջրային սեռաձեւ. զի գործեցեր 'ի ջրոյ սեռակնաձեւ: Սոյնպէս սեռակնաձեւ կոչի 'ի Տօմարին ոք խաչն, ըստ որում ունի զձեւ, և զոսկի շափիւղայ ական, որ երևեցաւ ընդ ոսկւոյ տն 'ի Բիւզանդիոն 'ի ձեւ արփւոյ, որ է քառակուսի յօրինակ քառաթեւ ոք խաչին. որպէս ասի 'ի Տօմարին. Երևեցաւ այլափառնման ակն պատուական 'ի ձեւ խաչին: Բայց ոմանք զբառս զայս համեն յանուանէս՝ սեռական, իբր թէ սեռականաձեւ, զի ընդհանրաձեւ. և խաչն կոչի այսպէս, ըստ որում ունի զձեւ ընդհանուր աշխարհի, որ է քառակուսի. կամ զի ձեւանայ 'ի դէմս ընդհանուր քրիստոնէից: Բայց առաջինն է իսկագոյն:

Սեռակոտոր. ի. իւ. ից. իւք: || կոտոր. կմ մասն սեռի. և ըստ այսմ սեռակոտոր կոչի տեսակն, ըստ որում պարունակի ընդ սեռիւ իբրև զմասն: Իսկ մերթ՝ բազմասեռ. կմ բազմապիսի. և կմ ազգիազգի. ըստ այնմ. Նոննի. ղզ. Սեռակոտոր այլայլակ գունովք 'ի պէսպէս մասանց արհեստիւ կապեալ:

Սեռաձեւ. ի. իւ. ից. իւք: || Է համառօտեալն սեռակնաձեւ բառիս, որ մեկնեցաւ 'ի վերոյ: որպէս կառաձեւն՝ կառակնաձեւ բառիս, որ նշանակէ զունօղն զձեւ կառակնի. այսինքն [illegible]. կամ [illegible] հնաանց:

Սեռարքունեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || Ունօղ զարքունական սեռ, զի զազգ. կմ զտոհմ. կմ սերեալ յարքունական կարգէ. և կամ թագաւորացն: Շնորհալին:

Սեռն. սեռին. ամբ. անց. ամբք: || յատակ. կմ մարմնոյ. կմ ոք. կմ անկիւն. կամ պորտ. և կմ քիմք: ռամկ. ղրուփ. կմ Ըէմիղ: և ըստ այսմ ասի. սեռն տեսութ. սեռն սիրով. սեռն բնութե. սեռն, և անկերպան մտաց տեսութե. և այլն: Նոննի. ժ. և ղզ: և 'ի Յիշատակարան: և 'ի Դիոնիս. Երգոց: Իսկ մերթ՝ անխարդախ. կամ աննենգ. կմ հաւատարիմ. և ըստ այսմ ասի. սեռն առաքինութե. և այլն: Նոննի. ղգ: Դարձեալ, նշնկի ամաւ [illegible] փայտն, յորոյ ծայրին անցուցեալ կան անիւք կառաց. և սայլից. որ յատկապէս կոչի՝ լծասեռն. ռամկօրէն սոյնի ոէս: Սերտ. 33. 5:

Սեռնտեքաւ. կմ սեռնապէս: (մակբայ որակական.) || յատակաբար, կմ մաքրապէս. կմ առանց խառնակութե. և կմ պարզութե: 'Ի Գիրս Պիտոյից Փիլիսոփայից:

Սեռոյր: || զի սեռի: տես զբառն առոցելոյր:

Սեր. ի. իւ. ից. իւք: || սեռ. կմ ազգ. և կամ տոհմականութիւն մարդոյ. կմ կենդանեաց, բուսոց, պտղոց. և այլն: Նոննի. ղթ: Իսկ մերթ միանուանապէս առեալ, նշանակէ զցեղն արական և իգական, կամ զսաղբերումն արուէին և իգլին: և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի. մանուկս ունի՝ յայտնէ զսեր իգլին: Դարձեալ՝ նշանակի սակաւ պարարտութիւն մածեալ յերես կաթին եփեցելոյ, զոր թերթս թերթս անջատեալ 'ի նմանէ, արկանեն յաման, և ուտեն: ռամկ. եւս ասի՝ ոէր. և տաճկերէն ղայմախ. ըստ այնմ 'ի գիրս Մծբն. ժթ. Սրքաեն անցեալ սեր, [illegible] ապականեալ ղայմախ:

Սերաւուր: (Նախդրիւ հոլովի.) || յոյժ ազգս լսելի եղեալ. կմ ընդ ամ տեղիս հռչակեալ. և կամ աշխարհալուր: ռամկ. ամէնուրէն լսած եղած:

Սերական. ի. աւ. աց. օք: || այն ինչ, որ վերաբերի առ սերն. կմ որ յայտնէ զսերն արուէին և իգլին. և ըստ այսմ ատականքն արուաց և իգաց. կոչին սերական անդամք:

Սերանամ. ացայ. ցի՛ր. ալ: || տես զՍերիլ: Մծբն. ժէ:

Սերատեսակ. տեսի. իւ. ից. իւք. կմ աւ. աց. օք: || Է բառ յունական, որ թարգմանի եղջերուաճար, և ամենայն նշանակի օձ ինչ ժանտ, որ հայերէն կոչի եղջերուիլ, զի ունի 'ի վր ճակատուն զերկու. կմ ըղ չորս եղջիւրս համգոյն եղջեր այծի: Մարմինն է յոյժ սաստիկ, և երկայնութիւն իբր երկու կանգունն. իսկ գոյն մարմնոյն է իբր աւազոյ: Լինի սա յաշխարհն եթովպացւոց. թաղի բոլոր մարմնովն յաւազուտս, և զեղջիւրսն արտաքոյ կացուցեալ խաղացուցանէ. և 'ի հաւաքիլն թռչնոց 'ի վր եղջերացն իբրև 'ի վր ոստոյ արտաքս ստատուցեալ ըմբռնէ զնս: Պարսն գործէ անցաւորաց 'ի ճանապարհի. վասն որոյ և կոչի օձ պարանակալ. յարձակի յանկարծ 'ի վր ձիաւորաց, և նախ հարեալ զպարշապարս երիվարացն՝ յերկիր կործանէ. և ապա ընդ անկանելն հեծելոց՝ 'ի վր հասանէ, և խայթէ զնս: Իսկ տեղին խայթուածոյ ուռուցեալ խստանայ իբրև զգլուխ բեւեռոյ. ընդ նմին ականեն շրմանեալ տեսանին [illegible] օձահարացն, և զգաբծին ստատիկ ցաւօք յօդք երանաց և ծնգաց, և նիքեանք ուշաթափեալ խելային: Ալտրովանդ. Գիրս Է. գլ. Գ.

Digitized by Google

Սերաւփին. կմ սերափիմ: (Նախդրիւ հոլովելի.) || սերովբէ. կմ սրովբէ: Նարեկ. ղԺ:

Սերգեւիլ. || տես զՍերկեւիլ:

Սերեկ. ի. ին.ից. իւք: կմ աց. օք: || ծած կոյթ կազմեցեալ 'ի քերեալ և 'ի չորացուցեալ քաղցրացուցեալ, կմ մաշկաց. զոր ածել զքերանով անօթոց իւղոյ, կմ մեղու, և այլոց նմանեաց. կապեն 'ի փակելն զբերանս անօթոց: Եւ յայսմանէ առեալ նաև ձըգտեալ մաշկ.ք Թմբկաց' սերեկ կոչին:

Սերեկեմ. եցի. եմ. ել: (Ներգործ.) || սերեկաւ, դ.ն. մաշկաւ փակել զբերանս անօթոց: Թուոց. 19. 15:

Սերեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զարմ 'ի զարմէ ծննդեամբ յառաջ ածել, և ծաւալել. կմ մի 'ի միոյ ծնուցանելով աճեցուցանել. կմ բազմացուցանել: Եզեկ. 36. 12: ըստ այսմ է և 'ի Խորէն. ա. գլ. 61. ուր ասի. Ջնէլ 'ի նմանէ պատանիս չորս' այդ սերէ:

Սերիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || մի 'ի միոյ ծնանելով յառաջ գալ. կմ յորդւոց յորդիս յումեքէ յառաջանալ. և կմ յաջորդական ծննդեամբ աճել. և ծաւալիլ. և ըստ այսմ' ասի ղազգէ, կամ զանձնէ ումեքէ' սերեալ 'ի նահապետաց, կմ յայն ինչ զարմէ. կմ յայս անուն մարդոյ: Այն պէս ևս ասի սերիլ հարց յորդիս. կամ կենդանեաց 'ի ծնունդս իւրեանց: Խորէն. ա. գլ. 22: և բ. գլ. 7. և 65: Մծբն. Ժէ:

Սերկ: (մակբայ ժամանակական.) || այսօր. կմ յայսմ աւուր: ռամկ. աօր:

Սերկեան: (Նախդրիւ հոլովելի.) || այսօրեան. կմ այսօրական, դ.այն. որ վերաբերի առ այս օրս. կմ որ յայսմ աւուր լինի: ռամկ. աօրուան. և տաճկերէն պէօյլէնտէն: և ըստ այսմ ասի' սերկեան ծնունդ. կմ պատահաս. կմ 'ի սերկեան աւուրս, որ է առել յայսմ աւուր: ռամկ. աօր: 'ի ճաշոցն:

Սերկեւիլ. կմ սերգեւիլ. ւլի. ւոյ. աց. օք: || է գեղնագոյն պտուղ ինչ գնտակաձեւ' որ ըստ մեծի մասին լինի խորտաբորտ: Եւ են սորա երկու տեսակ.ք. մին քաղցր. և միւսն թթուաշ: ռամկ. և. սէրկէւիլ: և տաճկերէն այվայ: Մծբն. Թ: Խորէն. յաղ խորհրդ: Բայց երբեմն նշանակի առհասարակ ծառն այսորիկ պտղոյ. որպէս և երբեմն խնձոր կոչեսցի զխնձորենին: ռամկօր. այվայի ծառ: Աշխարհ:

Սերմանահան. ի. աւ. աց. օք: || սերմանիչ. կմ սերմանօղ. դ.ն. մշակ արկանօղ սերմանց յերկիր. և ասացեալ սերմանահան, ըստ որում հանէ 'ի շտեմարանաց, կմ բառնայ 'ի գոգոյն' զսերմանիս 'ի սերմանել, դ.ն 'ի ցանել յանդաստանս, յորմէ և կոչի սերմանացան, իբր թէ ցանօղ սերմանց: ռամկ. էքինճի: Մատ. 13. 4: և 2. Կորն. 9. 10:

Սերմանամատոյց: (Նախդրիւ հոլովելի.) || մատուցանօղ սերմանեաց. կմ այն, որ տայ, կմ արտադրէ յինքենէ զսերմանս. որպէս սեքեն բոյսք ցորենոյ. գարւոյ, և այլոց սերմնեաց: Նարեկ. 'ի գոհ. առաք:

Սերմանանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ.միջ.) || սերմանաւորիլ. կմ 'ի սերմն գալ. կամ սերմն կապել. ռամկ. հունդ կապել: Ոսկոր Եսայ. 9. 31: ուր ասի' Էր կտաւն սերմանացեալ էր, իմանի ասել. բոյսն վշոյ սերմնաւորեալ էր, կմ 'ի սերմն եկեալ, որ հանդիպի 'ի հասունանալն նր:

Սերմանացան. ի. ին. ից. իւք: || տես զՍերմանահան: Մատ. 13. 18: Ղուկ. 8. 5:

Սերմանացեալ. ցելոյ. ով. ոց. ովք: || սերմնաւորեալ. կմ 'ի սերմն հասեալ: ռամկ. հունդ կապած:

Սերմանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ ըզ սերմն, կմ բերօղ սերման. և կմ սերմանելի: Խոր. ճ. գլ. 59:

Սերմանաւորեմ. եցի. եմ. ել: (Ներգործ.) || սերմանաւոր առնել. կմ 'ի սերմն բերել: ռամկ. հունդ կապել տալ:

Սերմանաւորիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակ.) || սերմանաւոր լինիլ. և կմ սերմանանալ: ռամկ. հունդ կապել:

Սերմանաքաղ. ի. ին. աց. օք: || քաղօղ սերման. դ.ն. նա' որ ժողովէ զսերմանիս' հնձելով, կամ զԹօԹափեալ հատս սերմանց հաւաքելով: Իսկ մերԹ նշանակի հաւ ինչ անարգ և գօշաքարոյ' կերպարանօք նմանատարաւոր, որ Թ բնածին բարուցն միշտ հետամուտ լինի քաղել զԹօԹափեալ հատս սերմանց, յորմէ և էառ զանունն: Եւ յայսմանէ առփոխուԹի եղև 'ի հնումն սերմանաքաղ կոչել զաղքատս և զանարգս' կմ զպատասալեալս 'ի մարդկանէ, որք յաղագս չքաւորուԹե ժողովէին 'ի հրապարակս ըզ հատս ցորենոց ԹօԹափեցելոց 'ի քրձոյ. զի կերիցեն և կեցցեն: Եւ յայս միտս ո. մանք 'ի փիլիսոփայից սերմանաքաղ կոչեցին զերանելին պօղոս' համարելով զնա անարգ բարբանջօղ որ. իբրև զմի 'ի գ.ձեց կաց. Գործ. 17. 18: Յոյնք կոչեն զսա սփէռմօլօկօս, որ նշանակէ զսերմանաքաղն' համանգամայն և զսերմանաբանն, այսինքն զսերմանօղն շաղփաղփ բանից, որ է չաղ փաղփաբան:

Սերմանելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն ամ. որ կարէ սերմանիլ. կմ յորմէ կարէ յառաջ գալ սերմն 'ի սերմանել. որպիսիք են սերմանաւոր բոյսքն: Ծննդ. Ա. 29:

Սերմանեմ. եցի. եմ. ել: (Ներգործ.) || 'ար կանել յերկիր զսերմն. կմ սերմանաւո. րել: և ըստ այսմ ասի' սերմանել զսերմն. կմ սերմանել զերկիր, զանդաստանս. և այլն: ռամկ. ցանել: Ծննդ. Ա. 11: և 47. 23: Եսայ. 23. 10:

Սերմանիք. նեաց. նեօք: (անեզական.) || ծաղի սա 'ի սերմն բառէն. որպ սառնամանիքն 'ի սառն բառէն. և նշանակէ զնոյն ինչ սերմն, զոր սերմանեն յերկիր. կմ որ յերկրէ արտադրի: Ղևտ. 26. 16. և 20: Եսայ. 30. 23: Մարկ. 4. 31:

Սերմանիք. || է յոգնականն բառիս սերմն, զոր տեսցես 'ի նմին բառ:

Սերմն. սերման. մամբ. մունք. կամ մանց. անց. ամբք: || սերմանելի նիւԹ, յորմէ

արտադրի նմանն ըստ անտակին. որպի-
սի է ցորեանն. կմ գարին, և այլ ունդք.
զորս սերմանեն։ տամկ. հանփ. և տաճկերէ-
թօխում։ Ծննդ. 47. 23։ Սաղմ. 125. 6։ Մատ.
13. 24։ Այնպէս և հատք պտղոցն ա-
կեալք ՚ի պտուղս. կամ ունդք պարփա-
կեալք ՚ի ծաղկունս և ՚ի խոտս, սերմն
կոչին. ըստ որում են սկզբունք սերմաց
այնց՝ յորոց արտադրին. Ծննդ. 1. 11. և
12. և 29։ Իսկ երբեմն առհասարակ սերմն
անուանին ո՛ և իցէ արդիւնք երկրի. կմ
արմտիք. և կմ ունդք. և այլք հատք. ըն
որում կարեն սերմանել։ Ելից. 16. 31։ 1.
Թագ. 8. 15։ 3. Թագ. 18. 32։ Երբեմն ևս
նշանակի սոյլաւ հիւթն արուութե, զոր սեր
մանէ արուն յարգանդ իգին առ ՚ի ծննդ։
Ծննդ. 38. 9։ Ղևտ. 12. 2։ և 15. 16։ Իսկ մերթ
առեալ լինի փոխանակ զաւակի. ըստ ո-
րում ՚ի սերմանէ յառաջանայ։ Ծննդ. 21.
13։ Եսայ. 1. 4։

Սերմնակաթ. ի. իւ. ից. իւք։ || Նա՛ որ ու-
նի զախտ սերմնակաթութե. զի որոյ սերմն
հանապազորդ կաթէ, կմ ծորէ ակամայ,
որ պատահի ՚ի տկարութէ բնութե, կմ
՚ի թուլութէ զապաղական զօրութե. ոչ
ուսուցանէ գալենոս։ Ղևտ. 15. 4. և 6։
Թուոց. 5. 2։ 2. Թագ. 3. 30։

Սերմնակաթութիւն. թեան։ || հանապազորդ
զեան կաթելն կմ ծորումն սերման ա-
րուէին ընդդէմ կամաց իւրոց. որ պատ-
ճառի յախտէ բնութե. ոչ ասացաւ ՚ի
բանն սերմնակաթ։ Իսկ երբեմն անդրա
բերաբար առեալ նշանակէ զցոփութի կե
ղունապարութե, որով ոչ գրեթէ վն ախ
տին զբանին ակամայ է բերանն արտաքս
հանէ, ոչ սերմնակաթն զսերմն. և ըստ
այսմ իմանի ՚ի Նիւսէ. խն. ուր ասի՝ Զբա
նին սերմնակաթութիւն։

Սերմնաւորութիւն. թեն։ || ընդունումն սերման
արուէի. կմ սաղմնաւորուի. և կմ յղութե։

Սերումն. րման. մամբ. մանց. մամբք։ || տես
՚ի ներքոյ զՍերունդ։

Սերունդ. ընդեան. եամբ. եանց. եամբք։
կմ ընդոյ. ով. ոց. ովք։ || սերումն, զի մին
՚ի միոյ ծննդեամբ յառաջ ածումն. կամ
ծնանելով աճումն, կմ ծաւալումն։ Աղ-
գաբ։ Իսկ մերթ նշանակէ սերեալ զարմ.
կմ տոհմ, կմ զաւակ։ տամկ. ոճախէ։ Ը
այնմ Խորէն. ա. գլ. 26. Սերունդք արշօքի
թագաւորի են։

Սերտ. ի. իւ. ից. իւք։ (Իսկ մերթ վարի իբ
րև զմակբայ.) || կուռ. կմ հաստատուն.
կմ կայուն. կմ ամուր. և կմ թանձր և
խիտ. և ըստ այսմ ասի սերտ հաւատք.
կմ երկիր. կմ կարկուտ. կմ սերտ ՚ի բա
րիս. տամկ. պինդ. կմ սէրթ. կմ սըխը. ՚ի Գիրս
Յեծին խորհրդոց։ Եւ յայտմանէ առեալ սերտ
կոչի նա՝ որ հաստատուն առեալ ունի ՚ի
միտ զգրուածս։ տամկ. էզպէր։ Իսկ մերթ՝
բուն. կմ մտերիմ. կմ հարազատ. կմ հա
ւատարիմ։ և կմ անկեղծ. և ըստ այսմ ա-
սի սերտ բարեկամ. սերտ որդի. սերտ գի
տուն. և այլն։ տամկ. խաս։ Ոսկէ. 2. հատ. ժդ։
Մերթ ևս՝ մտադիւր. կմ խնքնակամ. կմ
յօժարամիտ. կմ ներքին և ջանադիր. և ըս
այսմ ասի սերտ սէր, կմ սիրտ, կմ կամք.
և այլն։ 1. Պետ. 4. 8։ Ոսկէ. 2. հատ. լդ։ ՚ի Վարս
հարց. ժդ։ Իսկ մերթ՝ ճարտար. կմ սաստիկ.
և կմ բուռն. զոր օրինակ սերտ հաստա
տութի. կմ զօրութի. կմ արշաւանք։ և
կմ այսպէս. սերտ հաճառել. սերտ ու-
սանիլ. սերտ հարկանել. և այլն։ Ոսկէ. 2.
հատ. ը։ և ՚ի հին պարծագիրս։ Երբեմն ևս ա-
ռատ. կմ ճոխ. կմ պարարտ. ըստ այնմ ՚ի
Վարս հարց. ժգ. Հողմն հիւսիսի բուծանէ
զարդիւնս սերտս։ Իրձն՝ սերտ կոչի գա-
ւազանն, և կմ այլ ինչ իր, որ ոչ ունի ըղ
խորտաբորտս, կամ զխոչս և զխութս. այլ
է ողորկ, կմ կոկ, և հարթ։ տամկ. դուզ։
Դարձեալ գործիականն սորա երբեմն վա
րի իբրև զմակբայ. որպէս, սերտիւ սիրել
զմիմեանս. սերտիւ լսել ՚ի գրոց. սերտիւ
աղօթել. կմ ուսանիլ. և այլն. և նշանա
կէ՝ սերտութբ, զի մտադիւր սրտիւ. կամ
սրտի մտօք. կմ քաջաջան փութով. և այլն։
տաճկերէն ճանիկէօյնիւլէն։ 1. Պետ. 1. 22։
Ոսկէ. 2. հատ. ժը։

Սերտեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգոր.) || հաստա
տել. կմ պնդել. և կմ արմատացուցանել.
և ըն այսմ ասի անմահ և անապական սերտել
զմարդն. և կմ սերտել զգայթուռս, կմ զհի
մունս. և այլն։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ սեր
տել ասի ՚ի միտ ածումն պարապոյութեա
գրուածոց. ըն որում այսու ՚ի յիշողութե
ապաւորեալ հաստատեմք զնա։

Սերտիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Ձայնակ.) || հաս
տատիլ. կմ ամրանալ. կմ պնդիլ. կմ ար
մատանալ. և կմ բնաւորիլ. և ըն այսմ ասի
յընկերախորուի սերտիլ. և կմ սերտել հաս
տատիլ ՚ի հաւատս։ ՚ի Վարս հարց. ժը։ և ՚ի Գիրս
Պիտոյից անյաղթ։ Այնպէս և ՚ի Խորէն. բ. գլ. 88.
ասի՝ Յորժամ սերտեալ. հիմնեցան հա-
ւատք կողմանցս այսոցիկ։

Սերտութիւն. թե։ || հաստատութի. կմ կա
յունութի. կմ ամրութի. կմ պնդութի. և կմ
բնաւորութի։ Լամբրոն. և Պարապմանց։ Իսկ
մերթ՝ խստութի. կմ կարծրութի. կամ
խտութի. որոյ ներհակն է անդայտնութին.
տամկ. պէրկլիք. կմ սէրթլիք. ՚ի Գիրս Պիտոյից
Ֆիլոնի։ Երբեմն ևս՝ մտերմութի. կմ հա
րազատութի. կմ սատագութի. կմ հա-
ւատարութի։ Մերթ ևս մտադիւրութի.
կմ յօժարութի սրտի։ Եւ երբեմն՝ քա-
ջութի. կմ սաստկութի. և կմ բռնութի։
Դարձեալ՝ ճոխութի. կմ առատութի.
կմ պարարտութի։ Եւ երբեմն՝ ողորկու-
թի. կմ հարթութի։

Սերովբէ. կմ սերոբէ. ի. իւ. ից. իւք։ || է
բառ եբրայական, անուանեալ ըստ նչ սե
րափիմ. ոչ գրի երբեմն և ՚ի մեզ. Նիւսէ.
ղզ։ Արդ՝ թարգմանի սա կիզիչ. կամ
ջեռուցիչ. և կմ հրացայտ։ Եւ սոյլաւ ա-
նուանի առաջինն յիննեակ դասուց հրեշ
տակաց. այլ և խորաքննիչք անհասքն ՚ի

նոցանէ. և այս յաղագս գոլոյ բնութեն նց անախտ, զուարթ, երագաթռիչ, և բոր բոքեալ սիրով: Եսայ. 6. 2, և 6: Բայց եր բեմն 'ի բարգութեան առեալ լինի փոխա նակ ո՛ և իցէ հրեշտակաց, թէ որում են հրաբուն. կմ հրանիւթ:

Սերովբէագաւութիւն: || տե՛ս զՍրովբէագա_ ութիւն:

Սերովբէագոչ. կամ սրովբէագոչ: (Նախ_ դրիճ հոլովի.) || այն՝ զոր սերովբէն գո չեցուցանէ, կմ հարկանէ, որպիսի է փողն հնչեցուցեալ 'ի հրեշտակէն յաւուրն յետնում:

Սերովբէագումար: || տե՛ս զՍրովբէագումար:

Սերովբէագունդ. կմ սերոբէագունդ: (Նախ դրիճ հոլովի.) || գունդ սերովբէից. կմ այն՝ որ է գունդ սրովբէական, կմ հրեշտա կական. և ըստ այսմ առի. տեսանել ըզ սերովբէագունդս, և կմ սերովբէագունդ ջոկք, կմ դասք: 'ի Շարակնոցն:

Սերովբէական: || տե՛ս զՍրովբէական:

Սերովբէամաքուր: || տե՛ս զՍրովբէամաքուր:

Սերովբէապար: || տե՛ս զՍրովբէապար:

Սերովբէատես: (Նախդրիճ հոլովի.) || տե սանող սերովբէից, որպիսի էր Եսայի մար գարէն: 'Ի Վարս հարց. ի՛մ:

Սերովբէատիպ: (Նախդրիճ հոլովի.) || ու նող զտիպ, կմ զտեսիլ սերովբէի. կամ սերովբէանման. կմ հրեշտակակերպ. և կմ սերովբէական: Լամբրոն:

Սերովբէափառ. կմ սերոբէափառ: (Նախ դրիճ հոլովի.) || սերովբէիւք փառաւոր. կմ 'ի հրեշտակաց պարփակեալ. կմ պա րունակեալ. և ըստ այսմ առի՝ սերովբէա փառ դուռն դրախտին: 'Ի Շարակնոցի:

Սևագիր. գրոյ. ով. ոց. ովք: կմ գրի. իւ. աց. օք: || սևական գրեալ. կմ ունող ըզ սեաւ գիր: Եւ մերթ՝ գրող սևական. կմ որ գրէ զսեաւ գիրս: Երբեմն ևս նշանա կէ զգիրս. կամ զնկարս. և կամ զդեղս սեաւս: Ոսկ. 1. հռոմ. ժդ:

Սևափոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || այն, որ է առաւել սեաւ: ռամկ. խնկափայ:

Սևագոյն. գունոյ. ով. ոց. ովք: || նա՝ որ ունի զսեաւ գոյն: ռամկ. սև գուն ունող:

Սևագունդ. (Նախդրիճ հոլովի.) || սևազ գեստ գունդ. կամ այն՝ որ է սևացեալ խումբ. կմ յորում եղեալ բազմութիւն են խաւարայինք: Ագաթ:

Սևադեղ. ոյ. ով. ոց. ովք. կմ օք: || սեաւ դեղ. կմ ներկ. և կմ սևակ. թք մելան. ռամկ. սև պօյա. կմ մուրէքէպ:

Սևազգեստից. զգեստի. իւ. ից. իւք: || տե՛ս 'ի ներքոյ զՍևազգեստ:

Սևազգեստ. ի. իւ. ից. իւք: կմ օք: || զգե ցեալ զսեաւ զգեստ. կմ զգեստաւորեալ սևագոյն հանդերձիւ, որ և առի՝ սևազ գեստ: ռամկ. սև լաթ հագնող: Խոր. ե. գլ. 57:

Սևաթոյր: (Նախդրիճ հոլովի.) || ունող զսեաւ գոյն. կմ թխագոյն: Լամբրոն: և 'ի Հին պարգևագիրս: Իսկ մերթ՝ սևատեսիլ. կմ սևայլին. կմ խաւարամած. և ըստ այսմ առի. սևաթոյր գոյն. սևաթոյր տխրութի. և այլն: 'Ի Հին պարգևագիրս:

Սևաթորմի: (Նախդրիճ հոլովի.) || սեաւ դեղով թրմեալ, թէ թացեալ, կմ խառն_ ակեալ: Եւ յայսմանէ առեալ նշանա_ կէ, ապականեալ սեաւ գունով. կմ սևա_ մած. կմ խաւարատեսիլ. և կմ թխագոյն. և թէ այսմ առի՝ սևաթորմի ազգաւ. կմ զգեստ. և այլն: 'Ի Գիրս Դէծիդ խորհրդոց:

Սևակ. ի. աւ. աց. օք: || սեաւ դեղ. կամ մուր. թէ մելան, որով գրեալ լինի գիր. ռամկ. մէրէքէպ. կմ մուրէքէպ: Երեմ. 36. 18:

Սևակն. ական. իւ. ից. իւք: || ունող զսեաւ ակն. կմ որոյ աչքն է սևագոյն:

Սևակուշտ. ի. իւ. ից. իւք: || սեաւ կուշտ հա ղոյ, կմ երկրի:

Սևակոշտիլ. եցայ. եալ. իլ: (Չէզոքաբայ.) || ունել զսեաւ կուշտ. կմ սեաւ կոշտիւք ըն ցեալ լինել. և ըստ այսմ առի երկիր՝ կմ հող սևակոշտեալ: Ագաթ:

Սևամազ. ի. իւ. ից. իւք: || ունող զսեաւ մազ. կմ ղթուխ վարս: ռամկ. սև մազ ու նող: Իսկ մերթ սևագոյն հեր: ռամկ. սև մազ:

Սևամած. ի. իւ. ից. իւք: || մածեալ սևու թբ. կմ բոլորովին սևացեալ:

Սևամաղձ. ի. իւ. ից. իւք: || է մին 'ի չորից հիւթոց կենդանւոյն՝ կոչեցեալ յու նարէն մելամաղձ. է բնութե ցուրտ և չոր. և 'ի տարերս համեմատի հողոյ. պատճառ է խմորդն զպատմութեան. զգաժանութե. զախրականութեան. զդանդաղկոտութեան. և զզուելի բարս: բաժանի 'ի բնականն. և յանբնականն: Բնականն է պինդանի, որ է արեան ստորեալ յերակսն՝ սնունդ տալ ցրտոյ և չոր մասանց. ոչ՝ ոսկերաց, և աճառաց, և կնճաքաց: Իսկ սորա է ան պակ ինչ՝ որ ոչ օգտէ մնուգեան, այլ իբ րև զյանէլուծանս արեան իջանէ յերա կաց 'ի փայծաղն. և անտի ըստ պիտոյից հեղանի 'ի խափուացսն. և անդ վճարեալ զգործ իւր՝ թողի 'ի կղկղանս. և առաւել քօք համակերձ եղանէ արտաքս: Իսկ անբը նականն ունի զերիս տեսակս, որք դոյա նան յապականութենէ, կմ 'ի դրժից չորից հիւթոցն, և պատճառեն զպէսպէս ախտս և ցաւս ագարութիւ յորմէ և այսպիսի ախտքս կոչին սևամաղձք: ռամկ. խարայ սէվտայ: Ո նէ. I. հատ. իա:

Սևամորթ. ի. իւ. ից. իւք: || ունող զսեաւ մորթ. կմ թխամորթ:

Սևային. այնոյ. ով. ոց. ովք: || թխային. կմ խաւարային. և կմ սևացեալ:

Սևանամ. ացայ. ցիր. ալ: (Ընդմիջ.) || սեաւ լինել. կամ թխանալ. կամ մթանել: ռամկ. սևնալ: Եզեկ. 1. 5:

Սևաստոս. կմ սևաստաս. ի. աւ. աց. օք: || է բառ յունական, որ թարգմանի չքեղ. կմ գերապատուիճ. կմ մեծափառ: Եւ այս անուն 'ի վաղ ժամանակս սեպհական էր հռոմէական կայսերաց, զոր երբեմն հա ղորդէին յաղագս պատուոյ սիրելեաց. և մերձաւորաց իւրեանց. ապա ժամանակօք շնորհաւորյն՝ շնորհեցաւ 'ի յունաց ար-

քայլէն՝ օձին իշխանին հայոց ։ 'Ի հին պարճագիրս ։

Սեաւատտասութիւն. թեան ։ || Նախատպատաճառութիւն սեւաւորի. կմ՛ պատճէն սեւատոպական ։

Սեւեռ. ի. ու. աց. օք ։ || բեւեռ. կմ՛ հեղոյս ։ ռամկ. գամ. Իսկ մերթ բեւեռումն. կմ՛ հեղուսումն. և ըստ այսմ մանուանց վարի յոգնականաւորս ։

Սեւեռագոյն. գունի. իւ. իւ. իւք ։ || Անգագոյն. կմ՛ ամրագոյն. և կմ՛ հաստատագոյն ։

Սեւեռակալ. ի. իւ. իւ. իւք ։ || սեւեռօք կապօղ. կմ՛ բեւեռօք պնդօղ ։ Իսկ մերթ՝ կապեալ, կմ՛ պնդեալ սեւեռամամբ. կմ՛ այն տեղ, որով իցէ սեւեռեալ. կմ՛ հաստատեալ կապի, և պնդի ։ Նարեկ. ղզ ։

Սեւեռապէս ։ (մակբայ որակական.) || բեւեռելով. կմ՛ սեւեռելով. կմ՛ պնդապէս. կմ՛ հաստատապէս ։ Նարեկ. ղէ ։

Սեւեռեմ. եցի. եա. եալ ։ (Ներգործ.) || բեւեռել. կմ՛ հեղուսել. և կմ՛ պնդել ։ ռամկ. գամել. կամ՛ ամրցնել ։ Նարեկ. զթ. և 'Ի շարականս ։

Սենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || զգեստ, կմ՛ պարեգօտ՝ հիւսեալ 'ի սեւերեայ սրմայ ։ 'Ի վարս հարց. ը ։

Սեւորակ. ի. ու. աց. օք ։ || ունող զսեւ որակ. կմ՛ սեւագոյն ։ ռամկ. սեւ գոյն ունօղ ։ Ըստ այսմ Շնորհալի. յաղագս Նեղեսիոյ. Ջրաբն գլորեն զսեւորակ. ձգեն կայծիր ծովուն յատակ ։

Սեւութիւն. թեան ։ || սեւ գոյն. կմ՛ որակութիւն սեւ գունոյ ։

Սեսաթ ։ || անուն 'ի բառն սաթ ։ Խորէն. յաշխարհագրութեան ։

Սեփական ։ || տես զՍեպհական ։ Ագաթ. և Լամբրոն ։

Սեփականեմ ։ || տես զՍեպհականել ։ Նարեկ. ժզ ։

Սեփականութիւն ։ || տես զՍեպհականութիւն ։ Նարեկ. 'ի Մեկն. Երգոց ։

Սեփհական ։ || տես զՍեպհական ։

Ս Է

Սէգ. սիգի. կմ՛ ոյ. ու. աց. օք ։ || է առժամ սիգալ բայից. որով նշանակի նա՝ որ քաջալանջ մարմնով, և խրոխտ անձամբ, և գնացիւք ցուցանէ զգոռոզութիւն, կմ՛ զամբարտաւանութիւն. որպիսիք են քաջքն 'ի զօրականս. և պարապորտք 'ի հասս ։ Ագաթ. ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ առանց գոռոզ. կմ՛ ամբարտաւան. կմ՛ բարձրամիտ. և կմ՛ խրոխտ, և յանդուգն ։ 2. Մակ. 7. 9 ։ Խորէն. բ. գլ. 50 ։ Երբեմն և՝ գերապանծ. կմ՛ քաջ, և երեւելի. և կմ՛ պանծալի ։ և ըստ այսմ առի. սէգ ուժգնութիւն, Լամբրոն ։

Սէզ. սիզոյ. ով. ոց. օք ։ || է տեսակ ինչ խոտոյ, որ բերէ զբոյս ցորենոյ նմանութեամբ բերելով խիտ առ խիտ կապէ զծուծն՝ ցզօղունն. և 'ի սերմնանալն բերէ հասկս նմանութեամբ ։ Բնութ է տարածական. բուսանի յաճախ 'ի մարգագետինս. և յայլ վայրի տեղիս ։ Լինի Ճարակ խաշանց, և նամ գրաստուց ։ ռամկ. չայիր ։ 2. Օրին. 32. 2 ։ Եսայ. 9. 18 ։ Ովս. 10. 4 ։

Սէթ ։ || տես 'ի բառդարանի յատուկ անուանց ։

Սէթեան ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն, որ է սեթայ. կմ՛ վերաբերի առ սէթ ։ և ըստ այսմ առի. սեթեան ազգ, կմ՛ որդի, և այլն ։ Մծբն. ժգ ։

Սէր. սիրոյ. ով ։ || Ներգործութիւն սիրելոյ. կմ՛ սիրելութիւն. որ է եռանդն ախորժանաց հոգւոյ, որով սիրօղն բերի առ սիրելին ։ Եւ բաժանի 'ի բնական. որպիսի է սէր ծնողաց, կմ՛ բարեկամաց. և այլն ։ 2. Թագ. 1. 26 ։ Յոհ. 15. 13 ։ Եւ 'ի գերբնականն, որպիսի է սէրն Այ, և ընկերաց ։ Հռոմ. 5. 5 ։ 1. Կորն. 13. 4 ։ Իբրեւ՝ սէր կոչի՝ կերակուրն. կմ՛ խրախճանն պատրաստեալ ումեք 'ի նշան սիրոյ, որպիսի էր 'ի հնումն ագապն, զոր պատրաստէին քրիստոնեայքն յեկեղեցւոջ՝ ուտել զկնի հաղորդութեան առ հասարակ մեծատանց, և աղքատաց, տէրանց, և կանանց՝ համեստութեամբ, և երկիւղածութեամբ ։ Յուդայի. 12 ։ Այսպիսեաց եա առեալ լինի փոխանակ կերակրոց, կամ ողորմութեանց ։ 'Ի վարս հարց. ը. և ժգ. և յայլ տեղիս, յորս առի, ուտել զսէր. կմ՛ ահա սէր իմ ընդ իս. և կմ՛ արասցուք սէր ։

Սէրաբերեալ. եւոյ. ով. ոց. ովք ։ || սիրով վառեալ. կմ՛ սիրաբորբոք լեալ. և կամ բոցակէզ տենչանօք տոչորեալ. և կմ՛ կարօտեալ ։

Սէրափէ. կմ՛ սէրաբէ. և կմ՛ սերափիմ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || վառեալ սիրով. կմ՛ սիրաբորբոք. կմ՛ սիրալիր ։ և ըստ որում եղանէ 'ի սերափիմ բառէն՝ նշանակէ սերովբէական ։ Նարեկ. ղզ ։

Ս Թ

Սթափեմ. եցի. եա. եալ ։ (Ներգործ.) || տես զՍթափեցուցանել ։

Սթափ. կմ՛ ըսթափ. ի. իւ. իւք ։ || ըզգաստ. կամ՛ լուրջ. կամ՛ արթուն, կամ՛ զուարթ ։ ռամկ. այեզ ։ Իսկ մերթ՝ յօժար. կմ՛ պատրաստ. կմ՛ դիւրահան ։ Ըստ այսմ Նարեկ. խզ ։ Առ կեանս փոյթ. առ ողջմութիւն սթափ ։ Երբեմն և՝ զօրացեալ. կմ՛ ժիր. կմ՛ ալիքս. և կմ՛ հաստատուն ։ Ըստ այսմ 'Ի վարս հարց. իզ. Գնաց յեկեղեցին ծարաւն. և սթափ եղեւ առաջ իմ ։

Սթափեցուցանեմ. ցուցի. եցի. եալ ։ (Անցող.) || զգաստացուցանել. կմ՛ ըսթափեցուցանել. կմ՛ արթուն առնել. կմ՛ զուարթացուցանել. և կմ՛ զուարթնացուցանել. որով փարատի տրտմութիւն, և աշխոյժութիւն. և այլք նմանք, զորս պէտ է տեսանել ։ 1. Եզր. 4. 31 ։

Սթափիմ. եցայ. եաց. իլ ։ (Ձայնակ.) || ըզ

պատուանալ. կմ լռելեալ. կմ արթուն լինել. և կմ զուարթանալ: ռամկ. այցելնալ: և ըստ այսմ սաստ. սթափիլ 'ի գինւոյ. կմ յարբեցութենէ: Ծնն. 9. 24: 1. Թագ. 25. 37: Յովէլ. 1. 5: Եւ կմ սթափիլ 'ի քնոյ, 'ի թմբրութենէ, 'ի տրտմութենէ, և կմ 'ի ծուլութենէ և այլն: 3. Թագ. 21. 7: 1. Կոր. 15. 34: 2. Տիմ. 2. 26:

ՍԻ

Սիգ. կմ սիգք. սիգի. աւ. աց. օք: || Ընտանի մեղմ հողմոյ. կմ օդ քաղցրաշունչ. և կմ սառն հողմ: Նորէն. Լբ: Աճգտ: Լամբրոն: 'ի շարականս:

Սիգամ. ացայ. կամ ացի. ա՛. ալ. (ընդ. ակբ.) || խրոխտ անձամբ և փառացի գնացիւք ճեմել. կմ իշխանական գնալ շարժուածովք շրջիլ. ոտն առնելն քաղքալանք, կմ ամբարհաւաճ իշխանք. կմ ապաղաղք, և նժոյգ երիվարք: Առակ. 30. 31: Նորէնք: Աճգտ:

Սիգաճեմ: (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս ընդ Սիգաքայլ:

Սիգաճեմեմ. եցի. եա՛. ել: (չեզոք.) || սիգաճեմ լինել. որ սիգալով շրջել. Ըստ այնմ Լամբրոն. Սրբախօսցիր փեսայ բերկրելով, յեկեղեցի սիգաճեմելով:

Սիգաշարժ. (Նախադրիւ հոլովի.) || Նա՛ որ սիգալով շարժի, որ սաստ զմարդոյ, զա քաղաքէ, զալեաց ծովու. և այլն:

Սիգաքայլ. (Նախադրիւ հոլովի.) || սիգալով քայլող. կմ խրոխտ և գնացող ընթացիւք ճեմող. կմ քաղքալանք մարմնով. և վստահ անձամբ շրջող. և ըստ այսմ սաստ սիգաքայլ տուիք ճեմել. կամ սիգաքայլ երիվարք յորձանաւ: Ընծայուն:

Սիգնայք. այից. այիւք: || է յոգնականն լատինական բառիս սիգնում, որ է նշան: Աճգտ:

Սիգնում. կմ սիգնոն. ոնի. ամբ. աց. օք: || է բառ լատինական, որ թարգմանի նշան. կմ նշանակ. ըստ այնմ Խորէն. Բ. 80. Ձիաւորն սատակելոյ արարեալ սիգնում: Այնպէս և 'ի Նորէնք. ռզ. սաստ գերեվարեալ զուղէշ սիգնոնի քում շառաւիղի:

Սիգութիւն. թեան: || սեռ. գոյն. կմ սիգացումն. կմ ամբարհաւաճութիւն. կմ բարձրայօնութիւն. և կմ գոռոզութիւն: Մծբն. Թ:

Սիգոն. ի. իւ. կմ աւ. ից. իւք: || է բառ այլազգական, որով երբեմն նշէնի քաղաք ինչ [illegible] տեսցես 'ի բառարանի յատուկ անուանց: Իսկ մերթ պատառական. կմ սիփոնց, թէ 'ի կտաւէ իցէ, թէ 'ի կաշուոյ և թէ յայլմէ նիւթոյ. ռամկ. ծոռոց. Ըստ այնմ 'ի Զօրն հարց. Ճ. Բերէք վաղվաղակի զսիգոն ինչ, և ածուեցէք: և զնի սաստ, զամ ակունսն ափուեաց 'ի վէճ սիգոնիւն:

Սիզաբեր. ի. իւ. ից. կմ աց. օք: || բերող զսեզ. կմ արտադրող սիզոյ, որ կոյներ: Իսկ մերթ՝ բերեալ. կմ արտադրեալ 'ի սիզոյ:

Սեղաբերիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Հայհուակր.) || զերրիլ. կմ արտադրիլ 'ի սիզոյ. որ կոյներ. որպիսի է որդն ինչ այխաանի, յորմէ կազմեն զկարմիր ներկս: Ծնանի առ յա բարբառեան զանազան հայաստանեայց 'ի յարմատոյ սիզոյ: Խորէն. յաշխարհագր:

Սիզաբոյս. բուսի. իւ. ից. իւք: || բուսանող սիզոյ. որ կոյներ: Իսկ մերթ այն, որ է բոյս սիզոյ. և ըստ այսմ սաստ՝ սիզաբոյս խոտ, կմ բանջար: Աճգտ:

Սիթաղխո. ի. իէ. ից. օք: || է օձ ինչ սաստ սակ խայտաճամուկ, և գեղեցկագոյն. բը նութ է յոյժ ջերմ. մինչ զի 'ի ժամանակս ձմեռային շրջի 'ի ցրտութիւն սառնամանեաց: Ուստի զգեցուցին յայնց, և զաղդեցութիւն վիպասանէր. վն զի զհայեցողս իւր գեղեցկախոյթ գունով ցոյցանէր [illegible] նաւորէ, և սքանչանաց:

Սիլլաբայ: || տե՛ս զՍիղաբերայ: Խորէն. Գ. կր. 53:

Սիկ: || տե՛ս զՍիգ:

Սիկարեան: ('ի յեզակական նախադրիւ հոլովի. իսկ 'ի յոգնականսն. եանք. եանց.) || Ծագի սա 'ի լատինական բառէս սիկա, որ է դաշոյն, որ կինժալ, զոր սիկեայք պահէին 'ի ծածուկ առ իւրեանս՝ յաղագս զաղտ խոցելոյ զմարդ: Ուստի բառիս սիկարեան նշանակի նա՝ որ զայսպիսի գործ նակս կրէ յիւրեանս, կմ ոտխեմք յարձակի 'ի սպանանել զոք: Եւ յայսմանէ առեալ սիկարեան կոչի ամ զինակիր ավազակ [illegible] կմ [illegible] Գործ. 21. 38:

Սիկղ. սկեղ. 'ի սկեղէ. սկեղաւ. աց. օք: || է բառ եբրայական, որով նշանակի սասակ ինչ դրամոյ, զոր յունական բառիւ կոչեմք սատեր, և հայկական բառիւ գահեկան: Արդ՝ սա ըստ ծանրութեան էր կէս ունկի, որ չորս տրամ. յորմէ և անուանի չորեքդրամեան: Իսկ ըստ գնոյն, եթէ էր արծաթեղէն, արժէր [illegible] և ուղ փողս, որ է [illegible] Իսկ եթէ էր ոսկեղէն, արժէր զութն. կմ զերօթն և կէս մառշիլ [illegible] Թուոց 3. 47: 1. Թագ. 9. 8: և 13. 21: Եզեկ. 45. 12: Դարձեալ՝ բառս այս [illegible] Եսայ. 30. 23: 1. Թագ. 17. 5. և 7: Եզեկ. 4. 10: Բայց գիտելի է, զի սիկղն թէ ըստ սրբոյ դրամ, և թէ ըստ որում չափ ծանրութեան, էր կրկին առ եբրայեցիս. Մին կոչիւր սիկղ սրբութեան, և միւսն սիկղ արքունական, կամ քաղաքական: Արդ՝ [illegible] այլ [illegible] լինէր մինն սիկղ սրբութեան, [illegible] ըստ որում 'ի [illegible] որբուսալ պահէիւր [illegible] Իսկ միւսն արքունական, կմ քաղաքական, [illegible] 'ի քաղաքի [illegible] այլայլիւր: և ըստ այսմ սիկղն [illegible]

թէ գրեթէ նշանակէր զարդարութիւն, և զանթերին. իսկ սիկղն արքունական, կմ՝ քաղաքական՝ զթերատն. կմ՝ զսրբարականն: Բայց ըստ այլոց սիկղն արքունեթ՛ եր չորս դրամ. և արքունականն երկու: Ելից. 30. 24: և 38. 24: Ղևտ. 5. 15: 2. Թագ. 14. 26:

Սիղեղ. կմ՝ սիղեխ. եղի. ու. այ. օք: || տե՛ս զՍիղեխ. Կիւրղ. Եղէմ. Գ:

Սիղեղաւոր. կամ սիղեխաւոր. ի. ու. այ. օք: || ունօղ զսեղեխ, կմ՝ զհիւանդին. ծ ըղ սխրաւոր: Իսկ մերթ սեղեխական, կմ՝ վավաշոտական. կմ՝ անառակական. և ը այսմ առն՝ սիղեղաւոր խորհուրդ:

Սիղեփ. ի. ու. այ. օք: || գերման հաց. կմ՝ դրոշակ հաց, որ է բլիթ, կմ՝ նկանակ հաց: ռամկ. սօմուն. 'ի Վարս հարց. Ժ:

Սիղիկոն. կմ՝ սիլիկոն. ի. ու. այ. օք: || է բառ այլազգական, որով նշանակի աղնիւ ներկ ինչ կարմիր. զոր հայերէն կոչեմք նօթ. տաճկ. սիւլիւէն:

Սիղորայ. կմ՝ սիղորայ. կմ՝ սիւղորայ. ի. ին. իւ. իւք: || է բառ յունական, որ թարգմանի փողառութիւն. կմ՝ վանկ. և կմ՝ բար բառ: Նարեկ. գէ: և 'ի հին տումարս: և 'ի Գիրս Գրիգորի Տաթևացւոյ. Սրբ՝ աս գրի ը յունաց սիւլլաբայ. այլ երբեմն և 'ի մեղ: Խորէն. Գ. գլ. 53: զոր և մերթ գրեմք՝ սողորայ. Նարեկ. 'ի Գող. առաք: Եւ 'ի Գիրս քաջ թէ. քերական. առն, յօգնեալ է արծուէն. սողորայիւք:

Սիմոնական. ի. ու. այ. օք: || Նա՝ որ առնէ զսիմոնականութիւն, ծ վաճառէ, կամ գնէ զսրբութիւն ինչ, կմ՝ զհոգևորականութիւն ընդ արծաթոյ. այլ որ արծաթով ձեռնադրէ զոք 'ի քահանայս. կմ՝ արծաթոյ առնու զքահանայութիւն: Եւ կմ՝ զեկեղեցական մասն զինչ 'ի վաճառ. կմ՝ ընչիւք առանձնայ իշխեսն. որ և անուանի չնորհավաճառ: Այլ սիմոնական կոչին այսպիսիքս 'ի սիմոն մոգէն, որ մատոյց ինչս առաքելոց առ 'ի առնուլ 'ի նոցանէ զհոգևոր իշխանութիւն:

Սիմոնականութիւն. թեան: || գնումն, կամ վաճառումն սրբութեանց ինչ, կմ՝ կարգաւորեցելոց ընդ արծաթոյ, որ և կոչի չնորհավաճառութիւն:

Սին: (Նախդրիւ հոլովի.) || թափուր. կմ՝ ունայն. կմ՝ թարմատար. կմ՝ զուրկ 'ի լինելութէ, 'ի պտղոյ, 'ի պարարտութէ, և յայլոց նմանեաց. և ըստ այսմ առն՝ սին պտուղք. սին տաղաղութիւն. սնոտի աչք և աղաղակ անգատան. և այլն: ռամկ. պօշ. կմ՝ բոշ: Նարեկ. բէ. Ճն: և Լամբր: 'ի սնանէ ծաղիկ բարս սնանիլ. և բառս սնոտի:

Սինեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || սին եղեալ. կմ՝ սնացեալ, ծ ունայնացեալ, կմ՝ թափուր լեալ 'ի պարարտութէ և 'ի լինելէ. և այլն. ըստ այսմ ՍՀ գիրս. սերմանիքն ապաղանք և սինեալք:

Սինագովայ. ի. իւ. ից. իւք. || է բառ յունական, որ 'ի հայ բարբառ թարգմանի՝ ատեան:

Սինէգրիոն. ի. իւ. ից. իւք: || է բառ յունական, որ 'ի հայ բարբառ թարգմանի՝ ատեան:

Սինլքեր. կմ՝ սինլքոր. ի. ու. այ. օք: || ածանցի առ մասնկամբս՝ որ. ուժ և քեհ կորն՝ և հատորն. և նշանակէ՝ սին լեալ, ծ ինքն զգիրա մնացեալ յինքեան. կմ՝ յետին մնացորդ, և կմ՝ խոտան և անարգ մնացուածք, որք են սնոտի և ոչինչ են. և ը այսմ առն՝ սինլքերք ժողովրդեան, կմ՝ քաղաքին. սինլքորք զօրաց, կմ՝ աղտ ղոց, քարանց, ընդոց, և այլն: ռամկ. փէսխէնտի. կմ՝ սօնղգալը: Երեմ. 41. 10: և 52. 15: Եղեկ. 14. 22: Իսկ մերթ առնելի նի փոխանակ բառիս՝ յետնորդ. կմ՝ յետնեալ. կմ՝ արհամարհ. և կմ՝ խոտան. ը այնմ Լամբրոն. Եւ սինլքորս ծնունդ քոյոյ արգանդի, ցանկացայ անդրանկաց դատուն կայանի: Եւ յայսմանէ առեալ՝ մասնաւորապէս սինլքեր կոչի յետնորդ և խոտան մասն, զոր մնացորդք, կամ վաճառականք թողեալ 'ի պատուական մասանն, վաճառեն 'ի միասին. տաճկեր. հուրտափալայ:

Սինլքեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || նոյն է ընդ վերինոյն: Երեմ. 39. 9:

Սինլքոր: || տե՛ս զՍինլքեր: Լամբրոն:

Սինկղ. սնկեղ. եղբ. եղաց. ուք: || է չուան ծովային. զորմէ պատառ ունիլ զերիս գլուխս:

Սինկղիտոսկոս. ի. ու. այ. օք: || է բառ յունական, որով նշանակին խորհրդանիշեր իշխանքն, կմ՝ նախարարքն ծերակուտին:

Սինկղիտոս. կմ՝ սինկղիտոս. ի. ու. կմ՝ իւ. այ. օք: || է բառ յունական, որով նշանակի ծերակոյտն. կմ՝ նախարարք ծերակուտին. և կմ՝ ժողով խորհրդականաց: Խորէն. Բ. գլ. 19. և 30: և 'ի Վարս հարց. Ժ: և Լամբրոն:

Սինկղիտոսութիւն. թեան: || նախագահութիւն. կմ՝ գահերիցութիւն սինկղիտոսի: Լամբրոն:

Սինձ. սնձոյ. ով. ոց. ովք: || մերթ նշանակէ զատոյնձ: ռամկ. ծաղիկ. Շնորհալին: Իսկ մերթ զբանջար ինչ պարարտ. որ ունի զտերև նեղ և երկայն և դառն. բուսանի ընդ երկիր. չուրջանակի ծաղկելով ըղ տերևսն նման ատամանց առիւծի, ծ առիւծոյ: կերեալ լինի անհամ. նաև պէսպէս կերպիւ եփելով: ռամկ. ..:

Սիսեռն. սիսեռան. սեռ. անց. սեռք. կմ՝ օք: || է փոքրիկ, ունդ ինչ. գնտակաձևէ նման ոլոռան. որոց ունանք սպիտակ լինին. և ունանք սև: ռամկ. ... և տաճկ. նօխուտ: Զսպիտակն այսպիսի ընդոյ երբեմն խածղեն 'ի բովս. զոր կոչեմք մաշկ. սիսռան. ռամկ. լէպլէպի:

Սիղաքոյ. ի. ին. իւ. իւք. || է բառ յու-

Սիրաբողբոջ. ի. իւ. ից. իւք: || բողբոջե-ցուցանող, կմ ծնուցանող սիրոյ. և կամ բողբոջեալ և ընձիւղեալ 'ի սիրոյ:

Սիրալի: || տես 'ի ներքոյ զՍիրալիր:

Սիրալիր: (Նախադրիւ հոլովի.) || լի սիրով. կմ լցեալ ախորժանօք սիրոյ. կմ յոյժ սի-րելի: Լամբրօն:

Սիրական. ի. աւ. աց. օք: || սիրեցեալ բա-րեկամ. և այս մանաւանդ վարի յաշխար-հաբառ լեզուոջ. զի գրոց լեզուաւ կոչի սիրելի:

Սիրակարկաջ: (Նախադրիւ հոլովի.) || սի-րով կարկաջօղ, կմ աղաղակօղ. և կմ այն՝ որ լինի սիրալիր աղաղակաւ, կմ ձայնիւ:

Սիրակից. կցի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || կը-ցորդ, կմ ընկեր սիրոյ. որպիսիք են մի-մեանց երկու սիրելիքն. կմ երկու ոմանք. որք 'ի միասին սիրեն զանձն ոք: Նարէկ. 'ի Թէկն. Երգոց:

Սիրահար. ի. աւ. աց. օք: || հարեալ 'ի սէր ուրուք, այն՝ որ վավաշոտական, կամ անկարգ սիրով ուրուք է խոցեցեալ:

Սիրամարգ. ի. աւ. աց. օք: || է հաւ ինչ բնութեամբ գոռոզ և նախանձոտ. մեծութիւն նորա է հնդիկ հաւուն, այլ հինգ թռչնո-ղոյն. բայց մարմինն է գեղեցկատեսիլ. և գնացիւք սիգաճեմ. ունի 'ի գլուխ իւր զկատար գեղեցիկ. փետուրք իւր են կա-րի գեղեցկախայտուց և փայլուն. մանա-ւանդ որք բուսեալ կան 'ի տուտն, որ է երկայն և բազմափետուր. զոր բազում անգամ յանդիման արեգական կացեալ շրջանաձեւ տարածանէ. որոց փետուրքն ազգի ազգի գունովք փայլեալ՝ արձա-կեն զպէսպէս ճաճանչս զմարմանցուցիչս աչաց. բայց եգն սորա է տգեղ տեսլեամբ և զուրկ յայսպիսւոյ տեսանէ: տաճկերէ. թաւուսղուշ: 3. Թագ. 10. 22: 2. Մնաց. 9. 21:

Սիրամարգաշատ: (Նախադրիւ հոլովի.) || ունօղ զբազմութիւն սիրամարգաց. կմ ուր լինին բազում սիրամարգք: Խորէն. Բ. գլ. 78:

Սիրայ. ի. իւ. ից. իւք: || սփռոց հեռա-ցեալ 'ի պղտորոյ, կմ 'ի տերևոյ արմաւե-նեաց, և յայլոց նմանեաց. զորս սփռեմք 'ի վերայ յատակի: ռամկ. խալը: 'Ի Վարս հարց. Գ. Դ. ժա. և ժդ:

Սիրայլն. այնոյ. ով. ոց. ովք: || այն՝ որ սա-ւերն վերաբերի. և կմ սիրելի: Բայց եր-բեմն սեռականն սորա վարի փոխանակ բառիս՝ սիրուն. ըստ այնմ 'ի շարականս. Իսկ քոյդ սիրայնոյ ծծարեալ և ոգեշահ. այն իսկ քոյդ բանք են սիրուն, ոգեշահ. և այլն:

Սիրայորդոր: (Նախադրիւ հոլովի.) || սիրով յորդորօղ զոք: Իսկ մերթ բորբոքօղ ըզ սէր. կմ սիրով յորդորեցեալ և եռացեալ. և կմ եռանդնոտ. և ըստ այսմ ասի, սիրա յորդոր ջերմութիւն:

Սիրապատար. (Նախադրիւ հոլովի.) || պա-տարուն սիրով. կմ սիրալիր. կմ ունօղ զառատութիւն սիրոյ: Նարէկ. ղթ:

Սիրատունունդ: (Նախադրիւ հոլովի.) || սւ-նօղ զսիրալիր սնունդ. կմ սիրով և մեծա-գգուանօք սնեալ:

Սիրատուր: (Նախադրիւ հոլովի.) || տւօղ զսուրբ և զաստուածիկ սէր, կմ սիրով սրացեալ, այսինքն սլացեալ. և կմ այն՝ որ լինի սիրալիր յարձակմամբ: Նարէկ. ղէ:

Սիրատարփ. ի. իւ. ից. իւք: || սիրով տար-փացօղ, կմ ցանկացօղ: Մերթ ևս սիրով տարփացեալ. կմ սիրելի և տարփալի:

Սիրատենչ: || տես 'ի ներքոյ զՍիրատենչական:

Սիրատենչական. ի. աւ. աց. օք: || սիրով տեն-չացօղ, կմ փափաքօղ: Իսկ մերթ՝ սիրե-լի և տենչալի. կմ սիրուն և փափաքելի: Նարէկ. ղէ:

Սիրարկու. ուի. աւ. աց. օք: || արկանօղ սիրոյ. կմ պատճառ սիրելւոյ: Նարէկ. ձբ:

Սիրելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || է ապա-նին ընդունելութիւն սիրոյ բային, որով նշանակի այն՝ որ պարտի, կմ կարէ սի-րիլ: Իսկ մերթ նաև զոր յոյժ սիրէ ոք, կմ որ է 'ի սէր և 'ի շնորհս իւր. և կմ սի-րեցեալ: ռամկ. սէվգիլի: Սաղմ. 59. 7: Մարկ. 9. 6: և 12. 6: Բայց բազում անգամ եդեալ լինի փոխանակ ընդունելութեան սիրօղ. կմ փոխանակ նր, որ սիրէ զոք. և ըստ այսմ է Սաղմ. 5. 12: Ղուկ. 6. 32: 1. Կորն. 2. 9: Յակ. 1. 12: և յայլ բազում տեղիս: Սոյն պէս են և բառքս այսոքիկ. ածելի, կրելի, հանելի. բառնալի. և այլք բազումք. զորս տեսցես 'ի տեղիս իւրեանց:

Սիրելութիւն. թեան: || ածանցի 'ի սիրել բայէն, որպէս լինելութիւն 'ի լինել բայէն. և նշանակէ ներգործութիւն սիրոյ. կմ սի-րողութիւն, և կմ սէր: Խորէն. Խ. գլ. 23: Գ. գլ. 57: Ոսկէ. 1. հռով. ժբ. և ժդ:

Սիրեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || զսէր ունել առ անձն ոք. կմ սիրով բերիլ առ իմն. որ և ռամկ. սավ՝ մէկնէլ: Ծննդ. 29. 30: Մատթ. 10. 37: Իսկ մերթ՝ ախորժել. ըստ այնմ Ծննդ. 27. 4: Արա ինձ խորտիկս՝ որպէս և ես սիրեմ: Բայց գիտելի է, զի ան-ցեալն բայիս այսորիկ ոչ միայն 'ի կրա-ւորականումն, այլ և երբեմն 'ի ներգործա-կանումն 'ի գործածի, եթ վասն այսպէս. սիրեցեալ. ըստ այնմ Խորէն. Բ. գլ. 88: սի-րեցեալ զկերպն, և զյամբոյն: Ըստ այսմ են և անցեալքս այսոքիկ. առեալ, ընկե-ցեալ, խօսեցեալ. և այլն:

Սիրընթաց: (Նախադրիւ հոլովի.) || սիրով ընթացօղ. կմ սիրով ընկերակցօղ ումեք. և կմ սիրակից. և ըստ այսմ ասի, ոչ զատիլ 'ի սիրընթաց մտերմութենէ:

Սիրիչ: (Նախադրիւ հոլովի.) || սիրօղ. կմ նա, որ սիրէ: Աձգաթ.

Սիրուհի. հւոյ. եաւ. եաց. եօք: || կին սի-րելի. կմ սիրեցեալ, և կմ սիրօղ ուրուք: Շնորհալին:

Սիրուն: (Նախադրիւ հոլովի.) || սիրելի. կմ արժանի սիրոյ, կմ սիրեցեալ. և կմ աղ-նիւ: 1. Տիմ. 6. 2: Իսկ 1. Տիմ. 6. 18. ուր ասի. առատս սիրունս, իմանի առատա-սէրս. այսինքն սիրօղս առատապաշտութեան. և

կամ յօժարութիւն բաշխօղս առատ տրոց։

Սիրունակ. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զսէր. կամ սիրուն. և կամ սիրելի։

Սիրտ. սրտի. իւ. եց. իւք։ || է հարկաւորագոյն մասն ինչ 'ի կենդանիս զետեղեալ 'ի մէջ փորոտեաց, և պատեալ շուրջանակի ճարպով. ունի զկազմուած բրգաձև. է առաջին գործարան կենաց, և աղբիւր ամ շնչերակաց. և բնածին ջերմութեան. նաև սկիզբն ամ կենդանական ոգեաց և շարժմանց։ 2. Թագ. 17. 10։ և 18. 14։ Տօբ. 6. 5։ Բայց բազում անգամ առեալ լինի փոխանակ մտաց, կամ հոգւոյ, և կամ բաղձանաց նր։ Ծննդ. 17. 17։ Ելից. 36. 8։ Սաղ. 107. 2։ Մտթ. 15. 19։

Սիւան։ (Նախադրիւ հոլովի.) || է բառ ասորւոց, որով նշանակի ամիս ինչ եբրայական, որ համեմատի մարտի ամսոյն հայոց. և մայիսի ամսոյն հռոմայեցւոց. Բարուք. 1. 8։

Սիւկ. կամ սիւք։ || տե՛ս զՍիք։

Սիւղոբայ։ || տե՛ս զՍիղղոբայ։

Սիւն. սեան. եամբ. կամ սիւնիւ. 'ի սեանէ. սեանց. ամբք։ || մոյթ, կամ նեցուկ տանց, կամարաց, և այլոց կերտուածոց` շինեալ երկայնաձիգ իբրև զուղիղ բուն ծառոյ։ ռամկ. տան. կամ փէրէկ. Դատ. 16. 26։ 3. Թագ. 7. 3։ տե՛ս 'ի բառն հեծ։

Սիւնաբնակ. ի. աւ. աց. օք։ || 'ի սիւնս բնակօղ. կամ 'ի վր սեան կեցօղ. և կամ սիւնակեաց։

Սիւնակ. ի. աւ. աց. օք։ || փոքր սիւն. կամ սիւնաձև նեցուկ. և այս թէ բոլորակ իցէ, թէ քառանկիւնի, և թէ տափարակ։ Ելից. 35. 11։ և 26. 16. և 17. և 18։ և 35. 11։

Սիւնական. ի. աւ. աց. օք։ || սիւնային, կամ որ առ սիւնս վերաբերի։ Իսկ մերթ սիւնակեաց. կամ սիւնաբնակ։ 'Ի Հարս հարց. ժթ։

Սիւնակեաց. կեցի. աւ. աց. օք. || 'ի վերայ սեան կեցօղ, կամ զկեանս վարօղ։ 'Ի Հարս հարց. ժթ. և իզ։

Սիւնաձև։ (Նախադրիւ հոլովի.) || ունօղ զձև սեան, կամ ձևացեալ իբրև զսիւն. կամ սիւնակերպ. և կամ սիւնանման։ Աճգատ։

Սիւնամուտ. մտի. իւ. եց. օք։ || մտանօղ 'ի սիւն. կամ սիւնակեաց. և կամ սիւնաբնակ. 'Ի Հարս հարց. ժթ.

Սիւնեզրոյն. կամ սիւնէզրոյն. ի. աւ. աց. օք. || է բառ յունական, որ թարգմանի նշանակ. կամ համապատիկ. որպիսի է դաւանութիւն հաւատոյ, որ գրեալ և աւանդեալ լինի իբրև զկանոն հաւատացելոց։ Կիւրղի պարապմանց. իը։

Սիւնհոդոս. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք։ || է բառ յունական, որ թարգմանի ժողով. կամ գումար. և կամ հաւաքումն. և այս յատկապէս առի. եկեղեցական ժողովոյ. որ գումարի 'ի պէտս սահմանադրութեանց հաւատոյ, կամ հերքման աղանդոց չերծուածողաց. ընդ եղև 'ի դարս դարս առ նախնեօք։ Նարէկ. զզ։ և Լամբրոն։

Սիւնհոդոսական. ի. աւ. աց. օք։ || այնամ, որ վերաբերի առ սիւնհոդոս. կամ ժողովական. և կամ գումարական։ Աճգատ։

Սիք։ || տե՛ս զՍիգ. Լամբրոն։ և 'Ի Հարս հարց. ժէ. 'Ի չէտագիրն։

ՍԼ

Սլահ։ || տե՛ս զՍլէհ։

Սլանամ. ացայ. ցիր. անալ։ (ընդ. միջ.) || սրանալ. այսինքն սրաթռիչ լինել. կամ արագաթև թռուցմամբ սաւառնել յառաջադէմ մտնել. կամ խոյանալ. կամ վերաթռչել. և կամ թռանիլ։ ռամկ. սուր, կամ [illegible]։ Սաղմ. 17. 11։ Իմաստ. 5. 11։ Երէմ. 49. 22։ Ամբակ. 1. 8։

Սլաք. ի. աւ. աց. օք։ || սրածայր խոցօտիչ գործի, զոր 'ի բացուստ ձգեն. կամ 'ի մերձաւոր մխեն 'ի պատանել զոք. որպիսի է նետն. աշտէն. այսինքն խէշտն. գեղարդն. շեշտն. այսինքն շիշն. և այլք նմանիք։ Սաղմ. 54. 22։ Առակ. 25. 18։ Նարէկ. զէ։ ըստ այսմ է և 'ի Խորէն. ա. գր. 10. ուր ասի. Եւ ընդ մէջ թիկանցն թափանցիկ լեալ` յերկիր անկանի սլաքն. այսինքն երկաթեայն նետն, ոչ կայլ անդ։

Սլաքալէզու. զուի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զլեզու սուր իբրև սլաք. որպիսի է օձն։ Բայց մերթ անդրադարձաբար առեալ առ զնենգաւորաց. կամ զրպարտողաց, որք լեզուօք իւրեանց իբրև սլաքօք խոցեն ըզմարդիկ։ Մծբն. ժթ։

Սլաքաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զսլաքս. կամ որոյ ծայրն է իբրև զսլաք. և կամ սրածայր։ ռամկ. սուր ծայրանօղ. կամ [illegible]։

Սլէհ. ի. իւ. ից. իւք։ || է բառ այլազգական. որով նշանակին կահք, և կազմածք պատերազմականաց. և կամ զէնք։ տաճկերէն։ Աճգատ։ և 'Ի հին պատմագիրս։

ՍԽ

Սխալ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || սխալումն. կամ վրիպակ. և կամ մոլորութիւն։ ռամկ. ղալաթ։ Գործ. 27. 9։ Իսկ մերթ սխալեալ. կամ վրիպեալ. և կամ մոլորեալ. ռամկ. ղալաթ։

Սխալագոյն. գունի. իւ. եց. իւք։ || առաւել սխալ. կամ վրիպագոյն. և կամ թիւրագոյն։

Սխալակ. կամ սխալսակ. ի. աւ. աց. օք։ || սխալօղ. կամ վրիպօղ. կամ գթօղ. կամ դանդաչօղ. և կամ ցնորեալ. որպիսիք են նոքա, որք 'ի շուայտութեան, և յարբեցութեան աշխեալք` գայթեն 'ի գայթելս գնան. մոլորին, և գլորին։ ռամկ. գլորվելով։ և ըստ այսմ է Եսայ. 24. 20. ուր ասի. իբրև զարբեալն, և սխալակ գլորեսցի։

Սխալական. ի. աւ. աց. օք։ || սխալօղ. կամ վրիպական. կամ մեղանչական. և կամ մոլորական։ Նարէկ. հթ. և ղէ։

Սխալակիմ. կամ սխալակիմ. եցայ. եաց. իլ։ (ձայնակք.) || սխալիլ. կամ վրիպիլ. կամ

փթել. կմ դանդաչել. և կմ ցնորիլ: ռամկ. գլուփելն: Ըստ այնմ 'ի նկն պտտմանցն. Յոր ժամ արբեցաւ, սխալականցաւ:

Սխալանք. անաց. օք: (անեզ.) || սխալումն. կմ վրիպումն. կմ մոլորումն. կմ գլթումն. և կմ սայթաքումն: Խորէն. ը. աշ. 72:

Սխալացի: (մակբայ. որակ.) || սխալմամբ. կմ մոլորութբ. և կմ վրիպակաւ: Իսկ մերթ վարի իբրև գանուն. և նշանակէ սխալական. և կմ սխալօղ: Լամբրօն:

Սխալեմ. եցի. եա. ել: || մերթ վարի իբրև զօրութբ անցողական. և նշանակէ՝ սխալեցուցանել: Իսկ մերթ իբրև չէզոք. և նշանակէ՝ սխալիլ: Մատ. 15. 14:

Սխալեցուցանեմ. ցուցի. եցն. ել: (անցողակ.) || 'ի սխալանս արկանել. կմ թիւրել. կմ մոլորեցուցանել: ռամկ. զլորեցնել. կմ ծուլցնել. կամ ծռել: Իսկ մերթ վրիպեցուցանել. կմ շեղեցուցանել. և կմ 'ի բաց խուսեցուցանել. որ է առաջապուրծ ընել: Երբեմն և սահեցուցանել. կմ գթեցուցանել. և կմ սայթաքեցուցանել: ռամկ. սահեցնել. կմ գլորցնել:

Սխալիմ. եցայ. եան. իլ: (ձայնակր.) || անկանիլ 'ի սխալանս. կմ թիւրիլ. կմ տրտուղիլ. կմ մոլորիլ. և կամ մեղանչել: ռամկ. զլորիլ. կմ ծուլրիլ: Յոբ. 18. 7: Իմաստ. 6. 10: Երեմ. 22. 21: Իսկ մերթ՝ վրիպիլ. կմ շեղիլ. կամ 'ի բաց անկանիլ 'ի կարգէ. 'ի թուոյ. 'ի նպատակէ, և այլն: և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի. ոչ սխալեցաւ բնաւ յաւարէն. կմ 'ի բանիցն. և կմ արջառ ոչ սխալեցաւ 'ի ծննդենէ. և այլն: Յեսու. 21. 45: 1. Թագ. 30. 19: Յոբ. 21. 10: Մերթ և սահիլ. կմ գթել. և կամ սայթաքել. և ըստ այսմ ասի. սխալել ոտից. և այլն: 2. Օրին. 32. 35:

Սխալող. ի. աւ. աց. օք: || սխալական. կմ գայթող. կմ գթող: և ըստ այսմ ասի. կապել ընդ սխալող մարմնոյ. կմ այր սխալող: 'ի Գիրս Ծծին խոստովանութ:

Սխալումն. լման. մամբ. մանց. մամբք: || տե՛ս զՍխալանք: Նարեկ. ժե. և հթ:

Սխաղակ: || տե՛ս զՍխալակ:

Սխաղակիմ: || տե՛ս զՍխալակիմ:

Սխար: || տե՛ս զՍղար:

Սխարեմ: || տե՛ս զՍղարեմ:

Սխուր. սխրոյ. ով. ոց. ովք: || գին. կամ արժողութիւն. և կմ վարձ. և ըստ այսմ ելանէ 'ի սմանէ բառս՝ շանսխուր, որ է գին շան: Իսկ մերթ զարմանք. կմ սքանչելիք. և կամ հրաշք. և ըստ այսմ ելանեն 'ի սմանէ բառքս. սխրանալ. սխրագործ. և այլն:

Սխրագործ. գործի. իւ. աց. օք: || սքանչելագործ. կմ հրաշագործ. և կամ նշանագործ: ռամկ. հրաշք գործօղ: Աճառ: Կիւրղ. Եզեկ. 'ի Բառգիրս. առ խոստովանութ:

Սխրալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ծագէ 'ի սխուր բառէս. և նշանակէ՝ լի սխրանօք. կմ սքանչելի. կմ հիանալի. կամ հրաշալի. և կամ նաղելի: Նարեկ. իը. և ղէ: Յա ուրէ: և Լամբրօն:

Սխրանամ. ացայ. ացիր. աւ: (ընդոծէ.) || հրաշանալ. կմ սքանչանալ. կմ հիանալ. և կմ զարմանալ: Նարեկ. 'ի Մեկն. Երգոց: և Լամբրօն:

Սխրանք. անաց. օք: (անեզական.) || զարմանք. կմ հիացումն. կամ սքանչելիք. և կմ հրաշք:

Սխրատարած: (Նախադրիւն հոլովի.) || սքանչելատեսակ. կմ հրաշալիքս. կմ զարմանալի. և կմ հրաշափառ: Նարեկ. ղէ:

Սխրացուցանեմ. ցուցի. ացն. ել: (անցող.) || սքանչացուցանել. կմ հիացուցանել. կմ հրաշացուցանել: ռամկ. զարմացնել:

Սխրելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || սխրալի. կմ զարմանալի. կամ նաղելի: Ըստ այսմ Շնորհալին. յաղթեն Եղեկիայ: Ով հրամայէ մեծ իշխանին. կմ սխրելի թագաւորին:

Սխրիմ. եցայ. եան. իլ: (ձայնակր.) || նուաղիլ. կմ հիւծիլ. կմ մաշիլ: և ըստ այսմ ասի. 'ի պակասութենէ կերակրոյ նուաղեալ սխրիլ մարմնով: ռամկ. զլացանիլ: Բայց ըստ ոմանց ելանէ սա 'ի սխուր բառէս, և նշանակէ սխրանալ. որ 'ի վերոյ մեկնեցաւ:

Ս Կ

Սկախառն: (Նախադրիւն հոլովի.) || տղմախառն. կմ մրրախառն. և կմ խառնեալ աղտեղութբ, որք լինանեն 'ի յատակս ջուրց, և այլոց նմանեաց. և ըստ այսմ ասի. սկախառն ջուր. կմ ըմպելիք. առաջ. և այլք նմանք: ռամկ. լղոսխ խառնած: Նարեկ. ծգ:

Սկահ. ի. իւ. ից. իւք. կմ աց. օք: || սկիհ. կմ կթղայ. և կմ փոքրիկ սկաւառակ ըմպելեաց: ռամկ. գաւաթ. կմ ֆինճան. և կմ թասակ: և յայսմանէ առեալ սկահ կոչի և եղէ. զարդ յօրինեալ 'ի ձև սկհոյ, կամ ամփոփեալ բաժակի, զորս ունէին աշտեղունքն աշտանակին, զոր տեսար մեզ ասէս: Ելից. 25. 31:

Սկահակ. ի. աւ. աց. օք: || փոքրիկ սկահ. կմ սկիհ վայելչուչ: ռամկ. դդերթասակ. կմ գաւաթ:

Սկահաձև. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ զձև սկահի. ըստ գաւաթի. կմ թասի: Բայց երբեմն գոյականաբար առեալ նշանակէ զյօրինուածս կերպարանաց 'ի ձև սկահի, որպիսիք էին զարդքն, ունէին աշտեղունքն աշտանակին հին օրինաց, որք և դրուագ նման ընկուզոյ, առաջին՝ սկահաձևք ընդուզաքարդք: Ելից. 25. 33: և 34. և 37. 19:

Սկայ. ի. իւ. ից. իւք: || նոյն է ընդ բառին հսկայ. ոսկ. ուժեղ ընդ բառին հսկայ, և ամբարին ընդ բառին հսկամբար, և այլք բազումք, որք 'ի մեկնութիւն, հ. տառին եղան: Ծննդ. 6. 4: Թուոց. 13. 34: Յոբ. 26. 5:

Սկայաբար: (մակբայ.) || հսկայաբար. կմ իբրև զհսկայ: Խորէն. ը. աշ. 82:

Սկայագործ. ի. իւ. աց. օք: || ունօղ զգործ կմ զզաւրութիւն հսկայի. կմ որ գործէ զգործս

իբրև

խորհ. զհսկայ: Իսկ մերթ նշանակէ զգոր ծեալն 'ի հսկայէ. և յայսմանէ առեալ՝ ըս կայագործ կոչին ամ մեծամեծ՝ և անձոռնի կերպարանք: 'Ի հին պարփագիրս:

Սկայազօր: || տես զհսկայազօր:

Սկայազուն: || տես զհսկայազուն: Մծբ. Ը:

Սկանամ. ացայ. ցէր. անալ: (ընդ. միջ.) || սկախառն լինել. կմ՝ մօրանալ. կմ՝ աղմա նալ. կմ՝ մրրանալ. և կմ՝ լսեալ լինել դր ակաց և ազատութիւնք. որք ելանեն 'ի հա սանուստ իւրեաց. որպ 'ի Ջրոյ. կամ յրմկե լեաց. և այլն. ռամկ. ւղղփ. կմ՝ Բէւմ խա ղէն. կմ՝ ւրտոշ ւշոմկ. և ըստ այսմ ասի 'ի Ճառս ինչ. երկիր անկասպ և անտրէութ ջրով սկացեալ:

Սկայընթաց: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զընթացս հսկայի. կմ՝ խոյս զհսկայընթա ցող. կմ՝ քաջընթաց. և կամ արընթաց: Նորէէ. 'Ի գոհ. առատ:

Սկաւառակ. ի. աւ. աց. օք: || անօթ կազ մեալ 'ի ձև խոր սկտեղ, որով եդեալ լի նի կերակուր 'ի սեղան, զոր և կոչեմք ալը նակ: ռամկ. տեփսի. կմ՝ Թապսի. 3. Թագ. 7. 50: Մատ. 23. 25: և 26. 23: Իսկ մերթ նշանակէ զըմպանակն ձևացեալ 'ի կերպ փիքքիկ և բոլորակ տաշտի, կմ՝ կոնքի, և կմ՝ անպատուանդան և ձանձաղ բաժա կի. ռամկ. Թաս. կմ՝ փէասէ: 2. Եզր. 1. 10: 3. Եզր. 7. 70: Յովք. 15. 7. Եւ յայսմանէ առեալ՝ սկաւառակ կոչի տաշտաձև ոսկրն կառափոյ, որ 'ի ներքուստ պարունակէ զուղեղն. և արտաքուստ ծածկի հերովք. ըստ այնմ Խորէն. Ե. պր. 84. Հարկանի յու մեմնէ սակերբ (Թամթըրով) գլուխն, և վերացուցեալ մասն ինչ յոսկերէ սկա ւառակին, պակաս գտաւ բոլորումն գա գաթան:

Սկեմ: || տես զհսկեմ: Մարկ. 13. 33:

Սկեսուր. սրի. աւ. կմ՝ րէ. աց. րօք: || է անուն ընդհանուր և առանձնական, զի սկեսուր կոչի հարսին՝ մայր առն նր. ռամկ. կէյնար: Հռութ. 1. 14: Տօբ. 10. 12: Մատթ. 10. 35:

Սկեսրայր. սկեսրառն. սրամբ. սկեսրարք. սկեսրարանց. ամբք: || է սրականն և առն ձական անուն. վմ զի սկեսրայր կոչի հար սին՝ այր սկեսրի նր. որպ և ձայն բառին հնչէ. Ծննդ. 38. 13. և 25: 1. Թագ. 4. 19: Տօբ. 10. 12:

Սկեսրեայ. րէի. իւ. իւց. իւք: || նոյն է ընդ վերինս: Ա. Թագ. 4. 21. և 22:

Սկզբնաբոյս: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի ըս կզբանէ բուսեալ. կմ՝ նախաբոյս. կամ ղեռաբոյս. և կմ՝ նորաբոյս. որ է փէօրճէ. կմ՝ ժաթղաշ. և ըստ այսմ ասի. սկզբնա բոյս հրասիկ պատանեկաց: Նորէէ. զէ:

Սկզբնագիր. գրի. աւ. աց. օք: կմ՝ ոյ. ով. աց. ովք: || 'ի սկզբանէ գրեալ. կմ՝ 'ի ըս կզբանէ գծագրեալ: Իսկ մերթ սկզբնա կան գիր. կամ բնագիր:

Սկզբնաթիւ: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի ըս կզբանէ թուեալ. կմ՝ 'ի սկզբան թուօղ: Իսկ մերթ ասի՝ որ յառաջքան զայլս թուէ

եալ լինի. կմ՝ սկիզբն և գլուխ համարի. և կմ՝ միշտ քան զայլս նախադասի՝ գոլով գլ խաւոր, կմ՝ երեւելի. և ըստ այսմ ասի 'ի Նորէէ. 'Ի գոհ. առատ. զմեզն պետրոսէ. սկզ բնաթիւն և նախամեծարն կեփաս:

Սկզբնաժառանգ: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի սկզբանէ ժառանգօղ. կմ՝ առաջին սեպ հականօղ: Իսկ մերթ 'ի սկզբանէ ժառան գեալ. կմ՝ յառաջագոյն առացեալ և վայե լեալ: Նորէէ. ղզ:

Սկզբնալոյս. (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի ըս կզբանէ լուսաւորեալ. կմ՝ յառաջնմէ լու սաւորօղ: Իսկ մերթ սկզբնական, կամ առաջին լոյս. կմ՝ նախկին լուսաւորութի: Նորէէ. ծզ: և 'Ի գոհ. խաւսն:

Սոկզբնածին. (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի սկզ բանէ ծնեալ. կմ՝ նախ գոյացեալ. կմ՝ յառաջքան զայլս արարածեցեալ: Իսկ մերթ նախածին. կմ՝ անդրանիկ: Նորէէ. լզ:

Սկզբնական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ վերաբերի առ սկիզբն. կամ սկզբնաւոր. կմ՝ նախկինական. կմ՝ գլխաւոր. և կմ՝ առա ջին: Նորէէ:

Սկզբնահայր. հօր. հարբ. հարց. հարբք: || սկզբնական հայր. որով մերթ նշանակի նախահայր, որպիսիք եղեն ադամ. նոյ. և այլն: Նորէէ. հը. և ղզ: Իսկ մերթ հեղի նակ. կմ՝ գլուխ և առաջնորդ իրիք, և ըստ այսմ ասի. սկզբնահայր սկսոյ, բարեաց, կմ՝ չարեաց. և այլն: Նորէէ. լա. հզ. և վ. և Յովհաննու: Այսպէս և աբրահամ զի որում եղև հեղինակ հաւատացելոց՝ կոչի սկզբ նահայր հաւատոց: Նորէէ. հա:

Սկզբնաձեռն: (Նախդրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ բառիս նախաձեռն, որ 'ի տեղւոջ իւրում մեկնեցաւ: Բայց 'ի Նորէէ. 'Ի փա ռըն էկեղեցւոյ. ուր ասի. որ յսկզբնա ձեռն յառաջակարգաց զայս կերպարան ի րի հաճեցար լինել, վարի նախդրիւ հը րև զմակբայ. և նշանակէ 'ի սկզբանէ. կմ՝ յառաջագոյն:

Սկզբնաձիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի սկզ բանէ ձրեալ, Թ պարգևեալ, կմ՝ շնոր հեալ: Իսկ մերթ՝ 'ի սկզբանէ շնորհօղ, կմ՝ պարգևօղ: Նորէէ. հը. և ղզ: Մերթ և ա սկզբնական, կմ՝ առաջին ձիր:

Սոկզբնամայր. մօր. մարբ. մարց. մարբք: || սկզբնական, կամ առաջին մայր, որ և ասի նախամայր: Իսկ մերթ՝ կին հեղինակ. կամ գլուխ իրիք. ըստ այնմ. Նորէէ. զ. Պատուեցաւ և կինն պտղնիկ սկզբնամայրն ապաշխարողաց:

Սկզբնամեծար: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի սկզբանէ մեծարեալ. կմ՝ նախամեծար. և կմ՝ նախապատիւ: Նորէէ. 'Ի գոհ. խաւ սափէլոց:

Սկզբնաներհակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի սկզբանէ ներհակօղ. կմ՝ առաջին հակա ռակօղ. և կմ՝ նախկին թշնամի. որպիսի է դևն՝ բարսոյն քոյ: Նորէէ. լէ:

Սկզբնաշաւիղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զնախաշաւիղ: Նորէէ. 'Ի գոհ. խաւս. և առատ:

Սկզբնաշնորհ. ի. իմ. ից. իւք: || սկզբնաձիր. կմ նախապարգև. կմ յառաջագոյն քան զայլս ընդունօղ. կմ մատակարարօղ շնորհաց: Նարէկ. ձը:

Սկզբնաչար. ի. աւ. աց. օք: || սկիզբն. կմ հեղինակ չարեաց. կամ որ ըստ ծնին ունի զչարութիւն. և կմ գլխաւոր և սկզբնական չար: Լամբրօն:

Սկզբնապատիւ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ըստ կզբնամեծար. կմ նախապատիւ: Նար. ղթ:

Սկզբնապատճառ: (Նախդրիւ հոլովի.) || սկզբնական պատճառ. կմ առաջին արարող: Նարէկ. կն:

Սկզբնապար: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի ըս կզբանէ. կմ յառաջագոյն ածօղ. կմ ըս կիզբն պարու. և կամ պարագլուխ: Նարէկ. ղէ:

Սկզբնաստեղծ: || տե՛ս զՆախաստեղծ: Նարէկ. ղդ:

Սկզբնատիպ. տպի. իմ. իւ. իւք: || սկզբնական տիպ. կմ նախագաղափար, որէ առաջին օրինակ, ըստ որոյ նմանութ կերպանայ պատկերն. կմ արտագրի այլինչ իր: Խորէն. յառաջաբանութէ: և Յն որբ: Իսկ մերթ 'ի սկզբանէ տպաւորեալ. կմ նախագաղափարեալ. և կամ նախանկարեալ. որպիսիք են տնօրէնութիքն քն օրինակեալք 'ի հնումն: Նարէկ. Ճ. և ղթ.

Սկզբնարար. ի. աւ. աց. օք: || սկիզբն առնօղ. կմ հեղինակ. և կմ գլուխ և առաջնորդ. և ըստ այսմ ասի սկզբնարարն բարեաց Յն. կմ սկզբնարար կուսից ու եսեծածին: Նարէկ. ղը. և 'ի գով. կուս: Իսկ մերթ 'ի սկզբանէ արարեալ. կամ նախնական. և կմ առաջին. և ըստ այսմ ասի սկզբնարար ուրախութի: Աղգաթ:

Սկզբնաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ ըսկիզբն. կմ սկսեալ: Աղգաթ: Իսկ մերթ ըսկզբնական. կմ նախնական. կմ առաջին: Նարէկ. ժ. և ժա: Եւ մերթ գլխաւոր. կմ երևելի:

Սկզբնաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || սկզբնաւոր առնել. կմ ընդ սկզբամբ տարկանել: Իսկ մերթ սկիզբն առնել իմիք: կմ սկսանիլ: ռամկ. պաշլամիշ: Նարէկ. ղջ. և 'ի գով. առաք:

Սկզբնաւորութիւն. թե: || տե՛ս զՍկզբնութիւն:

Սկզբնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ըսկզբնաւորել. կմ սկսանիլ: ռամկ. պաշլամիշ: Նարէկ. գ:

Սկզբնութիւն. թեան: || սկզբնաւորութի. կմ սկսումն. և կմ սկսուած: Իսկ մերթ գլխաւորութի. կմ նախապետութի. կմ նախապատուութի: Յն որբ:

Սկի. սկւոյ. ւով. եաց. եօք: || տե՛ս զՍկիհ:

Սկիզբն. սկզբան. ամբ. անց. ամբք: || այն ժամ, յորմէ սկզբնաւորի իմն. և ըստ այսմ նախկին գիրն ասի սկիզբն տառից. պատճառն սկիզբն գործոց. անդրանիկն սկիզբն որդւոց. երեխայրին սկիզբն պտղոց. առաջինն 'ի յամիս սկիզբն ամսոց. և այլն: Ծննդ. 49. 3: Ելից. 12. 2: Սաղմ. 77. 51: Իսկ

մերթ սկզբնաւորութի. կմ սկսումն. կմ գլուխ. և կմ առաջք. որոց ներհակն ասի վերջ. կմ կատարած: Ծնն. 10. 10: Բ. Օրին. 11. 12: Երեմ. 28. 1: Երբեմն և ընդ բայի շարակցի այսպէս. սկիզբն առնուլ. կմ սկիզբն առնել. և կմ այսպէս. սկիզբն կալնուլ. կմ սկիզբն արկանել. և նշանակէ՝ սկզբնաւորել, և սկզբնաւորիլ. կամ սկսանիլ. և սկսեալ լինել: ռամկ. պաշլամիշ: Յեսու. 3. 7: Երեմ. 25. 29: Եզր. 2. 3: Բայց երբեմն բացառականն սորա վարի իբրև զմակբայ. զոր օրինակ 'ի սմանէ էնե, զկնի իսկ և իսկ բառին:

Սկիհ. սկհոյ. ով. ոց. ովք: || սկահ. ջր կթղայ. կմ բաժակ. և կմ սկաւառակ ըմպելեաց: ռամկ. գաւաթ. կմ թաս. և կմ ֆինճան: Ծննդ. 44. 2. և 5: ըստ այսմ և 1. Մակ. 1. 23. սկիհ կոչին այսպէսի անօթք, որովք զգինի. կմ զձէթ, և կմ զարիւն զոհից նուիրէին ոյ՝ հեղլով զնա առ եղջերօքն սեղանոյն: Եւ յայսմանէ առեալ սկիհ կոչի 'ի նորումս ուխտեղէն, կմ արծաթեղէն բաժակն; յորում սրբագործեալ զգինին 'ի Ճշմարիտ արիւն քի:

Սկիւռ. կմ սկուռ. սկռոյ. ով. ոց. օք: || գաւհիճ. կմ պաշտօնեայ սպանանօղ չարագործաց: ռամկ. ճէլլատ: Դարձեալ՝ է սա անուն քարի իմիք, որ ունի զզարմանալի բնութի. զի ամբողջ արկեալ 'ի ջուր ոչ ընկղմի, այլ շրջի յերեսս ջուրց իբրև զսունկ, ջր իբրև զմանեակ: բայց եթէ փշրեսցի, և 'ի ջուր արկցի՝ վաղվաղակի սուզանի 'ի յատակս իբրև զկապար:

Սկնդիկ. դկի. աւ. աց. օք: || տե՛ս 'ի ներքոյ զՍկնդունկ:

Սկնդունկ. կմ սկնտունկ. դկի. աւ. աց. օք: || ծաղի սա 'ի բառէս սկունդ՝ 'ի ձեռնունածաղկան մանկանց՝ ուղ. և նշանակէ զխոտ, կմ զանարգ սկունդն. ջր շուշն, թամամ 'ի հին պարսիկ լր. Առաջի մեծամեծաց իմոց յանդիմանեաց զիս իբրև սկնտունկ մի, ջր իբրև զանարգ շուն մի: Դարձեալ՝ սկն դունկ կոչի կինն լքեալ. կմ 'ի բաց թողեալ յառնէն, որով լինի անտէրունջ, և անզաւակ, և իբրև զմերժեալ սկունդ անարգ, և թշուառ. յորմէ և անուանեցաւ սկնդունկ: ռամկ. պօշանմիշ էրքէ. կամ երէսէ յգած կին: Եսայ. 54. 1: Գաղ. 4. 27:

Սկունդ. սկնդի. աւ. աց. օք: || շուն սեպհական, զոր պահեն 'ի տան. կմ ձագերցուցանեն զհետ: որպիսի է փինօն, և այլք նմանք, Շնորհալին: Եւ 'ի սմանէ եկանէ բառս սկնդունկ:

Սկուռ: || տե՛ս զՍկիւռ:

Սկուտղ. սկտեղ. եղբ. եղաց. եղբք. կմ օք: || անօթ բոլորակ, և տափարակ դրգեալ տակաւին ինչ. որպիսի է այն, յորոյ վր դնեն զկերակուրս, կմ զըմպելիս, և մատուցանեն ումեք: ռամկ. բէչիթ: Մար. 14. 8: Մարկ. 6. 25. և 28:

Սկսանիմ. սկսայ. սկսայց. սկսցի. սկսցուք. սկսեալ. իլ: (Համաօրական բայ.) || սկիզբն

առնել. կամ սկզբնաւորել, և սկզբնաւորիլ: ռամկ. սկսիլ. կամ պաշլամաք: Գործ. 13. 5: Ղուկ. 13. 26: 2. Կոր. 3. 1:

Սկսանիմ. սկսայ. եր. ուլ: (Ներգործ.) || սկսանիլ. կամ սկզբնաւորել: ռամկ. պաշլամաք: Մծբն. ԺԹ:

Սկսումն. սյ. ով. ից. ովք: || սկսումն. կամ սկզբնաւորութիւն. և կամ սկսեալ իր: Յճ ուրէ:

Սկսուածն. ման: || նոյն է ընդ վերինոյն: Ըն. 1. հոփ. ա:

ՍՂ.

Սղալ: || տե՛ս զՍխալ:

Սղալական: || տե՛ս զՍխալական: Հոռ. բէկ. իե:

Սղակի: (մակբայ որակական.) || ծայրի 'ի բառէս՝ սուղ. և նշանակէ սղապէս. որ է սղելով. կամ կարճելով. և կամ նուազաբար:

Սղալիմ: || տե՛ս զՍխալիմ: 'ի Գիրս Դատ. ԺԻ Լեւոնփոյին:

Սղամ. ացի. ա. ալ: (չէզոք.) || սուղել. կամ ջնջել. կամ կոճչել զեռնոց, ատղոց, ձեռաց, և այլոց նմանեաց: ռամկ. ըուըըը լոլէ. կամ ճըդ յան հանել:

Սղանամ. ացայ. ացեր. ալ: (Չէզ.) || սղել. քսուել լինիլ. կամ նուազել. կամ կարճել. և կամ պակասիլ: ռամկ. խորճըլմագ. կամ պախիլ:

Սղար. ոյ. ով. ից. օք: || պաշարումն քաղաքի. կամ շուրջ պատումն:

Սղարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || պաշարել զքաղաք. կամ զամրոց. և զայլ ինչ նման:

Սղացուցանեմ. ցուցի. ացի. ել: (անցող.) || սուղ առնել. կամ նուազեցուցանել. կամ կարճել: ռամկ. խորճըցնել:

Սղիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնաւոր.) || տե՛ս զՍղանալ:

Սղոխ. կամ սողոխ. ի. իմ. ից. իւք: || գունդ չէր ելեալ 'ի խոնաւ իրաց. ոմ՝ 'ի ջրոյ. կամ յօշարակաց եփեցելոց, և յայլոց նմանեաց, որք 'ի ջուր լուծեալ չխթ չխթ ի_ջանեն. և յայսմանէ նաև ցօղք. և եղեմանք իջեալք յօդոյ՝ սղոխ կոչին: ռամկ. պոսող: Խորէն. Գ. պր. 62:

Սղոց. ի. աւ. կամ իմ. ոց. օք: || խիզար, որ է առամնաւոր գործի ինչ երկաթեղէն, որով հատանեն զփայտ. կամ զայլ ինչ նման՝ առ 'ի լինիլ սուղ. ո կարճ. կամ ա_նօսր. յորմէ և կոչեցաւ սղոց՝ խիթ է գործի սղոցուցիչ. ոմ և հատիչ գործին կո_չի հատոց: ռամկ. եւս տղոց. կամ փէոփէրէ: Եսայ. 10. 15: Իսկ եթէ զինչ նշանակէ. 2. Թագ. 12. 31: 1. Մնաց. 20. 3: Առ Եբր. 1. 3. յորս ասի. արկանել զժողովուրդն ընդ սղո_ցաւ. կամ կարել զշխս սղոցօք երկաթեօք, տե՛ս 'ի բառն ուրադ:

Սղոցաբերան: (Նախադրիմ հոլովի.) || ունող զբերան առամնաւոր նման սղոցի:

Սղոցաձև. ի. իմ. ից. իւք. || ունող զձև սղո_ցի. կամ ձևացեալ իբրև զսղոց՝ ունելով զատուք առամանսն. որպիսիք են անիւք կամնասայլից պատեալք սղոցաբերան եր կաթօք. զորմէ լինապէս ասացաւ 'ի բառն կամնասայլ: Եսայ. 41. 15:

Սղոցեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || սղո_ցաւ կարել. կամ հատանել: ռամկ. փէոփէ_րէով կէսէլ: Իմաս. 13. 11: Ղեւտ. 13. 59: Եբր. 11. 37: Այնպէս և սղոցաձև անուամբ ջար դեալ զմարդիկ՝ սղոցել ասի. տե՛ս 1. Մնաց. 20. 3:

Սղոցի. ցւոյ. եաւ. եաց. եօք: || է տեսակ ինչ կաղնւոյ, որ բերէ զպտուղ սպիտակ՝ և կարծրակեղև. ամենեւին նման երկայն և մեծ փնդխի. բայց ոչ լինի կերեալ. այլ 'ի գործ ածի 'ի ներկարարս, և 'ի խաղա խորդաց՝ կոչեցեալ 'ի բարբառս տաճկաց՝ բաղամութ: Արդ՝ փայտ ծառոյս այսորիկ է յոյժ կարծր, և դժուարադարձելի. իսկ եղերք տերևոյն են սղոցաձև առամնաւո րեալք. յորոց առեալ զանուն՝ բոլոր ծառն յորջորջեցաւ սղոցի: Զայս ծառս յոյնք կոչեն փալինօս, որ և առ նոյն ծաղի 'ի սղո_ցելոյ: ռամկ. բոլամութի ծառ: Ղեւտ. 13. 58:

ՍՄ

Սմբակ. ի. աւ. աց. օք: || կճղակ. որ է_ղունգն ձիոց, և այլոց համանման կեն_դանեաց, որ երբեմն առեալ լինի համ_դերձ թաթիւքն, որով կոխեն: Եսայ. 5. 28: Եզեկ. 26. 11: Բայց մինչ ասի՝ առ սմ բակ պղտորել, նշանակի ոտիւք ժխորել. կամ աղտոտել. որ պուլանըգլըշ ընել. Եզեկ. 32. 2:

Սմբակակոխ. (Նախադրիմ հոլովի.) || սմբա կաց կոխան եղեալ: ռամկ. չըղնախ: Բայց սա ըստ մեծի մասին ընդ բայի շարադ_րի այսպէս. սմբակակոխ առնել. և նշա նակէ՝ սմբակաց կոխան առնել. կամ առ ոտն կոխել. կամ առ աթուր համարել: ռամկ. չըղնախ անել. և այս ասի զձիոց: Իսկ մերթ նմանութեամբ զզօրաց. կամ զբանակա րաց. և այլն. ըստ այնմ Խորէն. Ա. պր. 12. Նիւքար ոմն այր հսկայ և պատերազմա սէր՝ սմբակակոխ արարեալ զաշխարհն հայոց:

Սմբակահար: (Նախադրիմ հոլովի.) || այն, որ առնի զհար, կամ զօրութեամբ իրի կոխե ցելոյ սմբակօք ձիոց. կամ խաչանց. որպէս ասի է ջուրն սմբակօք պղտորեալ. ըստ այնմ Մծբն. Ժ. Ջուրս պղտորեալս 'ի ձեռն զսմբակահարս՝ ըմպէին:

Սմբատ. տայ. աւ: || է անուն քաջ զօրա պետի հայոց՝ որդւոյ Բիւրատայ Բագրա_տունւոյ, որ եղև դայեակ արտաշիսի հայ ոց արքայի. և արար զբազում գործս քա ջութեան 'ի պատերազմունս: Խորէն. Բ. պր. 34. և 43. և 44:

Սմբատաւանի. նայ. եաւ: || կին. կամ դուստր սմբատայ. և է սա յատկապէս անուն միոյն յերկուց դստերաց քաջին սմբատայ, որոց միումն կոչէին սմբատանոյշ: Խորէն. Բ. պր. 34:

Digitized by Google

Սմին իրի։ (շաղկապ պատճառական.) || առ որին ասացեալ. կմ վն այսորիկ. ռամկ. ասոր համար. Խորէն. գ. պր. 48։

ՍՆ

Սնակուշտ. կշտի. իւ. ից. իւք։ || միջին մասն երկոցունց կշտից կայացեալ անմիջապէս 'ի վր գլխոյ սափորակութեանց ազդերը. և 'ի ներքոյ վերջին ոսկերց կողից, որ բաժանեալ սնգամ 'ի յանկարծ հարկանելն՝ պատճառէ զանշնչութիւն, որ և մերձ առնի իւր քեան զերիկամունսն։ Այլ՝ կոչեցեալ սա սնակուշտ, զի սնն կուշտ. ըստ որում է ամենևին թափուր յոսկերաց։ ռամկ. պօշ պէօյրէկ։ 2. Թագ. 2.23։ և 3.28։ և 20.10։

Սնանամ. ացայ. ցէր. ալ։ (ընդ. միջ.) || ծառ գի 'ի սին բանս, և նշանակէ՝ ունայնանալ. կմ դատարկանալ. կմ թափուր լինել. կմ սնոտի գոլ։ ռամկ. պօշփէլ. կմ պօշալ. կմ բօշ ըլլալ։ Ըստ այսմ Մծբնեցի. Դատարկացեալք և սնացեալք 'ի շնորհաց։ Այսպէս և Ածեր. 3. 17. յամենայն օ րինակս սալմոսարանաց առի. Զիթե նիք սնացին, զի թափուր լիցին 'ի բե րոյ. կմ 'ի պտղոց։ որոյ փոխան յայլ օրի նակս գնի. սառեցէք Ձիթենւոյ. զորմէ տասցի 'ի տակս բայիս։

Սնանիմ. սնայ. սնիր. իլ։ (ձայնակ.) || սնուցա նանել. կմ բուծանիլ. կամ կերակրով զարգանալ. և կմ ուռելով կեալ։ ռամկ. աղըլ։ Եզե. 16. 2։ Ղուկ. 4.16։ Գործ. 7.20։

Սնապարծ. ի. իւ. ից. իւք։ || 'ի սնոտիս պարծող. կմ որ զհետ լինի ունայն պար ծանաց, և կամ որ յանկայ ունայն փառ աաց մարդկան, յորմէ և կոչի սնափառ։ ռամկ. Փօշ պօշ։ Գաղ. 5.26։ Խորէն. գ. պր. 68։

Սնապարծիմ. եցայ. եայ. իլ։ (ձայնակր.) || 'ի սնոտիս պարծիլ. կմ ընդունայն պարծ ծալ. և կմ սնափառել։ ռամկ. Փօշ պօշ լըն մը ըլլալ։

Սնապարծութիւն. թեան։ || սնոտի պար ծանք. կմ յանկութիւն ընդունայն պարծա նաց, և փառաց. և կմ սնափառութիւն։ Փի լիպ. 2. 3։

Սնավաստակ։ (նախադրիւ. հոլովի.) || 'ի սնո տիս վաստակօղ. կամ ընդունայն աշխատօղ. և կմ զլացեալ։ ռամկ. պօշ փէշ աշխա տօղ. կմ հօգնօղ։ Իսկ մերթ այն, որ լինի սնոտի վաստակօք. կմ որոյ վաստակն և ջանն է ընդունայն և անօգուտ. և ըստ այսմ առի՝ սնավաստակ գործ. կմ սնա վաստակ աշխատութիւն, կամ աշխատութիւն։ Աճգոյն։

Սնարք. րից. րիւք։ (անեզական.) || կողմն գլ խոյ. կմ տեղին առ գլխով. և կմ գլուխ. որոյ ներհակն կոչի ոտնք. և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ՝ կալ 'ի կողմն գլխոյն, կմ գնել ընդ գլխով. առի ընդ սնարս, կմ ընդ սնարիւք։ ռամկ. Գլխուն դին. կմ Գլխուն քովը. կմ Գլխուն տակը։ Ծննդ. 28. 11։ 1. Թագ. 3. 8։ Յովհաննու. 13. 8։ Սոյնպէս

փոխանակ ասելոյ 'ի կողմանէ գլխոյն, առի 'ի սնարից։ ռամկ. Գլխուն դին. կամ Գլխուն վերի։ 1. Թագ. 26. 7։ 3. Թագ. 19. 6։ Յհ. 20. 12։ Իսկ յայսմանէ առեալ նշանակէ երբեմն զերդեալն ընդ սնարս որպիսի է բարձն, կմ այլ ինչ նման, յո րոյ վր դնելոք զգլուխ առ 'ի հանգիստ. և ըստ այսմ առի Ցայանաստան, ոչ գտա նել բնաւ տեղի սնարաց. և ոչ սնարս գլխոյ. զի և ոչ բարձ։ Երբեմն և սնարք կոչի լայն յենարանն դահոյից առընթեր զորմով, յոր յենու՝ բազմեալն թիկամբք և գլխովն, յորմէ և հոռ. զանունն։ Երգ. 3. 10։

Սնացուցանեմ. ցուցի. ացէ. ցանել։ (ան ցող.) || ունայնացուցանել. կմ դատար կել. կմ թափուր՝ և կմ սնոտի առնել. ռամկ. պօշ. պօշալթ. կմ պօշ ընել։

Սնափառ. ի. իւ. ից. իւք։ || ցանկացօղ սնո տի փառաց. որպիսի է նա, որ ջանայ որ սալ զփառս և զպատուութիւն 'ի մարդկանէ։ Խորէն. գ. պր. 68։

Սնափառիմ. եցայ. եայ. իլ։ (ձայնակր.) || սնափառ լինել. կմ ցանկալ սնոտի ու նայն փառաց։

Սնափառութիւն. թեան։ || սնոտի փառք. կմ ցանկութիւն ընդունայն փառաւորութեանց և պատուութեանց։ Խորէն. գ. պր. 64։ Ոսկե. 1. հատ. ժդ. և ի։

Սնգոյր. գուրի. աւ. ալ. ոք։ || Ներկ կարմիր. և ըստ այսմ սնգոյր կոչի սառողն և նօթն. այսինքն սպիտակն. նաև այլ ինչ կարմրագոյն դեղոյ. կամ ներկոյ, զոր կանայքն 'ի կարմրերանգ բուսոյ իմիքէ ծա ղկանց, որով ներկեն զերեսս. և զգեղ ոսկերաց. նաև լեալ կանայք զդէմս առ 'ի կարմրագեղ առնել զանձն երեսացն. երեսաց Իմաստ. 13. 14։ Երեմ. 23. 40։

Սնգուրեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || սն գուրաւ ներկել, կմ գունաւորել։

Սնգուրիմ. եցայ. եայ. իլ։ (ձայնակր.) || սնգուրաւ ծածկիլ, կմ գունաւորիլ. և ըստ այսմ առի 'ի գիրս Մծբն. ժթ. ընդ ...։ Սնգուրեցաւ յերեսանիւրս։

Սնգուրագործ. ի. իւ. աց. օք։ || գործօղ, կմ կազմօղ սնգուրաց. և կմ գեղազարդ։ Իսկ մերթ նշանակէ զգործեալն, կամ զսնգու րեալն սնգուրաւ։

Սնդիկ. կմ սնտիկ. տկի. աւ. աց. օք։ || հանք ինչ արծաթագոյն, լարծառն և շար ժուն. և իբրև ջրային հոսանուտ. իսկ կշռոյն ծանր յոյժ. որ 'ի հուր մերձեցեալ փոխարկի 'ի ծուխ. զարշահոտ և վնասա կար։ առնլ Հեղեղիկեալ զթիթեղանս ... ասոյ՝ ոսկեղօծ առնեն ... և 'ի գործ առնեն բժիշկք 'ի դեղս ... ... Թ։ ռամկ. Ճիվա։

Սնգոյն. ի. իւ. ից. իւք։ || ... կմ սնոյ. որ և առի ... Լամբռն.

Մնդուկ. դկի. աւ. այ. օք: || տապանակ. կմ արկղ: 'Ի Հին Կտակ. Է: Բայց սա մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուոջ 'ի գործածի:

Մնդուս. դսի. աւ. այ. օք: || է տասյն ինչ նրբաթել գործեալ 'ի մաշնառեսակ աղնիւ մետաքսէ, ծ յապրշմէ: Արդ՝ ունի սա զերկուս տեսակս. միոյն առէջքն են 'ի նրբաթել վշոյ, և թելանքն 'ի մետաքսէ, յորմէ բազմիցս կազմեն զշապիկս առ 'ի փափկութիւն. և այս մանաւանդ պատշաճապէս կոչի բեհեզ: Իսկ միւսն է սոսկ 'ի մետաքսէ, որ է առաւել նրբագոյն, և իբր թափանցիկ. վ՞ գի զեղեալսն 'ի ներքոյ իւր յայտնի երևեցուցանէ: Զսորա եղերսն երբեմն նկարեն պէսպէս նկարուք: 'Ի սմանէ կազմեն զքօղս, և զբազմազան ծածկոյթս. որպէս զասւան, զոր արկանեն զանձամբ հանդերձ կուսանք, և մեծափի կանայք պճնելով զինքեանս 'ի գլխոյ մինչև ցածրունս. և ի̄ այսմ է Եզեկ. 16. 10. ուր ասի. Ածի ընդ մէջ քո զբեհեզ. և արկի զքեւ մնդուս: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]:

Մնդական. ի. աւ. աց. օք: || այն ծառ, որ վերաբերի առ մնունդն. կամ որով մնանի կենդանին: և ըստ այսմ ասի՝ մնդական զօրութիւն: Մերթ ևս նշանակէ զմնանօղն. որ և մինչ ասի ծննդական, երբեմն իմանի՝ ծնանօղն:

Մնդակից. կցի. աւ. կմ իճ. աց. օք: || կցորդ մնդեան. կմ 'ի միասին մնեալ ընդ այլում. և կամ ընկեր ուտեաց 'ի սեղանէ մնդեան. որ և ասի դայեակորդի. կամ համշիրակ. և այս ասի զմարդոյ. և մերթ նմանութ. նաև զայլոց իրաց, որք ընկերանան ուտեաց 'ի մանկութենէ, կմ 'ի բնէ իբրև զմնդակից: 3. Թագ. 12. 8: 2. Մնաց. 10. 8: Նոր Կտ. ղթ:

Մնոտի. տւոյ. տւով. տւոց. տւովք: կմ տեաւ. եաց. եօք. կմ իւք: || ածանցեալ 'ի բառէս 'ի նն. որ հնոտին 'ի բառէս՝ հին. և նշանակէ՝ ունայն և չինչին. կմ ընդ վայր՝ և սուտ. և կմ խոտանելի անշահ: ռամկ. բոշ: Թուղ. 21. 5: 2. Մակ. 7. 34: Յակ. 2. 20: Բայց երբեմն վարի իբրև գոյական. և նշանակէ զնանիր և զչինչին իրս. կմ զնանրութի, և զունայնութիւն. Եսայ. 20. 7: 3. Թագ. 16. 2. և 13: 2. Մնաց. 11. 15: Աղոթ. 21. 6: Եւ յայսմանէ առեալ՝ դնի երբեմն փոխանակ կռոց, ըստ որում են ունայն և սուտ պաշտելիք: Երեմ. 44. 9: Դարձեալ երբեմն նախադրիւ տրականն սորա 'ի յոգնակնոյն վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ 'ի նանիր. կմ ի̄ վայր. կմ վայրապար. և կմ 'ի զուր. որգն. 'ի մնոտիս վաստակել. 'ի մնոտիս խրատել, կմ 'ի մնոտիս կացուցանել զերեսն. և այլն: ռամկ. բոշ փէ դը: Ղևտ. 26. 16: Ովս. 4. 16: Նոր Կտ. կթ: Յոհ. 1. հատ. իա: Եւ ըստ այսմ երբեմն ևս վարի անմնանականն սորա. ի̄ այսմ Յով. 1. հատ. իթ. Անլ գիտեմ. զմնոտի

խօսիմ, ծ ընդ վայր. կմ 'ի զուր:

Մնոտիաբարբառ: (նախդրիւ հոլովի.) || բարբառօղ զմնոտի իրս. կմ որ յաւաշ բերէ զմնոտի բաղբաղայս կամ պատճառանս: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]: Իսկ մերթ նշանակէ զայն՝ որ է մնոտի բարբառ. կմ կեղծեալ ունայն և չինչին բաղբաղայնք. և ի̄ այսմ ասի՝ մնոտիաբարբառ պատճառանք: Շնորհալին:

Մնոտիագործ: (նախդրիւ հոլովի.) || գործօղ. կմ առնօղ մնոտեաց. կմ որոյ գործն՝ կմ կատարումն է մնոտի. և ի̄ այսմ ասի մնոտիագործ պաշտամունք: Աղթար:

Մնոտիաժողով: (նախդրիւ հոլովի.) || ըզմնոտիս ժողովօղ: Իսկ մերթ ընդ վայր ժողովեալ. կմ որոյ ժողովն է մնոտի և չինչին. որպիսիք էին միաբանեալքն 'ի գործ բաբելական աշտարակին: Նոր Կտ. ձ:

Մնոտիապատիր: (նախդրիւ հոլովի.) || մնոտի և պատիր. կմ մնոտեօք պատրօղ. ծ ունայն իրօք խաբօղ. և ըստ այսմ ասի՝ մնոտիապատիր դէք. կմ աշխարհ. և այլն: ռամկ. [illegible]: Շնորհալին: Իսկ մերթ մնոտի և նանիր իրօք հրապուրեալ՝ և պատրեցեալ: ռամկ. [illegible]:

Մնոտիապատճառ: (նախդրիւ հոլովի.) || 'ի զուր պատճառօղ. կմ զմնոտի իրս հաստատօղ. կմ կազմօղ: Իսկ մերթ ունօղ մնոտի պատճառից, կմ յօրինուածոց. կմ որոյ կազմուածն, կմ հիւսուածն է մնոտի և չինչին. որպիսիք են մնարգ և նուաստ երգք, կմ բանք: Նոր Կտ. դ:

Մնոտիասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրօղ մնոտեաց. կմ ունայնութեանց: Իսկ մերթ այն՝ որոյ սէրն է մնոտի, կմ որ փարեալ և պատեալ կայ զմնոտեօք. և կմ լի է նանրութեամբք և ունայնութեամբք. և ըստ այսմ ասի՝ մնոտիասէր կեանք, կմ հեշտութիւնք: Նոր Կտ. ղդ:

Մնոտիմ. եցայ. եալ. իլ: (ձայնակր.) || մնոտի լինել. կմ նանրանալ. կմ ունայնանալ: ռամկ. [illegible]: 4. Թագ. 17. 15:

Մնունդ. մնդեան. եամբ. եանց. եամբք: կմ մնդոց. ովք: || է բայածական՝ ծագեալ 'ի մնալ բայէն, որ մերթ առեալ լինի ներգործաբար, և նշանակէ զմնուցումն, որ է բուծումն. կմ կերակրմանք դարմանումն և զարգացուցումն: Ի̄ այսմ 'ի Շարականի. Բարձեր զանհաւան բնութիւն 'ի գիրկս քո մնդեամբ: Իսկ մերթ առեալ լինի կրաւորաբար. և նշանակէ ըզմնանումն, կմ զմնալն. և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի. մնունդ առնուլ. կամ ունել զմնունդ քաջ: և այլն: 2. Մակ. 6. 23: Այլ [illegible] է ևբառս ծնունդ, որ մեկնեցաւ 'ի տեղւոջ իւրում:

Մնուցանեմ. ուցի. անի. ել: (անցողակ.) || մնունդ տալով պահել. կմ բուծանել. և կամ կերակրելով զարգացուցանել: ռամկ. [illegible]: Եւեր. 2. 7. Գործ. 7. 1:

Digitized by Google

Սնուցիչ. սնուցչի. աւ. աց. օք: || սնուցանօղ, որ է կերակրելով դարմանօղ և զաւր դացուցանօղ. և կմ դայեակ:

Սնտիկ: || տե՛ս զՍնդիկ:

ՍՈ

Սոդոմ. կմ սոդոմն: || է անուն քաղաքի, զոր տեսցես 'ի բառարանի յատուկ անուանց:

Սոդոմացի. ցւոյ. ւով. ւոց. ւովք: || ընա կիչ սոդոմայ: Իսկ մերթ առեալ լինի փո խանակ բառիս՝ սոդոմական. և ըստ այսմ ասի՝ սոդոմացի հուր, կմ լեզու. և այլն: Մերթ ևս վարի իբրև գոյականաց. և նշանակէ՝ լեզուաւ կմ բարբառով սոդոմացւոց. և ըստ այսմ ասի՝ սոդոմացի խօսիլ. կմ բարբառիլ. և այլն.

Սոդոմնայք. այց. կմ այից. նայիւք: (անե զական.) || սոդոմացիք. կմ սոդոմականք՝ որ ասի զբնակչաց սոդոմայ, և զամ նոցա նմ, որք հրով և ծծմբով կորեան: Եւ յայսմանէ առեալ սոդոմնայք կոչին գա տապարտեալքն. կամ մահու պարտուհա սեալքն:

Սոխ. ոյ. ով. ոց. ովք: կմ խւ. խց. խւք: || է բոյս ինչ պարտիզաց. որ յարմատս իւր արտադրէ գլուխ ինչ գնտակակերպ կծու համով, և բարկ հոտով. որ և յանուա նէ բուսոյն իւրոյ յորջորջի՝ սոխ: ուամկ. ևս սոխ: Թուոց. 11. 5: Մծբն. ժա:

Սոխակ. ի. աւ. աց. օք: || է թռչուն ինչ վայրենի, որ կրէ 'ի գլուխ իւր զԹագ՝ 'ի փետրոյ, որ է ճղաւ: ունի զկարճ տուտ, և զերկայն, և զսուր կտուց. և զեր կայնաձիգ սրունս իւր կռնկան. մար մնոյն է երկնագոյն. և ոմանք խայտաձև տուփ. կտուցն սրունիւքն հանդերձ է կար միրագոյն. վա որոյ յոյնք և լատինք կո չեն զնա պորփիւրիոն. զ ծիրանագոյն. և ոմանք անուանեն հաւալուսն՝ յաղագս նմանութե իւիք, զոր ունի ընդ նմա: Չկե րակուր իւր ոչ երբէք ուտէ յայտնի. կմ առանց լուծանելոյ զինքն 'ի ջուր. զամ պտտոտս կերակրոյն մի մի յառաջագոյն Թանայ ջրով. և ապա միով ոտամբ իւր ձեռաք 'ի բերան իւր արկանէ: Բնութե է յոյժ ողջախոհ. ոչ երբէք խառնակի հր բապարակաւ ը զուգակցին: 'Իտան սնու ցեալ զգայ զամ վավաշոտական շարժ մանս և զգործս բնակչացն. գարշի յոյժ 'ի տեսանելոյ զխառնակութի առն և կնոջ. և Թէ դէպ լիցի տեսանել, ամ ջանիւք գուն գործեալ սպանանէ զինքն: Ղևտ. 11. 18: 2. Օրին. 14. 17:

Սոկրատեան: ('ի յեղականում նախադրիւ հո լովի. իսկ 'ի յոգնականում լինի՝ եանք. եանց.) || այն՝ որ է սոկրատայ, կամ զոր ունի սոկրատէս. որպէս մինչ ա սի՝ սոկրատեան մակացութիւն. սոկրա տեան հանճար. և այլն: Իսկ մերթ նշա նակէ զաշակերտն, կամ զհետևօղն սոկ րատայ. որպէս մինչ առեմք փիլիսոփայ ոմն սոկրատեան:

Սոկրատէս. սոկրատայ. կամ սոկրատեսի. տաւ: || է մեծահանճար փիլիսոփայ ոմն աԹենացի, որդի սոփրոնիսկոսի քանդա կագործի. սա էր գերահռչակ յիմաստա սիրական մակացութիս, և բարոյական գիտութեց գտիչ և սերիչ: Եղև փորգա պետ պղատոնի. և 'ի բազում գործս հա սարակաց երևելի յոյժ. զոր 'ի ծերութեն ամբաստանեալ յաղագս արհամարհելոյ զդիսն՝ 'ի մահ դատապարտեցին. և դե ղակուր արբուցեալ բարձին յաշխարհէ. զոր մէ լիագոյն տեսցես 'ի բառն մոլախինդ: Խորէն. բ. գլ. 89:

Սոկրատայք: || սոկրատեսի. կմ սոկրատայ: 'Ի գիրս դատոյ քինին: տե՛ս 'ի բառն Աշա ցելոյ:

Սողամ. ացոյ. ա. ալ: (ընդ միջ.) || տե՛ս ըն Սողիլ: Լամբրոն:

Սողացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: || տե՛ս զՍողեցուցանել:

Սողեցուցանեմ. ցուցի. եցո. նել: (անցող.) || տալ ումեք սողիլ. կմ սողոսկեցուցա նել. և կմ զեռացուցանել: ռամկ. սողցը նել: Կիւրղի եէնի. ժբ.

Սողիմ. եցայ. եաց. իլ: (հայնաժէր.) || ընդ երկիր սահելով գնալ. կմ 'ի վ ը որովայ նին դետնաքարշ լինելով յառաջ խաղալ: և կմ զեռալ. և այս ասի զամենայն կեն դանեաց. ոտք՝ զօձից, և զայլոց սողնոց: ռամկ. սողալ: Ծննդ. 1. 26. և 28: և 7. 8: Մի քիա. 7. 17: Իսկ մերթ ասի նաև զկարճոտն կենդանեաց. որպիսիք են մողէսք, կոկո դիլոսք. և այլք զեռունք: Ղևտ. 11. 29: Մերթ ևս սողիլ ասի յերեսս 'ի վայր ան կանելով ընդ երկիր շփիլն. կամ Թաւա լիլն: ըստ այսմ 3. Մակ. 1. 10. Անդ՝ քա հանայքն անկանէին առաջի սեղանոյն. և աղաչէին զած: ռամկ. գետինը փոռըիլ: Պոռնկլ սող դիլ. կմ սահիլ. և կմ 'ի բաց անկանիլ 'ի մեքէ. որպիսի է և բայս՝ սողալ. ըստ այսմ Լամբրոն. առաջացաւ մարդն 'ի կամացն և յօրինացն: ռամկ. սահիլ:

Սողնակ. ի. աւ. աց. օք: || է տեսակ ինչ աղխից դրան կազմեալ 'ի փայտէ, կամ յերկաԹոյ իբրև զկարճ գերան. կմ դա տաւար ձող. զոր արկանեն ընդդէմ փա կեալ դրան առ 'ի ամրութի. զսա 'ի բա նալ դրան, մղեն, և մուծանեն 'ի ծակ որ մոյն. և 'ի փակելն՝ դարձեալ 'ի դուրս քար շեն. և այսպէս դրկեԹէ միշտ յայսկոյս յայնկոյս սողէ. վն որոյ և անուանեցաւ իսկ սողնակ, իբրև Թէ սողացօղ: ռամկոր. սիւրկիւ. և ըստ այսմ ասի՝ յաջնամապրն. փա կեցաւ դրանն առանց նգի, և սողնակի:

Սողնահար. ի. աւ. աց. օք. || հարեալ 'ի սող նաց. որպիսի է նա, զոր խայԹէ օձն, կմ կարիճն. և այլն:

Սողոբայ: || տե՛ս զՍիզզոբայ: Ճորէկ. 'Ի գով. առաքելոց:

Սողոմոն. կմ սողոմոնի. ի. իւ: || սողոմոն. զոր տեսցես 'ի բառարանի յատուկ անուանց:

Սողոմոնեան : (Նախադրբեմ հոլովի ·) || սողոմոնական · ք այն ամ, որ է սողոմոնի · կմ զոր շինեալ է սողոմոն արքայն իէլի : Նոյէէ · իէ · և ղէ :

Սողոսկեցուցանեմ · ցուցի · եցո · ել : (անցողակ ·) || տալ ումեք սողոսկել :

Սողոսկիմ · եցայ · եա՛ց · իլ : (Ձայնակր ·) || սողալով սողալ · կամ յառաջ, և երթալ սողիլ : ըստ այնմ, 'ի Վարս հարց · իէ · Նոյնժամայն վիշապն մեծ սողոսկեալ եկն անկաւ 'ի ծոցն կարմիր : Երբ յայտմանէ առեալ երբեմն նշանակէ՝ սողալով լպրծել, կմ սահել · և կմ սպրդել : ռամկ · զոյնի ըլլալ · կմ ֆէոէլէ ըլլալ : և թ այսմ իմանի մինչ սան · Յածայնն փառաց անուն սողոսկեալ անկաւ 'ի խոնարհ · կմ սողոսկել մտանել 'ի ներքս · և այլն :

Սողոսկում : (Նախադրբեմ հոլովի ·) || տեղի, ուր լինի սողոսկել, կմ սահել · և կամ լպրծում : որ է ռամկօր · սահնակ : Իսկ մերթ նշանակէ՝ սողոսկող · և կմ յաճախ սողացող :

Սողուն, սողնոյ · ով · ոց · ովք : || անուն, կմ կարճոտն կենդանի, որ սողայ, կամ զեռայ 'ի վր լանջաց, որպիսի է օձն · մողէսն · հողային որդն · ք սողուաճանն · և այլք բազումք · որք և կոչին զեռունք : Ծննդ · 1 · 24 · և 30 : Ղևտ · 11 · 29 : Իմաստ · 11 · 16 : Դարձեալ նշանակէ ամէն կեղ ինչ չարաւալի, ապականիչ արեան, որ ծնանի 'ի մարմնի 'ի զեղմանէ մաղձին, և ճաբակ գտեալ սողայ ընդ մերձակայ մասունս, յորմէ և անուանի սողուն · իբր թէ սողացող : Սա բազում անգամ ապականեալ զանդամս մարդոյ մինչև ցոսկերսն մաշէ, և ծախէ · և թ այսմ է 'ի Վարս հարց · իէ · ուր ասի · Նյր մի սողուն ցաւով. և գօսացեր ոտիւք կմեցաւ գնալ առ ոգին :

Սոճի · ճւոյ · եաւ · եաց · եօք : || է ծառ ինչ բարձր, և մեծ՝ նման սօսւոյ · ունի զտերև նեղ, և սուր նման նոճւոյ · և տայ ըղ պտուղ մեծ, և կարծր, և իբր փայտեղէն նման պտղոյ փշատենւոյ՝ կոչեցեալ կոնոն : ռամկ · չամ ծառ : Երբ է սորա այլ տեսակ ինչ ազնիւ · զոր կոչեմք թեղօշ : 'Ն Գէրս դա՛ճրի ֆըլըֆօֆ :

Սոյզ · սուզի · իւ · ից · իւք : || է արմատ սուզանել բային · որով մերթ նշանակի սուզումն · ք ընկղմումն, կամ ընկլուզումն : Իսկ մերթ՝ սուզեալ · կմ ընկղմեալ : Երբեմն ևս նշանակէ զտեղին թագստի, և ըստ այսմ սոյզք կոչին որջք · անձաւք · խշտիք · բոյնք · և այլն : Երբ ըստ այսմ ծագին 'ի նմանէ բառքս՝ քողարկել · որջասուզել · և այլն :

Սոյն · սոյնոյ · ով · ոց · ովք : || է ցուցական դերանուն · և նշնկէ այս · ռամկ · աս : Ծննդ · 18 · 14 : Յէս · 11 · 6 : 2 · Մակ · 14 · 46 :

Սոյնհետայն : (մակբայ ·) || անմիջապէս ըղ նին այսուհետև · կմ ապա վաղվաղակի · կմ նոյնժամայն · կմ փութով : Խորէն · գ · գլ · 29 :

Սոյն օրինն : (մակբայ ժամանակական ·) || 'ի սմին աւուր · կմ այսօր : Հռութ · 3 · 18 :

Սոյնօրինակ : (մակբայ որակական ·) || ըստ այսմ օրինակի · կմ սովին կերպիւ · կմ սոյն գունակ · և կմ սոյնպէս : ռամկօրէն սոր պէս · կմ ասանկ · կմ ասպէս : 3 · Մակ · 6 · 24 : Ոսկէ · 1 · Կորն · իբ : Ազգաբ · Իսկ մերթ վարի բերբև զանուն, և նշանակէ՝ սոյնպիսի · կմ այսպիսի · և ըստ այսմ ասի՝ սոյնօրինակ անցք, կմ պատահմունք · և այլն :

Սոր : || է սեռականն դերանուանս սա, և նշանակէ սորա · կամ այսորիկ : Դարձեալ նշանակէ սոր · կմ սորումն, ք հոսումն : Երբ մերթ՝ որջնթաց : և թ այսմ ծագի 'ի սմանէ բառս որշաւասոյր :

Սոնիճ · սոնճի · իւ · ից · իւք : || է սեռ ունդ ինչ մանր · որ տաճկերէն կոչի չօրէկ օթի : Բայց սա մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուով 'ի գործ ածի, զի գրոց լեզուաւ կոչի արջնդեղ :

Սոնք · ի · աւ · աց · օք : || ստուար · կմ թաւ · կմ յոյր · կմ գէր · և կմ լի : ռամկ · հաստ : Դարձեալ է սա բառ տաղաչափական, որով նշանակի եռավանկ բառն, որոյ երեքին վանկերն ևս են երկարք · որգոն, յօ՛ժանէ՛ս, է՛մպէ՛ս, օ՛րհնութեա՛ն, և այլն :

Սոնքամ · կամ սոնքամ · ացայ · ա՛ · ալ : (չէզոք ·) || ստուարանալ · կմ յօրանալ · կմ գիրանալ · և կմ թանձրանալ : ռամկօր · հաստընալ · կմ թանձրնալ · կմ գիրնալ : Լամբրոն : Երբ յայտմանէ առեալ՝ երբեմն նշանակէ՝ գոռոզանալ · կմ ամբարտաւանիլ · կմ բռնանալ · և կմ խրոխտալ : ռամկօր · խօտօզլամիշ ըլլալ : 'Ի Կեն պատմագիրս :

Սոնքանամ · ացայ · ցիր · ալ : (ընդմիջ ·) || նոյն է ընդ վերնոյն :

Սոնքացուցանեմ · ցուցի · ացո · ել : (անցողակ ·) || ստուարացուցանել · կմ յօրացուցանել · կմ գիրացուցանել · և կմ թանձրացուցանել : ռամկ · հաստցնել · կմ թանձրցնել · կմ գիրցնել :

Սոպոռ · սոպեռ · երբ · եռաց · կմ երց · երբք : || բիրտ · կմ անմարդի · կմ վայրենաբարոյ · կմ թանձրամիտ : ռամկ · կոպիտ · կմ խօշոր · կմ զռապան :

Սոջա : || է յոգնական սեռականն դերանուանս սա · որով նշանակի սոցա · կմ սոցին : Սէրաք · 37 · 19 :

Սոսինձ · սոսնձոյ · ով · ոց · ովք : կմ ից · իւք : || է նիւթ ինչ խժային և թանձրացեալ, եփեալ 'ի թացեալ և 'ի նեխեալ կաշւոյ եզանց, և ցլուց, և այլոց նմանեաց · զոր 'ի բաց առեալ 'ի հրոյ · և հալեալ 'ի հատորս հատորս չորացուցանեն : Երբ ապա 'ի պէտս լինելն վերստին թրջեալ հալեն հրով · և մածուցանեն նովաւ զկտորս փայտեղէն կերտուածոց, և այլոց նմանեաց · ռամկ · թութխալ : Եսայ · 44 · 13 :

Սոսնձեմ · եցի · եա · ել : (Ներգործ ·) || սոսնձով մածուցանել · կմ շաղկապել : ռամկ · թութխալով կպցնել · կմ թութխալլամիշ ընել :

Սոսկ · ի · իւ · ից · իւք : և մերթ մակբ : || լոկ · կմ միայն · կմ պարզ · կմ մերկ · կմ թա_

վրայ, և կամ զուրկ․ զոր օրինակ
հաց սոսկ ուտել․ զոսկերսն ցուցանել
սոսկ․ կամ ոչ էր տուն, այլ սոսկ օր, որ
պարզ օր ։ Սոյնպէս և ա՛ռ սոսկ բարբառ
ելև՝ սոսկ կարդալ․ և այլն ։ Յոբ․ 33․21։
Եւ Ոսկէ․ 1․ հափ․ Ժէ․ ուր ասի․ որք սոսկ
են 'ի մտաց, որ Թափուր, կմ զուրկ են ։
Մերթ և նշանակէ սոսկ և հեշտական, որ
էսյանն․ ըստ որում է միայնակ․ ոչ ունե
լով ընդ իւրև զձի․ ըստ այնմ 'ի գիրս դատ.
Բէ ․․․ մականիք ռազմին, և սոսկքն յե
րևանց վայրին ընԹանան ։ Դրարձեալ ը
քերականաց նշանակէ զնուագն, որոյ ներ
հակն կոչի խառն, կմ Թառ ։ և ըստ այսմ
ասի սա զատուկ, և զհնչմանց, որոյ և
նշանն անուանի սոսկ, որ է այս ՝ ։ Դրար
ձեալ ըստ որում է սա արմատ սոսկալ
բային, նշանակէ զսոսկումն ։ Իսկ մերԹ
սոսկալի․ կմ քստմնելի․ և ըստ այսմ ծա
գի 'ի սմանէ բառս՝ սոսկալիԹևար ։

Սոսկադդայն․ գոյնի․ ին․ ից․ իւք ։ || առա
ձել սոսկ․ կմ պարզադդայն․ կմ միակա
գոյն ։ Իսկ մերԹ առաւել սոսկալի․ կմ
բոլորովին զարհուրելի ։ Աշխ․

Սոսկալի․ լւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք․ || սարսա
փելի․ կմ քստմնելի․ կմ ահարկուելի․ կամ
զարհուրելի ։ Իմաստ․ 8․ 15։

Սոսկական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || այն՝ որ է
սոսկ․ կմ անխառն․ կմ անապակ․ ըստ
այնմ, բաշխեա զհացդ մաքրական, զա
րիւնդ ըմպել առա սոսկական ։ Իսկ մերԹ
հեշտական․ կմ ռամկական․ զմինչ ․ռամիկ․
էսյան ։ և ասին սոսկական, ըստ որում
սոսկ գնան, զօրով առանց ձիոյ, որոց հա
կադիր ձիավարժն․ կմ հեծեալն ։ Նոր էլ․
Ժ․ և Լամբրոն․ Դարձեալ՝ սոսկական կոչին
նորա, որք ոչ են ազնիւք, և կմ ոչ են եկեղե
'ի պատիւ ինչ․ կմ կարգեալք յիշխանու
Թեն իմն, այլ են գեղջուկք, կմ խաժա
մուժ ժողովուրդք․ ըստ այնմ Նոր էլ․ հա․
Հերքեալ՝ ի մէնից՝ սոսկականացն սարգ խմ
և 'ի Ձ․ ասէ․ սոսկականօքն քաղաքացւովք
որ քաղաքացւովք, որք են ազնիւք ։ Մերթ
և նշնէ սոսկալի․ կմ զարհուրելի ։

Սոսկամ․ ացայ․ ա․ ալ ։ (չէզոք․) || քստմն
նիլ․ կմ սարսռիլ․ կմ սարսափիլ․ կամ
ահիւ սարսիլ․ կմ զարհուրիլ զօրուԹբ ։
ռամկ․ վախնալ դողալ․ կմ մարմնի փշաւ
ռիլ․ 3․ Մակ․ 6․ 15։ Իմաս․ 7․ 15։

Սոսկայլն․ այնոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ || տե՛ս ըզ
Սոսկական ։

Սոսկապէս ։ (մակբայ․) || սոսկ․ կմ միայ
նակ․ ռամկ․ առանձին ։ Իսկ մերԹ՝ պարզապէս․
կմ առանց իրիք զանիք․ կմ մեկ 'ի մեկոյ․
կմ անհոգաբար․ ռամկօր․ հանաբեղ․ ըստ
այսմ Ոսկէ․ 1․ հափ․ Ժդ․ Ոչ կամի, զի սոսկա
պէս լուիցուք․ այլ բաղում զգուշուԹբ․
և 'ի Ծ․ ասէ, ոչ սոսկապէս, և ոչ 'ի քաղա
մասանելով հասոր ինչ լիցի գտանել զ ․․․
նչ ։ Դարձեալ՝ նշանակէ սոսկալի կերպ
արիւ․ կմ հիանալի օրինակաւ ։ և այսմ
'ի ․․․ ․․․ քաղաքաց փա

խաղնակիցին՝ սոսկապէս համբերելով ։

ՍոսկալիԹևար ։ (Նախադրիւ հոլովի․) || ձեԹ
խարի սոսկալի․ որ նա՝ որ զն անձառելի մե
ծուԹիւն է անհասելի, և սքանչելի, որ
պէս էր քերովբէից նկարն ։ և ըստ այսմ
ասի 'ի Նարեկ․ ղէ․ Զարհուրական զօ
րութեան սոսկալիԹևար, քննեն որով
րեալ անհասանելի քո կերպն ։

Սոսկացուցանեմ․ ցուցի․ ացոյ․ եալ ։ (անցող․)
|| տե՛ս զՍարսափեցուցանել ։

Սոսկումն․ կման․ մանց․ մամբ ։ ||
քստմնումն․ կմ սարսռումն․ կմ սարսա
փումն․ կմ ահ, և երկիւղ դողուԹբ հան
դերձ ։ 2․ Մակ․ 3․ 17։ Աշխ․ 1․ 11։ Նա
ւում․ 2․ 10։

Սոլ․ ու․ 'ի ասլու․ կմ 'ի սալէ․ ու․ կմ ոլ․
ուց․ ուք․ կմ ովք ։ || ազատուԹեան հացի․
և այլոց կերակրոց պատրաստելով առ հասա
րակ 'ի քաղաքի, կմ 'ի Թագաւորութե․ և
կմ ընդ տու երկիր․ յորժամ պատմական
ազգումն մարդկան․ ով և երբեմն մահ ։
ռամկ․ ղըԹլըխ ։ Ծննդ․ 41․30։ և 43․1։ Եսայ․
16․3։ Իսկ մերԹ առաւել լինին փոխաբանակ
քաղցով․ կմ անսուազուԹե ։ ռամկ․ անօԹուԹի ։
'ի Ճառս հարց․ հայ։

Սովաբեկ ։ (Նախադրիւ հոլովի․) 'ի սովէ բե
կեալ, որ կոտորեալ, կմ մեռեալ․ և կմ
սովալլուկ ։ Իսկ մերԹ ընդ բային շարակ
ցի․ այսպէս․ սովաբեկ առնել․ և նշանա
կէ սովով բեկանել․ որ կոտորել, կմ ծա
խել․ և կմ սաստկուԹբ սովու, կմ քաղ
ցու նեղել, և մաշաշչեցուցանել ։ 2․ Օ
րին․ 8․ 3։

Սովալլուկ․ ըլկի․ աւ․ ալ․ կմ կց․ օք ։ || 'ի
սովէ ըլկեալ, որ սաստիկ նեղեալ, և չար
չարեալ ։ Իսկ մերԹ ընդ բային շարակցի
այսպէս․ սովալլուկ առնել․ և նշանա
կէ սաստկուԹբ սովու ըլկել․ կմ սատա
պեցուցանել ։

Սովամահ․ ի․ ին․ ից․ օք ։ || 'ի սովէ մահա
ցեալ, որ մեռեալ․ կմ սովաբեկ․ և կամ
սովալլուկ ։ 2․ Թագ․ 3․ 30։ Կիւրղի Եղեկ․
Ժ․ը․ Իսկ մերԹ ընդ բային շարակցի այսպ․
սովամահ առնել․ և նշանակէ սովով կո
տորել, կմ սպանանել․ կմ սովով սաստիկ
նեղել, կմ ըլկել ։ Աշխա․ 10․ 3։ Երբեմն
և վարի իբրև զմակբայ․ և նշանակէ՝ մա
հուամբ սովու․ կամ 'ի սովէ մեռանելով․
կմ սովաբեկ լինելով ։ և ըստ այսմ ասի․
սովամահ կորնչիլ․ կմ մեռանիլ, և այլն ։
Ղուկ․ 15․ 17։ Իսկ մերԹ նշանակէ սաստ
կուԹբ սովու մահացուցանելով․ կմ սպա
նանելով, որպիսիք ասենք․ սովամահ կո
րուսանել, կմ սպանանել ։

Սովամահիմ․ եցայ․ եա․ իլ ։ (ձայնակիր․) ||
սովամահ լինել․ կամ 'ի սովէ մեռանիլ,
կմ մահացուցիչ սաստասաշիլ ։ 1․ Մակ․ 13․49։

Սովեցուցանեմ․ ցուցի․ եցո․ եալ ։ (անցող․)
|| սով առնել․ սովել․ կմ սովալլուկ առ
նել ։ Նոր էլ․ ԺԹ ։

Սովիմ․ եցայ․ եաց․ իլ ։ (ձայնակիր․) || ըմ
բռնիլ 'ի սովէ․ կմ կրել զսով․ կմ սովա

շրուկ լինել. և կմ քաղցնուլ յոյժ: ռամկ. խիստ անօթենալ: Ծնն. 41. 55: 'ի վարս հարցոյն:

Սովոր. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ սովորութե. կմ ունակացեալ իւիք. կմ կիրթ. կամ վարժ. և կամ ընտել: 1. Թագ. 17. 40: Մակ. 10. 1:

Սովորաբար: (մակբայ որակական.) || սովորեալ գոլով, կմ հասարակ սովորութբ. կամ ըստ բուն սովորութեն: Խորէն. Գ. գլուխ. 51:

Սովորական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որում ոք է սովորեալ. կմ զոր համապազորդ առնէ. և կմ ընտելական. և ըստ այսմ սաս՝ սովորական կրօն, կմ օրհնաբանութի: Խորէն Գ. գլ. 65: Նարեկ. 'ի գովեստ խաչին:

Սովորակի: (մակբայ որակական.) || սովորաբար. կամ ըստ սովորութեն: Կիւրղի 'ի Թուղթն առ կայսրն: իսկ մերթ վարի երբեմն անհոլով. և նշանակէ զսովորականն: 'ի հին պարտագիրս:

Սովորեցուցանեմ. ցուցի. եցո. ցանել: (անցող.) || սովոր առնել. կմ ունակացուցանել. կմ վարժել. կմ ընտելացուցանել: ռամկ. սորվըցնել: Ողբ. 1. հատ. Է:

Սովորիմ. եցայ. եայց. իլ: (հոյնակր.) || սովոր լինել. կմ ունականալ իւիք. կմ վարժիլ. և կմ ուսանել: ռամկ. սորվիլ. կամ վարժուիլ ըլլալ: Ողբ. 1. հատ. ԼԷ:

Սովորոյթ. ութի. իւ. ից. իւք: || սովորութի. և ըստ այսմ սաս՝ հնացեալ սովորոյթն օրէնք է և հաստատագոյն երբեմն զբնութի: Վնզի յոգս՝ այն. դնի փոխանակ մասնկանս՝ ութի. որգոն, աւագոյթ. ծածկոյթ. համբոյթ. որ է՝ աւագութի. ծածկութի. համբոյութի:

Սովորութի. թեան: || բարք. կմ ունակութի իրիք գործոյ. կմ վարժութի. և կմ ընտելութի: Ծնն. 24. 1: Իմաստ. 14. 16: Ղուկ. 4. 16: իսկ մերթ նշանակէ զկրօնս. ըստ այնմ Խորէն. Գ. գլ. 67. Երկնայնոցն զոր դարեալ սովորութիւք, զի կրօնիւք:

Սոր. սորոյ. 'ի սորոյ. կմ 'ի սորէ. ոց. ովք: || խոռոչ երկրի. կմ անձաւք ընդ երկրաւ. կմ վիհ. կմ խորխորատ. և կմ ծոր. և առաջաւ սոր. ըստ որում որ ինչ անկանի 'ի վերուստ սորի և հասի 'ի ՚նա: ռամկ. գետնի տաղարայ. կմ գետնի մէջ տաղարայ. կմ խորունկ փոս: Եսայ. 2. 19: Երեմ. 48. 28: Նարեկ. Խ: Մծբն. Ե: իսկ մերթ սորումն, որ է հոսումն: Դարձեալ սոր կոչի տեղին, կմ ծակն, ուստի սորի ինն. որպիսի է հոգաաւաձև, զի խուղխաձև կաղմուածն, յորմէ հասի ցորեանն 'ի յաղօրիս. և ըստ այսմ սաս՝ Ադորիքն 'ի սորէն ջուսնին զաղուննն, զի զաղալի ունգան:

Սորամուտ. մտի. իւ. ից. իւք: || մտանօղ 'ի սորս, կմ 'ի խորոչս և 'ի խորս երկրի. ռամկ. գետնի տաղարան մտնօղ: ԱՀգամբ:

Սորեակ. րեկի. աւ. աց. օք: || է փոքրիկ և աղնիւ ունգ ինչ գեղնագոյն նման կորեկի, յորմէ կազմեն զԹան. և մերթ ազան և 'ի գործ ածեն 'ի բաղում ախտս. որ է յատենս գաճառս կոչեն գուեհիկք ռուբին:

Սորեկ. ի. աւ. աց. օք: || է բառ եբրայական, որով նշանակի տեսակ ինչ գինւոյ որ ընտիր էր, որ բերէր աղնուագոյն մածամբծս և աղկուտ՝ յոյժ. նոճաղև փոքրիկ, և իբր ոչինչ: Եսայ. 5. 2: Մծբն. ԺԷ:

Սորեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || տես զՍորեցուցանել:

Սորեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || 'ի վայր հոսել. կմ թորել. կմ ծորել. և կմ հեղանել. որպէս 'ի կրծոյ. աղբերն 'ի մաղէն. արտասուքն յաչաց. ջուրն 'ի յանօթոյ. և այլն: ռամկ. բաթել. կմ ձորել. և կմ ձաղել: 'ի վարս հարց. Ժ: իսկ մերթ անդրադարձեալ նշանակէ բաղմութբ յարձակիլ, կմ արշաւել և կմ վաղելով անկանիլ 'ի տեղի ինչ. և ըստ այսմ սաս՝ սորել զօրաց 'ի դարանէն. կմ իվր թշնամեաց. և կմ սորել բաղմութե 'ի յայրս. 'ի ծործորս. 'ի յապաստանարանս. և այլն: ռամկ. դուրս բաթել. կմ ներս բաթել. կմ վրայ բաթել: Երեմ. 4. 29: և 'ի հին պարտագիրս: Դարձեալ նուաղել. կմ հիւծիլ. կմ մաշիլ. կմ ծխրել. և կմ վատիլ: ռամկ. պղտոռնալ. կմ փուճնել: և ըստ այսմ սաս՝ սորել աչաց մարդոյ, կմ անասնոց, որ հանդիպի վս սաստիկ քաղցու, կմ հիւանդութե. կմ սակս յաճախ տրտմութե և արտասուաց. և այլն. 2. Օրին. 28. 65: 1. Թագ. 2. 33: Երեմ. 14. 6:

Սորեցուցանեմ. ցուցի. եցո. ցանել: (անցող.) || հոսեցուցանել. կմ հոսել. ռամկ. բաթել. կմ ձաղեցնել: իսկ մերթ անդրադարձեալ նշանակէ յարձակեցուցանել. կմ վաղեցուցանել զբաղմութի ինչ 'ի տեղի ինն. ռամկ. վրայ բաթել. կմ ներս բաթել: Երբեմն և նուաղեցուցանել. կմ հիւծել. կմ մաշել. և ըստ այսմ սաս՝ սորեցուցանել զաչս, զորոց չխնայդոյն սասացաւ 'ի բանն սորել: Ղևտ. 26. 16:

Սորնջան. ի. աւ. աց. օք: || է բեր ինչ նման չանհրալուտի, զի ձէապանէն. որ արտադրի յարմատոյ իրիք բուսոյ, կամ ծաղկան. բնութբ է ջերմ և չոր. և ունի զբաղում օգտութիս 'ի բժշկականութե: Եւ են սորա երեք ազգք. մին լինի սեաւ. միւսն կարմիր. և երրորդն սպիտակ, որ է աղնիւն. և լինի յաճախ յեգիպտոս:

Սորումն. սորման. ման. մանց. ամբք: || 'ի վայր հոսումն. կմ թորումն: իսկ մերթ՝ յարձակումն. կմ վաղելով անկումն 'ի տեղի ինչ: Երբեմն և նուաղումն. կմ հաշումն. և կմ ծխրումն աչաց. զորոց չխապէս տեսցես 'ի բայն սորել:

Սորուն: || է սեռականն դերանուանս սա. և նշանակէ՝ սորին. կմ սորա: Նարեկ. ՀԵ: Ողբ. 1. հատ. Ե. և ԺԲ:

Սորսորեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || է յաճախականն սորել բայիս, և նշանակէ՝ սորելով սորել. և կամ յաճախ սորեցուցանել:

ցանել։ ռամկ. Թօքթէճէլ. կամ վարժեցնել։

Սորսորիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Ձայնակր.) || է բայ յաճախական, որով նշանակի սորե֊ լով սորիլ. կամ Թօթափելով Թօթափել. կամ հօսհօսիլ. և կամ Թորթորիլ. ոմն ա֊ ւասն 'ի քերձոյ. որդունքն յաչաց. զորքն 'ի բանակէն. և այլն։ ռամկ. Թօքթէլ. կամ վարժել։ 2. Մակ. 9. 9։ 'Ի հէն պարտեգիրս։

Սոցայլին. այնոյ. ով. ոց. ովք։ || ածանցի 'ի սեռականէ գերանուանն սոքա. և նշանա կէ, սոցայք. զոր տեսցես զկնի։ Ը այսմ ածանցին և բառքս այսոքիկ նոցայլին. նո֊ րեանցայլին. և այլն։

Սոցայք. սոցայց. զսոցայս. 'ի սոցայց. սո֊ ցայօք։ Ն այն ամ, որ սոցա է. կամ սոցա պատկանի։ ռամկ. պունոցը. կամ սունց ունե֊ ցածը. կամ սունց եղածը։ 'Ի Գիրս Պատճէն Ճէ ւեխոֆայէն։

Սոցունն։ || է յոգնական սեռականն գերա նուանն սա. և նշանակէ սոցին. կամ սոցա։ ռամկ. սունց։ 3. Մակ. 6. 12։

Սոճաղեցուցանեմ. ցուցի. եցի. ցանել։ (անցող.) || Նոճաղեցուցանել. կամ նքթե ցուցանել. կամ նքողեցուցանել։ ռամկօր. անօթեցնել։

Սոճաղիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Ձայնակր.) || Նոճաղիլ. կամ Նոճաղիլ. կամ նքթիլ. կամ նքողիլ. ռամկ. անօթենալ։ 'Ի սմանէ ծագի բառս անսոճաղ, որ է քաղցեալ. կամ սո֊ վեալ. և կամ նօթի։ վն զի վանկս, ան, աստէն ոչ է բացբարձական, այլ սաստա կական, որպէս է և բառս անարի. որ երբեմն նշանակէ արի, կամ սաստիկ և հզօր. կամ բուռն. ոմ գնի 'ի գիրս Խորէն. գ. պր. 9։ և 'ի Յովհաննէ, և յայլուր։

Սոճարիմ. ի. աւ. ւաց. օք։ || է բառ եբրայ ական, որ Թարգմանի ժանտ, կամ պժն֊ դակ. և կամ սաստիկ յուռի և չնաշխարհ. ըստ այնմ Երեմ. 29. 17. Եւ արարից զնո իբրև զԹուզ ժանտ սոճարիմ։ Եւ աստէն ժանտ բառն է Թարգմանութիւն սոճարիմ բառին. ոմ և Մատ. 21. 15. ուր ասի, ով սաննայ օրհնութի, յետին բառն է Թարգ մանութի առաջնոյն։

Սուգ. սգոյ. ով. ոց. ովք։ || է արմատ սը գալ բային. որով մերԹ նշանակի ողբա֊ ցումն, որ է տրտմութի և ցաւ երևեալ 'ի գլխն, 'ի զգեստս, 'ի կերպս, յողբս և յար տասուս, և յայլ սոյին նմանս, որ և ռամկ. սաւ ասի. Ծննդ. 37. 35։ և 50. 11։ Յով. 4. 9։ Իսկ մերԹ նշանակի ողբալի. կամ տրտմա կան։ ըստ այնմ Սովէ. 1. հոփ. ժե։ Զինչ ողբալի քան զայս, և սուգ։ ՄերԹ ևս ընդ բայի չարակցի այսպէս. սուգ ա֊ ռնել. կամ սուգ առնուլ. և նշանակէ սը գալ։ Ծննդ. 37. 34։ 1. Թագ. 15. 35։ և 16. 1։ Երեմ. 6. 26։

Սուզական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ, որ սուզանի. և կամ ընկղմեալ։ Եւ մանաւանդ բաղձս առեալ ասի սա զհնակարճային բևեռ ռեն' ըստ որում 'ի մէնջ սուզանի, թ սոր մնալով քան զխոտագունան մեր ծածկի 'ի

մէնջ. որպիսի է և հարաւային արջային բևեռն, զոր մեք յայտնի տեսանեմք։

Սուզանեմ. սուզի. սոյզ. ել։ (Ներգործ.) || ընկղմել. կամ ընկլուզանել. և կամ 'ի խորս իջուցանել։ ռամկօր. պաթըրմըշ անել։ Եւ յայսմանէ առեալ, երբեմն նշանա֊ կէ' Թագուցանել. կամ ծածկել։ և կամ աներևոյթ և անհետ առնել։ ռամկօր. պա հել։ Ողբոց. 26. 26։

Սուզանիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Ձայնակր.) || 'ի խորս իջանել. կամ ընկղմիլ. կամ ընկլուզա նիլ։ ռամկ. պաթմըշ ըլլալ։ Փոխաբերեալ նշա նակէ' Թաքչիլ. կամ աներևոյթ և անհետ լինիլ. և կամ կորնչիլ. ըստ այնմ Խորէն. գ. պր. 51. որք սուզեալք զօղեալ էին յան յայտ տեղւոյ։ Եւ 'ի Նորէն. ի է. ասի, եթէ ուժգին ակնարկեալ սուզանիմ։

Սուզեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || տես 'ի վերոյ զՍուզանեմ։

Սուին։ (Նախդրիւ հոլովի.) || աշտէ, որ է զէն ինչ սլաքաւոր կազմեալ իբրև ըղ փոքր և զկարճ գեղարդն, զոր ձեռամբ ձգեն 'ի վերայ Թշնամւոյ. և յայսմանէ ա֊ ռեալ նշանակէ և զո՛ և իցէ նիզակ. կամ տէգ։ ռամկ. խըշթ. կամ մըղրախ։ Երգս. 2. 4։ Խորէն. ա. պր. 5։ Մծբն. ժե։

Սուլեմ. եցի. եալ. ել։ (Չէզոք.) || սուլել. որ է շչել։ ռամկ. ըսլըխ չալել։

Սուղ. սղոյ. ով. ոց. ովք։ կամ ի. իւ. եց. օք։ (և մերԹ մակբայ.) || գոյզն. կամ սա֊ կաւ. կամ փոքր. կամ կարճ. և ըստ այսմ ասի. սուղ ինչ ժամանակ. կամ ընԹացք. կամ սուղ ինչ կուշտ. և կամ սուղ ինչ զանազանել, կամ բնախօսել. և այլն։ Խորէն. գ. պր. 51։ Սովէ. 1. հոփ. իը. և լե. և Լամբրոն. Փոխաբերեալ' սուղ կոչի ըստ քերականաց տառն, որոյ հնչումն ոչ է երկար. այլ կար ճառօտ. որպիսիք են սոքա. ե. ո. ւ. որոյ և նշանն յարքորքի ոսկին անուանի, որ է այս. ˘։ Իսկ երաժիշտք, կամ տաղաչափք սուղ կոչեն զբառն, որ սղելով. կամ կարճ հնչմամբ արտաբերի. վն որոյ և զայնպի սիսն. գրեն սղիմ. այսպէս. Ա՛նականքն հայր, առաջին ըղյա։ Փոխաբերեալ. բառս այս երբեմն յարելով 'ի նախդիրս առ, այս պէս, առ սուղ ինչ. վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ առ փոքր մի. կամ առ սակաւ ինչ. կամ առ սակաւ սակաւ։ ռամկ. ալէզ ձըլ։ Սովէ. 1. հոփ. լե։

Սուղաչաճառ. ի. իւ. եց. իւք։ || ամօղ ըղ սուղ, կամ զնուճազ հասարա. և կամ սակա֊ ւահասարատ։

Սուղեմ. կամ սուղզեմ. եցի. եալ. ել։ (Չէ֊ զոք.) || սուլել, կամ շչել. ռամկ. ըսլըխ չալել. և ըստ այսմ ասի զմարդոյ կամ զաղ նոց' սուղել ձայնիւ. կամ սուղելով և կամ շչելով լինել զօգս։

Սուն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || գամն. կամ խուռն. և կամ գոյզն, որ է սակաւ. կամ նուճազ։ ռամկ. ֆէչ։ 'Ի հէն ֆէրաֆիլտոպէ։

Սունակ. ի. ան. աց. օք։ || մանրակ, կամ բեկր. և կամ գնտապակուկ հեծան, զոր 'ի ձեռս առեալ 'ի հնումն գնայքն 'ի պատա

բազմ և վարէին նովաւ երբ զհնուք՝ հար
կանելով, և ջարդելով, և սպանանելով.
և ասացաւ սունակ, երբ թէ սեւնակ.
ռամկ. ռոփայ. կմ ըշէրփէրփէ. կամ Բօյախայ:
ըստ այնմ Մծբն. Ժե. Սուսերօք. և սու-
նակօք, և նիզակօք մարտնչէին:

Սունակօթ. ի. իւ. ից. իւք: || ամանցի սա
'ի բառէս սունակ. ով թմաթն 'ի բառէս
թօն. և նշանակէ զմեծ սունակն. կամ
զոր ևս լցէ տեսակ սունակի, որ է ռօփայ. կմ
Բօյախայ: Եզեկ. 39. 9:

Սունաւոր. ի. աւ. աց. օք: || սունակաւոր.
ք ունօղ. կմ կրօղ 'ի ձեռս իւր զսունակ.
և կմ սունակաւ վառեալ 'ի պատերազմ:
տաճկ. ռօփալը: Աշխարհ: 'ի հին պատմագիրս:

Սունդարուն. կմ սունդարին. ի. աւ. աց.
օք: || է բառ լատինական, որ ըստ նշ կո
չի, սուտաբուսեալ. և նշանակէ՝ թաշկի-
նակ, կմ դաստառակ, որով սրբեմք զքր
տինս երեսաց. կմ յարդարեմք զանձս.
և այլն: ռամկ. Մէնտիլ: Կիւրղ. Եզեկ. Ժ:

Սունկ. սնկոյ. ով. ոց. ովք: || է սնդամանման
բոյս ինչ անդայտ և փափուկ. որ երբև
զարդաթօրեալ յաւելուած բղխի յերկ-
րէ, 'ի ծերպից քարանց, 'ի ծառոց, և 'ի
նմանեաց. որք ըստ մեծի մասին են վա
հանաձևք: ունի զբազում տեսակս, որոց
ոմանք են անշահք և անվնասակարք. և
ոմանք թունաւորք, և վնասակարք: իսկ
այլք են անպիտանք. և ուտելիք. զորս քա
ղեալ խորովեն. կամ եփեալ համեմեմք
ուտեն 'ի տանի. ռամկ. Մանթար: Դարձեալ
նշանակի սունկ ստորոտ կեղև ինչ կաղն
ւոյ. ք բաղմանոյ ծառոյ. որ լինի բնութ
կակուղ և թեթև, զոր ձկնորսք յեղերս
ցանցից շարեն. և կօշկակարք 'ի կրնկունս
կամ 'ի ներքանս հողաթափից ագուցա-
նեն. որ և այլն. ռամկ. կուշի՝ Մանթար: Դրձլ
սունկ կոչի տեսակ ինչ ծակոտկէն և թե
թև քարի, որ գտանի յանձաւս յափունս
ծովու կամ գետոց. տաճկ. սյունգեր:
Եւ ևս սունկ անուանի այլ ինչ կե-
ղև, որ երբև զյաւելուած արեան. կմ
մաղասոյ՝ սնդամանման 'ի վեր բղխեալ ե-
րևի յերեսս, կմ 'ի պարտէզս մարդոյ:

Սուսեր. երի. կմ ոյ. աւ. աց. օք: կմ երք.
երբք: || վաղակատար. կմ սուր. զոր 'ի
գործածեն պատերազմօղք 'ի կոտորել զզ
թշնամիս. որոց ոմանք են միասայրի. և
ոմանք երկսայրի: ռամկ. Քլըճ: 2. Մակ. 15.
15: Երեմ. 31. 2. Սոփոն. 2. 12:

Սուսերահար. ի. աւ. աց. օք: || սուսերաւ
հարկանօղ. կմ կոտորօղ: ռամկ. Քըլըճ վուր
նօղ: իսկ մերթ՝ սուսերաւ հարեալ. կմ
սպանեալ: ռամկ. Քլըճ վուրուլմուշ: և ըստ այսմ
առէ՝ սուսերահար լինել: Խորէն. Ճ. Գլ. 73:

Սուսերաձիգ. ձգի. աւ. աց. օք: || ձգօղ
սուսերի. կմ նա՝ որ քարշէ զսուր 'ի պա
տենից առ 'ի հարկանել. և կմ որ ածէ զզ
սուր 'ի վերայ մարդկան առ 'ի կոտորել:
ռամկ. Քլըճ չէքէն: Դատ. 20. 35: 4. Թագ.
3. 26:

Սուսերամերկ. ի. աւ. աց. օք: || մերկացու
ցանօղ զսուսեր. կամ նա՝ որ հանէ 'ի
վր թշնամեաց զսուր 'ի պատենից: ռամկ.
Քլըճ չէքէն: Դատ. 8. 10: 2. Թագ. 24. 9: Իսկ
մերթ նա՝ որ կրէ 'ի ձեռին զսուր մերկ.
և ըստ այսմ երևեսի վարք երբև զմակբայ.
որգոն. սուսերամերկ մտանել. և նշանա
կէ մերկ սուսերաւ. կմ մերկեալ սրով.
տաճկեր. ...: Դարձեալ՝ նշանակէ
զայն, որ լինի մերկ սուսերաւ, կմ առ
մերկ սուսերն վերաբերի, և ըստ այսմ
առի՝ սուսերամերկ արշաւանք:

Սուսերաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ. կմ
կրօղ զսուսեր. կմ սուսերաձիգ. ռամկ.
Քըլըճլը: 1. Մնաց. 21. 5: Եզեկ. 38. 4:

Սուսր. ի. իւ. ից. օք: || է կարմիր ներկ ինչ
մթագոյն՝ յառաջացեալ 'ի տեսակէ իմե-
քէ կարմիր հողոյ. և է երբև դդխարափշե
լի կոշտս. որով և հիւսունք դրոշմեն 'ի
վր փայտեղինաց զգիծս կարմրագոյնս:

Սուտ. ստոյ. ով. ոց. ովք: || թափուր 'ի
ճշմարտութենէ. կմ որ ոչ է ստոյգ. որպի
սի է այն՝ որ անուանի այս ինչ. կմ այն
ինչ. կմ այս ասէ, և այն առնէ. և ոչ ունի
զիսկութիւն անուանն. և ըստ այսմ ասեմք,
սուտ գրամ, սուտ համբաւ. սուտ մար-
գարէք. սուտ վարդապետք. և այլն: Եւ-
Ղեկ. 23. 1: Մատթ. 24. 24: և 1. Յովհ. 4. 1: Իսկ
մերթ նշանակէ ստաւաց. կմ ստախօս.
ռամկ. եալանճը. կմ սուտ խօսօղ. և ըստ այսմ
յանձնս 'ի գործածի 'ի ս. գիրս. որպէս Սաղ.
61. 10: և 115. 11: Առակ. 12. 22: 1. Տիմ. 1.
10: Յայտ. 21. 8: ըստ այսմ իմացեալ լինի
և Յովհ. 8. 44: ուր ասի զսատանայէ. սուտ
է և հայր նր. ք ստախօս է, նաև հայր
ստութե, այսինքն՝ հեղինակ ստութե: Դար
ձեալ վարի սա երբեմն գոյականաբար,
և յայնժամ նշանակէ զբանս ստութե. կմ
զստութիւն. որպէս մինչ ասեմք, հեղինակ ստոյ.
կամ խօսել զսուտ, և այլն: Յոբ. 5. 7:
Դարձեալ վարի սա երբև զմակբայ. և
նշանակէ ստաբար. կմ ստութեամբ. կմ ստե
լով: Երեմ. 7. 9: և 27. 15: և 29. 23: Մաքք.
5. 11: Բայց մինչ առի՝ 'ի սուտ հանել զք.
նշանակէ՝ սուտ ածել. կմ ստութեան յան-
ցանել: ռամկ. սուտ հանել. կմ սուտ ցել:
Խորէն. Ե. Գլ. 40: ըստ այսմ մինչ առի՝ 'ի
սուտ ելանել՝ նշանակէ՝ սուտ լինել. կմ
ստութեան երևիլ: ռամկ. սուտ ելնել. կամ
սուտ ըլլալ:

Սուտակ. ի. աւ. ակ. օք: || է պատուական
ակն ինչ կարմրագոյն՝ այլով անուամբ կո
չեցեալ կարկեհան, որ 'ի տեղւոջ իւրում
մեկնեցաւ: Ծննդ. 2. 12: Տօբ. 13. 21: Դար
ձեալ սուտակ կոչի պատուական ակն ինչ
կոչեցեալ հայերէն մեղեսիկ, և յունարէն
ամեթօս, որ ունի զգոյն կարմիր՝ նման
կարկեհանի: տաճկեր. լաալ: Եզեկ. 28. 19:
և 39. 12:

Սուտաւ. ի. աւ. աց. օք: || ստօղ. կմ ստա
խաւ. կմ խաբեբայ. և ըստ այսմ առի՝ 'ի
հին պատմագիրս, 'ի սուտաւ և 'ի բանսարկու

մարդկանէ։ Եւ 'ի սմանէ ծագի բառս սուտակարապաս։

Սուտակարապաս. ի. իւ. ից. կամ աց. օք։ ‖ մարդահաճոյ. կամ մարդելոյզ. յհ նա՛ որ խօսի զինչ առ շնորհուկս, կամ երեսպաշտութիւ, և սուտ պաճուճանօք. առ 'ի որսալ զհաճոյս այլոց. կամ առ 'ի խաբել զոք. և ըստ որում տպաւորիչ սուտ է քերթութիւնն վարի մարդկանց. և այսպէս կոչեցաւ սուտակարապաս։ ռամկ. խօշամէթի խօսօղ։ Աղթուի. 26. 22։ և 28. 23։ Խոսրէն. ը. գլ. 57։ և ժ. գլ. 60։ Իսկ մերթ մարդելուզական, կամ շողոքորթական. և կամ այն առ, զոր մարդահաճոյքն առնեն, կամ խօսին առ 'ի որսալ զոք. և ըստ այսմ առ 'ի սուտակարապաս գովութիւն. կամ բան. և այլն։

Սուտակարապասեմ. եցի. եալ. ել։ (ներգործ.) ‖ մարդելուզել. կամ շողոքորթել. կամ առ շնորհուկս խօսել. և կամ երեսպաշտութի առնել։ ռամկ. խօշամէթի խօսիլ։

Սուտակարապասութիւն. թեան։ ‖ մարդահաճութի. կամ մարդելուզութի. կամ երեսպաշտութի. և կամ սուտ շողոքորթութի։

Սուր. սրոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ վաղանակաճոր. կամ սուսեր։ ռամկ. ճմուր։ Ծննդ. 34. 25։ 1. Թագ. 25. 13։ Եզեկ. 3. 8։ Իսկ մերթ ընդհան րապէս առեալ նշանակէ զամ զօրութեան և հատանող գործիս կամ երկաթոյ. և ըստ այսմ սուր կոչի դաշնակն. դանակն. ածելին. նշտրակն, զմելին, և այլ մանրք սոցա։ Ծնն. 22. 10։ Յեսու 5. 2. և 3։ Եսայ. 7. 20։ Դնել նշխէ զսայրն. յհ զսրել և զհատու բերանն սուսերաց. և ըստ այսմ խմացեալ լինի, մինչ ասի, 'ի սուր սուսերի. կամ սրով սուսերի սպանանել. կամ կոտորել։ Ծննդ. 34. 26։ Յեսու. 10. 28. և 30։ 1. Թագ. 22. 19։ ըստ այսմ և բանսի մինչ ասի 'ի սպառ սուսերի մաշել։ Աճգոյն։ Իսկ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս, ը սուր հանել, և նշանակէ սրով սպանա նել. կամ պատերազմ առնել։ ռամկ. Քըլըճ չէքմէք. կամ Քըլըճ անդըրմէք։ 1. Մակ. 12. 48։

Սուր։ (նախդրիւ հոլովիւ.) ‖ է սրեմատ ուրել բային, որ վարի ածականաբար, և նշանակէ ունօղ սրութի. կամ սրեալ. կամ սրածայր. և կամ կարի հատու, որ և ռամկ. ասի՝ սուր. կամ կեսկին։ և ըստ այսմ ասի՝ սուսեր կամ ածելի սուր. նետք, կամ ծայր սուր. և այլն։ Սաղմ. 51. 4։ և 56. 5։ Եսայ. 49. 2։ Ը այսմ է և 2. Մակ. 5. 11. սուր ասի՝ էառ զքաղաքն 'ի սուր սայր սուսերի, յհ 'ի սրեալ և 'ի հատու բերան սուսերի։ Իսկ երբեմն ասի սա զմտաց, կամ զմարդոյ, և նշանակէ, նրբամիտ խմաստունք, կամ սրամիտ, որ 'ի խորս խոյսն վաղվաղակի ընդմտա նէ. ըստ այսմ Իմաստ. 8. 11. Մանուկ սուր գտայց 'ի դատաստանի։ Դարձեալ ասի զաչաց, և զականջաց. և նշանակէ սրա տեսանող և լսօղ։ Երբեմն և ասի զձայնէ, և նշանակէ զնուրբն, և զսաս տիկն։ ռամկ. ինչ։ Եւ և ասի զհամոյ. և զայլոց նմանեաց. և նշանակէ սաստիկ. կամ բարկ, որ խայթելով մտանէ ընդ քիմս։ ռամկ. կծու։ Դարձեալ է սա անուն էբրայեցական խաղի, որ ունի զայս ձև. '։

Սուրամ. ացի. սուրամ. ալ։ (չէզոք.) ‖ սուրալ. կամ սողալ. կամ զեռալ։ և ըստ այսմ ասի 'ի Խորէն. ա. գլ. 10. զզօրացն բեւրոյ. Ցանե և ցիր յանդուգն յարձակմամբ ընթերեալ ընդ երկիրն սուրալով։

Սուրբ. սրբոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ մաքուր. կամ անխառն. կամ յստակ. և կամ զուտ. և ըստ այսմ ասի մաքուր, կամ կատարեալ սուրբ. ոսկի, կամ արծաթ սուրբ. և այլն։ ռամկ. բէլիզ. կամ ֆաք. կամ խալիս. և կամ զուրու։ Ելից. 25. 17. և 24։ Աղթուի. 14. 4։ Մատթ. 27. 59։ Դարձեալ, նշանակէ անմեղ. կամ արդար. և կամ ածարեալ։ Մատթ. 27. 52։ Մարկ. 6. 20։ Երբեմն և սրբեալ. կամ նուիրեալ. կամ սեպհականեալ այ. և կամ հաղորդեալ ածայնոց. որպ մինչ ասի՝ արուքն որք են լինելոցն. կամ օրն որ եղիցի. ըստ այսմ և ասի զտեղւոյ, կամ զտաճարէն այ, և կամ զբեմէ, որ մասնաւորապէս կոչի քաղաք սբ։ Ելից. 3. 5։ և 12. 16։ և 13. 12։ Մատթ. 27. 53։ Դարձեալ՝ սուրբ անուա նեն մասնաւորապէս երանեալքն, որք յերկինս, զորս տօնեմք յերկիր։ Եւ և 'ի հնումն սուրբ անուանէին զհաւա տացեալս, կամ զքրիստոնեայս, ըստ որում էին սրբեալք հաւատովք, և բարի գործովք, և ամբծութբ հոգւոյ։ Հռովմ. 1. 7։ 1. Կորնթ. 6. 2։ 2. Կորնթ. 9. 1։ Փիլիպ. 1։ Իսկ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս, որք առնել. և նշանակէ սրբել. կամ սրբա ցուցանել։ Յօհ. 17. 17։ Եւ մերթ որ գով ցուցանել։ Թուոց. 20. 12։ և 27. 14։ Դար ձեալ. բազում անգամ բառս այս փոխի 'ի վերացեալ. և զնշանակութի իւր ոչ փոխէ. զոր օրինակ. Եւ եղիցին սրբութե ք սբք։ Ելից. 40. 9։ Ջհասրբութեան. ք սբք են։ Ելից. 29. 33։ Եւ կամ այսպէս. սէ զի սրբութե. պատմութեան սրբութե. կամ ածութն սրբութե. որ է սեղան. տեղի որ պատմութեան որ. և այլն։ Ելից. 15. 13։ և 29. 29։ և 30. 25։ ըստ այսմ հանդիպին և այլոց ածականաց. որգոն. բան յաւիտ. կամ ոսկու հղութե. որ է՝ բան յաւի. կամ ոսկու հղական։ ըստ այսմ խմա և զայլոց բազմաց. որք յաճախեն 'ի բարբառս մեր։ 1. Թագ. 29. 10։ 2. Մակ. 7. 21։

Սուրբընկալ։ (նախդրիւ հոլովիւ.) ‖ ընդու նօղ սրբոց. կամ որ յինքն ընկալեալ ու նի զսբ իրս։ որպիսիք են արկեղք. կամ տապանակք, յորս մարմինք սրբոց եդեալ լինին։ Աճգոյն։

Սուրհանդակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ կարապետ։ յհ նա՛ որ առաջի կառաց, կամ երիվարաց մեծի ուրուք ընթանայ ուժգին վազե լով։ ռամկ. շաթըր։ 1. Թագ. 8. 11։ 2. Թագ. 15. 1։ 3. Թագ. 14. 28։ Դարձեալ՝ սուր հանդակ կոչին ծիր և քարընթաց պաշտօ նեայք թագաւորաց՝ կամ իշխանաց և կամ քաղաքաց, որք առաքին փոյթընթաց որ

շաւա

շաւառնոցք հասուցանել ուրեք զնամակս, կմ զպատգամս ինչ: ռամկ. ֆէյէլ. կմ ասել. 2. Մնաց. 30. 6. և 10: Աստեղ. 6. 11: և 24. 34:

Սուրհանդակօրէն: (մակբայ. և մերթ ա_նուն.) || իբրև զսուրհանդակ. կամ հանգոյն կարապետի, կամ սուրհանդակա_նման. կամ սուրհանդակակերպ. և ըստ այսմ ասի՝ սուրհանդակօրէն ընթանալ. կմ սուրհանդակօրէն երագամամբ յառաջ խաղալ: ռամկ. սայէի պէս. Նարեկ. ղէ:

Սոփեստ. ի. իէ. ից. իւք: կմ աց. օք: || է բառ յունական. որով նշանակի՝ իմաստ. կմ իմաստութիւն. կմ ճարտարութիւն. կմ բանաստեղծութիւն. և կմ յօրինուած գե_ղապանծ բանից: Նարեկ. ղզ. և 'ի յիշատա_կագիրս: Դարձեալ նշանակէ զսոփեստէսն. որ է իմաստուն. ըստ այնմ 'ի Վարս հարց. ժՁ. Խօսէաք ընդ սոփեստին փիլիսոփի:

Սոփեստական. կամ սոփիստական. ի. աւ. աց. օք: || իմաստնական. կմ իմաստասէ_րական. կմ ճարտարական: Իսկ մերթ՝ իմաստակական:

Սոփեստէս. տեսի. իէ. ից. օք: || իմաստուն. կմ իմաստասէր. և կմ ճարտարապետ ի_րիք արուեստի՝ կմ մակացութե. և այլն: 'Ի Վարս հարց. Ճ: Դարձեալ առեալ լինի փո_խանակ բառին՝ իմաստակ:

Սոփեր. ի. աւ. աց. օք: || է բառ եբրայա_կան, որով նշանակի՝ գիրք. կմ մատեան. կմ գրուած. և կմ Ճառ. և ըստ. այսմ 'ի Նարեկ. ձբ. և 'ի յիշատակարանս. գիրք նարե_կացւոյն սոփեր կոչի: Սոյնպէս է և ղթ. և 'ի Գող. տատեպէն. ուր ասի՝ սոփերք հոգե_մատեանք ծածկութե խորհրդոյ էին:

Սոփեր. այ. աւ: || նոյն է ընդ սոփեր բա_ռին. զոր տեսցես 'ի բառարանի յառուկ անուանց: Նարեկ. ղթ. և 'ի Գող. հատին:

Սոփիայ. ի. իէ. ից. իւք: || է բառ յունա_կան, որ թարգմանի՝ իմաստութիւն. յորմէ և իմաստունն կոչի սոփեստէս:

Սոփիկոսայ. ի. իէ. ից. իւք: || տե՛ս զՍո_փեստէս:

Սոքիմէք: || է յոգնական գործիականն դե_րանուանս՝ սա. և նշանակէ սոքօք: Նա_րեկ. Ժ:

Սոքումբք: || նոյն է ընդ մերմոյն:

ՍՊ

Սպաթար. ի. աւ. աց. օք: || անձնապա_հապետ. կամ. սպարապետ. տաճկերէն. սէրասքէր:

Սպահ. ի. իէ. ից. իւք: || նոյն է ընդ սպայ բառին՝ որ է գունդ. կմ զօրք. և ըստ այսմ է. 1. Մակ. 8. 20. ուր ասի՝ Յուդայ մա_կաբէ՝ և որ ընդ նմա հրէաստանեայց:

Սպահական. ի. աւ. աց. օք: || այն որ է զօրաց. կմ առ զօրս վերաբերի. կմ զի_նուորական:

Սպայ. ի. իէ. ից. իւք: || ազգարագունդ. կմ խումբ զօրականաց. կմ զօրք. և կամ հեծեալ: տաճկ. ասկէր. կմ ասուար: 1. Մակ. 12. 6: Ըստ այսմ է և 'ի Խորենե. Բ. գլ. 45: և Դ. գլ. 39. յորս ասի. Հասանէ սպայ ծանր 'ի սահ_մանս հայոց: կամ մտեալ 'ի Թեսաղոնիկէ հանդերձ սպայիւն, ք զօրօքն: Եւ 'ի Գիրս Կիւրղի Եղէն. Թ. ասի՝ Սպայ զօրացն բազ_մաց, որ շուրջ զնովաւ պատեալ կային. ք խումբ զօրացն:

Սպայազօր. ի. աւ. աց. օք: || զօրք սպայից. և կմ հեծելազօր: 'Ի հին պատմագիրս:

Սպայակոյտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || կոյտ կմ խումբ սպայից: Իսկ մերթ կուտեալ. կմ խմբեալ 'ի զօրաց. կմ հեծելագունդ. և կմ հեծելազօր. և ըստ այսմ ասի՝ սպայս կոյտ զօրք, կմ գունդ: 'Ի հին պատմագիրս:

Սպայապետ. ի. իէ. աց. օք: || սպարապետ. կմ զօրապետ: տաճկերէն՝ սէրասքէր:

Սպանակ. ի. աւ. աց. օք: || սպանող. կմ սա_տակող. կմ կոտորող: Բայց մատենագրա_պէս առեալ նշանակի սովաւ չափ ինչ եգիպտացւոց. որով որոշէին զժամանս անդաստանաց. և պսակածանեցաւ սպա_նակ, վն բազում սպանութեանցն. քանզի 'ի ծովանալն նեղոսի ողողեալ խառնակէր զժամանս արտորէից նց, և մինչ 'ի ցա_մաքիլն որոշէին զնոսա, լինէին բազում կռիւք, և սպանութիւնք. յորմէ ստիպեալ հնարեցին չափ ինչ. զոր գինի նուա_զուէ ջուրց՝ զանդաստանօք արկեալ՝ գը_տանէին զիւրաքանչիւր զժամանս. և զի յա_ղագս սպանութե հնարեցաւ. վն այնո րիկ կոչեցին զնա՝ սպանակ. սմ գնի 'ի Գիրս Պտղոմէի Քենսորինոսի:

Սպանանեմ. սպանի. սպան. Նանել: (Ներգործ.) || մահացուցանել. կամ զրկել 'ի կենաց: ռամկ. սպաննել. կմ մեռցնել: Ծննդ. 4. 14: Ելից. 20. 13: Իսկ մերթ առեալ լի_նի մատնաւորապէս փոխանակ զենլոյ: ռամկ. մորթել: Ելից. 29. 20: Ղեւտ. 1. 5: և 3. 2:

Սպանդ. ի. իէ. ից. իւք: || ածանցի 'ի սպանա_նեմ բայէն. սմ երանգն 'ի եւալ բայէն, 'ի ձեռն մասնկանս՝ անդ. որ է ում. սատի բառիւս սպանդ նշանակի սպանումն. կմ զենումն. և կմ զոհումն: և ըստ այսմ ածիլն 'ի սպանանելն, կմ 'ի զենանելն. ա_սի. 'ի սպանդ վարել: Եսայ. 53. 7: Երեմ. 11. 19: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշա_նակէ զոհ, կմ պատարագ, որ 'ի յանաս_նոց: 2. Թագ. 6. 13: Եւ մերթ գանգա_տունք, կմ նուէրք, որք 'ի կերակրոց, կմ մանուածանդ 'ի յըմպելեաց նուիրեալ լի_նէին նմ, կմ դից: Եզեկ. 14. 17: Եսայ. 45. 17: Յովէլ. 1. 9: և 2. 14. ըստ այսմ է և բառս զոհ, որ նշանակէ զպատարագն 'ի յանաս_նոց. և յայնմանէ առեալ նաև զայլ նուէրս:

Սպանդանոց. ի. աւ. աց. օք: || սպանդա_րան. ք տեղի, ուր զենուն զանասունս 'ի վաճառել. և կմ ուր վաճառեն զմիս զենեալ անասնոց. վն որոյ և ասացաւ սպանդանոց, իբրթէ տեղի սպանդեցեա_նասնոց: ռամկօրէն՝ սալխանայ: 1. Կորնթ. 10. 25:

Սպանդարամետ. ի. ից. || Որմզդական դիք. որ է կուռք ինչ, զոր յոյնք կոչեն դիոնի_ սոս. և լատինք բաքոս. կամ լիբեր. [illegible]: Զամենին առասպելաբանէին հեթանոսք նախ յղացեալ 'ի սեմելեայ. և 'ի կայ ծոցկին հօր [illegible] նր փոխել յերանս գիսոսի, և ապա ըստ ժամանակին ծնա_ նիլ 'ի սեմելէ. ուստի և կոչի որդի դիո_ սի: Զաս դասեցին 'ի կարգս չաստուածոց յաղագս բազմադիմի գործոցն քաջութե, որ և կարդացեալ լինի չաստուած շռայ_ լութեան, և արբեցութեան. զի 'ի տօնի նր, զոր յոյժ մեծահանդէս կատարէին, հա_ մարձակութի էր ամենեցուն ըստ հաճոյից իւ_ րեանց խնճղչանալ 'ի գիրոս, և 'ի գինեա_ րբելս. ուտել, և ըմպել. կաքաւել, և խաղալ և ընդ միմեանս դարշապար խառ_ նակիլ: Յայսմ տօնի լինէին մեծամեծ սպանդք անասնոց. վս որոյ և կուռքն այս կոչեցաւ 'ի մեզ սպանդարամետ. և հան_ դէս տօնին իւրոյ սպանդարամետական պաշտամունք, որ հանդիպէր յամսեանն ահեկանի, զորմէ լիադոյն ասացաւ 'ի բառն որմզդական: 2. Մակ. 6. 7:

Սպանդարամետական. ի. աւ. աց. աք: || այն տօն, որ է սպանդարամետին. կամ առ սպան դարամետ կուռքն վերաբերի. և ըստ այսմ հանդէս տօնի նր կոչի սպանդարամետա_ կան պաշտամունք: 2. Մակ. 6. 7:

Սպանդարան. ի. աւ. աց. աք: || տե՛ս զՍպան_ դանոց:

Սպանդունիք. եաց. եօք: (անեզական.) || է ցեղ ինչ նախարարութեց հայոց. և այսպէս կոչեցան. վս ունելոյ նախնեաց իւրեանց զպաշտաման արքունի սպանդից, և զենարա նաց: Խորէն. բ. գլ. 7:

Սպանիա: || տե՛ս 'ի բառարանի յատուկ ա_ նուանց:

Սպանիացի. ցւոյ. ւով. ւոց. ւովք: || տե՛ս զՍպանոս: 1. Մակ. 8. 3:

Սպաննեալ. ելոյ. ելով. ոց. ովք: || սպանեալ. այ մահացուցեալ. կամ զրկեալ 'ի կենաց: Սաղմ. 78. 11:

Սպաննութիւն: || տե՛ս զՍպանութիւն:

Սպանող, կամ սպանօղ. ողի. իւ. աց. օք: || սպանանօղ. այ նա, որ սպանանէ, կամ խող խողէ զոք. կամ մարդասպան. և կամ պատ րաստ 'ի հեղուլ զարիւն: Առակ. 22. 13: և 26. 13:

Սպանոս. ի. աւ. աց. օք: || սպանիացի. այ բնակիչ սպանիոյ. որ է աշխարհ 'ի վերջին սահմանս եւրոպիոյ: Կիւրղ. եղեմ. ժդ:

Սպանութիւն. թեան: || սպանումն. այ խող խողումն. կամ մահացուցումն. և կամ զրկելն 'ի կենաց: և սա ըստ մեծի մասին առեալ լինի փոխանակ մարդասպանութեան: ուղ Ելից. 22. 2: Մարկ. 7. 22: Հռոմ. 1. 29:

Սպանումն. մանն. մամբ. մանց. մամբք: || սպանութիւն. կամ խողխողումն. կամ զենումն: Սաղմ. 43. 12. և 22: Իսկ մերթ սպանման_ նիլն. կամ մահ. կամ կոտորած: ռամկ. ջարդ: Ելից. 5. 3:

Սպառ: || է արմատ սպառել՝ բայից, որով նշանակի սպառուած. այ վախճան. կամ կատարած. կամ աւարտ. և այլն: Բայց սա գրեթէ միշտ 'ի գործածի նախդրիւ՝ այսպէս. ի սպառ. որով մերթ նշանակի մինչև ցսպառումն. կամ մինչև ցվախճան. կամ մինչ 'ի կատարած. և կամ յաւէտ: Սաղմ. 102. 9: Մատ. 24. 13: Յօհ. 13. 1: Իսկ մերթ բոլորովին. կամ ըստ ամի. և կամ բնաւ: Սո_ փոն. 3. 6: Մերթ ևս նշանակէ 'ի վախճա նի. կամ 'ի կատարածի. կամ հուսկ յետոյ: Առակ. 2. 3: ըստ այսմ է և Ծննդ. 46. 4. ուր ասի. Եհան ից զքեզ 'ի սպառ. այ 'ի կա տարածի աւուրց. որ և կարէ իմանիլ՝ ը ամի. կամ բոլորովին:

Սպառազէն. զինի. աւ. աց. օք: || խաղաղ զինեալ, որով իմանի զօրական. կամ քաջ զինուորն վառեալ ամ պատերազմական զինուք. և կամ նահատակ, որ սպառազի_ նեալ անձամբ մտանիցէ՝ ասպարէզ 'ի մէջ իւր զաղեղ, զհրացան, զնիզակ, զսուսեր, և զայլս նմանս: ռամկ. սիլահլը: Ելից. 14. 7: 3. Թագ. 16. 9: 1. Մակ. 5. 22: Երբեմն ևս նշանակէին սովոր սպառազինեալ քաջ զինակիրքն, կամ հանդերձապետք թագա ւորաց, և այլոց մեծամեծաց, որք ունէին յատկապէս զմեծ նախապատուութիւն. և փառաւորին ընդ ատեանս դահճապետին: 3. Թագ. 9. 22: 4. Թագ. 9. 25: և 15. 25: Բայց երբեմն վարի սա ածականապէս, և յայնժամ նշանակէ սոսկ զսպառազի_ նեալն. ուղ մինչ ասի. այր սպառազէն. հեծեալք սպառազէնք. և այլն: 1. Մակ. 6. 35: 2. Մակ. 10. 29: Եզեկ. 13. 4:

Սպառազինեմ. եցի. եսցէ. ել: (Ներգործ.) || խաղաղ զինել. այ բոլորովին վառել զի_ նուք. կամ յօրինել զոք զինուք պատե րազմի 'ի մէջ ուրուք:

Սպառազինիմ. եցայ. եսցի. իլ: (Կրաւորական.) || խաղաղ զինիլ. այ բոլորովին զինու վա_ ռիլ. կամ ամ պատերազմական զինուք յօ_ րինիլ: Եւ յայսմանէ առեալ բազում ան գամ նշանակէ մեծաւ քաջութեամբ զինուո_ րիլ 'ի մէջ ուրուք. կամ զինու պատերազ մի ելանել 'ի մէջ. ըստ այսմ Խորէն. բ. գլ. 85: և գ. գլ. 12. ընդդէմ դարեհի սպառա զինեցաւ: Եւ 'ի գիրս Ողբ. 1. համ. Ը ասի Զոր իմացեալ ասկերիտն սպառազինե_ ցաւ 'ի մէջ նր:

Սպառազինութիւն. թեան: || պաշտպան սպա ռազինելոյ. կամ զինուորութիւն. և կամ նահա տակութիւն: Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ սովոր առհասարակ ամ զէնս, որովք զօրականք կամ նահատակք 'ի գլխոյ մինչև ցոտս վառին, կամ սաղաւարտ, երկաթէ, զրահք, աշտանակք, նետք, և այլք նմանք զի_ նեալք. պատերազմի 'ի մարտ պատերազմի: ռամկ. սիլահ [illegible]: 2. Թագ. 2. 21: Յուդթ. 9. 6: Ղուկ. 11. 22: Եփես. 6. 11:

Սպառանամ. ացայ. ացիր. ալ: (Չեզոք.) || սպառիլ. կամ վերջանալ. կամ պակասիլ. Ը այսմ Լամբրոն. Եւ սպառասցելոցս 'ի սիրոյ

մերկ

մերկ՝ և յայտնի ցուցանեմ։

Սպառացուցիչ. ցուցչի. աւ. աց. օք։ || Սպառիչ, կմ մերկացուցիչ. կմ ապականեցուցիչ. և կամ ծախիչ. ըստ այնմ Եփրեմի. Թուէեր զսպառացուցիչ ախտն հերձուածոյն։

Սպառեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || Սպականեցուցանել. կմ մերկացուցանել. կմ զօրհնութիւն յինքեան։ ռամկօր. հատցնել. Ծննդ. 43. 2։ 2. Օրին. 32. 23։ Մակաբ. 10. 23։ Իսկ մերթ վատնել. կմ ծախել. կմ կորուսանել։ ռամկ. դոյ ընել. 2. Թագ. 22. 5։ 2. Մակ. 13. 21։ Ղուկ. 15. 14։

Սպառընթաց։ (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի սպառ ընթացող. այն որ մինչև 'ի վախճան ընթանայ. կմ յաւարտ իրիք գնէ։

Սպառնալիք. եաց. եօք։ (անեզական.) || սպառնացումն. այն խիզախմամբ խոստումն պատժի պատուհասի. կմ դժնդակ մեծացուց, և չարեաց. և կմ բանք ահարկուք բարբառեալք 'ի վր ուրուք։ Առակ. 17. 10։ և 19. 12։ 1. Պետ. 2. 23։

Սպառնամ. ացայ. ացիր. նալ։ (ընդ. միջ.) || խիզախելով և խիստ սպառնալով 'ի վերայ ուրուք՝ խոստանալ պատուհասել. կամ պատժել զնա. և կմ զդառնալի ինչ հասուցանել նմին։ Ծննդ. 27. 42։ Եսայ. 66. 14։ Գործ. 4. 17։

Սպառնացումն. ցման. մամբ. մանց. մամբք։ || տե՛ս զՍպառնալիք։

Սպառնութիւն. նման. մանք. մանց. մամբք։ || տե՛ս զՍպառնալիք։ Յոհ. 2. հատ. ժա։

Սպառուած. ոյ. ով. ոց. ովք։ կմ ի. իւ. եց. օք։ || սպառումն. կմ ապականութիւն. կմ վատնումն. կմ ծախումն. և կմ կորուստ։ իսկ մերթ վախճան. կմ կատարած. կմ աւարտ. և կմ վերջ։ 4. Թագ. 19. 23։ 3. Եզր. 3. 21։ Դատաւորաց. և այլն։ Եւ մերթ՝ գագաթն. կմ կատար. կմ ծայր. կմ ծայրք և կմ եզր։ Խորէն. ա. գլ. 29 Յոհ. 1. հատ. ժա։ և Լամբրոն։

Սպառասպուռ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || է կրկնումն սպառ բառիս. որպիսիք են բազում բառք 'ի լեզուի մերում. զոր օրինակ, կերպակերպ. աղխամաղխ. խուժադուժ եղեալք. որովք ցուցանի յաճախութիւն ինչ. և թ այսմ բառիւս սպառասպուռ. նշանակի համակ վերջին. կմ կարի յետին. կմ ծայրագոյն. կմ յայժ ըստացեալ. կմ կարի սաստիկ. և ա այսմ է Դատ. 5. 26. [illegible] Զգեցաւ զօձ [illegible] 'ի սպառասպուռ Տախտախանս։ Սոյնպէս և աստ, սպառասպուռ պատուհաս. վրէժք. անգթութիւն. կորուստ. և այլն։ Բայց երբեմն վարկանի բազմօրէն. և նշանակէ՝ մինչև իսպառ. կմ [illegible]. կմ ըստ ամի. և կմ առհասարակ. ըստ այնմ 1. Մակ. 9. 42. խնդրեսցեն սպառասպուռ զվրէժ արեան եղբօրն իւրեանց։ Եւ 'ի Մծբն. ժը. սաղ. Ոչ կամեցան եղանել ամենեքեան սպառասպուռ՝ բովանդակ։ Սոյնպէս և սաղ, սպառասպուռ կործանել. կմ քանդել. սպառասպուռ տեըսել. կմ կործանել. և կմ սպառասպուռ կողոպտել. որ է ինչ կայ չնկայ թալլել։ Աղգաթ. և 'ի հին տպագրեր։

Սպասք. ուց. 'ի սպասաւորել. կմ 'ի սպասաւորս. ուց. ուք։ || սպասաւորութիւն. կմ ծառայութիւն. կմ արբանեկութիւն. կամ պաշտօն։ ռամկ. Խըզմէթ. Եւնս. 12. 16։ Թագ. 4. 30. և 35։ Յոբ. 1. 3։ Իսկ մերթ կերակուր. կմ ախտանութիւն. կմ կարիք. և կմ պէտք. 3. Մակ. 3. 8։ Իմաստ. 15. 7։ Խորէն. ա. գլ. 15։ Երբեմն ևս կահք, և կարասիք. կամ անօթք. և կամ պէսպէս կազմածք, կամ զարդք։ ռամկ. [illegible]. Ելից. 25. 9. և 39։ Թագ. 7. 1։ և 18. 3. 2. Մակ. 4. 22։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն մանաւանդ սպաս կոչին սկիհն և մաղզմանն, և այլ զարդք ժամատեղին։ Լամբրոն։ Երբեմն ևս նշանակեն սովոր ինչք. կամ սնուցուածք։ Յոհ. 2. հատ. ժէ. և լէ։ Դուռն սպաս անուանին խորտիկք. կմ խորտիկմունք. ըստ այնմ 'ի Ճառ. հայր. Է. Եկայք առեալ զեսայ, զի ուտէ սպաս 'ի սկիհէ։ և զինի. Եթէ սպաս կերակրիւ խնդրես՝ գնա յեգիպտոս։ Բայց երբեմն զնի փոխանակ պարզ կերակրոյ. ըստ այնմ 'ի Ճառ. հայր. թ. Յորժամ սպաս առնիցես, գիր զսեղանն առաջի խաչին։ Եւ ևս սպաս կոչին հացն և գինին զորս գնեն ժամարարքն 'ի Ոբ սկիհն 'ի յօրհնել, և 'ի պատարագել։ Դարձեալ. բառս այս երբեմն 'ի գործածի ը բայի շարակցելով այսպէս. սպաս առնել. կմ սպաս կալնուլ ումեք։ 1. Թագ. 3. 4։ 2. Տիմ. 1. 18։ Փիլիմոն. 13։ Եւ կմ այսպէս, սպաս տանել, կմ կալ ումեք 'ի սպասու։ Ծննդ. 40. 4։ Յհ. 12. 2։ և Աղթամ։ և նշանակէ սպասաւորել. կմ ծառայել. կմ արբանեկել. և կմ պաշտել. թէ իցէ ծառայական պաշտամամբ. և թէ երկրպագութեամբ և կրօնիւ։ ռամկ. Խըզմէթ ընել։ Երբեմն ևս շարակցի ընդ բայի այսպէս. սպաս առնել. և նշանակէ. սպասել. կմ մնալ գիպօղ ժամու. կմ խնդրել զպարապս։ ռամկօր. [illegible] ընել։ 2. Մակ. 14. 29։ և 'ի հին տպագրեր։ իսկ մերթ՝ հոգալ զպէտս իրիք. կմ հանդերձել. կմ յարդարել, և կմ յօրինել. ռամկ. [illegible] ընել։ 3. Մակ. 5. 8։

Սպասակալ. կմ սպասեկալ. ի. աւ. աց. օք։ || սպասարկու. կմ սպասաւոր։ ռամկօր. [illegible]։ իսկ մերթ անձնապահ. կմ թիկնապահ. և ըստ այսմ առի. սպասակալ գունդ։ 'ի հին տպագրեր։

Սպասահարկութիւն. թեան։ || սպաս հարկի, որով նշանակի սպասաւորութիւն. կմ ծառայութիւն. կամ պաշտամունք. և այս թէ եկեղեցական, կմ հոգևոր իցէ. և թէ արտաքին, կմ մարմնական։ ռամկօր. Խըզմէթ. Նարէկ. ղէ։ և Լամբրոն։ և Աղթամ։

Սպասատու. տուի. աւ. աց. օք։ || առօղ սպասուց. կմ նա՛ որ ընդունի յումեքէ զսպասաւորութիւնս, կմ ծառայութիւնս։

Սպասաւորութիւն. թեան։ || առումն սպա-

սուց. կմ ընդունելութիւն սպասաւորութեանց:

Սպասատուն. տան. տամբ. տանց. տամբք: || տուն սպասուց. այսինքն սպասաւորութեան, կմ կահուց և կարասեաց: Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ զգանձատունն, որ և կոչի սրբատուն:

Սպասարար. ի. աւ. աց. օք: || Հանդերձօղ սպասու. կամ անօթս. կամ խնամակալ և յարդարիչ տան մեծի ուրուք: Խորէն. Բ. գլ. 7:

Սպասարարութիւն. թեան: || Հանդերձօղութիւն. կմ անօթութիւն, կմ հոգաբարձութիւն:

Սպասաւոր. ի. աւ. աց. օք: || Նա որ ըստ պատուէրի ումեք. կմ պաշտօնեայ. կմ ծառայ. և կմ արբանեակ: ռամկ. խըզմէթ գեար: Մատ. 22. 13: և 26. 58: Յոհ. 2. 5:

Սպասաւորեմ. եցի. եա. ել: (չէզոքակ. և մերթ ներգործ.) || Կալեալ կարգաւ սպասու ումեք. կմ արբանեկել. և կամ ծառայել: ռամկ. խըզմէթ ընէլ: Իսկ մերթ՝ մատակարարել. կմ մատուցանել. և կմ զեկեղեցական խորհուրդս կատարել. և ըստ այսմ առի՝ սպասաւորել շնորհաց հոգւոյն աէյ. կմ բանից նոյ. կմ մարմնոյ և արեան նորին. և կամ աւետեացն փրկութեան. և այլն: Լամբրոն:

Սպասաւորութիւն. թեան: || գործ սպասաւորի. կմ ծառայութիւն. կմ արբանեկութիւն, և կմ պաշտօն: ռամկ. խըզմէթգեարլըգ. կմ խըզմէթ: Ղուկ. 23. 7. և 8. և 25: Եւ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. սպասաւորութիւն հարկանել. և նշանակէ՝ սպասաւորել. կմ ծառայել: ռամկ. խըզմէթ ընէլ: 2. Թագ. 19. 18: Խորէն. Գ. գլ. 13:

Սպասեակ. եկի. աւ. աց. օք: || մերթ նշանակէ՝ սպասիկ. զոր անօթս զինի: Իսկ մերթ՝ գէտ. կմ պահապան, որ կայ մնայ ուրեք՝ ի գիտել, կմ՝ ի զգուշանալ: ռամկ. պէքճի. կմ չէօզճի:

Սպասեալար. || տես զՍպասաւորար: Նհն պտփ ճագիրս:

Սպասեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || կալ մնալ ումեք. կմ ակնունել. և կմ ակնկալ լինել: ռամկ. պէքլէմէք ընէլ: Սաղ. 141. 8: Եսայ. 25. 9: Իսկ մերթ՝ դարանակալ լինել. կմ դիտել. և կմ կալ, և նկատել զոք առ՝ ի յանկարծ որսալ, կմ մեռանել, կմ ընդ մեղապարտօք արկանել զնա, և այլն: Ծննդ. 3. 15: Սաղմ. 36. 12: Մերթ և յարգութիւն ունկնդիր լինել. կմ ակն ածել, և պատկառել: Մարկ. 6. 20: Դարձեալ նշանակէ սպաս ունել ումեք. կմ սպասաւորել. կմ ծառայել. և կմ դարմանս տանել: ռամկ. խըզմէթ ընէլ: Ըստ այսմ 'ի Տէրն հարցաժ թ. Մինչ զի Թուղթ ևս օդք սպասէին Թադէոսի նր: և 'ի ժԸ. ան. Սպասել եղբօրն սր անձին իւրոյ:

Սպասիկ. սկի. աւ. աց. օք: || սպասօղ. կմ որ սպասաւորէ ումեք: Իսկ մերթ սպասաւոր. որ է մատակարար. կմ անօթս: Նհն պտփ ճագիրս:

Սպարապետ. ի. աւ. աց. օք: || սպարապետ կեր. այսինքն կրօղ սպարապետ. որ և պահ փահանաւոր. կմ մնդակաւոր: ռամկ. ղալխանճը: 'ի նհն պտփ ճագիրս:

Սպարապետ. ի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || ծածուկ սա' ի սպարապետ բանակս, որ թէ ապարապետ. այսինքն գլուխ սպարապետուց, որք են զօրականք. ուստի բառն սպարապետ նշանակէ զօրավար. կմ իշխանն ամ զօրաց. կմ ընդհանրական զօրապետն. ը որով կարգեալ կան ամ. գնդապետք: ռամկ. սէրասքէր: Ծննդ. 21. 22: 3. Թագ. 2. 22: 1. Մակ. 2. 66: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխաբերաբար այսպէս. որք ամբոխեն զառաւաց, կմ կռապաշտ թագաւորութեան. և կմ առաջնորդեն աշխարհական բազմութեան: 2. Մակ. 3. 5: և 8. 8: Ըստ այսմ է և բառս սպարապետ, որ 'ի զօրաց առեալ առի զանուանս, և զմասնակարարաց, ը որում են առաջնորդք:

Սպարապետութիւն. թեան: || իշխանութիւն սպարապետի. կմ ընդհանրական զօրապետութիւն: ռամկ. սէրասքէրլըգ: Խորէն. Բ. գլ. 79: և Աղթամն:

Սպարափակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || սպարափակ. այսինքն սպարաւոր զօրօք փակեալ. կմ սպառազէն զօրականօք պաշարեալ: Եւ ըստ այսմ յարժամ զանգի ինչ կմ զանձն ոք այսպիսի կերպիւ պատեն, ասի՝ սպարափակ առնել զնա: Աղթամն:

Սպեղանեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || սպեղանեօք բուժել. կմ դեղով բժշկել. և կմ զվիրաւորեալն դարմանել. և առողջացուցանել:

Սպեղանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || դեղ բժշկական, զոր դնեն 'ի վերայ վիրաց առ՝ ի բուժել զնա: ռամկ. մէհլէմ: Իմաստ. 16. 12: Եսայ. 1. 6: Նորէկ. ղԹ:

Սպեռափառ: (Նախդրիւ հոլովի.) || սպեռափառ. այսինքն սպառազէն. կմ փառաւորեալ իբրև զարգարեալ. այսինքն թէ զարդարեալ նզառն առեալ. փձեալ: Եւ յայսմ առեալ նշանակէ և զմեծափառ. կմ զերապայծառ. կմ անճառելի ծառ. և կմ յոյժ փառօք, և շքեղ: 'ի նհն փէրտիխմանն:

Սպի. սպւոյ. սպեաց. եօք: || Հետք խոցից. կմ նշան վիրաց, և կերպից, և այլոց նմանեաց՝ մնացեալ 'ի մարմնի զկնի բժշկութեան: Ղևտ. 13. 2. և 23: և 14. 56: ըստ այսմ է և Եզեկ. 33. 6. ուր ասի. Ահաւասիկ եւ ածից զսպիսն 'ի բժշկութիւն. այսինքն 'ի բժշկելն զվէրս, կամ բժշկութիւն վիրացն:

Սպիտանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդաբ.) || դառնալ 'ի սպի. կամ Թողուլ 'ի մարմնի զհետս վիրաց. այսինքն և կմ բժշկիլ. մին չև 'ի լինիլ սպւոյ: 'ի Գիրս պատճառաց:

Սպիտակ. ի. աւ. աց. օք: || անօթ զգուշական. կամ թէ. որպիսի է ձիւնն: ռամկ. ճէվեազ: Ծննդ. 30. 35: Ելից. 16. 31: Եսայ. 1. 18: Բայց երբեմն գոյականաբար առեալ նր

շանակէ զսպիտակագոյն ներկս, կմ դեղս: ըստ այնմ Մծբն. ժԹ. Եւ մնգուրեցաւ յերփնաներկս. եւ լուսաւորեաց զճակատն սպիտակաւ: Իսկ Փրպ. 5. 10. ուր ասի. Հեծեալք յերիվարս, եւ սպիտակաց. նշանակի՝ սպիտակափայլ եր. որով ոմանք իմանան զնոյն երիվարսն, իբրեւ թէ ասիցի. նստեալք 'ի վր սպիտակափայլ երիվարաց: Իսկ այլք զգահաւորակս, կամ զկառս. որպէս թէ ասիցի. Հեծեալք յերիվարս, եւ նստեալք 'ի սպիտակափայլ, կմ 'ի պայծառ կառս:

Սպիտակագիր. գրի. աւ. աց. օք: կմ գրոյ. ով. ոց. ովք: || ունօղ զսպիտակ գիր. կմ գրեալ սպիտակաւ: Իսկ մերթ գրօղ զսպիտակ գիրս. կմ 'ի վր սպիտակ նիւթոյ: Երբեմն եւս նշանակէ զսպիտակ գծագրութիս, կմ նկարս: Ոսկէ. 1. հապ. ժդ:

Սպիտակազգեաց. գեցի. իւ. աց. օք: || տե՛ս 'ի ներքոյ զՍպիտակազգեստ:

Սպիտակազգեստ. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ զսպիտակ զգեստ. կամ զգեստաւորեալ սպիտակ հանդերձիւ: Իսկ մերթ այն, որ է սպիտակ զգեստ. եւ ըստ այսմ ասի՝ ըսպիտակազգեստ հանդերձ: Աճգաթ:

Սպիտակաթոյր: (նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զսպիտակ թոյր. այսինքն զերանգ. որ եւ ասի սպիտակագոյն: ռամկ. ճերմակ գոյն ունօղ:

Սպիտակախայտ. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ զսպիտակ խայտաւց. կմ սպիտակագոյն նկարօք խայտ եղեալ. որպիսիք են ոմանք մարմարիոնք, կմ մորթք անասնոց, եւ կմ թռչունք: Խորէն. յաշխարհագրութեան:

Սպիտակաձի: (նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զսպիտակ ձի. կմ հեծեալ յերիվար սպիտակ. ռամկ. ճերմակ ձի ունօղ. կմ ճերմակ ձիու վրայ նստօղ: 2. Մակ. 11. 8:

Սպիտականամ. ացայ. ցիր. անալ: (չեզոք.) || սպիտակ լինել. կմ սպիտակ երանգաւ գունաւորիլ: ռամկ. ճերմըկնալ: Երգ. 8. 5: Ողբ. 4. 7: Յօհ. 4. 35:

Սպիտականիշ: (նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զսպիտակ նիշս. կմ սպիտակ գունով նշանաւորեալ. եւ կամ որ ունի զսպիտակ տեսիլ. որպիսիք են սպիտակ երամք աղաւնեաց: Նարէկ. լա:

Սպիտակապատճառ: (նախդրիւ հոլովի.) || սպիտակ նիւթով պատճառեալ. կմ յօդեալ, եւ կմ կազմեալ: Նարէկ. ղզ:

Սպիտակասեւ. ոյ. ով. ոց. ովք: || մթագոյն սպիտակ. կմ բացագոյն սեւ. որ հակի 'ի սպիտակութիւն. եւ ըստ այսմ ասի 'ի յաշխարհագրութեն Խորենացւոյն, զընակչաց արաբիոյ. Ոմանք քաջասեւք, եւ ոմանք սպիտակասեւք՝ թխագոյն քան զմեզ: տաճկեր. էսմէր:

Սպիտակացուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցող.) || սպիտակ առնել: ռամկ. ճերմըկցնել:

Սպիտակափայլ: (նախդրիւ հոլովի.) || ըսպիտակ գունով փայլեալ. կմ սպիտակ եւ մաքուր. եւ կմ սպիտակագոյն: Նարէկ. 'ի գով. առաք: եւ Յն որդի:

Սպիտակափառ: (նախդրիւ հոլովի.) || ըսպիտակ հանդերձիւ փառաւորեալ, կամ գեղեցկացեալ. եւ կամ սպիտակ գունով պայծառացեալ. կմ լուսափայլ. եւ կամ գերապայծառ: Խորէն. ա. պր. 11: եւ Աճգաթ:

Սպիտակերանգ: (նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զսպիտակ երանգ. կամ սպիտակագոյն: Նարէկ. ղզ:

Սպիտակութիւն. թեան: || սպիտակ գոյն. կմ սպիտակերանգ գոյն. որ է որակութիւն ինչ, որով իմն ասի սպիտակ: ռամկօրէն ճերմկութիւն:

Սպիտակուց. ուցի. աւ. աց. օք: || է սպիտակ հիւթն ձուոյ, որ պատեալ ունի զդեղնուցն. կմ սպիտակ հիւթն աչաց, որ պատեալ ունի զսեւուցն. ըստ այսմ իմս եւ զայլոց նմանեաց: ռամկ. հաւկիթին, կմ աչքին ճերմկուցը:

Սպնգանման: (նախդրիւ հոլովի. եւ մերթ վարի մակբայօրէն.) || այն, որ է նման սպնգոյ. կմ սպնգակերպ. եւ կմ սպնգաձեւ: ռամկ. սիւնկէրի պէս:

Սպուդեայ. կմ սպուրդեայ. դեի. իւ. ից. իւք: || սփրդեայ. այսինքն որ զգեցեալ է զսփրդեղէն հանդերձ. որպիսիք էին Հնդգեաց աշակերտքն սոյն աղանդոյ կրօնաւորեալք 'ի մէջ վարս, որք եւ յերկար կատարէին զգիմնիրային պաշտօնս. վն որոյ ոմանք զբառս սպուրդեայ առեն նշանակել զգիմնիրապաշտօնն. այսինքն, որ գիմնիրի զպաշտօն կատարէ: Խորէն. գ. պր. 67:

Սպունգ. սպնգոյ. ով. ոց. ովք. կմ սպնգի. աւ. աց. օք: || սաղմնուկ. որ է տեսակ ինչ կառամսուսի՝ ծակոտկէն, փափուկ՝ եւ անգայտ իբրեւ զսունկ. գոյանայ 'ի ծովու. կուռեալ զքարամբք: ունի զբնութ միջասահման 'ի մէջ կենդանեաց, եւ տնկոց: զուրկ է յոյժ զգայութեց՝ բաց 'ի շօշափականէն, զի ունի զնշմարանս ինչ զգալոյ. վն զի յորժամ մերձի 'ի նա ձեռն՝ սկսանի մեղմով ամփոփիլ, եւ փոփոքս արձակել: Զսա հանեն 'ի ջուրց 'ի գործածեն 'ի բազում պէտս: որպէս 'ի ջնջել զաղտս. կամ 'ի ցամաքեցուցանել զջուրս, եւ զայլ խոնաւութիս: ռամկ. սիւնկէր: Մտթ. 27. 48: Յօհ. 19. 29: եւ Լամբրօն:

Սպուռ: (նախդրիւ հոլովի. եւ մերթ վարի մակբայօրէն.) || եղանէ սա 'ի սպառ սպուռ բառէս. որ կուրն 'ի կերակուր բառէն. եւ նշանակէ զայն ամ զոր ինչ ըսպառսպուռն. ըստ այնմ Մծբն. ժը. Եղանէին ամենեքեան սպուռ բովանդակ:

Սպտուր. սպտրոյ. ով. ոց. ովք: || քակոր. այսինքն աղբ ուղտու, այծեաց, ոչխարաց, նախրաց, եւ այլոց նմանեաց: ռամկ. ալպոր. կմ ալըքաթ: 'ի վէրս հայոց. ժէ:

Սպրդեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || սպրդեցուցանել. այսինքն մեղմով, կմ հնարիւք 'ի ներքս սողոսկեցուցանել. կմ 'ի ներքս վարել. եւ կամ 'ի ներքս մուծանել. որով մուտն ոչ լինի զգացեալ. ռամկ. [illegible] ներս [illegible]. կմ [illegible] ընել: 2. Պետ.

2. 1: Եւ Ղուկէ. 'ի Մկն. Երգոց: Իսկ մերթ վարի չեղըքաալես. եւ նշանակէ՝ սպրդիլ. զոր տեսցես 'ի նմին բայս: Յոբայ. 4:

Սպրդեցուցանեմ. ցուցի. եցո. անել: (ան ցողակ.) || տե՛ս զսպրդելն՝ ըստ որում է ներգործական:

Սպրդիմ. եցայ. եայ. իլ: (Ձայնակիր.) || մեղմով, կամ հնարիւք 'ի ներքս սողալ. կամ 'ի ներքս սահիլ. կամ 'ի ներքս մուծանել զինքն: ռամկ. սողոսկիլ ներս մտնել. կամ ներս սպրդելը: 3. Մակ. 2. 7: Գաղ. 2. 4:

Սպրդումն. դման. մամբ. մանց. մամբք: || մեղմով, կամ հնարիւք 'ի ներքս սողոսկումն. կամ 'ի ներքս սահումն. եւ կամ 'ի ներքս մը տումն:

Սպրկիկ: (Նախադրիւ. հոլով.) || ջինջ. կամ մաքուր. կամ ազ. կամ փայլուն. կամ այս ծառ. որ տայ զանօթոց. զմարդոյ. զզգեստուց, եւ զայլոց նմանեաց: 'ի գործածի սա յաշխարհաբար լեզուէս. բայց ուրեք ուրեք գտանի նաեւ 'ի քերթողս գրոց. Ըստ այնմ Լամբրօն. Հարկաւոր է սպասուց եկեղեցւոյ սպրկիկ լինել:

ՍՌ

Սռնիլ. կամ սռել: || տե՛ս զՍռնիլ:

Սռնակ. ի. աւ. աց. գք: || ծագի սռ 'ի բանէս սեռն. որ թէ՝ սռնակ. որով նշանակի լինելոյ սեռնոց: եւ յայսմանէ սռնակ՝ անուանեն կոչին սանաւոյքն աշխար հի. յորոյ վերայ գամիցքն երկնից իբր 'ի վերայ լեռնաւոր թևաւորեալ պտտուցն. Ըստ այսմ խմա եւ զայլոց սանդղաց. որք են 'ի Պէ իրրե զիսմեան: 'ի Բառագիրն աշխարհիկէ. որպէս կարծեն:

Սռնապան. ի. աւ. աց. գք: || ծագի սռ 'ի բանէս սռունք. եւ նշանակէ զպահպա նակն սռնից. զրկոյն ժտուղեան, կամ զերկա թեղէն ծածկոյթ սախնակին, որով զոքա կամքն զբանձեան զսրունս եւ զբարձս խաբսանց առ 'ի պահպանել մեռեալ 'ի ռամբից, եւ 'ի հրա ցանից թշնամեաց: 1. Թագ. 17. 6: Ըստ այսմ է եւ 'ի Մծբն. Հր. պաշ տաւ այլաբանութիւն. Ազգանի յուսոյ իբր զսռնապանս սաղաւա րտանին. եւ ունի 'ի ձեռին զսուսերն հոգ ւոյն: Պարծեալ սռնապանս կոչին ոչ ե՛ն ցէ զսռնկապանքը. կամ պահպանելիք սռնից՝ թէ 'ի հրահանգելեաց իցեն, թէ 'ի խա չեաց. եւ թէ 'ի կառաւորելեաց, եւ 'ի լեռնա նեաց: ռամկ. խաչախանց. կամ թիկնապահը. եւ կամ երկաթ շորայ:

ՍՏ

Ստաբան. բանի. նէ. նից. նիւք: || Նա՛ որոյ բանքն են սուտ. կամ ստախօս. կամ սուտ խօս: ռամկ. սուտիսօս: 1. Տիմ. 4. 2: Իսկ մերթ նշանակէ զայն՝ որ է սուտ բան. կամ որ սուտ բանիւք լինի. եւ ըստ այսմ առի ստաբան վարդապետութիւն. թողցուք թեւք. խօսք. եւ այլն:

Ստաբանեմ. եցի. եա. ել: (Չէզոք. եւ մերթ ներգործ.) || ստաբանութիւն առնել. կամ սուտ խօսիլ. եւ կամ սուտ ձեւել:

Ստաբանութիւն. թեան: || սուտ բան. կամ ստաստուցութիւն. եւ կամ ստախօսութիւն: Ոսկէ. կ. հատ. ժդ:

Ստադիոն. ի. աւ. աց. օք: || է բառ յունա կան, որ թարգմանի 'ի հայս բարբառ աս պարէզ, որ է կրկէս, կամ չափ երկար միջոց լինելոյ: 'ի Բառգիրն աշխարհիկէ, որպէս խարկէ: Եւ սա երբեմն համեմատեալ գը րի ոտատ, կամ ըստադ. ըստ այնմ Մծբն. ժթ. Մարտիկն բանաւմարտիկ մի՛ երկցի վասթարեալ 'ի խաղ ստադին. եւ փոքր մի զկնի ասէ, Մենամարտիկն քաջ յօ ժարութեամբ մարտիցէ յըստադիոն հանդիսի:

Ստաշեղու. ի. ու. ոց. գք: || ուրոյն պաշտ ստաց լեզու. կամ որոյ բերանն մշտ խօսի զսուտ. եւ կամ ստաբան: ռամկ. սուտխօսող: Սիրաք. 20. 8:

Ստախօս. ի. իէ. ից. իւք: || սուտ խօսող. կամ ստաբան: ռամկ. սուտ խօսող: Իմաստ. 1. 11:

Ստախօսութիւն. թեան: || սուտ խօսք. կամ ստաբանութիւն:

Ստամբակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || անհնազանդել. կամ բռնանալ. կամ գարշել. կամ խնամել. եւ կամ հոգալ. ռամկ. զիւղէ ընել. կամ պէտ ունել. ըստ այնմ Լամբրօն. Աստեղագործն մշակէ զսերմն, թագաւորէ եւ ստամբէ: Իսկ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ՝ մատակարարել. կամ առնել. եւ կամ 'ի գործ ածել. ըստ այնմ Լամբրօն. 'ի ստամբել զգործադրութիւն սահմանեալ եւ յետ 'ի սմանէ ծագի բառս բազմապատ ծու: Նաեւ բայս՝ առնելոյ, որ 'ի բայքն սթափիլ. բայց թափել: տե՛ս եւ զհրաման կութիւն ստամբեմ բայքն:

Ստամբութիւն. մուն. մամբ. մանց. մամբք: || ստամբութիւն. կամ անհնազանդ. կամ գարշանս. եւ կամ խնամ: Իսկ մերթ մատակարարու թիւն. կամ անօրէնութիւն. եւ կամ վարելն ըն գործ ինչ:

Ստահակ. ի. աւ. աց. գք: || խեռ. կամ կամակոր. կամ ընդոստ. կամ դժնդակ. կամ անդր դամ. եւ կամ զեղխ վարուք: ռամկ. ըստ. կամ էշապատ. կամ հաշտնի. եւ կամ անզօր. 1. Թեսղ. 5. 14: Խորէն. Ծ. պր. 68: Իսկ մերթ անսաստ. կամ անզուսպ. կամ անհնազանդ. եւ կամ ամեհի. եւ ըստ այսմ առի զստահակու թիւն ստահակ ծնելոյն սահմանել. կամ ատե նել 'ի վերայ դազանս ստահակս: Երբեմն եւ դժնդակ. կամ դժնեայ, եւ կամ անհնազանդ ըստ այնմ Ոսկէ. 2. հատ. ժթ. Յաւաղել զս խաղալիս առ նմ իխառ եւ ստահակ պա տիժս: Պարծեալ վարի առ 'ի բան զմեծ յեայ, այսպէս, ստահակս զմայլն կամ ստա հակս վարիլ. եւ նշանակէ ստահակաբար. կամ ստահակութեամբ: ռամկ. հակառակորդ. կամ հակառակութեամբ: 2. Թես. 3. 6:

Ստահակիմ. եցայ. եայ. իլ: (Ձայնակիր.) || խեռել. կամ դժնդակաբար լինել. կամ ընդ դիմել. կամ անզգամել. եւ կամ զեղխ ... լինել: ռամկ. հակառակութեամբ ընել. 2. Թես. 3. 7: Խորէն. Ծ. պր. 26: ...

Ստահակութիւն. թեան: || Խեռութիւն. կամ հեստութիւն. կմ գլխապարծութիւն. կամ անզգամութիւն. և կմ զեղխութիւն: ռամկ. Խորամանկութիւն. կմ հաւլըրթայութիւն: 2. Մակ. 9. 3:

Ստահամբաւ. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ ըղ սուտ համբաւ. կմ սուտ համբաւել. և կմ զսուտ համբաւօղ և հրատարակօղ:

Ստամբակ. ի. աւ. աց. ք: || Խստամբակ. ՚թ խստասիրտ. կմ գժնեայ. կմ դառնաբարոյ. և կմ դաժան, ընդ որում ոք ոչ կարէ խօսիլ յաղագս դժնդակութեան: ռամկ. Տէլ. կմ Ենըճէօրի: Ղուկ. 19. 21: Ոււնէ. 2. հատ. Է: Իսկ մերթ ստահակ. կամ Խեռ. կմ ապստամբ. և կմ ընդդիմացեալ: Նարեկ. զե: Մծբն. ժթ: և Լամբրոն: Մերթ և անզգամ. կմ աններհաճելի. կմ անհնազանդ. և կմ անհնարին ատսոտի. Եւ այնմ Աճառ. Զի սպրեսցի ՚ի ստամբակ բանսաթէ անօրինին:

Ստամբակիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնակր.) || ստամբակ լինիլ. ՚թ խստանալ. կմ դժնեանալ. կմ Խեռալ. կամ ապստամբել. կմ գլխապարծ լինիլ. և կմ անզգամիլ: ռամկ. Ենըճէօրի օլմագ. կմ Տէլ կէննալ. Նարեկ. ժա. և ՚ի Վարս հարց. ժա:

Ստամբակութիւն. թեան: || Խստաբարոյութիւն. կմ դժնէութիւն. կմ դաժանութիւն: ռամկ. Ենըճէօրլուք: Իսկ մերթ՝ ստահակութիւն. կմ Խեռութիւն. կմ ապստամբութիւն. և կամ ընդդիմացեալ գործողութիւն: Մծբն. Թ:

Ստամոքս. քսի. սւ. քսաց. կմ մոքսաց. քք: կմ քսէ. քսք: || է բառ յունական. որով նշանակի պարկն կախեալ զորկորդ. ուր ժողովեալ կերակուրն, և ըմպելին՝ բնական ջերմութեամբ եփի, և մարսի: 1. Տիմ. 5. 23: ՚ի Վարս հարց. Ժը: Սորա առաջին մասն հայերէն կոչի խախացոյց. որով և երբեմն անուանի բոլոր ստամոքսն:

Ստամոքսացաւ. ի. աւ. աց. կմ ոց. ք: || ունօղ ցաւս ստամոքսի. կմ նա, որոյ ստամոքսն ախտացեալ է: Շնորհալին: Իսկ մերթ նշանակէ ցաւն, կմ ախտն ստամոքսի:

Ստայերգ: (Նախադրիւ հոլովի.) || ըհ ստութեան. կմ բովանդակն սուտ. կմ ստապատիր: ըստ այսմ բարդի և բառս խաստրակեղծ. զոր տեսցես ՚ի տեղւոջ իւրում:

Ստայօղ. յօղի. իւ. ից. իւք: || յօղօղ. և սրբօղ ստութեան. կմ դրդօղ ՚ի ստախօսութիւն:

Ստայօդ. ի. իւ. ից. իւք: || ստաբար յօդեալ. ՚թ յօրինեալ, կմ շարադրեալ. և կմ ստութեամբ հնարեցեալ: ռամկ. փէօղի: և ըստ այսմ ասի. ստայօդ Ձայն, կամ բանք, կմ ստայօդութիւն. և այլն: Նարեկ. խը. և ղզ: և Լամբրոն: Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ զստութիւն յօդէ. ՚թ շարադրէ, կմ հնարէ: ռամկ. սուտ փէօղիւ էնող:

Ստայօդեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || յօդել զստութիւն. կմ ստութեամբ շարադրել, և կմ հնարել զինչ: ռամկ. սուտ փէօղիւ էնել:

Ստայօդութիւն. թեան: || յօդուած, կմ շարադրութիւն ստոց. և կմ հնարմունք սուտ թեց: ռամկ. փէօղի բան:

Ստանամ. ացայ. ացիր. անալ: (Ներգործ.) || ունիլ, կմ առնուլ ինքեան զինչ արծաթով, կմ աշխատութեամբ, կմ ժառանգութեամբ, և կմ երբևէ զպարգև ընդունելով յումեքէ: ռամկ. Ղազանմագ. կամ ունենալ: Ծննդ. 4. 1: և 12. 5: Գործ. 1. 18: Իսկ մերթ նշանակէ ստեղծանել. որպէս Յովբ. 16. 17: Սաղմ. 103. 30: Յայտ. 4. 11: ըստ այսմ է և ՚ի Նարեկ. ժա. ուր ասի. ՚ի ձեռն ձեռին ստացօղին իմոյ յանկեց. ՚թ ստեղծողին իմոյ: և ՚ի շարականս. ասի. Առաքեցեր որդի մայր ստացօղին զքեզ, զկուսական քո Որ զկամս: տե՛ս և զՍտացուած. և զՍտացական: Արդ՝ գիտելի է, զի կրաւորականն սորա կերպաւորի երբեմն ՚ի կատարելոյն այսպէս. ստացայ. ստացանիմ. որպիսի է և բայս ընթեռնում. որոյ կրաւորականն լինի երբեմն՝ ընթերցանիմ. ըստ այնմ 2. Մակ. 2. 26. Հոգացաք մեք առնել ընթերցանելեացն զբօսանս: Եւ ըստ այսմ առել լինի ՚ի Գիրս Ծննդաբանութեան. ուր ասի՝ ստացեալն ստացանի: Եւ ՚ի Գիրս պարագլխոց ասի. Զի ըստ պատկերին ասացն ստացանիլն. ՚թ ՚ի ստեղծանիլն:

Ստանիկ. ի. իւ. աց. ք: || ստրուկ. ՚թ ծառայ. և կմ հպատակ. և ասի ստանիկ. իբր թէ ստորանիկ. զի յատուկ է այսպիսեացս դոլ ստորադրեալ այլոց: ռամկ. Բօնտիւ. կմ ըռայէ:

Ստանձնեմ: || տե՛ս զՊատանձնել: Աճառ.

Ստանուն: (Նախադրիւ հոլովի.) || ունօղ ըղ սուտ անուն. կմ ստութեամբ անուանեալ այս ինչ, կմ այն ինչ. կմ այս ոմն, և այն ոմն: որպէս որ անուանի աստուած, և ոչ է. կմ քրիստոնեայ, և ոչ է:

Ստաշխն. խին. ամբ. անց. ամբք: || խեժ կաթեցեալ ինքնին ՚ի զմռնենւոյ. որ և ասի՝ զմուռս: Բայց մանաւանդ ստաշխն կոչի անուշահոտ իւղն հանեալ ՚ի նորահաս զմռոյ ջրով թացելոյ. յորմէ հող մեն զօծանելիս. և երբեմն չորացուցեալ ՚ի կէր առնուն ՚ի ծխանելիս, և ՚ի դեղագործս: Ծննդ. 37. 25: Եւսբ. 3. 34: Եզեկ. 27. 16: գրի սա և ստաշխն: Սիր. 44. 9: Եզեկ. 1. 12:

Ստապաճուճ. (Նախադրիւ հոլովի.) || սուտ պաճուճօղ. կմ սուտ հնարօղ: ռամկ. սուտ փէօղիւ ընօղ: Իսկ մերթ սուտ պաճուճեալ, ՚թ ստութեամբ զարդարեալ, կմ հնարեալ. և կմ կեղծեալ. որպիսիք են մակամուծեալ իրք. կմ մտացածին բանք: ռամկ. փէօղի:

Ստապարծ. ի. իւ. ից. իւք: || սուտ պարծօղ. կմ ՚ի ստութիւն պարծօղ:

Ստապատիր: (Նախադրիւ հոլովի.) || ստութեամբ պատրօղ. կմ որ է սուտ, և պատրէր. կմ կեղծաւոր, և պատրողական. և ըստ այսմ ասի. ստապատիր կուռք, կմ գէ. ստապատիր խօսք, կմ խորհուրդ, կմ մոլորութիւն. և այլն. Նարեկ. ղէ:

Ստասաց. ի. իւ. ից. ցք: || ասօղ զսուտ. կմ ստախօս: ռամկ. [illegible]:

Ստատ. կամ ստատ. ի. իւ. ից. իւք: ||

տե՛ս զՍտադիոն։

Ստատաղ. ի. իւ. ից. իւք։ || ստատեան. կմ՛ ստախօս։

Ստացական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամենայն, որ վերաբերի առ ստացուածս. կամ ստանալի, և կամ ստացեալ։ Իսկ մերթ ստեղծական, և կամ եղական։ Խորէն. Գ. գլ. 33։ և 'ի Գիրս Գրիգորի մծաբանին։

Ստացանիմ. ստացեալ եղէ. լեր. ստացանիլ։ || տե՛ս 'ի բայն ստանալ։

Ստացիչ. ցչի. չաւ. աց. օք։ || ստացօղ, որով մերթ նշանակի նա, որ ստանայ. կմ՛ ունի ինքեան զինչ ստացմամբ. և կմ՛ սեփականօղ։ Եսայ. 1. 3։ Իսկ մերթ ստեղծիչն. կմ՛ արարիչն։ ըստ այնմ Ընդհանրին. Ստացիչն ստացանի. և անստանելին տարեալ լինի։

Ստացուած. ոյ. ով. ոց. ովք։ || ստացուածն. կմ՛ գին, որով ստանայ ոք զինչ։ Ղեւտ. 22. 11։ Իսկ մերթ ժառանգութիւն. կմ՛ կալուած. և կամ վիճակ, զոր ստանայ ոք ինքեան։ ռամկ. մուլք։ Ծննդ. 23. 4։ Ղեւտ. 14. 34։ Բայց մանաւանդ յոգնակի առեալ նըշանակէ զինչս, կմ՛ զգոյս, որպիսիք են ոսկի, արծաթ, կահք, կարասիք. խաշինք. բնակարանք. և այլն։ ռամկ. բուղալ. կմ՛ մալ։ Ծննդ. 13. 6։ Եզեկ. 10. 10։ Թուոց. 31. 9։ Դարձեալ նշանակէ ստեղծուած. կամ արարած. այլ և ստանալն՝ ստեղծանել. կմ՛ առնել։ Տօբ. 8. 7. Յուդիթ. 9. 17։ և 16. 17։ Յոբ. 1. 18։

Ստացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. անել։ (անցողակ.) || երբեմն ածանցի 'ի ստել բայէն, և արտաբերի ըստացուցանել, և նշանակէ սուտ առնել. կմ՛ 'ի սուտ հանել. և կմ՛ ունայնացուցանել։ ռամկ. սուտ չըքըրել. կամ սուտ չգել։ Իսկ երբեմն 'ի ստանալ բայէն, և արտաբերի ըստացուցանել. և նշանակէ տալ ումեք ստանալ զինչ։ ռամկ. ձեռփցնել։

Ստացք. ից. իւք։ (անեզական.) || ստացումն. կմ՛ ստացուած։

Ստափառ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զսուտ փառս. կմ՛ սնոտի փառաւորեալ։ Իսկ մերթ նա, որ զսուտ կարծիս, կմ՛ ըզմոլար իմացուածս ունի 'ի բանս հաւատոյ, որ և անուանի չարափառ։

Ստափառութիւն. թեան։ || սուտ փառք. կմ՛ պատիր փառաւորութիւն։ Իսկ մերթ նշանակի սուտ կարծիքն. կմ՛ մոլար իմացուածն, մանաւանդ 'ի բանս հաւատոյ, որ և կոչի չարափառութիւն։ Կիւրղի պարապմանց։

Ստգիւտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ ստգտանել բային, և նշանակէ ստգտանք. կմ՛ մեղադրութիւն։ Իսկ մերթ՝ ստգտելի. կամ մեղադրելի, և կամ յանդիմանելի։ ռամկ. այիպլու։ Երբեմն ևս պարսաւելի. կմ՛ խոտելի. կմ՛ արատաւոր. և կմ՛ պախարակելի։ Ըստ այնմ Կիւրղի Եզեկ. Գ. Զինչ անգամ իցէ, որ ստգիւտն համարեցի 'ի պաշտնէլի արարածս մարմնոյս այսորիկ։ և իթ, ասի. Աշըղ՝ զինչ ըստգիւտ է 'ի մարմնի քում ստեղծեալ։

Ստգտանեմ. գտի. գտից. գես. գտեա. ել։ (Ներգործ.) || տե՛ս զԸստգտանել։ Առակ. 28. 11։ Գաղ. 2. 11։ Ա. Յովհ. 3. 20։

Ստգտանք։ || տե՛ս զԸստգտանք։ Նարեկ. Թ. և Լամբրոն։

Ստեղն. կմ՛ ստեղ. ղոյ. եաւ. եայ. եօք։ || է տեսակ ինչ երաժշտական նուագերգութեանց յօրինեալ բազմազան խազիւք և նշիւք իբրև ստեղամբք. ք՝ ձիւղովք. յորմէ և կոչեցաւ ստեղն. իբրթէ ունօղ զստեղունս։ 'ի Շարականոցի։

Ստեղծաբանութիւն. թեան։ || ստեղծեալ, կմ՛ հնարեալ բան. կմ՛ բանաստեղծութիւն։ Նարեկ. Ը. և Ձ։

Ստեղծագործ. ի. աւ. աց. օք։ || ստեղծագործօղ. ք՝ նա՝ որ ստեղծմամբ առնէ զինչ. և կմ՛ ստեղծօղ։ Նարեկ. ՂԵ։ Իսկ մերթ արարեալ ստեղծմամբ. կմ՛ ստեղծեցեալ. և կմ՛ ստեղծական։ Ագաթ։

Ստեղծագործեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || ստեղծմամբ առնել. կմ՛ ստեղծանել։ ռամկ. ստեղծել։ Նարեկ. խթ. հէ։ և 'ի Գիրս թղթոց։

Ստեղծագործութիւն. թեան։ || ստեղծագործելն. կմ՛ ստեղծումն. որ է արարչագործութիւն յոչնչէ։

Ստեղծական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամէն, որ վերաբերի առ ստեղծումն. կմ՛ որ ստեղծմամբ է եղեալ. և կմ՛ ստեղծեցեալ։ Նարեկ. 'ի յիշատակարանն։

Ստեղծակից. կցի. աւ. կմ՛ իւ. աց. օք։ || կցորդ ստեղծման. կմ՛ 'ի միասին ստեղծօղ։ Մերթ ևս 'ի միասին ստեղծեցեալ։

Ստեղծանեմ. ստեղծի. ստե՛ղծ. անել։ (Ներգործ.) || արարչագործել. ք՝ յոչնչէ առնել. կմ՛ 'ի չգոյէ 'ի գոյ ածել զէակ ինչ, որ է սեպհական Այ։ ռամկ. ստեղծել։ Ա. Մակ. 2. 2. և 5։ Յայտ. 4. 11։ Դարձեալ նշանակէ նորոգ հնարել. կմ՛ կազմել. կմ՛ կերպաւորել. և կմ՛ ձևացուցանել զինչ 'ի նիւթոյ. այլ թէ զմարդն 'ի հողոյ և զգազանս յերկրէ։ Ծննդ. 2. 7. և 19։ Բրուտն զանօթս 'ի կաւոյ. քանդակագործն զպատկերս 'ի փայտէ. ոսկերիչն զկերտուածս 'ի հրահալելեաց. կռապաշտք զկուռս յապականացու նիւթոց, կմ՛ զչարիս 'ի սրտէ։ Յ. Մակ. 12. 33։ Իմաստ. 15. 8. և 16։ Եսայ. 29. 16։ և 41. 29։ և 44. 9։ Ստեղծել ևս փոխանակ ասելոյ հնարել զգիրս կմ՛ զբանս ինչ՝ ասի՝ ստեղծանել։ Խորէն. Գ. գլ. 53։ և 'ի Գիրս Գրիգորի մծաբանին։

Ստեղծեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || Նոյն է ընդ վերնոյն։

Ստեղծիչ. ծչի. աւ. աց. օք։ || ստեղծօղ. ք՝ ամենօղ, կմ՛ գոյացուցանօղ յոչնչէ. որ առ միայն զԱյ։ Իսկ մերթ նորոգ հնարօղ. կմ՛ կազմօղ. և կմ՛ կերպաւորօղ զինչ. որպիսի է բրուտն. կմ՛ քանդակագործն. և այլն։ Իմաստ. 15. 11։ Եսայ. 29. 16։

Digitized by Google

Ստեղծուած . ոյ . ով . ոց . ովք : || ստեղծեալ էակ . կամ արարած . որպիսիք են ամ իրք, որք ոչ են ած, այլ գործք նր : Սաղ . 103 . 24 : 1 . Պետ . 2 . 13 : Իսկ մերթ նշանակէ հնարեալ, կամ ձեւացուցեալ կազմուած, կամ կերտուած . և կամ այլ իր . որպիսի է մարմին մեր . և կամ անօթք բրուտի . և այլքն որ մանք : Սաղմ . 102 . 14 : Եսայ . 29 . 16 : Իսկ յայսմանէ առեալ ստեղծուած կոչին նիւթեղէնքն, կամ խորհուրդք սրտի մարդկան . որպէս Յուդիթ . 8 . 28 : Նարեկ . Ղ :

Ստեղծութիւն . թեան : || ստեղծումն . կամ արարչագործութիւն . որ է յօրինել արարչութիւն : Նարեկ . 'ի Մեկն . Երգոց :

Ստեղծում . ստեղծի . ստեղծ . ծուլ : || տես զՍտեղծանել : Եսայ . 53 . 11 :

Ստեղն . ղան . ղամբ . ղունք . ղանց . ամբք : || ուղեշ . կամ ոստ . կամ ձիւղ : ռամկ . ճիւղ . կամ ճեղ : Իսկ յայսմանէ առեալ նմանութեամբ ստեղն կոչին երեք մասունք տախտ՝ ա . ըստ որում են նմա իբրեւ զձիւղս : Յորդ : Սոյնպէս անդրադարձաբար ստեղն կոչին երկայնաձիգ մասունք ջահից իբրեւ ըղձիւղս արձակեալք 'ի նոցանէ ստորեւ անտի . և կամ շուրջանակի՝ ունելով իւրաքանչիւրն 'ի ծայրս իւրեանց զճրագս : Ելից . 25 . 31 . և 32 . և 33 : Դարձեալ նշանակէ զշառաւիղս արմատոյ, որք գաւազանաձեւ բուսեալք անձին առ արմամբք ամանց անկոց . զորս երբեմն 'ի բաց անջատեալ անկեն յայլուր առ 'ի լինիլ ծառ : ռամկ . ֆիդան : Երեմ . 17 . 8 : Մերթ եւս նշանակէ զբունն ծառոց, կամ անկոց, որ ունի 'ի վերայ իւր զամ ձիւղս և ոստս : Եզեկ . 31 . 12 . և 13 : Կերուբ էնձ . ԺԴ : Իսկ յայսմանէ առեալ ստեղն կոչի սիւն ծխոյ խնկոց . ըստ որում իբրեւ զբուն ծառոյ ուղիղ բարձրանայ, և 'ի վերին ծայրն ցնդի ստտ և անդ, և իբրեւ բաժանի 'ի բազում ձիւղս : Երգոց . 3 . 6 : Նարեկ . ԼԹ : Դարձեալ ԾԹ տաղաչափից նշանակէ զեռավանկ բառն, որոյ առաջին վանկն է երկայն, և վերջին երկուքն աղօտք, ԾԹ սուղք, կամ կարճք . որպիսիք են տըքա . հայրենի օգոստոս . օրինօրդ :

Ստեղնաձիգ : (նախդրիւ հոլովի .) || զստեղն ձգօղ . ԾԹ զձիւղս տարածօղ . կամ զոստս և զբողբոջս արձակօղ : Նարեկ . ղկ :

Ստեղնիմ . նեցայ . եայց . իլ : (ձայնակր .) || արձակել զստեղն . կամ բողբոջիլ . կամ ընձիւղիլ . և կամ բուսանիլ . և ըստ այսմ տափ՝ ստեղնեալ ծառ . կամ ծաղիկ . և այլն : Շնորհալին : և Լամբրոն :

Ստեմ . եցի . եա . ել : (չէզոք . և մերթ ներգ .) || ստախօսել . կամ ստախօսանալ . կամ խաբել . և կամ կեղծել . և տափ՝ զնմանէ, որպէս ինչ ցուցանէ արտաքուստ, և զայլ ինչ ունի 'ի ներքուստ : Ղեւտ . 6 . 2 : 3 . Թագ . 13 . 18 : Սաղմ . 131 . 11 : Իսկ յայսմանէ առնի անդրադարձաբար տափ՝ ստել գինւոյ՝ յորժամ երեւի յորդ և առատ լինիլ յաղագս առատութեան խաղողոյ, և ոչ գտանի այնպ : Ովս . 9 . 2 : Այնպէս յորժամ ծառք . կամ բերք ոչ երեւին առատապէս պտղաբերել, կամ արտադրել, և այնպէս ոչ լինին՝ ստին . ստել : Ամբակ . 3 . 17 : Դարձեալ նշանակէ 'ի սուտս հանել զոք . կամ ստուցանել զբանս ուրուք : ռամկ . սուտ հանել . կամ սուտ յգել :

Ստեպղին . ղնոյ . ով . ոց . ովք : || է բերքբուսոյ իրիք նման երկայն բողկի . ունի ըղհամ անոյշ, և զգոյն կարմիր . կամ դեղին . կերեալ լինի իբրեւ զպտուղ . զոր և երբեմն եփեն . և կերակուր կազմեն . զսա կոչեմք պարսկական բառիւ գազար : տաճկեր . հավուճ . կամ ֆոռլուղուխ :

Ստերդումն . դման . ման . մունք . մանց . մամբք : || նա՝ որ զսուտ երդնու . կամ ստերդումն, որ է երդմնահար : ռամկ . սուտ երդում ընօղ . կամ երդում չպահօղ : 1 . Եզր . 2 . 23 : Զաք . 5 . 3 : 1 . Տիմ . 1 . 10 :

Ստերիւր . ոյ . կամ ի . իւ . ից . օք : || մոլար . կամ սխալ . կամ թիւր . կամ արտուղի . և կամ խոտորեալ : ռամկ . ծուռ : և ըստ այսմ ասի՝ ստերիւր հետք, կամ ճանապարհ . ստերիւր այր, կամ բան . և այլն : Լամբրոն : 'ի սմանէ բղխի բառս՝ անստերիւր :

Ստերիւրեմ . եցի . եա . ել : (ներգործ .) || թիւրել . կամ շեղել . կամ խոտորեցուցանել . կամ սխալեցուցանել . կամ մոլորեցուցանել : ռամկ . ծռել : Ովս . 2 . 14 .

Ստերիւրեցուցանեմ . ցուցի . եցն . անել : (անցող .) || նոյն է ընդ վերնոյն :

Ստերիւրիմ . եցայ . եայց . իլ : (ձայնակր .) || թիւրիլ . կամ շեղիլ . կամ սխալիլ . կամ զատուղիլ . կամ վրիպիլ . և կամ մոլորիլ : ռամկ . ծռիլ . Իմաստ . 6 . 24 :

Ստերջ . ոյ . կամ ի . իւ . ից . իւք : կամ այ . օք : || առժամանակեայ ամուլ . ըստ այլ անասունքն, որպէս խաշինք . նախիրք . գրաստք, և այլք նմանք . յամին յորում դադարին 'ի ծննդենէ, կամ ոչ ծնանին, ստերջ կոչին . իսկ յետոյ մինչ սկսանին ծնանիլ, ծննդական ասին : ռամկ . և սաւի՝ տփերջ : և տաճկ . խուըր . կամ ղուըր :

Ստերջանամ . ացայ . ացիր . անալ : (ընդ միջ .) || տես զՍտերջիլ .

Ստերջենամ . եցայ . եցիր . ենալ . (ընդ միջ .) || տես 'ի ներքոյ զՍտերջիլ :

Ստերջիմ . եցայ . եայց . իլ : (ձայնա .) || ստերջ լինիլ . ԾԹ դադարիլ անասնոց 'ի ծննդենէ զամ մի . կամ երկուս . և կամ աւելի եւս, որով լինին առ ժամանակ մի ամուլք : Ծննդ . 31 . 38 :

Ստերջութիւն . թեան : || առժամանակեայ ամլութիւն անասնոց, որպէս ոչխարաց . և այծեաց . և այլոց նմանեաց :

Ստեւ . ոյ . ով . ոց . ովք : || բուրդ, կամ մազ ուղտուց . գրաստուց, խոզից . և այլոց նմանեաց : Մատթ . 3 . 4 : և Աշխար . Իսկ յայսմանէ առեալ նաեւ քուրձն, կամ խորգն՝ գործեալ 'ի մազից ուղտուց՝ ստեւ ասի որպիսի էր խարազն, զոր զգենոյր Յովհաննէս մկրտիչն : Մարկ . 1 . 6 :

Ստեղագիտակ · ի · աւ · ագ · օք ։ ‖ այն՝ որոյ գիտակքն, կամ մազքն են ստեղք, ցի բուրդ՝ և կամ նա՝ որ ունի զմարմնով խորով զգի- տակս ստեղոյ ; ցի բրդոյ · որպիսիք են ոչ խարք, և այլք գեղմնաւոր անասունք ։ Նորէկ․ 'ի Գողէկոփ կոռոյն ։

Ստէպ · ստիպոյ · կամ ստիպի · աւ · կամ ով ։ ‖ է արմատ ստիպել բային, որով նշանակի ստիպումն · կամ բռնադատութիւն · կամ սաստ կութիւն · կամ փոյթ · կամ շտապ ։ ռամկ․ ար փրանց · կամ զօռ ։ և ըստ այսմ առի 'ի սաստ պոյ սրտին առնել զինչ, կամ ստիպաւ տագնապել · և կամ ստիպով փութալ · և այլն ։ 1․ Մակ․ 2․ 15 ։ Մծբն․ ժզ ։ Ոսկե․ 1․ հատ․ ժզ ։ իսկ մերթ՝ յաճախ · կամ հանապազորդ · կամ սաստիկ և յարատև ։ և ըստ այսմ խմանի , մինչ ասի , ստէպ հիւանդութիւնք , կամ ստէպ աղօթք , կամ հարուածք · և այլն ։ 1․ Տիմ․ 5․ 23 ։ Ոսկե․ 2․ հատ․ ն ։

Ստէպ ։ (մակբայ յաճախական · կամ երագական ·) ‖ ստիպով · կամ շտապով · կամ անյապաղ փութով · կամ փութանակի · կամ յաճախապէս · և կամ հանապազորդ ։ ռամկ․ զօռով · կամ արփրանց · կամ սըխ ։ Ղուկ․ 5․ 33 ։ Գործ․ 12․ 16 ։ և 24․ 26 ։

Ստէպ ստէպ ։ (մակբայ յաճախական , կամ երագական ·) ‖ սաստիկ ստիպաւ · կամ յաճախակի · կամ խիտ ընդ խիտ · կամ փոյթ ընդ փոյթ · կամ երագ երագ ։ ռամկ․ Բէկ Բէկ · կամ սըխ սըխ ։ 2․ Մակ․ 5․ 6 ։ Ոսկե․ 1․ հատ․ ը․ թ․ և ժա ։ Եւ մերթ վարի երբեմն զանուն և նշանակէ յոյժ սաստիկ · կամ կարի ստի պողական · ըստ այնմ․ 2․ Մակ․ 6․ 7 ։ Վա րէին ածէին՝ ստէպ ստէպ տագնապաւ ։

Ստեքերոնն · ոնի · ին · նց · նօք ։ ‖ է բառ յու նական · և նշանէ՝ միաւորել · կամ տառնաւոր , ցի տարրք , և չափաւորք ամեն յօրինել․ որ պիսիք են գիրքն յօգայ · սաղմոսաց · առա կաց · եկղեսիաստիկեայ , և երգոց երգոյն · զի որոյ ասի Կիւրղի Երուս․ դ․ իսկ ստե քերոնն գիրք հինգ , յոբ · և սաղմոսն · և զգօնութիւն · և եկղեսիաստիկեա · և օրհնու թիւնք օրհնութեանց ։ տես և զՍտիքս ։

Ստին · ստեան · 'ի ստեանէ · ստեանբ · եանց · եամբք ։ ‖ է պտկաւոր մնդամ իգաց՝ ըստ նարան կաթին , որով սնուցանեն զզաւակ․ ռամկ․ ծիծ ․ 3․ Մակ․ 5․ 28 ։ Յոբ․ 3․ 12 ։ Ովս․ 1․ 8 ։ Այսպէս առնիք կոչին հետք այսպի սեաց անդամոց , որք զանմոխին յարուսթա փուրք 'ի կաթանց ։ Յոյփ․ 1․ 13 ։ Իսկ բարձեալ, նմանութեամբ առնին կոչին աղբիւրք · կամ ակունք ջուրց · ըստ որում բղխի 'ի նոցա նէ ջուր 'ի սնունդ անկոց և կենդանեաց · այլ 'ի ստեանց կաթն, 'ի սնունդ երեխայ- ից ։ Ծննդ․ 18․ 14 ։ Դարձեալ՝ յորժամ ա- սի անկանիլ ստեանց , երբեմն նշանակի 'ի դուրս անկանիլն · ցի 'ի դուրս ցցուիլն նց երբև զգուռմ․ այլ հանդիպի աղջկանց , յորժամ 'ի չափ հասակի ժամանեն , և կա րեն այնուհետև առն լինել ։ Եզեկ․ 16․ 7 ։ իսկ երբեմն նշանակի 'ի վայր անկանիլն · ցի 'ի վայր խոնարհիլն և կախիլն նց , որ հան դիպի 'ի բառնալն կուսութեան , զի յորժամ աղջկունքն կոյս են, առնիք նց զգմնեալ ուռուցեալ կան · բայց յորժամ տապա նին ընդ առն լինելով՝ այնուհետև 'ի վայր հակեալ կախին՝ ծանրացեալք կաթամբք · և ըստ այսմ է Եզեկ․ 23․ 3․ ուր ասի · Անդ անկան ստինք իւրեանց · և անդ անկան 'ի կուսութենէ ։

Ստիպաբար ։ (մակբայ յաճախական ·) ‖ ստիպաւ · կամ ստիպելով · և կամ յաճախա պէս ։ ռամկ․ զօռով · կամ արփրանց ։ Ոսկե․ 2․ հատ․ լը ։

Ստիպեմ · եցի · եա · ել ։ (ներգործ․) ‖ ստի պաւ մղել 'ի գործ · կամ բռնադատել · կամ տագնապել · և կամ փութացուցանել ։ ռամկ․ զօռ անել · կամ արփրընել ։ 2․ Թագ․ 13․ 27 ։ 2․ Մակ․ 6․ 1 ։ 2․ Կորն․ 12․ 11 ։

Ստիքս · կամ ըստիքս · և կամ ստիքս · ոյ · իւ · ից · իւք ։ ‖ է բառ յունական , որով եր բեմն նշանակի կէտ · կամ նիշն , որպիսի է այն՝ որ զմի բանն , կամ առանն 'ի միւ սոյն որոշէ ։ Ոսկե․ 1․ հատ․ ը․ իսկ երբեմն նշանակի․ ստիքսաւոր բանն , կամ առանն բա նից՝ աւարտեալ միբերանկեամբ ։ և ըստ այսմ ծանգի 'ի սմանէ բառս՝ ստեքերոնն ։

Ստկերեմ · եցի · եա · ել ։ ‖ տես զԸստանկե- ռել ։

Ստկու ։ ‖ տես զԸստկու ։

Ստնանամ · նացայ · ցիր · նալ ։ (ընդ․ մի՛) ‖ տես 'ի ներքոյ զՍտնանել ։

Ստնանեմ · նանեցի · եա · ել ։ (ներգործ․) ‖ յաղթել · կամ պարտել · կամ յաղթահա րել · և կամ նուաճել · և սա ըստ մեծի մա սին առնու զօրական իմաստ · այլ և յաղ թելն ․ 1․ Մակ․ 9․ 9 ։ Ծննդ․ 1․ 19 ։ և 15․ 20 ։ Աղփոն․ և Լամբրոն ։

Ստնդեայ · դիի · իւ · եայք · եայց · ‖ տես զՍտնդիաց ։ Սաղ․ 8․ 3 ։ Ողբ․ 2․ 11 ։ Մատ․ 21․ 16 ։

Ստնդիայ · դեի · իւ · իւք ։ ‖ տես 'ի ներքոյ զՍտնդիաց ։ Ծննդ․ 44․ 7 ։ Խորէն․ բ․ գլ․ 70 ։ և Լամբրոն ։

Ստնդիաց · դիեցի · աւ · ագ · օք ։ ‖ դիեցօղ ստեանց · կամ մանուկ՝ որ զստեանն դիէ · և կամ կաթնկեր ։ ռամկ․ ծծկեր · կամ ծիծ ծծօղ · կամ կոյն ուտօղ ։ Թուոց․ 11․ 12 ։ 1․ Թագ․ 15․ 3 ։ 3․ Թագ․ 3․ 25 ։ Յովէլ․ 2․ 16 ։

Ստնդիացի · ացեաց · եաք ։ ‖ ստնդիաց · կամ երեխայ կաթնկեր · ըստ այնմ Խորէն․ գ․ գլ․ 27 ։ հարկին յառնել մինչև ցկին · բաց 'ի ստնդիացեաց ։ և 'ի Յն օրէն․ տա- սի · Այլ ազգն ստնդիացին , որ զմօրն մի ջըն ծծէ զատին ։

Ստնզաւ ։ ‖ տես 'ի ներքոյ զՍտնաւոր ։

Ստնաւոր · ւորի · աւ · աց · օք ։ ‖ ստեան ունօղ · ցի նա , որ կարկառէ զստեանս 'ի կերակուր որ դւոյ 'ի դիեալ · կամ սնուցանէ զնոյն կա թամբ ստեանց իւրոց · թէ մարդ նց իցէ · և թէ սատար որք , որ և ասի դայեակ ։ ռամկ․ ծիծ տուօղ · կամ ծծմայր ։ Մարկ․ 13․ 17 ։ Ղուկ․ 21․ 23 ։ Խորէն․ բ․ գլ․ 34 ։ և 77 ։ Եւ երբեմն գրի առ ստնդուռ · այլ և արգանդն · որ-

Digitized by Google

գանդ . և ունոան , ունոգ . փա գի տառքս ։ և գ . յաղթութեան ընդ ընթեր բաղդատ ան գամ փոխադրեն է միմեանց ։ Մատթ. 24. 19։

Ստանձնեմ . եցի . եա . ել ։ (Ներգործ.) || Անձնիւ ընդունել . կմ անձնաւորել . կմ զատանել . և կմ բաժանել ։ ռամկ. դէօշիւրը ընել . կմ գալ փէլ ։ 'ի ամանէ ծառի բառս անառանձելի , որ է անբաժանելի ։

Ստաղոգի . դաց . խաւ . խաց . եօք ։ || Ծառի 'ի յունական բառէս ստիւրակս . որ է անուշութեան . զխտեալ է տող , կմ տուն բանից . իսկ յօդուած է բան , կմ բարբառ երգոց . և այլն ։ Ուստի բառիս ստաղոգի նշանակէ . տուն առ տուն փոփոխ ասացուած երգոց . կամ տուն առ տուն փոփոխ եղանակելի երգն ։ Երբ յայտնա նէ առնել ստաղոգի կոչին մանաւանդ նոյնք սաղմոսք դաւթի , զորս օրէն է եր գել կմ առնել յեկեղեցւոջ տուն առ տուն փոփոխաբար . Որպիսի է խն. սաղմոսն . Ա . ծեզ տր համբարձի . զոր առնելք ողբաձայն յառաջադին դերեկոյեան ժամերգութեան ա ւագ երեքշաբթին ։ Եւ ձէ. սաղմոսն . Տր սպ փրկութեան իմոյ . զոր առնելք նախ քան զառաւօտեան ժամերգութիւն մեծի շա բաթուն . Այնպէս են և սաղմոսք եէ. յիշանց ։ Նաև ձէդ. սաղմոսն . Ողորմեցի զի ընդիցէ . որ յառաջագոյն կոչի ստաղո գի մաշտոցին ։

Ստամն . ի . ու . ամբ . օք ։ || բաղուզ , որ է կարա սաձև փոքրիկ ամանոյ իւղ . իւղոյ . կմ մեղու և նանանեց . ռամկ. բարդակ . կմ քուփ ։ Յ . Թագ. 14 . 3 ։ Իսկ մերթ սափոր . կամ կուժ . կմ դորակ . և կմ քաղաքադինու ամանոյ . և նմանեաց . ռամկ. թէստի . կմ ղումբ . կմ ղա նաքոյ . Մարկ. 7 . 4 . և 'ի վերս հարց . էջ.

Ստայր . ատուցի . իւ . ոյց . կմ եց . օք ։ || Ջա մարիտ . կամ հաւատալի , կամ Ճշգրիտ ։ ռամկ. դօղրու . կմ ըշլին ։ 2 . Օրին. 13 . 14 ։ Գործ. 21 . 34 ։ Դան. 4 . 16 ։ Իսկ մերթ խոկական . կմ բանն . կմ ուղիղ ։ Ըստ այսմ խորէն. գ. գլ. 61 . Ստուգեցին զբանակս տաճիկ զօրաց ։ Մերթ ևս նշանակէ աղօթք . ըստ այսմ Անծն. ժթ ։ Թշնամանիցի և դարձցի ստա գաւ . օրհնեցի և դարձի անօրինաց ։ Եւ ղէի ասէ . Զաղօթս զստագօք , և հա կառակագ բ . ծառայք աստուծոյ , կմ աղ ջամուղ արդարոյ ։

Ստէպ ։ (մակբայ ստորադասական .) || Յաճա խիք . կմ Ճշմարտապէս . կմ հաւաստեաւ . կմ խոկալով . կմ Ճշգրիտ . և կմ արդարև ։ ռամկ. ըղըր ։ Ղուկ. 22 . 59 ։ 1 . Տիմ. 5 . 3 ։ 1 . Թես. 5 . 2 ։ Խորէն. գ . գլ. 61 .

Ստոր . ի . իէ . 'ի ստորէ . եց . իւք ։ || Ներ քոյ . կամ ստորին կողմն . կամ ներքին մասն . և կմ ստորնային անկիւն . ռամկ. նէր թէ . կմ վարը ։ Ըստ այսմ 'ի վերս հարցումն . Որք միշտ անկեալ կան 'ի ստոր . Ըստ այսմ է և Մատթ. 17 . 27 . ուր ասէ . ընդդատմա կեցեր զձկնացս իմ 'ի ստորէ խնձ . զի 'ի ներքին կողմանէ խնձն . որ է առնել 'ի ներ քոյ իմ . ռամկ. իմ նէրթիմը . կմ իմ նէրթիմը ։

Ստորին նմանի , մինչ ասի . կորզեաց զերան 'ի ստորէ ձեռացն իւր . որ է 'ի ձեռաց ներքևէն . կմ փոխարէն դրասանն 'ի ստորէ նորա , որ է անոր ներքևէն ։ Իսկ երբեմն ասել նշանա կէ ստորին . կմ ստորնային ։ և ըստ այսմ ասի . 'ի ստորիցս աշխարաց , կամ 'ի ստոր ահեղութե ։ Նարեկ. գլ. ։ Դարձեալ վարի սա խորս զմնացեալս բաղաքացիսն . և նշա նակէ ենթ . կմ 'ի ներքոյ . և կմ 'ի վայր . զոր տեսցես յառաջիկայս ։

Ստորաբեր . ի . իէ . եց . կմ աց . օք ։ || 'ի ստոր բերող . կմ 'ի վայր ածող , և կմ վայ րահակ . զի 'ի վայր հակեցուցիչ ։ Նարեկ. ձե ։ Իսկ մերթ 'ի ստոր բերելով . կամ 'ի վայր ածելով , կմ հակելով ։

Ստորաբերեմ . բերի . եաց . եա . ել ։ (Ներ գործ.) || վայրաբերել . կամ 'ի վայր ա ծել . և կմ 'ի վայր հակեցուցանել ։ ռամկ. վար բերել ։

Ստորագահ . ի . իէ . եց . իւք ։ || ունող զստո րին գահ . կամ բազմեալ 'ի ստորին տեղ ւոջ ։ Երբ յայտնանէ առնել երկրորդ նշա նակէ՝ նուաստ . կմ կրտսեր . և կմ յետ նորդ . ռամկ. գած ։

Ստորագիր . գրի . աւ . աց . օք ։ || ստորին գիր . կմ ստորագրութիւն . և կմ ստորադ րեալ ։ Խորէն. գ . գլ. 86 ։

Ստորադրութիւն ։ (նախդրիւ հոլովիւ .) || Նա որոյ գլուխն է 'ի վայր , և ոտքն 'ի վեր . կմ վերին մասն 'ի վայր , և ստորին մասն 'ի վեր . որպէս թէ գլխիվայր . և ըստ այսմ ասի . ստորադրութիւն լինել ։ 'ի շարականք ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն , որ լինի գը լուխ 'ի վայր կողմն ։ ըստ այսմ 'ի շարակ նոցի . Ստորադրութիւն կախմանն զառնա համ շնչմանն արիաբար ասացաք ։

Ստորադրոյն . կմ ստորնադրոյն . դունի . իէ . եց . իւք ։ || վայրադրոյն . կմ ցածադրոյն ։

Ստորագրեմ . եցի . եա . ել ։ (Ներգործ.) || 'ի ստորև գրել . կմ 'ի ներքոյ երկու գիր կից դրոշմել ։ ռամկ. նէրթինը յազմագ ։ Նարեկ. ծզ ։ Երբ յայտնանէ առնել ասելք ստորադ րել զնամակս . կմ զմուրհակս , յորժամ զն հաստատութե բանիցն զանունն մեր դրեալ 'ի ներքոյ ։ Իսկ մերթ նշանակէ նկա րագրել , ըստ նմ նշանակութեան . Նա րեկ . ղժ ։ և 'ի գող . ասաց ։ և Եզնիկոս . Մերթ ևս նշանակէ ստորանել , կմ ստորանադ րել . և կմ նախատնկարել ։ ըստ այսմ 'ի շա րակնոցի . որ 'ի կենդանի ժամանակաց առա քելոցն զանօրէնութեան քոյ զանէր ։ Իսկ 'ի փիլիսոփայից նշանակէ ենթադրել . զի 'ի ստոր պատասխանին ենթակային ասհմանել . կամ բացատրել զնոյն . որ մինչ ասեմք , մարդն է կենդանի , լայնեղուսցն , և ուղ ղորդաղնացս ։

Ստորագրութիւն . թեան ։ || ստորին գրուած . և կամ գիր գրեալ 'ի ներքոյ . որոյ ներ հակն կոչի մակագրութիւն . կմ մակագրիր ։ Իսկ մերթ նկարագրութիւն . կմ սահմա նագրութիւն ։ Բայց ըստ փիլիսոփայից նշա նակէ առաւել ենթադրութիւն , որ է սահ

մանն

մանն տռէեալ իրին 'ի պատահմանց, կամ 'ի պարագայից. և ոչ 'ի յէական ստորո-գելեաց. վն որոյ կարեն յաւելեալ լի-նիլ, և պակասիլ. որպիսի է սահմանս այս. առիւծն է կենդանի հզօր, պատառօղ, ա-հեղագոչ, և Թագաւոր 'ի մէջ գազանաց:

Ստորագաս. ի. իմ. ից. իւք: || 'ի ստորև դա-սեալ. կմ 'ի ներքոյ կարգեալ. և կմ յե-տադրեալ:

Ստորագասակ. ի. աւ. աց. օք: || Նոյն է ը̃ վերինոյն:

Ստորագասական. ի. աւ. աց. օք: || այն ձմ, որ պատկանի առ ստորագասելն. կամ որ ստորագասի. և կմ ստորակարգեալ: Բայց ըստ հին քերականաց ստորագասա-կան կոչին' ստորակցական եղանակքն բայից. ըստ որում միշտ պահանջեն զայլ բայ, կմ զայլ բան ստորագասիլ ինքեանց առ 'ի լինիլ կատարեալ. վն զի ըստ ինքեանց անկա-տարք են. որպիսի է այս. Եթէ [illegible] ինչ ձեզ:

Ստորագասեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի ստորև դասել. կմ 'ի ներքոյ կարգել. և կմ ենթադրել: Իսկ մերթ' 'ի ներքոյ արկանել. կմ նուաճել. և կմ յաղթա-հարել. ռամկ. ներքեւ ձգել: ըստ այսմ Լամբ-րօն. Քանզի իշխանութիւն գիտեմ [illegible] զախտս ստորագասել:

Ստորագասութիւն. Թեան: || 'ի ստորև դա-սումն. կմ ստորակարգութիւն. կմ ստո-րադրութիւն. և կմ ենթարկումն:

Ստորադիր. դրի. իւ. կամ աւ. աց. օք: || 'ի ստորև դնօղ: Իսկ մերթ' ստորև ե-դեալ. կմ 'ի ներքոյ կարգեալ. կմ զկնի դասեալ. և կմ յետադրեալ, որոյ ներհակն կոչի մակադիր. կմ յառաջադիր. ռամկ. ներքեւը դրած. կմ ներքեւ ձգած:

Ստորադրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի ստորև դնել. կմ 'ի ներքոյ դասել. և կմ ենթարկել: ռամկ. ներքեւը դնել: Իսկ մերթ դնել 'ի ներքս. կմ արկանել 'ի միտս. կմ Թելադրել. և կմ ազդել. ռամկօր. միտքը ձգել. ը̃ այսմ 'ի ճառս հարց. ժը. Յորժամ ան-սանիցեն զքեզ դեւքն ճշմարտութի յօժարել յաղօթել, յայնժամ ստորադրեն իմաց-ուած իմն. զի արկանեն 'ի միտս քո զբան ինչ:

Ստորադրութիւն. Թեան: || 'ի ստորև դրու-Թիւն. կմ 'ի ներքոյ դնումն. կմ ստորադա-սութիւն. և կմ ենթադրութիւն: Եւ յայս-մանէ ստորադրութիւն կոչի բանն, որ ստո-րադրի. կմ ստորայարի այլում նախըն-Թաց բանի: Խոշէն. ա. գր. 31:

Ստորախոյզ. խուզի. իւ. ից. իւք: || խու-զօղ, կմ որոնօղ զստորինս, կմ զներքինս: Իսկ մերթ նա' որ կարէ զխմն 'ի ստորուստ, կմ 'ի ներքուստ: ռամկ. ներքեւէն. կմ վա-րէն խուզօղ: Մերթ ևս ստորախուզեալ, կմ 'ի ներքուստ հատեալ: ռամկ. ներքեւէն. կմ վարէն խուզած:

Ստորախուզեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զստորինս խուզել, կամ որոնել: Իսկ մերթ կարել 'ի ստորուստ. կմ հատանել 'ի ներքուստ: ռամկ. վարէն խուզել: Ըստ այսմ Նարէկ. հգ. Հնձեալ որպ. ստորախուզել բոյս:

Ստորածորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ծորել 'ի ստոր. կմ 'ի վայր Թորել. և կմ 'ի վայր հոսել: ռամկ. վար վազել. կմ վար կա-թել: Նարէկ. ղդ:

Ստորածորումն. րման. մամբ. մանց. մամբք || 'ի ստորև ծորումն, կմ 'ի վայր հոսումն:

Ստորակայ. ի. իւ. ից. իւք: || այն ձմ, որ 'ի ստորև կայ. կմ 'ի ներքոյ կայանայ. և ըստ այսմ երկիրս նկատմամբ երկնից, և երկրաւորքս, կմ ենթալուսնեայքս նկատ-մամբ վերնոցն' ստորակայք կոչին: Յն [illegible]: ըստ այսմ և ծառայք, սպասաւորք, [illegible], և այլք նմանք, ըստ որում են 'ի ներքոյ տերանց' ստորակայք ասին. ըստ այնմ Յովէ. ա. հատ. ժէ. [illegible] են քաղաքութեանց ներքինեաց [illegible] րակայից: Եւ յայսմանէ [illegible], ըստ որում կան 'ի ներքոյ [illegible] սարկաւագաց' ստորակայ անուանին [illegible] րօն: Եւ ընդ հանրապէս առեալ' նշանակէ զամենայն ենթակայ, զոր դնի հաստատուն 'ի ներքոյ իրիք:

Ստորակայիմ. եցայ. եայց. իլ: (Չէզոք.) || ստորակայ լինիլ. կամ 'ի ստորև այլոց կալ. կմ ստորադրիլ. և կմ ենթադրիլ: Յն [illegible].

Ստորակայութիւն. Թեան: || 'ի ստորև կայ-ցումն. կմ ստորադրութիւն. կմ ենթա-կայութիւն. և կմ նուաստութիւն:

Ստորական. ի. աւ. աց. օք: || ստորնայինք. կմ ստորին: ռամկ. վարէն:

Ստորակացուցանեմ. ցուցի. ցի. ել: (Նե-րգործ.) || 'ի ստորև կացուցանել. կմ ստո-րակայ առնել. և կմ ստորադրել:

Ստորակարգեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի ստորև կարգել. կմ ստորադրել. կմ ստորագասել:

Ստորակարգութիւն. Թէ: || ստորև կարգումն. կմ ստորագասութիւն. և կմ ստորադրութիւն:

Ստորակէտ. կէտի. իւ. ից. օք: || է տեսակ ինչ կէտի. որով անկատարապէս [illegible] մի բանն, կմ քանն 'ի միւսոյն. որ է այս (,): Եւ ասի ստորակէտ, ըստ որում նշա-նակ մակակէտին, 'ի ստորև դնի:

Ստորակտուր: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի ստորուստ կտրեալ. կմ 'ի ներքուստ հա-տեալ: ռամկ. վարէն, կմ վաչէն կտրած: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. ստո-րակտուր առնել. և նշանակէ' 'ի ստորուստ կտրել, կմ յարմատոյ հատանել. կմ մա-սամբ 'ի բաց բառնալ. կմ 'ի մէջոյ պակաս առնել. ռամկ. վաչէն. կտրել. կմ [illegible] պակսեցնել. կմ նախադասութ [illegible]: ըստ այնմ Ոսկէ. 2. հատ. լէ. [illegible] կտուր առնել զգայն իւր:

Ստորակտրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի ստորուստ կտրել. կմ արմատովք հա-տանել. կմ բոլորովին 'ի բաց բառնալ. կմ պակասեցուցանել, և կմ նուաղեց-ուցանել:

ցանել: Ոսկէ. 2. հապ. իզ:

Ստորահակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || հակեալ 'ի ստոր. կմ թեքեալ 'ի վայր. կմ վայրահակ. և ըստ այսմ առի՝ խաչել զոք ստորահակ:

Ստորայարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ստորև յարել. կմ զինն 'ի ներքոյ այլոց դընելով կցել 'ի նն. և կմ 'ի վր ածել:

Ստորային. այնոյ. ով. ոց. ովք: || ստորնային. կմ ներքնային: 'Ի շարականս:

Ստորանախանձ: (Նախդրիւ հոլովի.) || նախանձայոյզ ստորնայնոց, կմ երկրաւորաց. կմ ստորնաքարշ. և կմ երկրասէր, որ և կոչի գետնանախանձ. ըստ այսմ Ոսկէ. 2. հապ. ը. Այս լինի ձեզ վն ստորանախանձ մտաց ձերոց:

Ստորանկանիմ. կմ ստորանդանիմ: || տես զՍտորանկիլ:

Ստորանկեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || 'ի ներքոյ անկեալ. կմ ենթարկեալ. կմ ստորնային. և կմ ստորերկրեայ. ըստ այսմ Ոսկէ. 2. հապ. խա: ոչ և ս 'ի ստորանկեալ նիւթոյ միայն առնէ զնշանսն: Իսկ մերթ 'ի վայր անկեալ. կամ 'ի խոնարհ թօթափեալ. ըստ այսմ 'ի շարականս. Անկան նման ստորանկելոց. կմ 'ի տեղի ստորանկեալ լուսոյն. և այլն:

Ստորանկիմ. նկայ. եայ. իլ: (Ձայնակր.) || 'ի ներքոյ անկանիլ. կմ ստորադրիլ. կմ ենթարկիլ: ռամկ. ներքեւ ընկնիլ: ը այսմ Շնորհալւոյն. Այ արարիչ է բնութ էից, և ոչ ընդ նոքօք ստորանկի: Իսկ մերթ 'ի վայր անկանիլ. կմ 'ի խոնարհ թօթափիլ: ռամկ. վար ընկնիլ:

Ստորանկութիւն. թեան: || 'ի ներքոյ, կամ 'ի վայր անկումն. և կմ 'ի խոնարհ թօթափումն: 'Ի Գիրս Գրիգորի ածաբանին:

Ստորասական. ի. աւ. աց. օք: || այն բառ, յորում լինի ստորասութիւն. կմ յանձնառական, կմ ընդունողական, և կմ խոստովանական, որոյ ներհակն կոչի բացասական:

Ստորասեմ. սացի. սա. ել: (Ներգործ.) || այո ասել. կմ այնպէս է ասել. կամ խոստովան լինիլ զինն. և կմ ընդունիլ զբան ինչ, որոյ ներհակն կոչի բացասել. ռամկ. հա ըսել. կմ ըրոր ըսել: Բայց ստ. արտաքոյ մակացութեանց հաղիւ 'ի գործ ածի, զի լաւագոյն և ընտրելագոյն է ասել. խոստովան եղև, և ոչ ուրացաւ. քան ստորասաց, և ոչ բացասաց:

Ստորասոյզ. սուզի. իւ. ից. իւք: || սուզեալ 'ի ստոր. կմ ընկղմեալ 'ի խորս. և կամ իջեալ յանդունդս: ռամկ. վար իջած. կմ խորունկ պաթմիշ եղած:

Ստորասուզեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || սուզանել 'ի ստոր. կմ ընկլուզանել յանդունդս. և կմ իջուցանել 'ի խորս: ռամկ. խորունկ պաթըրմիշ ըսել. ը այսմ Նարեկ. ժա. Ստորասուզեալ ծանրութբ յանդնդային մեհին խորխորատ:

Ստորասութիւն. թեան: || բան ստորասական, որով մի ինչ ստորոգի զայլմէ. կմ ընդունումն. կմ յանձնառութիւն. և կմ խոստովանութիւն իրիք. որոյ ներհակն կոչի բացասութիւն. և այս 'ի գործ ածի 'ի բանս փիլիսոփայականս:

Ստորատեղծական. ի. աւ. աց. օք: || այն բառ, որ է 'ի ստորնային նիւթոյ ստեղծեալ. և կմ երկրատեղծ: Նարեկ. 'ի գովեստն:

Ստորատ. ի. իւ. եց. օք: || այն որոյ ստորին կողմն, կմ ներքին մասն է հատեալ, կմ պակասեալ: Եւ յայսմանէ առեալ, ստորատ կոչի ստորակէտն, ըստ որում ստորին մասն նր ոչ է լրացեալ իբրև զմիջակէտն. և կմ զի միշտ զվերջին կողմն բանից ցուցանէ թերատ, կմ պակաս: Լաւ բրօն. 'Ի Քերթչաբանութե:

Ստորարկանեմ. կմ ստորարկեմ. արկի. արկ. ել: (Ներգործ.) || 'ի ներքոյ արկանել. ռամկ. ներքեւ ձգել: Իսկ մերթ 'ի վայր արկանել. կմ 'ի վայր հեղուլ. ռամկօր. վար ձգել. կմ վար թափել. ը այսմ Յոհ. ոսկ: Ղուր ձեալ զկապար եռացուցեալ և ընդ հագագսն ստորարկեալ:

Ստորաքարշ: || տես զՍտորնաքարշ: 'Ի Վարս հարց. իզ:

Ստորաքս. կմ ստորակս. սի. իւ. ից. իւք: || է բառ. յունական, որով նշանակի ծառ ինչ նման ծառոյ սերկևիլի. ունի զպտուղ մեծ քան զկաղին, կմ քան զՀնդուրն. որոյ տեսիլն է նման սալորակ գամենի, կմ թուզի: 'Ի ծառոյ ստորաքսի բղխի խէժ ինն խարխաց. և հոտաւէտ կոչեցեալ յանուն ծառոյն ստորաքս. զոր մասնաւորապէս կոչեմք տիւտակլիթ. որոյ հոտն ապաւորեալ ը երկար մնայ. 'ի սմանէ կազմեն զօծանելի ինչ, որ յօծանելն զհերս տագորէ զնոսա ոչ միայն անուշահոտութբ, այլ և խարտեաշ գունով ոսկի գեղեցկում:

Ստորեայք. րէից. էիւք: (անեզական.) || ստորին իրք. կմ ստորնային էակք. և ը այսմ ստորեայք կոչին բառ ենթալուսնեայք, որպիսիք են տարերք. կենդանիք. բոյսք. երկիր. և բառ, որ է 'ի նմա: Նարեկ. 'ի գովեստ ատենկեանց:

Ստորերկրեայ: (յեզականոջն նախդրիւ հոլովի. իսկ 'ի յոգնականոջն. եայց. եօք.) || այն բառ, որ է ստորև երկրի. կմ գոյ ը երկրաւ. կմ սանդարամետական. և կամ ստորնային, և երկրաւոր:

Ստորև. (Նախադրութիւն, որ խնդրէ զսեռական. իսկ մերթ մակբայ տեղական.) || 'ի ներքոյ. կմ ենթ. կմ 'ի վայր. և կմ 'ի խոնարհ: ռամկ. ներքևը. կմ վարը. և ը այսմ առի. Անարժանից ստորև եղեալ. կմ ստորև հաստատեալ, հասեալ, կմ անկեալ. և այլն: Նարեկ. 'ի գով. աստուածածնին: և Յհ. որդ: Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն, մանաւանդ 'ի յոգնականոջն. և նշանակէ զստորնայինս, կմ զստորերկրեայս. և կմ զստորին տեղին. ը այսմ 'ի Վարս հարց. ժգ. որ համարձակելով զստորևս բառ: Եւ 'ի Նարեկ. հը. առ 'ի ստորևս հասիմ, կմ 'ի ստորին տեղիս, որ է 'ի վայր հասիլ:

Ստորի · րւոյ · ւով · կմ եաւ · եայ · եօք ։ || Է սռնաձև թաւալական գործի ինչ ոստայնանկաց՝ չինեալ ՚ի ստուար փայտէ, զոր հաստատեալ ունին առաջի խցեանց ՚ի գործարանին, թ ՚ի Եեղնջեանն (?), յոր և կցեալ կայ ազգն պատառնատեալ ՚ի ծայրս առէ չեցն ։ ՚Ի վ՛ր այսր գործւոյ շարունակաբար փաթութեն զգործեալ ոստայնն․ յորմէ ՚ի վճարել գործոյն՝ լուծեալ ՚ի բաց առնուն ։ ռամկ․ սալլի ։ 1․ Թագ․ 17․ 7։ 2․ Թագ․ 21․ 19։ 1․ Մնաց․ 11․ 23։

Ստորին · րնոյ · ով · ոց · ովք ։ || այն ամ, որ ստոր է, կմ ստորնայլին · կմ ներքին · և կմ վայրագոյն ։ ռամկ․ նէրքինի · և կմ վա րին ։ Եփես․ 4․ 9։ Ը այսմ և խմանի՝ մինչ ասի ստորին մասունք․ բայց թէ ընդէր, տես ՚ի բառարանն յատուկ անուանց ։ 1․ Մակ․ 10․ 69։ 2․ Մակ․ 3․ 5։ 3․ Մակ․ 3․ 9։ Իսկ մերթ ՚ի յոգնականն վարի գոյականաց․ և յայնժամ նշանակէ զստորնային կողմն, կմ զներքին տեղին · և կմ զդժոխս․ ըստ այնմ ՚ի Շարականոցի՝ իջանելով ՚ի ստորինս երկրի ։ Ըայնպէ և Սաղմ․ 138․ 15․ ուր ասի․ Եւ կար զօրութէ իմոյ ընդ ստորինս երկրի․ թ ՚ի ներքին տեղիս․ որով այլաբա նի արգանդ մօրն․ ըստ որում է ամփո փեալ ծոց իբրև զխոռոչս երկրի ։

Ստորիջանեմ․ իջի․ էջ․ նել ։ (չէպլք․) || Իջա նել ՚ի ներքոյ․ կմ ի վայր ։ Նարեկ․ ՚Ի գով․ տառաւէլոյ ։

Ստորնագոյն ։ || տե՛ս զՍտորագոյն ։

Ստորնակ · ի · աւ · աց · օք ։ || է անուն նուա զական, կմ փաղաքշական · և նշանակէ՝ ստորին, կմ ստորնային ։

Ստորնակայ ։ || տե՛ս զՍտորակայ ։

Ստորնակայլին · կայնոյ · ով · ոց · ովք ։ || ստոր նային, կմ ստորին ։ Խորէն․ գ․ գլ․ 65 ։

Ստորնական · ի · աւ · աց · օք ։ || տե՛ս զՍտոր նային ։ Նարեկ․ ժա։

Ստորնային · նայնոյ · ով · ոց · ովք ։ || այն ամ, որ է ստորին՝ կմ ստորնական · կմ ենթա լուսնեայ · և կմ երկրաւոր · և ըստ այսմ երկիր, տարերք, մարմին, տունկք, և ամ իրք, որք են յերկրի ասաընդ արեգականբ ստորնային կոչին, ոպ և երկինք․ և ամ երկ նայինք՝ վերնային կոչին ։ Լամբրոն ։ և ՚ի Շարակնոցի ։

Ստորնասէր · սիրի · աւ · աց · օք ։ || սիրօղ ստորնայնոց, կմ որ մոլեգնութբ փարի զերկրաւորս․ և կմ երկրասէր ։ Նար․ ժա։

Ստորնաքարշ · ի · իւ · ից · իւք ։ || քարշեալ ընդ ստորինս․ կմ ձգեալ ընդ երկիր · և կմ գետնաքարշ։ Ը այնմ Նարէկ․ ծզ․ Ա նօթական անխարախոյս · բնական ստոր նաքարշ ։ Եւ յայսմանէ առեալ նշանակէ և զնա՝ որ փարի զերկրաւ · կամ յարի սիրով յերկրաւորս · կմ նուաստ և արհա մարհ, և կմ անարգ․ Ը այնմ Ոսկե․ 1․ հաւ․ իզ․ Ոչ կարողութի էր խմանալ ստորնա քարշ լսողաց ։ Գրի և այնս ստորա քարշ․ ըստ այնմ ՚ի Հայոհայոց․ իզ ։ Տուր և մեզ վաստարացելոցս և ստորնաքար

չիցս՝ զօրութիւն ։

Ստորինեայք · եայց · կմ նէից · իւք ։ || տե՛ս զՍտորեայք ։ Ոսկե․ 1․ հաւ․ Թ․

Ստորոգական · ի · աւ · աց · օք ։ || այն ամ, որ վերաբերի առ ստորոգութիւն · կմ առ ստորոգեալս ։

Ստորոգեմ․ եցի․ եա՛․ ել ։ (Ներգործական․) || Ծագի սա ՚ի բայէս ոգել, որ է ասել․ ուստի բառիս ստորոգել, նշանակի՝ ըստ տրամաբանական արուեստի՝ լինել ասել հանդերձ․ և ըստ փիլիսոփայից ի մացեալ լինի՝ սահմանաբար ասել զեն թակայէ իմիքէ զերկր ինչ · կմ զբառ ինն․ զոր օրինակ․ մարդն է բանական ։ Ահա յայսմ բանի ստորոգեմք զբանականն ՚ի վ՛ր մարդոյ․ քանզի ասեմք զնա լինել բանա ւոր ։ ՚Ի Գիրս Գոմբի անշաղբին ։

Ստորոգեալ · կմ ստորոգելի ։ || են բառք տրամաբանականք, որովք անուանի ՚ի նա խադասութեն եզրն, կմ բառն, որ ստո րոգի զենթակայէն․ ոպ ՚ի նախադասու թեանս յայսմիկ․ մարդն է ծիծաղական ։ Բառս ծիծաղական ասի ստորոգեալ, կմ ստորոգելի․ վ՛զի ստորոգի, թ ստորասի զմարդոյ իբրև զենթակայէ ։ ՚Ի Գիրս Գոմ բի անշաղբին ։

Ստորոգեցելոյք ։ || թ ստորոգեցելոյ․ տե՛ս ՚ի բառն ասացելոյք ։ ՚Ի Գիրս Գոմբի ան շաղբին ։

Ստորոգութի․ թեան․ || ստորոգումն․ կմ ստորոգելն, որ է ստորասական դրութի եզեր ՚ի վ՛ր իրիք ։ Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակէ սովոր տասն գերա գոյն սեռքն արիստոտէլեան․ որք պարու նակեն ՚ի ներքոյ իւրեանց զբաղում զընդ միմեանս սեռս, մինչև ցվերջին տեսակն, որոց անուանքն են սոքա․ գոյացութի․ քա նակ․ որակ․ առ ինչ․ ուր․ երբ․ կալ․ ու նել․ առնել, և կրել ։ Արդ՝ անուանե ցան սոքա ստորոգութիւնք․ իբրթէ ստո րոգելիք․ քանզի ամ ինչ, որ ստորոգի մ իմեքէ, է միոյն ՚ի սոցանէ, կմ պարունակի ընդ միոյն սոցին ։ ՚Ի Գիրս Գոմբի անշաղբին ։

Ստորոգօղ · օղի · իւ · աց · օք ։ || Նա՝ որ ստո րոգէ · կմ զստորոգութեանց ճառէ․ և Ը այսմ է ՚ի Յն․ որդին, ասի սա․ Ոսկ ստո րոգօղն արիստոտէլ, տասն բանիւ զգօղն էր, թ էակի ։

Ստորոտ · ի · ով · կմ իւ · ից · իւք · կմ աց․ օք ։ || ստորին մասն · կմ ստորին ծայր ամ ի րաց · և Ը այսմ ստորոտ լերին կոչի լեռ նոտն, որ է արմատ լերին ։ ռամկ․ չէտան փայ․ կմ չէտան էթէկ ։ Ելից․ 19․ 17։ և 24․ 4։ և 32․ 19։ Խորէն․ գ․ գլ․ 59։ Այնպէս աստ իսկ հանդերձից անուանին քղանցքն, կմ ստորին եզերքն զգեստուց․ ռամկօր․ էթէ․ ըստ այսմ իմա և զայլոց ։ Ելից․ 28․ 33։ Եսթեր․ 15․ 6։ Եսայ․ 3․ 16։

Ստորոտաքարշ․ (Նախդրիւ հոլովի․) || Նա՝ որ զստորոտս հանդերձից իւրոց երկայ նեալ ընդ երկիր քարշէ, ոպ առնեն ոմ նասէր և խնծէշ կանայք ն գռռոզական զը նացինք բեկբեկելով ՚ի շրջելն ։ Մերթ

եւ նշանակէ զայն, որ լինի քարշելով ընդ երկիր զստորոտս հանդերձից։ Ըստ այսմ Կիւրղի Եղիշ. ժը. Թուեցաւ՝ ՚ի բաց ընկեցեալ լինել ինձ ձեմելիք ստորոտաքարշք. ըստ ձեմեցմանց ստորոտաքարշք։

Ստորուստ: || է մակբայ տեղական՝ որ ՚ի գործ ածի նախդրիւ. այսինքն՝ ՚ի ստորուստ. եւ նշանակէ՝ ՚ի ստորէ, ըստ ՚ի ստորին կողմանէ. կամ ՚ի ներքուստ: ռամկ. տակէն. կամ ներքեւէն. եւ կամ վարէն: Նարեկ։

Ստուար. ի. աւ. աց. օք: || Թաւ. կամ թանձր. եւ կամ սաստկացեալ մարմնեղութեամբ. որոյ ներհակն կոչի նուրբ. կամ անօսր: եւ ըստ այսմ ասի՝ ստուար այր. կամ մատն. պարան. վէմ. եւ այլն: ռամկ. հաստ: 3. Թագ. 12. 10: Նարեկ. կդ. ՚ի վերջ հատոր. լդ: Եւ մերթ անդրադարձաբար առեալ՝ ասի զզօրաց, կամ զգնդից զօրականաց. եւ նշանակէ՝ մեծ. կամ բազում. կամ յոլով. 1. Մակ. 4. 30: Խորեն. գ. գլ. 50: Բայց ըստ քերականաց, կամ ըստ տաղաչափից նշանակի ստուար թաւաձայնն. կամ թանձրաձայնն. որ ասի զատուից. որպիսիք են սոքա. թ. խ. չ:

Ստուարաբուն: (նախդրիւ հոլովի.) || ունող զստուար բուն. եւ այս մերթ ասի զծառոյ, որոյ կոճղն՝ յորում հաստատեալ կան ոստք եւ ճիւղք՝ է թաւ. ըստ հաստ: Իսկ մերթ զնիզակէ, եւ զայլոց նմանեաց, որոց երկայն փայտքն հաստք են:

Ստուարագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || առաւել ստուար. կամ թաւագոյն. եւ կամ թանձրագոյն: ռամկ. խիստ հաստ:

Ստուարակարկառ: (նախդրիւ հոլովի.) || ստուար կարկառով, կամ թեւով կարկառեալ, կամ կարկառօղ: ռամկ. հաստ եզերօք, կամ հաստ [illegible] նկարեալ. կամ [illegible]: Եւ յայտմանէ առեալ նշանակէ երրեակն զլօղեալն, կամ զկապմունքն ՚ի ստուար, կամ ՚ի մեծամեծ մասանց: Նարեկ. ՚ի ձեռագրաց:

Ստուարաձեռն: (նախդրիւ հոլովի.) || ունող զստուար ձեռն. կամ որոյ ձեռքն են թանձր եւ մարմնեղ: ռամկ. հաստ ձեռք ունող: Իսկ մերթ՝ ստուարազօր, որ է մեծազօր. կամ բազմազօր. եւ կամ սաստիկ հզօր. եւ բազմամբոխ. եւ ըստ այսմ իմանի մինչ ասի՝ ստուարաձեռն գունդ: Ըստ այսմ են եւ բառք՝ յոյնաձեռն կամ բազմաձեռն. զորս տեսցես ՚ի տեղիս իւրեանց:

Ստուարաման: (նախդրիւ հոլովի.) || մանող զթելս, կամ զստուարս ստուարս: Իսկ մերթ մանեալ՝ ՚ի ստուար թելից. որպէս մինչ ասի՝ ստուարաման չուան, կամ պարան. եւ այլն.

Ստուարանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ. միջ.) || ստուար լինել. կամ յօրանալ. կամ թաւանալ. կամ թանձրանալ. ռամկ. հաստնալ. կամ թանձրնալ: 2. Օրէն. 32. 15: Երեմ. 5. 27: եւ Լամբրոն:

Ստուարապատ. ի. աւ. աց. օք: || պատող. կամ պատեալ ստուար նիւթովք. կամ ըստ

ուարութեամբ. եւ կամ որ ստուարացեալ եւ թանձրացեալ կայ: Աճգոր:

Ստուարատերեւ: (նախդրիւ հոլովի.) || ունող զստուար տերեւ. ըստ հաստ ճիւղս, եւ կամ հաստ բուն. որպիսիք են ոմանք ՚ի ծառոց: Նարեկ. թ:

Ստուարացուցանեմ. ցուցի. ացի. ել: (անցող.) || ստուար առնել. կամ յօրացուցանել. կամ թաւացուցանել. եւ կամ թանձրացուցանել: ռամկօրէն հաստցնել. կամ թանձրցնել:

Ստուգաբան. ի. իւ. ից. իւք: || Նա՝ որոյ բանն է ստոյգ. կամ ստուգութեամբ խօսօղ. եւ կամ ճշմարտաբան. եւ ըստ այսմ ասի ստուգաբան վարդապետ. կամ ստուգաբան պատմութիւն. ռամկ. ճշմարիտ խօսօղ. կամ շիտակ զրուցօղ. ՚ի հին տպագրեր: Իսկ մանաւորապէս առեալ, նշանակէ զստուգաբանօղն բառի, զոր տեսցես ՚ի ներքոյ:

Ստուգաբանեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ. եւ մերթ չէզոք.) || ստուգութեամբ խօսել. կամ ճշմարիտ ասել: Իսկ մերթ ստուգել. կամ ճշգրտել. կամ յայտնել. կամ մեկնել. եւ կամ մանրամասնաբար ծանուցանել. եւ ըստ այսմ է ՚ի գիրս Լամբրոն. ՚ի բազում տեղիս. այսինքն. Աղաղակեցէք առ ձեզ փրկիչ մեր. որ ստուգաբանի՝ առ ձեզ Յի. ըստ որ մեկնի: Եւ Ոսկէ. 1. հատ. լ. ասի. Ստուգաբանէ աւետարանիչս զնորին տեղւոյն. ըստ մանրամասնաբար ծանուցանէ: ըստ այսմ է եւ 1. հատ. խը. եւ 2 հատ. դ: Իսկ 2. հատ. ձէ. եւ ձթ. առեալ լինի փոխանակ ճշգրիտ հոգալոյ, զի ասի. Այնքան յանդգնութիւն գործելով զնորա աւուրն, կամ յաղագս տեղւոյն ստուգաբանելին: Բայց մանաւորապէս առեալ նշանակի սովոր ստուգել, կամ ցուցանել զնշանակութիւն բառի ՚ի հնչմանէ նորա, կամ ՚ի նշանակութենէ մասանց նորա, զոր օրինակ ցուցանեմք զթշուառութիւն, եւ զաղէտս աշխարհի ՚ի նորին անուանէ. զի ասի՝ աշխարհ, իբր թէ աշխարր. ըստ ողբ, եւ կոծ, եւ լալումն: Նարեկ. ձղ:

Ստուգաբանութիւն. թեան: || ստոյգ խօսք. կամ ճշմարտաբանութիւն: Իսկ մերթ ճշգրտութիւն. կամ ստուգացուցումն. եւ կամ մեկնաբանութիւն: Բայց մանաւորապէս առեալ նշանակէ՝ ստուգումն կամ ցուցումն նշանակութեան բառին ՚ի հնչմանէ, կամ ՚ի ձայնէ նորա. այսինքն մինչ ասեմք. աղաչանէին կոչեցաւ աղաչարել. իբր թէ աղա աշխարել. զի է աշխարումն զլինի մեզանէ լոյս: Լամբրոն:

Ստուգագէտ. գիտի. իւ. աց. օք: || ստուգապէս գիտօղ. կամ նա՝ որ ստուգութեամբ գիտակ է իմիք: Իսկ մերթ այն, որով ըստ գիտէ ճանաչի. կամ որ ստուգագէտ իմացուած: ՚ի հին տպագրեր:

Ստուգագիր. գրի. աւ. աց. օք: || ստուգութեամբ գրող. կամ ստուգիւ գրեալ. կամ որոյ գրուածն է ստոյգ, եւ անսուտ: Նարեկ. գլ:

Ստուգագոյն · գունի · իւ · ից · իւք ։ || ամ՛ս զճշմարտագոյն ըստ ամ՛ նշանակութեանց ։ Գործ · 24 · 22 ։

Ստուգահաւատ ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || ունող զճշմարիտ հաւատս · կամ որոյ կրօնքն են ստոյգ , և անմոլար · ուղղափառ · որպիսի է ազգն քրիստոնէից ։ 'ի հին պատմագիրս ։

Ստուգապէս ։ (մակբայ ստորադասական ·) || ստուգութեամբ · կամ ճշմարտիւ · կամ իսկութեամբ · կամ հաւաստեաւ · և կամ յիրաւի ։ ռամկօր · իրաւցնէ ։ Մծբն · ժթ ։

Ստուգատես · տեսի · իւ · աց · օք ։ || ստուգութեամբ տեսանող իմիք · կամ նա՛ որ տեսանէ զիմն ըստ իսկութեան նր ։

Ստուգատեսութիւն · թեան ։ || ստոյգ , կամ անվրէպ տեսութիւն · կամ պարզ նկատումն ։ Նարէկ · 'ի Մեկն · Երգոց ։

Ստուգեմ · եցի · եա՛ · ել ։ (Ներգործ ·) || ճշմարտել , կամ ճշգրտել · և կամ հաստատել · որովք մերթ նշանակի ճշմարիտ առնել · կամ ստոյգ յուցանել · կամ հաստատել · և կամ յայտնել ։ Լամբրօն ։ և Կիւրղի եղծմ · ժզ ։ Իսկ մերթ ստուգիւ տեղեկանալ · կամ ճշմարտապէս գիտել · և կամ մանրամասն քննութեամբ հաստատ լինիլ ։ ռամկ · փնտըն'իփէ ղը իմանալ ։ 1 · Մակ · 13 · 2 ։ 2 · Մակ · 12 · 40 ։ Մտթ · 2 · 7 ։ Դարձեալ' նշանակէ ստուգաբանել · զոր տեսցես 'ի վերոյ ։ Լամբրօն ։

Ստուգիւ ։ (մակբայ ստորադասա ·) || նոյն ընդ Ստուգապէս ։

Ստուգութիւն · թեան ։ || ճշմարտութիւն · կամ հաւաստութիւն · կամ արդարութիւն · կամ իսկութիւն ։ Գործ · 25 · 26 ։ Հռօմ · 9 · 1 ։

Ստուեր · ի · աւ · աց · օք ։ || հովանի իրիք մարմնոյ , որ է պակասութիւն նշուլից արեգական · կամ լուսնի , և այլոց լուսատուաց' պատճառեցեալ յօդս 'ի դիմահարութենէ լինելոց , կամ ծառոց , և այլոց նմանեաց · վասն որոյ և պատկերք այսպիսեաց դիմահարաց' միշտ երևին 'ի վերայ գետնոյ · կամ այլոյ իրիք մարմնոյ' մթագին տեղեամբք · որք և կոչին ստուերք ։ ռամկօր · շուք ։ Յոբ · 9 · 36 ։ 4 · Թագ · 20 · 9 ։ Իմաստ · 5 · 9 ։ Իսկ երբեմն անդրադարձաբար առնել լինի փոխանակ ձևոց , կամ օրինակաց · և կամ հետոց իսկական իրաց · և ըստ այսմ հին օրէնքն կոչին ստուեր նոր օրինացս ։ Կողոս · 2 · 17 ։ Եբր · 10 · 1 ։

Ստուերագիծ · գծի · իւ · աց · օք ։ || ստուերագիր , զոր տեսցես զկնի ։ Իսկ մերթ ստուերակերպ գծագրութիւն , կամ այն , որ է ստուեր , և ձև ճշմարտութեան իրիք ։ Նարէկ · ղէ ։

Ստուերագիր · գրի · աւ · աց · օք ։ || նա՛ որ գծագրէ զպատկեր ինչ ստուերակերպ գծիւք , որով իբրու արկանի միայն հիմն պատկերին · և սովաւ անուանի նաև այսպիսի ստուերական պատկերս ։ Իսկ մերթ ստուերագիր կոչի պատկերահանն · կամ նկարիչն · ըստ որում նկարագրէ զպատկերս , որք են իբրու ստուերք ճշմարիտ իրաց · և կամ զի ընու զնկարսն պէսպէս ստուերատեսական ստուերօք , որովք երևեցուցանէ 'ի վերայ տափարակ մարմնոյ զխորութիւն , կամ զբարձրութիւն · զհեռաւորութիւն · կամ զմերձաւորութիւն · և այլն ։ Իմաստ · 15 · 4 ։ Մերթ և նշանակի այն , որ է գիր ստուերական · կամ ստուեր , և նշմարանք · և կամ ձև , և պատկեր ։ Եւ այնմ Նարէկ · 'ի Գով · առաքել · 'ի ստուերագիր տառս մովսիսեան ։ Եւ Ոսկէ · 1 · հար · ժզ · հին կտակն կոչի ստուերագիր նորոյ կտակին ։ Այնպէս և Կիւրղի եղծմ · է · տալի · Չիք ինչ բնաւ ամենևին այլ կամաց ինչ ստուերագիր · զի ստուերակերպ նշմարանք · որ է [illegible] ։

Ստուերագրեմ · եցի · եա՛ · ել ։ (Ներգործ ·) || ստուերագիրս առնել · կամ պէսպէս ըստուերակերպ գծիւք նկարել · որպէս առնեն պատկերահանք 'ի արկանելն զհիմն պատկերաց ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ սոսկ' նկարագրել · կամ պատկերել · կամ օրինակել · և կամ ձևացուցանել · և ըստ այսմ ասի · զայս ինչ , կամ զայն ինչ յանձն իւր ստուերագրել · կամ օրինաւոր զոհիւք ստուերագրել զհանդերձեալսն · և այլն ։ Լամբրօն ։ և 'ի Գիրս Գրիգորի Ծծմբանին ։

Ստուերագրութիւն · թեան ։ || ստուերակերպ գիր , կամ նկար · և կամ ստուերագիր ։ Իսկ մերթ նկարագրութիւն · կամ օրինակ · կամ նմանութիւն · և կամ ձև իրիք ։

Ստուերադիր · դրի · իւ · աց · օք ։ || ստուերակերպ եդեալ · կամ որ ստուերանման է իբրև զստուեր ճշմարտութեան իրիք · և ըստ այսմ ստուերադիր կոչի հին օրէնքն ։ [illegible] ։

Ստուերախառնոյց ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || նա՛ որ խառնու 'ի ստուերս · կամ ընդ տեսանելն զստուերս' յետս ընդ դառնու · և ըստ այսմ ասի' ստուերախառնոյց ձի , կամ գրաստ ։ ռամկ · շէքէն խուրքուն եղող ։

Ստուերած · ոյ · կամ ի · իւ · աց · օք ։ || ըստուերացումն · կամ ստուերացուցիչ · և կամ խաւարեցուցիչ ։ և ըստ այսմ ստուերածք կոչին մէգք և մառախուղք , կամ պատրուակք աչաց , որովք կուրանան , կամ շլանան աչք ուրուք · ըստ այնմ 2 · Թագ · 20 · 6 · Անկցէ ստուերած 'ի վերայ աչաց մերոց , որով նշանակի այլաբանօրէն արկանելն զոք 'ի վտանգս կորստեան · կամ 'ի չարիս և 'ի մեծամեծ փորձանս ։ ռամկ · ղէկլայի հանդիպեցնէլ ։

Ստուերական · ի · աւ · աց · օք ։ || այն ամ , որ ունի զնմանութիւն ստուերի , կամ մածեալ կայ ստուերաւ , կամ որ է ստուեր և պատկեր իրիք ։ և ըստ այսմ ասի 'ի Նարէկ · 'ի Գովեստ · լինէր համբուրանակից ըստուերականն սինայի ։ Այնպէս և 'ի Շարակնոցի , ասենք հին օրինացն ստուերական կոչին ։

Ստուերակերպ ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || այն՛ որ ունի զկերպ , կամ զնմանութիւն ստուերի · և կամ է իբրև զստուեր · ըստ այնմ 'ի Շարակնոցի · Որ զստուերակերպն այսօր ճշմարտապէս կատարեաց , որ է հին օրէնքն ։

րենքն ։ Իսկ մերթ վարի իբրեւ զմակբայ՝ եւ նշանակէ՝ ըստ կերպի ստուերի, կամ որպէս զստուեր ։ ռամկ. շուքի պէս ։

Ստուերամած. ի. իւ. ից. իւք ։ || Մածեալ ստուերաւ. կմ՝ մթագնեալ. կմ՝ խաւարամած. եւ կմ՝ աղջամղջին. եւ ըստ այսմ առի՝ ստուերամած անդունդ. կմ՝ խաւար. եւ այլն ։ Ագաթ. եւ ՚ի շարականոցն ։

Ստուերանամ. ացայ. ցեր. ալ ։ (ըստ միջ.) || ստուերակերպ գոլ. կմ՝ նսեմանալ. կմ՝ խաւարել. կմ՝ եղծանիլ ՚ի վայելչութենէ. կմ՝ իբրեւ զստուեր անյայտանալ. եւ կամ անհետ լինիլ. եւ ըստ այսմ առի՝ ստուերանալ օդոյ, կմ՝ աչաց, պատուէրանաց, եւ այլոց նմանեաց ։ Նարեկ. դժ ։ եւ Լամբրոն ։

Ստուերանիստ. նստի. իւ. աց. օք ։ || Նստող ՚ի ստուերս. կմ՝ բնակող ՚ի խաւարի. եւ ըստ այսմ նմանութեան ստուերանիստ կոչին նստեալքն ՚ի խաւարի անգիտութեան, կմ՝ մոլորութեան. որպիսիք էին հեթանոսք ։ Ագաթ. եւ ՚ի շարականոցն ։

Ստուերատեսակ. ի. աւ. աց. օք ։ || ունող զտեսակ ստուերի. կմ՝ ստուերակերպ. եւ կմ՝ խաւարատեսիլ. զի որոյ տեսիլն է մթին եւ նսեմ. եւ ըստ այսմ ստուերատեսակ կոչի լուսինն, ըստ որում աղօտ է լոյս նր. կմ՝ մանաւանդ ըստ որում միշտ պակասի ՚ի լուսոյ, եւ նսեմացեալ երեւի ։ ՚Ի շարականոցն ։

Ստուերացուցանեմ. ցուցի. ացի. ել ։ (անց.) || ՚Ի ստուեր դարձուցանել. կամ ստուերաւ ծածկել. կմ՝ մթացուցանել. կմ՝ նսեմացուցանել. եւ կմ՝ խաւարեցուցանել. եւ ըստ այսմ առի՝ ստուերացուցանել զլոյս, կմ՝ զարեգակն, կմ՝ զաչս. եւ այլն ։ Նարեկ. Ե. եւ Ժ ։ Խորէն. Բ. գլ. 12 ։

Ստունգանեմ. կմ՝ ստունկանեմ. եցի. եա. ել ։ (չէզոք. եւ մերթ ներգործ.) || ծագի ՚ի բաւականութենէ, եւ ՚ի նախապատութենէ՝ ըստ. զի առի ստունգանել՝ իբրթէ ըստ ունկն անցուցանել, որպէս կազմին եւ բաղկացեալ այլոքն՝ ստանձնել. եւ սագանել ։ Իսկ առի բայիւս՝ ստունգանել՝ նշանակի առ պախտ առնել զլուեալն. կմ՝ զանց առնել զհրամանաւն. կմ՝ անփոյթ լինել ՚ի կատարել զպատուէրս, եւ կմ՝ ոչ անսալ ։ ռամկ. բանը անկըճէն անցընել. կմ՝ ծփին լսել ։ Եսայ. 65. 12 ։ եւ ՚ի շարականոցն ։ Բայց փոխեալ է, զի բայս այս ՚ի վարկեն նիւթով՝ գրեթէ միշտ պահանջէ զտրական, որգոն. ՚Ի ստունգանել հրամանի քո տր ։ ՚ի շարականոցի ։ Ստունգանէ պատուէրանացն մր ։ Ընդհանուր ։ Ստունգանել հօրն խմէյ, երկին չեմ ։ ՚Ի վարս. հարց. իզ ։ Պարզեալ առեալ լինի երբեմն փոխանակ բայիս՝ անփոյթ լինել. կմ՝ անտես առնել. եւ կմ՝ ոչ ունել զհոգս զինչքէ. ըստ այնմ, Առակ. 1. 13. Ստունգանեցեր ՚ի կլանել ամբարշտի զարդարն, այս անփոյթ եղեր. եւ ոչ առացեր ինչ ։ ռամկօրէն. սուս կեցիր ըլլալ. կմ՝ հանգիստ ըլլալ ։

Ստունգանողութիւն. թեան ։ || Պախտ առնելն զլուեալսն. կմ՝ զանցառութիւն հրամանաց. կմ՝ չանսացութիւն. եւ կմ՝ անլսողութիւն ։

Ստունգանութիւն. մանն ։ || Նոյն է ընդ վերոյն ։

Ստռոբիլոս. կմ՝ ստրոբիլոս. ի. աւ ։ || Է տեսակ ինչ մրգի, որ ՚ի խորոց երկրի արտաւսէ ընդ ՚ի վեր բուսեալ յարձակման ։ ՚Ի Բուղխն արխոպոփ. որ վաշխարհիկ ։

Ստրատեղատ. ի. իւ. ից. իւք ։ || Է բառ յունական, որ թարգմանի զօրապետ. կմ՝ զօրավար. եւ կմ՝ զօրագլուխ ։ ռամկ. սէրասքէր ։ Խորէն. Բ. գլ. 36. եւ 48. եւ 57 ։

Ստրատեղատութիւն. թեան ։ || Իշխանութիւն ստրատեղատի. կմ՝ զօրապետութիւն. եւ կմ՝ զօրավարութիւն ։ ՚Ի վարս հարց. ժդ ։

Ստրատիոտիկոն. կմ՝ ստրատիոտիկին. գիրին. իւ. ից. իւք ։ կմ՝ աւ. աց. օք ։ || Է բառ յունական, որ ՚ի մեզ թարգմանի՝ պատարանք ստրատեղատի. կմ՝ տուն զօրականաց, կմ՝ զինակրութեան ։ Խորէն. Բ. գլ. 85 ։

Ստրկածին. ծնի. իւ. աց. օք ։ || Ծնեալ ՚ի ստրկէ. կմ՝ որդի ստրկի. եւ կմ՝ նա՝ որոյ զաւակն է ստրուկ ։ Նարեկ. ղզ ։

Ստրկամեծար ։ (նախդրբեմ հոլովի.) || Մեծարեալ ՚ի ստրկէ ։ Իսկ մերթ մեծարող ստրկաց, կմ՝ նուաստ եւ անարգ անձանց. Նարեկ. Է ։

Ստրկային. այնոյ. ով. ոց. ովք ։ || այն ինչ, որ ստրկաց է. կմ՝ առ ստրուկս վերաբերի. եւ կմ՝ ծառայական ։ Նարեկ. ղզ ։

Ստրկանամ. ացայ. ցեր. ալ ։ (ըստ միջ.) || ստրուկ լինել. կմ՝ ընդ ստրկութեամբ անկանիլ. կմ՝ ՚ի ծառայութիւն մտանել. եւ կմ՝ նուաստանալ ։ ռամկ. քէօլէ ըլլալ. կմ՝ ծառանալ ։ Առակ. 27. 8 ։ եւ Լամբրոն ։

Ստրկութիւն. թեան ։ || Նուաստեալ պատուաւորութիւն. կմ՝ նուաստագոյն ծառայութիւն. եւ կմ՝ չնչին նուաստութիւն ։ 1. Թագ. 25. 41 ։ 1. Մակ. 2. 11 ։ Մծբին. ժդ ։

Ստրուկ. ստրկի. աւ. աց. օք ։ || անարգ եւ նուաստ ծառայ, կմ՝ պատուաստոր. եւ կմ՝ ընդ ոտիւ անկեալ ընդ տրութեամբ մեծի ուրուք իբրեւ զգերի, կամ որպէս զարծաթագին ։ ռամկ. եսիր. կմ՝ քէօլէ ։ Ծննդ. 44. 33 ։ Ղեւտ. 25. 39 ։ 1. Թագ. 8. 14 ։ Երեմ. 2. 14 ։

Ստրջանամ. ացայ. ցեր. ալ ։ (ըստ միջակ.) || ապաշաւել. կմ՝ զղջալ. եւ կմ՝ ՚ի զղջումն գալ ։ ռամկ. փօշմանիլ. կմ՝ փօշման ըլլալ ։ Ծննդ. 6. 6 ։ եւ Ագաթ ։ Իսկ յայսմանէ առեալ նշանակէ եւ ցաւիլ ՚ի սրտէ. կամ մորմոքել մինչեւ ցարտասուս. եւ կմ՝ փղձկել. եւ այս թէ՝ յաղագս ապաշխարանաց սրտին, թէ վն այլոց զոր աղէտից. եւ թէ առեւս այլոց ողորմ պատահարաց. որպէս ստրջացեալ խաւհեալ յարտասուաց եսաւայ. որդիքն յակոբայ յաղագս չարեացն դինայի. Աահարոն ՚ի բանից մովսէսի. եւ ազգայինք յերեմեայ, եւն ։ Ծննդ. 27. 38 ։ եւ 34. 7 ։ Ղեւտ. 10. 3 ։ 3. Թագ. 21. 27. եւ 29 ։

Ստրջանք. անաց. օք ։ (աներկականն.) || Ստրջացումն. կմ՝ ապաշաւանք. կմ՝ զղջումն ։

ռամկ. խուլխմութիւն: Իսկ մերթ ցաւ 'ի սր տի. կմ. մորմոքումն մինչև ցարտասուել. և կմ. փղձկումն:

Ստրջացուցանեմ. ցուցի. ացո. ցանել: (ան ցող) || ապաշաւեցուցանել. կմ. զղջացու ցանել. կմ. 'ի զղջումն ածել: Եւ կմ. մին չև ցարտասուս մորմոքեցուցանել. կամ փղձկեցուցանել: ռամկ. փոշիմանցնել: Ոսկէ. 1. հատ. լգ:

Ստորակ. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զՍտորաքս: Միք. 24. 21:

ՍՐ

Սրագլուխ. գլխի. աւ. աց. օք: կմ. գլխոյ. գլխով. ոց. ովք: || այն՝ որոյ գլուխն է սուր. կմ. սրագագաթն. և կմ. սրածայր: Խորէն. գ. գլ. 19:

Սրագոյն. գունի. ին. ից. իւք: || առաւել սուր. կմ. սաստիկ սրեալ. իսկ մերթ ա ռեալ լինի փոխանակ բառիս՝ սաստկա գոյն. կմ. ուժգնագոյն. կմ. առաւել բոր բոքեալ, կմ. վառեալ: ըստ այնմ Ոսկէ. 2. հատ. խա. Մ'ին սրագոյն, (ֆ սերտօր.) և մին քաջասէս. (ֆ յօհաննէս.)

Սրագործ. ի. աւ. աց. օք: || գործօղ սրոյ. կմ. կազմօղ սուսերաց: ռամկ. ղըլըճճը. կմ. պուլակճը: Իսկ մերթ նա՝ որ գործէ սրով, կմ. սուր գործեօք. և ըստ այսմ սրագործ կոչին մանգաղք, հիւսունք, անդամահատ բժիշկք. որք են ձեռնահար. և այլն: Մերթ ևս նշանակէ զգործեալն սրով, կմ. սուր գործեօք, ոմ՝ ուրագաւ, քերանօք, դը րօվք, և այլովք նմանեօք. ըստ այնմ Նա րեկ. ղզ. Չեմնաձուլեցին տապարատաշ սրագործ արձանի:

Սրագործութիւն. թեան: || գործողութիւն սրոյ. կմ. սրով հատումն: Իսկ մերթ՝ ա րուեստ սրագործի. կամ գործելն զսու սերս: ռամկ. ղըլըճճըութիւն. կմ. պուլակճըլըք: Բայց երբեմն մանաւանդ նշանակէ զվտանգ, կմ. զգործ սրագործ բժշկի ֆ ձեռահի, որ է հատումն անդամոց, կմ. մարմնոյ 'ի բուժել զախտս: ռամկ. ճէրահութիւն: ըստ այնմ Նարեկ. խէ. Ոչ կարօտա նաս սրագործութեան ըստ երկրաւորս գե ղատուութեան:

Սրազէն. զինի. աւ. աց. օք: || զինեալ սրով. կմ. վառեալ սուսերօք:

Սրազինեալ. ելոյ: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Սրաթև. ի. ին. ից. օք: || սուր երագամիտ վերաթևօղ. և կմ. սրաթռիչ. և ըստ այսմ սաւ՝ սրաթևահաւ, կմ. արծուի. և այլն: Խորէն. գ. գլ. 5. և 47:

Սրաթռիչ. թռչի. աւ. աց. օք: || սուր ե րագամիտ թռչօղ. կմ. սաստիկ արագ ըլու ցօղ. և կմ. սրընթաց. և ըստ այսմ սաւ՝ արծուի թեթևաթև՝ և սրաթռիչ. կմ. սրաթռիչ թևօք ընդ աւդ վազել: Ոս կէ. 1. հատ. իա:

Սրալից. լցի. ին. ից. իւք: || լցեալ սրովք. և կամ լի սայրասուր քերանօք, կմ. գոր ծեօք. որպիսիք են սմանք անիւք սան ջանապատեաց:

Սրախողխող. ի. ին. ից. իւք: || սրով խող խողեալ, կմ. կոտորեալ: Բայց սա ըստ մեծի մասին ընդ բայի շարակցի այսպ. սրախողխող առնել. և նշանակէ՝ սրով խողխողել, կմ. կոտորել. և կմ. 'ի սուր սու սերի ջարդել: և կմ. այսպէս՝ սրախողխող լինել. և նշանակէ՝ սրով խողխողիլ, կմ. մեռանիլ 'ի շարժմունս: Իսկ մերթ վարի բերև զմակբայ, և նշանակէ սրախողխող առնելով. ըստ այնմ 'ի հին պատմագիրս. Յան կունայ սրախողխողելով կոտորեցին զնա:

Սրածութիւն. թեան: || ածումն կմ. ձգումն սրոյ. կմ. սրաշարժութիւն. և կմ. կոտորած, զոր առնեն 'ի սուր սուսերի ջարդելով զմարդիկ: ռամկ. չիւր: Մատ. 24. 7: Մարկ. 13. 8: Ղուկ. 21. 11:

Սրակն. ական. ին. ից. իւք: || ուժօղ զսուր ակն. կմ. սրատես:

Սրակնութիւն. թեան: || սրութիւն ական. և կմ. սրատեսութիւն:

Սրակոխ: (Նախդրիւ հոլովի.) || կոխան եղեալ սրոյ. կմ. 'ի սուր մաշեալ: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս սրա կոխ առնել. և նշանակէ՝ ընդ սրով ար կանել. կմ. 'ի սուր մաշել. և կմ. սրածու առնել: 'ի հին պատմագիրս:

Սրակուռ: (Նախդրիւ հոլովի.) || սրով կռօղ. կմ. սրով կոտորեալ: Իսկ մերթ սր ակուռ կոչի այն՝ որով կոփի հին սրա ները, և հեր սրով. և ըստ այսմ սաւ՝ սրակուռ խածանաք հատանել զունչս կմ. զլեզուս:

Սրահ. ի. ին. ից. իւք: || գաւիթ, ֆ հրա պարակ շինեալ առաջի սենեկաց՝ կամ տանց, կմ. տաճարաց՝ և այլոց նմանեաց. յոր նախ մտանէ եկեալն, և ապա անտի 'ի ներքս. և այս թէ՝ յարկաւ ծածկեալ իցէ՝ և թէ անյարկ. ֆ անծածկ. որպիսիք են բազումք 'ի տաճարին գաւթաց: ռամկ. սոֆայ. կմ. Բէհլիզ. և կմ. բակ, որ է տաշլու: Եզեկ. 27. 9: 4. Թագ. 20. 4: Մատ. 26. 3:

Սրահակ. ի. աւ. աց. օք: || սրահ. կմ. գա ւիթ. և կմ. հրապարակ իրիք շինուածոյ: ռամկ. սոֆայ. կմ. Բէհլիզ. կմ. բակ. կամ մէյտան: 2. Մակ. 13. 15: Եզեկ. 38. 18. [illegible] զին Եզեկալն. ըի յայտ. ֆան էրկիրս փոյ: Բայց ձեալ նշանակի սոյնա [illegible], կմ. վարագոյրն, որով պատեալ լինի տեղի ինչ իբր որմովք. կմ. անջրպետ [illegible] զին՝ կմ. մի իրն 'ի միասին [illegible] և ծածկի յաչաց: ռամկ. փէրտէ: և Թ այսմ է 'ի գիրս Աշխարհ. ուր սաւ զնոյ. Փակեալ զերկինս՝ իբր սրահակաւ իմն յինքն վա րագուրեալ: ըստ այսմ է և ս Եզեկ. 26. 36: և 35. 18: և 39. 34: և 38. 18. (Երկիր որ հոլն). յորս սաւ՝ առնել զսրահակն 'ի կա պուտակէ և 'ի ծիրանւոյ. և այլն. որք յայտ ուր յայտնապէս կոչին վարագոյրք կա ռապատք. ոմ Եզեկ. 35. 15: և 36. 37: և Թուոց. 4. 25. և 32:

Սրահակաձև։ (Նախդրիւ հոլովի․) || ունող ձև, կամ նմանութիւն սրահակի, այսինքն սրահին՝ կամ շրջապատ առագաստի։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ իբրև շրջապատող առագաստ․ կամ համագոյն վարագուրի, որ պատէ զինչ․ ըստ այնմ Ահգոլի․ Մէգ և մառախուղ սրահակաձև շուրջ զերամբն պատեալ։

Սրահայեաց․ եցի․ աւ․ պաց․ օք։ || Նա՝ որ ունի զաչս հայեցուածս, կամ սրայեսնիզ կատէ․ և կամ սրատես․ Նարէկ․ ՚ի Մեկնութ․ Երգոց։

Սրամահ․ ի․ իմ․ ից․ իւք։ || սրով մահացուցեալ․ կամ սրով մեռեալ․ և կամ սրախողխող։ ռամկօր․ Բրօղ, կամ պանծող մեռած։ 2․ Թագ․ 3․ 30։ Իսկ մերթ ըստ գրոցս չարակցի այսպէս․ սրամահ առնել․ և նշանակէ սրով սպանանել, կամ կոտորել։ Մերթ ևս վարի մակբայօրէն․ և նշանակէ՝ սրով մեռանելով․ կամ սրոյ մահուամբ․ և ըստ այսմ առի, սրամահ սատակիլ, կամ կորնչիլ․ և կամ սրամահ սատակել, կամ կորուսանել․ և այլն։

Սրամերկ․ || տե՛ս զՍուսերամերկ։ ՚Ի Ճառ հարց․ ժող․

Սրամիտ․ մտի․ իմ․ աց․ օք։ || Նա՝ որ սուր է մտօք․ կամ զնրբիմաց միտս ունի․ և կամ սրագամիտ։

Սրամտութիւն․ թեան։ || սրութիւն մտաց․ կամ սրագամտութիւն․ կամ նրբիմացութիւն։

Սրայարձակ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || սրով ՚ի վերայ յարձակեալ։ Իսկ մերթ նա՝ որ սուր երագամամբ յարձակի, կամ փութէ․ որ և ասի սրընթաց։

Սրանամ․ ացայ․ ցիր․ անալ։ (ընդ միջ․) || սուր լինիլ․ կամ սրիլ։ Իսկ մերթ նշանակէ սլանալ․ կամ սրաթռիչ լինիլ․ կամ թռանիլ․ և կամ խոյանալ․ որ է խոյացեալ ընթանալ․ ըստ այնմ Նարէկ․ Ի․ Իբրև զհաւ փայլակնի սրացայ․ ՚ի նախանձ իմ սաստկութեան։ Իսկ յայտ մանէ առեալ երբեմն նշանակէ ՚ի բաց թռչիլ․ կամ ՚ի բաց մեկնիլ․ կամ հեռանալ․ և կամ փախչիլ․ և ըստ այսմ առի ՚ի Նարէկ․ խԸ։ Զխորդ որոյցս մերձաւորին․ և ՚ի հԾ․ ասի․ սրացաւ, տեղի եւս կցորդութեան։ Այնպէս առեալ լինի և Ը․ և հԾ։ Սուրբ՝ գիտելի է․ զի սա է սլանալ բայն, որ ՚ի բանաստեղծից վի՞ վայելչութեան գրի սրանալ, փոխագրելով զտառն լ․ ՚ի ր․ որպէս յաճախ գտանեմք և յայլ բառս, զի գրեմք զհամարակալն՝ համարակար․ զհրամանակալն, հրամանատար․ զկալուածեան, կալուածար․ և այլն։

Սրանշմար։ (Նախդրիւ հոլովի․) || սրոյն նշմարող․ կամ սրութեամբ նկատող․ կամ սրատես, կամ նրբահայեաց․ և կամ նրբիմաց․ և ըստ այսմ առի՝ սրանշմար ունել զտեսութիւն։

Սրաշարժ․ ի․ իմ․ ից․ իւք։ || Նա՝ որ զսուր շարժէ, կամ ածէ ՚ի վերայ ուրուք․ կամ ՚ի գործ ածող սուսերաց։ Իսկ մերթ այն, որ սուր երագամամբ շարժի․ կամ սրընթաց․ և կամ սրաթռիչ․ ըստ այնմ Նարէկ․ կԷ․ որ զյորդահոսանս ջրոյն սրաշարժ վայրէկութեան ՚ի թեթևասն առաքեցեր։

Սրաշարժութիւն․ թեան։ || շարժումն սրոյ․ կամ սպանութիւն։ Իսկ մերթ՝ սուր և արագ շարժումն․ կամ սրընթացութիւն։

Սրավառ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || սրով վառեալ, կամ զօրագարեալ, և կամ զինեալ։

Սրավառիմ․ եցայ․ եաց․ իլ։ (Ձայնակր․) || սրով վառիլ․ կամ զինիլ․ և կամ սրով սուսերի ՚ի դիմի հարկանիլ։

Սրավառութիւն․ թեան։ || սրով վառումն․ կամ զինումն․ և կամ սպառազինութիւն։

Սրավար․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || Նա՝ որ զսուր վարէ, այսինքն ածէ ՚ի վերայ ուրուք․ կամ ՚ի կիր արկանէ․ որ և ասի սուսերաձիգ։ ռամկ․ Քաշ գաշող․ ըստ այնմ ՚ի հին տաղմաց․ Հեծելազօրք՝ և ոտիկայք՝ և սրավարք ՚ի միասին հորդան առնէալք։ Իսկ մերթ այն, որ սուր ընթացիւք յառաջ վարի․ այսինքն յառաջ գնայ․ որ և ասի սրընթաց․ կամ սրաթռիչ․ և ըստ այսմ ասի՝ սրավար նժոյգ․ կամ երիվար։ սրավար կայծակունք․ կամ այլք․ և այլն։ Ահգոլի։ և ՚ի հին տաղմաց։ Մերթ ևս նշանակէ՝ սուր ընթացմամբ վարող․ այսինքն յառաջ խաղացուցանող․ կամ յառաջ տանող, և ըստ այսմ ասի՝ սրավար թևակօք գընալ նաւուց, կամ նաւորդաց։ ՚ի հին տաղմաց։ Երբեմն ևս վարի իբրև զմակբայ այսպէս․ սրավարս ընթանալ․ կամ սրավարս խօսիլ․ և նշանակէ՝ սուր ընթացմամբ, կամ սրընթաց վազելով․ կամ շուտափոյթ շտապով․ և կամ հապճեպի։ ռամկ․ Չըփիքղէս․ կամ շուտ շուտ․ կամ աճապարանօք․ Ահգոլի։

Սրավարիմ․ եցայ․ եաց․ իլ։ (Ձայնակր․) || սուր երագամամբ վարիլ․ այսինքն յառաջ խաղալ․ կամ յարձակիլ կամ դիմել։ ռամկ․ Նէտ պէս վազել։ և ըստ այսմ առի․ իբրև զորածնի սրավարեալ խոյանալ․ կամ սրավարեալ գալ հասանել վաղվաղակի։ ՚ի հին տաղմաց։

Սրավարութիւն․ թեան։ || սուր արշաւանք․ կամ սրընթացութիւն․ կամ արագաշարժութիւն․ և կամ շուտափութութիւն։

Սրատես․ ի․ իմ․ ից․ կամ աց․ օք․ կամ իւք։ || Նա՝ որ ունի զսուր տեսութիւն․ կամ որ սուր է ՚ի տեսանել զինչ, որպիսիք են քաջատես մարդիկ․ կամ աչք։ Յոպոբ։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ նշանակէ՝ սրամիտ․ կամ նրբիմաց․ և կամ հանճարեղ։ ըստ այնմ Լամբրոն․ Այնքան առաջի սրատես իմաստնոց շնայլել, այսինքն քբել։

Սրատեսութիւն․ թեան։ || սուր տեսութիւն․ կամ նրբահայեաց տեսողութիւն․ և կամ քաջատեսութիւն։ Իսկ մերթ սրամտութիւն։

Սրացուցանեմ․ ցուցի․ ցուցանել։ (Ներգործ․) || սրել․ կամ սուր առնել։ Իսկ մերթ՝ սլացուցանել․ կամ թռուցանել։

Սրբազան․ ի․ իմ․ ից․ իւք։ || սրբասուրբ․ այսինքն Նա՝ որ Տէր Տէր․ առեալ օրհնէ զնա․ կամ երեքսրբեան ձայնիւ բարեբանէ զնա․ որպիսիք են սերովբէքն յերկինս․ կամ հա

ւառացեալք յերկրի ։ Նարեկ․ ղթ․ և ՚ի Յն ոսկին ։

Սրբաբանեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ սրբասացութեամբ օրհնել․ կմ երկնաբարբառ օրհներգութեամբ բարբառել ։ Նարեկ․ ձ․ Մծբն․ ժթ․ և Լամբրօն ։

Սրբաբանութիւն․ թեան ։ ‖ սրբասացութիւն․ կմ սրբերգութիւն․ կմ երկնաբարբառ օրհնաբանութիւն․ որպիսի է երգն Սրբ ամէն ։ Նարեկ․ ղդ ։

Սրբաբեհեզ ։ (Նախդրիւ հոլովի) ‖ այն՝ որ է կազմեալ ՚ի սրբ՝ և ՚ի մաքուր բեհեզոյ․ կմ որոյ նիւթն է բեհեզ սրբափայլ․ և ըստ այսմ առի՝ սրբաբեհեզ պատմուճան ։ Նարեկ․ ղդ ։

Սրբագոյն․ գունի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ առաւել սբ․ կմ առաւելագոյն․ կմ մաքրագոյն․ կմ յատկագոյն․ և կմ վեհագոյն ։ Ղուկ․ 1․ Հաւ․ եռ ։

Սրբագործ․ ի․ իւ․ աց․ օք ։ ‖ սբ գործող․ կմ սրբարար․ և կմ սրբացուցիչ ։

Սրբագործեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ սբ առնել․ կմ սրբացուցանել․ և կմ մաքրագործել ։ Նարեկ․ ՚ի գովս առաք ։

Սրբագործութիւն․ թեան ։ ‖ սրբարարութիւն․ կմ սրբացուցումն․ և ըստ այսմ ՚ի գիրս Լամբրօնացւոյն , սրբագործութիւն կոչին քահանայագործութիւնքն․ ըստ որում նոքօք սրբին ժողովուրդքն ։

Սրբագումար․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ գումարող սրբոց․ կմ հաւաքող սրբուհեաց ։ Իսկ մերթ գումարեալ ՚ի սրբոց․ կմ որոյ գումարն է սբ․ կմ որ վերաբերի առ ժողովս սրբոց ։ Նարեկ․ ղդ ։

Սրբագունդ․ գնդի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ այն՝ որ է գունդ սբց․ կմ որոյ գունդն է սբ․ և կմ սրբագումար․ և ըստ այսմ առի՝ սրբագունդ դասք առաքելոց ։ Նարեկ․ ՚ի գովեստ առաք ։

Սրբագրեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ սրբութեամբ , կմ անսխալապէս գրել ։ Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ սակաւ՝ ըղ գրուածս , կմ զբանս սրբել ՚ի սխալանաց , կմ ուղղել ՚ի թիւրութեանց ։

Սրբագրութիւն․ թեան ։ ‖ սրբելն զգրուածս ՚ի սխալանաց․ կմ ուղղելն զբանս ՚ի թիւրութեանց ։

Սրբազան․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ հաղորդ սրբութեանց․ կմ սրբեալ․ կմ նուիրեալ այ․ կմ ծառայեալ․ և կմ սբ , և երկնային․ և ըստ այսմ առի․ սրբազան աշակերտք քի․ կմ առաքինորդք․ և կամ սրբազան անուն․ պիտութիւն․ և այլն ։ Նարեկ․ ՚ի գով․ առաք․ և Լամբրօն ։

Սրբազգեստ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ զգեցեալ զսբ զգեստ․ որով մերթ նշանակի նա , որոյ հանդերձքն են մաքուր , և պայծառ ։ Իսկ մերթ նա , որ արկեալ է զանձամբ զսրբազան ձորձս․ որպիսիք են քահանայք․ կմ մկրտեալ երախայք , որք սպիտակազգեստ զգեստ կոչին ։ Նարեկ․ ղթ․ Մծբն․ ժթ ։ Մերթ և առ նշանակէ զսրբազգեստն ․ զի զնա , որ կրէ յՈւրեան զգրրութիւն ։ ըստ այսմ են և բանք այսպիսիք․ խնկարկեաց․ ամպազգեստ․ և այլք նմանք , զորս տեսցես ՚ի տեղիս իւրեանց ։

Սրբազնագիրք․ գրոց․ ովք ։ (անեզական) ‖ սրբազան գիրք․ կմ սբ մատեանք․ որպիսի են հին , և նոր կտակարանք ։ Լամբրօն ։

Սրբազնագործ․ ի․ իւ․ աց․ օք ։ ‖ գործող սրբազան իրաց․ կմ կատարող սրբազան խորհրդոց․ որպիսի է քահանայն , որ և ասի սրբազնակատար ։

Սրբազնագործեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ սրբազան գործել․ կամ սբ առնել․ և կմ սրբացուցանել ։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զքահանայագործելն , զոր տեսցես ՚ի տեղւոջ իւրում ։

Սրբազնագործութիւն․ թեան ։ ‖ սրբարարութիւն․ կմ սրբացուցումն․ և կմ քահանայագործութիւն․ ըստ այնմ Լամբրօն , Որ ՚ի ձեռն մարմնոյ , և արեան սրբազնագործութիւն գան ։

Սրբազնազարդ ։ (Նախդրիւ հոլովի) ‖ ունող զսրբազան զարդս․ կմ սրբութբ զար դարեալ ։ Նարեկ․ ղդ ։

Սրբազնական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ այն ամ , որ վերաբերի առ սրբազանս , կմ որ է սրբազան․ և կամ ամենական ։ Նարեկ․ ՚ի գով․ խաչին ։

Սրբազնակատար ։ (Նախդրիւ հոլովի) ‖ տես զՍրբազնագործ ։ Աւգուս ։

Սրբազնեալ․ ելոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ ‖ սրբազան եղեալ․ կամ սրբեալ , և կամ նուիրեալ ։

Սրբալոյս ։ (Նախդրիւ հոլովի) ‖ այն՝ որ ունի զսբ , և զմաքուր լոյս․ կմ որոյ լոյսն է անստուեր․ կմ բոլորովին պայծառ ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն , որ առիթ լինի ծագման սրբազան լուսոյ․ կմ որ սրբէ և լուսաւորէ․ և ըստ այսմ առի ՚ի Նարեկ․ ղդ․ Սրբալոյս իւղ մեռոնի ։

Սրբական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ այն ամ , որ պատկանի սրբոց․ կամ ունող սրբութբ․ կմ որ է սբ , և մաքուր ։ ըստ այնմ․ Նարեկ․ ՚ի Մեկն․ Երգոց․ Սրբական վարս պիտոյանայր մեզ ։ Այսպէս և ՚ի գիրս Կիւրղի Եղիշ․ ժբ․ սրբակրօն արքն՝ սրբական կոչին ։

Սրբակրօն․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ ունող զսբ կրօնս , կմ զամբիծ վարս․ և կմ սրբութբ կենցաղավարող ։

Սրբակցորդ ։ (Նախդրիւ հոլովի) ‖ կցորդ սրբութեան․ կմ հաղորդ սբ իրաց․ և կմ սրբազան ։ Նարեկ․ ղդ ։

Սրբահամ ։ (Նախդրիւ հոլովի) ‖ ունող ըղ սբ , կմ զազնիւ համ․ կմ այն , որ է յըստակ՝ համեղ , և քաղցր․ և ըստ այսմ առի․ սրբահամ ջուր ։ Աւգուս ։

Սրբահետ ։ (Նախդրիւ հոլովի) ‖ ունող զսբ հետս , կմ շաւիղս․ կմ որոյ ընթացքն կմ վարքն են սրբազանք ։ Իսկ մերթ սրբահետ կոչի այն , որ ածէ զմարդն ընդ սբ

հետս. կմ որով հեռակայք, և գնամք 'ի մեր վայրս: և ըստ այսմ ասի. սրբահետ սանդուխք երկնաւորս: Նարեկ. ղե:

Սրբաձայն. ի. իւ. ից. իւք: || սրբասաց, կմ սրբաբան. կմ նա, որ զերեքսրբեանն, կմ զսրբասացութիւն բարձր ձայնիւ երգէ:

Սրբաձայնեմ. եցի. եա. եւ: (Ներգործ.) || սրբաբանել բարձրաձայն երգով: Ը այնմ 'ի վերս հարց. ի. Զխորհուրդ երեքսրբեան օրհնութիւն սրբաձայնեն:

Սրբաձայնութիւն. թեան: || բարձրաձայն սրբասացութիւն. կմ սրբաբանութիւն:

Սրբամասն: (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զմեր մասն, կմ զմեր վիճակ. կմ մասնակից սրբութեց. կմ ժառանգող մեր խրաց:

Սրբամասնութիւն. թեան: || մասնակցութիւն սրբութեց. կմ ժառանգութիւն մեր խրաց: Իսկ մերթ սրբազան բաշխմասնութիւն. կմ մեր վիճակ: Նարեկ. 'ի տօնըն խաչին:

Սրբամատոյց. տուցի. աւ. աց. օք: || մատուցանող մեր խրաց. կմ նուիրող սրբութեց: Իսկ մերթ մատուցեալ 'ի մեր խրս. կմ նուիրեալ սրբութեց. կամ ուր լինի մատուցումն սրց. և կմ սրբազան. և ը այսմ ասի. սրբամատոյց աթոռ. կմ սեղան: Նարեկ. ղէ: Մերթ ևս նշանակէ զմատուցեալն սրբութիւն: ըստ այնմ Աշգաղ. Սրբամատոյց կանոնաւք քրիստոսական հաւատոյ:

Սրբամաքուր: (Նախադրիւ հոլովի.) || մեր և մաքուր. կմ սրբեալ և մաքրեալ:

Սրբամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || ունող զմեր միտս, կամ որ ամբիծ, և անխարդախ է մտօք:

Սրբամտիմ. եցայ. եւց. իլ: (Ձայնակր.) || սրբամիտ լինիլ. կմ մեր լինիլ մտօք, կմ սրտիւ: Աշգաղ:

Սրբամտութիւն. թեան: || սրբութիւն մտաց. կմ ամբծութիւն սրտի. և կմ ուղղամտութիւն. 'ի հին պարսնագիրս:

Սրբան. ի. աւ. աց. օք: կամ ով. ովք: || երբեմն ածանցի սա 'ի սբ բառս. որպէս կուսանն 'ի կոյս բառէն. և նշանակէ ըզ սրբականն. կմ սուրբ զմեզ. սպ կուսանն՝ սուրբ զկոյսն. ըստ այնմ Աշգաղ. Հանդերձ պարկեշտասէր սրբանուհի հռիփսիմեաւ. սբ սրբուհի հռիփսիմեաւ: Իսկ մերթ ածանցի 'ի սրբել բայէն. սպ իշխանն յիշխել բայէն. և նշանակէ զերասանն, սբ զնոստոյ տեղին. և ըստ այսմ ասի՝ սրբան, իբրթէ սրբիչ. կմ տեղի սրբելոյ. զի յառուկ է նմա սրբել զորովայնն 'ի բաց վարելով զ իւրն զյաւէտլուծանս կերակրոյ. և ըստ այսմ 'ի գիրս Մծբնայ. ժա. բազում անգամ ասի. Կերակուր յորովայն երթայ, և անտի ընդ սրբանն արտաքս անկանի:

Սրբանամ. ացայ. ացիր. նալ: (ընդ.միջ.) || սբ լինիլ. կմ սրբել. կմ նուիրիլ. և կմ գրիլ 'ի սրբութիւն: Ղեւտ. 20. 3:

Սրբանուագ: (Նախադրիւ հոլովի.) || նուագօղ սրբասացութիւն. կմ երգօղ սրբաբանութիւն: Իսկ մերթ նա՝ որ նուագէ զերգս մեր, կմ որով նուագին մեր երգք. և ըստ այսմ ասի՝ սրբանուագ ձայն:

Սրբանուէր: (Նախադրիւ հոլովի.) || նուիրող սրբութեց՝ կմ մեր ընծայից, որպիսի է քահանայն: Իսկ մերթ նշանակէ զնուիրեալն սրբութիւն. կմ զվերաբերեալն առ մեր նուէրս. և կմ սրբազան. և ըստ այսմ ասի՝ սրբանուէր առաքելութիւն, կմ աւրասարուք. և այլն: Նարեկ. ձ. և ղա:

Սրբասահման: (Նախադրիւ հոլովի:) || սահմանեալ 'ի սրբութիւն. կմ որ կայ 'ի մեր սահմանս՝ կմ տեղիս. կմ որոյ սահմանք տեղւոյն են մերք: Նարեկ. ղէ:

Սրբասաց: (Նախադրիւ հոլովի.) || սրբաբան, սբ նա՝ որ ասելով մեր մեր, երգէ, կմ օրհնէ: Իսկ մերթ նշանակէ՝ սրբաբանական. և ը այսմ ասի՝ սրբասաց ձայն: Նարեկ. 'ի գով. խաչ: Երբեմն ևս առեալ լինի փոխանակ սրբասացութեան. և այս մանաւանդ 'ի յոգնականսըն: Նարեկ. 'ի գով. խաչ:

Սրբասացութիւն. թեան: || սրբաբանութիւն. կմ սրբերգութիւն. որով ք նշանակի՝ երեքսրբեան օրհներգութիւն, կմ մեր ածն, յորում երիցս յիշատակեմք զբառս՝ մեր, առեալ զայս 'ի սերովբէից, որք ըստ առաջեան եսայեայ մարգարէին օրհնէին զած մեծաբարբառ գոչելով, սբ, սբ, սբ տր զօրութեց: Նարեկ. ղզ. և Լամբրոն: Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակի սովորական ինչ եկեղեցական երգոց, զոր նուագեմք զկնի քարոզին. Մի սբ յերեխայից: Եւ կոչեցան սրբասացութիւն վն երիցս կրկնելոյ 'ի նմա մեր բառիս. որպիսի է՝ Ով է սբ տր ածն, կամ Հրեշտակային կարգաւորութիւն:

Սրբասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող սրբութե, կմ մաքրութե. և կմ ողջախոհական ամբծութե: Նարեկ. ղզ. և Յն ոսկ:

Սրբասնեալ. սնելոյ. ով. ոց. ովք: || սրբութբ սնեալ. կմ սրբակրօն. կմ մաքրակենցաղ, և կմ 'ի սրբութիւն մեծացեալ. և ըստ այսմ ասի՝ սրբասնեալ մարգարէ, կմ կանայք, սրբասնեալ մարմին, հոգի, ձեռք. և այլն: Նարեկ. լզ. հէ. ղզ. և 'ի գով. խաչ:

Սրբասնունդ: (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զմեր սնունդ. կմ սրբութբ սնեալ. որ և ասի սրբասնեալ: Նարեկ. զզ. և 'ի գովէստ առաքելոց: Իսկ մերթ վարի իբրև գոյական, և նշանակէ մեր սննդեանն. ը այնմ Յն ոսկ. սրբասընունդ սնեալ նոցին, նոքա կրօն ոչ զոհեցին:

Սրբավայելուչ: (Նախադրիւ հոլովի.) || վայելուչ սրբոց. կմ այն՝ որ վայելէ. կմ պատշաճի սրբազան տեղւոյ:

Սրբատաշ: (Նախադրիւ հոլովի.) || քաջ սրբեալ և տաշեալ. կմ յղկ հղկեալ և փայլեալ. և կմ կոփեալ և պայծառացեալ. և ըստ այսմ ասի՝ սրբատաշ վէմ, կամ ակունք. և այլն: ռամկ. ծիլաւը:

Սրբատուն. տան. տամբ. տանց. տամբք: || աւանդատուն, ուր մտեալ ժամապարն

զդենու զգեստ սրբոյ պատարագին. և աստ
ցաւ սրբատուն, ըստ որում է տանուտէրա
զան զգեստուց, կմ. պէսպէս նը. կահուց
և կարասեաց:

Սրբատուփ. տփոյ. ով. ից. օք: || տուփ սր
բութե, որ է խփաւոր անօթն, ուր պա
հի մարմին տն:

Սրբարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի սրբոց,
կմ. սրբելոյ և մաքրելոյ. և կմ. քաւարան.
և ըստ այսմ սրբարան կոչի տաճարն. կմ.
եկեղեցին. կմ. նը. խորանն. և կմ. ընծայ
արան խորանին. և այլն: Նարէկ. ծա. հե. և
ղզ: և Լամբրոն: Եւ յայտնանէ առեալ սր
բարան յոլովոյն և նը. Աճածինն, թ ո
րում եղև տաճար. սրբութե բանին այ:
Նարէկ. ՚ի գովս. կուսին:

Սրբարար. ի. աւ. աց. օք: || նը. սրբող. կմ.
սրբացուցիչ. կմ. սրբօղ. և կամ մաքրօղ:
Լամբրոն:

Սրբացուցանեմ. ցուցի. ցոյ. անել: (ան
ցող.) || նը. առնել. կմ. սրբագործել: Իսկ
մերթ ՚ի կարգս նըց դասել. կմ. նը. հան
գստացուցանել:

Սրբափայլ: (նախդրիւ հոլովի.) || մաքրա
փայլ. ծ սրբութե և մաքրութե փայլեղ.
կմ. նը. և պայծառ. և կմ. չքեղ և գերա
պանծ. և թ այսմ ասի՝ սրբափայլ զգեստ,
կմ. ակունք. սրբափայլ կրօնք, կմ. աղօթք.
և այլն: Նարէկ. ՚ի գովս. կուսին: և ՚ի շարականոց:

Սրբեալ. ելոյ. կմ. եցելոյ. ով. ոց. ովք: ||
մաքրեալ. կմ. յազատեցութե ՚ի բնաց մեր
կացեալ: Իսկ մերթ սրբագինացեալ. կմ.
նուիրեալ. և կմ. այ սեպհականեալ. և
ըստ այսմ 1. Թագ. 7. 16. քաղաքք և սահ
մանք ինչ երկրին հղե սրբեալ կոչեցան,
ըստ որում էին նուիրեալք ածպաշտութե.
և սահմանեալ տեղի զոհից և պատարագաց
տեառն այ: Սոյնպէս և Ղևտ. 25. 1.
սրբեալք անուանին երեխայրիքն, կամ
առաջինք պտղոցն երկրի, թ որում էին
սեպհականեալք այ: Բայց 3. Թագ. 8. 8.
առեալ լինի փոխանակ բառնալեաց, որք
են լծակքն, որովք բարձեալ լինէր տա
պանակն. և այս երևի. 2. Մնաց. 5. 9. ուր
փոխանակ սրբաեդեալ լինի՝ բառնալեք:
Այլ լծակքս այսոքիկ կոչեցան սրբեալք.
ամ և 3. Թագ. 8. 7. անուանին սրբութիք,
ըստ որում էին գործիք սրբութե, և սր
բազանք: Եւ կամ յաղագս եբրայական
բառին, որ համանգամայն զորբն, և զլծակն
նշանակէ:

Սրբեղ. ի. ին. ից. իւք: || սրբագունեղ. կմ.
կարի սրբագոյն. Սերատ. 44. 4:

Սրբեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || նը. և
անաղտ առնել. կմ. մաքրել. և կմ. յստա
կել. որ և ռամկ. ասի՝ որբել. կմ. թէմզըլէլ:
Թուոց. 19. 13: 1. Յոհ. 3. 3: Յայտ. 22. 11: թ
այսմ է և Ելից. 19. 10. և 14: և Յես. 7. 13.
յորս ասի՝ սրբել զժողովուրդն, որ լի
նէր տալով նմ լուանալ զհնդերձս և զմար
մինս, և հրաժարելն յամուսնական անկող
նոյ, և յայլ պղծութե: Դարձեալ նշա
նակէ՝ անմեղ և անպարտ առնել. կամ
արդարացուցանել: Ելից. 20. 7: Թուոց. 14.
18: Երբեմն և սրբացուցանել, ջինջ գը
րել. կմ. սրբազան առնել. և կմ. կարգել
զինն, զի լիցի նուիրեալ. և թ այսմ ասի
ղմոյ՝ սրբել զեօթներորդ օր արարչուե:
Ծննդ. 2. 3: Բայց մինչ զմարդոյ ասի՝ սր
բել զօր. շաբաթուն, նշանակի նը. պա
հել. կմ. լերկ զնուիրեալ ունել՝ հրաժա
րելով ՚ի ծառայական գործոց, և պարա
պելով ածային պաշտամանց: Ելից. 20. 8:
Դարձեալ՝ սրբել ասի՝ նուիրելն զինն
այ՝ որոշելով և սեպհականելով զայնն,
որով և լինի նը. և ըստ այսմ իմացեալ
լինի՝ մինչ ասի՝ սրբել ան զլինեալ տունն՝
կմ. զանդրանիկս. և կմ. զերբուծն ՚ի յա
նասնոց: Ելից. 13. 2: և 29. 27: և 2. Մնաց.
2. 4: կմ. սրբել ան զարծաթ և զոսկի, կմ.
զանօթս ոսկեղէնս և արծաթեղէնս. և
այլն: Դատ. 17. 3: 4. Թագ. 12. 18: 1. Մնաց.
18. 11: Դարձեալ նշանակէ վարսամիրկել.
կմ. գերծուլ: ռամկ. ածիլել. կմ. թրաշ ընել:
Դատ. 7. 20: Երբեմն և՝ յստանել. կամ
յօտել: ռամկ. պատտել ընել: Յոհ. 15. 2:
Բայց մինչ ասի՝ ՚ի բաց սրբել զինն, նշա
նակի՝ մաքրելով ՚ի բաց քերել. կամ ՚ի
բաց հանել. և կամ ՚ի բաց բառնալ: 2.
Օրին. 26. 13: և 1. Կորն. 5. 7:

Սրբերգեան. եանի. եաւ. եից. եօք: || այն ամ,
որ վերաբերի առ սրբերգութիւն. կամ
յորում նուագեալ լինի երգն սրբասացու
թե. և ըստ այսմ ասի, սրբերգեան ձայ
նիւ, կմ. փառաւորութե օրհնել զած: Իսկ
մերթ նուագող սրբերգութե, կմ. սրբա
բան. որպիսիք են սերովբէք, կամ եր
գողքն զնը ածն: Նարէկ. կդ. Մերթ և
նշանակէ զսրբերգութիւն, կմ. զսրբասա
ցութիւն, որ և ներբողեանն զներբողումն,
և այս մանաւանդ ՚ի յոգնականումն:

Սրբերգենութիւն. թեան: || ծագիսա ՚ի սր
բերգեան բառէս, և նշանակէ զսրբերգութիւն,
ծ զերգն սրբասացութե, կմ. զսրբաբա
նութիւն. որով մերթ նշանակի սրովբէա
կան նուագն, նը նը նը տր զօրութեց:
Նարէկ. ղը: Իսկ մերթ երեքսրբեան երգն
զոր երգեմք, ծ նը ածն: Լամբրոն:

Սրբերգութիւն: || նոյն է ընդ վերնոյն: Լամ
բրոն:

Սրբիչ. բչի. աւ. աց. օք: || սրբօղ. կամ մաք
րօղ: Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանա
կէ զածելին, որով ՚ի բաց սրբեն ՚ի գլլ
խոյ. կմ. ՚ի ծնօտից ածեցեալ հերքն. յոր
մէ և անուանեցաւ իսկ սրբիչ: ռամկ. ա
ծլիլ, և տաճկերէն ուստուրայ: Թուոց. 6. 5:
Եզեկ. 5. 1:

Սրբութիւն. թեան: || մաքրութիւն. կմ. անաղ
տութիւն. կմ. քաւութիւն: ռամկ. թէմիզլիք:
Ղևտ. 12. 6: Ղուկ. 2. 22: Եբր. 1. 3: Իսկ մերթ
ամբծութիւն հոգւոյ. կմ. անմեղութիւն. և
կմ. արդարութիւն: Եփես. 4. 24: 1. Թես. 3.
13: Դարձեալ՝ սրբութիւն կոչին նը իրք.
և ըստ այսմ երբեմն սրբութիւն յոլովոյն

խորանն՝ վկայութեան՝ ըստ որում էր երբեմն ղոտուն և զուարճար սրբեալ էր, ուր և լինէր սրբութիւն մեղաց երբեմն յեկեղեցւոջ: Ելից. 25. 8: և 28. 29. և 35: Արդ՝ պարտ է գիտել, զի խորանս այս ունէր զերիս մասունս, որոց ներքագունիցն եւս 'ի Սբ գիրս անուանի սրբութիւն. Առաջին մասն էր ներքին՝ յատկապէս անուանեալ սրբութիւն սրբութեանց. կմ սրբութիւն սրբոց: Ելից. 26. 33. և 34. ուր պետակեալ կայր տապանակն կտակի, ուր և ամի ամի մտանէր քահանայապետն օրինաւոր հանդերձանօք. և այս անուանի սրբութիւն: Ղևտ. 16. 2: Երկրորդ մասն էր արտաքոյ սրբութեան սրբութեանցն՝ անջրպետեալ 'ի նմանէ վարագուրաւ. աստ էր սեղանն խնկոց, և հացն առաջաւորութեան. և աշտանակն լուսոյ. ուր մըտանէին միայն քահանայքն. և այն ընդառաւօտս՝ և ընդ երեկոյս՝ 'ի ծխել զխունկ. և 'ի հանդերձել զճրագարանսն. և սա սրբութիւն կոչի Ելից. 26. 33: Իսկ երրորդ մասն էր առաջի վերոյասացելոցն երբեմն զգաւիթ անյարկ՝ անջրպետեալ ցած որմով յերկուս մասունս. յորոց առաջնումն էր սեղանն ողջակիզաց. և աւազանն պղնձի. և այս էր սրահ քահանայից, ուր մըտանէին մատուցանել զզոհս. և կատարել զողջակէզսն: Իսկ 'ի յետնումն յընդարձակ. և 'ի լայնածաւալ վայրին՝ էր կայան ժողովրդեան. զի անդ կայր բազմութիւն յաղօթս. և նայեցեալ ընդ ցած անջրպետ որմոյն՝ տեսանէր զզոհսն, զորս մատուցանէին քահանայքն: Արդ՝ սա սրբութիւն յորջորջի Ղևտ. 12. 4. ուր ասի զկնոջէ, որ նորոգ է ծնեալ զզաւակ. Յամ ինչ սբ նա մի՛ մերձենայցէ. և 'ի սրբութիւն մի՛ մտցէ: Այլ այս ամ տարբերութիւն տեղւոյ ոչ միայն էր 'ի խորանին վկայութեան. այլ և 'ի տաճարին Սողոմոնեան, և 'ի զօրաբաբելեան տաճարին. վս զի ամէն նման նմա շինեցան. բաց 'ի հոյակապ, 'ի մեծակառոյց, և 'ի քարակերտ շինութենէն: Դարձեալ՝ սրբութիւն կոչի սրբեալ ժառանգութիւն. կմ՝ սբ ժողովուրդն, որպիսի էր 'ի հնումն եկեղեցին հրէից: Սղմ. 113. 2: Մերթ եւս սրբութիւն անուանին ոսկի և արծաթ՝ և պղնձոյ ակունքն, և անօթք ոսկեղէնք և արծաթեղէնք սրբեալք, կմ որոշեալք և նուիրեալք այ. և այսմ իմանի մինչ ասի, տարան 'ի ներքս զսրբութիւնս դաւթի: 3. Թագ. 7. 51: 4. Թագ. 12. 18: 2. Մնաց. 15. 18: Եւ յայսմանէ առեալ սրբութիւնք կոչին ընծայք կմ նուէրք որոշեալք՝ կմ մատուցեալք՝ այ. տով և լինին սբք. Ելից. 28. 38: Եւ եւս սրբութիւնք յորջորջին բանք աւետարանին, և վարդապետութիւնք հաւատոյ, նաև խորհուրդ մարմնոյ և արեան տն, որում հաղորդին 'ի սբ սեղանն: Մատ. 7. 6: Բայց 3. Թագ. 8. 7. ուր ասի, ծածկեցին քրովբէքն զտապանակն, և զսրբութիւն նր 'ի վերուստ, նշանակին բազմաձևեքն տապանակին, որք էին ըծակքն ագուցեալք ընդ օղամանեակս՝ ոտն դնել 2. Մնաց. 5. 8: զորմէ ընդարձագոյն տեսցես 'ի բառն սրբեալ: Բայց գիտելի է, զի բառս այս բազում անգամ վարի կրկնելով ըստ այսմ օրինակի. սրբութիւն սրբութեանց. կմ սբ սրբութեանց. և յայնժամ նշանակէ՝ ամենասբ. կմ եւս քան զեւս սրբագոյն. և կմ գեր 'ի վերոյ սրբեալ. և նուիրեալ. և ըստ այսմ ասի զկահուց, և զկարասեաց խորանին վկայութեան. կմ սեղանոյ նր. Եղիցի սրբութիւն սրբութեանց. սոյնպէս ասի և զխնկոյ հանդերձանաց, և զնշխարէ զոհից. և զնմանեաց. լինել 'ի սրբութիւն սրբութեանց. կմ սբ սրբութեանց: Ելից. 30. 10. և 29. և 36: և 40. 11: Ղևտ. 2. 3: տես զայսմանէ և յաւուրս բառին սուրբ: Իսկ թէ զինչ նշանակէ՝ մինչ ասի՝ սիկղ սրբութեան, տես 'ի սիկղ բառն:

Սրբուհի. հւոյ. եաւ. եաց. եաք: || է անուն իգական, և նշանակէ զսբ կին: Նարեկ. ձ: և 'ի գործ. կոչ:

Սրեղջիւր. կամ սրեղջեւր. եղջեր. երբք. աց. օք: || ունօղ զսուր եղջիւր. կմ որոյ եղջիւրքն են ծայրասուր: Խորէն. յաշխարհագրութեան:

Սրեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || սուր առնել զգործի ինչ, կմ զայլ ինչ նման, առ 'ի փութանակի հատանել. կմ ծակել. կմ ընդմտանել. և այլն: ռամկ. եւ սրել. 2. Օրին. 32. 41: Սաղմ. 139. 4: Իմաստ. 5. 21.

Սրընթաց. ի. իւ. ից. իւք: || սուր ընթացող. կմ սրաթռիչ արագամամբ վազօղ. կմ երագընթաց. և այս ասի զմարդոյ, զկենդանեաց, զգետոց, և զայլոց:

Սրընթացութիւն. թեան: || սրաթռիչ ընթացք. կմ արագ արշաւանք, և կմ երագընթացութիւն:

Սրիկայ. ի. իւ. ից. իւք: || նա՝ որ անգործ է, և դատարկաշրջիկ՝ պարապեալ անառակութեանց և յափշտակութեանց, որ և 'ի ծածուկ կրէ զսուր, և 'ի դէպ լինելն՝ յարձակի 'ի սպանութիւն, տն և ստուգաբանութիւն բառին ցուցանէ, զի ասի սրիկայ, իբր թէ սուր 'ի նմա կայ. կմ սրի կայ, որ սրոյ սպասեալ միայ: ռամկ. հոլովոյ. կմ ճոճոյ, կմ աւազակ: Դատ. 9. 4: և 11. 3: Խորէն. ա. գլ. 7:

Սրիկոն. ի. ան. ոց. օք: || ներկ ինչ կարմիր կազմեալ 'ի նօթէ, որ 'ի սիւղիոնէ, և 'ի սան դիքս կոչեցեալ կարմրոյ: Նման է յոյժ սինոպեանի՝ որ է սիւղիոնն. վս որոյ և բազում անգամ խաբէ զտեսօղսն: Խորէն. յաշխարհագրութեան:

Սրիմ. եցայ. եայց. իլ: (Հայնակր.) || սուր լինել. կամ սրածայր դառնալ: ռամկ. սրուիլ. կմ սուր ըլլալ. կմ՝ խորամանկ ըլլալ: Եզեկ. 21. 9. և 10:

Սրինգ. սրնգի. աւ. ից. գք. || եղեգնաձև նուագարան. և այսու երբեմն նշանակի եղեգնափողն, թէ մեծ իցէ, և թէ փոքրրիկ, զոր կազմեն յեղեգանէ. կմ յայլմէ նիւթոյ՝ բազմաձայն ծակաւեք, և 'ի բերան առեալ հարկանեն փչելով. ռամկոր.

նայ. կամ զառամ. կամ սընըրգընեայ. և կամ փխափխակ. Դանիէ. 3. 5: Իսկ երբեմն նշանակէ երգեհոնաձև փոքրիկ նուագարանն, զոր կազմեն բազում մանրիկ եղեգամբք մի զկնի միոյ կարգաւ շարեցելովք, զոր 'ի բերան ածեալ հարկանեն այսր և անդր տարաբերելով: ռամկ. Տըրխալ: Աղ Ճանփ. 5. 23: և 6. 5: Կոչեցեալ՝ սրինգ կոչի երաժշտական տիկն, կամ այլ ինչ նուագարան նման նմա. ըստ որում անուի սեռեալ յինքեան զբազում եղեգնաձև կազմուածս, զորոց զմինն 'ի բերան առեալ հարկանեն իբրև զեղեգնափող. և միւսքն արձակեն զձայն քաղցր ըստ շարժուածոց մատանցն սրնգահարին: ռամկ. փնձոր. կամ փնչար. և տաՃկ. Տուլում: Զայս երբայեցիքն կոչեն նապլոն կամ նեպէլ. զոր ոմանք Թարգմանեն սաղմոսարան. ըստ որում նմա բազում ան գամ նուագէին զսաղմոսս. կամ ըստ սրինգ նոյ ունէին զնմանութիւն ինչ սաղմոսարանի: 1. Թագ. 10. 5: 2. Թագ. 6. 5: 2. Մնաց. 5. 12: 1. Մակ. 4. 54:

Սրիչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || սրող, կամ նա՝ որ սրէ:

Սրնգահար. ի. աւ. աց. օք: || հարկանօղ սրնգայ: ռամկ. նայ, կամ փխափխակ, կամ Տըրխալ չալող:

Սրովբէ. կամ սրօբէ: || տե՛ս զՍերովբէ: 'ի շարականս:

Սրովբէագաւանիութիւն. կամ սրօբէագաւանիութիւն: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է սրովբէական գաւթի. կամ ուր հոյլք սրովբէից պարեն. և ըստ այսմ տափ, սրովբէագաւթիւթ սրահ սխմինի: Նարեկ. ղԹ:

Սրովբէագոչ: || տե՛ս զՍերովբէագոչ:

Սրովբէագումար. կամ սրօբէագումար: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է գումար սերովբէից. կամ գումարեալ 'ի սերովբէական դասուց. և կամ որ վերաբերի առխումբս սերովբէականս, կամ հրեշտակականս: Նարեկ. ղԹ.

Սրովբէագունդ. կամ սրօբէագունդ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զսերովբէագունդ: Աղվան:

Սրովբէական. կամ սրօբէական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ է սերովբէից. կամ վերաբերի առ սերովբէս. որպիսի է ձայնն. կամ օրհներգութիւն նց. և այլն: 'ի շարականս:

Սրովբէամաքուր. կամ սրօբէամաքուր. (Նախդրիւ հոլովի.) || մաքրեալ և սրբեալ 'ի սերովբէից. որպիսի եղև եսայի մարգարէն: Իսկ մերթ մաքուր իբրև զսրովբէ, կամ ունօղ սրովբէական մաքրութե: Նարեկ. 'ի Գով. առաքելոց:

Սրովբէապար. կամ սրօբէապար: (Նախդրիւ հոլովի.) || պարառեալ 'ի սերոբէից. կամ զոր պարփակեալ պահեն սերովբէք:

Սրովբէատիպ. կամ սրօբէատիպ: || տե՛ս ըղ Սերովբէատիպ: Նարեկ. ղԴ. և Լամբրոն:

Սրովբէափակ. կամ սրօբէափակ: || տե՛ս ըղ Սերովբէափակ: 'ի շարականս:

Սրոց. ի. աւ. աց. օք: || գործիք սրելոյ ըղ

սուր. որպիսի է յեսանն. կամ երկաթեայ սրիչն մսագործաց: ռամկօր. դըզէյ. կամ ձառաք:

Սրուակ. ի. աւ. աց. օք: || չիշ. փ փոքրիկ անօթ իւղոյ, կազմեալ անձուկ բերանով յապակւոյ, կամ 'ի քարէ. և կամ յոսկերաց, և 'ի նմանեաց, ընդ որոյ բերանն կաթէ իւղն շիթ առ շիթ: 1. Թագ. 10. 1: 4. Թագ. 9. 1: Յովդի. 10. 5:

Սրութի. Թեան: || սուր հատողութի. կամ սրածայր եղելութն: Իսկ մերթ առեալ լինի անդրադարձաբար փոխանակ նրբութե, կամ սուր ըմբռնողութե մտաց:

Սրունգն. կամ սրունկն. սրնգան. ամբ. սրնգունք. անց. ամբք: || տե՛ս զՍրունք:

Սրունկն: (Նախդրիւ հոլովի.) || բարձի սա 'ի սուր բառէս. և 'ի ունկն անուանեա. և նշանակէ ունօղ սուր ունկան. կամ որոյ լսելիքն են սուր, որով 'ի հեռուստ քաղցրագոյն լսէ զձայնս. ըստ այսմ կոչի նեխէի. թ: Թերևս ընդդէմ ոք գայցէ ինձ 'ի սրունկն լսողաց անտի:

Սրունք. նից. օք: (անեզական.) || ոլոքն հանդերձ մսովք. որ է մասն ինչ մարմնոյ, որ սկսեալ 'ի ծնգաց ձգանի մինչև ցկոճն. ռամկօր. իթ ցիօխոււխն. կամ ցԹաԹս ոտից: ռամկօր. ձանէր: 2. Օրէն. 28. 35: Եսայ. 47. 2. Դան. 2. 33: Գործ. 3. 7:

Սրսկապան. ի. աւ. աց. օք: || տապարատ, փ ներքին սենեակ հարսին և փեսային, ուր շղջապատեալ լինին գահոյք նց վարագուրօք, յոր և մտանեն երկոքին 'ի նոր լծել. ըստ այնմ 1. Մակ. 1. 28: Եւ հարսանց եղեն արգելանք սգոյ՝ սրսկապանք բերեանց. Եւ 'ի Խորէն. թ. գլ. 71: ասի. թէ 'ի ներքնագոյն սրսկապանի խորանին աւեն զպղութի մօր: Եւ յայսմանէ առեալ սրսկապան կոչին և այլ առանձնական, կամ ներքին սենեակք. որպէս սկզ բազում չինեալ կային առ տաճարաւ յաղագս քահանայից, ուր և կահ ք կարասիք և գանձք պահեալ լինէին: 1. Մնաց. 26. 16: Մերթ և առեալ լինի սոսկ փոխանակ վարագուրի. որ և առագաստ: և ըստ այսմ Թուոց. 3. 31. սրսկապան կոչի վարագոյրն, զոր ձգէին 'ի սեանէ 'ի սիւն առաջի սրբութե սրբութեցն 'ի խորանին վկայութե. որով և 'ի չուելն որդւոցն իսրայէլի պատեալ լինէր տապանակն. որ երևի Ելից. 26. 33. և 34: և Թուոց. 4. 5:

Սրսկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ցնցուղել ինչ ցօղել, կամ ցանել զնճիք. որ մէտկաւ զարիւն. մատամբ գլխաւ. և այլն. ռամկօր. ըըրըըրմէ: Ելից. 12. 22: Ղևտ. 6. 27: Եբր. 9. 21:

Սրսկիչ. կչի. աւ. աց. օք: || սրսկօղ. կամ նա՝ որ սրսկէ: ռամկ. ըըրըըրենօղ: Իսկ մասնաւոր բառս առեալ նշանակէ զգործին սրբարկելոյ, զոր բանաձևութեամբ կոչեմք մշտիկ:

Սրսկումն. կման. մամբ. մանց. մամբք: || սրսկելն, որ է ցօղումն, կամ ցանումն հասմանու իւրոց. որ Ջրոյ, արեան. և այլն: ռամկ.

ռամկ. [illegible]։ Յոհ. 19. 9. և 13։

Սրտաբեկ. ի. իմ. աց. օք։ || յոյժ փշրեալ սրտիւ. կմ սաստիկ երկուցեալ. կմ կարի յոյժ զանգի հարեալ, որով գրեթէ սիրտն յանկարծակի բեկանի. ցս հերձանի. կմ պայթի. վն որոյ և անուանեցան սրտաբեկ. ըստ այնմ Աւգոս. Նոյնպէս և պահապանացն սրտաբեկ, ոգէսպառ 'ի քաղաքն անկեալ։ Իսկ մերթ նշանակէ զարհուրեցուցիչ սրտի, կմ պակուցանողական. կմ սաստիկ ահաւոր։ և ըստ այսմ առի. սրտաբեկ հնչումն. կմ բան։ Նարեկ. իէ։ Իսկ մերթ այն՝ որ հեռի է 'ի սրտաբեկութէ. կմ 'ի սաստիկ երկիւղէ. և ըստ այսմ առի՝ սրտաբեկ արգահատութիւն. կմ աղաչանք։ Նարեկ. կէ։ Դարձեալ՝ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս. սրտաբեկ առնել. և նշնկէ սրտաբեկել. կմ զարհուրեցուցանել։ Եւ կմ այսպէս. սրտաբեկ լինել. և նշանակէ սրտաբեկիլ. կմ սաստիկ զանգի հարկանիլ. կմ ահիւ տագնապիլ։ ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]։ 2. Մակ. 7. 39։

Սրտաբեկեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || սրտաբեկ առնել. ցս կարի զարհուրեցուցանել զոք սրտիւ. կմ ահիւ տագնապեցուցանել։ ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]։

Սրտաբեկիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Հայնակր.) || սրտաբեկ լինել. ցս զարհուրիլ սրտիւ. կմ սաստիկ երկնչիլ. կամ զանգի հարկանել, որով իբրթէ յաղագս սաստիկ երկիւղին սիրտ մարդոյ բեկանի։ ռամկօր. [illegible]։ Յն [illegible]։ և 'ի շարականս։

Սրտաբեկութիւն. թեան։ || անհնարին զարհուրանք սրտի. կմ արհաւիրք. կմ ահաբեկութիւն. և կմ սաստիկ երկիւղ, որով ոք գրեթէ մեռանի։ Նարեկ. ձ։

Սրտագէտ. գիտի. աւ. աց. օք։ || գիտող սրտի. ցս նա՝ որ զնոյն խորհուրդս, և զխորս սրտի, կմ մտաց նկատէ. գիտելով զնոյն ծածուկ խորհուրդս, և գիտաւորութիւնս նց. և այսպիսի է միայն Ած։ Գործ. 15. 8։ Եւ այսմ է կ. 1. 24. ուր առի. դու տր՝ սրտագէտ ամի. այսինքն գիտող սրտի ամենեցուն։

Սրտաթափ. (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՝ որոյ սիրտն թափի. կմ որ զսիրտ իւր ունի թափեալ. որով մերթ նշնկի զսիրտն 'ի սրտէ, կմ 'ի քաջութէ. և կմ երկչոտն. ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]։ ըստ այնմ Լամբրոն. Եղև իբրև զաղաւնի միամիտ սրտաթափ, որոյ ոչ իցէ սիրտ։ Իսկ մերթ սրտաբեկն, որոյ սիրտն գրեթէ յերկիւղէն 'ի բաց կորզի։ ռամկ. [illegible]։ Եւ այնմ Աւգոս. Սրտաթափ եղեալ զարհուրեցաւ։ Նոյնպէս և 2. Մակ. 12. 22. առի. Աչագանքն [illegible] սրտաթափս անդէն, ցս սրտաբեկս առնէր։ Երբեմն ևս նշանակի նա, որոյ սիրտն հալի, և մաշի. կմ աղեխարով լինի. և կամ որ 'ի կսկիծ անկեալ դժուարի յաղագս

զուարկ մնալոյ 'ի բարերացն յորս աչք վայելէին, և կմ սակս ընդ երկար անկեալ լինելոյ անյուսալւոյն։ Լամբրոն։

Սրտաթափութիւն. փման. մամբ. անց. ամբք։ || Թափումն սրտի, որով մերթ նշանակի պակասութիւն քաջութեն սրտի. կմ երկչոտութիւն։ Իսկ մերթ՝ սրտաբեկութիւն. որ է զարհուրանք սրտի։ Մերթ ևս նշանակի հալումն և մաշումն սրտի. կմ աղեխորովութիւն. կմ կսկիծ, և կմ թախծութիւն ոգւոյ։

Սրտալիր. (Նախդրիւ հոլովի.) || լի սրտիւ. կմ լցուցիչ սրտի. և ըստ այսմ առի՝ սրտալիր ուրախութիւն։ Լամբրոն։

Սրտակալ. (Նախդրիւ հոլովի.) || տես ըզ կալթոգին։

Սրտակէզ. (Նախդրիւ հոլովի.) || կիզող. կմ այրող սրտի, կմ կիզեալ, և այրեցեալ սրտիւ. և կմ աղեխորով։

Սրտակիզեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || կիզել, կմ այրել զսիրտ. կմ աղեխորով առնել, կամ ձմլեցուցանել զսիրտ. և կմ մղմղեցուցանել։ ռամկօր. [illegible]։

Սրտակտուր. (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՝ որոյ սիրտն յաղագս ցաւոյ, կմ կսկծման, սաստիկ ձմլի, և իբրթէ կտրատի. կմ հալեալ, և մաշեալ սրտիւ. կմ աղեկտուր. և կմ աղեխորով։ Լամբրոն։

Սրտակրանք. անաց. օք։ (անեզական.) || է մաշկ ինչ, որ յամ կողմանց պատեալ ունի զսիրտն, և 'ի ծոց իւր ունի 'ի տափ կրեզիա, յորմէ և կոչեցաւ սրտակրանք, իբրթէ կրող սրտի։ Ընդ մէջ սորա, և սրտին կայ այնչափ միջոց, որչափ բաւական է ըզ արձակելոյ, և ամփոփելոյ սրտին։ Յայսմ միջոցի գոյ հեղուկ ինչ իբրև ջուր՝ առնել 'ի բնութէ առ զովացումն տապոյ սրտին։

Սրտաձմլեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || Նա՝ որոյ սիրտն է ձմլեալ. կմ որ աղեկտուր է եղեալ։ Իսկ մերթ առեալ լինի սակ փոխանակ բառիս ձմլեալ. կմ փղձկեալ. և կմ մորմոքեալ։ ըստ այնմ Լամբրոն. Յարտասուս հարեալ պատասխանեն 'ի սրտաձմլեալ սրտէ զբանս։

Սրտամաշ. ի. իւ. ից. իւք։ || մաշող. կմ չարչարող սրտի։

Սրտային. այնոյ. ով. ոց. ովք։ || սրտական. ցս այն՝ որ սրտին է, կմ առ սիրտն վերաբերի. և մերթ սրտեայ, որ է սրտոտ.

Սրտանամ. ացայ. ացիր. ալ։ (Ընդմիջ.) || վաւիլ, կմ բորբոքիլ սրտիւ 'ի սէր ռաբունք. կմ խանդակաթ լինել. և կմ կաթոգնել. որով ոք բաղձալով սրտիւ յափշտակի 'ի սիրելին իւր, ոչ գիտելով զայլ ինչ, բայց միայն զնա սիրել. և սիրովն նմ զմայլիլ։ Իսկ մերթ սրտեայ լինել. կամ ստանալ զսիրտ, և զոգի։ ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]։

Սրտապինդ. կմ սրտապնդա. պնդի. իմ. ից. իւք. || Նա՝ որոյ սիրտն է պնդեալ. կամ որ զսիրտ իւր հաստատեալ ունի. կմ քա

ջալերեալ. կմ համարձակեալ. և կմ անվեհեր: ըստ այնմ Լամբրոն. Աչք միայն սրտապնդութ լեցուք 'ի ճաշակելն. և զկնի սան. Որ սրտապնդութ լինի 'ի բազմապատիկ ներգործութիւնս թշնամւոյն՝ փրկի 'ի նմնէ:

Սրտապնդեմ. կմ սրտապնդանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || սրտապինդ առնել. կմ զօրացուցանել զսիրտ. և կմ քաջալերել: ռամկ. սիրտ տալ: 2. Մակ. 7. 21:

Սրտապնդիմ. կմ սրտապնդանիմ. եցայ. եայց. իլ: (Չէզոք.) || սրտապինդ լինել. կմ քաջալերիլ. կմ զօրանալ. կմ աներկիւղ համարձակիլ: ռամկ. սիրտ առնուլ: Լամբր:

Սրտապնդութիւն. կմ սրտապնդատութիւն. թեն: || պնդութիւն, կմ հաստատութիւն սրտի. կմ քաջալերութիւն. և կմ համարձակութիւն:

Սրտառուչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն ինչ, որ զսիրտ ուրուք առնու. եթ յինքն ձգէ. կմ փղձկեցուցանէ. և կմ 'ի գութ շարժէ. և յայտնանէ առեալ երբեմն նշանակէ՝ մտադիւր. կմ յօժարամիտ. կամ ջերմեռանդ. և կմ եռանդնոտ. և ըստ այսմ ասի. խնդրել զինչ սրտառուչ կամօք, կմ պաղատանօք. և կմ աղաղակել առ ոք սրտառուչ ձայնիւ: Լամբրոն: Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ առնու զինչ 'ի սիրտ. և ըստ այսմ 'ի միտ առնուլն, կմ զգալն, ասի սրտառուչ լինել: ըստ այնմ Մօկէ. 1. հատ. ժէ. Եւ ոչ այսպէս սրտառուչ եղեն, վն այսորիկ հարկեցան դարձեալ զնոյն առնել:

Սրտատես. ի. աւ. աց. օք: || տեսող սրտի. եթ նա՝ որ զծածուկ խորհուրդս մտաց իմանայ. և այս կամ ինքնին, որպիսի է միայն ած. և կմ յայտնութ, որպիսիք են հոգեւորս հարք: 'Ի Վարս հարց. ժթ:

Սրտատրոփ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ծագի 'ի բայէս տրոփել. որ է թնդմամբ ոստնուլ. վն որոյ բառիս սրտատրոփ նշանակի նա՝ որոյ սիրտն յաղագս մեծի ցնծութեան, կմ ցանկութեան. և կմ երկիւղի 'ի վեր ոստնու, կմ խաղայ: ռամկ. [illegible] ընօղ. կամ [illegible] ընիօղ: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ՝ տրոփմամբ, կամ ընդոստմամբ սրտի: ռամկ. [illegible] ընելով. կմ [illegible] ընելով: ըստ այնմ Յհ̃ որդւ. Փափաքեցի սրտատրոփ. եւ որ ընտանեաց բարեաց ամփոփ: Բայց բառս այս յոմանս օրինակս գրի սրտատոփ, որ է սխալանք, ոնց յայտ է 'ի ձեռագրէն. նաև 'ի չափէ ոտիցն:

Սրտացաւ. ի. իւ. աց. օք: || ցաւ սրտի: Իսկ մերթ նա՝ որ ախտացեալ է ցաւովք սրտի: 'Ի Վարս հարց. ժա:

Սրտացաւութիւն: || տես զՍրտացաւութիւն: 2. Մակ. 4. 49: և 14. 8:

Սրտացուցանեմ. ցուցի. ացի. ել: (Անցող.) || վառել զոք սրտիւ 'ի սէր իւր. կմ խանդակաթ և կաթոգին առնել, որով ոք ըզ սիրտն ուրուք յինքն յափշտակէ՝ գերելով զնա խորհուրդս և ախորժակս նր, ոնց առնեն նոքա, որք գեղեցկութեամբ աչաց և դիմաց աւելի լինին այլոց հարկանել 'ի սէր իւրեանց: և ըստ այսմ է Երգ. 4. 9. ուր ասի՝ Սրտացուցեր զմեզ քոյր իմ հարսն, սրտացուցեր զմեզ միով ակամբ քով: Դարձեալ նշանակէ սրտեայ առնել. կմ արկանել յանձն ոք զսիրտ, կմ զոգի մատեալ: ռամկ. սիրտ տալ: և ըստ այսմ մեկնէ զբառս զայս 'ի ճառս երգոց երգոյն՝ գրիգոր նիւսացին: Նոյնպէս և գրիգոր նարեկացին 'ի մեկն. Երգոց. ուր ասէ. Բարեկամք փեսային ասեն, սրտացուցեր զմեզ. եթ ոգի ետուր մեզ և սիրտ:

Սրտացուցիչ. ցչի. աւ. աց. օք: || սրտացուցանող. եթ վառող և տոչորող զոք սրտիւ 'ի սէր իւր. կմ խանդակաթ առնող: Իսկ մերթ՝ սրտեայ առնող. կամ քաջալերող: ռամկ. [illegible]:

Սրտեայ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող սիրտի. կմ քաջասիրտ. և կմ սրտեղ. և ըստ այսմ ասի այր սրտեայ, և ուժեղ. կամ դող սրտեայ և անձնեայ: ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]: Խորէն. բ. գլ. 60: և գ. գլ. 40:

Սրտեղ. ի. աւ. աց. օք: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Սրտեղանամ. ացայ. ցեր. ալ: (Ընդմիջ.) || սրտեղ լինել. կմ քաջանալ սրտիւ. և կմ սրտապնդիլ: ռամկ. [illegible]: 'Ի հին պարականոնս: [illegible]

Սրտեղութիւն. թեան: || արիութիւն սրտի. կմ քաջասրտութիւն: ռամկ. [illegible]:

Սրտեռանդն: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զեռանդն սրտի. կամ ջերմեռանդն, կմ եռանդնոտ. կմ յոյժ փափաքող. ըստ այնմ Նարէկ. 'Ի մեկն. Երգոց. Նայեցեալ յան արժանութիւն իմ, և 'ի սրտեռանդն կամսն հայցողին:

Սրտի դիւր: || է սա երկու բառ 'ի գործածեալ 'ի միասին, որով նշանակի՝ դիւրութիւն սրտի, եթ հանգիստն. կմ հեշտ անդորրութիւն սրտի, որով ոք միշտ մնայ 'ի բերկրութեան, և յուրախութեան: ռամկ. [illegible]. Փիլիպ. 2. 19:

Սրտի մտօք: || է սա երկու բառ շարակցեալ որ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ՝ բոլորով սրտիւ, կմ յամ սրտէ. կմ կամակար մտօք. կմ ամ յօժարութ. և կմ հոգւով չափ: ռամկ. [illegible]: և ըստ այսմ ասի, սրտի մտօք մարտնչիլ. կմ 'ի թիկունս հասանիլ: 1. Մակ. 8. 25: և 12. 51: 2. Մակ. 4. 37. Սրտի մտօք աղաղակել. կմ զգործ ինչ գործել. և այլն: Եզեկ. 25. 15: Յովէլ. 1. 14: Կող. 3. 23:

Սրտմտական. ի. աւ. աց. օք: || ցասմնական. կամ զայրացական: Իսկ մերթ՝ սրտմտող. կամ դժնդակ. կամ դժնեայ: ռամկօր. [illegible]:

Սրտմտեմ. եցի. եա. ել: (Չէզոք.) || նոյն է ընդ սրտմտիլ բային: ըստ այնմ Եսայ. 37. 29: Եւ սրտմտութի քո, զոր սրտմտեցեր, եթ որով սրտմտեցար:

Սրտմտեցուցանեմ. ցուցի. եցի. ել: (Անցող.)

|| տալ ումեք սրտմտիլ. կմ 'ի սրտմտութիւն շարժել: ռամկ. սրդողցնել:

Սրտմտիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակրաւ.) || ցասնուլ. կմ սաստիկ զայրանալ. կմ չարաչար բարկանալ՝ յաղագս եռալոյ արեան շուրջ զսրտիւն. որով խռովի կատաղի ոք: ռամկ. խէթ սրդողիլ. կմ էօֆքէլէնմիշ ըլլալ: Գործ. 9. 30: 4. Թագ. 23. 26: տե՛ս զտարբերութիւն սորա 'ի բառն սրտմտութիւն:

Սրտմտութիւն. թեան: || ցասումն. կմ սաստիկ զայրացումն. կմ բորբոքեալ բարկութիւն. և կմ կատաղութիւն: և ասի սրտմտութիւն, երբ թէ՝ մտումն 'ի սիրտ. վն զի միշտ 'ի սիրտ սրտմտեցելոյն մտանէ զայրացեալ հուր բարկութեն, և սաստկանայ եռանդն արեան, որով երբ թէ փրփրեալ մոլեգնի: ռամկ. խէթ սրդող: Սաղմ. 6. 2: Առակ. 15. 1. և 27. 4:

Սրտմտող. ողի. ղն. աց. ղք: || ցասմող. կմ բարկասիրտ. կմ կատաղի. և կմ մոլեգին, որպիսիք են ոմանք յամեհի ձիոց:

Սրտնեղիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակր.) || նեղիլ սրտիւ. կմ բարկանալ. կմ զայրանալ:

Սրտնեղութիւն: || տե՛ս զՆեղսրտութիւն: Նար. լէ:

Սրտնիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակ.) || սրտմտիլ. կմ նեղսրտիլ. ռամկ. սրդողիլ. կմ նեղանալ. և ըստ այսմ ասի 'ի Թուղթն շնորհալւոյն, Պատրաստական սասցաւ, վն որոյ սրտնեցաք:

Սրտնութիւն. թեան: || սրտմտութիւն. կմ սրտնեղութիւն: ռամկ. սրդող: Լամբրոն. 'ի ճաղում փեղկս.

Սրտոտ. ի. ից. իւք: || սրտեղ. կմ սրտեայ: Բայց այս մանաւանդ յաշխարհաբառ ընդունիլ 'ի գործ ածի:

Սրտցաւաբար. կմ սրտացաւաբար: (մակբայ.) || 'ի սրտէ ցաւելով. կմ ցաւովք սրտի. կմ ցաւակցաբար: ռամկ. կոկծալով: ըստ այսմ Նարէկ. 'ի մէկն. երգոց. Սրտացաւաբար հոգ տանիլ:

Սրտցաւութիւն. թեան: || ցաւ սրտի. կամ կսկծանք. կմ մորմոքումն, և կմ ցաւակցութիւն, որով ոք ցաւի 'ի սրտէ յաղագս թշուառութե իրիք: 2. Մակ. 4. 36: 3. Մակ. 4. 11. և 12:

Սրօբէ: || զայս բառ, և զբարդութիւնս սորա տե՛ս 'ի բառն Սրովբէ, և 'ի բարդեալսն նր, որք դասեալ կան զկնի նորին:

Սրօնք. օնից: (անեզակ.) || տե՛ս զՍրունք: 'ի Վարս հարց. իգ:

Ս Փ

Սփածանելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն իմ, որ սփածեալ լինի, կմ ածի զմիջով. և ըստ այսմ սփածանելի կոչի զենջակն, կմ այլ ինչ նման, զոր ածեն ընդ մէջ 'ի սպասաւորութե, կմ 'ի մերկ գոլն: ռամկ. քէմէրպէնտ. կմ քէշէիր: Ծնն. 3. 7: Երեմ. 13. 1: և 2. և 11: Երբեմն և ս սփածանելի կոչի վերարկուն, զոր արկանեն զանձամբ. կամ որով պատեն զանձինս իւրեանց՝ իբրու զենջակաւ զմէջս: ռամկ. չուխայ. կմ եաղմուրլուխ: Յոհ. 21. 7:

Սփածանիմ. սփածայ. ծիր. իլ: (ձայնակ.) || ընդ մէջ ածել զզենջակ, կմ զայլ սփածանելի: ռամկ. ղուշանմիշ ըլլալ: Յոհ. 13. 4: Իսկ մերթ՝ շրջապատել զանձն սփածանելեաւ իմիք. կմ զգածիլ զանձամբ զսփածանելի ինչ. որպ՝ զքուրձ, կմ զայլ ինչ նման: Եզեկ. 7. 18: Եսայ. 13. 1:

Սփածեցուցանեմ. ցուցի. ցո՛. ել: (անցա.) || տալ ումեք սփածանիլ. կմ ածել ը մէջ ումեք զսփածանելի ինչ: ռամկ. ղուշանտըրմըշ ընէլ. 'ի Վարս հարց. ի: Նշանակէ և ս զածելն ը մէջ իւր զսփածանելի. և ըստ այսմ ասի սփածեցոյց զզենջակն ը մէջ իւր. ռամկ. ղուշանմիշ ըլլալ:

Սփածումն. ծման. ման. մանց. մամբք: || ածելն ընդ մէջ զսփածանելի: Իսկ մերթ շրջապատումն անձին սփածանելեաւ իմիք, և կմ պատիլն քրձով, կմ այլով իմիք նմանեաւ:

Սփածուցանեմ. ծուցի. ծո՛. ել: || տե՛ս ըզ Սփածեցուցանել:

Սփիւռ. կմ սփիռ: (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ սփռել բային. որ երբեմն նշանակէ սփռեալ. կմ տարածեալ. կմ ծաւալեալ. և կմ ցրուեալ: Ըստ այսմ Նարէկ. 'ի [illegible]. Ընդարձակ և մեծապատիւ կանոնս սփիւռ տարածէր. յ՛ սփռել տարածէր: Ըստ այսմ և ս ասի սփիւռ և տարած լոյս՝ կմ բազմութի. և կմ սփիւռ կղզիք: 'ի Թուղթն [illegible], որ [illegible]: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ բառիս՝ սատարաբաշխ. կմ առատաձեռն. ըստ այնմ 'ի հին պատմագիրս. ընծայեցուցանել սփիւռ ծախիւք ըզ տաճար բարձրելոյն: Դարձեալ՝ երբեմն վարի սա 'ի յոգնականումն երկրորդ գոյական. և նշանակէ՝ սփռումն. կմ ծաւալումն. և կմ ցրուումն. և յայսմանէ առեալ սփիւռ կոչին ազգք. կմ գաւառք, և կմ սահմանք բնակութե ընդ ամ տեղիս սփռեալք. զոր օրինակ. Ցրուեցես զնս 'ի սփիւռս, յ՛ 'ի գաւառս սփռեալս ընդ տիեզերս: Երեմ. 15. 7: Միթէ 'ի սփիւռս հեթանոսաց երթայցէ, յ՛ 'ի սփռեալ ազգս հեթանոսաց: Յոհ. 7. 35: Ըստ այսմ է և 1. Պետ. 1. 1: Սոյնպէս և սփռեալ բազմութիւնք բառից, քարանց, դրամոց, վանօրէից, և այլոց նմանեաց՝ սփիւռք կոչին:

Սփոփանք. անաց. օք: (անեզական.) || սփոփութիւն, յ՛ զովացումն նեղեալ սրտի, կմ դիւրութիւն վշտացեալ հոգւոյ. և կամ մխիթարութիւն: Նարէկ. զդ: և Յհկ. 1. հաւ. իթ: Իսկ մերթ փարատումն, և կմ ցածուցումն կրից. և ըստ այսմ ասի սփոփանք սգոյ, բարկութե. և այլն:

Սփոփեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || զովացուցանել զսիրտ ուրուք 'ի տառապանաց. կմ դիւրել նեղեալ հոգւոյ, կամ սրտապնդել. և կամ մխիթարել: Ծննդ. 50. 21:

50. 21: և 1. Թես. 2. 12: Իւ յայտմանէ ա_ռեալ նշանակէ փարատել. կամ դիմուցա_նել, և կամ ցածուցանել զկիրս ինչ. որպ մինչ ասի' սփոփել զսուգ սրտին, կամ ըզ խռովութիւն. կամ զտրտմութիւն. և այլն: Ոսկէ. 1. հատ. լէ: և 2. հատ. Ժ: և Յմ որդի:

Սփոփութիւն. թեան: || տես զՍփոփանք: 1. Կորն. 14. 3: Փիլիպ. 2. 1:

Սփռեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || տա_րածել. կամ ծաւալել. կամ ցրուել. և կամ ցիր և ցան արկանել. և այս ասի զկտա_ւեղինաց. զմարդկանէ, զհաւուց, զհողմոց, զհամբաւոյ. և այլն: ռամկ. ֆռէլ. կամ ցեր_ուցան ընել. Ծննդ. 9. 19: Յոբ. 38. 24. Մատ. 25. 24: Իւ յայտմանէ առեալ արկանելն զհայցուածս առաջի ուրուք' սփռել ասի: Սաղմ. 101. 1:

Սփռիչ. սփռչի. աւ. աց. օք: || սփռօղ. կամ նա' որ տարածէ: ռամկ. ֆռօղ: Բայց մա_նաւորապէս առեալ նշանակէ զգործին սփռելոյ' կամ պարզելոյ զինչ. և ըստ այսմ սփռիչք կոչին երկայն ձողիք. ի որրէ+. յորս սփռին կտաւեղէնք, կամ այլ ինչ նը_ման: Սոյնպէս սփռիչք ասին պարզու_նակք, կամ առանցք փայտեղէնք, և եր_կաթեղէնք. և կամ ծինիք, և այլք հա_մանման գործիք արու և էգք, որք ը մի_մեանս ագուցեալք շաղկապեն զատարանջա_նս. որդան. զախնակս, կամ զփեղկս տախ_տակաց, որովք շաղկապեալքն առ միմեանս եկեալք սփռին, ի պարզին, կամ տարա_ծին 'ի լայնութիւն, յորմէ և այսպիսի շաղ_կապք նոյնպէս կոչին սփռիչք: Ելից. 26. 17: և 36. 22:

Սփռումն. ռման. մամբ. մանց. մամբք. || տարածումն. կամ ցրումն. և կամ ցանումն:

Սփրիդ. կամ սփրիթ. րդոյ. ով. ոց. ովք: կամ րդի. աւ. ւոց. օք: || է բառ յունական, և նշանակէ' զամբիւղ. կամ սակառի. կամ այլ ինչ անօթ հիւսեալ 'ի պրտուէոյ, կամ 'ի կնիւնէ, և կամ 'ի տերևոյ արմաւենւոյ, և այլոց նմանեաց: ռամկ. զէմպիլ: 'Ի Վարդ. ԺԹ. և ԺԸ: ըստ այսմ է և ԺԸ. ուր ա_սի. գործեաց զսփրիդ, և եդ 'ի նմա զմանուկն. ի ղութփ:

ՍՔ

Սքանչանամ. ացայ. ացիր. ալ: (ընդ միջ.) || լցեալ լինել սքանչացմամբ. կամ հրա_շանալ. կամ հիանալ. կամ զարմանալ: Ղուկ. 2. 48: Գործ. 2. 7: Իսկ մերթ նշանակէ զսքանչելի լինել. կամ զարմանալի երևել: ըստ այնմ Նարեկ. Սքանչացաւ յիսդուտութիւն. զօրացաւ. և ոչ կարեմ հանդար_տել: ըստ այսմ է և Ոսկէ. 1. հատ. լէ. ուր ասի' որ յայն սքանչանայ պատուէիւ. ի սքան_չելի լինի պատուէով:

Սքանչանի: (Նախդրիւ հոլովի.) || ածան_ցի 'ի սքանչանալոյ 'ի ձեռն անէ մասն_կանս. որպիսիք են և բառքս այսոքիկ, գո_վանի, արժանի, ձմեռանի, ընդունանի. և այլն. և նշանակէ' սքանչելի. կամ հրաշա_լի. և կամ զարմանալի. և ըստ այսմ ասի' Նարեկ. ղԹ. սքանչանի Թիւրակէս, կամ ար_ուեստ. և այլն:

Սքանչանիմ. իս. իմք. իք. ին: (Ձայնակր.) || է բայ պակասաւոր. զի ունի միայն զներ_կայն սահմանականին. և նշանակէ սքան_չանալ. կամ զարմանալ. ըստ այնմ Ոսկէ. 1. հատ. լէ. Ոչ սոցա զհետ, այլ զհետ որ_բոցն սքանչանի, ի սքանչանայ: Իսկ մերթ նշանակէ սքանչացեալ լինել. կամ սքանչե_լի երևնիլ. որպիսի է և բառս ստացանիլ, որ նշանակէ ստացեալ լինել: Նարեկ. ղԹ:

Սքանչանք. անաց օք: (անեզական.) || սքան_չացումն, որ է հրաշացումն. կամ հիա_ցումն. և կամ զարմանք: 'Ի Գիրս Դաւթի Փիլիսոփայի.

Սքանչացումն. ցման. մամբ. մանց. մամբք: Նոյն է ընդ վերնոյն:

Սքանչացուցանեմ. ցուցի. ացի. անել: (ան ցող.) || սքանչելի առնել. կամ հրաշացու_ցանել. կամ զարմացուցանել: ռամկօրէն ղարմացնել:

Սքանչելագեղ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զսք_անչելի գեղ, կամ որ հիանալի է գեղեցկու_թբ. և կամ հրաշագեղ: Աղուս:

Սքանչելագործ. ի. իւ. աց. օք: || գործօղ սքանչելեաց. կամ նշանագործ. և կամ հրա_շագործ: 'Ի Շարականոցի: Իսկ մերթ' գոր_ծեալ, կամ եղեալ սքանչելապէս. կամ սքան_չացուցիչ. կամ հրաշափառ. և ըստ այսմ ասի' սքանչելագործ կերպարանս. բժշկու_թիւն. յարութիւն. և այլն: 'Ի ճառագիրսն:

Սքանչելագործեմ. եցի. եա. ել: (Ներգոր_ծակ.) || գործել զսքանչելիս. կամ առնել զհրաշս: Ոսկէ. 1. հատ. ԺԴ: Իսկ մերթ ըս_քանչելեօք գործել զինչ. կամ սքանչելի կերպիւ առնել. և կամ հրաշագործել:

Սքանչելագործութիւն. թեան: || տես զհրա_շագործութիւն:

Սքանչելազօր: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զսքանչելի զօրութիւն. կամ որոյ կարողութիւն է գերահրաշ: Իսկ մերթ' ունօղ սքանչելի զօրաց. կամ որոյ զօրքն են հրաշալի:

Սքանչելակերպ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ու_նօղ զսքանչելի կերպ. կամ զհիանալի կեր_պարանս. կամ որ հրաշափառաւ է տեսլեամբ. և կամ ահեղակերպ: Աղուս:

Սքանչելահրաշ: (Նախդրիւ հոլովի.) || սքան_չելի և հրաշալի. կամ գերահրաշ. կամ զարմա_նահրաշ. և կամ հրաշափառ: Նարեկ. ՀԵ:

Սքանչելաշուք: (Նախդրիւ հոլովի.) || ու_նօղ զսքանչելի շուք. ի պատիւ. կամ սքան_չելափառ. և կամ հրաշափառ: Նարեկ. ԳԶ:

Սքանչելապայծառ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն' որ սքանչելի է պայծառութբ. կամ ունի զհրաշալի պայծառութիւն. և կամ ան_նմանպայծառ: Նարեկ. ՃԶ:

Սքանչելապատուամ: (Նախդրիւ հոլովի.) || սքանչելապէս պատուօղ. կամ սքանչելեաց Ճառօղ: Իսկ մերթ սքանչելապէս պատ_մեցեալ. կամ որոյ պատմութիւնն է սքանչե

Digitized by Google

լի. և ըստ այսմ ասի՝ աւանդութիւն սքանչելապատում։

Սքանչելապէս։ (մակբայ որակական.) ‖ սքանչելեօք. կմ սքանչացմամբ. կմ սքանչելի կերպիւ. և կմ հրաշալի եղանակաւ։ Սաղմ. 44. 5։ և 75. 5։

Սքանչելատես։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ տեսանող սքանչելեաց, կմ սքանչելի տեսլեանց՝ որպիսիք էին մարգարէքն։ Իսկ մերթ՝ ունող զհրաշալի տեսութիւն. կամ զզարմանալի տեսիլ. որպիսիք են ոմանք ՚ի շինուածոց, կամ ՚ի դիմաց, և այլն։ Նարէկ. ծա։

Սքանչելատեսակ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ այն՝ որոյ տեսակն է սքանչելի. կմ որ է հրաշալի տեսլեամբ. և ըստ այսմ ասի. սքանչելատեսակ կերտուած, դէմք. դեղ. և այլն։ Նարէկ. ՚ի Մեկն. Երգոց։

Սքանչելատեսիլ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ նոյն է ընդ վերինոյն։ Նարէկ. ղզ։

Սքանչելատեսիկ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ տե՛ս զՍքանչելատեսակ։ Ագաթ։

Սքանչելատիպ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունող զտիպ սքանչելի. կմ սքանչելատեսակ. և կմ հրաշալի տեսլեամբ։ Լամբրոն։

Սքանչելարար. ի. աւ. աց. օք։ ‖ արարող սքանչելեաց. կմ հրաշագործ. և կմ նշանագործ։ ռամկ. հրաշք գործօղ։ Դատ. 13. 19։

Սքանչելարմատ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունող զսքանչելի արմատ, կմ որ բուսեալ է ՚ի սքանչելի արմատոյ. և ըստ այսմ ասի՝ սքանչելարմատ շառաւիղ։ Նարէկ. հզ։

Սքանչելարուեստ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունող զսքանչելի արուեստ. կմ որոյ արհեստն է յոյժ զարմանալի. և կմ սքանչելահնար։ Իսկ մերթ այն, որ լինի սքանչելի արուեստիւ. կմ սքանչելահրաշ. և կմ զարմանասքանչ. և ը՟ այսմ ասի՝ սքանչելարուեստ հրաշք, կմ նշան։ Նարէկ. ղզ։ և ՚ի Գովեստ խաչին։

Սքանչելափառ։ ‖ տե՛ս զՀրաշափառ։ Նարէկ. ծա։

Սքանչելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք։ ‖ լի ըսքանչացմամբ. կմ սխրալի. կմ հրաշալի. կմ հիանալի. և կմ զարմանալի։ Դատ. 13. 18. Յոբ. 37. 5։ Իմաստ. 16. 17։

Սքանչելիք. եաց. եօք։ (անեզ.) ‖ սքանչելի գործք. կմ հրաշք. և կմ նշանք արարեալք յԱյ. կմ ՚ի սրբոց նր ՚ի վեր քան զկար բնութե. վա որոյ յատուկ է այսպիսեաց ածել զմարդիկ ՚ի սքանչանալ։ Ելից. 3. 20։ Սաղմ. 77. 32։ Մատ. 21. 15։

Սքանչելուղէշ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունող զսքանչելի ուղէշ, ք զշիւղ։ Իսկ մերթ այն, որ է սքանչելի ուղէշ. կմ շառաւիղեալ ՚ի հրաշալի ուղեշէ. և ըստ այսմ ասի. ՚ի Նարէկ. ղզ։ Սուրբն սքանչելուղէշ բարունակին։

Սքանչումն. չման. մամբ. մանց. մամբք։ ‖ սքանչացումն. կմ զարմացումն։ Նարէկ. ՚ի Մեկն. Երգոց։

Սքեմ. սքեմի. աւ. աց. օք։ ‖ է բառ յունական, որով նշանակի՝ ձև. կմ տեսակ. կմ կարգ. կմ վայելչութիւն. և կմ զարդ։ Իսկ մերթ ձորձ. կմ հանդերձ. կմ ծածկոյթ. կմ քօղ. և կմ դիմակ. որ է սաւան։ Բայց ՚ի բարբառս մեր սովորութիւն է ՚ի գործածել զսա միայն փոխանակ կրօնաւորական, կմ կղերիկոսական զգեստուց, որպէս գնի ՚ի Վարս հարց. ը. և իզ։ և ՚ի Լամբրոն.

Սքեմաւոր. ի. աւ. աց. օք։ ‖ ունող զսքեմ, ք. զկրօնաւորական զգեստ։

Սքօղեմ. կմ սքողեմ. եցի. եա. եալ։ (Ներգ.) ‖ քօղ արկանել զինչ. կմ քօղով ծածկել. և կմ պատրուակել։ 1. Կոր. 11. 6։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ պարածածկել. կամ պարփակել. պահել. և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի՝ հրեշտակական թևօք սքօղեալ պահել։ Մերթ և՛ թաքուցանել. կմ գաղել։

Սքօղումն. կամ սքողումն. ղման. մամբ. մանց. մամբք։ ‖ քօղարկութիւն. կմ քօղով ծածկումն. և կմ պատրուակումն։ Իսկ մերթ՝ պարածածկումն. կամ պարփակեալ պահումն. և կմ պաշտպանութիւն։ ըստ այսմ Նարէկ. ՚ի Գով. Խաչին. Հրեշտակական թևոցն սքօղմամբ ցանկ արկեալ պահեսցէ։

ՍՕ

Սօսէր. ի. աւ. աց. օք։ ‖ ագանելիք ոտից, որ է կօշիկ. կմ հողաթափ. և կմ մուճակ. և ըստ այսմ ասի, սօսէր արձակել, կմ ոտի ագանել յոտս, կմ լուծանել զկապս սօսերաց։ Բայց սա մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուիս ՚ի գործածի։

Սօսւոյ. կմ ի. իւ. եաց. իւք։ ‖ կաղամախի. որ է տունկ ինչ սաստախիտ, զորմէ ՚ի տեղւոջ իւրում ասացաւ։ Եսայ. 41. 19։ Դրժ՝ նշանակէ զծառ ինչ բարձր՝ ընդարձակ, տերևախիտ, և հովանաւոր յոյժ, որ ունի զբուն երկայն. և զկեղև կակուղ և թեթև. իսկ զփայտն նման կաղնւոյ։ տերևքն են մեծ և լայն ձևացեալ իբրև զթաթ բացեալ ձեռին մարդոյ, որպիսիք են տերևք ոմանց որթոց։ Բերէ զպտուղ գնտակաձև կերպ և բրդալից պատեալ արտաքուստ փշովք հանդոյն շահպալուտի, ք. ֆէսթանէն։ ռամկ. չընար։ Եսայ. 44. 14։ և 60. 13։

Սօս. ի. իւ. լոյ. իւք։ ‖ է արմատ սօսափիւն բային, որք խօսին խուսափիւն բային, և նը նշանակէ՝ սօսափելի. կմ սոսկալի. կմ ահաւոր. կմ խորին, և այլք. և ը՟ այսմ ասի ՚ի հին տառանգիրս. բարձում երկնաւոր սօսն և ահապարանոցս պատրաստեալ։ Եւ յայսմ ասի. էր նա այր սօս ՚ի գնացս իւր։ Դարձեալ է անուն մարդոյ։ Խորէն. ա. գլ. 19։

Սօսանուէր։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ նուիրեալ ՚ի սօսիս. և այս է անուն որդւոյ Արայեան արքայի, զոր յաղագս նուիրելոյ

դից յանտառս սօսեաց, անուանեցին սօսանուէր, ուր և երբեմն սօս: Խորէն. ա. գլ. 19:

Սօսատարաս: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զսաղարս, կամ զկերպ, կամ զնմանութիւն սօս ծառոյն, կամ ընձաւին, կամ որ է հանդոյն սօսեաց բարձրացեալ. կամ վսեմացեալ: յոր մի առեալ երբեմն նշանակէ սօսկ՝ վսեմ և գերազանց: Նարեկ. ղզ:

Սօսաւէին: (Նախդրիւ հոլովի.) || սօսափիւն, որ է սարսափումն: Իսկ մերթ գղրդիւն. կամ ձայն շարժման տերևոյ: և ըստ այսմ է 'ի գիրս Խորէն. ա. գլ. 19. ուր ասի, Ջորոց զսաղարթուցն սօսաւէին հանդարտ:

Սօսափիմ. եցայ. եայց. լիլ: (Ձայնակր.) || սարսափիլ. կամ սարսռիլ. կամ սասանիլ. և կամ դողալ:

Սօսափիւն: (Նախդրիւ հոլովի.) || սարսափումն. կամ սարսռումն. կամ սասանութիւն. և կամ դողումն: Իսկ մերթ՝ թնդիւն, կամ դղրդիւն. կամ խոխոջիւն ջրոյ. կամ ձայն խարխափման տերևոց, և կամ հնչիւն օդոյ՝ որպիսի է այն, զոր լսէ ոք յանմարդաբնակ անապատի. կամ 'ի լռին տեղւոջ, և սոսկացեալ սօսափի, յորմէ և վայելչապէս այսպիսի ձայնս կոչեցաւ սօսափիւն. Ըստ այսմ Յոբ. 4. 16: Ոչ էին կերպարանք առաջի աչաց իմոց. բայց միայն օդ՝ և սօսափիւն լսէի:

Սօսի. սօսւոյ. ւով. կամ եաւ. եայ. եօք: || սօսեղէն, կամ այն ծառ, որոյ նիւթն է սօս. կամ որ կազմեցեալ է 'ի սօսէ: ասմկ. չնարի ճայթէն շինած: Նշանակէ և ս զծառն սօս, ուր և բառս նոճի, երբեմն նշանակէ զնոճեղէնն, և երբեմն զնոճն: Ծննդ. 30. 37: 3. Եզր. 8. 15:

Սօսինաթագ: (Նախդրիւ հոլովի.) || սօսափմամբ թագուցեալ. կամ պճնեալ. և կամ որ սարսափմամբ ծածկէ զինքն:

Սօսիւն: (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զՍօսափիւն:

Սօսոյք: (անեզական.) || սօսք. կամ բազմութիւն սօս ծառոց. զի վանկս՝ ոյք է յոգնականս ցուցիչ. զոր ընտակէս տեսցես 'ի բառն գործոյք: Եզեկ. 31. 8:

Սօրամատ. կամ սաւրամատ. ի. աւ. աց. օք: || սարմատացի, կամ բնակիչ սարմատիոյ, որք էին լէհք, նաև ազգք թաթարաց: Կիւրղ. Եղեմ. ժզ: և 'ի հին տպագիրս:

Սօփեր: || տե՛ս 'ի բառարանի յատուկ անուանց:

Վ.

Վ. է մինն 'ի բաղաձայն տառից՝ կոչեցեալ 'ի քերականաց կիսաձայն, զի 'ի լինելն միայնակ՝ կարէ զկիսակատար և զթոռոտ հնչումն ինչ սկզբնաւորել ըստ օրինակի տառիցս՝ զ. ժ. խ. շ. ռ. ս. և այլն. զորոց ընագոյն ասացաւ 'ի տեղիս իւրեանց:

Արդ՝ զտառս զայս անուանեմք Վեվ, որ հնչէ ընդ բերանն ատամբ ձայնիւ. վզ եդեալ լինի յոմանց ընդ թաւ տառն անկեալս 'ի ներքոյ հագագին, որք են ա. քա. թ. խ. չ. ց. ք. և այլն:

Դարձեալ, ունի սա զծորդութիւն ձայնի ընդ տառիս՝ ւ, յորմէ գրեթէ միայն թաւուք տարբերի. վզ և երբեմն փոխադրի ը նմա 'ի սովորական բառս. որգոն վավաշ, և վաւաշ. վավաշել, և վաւաշել. օթեվան, և օթեւան. իջեվան. և իջեւան. և այլն:

Դարձեալ՝ բազում անգամ տառս այս յայլազգական բառս առակցեալ ընդ տառին, ո. գնի 'ի տեղի. օ. վզ զի փխկ ասեն ըն՝ ղօտ. մօսէս. յօաթամ. յօսիայ. յօսէփ. և այլն: ասեմք ղովտ. մովսէս. յովաթամ. յովսիայ. յովսէփ: Մանաւանդ զի 'ի բնիկ բառս վայելչագոյն արտաբերի ուն, քան օն. զոր օրինակ, մովսբ. քան մօսբ. աւովզ. քան աւօզ. երկրով. քան երկրօ. սրբով. քան սրբօ: Որոց և ոմանք ընդ գրիլն տառին՝ օ, շփոթին ընդ հայկական բառի, ոչ մինչ անունն ով, գրիօր: Դարձեալ 'ի տառս՝ Վ. երբեմն յայլազգական բառս 'ի դրադարձ թարգմանութեան փոխադրի ը բէնի. ոչ և բէնն ընդ վեւի. որոյ պատճառն է, զի 'ի բարբառս յունաց գիր՝ β, որ է՝ պ. երբեմն արտաբերի իբրև զբեն, և երբեմն ոչ զվեւ. ուստի և 'ի մեզ ըստ այլ և այլ հնչման նշ ուրեք ուրեք նոյն տառն այլ և այլ թարգմանի. և վզ այսորիկ զբառս զայս՝ βορέας, որ է պոռէաս. երբեմն գրեմք՝ բօրէաս. և երբեմն վօւէաս: Այնպէս զբառս՝ βασιλέος, որ է պասիլէոս. ուրեք ուրեք գրեմք վասիլէոս, և ուրեք ուրեք բասիլէոս, յորմէ և համառօտմամբ ծագի անունն՝ բարսեղ: Իւ յայսմանէ առեալ փոխանակ ասելոյ սեղէեսարոս, ասեմք սեղբեստրոս:

Դարձեալ. է սա և նշան թուոյ՝ որ մինչ վարի պատուով. այսպէս. Վ. ցուցանէ զթիւն՝ երեք հազար:

Վ Ր

Վագերաձի : (Նախդրիւ հոլովի .) || է կենդանի ինչ խառնակերպ . որ ունի զնմանութիւն ձիոյ . նաև վագեր . յորմէ և անուանեցաւ վագերաձի , իբրև թէ՝ վագերանման ձի : Խոբէն . յաշխարհագրութ :

Վագր . վագեր . երբ . եբք . աց . օք : || է գազան ինչ դժնդակ՝ որընթաց յոյժ : Ունի զմորթ խայտաբղէտ . կերպարանօք և մեծութեամբ նման է մեծամեծ գայլոց . ոտք և բազուկք են լերկ զինձ . կմ մանաւանդ ահ գոյգոյ սուտուր մարմնով , և դժնդակ գլխով . որոյ ցռուկն է կեռ՝ և բերան իբրև զկոճղ : գիշատեն և ուտեն զմ և լցէ կենդանիս . յաղթեն բազում անգամ և փղաց : չարաչար գիշատեն զսեառ մարդիկ . բայց ՚ի սպիտակս ամենևին ոչ մերձենան : ՚ի լսել զձայն թմբկի՝ կատաղին . և յախտէ ցասմանն սասամնավէր առնեն զինքեանս : Աստուծիկ սիրեն զկորիւնս իւրեանց . վն որոյ յորժամ յափշտակեն ըզնս որսորդք՝ անհնարին դաղանութեամբ արտին զհետ նց . և չիք հնար զերծման , բայց եթէ ՚ի բաց ընկենուլ զմին ՚ի կորեանց . ոտք և առնեն որսորդքն . զոր խանդակաթ գթովք յորջս լուրեանց տարեալք՝ անդրէն արշաւեն զերծուցանել զայլսն . և իբրև գտանեն զյափշտակօղն ՚ի նաւ մըտեալ , այնչափ կատաղին , մինչ զի զամ ինչ՝ որ առ ծովեզերբն կայցէ՝ վեր ՚ի վայր դարձուցանեն : Գտանին առաւ ՚ի հնդիկս յեթովպիայ , և ՚ի հիւրկանիայ , և յայլ տեղիս ամանս : Խոբէն . յաշխարհագրութ :

Վազեմ . եցի . եա . ել : (չէզոք .) || վազս առնուլ . կմ արշաւել . և կմ ընթանալ : որ և ռամկ . ասի՝ վազել : 1 . Թագ . 25 . 23 : Տօբ . 6 . 2 : Եսայ . 35 . 6 : Բայց մինչ ասի՝ վազել զերեք , նշանակէ՝ շուրջանակի վազս առնուլ . կմ ՚ի վր ընթանալ . և կմ ՚ի վերուստ արշաւել , որ է վրայէն վազել : ըստ այսմ Խոբէն . Գ . պր . 40 . Այլ նա հասեալ վազեաց զեփրատաւ . դ ենփրատայ վրայէն : Իսկ մերթ նշանակէ ՚ի բաց ստանալ . կմ ՚ի բաց փախչել . և կմ ՚ի բաց ստրանալ յայնմանէ՝ ընդ որոյ ձեռամբն , կմ հոլանեաւն էր յառաջագոյն . ըստ այսմ . Ովս . 7 . 13 . Վայ նց . զի վազեցին զինև . դ ՚ի բաց ստաեան յինէն : Եւ Լամբրոն . Վայ մեզ , զի վազեցաք զքեզ : ըստ այսմ խնամն մինչ ասէ՝ վազել մարդոյ զպատուիրանաւ . ձըկանց , կամ թռչնոց՝ զգործեաւ . և այլն : Նարեկ . խե :

Վազվազեմ . եցի . եա . ել : (չէզոք .) || է բայ յաճախական . ոտք և սաստկական . և նշանակէ յոլոր անդր վազս առնուլ . կմ սէպ վազել . և կմ արշաւելով արշաւել . ռամկ . վռնվռել . կմ վռնվռտել : Գործ . 14 . 9 :

Վազք . վազից . իւք : (անեզական .) || վազումն , որ է արշաւանք . և կմ ուժգին ընթացք կենդանեաց և այլոց իրաց : Խոբէն . Գ . պր . 40 : Նարէկ . խա . կզ : Իսկ մերթ ընբայի չարակցի այսպէս , վազս առնուլ . և նշանակէ՝ վազել . կմ արշաւել : Յօբ . 39 . 25 : Ովկէ . 1 . հոմ . խա : ՚ի վեր հոգց . իզ :

Վաթարեմ . եցի . եա . ել : (ներգործ .) || վթարել . կմ աղաւաղել . կմ տապալանել . կմ եղծանել . և կմ անպիտանացուցանել . և ը այսմ ասի Ովկէ . 1 . հոմ . իդ . Զեկեղեցի մտաէ . Ջինչ վաթարեաց զապացեալն ՚ի նմանէ . այլ միայն անհնարին համարեցաւ :

Վաթարիկ . րկի . աւ . աց . օք : || վատթար . կմ յոռի . կմ չնչին . կմ եղծեալ . կմ խանգարեալ : Ովկէ . 1 . հոմ . ը :

Վաթեմ . եցէ . եա . ել : || տես զՎայթել : Աճգռ :

Վաթսնամեայ . կմ վաթսնեմեայ . էի . իւ . եց . իւք : || տես ՚ի ներքոյ զՎաթսնամեան :

Վաթսնամեան . կմ վաթսնեմեան . ենի . իւ . եց . իւք : || նա՝ որ է վաթսուն ամաց . կմ վաթսուն ամ է՝ յորմէ հետէ վարէ ըզ կեանս : ռամկ . վաթսուն տարեկան : Ղևտ . 27 . 3 . և 7 : 1 . Տիմ . 5 . 9 : Իսկ մերթ նշանակէ զայն , որ տևէ զվաթսուն ամս . կմ եղեալ է յամս վաթսուն . և կմ վերաբերի առ վաթսուն տարիս . և ըստ այսմ ասի՝ վաթսնամեան չինուած , կմ ժամանակ . և այլն :

Վաթսնապատիկ . ակի . աւ . աց . օք : || է թիւ կրկնական , որով նշանակի վաթսուն անգամ կրկնեալն : Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ . և նշանակէ փոխանակ միոյն վաթսուն , կմ վաթսնիցս աւելի քան զմին : ռամկ . վաթսուն քաթ :

Վաթսնաւոր . ի . աւ . աց . օք : || ունօղ ըզ վաթսուն . կմ պարունակօղ վաթսնից . և կմ վաթսնապատիկ : Մատ . 13 . 8 :

Վաթսնեակ . եկի . աւ . աց . օք : || է թիւ զասական . և նշանակէ զվաթսունն որոշակի . իսկ մերթ՝ վաթսնաւոր . կամ սակ վաթսուն . որպիսիք են և բառքս՝ բիւրեակ . երրեակ . եօթնեակ . և այլն :

Վաթսնեմեայ : || տես զՎաթսնամեան :

Վաթսնեմեան : || տես զՎաթսնամեան :

Վաթսներորդ . ի . աւ . կմ իւ . աց . օք : || է անուն դասական թուոյ , որով նշանակի վերջինն վաթսնից դասակարգեցելոց : 1 . Մակ . 10 . 1 . և 21 :

Վաթսունքեան . կմ սունքին . եցուն . կամ եցունց . ումբք : (անեզական .) || է թիւ անձներական . որով նշանակի խմբաքանչիւրն ՚ի վաթսնից . և կմ վաթսունն մի մի :

Վաթսնիցս : (մակբայ քանակ .) || վաթսուն անգամ : ռամկ . վաթսուն հեղ :

Վաթսուն . սնից . իւք : || է թիւ բացարձակ . որով նշանակի վեցիցս տասն . ոտք և տասնապատութ իւք ցուցանէ . զի ասի՝ վաթսուն . իբրև թէ վեցասուն . դ վեց տասնեակս ունօղ : Ծննդ . 25 . 26 : Մատ . 13 . 23 :

Վափ : (միջարկութ ցաւակցակ .) || աւաղ . կմ ափսոս :

Վախճան . կմ վաղճան . ի . աւ . աց . օք : || կատարած . կմ աւարտ . կմ վերջ . կմ եզր :

տաճկ. սօնը: Ծննդ. 49. 1: Եզեկ. 7. 6: Եբր. 1. 2: Յերեկոն եւ՝ խաւար զբաւական. կմ՛ ընջունան. կմ՛ ծախուման. եւ կմ՛ սպառուման: Երեմ. 18. 7. եւ 9: Եզեկ. 20. 17: Իսկ մերթ՝ վախճանուման. կմ՛ ելք ՚ի կենաց. եւ կամ մահ: Իմաս. 2. 16: եւ 4. 17: Տօբ. 14. 13: Մակ. 2. 14: Դարձեալ. վախճան հուշի բազմութեան ինչ բովանդակ. որ ռամկօր. սոնի. ինչ կայ չկայ. ըստ այնմ Աշխար. 1. 15. Զվախճանն կարթեաւ կորզեաց, զի զբովանդակ հօրն ձկանց. եւ կմ՛ զնմ ձկունս: Իսկ երբեմն վարի իբրեւ զմակբայ այսպէս. ՚ի վախճանի. եւ նշանակէ ՚ի զբաւեւ ման. կմ՛ հուսկ յետոյ. եւ կմ՛ ՚ի վերջոյ քան զնմ: տաճկ. սօնը սօնղանտայ: Աշխար. 23. 32: Իմաստ. 3. 17: Եւ կմ՛ այսպէս՝ մինչեւ ՚ի վախճան. կմ՛ ցվախճան. եւ նշանակէ խաղաւ. կմ՛ բոլորովին. եւ կմ՛ ամենեւին: Դան. 3. 19: Դարձեալ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ առաւելն ՚ի չորից պատճառաց. վն որոյ լինի ինն. կմ՛ առ որ կարգի իրողութիւն ինչ. ոպ վախճան դեղոյ է առողջութիւն: տանն՝ բնակութիւն: կերակրոյ՝ պահելն զկենդանի. իսկ պահելոյ զկենդանի՝ պաշտօնն ած, եւ ինքն ած: Արդ՝ յառակումն այսպիսի վախճանիս է լինիլ ՚ի դիտաւորութեան յառաջագոյն քան զնմ պատճառս. վն որոյ եւ վաղագոյն ճանաչի քան զնն. ոպ եւ աստուածաբանութիւնն նորա յայտնէ զայս. զի առի վախճան, իբրեւ վաղճան, զի վաղագոյն ճանաչեցեալ: Յայտ. 1. 17:

Վախճանական. ի. աւ. աց. ազ: || այն նմ, որ առ վախճանն վերաբերի, կմ՛ զվախճանն ցուցանէ. օրինակի է մինն ՚ի չորից պատճառաց:

Վախճանեմ. կմ՛ վաղճանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ՚ի վախճան հասուցանել. կմ՛ կատարել. կմ՛ աւարտել. կմ՛ զտաւել. եւ կմ՛ վերջացուցանել. եւ ըստ այսմ առի՝ վախճանել զխօսելն. կմ՛ զմաքրելն, կամ զբանս իւր. եւ այլն: ռամկ. ըմընցնել. կմ՛ վերջացնել: Ծննդ. 17. 22: Ղեւտ. 16. 20: 2. Մնաց. 34. 8: Իսկ մերթ՝ սպանել. կամ խաղաղ վառնել. կմ՛ բնաջինջ առնել. եւ կմ՛ ՚ի միջոյ կորուսանել: ռամկ. հատցնել. կմ՛ [illegible] ընել. կմ՛ կորսընցնել: 1. Թագ. 15. 18: 2. Մնաց. 18. 10: Երեմ. 10. 25: Բայց մինչ առի՝ զկատարած իւր վախճանել. նշանակէ զկեանս իւր աւարտել. կամ մեռանել: ռամկօր. մեռնիլ: 2. Մակ. 13. 8:

Վախճանեցուցանեմ. եցուցի. եցոյ. անել: (անցող.) || պատճառ լինել վախճանելոյ. կմ՛ աւարտելոյ զինն: Իսկ մերթ՝ տալ ումեք վախճանել. կմ՛ մահացուցանել. կմ՛ սպանանել: ռամկ. մեռցնել: Գործ. 5. 26: Խորէն. ա. պր. 18:

Վախճանիմ. կմ՛ վաղճանիմ. եցայ. եաց. իլ: (Չէզոք.) || կատարիլ. կմ՛ աւարտիլ. կմ՛ եզերիլ. կմ՛ վերջանալ: ռամկ. ըմընանալ: Կոչ. 3. 3: Իսկ մերթ՝ սպառիլ. կմ՛ կորնչիլ. կմ՛ ապականելով ջնջիլ ՚ի միջոյ: Յոբ. 14. 8: Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակէ աւարտել զկեանս իւր. կմ՛ մեռանիլ. եւ այսպէս առի զբարեաց. կմ՛ զարբոց: Ծննդ. 50. 16: Յեսու. 1. 6: Յէս. 1. 1. եւ 2: Իսկ ուրեք ուրեք նաեւ զչարաց, կմ՛ զպղծոց. եւ կմ՛ զանարգաց: Եւլոգ. 4. 19: Ղեւտ. 16. 1: Աշխար. 15. 10: Դարձեալ՝ նշանակէ՝ լուծանիլ. կմ՛ փոխարկիլ միոյ իրի յայլ իր. ըստ այնմ Ոսկէ. 1. հատ. ժթ. Անդ զոր դնէին, հրոյ կերակուր լինէր, եւ յաջիւն վախճանէր, զի ՚ի մոխիր փոխարկիւր:

Վախվախեմ. եցի. եա. ել: (Չէզոք.) || փոքր մի համարձակիլ, եւ փոքր մի երկնչիլ. կմ՛ երկիւղիւ կասկածիլ. եւ կմ՛ զանգիտել: ռամկ. վախվխել: ըստ այնմ ՚ի վարս հարց. ԻԶ. Ընդէ՞ր տարակուսիս եւ զանգիտես եւ վախվախես.

Վախք. խց. ՚ի վախից. կմ՛ ՚ի վախս. իւք: || երկիւղ. կմ՛ ահ. կմ՛ արհաւիրք. եւ կմ՛ կասկածք տարակուսի: ռամկ. վախ: ըստ այնմ ՚ի հին տաղագրէ: Զնմ վախս եւ զբաղայն՝ ՚ի բաց ՚ի խորհրդոց նր վարեալ: Եւ ըստ այսմ ծագի՝ ՚ի բառս բայս վախվախել. ոպ եւ ՚ի ռամկական բարբառս մեր՝ բայս վախնալ. կմ՛ վախել: Դարձեալ նշանակի առաւել բարձրաբերձ եւ զառ ՚ի վայր տեղին. որով խմացեալ լինէին դարք, կմ՛ դահք, կմ՛ արտեւանք լերանց. եւ այլք բարձունք. ընդ որս անկեալքն ուժգին հոլովմամբ վիժէին: ռամկ. [illegible]. կմ՛ [illegible]. ըստ այնմ Լամբրոն. ՚ի վախսան հարթութեան, եւ անզգամութեան կործանի: Այսպէս եւս իմանի՝ մինչ առի, Յորժամ հովիւն ՚ի վախս շրջի, նմ հօտն ՚ի վայր թօթափեալ զհուրովին երթան: Եւ յայսմանէ առեալ փոխանակ առելոյ՝ գահավէժ առնել. առի՝ ՚ի վախից մղել. կամ հասել. եւ կմ՛ ՚ի վախէ քարավէժ արկանել. եւ այլն: ռամկ. ուչուրումէն վար նետել. կմ՛ վիրէն վար ձգել. ՚ի վարս հարց. Ե: Ոսկէ. 1. հատ. Ե. եւ Է: Այսպէս փոխանակ առելոյ՝ գահավէժ լինել, առի՝ ՚ի վախից մղիլ. կմ՛ հասիլ. եւ կմ՛ ՚ի վախից անկանիլ: Լամբրոն: Ոսկէ. 1. հատ. ԼԶ:

Վակասակ. ի. աւ. աց. ազ: || հաստուն. կմ՛ հաստատեցեալ. կմ՛ որ յաղագս հաստատութեան է գիշերաշխաշխա, կմ՛ գլխաւորութեան ընկ. որպիսիք են հասեալ եւ չորացեալ օրանք. զի դէզք հնձեալ ցորենոյ: Երեմ. 51. 33: Եւ յոյսմանէ առեալ վակասակ կոչի այն նմ, որ իբրեւ զապաքինման դիրաւ փիփոր, կմ՛ բեկանի: ռամկ. [illegible]:

Վակաս. ի. իւ. ից. իւք: կմ՛ աց. ազ: || ուսանոց, որ է զարդ ինչ եկեղեցական իբրեւ զկիսաշրջանակ՝ հաստատեալ յեզր վարշամակին. զոր քահանայք եւ եպիսկոպոսունք արկանեն զպարանոցաւ ՚ի ժամ պատարագին. որ երկոքին ծայրիւքն յեցեալ ՚ի վր ուսոյ՝ ծածկէ զբոլոր ծոծրակն, զի զընդունելն ժամարարին: Լամբրոն: Բայց ՚ի

Digitized by Google

հին օրէնս վակաս կոչիւր մինն 'ի զգեստուց քահանայապետին՝ յօրինեալ 'ի գունագոյն նիւթոց ոսկեհուռն անկուածով բեհեզ զծածանչաւուխտ: Ունէր սա զձև բաճկոնի, ցՙ ղըղոնի, զի զբովանդակ անձն զգեցօղին պատեալ իջանէր մինչև ցմէջն՝ կմ ցերանս: Այլ կազմուած նր էր միաստանի, ցՙ միակտուր․ և ոչ ունէր զպատառուածս 'ի լանջան․ բայց միայն զմիջոց ինչ քառանկիւնի, առ 'ի զետեղել 'ի նմա զտախտակն դատաստանաց: Իսկ օձիքն նր, ցՙ եախան՝ ը որ մուծանէր զզգեցօղն զգլուխ՝ բաժանեալ կայր յերկուս ը էր կարին ուսոյն տկանակապս, որք յետ առանձնելոյ՝ աղխեալ լինէին ընդ միմեանս ճարմանդիւ, ցՙ ղոֆմայիւ․ և այսպէս գրեթէ վակասն բաժանեալ էր 'ի վերուստ յերկուս մասունս, ցՙ 'ի յառաջին և 'ի յետին․ և յայս միտս ասի Ելից. 28. 7. Երկու վակասք ընդ միմեանս խառնեալք: Այդ՝ զայս հանդերձ ագանէր քահանայապետն 'ի վր տմ զգեստուց․ վս որոյ և եբրայեցերէն կոչի՝ եփուտ, որ թարգմանի վերարկու: Բայց բառս որում արկեալ լինէր սա զուսովք և զլանջօք՝ կոչեցին զնա ոմանք լանջանոց, և այլք ուսանոց․ յոր մէ և 'ի մէջ անուանեցաւ վակաս: Ելից. 25. 7: և 28. 4: և 29. 5: և 35. 9: 1. Թագ. 21. 9:

Վակասակիր․ կրի․ իւ․ աց․ օք: || կրող վակասի․ և կմ վակասաւոր: Աղթոն:

Վակասաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք: || ունող զվակաս․ կամ կրող 'ի վերայ իւր զեփուտ: Մծբն. ժԹ:

Վակժոյժ: (Նախդրիւ հոլովի․) || աղաժոյժ․ կմ անժոյժ․ և կամ անհամբեր: տաճկ. [illegible]:

Վահ: (միջարկութիւն հեգնական․ զարմացական․ և եղկական․) || ահ․ կմ վախ․ կմ ո՛․ կմ բա՛րէ: Մատ. 27. 40: Մարկ. 15. 29:

Վահագն․ գնի․ ով: (անյագն․) || է անուն որդւոյ քաջին Տիգրանայ՝ արքային հայոց՝ որ սպան զաժդահակ զարքայն մարաց․ Այս վահագն բազում դիւցազնական քաջութիւ՝ հերակլեայ նմանեալ դասեցաւ 'ի շարս դից, զորոյ զպատկերն կանգնեալ յՕն վրաց՝ պաշտէին զնա բազում զոհիւք: 'Ի սորա անուանէ յորջորջէին ըստ վանդակ զարմ նր վահունիս, իբրթէ վահագնի որդիս: Խորէն. ա. գլ. 30: և բ. գլ. 7: Դարձեալ նշանակէ սոսկ զեր ինչ անուանի, զոր յոյնք կոչեն հերակլես․ և լատինք հերքուլէս, որ էր հսկայ անհամ՝ ծնեալ յարամազդայ, ցՙ 'ի դիոսէ, զոր յաղագս բազում երևելի քաջութեանց ծածացուցեալ՝ պաշտէին հեթանոսք․ և մանաւանդ տիւրացիք․ վս որոյ և կոչիւր կուռք տիւրացւոց: 'Ի պատիւ սորա կատարէին զտօն ինչ մեծահանդէս անուանեալ ոլիմպիա, զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում: 2. Մակ. 4. 19: Այդ՝ անուանեցաւ սա 'ի մէջ վահագն․ յաղագս վահունեաց քրմապետաց, զի տեսեալ սոցա ըզ պատկեր հերակլեայ բերեալ յաշխարհս մեր, և լուեալ զքաջութիւն նր, համարեցան․ թէ վահագն նախնին իւրեանց է․ վս որոյ տարեալ զնա մեծաւ փառօք կանգնեցին 'ի տարօն 'ի բուն գաւառն իւրեանց անուանելով զնա վահագն․ և յայսմանէ սովորութիւն եղև զհերակլէս․ կմ զհերքուլէս՝ վահագն յորջորջել: Խորէն. բ. գլ. 11: Դարձեալ՝ է անուն համաստեղութե իմիք հիւսիսայնոյ, որ նկարի 'ի ձև մարդոյ 'ի ծունր իջելոյ․ ունի 'ի ձեռին զլախտ․ և զթիկամբքն զմորթ առիւծու․ զետեղեալ կայ զվիշապ համաստեղութեամբ․ և բաղկանայ 'ի վաթսուն և չորս աստեղաց: Զսա յոյնք կոչեն հերակլես․ լատինք՝ հերքուլես․ և արաբացիք՝ աղգեթէս:

Վահան․ ի․ աւ․ աց․ օք: || ասպար․ կամ մկունդ, որ է զէն ինչ՝ որով պահպանեն պատերազմօղք զանձինս 'ի ռմբաց թշնամւոյն: ռամկ. գալխան: 2. Մնաց. 9. 15: 1. Մակ. 6. 39: Եփես. 6. 16: տես և 'ի բառն նիզակ: Դարձեալ․ է սա անուն մարդոյ՝ և հոլովի, վահանի․ նայ․ նաւ:

Վահանադրօշ: (Նախդրիւ հոլովի․) || ունօղ զվահան, և զդրօշ, ցՙ ղըղայրախ․ կմ վահանակիր․ և կմ վահանաւոր: ըստ այսմ 'ի հին տօմարս․ Խորենացին զվահանադրօշս, որք յանդուգն արշաւանօք պատրաստէին 'ի պատերազմ:

Վահանակ․ ի․ աւ․ աց․ օք: || վահանիկ․ ցՙ փոքրիկ վահան: ռամկօր․ պէշիկ գալխան: Աղթոն: Դարձեալ՝ վահանակ կոչին տմ սալիք, կմ ճարմանդք, ցՙ ղոֆմայք՝ շինեցեալք 'ի ձև փոքրիկ վահանի․ որպիսիք էին այնք, զորս հաստատեաց մովսէս 'ի ծայրս վերջիցն, ցՙ շղթայարգոյ ոսկեղէն կապիցն՝ կցեցելոց յերկուսին անկիւնս տախտակին դատաստանաց․ զորս 'ի ժամ զգեստաւորելոյ քահանայապետին՝ աստի և անտի արկանէին յօղսն հաստատեալս 'ի յուսս վակասին, ցՙ եփուտին․ որով կախեալ մնայր զլանջօք նր տախտակն դատաստանաց: Ելից. 28. 13. և 14: և 39. 16. և 17: Դարձեալ․ վահանակ կոչին մանրիկ և բոլորակ հատուածք թիթղանց․ որպիսիք են այնք, զորս կարեն 'ի քօղ հարսանց․ կմ շարեն 'ի վերջս ձեղենակաց․ ռամկ. ֆուլ:

Վահանակիր․ կրի․ իւ․ աց․ օք: || կրող վահանի, որով մերթ նշենի վահանաւորն, ցՙ նա՝ որ ունի, կմ 'ի գործ ածէ զվահան: ռամկ. գալխանլը: 1. Մնաց. 12. 24: Իսկ մերթ նա՝ որ բառնայ զվահան մեծի ուրուք առաջի նր, զի 'ի ժամու պիտոյից տացէ նմա: 1. Թագ. 17. 41:

Վահանակից․ կցի․ աւ․ կմ իւ․ աց․ օք: || նա՝ որ ընկերակցի ասպարաւ վահանաւորի ումեք 'ի պատերազմի: Եւ յայսմանէ առեալ՝ վահանակից կոչի ո՛և իցէ զօրավիգ․ կմ օգնական, թէ 'ի պատերազմի իցէ, և թէ յայլս մեծամեծս և յաշխատանս: որպիսի է և բառն՝ նիզականակից: Լամբրոն:

Վահանաձուկն. ձկան. ամբ. անց. ամբք: || է ձուկն ինչ տափարակ և բոլորակ՝ ի ձև վահանի. յորմէ և կոչեցաւ վահանաձուկն: տաճկերէն. ղալխան պալըղը:

Վահանակալ: (Նախդրիւ հոլովի.) || վահանաւ վառող. որ զինող: Իսկ մերթ վահանաւ վառեալ. որ զինեալ՝ ՚ի պատերազմի. ռամկ. ղալխանլը: ՚ի հին պատմագիրս:

Վահանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունող, կամ ՚ի գործ ածող զվահան. և կամ վահանակիր: ռամկ. ղալխանլը: 1. Մնաց. 12. 34: 2. Մակ. 13. 2: Եզեկ. 23. 24:

Վահանափակ. ի. իւ. աց. օք: || վահանաւ պարփակեալ. կամ պատսպարեալ. զի ՚ի հնումն վահանաւոր զօրքն յառաջ անցեալ ՚ի պատերազմի՝ խիտ առ միմեանս կալով՝ պատէին շուրջանակի զբանակն. և ապա զվահանսն առ գլխովք իւրեանց ընդդէմ թշնամւոյն կալեալ՝ իբրև զպղնձի, կամ զերկաթի պարիսպ, ՚ի բաց վանէին զնետսն արձակեալս ՚ի թշնամեաց. և այսպիսի կերպիւ պարփակեալ բանակն, կամ զօրքն, կամ այլ ինչ նման՝ վահանափակ կոչի: Խորէն. գ. գլ. 37: Իսկ պարփակելն, կամ պատսպարելն՝ ասի վահանափակ առնել, և պատսպարիլն՝ կոչի վահանափակ լինիլ: ՚ի հին պատմագիրս: Դարձեալ՝ նշանակէ զվահանաւորն, կամ զմկնդաւորն: ըստ որում յատուկ է այսպիսեաց վահանաւ պատսպարել զանձինս իւրեանց: ՚ի հին պատմագիրս: Նոյն է ընդ սմա անուանելն՝ բառս ասպարափակ:

Վահեվահեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || վահագնեան. որ այն է, որ է վահագնի նախնւոյն վահունեաց. կամ որ վերաբերի առ հերակլէս հռչակաւոր դիւցն. որպիսի էր մեհեանն կանգնեալ ՚ի տարօն ՚ի պատիւ նր: Աշգաթ:

Վահունիք. եաց. եօք: (անեզական.) || է ցեղ, կամ զարմ ինչ յազգս հայոց՝ սերեալ ՚ի վահագնէ որդւոյ քաջին տիգրանայ: յորմէ և կոչեցան վահունիք: Խորէն. բ. գլ. 7:

Վահրատիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || Նոյն է ընդ բային վեհերատիլ, զի ասի վահրատիլ. իբրև թէ՝ վեհրատիլ, որ վեհերոտ լինիլ: Սիրաք. 11. 12:

Վաղ. ու. ու. ուց. ՚ի վաղուց: || կանուխ. կամ յառաջագոյն, կամ վաղնջական. և ըստ այսմ ասի, յաւուրս վաղու, կամ ՚ի վաղ ամանակաց. կամ ՚ի վաղուց ժամանակաց, որ է շուտուցմէ: Փիլիպ. 8. 12: Բայց երբեմն վարի ըստ յոգնականին գոյականաբար. և նշանակէ զհին դարս, կամ զառաջին աւուրս, և կամ զկանուխ ժամանակս. ըստ այնմ Խորէն. ա. գլ. 31. Զկարի վաղուց նշ իրս ասասցի յայտնեմ. որ զիրս յոյժ կանուխ ժամանակաց. որ է ասել. զիրս վաղնջականս: Եւ ըստ այսմ վարի երբեմն յոգնականն առաւ իբրև զմակբայ. որպէս, վաղուց ծնանիլ. կամ ՚ի վաղուց կոչել. կամ գուշակել. և այլն. և նշանակէ՝ ՚ի վաղուց հետէ. զոր տեսցես ՚ի նեղքդ: Աշգաթ: և Լամբրօն:

Վաղ: (մակբայ ժամանակական, կամ երադական.) || կանուխ, կամ յառաջ ժամանակաւ, կամ կանխագոյն: ռամկ. տուաջ: Մարկ. 15. 44: և Աշգաթ: Իսկ մերթ վաղ վաղակի, կամ փութանակի, կամ երագութեամբ: ռամկօրէն շուտով. կամ թէզով: 1. Մակ. 1. 20: և 6. 27: Եւ ըստ այսմ ծագի ՚ի սմանէ բառս վաղվաղ, յորմէ և վաղվաղակին:

Վաղաբարբառ: (Նախդրիւ հոլովի.) || վաղագոյն բարբառող, կամ կանխաւ խօսող, կամ պատմօղ: Իսկ մերթ կանխաւ բարբառեցեալ, կամ գուշակեցեալ. և կամ նախասաց. Նարէկ. ղզ:

Վաղագոյն. դունի. իւ. իւ. իւք: (Իսկ մերթ մակբայ.) || կանխագոյն, կամ նախագոյն, կամ յառաջագոյն, ՚ի գիրս Դաւթի անյաղթին: Իսկ մերթ՝ արագագոյն, կամ վաղվաղագոյն, և կամ փութանակի: ռամկ. շուտով: Եբր. 13. 19:

Վաղագաս: || տես զնախագաս:

Վաղադասական. ի. աւ. աց. օք: || նախադասական. կամ այն՝ որ յառաջագոյն դասի, կամ կարգի քան զայլս:

Վաղադասել: || տես զնախադասել:

Վաղաղեկոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) || վաղագոյն զեկուցեալ. կամ նախ զեկուցանող. կամ նախագուշակ, և կամ կանխատես: Նարէկ. ղզ:

Վաղաթարշամ. (Նախդրիւ հոլովի.) || վաղագոյն թարշամօղ, կամ կանխաւ թարշամեցեալ, և կամ վաղվաղակի թառամօղ: ռամկ. շուտ թառմօղ: Յոբէ. 1. հատ. ը:

Վաղակատար. || տես զնախակատար:

Վաղակաւոր. ի. աւ. աց. օք: || սուր. կամ սուսեր. կամ նրան. և կամ դաշոյն. և ըստ այսմ ասի՝ մերկացուցանել զվաղակաւորն ՚ի պատենից. կամ զաշն ՚ի վաղակաւորն հատանել. և այլն: ռամկ. Բուր. կամ ղըլըճ: Երեմ. 50. 42: Եզեկ. 21. 3. և 4: Խորէն. գ. գլ. 55: Իսկ մերթ վարի առ իբրև զածական. և նշանակէ՝ սուսերաւոր, կամ սուսերաձիգ. և ըստ այսմ ասի՝ վաղակաւոր դահիճք, կամ արանց նիզակաւորաց, և վաղակաւորաց: ռամկ. Բըլաւոր: ՚ի հին պատմագիրս:

Վաղահաս. ի. իւ. իւ. օք: || կանխահաս, կամ նախահաս. ռամկ. տառաջ հասնող: Իսկ մերթ երագահաս, կամ փոյթ ժամանող: ռամկ. շուտ. կամ թէզ հասնող:

Վաղահասիկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զՎաղահաս. Մծբն. ժթ:

Վաղահասուկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զկանխահաս: Եսայ. 28. 4: Ովս. 9. 10: Խորէն. գ. գլ. 40:

Վաղահոգակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես զնախահոգակ: ՚ի հին պատմագիրս:

Վաղամահ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես ՚ի նեղքդ զվաղամեռիկ:

Վաղամեռիկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || վաղ կամ կանուխ մեռանող, որ և ասի վաղամահ:

մանց: Իսկ մերթ ընդ բայի չարակցի այսպէս. վաղամեռիկ լինիլ, և նշանակէ՝ վաղագոյն, կմ փութագոյն մեռանիլ. կմ նախ քան զլինելն զհասակ իւր՝ կորուսանել զկեանս: ռամկ. շուտ մեռնիլ. կմ կէնծ մեռնիլ: Իմաստ. 14. 15:

Վաղայ: (միջարկուծ եղկական.) || եղուկ, կմ աւաղ. ըստ այնմ Մծբին. ԺԹ. վայ վաղայ և այնմ, որ ընդ նմա խօսիցի. որ ռամկ. ասի, վայ մեղուկ:

Վաղայարոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) || վաղ յառնող, կմ կանուխ յարուցեալ: Բայց սա գրեթէ միշտ ընդ բայի չարակցի այսպէս, վաղայարոյց լինիլ. և նշանակէ յառնել 'ի վաղորդեայն, կմ կանխել Ը առաւօտն, և կմ յառաջել քան զհասարակ ժմ առաւօտուն, կմ աճապն: ռամկ. կանուխ ելնել. 1. Թագ. 29. 10: 4. Թագ. 8. 21:

Վաղանցիկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս 'ի ներքոյ զՎաղանցուկ:

Վաղանցուկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ վաղվաղակի անցանէ, կմ ապականի և կորնչի: և Ը այսմ ասի՝ վաղանցուկ ցաւ՝ կմ խոռ. և այլն: ռամկ. շուտով անցնող:

Վաղասասան: (Նախդրիւ հոլովի.) || վաղագոյն սասանեալ, կմ յառաջագոյն դողացեալ, և երերեալ:

Վաղասասանական: (Նախդրիւ հոլովի.) || Նոյն է ընդ վերինոյն: Նորէկ. ղԷ:

Վաղարկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || յօրէ յօր արկանել, կմ յամեցուցանել զգործ ինչ, զոր յառկապէս կոչեմք յապաղել: ռամկ. օրէ օր ձգել.

Վաղարկութիւն. թեան: || յօրէ յօր արկումն, կմ յամեցուցումն իրիք գործոյ, և կմ յապաղումն:

Վաղաւեր: (Նախդրիւ հոլովի.) || վաղվաղակի աւերեալ, կամ կանխաւ քանդեցեալ, և ապականեալ. և կմ նախ քան զկատարումն եղծեալ և քայքայեալ, որպիսի էր աշտարակն բաբելոնի: Աճգաբ:

Վաղափոխիկ. || տե՛ս 'ի ներքոյ զՎաղափոխուկ:

Վաղափոխուկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || նա, որ վաղագոյն փոխի, կմ վաղվաղակի փոփոխի, և այլայլի:

Վաղափուլ: (Նախդրիւ հոլովի.) || վաղագոյն փլեալ, կմ որ վաղվաղակի կործանեալ աւերի. որպիսի էր աշտարակն բաբելոնի: Շնորհալին:

Վաղերբ: || է գործիականն բառս վաղ, զոր անցեալ 'ի կարգի խօսումք:

Վաղ եւս: || տե՛ս զՎաղուց եւս: 'ի վերոյ հոլով. իզ:

Վաղ ընդ փայթ. (մակբայ երկրաչական.) || փայթ ընդ փայթ, կմ արագ արագ. կմ վաղվաղակի. և կմ փութանակի: ռամկ. շուտ շուտ, կմ շուտով, կամ իսկոյն: 'Ի հին պատմագիրս:

Վաղ իմն: (մակբայ ժամանակական.) || վաղ աւուրն, կմ 'ի վաղուց հետէ: ռամկ. շատոնց, կամ շատոնցմէ: ըստ այնմ Ոսկե. 2. հարփ. Ը: Վաղ իմն էք հեռացեալ յայս, և 'ի հաւատոց նը:

Վաղիւ. վաղուէն, 'ի վաղուէ. կմ վաղիւն. վաղուեան, ողջ ամիս, ամսեան: || վաղ, ուեան օր. Ը այսր աւուր հետեւեալ օրն: ռամկ. վաղը. և Ը այսմ փոխանակ ասելոյ. զվաղուեան օրն, կմ վն վաղուեան աւուր, ասի՝ զվաղիւն, կմ վն վաղուէին, որ է վաղուան համար: Ղեւ. 23. 15: Մատ. 6. 34: Յակ. 4. 14: Գործ. 23. 11. և 20: Այնպէս 3. Մակ. 5. 10. փոխանակ ասելոյ. 'ի վաղուեան աւուրն, կմ 'ի վաղիւն պատրաստեցի, ասի՝ զվաղուէի օրն: ռամկ. վաղը: Իսկ երբեմն վարի իբրև զմակբայ, զոր տեսցես զկնի:

Վաղիւ, կմ վաղիւն: (մակբայ ժամանակական.) || 'ի վաղուեան աւուր, կմ 'ի հետեւեալ աւուրն: ռամկ. վաղը: Ելից. 8. 23: և 19. 10: 2. Օրին. 6. 20: 1. Կորն. 15. 32.

Առ Վաղիւ: (մակբայ ժամանակական.) || Նոյն է ընդ վերինոյն: Ելից. 8. 10: և 17. 9: և 32. 5:

'Ի Վաղիւ. կմ 'ի վաղիւ անդր: (մակբայ ժամանակ.) || Նոյն է ընդ վերինոյն: Յոհ. 1. 29. և 35: Գործ. 25. 22. և 23:

Վաղճան: || տե՛ս զՎախճան: Աղուան. 20. 21: Ոսկե. 1. հարփ. ԺԸ:

Վաղճանական: || տե՛ս զՎախճանական:

Վաղճանեմ: || տե՛ս զՎախճանեմ: 1. Թագ. 15. 18.

Վաղնջուց: || ծագի 'ի բառէս՝ վաղ՝ իբրև զյոգնակի սեռական նը, և նշանակէ՝ վաղնջական, կմ վաղեմի, և կմ հին աւուրց. և ըստ այսմ ասի, վաղնջուց կանոն, կմ զրոյց. վաղնջուց ժամանակաց, կմ դարուց. զվաղնջուց գիրս, կմ պատմութիւն. և այլն: ռամկ. հին ժամանակուան: Նորէկ. իէ. և զԷ: Խորէն. Ա. գլ. 23: և Բ. գլ. 48. և 52: Իսկ երբեմն վարի իբրև զմակբայ այսպէս. վաղնջուց սահմանեալ, կմ գրեալ. 'ի վաղնջուց գուշակել, կմ եղեալ. և նշանակէ՝ 'ի վաղ ժամանակաց, կմ յառաջին դարուց, կմ կանխաւ: ռամկ. շատոնցմէ: Խորէն. Գ. գլ. 19:

'Ի Վաղնջուց: || տե՛ս զՎաղնջուց, Ը որում է մակբայ:

'Ի Վաղնջուց հետէ: (մակբայ ժամանակ.) || տե՛ս 'ի վաղուց հետէ: Աճգաբ:

Վաղորդայն. դայնի. կմ դայնոյ. 'ի վաղորդայնէ. իւ. կմ ով: || տե՛ս զՎաղորդեայն: Ովս. 6. 4: և 13. 3: Նորէկ. կէ. և զԷ:

Վաղորդեայն: (Նախդրիւ հոլովի.) || այգ, կմ առաւօտ: Ծննդ. 1. 8. և 13. և 19: Դան. 8. 14: Իսկ մերթ վարի մակբայօրէն, այսպէս, վաղորդեայն առ պատերազմ. կմ յառնել 'ի վաղորդեայն անդր, և այլն. և նշանակէ՝ ընդ առաւօտն. կմ յառաւօտուն: ռամկօր. վաղուօք. կամ առտուանց: Ծննդ. 24. 54: 1. Մակ. 3. 58:

Վաղորդեան. դենի. իւ. 'ի վաղորդենէ: || Նոյն է ընդ բառին վաղորդեայն, որ է առաւօտ. ըստ այնմ Նորէկ. ԽԹ. 'ի վաղոր

Digitized by Google

գենէ առէնջեանն առ մուտս արևուն։ Թ այսմ է և Սաղմ. 45. 6. ուր ասի. ՚ի վաղորդ գենէ մինչև ՚ի վաղորդեան։ որ յոմանս փոքր սաղմոսարանս ասի, ՚ի վաղորդայնէ մինչև ՚ի վաղորդայն. ցն յառաւօտէ յառաւօտ։

Վաղուէեան։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ վաղնջական. կմ վաղեմի, Թ այսմ ՚ի շարականս. Որ զվաղուէեան աւուր դատմութե լեզուոյն քաղցրացուցեր զձայնակ։ Դարձեալ՝ է սա և առաւօտեան բառիս՝ վաղէմն. զորմէ ՚ի տեղւոջ իւրում ասացաւ։

Վաղուեա, կմ վաղուց եա։ (մակբայ ժամանակակ.) ‖ կարի վաղուց. կմ յոյժ կանխաւ. կմ ՚ի վաղ ժամանակաց, և կմ վաղնջուց։ ռամկ. շատոնցմէ։ Մարկ. 11. 21։ Ղուկ. 10. 13։

Վաղուրեմն։ (մակբայ ժամանակականան.) ‖ յոյժ վաղագոյն, կմ ՚ի վաղուց, կմ կանխաւ, և կմ յառաջագոյն։ ռամկ. շատոնցմէ. կմ շատոնց։ Խորէն. ա. գլ. 5. և 21։ ՚ի վերս հարց. ժա։ և Լամբրոն։ տե՛ս ՚ի բառն Որեմն։

Վաղուց. կմ ՚ի վաղուց։ ‖ տե՛ս ՚ի բառն Վաղ. ըստ որում է անուն։

Վաղուցհետէ։ ‖ տե՛ս ստորև ՚ի վաղուց հետէ։ Իմաստ. 11. 15։ և ՚ի վերս հարց. իզ։

՚ի Վաղուցհետէ։ (մակբայ ժամանակ.) ‖ ՚ի վաղ ժամանակաց և այսր. կմ ՚ի վաղնջուց հետէ, կմ յառաջին դարուց. և կմ կանխաւ։ ռամկ. շատ առջենէ ՚ի վեր, կմ շատոնցմէ. կմ առաջուց։ Եսայ. 48. 7։ Գործ. 26. 5։ Նարեկ. զէ։ ՚ի վերս հարց. ժթ։

Ընդ վաղուց։ ‖ Նոյն է ընդ վերնոյն։ Իմաստ. 19. 15։

Վաղվաղ։ (մակբայ ժամանակ.) ‖ կարի վաղ. կմ վաղվաղակի, կմ փութապէս, կմ արագ արագ։ ռամկ. շուտ շուտ, կմ թեզ թեզ. կմ [illegible]։ Սաղմ. 147. 15։ Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն. և Նշանակէ՝ վաղվաղօղ, կմ փութացօղ. և կմ երագ։ ռամկ. աջպորցօղ. կմ շուտ։ Դարձեալ՝ վաղվաղ կոչի այն՝ որ վաղվաղակի անկանի, կամ դիւրաւ կործանի յաղագս անհաստատ լինելոյն. ըստ այսմ Կիւրղի Եզեկ. Գ. տեսար և վաղվաղ երևեցուցէ զհաւատս։

Վաղվաղագոյն. գունի. իւ. իցս. իւք։ (և մերթ մակբայ.) ‖ երագագոյն, կմ փութագոյն։

Վաղվաղակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ տե՛ս զՎաղվաղուկ։ Առակ. 12. 19։

Վաղվաղակի. (մակբայ երագական.) ‖ փոյթ ընդ փոյթ, կմ փութանակի, կմ երագապէս. և կմ առժամայն։ ռամկօր. շուտով. կմ թեզով. կմ թեզմը. Ծնն. 15. 4։ Մատ. 3. 16։

Վաղվաղեմ. եցի. եա. եւ։ (չէզոք.) ‖ վաղվաղակի դիմել ՚ի գործ ինչ, կմ շտապել. կմ ճեպել. կմ երագել, և կմ փութալ։ ռամկ. աջպորել։ Սաղմ. 30. 3։ և 105. 13։ Առակ. 13. 11։ և 20. 25։

Վաղվաղկոտ. ի. աւ. աց. օք։ կամ իւ. իւ. իւք։ ‖ տե՛ս զՎաղվաղուկ։ Սիրաք. 19. 4։

Վաղվաղուկ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ վաղվաղակ, ցն վաղվաղօղ. կմ երագօղ. կմ փութացօղ. և կմ նա՝ որ ունի զշտապողական բարս։ ռամկ. աջպորցօղ. կմ թեզիլ։ Առակ. 21. 5։ Իսկ մերթ վարի իբրև ըղ մակբայ. և Նշանակէ վաղվաղակի. քստ այնմ ՚ի վերս հարց. իզ. Ջեռ մի՝ վաղվաղուկ յուրուք վ՚ի ձեռն դնիցեմ։

Վաղր. վաղեր. երբ. երաց. վք։ ‖ տե՛ս ըղ Սակր։ Խորէն. բ. գլ. 43։ և ՚ի հին պատմագիրս։

Վաղրաւոր. ի. աւ. աց. օք։ ‖ տե՛ս զՍակրաւոր։ ՚ի հին պատմագիրս։

Վաղքայլ։ (մակբայ ժամանակ.) ‖ կարի վաղագոյն. կմ յոյժ կանուխ. զի ծագի ՚ի բառէս քայլ, ըստ որում է մակբայ յաճախական. Թ այսմ Ղուկ. 24. 1. Վաղքայլ ընդ առաւօտն եկին ՚ի գերեզման. ցն յոյժ կանուխ ընդ առաւօտն. որ է ընդ արշալուսին։ ռամկ. առաւօտանց կանուխ։ տե՛ս ՚ի բառն քայլ։

Վաճառ. ի. աւ. աց. օք։ կամ ու. ու. ուց. ուք։ ‖ է արմատ վաճառել բային. որով մերթ Նշանակէ վաճառումն։ ռամկ. ծախելը։ Ղևտ. 25. 27. և 29։ 1. Մակ. 13. 49։ 2. Մակ. 5. 14։ Իսկ մերթ վաճառելի իր. և կմ այն ամ, զոր գնեն և վաճառեն. որպիսիք են արմտիք. կմ կերակուրք. զգեստք. կալուածք տեղւոյ. և ամ այլ ապրանքք վաճառականաց։ ռամկ. ծախելու, կմ գնելու բան. կմ [illegible]. կմ [illegible]։ Ծննդ. 42. 1։ Ղևտ. 25. 14։ 3. Թագ. 10. 31։ Առակ. 3. 14։ Իսկ երբեմն վաճառեալ իր. կմ ինչք, զոր արծաթոյ գնեալ են. ռամկ. ծախուած, կմ գնուած բան։ Ծննդ. 42. 19. և 33։ Ղևտ. 25. 25. և 28. և 33։ Դարձեալ Նշանակէ՝ գին. կմ գնումն։ Առակ. 23. 20։ Ոսկէ. 2. հատ. ժթ։ Կիւրղի Եզեկ. զ։ Եւ մերթ վաճառականութիւն. կմ առևտրութիւն վաճառականաց։ ռամկ. ալըշվէրիշ. կմ [illegible]։ 1. Մակ. 13. 42։ Եզեկ. 27. 13։ Մատ. 22. 5։ Դարձեալ Նշանակէ զվաճառանոցն. կմ զշուկայն, որ է հրապարակ գնելոյ և վաճառելոյ. և կմ զտօնավաճառն, որ է հանդէս վաճառականաց. որք ՚ի տեղիս տեղիս հաւաքեալ առնեն սահմանեալ ժամանակաւ զվաճառականութիւն. և Թ այսմ մանաւանդ վարի սորա յոգնականն։ ռամկ. չարշը. կմ պազար. կմ բանայիր։ Եսայ. 23. 17։ Եզեկ. 27. 12. և 14։ Ոսկէ. 2. հատ. լզ։ ՚ի վերս հարց. ժզ։ Իսկ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս. վաճառ լինիլ. և Նշանակէ՝ վաճառելի լինիլ. կմ վաճառուիլ։ ռամկ. ծախուիլ։ ՚ի Գիր Գրիգորի Աստուածաբանին։ πρᾶσις.

Վաճառաժողով. ոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ ժողով վաճառականաց, որք ժողովեալ ուրեք առնեն զվաճառս։ ռամկօր. պազար. կամ բանայիր։

Վաճառական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ առնօղ զվաճառականութիւն. ցն նա՝ որ պարապի առևտրութեն վաճառաց. որպիսիք են նաւաքաւ, որք վնասս յերկրէ յերկիր ածեն՝ յաղագս վաճառելոյ և շահելոյ զնոսա։ ռամկ.

Digitized by Google

պէզիրկեան ։ Ծննդ. 37. 28։ Եսայ. 23. 2։ Յայտ. 18. 3։ Իսկ երբեմն նշանակէ առնել զվաճառօղն ։ ռամկ. բան ծախօղ ։ Եզեկ. 7. 13։ Մատթ. 25. 9։ Մարկ. 11. 15։ Եւ յայսմանէ առեալ մասնաւորապէս վաճառական կոչի գինէվաճառն. կմ պանդոկապետն ։ ռամկ. մէյխանաճի ։ Եսայ. 1. 22։ Դարձեալ, նշանակէ զնա, որ դնոյցեալ 'ի վաճառս' գնէ զպէտս իւր, և ըստ այսմ վաճառական կոչին տնտեսք մեծամեծաց, որք հոգան զամ պէտս տերանց իւրեանց ։ տաճկե. պազարճիպաշի. կմ վէքիլխարճ։ Տոբ. 1. 13։ Դարձեալ. վաճառական կոչին նա' որ վն շահի ընչից պարապի գործոյ իմիք. և ըստ այսմ նոքա, որք յաղագս օգտի անձանց իւրեանց քարոզեն զածային բանն, ասին վաճառական լինել բանին այ ։ 2. Կորն. 2. 17։

Վաճառականութիւն. թեան ։ || վաճառական գոլն. կմ գործ վաճառականին ։ ռամկ. պէզիրկեանութիւն ։

Վաճառակից. կցի. աւ. կամ իւ. աց. օք ։ || կցորդ, կմ ընկեր ուրեք 'ի վաճառականութեան. կմ 'ի միասին պարապօղ տուրև առութեան վաճառաց ։ ռամկ. մէկ տեղ պէզիրկեանութիւն ընող. կմ մէկ տեղ ծախօղ. և կմ օրթախ ։ 3. Մակ. 3. 6։

Վաճառակուր ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || չարաչար վաճառեցեալ. կմ մատնեալ 'ի չարաչար վաճառումն. և ըստ այսմ նոքա, որք գերեալք 'ի թշնամեաց բանաբարին և վաճառին, ասին վաճառակուր լինել ։ 'ի հին տպագիրս 'ի բազում տեղիս ։ Իսկ մերթ նշանակէ չարաչար վաճառօղ, կամ մատնօղ 'ի չարաչար վաճառումն. ըստ այսմ Յն որդի, վաճառակուրս անգին գանձին, մն յաղագման որովայնին ։ և զնա ի ասի զլու գայէ. Վաճառակուր գող եղկելին, կորոյս զշահն ընդ վաճառին ։

Վաճառանոց. ի. աւ. աց. օք ։ || տեղի վաճառաց. կմ ուր լինի գնել և վաճառել, որ և տանի շուկայ ։ ռամկօր. չարշը. կմ պազար ։

Վաճառաշահ. ի. իւ. ից. իւք. || շահավաճառ, որ է վաճառական. կմ շահ վաճառաց. և կմ վաճառականութիւն ։ Իսկ մերթ վաճառաշահ կոչի տեղին, ուր լինի վաճառաշահութիւն, կմ կայմի տնտեսավաճառ' ջք բանայէր ։ Եզեկ. 27. 3։ Երբեմն ևս ընդ բայի չարակցի այսպէս. վաճառաշահ լինել. և նշանակէ զվաճառականութիւն առնել. կմ գնել և վաճառել. և կմ շահել զինչն իւրեան' թէ 'ի վաճառս իցէ, և թէ ոչ ։ ռամկ. ճաստըլիլ ։

Վաճառաշահութիւն. թեան ։ || շահ' որ լինի 'ի գնելոյ, և 'ի վաճառելոյ. կամ շահաւէտ վաճառ. և կամ վաճառականութիւն ։ Ոսկէ. 1. համ. ԺԷ ։ Լամբրոն ։ և 'ի վարս հարց. Ե ։

Վաճառապետ. ի. աւ. աց. օք ։ կմ իւ. ից ։ || պետ վաճառականաց. կմ գլխաւոր վաճառական ։ ռամկօրէն. պէզիրկեան պաշի ։ Մծբն. ԺԹ ։

Վաճառատեղի. ղւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || տես զՎաճառանոց ։

Վաճառատուն. ի. աւ. աց. օք ։ || տես զՎաճառանոց ։ Լամբրոն ։

Վաճառափողոց. ի. աւ. աց. օք ։ || փողոց վաճառաց, որ է վաճառանոց. կմ շուկայ ։ ռամկ. չարշը ։ Շնորհալին ։

Վաճառեմ ։ եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || տալ զինչ այլում գնոյ արծաթոյ ։ ռամկ. ծախել ։ Ծննդ. 37. 28։ Մատթ. 13. 44։ Գործ. 4. 34։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ' մատնել զինչ 'ի ձեռս այլոց ։ ըստ այսմ 1. Թագ. 23. 7. Վաճառեաց զնա Ած 'ի ձեռս իմ ։ Եւ Եսթ. 7. 4. տաի. Վաճառեցաք 'ի կորուստ ։ ըստ այսմ է և 2. Օրին. 32. 30։

Վաճառումն. ման. մամբ. մանց. մամբք ։ || տալն այլում զիր ինչ գնոյ արծաթոյ ։ ռամկ. ծախելը ։

Վայ. ոյ. ով. վայք. ոց. ովք ։ կմ ի. իւ. ից. իւք ։ || եղկութիւն. կմ աւաղումն. կմ կոծ ողբոց. կմ աղէտք. և կմ թշուառութիւն. ռամկ. ևս վայ. Մատթ. 23. 29։ Յայտ. 9. 12։ և 11. 14։ Եւ Ոսկէ. 2. համ. ԺԸ. տաի' վայ 'ի վր վայոյ լինելոյ թ թշուառութիւն 'ի վր թշուառութեան ։

Վայ ։ (միջարկութիւն եղկանք.) || աւաղ. կմ եղուկ. և կմ ափսոս ։ ռամկ. ևս վայ ։ Արդ՝ սա երբեմն վարի բացարձակ, որգոն. վայ, ոյք ելանեն. կմ վայ' որ տայ ցնայր իւր ։ Եսայ. 31. 1։ և 45. 10։ Իսկ մերթ յարի 'ի տրական հոլովս, զոր օրինակ, վայ ինձ, վայ քեզ. և այլն ։ Թուոց. 21. 29։ Մատթ. 11. 21։ Եւ մերթ 'ի պարառականն, զոր օրինակ, վայ զինև, կմ վայ զնովաւ. և այլն ։ Դարձեալ' վարի երբեմն էական բայիւ, այսպէս. վայ է ինձ, վայ է նմա, և այլն ։ Յոբ. 10. 15։ 1. Կորն. 9. 16։ Եւ ևս երբեմն վարի կրկնելով այսպէս' վայ վայ. և նշանակէ զյաճախութիւն վայոց ։ ռամկ. վայ ձէղուն ։ Եզեկ. 16. 23։ Յայտ. 18. 10։

Վայել ։ || ոչ հոլովի, այլ վարի իբրև զգի մաղուրդ ընդ բայի չարակցելով այսպէս' վայել է, վայել էր. և այլն ։ և նշանակէ' վայելուչ է. կմ պատշաճ է. կմ անկ է ։ ռամկ. լայէխ է. կամ փիտիշէր է ։ Իսկ 'ի յոգնականումն հոլովի' վայելք վայելից. զոր տեսցես 'ի կարգի իւրում ։

Վայելեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ. կմ չէ զոք.) || հեշտութեամբ ժառանգել. կմ փափկանալով ունել զբարի ինչ. և կմ բերկրութեամբ և զմայլմամբ 'ի կիր առնուլ զհեշտալի ինչ ։ ռամկ. պէֆ+ պէֆյայ ընել. կամ տահաբ խապուլլանմիշ ըլլալ ։ 1. Կորն. 7. 31։ 1. Տիմ. 4. 3։ Արդ՝ բայս այս ըստ մեծի մասին պահանջէ զներգոյական խնդիր, այսպէս. վայելել 'ի բարութեան. կամ 'ի նորաճաշակսն. և այլն ։ Տիտ. 3. 8։ Իմաս. 2. 6։ և 16. 3։ Եւ մերթ նաև զբացառականն, որ գոն, 'ի պտղոյ, կմ 'ի սեղանոյ տանի վայելել ։ 1. Կորն. 9. 13։ 2. Տիմ. 2. 6։ Երբեմն ևս զգործիականն. ըստ այնմ 1. Կորն. 9. 12. Եթէ այլք ձեռամբ իշխանութեանս վայելեն ։ Եւ Ոսկէ. 1. համ. ՀԷ. տաի' Զինչ զբանիչելի

է փառք 'ի մարդկանէ , որով մանկունք կաքաւիչք վայելէին : Դարձեալ, վարիսա երբեմն իբրև զգիմաղարկ · զոր առեալս զկնի :

Վայելեցուցանեմ · եցուցի · եցո · անել : (անցող ·) || տալ ումեք վայելել · կմ՛ պատճառ լինել վայելելոյ : Նարեկ · 'Ի Ծննդ · Երգոց : Իսկ մերթ նշանակէ՝ վայել առնել · կմ՛ վայելուչ գործել : ռամկ · վայելի անել :

Վայելէ · վայելէր · վայելեն · և այլն : (դիմազուրկ ·) || վայելչանայ · կմ՛ պատշաճի : կմ՛ յարմարի · և կամ անկ է : ռամկ · վայելի է : Սաղմ · 32 · 1 : Առակ · 19 · 10 : Եբր · 2 · 10 : և 7 · 26 :

Վայելուճած · ոյ · ով · ոց · ովք : || այն նոյն, որ վայելեալ լինի յումեքէ · կմ՛ վայելք · և կմ՛ վայելչութի : 'Ի Հարս հարց · Ե : Իսկ մերթ վայելումն, որ է հեշտալի ժառանգութիւն երկիր : ռամկ · վէֆֆ · կմ՛ ոէֆայ : 'Ի Գիրս թագ Բն · անյադ Բին :

Վայելուչ : (Նախդրիւ հոլովի ·) || այն նոյն, որ վայելէ ումեք · կմ՛ պատշաճ · կմ՛ յարմար · և կմ՛ պատկան : ռամկ · վայելի : Իսկ մերթ գեղեցիկ · կմ՛ շքեղ · կմ՛ շքնաղ · կմ՛ ազնիւ · և կմ՛ պատուական : ռամկ · աղուոր · կմ՛ օրուն : 2 · Թագ · 23 · 1 : Սաղմ · 127 · 3 : Իմաստ · 13 · 11 :

Վայելչաբար : (մակբայ որակակ ·) || վայելուչ կերպիւ · կմ՛ գեղեցկապէս · կմ՛ յարմարաբար · կմ՛ արժանապէս · և կմ՛ յիրաւի : Ոսկէ · 2 · հռով · ԽԹ :

Վայելչագեղ : (Նախդրիւ հոլովի ·) || գեղեցկութ՟ վայելչացեալ · կմ՛ ունող զվայելուչ գեղ · և կմ՛ չքնաղագեղ : Նարեկ · 'Ի գով · առաքելոց :

Վայելչագեղութիւն · թեան : || վայելուչ գեղեցկութիւն · և կմ՛ չքնաղ գեղ :

Վայելչադիտակ : (Նախդրիւ հոլովի ·) || տես զԳեղեցկադիտակ :

Վայելչագոյն · գունի · իւ · իւք · իւք : || առաւել վայելուչ · կմ՛ գեղեցկագոյն · կմ՛ պատշաճագոյն · և կմ՛ յարմարագոյն : Ոսկէ · 2 · հռով · ԼԹ :

Վայելչագոյն · գունոյ · կմ՛ ի · իւ · իւ · իւք : || ունող զվայելուչ գոյն · կամ զազնիւ երանգ :

Վայելչազարդ : (Նախդրիւ հոլովի ·) || տես զԳեղեցկազարդ :

Վայելչազարդեմ · եցի · եա · ել : (Ներգոր ·) || վայելչազարդ առնել · կմ՛ գեղազարդել :

Վայելչական · ի · աւ · աց · օք : || այն նոյն, որ է վայելուչ · կմ՛ վայելչակերպ · կմ՛ պատշաճաւոր · և կմ՛ յարմարագոյն : Խորէն · Ք · ար · 62 : Նարեկ · ղէ :

Վայելչականութիւն · թեան : || վայելչական գոլն · կմ՛ վայելչութիւն · և կմ՛ գեղեցկութիւն : Նարեկ · 'Ի Ծննդ · Երգոց :

Վայելչակերպ : (Նախդրիւ հոլովի ·) || տես զՉքնաղակերպ : Նարեկ · ղԹ :

Վայելչակից · կցի · աւ · կմ՛ իւ · աց · օք : || կցորդ ումեք 'ի վայելչութե · կմ՛ ունող ընդ այլում զնոյն վայելչութի : 'Ի Գիրս Գրիգ · [illegible]

Վայելչահասակ : (Նախդրիւ հոլովի ·) || ունող զվայելուչ հասակ · կմ՛ որոյ դիրք մարմնոյն են գեղեցիկ :

Վայելչահիւս : (Նախդրիւ հոլովի ·) || տես զԳեղեցկահիւս :

Վայելչանամ · ացայ · ցիր · անալ : (Ընդմիջ ·) վայելուչ լինել · կմ՛ շքեղանալ · և կմ՛ գեղեցկանալ : Իսկ մերթ՝ վայելել ումեք · կմ՛ պատշաճիլ · և կմ՛ յարմարիլ : ռամկ · վայելի ըլլալ · ըստ այնմ Ոսկէ · 1 · հռով · ԻԵ : Ը որում և որով հօր փառք վայելչանայ , քո վայելէ :

Վայելչավառ : (Նախդրիւ հոլովի ·) || այն նոյն, որ վայելչապէս վառի · կմ՛ գեղեցկափայլ : Աղթոբ :

Վայելչատերև : (Նախդրիւ հոլովի ·) || ունող զվայելուչ տերև, կմ՛ զգեղեցիկ սաղարթ : Նարեկ · ղԶ :

Վայելչացուցանեմ · ացուցի · ացո · անել : (անցող ·) || վայելուչ առնել · կմ՛ գեղեցկացուցանել · և կմ՛ գեղեցկազարդել : 'Ի շարականոցն :

Վայելչափայլ : (Նախդրիւ հոլովի ·) || տես զԳեղեցկափայլ :

Վայելչութիւն · թեան : || շքեղութիւն · կամ չքնաղութիւն · կմ՛ գեղեցկութիւն, և կմ՛ գեղազարդութիւն : Սաղմ · 25 · 8 : Իմաստ · 5 · 17 : 1 · Կորն · 7 · 31 : Իսկ մերթ վայելչանալն ումեք · կմ՛ պատշաճողութիւն · կմ՛ յարմարութիւն : Երբեմն և ս վայելք · կմ՛ վայելուճածք · և կամ վայելումն : Կիւրղէ Ծննդ · ԺԶ : Եւ 'ի Ղ · ասի · Զորս տէր հաստատեաց 'ի վայելչութիւն հաւատացելոց , քո 'ի վայելումն :

Վայելք ·ից · իւք : (անեզական ·) || վայելուճածք · կմ՛ վայելումն · և ըստ այսմ ասի՛ եւ մեզ տր զաշխարհս 'ի վայելս · կմ՛ պատրաստեաց զմարմնաւորս 'ի վայելս հաւատացելոց · և այլն : Շնորհալին : և Լամբրոն : Իսկ մերթ նշանակէ զվայելելն իրս · կամ զվայելչութիւս · և ըստ այսմ ասի · վայելք աշխարհի · կմ՛ տարփանք վայելելոյն արքայութե · և կմ՛ սատանայ զվայելս անտեսից : Նարեկ · ԺԲ · և Ղ · և ՂԶ : և 'Ի Գովնուս : Լամբրոն :

Վայեմ · եցի · եա · ել : (չէզոք ·) || վայ կարդալ · կմ՛ վայ դոչել : ռամկ · վայ ընէլ · կմ՛ վայ կանչել : 4 · Թագ · 6 · 5 : 'Ի Հարս հարց · ԺԳ ·

Վայթեմ · եցի · եա · ել : (Ներգործ ·) || 'ի վայր հեղուլ · կմ՛ յերկիր հոսել : ռամկ · վարթափել · կմ՛ վար թափել : Ըստ այնմ 'ի հին թարգմանիչս · 'ի վայր զփորոտին վայթեալ սատանայէր :

Վայթիմ · եցայ · եայց · իլ : (Ձայնակր ·) || 'ի վայր հեղանիլ · կմ՛ յերկիր հոսել · և ըստ այսմ ասի՝ վայթիլ որովայնի, կմ՛ լոյս : ռամկ · վարթափիլ · կմ՛ վար թափիլ : 2 · Թագ · 20 · 10 : և 'Ի հին թարգմանիչս :

Վայթիւն : (Նախդրիւ հոլովի ·) || վայթումն , այս 'ի վայր հեղումն · կմ՛ յերկիր հոսումն :

Վայթումն · թման · մամբ · մանց · մամբք : || Նոյն է ընդ վերնոյն :

Digitized by Google

Վայլումն: (Նախագրիւ հոլովի.) || վայումն. դ վայ կարդացումն. կամ վայ գոչումն: ռամկ. վայնասուն: Իսկ մերթ՝ եղկութիւն. կմ աշխարումն. կմ թշուառութիւն, և կմ աղէտ:

Վայր. ի. աւ. աց. օք: կմ իւ. ից. իւք: || տեղի: ռամկ. փեղ: 2. Մակ. 10. 14: և 12. 21: Սաղմ. 22. 2: Եւ մերթ միջոց ժամանակի. կմ պահ: Եւ ըստ այսմ երբեմն յարի 'ի բառս ինչ, և զնշանակութիւն իւր պէսպէս կերպիւ այլայլէ. զոր օրինակ:

Յայսմ վայրի: || դ աստ. կմ աստէն. և կմ յայսմ պահու: ռամկ. հոս. կմ աս փեղը. կմ աս տեղս. 2. Մակ. 9. 11: և 15. 40:

Մինչև ցայս վայր: || դ մինչև ցաստ. կմ մինչև ցայժմ. կմ մինչ ցայժմ: ռամկ. ինչուան հոս: 1. Մնաց. 9. 18: Երեմ. 51. 64:

'Ի մի վայր: || դ 'ի միասին. կմ միահետ. կմ 'ի մի տեղի: ռամկօր. մէկ փեղ: 1. Մակ. 5. 27: Խորէն. գ. գլ. 58:

Յոր վայր և երթիցես: || դ ուր և գնայցես: ռամկ. ուր որ երթաս: Մատթ. 8. 19: Ղուկ. 9. 57: Դարձեալ նշանակէ զկողմն: ռամկօրէն դի: և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ զաշաց՝ յայս կողմն, և յայն կողմն շրջշրջիլ, ասէ՝ զվայրօք յածիլ: ռամկօրէն աստին անդին պտըտիլ: Առակ. 17. 24: Իսկ երբեմն նշանակէ սահման. կմ կէտ, ուր ժամանակաւ՝ դադարումն լինի յընթացից, և 'ի նմանեաց: ըստ այնմ 1. Մակ. 6. 11:

Յոր վայր նեղութեց հասանիս, դ յոր սահման: Բայց մանաւանդ որպէս ասէն, վայր կոչին դաշտք, և ամ բաց և անշէն տեղիք լերանց, հովտաց, ագարակաց, և այլոց նմանեաց. յորս եղեալքն վայրենիք կոչին: ռամկ. եապան փեղ: Ծննդ. 2. 5: Ղևտ. 26. 20: Եզեկ. 39. 10: Մատթ. 6. 30: Եւ յայսմանէ առեալ՝ փոխանակ ասելոյ՝ դաշտն, կամ մեղր վայրենի, ասէ՝ 'ի վայրէ. ոչ փոխանակ ասելոյ՝ արհամարհեցի, ասէ յարհամարհեայ: 3. Մակ. 4. 8: Ողբ. 1. հատուած: Իսկ 2. Մակ. 9. 23. ուր ասէ. բայց և յայն վայր հայեցայ. նշանակէ յայն իր՝ կմ յայն բան: Դարձեալ նշանակէ ստորև՝ ստոր. և այս 'ի բարդութե. և 'ի յունականն զնախդիրս, 'ի, այսպէս, 'ի վայր: ոչ տեսցես 'ի ներքոյ:

'Ի Վայր: (վերի նորին ըմակբայ.) || 'ի ստոր. կմ 'ի խոնարհ. կմ յերկիր. և ըստ այսմ ասէ 'ի վայր քարշել. կմ 'ի վայր արկանել: ռամկ. վար: 2. Մակ. 12. 35: Յոբ. 9. 27: Իսկ Եսայ. 23. 8. ուր ասէ. Մի՞թէ 'ի վայր ինչ էր. նշանակէ ասել, միթէ ստորակայ, կամ նուաստ ինչ էր:

'Ի Վայր և 'ի վեր: || տես 'ի բառն վեր 'ի վայր:

Վայր մի. կմ առ վայր մի: (մակբայ ժամանակական.) || փոքր մի. կմ սակաւ մի ժամանակ: ռամկ. քիչ մը. կմ պահ մը: Հռութ. 4. 1: Տոբ. 5. 9: և 11. 14:

Վայրաբեր. ի. իւ. աց. օք: || բերող, կմ հակեցուցանող 'ի վայր. ռամկօր. վար բերող:

Իսկ մերթ բերեալ, կմ հակամիտեալ 'ի վայր. և կմ վայրահակ: ռամկ. վար ինկած. կմ վար ծռած: Մերթ և ըստ բայի շարակցի այսպէս, վայրաբեր լինել. և նշանակէ վայրաբերել:

Վայրաբերեմ. եցի. եալ. եա. ել: (Ներգ.) || բերել, կմ ածել 'ի վայր. կմ 'ի վայր խոնարհեցուցանել. և կամ իջուցանել: ռամկ. վար բերել: Նարեկ. ձէ. և կթ:

Վայրաբերիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || 'ի վայր բերիլ. կմ 'ի վայր գնալ, և կմ իջանել: 'Ի շարականս: և 'ի վարս հարց. Ժ: Իսկ մերթ վայրահակ լինել. կմ 'ի վայր խոնարհիլ:

Վայրաբնակ. ի. աւ. աց. օք: || բնակող 'ի վայր, դ 'ի ստորին տեղւոջ. կմ յերկրի. որոյ ներհակն կոչի՝ վերնաբնակ: ռամկ. վարը բնակող. կամ վարը նստող: Իսկ մերթ նշանակէ զնա, որ բնակի 'ի վայրի, դ յանշէն տեղիս լերանց, կմ դաշտաց. և կմ յանապատս: Դարձեալ նշանակէ ըզ բնակարանն կազմեցեալ 'ի վայրի. կմ 'ի բացի. որպիսիք են խըշեմանք, որք յանապատս. և ըստ այսմ վարի առրա մանաւանդ յոգնականն. 1. Մնաց. 17. 5: Բայց մինչ ասէ՝ վայրաբնակ տեղի՝ նշանակէ անշէն տեղին. կմ անապատն: ռամկ. եապան փեղ:

Վայրաբնակիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակ.) || 'ի վայր բնակիլ. կմ ունել զբնակութիւն 'ի ստորին տեղւոջ: 'Ի շարականս:

Վայրագ. ի. աւ. աց. օք: || ագանող 'ի վայրի, դ բնակող յանշէն տեղիս, կմ շրջող յանապատս, որ և ասի վայրենակեաց: ռամկ. եապան փեղ բնակող. կմ լեռները նստող. և կմ լեռնցի: Ծննդ. 16. 12: և 25. 27: Եւ յայսմանէ առեալ՝ երբեմն նշանակէ վայրենաբարոյ. կմ վայրենամիտ. կամ [illegible]. կմ խստասիրտ. և կմ անգութ և անողորմ. Ըստ այնմ Շնորհալւոյն յողբումն եդեսիոյ. Քանզի զփարատեալն եգիպտացին, խուժ և վայրագ սրտիւ եղեր:

Վայրագամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || յօժարեալ 'ի վայրագութիւն. կմ վայրենասէր. կմ վայրենաբարոյ. կմ գազանամիտ. կմ խուժադուժ. և կմ անգութ և անողորմ: ռամկ. եապանի. կմ խօշէաք. կմ զալըմ:

Վայրագայիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || 'ի վայր գալ. կմ վայրաբերիլ. կմ իջանել: ըստ այնմ 'Ի Գիրս Ծծին Խոսրովու: Նոյնպէս և մաղաղջն վայրագայիլ սախալին:

Վայրագանամ. ացայ. ացեր. ալ: (ընդմիջ.) || ագանիլ 'ի վայրի. դ 'ի բաց և յանշէն տեղւոջ, կմ յանապատի. և կմ վայրենակեաց լինել: 'Ի հին պատմագիրս: Իսկ մերթ վայրենաբարոյ լինել. կմ գազանանալ. կմ դժնդականալ. կմ վայրենանալ. և կմ բրտանալ: ըստ այնմ 'Ի վարս հարց. Ը: Հերգելոյն վայրագացեալ երկար զարխուծու, դ վայրենացեալ:

Վայրագասուն: (Նախագրիւ հոլովի.) || որ նեալ 'ի վայրի ագանելով. կմ կեցեալ

և զարգացեալ 'ի լերինս՝ և յանապատս․ որպիսիք են գազանք․ կամ երէք ։ Նարէկ. խզ ։

Վայրագաւիթ․ գաւթի․ աւ․ աց․ օք ։ || սաստ րին գաւիթ, զոր շինեն առաջի շինուա ծոց շրջապատեալ որմով, որ ըստ մեծի մասին է անյարկ, այլ բաց և անծածք ։ ռամկ. բօլ ։ Եզեկ. 47. 1 ։

Վայրագնաց ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || գնա ցօղ ընդ լերինս․ կմ ընդ անապատս, կմ վայրենակեաց ։ Իսկ մերթ՝ ունօղ զվայ րենի գնացս․ կմ վայրենաբարոյ․ կամ ցոփակեաց, և կմ գժնէաբարոյ ։ Յայսմ աւուրս ։

Վայրագութիւն․ թեան ։ || վայրենակեցութիւն, կմ վայրենաբարոյութիւն․ կմ գազանութիւն․ կմ գժնդակութիւն․ կմ սոսկութիւն․ և կմ բրտութիւն ։ Նարէկ. ժա. ը. հա. և ղբ ։ Լամբրոն ։

Վայրախօս․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || տե՛ս զՎայրա պարախօս ։

Վայրակախ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || 'ի վայր կախեցեալ․ կմ վայրահակ ։

Վայրակեաց ։ || տե՛ս զՎայրենակեաց ։

Վայրակոր ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || տե՛ս 'ի ներքոյ զՎայրահակ ։

Վայրահակ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || 'ի վայր հակօղ․ կմ յերկիր կորացուցանօղ ։ Իսկ մերթ՝ 'ի վայր հակեալ․ կմ 'ի վայր թեքեցեալ ։ ռամկ. վար ծռած ։

Վայրահայեաց ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || 'ի վայր հայեցօղ․ կմ նա՝ որ 'ի խոնարհ նայի ։ ռամկ. վար նայօղ ։

Վայրանցեալ․ ելոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ || 'ի վայր անցեալ․ կմ 'ի ստորև գտեալ․ կմ ստո րակարգեալ․ և կմ իջեալ ։

Վայրապար ։ (մակբայ․ և մերթ վարի իբ րև զանուն․) || ընդ վայր․ կմ ընդ ու նայն․ կմ զուր․ կմ տարապարտուց ։ ռամկ. ֆուճ․ կմ պօշ փէշըր․ և կմ նաֆիլէ ։ Հռօմ. 13. 4 ։ Յոբ. 1. 26 ։ և 4. 5 ։ Իսկ մերթ՝ լոկ․ կմ սոսկ․ կմ միայն․ և կամ անուամբ և եթ ։ ռամկ. սալթ ։ Ոսկէ. 1. հատ. իա. և իգ. և խգ ։ ըստ այսմ է և Իմաստ. 16. 27. ուր ասի, Ձիւն որ 'ի հրոյն ոչ ապականիւր, վայ րապար 'ի դոյզն ճառագայթից արեգա կան ջեռեալ հալիւր․ այլ լոկ արեգական ճառագայթիւք ։ Երբեմն և՝ աւելորդ․ կմ անհարկի․ և կմ անպիտան ինչ․ ըստ այնմ Ոսկէ. 1. հատ. ը. Եւ զոր վայրապար պարտ էր ունիլ, ա՞յլ զկարեւոր իրս պատ ուէեւք ։ Դարձեալ նշանակէ հարևանցի․ կամ վեր 'ի վերոյ․ կմ ըստ գլխովին․ կմ անզգուշութեամբ․ կմ անհոգաբար․ և կմ անխոհեմաբար ։ ռամկ. ըէճէ+էլի․ կմ ըտտափ ջէլէլէնէ․ կմ հաճախօղը ։ Ղևտ. 21. 4 ։ Թուոց. 4. 20 ։ Ոսկէ. 1. հատ. ժբ. ժդ. ժզ ։ ըստ այսմ է և 2. հատ. է. ուր ասի. Զի վայրապար ձեռօք առնուլն՝ նշան է աներկիւղութեան, այլ անզգոյշ ձեռօք առնուլն ։

Վայրապարախօս ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || վայրապար խօսօղ․ կմ ունայնաբան․ կմ դատարկաբան․ և կմ բարբանջօղ ։ ռամկ. ֆուճ, կմ պօշ փէշը խօսօղ ։ ատաձկ. լաֆզադան ։ Մծբն. ժթ ։

Վայրասահ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || 'ի վայր սա հօղ․ կմ 'ի վայր անկանօղ ։

Վայրասուն ։ || տե՛ս զՎայրագասուն ։ Մծբն. ժզ ։

Վայրավատին ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || խախ տեալ․ կմ դրդուեալ․ կմ տատանեալ, կմ անկայուն, կմ անհաստատ ։ ռամկօր. խախուտ, կմ ըէմըլըին, կմ փէփէրէին ։ և ը այսմ սաի 'ի ճառս ինչ․ Հաշտեալ եմ ը քեզ տատանեալք, և տատանեալք, և վայրավատինք ։ և զնոյն ասի՝ տատանե ցաւ 'ի ձեռն որդւոցն, և վայրավատին եղև 'ի ձեռն մհկացն ։ Իսկ մերթ՝ այար և անդր ընկեցեալ․ կմ խանգարեալ և ցն դեալ․ կմ շփոթ և անկարգ․ և կմ խառ նափնդոր․ ռամկ. խարաս․ կմ աշտն ճնու թուռ․ և ը այսմ սաի՝ 'ի ճառս ինչ․ Ցիր և վայրավատին կայ տմ, խառն հանդերձք․ և զէնն, և ոսկին, և արծաթն․ և այլն ։

Վայրարկու․ ուի․ աւ․ աց․ օք ։ || 'ի վայր ար կանօղ․ կմ 'ի վայր ընկեցօղ ։ ռամկօր. վար ջգօղ ։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշա նակէ՝ զերասանս, որ է նառոյ տեղին, ըստ որում ընդ նա 'ի վայր թօղեն յա ճեւուածք որովայնին ։ ռամկ. նափոսյ փէշը՝ ըստ այնմ Յմ․ որդէն․ Նախատանաց լցեալ տանջեալ, ընդ վայրարկուն փողով հո սեալ ։

Վայրափակ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || փա կօղ զվայր, այլ զտեղի, կմ պարփակեալ 'ի տեղւոջէ, կմ պարագրեալ. կմ սահմա նաւոր ։ 'Ի շարականս ։

Վայրաքարշ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || 'ի վայր քարշօղ. կմ 'ի վայր հակեցուցանօղ, և կմ յանարգս և 'ի նուաստս յօժարեցուցանօղ. որպիսի է աշխարհ, և տմ հեշտութիւնք ։ 'Ի վարս հարց. իղ ։

Վայրաքարշութիւն․ թեան ։ || 'ի վայր քար շութիւն, կմ 'ի վայր հակումն, կմ յօժարու թիւն առ երկրաւորս, կմ իղձք հակեցու ցիչք յանարգ փափկութիւնս կենցաղոյս․ և ըստ այսմ սաի՝ մարմնական վայրաքար շութիւն ։ Լամբրոն ։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ՝ անարգութիւն, կմ նուաս տութիւն, կմ խոնարհութիւն, և կմ յառա թիւն․ ըստ այնմ Ոսկէ. 1. հատ. ժգ. Բայց դու մի՛ իրս արհամարհ վայրաքարշութեան համարիր ։

Վայրեկութիւն․ թեան ։ || 'ի վայր եկումն․ կմ 'ի վայր հոսումն, կմ զառ 'ի վայր ըն թացք ջրոց և նմանեաց ։ Նարէկ. կբ ։

Վայրենաբարոյ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || ունօղ զվայրենի բարս․ կմ ունեալ բրտութիւն 'ի վայրի տեղւոջ, կմ որոյ կենաքն են զա զանական, կամ խուժադուժ, կմ գժն դակ, կմ սոսկ, և կմ ամարդի ։ ռամկօր. ւէհշի․ կմ կոպիտ ։ Նարէկ. խզ ։ և Շնորհալին ։

Վայրենագոյն․ գունի․ իւ․ ից․ իւք ։ (իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ․) || առաւել վայրենի, կմ գազանագոյն, կմ գժնդա կա-

կարգոյն. և կմ ժամանակոյն: 3. Մակ. 7. 3: Կիւրղի եղեմ. ժն:

Վայրենական. ի. աւ. աց. օք: || առ'ս զՎայրենի: Նարեկ:

Վայրենակեաց. կեցի. իմ. աց. օք: || 'ի վայրի կեցող, կմ զվայրենական վարս վարող. կմ 'ի լերինս և յանապատս բնակող, որ և ասի՝ վայրագ: ռամկ. լեռնըննող, կմ լեռնցի:

Վայրենակեր. ի. աւ. աց. օք: || կերող զվայրենի գազանս, կմ որ ուտէ զերէս: Խորէն. յաղխարհագր:

Վայրենամիտ: (Նախդրիմ հոլովի.) || առ'ս զՎայրագամիտ: Աշգաւե:

Վայրենանամ. ացայ. ացեր. աւ: (ընդմիջ.) || վայրենի լինել, կմ գազանանալ, կմ դժնդականալ. կմ ժանտանալ. և կամ խիստ և բիրտ լինել: ռամկ. լեռնցի, կամ նողեփ, կմ եաղանի ըլլալ: 2. Մակ. 13. 9: և 'ի Հարս հարց. ժը: Ոսկե. 1. հար. իե:

Վայրենուրեա: (Նախդրիմ հոլովի.) || Նա՝ որ ունի զվայրենի երեսս, կմ զդժնդակ դէմս, կմ դժնէատեսիլ, և կմ չարադէմ: Նարեկ. ժը:

Վայրենի. ենւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն ամ, որ լինի, կմ գտանի 'ի վայրի. ք յանշէն տեղիս. ոչ 'ի դաշտս, 'ի լերինս, յանապատս. և այլն. որոյ ներհակն կոչի ընտանի. ռամկ. եաբանի. և ըստ այսմ ասի՝ վայրենի ծառ, կմ մեղր, և այլն: Յօբ. 30. 7: Մատ. 3. 4: և 6. 28: Հռոմ. 11. 24: Եւ յայս մանէ առեալ երբեմն ևս նշանակէ վայրագ. կմ դժնդակ, կմ ամեհի, և կամ խիստ, ռամկօր. վաւշի. և ըստ այսմ ասի՝ վայրենի գազան, կմ ազգ, կմ բարք. և այլն: Յօբ. 5. 22: Եսայ. 13. 21: Նարեկ. իե: Երբեմն ևս սոսկ, կմ բիրտ, կմ այլանդակ, կմ անշնորհ, կմ անկարգ, և կամ խոպան: ռամկ. նողեփ, կմ եօղան, կմ խարաղ: ըստ այնմ Խորէն. ա. գլ. 8. Եւ ոչ այլ ինչ օրինաւոր, այլ խառն 'ի խառն ամ, և վայրենի:

Վայրենութիւն. թեան: || վայրենի գոլն, կմ վայրենաբարոյութիւն. կմ գազանութիւն, կմ դժնդակութիւն, կմ սոսկութիւն, և կմ աղմարդութիւն: ռամկ. լեռնցի ըլլալը. կմ նողեփութիւն, կմ ղալընձութիւն: Նարեկ ժե: և 'ի Գէորգ Գրիգորի ոծափ:

Վայրժեար. կմ վարժեար: (Նախդրիմ հոլովի.) || ծառի 'ի բառէս վարժ, 'ի ձեռն մանկանս եար, որ է յաղնակամապացուցիչ, ոչ յայտ է 'ի բառէս բարձինեար: Ունակ նշանակեն սովոր վարժք. կմ վարժիչք. և կմ վարժապետք. ըստ այնմ 'ի հին պարմաագիրս, ընդոր զերկիրն ծածկեաց վանիւք, և գնէր անդ վայրժեար. ուր առանձ 3, գնի առ 'ի զարդ, ոչ 'ի բազում տեղիս ասացած:

Վայրիկ: (Նախդրիմ հոլովի.) || փոքր վայր, կմ փոքրիկ տեղի: ռամկ. պզտիկ տեղ: Իսկ մերթ՝ փոքր պահ, կմ դոյզն ժամանակ. և ըստ այսմ գրեթէ միշտ վարի առ ընդ այլում բառի, զոր տեսցես 'ի ներքոյ: 'Ի սմանէ ծագի բառս վայրկեան, ող գիցի 'ի ստորև:

Վայրիկ մի: (մակբայ ժամանակ.) || փոքր մի ժամ, կմ սակաւ մի ժամանակ. ռամկ. թէւնդը, կմ պահնը: ըստ այնմ Կիւրղի եղեմ. կ. վայրիկ մի անուս:

Վայրիկ մի ևս: (մակբայ ժամանակակ.) || փոքր մի ևս, կմ սակաւիկ միւս ևս: ռամկ. թէւ հուց որ. ըստ այնմ 'ի Հարս հարց. իզ. Իսկ սատանայ եա պատասխանի, թէ վայրիկ մի ևս՝ և շահեալ էր իմ զքո կործանումդ:

Վայրկեան. կենի. իմ. ից. իւք: || ծագի սա 'ի բառէս՝ վայրիկ՝ ըստ որում ցուցանէ զժամանակն, և նշանակէ՝ զփոքրիկ մասնիկն ժամանակի, կմ քթթել մի ական, կմ րոպէ, և կմ մէտ, որ է կէտ ժամանակի. ռամկ, անիմարթ մը. կմ Թարթէ: Նարեկ. կը: և Աշգաւե: Իսկ մերթ վարի իբրև ըղ մակբայ այսպէս. վայրկեան մի թաքչել ուրեք, կմ մնալ վայրկեան 'ի հրահանգս, և այլն. և նշանակէ՝ վայրիկ մի, կմ դոյզն ինչ ժամ, և կմ փոքր մի ժամանակ: ռամկ. Թարթէմը, կմ թէւմը, կմ կսօրմը: Խորէն. գ. գլ. 34. և 62: Եւ կամ այսպէս, 'ի միում վայրկենի, կմ 'ի վայրկեան ժամանակի, և կմ 'ի վայրկենի ժամանակի. և նշանակէ՝ 'ի միում րոպէի, կմ 'ի քթթել աչաց, կմ յական թօթափել, կմ խակոյն, և կմ առ ժամայն: ռամկ. Տէ Թարթէին մէջ, կմ անտահաբ: Յես. 13. 22: Իմաստ. 18. 12: Ղուկ. 4. 5: Ոսկե. 1. հար. իթ: ըստ այսմ ևս նշանակէ երբեմն 'ի ներգոյականով: ըստ այնմ. Ոսկե. 1. հար. իա. Ջամ 'ի վայրկենի 'ի մէջ բերել:

Վայրկենական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ վերաբերի առ վայրկեանն, կամ որ վայրկեան մի տեւէ և անցանէ. և կմ րոպէական:

Վան. անայ. աւ: || անուն քաղաքի: Բայց մինչ հոլովի. ի. իմ. աց. օք. նշնէ վանք. ըստ այնմ Մծբն. ժթ: Արար զմեզ մանկունս վանի իւրոյ, ք վանաց իւրոց: Այլ աս ըստ այնմ հայլիմ 'ի գործածի. վանի հասարակօրէն վարի իբրև զանեզական. այսպէս. վանք. աց. օք: զոր տեսցես 'ի կարգի իւրում:

Վանական. ի. աւ. աց. օք: || բնակող 'ի վանս. կմ վանականեաց. և ըստ այսմ վանական կոչին ամ աբեղայք, կմ կրօնաւորք, և կմ միայնակեացք: ռամկ. վանքը կեցող, կմ հաբեղայ: Նարեկ. ղզ: Խորէն. գ. գլ. 52: Ընորհալին: Բարձեալ նշանակի սովոր վանահայրն, որ է առաջնորդ վանաց: Նարեկ. ա. 'Ի խորագիրն: և 'ի Հարս հարց. իզ:

Վանականութիւն. թեան: || վանական գոլն, կմ աբեղայութիւն. կմ կրօնաւորութիւն: Եւ կմ վանահայրութիւն, որ է առաջնորդութիւն վանաց: Նարեկ. ղզ:

Վանակեաց. կեցի իմ. աց. օք: || Նա՝ որ կեայ

Digitized by Google

'ի վանս. կամ բնակել 'ի մենաստանս. որպէս սոքա են կրօնաւորք:

Վանակից. կցի. աւ. կամ ից. աց. օք: || Կը ցորդ կամ ընկեր վանաց. կամ բնակող 'ի միասին ընդ ումեք 'ի նոյն վանս. կամ բնա կակից. և կամ օթեվանակից: տաճկ. մի_ սաֆիրտաշ. կամ օթաքտաշ: Մծբն. ժթ:

Վանակն: || տե՛ս զՎանս:

Վանահայր. հօր. հարբ. հարք. հարց. արբք: || Հայր վանաց, կամ վանականաց, որ է առաջնորդ կրօնաւորաց:

Վանապան. ի. աւ. աց. օք: || պահապան վա նաց, կամ իշխեվանաց: տաճկեր. օդապաշը. կամ խանճի. կամ խանանի ղէֆճի: Եւ յայս_ մանէ առեալ վանապան կոչին պահա_ պանք տան բնակարանաց, կամ կահից և կա րասեաց, և տան ընչից, զորս տան 'ի ձեռս նոցա պահել: ռամկ. փաւն, կամ ըէճէխճիլէրի պա հող: 1. Թագ. 17. 22: և 30. 24:

Վանապետ. ի. աւ. կամ ից. աց. օք: || պետ վանաց, կամ առաջնորդ մենաստանի:

Վանատուր. տրի. աւ. աց. օք: || Նա՝ որ տայ ումեք զվանս, կամ զօթեվանս 'ի բնակել. որպիսիք են հիւրընկալք, կամ պանդոկա պետք: ռամկ. օթախ փոխօղ: Բայց մանաւա ւորապէս առեալ՝ է սա մականուն որ_ մզդական դիցն, որ արամազդայ, որ է դիոս. ըստ այնմ Աշգոյ. 'ի ժամանակի նոր պարզոց տօնին հիւրընկալ դիցն վա_ նատրի: Արդ կոչեցաւ սա վանատուր, ոչ և հիւրասէր. զի յաղագս լինելոյ խնա մակալ և պաշտպան հիւրոց և պանդխ_ տաց՝ սիրով ժողովեալ զնոսա՝ տայր վանս բնակութեան: Վն որոյ և անօրինքս իւրև լուեալ զլինելն սամարացւոց պանդխտաց՝ և եթէ հիւր յերկրի իւրեանց՝ հրամայեաց զտաճարն նոց, որ չլինել կայր 'ի լեառն գարիզին՝ նուիրել յանուն այսր չաստուծոյ. իբր զի ըստ բնակչացն լինիցի և տաճն նոց. և այսպէս մինչ առաւ. 2. Մակ. 6. 2. որք 'ի գարիզին էին, որպէս որք զտեղին բնա_ կեալ նստէին՝ հիւրասէր որմզդական դից վանատրի. այս, իսկ զտաճարն՝ որ 'ի գա_ րիզին էր, վն պանդխտս լինելոյ բնակ չաց տեղւոյն, հրամայեաց անուանել յա նուն հիւրասիրին և վանատրին արա_ մազդայ:

Վանդ: || տե՛ս զՎանդ: 'Ի հին. փէրրանտօնու_ թեան:

Վանդանման. կամ վանկանման: (Նախադրիճ հոլովի.) || ունօղ զնմանութիւն վանդի, մ_ ձայնի, կամ փաղառութէ:

Վանդեմ: || տե՛ս զՎանկեմ: 'Ի հին փէրրանտո_ նութէ:

Վանդակ. ի. աւ. աց. օք: || Կերպարանած շի_ նեցեալ 'ի փայտէ, կամ յերկաթոյ, և 'ի նմանեաց՝ Ը օրինակի գործուածոյ ուռ_ կանի. կամ կանկարայի. որպիսիք են այնք՝ որովք փակեն զմուտս պատուհանաց, և դրանց. և կամ պատեն զսրահս. կամ զայլ տեղի ինչ: ռամկ. ղաֆէս. կամ փրտաղէն. կամ պարմախլըխ. 1. Մակ. 13. 29: Եզեկ. 8. 16: Եւ յայսմանէ առեալ վանդակ կոչեցաւ ա_ կնապատ նուճարտանն, որ ծածկոյթն էր կակալ սեղանոյն. որ որպէս կազմեալ էին ըստ ուռկանակերպ՝ առ. 'ի նշուցա_ նել ընդ ծակտիս նո 'ի վայր զմոխիր այ րեցեալ խնկոցն. որք եղեալ լինէին բուր վառու 'ի վն նռ: Ելից. 30. 3: Սոյնպէս վանդակ անուանեցաւ պղնձեղէն զահա_ւորակն սեղանոյ ողջակիզաց. Ը որում կազմեալ կայր ըստ օրինակի կանկարայի՝ կամ ցանցի ձկնորսաց. և նշուցել 'ի խարս սեղանոյն. յորոյ վն եդեալ լինէին դէնել անտառուկքն իւր 'ի տափարակ տաշտի. և բոցով հրոյն՝ որ 'ի տակէ սեղանոյն ընդ ծակտիս վանդակին 'ի վեր ցոլանայր, ող ջակիզեալ լինէին: Ելից. 35. 16: Իսկ 3. Թագ. 7. 17. և 42: և Երեմ. 52. 23: Նշանակէ զզարդ ինչ պղնձեղէն յօրինեալ վանդա_ կակերպ շղթայագործիւք. զոր կարգ առ կարգ կախեալով պատէին զսրահին եր_ կուցունց սեանցն. ընդ որոց ծակտիս յօ րինուածք նռնաձեւիցն երեւէին իբր որ_ տաքս անկեալ: Դարձեալ. վանդակս չին և բնակարանք հաւուց, կամ ձկնց կանց, ըստ որում վանդակակերպ գոր_ ծեն զնս: ռամկ. հաւու, կամ ղուշի ղաֆէս: Դարձեալ նշանակէ զտակառին, որ է կո ղով, կամ զամբիւղ. զորս հիւսեն իբր վան դակեալով: ռամկ. սէփէթ. կամ զէմպիլ: Գործ. 9. 25: և 2. Կորն. 11. 33:

Վանդակագործ. ի. աւ. աց. օք: || Նա՝ որ գործէ, կամ շինէ զվանդակս: ռամկ. ղա_ ֆէսճի, կամ փրտաղէն շինօղ: Իսկ մերթ գոր ծեալ, կամ շինեցեալ վանդակօք, կամ իբ_ րև զվանդակ. որպէս մինչ առի գործ, կամ դուռն վանդակագործ: ռամկ. ղաֆէսլի գէ շինած. կամ ղաֆէսլի: Ելից. 38. 4: Բայց երբեմն գոյականաբար առեալ նշանա_ կէ զվանդակաձև կազմուածս. կամ զվան դակս. որպիսիք էին զարդք սեանց տա ճարին, զորոց ասացաւ 'ի բառն վանդակ: 2. Մնաց. 4. 12. և 13:

Վանդակակապ. ի. իւ. ից. իւք: || վանդա_ կօք կապեցեալ, կամ կազմեցեալ. կամ վանդակագործ. և կամ վանդակապատ: ռամկ. ղաֆէսլի: Գ. Մակ. 6. 37:

Վանդակակերպ. ի. իւ. ից. իւք: || ունող զկերպ վանդակի. կամ շինեցեալ իբրև զվանդակ. և կամ կազմեցեալ վանդակօք: ռամկօր. ղաֆէսլի գիպի. կամ ղաֆէսլի: Ելից. 27. 4:

Վանդակաձև: (Նախադրիճ հոլովի.) || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Վանդակապատ. ի. աւ. աց. օք. կամ իւ. ից: || պատեալ, կամ կազմեալ վանդակաւ. կամ զարդարեալ վանդակակերպ յօրինուածով. և ըստ այսմ առի՝ վանդակապատ պատուհան, կամ պատկեր. դուռն. և այլն: ռամկ. ղաֆէսլի. կամ փընճէրէլի պարմախ. կամ փրտաղէնով շինած: Դատ. 5. 28: 1. Մակ. 13. 29: Եզեկ. 41. 16: Բայց սա երբեմն վա րի իբրև գոյական. և յայնժամ նշանա

կէ զվանդակակերպ կազմեալս․ և ըստ այսմ վանդակապատք կոչին վանդակք պատուհանաց՝ կմ վերնատանց, պատշգամ_ բաց, դաւթաց, դրանց, խելից նաւուց, որպ ղուխնի ղըլին, որ արտաքուստ երևի վայելչութ յօրինուածով։ Եւ այսմ իմն և պայլեաց նմանեաց։ ռամկ․ խաֆէս, կմ ձիւ_ նձնըրէ․ կմ փրտաղըն։ Դատ․ 3․23։ 4․Թագ․ 1․2։ Երգ․ 2․9։ Նորէկ․ իե։ Սոյնպէս նաև վանդակակերպ բնակարանք հաւուց կմ ձնձղկանց վանդակապատք անուանին․ ռամկ․ հասա, կմ դուշի խաֆէս։ Դարձեալ․ մանաւանդ որպէս վանդակապատ յարձոր_ ջին զարդք երկոցունց սեանց տաճարին, զորոց ըմագոյն ասացաւ 'ի բառն վան_ դակ։ 3․Թագ․ 7․18․ և 41։ 2․Մնաց․ 3․16։ Երեմ․ 52․22։

Վանդակաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || ունօղ ըղ վանդակ․ կմ վանդակաւ շինեցել։ ռամկ․ խաֆէսլի։

Վանդակեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) || վանդակապատ առնել․ կամ վանդակաւ կազմել․ և կամ վանդակակերպ կապիւք պնդել զինին, որպ՝ զգեռնինս, կմ զայլ ինչ նման։ ռամկ․ խաֆէս հիւսել․ կմ խաֆէսով գոցել․ և կամ խաֆէսի նման լաւանով կապել։ Եզեկ․ 27․24։

Վանեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) || հեր քել․ կմ մերժել․ կմ հալածել․ և կամ փախուցանել։ ռամկ․ քովուլել․ կմ +ըշել․ 2․Թագ․ 8․1։ Սաղմ․ 117․11։ իսկ մերթ մար_ տնչիլ․ կմ մաքառիլ․ կմ հակառակիլ․ և կմ կռուիլ։ ռամկ․ ծէնկ ընել․ և Եւ այսմ սալ՝ վանել ընդ առիւծս․ կմ ընդ թշ նամիս․ և այլն։ 'Ի վարս հարց․ Է։ և Լամբրօն։ Եւ յայսմանէ առեալ ձեռօք և ոտիւք 'ի մորս մտանելն ընդ արուի, կամ ի գէ ու'ի քարշել զնա 'ի շաղաշարութ, վա_ նել ասի։ ռամկ․ ուլուշմիշ ըլըշ․ կմ ուլաշմիշ ըլըշ։ Եւ այսմ 'ի վարս հարց․ ժե․ իբրև եսես զնա, փակեաց 'ի վր նր զդուռն, և սկսաւ վանել ընդ նմա։ Դարձեալ նշանակէ՝ նկուն առնել․ կմ ընկճել․ կմ նուաճել․ կմ յաղթելով խորտակել զզօրս, կմ զթշ նամիս․ և այլն։ Դատ․ 3․30։ և 11․33։ և 20․35։ 1․Մնաց․ 20․4։

Վանէք։ || ծագի սա 'ի բառէս՝ վանք իբրև զյոգնական նր, որպ և ներքեւն 'ի բա_ ռէն՝ նեարդ․ և նշանակէ զբազմութիւն վանաց, այ օթևվանաց․ կամ բնակարա_ նաց․ ըստ այնմ 'ի վարս հարց․ ժա․ Շփո_ թեն զմեզ մերձակայ վանքերս, որ են շուրջ զմեօք։

Վաներայք․ այից․ իւք։ (անեզա․) || ծագի սա 'ի բառէս՝ վաներ, որ է վանք․ ուս_ տի բառիւս վաներայք՝ նշանակի՝ վանո րայք, զոր առեցես զկնի։ 'Ի հին պատ_ մագիրս։

Վաներէց․ երէցու․ ու․ ցանց․ ամբք։ || ե_ րէց վանաց, այ պետ, կմ գլուխ բնակա րանաց, կմ տանց․ և կմ տանուտր։ ռամկ․ փանըրէր․ կմ օտաղաչի։ Յայսմաւուրս։

Վանի։ || 'ի գործածի սա 'ի միասին ը՛ ան ուանս՝ ակն իբրև զմի բառ ըստ այսմ օ_ րինակի․ ակն վանի․ ական վանի․ կամ ւոյ․ ակամբ վանի․ կմ եաւ։ ակունք վա նեայք․ ականց վանեայց․ կմ ականց վա նեաց․ ակամբք վանեօք․ և նշանակէ ըղ քար ինչ թափանցիկ և լուսապայծառ ըստ նմանութեն մաքուր սառին։ Աբդ՝ սա ը բազմաց է հւթ ինչ իբրև զջուր, որ 'ի խորս երկրի, կմ 'ի ծերպս և 'ի խո_ ռոչս ապառաժից սառեալ ցրտութբ սա_ ռուցեալ կարծրանայ, և այնպէս երկա րաւն ժամանակաւ զգենու զբնութ քարի, և լինի անլուծանելի հանգոյն բազմա_ գունի ական, այ +էհրէպզրի․ որ 'ի խժոյ, կմ 'ի ձիւթոյ իմեքէ քարանայ։ Եսայ․ 54․ 12։ Եզեկ․ 1․22։ Նորէկ․ զգ։ Այսու այս վանի է ամենեին նման մաքուր և սառնատեսակ ապակւոյ, այ պիլլօրի․ յորմէ և սովորու թեան ոմանց զպիլլօրն կոչել՝ ակն վանի։

Վանիչ․ վանչի․ աւ․ աց․ օք։ || վանօղ․ այ հա լածօղ․ կմ փախուցանօղ։ Եւ մերթ՝ մար տնչօղ․ կմ կռուօղ։ Երբեմն և ընկճօղ․ կմ նուաճօղ․ և կմ մարտիւ խորտակօղ զթշնամիս։ Նորէկ․ ղե։

Վանկ․ կմ վանգ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || ձայն, կմ հնչիւն․ կմ բարբառ․ ըստ այնմ Նո_ րէկ․ ղե․ ոչ մեղմութբ մեղմական վանկի․ այ ձայնի, կմ հնչման։ Եւ Եւ այսմ ծա գի 'ի սմանէ բառս ոսկեվանկ, որ է ոս_ կեձայն․ այ գեղեցկաձայն։ Եւ անուանս փափկավանկ, որ է փափկաձայն։ Բայց ըստ քերականաց նշանակէ զփաղառութին որ է բաղկացութեն ձայնորդաց, այ բաղա ձայն սառից՝ ընդ ձայնաւորաց, որ կա_ րէ միով հնչմամբ արտաբերիլ։ որպիսիք են տրքա․ կար․ սէր․ սուրբ։ Եւ վն այ սորիկ խաբրքանչիւր ձայնաւոր տառք, Եւ որում չեն բաղկացել 'ի բաղում տառից՝ ոչ կարեն ասիլ վանկ․ բայց ըստ որում կարեն արտաբերիլ միով հնչմամբ․ որպ սա քա ա․ է․ օ․ կոչին վանկ։ ուստի և հինգե տաէին զձայնաւոր տառս՝ պիտակապէս վանկ․ այ անյատկապէս, կմ ապավարա_ բար։ 'Ի հին +էրականոնէ։

Վանկեմ․ կմ վանգեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներ_ գործ․ և մերթ չէզոք․) || ձայնել․ կմ հն չել․ կմ բարբառիլ․ և ըստ այսմ ասի՝ վան կել փողոյ, օդոյ․ քարանձաւայ․ և այլն։ ռամկ․ ջան հանել։ Բայց ըստ քերականաց նշանակէ՝ փաղ առնուլ․ կմ հեգել․ այ զմի տառն յարել 'ի միւսն, որով կատարի վանկ․ և ըստ այսմ բառս հաւ ասի՝ վան կեալ յերից տառից։ 'Ի հին պատմագիրս։

Վանկիւն․ կմ վանգիւն։ (Նախդրիւ հոլո_ վիլ․) || հնչիւն․ կմ բարբառ․ և կմ ձայն։ ռամկ․ ջան։

Վանորայք․ էից․ էիւք։ (անեզական․) || բազմութին վանաց, կմ մենաստանաց, որ է բնակարան կրօնաւորաց։ ռամկ․ վան_ +էր։ Խորէն․ գ․ գլ․ 67։ 'Ի վարս հարց․ իզ։ և Լամբրօն։ անէս զբառն կաղորայ։

Digitized by Google

Վանորեայք ։ || Նոյն է ընդ վերնոյն ։ Շնորհալին ։

Վանք. վանաց. ոք ։ կմ՛ կց. իւք ։ (անեզ.) || բնակարան. կմ՛ կայան մարդոյ. կմ՛ տուն. և կմ՛ յարկ, ուր մեծամեծք բնակեն ։ ռամկ. օճախ ։ 1. Թագ. 17. 54։ Յօհ. 18. 28։ Գործ. 1. 13։ Իսկ մերթ՝ օթեվան. կմ՛ իջեվան ։ ռամկ. ղօնախ ։ 1. Թագ. 1. 18։ Ղուկ. 22. 11։ Երբեմն ևս հիւրանոց. կամ օտարանոց. և կմ՛ տեղի՝ ուր պանդուխտք, կմ՛ եկք ուխտին ընդունելութե. Գործ. 21. 16։ և 28. 23։ Փիլիմոն. 22։ Խորէն. գ. գլ. 20։ Իսկ երբեմն խրճիթ, կմ՛ խուղ, և կմ՛ տաղաւար հովուաց, շինականաց. մրգապահաց, և այլոց նմանեաց ։ ռամկ. խուղիկ ։ Եզեկ. 33. 12։ Խորէն. բ. գլ. 34։ Դարձեալ, նշանակէ զոմ. կմ՛ փարախ ։ ռամկ. ագըլ. 2. Թագ. 7. 8։ և 1. Մնաց. 17. 7։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զմենաստանն. կմ՛ զկրօնաստանն, որ է բնակարան կրօնաւորաց. որ և ռամկ. կոչի վանք ։ Խորէն. բ. գլ. 77։ 'Ի Վարս հարց. բ. և Ե։

Վանօրեայք ։ || տես զՎանորեայք ։ Շնորհալին։

Վա՜շ. (միջարկութի երանական. կմ՛ գովողական.) || օ՛հ ։ ռամկօրէն աֆերիմ ։ և ըստ այսմ առի. վաշ, պաշտօնեայդ իմ քաջ. կմ՛ վա՜շ քեզ ծառայ հաւատարիմ ։ Բայց հասարակօրէն է սա միջարկութի խընդական. կամ հեշտական ։ և նշանակէ՝ ո՜հ. կամ ո՜ւհ. ռամկօրէն օխ. և ըստ այսմ վարի երբեմն բացարձակ. և երբեմն յարելով 'ի հոլովս. զո՛ր օրինակ վաշ. զի կործանեցաւ. կամ վաշ ինձ, զի ջեռայ, կմ՛ յագեցայ. և այլն ։ Յօբ. 31. 29։ Եսայ. 44. 16։ Դարձեալ, վարի սա իբրև զմիջարկութի զարմացական. և նշանակէ. ո՜վ. կմ՛ բա՜րէ. կմ՛ վա՜հ ։ ռամկ. հայ հայ. ըստ այնմ Ոսկ. 2. հափ. Զ. վա՜շ նը՞ անմտութեն. ա՞յ բա՜րէ ։ Եւ 'ի Գիրս տօնից անյաղթին. առի. վա՜շ արարչականին բնութե. ա՞յ ո՜վ բնութե արարչին մյ։

Վաշխ. ի. իւ. ից. իւք. կմ՛ ուց. օք. || է տոկոսեաց վարձ, կմ՛ շահ դրամոյ, զոր պահանջէ յումեքէ վաշխառուն յաղագս տալոյ նմա զդրամ իւր 'ի փոխ. և ըստ այսմ դրեթէ վաշխն է պտուղ, զոր ծնանի արծաթն 'ի փոխ տուեալ. վն որոյ և երբեմն յունական բառիւ կոչեմք զնա տոկոսիս. որ Թարգմանի՝ ծնունդ ։ ռամկօր. ֆայիզ ։ Ղևտ. 25. 36։ Սաղմ. 71. 14։ Եզեկ. 18. 13։

Վաշխահաւաք ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || հաւաքող վաշխից. կմ՛ ժողովող տոկոսեաց ։ ռամկ. ֆայիզ ժողվող։

Վաշխառու. ուի. աւ. աց. օք ։ || առօղ զվաշխ. այ Նա՝ որ յաղագս տալոյ այլոց զդրամ իւր 'ի փոխ՝ առնու 'ի նոցանէ ըզվարձս, կմ՛ զշահս, որ է անիրաւութի ։ ռամկ. ֆայիզճի ։

Վաշխառութի. թեան ։ || վաշխառու գոլն. կմ՛ առումն վաշխից. և կմ՛ պահանջումն տոկոսեաց՝ յաղագս փոխատուութեան ։ ռամկօրէն. ֆայիզճութիւն. և կամ ֆայիզ առնելը ։ Յն ուրէ։

Վաշխասէր. սիրի. աւ. աց. օք ։ || սիրող վաշխից. կամ տոկոսեաց ։ ռամկ. ֆայիզ սիրօղ։

Վաշխավաճառ. ի. աւ. աց. օք ։ || վաճառօղ վաշխուց. կմ՛ տոկոսեաց ։ Իսկ մերթ՝ վաշխիւ վաճառօղ, կամ Նա՝ որ տայ տոկոսեօք զդրամ 'ի ձեռս այլոց. ռամկ. ֆայիզճի ։ Ս. Ծբն. ԺԹ։

Վաշխատեաց. տեցի. իւ. աց. օք ։ || առօղ վաշխուց, կմ՛ Նա՝ որ զբաղի 'ի վաշխառութեն ։ ռամկ. ֆայիզ առօղ։

Վաշխեմ. եցի. եա՛. ել ։ (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) || զդրամս իւր վաշխիւ տալ ումեք. կմ՛ յաղագս փոխատուութե առնուլ զվաշխս ։ ռամկ. ֆայիզով փող. կմ՛ ֆայիզ առնել։ և ըստ այսմ առի՝ դահեկանս վաշխել. կմ՛ խաբեն, վաշխեն, և գողանան. և այլն ։ 'Ի Վարս հարց. բ. և Ժ։

Վաշխօղ. ողի. աւ. աց. օք ։ || Նա՝ որ վաշխէ զդրամս իւր, այ վաշխիւ տայ այլոց ։ ռամկ. ֆայիզճի ։

Վա՜շ վա՜շ ։ (միջարկութի խնդական. հեշտական. երանական. և զարմացական.) || ո՜հ ո՜հ. կմ՛ ո՜ւհ ո՜ւհ. կմ՛ բա՜րէ բա՜րէ ։ և ըստ այսմ առի՝ վաշ վաշ կարդալ. կմ՛ վաշ վաշ առնել. կմ՛ վաշ վաշ անձանց մերոց ։ ռամկ. օ՛խ օ՛խ. կմ՛ հայ հայ ։ Յօբ. 39. 25։ Սաղ. 34. 25։ Եզեկ. 6. 11։

Վաշտ. տու. ու. ուց. ուք ։ կմ՛ ի. իւ. ից. իւք ։ || կարաւան, այ զօր. կմ՛ գունդ զինուորաց. և կմ՛ ջոկք զօրականաց որոշեալք 'ի միմեանց ըստ դրօշու. ըստ ատեկանի. և ըստ պէսպէս պաշտամանց զինուորութե. զոր տաճիկք կոչեն պէօլիւք. կամ մասնաւանդ՝ օճախ ։ Խորէն. բ. գլ. 57. և 61։ Եւ 'Ի հին պարզագիրս, առի, Ոչ լինէր համդէպ դրօշու դրօշու, վաշտուց վաշտուց. այ օճախներուն ։

Վաշտական. ի. աւ. աց. օք ։ || Նոյն է Է բառիս՝ վաշտ, այ զօրականն Է բառին զօր ։ 'Ի հին պարզագիրս։ Եւ 'ի Խորէն. բ. գլ. 43. առի. Բայց սմբատայ գիշերայն եկեալ առկաւ վաշտականաւ. այսինքն սակաւ զօրու ։

Վառ. ի. իւ. ից. իւք ։ || վառեալ. կմ՛ լուցեալ. և ըստ այսմ առի՝ վառ լապտեր. կամ վառ և բորբոք կայծակն ։ ռամկօրէն ևս՝ վառ. կմ՛ վառած ։ Խորէն. յառաջաբանութե ։ և Ոսկէ. 2. հափ. Զ։ Իսկ մերթ փայլեալ. կմ՛ փայլուն ։ Երբեմն ևս վառումն. ըստ այնմ Յն ուրէ. Եւ չիջանի բոցն՝ որ 'ի վառ ։ Եւ մերթ փայլումն. և ըստ այսմ ընդ բայի շարակցի այսպէս. վառ առնուլ. և նշանակէ վառիլ. կամ փայլիլ։ Դարձեալ. նշանակէ փառաւորապէս պայծառ զարդ. կմ՛ պաճոյճ, և կմ՛ կազմած շքեղ յօրինուածոց, որով զարդարեալ լինի իմն. և ըստ այսմ առի, Ոսկեզօծ, կմ՛ չքնաղ վառիւք զարդարել զինչ. և կմ՛ տալ ումեք զպատմուճան և զվառս թագաւորաց ։ 'Ի հին պարզագիրս, բազում ան

գամ։ Դարձեալ. է սա մինն յութն ձայնից երաժշտական երգոց, յորում յաճախեն բթային եղանակք. զոր որպէս և յոյնք կոչեն զսա վառիս, որ թարգմանի բութ։

Վառապան։ || տե՛ս զՎարապան. Մծբն. ժզ։

Վառարան. ի. աՆ. աց. օք։ || տեղի ուր՝ վառեալ լինի հուր. և է այսմ կրակեալն՝ ուր խարոյկ արկեալ՝ եփեմք զկերակուր՝ կմ՛ զջեռոցս, և զնմանիս այդ, վառարան կոչի։ ռամկ. օճախ։ Նարեկ. իզ. և 'ի գործքսն առաքելոց. և 'ի Շարականս։

Վառեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք. կմ՛ օք։ || լուցեալ. կմ՛ բոցով բորբոքեալ։ ռամկ. վառած։ Իսկ մերթ՝ զինուք զարդարեալ. կմ՛ սպառազինեալ. կմ՛ զինուորեալ։ ռամկ. սիլահլանմիշ եղած։ Թուոց. 31. 5։ 3. Թագ. 22. 10։ Ղուկ. 11. 21։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զզինուորն յօրինեալ զինու. կմ՛ զսպառազէնն։ 1. Մակ. 9. 39. և 40։

Վառեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || լուցանել. կմ՛ բոցով բորբոքել։ ռամկ. վառել։ Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ՝ նշանակէ զզէն զգեցուցանել. կմ՛ զինուք զարդարել. կմ՛ սպառազինել. և կմ՛ զինուորել։ ռամկ. սիլահլանմիշ ընել։ Թուոց. 31. 3։ 2. Մակ. 15. 11։ Իմաս. 5. 18։

Վառեցուցանեմ. եցուցի. եցո. ել։ (անցող.) || նոյն է ընդ վերնոյն։ 2. Մակ. 4. 40։

Վառիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակր.) || 'ի վառ լինել. կմ՛ լուցանիլ. կմ՛ բոցով բորբոքիլ։ ռամկ. վառիլ։ Ելից. 3. 2։ Սաղմ. 117. 12։ Եսայ. 50. 11։ Իսկ մերթ փայլիլ. կմ՛ լուսափայլ լինիլ. ըստ այնմ 'ի Շարականսն. Վարդագոյն վառեալ ծաղիկ 'ի նուրբ մոռաննի բուրաստանի։ Եւ մերթ նմանութեամբ առեալ նշանակէ՝ զէն զգենուլ. կմ՛ զինուք զարդարիլ. կմ՛ սպառազինիլ. կմ՛ զինուորիլ։ ռամկօր. սիլահլանմիշ ըլլալ։ Թուոց. 32. 17։ 1. Մակ. 3. 58։ 1. Պետ. 4. 1։

Վառումն. ման. ման. մանց. մանք։ || լուցումն. կմ՛ բորբոքումն բոցով։ Նարեկ. ղա։ Եւ մերթ փայլումն. կամ շողումն։ Իսկ մերթ՝ զինուք զարդարումն. և կամ զինումն։

Վառուածոյ. ծոյ. ով. ոց. ովք։ || վառումն. կմ՛ փայլումն։ Իսկ մերթ՝ զզենուլ զզէն. կմ՛ զինուորութիւն. կմ՛ սպառազինութիւն. և կմ՛ զէնք՝ որով ոք վառի. ըստ այնմ, Խորէն. բ. գլ. 79. Զփորձ առեալ զաստուածութեան սկային, և կուռ վառուածոյն, զի և սաստիկ սպառազինութեան։

Վառվառիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնակր.) || վառելով վառիլ. կմ՛ թրթռալով վառիլ. կմ՛ փայլփայլիլ. կմ՛ շողշողել։ ռամկ. վառվռիլ։

Վառօղ. կմ՛ վարօղ. ի. իՆ. ից. իւք։ || է անուն փոքր ինչ արուեստական, յոր ընդ մերձենալն հրոյ, նոյն ժամայն բորբոքել վառի յօդս, այլ և ձայն իւր հնչէ։ Սովոր վարին պատերազմօղք 'ի ձգել զնռումս հրացանից։ ռամկ. փարոս։

Վաւիլեւկոս. կամ վաւիլեւկոյ. ի. իՆ. ից. իւք։ || է բառ յունական, որ թարգմանի արքայիկ, որով նշանակի օձ ինչ չար՝ զոր հայերէն կոչեմք քարբ։ 'ի վերս հարց. Ն։

Վաւն։ (նախադրութիւն, որ պահանջէ զսեռական.) || յաղագս, կմ՛ սակս. և կմ՛ 'ի պատճառս։ ռամկ. համար։ Ծնն. 12. 13։ և 20. 11։ Յոհ. 11. 42։ Իսկ մերթ նշանակէ 'ի ձեռն. կմ՛ միջնորդութեամբ. զոր օրինակ, կալայց վն նր զանմահութիւն, այս միջնորդութեամբ նր։ Իմաս. 8. 13։ Յուցեալ վաւն յայնմ ժամու ծառայոյ, այս 'ի ձեռն ծառայոյն՝ որ յայնմ ժամու։ Իմաս. 11. 9։ և 16. 7։ Վն զինուոյ արդարութեան, այսինքն 'ի ձեռն զինուոյ։ 2. Կորն. 6. 7։ Ըստ այսմ վարի յաճախ 'ի ժամագիրքն, ոմն այն, վն մատուցեալ սբ և անմահ պատարագիս. այս 'ի ձեռն սբ պատարագիս։ Վն խաչի քոյ պատուականի, այս 'ի ձեռն։ Վն սրբուհւոյ ածածնին որ ընկալ զաղաչանս մեր. այս միջնորդութեամբ սբ ածածնին։ Դարձեալ բազում անգամ յարելով սա 'ի բառս՝ մեղք, այսպէս, վն մեղացն, զվն մեղացն, առ 'ի վն մեղացն. և այլն. վարի իբրև զմի բառ, և նշանակէ զզոհն, որ յաղագս մեղաց։ Ելից. 29. 36։ Ղեւտ. 6. 25։ Սաղմ. 39. 7։

Վն այն։ (շաղկապ պատճառական.) || վն այնր. կմ՛ վն այնորիկ։ ռամկ. անոր համար։ 'ի վերս հարց. Ժզ։

Վն այդորիկ։ (շաղկապ պատճառական.) || յաղագս այդորիկ։ ռամկ. ատոր համար։ Երեմ. 18. 13։

Վն այնորիկ։ (շաղկապ պատճառական.) || սակս այնորիկ. կամ յաղագս այնորիկ. ռամկ. անոր համար։ Ծննդ. 19. 22։ Հռոմ. 4. 16։

Վն այսորիկ։ (շաղկապ պատճառական.) || յաղագս այսորիկ. կմ՛ սակս այսորիկ. և կմ՛ սորին աղագաւ։ ռամկօր. ասոր համար։ Հռոմ. 1. 26։ Կողոս. 1. 9։

Վն զի։ (շաղկապ պատճառական.) || քանզի. կմ՛ զի։ ռամկ. զէրէ։ Երգ. 1. 5։ Մատ. 18. 32։ Հռոմ. 1. 19։ Իսկ Մատ. 23. 14. ուր ասի. Վն զի ամենայն զատաստան ընդունիցիք, խմանի վն այսորիկ զի. կմ՛ այդ զի։

Վն է՞ր։ (մակբայ հարցական.) || վն ո՞յր. կմ՛ ընդէ՞ր. կմ՛ յո՞յր սակս։ ռամկ. որո՞ւ համար. կմ՛ ինչո՞ւ համար։ Յոհ. 1. 8։ տե՛ս զմակբայն Ընդէ՞ր։

Վն ո՞յր։ (մակբայ հարցական.) || վն է՞ր. կմ՛ ընդէ՞ր։ ռամկ. ինչո՞ւ համար։ Ղամբրոն։

Վն որոյ։ (շաղկապ պատճառական.) || ուստի. կմ՛ վն այնորիկ. կմ՛ յայն սակս. և կմ՛ նմին իրի։ ռամկ. անոր համար։ Հռոմ. 1. 24։ Եփես. 3. 13։ Եբր. 6. 1։ Բայց սա բազում անգամ վարի իբրև զյարաբերութիւն հանգերձ խնդրովն, և նշանակէ որոյ վն, կմ՛ որոյ աղագաւ. կմ՛ որոց պատճառաւ. և կմ՛ սակս որոց։ ռամկ. որուն համար. կմ՛ ինչ բանի համար. ըստ այնմ Տոբ. 7. 9. Արդ խօսեաց դու, վն որոյ խօսէիրն 'ի ճնգնի անդ։ ըստ այսմ է և Ղեւտ. 6. 5։ Կողոս. 3. 5։ 1. Տիմ. 1. 7։

Վաստակ. ոյ. ով. ոց. օք. կամ օք: (բաղդատ անգամ վարի իբրև անեղական.) || աշխատանք. կամ աշխատական գործ, որում պարապին գործաւորք, ոմն մշակք. հովիւք. և նմ արուեստաւորք: Ծննդ. 29. 27: Սաղմ. 103. 23: Առակ. 16. 26: Իսկ մերթ երկք, կամ աշխատութիւն. կամ ձգնութիւն. կամ տաժանումն. կամ խոնջումն. և կամ լքումն, որով ոք թափի 'ի զօրութենէ յաղագս բազում աշխատելոյ: ռամկ. հոգնիլը: Թուոց. 23. 21: Սաղմ. 24. 18: և 72. 5: Ժողով. 1. 3: Դարձեալ, վաստակ կոչի աշխատանօք շահեցեալ իրն. որ և ռամկ. ասի՝ [illegible]. կամ [illegible]. և այս 'ի գործ ածի բացարձակ՝ և ոչ ընդ բայի շարակցելով. վն որոյ ոչ է պարտ փոխանակ ասելոյ շահիլ. ասել՝ վաստակ առնել, զի է գռեհկական: Սաղմ. 77. 46: և 127. 2: Առակ. 3. 9: Ժողով. 2. 10: Իսկ մերթ նշանակէ վաստակեալ. ծ. աշխատեալ. կամ տաժանեալ. կամ խոնջեցեալ. և կամ լքեալ 'ի զօրութենէ: ռամկ. հոգնած: ըստ այսմ Յուդիթ. 13. 2. Քանզի էին ամենեքեան խոնջք և վաստակք: և յոյժ մանէ առեալ փոխանակ ասելոյ՝ վաստակիլ՝ ասի՝ վաստակ լինել: ռամկ. հոգնիլ: Եսայ. 45. 14: և 47. 15:

Վաստակաբեկ: (Նախդրբեմ հոլովի.) || 'ի վաստակոց բեկեալ, ընկճեցեալ. կամ վաստակօք չարչարեալ. և կամ աշխատանօք խաշտանկեալ և լքեալ: ռամկ. խիստ հոգնած. կամ [illegible]: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. վաստակաբեկ առնել. և նշանակէ սաստիկ վաստակեցուցանել: կամ ծանր աշխատանօք լքել և նուաճել. ռամկ. աշխատցընելով [illegible] ընել: Ագաթ.:

Վաստակակից. կցի. աւ. կամ իմ. աց. օք: || կցորդ, կամ ընկեր ումեք 'ի վաստակս. կամ Է այլում 'ի միասին աշխատող: ռամկ. մէկ տեղ աշխատող. կամ բանող: 1. Կորն. 16. 16:

Վաստականուէր: (Նախդրբեմ հոլովի.) || վաստակօք նուիրեալ. կամ աշխատանօք և ձգնութեամբ անձին ընծայեալ: Նարեկ. ձբ:

Վաստակասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող վաստակոց. կամ աշխատասէր. կամ ձգնասէր. և կամ ժրաջան: տաճկեր. խայրէթլի. կամ [illegible]: Ագաթ.:

Վաստակաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ յանձին զվաստակս. կամ վաստակող. կամ աշխատաւոր. կամ ձգնազգեաց. և կամ նա՝ որ յանձն առեալ զնեղութիւն պարապի գործոյ իմիք: ռամկ. աշխատող. կամ բանող: Եզեկ. 16. 23: Սաղմ. 87. 16: Հռոմ. 16. 12:

Վաստակեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || տես 'ի ներքոյ զՎաստակիլ: Ծննդ. 29. 27: Ժողով. 2. 20: Եփես. 4. 28:

Վաստակիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || աշխատիլ. կամ աշխատանօք գործել զինչ: ռամկ. աշխատիլ. կամ բանիլ: Սաղմ. 126. 1: Իսկ մերթ՝ տաժանիլ. կամ խոնջիլ. կամ լքանիլ 'ի բազում աշխատանաց: ռամկ. հոգնիլ. կամ յոգնած ըլլալ: Սաղմ. 6. 7: 1. Մակ. 10. 81: Առակ. 4. 12: Յոհ. 4. 6:

Վաւաշ. կամ վաւաշ. ի. իմ. ից. իւք: || վաւաշոտական. կամ պագշոտական. և ըստ այսմ ասի՝ վաւաշ խորհուրդ. կամ ցանկութիւն. և այլն: Իսկ մերթ վաւաշոտ. կամ բղջախոհ. ըստ այսմ. Խորէն. ա. դր. 14: Վաւաշն այն՝ և բորբոքմանն Շամիրամ:

Վաւաշեմ. կամ վաւաշեմ. եցի. եա. ել: || (չէզոք.) || առնել զգործ վաւաշոտի. կամ վարիլ վաւաշոտական շարժմամբք. կամ պագշոտիլ. և կամ բղջախոհիլ: Եւ ըստ այսմ վաւաշոտաբար վանեցին ընդ կնոջ. [illegible], վաւաշել ասի: ըստ այսմ Խորէն. բ. դր. 60: Բուռն հարեալ 'ի կինն՝ շամշեալ վաւաշէր:

Վաւաշոտ. կամ վաւաշոտ. ի. իմ. ից. իւք: կամ աւ. աց. օք: || ունօղ զվաւաշ խորհուրդ. կամ բղջախոհ. կամ պագշոտ. կամ ցանկասէր. կամ լկտի, որ է [illegible]: Յն [illegible]: և Լամբրոն: Իսկ մերթ՝ վաւաշոտական. կամ պագշոտական. և կամ բղջախոհական. և ըստ այսմ ասի՝ վաւաշոտ վարք. կամ սիրտ: Խորէն. ա. դր. 16:

Վաւաշոտիմ. կամ վաւաշոտիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || վաւաշոտ լինիլ. կամ պագշոտիլ. և կամ բղջախոհիլ:

Վաւաշոտութիւն. կամ վաւաշոտութիւն. թեան: || վաւաշոտ գոլն. կամ պագշոտութիւն. կամ բղջախոհութիւն. կամ գարշ ցանկութիւն: 'Ի գիրս [illegible]:

Վատ. ի. աւ. աց. կամ ից. օք: || վատթար. կամ յոռի. կամ ժանտ. կամ չար: ռամկ. գէշ. կամ [illegible]: Ծննդ. 37. 18: ըստ այսմ է և 2. Մակ. 7. 34. ուր ասի. Այլ դու ապիրատ վատ արանց. ամ վատթար, կամ չար 'ի մէջ մարդկան: Դարձեալ՝ բաղդատ անգամ նշանակէ ծոյլ. կամ հեղգ. կամ պղերգ. և կամ գործատեաց. ռամկօր. թէմպէլ: Առակ. 6. 6. և 9: և 13. 4: և 22. 13: Մատթ. 25. 26:

Վատաբախտ: || տես զՉարաբախտ:

Վատաբախտութիւն. թեան: || տես զՉարաբախտութիւն: 'Ի գիրս [illegible]:

Վատազգի: || տես զՉարազգի:

Վատազգութիւն. թեան: || վատազգի գոլն. կամ լինելն 'ի վատթար ազգէ. կամ անազնուութիւն: Ոսկէ. 2. հաբ. ժդ:

Վատախորհուրդ: || տես զՉարախորհ: Մծբն. ժէ:

Վատակերպ. ի. կամ ոյ. իմ. ից. իւք: || ունօղ զվատթար կերպ. կամ զյոռի կերպարանս. կամ որ ունի զտգեղ տեսիլ: ռամկ. [illegible]: Խորէն. բ. դր. 60:

Վատահամբաւ. ի. իմ. ից. իւք: || չարահամբաւ. կամ անհամբաւ: ռամկ. [illegible]:

Վատահամբաւեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || վատահամբաւ առնել. կամ ապականել զանուն ուրուք. ռամկ. [illegible] անունը [illegible] ընել. կամ [illegible] ընել:

Վատաձայն: || տես զՉարաձայն:

Վատամարմին: (Նախդրբեմ հոլովի.) || ունօղ զվատթարեալ մարմին. կամ որ է ակար մարմնով. կամ անզօր անձամբ. որոյ ներհակն կոչի քաջամարմին: ռամկ. [illegible]

Վատանամ. ացայ. ացիր. ալ: (ընդ միջ.) || վատթարանալ. և կմ չարանալ: ռամկօր. գէշնալ: Իսկ մերթ ծուլանալ. կմ պղերգանալ. կմ հեղգալ: ռամկօր. բէճրէշնալ. կմ խուշէնմիշ ըլլալ: Պրակ. 18. 9:

Վատանշան: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զվատթար նշան. կմ վատթարութ՟ն նշանաւոր. կմ վատահամբաւ. և ըստ այսմ ասի՝ այր վատանշան: Կիւրղի Եղէմ. գ. և ՚ի հին պապմագիրս:

Վատանուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զչար անուն. կմ վատահամբաւ. և կամ չարահամբաւ: ռամկ. աննամը աճըրծ: Կիւրղի Եղէմ. գ. և Յճ ործէ:

Վատաշնորհ: (Նախդրիւ հոլովի.) || վատեալ ՚ի շնորհաց. կմ անշնորհ. կմ վատաբախտ. և կմ եղկելի: ռամկ. ողորմուկ. կմ նոախուռդէն: ՚Ի Ճառս հարց. ժե:

Վատառողջ: (Նախդրիւ հոլովի.) || անառողջ. կմ զգածեալ ցաւագարութ՟բ. կմ որ ոչ է առողջարար. այլ վնասակար՝ յղէս լինելոյ վատթարացեալ. և ըստ այսմ ասի վատառողջ քիմք, կմ օդք. ՚Ի գիրս ատոքինութեանց:

Վատասիրտ. սրտի. իւ. աց. օք: || ունօղ զսիրտ վատեալ ՚ի զօրութէ. կմ զանգիտօղ. կմ երկչոտ: ռամկ. Հալխիպ: Պրակ. 7. 3: 1. Մակ. 3. 56: Մակ. 8. 26:

Վատասնունդ: || տե՛ս զՉարասնունդ:

Վատասրտիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Հայնակր.) || վատասիրտ լինիլ. կմ երկչոտիլ. կամ զանգիտել. և կմ երկնչիլ: ռամկ. Հալխիպ ըլլալ. կմ Հախնալ: 2. Մակ. 8. 13: Խորէն. գ. գլ. 17: և Լամբրօն:

Վատասրտութի. թեան: || վատութի սրտի. կմ երկչոտութի: ռամկ. Հալխիպութի:

Վատափառ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զվատթար փառս. կմ զվատ համբաւ. և կմ չարափառ:

Վատափառութի. թե: || վատափառ գոլն: կմ վատթար փառք. կմ չար համբաւ. և կամ չարափառութի: ՚Ի գիրս ճառբի անյաղթին:

Վատեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || վատթարացուցանել. կմ յոռի և խոտան առնել: ռամկ. գէշցնէլ: Իսկ մերթ՝ անզօրացուցանել. կմ տկարացուցանել. կմ նիհարացուցանել. կմ նուաղեցուցանել. և կմ պակասեցուցանել: ռամկ. փճրցնէլ. կմ խառցնել. և կմ պակսեցնել: Եսայ. 17. 13: Նարէկ. ծ: Բայց երբեմն վարիաս չէզօքականապէս, և նշանակէ՝ վատիլ, զոր տես ցես զհնի: 2. Օրէն. 34. 7: Մառ. 3. 11:

Վատթար. ի. աւ. աց. օք: || վատ. կմ յոռի. կմ անարգ. և կմ խոտան: ռամկ. գէշ. կմ նոանաւնէն: Յոբ. 5. 4: Իմաստ. 13. 14: 1. Կորն. 11. 17:

Վատթարագոյն. գունի. իւ. ից. եաք: || առաւել վատթար. կմ յոռեգոյն: Իմաստ. 15. 19:

Վատթարազգի. գւոյ. եաւ. եաց. եօք: || նա՝ որ է ՚ի վատթար ազգէ. կմ յանարգ զարմէ. կմ վատազգի. և կամ անազնիւ: Խորէն. բ. գլ. 60:

Վատթարական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ է վատթար. կմ պարսաւելի. կմ յոռի. և կմ խոտան. ըստ այնմ Նարէկ. ծզ. ՚ի վեհագունիցդ կողմանց էր ուրեք արգեօք, զի էի. իսկ ՚ի վատթարականացդ մասանց՝ եկն երբեմն եհաս՝ զի եղէ:

Վատթարանամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդ միջ.) || վատթար լինիլ, կմ յոռանալ. և կմ վատանալ: ռամկ. գէշնալ: Նարէկ. կէ: Լամբրօն: Իսկ մերթ անզօրանալ. կմ տկարանալ. կմ նկուն լինիլ. կմ նուաղիլ. և կմ ընկճիլ, ըստ այնմ Աղգաբ: Յաղջկանէ միջէ պարտեալ վատթարանայր: Եւ կմ անարգիլ. և կմ թշնամանիլ:

Վատթարատես. ի. աւ. աց. օք: || նա՝ որոյ աչաց տեսութիւն է վատթար. կմ որոյ աչքն են վատեալք. կմ որ ոչ կարէ պարզ և յստակ տեսանել. որոյ ներհակն ասի՝ քաջատես: ռամկ. շաշփնօղ: Իսկ մերթ տեսանօղ զվատթարս, կամ զյոռի իրս: ռամկ. գէշ բան տեսնօղ:

Վատթարացուցանեմ. ացուցի. ացո. անել: (անցող.) || տե՛ս ՚ի ներքոյ զՎատթարել:

Վատթարեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || վատթար առնել. կմ յոռեցուցանել. կմ վատացուցանել. և կմ խանգարել: ռամկ. գէշցնէլ: Իսկ մերթ՝ անզօրացուցանել. կմ տկարացուցանել. կմ նկուն առնել. և կմ նուաճել. և ըստ այսմ ասի՝ վատթարել զթշնամիս. կմ փախուցանել զհակառակորդն վատթարել. և կմ ՚ի պարտութի մատնել և վատթարել: 1. Մակ. 11. 55: 2. Մակ. 13. 23: Եւ Խորէն. գ. գլ. 47. ասի՝ Յայտնեցաւ ՚ի վատթարել թագաւորութե արշակունեաց, իբ է, ՚ի տկարանալ, կմ ՚ի նուաճիլ: Բարձեալ նշանակէ, յամօթ առնել. կմ խայտառակել. կմ անարգել. կմ թշնամանել. և կամ բաժանել աղարտել: ռամկօրէն ըռզիլ անել: Յուդի. 1. 11: և ՚ի գիրս Գրիգորի ածաբանին: Եւ Ոսկէ. 2. հռով. զ: ուր ասի՝ Տեսանեն և զնա ուրքէին, և ոչ բանիւք վատթարելով վարէին:

Վատթարիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Հայնակր.) || տե՛ս զՎատթարանալ:

Վատթարութի. թեան: || յոռութի. կամ վատութի. կմ խոտանութի. կմ անարգութի: 1. Կորն. 6. 7: Նարէկ. կե: Իսկ մերթ անզօրութի. կմ տկարութի. կմ նկուն լինելն. և կմ նուաճութի: Երբեմն և խայտառակութի. կմ թշնամանք: ռամկ. ռէզիլութի:

Վատժոյժ: || տե՛ս զՎակժոյժ:

Վատիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Հայնակր.) || վատթարանալ. կմ յոռանալ. կմ խոտանանալ. և կմ անարգ լինիլ: ռամկ. գէշնալ: Իսկ մերթ անզօրանալ. կմ տկարանալ. կմ նիհարանալ. կմ հիւծիլ. կմ նուաղիլ. և կմ պակասիլ ՚ի կատարելութէ իւ-

քէ. և Թ այսմ առի՝ վատիլ 'ի սովու, կմ 'ի շնորհաց. վատիլ ոտից. կմ մարմնոյ. կմ ծառոց. և այլն: ռամկ. զայիֆլէնմէք. կմ չափուզլէնմէք: Եզեկ. 34. 29: Յմորբի: և Ընոքաւէն: Եւ յայսմանէ առեալ պակասիլն աչաց 'ի տեսանելոյ. կմ մԹարելն լուսոյ նո՝ վատիլ առի: ռամկ. [illegible]: Ծննդ. 27. 1: 1. Թագ. 4. 15: 3. Թագ. 14. 4:

Վատկանամ. ացայ. ացիր. ալ: (Ընդ միջ.) || վատուկ լինիլ. որ է աղքատանալ. և կմ անանկանալ: ռամկ. [illegible]:

Վատկութիւն. Թեան || անանկութիւն. կամ աղքատութիւն. և կմ չքաւորութիւն:

Վատնական. ի. աւ. աց. օք: || վատնելի. կմ վատնեալ. և կմ սպառօղ: Նարէկ. [illegible]:

Վատնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործական.) || ծախել. կամ մսխել. կամ ընդ վայր ցրուելով սպառել. և Թ այսմ առի վատնել զինչս, զմարդ. զերկաթ. զհանդերձ, և այլն: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]: Ղուկ. 15. 13: և 16. 1: Ոսկէ. 1. հատ. [illegible]: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ սոսկ՝ ցրուել. կմ ցիր և ցան առնել: ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]: ըստ այնմ Սծբն. Ժդ. կերիցեն 'ի մէջ հեԹանոսաց. ուր վատնեցի զնա: ըստ այսմ է և Եզեկ. 34. 12. ուր առի՝ Յաւուր յորում իցէ մէգ և մառախուղ 'ի մէջ խաշանց իւրոց վատնելոց, դ ցրուեցելոց:

Վատնիչ. նչի. աւ. աց. օք: || վատնող, դ ծախող. կամ մսխող. և կմ ցրուօղ: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]: Նարէկ. [illegible]:

Վատնումն. նման. մամբ. մանց. մամբք: || ծախումն. կամ մսխումն. և կմ ցրուելով սպառումն իրէք: ռամկ. [illegible]: Իսկ մերԹ առի՝ ցրուումն. կմ ցրումն:

Վատաշուէր. ի. աւ. աց. օք: || վատաշնորհ. կմ վատախորհուրդ. կամ վատԹար բարուք. կմ եղեռնագործ. և կմ ժանտաժուտ: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]. ըստ այնմ Խորէն. Գ. գլ. 37. Ձերբակալ առնէ զվատաշուէրն յեզեր շամբին:

Վատութիւն. Թեան: || վատԹարութիւն. կմ յոռութիւն. կմ անարգութիւն. և կմ խոտանութիւն: ռամկ. [illegible]: 2. Մակ. 7. 16: Ոսկէ. 'ի Նախերգ: Իսկ մերԹ վատասրտութիւն. կմ երկչոտութիւն. կմ Թուլամորթութիւն: ռամկ. [illegible]: 1. Մակ. 4. 32: և 9. 10: Առակ. 19. 15: Երբեմն և՝ հեղգութիւն. կմ ալարգութիւն, և կմ ծուլութիւն: ռամկ. [illegible]: Փիլոն. 10. 18:

Վատուժ: (Նախդրիւ հոլովի.) || վատեալ 'ի յուժոյ. կմ անզօր. կամ տկար, և կմ անբաւական. և ըստ այսմ առի՝ այր վատուժ և անհմուտ. կամ վատուժ աշակերտ, կամ կենդանի: Նկիւս Մագիստրոս. [illegible]:

Վատուժագոյն. գունի. ին. նց. նւք: || առաւել վատուժ. կմ տկարագոյն, և կմ անզօրագոյն: Նկիւս [illegible]:

Վատուժութիւն. Թեան: || վատուժ գոլն. կամ տկարութիւն. և կամ անզօրութիւն:

Վատուկ. վատկի. աւ. աց. օք: || անանկ. կմ աղքատ. կամ չքաւոր. և կմ տառապեալ: 'ի սմանէ ելանէ վատկութիւն, և վատկանալն:

Վար: (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ վարել բային, և նշանակէ հերկ. կմ հերկումն, և կմ սերմանումն. ըստ այնմ. Ծննդ. 45. 6: Եւ այլ հինգ ամ, յորս ոչ լինիցի վար, և ոչ հունձ: Իսկ մերԹ է բայի շարակցի այսպէս, 'ի վար արկանել. և նշանակէ վարել, կմ 'ի գործ արկանել. և կմ վարիլ իւիք. ըստ այնմ Լամբրօն. Զասողականն 'ի վար արկեալ վարդապետական բան՝ խրատէր և ուսուցանէր:

Վարագոյր. գուրի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || քօղ. կմ առագաստ, որ է անջրպետ ինչ կախեալ օդից առաջի սրահից. կմ խորանաց, պատուհանաց. դրանց, և այլոց նըմանեաց, զոր ըստ պիտոյ լինելոյ երբեմն տարածեն, և երբեմն ժողովեն քարշելով զնա ընդ պարզունակն, որ է գաւազանաձև երկայն ձողն: ռամկ. [illegible]. և [illegible]: Ելից. 26. 33: և 40. 3: Ղևտ. 4. 6: Մատ. 27. 51: Եւ յայսմանէ առեալ՝ մասնաւորապէս նշանակէ զծածկոյԹն, զոր արկեալ շուրջանակի զգահոյիւք, կմ զմահճօք՝ առագաստ կազմեն առ 'ի ննջել: ռամկ. [illegible]: Յուդիթ. 10. 19: և 13. 19:

Վարագուրաձիգ. ձգի. աւ. աց. օք: || նա՝ որ զվարագոյրն ձգէ, դ քարշելով տարածէ. կմ ժողովէ: ռամկ. [illegible]: Իսկ մերԹ նշանակէ վարագուրաւ ձգեալ. դ շրջապատեցեալ. և ըստ այսմ վարագուրաձիգ կոչի սրսկապանն, որ է տադաստ, և կամ առանձնական սենեակն, որպիսիք բազումք լինեալ կային զտաճարաւ յաղագս բնակելոյ անդ քահանայից, և պահելոյ զգանձս կարասւոյ, կմ ինչս տաճարին: և Թ այսմ է 1. Մակ. 4. 38. և 57. յորս առի. Տեսին զվարագուրաձիգս խաԹարեալս. կմ զարդարեցին զվարագուրաձիգսն:

Վարագուրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || վարագոյրս արկանել. կմ վարագուրաւ ծածկել. կմ առագաստել. կամ պատըուհանել. և կմ Թագուցանել: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]. և կմ [illegible]:

Վարազ. ու. ու. ուց. ուք: կմ ի. աւ. աց. օք: || կինճ, որ է խոզ վայրենի: ռամկ. [illegible]: Խորէն. Բ. գլ. 11: և Գ. գլ. 38: և [illegible]:

Վարազաթև: (Նախդրիւ հոլովի.) || նա՝ որ ունի զԹևս յեղեալս փշաձև մազից վարազաց. կմ որոյ Թևոց փետուրքն են խառնեալ [illegible]: Իսկ մերԹ նըշանակէ [illegible] Թևս. ըստ այնմ Սծբն. Է. Տեսի զի Թափեցան վարազաթեւք նը:

Digitized by Google

Վարազախառն: (Նախդրիւ հոլովի. և մերթ վարի իբրև զմակբայ.) ‖ խառն ընդ վարազուց, կամ ընդ վայրենի խոզից: Իսկ մերթ վարազանման. կմ վարազակերպ. և կմ համգոյն վայրենի խոզի, կմ դաղանի: 2. Մակ. 11. 11:

Վարազակերպ: ‖ տես զՎարազանման:

Վարազային. այնոյ. ով. ոց. ովք: ‖ տես ըզՎարազենի:

Վարազանման: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ նըման վարազի. կմ համգոյն վայրենի խոզի. և կմ վարազակերպ: Խորէն. յաղթարհագ:

Վարազաջեղ. ի. իւ. աց. օք: ‖ ուռօղ ջըջեղ վարազու. կամ որոյ ջիլքն են սաստիկ խիստ, և իբր վայրենի խոզի: Իսկ մերթ նշանակէ զայսպիսի խիստ և վարազային ջիլս. ըստ այնմ Մծբն. ժթ. Զօրացեալ յօրացեալ են վարազաջեղք չարին:

Վարազացուցանեմ. ացուցի. ացո. ել: (անցող.) ‖ իբրև զվարազ առնել. կմ վարազօրէն 'ի վր յարձակեցուցանել. կմ գազանացուցանել. կմ դժնդակացուցանել. և կմ ժանտացուցանել: Ոսկե. 1. հատ. [illegible]:

Վարազենի. նւոյ. ենաւ. եաց. եօք: ‖ վարազային. կմ այն ամ, զոր ունի վայրենի խոզն. կմ որ 'ի նմանէ յառաջ գայ. և ըստ այսմ մասնաւորապէս վարազենի կոչի միսն, կմ մորթն վարազու:

Վարազօրէն: (մակբայ.) ‖ ըստ օրինակի վարազի. կմ իբրև զվայրենի խոզս, և կմ վարազակերպ: 'Ի հին պատմագիրս:

Վարակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործական, որոյ կրաւորականն բազմիցս վարի իբրև ձայնակր.) ‖ զգածել. կմ պատել. կամ շաղել. կմ պարաւանդել. կմ մածանել. և կմ լինել. և ըստ այսմ ասի, վարակել ցաւօք. յանցանօք. ստամբք. քրձօք. կմ հերօք. և կմ վարակեալ 'ի մեղս. յորոգայթս. 'ի կապանս. և այլն: Յօբ. 30. 14: Առակ. 28. 18: Իմաստ. 13. 13: Նարեկ. [illegible]:

Վարակեցուցանեմ. եցուցի. եցո. ել: (Ներգործ.) ‖ տես 'ի վեր զՎարակեմ:

Վարակումն. կման. մամբ. մանց. մամբք: ‖ զգածումն. կմ պատումն. կմ շաղումն. կմ առգորումն. և կմ լցումն վիրօք, կամ ստամբք. և այլն:

Վարան. կմ վարանք. աց. օք: (վարի մանաւանդ իբրև զանեզական.) ‖ վարանումն, որ է տարակուսանօք հոգալն զնմքէ. կմ տատանումն մտաց. և կմ աղմուկ սրտի յաղագս ոչ գտանելոյ զելս իրաց. և կմ տարակուսութի. և առասցաւ վարան, ըստ որում սովոր միտք մարդոյ միշտ վարի այսր և անդր: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]. կմ [illegible]: Յուդիթ. 7. 12. և 25: 2. Մակ. 14. 42: Ոսկե. 1. հատ. [illegible]: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ ապշութի մտաց. կամ ցնորք, որով ցնդին միտք մարդոյ, և ոչ գիտէ զինչ խօսի. որ լինի բազում անգամ արբեցողաց: ռամկ. [illegible]: Առակ. 23. 29: Իսկ երբեմն է բայի շարակցի այսպէս, 'ի վարանս մտանել. և նշանակէ վարանիլ, զոր տեսցես զկնի: 3. Մակ. 5. 23: Ոսկե. 1. հատ. [illegible]:

Վարանակամ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունող զկամս, կմ զմիտս վարանեալս. կամ որ ունի զանհաստատ սիրտ:

Վարանական. ի. աւ. աց. օք: ‖ այն ամ, որ վերաբերի առ վարանումն. կմ վարանեցուցիչ. կմ վարանելի. և կմ վարանեալ: Նարեկ. [illegible]: Եւ յայսմանէ առեալ՝ վարանական կոչի տեսակ ինչ մակբայի, որ 'ի գործ ածի 'ի վարանիլն, որպիսիք են աքա. գէթ. գոնէ. և այլն: 'Ի հին քերականութե:

Վարանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ վարել. կմ քարշելով տանիլ. և կմ բռնութբ ածել: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]: Առակ. 7. 21: Եւ 'ի Հարց. [illegible]. ուր ասի. Վարանեալ յայլոց ազգաց՝ եկն խոստովանեցաւ, կամ վարեալ 'ի դիւաց: Իսկ մերթ նշանակէ դարան գործել. կմ դաւաճանել. և կմ նենգել: և ըստ այսմ ասի վարանել զոք 'ի ճանապարհի, կամ յայլ իրս: 1. Մակ. 5. 4: Իմաս. 14. 24: [illegible]. 7: Դարձեալ նշանակէ վարանեցուցանել. զոր տեսցես զկնի:

Վարանեցուցանեմ. ցուցի. ցո. անել: (անցող.) ‖ 'ի վարանս արկանել. կմ տատանեցուցանել տարակուսանօք զմիտս ուրուք. կմ աղմկել զսիրտս տարակուսութբ և շուարմամբ: ռամկ. [illegible], կմ [illegible]. կմ [illegible] ընել փալ: Լամբրոն:

Վարանիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) ‖ յումեքէ վարիլ. կմ բռնութբ տարեալ լինիլ. կմ աստ և անդ դեգերիլ. կմ մոլորեալ շրջիլ. և կմ թափառիլ: Լամբրոն. և 'Ի ճառնտիրս: Իսկ երբեմն 'ի վարանս մըտանել, կամ տարակուսանօք հոգալ զնմքէ. կմ միտս տատանիլ. և կմ տագնապիլ սրտիւ յաղագս ոչ գտանելոյ զհնար 'ի դժուարութեան, կմ 'ի չարիսն, յոր անկեալ է ոք: ռամկ. [illegible] ընել. կմ [illegible]. կմ [illegible]: 1. Մակ. 3. 31: Նարեկ. [illegible]. և [illegible]: Դարձեալ նշանակէ դարանիլ. կմ դարան գործել: Սաղմ. 10. 9:

Վարանումն: ‖ տես զՎարան:

Վարապան. ի. աւ. աց. օք: ‖ Նոյն է ընդ բառիս վարապանակ, որպէս գրապանն ընդ բառին գրապանակ: Նարեկ. [illegible]: և Մծբն. [illegible]:

Վարապանակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ ծածկի [illegible] 'ի բայէս վառիլ: որպէս թէ վառապանակ, կամ գործի վառելոյ, կմ զինելոյ: ուստի և երբեմն գրի վառապան: Արդ՝ սովոր նշանակի զինուորական պահպանակն, որ է հանդերձ ինչ պատերազմական նեղ և զուսպ, կամ [illegible], գործեցեալ խիտ անկուածով. զոր պատերազմօղք զգենուն 'ի ներքոյ զրահից, կմ սպառազինութեց 'ի վառելն իւրեանց 'ի մարտ պատերազմի. որ և երբեմն լինի նմ իբրև զզրահ, որպիսի է թաղի զօրականաց, որ 'ի տեղւոջ իւրում մեկնեցաւ: 1. Թագ. 17. 38. և 39: և 18. 4: 2. Թագ. 20. 8: Եւ յայսմանէ առեալ

ἐξοκέλλω, impingo, incurro

վառապանակ կոչին առ հասարակ ամ լան ջաղանակք, ղծակք, և ամ պահպանակք զինուորաց, զորս արկանեն զանձամբք իւ- րեանց առ 'ի պաշտպանել 'ի յըդմբից. և ը այսմ սափ նմանութը Մծբն. ժը: Ոչ ըն- նի թլփատութեն իւրեանց՝ վառապան նոցուն 'ի բարկութե անտի: Դարձեալ՝ նշանակէ սանձ, կմ կարթ. և կմ երա- սան կապեալ յերկաթոյ, կմ յայլմէ իմե քէ նմանեաց, զոր արկանեն 'ի ցռուկս գա զանաց, կմ գրաստուց՝ առ 'ի նուաճել ըղ նա. որպիսի է օղամանեակն 'ի քիթս ար- ջուց: Եսայ. 37. 29:

Վարատական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ վերաբերի առ վարատումն. կմ վարատե լի. կմ ցրուեալ. կմ փախստեալ. և կմ վտարական: ըստ այնմ՝ Նարէկ. ժա. Ալա- ցեալս վարատական 'ի կոչումն: Բայց յո մանս նարեկագրի դա վարպատական, որ է սխալանք. ոմ յայտ է 'ի հին օրինակաց: Իսկ մերթ քակտողական. կամ ցնդողա- կան. և կմ եղծական: Դարձեալ՝ վարա տական կոչի սանձարձակ կենցաղավարօղն. կմ զեղխ վարուք. և կմ փախչող 'ի գոր- ծելոյ. կմ 'ի կալոյ ընդ հնազանդութը ուսուցչին: ռամկ. տէլէղ չէլէղ, կմ ցիրի ծուլ հեյօղ. կմ ղըրղըրէ քոխուլօղ: ըստ այնմ՝ Նա- րէկ. իը. Մանուկս մեղանչական անխրա- տական, և վարատական: Իսկ երբեմն ըն- բայի շարակցի այսպէս՝ վարատական առ- նել. և նշանակէ՝ վարատել. զոր տես- ցես զկնի:

Վարատեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ. որոյ կրաւորականն վարի երբեմն իբրև չէզո- քականն.) || 'ի բաց տեղւոջէն ասա և անդ վտարել. կմ ցրուել. կմ ցիր և ցան առ- նել. կմ փախուցանել. և կմ վանել. և ը այսմ սափ՝ վարատել թշնամեաց զժողո- վուրդս. զժառութե և հակառակութե ըղ միաբանս. զայլոց զօրութիւն՝ կմ զհօտս. և այլն: ռամկ. փաղըրմըղ ընէլ. կմ փարմադա- ղըն անէլ: Նարէկ. իե: և Աղթամ: և 'ի շարակ նոցն: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշա նակէ քակտել. կմ ցնդել. կմ ցրել. և կամ եղծանել. և ըստ այսմ սափ՝ վարա- տել զուխտս, զօրէնս, զսէր. զփառս. և այլն: 2. Մակ. 8. 17: և 'ի հին պատմագիրս:

Վարատեցուցանեմ. եցուցի. եցո. անել: (անցող.) || տես 'ի վերոյ զՎարատել:

Վարատումն. տման. մամբ. մանց. մամբք: || ասա և անդ վտարումն. կմ ցրուումն. կմ ցիր և ցան լինելն. և կամ փախստումն: Եղիշ. 6. 8: Իսկ մերթ՝ քակտումն. կամ ցնդումն. կմ ցրումն. և կմ եղծումն:

Վարար. ի. իւ. աց. օք: || տես զՃակաճանն: Խորէն. գ. գլ. 34:

Վարարիմ. եցայ. եալ. իլ. (ձայնակր.) || ճակաճան լինել. ընդ սաստիկ վավաշոտել. կմ պագշոտել. կմ մտանել զանձն իւր յա նասնական ցանկութիւնս:

Վարարութիւն. թեան: || տես զՃակաճա- նութիւն:

Վարդ. ոյ. իւ. ից. իւք: || Ծաղիկ ինչ անու շահոտ եղեղեցկատեսիլ գունով կարմրոր փթեան, կամ սպիտակափայլ. բուսեալ 'ի փշալից թփոյ. որ և ռամկօր. կոչի՝ [illegible]: Իմաս. 2. 8:

Վարդաբեր. ի. իւ. աց. օք: || բերօղ վար- դից. որով մերթ նշանակի նա՝ որ աճէ ուրեք զվարդ: Իսկ մերթ այն՝ որ արտա դրէ. կմ բուսուցանէ զվարդս. և ըստ այսմ 3. Մակ. 7. 12. վարդաբերք կոչի իւր յատուկ անուամբ քաղաքն պտողոմեաց- ւոց, ըստ որում բնութը էր յաճախ ար- տադրօղ վարդից:

Վարդագեղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զգեղ վարդի. կմ գեղեցիկ իբրև զվարդ:

Վարդագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || ունօղ զգոյն վարդի. կմ կարմիր իբրև զվարդ: ռամկ. կիւլկիւնի: 2. Մակ. 10. 28:

Վարդամատն: (Նախդրիւ հոլովի.) || նա՝ որոյ մատունքն են վարդք. կմ գեղեցիկք և ազնիւք նման վարդից. ոմ կոչէին զհե թանոսք զ[illegible]: տես 'ի բառն՝ վար դավառ:

Վարդայատակ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ ըղ յատակ ծաղկեալ վարդիւք. կմ որ սփռեալ ունի 'ի վր յատակին զբազմութիւն վարդից: Երգ. 1. 6:

Վարդապետ. ի. աւ. աց. օք: || ուսուցիչ. կմ նա՝ որ վարդապետելով զբանս իմաստից կամ բարեկրօնութե, ուսուցանէ զաշա- կերտս. կմ զունկնդիրս. և այս թէ բա նիւ, և թէ գրով: ռամկ. խօճա [illegible]: Մատ. 8. 19: և 10. 24: 1. Կորնթ. 12. 28: Եւ յայսմանէ առեալ վարդապետ կոչի դաս տիարակ. կմ մանկավարժն, և կմ դաստիա րակն: Աղթամ: և Յն բառի: Իսկ մերթ ա- րուեստապետն. և կմ ճարտարապետն, և կմ արհեստաւորն. որ քաջ գիտէ զա- րուեստ ինչ, և զնոյնն այլոց ուսուցա- նէ: ռամկ. [illegible]: Խորէն. ա. գլ. 15: Դար ձեալ վարդապետ կոչի ոստիկանն, կամ վերակացուն. և կմ պետն, որ ունի զիշխա- նութիւն ինչ 'ի վր ժողովրդոց: 2. Մակ. 5. 22:

Վարդապետական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ՝ որ վերաբերի առ վարդապետս, կմ առ վարդապետութիւն. կամ վարժապե տական. և կմ ուսուցչական. Խորէն. գ. գլ. 68:

Վարդապետանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդ միջ.) || վարդապետ լինել. կմ ստանալ զանուն վարդապետի:

Վարդապետանոց. ի. աւ. աց. օք: || վարդա պետարան. կամ ուսումնարան. և կամ դպրոց:

Վարդապետարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի ուր բնակին վարդապետքն. և կմ ուր լի- նի վարդապետութիւն. և ը այսմ զպրոցն վարդապետարան կոչի: 'Ի Հայր հարց. ժգ: Դարձեալ նշանակէ զգործն վարդապե տելոյ. որպիսի է բարոզն, կամ [illegible]: Նարէկ. ըէ:

Վարդապետեմ. եցի. եմ. եւ : (Ներգործ.) || ուսանել զվարդապետութիւն. կմ՛ ուսուցանել. եւ ըստ այսմ առի. վարդապետել ումեք. եւ կմ՛ վարդապետել զբանս, կամ զմակացութիւս. եւ կմ՛ զիրողին արեւմտեայ. եւ այլն: Խորէն. գ. գլ. 57. եւ 58. եւ 60: Նարեկ. իը:

Վարդապետիմ. եցայ. եայ. իլ : (վարի իբրեւ զհասարակ բայ.) || ուսանիլ. կմ՛ վարժիլ. ըստ այսմ Նարեկ. ՀԵ. 'ի քէն իսկ վարդապետեալ զամենապարգեւ կարգս եկեղեցւոյ, կմ ուսեալ:

Վարդապետութիւն. թեան : || վարդապետ գոլն. կմ՛ վարդապետական իշխանութիւն: Իսկ մերթ վարդապետելն. կմ՛ ուսուցումն. եւ կամ վարդապետական բանք : Մատ. 7. 28: եւ 15. 9: Մարկ. 1. 27: Հռովմ. 16. 17: Երբեմն եւս ուսումն. կմ՛ խրատ. եւ կմ՛ կրթութիւն: Հռովմ. 13. 4:

Վարդապետուհի. հւոյ. եաւ. եաց. եօք: || կին վարդապետող. կմ՛ ուսուցանող: Խորէն. ա. գլ. 88:

Վարդավառ. ի. իմ : || է տօն այլակերպութեան Տն՛ որ 'ի Թաբօր: Բայց գիտելի է. զի առ ժամանակօք կռապաշտութեան վարդավառ յորջորջիւր տօն ափրոդիտեայ փրփրածին չքնաղուհւոյն. ըստ որում յայնմ աւուր երեւէր այսպէս գեղեցիկ վարդից վառումն, կմ փայլումն. քանզի հեթանոսք կարծելով զնա դշխոյ փափկութեան ծաղկանց՝ մատուցանէին նմա 'ի նորին տօնին փունջս փունջս բազմութիւն վարդից՝ զարդարելով զտաճարն եւ զքաղաքն՝ ծաղկազարդ վայելչութեամբ. եւ վն այսր տօնի զնոյն ինքն զափրոդիտէ կոչէին վարդամատն եւ ոսկէծղի. կմ ունօղ զվարդագեղ մատունս. եւ զոսկիաձոյլ ծղուկս, կմ բազուկս, կամ ձեռս: Արդ՝ մեր հարքն կամեցեալ խափանել զպաշտօնս զայս, որ մինչեւ ցայնժամ տեւէր, կարգեցին 'ի նմին աւուր, որ էր վեցերորդ օր օգոստոսի, կատարել զտօն այլակերպութեան Տն. եւ վն դիպելոյ այսր տօնիս 'ի վարդավառին ափրոդիտեայ, 'ի հասարակ բարբառոյ անուանեցաւ վարդավառ. որ եւ եղեւ խորհրդաւոր. զի յայսմ այլակերպութեան քն տըն մեր արփիափայլ լուսով ճառագայթեալ՝ իբրեւ զվարդ գեղապայծառ 'ի մարմնի իւրում վառեցաւ, կմ փայլեցաւ:

Վարդարան. ի. աւ. աց. օք : || վարդենաստան. կմ տեղի՝ ուր տնկեալ կան բազմութիւնք վարդենեաց. որ եւ. առի վարդոց : Դարձեալ. վարդարան կոչի համրիչն՝ կմ Թեսպեհն, որ բաղկանայ 'ի հարիւր եւ 'ի յիսուն ողջունէ. եւ 'ի հնգետասան հայր-մերէ, զոր առեն ջերմեռանդքն 'ի պատիւ կուսին: Եւ ասացաւ վարդարան, ըստ որում իւրաքանչիւր ողջոյնքն եւ հայր մերքն շարեալ կան 'ի նմա իբրեւ զվարդս 'ի պսակի:

Վարդենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք : || Թուփ վարդի, որ է տունկ վարդաբեր :

Վարդմնի : (Նախադրիմ հոլովի.) || վարդոց. կմ տեղի վարդից. կմ վարդենեաց. ըստ այնմ Շնորհալւոյն յողբսն Եդեսիոյ:

Անուշիկ հերապաշ էին յայտնի,
որգ՝ ծաղկեցաւ 'ի վարդմնի:

Վարդոց. ի. աւ. աց. օք : || տեղի՝ ուր տնկեալ կան վարդենիք. կմ ուստի բուսանին վարդք :

Վարդուհի. հւոյ. եաւ. եաց. եօք : || կին վարդանւոյ. որ յոմանց կոչի վարդուց: Դարձեալ, է ստ յատուկ անուն, զոր դնեն կանանց :

Վարեմ. եցի. եմ. եւ : (Ներգործ.) || քարշելով. կմ մղելով, եւ կմ բռնութ առնելով տանիլ, կմ ածել, եւ կմ ընթացուցանել: ռամկ. քշէլ. կմ քշէլով տանիլ. եւ ըստ այսմ առի՝ վարել զմեքենայս. կմ զկառս. եւ կմ զգրաստ: Ծննդ. 31. 26: Ելից. 14. 25: 2. Թագ. 6. 7: Մնք. 2. 12: Եւ յայսմանէ առեալ Թ որում քն տըն մեր 'ի հոգւոյն Սրբոյ տարեալ եղեւ յանապատ՝ առի՝ վարիլ անդր 'ի հոգւոյն : Մատթ. 4. 1: Ղուկ. 4. 1: Սոյնպէս եւ լծելով աշխատեցուցանելն զեզինս 'ի հերկել զերկիր, առի վարել զնա. ըստ որում եզնավարն քշէ զնա 'ի գործել: 2. Օրին. 22. 10: Դարձեալ նշանակէ վանել. կմ մերժել. կամ արտաքսել. կմ 'ի բաց հանել: ռամկ. դուրս քշէլ. կմ դուրս ընել. կմ վռնտէլ. Խորէն. գ. գլ. 68: 'Ի վարս հարց. ժէ: Երբեմն եւս սոսկ՝ ձգել, կմ քարշել: Եւ Թ այսմ առի՝ վարել եզանց զլուծ. կմ նաւավարաց զթի. փայտաւ. եւ այլն: Մծբն. ժգ: Երբեմն եւս բռնութ արկանել. կմ ընկենուլ. եւ կմ հոսել 'ի վայր. եւ Թ այսմ լսի. վարել զլուսամբս 'ի վր Թշնամեաց, զքարինս 'ի գոգ ուրուք. եւ այլն: ռամկ. ածող ձգել. կմ թափել: Ագաթ: Իսկ երբեմն՝ հարուլ. կամ մխել. կմ սեւռել. եւ կմ վարսել. ո՛չ մինչ առի՝ վարել զցից յերկիր. զբեւեռս 'ի ներքս բանս. զսուսեր 'ի տեղի ինչ. եւ այլն: ռամկ. խօթել. կմ սոփլանմիշ ընել: Խորէն. ա. գլ. 12: եւ Ագաթ: Մերթ եւս մղել. կմ բռնութ 'ի ներքս արկանել. եւ ըստ այսմ առի. վարել զլուռն 'ի խորս. կմ յարկեղս. եւ այլն: ռամկ. փռէլ. կմ կոխէլ: Դարձեալ նշանակէ հերկել. կամ գործել զերկիր : 3. Թագ. 19. 19: Յոբ. 1. 14: Իսկ երբեմն սերմանել. կամ արկանել զսերմն յերկիր : Եսայ. 23. 16: Ղեւտ. 25. 3: Մատթ. 13. 39: Դարձեալ, նշանակէ՝ կառավարել. կմ ուղղել. կմ դարմանել : 3. Մակ. 6. 2: Իմաստ. 12. 15: Երբեմն եւս 'ի գործ արկանել. կմ 'ի գործ ածել. կմ 'ի կիր առնուլ. եւ կմ վայելել: ռամկ. խուլլանմիշ ընել. կմ բանեցնել: 1. Եզր. 3. 6: Իմաստ. 9. 3: 1. Կորնթ. 7. 31: Դարձեալ, բազում անգամ յարելով ստ 'ի բառս ինչ՝ պէսպէս կերպիւ այլայլէ զնշանակութիւն իւր. զոր տեսցես գլնի :

'Ի գերութիւն կմ 'ի գերութ վարել : || կմ գերել. ռամկ. գէրի անել: 1. Մակ. 1. 34: եւ 5. 13: Եզեկ. 30. 17:

Digitized by Google

Գեբրի վարել։ || Նոյն է ընդ վերնոյն։ Ծնն. 14. 14։

Վարել զկեանս ։ || Իբր անցուցանել զկեանս իւր. կմ կեալ։ ռամկ. տաքէլ. կմ ճէչիրմէք ըէօմիւր։ 1. Տիմ. 2. 2։ Յոբէլ 1. հար. 7։

Վարել զճանապարհ ։ || Իբր 'ի գործ արկանել. որով նշանակի ածանելով գնալ. կմ ընթանալ ընդ ճանապարհն իւր. կմ ճանապարհորդել։ Գործ. 22. 4։

Վարել 'ի խաղաղութիւն ։ || Իբր համոզել 'ի մէջ խռովելոց. կամ յորդորել զոք առ 'ի խաղաղել. և կմ ջանալ հաշտեցուցանել։ ռամկ. խաղաղէցնէլ։ Գործ. 7. 26։

Դատ վարել ։ || Իբր դատաստան առնել ։ ռամկօր. դաւայ փէննէլ։ Իսկ մերթ. 'ի դատաստանել. կմ զդատաստանս իւր յայտնել. կամ զերաշխանց իւրոց խօսել 'ի դատաստանի. որպ. առնեն ջատագովքն. կմ ատենաբանաւքն ։ ռամկ. դաւայ ընէլ. կամ դաւայ չէնկնել։ 2. Մակ. 4. 47։

Տարապարհակ վարել ։ || Իբր պահակ կալել բռնադատել. կմ մղել զոք առ 'ի գնալ 'ի տեղի ինչ։ ռամկ. անկարիայ տանիլ։ Մատ. 5. 41։

Վարել զնաւ ։ || Իբր Թիովք. կմ առագաստիւք յառաջ խաղացուցանել. կմ նաւել. և կմ նաւարկել։ Յոհ. 6. 19։

Վարել մտաց ։ || Իբր ենթադրանել. կմ վճռել. և կմ ախորժել։ Ելից. 35. 22։

Վարժ. ի. իւ. ից. իւք ։ || վարժեալ. կամ կիրթ. կմ հմուտ. կմ տեղեակ ։ ռամկ. ալըշմըշ եղած։ և Թ. այսմ առի. այր վարժ իմաստութեամբ. կմ վարժ և կիրթ պատերազմի. և այլն ։ Խորէն. ա. գլ. 1։

Վարժակ. ի. աւ. աց. օք ։ || վարժող. կամ կրթող։ Իսկ մերթ վարժեցեալ. կմ կրթեցեալ. և կմ հմուտ ։ տաճկ. [illegible] ։

Վարժանոց. ի. աւ. աց. օք ։ || տես զՎարժարան ։

Վարժապետ. ի. աւ. աց. օք ։ || պետ վարժից. Իբր նա, որ հմուտ գոլով վարժէ զոք. կմ վարդապետ. և կմ ուսուցիչ ։ Նարէկ. 'Ի չիւղափոխարան. և 'ի չիւղափոխագիրն ։

Վարժապետական. ի. աւ. աց. օք ։ || վարդապետական. կմ ուսուցչական ։ Նարէկ. 'Ի տաղսն եկեղեցւոյ ։

Վարժասէր. սիրի. աւ. աց. օք ։ || սիրող վարժութեան. կմ հմտավարժ. և կմ ուսումնասէր ։

Վարժարան. ի. աւ. աց. կմ ից. օք ։ || տեղի վարժելոյ. կմ կրթարան. կմ ուսումնարան. և կմ համալսարան ։ Նարէկ. ղԹ։ Խորէն. Բ. գլ. 26։ և Շնորհալին։

Վարժեալ ։ || տես զՎարժեալ ։

Վարժեմ. եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) || կրթել. կմ հմտացուցանել. կմ ուսուցանել։ ռամկ. ալըշտըրմըք։ Խորէն. Ա. գլ. 5։ Իսկ մերթ ուսումք ուսեալ զնի փոխանակ 'ի գործածելոյ։ ռամկ. բանեցնէլ։ ըստ այսմ 'ի Գիրս [illegible] վարժեցուցք զձեռս 'ի վեր նաւարկութե ։

Վարժեցուցանեմ. եցուցի. եցոյ. ել ։ (անցող.) || տես 'ի վերոյ զՎարժել ։

Վարժիմ. եցայ. եցաւ. իլ ։ (հոլովական և հասարակ բայ.) || կրթիլ. կմ հմտանալ. և կմ ուսանիլ ։ ռամկ. ալըշմաք։ և Թ. այսմ առի. վարժիլ իմաստութեան. կմ վարժիլ [illegible] ։ Գործ. 7. 22։ Խորէն. ա. գլ. 5։ և Բ. գլ. 72։ Երբեմն եւս առնէր ընդ իսկ փոխանակ ստանալոյ. ըստ այսմ Խորէն. Բ. գլ. 77։ Զառաքելութեան վճռեալ. և զքահանայութեան վարժելով, Իբր ստանալով։

Վարժութիւն. Թեան ։ || տես զՎարժք ։ Նարէկ. խԷ։

Վարժումն. ժման. ժմանց. ժմամբ. ժմունք ։ || տես 'ի ներքոյ զՎարժք։

Վարժք. ից. իւք ։ (անեզ.) || վարժութիւն. կմ կրթութիւն. կմ հմտութիւն. և կմ տեղեկութիւն. և ըստ այսմ առի՝ ամբողջ վարժից իմաստութեան. կմ կալ մնալ 'ի վարժս կրթութեան. և այլն ։ Նարէկ. ղԴ. և ղԹ ։ և 'ի գովեստ. և Լամբր։ Երբ յայտմանէ առեալ փոխանակ առնելոյ վարժապետ, առնի պետ վարժից ։ Նարէկ. ճԴ։

Վարիմ. եցայ. եցաւ. իլ. կմ ել ։ (ձայնակ.) || տարեալ լինիլ. կմ ածիլ. և կմ գնալ ։ Խորէն. Բ. գլ. 33։ Երբ յայտմանէ առեալ մինչ յարի առ 'ի բառս զհետ. կմ զհնի, այսպէս. զհետ վարիլ. կմ վարիլ զհնի, նշանակէ՝ զհետ երթալ. կմ հետամուտ լինիլ. կմ պնտել զհնի. և կմ հետազօտել։ ռամկ. էարդէն ընէնիլ։ 2. Մակ. 2. 31։ Ովսէ. 2. համ. 7։ 'Ի Վարս հարց. ԻԸ։ Իսկ մանաւանդ յառաջ առնել նշանակէ՝ շարունակ պատրաստակամութ առնել զգործ ինչ. կմ կենցաղավարիլ. և կմ գնալ ։ Ըստ այսմ Իմաս. 1. 4։ Ոչ բնակել 'ի մարմնի վարեցելոյ մեղօք։ Երբ 'ի Խորէն. Գ. գլ. 65. առի, որպ. Կլորդեալ յառաջագոյն վարեցան մինչև ցայժմ։ Իսկ երբեմն 'ի գործածել. կմ 'ի կիր արկանել. կամ 'ի կիր առնուլ. և ըստ այսմ առնու [illegible] դիր, որգան, վարիլ արքայութեամբ. կամ այլով անուանք վարիլ. և այլն ։ ռամկ. գուլլանըլըն ըլլալ. կմ բանեցնէլ։ Իմաս. 2. 6. և 7. 14։ Խորէն. ա. գլ. 3։ և Բ. գլ. 60։ Բայց երբեմն 'ի կիր արկանիլ. կմ 'ի գործածելն. և ըստ այսմ իմաստի՝ մինչ առի զբանից մանկբայօրէն վարիլ։ Իսկ 2. Մակ. 14. 26. ուր ասի՝ վարեաց՝ եկն վաղվաղակի առ Դեմետրիոս, նշանակէ՝ գնաց. կամ ձեպեաց ։

Վարիչ. վարչի. աւ. աց. օք ։ || վարող. Իբր նա՝ որ վարէ. կմ մղելով տանի. և կմ ածէ [illegible] ։ ռամկ. [illegible]. կմ տանօղ։ և Թ. այսմ Բարուք. 4. 27. վարիչ կոչի ած, ըստ որում զորդիսն իւրէ վարեաց 'ի բաբելոն։ Երբ յայտմանէ առեալ [illegible] վարիչ անուանի մարդկն, կամ [illegible], Թ. որում նորօք վարեն զպատուաստ ։ ռամկ. Տօրռայ։ կմ դըմէլ։ և ըստ այսմ [illegible] 'ի հին [illegible] երասանակօք և վարչօք յառաջելեալ. Դատաւորաց՝ նշանակէ կառավարիչ. կմ առաջնորդ. կմ [illegible]։ Մէք. 5. 5։ և 1. Կորն. 12. 28։ Երբեմն եւս 'ի

Digitized by Google

գործ արկանօղ. կամ 'ի գործ ածօղ. և կմ 'ի կիր առօղ: ռամկ. բանեցնօղ. կմ շուռ շանմբւ ևղօղ. ըստ այնմ Եօբէ. 16. 15: Ար դար օրինաց վճռիչք:

Վարկ. ի. իւ. ից. իւք: || է արմատ վարկանիմ բային. և նշանակէ վարկումն. կմ ենթադատութի, որ և կոչի վարկածք: ռամկ. զաննը. ըստ այնմ Խորէն. ա. գլ. 3: Զվճիռ վարկին 'ի նորին բերանոյ շնէ:

Վարկադրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || նոյն է ընդ բային վարկանիմ, այլ սահմանադրելն ընդ բային սահմանել. ըստ այնմ 'ի հին պարծագիրս, Աւ բաճական զանձն վարկադրէի՝ նշմարել զչիք աներ եղբօրն:

Վարկած. ի. իւ. ից. իւք: (մանաւանդ վասն անեզականապէս.) || վարկումն. կմ համարումն. կմ ենթադատութի. և կմ կարծիք: ռամկօրէն. զաննը: Նարեկ. խը. և ղթ:

Վարկանեմ. վարկի. վարկեաւ. ել: (Ներգործ.) || տե՛ս 'ի ներքոյ զՎարկանիլ:

Վարկանիմ. վարկայ. վարկայց. վարկցիս. վարկուցեալ. եա. իլ: (հասարակ բայ.) վարկանել. կմ համարիլ. կամ կարծել: ռամկ. զաննը ընել: Խորէն. ա. գլ. 3: և բ. գլ. 80: և գ. գլ. 29: Նարեկ. ղգ:

Վարկումն. կման. ամբ. անց. ամբք: || տե՛ս զՎարկած:

Վարկուցեալ. ցելոյ. ով. ոց. ովք: || վարկեցեալ. կմ համարեալ. և կմ կարծեցեալ: Խորէն. բ. գլ. 85: Նարեկ. ժա. և խը:

Վարկպարազի: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունայն. կմ անօտի. կմ աւելորդ. կմ անպիտան. և կմ անշահ: ռամկ. ֆուձ: Ոսկէ. 1. հտ. խթ. և խգ: Յն [illegible]: իսկ մերթ չնչին. կմ գծուծ. կմ նուաստ. կմ խոտան. և կմ արհամարհելի: Ոսկէ. 1. հտ. Է:

Վարկպարազի: (մակբայ տարապարտական.) || վայրապար. կմ ընդունայն. կմ տարապարտուց. կմ զուր: ռամկ. պօշ տէղը. կմ ֆուձ տէղը: 'Ի հին [illegible]: իսկ մերթ հարևանցի. կմ վերիվերոյ. կմ անփոյթ լինելով. կմ անհոգաբար. և կմ ըստ դիպման: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]. և կմ [illegible]: Ոսկէ. 2. հտ. ժբ: Կիւրղէ Եղեմ. Է: և 'ի Գիրս Գրիգորի [illegible]: Երբեմն ես պարզ. կմ սուտ. կմ լոկ: ռամկ. [illegible]: Ոսկէ. 1. հտ. Է:

Վարձ. ու. ու. ուց. ուք: (մանաւանդ վասն սորա յոգնականն իբրև զանեզական.) || վճարք, զոր տան ումեք յաղագս աշխատանաց իւրոց. կմ վն 'ի կիր առնլոյ զիրս նր. որպիսի է այն, զոր տան մշակաց յաղագս գործելոյ յայգւոջ. տանուտերանց յաղագս բնակելոյ 'ի տան նց. և ձիավարժից յաղագս վարելոյ 'ի ճանապարհ զերիվար նոցին: ռամկ. [illegible]. և տաճկ. հախ. կմ +իրայ: Ծննդ. 29. 15: Տօբ. 4. 15: Յակ. 5. 4: իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի, զոր տեսցես 'ի ներքոյ:

'ի Վարձու ունիմ. 'ի վարձու կալայ. կալեալ. կալայց. կալ. 'ի վարձու ունել: || և նշանակէ վարձել: ռամկօր. +իրայով բռնել: Ծննդ. 30. 16: Եսայ. 46. 6: Մատթ. 20. 1. և 7:

'ի Վարձու առնուլ: || ըստ վարձս տալով սեպհականել իւրեան զանօթս, կմ զայլ ինչ իր: ռամկ. +իրայով առնել: Ելից. 22. 15:

'ի Վարձու տալ: || ըստ զիրս իւր վճարօք տալ այլում 'ի կիր առնուլ: ռամկօրէն. +իրայով տալ. և ըստ այսմ վաշխիւ 'ի փոխ տալն զարծաթ՝ որ է չար, ասի 'ի վարձու տալ: ռամկ. [illegible] տալ: Սաղմ. 14. 5: Եզեկ. 18. 8.

Վարձս արկանել: || ըստ տալ ումեք վարձս: իսկ մերթ սակ արկանել ընդ վարձկանաց. կմ ընդ տանուտերանց, և այլն: ռամկ. պազար ընել. կմ +իրայ կէսէլ: Մատթ. 20. 2:

Վարձակ. ի. աւ. աց. օք. || կին նուագածու. կմ երգեցիկ, ըստ երգիչ. որ տարեալ լինի 'ի խնճոյս յաղագս երգելոյ: ռամկ. [illegible]: 2. Թագ. 19. 35: և 'ի հին պարծագիրս: ըստ այսմ և 'ի Խորէն. բ. գլ. 60. հարճն բակրոյ իշխանին սեփնեաց վարձակ կոչի, ըստ որում նուագէր յընթրիսն:

Վարձահատոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) || հատուցանօղ վարձուց. կամ որ տայ ումեք վարձս:

Վարձանք. անաց. օք: (անեզական.) || գին վարձելոյ. կմ վարձք: ռամկ. +իրայ, կամ հախ: Յն [illegible]: իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ օժիտ, կամ օղերձ, որ տուեալ լինի հարսին 'ի փեսայէն, կմ 'ի տանէ առն, և զի այն լինի նմա իբրև զվարձս կնութե, վն որոյ և անուանեցաւ վարձանք: տաճկ. +էպին: Ծնն. 34. 12: Ելից. 22. 16. և 17: 1. Թագ. 18. 25: Բայց եւ բերմն վարձանք կոչի նաև օժիտն, որ տուեալ լինի փեսային 'ի կողմանէ հարսին: 2. Մակ. 1. 14: իսկ Երեմ. 46. 21. ուր ասի՝ վարձանք նր 'ի նմա իբրև եզինք պարարակք՝ պարտի իմանիլ, վարձկանք նր. զի տառս՝ ի, վրիպմամբ 'ի բաց անկեալ է:

Վարձատրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || վարձս տալ. կմ վարձս հատուցանել. ըստ այնմ 'ի Վարս հարց. ժթ. Ած վարձատրեսցէ զքեզ. ըստ հատուսցէ քեզ վարձս: իսկ մերթ շնորհել ումեք զինչ փոխանակ վարձու. ըստ այնմ 'ի [illegible]. Վարձատրեա բոլորեցունց զանանց և զերանելի բարութիւն:

Վարձատրութի. թեան: || տալն զվարձս. կմ հատուցումն վարձուց:

Վարձաւոր: || տե՛ս զՎարձաւոր: 2. Եզր. 4. 5: և Մծբն. ժթ:

Վարձեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի վարձու ունիլ, ըստ վարձուք պարտաւորել զանձն ուք, կմ զիրս նր առ գործ ինչ: ռամկ. +իրայով բռնել. ըստ այնմ Լամբրօն. Այպ զնոյն ինքեանց 'ի մշակութի վարձեցին: Եւ Մծբն. ժբ. ասի՝ Այլև վարձեցին ես իւրեանց զբազում որդի բելովրայ: Դարձեալ վարձել ասի՝ վարձանս, կմ օժիտս տալով սեպհականել իւրեան զկին:

զկին։ ռամկ. ձիւնէ փոշին կին ասենք։ Ե-ւէզ. 22. 16։

Վարձիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ || է բայ հասարակ, որ կրաւորական ձայնիւ առնու ըզ հայցական խնդիր. և նշանակէ զայն ինչ, զոր ինչ բայն վարձեմ. զոր օրինակ վարձեցայ զմշակս, կամ զոռամս. կամ վարձեցաւ արծաթով զորինկայս, և այլն։ Դատ. 9. 4։ Ովս. 3. 2։

Վարձկան. ի. աւ. աց. օք։ || վարձուոր, այն նա՝ որ կալեալ լինի 'ի վարձու առ'ի ծառայել ումեք 'ի պէտս ինչ. որպ 'ի հերկել զերկիր. 'ի վարել զնաւ. 'ի պատերազմել ընդ թշնամիս. յուղեցոյց լինել ումեք. և կամ 'ի հոգալ զայլ գործ ինչ։ ռամկօրէն բանուոր. կամ օրըգով բանող մարդ։ Ելից. 12. 45։ Ղեւտ. 19. 13։ Յոհ. 10. 12։ Եւ յայսմանէ առեալ վարձկան կոչի բաղն. ըստ որում վարձուք վարեն զնա 'ի գործ աղծուել. և կամ վարձանն, զի երգիչ կլինն, ըստ որում 'ի վարձու կալեալ լինի առ'ի երգել։ Աղ. տոյ. 19. 13։ Խորէն. գ. գլ. 19։ Դարձեալ՝ վարձկան կոչի լոյն՝ զոր առնուն 'ի վարձու, իբրեւ թէ վարձական, կամ վարձելի. ըստ այնմ 2. Մակ. 11. 3։ Եւ զքահանայապետութիւն վարձկան կացուցանել։

Վարձկանական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ, որ վերաբերի առ վարձկանս. կամ առ վարձկանութիւն։

Վարձկանեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || վարձկան կալնուլ. կամ վարձել զոք։ ռամկ. բանուոր բռնել։ ըստ այնմ Լամբրոն. որք վարձկանեցան յայգեգործութիւն եկե ղեցւոյ։

Վարձկանութիւն. թեան։ || վարձկան գոլն. կամ վարձկանական ծառայութիւն։ ռամկ. բանուորութիւն։ Նարեկ. խզ։

Վարձուոր. ի. աւ. աց. օք։ || այր կալեալ 'ի վարձու. և կամ վարձկան։ ռամկ. բանուոր. Տօբ. 5. 5. և 17։ Իսկ մասնաւորապէս վարձուոր կոչի նա՝ որ վարձուք բնակի 'ի տան ուրուք. որ և ռամկ. ասի՝ կիրճուոր. և տաճ կերէն. քիրաճի։

Վարմ. ի. իւ. իւ. լօք։ || գործի հաւաքման, որ է թակարդ ինչ գործեցեալ 'ի լարից վանդակաձեւ իբրեւ զցանց. կամ ուղ զուռկան, զոր ձգեն հաւորսք 'ի լե րինս առ'ի ըմբռնել զթռչունս։ ռամկօր. ղուշ բռնելու ցանց։ Երեմ. 5. 26։ Ովս. 5. 1։ և 7. 12։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն վարմ կոչի նաև ցանցն ձկնորսաց, որ է ձուկ բռ նելու աղ. ուստի նոյնն՝ որ Եզեկ. 12. 13. անուանի ցանց. 'ի 17. 20. կոչի վարմ։

Վարմեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || վարմիւ, այսինքն թռչուն որսալ զթռչունս. և զայլ ինչ նման։ Իսկ մերթ առեալ լինի փո խանակ բային՝ որոգայթել. կամ թակար դել։ ռամկ. փուղուխը ձգել։

Վարնկենի. կամ վարնգենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || տունկ, կամ բոյս, որ տայ զվարունգ՝ այն զխիար։ Խորէն. յաշխարհագրութ։

Վարշամակ. ի. աւ. աց. օք։ || թաշկինակ. կամ դաստառակ, զոր 'ի ծոցս արկանեն առ 'ի սրբել 'ի ժամու զքրտունս. կամ ծրա րել 'ի նմա զինչ. և կամ առ'ի գործածել յայլ պէտս։ տաճկերէն. մէնտիլ։ Ղուկ. 19. 20։ Իսկ մերթ նշանակէ ղենջակն, զոր արկանեն յուսս. կամ որով զգլուխն զինա ցեալ երեսս. և այլն։ ռամկ. ... Գործ. 19. 12։ Դարձեալ՝ վարշամակ կոչի ղեն ջակաձեւ նուրբ ծածկոյթն, զոր արկա նեն կանայք զգլխով 'ի տան. ուր և յա մենայն գաւառս յեղանելն արտաքս, որ ոչ զեալ զգլուխն ժամանէ մինչև ցթիկունս՝ կամ ցմէջս։ ռամկ. լչակ։ Եւ յայսմանէ նաև լաչակաձեւ կտաւն՝ որով հրէայք պատէին 'ի հնումն զգլուխ մեռելոյն՝ վարշամակ կոչեցաւ։ Յոհ. 20. 7։ Դարձեալ՝ վարշա մակ կոչի փակեղն, կամ խոյրն, զոր 'ի հը նումն արկանէին հրէայք 'ի գլուխս իւրեանց իբրեւ զծածկոյթ։ Յուդիթ. 4. 17։

Վարշամակապատ. ի. իւ. աց. օք։ || պատեալ վարշամակաւ. կամ փաթթութեալ ղենջա կաձեւ կտաւով։ ռամկ. մէնտիլով, կամ բէզ կէրով պատած. և կամ չարշաֆով փաթթուած։ Յոհ. 11. 44։

Վարոց. ի. աւ. աց. օք։ || գործի վարելոյ, որով երբեմն նշանակի մտրակն. կամ խը թանն. ըստ որում սովոք վարեն զգրաստս. ռամկ. ղամչի. կամ նօխրէ. և ըստ այսմ ա սի՝ վարոցօք հարկանել. կամ տանջել զոք։ 'ի հին պատմագիրս։ Իսկ երբեմն գործին, որով զինչ 'ի տեղի ինչ վարեն, այն փոխն. կամ կողեն. ըստ այնմ 'ի հին պատմագիրս. Զքե րան նո գաստառակաւ լցեալ՝ վարոցօք 'ի ներքս մղէին։ Երբեմն և նշանակի թին. կամ այլ ինչ գործի. որով վարեն զնաւ։ ռամկ. նաւու թիւրէկ։ Դարձեալ մասնաւո րապէս նշանակի աղաւաղ առնուացի առ դամն ընդ որ վարի մէջն արտաքս։ 'ի հին պատ մագիրս։

Վարուժան. ի. աւ. աց. օք։ || ձուագաւկից սատարակի. կամ աղաւնւոյ, և նմանեաց. ըստ այնմ Նարեկ. 'ի մեկն. երգոց. Սրբասէր է տատրակն, եթէ դէպ լինի մեռանել վարուժանին իւրոյ՝ ոչ երբէք միաւորի ընդ այլ ումեք։ Դարձեալ՝ է սաև հաւ ինչ գազանաբարոյ՝ և որսական իբրև ըզ բազէ։

Վարուժնակ. ի. աւ. աց. օք։ || նոյն է ընդ վերնոյն։

Վարուն. (Նախդրիւ հոլովի.) || ածանցի սա 'ի վարել բայէն. որպ շարժումն 'ի շար ժել բայէն. և նշանակէ զայն, որ է վա րեալ, այն հերկեցեալ. որպիսի են անդք 'ի յանդոց։ Եւ կամ զայն, որ է 'ի գործա ծեալ. և կամ 'ի կիր արկեալ. և ըստ այսմ ձանապարհքն, որք յաճախ երթևե կութեք անցաւորաց են կոխոտեալք. և հարթ հաւասար եղեալք՝ վարուն կոչին. որպ և երբեմն կոմս։ ռամկ. փողոց բա նուկ։ Առակ. 15. 19։

Վարունգ, կամ վարունկ. վարնգոյ. ով. ոց. ովք։ || է բերք ինչ կանաչ արտադրեալ

'ի բու

'ի բուսոյ՝ նման երկայնաձիգ գդման, զոր կեղեւեալ ուտեն աղիւ. որպէս և մերթ՝ աղ ցանեալ ուտեն, կամ եփեն: ռամկ. խիար կամ խըյար. ը այնմ 'ի հին տպագրին. Եգիպտացւոց՝ զվարունգ, և զդանակ, որպէս համ ցէ՛ և կերիցէ:

Վարչութիւն. թեան: || վարիչ գոլն, կամ վարելն, կամ կառավարութիւն, և կամ առաջնորդութիւն: 'Ի գիրս պիտոյից անյայտաբար:

Վարսագեղ. ի. աւ. աց. օք: || ունող զգեղեցիկ վարս, կամ վայելչացեալ հերովք: Իսկ մերթ գեղեցկացեալ վայելուչ տերեւովք. և ոստովք. և ըստ այսմ ասի վարսագեղ ոստնի, կամ ծառ:

Վարսակ. ի. աւ. աց. օք: || բոյս ինչ ճռաւէր. իբրև զլօռ, կամ որպէս զկնիւն: Աճգամ:

Վարսակալ. ի. լի. աց. օք: || ծամակալ, զոր ածեն կանայք զհերովք գլխոյ իւրեանց կախեալ 'ի յետուստ: ռամկ. տօղդողէ, կամ սօրղուճ: Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ զոլաւ ականակապ զարդ ինչ առնացի կազմեալ յոսկւոյ և յարծաթոյ, և կամ 'ի շարից մարգարտաց իբրև զպսակ, կամ որպէս զապարօշ, ը որպէս զշքեղ կամար ճակատու. զոր տեսցես 'ի բառն խոյր: Սորա՝ կոչեցաւ սա վարսակալ, զի ածելին զսա մեծամեծք զվարսիւք գլխոյ իւրեանց յառաջոյ, կամ 'ի յետուստ. որպէս և ոմանք 'ի մարզից, ը 'ի մէջ կապանէ գլխոյ՝ առ 'ի նշան մեծի աստիճանութեան, կամ ազատութեան, որ շնորհեալ էր նոցա յարքայէ: ռամկ. [illegible]: Խորէն. ա. պր. 12: և բ. պր. 7: և 'ի հին տպագրին:

Վարսանդ. ի. աւ. աց. օք: || ամանդիտոռն: և ասացաւ վարսանդ, ըստ որում յաճախ վարեն զնա 'ի սանդն: ռամկ. վարսանդ. կամ հաւանի կոճ:

Վարսավէր. վիրի. աւ. աց. օք: || ծագիսա 'ի վարսավիրել բայէն. որպէս պատուէրն 'ի պատուիրելոյն. և հրաւէրն 'ի հրաւիրելոյն. և նշանակէ սափրիչ, կամ գերծիչ. ը արուեստաւոր, որ զգլուխս՝ և զծնօտս մարդկան 'ի հերաց սրբէ: Եւ զի 'ի սրբելն յատուկէ նմա զհերս վարսից հատանելով իբրթէ վիրաւորել, կամ աւերել, վասն որոյ կոչեցաւ վարսավէր, ը վիրաւորիչ, կամ աւերիչ վարսից: ռամկ. պէրպէր: Դատ. 16. 19: Եզեկ. 5. 1:

Վարսավիրակ. ի. աւ. աց. օք: || նոյն է ը վերնոյն:

Վարսավիրեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || սափրել, կամ գերծուլ: որ է փոքրել զհերս, ը ածելեօք հատանելով 'ի բաց ձգել: ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]:

Վարսաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունող զբազմահեր, և զխիտ վարս, կամ գիսաւոր: Իսկ մերթ ձոխացեալ թաւ և խիտ տերեւովք, կամ լցեալ տերեւալից ճիւղովք, որպիսիք են ոմանք 'ի յոստոց, կամ 'ի մեծամեծ ծառոց, որք յաղագս սաստիկ սաղարթալից, և ստուախիտ լինելոյ՝ հովանի առնեն շուրջանակի յընդարձակ միջոցս, յոր

մէ և առաւօտուն եզև զհովանաւորն վարսաւոր կոչել. և այս՝ թէ ծառ իցէ, և թէ այլ ինչ: ռամկ. [illegible], կամ [illegible]: 3. Թագ. 14. 23: 2. Օրին. 12. 2: Երեմ. 11. 16: ըստ այսմ է և Եզեկ. 28. 16. ուր ասի. 'ի լեռնէն այ իջոյց զքեզ. քերովբէ վարսաւոր, ը հովանաւոր:

Վարսաւորիմ. եցայ. եայ. իլ: (կրաւորական.) || վարսաւոր լինել. ը բազմութեան հերաց լցեալ լինել: ռամկօր. [illegible]: Իսկ մերթ՝ սաղարթախիտ լինել. և կամ տերեւալից ոստովք ձոխանալ: Լամբրոն:

Վարսեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || հարստել, ը հարկանելով սեւեռել, կամ մխելով բեւեռել զմի ինչ ընդ միւսն. որպէս զցից ընդ գետին, կամ ընդ որմ. զնիզակ ընդ երկիր, զբեւեռ ընդ տախտակ. և այլն: ռամկ. [illegible]: Դատ. 4. 21: և 5. 26: և 16. 13: Սոկր. 2. հատ. ը:

Վարստական. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս 'ի բառն Վարստական:

Վարսք. վարսից. սիւք: (անեզակ.) || ծամ. կամ հերք գլխոյ՝ թէ երկայն իցեն. և թէ կարճ. թէ արանց իցեն, և թէ կանանց: ռամկ. [illegible]. կամ գլխու մազ: Ղեւ. 19. 27: Թուոց. 6. 5: 2. Մակ. 7. 7: Երգ. 5. 2: Իսկ մերթ նմանութեամբ վարսք կոչին թաւ և խիտ տերեւք. կամ սաղարթալից ճիւղք ծառոց՝ ը որում են նմանք իբրև զհերս, յորմէ և այսպիսի ծառքս անուանին վարսաւորք: Պարզել, անդրադարձաբար վարսք անուանին ճաճանչք, կամ նշոյլք լուսաւորաց, ըստ որում իբրև զգէսս արձակին 'ի նոցանէ: ըստ այնմ Յոբ. 38. 32: Զգիշերավարն 'ի վերայ վարսից իւրոց ածիցես, իբրթէ 'ի վերայ ճաճանչից իւրոց:

Վարտիք. եաց. եօք: (անեզական.) || ագանելիք բարձից և երանաց. որ և ռամկ. կոչի [illegible]: Դան. 3. 21. և 94: և 'ի հին տպագրին:

Վարք. ուց. ուք: (անեզական.) || ծագի սա 'ի վարել բայէն իբրև արմատ նո. և նշանակէ՝ վարմունք. կամ կենցաղավարութիւն, և կամ բոլոր ընթացք կենաց մարդոյ, յորում են գործք, և արարք նորա բովանդակին: Յոբ. 7. 1: և 1. Պետ. 2. 12:

Վարքոյ. ի. իւ. ից. իւք: || է բառ այլազգական՝ և նշանակէ՝ նաւակ. յոր մտեալ անցանեն ընդ ծով: ռամկօրէն [illegible]: Յայսմաւուրս:

Վաւաշ: || տե՛ս զՎավաշ:

Վաւաշեմ: || տե՛ս զՎավաշեմ: Խորէն. բ. պր. 60:

Վաւաշոտ: || տե՛ս զՎավաշոտ: Լամբրոն:

Վաւաշոտիմ: || տե՛ս զՎավաշոտիմ:

Վաւեր. ի. աւ. աց. օք: || արժանաւոր. կամ օրինաւոր. կամ ըստ պատշաճի արարեալ. կամ օրինաւորապէս կատարեալ. և կամ ընդունելի. ռամկ. [illegible]: և ըստ այսմ ասեն, կամ անուանութիւն վաւեր կոչի յոր

Digitized by Google

ժամ ըստ օրինաց եկեղեցւոյ , կամ ըստ պահանջման պայմանին է վճարել . որոյ ներհակն կոչի անվաւեր ։

Վաւերական . ի . աւ . աց . օք ։ || այն զոր , որ է վաւեր . կմ՝ արժանաւոր . կմ՝ ընդունելի . և կմ՝ հաստատուն ։ ռամկ . չէրի ։

Վափառ ։ || տե՛ս 'ի բառարանի յատուկ անուանց ։

ՎԵ

Վեգ . եգի . իմ .ից . իւք ։ || նոյն է ընդ բառիս վէգ . տե՛ս և հեգն ընդ բառին հէգ ։

Վեհ . ի . իմ .ից . իւք ։ || գերազանց . կմ՝ գերագոյն , կմ՝ վսեմ . կմ՝ մեծարգի . և կամ աւագ ։ Խորէն . Բ . գլ . 12 ։ Նարէկ . Ը ։ և Ժ՟Է ։ և 'ի գործ . խոսին ։

Վեհագոյն . գունի . իմ .ից . իւք ։ || գերագոյն . կմ՝ գերազանցագոյն . կամ վսեմագոյն . կմ՝ բարձրագոյն . կմ՝ փառաւորագոյն . և կմ՝ ազնուագոյն . և ըստ այսմ ասի՝ վեհագոյն բնութիւն . կմ՝ վեհագոյն լինիլ քան զայսն , և այլն ։ Նարէկ . 'ի գործ . Խորէն . Ա . գլ . 15 ։ Ոսկէ . 1 . հռոմ . ի՟ը ։

Վեհազն . ազին . ամբ . ազինք . ազանց . ամբք ։ || նա՝ որոյ ազն , այսինքն ազգն է վեհագոյն . կամ մեծազգի . և կամ ազնուազարմ ։ 'ի ճառընտիրս ։

Վեհանձն . անձին . անձանց . ամբք ։ || ունօղ զվեհանձն . կմ՝ մեծանձն . կմ՝ մեծափառ . և կմ՝ գերամեծար ։

Վեհանձնեայ . նէի . իմ . ից . իւք ։ || նոյն է ընդ վերոնոյն ։

Վեհանձնութիւն . թեան ։ || վեհանձն գոլն . կմ՝ մեծանձնութիւն . կմ՝ վեհափառութիւն . և կմ՝ մեծարգոյութիւն ։

Վեհապետ . ի . աւ . կմ՝ իմ . աց . օք ։ || վեհագոյն պետ . կմ՝ գահերէց ։

Վեհաւէտ ։ (Նախադրիմ հոլովի .) || աւաւել վեհ . կմ՝ վեհագոյն . կմ՝ առաւելագոյն ։

Վեհափառ ։ (Նախադրիմ հոլովի .) || ունօղ զվեհագոյն փառս . կմ՝ վսեմացեալ փառօք . կմ՝ գերափառ . կմ՝ մեծափառ . և կմ՝ մեծապատիւ ։ Նարէկ . Լ՟Գ ։

Վեհափառութիւն . թեան ։ || վեհափառ գոլն . կմ՝ վեհագոյն փառաւորութիւն . կմ՝ գերափառութիւն . և կմ՝ մեծափառութիւն ։

Վեհեր . ի . աւ . աց . օք ։ || նոյն է ընդ բառին վեհերոտ . տե՛ս վաղվաշն ընդ բառին վաղվաշոտ . Թ այնմ . Ոսկէ . 1 . հռոմ . ի՟զ ։ Յոր ժամ զանդոյլ և վեհեր լինիցի աշակերտն ։

Վեհերեմ . եցի . եա . էլ ։ (չէզոք .) || տե՛ս զՎեհերոտիլ ։ 'ի Գիրս պիտոյից անյաղթին ։

Վեհերիմ . եցայ . եայց . իլ ։ (Հայնակրաւ .) || տե՛ս զՎեհերոտիլ ։ Ոսկէ . 1 . հռոմ . Ի ։ և Լամբրոն ։

Վեհերոտ . ի . իմ . ից . իւք ։ || տարապայմանեալ . կմ՝ զանդագկոտ . կմ՝ հեղգասիրտ . կմ՝ խօթամիտ . և կմ՝ պղերգ ։ ռամկ . անճրկոծ . կմ՝ ուշէնքը եղօղ . կմ՝ թէմպէլ ։ Հռոմ . 12 . 11 ։ 'ի վկայս հարց . ի՟է ։ և Լամբրոն ։ Իսկ մերթ լսէր . կմ՝ վհատեալ . կմ՝ կարճամիտ . կմ՝ վատասիրտ . և կմ՝ երկչոտ ։ ռամկ . վախկոտ ։

Վեհերոտի . տւոյ . եաւ . եայց . եօք ։ || առանձին սա 'ի բառէս վեհեր . տե՛ս ակերտին 'ի բառէն ոսկր . և օտարոտին 'ի բառէն օտար ։ և նշանակէ զայն զոր , զոր ինչ վեհերոտն . և Թ այսմ սակս , վեհերոտի զառնիլ բարձրագունիցն պատուէոյ ։

Վեհերոտիմ . եցայ . եայց . իլ ։ (Հայնակրաւ .) || վեհերոտ լինել , կամ տարամիլ , կմ՝ զանդագիլ , կամ պղերգանալ , և կմ՝ հեղգալ ։ ռամկ . ուշէնքը ըլլալ . կմ՝ թէմպէլ ։ Իսկ մերթ լքանիլ սրտիւ , կամ կարճամտիլ . կմ՝ վատասրտիլ . և կմ՝ զանգիտել ։ ռամկ . վախճնել ։ ըստ այսմ Մծբն . ժԹ ։ Որպէս վեհերոտեալք տրտմէին 'ի միջոցի նեղութեանց , մի ուրեմն կերպիւ կարճամտեսցեն ։

Վեհերոտութիւն . թեան ։ || տե՛ս 'ի ներքոյ ընդ Վեհերութիւն ։

Վեհերութիւն . թեան ։ || վեհերոտութիւն . կմ՝ տարտամութիւն . կմ՝ զանդագութիւն , կմ՝ հեղգութիւն , կմ՝ պղերգութիւն ։ ռամկ . խուշնէքը ըլլալը . կմ՝ թէմպէլլիք ։ Ոսկէ . 1 . հռոմ . ի՟զ ։

Վեհութիւն . թեան ։ || վեհ գոլն . կմ՝ գերազանցութիւն . կմ՝ վսեմութիւն . կմ՝ մեծափառութիւն , և կմ՝ մեծանձնութիւն ։

Վեղար . ի . աւ . աց . օք ։ || կնգուղ , որ է պար կամ և գլխանոց կախեալ զթիկամբք աբեղայից , և այլոց ոմանց , զոր 'ի պիտոյս պահու կրկնեալ յառաջ կոյս արկանեն զգլխով ։ ռամկ . եաս հիւլը ։

Վեշ ։ || նոյն է ընդ բառիս վէց . զի տառս շ . և ց՝ ուրեք ուրեք փոխադրին ընդ միմեանս ։

Վեշապատիկ ։ || տե՛ս զՎեցապատիկ ։ 'ի Գիրս պիտոյից անյաղթին ։

Վեշտասան . ից . իւք ։ || է անուն բացարձակ թուոյ . և նշանակէ տասն և վեց . ըստ այսմ ասի՝ վեշտասան , իբրև թէ՝ վեցտասան ։ 2 . Մնաց . 13 . 21 ։

Վեշտասանամեայ . էի . իմ . ից . իւք ։ || նա՝ որ է վեշտասան ամաց ։ ռամկ . փոնըլթիօ փարըշան ։ Իսկ մերթ՝ այն որ ունէ միայն զամս վեշտասան . կմ՝ որ եղեալ է 'ի վեշտասան տարիս ։ ռամկ . փոնըլթիօ փաշին եղօղ . կմ՝ փոնըլթիօ պաշին եղած ։

Վեշտասաներակ . եկի . աւ . աց . օք ։ || է ըստ ատակյան անուան թուոյ , և նշանակէ զվեշտասանին զատակարգ ։ Եւ կմ՝ սոսկ զտասն և վեցն ։

Վեշտասաներորդ . ի . աւ . աց . օք ։ || է անուն դասական թուոյ , և նշանակէ ըզվերջինն վեշտասանից դասաւորեցելոց ։ 1 . Մնաց . 24 . 14 ։

Վեշտասանեքեան , կմ՝ եքին . եցուն . կմ՝ ե . ցունց . եքումբք ։ (անեզական .) || է անուն թուական , որով նշանակի խառնուած վեշտասանից , կմ՝ վեշտասանն մի ըստ միոջէ ։

Վէր ։ || վարկ սոսկ բառ . զմասնիկ բաղադրական . և 'ի յօդելն ընդ բառս ունի զզօրու

մապատիկ նշանակութիւն. զի երբեմն նշանակէ 'ի վեր, որգոն, վերաբերել. ցի 'ի վեր բերել: Վեր ընծայել. այսինքն 'ի վեր ընծայել: Իսկ երբեմն 'ի վերոյ, կամ 'ի վեր անդր, զոր օրինակ վերաճառեալ, ցի 'ի վերոյ ճառեցեալ: Երբեմն եւ 'ի վր. որպար վերանստեալ 'ի վիմին, ցի նստեալ 'ի վր վիմի: Վերահասու, ցի 'ի վերայ հասանօղ: Մերթ եւ վերստին. զոր օրինակ. Վերանորոգել, ցի վերստին նորոգել: Վերատնկել, ցի վերստին տնկանել: Դարձեալ. նշանակէ 'ի վերուստ, որգոն, վերատեղալ, ցի 'ի վերուստ տեղալ: Երբեմն եւ գեր, կամ յոյժ, կամ առաւել, զոր օրինակ վերապատուել, ցի գերապատուել: Վերապատուելի. ցի յոյժ պատուելի: Իսկ երբեմն յարի 'ի բառս' սոսկ առ 'ի զարդ. որգոն, վերաձայնել, ցի ձայնել, կամ կոչել: Վերահանգուցանել, ցի հանգուցանել: Եւ զայս ամ ըստ տեսցես 'ի յառաջիկայ բառսդ: Բայց գիտելի է, զի 'ի բարբառս մեր նկայս, եւ յայլս բազումս յաճախելն զբաղադրական մասնիկս զայս, ոչ է 'ի սովորութիւն. վն զի բառնայ զքաղցրութիւն շարադրութեանց: Այլ եթէ պիտոյ լիցի վարիլ մակբայիւ, կամ այլով մասամբք բանի. զի առաւել վայելուչ է ասել. վերստին ծնանիլ, կամ վերստին ծնունդ քան վերածնանիլ, կամ վերածնելութիւն:

'Ի վեր: (մակբայ տեղական.) || 'ի վերնակողմն կոյս, կամ 'ի վերնագոյն տեղի. եւ կամ 'ի բարձունս, որոյ ներհակն կոչի 'ի վայր. եւ ըստ այսմ ասի 'ի վեր համբառնալ. 'ի վեր մատչիլ. կամ 'ի վեր նայիլ. եւ այլն: ռամկ. վեր: Սաղմ. 23. 7: Ղուկ. 14. 10: Իսկ մերթ 'ի վերոյ, կամ բարձրագոյն, կամ գերագոյն. զոր օրինակ. որ 'ի վեր է քան զնս քեանս, կամ քան զամ միտս. եւ այլն: Փիլիպ. 4. 7: Եբր. 6. 16: Երբեմն եւ ունի զգօրութիւն մակբայիս, անդր, ցուցանելով զառաւելութիւն վերին կողման. զոր օրինակ, 'ի գօտիածոցն եւ 'ի վեր. կամ 'ի քսան եւ 'ի հինգ ամենից եւ 'ի վեր: որ է քսան ու հինգ տարուէն անդին: Թուոց. 4. 3. եւ 39: 4. Թագ. 3. 21:

'Ի վեր անդ: (մակբայ տեղական.) || 'ի վերագոյն տեղւոջ, կամ 'ի վեր անդր: ռամկ. վերը: 2. Մակ. 10. 36:

'Ի վեր անդր: (մակբայ տեղական.) || 'ի վերագոյն տեղի, կամ 'ի վեր կոյս: ռամկ. դէպ 'ի վեր. եւ ըստ այսմ ասի 'ի վեր անդր արագաթեւ ոլացեալք: Իսկ մերթ վարի նրբեւ զներգոյական. եւ նշանակէ 'ի վերագոյն տեղւոջ, կամ 'ի վերոյ: ռամկօր. վերը: եւ ըստ այսմ նման մինչ ասի 'ի վեր անդր գրեցաք:

'Ի վեր բերեմ. բերի. բեր. ել: (ներգործ.) || 'ի վեր ածել. կամ վերաբերել: Իսկ մերթ 'ի լոյս ածել. կամ յայտնել. եւ կամ բացայայտ ցուցանել. ըստ այնմ 2. Մակ. 2. 31. Զկարգն խորհրդոց խորագիտաբար 'ի վեր բերել:

'Ի վեր ելանեմ. ելի. ել: || վերանալ, կամ յառնել: ռամկօր. վեր ելլել: Իսկ մերթ յայտնի լինել, կամ իմացեալ լինել, եւ կամ ծանուցանել: ռամկ. բանը մէջտեղ ելլել. կամ բանը ծախուիլ: ըստ այնմ. 2. Թագ. 17. 19: եւ Երեմ. 38. 27: Եւ ոչ ել 'ի վեր բանն:

'Ի վեր երեւիլ: || տես զվեր երեւիլ: Խորէն. Գ. գլ. 60: Բայց Եբր. 12. 15. ուր ասի. մի ոք արմատ դառնութեան 'ի վեր երեւեալ նեղիցէ, առեալ լինի ներգործաբար, եւ նշանակէ 'ի վեր երեւեցուցեալ, կամ 'ի վեր բուսուցեալ: որոյ փոխանակ. 2. Օրին. 29. 18: դնի 'ի վեր բուսեալ, ցի բուսուցեալ:

'Ի վեր հանեմ. հանի. հան. ել: (ներգործ.) || բերել 'ի վեր կոյս, կամ վերացուցանել 'ի բարձունս: Իսկ մերթ' զծածուկ ինչ յայտնել, կամ ծանուցանել, եւ կամ ցուցանել: ռամկ. բանը վեր հանել, կամ բանալ. եւ կամ բանը ծախել: ըստ այնմ 1. Թագ. 10. 16: եւ 13. 23: Զբան թագաւորութեան ոչ եհանն նմ 'ի վեր, կամ հօր իւրում ոչ եհան 'ի վեր: ըստ այսմ է եւ Ղեւտ. 5. 1: եւ Առակ. 10. 18:

Վերաբաշխ: || տես զՄակբաշխ:

Վերաբերեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || 'ի վեր բերել, կամ 'ի վեր ածել, կամ վերացուցանել, եւ կամ բարձրացուցանել. եւ ըստ այսմ ասի վերաբերել զոք 'ի ծովէ, կամ յերկնիս: 'ի Շարականս: Եւ 'ի Վարս հարց. ք. ուր ասի, իսկ որք չափով վերաբերին 'ի բարին, ցի աստիճանաբար վերանան: Իսկ մերթ' 'ի վեր մատուցանել, կամ 'ի նորոգ արտաքս հանել: ռամկ. դուրս փուլ. ըստ այնմ 'ի Շարականս. Երկիրս դղրդեալ վերաբերէ զննջեցեալսն: Երբեմն եւ 'ի վր բերել, կամ 'ի վր ածել. կամ յաւելուլ 'ի վր: ռամկ. վրայ բերել: ըստ այնմ Յովհ. 2. հատ. լա: Այս զմխիթարութեան վերաբերէ: Եւ 'ի Շարականս ասի. Զերեսուն հոգւոյն տօնեմք, վերաբերեալ ած խոստովանիմք, ցի եւ 'ի վր բերեալ, կամ յաւելեալ' խոստովանիմք ած: Իսկ մերթ 'ի վր իւր բառնալ, կամ յինքն կրել. ըստ այնմ 'ի Շարականս. Սաբեկայ ծառոյն վերաբերեալ խոյ յողջակէզ: Երբեմն եւ 'ի վեր բառնալով բերել, կամ ածել, եւ ըստ այսմ նման մինչ ասի վերաբերել զնուէրսն 'ի մէջ սեղանն. Լուծերն: Դարձեալ' նշանակէ' վերստին բերել, կամ ածել զինչ անդր' ուր էր յառաջագոյն. որպէս այն 'ի Շարականս. 'ի հոգւոյն վերաբերելք' որք յընդհանուր աշխարհ սփռեալք, ցի բերեալք վերստին յեկեղ: Իսկ երբեմն նշանակէ առաւրել, կամ միաւորեցուցանել. կամ պատկանեցուցանել. եւ ըստ այսմ նման մինչ ասի վերաբերել 'ի մի պատճառ. կամ այն ինչ, որ վերաբերի առ այս, ցի առաւրի, կամ պատկանի: 'Ի Գիրս Քերթողի Յածաբանին:

Վերաբերութիւն. թեան: || 'ի վերբերումն, կամ 'ի վեր ածումն, եւ կամ վերացուցումն: Իսկ մերթ' 'ի վեր բղխումն, կամ արտաքս

հանութիւն։ Դարձեալ՝ 'ի վր բերումն, կմ յաւելումն։ Երբեմն ևս 'ի վր իւր բար ձումն, կմ կրումն, և կմ յինքն առնելն։ Եւ մերթ 'ի վեր բառնալով բերելն, կմ ածելն զինն 'ի տեղի ինչ, որպէս, զսրբ նշխարսն 'ի քաղաքն. յորմէ և այսպիսի բեր մանն հանդէսն՝ վերաբերութի կոչի։ 'Ի ծա ծագիրսն։ Իսկ մերթ վերստին բերումն, կմ անդրէն ածելն։ Եւ մերթ պատկա նումն, կմ առատրութի, և կմ այն ինչ, որ վերաբերի առ քեզ, կմ առորոգի զինե քէ. Ի Գէրս Գրէգ. Ածաքանն։ ըստ այսմ և 'Ի Նչյսէկսն 'ի գլ. չորսին, իմ առատրեալք, կմ առորոգելիք մարմնոյ՝ կոչին վերաբե րումն, որ է վերաբերութի։

Վերաբերուսեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ 'ի վեր բառեալ, կմ վերընձիւղեալ. կամ ար տաքս բղխեալ, և կմ շատացեալ։ 'Ի շա րականոցն։

Վերագայիմ. եալ. եայց. իլ։ (Ձայնաւոր.) ‖ գալ 'ի վերուստ, կմ գալ 'ի վեր, կմ վե րաբերիլ, և կմ եկաւորիլ. ըստ այսմ Նա րէկ. գլ. 'ի նոյն տաճար վերագայիլ նշա նին սիյ։ Եւ 'ի շարականոցն ասի. Եւ Թաղ ցեղ վերագայլինիկիլ 'ի տեղւոջն սրբուէ։

Վերագիր։ ‖ տես զՎերնագիր։

Վերագոյն. գունի. իէ. ից. իւք։ ‖ վերնա գոյն. կմ գերագոյն, կմ վեհագոյն, և կմ գերազանցագոյն։ ռամկ. խիստ խօսքան. և ըստ այսմ ասի՝ վերագոյն են քան ըղ մեզ, կմ քան զայլ առաքինութիւս. և կմ հանուրց հեւսիսականաց վերագոյն. և այլն։ Խորէն. գ. գլ. 68։ 'Ի Հայր հարց. ժդ։ և Շնորհալին։

Վերագոյն. կմ վերագոյնն. և կամ վերա գոյնք։ (մակբայ տեղւոյն.) ‖ 'ի վեր անդր, կմ 'ի վերոյ. ռամկ. վէրը. զոր օրինակ. վե րագոյն ցուցանէ, կամ վերագոյնն ասէ. կամ վերագոյնք նշանակէ։ Եբր. 10. 8։ Խորէն. ա. գլ. 20։ Նարէկ. խա։ Յովհ. 2. հատ. լ։

Վերագոչեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք. և մերթ ներգործ.) ‖ 'ի վեր գոչել, կմ 'ի բարձունս աղաղակել, կմ դէպ յերկինս կար դալ. կամ բարբառիլ. ըստ այսմ 'ի շա րականոցն. Մանկանցն զձայնն քեզ վերա գոչեմք։ Իսկ մերթ 'ի վերուստ գոչել, կմ 'ի կանուխ ժամանակաց հրաւիրել, կմ կան խաւ ազդել, կմ յառաջագոյն ծանուցա նել, ըստ այսմ 'ի շարականոցն. Փայտ կենաց զոր վերագուշակաց իմաստունն. կմ զորպի սայիսս վերագոչեաց ձայն բարբառոյ։

Վերագուշակեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ 'ի վերուստ, կմ 'ի կանուխ. ժամանակաց գուշակել, թ ծանուցանել։

Վերագուշակիչ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ 'ի վերուստ. կմ կանխաւ գուշակօղ. կամ նախապատմօղ. ըստ այսմ Յովհ. ։. հատ. լա։ Քն. գալստեանն վերագուշակիչք, և և քարոզք էին։

Վերագրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ 'ի վերոյ գրել. կմ 'ի վեր անդր նշանագրել. ռամկ. չէթ գրել։ Նարէկ. գ. է. և ծգ։ Լամբրոն։

իսկ մերթ՝ գրել 'ի վր. կմ մակագրել. Խորէն. ա. գլ. 15։ և գ. գլ. 51։ Մերթ ևս զինն ումեք համարիլ. կմ ընծեռել. կմ մատուցանել. կմ վերընծայել. և կամ կարգել. ըստ այսմ Լամբրոն. Զիւրն առա քինութի զնմ նմա վերագրէ։ և յայլ ուր ասի. Զմեզ 'ի կեանս, կմ յորդեգ րութեն չնորհս վերագրեաց։ Լամբրոն. և 'ի Շարականոցն։ ըստ այսմ է և այն. Զմար գիկ վերագրեաց խաչակից իւր և վկայ, թ համարեցաւ. կմ կարգեաց։ Դարձեալ նշանակէ՝ առակ գրել. կամ գրելով յօ րինել։

Վերագառնամ. դարձայ. ձիր. նալ։ (ընդ. միջ.) ‖ տես զՎերադարձիլ։ Հյն. ոչէ։

Վերադասեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ 'ի վերոյ դասել. կմ կարգել։ Նարէկ։

Վերադարձ. ի. իէ. ից. իւք։ ‖ վերստին դար ձօղ. կմ անդրէն դարձ առնօղ։ Իսկ մերթ վերստին դարձումն. կմ վերադարձութի։ 'Ի Շարականոցն։

Վերադարձիմ. եալ. իլ։ (ձայնաւոր.) ‖ 'ի վեր դառնալ. կմ վերստին դարձ առնել. և կմ միաւանգամ գնալ 'ի տեղին. ուր յա ռաջագոյն էր։

Վերադարձութի. թեան։ ‖ վերստին դար ձումն. կմ անդրէն գալն 'ի նոյն տեղի. կամ 'ի նոյն կարգ. յորում էր յառաջա գոյն։

Վերադիտեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ 'ի վերուստ, կմ 'ի վր կալով դիտել. և կմ առնել զդիտողութի, կմ զվերատեսչութի։ ռամկ. նէզարէթ ընել։

Վերադիտօղ. տողի. իէ. աց. օք։ ‖ վերակա ցու դիտօղ. և կմ վերատեսուչ։ ռամկօր. նէզարէթ։ և ըստ այսմ վերադիտօղ կոչին ե պիսկոպոսունք. կմ իշխանականք առաջ նորդք, ըստ որում միշտ դիտեն զժողո վուրդս, կամ զհնազանդեալս իւրեանց։ Նարէկ. 'ի գլ. առաջ։ և 'ի Վարդն Եկեղեցւոյ։ և Լամբրոն։

Վերադիր. դրի. իէ. աց. օք։ ‖ 'ի վր եդեալ կմ բարդեցեալ. և կմ յաւելեալ. և ըստ այսմ ամ իր. որ կայ 'ի վր իրիք. կմ յա րի 'ի նա, ասի նմա վերադիր. ուստի և դիմորոշականն տառքս՝ ս. դ. ն. թ որում յաւելեալ լինին 'ի վերջս բառից՝ վերա դիր անուանին։ Իսկ մերթ՝ մանաւանդ 'ի յոգնականականն՝ նշանակէ 'ի վր դնումն. կմ վերադրութի. կմ 'ի վր յաւելումն և կմ բարդութի. և ըստ այսմ Ղևտ. 7. 34. Երբունսն զոհին, թ փեղն զորացմունս, ըստ որում եդեալ լինէր 'ի վր ձեռաց քահանային առ 'ի ընծայել ամ կոչեցաւ երբունս վերադրոյ. կամ թէ վերադրու թե։ Իսկ մերթ դ բայի շարակցի այս պէս. վերադիր առնել, և նշանակէ վերա գրել զոր տեսցես 'ի կարգն իւրում։ Դարձեալ՝ ըստ ուսմնրադրաց վերադիր կոչին մասնաւոր անուանքն, որոնք ամն ա ռեղական թոյլն առաւելուն քան զամն ըստ նակայն. քանզի արտադրական ամն, որ էական

ըստ հռոմայեցւոց յաւուրս ընթացից նորա ՟ է 365 ՟ օր: իսկ լուսնի ամիս, որ է չափ երկոտասան նորմանց նորա, է 354 ՟ օր. որ յայտնապէս յաւաւելուածս պակասի մետասան աւուրբք: Արդ. կոչեցան սոքա վերադիրք, ըստ ո֊րում առ ըստ ամէ եդեալ զնա 'ի վ֊ր մի֊միանց՝ բարդեսցին. վ֊ն զի մինչ սկսանիցին թուել զայսպիսի աւուրս՝ գտանեմք յա֊ռաջին ամին յաւելեալ մետասան օր. վ֊ն որոյ և վերադիրն մետասան կոչի. իսկ մինչ յերկրորդ ամին դարձեալ յաւելեն ընդ նոյն մետասան աւուրքն՝ բարդեմք զնա 'ի վ֊ր առաջին մետասանիցն. ասա վերա֊դիրն ամին երկրորդի լինի՝ 22: իսկ 'ի գալ երրորդ ամին յաւելեալ լինին և այլ մե֊տասանք, զորս և յարադրեմք 'ի վ֊ր քսան և երկուցն, որով լինի թիւն 33. յորմէ քան կանոնի 'ի բաց եդեալ զերեսունն, մնան երեք աւուրք. վ֊ն որոյ վերադիր ամին երրորդի է 3: Արդ՝ ըստ այսմ օրի֊նակի բարդելով վերադիր չորրորդ ամին լինի՝ 14: Հինգերորդ ամին՝ 25: Վեցերորդ ամին՝ 6: Ըստ այսմ կանոնի մինչև ցինն և տասն երորդ ամն, յորում փոխանակ մետասան աւուրց յաւելուն երկոտասան օր. և լի֊նի վերադիրն . 30: քանզի յամին յառաջ ընթացս բաց 'ի մետասան աւուրց՝ գոյին ժամք և րոպէք, որք 'ի մի հաւաքեալ լինին և տասն ամաց, առնեն զմի օր. վ֊ն այնո֊րիկ յինն և տասներորդ ամին յաւելեալ լինին երկոտասան աւուրք. և ոչ մետա֊սան. որով և վերադիրն լինի՝ 30. իսկ 'ի քսաներորդ ամին դարձեալ լինի վերա֊դիրն մետասան, յորմէ ըստ վերոգրեալ֊ բացդ յառաջանալով՝ ժամանէ վերստին մինչև ցերեսունն, և այսպէս շրջի մշտն֊ջենաւորաբար:

Վերադրեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || 'ի վ֊ր դնել. կմ 'ի վ֊ր յաւելուլ. կմ բար֊դել. և կմ յարադրել: ռամկ. վրայ դնել. կմ վրան աւելցնել: ըստ այսմ Ոսկե. Հռ. հոմ. ոչ եւս այլ ինչ վերադրեալ: և 'ի Ժ֊մ֊ ասի՝ Զերկուսն միայն խոստովանեցան, և զերրորդն ոչ վերադրեցին, զի ոչ յա֊ւելին 'ի վ֊ր:

Վերադրութիւն. թեան: || 'ի վ֊ր դնելն. կամ 'ի վ֊ր յաւելուլն. կամ բարդութիւն. կմ յարադրութիւն. և կմ առաւելութիւն: Նոր. բռ.:

Վերազգենում. զգեցայ. ցի՛ր. ու֊ել: (Ներ֊գործ.) || զգենուլ 'ի վերայ. և կմ կրել յինքն. ըստ այնմ Ոսկե. 1. Կոր. ...: Համ֊դերձեալ էր զասացեալսն վերազգենուլ:

Վերաթևեմ. եցի. եա. եալ: (չէզոք.) || 'ի վեր թռչել. կամ 'ի վեր սլանալ. կմ 'ի բար֊ձունս դիմել. և կմ թռչելով վերանալ: Նոր. բռ.: 'ի Շարակնոցի:

Վերաթռիչ: (Նախադրիւ հոլովի) || 'ի վեր թռչող. կմ 'ի վեր սլացող:

Վերաթռուցեմ. թռուցեալ. իլ: (Ձայնակր.) || առնել զվերաթևել:

Վերախնդամ. || առնել զվերախնդալ Ոսկ. 1. Կոր. ...

Վերածագօղ. գողի. իւ. ող. օք: || 'ի վեր֊բուսու ծագող. կամ 'ի բարձանց ճառա֊գայթօղ: ըստ այնմ 'ի Շարակնոցի. Փառք վերածագողին զլոյս:

Վերածածկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || արկանելով 'ի վ֊ր ինչ զինչ ծածկել. կմ ինչ ծածկութիւն սքօղել: Նոր. բռ.:

Վերածածկութիւն. թեան: || վերին ծած֊կութիւն. կմ ծածկելն 'ի վերուստ. կամ ծածկոյթ որ առնի զինչ. և կմ զգաստու֊թիւն: Նոր. բռ.:

Վերածեմ. ածի. եր. եալ. ածեա. եք: (Ներ֊գործ.) || 'ի վեր ածել. կմ 'ի վեր հանել. կմ վերացուցանել. և կմ բարձրացուցա֊նել. և ըստ այսմ առի. վերածել զոք 'ի ծո֊վէ. կմ 'ի խաւարէ: 'ի Շարակնոցի: իսկ մերթ 'ի վերայ ածել. կմ 'ի վ֊ր բերել. և կմ 'ի վ֊ր յարել:

Վերածնեմ. եցի. եա. եղ: (Ներգործ.) || վերստին ծնանիլ. կմ միւսանգամ ծնն֊դեամբ նորոգել. կմ 'ի լոյս ածել. Ըստ այնմ 'ի ծոմագիրսն. վերածնեալ զմեզ մկր֊տութեամբ սրբոյ հոգւոյն: Եւ 'ի Շարակնոցի. առի. Իշխանութեամբ Սբ. հոգին այսօր վերա֊ծնեալ զազգս մեր:

Վերածնութիւն. թեան: || 'ի վեր ածումն. կմ 'ի վեր հանումն. և կմ վերաբերութիւն:

Վերականգնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի վեր կանգնել. կմ 'ի վեր կացուցա֊նել. և կմ յարուցանել: ռամկ. վեր կանգ֊նեցնել: Նոր. բռ.: և 'ի Շարակնոցի:

Վերակարգեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || կարգել 'ի վերագոյն աստիճան. կմ դասա֊կարգել. և կմ կացուցանել: 'ի Շարակնոցի.

Վերակարգամ. ացի. ա. ալ. (Ներգործ.) || կարգաւ 'ի վերուստ. և կմ սոսկ կոչել. և ըստ այսմ առի 'ի Շարակնոցի. վերակար֊դալ զմեզ յօգնութիւն:

Վերակացու. ցուի. աւ. աց. օք: || 'ի վ֊ր կա֊ցող. կմ 'ի վ֊ր կացեալ. և ընդհանրա֊պէս այն ամենայն, որ 'ի վ֊ր իրիք կայ. որպ. ձեռնասուն 'ի վ֊ր մնակչաց. հեծեալն 'ի վ֊ր ձիոյ. զարդն 'ի վ֊ր զարդարեցելոյն: ռամկ. վրան կեցող. կմ վրան եղածը: 'ի Ղուկ. հարց. Է: և 'ի Նախնեաց: Եւ յատկապէս առեալ մասնաւորապէս նշանակէ զնա, որ կայ 'ի վ֊ր պաշտամանն իրիք. և ըստ այսմ առ֊հասարակ տեմ գործակալք. որք կարգեալ կան 'ի վ֊ր գործոյ ինչ իրիք զգուշութ և զկառավար, վերակացու կոչին: Ելից. 5. 14: 4. Թագ. 22. 9: Այնպէս և անառակք, և անձնեկալք յորջորջին վերակացու֊աց: ռամկ. վէքիլխարճ: Ծննդ. 43. 19. և 2. Թագ. 13. 17. Առաջնորդք, կմ կառա֊վարք՝ վերակացու ժողովրդեան: 1. Թեսաղ. 5. 12: Խորէն. Գ. պր. 57. ըստ այսմ և զինուո֊րապետք, կմ զօրագլուխք՝ վերակացու զօ֊րաց: Թուոց. 31. 48: Մարզպանք, կամ ըն֊դհանուր, նախարարք, քաղաքապետք, և առ֊հասարակ տեր ատեանք և ատեանք ամին վերակացու գաւառաց, կմ քաղաքաց, աշ֊խարհաց, տանուտէրաց, և այլն: Առակ. 23. ?:

Խորէն. Աշ. պր. 16։ և Դ. գր. 58։ Դատաձեռաղ մատենադարանի նշանակէ՝ պաշտպան. կամ ջատագով. կմ խնամակալ. և կմ տեսուչ ։ Ծննդ. 15. 1։ Իմաստ. 5. 17։ Եսայ. 37. 35։

Վերակացութիւն. թեան ։ || տեսչութիւն. կմ գործակալութիւն. կմ առաջնորդութիւն. և այլ ևս իշխանութիւն և պաշտօն վերակացուի ։ 'Ի Գիրս Գրիգորի Աստուածաբանի ։ Իսկ մերթ պաշտպանութիւն. կմ ջատագովութիւն. կմ խնամակալութիւն. և կամ առաջնութիւն ։ Ոսկէ. 2. հռով. լթ։ Կիւրղի Եղիշ. Դ։

Վերակենդանանալեմ. եցի. եա. ել ։ (չէզոք.) || վերստին 'ի կենդանութիւն մտանել. կմ վերստին կենդանանալ. և յարութեամբ՝ յառնելն 'ի մեռելոց՝ վերակենդանանալ կոչի. և ըստ այսմ 'ի Նարեկ. լԴ. ասէ զՔնէ լինելոյ 'ի կենդանութիւն. Անճառեալ զանօրինակաբանացն զմիւրկանաւորն զոնահարութիւն, ամծայես վերակենդանացելոց, այսինքն յարուցեալ 'ի մեռելոց ։

Վերակենդանացուցումն. զման. ման. մանց. մամբք ։ || վերստին դարձումն 'ի կենդանութիւն. կմ վերստին կենդանութիւն, և կմ յարութիւն 'ի մեռելոց ։

Վերականեմ. եցի. եա. ել ։ (չէզոք.) || 'ի վեր ականել. այսինքն 'ի վեր հայել. կմ 'ի բարձունս դիտել. կմ դէպ 'ի յերկինս հայել ։ ռամկ. վեր նայիլ. 'ի Ճառընտրի ։

Վերակոչեմ. եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) || կոչել վերստին, կմ 'ի վեր. և կմ կոչմամբ ածել ։ ըստ այսմ 'ի Ճառընտրի, վերակոչեաց զամենեսեան 'ի մահուանէ յանմահութիւն ։

Վերակրկնեմ. եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) || վերստին, կմ անդրէն կրկնել ։

Վերակրկնութիւն. թեան ։ || վերստին կրկնութիւն. կմ անդրէն կրկնելն ։

Վերահայեցողութիւն. թեան ։ || 'ի վերուստ հայելն. կմ 'ի վեր հայեցումն. կմ նկատումն վերնոց. կմ երկնայնոց ։ Նարեկ. լԳ։

Վերահայեաց ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || 'ի վեր հայեցող. կմ նկատող վերնոց. և կմ դիտող երկնայնոց ։ ըստ այսմ Լամբրոն. ոչ մարմնականն աչօք, այլ իմացող՝ և վերահայեաց մտօք զնա նկատեալ տեսանէք ։

Վերահայեցեմ. եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) || 'ի վեր նայելով հայցել. կմ 'ի վերուստ խնդրել. և ըստ այսմ մաղթելն զնմն յայս ասէ վերահայցել ։ 'ի Ճառընտրի ։ Մերթ ևս վերստին հայցել ։

Վերահանդուցանեմ. դուցի. դո. ցանել ։ (անցող.) || 'ի վեր ածելով հանդուցանել. կմ դիւրել նեղելոց. և կմ անդորրել ։ 'ի Ճառընտրի ։

Վերահսաու ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || 'ի վեր հասանող խելք. կմ դիտակ. կմ տեղեակ. և կմ հմուտ. տանձնեայ. քննողք ։ Խորէն. Դ. պր. 57։ և Լամբրոն ։

Վերաձայնեմ. եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) || վերագոչել. կմ քարոզել. կմ կարդալ. և կմ բարբառել ։ ռամկ. կանչել ։ Նարեկ. Հե։ և Լամբրոն ։ Իսկ մերթ կոչել. կմ յորջորջել. և կմ անուանել, և ըստ այսմ ասէ՝ վերաձայնել զքեզ տէր, կմ դատաւոր ։ Ցն ողբ ։ և Լամբրոն ։

Վերաձայնութիւն. թեան ։ || գոչումն. կամ աղաղակ. կմ բարբառ. և կմ քարոզումն ։ Լամբրոն ։ Իսկ մերթ կոչումն. կմ յորջորջումն. և կմ անուանումն ։

Վերաձգօղ. ողի. իւ. աց. օք ։ || 'ի վերուստ ձգող. կմ 'ի վեր ընկեցող ։ ռամկ. վերէն նետող. կմ վեր նետող ։ Իսկ մերթ 'ի վեր քարշող. կմ 'ի վեր առող ։ Դաւրժել. նշանակէ զնա՝ որ ձգէ՝ ցը տարածէ 'ի վերայ բոլոր զլուխ, և ըստ այսմ ած կոչի վերաձգող երկնից. ըստ որում ըստ առաքելոյն՝ ձգեաց 'ի վերայ մեր զերկինս որպէս զխորան ։ 'Ի Ճառընտրի ։

Վերաձատեմ. եցի. եա. ել ։ (ներգործ.) || 'ի վեր անդր ձատել. կամ բացայայտելով պատմել. և կամ առաւ՝ վճռել ։ Նարեկ. և Լամբրոն ։ Մերթ ևս վերստին ձատել ։

Վերաճումն. ճման. ճմամբ. անց. ամբք ։ || 'ի վերաճումն. կմ զարգացումն. կմ յառաջխաղացութիւն. և կմ առաւելութիւն ։ 'ի Հար Հարց. Դ ։ Վերամարտիկ ὑπέρμαχος

Վերամբարձ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || 'ի վեր ամբարձեալ. կմ 'ի վեր բարձրացեալ. և կմ 'ի վեր կալեալ. և ըստ այսմ ասէ, վերամբարձ ձեռամբ, կմ պարանոց. և այլն ։ Իսկ մերթ բարձր՝ կմ գերակայ. և կամ գոռոզ. և ըստ այսմ ասէ՝ վերամբարձ միտք. կմ վերամբարձ ամբարտաւանութիւն ։ Իսկ մերթ վարի երբեւ զմակերայ. և նշանակէ 'ի վեր ամբառնալով. կմ 'ի վեր ունելով ։ ռամկ. վեր վերցնելով. և ըստ այսմ ասէ, վերամբարձ առնել. կմ վերամբարձ կրել զնա. որպէս զկերակուր, զգեստներ. և այլն ։ 'Ի Հար Հարց. Ժ Դ։ և Ցն ողբ ։ Իսկ մերթ 'ի վեր ամբարձեալ լինելով. կմ 'ի վեր բարձր բառնալով. և ըստ այսմ ասէ՝ վերամբարձ գնալ. կմ թռչել. և կմ վերամբարձ ձիարշաւ. Եզեկ. 3. 15։ և 'ի հին տարրագիրս ։

Վերամբարձակ. ի. աւ. աց. օք ։ || 'ի վեր ամբարձող. կամ 'ի վեր բարձրացուցանող ։ ռամկ. վեր վերցնող ։ Իսկ մերթ 'ի վեր ամբարձեալ. կմ 'ի վեր բարձրացեալ. և ըստ այսմ վերելակն, կմ հեծեալն, վերամբարձակ կոչի, ըստ որում ելանէ 'ի վերայ ձիոյ ։

Վերամբարձահան ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || Նա՝ որ 'ի վեր ամբառնալով, կմ վերացուցանելով հանէ զայլս ուրեք. և ըստ այսմ վերամբարձահան անուանեալ ։ Մծբ. Ժ Թ։

Վերամբարձեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք ։ || 'ի վեր ամբարձեալ. կմ 'ի վեր բարձրացուցեալ. և կմ վերացեալ ։ ռամկ. վերցուցած ։ Աճառ. և 'ի Ճառընտրի ։

Վերամբարձիչ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || Նա՝ որ 'ի վեր ամբառնայ զինչ, կմ վերացուցիչ ։ ռամկ. վեր վերցնող ։ Լամբրոն ։

Վերամբարձութիւն. թեան ։ || վերամբարձ գոլն.

գոլն. կմ' 'ի վեր ամբարձումն. կմ' վերացումն. կմ' բարձրութիւն. և կմ' վսեմութիւն: Նարէկ. հէ. ձը. ղդ. և ղզ:

'Ի Վերայ: || տե՛ս 'ի կարգս ՒՆԻ տառին զկնի բառին 'ի վեր:

'Ի Վերայ հասանել: || տե՛ս 'ի բայն հասանել:

'Ի Վերայ բերել: || 'ի վերայ ածել. կմ' յաւելուլ: Խորէն. բ. գլ. 89:

Վերանամ. ացայ. ցի՛ր. անալ: (ընդ. միջ.) || 'ի վեր ելանել. կմ' բարձրանալ. և կամ համբառնալ: Ծննդ. 17. 22: Ելից. 14. 19: Գործ. 1. 11: ըստ այսմ և աւուրք համբառնալոյն քո՛ւ ո՛ն մերոյ յերկինս՝ ասին աւուրք վերանալոյ: Ղուկ. 9. 51: Իսկ մինչ ասի՝ վերանալ մտօք, երբեմն իմանի յափշտակիլ մտօք. կմ' 'ի զարմացման լինել: Իսկ երբեմն բարձրամտիլ. կմ' փքանալ սրտիւ. կմ' գոռոզանալ: Ոսկէ. 1. հապ. ժը: Վերացեալ նշանակէ՝ բարձեալ լինել. կմ' 'ի բաց բառնիլ. և ըստ այսմ ասի՝ վերանալ ո՛ն յումեքէ. կմ' վերանալ պսակաց 'ի գլխոյ. և այլն: Խորէն. բ. գլ. 65. և գ. գլ. 68: ἀναλαμβάνομαι.

Վերանկարեմ. եցի. եա՛. ել. (ներգործ.) || նախանկարել. կմ' նկարագրել. կմ' տպաւորել. և կմ' ձևացուցանել: Նարէկ. 'ի գովեստ խաչ. նշանի:

Վերանորոգեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || վերստին նորոգել. կմ' 'ի նորոգութիւն ածել. կմ' զխանգարեալն յառաջին որպիսութիւն դարձուցանել: 'Ի Շարականս:

Վերանուիրեմ. եցի. եա՛. ել: || տե՛ս զՎերընծայել:

Վերանստիմ. տայ. տեալ. իլ: (ձայնակր.) || նստիլ 'ի վր. և կմ' բազմիլ. և ը այսմ ասի՝ վերանստեալ յաթոռ. կմ' 'ի վիմի. և կմ' յաւանակի: 'Ի Շարականս:

Վերանցեալ. ելոյ. ելով. ելոց. ելովք: || 'ի վեր անցեալ. կմ' վերակարգեալ. կմ' գերազանցեալ. և կմ' գերագոյն: 'Ի Գիրս Դիոն-Բի անուանցն:

Վերաշրջական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ շրջի 'ի վերին տեղւոջ. կմ' վերաբերի առ վերին շրջանս. որպիսիք են թաւալմունք կամարաց երկնից. և յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ՝ երկնային. կամ վերնական, կմ' գերակայ. ըստ այսմ Նարէկ. ղդ. վերաշրջական՝ հրաշափառ խորհրդոյ պատկեր:

Վերաչափութիւն. թեան: || չափումն վերնոց, կմ' երկնայնոց. ո՛պ՝ աստեղաց, երկնային պարունակաց, կմ' բարձրութե օդոյ: Խորէն. յաշխարհագրութէ:

Վերաչուեմ. եցի. եա՛. ել: (չէզոք.) || 'ի վեր չուել. կմ' փոխիլ 'ի բարձունս. և կամ վերանալ. ըստ այսմ Նարէկ. 'ի գով. խաչին. Թևօք թեթևութե հոգւոյն սլացեալ յիմանալեան վերաչուեցեր:

Վերապատուէլի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || մեծագոյն յարգութե պատուելի. և կմ' մեծայարգոյ:

Վերապատուեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգոր.) || գերապատուել, ք գերագոյն մեծարանօք պատուել. կմ' յոյժ յարգել. և կամ մեծապէս փառաւորել: Յհ ոսկ: և 'ի Շարականս:

Վերառաքեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || 'ի վեր առաքել. կմ' վերընծայել. կամ յղել: ռամկ. վէր ղրկել: 'Ի Շարականս:

Վերառեալ. ելոյ: || 'ի վեր առեալ. կամ 'ի վեր ընկալեալ. կմ' վերացուցեալ. կամ բարձրացեալ. և կամ բարձեալ: 'Ի Շարականս:

Վերառուցեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || 'ի վեր առնուլ. կմ' վերացուցանել: Ոսկէ. 'Ի Վերջաբանութեան:

Վերասահմանեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգոր.) || 'ի վերին. կմ' 'ի նախկին ժամանակաց սահմանել. կմ' կարգել. և կմ' նախանկարել: Նարէկ. ղզ:

Վերասլանամ. ացայ. ացի՛ր. անալ: (ընդ. միջ.) || 'ի վեր սլանալ. կմ' վերաթռչել. և կմ' թռչելով վերանալ: ռամկ. վէր թռչիլ: Նարէկ. 'ի յիշատակարան: և Յհ ոսկ:

Վերաստեղծեմ. եղծի. ծեր. եա՛. ել: (ներգործ.) || վերստին ստեղծանել. կմ' վերստին կազմել, կմ' ձևացուցանել: 'Ի Շարականս: Իսկ մերթ հնարել: ըստ այսմ 'ի Գիրս Դաւթի անյաղթին. Որչափ ինչ մերս վերաստեղծէ մտածութիւն:

Վերաստեղծում. ստեղծի. ծեր. ուլ: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Վերաստեղնեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || 'ի վեր, կմ' վերստին ստեղնել. ք բողբոջեցուցանել, կմ' բուսուցանել:

Վերասքօղեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || արկանելով 'ի վերայ զծածկոյթ ինչ սքօղել. կամ շրջապատելով ծածկել: Նարէկ. ղզ:

Վերատեսուչ. սչի. աւ. աց. օք: || նա՛ որ վերակացու լեալ՝ տեսչութի առնէ՝ կմ' վերադիտող. կմ' հոգաբարձու. կմ' խնամակալ. և կմ' պաշտպան: Նարէկ. 'ի գով. առաքելոց: և Լամբրոն: Իսկ մերթ տնտես՝ կմ' մատակարար: Նարէկ. ծզ:

Վերատրական. ի. աւ. աց. օք: || վերատրեալ. կմ' որ վերատրի, ք հատուցանի: Իսկ մերթ վերատրող. կմ' հատուցանող. և կամ տուօղ իւրաքանչիւրոց ըստ պատշաճի: 'Ի Գիրս Գրիգորի Ածաբանին:

Վերատրեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || վերստին տալ. կմ' անդրէն դարձուցանել. և կամ հատուցանել: Մերթ ևս 'ի վր ածել. և կմ' յաւելուլ: Սակայն բայս այս հազիւ երբեք 'ի գործ ածի:

Վերատրութիւն. թեան: || վերստին տալն. կմ' հատուցումն: Իսկ մերթ 'ի վր յաւելումն. կամ յաւելուած: 'Ի Գիրս Գրիգորի Ածաբանին:

Վերարկեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || ը վերարկուաւ արկանել. կմ' սքօղել. կամ ծածկել. ը այսմ Նարէկ. եր. Հանճարեղքն վերարկեսցեն զամօթս իւրեանց:

Վերարկու. կուի. աւ. աց. օք. ‖ Այն զգեստ, զոր արկանեն ՚ի վերայ առ ՚ի ծածկել. և ըստ այսմ ծածկարան անկողնոյն՝ կոչի վերարկու նորա։ ռամկ. եօրղան։ ՚ի Գիրս Ծննդոց։ Սոյնպէս և ծածկոյթն, զոր արկանեն կանոյք զանձամբ, կամ զգլխով՝ վերարկու ասի. ըստ այնմ Ռութ. 3. հատ. Է. Կին յոր ժամ բաց գլխով կանգնի՝ վաղվաղակի վերարկու արկանէ զխուացն։ ռամկ. Գլխու ծածկոց։ Ըստ այսմ և հանդերձն, զոր արկանեն ՚ի վերայ ձիոց ընդ թամբիւք նոցա, վերարկու անուանի։ ռամկօրէն. Չուխօզ։ Բայց մասնաւորապէս վերարկու կոչի ձորձն, զոր արկանեն մարդիկ զանձամբք իւրեանց առ ՚ի ծածկել. և մանաւանդ այն, զոր առնուն ՚ի վերայ պարեգօտին, զի կոչոյին՝ իբրև զվերջին ագանել իք։ ռամկ. Վերայի լաթ. կամ Լացապայ. կամ Եաղմուրլուխ. կամ Փէրաճի. և այլն։ Եզեկ. 22. 27։ Սաղմ. 101. 27. և 103. 6։

Վերարկութիւն. թեան։ ‖ ՚ի վերայ արկումն ըզգեստու. կամ այլ ինչ իրի. կամ ագանումն. և կամ ծածկութիւն։ Նարեկ. ԺԸ։

Վերարձակութիւն. թեան։ ‖ ՚ի վեր արձակումն. կամ առաքումն. կամ ՚ի վեր գնացումն. կամ ՚ի վեր ելումն. և կամ հանումն։ և ըստ այսմ ասի՝ վերարձակումն աւուրց. կամ շնչոյ։ Նարեկ. կա. և ձբ։

Վերացեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ ամբարձեալ. կամ բարձրացեալ։ Բայց ըստ փի լիսոփայից նշանակի առաւել այն զգեստ, որ մեկնեալ և զատուցեալ է յնիւթականէն, որ ունի զանեալ, որպէս ներհակաբար թանձրացեալ կոչի այն զգեստ, որ նշանակի ենթակայիւն հանդերձ. և ըստ այսմ վերացեալ անուանեսցի զատեալ. արդարութիւն, մարդկութիւն. անձնաւորութիւն. և այլն։ Իսկ թանձրացեալ՝ զայսպիսիք. արդար. մարդ. անձն։

Վերացումն. ցման. մամբ. մանց. մամբք։ ‖ ՚ի վեր ելումն, կամ բարձրացումն. և կամ համբարձումն։

Վերացուցանեմ. ացուցի. ացո. անել։ (ան ցող.) ‖ ՚ի վեր առնուլ. կամ ամբառնալ զինչ. կամ բարձրացուցանել, կամ բառնալ. և կամ ՚ի բաց բառնալ։ ռամկ. վերցնել։ 4. Թագ. 2. 1։ և 6. 7։ Եսայ. 53. 11. և 12։ Իսկ յայս մանէ առեալ ՚ի վերաքաղելով ասացեալն զարմիւն նաւուն, ասի՝ առաւաստ վերացուցանել։ ռամկօր. Եէլքէն բանալ։ ՚ի Ճառընտր. ԺԴ։

Վերափոխեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ ՚ի վեր փոխել, կամ ՚ի բարձունս տանել, և կամ բարձրացուցանելով յերկինս տանիլ։ ՚ի Ճառընտր։

Վերափոխիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Ձայնական.) ‖ փոխիլ ՚ի վեր, կամ փոխադրիլ ՚ի բարձունս, կամ յերկինս։ ՚ի Ճառընտր։

Վերափոխումն. խման. մամբ. մանց. ամբք։ ‖ փոխումն ՚ի վեր, կամ փոխադրութիւն ՚ի բարձունս, կամ յերկինս։

Վերաքարոզ։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ քարոզող, կամ հռչակող. ըստ այնմ Ոսկ. 1. հատ. ԼԷ. Բազում համարձակութիւն է բանն և վերաքարոզ լինելոյ՝ բարեգործին։

Վերաքարոզեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ Մեծապէս կամ յայտնապէս քարոզել, կամ հռչակել. և կամ հրատարակել։ ռամկ. չափ ընել։ Նարեկ. ՚ի Գովք. խաչ։ և Ոսկ. 1. հատ. ԼԷ։

Վերբերական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ վերաբերական. կամ այն զգեստ, որ վերաբերի առ ինչ. կամ որ վերաբերէ զեր ինչ. և կամ վերբերիչ։ Բայց ըստ հին քերականաց վերբերական կոչին անուանք, որք բերեն, կամ ցուցանեն զնմանութիւն, կամ զհաւասարութիւն. որպէս, որքան. այսպիսի. այնչափ. այսքան։

Վերբերիչ. րչի. աւ. աց. օք։ ‖ վերաբերող. այս ՚ի վեր բերող, կամ ՚ի լոյս ածող, կամ յայտնի ցուցանող։ Իսկ մերթ ՚ի վերայ իւր բարձող, կամ կրող. և ըստ երկուցս ևս նշանակի այն, որ ասի ՚ի ճառընտրն զՔ(րիստո)ս հրաշակերտն սահակայ. Վերբերիչ վարուց բարեաց։

Վերբերութիւն։ ‖ Նոյն է ընդ բառին վերաբերութիւն, այսինքն պարզամտութիւն ընդ բաւուին պարզամտութիւն։ Նարեկ. ՀԷ։

Վերբերումն։ ‖ տես զՎերաբերումն։ Նարեկ. ՚ի Գովք. խաչին։

Վերբերող. ողի. իւ. աց. օք։ ‖ Նոյն է ընդ բառիս վերբերիչ, որ է ՚ի վեր բերող, կամ ՚ի լոյս ածող։ Իսկ կամ բարձող, կամ կրող. ըստ այնմ ՚ի ճառընտր. բերելով զբոլորեցուն զվերբերողդ, այս կրելով յինքեան զբարձողդ ամի, որ է որդին միածին։

Վերելակ. կամ վերելեակ. ակի. աւ. աց. օք։ ‖ ՚ի վեր ելանող, կամ ամբարձող։ Իսկ յայս մանէ առեալ մասնաւորապէս նշանակէ զհեծեալն, կամ զձիաւորն. ըստ որում յայտնի է նմա ելանել յերիվար։ ՚ի Ճառընտր։ Սոյնպէս և քա՝ ըստ որում ելեալ բազմեցաւ ՚ի վերայ խաչին, այսինքն հեծեալն ՚ի վերայ երիվարի, այլաբանութեամբ վերելեակ կոչի։ Իսկ ևս վերելեակ ասի նաւաստուն. զի որում ելեալ մտանէ ՚ի նաւ. Դարձեալ նշանակէ զգործիս ՚ի վեր ելանելոյ, կամ զվերելս. և ըստ այսմ առ եկեղեցականս վերելեակ կոչեն սաղմոսքն պարտանակէնք յաւիտենորդ կանոնին, ըստ որում բաւական ՚ի նոցանէ են սաղմոսք աստիճանաց, իբր թէ վերելից։ Դարձեալ, ՚ի հնումն պայծառ սաղմոսասացաւ ՚ի վերայ աստիճանաց եկեղեցւոյ. իբր ՚ի վերայ վերելից. յորմէ և կոչեցան վերելեակք։

Վերելակեմ. եցի. եա. ել։ (Չէզոք.) ‖ վերելակ լինել, կամ ՚ի վեր ելանել։ ռամկ. վեր ելլել. և ըստ այսմ ասի՝ ամբարձեալ կոչեցեալ ՚ի պատուհանն, կամ յայլ տեղի ինչ. ՚ի հեծ աղաւնակերս։ Իսկ մերթ հեծանել, կամ ելեալ նստիլ ՚ի ձի, կամ մտանել ՚ի նաւ։ ռամկ. հեծնել։ ՚ի հին պատմագիրս։

Վերելեակ։ ‖ տես զՎերելակ։

Վերելք. ելից. իւք։ (անեզական.) ‖ ՚ի վեր ելումն, կամ ճանապարհ ՚ի վեր ելանելոյ.

Նարեկ.

Նարեկ. խը։ և Շնորհալին։ և Լամբրոն։

Վերերգեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || երգել 'ի վեր, կամ վերապատմելով նմանագել ումեք զօրհնութիւնս, և կամ երգաբանել. 'ի շարականս։

Վերերեւիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Հայնակր.) || 'ի վեր երեւիլ, կամ 'ի վեր ելանել, կամ բուսանիլ, և կամ բղխիլ։ Նարեկ. կե. և ղէ։

Վերերեւոյթ. ութի. իւ. ից. իւք։ || վերին, կամ արտաքին երեւոյթ. կամ երեւք իրաց, որ և կոչի մակերեւոյթ. և ըստ այսմ առ՝ գտանել միայն զվերերեւոյթն. 'ի գիրս Տօ-ւոբէնց։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ առ երեսս, կամ ոչ 'ի ներքուստ և 'ի սրտէ, և կամ վեր 'ի վերոյ, ըստ այնմ 'ի Հոր հարց. իա. Զանեցի կաւոյն վերերեւոյթ, և ակամայ։

Վերընդունակ. ի. աւ. աց. օք։ || 'ի վերայ իւր ընդունօղ, կամ բարձօղ. կամ 'ի վեր ունօղ, կամ 'ի վեր բարձօղ. և ըստ այսմ 'ի Նարեկ. ղզ. խաչն կոչի վերընդունակ քն։

Վերընդունիմ. իլ։ || տես զՎերընկալնում։

Վերընծայեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || 'ի վերընծայել. կամ մատուցանել 'ի բարձունս. և կամ նուիրել։ Նարեկ. ղթ։

Վերընկալ. ի. աւ. աց. օք։ || 'ի վեր իւր ընկալնօղ. կամ 'ի վեր բարձօղ. և կամ յինքն կրօղ. և ըստ այսմ խաչն, և որք ծածկին ասին վերընկալք քն։ Աճգոբ։ և 'ի շարականս։

Վերընկալնում. ընկալայ. կա՛լ. նուլ։ (Ներգործ.) || 'ի վեր ընկալնուլ. կամ կալնուլ. և կամ ունիլ. ըստ այնմ. Նարեկ. 'ի գովս առաք. Զընակութիւն վեհին զփակեալս վեր ընկալայք։

Վերընկալուչ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || վեր ընկալ. կամ ընդունակ, և կամ ընդունօղ. և ըստ այսմ առ, վերընկալուչ լինել ապականաց, կամ փառաց։ 'ի հին պատմագիրս։

Վերընձիւղեմ. կամ վերընծիւղեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ։) || 'ի վեր ընձիւղել. կամ 'ի վեր բողբոջել։

Վերընձիւղիչ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի վեր ընձիւղօղ. կամ բողբոջօղ. և կամ 'ի վեր բուսուցանօղ։ Նարեկ. 'ի գովս առաք։

Վերընձիւղումն. կամ վերընծիւղումն. ղման. մամբ. մանց. մամբք։ || 'ի վերընձիւղումն. կամ 'ի վեր բողբոջումն։ Լամբրոն։

Վերին. վերնոյ. վերնումն. ով. ոց. ովք։ || այն տեղ, որ 'ի վերոյ է, կամ վերնային. և կամ վերնագոյն. որոյ ներհակն կոչի ստորին։ ռամկ. վէրի։ Ծննդ. 40. 17։ 2. Օրէն. 24. 6։ Իսկ մերթ եթերական. կամ երկնային. և կամ երկնաւոր։ Կողոս. 3. 2։ Նարեկ. հէ։ Բայց մինչ առ՝ զվերինն ներքին առնել, և զներքինն վերին, նման է վեր 'ի վայր շրջել։ ռամկ. ներքեւ վրայ ընել։ 2. Մակ. 9. 8։

Վեր 'ի վայր։ (մակբայ.) || 'ի վեր և 'ի վայր. կամ առ և անդ. կամ յամ տեղւոջ. և կամ յամ ուրեք։ Ոսկէ. 1. հատ. է։ Եւ 1. հատ. ժէ. առ. որ զյօղհանն ես երանելի վեր 'ի վայր շրջեցէ. թէ յամ ուրեք 'ի մէջ բերէ։ ըստ այսմ ոճի է, և 1. հատ. իժ. ուր առ, 'ի վեր և 'ի վայր զվկայութիւնս տարաբերէք։ տաճկ. Եօգարը աշաղը։ Գործել բաղում անգամ վարի առ ընդ բայի այսմ, վեր 'ի վայր շրջել. կամ վեր 'ի վայր կործանել. և նշանակէ զվերին կողմն ստորին առնել. որով բազում անգամ նշանակի ամենևին խանգարել, շփոթել. և ապականել զնա։ ռամկ. ներքեւ վրայ ընել։ Ոսկէ. 1. հատ. ը։

Վեր 'ի վերոյ։ (մակբայ.) || առ վերին կողմամբ, կամ առերեսաք. կամ մակերեւութաբար. և կամ ոչ 'ի խորս իջանելով. և ըստ այսմ առ՝ վեր 'ի վերոյ արկանել զհնձն. կամ զարմատս. և կամ վեր 'ի վերոյ տնկել, սերմանել. և այլն։ ռամկ. Էրէօւէն։ Ոսկէ. 2. հատ. է։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ՝ հարևանցի՝ կամ վերերեւութաբար. կամ առանց ունելոյ զփոյթ. կամ ոչ 'ի սրտէ և ոչ իսկութե, այլ իբր առաւօք. և ըստ այսմ առ, վեր 'ի վերոյ ողջունել, խօսիլ. կամ յարգել. և կամ վեր 'ի վերոյ և ակամայ առնել զգործ ինչ։ ռամկ. Էրէսանը. կամ ճըրնճըղը։ 'ի Հոր հարց. ժա։ Իսկ երբեմն վարի իբրև զանուն, և նշանակէ զայն, որ լինի առաւկանէ, կամ որ է հարևանցի. կամ վերերեւութական. և կամ կեղծական։ ռամկ. [illegible]. և թէ այսմ առ, վեր 'ի վերոյ բանիւք խնդալ, կամ գովել. և այլն։ 3. Մակ. 3. 11։

Վերլուծական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ինչ, որ վերլուծանէ, կամ յորում իմն վերլուծեալ լինի. թէ բաժանի 'ի մասունս, որպիսիք են ըստ փիլիսոփայից տանիք 'ի նախադասութեանց, կամ 'ի ձեռնարկութեանց. ոպ այս, մարմին մարդոյ բաժանի 'ի միս, յոսկերս, 'ի ջիլս, յերակս, և 'ի ներարգս. իսկ արձանդ այդ ոչ բաժանի. յապարբեմն ոչ է մարմին մարդոյ։ 'ի գիրս տրամբ. անդաղբին։ Իսկ մերթ մեկնական, կամ բացատրական։

Վերլուծանեմ. լուծի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || զբաղադրեալ ինչ լուծանել, կամ բաժանել 'ի մասունս, որպէս՝ զմարմին մարդոյ յոսս, 'ի ձեռս, 'ի գլուխ, և այլն։ Եւ կամ ըստ փիլիսոփայից զառաջարկութիւնս, թէ զնախադասութիւնս 'ի յեզերս, որք են բառքն։ 'ի գիրս տրամբ. անդաղբին։ Գործել՝, նշանակէ՝ մեկնել, կամ պարզել, և կամ բացատրել։ Յնորդին։

Վերլուծեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || նոյն է ընդ վերնոյն։

Վերլուծութիւն. թեան։ || լուծումն, կամ բաժանումն բաղադրեցելոց 'ի մասունս, ոպ մարմնոյ 'ի չորս տարերս, և տարերաց 'ի նիւթ՝ և 'ի տեսակ. 'ի գիրս տրամբ. անդաղբին։ Իսկ մերթ՝ մեկնութիւն, կամ բացատրութիւն, և կամ պարզաբանութիւն։ 'ի գիրս տրամբ. անդաղբին։

Վերծանեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || քաջ ծանօթանալով հասու լինել ընթերցուածոց, կամ բարւոք ընթերցմամբ առեղեկանալ գրոց. ըստ այնմ՝ Նարեկ. ղթ. Զի

որ ընթերցցի, և վերծանիցէ զայս պատճէն տառի, հոգւով քով լցցի: Եւ յայսմանէ առեալ յաճախ նշանակէ ընթեռնուլ, կմ՛ արուեստաւոր և քաջ ընթերցմամբ արտաբերել զշարագրութիւն գրոց. ռամկ. խօրդալ: Յհ օրհն: և 'ի Գիրս Թծին խոսրովու:

Վերծանութիւն. թեան: || քաջ ծանօթութիւն ընթերցուածոց, կմ՛ գրոց, կմ՛ ընթերցողութիւն, կմ՛ դպրութիւն: Խորէն. գ. գլ. 61: Իսկ մերթ ընթերցումն, կմ՛ անվթար արտաբերութիւն շարագրութեանց գրոց: Լամբրօն: և 'ի Գիրս Թծին խոսրովու:

Վերծանօղ. ողի. իւ. աց. օք: || քաջ ծանօթացօղ գրոց, կմ՛ ընթերցօղ: ռամկ. խօրդացօղ: Յհ օրհն: Եւ Նորէկ. Իը. ուր ասի՝ բանիւ մաղթանաց վերծանողաց այսմ մատենի ազօրմեմ:

Վերձեմեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || 'ի վեր ձեմեալ, կմ՛ վերաչուեալ. կմ՛ վերասլացեալ: 'Ի Շարականոցի:

Վերմ. ի. իւ. եց. օք: || վերին, կմ՛ վերնական, և կմ՛ վերնային: 'Ի սմանէ ծագի բառս՝ վերմակ, ոմ 'ի բառէն դէմ, դիմակ: Նաև բառս՝ վերմնբարձ, ոմ 'ի լծոյ լծնբարձ:

Վերմակ. ի. աւ. աց. օք: || ծածկարան անկողնոյ, որ է ծածկոյթն, զոր 'ի մտանելն յանկողին՝ առնումք 'ի վր մեր, յորմէ և կոչեցաւ վերմակ, որ ստուգաբանի վերին: ռամկ. Եօրղան:

Վերմնբարձ. կմ՛ վերմնբարձ: || տես զՎերամբարձ: 'Ի Հին պատմագիրս:

Վերյուղարկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || 'ի վեր կմ՛ 'ի վերուստ՝ յուղարկել. և կմ՛ 'ի վր առաքել: Նորէկ. ղե:

Վերնաբերձ: (Նախդրիւ հոլովի.) || վերամբարձ. կմ՛ բարձրաբերձ. կմ՛ բարձրաւանդակ, և կմ՛ բարձրադիտակ:

Վերնաբնակ: || տես զՄակաբնակ:

Վերնագաւառ. ի. աւ. աց. օք: || վերին գաւառ, կմ՛ վերնագոյն աշխարհ: 'Ի հին պատմագիրս: ըստ այսմ և 1. Մակ. 3. 37: և 6. 1. Վերնագաւառ կոչէին նկատմամբ երկրին յուդայ՝ աշխարհքն, որք յայնկոյս Եփրատայ:

Վերնագիր: || տես զՄակագիր. Խորէն. ա. գլ. 8:

Վերնագնաց: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի վեր գնացօղ. կմ՛ 'ի բարձունս շրջօղ. և կամ երկնագնաց:

Վերնագոյն. գունի. իւ. եց. իւք: || առաւել վերին, և կմ՛ վերագոյն: ռամկօրէն [illegible]:

Վերնադիտակ. ի. աւ. աց. օք: || զվերինս դիտօղ. կամ զերկնայինս նկատօղ: Իսկ մերթ՝ բարձրադիտակ, զոր անուցեն 'ի տեղ ոչ իւրում:

Վերնադուռն. դրան. դրամբ. անց. ամբք: || վերին դուռն. կմ՛ մուտք կարգեցեալ 'ի վերնագոյն տեղւոջ: ռամկ. Վէրէ դուռ: Պ. արձեալ, վերնադուռն կոչէին ատհանքն, ք այնք դրունք, որք առաջի մեհից պարսպաց քաղաքի կախեալ կան պարանօք. կմ՛ շղթայիւք. և ատայան վերնադուռն, թ որում սովորութիւն է զօտա 'ի ամենջեան իջուցանել 'ի վր առաջիկայ խրամին, որով լինի իբրև զկամուրջ. և 'ի գիշերի վերացուցանել, որով փակին մուտքն ընդէմ յարձակմանց թշնամեայն: Զայսպիսի դրունս կարգէին 'ի հնումն նաև առաջի մեհից բանակաց, և մանաւանդ 'ի բերան անդնդային գբոյ. ք դանդաղայուն, ուր արկանէին զմեծեղեան կալանաւորս, յորմէ և երբեմն բոլոր գուբն վերնադուռն անուանիւր, իբր թէ՝ ամնօղ վերամբարձ դրան. և թ այսմ է Երեմ. 20. 2. և 3. յորս ասի. Արկել զնա 'ի վերնադրանն. կմ՛ եհան 'ի վերնադրանէ անտի: որպիսի է և 29. 26. ուր ասի, տացես ըզնա յարգելան վերնադրանդն. ք վերնադրանըդ. զի ն տառն վրիպմամբ է մտեալ: Պ. արձեալ՝ վերնադուռն անուանին գանաձև փակքն մեհից կրպակաց, կմ՛ վերելից սանդղոց, և կմ՛ ձեղունայանից, զորս 'ի բանալն՝ 'ի վեր ամբառնան, և 'ի փակելն 'ի վայր իջուցանեն: որք և անուանին սահանք, ըստ որում 'ի ժամ փակելոյն 'ի ստորև սահին: ռամկ. փափանք. կմ՛ փէփէնք:

Վերնաթռիչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի վեր թռչօղ. կմ՛ 'ի բարձունս թռանօղ. և կմ՛ յերկինս սլացօղ: ռամկ. վէր Թռչօղ: Նորէկ. 'ի գով. խաչին:

Վերնալոյս: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զվերնային, կմ՛ զերկնային լոյս. կմ՛ 'ի վերուստ լուսաւորեցեալ. և կմ՛ գերբնական լուսով ճոխացեալ: Նորէկ. ղդ:

Վերնախաղ. ի. իւ. եց. օք: || է խաղ ինչ երաժշտական, որ ուղիղ ելեալ՝ սկսանի 'ի վերնակողմանն ճկճկելով խաղալ. յորմէ և կոչեցաւ վերնախաղ. որ է այս. [illegible]:

Վերնախարխախ. խարխախի. աւ. աց. օք: || վերին խարխախ. զոր գնեն 'ի գլուխ սեան. զսա բուն անուամբ կոչեմք խոյակ: ռամկ. անգլուխ: Երեմ. 52. 18:

Վերնախնամ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ յանձն զվերնային խնամս. կմ՛ 'ի վերուստ խնամեցեալ. կմ՛ աստուածային նախախնամութեան պաշտպանեցեալ: Իսկ մերթ այն ամ, որ վերաբերի առ վերին, կամ երկնային խնամս. կմ՛ որով ոք յայս նախախնամի. և թ այսմ նախախնամական հոգաբարձութիւն այս՝ կոչի վերնախնամ տեսչութիւն: 'Ի Շարականոցն:

Վերնական. ի. աւ. աց. օք: || վերնային. կմ՛ վերին: Իսկ մերթ՝ եթերական, կմ՛ երկնային. և կմ՛ երկնաւոր. որպիսի են հրեշտակք, և ամ զարդք երկնից: Նորէկ. Իը. և ղդ: Մծբն. ժդ:

Վերնակառոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) || կառուցեալ 'ի վերին տեղւոջ, կամ կարգեցեալ 'ի բարձունս. և կմ՛ որոյ կառուցմունքն են երկնայինք. որպիսի է խորանն երկնից: Շնորհալին յողբն Եդեսիոյ:

Digitized by Google

Վերնակենցաղ: (Նախդրիւ հօլովի.) || կենցաղավարօղ ըստ վերնոց, կամ ունօղ ՚ի յերկրի զերկնային կենցաղավարութի՛ւ, և կմ որոյ վարքն է նման երկնայնոց, որ և ասի՝ երկնակենցաղ: ռամկ. հէնէշփէլիքլէ կեցօղ: Նարեկ. ծա:

Վերնակողմն. ղման. մանէ. մանց. մանէք: || վերին կողմն. կմ վերին կոյս: ռամկ. վէրի դէն: 3. Թագ. 4. 8: Իսկ մերթ՝ վերին սահման, կմ վերին երկիր. և ՟Է այսմ 2. Թագ. 9. 23. վերնադաճառքն, որք յայնկոյս Եփրատայ՝ վերնակողմն կոչին: Մերթ և նշանակէ զայն, որ է վերին կողմն, կմ որ է ՚ի վերին կողման. ռամկ. վէրի դէն եղածը. և ՟Է այսմ ասի՝ չու առնել ՚ի վերնակողմն կուսէ. կմ քանդել զվերնակողմն մեքենայսն:

Վերնահօս: (Նախդրիւ հօլովի.) || ՚ի վերուստ հոսեալ. որով մերթ նշանակի՝ գահավէժն. որ մեկնեցաւ ՚ի տեղւոջ իւրում: Իսկ մերթ՝ հեղեալ ՚ի բարձանց. կմ զեղեալ ՚ի յերկնից, որ և ասի՝ երկնահոսան, որպիսիք են շնորհ.ք: Նարեկ. ծբ:

Վերնաձեմ: (Նախդրիւ հօլովի.) || ձեմօղ ՚ի վերին տեղւոջ. կմ շրջօղ ՚ի վերնակողմն կոյս. և կմ երկնաձեմ:

Վերնամարտ. ի. իւ. ից. օք: || մարտնչօղ ԸԴ վերնոց, կմ մարտուցեալ ՚ի վերնայնոց: Իսկ մերթ այն ՟Է, յորում լինի մարտնչիլ, կմ հակառակիլ ընդ վերնականաց, կմ ընդ վերնոյն, ՟Է, ընդ ՟Այ. և ՟Է այսմ ասի՝ վերնամարտ մտածումն, կամ խորհուրդ. և այլն: Նարեկ. ղա:

Վերնամարտութի. թեան: || մարտ ընդ վերնականաց. կմ հակառակութի ընդ վերնոյն ՟Այ. որ է անօրէնութի: Նարեկ. ծա:

Վերնամիցանակ: (Նախդրիւ հօլովի.) || ընդունօղ ՚ի վերնոյն ՟Այ զմիցանակ, ՟Է ըզյաղթանակ կմ պսակեալ յաստուծուստ երկնային բրաբիոնիւ: Իսկ մերթ այն՝ որ է նշան յաղթութեն կանգնեալ ՚ի վերնագոյն տեղւոջ՝ իբրև զարձանագիր: ըստ այնմ Նարեկ. ղԴ. լիցի նշանակ վերնամիցանակ այս պարգևի: Գործեալ՝ նշանակէ զմիցօղն, կմ զմարտնչօղն ընդ վերնոյն, կմ ընդ վերնականացն: որ և ասի՝ վերնամարտ:

Վերնայարկ. ի. աւ. աց. օք: || վերին յարկ, ՟Է վերին դահլիճն, և կմ բնակարան, որ ունի ՚ի ներքոյ իւր շինեալ զմի, կմ զբազում յարկս, ՟Է, ղաթս, որ և կոչի վերնատուն: ռամկ. վէրի ղաթ: Երեմ. 22. 13: Եզեկ. 41. 7: ըստ այսմ և վերին կայանքն երկնից, որ առ ջրեղէն կամարաւ՝ ըստ որում է աշխարհիս իբրև զվերնատուն, նմանութբ կոչի վերնայարկ: Սաղմ. 103. 3: Եւ յայսմանէ նաև իւրաքանչիւր կամարքն երկնից՝ ըստ որում են վերինք՝ առ հասարակ վերնայարկ.ք անուանին: ԱՃգաբ: Իսկ մերթ նշանակէ զձեղունն, որ է ծածկոյթ տան, և նմանեաց՝ կառուցեալ ՚ի վերայ որմոց: ռամկ. տան ծածը: ՚Ի հին տպագրեալս:

Գործեալ երբեմն վարի առ իբրև զածական, և նշանակէ զայն, որ է ՚ի վերին յարկին, կմ զոր ունի վերին յարկն, և ըստ այսմ ասի՝ վերնայարկ սրահ, կամ կամար. և այլն: ռամկոր. վէրի ղաթը եղածը: Նարեկ. հե. և ղԴ. և ՚Ի փարդն Եկեղեցւոյ:

Վերնային. այնոյ. ով. ոց. ովք: || տես ըզ Վերնական: Նարեկ. հե. և զա:

Վերնանշոյլ: (Նախդրիւ հօլովի.) || ունօղ զնշոյլ վերնային լուսոյ, կմ երկնային ճառագայթիւք պայծառացեալ, և կմ վերնալոյս: Նարեկ. ղԴ:

Վերնաշարժ. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ զշարժումն ՚ի վերուստ. կամ շարժեցեալ ՚ի բարձունս:

Վերնաշաւիղ: (Նախդրիւ հօլովի.) || այն՝ որոյ շաւիղն է ՚ի բարձունս. կմ որով գնացեալ լինի ՚ի յերկինս. և ըստ այսմ ասի՝ վերնաշաւիղ սանդուխք: Նարեկ. զէ: Իսկ մերթ՝ երկնակենցաղ. կմ երկնակրօն:

Վերնապարգև: (Նախդրիւ հօլովի.) || ունօղ զվերնային, կմ զածային պարգևս. կմ ածային շնորհօք զարդարեցեալ: Իսկ մերթ ՚ի վերուստ պարգևեցեալ. կմ յաստուծուստ շնորհեցեալ. և ըստ այսմ ասի, վերնապարգև օգնականութի: Նարեկ. ղե:

Վերնատուն. տան. ամբ. անց. ամբք: || վերին տուն. կմ վերին յարկ. որ է բնակարան շինեալ ՚ի վր միջնատան, կմ ներքնատան: ռամկ. վէրի տուն. կամ վէրի ղաթ: Ծննդ. 6. 16: Տօբ. 3. 25: Ղուկ. 22. 12:

Վերնատունօղ. ողի. իւ. աց. օք: || ՚ի վերուստ տունօղ. կմ երկնային պարգևատու. որ ասի միայն զ՟Այ: Նարեկ. ղԴ: և ՚Ի ժամագիրսն:

Վերնափեղկ. ի. իւ. ից. իւք: կմ աց. օք: || վերին փեղկ. կմ ունօղ վերնոյ փեղկի: Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակի առլաւ մինն ՚ի չորից նուճարանաց, ՟Է ծածկութից՝ մաշկեան մեծակառոյց տաղաւարին, որք տարածեալ.ք ՚ի վերուստ՝ ծածկէին զնա իբրև զյարկ: Առաջինն էր կազմեալ ՚ի բեհեզոյ, ՚ի կապուտակէ, ՚ի ծիրանւոյ, և ՚ի կարմրոյ արուեստաւոր անկուածով, ՚ի տասն փեղկից վրանաձև, ուստի Ելից. 26. 1. կոչի խորան տասն փեղկեան. ՟Է վրանաձև ծածկոյթ ունօղ տասն փեղկս: Երկրորդն էր ՚ի մազէ այծեաց՝ գործեցեալ իբրև զքուրձ՝ մետասան փեղկիւք. և տարածեալ ՚ի վերուստ ՚ի վր առաջնոյն. վՐ որոյ Ելից. 26. 7: և 40. 17: և Թուոց. 4. 25. կոչի սոյնս վերնափեղկ: Երրորդն էր ՚ի շիկակարմիր մորթոյ այծեաց, որ արկեալ ՚ի վր քրձեղէն վերնափեղկին՝ վիժեալ լինէր, ՟Է հասեալ լինէր ՚ի խոնարհ. և վՐ այն. Ելից. 26. 14. կոչի՝ վիժակ: Իսկ չորրորդն էր կազմեցեալ ՚ի կապուտակ մորթոյ, որ տարածեալ կայր ՚ի վերուստ ՚ի վր այլոց երեցն, զորս իբրև ծածկոյթ ծածկութից պահպանէր ՚ի յանձրևոյ. և յայլոց պատահարաց: ՎՐ որոյ կոչի ՚ի 14. տանն ծածկեալք:

Վերնատ.

Վերնոտ. ի. ով. աց. օք: || վերնային. կամ վերնական. և ըստ այսմ վերնոտք կոչին այսքն պիղծք, որք բնակին 'ի խաւարչուտն կայանս օդոյ. ըստ այնմ, Կիւրղի Եղեմ. դ. ապա ելեալ 'ի վ՛ր տանեաց՝ զվերնոտ դևսն կոչէր: Պարզեալ վերնոտ կոչին ոմանք 'ի լուսնոտաց, որք չարաչար լլկին: Վ՛րդ ոմանք 'ի սոցանէ, որք 'ի լրման և 'ի նորման լուսնի՝ դառնապէս հիւանդացեալ 'ի մահիճս տառապին: Իսկ ոմանք կատաղեալ՝ յիմարաբար զա և զնա հարկանեն, և խորտակեն, և գործեն զոր ինչ ոչ է արժան: Եւ այլք յանկարծակի ցնորեալք, և յերկիր կործանեալք՝ չարաչար շարժլին, և փրփրին, և կրճտեն զատամունս: Իսկ այլք այլով իւիք ախտանան՝ իւրաքանչիւր ըստ աճման, և ըստ նուազման լուսնի. քանզի իջնելով լուսնին խոնաւութիւնն, 'ի լրմանն և 'ի նորին աճեցուցանէ՝ և յուզէ սաստիկ զխոնաւ հիւթսն մարդոյ զսևամաղձն և զմաղասն, և նոքօք վրդովէ զուղեղն, յորոյ աղմկելն սկսանի մարդ ցնորիլ, և 'ի պէսպէս ախտս անկանիլ. որում և բազում անգամ գործակից լինի դևն: Արդ՝ ախտաժէտքս այսոքիկ ըստ որում կրեն 'ի լուսնոյ՝ առ հասարակ լուսնոտ, կամ լուսնահար կոչին: Իսկ մանաւանդ որպէս նոքա, որք յերկիր անկեալ ցնորին, և արձակեն ընդ բերանն զփրփուրս, որք են ճենճերք սևամաղձին, վերնոտ անուանին, իբր թէ 'ի վերին ազդեցութենէ լուսնի կրօղք: ռամկ. խօսյլու. կմ՛ ճաղաջուրըլու: 'ի կանոնսն Եղիշէի:

Վերնոտիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Հայնակր.) || վերնոտ լինիլ. կմ՛ ախտանալ զախտ վերնոտութե: ռամկ. խոսյլ. կմ՛ ճաղաջուրըլը բոնիլ:

Վերնոտութի. թեան: || Է տեսակ ինչ լուսնոտութե, որով ախտացեալքն ըստ աւուր մանեալ ժամանակի ամսոյ ցնորեալ յերկիր անկանին, և ընկնն՝ փրփուրս արձակելով 'ի բերանոյ. զորմէ ըստ այդոյն տեսցես 'ի բառն վերնոտ: ռամկ. խոսյ. կամ ճաղաջուրըլը:

Վերոդեմ. եցի. եա՛. եւ: (Ներգործ.) || 'ի վեր անդր, կմ՛ վերատին՝ ոգել. մ՛ ասել: Իսկ մերթ 'ի վ՛ր ասել. կմ՛ զումեքէ խօսիլ ինչ. կմ՛ ստորոգել:

Վերոգրեմ. կամ վերոյգրեմ. եցի. եա. եւ: (Ներգործ.) || 'ի վերոյ գրել. կմ՛ 'ի վեր անդր գծագրել: Լամբրոն:

'ի Վերոյ. (Նախադրութի, որ պահանջէ զսեռականն.) || 'ի վ՛ր. կամ 'ի վեր քան: ռամկ. Հըս: ըստ այնմ. Ծննդ. 1. 7. 'ի մէջ ջրոյն. որ էր 'ի ներքոյ հաստատութե. և 'ի մէջ ջրոյն՝ որ 'ի վերոյ հաստատութե: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ տեղականն. և նշանակէ՝ 'ի վեր անդր. կմ՛ վերագոյն, ոչ մինչ ասել, զորս 'ի վերոյ նը շանագրեցաք: Բայց երբեմն վարի անուանաբար իբրև զբացառական 'ի վեր բառախս, և նշանակէ 'ի վերնոյ: ըստ այնմ Եսայ. 36. 19. Արար զարտախուրակն 'ի վերոյ կողմանէ:

'ի Վերոյ քան: (Նախադրութի, որ պահանջէ զհայցականն.) || 'ի վեր քան. կմ՛ վերագոյն քան, կմ՛ գեր 'ի վերոյ քան, ոչ մինչ ասել, 'ի վերոյ քան զերկինս. կմ՛ 'ի վերոյ քան զնա. որ է անկից վէր: Ծննդ. 18. 2: 4. Թագ. 25. 28: Սաղմ. 8. 2:

Վերունակ. ի. աւ. աց. օք: || 'ի վեր ունող զինչ. կմ՛ վերընկալ. կմ՛ վերամբարձակ: ռամկ. վէր բռնօղ: Եւ յայսմանէ առեալ մանուածորաց վերունակ կոչին խեչակք. կմ՛ սարփինայք, ըստ որում զոստս ծառոց և զուռս որթոց՝ նեցուկ լինելով 'ի վեր կալնուն: ռամկ. փայտ:

'ի Վերուստ. կմ՛ վերուստ: || տե՛ս 'ի տառն Ի լինի 'ի կարգի բառում:

Վերջ. ի. իւ. ից. իւք: կմ՛ ոյ. ով. ոց. օք: || աւարտ, կմ՛ կատարած. կմ՛ վախճան. և կմ՛ զրաւ: տաճկ. սօն. ըստ այնմ Խորէն. գ. գլ. 47. Տեսեալ թէ 'ի վերջ է հասեալ թագաւորութեն հայոց: Իսկ մերթ՝ սառ րատ. կմ՛ եզր. կմ՛ ծայր: ռամկ. գէնար. կմ՛ ծոր. և ըստ այսմ վերջք անուանին ամ՛ ծոպք, ճեղենակք. և այլ ամ՛ բազմաթել ծայրք. կմ՛ բազմաճիւղ զարդք, որպիսիք են այնք, որք 'ի յետոյս, կմ՛ 'ի կատարս գլխանոցաց, կմ՛ սաղաւարտից՝ ագուցանին: ռամկ. փուլըս. կմ՛ փիւսկիւլ. կմ՛ ճղու: ըստ այնմ Խորէն. ա. գլ. 10. Գլխանոց ագուցեալ երկաթի նշանաւորս վերջօք. մ՛ ունող զնշանաւոր ճղոյս: ըստ այսմ վերջք կոչին նաև մազնատեսակ թելք կախեալք զախից. և զարմանոց. և այլն: Եւ յայսմանէ առեալ՝ Եսայ. 28. 14. և 22. և 30: և 39. 15. և 17. վերջ կոչին երկոքին ասկեթել կապքն հաստատեալք յերկոսին ծայրսն տախտակին դատաստանաց գործեալ շղթայակերպ հիւսմամբ օղ ընդ օղ շարամանելով. և իւր ծաղիկ ընդ ծաղկին հիւսելով. և վ՛ր այսորիկ անուանին ամ՛ մանուածոյ, հիւսակէն ծաղկէ՛, և շղթայագործ. զորմէ տեսցես և 'ի բառն վանհանակ: Եսայ. 28. 22. և 24: Պարզեալ՝ նշանակէ զվերջին կողմն. կմ՛ զվերջին մասն. և կմ՛ զյետին ծայրն, որպիսի է 'ի յանդաստանս՝ տուտն. որոյ ներհակն ասի՝ առաջ. կամ գլուխ: ռամկ. յէփի տէհ. կմ՛ յէփի ծոյր: Եսայ. 9. 14. և 15: Յովէլ. 2. 3. և 20: ըստ այսմ է և Յես. 10. 19: և 2. Օրին. 25. 18. ուր ասի. Եւ կոտորեաց զվերջն քո. մ՛ կոտորեաց զվերջին մասն պատերազմող զօրուն քո: Պարզեալ՝ նշանակէ զստորին կողմն կմ՛ զէջան 'ի խորս. և ըստ այսմ Խորէն. գ. գլ. 53. վերջ կոչի փորուածս, կմ՛ գրոշմ գրոց հայոց. զի ասի. Ոչ 'ի ձևան՝ վերջք գծլին ունէր քայլն. այլ ոչ 'ի միափուլ ձևան զփորուածս գրոց ընդունէր ինքն քարն: Զորմէ յայտնապէս ասի Յայսմաւուրս. Փորուածս գրին՝ ոչ 'ի ձևան ապաւորէր 'ի վ՛ր վիմին, որ էր հրաշական: Պարզեալ

Digitized by Google

ընդ բայի շարակցի այսպէս, վերջ առնուլ. և նշանակէ՝ վերջանալ. կամ աւարտիլ, կամ զրաւէլ: ռամկ. ըմընալ. կամ հատնիլ: Բայց երբեմն վարի առ խորև ըզ մակբայ, զոր տեսցես գլխի:

'Ի Վերջ: || յ՝ յետս. կամ 'ի բաց: ռամկ. յեփ: ըստ այսմ Խորէն. ա. գլ. 13: 'Ի յՃռագիրն. ընդդէմ պատահեալ տիգրանայ՝ արգելեալ 'ի վերջ նահանջէ. այսինքն յետս նահանջէ:

'Ի Վերջէ: || յ՝ 'ի վերջին կողմանէ. կամ 'ի թիկանց կուսէ. և կամ յետուստ. որոյ ներհակն կոչի յառաջոյ: ռամկ. Եփնէ տէն կամ Եփնէն: ըստ այսմ 1. Մնաց. 17. 7. Առի զքեզ 'ի վերջէ վանաց հովուաց. յ՝ առի 'ի վանաց 'ի վերջին կողմանէ հօտից. կամ թէ՝ 'ի յարածելոյ զհօտս. զի որ արածէ զխաշինս, գնայ զկնի նոց: Իսկ մերթ 'ի վախճանի. կամ զկնի. և կամ յետոյ, որոյ ներհակն առի՝ 'ի սկիզբն. կամ յառաջ. և ըստ այսմ առի՝ 'ի վերջէ դասել. ընթեռնուլ. գալ, մտանել. և այլն: ռամկ. Վէրջը. կամ Եփն: 'Ի Գիրս դատի անյաղթին:

'Ի Վերջկոյս: (մակբայ տեղական.) || յետ կոյս. կամ դէպ յետին կողմն. կամ 'ի թիկունս կոյս. և ըստ այսմ առի՝ 'ի վերջկոյս նահանջել զոք: 'Ի հին պտմագիրս:

'Ի Վերջս: || նոյն է [illegible] 'ի վերջէ: Գրոց անյաղթին: Եւ 'ի Սոփ. 2. հատ. խը. ուր առի, 'ի վերջս քան զամենեսեան գըրեաց, յ՝ զկնի ամենեցուն, որ է՝ հուսկ յետոյ:

Վերջադաս. ի. իէ. լից. լեք: || 'ի վերջն դասեալ. կամ զկնի կարգեալ. և կամ յետադրեցեալ:

Վերջադասեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || 'ի վերջս դասել. կամ զկնի զետեղել. կամ ստորակարգել. և կամ յետադրել:

Վերջադարձ: (նախդրիւ հոլովի.) || 'ի վերջ դարձեալ. կամ ընդ կրունկն շրջեալ. և կամ յետս դարձող: ռամկ. յեփ դարձող. կամ յեփ դարձօղ:

Վերջադարձիմ. եալ. իլ: (ձայնակր.) || վերջադարձ լինիլ. կամ յետս դառնալ. կամ ընդ կրունկն գնալ: ռամկ. յեփ դառնալ: և ըստ այսմ առի 'ի ճառս ինչ, 'ի յարութէն առ ծնունդն վերջադարձիլ անկարելի է:

Վերջադարձութի. թեան: || յետս դարձումն. կամ 'ի թիկունս կոյս դառնալն:

Վերջակացութի. թեան: || յետս կացումն կամ 'ի բաց կացումն. կամ հեռացումն յիմեքէ. և կամ 'ի բաց հրաժարումն: Ըստ այսմ Խորէն. ա. գլ. 6. Ի վերջակացութե աղգականացն դժգմեալ:

Վերջամնաց. մնաց. իէ. աց. օք: || 'ի վերջս մնացեալ. կամ յետոյ մնացող. կամ որ զկնի է եկեալ ուրեք: ռամկ. յեփ նէր էլօղ: Իսկ մերթ հետամնաց. յ՝ նա որ դանդաղ զկնի ուրուք: ռամկ. Եփէնէն ընկնօղ:

Վերջանամ. ացայ. ցիր. անալ: (չեզոք.) || 'ի վերջ հասանիլ. կամ աւարտիլ. և կամ զրաւէլ: ռամկ. ըմընալ. կամ հատնիլ: Իսկ մերթ յետս կալ. կամ 'ի բաց մեկնիլ. կամ հրաժարիլ. կամ կասիլ. և կամ արգելեալ լինիլ: ռամկ. յեփ կենալ. կամ դադրիլ: Եւ ըստ այսմ առի՝ վերջանալ յընթացից. կամ 'ի յօգնելոյ. և կամ 'ի կատարելոյ զխնդրուածս. և այլն: Նարեկ. ժդ: և 'ի Մեկնութե Երգոց: և 'ի հին պտմագիրս: Իսկ մերթ պակասիլ. կամ նուազիլ. կամ զրկիլ. և կամ դատարկիլ: և ըստ այսմ խմանի մինչ առի՝ վերջանալ 'ի ճշմարտութենէ. 'ի մեծութենէ. 'ի շնորհաց. և կամ 'ի բարեաց. և այլն: Լամբրոն: և 'ի շարականս:

Վերջապահ. ի. աւ. աց. օք: || պահօղ ըզ վերջս. յ՝ նա որ զհետ գնալով, կամ ըզ կնի կալով պահպանէ զվերջին կողմն զօրաց. քաղաքի. նաւուց. ճանապարհաց, և այլոց նմանեաց. զի մի դաւ ինչ գիպեսցի. ուստի որ զառաջին պահէ, առաջապահ կոչի. իսկ որ զկողմանսն. կողմնապահ: ռամկ. յեփի տէն պահօղ: Յեսու. 6. 9:

Վերջատանջ. ի. իէ. լից. օք: || է անուն առ ողջախոհական, որով նշանակի եռավանկ բառն, որոյ երկու առաջին վանկքն՝ աղօտք են. յ՝ սուղք, կամ կարճք ըստ հնչման: Իսկ վերջին վանկն է երկար. որպի սիք են սոքա: խօրխօրամ. խէրէհէշ. գինէհէմ:

Վերջացուցանեմ. ցուցի. ացի. ել: (անցողակ.) || 'ի վերջ հասուցանել. կամ աւարտել. և կամ զրաւէլ: ռամկ. վէրջացնել. կամ ըմընցնել. և կամ հատցընել: Իսկ մերթ՝ յետս կացուցանել. կամ 'ի բաց հրաժարեցուցանել. և կամ արգելուլ զոք յիմեքէ: մերթ և՝ պակասեցուցանել. կամ զրկել. և կամ դատարկել: ըստ այսմ 'ի Վարս հարց. ինչ. Յորպիսի պայծառ քաղաքէ զիս վերջացուցեր. յ՝ զրկեցեր:

Վերջաւոր. ի. աւ. աց. օք: || վախճանաւոր, կամ աւարտելի. և կամ զրաւելի: Իսկ մերթ այն բառ, որ ունի զվերջս, յ՝ զատորոտս, կամ զեզերս. և կամ զթելս կախեալս զինքենէ. ռամկ. ըշնտէֆլի, կամ սաչախլը: Եւ ըստ այսմ վերջաւոր կոչին բառ ծոպք, որք յաղագս զարդու կախեալ կան յեզերս իրիք: ռամկ. սաչախ. կամ ֆիրանկ: Ըստ այսմ Աւգոս. Վերջաւորս փողփողեալս նշանակաց, և ոսկեզօծեալ մետաքսիւք: Այնու վերջաւոր կոչին ծոպաւորք. յ՝ թէլլի. կամ մանուածանդ ըշնտէֆլի. որք 'ի ստորոտս հանդերձից յետեալ լինին 'ի ներքուստ. զորս 'ի հնումն յօրինէին ոսկեզարդ անկուածով, և պաճուճանօք: Սաղմ. 44. 14:

Վերջընթեր. ի. իւ. աց. օք: || այն բառ, որ կայ առընթեր վերջնոյն. յ՝ մերձ, կամ հուպ յետնոյն. և ըստ այսմ վանկն, որ անմիջապէս յառաջէ քան զվերջին վանկն, վերջընթեր կոչի: Այսպէս նա՝ որ անմիջապէս կացեալ է 'ի վերոյ քան զվերջինն յիմիք բազմութէ՝ վերջընթեր առի, որև ծոյլ առի. մանաւանդ՝ մինչ զատեղայ սաւր: ռամկ. Վէրջէն Եղածին տէրլէն:

Վերջին.

Վերջին . վերջնոյ . ով . ոց . ովք : ‖ այն ձմ, որ կայ 'ի վերջս . և կմ յետին . որոյ ներ հակն առի' առաջին . ռամկ . վերջի . կամ ջերջի : 2 . Թագ . 23 . 1 : Յայտ . 1 . 8 . Իսկ մերթ վերջացեալ . կմ յետնեալ . և կմ ծայրա գոյն 'ի յառաջ, կմ 'ի թշուառութն . և ըստ այսմ առի վերջին չարաբարոյութի' կմ անմտութի . վերջին տնանկութ . թշ ուառութի . դառնութի . և այլն : Նարեկ . իէ : Ոսկե . 1 . հատ . իէ :

Վերջնական . ի . աւ . աց . օք : ‖ վերջագոյն, կմ վերջին . և կմ յետին : Նարեկ . ծ : Իսկ մերթ' ծայրագոյն . կմ սաստիկ աղգ . աւ, և ներգործող . յորոյ ներգործելոյն գրե թէ ոչ ոք զերծանի, որպիսիք են ամանք օձառք, կմ կեղտահանք, որք զբիծս' որ չափ և իցեն սաստիկ ծրդեալք յիմիք, հեր քեն, թ 'ի բացհանեն . ըստ այնմ Նարեկ . ղթ . Քանզի ոչ վերջնականօք աձառովք, (թօձառովք) հերքի . և ոչ յընդդիմակ ցէ ուժգքէ ողողեալ արտաքս ելանէ :

Վերջնաւոր . ի . աւ . աց . օք : ‖ այն ձմ, որ կայ 'ի վերջին կողման, կմ 'ի վերջին մասին . կմ վերջնական . և կմ վերջին : Նարեկ . իէ :

Վերջոտ . ի . իւ . աց . օք . կմ ից . իւք : ‖ վերջաւոր, կմ վերջնական . և կամ վերջին : ռամկ . յետինը . և տաճկե . սօնղուտը : Իսկ մերթ 'ի վերջ դարձեալ . կմ յետս շրջեալ . կմ ընդ կրունկն գնացեալ : ռամկօր . յետ դարձած . կմ յետ դարձող :

Վերջոտիմ . եցայ . եաց . իլ : (ձայնական .) ‖ վերջանալ, կմ վերջին լինել . և կմ յետ նիլ : Իսկ մերթ 'ի վերջ գնալ . կմ յետս դառնալ . և կմ ընդ կրունկն շրջիլ . և կմ ընկրկիլ : ռամկ . յետ դառնալ : ըստ այնմ Խորէն . Յ . գլ . 10 . 'ի նոյն բլուր, ուստի էջն, վերջոտեալ ելանէ :

Վերջու : (մակբայ դասական . կմ տեղական .) ‖ 'ի վերջոյ . կմ զկնի . և կմ յետոյ : ռամկ . յետը . կմ ետև . ըստ այնմ Նարեկ . 'ի Ղկն . Երգոց . վերջու ուսեալք, և ըզ մտաւ ածեալք զխնամն իւրեանց : Ը այսմ կերպանայ և մակբայն' յառաջու :

Վերստին : (մակբայ կրկնական .) ‖ ծագի սա 'ի բառէս' վերուստ . այլ անդադարձին 'ի բառէն անգուստ . և նշանակէ' անդրէն . կմ դարձեալ . և կմ միւսանգամ : տաճկ . եէնէ : Յոհ . 3 . 3 : Եբր . 6 . 6 : 1 . Պետ . 1 . 3 :

Վերտ . ի . իւ . ից . իւք : ‖ շղթայագործ, թ . գործեցեալ իբրև զշղթայ . կմ շինեցեալ շղթայակերպ հիւսմամբ աղխաղխելով Է միմեանս զբազում օղս . կմ թելս . և այս աւի ղզրահից . կմ զգինուորական պահպանակաց . և զնմանեաց, զոր օրինակ, զզենուլ զրահս վերտս . կմ վառիլ վերտ պահպանակօք . և այլն : 1 . Թագ . 17 . 5 : Խորէն . Բ . գլ . 82 :

Վերտառանամ . ացայ . ացիր . անալ : (ընդ մէջ .) ‖ վերագրել . կմ մակագրել . և կմ արձանագրել :

Վերտառեմ . եցի . եա . ել : (ներգործ .) ‖ ծագի սա 'ի բառէս' տառ, որ է գիր . առ ռի նշանակի սովաւ վերագրել . կմ մակագրել . և կմ արձանագրել : Իսկ մերթ' առ ուժեք զանուն պատուոյ գրով, կմ բանիւ, և կմ յորինել զներբողեանս :

Վերտառութիւն . թեան : ‖ վերագրութի . կմ մակագրութի . և կմ արձանագիր . և ըստ այսմ վերտառութի կոչի ձմ վերնագիր, կմ մակագիր . զոր դրոշմեն յարձանի . կմ 'ի թղթի . և կմ 'ի ձակատ մատենից . մա նաւանդ յորժամ յօրինեալք իցեն առ 'ի յիշատակ . կամ 'ի պատիւ ուրուք : Եւ յայսմանէ' տալ վերտառութի յորջոր ջի ձմ անուն պատուոյ տուեալ ումեք . կմ ներբողեան յօրինեալ 'ի գովեստ ու րուք : 'ի ձառս դաւթի անյաղթին, որ գիտ ցեն : և Ոսկե . 'ի վերջաբան : և 'ի հին տերքանոն .

Վերտեմ . եցի . եա . ել : (ներգործ . և մերթ' չէզոք .) ‖ կազմել զվերտս . կմ գործել զնմն շղթայակերպ հիւսմամբ . և կմ աղխաղ խել . թ զբազմութի ինչ մի զկնի միոյ իբրև զօղս շղթայից յիրեարս աղխել . կամ ա դուցանել . և կմ կապակցել : Եւ յայս մանէ առեալ վերտել առի բազմութն մարդ կան կազմել զպարս' ձեռս զձեռամբ, կմ զգօտւով արկանելով . որով իբրև զշղթայ աղխաղխեալ երևին . և ըստ այսմ առի' Մծբն . Ժ6 զորդւոյն Նէլի պարելոյ առա ջի որթուն . Մեծախաւմբ ժողովովք խա ղային վերտեցին' առաջի որթագլխոյն : Դարձեալ, նշանակէ ագուցանել զզրահս վերտս :

Վերօրհնեմ . եցի . եա . ել : (ներգործ .) ‖ 'ի վեր, կմ 'ի յերկինս օրհնել . կմ գեր 'ի վերոյ օրհնաբանել . և կամ վերապա տուել :

Վեց . ից . իւք : ‖ է անուն բացարձակ թուա կայ . որով նշանակի' երկիցս երեքն . որև ռամկ . ալտի' վեց : Ծննդ . 16 . 16 : և 30 . 20 : Եւ թիւս այս կոչի կատարեալ . զի հա ւասար է մասանց իւրոց . և 'ի նոցանէ բաղ կանայ : Վն զի մասունք վեցին են եր րեակն . երկեակն . և միակն . որոցվեհան հա ճասարապէս միայն 'ի սոսա բաժանի . զոր օրինակ . 'ի յերկու երրեակ . 'ի յերեք եր կեակ . և 'ի վեց միակ : Արդ' երրեակ . եր կեակն . և միակ յայտնապէ բաղկացուցանեն զվեց . և այս, թէ ըստ լինելեանց . և թէ ըստ բազմապատկութե . ըստ լինելեանց, զի սո քա երեքին բարդեալք 'ի մի միմեանց' առնեն վեց : Իսկ բազմապատկութբ' զի երկիցս երրեակն է վեց . երիցս երկեակն է վեց : Վեցիցս միակն է վեց : Եւ այսպէ բաղկանայ 'ի մասանց իւրոց . և է թիւ կատարեալ : 'ի Գիրս դաւթի անյաղթին :

Վեցախորշ . ի . իւ . ից . իւք : ‖ ունօղ զվեց խորշս . և կամ վեցանկիւնի : Իսկ մերթ նշանակէ զվեց խորշս . կմ զվեց անկիւնս : 'ի Գիրս Գրիգորի Նիւսացւոյ :

Վեցանկիւնի : (Նախադրիւ հոլովի .) ‖ այն որ ունի զվեց անկիւնս . կմ բաղկացեալ 'ի վեց անկեանց : ռամկ . վեց քէօշէ ոլան :

Վեցապատիկ . պատկի . աւ . կմ իւ . աց . օք ‖ է թիւ կրկնական, որով նշանակի վե-

ցեցս կրկնեալ։ Իսկ մերթ վարի իբրև ըղ մակբայ. և նշնկէ փոխանակ միոյն վեց. կամ վեց աստիճանաւ աւելի քան զմին. և ըստ այսմ առի՝ վեցապատիկ հատուցանել։ ռամկ. վէց խափ։

Վեցդանդեան. ենի։ || արժօղ զվեց դանգս, այսինքն դքսան և եօթն փողս, որպիսիք են ոմանք ՚ի դրամոց։ Խոսրէն. յաղ. խորհրդ։

Վեցդարեան։ (Նախդրիւ հոլովի.) || պարունակօղ զվեց դարս. կամ այն ժամ, որ պատկանի վեցեկ դարուց աշխարհի. և ըստ այսմ առի. վեցդարեան ժամանակ։ Ագաթ.

Վեցեակ. եկի. աւ. կամ իէ. աց. օք։ || Է անուն զատական Թուոյ. որով նշանակի վեցն զատաքար. կամ պարունակօղն վեցից։ Եւէ մերթ վեցերորդ մասն։ ՚Ի Գիրս թուաբի անյաղթին։

Վեցեկի։ (մակբայ քանակ.) || վեցիցս, կամ վեցանգամ։ Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն. և նշանակէ՝ վեցեակ, կամ վեցապատիկ։ և Թ այսմ առի՝ վեցեկի շարժումն, որ է ՚ի վեր, ՚ի վայր, յառաջ, յետոյ, յաջ. և յահեակ։

Վեցերորդ. ի. աւ. աց. օք։ || Է անուն դասական Թուոյ, և նշանակէ զվերջինն վեցից ըստ կարգի դասեցելոց։ Ծննդ. 1. 31։ և 30. 19։ Իսկ մերթ առեալ լինի գոյականաբար փոխանակ վեցիր մասին ու և եցէ իրաց. ըստ այսմ Եզեկ. 45. 13։ զատանիցէք զվեցերորդ չափուն, կամ զվեցերորդ արդուէի։

Վեցեքեան. կամ վեցեքին. եցուն. կամ ունց. քումբք։ (անեզական.) || Է անուն անձնական Թուոյ. որով նշանակի իւրաքանչիւրն ՚ի վեցից, կամ վեցն մի առ մի։ Ելից. 25. 33։ Գործ. 11. 12։

Վեցթևեան։ (՚ի յեզակ՝. Նախդրիւ. իսկ ՚ի յոգնականումն. եանք. եանց.) || ունօղ ըղ վեց Թևս. կամ Թռչօղ վեց Թևիւք. որպիսիք էին սերովբէքն, որք երևեցան մարգարէին։ ՚Ի շարականոցն։

Վեցիշեան։ (՚ի յեզական. Նախդրիւ. իսկ ՚ի յոգնականումն՝ եանք. եանց.) || ունօղ ըղ վեց էջս, կամ բաղկացեալ ՚ի վեց էջից։ Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակի աղյաւ օրինակ ինչ Ածաշունչ գրոց՝ արարեալ յՈրոգինեայ. մն զի առ ՚ի բացատրութիւն Թարգմանութեան եօթանասանից՝ աշխատասիրեալ ՚ի լոյս էած զերիս մասեանս Սբ. գրոց։ Զնախկինն կոչեաց քառիշեանս. զի զիւրաքանչիւր երեսս Թղթոյն բաժանեաց ՚ի չորս չորս էջս, յառաջնումն եդ զԹարգմանութիւն եօթանասանից, յերկրորդումն զակիւղասայն. յերրորդումն զսիմաքոսին. իսկ ՚ի չորրորդումն զթէոդիտոնին։ Զերկրորդ մասեանն յորջորջեաց վեցիշեանս, զի զերեսս Թղթոյն անջատեաց ՚ի վեց էջս. յառաջնումն եդ զբնաբանն եբրայեցւոց՝ եբրայական գրով. յերկրորդումն զետեղեաց զնոյն բնագիրն հել

լենական տառիւ. իսկ ՚ի միւսցեալ չորս էջսն զետեղեցոյց մի զկնի միոյ կարգաւ զչորեսին վերոգրեալ Թարգմանութիւնս. և զայս գիտէ լամբրօնացին ՚ի Գիրս Մեկն. պատարագին. ուր ասէ. Եօթանասունքն զայս այսպէս Թարգմանեցին. իսկ ՚ի վեցիշեանսն այսպէս է գրեալ։ Բայց յետոյ եդ լրո որոգինէս և զայլ երկու Թարգմանութիւնս. և զի առաջնորդք նց անանուն էին, յորջորջեաց զնս հինգերորդ, և վեցերորդ արտադրութիւն, զորս յաւելեալ ՚ի վՁ վեցիշեանցն զիւրաքանչիւր ՚ի մասնաւոր էջս՝ կազմեաց զայլ մասեան անուանեալ զնա ութիշեանս։

Վեցիր։ (Նախդրիւ հոլովի. և մերթ մակբայ դասական.) || վեցերորդ, կամ վեցերորդաբար։ ըստ այսմ են և սոքա. երկիր. երիր. չորիր. և հնգիր. որ է երկրորդ. երրորդ. և այլն։ ՚Ի հին. ձեռին։

Վեցիցս։ (մակբայ քանակական.) || վեցանգամ. կամ վեցեկի։ ռամկ. վէց հեղ։ Յօբ. 5. 19։

Վեցկի։ (Նախդրիւ հոլովի. և մերթ մակբայ.) || ծագի սա յանուանէս՝ վեց. որ բառս նախկի՝ ՚ի բառէն՝ նախ. և նշանակէ զայն, զոր ինչ վեցեկի։ տե՛ս և ՚ի բառն այլ։

Վեցձեռնի։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զվեց ձեռինս, որպիսիք են ոմանք հրէշք. կմ ցուցանքաւոր կենդանիք. Խոսրէն. յաղ. խորհրդրութեան։

Վեցոտանի. նւոյ. եաւ. եաց. օք։ || ունօղ զվեց ոտս, որ ասի յատկապէս զոմանց կենդանեաց, կամ զզեռնոց։ Իսկ մերթ Նմանութիւ զսեղանոյ, զաթոռոյ. և զայլոց նըմանեաց, որք ունին ՚ի ներքոյ իւրեանց ըղ վեց բառնալիս նման վեցից ոտից։

Վեցապատան։ || տե՛ս զՎեշտապատան։ Յոփոնածոյն հեթնոյ բանգամորին։

Վեցօրեայ. էի. իէ. եայք. էից. իւք։ || Նա՛ որ է վեցից աւուրց. կամ որ վեց օր է, յոր մէ հետէ եղեալ է, կամ ծնեալ։ ռամկ. վէցօրեան։ Իսկ մերթ այն՝ որ եղեալ է ՚ի վեց աւուրս։ ռամկ. վէց օրեան մէջ եղած։ և Թ այսմ առի՝ վեցօրեայ գործք այ։ Ոսկ. 1. հապ. իա։ Դարձեալ, նշանակէ զայն, որ տևէ միայն զաւուրս վեց, և ապա դադարի։ և Թ այսմ առի՝ վեցօրեայ հանդէս. կեանք. և այլն։ ռամկ. վէցօր տևօղ։ մերթ և՛ վեցօրական. զի այն ժամ, որ վերաբերի առ վեց աւուրս։ Ագաթ.

Վ. Օ.

Վզանոց. ի. աւ. աց. օք։ || զարդ մանեկաձև կախեալ զվզէ. բայց սա մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուէն ՚ի գործածի. զի գրոց լեզուաւ ասի՝ ուլունք. կամ քառամանեակ. և այլն։

Վզանեմ. վզեցի. եա. եմ. (Ներգործ.) || խոնարհեցուցանել. կամ կորացուցանել. և կամ Թեքել։ ռամկ. ծռր ծռել։ Իսկ մերթ ՚ի սոոր իջուցանել. կամ ՚ի վայր արկանել։

Digitized by Google

կմ կործանել. և կմ գահավէժ առնել: ռամկ. վար ձգել:

Վզանիմ. վզեցայ. եա. իլ: (ձայնական.) || խոնարհիլ. կմ կորանալ. և կմ թեքիլ: ռամկ. վար ծռիլ: Իսկ մերթ 'ի վայր իջանել. կմ անկանիլ. կմ գահավէժ լինիլ. ռամկ. վար ընկնիլ. և ըստ այսմ ասի 'ի Յճ՜ ոդին զարտասուացուցայ արքայէն. ըստ ո_ րում և նա սակաւ կեցեալ 'ի խորափիտ ինչ անդ վզեալ: Զորմէ ասի Խորէն. բ. գլ. 58. Անկանի 'ի խոր իմն մեծ. և խորա սոյզ լեալ անհետի. այս անհետ լինի:

Վզանութիւն. թեան: || տես 'ի ներքոյ զՎզա նումն:

Վզանումն. նման. ման. մանց. մամբք: || խոնարհումն. կմ կորացումն. կամ թե_ քումն: ռամկ. վար ծռիլը: Իսկ մերթ 'ի սոոր իջումն. կմ անկումն. կմ կործա_ նումն. և կմ գահավիժումն: ռամկ. վար ընկնիլը:

Վզեան. վզենի. իմ. ից. իւք: || մետաղ. կամ տոյժ. որ և ասի վզենակ. ըստ այնմ 'ի հին տպագրեալ. բազում պատերազմունս և մը զեանս հասուցին հռոմայեցւոց: Եւ զկնի ասի. Եւ բազում տուգա հայոց թագա ւորին ընդ կորստեան՝ և վզենին նր. այս փո խանակ մնասուն: 'Ի սմանէ ծագի բառս՝ ղէան. այս տաշխն 'ի բառէն սատաշխն. զոր 'ի գործածէ Լամբրոն: ըստ այնմ 'ի մեկն. լմ. Սաղմոսին, փոխն. 6. Յորժամ ամբարտա_ ւան կամօքս ընդդէմ մեր ղինի, կմ այլ ինչ թեթև ղեան առնէ. այս վղեանս առ նէ: Զատ ռամկօր. կոչեմք՝ ղէն. այս ըղ սեան. սև:

Վզենակ. ի. աւ. աց. օք: || ածանցի սա 'ի բառէս՝ վզեան. այս 'ի բառէն՝ լեառն լեռ նակ. ուստի նշանակէ սովաւ՝ մետաղ կամ տոյժք. կմ ծախք. կամ վասնումն, որ է կորուստ ընչից. ռամկ. ղէն. և ըստ այսմ Ոսկէ. 2. հռոմ. իա. ասի զդրամոյ. Ոմանք 'ի ցանկութենս և յարբեցութիւնս վատնեն. իսկ այլք այսպիսի վզենակօք (այս վասնմամբ ընչից) առնեն զապաստաւորութիւն չարեին: Եւ 'ի 2. հռոմ. լը. ասի, 'Ի պարապելոյ ցան կութեն յառաջ գան ծանականք, և թշնա մանք. այլ և վզենակ.ք: որ փոքր մի 'ի ներ քոյ կոչի՝ ծախս: Դարձեալ. վզենակ կո_ չին դրամքն, զորս ծախեն 'ի պէտս ինչ. ռամկ. խարճ. ըստ այնմ 'ի հին տպագրեալ. Յարքունուստ առնել զվզենակս չխնայէ տաճարին:

ՎԷ

Վէգ. կմ վէք. և կամ վէգ. վիգի. աւ. աց. օք: կմ՝ իմ. ից. իւք: || կաղ. կմ վէճ. կմ կռիւ. և կմ հեռ. որ է հակառա կութիւն: ռամկ. ճէնկ. կմ փասայ: և ըստ այսմ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս. 'ի վէգ գալ. և նշանակէ՝ կագել. կմ հակա ռակիլ. կմ 'ի կռիւ կալ. ռամկ. դէմ կե_ նալ. կմ դէմ դնել. և կմ ճէնկ ընել: 1. Մակ. 6. 59: Եւ 'ի հին տպագրեալ. ասի՝ Եւ շատ 'ի վէգ եկեալ յամառէր այրն: 'Ի սմա_ նէ ծագի բայս վիգել. նաև անունն՝ զօ_ րավիգ: Դարձեալ՝ նշանակի սովաւ ակի ինչ քառակողմեան՝ ելեալ 'ի յօդից ծնգաց կճղակաբաշխ անասնոց, որ 'ի յետլինս. և 'ի կողմս. և յայլ նմանիս այլ՝ է մեծ, զոր կո չեմք՝ կոռ. տաճկե. փօղուճ: Իսկ 'ի խաշինս և 'ի նմանիս նը՜ է փոքրիկ. և այս յատկա պէս անուանի վէգ, որով սովորութիւն է մանկանց խաղալ. և 'ի խաղսն վիգել՝ և կա գել. յորմէ և անուանեցաւ վէք. իբր թէ կագ և կռիւ: տաճկեր. աշըխ: Արգ՝ եր_ կրաքինն 'ի չորից կողմանց սորա՝ բնաւո_ րեալք են 'ի նստիլ. զորոյ զմինն՝ որ ձան ձաղ ծոցաւորեալ կայ՝ կոչեմք՝ ծիլ. ռամկ. եա՝ ծիլ. և տաճկ. տըշ. կմ չէք. իսկ զմիւսն ամփն հակադրեալ. որ է իբր տափարակ՝ ան ուանեմք՝ դամ. կմ դոյլ. ռամկօր. փոլ. և տաճկ. խոռ. կմ փերփ: Բայց զմին յայլոց երկուց կողմանցն, որ է թիապաթեկ ուռա ցեալ. յորջորջեմք՝ պոռ. ռամկօր. բէք. և տաճկ. բէօք: Իսկ զկողմն զմիւսդիմակ սո րա. որ է խոռոչաձև փոսորակել, կոչեմք՝ կից: ռամկ. գող: և տաճկե. չէք: 'Ի ըմ՜՝ 'ի նմանութէ սորա առեալ՝ վէք կոչին խո րխորք. կմ նեցուկք չորեքկուսիք. կմ խո րանարդք. այս համակողմեան քառակուսիք. ռամկ. +խուրուխ:

Վէժ. վիժի. իւ. ից. իւք: || է արմատ վի_ ժել բային, որով նշանակէ վիժումն. այս 'ի վայր հոսումն. կմ սահումն. և ըստ այսմ վարի սա յոգնականապէս: իսկ մերթ վի_ ժեալ. այս 'ի վայր հոսեալ. կմ սահեալ: և ըստ այսմ ասի, Ջուրս յորդս, և վէժս: 'ի սմանէ ծագին բառքս վիժակ. քարա. վէժ. կմ գահավէժ:

Վէճ. վիճի. իւ. ից. իւք: || է արմատ վի_ ճել բային, և նշանակէ՝ վիճումն. կամ ճել բային. և նշանակէ՝ հակառա_ կագ. կմ հակաճառութիւն. կմ հակառա կութիւն. և կմ կռիւ, զոր առնեն ընդ մի_ մեանս բանիւ. կմ դատաստանաւ: տաճկ. մուճատէլէ. կմ փասայ: Ոսկէ. 2. հռոմ. ժ. և լբ:

Վէմ. վիմի. աւ. աց. օք: || քար. որպիսի է կիճն, սալն, ապառաժն. գայլախազն, և այլ նոյն տեսակ քարի, թէ գործեալ իցէ և թէ անգործ. կմ թէ տակաւին ոչ հա_ տեալ 'ի լերանց: Ծննդ. 28. 18: Յոբ. 38. 38: Յօհ. 8. 59: Բայց ուրեք ուրեք եդեալ է նի նաև փոխանակ գոհար ականց. այս այն Եզեկ. 10. 1. Ահա 'ի վէմ հաստատուն իբր վէմ շափիղայ ական: Դարձեալ. վէմ կո չի անդրադարձաբար առաքեալն պետրոս, ըստ որում եղև առաջին քար հիման որոյ եկեղեցւոյ, հաստատեալ անշարժելի յա մենազօր աջոյն քրիստոսի. վն որոյ և եկեղեցին որ ըստ անուան խոստման բանին շինե_ ցաւ 'ի վէմ այսր վիմի, մնայ անյողդողդ և անշարժ: Մատ. 16. 18:

Վէպ. վիպի. աւ. աց. օք: || է արմատ վի_ պել բային. և նշանակէ՝ վիպումն. կմ վիպասանութիւն. կմ ճառ. կմ զրոյց. և կմ

Digitized by Google

աստացուածք. և ըստ այսմ ասի՝ պատմել զվէպ ինչ. կմ՝ արձանագրութեամբ զիմն 'ի վէպս. կմ՝ ցուցանել զերգոց վիպաց շարայարութիւն. և այլն: Խորէն. ա. գլ. 2: և գ. գլ. 68: Յովհ. 1. հոփ. գ: Աճգոր: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս՝ վէպս ասել. և նշանակէ՝ վիպել. կմ՝ պատմել. ըստ այնմ 'ի հին պատմագիրս. Եւ ոմանք այլաբանաբար զրուցաց վէպսասան, ցայլապէս պատմեն զզրոյցսն:

Վէս. վիսի. աւ. աց. գք: || գժնեայ. կամ դաժան. կմ՝ անընդել. կմ՝ անհնի. կամ ըմբոստ. կմ՝ խրոխտ. և կմ՝ գոռոզ: ռամկ. ուէրբ. կմ՝ նախս: 2. Տիմ. 3. 3: Խորէն. գ. գլ. 68: Նարեկ. ծ: Մծբն. ժթ:

Վէսական. կմ՝ վիսական. ի. աւ. աց. գք: || գժնեական. կմ՝ դաժանական. կմ՝ ըմբոստական. կմ՝ խրոխտական. և կմ՝ գոռոզական. ըստ այնմ Խորէն. գ. գլ. 50. ըմբոստացաւ խոսրով, և խրոխտամամբ վէսական պատասխանեաց, ցգոռոզական խրոխտմամբ պատասխանի ետ:

Վէտ. վիտի. աւ. աց. գք: || ցտութիւն. կամ հատութիւն. և կմ՝ պատառուածք. զոր առնեն սրով 'ի բազուկս, կամ 'ի սրունս, և յայլ անդամս ինչ առ 'ի քաջ երևիլ. կմ՝ առ 'ի պատիւ ուրուք. և կմ՝ 'ի ցուցումն ցաւոց և տրտմութեան, որով սգան զոք. ով առնէին 'ի հնումն հեթանոսք 'ի վր մեռելոց. և այժմ առնեն ոմանք յամբարշտաց 'ի փառս սատանայի: ռամկօր. նաշ: Ղևտ. 19. 28: Եւ այսպիսի կերպիւ ցտելն կմ՝ հերձանելն զանդամս, ասի՝ վէտս հատանել: ռամկօր. նաշ բանալ: Ղևտ. 21. 5: Դարձեալ նշանակէ գէզ. կմ՝ կոյտ. առՃ կերէն էշըն. ըստ այնմ Մծբն. ժբ. Բարձեալ ունէին ջուրք 'ի վր վէտ վէտ մկանանց: Եւ 'ի ժգ. ասի՝ Աւլիք կուտակեն վէտք վէտք:

Վէր. վիրի. աւ. աց. գք: || տեղի 'ի մարմնոջ վիրաւորեալ 'ի հարուածոց, թէ նորոգ իցէ՝ և թէ հին և թարախեալ: ռամկ. եարայ: Եսայ. 21. 25: Դատ. 3. 22: Առակ. 20. 30: Եւ յայսմանէ առեալ նշանակէ և սովաւ կեղն, որ է խոց ծնեալ 'ի մարմնի 'ի ներքին ապականութենէ. որ և առ ռամկ. կոչի եարայ: Ղուկ. 16. 21: Դարձեալ առնել լինի երբեմն փոխանակ հարուածոց. ըստ այնմ Նարեկ. զէ. Մերժեցի սովաւ յանդոյն պաղատանական արօրադրութեց մերոց սահմանաց վէրք քասանիչք, և հոյլք մորմոքեցուցիչք: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. վէրս 'ի վր դնել. և նշանակէ վիրաւորել. կմ՝ խոցոտել: Ղուկ. 10. 30: Դիմել վէրք կոչի մորթն բրտացեալ և խստացեալ խոշորութեք հանապազորդ աշխատանաց, զորպիսիս տեսանեմք 'ի կնձիթախոզից. և 'ի պարանոցս եզանց. նաև 'ի ձեռս մշակաց. ով և երբեմն 'ի ծռունկս յաճախ ծնրադրողաց, զոր ոմանք կոչեն գետնախոց: ռամկ. նասըր. ըստ այնմ 'ի Գիրս Գրիգորի Տաթևացւոյ. Զվէրս ծնգաց և զգ

պահս, և զգետնախշտութիւնս ունելով: Եւ զկնի դարձեալ ասի՝ Աղօթք, արտասուք. վէրք ծնգաց. հառաչումն 'ի խորոց 'ի վեր առաքեալ:

Վէք: || տե՛ս զՎէգ:

Վ-Թ

Վթար. ի. աւ. աց. գք: || վնաս. կմ՝ եղծումն. և կմ՝ աւերումն: Իսկ մերթ խախտումն. կմ՝ այլայլութիւն. կմ՝ պակասութիւն. կմ՝ արատ. և կմ՝ բիծ, որ է չէփէ. կմ՝ չէրէ: Երբեմն և սխալումն. կմ՝ վրիպումն. կմ՝ սայթաքումն. և կմ՝ գթումն: ըստ այնմ Յովհ. 1. հոփ. թ. հայեացի ընդ անատուճս ընտանեցեալս. և այլ ոչինչ լինիցի նմա վթար, ցայնուհետև ոչ լինիցի նմա սխալումն 'ի յուսոյ. իբր թէ ասէ, անվրէպ յուսացի ուղղել զանձն: Դարձեալ՝ վնասեցեալ. կմ՝ աղարտեալ. և կմ՝ խանգարեալ: Եւ մերթ խախտեցեալ. կմ՝ այլայլեալ. կմ՝ պակասեալ. և կմ՝ արատաւորեալ: Երբեմն և սխալեալ. կմ՝ վրիպեալ. կմ՝ սայթաքեալ: 'ի սմանէ ծագի բառս՝ անվթար, որ է անվնասելի, և ըստ այսմ ասի՝ անվթար սաղաւարտ. զրահ. գործի. և այլն: ռամկ. ղէրէմէզ [illegible]: Աճգոր: Եւ մերթ անխախտ. կմ՝ անայլայլ. կմ՝ ամբողջ. կմ՝ անպակաս. և կմ՝ անարատ. և ըստ այսմ ասի՝ անվթար պահել զկանոնս, կմ՝ զուխտս. և կմ՝ անվթար և անքակտելի մնալ հաւատոյ: Նարեկ. Ժ: Երբեմն և անսխալ. կմ՝ անվրէպ. կմ՝ անմոլար. և ըստ այսմ ասի, անվթար զճանապարհն վճարել. կմ՝ անվթար արտաբերել զբանս. և այլն: ռամկ. շիփթ: 'ի հին [illegible]:

Վթարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || վնասել. կմ՝ եղծանել. և կմ՝ աւերել: ռամկ. [illegible]: Իսկ մերթ խախտել. կմ՝ այլայլել. կմ՝ պակասեցուցանել. և կմ՝ արատաւորել: ռամկ. [illegible]: Մերթ և սխալեցուցանել. կմ՝ վրիպեցուցանել. կմ՝ սայթաքեցուցանել. և կմ՝ գթեցուցանել:

Վթարութիւն. թեան: || տե՛ս զՎթար:

Վթարումն. րման. մամբ. մանց. մամբք: || տե՛ս զՎթար:

Վ-Ի

Վիգախաղաց. ի. աւ. աց. գք: || խաղացող զվէգ. կմ՝ զնարդ վիգիւ: ռամկ. [illegible]:

Վիգեմ. եցի. եա. ել: (Չէզոք.) || 'ի վէգ գալ. որով նշանակէ՝ կաքել. կմ՝ վիճել. կմ՝ կռուել. կմ՝ հակառակիլ. և կմ՝ մաքառիլ: ռամկ. [illegible]:

Վիգիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || նոյն է ընդ վերնոյն:

Վիզ. վզի. իւ. աց. գք: || ուլն. կմ՝ պարանոց. որ և ռամկ. ասի՝ վիզ. կմ՝ [illegible]. ըստ այնմ Խորէն. բ. գլ. 76. Որ զվզէ և եթ կալեալ յաղթէր:

Վիթխար. ի. աւ. աց. օք։ || տե՛ս 'ի ներքոյ զվիթխարի։

Վիթխարի. բւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || անձնանի, որ այն ամենայն, որ 'ի սեռի իւրում է առաւել քան զչափն մեծ. և յաղթ. մինչ զի զարհուրեցուցանէ, կամ հիացուցանէ զտեսօղսն. և ըստ այսմ արք մեծահասակք և յաղթանդամք՝ վիթխարի կոչին. ըստ այնմ Խորէն. ա. գլ. 8. Ազգ հսկայից անհեթեթք և վիթխարիք։ Եւ բ. գլ. 7. ասի. Այր վիթխարի հասակաւ և ուժով։ Այնպէս և մեծամեծ և ահագին վիշապք, կամ կէտք՝ վիթխարի ասին։ Յայսմաւուրքն։ ըստ այսմ նաև լերինք լայնատարածք, և բարձրաբերձք վիթխարի անուանին. ըստ այնմ Լամբրօն. 'ի Ներբողեանն. Անկարացեալ զվիթխարեաւ զանցանել լերամբ։

Վիթխարութիւն. թեան։ || անձնանութիւն. որ չափազանց մեծութիւն. կամ զարհուրելի մեծ քանակութիւն. և կամ հսկայութի. զօրավիւր ունին ամանք 'ի մարդկանէ, կամ 'ի գազանաց, և 'ի լերանց։ Նարէկ. գլ.։

Վիթոյն. կամ պիւթոյն. ոյնի. կամ ոյնեայ. կամ ոյնիայ. աւ։ || Է բառ յունական, որով նշանակի ըստ առասպելաց հեթանոսաց վիշապ ինչ վիթխարի ծնեալ 'ի փտութէ երկրի՝ զկնի հեղեղացն՝ եղելոց առ Դևկալիոնիւ, 'որ յապողոնեայ նետահար լեալ սատակեցաւ։ Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակի սովաւ այս հարցուկ, որ է դև դիւթական. ըստ այնմ Կիւրղի Եղէմ. ժե. Եւ կամ առացեալ զվիթոնինեայ հարցուկ դիւեն. հարթէ՝ ասէ, զպատմութիւն վիթոնինի, որ թարգմանի հարցուկ դև։

Վիժակ. ի. աւ. աց. օք։ || ծագի 'ի բայէս վիժել, որ դիտակն 'ի բայէն դիտել. և նշանակէ՝ վիժօղ, վայթօղ. կամ 'ի վայր հոսօղ։ ուամկ. ջրթօղ. կամ ծափօղ։ Եւ մերթ այն՝ որ վայթի. կամ 'ի վայր հոսի. ուամկ. ջուր ջրուղէ. և ըստ այսմ ասի բղխեցուցանել ջուրս վիժակս. կամ սորսորեալք որդունք վիժակք։ Եւ յայսմանէ առեալ, վիժակ կոչի ծածկոյթն, որ արկեալ զխճիք, և իբր վիժեալ զնովաւ ծածկէ զնա՝ որպիսի էր երրորդ ծածկոյթն խորանին վկայութեան՝ գործեալ 'ի չիկակարմիր մորթոյ։ Ելից. 26. 14։ և 35. 11։ և 36. 19։ Եւ կամ չորրորդ ծածկոյթն այնր խորանի պարարեալ 'ի մորթոյ կապուտակէ, զորոց ը կարգի ասացաւ 'ի բառն վերնափեղկ։ ուամկ. ծածկոց։ Ելից. 39. 33։ Իսկ ձեռն նշանակէ վիժումն, որ է վայթումն. կամ 'ի վայր հոսումն. կամ բղխումն. և կամ հոսանք. ըստ այնմ Նարէկ. կը. Որ զկարծրանիւթ վէմն անապատին՝ 'ի վիժակս վտակաց հոսեալ բղխեցեր։ և 'ի ըթ. ասի, 'ի տեսանելեաց աչաց արգարացուցիչ արտասուաց վիժակս վայրաբերեաց։

Վիժած. ի. աւ. աց. օք։ || սաղմն վիժեալ, որ տհաս զաւակ յառաջ քան զժամանակն յարգանդէ արտաքս ձգեալ, որ երբեմն է մեռեալ, և լուծեալ. և երբեմն կենդանի։ ուամկ. ևս վիժած։ Թուոց. 12. 12։ Ժողով. 6. 3։ և Լամբրօն։ Զսա երբեմն անուանեմք սոսկ վիժեալ, նաև երբեմն անցուցեալ. ըստ այնմ Յոբ. 3. 16. Կամ իբրև զանցուցեալն, որ ելանէ յարգանդէ մօր իւրոյ. որ իբրև զվիժածն։

Վիժանեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || նոյն է ը բայիս վիժել. որ զանգանելն ը բային զանգել. և հերձանելն ընդ բային հերձել։

Վիժանք. անաց. օք։ (անեզ.) || վիժումն, որ է հոսանք. կամ յորձանք. և ըստ այսմ ասի՝ վիժանք ջուրց, կամ գետոց կամ որդանց. և այլն։ 'ի ճառն Դաւթի անյաղթին, որ գիտակէ։

Վիժեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || վայթել. կամ 'ի վայր հոսել. և կամ արկանել. և ըստ այսմ ասի՝ վիժել զջուրս. կամ զքարինս. և այլն։ ուամկ. ջրթել. կամ ծափել։ Ի հին տպագրեալն։ Եւ յայսմանէ առեալ մասնաւորապէս վիժել ասի անցուցանելն զզաւակ, որ է տհաս արտաքս ձգել ըստ սաղմն. ուամկօր. ևս վիժել. կամ փուճ ցգել. ըստ այնմ 'ի Գիրս Գրիգորի Տաթևացւոյ. իմանալ ժամս յղւոյ յղուին, և վտանգս վիժելոյ։

Վիժիմ. եցայ. եալ. իլ։ (ձայնակր.) || վայթիլ. կամ թափիլ. և կամ 'ի վայր հոսիլ. և կամ անկանիլ։ ուամկ. ջուր ջրթիլ. կամ ջուր ջրուիլ. կամ ջուր ծափիլ. և ըստ այսմ ասի՝ վիժիլ ջուրց 'ի վերուստ, քարանց յերկնից, փրփրոյ, կամ թուքոյ 'ի բերանոյն, և այլն։ Կիւրղի Եղէմ. թ. Յովհ. որդի։ և 'ի հին տպագիրս։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ՝ նշանակէ՝ արտաքս անկանիլ սաղմին 'ի յարգանդէ. ուամկ. փուճ անցնիլ։

Վիժումն. ժման. ժմամբ. մանց. մամբք։ || վայթումն. կամ 'ի վայր հոսումն. կամ 'ի վայր անկումն։ 'ի Շարականս։ Իսկ մասնաւորապէս նշանակի՝ անցուցումն զաւակի որ է տհաս ձգելն զսաղմն յարգանդէ։

Վիհ. վհի. աւ. աց. օք։ կամ իւ. իւք։ || խորխորատ. կամ խորափիտ. կամ անդունդք խորափիտից. և կամ ստորոտ խաւարային։ Երեմ. 2. 34։ և 48. 43։ Ղուկ. 16. 26։ Յուդայ. 13։ Եւ յայսմանէ առեալ վիհ կոչին խորամք հասեալք դժուարաքօք. կամ ըղտահմանօք թագաւորութեան. և այլն։ ուամկ. խենթէկ։ Խորէն. ա. գլ. 15։ Աղթամ. Այսպէս և դուրք. կամ փոսք գերեզմանաց՝ վիհ կոչին։ 3. Մակ. 6. 22։

Վիճաբան. ի. իւ. իւ. իւք։ || բանիւ վիճօղ. կամ հակառակօղ. կամ հակաճառօղ. և կամ բանակռուիւ. ըստ այնմ Յովհանէ. Մի՛ ծիծաղել անկարգաբար. մի՛ վիճաբան լինել և չար։

Վիճաբանեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || վիճաբան լինել. կամ վիճել. կամ հակաճառել. և կամ բանակռուել։ 'ի Չորս հարց. և 'ի Գիրս Գրիգորի Տաթևացւոյն։

Վիճաբանիմ. եցայ. եալ. իլ։ (ձայնակր.) || նոյն է ընդ վերինոյն։

Վիճաբանութիւն. թեան։ || բանիւ վիճիլ. կամ

հակա

հակառակաբանութիւն. կմ՛ հակաճառութիւն. և կմ՛ բանակռուութիւն։ Գրիգ. տղ՛։

Վիճաբանութիւն. թեան։ || արկանելն ՚ի մէջ զվէճս. կմ՛ հակառակութիւն. և կմ՛ վիճաբանութիւն։ Գրիգ. տղ՛։

Վիճակ. ի. աւ. աց. օք։ || բախտական որոշումն իրիք արարեալ գործեօք. ո՛րպէս մանրաթերթ թղթովք. հատիւք. քուէիւք, կամ քարով. և այլովք նմանեօք. զորս բախտովի հանելով, կամ առաջի արկանելով՝ գիտէին ՚ինչ զնշանն, զորս եդեալ էին. և ըստ անկանելոյ նց՝ որոշէին զիմն. ո՛րպէս տալ զայս ինչ՝ այն անուն մարդոյ. կամ ընտրել զոք առ ինչ։ Յես. 14. 2։ Մատ. 27. 35։ Գործ. 1. 26։ Եւ կմ՛ ըստ այնմ ձեւոյ արկեն գիտել զծածուկս, կմ՛ զապագայս։ 1. Թագ. 14. 41. և 42։ Եւ այս ազգ վիճակի եթէ ոչ իցէ աղդեցութիւն դի՝ է չար. կամ աւելորդապաշտական. զոր յաճախ առնէին հեթանոսք՝ յուսալով նովաւ գուշակել զկամս դից. յորում և դիւթական հմայիւք վարէին։ Եզեկ. 3. 7։ Եւ առնելն զայսպիսի արարողութիւն ՚ի վ՛ր իրիք, ասի՝ վիճակ արկանել ՚ի վ՛ր նր. ռամկօր. վիճակ ձգել։ Սաղ. 21. 19։ Եւ յայսմանէ առեալ վիճակ կոչին նաև գործիքն, որովք առնէին զայսպիսի բախտական որոշմունս։ Ղեւտ. 16. 8. և 9. և 10։ Դարձեալ վիճակ անուանի իրն՝ որ վիճակաւ անկանի ումեք. կմ՛ որ վիճակեալ և սահմանեալ է մարդոյ։ Սաղ. 138. 3։ Իմաստ. 2. 9։ Երեմ. 13. 25։ Իսկ մերթ ո՛և իցէ բաժին կամ մասն. ռամկօրէն փայ. կամ հիսէ։ Ծննդ. 23. 9։ և 33. 19։ Իմաստ. 3. 14։ Եւ յայսմանէ վիճակ կոչի գլուխն՝ դրամոյն, զոր ՚ի միասին արկեալ շահեցուցանեն ուսանցողքն զքսակի հասարակաց. Առակ. 1. 14։ Դարձեալ՝ կալուած, կմ՛ ժառանգութիւն, և կմ՛ ստացուած. ռամկ. մուլք։ Թուոց. 36. 2. և 3։ 2. Թագ. 14. 30։ 1. Մնաց. 4. 33։ Երբեմն և՝ սահման տեղւոյ, կմ՛ կողմն երկրի՝ սահմանեալ ումեք։ Ծննդ. 49. 14։ Գործ. 16. 12։ և Աշխարհ. Եւ յայսմանէ առեալ վիճակ կոչի և թաղն, կմ՛ ծուխն. նաև եպիսկոպոսական թեմն, կմ՛ իշխանութիւն։ Խոսրէն. փ. պր. 66։ Ոսկէ. 1. հափ. տ. Ըստ այսմ վիճակ անուանի ժողովուրդն, զոր ունի առաջնորդ ընդ ինքեան սեպհական։ 1. Պետ. 5. 3։ Խոսրէն. ճ. պր. 87։ Դարձեալ՝ նշանակէ պաշտօն, կմ՛ սպասաւորութիւն. կմ՛ գործ սեպհականեալ ումեք. զորպիսի ունէին առաջնորդք, և տմ՛ պաշտօնեայք։ Խոսրէն. ճ. պր. 77։ Երբեմն ևս կարգ. կմ՛ աստիճան, կմ՛ թէմութիւն, կմ՛ որպիսութիւն, զոր ոմանք ՚ի նոցանէ կոչեն, կացութիւն։ Իմաստ. 2. 25։ Գործ. 1. 17. և 25։ Ոսկէ. 1. հափ. տ։ և Լամբրոն։ Եւ և՛ս վիճակ անուանի բախտն, կամ բարեբաստութիւն՝ վիճակեալ ումեք. ռամկ. քիսմէթ։ Խոսրէն. տ. պր. 21։ Իսկ Զաքար. 11. 7. ուր ասի. Եւ զերկրորդն կոչեցից վիճակ. իմանի՝ լարաբաժին, կմ՛ լար բաժանող։

Վիճակադրութիւն. թեան։ || դնումն, կմ՛ արկումն վիճակի, և կմ՛ վիճակընկեցութիւն։ Իսկ մերթ՝ դնելն, կմ՛ կարգելն ՚ի վիճակի ուրուք, կմ՛ վիճակակցութիւն, կմ՛ մասնակցութիւն. և կմ՛ հաղորդութիւն։ Լամբրոն։

Վիճակակալ. ի. իւ. աց. օք։ || նա՛ որ կալնու զվիճակ, կմ՛ ունի զթեմն, կմ՛ զիշխանութիւն ուրուք, որպիսի է յաջորդն եպիսկոպոսի ուրուք։ ՚ի հին տպագիրս։

Վիճակակից. կցի. աւ. կմ՛ իւ. աց. օք։ || կցորդ վիճակաց ուրուք, կմ՛ ժառանգակից, կմ՛ մասնակից, և կմ՛ հաղորդակից։ ռամկ. [illegible]։

Վիճակակցեմ. եցի. եա՛. ել։ (Նէրգործ.) || վիճակակից առնել. կմ՛ կցորդել զոք վիճակաց ուրուք, և կմ՛ մասնակցել։ ռամկ. [illegible] ընել։

Վիճակակցութիւն. թեան։ || վիճակակից գոլն, կմ՛ կցորդութիւն վիճակի ուրուք. կմ՛ մասնակցութիւն, և կմ՛ հաղորդութիւն։ ռամկ. [illegible]։

Վիճակատու. տուի. աւ. աց. օք։ || տե՛ս ըղ Վիճակընկէց։

Վիճակատութիւն. թեան։ || ծագի սա ՚ի բառէս՝ վիճակատուութիւն, որ յառաջատութիւն՝ ՚ի բառէն՝ յառաջատուութիւն. և տեղատութիւն՝ յանուանէս՝ տեղատուութիւն. և նշանակէ՝ վիճակընկեցութիւն։ ռամկ. վիճակ ձգելը։ Աշխ.

Վիճակատուութիւն. թե։ || նոյն է ընդ վերնոյն։

Վիճակաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զվիճակ. կմ՛ վիճակեալ իրի իմիք։ ռամկ. նասիպ եղող։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զկղերիկոսն, որ ՚ի տեղւոջ իւրում մեկնեցաւ։ Խոսրէն. ճ. պր. 68։ և Լամբրոն։

Վիճակաւորեմ. եցի. եա՛. ել։ (Նէրգործ.) || տե՛ս զՎիճակել։ Նարեկ. ղէ։

Վիճակաւորութիւն. թեան։ || վիճակաւոր գոլն, կմ՛ վիճակումն, և կմ՛ ժառանգութիւն։ Լամբրոն։ Իսկ մերթ՝ կղերիկոսութիւն, կմ՛ եկեղեցականութիւն։ Լամբրոն։

Վիճակեմ. եցի. եա՛. ել։ (Նէրգործ.) || տե՛ս ՚ի ներքոյ զվիճակեցուցանել։ Յհ՛ ոսկէ։ և Լամբրոն։

Վիճակեցուցանեմ. եցուցի. եցո՛. ել։ (անցող.) || վիճակաւ բաշխել, կմ՛ տալ ումեք զիմն. և կմ՛ ըստ ժառանգութե՛ան արկանել։ Սաղմ. 77. 54։ Իսկ մերթ՝ վիճակաւ ժառանգեցուցանել, ին ժառանգ առնել զոք. կամ տալ ումեք ժառանգել զիմն։ Եսայ. 34. 17։ Դարձեալ՝ նշանակէ տալ ումեք վիճակիլ ինչ. կմ՛ դիպեցուցանել։ ռամկ. նասիպ ընել. և ըստ այսմ ասի՝ վիճակեցուցանել զոք ՚ի քահանայութիւն, կմ՛ ՚ի պաշտօն. և այլն։ Աշխ.

Վիճակընկեցութիւն. թեան։ || ընկենուլն ըղ վիճակ առ ՚ի որոշել զերկբայական և զանբացորոշ ինչ։ Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ զարուեստ գուշակելոյ զապագայս, կմ՛ զծածուկս ՚ի ձեռն վիճակաց. որ բազում անգամ լինի հմայիւք, կամ կախարդութեամբ. վասն որոյ և է չար, և ար-

դրելեալ յեկեղեցւոյ։ 'Ի Գիրս Ծննդեան Ճառն. Թ. Գլուխ. 37։

Վիճակընկէց. եցի. իճ. աց. գք։ || Ընկեցօղ վիճակի, թէ նա՛ որ առ՛ի որոշել զատարակուսելի կամ զանյայտ ինչ՝ արկանէ զվիճակ. ռամկ. Չիճաչ յգօղ։ Բայց յատկապէս առեալ լինի առ 'ի չար կողմն, և նշանակէ զնա, որ վիճակ արկանէ առ՛ի գիտել զծածուկս և զապագայս, կամ դիւթական վիճակընկէցութ գուշակէ զհանդերձեալն՝ կամ զծածկեալս 'ի մարդկանէ։

Վիճակիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (ձայնակր.) || Վիճակաւ անկանիլ, կամ տուեալ լինիլ ումեք, և կամ բախտովն դիպիլ, կամ պատահիլ իմեք, և ըստ այսմ առն՝ վիճակիլ պարգևաց ումեք. կամ վիճակիլ անխառն Թագաւորաց, կամ ոսկար բնութ. և այլն. ռամկ. Չէկիմ ընկնիլ, կամ բաժին գալ. կամ նախոքս ըլլալ։ Եփես. 1. 11։ Լամբրոն։ և 'Ի Շարականոցի։

Վիճեմ. եցի. եա՛. ել։ (չէզոք.) || 'Ի վէճ մտանել ընդ ումեք, կամ բանիւ հակառակիլ, կամ հակաճառիլ, կամ վիճաբանիլ, և կամ բանակռիւ լինիլ։ ռամկ. Չէնչ ընել, կամ մնամբէլէ ընել։ Եսայ. 6. 27։ Մարկ. 9. 13. և 15։ Գործ. 6. 9։

Վիճիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (ձայնակր.) ||Նոյն է ընդ վերնոյն։ Աղոտ. 22. 21։ Ղուկ. 24. 17։

Վիճողական. ի. աց. աց. օք։ || վիճաբանական, կամ հակաճառական, և կամ ընդդիմաբանական։

Վիճումն. վիճման. մամբ. մանց. մամբք։ || Հակառակութիւն բանիւ. կամ հակաճառութիւն, և կամ վիճաբանութիւն։

Վիմաբեր. ի. իւ. իւ. իւք։ կամ աց. օք։ || Բերօղ զվէմ. և այս մերթ առն զմարգոյ, կամ զգրաստու, որ ածէ ուրեք ըզ քար։ ռամկ. Քար բերօղ։ Իսկ մերթ առն՝ զկռանէ, կամ զերկրէ, որ պարապ է յինքե նէ զքարինս։ Դարձեալ, նշանակէ՝ բերեալ, և արտադրեալ 'ի վիմէ, կամ վիմական. և Թ այսմ առն՝ վիմաբեր քար։ Նարեկ. դժ։

Վիմագործ. ի. իւ. աց. օք։ || տե՛ս զՔարագործ։

Վիմադարան։ (Նախդրիւ հոլովի.) || դարանօղ 'ի վիմի, կամ որ Թագչի 'ի ծերպս քարանց, կամ 'ի խոռոչս ապառաժից. որպիսիք են ոմանք 'ի գազանաց։ Նարեկ. ղժ։

Վիմադիր. դրի. իւ. աց. օք։ || դնօղ վիմի, կամ նա՝ որ արկանէ ուրեք զքարինս։

Վիմախարիսխ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զխարիսխ 'ի վիմէ, որպիսիք են ոմանք 'ի սեանց։ Իսկ մերթ՝ հաստատեալ վիմօք, կամ հաստատուն իբրև զվէմ, կամ հաստահիմն, և կամ անդրանկացեալ, որ առն զլինելոց, և զայլոց նմանեաց։ Նարեկ. ղէ։

Վիմածին։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ծնանօղ, կամ արտադրօղ վիմի. որպիսիք են ոմանք 'ի լերանց. և այս երրեակն առն նմանութ զՔրիստոս, Թ որում իբրև զվէմն գուշակեալ 'ի դանիելէ, ծնաւ զվէմն քն։ 'Ի Շարականոցի։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ ծնեալ, կամ արտադրեալ 'ի վիմէ. և կամ յառաջացեալ 'ի քարանց. և ըստ այսմ առն՝ Ջուր, կամ մամուռ վիմածին։ Յն որդի։

Վիմական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ, որ վէմ բաբերի առ վէմս. կամ որ ունի զբնութ, կամ զորպիսութիւն վիմի. և կամ քարեղէն. ըստ այնմ Նարեկ. ծզ. Գոյութիւն լերդիս վիմական։ Իսկ մերթ վիմական կոչի բնակեալն 'ի վէմս, կամ որ կայ 'ի վէմ արձանի։ 'Ի Ճառս հարց. ժԹ։

Վիմահոլով։ (Նախդրիւ հոլովի.) || հոլովօղ վիմի, կամ Թաւալեցուցանօղ քարանց։ Իսկ մերթ իբրև զվէմ հոլովեցեալ. կամ հանդոյն քարանց գլորեալ, և պտուտեալ։

Վիմատաշ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՛ որ տաշէ, կամ կոփէ զվէմս, որպիսիք են քարահատք. թէ Տաշքիւ։ Իսկ մերթ այն, որ տաշեցեալ. կամ փորեցեալ է 'ի վիմէ. և Թ այսմ առն՝ վիմատաշ գերեզման։ ռամկ. Քարէ փորած. կամ քարէ շինած։ Եւ մերթ նշանակէ սոսկ զկոփածումն. ըստ այնմ Խորենաց. պբ. 59. Յարկս վիմատաշ քարանց շինեալ։

Վիմարգել։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՛ որ արգելեալ փակէ զոք վիմօք։ Իսկ մերթ նա՝ որ փակեալ և արգելեալ կայ 'ի վիմաց. կամ արգելեալ մնայ 'ի մէջ քարանց։ Եսայ. 31. 9։

Վիմարդ. ի. աւ. աց. օք։ կամ իւ. իւ. իւք։ || Ծառդի առ 'ի բառս վէմ, այլ կործնթարդն 'ի բառս կորնթիք, և խորանարդն 'ի բառս խորան՝ 'ի ձեռն մասնիկանն արդ՝ որ է ձև։ Ուստի բառիւս վիմարդ՝ նշանակի վիմաձև, այսինքն, որ ունի զձև կամ զորպիսութիւն վիմի. կամ որ կազմեալ և ձևացեալ է 'ի վիմաց. կամ վիմեղէն. և կամ քարեղէն. և ըստ այսմ առն՝ վիմարդ եկեղեցի. տապանակ. արձան. և այլն։ ռամկ. Քարով շինած. կամ քարէ։ 'Ի հին պարակերը։ Իսկ մերթ՝ որձաքար. կամ ապառաժային. և կամ կարծրանիւթ։ ռամկ. Չոյոյ քարէ ... կամ խիստ անուր. Թ այնմ 'Ի հին պարակերը. Բղխէ անկանակիր աղբիւր՝ պղպջեալ 'Ի քարածերպս վիմարդ քարանց։ Երբեմն և հաստատուն իբրև զվէմ. կամ անդամակալ. կամ անշարժ. և կամ հաստահիմն։

Վիմարդեայ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նոյն է ընդ բառիս վիմարդ, այլ հոլովմունքեայն ընդ բառիս հոլովմունս։ Ուստի վիմանման առեալ՝ անդամակալ, և հաստատուն մնօղ՝ առն վիմարդեայ մաքէ։

Վիմարդեան։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նոյն է ըստ ամ ընդ բառին վիմարդ, այլ հոլովեցեալ ընդ բառին հոլովս։ Եւ առնուլ յանձնարարայն 'ի գործ ածէ զան զվիմարդն։ 'Ի հին պարակերը։ և 'Ի ճառս թղթի անդամութեան, որ դնօղէ։

Վիմացուցանեմ. ացուցի. ացոյ. ել։ (ներգործ.) || 'Ի վէմ փոխարկել. կամ ստեղծուցանել. կամ քարացուցանել։ Իսկ մերթ իբրև զվէմ կարծրացուցանել. կամ սաստ-

տեսն հաստատել։ ռամկ. խնուփ ամրցնել։ Ը այնմ Աճգոց. Վիմացոյց զհաւատս իւրոց վկայիցն։

Վիմափոր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || փորեալ 'ի վիմէ, կմ շինեցեալ 'ի քարանց՝ կռանաւ փորելով, որ և ասի կռածոյ։ ռամկ. փորէ փորած։ 'ի շարականս։

Վիմափուլ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || փլեալ 'ի վէմ վիմաց. կմ կործանեալ 'ի վի քարանց, որպիսիքն էին ոմանք 'ի շինուածոց։

Վիմեղ. ի. աւ. աց. օք։ || մերթ նշանակէ վիմուտ. կմ քարուտ։ Իսկ մերթ՝ վիմեղէն. կամ քարային. և ըստ այսմ ասի՝ կարծր և վիմեղ բնութիւն։

Վիմեղէն. ղինի. աւ. աց. օք։ || այն՝ որոյ նիւթն է վէմ. կմ քարեղէն. և կմ քարանիւթ։ ռամկ. փաշէ։ Նոյնէ. լէ։

Վիմուտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || յաճախեալ վիմօք. կմ լցեալ քարամբք, որ և ասի քարուտ. և ըստ այսմ ասի՝ վիմուտ տեղի. կմ երկիր իբրև զվիմուտս. ռամկ. փաշտ. կմ փաղով լցուած։ Խորէն. դ. գլ. 9. և 55։ և 'ի հին տաղագիրս։

Վիշապ. ի. աւ. աց. օք։ || օձակերպ գազան բազմամեայ ժամանակօք աճեցեալ՝ և յաղթելի մեծութիւն հասեալ, որ և երբեմն լինի ոտանաւոր իբրև զգազանացեալ կովադիայ, կմ կոկորդիլոս. ոմ և երբեմն երկգլխանի. կմ բազմագլխեան. ոմ պատմի 'ի գիրս կենդանեաց։ ռամկ. աժդհ. օծփէր։ Իմաս. 16. 10։ Դան. 14. 22։ Յայտ. 12. 3։ Եւ յայտնանէ առեալ՝ վիշապ կոչին ո՛և իցէ մեծ, կմ գազանացեալ օձք։ Եւլփ. 7. 9. և 10։ Դարձեալ՝ վիշապ անուանին ըմբխամանն, և ոմ անճոռնի կէտք ծովու։ Յոբ. 3. 8։ և 40. 20։ Սաղմ. 103. 26։ Դարձեալ է սա համաստեղութիւն ինչ կայացեալ առ հիւսիսային բևեռաւ. որ բաղկանայ 'ի յերեսուն և եօթն աստեղաց։

Վիշապագլուխ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զգլուխ վիշապի, կմ որ է գլուխ վիշապաց։ Դարձեալ, վիշապագլուխ կոչի գաւազանն, որոյ վերին ծայրն է ձևացեալ իբրև զգլուխ վիշապի։

Վիշապազունք։ (Նախդրիւ հոլովի.) || է անուն զարմից սերելոց յաժդահակայ մարաց արքային, և ասացան վիշապազունք, զի աժդահակն վիշապ թարգմանի։ Խորէն. ա. գլ. 29։ և բ. գլ. 46։

Վիշապաձև. ի. իւ. եց. օք։ || ունօղ զձև կմ զկերպարանս վիշապի. կմ վիշապակերպ. և կմ վիշապանման։

Վիշապաձուկն. ձկան. ամբ. անց. ամբք։ || վիշապ ձուկն. որ և կոչի կէտ։

Վիշապամարտ. ի. իւ. եց. իւք։ || մարտնչօղ կմ կռուօղ ընդ վիշապի։ Խորէն. յաշխարհագրութ։

Վիշապամուխ. մխի. իւ. եց. օք։ || նա՝ որ մխէ զվիշապն, կմ զայլ ինչ նման 'ի վիշապս. և մերթ այն՝ որ մխեալ կայ 'ի մարմին վիշապի, կմ 'ի բերան վիշապաց։ Եւ նա վիշապամուխ կոչի այն, որ արեամբ վիշապի է մխեալ, զի կարծրացուցեալ. ոմ առնելին 'ի հնումն զզէնս։ Աճգոց։

Վիշապանամ. ացայ. ցիր. ալ։ (ընդմէջ.) || վիշապ լինել. կմ 'ի վիշապ փոխարկել։ ռամկ. օձփէր ըլլալ. կմ օձփէր կտրիլ։ Իսկ մերթ՝ իբրև զվիշապի լինել. կմ նմանիլ վիշապայնոց. ըստ այնմ Կիւրղի. եէփ. ժգ. Նոքա վիշապացեալք էին ցայոյն մոլեկնի, զի իբրև զվիշապի էին։

Վիշապատուն. տան. տամբ. տունք. անց. ամբք։ || ունօղ զտուն վիշապի. կմ որոյ ազգին է նման տաան վիշապաց։ Խորէն. յաշխարհագր։

Վիշտ. վշտի. աւ. կմ իւ. աց. օք։ || տառապանք. կմ խոշտանկանք. կմ նեղութիւն. կմ տագնապ. կմ կիրք. և կմ կարիք, որ պիտիքն ցաւք, և ոմ գառնութիւնք, զորս կրէ ոք։ ռամկ. փէրփ։ Սաղմ. 24. 17։ և 30. 8։ Յայտ. 12. 2։ Իսկ մերթ՝ փորձանք. կամ վտանգ։ ռամկ. դէլայ։ Սաղմ. 114. 3։ Գործ. 19. 40։ 2. Կորն. 11. 26։

Վիպագիր. գրի. իւ. աց. օք։ || գրօղ վիպասանութեանց, կմ գրով վիպօղ. և կամ պատմագիր։ Խորէն. ա. գլ. 5։

Վիպագրեմ։ || տես զՊատմագրել։

Վիպագրութիւն. թեան։ || տես զՊատմագրութիւն։

Վիպասան. ի. աւ. աց. օք։ || նա՝ որ զբանս 'ի վէպս արկեալ արտասանէ. կմ ճառաբան. կմ պատմաբան. և կմ բանաստեղծ։ ռամկ. հէքիաթ ըսօղ։ Խորէն. ա. գլ. 45. և 47։ Ոսկէ. 'ի նախերգ. և Յմ որդի։

Վիպասանակ. ի. աւ. աց. օք։ || վիպասանօղ. կմ պատմաբանօղ. և կամ ճառօղ։ Իսկ մերթ վիպասանութիւն. զոր տեսցես 'ի ներքոյ։

Վիպասանական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ որ վերաբերի առ վիպասանութիւն. և կմ պատմաբանական։

Վիպասանեմ. եցի. եա՛. եալ։ (Ներգործ.) || վիպելով արտասանել. կմ ճառել. և կմ պատմել։ 'ի փիլս. դաւթի անյաղթին։

Վիպասանութիւն. թեան։ || վիպողական արտասանութիւն. կմ պատմութիւն. կմ ճառ. և կմ զրոյց։ Յմ որդի։ և Լամբրոն։

Վիպեմ. եցի. եա՛. եալ։ (Ներգործ.) || տես զՎիպասանել։

Վիտական։ || տես զՎէտական։

Վիտանամ. ացայ. ացիր. անալ։ (ընդմէջ.) || վէս լինել. կմ դժնեանալ. կմ անհեզանալ. կամ ըմբոստանալ. և կամ գոռոզանալ։

Վիտոս. ի. իւ. իւք։ || ծաղի 'ի բառէս վէս. ոմ մակդիրն յանուանէ աւագս. և նշանակէ ունօղ զբարս վիտակութեան. կմ որ է բնութեամբ վէս. զի խրոխտ. կմ դժնեայ. և կմ գոռոզ։

Վիտութիւն. թեան։ || վէս գոյն. կմ խրոխտացումն. կմ դժնէութիւն. կմ անհեզութիւն. կմ ըմբոստութիւն. և կմ գոռոզութիւն։

Վիրաբերան. ի. աւ. աց. օք։ || բերան վիրի, զի պատառուածն խոցուածոց կամ

կեղոց. ընդ որ հոսի արիւն, կմ՛ շարաւ: ռամկ. Նարտյի բերան: Դրթփ. 3. 22:

Վիրագ. ի. աւ. կմ՛ իմ՛. աց. օք: || գծնգակ հակատակորգ. կմ՛ ընդդիմամարտ. կամ թշնամի մաքառօղ. և կմ՛ ոսոխ, որ ընդ ունեք չարաչար 'ի մարտ մտանէ: տաճկ. խասիմ. կմ՛ փուշման: Խորէն. գ. ղր. 9: և Շնորհալին յաղթն ևդեսիոյ: ըստ այսմ է և 'ի գիրս Աճգաբ. ուր ասի' Եթարձ պօղոս՝ վիրագն իւր, գի պօղոս՝ հակառակորդն սատանայի նախավկային: Եւ 'ի գիրս Լամբրօն. ասի 'ի ներբողեանն իւր. Մերկացի յաս պարիզին՝ իւրով օծեալ, որով զբռամբ վիրագն եկեսցէ, գի 'ի ձեռս անկցի ընդդիմամարտն:

Վիրապ. ի. իմ՛. ից. իւք. կմ՛ աց. օք: || գուբ խոր. կմ՛ վիհ. կմ՛ խորխորատ. կմ՛ խորափիտ. և կմ՛ գետնափոր տեղի: ռամկօր. խորոտի տոռ. կմ՛ հոր. կամ գետնի մաղաղոյ: Ելից. 12. 29: 'ի վերոյ հարց. իշ: Սատի և խոր վայատակ հորն, յոր արկանեին զմահապարտս, վիրապ կոչի: ռամկ. դանշր խոսյուս: Աճգաբ: և Յշ ոքւր:

Վիրաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունիօղ զվէրս. կմ՛ հարեալ վիրօք: Իսկ մերթ՝ խոցեալ 'ի սրոյ. կմ՛ սպանեալ սուսերաւ: ռամկ. Եարալը. կմ՛ ղարնոնոց: Թուոց. 19. 18: Դրթփ. 20. 31: Եզեկ. 28. 9:

Վիրաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || վիրօք հարկանել. կմ՛ վէրս 'ի վր դնել. և կմ՛ խոցել: ռամկ. Եարալամըշ ընել: Յես. 7. 5:

Վիրաւորիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || վիրաւոր լինիլ. կմ՛ վէրս ընդունիլ. և կմ՛ խոցիլ: ռամկ. Եարալանմըշ ըլլալ: Եսայ. 53. 5. Զաք. 13. 6: Ղուկ. 16. 20:

Վիրաւորութիւն. թեան: || վիրաւոր գոլն. կմ՛ վիրաւորումն. կմ՛ հարուած վիրաց. և կմ՛ խոցումն: Ոսկէ. 1. հատ. իը: և 2. հատ. ը. և ժդ:

Վիրգ. վրգի. աւ. աց. օք: || վէմ. կմ՛ քար. և կմ՛ գիլ, որ է բռնաքար. և ըստ այսմ ասի՝ հոսել 'ի վերուստ, կմ՛ 'ի պարապոյ՝ վիրգս մեծամեծս. կամ վիրգս սալի. և այլն: 2. Մակ. 1. 16: Նարեկ. կ. և ղէ: Իսկ մերթ գաւազան. կմ՛ ցուպ. կմ՛ բիր. և կմ՛ մահակ: տաճկեր. փէյէնէկ. կամ չէր. փէյփէ. կամ Բօյախոյ. և կամ սօփայ: 2. Մակ. 4. 41:

Վիրք. վրաց. օք: || է անուն ազգի, որ է սահմանակից հայոց: ռամկ. կուրճի:

ՎԿ

Վկայ. ի. իմ՛. իւ. իւք: || վկայօղ. կամ վկայութիւն մատուցանօղ. գի նա՝ որ գիտակ գոլով ճշմարտութեան իրիք, զորմէ 'ի մէջ ստարաց է վէճ, կացեալ առաջի բազմութեան, կմ՛ յատենի դատաւորաց խօսատ վանի զայն հրապարակաւ: ռամկ. և ա՝ վէյ: և տաճկ. շահիտ: Ղեւ. 5. 1: Թուոց. 5. 13: Մատ. 18. 16. Եւ յայտմանէ վկայ կոչի և նա՝ զոր 'ի դաշինս և 'ի սակս կացուցանեն 'ի մէջ աա՝ 'ի գիտակ լինիլ եղելոցն. որպէս թուականն յաղագս 'ի պիտոյ լինելն ցուցցէ զայն հրապարակաւ: Ծննդ. 31. 47. և 48: Երեմ. 32. 10. և 25: Դարձեալ՝ վկայ կոչեմք զնա նահատակն, կմ՛ զմարտիրոսն, ըստ որում արեամբ, կամ մահուամբ իւրեանց վկայեն ճշմարտութեան հաւատոցն Քրիստոսի: տաճկ. շէհիտ: Գործ. 22. 20: Յայտ. 17. 6:

Վկայաբան. ի. իմ՛. ից. իւք: || նա՝ որ յօրինէ զբանս, կմ՛ զճառս զարբոց վկայից, գի զմարտիրոսաց:

Վկայաբանեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || խօսիլ, կմ՛ ճառել զերանելի վկայից, գի զմարտիրոսաց:

Վկայաբանութիւն. թեան: || բան, կմ՛ ճառ յօրինեալ 'ի վերայ նահատակութեան վկայիցն Քրիստոսի:

Վկայագիր. գրի. իմ՛. աց. օք: || գրօղ, կմ՛ ճառօղ զվկայից: Իսկ մերթ գիր վկայութե. կմ՛ այն՝ յորում ճառին նահատակութիւնք սրբոց մարտիրոսաց:

Վկայական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ՛, որ վկայից է, կմ՛ առ վկայս վերաբերի. և ը այսմ ասի՝ վկայական բան: Իսկ մերթ մարտիրոսական: և ըստ այսմ ասի՝ վկայական նահատակութիւն: Բայց մասնաւորաբար վկայական կոչի թուղթն, յորում գրով վկայեն զումեքէ, թէ է հաւատարիմ. կմ՛ է այս ոմն, և այն ոմն. և այլն:

Վկայակից. կցի. աւ. կմ՛ իմ՛. աց. օք: || կը ցորդ այլում 'ի վկայելն, կամ 'ի միասին վկայօղ. և կմ՛ ընկեր վկայութե: Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զընկերն ուրուք 'ի մարտիրոսութե: Լամբրօն:

Վկայանոց. ի. աւ. աց. օք: || տես զՎկայարան: 'Ի հին պատմագիրս:

Վկայասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրօղ վկայից, կմ՛ մարտիրոսաց. ուստի և գրիգոր կաթուղիկոսն կոչեցաւ վկայասէր, ըստ որում աշխատասիրեալ պարապէր 'ի ժողովել և 'ի յօրինել զճառս սրբոց վկայիցն:

Վկայարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի՝ ուր տան զվկայութիւն. կմ՛ ուր կան վկայք: Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ սովորական տեղին մարտիրոսութե սրբոց վկայից. կամ ուր հանգուցեալ կան նշխարք նց. և ը այսմ տաճարն, կմ՛ տապանն, ուր զետեղեալ կան ոսկերք մարտիրոսաց՝ վկայարան կոչի: Խորէն. գ. ղր. 2. և 62: Նարեկ. զղ: և Աճգաբ:

Վկայեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || վկայութիւն դնել. կմ՛ վկայութիւն մատուցանել. կմ՛ հրապարակաւ խոստովանիլ զայն, զոր գիտէ զումեքէ. և կմ՛ յայտնի ցուցանել զինչ: Դատ. 13. 40. և 43. և 49: Սաղմ. 49. 7: Գաղտ. 5. 3: Իսկ մերթ հաստատուն խոստանալ. կմ՛ երդմամբ հաստատել: Յովբ. 8. 9: Դարձեալ՝ նշանակէ նահատակիլ. կմ՛ մարտիրոսանալ. ը այսմ Աճգաբ. ուր վկայեաց սրբն գայիանէ:

Վկայուհի. հւոյ. եաւ. եաց. եօք: Է կին վկայ: Եւ յատկապէս ասի առ զկինըն, որ

յաղագս հաւատոյ, կմ 'ի պատճառս նահ_
տակին Ճշմարտութեն մեռեալ է, կամ հե_
ղեալ զարիւն. որպիսի է սբն հռիփսիմէ,
և ընկերք նր։

Վկայութիւն. թեան։ || գործ վկայի, որ է հրապարակական խոստովանութիւն, կամ յայտնութիւն իրիք, որում գիտակ է վկայն։ Ելից. 20. 16։ Մարկ. 14. 59։ Յոհ. 1. 7։ Իսկ մերթ՝ ցուցումն. կմ հաստատութիւն իրիք, որով յայտնէ ոք զինչ իցէ վկայ։ Իմաս. 10. 7։ Հռոմ. 2. 15։ Եւ յայսմանէ՝ վկայութիւն կոչեմք զբանն, զոր ածեմք 'ի հաստատութիւն ասացելոցն 'ի մէնջ։ Դարձեալ 'ի սբ գիրս վկայութիւն կոչին ածային պատուիրանքն, կմ օրէնքն՝ որ որում վկայեալ յայտնեն մեզ զկամս այ։ Սաղմ. 18. 8։ և 77. 56։ և 98. 7։ Եւ յայսմանէ առեալ քարեղէն տախտակքն մովսէսի՝ ըստ որում պարունակէին զօրէնսն այ, կոչեցան տախտակք վկայութեան. կմ տապանակ վկայութեան։ Ելից. 25. 21։ և 31. 18։ Եւ արկղն կտակարանաց անուանեցաւ տապանակ վկայութեան, ըստ որում պարունակէր զերկուսին տախտակսն վկայութեան։ Ելից. 25. 10։ և 30. 7։ Իսկ վրան ժամուն, այսինքն մեծականոյց տաղաւարն մովսէսի յորջորջեցաւ խորան վկայութեան, ըստ որում կայր 'ի նմա տապանակն, յորում էին վկայութիւնքն դրոշմեալք 'ի տախտակսն։ Ելից. 27. 21։ Թւոց. 17. 4։ Դարձեալ վկայութիւն անուանի պայմանն. կմ սահմանադրութիւն, և կմ ուխտն։ ռամկ. խօսք։ 1. Թագ. 13. 8։ Եւ ևս նշանակի սովաւ նահատակութիւն, կմ մարտիրոսութիւն. ըստ այնմ Խորէն. գ. գլ. 14. վըկայութիւն սբյ յուսիկանն, և դանիէլի։ Իսկ երբեմն ընդ բայի չարակցի այսպէս, վըկայութիւն դնել. և նշանակէ՝ վկայել. կմ հաստատութիւն ցուցանել. կմ ծանուցանել. և կմ պատուիրել։ Ծննդ. 43. 3։ Ելից. 19. 10։ 2. Մնաց. 24. 19։ 2. Տիմ. 4. 1։

Վկայօրէն։ (մակբայ որակական.) || իբրև զվկայ. կմ սոյն զնահատակ. և կմ մարտիրոսօրէն։ 'ի շարակնոցի։

Վկանդ. ի. իճ. ից. իւք։ || վկանդումն, այսինքն յողդողդումն. կամ դրդուումն. և կամ խախտումն։ Իսկ մերթ՝ խորտակումն. կմ փշրումն. և կմ յաղթութիւն։ Դարձեալ՝ յողդողդեալ. կմ դրդուեալ. և կմ խախտեալ։ Եւ մերթ՝ խորտակեալ. կմ ջաղջախեցեալ. և կմ յաղթեցեալ։ և ըստ այսմ ծագի 'ի նմանէ բառս՝ անվկանդ։

Վկանդեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || յողդողդել. կմ դրդուել. կմ խախտել։ Իսկ մերթ՝ խորտակել. կմ փշրել. և կմ յաղթել։ և ըստ այսմ առի՝ վկանդել զզօրութիւն թշնամեացն, կմ զբանակս զօրաց. և այլն։

Վ Հ

Վհատ. ի. իճ. ից. իւք։ || մերթ նշանակէ վհատեալ. կամ լքեալ։ Իսկ մերթ՝ վհատութիւն. կմ լքումն. և ըստ այսմ վարի յոգնականապէս. որգոն, անկեալ 'ի վհատս տարակուսի։

Վհատական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ, որ վերաբերի առ վհատութիւն. կմ վհատելի. կմ վհատեալ. և կմ վհատեցուցիչ։ Նարէկ. Հ։

Վհատեմ. եցի. եա. ել։ (զօրութ. անցող.) || տես 'ի ներքոյ զՎհատեցուցանել։

Վհատեցուցանեմ. եցուցի. եցո. անել։ (անցող.) || լուծանել. կմ լքուցանել. կամ մեղկացուցանել. կմ թուլացուցանել. և կմ նուաղեցուցանել։ ռամկ. ուրէֆը կոփրէլ. կմ քուշաղնէլ. կմ Տարմէրշնէլ։ Իսկ մերթ՝ յուսահատեցուցանել. կամ անյոյս առնել։ Երբեմն ևս թափել 'ի զօրութենէ սրտի. կմ զանգիտեցուցանել. և կմ վատասիրտ առնել։

Վհատեցուցիչ. ցչի. աճ. աց. օք։ || լքուցիչ. կմ թուլացուցիչ. կմ նուաղեցուցիչ. կմ մեղկացուցիչ. կմ յուսահատեցուցիչ. և կմ վատասիրտ առնօղ։ Նարէկ. ԼԹ։

Վհատիմ. եցայ. եա. իլ։ (ձայնակր.) || լուծանիլ. կմ լքանիլ. կմ թուլանալ. կմ նուաղիլ. և կմ նքթիլ. և ըստ այսմ առի վհատիլ սրտիւ, կմ հոգւով. և կմ վհատիլ 'ի ցաւոց. 'ի սովէ. 'ի պահոց. 'ի ցըրտոյ. և կմ 'ի հեղձմանէ արեան իւրոյ. և այլն։ ռամկ. ուրէֆը կոփրէլ. կմ ճէտէը բուլնալ. կմ ուրէֆը Տարէլ. կմ Տարմէրէլ. Եբր. 12. 5։ 'ի Վարս հարց. Ե. Հ. Ժա. և ԻԳ։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ վհատիլ առի՝ անկանիլն 'ի յուսոյ. կմ յուսահատիլն։ Իսկ մերթ՝ թափիլն 'ի զօրութենէ սրտի, կմ զանգիտել. կամ վատասրտիլ. և կամ երկչոտիլ։ 2. Մակ. 8. 16։

Վհատութիւն. թեան։ || լքումն. կմ թուլացումն. կմ մեղկութիւն. կմ յուսահատութիւն. կմ վատասրտութիւն. և կմ երկչոտութիւն։ Եսայ. 61. 3։ 2. Տիմ. 1. 7։ Նարէկ. Ղ։

Վհկահարցուկ. ցկի. աւ. աց. օք։ || Նա՝ որ է հարցուկ և վհուկ. կմ որ հարցանէ և խնդրէ զապագայս վհկաւ, այսինքն հարցուկ դիւաւ, որպիսիք են դիւթք որովայնակոչք. ըստ այնմ. Մծբն. ԺԹ. Ամաչեսցեն հարցուկք վհկահարցուկք։

Վհուկ. վհկի. աւ. աց. օք։ || որովայնակոչ. այսինքն դիւթ, որ ունի զայս հարցուկ յորովայնի, որով գուշակէ զապագայս՝ զորմէ լիագոյն տեսցես 'ի բառն որովայնակոչ։ Ղևտ. 19. 31։ 1. Թագ. 28. 3. և 7։ Եսայ. 8. 19։ և 44. 25։ Եւ յայսմանէ առեալ վհուկ կոչի նաև այսն հարցուկ. այսինքն որովայնակոչ դևն, որով կիւսքն դիւթեն. ըստ այնմ. 1. Թագ. 28. 8. Դիւթեա դու ինձ վըհկաւդ. այսինքն հարցուկ դիւաւդ, զոր ունիս յորովայնի։

Վհկութիւն. թեան։ || վհուկ գոլն. կմ արհեստ վհկի. և կմ կախարդական հմայք։ Խորէն. Ա. գլ. 14։

Վ Ճ

Վճար. ի. իւ. ից. իւք: || վճարումն. կամ հատուցումն. կամ դարձ փոխարինի. ըստ այնմ Յոհ. 1. հաղ. իզ. Անդրէն յայս տուցես զվճար փոխոյն: Իսկ մերթ՝ կատար, կամ աւարտ. կամ վախճան. կամ զրաւ. և կամ վերջ. և ըստ այսմ առի՝ մինչև 'ի վճար աղօթիցն, կամ վճար լինիլ գթութեան, կամ մաղթանաց, ընթացից, վշտաց, և այլն: տաճկերէն. [illegible]: Նարէկ. հճ. 'ի ճառ. հարց. թ. և ժթ:

Վճարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հատուցանել. կամ դարձ փոխարինի առնել, կամ անդրէն դարձուցանել, կամ փոխարինել: Իսկ մերթ՝ գործով լցուցանել. կամ կատարել, կամ աւարտել, կամ վախճանել, և կամ լրացուցանել: ռամկ. [illegible], կամ [illegible]. կամ [illegible]: Ծննդ. 18. 21: 2. Մակ. 14. 18: Երեմ. 44. 25: Աղթարք. 2. 5: Եւ յայսմանէ առեալ վախճանելն առի վճարել զկենցաղս: Խորէն. գ. գլ. 53: Երբեմն և 'ի գործ դնել, կամ գործել, և կամ առնել: 3. Եզր. 2. 16: Դարձեալ՝ վճարել առի՝ բացորոշելն առնել զգործ ինչ՝ ըստ որում նոյնա աւարտէ զխորհուրդ իւր: 1. Թագ. 20. 3. և 7. և 9. և 33. և 34: և 25. 17: Դարձեալ՝ նշանակէ, 'ի բաց բառնալ, կամ 'ի բաց թափել, կամ հեռացուցանել, և կամ հրաժարեցուցանել. և ըստ այսմ առի՝ վճարել զոք 'ի հոգւոց. 'ի պղծութեանց. 'ի խաւարէ, կամ 'ի դժուարութենէ. և կամ 'ի բաց վճարել յումեքէ զպարգևս, զփորձանս: և այլն: ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]: Յոհ. 2. հաղ. զ. և ձգ. և խթ: և 'ի [illegible]: Եւ յայսմանէ առեալ վճարել առի, խորշեցուցանելն, կամ արգելուլն: ըստ այնմ 3. Թագ. 11. 2. Յաղագս յորոց վճարեաց տէր չմտանել առ նա:

Վճարիմ. եցայ. եալ. իլ: (Չէզոք.) || հատուցանիլ. կամ անդրէն տուեալ լինիլ, և կամ դառնալ. ըստ այնմ. Յոբ. 10. 19. Ընդէր յարգանդէ 'ի գերեզման ոչ վճարեցայ. փոխ եղէ տուեալ, կամ դարձեալ 'ի գերեզման: Իսկ մերթ՝ կատարիլ, կամ աւարտիլ, կամ եղծանել, կամ 'ի վերջ հասանիլ. ռամկ. [illegible]: 2. Մակ. 13. 26: Եւ մերթ՝ 'ի գործ դնիլ, կամ եղանիլ, և կամ լինիլ: Ծննդ. 34. 7: Դարձեալ՝ վախճանիլ կամ պակասիլ յաշխարհէ, կամ 'ի կենաց, ըստ այնմ Խորէն. գ. գլ. 29. Հիւանդացեալ վճարեցաւ 'ի կենցաղոյս, [illegible] վախճանեցաւ: ռամկ. [illegible]: Դարձ. նշանակէ ձողու արիլ. կամ 'ի բաց կալ, կամ հեռանալ, կամ հրաժարիլ, և կամ խորշիլ. և ըստ այսմ առի՝ վճարիլ 'ի ցասմանէ, կամ 'ի պատուհասից. վճարիլ 'ի սուտ կարծեաց, կամ 'ի մոլութեանց, և կամ 'ի չար արուեստից. և այլն: ռամկ. [illegible], կամ [illegible], կամ [illegible]: Յոհ. 1. հաղ. [illegible]: և 2. հաղ. իդ. [illegible]. և [illegible]:

Վճարումն. րման. մամբ. մանց. ամբք: || հատուցումն, կամ փոխարինութիւն. իսկ մերթ՝ կատարումն, կամ աւարտումն, և կամ զրաւումն: Մերթ և՝ հեռացումն, կամ հրաժարումն, և կամ խորշումն:

Վճիռ. վճռոյ. ով. ոց. ովք: կամ ի. աւ. || բան վճռեցեալ, կամ սահմանադրութիւն, և կամ դատավճիռք, զոր սահմանէ դատաւորն զկնի դատաստանին, որ և կոչի՝ տուգ կնիք. և ըստ այսմ առի՝ վճիռ մահու, կամ վճիռ դատաստանաց, մահու, դատապարտութեան, և այլն: ռամկ. [illegible]: 3. Մակ. 6. 29: 2. Կոր. 1. 9: Եբր. 6. 16: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. վճիռ հատանել, և նշանակէ՝ վճռել: Յոհ. 2. հաղ. ըզ:

Վճիտ. վճտի. աւ. աց. օք: || պայծառ, կամ յստակ, կամ մաքուր, կամ ջինջ, և կամ անխառն 'ի պղտորութենէ. և ըստ այսմ առի վճիտ օդ. լոյս, ջուր, կամ վճիտ հայելի, առողջութիւն. և այլն: ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]: Լամբրոն:

Վճռաբան. ի. իւ. ից. օք: || վճռօղ զբան. կամ վճիռ հատանօղ. և կամ սահմանադրօղ:

Վճռեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || վճիռ հատանել. կամ սահմանադրել. կամ կարգել զբան ինչ. կամ հաստատել զհրաման ինչ. կամ կանոնել. և կամ կնքել: ռամկօր. [illegible], կամ [illegible]: Նարէկ. ժէ:

Վճռահատ. ի. իւ. ից. իւք: || հատօղ զվճիռ և զյստակ հիւթս, որպէս զջուր, կամ զգինի. և այլն: Իսկ մերթ վճիռ ծորմամբ հոսեալ. կամ յստակ բղխմամբ զեղեալ:

Վ Ն

Վնաս. ու. 'ի մնասանէ. ու. ուց. ուք: || տեսակ չար, որ դիպեալ վնասէ զոք. և ըստ այսմ վնաս կոչին՝ տոյժք, զրկանք. կորուստ. սպականութիւնք. խանգարմունք. մահ. և այլն: ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]: Գործ. 27. 10. և 21. և 22: Փիլիպ. 3. 7. և 8: Իսկ մերթ՝ յանցանք. կամ անիրաւութիւն. և կամ մեղք: 1. Թագ. 20. 8: Յոբ. 9. 2: 2. Կոր. 11. 7: և 12. 13: Եւ յայսմանէ առեալ մահապարտ վնաս կոչի մեղապարտութիւն, կամ պարտաւորութիւն, զոր հատուցանեն 'ի դատաստանի զպարտապարտուց: ռամկ. [illegible]: Մատթ. 27. 37: Մարկ. 15. 26: Գործ. 25. 27:

Վնասակար. ի. աւ. աց. օք: || վնասիչ. կամ զվնաս հասուցանօղ. կամ լի վնասու, որոյ ներհակն կոչի օգտակար. կամ շահեկան. և ըստ այսմ առի՝ վնասակար ցանկութիւն. կամ բան. պտուղ. արմատ. և այլն: ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]. և կամ [illegible]: Եսայ. 22. 9: Աղթարք. 10. 26: 1. Տիմ. 6. 9: Եւ յայսմանէ առեալ՝ վնասակար կոչին չարարարք. կամ թշնամիք. կամ աւերիչք. և կամ գաւառանիչք օրինաց, կամ հասարակութեան. և այլն: 3. Թագ. 5. 4: 2. Մակ. 4. 2: Գործ. 8. 3: և 25. 8: Դարձեալ նշանակէ՝ վնասապարտ. կամ մեղապարտ. կամ պարտաւոր չարեաց. և կամ յանցաւոր: ռամկ.

տուղլու ։ Խորէն․ գ․ գլ․ 27 ։ Ոսկէ․ 2․ հատ․ դ․ ըստ այսմ է և Եսայ․ 22․ 9․ ուր ասի․ Յամ կորատենէ՝ որում վնասակար առնիցեն․ զի որում պարտաճոր առնիցեն զաճանդատուն ։ Իսկ Դան․ 14․ 41․ ուր ասի ․ զվնասակարս կորատեան նը, իմանի ասել՝ զպատճառս վնասու կորատեան նը ։

Վնասակարութիւն․ թեան ։ ‖ վնասակար գոլն․ կմ հասուցումն վնասու, և կմ վնաս․ ռամկ․ զարար ։ Նարեկ․ ծը ։

Վնասապարտ․ ի․ իւ․ ից․ ով ։ ‖ պարտաճոր վնասուց․ կմ մեղապարտ․ կմ յանցաւոր ։ ռամկ․ տուղլու ։ 3․ Թագ․ 1․ 21 ։ Նարեկ․ իը․ և հը ։

Վնասապարտութիւն․ թեան ։ ‖ պարտաւորութիւն վնասուց․ կմ մեղապարտութիւն․ և կմ յանցաւորութիւն ։

Վնասասէր․ սիրի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ սիրող վնասուց․ կմ ախորժօղ չարեաց․ կմ չարասէր․ և կմ մեղասէր ։ ռամկ․ զարար սեւրօղ ։ Առակ․ 17․ 19 ։

Վնասեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ վնաս հասուցանել․ կամ առնել ումեք զչար․ և կմ մեղանչել ումեք․ և այս երբեմն առնու զհայցական․ և երբեմն զտրական խնդիր ։ ռամկ․ զէն ընել․ կմ զարար փուլ ։ Եսայ․ 65․ 25 ։ Յայտ․ 6․ 6 ։ և 7․ 3 ։ և 11․ 5 ։

ՎՇ

Վշեայ․ շէի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ այն ծառ, որոյ նիւթն է փուշ․ կմ որ է կազմեցեալ ՚ի փշոյ ։ ռամկ․ տիքէնլի․ կմ տիքէնլիքէն ։

Վշեղէն․ ղինի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ նոյն է ընդ վերնոյն ։

Վշտագին ։ (Նախդրիւ հոլովի․ և մերթ է մակբայ․) ‖ սաստիկ վշտալի․ կմ ցաւագին․ կմ ողորմագին․ կմ դառնագին․ և կմ կսկծագին ։ 2․ Մակ․ 15․ 19 ։ 3․ Մակ․ 5․ 26 ։ Նարեկ․ ժը ։ և Յո․ որբէ ։

Վշտագնեալ․ եալը․ ոյ․ ոց․ ովք ։ ‖ կարի վշտացեալ, կմ ցաւագնեալ․ կմ տառապեալ․ և կմ լի վշտօք և ցաւովք ։ ռամկ․ փէրփէնի․ Նարեկ․ կդ ։ և ՚ի Վերջ հարց․ ժդ ։

Վշտագնելի․ լւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք ։ ‖ այն ծառ, որ պարտի վշտացեալ լինել․ կմ ցաւելի ։ Իսկ մերթ դիւրաշարժ ՚ի վիշտս․ կմ վշտագնող․ կմ ցաւագնող․ և կմ ողորմագին ։ ըստ այսմ Ոսկէ․ 2․ հատ․ խ․ Զիարդ վշտագնելի է ազգ կանանցական ։

Վշտագնեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ վշտագին առնել․ կմ վշտացուցանել․ կմ տառապեցուցանել․ կմ խոշտանգել․ և կմ նեղել ։

Վշտագնիմ․ եցայ․ եցաւ․ իլ ։ (Ձայնակր․) ‖ վշտագին լինիլ․ կմ վիշտս կրել․ կմ ցաւագնիլ․ կմ տառապիլ․ կմ տագնապիլ․ և կմ նեղիլ ։ ռամկ․ փէրփէնի օլմագ ։ 1․ Թագ․ 1․ 15 ։ Ոսկէ․ 2․ հատ․ ծ ։ ՚ի Վերջ հարց․ ժ․ և դ ։

Վշտագնութիւն․ թեան ։ ‖ ծանր վիշտ․ կմ ցաւագնութիւն․ կմ տառապանք․ կմ չարչարանք․ և կմ նեղութիւն ։

Վշտալի ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ լի վշտօք․ կմ սաստիկ վշտագնեալ․ և կմ ցաւալից․ ռամկ․ փէրփէնլի․ Նարեկ ։

Վշտալիր ։ ‖ նոյն է ընդ վերնոյն ։

Վշտալից ։ ‖ տես զՎշտալի ։ ՚ի Շարակնոցն ։

Վշտակեաց․ կեցի․ իւ․ աց․ օք ։ ‖ վշտօք կեցող․ կմ տառապանօք ապրող․ կմ որոյ կեանքն անցանեն ցաւովք և չարչարանօք․ և կմ վշտալի ։ ռամկ․ խէղճօթիւնով կեցող․ կմ խեղճ ողորմելի ։ Ագաթ ։

Վշտակիր․ կրի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ կրօղ վշտաց․ կմ տառապանաց․ կմ որ բարձեալ ունի յանձն զնեղութիւնս, և զպէսպէս կարիս․ և կմ ցաւակիր ։ ՚ի Շարակնոցի ։

Վշտակից․ կցի․ աւ․ կմ իւ․ աց․ օք ։ ‖ կցորդ վշտաց ուրուք․ կմ ընկեր ումեք ՚ի վշտանալն․ կմ ախտակից․ և կմ ցաւակից ։ ռամկոր․ փէրփէնլիկտէ եղօղ ։ Նարեկ․ ծը ։ Լամբրոն ։ Ոսկէ․ 1․ հատ․ խ ։ Իսկ մերթ բացարձակ առեալ՝ նշանակէ հաղորդեալ վշտաց, և տառապանաց․ կմ նա՝ որ տանի չարչարանաց, և խոշտանգանաց ։ 2․ Տիմ․ 2․ 3 ։

Վշտակրութիւն․ թեան ։ ‖ կիրք վշտաց, կմ յանձնառութիւն տառապանաց ․ կմ ախտակրութիւն․ և կմ ցաւակրութիւն ։ Նարեկ․ իդ ։

Վշտակցեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ վշտակից առնել․ կմ հաղորդել զոք վշտաց այլոց․ և կմ ՚ի միասին վշտացուցանել ։ Իսկ մերթ վարի չէզոքականապէս․ և նշանակէ վշտակցել ։ Նարեկ․ հէ ։ և Լամբրոն ։

Վշտակցիմ․ եցայ․ եցաւ․ իլ ։ (Ձայնակր․) ‖ վշտակից լինիլ․ կմ կցորդիլ վշտաց և տառապանաց ուրուք․ կմ ախտակցիլ․ և կմ ցաւակցիլ ։ ռամկ․ փէրփէնլիկտէ ըլլալ ։ Լամբր ։

Վշտակցութիւն․ թեան ։ ‖ կցորդութիւն վշտաց ուրուք․ կմ ախտակցութիւն․ և կմ ցաւակցութիւն ։

Վշտահան․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ տրտմեցուցաճոր, կմ գործաւոր՝ որ ծանր աշխատանօք ձեռացուցանէ, կմ կազմէ զինչ․ վոյ և կոչեցեալ վշտահան․ քեր թէ վշտօք հանօղ, զի հնարօղ, կմ կազմօղ․ որպիսիք են բրուտք, որք քրտամբք չափ վաստակեալ գործեն զանօթս ՚ի կաւոյ․ ըստ այնմ Իմաստ․ 15․ 7․ Եւ վշտահանն զիւրում ՚ի նմին կաւոյ ած ստեղծանէ․ զի զանօթի կուռս հնարէ ։ Բայց առաւել շփոթմամբ անատութեան՝ բառս այս եղեալ է յետնորդ եօթներորդ տառն՝ որ պարտի լինել սկիզբն ութերորդ տառն ։ Եւ փոխանակ գրելոյ՝ զիւ զոյր, վրիպմամբ գրեալ կայ․ զի ՚ի զոյր․ որով եղծեալ է միտք բանին ։

Վշտահար․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ վշտօք հարեալ․ կմ ընդ տառապանօք անկեալ․ կմ վշտագին․ և կմ ցաւագին․ ռամկ․ փէրփէնի․ և ըստ այսմ ասի՝ այր վշտահար․ կմ վշտահար հեծութիւն ։ ՚ի հին պատմագիրս ։

Վշտամբեր․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ համբերօղ վշտաց․ կմ տանօղ նեղութեց․ կմ խաստամբեր․ և կմ վշտակիր ։ ռամկ․ չըտամլու ։

Վշտանամ․ ացայ․ ացիր․ անալ ։ (Ընդ-միջ․)

ի վիշտս կրել. կմ տագնապիլ. կմ նեղիլ. և կմ վտանգիլ: Ծննդ. 35. 17: Ժողով. 10. 9: Գործ. 27. 18: Յոհ. 5. 13: Իսկ մերթ՝ ցաւագնիլ. կմ կսկծիլ. կմ դժուարիլ. և կմ զայրագնիլ: ռամկ. դժուարը գալ. կմ ադողիլ: Ոսկէ. 1. կորն. ի՜թ: և 2. կորն. ժ: մերթ և ու՝ ախտանալ, կմ չարչարիլ. ԶԹ այնմ Նարեկ. ղզ. ՚ի հասարակ անուն վշտածն վշտացեալ. ՚ի վէպ խաչափայտի ախտակրեալ: Եւ յայտնեաց ասեալ վշտանալ նախ ոմն և իշէ կերպիւ ախտանալոյն, կամ կրելն զինն ՚ի ներքուստ. որպէս է տառապելն զկիրս ախորժանաց, կմ փափագանաց, սիրոյ յուսոյ. և այլն: Ոսկէ. 2. կորն. ի՜է:

Վշտանկեմ. || տե՛ս զՎշտագնել:

Վշտանկիմ: || տե՛ս զՎշտագնիլ:

Վշտանկութիւն: || տե՛ս զՎշտագնութիւն:

Վշտաչարչար: (նախդրիւ հոլովի.) || վշտօք չարչարող զոք: Իսկ մերթ վշտօք չարչարեցեալ. կմ տառապանօք վշտանկեալ. և կմ չարաչար նեղեալ: Նարեկ. ձը.

Վշտասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող վըշտաց և նեղութեանց: Իսկ մերթ՝ սիրող վշտացուցանելոյ. կմ ախտասէր. և կմ չարասէր: ՚Ի հին պարթոգիրս:

Վշտատես. ի. իւ. աց. օք: || Նա՛ որ է վշտաց հանդիպեալ. կմ ՚ի տառապանս ինչ անկեալ. և կմ զատն պատահարք նեղեալ: ռամկ. գլուխը փորձանք եկած. կմ փորձանաց մէջ ընկնող: 1. Թագ. 22. 2:

Վշտացուցանեմ. ցուցի. ցո՛. ցանել: (անցող.) || ՚ի վիշտս արկանել զոք. կմ վըշտագնել. կմ տառապեցուցանել. կմ խոշտանկել. կմ նեղել. և կմ դառնացուցանել: Ծննդ. 31. 50: 1. Մակ. 7. 7:

Վշտօրմեր: || տե՛ս զՎշտամելք: ՚Ի հին պարթոգիրս:

ՎՈ

Վորէաս. կամ վօռէաս. ռէասու. ռու. կամ սու. || Նոյն է ընդ բառին՝ Բօրէաս. որ է հողմ ինչ հիւսիսային կոչեցեալ ՚ի բարբառս ատտիկաց՝ քորէաս: ՚Ի գիրս դատաստ. անյաղթին: տե՛ս ՚ի մեկնութեան սաղմ՛ ղ:

Վոռէ. կմ վօռէ. էի. իւ. էք. ից. իւք: || Նոյն է ընդ վերնոյն: ՚Ի գիրս դատաստ. անյաղթին:

Վուշ. վշոյ. ով. ոց. ովք: || բոյս կտաւոյ՝ զոր քաղեալ ծեծեն տա՛ի թրջել զթելսն ՚ի յարդեկց՝ և ՚ի մզլեղաց. և յատկապէս ասել վուշ կոչին այսպիսի թելքն: ռամկ. քեթան: Զոյգս խաշոյ մասն դրուշեալ ասն տերեւք ՚ի նուրբ և ՚ի պատուական մանեկն անուանեալք բուղ. կմ բուծուծ, որ և բաղում անգամ հասարակ անուանմամբ վուշ կոչի: ռամկ. ափիոն: Եսայ. 1. 31: Դան. 3. 46: ՚Ի վարս հարց. ժի:

ՎՍ

Վսեմ. ի. աւ. աց. օք: կմ իւ. ից. իւք: || Վերամբարձ. կմ բարձր. կմ գերազանց. կմ գերակայ. և կմ վեհ:

Վսեմախոհ. կմ վսեմախորհ. ի. իւ. ից. իւք: || ունող զվսեմ խորհուրդ. կամ զգերազանց իրաց խորհող. կմ վսեմամիտ. և կմ մեծախորհուրդ:

Վսեմական. ի. աւ. աց. օք: || վսեմացեալ. կմ վսեմ. կմ գերազանց. և ԶԹ այսմ ասի՝ այր վսեմական. կմ վսեմական վարք. միտք. դասուցթիւն. բնակարան. և այլն: Նարեկ. ղզ. և ՚ի գովս. խաչին: ՚Ի վարս հարց. իղ:

Վսեմամիտ. մտի. իւ. աց. օք: || ունող ըզ վսեմ միտս, կմ զբարձրահայեաց տեսութիւն հոգւոյ. և կմ մեծահանճար: ռամկորէն. խելօք խելացի:

Վսեմանամ. ացայ. ացիր. անալ: (չեզոքն.) || վսեմ լինիլ. կմ գերամբարձ գոլ. կմ գերազանցիլ. կմ գերակայիլ. և կմ վեհ լինիլ: Խորէն. Գ. գլ. 68:

Վսեմապէս: (մակբայ որակաւ) || վսեմաբար. կմ գերազանցապէս. կմ գերակայօրէն. և կմ մեծափառութեամբ: Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն. և նշանակէ վսեմական. կմ վսեմացեալ. և կմ գերազանց. ըստ այնմ Նարեկ. ղզ. Վսեմապէս խնդութ ԶԹ օրհնել նորածնին համբակաց հօտից խոյտացեալ:

Վսեմացուցանեմ. ացուցի. ացո՛. անել: (անցող.) || վսեմ առնել. կմ բարձրացուցանել. և կմ գերազանց առնել:

Վսեմութիւն. թեան: || վերամբարձութիւն. կմ բարձրութիւն. կմ գերակայութիւն. կմ գերազանցութիւն. և կմ վեհութիւն:

Վսեմափառ: (նախդրիւ հոլովի.) || ունող զվսեմ փառս. կմ գերափառ. կամ մեծափառ. կմ փառաւորեալ. և կամ յոյժ փառաւոր:

Վստահ. ի. աւ. աց. օք: կմ իւ. ից. իւք: || համարձակ. կմ յանձնապաստան. կմ աներկիւղ. կմ ապահով: ռամկ. ... կմ ...: Յոբ 14. 12: Իսկ մերթ՝ ապաստանեալ. կմ ապաւինեալ. և կմ յուսացեալ. և ըստ այսմ վարի խնդրով. ՚ի, օրինակ. վստահ եմ յայդ. վստահ եմ յանձն քո. վստահ է ՚ի նա. և այլն: Առակ. 31. 11: Հռով. 2. 19: Փիլիպ. 1. 6:

Վստահանամ. ացայ. ացիր. անալ: (չեզ.) || վստահ լինիլ, այն համարձակիլ. կամ յանձնապաստան գոլ. կմ ոչ ածել զեր կիւղ ինչ. կմ ապահովանալ: ռամկորէն. ... : ՚Ի վարս հարց. Է: Իսկ մերթ՝ ապաստանիլ. կմ ապաւինիլ. կմ յուսալ. և կմ յեցեալ կալ յինչ որպէս. ռամկօրէն ... : Յուդ. 6. 6: Յոբ. 11. 17: Խորէն. Գ. գլ. 71: Ոսկէ. 1. կորն. իէ: Որպէս՝ հաւատալ զինչ ուրուք. կմ յանձնել. և կմ աւանդել. և ըստ այսմ վարի ներգործականապէս առանցն զհայցականն խնդիր.

Խոչէր. 1. հատ. ետ։ և Աճգաբ։

Վստահարան. ի. ու. աց. օք։ || տեղի վստահութեան. կամ ապաստանարան. կամ ապաստարան։ Եւ յայսմանէ առեալ նշանակէ զգործիս վստահացուցիչս. և ի յայսմ վերականք. կամ նիզակ՝ վստահութեան կոչեն զբան. ի յայսմ Նորէկ. ճ. Խորտակեց զգանց վստահարան. Սոյնոյ վստահարան անուանին մոյթք. ի յենարանք. կամ նեցուկք. խարսխք, սիւնք, բառնալիք. կամ պահանգք. կապք. և այլք եւս, որք հաստատութեան լինին խմբք. ըստ այնմ Նորէկ. իդ. Բարձրութեան վստահարան կործանեցաւ, ի սիւնն, որ կալեալ ունէր զբարձրութեն շինուածոց։

Վստահացուցանեմ. ացուցի. ացո. անել։ (անցող.) || վստահ առնել, ի համարձակեցուցանել, կամ ապահովացուցանել։ ռամկ. ինանմիշ էթմէք։ Իսկ մերթ՝ ապաստանեցուցանել, կամ պատսպարեցուցանել. և կամ յուսացուցանել։ ռամկօրէն. ումաճ դալ։

Վստահացուցիչ. ցչի. ու. աց. օք։ || վստահ առնօղ, կամ պատճառօղ համարձակութեան։

Վստահիմ. եցայ. եայ. իլ։ (ձայնակր.) || տես զՎստահանալ։

Վստահութիւն. թեան։ || համարձակութիւն, կամ յանձնապաստանութիւն. կամ աներկիւղութիւն, և կամ ապահովութիւն։ Ղևտ. 25. 19։ Փիլիպ. 3. 4։ Նարէկ. լէ։ Իսկ մերթ՝ ապաստանութիւն, կամ ապաւինութիւն, կամ յուսադրութիւն, և կամ յոյս։ ռամկ. ումութ։ Շնորհալին. և 'ի գիրս Գրիգորի Տաթևացւոյն։ Բայց երբեմն առեալ լինի 'ի չար կողմն. և նշանակէ՝ յանդգնութիւն. կամ լրբութիւն։ Եսայ. 47. 10։

Վ Տ

Վտակ. ի. ու. աց. օք։ || նոյն է ընդ բառին առու. ոտն և հեղեղատն։ ռամկ. ... Ղևտ. 11. 9։ Սաղմ. 73. 15։ և 77. 20։ Եսայ. 41. 18։

Վտակարբու։ (Նախադրիւ հոլովի.) || արբեցեալ վտակօք ջուրց, կամ ոռոգեալ հեղեղատօք. ի ... կամ առատիկ ջրարբի։ Նարէկ. զդ։

Վտակահոս։ (Նախադրիւ հոլովի.) || հոսօղ զվտակս, կամ բղխօղ զառուս. ռամկօր. ... Իսկ մերթ հոսեալ երբև զվտակ. կամ բղխեալ ոտն զառուս։ ռամկ. ... ըստ այնմ 'ի շարականի. Վտակահոս արեամբ ներկեալ։

Վտանգ։ || նոյն է ընդ բառին վտանկ. ոտն և ժանգն ընդ բառին ժանկ։ 2. Թագ. 24. 14։ Խորէն. ը. գլ. 39։ և ջ. գլ. 47։

Վտանգաւոր. կամ վտանկաւոր. ի. ու. աց. օք։ || ունօղ յինքեան զվտանգ երկիւղ չարի, կամ լի վտանկաւ, և կամ վտանգեալ։ ռամկ. տէհլիքէլի։ Նարէկ. ժե։ Իսկ մերթ՝ վշտալի. կամ վշտագին, կամ ցաւագին, և կամ տաժանելի։ Նարէկ. ձբ. և զդ։

Վտանգաւորեմ. կամ վտանկաւորեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || տես զՎտանկեմ։

Վտանգաւորիչ. կամ վտանկաւորիչ. րչի. ու. աց. օք։ || վտանգաւոր առնօղ, կամ վտանկօղ, կամ տառապեցուցիչ, կամ վշտացուցիչ, և կամ տաժանեցուցիչ։

Վտանգեմ։ || տես զՎտանկեմ։

Վտանգեցուցանեմ, կամ վտանկեցուցանեմ. եցուցի. եցո. անել։ (անցող.) || տես ըզ Վտանկեմ։ Լամբրոն։

Վտանգիմ։ || տես զՎտանկիլ։ Խորէն. ը. գլ. 14։ Նարէկ. ծը. և ձը։

Վտանկ. ի. իւ. ից. իւք։ կամ ու. աց. օք։ || մերձակայութիւն կորստեան, և կամ թշուառութեան և չարաց յորում ակնկալի մի ևս՝ և անկնելի ըմբռնիլ. ռամկ. ... Եզեկ. 14. 4։ Յօբ. 1. 4։ Գործ. 19. 40։ Իսկ մերթ տագնապ, կամ վիշտ, կամ տառապանք, կամ նեղութիւն, կամ կարիք, և կամ փորձանք։ ռամկօր. ... Երեմ. 9. 15։ և 15. 4։ Սոփոն. 1. 15։ 1. Կորն. 7. 26. և 37։

Վտանկաւոր։ || տես զՎտանգաւոր։

Վտանկեմ. կամ վտանգեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || արկանել 'ի վտանգս, կամ դնել 'ի վտանգի, կամ վշտացուցանել, կամ տագնապել, կամ նեղել. կամ չարչարել, կամ տառապեցուցանել, և կամ տաժանեցուցանել։ Դատ. 16. 16։ Աճգաբ։ և Լամբրոն։

Վտանկիմ. կամ վտանգիմ. եցայ. եայ. իլ։ (ձայնակր.) || անկանիլ 'ի վտանգս. կամ կալ 'ի վտանկի, կամ տագնապիլ. կամ վշտանալ, կամ նեղիլ, և կամ չարչարիլ։ 2. Մնաց. 33. 12։ Աճգաբ. 29. 21։ Իմաս. 11. 12։ Եւ յայսմանէ առեալ մանաւորապէս վտանկիլ ասի՝ անկանիլն խոցմամբ 'ի վտանգ մահու, կամ ու'ի մահ վիրաւորիլն։ 1. Մնաց. 10. 3։ 2. Մնաց. 18. 33։ և 35. 23։

Վտառ. ի. իւ. ից. իւք։ կամ ու. աց. օք։ || պատշգամբ, կամ սրահ, կամ գաւիթ, և կամ նախագաւառն։ ռամկ. ... կամ ... որ է ...։ Զաս յոյնք կոչեն՝ աւլի, որ ընդ տաճարին միանգամայն և զփարախն նշանակէ, որպիսի է 'ի մեզ բառս՝ գաւիթ։ Արդ՝ սմանք 'ի յունականն բառն նայեցեալ, եդին նշանակել անուանս այսմիկ վտառ՝ զհօտս, կամ զանդեայս, և զվտառապահն կոչեցին հօտապան, որ ոչ է այնպէս, ոտն առեցես 'ի ներքոյ։

Վտառապահ. ի. իւ. աց. օք։ || սրահապահ, կամ պահապան գաւթի, և կամ վերակացու, որ զնուսս դրաց մեծամեծաց պահէ. և ըստ այսմ Երեմ. 35. 4. վտառապահ կոչի սակիկանն գաւթաց, կամ մուտից տաճարին, զոր երբայեցիք կոչեն սեմապահ, երբեմն՝ դռնապան։

Վտարակ. ի. ու. աց. օք։ || վտարական, կամ վտարանդի. ըստ այնմ Շնորհալին. յողբսն Եդեսիոյ. Եւ զպետութեան իմ վտարակ, դարձուցանէ այտրեն 'ի յարկ։

Վտարական. ի. ու. աց. օք։ || տես զՎտարանդի։

Վտարանդեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || 'ի բուն տեղւոջէն մերժել. կամ արտա-

ահճմանել. կամ տարաշխարհիկ առնել, կմ տարագրել. կմ հալածել, կմ արտաքսել, և կմ աքսորել: ռամկ. փէղլէն հանէլ. կմ օփար փէդ ԺՇէլ. կմ դուրս ընէլ, և կամ սիւրկիւն անէլ: Խորէն. գ. գլ. 19. և 38: Եւ՛ յայսմանէ առեալ մասնաւորապէս նշանակէ՝ գերել. կմ յափշտակել, կմ ընդ ձեռամբ նուաճել: ռամկ. գէրի ընէլ, կմ զափթ ընէլ: ըստ այսմ Եբր. 2. 15. Հանապազ կէին վտարանդեալք 'ի ծառայութե, ք գրաւեալք 'ի ծառայութե: Երբեմն ևս՝ անկայուն առնել, կմ յողդողդել, կմ ընդ երկբայութե արկանել, և կմ լինել տարակուսանօք: ռամկ. շիփէլի ընէլ. կմ շիփէլի մէջ ձգել: Ը այսմ Կիւրղի Եղէգ. Ժ. Այլ զի մի՛ վտարանդեալ ինչ լիցի վարդապետութին, ք ընդ երկբայութե անկեալ, և կմ երկուանալի:

Վտարանդի. դւոյ. եաւ. եաց. եօք: || 'ի բուն տեղւոյէն մերժեալ, կմ արտասահման, կմ տարաշխարհիկ, կմ տարագիր, կմ հալածական, կմ՝ արտաքսեալ. և կամ աքսորեալ: ռամկ. օփար փէդ ընկած, կամ դուրս եղած. կմ սիւրկիւն եղած, և կմ փէփէրիկին: Խորէն. բ. գլ. 52: և գ. գլ. 29: 'Ի Վարս հարց. Ժգ: Եւ՛ յայսմանէ առեալ վտարանդի կոչի գերեալն, կամ գերին, և կամ ստրուկն: տաճկ. եասըր: Երեմ. 42. 18: Եզեկ. 36. 3: Խորէն. գ. գլ. 19: Եւ՛ մերթ յափշտակեալ, կմ ընդ ձեռամբ նուաճեալ, և ըստ այսմ ասի զերկրէ, կմ զընակութէ՝ վտարանդի լինել 'ի թշնամեաց: և զժողովրդեանէ՝ վտարանդի գոլ 'ի հերձուածողաց. և այլն: ռամկ. զափթ ըլած: 1. Մակ. 15. 33: 2. Պետ. 2. 3: Դարձեալ՝ նշանակէ՝ վտարանջեալ, կմ ընդվզեալ. և կմ ապստամբ: ռամկօր. գլուխ քաշօղ. կմ ասի. ըստ այսմ 'ի հին տպագիրս. Քաւ լիցի ձեռս համբառնալ յօծեալն տր, և քրիստոնեայն մեղօք վտարանդի լինել: Դարձ՝ նշանակէ՝ յողդողդ, կմ անկայուն, կամ անստոյգ, կմ երկբայական, և կմ տարակուսելի. և ասին այսպիսիքս վտարանդի. Ը որում 'ի հաստատութէ են վտարեալք, ք հեռացեալք, և ընդ կարծեօք անկեալք: և ըստ այսմ ասի՝ վտարանդի բան, կարծիք. խորհուրդ. և այլն: ռամկ. շիւփէլիւ. կմ շիփէլի: Սոկր. 2. հատ. Ժգ: Կիւրղի Եղէգ. գ. Ժգ. և Ժգ:

Վտարանդութի. թեան: || մերժումն 'ի բուն երկրէն, կմ արտասահմանութի. կմ տարագրութի, կմ աքսորանք, և կմ գերութի. Երեմ. 30. 18: Իսկ մերթ յափշտակութի. կմ յինքն գրաւումն. և կմ նուաճումն: Երբեմն ևս՝ յողդողդութի, կմ անստուգութի, կմ երկբայութի, և կմ տարակուսանք. ռամկ. շիփէլի ըլլալը. կմ շիփէ. Սոկր. 1. հատ. Ժա:

Վտարանդումն: || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Վտարանջեալ. ելոյ. ով. ոց. օք: || ապստամբեալ, կմ ապստամբ: ռամկ. գլուխ քաշօղ. կմ ասի:

Վտարանջեմ. եցի. եա՛. ել: (չէզոք.) || ապստամբել, կմ ընդվզել. և ասացաւ վտարանջել, իբր թէ՝ վտարեալ անջատել զանձն 'ի հնազանդութէ, որ է սեպհական գործ ապստամբելոյ: ռամկ. գլուխ քաշէլ, կմ ասի ըլլալ. 4. Թագ. 24. 1:

Վտարանջեցուցանեմ. եցուցի. եցո՛. նել: (անցող.) || ապստամբեցուցանել, կամ տալ ումեք ընդվզել. ռամկ. գլուխ քաշել տալ, կմ ասի ընել:

Վտարանջութի. թեան: || ապստամբութի, կմ ընդվզութի:

Վտարանջումն: || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Վտարեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || վտարանդի առնել, կմ հանել 'ի սահմանաց, կմ տարագրել, կմ արտաքսել, և կմ աքսորել: ռամկ. փէղլէն դուրս ձգէլ. կմ դուրս ընէլ, կմ սիւրկիւն անէլ. Ծոփէլ. խժ: և Լամբրօն: Իսկ մերթ՝ գերել, կմ յափշտակել. կմ յինքն գրաւել. և կմ ը ձեռամբ նուաճել: ռամկ. գէրի ընէլ, կամ զափթ անէլ. 'Ի հին տպագիրս: Եւ 'ի ճառս ինչ ասի. Ապստամբն մտեալ բռնութբ, զայլոց թագաւորութի, իւր վտարիցէ: Բայց երբեմն նշանակէ սոսկ փոխել զինքն յայլուր, կմ խաղացուցանել յայլ ուրեք՝ առանց արտաքսելոյ: ռամկ. փէղլէն ջօխէլ, կմ հանել ուրիշ փէղ փանէլ: ըստ այսմ Խորէն. բ. գլ. 62. Որք անցեալ՝ վտարէին այսր զկուռքն տով, ք փոխէին յայսկոյս: տե՛ս և զվտարանդել:

Վտարեցուցանեմ. եցուցի. եցո՛. ել: (անցող.) || տալ ումեք վտարել. և կմ վտարել: 'Ի Վարս հարց. Ժգ:

Վտարութի. թեան: || տե՛ս 'ի ներքոյ զՎտարումն:

Վտարումն. րման. մամբ. մանց. մամբք: || վտարանդումն, կամ արտասահմանումն, կմ տարագրութի, կմ աքսորումն, և կմ արտաքսումն: ռամկ. դուրս ընէլը. կմ սիւրկիւն ընէլը. Խորէն. գ. գլ. 68:

Վտաւակ. ի. աւ. կմ վտաւակք. աց. օք: (իբրև անեզական.) || նեղքնակ, ք ձորձ զգենլի 'ի ներքոյ այլոց զգեստուց. և Ը այսմ ազնիւ շապիկքն՝ վտաւակք կոչին: Սոյնպէս և կարճ շապիկքն՝ զոր զգենուն արևմտեան կղերիկոսքն, վտաւակք անուանին: Բայց մասնաւորապէս 'ի Սրբգիրս վտաւակ յորջորջի պճնաւորն, ք կապուտակեայ պատմուճանն պճնեալ 'ի վարսաւոր նռնաձևիւք, և զանգակօք, զոր ագանէր ահարոն 'ի ներքոյ վակասին: զոր մի լինել ասացաւ 'ի բառն պճնաւոր: Ղևտ. 8. 7: Ելից. 28. 31. և 33: և 39. 21: ըստ այսմ է և 20. ուր ասի՝ աքսորին զվտաւակն 'ի վր վակասին, ք 'ի ներքոյ վակասին. զի վրիպմամբ փոխանակ բառիս 'ի ներքոյ, ասացեալ է 'ի վր, որ է ներհակ, ... յայտ է 'ի վերոյ եղեալ վկայութեցն. նաև զի 'ի վր վակասին այլ ագանելի ոչ գոյր: Իսկ Ելից. 28. 15: և 39. 2. վտաւակ կոչի վակասն. ուստի և ասի

կազմեալ չորեքնիւթեոյ՝ ոսկեհուռն. զոր արկանէր քահանայապետն 'ի վ(երայ) այլոց ըզգեստուց իբրև զչուրջառ: վ(ասն) յ(որո)յ և՛ 'ի գիրս Լամբրոնացւոյն բազում անգամ նախիրան, զոր զգենու ժամարարն 'ի մատուցանելն զպատարագ՝ վտաւակ կոչի:

Վտաւան. ի. աւ. աց. օք: || է չափեալ միջոց ինչ տեղւոյ, որ պարունակէ զհարիւր քսան և հինգ քայլս երկրաչափականս, որ է ութերորդ մասն միոյ մղոնի. զսա այլով անուամբ կոչեմք ասպարէզ. ո(րպէս) և երբեմն յունական բառիւ՝ ստադիոն, կամ ստատ: ուամկ. Մէկ միլին ութերորդ չափը: 2. Մ[illegible] և 16. և 17. և 29. [illegible] և յովհ[illegible]: Բայց գիտելի է. զի բազում անգամ նետաքաշ աղեղնաւորաց ժամանեն յայսչափ միջոցս. վ(ասն) սովորութեան եղև 'ի մեզ փոխանակ ասելոյ՝ մի նետընկեց. ասել՝ մի վտաւան. ո(րպէս) Ծնն. 21. 16:

Վտաւառ. ի. աւ. աց. կամ իցք. օք: || քօղ, կամ պատրուճակ. և կամ ծածկոյթ, որով սքողեն զլուխ. ուամկ. փօշի, կամ ծածկոց, ըստ այնմ. 'ի հին [illegible]. Ջերեան վտաւառօքն ծածկեալ՝ ոչ բանայր. որոյ փեկ ասէ յայլ ուր զամանէ. Անդէն քօղ զգլխոյն արկեալ, դարձուցանէր զերեսն:

Վտեան: || նոյն է ընդ բառիս՝ վտաւան. որպէս և սոքա. կարեան և կարաւան. արգեանդ, և արգաւանդ. դարեանդ, և դարաւանդ. սարեանդ և սարաւանդ: 'ի Վարս հարց. ժա:

Վտիտ. վտտի. իւ. աց. օք: || հիւծեալ, կամ նուաղեալ մարմնով. կամ նիհար, որոյ ներհակն կոչի՝ պարարտ. կամ գէր: ուամկ. [illegible] և տաճկ. [illegible]. կամ [illegible]: Ծնն. 41. 3. և 4. և 20: Մաղաք. 1. 13: Իսկ մերթ չորանալով ցամաքեալ. որպիսիք են ոմանք 'ի ջրաց, կամ 'ի մորթոց: Իբրև՝ նշնկէ նուրբ մարմնով. կամ անօսր կազմուածով. կամ անոյժ. և կամ նուաստ. և ըստ այսմ ասի՝ տկար և վտիտ այր, կամ եղէգն. ուամկ. [illegible], կամ [illegible], կամ [illegible]: 'ի Վարս հարց. ժէ:

Վտտանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդ միջ.) || տե՛ս զՎտտիլ:

Վտտեմ. եցի. եա. ել: (զօրութ. անցող.) || տե՛ս 'ի ներքոյ զՎտտեցուցանել:

Վտտեցուցանեմ. ցուցի. եցո. անել: (անցող.) || վտիտ առնել. կամ նիհարացուցանել. կամ հիւծել. որով ոք նուաղի 'ի պարարտութենէ: ուամկ. [illegible]. կամ [illegible]. և կամ [illegible]: Իսկ մերթ չորացուցանելով ցամաքեցուցանել զխոնաւ իրս, ո(րպէս) զմիս. զմորթս. և այլն: ուամկ. [illegible]:

Վտտիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || վտիտ լինիլ. կամ նիհարանալ. կամ հիւծիլ. կամ նուաղիլ մարմնով. որոյ ներհակն ասի պարարտանալ. կամ գիրանալ: ուամկ. [illegible]. կամ [illegible]. կամ [illegible]. և կամ [illegible]: Զաք. 11. 16: Եւ յայսմանէ առեալ վտտիլ ասի չորանալով ցամաքիլն ջրոց, մորթոց, և այլոց նմանեաց, որով իբրթէ նիհարանան: ուամկօրէն [illegible]: Դատ. 16. 7:

Վտտութիւն. թեան: || հիւծումն. կամ նիհարութիւն. որ է հաշումն մարմնոյ: ուամկ. [illegible]. կամ [illegible]. և կամ [illegible]:

Վտտումն. տման. մամբ. անց. ամբք: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Վ Ր

Վրան. ի. աւ. աց. օք: || տաղաւար, կամ խորան, որ է յարկ ինչ հովանաւոր՝ կազմեալ 'ի [illegible] բնակիչք վայրաց՝ այսր անդր շրջեցուցեալ հարկանեն 'ի տեղւոջ, ուր բնականան, և լինի նշ(անակ) այն իբրև զտուն զմբեթաձև՝ պահպանիչ 'ի տօթոյ և յանձրևոյ: ուամկ. [illegible]: Ծնն. 4. 20: Թուոց. 16. 26: Սաղ. 77. 28: Բայց սա երբեմն 'ի գործածի Ը ժամ բառիս, այսպէս. վրան ժամու. և յայնժամ նշնկէ զմեծակառոյց մովսիսեան տաղաւարն, որ և կոչի՝ խորան վկայութեան, յորում էին տապանակն և սեղանն. և այլ ազգի ազգի կազմածք հին օրինաց: 2. Մակ. 2. 4: Եբր. 8. 5: Մծբն. ժԹ: Կիւրղի եղէն. ժԴ:

Վրանաբնակ. ի. աւ. աց. օք. || բնակօղ 'ի վրանս. կամ նա՝ որ խորանաւ շրջի. որ և ասի խորանաբնակ: ուամկ. [illegible]:

Վրանաբնակիչ. կչի. աւ. աց. օք: || բնակիչ վրանի, որ և ասի վրանաբնակ: և Ը այսմ Դատ. 8. 11. վրանաբնակիչք կոչին ազգ ինչ արաբացւոց. ըստ որում միշտ բնակէին 'ի վայրի վրանօք. որք և կոչին միասանիք. և եբրայական բառիւ աղիմազոնեայք. զորոց ասացաւ 'ի տեղիս իւրեանց:

Վրանագործ. ի. իւ. աց. օք: || գործօղ, կամ շինօղ վրանի: ուամկ. [illegible]:

Վրանակար: || տե՛ս զԽորանակար:

Վրանակից. կցի. իւ. կամ աւ. աց. օք: || կցորդութեամբ վրանաւ, կամ բնակօղ ընդ այլում 'ի միում խորանի:

Վրանահար. ի. աւ. աց. օք: || հարկանօղ վրանի. ո(րպէս) նա՝ որ տարածեալ կանգնեցանէ զխորան 'ի վայրի: ուամկ. [illegible]:

Վրանահարութիւն. թեան: || հարումն վրանի՝ որ է տարածելով կանգնումն նո(րա): ուամկ. [illegible]:

Վրանաձև: (նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զձև վրանի. ո(րպէս) [illegible]. և կամ խորանակերպ:

Վրանապահ. ի. իւ. աց. օք: || պահապան, կամ վերակացու վրանի: ուամկ. [illegible]. կամ [illegible]:

Վրանապետ. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || պետ, կամ ոստիկան վրանի, կամ վրանագործաց: տաճկերէն. [illegible]:

Վրանաւոր: || տե՛ս զԽորանաւոր:

Վրաստան. ի. աւ. աց. օք: || աշխարհ, կամ երկիր վրաց: ուամկ. [illegible]:

Վրանեայ. էի. իւ. իցս. իւք: || ունօղ զձև վրանի. կամ յորոյ վ(երայ) տարածեալ կայ խորան. և կամ վրանաւոր. որ է [illegible]:

Վրդով: (նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զԽռով:

Վրդովական. ի. աւ. աց. օք: || խռովական.

կամ

կմ՛ աղմկական, և կմ՛ պղտորական։

Վրդովեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || Խռովել. կմ՛ ամբոխել. կմ՛ աղմկել. կմ՛ շփոթել. կմ՛ դղրդել. և կամ խառնակել։ ռամկ. Ներքին. Հրայ ընել։ Իսկ մերթ խախտել. կմ՛ դրդուել. կմ՛ յողդողդել։ և ըստ այսմ առի, վրդովել զոք 'ի հաւատոց. կմ՛ յիշխանութէ. կմ՛ 'ի տեղւոյ. և այլն։ ռամկ. փեղքն շարժել։ Խորէն. բ. գլ. 32։ և գ. գլ. 50։

Վրդովեցուցանեմ. եցուցի. եցո՛. նել. (անցող.) || Նոյն է ընդ վերինոյն։

[illegible] (Չէզոք.) || Խռովիլ. կմ՛ աղմկիլ. կմ՛ ամբոխիլ. [illegible] ժխորիլ։ Իսկ մերթ՝ խախտիլ. կմ՛ դրդուիլ. և կմ՛ յողդողդիլ. և ըստ այսմ առի՝ վրդովիլ բարեկարգութե. կմ՛ խաղաղութե. և կմ՛ վրդովիլ 'ի Ճշմարտութէ. 'ի հաւատոց. և այլն։ Խորէն. գ. գլ. 56. և 68։ և Լամբրօն։

Վրդովումն. վման. մամբ. մանց. մամբք։ || Տե՛ս զԽռովութիւն։

Վրէժ. վրիժու. ու. ուց. ուք։ (Երբեմն վարի եւ բազմաձայնական.) || Քէն, որ է կրակծաւլից զայրացումն. կմ՛ Նախանձ սրտի առ փոխարինումն կրեալ չարին. և կմ՛ Հատուցումն չարեաց՝ զոր խնդրէ ոք բորբոքեալ սրտիւ 'ի չարարարէն, որ և կոչի վրէժխնդրութիւն։ ռամկ. հայֆ։ Ծննդ. 4. 24։ Թուոց. 31. 3։ Դատ. 15. 7։ Իսկ երբեմն ը բայի չարակցի. զոր տեսցես զկնի։

Առնուլ զվրէժ. կմ՛ զվրէժս || Զվրէժխնդրութիւն առնել. որ է հատուցանելով զչար փոխն չարի լուծանել զնախանձ սրտին։ ռամկ. հայֆը առնել։ 1. Թագ. 18. 25։ 2. Թես. 1. 8։

Խնդրել. կմ՛ պահանջել զվրէժ. կմ՛ ըզ վրէժս։ || Նոյն է ը վերինոյն։ Յոբ. 6. 5։ Սաղմ. 78. 10։ Իմաստ. 5. 18։ Եզեկ. 25. 12։

Հանել զվրէժ. կմ՛ զքինու վրէժն՝ ը անձն ոք։ || Տե՛ս առնուլ զվրէժ. 3. Մակ. 4. 7։

Վրէժս լուծանել. կմ՛ վրէժս տալ։ || Թ անկանիլ 'ի ներքոյ վրէժխնդրութե, որ է կրել զպատիժս, կմ՛ զչարիս 'ի հատուցումն անիրաւութեացն, զոր արար ոք։ Ծննդ. 4. 15։ և 2. Թես. 1. 9։

Վրէժառու. ռուի. աւ. աց. օք։ || Տե՛ս զՎրէժխնդիր։ 'Ի Գիրս Ջծին խօսրովու։

Վրէժառութի. թե։ || Տե՛ս զՎրէժխնդրութի։

Վրէժխնդիր. դրի. աւ. կմ՛ րէ. աց. օք։ || Խնդրող զվրէժ, թէ նա՛ որ նախանձաւոր սրտիւ հատուցանէ չարարարին զփոխարէն չարեաց նր. որ և ասի քինախնդիր։ ռամկ. հայֆը առնող։ 1. Մակ. 2. 48։ 2. Մակ. 4. 2։ Սաղմ. 93. 1։

Վրէժխնդրութիւն. թե։ || Խնդրելն զվրէժ, կմ՛ քինախնդրութե, և կմ՛ քէն, որ է վրէժ. ռամկ. հայֆը առնելը. կմ՛ հայֆ։ Եւիթ. 7. 4։ Թուոց. 33. 4։ Ղուկ. 11. 36։

Վրէպ. վրիպի. աւ. աց. օք։ || Է արմատ վրիպել բային, այն դէպն դիպիլը բային. և նշանակէ՝ վրիպումն, կմ՛ խոտորումն, կմ՛ սխալանք. կմ՛ յանցանք. և կմ՛ չարիք։ ռամկ. ղալաթ. կմ՛ խաթի։ Սաղմ. 72. 4։ Եւ Մծբն. գ. ա-
սի՝ Եւ տեսանք աւելի վրէպս կուտեն 'ի մի մարդէքէ. թ սխալանս, կմ՛ յանցանս բարդեն։ Մերթ և՛ վրիպակ, կմ՛ սխալեալ։ Իսկ մերթ ը բայի չարակցի այսպ. վրէպ լինել. կմ՛ վրիպ լինել. և նշանակէ՝ վրիպել. կմ՛ սխալիլ, կմ՛ 'ի բաց անկանիլ. և կմ՛ զերծանիլ. ըստ այսմ 'ի Հյոր հոգ. ժը. Տգոսութե բաղկանայ 'ի վրէպս լինելոյ ըղձից մարմնոյն, թ 'ի վրիպելոյ ըղձալեաց մարմնոյ։ Եւ 'ի իզ. առի բանէ՝ զհոգւոյ վրէպ ելեր 'ի չարութէ թշնամւոյն, թ ինք զերծար։

Վրիժաբեր. ի. իէ. աց. կմ՛ իւ. օք։ || Բերող. կմ՛ ածող վրիժուց. և պատժոց, կմ՛ վրէժ հատուցանող [illegible] խօսող։ Շնորհալին յողբն Եդեսիոյ։

Վրիժագործ. ի. իէ. աց. օք։ || Վրէժխնդիր, կմ՛ վրիժառու, կմ՛ առնող զհատուցումն չարեաց. և կմ՛ ժանտագործ։ Եսայ. 1. 23։ Սոփոն. 2. 15։ և 'Ի Հին պարզմագիրս։

Վրիժակ. ի. աւ. աց. օք։ || Նոյն է ը բառիս վրէժ. այն վրիպակն ը բառին վրէպ։ Իսկ մերթ վրէժխնդիր, կմ՛ վրիժագործ։ ռամկ. հայֆը առնող։ Բայց երբեմն վրիժակ կոչի մարհակն վրէժխնդրութե. որպիսի է գաւառակն իքն, թ գիրն դատապարտութե, զոր 'ի վախճան դատաստանաց դրէ դատաւորն ապաքինելն զմեղապարտն՝ առ 'ի հատուցումն չարեաց նր։ ռամկ. ոճիլ։ և ը այսմ է 'ի Նոյէլ իէ. ասի. Առ նմին խզել համառօտ զվրիժակն երաւանց մահուան հանելոյ, թ պատառեալ զդատակնիքն՝ մարհակ վրէժխնդրութե։

Վրիժապարտ. ի. իէ. իւ. կմ՛ աց. օք։ || Պարտաւոր վրիժուց, կմ՛ անկեալ ը վրէժխնդրութե, կմ՛ պատժապարտ, և կմ՛ յանցաւոր։ և ը այսմ առի՝ որդի վրիժապարտի, կմ՛ վրիժապարտ դատաւորին. և կմ՛ վրիժապարտ մահու գոլ. և այլն։ ռամկ. [illegible]։ Մծբն. ժէ։ Աչգուշ։ և 'Ի Գիրս Ջծին խօսրովու։

Վրիժառու։ || Տե՛ս զՎրէժխնդիր։ Նարէկ։

Վրիպ։ || Տե՛ս զՎրէպ։

Վրիպագործ. ի. իէ. աց. օք։ || Ունող զվրիպակ գործս, կմ՛ գործող վրիպանաց, թ յանցանաց, կմ՛ չարագործ, կմ՛ ժանտագործ, և կմ՛ ապիրատ։

Վրիպալուր։ (Նախադրիէ հոլովի.) || Լսող վրիպականն, կմ՛ սխալականն բանից, կմ՛ վրիպեալ 'ի Ճշմարիտ և յարդար լրոյ. և կմ՛ չարալուր. և ըստ այսմ առի՝ այր, կամ ունկնդիր վրիպալուր։ Նարէկ. ծէ։ Իսկ մերթ այն՝ որոյ լուրն է վրիպական, կմ՛ սխալական. և կմ՛ զոր լսելն է գայթակղական, և վնասակար. և ըստ այսմ առի՝ վրիպալուր բան։

Վրիպակ. ի. աւ. աց. օք։ || Վրիպումն, կմ՛ սխալումն, կմ՛ գործ դիպելէ արտաքոյ դի տաւորութե. կմ՛ դիպուած. և կմ՛ պատահումն։ և ը այսմ առի, վրիպակ ինչ գործել, կմ՛ վրիպակաւ հարկանել, կմ՛ սպանանել, որ է վրիպմամբ, կմ՛ պատահմամբ։ ռամկ. ղաֆիլ։ Թուոց. 35. 22։ 1. Թագ. 6. 9։ Խորէն. բ. գլ. 23։ Եւ մերթ նշանակէ՝ վրիպելի, կմ՛ վրիպական, կմ՛ սխալական, կմ՛ մոլորական՝

կմ թիւր, և կմ խոտորնակ. և ըստ այսմ ասի՝ վրիպակ ճանապարհ. կմ շաւիղ, գործ. բան. և այլն: ռամկ. ծուռ: Նար. խը. ղե. և ղթ. և Լամբր.: Դրծլ՝ նշնկէ զվրիպագործն, որ է չարագործ, կմ ժանտաժուտ. և այլն: և ըստ այսմ ասի, հպարտացեալ վրիպակ գոտանիլ, կմ այր անօրէն և վրիպակ: ըստ այսմ է և 3. Մակ. 5. 23. ուր ասի. Յայսմանէ ամբիծ վրիպակ արքայն լի եղև յիմարութբ. իբր թէ ասէ, վն այսորիկ՝ ամենևին վրիպագործ արքայն՝ լցաւ շուարմամբ: Ուստի աստէն յոյնք և լատինք կոչեն զնա փալաուխ, որ է անուն ժանտաժուտ բռնաւորի ուրումն: որ և մեք զայր պիղծ՝ և եղեռնագործ՝ անուանեմք գոդգոս:

Վրիպական. ի. աւ. աց. օք: || Նա՝ որ վրիպի. կմ սխալական, կմ մոլորական, և կմ մեղանչական:

Վրիպականութիւն. թե: || վրիպական գոլն, կմ սխալականութի, կմ մոլորութի, կմ թիւրութի, և կմ խոտորնակութի: Նար. ղ:

Վրիպակընտիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || վրիպակաւ, կմ սխալմամբ ընտրող. և կմ նա՝ որ ՚ի յընտրելն սխալի, կմ զմոլար վճիռ հատանէ. Նար. ղթ: Իսկ մերթ ընտրող վրիպակաց, ծ վրիպական իրաց. և կմ սխալմամբ ընտրեցեալ:

Վրիպակութի. թե. || տե՛ս զՎրիպականութի:

Վրիպանք. անաց. օք: (անեզ.) || վրիպումն կմ սխալումն, կմ թիւրութի, կմ մոլորութի, կմ գթումն, և կմ սայթաքումն: ռամկ. ղալաթ: Նար. հթ. և ղէ: Իսկ մերթ՝ զրկումն, ծ զուրկ լինելն, կմ պակասելն յիմեքէ: ռամկ. մահրում էլլէլը:

Վրիպեմ. եցի. եա. եալ: (զօրութ անցող.) || վրիպեցուցանել, զոր տեսցես զկնի. և ըստ այսմ ասի ՚ի ճառս ինչ. Եւ վրիպեցես ըզթողութի ի յաւիտեանս: Իսկ մերթ վարի իբրև զչէզոքական. և նշնկէ վրիպել. զորմէ տեսցի զկնի: Յեսու. 23. 14: 3. Թագ. 8. 56:

Վրիպեցուցանեմ. եցուցի. եցո. անել: (անցող.) || ՚ի բաց շեղեցուցանել, կմ զառածեցուցանել, կմ խուսափեցուցանել. կմ ՚ի բաց անցուցանել. և կմ խոտորեցուցանել: ռամկ. պօշ հանել. կմ [illegible]: Ծնն. 24. 27: Երեմ. 5. 25: Երբեմն և՝ սխալեցուցանել, կմ մոլորեցուցանել, կմ թիւրել, և կմ ՚ի վատթարն շրջել: ռամկ. [illegible], կմ [illegible]: Թուոց. 31. 16: Դրծլ՝ նշնկէ՝ զրկել, ծ զուրկ առնել, կմ պակասեցուցանել: ռամկօրէն մահրում ընել, կմ մահրում հանել: Թուոց. 24. 11:

Վրիպիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || ՚ի բաց շեղիլ, կմ զառածիլ, կմ խուսափել, և կմ ՚ի բաց անկանիլ ՚ի կարգէ, կմ ՚ի թուոյ, ՚ի նպատակէ. ՚ի տեսուչ. և այլն: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible], կմ [illegible], և կմ պօշ էլլէլ: Թուոց. 5. 13: և 15. 24: Գծոց. 20. 16: 4. Թագ. 10. 19: Իսկ մերթ՝ խոյս տալ. կմ խոտորիլ. և կմ խորշիլ. ըստ այնմ. ՚ի վարս հարց. ի. Եթէ ոչ վրիպեսցիս ՚ի չարէ՝ ոչ ապաշխարեմ զանէր վն քո: Դրծլ՝ սխալիլ.

կմ խաբել. կմ մոլորել, և կամ թիւրել: ռամկ. ղալաթել, կմ [illegible]: Պղոտ. 5. 15: Յօբ. 5. 24: Երբեմն և՝ զրկել. կմ պակասել յիմեքէ, կմ ՚ի բաց հատանել, և կմ անմասն մնալ: ռամկ. մահրում մնալ, կմ մահրում էլլէլ. և ըստ այսմ ասի՝ վրիպել ՚ի լուսոյ, կմ ՚ի հաւատոյ: Իմաս. 18. 4: և 1. Տիմ. 6. 21: Եւ կմ վրիպել ՚ի խնդրոյն, ՚ի փառաց, ՚ի յուսոյ. և այլն: Խորէն. գ. պր. 9: ՚ի վարս հարց. ժգ: Դրծլ՝ նշնկէ՝ անցանել զերճլք, կմ գեր ՚ի վերոյ լինել. և կմ գերազանցել քան զնմն. ըստ այնմ 2. Օրէն. 17. 8. Եթէ վրիպեսցի ՚ի քէն բան ՚ի դատաստանի. ծ եթէ անցանիցէ քան զկար քո. կմ եթէ գեր ՚ի վերոյ իցէ քան զքեզ: ուստի ասէ զկնի. Երթիցես առ քահանայսն, և նոքա պատմեսցեն քեզ:

Վրիպութի: || տե՛ս զՎրիպանք: Նար. խգ. և ՚ի գովէ. խաչին:

Վրիպումն. պման. մամբ. մանց. մամբք: || տե՛ս զՎրիպանք:

Վրնջեմ. եցի. եա. եալ: (չէզոք.) || խնջել երիվարաց ՚ի գրգռելն ցանկութե. որպ հանդերձ յորժամ տեսանէ արուն զէգն. և մոլեգնեալ յարձակի խնջմամբ ի շաղաշութե: Երեմ. 5. 8:

Վրնջիւն: (Նախդրիւ հոլովի.) || վրնջումն, ծ խնջումն երիվարաց ՚ի բորբոքելն ցանկութե, որով դիմեն ՚ի խառնակութի: Երեմ. 13. 27: Կիւրղի Եզեկ. թ:

Վրնջողական. ի. աւ. աց. օք: || խնջողական, ծ այն ամ. որ լինի ՚ի խնջելն երիվարաց բորբոքմամբ ցանկական կրից, և ըստ այսմ ասի, վրնջողական ձայն, կմ յարձակումն, և այլն: Իսկ մերթ անդաբերաբար առեալ նշնկէ՝ վավաշոտական, կմ պագշոտական: Նար. խէ:

Վրնջողութի. թեան: || վրնջումն, կամ վրնջիւն, որ է առվական կրից խնջումն ձիոց: Եւ մերթ նմանութբ առեալ վրնջողութի կոչի պակշոտութիւն, կմ վավաշոտութիւն, և կմ բորբոքումն պղծ տռփանաց: ըստ այնմ Նար. ղգ. Ջանքանական վրնջողութե տաւն կենդանեաց՝ ող ջախջախաբար զգօնացուցանէ:

Վրնջումն. ջման. մամբ. մանց. մամբք: || տե՛ս զՎրնջիւն:

Վրնջօղ. ողի. իւ. աց. օք: || խնջօղ՝ գրգռմամբ տռփանաց, որ ասի զերիվարաց. ըստ այնմ ՚ի վարս հարց. ե. որ ՚ի բաց ձգեսցէ զպահս՝ ձի վրնջօղ եղիցի:

Տ

Տ . Է տառ բաղաձայն՝ կոչեցեալ 'ի քերականաց և անձայն . վն զի միայնակ ամենևին ոչ կարէ սկզբնաւորել զձայն ինչ . որպիսի են և սոքա . Բ . Գ . Դ . Թ . Մ . Ն . և այլն ։

Արդ՝ զտառս զայս անուանեմք տիւն . որ արտաբերի ծայրիւ լեզուի ՟ը քիմսն , և ելուզանէ զձայն նուրբ . վն որոյ և յառոգանական արուեստի ըստ հայագիրն կոչի սուկ . ՟թ բարակ , ըստ օրինակի տառից այսոցիկ . Զ . Ս . Ծ . Ն . Ր . և այլն ։

Դարձեալ կոչի սա լծորդ . ըստ որում ունի զլծակցութիւն ձայնի ՟ը տառիցս Դ . և Թ . վն որոյ և բազում անգամ փոխադրի ընդ նս . զոր օրինակ . արգանտ , և արգանդ . ընտել , և ընդել . տենտ , և տենդ . գինտ , և գինդ . ստնտու , և ստնդու . տժգոհիլ , և դժգոհիլ . տժգոյն , և դժգոյն . տոփել , և դոփել . և այլն ։ Ըստ այսմ ուրեք ուրեք փոխադրի և ընդ տառիս Թ . զոր օրինակ . կատսայ , և կաթսայ . փատթեթ , և փաթթեթ . չիտ , և չիթ . և այլն ։ Սոյնպէս և յայլազգական տառս հանդիպի . զի փոխանակ ասելոյ թերթիլոս . թիթոս . թիրան . և այլն . ասեմք , տերտիւղոս . տիտոս . տիրան ։

Դարձեալ՝ բազում անգամ դնի սա փոխանակ բացբարձական մասնկանս՝ ան , զոր օրինակ . տգեղ . տգէտ . տհաս . տձև . և այլն ։ Երբեմն՝ բազում անգամ մտանէ 'ի բառս , և ցուցանէ 'ի նս զտռաճելութիւն , կամ զյաճախութիւն ինչ . զոր օրինակ . բեկոր , և բեկտոր . կրակր , և կրտսեր ։ Կամ բեկել . և բեկտել . քակել . և քակտել . փեռեկել , և փեռեկտել . պառակել , և պառակտել . նողկալ , և նողկտալ . և այլն ։ Երբեմն ևս մուծեալ լինի 'ի բառս ինչ յաղագս բարեհնչման արտաբերութե , ոպ փոխանակ ասելոյ՝ խտանալ . փետել . ուրեք ուրեք ասի՝ խտտանալ . փետտել ։ Եզեկ . 48 . 31 ։

Դարձեալ է սա և նշան համարողական . որ ընդ վարիլն պատուճագրով այսպէս . ՟տ . նշանակէ՝ չորս հազար ։

ՏԱ

Տաբատ ։ || Ծանի յեբրայական բառէս՝ բատ , որ է կտաւ , ուստի նշանակի ստվար կտաւի . կմ կտաւեղէն . ըստ այնմ . Ելից . 39 . 27 . Արարին զանդրավարտիսն տաբատ 'ի նիւթոյ բեհեզոյ . ՟թ անդրավարտիս կտաւիս 'ի բեհեզոյ նրբելոյ , ոպ դնի . Ելից . 28 . 42 ։

Տագնապ . ի . աւ . աց . օք ։ || խուճապ . կմ աղմկալի շփոթ . կմ խռովական վաղվաղումն . կմ սաստիկ փութացումն . կամ ստիպումն , և կմ բռնադատութի ։ ռամկ . [illegible] ։ Իմաս . 19 . 4 ։ Դատ . 11 . 34 ։ Սղոմ . 1 . 18 ։ 2 . Պետ . 3 . 10 ։ Իսկ մերթ՝ ծանր նեղութի . կմ սաստիկ անձկութի . կմ տառապանք , կմ վիշտ . կմ վրդովմ . և կմ զարհուրանք ։ 2 . Թագ . 14 . 5 ։ Եզեկ . 15 . 8 ։ Դան . 13 . 22 ։ Ղուկ . 21 . 25 ։ և 22 . 43 ։ Երբեմն ևս՝ ծանր փորձանք . կմ դժուարին ձախորդութի , կմ դառն պատահար , և կմ վտանգ չարեաց ։ ռամկ . պէլայ ։ Իմաստ . 17 . 16 ։ Ողբ . 2 . համ . լբ ։ Իսկ մերթ դժնդակութի . կամ սաստկութի . և կամ դառնութի . և ըստ այսմ ասի՝ տագնապ գարշ հոտոյ ։ 2 . Մակ . 9 . 10 ։ տե՛ս և 'ի բառն Շտապ ։

Տագնապաւ ։ || Է գործիականն տագնապ բառիս , որ բազում անգամ վարի իբրև զմակբայ , և նշանակէ , խուճապելով . կմ խռովական շտապմամբ . կմ սաստիկ փութացմամբ , կմ կարի ճեպով ։ ռամկ . [illegible] ։ Իմաս . 6 . 6 ։ Եսայ . 30 . 9 ։ Յովէլ . 3 . 4 ։ Երբեմն ևս սաստիկ փութացուցանելով . կամ կարի ստիպելով . և կմ մեծապէս բռնադատելով ։ ռամկ . [illegible] ։ 2 . Մակ . 6 . 7 ։ 3 . Մակ . 5 . 25 ։

Տագնապաբեր . ի . իւ . աց . օք ։ || բերօղ զինչ տագնապաւ , ՟թ խուճապանօք . կմ շտապմամբ , և կմ փութալով ։ ռամկ . [illegible] ։ Իսկ մերթ բերօղ , կմ պատճառօղ տագնապի , ՟թ սաստիկ նեղութե , կամ տառապանաց , և կմ արհաւրաց ։

Տագնապափոյթ ։ (նախդրիւ հոլովի .) || յոյժ երագափոյթ . կմ սաստիկ շտապողական . և կմ կարի վաղվաղական . և ըստ այսմ ասի՝ տագնապափոյթ ստիպով տանել , որ է [illegible] ։ Աթոռ ։

Տագնապեմ . եցի . եա . ել ։ (զօրութբ անցող .) || տագնապեցուցանել . ՟թ խուճապեցուցանել , կմ խռովեցուցանելով շտապեցուցանել . կմ սաստիկ փութացուցանել . կմ չարաչար ստիպել . և կմ ուժգին բռնադատել ։ ռամկօրէն [illegible] ։ 1 . Մակ . 2 . 15 . և 25 ։ 2 . Մակ . 4 . 27 ։ Իսկ մերթ սաստիկ նեղել . կմ յոյժ տառապեցուցանել . կմ վտանգել . կմ խռովեցուցանել . և կմ զարհուրեցուցանել ։ ռամկ . [illegible] ։ Եզեկ . 50 . 43 ։ Դան . 14 . 29 ։

Տագնապեցուցանեմ . եցուցի . եցո . անել ։ (անցող .) || նոյն է ՟ը վերինդ ։ 2 . Թագ . 22 . 5 ։ Ողբ . 2 . համ . ժբ ։

Տագնապիմ . եցայ . եայ . իլ ։ (ձայնակր .) ||

խուճապիլ. կմ խռովմամբ շտապիլ. կմ սաստիկ փութալ. կմ կարի տխրիլ. կմ ուժգին բռնադատիլ: ռամկ. չէքինէրէք աքփարալ. կմ աղըրլըգ մէջ ընկնիլ: Իմաս. 4. 14: Իսկ մերթ սաստիկ նեղիլ. կմ տառապիլ. կմ վշտանալ. կմ խռովիլ. և կմ զարհուրիլ: ռամկօր. խիստ նեղանալ. կմ խիստ նեղը ընկնիլ. կմ ահաբեկ լինել. և կմ խիստ վախնալ: Ելից. 15. 15: 1. Թագ. 28. 21: Իմաս. 4. 20: Դիւծ՝ անկանել 'ի տագնապ վտանգի. կամ վտանգել 'ի փորձանաց: Ղուկ. 8. 23:

Տագր. տագեր. երբ. երց. երբք. կմ օք: || է բառ արական և առնչական. զի տագր կոչի հօրեղբայր՝ եղբայր առն նր: ռամկ. եաւֆը: Խորէն. Գ. պր. 32. և 68:

Տաժան. ի. աւ. ալ. օք: || է արմատ տաժանել բայից. և նշանակէ տաժանեալ. այսինքն աշխատանօք տառապեալ. կմ վաստակեալ. և կմ խոնջեցեալ: ռամկօր. խիստ հոգնած. կմ մեհնած: Իսկ մերթ՝ տաժանումն. և ըստ այսմ վարի յոգնականաւ. ըստ այնմ՝ Նարեկ. խէ. Այսպիսի են ամբարձեալքն քոյ անօրէնութեան տաժանաց թշուառագիրսն թուչակք:

Տաժանաբար: (մակբայ որակական.) || տաժանելով. այսինքն մեծաւ աշխատանօք. կմ դժուարակիր վաստակօք. կմ ծանր ճգնութբ. և կմ տառապանօք: 'Ի վարս հարց. ժը:

Տաժանագոյն. կմ տարաժանագոյն. գունի. իւ. եց. իւք: || առաւել տաժանելի. կմ յոյժ աշխատական. և կմ կարի վշտալից: Սոփեր. 2. հատ. ըէ:

Տաժանական. ի. աւ. աց. օք: || տես զՏաժանելի: Նարեկ. ղէ:

Տաժանակիր. կմ տարաժանակիր: (Նախագրիւն հոլովք.) || տաժանմամբ կրեալ. այսինքն նա՝ որ անկեալ 'ի ներքոյ ծանր աշխատանաց՝ տառապի. կմ յոյժ վաստակէ. կմ սաստիկ խոնջեալ: ռամկ. հոգնեցուցիչ աշխատանք կրող. կմ մեհնած ընկած: Իսկ մերթ տաժանմամբ կրօղ. կմ լցեալ ծանր աշխատութբ. կմ յոյժ տաժանելի: Նարեկ. Է:

Տաժանատեսիլ. կմ տարաժանատեսիլ: (Նախագրիւն հոլովլի.) || ունօղ զտաժանելի տեսիլ. այսինքն այն՝ որոյ տեսութիւն է լի ցաւովք. կմ որոյ երևոյթն վշտագնէ զսիրտ. որպիսիք են դժնդակ գործիք տանջանաց, որք չարաչար տանջեալ զմարդ սպանանեն: Նարեկ. ձը:

Տաժանաւոր. կմ տարաժանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զտաժանումն. կմ լի տաժանմամբ. և կմ աշխատալի. ռամկ. խիստ զահմէթլի: և ըստ այսմ ասի՝ տաժանաւոր ապիկարութիւն. կմ կեանք. և այլն: Նարեկ. հէ: Իսկ մերթ՝ տաժանօղ. այսինքն բազում աշխատանօք տառապօղ. կմ սաստիկ վաստակեալ. կմ մեծապէս խոնջեալ. որ և ասի՝ տաժանակիր. ռամկ. խիստ աշխատած. կմ շատ հոգնած. ըստ այնմ՝ Նարեկ. ծը. Դիւրինք են քեզ զսոսին եղծանել, քան ինձ տաժանաւորիս աջով նկարել:

Տաժանաքայլ: (Նախագրիւն հոլովի.) || ունօղ զտաժանելի քայլս. կմ տաժանմամբ քայլօղ. կմ նա՝ որ 'ի գնալն յոյժ վաստակի՝ և տառապի: Իսկ մերթ այն՝ որ լինի 'ի տաժանմամբ քայլելն. կմ որ հետևի 'ի ծանր ճանապարհորդութէ. և ըստ այսմ ասի՝ տաժանաքայլ վաստակք. կմ քիրտն. և այլն: Նարեկ. 'Ի գով. առաքելոց:

Տաժանելի. կմ տարաժանելի. ելւոյ. եաւ. եաց. եօք: || տաժանական. կմ բազմաշխատ. կմ յոյժ վաստակեցուցիչ. կմ լի ցաւովք և տառապանօք. կմ դժուարակիր. և կմ ծանրաբեռն. և ըստ այսմ ասի՝ տաժանելի ճգնութիւնք. կեանք. աշխարհ. և այլն: Նարեկ. ը. և կէ:

Տաժանեցուցանեմ. կմ տարաժանեցուցանեմ. եցուցի. եցո. նել: (անցող.) || դառն աշխատանօք չարչարել. կմ յոյժ աշխատանել. կմ վաստակեցուցանել. և կամ խոնջեցուցանել: ռամկօրէն՝ շատ աշխատցնել. կամ խիստ չարչարել տալ. և կամ հոգնեցնել:

Տաժանիմ. կմ տարաժանիմ. եցայ. եայ. իլ: (չէզոք.) || սաստիկ աշխատ լինելով տանջիլ. կմ յոյժ աշխատիլ. կմ վաստակիլ. և կամ խոնջիլ: ռամկ. խիստ չարչարուիլ. կմ խիստ հոգնիլ: 1. Մակ. 10. 81: Փիլ. 1. 3: Խորէն. Գ. պր. 47:

Տաժանումն. կամ տարաժանումն. նման. մամբ. մանց. մամբք: || վշտալից աշխատանք. կմ դառն աշխատութիւն. կմ ծանր վաստակ. կմ խոնջումն. կմ ճգնութիւնք. և կմ երկունք: Նարեկ. ա: Սոփեր. 2. հատ. ժը:

Տալ. տալի. իւ. եց. օք: || է բառ ընդանական, և առնչական. վասն զի հարսն տալ կոչէ ընքեան զքոյր առն իւրոյ. որպէս և զեղբայր նորա անուանէ տագր: ռամկօր. ևւ՝ փաւ:

Տալածեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ծագի սա 'ի բառէս արտալած. և նշանակէ հալածել. կմ փախուցանել. կմ տարագրել. և կմ վտարել: ռամկ. քշեցնել. կմ վռնտել:

Տալիք. եաց. եօք: (անեզ.) || ծագի սա 'ի բառէս՝ տալ. որպ լալիքն 'ի բառէն՝ լալ. և նշանակէ՝ տուրք. կմ պարգև. կմ արդիւնք. կամ արդասիք. ըստ այնմ Աշխարհ. Գոհութ ... ծննդոցն ... այսինքն՝ տուողին պարգևաց, կմ արդեանց: Իսկ յաշխարհաբառ լեզուոջ նշանակէ զպարտքն, զոր պարտի վճարել:

Տախտ. ի. իւ. եց. իւք: || բեմ. կմ գահ, այսինքն տեղի բարձր շինեալ զերեսօք երկրի, զոր բազումանգամ հաստատուն կազմեն կարգեն ասահճանս առ ոտամբ նր. որպէս է այն՝ որ շինեալ կայ յատեանս 'ի տեղւոջ յայգորեկի. ուր ամենայն երեւալ բազմին մեծամեծք. և յայտնանէ նաև զահոյք մեծամեծաց տախտ անուանելն: ռամկ. Թախտ: 'Ի հին պարսկագիրս: Դարձեալ, տախտ յորջորջի մահճակալն, այսինքն՝ թէլէճլէր, ուր ան կոյին արքեալ ննջեն. և այս թէ եղէ ալ

քառակուսին՝ և գծուծ. ըստ այնմ 'ի վերոյ հարց. ԺԱ. Եղաւ մորթիկ մի փոքր 'ի ներքոյ նորա 'ի տախտակ։ Եւ թէ միառաւօր և մեծագին, զոր և կոչեմք գահաւորակ. Թ այնմ 'ի վերոյ հարց. Է. 'ի դրախտի ուրեմն եդին տախտս փղոսկրեայս, և արկին 'ի նմա անկողինս փափուկս։ Եւ 'ի ԺԱ. ամի՝ էր և իմ տախտ ոսկեղէն. և 'ի վերայ անկողինս ոսկէհուռս։

Տախտակ. ի. աւ. աց. օք։ || հատուած փայտի տաշեալ տափարակ ընդ աւելս, որով գրուագեն զկերտուածս ինչ. կամ զոր յայլ պէտս 'ի գործ արկանեն. ռամկ. եւ տախտակ. Եզեկ. 8. 9։ Գործ. 27. 43։ Իսկ մասնաւորապէս տախտակ կոչի պնակիտն, յորում գրեն զգիր. և այս՝ թէ փայտեղէն իցէ, թէ քարեղէն, թէ 'ի հրահալելեաց, և թէ յայլմէ նիւթոյ։ Ելից. 31. 18։ 1. Մակ. 8. 22։ Աճմբակ. 2. 2։ Ղուկ. 1. 63։ ըստ այսմ էր և այն, զոր 'ի գլուխ խաչափայտին հաստատեաց պիղատոս իբրև զարձանագիր։ Յովհ. 19. 19. և 20։ Եւ յայսմանէ տախտակ կոչի այլ և իցէ կազմուած. զոր յօրինեալ իցեն տափարակ իբրև զտախտակ. որպիսի էր քառանկիւնի յօրինուածն հաստատեալ 'ի լանջս ահարոնի 'ի վերայ եփուտին, կամ վակասին, որ էր գործ ոստայնանկաց պճնեալ ոսկիազարդ՝ չորեքկարգեան ակամբք, և այս երբեմն կոչի սոսկ տախտակ։ Ելից. 28. 28։ Ղեւ. 8. 8։ Եւ երբեմն տախտակ դատաստանաց, որ է առաւել բանն։ Ելից. 28. 15. և 29. և 30։ Դարձեալ, տախտակ անուանին պահպանակք զօրականաց ածելեք ընդ լանջօք, կամ զթիկամբք. և այլն։ Թ այնմ Խորէն. Ա. գլ. 10. Տախտակս պղնձիս թիկանց և լանջաց։ Եւ զկնի սակս՝ Դիմակեցուցանէ զերեքթևեանն կրծից տախտակին։ Դարձեալ՝ տախտակ անուանի տափարակ մասն անդամոց և նմանեաց. որպիսի է այն կոչումն աղդեր, կամ պաշտին, ուր զիստն է. կամ ընդ որ ամոլոջին տարածեալ կան։ Ծննդ. 32. 32։ Դարձեալ տախտակ յորջորջի ընդարձակութեան, կամ ընդունակութեան, յորում ընկալեալ լինի իմն իբրև 'ի տախտակի. և ըստ այսմ յիշողութիւն ասի տախտակ մտաց. Թ այնմ Ոսկ. 1. կորն. Ձ. 'ի տախտակ մտաց իւրոց գրեացէ զուսումն վարդապետութեան, կամ ոչ պիտացէ 'ի յիշողութեան։

Տախտակագործ. ի. աւ. աց. օք։ || գործօղ տախտակաց. կամ որ շինէ զինչ 'ի տախտակէ։ ռամկ. թախթաճի շինօղ. կամ թախթէ շինօղ։ Իսկ մերթ՝ գործեցեալ 'ի տախտակաց. կամ շինեցեալ տախտակօք. և ըստ այսմ նմանն տախտակագործ կոչի, տպաւոր 'ի գիրս Աճգոնեգէ". այլաբանութեամբ. Սանձեալ թիակօքն զերկնաւոր տախտակագործացն՝ 'ի կապոյտ դաշտին ձիարձակ լինէին. կամ վարեալ զնաւս ընթանային 'ի վերայ ծովուն, որ է իբրև դաշտ կապուտակ։

Տախտակամած. ի. իւ.ից. իւք. կամ օք։ || տախտակօք մածեալ. այս է, որ կազմեալ է 'ի բազում տախտակաց յարեցելոց ընդ միմեանս. որպիսիք են առանք 'ի վերնատանց, կամ յատաստաղաց. կամ 'ի տապանաց. ռամկ. թախթէշէօզ շինած։ Եզեկ. 22. 14։ Եզեկ. 41. 16։ և Աճգոսէ։ Եւ յայսմանէ առնէ տախտակամած կոչի շրջապատելին թիթեղանիք, կամ տախտակօք կազմեցելովք 'ի հրահալելեաց. և թ այսմ էր սեղանն ողջակիզաց պատեալ ներքոյ և արտաքոյ պղնձի տախտակօք, առ 'ի ոչ ծախիլ փայտին նորա 'ի հրոյ։ Ելից. 27. 8։ և 38. 7։ Բայց երբեմն վարիմ գոյականաբար. և յայն ժամ նշանակէ զտախտակս մածեալս. կամ կցեալս ընդ միմեանս. կամ զկազմուածս տախտակաշարս։ 3. Թագ. 6. 9։ Սոյնպէս տախտակամածք կոչին՝ տախտակագործ յատակքն նաւուց, ուր չուին նաւավարքն։ ռամկ. կէօվէրթէ. ըստ այնմ 3. Մակ. 4. 8։ Կիսոցն զօրացն և զձեռացն կապելոց առեալ ընդ վերնակողմն տախտակամածն նաւին բեռնէին. կամ ը վերնակողմեան տախտակամածն նաւին։

Տախտակաշար։ (նախդրիւ հոլովի.) || շարող տախտակաց։ և մերթ շարեալ տախտակօք. կամ շարակցեալ միմեանց տախտակաց. որպիսիք են տախտակամած կազմուածք։ Նոննոս. ԽԵ։

Տախտապարեմ. եցի. եա. եալ։ (նորագոյն) || յորսայսել. կամ յորսայս արկանել. զոր տեսցես 'ի տաճկաց իւրեանց։ Եղիշէ. 32. 4։

Տած. ի. իւ. ից. իւք։ || է տուեալ տածել բայիւն. և նշանակէ դարմանոյ դարման. կամ խնամ. կամ հող. և կամ սնուցումն. ռամկ. պէսք. կամ ճիզմար։ 'Ի գիրս դաշից առաջին։ Իսկ մերթ՝ տածեալ. կամ գթով դարմանեալ. կամ խնամարկեալ. կամ սնուցեալ։ ռամկ. պէսք բռած. կամ ճիզմար բռած։

Տածեմ. եցի. եա. ել։ (նորագոյն.) || հայրախնամ գթով դարմանել, կամ խնամել. կամ նախախնամել, և կամ սնուցանել. և ըստ այսմ ասի, տածել զաղքատս. կամ զականդակեալս. և կամ տածել զորդիս, զաշակերտս, զորբս. և այլն։ ռամկ. պէս ընէլ. կամ ճիզմար ընէլ. կամ պաշտպանութիւն ընէլ։ Շնորհալին։ և 'Ի գիրս ժողովոյն։ Եւ յայսմանէ առնել մասնաւորապէս տածել ասի՝ հաւուց թխսեալ զձուս լինմացուցանելն, և հասուցանելն. կամ զեղովով զձագս խնամարկելն։ Սոյնպէս տածել կոչի խնամով բուծանելն մարդոյ զանասունս, ուր հաւուց զխոզիս. հաւուց զձագս. մանկանց զաղաւնիս. և այլն։ ռամկ. պահել. կամ պէսլեմէ ընէլ։ Խորէն. Գ. գլ. 68։ ըստ այսմ տածել առանձին հանդարտութեան և ազատութեան պահելն 'ի վերայ զինուորս։ Իսկ 'ի գիրս Խորէն. Ա. գլ. 15. ուր ասի. Զայլս եւ երբ որոշմամբս օգոյն զակմութիւն, տածիցեմ 'ի նմանէ. նշանակէ՝ վարել՝ կամ անցուցանել զժամանակս երբեմն եղանակս տարւոյ։

Digitized by Google

յորս օգն զով լինի․ որք են գարունն․ աշունն․ և ձմեռն․ առ'ու և զՅամածեմ։

Տածիչ․ տածչի․ աւ․ աց․ օք։ || գթով դարմանիչ․ կմ․ խնամակալ․ կամ հոգաբարձու․ կմ․ սնուցիչ․ և կմ․ բուծիչ։ ռամկ․ պէփ ընող․ կմ․ պէսլէմիշ ընող։ Լամբրոն։

Տածողական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || այն ձև, որ վերաբերի առ տածումն․ կմ․ խնամողական․ և կմ․ սնուցողական։

Տածումն․ ծման․ ծմամբ․ մանց․ մամբք։ || գթալիր դարմանումն․ կմ․ խնամարկութի․ կմ․ Նախախնամութի․ կմ․ հոգաբարձութի․ կմ․ սնուցումն․ և կմ․ բուծանումն․ ռամկ․ պէփ․ կմ․ Բեսլեմէ․ և կմ․ պէսլէմիշ ընելը։ Խորէն․ գ․ գլ․ 20։

Տակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || արմատ․ կմ․ արմն․ և ըստ այսմ սոյն՝ տակ խոտոյ․ կամ բուսոյ․ և այլն․ ռամկ․ եւս քոկ․ և տակներ․ ԹԷՕԹ։ Յայսմաւուրք։ Եւ յայսմանէ առեալ տակ կոչի բունն ազգի․ կմ․ զարմ․ և կմ․ տոհմ․ որ է իբր արմատ սերեցելոցն 'ի նմանէ։ ռամկ․ օճախը․ ըս այնմ 'ի հին պապ ծոգերու․ 'ի կենաց ազգի, և տակի, և տոհմի արշակունեաց։ Փարպեցի, Նշանակէ՝ տակ․ կմ․ յատակ․ որոց է իբրու համառօտեալն․ ըստ այնմ 'ի ձորոյն․ օծցես զաւազանն․ և զտակ նո․ որ Ելից․ 30․ 28․ կոչի յատակ։ Եւ և նշանակէ՝ կուղ․ ռամկ․ ղաթ։ և ըստ այսմ 'ի բառբառս գրոց մանաւանդ վարի 'ի բարդութե․ ինչ՝ բազմատակեան․ եօթնատակեան․ երեքտակեան․ որովք նշանակի բազմակուղեան․ եօթնկուղեան․ և երեքկուղի։

Տակակոտոր․ կտրի․ աւ․ աց․ օք։ || կտրող զտակս, կմ․ հատանող 'ի տակէ․ ոք յարմատոյ, որ և ասի՝ արմատակոտոր։ ռամկօր․ փոկէն կտրող․ կմ․ ԹԷՕԹԸ կտրող։ Իսկ մերթ՝ յարմատոյ կտրեցեալ․ կմ․ արմատաքի հատեալ։ ռամկ․ փոկէն կտրած։

Տակառ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ կմ․ իւ․ իւ։ || անօթ գինւոյ․ և ըստ այսմ տակառ կոչին բաժակք․ ըմպանակք․ սկահք․ և խառնարանք գինւոյ։ ռամկ․ փառչ․ կմ․ ԹՆԹ․ կմ․ Բարէլ․ և կմ․ ղանաթայ։ Փարպեցի, տակառ կոչի մանաւանդ կարասն գինւոյ․ և կմ․ սիւնակաձև առուար անօթն՝ կազմեցեալ 'ի բազմամանեայ տախտակաց կապեցելոց ընդ մետաղեա փայտեղէն շրջանակօք․ ռա․ ՃԻՖԹԷՕԹ։ ռամկ․ Ֆըչի․ կմ․ Վառօլ։ Պարզ է սա համառօտեալ 'ի հնչ համառօտագրութե ինչ հարաւային զեռեղէն առ ընթեր առեւծուն․ և կուսին․ և բաղկացեալ 'ի մետասան աստեղաց․ որ և կոչի՝ ըմպանակ։

Տակառապետ․ ի․ իւ․ իւ․ իւք․ կմ․ աց․ օք։ || պետ մատռուակաց․ կմ․ գլխաւոր մատռուակ․ և տացու տակառապետ, զի որում յատուկ է նմա վերակացու լինել մառանաց․ և ամ տակառաց նց, որք և 'ի խրախութ մատուցանել զտակառն․ որ զբաժակն 'ի ձեռս բազմականաց։ Ծննդ․ 40․ 1․ և 2։ 3․ Եզր․ 1․ 11։ Տօբ․ 1․ 25։ Եւ յայսմանէ առեալ տակառապետ կոչի վերակացուն գինեվաճառաց։ ռամկ․ Մէյխանաճի Պէկրոս գլուխ։

Տակառապետութի․ թեան։ || վերակացութի տակառապետի, կմ․ գլխաւոր մատռուակութի։

Տակաւ։ (մակբայ յամրական․) || սակաւ սակաւ, կմ․ մեղմով, կմ․ հանդարտութբ, և կմ․ յամրաբէս, և ոչ փութանակի․ և ըստ այսմ սոյն, տակաւ զիջանել, կմ․ աղղել․ խօսիլ․ քայլել․ և այլն։ ռամկ․ խամոց․ կմ․ խամոցով, կմ․ Եաւաշ Եաւաշ։ Ծննդ․ 8․ 3։ Նարեկ․ ծը։ Իսկ մերթ սակաւուն ինչ, կմ․ փոքր մի, կմ․ 'ի սկզբան անդր․ և կմ․ նոր․ ռամկ․ Եէնի Տը․ կմ․ փոկոյ նոր։ Մարկ․ 13․ 28։ Փարպեցի՝ նշանակէ՝ տակաւին, կմ․ դեռևս․ և ըստ այսմ սոյն, ոչ եւս տակաւ նշանս արարեալ․ կմ․ տակաւ 'ի չարչարեալ, յերկրպագս կայ․ և այլն։ ռամկ․ փոհոյ։ Ոսկէ․ 1․ հատ․ ԺԷ․ իբ․ իգ․ և 2․ հատ․ Ժը։ Երբեմն եւ՝ մինչ դեռ, կմ․ այն ինչ․ ըստ այնմ 2․ Մակ․ 1․ 31․ Եւ ողջակէզքն տակաւ վառեալք բորբոքեալք մաշէին, զի մինչդեռ վառեալք ծախէին 'ի հրոյ։ Իսկ մերթ՝ նշանակէ՝ Եւս, կմ․ այլ եւս․ ըստ այնմ Ոսկէ․ 1․ հատ․ իը․ Ոչ տակաւ այսուհետեւ խորհիմ, զի այսուհետեւ ոչ եւս խորհիմ։ Բայց երբեմն վարի ը բառիս՝ մինչդեռ այսպէս․ մինչդեռ տակաւ․ և նշնկէ մինչ դեռ տակաւին, կմ․ մինչ դեռ եւս։ ռամկ․ Հանի որ փոհոյ։ Յն օրէն։

Տակաւ առ տակաւ․ կմ․ առ տակաւ տակաւ։ (մակբայ յամրական․) || սակաւ առ սակաւ, կմ․ փոքր փոքր, կմ․ մեղմով մեղմով։ ռամկօրէն․ ԹԷՅԷԼ ԹԷՅԷԼ․ կամ խամոց խամոց։

Տակաւ տակաւ։ (մակբայ յամրական․) || առ սակաւ սակաւ, կմ․ փոքր փոքր, կմ․ մեղմով մեղմով․ ռամկ․ խամոց խամոց, կամ Եաւ Եաւ։ և ըստ այսմ սոյն, տակաւ տակաւ աճիլ․ կմ․ փոփոխիլ․ և այլն։ Ոսկէ․ 2․ հատ․ Ժը։ Կիւրղի ԷԷԹ․ Ժմ։

Տակաւին։ (մակբայ ժամանակական․) || ծագումն 'ի բառէս տակաւ․ որպ ընթաւնին 'ի բառէն ընդ։ և նշանակէ՝ դեռ, կմ․ դեռ եւս, կմ․ ցարդ եւս, և կմ․ մինչև ցայժմ։ ռամկօր․ փոհոյ․ Ծննդ․ 43․ 7։ Ելից․ 9․ 2։ Մատթ․ 16․ 9։

Տաղ․ ի․ իւ․ից․ իւք։ || բան չափով յօրինեցեալ, և համաձայնեալ 'ի տաղաչափութիս, և կմ․ ոտանաւոր երգ․ և յայսմանէ առեալ տաղ կոչին հագներգութիք․ և ամենայն բանաստեղծական յօրինուածք՝ ըստ արուեստի յարդարեալք։ Յն օրէն։ ըստ այսմ և 'ի Նարեկ․ կա․ սոյն․ ընդէ՞ր է ինձ զբնաւն, հանապազ երգել խմմելս տաղիւք։

Տաղախ․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || տե՛ս զՇաղախ ըստ առաջնոյ նշանակութե․ 3․ Եզր․ 4․ 17։

Տաղանդ․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք։ կմ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || է բառ յունական, զոր եբրայական բառիւ կոչեմք քանքար։ Արդ՝ սա է անունն բազմութե դրամոյ՝ բովանդակեալ յերկուս

կուս տեսակս. մինն է եբրայական, որ եթէ իցէ ըստ սրբութեան՝ պարունակէ զե-
րիս հազար սիկղս. և գլխաւոր միասս եբ-
րայականս, որ ըստ ծանրութեան առնէ
զերկոտասան հազար դրամս. որ է երե-
սուն հօխայ: Իսկ ըստ գնոյն՝ յորժամ է
արծաթի՝ առնէ երկու հազար երկերիւր
մառչիլ, որ է խուռուշ: 3. Թագ. 16. 24:
4. Թագ. 5. 5: 2. Մնաց. 25. 6: Բայց եթէ
իցէ ոսկւոյ՝ առնէ քսան և չորս հազար
խուռուշ՝ ըստ Հնոց. քանզի առ Նախնեօք
մի դրամ ոսկւոյն արժէր լբրու երկու մառ-
չիլ: Ելից. 25. 39: և 38. 24: 2. Թագ. 12. 30:
2. Մնաց. 3. 8: Այլ եթէ տաղանդն եբրայ-
եցւոց իցէ քաղաքական, կամ արքունական
պարունակէ զկէսն սրբազան տաղանդոյն.
որ է քսան և հինգ միաս եբրայական. և ըստ
կշռոյն վեց հազար դրամ. որ է տասն և
հինգ օխայ: Իսկ միւս տեսակ տաղան-
դոյն է ատտիկական, կամ յունական, որ
է կէսն եբրայական մեծ քանքարին. և
նոյն ընդ քաղաքականին: Դարձեալ տա-
ղանդ կոչի ըստ այլոց ազգաց նաև կէսն
յունականին, որ է ըստ ծանրութեան երեք
հազար դրամ: Իսկ ըստ գնոյն՝ եթէ ար-
ծաթի իցէ, է հինգ հարիւր յիսուն խու-
ռուշ: Բայց թէ իցէ ոսկւոյ՝ է վեց հա-
զար մառչիլ. և ըստ այսմ տաղանդ, կամ
քանքար կոչի մասնաւորապէս մի քսակն.
թէ՛ արծաթոյ իցէ; և թէ ոսկւոյ: 1.
Մնաց. 22. 14: ըստ այսմ է և 1. Մակ. 14.
24. ուր ասի. Հրեշտակս առնէր ոսկւով
վահանաւ ՚ի հազար քանքարէ. զարժօղ
զհազար քսակէ. և այն՝ զի էր ձոյլ ոսկի,
ընդելուզեալ ականց պատուականօք. և
յօրինեալ սքանչելի արուեստիւ: Բայց
ոմանք առնուն ասելն զքանքարն փոխա-
նակ միասի. որ և զնիեն այլք թարգմա-
նութիւնք:

Տաղաչափ. ի. իւ. ից. իւք: || Նա՝ որ յօրի-
նէ զտաղս. կամ շարադրէ զոտանաւորս,
կամ զչափականս չափաբերութեամբ. որպիսի
էր Տր հայրապետն մեր Ներսէս անուա-
նեալն Շնորհալի:

Տաղաչափական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ
վերաբերի առ տաղաչափս. կամ որ լինի
տաղաչափութեամբ. որպիսիք են յօրինուածք
ոտանաւորաց. կամ չափաբերական բանից:

Տաղաչափեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) ||
յօրինել զտաղաչափութիւնս, կամ արտադրել
չափաբերութեամբ զերգս, կամ զոտանաւորս:
ռամկ. փաղ շինել: ըստ այնմ Յն որդ. Ծ
հոմերի տաղաչափեալ, Ծ պղատոնի այլ
[illegible]:

Տաղաչափութիւն. թեան: || տաղաչափա-
կան բան, կամ երգ յօրինեալ ՚ի տաղաչա-
փից, և կամ հանգերձութեան: ՚Ի հին [illegible]:

Տաղասաց. ի. աւ. աց. օք: || արտասանօղ
տաղից, կամ նուագօղ զտաղս, և կամ տա-
ղաչափ: ՚Ի հին [illegible]:

Տաղատարափ. || տես զՏեղատարափ:

Տաղարան. ի. աւ. աց. օք: || գիրք՝ յորում
գրեալ կան պէսպէս տաղք:

Տաղաւար. ի. աւ. աց. օք: || խորան, կամ
վրան, ուր բնակէին երբեմն ՚ի տօն տա-
նօղքն ՚ի վայրի: ռամկ. չադըր: Ղուկ. 23. 43:
Մատթ. 17. 4: Եւ յայսմանէ առեալ տաղա-
ւար կոչի խուղն, զոր կազմեն վրանաձև
՚ի կտաւեղինաց, կամ ՚ի խսոց, և ՚ի նմա-
նեաց, ուր առնէին հրեայքն յիշատակ
՚ի տօնի տաղաւարահարաց: Ղուկ. 23. 42:
Այլազգի էր և այն՝ զոր կազմեաց յու-
դիթ ՚ի տանիս տան իւրոյ իբրև զաղօ-
թատեղի, և զհանգստարան: Յուդիթ. 8. 5:
Դարձեալ՝ մասնաւորապէս տաղաւար կո-
չի հիւղն, որ է խրճիթ փոքրիկ կառու-
ցեալ ՚ի պարտէզս, կամ յայգեստանս՝ հա-
նեալ ոստովք, կամ եղեգամբք. և կամ
ծիւղովք. ուր մրգապահքն պատսպա-
րեալ՝ և հսկեալ պահեն զպտուղսն. զի մի՝
գողացեալ լիցին: Վն որոյ առակօրութիւն է՝
՚ի քաղել պտղոց՝ քանդել, կամ հրկէզ ա-
նել զնա. և յայս միտս ասի Մեկն. 1. 6. և
3. 12. Եղից զշամբին, կամ զնէզմ իբրև ըղ
տաղաւար մրգապահաց: որ Եսայ. 26. 18.
կոչի՝ հիւղ: ռամկ. պոտնուխ, կամ խուղիկ:
Իսկ Ովսէ. 2. հոփ. Ի՞: ուր ասի. Զոր և
աստ գործեաց ՚ի տաղաւար զատկին, խնա-
նի ասել, ՚ի տօնի տաղաւարահարացն:

Տաղաւարահար. ի. աւ. աց. օք: || հարկա-
նօղ տաղաւարի, այն՝ որ կառուցանէ
ուրեք զվրան, կամ զհիւղ, և այլն: ռամկ.
չադըր ղուրուճու ընօղ. կամ խուղիկ շինօղ:
Իսկ ՚ի յոգնականումն նշանակէ՝ հարումն
տաղաւարի, այսինքն, կառուցումն խո-
րանի, կամ հիւղոց. և այլոց նմանեաց.
և ըստ այսմ առ հրէայս տօն տաղա-
ւարահարաց կոչեցաւ մեծախումբ հան-
դէս իւրեանց տարեկան, զոր տօնէին օրէն
էր նց հարկանել զտաղաւար. վն զի ա-
սին յամենայնն թշւոյն, այսինքն է՝ սեպտեմ-
բեր. ժողովեալ յեղէմ քաղաք՝ կառու-
ցանէին ՚ի հրապարակս, ՚ի պարտէզս, ՚ի
տանիս, և յայլ արեգդէմ տեղիս զխրճիթ
՚ի ձողոց. և պատեալ զայն կտաւեղինօք,
կամ մաշկեղինօք. այլ և բազումք եղեգամբք
և թաւ ոստովք, առնէին զայն իբրև ըղ
խորան. և անդ մտեալ անդր բնակէին
զաւուրս եօթն, առ ՚ի յիշատակ շրջելոյ
անձին իւրեանց տաղաւարաւ յանապատին ան
ծի զամս քառասուն: Եւ յաւուրն եօթ-
ներորդի այսր տօնախմբութեան յաճախէին
զհանդէսս, և զզոհս, որք և յայնմ աւուր
սատ ՚ի ձեռս առեալ պատէին եօթն ան-
գամ զսեղանովն զոհից ՚ի տաճարի. ՚ի յի-
շատակ կործանման երիքովի՝ եօթնպա-
տիկ պարութեամբ, որ զնովաւ: առձիկ.
ջնմըլ պայրամը: Ղուկ. 23. 36. և 40: 1. Եզր.
5. 51: Յովհ. 7. 2:

Տաղաւարիմ. եցայ. եայց. իլ: (Չէզոք.)
|| բնակել ՚ի տաղաւարի, կամ ունել զօթե-
վանս ՚ի խորանի: ռամկօր. չադըրդէ բնալէ:
Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն բացարձակ

նշանակէ բնակիլ ընդ յարկաւ, կամ պատսպարիլ 'ի յարկի, կամ ազատիլ 'ի տան, և կամ օթեւանիլ։ Նարէկ. ձճ. և 'ի գոյ. կոչումն։ և Լամբրոն։ Իսկ մերթ տաղաւար լինել. կամ բնակարան գոլ, և կամ օթարան լինել. ըստ այնմ Նարէկ. ձ. Բնակութ որդւոյն յարդարեալ, և տաղաւարեալ։

Տաղերգութիւն. թեան։ || Երգելն զտաղս, կամ արտասանելն զտաղեանսն երգս։

Տաղմական. ի. աւ. աց. օք։ || ցնցողական, կամ շարժողական, և կամ տարսեցուցչական. որպիսիք են ոմանք 'ի Գուղթոց արտադրեցելոց 'ի խռովս երկրի, որք պատճառեն զդեռանաշարժս։ 'Ի գիրս դաւթի անյաղթին։ Բայց թ որում երեւի՝ բառս այս մանաւանդ պարտի գրիլ պաղմական. զի ծագի 'ի յունական բառէս պաղմօ. որ է ցնցել. կամ շարժել։

Տաղտապանք. անաց. օք։ (անեզական.) || տառապանք, կամ տագնապ, կամ վիշտ, կամ նեղութիւն, և կամ ցաւ։ Իսկ մերթ դժուարութիւն. կամ խռովութիւն, կամ ծանր թուելն։ ռամկ. [illegible] գալը։ Երբեմն և՝ տաղտկութիւն, կամ գարշումն, և կամ զզուանումն։ ռամկ. [illegible]։ Մերթ և վարանումն, կամ հոգսերու, և կամ տառապեցուցիչ մտայուզութիւն։ ռամկ. [illegible], կամ [illegible], և կամ [illegible]։

Տաղտապեմ. եցի. եա. ել։ (զօրութիւն անցող.) || տե՛ս զՏաղտապեցուցանել։

Տաղտապեցուցանեմ. եցուցի. եցո. անել։ (անցող.) || տառապեցուցանել, կամ տագնապեցուցանել, կամ վշտացուցանել, կամ նեղել, և կամ ցաւեցուցանել։ Իսկ մերթ՝ դժուարեցուցանել, կամ դժգմեցուցանել, և կամ խռովեցուցանել։ ռամկօր. [illegible] ընել. կամ [illegible] ընել։ Երբեմն և՝ տաղտկացուցանել, կամ գարշեցուցանել, և կամ զզուեցուցանել։ ռամկ. [illegible] ընել. կամ [illegible] ընել տալ։ Մերթ և՝ վարանեցուցանել, կամ հոգս 'ի սիրտ արկանել։ ռամկ. [illegible] ընել տալ. կամ [illegible]։

Տաղտապիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (ձայնակիր.) || տառապիլ, կամ տագնապիլ, կամ նեղիլ, կամ տանջիլ, և կամ ցաւիլ. և ըստ այսմ ասի՝ տոտմեալ տաղտապիլ, կամ տաղտապեալ տագնապիլ խղճի մտաց, և կամ տաղտապիլ մարդոյ ցանկութեամբ, կամ 'ի վերայ թշուառութեան ուրուք. և այլն։ 'Ի գիրս Լամբրոնի 'ի [illegible]։ Իսկ մերթ՝ դժուարիլ, կամ դժգմիլ, կամ ծանր համարիլ. և կամ խռովիլ սրտիւ։ ռամկօր. [illegible] գալ. կամ [illegible] գալ։ և ըստ այսմ ասի, տաղտապիլ ընդ պահոց երկարութիւնս, կամ 'ի գնալ ուրեք. և այլն։ 'Ի հին պարականոնս։ Երբեմն և՝ տաղտկալ, կամ գարշել, կամ զզուէլ, և կամ ձանձրանալ։ ռամկ. [illegible], կամ [illegible], և կամ [illegible] ընել. ըստ այնմ Լամբրոնի. Է որս ոչ միայն չքապցրանելն լսօղքն, այլ ընդ լսելն տաղտապեալ տագնապին։ Գործածեալ նշա-

նակէ՝ վարանիլ, կամ հոգալ յոյժ, կամ նեղեալ մտայոյզ լինել։ ռամկօր. [illegible] ընել. կամ [illegible]. և կամ [illegible] ընել. ըստ այնմ Լամբրոնի 'ի մեկնութ. սաղմոսին. Յորժամ տուրս առնումք 'ի սիրելեաց, տաղտապեալք և տարակուսեալք փոխարէն հատուցանել։

Տաղտապութիւն. թեան։ || տե՛ս զՏաղտապանք։

Տաղտապումն։ || տե՛ս զՏաղտապանք։

Տաղտկապաշտական. ի. աւ. աց. օք։ || տաղտկալի, կամ [illegible], կամ [illegible], և կամ կարի գարշ. և պիղծ. և ըստ այսմ ասի՝ տաղտկապաշտական հեշտութիւն, բանք. լուր. և այլն։ ռամկ. [illegible]. կամ [illegible] ընելի. և կամ [illegible]։ Նարէկ. զը։

Տաղտկալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || Նողկալի, կամ պժգալի, կամ զզուելի, և կամ գարշելի։ ռամկօր. [illegible]. կամ [illegible] ընելու։ Նարէկ. կզ։

Տաղտկամ. կացայ. կա՛. ալ։ (ընդմիջ.) || տաղտուկ լինել. կամ նողկալ. կամ զզուիլ. կամ գարշիլ։ ռամկ. [illegible] ընել։ Ղևտ. 18. 25։ և 26. 15։ Թուոց. 21. 5։ Եբր. 3. 10։ Իսկ մերթ՝ ձանձրանալ. կամ ձանձրութիւն տանիլ. կամ նեղիլ. կամ դժուարիլ. և կամ վրդովիլ։ ռամկ. [illegible]. կամ [illegible] գալ։ 1. Թես. 3. 3։ Գործածեալ. դնի փոխանակ բային յագուրդ հանել. կամ հատանել. և կամ հեծել։ ռամկ. [illegible] ընել. վասն որոյ և առնու խնդիր զհախադրիւ տրական. ըստ այնմ 2. Կոր. 5. 2. Քանզի ընդ այս տաղտկամք։

Տաղտկանամ. ացայ. ացիր. ալ։ (ընդմիջ.) || տաղտկալի լինել. կամ զզուելի գոլ. կամ անախորժ և անհաճոյ լինել. և կամ ծանր թուիլ. ըստ այնմ 1. Մնաց. 21. 6. Տաղտկացաւ բանն առ յովաբ. ... տաղտկալի եղև, կամ ծանր թուեցաւ յովաբայ. վն որոյ և ոչ եհարկ 'ի թիւ զՂեւի և զԲենիամին ըստ բանին դաւթի։ Բայց համառօտաբար առեալ՝ նշանակի ասէաւ տաղտկալն. որ և քայլէս հեղգանալ՝ հեղգալն։ Խորէն. գ. գր. 63։ և Լամբրոն։

Տաղտկանք. անաց. օք։ (անեզակ.) || տե՛ս զՏաղտկութիւն։ 'Ի գիրս [illegible]։

Տաղտկատեսակ։ (նախադրիւ հոլովի.) || ունող զտաղտկալի տեսակ. կամ զզուելի անտիլ. կամ որոյ երեւոյթն, կամ կերպարանն է գարշ։ Նարէկ. կը։

Տաղտկատեսիլ։ (նախդրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ վերինոյն։

Տաղտկացուցանողական. ի. աւ. աց. օք։ || տաղտկացուցիչ. կամ զզուեցուցիչ։ Նարէկ. ղ։

Տաղտկացուցանեմ. ացուցի. ացո. անել։ (անցող.) || տաղտկալի առնել, կամ զզուեցուցանել, և կամ գարշեցուցանել։ ռամկօր. [illegible] ընել. կամ [illegible] ընել տալ։

Տաղտկութիւն. թեան։ || Նողկացումն, կամ գարշումն, և կամ զզուանք։ ռամկ. [illegible]։ Իսկ մերթ՝ ձանձրութիւն, կամ նեղութիւն,

կամ վշտագնութիւն, կամ ցաւ. և կամ հեծութիւն: 2. Մակ. 3. 17:

Տաղտուկ. տկի. ած. աց. օք: || Է արմատ տաղտկալ բային. և նշանակէ՝ տաղտկալն, կամ զզուելն: ռամկ. գանձլութ. կմ [illegible]: Ը այնմ 'ի հին պատմ. ծանր և տաղտուկ և գարշելի 'ի պաշտն լինել: Իսկ մերթ տաղտկացող, կմ նողկտացող. կմ զզուօղ. և կմ նա՝ որ գարշի և սփռդայ յիմեքէ. և ոչ ունի զախորժս. ռամկ. գանձօղ. կմ [illegible]. Եւ զարհեն էր առ 'ի պատերազմունս վասն ա տաղտուկ: Եւ 'ի Յ[illegible] ասէ՝ Մի յուսամանէ լինիր տաղտուկ. զի մի՛ վայ ասաս անձինդ յատուկ:

Տաճար. ի. ած. աց. օք: || տուն հոյակապ՝ կմ փառաւոր. և ըստ այսմ տաճար կոչին ապարանք, կմ արքունիք. ՟Ի պալատ թագաւորաց, կմ մեծամեծաց: ռամկօր. [illegible]: Սաղմ. 44. 16: Ովէ. 2. 7: Եւ մերթ՝ դիւան. կմ հանդիսարան, ուր ժողովեալ խորհուրդ առնեն. կմ ատեան կառուցանեն: ռամկ. [illegible]: 1. Մակ. 8. 19: և 12. 3: Մերթ ևս մեծակառոյց երախճանարան, ուր հասարակաց երախութիւն լինի. ոմ գտանի յարքունիս. կմ յայլ հասարակաց տեղիս: ռամկ. [illegible]: 1. Մակ. 16. 16: և 3. Մակ. 5. 8. և 9: Բայց մասնաւորապէս տաճար կոչի՝ տունն Այ հոյակապ շինեցեալ՝ ուր նուէրք և աղօթք մատուցանին. որպիսի էին վաղնջուց սողոմոնեան, և զօրաբաբելեան տաճարքն. 3. Թագ. 6. 5: Եզեկ. 7. 4: Մատթ. 4. 5: Եւ յայսմանէ նաև տեղին, ուր յառաջքան զշինութիւն տաճարացս այսոցիկ՝ կայանայր տապանակին կտակի՝ տաճար կոչիւր առ հրէայս, Ը որում էր տունն Այ: 1. Թագ. 1. 9: և 3. 3: Իսկ 'ի նորումս տաճար յորջորջին եկեղեցիք նուիրեալք Այ, կմ սրբոց նր: Նաէն. ղէ: 'ի Շարականս: Դարձեալ՝ տաճար անուանի մեհեանն, կմ մզկիթն: 'ի շարականս:

Տաճարակապուտ: || տե՛ս զՍեղանակապուտ: 2. Մակ. 4. 42:

Տաճարակապտութիւն: || տե՛ս զՍեղանակապտութիւն:

Տաճարակից. կցի. ած. կմ իճ. աց. օք: || կցորդ, կմ ընկեր տաճարի, ՟Ի նա՝ որ կայ ընդ այլում 'ի նոյն ապարանս. կամ 'ի նոյն երկրպագարանի, և կմ 'ի նոյն աղօթատեղւոջ: Սոյնպէս և նա՝ որ կայ ընդ այլում 'ի նոյն երախճանարանի. կամ 'ի միասին բազմեալ ընդ այլում ուտէ և ըմպէ 'ի խնճոյս՝ տաճարակից կոչի նմ: 3. Մակ. 2. 13:

Տաճարակողոպուտ: || տե՛ս զՍեղանակողոպուտ:

Տաճարանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդ միջ.) || տաճար լինիլ. կմ տուն և բնակարան գոլ ումեք: Լամբրօն:

Տաճարաշէն. շինի. ած. աց. օք: || շինօղ. կմ կառուցանօղ տաճարի, որպիսի էր Սողոմոն:

Տաճարապետ. ի. ած. աց. կամ ից. օք: || պետ տաճարի, ՟Ի նա՝ որ կարգեցեալ է հրամանատար 'ի վր արքունեաց, կմ ապարանից՝ ունելով ընդ կառավարութբ իւրով զամ, որ յարքունիս: Եւ 'ի հնումն յայսպիսի գահերիցութիւն հանէին զփեսաներն արքային՝ յաղագս գոլոյ նր մտերիմ սիրելի նորին, որում և շնորհէին ըղթագաւոր սպասաւորութիւն, և լինել իբրև երկրորդ արքային փառաւորեալ 'ի մէջ ամ նախարարաց. և այսպիսի էր ըստ պարագաւորեան արիմելէքայ. վր որոյ և եօթանասունքն կոչեն զնա փեսաւէր արքային: տաճկ. [illegible]: Ծննդ. 21. 22: և 26. 26: Դարձեալ. նշանակէ պետ. կմ վերակացու երախճանարանաց. կմ երախճանաց. և ըստ այսմ տաճարապետ կոչի ատրիկլինն, որ կայ 'ի վր հարսանեաց, և մատակարարէ հրամանօք իւրովք զամ կերակուրս, և ըմպելիս, և զպատկանեալսն առ նա. ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]: Յոհ. 2. 8. և 9:

Տաճարացուցանեմ. ացուցի. ացո. եալ: (անցող.) || տաճար առնել. կմ տուն և բնակարան կազմել ումեք: 'ի շարականս:

Տաճիկ. տաճկի. աց. աց. օք: || Է անուն ազգաց արաբացւոց և սարակինոսաց բնակելոց յաշխարհն արաբիոյ, որք և կոչին հագարացիք. զորոց տեսցես 'ի բառարանի յատուկ անուանց. Կիւրղի էջ. Ձ: Զսոցա իշխանութիւն զօրացեալ կալան թուրքքն միանգամայն և զկրօնս նց. յորմէ և անուանեցան տաճիկք. ՟Ի ցարդ ևս յորջորջին 'ի հայոց. Յովհ. ուրդ: Բայց երբեմն վարի սա անտականապար, և նշանակէ տաճկական. և ըստ այսմ ասի տաճիկ զօրք, կմ բարբառ. և այլն: Արդ՝ գիտելի է. զի առ տաճիկս բազումք 'ի կենդանեաց լինին երագ ոտիւք. յորմէ առեալ սովորութիւն եղև տաճիկ կոչել զամ երագընթաց կմ սրավար կենդանիս. թէ 'ի տաճկաստանէ իցեն, և թէ ոչ. ըստ այնմ 'ի հին պատմագիրս, բայց միայն մերուժանն 'ի տաճիկ ձի նստեալ փախչէր: և Յովհաննէսն ասէ՝ Առաքեաց տաճիկ ձի հազար: Դարձեալ, մինչ ասի՝ տաճիկ ուղտ. նշանակի ազգ ինչ ուղտու, որ մարմնով լինի փոքր. բայց է ընթացիւք սաստիկ երագ. զի 'ի միում աւուր ընթանայ միջնս հարիւր, և աւելի ևս, յորմէ և անուանեցաւ իսկ տաճիկ. ՟Ի է սրաթռիչ ուստի և լատինք յորջորջեն զնա, Տրոմէ տարիուս. իբր թէ՝ սրընթաց: տաճկ. [illegible]. ըստ այնմ 'ի հին պատմագիրս. ընդ սակաւ աւուրս եկին բերին զայն տաճիկ ուղտուք:

Տաճկական. ի. ած. աց. օք: || այն ամ, որ տաճկաց է, կմ առ տաճիկս վերաբերի:

Տաճկաստան. ի. ած: || աշխարհ տաճկաց. ՟Ի արաբացւոց, կմ սարակինոսաց, յորմէ և թուրքաստանն անուանի տաճկաստան. ՟Ի և թուրքքն կոչին տաճիկք. Խորէն. Բ.

նը. 76: Բայց 2. Մակ. 3. 5. և 8: և 4. 22: և 8. 8: և 3. Մակ. 3. 9. տաճկաստան կոչէ մասն ինչ աշխարհին փիւնիկեցւոց. զորմէ չիք գոյն ուսուցես 'ի բառարանի յառաջ անուանց 'ի բառն փիւնիկէ:

Տաճկերէն: (մակբայ որակական.) || բարբառով տաճկաց. կմ տաճկական լեզուաւ. և կմ թուրքերէն:

Տաճկինակ. ի. աւ. ագ. օք: || գանիչ. որով երբեմն քիմանի մորակն. կմ վարոցն. և ըստ այսմ առի հարկանել զձի, կմ զծառայ տաճկինակաւ: ռամկ. ղամճի. կմ ղըռպաճ: Իսկ մերթ գաւազանն. կմ արջառաջիկն, և այլք գործիք, որովք գանեն զոք: ռամկ. ճէպուխ: Եւ յայսմանէ մասնաւորապէս տաճկինակ կոչի՝ Հզնաւորական ճապկիճն: ռամկ. քուրպաճ: Դարձեալ առեալ լինի երբեմն փոխանակ բառին գան, որ է ծեծ, որպիսի է և առ տաճիկս բառն փէյէնէկ. և ըստ այսմ առի Աւբին տաճկինակս քաղաքուն. կմ յիսուն տաճկինակ, և հարիւր գրամ տուգանս տայցէ. և այլն: 'Ի գիրս կանոնաց:

Տամ. ետու. տուր. տալ: (Ներգ. արտաքին.) || ածանցել. կմ մատուցանել. և կմ շնորհել: ռամկ. եա՛ փալ: Ծննդ. 1. 29: և 3. 6. և 12: Իսկ մերթ՝ մատնել. կմ արկանել. և ըստ այսմ առի՝ տալ զմարմին ուրուք գազանաց. կմ զանձն ոք 'ի ձեռս թշնամւոյն, և կմ 'ի չարիս ինչ. և այլն: 1. Թագ. 17. 44. և 46: Դատ. 14. 29: Երբեմն ևս 'ի վր դնել. կամ յարել յինչ. և կմ բարդել 'ի վր. և ըստ այսմ առի՝ տալ զմի ինչ 'ի վր միւսոյն: Ելից. 28. 25. և 26: Կրկին ձեւաւ տալ առի՝ արտագրելն, կմ բերելն անկոց, կմ երկրի զպտուղ: Սաղմ. 1. 3: և 66. 7: Երեմ. 17. 8: Դարձեալ. բազում անգամ յարելով առ յանուանս ամանս բայացուցանէ զնա, զոր օրինակ.

Հրաման տալ: || ցք հրամայել: Ծնն. 44. 1:

Տալ պատերազմ: || ցք պատերազմել: Ծնն. 14. 2:

Պատուէր տալ: || ցք պատուիրել: Ծնն. 12. 20:

Պատասխանի տալ: || ցք պատասխանել: Ծննդ. 18. 9:

Իսկ երբեմն յարելով 'ի բայս ինչ՝ առնէ զնա անցողական. զոր օրինակ.

Տալ բարբառել: || ցք բարբառեցուցանել: ռամկ. խօսիլ տալ: Գործ. 2. 4:

Տալ վարել: || ցք վարեցուցանել, որ է ընթացուցանել. ռամկ. քշել տալ: 2. Մակ. 9. 4:

Տալ ըմպել: || ցք արբուցանել. ռամկ. խմել տալ: Սաղմ. 35. 9:

Տալ խլանել: || ցք խլուցանել: Յայտ. 13. 13: ըստ այսմ իմն և զայլոց:

Տամալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || տանիք, կմ վերին կողմն յարկաց տան: ռամկ. էրտի. և տաճկեր. տամ. որ ծածկի 'ի բառս տամալի: Ղևտ. 25. 24: Դարձեալ. տամալի կոչի անյարկ և արևահայեաց ձեմարանն, զոր շինեն 'ի վր յարկաց տան 'ի ձև տանեաց. թէ փայտակերտ իցէ. և թէ քարաշէն. ռամկօր. կիւնէշլիք. կամ չարտախ:

Տամկանամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդ. միջ.) || տամուկ լինել. ցք խոնաւանալ. կմ գիջանալ. և կմ թացեալ լինել: ռամկ. իսլիլ. կմ նէմլէնմիշ օլմագ: Յոբ. 24. 8:

Տամկացեալ. ելւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ծագի սա 'ի բայէս տամկացել. որպ մակացելն 'ի բայէն մակացել. և նշանակէ զգիջանալն. և կամ թանալն, ցք խոնաւանալն: ռամկ. իսլէլմիշ. կմ նէմլէնմիշ օլմուշ: 'Ի հին փէրպանաս:

Տամկացեմ. ացի. եա. ել: (զօրութ. անցող.) || տես զՏամկացուցանել:

Տամկացութիւն. թեան: || տամկացուցումն, որ է խոնաւացուցանելն. կմ գիջացուցանելն: Իսկ մերթ տամկութիւն. զոր տես ցես զկնի: 'Ի հին փէրպանս:

Տամկացուցանեմ. ացուցի. ցո. անել: (անցող.) || խոնաւացուցանել. կմ գիջացուցանել. և կմ թանալ: ռամկ. իսլէլ. կմ նէմլէնտիրմէք էթմէք:

Տամկութիւն. թեան: || խոնաւութիւն. կմ գիջութիւն, և կմ թացութիւն: ռամկօր. նէմ:

Տամուկ. մկի. աւ. ագ. օք: || է ածական տամկանալ բային. և նշանակէ խոնաւ. կմ գէջ. կամ թացեալ. և կամ թուրմ. ռամկօր. իսլած. կմ եաշ, կմ նէմլի: 'Ի հին պապաճագիրս:

Տայերէն: (մակբայ.) || տայոց բարբառով. կմ տայեցի լեզուաւ:

Տայեցի. ցւոյ. եաւ. եաց. եօք: || բնակիչ աշխարհին տայոց. կմ նա՝ որ ծնեալ, և սնեալ է 'ի տայս: Իսկ մերթ նշանակէ՝ զվերաբերեալն առ տայս. կմ զտայերէնն. և ըստ այսմ առի՝ տայեցի լեզու. կմ գիտել զտայեցի, ցք զբարբառն տայոց. կմ զխօսիլն տայերէն: 'Ի հին փէրպանաս:

Տայք. տայոց. տօք: || է մին 'ի մասնաւոր աշխարհաց հայաստանեայց առ երի գաւառայ աշխարհին. և անուն գաւառաց ինն: Խորէն. Գ. գլ. 44: և յաշխարհագիր:

Տանամերա. կմ որ նոյնագոյնն է՝ կանամերա. կմ կանովերա. ի. իւ: || է տապ ինչ լուսապայծառ և մեծ՝ զետեղեալ 'ի ղեկ արգոնեան նաւին, որ է համաստեղութիւն ինչ: Արդ՝ աստղս այսէ երևելի 'ի մէջ նմ աստեղաց նաւուս այսորիկ՝ կոչեցեալ այլով անուամբ հիպպոս, որ թարգմանի երիվար: Սա թուեցեալ լինի 'ի կարգ մազարօթայն, ցք համաստեղութեանց անկելոց 'ի կողմն հարաւոյ առ ստուգական բևեռաւ, վն որոյ և մեզ հիւսիսականացս ոչ երևի: Իսկ որոց մերձ են յայլեցած գօտին. ոմ՛ և գիպտացւոց, երևի ժամս երկուս, կամ երիս, առ նոցին եզերախեքն, ցք հորիզոնաւն: Խորէն. յաշխարհագ:

Տանիմ. տարայ. տարայց. տար. տանել: (Հասարակ բայ.) || ածել. կամ փոխել յայլուր. որ և ռամկ. առի՝ տանիլ: Ելից. 26. 33: և 40. 4: Սաղմ. 107. 11: Իսկ մերթ բառ-

նալ.

նալ. կամ կրել. որպէս այնմ Մատթ. 19. 12. որ կարօղ է տանել՝ տարցի, այսինքն որ կարէ բառնալ, բարձցէ: Եւս 2. Մակ. 4. 26. Նոյնպէս այլ տարաւ, այսինքն այլ ոք եբարձ ՚ի նմանէ: Սոյնպէս և իմանի՝ մինչ ասի՝ տանիլ զլինելն յարգանդի, կամ ՚ի գիրկս. ՚ի ձեռս. յանձն իւր. և այլն: Նարեկ. ղը. և ՚ի Շարականոցն: Իսկ երբեմն բանութիւն վարել. կամ յաջողակել. ըստ այնմ Յօբ. 21. 18. Իբրև զփոշի զոր տարաւ մրրիկ: Դարձեալ՝ նշանակէ ընդունիլ. կամ ընկալնուլ. որպէս այնմ 2. Կորն. 7. 2. Տարայք մեզ. զի ոչ ումեք մեղաք, այսինքն ընկալարուք զմեզ. ըստ այսմ և նշանակի, մինչ ասի՝ զանօթից, կամ զչափուց՝ տանիլ յինքեանս այսչափ, և այնչափ ինչ: 2. Մնաց. 4. 5: Յովհ. 2. 6: Սոյնպէս և իմանի մինչ ասի զտեղւոյ՝ ոչ տանել զբազմութիւն ինչ, որ է ոչ ընդունիլ զամ յինքեն: Յովհ. 21. 25: և ՚ի Վարս հարց. Թ: Մերթ և պարփակել. և կամ յինքեն պարունակել. ըստ այնմ ՚ի Շարականոցն. Զոր ոչ բնութիւնք արարածոց զամ տանիւր, այսինքն զոր բնութիւնք արարածոց ոչ կարէին պարփակել յինքեանս: Եւս յայսմանէ առեալ՝ տանիլ ասի՝ մինչ բովանդակել կելն, կամ հասու լինիլն իմիք, որ է ըմբռնել. ըստ այնմ Ոսկեբ. 1. հարց. Ոչ կարէր տանիլ զհոգևորականն. ըստ այսմ է և ՚ի Գիրս Գրիգորի Նիւսացւոյ: Դարձեալ. նշանակէ տոկալ. կամ հանդուրժել. կամ ժուժ ունիլ. և կամ համբերել: ռամկ. տաղը ընել: և ըստ այսմ ասի՝ տանիլ ումեք, կամ տանիլ նեղութեանց, աղքատութեան, ցաւոց. և այլն: Իսկ մերթ Ը. բայի չարակցի այսպէս, պաշտօն տանիլ. կամ սպաս տանիլ. և այլն. զորս տեսցես ՚ի տեղիս իւրեանց:

Տանիք. նաց. նօք: (անեզական.) ‖ յարկ տան շինեալ տափարակ. զի ՚ի բազում գաւառս արևելից յետ կանգնելոյ զորմունս տանց, արկանեն ՚ի վերայ զգերանս, և ՚ի վերայ գերանաց զտախտակս, թողլով ՚ի մէջն ըզ միջոց ինչ առ ՚ի լինել լուսանցոյց տան. և ապա ածեալ զվերին եղերօք որմոց շուրջանակի պատեկս, այսինքն ցած շրջապատ, ընդու՛ն ՚ի վերայ տախտակամած գերանացն զհող, և հարթեալ զայն կարծրացուցանեն լողելով քարեղէն սիւնակաւ իմիք, որով հողն այն լինի ՚ի վերայ տան իբրև զգետին քարայատակ. ուստի և կելեալ շրջին ՚ի վերայ նը. տանն և յամառան անկողինս արկեալ ննջեն: Սորա՝ այսպիսի յարկս կոչի տանիք, զոր այլով անուամբ յորջորջեմք տամալի. որպէս և երբեմն, երդ: ռամկ. Էրտիք: 2. Օրի. 22. 8: 2. Թագ. 11. 2: Մատթ. 10. 27:

Տանձ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ միրգ ինչ փափուկ, որ ըստ մեծի մասին լինի բրգաձև: ռամկ. փանձ:

Տանձաբեր. ի. իւ. ից. իւք. կամ աց. օք: ‖ բերող տանձից. որով մերթ նշանակի նա՛ որ ածէ ուրեք զտանձս: ռամկ. փանձ բե-րօղ: Իսկ մերթ այն, որ արտադրէ, կամ բուսուցանէ զտանձս, որպիսիք են տանձե-նիք: ռամկօրէն. փանձ փուռօղ:

Տանձաձև: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունօղ զձև տանձի, կամ բրգաձև:

Տանձենի: ‖ տես ՚ի ներքոյ զՏանձի:

Տանձի. ձւոյ. եաւ. եաց. եաք: ‖ տանձենի. այսինքն ծառ տանձաբեր. կամ տունկ տանձից: ռամկ. փանձի ծառ: 1. Մնաց. 14. 14. և 15:

Տանուտէր. տեառն. ՚ի տանուտեառնէ. տե-րամբ. տեարք. կամ տէրք. տեարց. կամ տե-րանց. տամբք. կամ օք: ‖ տէր տան. այսինքն նա՛ որ գահերէց է ՚ի տան՝ ունելով ընդ իւրև զընտանիս, և հրամանաւ իւրով կառավարելով զնոսա: ռամկ. փանչպէէ: Մատթ. 10. 25: Ղուկ. 13. 25: և 22. 11: Եւս յայսմանէ առեալ տանուտէր կոչեն աւագականս. նախարարութեան ազգաց. և կամ իշխանս, և գահերիցունս, որք ունին ընդ ինքեամբք զբազմութիւնս, զորս կառավարեն: ՚ի հին պատմագիրս: Դարձեալ. ըստ տոմարագիտաց ասի սա զմոլորակաց. կամ զկենդանակերպից. և նշանակէ՝ զիշխօղն, կամ զտիրօղն. վա զի փոխանակ ասելոյ՝ իշխօղ տարւոյս է երևակն. կամ ցուլն. և այլն. ասի՝ տանուտէր տարւոյս: Այլ իշխեն սոքա տարւոյ ազդեցութիւք իւրեանց. վա զի տմանք զամ մի, և տմանք զերկուս, կամ զերիս ազդեն յենթայլուս-նեայս, մասնաւոր ինչ ազդեցութեմբ. և ապա դադարին:

Տանուտէրաբար. կամ տանուտեարաբար. (մակբայ որակական.) ‖ իբրև զտանուտէր. կամ հանգոյն տանուտեառն: Իսկ մերթ իշխանաբար. կամ տիրապէս: ըստ այնմ Ոսկեբ. 2. հոգ. իա. Տանուտէրաբար տայ նա զօրութիւն:

Տանուտէրական. կամ տանուտեարական. ի. աւ. աց. օք: ‖ այն ամ, որ տանուտեառն է, կամ առ տանուտէրն վերաբերի: Իսկ մերթ իշխանական. կամ տիրական:

Տանուտէրութիւն. կամ տանուտեարութիւն. թեան: ‖ տանուտէր գոլն. կամ տանուտէրական նախագահութիւն: Իսկ մերթ առոկ, գահերիցութիւն. կամ իշխանութիւն. կամ պետութիւն. և կամ տէրութիւն: ՚ի հին պատմագ: Խորէն. Բ. գլ. 27:

Տանջանական. ի. աւ. աց. օք: ‖ այն ամ, որ վերաբերի առ տանջանս, կամ տանջողական, կամ չարչարողական: Իսկ մերթ տանջանական կոչի ունօղն զտանջօղ բարս. կամ սիրօղն տանջելոյ զոք: ՚ի Գիրս [illegible] յոլ Բէին:

Տանջանարան. ի. աւ. աց. օք: ‖ տեղի տանջանաց. կամ տանջելոյ զոք: ռամկ. խնջնէ երը: Իսկ մերթ՝ գործի տանջանաց. որպիսիք են երկաթի Ճանկք. մամուլք. կառափնայք. գելարանք. արջառաքիթք. և այլն: Նարեկ. հԹ. և ղթ: և Լամբրոն:

Տանջանաւոր. ի. աւ. աց. օք: ‖ ունօղ զտանջանս. կամ տանջանական. և կամ տանջեցեալ:

Տանջանաւորութիւն. թեան: ‖ տանջագութիւն. կամ չարչարանք. կամ լլկանք: Նարեկ. իէ:

Տանջանք. անաց. օք: (անեզակ.) ‖ լլկանք տանջանարանաց. կամ կոշկոճմունք. կամ չարչարանք. և կամ խոշտանգանք: ռամկօր.

Digitized by Google

խնկենեաց: Իմաստ. 16. 2. և 24: Մատթ. 25. 46: Ղուկ. 16. 23:

Տանջեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || տանջանօք հարուածել. կամ լլկել. կմ չարչարել. կմ խոշտանգել. և կմ կոշկոճել: ռամկ. խնկենաց տալ: Իմաստ. 3. 4: և 11. 9: և 12. 22:

Տանջողական. ի. աւ. աց. օք: || տես զՏանջանական: Նարեկ. ժԹ:

Տանջք. ից. իւք: (անեզ.) || տանջանք. կմ խոշտանգանք: ըստ այնմ 'ի Վարս հարց. ի՞ց. Մի տար զեղ 'ի տանջս չարչարանաց:

Տանտիկին. տիկնոջ. նամբ. նայք. տիկնաց. ամբք: || տիկին տան, որով նշանակի մեծատուհի կինն, որ իշխէ 'ի վր տան՝ ը՛ ձեռամբ իւրով կառավարելով զնմ տանտիկնայս՝ և ընտանիս. զորոյ այրն կոչեմք տանուտէր: ռամկ. եւ փանփիկին: 'ի հին պարսագիրս:

Տաշեղ. եղի. իմ. լյ. կամ աց. օք: || հատուածք փայտի, և նմանեաց՝ 'ի բաց ելեալք 'ի տաշելոյ. ռամկ. տաշած. և տաշեղ. ...: Իմաստ. 13. 12:

Տաշեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործակ.) || երկաթի գործեօք թերթս հատանել 'ի փայտէ՝ առ 'ի կոկել զխորտաբորտն. կամ զի նուազեցի ստուարութիւն. որպէս առնեն հիւսունք ուրագաւ. կամ տապարաւ: ռամկ. եւ տաշել: 3. Թագ. 5. 18: Եւ յայսմանէ առեալ ասի եւ զքարանց, զհրահանգելեաց, զգետնոյ, և զնմանեաց՝ յորժամ գործեօք 'ի բաց կորելով զհատուածս 'ի նոցանէ, հարթեն զխորտաբորտն. կամ նուազեցուցանեն զստուարութիւն. և կմ առ սակաւ սակաւ խորացուցանեն. որպէս 'ի բաց հատանելն զինչ յիւրքէ իւրև ըզ տաշեղ 'ի փայտէ, տաշել ասի: Թուոց. 21. 18: Յոբ. 28. 2: Եսայ. 9. 10: և 51. 9:

Տաշխն: || է համառօտեալն բառին տաշխեն. և զնոյն նշանակէ: Երգ. 1. 12: Սաղմ. 44. 9: Նարեկ. 'ի գով. խաչին:

Տաշտ. ի. իմ. ից. իւք: || փայտեղէն անօթ կազմեալ նաւակաձև. կմ գոգեալ բոլորակաձև. որպիսի է այն՝ յորում որողանեն զոճառս. կմ թրեն զհայսս. կմ սպահեն ըզհաց. և այլն. ռամկօր. եւ տաշտ. և տաշտակ. թէկնէ: Դարձեալ նշանակի սովորականն ըմպելեաց. կմ մեծ սկահն կազմեցեալ 'ի հրահանգելեաց, կմ 'ի յախճապակէ. ջ 'ի փառփառէ. կմ յապակւոյ. որով սովորութի էր 'ի հնումն ըմպել զգինի. կմ զայլ ըմպելիս: ռամկօր. թաս. կմ թէտաս: ըստ այնմ 'ի հին պարսագիրս. Մինչ եւ բերանն 'ի բաժակին էր յըմպել, զոյն հարկանէր սակրաւն, և զի նին տաշտին՝ անկանէր: ըստ այսմ է և Թուոց. 7. 13. և 19. և 25: Աղոթ. 23. 31: Այսպիսի էին և տաշտքն՝ յորս արկեալ զգինին, կմ զձէթ, և կմ զարիւն զոհից նուիրէին Աստուծոյ, փոքրոյ և կոչիւր նուիրանոց: Ելից. 27. 3: Թուոց. 4. 14: 3. Թագ. 7. 50: Զաքար. 9. 15: Դարձեալ՝ տաշտ կոչի և սկահաձև անօթն, յոր արկանեն զխունկ 'ի ժողովելն 'ի ծառոց. կմ 'ի խնկելն. և այլն: Երգ. 5. 13: և 6. 1: Դարձեալ նշանակէ ուռ. կամ բարունակ. և կմ շտաւիղ, որ բղխէ յարմատոյ: ռամկօր. ֆիտան: ըստ այնմ 'ի հին պարսագիրս. Պատառէին բաղում ունջա որթոյ. արմատաքի խլէին և զտաշտն: տես և 'ի բառն տաշտաւոր:

Տաշտակ. ի. աւ. աց. օք: || փոքրիկ տաշտ: ռամկ. պղտի թէկնէ. կմ պղտի թաս. կմ պղտի թէտաս:

Տաշտակիր. կրի. իմ. աց. օք: || կրօղ տաշտի ջ՝ նա՝ որ բարձեալ ունի զթէքնէ. կամ տանի 'ի ձեռս զթաս. կմ զթէտաս:

Տաշտաձև. ի. իմ. ից. իւք: || ունօղ զձև տաշտի. կմ տաշտակերպ. կամ տաշտանման: ռամկ. թէքնէի, կմ թասի ձև ունօղ:

Տաշտաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զտաշտ. կմ կազմեցեալ 'ի ձև տաշտի, ջ թէքնէի. կմ թասի: Իսկ մերթ՝ ունօղ ուռոց. կամ արձակօղ բարունակաց. և կմ զարդարեալ շտաւիղօք բղխեցելովք յարմատոյ: ռամկ. ֆիտանըլը. ըստ այնմ Ովս. 10. 1. Այգի տաշտաւոր պտղալից. ջ որթ շտաւիղս բուղխ ըն պտղովք. և ըստ այսմ ծագի սա 'ի տաշտ բառէն՝ ըստ որում նշնկէ զուռ, կմ զբարունակ:

Տապ. ոյ. ով. ոց. ովք: կմ ի. իմ. ից. իւք: || կիզողական ստուեր ջերմութի. զորպիսի ունի հուրն 'ի բորբոքելն. արեգակն 'ի բարձրանալն. օդն 'ի ջեռանելն. խորշակն 'ի շնչելն. և կմ ջերմն 'ի սաստկանալն: ռամկ. շող. կմ գող: Սաղմ. 18. 7: Դան. 3. 66: Աղմոկ. 4. 9: Եւ յայսմանէ առեալ տապ կոչի անդրադարձ բանուին տագնապոց, կմ նեղութեց, և տառապանաց, որով գրեթէ ոք այրեցեալ տոչորի. և ըստ այսմ ասի՝ 'ի մեծ վտանգ տապի լինիլ. կմ զտապ տագնապի 'ի վր հասուցանել. և այլն: Կիւրղի Եղշ. թ: Նարեկ. խը: և 'ի հին պարսագիրս: Դարձեալ՝ զնի երբեմն փոխանակ բառիս՝ տապացեալ. ըստ այնմ Երեմ. 31. 2. Գտի տապ յանապատի անդ. ջ զտապացեալ ժողովուրդ որդւոցն Իէլի:

Տապալ: (Յունարէն հոլովի.) || տապալեցեալ. կմ կործանեալ. կմ յերկիր շըրջեալ. ըստ այնմ Խորէն. աշխ. 10: Բերանոյ արոյ գիւպեալք՝ տապալ յերկիր կործանէին: ռամկ. ...: Իսկ 'ի յոգնական ...ն նշանակէ զտապալումն. զոր տեսցես զկնի:

Տապալեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || կործանել. կմ վեր 'ի վայր շրջել. կմ զկանգնեալ ինչ յերկիր արկանել. կմ փլուզանել. և ըստ այսմ ասի՝ տապալել ըզ տունս. զպարիսպս. զերկիրս. զանօթս. զմարդիկ. և այլն: ռամկ. ...: Եսայ. 24. 2: Եզեկ. 13. 11: և 26. 12: և 38. 20: Իսկ մերթ՝ թաւալել. կմ 'ի կողմանէ 'ի կողմն դարձուցանել. որպէս զքարն 'ի բերանոյ ջրհորոյ. ռամկ. ...: Ծնն. 29. 3. և 8:

ἀποκυλίω

տապալեցուցանեմ. եցուցի. եցո՛. անել: (անցող.) ‖ Նոյն է ընդ բային տապա-լել. այլ ազատեցուցանելն է բային ազատել: Ծննդ. 29. 10:

Տապալումն. ըման. մամբ. մանց. մամբք: ‖ Կործանումն. կամ շրջումն: Իսկ մերթ թաւալումն. կամ 'ի կողմանէ 'ի կողմն դառնումն:

Տապախառն. ի. իւ. ից. իւք: ‖ Խառն ընդ տապոյ. կամ լցեալ կիզողական տասունից(?) ջերմութեամբ. որպիսիք են խորշակք. կամ տմոնք հողմք: Երեմ. 18. 17: Յոն. 4. 8:

Տապախարշ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ Տապով խարշօղ. կամ ջերմութեամբ տոչորօղ: Եւ մերթ՝ խարշեցեալ 'ի տապոյ. կամ տոչորեալ 'ի կիզօղ ջերմութենէ: Իսկ երբեմն՝ ընդ բայի շարակցի այսպէս. տապախարշ առնել. և նշանակէ տապով խարշել. կամ տոչորել: 'Ի հին պարականոնս:

Տապակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ Գործի տափարակ և բոլորակ՝ բարձրացեալ շրթամբք. յոր արկեալ զիւղ՝ տապակեն զխմորեղէնս, կամ զձուկն. և այլն: ռամկ. և ա. պաղաղ. կամ թաւայ: Ղևտ. 2. 5. և 6. 21: 2. Թագ. 13. 9: 1. Մնաց. 9. 31: Դարձեալ՝ է սա գործի ինչ տանջանաց կազմեցեալ 'ի հրահալելեաց իբրև զկինք ընդարձակ, յոր 'ի հնումն արկեալ զլուցկիս հրոյ. այլ զձկունս, զձէթ. կամ զլուցկիս հրոյ. այլ զձիւթ, զձէթ. զկուպր. զծծումբ. և զայլ ինչ նման, ընկենուին 'ի նա զմահապարտս, և տապակէին իբրև զձուկն: 2. Մակ. 7. 3. և 5: Խոր. բեր. գ. գլ. 12: Կիւրղ. եղ. գ. ժը: Դարձեալ, տապակ կոչին զարդք յօրինեալք տապա-կաձև. կամ ըստ օրինակի վահանաց, որ-պիսիք են այնք, որովք մակաբայեցիքն զարդարեցին զճակատ տաճարին: 2. Մակ. 4. 57:

Տապակաձև: (Նախդրիւ հոլովի. և մերթ վարի իբրև զանուանս.) ‖ ունօղ զձև տապակի. կամ տապականման. և կամ ըստ կերպի տապակի: ռամկ. թաւայի յն ահօղ. կամ թաւայի պես:

Տապակեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) ‖ Խորովել 'ի տապակի. կամ 'ի տապակ արկեալ տոչորել. ռամկ. փողել: Երեմ. 29. 22: և 'ի Յհ. ոսկեր:

Տապակեղ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ տես ընդ Տապախարշ:

Տապան. ի. աւ. աց. օք: ‖ Մեծ արկղ. ուր ամփոփեալ պահեն զազանելիս, կամ ընդ դանձս. և այլն. ռամկօր. ձեծ սնտուկ: Եւ յայսմանէ առեալ՝ տապան կոչի մեծ ա-նօթն արկղաձև գործեալ. ուր ամփոփեին զմարմինս մեռելոց իբրև 'ի գերեզմանի: Ծննդ. 50. 25: 'Ի ճառս հարց. ժզ: և Աշխարհ: Իսկ երբեմն սոսկ դամբարան. կամ շիրիմ. և կամ գերեզմանն: Յոբ. 21. 32: և 'ի շարականս: Դարձեալ, տապան կոչի և լաստն Նոյեան, ըստ որում շինեցաւ իբրև զարկղ տափարակ 'ի ներքուստ. և փակեալ 'ի վերուստ, գործելով զձեղուն նը ամփոփման: Ծնն. 6. 14. և 15: և 7. 1:

Տապանադիր. դրոյ. ով. աց. ովք: ‖ Դիր դըրեալ 'ի մէջ տապանի, որ դամբարանի, կամ գերեզմանի մեռելոց:

Տապանակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ Փոքր տապան, կամ տապաստ. և կամ ու և խցէ արկղ. յոր ար կանեն զզգեստս, զգանձս, կամ զայլ ինչ: ռամկ. սնտուկ: Ելից. 2. 3. և 5. և 6: 4. Թագ. 12. 9: 'Ի ճառս հարց. ժա: Եւ յայսմանէ ա-ռեալ նմանութեամբ տապանակ կոչի տան-ուտեալ նմանութեամբ տապանակ կոչի մարմնոյ մերոյ. ըստ որում կեանք 'ի նմա իբրև 'ի փոքրու տապանակի: Նարեկ. բն. ձբ. և զթ: Դարձեալ, մանաւորապէս տա-պանակ կոչի արկղն կտակարանաց՝ ըստ որում էր իբրև զանօթ, ներքոյ և արտաքոյ պատեալ ոսկեով, յորում եդեալ կային տախտակքն վկայութեան, յորմէ և ինքն անուանեցաւ տապանակ վկայութե. այլ և երբեմն տապանակ կտակարանաց. ըստ որում տախտակքն՝ զորս պարունակէր, անուանեալ լինէին և կտակարանք: Ելից. 25. 10. և 14:

Տապանակեր. կրի. իւ. աց. օք: ‖ Կրօղ տա-պանի, կամ բարձօղ տապանակի. որպիսի էին քահանայքն և այլք նման. ռամկօր. սնտուկ կրօղ: Իսկ մերթ կրեալ 'ի տա-պանէ. կամ պարունակեցեալ 'ի տապանա-կի. որպիսիք էին տախտակքն վկայութ. կամ 'ի յարկղն կտակարանաց: Նարեկ. 'Ի գ. Ներք. տասներկու:

Տապանամ. ացայ. ացեր. անալ: (Ընդամիջ.) ‖ տապով ջեռանել. կամ տասունիկ ջերմու-թեամբ. ռամկ. փորթանալ ըստ այնմ 'Ի չոբանաց, որք անձանելոյ ձառագայթ իցն նշուլեաց տապացեալ լինէին: Իսկ մերթ տապա-տապացեալ լինէին. և կամ խարշ լինել. կամ տապով կիզանել. և կամ ջերմութեան տոչորիլ: ռամկ. եռիլ: Յայտ. 16. 9: Եւ յայսմանէ առեալ՝ տապանալ անուանին բա-ռն մասնաւորապէս՝ տապով անմեղին 'ի բարե-գործելն. և կամ տապանալին 'ի բարե-քեալ հրոյ ջերմախառնութե: Մատ. 8. 14: Դարձեալ, նմանութեամբ առեալ՝ նշանակէ նախանձել. կամ աղէխարշ լինել. կամ կսկծանօք այրել. կամ բարբոքիլ 'ի ներ-քուստ իբրև զհուր՝ զրգռեալ 'ի նախան-ձուէ պատրանս. և այլն: 2. Կոր. 11. 29:

Տապանատեղ. տեղի. իւ. աց. օք: ‖ տեղի տապանի, որ արկեղ. կամ շինուած պատ-ուանդանի, 'ի բարանի, ուր դնէին մարմինս մեռելոյ: 'Ի ճառս հարց. ժզ:

Տապանատուն. տան. տամբ. անց. ամբք: ‖ Տուն տապանի, որ դամբարանի. կամ ար-ձան գերեզմանի ուրուք շինեալ կայր, որ և առի գերեզմանատուն: 'Ի ճառս հարց. ժզ:

Տապաստ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ Սփռոց, որ փռոց. կամ խաղալիք. յարկղի. կամ 'ի կաւեղէնք առանձին յարկղի. Թէ 'ի կաշեղէն. Թէ 'ի խո-նաց իցէ, Թէ 'ի մաշկեղինաց. և Թէ 'ի խո-տեղինաց, որպիսիք են փսիաթք. որ խո-տեղինաց, որպիսիք են փսիաթք. որ կոչի. ըստ այնմ 'Ի հին պարականոնս, բա-ռեալ՝ զնա եդին 'ի վերայ պառանկեցին տա-պաստի. որ 'ի վերայ խոտոյ: Եւ Յայսմ-աւուրս՝ անգ զհանեալ առ ի զերծ ժողովել և կազմել 'ի տապաստ արկին, և առ նշանակութիւն արկին: ուծին:

ածին։ Իսկ մերթ նշանակէ տփանել, կմ՛ պարզեալ. կմ՛ համասփիւռ. և կմ՛ համատարած. ք յոյժ մասամբ երկիր տարածել, ըստ այնմ Յայտնութեան. Եւ եղեւ զօրութիւն կատաղածանանի իբրև տապաստ, ք իբրև զհամասփիւռ, այս է՝ ոչ զգուշին, որոյ բարւոյ յոյժ մասամբ մարմնոյն ափոխել լիցէ։ Դարձեալ, բազում անգամ ընդ բայի չարակցի այսպէս, տապաստ արկանել. և նշանակէ՝ սալամանելով, կմ՛ այլով իւիք հարուածով յերկիր արկեալ զոք, չարաչար սփռել, կմ՛ յերկիր կործանել. և կմ՛ զգետնել։ ռամկօր. գէր գետին ձգել. կմ՛ գետին զարնել։ Թուոց. 14. 16։ Յուդիթ. 14. 5։ Առակ. 7. 26։ Իսայ. 6. 4։ Եւ կմ՛ այսպէս, տապաստ անկանիլ. և նշանակէ՝ մահուամբ, կմ՛ այլով իւիք փորձանօք յերկիր անկեալ չարաչար սփռիլ, կմ՛ 'ի վր երկրի կործանեալ մնալ. և կմ՛ զգետնիլ։ ռամկ. գէր գետին ինկնիլ. կմ՛ գէր գետին ընկնիլ։ Յուդ. 7. 9։ և 1. Կոր. 10. 5։

Տապար. ի. աւ. աց. օք։ || կացին, որ է գործի ինչ մեղեխաւոր կազմեալ լայն և սուր երկաթով, որով հատանեն, կմ՛ հերձանեն, և կմ՛ տաշեն զփայտ։ ռամկ. կացին. և տաշիկ. պալտայ։ Դատ. 9. 48։ Երեմ. 22. 7։ Մատ. 3. 10։

Տապարատաշ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || տապարաւ տաշօղ։ Իսկ մերթ՝ տապարաւ տաշեցեալ. կմ՛ կացնով հատեալ և կոփեալ։ ռամկ. պալտայով փաղած։ Նարէկ. ղէ։

Տապարաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զտապար. կմ՛ 'ի գործածօղ զկացին։ ռամկօր. պալտայ ունօղ. կմ՛ պալտալը։ Երեմ. 46. 22։

Տապացուցիչ. ցուցչի. աւ. աց. օք։ || տապով ջերմացուցիչ. կմ՛ ջեռուցիչ. և կմ՛ տոչորիչ։

Տապեան։ (Նախադրիւ հոլովի.) || այն ժամ, որ վերաբերի առ տապս. կմ՛ տապացեալ. կմ՛ ջերմային. և կմ՛ ջերմ։ ռամկ. տաք։ Իսկ մերթ տապացուցիչ. կամ տապով տոչորիչ. և կմ՛ սաստիկ ջեռուցիչ. Ը այնմ Մծբն. ժԴ. Առկանել զաւրհնութիւն իւր տենատապեան։

Տապիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Ձայնակր.) || տե՛ս զՏապանալ։ 1. Տիմ. 6. 4։ և 'ի հին թարգմանութ։

Տապիչ. պչի։ || տե՛ս զՏապացուցիչ։

Տապաստալիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Ձայնակր.) || տապակելով տապիլ. կամ սաստիկ տապանալ։

Տառ. ի. իւ. ից. իւք։ || Հնդասդայ ք գրոց. ք բուն հնչումն իւրաքանչիւր նշանագրից այբուբենից, զոր եղուզանեն 'ի հեգելն, և 'ի յօդելն ընդ միմեանս. վն որոյ տառն է իբր տեսակ գրոյ. և գիրն իբր նիւթ տառի։ Արդ՝ տառացն ողքս տառ, իբր թէ՝ տառր, զի ունին ընդ միմեանս զտարբերութիւն, ք զյօդաւորութի. կմ՛ զի իբր տառր են ձայնից, վասն զի ոչ տարերքն են սկզբունք բաղադրեալ մարմնոց. նոյնպէս և տառքն են սկզբունք ձայնից. զի 'ի տառից բաղկանան վանկք, ոչ 'ի վանկից

բառք, և 'ի բառից բանք։ ռամկ. գիրին յայ նը։ 'ի հին. [illegible]։ Եւ յայսմանէ առեալ տառ կոչի ամ՛ նշանագիրն. կմ՛ գիր. կմ՛ գրոշմ. և կմ՛ մատեան։ ռամկ. գիր. կմ՛ գիրք։ ըստ այնմ Յհ. ոսկ. փոխադարձեալ յերեկոյին, ոչ գրեալ 'ի տը տառին, ք 'ի տը գիրս։ Եւ Լամբրոնացին ասէ՝ Թողից զմարգարէութիւնս հաւաքելոց տառից։ Ը այսմ է և 'ի Նոր. ձեռ. ղը. ծ։ և 'ի Գործոց։ Իսկ մերթ՝ տառ կոչի տարրն. ըստ այնմ Նարեկ. ղէ. Քանզի 'ի զանազան տառից շաղադրեալ բանականիս էութի, ք 'ի չորից տարերաց բաղկացեալ բանաւոր մարդոյս, կմ՛ մարմնոյս՝ բնութի։

Տառապան. ի. աւ. աց. օք։ || խաւն. ք անօթ հիւսեալ 'ի ծղօտից 'ի ձև սկաւեղ, կմ՛ փոքրիկ սակառոյ։ ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]։ ըստ այնմ Կիւրղի պարապմանց. գւ. Է. Երկբաղդորդքն 'ի վայրէ զանուշահոտ ծաղիկս ժողովեալ, և 'ի տառապանս եդեալ՝ մատուցանեն թրանից իւրեանց։ Եւ այս է 'ի ձեռագիրս. զի 'ի տպագրեալն սխալմամբ գրի՝ 'ի տապանակս եդեալ։

Տառապագին։ (Նախադրիւ հոլովի. և մերթ է մակբայ.) || սաստիկ տառապեալ. կմ՛ վշտագին. կմ՛ ցաւագին. Ը այնմ Մծբն. ժԵ. Առաքեաս տառապագին ողորմելի բարբառով։

Տառապանք. անաց. օք։ (անեզ.) || խոշտանգանք. կմ՛ վիշտ. կմ՛ նեղութի. կմ՛ չարչարանք. և կմ՛ թշուառութի։ ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]։ Ծննդ. 16. 11. և 29. 32։ 3. Եզր. 9. 32։

Տառապասէր. սիրի. աւ. աց. օք։ || սիրօղ տառապանաց. կմ՛ վշտաց։

Տառապեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || խոշտանգեալ. կմ՛ վշտագնեալ. կմ՛ նեղեալ. և կմ՛ չարչարեալ։ Իսկ մերթ նուաստ. կմ՛ խոնարհ. կմ՛ անարգ. կմ՛ նկուն. և կամ տրուպ. որոյ ներհակն է փառաւոր, կմ՛ մեծ։ 1. Թագ. 18. 23։ Եսայ. 2. 11։ 2. Կոր. 10. 1։ Իսկ մերթ՝ ողորմելի, կմ՛ թշուառ, կմ՛ տնանկ, կմ՛ աղքատ, և կամ չքաւոր։ ռամկ. խղճուկ, կմ՛ [illegible]. կմ՛ [illegible]. և կմ՛ [illegible]։ Սաղմ. 112. 7։ Եսայ. 6. 5։ Մարկ. 12. 43։

Տառապեցուցանեմ. եցուցի. եցո՛. անել։ (անցող.) || 'ի տառապանս արկանել. կմ՛ խոշտանգել. կմ՛ վշտագնել. կմ՛ նեղել. և կմ՛ չարչարել։ Ծննդ. 15. 13։ Ղեւտ. 25. 43։ Յոբ. 24. 9։ Եւ յայսմանէ առեալ մանաւանդ տառապեցուցանել սա՛ս լլկելն զկին բռնաբար ննջելով ընդ նմա։ Ծննդ. 34. 2. 2. Թագ. 13. 12։

Տառապիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Ձայնակր.) || լլկիլ տառապանօք, կմ՛ խոշտանգիլ, կամ վշտագնիլ, կմ՛ նեղիլ, կմ՛ չարչարիլ, և կմ՛ կրել զպէսպէս դառնութիս և զփորձանս։ Եզեկ. 2. 23։ Սաղմ. 37. 7։ Ղեւտ. 2. 48։

Տառատիպ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || տպել 'ի տառս. կմ՛ տպաւորեալ 'ի գիրս, կամ գրով աւանդեալ, և կամ գրաւորական,

և ըստ այսմ ասի՝ տառաւոր օրէնք:

Տառատոմ. ի. աւ. աց. օք: || վերարկու. կմ կարճ ձորձ զինուորական, որ զանձամբ արկեալ ժամանէ մինչև ցերանս, կամ ցծունկս, զոր և կոչեմք՝ գլասա: ռամկօր. Եաղմուրլուխ. կամ Եափունճայ: և կմ ծնեան: Դատ. 3. 16: Բայց բառս այս մնացական գրի տառատակ, կմ տառատլատակ, ոմն դնեն ոմանք 'ի հին օրինակաց:

Տառեխ. եխի. իւ. իւց. իւք. կմ աց. օք: || է ձուկն ինչ գետային, որ ունի զխիզբ դեղ լուխ, և զբերան. և զմեծամեծ թեփս. իսկ ձևով լինի իբրև զթաթ ձեռին մարդոյ. և իբր նման ատամի ձկան: Զաս յաձախս չորացուցեալ ազխառեն՝ ըստ օրինակի ջէֆառ, և ոչխարենւ ձկանց. և մանաւանդ որպէս բոյղխի ապուխտ նր տառեխ անուանի: ռամկ. Լա՛ պառէխ: 'ի հին պապ. ճոթիրա:

Տառեղն. եղին. ամբ. անց. ամբք: || որսագիլ. որ է թռչուն ինչ գազանաբարոյ. բնութիւ թշնամի օձից, որ ունի զերկայն սրունս, և զերկայնաձիգ պարանոց. և զղսուր կտուց. իսկ զոտս կարճ. և գրեթէ ամ յատկութիւ նման է կռնկան. բայց միայն, զի անօսր է մարմնով քան զնա: ռամկ. Լէյլէկ: 'ի գնիր գուբի անյաղթին:

Տառն. տառին. ամբ. անց. ամբք: || ծագեալ համառօտմամբ 'ի բառէս՝ տառեղն, ոմ̃ սեռն 'ի բառէս՝ լևառն. և նշանակէ զայն՝ զոր ինչ տառեղն:

Տառոտակ. կմ տառոտլատակ: || տե՛ս զՏառատոկ:

Տասանորդ. ի. աւ. աց. օք: || տասներորդ մասն իրիք՝ ոմ̃ գրոշի, կմ ոսկեր, պտղոց, գրամոց. և այլն: ռամկ. պաանին մեկը: Ղևտ. 5. 11: և 6. 20: Թուոց. 15. 4: Եւ յայսմանէ առեալ մանաւորապէս տասանորդ կոչի հասն, զոր տան քահանայից, կմ իշխանաց՝ մի 'ի տասանց՝ որ է տասներորդ մասն: Ծննդ. 14. 20: և 28. 22: Թուոց. 18. 26: 1. Մակ. 11. 35:

Տասանորդեմ. եցի. եա՛. եւ: (ներգործ.) || տալ զտասանորդս, ի՛ զտասներորդ մասն յընչից իւրոց. ոմ̃ առնէին 'ի հնումն հրբեայքն. և ըստ այսմ ասի՝ տասանորդել զինչս: ռամկ. պաանին մեկը պոց: Մատթ. 23. 23: Ղուկ. 11. 42: Իսկ մերթ առնուլ զտասանորդս, և ըստ այսմ ասի՝ տասանորդել զոք: ռամկ. պաանին մեկը ալմէ: Եբրայ. 7. 5. և 9: Դարձեալ՝ նշանակէ զտասներորդ մասն յիմեքէ բաժանել՝ կմ հանել, և կամ մնացուցանել. և այլն: Եսայ. 6. 13:

Տասն. տասին. տասամբ. տասանց. սանց. ամբք: || է անուն բազմական թուոյ, որով նշանակի երկիցս հինգն: ռամկ. պան: Ծննդ. 16. 3: Մատթ. 20. 24: Դարձեալ մինչ ասի 'ի տասն ամսոյն, կամի, 'ի տասներորդ օրն ամսոյն: Ղևտ. 16. 29: Երեմ. 52. 4. և 12: Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ բազում՝ բազում, կմ յոլով. որպիսի է և բանս՝ եօթն: Ղևտ. 26. 26: Եւ ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ՝ բազում անգամ ասի՝ տասն անգամ: Թուոց. 14. 22:

Տասնաբանեայ: || տե՛ս զՏասնբանեան:

Տասնաղի. ղւոյ. եաւ. եաց. եօք: || ունօղ զտասն աղիս, որ ասի գերգարանաց, որք կազմին տասն աղեխարմար լարիւք: Սաղմ. 32. 2: և 91. 4: և 143. 9:

Տասնամսեայ. սէի. իւ. իւց. իւք: || տասանց ամսոց, կմ որ տասն ամիս է՝ յորմէհետէ ծնեալ է, կմ եղեալ: ռամկ. պան անլըգլը: Եւ մերթ այն՝ որ առէ ամիս տասն, կմ եղեալ է 'ի տասն ամիս, կամ պատկանի տասանց ամսոց. և ըստ այսմ ասի՝ տասնամսեայ ժամանակ: Իմաստ. 7. 2:

Տասն անգամ: (մակբայ կրկնակ.) || տասնիցս: ռամկ. պան հէյ: Իսկ մերթ բազում անգամ. կմ յոլովակի: Թուոց. 14. 22:

Տասնապատիկ: || տե՛ս զՏասնպատիկ:

Տասնապետ. ի. աւ. աց. օք: կմ իւ. իւց: || պետ տասանց. որով մերթ նշանակի զօրապետն, որ ունի ընդ իւրև զտասն զինուորս: Իսկ մերթ իշխանն, որ կառավարէ զտասն անձինս 'ի ժողովրդենէ: Ել. 18. 21. և 25:

Տասնաւոր. ի. աւ. աց. օք: || պարունակօղ տասանց. կամ տասնեակ. և կմ տասնպատիկ:

Տասնբանեայ: || տե՛ս 'ի ներքոյ զՏասնբանեան:

Տասնբանեան: (Նախդրիւ հոլովի.) || պարունակօղ զտասն բանս, կամ յորում են տասն պատգամք, որպիսիք էին օրէնքն գրեալք 'ի քարեղէն տախտակսն մովսէսի:

Տասնեակ. եկի. աւ. աց. օք: || է անուն զատական թուոյ, որով նշանակի տասն զատաբար. կմ տասնեքին. կմ տասնաւոր: Նարեկ. 'ի յիշատակարանն. և 'ի մեկնութե երգոց: տե՛ս և 'ի բառն բիւրեակ:

Տասներկի: (մակբայ.) || տասնիցս. կամ տասն անգամ: Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն. և նշանակէ տասնեակ, կմ տասնաւոր:

Տասներեակ. եկի. աւ. աց. օք: || տասնեակ, կմ տասներորդ, և կմ տասնաւոր: 'ի գիր գրիգորի տղղաբանին:

Տասներորդ. ի. աւ. աց. օք: || է անուն դասական թուոյ. և նշանակէ զվերջինն տասանց՝ կարգաւ զետեղեցելոց: Ծննդ. 8. 5: Յօհ. 1. 39:

Տասներորդեմ. եցի. եա՛. եւ: (ներգործ.) || տասնիցս կրկնել, կմ տասնապատիկ առնել: Դարձեալ՝ նշանակէ առնուլ զտասներորդ մասն յիմեքէ, և կմ տալ զմին 'ի տասանց: ռամկօր. պաանին մեկը ալմէն. կմ վեր:

Տասնեքեան. կմ եքին. եցուն. կմ եցունց. ումբք: (անեղ.) || է անուն անձնեքական թուոյ. և նշանակէ զնուրաքանչիւրն 'ի տասանց, կմ զտասանսն մի ըստ միոջէ, և կմ զտասնեակն: Ծննդ. 42. 3:

Տասնեքին (Նախդրիւ հոլովի.) || է թիւ կրկնական, որով նշանակի տասնապատիկ:

Տասնիքս : || տե՛ս զՏասնանգամ :

Տասնապատիկ • տկի • աւ • աց • օք : || է թիւ կրկնական, որ երբեմն մարթի եւս զա_նազան • և նշանակէ՝ տասնիցս կրկնեալ : Իսկ երբեմն եւս զմակբայ • և նշանակէ՝ փոխանակ միոյն տասն, կամ տասն աստի Հանդա. առեալ քան զմին : ռամկ. փառշ ղաթ : Բաբուք. 4. 28 : Դան. 1. 20 :

Տասնփետկեան : (նախադրիւ. հոլովի .) || կազմեալ 'ի տասն փետկից, որով մերթ նշա_նակի այն, որ շինեալ կայ 'ի տասն երկայ նաձիգ թերթից տախտակաց • կամ հրա_հանգելեաց, որպիսիք են ոմանք 'ի դրանց, կամ 'ի պատուհանաց : ռամկօր. փառշ ղանաթ ունող : Իսկ մերթ այն՝ որ կազմեցեալ է 'ի տասնեցունց աւելից կտաւեղինաց, կամ մաշկեղինաց, որպիսիք են ոմանք 'ի խո_րանաց, կամ 'ի ծածկութից • և այլն : Ելից. 26 . 1 : և 36 . 8 :

Տասնօրեայ • նէի • իւ • ից • իւք : || տասն ա_ւուրց • կամ որ տասն օր է, յորմէ հետէ ծը_նեալ է, կամ եղեալ : ռամկ. փառշ օրլըգ : Իսկ մերթ այն՝ որ տեւէ միայն աւուրս տասն, և յետ այնորիկ ոչ եւս է : և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի, տասնօրեայ խըն ջոյք, կեանք, և այլն : ռամկ. փառշ օր կեցող • կամ փառշ օր դիմացող : Մերթ եւս տասնօրա կան, որ այն ամ, որ վերաբերի առ տասն աւուրս :

Տատամսական • ի • աւ • աց • օք : || տե՛ս 'ի ներքոյ զՏատամսելի :

Տատամսելի • լւոյ • եաւ • եաց • եօք : || այն՝ որ կարէ, կամ հանդերձեալ է տատամսել, կամ տարակուսիլ 'ի սրտի : Իսկ մերթ՝ տա տամսական • որ վարանական, կամ հոգացո ղական, կամ մշտագնողական, կամ տխրա_կան, և կամ ցաւագնական • ըստ այնմ Նարեկ. լա. որ ինչ միանգամ 'ի կերպս մեր կերպական՝ եթէ հեշտական, եթէ տա տամսելիս :

Տատամսեմ • եցի • եա • ել : (ներգործ .) || տագնապել զոք խորհրդովք, կամ արկա_նել զոք 'ի մշտագին հոգս, և կամ վարանե ցուցանել : ռամկ. խոռէշշէք էնէլ փառ, կամ Ճէր Ճէրէի մէյ յգէլ, կամ ռաւոյշնէլ :

Տատամսիմ • եցայ • եա՛ց • իլ • կամ ել : (ձայ_նակր .) || տագնապիլ 'ի խորհրդոց, կամ տառապիլ անձկութեամբ սրտի • կամ մշտա_գնելով հոգալ, և կամ վարանիլ : ռամկօր. խոռէշշէք էնէլ • կամ Ճէրճէրէ անել • և կամ ռաւոյշիլ : 'Ի հին նէրէախտատէ : Եւ 'ի մաս ինչ ասի զայսէ • Նոյնպէս տատամսեցաւ, որս մեցաւ • և ասէ արտաքս է անձն իմ : Եւ զկնի ասի • սկսաւ տրտմիլ և տատամսել :

Տատամսութիւն • թեան : || տագնապողական հոգ սրտի • կամ վարանք • կամ յուզմունք խորհրդոց • կամ անձկութիւն • և կամ տառա_պանք պատճառեցեալ 'ի ներքացուցիչ մը տածութեանց՝ կամ հոգոց : ռամկ. խոռէշշէք • կամ Ճէրճէրէ, և կամ ռաւոյ : Յոբ. 11 . 17 :

Տատան : (նախադրիւ. հոլովի .) || տատանումն • կամ տարաբերումն • կամ երերումն, կամ դող_դողումն • և կամ սասանումն : Ըստ այնմ Մծբն. Ճ. և Ճ. և Թ. Եւ եղև երեր և տատան յեր_կրի : Իսկ մերթ տատանումն : և ըստ այսմ առնի 'ի ձեռն ինչ • Յորում եւս յանդգնունքս 'ի տատանի կայծն մարգին :

Տատանեմ • եցի • եա՛ • ել : (զորութ. անցող.) || տատանեցուցանել, այսր և անդր շար ժել • կամ տարաբերել • կամ երերեցուցա_նել • կամ դողդողեցուցանել • կամ սասանե ցուցանել • և կամ դողացուցանել : ռամկ. էրէրցնել • կամ ասդին անդին շարժել • կամ սասանե ցնել • և կամ դողացնել : 2 . Մակ. 3 . 20 : Նարեկ. կը :

Տատանեցուցանեմ • եցուցի • ցո՛ • անել : (ան ցող .) || նոյն է ընդ վերնոյն :

Տատանիմ • եցայ • եա՛ց • իլ : (ձայնակր .) || տարաբերիլ • կամ այսր և անդր շարժիլ • կամ երերիլ • կամ դողդողալ • կամ սասանիլ • և կամ դողալ • և ըստ այսմ առնի տատանիլ մարմնոյ, մտաց, և ոտից • կամ տատա նիլ ակերևաց, ալեաց, երկրի, հիմանց, և այլն : ռամկ. էրէրալ • կամ ասդին անդին շար_ժիլ • կամ սասանիլ • և կամ դողդողալ : Ծննդ. 4 . 12 : Երեմ. 4 . 14 : Յակ. 1 . 6 : Նարեկ. կա : Իսկ մերթ՝ տատանողական լինել • կամ թափառել • կամ միշտ անդուլ 'ի տեղի մը տալ • կամ ոչ մնալ կայուն 'ի կարգի, և կամ յորպիսութեան իւրում • այլ միշտ փո_փոխիլ : Լամբր. :

Տատանողական • ի • աւ • աց • օք : || տարաբերա կան • կամ երերական • կամ դողդողական • և կամ սասանողական : Նարեկ. խէ :

Տատանումն • նման • մամբ • մանց • մամբք : || այսր և անդր շարժումն • կամ տարաբե_րութիւն • կամ երերումն • կամ դողդողումն • կամ սասանութիւն • և կամ դողումն : Նարեկ. իը : Մծբն. ժէ :

Տատաշ • կամ տատաչ : || նոյն է ընդ բառին տատասկ • ոչ աշտուձին ընդ բառիս տա_տուկ • և աշտիձանն ընդ բառին տատի_ձան • ըստ այնմ 'ի ձեռս հարց. ժթ. Յարտա քայս իմ ներմանեմ փուշ և տատաշս :

Տատասկ • ի • աւ • աց • օք : || է տեսակ ինչ ժանտ փշոյ, որ բուսանի զերեսօք երկրի, և արձակէ զտերևունս նուրբս՝ երկայնա_ձիգս՝ և տարածողականս • իսկ ոլորք փշոց նր են խիստ և դժնեայ յոյժ • որք բուսանին յաձախ առ ստորևովք նր : Ծնն. 3 . 18 : Ովս. 10 . 8 : Մատթ. 7 . 16 : Դարձեալ՝ տատասկ կոչի երկաթեղէն գործի ինչ տանջանաց • զոր կազմեն բազում սուր և նուրբ սլաքօք հաստատեցելովք 'ի վե_րայ տախտակաց • կամ բազմատեղն ձիւ_ղոց երկաթեղինաց • և տարածեալ զնո 'ի վր երկրի՝ մերկանգամ շրջշրջեն 'ի վր նր զմահապարտս, որով ծակոտեալ խզխզանի ամ մարմին նր • ըստ այնմ Աչգաբ. • բերին տատասկ երկաթի բազում սակառօք • և արկին 'ի գետնի Թանձր :

Տատասկաբեր • ի • իւ • ից • կամ աց • օք : || բե րօղ տատասկի • կամ որ բուսուցանէ զտա տասկ : Նարեկ. ըթ :

Տատասկաշատ : (նախադրիւ. հոլովի .) || նա՛

որ ցանէ, կամ անբժանելի վտանգաւորս: Նարեկ. ծգ:

Տատրակ. ի. աւ. աց. օք: || է թռչուն խիշ հեզ և սիրուն, կերպարանօք նման աղաւնւոյ. իսկ մեծութբ սակաւ ինչ փոքր քան զնա, որ և յաճախ աղաւնակերպ մնջէ: Բազումք 'ի սոցանէ ունին պատեալ զպարանոցաւ գիծս լինն խայտ զմանեակ: 'ի մեռանելն վարուժանին, զի զուգակցին իւրեանց ոչ ես լծակցին ընդ այլում. այլ մնացեալ վարեն զկեանս ազաւաղականս. և 'ի նշանակ սգալից կենաց իւրեանց՝ ոչ նստին 'ի վ[ե]ր ուրախարար ծառոց. և ոչ ըմպեն զջուր սկզբնականս, զի պղտորել տամկ. ղաւմբր: Ծնն. 15.9: Ղևտ. 1.14: Երգ. 2.12:

Տար: (Նախդրիւ հոլովի.) || հեռի. կամ բացակայ. կամ օտար. կամ անծանօթ. և ըստ այսմ առի՝ գնալ 'ի տար աշխարհ. կամ ժամանել 'ի տար և յանկանկալ կուսաց, զի կողմանց. և կամ յաշխարհէ իւրմէ 'ի տար լինել. և այլն: Մատթ. 21.33: և 25.14: Մարկ. 12.1: և 13.34: Դարձեալ՝ վարի առ բաղդրեալ անգամ իբրև զյօդ բաղադրական. և յաճախ երբեմն նշանակէ այսր և անդր. զոր օրինակ. տարաբերել, զի այսր և անդր բերել. որ է տատանել: Եւ մերթ այլ և այլ. կամ զանազան. զոր օրինակ, փախուցեն յեօթն տարակոյս. զի յեօթն այլ և այլ կոյս, այսէ՝ կողմանս: Նարեկ. ղ: Երբեմն ևս՝ հեռի. զոր օրինակ, տարաբնակ, զի հեռաբնակ: Տարագնաց, զի հեռագնաց: Մերթ ևս 'ի բաց. որգոն, տարաբաժանել. զի 'ի բաց բաժանել: Տարակորզել. զի 'ի բաց կորզել: Տարամերժել. զի 'ի բաց մերժել: Երբեմն ևս ունի զզօրութիւն բառիս՝ անյարմար. կամ անդէպ. զոր օրինակ, 'ի տարաժամու, զի յանդէպ ժամու, կամ յանյարմար պահու: Դարձեալ՝ ունի փոխանակ մասնկանս՝ ան. որգոն, տարագոյն, զի անգոյն: Տարադարձ, զի անդարձ: Տարապայման, զի անպայման: Ըստ այսմ իմա և զայլոց. զոր աւանդեսս մի առ մի 'ի յառաջիկայ մեկնութեան բառից: Սակայն զգուշանալի է 'ի յաճախելոյ զայսպիսի բաղադրութիւնս 'ի բայս. վ[ա]սն զի բարձեալ լինի առհասն քաղցրաբանութեան ոճոյ հայկական լեզուին. զի լաւագոյն է ասել՝ 'ի բաց գնաց, քան տարագնաց:

Տարաբաժանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) (որոյ կրաւորականն երբեմն վարի իբրև չէզոքական.) || 'ի բաց բաժանել. կամ 'ի բաց մեկնել. և կամ անջատել. Ըստ այսմ Նարեկ. զը. Սա յորժամ տարաբաժանիւր 'ի հայրենեացն:

Տարաբախտ. ի. իւ. ից. իւք: || անբախտ. կամ դժբախտ: ռամկ. բաղչէզիզ:

Տարաբերեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || տարուբեր առնել. կամ յաճախ տանել և բերել. կամ շօշափել. կամ տատանեցուցանել. և կամ երերեցուցանել. և ըստ այսմ առի՝ վէր 'ի վայր, կամ այսր և անդր տարաբերել զանձն ոչ. կամ զբազուկս. զգլխոյս թես և այլն. ըստ այսմ եւ առի այսր և անդր տարաբերել հողմոց զեղեւնս. ծովու զնաւս. և այլն: ռամկ. աստին անդին քաշել երերել. կամ երերցնել. կամ սալլանմիշ ընել: Սոփեր. 1. հատ. իթ: և 'ի վերջ հատր. Ժ:

Տարաբերիմ. եցայ. եցաւ. իլ: (Կրաւորակ.) || աստ և անդ բերիլ, կամ յաճախակի տարեալ և բերեալ լինել, կամ շօշափիլ. կամ երերիլ. և կամ տատանիլ, և ըստ այսմ առի՝ իբրև զնաւ այսր անդր տարաբերիլ. և կամ 'ի ծովու տարաբերեալ ծփիլ. և այլն: ռամկ. աստին անդին երերուլ գալ, կամ երերալ. կամ սալլանմիշ ըլլալ: Նարեկ. Ծ. և կԹ: և Յհ որդի: և 'ի շարականս:

Տարաբնակ. ի. աւ. աց. օք: || 'ի տար աշխարհ բնակող, կամ նա՝ որոյ բնակութիւն է 'ի հեռաւոր տեղւոջ, որ և առի՝ հեռաբնակ. ռամկ. հեռու նստող, կամ հեռու փեղ կեցող: Իսկ մերթ՝ ունի փոխանակ բառիս՝ տարակոյս, կամ հեռաւոր. ռամկ. հեռու: և ըստ այսմ առի՝ կալ մնալ 'ի տարաբնակ վայրս: Դարձեալ՝ յարի առ 'ի բայս այսպէս. տարաբնակ լինել. և նշանակէ՝ 'ի տար աշխարհի. կամ 'ի հեռի տեղւոջ բնակել: Իսկ մերթ յայլում բնակեալ հեռանալ 'ի տեղւոջէ իմեքէ, կամ 'ի բաց մեկնել: ըստ այսմ 'ի հին պատմագիրս. Կարօտի տարաբնակ լինել 'ի բնակութենէ ատեանի:

Տարաբնակութիւն. թեան: || բնակումն 'ի տար աշխարհի, կամ 'ի հեռի տեղւոջ, կամ պանդխտութիւն, և կամ նժդեհութիւն. ըստ այսմ Նարեկ. ղզ. Զտարաբնակութիւն տարութենս յակօբու զմտաւ ածեալ:

Տարաբոյս: || տես զՏարաբնակ:

Տարաբունութիւն. թեան: || անբունութիւն, կամ թափուր գոլն 'ի բնութենէ: Իսկ մերթ անզօրութիւն. կամ տկարութիւն, և կամ ապիկարութիւն. ըստ այսմ. Սոփեր. 2. հատ. ժբ. բանք ոչ յոյժ ցրտագոյն և տարաբնութ:

Տարագիր. րագրի. իւ. աց. օք: || տարագրեալ, զի 'ի բաց հանեալ, կամ արտաքսեալ, կամ հեռացեալ, կամ օտարացեալ և կամ զրկեալ: ռամկ. դուրս ձգած, կամ զրկած, կամ սիւրկիւն եղած: Երեմ. 22.28. և 30: Եփեսս. 2.17: Իսկ մերթ 'ի հեռաւոր, կամ անշարայար, և կամ անյարմար: ռամկ. ուղղանւոյ: ըստ այսմ Նարեկ. զթ. Ցեղյեղյեղ ըստ կոչումն անհամանգ առ 'ի պատականելոյն կցորդութեան ոչ է տարագիր: Իսկ մերթ է բայէ չարակցի այսպէս. տարագիր առնել, և նշանակէ՝ տարագրել, զոր աւանդես 'ի կարգի իւրում: Սաղմ. 72.18:

Տարագնաց: (Նախդրիւ հոլովի.) || գնացող 'ի տարակաց աշխարհ, կամ 'ի հեռաւոր տեղի: Իսկ մերթ տարագնաց կոչի այն, որով գնացեալ լինի 'ի տար աշխարհ, կամ 'ի հեռաւոր երկիր, և կամ յանծանօթ տեղի, որպիսի է եղումն յերկնից խորանաց, ըստ այսմ 'ի շարականս. Տարագնաց եղեւ յերկնից՝ պարփակեալ ընդ անմարմնոցն:

Տարագոյն. գունոյ. իւ. ից. իւք: || անգոյն, կամ այն՝ որ ոչ ունի զերանգ ինչ: ռամկ.

գոյն չունիցի։ Իսկ յորժամ է սա բաղդատական անուն, նշանակէ՝ հեռագոյն, կամ բացագոյն։

Տարագործ. ի. ին. աց. օք։ || անգործ, կամ թափուր 'ի գործողութենէ, կամ որ ոչ ունիցի զներգործութիւն իւր, և կամ անպտուղ. և ըստ այսմ սաստի, այր տարագործ, կամ տարագործ առնել զուրախութիւնս ուրուք. և այլն։ ռամկ. պօշ, կամ ֆուճ։ 'Ի Վարս հարց. ին։

Տարագրական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ, որ վերաբերի առ տարագրութիւն, կամ տարագիր, և կամ հեռացեալ։ Նարեկ. իը։

Տարագրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || 'ի բաց հանել, կամ արտասահմանել, կամ աքսորել, կամ վտարել, կամ մերժել, և կամ հեռացուցանել։ ռամկօր. դուրս ձգել, կամ ղնել, կամ սիւրկիւն անել։ Նարեկ. ճ. և խաւ. և 'ի գործ. կոչոյն։ և Լամբրոն։

Տարագրիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Համանակր.) || տարագիր լինել, կամ յաքսորս գնալ, կամ վտարիլ, կամ հեռանալ, կամ օտարանալ. և կամ զրկիլ։ ռամկ. սիւրկիւն ըլլալ, կամ հեռանալ։ Նարեկ. ը։

Տարագրութիւն. թեան։ || 'ի բաց հանումն, կամ աքսորանք, կամ վտարութիւն, կամ մերժումն, կամ հեռացումն, և կամ օտարումն։ Յօբ. 31. 3։ Նարեկ. ն։

Տարադատեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) տարորոշել, կամ 'ի միմեանց զատանել, կամ բաժանել։ ըստ այսմ 'ի Գիրս Պորփ. անյաղթին. Տարադատէ զմասնականն 'ի հանրականացն. այսինքն տարորոշէ։

Տարադէմ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || անդէմ, կամ այլադէմ, կամ օտարադէմ։ ռամկ. տարօրէն։ Իսկ մերթ 'ի տար աշխարհ դիմօղ. կամ յօտար երկիր ճանապարհորդօղ, կամ տարագնաց, կամ վտարական, և կամ պանդխտական։ Եւ մերթ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ՝ 'ի տար աշխարհ դիմելով, կամ հեռաձիգ ճանապարհորդութեամբ, կամ օտարութեամբ, և կամ նժդեհութեամբ. և ըստ այսմ սաստի՝ տեղւոջէ 'ի տեղի տարադէմ երթալ. և կամ դէմ եդեալ տարադէմ գնալ 'ի գաւառ ինչ։ Ողբ. 1. հատ. դ։ 'ի Շարակնոցն։ և 'ի հին պատմագիրս։

Տարադէպ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || անդէպ, կամ անտեղի, կամ անվայելուչ, կամ անյարմար, կամ անպատշաճ, և կամ անկարգ. և ըստ այսմ սաստի, տարադէպ է ասելն, կամ տարադէպ կարծիք. բան. և այլն։ ռամկօրէն. եօլսուզ. կամ եաքըշըքսըզ։ Լամբրոն։ Իսկ մերթ արտաքոյ կարծեաց դիպեալ. կամ առանց դիտաւորութեան պատահեալ. կամ յանկարծադէպ. ռամկ. ղաֆիլ հանդիպած։ ըստ այսմ Լամբրոն. Զի մի կարծեսցեն թէ ըստ տարադէպ պատահման եղև այն նմա։ Բայց երբեմն վարի իբրև զմակբայ. այսպէս, 'ի տարադէպս. և նշանակէ՝ յանդէպ, կամ յանպատշաճ իրս, և կամ անվայելչապէս. ըստ այսմ Նարեկ. խե. Զերդմնականն, որ թէ 'ի հանդէպս և թէ 'ի տարադէպս. այսինքն թէ 'ի պատշաճաւոր իրս. և թէ յանդէպ իրս։ Գրեթէ նշանակէ զայն ամ, զոր ինչ տարադէմն, բաց 'ի առաջին նշանակութենէ նր. ուստի սա 'ի գիրս Աճգան. չհախսխմանց. Դէմ եդեալ տարադէպ գնացեալ փախստեայ լինէին. և յամենայնուրեք, ասէ տարադէպ գնացեալ հասին 'ի վաղարշապատ։

Տարադիմութիւն. թեան։ || անդիմութիւն, կամ այլադիմութիւն. և կամ օտարութիւն դիմաց։ ռամկօր. տարբաշըւթիւն։ Իսկ մերթ դիմումն 'ի տար աշխարհ. կամ հեռաձիգ ճանապարհորդութիւն. կամ տարափոխութիւն. այսինքն փոխումն 'ի տարակայ տեղի. կամ օտարութիւն. և կամ չու. որ է կէօչ։ ըստ այսմ Ողբ. 2. հատ. լը. Քանզի և մեզ այն վախճան կայ առաջի. և նոյն տարադիմութեան վիճակ։ և 2. հատ. լթ. ասէ. Առնեն զամ ինչ ուղղկառորոց 'ի մեհարոյն տարադիմութեան։

Տարազ. ու. ու. ուց. կամ ոյ. ուք։ || ձև, կամ օրինակ. կամ կերպ. կամ ոճ. կամ ոճակութիւն. և կամ նմանութիւն։ ռամկ. ճէօրիւ։ Նարեկ. ծդ։ և Լամբրոն։ Իսկ մերթ՝ տեսակ. կամ ազգ. կամ սեռ իրաց, կամ գործոց. և ըստ այսմ սաստի՝ բաժանել զնա 'ի պէսպէս տարազս. և կամ տարազք մրգաց. ծառոց. ակնաց, կամ գործոց. և այլն։ ռամկ. նօյ. կամ ճինս։ Նարեկ. ժը. և ղդ։ և Լամբրոն։ Դարձեալ, ձև. կամ կերպարան. կամ գաղափար. և կամ պատճէն։ Նարեկ. 'ի մեկնագիրսն։ Եւ յայսմանէ առեալ տարազ կոչին ամ աքեմք. կամ զգեստք, որովք տարբերի ազգ յազգէ. կամ այր յառնէ. և այլն։ ըստ այսմ 'ի Վարս հարց. դ. Զգեցաւ աշխարհական տարազ։ Դարձեալ, տարազ կոչին պէսպէս գործք. կամ այլ և այլ պաշտօնք. և կամ զանազան հանդէսք մարտից, կամ գործողութեանց. և այլն։ ըստ այսմ Ելից. 35. 4. Գործելին զգործ սրբութեան իւրաքանչիւր ըստ տարազու իւրում. այսինքն իւրաքանչիւրքն ըստ այլ և այլ պաշտամանց իւրեանց։ Եւ 'ի Խորէն. ա. գլ. 10. ասէ. Ահա պաճուճանօք տարազուք յարձակմանցն զմիմեանք արկանէին. այսինքն պէսպէս հանդիսիւ յարձակմանցն։ Այսպէս տարազ կոչին զանազան իրք պատկանեալք իմիք, կամ վերաբերեալք առ անձն ոք. որ պիտոյք էին խորանին վկայութեան պէսպէս կահք, և կարասիք, և կազմածք։ Ելից. 36. 1. և 3. և 5։ Եւ կամ թագաւորաց՝ պէսպէս մուտք հասից. կամ հարկաց. ընծայից. պատարագաց. զարդուց. և այլն։ 1. Մակ. 10. 42։ և 11. 35։

Տարազագործ. ի. ին. աց. օք։ || գործօղ տարազուց. այսինքն պէսպէս գործուածոց. և ըստ այսմ տարազագործք կոչին ազգի ազգի արուեստաւորք. կամ ճարտարք պէսպէս արուեստից. որպիսիք են ոսկերիչք. դարբինք. դերձիկք. բժիշկք. կամ դեղագործք. հանդերձիչք ըմպելեաց. և այլն։ Եսայ. 19. 10։

Տարաժամ. ու. ու. 'ի տարաժամու. ուց։ || անժամ. այն ամ, որ հանդիպի արտաքոյ ժ

զանհեմանեալ ժամն. կամ հասանել 'ի վե՛ր յանպատշաճ ժամանակս. և կմ ոչ լինել յիւրում ժամանակի. և ըստ այսմ առնի՛ տարաժամ սուգ. տարաժամութիւն. և այլն: ռամկ. ղէշվախթ. կմ վախթըսըզ: Առակ. 10. 6: Իմաստ. 14. 15: Եւ յայտնանէ ասեալ տարաժամ կոչի խակն. կմ խակակութիւն. զի առաւել կանխէ քան զժամանակն: ռամկ. խամ: Իմաստ. 4. 5: Իսկ մերթ. անհասանն. կմ հնացեալն. և կմ անցեալն. զի որպէս յետնեալ գտանի քան զպատշաճ ժամն: և ըստ այսմ իմանի՛ մինչ առնի. տարաժամ պաղուստ. կամ տարաժամ հասակ. օր. պահ. և այլն: Եբր. 11. 11: Պրապճեալ. երբեմն գոյականաբար վարեալ նշանակէ՛ անպատշաճ ժամ. կմ անպատեհ ժամանակ: Իսկ մերթ անցեալ ժամ, կմ տարաժամեալ պահ. և կմ երեկոյացեալ ժամանակ: ռամկ. ղէշվախթ ոլին: ըստ այսմ. Ոսկե. 1. հար. ժէ. մեք զի ոչ 'ի տարաժամէն չփութեցան. քանզի մերձ էր աւերական ժամանել:

Տարաժամ: (մակբայ ժամանակական.) || յանժամ պահու. կմ յանդէպ ժամու. կմ առաւել քան զժամն. և կամ յետոյ քան զժամանակն. և ըստ այսմ առնի. տարաժամ հարկանել, կմ թառամել. գալ. մեռանել. և այլն: ռամկ. ղէշվախթ. կմ վախթըսըզ: Յոբ. 15. 32: և 22. 16: Առակ. 11. 30: Սիր. 8. 29:

Տարաժամաւուրց: || Վերին երբեմն զմի բառ՛ ըստ օրինակի անուանս հինաւուրց. և նշանակէ զայն, որ ոչ է լցեալ զաւուրս իւր, կմ տակաւին է տհաս ժամանակաւ. և կմ խակ հասակաւ. որպիսիք են մանկունք: Եսայ. 65. 20:

Տարաժամու. կմ 'ի տարաժամու: (մակբայ ժամանակական.) || Նոյն է ընդ բառիս տարաժամ. զի որպէս է մակբայ. և ըստ այսմ առնի կանխել. կմ 'ի վե՛ր հասանել տարաժամու. և կմ 'ի տարաժամու ուտել. կմ զարթել. և այլն: Սաղմ. 118. 147: և 2. Տիմ. 4. 2:

Տարաժամիմ. եցայ. եայց. իլ: (Հայիսակի.) || տարաժամ լինել. կմ արտաքոյ ժամուն եղանել. կմ պակասել 'ի ժամանակէ. և ըստ այսմ անցանելն աւուր, կամ երեկոյանալն՛ տարաժամիլ աւուր: ռամկ. իրիկունանալ: 2. Մակ. 8. 25: Մատ. 14. 15: Ղուկ. 9. 12: և 24. 29:

Տարաժամութիւն. թեան: || տարաժամ գալն. կմ անժամ պահ. կմ անպատեհ ժամանակ. ռամկ. ղէշվախթ ոլին: Իսկ մերթ տարաժամիլն. կմ երեկոյանալն աւուր. ռամկ. իրիկունանալ:

Տարալած: (Նախդրիւն հոլովի.) || տարահալած. որ է 'ի բաց հալածեալ. կմ վտարեալ. կմ տարաբնակ. և կմ հեռաբնակ: ռամկ. ֆլանոթ. կմ ...ած. կմ ... եղած:

Տարալեզու. ւի. ւաւ. ւաց. ւօք: || օտարալեզու. կմ այլալեզու:

Տարալեզուութիւն. թեան: || տարալեզու գոլն. կմ օտար լեզու. կմ այլալեզու բարբառ. որպէս 'ի միմեանց տարբեր ազգք: Լամբրոն:

Տարալոյծ: (Նախդրիւն հոլովի.) || 'ի բաց լուծեալ. կմ քակեցեալ և ցրուեցեալ. և կմ արձակեալ:

Տարալուծական. ի. աւ. աց. օք: || քակտօնական և լուծական. կմ անջատական. և կմ արտահանական. որպիսի է շարժմունք այս. որոյ ներհականն կոչի՛ բաղհիւսական: 'ի Փիլոն գտանի անյայտն:

Տարախոհ. կմ տարախորհ. ի. իւ. ից. իւք: || զօտար ինչ խորհող. կամ զօտար խորհուրդս ունող. կմ անմիաբան. և կմ անհամաձայն. որոյ ներհականն կոչի՛ համախոհ:

Տարած. ի. իւ. ից. իւք: || տարածեալ. կմ ծաւալեալ. կմ ձգտեալ. և կմ սփռեալ: ռամկ. փարզած. կմ ֆորուշ. և զի այսմ առնի՛ տարած և սփռեալ գլանել. 'ի հին Կտակին: Իսկ մերթ՛ բացադրեալ. կմ բացայայտ. և կմ յայտնի: ռամկ. Աչըգ: ըստ այսմ Ոսկե. 1. հար. ժդ. Տեսանեմ զմա պարզ և տարած: Երբեմն եւ գոյ. բայց Հայերէն տարած անկանել. և նշանակէ՛ տարապարտ անկանել. կմ տարածեալ մնալ. և կմ տարածիլ: ռամկ. ... ըստ այսմ Ոսկե. 1. հար. ... Մի՛ տարած անկեալ ... յափշտակողաց:

Տարածանեմ. ծեցի. կմ ծանեցի. ծեա. եալ: (Ներգործ.) || պարզել. կմ ծաւալել. կմ ձգտել. կմ սփռել. և կմ ընդարձակել: ռամկ. փարզել. կմ յայմիշ: 1. Մակ. 3. 48: 2. Մակ. 7. 10: Մատ. 21. 8:

Տարածանիմ. նեցայ. կմ ծեցայ. եայց. իլ: (Հայիսակի.) || պարզիլ. կմ սփռիլ. կամ ծաւալիլ. կմ ձգտիլ. և կմ ցրուիլ: ռամկ. փարզիլ. կմ յայիլ: Առակ. 23. 32: Իմաստ. 17. 20: Իսկ մերթ՛ ձգիլ առաջի. և կմ վերաբերիլ: ըստ այսմ Ոսկե. 1. հար. ժ. Եւ այն զարձեալ այսրէն 'ի մերոցն յեղաւ տարածանիցի:

Տարածեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || Տես զՏարածանել: Առակ. 13. 16:

Տարածիմ. եցայ. եայց. իլ: (Հայիսակի.) || Տես զՏարածանիլ: Փիլ. 12. 5:

Տարածութիւն. թեան: || սփռումն. կմ պարզումն. կմ ծաւալումն. կմ ընդարձակութիւն. և կմ մակերեւոյթ:

Տարակած. կմ տարակարծ: (Նախդրիւն հոլովի.) || յանկարծ. կմ յեղակարծ. և կմ յանկարծակական. զատ առ՛ տարակած, կմ տարակարծ, իբրեւ արտաքոյ կարծեաց: Իսկ մերթ վարի իբրեւ զմակբայ. և նշանակէ յանկարծակի. կամ յեղակարծումն ժամու. կմ նոյնժամայն. ռամկ. ... զի այսմ 'ի հին պարսն ... Զհայր ... տարակած 'ի գլուխ ...:

Տարակածիմ. կմ տարակարծիմ. եցայ. եայց. իլ: (Հայիսակի.) || տես զՅեղակարծիմ:

Տարակոյս. ի. իւ. ից. իւք: || այն՝ որ հեռի

Digitized by Google

կայ. կմ բացակայ. և կմ հեռաւոր: ռամկ. հեռու կեցած:

Տարակայիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնակ.) || տարակայ լինիլ. կմ բացակայ գոլ. և կմ հեռանալ: ռամկ. մէկ դի կենալ. կմ հեռընալ:

Տարակասական: (Նախդրիւ հոլովի.) || անկասկած. կմ անկարծ. կմ անակնկալու: ռամկ. չիջեցուած. Ը այսմ Ոսկ. 1. Կոր. խա. Վա զի երկու աշակերտացն տարակասական էին:

Տարակաց. ի. իւ. աց. օք: || հեռակաց. կմ բացակայ. և կմ հեռաւոր: ռամկ. հեռու կեցող:

Տարակարծ: || տե՛ս զՏարակած:

Տարակարծի: (Նախդրիւ հոլովի. և մերթ մակբայ.) || անկարծ. կմ յեղակարծ. կմ յանկարծակի. ռամկ. խափէն: 'Ի հին պատմագիրս:

Տարակոյս. կուսի. իւ. ից. իւք: || է արմատ տարակուսիլ բայից. և նշանակէ տարակուսելը. կմ վարանելը: ռամկ. անճրկող: 'Ի գիրս ծնուեց: Իսկ մերթ՝ տարակուսանք. կմ տարակուսութիւն. և ըստ այսմ առի՝ լուծանել, կմ փարատել զտարակոյսն. և կմ կալ 'ի տարակուսի, որ է տարակուսիլ: ռամկ. անճրկիլ: Յուդթ. 7. 12: Նարեկ. Ձ: և Լամբրոն: 'Ի ճառս հարց. ԺԴ: Դարձեալ՝ նը նշանակէ ապշութիւն մտաց. կմ թախծութիւն հոգւոյ. կմ անձկութիւն սրտի. կմ նեղութիւն. կմ տառապանք. և կմ տագնապ. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ առի՝ արկեալ տարակուսի: 3. Թագ. 4. 4: և 5. 28: Ը այսմ է և Յոհ. 4. 8. ուր ասի՝ Անկաւ արև զգլխովն յովնանու, և կայր 'ի տարակուսի, այ կայր 'ի յանձկութեան, և 'ի տառապանս: Արդ՝ բառս այս ծագի յանուանէս կոյս, որ է կողմն, և 'ի մասնկանէս՝ տար, որ է օտար. կմ այլ. վա որոյ և երբեմն նշանակէ ստուար այլ և այլ կոյսն, կմ տարբեր կողմն. ըստ այսմ Նարեկ. Գ. Փախիցեն Է նոյն ճանապարհ 'ի մի շաւղացն հեռոց յեօթն տարակոյս. և այս է բանն 2. Օրէ. 28. 7. ուր ասի. ընդ մի ճանապարհ ելցեն առ քեզ. և ընդ եօթն ճանապարհ փախիցեն յերեսաց քոց:

Տարակորզեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || 'ի բաց կորզել. կմ 'ի բաց թափել. կմ 'ի բաց խլել: ռամկ. դուրս քաշել. կմ հեռցընել: Նարեկ. ԺԷ:

Տարակուսական. ի. աւ. աց. օք: || տարակուսելի. կմ տարակուսող:

Տարակուսանք. անաց. օք: (անեզական.) || տարակուսութիւն. որ է վարանք, որով ոք շուարի՝ թէ զինչ առնիցէ: ռամկ. անճրկիլ. կմ շաշեր ըլլալ: իսկ մերթ թախծութիւն. կմ անձկութիւն. կմ տառապանք. և կամ նեղութիւն: Ղուկ. 26. 16: Եսայ. 5. 30: Նարեկ. ԻԶ:

Տարակուսելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || վարանելի. կմ շուարելի. կմ տագնապելի. կմ տառապելի. կմ վշտագնելի: Նարեկ. ԺԹ:

Տարակուսիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնակր.) || կալ 'ի տարակուսի, այ վարանիլ, կամ շուարիլ 'ի յընտրելն ըմն, որով գրեթէ միտք մարդոյ տարաբաժանի յայսկոյս յայնկոյս, յորմէ և առաջաւ տարակուսիլ: ռամկ. անճրկիլ. կմ շաշեր ըլլալ: Ծնն. 32. 7: Յոհ. 13. 22: Խորէն. Ա. պր. 13: Իսկ մերթ՝ թախծիլ հոգւով. կմ ըմբռնիլ յանձկութէ սրտի. կամ նեղիլ. կմ տառապիլ. կմ վըշտագնիլ. և կմ տագնապիլ: 3. Թագ. 4. 5: Եսայ. 24. 19: և 2. Կորն. 4. 8:

Տարակուսութի. թե: || տե՛ս զՏարակուսանք:

Տարահերքեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || 'ի բաց հերքել. կմ տարամերժել:

Տարաձայն. ի. իւ. ից. իւք: || անհամաձայն. կմ անմիաբան, զոր յատկապէս կոչեմք երկպառակ:

Տարաձայնիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնակր.) || տարաձայն լինիլ. կմ ոչ համաձայնիլ ընդ այլում. զոր բուն բառիւ անուանեմք երկպառակիլ:

Տարաձայնութի. թեան: || անհամաձայնութի. կմ անմիաբանութի. որ իսկական անուամբ յորջորջի երկպառակութի, կմ հերձուածք: 'Ի գիրս ծնուեց:

Տարաձիգ: (Նախդրիւ հոլովի.) || հեռաձիգ. կմ հեռակաց. և կմ հեռաւոր:

Տարայ. ի. իւ. ից. իւք: || չափեալ անօթ. կմ անօթ չափու, որ տանի յինքեան ըզ հեղուկս. կմ ղինդեղէնս. և այլն: ըստ այսմ 'Ի ճառս հարց. ԻԶ. Զորս գտեալ ջուր չափէր, և արկանէր 'ի տարայն:

Տարամերժեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || 'ի բաց մերժել. կմ 'ի բաց հերքել. և կմ փարատել: ռամկ. դուրս վռնտել: Նարեկ. Ը. և ԻԷ: Յա որդի: 'Ի շարականս:

Տարանջատ. ի. իւ. ից. իւք: || 'ի բաց անջատեալ. կմ որոշեալ. և կմ բաժանեալ:

Տարանջատեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || 'ի բաց անջատել. կմ տարորոշել. և կմ բաժանել: ռամկ. մէկզմէկէ զատել:

Տարաշխարհիկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || նա՝ որ յաշխարհէ իւրմէ ելեալ՝ գնացեալ է 'ի տար աշխարհ. կմ վտարանդի. կմ օտարական. կմ նժդեհ. և կմ պանդուխտ: տաճկ. ղէրիպխանէյ, կմ ղուրպէթ: Նարեկ. ՂԶ: Լամբրոն: և 'Ի ճառս հարց. ԻԷ:

Տարաչափական. ի. աւ. աց. օք: || չափողական, կմ չափաբերական. կմ այն՝ որով իմն ընդ չափմամբ. կմ ընդ տարածմամբ անկանի. և Ը այսմ առի՝ տարաչափական քանակութի:

Տարապայման. ի. աւ. աց. օք: || այն ինչ, որ տարադիր է 'ի պայմանաց. կամ անդրաքան զչափն. և կմ չափազանց: ռամկօր. չափէն դուրս. կամ նիհայէթսըզ: ըստ այսմ 'ի հին պատմագիրս. Մի անարժան և աւելի տարապայման հարկօք նեղել զաղքատսն:

Տարապահակ: || տե՛ս 'ի ներքոյ զՏարապարհակ:

Տարապարհակ. ի. աւ. աց. օք: || ծագի 'ի բառէս՝ պահակ, միջադրութեամբ տառիս՝ ր, որ դնի առ 'ի զարդ, ոչ տեսցես 'ի մեկնութեան նր: Ուստի բառիս տարապար-

 ՏՐ

հակ, նշանակի՝ տարապարտ բռնադատեալն 'ի պահակութիւն, կամ 'ի սպասաւորութիւն. կմ՝ անվարձ կալեալ պահակն առ 'ի տանել զինն 'ի հեռաւոր տեղիս։ ռամկ. զօռով բռնած սուրխայ. կամ զօռով անհարկւոր բռնած։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ անպարտական, յարելով 'ի բայս այսպէս, տարապարհակ վարել, և նշանակէ՝ տարապարտուց, կմ՝ բռնութբ զանձն ընդ պահակ կալեալ մելել. կմ՝ տանել ուրեք 'ի գործ ինչ. որպ՝ 'ի կրել զբեռինս, կմ՝ 'ի ցուցանել զճանապարհ. և այլն։ Մատթ. 5. 41։

Տարապարտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ Ի վայր. կմ՝ ընդունայն. կմ՝ ունայն. և կամ դատարկ. և ըստ այսմ առնի տարապարտ բան. կմ՝ գործ. և այլն։ ռամկ. ֆուճ. կմ՝ պօշ. կմ՝ [illegible]։ Եսայ. 5. 9։ և Աճգոռ.։ Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ անպարտական այսպէս. տարապարտ հպարտանալ. կմ՝ տարապարտ մարտնչիլ. կմ՝ խօսիլ. և այլն. և նշանակէ տարապարտուց, զոր տեսցես ըզ կնի։ Կողոս. 2. 18։ և Յն ոսկի։

Տարապարտարօտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ Ծագի 'ի բառէս արօտ, որ 'ի բարդութե երբեմն նշնկէ արածեցել. որպ յայտ է 'ի բառէս մարգարօտ. և երբեմն արածօղ, որպ երևի յանուանէս խաշնարօտ. վսյ և բառիս տարապարտարօտ նշնկի տարապարտ արածօղն, կմ նա՝ որ ընդունայն արածէ զխաշինս՝ ոչ դարմանելով զնա. կմ՝ որ տարապարտուց ունի զանուն խաշնարածի՝ գոլով հեռի 'ի գործոց նր. և կամ նա՝ որ յանձն առեալ զպաշտօն հովուէի՝ վարի զհետ ունայնութեց, և խենեշութեց՝ անտես արարեալ զհօտս. ըստ այսմ Մծբն. Յ. ո՛հ վիճ տարապարտարօտ, որ թողի զխաշինս իմ յաջ բազուկ քո։ ըստ այսմ է և Զաք. 11. 17. ուր ասի. Ո՛վ տարապարտարօտք, որք ընդ վայր հարեք զխաշինս։

Տարապարտուց։ (մակբայ անպարտական.) ‖ Ծագի սա 'ի բառէս տարապարտ՝ իբրև զբացառական նր, ուստի և ուրեք ուրեք գրի 'ի տարապարտուց, որպիսիք են և մակբայքս՝ այգուց. առաւօտուց. 'ի մերկուց. 'ի հեռաւորուց. 'ի կամակորուց. և այլն։ Արդ՝ նշանակի սովաւ 'ի զուր. կամ 'ի նանիր. կմ՝ ընդ վայր. և կմ՝ վայրապար։ ռամկ. նէհագ փէշէ. կմ՝ ֆուճ փէշէ. կմ՝ նաֆիլէ։ 1. Մակ. 6. 12։ Իմաս. 12. 23։ Մատթ. 5. 22։ Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն, և նշանակէ զեղկեալն ընդունայն. կմ՝ նանիր. և կմ՝ ունայն. և ըստ այսմ առնի՝ տարապարտուց վէրք. բանք. և այլն։ Առակ. 23. 29։

'Ի Տարապարտուց. ‖ նոյն է ընդ վերնոյն։ Սաղմ. 34. 19։ Առակ. 1. 11։ և 3. 30։

Տարասահման. ի. աւ. աց. օք։ ‖ տարամերժեալ 'ի սահմանաց, կմ՝ յերկրէ բնակութե. կմ՝ տարագիր. կմ՝ վտարեալ. կամ աքսորեալ. և կմ՝ հալածեալ. ըստ այսմ Ոսկե. 1. հատ. Եզ. Մինչև ցերբ տարասահմանք լինիցիմք, և օտարոտի 'ի հայրենեացն մերոց։

Տարասահմանեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ տարասահման առնել. կմ՝ տարագրել. կմ՝ վտարել. կմ՝ աքսորել. կմ՝ 'ի բաց մերժել. և կմ՝ հալածել։ ռամկ. Եէրէն դուր ընէլ. կմ՝ սիւրկիւն անէլ։ Իսկ մերթ նուազեալ զանցուլ ինչ 'ի սահմանաց իւրոց՝ բառնալով զմասն ինչ 'ի կալուածոց նր, որպ առնեն երբեմն անիրաւ դրացիք։ ռամկ. օփ- նօսէն գօղնալ։ ըստ այսմ Ոսկե. 2. հատ. Ժ. Եթէ կամիցիս չլինել զաւունն զայն, ոչ ոք զնա տարասահմանել կարասցէ։

Տարատեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ Ծագի 'ի մասնկանէս՝ ատ, որպ և երկատել, և տրամատել, և նշանակէ 'ի բաց անջատել. կմ՝ տարորոշել. և կամ զատանել։ ռամկ. զապէլ։ Իսկ մերթ վտարել. կմ՝ տարագրել. և կմ՝ մերժել։ ռամկ. հէտա փէզ վռնդէլ։

Տարատողական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ տարանջատական, կմ՝ բաժանողական, և կմ՝ տրոհական։ Իսկ մերթ վտարողական. կամ տարագրողական. և կմ՝ մերժողական։

Տարատրոհեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ 'ի բաց տրոհել. կմ՝ 'ի բաց անջատել. կմ՝ 'ի միմեանց բաժանել. ռամկ. ջէկդէկէ չօ- փէլ։ Նարեկ. 'ի Գոչ. աա։ Իսկ մերթ տարամերժել. կմ՝ տարասահմանել. և կամ տարագրել. ըստ այսմ Նարեկ. ղէ. Տարատրոհեաց 'ի կենաց դրախտէն զկողին պարտակից, ք զաւազ, որ էր կցորդ պարտաւորութե եւայի։

Տարացոյց. ցուցի. իւ. ից. իւք. կմ՝ օք։ ‖ յարացոյց. կամ ապացոյց. կամ գաղափար. կմ՝ օրինակ. կմ՝ ցուցակ. կմ՝ նշան. և կմ՝ ցոյց։ ռամկ. էօրնէկ։ Նարեկ. ժե. խն. ղզ. ղթ։ և Լամբրօն։

Տարափ. ոյ. ով. ոց. ովք. կմ՝ իւ. իւք։ ‖ անձրև յորդ՝ ուժգին տեղացեալ։ ռամկօրէն սաղանախ. ըստ այսմ 'Ի Գիրս ատտին. Այլ է լուսազոյն անձրև, որ մեղմով իջանէ, քան զտարափն՝ որ գայ սաստիկ։ Ըստ այսմ է և 2. Մակ. 10. 36. ուր ասի՝ քան զտեղ քան զտարափ թանձր և արագ 'ի վերուստ 'ի վայր թօթափէին։ Իսկ երբեմն նեղհակաբար նշանակէ զշաղն. կմ՝ զշիթ ու շաղ, ք մանրիկն և նուրբ անձրևոյ՝ կմ՝ ցօղն։ Երգ. 5. 2։

Տարափոխիկ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ Նա՝ որ փոխի 'ի տար աշխարհ. կմ՝ փոխադրի 'ի հեռի երկիր. և կմ՝ գնայ 'ի տարաշխարհ տեղիս։ Իսկ մերթ այն՝ որ փոփոխի առ 'ի անդ. կմ՝ անցանէ յայսմանէ յայն. և ըստ այսմ տարափոխիկ կոչին աւուրքն, որք 'ի միոյ 'ի միւսն յարին. որպիսի է ժամանակն. կմ՝ գոյութիւն։ ռամկ. ֆանիտիւնեա 'Ի Գիրս Սուրբենց։

Տարբեր. ի. իւ. ից. իւք. կմ՝ աց. օք։ ‖ այլազան, կմ՝ զանազան, կմ՝ որիշ. և ընդհանրապէս տարբեր ասի այն իմ, որ ունի զորպիսութիւն, կամ զէութիւն օտար յայլմէ. որով և 'ի նմանէ որոշեալ մեկնի։ ռամկ. պաշգա, կմ՝ պաշգա թիւրլիւ։

Digitized by Google

'Ի Գիրս պիտոյից անյաղթելին ։

Տարբերական. ի. աւ. աց. օք ։ || այն ձայն, որ վերաբերի առ տարբերութիւն, կամ տարբերիչ, կմ որոշական, և կմ տարբերեալ ։ Նիւսէն. 'ի Գոյ. խօսին ։

Տարբերեմ. եցի. եալ. ել ։ (Ներգործ. որոյ կրաւորականն երբեմն վարի իբրև չէզոք.) || տարաբերել, որ այսր և անդր խաղացուցանել, կամ 'ի զանազան կողմն ածել, կմ շրջշրջել, կմ տատանեցուցանել. և կամ թափառեցուցանել ։ ռամկ. տուրին անդին փանել, կմ երերցնել. կմ խաղցնել. Ը այնմ 'ի վարս հարց. ժթ ։ խռովէ յանապատի սակաւ ինչ զտեղի ուխի, և դարձեալ տար բերի. Եւ 'ի Գիրս Շնորհալւոյն ասի. Ոյք 'ի մէջ այլալեզու ազանց տարբերեալք, և որք յիւրաքանչիւր եղերս աշխարհաց ցրուեալք ։ Ը այսմ ևս ասի, տարբերիլ նաւու 'ի յալեաց. ծառոյն 'ի հողմոց, տան 'ի սասանութեց. և այլն ։ Լամբրոն. 'Ի բեւեռս փեղկի ։ Դիրձլ նշնկէ յողդողդել, կմ յեղյեղել. կմ փոփոխել, և կմ այլայլել ։ ռամկ. խախտել ։ ըստ այնմ Լամբրոն. Ըմարմնոյ փոփոխման և միոյն տարբերի, որ փոփոխի, կմ այլայլի ։ Դարձեալ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ տարբերութիւն արկանել 'ի մէջ իրաց, կմ որոշել զմինն 'ի միւսոյն, և կմ զանազանել ։ ռամկ. ջոկել. կմ զատել ընել ։ Կող. 2. 19 ։ Եւ ևս նշանակէ 'ի տար բերել, որ 'ի բացածել, կմ 'ի բաց տանիլ, և կմ հանել. Ը այնմ Նիւսէն. իծ. Զառաստան յուսոյն յանձկութն տարբերեաց խաղաղութի, որ եհան ։

Տարբերութիւն. թեան ։ || տարբերումն, որ այսր անդր բերումն, կմ երերումն, կմ տատանումն, և կմ թափառութի ։ Իսկ մերթ՝ յողդողդումն, կմ յեղյեղումն, կմ փոփոխութի, և կմ այլայլութի ։ Երբեմն և՝ զանազանութի, կմ տարորոշութի. և կմ խտրութի ։ ռամկ. ֆարղ ։ Եփես. 4. 16 ։ Եւ 'ի Լամբրոն. ասի զքնէ. Պահելով անշփոթ զտարբերութի բնութեցն, որ է զզանազանութի երկուց բնութեցն ։ Մերթ ևս՝ այլազանութի, կմ անհամաձայնութի, և կմ անմիաբանութի. ըստ այնմ. Լամբրոն. Առանց ունելոյ զտարբերութի յանձայինն կամաց ։ Դարձեալ ըստ փիլիսոփայից՝ տարբերութիւն կոչի՝ մին 'ի հինգ ձայնիցն պորփիւրի, որ բաժանի յերիս, որ 'ի հասարակն, 'ի յատուկն, և 'ի յատկեղն ։ Նորա՝ յատկապէս 'ի փիլիսոփայից ձայնեալ լինի գլխաւոր տարբերութե, որ է ընդհանուր ինչ, որ ստորոգի զբազմաց տարբերելոց թուով 'ի ներքոյ զինչպիսի. և ըստ այսմ բանականն եդեալ 'ի սահմանի մարդոյ՝ ասի տարբերութի նը. որ և կենդանին սեռ, որք 'ի մի եկեալ բաղկացուցանեն զէութի մարդոյ ։ 'Ի Գիրս պիտոյից անյաղթելին ։

Տարբերումն. րման. մամբ. մանց. մամբք ։ || Նոյն է ընդ վերինս ։ Լամբրոն ։

Տարբուն ։ (Նախդիրիւ հոլովի.) || տարբա-
բնակ. կմ հեռաբնակ ։ ռամկ. հեռու փեղ բնակող ։

Տարեգլուխ. կմ տարեգլուխ. գլխոյ. ով. ոց. օվք ։ || գլուխ, կմ սկիզբն տարւոյ. որ առաջին օր ամին ։ ռամկ. նաւռուզ ։

Տարեկից. կմ տարեկից. կցի. իւ. ից. իւք ։ || կցումն տարւոյ. որ կատարումն, կմ աւարտումն միոյ ամի. և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի՝ յամ ամի 'ի տարեկցին առնել զայս՝ կմ զայն ։

Տարեխ ։ || տե՛ս զՏառեխ ։

Տարեկան. ի. աւ. աց. օք ։ || տարևոր. որ նա՝ որ է միոյ տարւոյ. կմ մի ամ է՝ յորմէ հետէ եղեալ է. և կամ այն ձայն, որ առ մի ամն վերաբերի. ռամկ. մէկ փարման ։ Իսկ մերթ այն, որ լինի յամենայն տարւոջ. կմ յիւրաքանչիւրում ամի 'ի սահմանեալ ժամանակի. և Ը այսմ ասի՝ տարեկան չուառորութի. պատարագամ. հացմ ։ և այլն ։ ռամկ. եըլլըգ ։ Խորէն. բ. գլ. 84 ։ և 'ի Գիրս պիտոյից անյաղթելին ։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ սովոր տօնն, կմ խնճոյքն, և կմ հանդէսն, զոր ամ Ը ամէ կատարեն ցլն ծնթ 'ի սահմանեալ ժամանակի. զոր ոմանք 'ի Նորոց կոչեն տարեդարձական տօն ։ որպիսիք էին առ հրէայս տօնքն պասեքին. տաղաւարահարաց. պէնդէկոստէին. և այլոց նմանեաց. յորմէ առեալ առ հասարակ ձայն տօնախմբութիւնք տարեկան կոչին. թէ կատարեսցեն զնա ամի ամի. թէ ամսոյ ամսոյ. և թէ այլազգ ։ 1. Մակ. Գ. 48 ։ և 4. 59 ։ և 7. 48 ։ Սաղ. 80. 4 ։ Ղևտ. 1. 4 ։ վոյ և յոբելեանն, որ հանդէս ամին թողութե, որ յիսներորդ տարւոջ միանգամ կատարիւր, կոչեցաւ տարեկին ։ Ղևտ. 25. 11 ։ Ղուկ. 4. 19 ։ Եւ ևս՝ տարեկան կոչի հանդիսաւոր ամն. և կամ ընդունելի տարին. որ հանդիպի ումեք 'ի կեանս իւր ։ Աղաւ. 2. 19 ։ Եսայ. 34. 8 ։

Տարեզան ։ || տե՛ս զՏառաղան ։

Տարեմուտ. մտի. իւ. ից. իւք. կմ օք ։ || մուտք տարւոյ. որով նշանակի սկիզբն կմ առաջին օրն, յորում մտանեմք 'ի սարին. ոմն և օրն, յորում մտանեմք 'ի նոր ամիս, կոչի ամսամուտ ։

Տարերական ։ || տե՛ս զՏարրական ։ Նար. ղզ ։

Տարերգող. ողի. իւ. աց. օք ։ || տարաձայն երգող. կմ անհամաձայն յերգս, և յայլ իրս. որոյ ներհակն կոչի՝ զուգերգող. 'Ի Գիրս պիտոյից անյաղթելին ։

Տարեցոյց. ցուցի. իւ. ից. իւք ։ || ցուցակ տարւոյ. որ գիր տոմարական, կմ աստղաբաշխական, որ ցուցանէ զմուտս և զելս և զշրջանս ամսոց, կմ ձայնէ զմասանց իւրաքանչիւր տարւոյ. ոմն և փոքրն՝ որ գիրք պարունակեն տօնից ցուցանէ, կոչի տօնացոյց ։

Տարևոր. ի. աւ. աց. օք ։ || Նա՝ որ է միոյ տարւոյ. կմ դեռ մի ամ է անցեալ՝ յորմէ հետէ ծնեալ է, կմ եղեալ. և ըստ այսմ ասի՝ մանուկ, կմ գառն տարևոր. որթ. կմ ոչխար տարևոր ։ ռամկ. մէկ փարման ։ Ելից. 12. 5 և 29. 38 ։ Եզեկ. 46. 13 ։ Միք.

6. 6: Այնպէս և սաւուղ կոչեցաւ որդի տարեոր 'ի թագաւորելն իւրում, իբր թէ միոյ տարւոյ՝ ըստ որում մի ամ անցեալ էր յառաջին օծութենէն, յորժամ յետ հալածանացն նատայ ամենայնիւ սկսաւ կրկնակի օծութեամբ հաստատել թագաւորել 'ի վերայ ամ իլի. 1. Թագ. 13. 1: և 11. 14. և 15: Իրք. տարեոր կոչի այն՝ որ ծնի 'ի միում ամի. կմ միամ անցեալ է 'ի ծննդենէն. և ըստ այսմ սալ՝ տարեոր տառապանք. վաստակք. քրտունք. և այլն: Ոսկ. 1. հռովմ. Ժ:

Տարժանաբար: || տե՛ս զՏաժանաբար:

Տարժանագոյն: || տե՛ս զՏաժանագոյն:

Տարժանակոծ: || տե՛ս զՏաժանակոծ:

Տարժանատեսիլ: || տե՛ս զՏաժանատեսիլ:

Տարժանաւոր: || տե՛ս զՏաժանաւոր:

Տարժանելի: || տե՛ս զՏաժանելի: Գրեգոր. ածաբանին:

Տարժանեցուցանեմ: || տե՛ս զՏաժանեցուցանեմ:

Տարժանիմ: || Նոյն է ընդ բայն տաժանիլ. որպէս տարժանելին ընդ բային տաժանելի: տե՛ս 'ի մեկնութեն, ը. տառին:

Տարժանումն: || տե՛ս զՏաժանումն:

Տարի. տարւոյ. 'ի տարւոջէ, կմ 'ի տարւոյ. 'ի տարւոջ. եաց. եօք: || ամ, որ է շրջան ընթացից արեգական ընդ երկոտասան կենդանակերպսն. և ասացաւ տարի. իբր թէ տանի. վն զի կրէ յինքեան զամիս 12. զշաբաթս 52. և զմի օր. և զաւուրս, 365. և ժամս իբրու վեց: այլ և շարունակ հոսմամբ մաշեալ 'ի բաց տանի զկեանս կենդանեաց: ռամկօր. եա՛ փարի: Ծննդ. 1. 14: և 17. 21: Մար. 3. 10: Եւ երբեմն վարի սա կրկնելով այսպէս. 'ի տարւոջէ 'ի տարի. կմ տարւոջէ 'ի տարի. և նշանակէ 'ի միոյ ամէ մինչև 'ի միւսն. կմ յամէն միանգամ: ռամկ. փարըն փարի. կմ փարին անգամ մը: 1. Մակ. 4. 59: և 3. Մակ. 1. 7:

Տարմ. ի. իմ. ից. իւք: կմ ոյ. ով. ոց. ովք: || սարեակ. որ է թռչուն ինչ փոքր՝ սատակիչ մարախոյ, որ և ըստ բնածին բարուցն շրջի երամովին, և իբր անհամար բազմութեամբ: ռամկ. սըղըրճըխ: ըստ այնմ, Շնորհալին, յողբոյն եդեսիոյ:

Իսկ զմարախն յոգներամ,
ուտէ հալէ տարմին բերան:

Եւ 'ի բազմութենէ սարեկաց առեալ երբեմն նշանակէ առհասարակ երամք ամ թռչնոց. և ըստ այսմ սալ՝ տարմ հաւուց. կամ կռնկաց: ձայլից. շահաճանճից. և այլն: Նար. կղ: և 'ի Գիրս Գրիգորի աստուածաբանին: և Յայսմաւուրսն: իսկ մերթ ա՛ և խցեջոկք, կմ խումբք կենդանեաց՝ թէ բանականք իցեն, և թէ անբանք: ռամկ. սիւրիւ: Յայսմաւուրսն:

Տարմաբար. (մակբայ. որակական.) || իբրև զտարմ. կմ հանգոյն սարեկաց, որք գաղամբաբար յարձակին 'ի կոտորել զմարախս: Եւ կմ երամովին. կմ խմբովին. կմ ժողովօրէն. և ըստ այսմ սալ՝ տարմաբար յանկարծակի 'ի վն յարձակիլ. և կմ վաղվաղակի գալ կուտիլ տարմաբար. և այլն: ռամկ. սըղըրճըխ գիպի. կմ սիւրիւ իլէ: 'ի հին տպագիրս:

Տարորոշ. ի. իմ. ից. իւք: || 'ի տար որոշեալ. կամ 'ի բաց զատեալ. կմ 'ի միմեանց անջատեալ: և ըստ այսմ 'ի փիլիսոփայից տարորոշ կոչի քանակն, որոյ մասունքն են 'ի միմեանց որոշեալք՝ ոչ ունելով ընդ մէջ զշաղկապ ինչ. որպէս է թիւն: 'ի Գիրս պորփիւրի անյաղթին:

Տարորոշաբար: (մակբայ որակական.) || տարորոշութեամբ. կմ անջատմամբ:

Տարորոշեմ. եցի. եա՛. եալ: (ներգործ.) || 'ի բաց որոշել. կմ 'ի միմեանց զատանել. կմ անջատել. կմ որոշել. և կմ զանազանել: ռամկ. այրը այրը ...: Յիշոց: և Լամբր:

Տարորոշութիւն. թեան: || տարորոշ գոլն, կմ որոշումն 'ի միմեանց, կմ անջատումն, և կմ զորոշումն:

Տարուբեր. ի. իմ. աց. օք: || տարաբերումն, կմ տատանումն, և կմ երերումն. և ըստ այսմ սալ, տարուբերք ալեաց, կմ նաւաց. և այլն: Իսկ մերթ տարաբերեալ. կմ տատանեալ, կմ երերեալ, և կմ տարաբերական. և ըստ այսմ սալ՝ տարուբեր ալիք, կամ երթևեկութիւն, և այլն: Աշխ. և 'ի հին տպագիրս: Երբեմն և տարաբերող, կմ տատանեցուցանող. Դարձեալ նշանակէ՝ երթևեկք պատգամաց. կամ երթևեկութիւն պատգամաւորաց. և կմ պատգամաւորութիւն. ըստ այնմ 2. Մակ. 14. 20. Իբրև բազում տարուբերք, և խորհուրդ 'ի մէջ լինէին: Եւ 'ի հին տպագիրս ասի, Անդ առաջ դեսպանք զինեցեալ պանդուխտ տարուբերս առնէին: Դարձեալ մասնաւորապէս տարուբեր կոչի երթևեկութիւն նաւուց, վաճառաց, կմ վաճառականաց, և նմանեաց. և ըստ այսմ նաւահանգիստ ծովու կոչիւր, տուն տարուբերից: Դարձեալ նշանակէ՝ տանող և բերող իրիք. և ըստ այսմ պատգամաւորքն, կմ միջնորդքն՝ որք զպատգամս 'ի միոյ 'ի միւսն տարուբերեն՝ տարուբերք ասին. ըստ այնմ 'ի Գիրս Ստեփ. Ասող.: Որք ընդ տէր և ընդ մարդիկ մն անանց կենացն տարուբերք են:

Տարուբերեմ. եցի. եա՛. եալ: (ներգործ.) || տարաբերել, կմ տատանեցուցանել. կմ թափառեցուցանել, և կմ այսր անդր ջեցուցանել: ռամկօր. այրը անդըր փանիլ. Ոսկ. 2. հռովմ. Ը. և 'ի հին տպագիրս: Իսկ մերթ շրջշրջել, կմ յեղյեղել. կմ յաճախ կրկնել, և կմ միշտ 'ի մէջ բերել: ռամկօր. ... ըստ այնմ Ոսկ. 2. հռովմ. ԺԶ. Յամ աւուրս զնշանն տարուբերէ: Եւ 1. հռովմ. ԼԳ. ասի. Յորժամ տաներ առակաւոր բանիւն՝ տարուբերեալ 'ի բազմաց զբանն., զի յիշեցուցանիցէ ըն բանն 'ի բազմաց յեղյեղեալ, կմ միշտ 'ի մէջ բերեալ: Դրժ. նշնկէ՝ տարուբերս առնել. կմ միշտ տանել և բերել. և կմ պատգամաւորել:

Տարտամ. ի. աւ. այ. օք: ‖ շուարեալ, կմ պաշարեալ 'ի տարակուսանաց, որով ոք լուծեալ և լքեալ անճարանայ 'ի գտանել զելս իրաց, և իբր թէ կապին ձեռք նր. ռամկ. անճրկած: Եւ յայսմանէ առեալ, նշանակէ՝ դանդաղկոտ, կմ վեհերոտ, կմ հեղգ, կմ պղերգ, և կմ թմրեալ 'ի գործել. ռամկ. բէնտպէլ. Ոսկէ. 1. հատ. ժը. և լբ: և Լամբրոն: Իսկ 'ի Նարէկ. լթ. ուր ասի՝ տարտամ տագնապի տարակուսանաց. առեալ լինի փոխանակ տարտամութե, ք անճրկութիւն:

Տարտամագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: ‖ առաւել տարտամ, ք շուարեալ. ռամկօր. խէւթ անճրկած: Իսկ մերթ՝ առաւել վեհերոտ, կմ յոյժ դանդաղկոտ, կմ յուլագոյն, և կմ հեղգագոյն. 'ի Գէրտ Գրէտոէ թծաբանին:

Տարտամական. ի. աւ. այ. օք: ‖ այն ամ, որ վերաբերի առ տարտամութիւն, կամ տարտամեալ, կմ շուարեալ, կմ յուլացեալ, և կմ հեղգացեալ. ըստ այնմ. Նարէկ. լի: Տնանկս տարտամական, և անգործական:

Տարտամեցուցանեմ. եցուցի. եցո. անել: (անցող.) ‖ շուարեցուցանել. կմ պաշարել տարակուսանօք. որով լինի ոք անճարակ 'ի գործս: ռամկօր. անճրկեցնել: Իսկ մերթ՝ վեհերոտ առնել. կմ յուլացուցանել. և կմ հեղգացուցանել: ռամկ. բէնտպէլցնել. կմ էհմալ ընել տալ:

Տարտամիմ. եցայ. եայ. իլ: (ձայնակր.) ‖ շուարիլ. կմ պաշարիլ 'ի տարակուսանաց. կմ անճարակ լինիլ: ռամկ. անճրկիլ: Եւ մերթ՝ ցնորիլ. կմ թմրիլ միտօք. կմ ծանրանալ զգայութք. որպ հանդիպի ծերոց: ռամկօր. խօֆիլ. ըստ այնմ 'ի Հար. հարց. ք. Իսկ ես 'ի ծերութե տարտամեալ մոռացայ զպատկեր աճուրն: Դարձեալ՝ նշանակէ դանդաղկոտիլ. կմ վեհերիլ. կամ պղերգանալ. և կմ հեղգալ: ռամկ. բէնտպէլնալ. կմ էհմալ ընել:

Տարտամութիւն. թեան: ‖ շուարումն, կամ պաշարումն 'ի տարակուսանաց. կմ անճարակութիւն, որով ոք լքեալ և ողորմելի լինի 'ի գտանել զելս իրաց, կմ 'ի վճարել զգործ ինչ: ռամկ. անճրկութիւն: Նարէկ. լդ: և Շնորհալին: Եւ յայսմանէ առեալ նշանակէ՝ թմրութիւն 'ի գործել զինչ. կմ դանդաղկոտութի. կմ վեհերոտութի. և կմ պղերգութի. ռամկ. բէնտպէլլըք. կմ էհմալ: Նարէկ. կե: Լամբրոն: և Գրիգոր Տղաբան:

Տարտարոս. ի. աւ. այ. օք: ‖ Է բառ յունական, որ 'ի բարբառս յունաց ստուգաբանի՝ բազմավրդով. կմ ցրտատարաւոր: Այլ՝ նշանակէն սոսկալի անդունդք դժոխոց. կմ սանդարամետք. կմ վիհ. և կմ անդնդային խորխորատ: Յոբ. 40. 15: Աղոթ. 30. 16: 2. Պետ. 2. 4:

Տարր. տարեր. 'ի տարրէ. երբ. երց. կմ երաց. երբք. կմ երօք: ‖ է պարզ մարմին՝ սկիզբն բաղկացութե նիւթական և ապականացու էակաց, յոր և իբրև յառաջին սկիզբն լուծանին ամ մարմնաւորք՝ յապականիլն իւրեանց: Եւ են այսպիսի մարմինք քառեակ, ք հուր. օդ. ջուր. և հող: 'Ի ծամագիրս: Դարձեալ. դնի փոխանակ սկզբան. և ըստ այսմ Կողոս. 2. 8. տարերք աշխարհի կոչին սկզբունք աշխարհական մակացութեց և իմաստասիրութեց՝ ուսուցեալք յաղանդաւոր փիլիսոփայից: Սոյնպէս և Գաղ. 4. 3. և 9. տարերք անուանին հրէական խորութիւնք աւուրց, ամսոց, և ժամանակաց, և պէսպէս արարողութիւնք մովսէսեան օրինաց, ք որում էին իբրև զսկզբունս այբուբենից նկատմամբ նոր օրինաց: Դարձեալ, նշանակէ տարրեղէն էակ. կմ ոև իցէ նիւթական իր. ք այնմ Նարէկ. կթ. Զոր 'ի փոքունց տարրէ անարգէ զմեծնէ ուսանել: ըստ այսմ յաճախակի 'ի գրեանս Լամբրոնացւոյն՝ տարր յորջորջին ճաշակելի իրք. կմ մսեղէն. կմ քարինք. փայտք. նաև շինուածք, և այլն: Դարձեալ, տարրական էակութի. կմ գոյացութի. կմ նիւթականութի: և ք այսմ ասի տարր արարածոց կամ գոյից. Նարէկ. ձբ. և զդ: ըստ այսմ իմանի և խա. ուր ասի. 'ի տարր գոյից, և յեզր ծագաց աշխարհի, ք ես դու յէակութե գոյից, և յամ ոլորտս տիեզերաց: Եւ յայսմանէ առեալ՝ տարր անուանի գոյութի ժամանակի, որ է ներկայն՝ կայացեալ անբաժանելի կէտիւ. որ է իբր թէ անգոյ. ք այնմ Նարէկ. ծե. Տարր ժամանակիս յանէից. անցեալն անյայտ, և ապառնին կարծողական: ըստ այսմ է և 'ի խդ: Դարձեալ՝ էութի. կմ յատկութի. կմ հանգամանք. կմ որպիսութի, և կմ կերպարան. ըստ այնմ Աճգար. Եւ տարր մրգոյն 'ի նմանէ որոշ. ք էութի. կմ կերպարանն: և 'ի Նարէկ. ղէ. ասի, Զտարր արկածից մահու երկիւղին, ք զհանգամանս: Դարձեալ. տարր կոչին ամ նիւթք. կմ հիւթք. և ըստ այսմ ասի՝ տարր մարմնոյ. կմ ապականացու. գործեաց. ըմպելեաց. և այլն: Լամբրոն: Եւ ևս՝ տարր յորջորջին արտաքրութիւնք. կամ բերք. և կամ ծնունդք. ըստ այնմ Լամբրոն. Անուամբ այսուհետև զանշնչից տարրն՝ նիւթ զգեստուց, ք զբերս բուսոց: Դարձեալ՝ վարի սա իբրև զմասնիկ ածանցականակերտ. զոր տեսցես 'ի բառն ընդարձակատարր:

Տարրական. ի. աւ. այ. օք: ‖ այն ամ, որ վերաբերի առ տարերս. կմ բաղկացեալ 'ի տարերաց. կմ տարրեղէն. և կմ նիւթական: Աճգար:

Տարրանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդմիջ.) ‖ տարր լինիլ. կմ 'ի տարր փոխարկիլ: Իսկ մերթ էանալ. կմ գոյանալ. և կմ ներգործիլ. ըստ այնմ Յո[illegible]. բոպէից քառից տարերք, որ տարրացան: Դարձեալ. նշանակէ բնաւորիլ. կամ արմատանալ. կմ միախառնիլ. կմ միակցիլ. և կմ միա-

Digitized by Google

նալ. և ըստ այսմ սաստ. տարրանալ ան-
գամոց 'ի գլուխն, սաստ 'ի ծառն, զօրու-
թե 'ի մարմինն, կենդանոյ 'ի հանդերձս, սի-
րելւոյ 'ի սիրեցեալն, կմ մարդոյ 'ի հան-
դէս բարեպաշտութե. և այլն: Լամբր.:
Մերթ ևս՝ մխել. կմ ընդմտանել. կմ
թափանցել. և կմ թաղել 'ի խորս. ռամկ.
ծածուկ մտնել. կամ ներկերն ըլլալ. և կմ մէջը
թաղուիլ: և ըստ այսմ սաստ. տարրանալ 'ի
խորս, 'ի ներքս 'ի սիրտ. կմ 'ի մարմին իրիք.
և այլն: 'Ի Գիրս Գրիգ. տղթ.:

Տարրապաշտ. ի. իւ. աց. կմ ից. օք: || պաշ-
տօղ տարերաց. կմ տարրեղէն իրաց. որ-
պիսիք էին կռապաշտք:

Տարրապէս: (մակբայ որակական.) || իբ-
րև զտարր. կմ հանգոյն տարեր: Յճ ոբէի:

Տարրացուցանեմ. ացուցի. ացո. անել: (ան-
ցող.) || 'ի տարր փոխարկել. կմ 'ի տա-
րերս լուծանել: Իսկ մերթ՝ էացուցա-
նել. կմ գոյացուցանել. և կմ հաստատել
զէակ ինչ: Դարձեալ՝ բնաւորել. կամ
արմատացուցանել. կմ բաղակցել. կամ
միացուցանել. և կմ միաւորել. և ը այսմ
սաստ 'ի ճառս ինչ. զանոնաւոր ժողովել է, և
տարրացուցեալ 'ի միասին: Մերթ ևս՝
նշանակէ տալ իմիք մխել, կմ ընդմտա-
նել. կմ թափանցեցուցանել. և կմ թա-
ղել 'ի խորս. ռամկ. ինչվան ծածուկ մտնել.
կմ ներկերն ընել. և կմ մէջը թաղել:

Տարրաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զտարր.
կմ տարրական. և կմ տարրեղէն: Աճգոր.:

Տարրեղէն. ղինի. աւ. աց. օք: || այն ամ.
որոյ նիւթն է տարր. կմ որ եղեալ է 'ի
տարերաց. և կմ նիւթական: Աճգոր. և
'Ի Շարականս:

Տարրեմ. եցի. եա. ել: (զօրութե անցող.)
|| տե՛ս զՏարրացուցանել:

Տարրիչ. րչի. աւ. աց. օք: || տարրացուցիչ.
ք՛ 'ի տարր փոխարկող: Իսկ մերթ՝ էա-
ցուցիչ. կմ գոյացուցիչ. և կմ հաստիչ.
ըստ այնմ Նարեկ. ձգ. Երևեցուցիչ երե-
ւոյթի, տարրիչ խաւարի: Դարձեալ բնա-
ւորիչ. կմ արմատացուցիչ. և կմ միաւո-
րիչ. Իսկ մերթ՝ մխիչ. կմ թափանցե-
ցուցիչ. և կմ 'ի խորս թաղօղ: ռամկօր.
ծածուկ մտնօղ. կմ ներկերն ընօղ. և կամ
մէջը թաղօղ:

Տարրիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակր.) || տե՛ս
զՏարրանալ:

Տարրութի. թե: || տարրական բնութի.
իսկ մերթ՝ էակութի, կմ գոյութի, և
կմ էութի. ըստ այնմ Նարեկ. ղգ. Աստղ
ամենահնարիչ երկնակշիռ տարրութեց, ք եր-
կուց հակակաց էակութեց, ոչ՝ ամառային
և ձմեռային. տուընջեան և գիշերոյ, ցր-
տոյ և տօթոյ. և այլոց նմանեաց. որոց
պատճառն է աստղն. ք արեգակն: տե՛ս
և 'ի բառն երկնակշիռ: Դարձեալ նշանակէ՝
տարրումն, զոր տեսցես զկնի:

Տարրումն. րման. մամբ. մանց. մամբք: ||
'ի տարր փոխարկումն. կմ էացումն. և
կմ գոյութի: Մերթ ևս բնաւորումն, կմ
արմատանալն յիմիք. կմ միակցութի, կմ
զուգախառնութի, կմ միաբանութի, և
կմ միաւորութի: 'Ի Նին ԺԵրոյին: Երբեմն
ևս՝ մխումն. կմ թափանցումն. և կմ 'ի
խորս թաղումն:

Տարփալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || տենչալի,
կմ ըղձալի, կմ ցանկալի, և կմ փափաքե-
լի: Նարեկ. 'Ի գով. խաչ:

Տարփածու. ուի. աւ. աց. օք: || տարփա-
ցօղ. կմ ցանկացօղ. և ըստ այսմ տար-
փածու կոչի սեղեխն, կմ հոմանին: ռամկ.
սիրօղը: Իսկ մերթ՝ տարփալի, ք նա՛ ո-
րում ոք տարփիայ վաւաշ տարփանօք, կմ
սիրահարեալ է ընդ նմա: ըստ այնմ Խս-
րէն. ա. պր. 14. Խնդրել 'ի մէջ գեղեկանցն
անկելոց զըղձալին իւր, և զտարփածուն:

Տարփամ. ացայ. ա. կմ ացիր. ալ: (ընդ.մէջ.)
տենչալ, կմ բաղձալ, կմ ցանկալ, կամ
ըղձալ, և կմ փափագել: 'Ի Շարականս:

Տարփանք. անաց. օք: (անեզական.) || տեն-
չանք, կմ բաղձանք, կմ ցանկութի. և կմ
փափաքք: Խսրէն. ա. պր. 31: Նարեկ. ժ. ղէ:

Տարփաւոր. ի. աւ. աց. օք: || նոյն է ընդ
բառիս տարփածու: Խսր. բ. պր. 13. և 60:

Տարփեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || տե՛ս
զՏարփալ:

Տարփողեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || առ-
բաձայն փողել, ք այլազան բարբառով
աղաղակել, կմ այլամիտ բանս քարոզել, և կմ
զօտար ինչ բարբառելով աւետարանել.
ըստ այնմ 'ի Շարականս: Եւ տեսեալ զք
բովքէն վերանասեալ 'ի վիմին տարփողե-
լով սրբուհւոյն. վն զի մագդաղենացւոյն
որ զքո ընդ մեռեալս խնդրէր, նա գո-
չելով ասէր, չէ աստ, այլ յարեաւ: Բայց
աստէն 'ի տպագրեալ շարականս գնի
տայր փողելով, որ է վրիպումն, ոչ յայտ
է 'ի ձեռագրաց, յորս յայտնապէս գրի
տարփողելով:

Տարփութի. թեան: || տե՛ս զՏարփանք:
Խսրէն. բ. պր. 85:

Տարփումն. փման. մամբ. մանց. մամբք: ||
տե՛ս զՏարփանք: Նարեկ. 'Ի գով. խաչ: Յճ
ոբէի: և Լամբր.:

Տարքուն: || տե՛ս զՏքուն:

Տարօղ. ողի. իւ. աց. օք: || տանօղ. կամ
կրօղ. և կամ բարձօղ: Նարեկ. 'Ի գովէսս
խաչին:

Տարօրինակ. ի. աւ. աց. օք: || անօրինակ.
կմ աննման, կմ անզուգական. ը այնմ,
Նարեկ. զթ. Անունակն նիւթոյ յանցանաց
տարօրինակն մարմնաւորաց:

Տաճարեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ամ-
փոփել, կմ հաւաքել, կմ ժողովել, և կմ
առ իւրն ձգել: ռամկ. ժողվել. ըստ այնմ
Լամբրօն. Իբր այնքն ամփոփեալք յաւուրն ան-
քն տաճարելն: և 'ի հին պատմագիրս, ամ.
և 'ի մի փարախ ուղղափառ եկեղեցւոյ տա-
ճարեցին. ք հաւաքեցին:

Տաճիկ. տաճկի. աւ. աց. օք: || է նշանա-
ւոր ազգ ինչ, որ այլով անուամբ կոչի սառ-
մնարան, կմ կիթառ. զորոց. առաջս 'ի

տեղիս բերեանց: 3. Թագ. 10. 12: 1. Մակ. 3. 45: Դան. 3. 5:

Տափ. ի. իւ. իւց. իւք: || տափարակ գետին, կամ դաշտ. 'ի հին տպագրիր: 'ի մեանէ ծագի բառս՝ տափան, և անուն տափակողմն:

Տափակաքիթ: (Նախադրիւ հոլովի.) || Նա՝ որոյ քիթն է տափարակ, և իբր թէ 'ի վայր ճնշեալ, որով դէմք մարդոյն երևի տգեղ: ռամկ. պաթով տըթ ունող: Խորէն. Բ. գլ. 7: և յաշխարհագր:

Տափակողմն. գման. մանը. մանց. մամբք: || կողմն տափից, կամ տափարակ վայրաց. և ըստ այսմ տափակողմն կոչին կողմանք, կամ տեղիք դաշտայինք: տաճկ. օվայ: 1. Մակ. 3. 40: և 5. 52:

Տափան. ի. աւ. աց. օք: || ցաքան. այսինքն է գործի ինչ երկրագործաց, որոյ են երկու տեսակք. մինն է մեծ կազմեցեալ գերանաձև 'ի տասնէար փայտէ, և 'ի ներքուստ իբրև զարմուխ տատամնաւորեալ երկաթի ժանեօք, յորոց և ոմանք ունին յերկուսին կողմունս երկայնեալ թևս 'ի փայտէ. զորոց զմիջոցսն լնուն խառնովք. փշալից: Արդ՝ զայս ածեալ 'ի վերայ հերկեալ և սերմանեալ անդաց՝ վարեն եզամբք իբրև զսարոյս. որ մանրեալ զկոշտսն հարթ հաւասար տափարակէ զհերկեն՝ անդաստանն: Իսկ միւս տեսակն է փոքր՝ շինեալ իբրև զքաց երկայն մեղեխաւ. որոյ 'ի սաստին ծայրն հաստատեալ կայ փայտ ինչ տափարակ իբրև զմեծ և զլայն թաթ. սովառեալ հարկանելով տափարակեն զսերմանեալ հողս պարտիզաց: ռամկ. եւս փաճան:

Տափանեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || տափանաւ հարթել զերեսս երկրի սերմանեցելոյ: ռամկ. փաճնել:

Տափարակ. ի. աւ. աց. օք: || հարթաձև. կամ հարթ հաւասար. և կամ այն, որ ոչ է ուռուցեալ, կամ ոչ է գնդակացեալ. այլ ունի զերեսս մակերևակս. որպիսիք են տախտակք. կամ դաշտային տեղիք: ռամկ. պաթով: Ղուկ. 6. 17: Իսկ գոյականաբար առեալ նշանակէ հարթ տեղի. կամ դաշտավայրն. և կամ դաշտ. տաճկեր. օվայ. ըստ այնմ Խորէն. Բ. գլ. 6. Գումն զերկուս տափարականն անտառախիտս հանդերձ լերամբքն կազմելով: Եւ 'ի հին տպագրիս. տափ. Գնաց 'ի հաշտենից տափարակն: ըստ այսմ է և 1. Թագ. 17. 20. զորմէ տեսցես և 'ի բառարանի յատուկ անուանց:

Տափարակեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || տափարակ առնել. կամ հարթել: ռամկ. օր. պաթլըշնել:

Տաք: (Նախադրիւ հոլովի.) || Ջերմ, կամ ջեռուցեալ. և այս վարի յաշխարհաբառ լեզուով. զոր ոմանք ուրեք ուրեք 'ի գործ ածեն նաև 'ի բարբառս գրոց. ըստ այնմ Խորէն. Գ. գլ. 37. Մինչդեռ շամփուրն տաքն էր իբրև զհուր, եդ 'ի գլուխն մեհրուժանայ:

Տաքութիւն. թեան: || Ջերմութիւն. կամ տապ. ը այնմ Ոսկ. 1. Կորն. ...: Ջերմն յերկար, և տաքութիւն անչափ:

Տաքսիմատ. ի. իւ. իւց. իւք: կամ աց. օք: || պաքսիմատ, որ է պէքսիմէթ. որ յաճախ 'ի գործ ածի 'ի Վարս հարց. Ժ՞Դ. խա: Բայց երևի թէ գրելն զսա տաքսիմատ 'ի սխալմանէ աղաւաղութենէ եղեալ. զի է սա պաքսիմատ բառն. յոր փոխանակ տառին, պ, ապրգեալ է, տ. որպէս է և բառս՝ խոզքորակ. որ ուրեք ուրեք գրի խոչքորակ:

ՏԳ

Տգեղ. ի. իւ. իւց. իւք: կամ աց. օք: || զուրկ 'ի գեղոյ. կամ գարշելի տեսլեամբ. և կամ զազրատեսիլ: ռամկ. չիրքին: Ծննդ. 41. 27: Առակ. 11. 25: Իսկ մերթ՝ գարշ. կամ զեր. կամ աղտեղի. և կամ վատթար. ռամկ. գէշ. կամ ճոնգրա: Եփես. 4. 29:

Տգեղագոյն. գունի. իւ. իւց. իւք: || առաւել տգեղ. կամ զազրագոյն տեսլեամբ: Խորէն. Գ. գլ. 23:

Տգեղանամ. ացայ. ացիր. աւ: (ընդմիջ.) || տգեղ լինել. կամ պակասիլ 'ի գեղոյ. կամ գարշելի լինիլ տեսլեամբ. կամ զազրանալ. և կամ աղտեղանալ: ռամկ. չիրքիննալ. կամ գէշնալ: Յոբ որդի:

Տգեղութիւն. թեան: || տգեղ գոյն, կամ զըկումն 'ի գեղոյ. կամ գարշութիւն տեսլեան. կամ զազրութիւն. և կամ աղտեղութիւն:

Տգեղծ: (Նախադրիւ հոլովի.) || տխեղծ. կամ յոյժ տգեղ. կամ զազիր. և կամ գարշ: ըստ այնմ 'ի Վարս հարց. Ի՞Ը. Զոր ինձ առեալ զնմ տգեղծ է:

Տգէտ. տգիտի. իւ. աց. օք: || զուրկ 'ի գիտութենէ. կամ անգէտ. կամ տխմար: Գործ. 4. 13: Հռոմ. 1. 13: և 11. 25:

Տգիտաբար: (Մակբայ որակական.) || որ գիտութեամբ. կամ անգիտութեամբ. և կամ տխմարաբար:

Տգիտաբարոյ. ի. իւ. իւց. իւք: || ունող ըզ բարս սիրողս տգիտութեան. կամ որ զգածել է անգիտութեամբ. և կամ տգէտ և տխմար: 'ի Գիրս Մեծին խորհրդոց:

Տգիտանամ. ացայ. ացիր. նալ: (ընդմիջ.) || տգէտ լինել. կամ անգիտանալ. և կամ տխմարանալ: 2. Մնաց. 16. 9:

Տգիտանք. անաց. օք: (անեզական.) || տես 'ի ներքոյ զՏգիտութիւն. Կիւրղի եղծ. Է:

Տգիտութիւն. թեան: || անգիտութիւն. կամ պակասութիւն գիտութեան. և կամ տխմարութիւն: Եփես. 4. 18:

ՏԵ

Տեառնագաւառ: (Նախադրիւ հոլովի.) || գաւառ տեառն. կամ այն՝ որ լինի 'ի գաւառեան տեառն. և ըստ այսմ փողն, որ հարկանի 'ի գաւառեան քննութեան 'ի գաւառաւան, տեառնագաւառ կոչի: Ը այնմ Աշխարհ. Դրիցեն 'ի սիրտս տեառն երկրի սպառել տեառնագաւառ փողոյն:

Տեառնագիր. գրի. իւ. աց. օք։ || գիր. կմ նկար տն. և ըստ այսմ խաչանիշ կնիքն, զոր 'ի խաչակնքելն գրոշմեմք 'ի դէմս մեր, կմ 'ի վր այլոց իրաց. տնագիր կոչի. ը որում է նկարագրութիւն նշանի տն մերոյ յի քի. յորմէ և սովորութիւն եղև զխաչակնքելն կոչել տնագրել. ոչ տեսցես զկնի։ Իսկ մերթ տնագրական. կմ տնագրեալ. և կմ խաչակնքեալ. ըստ այնմ Նոննի. ղէ։ Չգայական գիմօք սքօղելովք. և տնագիր երեսաց մեր գեղովք։

Տեառնագրական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ծմ, որ լինի տնագրելով. կամ խաչակնքելով։

Տեառնագրեմ. եցի. եա՛. ել։ (. Ներգործ.) || առնել զնշան խաչին 'ի վր իրիք. կամ խաչակնքել. և կմ խաչակնքելով օրհնել. և ըստ այսմ ասի՛ տնագրել զդէմս. կմ զյարկս. կմ տնագրել զջուր. կամ զան դաստան. որ լինի խաչիւ և աւետարանաւ. և այլն. Նոննի. ժը. և ղէ։ Եւ 'ի Վարուց. ը. ասի. Եւ տնագրէի զնշան խաչին 'ի վր երեսաց իմոց։ Բայց ոմանք 'ի նորոց գնեն զսա փոխանակ բառիս՝ նուիրել. կմ ընծայել. և կամ մատուցանել։ տե՛ս զստուգաբանութիւն սորա 'ի բառն տնագիր։

Տեառնագրութիւն. թեան։ || դրոշմելն զխմ նշանաւ խաչին. կմ խաչակնքումն. և կմ օրհնութիւն իրիք հանդերձ խաչակնքելով։ Նոննի. ղծ. և ղէ։

Տեառնակողմն. ղման. ման. մանք. մանց. մամբք։ || տիրական, կմ ծծային կողմն. կմ այն ծմ, որ վերաբերի առ ծծ, կմ պատկանի ծծային պաշտամանց, և օրինաց. և ըստ այսմ անհնազանդութբ գնալն ընդ ծյ. կմ ընդ պատուիրանաց նր, աւ սի՛ խեռութբ վարել 'ի տնակողմն, կամ 'ի տնակողմն կոյս, որ է նոյն. զի կոյս բառս՝ յաւելեալ լինի առ 'ի զարդ. ոչ և յայլուր փոխանակ ասելոյ՝ ծծակողմն. ա սի՝ ծծակողմն կոյս։ 2. Օրին. 9. 7. ը այսմ է և 'ի 24. ուր ասի. Հեստեալ կայիք 'ի տնակողմանն։

Տեառնանման. (Նախդրիւ հոլովի.) || նը ման տն, կմ այն՝ որ վերաբերի առ տրն մեր յս քս. որպիսի է խաչն նր։ Աճգամ։

Տեառնընդառաջ. ի. իւ. || է հանդէս քա ռասնօրեայ գալստեան տն 'ի տաճարն. և ասացեալ տեառնընդառաջ, ըստ որում յայսմ աւուր սիմէօն ծերունին ազդեցու թբ հոգւոյն սրբյ ել ընդ առաջ տն, և ըն կալեալ զնա 'ի գիրկս իւր՝ օրհնեաց զծծ։ ռամկ. տէրընտառ։

Տեղ. ոյ. ով. ոց. ովք։ կմ. ի. իւ. եաց. իւք։ || է արմատ տեղալ բային, և նշանակէ՝ անձրև յորդ, և սաստիկ, զոր և կոչեմք տեղատարափ, ոչ և մերթ՝ սոսկ՝ տարափ. ռամկ. տօղանախ։ 2. Մակ. 10. 36։ Եւ 'ի Խոր էն. ը. գլ. 47. ասի, անդրաբերութբ. Տեղ ոսկի՝ տեղայր 'ի փեսայութեան արտաշէ սի, ը ոսկեղէն յորդ անձրև. որով այլա բանի ախտութիւն գաղձկանաց 'ի գուռն առ Ճարին, ոչ անդ պատմի։ Պրձլ՝ նշէկէ՝ տեղի, կմ վայր. և ըստ այսմ վարի առ յաշխարհաբառ լեզուոյ. Թէպէտ ուրեք ուրեք գտանեմք 'ի գործածեալ 'ի գիրս Լամբրօն". ոչ այն. մատնելով 'ի վերին տեղն 'ի խորանն սբ։

Տեղագիր. գրի. իւ. աց. օք։ || նա՛ որ գրէ զտեղւոյ՝ ըստ կերպին, որ ասացի 'ի տե ղագրութիւն։

Տեղագրեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || գը րել զտեղւոյ, կմ առնել զտեղագրութիւն։

Տեղագրութիւն. թեան։ || գրութիւն տեղւոյ, որով նշանակի գրելն զսահմանաց զանա զան տեղեաց, ըստ դրից, ըստ չափուց, և ըստ այլոց պայմանաց, ոչ առնեն աշ խարհագիրք։ Խորէն. յաշխարհագրութե։

Տեղադրեմ։ || տե՛ս զՏեղեադրեմ։

Տեղաշերծ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նա՛ որ յումեքէ զտեղի ինչ զերծանէ, ը կողոպ տէ, կմ յափշտակէ։ ռամկ. ուրիշի տեղը խափշող։ Եւ կմ նա՛ յորմէ տեղին յա փշտակեցեալ է։ Դարձեալ՝ նշանակէ ըղ նա, որ զինս 'ի տեղւոջէ իւրմէ զերծա նէ, ը հանէ. և ը այսմ բառնալն զինս 'ի տեղւոջէն, և կմ վարելն զոք՝ ասի՝ տեղաշերծ առնել։ ռամկ. տեղէն վերցնել, կմ սիւրկիւն անել։ Երբեմն եւս նա՛ որ 'ի տեղւոջէ իւրմէ բառնի, կմ վարի, և կմ աքսորի, տեղաշերծ ասի։ ռամկ. տե ղէն վերցուած. կմ սիւրկիւն եղած։ Լամբր։

Տեղաշերծեալ. ծելոյ. ով. ոց. ովք։ || 'ի տեղւոջէ իւրմէ զերծեալ, ը հանեալ. կմ 'ի բաց անկեալ. և կամ վարեալ։ ըստ այնմ 'ի հին պարտնագիրս. Զորս միանգամ գտանէին տեղաշերծել և մնացել յեաս, Ճարակ սրոյ առայրին։

Տեղակալ. ի. աւ. աց. օք։ || նա՛ որ կալնու զտեղի ինչ՝ բնակելով 'ի նմա. որ և ասի բնտեղակալ. և ըստ այսմ ասի 'ի Գիրս ս տուերին. Զի լինիցի յարմարութիւն տեղւոյն և տեղակալին։ Եւ մերթ աթոռակալ. կմ փոխանորդ. և կմ յաջորդ։ Իսկ մաս նաւորաբ առեալ նշանակէ զպետն, կմ զիշխանն, որ ունի ընդ իւրև զտեղի, կմ զսահման ինչ թագաւորութե, և կառա վարէ զնա տիրաբար. զոր և կոչեմք կուսա կալ, կմ կողմնակալ. 1. Եզր. 2. 16։ և 3. 2. և 14։ և 4. 47։

Տեղակալեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || կալնուլ 'ի բնակութիւն զտեղի ինչ. կմ ու նիլ ընդ իշխանութբ զվայր իմն։ ռամկ. տեղ բռնել։ Իսկ մերթ տալ ումեք կալ նուլ զտեղի ինչ. կմ հաստատել 'ի տեղ ւոջ. կմ զետեղել. և կմ կայացուցանել. ռամկ. տեղաւորել. ըստ այնմ 'ի Գիրս ստու երին. Հաճանէ, որ տեղակալէ զարդարն 'ի ճշմարտութիւն, և զճշմարտութիւնն 'ի նմ։ Եւ 'ի Գիրս ճառուց, ասի՝ ակրն տեղակալի 'ի գեղեցիկն, ը զետեղի, կմ կայանայ։

Տեղակալութիւն. թեան։ || կալնուլն զտեղի 'ի բնակութիւն։ Եւ մերթ՝ աթոռակալութի.

կամ փոխանորդութիւն. կամ յաջորդութիւն: Իսկ մերթ՝ ունելն ընդ իշխանութեամբ զտեղի, կամ զգաւառ ինչ. կամ պետութիւն տեղակալի. և կամ կուսակալութիւն:

Տեղակ. ի. աւ. աց. օք: || փոքր կամ նուազ տեղի. և կամ ո՛ և իցէ վայր: ռամկ. փէղէկ: 'Ի Վարս հարց. Է:

Տեղամ. ացի. ացից. ացիս. ցի. տեղա՛. ալ: (չէզոք.) || անձրևել. կամ գալ անձրևոյ և նմանեաց: Յոբ. 11. 6: Իսկ մերթ վարի ներգործաբար. և նշանակէ զանձրևս ածել, կամ իջուցանել: Ծննդ. 2. 5: Յովէլ. 2. 23: Եւ յայտնանէ առեալ տեղալ ասի՝ անձրևանման հոսելն յերկնից զկարկուտ, զձիւն, զեղեամն. զոք և զմանանայն: Ել. 9. 18. և 23: և 16. 4: Սոյնպէս նաև իջուցանելն յերկնից զհուր, զծծումբ, և զայլ ինչ նման՝ տեղալ ասի: Ծնն. 19. 24: Սաղմ. 10. 7:

Տեղանք. անաց. օք: (. անեզական.) || տեղիք. կամ վայրք: ռամկ. փէղէր:

Տեղապահ. ի. իւ. աց. օք: || պահապան, կամ վերակացու տեղւոյ:

Տեղապահութիւն. թեան: || պահպանութիւն, կամ վերակացութիւն տեղւոյ. և կամ տեղակալութիւն:

Տեղատարափ. ոյ. ով. ոց. ովք: կամ ի. իւ. ից. օք: || տեղ և տարափ, որովք նշանակի յորդ և սաստիկ անձրևն՝ նաև ձիւնաբերն, որ է ձիւն յորդ տեղացեալ: ռամկ. տաղանախոս կամ խուղուր խուշխաշ յաղմ: 2. Օրին. 32. 2: Ոսկէ. 1. հատ. լէ: և Լամբրոն: Իսկ մերթ նշանակէ՝ տեղացումն տարափոյ. այսինքն յորդ անձրևոյ, կամ ձեան. և կամ լեռնաքանչիւր հատք անձրևաց, ձեանց, և նմանեաց. Ըստ այնմ Ոսկէ. 2. հատ. ա. օրչափ 'ի սկզբանէ աշխարհի մինչև ցայսօր շիթք անձրևաց, և տեղատարափ ձեան, և ոլոռն կարկտի յերկնից այսր իջեալ է: Բայց երբեմն վարի սա իբրև զմակբայ. և նշանակէ՝ հանգոյն տեղւոյ և տարափոյ, այսինքն յորդ անձրևոյ: ռամկ. տաղանախոս պէս. ըստ այնմ Լամբրոն. Եւ ես նա բազմագիմի զնետս մունխս չարին տեղատարափ խաղացեալ: Դարձեալ. երբեմն սա փոխադրութեամբ առանց գրեալ լինի՝ տաղատարափ. այս կեղակարծն՝ կաղակարծ. երեխայրին՝ երախայրի. և այլն. ըստ այնմ Ոսկէ. 2. հատ. ժբ. իսկ 'ի ձմերայնի յորժամ անձրևք և ձիւն և տաղատարափ արգել լինիցի:

Տեղատուութիւն. թեան: || Ծաղի սա 'ի բառէս՝ տեղատուութիւն. որպէս յառաջատութիւն յանուանէս յառաջատուութիւն. և նշանակէ զտեղի տալն յիմեքէ, որ է խոյս տուումն, կամ մեկնումն, կամ հրաժարումն. և կամ հեռացումն: Իսկ մասնաւորապէս առեալ տեղատուութիւն ասի, նուազելովն 'ի բաց մեկնելն, կամ ցամաքելն ջուրց. զորմէ լեզուոյն տաացա 'ի բառն մակընթացութիւն: 'Ի գիրս պասքի անյաղթին:

Տեղափոխ: (Նախդրիւ հոլովի.) || փոխող տեղւոյ, կամ փոխադրող զինքն յայլուր: Իսկ

մերթ՝ փոխեալ 'ի տեղւոջէն. կամ փոխադրեալ յայլուր. և ըստ այսմ երբեմն Ը բայի շարակցի այսպէս՝ տեղափոխ լինիլ. և նշանակէ փոխել զտեղին իւր. կամ ելեալ 'ի տեղւոջէն գնալ յայլուր. Ըստ այնմ Աշգուբ. Ոչ աստեղք զկարգ իւրեանց անցանեն. և ոչ լերինք տեղափոխ լինին:

Տեղափոխեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || փոխել զինքն 'ի տեղւոջէն. կամ փոխադրել զոք յայլուր: 'Ի Շարականս:

Տեղափոխութիւն. թեան: || փոխումն տեղւոյ. կամ ելումն 'ի տեղւոջէն. և կամ փոխադրութիւն, որով ոք գնայ յայլ ուրեք. Իսկ մերթ փոխանորդութիւն. կամ տեղակալութիւն. և կամ յաջորդութիւն: 'Ի հին բառագիրս:

Տեղեադրեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || դընել 'ի տեղւոջ. կամ զետեղել. և կամ կայացուցանել: ռամկօր. փէղանորէլ. ըստ այնմ Խորէն. Գ. գլ. 59. Անդ տեղեադրեաց ըզ քաղաքն:

Տեղեակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || հասու, կամ գիտակ. կամ հմուտ. կամ խելամուտ. և կամ կիրթ: ռամկ. վախուֆ. և ըստ այսմ ասի՝ տեղեակ գող ճանապարհի, կամ պատերազմի, կամ մակացութեան: Տոբ. 5. 7: 2. Մակ. 8. 9: 2. Պետ. 2. 12: Եւ կամ տեղեակ լինիլ խօսելոյ, կամ զկենաց, և զվարուց ուրուք. և այլն: Եսայ. 33. 19: Գործ. 26. 4:

Տեղեամ. տեղեաս. եայ. տեղեայի. եայիր. եայր. ղացի. ացեր. եաց. ղացեալ. ացիր. (աներևոյթն) տեղեալ: || Նոյն է ամիւ Ը բառին տեղալ. այն առեամն ընդ բային առեմ, և փրփրեամն ընդ բային փրփրեմ: Սաղմ. 77. 24: Յոբ. 5. 17: ըստ այսմ է և Յոբ. 38. 25. ուր ասի՝ Ո՞ պատրաստեաց ըզ հոսանս սաստիկ անձրևոյ՝ և զճանապարհս ամպրոպաց տեղեալ յերկնից, այսինքն տեղալ յերկնից:

Տեղեկանամ. ացայ. ացիր. ալ: (Ընդմիջ.) || տեղեակ լինիլ. կամ գիտակ գոլ. կամ ուսանիլ. կամ հմտանալ. և կամ կրթիլ: ռամկ. վախուֆ ըլլալ: Առակ. 15. 14: Կողոս. 2. 2:

Տեղեկութիւն. թեան: || հմտութիւն. կամ խելամտութիւն. և կամ կրթութիւն: ռամկ. վախուֆութիւն. կամ ԽԷԲԷՐլուքն:

Տեղեսեր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրող տեղւոյ, կամ կայանի իւրում:

Տեղի. ղւոյ. կամ տեղւոջ. 'ի տեղւոջէ. կամ 'ի տեղւոյ. եաւ. եաց. եօք: || վայր. կամ եալ. կամ կայան. ռամկ. փէղ: Ծննդ. 13. 3. և 4: Ել. 3. 5: Իսկ երբեմն՝ մուտ. կամ կաճառ ունից. զոր խնդրէ ոք գտանել: Եբր. 8. 7: Դարձեալ. եդեալ լինի փոխանակ բառիս ժամանակ. կամ պարապ. կամ առիթ. կամ միջոց, որ առեալ լինի ումեք. զի կարասցէ առնել զայս ինչ, կամ զայն. և Ը այսմ իմանի՝ մինչ ասի, տալ ումեք տեղի ապաշխարութեան, կամ զղջման, և կամ առնուլ կամ գտանել տեղի պատասխանւոյ. և այլն: Իմաստ. 12. 10: Գործ. 25. 16: Ոսկէ. 2. հատ. իէ: Երբեմն և՝ գիտութիւն. կամ

հաճաւորութիւն. և կամ յարմարութիւն. տաճկ. միւնասիպլիք: և ըստ այսմ առնի բան, կամ ի-մացուած արտաքոյ տեղւոյ. կամ ոչինչ խօ-սիլ առանց տեղւոյ. զոր և կոչեմք՝ անտե-ղի. տաճկ. միւնասիպսիզ. կամ ոչէն: 'ի գիրս գրիգորի նիւսացւոյն: Դարձեալ՝ երբեմն նախ-դրիւ տրականն, կամ ներգոյականն սորա վարի իբրև զնախադրութիւն. և նշանակէ փոխան. կամ փոխանակ. զի՛ր օրինակ. Եւ եղև աղիւսն 'ի տեղի քարի. և կուպր 'ի տեղի շաղախոյ: Ծննդ. 11. 3: Եւ 1.Մակ. 2. 65. Նա ձեզ լիցի 'ի տեղւոջ հօր. այսինքն փոխանակ հօր: Երբեմն ևս վարի սա կրկ-նելով այսպէս. 'ի տեղիս տեղիս. կամ 'ի տե-ղեաց տեղեաց. և նշանակէ 'ի զանազան տեղիս. կամ 'ի պէսպէս տեղեաց: 1.Մակ. 12. 2. և 4: Եւ կամ այսպէս. տեղի 'ի տեղւոջէ. կամ տեղւոջէ 'ի տեղի. և նշինկէ 'ի միոյ տեղւոյ 'ի միւսն. կամ այսր և անդր: ռամկօր. փէրէ փէր: Յոբ. 2. 9: Դարձեալ՝ բազում ան-գամ յարի սա 'ի բայս. և առանայ զայլ և այլ նշանակութիւնս. զորս տեսցես 'ի ներքոյ:

զՏեղի առնուլ: || Այսինքն զեկայ առնուլ. կամ մնալ 'ի տեղւոջ. և կամ կալ ուրեք՝ խա-փանելով զգնացս իւր: ռամկ. կէնուլ. կամ կանգնիլ. Մարկ. 10. 49: Ղուկ. 2. հատ. ԻԷ: 'ի ձեռ. հարց. Ժբ: Իսկ մերթ առնէ զդադա-րել. կամ հանդարտիլ. կամ կասիլ. և կամ լռել: ռամկ. տուրիլ. ըստ այնմ Ղուկ. 1. հատ. ԺԷ. Եւ այսու կարծեմք զտեղի առ-նուլ քարոզութեան:

Տեղի տալ. կամ տալ տեղի: || Այսինքն թոյլ տալ. կամ թողացուցանել. կամ ներել. կամ ոչ կալ հակառակ. և կամ զիջանել: և ըստ այսմ առնի՝ տեղի տալ միմեանց. կամ տալ տեղի բարկութեան. կամ քինու. և այլն: Հռոմ. 12. 19: Ղուկ. 2. հատ. Է: 'ի ձեռ. հարց. Թ: Իսկ մերթ ընդունիլ. կամ հաւանիլ. կամ անսալ. և կամ հպատակիլ: ռամկ. խօշ ձուէլ: Ղուկ. 2. հատ. ԻԹ: Նաև երբեմն նշանակէ՝ խոյս տալ. կամ 'ի փախուստ դառնալ. կամ 'ի բաց մեկնիլ. կամ հրաժարիլ. և կամ հեռանալ. և ըստ այսմ իմանի, մինչ ասի. տեղի տան ախտութիւնք. կամ չարիք. կամ երկուցեալ տեղի ետուն 'ի նմանէ. և այլն: ռամկօր. ֆախըլիլ. կամ առաջուտէն ըլլուլ. կամ կըրդիլ. կամ հեռանալ: Ահնոլս. 7. 12: Նարեկ. խոս. ԿԳ. և ԶԶ: և Լամբրոն: Իսկ մերթ՝ զանց առնել. կամ անտես առնել: ռամկ. ալչ խէյէլ: ըստ այնմ Լամբրոն. տեսեալ իմաստուն առաջ-նորդաց՝ եթէ 'ի բարւոք աւանդութեն չարին զմեքենայս իւր թաքոյց, տեղի ետուն 'ի նմանէ. այսինքն զանց արարին զաւանդութն՝ ոչ պահանջելով զկատարումն նորա:

Տեղոյք. ոյից. իւք: (անեզական.) || տեղիք. ռամկ. փէրլէր. մի զի մասնիկս՝ ոյք է յոգնա-կանացուցիչ. որպէս յայտէ 'ի սոցանէ. բաշ-խոյք. բարոյք. գործոյք. ժամոյք. և այլն: Դարձեալ՝ նշանակէ զայն, որ տեղւոյն է, կամ 'ի տեղւոջ կայ, և կամ առ տեղին վե-րաբերի. որպէս և մինչ ասեմք, ստառածոյքն, իմանամք զայնս՝ որք նոյն են, կամ առ նա վերաբերին:

Տեղումն. ղման. մամբ. մանց. մամբք: || Տե-ղացումն, կամ անձրևումն. կամ իջումն յերկնից ձեան, կարկտի, եղեման, և այ-լոց նմանեաց: Բայց մասնաւորապէս ա-ռեալ նշանակի առլատ տեղն, որ է տա-րափ. այսինքն յորդ և սաստիկ անձրև. ռամկ. սաղանախ. և ըստ այսմ ասի 'ի գիրս դաւթի անյաղթին. Տեղումն է, որ ունի քան զանձ-րև շիտ հաղքագոյն, (այսինքն յորդագոյն) ըս-տէպ թօթափմամբ բերեալ 'ի վր երկրի:

Տեղւոյր: || Է երկրորդ սեռականն բառիս տեղի, կերպացեալ ըստ հնոց, որպիսիք են և այլք բազումք, զորոց ասացաւ 'ի բառն աստեղոյր: Եւ սա ներգոյական լինի մինչ վարի նախդրիւ այսպէս, 'ի տեղ-ւոյր, որ է 'ի տեղւոջ: 'ի հին քերականէ:

Տենդ. կամ տենտ. ի. իւ. ից. իւք: || Է ախտ ինչ տապացուցիչ, զոր այլով անուամբ կոչեմք ջերմն: ռամկ. ջէրմ. կամ սըթմայ: Մարկ. 1. 31: Նարեկ. ԿԸ:

Տենդոտ. ի. իւ. ից. իւք: || Ունօղ զտենդ, կամ ախտացեալ ջերմամբ. զոր և կոչեմք ջերմնոտ: ռամկ. ջէրմոտ: և տաճկ. սըթմալը:

Տենդոտիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակր) || ախտանալ տենդիւ. կամ տապանալ ջեր-մամբ: ռամկ. ջէրմոտիլ. կամ սըթմայ ըլլուլ:

Տենչ. ի. իւ. ից. իւք: || տե՛ս զՏարփանք:

Տենչալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || տարփե-լի. կամ ցանկալի. և կամ փափաքելի: Նա-րեկ. ԼԸ:

Տենչամ. ացայ. ա՛. ալ: (ընդ միջ.) || տե՛ս զՏարփալ: Իմաստ. 19. 11:

Տենչանամ. ացայ. ացի՛ր. ալ: (ընդ միջ.) || նոյն է ընդ բայիս տենչալ. որպէս ցանկալին ընդ բային ցանկանալ. և ըղձալին ընդ բային ըղձանալ: 'ի գիրս դաւթի անյաղթին:

Տենչանք. անաց. օք: (անեզ.) || տե՛ս զՏար-փանք: Իմաստ. 16. 2: Նարեկ. ԶԳ. և ԶԸ:

Տենչութիւն. թեան: || տենչանք. կամ տեն-չումն: Նարեկ. ԽԵ:

Տենչումն. չման. մամբ. մանց. մամբք: || տե՛ս զՏարփանք: Յհ. ոսկ:

Տենտ: || տե՛ս զՏենդ: Մծբն. ԺԵ:

Տենտոտ: || տե՛ս զՏենդոտ:

Տեռ. ի. իւ. ից. օք: || Ծագի սա 'ի յունա-կան բառէս՝ տեռախտոս, և նշանակէ ըղ-նրբանիւթ աղնիւ ծածկոյթն գործեցեալ իբրև զքօղ հարսանց. զոր մեծազգի կա-նայք արկանեն զգլխովք, և զանձամբք իւրեանց յելանելն արտաքս 'ի տանէն: ռամկ. բիւրիւնճիւք: Ծննդ. 38. 14: Եւ 'ի խորէն. ա. գլ. 25. ասէ. Կին մի ծիրա-նազգեստ՝ երկնագոյն ունելով զիբրև տեռ:

Տեռատես. ի. իւ. ից. իւք. կամ աց. օք: || է բառ յունական, որ ասի զմանկանց, որք ախտացեալք են բաղխմամբ աքեան. մի զի օրէնք են կանացի բնութեն՝ յայնժամ հասա-նել՝ յորում ընդունակք են յղութե, յայն ժամանակն բղխել արտաքս ընդ ստքական անդամն զդաշտանն, այսինքն զգալաշ և զկեա-

ռակոր

տակաւր յաւելուածս արեան առէեցելոյ 'ի բնութէ 'ի պէտս ողջենութեան ։ Բայց ոմանք 'ի կանանց ախտանալով 'ի ներքուստ՝ հանապազորդ բղխեն զայսպիսի արիւն՝ ոչ սպառելով ահմանեալ ժամանակի բըղնութեան ։ Արդ՝ զայսպիսիս անուանեմք տեռատես, որ և զարս՝ որք ախտանան հանապազորդեան ծորմամբ սերման, անուանեմք սերմնահոսութ. Ղեւտ. 15. 33. Մատթ. 9. 20.

Տեռատեսական. ի. աւ. աց. ոք ։ ‖ այն կին, որ տեռատեսին է. կմ առ տեռատեսն վերաբերի ։

Տեռատեսութիւն. թեան ։ ‖ ախտ տեռատեսական, որ է ցաւագարութիւն ինչ կանանց, որով արտաքոյ կարգի բնութէ ծորեն զարիւնս, այլ առաջաւէ 'ի բազում տեռատես ։ Մարկ. 5. 25. Ղուկ. 8. 43.

Տես. ոյ. իւ ։ (սորա յոգնականն հազիւ 'ի գործ ածի.) ‖ տեսութի. կմ նկատումն. և կմ հայեցուած. և ըստ այսմ առի՝ ցանկալ տեսոյ աչողաց. կմ գալ 'ի տես իրիք. կմ ձգել 'ի տես աչաց. և այլն ։ համ. փէտ ։ Ղեւտ. 13. 12. 3. Թագ. 4. 3. Նարեկ. ղէ. և 'ի Գող. խոսուն ։ Իսկ մերթ՝ տեսիլ. կմ երևոյթ ։ համ. փէտ ։ Նարեկ. ղէ.

Տեսակ. ի. աւ. աց. ոք ։ ‖ տեսութի. կամ տեսիլ. կմ երևոյթ. կմ գեղ. որով երևելի լինի ինչ. և առի զմարդոյ, զշինուածոյ, զպտղոյ, և զայլոց իրաց ։ համ. փէտ ։ Եզեկ. 5. 15. Նարեկ. խալ. ի. ծէ. Ոսկէ. 2. հաւատ. ծ. Եւ ըստ այսմ իմացուածքն իրիք տեսակ կոչին, ըստ որում են իմանալի տեսութի. ըստ այնմ 'ի Վարս հարց. Ճ. Է. տեսական բանսև ուժեղ, տեսակս ունի խոր և զօրեղ ։ Դարձեալ՝ ցոյց, կմ ցուցակ. կմ նշան. և կմ օրինակ ։ Նարեկ. կ. և հԹ. և Լամբրոն ։ Դարձեալ՝ տարազ. կմ կերպ. կմ ձև. կմ պատկեր. կմ կերպարան. և կմ նմանութի ։ համ. Էսքանդ. կմ Փիլիսք ։ Նարեկ. խդ. ղդ. և ղէ ։ Ոսկէ. 1. հաւ. ժէ ։ և Լամբրոն ։ Դարձեալ՝ ազգ. կմ ցեղ. և կմ սեռ իրաց, և ըստ այսմ առի՝ տեսակք յանցանաց, ախտից, կենդանեաց, և այլն. համ. նոյ. կմ պէս ։ Նարեկ. կը. և Լամբրոն ։ ըստ այսմ կ և 'ի շարականս, ուր առի, կէտք և ամ կայտառք, որք տեսակք են բանաւոր հօտի, այս կայտառք, և որք ազգք են բանաւոր հօտի, որք են մարգիկ ։ Դարձեալ՝ տեսակ անուանին իմիք զանազան մասունք նը. և ըստ այսմ եր կրատսան. ժամք առէնքեան ասին տեսակ նը. ըստ այնմ Նարեկ. 'ի Գող. առաքելոց. Եւ տեսակ առուրց առէնքեան երկոտասան ։ Դարձեալ՝ ըստ քերթողաց տեսակ կոչին ազգք անուանց նախագաղափարաց և ածանցականաց, զորոց տեսցես 'ի քերականութեան ։ Դարձեալ՝ ըստ փիլիսոփայից տեսակ կոչի առաջին ներգործութիւն նիւթոյ, որ առայ նմա զգոյութի ամէն կերպարանելով զնա. վս որոյ և երբեմն կոչի կերպական տեսակ ։ 'Ի Գիրս պիտ. անյաղթին ։ Եւ և տեսակ անուանի 'ի փիլիսոփայից՝ ընդհանրական բնութիւն վերացեալ յամ եզակութեանց. և անհատականութեանց. և այսէ մինն 'ի հինգ ձայնից պորփիւրի, որ ստորոգի զբազմաց թուով տարբերեցելոց 'ի ներքուստ զինչ ։ 'Ի Գիրս պիտ. անյաղթին ։ Զայսպիսի տեսակս ասէր պղատոն ըստ ինքեան կացեալ, անստեղծ, անեղծ, և մշ յաւիտենականս, որ է անտեղի. վս որոյ ասի 'ի Գիրս Գիտ. Վանեան իմն պղատոնի զտեսակն ։

Տեսակաբար. կմ տեսակապէս ։ (մակբայ որակական.) ‖ տեսութբ. կմ երևելաբար. կմ ցուցակապէս. և կմ կերպաւորաբար ։ Լամբրոն ։ Իսկ ըստ փիլիսոփայից նշանակէ ասել՝ իբրև զտեսակ. կմ ըստ որում տեսակ, և կմ տեսականապէս ։

Տեսակագործ. ի. իւ. աց. ոք ։ ‖ տեսակաւորիչ. կմ կերպացուցիչ. և կմ տեսակարար ։

Տեսակագործեմ. եցի. եա. եալ ։ (Ներգործ.) ‖ տեսակացուցանել. այս կերպացուցանել. կմ կերպաւորել. ըստ այնմ Խորէն. Բ. ղբ. 50. Եւ տիկ տեսակագործեալ ուռուցմամբ, այս տիկ կերպացուցեալ՝ ուռուցանելով զմարմին ։

Տեսակագործութիւն. թեան ։ ‖ տեսակաւորութի. կմ տեսակացուցումն, և կմ կերպաւորութի ։

Տեսական. ի. աւ. աց. ոք ։ ‖ տեսանելի, կմ երևելի. և կմ զգալի. և ըստ այսմ առի զոյ, պատճառ տեսականաց և աներևութից. կմ որ իմանալեաց և տեսականաց ։ Նարեկ. լդ. խէ. և ձդ. Իսկ մերթ՝ մտաւորական, կմ իմացական. և կմ աննարմնական ։ Նարեկ. 'ի Գող. խոսուն ։ Եւ յայտնապէս առեալ՝ տեսական կոչի կեանքն կմ վարքն, որով ոք առանձնացեալ պարապի մտաւորական տեսութեանց, աղօթից և ընթերցուածոց. և այնպէս ներքին կրթութեանց, որպիսիք էին կեանք անապատականաց ։ Լամբրոն ։ և Յն ործ ։ Այնպէս տեսական անուանին իմաստութիւնքն, կամ գիտութիւնքն, որք վերաբերին առ ներգործութիւնս մտաց. կամ որոց գլխաւոր վախճանն է ճանաչումն ճշմարտութեան. որպիսի է մակացութիւն բնաբանական, և համարողաբանական. և այլք նմանք. որոց ներհակքն կոչին գործնականք ։ 'Ի Գիրս պիտ. անյաղթին. և Յն ործ ։ Դարձեալ նշանակէ տեսանող. կմ նկատող. և ըստ այսմ տեսական կոչին աչքն, կմ միտքն. և այլն ։ Նարեկ. լէ. Դարձեալ՝ ըստ որում ծագի ասահմանութեամբ 'ի բառէս տեսակ, այլ ներհականն 'ի բառէն ներհակ, նշանակէ ըզ տեսակականն. այս վերաբերեալն առ տեսակս, կմ զայն՝ որ ունի յինքեան զբան տեսակի՝ և ոչ նիւթոյ. և ըստ այսմ տեսական պատճառ կոչի նա, որ պատճառէ զինչ՝ էակութեամբ իւրով տեսակաւորելով զնա. կամ ինքնին տեսակ լինելով նմա. որպիսի է մարդոյ՝ հոգին ։

Digitized by Google

Տեսականապէս: (մակբայ որակական.) || ըստ տեսակին. կամ ըստ տեսականութեան, ք ըստ այնմ բանի, որ տեսական է յիմիք. որոյ ներհակն կոչի՝ նիւթականապէս:

Տեսականեմ. եցի. եա՛. ել: (ներգործ.) || նոյն է ընդ բայիս՝ տեսակացուցանել. ք այնմ Նարեկ. ղք. Զոր երկին տամ բարձանց ոչ զօրէ տանիլ՝ 'ի փոքր գոյս տեսականեցեր, ք կերպացուցեր, կամ էացուցեր:

Տեսականութիւն. թեան: || տեսական գոլն. կամ տեսողութիւն. կամ տեսութիւն. կամ տեսիլ. կամ երեւոյթ. և կամ ցոյցք: Նարեկ. հճ: Իսկ ըստ փիլիսոփայից տեսականութիւն կոչին իւրաքանչիւրում իրի տեսական կատարելութիւնքն, որք դիմաբաժանին ընդ նիւթականութիւն:

Տեսակապէս: || տե՛ս Տեսակաբար:

Տեսակարար. ի. աւ. աց. օք: || տեսակացուցիչ. կամ կերպացուցիչ. կամ կերպաւորօղ: Իսկ ըստ փիլիսոփայից տեսակարար կոչի այն, որ կացուցանէ զինչ յիմիք տեսակի. կամ տայ ստանալ զտեսակ. և ըստ այսմ յատկել տարբերութիւն կոչի տեսակարար. ըստ որում նմաւ ստանայ իրն զտեսակ համաբնաբանական, ք մէթաֆիզիքական. վն զի անասունն ունի զտեսակ անասնային, յաղագս լինելոյ տարբերութեն նը անասնական: Եւ մարդն ունի զտեսակ մարդկային՝ յաղագս գոլոյ տարբերութեն նը՝ բանաւորական: 'Ի գիրս Դաւթի անյաղթին:

Տեսակարարութիւն. ութե. աւ. աց. օք: || նոյն է ընդ վերինոյն: 'Ի գիրս Դաւթի անյաղթին:

Տեսակացուցանեմ. ացուցի. ացո. անել: (անցող.) || ածել զինչ 'ի ցուցականութիւն, կամ կերպացուցանել. կամ կերպաւորել. կամ գոյացուցանել, և կամ հաստել: ռամկ. էրեւան հանել: ըստ այնմ 'Ի գիրս գրիգ. տղ. բան. Յորժամ կամեցաւ, զիմանալի սեռս տեսակացոյց: Իսկ մերթ՝ կացուցանել 'ի տեսակի:

Տեսակաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զտեսակ. կամ կերպաւոր. և կամ ձեւացեալ:

Տեսակաւորեմ: || տե՛ս զկերպացուցանել:

Տեսակոյր: || ք տեսակի: տե՛ս զբան Ասացելոյս: 'Ի գիրս Դաւթի անյաղթին:

Տեսանելի. ելւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն՝ որ կարէ, կամ հանդերձեալ է տեսանիլ. և կամ այն՝ որ տեսանի: Իսկ մերթ նշանակէ տեսանօղ. որգ և ունելին ունօղ. հանելին հանօղ. կրելին կրօղ. և այլն: 2. Մակ. 3. 17: և Սոփ. 'ի նախերգ.

Տեսանելիք. եաց. եօք: (անեզ.) || տեսողական զօրութիւն. կամ գործարան տեսանելոյ. և ըստ այսմ տեսանելիք կոչի աչքն:

Տեսանեմ. տեսի. տե՛ս. սանել: (ներգոր.) || ընդ տեսութեամբ արկանել. կամ աչօք ըմբռնել: ռամկ. փէսնել: Ծննդ. 18. 2: Ելից. 32. 19: Իսկ մերթ՝ հայել. կամ նկատել. կամ դիտել. կամ ուշ դնել: ռամկ. նայել. կամ փնտռել: 3. Թագ. 21. 29: Յով. 2. 22. և 24: և 3. 3: Երբեմն ես գիտել. կամ ճանաչել. և կամ իմանալ: ռամկ. գիտնալ: Ծնն. 8. 8: 2. Օրին. 32. 39: Երբեմն՝ ես զգաստ լինել. կամ զգոյշ կալ: ռամկ. զգուշ կենալ. կամ ուշադրութիւն ընել: Ելից. 4. 21: Եբր. 8. 5: Դարձեալ տեսանել կոչի երեւակայելն. կամ յերեւակայութեն նկարեալ ունելն զինչ. և ք այսմ սակս տեսանել տեսիլս սուտս. կամ երազ տեսանել. որ է յերազել: Ծնն. 37. 5. և 6: Դարձեալ վերաբերի սա երբեմն առ այլ զգայութիւնս. զի տեսանել կոչի զգալն զինչ ճաշակելեօք, կամ հոտոտելեօք, կամ շօշափելեօք. և այլն: Սաղմ. 33. 9: Դարձեալ՝ տեսանել ասի հոգալն, կամ գտանելն. և կամ պատրաստելն զինչ: ռամկոր. ճարէլ: Ծննդ. 22. 8: Ելից. 18. 21: Թուոց. 27. 16: Դարձեալ՝ աներեւոյթն սորա, որ և այլոց բայից՝ վարի բազում անգամ իբրև զանուն այսպէս. տեսանել. ոյ. ով. և նշանակէ տեսութ. կամ տեսիլ. և կամ երեւոյթ. և ըստ այսմ ասի՝ այր խուժադուժ տեսանելով. կամ գեղեցիկ հայելով, և շքեղ տեսանելով, ք տեսլեամբ: 2. Մակ. 4. 40: և 15. 12: Եւ Յես. 22. 10. ասի՝ սեղան մեծ տեսանելով. ք երեւութիւ:

Տեսանողագուշակ: (նախդրիւ հոլովի.) || գուշակեալ 'ի տեսանողէ, ք այն՝ որ նախապատմէ. կամ նախածանուցեալ լինի 'ի մարգարէէ: Նարեկ. 'Ի գով. առաք:

Տեսանողական. ի. աւ. աց. օք: || տեսողական, ք այն՝ որով տեսանի իմն, կամ որ վերաբերի առ տեսութիւն: Իսկ մերթ՝ նա՝ որ տեսանէ. կամ տեսանօղ. ըստ այնմ. Նարեկ. խա. Ո՞վ կուչեցոյց տեսանողական, մթացուցեալ զլոյս, որ յիս: և 'ի ծծթ. ասի, Տեսանողականքն աչօք չունին պէտս առաջնորդի: Դարձեալ՝ նշանակէ՝ մարգարէական:

Տեսանողութիւն. թեան: || տեսողութիւն, կամ տեսութիւն, և կամ տեսիլ: Նարեկ. 'Ի մեկն. երգոց:

Տեսանօղ. ողի. իւ. աց. օք: || նա՝ որ տեսանէ, որ և ասի տեսօղ. որպէս ոտասացողն՝ ոտօղ: Իսկ երբեմն տեսանօղ կոչի մարգարէն. ըստ որում տեսանէ զԸՂ տեսիլս յԱյ: 1. Թագ. 9. 9: 2. Մնաց. 33. 18: ԱՀնովկ. 7. 12:

Տեսարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի՝ ուստի տեսանեն, կամ նկատեն զինչ. որպիսի է 'ի բերդս՝ դիտանոցն, իսկ 'ի նաւս՝ խելքն. ք ղըլն, կամ թակաղաղն գլխոյ կայմին. ք չանախըլըխն: Նարեկ. ին: Եւ յայսմանէ առեալ մասնաւորապէս տեսարան կոչի կրկէսն, կամ թէատրոնն, ուր տեսանէին զխաղս հանդիսականս: Զսա առ ժամանակօք հնոց կերտէին բազում յարկօք 'ի ձև կիսաբոլոր շրջանակի. յորոյ յարկսն ուրեք ուրեք առնէին զնորատեսիլ խաղարկութիւնս, կամ կաքաւմունս, ուրեք ուրեք նուագէին զերգս ներգաշնակաւորեալս. իսկ յայլ ուրեք քանատեղեաք որ

տասանեկին զՏեառնընդառաջութիւն զանարգա_ ցուցիչս, որպէս և երբեմն բանաստեղծական բանիւք մեծարանց 'ի գիրս Հարկանէին, ըստ օրինակին, զոր առնեն 'ի տաճիկս՝ առ_ տալքն: Նարեկ. լա: Խորէն. ա. գլ. 85: 'Ի ճառս հաւտ. ձէ: Գործածեալ՝ նշանակէ՝ զտառա_ կայն տեսանելոյ. և ըստ այսմ տեսիլքն, կամ իրքն՝ զորս տեսանեն 'ի կրկէսս, և 'ի թէատրոնս, տեսարան անուանին. տաճկ. սէյիր ընէլի. ըստ այնմ 'ի շարականս. քան զի տեսարան եղեն հրեշտակաց և մարդ_ կան. որ տեսիլ եղեն: Երէ ևս նշանակէ՝ զգործին տեսանելոյ. և ըստ այսմ երբեմն տեսարան կոչի դիտակն, որ փէւրղիանն: Իսկ երբեմն զգայարան աչաց, կամ ակն. որպէս և երբեմն առիթն տեսութեան: Նարեկ. ձգ. զէ: Յոհ. սրբ: և 'ի ճառս հաւտ. 'ի նախերգ:

Տեսաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունող զտես, կամ տեսանելի, կամ երևելի, և կամ զգալի՝ ըստ այնմ Լամբրոն. Զմիտս. և զմեծութիս տեսաւորիս արհամարհեաց:

Տեսաւորիմ. եցայ. եալ. իլ: (ձայնակր.) || տեսանելի լինել. կամ տեսանիլ. կամ ե_ րևիլ. և կամ յայտնիլ: տաճկ. գէօրիւնմէք. կամ էրիւան էլլէլ: Նարեկ. ղզ. և ղթ:

Տեսաւորիչ. որչի. ած. աց. օք: || տեսաւո_ րանող, կամ 'ի տեսութիւն ածող. կամ երևե_ ցուցիչ, և կամ յայտնիչ: տաճկ. էրկնող, կամ էրիան հանող: Նարեկ. 'ի գովեստ խաչին:

Տեսաւորութիւն. թեան: || տե՛ս զՏեսութիւն: Նարեկ. լե. հը. և ղզ:

Տեսիլ. տեսլեան. եամբ. եանց. եամբք: || տեսութիւն, կամ տեսակ, կամ երևոյթ, և կամ ցոյցք: տաճկ. փէօր: Եզեկ. 24. 10: Իմաստ. 11. 20: Դնդ. 13. 25: ըստ այսմ է և 19. 27. ուր ասի՝ Մի՛ տպականեցէք զտեսիլ մա_ րմնոց ձերոց, որ զերևոյթ ոչ՝ ըստ օրի_ նակի հեթանոսաց. զի սովորութիւն էր ո_ մանց 'ի նոցանէ փորրել զծայրս մորուաց երեսանց զրեթէ մինչև ցստորոտս ականջաց. կամ շուրջանակի զմեջ վերին ծայ_ րիցն գերծուլ 'ի ձև փոքրիկ կուլակի. ո_ րով տեսիլ մորուացն արատաւորիւր, յորմէ և խնքեանք կոչէին յապաւեալ զերեսօք: Գործածեալ՝ տեսիլ կոչի՝ տե_ սութիւնն, կամ երևումն, որ լինի յա_ նուրջս, կամ յերևակայութեան, և կամ 'ի հոգ_ ւոջ, յորմէ և երազքն տեսիլ կոչին: Ծննդ. 20. 3: Թուոց. 12. 6: Դան. 4. 2. և 10: Գոր_ ծեալ՝ երեսք, կամ պատկեր, կամ կերպա_ րան, և կամ գեղ: տաճկ. սուրէթ, կամ ֆիս_ ղէթ: Ծննդ. 41. 2: Սաղմ. 44. 3: Իմաստ. 14. 17: Երբեմն ևս ձև, կամ կերպ. կամ նմանութիւն. ըստ այնմ 'ի շարականս. Պորփիւրեալ պատմիւր լեառն սուրբ յն գերեզորի տեսլեամբ կար_ մրեղայ. որ ըստ նմանութեան կարմրեղայ լե_ րին: Գործածեալ՝ տեսիլ կոչի տեսանելի իրն, կամ այն ամ, զոր տեսանեն 'ի տեսա րանս. և 'ի կրկէսս, և այլն: տաճկ. սէյիր ընէ լու բան: 2. Մակ. 5. 26: և Ա. Կորն. 4. 9:

Տեսողական|| տե՛ս զՏեսանողական: Նար. հէ:

Տեսողութիւն. թեան: || տե՛ս զՏեսանո_

ղութիւն: Նարեկ. գ. և ձ:

Տեսութիւն. թեան: || տեսանողութիւն, որ տե սողութիւն, կամ նկատումն, կամ դիտումն: Նարեկ. զէ: և 'ի ճառս հաւտ 'ի նախերգ: Իսկ մերթ՝ տեսիլ, կամ երևոյթ: տաճկ. փէօր. և ըստ այսմ ասի՝ անքննական տեսութիւն, կամ տեսութիւն մարգարէից, և այլն: Խո_ րէն. ա. գլ. 80: և 'ի շարականս: Գործածեալ՝ խմացումն, կամ Ճանաչումն, և կամ ըմբռ_ նումն. ըստ այնմ Ոսկէ. 'ի վէրչաբան. 'ի մէր գոլով սորայս մակացութեան քան զմերս տե սութիւն: Երբեմն ևս՝ գիտութիւն, կամ ու_ սումն, և կամ մակացութիւն, ըստ այնմ Խո րէն. գ. գլ. 68. Աշակերտք նախ քան զտե սութիւն մտաւորականք: և 'ի գիրս պիտոյից ան_ յաղթին ասի՝ Պղատոնական տեսութեամբ խո_ րհրդոց և դժուարոց, որ մակացութեամբ պղա_ տոնի: Երբեմն ևս Ճառ, կամ մեկնութիւն, և կամ քննութիւն. և ըստ այսմ խմանի՝ մինչ ասի, առնել զտեսութիւն աղօթից, կամ մակացութեանց, կամ բաժանել զմատեանն 'ի նախերգանս, 'ի տեսութիւն, և 'ի յորդո րակ. կամ առաջիկայ տեսութիւն վարուց. և այլն. 'ի գիրս պիտոյից անյաղթին: 'ի ճառս հաւտ 'ի նախերգ: և Լամբրոն:

Տեսուն: (նախդրիւ հոլովիւ.) || ունող ըզ տեսութիւն. կամ տեսանելի. և կամ տեսիլ:

Տեսուչ. տեսչի. աւ. աց. օք: || տեսող, կամ դիտող, կամ նկատող: տաճկ. փէօրնող. կամ նայօղ: Եսայեա. 16. 4: Իսկ մերթ՝ ակնածող 'ի վերայ, որ է վերակացու, կամ վերատեսուչ, կամ խնամակալ, կամ հոգաբարձու, կամ վերակացու. և կամ պաշտպան, որպիսիք են հո_ վիւք, եպիսկոպոսունք, կամ առաջնորդք. և 'ի վերայ ամենայն ազգ: տաճկ. կէօզճի, կամ հոգ տանող: Եսայ. 15. 5: Գործ. 20. 28: Ա. Պետր. 2. 25:

Տեսչութիւն. թեան: || տեսողութիւն, կամ դի_ տողութիւն, և կամ նկատումն, որով ոք դի տէ զգործս ուրուք: Իսկ մերթ՝ ակնա_ ծութիւն, կամ նախախնամութիւն, կամ խնամակալ ութիւն, կամ հոգաբարձութիւն, կամ վերակա ցութիւն, և կամ կառավարութիւն: տաճկ. կէօզճիւլիք: Իմաստ. 14. 3: և 17. 2: Նարեկ. զէ: Խորէն. ա. գլ. 28:

Տեսող. ողի. իւ. աց. օք: || նոյն է ընդ բա_ ռին տեսանող. որպէս որսող ընդ բառին որսացող: Յոհ. սրբ:

Տետր. տետրի. երբ. երաց. երբք: կամ որ ըս տագոյն է. տետրի. իւ. ից. իւք. կամ գք: || ծալք սա 'ի յունական բառէս տետրա տին, որ է չորրեակ. կամ քառապատիկ. կամ չորեքկուսի. և կամ քառակուսի. և ըստ այսմ ծալք 'ի ամենայն բանս տետրակու_ սուց: Այլ՝ յայտնապէս առեալ, տետր_ րաբար տետր կոչէ 'ի մեզ թերթերն թըղ թոյ, որ տպագրացն ծալեալ քառանկիւ նի 'ի բազում թերթս. թէ չորեքկուսի իցէ. և թէ ութելի. կամ պակաս. որպիսի է այն, զոր ուսումնականք կազմեն 'ի գըր ելոյ. և տպագրօղք 'ի յօրինել նոցին ըզ մատեանս:

Տետրակ. ի. աւ. աց. [illegible]։ || փոքր տետր։

Տետրա[illegible]. [illegible]։ || Քառանկիւնի, կամ քառակուսի [illegible]։ ռամկ. [illegible]. և ըստ այսմ ասի՝ 'ի տե[illegible] [illegible]։

Տերեւ. ոյ. ով. ոց. ովք ։ || տե՛ս զՍաղարթ։ Ծնն. 3. 7։ Ղեւտ. 26. 36։ Մատ. 21. 19։

Տերեւաբեր. ի. իւ. ից. կամ աց. ացք։ || բե- րող, կամ արտադրող զտերեւ. կամ բուսու- ցիչ սաղարթից. որպիսիք են ծառք. կամ բոյսք։ ռամկ. եափրախ բէրօղ. կամ եափրախ [illegible]։ Աշգաբ։

Տերեւազարդ. ի. իւ. ից. իւք։ || զարդարեալ տերեւովք. կամ պճնեալ սաղարթիւք. որ և ասի տերեւափթիթ։ ռամկ. եափրախով զարդարուած։

Տերեւազգեաց. եցի. իւ. ից. իւք։ || տե՛ս 'ի ներքոյ զՏերեւազգեստ։

Տերեւազգեստ. ի. իւ. ից. իւք։ || զգեստա- ւորեալ տերեւովք. կամ զգեցեալ զծած- կոյթ 'ի սաղարթից. որպիսիք են նախա- ստեղծքն, և ոմանք յանապատականաց։ ռամկ. եափրախ հագնօղ։ Իսկ մերթ փոխա- բերութեամբ ասի զանկոց. և նշանակէ ծած- կեալ, կամ զարդարեալ տերեւովք։ Բայց երբեմն [illegible] և նշանա- կէ՝ սաղարթիւք զգեստաւորելով, կամ տերեւովք ծածկելով. և ըստ այսմ ասի՝ [illegible]. տերեւազգեստ [illegible] զմերկութեան [illegible]։ Աշգաբ։

Տերեւալի։ (Նախադրիճ հոլովի.) || տե՛ս զՏե- րեւալից։

Տերեւալիր։ (Նախադրիճ հոլովի.) || տե՛ս 'ի ներքոյ զՏերեւալից։

Տերեւալից։ (Նախադրիճ հոլովի.) || լցեալ տերեւովք. կամ լի սաղարթիւք. ռամկօր. եափրախով [illegible]։ Մարկ. 11. 13։ Նարեկ. [illegible]։

Տերեւաթափ. ի. աւ. աց. ացք։ || այն՝ որոյ տե- րեւքն թափին, կամ որոյ սաղարթքն են թօթափեալք. որպիսիք են ծառք յաշ- նան. ռամկ. եափրախը թօքած։ Եսայ. 1. 30։ Իսկ մերթ թափօղ զտերեւս ծառոց, կամ բուսոց։ ռամկ. եափրախը թօքօղ։ Ըստ այսմ Խորէն. Գ. գլ. 37. [illegible] յանուանէ տերեւաթափաց [illegible] թափօղ զտերեւս յանուանէ։

Տերեւախիտ։ (Նախադրիճ հոլովի.) || ունօղ զտերեւս խիտս. կամ թանձրացեալ սաղար- թիւք. որպիսիք են տերեւալից ծառք։ ռամկ. [illegible] եափրախ ունօղ։ Ղեւտ. 23. 40։ և [illegible] յաղագս [illegible]։

Տերեւապատ. ի. աւ. աց. օք։ || տերեւովք պատեալ. կամ սաղարթիւք [illegible]։ ռամկ. եափրախով [illegible]։ Իսկ մերթ՝ տե- րեւովք [illegible]. կամ սաղարթիւք [illegible]։ ռամկ. եափրախով [illegible]։ Աշգաբ. և [illegible]։

Տերեւասաղարթ։ (Նախադրիճ հոլովի.) || տե- րեւովք սաղարթեալ. կամ զտերեւս արձա- կեալ. և կամ տերեւազարդ. ըստ այսմ [illegible] 'ի տերեւասաղարթ [illegible]։

Տերեւատ. ի. իւ. աց. ացք։ || է տերեւ [illegible], նման տերեւոյ ձիթենւոյն, որ է բը- նութեամբ ջերմ և չոր. 'ի գործ ածի [illegible] 'ի գեղորայս. [illegible] 'ի բաց [illegible] ջուրն [illegible] յորովայն մարդոյ. զոր թէ [illegible] 'ի չափ [illegible]։

Տերեւափթիթ։ (Նախադրիճ հոլովի.) || տե՛ս զՏերեւազարդ։

Տերեւընկէց։ (Նախադրիճ հոլովի.) || տե՛ս ըզ Տերեւաթափ։ Աշգաբ։

Տերեւիմ. եցայ. եցաւ. կամ եայ. եալ. իլ։ (ձայնաւոր.) || տերեւս արձակել. կամ տե- րեւովք զարդարել. որ և ասի սաղարթել. և ըստ այսմ ասի. տերեւել ծառոց. կամ [illegible]։ ռամկ. [illegible] կամ եափրախ հանել։ Աշգաբ. և 'ի շարականս։ Եւ 'ի Մծբն. [illegible] Սուրբ [illegible], և տե- րեւեալ [illegible] տերեւեցաւ։

Տեր[illegible]։ || տե՛ս 'ի [illegible] անուանց։

Տեւակ. ի. աւ. աց. ացք. || տե՛ս 'ի ներքոյ ըզ Տեւական։

Տեւական. ի. աւ. աց. ացք։ || այն՝ որ տեւէ. կամ որ ընդդէմ կայ. կամ մնացական. և կամ կայուն։ ռամկ. դիմացօղ. կամ դիմացկուն։ Ըստ այսմ 'ի [illegible] Եւ տեւական [illegible]։

Տեւականութիւն. թեան։ || տեւողութիւն. կամ տեւումն. կամ մնացականութիւն. կամ ժուժ- կալութիւն. և կամ համբերութիւն։ Նարեկ. [illegible]։

Տեւկութիւն. թեան։ || տե՛ս զՏեւականութիւն. 'ի Գիրս [illegible]։

Տեւեմ. եցի. եա. եալ։ (չէզոք.) || կալ, մնալ. կամ տանել. կամ ժուժկալել. կամ համբերել։ ռամկօր. դիմանալ. կամ [illegible]։ Ա. Կորն. 13. 7։ և [illegible]։ Խորէն. Գ. գլ. 64։

Տեւողութիւն. թեան։ || տե՛ս զՏեւականութիւն։

Տեւումն. [illegible]։ || տե՛ս զՏեւականութիւն։

Տ Զ.

Տզ[illegible]աձև։ (Նախադրիճ հոլովի.) || ունօղ զձև տզրկի. [illegible] կամ ձևացեալ իբրև զտզրուկ. որպիսիք են [illegible]։ Խորէն. [illegible]։

Տզրկանման։ (Նախադրիճ հոլովի.) || ունօղ զնմանութիւն տզրկի. կամ [illegible] տզրկաց։ ռամկ. [illegible]։

Տզրկանամ. [illegible]։ ([illegible]) || տզրուկ լինել. կամ ստանալ զնմանութիւն տզրկի։

Տզրուկ. տզրկի. աւ. աց. օք։ || է՝ [illegible] որ [illegible]. [illegible] թէ [illegible] 'ի մարմին մարդոյ [illegible] ըզ

տիկ. ռամկ. եւս փչղոյն. և ռամկ. ոխոխոյ։ Աղուաց. 30. 15։

Տզրկօրէն։ (մակբայ.) ‖ Ըստ օրինակի տզրկի. կմ խիստ զալրդրութեամբ։ ռամկ. ոխունխնի պէս։

ՏԷ

Տէգ. տիգի. աւ. աց. օք։ ‖ գեղարդն. կմ նիզակ, որ է ձող սրաքամօր, զոր ընկել կամենալ արձակեն 'ի վերայ թշնամեաց. կամ ձեռամբ մխելով հարկանեն զնոսա. 'ի խոցել և 'ի սպանանել։ ռամկօր. ծղրոխ։ 2. Մակաբ. 10. 30։ Յոբայ. 16. 14։ Յեսուայ. 19. 34։ Իսկ երբեմն տէգ կոչի սլաքն նիզակի, և նմանեաց, որ է սայրասուր երկաթ նշ։ Յոբ. 41. 21։ Բայց մինչ առի 'ի տէգս նիզակաց, է ոմն խին, որով նշանակի ասել, 'ի բազմութիւն գեղարդեանց, և այլոց զինուց։ 2. Մակ. 5. 11։ և 10. 24։ 3. Մակ. 3. 9։ և 6. 4։ Իսկ Յոբ. 16. 10. ուր՝ ասի տէգսք աչաց խաղաց 'ի վերայ իմ, առեալ լինի անզգրաբերաբար փոխանակ զժնեայ հայեցուածոց. որովք գրեթէ յաչաց մարդոյ յարձակին սլաքք զժնդակութեան։ ռամկօրէն խոլոտ հայուածք։

Տէգընկեցութիւն. թեան։ ‖ ընկեցումն տէգի, կմ ձգումն նիզակի. և կմ արձակեալ ձգելոյ զտէգս։

Տէգընկէց։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ ընկեցող զտէգ, ո՛ նա՛ որ արձակէ 'ի վր ուրուք զգեղարդն առ 'ի հարկանել. կմ որ ձգէ 'ի վեր զնիզակ, և ապա աճապարեալ արտաքս ակռն ըմբռնէ զնա. ինչ յաճախ առնեն յաշխարհս արեւելից պատանութք իշխանաց 'ի խաղալն ընդ միմեանս։ ռամկ. ծղրախ նետող. կմ ծղրախ խաղցող։ Իսկ մերթ՝ ասի զայնմանէ, յորում ընկեցեալ լինի տէգ ըստ վերաստացեալ կերպին. որպիսի է հանդէան, կմ խաղն տէգընկեցութե։ 2. Մակ. 4. 14։ Դարձեալ՝ տէգընկէց կոչի այնչափ միջոց տեղւոյն, ուր կարէ ժամանել ընկեցեալ տէգն. Ըստ այսմ վարի և նետաընկէցն, զոր տեսցես 'ի տեղւոջ իւրում։

Տէր. տեառն. 'ի տեառնէ. տերամբ. տեարք. տերանց. կմ տեարց. ամբք։ ‖ Նա՛ որ ունի զտէրութիւն. և ըստ այսմ տր կոչի ունօղն, կմ ստացականօղն ստացուածոց։ ռամկ. եա՛ֆ. և ռամկ. տանող։ Ելից. 21. 28։ և 22. 8. և 12։ Մատ. 20. 8։ Իսկ մերթ նա՛ որ ունի ընդ իւր զծառայս, կմ զհնազանդեալս։ ռամկ. աղայ։ Աղուաց. 17. 2։ Կող. 3. 22։ և 4. 1։ Երբեմն կա նա՛ որ 'ի վարձու ունի զոք. կմ խրբ զմեծ ոք վարձուք առ յուսմունք գործել ինչ։ Տոբ. 2. 19։ Դարձեալ տր կոչի կնոջ այրն, ըստ որում տիրէ նը մա։ Ծննդ. 18. 12։ և 1. Թագ. 1. 8։ Իսկ մերթ տր անուանի իշխանն, կմ պետն, և կամ տիրօղն։ Ծննդ. 27. 29։ և 42. 30։ Դրժել բազում անգամ վարի սա խրբ զանուն յարգականն, որով առնոր եւս վն պատուոյ տր յորջորջել զմեծ ոք, թէ՛ և ոչ ի ցենջ ընդ նմա։ ռամկ. պարոն. և ռամկ. էֆէնտի։ Ծնն. 23. 6։ և 24. 18։ Եւ յայսմանէ տր անուանին նաև հրեշտակք։ Ծնն. 19. 2։ Դան. 10. 16։ Զաք. 1. 9։ Բայց մասնաւորապէս առեալ դնի սա փոխանակ այն, որ գեր 'ի վերոյ քան զամ ունի զտէրութի. վն որոյ և անուանի տր տերանց։ Ծնն. 11. 5։ Ելից. 7. 1։ Եսայ. 8. 1։

Տէրութիւն. թեան։ ‖ տիրական նախապատուութի. կմ գահերիցութի. կմ պետութի. և կմ իշխանութի։ 1. Մակ. 8. 24։ Սաղ. 102. 22։ Դան. 11. 5։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ՝ է սա անուն միոյ 'ի յինն եակ դասուց հրեշտակաց. որք և պետութիւն, և այս մանաւանդ 'ի յոգնակականն. Եփես. 1. 21։ Կող. 1. 16։

Տէրունական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ տէրունեան. ցայն ամ, որ է տն. կմ որ վերաբերի առ տր. և կմ տիրական. և ըստ այսմ ասի՝ տէրունական տօն. կմ յայտնութի. կմ բան. և այլն ։ Նարեկ. Է. և Հ. Լամբրոն։ և 'ի Շարակնոցն։

Տէրունատուր։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ այն՝ որ է տուրք տէրունի. կմ տուեալ 'ի տնէ՝ և կմ պարգեւեալ յտյ։ ըստ այնմ 'ի հին պարագիրս. Տէրունատուր կերակրոյն ուրախ լինէին։

Տէրունեան։ (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ տե՛ս ըզ տէրունական. Նարեկ. Է։ և 'ի Շարակնոցն։

Տէրունի. նեայ. նով. նեաց. նովք։ ‖ տէրունական. կմ տէրունեան։ Նարեկ. Ժ. և Ժա։ Եւ ըստ այսմ տք ածածինն ըստ որում է նուիրեալ տն, կմ մանաւանդ զի է մայր տն իւր՝ տէրունի կոչի. ըստ այնմ 'ի Շարակնոցն. Զանարատն աթոռան, զոր պատրաստեալ է քեզ տէրունեայ. իբրթէ՝ տէրունեան մօրդ։

ՏԺ

Տժգոհ. ի. իւ.ից. իւք։ ‖ անզգոհ. կմ տրտնջող. և կմ տրտնջմամբ անշնորհակալող. ռամկ. ճժգոհացող։ ըստ այնմ Լամբրոն. որքան տժգոհ լինի զնոցանէ։

Տժգոհամ. ացայ. ացիր. ալ։ (Չէզոք.) ‖ տե՛ս զՏժգոհիլ։

Տժգոհեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ տե՛ս 'ի ներքոյ զՏժգոհիլ։

Տժգոհիմ. եցայ. եցաւ. իլ։ (Ձայնակր.) ‖ տժգոհ լինել. կմ տրտնջել. և կմ գանգատել։ ռամկ. ճժգոհել։ Յճ ոսկի։

Տժգոհութիւն. թեան։ ‖ անզգոհ լինելն. կմ տրտունջ. և կմ գանգատ։ ռամկօր. ճժգոհանք։

Տժգոյն։ ‖ տե՛ս զԴժգոյն։

Տժգունիմ. եցայ. եցաւ. իլ։ (Ձայնակրաբ.) ‖ տե՛ս զԴժգունիլ։ Լամբրոն։

ՏԻ

Տի։ (շաղկապ բաղդատական. կմ արտահական.) ‖ իսկ. կմ այլ. կմ բայց. կմ եւ. 'ի ամանէ ծագի շաղկապս՝ տի նա. զոր

տես_

տեսցես 'ի կարգի նորուն։ Իսկ մերթ վարի նորին զմակրայ, և նշինկէ մանաւանդ. կմ առաւել. կմ սաստիկ. և կամ կարի յոյժ ։ Եւ ըստ այսմ երբեմն վարի առ նորև զմանինկ. և 'ի յարիլ 'ի բառս՝ ցուցանէ զառաւելութիւն ինչ. ոպ տեսցես յանուանս՝ տիեզերք. և տիկին ։ Երբեմն ևս վարի նորև զմիջարկութիւն սպառնական. զի դնի 'ի գլուխ բանի 'ի սպառնալն. զոր օրինակ՝ տի, կայ՝ մնա՛ լինա՛ գործօղդ չարեաց. զի ածից 'ի վ(ե)րայ քո սուր և սով և մահ ։ 'ի հին [illegible]։ Դարձեալ՝ է առ անուն, և նշանակէ զհաստակն. և ը այսմ վարի յոգնականապէս. բայց ուրեք ուրեք գտանի և եզական. ըստ այնմ Լամբրոն. Միրալի ամենեցուն՝ մանկական տիոյն երևէր յառաջադիմութիւն։ տե՛ս զՏիքն ։

Տիբերական . ի . աւ . աց . օք ։ || այն՝ որ վերաբերի առ Տիբերիս, կմ առ Տիբերիա մայրաքաղաքն Գալիլեացւոց, որ 'ի ցեղին Զաբուղոնի. և ըստ այսմ ծովակն սորա կոչի՝ ծով Տիբերական ։ 'ի Շարականս ։

Տիգաբուն . բնոյ . ով . ոց . ովք ։ || բուն տիգի, փ փայտ նիզակի. զոր և կոչեմք նիզակաբուն ։ ռամկ. մզրախի կօթ. կմ մզրախի փափ։ Եզեկ. 39. 9։

Տիգախոց . ի . իւ . ից . իւք ։ || տիգաւ խոցօղ ։ ռամկօր. մզրախով զարնօղ։ Իսկ մերթ՝ տիգաւ խոցեցեալ, որպէս էր ամենատէր կող տն ։ ռամկօր. մզրախով զարկած ։ 'ի Շարականս ։

Տիգահոս ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || հոսեցեալ 'ի վէրաց բացելոց տիգաւ, փ նիզակաւ. ըստ այնմ Յհ. Օձն. Եւ տիգահոս արեան կողին, կենաց վտակ մեզ բղխողին ։

Տիգաւոր . ի . աւ . աց . օք ։ || ունօղ զտէգ, կմ կրօղ զնիզակ, կամ զինեալ գեղարդեամբ ։ ռամիկ. մզրախլը ։ 1. Մնաց. 12. 24։ Երեմ. 6. 23։ Գործ. 23. 23։ Իսկ 1. Մակ. 6. 30. ուր ասի՝ 'ի ձեռն տիգաւոր. իմանի, 'ի ձեռս իւր ունօղ զտէգ ։

Տիգեայ . գէի . իւ . տիգեայք, կամ տիգէք. էից . իւք ։ || տիգաւոր, կմ նիզակաւոր. ուստի 2. Մակ. 13. 15. ուր ասի, առնոյր զարս տիգէս, նշանակէ՝ արս տիգաւորս, որ է մզրախլը ։

Տիգեմ . եցի . եա՛ . ել ։ (Ներգործ.) || տիգաւ հարկանել, կամ նիզակաւ խոցել ։ ռամկ. մզրախով զարնել։ Իսկ մերթ նորև ըղնիզակ բևեռել զինն, կմ սևեռեալ կանգնել. և կամ տալ ցցուելով. ըստ այնմ 'ի հին պարսմունքիւ. Միրագարդ մօրուքն 'ի ծընօտս գեռևս էր տիգեալ, և ընձիւղեալ. փ ցցուեալ և բողբոջեալ ։

Տիգրան . այ . աւ ։ || է անուն երից Թագաւորաց հայոց. որոց առաջինն կոչի մեծ և հուժկու ։ Խորէն. Ա. գլ. 22. և 23։ Երկրորդն միջին, որ արշաւեաց զօրօք յաշխարհն պաղեստինացւոց ։ Խորէն. Բ. գլ. 13։ Իսկ երրորդն յորջորջի վերջին, որ է եղբայր տիրանայ ։ Խորէն. Բ. գլ. 61.

Տիգրանակերտ . ի . իւ . աց . օք ։ || կերտեցեալ 'ի տիգրանայ. կմ կերտուած տիգրանայ. և ըստ այսմ յատուկ անուամբ տիգրանակերտ կոչեցաւ ոստանն, կմ քաղաքն, զոր շինեաց մեծն տիգրան՝ մականուանեալ հուժկու ։ ռամկ. փերփեդին։ Խորէն. Ա. գլ. 29։ և Գ. գլ. 26 ։

Տիգրանակերտեայք . եայց . եօք ։ || բնակիչք տիգրանակերտ քաղաքին, որք և կոչին տիգրանակերտեցիք ։ ռամկօր. փերփեդեցիք։ Խորէն. Գ. գլ. 26։

Տիգրանակերտեցի . ցւոյ . եաւ . եաց . եօք ։ || բնակիչ տիգրանակերտի, կմ որ ծնեալ և սնեալ է 'ի տիգրանակերտ քաղաքի ։ ռամկ. փերփեդեցի ։ Խորէն. Գ. գլ. 26։

Տիգրանուհի . հւոյ . եաւ ։ || քոյր մեծին տիգրանայ, որ եղև կին աժդահակայ մարաց արքային ։ Խորէն. Ա. գլ. 23։

Տիզք . տզաց . զօք ։ (անեզական.) || [illegible] . կմ լանջք. ըստ այնմ 'ի հին պարսմունքիւ. Զմեռուեալս լայնին զախդան հատեալս, զի րեսս պատառեալս ։

Տիգօղ . ի . իւ . աց . օք ։ || տիգաւ հարկանօղ, կմ նիզակաւ խոցօղ. որպէս էր զինուորն, որ զկող տն նիզակաւ եհար ։ ռամկ. մզրախով զարնօղ ։ 'ի Շարականս ։

Տիեզերաբնակ . ի . աւ . աց . օք ։ || բնակօղ 'ի տիեզերս, կամ բնակիչ տիեզերաց. և կմ այն՝ որ վերաբերի առ տիեզերական բնակութիւն ։

Տիեզերագլուխ . գլխի . աւ . աց . օք ։ || տե՛ս զԱշխարհագլուխ ։

Տիեզերագումար ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս զԱշխարհախումբ ։

Տիեզերագրաւ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || գրաւօղ զտիեզերս, կմ ընդ իշխանութեամբ նուաճօղ զաշխարհս ։ Եւ մերթ՝ պարփակօղ տիեզերաց, կամ պարունակօղ զամ ծագս երկրի. ըստ այնմ Նարեկ. գլ. [illegible] ծով մեծ տիեզերագրաւ՝ բոլոր էից գոգ ։

Տիեզերագրութիւն . թեան ։ || տե՛ս զԱշխարհագրութիւն ։ Խորէն. յաշխարհագր ։

Տիեզերադաւ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || դաւօղ տիեզերաց. կմ դաւաճանօղ ամ աշխարհի, և կամ խաբօղ բնակչաց երկրի ։ Նարեկ. Գ ։

Տիեզերալոյս ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է լոյս տիեզերաց, կմ որով ծագի լոյս աշխարհի, կմ լուսաւորիչ ամ ծագաց երկրի. որ և կոչի աշխարհալոյս. և ըստ այսմ ասի, տիեզերալոյս վարդապետ, կմ բան կմ տեղի ։ և այլն ։ Նարեկ. ՂԶ ։ Ոսկ. Ա ։

Տիեզերալուր ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս զԱշխարհալուր ։ Նարեկ. ՂԶ ։ և 'ի Շարականս ։

Տիեզերախոս ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || խօսօղ ընդ տիեզերս, կմ խօսեցեալ ընդ ամ աշխարհ. կմ քարոզեալ 'ի համօրէն աշխարհի, որպէս է ամ առաքեալն։ [illegible]

Տիեզերածաւալ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս զՏիեզերատարած ։

Տիեզերակալ ։ || տե՛ս զԱշխարհակալ ։ Խորէն. Բ. գլ. 85։ Նարեկ. 'ի Քիւ. Եկեղ ։

Տիեզերակալութիւն . թեան ։ || տե՛ս զԱշ-

խարհակալութիւն: Խորէն. Բ. գլ. 12:

Տիեզերական. ի. աւ. աց. օք: ‖ այն ամ, որ վերաբերի առ տիեզերս, կմ պատկանի ամ աշխարհի. կմ աշխարհական. կմ ընդհանրական. և կմ համատարած. և ըստ այսմ տիեզերական կոչի տանսն, յորում աշխարհ ամ գայ 'ի դատաստան առաջի Քնի: Սոյնպէս տիեզերական ասի ժողովն. կմ սինհոդոսն, յորում հաւաքին եպիսկոպոսունք յամ աշխարհէ, կմ յորում լինի ընդհանրական գումարումն հանդիսականաց ժողովոյն, որպիսիք են չորս առաքելեան սինհոդոսք: Լամբրօն: Եւ յայսմանէ տիեզերական մայրաքաղաք աստցաւ կոստանդնուպօլիս, ըստ որում էր նիստ տիեզերակալ կայսերաց. կմ զի էր ընդունարան եկամտից ամ աշխարհի. զի գրեթէ յամ երկրէ երթևեկութք լինէին 'ի նմա: Խորէն. Գ. գլ. 57:

Տիեզերակոծ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ կոծօղ, կամ հարկանօղ տիեզերաց. և ըստ այսմ ասի. տիեզերակոծ պատուհաս: Իսկ մերթ՝ կոծեալ, կամ հարուածեալ յամ աշխարհէ. և կմ այն, որով լինի տիեզերական կոծ, կմ աշխարումն, և ողբ:

Տիեզերակոյտ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ աշխարհակոյտ, կց հաւաքեալ յամ աշխարհէ. կմ գումարեալ յամ ազգաց թագաւորութեն. կմ յոյժ բազմաժողով, և յոգնախումբ, և ըստ այսմ ասի՝ տիեզերակոյտ քրիստոնեայք. կմ ժողով. ամբոխ. զօրք. և այլն: Նարեկ. Գ: Իսկ մերթ ասի զտեղւոյ, ուր հաւաքին մարդիկ յամ աշխարհէ. կմ յամ դաւառաց թագաւորութե. և կամ ուր ժողովեալ գումարին բազմութիք յոյժ յոյժ. և ըստ այսմ ասի՝ տիեզերակոյտ հրապարակ. կամ քաղաք. և այլն:

Տիեզերահեղձոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ հեղձուցանօղ տիեզերաց. կամ որ զաշխարհ ամ խեղդէ. որպիսի էր ջրհեղեղն: Նարեկ. Ջ:

Տիեզերահրաշ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ հրաշագործօղ տիեզերաց, կմ որ հրաշալի կերպիւ դարմանէ զաշխարհ. և կմ այն, որով սքանչելանայէս կառավարին ամ ծագք երկրի. և ըստ այսմ ասի՝ տիեզերահրաշ խնամողութիւն ոյ: Նարեկ. ԺՏ:

Տիեզերաչափ. ի. իւ. աց. օք: ‖ չափօղ տիեզերաց, կմ սահմանաց երկրի, որ և կոչի երկրաչափ:

Տիեզերաչափութիւն. Թեան: ‖ չափումն տիեզերաց կմ կողմանց երկրի, և կմ երկրաչափութիւն:

Տիեզերապատ. ի. իւ. աց. օք: ‖ պատօղ տիեզերաց. կմ պարունակօղ ամ աշխարհի: Նարեկ. ՂԷ:

Տիեզերապայծառ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ պայծառօղ զտիեզերաց. կմ ճառօղ զամ աշխարհէ. և կմ վիպասանօղ զարատագրութէ ամ ծագաց երկրի, որպիսի էր Մովսէս: Դարձեալ՝ պայծառօղ տիեզերաց կղզապաշտ զամա, որպիսիք են տիեզերալոյս վարդապետք:

Տիեզերապարունակ. ի. աւ. աց. օք: ‖ պարունակօղ տիեզերաց. կմ պարփակօղ ամ աշխարհի. և կմ շրջապատօղ ամ ծագաց երկրի:

Տիեզերապարփակ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ նոյն է ընդ վերնոյն:

Տիեզերասահման: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ սահմանօղ տիեզերաց. կմ պարագրօղ ամենայն աշխարհի: Իսկ մերթ՝ ունօղ ըզսահմանս տիեզերաց. կմ զընդարձակութե տիեզերական. և կամ աշխարհատարած: 'ի հին տաղմագիրս:

Տիեզերատէր: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ տէր տիեզերաց. կմ հրամայօղ ամենայն աշխարհի. և կմ իշխօղ հրամանօք իւրովք ամենայն ծագաց երկրի, որպիսիք են տիեզերակալ կայսերք:

Տիեզերասոյզ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ սուզանօղ տիեզերաց. կմ ընկղմիչ ամենայն աշխարհի. կամ տիեզերահեղձոյց: Նարեկ. ԺՆ:

Տիեզերասփիւռ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ տե՛ս 'ի ներքոյ զՏիեզերատարած:

Տիեզերատարած: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ տարածեալ ընդ տիեզերս. կմ ծաւալեալ ընդ ամենայն աշխարհ. և կմ սփռեալ ընդ ոլորտս ամենայն երկրի: Նարեկ. ԻԸ:

Տիեզերաքարոզ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ քարոզ տիեզերաց. կմ քարոզօղ ամենայն աշխարհի: Իսկ մերթ՝ քարոզեալ ընդ տիեզերս. կմ հրատարակեցեալ ընդ ամենայն աշխարհ. և կմ համբաւեալ ընդ ամենայն ծագս երկրի: 'ի հին տաղմագիրս:

Տիեզերք. երաց. օք: (անեզական.) ‖ ծագի սա 'ի յոգնական բառէս՝ եզերք, և 'ի մասնկանէս՝ տի, որ ցուցանէ զառաւելութիւն: Ուստի բառիւս՝ տիեզերք, նշանակի՝ եզերք, կմ ոլորտք ամենայն աշխարհի. կմ առ հասարակ ամենայն ծագք երկրի. և կմ ընդհանուր աշխարհ: Ա. Եբր. 2. 3: Սաղ. 95. 13: Առակ. 8. 31: Ղուկ. 2. 1:

Տիղ. տղոյ. ով. ոց. ովք: կմ տղի. իւ. աց. օք: ‖ տիղմ տղմարի, որ է նման տղմոյ փայտի, յն Թախտամիթիթ: ռամկ. եօ փէդ. կմ ուխըր օխին:

Տիկ. տկի. աւ. աց. օք: ‖ մորթ կենդանւոյ՝ հանեալ ամբողջ իբրև շղարկ. զոր ըստ արուեստի գործեալ և յարդարեալ, արկանեն 'ի նոսա զգինի. կմ զիւղ, և զայլ ինչ նման. ոմ և երբեմն կազմեն նովաւ նաւագնացութիւ: ռամկ. եօ փէդ. և տաճկ. թուլում: Ծննդ. 21. 14: Յոբ. 32. 19: Մատ. 9. 17:

Տիկին. տիկնոջ. տիկնամբ. տիկնայք. նանց. ամբք: կմ տիկնաւ. աց. օք: ‖ եկանէ 'ի բառէս կին, և 'ի մասնկանէս՝ տի, որ ցուցանէ զառաւելութիւն և զպատուականութե. ոմ յայտնէ 'ի բառէս՝ տիեզերք, և յանուանս ծաղկոց, մանկանց. ուստի բառիւս տիկին՝ նշանակի ծայրագոյն կմ գլխաւոր կինն,

Digitized by Google

և ըստ այսմ երբեմն տիկին կոչի գլխոյն, կմ թագուհին. 3. Թագ. 10.1: Եսթ. 14.1: Երեմ. 49.28: Եւ զատ ըստ այսմ նշանակութիւն բազում անգամ 'ի գործածեալս կրկնելով այսպէս, տիկնաց տիկին: Իմաստ. 1.16: և 4.4: Իսկ երբեմն աւագուհին, կմ մեծուհին, որպիսիք են կանայք իշխանազունք: 3. Թագ. 11.3: Երբեմն և՝ բամբիշն, կմ տիրուհին, ցի կինն, որ իշխէ 'ի տան, կմ տիրէ աղախնեաց: ռամկ. խաթուն: Ծննդ. 16.4. և 8. և 9: և Առակ. 30.23: Դարձեալ՝ մինչ ասի՝ տիկին երկնից՝ նշանակի՝ լուսինն, ըստ որում ունի ըղձակցութիւն ընդ արեգական, զոր կոչէին հեթանոսք արքայ երկնից. կամ զի տիրէ գիշերոյ. և ըստ երևութին՝ յաղթէ ամտեղաց մեծութբ, և պայծառութբ, այլ և սիգալով ձեմէ 'ի մէջ նց իբրև զթագուհի: Երեմ. 44.17. և 19. և 25:

Տիկնութիւն. թեան: || աւագութիւն գլխոյ, կմ թագուհւոյ, կմ բամբշութիւն. կամ նախապատուութիւն տիրուհւոյ, այսինքն խաթունի: 3. Թագ. 15. 13: Խորենաց. բ. պր. 24:

Տիկնունի. նւոյ. ւով. եաց. ւովք: || ծագի 'ի բառէս տիկին. այլ տէրունին 'ի բառէն տէր, և նշանակէ տիկնական, ցի այն ամ, որ վերաբերի առ տիկինն, կամ որ պատկանի տիկնոջ:

Տիղմ. տղմոյ. մով. ոց. ովք: || մօր, կամ կաւ, և կմ շաղախ գարշ և անպիտան: ռամկ. չամուռ: Սաղմ. 39.3: Երեմ. 38.6: 2. Պետ. 2.22:

Տինա: (շաղկապ բաղհիւսական.) || ծագի 'ի բառէս՝ տի, որ է խակ. և 'ի շաղկապէս՝ նա, որ է՝ և. ուստի բաղհիւս տինա՝ նշանակի՝ խակև, կմ այլև, կմ նաև, կամ նաատանիկ. կմ խակ. և կմ ապաքէն: 'Ի Գիրս պիտոյիցն անյաղթին. և Գրիգոր նարեկացին:

Տինաբարիս. կմ տինաբառիս. բարսի. իէ. իւ. ւք: || Է բառ այլազգական, որ յատկապէս կոչի կինաբարիս. այլ և յորջորջեն յոյնք և լատինք: Արդ՝ սովաւ նշանակի՝ խիժ ծառոյ իրիք հնդկայնոյ, զոր եփեալ 'ի սմա կազմեն ներկ ինչ կարմիր իբրև զարիւն. վն որոյ և կոչի արիւն վիշապի: Է սորա և այլ տեսակ ինչ, զոր կազմեն 'ի ծծմբոյ և 'ի սնդիկէ. վն զի խառնեալ զսոսա ընդ միմեանս մնալով, արկանեն 'ի պղնձեան. և ծեփեալ զբերան պուտան թաղեն 'ի թոնրի. ուր կացեալ զմի աւր և զմի գիշեր. այրի սնդիկն ընդ ծծմբոյ. և այրեցած նց լինի նիւթ ինչ կարմիր. զոր 'ի գործածեն 'ի ներկս և 'ի դեղորայս. ռամկ. Ճինճիֆըր. կմ Ճինճիֆրայ. Խորէն. յաշխարհագրութեն:

Տիպ. տպի. իւ. իւ. ից. իւք: կմ աւ. աց. աւք: || տպումն. կմ տպաւորութիւն, կմ դրոշմ. և կմ կնիք. և առհասարակ այն ամ, որ արպաւորեալ կայ յիմիք. այլ 'ի թուղթս գիրն. 'ի դրամս՝ գիծ, և պատկեր. 'ի միտս՝ կմ 'ի զգայարանս՝ երևակայմունք մտաց արտաքսումս. և այլն: ռամկ. պասմայ. կմ պասմաւոր: Լամբրօն: Իսկ մերթ պատկեր. կմ ձև. կմ կերպարան. և կամ տեսիլ. ռամկօրէն. սուրաթ. կմ ֆիգուր: Նարեկ. փ: և 'ի փառացն խաչին: Դարձեալ՝ գաղափար. կմ օրինակ. կմ կերպ. և կմ նմանութիւն: Նարեկ. ղզ. և 'ի Գով. Խաչ: Սոյնպէս է և 'ի շարականս, ուր ասի. 'ի տիպ պատմուճանին տեառն. կմ 'ի տիպ լուսոյ սաւդ ծեալ. և կմ պատուէրեալ 'ի տիպ սանիրայ. ցի ըստ նմանութեան սանիր լերին. որ է սանայիր: Դարձեալ՝ նշանակէ՝ տըպեալ. կմ տպաւորեալ: ռամկօր. բասմ. կմ պասմայ:

Տիպար. ի. աւ. աց. աւք: || տիպ. կմ գաղափար. կմ յարացոյց. և կամ տպացոյց: ռամկ. քալըպ: ըստ այնմ Յհ ոսկի:

Բարեկարգ սկզբուն տիպար,
կացուցանէ անմիջաբար:

Տիտան. այ. աւ. աց. աւք: || է բառ այլազգական. որ ըստ հեթանոսական առասպելեաց՝ է անուն որդւոյ երկնից և երկրի. կմ որդ. կզեխութեան՝ եղբայր զրուանայ, և յաբեթոստեայ: Խորէն. ա. պր. 5: Արդ՝ ասեն հեթանոսք զորմանայ, թէ ծնաւ 'ի տիտանեայ կնոջէն իւրմէ զաւակս հինգ. և ուստերս վեց՝ կարի քաջս՝ և հսկայազունս, որք յանուանէ հօր իւրեանց յորջորջեալ լինէին տիտանեանք. կմ տիտանացիք: Եւ 'ի սոցանէ առեալ սկզբունն եղև տիտան կոչել զի և իցէ հսկայս. կմ զարս յաղթանդամս. զորս և երբեմն անուանեալ տիտանեանս, կմ տիտանացիս. ուստի. 2. Թագ. 5.18. և 22. ուր ասի. 'ի հովիտս տիտանաց, կմ տիտանացւոց, նմանի՝ սկայից. այլ գնի. 1. Մնաց. 14.9. և 13: Ըստ այսմ և Յուդիթ. 16.8. ուր ասի. Եւ ոչ որդիք տիտանացւոց առակեցին զնա՝ նշանակէ՝ որդիք հսկայից: Վն որոյ և 'ի դասս ինչ հայաստանեայց տիտան կոչեն զերկաստղ քաջս և հըսկայաձևս, որք յայլուր 'ի ռամկական բարբառս անուանին՝ փահլեան նփրին:

Տիտանացի. ցւոյ. եաւ. եաց. եօք: || տե՛ս 'ի բառն Տիտան.

Տիտանեայ. նեաւ. նեայք. նեայց. նեօք: || տե՛ս 'ի ներքոյ զՏիտանեան: Խորէն. ա. պր. 13:

Տիտանեան. 'ի յեղականութեն նախադրի. իսկ 'ի յոգնականութեն. եանք. եանց. եօք: || սոտանական, ցի այն ամ որ վերաբերի առ տիտան. կմ որ ինչ է տիտանեայ. կմ հսկայական. և կմ արիական: Իսկ մերթ՝ որդի տիտանայ. կմ սերեալ 'ի տիտանական զարմէ. կամ սկայազգեան. կամ յաղթահասակ. և կամ հսկայ: Խորէն. ա. պր. 10. և 13:

Տիտեղն. տիտեղան. կմ տիտղոն. ռամկ. տնց. ամք: || կոկորդիլոս. որ է գազան ինչ ահագին և սարսափելի. կերպարանաւք նման մողեսի. ցի քրոքոտիլոս. ամէ զմնա իբրև սագ: 'Ի տառաներկնդ զմնրգ՝ սոսէ.

Digitized by Google

տանէ. և 'ի յանդգնաբար կալով նոր 'ի վերհատեալ գիշատակ ։ ունի թշնամի զվագր. զբորե֊ղան. զգայլս. զկատու. և 'ի մէջ այլոց ըզ֊հիւլոս, որ է կենդանի ինչ մեծութեամբ իբ֊րև զխաղաղասուտակ. իսկ կերպարանօք ոտ֊ղամուկն. սա իբրև գտանէ պկոկորդիլոսն 'ի քուն բերանաբաց, անձնապարեալ թա֊թաւէ 'ի աղիսն, և նոյնհետայն ձգի իբ֊րև զնետ 'ի կոկորդն նորա. և պարգեալ յորովայն նորա ուտէ զփորոտիսն, և զնա անդէն սատանեալ ընդ երասատանեան որ֊տաքս ելանէ. ոչ և 'ի մէջ աստւածաբանու֊թեան նորա զայս յայտ առնէ. զի առ 'ի կոկոր֊դիլոս. խորթէ 'ի կոկորդն հիլոս ։ Աղո֊տորաւեն երկու տեսակք. միոյն է երկա֊կենցաղ։ իսկ միւսն յատուկն, որ է ցամա֊քային. զի միայն կեայ 'ի ցամաքի ։ Սա ձևով է նման երկակենցաղին. բայց մար֊մնովն է յոյժ փոքրագոյն ։ Ըստ ԺՆ. 11. 29. Թուեցաւ լինել ընդ մկունս. ընդ մողէսս. և ընդ մկնաքիսս. և այլն ։ Մնա նե 'ի վայրի անուշահոտ ծաղկամբք. վա որոյ և փորոտիք նր են հոտաւէտք, և մե֊ծագինք ։ Սիրէ յոյժ զմեղր. ուստի և միշտ դարանի փեթակաց. զոր գիտելով մեղուաբուծից՝ քրքեմապատ առնեն զնա. որով փախուցանեն զնա 'ի բաց. վն զի յոյժ գարշի 'ի հոտոյ քրքման, 'ի ղաճ֊տանէն ։

Տիտղոս. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ է բառ լատինաց֊ւոց. որ ըստ նշ կոչի՝ թիթղուլուս, և թարգմանի՝ արձանագիր, կմ մակագիր ։

Տէր ։ (մակբայ յանձնակական.) ‖ առաւել, կմ առաւելի, կմ յոյժ, կամ կարի ։ Իսկ մերթ՝ վարի իբրև զմիջարկութիւն սաստ֊նականն, ըստ օրինակի բառին՝ աի, որ 'ի վե֊րոյ մեկնեցաւ ։

Տէրաբար ։ (մակբայ.) ‖ տես զտէրանց ը տմ նշանակութեանցն ։ 2. Մակ. 13. 23. Խո֊րէն. ա. գլ. 43. և գ. գլ. 42. Նարեկ. ծդ.

Տէրաբնակ ։ (նախդրիւ հոլովի.) ‖ այն յո֊րում բնակի տր, կմ այն որ բնակութեան լինի տն այ, որպիսիք են եկեղեցիք ։ Նա֊րեկ. ղզ. և ղթ.

Տէրագէտ ։ (նախդրիւ հոլովի.) ‖ գիտող տն, կմ ճանաչող տն այ, որ և աստ ածա գէտ ։ ԱՀգունք.

Տէրադիծ ։ (նախդրիւ հոլովի.) ‖ գծե֊ցեալ 'ի տնէ, կմ դրեցեալ յայ, որպի֊սիք էին տախտակքն մովսէսի ։ Նարեկ. 'ի գովեստ առաքելոց.

Տէրագիր. գրի. աւ. աց. օք ։ ‖ տես ըզ Տէառնագիր ։

Տէրագլուխ. գլխի. աւ. աց. օք ։ ‖ տր և գլ֊ուխ. կմ գլխաւոր տր, կմ ծայրագոյն իշխան. և կմ ընդհանրական սեռ. ըստ այնմ Խորէն. գ. գլ. 4. Տէրագլուխ կամե֊ցեալ լինել ձեռս եդ յորմեղր պարսից աշխարհ.

Տէրագոյն. ի. նէ. նց. նաւ ։ ‖ այն՝ ուր տր գոյ. կմ յորում է տն, և կմ ուր ամենայն շնորհքն բնակեն. որպիսի է եկեղեցին, կմ աւագանն մկրտութեան ։ Նարեկ. ղզ.

Տէրագոյն. գունի. նէ. նց. նաւ ։ ‖ նախա֊պետագոյն, կմ իսկագոյն, կմ յառաջա֊գոյն, և կմ առաւել բուռն ։ 'Ի Գիրս Գեր֊գորի. Արշարունւոյ ։

Տէրագրել ։ ‖ տես զՏեառնագրել ։ Նա֊րեկ. ղշ.

Տէրագրութիւն. թեան ։ ‖ տես զՏեառնա֊գրութիւն ։

Տէրադաւ ։ (նախդրիւ հոլովի.) ‖ դաւա֊ճանող տն իւրում. կմ մատնիչ այ. որպի֊սի էր յուդայ ։ Նարեկ.

Տէրադրուժ ։ (նախդրիւ հոլովի.) ‖ դր֊ժող տն, կմ նենգող զտր իւր, և կմ ու֊րացաւ ։ ստմ. փէյ խաբող ։ Նարեկ. է.

Տէրազօր ։ (նախդրիւ հոլովի.) ‖ այն՝ որ է զօրք տն. կմ զինուորեալ այ. և ըստ այսմ առի, աներազօր բանակ, կամ զին֊ուորք ։ Իսկ մերթ զօրացեալ տրամբ. կմ ունող զզօրութիւն 'ի տնէ. կմ որ զօրէ առ֊նել զինչ նպաստաւորն տն այ ։ Նարեկ. ղթ.

Տէրածին. ծնի. նէ ։ ‖ ծնանող տն, կամ մայր տն այ. և կմ ածածին. որ ասի ըզ սբն կուսէն ։

Տէրական. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ այն ամ, որ տն է, կմ տն պատականի, կմ տրունական, և կմ իշխանական, որոյ ներհակն կոչի ծա֊ռայական. և ըստ այսմ փոխանակ առե֊լոյ՝ անուն, կմ տռուն տն, աւի՝ տէրական ։ Նարեկ. հէ. Ցմօւրբ. և Լամբրոն, ըստ այսմ է և 'ի Յեռատիս ճառխոսս, յորս ասի, որ ան֊րականս առ 'ի քէն կարգեալ տնտես բը֊նութեն մերոյ խմաստութեամբ ղպատախ ե֊թող քոյոց պարտապանաց, զի որ անդրա կան պատկերս, այսէ՝ հոգի, կամ մարք մեր՝ եթող, և այլն ։ Եւ ըստ այսմ նախ գիրն՝ զ, որ գնի 'ի տպագրեալ շարակ֊նոցին, է աւելորդ ։ Բայց եթէ ոք զայ֊իւ իմասցի, ոչ իմանան ստանք, յայնժամ մեկնի այսպէս. Որ զտէրական պարտսն, առ 'ի քէն կարգեալ տնտեսն բնութեն մե֊րոյ, որ է միտք մեր, եթող. ըստ օրինա կի անիրաւ տնտեսին, որ զպարտս տն իւրոյ թողացոյց պարտապանաց նորա ։ Դարձեալ՝ նշանակէ տիրող. կմ իշխե֊ցող. և կմ նուաճօղ ։ 'Ի Գիրս Գէրգ. Արշ֊ւոյ ։ Մերթ և՝ յատկական, կմ իսկական ։

Տէրակից. կցի. աւ. աց. օք ։ ‖ կցող տն, կմ բարձող այ ։ Նարեկ. 'ի գով. խաչին ։

Տէրահաստատ ։ (նախդրիւ հոլովի.) ‖ հաս֊տատեալ տրամբ. կմ հաստատեալ 'ի տնէ ։ Նարեկ. 'ի գով. առաքելոց.

Տէրահաւաք ։ (նախդրիւ հոլովի.) ‖ հաւա֊քեցեալ. կմ ժողովեցեալ 'ի տնէ. որպի֊սիք էին դասն գր առաքելոց ։ Նարեկ. 'ի գո֊վեստ առաքելոց ։

Տէրահրաւէր ։ (նախդրիւ հոլովի.) ‖ հրա֊ւիրեալ 'ի տնէ. կմ կոչեցեալ 'ի տնական կոչումն, և կմ այն՝ որով ոք հրաւիրի յայ. և ըստ այսմ միա՝ որպէս կոչի աղբիւր հրա֊ւէր հանդիսաւ ։ Նարեկ. ղզ.

Տէրաձիր ։ (նախդրիւ հոլովի.) ‖ ձրեալ

'ի տնէ, կամ պարգևեալ 'ի տնականութենէ կու-
սէ, և կմ շնորհեցեալ յնմ: Նարեկ. 'Ի գո-
վէստ առաքելոց:

Տիրաձայն. ի. աւ. աց. օք: || ձայնաւոր զտր իւր, կմ ծանօթ տն իւրոյ. և կմ տիրագէտ: ռամկ. փէքը ձանըյօղ: 'Ի հին թէրջման':

Տիրամայր. մօր. մարք: || մայր տն, կմ ծնօղ տն մյ, որ է մք ածածին: Նարեկ. Հ. և 'ի գովս. խօսին:

Տիրամարտ. ի. իւ. ից. օք: || մարտնչօղ ընդ տն, կմ պատերազմօղ ընդ այ, կմ ամամարտ: ռամկօր. թէրըղըրհէփ խօսօղ. կմ այ դէմ ծէնէ ընօղ:

Տիրամարտութիւն. թեան: || մարտ տիրական, կմ կռիւ արարեալ ընդ տն, և կմ Աստուածամարտութիւն: Նարեկ:

Տիրամեծար: (Նախագրիւ հոլովի.) || մեծարօղ տն, կմ յարգօղ այ: Իսկ մերթ՝ մեծարեցեալ 'ի տնէ, կմ պատուեցեալ յայ: Նարեկ. 'Ի գովս. առաք.

Տիրանալ. ացայ. ացիր. ալ: (ընդ միջ.) || տր լինել, կամ տիրել, և կամ իշխել: Ի; Եւր. 2. 27: և 'ի գիրս Վեծին. խորհրդոց:

Տիրանարգ. ի. իւ. ից. իւք: || անարգօղ տն՝ կմ քամահօղ այ. և կմ անարգեցեալ 'ի տնէ, կմ արհամարհեցեալ յայ: Նար. հմ:

Տիրանենգ. ի. իւ. ից. օք: || տես զՏիրադաւ: Նարեկ. զմ:

Տիրանուէր: (Նախագրիւ հոլովի.) || նուիրօղ, կմ ընծայօղ տն: Եւ մերթ՝ նուիրեցեալ կմ մատուցեալ այ: Նարեկ. գ:

Տիրապատիւ: (Նախագրիւ հոլովի.) || ունօղ զտիրական պատիւ, կմ պատուեցեալ 'ի տնէ, և կամ մեծարեցեալ յայ. Նարեկ. ղէ:

Տիրապատուհաս: (Նախագրիւ հոլովի.) || պատուհասեալ 'ի տնէ, կմ յօրինեցեալ ձեռամբ տն. և կմ հիւսեցեալ յայ: և ըստ այսմ առի՝ պատի. տիրապատուհաս: Նարեկ. 'Ի գով. խօսին:

Տիրապարգև: (Նախագրիւ հոլովի.) || տես զՏիրաձիր: Նարեկ. ղգ. և ղէ:

Տիրապետ. ի. իւ. աց. օք: || տիրապետօղ. կմ տիրօղ, և կմ իշխօղ:

Տիրապետեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ. և առնու զտրական խնդիր.) || ընդ տէրութբ իւրով նուաճել. կմ լիովին պետ տիրել, կմ իշխել: ռամկ. զափթ էթէլ: Թ այլում, Յն օրէ. Նախ զպարսից ոթոռն առեալ. արևելից տիրապետեաց:

Տիրապետութիւն. թեան: || տիրական պետութիւն, կմ իշխանական տրութիւն, կմ իշխեցողութիւն, և կմ նուաճումն. Թ այլում Ոսկ. 1. հօր. իր. Զինչ նշանս արարեալ. կմ զինչ գործ տիրապետութեան:

Տիրապէս: (մակբայ որակական.) || իբրև զտր, կմ տիրական անձամբ, կմ տանուտէրաբար, կմ իշխանաբար. և կմ կալողապէս: ռամկ. փիրօնլըղլա. կմ աղայլըղլա: Նարեկ. զդ: Ոսկ. 1. հօր. խա: Իսկ մերթ՝ նախապետաբար, կմ յատկապէս, կամ էապէս, կմ ըստ բնութեան. և կմ ըստ ինքեան: Նարեկ. կա: հզ. և ղ: և Լամբրոն. Երբեմն ևս՝ կատարելապէս, կմ լրապէս, կմ Թ արժանեաց, և կմ ոպ պարտն է: ռամկ. պիրքէմալ, կմ նիւշլէրօր պէփ է: Ընթրուծին: և Լամբրոն: Եւ մերթ. բաղարուցին. կմ սենեկին, կմ ըստ ամենայնի, և կմ ամենայն կերպիւ: Լամբրոն: Մերթ ևս՝ իսկապէս, կմ ստուգապն. կմ ճշգրտապէս, և կմ հաստատապէս. Լամբրոն 'ի բազում տեղիս: Իսկ ձեռաւ՝ վասն ստ բազում անգամ իբրև զանուն. և նշանակէ՝ տիրական. կմ իշխանական, և ըստ այսմ առի, տիրապէս հրաման, ատառ. իշխանք. և այլն: Նարեկ. հե: Իսկ մերթ՝ նախապետական, կամ յատկական, կմ իսկական, կմ էական, կմ բնորդական, և կմ լրական, և ըստ այսմ առի, տիրապէս ուրախութիւն. սրբութիւն, որդիութիւն, բարեկամութիւն, և այլն: Լամբրոն 'ի բազում տեղիս:

Տիրասէր. ի. աւ. աց. օք: || սիրօղ տն իւրոյ, կմ ածասէր: ռամկ. փէքը սէվօղ:

Տիրասիրութիւն. թեան: || սէր տն իւրոյ, կմ սիրելութիւն այ:

Տիրասպան. ի. իւ. ասպանք. կամ սպանունք. նաց. օք: || սպանօղ տն իւրոյ. կամ նա՝ որ մահացուցանէ զտր իւր: ռամկ. փէքը պօղաննօղ: 'Ի հին թարգմանիչ:

Տիրատեաց: (Նախագրիւ հոլովի.) || ատեցօղ տն իւրոյ, կմ ածատեաց:

Տիրատիպ: (Նախագրիւ հոլովի.) || ունօղ զտիպ տիրական. կմ յորում տպաւորեալ կայ պատկեր տն, կմ նշան տրունի. Նարեկ. կէ:

Տիրացու. ցուի. աւ. աց. օք: || կղերիկոս, կմ դպիր. գր նա՝ որ ունի զկարգ սաղմձանս եկեղեցականս. և առի տիրացու, ըստ որում հանգերձեալ է լինել տր. գր քահանայ: Այլ այս մանաւանդ վարի յաշխարհաբառ լեզուն:

Տիրացուցանեմ. ացուցի. ացո. ել: (անցողակ.) || տր կացուցանել, կամ առնել տիրել, կմ իշխան կարգել, և կմ իշխեցուցանել. ըստ այնմ Խոր. բ. գլ. 49. Տիրացուցանէ 'ի վր ազգին զերդաստան սաթիկան: Եւ Մծբին. ժԹ. առի, Տիրացոյց զհազարապետս իւր 'ի վր ամենայն գանձանակին: Իսկ մերթ՝ տիրական առնել՝ կմ առաւելացուցանել, կմ զօրացուցանել, և կմ հաստատել, և ըստ այսմ առի. տիրացուցանել զուխտս, կմ զխոստմունս. և այլն: Լամբրոն:

Տիրաւանդ: (Նախագրիւ հոլովի.) || աւանդեալ տէրամբ, կմ տուեալ 'ի տնէ, և կմ քննեալ յայ. և ըստ այսմ առի. տիրաւանդ կտակ. օրէնք. պատգամ. և այլն: Նարեկ. ղէ:

Տիրաքարոզ: (Նախագրիւ հոլովի.) || նա՝ որ քարոզէ զտր. կմ պատմէ զայ: Իսկ մերթ՝ քարոզեալ 'ի տնէ, կմ հռչակեալ յայ: Իսկ յաձևէալ՝ տիրաքարոզ կոչի այն. յորում լինի քարոզութիւն տն. կմ որ լինի յաղագս քարոզութեան տն այ. և ըստ այսմ առի

Digitized by Google

տիրաքարոզ ծանուցարհողութեան, կամ վարդապետութեան. և այլն. Նարեկ. 'ի գով. առաքելոց:

Տիրեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || ընդ տէ. րութեամբ իւրով արկանել, կամ ընդ իշխա. նութեամբ իւրով նուաճել, կամ վարել զտէ. րութեն 'ի վերայ ուրուք, կամ իշխել, կամ տի րանալ: ռամկօր. ղոֆին ընել. կամ իր հետուն փակը առնել: Ծննդ. 1. 28: Սաղմ. 71. 8: Հռով. 6. 9. և 14. 9: Երբեմն ևս վարի աս ներ. գործաբար, որոյ կրաւորականն լինի տի րիմ. ըստ այնմ Նարեկ. ի՞դ. Տիրեցայ 'ի բա րոտութեանց գարշութեան:

Տիրեցուցանեմ. եցուցի. եցո. անել: (ան. ցող.) || տե՛ս զՏիրացուցանել ըստ առաւել նոյ նշանակութեան: Խորէն. Գ. գլ. 5:

Տիրուհի. հւոյ. ւով. եաց. ւովք: || է բառ էգական. որպէս զկինն, որ ունի զտէ. րութեն. կամ տիկին. կամ բամբիշ: ռամկ. խաթուն: Նարեկ. ղԶ. և 'ի գով. խաչին:

Տիւ. տուընջեան. 'ի տուընջեան. կամ 'ի տուէ. տուընջեամբ: || ցերեկ. կը այն մասն ա. ւուր, յորում լոյս արեգական ծագեալ կայ. կամ ահրեալ ունի զկայանս օդոյ, ա. ռոյ ներհակն կոչի գիշեր: ռամկ. ցորեկ: Ծննդ. 1. 5. և 14. և 7. 17: Սաղմ. 73. 16: Ըղձ. ներգործականն առաւ լինի 'ի տուընջեան. ըստ այնմ Յոհ. 11. 9: Եթէ ոք գնայ 'ի տուըն. ջեան, ոչ գայթագղի. Բայց բազում ան գամ վարեալ փոխանակ ասրա զբացառա կանս 'ի տուէ. ուր և փոխանակ առեալ 'ի սկզբան, առաւօտ, 'ի սկզբանէ: Սաղմ. 1. 2: և 90. 6: Դան. 2. 5: Ղուկ. 18. 7: և 21. 37: Իսկ Յոբ. 42. 14. է յատուկ անուն միոյ 'ի դստե րաց նորա:

Տիւանիկիթ. կիթոյ. կամ կիթոյ. ով. ոց. ովք: || է խեժ ինչ անուշահոտ, կոչեցեալ այլով անուամբ ստորաքս. զորմէ 'ի տեղւոջ իւ րում ասասցուք: Խորէն. յաղ. խորհրդոց:

Տիւփոն. ի. աւ: || է բառ յունական, ո. րով նշանակի հողմ ինչ յանկարծաշունչ մրրկեալ և ալեկոծական. որ 'ի ծով և 'ի ցամաքի յարձակեալ առանց երկեք շար. ժի դիմէ յերկիր յափշտակելով յամպոյ բնաւ զհատուածս ինչ, և զնոյն 'ի սևամած փոթորիկս փոխարկեալ պատառեալ առ. աջէ 'ի տեղիս շրջշրջելով. և աստուածութիւն բանաւոր իւրոյ ոչ միայն զկայսեր նաւաց, այլ և զնաւսն գլխովին խորտակէ՝ չարա. չար պտտեցմամբ տարածելով զնոսա: 'Ի Գիրս բժիշկ անյայտ է:

Տիք. տիոյ. ովք. կամ օք: (վասն երկու անձանց. այլ և բառս Եզք.) || արքունիք, կամ հասակ. որ է զանազան ժամանակ կե նաց մարդոյ. որ սկսեալ յերեխայութեան առաւել մինչև ցպառաւութիւն. զորմէ լիա գոյն ասացաք 'ի բառն հասակ. և ըստ այսմ ասի, տիօք մանուկ. կամ յառաջին տիոցն ուսումնական. կամ յերիտասարդա կան. ասա վախճանեալ. և այլն: Խոր. Գ. գլ. 40: Նարեկ. ժա: և 'ի գով. խաչին: Թագ. 1. հայ. ժէ:

ՏԽ

Տխեղծ. ի. իւ. ից. իւք: || անհաճոյ. կամ խանդարբեալ. կամ աղտատաւոր. կամ այլան. դակ. և կամ տգեղ: 'Ի գիրս Ժողովոց:

Տխեղծութիւն. թեան: || անհաճոյութիւն. կամ աղտատաւորութիւն. կամ այլանդակութիւն. և կամ տգեղութիւն:

Տխմար. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || անմիտ. կամ տգէտ. կամ անխոհեմ. կամ անհանճար. և կամ անիմաստ: ռամկ. ախմախ. կամ ցնդած. Թուոց. 14. 23: Խորէն. Գ. գլ. 68: և Թագ. 2. հայ. ժա:

Տխմարագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || առա ւել տխմար. կամ ամենատխմարագոյն: ռամկօր. խիստ ախմախ. կամ խիստ ցնդած: Աղթամ.:

Տխմարանամ. ացայ. ացեր. անալ: (չէզոք.) || տխմար լինել. կամ տխմարանալ. և կամ անգիտանալ: ռամկօր. ախմախ, կամ ցնդած ըլլալ:

Տխմարութիւն. թեան: || տխմարութիւն. կամ անգիտութիւն. կամ անիմաստութիւն. կամ ան խելահասութիւն. և կամ անհանճարութիւն: ռամկ. ախմախութիւն:

Տխորժիմ. եցայ. եալ. իլ: (ձայնաւոր.) || ոչ ախորժել. կամ ոչ հաճիլ. և կամ ոչ կամիլ:

Տխուր. տխրոյ. ով. ոց. ովք: || թախծեալ. կամ տրտում. կամ ըմբռնեալ 'ի սգոյ. և կամ խոժոռեալ տրտմութեամբ: 3. Եզր. 2. 2: Իսկ մերթ անպիտան. կամ ազազուն. ըստ այնմ Լամբրոն. Տխուր՝ աղտաւոր եկեղեցւոյ ցուցանիւք հանդէս: Դարձեալ. փոխաբե. րութեամբ առեալ տխուր կոչի աղջամղջին, կամ մթագին. և կամ խաւարամած. ըստ այնմ Իմաստ. 17. 5. Լուսաւորել զտխուր գիշերն:

Տխրագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || առաւել տխուր. կամ տրտմագոյն. կամ տրտմալի. և կամ ազազուն:

Տխրագոյն. գունի. ով. ոց. ովք: || ունօղ զտխրական գոյն. կամ ղտխուր երանգ. կամ սևագոյն. և կամ խաւարագոյն:

Տխրական. ի. աւ. աց. օք: || թախծական. կամ տրտմական. կամ ազազուն: Խորէն. Գ. գլ. 68: Երբեմն մթագին. կամ խաւարային:

Տխրականութիւն. թեան: || տխրական գոյն. կամ տրտմականութիւն. և կամ տրտմութիւն: Նարեկ. Ի:

Տխրանք. անաց. օք: (անեզական.) || թախ ծանք. կամ տրտմութիւն: կամ սուգ: Նարեկ. Գ: Իսկ մերթ մթագնութիւն. կամ նսեմութիւն. և կամ սևութիւն:

Տխրատեսակ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ ըզ տխուր տեսակ. կամ զտրտմական երեսս. իսկ մերթ խաւարատեսակ. կամ սևատես իլ. և կամ սևագոյն: և ըստ այսմ զարի տխրատեսակ փիլիսոփ. կամ մուր. կամ գոյն: և այլն. Նարեկ. Լ. և Ղ:

Տխրատեսիլ. (նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս ըզ Տխրատեսակ. 'Ի Գիրս Թծին խորհրդոց:

Տիրապար ։ || տե՛ս զՏրամապար ։ [illegible]

Տիրաւոր . ի . աւ . աց . օք ։ || ուժով զօրութեամբ [illegible] ։ [illegible]

Տիրեցուցիչ . ցչի . աւ . աց . օք ։ || [illegible] . կամ [illegible] ։ [illegible]

Տիրիմ . եցայ . եալ . իլ ։ ([illegible]) || [illegible] . կամ [illegible] . կամ [illegible] . կամ [illegible] ։ 3 . Թագ . 20 . 43 ։ [illegible]

Տիրութիւն . թեան ։ || տե՛ս զՏիրանք ։ [illegible]

Տ Կ

Տկար . ի . աւ . աց . օք ։ || անկար . կամ [illegible] . կամ անզօր . կամ [illegible] . կամ [illegible] ։ Իմն . 9 . 5 ։ Յովհ . 3 . 10 ։ Մատ . 26 . 41 ։ [illegible] ։ Գործ . 4 . 9 ։ և 14 . 7 ։

Տկարամիտ . մտի . տաւ . աց . օք ։ || [illegible] ։ [illegible]

Տկարամտութիւն . թեան ։ || [illegible] ։

Տկարանամ . ացայ . ացեր . նալ ։ ([illegible]) || [illegible] ։ Ղուկ . 25 . 35 ։ [illegible] ։ Գործ . 16 . 7 . և 17 ։ Հռով . 14 . 1 ։ [illegible] . Յովհ . 18 . 14 ։ Յոբ . 42 . 2 ։ Ղուկ . 1 . 37 ։ [illegible] ։ Եսայ . 34 . 4 ։

Տկարացուցանեմ . ացուցի . ացո . նել ։ ([illegible]) || [illegible] ։ Գործ . 16 . 5 . և 6 ։ [illegible]

Տկարութիւն . թեան ։ || [illegible] ։ Իմաստ . 2 . 11 ։ Հռով . 6 . 19 ։ և 8 . 26 ։ [illegible]

Տկճոր . ի . աւ . աց . [illegible] ։ [illegible]

Տհաճ . ([illegible]) || ոչ հաճոյ . կամ ոչ հաճելի ։ [illegible]

Տ Հ

Տհաճիմ . եցայ . եալ . իլ ։ ([illegible]) || ոչ հաճիլ . կամ ոչ հաւանիլ ։ և կամ ոչ [illegible] ։

Տհաճութիւն . թեան ։ || [illegible] . կամ ոչ հաճելին ։

Տհաս . ի . իւ . ից . իւք . կամ օք ։ || անհաս , [illegible] ։ Յոբ . 24 . 6 ։ [illegible]

Տհասութիւն . թեան ։ || անհասութիւն [illegible] ։

Տ Ձ

Տձև . ի . իւ . ից . իւք . կամ օք ։ || անձև , կամ [illegible] ։ [illegible]

Տձևիմ . եցի . եալ . իլ ։ ([illegible]) || անձև . [illegible] ։ Լամբրոն ։

Տձևութիւն . թեան ։ || անձևութիւն . կամ [illegible] ։

Տ Ղ

Տղայ . այ . ոյ . ոց . ովք ։ || նա՛ որ է ՚ի մանկութեան . [illegible] ։ 3 . Մակ . 5 . 28 ։ և 6 . 12 ։ [illegible] 33 . 13 ։ Եբր . 5 . 13 ։ [illegible] ։ 3 . Մակ . 5 . 28 ։ Եսայ . 10 . 19 ։ [illegible] 13 . 45 ։ [illegible] 1 . Կորնթ . 14 . 20 ։ [illegible]

Տղայաբար ։ ([illegible]) || [illegible]

Տղայաբարոյ . ի . իւ . ից . իւք ։ || [illegible]

տխմարամիտ. ռմկ. փոխանակ կեցող. կմ բը-
բնօրէն. Լմբրօն։ Իսկ մերթ այն՝ որ սպառ
կանէ բարուց, կմ բնութիւն տղայոյ. կմ
տղայական. և կմ մանկական. և ը այսմ
սահ. տղայաբարոյ թանձրամտէ մարդ. կմ
տղայաբարոյ կարծիք. և այլն։ Լմբրօն։

Տղայաբարոռ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ Նոյն է ը վերնոյն։ Լմբրօն. և 'ի Գիրս Ծծին խոստով։

Տղայագիտակ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ որ տղայահասակ. ցը ունող գիտակ, կմ զախ տղայոյ. և կմ մանկաւռի։ Ըստ այնմ 'ի հին պատմագիրս. Թողլով զթագաւորութիւն որ տղայագիտակ [illegible] որդւոյ իւրոյ։

Տղայական. ի. աւէ. աց. ըք։ ‖ այն ամ, որ առ տղայոց է, կմ առ տղայս վերաբերի. կմ երեխայական. և կմ մանկական։

Տղայակոտոր. ի. իւէ. ից. իւք։ ‖ կոտորող տղայոց. կմ սպանող մանկանց. որ և սահ մանկակոտոր։ Իսկ մերթ այն՝ որով կոտորին տղայք. կմ յորմէ հետևի կոտորումն տղայոց. և ըստ այսմ սահ՝ տղայակոտոր հրամանն։ Իմաստ. 11. 8։

Տղայահանճար։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունող զհանճար տղայոյ, որով նշանակի որ տղայաբարոյն. կմ տղայամիտն, կամ որ է տխմար իբրև զտղայս. ռմկ. փոքր խելք ունող. կմ ճահիլ։ 'Ի հին պատմագիրս։

Տղայահասակ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ տե՛ս զՏղայագիտակ։

Տղայամիտ. մտի. իւէ. աց. օք։ ‖ ունող զմիտս տղայոյ, կմ որ վարի տղայական խորհրդովք. կմ տղայաբարոյ. և կմ թեթևամիտ։ ռմկ. փոքր խելք ունող. կմ բէբէնօւէկ. կմ ճահիլ։ Լմբրօն։

Տղայանամ. ացայ. ացիր. ացաւ։ (Ընդ. միջ.) ‖ տղայ լինել. կմ մանկանալ։ ռմկ. տղայ ըլլալ։ Իսկ մերթ՝ տղայաբարոյ լինել. կմ տխմարանալ. և կամ պարզամիտ լինել։ ռմկ. պզտի ըլլալ։ և ը այսմ սահ, տղայանալ 'ի չարութեան։ 1. Կորն. 14. 20։

Տղայատաղան. ի. իւէ. աց. օք։ ‖ տե՛ս զՏղայակոտոր։ Յն ոճի։

Տղայութիւն. թեան։ ‖ երեխայութիւն. կմ մանկութիւն. կմ տղայական տիք. որ է առաջին հասակ մարդոյ, որ անկանի 'ի նախկին ամին՝ սատարի մինչև ցեօթներորդ ամն, յորում և անդր անցանէ մանկութիւն։ 1. Կորն. 13. 11։

Տղխեղծ։ ‖ տե՛ս զՏխեղծ։

Տղմաբնակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ բնակող 'ի տղմի. կմ 'ի տղմուտ տեղւոջ։ ռմկ. չամուռը կեցող։

Տղմաբնակութիւն. թեան։ ‖ բնակութիւն 'ի տղմի. կամ բնակելն 'ի տղմալի տեղւոջ։ Նարեկ. խէ։

Տղմալի։ (Նախդր. հոլովի.) ‖ տե՛ս զտղմալից։

Տղմալիր։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ տե՛ս 'ի ներքոյ զՏղմալից։

Տղմալից։ (Նախդր. հոլովի.) ‖ լցեալ տղմով. կմ լի չամուռով։ ռմկ. չամուռով լցուած։

Տղմախառն։ (Նախդ. հոլո. և մերթ մէջ.) ‖ խառնեալ տղմով. կմ խառն ը տղմոյ. կմ տղմաշաղախ. կմ տղմալից։ Մծբն. ժթ։

Տղմախոր։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ խոր և տղմոտ. կմ խորին և տղմալի. և ըստ այսմ սահ՝ տղմախոր գուբ։ Մծբն. ժէ։

Տղմային. ային. ով. ոց. ովք։ ‖ տղմական. կմ տղմակերպ. կմ տղմոտ։

Տղմանամ. ացայ. ացիր. ացաւ։ (Ընդ. միջ.) ‖ տիղմ լինել. կմ 'ի տիղմ փոխարկել։ Իսկ մերթ տղմոտել. կմ տղմաշաղախ լինել. և կմ պղտորիլ տղմով։ ռմկ. չամուռին. և ը այսմ սահ. երկիր ջրով տղմացեալ։

Տղմատիղ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ տղմուտ. կմ տղմալից. և կմ տղմային։ ռմկ. չամուռլու. և ըստ այսմ սահ. տղմատիղ գուբ. տեղի. և այլն։ Նարեկ. ժղ։

Տղմատեսակ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունող զտեսակ, կմ զորպիսութիւն տղմոյ. կմ տղմային. և կմ տղմալի. և ըստ այսմ սահ՝ տղմատեսակ տեղի։ [illegible]

Տղմոտ. ի. իւէ. ից. իւք։ ‖ տե՛ս 'ի ներքոյ ըզ Տղմուտն։

Տղմուտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունող զպատճառութիւն տղմոյ. կմ լի տղմով. կմ տղմական. և կմ տղմային։ ռմկ. չամուռլու. Յն ոճի։ Իսկ մերթ վարի գոյականապէս. և նշանակէ զտեղին, ուր բնաւորեալ է լինել յաճախութիւն տղմոյ. և կմ ուր յաճախեն մօրք, և տիղմք. և ը այսմ սահ 'ի տղմուտ անկանել. կմ ը տղմուտս գնալ։ ռմկ. չամուռ տեղ։ Գործածեալ. երբեմն փոխաբերութեամբ առնեալ գնի փոխանակ բարուց աղտեղի. կամ աղիղծ. և կմ գարշ. և ըստ այսմ սահ՝ տղմուտ չարութիւն. կմ տղմուտ սովորութիւն. և այլն։ ռմկ. [illegible]։ 'Ի հին պատմագիրս։

ՏՄ

Տմարդանամ. ացայ. ացիր. ացաւ։ (Ընդ. միջ.) ‖ անմարդի լինել. կմ զգենուլ զանձամբ զտմարդութիւն։ ռմկ. կոպիտ, կամ [illegible] ըլլալ։

Տմարդի. դւոյ. ւով. եաց. եօք։ ‖ զուրկ 'ի մարդկութենէ. որով նշանակի անմարդավար. կմ անքաղաքավար. կմ ապուռ. և կամ բիրտ։ ռմկ. կոպիտ. կմ էօղան. կմ խղճմտանքը։ Նարեկ. Ը։ և 'ի Գիրս Ծծին խոստովան։ Իսկ մերթ՝ հեռի 'ի մարդասիրութենէ. կմ տաղաչնորհ. կմ բարբարոս. կմ անագորոյն. և կմ անգութ։ ռմկ. զալըմ։ Խորէն. Գ. գլ. 68։ Ոսկէ. 2. հատ. լա։ և Լմբրօն։

Տմարդութիւն. թեան։ ‖ անմարդավարութիւն. կմ անքաղաքավարութիւն. կմ ապուռութիւն. և կմ բրտութիւն։ ռմկ. կոպտութիւն. կմ էօղանութիւն. և կմ խղճմտանքն. Լմբրօն։ Իսկ մերթ՝ զուրկ գոլն 'ի մարդասիրութենէ. կմ տաղաչնորհութիւն. կմ բարբարոսութիւն. կմ անագորոյնութիւն. և կմ անգթութիւն, որով ոք մերժեալ 'ի մարդկութենէ՝ զգենու զանձամբ զբարս գազանաց։ ռմկ. զուլըմլըխ. ըստ այնմ Ոսկէ. 2. հատ. իէ. Աղօթմունքին, որ 'ի յաւիշտակութենէ, ոչ է աղօթմունք այլ չարութիւն և տմարդութիւն։

Տ՚Ն

Տնազ. զի. զն. զաց. զք։ || Ծաղր ի սոյն բառ. Հայկան տաղեմ՝ կ. ՚ի բառէս՝ նազելի, որ է յորդելի. կմ՝ պատուելի, և նշանակէ զանարգեալն. և յայսմանէ առեալ տնազ կոչի կատակեալն, կմ՝ այպանեալն, և կմ՝ ծաղր. ռամկ. մասխարայ. և ըստ այսմ ընդ բայի չարակցի այսպէս, տնազ առնել, և նշանակէ ծաղր, կմ՝ խաղ առնել. կմ՝ կատակել. և կմ՝ այպանել։ ռամկ. մասխարայ. կամ խաղք ընել. և ըստ այսմ սոսի ՚ի ձայն ինչ. մի եղիցիմ այսց սուէ, տնազ առնէ։ Եւ կմ՝ այսպէս տնազ լինել. և նշանակէ ծաղր, կմ՝ այպն լինել. կմ՝ կատակել։ ռամկ. մասխարայ ըլլալ. կմ՝ խաղք ըլլալ։ Դարձեալ նշանակէ կատականք. կմ՝ ծանականք. և կմ՝ այպանութիւն։ ռամկ. մասխարայութիւն. և ըստ այսմ սոսի՝ տնազս առնել ումեք. և կմ՝ տնազս եղեն նմա. և այլն։

Տնակալուչ։ (Նախդրբիւ հոլովի.) || Նա՝ որ կալնու զտուն, որով նշանակի վերակացուն, կմ՝ կառավարն տան. կմ՝ նա՝ որ հոգաբարձու լինի ՚ի տանն, որպիսիք են ոմանք ՚ի կանանց։ Խորէն. գ. գլ. 64։ Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ զաւհ մանակալն. կմ՝ զտեղակալն. զի զնա՝ որ զբացորոշ տեղի ինչ սեպհականեալ ունի, որպիսիք են համաստեղութիք երկնից՝ զետեղեալք իւրաքանչիւր յատուկ տուն իւրեանց։

Տնակից. կցի. զն. աց. զք։ || բնակող ընդ այլում ՚ի միում տան. կմ՝ ընկեր բնակութեն, որ ՚ի միում յարկի։ ռամկ. մէկ տան նստող։ Նար. կղ։

Տնակցիմ. ցեցայ. եաց. իլ։ (Հայնակր.) || տնակից լինել. կմ՝ բնակել ընդ այլում ՚ի միում տան։

Տնակցութիւն. թեան։ || կցորդութիւն, կմ՝ ընկերութիւն ընդ այլում ՚ի միում տան։

Տնանկ. ի. աւ. աց. զք։ || Նա՝ որ անկեալ ՚ի մեծութենէ տանն իւրոյ՝ թշուառացեալ, և յայսմանէ առեալ՝ տնանկ կոչի ամ տառապեալ. կմ՝ աղքատ. կմ՝ չքաւոր. կմ՝ անինչ. և կմ՝ կարօտ մեծութեն, զի փառ թամութեն։ Եսայ. 30. 15։ Առակ. 9. 10։ 2. Կորն. 6. 10։

Տնանկագոյն. գունի. զն. ից. իւք։ || առաւել տնանկ. կմ՝ աղքատագոյն. կմ՝ չքաւորագոյն։ Ոսկ. 2. հատ. իը։

Տնանկանամ. ացայ. ցիր. ալ։ (Ընդ միջ.) || տնանկ լինել. զի անկանիլ ՚ի մեծութենէ տան իւրոյ. կմ՝ զրկիլ ՚ի տանէ իւրմէ, և ՚ի գեր դաստանէ. կմ՝ տարագիր լինել ՚ի կալուածոց իւրոց. կմ՝ աղքատանալ. և կմ՝ չքաւորիլ։ ռամկ. փանը փէշը ձօրօնցնել. կմ՝ աղէբէնալ։ Յոբ. 6. 18։ Ոսկ. 2. հատ. լա։ իսկ մերթ՝ տառապեալ լինել. կմ՝ նուաստանալ. և կմ՝ թշուառանալ։

Տնանկանոց. ի. աւ. աց. զք։ || տեղի, ուր բնակին տնանկք. կմ՝ տուն, ուր ժողովեալ և դարմանեալ լինին աղքատք. որ և տուն աղքատանոց։ Գրեն զաղքանոցն։

Տնանկիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Հայնակ.) || տես զՏնանկանալ։ Ղևտ. 25. 39։ Ոսկ. 1. հատ. ժբ։

Տնանկութիւն. թեան։ || տնանկ գոլն, կամ զրկումն ՚ի տանէ և յընչից իւրոց։ Եւ մերթ տնանկ աղքատութիւն. կմ՝ չքաւորութիւն. կմ՝ անընչութիւն. և կմ՝ կարօտութիւն։ Յոբ. 36. 8։ Ոսկ. 2. հատ. ծը։

Տնատեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || բաժանել զբանս ՚ի բաղում տունս։

Տնարար. ի. աւ. աց. զք։ || տունօղ, կմ՝ շինող տան, որով նշանակի նա՝ որ ինչ տարեալ՝ յարդարեն, զնա [illegible] զգեստաւորել՝ զտնտեսութիւն, զոր ընդ ամենայնի; որ կատարի տնտեսական։ որպիսիք են համաձայնք տնտեսութեան։ ռամկ. փէշքե։ 1. Տիմ. 5. 14։ և Տիտ. 2. 5։

Տնենիր. նեայ. եաւ. եաց. եօք։ || Նոյն է ընքանիս՝ բնակութիւն տան [illegible]։

Տնկաւեր. ի. զն. աց. օք։ || բերող, կամ արտադրող տնկոց. և կմ՝ բուսուցանող ծառոց։ Աճեցուցիչ։

Տնկագործ. ի. զն. աց. զք։ || գործող տնկոց՝ որով նշանակի մշակն. կմ՝ երկրագործն։ ռամկ. էկինճի. կմ՝ պօստանճի։

Տնկագործեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || երկրագործել. կմ՝ մշակել. և կմ՝ տնկել։

Տնկագործութիւն. թեան։ || երկրագործութիւն. կմ՝ մշակութիւն։ ռամկ. էկինճութիւն. կամ պօստանճութիւն։

Տնկալուչ։ || տե՛ս զՏնակալուչ։ ՚ի հին գրչաց։

Տնկախիտ։ (Նախդրբիւ հոլովի.) || ուռօղ յինքեան տնկեալ զխիտ տունկս. կմ՝ խիտ տնկովք լցեալ. կմ՝ բազմութբ ծառոց խունեալ. և ըստ այսմ սոսի՝ անտառ տնկախիտ։ Զաքար. 11. 2։

Տնկակից. կցի. աւ. կմ՝ զն. աց. զք։ || կցորդեալ տնկոյ. կմ՝ խառնեալ ընդ միմեանս ՚ի միում տնկի. և կմ՝ ՚ի միասին տնկեալ։ ռամկ. մէկտեղ տնկած։ Եւ յայսմանէ առեալ տնկակից սոսի՝ հաղորդն, կմ՝ մասնակիցն այլում, յինչ և իցէ իրս։ ռամկ. իշտիրագ։ [illegible] այսմ Նարեկ. ՚ի գովս. առաք. Ամենայն կերպին տնկակցաց։ ըստ այսմ է և Հռոմ. 6. 5. ուր ասի՝ Տնկակից եղաք նմանութեն մահու նր. զի մասնակից եղաք։ Իսկ մերթ՝ ընդ արմատ, կմ՝ բնածին. կմ՝ բնաւորեալ. և կմ՝ արմատացեալ յիմիք։ և ըստ այսմ սոսի՝ տնկակից խորամանկութիւն. չարութիւն. ախտ. և այլն։ ռամկ. ղարիբ։ 3. Մակ. 3. 15։ Նարեկ. ծե. և հն։

Տնկակցիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Հայնակր.) || տնկակից լինել. զի ՚ի միասին տնկիլ. կմ՝ կցորդիլ միմեանց ՚ի նոյնում տնկի։ Եւ մերթ ընդարմատ լինել՝ կմ՝ բնածին գոլ. կամ բնաւորիլ։ Երբեմն ևս հաղորդիլ. կամ մասնակցիլ։ ռամկ. իշտիրագ ըլլալ։

Տնկակցութիւն. թեան։ || տնկակից գոլն. կմ՝ կցորդութիւն ՚ի միում տնկի. և կմ՝ ՚ի միասին տնկումն։ Եւ մերթ՝ ընդարմատ գոլն. կմ՝ բնաւորութիւն։ Իսկ երբեմն՝ հաղորդութիւն. կմ՝ մասնակցութիւն։ ռամկոր. իշտիրագլիգ։

Տնկեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || արկանել զտունկս, կամ զբոյս արմամբ չափ յերկիր՝ ՚ի խոր՝ առ ՚ի արմատանալ: ատմի. և փնէւ. Ծննդ. 21. 33: Ղևտ. 19. 23: Ղուկ. 13. 6: Դիպ՛ղ՝ տնկել ասի՝ պատրաստելն զտեղի ինչ տնկովք, և բուսովք. և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի՝ տնկել զդրախտ. զայգի տեղ. զայգիս և այլն: Ծննդ. 2. 8: և 9. 20: Մտթ. 21. 33:

Տնտես. ի. աւ. աց. օք: կամ իճ. ից. իւք: || տեսուչ տան, որ վերակացու կարգեալ ՚ի մեծէ ուրուք է՝ խնամակալ ՚ի վ(երայ) ամ(ենայն) տան նորա, որ ընդ ձեռամբ նորա դարմանէ զամ ընտանիս, և զելումուտս ընչից, և զպէտս նց. և առ հասարակ զամենայն, որ ինչ տն նորա է. զոր և այլով անուամբ կոչեմք հազարապետ, կամ գահաւորապետ: տաճկ. ... կամ ... Ղուկ. 12. 42: և 16. 1. և 3. և 8: Եւ յայսմանէ առեալ՝ տնտես կոչին առ հասարակ ամ վերատեսուչք, կամ մատակարարք, և կամ պաշտօնատարք, որք տնտեսեն, կամ դարմանեն զգործս յանձնեալս նց ՚ի պետաց. որպիսիք են յեկեղեցականս՝ առաջնորդք. կամ երիցունք. և ՚ի կենցաղականս՝ պէսպէս գործակալք: Տիտ. 1. 7: Յովհ. 2. հտ. լա. ՚Իբրև բառս այս յաշխարհաբառ լեզուէս նշանակէ զխոհակերն, կամ զխոհարարն, որ է աշճի, զոր ոմանք ուրեք ուրեք ՚ի գործ ածեն նաև ՚ի բարբառս գրոց. ըստ այսմ ՚ի վարս հարց. ն. Եւ առեալ տնտեսն զձուկն՝ խորովէր ՚ի տապակի:

Տնտեսական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ վերաբերի առ տնտես. կամ տնօրինական. կամ մատակարարական. և ըստ այսմ տնտեսական կոչի գիրն, կամ ճառն, և այլ ինչ նման, յորում խօսեցեալ լինի յաղագս օրինաւոր կառավարութե տան, և ամ ընտանեաց, և պիտոյից նց: ՚Ի Գիրս ...

Տնտեսեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || տնտեսութիւն առնել. կամ դարմանել զտուն. կամ բաշխել զպէտս. և կամ մատակարարել: Նարեկ. ղթ: Իսկ մերթ՝ նախախնամել. կամ կառավարել. կամ հանդերձել. կամ յարդարել. կամ կազմել. և կամ կարգել: Յովհ. 2. հտ. ժէ: Երբեմն և՝ կատարել զպաշտամունս ինչ. և կամ վճարել զգործողութիւն իմն. և ըստ այսմ յայտնելն, կամ ցուցանելն զիմն՝ տնտեսել ասի. որ այսմ Լամբր. ըստ որում յաճեցուցած բանիս զնոյն տնտեսէ: ըստ այսմ և ՚ի Նարեկ. խը. ասի. վս նորին աղերսել առ քեզ. զոր յաւելուած կարգիդ տնտեսէ. որ յայտնէ:

Տնտեսութիւն. թեան: || պաշտօն տնտեսի. կամ տեսչութիւն տան, կամ պաշտօնատարութիւն. կամ մատակարարութիւն. և կամ որամբաշխութիւն իրիք. 1. Կորն. 9. 17: Եփես. 3. 2. և 9. Կողոս. 1. 25: Իսկ մերթ՝ տնօրէնութիւն, որ է նախախնամութիւն. կամ կառավարութիւն, կամ յարդարումն. կամ կարգադրութիւն. և կամ սահմանադրութիւն: Եփես. 1. 10: 1. Տիմ. 1. 4: Նարեկ. ղը: Եւ յայսմանէ առեալ մասնաւորապէս՝ տնտեսութիւն կոչի տնօրէնութիւն բանին այ. որ է խորհուրդ մարդեղութեն. ըստ այսմ ՚ի Շարականս. Եւ մայր բանին տնտեսութե՝ լուսածին ամպ: Եւ ՚ի պատարագամատոյցն ասի. ըստ ՚ի կուսէն տնտեսութե հաճեցար բնակել ՚ի մեզ. որ ըստ տնօրէնութե մարդեղութեն, յածածին կուսէն՝ հաճեցար ընդ մեզ բնակել:

Տնողեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || նկատել. կամ գիտել. և կամ նշմարել: Եւ այս է բառ գաւառական. ուստի ոչ գտանի ՚ի գիրս. այլ ՚ի գործ ածի յոմանց ՚ի գաւառս ինչ հայոց ՚ի ռամկական բարբառս:

Տնօրէն. րինի. աւ. աց. օք: || ծագի աս ՚ի բառէս տուն, և յանուանէս օրէնք, և նշանակէ օրինադրող, կամ յարդարող տան, կամ կառավար ընտանեաց, և կամ տնտես: Եւ յայսմանէ առեալ տնօրէն կոչի առ հասարակ ամ տնօրինիչ, որ տրամադրիչ. կամ կարգադրիչ. կամ յարդարիչ. կամ սահմանադրող. կամ նախակարգող: ըստ այսմ Լամբր. Թէ յորքան բարիս հանդերձեալ է աճապարել. տնօրէնն և ուղղիչն զցային գիտէ: Որ այսմ և ասի՝ տնօրէն լինել կարգաց, կամ գործոց ինչ. և այլն: Լամբր: Իսկ մերթ՝ մատակարար. կամ կառավար. կամ վերատեսուչ. կամ խնամակալ. և կամ հոգաբարձու. և որ այսմ ասի ՚ի Գիրս Լամբրոն. զիշխանաց՝ մարմնոյ տնօրէն լինել: կամ Թագաւորական իրաւանցն տնօրէն, և ուղղիչ: Այսոքիկ և զեկեղեցականաց ասի առն. և տնօրէնք են եկեղեցւոյ, կամ ահաւոր խորհրդոյն: Երբեմն և պաշտօնեայ. կամ արբանեկող. կամ ներգործող. կամ պատճառիչ. և կամ կատարիչ. ըստ այսմ Լամբրոն. ընդ հակառակս եղեալ իրերաց. չարի և մեղաց միմեանց գտաք տնօրէնք:

Տնօրէնութիւն. թեան: || օրինադրութիւն տան. կամ կառավարութիւն ընտանեաց. և կամ տրն տեսութե: Իսկ մերթ՝ ընդհանրապէս առեալ նշանակէ տրամադրութիւն. կամ կարգաւորութիւն. կամ յարդարումն. կամ սահմանադրութիւն. կամ նախակարգութիւն. և կամ խորհուրդ արուեստ, կամ կամաց. և այլն: Նարեկ. ղդ: և Լամբրոն: Յայսմանէ առեալ մասնաւորապէս տնօրէնութիւն կոչի կարգադրութիւն, որով դասերեցուցեք եկեղեցւոյ զեկեղեցական վճիռ ինչ փոխեն, կամ լուծանեն ոմանց յաղագս ծանրագոյն ինչ հարկի. որ տասցի ՚ի բայն տնօրինել: Դարձեալ նշանակէ տեսչութիւն. կամ նախախնամութիւն. կամ հոգաբարձութիւն. կամ կառավարութիւն. և կամ յաջողուած: ՚Ի վարս հարց. իղ: Մերթ և՝ մատակարարութիւն. կամ արբանեկութիւն. կամ ներգործութիւն. կամ կատարումն իրիք գործոյ. և կամ գործաւնութիւն. և ըստ այսմ ասի՝ ՚ի Բուղբի ... զզինուորաց. Եթէ ՚ի տերանց ձեռաց առաքիցէք ՚ի տնօրէնութիւն ինչ՝ արդարութեամբ վարեցարուք: Դարձեալ մասնաւորապէս առեալ տնօրէնութիւն կոչին մարդեղութիւն. կամ մարմնաւորութիւն բանին

կատուոյ, և 'ի նմանեաց, և նկարեալ 'ի վ՛ր ն՛ր պաղեստակ ինչ բաղկացեալ յերկք կարգեալ ուղիղ գծից. զորս 'ի չորից կող-մանց ձևեն ընդմէջ չորք գիծք ուղղա-ձիգք. որովք իւրաքանչիւրքն 'ի գծից ստա-նան զերիս երիս անկիւնս։ 'Ի սոսա խա-ղացօղքն արկանեն մի մի ըզքար խաղու, և ապա ըստ արուեստի տարուբերեալ յառաջանան 'ի խաղսն։ ռամկ. եա փող։ և տաճկերէն փէուլ։

Տողաբան. ի. ին. ից. իւք։ || Երկայնաբան. կմ՛ յաճախաբան. կմ՛ շատախօս, կմ՛ ցո-փաբան. և կմ՛ ընդվայրախօս. ռամկօրէն ղափըլբաշ. ըստ այսմ Մծբն. ժԹ. սոքա են խրատատուեացք, և տողաբանք։

Տողեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || Մի ըզ կնի միոյ շարել. կմ՛ աղխաղխել. կմ՛ շա-րունակ յաջորդեցուցանել. կմ՛ շարուծա-կել, կմ՛ շարակարգել. և կմ՛ շարակցել։ ռամկ. փիզի ընել. կմ՛ խռովար ածել. կմ՛ արա վարփի դնել. ըստ այսմ Աճգոլ. Հողմա-կոծ ալեացն՝ դիզադէզ փրփրացեալ զմի մեանց կնի կարգեալ՝ տողեսցին։ Եւ 'ի Գիրս Ծծին խոստովա, ասի. Զօլոր յաճա-խեալ տողէք զկնի, կմ՛ միայար տողեն զաղօթսն։ Դարձեալ՝ նշանակէ շարադ-րել. կմ՛ շարամանել զբանս. կմ՛ յօրինել զասացուածս. ըստ այսմ Ոսկէ. 1. հապ. ժը. Երկայն երկայն բանս գովուեն տողէ վ՛ր ն՛ր, թ՛ շարադրէ։ Եւ 'ի ճառս ինչ ասի. Առ. որս ոչ են մեզ յերկարագոյնս տո-ղել բանս. կմ՛ զի մի՝ տողեալ երկայնեցից զպատմութիւս։

Տողշար. ի. աւ. աց. օք։ || Է գործի ինչ գը-բաղբաց, որով տապաւորեն 'ի վ՛ր Թեր-Թից Թղթոց զնկատս գծից՝ լինել ն՛ր ա-ռաջնորդ ուղղագիծ վարելոյ զշարս տո-ղիցն. յորմէ և կոչի տողշար. իբրթէ՝ գոր ծի շարելոյ զտողս։ ռամկ. փօղդար։

Տողունք. ունից. ունք. կմ՛ ոլք։ || Թուք. կմ՛ խուխ, թ՛ պալղամ։ Յոբ. 7. 19։

Տոմս. ի. ին. ից. իւք։ || Ծագի սա 'ի յու-նականն բառէս՝ տոմոս, և նշանակէ Թերթ Թղթոյ, կմ՛ քարտէզ. և կմ՛ մատեան. թ՛ մագաղաթ որպէս բարեւ զԹուղթ, յո-րոյ վ՛ր գրեալ զգիր՝ գալարեն զնա իբ-րև զկոնդակ։ ռամկ. Բղթի փապաղը. կմ՛ Թուղթ։ Եսայ. 8. 1։

Տոմսակ. ի. աւ. աց. օք։ || փոքր տոմս. կմ՛ փոքրիկ մատեան։

Տոյժ. տուժի. ին. ից. իւք։ (մանաւանդ վարի յոգնականապէս իբր անեզական.) || տուգանք՝ զոր արկանեն 'ի վ՛ր ուրուք 'ի պատիժ։ ռամկ. ճէրիմէ։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ նշանակէ զոր և լցէ մնաս, զոր կրէ ոք, կմ՛ զոր այլոց հասուցանէ, որոյ ներ հակն ասի՝ օգուտ, կմ՛ շահ։ ռամկ. զեն, կմ՛ զարար։ Առակ. 27. 12։ Նաւէն. հ. Ոսկե. 1. հապ. Է։ Իսկ մերթ պատիժ. թ՛ այսմ Նարեկ. Ռ. մի՛ զանձինւար տանջանացն տոյժս՝ շարադրութիւն ինձ. հատուցանէր։

Տոչորական. ի. աւ. աց. օք։ || այրողական. կամ կիզանողական. և կամ բոցակիզիչ։ Աճգոլ։

Տոչորեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || այրե-լով լափել. կմ՛ բոցակիզել. և կմ՛ կիզա-նել։ ռամկ. եա փուլըրել. կմ՛ երել. Երեմ. 48. 9։ Յով. 3. 6։ Յոյթ. 8. 7։

Տոչորումն. բման. մամբ. մանց. մամբք։ || այրելով լափումն. կմ՛ բոցակիզութիւն. և կմ՛ կիզումն։ 'Ի Շարականս։

Տոռն. տռան. ռամբ. տուռամբք. տոռանց. ամբք։ || տռատսան. կմ՛ լար. կմ՛ չուան. և կմ՛ պարան. յորմէ առեալ տոռն կո-չին ամենայն կապանք, որովք արկեն ըզ մարդ. ռամկօր. կողեռ. լուման։ 3. Մակ. 4. 7։ Յոբ. 18. 10։ Սաղմ. 118. 61։ Առակ. 5. 22։ Իսկ մանաւանդապէս տոռն ասի՝ երկայն ցուպն չուանով կապեալ՝ 'ի պարանոց կա տաղի շան իբրև զպախուրց. զի յաղագս անձկելի լինելոյ ցպոյն՝ մի կարասցէ շունն մերձենալ 'ի վարիչն իւր առ 'ի խածանել. այլ միշտ 'ի բացեայ կալցի։

Տորգ. ի. ին. աց. օք։ || Է բառ լատինաց-ւոց. որ թ՛ ն՛ր կոչի Թորքուլար, և Թարգ-մանի՝ մամուլ։

Տորոն. ի. ին. ից. իւք։ կմ՛ աւ. աց. օք։ || Է արմատ մանրատերև խոտոյ երկք, որ բուսանի զերեսօք երկրի իբրև զմանու-շակ. բայց արձակէ 'ի խորս երկրի զար-մատ բազմանձիւղ և երկայնաձիգ իբր մի կմ՛ երկու գիրկ, և բարակ իբրև զձկոյթ ձեռին. գունով է կարմիր ո՛պ զարիւն. իսկ նիւթով մարմնոյն իբրև զատեպղն. 'ի ստուտ է դիւրաբեկ։ Զսա քաղեալ 'ի գործածեն ներկարարք 'ի կարմիր ներկս. որովք ներկեալքն անեղծանելի ունին ըզ գոյնն։ ռամկ. եա՝ փօրտ։ և տաճկ. ՔԷօք-պօյայը։

Տորտ. ոյ. ով. ոց. ովք. կմ՛ ից. օք։ || մրուր գինւոյ. կմ՛ քացախոյ չորացուցեալ. զոր հատեալ մասն մասն 'ի գործածեն 'ի պէս պէս գեղորայս. կամ 'ի պէտս գեղեցիկ բանգ առնելոյ զոսկեզօծ ոճօթս. կմ՛ սպի տակացուցանելոյ զխառնակ արծաթ։ ռամկ. փօրթար. կմ՛ փօռթոս։

Տոճայտանք. անաց. օք։ (անեզական.) || անդութեան խիստ պատճառեալ 'ի պա-կասութենէ կերակրոց և ըմպելեաց. կամ սովալլկութենէ. կմ՛ ծանր կարօտութենէ. և կմ՛ դառն չքաւորութեան գարունայ, որով կեայ ոք։ 'Ի Գիրս Ծննդոց։ Եւ յայսմանէ առեալ տոճայտանք կոչին անխտիր ամ տառապանք. կմ՛ վիշտ. կմ՛ տագնապ. կմ՛ նեղութիւն. և կմ՛ ցաւագին հաշումն. և մա-շումն. ըստ այսմ Նարեկ. ժԸ. Հասմամբ առ տառապեցի, տոճայտանօք տկարութեան գի-մացն, և եա պատրաստիմ։

Տոճայտիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Չէզոք.) || Նեղիլ, յոյժ 'ի պակասութենէ կերակրոց. կմ՛ սովալլկեալ լինել. կմ՛ կրել զկարօտու-թիւն. և կմ՛ չքաւորիլ 'ի մարմնաւոր պէ-տոյից։ Եւ յայսմանէ առեալ նշանակէ երաշտի ասեն՝ տառապանիլ. կմ՛ տառապիլ

Digitized by Google

կամ վշտացուցանել. կամ տագնապել. կամ խոշտանգել. կամ վտանգել. կամ հալածել, և մաշել, և կամ թշուառացուցանել։ ըստ այնմ Նարեկ. կզ։ Տաժանելի կրիւք տուայտիմ. և տագնապաւ հոգւոյս տառապանիմ։ Եւ ՚ի Խորէն. ա. գլ. 19. ասի. Այս անուշաւան զար-համարհութիւն կրեալ ՚ի զամենայն տուայ-տել ՚ի դրան արքունի։ Եւ ՚ի ճառս ինչ ա-սի. Յայնչափ թանձրութիւն երկաթոյ՝ նա-խել, տուայտել, և աւերն մի փոքրիկ գոր-ծել. ցի նայիլ և մաժանել։

Տուայտութիւն. թեան։ || տես զՏուայտանք։ ՚Ի վերջ հարց. ժթ։ և ՚ի գիրս ծոցաբերեց։

Տուայտումն։ || տես զՏուայտանք։

Տուար. կամ դուար. ի. աւ. աց. օք։ || անասուն, թէ մեծ իցէ, և թէ փոքր. և ըստ այսմ տուար կոչին առհասարակ ամ խաշինք, և անդեայք, ցի ոչխարք, այծք, և զինք, և կովք, և այլք, որք զատրմանօք հո-վուաց անանեն յարօտս։ ռամկ. փալար։ ՚Ի սմանէ ծագի տուարածն. և տուարածա-կանն։

Տուարած. ի. աւ. աց. օք։ || տես զՏուա-րածական։

Տուարածական. ի. աւ. աց. օք։ || ծագի ՚ի բառէս տուար. և ՚ի բայէս ածել. կամ արածել. և նշանակէ զնա, որ զտուարս ցի զանասունս ածեալ յարօտ արածէ ըզ-նս. և ըստ այսմ տուարածական կոչին ամ հովիւք։ ռամկ. չօպան. կամ փալար ու-ծօղ։ 1. Թագ. 17. 20։ Ծնն. 31. 10։

Տուբի։ || է անուն ամսոյ եգիպտաց-ւոց, որ համեմատի արաց ամսոյն հայոց. և յունվար ամսոյն հռոմայեցւոց. բայց սա ըստ եբրայեցւոց սկսանէր ՚ի քսանև-եօթներորդ օրէ քաղոց ամսոյն, ուր է դնել տեմբեր։ Խորէն. գ. գլ. 62։

Տուբրոս. կամ տաւբրոս. ի. աւ. աց. օք։ || է կենդանի ինչ երկակենցաղ, և ձկնակեր. կերպարանօք նման ոչխարի. լինի յանձինս ՚ի նեղոսին եթէովպիոյ։ Խորէն. յաշխարհա-գրութեան։

Տուգանեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || տես զՏուժել։

Տուգանիմ. եցայ. եաց. իլ։ (հասարակ բայ.) || տուժիլ, զոր տեսցես ՚ի ներքոյ։ Իսկ մերթ՝ հարկիլ. կամ ՚ի ներքոյ անկանիլ. մատուցանելով զտուրս, կամ զհարկս, կամ զծառայութիւն. և այլն։ ռամկ. խարաճլը ըլլալ։ Խոր. Են. գ. գլ. 54։

Տուգանք. անաց. օք։ (անեզ.) || տոյժք, ցի դրամ, կամ այլ ինչ իր գնոցանի, զոր առ-նուն յումեքէ բռնութեամբ ՚ի հատուցումն վնասուն՝ զոր արար։ ռամկօր. ճէրիմէ։ 1. Եզր. 8. 27։ Եսայ. 9. 5։ Իսկ մերթ տուգանք կոչին անխտիր ամ վնասք, զորս և անտես ներսք տոյժս. ուստի և երբեմն ՚ի միասին ՚ի գործ ածին իբրև զնոյնանշանս. ըստ այսմ օրինակի. տոյժք տուգանաց. կամ տուգանս տուժից. և այլն։ Յոհն. 1. հատ. Է։ և ՚ի վերջ հարց. ժա. և ժբ։

Տուժեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || ընդ տուժիւք արկանել, կամ տուգանօք պատ-ժել, որ է բռնութեամբ առնուլ ինչ յումե-քէ յաղագս զրկանացն, զոր արար։ ռամկ. ճէրիմէ առնել. և ըստ այսմ երբեմն ասի՝ տուժել զոք. և երբեմն տուժել յումե-քէ զինչ. ոյց՝ զհարիւր սիկղ, և այլն։ 2. Օրին. 22. 19։ Իսկ մերթ վնասել. կամ վնաս հատուցանել. կամ տալ ումեք կրել զբար ինչ յինչս, կամ յանձն իւր։ ռամկ. ժարար ըէն ընել. կամ զարար փուլ։ Առակ. 17. 26։ Մարկ. 16. 26։ Մերթ ևս՝ պատժել, կամ պատուհասել։ Առակ. 21. 11։ 1. Կորն. 3. 15։

Տուժիմ. եցայ. եաց. իլ։ (հասարակ բայ. որ կրաւորական ձայնիւ առնու զնշանա-կան իւնդ. իր.) || տոյժս, կամ տուգանս տալ. կամ բռնութեամբ վճարել զվնաս. և կամ հատու-ցանել ինչ յիւրմէ առ ՚ի պատիժ, կամ առ ՚ի վնաս անձին։ ռամկօրէն. ճէրիմէ փուլ. կամ տօլէն վճարել։ և ըստ այսմ ասի տուժիլ յանձնէ զգոռղութեան. կամ զա-ւանդն. կամ զգործեալ վնասն։ Ծննդ. 31. 39։ Ելից. 22. 4. և 5. և 6։ Եւ կամ տուժիլ ըզ-գլուխ արծաթոյն. կամ անձն ընդ անձին. և կամ զարարեալ յափշտակութիւն. և այլն։ Ղևտ. 6. 5։ և 24. 18։ 2. Թագ. 12. 6։ Սաղմ. 68. 5։

Տուիչ. տուչի. աւ. աց. օք։ || տուօղ. կամ ընծայօղ, և կամ պարգևօղ։ Մատ. 9. 8։

Տուկ. տուկի. իւ. իւց. օք։ || է բառ լատի-նական, զոր և կոչեմք դուքս, որ է իշխան, կամ առաջնորդ, և կամ քաղաքապետ։ ՚Ի վերջ հարց. թ։ և ՚ի հին պատմագիրս։

Տուկատ. ի. իէ. աց. օք։ || տես զՍկեդ. ՚ի հին տէրութեան։

Տուղտ. տղտոյ. ով. ոց. ովք։ || է բոյս ինչ որ արձակէ զբուսն ուղիղ զաւազանաձև՝ իբր կանգնոյ, և զտերև մեծ. և լայն իբր դդմենւոյ, և բերէ զծաղիկ կարմիր, կամ սպիտակ տեսլեամբ նման ծաղկան մեկո-նին. ցի խաշխաշին, ամենևին թափուր ՚ի հոտոյ։ ռամկօր. ևս՝ փազ. և տաճկերէն. խէզ։

Տումար. ի. աւ. աց. օք։ || մատեան. կամ գիրք մատնաւոր, յորում գրեն զբանս յի-շատակաց, կամ զանտեանս իշխանաց, և կամ զկարգութիւն կալուածոց. կամ տարք և ամա-թեց, և վաճառուց, այլ և երբեմն զյան-ցանս մեղապարտութեան ուրուք. ըստ այսմ խմն և զայլոց նմանեաց. և այսպիսի թէ՝ մեծամեծ արձանագիրք իցեն, թէ միջակ մատեանք, և թէ կազմածք տետրից՝ առ հասարակ տումար կոչին։ ռամկ. տէֆթէր։ 2. Եզր. 6. 2։ Նարեկ. ՚Ի գով. խաչին։ Ըստ այսմ է և ՚ի վերջ հարց. գ. ուր ասի՝ բերին տու-մարս, և ընթերցան զնոյն գործս մեղաց նր. ցի բերին տէֆթէրս յանցանացն։ Եւ յայսմանէ առեալ տումար կոչի ի և իցէ մատեան, կամ կոնդակ. կամ նամակ, կամ գիր. և կամ թուղթ, յորում Ճառի զինչ ինչ. ոյց՝ զտոմարս ատենից. կամ աւանդութեան ՚ի ծր վճիռ ինչ. ոյց տնօրինականութեան հա-ւատոյ, և այլն. Նարեկ ըժ։ և ՚ի հին պատ-մագիրս։ ըստ այսմ և ՚ի ճառս ինչ. ասէ. ոյց

Digitized by Google

ղխտանէ կիւլիկեան տարաանցին յեփեւ_տացւոց տումարին. որ ոչ վկայէ ազգաց 'ի թուղթն եփեսացւոց։ Իսկ մասնաւոր բանք տումար կոչին ցուցակն տոմարագիտա կան, յորում եօթնեւրեակք, եւ վերադիրք եւ ալէանք ադխատակք ցուցանեմք զպատկերս ամսոց. ընդ նոսին եւ զամիսամուտս, եւ զղ ժամանակ պահոց՝ եւ կերակրոց. զլուսնի ծնունդն, եւ զարեգական ընթացս. եւ զայլ ինչ նման։ Նորէնք. զգ. եւ 'ի յիշատակա_րան։ եւ Լամբրոն.

Տումարագէտ. գիտի. աւ. աց. օք։ || գի_տող տումարական արուեստի, կամ հմուտ 'ի վարել զտումարս։

Տումարագիտական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ինչ, որ պատկանի տումարագիտաց, կամ զորմէ տումարագէտքն խօսին։

Տումարական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ինչ, որ վերաբերի առ տումարս, կամ գրեալ կայ 'ի տումարի։

Տուն. տան. տամբ. տանց. տամբք։ || շին_ուած բնակութեան կառուցեալ ձեղուամբ եւ որմովք։ ռամկ. եւս՝ փուն։ Ծնն. 24. 23։ Ելից. 12. 22։ Իսկ մերթ մասնաւորապէս տուն կոչին ապարանք, կամ պալատք, մանաւանդ՝ մինչ ասի՝ տուն արքայի, կամ իշխանաց. եւ այլն։ ռամկ. սարայ։ 3. Թագ. 7. 1։ Իսկ մերթ՝ տաճար, կամ եկեղեցի. կամ աղօթատեղի. մանաւանդ յորժամ ա_սի՝ տուն տն. կամ այ։ ռամկ. ժամ։ Ծննդ. 28. 22։ 3. Թագ. 3. 2։ եւ 6. 2։ Եւ երբեմն առ հասարակ ամ բնակելոյ, կամ բնակա_րան, որպիսիք են վրանք. կամ քաղաքք, եւ կամ բուն գաւառք. եւ այլն։ Ծննդ. 31. 33։ Ելից. 13. 3. եւ 14։ Դան. 4. 27։ Դարձեալ, դնի երբեմն փոխանակ ընտանեաց, կամ գերդաստանաց. տաճկ. ֆէլէք։ Ծննդ. 7. 1։ եւ 30. 30։ եւ 50. 8։ 1. Կորն. 1. 16։ Ըստ այսմ է եւ Ելից. 1. 21. ուր ասի զմանկաբարձաց. արարին իւրեանց տունս, որ պատճառաւ երկիւղածութեան առացան իւրեանց ընտա_նիս, կամ զզաւակս բարգաւաճեալս, զորս ռամկ. կոչեմք փամփէկ։ Երբեմն եւս եդեալ լինի փոխանակ ազգի, եւ տոհմի։ Ելից. 19. 3։ Ղուկ. 1. 27։ Ըստ այսմ եւ խնամի՝ մինչ ասի, տուն Հայոց, տուն Թորգոմայ. եւ այլն։ Լամբրոն։ Դարձեալ, տուն կոչին ինչք, կամ ստացուածք. ըստ այնմ Մատ. 23. 14. Վայ ձեզ, զի ուտէք զտունս այրեաց։ Բայց մինչ ասի՝ տուն 'ի տանէ, կամ տանէ 'ի տուն, է ոճ իմն, որով նշանակի ասել, 'ի միոյ տանէ 'ի միւսն. ռամկ. փնէ փուն։ Յոբ. 2. 9։ 1. Տիմ. 5. 13։ Դարձեալ բաղդեալ անդամ դնի փոխանակ մասնկանց՝ ուրան. որգան. տուն խորհրդոց, որ խորհրդարան. տուն զինուց, որ զինարան. եւ այլն։ 1. Մակ. 8. 15։ Դարձեալ՝ տուն կոչին իւրաքանչիւր համառօտք բանից, կամ պարակաց գրոց, որք են որոշեալ պարբերութիւնք. եւ իբր յօդուածք. կամ անդամք բանից բաղկա_ցեալք յամանց տողից. որպիսիք են տունք աղօթից. կամ այնք զորս փոքր փոքր ա_ւանդեն հանգստականց 'ի սերտել, եւ տալ ընկերաց։ 'Ի վերջ Նորոց. Է։ ըստ այսմ է եւ Ո. [illegible]. 1. Նարե. Ծղ. ուր ասի. Մանկունք փո քունք հանդստաբար 'ի դպրոցս երթեալ, ընդունեն տուն տուն։ սե՛ս եւ 'ի բա_ռարանի յատուկ անուանց։

Տունկ. տնկոյ. ով. ոց. ովք։ || այն ինչ, զոր տնկեն 'ի ձգել զարմատ. եւ ըստ այսմ տունկ կոչին ամ ծառք, եւ թուփք, եւ բոյսք. որք անձեցեալք բուսեալ արձակեն. սակայն ընդ հանրագոյն է տունկն քան զծառն։ Ծնն. 21. 33։ Եսայ. 17. 10։ Մատ. 15. 13։

Տունջեանային. այնոյ. ով. ոց. ովք։ || այն ինչ, որ է տունջեան, կամ լինի 'ի տուէ, ո_րոյ ներհակն է գիշերայինն։ եւ ըստ այսմ ասի, Ճանապարհ, կամ գործ տունջեանային, ռամկ. ցորեկուան։ Խորէն. Բ. գլ. 36։

Տուչութիւն. թեան։ || տուութիւն, կամ ընծա_յութիւն. կամ առատութիւն։ Եբր. 8. 'Ի վերջ։ Կիւրղ. Եզեկ. ԺԱ։ Իսկ մերթ՝ տուրք, կամ պարգեւք, եւ կամ շնորհք. եւ ըստ այսմ ա_սի, տուչութիւն հոգւոյն սրբոյ. կամ ունել զտուչութիւն յաջողուածոց 'ի միտս, կամ 'ի գործս, եւ այլն։ Խորէն. Բ. գլ. 49։ Աճառ. եւ Լամբրոն։

Տուտ. կամ տուտն. տտան. 'ի տտանէ. տտամբ. տտանց. տտամբք։ || ագի, որ պոչ օձից, կամ մողեսաց, մկանց, ձկանց, թռչնոց, եւ կամ այլոց որք ունին զձեւս երկր, որ անդամ։ Ելից. 4. 4։ Յոբ. 40. 12։ Յայտ. 12. 4։

Տուրեւառ. ի. իւ. ից. իւք։ (մանաւանդ վարի յոգնականաւ.) || տուր եւ առու_թիւն, որ տալն եւ առնուլն. եւ այսպէս երկ նուազ շնչման կոչի՝ տուր եւ առ ընդ, Թ որում 'ինմա ընդարձակմամբ, եւ ամփոփ մամբ թոքոցն անդադար 'ի ներքս ձգեմք եւ արտաքս վարեմք զօդս, եւ իբրթէ՝ առ_նումք եւ տամք։ Աճառ. եւ 'ի հին գրչագիր. Այսպէս տուր եւ առք առի՝ հաղորդիլն է միմեանս 'ի փոխադարձական տալ եւ առնուլ. ոչ լինի 'ի մէջ բարեկամաց, եւ սիրելեաց։ ռամկ. Վէրվիրիւ հէփ առնել. ըստ այսմ Խորէն. Գ. գլ. 55. Առ նմա լինելով նա_խարարքն՝ յանկէշիցին խօսիւք, տուր եւ ա_ռիւք, եւ խրախճանութեամբ։ Դարձեալ՝ մա նաւորապէս առեալ նշանակէ զտուրեւառս վաճառականաց, կամ զառնուլն եւ զտանուլն 'ի վաճառս, ռամկ. ալըշվէրիշ։ Լամբրոն։ Յմ որդի։ եւ 'Ի վերջ Նորոց. Բ։

Տուրեւառնիկ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || տուօղ եւ առօղ, կամ տուր եւ առս առնող. եւ կամ պարապօղ տուր եւ առից։ ռամկօր. առնօղ տուօղ. կամ առեւտուր անօղ. կամ ալըշվէրիշ ընօղ. Ըստ այնմ Լամբրոն. Զոր եւ զնեն տուր եւ առնիկքն։ Իսկ մերթ՝ տուր եւ առական. կամ առեւտրական, որ այն ինչ, որ լինի 'ի տուր եւ առս. կամ պատկանի տուրեւառու թեան. ըստ այնմ 'ի հին գրչագիրս. Եւ ոչ 'ի տուրեւառնիկ վաճառած բերիչ։

Տուրեւառութիւն. թեան։ || Նոյն է ըստ ամ ընդ տուրեւառ բառին։ Նորէնք. հա. կա։ Շնորհալին։ եւ Ոսկէ. 2. կոր. ըթ.

Տուրք. տրոց. ովք. կամ իցս. իւք։ || տուչութիւն. կամ տալն. կամ շնորհելն ումեք զինչ. ըստ այնմ Լամբրոն. Շնորհ ունի տրիցս պարգևաց։ Իսկ մերթ տուեալ իր. և ըստ այսմ տուրք կոչին շնորհք. կամ պարգևք. և կամ ձիրք։ տաճկ. պախշիշ։ Սաղմ. 102. 2։ Յակ. 1. 17։ Եւ մերթ ընծայ. կամ նուէր. կամ հաս. և կամ ողորմութիւն։ տաճկօր. հէտիյէ։ Թուոց. 18. 11։ 2. Կորն. 9. 7։ Փիլիպ. 4. 17։ ըստ այսմ է, և 'ի Հռովմ հայր. ժգ. ուր ասի. Մի՛ ոք Թափուր եկեսցէ 'ի տուրից նր. զի յողորմութիւն է։ Արդ՝ ըստ այս՝ վարի յոգնականաւն իբրև զանեզական։ Բայց ուրեք ուրեք իբրև զարտուղեալ ինչ 'ի գործածելն և զեզականն՝ ըստ օրինակի բառիցս՝ առք՝ և եկք։ ըստ այնմ Նարեկ. զէ. ընկալեալ զայս տուր սրբութե։ Եւ 'ի Ձ. ասի. որով ընուն 'ի տուր պարգևի։

Տուփ. տփոյ. ով. ոց. ովք։ || անօթ խեփեւոր. յոր արկեալ պահեն զինչ. որպէս ըղ կերլիս. զծխանելիս. զգրամս. կամ զա-կունս, և զայլ ինչ նման։ տաճկ. գուտի։ Եւ յայսմանէ առեալ տուփ կոչեցաւ ևս ինչ ստատուց հին օրինաց՝ կազմե-ցեալ իբրև զանօթ բուրվառի. կամ իբրև զինկանոցս, և կամ նման գեղեցկայարմար ամանաց, յորս արկանէին 'ի պահեստ ըղ ծխանելի խունկս. զի զոհաբերս. և կամ նորօք գնէին զկնդրուկ 'ի վր Հացիցն առ-աջաւորութե. որովք և երբեմն մատու-ցանէին զնուէրս 'ի հասանելու ժամոց։ Ե-լից. 25. 29։ Թուոց. 7. 14։ 3. Թագ. 7. 50։ Դար-ձեալ, տուփ կոչին արտաքին պատեանք մատենից, որք են իբր անօթք կազմեցել տետրիցն։ տաճկ. [illegible]. կամ [illegible]. ըստ այնմ 'ի Հռովմ հայր. ժգ. Ա. ոսկի. և գործեալ զտուփ աւետարանի։ Դարձեալ, տուփ անուանին աղխեալք. կամ խորանք դրոշմեալք գծիւք 'ի վր Թերթից Թղթոյ խորշս խորշս. թէ բոլորակ իցեն. թէ քառանկիւնի. և թէ այլով ձևով. ուր կան տպաւորեալք 'ի տումարս. և 'ի Ձիւզա-գրութիւնս պատկերն. որոց և իւրաքանչիւր խորշքն. զի խանէներն, տուփ անուանին։ Շնորհալին։

Տուփան. ի. ան. աց. զք։ || տե՛ս զՏուփիչ։

Տուփեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || տուփ չափ հարկանել. զի ծեծել. կամ Թակել. և կամ կոփել. և ըստ այսմ ասի. տուփել գործեօք զտախտակ. կամ Թակիւ զկտաւ. կռանաւ զհրահալելիս. ոտիւք զերկիր. կամ զգլուխ ուրուք. և կամ զայլ կոխելի ինչ։ Ասի և հարկանելով կոխելն զա պաւխտա՝ տուփել ասի. ըստ այսմ խիմս և զայլոց նմանեաց։ տաճկ. դօքմէք. կամ թի-ռ թի-ռ ծէծէլ, և կամ պասթըրմաք։

Տուփիչ. տուփչի. աւ. աց. զք։ || տուփան. զի գործի տուփելոյ, կամ ծեծելոյ. և ըստ այսմ տուփիչ կոչի Թակն. կամ բաղկածև փայտն Թակչաց. բիրն, Ջաղացան, սանդղհարան, կռանն, և այլք նմանք։

Տուփիւն։ (Ներգործէ. հոլովի.) || տուփումն զի տուփելն հարումն, կամ ծեծելն, և կամ Թակելն. որ և ասի, կոփիւն։

Տուփումն. փման. ման. մամբ. մանց. մամբք։ || նոյն է ընդ վերնոյն։

ՏՊ

Տպագիր. գրի. աւ. աց. զք։ || տպօղ ըղ գիրս, կամ նա, որ դրոշմէ զտառս. որպէս են ուքերն նոցա, որք միով հարկանեն զպատկեր գրոց 'ի վր Թղթոյ։ տաճկ. պասմաճը։ Իսկ մերթ տպագրեալ, զի տպելով գրեցեալ. և կամ տպաւորեալ. և ըստ այսմ ասի, տպագիր մատեան, որ է պասմայ գիթապ։

Տպագրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || տպելով գրել, կամ տպաւորել զգիրս. կամ միով դրոշմել զտառս։ տաճկ. կիթապ պասմայ էտմէք. կամ պասմէք։

Տպագրութիւն. Թեան։ || տպելով գրումն, կամ տպաւորութիւն գրոյ, և կամ միով դրոշմումն տառից։ տաճկ. պասմայ։

Տպաւորեալ. ի. եւ. աց. զք։ || ունօղ զդրոշմս տպաւորեալս 'ի վր իւր, կամ փայլելուչ տպաւորութե զարդարեալ. որպիսիք են սուրբք յանկէնկալ մատենից։ Իսկ մերթ՝ գեղեցիկ տպիւք զարդարօղ. և կամ յորս նոզ զփայլելուչ տպաւորութիւն 'ի վր իւր։

Տպաւորութիւն. Թեան։ || զարդ, կամ պաճոյճ տպաւորեալ յիմիք. կամ գեղազարդ տպաւորութիւն, զի նշանակերպք, ձևք, և ե-րևոյթք ազգի ազգի փայլելութեց յորս նկարեալ 'ի վր իւիք. ըստ այնմ 'ի հին պատ-մագիրս. Պատրաստեալ Թագ յակւոյ, և 'ինմա յեռեալ մարգարտասատ տպաւոր-ութիւնս։

Տպաւորն։ || տե՛ս 'ի ներքոյ զՏպաւորիչն։ Ելք. 28. 19։ Յայտ. 21. 20։

Տպաւորիչ. կամ տպաւորիչն. ի. աւ. աց. զք։ || է ակն ինչ պատուական՝ Թափանցիկ, և ճաճանչեղ, զոր ընդ շողշողելն ուրուք առ-նչուլինք արեգական՝ գերադոյն քան զայլ ակունս փայլատակէ։ ունի զկերպն ա-ռակս, մինն է կանաչ, կամ երկնագոյն, և կամ ապակեգոյն. տաճկօր. փօզան փուր-ոհակ. միւսն է ոսկեգոյն, կամ չիկագոյն, որ ունի յինքեան զշաճիլս ինչ կանաչոյ. կամ կապու-տակի. տաճկ. դէլլինօնէլլէան. է սոյն և այլ ազգ ինչ, որ ըստ այլ և այլ գունոյ և շար-ժումաց՝ գրեթէ արձակէ զնշոյլ ամ գունոյ։ Արդ՝ ակնս այս լինի քանակաւ մեծագոյն քան զամ գոհարս, մինչև գտաւ երբեմն առ. հնովք տպաւորն ինչ չորեք-կանգնեան, յորմէ քանդակեցին արձան Արսինոէ կնոջ Պտղոմեայ Եղբայրասիրի, որ հաստատեցին բագնումն։ Այլ ազգե-ցութիւն սորա է զարմանալի. զի ոչ պատ-մեն. զհանդուցանէ զեռանդն բորբոքեալ ջերոյ. ազդէ ընդդէմ վերնոտութե, և լուս-նոտութե, և ցասմնոտութե. և տրտմու-Թե, այլ և ինքն ցանկական խլրտմանց, ոչ և անառակութե, ըստ օրինակի պա-զէհիրին, որ ազդէ ընդդէմ ժանտախտին.

ի խոնարհմանին ։ Եսայ. 28. 17։ Սաղմ. 118. 127։ Եզեկ. 28. 13։

Տպանամ. ացայ. ցէր. ալ։ (ընդամիջ.) || որ պաւորել. կմ դրոշմել. կամ նկարել. կմ ձեւանալ. և կմ կերպանալ. և ըստ այսմ առն՝ տպանալ պատկերին 'ի վը դրամոյ. կըն քոյն 'ի վը մոմոյ, արատոյ յանձն ոք. և կմ զօրութե ոչ յերի իմիք. և այլն։ Որոց կոչին։ և Լամբրօն. իսկ մերթ օրինակել. կմ գաղափարել. կամ նախանկարել. և կմ ձեւով և նմանութը դուշակել. և ըստ այսմ առն՝ անօրէնութեցն քն տպանալ առնա հայեցօքն, կմ առ մարգարէիւք։

Տպարան. ի. աւ. աց. օք։ || տեղի, ուր լի- նի տիպ գրոց. և կմ տուն տպագրութե։ ռամկ. պասմայի ԽԷՆՆԷՆ։

Տպացուցանեմ. ցուցի. ցն. ել։ (անցող.) || տես զՏպաւորել։

Տպաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունող զտիպ. կմ տպեցեալ. և կմ տպագրեալ։ ռամկ. փողած. կմ պասմայ։ իսկ մերթ տպաւորա կան. կմ տպողական. և կմ տպագրական։ Երբեմն եւս ձեւական, կմ պատկերական. կմ օրինակական. և կմ գաղափարական. ըստ այնմ Սոկր. 1. հատ. իզ. տե՛ս և զտպա ւոր տառերին զազգականութիւն առ Ք՛ չ մարդութիւն։ Դարձեալ՝ նշանակէ՝ մեր ձաւոր. կմ նմանաւոր. կմ համապատական։ ռամկ. ՏԷՊԻ։

Տպաւորագոյն. գունի. իւ. աց. օք։ || տաւ ւէլ տպաւոր. կմ նմանագոյն. կմ մեր- ձաւորագոյն. կմ յայտնագոյն. և կմ ե- րեւելագոյն։ ռամկօր. խիստ ՏԷՊԻ. կմ ՏԷՊԻ ՏԷՊԻՆ։ Նոնն. և 'ի գիրս գէրգ. ՃԺՀՏԱՆՆԵՆ։

Տպաւորեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || զիր ինչ յիմիք տպել. կմ դրոշմել. և ըստ այսմ առն՝ տպաւորել զպատկեր 'ի դրամի. կմ զյիշատակս իրիք 'ի միտս մարդոյ։ ռամկ. պասմայ ընել. կմ պաքէր կոխել։ Խորէն. Գ. գլ. 51։ և 'ի գիրս գէրգ. Ճժագ։ իսկ մերթ՝ յեռուլ. կմ ստեղել. և կմ ազդեցանել։ ռամկ. կէյֆէր ընել. ըստ այնմ Եսայ. 28. 11։ Զերկոտին տկանս տպաւորեալս ստա- ւով. զի յեռեալս, կմ ազդեցեալս յուսկի կապիճս, զի թափէին։ իսկ մերթ՝ ձեւացու- ցանել. կմ կերպագրուցանել. կմ կերպա րանել. և կմ կազմակերպել. որպ առնէ բանգակագործն զյիմայսին տաշելով։ ռամկ. Եօղուն ԲԷՐԷՆ։ Իմաստ. 13. 13։ Երբեմն եւս՝ օրինակել. կմ գաղափարել. կմ նախա- նկարել. և կմ ձեւով և նմանութբք գու- շակել. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի. տպաւորեալ զխորհուրդ անօրէնութեն քն. կմ զփրկութե հեթանոսաց յոմանս ունականին պետրոսի. և այլն։ Նարեկ. ղդ։ և 'ի Լամբրոնացին։

Տպաւորութիւն. թեան։ || տպաւորելն. կմ տպումն. կմ տիպ. և կմ դրոշմ։ ռամկ. պասմայ. կմ փանղայ։ Նարեկ ղդ։ իսկ մերթ՝ տպաւորեալ ձեւ, կմ ստուեր. կմ պատկեր. և կմ նմանութիւն. ըստ այնմ խորէն. Բ. գլ. 87։ Եւ ծաղկաց գիր տպաւորութեն նա

չի։ Դարձեալ՝ ձեւացումն. կմ կերպա- ւորութիւն. կմ կերպարանումն. և կմ նկա րագրութիւն։

Տպեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || հարկա նել յիմիք զտիպ. կամ դրոշմել զձև. և կմ տպաւորել։ ռամկ. եւս փոնել. կմ պաս- մայ ընել։

ՏՌ

Տռփածու։ || տե՛ս զՏարփածու։

Տռփական. ի. աւ. աց. օք։ || տարփա- կան. կմ ցանկական. և կմ վավաշոտա- կան։ Խորէն. Ա. գլ. 14։ իսկ մերթ տռփա կան։ տռփող. կմ ցանկացող, և կմ վավաշոտ։ 'ի հին ԹՆՐԱԿԵՆՆԷ։

Տռփամ. ացայ. փա. կմ ցէր. ալ։ (ընդամիջ.) || տարփալ. կմ ախտաժել. և կմ ցանկալ։ և այս ըստ մեծի մասին առեալ լինի 'ի չար կողմն։

Տռփանք. անաց. օք։ (անեզ.) || տարփանք. կմ չար բաղձանք, կմ վավաշոտական ցան կութի։ Խորէն. Բ. գլ. 46։ ըստ այսմ և 'ի հին հայոց. Եզ. առե, ցանկացաւ նմա 'ի գործ տռփանաց։

Տռփեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || տե՛ս ըՆ Տռփալ։ 'ի հին տպագրութիւնս։

Տռփոտ. ի. իւ. աց. օք։ || տե՛ս զՏռփող։

Տռփութիւն. թեան։ || նոյն է ընդ բառին տռփանք։ 'ի հին հայոց. Եզ.

Տռփող. փողի. իւ. աց. օք։ || տռփացող. կմ չարաչար բաղձացող. կմ վավաշոտաբար ցանկացող. և կմ տռփածու։ 'ի հին հայոց. Եզ.

ՏՏ

Տտիպ. կմ տրտիպ. տտպի. աւ. աց. օք։ || ունող զհամ տտպութե. կմ տտպող։ ռամկ. ԲԷՐԱՆԸ ԲՈՒԶՈՒ. կմ խոնարող. կմ զինուորն ընող. և կմ ծամածոդ։ 'ի գիրս գրոց անդրանիկ։

Տտուն. տտնոյ. ով. ոց. ովք։ || տտուտ. զի պտղ ածի. կմ թաքնոյ. և այլն։ և ըստ այսմ առն 'ի գիրս գէրգ. Ճժագ. զսկսանմարդէն. Եւ զատուտն բոլորակաբար շուրջ կացու ցանէ զոսկեձաձանչն։ Եւ Յոբ. 40. 26. ասի. Մի բարձցեն թեւք մի 'ի տտնոյ նը։ զի 'ի տտունէ նը։ Դարձեալ՝ տտուն կո. չին քղանցք. կմ դրօշակք հանդերձից. ըստ որում են նշ իւրև զանձս։ ռամկ. ՔԷՏԷ։ Թուոց. 15. 38։ 1. Թագ. 15. 27։ և 24. 5. և 12։ Եւ յայտնանէ նաև ծայրք մ և կցէ կապեներքինաց տտուն անուանին։ ռամկ. Քուշակի ծայր. կմ լաթի պոչ. ըստ այնմ Գործ. 10. 11։ Եւ զչորեցունց տտնոց կապեալ անօթ ինչ իբրև կտաւոյ մեծի. զի 'ի չորից ծայրիցն կապեալ։

Տտպեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || զտիպն մարգոյ բարկ համով կծանել. կմ ակռ ամրագելոյ լեզուն կապէկ. ռամկ. գալարել. որպ առնէ ցգէն կարկէ. և կմ զի պտղոյն. կմ պտղախէրն. զի չոյն. ռամկ. ոմանք 'ի կամկ և 'ի թթու պտղոց։ ռամկ. ԲԷՐԱՆԸ ԲՈՒԶՈՒ. կմ խոնարել. կմ դիզչին ընել.

և կմ

և կամ ծամծմցնել։

Տապութիւն. կմ տըտապութիւն. թեան։ || է համ ինչ անկեալ ՚ի մէջ դառնութեան, և թթուութեան, և կծուութեան, որ զքիմս մարդոյ տապէ։ ռամկ. բերանը ղզելը. կմ դէմը ընելը. կմ ծամտոտութիւն։ ՚Ի հին բժշկարանն։

ՏՐ

Տրակ. ի. աւ. աց. օք։ || Նամակ. կամ թուղթ, զոր գրեն առ անձն ոք։

Տրական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ձև, որ կարէ տրել. կմ տալի. և կմ տուեալ։ Իսկ ըստ քերականաց նշանակի սովաւ երրորդ հոլովն. որ բաժանի յերկուս, ցի ՚ի վերջահոլովն. և ՚ի նախդրիւն. և ասացեալ սա տրական, ըստ որում տալն միշտ զայսպիսի հոլովս պահանջէ. զոր օրինակ. տային նմա. կմ տուեալ ՚ի ձեռս նորա. և այլն։ ՚Ի հին քերականսն։

Տրամ. ոյ. ով. ՚ի տրամի. ոց. ովք։ || հաստատուն, կմ հաստատալինա, կամ ամրակուռ, և կմ սերտ և պինտ։ ռամկ. ամուր, կմ ուժ։ Ըստ այսմ ՚ի Վարս հարց. ից. Եգիտ, գիր ՚ի վերայ տրամ գետնոյ։ Եւ ՚ի հին պատմագիրս. ասի, Ջուրզի ինչ տրամ, յոյժ կարծր, ուռամբ երկաթի հատանէր։ Իսկ մերթ Ճշմարիտ, կմ ստոյգ. կմ ճիշդ, կմ զգուշութեամբ քննեցեալ, և կմ մանրամասն հետազօտեալ։ Եւ ըստ այսմ վարի մատենանդ ՚ի յարակցելն ընդ բառս, ոչ տեսցես ՚ի ներքոյ։ Երևել է սա մասնիկ բաղադրական. և ՚ի բաղադրիլն ընդ բառից նշանակէ՝ տար, կմ այսր և անդր. և կմ այսպէս և այնպէս. և այլն. ոչ տեսցես յառաջիկայ բառսդ։ Դարձեալ՝ է սա չափ ինչ ծանրութեան, որ կշռէ զվաթսուն և զչորս հատս ցորենոյ, որք առնեն զվեշտասան կորիզս եղջեր, ցի քեղեւորայնոցն կոչի։ Այլ սա ՚ի բարբառս գրոց մատենանդ դրամ կոչի՝ քան տրամ, յորմէ և բարդին բառքս երկդրամեան, և դրամս կշիռ։

Տրամաբան. ի. իւ.ից. իւք։ || Ճշգրտաբան, կմ Ճշգաբան, ցի նա՝ որ հետազօտ բանիւք ձեռնարկելով ամենի զհետ իրիք ՚ի հաստատել, կմ որ քաջութեամբ մտաց յընդհանրական սկզբանց եզրակացուցանէ ըզ մասնաւոր ինչ. կմ ՚ի մասնաւորաց զընդհանրական իմն, որ առարկի գիտութեան, կմ կարծեաց. և ըստ այսմ տրամաբան կոչին վիճաբանքն, և մասնաւորապէս մակացուքն տրամաբանութեան, ցի նոքա՝ որք ուսեալք են զմակացութիւն լօճիգային, կմ պարապին լօճիգական մակացութեան։

Տրամաբանական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ձև, որ վերաբերի առ տրամաբանս, կմ առ տրամաբանութիւն. կմ վիճաբանական, և կմ լօճիգական։ ՚Ի հին քերականսն։

Տրամաբանեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || տըրամաբան լինել, ցի Ճշգիւ ձեռնարկելով խօսիլ զիմեքէ. կմ մանրամասն հետազօտել քննել զբան ինչ. կմ վիճաբանել, և կմ հակաճառել. ոչ առնեն պարապօղքն տրամաբանական մակացութեան։ ՚Ի Գիրս առաքինութեանց։

Տրամաբանութիւն. թեան։ || գործ տրամաբանից. կմ զրոյց տրամաբանական, կմ եզրակացութիւն ընդհանրական իրողութեան՝ ելուզեցեալ ՚ի մասնաւոր սկզբանց։ ՚Ի Գիրս առաքինի։ Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակի սովաւ տրամաբանական մակացութիւն՝ կոչեցեալ հելլեն բարբառով լօճիգայ, որոյ փոյթն է ուսուցանել զհանգամանս քաջ տրամաբանելոյ. ուստի Ճառէ զսահմանէ, զբաժանմանէ, և զձեռնարկութենէ, որք են գործիք տրամաբանելոյ։ ՚Ի Գիրս Դաւթի անյաղթին։

Տրամագիծ. գծի. իւ. իցօք։ || գիծ ուղղաձիգ, որ զձևս յերկուս հաւասար մասունս բաժանէ. զոր և կոչեմք տրամաչափ. և ըստ այսմ ՚ի քառանկեան գիծքն, որք ձգին խոտորնակի յանկիւնէ յանկիւն անցանելով անսայթաք ընդ միջակէտն՝ կոչին տրամագիծք նը, որք են երկու. մինն, որ ՚ի վերին աջակողմեան անկիւնէ ձգի ՚ի ստորին ձախակողմեանն. իսկ միւսն, որ ՚ի վերին ձախակողմեան անկիւնէ ձգի ՚ի ստորին աջակողմեանն. այսպէս ։ Իսկ ՚ի բոլորակին տրամագիծ կոչի ուղղական գիծն, որ սկսեալ ՚ի կէտէ խաբէ շրջանակին՝ ձգի ուղղորդ ՚ի հանդիպահակեաց կէտն՝ անցանելով անվրէպ ը կեդրոնն. և ըստ այսմ գրեթէ յամբաւս բազմանան տրամագիծք ՚ի բոլորակն. վն զի անհամարք են կէտքն, յորոց կարեն սկսանիլ։ Դարձեալ՝ բազում անգամ վարի սա ածականաբար, և նշանակէ զուղիղն տրամագծին, կմ զկայացեալն տրամագծիւ. և ըստ այսմ չորքքին ծայրք կողմանց քառանկեան կոչին տրամագիծ անկիւնք։ ՚Ի Փիլիսոփ. Պորփիւրի։ Իսկ մերթ նըշանակէ զեղեալսն, կմ զկայացեալսն ՚ի տրամագիծս, կմ յանկիւնս տրամագծից. որպիսիք են նախադասութիւնք եդեալք ՚ի չորեսին անկիւնս փիլիսոփայական աղիւսակաց. ՚Ի Փիլիսոփ. Պորփիւրի։

Տրամագծութիւն. թեան։ || ծրագրութիւն, կմ կարգ տրամագծից. և ըստ այսմ ձգումն տրամաչափ գծից, կմ կարգումն իրիք ՚ի տրամագիծս, կմ տրամագծօրէն, տրամագծութիւն ասի։ ՚Ի Գիրս Դաւթի անյաղթ։

Տրամադրական. ի. աւ. աց. օք։ || կարգադրական. կմ սահմանադրական. և կամ հաստատական։ Իսկ մերթ՝ պատրաստական. կմ որակական. և կմ զգածողական։

Տրամադրեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || կարգել. կմ կարգադրել. կմ սահմանադրել. կմ յարդարել. կմ անօրինել։ Լատ. բրծ։ Իսկ մերթ՝ զետեղել. կմ կացուցանել. և կմ հաստատել. Ըստ այսմ Յն [illegible]. Յորոյ հիման մէջ հաստատեալ, անշարժաբար տրամադրեալ։ Երբեմն և՝ պատրաստել. կմ տրամակայել. կմ որակա-

ցուցանել. կմ՝ արտայայտել. և կմ՝ զգածել. ըստ այնմ 'ի Գիրս Տառմբի անյաղթին. Մեծ է զօրութիւն երաժշտականին պէսպէս կը րիւք ըմբռնելով զհոգին, և տրամադրելով:

Տրամադրութիւն. թեան : || կարգադրութիւն. կմ՝ բարեկարգութիւն. կմ՝ անօրէնութիւն. և կմ՝ յարդարումն. ըստ այնմ 'ի Վարս հարց. իմ. Տեսեալ զտրամադրութիւն վայելուչ ըստ կրօնաւորութեանն՝ զարմանայր: Իսկ մերթ՝ զետեղումն. կմ՝ կացուցումն. կմ՝ կայացումն. և կմ՝ հաստատութիւն: Երբեմն և՝ պատրաստութիւն. կմ՝ տրամակայութիւն. կմ՝ ուղղութիւն. և կմ՝ զգածումն. ըստ այնմ 'ի հին Փէրոյեան. Արուեստիւս այսուիկ փոփոխին կիրք մարդկան՝ պէսպէս տրամադրութեամբք: Դարձեալ՝ ըստ հին քերականաց տրամադրութիւնք կոչին սեռք բայից. ըստ որում նոքօք ցուցանի ներգործութիւն և կրաւորութիւն, հասարակութիւն, և չէզոքութիւն, որք են որպիսութիւնք ինչ բայից: 'Ի հին Փէրոյեան:

Տրամագիծ. գծի. իւ. ից. իւք: || կողմնագիծ, կամ կողմնական գիծ գծոյ. և ըստ այսմ տրամագծոյս կոչեմք զգիծս, որք երկու երկու ձգին 'ի չորեսին կողմանս ☐ քառանկեանց, զոր օրինակ:

Տրամախիտ. (Նախդրիւ հոլովի.) || ծագի 'ի բառէս՝ փրան. որ է ամուր. կմ՝ հաստատուն. ուստի նշնկի սովա. ամրախիտն. կմ՝ անդադար. կամ սերտ, և կարծր: ուամկ. խիտ ամուր. կմ՝ ուժով, նեղինք: ըստ այնմ 'ի Գիրս Ծննդոց. Ծառն Ը. Գլ. Ժ. Դարձոյց զտրամախիտ տեղին 'ի ծակոտկէն իւրն աճարկու, որ փափարկեաց:

Տրամախոհ. ի. իւ. ից. իւք: || հաստատախորհ. կմ՝ նա՝ որ ոչ է յեղյեղուկ խորհրդով. և կմ՝ Ճշմարտախոհ: Իսկ մերթ՝ մտախոհ. կմ՝ բազմախոհ. կմ՝ խոհական. կմ՝ մտավարժ. կմ՝ միտացի: ըստ այնմ 'ի հին Փոփոխգիրս. Ճողովէ մանկունս տրամախոհս, քաջաուշեղս:

Տրամախոհական. ի. աւ. աց. գք: || այն ամ, որ վերաբերի առ տրամախոհութիւն. կմ՝ որ 'ի տրամախոհութենէ լինի:

Տրամախոհութիւն. թեան : || խորհուրդ մըտաց. կմ՝ ներտրամադրեալ բան. կմ՝ մըտախոհութիւն. և կմ՝ խոհականութիւն. և ըստ այսմ իմանի, մինչ ասի, յայտնել ըզ տրամախոհութիւն մտաց. կմ՝ զեղուլ 'ի բառս զտրամախոհութիւն իւր. և այլն: 'Ի հին Փէրոյեան: Դարձեալ՝ է սա մին 'ի ներքին ըզգայութեանց, որ ըմբռնէ և որոշէ զմտաւոր գիտաւորութիւնս, որ զբաւնս ելուզելս 'ի յերևակայեալ տեսակաց. այս է՝ պատկերաց. որպիսիք են սոքա. ճշմարտութիւն և օգտակարութիւն. անիրաւութիւն և բարերարութիւն. բարեկամութիւն և թշնամութիւն. և այլն: Արդ՝ այս զգայութիւն թէ՝ յանբանս, և թէ 'ի բանականս առհասարակ կոչի կարծողական, կմ՝ ըստ հնոց կարծիք. Իսկ նոյնն 'ի մարդն մտանաւո-

րապէս անուանի տրամախոհութիւն. ըստ որում վճարէ զգործ իւր 'ի մարդիկ մտախոհութեամբ. կմ՝ մակաբերութեամբ իմիք. վասն որոյ և անուանի բան մտանաւոր: Բայց ոմանք մանաւանդ 'ի հնոց՝ տարբերեն ըզ տրամախոհութիւն 'ի կարծողական զօրութենէ դնելով զնա ամենեքին այլ զգայութիւն. և պաշտօն տան նմա բաղադրել ը միմեանս զերևակայեալ պատկերան՝ ելուզանելով 'ի նոցանէ զերրորդ ինչ, որ՝ 'ի պատկերէ լեռին՝ և ոսկւոյ կերպացուցանել զոսկեղէն լեառն. և այլն: 'Ի Գիրս Գռեբի անյաղթին. և Ցցին տուղէրի:

Տրամակայեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || շուրջ կացուցանել. կմ՝ արկանել 'ի կողմն իրիք. կմ՝ զետեղել. և կմ՝ կայացուցանել: Իսկ մերթ՝ բաղկացուցանել. կմ՝ տրամադրել. և կմ՝ իւիք զգածել:

Տրամակայիմ. եցայ. եայց. իլ. (Չեզոքաբ.) || կալ շուրջ զիւիք. կմ՝ անկանիլ 'ի կողմն իրիք. կմ՝ զետեղիլ. կմ՝ կայանալ. և ըստ այսմ ասի՝ տրամակայիլ առ երկրաւ իւիք. կմ՝ 'ի մէջ այսր և այնր կողմանց. կմ՝ ծովուց. և այլն: 'Ի Գիրս Գռեբի անյաղթին: Իսկ մերթ բաղկանալ. կմ՝ տրամադրիլ. կմ՝ զգածիլ իւիք. և ըստ այսմ ասի զբառից՝ տրամակայիլ յօգիւ. կմ՝ զմակբայանակ բայից՝ տրամակայիլ մակբայիւ. և այլն: Երբեմն և մածանիլ շուրջ զիւիք. կմ՝ վերադրիլ. կմ՝ վերաբերիլ. և կմ՝ պատկանիլ: 'Ի հին Փէրոյեան:

Տրամակայութիւն. թեան : || շրջակայութիւն. կմ՝ անկումն 'ի կողմն իրիք. կամ զետեղումն. և կմ՝ կայացումն: Իսկ մերթ՝ բաղկացութիւն. կմ՝ տրամադրութիւն. և կմ՝ զգածումն իւիք:

Տրամանդիւն. կմ՝ տրամանկիւն. եան. եամբ. եանց. եամբք: || անկիւն տրամադծից. կմ՝ տրամագիծ. և կմ՝ այն, որ զետեղեալ կայ 'ի տրամաչափ անկիւնս. որպիսիք են համօրէն նախադասութիւնք եդեալք խոտորնակի յանկիւնս փիլիսոփայական տրամաբանակաց: 'Ի Գիրս Գռեբի անյաղթին:

Տրամանդիւնի. կմ՝ տրամանկիւնի: (Նախդրիւ հոլովի.) || բաղկացեալ 'ի տրամանկեանց. կմ՝ զետեղեալ 'ի տրամանկեան. կմ՝ ունող զտրամաչափ անկիւնս. և կամ տրամանկիւն: 'Ի Գիրս Գռեբի անյաղթին: Իսկ մերթ՝ նշանակէ զվերաբերեալն առ տրամանկիւնս, կմ՝ առ տրամագիծս:

Տրամանկիւն: || տե՛ս զՏրամանդիւն:

Տրամանկիւնի: || տե՛ս զՏրամանդիւնի:

Տրամաչափ: || նոյն է ընդ բառիս՝ տրամագիծ ըստ ամ նշանակութեանցն: 'Ի Յիսնոփ Պորփիւրի:

Տրամաչափութիւն. թեան: || տե՛ս զՏրամագծութիւն:

Տրամաստական. ի. աւ. աց. գք: || տարրուշական. կմ՝ բաժանական. կմ՝ անջատական: 'Ի Գիրս Գռեբի անյաղթին:

Տրամատեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործակ.) || տարրորոշել. կամ 'ի բաց անջատել. կմ՝

բաժանել. և կամ զատանել. ռամկօրէն ճեղքել՝ բաժնել. կամ զատել։

Տրամատութիւն. թեան։ || տարորոշութիւն, կմ՝ ՚ի բաց անջատումն. կմ՝ բաժանումն. և կմ՝ զատումն։

Տրամորոշեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || նոյն է ընդ բայիս տրամատել. ԹԷ այնմ Լամբրօն. Տրամորոշին յերկս հատուածս. ՚ի հոգի. ՚ի բան. և ՚ի խօսս։

Տրապիզ. պիզի. աւ. աց. օք։ || է բառ յունական. և նշանակէ զսեղանն՝ որպիսի և իցէ։ ՚Ի հին պատմագիրս։

Տրապիզիտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || է բառ յունաց եղեալ ՚ի բառէն տրապիզ. և նըշանակէ զսեղանաւորն. ռամկ. սառաֆ. ԹԷ այնմ Լամբրօն. Զաւանդ արծաթոյ տն իւրոյ ոչ ծրարել ՚ի վարշամակի, այլ տալ ՚ի տրապիզիտս։

Տրգալ։ || տե՛ս զՏրգալ։ ՚Ի հին [illegible]։

Տրդատուհի. հւոյ. ւով։ || կին տրդատայ արքային հայոց. որ է աշխէն տիկինն։

Տրեխ. ի. իւ. ից. իւք. կմ՝ օք։ || կօշիկ, կմ՝ հողաթափ գեղջկաց, որ է հատոր ինչ կաշւոյ ձևեալ ըստ ներբանից ոտից, զոր ագանելին խրացիւք, որք են կապք նց։ ռամկ. չարըխ. ըստ այնմ Շնորհալւոյն. Լսեմք զոմանց՝ եթէ հասարակաց զգեստուք, և ապտեղեալ տրեխօք ելանեն ՚ի բեմն սբ։

Տրեխաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ ըզ տրեխ. կմ՝ ագուցեալ տրեխիւք. և կամ կօշկաւոր։

Տրեխաւորեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || տրեխաւոր առնել. կմ՝ տրեխս ագուցանել. և կմ՝ կօշկաւորել։ ռամկ. չարըխ հագցնել։ ՚Ի հին պատմագիրս։

Տրեմ։ || ծագի սա ՚ի բառէս տուր. ռմկ ըլ րելն, յանունանէս տուր. և նշանակէ տալ։ Բայց սա ՚ի գործածի ՚ի բաղադրութիւնս բառից, որգոն, փառատրել. փոխատրել. վարձատրել. և այլն։ Իսկ միայնակ կամ ոչ երբէք վարի. և կմ՝ հազիւ ուրեք երաւորականն իբրև զգիմաւորկ. այսպէս. տրի նմա. տրիւր աղքատաց. և այլն։ ռամկ. փրտիլ։

Տրիբուն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || է բառ լատինացւոց. որ ըստ նց կոչի Թռիպունուս, և նշանակէ ատենակալ. կմ՝ ժողովրդապետ. կմ՝ մագիստրոս. և կմ՝ կոմս, որ է արքունի գործակալ։ Կիւրղի պատմ։ և ՚ի հին պատմագիրս։

Տրիբունական. ի. աւ. աց. օք։ || այն, որ պատականի ատենակալի. կմ՝ ժողովրդապետական. կմ՝ մագիստրական. և կամ բդեշխական։

Տրիտաւր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || տուրք տուեալ փոխանակ ընկալեալ տրոց. կմ՝ դարձ փոխարինի. կմ՝ փոխադարձ հատուցումն. և կմ՝ փոխարէն. տաճկերէն ձախտրդէն։ Սաղմ. 115. 12։

Տրմլութիւն. թեան։ || տրմուղ գոլն. կմ՝ անվարժութ դրաստու. զորմէ ըլագոյն տեսցես ՚ի բառն տրմուղ։

Տրմուխ. մխոյ. ով. խց. կմ՝ աւ. աց. օք։ || է մեքենաւոր բաղմաժամնի գործիք ինչ պարախիզպանաց, որով հարթեալ զերկաս հերկեցելոյ երկրին մաքրեն ՚ի խճից։

Տրմուղ. տրմղի. իւ. ից. իւք։ կմ՝ աւ. աց. օք։ || ծագի ՚ի մասնկանէս՝ տուր. կմ՝ տը, որ է՝ ան, և ՚ի բառէս մուղ. ուստի նշանակէ անմուղ. ցոչ մղեալ ՚ի գործ ինչ. կմ՝ ոչ վարեալ ՚ի յաշխատիլ. և կմ՝ անկիրթ ՚ի գործել. և ըստ այսմ մասնաւորապէս տրմուղ կոչին գրաստքն, որք յաղագս անուրահասս լինելոյ չեւև են սովորեալք ՚ի մտանել ընդ բեռամբ. կմ՝ նորահաս անասունք, որք տակաւին անսովորք են ՚ի քարշել զլուծ։ Երեմ. 31. 18։ Յն ւրդի։ և ՚ի հին պատմագիրս։ Սոյնպէս տրմուղ ասի պատանոցն անսանձ, որ ոչ է կիրթ ՚ի մտանել ընդ լծով. և ըստ այսմ ասի ՚ի ճառս ինչ. Ո՛չ ՚ի նեղքըս լծոյ զտրմուղ վիզս. ցի՞ արկ կմ՝ մայծ ՚ի նեղքըս, և այլն։ Բայց երբեմն վարի սա կրկնաւածով. այսպէս, տրմուղ կրմուղ, և զնոյն նշանակէ. ըստ այնմ Կիւրղի Ներէն. Ժը. Հեծեալ է ՚ի վր յաւանակի տրմղի կրմղի։ Եւ փոքր մի զկնի ասի՝ Թագաւորն Յն նստաւ ՚ի վր տրմղի կրմղի յաւանակի։ Եւ այս է որ իմն, զոր և յայլ բաղում բառս գտանեմք. զոր օրինակ, սալասալուռ, աղխամաղխ. խուժամուժ. ժանտաժուտ. և այլն։ որպէս են բաղումք և յաշխարհաբառ լեզուոյ. որգոն, հացուման, ժախուխախ. սուր մուր. և այլն։

Տրոհ. ի. իւ. ից. իւք։ || տրոհեալ. կամ որոշ. կմ՝ զատ. և կամ մեկուսի. ՚Ի հին [illegible]։

Տրոհական. ի. աւ. աց. օք։ || անջատական. կմ՝ բաժանական. և կմ՝ զատական։ Յն ւրդի։ ըստ այսմ տրոհական կոչի տեսակ ինչ շաղկապի, ըստ որում ՚ի շաղկապելն զբառս, կմ՝ զբանս՝ տրկանէ ՚ի մէջ զտրոհումն, զո՛ր օրինակ՝ կամ՝ արարէք զծառն բարի, և զպտուղ նր բարի. կամ արարէք զծառն չար, և զպտուղ նր չար։

Տրոհեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || բաժանել. կմ՝ անջատել. կմ՝ որոշել. կմ՝ զատանել. և կմ՝ ՚ի բաց մեկնել։ և ԹԷ այսմ ասի՝ տրոհել յիմքեանս. կմ՝ զմինն ՚ի միւսոյն. և կմ՝ զցանն յանձնէ. և այլն։ ռամկ. բոժնել. կմ՝ զատել։ Խորէն. Բ. գլ. 59։ Նարեկ. խը. և կը։

Տրոհիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Ձայնակր.) || բաժանիլ. կմ՝ անջատիլ. կմ՝ որոշիլ. կմ՝ զատանիլ. կմ՝ մեկնիլ. և կամ հրաժարիլ։ ռամկ. բոժնուիլ. կմ՝ զատուիլ։ Նարեկ. ժը. խդ. և հդ։

Տրոհիչ. հչի. աւ. աց. օք։ || բաժանօղ. կմ՝ որոշիչ. կմ՝ զատիչ։ ռամկ. բոժնօղ։

Տրոհութիւն. թեան։ || տրոհումն. կմ՝ բաժանումն. կմ՝ անջատումն. կմ՝ որոշումն. և կմ՝ զատումն։ Իսկ ըստ քերականաց է սա մինն յերից պարագայից վերծանութեն, որք կոչին ենթադատութիւն. առոգանու

թի · և արահութիւն · արդ՝ ըստ այսմ արտ հութիւն է արտաքսատաւոր բաժանումն բա ռից, կամ բանից, զոր պարտի առնել վեր ծանօղն պէսպէս շնչառութիւ 'ի ձեռն զա նազան կէտադրութեանց : 'Ի հին քերակա_նութիւն :

Տրոհումն · ման · մանը · մանց · մամբք : || Նոյն է ընդ վերնոյն :

Տրորեմ · եցի · եալ · ել : (Ներգործ.) || յաղ կել · որ ճմլելով, կամ լուսելով, և կամ ան_տացուցանելով քայ քայել · կամ տապա նել զլին · ուր՝ զմիս · կամ զմարմին · կամ ըզ վերս · և այլն : ըստ այնմ Մծբն. է · Ջեռն ջեռնուցու յանդամս նց · և տրորեսցին վերք խարեանց : Եւ 'ի հին պարփակիր ա_սի՝ Եւ տրորեալ գոգոց նց , 'ի վայր քա մեալ մղէին : ըստ այսմ և 'ի ճառս ինչ · ա_սի · Բուրեաց անուշահոտութի 'ի նախ հատեալ և տրորեալ մարմնոյն : Բայց ու րեք ուրեք 'ի գործ ածեն զսա ոմանք փո խանակ շաղախելոյ · ըստ այնմ 'ի գիրս ճո ւոթեց · ճառն. ա. գլ. ը. Որքան ոք առաւել լուծանայ զանօթ խեր 'ի ջախջխիս, այնքան առաւել տրորէ 'ի ցեխն :

Տրուպ · տրպի · աւ · աց · օք : || յոյժ փա_նաքի · կամ գծուծ · կամ նուաստ · կամ չնչին · և կամ յետնեալ · և ըստ այսմ ասի՝ տրուպ լինել բազմութեան խոլք · կամ տրուպ այր · տրուպ կենդանի · և այլն : ռամկ. չոծ : 1. Կորն. 15. 9 : Եփես. 3. 8 : Նարեկ. ժէ : Եւ 'ի գիրս գրիգորի ածաբանին ասի · Փոքունք մեք, և 'ի տրպաց եկեալք :

Տրոփ · ի · իւ · ից · իւք : || տե՛ս զՏրոփումն :

Տրոփական · ի · աւ · աց · օք : || Թնդական · և ընդոստական · և կամ դղրդական · ըստ այնմ 'ի հին պարփակ · 'ի տրոփական դոփ_ման է ոտից թնդեալ տանիքն փլուզել 'ի վայր անկանէր :

Տրոփեմ · եցի · եալ · ել : (չէզոք ·) || Թնդ_մամբ ոտնուլ · կամ ոտնելով դղրդել · ուր հանդիպի երկրի՝ յորժամ յանկարծ վա_զեն, կամ կաքաւեն 'ի վերայ նորա : Եւ կամ որ_տալ, մինչ յանկարծ երկնչի · կամ զայլ նո րագոյն անցս կրէ : ռամկ. տըփել · կամ տօփ անել կամ թափթփոց հանել :

Տրոփիւն : (Նախդրիւ հոլովի ·) || տե՛ս 'ի ներքոյ զՏրոփումն :

Տրոփումն · փման · մանը · մանց · մամբք : || Թնդմամբ ոտնումն · կամ ընդոստ դղրդ_դիւն · ռամկ. տըփ · կամ տօփ · կամ թափթ_փոց : ըստ այնմ Նարեկ. ղա · Աղաղակեսցեն բերկրալիր բերանով 'ի ծափս ձեռին , 'ի տրոփմունս կայթելոյ կաքաւման ոտին :

Տրպագոյն · գունի · իւ · ից · օք : || առաւել տրուպ · կամ նուաստագոյն , կամ կրսերա գոյն · և կամ յոյժ յետնեալ · 'ի գիրս ...եանց ...

Տրպանամ · ացայ · ացէր · ալ : (ընդմիջ.) || տրուպ լինել · կամ նուաստանալ · կամ սար_կանալ · և կամ յետնորդ լինել :

Տրպութիւն · թեան : || նուաստութիւն · կամ կրսերութիւն · և կամ յետնորդութիւն :

Տրտմագին : (Նախդրիւ հոլովի ·) || տալ ...ել տրտում · կամ տրտմագոյն · և կամ տխ րագոյն : Առակ. 26. 23 : և Յհ ոսկ :

Տրտմագոյն · գունի · իւ · ից · իւք : || Նոյն է ընդ վերնոյն : Կոչն. 1. 10 :

Տրտմազգեաց · զգեցի · իւ · ից · օք : || զգե_ցող զանձամբ զտրտմութիւն · կամ զգածեալ տրտմութեամբ · և կամ տրտմեալ և տխրեալ : Յհ ոսկ : և 'ի շարականս : Իսկ մերթ՝ տրտմալի · կամ տրտմական · և կամ տրտմարար : Ըստ այնմ 'ի շարականս · Ազատեցեր զմարդն 'ի տրտ մազգեաց փայտէն :

Տրտմազգեստ : || Նոյն է ընդ վերնոյն :

Տրտմական · ի · աւ · աց · օք : || Թախծական · կամ տխրական · և կամ այն ամ, որ վերա_բերի առ տրտմութիւն : Իսկ մերթ՝ տրտ_մօղ · կամ տրտմեալ · և կամ տրտմազգեաց · ըստ այնմ 'ի Շարականս · Ջերմ տառա_պեալ հայրն փառաց՝ հրաւիրատուք տրտ մականաց :

Տրտմակից · կցի · աւ · կամ իւ · աց · օք : || կից ցորդ ումեք 'ի տրտմութեան , կամ ընկեր 'ի տրտմելն · և կամ 'ի միասին տխրօղ : Եսայ. 51. 19 : Յհ ոսկ : և Լամբրոն :

Տրտմակցորդ : (Նախդրիւ հոլովի ·) || տե՛ս 'ի ներքոյ զՏրտմահաղորդ :

Տրտմահաղորդ : (Նախդրիւ հոլովի ·) || տրտմակից · կամ տխրակից : Իսկ մերթ մա ծեալ տրտմութեամբ · կամ լցեալ տխրանօք · կամ տրտմագին · և կամ տրտմազգեաց · և ըստ այսմ ասի՝ տրտմահաղորդ չարչարանք : 'ի Շարականս :

Տրտմարար · ի · աւ · աց · օք : || տրտում առ_նօղ · կամ տրտմեցուցիչ · և կամ տխրեցուցիչ : Յհ ոսկ :

Տրտմեցուցանեմ · եցուցի · եցո · անել : (ան ցողակ ·) || տրտում առնել · կամ տխրեցու ցանել · և կամ զգածել սգով : 2. Կորն. 2. 2. և 5 : Եփես. 4. 30 :

Տրտմեցուցիչ · ցչի · աւ · աց · օք : || տե՛ս ըզՏրտմարար :

Տրտմիմ · եցայ · եայ · իլ : (ձայնակր.) || տր տում լինել · կամ տխրել · կամ թախծել · և կամ սգով զգածիլ : ռամկ. ևս փրթել : Ծնն. 4. 5 : Մարկ. 6. 26 : 2. Կորն. 2. 4 :

Տրտմութիւն · թեան : || տխրութիւն · կամ թախ ծութիւն · և կամ զգածումն սգովք և ցաւովք : Ծննդ. 3. 16. և 17 : 2. Կորն. 2. 1. և 3 :

Տրտնջեմ · եցի · եալ · ել : (չէզոք ·) || գան_գատողական բանիւ և զայրագին սրտիւ մեղադրել ումեք, որպէս թէ անիրաւի յանձն իւր · և այս թէ լինիցի առան_ձին · և թէ 'ի լսել ականջաց այլոց : Ա սի առաքելոյ 'ի գանգատելոյ, 'ի քամահ անելոյ · և յամբաստանելոյ · զի գանգա_տելն է դատապարտեալ արտիւ ցուցանել այ լոց զանիրաւութիւն ուրուք՝ արարեալ իւ քեան : Բամբասելն է սակս խօսել այլոց զչարիս կամ զմեղս ուրուք՝ իբր յայտնե_լով : Իսկ ամբաստանելն է չարախօսել զումեքէ յատենի մեծաց առ 'ի առնել նը մա զիրաւունս յատենէն իւրմէ : Եւ է

16. 2. և 8: Թւոց. 16. 41: Մատթ. 20. 11:

Տրտնջիւն. (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս ըզ Տրտունջ՝ ըստ առաջին նշանակութեան: Թւոց. 17. 10:

Տրտնջողութիւն. թեան: || տրտնջիւն. կամ տրտնջումն: 'Ի ճառս հարց. ը:

Տրտնջումն. ջման. մամբ. մանց. մամբք: || Նոյն է ընդ բառին Տրտնջիւն:

Տրտնջող. ողի. իւ. աց. օք: || տանօղ զտըրտունջս զումեքէ. կամ ունօղ զբարս տրտնջելոյ: Յուդայի. 16:

Տրտում. (Նախդրիւ հոլովի.) || տըրտմեալ. կամ թախծեալ. կամ տխուր. կամ զգածեալ սգովք, և ցաւովք. Ծնն. 40. 7: Սաղմ. 41. 6:

Տրտունջ. (Նախդրիւ հոլովի.) || տրտնջումն. կամ տրտնջիւն, որ է գանգատողական բանիւ և դառնացեալ սրտիւ արտաբերեալ մեղադրութիւն, զոր խօսի ոք զումեքէ յաղագս զրկելոյ նր զինքն. այլ թէ ոչ տարբերի 'ի գանգատանաց. 'ի բամբասանաց, և յամբաստանութեէ, տե՛ս 'ի բայն տրտնջել: Ելից. 16. 8: Թւոց. 14. 27. և 17. 5: Իսկ մերթ նշանակէ տրտնջօղ. և ըստ այսմ ընդ բայի շարակցի այսպէս. տրտունջ լինել. և նշանակէ տրտնջել. ըստ այնմ. 1. Մակ. 11. 39. Զօրքն ամ տրտունջ են զդեմետրեայ. ք տրտնջեն: Եւ Կիւրղի Եղիշ. ժը. ասի, Մի՛ ոք տրտունջ լիցի զտանուտէրբն. ք մի՛ ոք տրտնջեսցէ:

Տրցակ. ի. աւ. աց. օք: || խուրձ, ք կապեալ բազմութիւն եղէգանց, գաւազանաց, նետից. և այլոց նմանեաց. ռամկ. փէտէ ղամիշի, կամ չըպուխի, կամ նէթի, ըստ այնմ 'ի ճառս հարց. իզ. Առի տրցակ մի եղէգն. կամ եղեգան: Եւ զկնի ասի. Զորսն ժողովեցին զեղէգունս, և արարին տրցակ:

Տրցակեմ. եցի. եա. եալ. (Ներգործակ.) || տրցակ առնել. կամ կապել 'ի խուրձս զեղէգունս, կամ զգաւազանս. ռամկ. փէտէ կոտել. կամ փէտէլէմիշ ընէլ. և ըստ այսմ ասի, Յայսմաւուրս. Տրցակեալ զեղէգն՝ եդին 'ի մնարան մակարայ:

Տրփամ. ացայ. ցեալ. ալ: (Ընդմիջակ.) || տարփալ. կամ ուռճալ. որ է ցանկալ: Խոր. ԵՐ. գլ. 60: Եւ 'ի հնն պտղմոֆիլոս, ասի, Համբաւ ցանկութեան անուշան տրփեալ լինէր: Դարձեալ, նշանակէ՝ ակարաբար և երբեմն զմեռեալ առնել զառաքինութեան շնչոյ. ոչ առնեն նոքա, որք կիսամեռք են: ռամկօր. եա փըճուն. ըստ այնմ Յայսմաւուրս. Միայն տրփեալ շնչովն. և այլ ոչ գոյր 'ի նմա նշան կենդանութեան:

Տրփական: || տե՛ս զՏարփական:

Տ Ք

Տքնիմ. եցայ. եալ. իլ: (Հայնակրաւորակ.) || տքուն լինել. ք ոչ ննջել. կամ արթուն կալ. և կամ հսկել, առ 'ի պահպանել զինչ. և կամ առ 'ի վճարել զգործ ինչ: ռամկօրէն ուէքընմաք. կամ արթուն կենալ: 2. Թագ. 12. 21: Սաղմ. 101. 8: և 126. 1: Եփես. 6. 18: Եւ յայսմանէ առեալ տքնիլ ասի ըզ դատտ կալն. կամ զգուշանալ. կամ մեծապէս հոգալ. կամ ժրաջան վաստակել. և կամ ոգւովք չափ պնդիլ զհետ իրիք՝ ոչ խնայելով 'ի ջանս, և ոչ 'ի քունս: ռամկ. ալըխ կէնալ. կամ հոգ ունիլ. կամ խիստ չալըշմիշ ըլլալ: Առակ. 8. 34: Իմաստ. 6. 16: Եբր. 13. 18:

Տքնութիւն. թեան: || տքուն գոլն. կամ արթնութիւն. և կամ հսկումն: 2. Կորնթ. 11. 27: Իսկ մերթ՝ զգաստութիւն. կամ զգուշութիւն. կամ փոյթ. կամ վաստակ. և կամ ժրաջան աշխատութիւն. ռամկ. ջահտ. ըստ այնմ Խոր. Ա. գլ. 5. Շնորհակալ և մերոյս տքնութեան և ջանից լինիցիս ով ուսումնասէր դու:

Տքուն. (Նախդրիւ հոլովի.) || անքուն. ք նա՝ որ ոչ մտանէ 'ի քուն. կամ արթուն. կամ զգաստ: ռամկօրէն ուէքընաօղ. կամ ալըխ:

Տ Օ

Տօթ. ոյ. ով. ոց. ովք: || տապ ամառայնոյ, որ է սաստիկ ջերմութիւն արեգական՝ տիրեալ օդոյ, որ զկենդանիս՝ և ըզ բոյսս տապացուցանէ. ռամկօրէն ըօղ. կամ տըրտաճան փաք: Դանիէ. 3. 67: Մատթ. 20. 12: Յայտ. 7. 16: Եւ ներգոյականն սորա լինի 'ի տօթի. որպէս և այլոց բազմաց անուանց, որք անկանին ընդ հոլովմամբ՝ Աթոռ, աթոռոյ, որգոն, 'ի գըրի. 'ի թղթի. 'ի տղմի. 'ի մարմնի. և այլն: Յոբ. 24. 24: Երեմ. 36. 30: Բարուք. 2. 25:

Տօթագին: (Նախդրիւ հոլովի.) || սաստիկ զօրացեալ տօթով. կամ այն՝ յորում սաստ կացեալ է տօթն, և կամ յոյժ տապացեալ. և ըստ այսմ ասի. տօթագին ժամ. օր, լոյս. տապ. կամ տեղի. և այլն: ռամկօր. խիստ ըօղ. կամ խիստ փաք: Եսայ. 18. 4: և Շնորհալին: Իսկ մերթ վարի երբեմն զմակբայ. և նշանակէ սաստիկ տօթով. կամ մեծաւ տապով. և ըստ այսմ ասի, տօթագին շնչել:

Տօթաժամ. ու. ու. ուց. ուք: || ժամ, յորում է տօթ. կամ ժամանակ, յորում տիրեալ ունի զօդս տապ արեգական, որպիսի է հասարակ օրն յամառան: ռամկօրէն ըօղըան ափէնը: 2. Թագ. 4. 5: Մծբն. Ժ: և 'ի ճառս հարց. իզ:

Տօթախարշ: (Նախդրիւ հոլովի.) || խարշեալ 'ի տօթոյ. կամ կիզեալ 'ի տապոյ ա-

րեգական ։ ռամկօրէն շուշմայրած ։ 'Ի Վարս հարց. Խէ։

Տօթանամ · ացայ · ացի՛ր · անալ ։ (ընդ.միջ.) || տօթով ջերանիլ · կմ̃ ամառնային տա֊ պով պաշարիլ · և կմ̃ տապանալ յամառայ նի ։ ռամկ. շոգել։ Առակ. 25. 13։

Տօմար ։ || տե՛ս զՏումար ։ 'Ի շարակնոցն ։

Տօմարագէտ ։ || տե՛ս զՏումարագէտ ։

Տօմարագիտական ։ || տե՛ս զՏումարագի֊ տական ։

Տօմարական ։ || տե՛ս զՏումարական ։

Տօն · ի · իւ · ից · իւք ։ || խնճոյք , կմ̃ հանդէս , որ է ցնծալից պաշտամունք հասարակաց , զոր կատարեն խմբեալ բազմութք՝ պա֊ րապ տալով գործոյ ։ ռամկօր. Դիւննէյ ։ և այս ընդհանրապէս առեալ առ ի զամե֊ նայն խնճոյից · որպիսիք են հանդէսք թա֊ տերաց · կամ տեսարանաց , խրախճա֊ նաց · և այլոց պէսպէս պաշտամանց ։ 2. Մակ. 6. 7։ Ովսէ. 1. հտ. Ը.։ ըստ այսմ է և 'Ի Վարս հարց · Ժ̃. · ուր ասի · Արաս֊ ցես մեզ տօն 'ի գալուստ ծերոյս · ի̃ խը֊ րախութի սեղանոյ ։ ռամկօրէն · Զիաֆէթ ։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ առ ի զըր֊ բազան հանդիսից · որպիսիք են տօնա֊ խմբութիւնքն , զորս կատարեմք 'ի պատիւ Այ̃ · և կամ սրբոց նորա ։ ռամկօրէն եւ՝ փօն ։ Ելից. 5. 1։ և 10. 9։ Ղևտ. 23. 2։ Կո֊ ղոս. 2. 16։

Տօնախմբեմ · եցի · եա՛ · ել ։ (Ներգործակ.) || հանդիսիւ կատարել զտօն · և կմ̃ տօ֊ նել · և ըստ այսմ ասի , տօնախմբել զօր , կմ̃ զյիշատակ ուրուք · և կմ̃ զտօն ինչ ։ ռամկ. փօնէլ ։ Ագաթ ։ և 'Ի շարակնոցն ։

Տօնախմբող · ողի · աւ · աց · օք ։ || տօնախմ֊ բօղ · կմ̃ տօնօղ ։ Շնորհալին ։

Տօնախմբութիւն · թեան ։ || մեծաշուք հան֊ դէս · կմ̃ հանդիսաւոր խնճոյք · և կմ̃ հան դիսական տօն ։ Լամբրօն ։

Տօնական · ի · աւ · աց · օք ։ || տօնախմբա֊ կան · կմ̃ խնճոյական · և կմ̃ հանդիսա֊ կան · և ը̃ այսմ ասի՝ տօնական աւուրք ։ Ագաթ ։

Տօնակից · կցի · աւ · կմ̃ իւ · աց · օք ։ || կցորդ֊ ումեք 'ի տօնս · կմ̃ ընկեր 'ի տօնելն · կմ̃ 'ի միասին տօնախմբօղ · և կմ̃ խրախակից ։ Իմաստ. 19. 15։

Տօնահրաման ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || հը֊ րաման տօնի · կամ պատուէր տօնախմ֊ բելոյ ։ Իսկ մերթ նա , որ հրամայէ առ֊ նել զտօնս · կամ հրամայեալ 'ի տօնել · և կամ այն , յորում լինի հրամայումն տօ նելոյ · և ը̃ այսմ ասի · տօնահրաման կարգ ։ Ագաթ ։

Տօնասէր · սիրի · աւ · աց · օք ։ || սիրօղ տօ֊ նից , կմ̃ տօնախմբութե ։

Տօնավաճառ · ի · աւ · աց · օք ։ || հանդիսա֊ ւոր ժողով վաճառականաց՝ գումարեալ ընդ ժամանակս ժամանակս 'ի հրապա֊ րակս քաղաքաց , կամ 'ի սահմանս նոցա · ուր զբազմազան ազխամազխս արկեալ 'ի վաճառ՝ պարապին տուրևառութեանց , անգործ և անաշխատ ցնծալով 'ի վաճառս իւրեանց · և իբրթէ տօնախմբելով · վն̃ որոյ և հանդէս նոցա կոչեցաւ տօնա֊ վաճառ , անուանեալ 'ի յունաց՝ բանէկիրիս , այսինքն ամենախումբ ։ յորմէ և տա ճիկք յորջորջեն զայս՝ Բանայիր ։ Իմաստ. 15. 12։

Տօնացոյց · ցուցի · իւ · ից · օք ։ || գիրք , որ ցուցանէ զկատարումն տօնից ըստ կարգի ամսոց , կմ̃ աւուրց ։

Տօնելի · ելւոյ · եաւ · եաց · եօք ։ || տօնիւ պատուելի · կմ̃ արժանի տօնելոյ · կամ հանդիսաւոր · կմ̃ երևելի · կմ̃ գովելի · և կամ սբ̃ · և ըստ այսմ ասի՝ օր տօ֊ նելի · կմ̃ տեսակ տօնելի · և այլն ։ Նարեկ. խը̃ . և կէ̃ ։

Տօնեմ · եցի · եա՛ · ել ։ (Ներգործական ·) || տօնիւ պատուել · կամ տօնս կատարել ։ և կամ տօնախմբել ։ ռամկօր. եւ փօնէլ ։ Ելից. 12. 14։ Ղևտ. 23. 39։

Տօսախ · ի · իւ · ից · իւք ։ || է տունկ ինչ մշտա կանաչ , և սաղարթախիտ · որ ունի ըզ կեղև կարծր և ողորկ · իսկ զփայտ դեղ նագոյն , խստանիւթ և ծանր յոյժ , մինչ զի ընդ անկանիլ նորա 'ի ջուր , վաղվա֊ ղակի սուզանի 'ի յատակս ։ Բերէ զտե֊ րև թաւ , կարծր՝ մանր , և իբր բակլայ֊ աձև՝ նման մրտենւոյ · բայց է ծանրա֊ հոտ · վասն որոյ և հոլանի անկոյն սորա է մեռասակար ։ Արդ՝ սորա երկու են տե սակք , մինն ածեցեալ՝ լինի իբրև ըզ֊ թուփ · և սորա փայտն է նուաստ , և իբր անպիտան · իսկ միւսն լինի ծառ · որոյ փայտն է անփուտ և մեծագին · յոր մէ շինեն զպէսպէս յօրինուածս՝ քանդա կագործս , կմ̃ ճախարակեալս · և այլն ։ ռամկ. չիմշիր ։ Եսայ. 41. 19։ Խորէն. յաշխար հագրութե ։ և Ագաթ ։ Դարձեալ՝ տօսախ կոչի և սոսկ փայտն սորա , յորմէ չի նեն ինչ · զոր և ռամկօրէն չիմ֊ շիր կոչեմք ։ 'Ի Գիրս Պիտո֊ ից Անյաղթին ։

Ր

Ր · է տառ բաղաձայն, անուանեալ՝ րէ · որ 'ի մէջ բառից յաճախ 'ի գործածի · բայց 'ի սկզբունս ո՛չ հայիմ երբէք · վ՛ն որոյ և սակաւք են 'ի մեզ բառք սկզբնաւորեալք րէ տառիւ · և որք են, կ՛մ այլազգականք են · և կ՛մ առ հարկի բանադատութ՛բ հանեալք յայլոց բառից · ո՛պ 'ի բառէն՝ երամ, րամ · և յանուանէս՝ խրախ, րախ · և այլն · և յայս միտս առ 'ի Յ՛ն ուղղէն · Րէն՝ տառ չէ բանի սկսուած, այլ ակամայ բանաբարած ։

Դարձեալ՝ տառս այս կոչի՝ 'ի քերականաց՝ կիսաձայն · զի 'ի միայնակ արտաբերելն կարէ ելուզանել զթերատ և զնուաղ հնչումն ինչ · որպիսի է և տառս՝ շ · կամ ս · և այլն ։ Եւ ևս յարմարեալ առոգանութ՛ե կոչի ըստ հագագին սուղ, ջ՛ նուրբ · զի յարտաբերելն ելուզանէ զհնչումն բարակ · ո՛պ և սոքա · զ · ծ · ն · և այլն ։

Դարձեալ՝ կոչի լծորդ, զի լծակցի ձայնիւ ընդ տառիս՝ ռ · վ՛ն որոյ և ուրեք ուրեք փոխադրի ընդ նմա 'ի բառս սովորականս, զո՛ր օրինակ, ռամկական, և րամկական · յախուռն, և յախուրն · կառակնաձև, և կարակնաձև · ոռնագործ, և որձագործ · ջեռանիլ, և ջերանիլ · և այլն ։ Եւ յայսմանէ առեալ գրեթէ միշտ փոխադրի յայլազգական բառս ընդ տառին՝ ռ · զի փոխանակ ասելոյ, աբռահամ, բոսոռ · իսռայէլ · և այլն, ասեմք՝ աբրահամ, բոսոր, իսրայէլ ։ Դարձեալ՝ փոխադրի բազում անգամ նաև ընդ տառիս՝ լ · ո՛րգոն, համարակալ, և համարակար · հրամանակալ, և հրամանակար · կարդինալ, և կարդինար · սլանալ, և սրանալ · ըստ այսմ ևս փոխանակ ասելոյ՝ բէլխալ, ասեմք՝ բէլխար ։ Զայս փոխադրութ՛ի գտանեմք և յաշխարհաբառ լեզուոջ · զի յոմանս գաւառս սովորութ՛ի է զլին տառս անցեալ ժամանակաց բայից՝ փոխել 'ի րէ · զո՛ր օրինակ · կերերեմ, տեսերես, նստերէ, զոր յայլ գաւառս արտաբերեն լինիմ, ըստ այսմ օրինակի, կերելեմ, տեսելես, և այլն ։ Եւ ևս յաճախակի մուծեալ լինի սա 'ի մէջ բառից առ 'ի զարդ · վ՛ն զի ասեմք բաժին, և բարժին · գորշապահանգ, և գորշապարհանգ · դաշունակալ, և դարշունակալ · դաժանութ՛ի, և դարժանութ՛ի · տաժանումն, և տարժանումն · տարապահակ, և տարպապահակ · ըստ այսմ և 'ի բայս · զո՛ր օրինակ · բաժանել, և բարժանել · գրուհագել, և գրուհարգել · կծել, և կործել · պահել, և պարհել · պաշարել, և պարշարել · տաժանիլ, և տարժանիլ ։

Դարձեալ՝ է սա համարողական նշան · ո՛պ և այլք տառք · որ 'ի գրելն պատուով այսպէս, ր՟ · նշանակէ՝ հինգ հազար ։

ՐԱ

Րաբուն · ոյ · իւ · եաց · օք ։ ‖ է համառօտեալն բառիս՝ ռաբբունի, որ է վարդապետ իմ, կ՛մ վարդապետ ։ Նարէկ · Ճ ։ և 'ի Շարականս ։

Րաբունաբար ։ (մակբայ որակական ·) ‖ իբրև զրաբունի · կամ վարդապետական իշխանութ՛բ, և կ՛մ վարդապետօրէն · ռամկ · վէրթապէթինէ · 'ի Շարականս ։

Րաբունական · ի · աւ · աց · օք ։ ‖ ռաբբինական, կ՛մ վարդապետական, կ՛մ ուսուցչական, և կ՛մ վարժապետական ։ 'ի Շարականս ։

Րաբունանամ · ացայ · ացիր · ալ ։ (ընդ միջ ·) ‖ րաբունի լինել, կ՛մ ստանալ զանուն րաբունւոյ, և կ՛մ վարդապետանալ ։ ռամկ · վէրթապէթ ըլլալ ։

Րաբունապետ · ի · աւ · կամ իւ · աց · օք ։ ‖ պետ րաբունեաց, կ՛մ գլուխ վարդապետաց, կամ երևելի վարժապետ · 'ի Վարս հարց · իշ ։

Րաբունի · կ՛մ րաբբունի · նւոյ ։ ‖ տե՛ս ըզ Րաբուն ։ Յօհ · 20 · 16 ։ Նարէկ · 'ի քարոզ խաչին ։

Րաբունօրէն ։ (մակբայ որակական ·) ‖ տե՛ս զՐաբունաբար ։ 'ի Վարս հարց · ա ։ և 'ի Շարականս ։

Րաղ · ի · իւ · եց · իւք ։ ‖ նիհար, կ՛մ նուաղ · կ՛մ դոյզն · և կ՛մ սակաւ ։ ռամկօր · ինչ · և սաստկ · ծիղլի ։

Րախ · ի · իւ · եց · իւք ։ ‖ խրախ · կ՛մ ուրախ · և կ՛մ զուարճ ։

Րախական · ի · աւ · աց · օք ։ ‖ ուրախական, կ՛մ խրախական · կ՛մ զուարճական · և կ՛մ խնդական ։

Րախանամ · ացայ · ացիր · ալ ։ (ընդ միջ ·) ‖ խրախանալ · կ՛մ ուրախանալ · և կ՛մ խնդալ ։ 'ի Շարականս ։

Րախատիպ · տպի · իւ · եց · իւք ։ ‖ ունող զուրախական տիպ, կ՛մ զտեսիլ, կ՛մ որոյ դէմքն են զուարճ ։

Րախարար · ի · աւ · աց · օք ։ ‖ խրախարար · կ՛մ ուրախարար, և կ՛մ զուարճացուցիչ ։

Րախացուցանեմ · ացուցի · ացո · անել ։ (ներգ ·) ‖ խրախացուցանել · կ՛մ ուրախացուցանել, կ՛մ զուարճացուցանել ։ ռամկ · խնդացնէլ ։

Րախճական · ի · աւ · կ՛մ իւ · աց · օք ։ ‖ րախճանական, ջ՛ այն ձայն, որ վերաբերի առ խրախճանս, կ՛մ խրախական, կ՛մ ուրախական · և ըստ այսմ 'ի ծանօթութ՛ս հրաւիրումն կոչնականաց 'ի խրախճանս Թագաւորին՝ կոչի րախճական ձայն ։

Րախճան · ի · աւ · աց · օք ։ ‖ խրախճան, ջ՛

սեղան բազմախորտիկ՝ և մեծահաց: ռամկ. զիաֆէթ: Նարեկ. ղշ: և 'ի Ճառընտրի ենէդէջառ: Իսկ մերթ՝ րախացող, կամ խրախացող. և այլն, որք տաացան 'ի բառն՝ խրախճան:

Րախճանագոյն · գունի · ին · ից · ւոք: || խը րախագոյն, կամ ուրախագոյն, և կամ զուարճագոյն:

Րախճանական: || տե՛ս Րախճական:

Րախճանամ · ացայ · ցի՛ր · անալ: (ընդ.միջ.) || տե՛ս զխրախճանալ:

Րախճանաւոր: || տե՛ս զխրախճանաւոր:

Րախճանութիւն · թեան: || տե՛ս զխրախճանութիւն:

Րակերտ · ի · աւ · աց · օք: || ծաղի՛կ 'ի բառէս՝ րաբուն · որք ըղձակերտն յանուանէս՝ իղձ · և նշանակէ՝ վարդապետող, կամ վարդապետ · ըստ այնմ Յճ ոյէի ·

Րակերտ՝ էին արարչութե ·
Եւ փրկական տնօրէնութե:

Րակերտական · ի · աւ · աց · օք: || րաբունական, կամ վարդապետական, և կամ ուսուցչական:

Րակերտեմ · եցի · եա · ել: (ներգործ.) || վարդապետել · կամ ուսուցանել: ռամկօրէն · տըրիլէշնել:

Րակերտութիւն · թեան: || վարդապետութի · կամ ուսումն:

Րամ · ի · իւ · ից · իւք: || երամ, կամ ժողով, կամ խումբ, և կամ դաս: ռամկ. պէօլիւք 'ի շարականս: Իսկ 'ի Յճ ոյէին · ուր ասի, բամ աւետեաց ձայնի լինի · թէև բնութն ձայնի չունի · ասել լինի փոխանակ բառիս, ժողովող, կամ քարոզող, կամ հնչակող:

Րամեալ · ելոյ · ով · ոց · ովք: || ժողովեալ, կամ հաւաքեալ, կամ բովանդակեալ, և կամ բովանդակ · ըստ այնմ 'ի ծննդեան · Րամեալ բոլորդ քո մարմին՝ սաստիկ էառ ըղ հարուած գանին · որ բովանդակ, և բոլոր մարմինդ · կամ այսպէս · բոլոր մարմնոյ րամեալ էառ, որ հաւաքեալ ընկալաւ զհարուածս: Ը այսմ և 'ի շարականս ասի · րամեալ մարդկան ազգ ժողովլին · որ բովանդակ մարդկան ազգ:

Րամեմ · եցի · եա · ել: (ներգործ.) || ժողովել, կամ հաւաքել · կամ խմբել, կամ գումարել, և կամ բովանդակել: ռամկ. ծողվէլ · կամ եէթիլ ընել: Յճ ոյէի: և 'ի շարականս: Իսկ մերթ ամփոփել, կամ յանկուցանել · և կամ առ իւն ձգել · ըստ այնմ 'ի շարականս · րամեալ զհոգի, և զմարմին դարձեալ 'ի սէր փեսային, որ դարձեալ ամփոփել · կամ ձգել 'ի սէր, և այլն:

Րամիկ: || տե՛ս զՌամիկ:

Րամկական · ի · աւ · աց · օք: || ռամկական · որ գեղջկական: Իսկ մերթ՝ խառնիճաղանճ · և կամ խաժամուժ · ըստ այնմ 'ի Շարակնոցն · րամկական խումբ հաւատոց, և երբեմնից թէև ընդ վերեւ · երբեմն ասէ, խառնիճաղանճ ամբոխն զօրաց էր հաւատք երկրաւոր և վերոյ, որք ընդ քաղ զօրապետութեան նահատակեցան:

Րաքանամ · ացայ · ացի՛ր · ալ: (ընդ.միջ.) || զօրանալ · կամ զօրաւոր լինել:

ՐԵ

Րենական · կամ րեննական · ի · աւ · աց · օք: || ծծական · կամ ծծային · զի ծագի 'ի բառէս՝ որ էն · կամ էնն · որովք նշանակի ծծ · ըստ որում է տիրապէս էն, և էից էակ, պարունակեալ զամ անսպառ գիծ էութեան իւրով · ուստի և փոխանակ կոչելոյ զէէն՝ ծծատես, յորջորջեալք րենատես · Սոյնպէս փոխանակ ասելոյ՝ ծծայեն կան անուանք պատուեալ · կամ ծծայեն լուսոյն տեսօղ · ասի րենական անուանք · րենական լուսոյն · Յճ ոյէի: ըստ այսմ րենական լուսոյն, բարի 'ի ձեռագիրս, րեննական և 'ի շարակնոցն ասի 'ի ձեռագիրս, րեննական լուսով լցեալ արիացեալք քաջն արտակ:

Րեննատես · կամ րեննատես · ի · իւ · աց · օք: || ծծատես · որ է տեսանող ծծյ · Ը այսմ 'ի շարակնոցն · րեննատեսն իէլի սիրով որ բոյն 'ի մեզ խնայեա · ուր 'ի ձեռագիրն գնի՝ րեննատեսին:

Րեսեմ · եցի · եա · ել: (ներգործ.) || տե՛ս Րոտել: 'ի վարս հարց. Բ:

Րետոր: || տե՛ս զՀռետոր · 'ի հին քերականաց:

ՐՈ

Րոպէ · ի · իւ · ից · իւք: || է բառ յածեալ արտաքերեալ ըստ նշ ռօպէ, կամ ռօփի · զոր 'ի հայ բարբառ կոչեմք մեա · որ է մի․ զոր 'ի հայ բարբառ կոչեմք մէտ · որ է միջոր... ժամանակի · կամ վայրկեան: և ը այսմ մասնաւորապէս րոպէ կոչի վաթսուներորդ մասն միոյ ժամու: ռամկօրէն · տագիգէ: Դարձեալ՝ է սա համառօտեալն բառիս Եւրոպէ · որ Եւրոպիա · որ է մին յերից մասանց աշխարհի անկեալ 'ի կողմն արեւմտից՝ առ երի ասիոյ · ըստ այնմ Նարեկ. 'ի փոխ առ երի ասիոյ · Սկզբնաւորեալ զպարսկականն տոհմէից · Սկզբնաւորեալ զպարսկականն խուժաց զկիրճ՝ րոպէին հանդերձ զկողմն ասիոյ, որ զափրիկէ հանդերձ եւրոպէին և զաշխարհն ասիոյ: Եւ յայնժամէ առեալ րոպէ կոչեմք անբացորոշաբար զաև իցէ մասունս, կամ կողմանս աշխարհի, և նմանեաց · ըստ այնմ Յճ ոյէի · րոպէից քառից տարերք · որ չորից կողմանց աշխարհի տարերք: Իսկ մերթ սոսկ զաշխարհ, կամ զաշխարհ · ըստ այնմ Նարեկ. 'ի փոխ խաչին և 'ի գոծ. հասուն · րոպէից յոգնաթիւ մասանց բերկրութե: Եւ 'ի Ճ. ասի 'ի րոպէից մաքրմամբ, և ազատարար · որ ամ պէից մաքրմամբ, և ազատարար · որ առեալ զերաց սրբիչ և ազատիչ · Ը այսմ առեալ լինի և 'ի շարակնոցն, ուր ասի՝ րոպէից աշ գականն զտիւն արար գեղեցկութեամբ · որ է զտիւ՝ կամ զլոյս արեգական աշխարհիս զերեկեղեցւոյ չերրակերպ մթնացոյց:

Րոպէական · ի · աւ · աց · օք: || մնատական · կամ վայրկենական · կամ առժամանակեայ: Դարձեալ տիեզերական · կամ աշխարհական:

Րոպէացոյց · ցուցի · իւ · ից · օք: || ցուցա

նօղ բուլէի, կամ վայրկենի · որպիսիք են
նիշքն ժամացուցին, որք յայտնեն զիւ-
րաքանչիւր կէտ ժամուն : ռամկ. Թոփի-
գէն շըշնօղ:

Րոտեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ժողո-
վել · կմ հաւաքել · կմ գումարել · կամ
բովանդակել · և կմ ընդունիլ : ռամկօր.
ծողվէլ · ըստ այնմ Նարեկ. ճ. և 'ի փառօ-
խուժէն, և Եկեղեցւոյ · րոտել վերստին ըզ
մերժեալս առ 'ի քէն · ըստ այսմ և 'ի ծա
նոգիրսն · րոտեա զաշակերտս բարձից երկ-
նայնոց · ք ժողովեա զաշակերտս յերկ-
նային երամս : Իսկ մերթ 'ի մի յօդել ·
կմ միաւորել. և կմ միացուցանել · ըստ
այնմ Յն ոսկի · րոտեալ մարմինս իմ ը̅
հոգւոյս, ք 'ի միաւորել մարմնոյ իմոյ ը̅
հոգւոյս : Երբեմն ևս ամփոփել · կմ նա-
հանջել · կմ 'ի բաց առնուլ · և կմ բառ-
նալ · ըստ այնմ Յն ոսկի' րոտեա զերկուս
Թախծական, զոր մահ մանկանն ձեզ ծը-
նան : Դարձեալ նշանակէ մաղթել · կմ
հայցել · և կմ խնդրել : ռամկօր. աղաչել-
ողել. ըստ այնմ Նարեկ. 'ի գովեստին · րո
տեմք 'ի քէն աղերսիւ բանի, որ ես քաղց
րալուր դրաւ աշխարհի : Դարձեալ' հա
ճել · կմ հաւանել · և կմ յօժարել :

Րոտին : (Նախդրիւ հոլովի ·) || ընչին · կմ
փանաքի · կմ գծուծ · կմ նուաստ · կմ
անարգ · և կմ խոտան : ռամկ. ...: 'ի ծա
նոգիրսն :

Րոտումն · ման · մանք · մանց · մամբք : || ժո
ղովումն · կմ հաւաքումն · և կմ բովան-
դակութիւն : Իսկ մերթ' մաղթումն · կամ
հայցուած · և կմ խնդրուած : Դարձեալ
հաճութիւն · կմ հաւանութիւն · կմ յօժա-
րութիւն · կմ մտադիւրութիւն · և կմ ան-
ընդդիմակ լսողութիւն · ըստ այնմ 'ի Շա-
րականս · րոտմամբ սրտիւք յարուցեալ,
այսինքն · յօժարութբ կմ մտադիւրութբ
սրտի :

Րուպ · ի · իւ · ից · իւք : || դոյզն · կմ դուզ
նաքեայ · կմ նուազ · կմ սակաւ : ռամկ.
փիչ · և տաճկե. ճիղէի · կմ ճիղէճէ :

Րոգ · ի · իւ · ից · իւք : || գործարան մանելոյ
վլուշ, և զայլ ինչ նման · զոր ըստ մեծի
մասին կազմեն աշտանակաձև : տաճկ. եօ
րէքէ : Բայց այս 'ի գործածի մանաւանդ
դուեհկական լեզուաւ · զի 'ի բարբառս գը
րոց կոչի աղեկատ · և ըստ այսմ ասի այ
լաբանութբ, 'ի Գիրս Թուոց անյաղթին · Թելն'
որ գործեալ և պարապեալ, զանցեալն
նշանակէ · որ գեռ մանեալ լինի' ըզ
ներկայս · և որ տակաւին յաղէ-
կատն է' զապառնին · ք որ սա
կաւին փաթուեալ
կայ 'ի վերայ ե...
րեքէին :

Ց

Ց · Է տառ բաղաձայն և
կոչեցեալ 'ի քերականաց
կրկնակ · զի ունի զզօրու
Թիւ կրկին ըծորդակից տա
ռից, ք է, երկուց ծայ-
ից · որպէս և չէն երկուց
ձէից : Արդ' զտառս զայս
անուանեմք ցոյ · կմ ցօ ·
որ արտաբերի 'ի մէջ շըթանց ամփոփ-
մամբ բերանոյ : Իսկ յառօգանական ա-
րուեստի ըստ հաշուին է խաժ, ք Թաւ.
որ է հաստ · զի 'ի հեգս բառից հաստա-
ձայն հնչէ ըստ օրինակի տառիցս · Թ · չ ·
ջ · ք · և այլն :

Դարձեալ անուանի սա ըծորդ տառ · վս
զի կցորդի ձայնիւ ընդ տառիցս' ծ · ձ · զ ·
ս · ուստի և երբեմն փոխադրի ընդ նս ·
զոր օրինակ · փից, և փիծ · յեղց, և յեղծ ·
կմ յեղձ · քարց, և քարձ · և այլն : ըստ
այսմ և ընդ զայի · զոր օրինակ, ելուզա
նել, և ելուցանել · ընդելուզանել, և ըն
դելուցանել · փլուզանել, և փլուցանել :
Եւ յայսմանէ առեալ' փոխանակ ասելոյ'
ընկլուցանել · ասեմք ընկլուզանել : Եւ
ևս' է սա նշան համարողական, որ մինչ վա
րի պատուագրով' այսպէս · ց̅ · նշանակէ
վեց հազար : Դարձեալ' է սա նախդիր հո
լովակերտ · որ 'ի գործածի փոխանակ նախ
դրացս' 'ի · յ · առ · ընդ · և այլն · և յարի
յոմ բառս' թէ ձայնաւորք իցեն սկզբնա
տառքն, և Թէ բաղաձայնք : Արդ' սա
կազմէ զնախդրիւ տրական · զոր օրինակ ·
առ' ցտր · հարցին ցնա · մինչև ցօրս յայս,
Ծննդ. 4. 13: Մատթ. 17. 10: 1. Մրկ. 8. 10:
Սոյնպէս է և Մատթ. 7. 9. ուր ասի, ո՞վ
իցէ 'ի ձէնջ մարդ, ցոր խնդրիցէ որդի
իւր հաց, ք առ որ պաղատելով հայցիցէ
սա' լինքեան զհաց : ըստ այսմ է և Ղուկ.
11. 11. ուր ասի · Ցո՞ ոք 'ի ձէնջ հայր խնդ
րիցէ որդի իւր ձուկն · ք առ ո՞րպիսի
ոք հայր պաղատելով խնդրիցէ որդի իւր.
և այլն : Իսկ ուրեք ուրեք կազմէ և զներ
գոյական ուղղականավերջ · ըստ այնմ 'ի
Գիրս Թուոց անյաղթին · Ցասել բանաւո-
րին, կե'ր · ք 'ի յասելն, կմ ընդ ասելն,
ռամկ. ...: ըստ այսմ փոխանակ ա-
սելոյ' յորքան ժամանակս, ասի' ցորքան,
... 'ի կարգի իւրում : Դարձեալ'
բազում անգամ ունի զզօրութիւն նախա-
դրութեան' մինչև յ, կմ մինչև 'ի, զոր օրի-
նակ, ոչ եհաս նմա ցառաւօտն ցայնոսիկ,
ք մինչև յայնս առաւօտս : ռամկօր. ...

ք խոնարհամիտն ։ Եսայ. 28. 17։ Սաղմ. 118. 127։ Եզեկ. 28. 13։

Տպանամ. նացայ. ցե՛ր. ալ։ (ընդ.միջ.) ‖ տը-պաւորիլ. կամ դրոշմիլ. կամ նկարիլ. կամ ձեւանալ. եւ կամ կերպանալ. եւ ըստ այսմ առնի տպանալ պատկերին ՚ի վր գրամոյ. կնքոյն ՚ի վր մոմոյ, արտոյ յանձն ոք. եւ զօրութեան այլոյ ինչ. եւ այլն։ Հոգւոյ կամ Հոգւոյն։ եւ Նոյնքն. իսկ մերթ օրինակիլ, կամ գաղափարիլ. կամ նախանկարիլ. եւ կամ ձեւով եւ նմանութ. գուշակել. եւ ըստ այսմ առնի անօրէնութեանցն քն տպանալ առնա հայեցողքն, կամ առ մարգարէիւք։

Տպարան. ի. աւ. աց. գք։ ‖ տեղի, ուր լի-նի տիպ գրոց. եւ կամ տուն տպագրութե։ ռամկ. պասմայ թէրխանայ։

Տպացուցանեմ. ցուցի. ցի. եալ։ (անցող.) ‖ տե՛ս զՏպաւորել։

Տպաւոր. ի. աւ. աց. գք։ ‖ ունող զտիպ. կամ տպեցեալ. եւ կամ տպագրեալ։ ռամկ. պասմայ։ Իսկ մերթ տպաւորա-կան. կամ տպողական. եւ կամ տպագրական։ Երբեմն եւս ձեւական. կամ պատկերական. կամ օրինակական. եւ կամ գաղափարական. ըստ այնմ Ոսկ. 1. հոփ. իզ. տե՛ս եւ զտպա-ւոր տառերին զազգականութիւն առ ճշ-մարտութիւն։ Դարձեալ՝ նշանակէ՝ մեր նման. կամ նմանաւոր. կամ համեմատական։ ռամկ. դէյլէ։

Տպաւորագոյն. գունի. իւ. աց. գք։ ‖ առա-ւել տպաւոր. կամ նմանագոյն. կամ մեր-ձաւորագոյն. կամ յայտնագոյն. եւ կամ ե-րեւելագոյն։ ռամկ. խիւփ դէյլէ. կամ դէյլէ-րէջլիսի։ Նարեկ. եւ ՚ի գիրս գէղգ. ոտանաւորնին։ դէյլէնայ։ Նարէկ. եւ ՚ի գիրս գէղգ. ոտանաւորնին։

Տպաւորեմ. եցի. եա. եալ։ (ներգործ.) ‖ դրո-շել յինչ տպել. կամ դրոշմել. եւ ըստ այսմ առնի՝ տպաւորել զպատկեր ՚ի գրամս. կամ զկնիքն ՚ի մոմս մարդոյ։ ռամկ. պասմայ ընէլ. կամ պասէր խօսել։ Խոսրէն. Գ. գլ. 51։ եւ ՚ի գիրս գէղգ. ոտանաւ։ Իսկ մերթ՝ յեռուլ. կամ սեւեռել. եւ կամ աղուցանել։ ռամկ. կէյփէրմէկ ընէլ. ըստ այնմ Եսայ. 28. 11։ Զերկոտին ակնանս տպաւորեալս ռոկ-եալ. ք յեռեալս, կամ ագուցեալս յասպ-կաւիճս, ք թուղթս։ Իսկ մերթ՝ ձեւացու-ցանել. կամ կերպացուցանել. կամ կերպա-րանել. եւ կամ կազմակերպել, որպէս առնի քանդակագործն զպատկերս տաշելով։ ռամկ. խօրպան ընէլ։ Իմաստ. 13. 13։ Երբեմն եւս օրինակել. կամ գաղափարել. կամ նախա-նկարել. եւ կամ ձեւովք եւ նմանութեամբ գու-շակել. եւ ըստ այսմ իմանի՝ մինչ առնի տպաւորել զխորհուրդ անօրէնութեան քն. կամ զփրկութիւն հեթանոսաց յօրինակս ուրկանին պետրոսի. եւ այլն։ Նարեկ. ղգ։ եւ ՚ի Շարականս։

Տպաւորութիւն. թեան ։ ‖ տպաւորելն. կամ տպութիւն. կամ տիպ. եւ կամ դրոշմ։ ռամկ. պասմայ. կամ փասմայ։ Նարեկ. ղգ։ Իսկ մերթ՝ տպաւորեալ ձեւ, կամ տեսիլ. կամ պատկեր. եւ կամ նմանութիւն. ըստ այնմ Խոսրէն. Բ. գլ. 87։ Եւ ծագեաց լոյս տպաւորութիւն խաղ

ուն։ Դարձեալ՝ ձեւացումն. կամ կերպա-ւորութիւն. կամ կերպարանումն. եւ կամ նկա-րագրութիւն։

Տպեմ. եցի. եա. եալ։ (ներգործ.) ‖ հարկա-նել յինչ զտիպ. կամ դրոշմել զձեւ. եւ նել յինչ զտիպ. կամ դրոշմել զձեւ. եւ կամ տպաւորել։ ռամկ. եւս փըսել. կամ պաս-մայ ընէլ։

ՏՌ

Տռփածու ։ ‖ տե՛ս զՏռփածու։

Տռփական. ի. աւ. աց. օք։ ‖ տռփա-կան. կամ ցանկական. եւ կամ վավաշոտա-կան։ Խոսրէն. ա. գլ. 14։ Իսկ մերթ տռփա-կան։ Կամ ցանկացող, եւ կամ վավաշոտ։ ՚ի հին Խէրսոնիտաէ։

Տռփամ. ացայ. փա. կամ ցե՛ր. ալ։ (ընդ.միջ.) ‖ տարփալ. կամ տենչալ. եւ կամ ցանկալ. եւ այս ըստ մեծի մասին առեալ լինի ՚ի չար կողմն։

Տռփանք. անաց. գք։ (անեզ.) ‖ տարփանք. կամ չար բաղձանք, կամ վավաշոտական ցան կութիւն։ Խոսրէն. Բ. գլ. 46։ ըստ այսմ եւ ՚ի կռութիւն ՚ի չարս հայոց. իզ. առնի, ցանկացեալ նման ՚ի գործ տռփանաց։

Տռփեմ. եցի. եա. եալ։ (չէզոք.) ‖ տե՛ս ըզ Տռփալ ։ ՚ի հին տառադարձիր։

Տռփոտ. ի. իւ. աց. գք։ ‖ տե՛ս զՏռփող։

Տռփութիւն. թեան ։ ‖ նոյն է ընդ բառին տռփանք ։ ՚ի չարս հայոց. է։

Տռփող. փողի. իւ. աց. գք։ ‖ տռփացող. կամ վավաշոտաբար չարաչար բաղձացող. կամ վավաշոտաբար ցանկացող. եւ կամ տռփածու։ ՚ի չարս հայոց. ժգ։

ՏՍ

Տախալ. կամ տըլախալ. տախալի. աւ. աց. գք։ ‖ ունող զհամ տտպութ. կամ տտպող։ ռամկ. բէրանը բուռող. կամ խըռոտող. կամ պռկաղջիզ ընող. եւ կամ ծամծմող։ ՚ի գիրս ջրային մնացորդին։

Տտուն. տտնոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ մուտ. ք այրող թանի. կամ թեքնոյ. եւ այլն։ եւ ըստ այսմ առնի՝ ՚ի գիրս գէղգ. ոտանաւ. զանկրամանէգուն. երէ զատտուն բոլորակաձեւ շուրջ կացու-ցանէ՝ զոսկեշամանդն։ Եզ. Յոբ. 40. 26. առնի. Մէ բարձցէն թեփ մի ՚ի տտնոյ նը. Դարձեալ՝ տտուն կո-չի ՚ի տտանէ նը։ Դարձեալ՝ տտուն կո-չին քղանցք. կամ զգոչակք հանդերձից. ըստ որում են նշ բերն զտտնս։ ռամկ. Թուոց. 15. 38։ 1. Թագ. 15. 27։ եւ 24. 5. 6։ Եզ. յայտնանէ նաեւ ծայրք ձեւ կցէ եւ 12։ Եզ. յայտնանէ նաեւ ծայրք ձեւ կցէ կտտեցելինաց տտուն անտէնանին։ ռամկ. ըստ այնմ Գործ. լմին ծոր. կամ լմին պոչ. ըստ այնմ Գործ. 10. 11։ Եզ. զչորեցունց տտնոց կապեալ անօթ ինչ երկն կտաւոյ մեծի. ք ՚ի չորից ծայրիցն կապեալ։

Տտպեմ. եցի. եա. եալ։ (ներգործ.) ‖ զգեստ մարդոյ բառիլ համով կծանել. կամ տըղ-մոյ գոլ կնճռել. կամ պապրկել. որպէս առնէ ցեխն կորկէ. կամ պապրկել ք բերան. եւ կամ ք սորդան. կամ պատրկել. ք բերան. եւ կամ ք տանձոյն. կամ պապրկել ք բերան. եւ կամ ՚ի խակ եւ ՚ի թթու պտղոց։ ռամկ. բերանը բուռել. կամ խըռոտել. կամ պռկաջիզ ընել. եւ կամ

և կամ ձանձրացնել։

Տտպութիւն. կմ տըտպութիւն. թեան։ || է համ ինչ անկեալ 'ի մէջ դառնութեան, և թթուութեան, և կծուութեան, որ զքիմս մաքրոյ տապէ։ ռամկ. Բէրանը ղըզւելը. կմ ղըժող մըն ընելը. կմ ձանձրութիւն։ 'Ի հին բժշկարանն։

ՏՐ

Տրակ. ի. աւ. աց. գք։ || Նամակ. կամ թուղթ, զոր գրեն առ անձն ոք։

Տրական. ի. աւ. աց. գք։ || այն ձայն, որ կարէ տրել. կմ տալի. և կմ տուեալ։ Իսկ ըստ քերականաց նշանակի պտղաւ երրորդ հոլովն. որ բաժանի յերկուս, այս 'ի վերջահոլովն. և 'ի նախդրբիւն. և ասացաւ սա տրական, ըստ որում տալն միշտ զայսպիսի հոլովս պահանջէ. զոր օրինակ. տային նմա. կմ տուեալ 'ի ձեռս նորա. և այլն։ 'Ի հին քերականն։

Տրամ. ոյ. ով. 'ի տրամի. ոց. ովք։ || հաստատուն, կմ հաստատակեաց, կամ ամրակուռ. և կմ սերտ և պինդ։ ռամկ. ամուր, կմ ողջ։ Ըստ այսմ 'ի Վարս հարց. ի՛ջ. Եգիտ, գիր 'ի վերայ տրամ գետնոյ։ Եւ 'ի հին պարսկագիրս. ասի, Ջուղի ինչ տրամ, յոյժ կարծր, ուստի երկաթի հատանէր։ Իսկ մերթ ճշմարիտ, կմ ստոյգ, կմ ճիշդ, կմ զգուշութեամբ քննեցեալ, և կմ մանրամասն հետազօտեալ։ Եւ ըստ այսմ վարի մանաւանդ 'ի յարակցելն ընդ բառս, որպէս տեսցես 'ի ներքոյ։ Եւ և' է սա մասնիկ բաղադրական. և 'ի բաղադրելն ընդ բառից նշանակէ՝ տար, կմ այսր և անդր. և կմ այսպէս և այնպէս. և այլն. որպէս տեսցես յառաջիկայ բառս։ Դարձեալ՝ է սա չափ ինչ ծանրութեան, որ կշռէ զվաթսուն և զչորս հատս ցորենոյ, որք առնեն զվեշտասան կորկոտ եղջեր, այս +ելէնօպօլսօսն խօսք։ Այլ սա 'ի բարբառս գրոց մանաւանդ գրամ կոչի՝ քան տրամ, յորմէ և բարդին բառքս երկդրամեան, և դրամակշիռ։

Տրամաբան. ի. իւ. ից. իւք։ || Ճշգրտաբան, կմ ճշգաբան, այս նա՝ որ հետազօտ բանիւք ձեռնարկելով պնտի զհետ իրիք 'ի հաստատել, կմ որ քաջութեամբ մտաց յընդհանրական սկզբանց եզրակացուցանէ ըզմասնաւոր ինչ. կմ 'ի մասնաւորաց զընդհանրական իմն, որ առարկի գիտութեան, կմ կարծեաց. և ըստ այսմ տրամաբան կոչին փիլիսոփայքն, և մասնաւորապէս մակացուքն տրամաբանութեան, այս նոքա՝ որք ուսեալք են զմակացութիւն լոճիկայն, կմ պարապին լոճիկական մակացութեան։

Տրամաբանական. ի. աւ. աց. գք։ || այն ձայն, որ վերաբերի առ տրամաբանս, կմ առ տրամաբանութիւն. կմ փիլիսոփայական, և կմ լոճիկական։ 'Ի հին քերթան։

Տրամաբանեմ. եցի. եա. եալ։ (չէզոք.) || տրամաբան լինել, այս ճշգիւ ձեռնարկելով խօսել զինչ. կմ մանրամասն հետազօտեալ քննել զբան ինչ, կմ փիլիսոփայել, և կմ հակաճառել. որպէս առնեն պարապողքն տրամաբանական մակացութեան։ 'Ի գիրս առաքինութեանց։

Տրամաբանութիւն. թեան։ || գործ տրամաբանից. կմ զրոյց տրամաբանական, կմ եզրակացութիւն ընդհանրական իրողութեան ելուզեցեալ 'ի մասնաւոր սկզբանց։ 'Ի գիրս առաքինութ։ Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակի սովաւ տրամաբանական մակացութիւն՝ կոչեցեալ հելլէն բարբառով լոճիկայ, որոյ փոյթն է ուսուցանել զհանգամանս քաջ տրամաբանելոյ. ուստի ճառէ զսահմանէ, զբաժանմանէ, և զձեռնարկութենէ, որք են գործիք տրամաբանելոյ։ 'Ի գիրս Դաւթի անյաղթին։

Տրամագիծ. գծի. իւ. ից. օք։ || գիծ ուղղաձիգ, որ զձև յերկուս հաւասար մասունս բաժանէ. զոր և կոչեմք տրամաչափ. և ըստ այսմ 'ի քառանկեան գիծքն, որք ձգին խոտորնակի յանկիւնէ յանկիւն անցանելով անսայթաք ընդ միջակէտն՝ կոչին տրամագիծք նր, որք են երկու. մինն, որ 'ի վերին աջակողմեան անկիւնէ ձգի 'ի ստորին ձախակողմեանն. իսկ միւսն, որ 'ի վերին ձախակողմեան անկիւնէ ձգի 'ի ստորին աջակողմեանն. այսպէս ։ Իսկ 'ի բոլորակն տրամագիծ կոչի ուղղական գիծն, որ սկսեալ 'ի կէտէ իմեքէ շրջանակին՝ ձգի ուղղորդ 'ի հանդիպահայեաց կէտն՝ անցանելով անվրէպ ընդ կեդրոնն. և ըստ այսմ գրեթէ յամբաւս բազմանան տրամագիծք 'ի բոլորակն. վն զի անհամարքն են կէտքն, յորոց կարեն սկսանիլ։ Դարձեալ՝ բազում անգամ վարի սա ածականաբար, և նշանակէ զտանօղն տրամագծին, կմ զկայացեալն տրամագծիւ. և ըստ այսմ չորեքին ծայրք կողմանց քառանկեան կոչին տրամագիծ անկիւն։ 'Ի Էւկլիդ. երկրաչ։ Իսկ մերթ նշանակէ զեղեալն, կմ զկայացեալն 'ի տրամագիծս, կմ յանկիւնս տրամագծից. որպիսիք են նախադասութիւնք եղեալք 'ի չորեսին անկիւնս փիլիսոփայական աղիւսակաց. 'Ի Էւկլիդ. երկրաչ։

Տրամագծութիւն. թեան։ || ծրագրութիւն, կմ կարգ տրամագծից. և ըստ այսմ ձգումն տրամաչափ գծից, կմ կարգումն իրիք 'ի տրամագիծս, կմ տրամագծօրէն, տրամագծութիւն ասի։ 'Ի գիրս Դաւթի անյաղթ։

Տրամադրական. ի. աւ. աց. գք։ || կարգադրական. կմ սահմանադրական. և կամ հաստատողական։ Իսկ մերթ՝ պատրաստական. կմ դրական. և կմ զգածողական։

Տրամադրեմ. եցի. եա. եալ։ (ներգործ.) || կարգել. կմ կարգադրել. կմ սահմանադրել. կմ յարդարել. կմ անօրինել։ Լտն. Բրձն։ Իսկ մերթ՝ զետեղել. կմ կացուցանել. և կմ հաստատել. Ըստ այսմ Յհ. ոսկ. Յորոյ հիման մէջ հաստատեալ, անշարժ տրամադրեալ։ Երբեմն և՝ պատրաստել. կմ տրամակայել. կմ որակա-

ցուցանել · կամ այլայլել · և կամ զգածել · ըստ այնմ 'ի Գիրս պատճէնի անյաղթին · Մեծ է զօրութիւն երաժշտականին պէսպէս կը րիւք ըմբռնելով զհոգին, և տրամադ-րելով :

Տրամադրութիւն · թեան : || կարգադրութիւն · կամ բարեկարգութիւն · կամ տնօրէնութիւն · և կամ յարդարումն · ըստ այնմ 'ի Ճառս հոգե-լից · Տեսեալ զտրամադրութիւն վայելուչ ըստ կրօնաւորութեանն զարմանայր : Իսկ մերթ՝ զետեղումն · կամ կացուցումն · կամ կայացումն · և կամ հաստատութիւն : Երբեմն և՝ պատրաստութիւն · կամ տրամակայութիւն · կամ որակութիւն · և կամ ըզգածումն · ը այնմ 'ի հին փերթին · Առաւելապէս այսուհետև փո փոխին կերպք մարդկան՝ պէսպէս տրամա դրութեամբ : Դարձեալ՝ ըստ հին քերակա նաց տրամադրութիւնք կոչին սեռք բայից · ըստ որում նոքօք ցուցանի ներգործութիւն և կրաւորութիւն, հասարակութիւն, և չէզո քութիւն, որք են որպիսութիւնք ինչ բայից : 'ի հին փերթին :

Տրամաշիւղ · շուղի · իւ · ից · իւք : || կողմնա շիւղ, այն է կողմնական գիծ շիւղ · և ը այսմ տրամաշիւղս կոչեմք զգիծսն, որք երկու երկու ձգին 'ի չորեսին կողմանս □ քառանկեան, զոր օրինակ :

Տրամախիտ : (Նախդրիւ հոլովի ·) || ծագի 'ի բառէս՝ փրամ · որ է ամուր · կամ հաստա-տուն · ուստի նշնկի սովոր ամրախիտն · կամ պնդակազմ · կամ սերտ, և կարծր : ռամկ · խիտփ ամուր · կամ սըխ, նայինփ : ըստ այնմ 'ի Գիրս ծննդոց · հասն ը · գլ · ժզ · Դար ձայց զտրամախիտ տեղին 'ի ծովակ իմն ահարկու, ի փոխարկեալ :

Տրամախոհ · ի · իւ · ից · իւք : || հաստատամ խորհ · կամ նա՝ որ ոչէ յեղյեղուկ խորհր դով · և կամ ճշմարտախոհ : Իսկ մերթ՝ միա խոհ · կամ բազմախոհ · կամ խոհական · կամ միտավարժ · կամ միացի : ըստ այնմ 'ի հին պատմագիրս · Ժողովէ մանկունս տրամա-խոհս, քաջաբանս :

Տրամախոհական · ի · աւ · աց · օք : || այն ամ, որ վերաբերի առ տրամախոհութիւն · կամ որ 'ի տրամախոհութենէ լինի :

Տրամախոհութիւն · թեան : || խորհուրդ մը տաց · կամ ներտրամադրեալ բան · կամ մը տախոհութիւն · և կամ խոհականութիւն · և ըստ այսմ իմանի, մինչ ասի, յայտնել ըզ տրամախոհութիւն մտաց · կամ զերլուլ 'ի բազում զտրամախոհութիւն իւր · և այլն : 'ի հին փեր թին : Դարձեալ՝ է սա մին 'ի ներքին ըզ գայութեանց, որ ըմբռնէ և որոշէ զմտաւո-ւոր պիտաւորութիւնս, ի զբանս եւ զուգէլս 'ի յերևակայեալ տեսակաց, այս է՝ պատ կերաց · որպիսիքն են որքա · միատակարու թիւն և օգտակարութիւն · անիրաւութիւն և բարերարութիւն · բարեկամութիւն և թշնա-մութիւն · և այլն : Արդ՝ այս զգայութիւն թէ յանբանս, և թէ 'ի բանականս առ հասարակ կոչի կարծողական, կամ ը հնոց կարծիք · իսկ նոյնն 'ի մարդն մանաւա-

րապէս անուանի տրամախոհութիւն · ըստ որում վճարէ զգործ իւր 'ի մարդիկ մտա խոհութեամբ · կամ մակաբերութեամբ իմիք · վա որոյ և անուանի բան մասնաւոր : Բայց ոմանք մանաւանդ 'ի հնոց՝ տարբերին ըզ տրամախոհութիւն 'ի կարծողական զօրու թենէ դնելով զնա ամենևին այլ զգայու-թիւն · և պաշտօն տան նմա բաղադրել ը միմեանս զերևակայեալ պատկերսն՝ ելու զանելով 'ի նոցանէ զերրորդ ինչ, ո՞ 'ի պատկերէ լերին՝ և ոսկւոյ կերպացուցա նել զոսկեղէն լեառն · և այլն : 'ի Փիլոն պատ ճէի անյաղթին · և Թէքին ուղղեփի :

Տրամակայեմ · եցի · եա · եալ : (Ներգործ ·) || շուրջ կացուցանել · կամ արկանել 'ի կողմն իւրք · կամ զետեղել · և կամ կայացուցանել : Իսկ մերթ՝ բաղկացուցանել · կամ տրամա դրել · և կամ իմիք զգածել :

Տրամակայիմ · եցայ · եա · իլ : (Չէզոք ·) || կալ շուրջ զիմիք · կամ անկանիլ 'ի կողմն իւիք · կամ զետեղիլ · կամ կայանալ · և ըստ այսմ ասի՝ տրամակայիլ առ երկրաւ իմիք · կամ 'ի մէջ այսր և այնր կողմարաց · կամ ծո վուց · և այլն : 'ի Գիրս պատճէնի անյաղթին : Իսկ մերթ բաղկանալ · կամ տրամադրիլ · կամ զգածիլ իմիք · և ըստ այսմ ասի զբա ռից՝ տրամակայիլ յօդիւ · կամ զմակբայու թեց՝ նախ բայից՝ տրամակայիլ մակբայիւ · և այլն : Երբեմն և մածանիլ շուրջ զիմիք · կամ վերադրիլ · կամ վերաբերիլ · և կամ պատ կանիլ : 'ի հին փերթին :

Տրամակայութիւն · թեան : || շրջակացութիւն · կամ անկումն 'ի կողմն իւրք · կամ զետե-ղումն · և կամ կայացումն : Իսկ մերթ՝ բաղ կացութիւն · կամ տրամադրութիւն · և կամ զգա ծումն իմիք :

Տրամանդիկան · կամ տրամանկիւն · եան · եամբ · եանց · եամբք : || անկիւն տրամագծից · կամ տրամագիծ · և կամ այն, որ զետեղեալ կայ 'ի տրամաչափ անկիւնսն · որպիսիք են համառօտ նախադասութիւն եդեալք խո-տորնակի յանկիւնս փիլիսոփայական ա-պիւսակաց : 'ի Գիրս պատճէնի անյաղթին :

Տրամանդիկնի · կամ տրամանկիւնի : (Նախ դրիւ հոլովի ·) || բաղկացեալ 'ի տրամանկեան-կեանց · կամ զետեղեալ 'ի տրամանկեան · կամ ունող զտրամաչափ անկիւնս · և կամ տրամանկիւն : 'ի Գիրս պատճէնի անյաղթին : Իսկ մերթ՝ նշանակէ զվերաբերեալն առ տրամանկիւնս, կամ առ տրամագիծս :

Տրամանկիւն : || տե՛ս զՏրամանդիկան :

Տրամանկիւնի : || տե՛ս զՏրամանդիկնի :

Տրամաչափ : || նոյն է ընդ բառիս՝ տրամա գիծ ըստ ամ նշանակութեանց : 'ի Եւկլիդեայ պարբերութի :

Տրամաչափութիւն · թեան : || տե՛ս զՏրամա-գծութիւն :

Տրամատական · ի · աւ · աց · օք : || տարրորո-շական · կամ բաժանական · կամ անջատական : 'ի Գիրս պատճէնի անյաղթին :

Տրամատեմ · եցի · եա · եալ : (Ներգործակ ·) || տարորոշել · կամ 'ի բաց անջատել · կամ

բաժանել. և կամ զատանել. ռամկօրէն ճէրմէկէ բօժնել. կամ ղոփել:

Տրամատութիւն. թեան: || տարորոշութիւն, կմ 'ի բաց անջատումն. կմ բաժանումն. և կմ զատումն:

Տրամորոշեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Նոյն է ընդ բայիս տրամատել. ¶ այնմ Լամբրօն. Տրամորոշին յերիս հատուածս. 'ի հոգի. 'ի բան. և 'ի խօսս:

Տրապիզ. պիզի. աւ. աց. օք: || է բառ յունական. և նշանակէ զսեղանն՝ որպիսի և իցէ: 'Ի հին ձեռագիրս:

Տրապիզոն: (Նախդրիւ հոլովի.) || է բառ յունաց ելեալ 'ի բառէն տրապիզ. և նըշանակէ զսեղանաւորն. ռամկ. սառաֆ. ¶ այնմ Լամբրօն. Զաւանդ արծաթոյ տն իւրոյ ոչ ծրարել 'ի վարշամակի, այլ տալ 'ի տրապիզոնս:

Տրգալ: || տես զՏրգալ: 'Ի հին. Ֆէրաղան:

Տրդատունի. հւոյ. ւով: || կին տրդատայ արքային հայոց. որ է աշխէն տիկինն:

Տրեխ. ի. իւ. ից. իւք. կմ օք: || կօշիկ, կմ հողաթափ գեղջկաց, որ է հատոր ինչ կաշւոյ ձևեալ ըստ ներբանից ոտից, զոր ագանին խրացիւք, որք են կապք նց: ռամկ. չարըխ. ըստ այնմ Շնորհալւոյն. Լսեմք զոմանց՝ եթէ հասարակաց զգեստուք, և աղտեղեալ տրեխօք ելանեն 'ի բեմն սբ:

Տրեխաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ ըզ տրեխ. կմ ագուցեալ տրեխիւք. և կամ կօշկաւոր:

Տրեխաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || տրեխաւոր առնել. կմ տրեխս ագուցանել. և կմ կօշկաւորել: ռամկ. չարըխ հագցնել: 'Ի հին ձեռագիրս:

Տրեմ: || Ծագի սա 'ի բառէս տուր. տալըր ըելն, յանձնանես տուր. և նշանակէ տալ: Բայց սա 'ի գործածի 'ի բաղադրութիւնս բառից, որգոն, փառատրել. փոխատրել. վարձատրել. և այլն: Իսկ միայնակ կամ ոչ երբէք վարի. և կմ հաշիւ ուրեք կրաւորականն իբրև զգիմաւորկ. այսպէս. տրի նմա. տրիւր աղքատաց. և այլն: ռամկ. փրօ[illegible]էլ:

Տրիբուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || է բառ լատինացւոց. որ ըստ նց կոչի թռիպունուս, և նշանակէ ատենակալ. կմ ժողովրդապետ. կմ մագիստրոս. և կմ կոմս, որ է արքունի գործակալ: Կէորճի պարոն: և 'Ի հին ձեռագիրս:

Տրիբունական. ի. աւ. աց. օք: || այն, որ պատկանի ատենակալի. կմ ժողովրդապետական. կմ մագիստրական. և կամ բդեշխական:

Տրիտուր: (Նախդրիւ հոլովի.) || տուրք տուեալ փոխանակ ընկալեալ տրոց. կմ դարձ փոխարինի. կմ փոխադարձ հատուցումն. և կմ փոխարէն. տաճկերէն ճաւապլըք: Սաղմ. 115. 12:

Տրմլութիւն. թեան: || տրմուղ գոլն. կմ անվարժութիւն գրատառ. զորմէ լինադոյն տեսցես 'ի բառն տրմուղ:

Տրմուխ. մխոյ. ով. խց. կմ աւ. աց. օք: || է մեղեխաւոր բազմաժամանի գործիք ինչ պարախըզպանաց, որով հարթեալ զերեսս հերկեցելոյ երկրին մաքրեն 'ի խճից:

Տրմուղ. տրմղի. իւ. ից. իւք: կմ աւ. աց. օք: || Ծագի 'ի մասնկանէս՝ տըր. կմ տր, որ է՝ ան, և 'ի բառէս ման. ուսոյի նշանակէ անմուղ. յը ոչ մտեալ 'ի գործ ինչ. կմ ոչ վարեալ 'ի յաշխատանս. և կմ անկիրթ 'ի գործել. և ըստ այսմ մասնաւորապէս տրմուղ կոչին գրատառք, որք յաղագս անուրահաս լինելոյ չևևս են սովորեալք 'ի մտանել ընդ բեռամբ. կմ նորահաս անասունք, որք տակաւին անսովորք են 'ի քարշել զլուծ: Երեմ. 31. 18: Յն ուղղ: և 'Ի հին ձեռագիրս: Այսպէս տրմուղ ասի պարանոցն անասնոյ, որ ոչ է կիրթ 'ի մտանել ընդ լծով. և ըստ այսմ ասի 'ի ճառս ինչ. Արա 'ի ներքոյ լծոյ զտրմուղ վիզս. ք արկ կմ մտօ 'ի ներքոյ, և այլն: Բայց երբեմն վարի սա կրկնաւածով. այսպէս, տրմուղ կրմուղ, և զնոյն նշանակէ. ըստ այնմ Կէորգի Եղէմ. ժը. Հեծեալ է 'ի վր յաւանակի տրմղի կրմղի: Եւ փոքր մի զկնի ասի՝ Թագաւորն Յն նստաւ 'ի վր տրմղի կրմղի յաւանակի: Եւ այս է ոճ խմն, զոր և յայլ բազում բառս գտանեմք. զոր օրինակ, ասպառասպուռ, աղխամաղխ. խուժամուժ. ժանտաժուտ. և այլն: որպիսի են բազումք և յաշխարհաբառ լեզուէս. որգոն, հացուցմաց, ժախումախ. սուրմուր. և այլն:

Տրոհ. ի. իւ. ից. իւք: || տրոհեալ. կամ տրոշ. կմ զատ. և կամ մեկուսի. 'Ի հին. Ֆէրաղանուէ:

Տրոհական. ի. աւ. աց. օք: || անջատական. կմ բաժանական. և կմ զատական: Յն ուղղ: ըստ այսմ տրոհական կոչի տեսակ ինչ շաղկապի, ըստ որում 'ի շաղկապելն զբառս, կմ զբանս տրկանէ 'ի մէջ զտարոհումն, զոր օրինակ՝ կամ արարէք զծառն բարի, և զպտուղ նր բարի. կամ արարէք զծառն չար, և զպտուղ նր չար:

Տրոհեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || բաժանել. կմ անջատել. կմ որոշել. կմ զատանել. և կմ 'ի բաց մեկնել: և ¶ այսմ ասի՝ տրոհել յինքեանս. կմ զմիննն 'ի միւսոյն. և կմ զցաւն յանձնէ. և այլն: ռամկ. բօժնել. կմ ղոփել: Խորէն. բ. գլ. 59: Նարեկ. խը. և կբ:

Տրոհիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || բաժանիլ. կմ անջատիլ. կմ որոշիլ. կմ զատանիլ. կմ մեկնիլ. և կամ հրաժարիլ: ռամկ. բօժնուիլ. կմ ղոփուիլ: Նարեկ. ժդ. իդ. և հը:

Տրոհիչ. հչի. աւ. աց. օք: || բաժանօղ. կմ որոշիչ. կմ զատիչ: ռամկ. բօժնօղ:

Տրոհութիւն. թեան: || տրոհումն. կմ բաժանումն. կմ անջատումն. կմ որոշումն. և կմ զատումն: Իսկ ըստ քերականաց է սա միննն յերից պարագայից վերծանութեան, որք կոչին ենթադասութիւն. առոգանու

թի․ և տրոհութիւն․ արդ՝ ըստ այսմ տրո հութիւն է տրոհեստաւոր բաժանումն բա ռից, կամ բանից, զոր պարտի առնել վեր ծանողն պէսպէս նշանաւութբ՝ ի ձեռն զա նազան կէտադրութեանց ։ 'ի հին քերակա_ նութէ ։

Տրոհումն․ ման․ մամբ․ մանց․ ամբք ։ ‖ Նոյն է ընդ վերնոյն ։

Տրորեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) ‖ յաղ կել․ ք ճմլելով, կամ լուսելով, և կամ ախ_ տացուցանելով քայ քայել․ կամ ապակա նել զլին․ որ՝ զմիս․ կամ զմարմին․ կամ ըղ վէրս․ և այլն ։ ըստ այնմ Մծբն․ Է․ Ջեռն ջեռնուցու յանդամս նց․ և տրորեցին վէրք խոցեանց ։ Եւ 'ի հին պարփոգիրս ա_ սի՝ Եւ տրորեալ գոգոց նը, 'ի վայր քա մեալ մզէին ։ ըստ այսմ և 'ի ճառս ինչ․ ա_ սի․ Բուրեաց անուշահոտութի 'ի նախ հատեալ և տրորեալ մարմնոյն ։ Բայց ու րեք ուրեք 'ի գործ ածեն զսա ոմանք փո խանակ շաղախելոյ․ ըստ այնմ 'ի գիրս ծո ղովէ․ ճառն․ ա․ գ․ ը․ Որքան ոք առաւել լռեանց զանօթ իւր 'ի ճախճիլս, այնքան առաւել տրորէ 'ի ցեխն ։

Տրուպ․ տրպի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ յոյժ փա_ նաքի․ կամ գծուծ․ կամ նուաստ․ կամ չնչին․ և կամ յեանեալ․ և ըստ այսմ ասի՝ տրուպ լինել բազմութե լոյսք․ կամ տրուպ այր․ տրուպ կենդանի․ և այլն ։ ռամկ․ ցած ։ 1․ Կորն․ 15․ 9 ։ Եփես․ 3․ 8 ։ Նարեկ․ ժե ։ Եւ 'ի գիրս գրիգորի ածաբանին ասի․ փղձունք մեք, և 'ի տրպաց եկեալք ։

Տրոփ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ տես զՏրոփումն ։

Տրոփական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ Թնդական․ և ընդոստական․ և կամ դղրդական․ ըստ այնմ 'ի հին պարփոգ․ 'ի տրոփական գոփ_ մանէ ատոցն թնդեալ տանցն՝ փլուցեալ 'ի վայր անկանէր ։

Տրոփեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (չէզոք․) ‖ Թնդ_ մամբ ստանել․ կամ ստնլով դղրդիլ․ որ հանդիպի երկրի՝ յորժամ յանկարծ վա_ զեն, կամ կաքաւեն 'ի լՐնր ։ Եւ կամ որ_ ափ, մինչ յանկարծ երկնչի․ կամ զայլ նո րագոյն անցս կրէ ։ ռամկ․ տըրըփ ընել․ կամ տօփ անել․ կամ թօխթօրօ հանել ։

Տրոփիւն ։ (Նախագրիւ հոլովլ․) ‖ տես 'ի ներքոյ զՏրոփումն ։

Տրոփումն․ փման․ մամբ․ մանց․ մամբք ։ ‖ Թնդմամբ ստումն․ կամ ընդոստ դղրդ_ դիւն․ ռամկ․ տըրըփ․ կամ տօփ․ կամ թօխթօ_ րօց ։ ըստ այնմ Նարեկ․ ղգ․ Աղաղակեցին բերկրալիր բերանով 'ի ծափս ձեռին, 'ի տրոփումն կայթելոյ կաքաւման ոտին ։

Տրպագոյն․ գունի․ իւ․ ից․ օք ։ ‖ առաւել տրուպ․ կամ նուաստագոյն, կամ կրսերա գոյն․ և կամ յոյժ յեանեալ․ 'ի գիրս դաւթի անյաղթին ։

Տրպանամ․ ացայ․ ացեր․ ալ ։ (ընդմիջ․) ‖ տրուպ լինել․ կամ նուաստանալ․ կամ սար_ կանալ․ և կամ յեանօրդ լինել ։

Տրպութիւն․ թեան ։ ‖ Նուաստութի․ կամ կրտսերութի․ և կամ յեանորդութի ։

Տրտմագին ։ (Նախագրիւ հոլովլ․) ‖ տաղ ճել տրտում․ կամ տրտմագոյն․ և կամ ախ րագոյն ։ Աղաւ․ 26․ 23 ։ և Յճ ոսկի ։

Տրտմագոյն․ գունի․ իւ․ ից․ իւք ։ ‖ Նոյն է ընդ վերնոյն ։ Իւանի․ 1․ 10 ։

Տրտմագնեաց․ զնեցի․ իւ․ ից․ օք ։ ‖ զզե_ ցող զանձամբ զտրտմութի․ կամ զգածեալ տրտմութբ․ և կամ տրտմեալ և ախրեալ ։ Յճ ոսկի ։ և 'ի շարականոցն ։ Իսկ մերթ՝ տրտմալի․ կամ տրտմական․ և կամ տրտմարար ։ Ը այնմ 'ի շարականոցն․ Աղաղակեցեր զմարդն 'ի տրտ մագնեաց փայտէն ։

Տրտմագնեստ ։ ‖ Նոյն է ընդ վերնոյն ։

Տրտմական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ Թախծական․ կամ ախրական․ և կամ այն ժամ, որ վերա_ բերի առ տրտմութիւն ։ Իսկ մերթ՝ տրտ_ մող․ կամ տրտմեալ․ և կամ տրտմագնեաց․ ըստ այնմ 'ի Շարականոցն․ Ջձեզ տաս_ քեաց հայրն փառաց՝ հրաւիրատուք տրտ մականաց ։

Տրտմակից․ կցի․ աւ․ կամ իւ․ աց․ օք ։ ‖ կը ցորդ ումեք 'ի տրտմութե, կամ ընկեր 'ի տրտմելն․ և կամ 'ի միասին ախրող ։ Եսայ․ 51․ 19 ։ Յճ ոսկի ։ և Լամբրոն ։

Տրտմակցորդ ։ (Նախագրիւ հոլովլ․) ‖ տես 'ի ներքոյ զՏրտմահաղորդ ։

Տրտմահաղորդ ։ (Նախագրիւ հոլովլ․) ‖ տրտմակից․ կամ ախչակից ։ Իսկ մերթ մա ծեալ տրտմութբ․ կամ լցեալ ախրանօք․ կամ տրտմագին․ և կամ տրտմագնեաց․ և Ը այսմ ասի՝ տրտմահաղորդ չարչարանք ։ 'ի Շարականոցն ։

Տրտմարար․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ տրտում առ նող․ կամ տրտմեցուցիչ․ և կամ ախրեցուցիչ ։ Յճ ոսկի ։

Տրտմեցուցանեմ․ եցուցի․ եցո․ անել ։ (ան ցողակ․) ‖ տրտում առնել․ կամ ախրեցու ցանել․ և կամ զգածել սգով ։ 2․ Կորն․ 2․ 2․ և 5 ։ Եփես․ 4․ 30 ։

Տրտմեցուցիչ․ ցչի․ աւ․ աց․ օք ։ ‖ տես ըղ Տրտմարար ։

Տրտմիմ․ եցայ․ եաց․ իլ ։ (Հայցական․) ‖ տը տում լինել․ կամ ախրիլ․ կամ թախծիլ․ և կամ սգով զգածիլ ։ ռամկ․ նեղ քաշել ։ Ծնն․ 4․ 5 ։ Մարկ․ 6․ 26 ։ 2․ Կորն․ 2․ 4 ։

Տրտմութիւն․ թեան ։ ‖ ախրութի․ կամ թախ ծումն․ և կամ զգածումն սգովք և ցաւօք ։ Ծննդ․ 3․ 16․ և 17 ։ 2․ Կորն․ 2․ 1․ և 3 ։

Տրտնջեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (չէզոք․) ‖ գան_ գատողական բանիւ և զայրագին սրտիւ մեղադրել ումեք, որպէս թէ անիրաւէր յանձին իւր․ և այս թէ լինիցի առան ձին․ և թէ 'ի լուր ականջաց այլոց ։ Ուս տի տարբերի 'ի գանգատելոյ, 'ի բամբա սելոյ․ և յամբաստանելոյ․ զի գանգա տելն է դատախազել արտիւ ցուցանել այ լոց զանիրաւութիւն ուրուք՝ արարեալ իւ քեան ։ Բամբասելն է ասել խօսել այլոց զչարիս կամ զմեղս ուրուք՝ երբ յայտնե լով ։ Իսկ ամբաստանելն է չարախօսել զումեքէ յատենի մեծաց առ 'ի տանել նը մա զպատուհաս յատենէն իւրմէ ։ Եւ...

16. 2. և 8: Թուոց. 16. 41: Մատթ. 20. 11:

Տրտնջիւն: (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս ընդ Տրտունջ՝ ըստ առաջին նշանակութեան: Թուոց. 17. 10:

Տրտնջողութիւն. թեան: || տրտնջիւն. կամ տրտնջումն: 'Ի վերս հարց. ժ:

Տրտնջումն. ջման. ման. մանց. մամբք: || Նոյն է ընդ բառին Տրտնջիւն:

Տրտնջօղ. ողի. իւ. աց. օք: || ամբօղ զտրտունջս զումեքէ. կամ ունօղ զբարս տրտնջելոյ: Յուդայի. 16:

Տրտում: (Նախադրիւ հոլովի.) || տրտմեալ. կամ թախծեալ. կամ տխուր. կամ զգածեալ սգովք, և ցաւովք. Ծննդ. 40. 7: Սաղմ. 41. 6:

Տրտունջ: (Նախադրիւ հոլովի.) || տրտնջումն. կամ տրտնջիւն, որ է գանգատողական բանիւ և գանձացեալ սրտիւ արտաբերեալ մեղադրութիւն, զոր խօսի ոք զումեքէ յաղագս զրկելոյ նո՛ զինքն. այլ թէ ոչ տարբերի 'ի գանգատանաց, 'ի բամբասանաց, և յամբաստանութէ, տե՛ս 'ի բայն տրտնջել: Ելից. 16. 8: Թուոց. 14. 27. և 17. 5: Իսկ մերթ նշանակէ տրտնջօղ. և ը այսմ ընդ բայի շարակցի այսպէս. տրտունջ լինիլ. և նշանակէ տրտնջել. ըստ այնմ. 1. Մակ. 11. 39. Զօրքն նմ տրտունջ են զդեմետրեայ. այն որ տրտնջեն: Եւ Կիւրղի Եղէնի. ժդ. ասի, Մի՛ ոք տրտունջ լիցի զտանուտերէն. այն մի՛ ոք տրտնջեսցէ:

Տրցակ. ի. աւ. աց. օք: || խուրձ, այն կապեալ բազմութիւն եղեգանց, գաւազանաց, նետից. և այլոց նմանեաց. ռամկ. փէտփէ ղամիշի, կամ չըպուխի, կամ նէտի, ըստ այնմ 'ի վերս հարց. իզ. Առի տրցակ մի եղէգն. կամ եղեգան: Եւ զկնի ասի. Զոգան ժողովեցին զեղեգունս, և արարին տրցակ:

Տրցակեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործակ.) || տրցակ առնել, կամ կապել 'ի խուրձս զեղեգունս, կամ զգաւազանս. ռամկ. փէտփէ կաղէլ. կամ փէտփէլէմէք ընէլ. և ըստ այսմ ասի, Յայսմաւուրս. Տրցակեալ զեղէգն՝ եդին 'ի մնարան մակարայ:

Տրփամ. ացայ. փեա՛. ալ: (Ընդմիջակ.) || տարփեալ. կամ ասփեալ. որ է ցանկալ: Խորէն. ի. գլ. 60: Եւ 'ի հին պատմութիւնս, ասէ, Համբաւ ցանկութեան անուան տարփեալ լինէր: Դարձեալ, նշանակէ՝ տկարաբար և երբեմն զմեռեալ առնել զառաքինութիւն չնչոյ. որպէս առնեն նոքա, որք կիսամեռք են: ռամկօր. եա՛ փէչսլ. ըստ այնմ Յայսմաւուրս. Մեռայն տարփեալ չնչումն. և այլ ոչ զայր 'ի նմա նշան կենդանութեան:

Տրփական: Վ. տե՛ս զՏռփական:

Տ Ւ

Տւքնիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնակրաւ.) || տքուն լինիլ. այն ոչ ննջել. կամ արթուն կալ. և կամ հսկել, առ 'ի պահպանել զինչ. և կամ առ 'ի վճարել զգործ ինչ: ռամկօրէն ուեքընաուլ. կամ արթուն կենալ: 2. Թագ. 12. 21: Սաղմ. 101. 8: և 126. 1: Եփես. 6. 18: Եւ յայտմանէ առեալ տքնիլ ասի ըզ գաստ կալն. կամ զգուշանալ. կամ մեծապէս հոգալ. կամ ժրաջան վաստակել. և կամ ոգւովք չափ պնդել զհետ իրիք՝ ոչ խնայելով 'ի ջանս, և ոչ 'ի քունս: ռամկ. այքը կենալ. կամ հոգ տանիլ. կամ խիստ չալըշմիշ ըլլալ: Առակ. 8. 34: Իմաստ. 6. 16: Եբր. 13. 18:

Տքնութիւն. թեան: || տքուն գոլն. կամ արթնութիւն. և կամ հսկումն: 2. Կորնթ. 11. 27: Իսկ մերթ՝ զգաստութիւն. կամ զգուշութիւն. կամ փոյթ. կամ վաստակ. և կամ ժրաջան աշխատութիւն. ռամկ. ջահտ. ըստ այնմ Խորէն. ա. գլ. 5. Շնորհակալ եմ մերոյս տքնութեանց և ջանից լինիցիս ով ուսումնասէր դու:

Տքուն: (Նախադրիւ հոլովի.) || անքուն. այն նա՝ որ ոչ մտանէ 'ի քուն. կամ արթուն. կամ զգաստ: ռամկօրէն ուեքընացող. կամ այքը:

Տ Օ

Տօթ. ոյ. ով. ոց. ովք: || տապ ամառային, որ է սաստիկ ջերմութիւն արեգական՝ տիրեալ օդոյ, որ զկենդանիս՝ և զբոյսս տապացուցանէ. ռամկօրէն շոգ. կամ տնըռանըն փափ: Դանի. 3. 67: Մատթ. 20. 12: Յայտ. 7. 16: Եւ ներգոյականին սովոր լինի 'ի տօթի. որպէս և այլոց բազմաց անուանց, որք անկանին ընդ հոլովմամբս՝ Աթոռ, աթոռոյ, որդոն, 'ի գըբի. 'ի թղթի. 'ի տղմի. 'ի մարմնի. և այլն: Յոբ. 24. 24: Երեմ. 36. 30: Բարուք. 2. 25:

Տօթագին: (Նախադրիւ հոլովի.) || սաստիկ զօրացեալ տօթով. կամ այն՝ յորում սաստկացեալ է տօթն, և կամ յոյժ տապացեալ. և ըստ այսմ ասի. տօթագին ժամ. օր, լոյս. տապ. կամ տեղի. և այլն: ռամկօր. խիստ շոգ. կամ խիստ փափ: Եսայ. 18. 4: և Շնորհալին: Իսկ մերթ վարի երբեմն զմակբայ. և նշանակէ սաստիկ տօթով. կամ մեծաւ տապով. և ըստ այսմ ասի, տօթագին չնչել:

Տօթաժամ. ու. ու. ուց. ուք: || ժամ, յորում է տօթ. կամ ժամանակ, յորում տիրեալ ունի զօդս տապ արեգական, որպէս որ է հասարակ օրն յամառան: ռամկօրէն շողան տաքէնը: 2. Թագ. 4. 5: Մծբն. ժ: և 'ի վերս հարց. իզ:

Տօթախարշ: (Նախադրիւ հոլովի.) || խարշեալ 'ի տօթոյ. կամ կիզեալ 'ի տապոյ ա-

րեգական ։ ռամկօրէն շողշողուն ։ 'Ի Հար. հարց. ի՛ :

Տօթանամ. ացայ. ացիր. անալ ։ (ընդ միջ.) || տօթով ջերանիլ. կմ՛ ամառնային տա_ պով պաշարիլ. և կմ՛ տապանալ յամարայ նի ։ ռամկ. շոգիլ ։ Աշոտ. 25. 13 ։

Տօմար ։ || տե՛ս զՏումար ։ 'Ի շարակնոց ։

Տօմարագէտ ։ || տե՛ս զՏումարագէտ ։

Տօմարագիտական ։ || տե՛ս զՏումարագի_ տական ։

Տօմարական ։ || տե՛ս զՏումարական ։

Տօն. ի. իւ. ից. իւք ։ || խնճոյք, կմ՛ հանդէս, որ է ցնծալից պաշտամունք հասարակաց, զոր կատարեն խմբեալ բազմութիւն ժո_ ղովրդեան տալով գործոյ ։ ռամկօր. գինեթ. և այս ընդհանրապէս առեալ ասի զամե_ նայն խնճոյից. որպիսիք են հանդէսք թա տերաց. կամ տէաւրանաց. խրախճա_ նաց. և այլոց պէսպէս պաշտամանց ։ 2. Մտ. 6. 7 ։ Ովբ. 1. հոգ. լա ։ ըստ այսմ է և 'Ի Հար. հարց. ժա. ուր ասի. Արամ_ ցես մեզ տօն 'ի գալուստ ծերոյս. ցի խը րախութիւն սեղանոյ ։ ռամկօրէն. մէճլիս ։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ ասի զըն_ բաղան հանդիսից. որպիսիք են տօնա_ խմբութիւնքն, զորս կատարեմք 'ի պատիւ Ա. յ. և կամ սրբոց նորա ։ ռամկօրէն եւ՛ փօն ։ Ելից. 5. 1 ։ և 10. 9 ։ Ղեւտ. 23. 2 ։ Կո_ ղոս. 2. 16 ։

Տօնախմբեմ. եցի. եա՛. ել ։ (Ներգործակ.) || հանդիսիւ կատարել զտօն. և կմ՛ տօ_ նել. և ըստ այսմ ասի, տօնախմբել զօր, կմ՛ զյիշատակ ուրուք. և կմ՛ զտօն ինչ ։ ռամկ. փօնել ։ Աշոտ. և 'Ի շարակնոց ։

Տօնախմբու. ոէի. աւ. աց. օք ։ || տօնախմ_ բօղ. կմ՛ տօնօղ ։ Ընորհալին ։

Տօնախմբութիւն. թեան ։ || մեծաշուք հան_ դէս. կմ՛ հանդիսաւոր խնճոյք. և կմ՛ հան դիսական տօն ։ Լամբրօն ։

Տօնական. ի. աւ. աց. օք ։ || տօնախմբա_ կան. կմ՛ խնճոյական. և կմ՛ հանդիսա_ կան. և ըստ այսմ ասի՛ տօնական աւուրք ։ Աշոտ ։

Տօնակից. կցի. աւ. կմ՛ իւ. աց. օք ։ || կցորդ_ ութիւն 'ի տօնս. կմ՛ ընկեր 'ի տօնելն. կմ՛ 'ի միասին տօնախմբօղ. և կմ՛ խրախակից ։ Իմաստ. 19. 15 ։

Տօնահրաման ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || հր_ րաման տօնի. կամ պատուէր տօնախմ_ բելոյ ։ Իսկ մերթ նա, որ հրամայէ առ_ նել զտօնս. կամ հրամայեալ 'ի տօնել. և կամ այն, յորում լինի հրամայումն տօ նելոյ. և ըստ այսմ ասի. տօնահրաման կարգ ։ Աշոտ ։

Տօնասէր. սիրի. աւ. աց. օք ։ || սիրօղ տօ_ նից, կմ՛ տօնախմբութեան ։

Տօնավաճառ. ի. աւ. աց. օք ։ || հանդիսա_ ւոր ժողով վաճառականաց՝ գումարեալ ընդ ժամանակս ժամանակս 'ի հրապա_ րակս քաղաքաց, կամ 'ի սահմանս նոցա. որք զբազմազան ապրանս արկեալ 'ի վաճառ՝ պարապին առուրեւտուրութեանց,

անդորր և անաշխատ ցնծալով 'ի վաճառս իւրեանց. և իբրև տօնախմբելով. վա սորոյ և հանդէսն նոցա կոչեցաւ տօնա_ վաճառ, անուանեալ 'ի յունաց՝ պանեկի րիս, այսինքն ամենախռնումն ։ յորմէ և տա ճիկք յորջորջեն զայն՝ բանայիր ։ Իմաստ. 15. 12 ։

Տօնացոյց. ցուցի. իւ. ից. օք ։ || գիրք, որ ցուցանէ զկատարումն տօնից ըստ կարգի ամսոց, կմ՛ աւուրց ։

Տօնելի. ելւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ || տօնիւ պատուելի. կմ՛ արժանի տօնելոյ. կամ հանդիսաւոր. կմ՛ երևելի. կմ՛ գովելի. և կամ սք. և ըստ այսմ ասի՛ այր տօ_ նելի. կմ՛ տեսակ տօնելի. և այլն ։ Նարեկ. խբ. և կա ։

Տօնեմ. եցի. եա՛. ել ։ (Ներգործական.) || տօնիւ պատուել. կամ տօնս կատարել ։ և կամ տօնախմբել ։ ռամկօր. եւս փօնել ։ Ելից. 12. 14 ։ Ղեւտ. 23. 39 ։

Տօսախ. ի. իւ. ից. իւք ։ || է տունկ ինչ մշտա կանաչ, և սաղարթախիտ. որ ունի եղ կեւլ կարծր և ապիտակ. իսկ զփայտ դեղ նագոյն, խստանիւթ և ծանր յոյժ, մինչ զի ընդ անկանիլ նորա 'ի ջուր, վաղվա_ ղակի սուզանի 'ի յատակս ։ Բերէ զտե_ րև թաւ, կարծր՝ մանր, և իբր բակլայ. աձև՝ նման մրտենւոյ. բայց է ծանրա_ հոտ. վասն որոյ և հալածանի անկոյն սորա է մխասակար ։ Արդ՝ սորա երկու են տե սակք, մինն ամեցեալ՝ լինի իբրև եղ_ թուփ. և սորա փայտն է նուրբ, և իբր անպիտան. իսկ միւսն լինի ծառ. որոյ փայտն է անփուտ և մեծագին. յոր մէ շինեն զպէսպէս յօրինուածս՝ քանդա կագործս, կմ՛ Ճախարակեայս. և այլն ։ ռամկ. չիմշիր ։ Եսայ. 41. 19 ։ Խորէն. յաշխար հագրութեան ։ և Աշոտ ։ Դարձեալ՝ տօսախ կոչի և սակ փայտն սորա, յորմէ շի նեն ինչ. զոր և ռամկօրէն չիմ_ շիր կոչեմք ։ 'Ի Գիրս գաղ_ թի անդաղթին ։

Ր

ՐԷ տառ բաղաձայն, անուանեալ՝ րէ. որ 'ի մէջ բառից յաճախ 'ի գործ ածի. բայց 'ի սկզբունս ոչ հազիւ երբէք. վն որոյ և սակաւք են 'ի մեզ բառք սկզբնաւորեալք րէ տառիւ. և որք ենն, կմ այլազգականք են. և կմ առ հարկի բռնադատութբ հանեալք յայլոց բառից. ոճ 'ի բառէն՝ երամ, րամ. և յանուանէս՝ խրախ, րախ. և այլն. և յայս միտս ասի 'ի Յն ութէն. Րէն՝ տառ չէ բանի սկսուած, այլ ակամայ բռնաբարած:

Դարձեալ տառս այս կոչի՝ 'ի քերականաց՝ կիսաձայն. զի 'ի միայնակ արտաբերելն կարէ ելուզանել զթերատ և զնուազ հնչումն ինչ. որպիսի է և տառս՝ շ. կամ ս. և այլն: Եւ ևս յարաճեմական առոգանութե կոչի ըստ հազագին սուկ, ք նուրբ. զի յարտաբերելն ելուզանէ զհնչումն բարակ. ոճ և սոքա. գ. ծ. ն. և այլն:

Դարձեալ կոչի ըծորդ, զի ըծակցի ձայնիւ ընդ տառիս՝ ռ. վն որոյ և ուրեք ուրեք փոխադրի ընդ նմա 'ի բառս սովորականս, զոր օրինակ, ռամկական, և րամկական. յախուռն, և յախուրն. կառակնաձև, և կարակնաձև. ոճռագործ, և ոճրագործ. ջեռանիլ, և ջերանիլ. և այլն: Եւ յայսմանէ առեալ գրեթէ միշտ փոխադրի յայլազգական բառս ընդ տառին՝ ռ. զի փոխանակ ասելոյ, աբռահամ, բոստ. խոռայէլ. և այլն, ասեմք աբրահամ, բոսր, խորայէլ: Դարձեալ փոխադրի բազում անգամ նաև ընդ տառիս՝ լ. որգոն, համարակալ, և համարակար. հրամանակալ. և հրամանակար. կարդինալ, և կարդինար. սլանալ, և սրանալ. ըստ այսմ ևս փոխանակ ասելոյ՝ բելխալ, ասեմք՝ բելխար: Զայս փոխադրութե գտանեմք և յաշխարհաբառ լեզուող. զի յոմանս գաւառս սովորութիւն է զլիւն տառս անցեալ ժամանակաց բայից՝ փոխել 'ի րէ. զոր օրինակ. կերերեմ, տեսերես, նստերէ, զոր յայլ գաւառս արտաբերեն լիւնիւ, ըստ այսմ օրինակի, կերելեմ, տեսելես, և այլն: Եւ ևս յաճախակի մուծեալ լինի սա 'ի մէջ բառից առ 'ի զարդ. վն զի ասեմք բաժին, և բարժին. գործապահանգ, և գործապարհանգ. դաշունակալ, և դարշունակալ. դաժանութի, և դարժանութի. տաժանումն, և տարժանումն. տարապահակ, և տարապարհակ. ըստ այսմ և 'ի բայս. զոր օրինակ. բաժանել, և բարժանել. գրոհագել, և գրոհագրել. կածել, և կործել. պահել, և պարհել. պաշարել, և պարշարել. տաժանիլ, և տարժանիլ:

Դարձեալ՝ է սա համարողական նշան. ոճ և այլք տառք. որ 'ի գրելն պատուով այսպէս, ր. նշանակէ՝ հինգ հազար:

ՐԱ.

Րաբուն. ոյ. իւ. ից. օք: || է համառօտեալն բառիս՝ ռաբբունի, որ է վարդապետ իմ, կմ վարդապետ: Յովհ. Ի: և 'ի Շարականս:

Րաբունաբար: (մակբայ որակական.) || իբրև զռաբունի. կամ վարդապետական իշխանութբ, և կմ վարդապետօրէն. ռամկ. [illegible]. 'ի շարականս:

Րաբունական. ի. աւ. աց. օք: || ռաբբիական, կմ վարդապետական, կմ ուսուցչական, և կմ վարժապետական: 'ի Շարականս:

Րաբունանամ. ացայ. ացեր. ալ: (ընդմիջ.) || րաբուն լինել, կմ ստանալ զանուն րաբունւոյ, և կմ վարդապետանալ: ռամկ. [illegible]:

Րաբունապետ. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || պետ րաբունեաց, կմ գլուխ վարդապետաց, կամ երևելի վարժապետ. 'ի Հօր. հարց. լիշ:

Րաբունի. կմ րաբբունի. նւոյ: || տես ըզ Րաբուն: Յօհ. 20. 16: Նոյնէ. 'ի [illegible]:

Րաբունօրէն: (մակբայ որակական.) || տես զՐաբունաբար: 'ի Հօր. հարց. [illegible]: և 'ի Շարականս:

Րազ. ի. իւ. ից. իւք: || նիազ, կմ նուազ, կմ գոյգն. և կմ սակաւ: ռամկօր. [illegible]. և [illegible]:

Րախ. ի. իւ. ից. իւք: || խրախ. կմ ուրախ. և կմ զուարճ:

Րախական. ի. աւ. աց. օք: || ուրախական, կմ խրախական. կմ զուարճական. և կմ խնդական:

Րախանամ. ացայ. ացեր. ալ: (ընդմիջ.) || խրախանալ. կմ ուրախանալ. և կմ խընդալ: 'ի Շարականս:

Րախատիպ. ապի. իւ. ից. իւք: || ունօղ զուրախական տիպ, կմ զտեսիլ, կմ որոյ դէմքն են զուարճ:

Րախարար. ի. աւ. աց. օք: || խրախարար. կմ ուրախարար, և կմ զուարճացուցիչ:

Րախացուցանեմ. ացուցի. ացոյ. անել: (անցող.) || խրախացուցանել. կմ ուրախացուցանել, կմ զուարճացուցանել: ռամկ. [illegible]:

Րախճական. ի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || րախճանական, այն ամ, որ վերաբերի առ խրախճանս, կմ խրախական, կմ ուրախական. և ըստ այսմ 'ի [illegible] հրաւիրումն կոչնականաց 'ի խրախճանս թագաւորին՝ կոչի րախճական ձայն:

Րախճան. ի. աւ. աց. օք: || խրախճան, ք

տեղան բազմախորտիկ՝ և մեծահաց: ռամկ. չիֆթէլի: Նոննէ. ղշ: և 'ի Տուրուն հինչինչուն: Իսկ մերթ՝ բախտացող, կամ խրախճացող, և այլն, որպէս առաջաւէ 'ի բառն՝ խրախճան:

Րախճանագոյն. գունի. իէ. ից. իւք: || խր բախտագոյն, կմ ուրախագոյն, և կմ զուարճագոյն:

Րախճանական: || տես Րախճական:

Րախճանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդ.միջ.) || տես զխրախճանալ:

Րախճանաւոր: || տես զխրախճանաւոր:

Րախճանութիւն. թեան: || տես զխրախճանութիւն:

Րակերտ. ի. աւ. աց. օք: || ծագի 'ի բառէս՝ րաբուն. որ ըղձակերտն յանուանէս՝ իղձ. և նշանակէ՝ վարդապետող, կմ վարդապետ. ըստ այնմ Յհ ՟ուրէ.

Րակերտ՝ էին արարչութեան.
Եւ փրկական տնօրէնութեան:

Րակերտական. ի. աւ. աց. օք: || րաբունա-կան, կմ վարդապետական, և կմ ուսուցչական:

Րակերտեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || վարդապետել. կամ ուսուցանել. ռամկօրէն. ուրվէրնէլ:

Րակերտութիւն. թեան: || վարդապետութիւն. կմ ուսումն:

Րամ. ի. իէ. ից. իւք: || երամ, կմ ժողով, կմ խումբ, և կմ դաս: ռամկ. ախըրնա. 'ի շարականս: Իսկ 'ի Յհ ՟ուրէն. ուր ասի, րամ աւետեաց ձայնի լինի. թէև բնութիւն ձայնի չունի. առեալ լինի փոխանակ բառիս, ժողովող. ցք քարոզող. կամ հռչակող:

Րամեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք: || ժողովեալ, կմ հաւաքեալ, կմ բովանդակեալ, և կմ բովանդակ. ըստ այնմ 'ի ճառընտրին. Րամեալ բոլորդ քո մարմին՝ սաստիկ էառ ըղձ հարուած փանիւն. ցք բովանդակ, և բոլոր մարմինդ. կմ այսպէս. բոլոր մարմինդ րամեալ էառ, ցք հաւաքեալ ընկալաւ զհարուածս: Ըստ այսմ և 'ի շարականս ասի. րամեալ մարդկան ազգ ժողովլին. ցք բովանդակ մարդկան ազգ:

Րամեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ժողովել, կմ հաւաքել. կմ խմբել, կմ գումարել, և կմ բովանդակել: ռամկ. ծոպլէ. քմ էէքէն ընէլ: Յհ ՟ուրէ: և 'ի շարականս: Իսկ մերթ ամփոփել, կմ յանկուցանել. և կմ առ ինն ձգել. ըստ այնմ 'ի շարականս. րամեալ զհոգի, և զմարմին դարձեալ 'ի սեր փեսային, ցք դարձեալ ամփոփել. կմ ձգել 'ի սեր, և այլն:

Րամիկ: || տես զՌամիկ:

Րամկական. ի. աւ. աց. օք: || ռամկական. ցք գեղջկական: Իսկ մերթ՝ խառնիճաղանճ. և կմ խաժամուժ. ըստ այնմ 'ի Շարականս. րամկական խումբ հաղարաց, և երեսնից թիւ ընդ վեցեց. երրթէ ասէ, խառնիճաղանճ ամբոխն զօրաց էր հազար երեսուն և վեց, որք ընդ քաջ զօրապետացն նահատակեցան:

Րաքանամ. ացայ. ացիր. ալ: (ընդ.միջ.) || զօրանալ. կմ զօրաւոր լինել:

ՐԵ

Րենական. կմ րեննական. ի. աւ. աց. օք: || ածական. կմ ածային. զի ծագի 'ի բառէս՝ որ էն. կմ որ էնն. որով նշանակի ած. ըստ որում է տիրապէս էն, և էից էակ, պարունակեալ զամ անպարագիծ էութիւ իւրով. ուստի և փոխանակ գոչելոյ զէէն՝ ածատես, յորջորջեմք րենատես: Այնպէս փոխանակ ասելոյ՝ ածական անուամբ պատուեալ. կմ ածային լուսոյն տեսող. ասի՝ րենական անուամբ. րենական լուսոյն: Յն ՟ուրէ: ըստ այսմ րենական լուսոյն. և 'ի շարականս ասի 'ի ձեռագիրս, րեննական լուսով լցեալ արեգականն քաջն արտակ:

Րենատես. կմ րեննատես. ի. իէ. աց. օք: || ածատես. որ է տեսանող այ. ըստ այնմ 'ի շարականս. րենատեսին իմլը սիրով սրբոյն 'ի մեզ խնայեա. ուր 'ի ձեռագիրս գրի՝ րեննատեսին:

Րեւտեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || տես Րոտել: 'ի վերջ հատոր. Բ:

Րետոր: || տես զճարտասան. 'ի հին տետրակնէն:

ՐՈ

Րոպէ. ի. իէ. ից. իւք: || է բառ յունաց, արտաբերեալ ըստ նշ ռօփէ, կմ ռօփի. զոր 'ի հոյ բարբառ կոչեմք մէտ. որ է միջոր 'ի հոյ բարբառ կոչեմք մէտ. որ է միզոր, կմ հակումն: Եւ մերթ կէտ ժամանակի. կմ վայրկեան: և ըստ այսմ մասնաւորապէս րոպէ կոչի վաթսուներորդ մասն միոյ ժամու: ռամկօրէն. տագիգէ: Գրաբարեալ՝ է առ համառօտեալն բառիս՝ եւրոպէ, ցք եւրոպիա. որ է մին յերից մասանց աշխարհի անկեալ 'ի կողմն արեւմտից՝ առ երի ասիոյ. ըստ այնմ Նոննէ. Իսկ Եւրոպէ... Սկզբնաւորեալ զպարսկականն խուժաց զմբխա՝ րոպէիւ հանգերձ զկողմն ասիոյ, ցք զափրիկէ հանդերձ եւրոպէիւ ասիոյ, և զաշխարհն ասիոյ: Եւ յայսմանէ առեալ րոպէ կոչեմք անբացորոշաբար զօ, և իցէ մասունս, կմ կողմանս աշխարհի, և նմանեաց. ըստ այնմ Յն ՟ուրէ. րոպէից քառից տարերք, ցք չորից կողմանց աշխարհի տարերք: Եւ մերթ առնի զաւեզերս, կմ զաշխարհս. ըստ այնմ Նոննէ. 'ի տօրակ խուլի. և 'ի գոյն. րոպէից յոգնամթիւ մասանց բերկրութիւն: Եւ 'ի Ճ. ասի՝ րոպէից մարզիւն, և ազատարար. ցք ամէն զերաց սրբիչ և ազատիչ. Ըստ այսմ առեալ լինի և 'ի շարականս. ուր ասի՝ րոպէից արեգական զարդն արար գիշերանման. ցք գաւառն զարդն զխոր՝ կմ զբոլոր արեգական աշխարհնաց շերաւորեալ մթնացոյց:

Րոպէական. ի. աւ. աց. օք: || մէտական. կմ վայրկենական. կմ ժամանակեայ: Գրաբարեալ եւրոպական. կմ աշխարհական:

Րոպէացոյց. ցուցի. իէ. ից. օք: || ցուցանող

նօղ բոպէի, կամ վայրկենի. որպիսիք են նիշքն ժամացուցին, որք յայտնեն զիւ-րաքանչիւր կէս ժամուն: ռամկ. Բաթի-ֆէն ջըջնօղ:

Րոտեմ. եցի. եմ. եալ: (Ներգործ.) || Ժողովել. կմ հաւաքել. կմ գումարել. կամ բովանդակել. և կմ ընդունիլ: ռամկօր. Ժողվել. ըստ այսմ Նարեկ. Ձ. և 'ի Քարոզս խաւէն, և Էկեղեցւոյ. րոտել վերստին ըղ մերժեալս առ'ի քեն. ըստ այսմ և 'ի Ճաշոցի. րոտեա զաշակերտս բանից երկնայնոց. եւ ժողովեա զաշակերտս յերկնային երամս: Իսկ մերթ 'ի մի յօդել. կմ միաւորել, և կմ միացուցանել. ըստ այսմ Յն տօնի. րոտեալ մարմինս իմ ընդ հոգւոյս, եւ 'ի միաւորիլ մարմնոյ իմոյ ընդ հոգւոյս: Երբեմն եւս ամփոփել. կմ նահանջել. կմ 'ի բաց տանել. և կմ բառնալ. ըստ այսմ Յն տօնի՝ րոտեա զերկուսն Թախծական, զոր մահ մանկանն ձեզ ծընեաւ: Դարձեալ նշանակէ մաղթել. կմ հայցել. և կմ խնդրել: ռամկօր. աղաչել աղէլ. ըստ այսմ Նարեկ. 'ի գովեստին. րոտեմք 'ի քէն ալերսին բանի, որ ես քաղց բոլուր գրաւ աշխարհի: Դարձեալ՝ հաձել. կմ հաւանիլ. և կմ յօժարիլ:

Րոտին: (Նախդրիւ հոլովի.) || Ընչին. կմ փանաքի. կմ գծուծ. կմ նուաստ. կմ անարգ. և կմ խոտան: ռամկ. ջաճ: 'Ի Ճաշոցին:

Րոտումն. ման. մանը. մանց. մամբք: || Ժողովումն. կմ հաւաքումն. և կմ բովանդակութիւն: Իսկ մերթ՝ մաղթումն. կամ հայցուած. և կմ խնդրուած: Դարձեալ հաճութիւն. կմ հաւանութիւն. կմ յօժարութիւն. կմ մտադիւրութիւն. և կմ անընդդիմակ լսողութիւն. ըստ այսմ 'ի Շարականին, րոտմամբ սրտիւք յարուցեալ, այսինքն. յօժարութեամբ կմ մտադիւրութեամբ սրտի:

Րուպ. ի. իւ. ից. իւք: || Դոյզն. կմ դուզնաքեայ. կմ նուազ. կմ սակաւ: ռամկ. ֆիչ. և տաճկ. ճիղիթ. կմ ճիղիթճէ:

Րոք. ի. իւ. ից. իւք: || Գործարան մանելոյ զվուշ, և զայլ ինչ նման. զոր ըստ մեծի մասին կազմեն աշտանակաձև: տաճկ. չըքըրէ: Բայց այս 'ի գործածի մանաւանդ գուեհկական լեզուաւ. զի 'ի բարբառս գըրոց կոչի աղեղն. և ըստ այսմ առի այլաբանութք, 'ի Գիրս Պիտոյից անդրադարձին. Թելն՝ որ գործեալ և պարապեալ, զանցեալն նշանակէ. որ գեռ մանեալ լինի՝ ըղ ներկայս. և որ տակաւին յաղեկանն է՝ զապառնին. եւ որ առ կաւին փաթութեալ կայ 'ի վերայ կո-րէքէին:

Ց

Ց. Է տառ բաղաձայն և կոչեցեալ 'ի քերականաց կրկնակ. զի ունի զզօրութիւն կրկին ընթրդակից տառից, այսինքն, երկուց ծայից. որպէս և Ջէն երկուց ձէից: Արդ՝ զտառս զայս անուանեմք ցօ. կմ ցօ. որ արտաբերի 'ի մէջ շրթանց ամփոփմամբ բերանոյ: Իսկ յառողանական առնելոյ ըստ հայադիին է խաժ, այսինքն. որ է հաստ. զի 'ի հեգս բառից հաստաձայն հնչէ ըստ օրինակի տառից. Թ. Հ. Ջ. Ք. և այլն:

Դարձեալ անուանի սա ընթրդ տառ. վն զի կցորդի ձայնիւ ընդ տառից՝ Ծ. Ձ. Զ. Ս. Սատի և երբեմն փոխադրի ընդ նա. զոր օրինակ. փից, և փիծ. յեղց, և յեղծ. կմ յեղձ. քարց, և քարձ. և այլն: ըստ այսմ և ընդ Զայի. զոր օրինակ, ելուզանել, և ելուցանել. ընդելուզանել, և ընդելուցանել. փլուզանել, և փլուցանել: Եւ յայսմանէ առեալ՝ փոխանակ ասելոյ՝ ընկլուզանել. ասեմք ընկլուցանել: Եւ ևս՝ է սա նշան համարողական, որ մինչ վարի պատուանգրով՝ այսպէս. Ց. նշանակէ վեց հազար: Դարձեալ՝ է սա նախդիր հոլովական. որ 'ի գործածի փոխանակ նախդրացս՝ 'ի. յ. առ. ընդ. և այլն. և յարի յամ բառս՝ թէ ձայնաւորք իցեն սկզբնատառքն, և թէ բաղաձայնք: Արդ՝ սա կազմէ զնախդրիւ տրական. զոր օրինակ. ասէ ցնոր. հարցին ցնա. մինչև ցօրս յայս, Ծննդ. 4. 13: Մատթ. 17. 10: 1. Մակ 8. 10: Այսպէս է և Մատթ. 7. 9. ուր ասի, ով իցէ 'ի ձէնջ մարդ, ցոր խնդրիցէ որդի իւր հաց, այսինքն առ որ պաղատելով հայցիցէ տալ իւրեան զհաց: ըստ այսմ է և Ղուկ. 11. 11. ուր ասի. Ցո՞ ոք 'ի ձէնջ հայր խնդրիցէ որդի իւր ձուկն. այսինքն առ ո՞ր պիտի ոք հայր պաղատելով խնդրիցէ որդի իւր. և այլն: Իսկ ուրեք ուրեք կազմէ և զներգոյական ուղղականավրէքը. ըստ այսմ 'ի Գիրս Պիտոյից անդրադարձին. Ցասել բանաւորին, կե՛ր. այսինքն 'ի յասելն, կմ ընդ ասելն, ռամկ. ըսէնինի: ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ՝ յորքան ժամանակս, ասէ՝ ցորքան, որպէս տեսցես 'ի կարգի իւրում: Դարձեալ՝ բաղում անգամ ունի զզօրութիւն նախադրութեան՝ մինչև յ, կմ մինչև 'ի, զոր օրինակ, ոչ եհաս նմա ցաւուրսն ցայնոսիկ, այսինքն մինչև յայնս աւուրսն: ռամկօր. ինչվան

անօրէնը: Դատ. 18. 1: Մինչև ցքսան և մի օր ամսոյն՝ ցերեկոյ. այսինքն մինչև յերեկոյ. ռամկ. հինգշաբթի իրիկուն: Ելից. 12. 18: Եւ կերիջիք ցայգ, այսինքն մինչև 'ի յայգիլ: Ղևտ. 25. 19: և 26. 5: Կանգնել զնշան խաչին ցօր տալոյ նշ հոլին, այսինքն մինչև յօրն տալոյ: Խորէն. գ. գլ. 83: Ցմեծ ժամս, այսինքն մինչև յերկար ժամս: Աճգող: ըստ այսմ են և բառքս՝ ցայժմ. ցայնժամ. ցայսօր, կամ ցայս վայր. ցարդ ևս. ցորչափ. և այլք նմանք. զորս տեսցես 'ի կարգի իւրեանց: Եւ ևս՝ բազում անգամ յարելով սա 'ի վերջս անուանց ոմանց՝ առնէ զնոյն յոգնակի սեռականս. որգոյն, առաջոյ. ջուրց. ախոյեանց. ապագայց. հանուրց. և այլն:

ՑԱ

Ցախ. ի. իւ.ից. իւք: || մացառ, այսինքն անտառ փշալից, թանձրախիտ. և կխառ գօս ծառոց, և թփոց: Իսկ մերթ չորացեալ ճիւղք, կամ շերտք ծառոց՝ և թփոց, և կամ խռիւք: ռամկ. չոր: Բայց մասնաւորապէս ցախ կոչի թուփ մի անարգ, որ ունի զաւերև երկայն, և նրբագոյն իբրև նոճի, որոյ և ճիւղքն բուսանին նուրբ նուրբ՝ կարճը և փշատեսակ: 'ի սմանէ կազմեն զաւել անարգ, զոր ռամկօրէն կոչեն՝ ցախ ավել: Զայնս և ոմանք 'ի ձկնորսաց այրեն յորսս ձկանց: տաճկերէն գօռունգ:

Ցախեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || տափանել, այսինքն տափանաւ հարթել զակօսս, և ատամնաւ՝ ցախել. զի որում 'ի բազում գաւառս հայաստանեայց ցախիւք տափանեն. զի կապեն զնիւ տափանին զցախս. որով զի ընդ խորտակել գերանին զկոշտսն, ցախիւքն հարթ հաւասար կոկեսցեն զերեսս հողոյ: 'ի գիրս ձեռին կոտրոյ:

Ցած: (Նախդրիւ հոլովի.) || խոնարհ. կամ նուաստ. կամ գծուծ, և կամ անփառացի: ռամկ. ևս՝ ցած. և ըստ այսմ առ 'ի ցած բը նութիւն, կամ առհմ. և այլն: Ոսկե. 1. հատ. իզ: Իսկ մերթ զիջանող, կամ խոնարհամիտ, կամ հեզ, կամ մեղմ, կամ հանդարտ, կամ անխռով միտք, և կամ զգաստ. և այս առ 'ի զմարդոյ, զբարուց, զսրտէ, և կամ զգալեաց. տաճկ. ալչագ կէօյիւլլիւ, կամ խաւնէ. որոց և ներհակքն կոչին սրտմտող, կամ կատաղի: 1. Տիմ. 3. 2: Տիտ. 1. 8: Մծբին. ժթ:

Ցածագոյն. գոյնի. իւ. իւ. իւք: || առաւել ցած, կամ խոնարհագոյն. կամ նուաստագոյն. ըստ այսմ Ոսկե. 2. հատ. ժ. միշտ 'ի ցածագոյնս իմանէր զբարձրագոյնն: Իսկ մերթ՝ առաւել զիջանող, կամ առաւել խոնարհամիտ, կամ հեզագոյն, կամ մեղմագոյն:

Ցածնում. ցածեայ. ցածիր. ուցել. նուլ: (ընդմիջ.) || ցած լինիլ. կամ 'ի վայր խոնարհիլ. կամ 'ի ստոր իջանել. և ըստ այսմ առ 'ի ցածնուլ ամբարձեալ ձեռաց. կամ բարձրացեալ իրաց. որպէս ժողովոց. ջուրց. ուռուցից. և այլն. ռամկ. ցածնալ: Ծնն. 8. 8. և 11: և 'ի ճառս հարց իզ: Իսկ մերթ՝ զիջանել, կամ մեղմանալ, կամ թուլանալ, կամ հանդարտիլ, և կամ խաղաղիլ. և ըստ այսմ առ 'ի ցածնուլ ալէկոծութեան, կամ հողմոց, և խռովութեանց, և կամ ցածնուլ 'ի բարկութենէ, 'ի վրէժխնդրութենէ, 'ի փրփրացմանէ. և այլն: ռամկ. ****, կամ ****: Ելից. 32. 12. և 14: 4. Թագ. 24. 4: Դրմն՝ խոնարհիլ սրտիւ, կամ հեզանալ. և կամ զգաստանալ: ռամկօր. ****:

Ոսկե. 1. հատ. լդ:

Ցածութիւն. թեան: || խոնարհութիւն, կամ զիջումն, կամ հանդարտութիւն, կամ մեղմութիւն, կամ հեզութիւն, և կամ զգաստութիւն: Գործ. 26. 25: 1. Տիմ. 2. 11: Տիտ. 3. 2:

Ցածուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || նոյն է ընդ բառին ցած, որ զօրութիւն ընդ բառին զօրութ. ուստի նշանակի սոյնպէս խոնարհ. հեզ. հանդարտ. զգաստ. և այլն. ըստ այսմ Յն ***. Ցածուն առեալ խոնարհամիտ, լեր առ ընկերան բարեմիտ: ըստ այսմ է և Տիտ. 2. 2. և 5. և 6. յորս առ 'ի զծերոց, կամ զերիտասարդաց՝ ցածունս լինիլ: Եւ 'ի ճառս հարց. ա. առ 'ի խօսիլ զբանս երկիւղիւ և ցածունս:

Ցածուցանեմ. ուցի. ցածո. անել: (անցողակ.) || 'ի վայր խոնարհեցուցանել, կամ 'ի ստոր իջուցանել. որպէս զձեռս 'ի տարածմանէ. զբերան 'ի գրմանէ. և այլն: ռամկ. ***, կամ ***: 3. Թագ. 13. 30: Իսկ մերթ՝ զիջուցանել. կամ մեղմացուցանել. կամ թուլացուցանել, կամ հանդարտեցուցանել, և տեցուցանել, կամ խաղաղացուցանել, և կամ դադարեցուցանել. և ըստ այսմ առ 'ի ցածուցանել զալիս, կամ զսրտմտութիւն, ըզ զազանութիւն, զհպարտութիւն, կամ զատատ կացեալ ձայնս: Թուոց. 25. 11: 3. Մակ. 1. 13: և 5. 10: Սաղ. 28. 10: Եւ կամ ցածուցանել զպատիժս, զպատերազմ, զկռիւ, կամ զախտս, և այլն: 1. Մակ. 13. 47: Սաղմ. 93. 13: Առակ. 15. 18: Եւ յայսմանէ առնել նշանակէ հաշտեցուցանել, կամ հաճել զմիտս ուհաշտեցուցանել, կամ հաճել զմիտս ուրուք, և կամ քաղցրացուցանել զոք. և ըստ այսմ առ 'ի, ցածուցանել զերեսս ուրուք. կամ զանձն ոք. և այլն: Ծննդ. 32. 20: Ելից. 32. 30:

Ցականիմ. նեցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || տռճալ, կամ տնանկանալ, կամ աղքատանալ կամ նուաստանալ, և կամ թշուառանալ. ըստ այսմ Խորէն. գ. գլ. 68. Զով արտասուեցից, զհէնքն իմ մանուկ, եթէ զիս թափուր 'ի հօրենի մնացեալս՝ խնամոյ և ցականեալս:

Ցամ. ոյ. ով. ոց. ովք: || հառ, մանաւանդ մինչ նեխեալ իցէ:

Ցամաք. ի. աւ. աց. օք: || երկիր չոր. որոյ ներհակն կոչի ծով. կամ գետ: ռամկ. ևս ցամաք. և տաճկ. ***: Ծննդ. 1. 9: Ելից. 4. 9: Սաղմ. 65. 6: Իսկ մերթ վարի առ կանոնաւոր և նշանակէ՝ ցամաքեալ. կամ

Digitized by Google

խոնաւճահուրկ. և կմ՛ չոր. և ըստ այսմ սահ՝ ցամաք երկիր. ցամաք պտուղ. ցամաք կը տաւ. և այլն։ Եբր. 11. 29։

Ցամաքաթռիչ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || թռչօղ՛ի ցամաք. կմ՛ սլացօղ ը երկիր. որ պիսիք են ամանք՛ի թռչնոց, և կմ՛ նաւք, որք ընթացեալք ուժգին հողմով դիմեն ՛ի ցամաք։

Ցամաքակէտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || կէտ, կը սահման, կմ՛ բացորոշ տեղի ցամաքի, յոր դիմէ հասանիլ իմն։ Աշխար.։

Ցամաքային. ային. ոյ. ոց. ովք։ || այն ամ, որ վերաբերի առ ցամաքն, կամ որ կայ ՛ի ցամաքի. և կմ՛ երկրային, զոր և կոչեմք ստոյն, որպիսիք են կենդանիքն, որք հակադրին ջրայնոց։ Իմաստ. 19. 18։ Նոբէլ.վշ։ Իսկ մերթ՝ ցամաքեղէն. կմ՛ չորեղէն. կը այն ամ, որ զուրկ է ՛ի խոնաւութէ. որ պիսիք են պաքսիմատք, չամիչք, պապղա_ տխտք, և այլք նմանք։ ըստ այսմ ՛ի ձեռս հարց. ... Զարդարեսցի սեղան քո չոր և ցամաքային կերպք։

Ցամաքաչափ։ || տես զերկրաչափ։

Ցամաքաչափութիւն։ || տես զերկրաչափութիւն. Խորէն. յաշխարհագր։

Ցամաքեցուցանեմ. եցուցի. եցո. նել։ (անցող.) || ցամաք առնել. կմ՛ քամել ՛ի խոնաւութեց. կմ՛ խոնաւահուրկ առնել. կմ՛ չորացուցանել. և կամ ցամաքեցուցանել։ ռամկ. ցամքեցնել. կմ՛ չորցնել։ Յես. 2. 10։ 2. Թագ. 17. 19։ Եզեկ. 17. 24։

Ցամաքընթաց. (Նախդրիւ հոլովի.) || ընթացօղ ՛ի ցամաք. կմ՛ գնացօղ ՛ի ցամա_ քի։ ռամկ. ցամքէն՝ կմ՛ խուրային ճամբով։

Ցամաքիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Ձայնակր.) || ցամաք լինիլ. կմ՛ քամիլ ՛ի խոնաւ հիւթոց. կմ՛ խոնաւահուրկ լինիլ. կմ՛ չորանալ. և կմ՛ ... . և ըստ այսմ սահ՝ ցամա_ քիլ երկրի կմ՛ գետոց. ... . խոտոց. և այլն։ ռամկ. ցամքիլ. կմ՛ չորնալ։ Ծննդ. 8. 7։ Յոբ. 14. 11։ Եզեկ. 37. 4։

Ցամաքութիւն. թեան։ || ցամաքումն. կամ ցամաքիլն ՛ի խոնաւ հիւթոց. կմ՛ խոնաւահուրկ լինիլն. և կմ՛ չորութիւն։ Դատ. 6. 37. և 39։ Իմաստ. 19. 7։

Ցամաքուտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զցամաքութիւն. կմ՛ ցամաքեալ. կմ՛ չոր. և կմ՛ անջրդի. և ըստ այսմ սահ՝ ցամաքուտ վայր. կմ՛ երկիր. և կմ՛ ընդ ցամաքուտս գնալ. և այլն։ ռամկ. չոր ... . կմ՛ ... ՛ի ձեռս հարց. ...։

Ցանոտ. ի. աւ. ոց. օք։ || հոտեալ. կամ նեխեալ։ ռամկ. հոտած։

Ցանոտիմ. եցայ. եայց. իլ։ (Ձայնակր.) || հոտիլ. կմ՛ նեխիլ։

Ցանոտութիւն. թեան. || գարշահոտութիւն. կմ՛ ժահահոտութիւն. և կմ՛ նեխութիւն։

Ցայգ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || գիշեր. որ է ժամանակ մնալոյ յերեկոյէ և կատարելոյ մինչև ցայգ. ... . Այլ սա ըստ մեծի մասին վա րի ... զանազան այսպէս, զցայգ. և նշանակէ ՛ի գիշերի. կամ գիշերային. որոյ ներհակն է՝ զցերեկ։ ռամկ. գիշերով։ Ծնն. 31. 40։ Ելից. 13. 21։ 1. Թագ. 14. 36։ Ղուկ. 2. 37։ Իսկ մերթ վարի սա գիտնորոշական տառիւ այսպէս, զցայգս, և նշանակէ՝ ՛ի գիշերիս. կամ յայսմ գիշերի։ Յես. 2. 2։ 2. Թագ. 17. 1։ Դիտել՝ է սա նախդրիւ տրական բառիս այգ, զոր օրինակ. մինչև ցայգ, և նշանակէ՝ մինչև ցառաւօտ։

Ցայգանամ. ացայ. ացեր. անալ։ (Չեզ.) || ցայգ լինիլ. կմ՛ ժամանել գիշերոյ. և կմ՛ գիշերանալ։ ռամկ. գիշեր ըլլալ։

Ցայգապաշտօն. ի. իւ. ից. իւք. կմ՛ ցայ_ գապաշտամանք. անց. ամբք։ || կատարօղ զպաշտօն գիշերոյ. կմ՛ զպաշտամունս գի շերային ժամերգութեց, և աղօթից։ Իսկ մերթ՝ նշանակէ զգիշերային պաշտօնն. կմ՛ զկատարումն գիշերային աղօթից, կմ՛ ժամերգութեց. և այլն։ ըստ այսմ ՛ի հին պատմագիրս. Եւ յայնմ գիշերի ցայգապաշ տօն մեծ եղև։ և յայլուր սահ՝ Այսպէս քա րոզ առաքեալ, զի միաբան ՛ի հսկումն ցայ գապաշտամանց եկեսցին։

Ցայգութիւն. թեան։ || ժամ ցայգոյ. կամ գիշերային ժամանակ. և ըստ այսմ ծո_ րումն արութեն՝ ըստ որում լինի ՛ի քուն գիշերոյ, կոչի ցայգութեն բղխումն. զոր այլով անուամբ կոչեմք՝ երազախողձութիւն։ 2. Օրին. 23. 10։

Ցայթ։ || տես զՑայտ։

Ցայթեմ։ || տես զՑայտեմ։

Ցայթիմ։ || տես զՑայտիմ։

Ցայթումն։ || տես զՑայտումն։

Ցայժմ։ (մակբայ ժամանակական.) || մին չև ցայժմ. կմ՛ մինչև յայս ժամանակս։ ռամկօրէն. մինչև հիմայ։ Ծննդ. 18. 12։ Ես_ թեր. 16. 23։

Ցայնժամ։ (մակբայ ժամանակական.) || մինչև յայնժամ. կմ՛ մինչև ցայն ժամա_ նակն. և կմ՛ տակաւին յայնմ ժամանակի։ ռամկ. մինչև անտեղը. կմ՛ փակոյ ան ժամա նակը։ ըստ այսմ Խորէն. ... 22. Զի ցայն ժամ կենդանի էր։

Ցայսվայր։ (մակբայ.) || մինչև յայս վայր. կմ՛ մինչև ցայսր։ ռամկօր. մինչև հոս։ 2. Մակ. 7. 42։

Ցայսօր։ (մակբայ.) || մինչև ցայսօր. կամ մինչև ցօրս յայս։ ռամկ. մինչև այս օրը։ Ծննդ. 22. 14։

Ցայտ. ի. իւ. կամ ցայտք. ից. իւք։ (Իբր անեղական.) || ցայտումն. կը ոստումն, կմ՛ ցնդումն ծորելի իրաց. և կմ՛ ցայտել շիթք հեղեղուկ հիւթոց։ ռամկ. ...։ Իսկ մերթ ՛ի բաց արձակումն կայծա_ կանց, կամ ցայթումն լուսոյ. և կամ ծագումն։

Ցայտեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || սա_ ստկագոյն ցնդել զհոսանուտ իրս. կամ արձակել զկայծակունս. զորմէ լիագոյն տեսցես զկնի։ ռամկ. ... Իսկ մերթ՝ զլոյս արձակել. կմ՛ ճառագայթել. և կամ ծագել։ ըստ այսմ Լամբրոն. Ցայ

տեսա՛ կրկին շնորհ լուսափայլութեան ։

Ցայտիմ. եցայ. եայց. իլ ։ (Ձայնակրակ.) || ստանալով ցնդիլ. կմ ՚ի բաց արձակիլ հեղուկ նիւթոց յիմքէ, ոպ ցայտի արիւնն յերակէն, գինին ՚ի տակառէն. քաղցուն ՚ի հնձանէն. ջուրն ՚ի ծորակէն. և այլն ։ ռամկ. ցռբկէլ ։ 4. Թագ. 9. 33։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ ցայտիլ ասի՝ արձակիլն կայծականց ՚ի շանթէ. ք ՚ի հրացեալ երկաթոյ. կմ ՚ի հրոյ. և կմ ՚ի կայծաքարէ. և այլն ։ ըստ այսմ բարդի ՚ի սմանէ հրացայտն, և փայլակնացայտն ։ Երբեմն և՛ ծագիլ, կմ ճառագայթիլ. յորում գրեթէ լսյան իբրև զկայծակունս շանթից ՚ի բաց արձակի ։

Ցայտութիւն. թեան ։ || տե՛ս զՑայտ ։

Ցայտումն. տման. տմամբ. տմանց. տմամբք ։ || տե՛ս զՑայտ ։

Ցան. ի. իւ. ից. իւք ։ || է արմատ ցանել բային. և նշանակէ ցանումն. կմ սերմանումն. և կմ սերմն. ըստ այնմ Աւգոս. Սերմանել զսերմանիս օգտակար ցանից ։ Սոյնպէս և ասի՝ ցանս առնել. կամ ՚ի ցանս արկանել, որ է ցանել ։ Բայց սա ըստ մեծի մասին վարի ընդ բառիս ցիր՝ ըստ այսմ օրինակի. ցանեցիր. զոր տեսցես ՚ի կարգի իւրում ։

Ցանգ. ցանգոյ. ով. ոց. ովք ։ || որմ գեղջկական՝ արարեալ ՚ի մացառաց, կմ ՚ի փշոց. ոպ և մերթ յաղիւսոց. կմ ՚ի քարանց շարեցելոց առանց շաղախոյ. որպիսիք են այնոքիկ, զորս կանգնեն շուրջանակի զայգեստանեաւք, և զպարտիզաւք, և զարտորէիւք. և զտեղիս նմանեաւք ։ ռամկ. ցանկ ։ Առակ. 24. 31։ Եսայ. 5. 2։ Մատթ. 21. 33։ Բայց Ղուկ. 14. 23. ուր ասի. ել ՚ի ճանապարհս և ՚ի ցանգս, եդեալ լինի փոխանակ բառիս գիւղ, կմ ագարակ ։ ըստ որում սովորութիւն է սոցա ցանգով պատել ։ Իսկ Ծննդ. 38. 29. առեալ լինի նըմանութիւն փոխանակ աղտի որովայնի, որ է ծննն. ք մաշկեղէն պարկն, որով սաղմն իբր ցանգով պատեալ փակի յորովայն մօրն, և ՚ի ծնանիլն խրամատէ զայն. ք պատառէ. ոպ արար փարէս ՚ի յառաջելն իւրում քան զեղբայր իւր զզարա՝ ՚ի ծնընդեանն. վն որոյ ասաց ծնուցիչն. զի՞ է զի՛ խրամատեցաւ վն քո ցանգ ։ տե՛ս և զՑանկ ։

Ցանգ ։ (մակբայ ժամանակական.) || միշտ. կմ յար. կմ յաւէտ. կմ հանապազ. կմ յամ ժամ ։ ռամկ. ամէն ժամ. կմ փոյզմոյ ։ Եսայ. 57. 16։ Ղուկ. 22. 28։ Եբր. 10. 1։

Ցանգեմ. կմ ցանկեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || ցանկով պատել. կամ ցանկս կանգնել շուրջանակի. ոպ առնեն այգեստանեայց ։ Աւգոս. Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն նշանակէ պարապել. կմ շրջապատել. կմ պարփակել. կմ շուրջ պարունակել. և կմ պատրուակել ։

Ցանեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || ցանեցիր արկանել. կմ ցրուելով սփռել. և ըստ այսմ ասի, ցանել զմոխիր. զփոշի. զխիճ. և այլն ։ ռամկ. ևս՝ ցանել ։ Ելից. 32. 20։ Սաղմ. 147. 16։ Դանի. 14. 13։ Եւ յայսմանէ առեալ մասնաւորապէս նշանակէ սրսկել. որ ասի զհեղուկ նիւթոց. որպէս՝ զջրոյ. զարեան. և այլն ։ ռամկօրէն. ցըցընել. կմ սըրսկել ընել ։ Ելից. 29. 21։ Ղեւ. 4. 6։ Եզեկ. 36. 25։ Իսկ մերթ սերմանել. որ է արկանել զընդեղէնս յերկիր ։ Մատթ. 13. 25։

Ցանեցիր ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || վարի իբրև զմի բառ. և նշանակէ՝ ցիր և ցան. ք աստ և անդ ցրուեցեալ. կմ այսր և անդր սփռեալ. կմ ցրիւ անկեալ. և կմ ցնդեալ. ռամկ. փուրմափուրուն. կմ փուշունը. կմ ցնդած. ըստ այնմ Խորէն. Ա. գլ. 10. Երևեցաւ և նա բազմութիւն անկարգ հսկայից ամբոխոյն բեկեալ ցանեցիր ։ և ՚ի հին պատմագիրս ասի. Այսորիկ ցանեցիր ընդ բոլոր եկեղեցիս հայաստանեայց ։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. ցան և ցիր կացուցանել. կմ ցանեցիր արկանել. կմ ցանեցիր սփռել. և նշանակէ՝ ցիրևցան առնել. ք աստ և անդ ցրուել. կմ այսր և անդր ցրել. և կմ սփռել ։ ռամկ. փուրմա և փուրուն ընել. կմ փուշուն յընել ։ Աւգոս. և ՚ի հին պատմագիրս ։

Ցանկ ։ || Նոյն է ընդ բառին ցանգ, որպէս գանկն ը՟ բառին գանգ. ուստի երբեմն վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ՝ միշտ. կմ հանապազ ։ Ոսկ. 2. հատ. ք. է ։ Իսկ մերթ իբրև զանուն. և նշանակէ զգեղջկական որմն. ոպ ասացաւ ՚ի վերոյ ։ Փիլոն. 10. 8. Եզեկ. 2. 14։ Եւ յայսմանէ առեալ փոխաբերաբար ցանկ կոչին ն և իսկ շրջապատք. կմ պարունակք. կամ պատրուակք. ըստ այնմ Կիւրղի Եղիշ. Թ. ն է, որ զփափկութիւն աչացն՝ արտաքնոցն ցանկով զգուշացեալ փակեաց ։ Եւ ՚ի գիրս Գրիգորի Տաթեւացւոյ. ասի, իմացար զկարգ բազմաստեղացդ. և կմ զցանկ հայկին. ք զպատրուակ հայկին. ոպ դնի Յոբ. 38. 31։ Դարձեալ, ցանկ կոչին ցուցակք գրոց, յորս երևին բովանդակութիւնք գլխոց. կմ քաղուածոց բանից մատենին ։ Դարձեալ ընդ բայի շարակցի այսպէս. ցանկ արկանել. և նշանակէ. ցանգել. կմ պարսպել. ըստ այնմ Նարեկ. ՚ի գովեստ. Հրեշտակական թևոցն պաշտպանութեամբ ցանկ արկեալ պահեսցէ ։

Ցանկագոյն. կմ ցանգագոյն. գունի. իւ. ից. իւք ։ (և մերթ իբրև զմակբայ.) || յաճախագոյն. կմ յորդագոյն. և կմ առաւել ։ ըստ այնմ Խորէն. Ա. գլ. 1։ ՚ի քաղդէացւոց, և յասորեստանեայց մատենից ցանկագոյն են մեր իրք. ք յաճախագոյն են ։

Ցանկալի. լւոյ. եաւ. եաց. եաւք ։ || ըղձալի. կմ անձկալի. կմ բաղձալի. և կամ տարփալի ։ Սաղմ. 18. 11։ Երգ. 1. 6։ Դան. 9. 23։

Ցանկական. ի. աւ. աց. աւք ։ || բաղձական.

կմ տենչական, և կամ տոփական. որպէս սէր է զօրութիւն ցանկալոյ. և կմ վավաշոտական հեշտութիւն: Նարեկ:

Ցանկամ. կացայ. կա. ալ: (ընդ. մի.) || Նոյն է ընդ բային ցանկանալ. այն ըղձալն է բային ըղձանալ: Ղուկ. 21. 26: Փիլիպ. 1. 23:

Ցանկանամ, ացայ. ացիր. անալ: (ընդ. մի.) || ըղձանալ. կմ տենչալ. կմ բաղձալ. և կմ տոփալ. և այս երբեմն առեալ լինի 'ի բարի կողմն. այն Ծննդ. 31. 30: Փիլիպ. 6. 2: Իմաս. 8. 8: Իսկ երբեմն 'ի չար կողմն. այն Ելից. 20. 17: Ղուկ. 21. 10: Հռովմ. 13. 8:

Ցանկապատ. ի. իւ. աց. օք: || ցանկով պատող. կամ ցանկօղ: Իսկ մերթ՝ ցանգով պատեալ. և կմ ցանգեալ. և ըստ այսմ առի. ցանկապատ այգեստանեայք:

Ցանկապատատ. (Նախդրիւ հոլովի.) || պատող ցանկոյ. կմ որ խրամատէ զցանգս այգւոյ:

Ցանկասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || ցանկացող, և սիրօղ. կմ մեծապէս սիրով տրփացող. ըստ այսմ Լամբրոն. պատուէրսն էին յոյժ ցանկասէր: Բայց յատկապէս առեալ Նշանակի տռփասիրողն զարշ ցանկութեց. կմ հեշտասէր. կմ վավաշոտ. և կմ բղջախոհ: 2. Տիմ. 3. 4: Խորէն. ը. պր. 60. և 85: Նարեկ. լը:

Ցանկասիրութիւն. թեան: || ցանկական սիրելութիւն. կմ սէր ցանկութեան. կմ հեշտասիրութիւն. կմ վավաշոտութիւն. և կմ բղջախոհութիւն: Նարեկ. 'ի Մեկն. Երգ:

Ցանկասփիւռ. (Նախդրիւ հոլովի.) || սփռեալ 'ի ցանկս, կմ ճապաղեալ և տարածեալ զցանկօք: Իսկ մերթ՝ ցանկութեամբ սփռեալ. կմ միշտ եռացեալ. և ըստ այսմ առի՝ ցանկասփիւռ տռփականութիւն: Ոսկէ. 'ի Վերջաբանութ:

Ցանկատեսակ. (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զցանկալի տեսակ. կմ զըղձալի տեսիլ. կմ այն, որոյ երեւոյթն 'ի ցանկութիւն բերէ զմարդն. որպիսիք են ոմանք 'ի ծաղկանց, կմ յանօթից. և այլն: Նարեկ. 'ի Մեկն. Երգոց:

Ցանկող. ի. ու. աց. օք: || ցանկացող. կմ տոփօղ. և կմ վավաշոտ:

Ցանկորդ. ի. ու. աց. օք: || ցանկացող. կմ տենչացող. և կմ փափաքօղ:

Ցանկորդեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ցանկորդ, այսինքն ցանկացող առնել. կմ ձգել զոք 'ի ցանկութիւն իրիք. և կմ պատճառ լինիլ տենչալոյ:

Ցանկութիւն. թեան: || տենչանք. կմ բաղձանք. կմ խղձք. և կմ փափագ: Սաղմ. 20. 3: և 37. 10: Իսկ մերթ առեալ լինի 'ի չար կողմն. և Նշանակէ զտոփանս, որ է չար տարփանք. կամ վավաշոտական խղձք. և կմ պիղծ հեշտասիրութիւն: Դանի. 13. 11. և 56: Հռոմ. 1. 27: և 7. 7: [illegible]

Ցանց. ի. կմ ոյ. իւ. ից. իւք: || Թակարդ ձկանց գործեցեալ 'ի լարից՝ վանդակակերպ հիւսուածով. որոց ոմանք են պարկաւորք, կոչեցեալք մանանեաց անուամբ ուռական: ռամկ. [illegible]: Եւ ոմանք կազմեցեալք այն զերկայնաձիգ որմ: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]: Իսկ այլք են լայնատարածք իբրև զմեծ սաւան, կմ այն զբոլորակ սփռոց. ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]: ըստ այսմ Խորէն. ը. պր. 82. իբրև 'ի դեղեցիկ ցանցորդէ լի ձկամբք յերկիր Թօթափել զանցոյն՝ կայտառային յերեսս երկրին. ըստ այսմ են և Ժողով. 9. 12: Եզեկ. 12. 13: Ամբ. 1. 15: և 16: Եւ յայսմանէ առեալ՝ ցանց կոչին ընդհանրապէս և իցէ որոգայթք. կմ Թակարդք. յորս իբրև 'ի ցանցս անկանին ոք. կամ ըմբռնին ոտք իւր: ռամկօր. փուղախ: Սաղմ. 140. 10: Ովսէ. 1. 13:

Ցանցառ. ի. իւ. ից. իւք: || անխիտ. այն, որ ոչ է խիտ. կմ անգայտ. և կմ անօսր. և ըստ այսմ առի, ցանցառ պտուղք. կմ բաղմունք. ցանցառ մասունք. կմ մարմինք. և այլն: ռամկօր. [illegible]: Եւ յայսմանէ առեալ՝ ցանցառ առի զանյաճախից. կմ զատկաւագիւտից:

Ցանցառակի. (մակբայ. քանակա.) || ցանցառապէս. կամ անգայտապէս. կմ անօսրապէս. և կմ անյաճախակի: ռամկ. [illegible]:

Ցանցառանամ. ացայ. ացիր. նալ: (Չեզ.) || տես 'ի Ներքոյ զՑանցառիլ:

Ցանցառապէս. (մակբայ.) || տես զՑանցառակի:

Ցանցառիմ. եցայ. եաց. իլ: (Ձայնակր.) || ցանցառ լինիլ. կմ անգայտանալ. կմ անօսրանալ: ռամկ. [illegible]:

Ցանցառութիւն. թեան: || անխտութիւն. կմ անգայտութիւն. կմ անօսրութիւն. կմ անյաճախութիւն: ռամկ. [illegible]:

Ցանցարկ. ի. իւ. աց. օք: || ցանցարկու, զոր տեսցես զկնի: Իսկ մերթ Թակարդ ցանցի. կմ որոգայթ, որով ցանց արկեալ լինի 'ի վր որսոյ. և կամ արկումն ցանցի: Նարեկ. ծե:

Ցանցարկու. ուի. աւ. աց. օք: || արկանող ցանցի. այսինքն՝ որ ձգէ 'ի ծով կմ 'ի գետ զցանցս յորս ձկան: ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]:

Ցանցարկութիւն. թեան: || արկումն, կամ ընկեցումն ցանցի 'ի յորսալ զձուկն:

Ցանցեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ցանցիւ որսալ. կմ 'ի ցանցս արկանել. կմ Թակարդել. և կմ որոգայթել: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]: Իսկ մերթ յինքն քարշել. կմ յանձն իւր ձգել. և ըստ այսմ առի 'ի գիրս Խորէն. ը. պր. 82. զորս Տրդատայ, 'ի Ներքոյ արձանագրեալ ակայծին և ստացութ ուժոյն զկարեւոր ցանցել, այս է յինքն քարշեալ զներքսն, այս է՝ ըղ [illegible]:

Ցանցորդ. ի. աւ. աց. օք: || ցանցիւ որսացող զձուկն. կմ ցանցարկու: ռամկօրէն [illegible]. կմ [illegible]: Եսայ. 19. 8: Խորէն. ը. պր. 82:

Ցապաք: || 'ի դողած ածի սա 'ի միասին ընդ բառիս տապաքէն. այսպէս, տապաքէն ցապաք.

տաք. որ մեկնեցաւ 'ի տառն այբ 'ի կարգի իւրում:

Ցասկոտ. ի. իմ. աց. ինք. կամ օք: || ցասմնոտ. այն՝ որ ունի զցասմնոտ բարս՝ կամ զայրացող. և կամ բարկացող: ռամկ. ոխջողջոր: 'Ի Ճառ. հարց. ԻԷ:

Ցասմնական. ի. ու. աց. օք: || զայրացական. կամ բարկացողական. կամ սրտմտական. և կամ նեղսրտական:

Ցասմնակոծ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ցասմամբ կոծող. այն՝ որ ժանտ բարկութ, կամ զայրացող բարուք նեղէ, կամ մխտէ զայլս: Իսկ մերթ՝ ցասմամբ կոծեալ. այն զայրացմամբ հարեալ, կամ լլկեցեալ, և կամ մխտեալ:

Ցասմնատեսակ. ի. ու. աց. օք: || ահնող զտեսակ, այն զօրպիսութիւն ցասման, և կամ ցասմնական, որպիսի է մինն 'ի զօրութեանց հոգւոյ, որով շարժի մարդ 'ի բարկութ. կամ 'ի վրէժխնդրութիւն. և այլն: 'Ի Գիրս Դաւթի անյաղթին:

Ցասմնոտ. ի. ու. աց. օք: || տե՛ս զՑասկոտ:

Ցասնում. ցասեայ. ասի. նուլ: (ընդմիջ.) || կսկծագին սրտիւ բարկանալ. կամ զայրանալ. և կամ սրտմտիլ: ռամկ. խիստ սրդողիլ: 1. Եզր. 1. 52: Տոբ. 5. 19: Յոհ. 7. 23:

Ցասումն. ման. մամբ. մանց. մամբք: || դառն բարկութիւն. կամ զայրացումն. և կամ սրտմտութիւն: ռամկ. խիստ սրդողիլ: 1. Մակ. 7. 35: Մարկ. 3. 5: Յայտ. 15. 7: Իսկ մերթ վարի ընդ եռական բայի այսպէս. ցասմամբ լինել ընդ ումեք. և նշանակէ ցասնուլ. կամ ոխանալ, որ է ոխս ունել. Գործ. 12. 20: Խորէն. Գ. գլ. 50:

Ցասուցանեմ. ուցի. ցասո՛. անել: (անցողակ.) || զայրացուցանել. կամ սրտմտեցուցանել. և կամ բարկացուցանել: ռամկօր. խիստ սրդողցնել:

Ցարդ եւս: (մակբայ ժամանակական.) || մինչև ցայժմ. կամ մինչև ցայս ժամանակ. և կամ դեռ ևս: ռամկ. մինչեւ հիմայ. կամ տակաւ: Սաղմ. 70. 17: Մծբն. ԺԶ: և Լամբրոն:

Ցաւ. ոյ. ով. ցաւք. ոց. ովք: (ըստ մեծի մասին վարի յոգնակինն սորա իբրև անեզական.) || կսկծեցուցիչ կիրք. որպիսի է այն, որ պատահի 'ի մարմնի 'ի հարուածոց. կամ 'ի վիրաց. իսկ 'ի հոգւոյն՝ 'ի պէսպէս դառն պատահարաց: ռամկ. եւս ցաւ: Ծնն. 34. 25: Սաղմ. 12. 2: Եսայ. 26. 17: Եւ մերթ՝ ցաւագարութիւն, կամ ախտաժետութիւն. կամ տառապանք խօթութեանց, և կամ հիւանդութիւն: ռամկ. ձարայ: Մատ. 8. 17: Դարձեալ՝ ընդհանրապէս ցաւք կոչին ամ ախտք, կամ կիրք. ըստ այնմ. 1. Թես. 4. 5: Մի՛ 'ի ցաւս ցանկութեան, այ՛ 'ի կիրս ցանկական ախտին: Դարձեալ յարելով սա յէական բայս այսպէս, ցաւ է. վարի իբրև զբայ դիմազուրկ, և նշանակէ ցաւել. ուստի 2. Թագ. 1. 26. փոխանակ ասելոյ՝ ցաւիմ 'ի վե՛ր քո. ասի՝ ցաւ է ինձ 'ի վե՛ր քո:

Ցաւաբեր. ի. իմ. աց. օք: || բերող, կամ պատճառող ցաւոց. որպիսի են ամենք 'ի հողմոց, կամ յօդոց: Նարեկ. ղէ: Իսկ մերթ՝ տանող ցաւոց յինքեան, կամ որ կրէ ըզ վիշտս:

Ցաւագար. ի. ու. աց. օք: || հարեալ 'ի ցաւոց, կամ հանապազորդեան ցաւովք ախտացեալ, կամ ախտաժէտ, և կամ հիւանդոտ: ռամկ. ձարայլը:

Ցաւագարիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակ.) || ցաւագար լինել, կամ ախտանալ հանապազորդեան ցաւովք, և կամ հիւանդոտ լինել: ռամկ. ձարայլը ըլլալ:

Ցաւագարութիւն. թեան: || ցաւագար գոլն, կամ ախտաժետութիւն, և կամ հիւանդոտութիւն: ռամկ. ձարայ:

Ցաւագին: (Նախդրիւ հոլովի. և մերթ վարի իբրև զմակբայ.) || ցաւագնեալ, կամ մեծապէս հարեալ 'ի ցաւոց, կամ յոյժ ախտացեալ, և կամ կարի հիւանդոտ: Իսկ մերթ՝ վշտագին, կամ կսկծագին, կամ դառնագին, կամ ողորմագին, և կամ չարագին, այն լի չարեօք, կամ յոյժ տառապեալ: ռամկօրէն. փէքճէլի. և ըստ այսմ ասի՝ ցաւագին անձն, կամ անէծք, և կամ գիշերք: 3. Թագ. 2. 8: 4. Թագ. 4. 27: Յոբ. 7. 3: Եւ կամ ցաւագին կեանք, կամ հարուածք, և կամ արտասուք. և այլն: Իմաստ. 2. 1: Երեմ. 10. 19: և 14. 17:

Ցաւագնիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակ.) || ցաւովք հարեալ լինել, կամ ցաւագարիլ, կամ ախտանալ, և կամ հիւանդանալ: ռամկ. ձարայլը ըլլալ: և ըստ այսմ ասի, ցաւագնել մարդոյ, կամ ձեռաց, ականց. և այլն: 'Ի Ճառ. հարց. Ը: Իսկ մերթ վշտագնել, կամ տառապել, կամ չարչարիլ, և կամ նեղիլ 'ի պէսպէս փորձանաց, և դառնութեանց. 1. Թագ. 22. 2: Յոբ. 3. 20: Եսայ. 21. 10: ըստ այսմ է և 'Ի Ճառ. հարց. Ը. ուր ասի. եթէ ոչ էիր հիւանդ, ոչ ցաւագնեէիր ընդ բանին, այլ ոչ վշտանայիր:

Ցաւագնոտ. ի. ու. աց. օք: || ցաւագնեալ, այն ցաւովք տառապեալ, կամ 'ի ցաւոց վշտագնեալ, կամ ցաւագար, և կամ հիւանդոտ: ռամկ. ձարայլը: Առակ. 31. 6: Ագաթ.:

Ցաւագնոտիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (ձայնակ.) || ցաւագնել, կամ ցաւագարել:

Ցաւագնոտութիւն. թեան: || ցաւագնութ, կամ ցաւագարութիւն:

Ցաւագնութիւն. թեան: || ցաւագարութիւն, կամ ախտ ցաւոց, և կամ հիւանդութիւն: Իսկ մերթ՝ վշտագնութիւն, կամ տառապանք, և կամ նեղութիւն:

Ցաւալից: (Նախդրիւ հոլովի.) || լցեալ ցաւովք. կամ լի վշտօք: 'Ի Շարականս:

Ցաւած. ի. իմ. ից. իւք: || ցաւագնեալ, կամ ցաւովք ախտացեալ, կամ ցաւագնոտ, և կամ հիւանդ: ռամկ. փէքճէլի, կամ ձարայլը: Սաղմ. 68. 30: և 'Ի հին. պատմագիրս:

Ցաւակից. կցի. աւ. կաց. իւք. աց. օք: || կից ցորդ ցաւոց, կամ ընկեր ումեք 'ի կրել զցաւագնութիւն, կամ ախտակից, և կամ վշտակից: Լամբրոն:

Digitized by Google

Ցաւակցիմ. եցայ. եայց. իլ: (Ձայնակր.) || ցաւակից լինիլ, կմ՛ ախտակցիլ, և կամ վշտակցիլ:

Ցաւակցութիւն. թեան: || կցորդութիւն ցաւոց ուրուք, կմ՛ ախտակցութիւն, և կամ վշտակցութիւն:

Ցաւատ: || տե՛ս զԾռւատ. ըստ ամ՛ նշանակութեցն:

Ցաւատեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || ծռւատել, կմ՛ պատառատել, և կմ՛ ցելուլ. ռամկ. պատռտել. կմ՛ բզիկ բզիկ ընել. կմ՛ բիփռիկ ընել: ըստ այսմ Մծբին. ժթ. կապերտ նոր արկեալ ՚ի վր պատառատուն ձորձոյ ցաւատէ զնա:

Ցաւատութիւն. թեան: || ծռւատութիւն, կմ՛ պատառատութիւն, և կմ՛ ցելութիւն:

Ցաւեցուցանեմ. եցուցի. եցո՛. ուցանել: (Անցող.) || տալ ումեք ցաւիլ. կմ՛ ցաւօք տառապեցուցանել, կմ՛ ցաւագնեցուցանել, և կմ՛ վշտացուցանել: ռամկ. ցաւցնել: Յոբ. 5. 18:

Ցաւիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնակր.) || կրել զցաւս, կմ՛ ցաւօք տառապիլ, կմ՛ մորմոքիլ. և կմ՛ կսկծիլ: ռամկ. ևս՝ ցաւիլ. ըստ այսմ. Եսայ. 19. 10. Եւ ցաւեսցեն սիրտք իւրեանց: Իսկ մերթ ախտանալ ցաւօք. կմ՛ ցաւագնիլ, և կմ՛ հիւանդանալ: ըստ այսմ 3. Թագ. 15. 23. ՚ի ժամանակի ծերութե իւրոյ ցաւեցաւ ոտք իւր, ք՛ ախտացաւ ոտնատութե, որ է ջօթակտոյն, կմ՛ նիքրիսն: Գիծ՛ բայս այս յաճախակի վարի իբրև զդիմազուրկ, այսպ. ցաւի. ցաւէր. ցաւեցաւ. ցաւեաց. և այլն: և նշանակէ՝ լինիլ կմ՛ հասանիլ ցաւոց. բայց յայնժամ պահանջէ զտրական խնդիր. զոր օրինակ. Զիք ոք ՚ի ձէնջ՝ որ ցաւէր վս իմ 1. Թագ. 22. 8. և 23. 21: ոչ ցաւէր ձեզ վս բեկման յովսեփայ: Ամովս. 6. 6. Զաք. 11. 5: Առակ. 23. 35: Տանջեցեր զնս, և նք ոչ ցաւեցան: Երեմ. 5. 3:

Ցաւոտ. ի. աւ. աց. գք: || տե՛ս զՑաւագնոտ. ՚ի հին պարփագիրս:

Ցաքան. ի. աւ. աց. գք: || նոյն է ընդ բառիս տափան:

Ցաքանեմ: || տե՛ս զՏափանել:

Ցաքեմ: || նոյն է ընդ բայիս՝ ցաքանել, ոպ բեկել՝ ընդ բային բեկանել:

ՑԵ

Ցել. կմ՛ ցելք. ցելից. իւք: (Իբրև անեզական.) || ցելումն, ք՛ պատառումն, կմ՛ հերձումն, և կմ՛ ձեղքումն:

Ցելում. ցելի. ցե՛լ. ուլ: (Ներգործ.) || պատառել, կմ՛ հերձանել, և կմ՛ ձեղքել. և յայսմ առնի՝ ցելուլ զկտաւեղէնս, կմ՛ զօր. զերկիր. զվէմս. և այլն: ռամկ. պատռել, կմ՛ ճեղքել: Մատ. 27. 51: Մարկ. 1. 10: Ագաթ. և Յհ՛ոսկի: Իսկ երբեմն վարի իբրև չէզոքական. ոպ և բայքն՝ զեղում. յաճախում. և այլն. և նշանակէ՝ պատառիլ, կմ՛ հերձանիլ. ըստ այսմ ՚ի Շարականս. վս որոյ արեգակն խաւարեալ, և ցելեալ վարագոյր տաճարին, ք՛ ցելանիւր:

Ցեխ. ի. իւ. ից. իւք: || տիղմ, ք՛ շաղախ, կմ՛ տիղմ գուբեհաց, կամ աղտաղակաց: տաճկեր. պալչըխ. կմ՛ չամուր: Բայց սա վարի մանաւանդ ՚ի ռամկական բարբառս:

Ցեղ. ի. իւ. ից. իւք: || ազգ. կմ՛ տոհմ, և կմ՛ զարմ. և յատկապէս առեալ ցեղ կոչի իւրաքանչիւր մասն ազգի, ոպիսիք էին իսրայէլեան ազգին երկոտասան տոհմքն: Թուոց. 1. 4. և 33: Յես. 7. 16: Փիլիպ. 3. 5: տես և ՚ի բառն տոհմ: Իսկ մերթ սեռ. կմ՛ տեսակ ոևիցէ իրաց: ռամկ. ճինսը: ըստ այսմ Նարեկ. ղը: Եւ ևս քան զևս յաճախեաց ՚ի ցեղից ցեղից ցանկալեաց ցցեալ ՚ի գետնի:

Ցեղակից. կցի. աւ. կմ՛ իւ. աց. օք: || կցորդութեամբ ցեղիւ. կմ՛ ազգակից. կմ՛ տոհմակից. կմ՛ համասեռ. և կմ՛ համատեսակ. Շնորհալին:

Ցեղապետ. ի. իւ. ից. իւք. կմ՛ աց. օք: || պետ ցեղի, ք՛ իշխան, որ տիրէ բովանդակ միում ցեղի. և կմ՛ նախնի, յորմէ սերեալ կայ ցեղ մի ողջոյն: 2. Օրէն. 31. 28: 2. Մնաց. 26. 12: Խորէն. ա. գլ. 31:

Ցեղընտիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || ընտրող ցեղի. կմ՛ ազգատոհմի ուրուք. Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս. ցեղընտիր լինիլ. և նշանակէ ընտրել զցեղս ուրուք. կմ՛ որոշել զոք ՚ի բուռն ցեղէն, կմ՛ յազգատոհմէն ՚ի պատուի ինչ: Լամբրոն:

Ցեղիմ. եցայ. եայց. իլ: (Ձայնակր.) || ծագիլ ՚ի ցեղէ իմեքէ. կմ՛ սերիլ. և յայսմ առնի զորդւոցն ինչ ՚ի ծառս ինչ, ցեղեցան յերկոտասան նահապետացն: Եւ ՚ի Յհ՛ոսկւոյն առնի՝ ուստի արշակ թագաւորեալ. արշակունի ազգն ցեղեալ:

Ցետեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || տե՛ս զՑատեմ: Երեմ. 16. 6:

Ցերեկ. եկոյ. ով. ոյ. ովք: || տիւ. որ է ժամանակ սկսեալ յառաւօտէ, և աւարտեալ մինչև ցերեկոյ. ոպ և ստուգաբանութի իւր յայտ առնէ: ռամկ. ցորեկ. ըստ այսմ Մատթ. 20. 6. Ընդէ՞ր կայք աստ զօրս ցերեկ դատարկ: Բայց սա ըստ մեծի մասին վարի իբրև զմակբայ այսպէս, զցերեկ. և նշանակէ ՚ի տուէ. կամ ՚ի տուընջեան. ռամկ. ցորեկը: Ծննդ. 31. 40: Ելից. 13. 21: Մարկ. 5. 5:

Ցերեկութիւն. թե: || ժամանակ ցերեկոյ. կմ՛ տուընջենայն պահ, որոյ ներհակն կոչի ցայգութի: ռամկ. ցորեկուան ատեն: ըստ այսմ Կիւրղի Եղէմ. ժգ. որոց բարձեալ էր զտօթն ցերեկուէ: Եւ Սոկր. 1. հատ. ա. ասի. ինչ մի ունէր ասել. զաւուրն զցերեկութե վաստակոցն:

Ցեց. ոյ. ով. ոց. ովք: || է ճճի ինչ փոքրիկ և շլրծուն յազգէ զեռնոց, որ կերեալ ապականէ զհանդերձեղէնս, և զթղթեղէնս: ռամկ. ևս՝ ցեց: և տաճկ. կիւվէ: Առակ. 25. 20: Եսայ. 50. 9: Մատթ. 6. 19: Լինի սա և ՚ի բուրդս. նաև յամանս ՚ի փայտից, զորս կերեալ՝ անպիտան առնէ:

նէ: Եսայ. 51. 8: Մտթ. 7. 4:

Ցեցակեր. ի. աւ. աց. աք: || կերեալ ՚ի ցեցոյ. կմ այն՝ զոր ապականեալ են ցեցք: ռամկ. ցեցը կերած. կմ կերվըծ կերած: Յոբ. 13. 28: Ոսկ. 1. հռոմ. իշ: Աւգոս:

Ցեցոտ. ի. իւ.ից. իւք: || ունող զցեցս. կմ այն յորում գոյացեալ կան ցեցք. և կմ ցեցակեր: ռամկօր. եա՛ ցեցոտ. կամ կերվըծ:

Ցեցոտիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Հայանակր.) || ցեցոտ լինիլ. և կմ կերեալ լինիլ ՚ի ցեցոյ:

ՑԸ

Ցըցեմ: || տես զՑցեմ: Նարեկ. ղէ:

ՑԻ

Ցի. ցիոյ. ով. ոց. ովք: || տոր Թռչնոց. կմ հաւուց, որ և տաւի ծիրտ:

Ցիխ: || տես զՑեխ:

Ցին. ցնոյ. ով. ոց. ովք: || է Թռչուն ինչ գազանաբարոյ, և յափշտակիչ. կերպարանօք և բնութեամբ նման բազէի. Թռչի ընդ երկար յօդս. և վերանայ ՚ի բարձունս յոյժ: ՚Ի Թռանիլ իւրում յաճախակի անշարժ Թևօք յառաջադէմ ալանայ. ընդ ժամանակս ժամանակս Ճախր առեալ յօդս պտուտի զգլխովն. յակամ Թօթափել ժամանէ ՚ի բարձանց ՚ի խոնարհ: Ունի զԹշնամութի ընդ աղուէսուց. ընդ ագռաւուց. ընդ աղաւնեաց. և ընդ ընտանի հաւուց, զորոց պձագունս բազում անգամ յերկրէ խոյացեալ յափշտակէ: Արդ՝ սորա են երեք տեսակք. մինն է Թուխ, և հզօր զօրութբ: Երկրորդն իբր կարմրագոյն և մեծ, բայց տկար ուժով: Իսկ երրորդն է գորշ. կմ մոխրագոյն. և քան զայլսն գազանաբարոյ և յափշտակիչ: ռամկօր. տուրտ. և տաճկ. չայլախ: Ղևտ. 11. 14: և 2. Օրէն. 14. 13: Իսկ Եսայ. 34. 11. Եդեալ լինի փոխանակ քաջահաւուն, որ կերպարանօք նման է կռնկան. կմ արագլի:

Ցիւ. ցւոյ. ով. ոց. ովք. կմ ցուու. ու. ուց. ուք: || էջ վայրի. որ է մեծութբ և կերպարանօք նման ջորւոյ. իսկ մորթով է խայտախարիւ. կմ գորշ. ՚ի մոխրագոյն՝ ունելով պատեալ զմարմինովն զբազում մանուածոյ շրջանակս ՚ի պէսպէս գունոց: Սիրէ զքարաժայռս և զբարձունս լերանց: Զգայ զհասարակելի տաճկաց և գիշերոյ. և ՚ի գարնանային հասարակածին միանգամ յիւրաքանչիւր ժամու զցայգ և զցերեկ մի ծաձայն խանչէ: Ունի զբնութին ներհակ ուղտու. զի ՚ի փոքր մի ծարաւոյ պապակեալ նուաղի: Նախանձոտ է յոյժ արուն. վն որոյ ջանայ կոտորել զմորուկս, թէ ըղ քուռակս նորածինս. զի մի աճեցեալ յարիցեն ՚ի վր իգին, ը որում կամի միայն ինքն վայելել: ռամկ. Եաբանի էշ: Յոբ. 6. 5: Սաղմ. 103. 11: Եսայ. 32. 14:

Ցիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ ցըրել բային. և նշանակէ ցրուած. կմ ցըրուումն. և կմ յափշտակութի. և ըստ այսմ Մծբն. ժը. տաի զերկրէ. եղև ցիր որդւոց մարդկան. թ՚ ՚ի յափշտակութի: Իսկ մերթ նշանակէ զցրուեալ բազմութիս ս և իցէ իրաց, զոր և անուանեմք բափիւռս. և ըստ այսմ տաի՝ ժողովել ըզցիրս մարդկան, կամ աապատակ սփռել ը ցիրն Թշնամեաց. կմ ընդ ցիր հօտին դժուարելի. և այլն: Նարեկ. ղէ: և ՚ի հին պարագիրս: Դարձեալ՝ նշանակէ ցան և ցիր. կմ ցրուեալ. կմ Ճապաղ. և կմ տարած. ռամկ. փարփըռուած. և տաճկե. փաղլանըչ: ըստ այսմ Աւգոս. գաւառացն և Ճանապարհացն ցիր կացուցանելին. թ ցան և ցիր առնելին: ըստ այսմ և տաի՝ առնուլ ցիրք. կմ ցիր բազմութի. և այլն: Լամբրոն: Իսկ մերթ վարի ընդ բայի այսպէս. ցիրք ընդ ցիրս լինիլ. և նշանակէ՝ ցան և ցիր պնդիլ զհետ միմեանց. կամ այսր անդր ցրուիլ և սփռիլ: ռամկ. փարփըռեըլ մէկ մէկու ետևէ ընկնիլ. կմ փարփըռ... Խորէն. գ. պր. 37: Դրձլ վարի երբեմն ընդ բառս ցան, այսպէս, ցիր և ցան, և նշանակէ՝ այսր և անդր ցրուեալ. կմ ցնդեալ. և այլն. ըստ այսմ ՚ի հին պարագիրս. Կամեցաւ բնակիլ անդր ցիր և ցան միայն: տես և զբառն՝ Ցան և ցիր՝ որ ցան մնալ: է ըստ ոմն նոյն ընդ սմա:

Ցիրդ. ցրդոյ. ով. ոց. ովք: || է տունկ ինչ Թաւ և անտարդ, որ բարձրանայ յերկիրէ տարամի, կմ կէս գիրկ, թ կէս ղուլաճ. և տարամի ծռեալ ճապաղի յոյժ. ունի զփայտ կարծր հանգոյն գինւոյ. զոր հատեալ այրեն ՚ի վառարանի. Տերևս ունի իբրև զնոճի. թ ունէ: բայց են փշածայրք և խոցոտիչք: Բերէ զպտուղ մանր և կարմիր իբրև զլոռի. կմ ուռ զլուած, թ ղըղըմըճըխ. զոր ՚ի նոյն. ուտեն ՚ի գեղջուրայս: ռամկօր. ... Եսայ. 55. 13: և Խորէն. գ. պր. 45:

Ցից. ցցոյ. ով. ոց. ովք: || փայտ սրածայր ձևացեալ իբրև զբևեռ. զոր հարկանեն յերկիր ՚ի հաստատութի հիման. կմ առ ՚ի կապել ինա զգրաւանս. և այլն. ռամկ. եա՛ ցից. և տաճկե. ղազըխ: Ելից. 27. 19: Դատ. 5. 26: Եսայ. 33. 20: Եւ յայսմանէ առեալ ցից կոչի նաև մալուխն. կմ սեւլն, զոր հարկանեն յորմս, առ ՚ի կախել զնա ինչ զնմանէ: ռամկ. մալըխ: և տաճկ. չիւի: Եզեկ. 15. 3:

Ցիւրանամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդմիջ.) || տես զԾիւրել:

ՑԼ

Ցլագլուխ. գլխոյ. ով. ոց. ովք: || ունող զգլուխ ցլու՝ որպիսի էր երիվար ինչ Աղեքսանդրի կայսեր:

Ցլամոյն. ի. իւ. ից. իւք: || մոզեալ ՚ի խառնակիլ ը ցլու՝ որպիսի են ոմանք յերինջոց:

Ցլավար. ի. աւ. աց. աք: || տես ՚ի բառն Ձիացուլ:

Ցխ

Ցխոտեսակ. ի. աւ. աց. օք։ || Ծագի 'ի բառէս ցխի. և նշանակէ տղմատեսակ. կմ տղմակերպ. որպիսի է ապտեղութիւն՝ որ իջանէ 'ի յատակս տակառաց գինւոյ։ ք մուրփն։ 'Ի Գիրս Գրիգորի տծաբանին։

Ցխոտ. ի. աւ. աց. օք։ || Լի ցխով. կմ տղմոտ։ ռամկ. չամուռլու։

Ցմ

Ցմախ. ի. ին. ից. իւք։ || Է դեղ ինչ դառն, զոր արկանեն կանայք 'ի վերայ ստեանց. զի իբրև եկեսցէ մանուկն 'ի դիել զնա, ընդ հարկանելն դառնութեան զերանն նր խորշեսցի. և այնպէս առ սակաւ սակաւ թողցէ զկաթնկերութիւն։ 'Ի վարս հարց. իզ։

Ցմախտակ. ի. աւ. աց. օք։ || տե՛ս զՔոր-դոս։

Ցն

Ցնդելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || ցրուելի. կմ հոսելի. կմ ծախելի. կմ սպառելի. և կմ կորստական. և ըստ այսմ սաստ, ցնդելի ծուխ՝ կմ արծաթ. և այլն։ 'Ի վարս հարց. ի̃։

Ցնդեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործական.) || ցրուելով լուծանել. և ըստ այսմ սաստ ցնդել յօդս զծուխ, զհոտ, զհողմ. և այլն։ Իսկ մերթ ընդհանրապէս առեալ նշանակէ ցան և ցիր արկանել. կմ հոսել. կմ ցրուել. և կմ սփռել։ ռամկօր. փարփըննել. կմ ջըջինել. ըստ այնմ Աւգոս. Ցնոս անդյժս 'ի վերուստ 'ի խոնարհ ըզ մարդկան (ք 'ի վր մարդկանց) ցնդեսին։ Ըստ այսմ և սաստ ցնդել զդրամս, զզօրս, զհեղուկ նիւթս. և այլն։ Դրծ՝ նշանակէ լուծանել յեռ. կմ ցոփացուցանել. և կմ մեղկել, և ըստ այսմ սաստ՝ ցնդել զոք յարտօսր. կմ ցնդել հեշտութե զմարդն՝ կմ զմիտս ուրուք. և այլն։ 'Ի Գիրս Գրիգորի տծաբանին։

Ցնդիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Ձայնակր.) || ցրուելով լուծանիլ. որպ հանդիսալի ծխոյ, կմ հոտոյ, հողմոյ, զօրութե մարմնոյ. և այլն։ ռամկ. եւ ջնջիլ. Իսկ ընդհանրապէս առեալ նշանակէ ցան և ցիր լինել. կմ հոսիլ. կմ ցրուիլ. կմ այսր անդր սփռիլ. և կմ Ճապաղիլ։ ռամկ. փարփըննիլ. կմ ջըջինիլ։ և ըստ այսմ սաստ ցնդիլ հաւատից ընդդոց. հօտից գառանց. կմ հոսանուտ հեւթոց. և այլն։ 'Ի Գիրս Գրիգորի տծաբանին։ Ըստ յմյսմանէ առեալ մասնաւորապէս ցնդիլ սաստ՝ ցրուիլն մտօք. կմ ցնորիլն. և կմ խելագարիլն։ ռամկ. խէլաքսը. կմ խէլէքը ջըռճիլ. և ըստ այսմ սաստ՝ յերկբայութես անկեալ ցնդել. կմ ցնդիլ մտօք յաղօթս։ 'Ի Գիրս դատին անյաղթին։ 'Ի վարս հարց. իէ։ Դարձեալ նշանակէ սոսկ լուծանիլ. կմ կորնչիլ. կմ ջնջիլ. և կմ 'ի բաց բառնիլ։ ըստ այնմ 'Ի հին պատմուգ. Իսկ եւ կշտամբել ցնդիմ յարտասուս, ք յարտօսր լուծանիմ։ Ըստ այսմ եւ սաստ ցնդիլ իմացուածոց բանին, կամ գրուածոց, կամ կարգաց, պարծանաց. և այլն. 'Ի Գիրս Գրիգ. տծաբանին։

Ցնդումն. ցնդման. մամբ. մանց. մամբք։ || ցրուելով լուծումն. որպս ծխոյ, հոտոյ կմ հողմոց. և այլն։ Իսկ մերթ սոսկ՝ ցրումն. կմ սփռումն. և կմ Ճապաղումն. ռամկ. փարփըննիլը։ և Ըստ այսմ սաստ՝ ցնդումն մարդկան, հօտից, դրամոց, և այլն. Նարեկ. ղէ։ և 'ի Շարակնոցն։

Ցնծալից։ (Նախդրիւ հոլովի.) || լցեալ ցնծութեա. կմ խնդալից. կմ բերկրալից. և կմ զուարճալի։ Աւգոս.

Ցնծամ. ացայ. ծա՛. ալ։ (չէզոք.) || խայտալ, ք կայտառալով բերկրիլ. կմ խնդալից շարժմամբ զուարճանալ. որով գրեթէ ոք յաղագս ղեղման բերկրանացն ոստոստէ։ ռամկ. ձիւալ. կմ վէր վէր ընինելով խնպալ. և այս սաստ զմարդոյ, կմ զանբան կենդանեաց։ Սաղմ. 9. 3։ Երգ. 1. 3։ Ղուկ. 1. 44։ Իսկ մերթ փոխաբերութբ զանզգայ իրաց, ո՛ր զերկրէ, զծառոց, զսակերաց, կմ զլեզուէ. և այլն։ Սաղմ. 50. 10։ և 95. 11։ Գործ. 2. 26։

Ցնծութիւն. թեան։ || կայտառական բերկրութիւն, կմ զուարճութիւն. և կմ խնդութիւն. որով գրեթէ ոք ոստոստէ։ Տօբ. 13. 1։ Սաղմ. 46. 2։ Ղուկ. 1. 14։

ἀγαλλίασις

Ցնկնիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Հասարակ բայ.) || ծնանիլ շանց, կմ գազանաց, և այլոց անարգ, կմ պիղծ կենդանեաց, յորմէ առեալ սաստ երբեմն զմարդոյ անարգելով զնա։ ռամկ. ջընիլ.

Ցնորական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ, որ վերաբերի առ ցնորս, ք առ զարհուրելի երեւոյթս, կմ առ սուտ տեսիլս. կմ երեւակայական. և կմ պատկերակերպական։ Իսկ մերթ՝ խելառական. կմ խելագարական. և կմ յիմարական։ Երբեմն եւ այն՝ որ վերաբերի առ ցնդմունս մտաց, կմ զբաղական. կմ տագնապողական. և կմ ամբոխական։ ռամկ. փաղփաղըլը։

Ցնորիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Ձայնակր.) || Տեսանել 'ի ցնորս. կմ տեսանել զսուտ աչօք երեւոյթս. և կմ երազել։ Իսկ մերթ՝ երևակայել. կմ 'ի սուտ վարկումն ինչ անկանիլ. կմ զսուտ ինչ կարծել. կմ թիւրութբ համարիլ, և կամ ենթադրել։ Յոբէ. 1. հատ. ը։ Կիւրղի Եղէճ. զ։ Դարձեալ, նշանակէ թափիլ 'ի յուշոյ. կմ խելառիլ. որպ հանդիսալի արբեցելոց, և թալկացելոց. և կամ նց, որք սաէպ ջիջանական պատուտին՝ մինչև երեւի նց պտոյտս առնել տեղւոյն, ուր կան։ ռամկ. սէրսէմ ըլլալ. կմ խէլլօրիլ։ Յոբէ. 1. հատ. ը։ 'Ի վարս հարց. ժդ։ Իսկ մերթ՝ խելագարիլ. կամ անմտանալ. կմ յիմարիլ. և կմ անզգայիլ։ ռամկ. խէնթէնալ. կմ ապուշ քալնել. կմ

խուժէ բռնչնէ։ Խորէն. ա. պր. 14։ 'Ի ձոր հարցուժէ. և Աճգամբ։ Երբեմն և ս մոլիլ. կմ ախտանալ. ըստ այնմ Սոկր. 1. հապ. ժէ. Մոքա՝ որք քան զնա լաւագոյնք էին՝ յայսպիսի իրս ինչ ոչ ցնորեցան, և ոչ ախտացան։ Դիպել ցնդիլ մտօք. կմ զբաղել ամբոխմամբ, կմ տագնապիլ. կմ աղմկիլ. կմ տառապիլ. և կմ նեղիլ։ Սոկր. 1. հապ. իդ. և լգ. և 'ի Գիրս Գրիգ. Ածաբանին։ Երբեմն և ս զարհուրիլ, կմ ափշիլ, և կմ հիանալ։ ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]։ Սոկր. 1. հապ. լե։

Ցնորումն. րման. մամբ. մանց. մամբք։ || տե՛ս 'ի ներքոյ զՑնորք։

Ցնորք. րից. իւք։ (անեզական.) || զարհուրելի երևոյթք. կամ սուտ կերպարանք, կմ առաջօք տեսիլք. որպիսիք են այնոքիկ՝ զորս տեսանեն մարդիկ 'ի քուն գիշերոյ. կմ յարմնութեան՝ արտաքսապէս կախարդաց, կմ ներգործութեամբ դիւաց. և կմ յազդեցութենէ ժանտ սևամաղձեցն. ք [illegible], զորս ոմանք 'ի նորոց կոչեն երևակայմունս։ Իմաստ. 17. 4. և 14. և 18. 17։ Նարեկ. ձգ։ Սոկր. 1. հապ. ա։ Իսկ մերթ սուտ կարծիք. կմ ունայն վարկումն. և կմ մոլար ենթադրութիւն. ըստ այնմ Սոկր. 1. հապ. թ. ոչ թողու զնա նոցա մեծամեծ ինչ ցնորս ցնորել. ք զմեծամեծ կարծիս ինչ անմտութեամբ զնոցանէ կարծել։ Դարձեալ, զարհուրանք, կմ սարսափումն, կմ ափշութիւն. կմ հիացումն. և կմ թմրութիւն։ Եզեկ. 7. 18։ Երբեմն և ս թափումն ուշոյ. կմ խելառութիւն. կամ մտաթափութիւն. կմ անմտութիւն, և կմ յիմարութիւն. ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]. և կմ [illegible]։ Խորէն. բ. պր. 58։ Սոկր. 1 հապ. է։ Իսկ երբեմն մոլութիւն. կամ ախտ. ըստ այնմ Նարեկ. 'ի Մեկն. Երգոց. Մխանան 'ի պէսպէս ցանկասիրութեան ցնորս. ք յարեն 'ի մոլութիւնս ցանկասիրութեան։ Դարձեալ ցնորմունք մտաց, կմ աղձաւանք զբաղմանց, կմ ամբոխալից պատաղումն. կմ աղմուկ, կմ տագնապ. և խռովութիւն։ ռամկ. [illegible]։ ըստ այնմ Լամբրոն. Ցած ցնորից՝ և զբաղմանց աշխարհիս հրաժարեսցեն. կմ յաշխարհական ցնորս ամբոխել։

Ցնցեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || թափ տալ. կմ շարժել. կմ ուժգին թօթափել, որով իրն 'ի հիմանց երերի. և ըստ այսմ ասի. ցնցել զծառս. զշինուածս. կմ զնիզակս. և այլն. ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]։

Ցնցղկամ. ացայ. ա. ալ։ (ընդմիջ.) || տե՛ս 'ի ներքոյ զՑնցղկանալ։

Ցնցղկանամ. ացայ. ցեր. անալ։ (ընդմիջ.) || ծագի 'ի բառէս՝ ցնցղուկ. որ տաղտկանալն 'ի բառէս տաղտուկ. և նշանակէ՝ ցնցղկել. ք ցայտել. կմ սրսկել. և կմ ցօղել։ ռամկօր. [illegible]. ըստ այնմ 'ի հին պարմագիրս. 'ի վերէ կողից արեան ցնցղ կացեալ հոսէր։

Ցնցղկեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || ցընցղուկս արձակել. որ է ցայտել. կմ սրսկել. և կմ ցօղել։ ռամկ. [illegible]։

Ցնցղուկ. ցնցղկի. աւ. աց. գք։ || տե՛ս ըզՑնցուղ ըստ ամ նշանակութեացն։

Ցնցոտի. տւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || թամբատ, կմ թմբատ, ք հորձ աղտեղի, անարգ և պատառատուն. և կմ կապերտ այսպիսի հորձոց. ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]։ Բայց երբեմն վարի ածականաբար. և նշանակէ սոսկ զպատառատունն. և զանարգն, և զկեղտոտն։ ռամկ. [illegible]։ ըստ այնմ Սոկր. 2. հապ. ժգ. Յորժամ տեսանիցես զոմանս կապեալս և զայլս մերկս, և միայն ցնցոտի կապերտիւք զգեցեալ։

Ցնցոտիկ. տկի. աւ. աց. գք։ || նոյն է ընդ վերինոյն ըստ ամի. ըստ այնմ 'ի ձոր հարցուածոց. մինչև 'ի տասն ամն պահէր զցնցոտիկն հանդերձիցն. ք [illegible]։

Ցնցուղ. ցնցղոյ. ով. ոց. ովք։ || ցայտ. ք սրսկումն, կմ սրսկեալ շիթք ջրոյ, կամ լուսոյ, հրոյ. և նմանեաց. որք բազմութեամբ 'ի բաց արձակեալք թօթափին 'ի վայր։ ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]։ Նարեկ. ղ։ Եւ Կիւր. ասի, եթէ յանհնար ուրեք նստեցիմ, մեղուինք անարգագոյնք իբր ցնցուղս հրոյ եռացման զինև մաղեսցեն։ Եւ յայսմանէ առեալ ցնցուղ կոչի ջրկիր անօթն, զոր ձեռամբ կալեալ՝ [illegible] զարծուս՝ ք զ[illegible] կամ զ[illegible] բուսոց և սերմանեաց ցօղաւէտ [illegible] կելով զջուրն ընդ ծակոտկէն [illegible]։ Դարձեալ, ցնցուղ կոչի և երկայնաձիգ կիսաբոլոր խողովակն, ընդ որ ջուրքն [illegible] և այլոց նմանեաց անցեալք ցայտելով հոսին 'ի խոնարհ. որպիսիք են այնք որք հաստատեալ կան առ ատորատով թևոց տամալեաց. ք [illegible], յորս 'ի կղմնաց բաց քամի անձրևաջուրն։ ռամկօր. [illegible]։ Դարձեալ՝ ցնցուղ կոչին փողքն պարկից, և նմանեաց. ընդ որս իմն արտաքս, կամ 'ի ներքս վարի. զորպիսի ունի քաղիրթն. ք [illegible]. կմ խախացոցն. կամ [illegible] և կմ նուագածու [illegible] հաւուց։

Ցնցումն. ցման. մամբ. մանց. մամբք։ || թափ տալն, կմ շարժելումն, կմ ուժգին թօթափումն։ ռամկ. [illegible]։

ՑՈ

Ցողանամ. ացայ. ցեր. անալ։ (ընդմիջ.) || բորբոքմամբ արձակիլ բոցոյ, կմ ճառագայթից, կմ ճաճանչել լուսաւորաց, և այլոց նմանեաց։ Նարեկ. [illegible]. և 'ի Գիրս Գրիգ. Ածաբանին։

Ցոլացութիւն. թեան։ || ցոլացումն. ք բորբոքմամբ 'ի բաց արձակումն բոցոյ, կամ ճառագայթից. և այլն։ ըստ այնմ 'ի հին պարմագիրս. Հրացայտ ցոլացմանց ծծմբոյ զձեզ պատուեալ։

Ցոլացումն. ցման. մամբ. մանց. մամբք։ || նոյն է ընդ վերինոյն։

Ցոլացուցանեմ. ացուցի. ացո. անել։ (անցողակ.)

Digitized by Google

ցողակ.) || տալ ցօղանալ. կմ բորբոքամամբ 'ի բոց արձակել զբոց. կմ զճառագայթս. և այլն:

Ցօղմունք. մանց. մամբք: (Եզականն ոչ 'ի գործ ածի.) || ցօղայմունք, կմ արձակմունք բոցոյ, և կմ հրացանութիւնք: Նարեկ. ղե. և 'ի գով. առաքելոց: և 'ի շարակնոցն:

Ցօղումն: || տե՛ս զՑօղումն: 'Ի Գիրս Գրիգորի ծծաբանին:

Ցոյց. կմ ցոյցք. ցուցից. իւք: (Երբեմն անեզական.) || ցուցումն. կմ յայտնութիւն. կմ նշան, կմ հաստատութիւն. և կմ յայտ յանդիմանութիւն: ռամկ. գէօստէրմէ. կմ Նիշան: Մատթ. 6. 1: Ոսկեբ. 1. հատ. ժա: և 2. հատ. Ե: Իսկ մերթ՝ երևոյթ. կմ տեսիլ. կմ Նշանակ. և կմ Նշաւակ: ռամկ. փէօտը. կմ Նիշան: 2. Օրին. 28. 37: Նարեկ. Ը: Երբեմն և ընդ բայի շարակցի այսպէս, ցոյց առնել. և նշանակէ՝ ցուցանել. կմ մեծափառութիւն յայտնել, և կմ հրապարակել զգովելի ինչ: 'Ի Գիրս Գրիգ. ծծաբանին:

Ցոպացուցիչ: || տե՛ս զՑոփացուցիչ: Աշգոբ:

Ցորեան. ցորենոյ. ով. ոց. ովք: || տեսակ ինչ արմտեաց՝ հասկաւոր, և փնջացեալ, ազնիւ քան զամ արդիւնս երկրի, յորմէ գործեն զալիւր 'ի Նիւթ զանգուածոյ հացի: ռամկ. պուղտայ: Ծննդ. 41. 35. և 49:

Ցորենաբաշխ. ի. իւ. ից. իւք: || բաշխող ցորենոյ, կմ որ մատակարարէ զցորեան: ռամկ. պուղտայ բաժնող:

Ցորենագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || ունող զգոյն ցորենոյ, որպիսի են դէմք ոմանց մարդկանց:

Ցորժամ: || վարի իբրև զմակբայ ժամանակական, և ունի զզօրութիւն ասելոյ. մինչև ցայն ժամանակն՝ յորում. զոր օրինակ. անդ լինիջիր, ցորժամ ասացից քեզ, այսինքն մինչև ցայն ժամանակն, յորում ասացից քեզ: Մատթ. 2. 13:

Ցորչափ. կմ ցորչափ ժամանակս: || տե՛ս 'ի Ներքոյ զՑորքան: Աշտ. 1. 22:

Ցորքան: (մակբայ ժամանակական.) || ցորչափ ժամանակ. կմ մինչև ցերբ. կմ մինչև ցոր վայր: ռամկ. ուրեան ապէն. կմ ինչվան ուր: Խորէն. Ա. գլ. 4: և 'ի Գիրս Գրիգորի ծծաբանին: Իսկ մերթ ներգործութ՛ դնի բառս՝ ժամանակ. ըստ այսմ, ցորքան ժամանակ, և զնոյն նշանակէ: 1. Կորն. 7. 39: Գաղ. 4. 1:

Ցու. ցուոյ. ով. ոց. ովք: || ձեղուն, կմ առաստաղ: ռամկօր. թաւան. կամ տամ: Ղուկ. 5. 19:

Ցուլ. ցլոյ. կմ ցլու. ու. ուց. ուք: || արու պաճար՝ ոչ կտրեցեալ, որ ելանէ ցանկութ՛ 'ի վր կովուց. այլ խոյն 'ի վր մաքեաց. և Նոխազն 'ի վր այծեաց: Արդ՝ տարբերի սա յեզանէ. կմ յարջառոյ. զի սոքա նշանակեն զկտրեցեալն 'ի պաճարս. այսինքն 'ի պախրէս. բայց ոչ ցուլն: ռամկ. պուղայ: Ծննդ. 32. 15: Ելից. 21. 28: Եսայ. 5. 17: Փոխաբերաբ՝ Նշանակէ սա զմին յերկոտասան կենդանակերպից՝ բաղկացեալ 'ի յի-

սուն և երից աստեղաց. յոր մտանէ արեգակն 'ի յատուկ ընթացիցն յաւուր քսան և երկուերորդի ամսեանն ապրիլի. և տևէ անդ մինչև 'ի քսան և երկուերորդ օրն մայիսի:

Ցուպ. ցպոյ. ով. ոց. ովք: || մական, այսինքն գաւազան, զոր կրեն 'ի ձեռս ճանապարհորդք, կմ ծերք. և մուրացիկք. և հովիւք. և այլն: ռամկ. փէյնէկ: Ելից. 12. 11: 4. Թագ. 4. 29: Զաք. 8. 4: Եւ մինչ ասի, ցուպ 'ի ձեռին անցանել. կմ գործել զինչ, իմանի, ունելով զգաւազան 'ի ձեռին: Ծննդ. 32. 10: Իսկ մինչ ասի՝ հզօր 'ի ցպոյ, իմանի՝ քայլել ցպով: ռամկ. փէյնէկով թուլել: Ելից. 21. 19: 2. Թագ. 3. 30:

Ցուրդ. ցրդոյ. ով. ոց. ովք: || Նոյն է ընդ բառիս՝ ցիրդ. այլ զուրկն ընդ բառին՝ զիրկ:

Ցուրտ. ցրտոյ. ով. ոց. ովք: || ցրտութիւն, որ է որակութիւն ցրտացուցիչ ներհակ ջերմութեան, որ յաւուրս ձմերայնոյ զօրացեալ տիրէ օդոյ, յորմէ առեալ մասնաւորապէս ցուրտ կոչի ցրտացուցիչ եղանակն. այլ ջերմացուցիչն՝ կոչի ջեր. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի. ցուրտ և տօթ, կմ յաւուրս ցրտոյ, կամ վն ցրտոյն. և այլն: Ծննդ. 8. 22: Յոբ. 18. 18: Գործ. 28. 2: Դարձեալ՝ երբեմն վարի ածականապէս. և յայնժամ Նշանակէ՝ ունող ցրտութիւն, կմ ցրտացեալ, կմ ցրտային. և ըստ այսմ ասի, ջուր ցուրտ. կմ ցուրտ գոլ, և ոչ ջերմ. և այլն: ռամկ. սօղ: Առակ. 25. 25: Մատթ. 10. 42: Յայտ. 3. 15: Իսկ երբեմն փոխաբերութ՛ առեալ, ցուրտ կոչի անշնորհն. կմ անյարմար. կմ անտեղի, կմ անտի, և կմ պախարակելի. և ըստ այսմ ասի՝ բան, կմ պատասխանի ցուրտ, և կմ ցուրտ պատճառս յօդել: ռամկ. սօղ. և այլն: Շնորհալին:

Ցուց. ցցոյ. ով. ոց. ովք. (մանաւանդ վարի յոգնականապէս.) || Նուագ աշխարհական. կմ երգ աշխարհականաց, զոր եղանակեն 'ի պարս, և 'ի խնճոյս. ծափելով. կմ հարկանելով զնուագարանս. և այլն: ռամկ. խաղ. և տաճկ. թիւրքիւ: ըստ այսմ Խորէն. Ա. գլ. 5. Հինքն պատմագրեալ 'ի Նուագս բամբռան, և յերգս ցցոց՝ և պարուց զայսոսիկ ասեն: Իսկ մերթ Ը բայի շարակցի այսպէս. ցուց բառնալ, և նշանակէ՝ ձայն արձակելով երգել, կմ Նուագել զաշխարհական երգս: ռամկ. խաղ կանչել: Ը այսմ Աշգոբ. Կայթիւք վազելով ցուց բարձեալ մարդկան՝ զքաղաքամէջս լցին խնճոյիւք: 'Ի սմանէ ծագի բառս՝ ցցասաց, որ է խաղ կանչող:

Ցուցակ. ի. աւ. աց. օք: || ցուցանօղ, կմ ցուցումն, կմ ցոյց. և կմ նշան. և ըստ այսմ ասի, ցուցակ սիրոյ, կմ միաբանութեան, և այլն: Նարեկ. խը. և Լամբրոն: Ը այսմ է և 'ի պատարագամատոյցն, ուր ասի, ապաւորեալ յօգնող սոցա զձև մարմնոյ ցուցակի, այսինքն զձև ցուցման մարմնոյ, որ է արտաքին

Digitized by Google

երեւոյթն ժողովրդեան, որ 'ի ժամ այսր աղօթից խոնարհեալ կայ յերկիր 'ի ձեւ երկրպագութեան ։ Գործեալ՝ նշանակէ՝ յարացոյց, կամ օրինակ, կամ տեսիլ, եւ կամ նըշաւակ, եւ ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ՝ առակ օրինակի, ասի առակք ցուցակի ։ Նարեկ. 'ի Մեկն. Երգոց ։ Գործել՝ ցուցակ կոչին ցանկք գրոց, կամ աղիւսակ տեղեաց, եւ կամ գիրք տոմարացուցից ։ Երբեմն եւս՝ մասնաւորապէս ցուցակ անուանի մաշտոցն. ըստ որում ցուցանին 'ի նմա կարգք աղօթից, եւ պէսպէս պաշտամանց եկեղեցական խորհրդոց ։ 'Ի Գիրս շնորհալւոյն ։

Ցուցական. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ ծանուցական. կամ յայտնողական, եւ կամ այն՝ որով ցուցանի ինչ ։

Ցուցակութիւն. թեան ։ ‖ ցուցումն, կամ յայտնութիւն. կամ երեւոյթ. կամ տեսութիւն, եւ կամ գոյութիւն, որով ինչ երեւելի լինի. եւ ըստ այսմ ասի՝ ցուցակութիւն սիրոյ, կամ բարեվայելչութեան, եւ կամ յանդուգն 'ի ցուցակութիւն ածել զէակս, եւ այլն ։ Լամբրոն ։ եւ 'ի հին պարագիրս ։

Ցուցամոլութիւն. թեան ։ ‖ մոլութիւն սնափառութեան, որով ոք զգովելի իւրս իւր ցուցանէ առ 'ի որսալ զփառս, կամ զպատիւ 'ի մարդկանէ ։

Ցուցանելի. ելւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ ‖ այն՝ որ պարտի ցուցանիլ, կամ յայտնելի, եւ կամ երեւեցուցանելի ։ Իսկ մերթ՝ ծանուցանելի, կամ զեկուցանելի ։ Գործեալ՝ նըշանակէ՝ ցուցանող, ով կրելին, կրող. հանելին՝ հանող. եւ այլն. ռամկօր. ցուցնող ։ Ոսկէ. 1. հատ. Է ։

Ցուցանեմ. ցուցի. ցոյց. անել ։ (Ներգործ.) ‖ 'ի ցոյց ածել. կամ յայտնել, կամ երեւեցուցանել, եւ կամ նշանակել ։ ռամկօր. ցուցնել ։ Ծննդ. 41. 25 ։ եւ 48. 11 ։ Ելից. 9. 16 ։ եւ 13. 21 ։ Իսկ մերթ՝ ծանուցանել, կամ զեկուցանել, եւ կամ 'ի վեր հանել ումեք զինչ ։ ռամկ. իմացնել ։ եւ ըստ այսմ ասի, ցուցանել ումեք զբանս ինչ. եւ այլն ։ Մատթ. 18. 31 ։

Ցուցանք. անաց. օք ։ (աներզակին.) ‖ ցուցումն, կամ ցոյցք. ով եւ հօանքն նշանակէ հոտումն ։ Գործեալ՝ ցուցանք կոչին վերնակք բնութեան, յ գործք վերնեալք 'ի սովորական կարգէ բնութեան, զոր բռուն բառիւ կոչեմք՝ հրէշ ։

Ցուցանքաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ ունող ըզ ցուցանս, զորմէ լինին տեսիլք 'ի բառն հրէշ ։

Ցուփ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ այն իմն, որ արձակ է, եւ ոչ զուսպ. եւ ըստ այսմ ցուփ ասի՝ մատաղնին, յորժամ ընդարձակ է մատին ող նորա. եւ երկաթ կացնոյն՝ յորժամ լայն է ծակ նորա քան զմեղեխն. ըստ այսմ եւս ասի զիփոց, եւ զայլոց բաղմից ։ ռամկօր. եւ ցոփ. կամ թող ։ Երբ յայտնանէ ասեալ նշանակէ յաճախակի թոյլ. կամ մեղկ. կամ անհաստատ. կամ դիւրասահ, կամ խենէշ. եւ կամ զեղխ, այն՝ որ անսանձ մատնէ զանձն 'ի մոլութիւնս ։ ռամկ. տէնէզ չէնէզ. եւ ըստ այսմ ասի, ցոփ շրթամբք, կամ լեզուաւ. կամ այր ցոփ. եւ կամ ցոփ կենցաղավարութիւն. եւ այլն ։ Առակ. 10. 8 ։ եւ 27. 20 ։ Իսկ մերթ առասպելաբան, կամ շաղփաղփաբան. եւ ըստ այսմ ասի՝ ցոփ բանաստեղծ. կամ պատմաբան. եւ այլն ։ Երբեմն եւս առասպելական. կամ շաղփաղփական, եւ կամ աղճատական. ըստ այնմ Խորէն. Ա. գլ. 7. Եւ եթէ առ ցոփս ինչ ոչ ունիցիս, թ եթէ իբրեւ զառասպելականս ինչ ոչ համարիցիս ։

Ցոփաբան. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ նա՝ որ ցոփ է բանիւք. կամ դիւրասահ լեզուաւ. կամ վայրաբան. կամ առասպելաբան. եւ կամ շաղփաղփաբան ։ ռամկ. տէնէզ չէնէզ խօսող ։

Ցոփաբանեմ. եցի. եա. ել ։ (չէզոք.) ‖ ցոփաբան լինել. կամ խօսել զորինչ եւ յօժարիցի սիրտն. կամ առասպելաբանել. կամ շաղփաղփել ։ ռամկ. տէնէզ չէնէզ խօսիլ ։

Ցոփաբանութիւն. թեան ‖ ցոփաբան լինելն. կամ յիմարաբանութիւն. կամ առասպելաբանութիւն. եւ կամ շաղփաղփութիւն ։ ռամկ. տէնէզ չէնէզ խօսք ։

Ցոփախօս ։ ‖ տես զՑոփաբան ։

Ցոփակեաց. կեցի. իւ. աց. օք ։ ‖ ցոփութ կեցող. կամ սանձարձակ վարող. կամ անառակ. եւ կամ խենէշ ։ ռամկ. տէնէզ չէնէզ կեցող ։ 'Ի Գիրս Ժողովոց ։

Ցոփահայեաց. եցի. իւ. աց. օք ։ ‖ ցոփ 'ի հայեցուածս. կամ անառակ եւ անպարկեշտ աչօք. եւ կամ այն, որ լինի խենէշ հայեցմամբ. եւ ըստ այսմ ասի՝ այր. կամ աչն ցոփահայեաց. եւ կամ զսպել զաչս 'ի ցոփահայեաց հեշտութենէ ։ 'Ի Գիրս Ժողովոց ։

Ցոփանամ. ացայ. ցիր. անալ ։ (ընդմիջ.) ‖ ցոփ լինել, կամ ընդարձակիլ. որոյ ներհակն է զուսպ լինիլ ։ ռամկ. ցոփնալ. կամ պօշնալ. որ է պօշ ըլլալ ։ Իսկ մերթ թուլանալ. կամ մեղկանալ. կամ լուծանիլ. կամ անառակիլ. կամ խենեշանալ. եւ կամ թուլամորթ լինիլ ։ ռամկ. բօշնալ. կամ տէնէզ չէնէզ լինալ ։ 'Ի Գիրս առաքինութեանց ։

Ցոփասիրտ. սրտի. իւ. ից. իւք ։ կամ աց. օք ։ ‖ թուլասիրտ. կամ թուլամորթ. եւ կամ ունող զկանացի բարս, եւ կամ ցոփակեաց ։

Ցոփացուցանեմ. ացուցի. ացո. անել ։ (անցող.) ‖ արձակ առնել. ռամկ. ցոփցնել. կամ պօշցնել ։ Իսկ մերթ թուլացուցանել. կամ մեղկացուցանել. եւ կամ անհաստատ առնել ։ Երբեմն եւս սանձարձակ առնել. կամ խենեշացուցանել. եւ կամ անառակեցուցանել ։

Ցոփացուցիչ. կամ ցոփացուցիչ. ցուցչի. աւ. աց. օք ։ ‖ ցոփացուցանող. կամ թուլացուցանող. կամ մեղկացուցանող. կամ անհաստատ առնող. կամ սանձարձակիչ. եւ կամ խենեշացուցանող. ըստ այնմ Ագաթ. Հրապոյրք ցոփացուցիչք մտին յաշխարհ ։

Ցոփութիւն. թեան ։ ‖ ցոփ գոլն. կամ ընդարձակութիւն, որ է ներհակ զուսպ գոլոյ ։ ռամկ. պօշութիւն ։ Իսկ մերթ թուլութիւն. կամ մեղկութիւն. կամ դիւրասահութիւն.

Digitized by Google

և ըստ այսմ ասի՝ ցոփութիւն լեզուի. կմ̃ ցոփութիւն 'ի յաղօթս. և կամ զհաստատեալ միտս ուրուք 'ի հրապոյրս ցոփութե̃ դարձուցանել. և այլն: 2. Մակ. 6. 21: Իսկ մերթ՝ սանձարձակութիւն. կմ̃ թուլամորթութիւն. կմ̃ խենեշութիւն. և կմ̃ անառակութիւն: ռամկ. ափէղ օֆէղ ըւըշլըը: Եբէն. 3. 7: Նարէկ. հը: և Աղգաթ.

ՑՌ

Ցռկաձև: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զձև ցռկի. կամ զնմանութիւն կնճթի. ռամկ. տնչի ջիւ ունօղ:

Ցռկաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զցռուկ. կմ̃ զկնճիթ. որ է երկայն դունչ: Իսկ մերթ նշանակի ունօղն զերկայն առաջս իբրև զկնճիթս. և ըստ այսմ ըէյտըըն, և ֆօխաբան, կոչին՝ ցռկաւոր նաւ, ըստ որում ունին զցռկաձև քիթս:

Ցռկիմ. եցայ. եաց. իլ: (Հայնակր.) || յառ կարծ յարձակիլ. կմ̃ հասիլ յառաջ. կմ̃ ցայտիլ յառաջոյ կողմն. և կմ̃ ցոլանալ յառաջ կոյս. և ըստ այսմ ասի՝ ցռկիլ բազմութե̃ 'ի տեղւոջէ իմեքէ. և կմ̃ յառաջ ցռկիլ լուսոյ. կմ̃ ճառագայթից. և այլն: ռամկ. պօռթքլաւ. կմ̃ առաջ ճղքէլ. կմ̃ առաջ չըքըլըլ: Աղգաթ:

Ցռուկ. ցռկի. աւ. աց. օք: || կնճիթ. ըմբերան գազանաց՝ և առհասարակ նմ̃ անասնոց՝ հանդերձ ունգամբք և կիսով մասամբ դիմաց. յորում պարունակին երկոքին ծըլ նօտք: ռամկ. տունչ: 2. Օրին. 25. 4: Յոբ. 40. 20: Եսայ. 37. 29: Դարձեալ՝ ցռուկ կոչին երկայն քիթք նաւուց, և այլոց նմանեաց. ըստ որում են նդ̃ իբրև զկնճիթս. և ըստ այսմ ծագի 'ի սմանէ նաւացռուկն:

ՑՏ

Ցտեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || հերձոտել, կմ̃ պատառոտել, և կմ̃ հատանել զմորթ մարմնոյ երկաթեղէն գործեօք. կմ̃ եղնգամբք, և կամ ընդհարմամբ 'ի կարծր նիւթ ինչ, որպ̃ առնէին հեթանոսք 'ի պատիւ մեռելոց, և դիւց, և սիրելեաց՝ որով խոցոտելով զբազուկս, կմ̃ զարունս, և զկուրծս. և կմ̃ մազլցելով. ք̃ ճանկռթելով զդէմս, որպ̃ առնեն և դահիճք սպառնապարութեց՝ ձգձգելով զմարմինս այսր և անդր. և կմ̃ պրկելով զնմ̃ ուժգին կապանօք, որով խզրատին մորթք նոցա: ռամկ. ճէղուրմէլ. կմ̃ ճէղրէլ: 2. Օրին. 14. 1: 3. Թագ. 18. 28: 3. Մակ. 4. 6: Ովս. 7. 14: Իսկ մերթ փետել. և ըստ այսմ ասի՝ ցտել զհերս:

Ցտումն. ցտման. մամբ. մանց. ամբք: || հերձումն, կմ̃ պատառոտումն մորթոյ մարմնոյ. զորմէ 'ի վերոյ լիադոյն ասացաւ: Իսկ մերթ փետումն. ըստ այնմ Լամբրոն. Զինչ է գործ մանկանն, եթէ ոչ ցտումն հերաց:

ՑՐ

Ցրդի. ցրդւոյ. եաւ. եաց. եօք: || տես զՑիրդ:

Ցրեմ. եցի. եա. ել. (Ներգործ.) || ծագի 'ի բառէս ցիր, որ է ցրիւ. ուստի նշանակի սովաւ, ցրուել. կմ̃ սփռել. կամ ճապաղել: ռամկ. փաբփըղնըլ. և ըստ այսմ ասի՝ ցրել զմարդիկ, և զզաւակս, կամ զխոյս, զուղեղս, զհօտս. և այլն: Եզեկ. 3. 8: Նարէկ. զթ: Խորէն. բ̃. գլ. 43: Ոսկէ. 1. հաւ. ժը̃: Եւ յայսմանէ առեալ յաճախակի նշանակէ՝ 'ի բաց փարատել. կմ̃ ջրել. կմ̃ ունայնացուցանել. կմ̃ ապախտ առնել. կմ̃ եղծանել. և կմ̃ քակել: ռամկ. ֆաշնէլ. կմ̃ աւրէլ. կմ̃ պօզ հանէլ. և ըստ այսմ ասի՝ ցրել զհրամանս, կմ̃ զուխտս, կմ̃ զդաշինս. և այլն: Ծննդ. 17. 14: Թուոց. 15. 31: 1. Մակ. 2. 31: Եւ կմ̃ ցրել զխորհուրդս. զկախարդութիւնս. կմ̃ զցնորս. և այլն. 2. Թագ. 15. 31: Եսայ. 19. 3: և 44. 25:

Ցրիչ. ցրչի. աւ. աց. օք: || ցրօղ, ք̃ ցրուօղ. կմ̃ սփռօղ. և այլն: Իսկ մերթ ջրօղ. կմ̃ ունայնացուցանօղ. կմ̃ եղծանօղ. և կմ̃ քակօղ: Նարէկ. ձդ:

Ցրիւ: (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ ցրուել բային, որպ̃ կռիւն կռուիլ բային. և նշանակէ ցրուեալ. և կմ̃ ցիր: ռամկօր. փաբփըղան. կմ̃ փարմափաղըն:

Ցրուեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ցրիւ արկանել. կմ̃ ցան և ցիր առնել. կմ̃ այսր և անդր սփռել. կմ̃ ճապաղել: ռամկօր. փաբփըղնէլ. կմ̃ փարմափաղըն ընէլ: Ծննդ. 11. 9: Թուոց. 10. 35: Սաղմ. 67. 31: Իսկ մերթ 'ի բաց փարատել. կմ̃ 'ի բաց ընջել. կմ̃ ջրել. կմ̃ ունայնացուցանել. և կմ̃ ցքել. և ըստ այսմ ասի՝ ցրուել 'ի բաց զհուր. կմ̃ զչար համբաւս. կմ̃ զուխտս, զխորհուրդս. և այլն: Թուոց. 16. 37: Սաղ. 32. 10:

Ցրումն. ցրման. մամբ. մանց. մամբք: || ցրուումն, կմ̃ հոսումն. կմ̃ փարատումն: Աղաւ. 20. 26: Դան. 12. 7: Իսկ մերթ՝ ջրումն. կմ̃ ունայնացուցումն. կամ եղծումն. և կմ̃ քակումն:

Ցրտաբեր. ի. իւ. ից. իւք: կամ աց. օք: || բերօղ, կմ̃ պատճառօղ ցրտոյ. և կմ̃ ցրտացուցիչ: ռամկ. պաղեցնօղ. կամ մսեցնօղ: Շնորհալին:

Ցրտագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || առաւել ցուրտ. կմ̃ սաստիկ ցրտային: Իսկ մերթ նշանակէ յոյժ անշնորհ. կմ̃ անյարմարագոյն. կմ̃ անկարագոյն. և կմ̃ յոյժ խոտան և ծիծաղելի: ռամկ. խուփ պէն. և ըստ այսմ ասի՝ ցրտագոյն բան. կմ̃ պատճառ: Ոսկէ. 2. հաւ. ժբ̃:

Ցրտահար. ի. աւ. աց. օք: || հարեալ 'ի ցրտոյ. կմ̃ ապականեալ ցրտութե̃բ:

Ցրտահարիմ. եցայ. եաց. իլ: (Հայնակր.) || ցրտահար լինել. կմ̃ ապականիլ 'ի ցրտոյ:

Ցրտանամ. ացայ. ացիր. անալ: (Ընդ. միջ.) || ցուրտ լինել. կմ̃ ցրտու թ̃ զգածիլ: ռամկ.

Digitized by Google

պաղիւ։ Եւ մերթ՝ 'ի ցրտոյ վշտանալ․ կմ մրսիլ․ որ է մսիլ։

Ցրտաշունչ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || շնչօղ ցրտոյ․ կմ փչօղ ցուրտօդոյ․ և կմ ցրտաբեր․ և ըստ այսմ առի՝ ցրտաշունչ հողմ, կմ սառնամանիք․ և այլն ։ Աճգաբ։

Ցրտասառոյց։ (Նախդրիւ հոլովի․) || սառուցեալ 'ի ցրտոյ․ կմ պաղեալ ցրտութ։ Իսկ մերթ՝-ցրտով սառեցուցիչ․ կմ սաստիկ ցրտացուցիչ։

Ցրտացուցանեմ․ ացուցի․ ացո․ անել։(անցող․) || ցուրտ առնել․ կամ ցրտութե զգածել։ ռամկօրէն պաղեցնել․ կմ մռեցնել։ Երեմ․ 6․ 7։

Ցրտացուցիչ․ ցուցչի․ աւ․ աց․ զք։ || ցրտացուցանօղ․ կմ ցուրտ առնօղ։ ռամկ․ պաղեցնօղ․ կմ մռեցնօղ ։

Ցրտութիւ․ թեան։ || տես զՑուրտն ըստ առաջնոյ նշանակութե ։ 2․ Եզր․ 10․ 9։

Ցրօն․ կմ ցրօնք․ ից․ իւք։ (իբրև անեզական․) || ցրումն․ որ և բառիւս լաւօնք նշանակի լալումն։ Խորէն․ Ա․ գր․ 5։ և 'ի հին ժերաժանութե։

ՅՅ

Ցցաասաց․ ի․ իւ․ից․ իւք։ || տրտասանօղ զցուցս, որ նա՝ որ ձայն բարձեալ երգէ զաշխարհական երգս։ ռամկօր․ խաղկանչօղ։

Ցցեմ․ եցի․ եա․ել։ (Ներգործ․) || վարսել․ կմ սևեռել յերկիր զցցելի ինչ․ որպ զցեղարդն, զձող, զգաւազան․ և այլն․ ռամկ․ ևս ցցել․ կմ սոխլամիշ ընել։ 1․ Թագ․ 26․ 7։ Եսայ․ 30․ 17։

Ցցուիմ․ եցայ․ եայ․ իլ։ (ձայնակր․) || 'ի դուրս ելանելով յիմեքէ կանգուն կալ․ կմ 'ի դուրս արձակիլ․ կմ պտկիլ․ կմ բողբոջիլ․ և կմ բուսանիլ․ և ըստ այսմ առի՝ ցցուիլ տերևոց՝ կմ բողբոջից․ և այլն։ ռամկ․ դուրս փըշխըտիլ։ Մատ․ 24․ 32։

Ցցումն․ ցցման․ մամբ․ մանց․ մամբք։ || յերկիր սևեռումն ձողոց, կմ գաւազանաց․ և այլն։

Ցցունք․ ցցունից․ իւք։ (անեզակ․) || ծագի 'ի բայէս ցցեմ, կմ ցցուիմ․ որպ կոչունքն՝ 'ի բայէն կոչեմ․ և նշնկէ՝ ցցումն, կմ ցցուումն։ Դարձեալ՝ նշանակէ զյօրինուածս ցցեալս յիմիք․ և ըստ այսմ ցցունք կոչի զարդ ինչ յօրինեալ ականակուռ՝ բոլանդակ յոսկւոյ, կամ յարծաթոյ, և կմ խառն 'ի միետղոյ՝ 'ի ձև տասնաքաղաղի, որ խորօղի, զոր 'ի կողմանս արևելից ցցեն ոմանք 'ի գլուխ իւրեանց՝ առ 'ի փառս ։ ռամկ․ սօրղուճ․ կմ ճէլէնկ։ Եւ յայսմանէ առեալ մատենագրաց ցցունս անուանեն զփուշս հերաց գանգրացելս, որ արուեստիւ իբրև զօղ գալարեալս, որպ առնէին 'ի հնումն կանայք 'ի ծամս գլխոյ իւրեանց, անոյշ իւղով օծանելով ըզնա ։ ըստ այնմ 3․ Մակ․ 4․ 6․ Քօղաձիգ հարսունքն մերկացուցեալ զիւղաթորմ ցըցունսն ։ Զայսպիսի մանուածոյ փուշս հերաց առնէին 'ի հնումն և մանկունք, և այր խենէշք՝ շուրջ զձակատուք, և զծամս մեղեզք իւրեանց՝ սափրելով զբոլոր սկաւառակ գլխոյն 'ի վարսից։ ռամկ․ ձէձիւլ․ ըստ այնմ 'ի հին պատմագրի․ Գերծեալ էր զգլուխ մանկանն արտաճագոյ, և ցըցունս էր թողեալ, և գէս արձակեալ ։ Զայնպիսի ցցունս յաճախ առնէին պաշտօնքն 'ի հեթանոսաց՝ առ 'ի պատիւ չաստուծոց, և 'ի նշան սերտ պաշտօնատարութե նց․ և յայս միտս արգել մովսէս ըզհրէայս առնել զայսպիսի փուշս, սահ․ լով․ Ղևտ․ 19․ 27․ Ցցունս 'ի վարսից գըլխոց ձերոց մի՛ առնիցէք։

Ցցութիւ․ թեան։ || ցցուումն, որ բողբոջումն, կմ 'ի վեր աճումն, և կմ բուսանիլն։ ըստ այնմ 'ի Գիրս դատաւորին․ Հեռացեալ լինին սոցունց՝ ծառոց ցցութիւք․ պտղոց ժամանմունք, որ հասունութիւք։

Ցցուումն․ ցցուման․ մամբ․ մանց․ մամբք։ || արտաքս ելումն, կմ պտկումն, և կմ բողբոջումն։

ՅՓ

Ցփսի․ սւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք։ || մազեղէն, որ ձորձ գործեցեալ 'ի մազից այծեաց՝ և նմանեաց, որպիսի է այն, զոր զգենուն կրօնաւորք ։ ռամկ․ շալ։ 'ի հին պատմագիրս․ և Յայսմաւուրն ։ Եւ այս մինչ նորոգ, և ազնիւ անկոտաւոր գործել լինի, կոչեմք կերպաս յայծեաց ։ռամկ․ շօֆ ։ Իսկ մինչ խոշոր, և բիրտ, և սառաձարամանն, անուանեմք՝ քուրձ, կմ խորգ, և կմ խարազն ։ ռամկ․ խարար։

ՅՔ

Ցքաւէտ․ ետի․ իւ․ից․ իւք։ || առատացեալ ցքւով, կմ լի օղւով․ որ արբեցուցիչ ըմպելեաւ։

Ցքի․ ցքւոյ․ ւով․ եաց․ ւովք․ կամ եաւ․ եօք։ || օղի, որ է անուն ընդհանրական, որով նշանակին ամ ըմպելիք արբեցուցիչք՝ բաց 'ի գինւոյ․ որպիսիք են այսոցիկ՝ քիկ, զորս կազմեն 'ի յօշարակէ պտղոց, որպ՝ չամչոյ․ թզոյ․ արմաւոյ․ և այլն․ Եւ կմ 'ի հիւթոյ արմտեաց․ որպ՝ ցորենոյ, գարւոյ, կորեկի, և նմանեաց ։ Եւ թէ պի տոյ լիցի յայտնել զտեսակս սոցա՝ որոց ըմպելեաց յատկացուցչաւ․ զոր օրինակ շէրտէն կոչեմք՝ ցքի չամչոյ, կմ թզոյ, և այլն ։ պօզա յն ցքի գարւոյ ։ գրգօղայն՝ ցքի կորեկի, կմ ցքի 'ի կորեկէ ․ և այլն։ Ըստ այսմ որոշի և օղին ։ Ղևտ․ 10․ 9։ Թուոց․ 6․ 3։ Եսայ․ 5․ 11։ և 24․ 9։ և 28․ 7։

Ցքիագործ․ ի․ իւ․ աց․ զք։ || գործօղ ցքի նոյ, կմ կազմօղ օղեաց։ ռամկ․ ըրախի կանօղ․ կմ օղարար։

ՅՕ

Յօղ. ցօղոյ. ով. ոց. ովք։ ‖ Խոնաւութիւն օդոյ չիթ առ չիթ տեղացեալ յերկիր ՚ի պարզ. և ՚ի խաղաղ գիշերի, յանսառոյց և յանտապ եղանակի. վ՟ որոյ արխառտել սաճմանէ. Ցօղն է գիջութիւն ՚ի պարզն բերեալ, ըստ անօսր թաղկացուէ, ք՟ խոնաւութիւն իջեալ յերկիր ՚ի պարզութե գիշերոյ՝ անօսր, կ՟ մանրիկ թաղկացմամբ, այս է՝ գնտացմամբ, որ է սեպհական ցօղոյ։ Ելից. 16. 14։ Յոբ. 38. 28։ Երգ. 5. 2։ Եւ յայսմանէ առեալ ցօղ կոչի ամ շաղ. կ՟ չիթ, և կ՟ հիւթ իբրև զցօղ մեղմագին ցօղեալ, կ՟ սրսկեալ. ըստ այնմ ՚ի շարականս. Ցօղեսցին մեր արտասուք՝ ընդ ցօղ արեան նահատակաց։

Ցօղաբեր. ի. իւ. իւց. կ՟ աց. օք։ ‖ Բերող կ՟ պատճառող ցօղոյ, և կ՟ ցօղածին։

Ցօղագին։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ցօղով լցեալ, կ՟ ցօղալիր խոնաւութեամբ պատատեալ, և կ՟ ցօղաբեր։ և ըստ այսմ ասի, ցօղագին ամպ, կ՟ օդ, հողմ, և այլն։ Եսայ. 18. 4։ Աճգ. Իսկ մերթ վարի մակբայօրէն, և նշանակէ՝ լրմամբ, կ՟ առատութ՟ ցօղոյ, կ՟ ցօղաբեր լինելով, և կ՟ ցօղելով. և ըստ այսմ ասի, ցօղագին չնչել հողմոց. և նմանեաց։ Դան. 3. 50։

Ցօղագնեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ ցօղագին հիւթով խոնաւացուցանել. կ՟ ցօղելով լուծանել զպապն, և կ՟ ցօղով զովացուցանել։ ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]. և ըստ այսմ ասի՝ ցօղագնել զկայծակունս հրոյ, կ՟ զանձն ուրուք. և այլն։ ՚Ի ճառս հայր. ՟Ե։

Ցօղագնութիւն. թեան։ ‖ ցօղագին գոլն, կ՟ ցօղով առատացումն։ Իսկ մերթ՝ ցօղով խոնաւացուցումն, կ՟ զովացումն։

Ցօղալիր։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ տե՛ս ՚ի ներքոյ զՑօղալից։

Ցօղալից։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ լցեալ ցօղով, կ՟ առատացեալ ցօղաբեր խոնաւութ՟։ Աճգ.

Ցօղածին. ծնի. իւ. աց. օք։ ‖ ծնանող. կ՟ արտադրիչ ցօղոյ, և կ՟ ցօղաբեր։ Իսկ մերթ՝ ծնեալ, կ՟ գոյացեալ ՚ի ցօղոյ. որպիսի է ՟Ը պղինձոսի՝ մարգարիտն. և յայսմիտս ասի ՚ի Յն ոսկերի. Ա՛ռ ՚ի ստացումն մեծագնին, և ցօղածին լուսաբերին, ք՟ մեծագին և լուսատու մարգարտին։

Ցօղահար. ի. աւ. աց. օք։ ‖ հարեալ, կ՟ թացեալ ՚ի ցօղոյ, կ՟ ցօղով հարկանող, կ՟ խոնաւացուցանող։ Աճգ.

Ցօղամատոյց։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ մատուցանող, կ՟ տուող ցօղոյ, կ՟ ցօղածին, և կ՟ ցօղաբեր։ Նարեկ. ՟ԿԲ։

Ցօղանամ. ացայ. ացիր. ալ։ (Ընդմիջ.) ‖ ՚ի ցօղ լուծանիլ, կ՟ ցօղագին լինիլ. և կ՟ ցօղագնիլ, որ է [illegible]. ըստ այնմ ՚ի շարականս. Իջմամբ որդւոյն Այ հնոցին ցօղանայր։

Ցօղատարած։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ տարած ցօղոյ, որ է շաղ, կ՟ չիթ ցօղոյ։ Իսկ մերթ վարի մակբայօրէն. և նշանակէ՝ իբրև զտարած ցօղոյ, կ՟ նման կայլակաց ցօղոյ, և կ՟ ցօղատեսակ. ըստ այնմ Յն ոսկերի. փեսայն իջմամբ ցօղատարած, համբուրէ զախոյն լուսոյարփ։

Ցօղատեսակ. ի. աւ. աց. օք։ (և մերթ վարի իբրև զմակբայ.) ‖ ունող զտեսակ ցօղոյ. կ՟ ցօղանման. և կ՟ ցօղակերպ։

Ցօղեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) ‖ տեղալ զցօղս. կ՟ անձրևել ՚ի վերուստ զշաղս, և զայլ ինչ նման. և ըստ այսմ ասի՝ ցօղել օդոց զցօղս. ամպոց զջուրս. երկնից զանձրևս. և այլն։ Դատ. 5. 4։ Սաղմ. 64. 11։ և 67. 9։ և 71. 6։ Եւ յայսմանէ առեալ ցօղել ասի՝ չիթ առ չիթ հոսելն զինչ. որպէս՝ հեղուլ զարտօսր. որ է արտասուել։ ՚Ի շարականս։ և ՚ի Յն ոսկերի։ Իսկ մերթ սրսկել, կ՟ ցանել զհեղուկ ինչ. որպէս՝ մշտակաւ ըզջուր։ ռամկ. [illegible]։ Սաղմ. 50. 9։ Ըստ այսմ և փչելով ցնդելն զջուր՝ ցօղել ասի. որպէս առնեն ՚ի մէջ հանդերձից պատմուճանակք, ք՟ գերձակք։ ռամկօր. [illegible]։ Դարձեալ նշանակէ սրսկմամբ ջրոյ թանալն զինչ։ ռամկօրէն. [illegible]։ ըստ այնմ ՚ի ճառս հայր. ՟Գ. Յարեաւ և ցօղեաց զարմաւն, ք՟ զծիւզս արմաւենւոյ։

Ցօղուն. կ՟ ցողուն. ցօղոճան. ամբ. անց. ամբք։ (որպէս և ձեղուննն հոլովի ձեղոճան. ամբ։) ‖ եղէգն արմտեաց, ք՟ ցորենոյ, գարւոյ, հաճարի, և կ՟ սիզոյ, և նմանեաց, զոր և կոչեմք ծղօտ. կ՟ ծիղ. և այսորիկ թէ դալար իցէն, և թէ չոր. յորմէ առեալ ցողուն կոչին և խուրձք շիւղոց բորբոքիչք հրոյ, որք են՝ լուց։ ըստ այնմ Աճգ. Մի հատ յերկիր անկեալ՝ բուսեալ՝ բերեալ ցողուն՝ արձակեալ ստեղն։ Եւ ՚ի ճառս հայր. ՟Զ. ասի՝ Զհրոյ գնացս ՚ի ցօղոճան՝ դժուար է արգելուլ. կ՟ ոչ է հնար զհուր վառեալ ցողոճամբ սանձել։ ըստ այսմ է և ՚ի Գիրս Գրիգ. Աստուածաբանին. ուր ասի՝ իբրև բոց ինչ ընդ ցողուն անցանելով շուրջ ըմբռնի։ Դարձեալ ցողուն կոչին և բոյսք կտաւոյ. կ՟ թելք վշոյ՝ նորոգ անջատեալք ՚ի բուսոյն, որք են խուշորք և շիւղակերք. ըստ այնմ ՚ի ճառս հայր. ՟ԺԶ. բարուք լուծ զցօղունդ, զի վուշ է։

Ն

Ն . է մին 'ի բաղաձայն տառից արտաբերեալ հեգիւ, նու : Արդ՝ ունի սա ըղ հնչումն կրկնատեսակ . զի երբեմն ելուզանէ զձայն իբրեւ զլեհի, որգոն . հաճառ , սեհաթոյր , հիճան գաղէն : Իսկ երբեմն յարեալ 'ի տառս՝ ի, և ս, հնչէ ընդ նոսին իբրեւ՝ նու, կմ ու, զոր օրինակ, իւրաքանչիւր, Թիւրաթեկ, կմ ուխտադրուժ . ուղղորդագնաց . և ըստ այսմ յորջորջեալ լինի սա ձայնաւոր . ըստ որում հնչումն նո հանգոյն ձայնաւորի կերպանայ :

Դարձեալ՝ յառոգանական արուեստի Ը ամանակին կոչի սուղ, զի ելուզանէ ըղ հնչումն կարճ ; ըստ օրինակի տառիցս է . ո : Եւ նա ունի զծորդութիւն Է տառից , Հ . ըստ որում մերձաւոր է նմա հնչմամբ՝ յորժամ վարի իբրեւ զբաղաձայն . և վն այնորիկ ուրեք ուրեք փոխադրի ընդ նըմա . զոր օրինակ . վավաշ, և վաւաշ . վավաշել, և վաւաշել . օթեվան , և օթեւան . և այլն :

Դարձեալ , բազում անգամ փոխադրի և ընդ տառս՝ հ , զի ասեմք հիւթ և նիւթ . հիւսեակ, և նիւսեակ . հիւսել , և նիւսել . հիւծիլ, և նիւծիլ . և այլք որք են ընդ սոյն տառիւ :

Եւ նա՝ վարի սա երբեմն պատուճով . այսպէս, Ն . և յայնժամ է նշան համառօտական, և ցուցանէ զԹիւս, եօթն հազար :

Դարձեալ, ուրեք ուրեք 'ի գործածի 'ի բանաստեղծից փոխանակ շաղկապիս՝ և . ըստ այնմ . Շնորհալին յողբսն Եդեսիոյ . Շուիքն զինև պատեալ կային . անել Ճանապարհ զիս առնէին . այսինքն անել և անճանապարհ առնէին : Եւ զկնի ասի . Արդ՝ զի դու յիս ոչ խնայեցեր , Ճշմարտութիւն ոչ ներեցեր . այսինքն և ողորմութիւն : Ը այսմ վարի յաճախակի և 'ի Յն ոտոն :

Դարձեալ բազում անգամ գնի և բառնի սա յամենից սովորական բառից . ըստ այսմ օրինակի . գոհար, և գունհար . լըզակ, և լունզակ . կցորդ , և կցուրդ . հոն , և հուն . մողէս , և մուղէս . ունիլ , և ունիլ . պողել , և պունղել . և այլն :

Եւ նա՝ յօդի ուրեք ուրեք 'ի տառս՝ ո , և վարի նովաւ հանդերձ իբրեւ զմի տառ, զորմէ լինով ասասցաւ 'ի մեկնութեան վան կիս ու :

Դարձեալ , վարի ուրեք ուրեք իբրեւ ըղ նախդիր հոլովակերտ . որպէս և այլք ոմանք 'ի հայկական տառից . որպիսիք են սոքա . զ . 'ի . յ . ն . և յարի յայնս բառս , որք սկզբնաւորին 'ի ձայնաւորէ . ըստ այնմ 'ի Գիրս Գործոց Առաքելոց . Զքրիստոնէանսն ուրանեաս , և ոչ ասյդմանէ պատկառէս . այսինքն և ոչ յայդմանէ . ըստ այսմ և 'ի Յն ոտին ասի . փափագեցի որ տառոփ , նիւրաքանչիւր բան կենդատու . այսինքն փափագեցայ 'ի իւրաքանչիւր կենդանատու բանս : Սոյնպէս է և 'ի ծանօթիւթս , ուր ասի . Իւրաքանչիւրոց՝ նիւսմամբ խուռն սիտից՝ նիւծեալ է հոգիս . այսինքն 'ի իւրաքանչիւրոց խուռն սիտից հիւծեալ է հոգիս , հիւսմամբ , այս է՝ բովանդակապէս :

ՆԻ

Նիւանդ . ի . իւ . աց . գք : || հիւանդ . կմ խօթ . կմ տկար :

Նիւթ : || տե՛ս զՀիւթ : Նոննոս . ւլ :

Նիւթական . ի . աւ . աց . գք : || հիւթական , կամ մարմնական . և կամ նիւթեղէն . և ըստ այսմ ասի . նիւթական մարմին . և կամ նիւթական բնութիւն : 'ի Շարականս :

Նիւծ : || տե՛ս զՀիւծ :

Նիւծագոյն : || տե՛ս զՀիւծագոյն :

Նիւծաղէմ . գիմի . աւ . աց . գք : || ունօղ զդէմս հիւծեալս, կամ որոյ երեսքն են նիհարք . և կամ որ գծուծ է տեսլեամբ : ռամկօրէն խոսոյ եէէն ունօղ . կամ փուշած եէէն :

Նիւծատիպ : (Նախդրիւ հոլովի .) || ունօղ զտիպ , կամ զտեսիլ հիւծեալ . կամ որոյ դէմքն են մաշեալ և նիհարացեալ :

Նիւծեմ . եցի . եաւ . ել : (Ներգործակ .) || հիւծել . այսինքն մաշել . կամ ծիւրել . կամ վատել . կամ նիհարացուցանել : ռամկ . խոսացնել . կմ պարտընցնել . 'ի Շարականս : Ը այսմ է և 'ի ծանօթիւթս , ուր ասի , նիւծեալս մեղօք՝ նիւծեալ աղաչեմ , 'ի վշտեալս մեղօք՝ հաշելով և մաշելով աղաչեմ : Իսկ մերթ տկարացուցանել . կամ նուաստացուցանել . կամ թշուառացուցանել . և կամ ապականել : և ըստ այսմ ասի , 'ի Շարակնոց , նիւծեալ գիրքն զմահս եճայի . կամ մեղաց զգնութիւս մեր :

Նիւծիմ . եցայ . եաց . իլ : (ձայնակրական .) || հաշիլ , կամ մաշիլ . կամ ծիւրիլ . կամ վատիլ . և կամ նիհարանալ : ռամկ . խոսանալ . կամ պարտընալ . և կմ փոշմանալ : Իսկ մերթ՝ տկարանալ . կմ նուաստանալ . կամ թշուառանալ . և կմ ապականիլ : Յն ոտի :

Նիւծումն . ծման . մամբ . մանց . մամբք : || հիւծումն . այսինքն հաշումն . կամ մաշումն . կամ վատումն . և կամ նիհարութիւն : ռամկօրէն խոսանալը . կամ պարտըն նալը : Իսկ մերթ՝ տկարութիւն . կամ նուաստացումն . կամ թշուառացումն .

և կամ ապականութիւն.
Խիւս : || տե՛ս զՀիւս :
Խիւսակ : || տե՛ս զՀիւսակ :
Խիւսեակ : || Նշանակէ զնոյն՝ զոր ինչ բառս հիւսեակ . ըստ այնմ Յճ ոգբի . Խիւսեակ հարսին սիրով հիւսու . ՚ի զՀիւսս հերաց հարսին սիրով հիւսէ :
Խիւսեմ . եցի . եա . եալ : (Ներգործական .) || հիւսել . այսինքն զթելս ընդ միմեանս շարամանել . որով գրեթէ բազմութիւնքն խառնեալ ընդ միմեանս մի լինին . ըստ այնմ ՚ի շարականս . Խիւսեսցին թելք հոգւոց ընդ հիւսից պաշելոց : Եւ յայսմանէ առեալ բազում անգամ նշանակէ միաւորել . կամ յօդել . կամ կցել . և կմ շաղկապել . ըստ այնմ ՚ի շարականս . Խիւսեսցուք յարմարութբ ՚ի միութիւն մարմնոյ փրկչին . այսինքն յօդեցուք : Եւ ՚ի Յճ ոգբին . սա . Խիւսէ զմեզ ընդ նոյն սիրով . այսինքն կցէ . կամ շաղկապէ : Իսկ մերթ բովանդակել . կամ բոլորել . և կամ գումարել . ըստ այնմ ՚ի Շարականս . Խիւսեալ բանից դասուց սրբոց . զուլձումն եղբօրն վճարեալ . այսինքն գումարեալ բանից սուրբ առաքելոցն՝ կատարեցին զփափագ աշակերտակցին իւրեանց :
Խիւսումն . սման . ման . մանց . մամբք : || հիւսումն . կամ շարամանութիւն . կամ յօդակցութիւն . և կմ բովանդակութիւն , որով բազմութիւն ինչ ՚ի մի եկեալ գրեթէ ընդ միմեանս հիւսին : Յճ ոգբի : և ՚ի ճաշոցին : Իսկ մերթ՝ նիւթումն . կմ յօրինումն . կմ կազմումն . ըստ այնմ ՚ի ճաշոցին . Խիւսմամբ թագ ՚ի գլուխ պատեսցես զՔեզ , և զզգայարանս :
Խիւրաքանչիւր : || տե՛ս ՚ի մեկնութեն տառիս , ւ :
Խիւք . ի . իւ .ից . օք : || մախանք . կմ նախանձ . և կմ հեռ :

Փ

. է տառ բաղաձայն կոչեցեալ և անձայն . քանզի ի միայնակ արտաբերելն ամենևին ոչ կարէ սկզբնաւորել զձայն ինչ . որ և ոտ քա . բ . գ . թ . կ . և այլն :
Արդ՝ յորջորջեմք զսա հեգիւ , փիւր . որ հնչէ ՚ի մէջ շրթանց , և ելուզանէ զբարբառ սուճար . վասն որոյ և յարուճեալ առողանութեն ըստ հագագին կոչիւ խած . ըստ թաւ , որ է հաստ , որպէս և ոտքս . խ . ք . թ . չ . և այլն :
Գործոյ է սա մին ՚ի չորից տառից . քանզի ունի զձայնակցութիւն ընդ տառիցս այսոցիկ . բ . պ . ուստի և ուրեք ուրեք փոխագրի ընդ նոսա , որպէս . ջաղբ , և ջաղփ . խարխաբել , և խարխափել . փաղխար , և բախտար . փաղակցել , և բաղակցել . գերփել , և գերբել . և այլն : Սոյնպէս և ընդ պ գծին , զոր օրինակ . կարապ , և կարափ . պոր , և փոր . պայքար , և փայքար . ռուպ , և ռուփ . սեպհական , և սեփհական և այլն :
Գործոյ՝ փոխագրի ընդ տառիս Ֆ , ՚ի բառս այլազգականս . զի փոխանակ ասելոյ . Ֆանուէլ . Ֆարէս . Ֆառաւոն . Ֆիլիսոփայ . Ֆիլիպպոս . և այլն . ասեմք . փանուէլ . փարէս . փարաւոն . փիլիսոփայ . փիլիպպոս : Գործոյ է սա և թուականշան . վասնզի մինչ վարեմք զնա պատուով այսպէս . փ : նշանակէ զինն հազար :

Փ Ա

Փագամ : || տե՛ս զՓանգամ :
Փաթաթ . ի . աւ .ից . օք : || փաթաթանք . զոր առեցես ՚ի ներքոյ : Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակէ զգործի ինչ բոլորակ և տափարակ իբրև զփոքր բարձիկ . յորոյ վր արկեալ զլոշս՝ հարկանեն զներքսին կողիւք թոնրին , առ ՚ի մածանիլ և եփիլ : ռամկ . ևս քոլոբ :
Փաթաթանք . անաց . օք (անեզ .) || փաթոյթ . ՚ի փաթութումն . կամ պատումն . և կամ պարուրումն : Իսկ մերթ պատառոց . կմ պատան . և կամ ծրար : ռամկ . քոլոց :
Փաթաթեմ . կմ փագագեմ . եցի . եա . ել : (Ներգործ .) || պատատել . կմ պարուրել . կմ փաթութել . ռամկ . քոլոլել . կմ դըլըլել . ըստ այնմ ՚ի վարս հարց . Ե . ընդ էր փաթաթեցեր զձեան քո : Եւ Ոսկէ . 2 . հար . ժդ . սա : Եւ ոչ փաթաթի յուսականս

տեւոյ պտղնկին ։

Փաթեթ. կմ փաթեթա. ի. ին. ից. իւք։ || յուռութ, ըթ փաթոյթ դիւթական, զոր կախարդք, և մնոտեանք անզգամ պառաւ ճոճնք արկանեն 'ի տուն ուրուք, կմ թաղեն առ ակղեաւ իէլք, յաղագս կախարդելոյ զայս անուն, կմ զայն անուն մարդ. և կմ զինչս նր. և ըստ այսմ ասի 'ի ճառ_ ջոյն. Արբեցէ՛ք 'ի ձէնջ զագահութիւն, և զկ կանացի փաթեթոն, և զկախարդասար դեղատուութիւն։

Փաթոյթ. ութի. ին. ից. իւք։ || է արմատ փաթութել բային, և նշանակէ զփա_ թաթանքն։

Փաթութանք։ || տե՛ս զՓաթաթանք։

Փաթութ. ութի. ին. ից. իւք։ || է խաղ ինչ երաժշտական, որ ունի զայս ձև. Ծ։

Փաթութեմ։ || տե՛ս զՓաթաթել։

Փաթութումն. թման. ամբ. անց. ամբք։ || տե՛ս զՓաթաթանք։

Փալաքուշտ. բշտի. ին. ից. ըք։ || միջարան կենդանւոյ։ ռամկ. խուլաֆուշտ։ Եւ սա մանաւանդ յաշխարհական ըեպուճով 'ի գործ ածի. զի 'ի բարբառս գրոյ կոչի՝ փամ_ փուշտ։

Փաղանգ ։ || տե՛ս զՓաղանգ։ Լամբրօն։

Փախնում. փախեայ. խիր. ուլ։ (ընդ.միջ.) || նոյն է ընդ բայիս փախչիլ, որպ թագ_ նուլն ընդ բային թագչել։ Նարեկ. խառ։

Փախուստ. խստեան. եամբ. եանց. եամբք. կմ խստի. իւ։ || փախչելն, որ է արշա_ ւանօք 'ի բաց գնալն յերեսաց ուրուք։ Յես. 8. 20։ 1. Մակ. 9. 45։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարանկցի այսպ, 'ի փախուստ դառնալ. կմ 'ի փախուստ մտանել, և նշանակէ, փախչել. կամ հալածական գնալ։ Թուոց. 21. 29։ Երէմ. 49. 24։ Եւ կմ այսպ, 'ի փախուստ դարձուցանել, և նշանակէ՝ փախուցանել. կմ հալածել։ ռամկ. ֆախցնէլ։ 2. Մակ. 4. 42։ և 11. 12։ և 12. 22։

Փախուցանեմ. ուցի. փախո՛. անել։ (անցողակ.) || 'ի փախուստ դարձուցանել. կմ հալածել. և կմ վանել։ ռամկ. ֆախըցընէլ։ 2. Մակ. 10. 15։

Փախչիմ. փախեայ. փախիր. փախուցեալ. չել։ (ձայնակր.) || 'ի փախուստ դառնալ. կմ խոյս տալ. և կմ տեղի տալ։ ռամկօր. եւս ֆախչէլ։ Եսայ. 2. 15։ և 14. 25։

Փախստական. ի. աՃ. աց. օք։ || տե՛ս զՓախստեայ։ Իմաստ. 17. 2։ Յոբ. 4. 7։

Փախստեայ. ստէի. ին. էից. իւք։ || 'ի փա_ խուստ դարձող. ըթ փախչող. կամ փա_ խուցեալ. և կամ հալածական։ Իմաստ. 19. 3։ Իսկ մերթ Է բայի շարանկցի այս_ պէս, փախստեայ լինել. կմ փախստեայ գնալ. և նշանակէ 'ի փախուստ դառ_ նալ. կմ փախչել։ Ղեւտ. 26. 17։ Յուդիթ. 15. 4։ 1. Մակ. 1. 40։ և 5. 5։

Փակ. ի. ին. ից. իւք. կմ ոք։ || այն ձոյլ, ո_ րով փակի ինչ. և ըստ այսմ փակ կոչեն փա կանք դրանց, զոր տեսցես զկնի. 3. Եզր. 3. 14։ ըստ այսմ փակ ասեն խեցք ծա_ կուց, կմ արգելք բերանոյ, և նմանեաց. ուստի և տառքն, որք 'ի յետուստ փա_ կեն դրով, և ոչ են բացարձակ իբրև ըղ տառն՝ է. ո. և օ. ասին փակ ունել. որ_ պիսիք են ասքա, այբ. բեն. ինի. և այլն։ 'Ի հին քերակին։ Դարձեալ՝ նշանակէ՝ փա կեալ. և ըստ այսմ իմանի մինչ ասի՝ պա տուհան փակ։ Իսկ մերթ ընդ բայի շա րանկցի այսպէս, փակ արկանել, և նշանէ պնդել փականաւ. և կմ փակել։ ռամկօր. գոցէլ։ 3. Եզր. 7. 3։

Փակագիր. գրի. ին. աց. օք։ || գիծ ինչ նշա նակեալ բաղկացեալ 'ի բազում տառից կցե լոց ընդ միմեանս, որպիսի է այս՝ Նն որ է Ներսէս։

Փակակալ. ի. աՃ. աց. օք։ || ունօղ զփա_ կանս իրիք. կմ վերակացու փականաց. և ըստ այսմ փակակալ կոչի՝ դռնապանն եկեղեցւոյ. կմ եկեղեցպանն. ըստ որում կրէ զբանալիս տաճարին։ Մծբն. ժթ. և 'ի Հոռոմոց. ժդ։ Սոյնպէս և Ն. պետրոս առաքեալն ըստ որում ունէր զփականս արքայութեան՝ կոչի՝ փակակալ երկնից. ըստ այնմ Կիւրղի Եգիպ. ժն. Զառաջակացն ա_ ռաքելոց՝ փակակալն երկնից պետրոս զան դամալոյծն բժշկեալ յարուցանէր։

Փակաղակ. ի. աւ. աց. օք։ || փականք, ըթ սողնակ, կմ նիգ, կմ աղխ. և այլ ինչ նը մանն, որով փակեմք զդրունս. ռամկօրէն [illegible], կմ [illegible], և կմ [illegible]. Երգ. 5. 6։ և 'Ի հին քերակ՝։ Իսկ մանաւանդ փակաղակ կոչի փոքրիկ կազմածն առեալ փակաղակ կոչի փոքրիկ կազմած ինչ փայտեղէն, զոր հաստատեն առ է_ զերբք փեղկից դրանց կմ պատուհանից, և այլոց նմանեաց՝ հեղուսելով զնա ընդ մէջ անհաստատ քակոււ. զոր 'ի բանալ և 'ի փակել փեղկիցն՝ մատամբ դարձու_ ցանեն։ ռամկ. մանդալ։

Փականք. անաց. օք։ (անեզական.) || փա կարան. ըթ գործի. փակելոյ. և ըստ այսմ փականք կոչի սողնակն, կմ նիգն, աղխն, կղպեղն. և այլք նմանք, որովք փակեն կուղպն. և այլք նմանք, որովք փակեն դրունք, կմ մուտք. և այլն։ ռամկ. [illegible], կմ [illegible], կմ [illegible], և կմ [illegible]. 3. Եզր. 3. 3։ Յոբ. 38. 10։ Իսկ մանաւանդ ըստ ս_ ռաւելոյ փականք կոչի բանալին. ըստ որում նովաւ բանամք և փակեմք զդրունս, և զայլ նմանիս նց։ ռամկ. [illegible]։ Եսայ. 22. 22։ Մատթ. 16. 19։ Յայտ. 1. 18։ և 20. 1։

Փակարան. ի. աւ. աց. օք։ || նոյն է ընդ վերնոյն։

Փակեղակ. ի. աւ. աց. օք։ || եզրափակել. ըթ բան, կմ այլ ինչ իր, որ դնել 'ի վախ_ ճանի իրիք՝ եղեալ փակէ զնա, որպի_ սիք են հաստատեալ աղօթք, որք յա_ ւարտ իրիք բանի ասացեալ լինին։

Փակեմ. եցի. եա. ել։ (ներգործ.) || փակ արկանել, կմ փականաւ պնդել, կմ խափա նել, և կմ արգելու ելից և մտից արկանել՝ իմուտ իրիք։ ռամկօրէն [illegible] գոցէլ։ Ծնն. 7. 17 և 19. 10։ Մատթ. 6. 6։ Իսկ մերթ պաշարել պաշարել յինքն, կմ արգելեալ ունել զոք

'ի

'ի շրջափակ տեղւոջ. կամ շրջապատել, և կամ պարփակել: ռամկ. խօխօթել ընել: և ըստ այսմ ասի. Փակել զմարդիկ 'ի քաղաքս, կամ 'ի բանտս. զձկունս 'ի յուռկանս. զթռչունս 'ի ծուղակս. և կամ զառեալս ինչ առհմանօք. և այլն: 1. Թագ. 23. 7: Յոբ. 38. 8: Ղուկ. 5. 6: Եւ յայսմանէ առեալ տալն, կամ մատնելն զմարդ 'ի ձեռս ուրուք՝ փակել ասի: 1. Թագ. 23. 20:

Փակեղն. կեղան. ղամբ. ունք. անց. ամբք: || պատառ գլխարկի, որ է երկայնաձիգ պատառ իմն, զոր 'ի կազմածս արևելից պատառեն զխուրիմ. կամ զգգալկաւ: ռամկ. քօլէղ. և տաճկեր. սարըխ: 'Ն Հօրս հարց. Է: Պորձ՝ փակեղ կոչի դաստառակաձև, կամ թաշկինակաձև երկայն պատառն, զոր կանայք և ոմանք 'ի մանկանց արկանեն զգլխով. կամ կապեն նովաւ զճակատ, և զգլուխ իւրեանց: ռամկ. գլխու չեմպեր. կամ եէմենի. և կամ չաչան: 'Ն Հօրս հարց. Թ: և Յայսմաւուրս:

Փաղ: || է մասնիկ բաղադրական, որ 'ի յարիլն 'ի բառս ունի զզօրութիւն մասնկանցս համ. կամ հոմ. կամ յար, կամ կից. զոր և կոչեմք բաղ:

Փաղաղեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || այրել. կամ կիզանել. կամ տոչորել. և կամ տապացուցանել. ըստ այնմ Լամբրօն. Զաշխարհ ամ արեգակն փաղաղէ: Եւ 'Ն Գիրս Գրիգորի Տղաբանին. ասի. Անէ զբաբելոնական հնոցին զկիզս. որ շուրջանակի փաղաղէր: Իսկ մերթ ուտել, կամ լափել, կամ ծախել, և կամ ճարակել. և Ը այսմ ասի 'Ն ճառս ինչ. Զանազան ախտիցն յոլովութիւն, ընդ մարմին փաղաղեալ ապականիցէ. Ք ընդ մարմին ճարակեալ, այսէ՝ ծախելով սպառեալ:

Փաղաղումն. ղման. ման. մանց. մամբք: || այրումն, կամ կիզումն, և կամ տոչորումն: Իսկ մերթ՝ ուտումն, կամ լափումն, կամ ծախումն, և կամ ճարակումն:

Փաղանգ. ի. աւ. աց. օք: || է բառ յունաց արտաբերեալ ըստ նց՝ Ֆալանգս. որով նշանակի յօդ մատանց. և ևս առդ ինչ մարդի, Ք մանրաղակի: Բայց մանաւանդ որպէս փաղանգ կոչիւր առ մակեդոնացիս գունդ ինչ հետևակազօր ընտիր պատերազմնաց՝ գումարեալ յութն հազար զօրականաց, որ 'ի ճակատուն մարտի ձևանայր քառանկիւնի, կամ ալաքաձև դրիւք, տեղատեղեալ 'ի նմա այր ընդ առն, ոտն ընդ ոտին. ասպար ընդ ասպարի առ՝ ելլ նիլ իբրև զպարիսպ անխախտելի: Եւ յայսմանէ առեալ փաղանգ կոչի ամ բանակ, կամ գունդ. կամ խումբ. կամ հոյլք. և կամ բազմութիւն, թէ զօրաց իցէ, և թէ ոչ. ըստ այնմ. Նարէկ: կե. Զխաւարասիրացն փաղանգս լուսեղինացն զինուց ապրեցի. Ք մատնեցի: Եւ Օձնեց. 2. հատ. Ժէ. Զամ փաղանգս մոլեացն սոքա յաղթահարեցին: ըստ այսմ և ս ասի. փաղանգ վշտասաղկանաց, թշնամեաց. գազանաց. խորհրդոց. և այլն: ռամկ. ճէօմ_

հիւրա: Լամբրօն. և Կիւրղէ պարապմանց: Պաղաձեալ՝ նշանակի սովաւ գազան ինչ խայտաբղէտ. զոր հայերէն կոչեմք, ինձ: ռամկ. ղօֆլան: Բայց ըստ այսմ ոչ է սա բառ յունական: 'Ն հին բժշկարանն:

Փաղանգամուշկ. մշկոյ. ով. ոց. ովք: || է խեժ ինչ արտադրեալ 'ի հնդիկս. զոր ոմանք 'ի բժշկաց կոչեն ձարխոտ. որ ըղ քարն գոյացեալ 'ի մարդն հալէ. և զարգելեալ մէզն արտաքս վարէ. օգտէ և ցաւոց կրծոց, և երիկամանց, և թանձրամած խլտոց, Ք պալղամաց. Խորէն. յաշխարհագրութեն:

Փաղանշան. ի. աւ. աց. օք: || համանշան. կամ նոյնանշան, Ք զնոյն իր նշանակող. որպիսիք են սուր. սուսեր. և այլն:

Փաղանշանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || համանշանել, և կամ նշանակել յիմիք ըղ մասնաւոր ինչ:

Փաղանուն. անուան. ւամբ. անց. ամբք: || է բառ փիլիսոփայական, որ երբեմն առեալ լինի ներգործաբար. և յայնժամ նշանակէ զայն, որ փաղանուանէ. և ըստ այսմ փաղանուն կոչի անունն, որոյ ձայնն հասարակ է բազմաց. և ըստ ձայնին նշանակութիւն 'ի նոյ ամենեքին զոյգ և հաւասար. զոր օրինակ, կենդանին կոչի փաղանուն. զի նոյնով հնչմամբ ստորոգի զմարդոյ, զձիոյ, զարջառոյ. և զնմանեաց. և ըստ հասարակութե հնչմանն նշանակէ 'ի նոյ և զնոյն. Ք զբան կենդանութե: Այսպէս մարդն յորջորջի փաղանուն, զի նոյնով ձայնիւ ստորոգի զպետրոսէ, զպօղոսէ, զյօհաննէ, և զնմանեաց. և ըստ նոյնութե ձայնին ցուցանէ 'ի նոյ և զնոյն բան, Ք զէութի մարդկային: Ը այսմ իմա և զայլոց: Իսկ երբեմն առեալ լինի կրաւորաբար. և յայնժամ նշանակէ զփաղանուանեցեալն, կամ զայն՝ որ փաղանուանի. և Ը այսմ փաղանունք կոչին յարիստոտէլէ՝ այնոքիկ որոց անունն հասարակ է, և Ը անուանն բան էութեն նոյն յամի. զոր օրինակ փաղանունք կոչին արջառ, ոչխար. երիվար. և նմանք սոցին. ըստ որում ունին անուն հասարակ զկենդանին. և ըստ հասարակ անուանն և զնոյն հասարակ էութի. Ք զկենդանութի: 'Ն Գիրս ստորոգութե անյաղթի: Բայց ըստ քերականաց փաղանուն կոչին փաղանշան անուանք. Ք այնոքիկ, որք զանազան ձայնիւ զնոյն նշանակեն, յորմէ և կոչին նոյնանշանք, որպիսիք են սուր. խարբ. սուսեր. մարտացուց. վաղակաւոր. նրան. և այլն: 'Ն հին քերականութե:

Փաղանուանաբար. կամ փաղանունապէս: || տես զփաղանունակն 'Ն Գիրս ստորոգութե:

Փաղանուանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || անուանել զինչ փաղանունութեք, Ք Ը նոյն հասարակ անուամբ և էութե. և ըստ այսմ ասի, կենդանին փաղանուանէ զմարդ, զպասկուռն, զոնգղն, զցին, և զնմանիս սոցա. զի ամենեքին սոքա միեղինապէս կոչին կենդանի:

Digitized by Google

Փաղանունաբար: (մակբայ որակական.) || տես 'ի ներքոյ զՓաղանունակի: 'Ի Գիրս Դաւթի անյաղթին:

Փաղանունակի: (մակբայ որակական.) || իբրև զփաղանունս. կմ փաղանունաբար. այ ըստ նոյնոյ անուան և նշանակութե. և կմ ըստ նոյնոյ հասարակ էութե. 'Ի Գիրս Դաւթի անյաղթին:

Փաղանունութիւն. թեան: || փաղանուն գոլն. կմ խնկութե փաղանուանն, որ է հասարակութի նոյնոյ անուան և էութե, զոր ունին բազումք:

Փաղառեմ. եցի. եա. ել: (Նորագործ.) || ծագի յանուանէն փաղառու. այս առնառէն 'ի բառէն առնառու. և նշանակէ՝ յարառացել. կմ համահաւաքել. և կմ 'ի միասին առնուլ: Իսկ մերթ՝ բաղադրել. կմ բաղկացուցանել. կմ յօդել. և կմ հեգել. և ըստ այսմ առի՝ փաղառել զանուանս վանկիւք, կմ տառիւք. և այլն. 'Ի հին քերականէ:

Փաղառու. առէի. առ. աց. օք: || փաղառող. այ նա՝ որ յարառոցէ. այս է միանգամայն առնու, կմ համահաւաքէ: Իսկ մերթ բաղադրող. կմ բաղկացուցանող. կմ յօդող. և կմ հեգող:

Փաղառութիւն. թեան: || վանգ. կմ հեգ, այ ձայն, որ միով հնչմամբ արտաբերի 'ի բերան մարդոյ: Արդ՝ սոքա երկքեան նոյն են ըստ նշանակութե, բայց ըստ կերպի նշանակելոյ զանազանին, զի նոյն ձայնն կոչի վանկ. այ բարբառ, ըստ որում միով հնչմամբ արտաբերեալ լինի: և հեգ՝ ըստ որում խառնուած գրոց հեգի: և փաղառութի, ըստ որում 'ի տառից փաղառեալ լինի. այ բաղկանայ: Յայսմանէ և յոյնք կոչեն զվանկն սիլլաբայ. զոր երբեմն գրեմք սիղոբայ, կմ սուղաբայ. որ [illegible] փաղառութիւն, կմ համահաւաքումն: 'Ի հին քերականէ:

Փաղաքշաբար: (մակբայ որակական.) || շողոքորթաբար, կմ մարդելուզաբար, և կմ ողոքանօք: 'Ի հին պատմագիրս:

Փաղաքշական. ի. աց. աց. օք: || շողոքորթական. կմ մարդելուզական, կմ ողոքական. և կմ [illegible]: 'Ի հին պատմագիրս:

Փաղաքշանք. անաց. օք: (անեզական.) || շողոքորթութի. կմ մարդելուզութի. և կմ ողոքանք: Յոբ. 1. Կորնթ. իբ: և Լամբրօն:

Փաղաքշեմ. եցի. եա. ել: (Նորագործ.) || շողոքորթել. կմ մարդելուզել. կմ [illegible], և կմ ողոքել: Նարեկ. Ժ: Յոբ. 1. հատ. իը: և 'ի [illegible] ժ[illegible]:

Փաղաքշութիւն. թե: || տես զՓաղաքշանք:

Փաղաքշումն. ման. մամբ. մանց. մամբք: || տես զՓաղաքշանք:

Փաղաքուշ. քշի. աց. աց. օք: || Է արմատ փաղաքշել բային. և նշանակէ շողոքորթող. կմ մարդելուզ. կմ [illegible]. և կմ ողոքող: և ըստ այսմ առի 'ի [illegible] փաղաքուշքն և կատակերգքն:

Փաղեմ. կմ փաղղեմ. եցի. եա. ել: (Նորագործ.) || փաղառել. կմ հաւաքել. կամ ժողովել. կմ բովանդակել. ըստ այնմ Դաւթի անյաղթին. Կենդանին զամ տեսակս իւր միանգամ փաղցեալ ունի յինքն: Իսկ մերթ բաղադրել. կմ բարդել. կմ յօդել. և կմ յարել:

Փաշխար: || նոյն է ընդ բառին բաշխար ըստ տմի: 1. Մակ. Ժ. 51:

Փաղհիւսեմ. եցի. եա. ել: (Նորագործ.) || բաղհիւսել. այ շարահիւսել. կմ շարայօդել. կմ շարամանել. և կմ միաւորել:

Փաղփաղեմ. եցի. եա. ել: (չէզոքական.) || փայլփայլել. կամ պսպղել. կամ շողշողել կամ փայլատակել. և կմ ճաճանչել: ռամկօր. [illegible]. կմ [illegible]. և կմ [illegible]: ըստ այնմ Նարեկ. 'Ի [illegible]. Յանձնառողութ գեղեցկութեան պաճուճեալ փաղփաղեալ: Եւ 'ի հին պատմագիրս, ասի. փաղփաղէր մարմինն 'ի բարձրէն՝ զի՛ր օրինակ ձիւն սպիտակութեամբ: Դարձեալ նշանակէ՝ պղպջել՝ կմ ընձիւղել. կմ պարկել. և կմ բուսանել. ըստ այնմ 'ի հին պատմագիրս. Զեւս էր փաղփաղեալ բողբոջել մրգաբերքեայք մորմացն:

Փաղփաղիմ. եցայ. եցաւ. իլ: (Ձայնակր.) || տես զՓաղփաղեմ:

Փաղփաղիւն. (Նախադրիճ հոլովի.) || փայլփայլումն, կամ շողշողումն. կամ փայլատակումն. և կամ ճաճանչումն: ռամկօրէն. [illegible], կամ [illegible]. կամ [illegible]: Իսկ մասնաւորապէս առեալ նշանակի [illegible], այ փայլուն նիշքն ախտեալ զերեսօք կերպասոց. կմ պաղպաջակաց իմն բաղմնշանից մանուածոց այլեւայլ գունոց, զոր մանաւանդ կոչեմք պաղպաջ. ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]:

Փաղփաղուն: (Նախադրիճ հոլովի.) || պաղպաջուն, կմ շողշողուն, կմ փայլփայլուն. ռամկ. [illegible]:

Փաղփիմ. եցայ. եցաւ. իլ: (Ձայնակր.) || փայլել. կմ փայլատակել. կմ ճաճանչել. և կմ պայծառանալ: Իսկ մերթ՝ գեղեցկանալ, կմ հեշտանալ. կմ փափկանալ. և կմ զուարճանալ. ըստ այնմ Լամբրօն. [illegible] 'ի կանանց գեղեցկութի փաղփել:

Փաղփիւն: (Նախադրիճ հոլովի.) || տես ըզՓաղփումն:

Փաղփխնափայլ: (Նախադրիճ հոլովի.) || փաղփուն և փայլուն. կամ փաղփաղուն. կմ ամենափայլ. կմ շքեղափայլ. և կմ գեղապայծառ. և ըստ այսմ առի փաղփխնափայլ ծաղիկ. պսակ. անօթ. և այլն:

Փաղփումն. փման. մամբ. մանց. մամբք: || փայլումն. կմ շողիւն. կմ ճաճանչ. կմ պայծառութի. և կմ շքեղութի. և ըստ այսմ առի փաղփումն ականց. զգեստուց. անօթոց. գունոց. և նշանաց: ռամկօր. [illegible]. կամ [illegible]. և կմ [illegible] 'Ի Գիրս [illegible]:

Փաղփուն. (Նախդրիւ հոլովի.) || փայլուն. կմ լուսափայլ. կմ պայծառ. կմ շքեղ. և Թ այսմ առի փաղփուն զգեստ. կմ անօԹ. և այլն: Լամբրոն.

Փամբիւն. || տե՛ս զԲամբիւն: Խորէն. Ա. պր. 30:

Փամփուշտ. փշտայ. ով. ոց. ովք: || մաշկեղէն պարկ զետեղեալ է որովայնին կենդանեաց յառաջոյ կողման. ուր քամեալ հաւաքին ամ խոնաւուԹիւք միզի. և անտի Թ ժամանակին արտաքս վարին: Զառ յաճախակի կոչեցեալ յանասնոց փչեն. և զերբամն արկեալ պայԹուցանեն. կամ յայլ պէտս 'ի կիր արկանեն: ռամկ. խարխբուշտ. կամ հալաբուշտ. ըստ այնմ 'Ի հին տաղարանիցս. Զփամփուշտ արջառոյ փչեն, և ընկենուն 'ի նա հատ կորեկի: 'Ի ձկ[illegible] փամփուշտ կոչի մասնաւորապէս պատառ ինչ Թղթոյ ուժգնապինդ, լցեալ վառօդիւք, ընդ պարուԹով, յոր ընդ մերձենալն հրոյ՝ բորբոքի. և պայԹուցեալ ահագին ձայն հանէ: ռամկ. Փիշէնկ: Երբ է սորա այլ տեսակ ինչ կոչեցեալ փամփուշտ ամբար ձաձիգ. կմ օդաԹռիչ. զի 'ի մերձեցուցանելն զնա 'ի հուր, շտապաւ սլանայ 'ի բարձունս. և անդէն պայԹուցեալ. և 'ի կայծակունս ցնդեալ. կանԹեղաբորբոք վառմամբ իջանէ յերկիր: ռամկօրէն. հաւայՓիշէնկի:

Փայլ. (Նախդրիւ հոլովի.) || փայլուն. կմ փայլումն. ըստ այնմ Նարէկ. 'Ի գովեստ առաքելոց. ինքն զփայլ մաքուր փայլական:

Փայլած. ոյ. ով. ոց. ովք: || փայլումն. կմ շողիւն. զի մանեկեան ած, բաղում անգամ վարի փոխանակ մանկանա՝ ածի. կմ ածի. ուր փոխանակ ասելոյ՝ կատարումն՝ ասեմք՝ կատարած: 'Ի Գիրս Գրիգ. Տղայ[illegible]:

Փայլածեմ. եցի. եմ. եմ: (չէզոք.) || փայլածիւն արձակեմ. կամ փայլատակեմ: ռամկ. Փալփլալ. կմ պլպլալ:

Փայլածիւն. (Նախդրիւ հոլովի.) || փայլատակումն. կմ փայլումն. կամ Նշոյլ. և կամ պայծառուԹիւն. և յայսմ անուն տեսեալ Նոյն պայծառանք մոլորութեանց, որք են փայլումն Նոցա, փայլածիւն կոչին: Ղևտ. 13. 38. և 39:

Փայլածու. ուի. աւ. աց. օք: || փայլատակող. կմ փայլուն. կմ ճառագայԹաւոր. և կմ լուսափայլ. և ըստ այսմ Յոբ. 37. 21. փայլածու կոչին լուսապայծառ և ճառագայԹեալ երկինք. կմ օդք: Իսկ մասնաւորապէս առեալ Նշանակի առաւ մին յեօԹանց մոլորակաց. որ կոչի 'ի յոյն բարբառ Երմէս. 'ի լատին բարբառ՝ Մերքուրիուս. իսկ 'ի պարսիկ լեզու՝ Ատարիտ: Մարմինն է փոքր քան զԵրկ աստեղս. իսկ բնուԹիւն փոփոխական. զի ըստ մոլորական՝ ընդ որոց ուղեկցի, յեղյեղի և այլայի: Ձեռնեալ 'ի վերոյ քան զլուսինն. և 'ի վերուստ Թուեալ՝ մերձաւորագոյն է 'ի մոլորակս. և ծածկի 'ի տեսուԹենէ աչաց. զի մօտ է ճառագայԹիւք արեգական, որք

խափանեն զտեսանել Նմա: Համեմատեալ մեծուԹեան երկրի փոքր գտանի քան զնա երկերեք և կիսնուաստանանգամ: Կատարէ զըն ԹացսիՒր Է արեգական 'ի շրջման միոյ տարւոյ: Իբրև բարեխառն սեամաղձից. բնաւորէ զանիշեալս Է աղդեցուԹ իւրով 'ի ճարտարաբանուԹին, և 'ի խորագիտուԹին: Իսկ 'ի հանգս երկրի պատճառէ ըղձմտիկ, որ է ծիծառ: Յն որդի: և 'ի Գիրս Ծննդ. Թի ասացեալն:

Փայլակայծակ. (Նախդրիւ հոլովի.) || ըղ կայծակունս փայլատակող. կմ փայլակնացայտ:

Փայլակեմ. եցի. եմ. եմ: (չէզոք. և մերԹ Ներգործ.) || տե՛ս զՓայլատակեմ: Յն որդի: 'Ի Գիրս Գրիգ. Տղայ:

Փայլակիր. կրի. աւ. աց. օք: || կրող. կամ ունօղ զփայլումն. կմ փայլուն. և կամ լուսափայլ:

Փայլակն. լական. ամբ. անց. ամբք: (մանաւանդ վարի առաս եղակամն. իսկ Թէ յոգնականն պէտոյ լիցի, դնի փայլատակունք. տականց: || բոց անօսր փայլատակեալ 'ի մէջ ամպոց՝ յանկարծական շող շողմամբ. և այս պատճառի 'ի բորբոքմանէ և 'ի ծծմբաւնիւԹ շոգեաց, որք մի ոյ բուրեալ կան 'ի պէտայէս խոռչս ամպոց. երբ 'ի փախչումն, ընդ որս խառն ընդ Թանձրաց հուր պատճառեցեալ 'ի չերմուԹէ, և 'ի ուժգին շարժմանէ, յանկարծակի լուցանին երբև զվառօդ, Թ խաղողաշուրս, և փայլատակեալ ցնդին յօդս. Այլ եԹէ լցեալ տեղս խիտ և հոծ. զբաղեալ 'ի բուռն փախչուԹեամբ՝ ուժգնակի պայԹուցեալ զնո. 'ի զօրութս զեղանին. և ընդ այն զերկի նշ լինի անհեղ բարբառ, որ կոչի որոտումն: Իսկ եԹէ ոչ՝ անբարբառ և եԹ փայլատակեն. որպէս լինի և այլոքիկ, որք յաճախ տենչեայն ամ Նեղերանիւք երկնից ստիպել առեալ վառեալ շողշողին: ռամկ. Փայլուն. և տաճկ. Շիմշէկ. 2. Օրին. 32. 41: Իսայ. 10. 6: Մտթ. 24. 27: Բայց երբեմն առեալ լինի փոխանակ կայծականն ամպոց, որ է հրացանուԹի Ձուեալ յերկնից զկնի փայլատակման: ռամկ. կայծակն. և տաճկ. Եըլտըրըմ: և ըստ այսմ ծագի և անուն փայլակնահարն, որ է կայծակնահար: Իսկ երբեմն փոխանակ կայծականց հրոյ և Նմանեաց: ռամկ. կայծ. ըստ այնմ 'Ի Գիրս Գրիգ. Տղայ. Զփայլակն տիրոց շիջուցանել:

Փայլակնակերպ. (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զՓայլակնատեսիլ: Շնորհալին:

Փայլակնահար. (Նախդրիւ հոլովի.) || փայլակամբ հարկանող. կմ փայլատակմամբ շլացուցանող. և մերԹ կայծակնահար. և կմ շանԹահար: ռամկօր. կայծակը զարկած: 'Ի հին տաղարանիս:

Փայլակնաձև. (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զնմանուԹին փայլականն. կմ երևեալ իբր և զփայլակն, կմ փայլակնակերպ, և կմ փայլակնատեսիլ: Նարէկ. ոյ. և 'Ի շարականս:

Digitized by Google

Փայլակնեմ. ացայ. ացի՛ր. ալ. (Ձայն.) || փայլակն լինել, կամ փայլակնաձեւ փայլել. կմ փայլատակել, և կմ ճառագայթիւք պայծառանալ. և ըստ այսմ ասի, փայլակնացեալ հուր, կմ մարմին. և այլն։ 'Ի շարականս. և 'ի Վարս հարց. իմն։

Փայլակնանման. (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զՓայլակնաձեւ։ Նարեկ. ղզ։

Փայլակնանշոյլ. (Նախդրիւ հոլովի.) || որ ձայկօղ զփայլակնաձեւ նշոյլս, կմ փայլել 'ի ձեւ փայլական. կմ բոցանշոյլ, կմ պայծառափայլ, և կմ լուսապայծառ. և ըստ այսմ ասի. փայլակնանշոյլ ակն։ Նար. ղզ։

Փայլակնատեսիլ. (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զտեսիլ փայլական. կմ երեւեալ իբրև զփայլակն, և կամ փայլակնաձեւ. 'Ի Վարս հարց. իմն։

Փայլակնացայտ. (Նախդրիւ հոլովի.) || որ ձայկօղ զփայլատակունս. կմ ցոլացուցանօղ զնշոյլս, և կմ ճառագայթարձակ. և ըստ այսմ ասի, փայլակնացայտ լոյս. գալուստ. դէմք. և այլն։ Լամբրոն. և 'ի Շարականս։

Փայլակնընթաց. (Նախդրիւ հոլովի.) || ընթացօղ իբրև զփայլակն, կմ ցոլացեալ նման փայլական։ Նարեկ. ղզ։

Փայլատակեմ. եցի. եմ. ել. (չէզոք. և մերթ ներգործ.) || փայլատակունս արձակել, կմ յանկարծ թռուցմամբ փայլփայլել, կմ ճառագայթել, և կմ ծագել. ռամկօր. ֆոյլաւ ԵԼԼԵԼ. կամ ֆուլխլալ։ 1. Մակ. 6. 39։ Սաղ. 143. 6։ Եզեկ. 1. 4։ Ղուկ. 17. 24։

Փայլատակեցուցանեմ. եցուցի. եցոյ. ել. (անցող.) || տալ փայլատակել, կմ արձակել զփայլատակմունս, և կմ ցոլացուցանել։ 2. Թագ. 22. 15։ Իմաստ. 11. 19։

Փայլատակումն. կման. մամբ. տակմունք. մանց. մամբք. || յանկարծական թռուցմամբ փայլումն, կմ արձակումն հրոյ. կմ ցոլմունք. կմ փայլիւն. կմ ճառագայթ. և կմ ճաճանչ ստուգեալ, թէ լուսոյ իցէ, թէ հրոյ, և թէ պայծառութեան։ 1. Մակ. 6. 39։ Յոբ. 41. 9։ Ածբան. 3. 11։ Դատար ձեռաւ՝ յաճախական նշանակի առնուլ փայլակն, որ 'ի վերոյ մեկնեցաւ. և այսու նը շանակութ. մանաւանդ վարի յոգնականն սորա. ռամկ. ֆոյլաւ. տաճկ. շիմշէկ։ Եզեկ. 19. 16։ Յայտ. 4. 5. և 8. 5։ և 11. 19։ Բայց գիտելի է. զի յոգնականն սորա ըստ մեծի մասին համառօտմամբ վարի. զի փոխանակ ասելոյ փայլատակմունք. մանց. տակմունս, ասեն. փայլատակունք. տակունց, կմ տակաց. տակունս. ըստ որում յաճախ երեւի 'ի գիրս նախնեաց։ Սաղմ. 96. 4։ Իմաստ. 5. 22։ Եբրէ. 10. 13։ Պետ. 3. 73։

Փայլատակունք. կանց. կամբք. || է յոգնական բառիս՝ փայլատակումն. տե՛ս 'ի վերոյ ասացեալ 'ի մեկնութեան նորա։

Փայլեմ. եցի. եմ. ել. (չէզոք.) || փայլել, որ է շողալ, կմ փայլատակել, կմ ճաճանչել, և կմ պայծառանալ։ Ընդհանուր։ իսկ մերթ վարի ներգործաբար. և նշանակէ. փայլեցուցանել։

Փայլեցուցանեմ. եցուցի. եցոյ. ել. (անցողակ.) || տալ փայլել, կմ փայլումն տանել. կմ ճառագայթել, և կմ պայծառացուցանել։ ռամկ. ֆայլէշթիլ. կմ ծիլայ փոլ։ Նարեկ. ղզ։ և Լամբրոն։

Փայլիմ. եցայ. եայց. իլ. (Համանակր.) || տե՛ս զՓայլեմ, ըստ որում վարի չէզոքաբար։ 'Ի շարականս։

Փայլիւն. (Նախդրիւ հոլովի.) || փայլումն, կմ շողիւն. կմ փայլատակումն, կմ լոյս ցոլացեալ, կմ ճաճանչ. և կմ պայծառութիւն։ 2. Մակ. 5. 3։ Եզեկ. 21. 15։ Նաւ. 3. 3։

Փայլուած. ոյ. ով. ոց. ովք. || փայլիւն, կմ փայլումն. ըստ այսմ Նարեկ. ղզ. իբրև ըզ փայլուած լուսանկար բոցոյ։

Փայլումն. || տե՛ս զՓայլիւն։

Փայլուն. փայլնոյ. ով. ոց. ովք. || ունօղ զփայլումն, կմ փայլօղ. կմ լուսափայլ, և կմ պայծառ։ Ղեւտ. 13. 19. և 38։ Մարկ. 9. 2։ Բայց մինչ ասի՝ պղինձ փայլուն, նշանակէ՝ արոյր. և կոչեցաւ այսպէս, ըստ որում է իբրև յազգէ պղնձոյ. և 'ի գործիլն՝ ոսկեգոյն փայլատակէ. ռամկ. դեղին պղինձ. և տաճկ. փիրինճ։ 3. Թագ. 7. 45։ Եզեկ. 40. 3։

Փայլունակ. ի. աւ. աց. օք. || տե՛ս զՓայլուն։ Նարեկ. իզ։

Փայլփայլեմ. եցի. եմ. ել. (չէզոք. և մերթ ներգործ.) || նոյն է ընդ բայիս շողշողել. ըստ ամ նշանակութեանցն։

Փայլփայլիմ. եցայ. եայց. իլ. (Համանակր.) || փայլելով փայլել, կմ յաճախ փայլել, և կամ շողշողել. ռամկօր. ֆունկլալ. կամ պսպղալ։

Փայլփայլումն. լման. մամբ. մանց. մամբք. || յաճախ փայլումն. կմ փայլատակումն. կմ շողշողումն։

Փայծաղն. ծեղան. ամբ. ծեղունք. ծեղանց. ամբք. || է փորոտի ինչ թխագոյն կակամբք. գեղագոյն և սպնգանման. զետեղեալ առ երի որովայնին 'ի ձախակողմն կողս, յանդիման լերդին. կազմուածով է տափարակ 'ի մէջ, 'ի ձեւ թաթին, խորոփեալ 'ի միջին կողմանէ իբրև զակն, որով կից և մօտ կայ խախացոցին. իսկ 'ի միւսմէ կողմանէն է կորնթարդ, ըստ տաշտաձեւ կորանեցեալ, որով մերձի 'ի կողս։ Արդ՝ է սա մթերանոց հիւթոց սեաւմաղձին. զոր ձգէ յինքն 'ի լերդէն, ուր գոյանայ հիւթն այն. որոյ զնրբագոյն մասունսն ծախէ 'ի սը նունդ իւր. և զմնացորդսն, որք են թթու, արկանէ ընդ անցս ինչ 'ի խախացոցն, ուր լուծանեն զխաշոր մասունս կերակրոյ, և յորդորեն զախորժանս ուտելեաց. զի բանան զերշտակն. ռամկ. ֆոծէլ. և տաճկեր. փալաղ։ Յոբ. 1. հայ. իզ։

Փայտ. ի. իւ. ից. իւք. || նիւթ փայտեղէն, որ է իբր մարմին ծառոյ, և այս թէ հատեալ և գործեալ իցէ. և թէ տնկեալ 'ի ծառս. ռամկ. ֆոփ։ Ծնն. 6. 14։ և 22. 3։ Ելից. 25. 5։ Բայց երբեմն եդեալ լինի

փոխանակ ծառոյ, կամ տնկոյ: Ծննդ. 1. 12. և 29: Ժողով. 2. 5: Երբեմն և փայտ կոչին հասարակ անուամբ ամ պտղաբերք փայտեղէնք, որպիսիք են կաղամախք. կաղինք, և նմանք սոցա: Ծննդ. 40. 22: Եզեկ. 16. 18: Եւ յաղօթսն Երեմիայ. 13: Պտղոյ մինչ առ ի փայտ բուղոյ, խմանի, բուզաբեր ծառոյ՝ որպիսի է ձիթենին, կամ բալասանն, և այլք նմանք: Եսայ. 41. 19: Իսկ մինչ առ ի փայտ խնկոց, նշանակէ՝ խնկաբեր ծառս, կամ անուշահոտ տունկն, որպիսի է նոճն. թեղօշն. մայրն. և այլք նմանք: Յայտ. 18. 12:

Փայտաբեր. ի. ից. կամ աց. օք: || բերող. կամ կրող փայտի: ռամկօրէն ֆոփ բէրօղ: Յեսու. 9. 21:

Փայտագործ. ի. ից. աց. օք: || գործող. կամ շինօղ փայտեղինաց: Իսկ մերթ՝ գործեցեալ. կամ շինեցեալ փայտիւք. և ըստ այսմ առի փայտագործ պատկեր. կամ տապանակ. և այլն: Աճգում:

Փայտակերպ. ի. աց. աց. օք: կամ ից. ից: || կերպեցեալ, կամ շինեցեալ ՚ի փայտից. կամ փայտեղէն. և ըստ այսմ առի. փայտակերպ լաստ. կամ գործի. և այլն: ռամկ. ֆոփ է շինած: Թուոց. 31. 20: Նարեկ. ղզ: և ՚ի Գուշկանին: Իսկ մերթ վարի երբեմն զգայական. և նշանակէ զկերպարանս ՚ի փայտից. կամ զփայտեղէն կազմուածս. որպիսիք են ոմանք տունք. կաշք. կամ անօթք. և այլն: 1. Մակ. 1. 33: 3. Մակ. 5. 23: Եզեկ. 6. 6: Եզեկ. 41. 25: Իսկ ՚ի շարական՝ նոցն, որ առի. Տարբերեղէն փայտակերպն. նշանակէ քառաթև նշ խաչն. ըստ որում էր կերպեցեալ ՚ի փայտէ:

Փայտակերպիկ. (Նախադրիճ հոլովի.) || փայտեղէն կերպուածիկ. կամ նուաստ և աղքատ կազմուած փայտի: Աճգում:

Փայտակոյտ. կուտի. ից. ից. իւք: || կուտող, կամ դիզող զփայտ: Իսկ մերթ՝ կոյտ, կամ դէզ փայտի. և կամ փայտ կուտեալ: ռամկ. ֆոփի դէզ: Եսայ. 30. 33:

Փայտակտուր. ի. ից. ից. իւք: || կտրօղ փայտի, ոք նա՝ որ երթեալ հատանէ ըզփայտ յանտառէ, և ածէ ՚ի շէնս. կամ որ զբերեալ փայտս հերձանէ, և ջարդէ առ ՚ի այրել: ռամկ. ֆոփ կըրօղ. կամ ֆոփ ճեղքօղ. և տաճկ. օտունճիտարն: 2. Օրէն. 29. 11: Յեսու. 9. 21. և 27:

Փայտահատ. ի. ից. աց. օք: || հատանող փայտի. կամ փայտակտուր: ռամկօր. ֆոփ կըրօղ: Իսկ մանաւանդ յատկապէս առեալ՝ նշանակի սովոր գործին հատանելոյ զփայտ. և ըստ այսմ փայտահատ կոչի կացինն. կամ տապարն. սղոցն. և այլն. ըստ այնմ ՚ի Վարդանայ. խա. Եւ ես եառ նզ անօթս, և փայտահատս, և բրիչս:

Փայտահար. ի. ու. կամ ից. աց. օք: || հարկանող զփայտ. ոք նա՝ որ զնացեալ յանտառ հատանէ զփայտ, որ և առի՝ փայտակտուր: ռամկ. ֆոփ կըրօղ: Եսայ. 10. 15: և 14. 8: Եզեկ. 46. 22:

Փայտապարկ. ի. ից. աց. օք: || ունօղ զփայտեղէն յարկ. կամ զփայտակերպ ձեղուն: ռամկ. ֆոփէ ծածք ունօղ: ՚ի հին պարմանգիրս. Իսկ մերթ յարկ փայտեղէն. կամ փայտակերպ տուն:

Փայտանալ. ացայ. ացիր. ալ: (չեզոք.) || փայտ լինել. կամ ՚ի փայտ փոխարկիլ: Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ՝ նշանակէ տառանանալ, որով լինի ոք իբրև զփայտ: ռամկ. ֆոփնալ. կամ ֆոփ կըտրիլ: ըստ այնմ Մծբն. Ժ. ՚ի տուէ արևակէզ լինէր ՚ի խորշակէ, և զցայգ ՚ի ցուրտ փայտանայր:

Փայտապաշտ. ի. ից. ից. օք: || պաշտօղ ըզփայտ. կամ նա՝ որ պաշտօն մատուցանէ փայտի իբրև այ. որպիսիք էին ոմանք ՚ի կռապաշտից:

Փայտապաշտութիւն. թեան: || պաշտօն տուեալ փայտի. և կամ պաշտամունք, զոր ընծայէին փայտակերպաց իբրև այ. որ է կռապաշտութիւն: Աճգ-ք:

Փայտատատան. ի. աց. աց. օք: || տեղի, ուր կան յաճախութիւնք փայտից:

Փայտատ. ի. ու. աց. օք: || տապար. կամ կացին. և առաջանէ փայտատատ. ՚ի բերեթէ փայտահատ. զի նովաւ սովորութիւն է հատանել զփայտս: ռամկ. պալթայ: 2. Օրէն. 19. 4: 1. Թագ. 13. 20: Եսայ. 10. 15: Պարզեալ նշանակէ բրիչ, կամ գործի երկաթեղէն կըռածոյ. որով բրեն զերկիր. և ըստ այսմ առի, բրել զգետին փայտատաւք և բահիւք. և այլն: ռամկ. ֆէտրաֆ. և տաճկերէն. ղազմայ: Աճգում: Շնորհալին: և ՚ի Վարդանայ. խզ:

Փայտեայ. տէի. ից. ից. իւք: || տե՛ս ՚ի ներքոյ զՓայտեղէն:

Փայտեղէն. ղինի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որոյ նիւթն է փայտ. կամ որ շինեցեալ է ՚ի փայտէ. և կամ փայտակերպ: ռամկ. ֆոփէ: Ղևտ. 11. 32: և 15. 12: Թուոց. 35. 18:

Փայփայական. ի. աւ. աց. օք: || գգուողական. կամ ողջագուրական. կամ գորովական, կամ խնամարկական. և կամ տածողական:

Փայփայանք. անաց. օք: (անեզ.) || գգուանք. կամ ողջագուրմունք. կամ գթասիրութիւն. կամ գորովական խնամարկութիւն. կամ դարման. և կամ տածումն:

Փայփայեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || գըգուել. կամ ողջագուրել. կամ գորովել. կամ գթասիրել. և կամ գորովագութ սրտիւ դարմանել. և կամ տածել. և ըստ այսմ առի. փայփայել ծնողաց զմանկունս. կամ խանաց զժողովուրդս. հոգաբարձուաց զհիւանդս. և այլն: ռամկ. օխշամիշ ընել. կամ ունող պէտ ընել. կամ հոգ տանել: Մաղ. 3. 17: Խորէն. Գ. գլ. 68:

Փայփայումն. յման. մամբ. մանց. մամբք: || տե՛ս զՓայփայանք:

Փայքար: || տե՛ս զՊայքար: ՚ի հին պարմանգիրս:

Փանաք. ի. ից. ից. իւք: || նոյն է ընդ բառին փանաքի, ոչ վրիթխարն ընդ բառին վրիթխարի. ըստ այնմ ՚ի հին պարմանգ.

Digitized by Google

'ի փարթամս, և 'ի փանաքն զնոյն կշիռ միապէս պահանջէին ։

Փանաքանամ . ացայ . ացիր . ալ ։ (ընդ.միջ.) || փանաքի լինել, որ է գծծանալ . կամ նուաստանալ . կմ տկարանալ . կմ անարգանալ . և կմ ունայն լինել ։

Փանաքապէս ։ (մակբայ .) || նուաստաբար . կմ տկարաբար . կմ անարգաբար . և կամ աղքատօրէն . ըստ այնմ Լամբրոն . Այս_ քան իմանալիք փանաքապէս յաղագս այ ։

Փանաքի . քւոյ . եաւ . եաց . եօք ։ || գծուծ . կմ նուաստ . կմ տկար . կմ չնչին . կմ ա_ նարգ . և կամ ունայն . և ըստ այսմ ասի, փանաքի այր . կմ միտք . կմ իմաստք . կմ արուեստ . կմ գործ . և այլն ։ ռամկ . ցած . Նարէկ . գլ ։ Լամբրոն ։ և 'ի հին թերգման ։ Իսկ միրթ՝ աղքատ, կմ չքաւոր . կմ անինչ . և կմ տառապեալ ։ ըստ այնմ Լամբրոն . Ը որում և հարկ արքունի 'ի փանաքեաց և 'ի փարթամաց հաւաքի ։

Փանաքիմաց ։ (նախդրիւ հոլովի .) || ունօղ զփանաքի իմացումն . կամ որ է նուաստ իմացութեան . կմ տկարամիտ . և կմ աղքատամիտ . և ըստ այսմ ասի, այր, կմ միտք փանաքիմաց ։ Լամբրոն ։

Փանաքիմացութիւն . թեան ։ || փանաքի իմացումն . կմ նուաստ հանճար . կմ տկարամտութիւն . և կմ աղքատամտութիւն ։ 'ի հին թարգմանիչս ։

Փանաքութիւն . թեան ։ || գծծութիւն . կամ նուաստութիւն . կմ տկարութիւն . կմ անարգութիւն . և կմ ունայն գոլն ։ Լամբրոն ։

Փանդամ . կամ փադամ . ի . աւ . աց . օք ։ || կողպակ, որ ծածկոյթ գլխոյ կանանց, որ երբեմն կախի 'ի մեծ պատառէ, և ծածկանէ մինչև ցոտս ։ ռամկ . [illegible], կմ [illegible] ։ Իսկ երբեմն 'ի փոքր պատառէ և հասանէ մինչև ցմէջս ։ ռամկօր . [illegible] ։ Պարզեալ՝ մանաւանդ որպէս փանդամ կո_ չի պատառն ձևացեալ իբրև զդատապ_ րակ, զոր 'ի գաւառս ինչ ածեն կանայք զկզակօք . և զբերանովք իւրեանց յելա_ նելն 'ի հրապարակս . ռամկ . [illegible] ։

Փանդիռն . փանդռան . ամբ . փանդռունք . անց . ամբք ։ կմ փանդիռ, և կամ փան_ դիռ . փանդռի . աւ . աց . օք ։ || է տեսակ ինչ քաղցրաբարբառ փողոյ, զոր կալեն 'ի հրահանգելեաց օձատարաց գաղարեալ, և հարկանեն 'ի մարմնի պատերազմի, և կմ յերկելի խնջոյս, ոչ և երբեմն 'ի հնումն 'ի հանդէս մեռելոյ ։ ռամկօր . [illegible], կմ [illegible] . ըստ այնմ Աճգոյ . Հզօր հազարապետութեամբ պարգևեցաւ վեշապա_ դլուխ փողս և փանդռս բարձրաբար_ բառս ։ և 'ի հին թարգմանիչս ասի . Զմեռելոյ լալին փողովք և փանդռովք ։

Փանդռահար . ի . աւ . աց . օք ։ || հարկա_ նօղ փանդռան, որ 'ի նա՝ որ արհեստիւ հն չեցուցանէ զփանդիռն ։ ռամկ . [illegible] ։ 'ի հին թերգման ։

Փապ . ի . աւ . աց . օք ։ || նոյն է ընդ բառիս փապար . ուր տեսն ընդ բառին փապար ։ Յո [illegible] ։

Փապար . ի . աւ . աց . օք ։ || պատառուած, կմ փորուած բացեալ 'ի բունս ծառոց . կմ 'ի վէմս ժայռից . և կմ 'ի լերինս, և 'ի նմանիս սոցա, զոր և կոչեմք խոռոչ, կմ ծերպ ։ ռամկ . [illegible] ։ Եսայ . 7 . 19 ։ Յեր . 2 . 7 ։ Եբր . 11 . 38 ։ Բայց սա երբեմն գրի փապ, և զնոյն նշանակէ . ըստ այնմ Աճ_ գոյ . Պինեմ զքեզ 'ի փապ վիմիդ ։ Եւ 'ի Յո [illegible] ասի . Ցուցէք զկետոյս քո խոր հրդին, թագուցելոյն 'ի փապ վիմին .

Փապարեմ . եցի . եա . ել ։ (ներգործ .) || փա_ պարս բանալ, կմ պատառուածս տանել, կմ գոգել, կմ փոսորակել, և կմ խոռա_ չացուցանել ։ ռամկ . [illegible] ։ Եւ յայսմանէ առեալ նշանակէ և՝ վիրաւորել, կամ խոցել, և կմ խոցս տանել 'ի ձեռս, կմ յառա [illegible] ։ ռամկ . [illegible] ։ Բայց երբեմն վարիս չէզոքաբար [illegible], զոր տեսցես զկնի 'ի բայն փապարիմ ։

Փապարիմ . եցայ . եաց . իլ ։ ([illegible]) || փապար լինել, կմ խոռոչիլ, կմ գոգիլ, կմ փոսորակիլ, և կմ խոցոտիլ ։ ռամկօր . [illegible] ։ Իսկ միրթ պատառիլ, կմ վիրաւորիլ, կմ խոցս [illegible], որ խոշոր և սաստիկ [illegible] ։ ռամկ . [illegible] ։ Ը այնմ 2 . Օրին . 8 . 4 . Հանդերձք քո ոչ մաշեցան 'ի քէն, և ոտք քո ոչ փապարեցին, որ ոչ փապարեցան ։

Փառ . ի . իւ . ից . իւք ։ || մաշկ՝ որ փարեալ պատի զիմիք . և ըստ այսմ փառ կոչին թաղանթք ձուոց, կմ հատից նռնոց ։ Այնպէս փառ անուանին և ծիծն աչաց, որ է մաշկեղէն պարկն . որով ծնանին երե_ խայն . ըստ այսմ իմն և զայլոց ։ Ցայտն_ [illegible] ։ Պարզեալ՝ փառ կոչի երգ ինչ եկեղեցական յօրինեալ բազմանիչ [illegible], և հատուածեալ իբրև զտունս մի [illegible], զոր նուագէին առ նախնեօք 'ի [illegible] մեծահանդէսս տօնս յերեկոյեան ժամուն զկնի սաղմոսելոյ, և յառաջ քան զ[illegible] զուարթն, որպէս է . Բարեբանեալն . կմ Երկրպագեալն, և կմ Եկայք ժողո_ վուրդք ։ Սորեք [illegible] ժամուն [illegible] և յառաւօտեան ժամուն [illegible] ընդ կանոնագլխոյն, որպէս է երգն այն որ սկսանի Հաւատամ ։

Փառաբան . ի . իւ . ից . իւք ։ || բանիւ փա_ ռաւորօղ, կամ օրհնաբան, և կամ գո_ վաբան ։

Փառաբանակից . կցի . աւ . կմ իւ . աց . օք ։ || կցորդ, կմ ընկեր ումեք 'ի փառաբա_ նելն, որպիսիք են միմեանց հրեշտակք և [illegible], և ըստ մարդիկ 'ի փառաբանութեան [illegible] ։ [illegible] 'ի [illegible] զքեզ հրեշտա [illegible] կաց, լինել [illegible], և փառա_ կաց [illegible] ։ Իսկ միրթ [illegible] լինել կցա_ բանակից ։

ռաւո

ճորաբար, և նշանակէ զկցորդն ումեք 'ի փառաբանելն, կմ զնա՝ որ ընդ այլում 'ի միասին փառաբանի. որպիսիք են միմեանց հայր և որդի և հոգի սբ. Եւ այնմ 'Ի շարականս. Փառաբանակից հօր որդի, որ մի մեր խաչեցար:

Փառաբանարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի՝ ուր լինի փառաբանութիւն. և ըստ այսմ եկեղեցին կոչի փառաբանարան: Դիտել նշանակէ՝ գործի փառաբանելոյ, և ըստ այսմ փառաբանարան անուանի բերանն, կմ լեզուն, ըստ որում նովաւ փառաբանեմք զած. ըստ այնմ Նարեկ. ժը. Զփառաբանարան հաստատածոյ կերպիս՝ ամրափակ խցմամբ ամփացոյց:

Փառաբանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || փառաւորել բանիւք, կմ փառատրել. և կմ օրհնաբանել: Յն ուղղի:

Փառաբանութիւն. թեան: || փառատրութիւն, կմ օրհնաբանութիւն: 'Ի շարականս:

Փառագիր. գրոյ. ով. ոց. ովք: || գլխագիր մեծ, և փառաւոր, որ դնի 'ի գլուխ փառաքից սաղմոսաց, կմ 'ի սկիզբն գլխոց այլոց գրոց, զոր բազում անգամ նկարեն 'ի ձև ծաղկան, կմ թռչնոյ, և նմանեաց:

Փառադիր. դրի. իւ. աց. օք: || տես զՓարադիր:

Փառադրեմ: || տես զՓարադրեմ:

Փառադրութիւն: || տես զՓարադրութիւն:

Փառազարդ. ի. իւ. ից. օք: || զարդարեալ փառօք, կմ շքեղազարդ, կմ պայծառազարդ, և կմ փառացի: Նարեկ. 'Ի գովէստ խաչին:

Փառազարդեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || զարդարել փառօք, կմ շքեղազարդել, կմ պայծառազարդել, և կմ փառացի առնել: Նարեկ. ղե. և 'Ի գով. խաչ. և այլուր:

Փառազարդութիւն. թե: || փառաւոր զարդ, կմ զարդարիլն փառօք, կմ շքեղազարդութիւն, և կմ պայծառազարդութիւն: Նարեկ:

Փառազն: || տես զՓարազուն:

Փառազնատեսակ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զտեսակ, կմ զնմանութիւն փառազնի, կմ փառացի տեսլեամբ, և կմ շքեղատեսիլ: [illegible]

Փառազուարճ: (Նախդրիւ հոլովի.) || զուարճացեալ փառօք. կմ զուարթացեալ փառաւորութեամբ. կմ փառահեղ. և կմ յոյժ փառացի:

Փառազուն: || տես զՓարազուն:

Փառակենցաղ: (Նախդրիւ հոլովի.) || փառօք կենցաղավարօղ. կմ ունօղ զփառաւոր կենցաղավարութիւն, կմ նա՝ որ կեայ 'ի փառս: Իսկ մերթ առի զտեղւոյ, ուր լինի փառօք կենցաղավարել. և ըստ այսմ առի՝ փառակենցաղ դրախտ:

Փառակից. կցի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || կցորդ ումեք փառօք, կմ ունօղ ընդ այլում զմի և զնոյն փառս, և կմ 'ի միասին փառաւորեալ: 'Ի շարականս:

Փառահեղ. (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զահեղ փառս. կամ զհզանալի փառաւորութիւն. կմ մեծափառ: կմ գերափառ. և կմ յոյժ փառացի. և ըստ այսմ առի՝ այր մեծաշուք և փառահեղ: Յայսմաւուրս:

Փառամոլ. մոլի. իւ. ից. կմ աց. իւք: || մոլեալ 'ի սնոտի փառս, կմ որ ունի զմոլութիւն փառասիրութեան. և կմ նա՝ որ ախտ զհետ սնափառութեան: Խորէն. գ. գլ. 63: Յն ուղղի: և Լամբրոն:

Փառամոլիմ. եցայ. եաց. իլ: (Հայնակր.) || փառամոլ լինիլ. կմ հետամուտ լինիլ զհետ սնոտի փառաց, կմ չարաչար սիրել զփառս:

Փառամոլութիւն. թեան: || մոլութիւն փառասիրութեան. կմ սէր սնոտի փառաց. և կմ սնափառութիւն: Խորէն. գ. գլ. 89:

Փառապատուեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || փառօք պատուել. կամ փառաւորելով մեծարել:

Փառասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրօղ փառաց. կմ փառամոլ. և կմ ամբարհաւաճ: Լամբրոն:

Փառասիրութիւն. թեան: || սէր սնոտի փառաց, կմ փառամոլութիւն. Ոսկէ. 1. հոմ. ժե. և ժթ:

Փառատրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || տալ զփառս, կմ փառօք մեծացուցանել. և կամ փառաւորել: Նարեկ. ձէ. և 'Ի գով. խաչին:

Փառատրութիւն. թեան: || տալն զփառս, կմ փառօք մեծացուցումն. և կմ փառաւորութիւն: Նարեկ. ղե:

Փառացի: (Նախդրիւ հոլովի.) || փառաւոր. կմ փառահեղ. կմ շքեղ, կմ գերապանծ. և կմ գերապայծառ: Յայսմաւ:

Փառաւանացեան: || տես զՓարազուն: 'Ի հին տոմարագիրս:

Փառաւոր. ի. աւ. աց. օք: || փառացի, կմ փառազարդ. կմ գերապանծ. կմ շքեղ. և կմ երևելի: 1. Թագ. 22. 14: Իմաստ. 3. 15: Եսայ. 5. 14: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, փառաւոր առնել. և նշանակէ փառաւորել: Սաղ. 85. 9: Մատթ. 9. 8:

Փառաւորագոյն. գունի. իւ. ից. իւք: || առաւել փառաւոր. կմ շքեղագոյն. և կմ գերագոյն: Բ. Մնաց. 11. 21:

Փառաւորակից. կցի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || կցորդ ումեք 'ի փառաւորութեան. կմ փառաբանակից. և կմ փառակից: 'Ի Գիրս Գրի [illegible]:

Փառաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || փառաւոր առնել. կմ փառատրել. կամ շուք դնել. և կամ մեծացուցանել: 1. Թագ. 2. 30: Մատթ. 5. 16:

Փառաւորեցուցանեմ. եցուցի. եցի. անել: (անցող.) || փառաւորել. կմ փառաւոր առնել. կմ շքեղացուցանել. և կմ պայծառացուցանել: 1. Մակ. 14. 15:

Փառաւորընկալ: (Նախդրիւ հոլովի.) || փառաւորապէս ընկալօղ. կմ որ ընդունի 'ի վր իւր զփառաւորս. և ըստ այսմ առի, փառաւորընկալ սեղան. որպիսի է

խորանին սը։ Աճգոնե։

Փառաւորիչ. րչի. աւ. աց. գք։ || փառաւո-րող. կմ փառատրող. կմ շուք գնող. և կմ մեծացուցանող. 1. Թագ. 2. 30։

Փառաւորութիւն. թեան։ || փառաւոր գոլն. կմ փառազարդութիւն. կմ շքեղութիւն. և կմ գերապատուութիւն։ Թուոց. 23. 21։

Փառունակ. ի. աւ. աց. գք։ || ունող փա-ռաց. կմ փառաւոր։

Փառք. ռաց. գք։ (անեզական.) || գովասա-նական համբաւ հնչեցեալ զումեքէ յա-ղագս գերապանծ գործոց, կմ կատարե-լութեանց նր. և յայսմանէ առեալ, փառք կոչի առ հասարակ ամ փառաւորութիւն, կմ պայծառութիւն, կմ պատիւ. կմ մեծա-րանք. և կմ պարծանք։ Ծնն. 45. 13։ Սաղմ. 8. 6։ Աճառկ. 3. 35։ Մատ. 6. 29։ Դարձեալ փառք կոչի մեծութիւն, կմ փարթամութիւն. կմ ընչաւէտութիւն. և այլ ամ, որով ոք փառաւորի, և սքանչելի լինի։ Ծնն. 31. 1. և 16։ Դարձեալ 'ի սբ. գիրս փառք տն ասի, լուսափայլ և բոցաճաճանչ տեսիլն, ընդ որում էր և երևեալ հուր. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի՝ եկին փառք տն, կմ փառք տն լցին զտունն. և այլն։ Ել. 40. 32։ Ղևտ. 9. 23։ 3. Թագ. 8. 11։ Եզեկ. 44. 4։ Դարձեալ՝ փառք կոչին առ աստուածաբանս խորաքննիչս գուշակայք. ըստ որում ամփոփութիւն է 'ի վճարել նոցա ասել. փառք հօր, և որդւոյ. Յորմէ առեալ և զատուածն՝ որք 'ի սկիզբն գուբղայից գրե-նին՝ փառաբանս կոչեմք։ Իսկ եւս մինչ ասի փառաց 'ի փառս բարձրանալ. նշանակէ. 'ի միոյ փառաւորութէ 'ի միւսն անցանել. կմ 'ի բարձրագոյն փառս վերանալ. և կմ գեր 'ի վերոյ փառաւորիլ։ 'Ի Նարեկացին։

Փասիան. ի. աւ. աց. գք։ || է հաւ. ինչ ազ-նիւ կոչեցեալ յոմանց աքաղաղ վայրի. ունի զմեծութիւն աղաւնւոյ. և կմ մար-գոյ. ծ ընտանի հաւուն, որոց և ց իմիք նմանի կերպարանօք։ է պիսակ. կմ խայ-տաբղէտ. իսկ միսն պարարտ և փափուկ իբրև զկորամարգաց, և կաքաւուց. վն ո-րոյ և առ հնովք էր սա 'ի մեծի համարի. պատրաստեալ 'ի խորտիկս արքայավայե-լուչ սեղանոյ։ Ունի զագռաւ երկայնաձիգ գունագունակերպ արձակեալ։ Խորեալ ըղ-գլուխ իւր 'ի հող՝ համարի բովանդակ զանձն իւր թագուցեալ. վն որոյ և ոչ հոգայ փախչել յերեսաց հետամտաց իւ-րոց՝ մինչև 'ի վր հասեալ յափշտակեն ըզ-նա։ Լինի յաճախ առ փասիս գետով. այն է փիսոնիւ. յորմէ և կոչեցաւ փասիան. իբր թէ հաւ փասիսեան. ըստ այնմ Խո-րէն. բ. գլ. 78. Որք հասարակաց կերակուր ասեն զառ մեզ պատուականն, և սակա-ւուց ճաշակելիս զփասիան և զայլս. ծ և զկարապն։

Փաստ. ի. իւ. ից. իւք։ || պատճառ՝ զոր բե-րեմք 'ի մէջ առ 'ի հաստատութիւն. կմ առ 'ի ցոյց իրիք. և այս է բանն, զոր արտա-յայտէ՝ վասնզի. ուստի տարբերի 'ի սմանէ բառս՝ պատճառ, իբրև ընդհան-րական 'ի մասնաւորէ. զի պատճառն նը-շանակէ նաև զարարողին սկիզբն. բայց ոչ փաստն։ ռամկ. սպաթէ. 'Ի վարս հարց. բ։ Եւ 'ի հին պատմագիրս, ասի. Փաստս իրա-ւախոհեմ, կմ բանականս 'ի մէջ ածանել. կմ անտեղի գալ և առանց իմիք փաստից։

Փաստաբան. ի. իւ. ից. իւք։ || տե՛ս զՊատ-ճառաբան։

Փաստաբանական։ || տե՛ս զՓաստաբանական։

Փաստաբանեմ. եցի. եա՛. եալ։ (նեոգործ.) || նոյն է ընդ բայիս պատճառաբանել, որ է պատճառս տալ. և այլն։ ռամկօր. ճաքքանոյ բէրէլ. ըստ այնմ Լամբրոն. Զակա-րութեն փաստաբանելոյ խրագութեն մեծի յանձնառութե։

Փաստաբանութիւն. թեան։ || տե՛ս զՊատ-ճառաբանութիւն։ Լամբրոն։ և 'ի հին պտմգ։

Փաստառական. ի. աւ. աց. գք։ || այն՝ որով առեալ և ընդունեալ լինի փաստ։

Փաստաւոր. ի. աւ. աց. գք։ || ունող ըզ-փաստ, կմ բերող փաստի. և կմ փաստա-բան։ Իսկ մերթ փաստիւ ցուցեալ. կմ փաստիւք անկեալ 'ի ներքոյ մեղապար-տութե. և կմ պարտաւոր. և ըստ այսմ ասի 'ի նորոց ինչ. Լինիլ բազում ամբաս-տանաց կմ մեղադրանաց փաստաւոր։

Փաստաբանական. ի. աւ. աց. գք։ || փաստա-բանական, ծ պատճառաբանական, կամ այն՝ որով փաստ բերեալ լինի. և ըստ այսմ փաստաբանական կոչի 'ի հնոց պա-տճառական շաղկապն։ 'Ի հին քերականութե։

Փաքուստ. քսի. իւ. ից. իւք. կմ օք։ || շաղա-կրատ. կմ շաղփաղփական, կմ բարբանջօղ. կմ վայրախօս. և կմ շատախօս։ ռամկօր. լաֆազան. կմ չէնէսազ, և կմ չօփագոս։ 1. Տիմ. 5. 13։

Փաքսեմ. եցի. եա՛. եալ։ (չեզոք.) || շաղա-կրատել. կմ շաղփաղփել. կմ բարբան-ջել. և կմ շատախօս լինել. և ըստ այսմ ասի 'ի ռամկ. ինչ. Մի իբրև զթշնամի փաքսեսցէ։

Փաքսութիւն. թեան։ || շաղակրատանք, կմ շաղփաղփութիւն, կմ բարբանջմունք, կմ վայրախօսութիւնն, և կմ շատախօսութիւնն։ ռամկ. լաֆազանլըգ, կմ չէնէսազլըգ, և կմ ... խօսք խօսել։

Փառ։ || տե՛ս զՓառ, ըստ որում նշանակէ զմաշկն։

Փարաջ։ || տե՛ս զՓարաջք։

Փարադիր. դրի. իւ. աց. գք։ || գնող. կամ արկանող շուրջ զինքեան զփառ, ծ զմաշկ պարունակիչ. և յայսմանէ առեալ փա-րադիր կոչի ընդհանրապէս ամ թագան-թաքուցիչ, կմ ծածկապատող. կմ պարփա-կիչ, կմ յարաբարդող. և կմ սուղարկիչ։ Իսկ մերթ թագանթաքուցեալ, կմ ծած-կեալ, կմ պարփակեալ. կմ յարա-բարդեալ, և կմ սուղարկեալ։

Փարադրական. ի. աւ. աց. գք։ || թագան-թաքուցական, կմ ծածկապատական, կմ պարփակողական։ Իսկ մերթ յարաբարդ-

Digitized by Google

կան, կամ առակագրական, և կամ յաւելուածական:

Փառագրեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || փառաւորել. որ փառօք ծածկել, կամ թաղանթապատել: Իսկ մերթ՝ շրջապատել. կամ շուրջ պարունակել, կամ պարփակել: Երբեմն և յարաբարդել, կամ յարադրել, կամ 'ի վերյ յաւելուլ:

Փառագրութիւն. թեան: || փառաւորութիւն, որ փառօք ծածկումն, կամ թաղանթապատութիւն: Իսկ մերթ՝ շրջապատութիւն, կամ պարփակումն: Երբեմն և յարաբարդութիւն, կամ յարադրութիւն, և կամ վերյաւելումն:

Փառաղ. ի. իւ. ից. իւք: || խուզան, որ գործիք խուզելոյ. և ըստ այսմ փառաղ կոչի կայացն, կամ մկրատն: ռամկ. Տ-խոռ:

Փառազումն. զման. մամբ. մանց. մամբք: || աղմուկ. կամ խառնակութիւն, կամ վրդով. և կամ շփոթք:

Փառազուն. ազնի. իւ. ից. օք: կամ ոյ. ով. ովք: || փառազուն. որ սերեալ 'ի փառաւոր ազնէ, կամ վեհազն կամ քաջազն, կամ իշխանազուն, և կամ ճոխ իշխանական պերճութեամբ, և զօրութ. որպիսիք են իշխանք մեծամեծք. և նէգք: տաճկ. պէյզ-տէ. կամ [illegible]. Պրատ. 5.7: Պրար ձեալ է սա բառ եբրայեցւոց կոչեցեալ ըստ նդ̃ փերազոն, կամ փերազիմ. ռդ̃ և երբեմն փերազոթ, և նշանակէ աւան, կամ ագարակ, և կամ շէն. ռդ̃ և 'ի գիրս հնոց գտանեմք թարգմանեալ. վն̃ որոյ Պրատ. 5.7. ուր ասի. Պակասեցան փառազունք բնակեալք 'ի մէջ իւրեւ՝ ոմանք համարեալ զայն բառ եբրայական՝ առեն նշանակել զաւանս, որք յերեսաց զօրացն ոսոխաց ցրուեալ և քանդեալ պակասեցան. Սակայն առաջինն առաւել պատշաճագոյն է. և համեմատ եօթանասնից. յորոց թարգմանեցաւ մերս: Ուստի և ասի 'ի բնագրին՝ բնակեալք. որով ցուցանի, թէ փառազունքն՝ անձինք են:

Փառելի. լւոյ. ւով. եաց. եօք: || նոյն է ընդ բառին փարելի. ռդ̃ երանելին, ընդ բառին երանելի: Մծբն. ժէ:

Փարախ. ի. իւ. ից. իւք: || գոմ հօտից, կամ գաւիթք խաշանց. որ է շրջափակ տեղի, ուր ոչխարք. կամ այծք հանգչին. և գոմանի գտանեն. յորմէ առեալ և եկեղեցին. ըստ որում է առաւ բանաւոր հօտին՝ նմանութեամբ փարախ կոչի: ռամկօրէն աղըլ: Խորեն. գ. գլ. 68: Յոհն. ւ. հատ. իա: և Լամբրօն:

Փարահ. ի. իւ. ից. իւք: || պատասխանի. կամ պատասխանատուութիւն:

Փարամ. || տես զՓարաղ:

Փարատ. ի. իւ. ից. իւք: || փարատեալ, որ 'ի բաց ցրեալ. կամ մերժեալ, կամ հեռացեալ. և կամ ջնջեալ 'ի միջոյ: Իսկ մերթ՝ 'ի բացեկաց, կամ հեռու. կամ մեկուսի. և կամ որոշ. և ըստ այսմ ասի, փարատ կացուցանել զոք 'ի չարեաց. կամ փարատ յատոր խորհրդոց: ռամկ. ղաթ. կամ ճիւտէ. և կամ հէրա: Լամբրօն:

Փարատեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || 'ի բաց ցրել, կամ հերքել, կամ հալածել, կամ ջնջել, և կամ 'ի բաց բառնալ: ռամկ. փարփրնել, կամ փէճ ընել: և ըստ այսմ ասի. փարատել զմէգս. զտրտմութիւն, զցաւս, և զնեղութիւն. կամ փարատել յումեքէ ըզճանճս, և զմարախս. և այլն: Ելից. 8.29. և 31: և 10.17: Յոբ. 16.7: Իսկ մերթ՝ 'ի բաց կացուցանել, կամ զերծուցանել, կամ ազատել, և կամ թափել. զոր և կոչեմք փարատեցուցանել. ըստ այնմ Աղթոր. Զերկիր զառաջինն 'ի ջրոցն փարատեցուցեալ:

Փարատեցուցանեմ. եցուցի. եցո. ել: (անցողակ.) || նոյն է ընդ բային փարատել. ուստի փոխանակ ասելոյ՝ փարատեաց ըզցաւս, կամ զտրտմութիւն. ասեմք, փարատեցոյց: Եսայ. 38.14: և 'ի Յոբ: տես 'ի բային հատանել:

Փարատիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնակր.) || 'ի բաց ցրիլ. կամ մերժիլ, կամ հերքիլ, կամ բնաջինջ լինիլ. կամ բառնիլ 'ի միջոյ: ռամկ. փարփրիլ. կամ փէճ ըլլալ: Իսկ մերթ 'ի բաց կալ. կամ հրաժարիլ. կամ մեկնիլ. կամ խոյս տալ: ռամկօր. սաքընմիշ ըլլալ: և ըստ այսմ ասի՝ փարատիլ մարդոյ, կամ ամբոխից յումեքէ: 2. Մակ. 14.44: Ոսկէ. 2. հատ. իթ:

Փարաւաթանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդմիջ.) || գիրանալ. կամ յօրանալ, և կամ ստուարանալ: ռամկ. գիրնալ:

Փարաւոն: || տես 'ի բառարանի յատուկ անուանց:

Փարաւոնեան: (Նախադրիւ հոլովի.) || փարաւոնական. որ այն ամ, որ փարաւոնի է. կամ առ փարաւոն վերաբերի. և ըստ այսմ ասի՝ փարաւոնեան զօրք, կամ գործք. և այլն: Աղթոր:

Փարաք. կամ փարագ. ի. իւ. ից. իւք: || ընպիրշ. կամ պագշոտ. կամ վավաշոտ. կամ լկտի. և կամ բղջախոհ: ռամկօր. էփէքուրդ: 'ի հին [illegible]:

Փարաքումն. քման. մամբ. մանց. մամբք: || ըմբշութիւն. կամ պագշոտութիւն. կամ վավաշոտութիւն. կամ բղջախոհութիւն. և կամ լկտութիւն: ռամկ. էփէքուրդլուք: Կոչէկ. խե:

Փարաքիմ. եցայ. եա՛ց. իլ: (Ձայնակր.) || ըմբշիլ. կամ պագշոտիլ. կամ վավաշոտիլ. կամ բղջախոհանալ. և կամ լկտիլ: ռամկօր. էփէքուրդ ըլլալ:

Փարաքութի. || տես զՓարաքումն:

Փարելի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն ամ, որ կարէ փարեցեալ լինիլ. կամ գիրկս առ կանելի: Եւ յայսմանէ առեալ նշանակէ բաղձալի անգամ տենչալի, կամ նազելի. կամ սիրելի. և կամ գերապանծ. ըստ այնմ 'Ի շարականին. Փարելի բարբառ ընդ իմ, էլի էլի առ հայր գոչէր: Եւ 'ի ճառ հարց-ժ ռ̃. ասի. Հարսն 'ի թագաւորական առնեն էր. և փեսայն փարելի և սիրելի

Թագաւորին ։ Դնաջնեալ՝ նշանակի սո֊
վոր՝ ընչանին, որ աղտեղի և պատառա֊
տուն շորեղէնն, որով սրբեն զաղտե֊
ղեալ ձեռս․ կմ անօթս, և կմ մաքրեն
նովաւ զյատակ փռանց առ՚ի արկանել
զհաց, և ասացաւ փարելի, ըստ որում
պատառեալ փարին ՚ի նոսա աղտեղութիք։
ռամկօր․ ընճոց․ կմ ճորփիլ։ 1․ Կորնթ․ 4․ 13։
Բայց ըստ Թարգմանութեան ասորւոց․ և
Յունաց մեկնչաց՝ նշանակի սովոր զոհն
քաւութեան․ որ էր առ հեթանոսս անար
գական յոյժ․ քանզի էր սա պատարագ
՚ի մարդկանէ․ զի մինչ քաղաք ինչ անկա
նէր ՚ի պատուհաս իմն սակս յանցանաց
առնուին զմիոք յանարգաց․ և մարդա֊
կոյտ բազմութբ շրջեցուցեալ զնա ընդ
բոլոր քաղաքն, Թքանէին ՚ի նա․ խիճս ար
կանէին, հայհոյէին, և զայլ անհամար ա֊
նարգանս առնէին նմա․ Իբրզի չարիքն
քաղաքին կուտեսցին ՚ի գլուխ նը․ և ա֊
պա յանկարծակի արկեալ զնա ՚ի ծով՝ հեղ
ձուցանէին․ և զոմանս սրախողխող առ֊
նէին․ առ՚ի հաշտ առնել այնուէիկ զդիս․
և այսու եղկելին այն լինէր իբրև զըն֊
ջան հասարակաց՝ անարգ և խայտառակ
յոյժ, յորմէ և կոչեցաւ փարելի․ և յայս
միտս առակելով ասի․ 1․ Կորն․ 4․ 13․ Ա֊
ռակ նշաւակի եղաք մք աշխարհի, ամե
նեցուն փարելի լինիլ մինչև ցայժմ։

Փարեմ․ եցի․ եա․ ել։ (Ներգործ․) ‖ պա֊
րուրել․ կմ պարփակել․ կմ շուրջ պա֊
րունակել․ և կմ շրջապատել․ ըստ այնմ
՚ի Հարց հոյս․ Է․ Եթէ ունիցիս սենեակ,
որ փարեսցէ զքեզ, մի՛ շինեսցես այլ մե
ծագոյն։

Փարենթազիզ․ զզի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ է բառ
յունական, որ ըստ նշ արտաքերի՛ փա֊
ռէնթեզիզ, և Թարգմանի ՚ի հայ բար֊
բառ՝ միջարկութիւն․ կմ միջադրութիւն․ և
կմ խարոց․ որպիսի է հատուածեալ բանն՝
որ անկանի ՚ի մէջ շարունակեալ Ճառից․
վն որոյ առ՚ի որոշութն՝ սովորութիւն է փա
կել զայն լուսնաձև, և կամ եղնգնաձև
գծիւ, որ է այս․ ( )։

Փարթամ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ մեծատուն․ կմ
ընչաւէտ․ և կմ հարուստ։ ռամկ․ զէնկին։
Նարեկ․ ծթ։ Լամբրոն։ Իսկ մերթ՝ Ճոխ․ կմ
առատ․ և կմ լցեալ․ և ըստ այսմ ասի՛
փարթամ պտղովք․ կամ իմաստութբ․
և այլն։

Փարթամագոյն․ գունի․ իւ․ ից․ օք։ ‖ առա
ւել փարթամ․ կմ Ճոխագոյն․ և կմ առա
տագոյն։ ՚Ի Գիրս Գրիգ․ Տղայական։

Փարթամանամ․ ացայ․ ացիր․ ալ։ (Ընդ֊
միջ․) ‖ փարթամ լինիլ․ կմ հարստանալ։
կմ Ճոխանալ․ և կմ առատանալ։ ռամկ․
հարուստնալ։ Նարեկ․ Ժ։

Փարթամաշնորհ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖
փարթամ շնորհօք․ կմ ունօղ զառատ շը
նորհս․ կմ շնորհալի․ և կմ շնորհաշարդ։
՚Ի Հին բառագիրս։

Փարթամացուցանեմ․ ացուցի․ ացո․ անել։
(անցող․) ‖ փարթամ առնել․ կմ հարս
տացուցանել․ կմ Ճոխացուցանել․ և կմ
պերՃացուցանել։ ռամկ․ հարստացնել։

Փարթամացուցիչ․ ցչի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ փար
թամացուցանօղ․ կմ հարստացուցանօղ․ կմ
Ճոխացուցիչ․ և կմ մեծացուցիչ։ Խորէն․
Պ․ գլ․ 68։

Փարթամութիւն․ թեան։ ‖ մեծութիւն, կամ
հարստութիւն․ կմ Ճոխութիւն․ և կմ յղփու
թիւն ստացուածոց, և այլոց բարեաց․
Նարեկ․ ՚Ի Գործ․ Կոտ։ Սոփեր․ 1․ Հռով․ Խը։

Փարթար։ (Հայկազն. վարանական․) ‖ գո
նէ․ կմ գեթ։ ռամկ․ գոնէ։ ՚Ի Հին բառից։

Փարիմ․ եցայ․ եաց․ իլ․ կմ ել։ (Հաղորդակցի․)
‖ ընդունելով զդէք տարածեալ բազկօք
պատել զնովաւ․ կմ գիրկս արկանել․ և
կմ գրկախառն խանդաղատել։ ռամկօր․
ճամբուրել, կմ քիքով գուրգուրել։ Աստուած. 5․ 20։
և ՚Ի շարականս։ Իսկ մերթ առեալ լինի փո
խանակ բայիս՝ ընդգրկել․ կմ յիմքն ըն֊
դունիլ․ կմ ախորժիլ․ և կմ սիրով պա
րապիլ իմիք․ և ըստ այսմ ասի՛ փարիլ
զգործով․ կմ զկրթութբ իւիք․ և կամ
փարիլ յազնուական մտածութիւնս։ Խո֊
րէն․ Գ․ գլ․ 8։

Փարուած․ ծման․ մամբ․ անց․ ամբք։ ‖ գր֊
կելով պատելն․ կամ գիրկատրկութն․ և
կմ ընդգրկութն։

Փարսախ․ ի․ իւ․ ից․ իւք․ կմ օք։ ‖ է չափ
Ճանապարհի միոյ ժամու՝ կոչեցեալ և փար
սանգ, որ պարունակէ վտաւանս, որ սա
պարէզ՝ քան և չորս, որք առնեն զերիս
մղոնս։ ըստ այնմ Խորէն․ յաշխարհագրութ․
Եւ փարսախն երեք մղոն է։ Նոյն է գրե
թէ ընդ սհա և լէկայն, որ է փարսախ
գաղղիացւոց, որ Ֆրանկուաց։ Բայց գի
տելի է, զի Ե այլ և այլ աշխարհաց՝ այլ
և այլ է փարսախն․ ուստի և ոմանք կո֊
չեն զնա երկուսն վտաւանս․ որ է երրո
չորս մղոն։ Իսկ այլք քառասուն․ և այլք
ոմանք վեթսուն։ Այլ սակայն հասա֊
րակագոյն է առաջինն, զորմէ գրեցաք։

Փարսանգ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ նոյն է Է վեր
նոյն։ ՚Ի Գիրս տաղ․ ծան․ Պ․ գլ․ 19։

Փափագ․ ոյ․ ով․ ոց․ ովք։ ‖ փափագանք․
որ տենչանք․ կմ բաղձանք․ և կմ իղձք․ և
այս է ներհակ տռփանաց․ զի սա միշտ
ասի զանմեղ ցանկութէ․ իսկ տռփանքն
զմեղանչականէն, կմ զզազրութեան․ և Ե
այսմ ասի՛ փափագ ծարաւոյ՝ կմ կերա֊
կրոյ․ ուսման․ տեսութե․ և այլն։ Խորէն․
Բ․ գլ․ 67։ և Պ․ գլ․ 53․ և 57։ Նարեկ․ ղԷ։ Իսկ
Իմաստ․ 11․ 4․ ուր ասի՛ տուեալ նց չուր
յապաշաւ վիմէն, և փափագ ծարաւոյ
՚ի խիստ վիմէ, է աձ իմն, որով նշանակի
կատարութն, կմ լցումն փափագանաց ծա
րաւոյ․ զի տային զցանկութիւն ուրուք, է
կատարել զըղձանս նը։

Փափագակից․ կցի․ աւ․ կմ իւ․ աց․ օք։ ‖
կցորդութիւնք ՚ի փափագանս․ կմ ընկեր փա
փագելոյ․ և կմ ՚ի միասին բաղձացող նոյ
նոյ իրի։ ՚Ի Գիրս Գրիգ․ Տղայական։

Digitized by Google

Փափագանք. անաց. օք: (անեղակ.) || տե՛ս զփափագ:

Փափագեմ. եցի. եա. եւ: (չէզոք.) || տե՛ս զփափագել: Սաղմ. 118. 20: Երգ. 2. 3:

Փափագիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնաւոր.) || տենչալ. կմ բաղձալ. և կմ ըղձալ. և այս միշտ վարի 'ի մաքուր և յանմեղ իրս. ոչ՛ տափական յանմաքուրս: Սաղմ. 41. 2: 2. Կոր. 5. 2: 1. Պետ. 2. 2: Նու. ՑՕԴՆԱ.

Փափագումն. գման. մանց. մանց. մամբք: || տե՛ս զփափագ:

Փափաքք: || տե՛ս զփափագ:

Փափաքանք. անաց. օք: || տե՛ս զփափագ:

Փափաքեմ: || տե՛ս զփափագեմ:

Փափաքիմ: || տե՛ս զփափագիմ: Խորէն. Գ. գլ. 62:

Փափկալի. լւոյ. եաւ. եաց. եօք: || լի փափկութք. և կմ հեշտալի:

Փափկակեաց. կեցի. աւ. աց. օք: || փափկութք կեցօղ. կմ պարարօղ հեշտութե:

Փափկաձայն. ի. իւ. ից. իւք: || ունօղ փափուկ ձայնի. կմ Նա՝ որոյ ձայնն է թուլագոյն. ոք մեղմ և անոյշ. որոյ ներհակն կոչի՝ խստաձայն. կմ սաստկաձայն: ռամկ. Հանդարտ ձայն ունօղ: Խորէն. Գ. գլ. 54:

Փափկամորթ. ի. իւ. ից. իւք. կմ աց. օք: || ունօղ զմորթ փափուկ. կմ զմարմինն նուրբ և կակուղ. որպիսի են մատաղ մանկունք. և Նմանք նց: 'ի Յայսմաւուրս: Իսկ մերթ թուլամորթ. կմ փափկակեաց. և կամ հեշտութեց պարարօղ:

Փափկանամ. ացայ. ցիր. ալ: (ընդմիջ.) || փափուկ լինել. կմ կակղանալ. կմ մեղմանալ. և կմ քաղցրանալ: ռամկօր. կակղնալ. կմ Յըմշագմ ըլլալ: Իսկ մերթ յօրանալ, որ է հեշտանալ. կմ գիրանալ. և կամ վայելել 'ի գրգանս. կմ բերկրել հեշտալեօք. և կմ զմայլել յախորժանս անձին: ռամկ. վէֆէյ ընել: Սաղմ. 36. 11: Աղաւ. 29. 21: Երեմ. 44. 17:

Փափկասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրօղ փափկութեց. կմ հեշտասէր. և կմ ախորժօղ յղփութեց կերակրոց, և ըմպելեաց և հեշտախտութեց: Յմ ոսկի: և Ոսկ. 1. հոմ. ԽԱ:

Փափկասնոյց: (Նախադրիմ. հոլովի.) || տե՛ս զփափկասուն:

Փափկասնունդ: (Նախադրիմ. հոլովի.) || տե՛ս 'ի ներքոյ զփափկասուն: 'ի վերջ հաւաքմ. Գ:

Փափկասուն: (Նախադրիմ. հոլովի.) || փափկութք սնեալ. կմ հեշտութք սնուցեալ. կմ ունօղ զսնունդ փափուկ: ռամկ. Նազիք պահած. կմ Նազլի Պէյցած: Բարուք. Դ. 26:

Փափկավայելչ: (Նախադրիմ. հոլովի.) || ունօղ զփափուկ վայելչ. ոք զձայն, զոր և կոչեմք փափկաձայն. բառ այնմ 'ի հին պարձակիս. Փափկաձայնատեսակն մանկունս տրամախոհս, քաղցրաձայնս, փափկավայելչս:

Փափկեցումն: (Նախադրիմ. հոլովի.) || ունօղ զփափկութ, կմ զհեշտասանձ երեսս, ոք բերան. կմ գեղեցկաշուրթն. կմ Տիպողանդ սանձի. և կմ հեզ և անսասցօղ. որոյ ներհակն կոչի՝ խստերախ. և այս տես զե. ըբվարէ. և մերթ Նմանութք զմարմնոյ, որ է գիրալուր. և հեզաբարոյ:

Փափկիկ: (Նախադրիմ. հոլովի.) || է բառ նուաստական. կմ փաղաքշական. և նշանակէ մատաղ և փափուկ. և կմ փափկագոյն. որպիսի են նորածին մանկունք: ռամկ. Տարղան: 'Ի Վարս հարց. իկ:

Փափկութիւն. թեան: || փափուկ գոլն. կմ կակղութի. կմ մեղմութի. կմ քնքշութի. և կմ քաղցրութի: ռամկ. Նազիքութի. կմ անուշութի: 2. Մակ. 14. 24: Իսկ մերթ հեշտութի. կմ գիրութի. կմ վայելումն գրգանաց. կմ բերկրութի հեշտալեաց. և կամ զմայլումն յախորժելիս անձին: ռամկ. վէֆէյ: Ծնն. 2. 15: Սաղմ. 35. 9: Աղաւ. 4. 9: և 19. 10:

Փափուկ. փափկի. աւ. աց. օք: || գօղօր. կմ կակուղ. կմ մեղմ. և կամ գաշն, ոք թոյլ և անոյշ. և ըստ այսմ առն՝ փափուկ ձայն, կմ փետուր. մորթ. և այլն: Իսկ մերթ մատաղ. կմ քնքուշ. և կամ գէրգ. և ըստ այսմ առն՝ փափուկ որթ. կմ փափուկ մարմին: ռամկ. Տարղան. կմ Նազիք: Ծննդ. 27. 9: 2. Օրին. 28. 54: Դան. 13. 31: Դարձեալ նշանակէ՝ նուրբ և ազնիւ, և փափկացուցիչ. որոյ ներհակն կոչի՝ խոշոր, ոք խստայոյ. և ըստ այսմ առն՝ փափուկ հանդերձ, կմ կերակուր. և այլն: Մատթ. 11. 8: Նորքեւմն ևս՝ փափկացեալ. կմ հեշտացեալ. և կմ պարարօղ գիրութեց մարմնոյ: Դարձեալ՝ նշանակէ ըղձ գուշութք պահելի. կմ յարգելի. և կմ Նազելի. և ըստ այսմ առն, փափուկ ունիլ զշաբաթս. կմ զտօնս. և այլն: 2. Մակ. 15. 3: Եսայ. 58. 13:

ՓԵ

Փեզենայ. ի. իւ. ից. իւք: || է բոյս ինչ մշտադալար, գարշ, և սաստիկ ծանրահոտ. որ աճեցեալ իբրև զսամիթ, տայ զտերև մանր և բոլորակ. զոր 'ի գործ ածեն 'ի դեղորայս. ոչ և յաճախ կազմեն 'ի նը մանէ զդեղաթափ թունից: ռամկ. սէֆէֆ խոտ: Ղուկ. 11. 42:

Փեթակ. ի. աւ. աց. օք: || մեղուանոց, ոք տեղի, կամ անօթ, ուր հաւաքեալ մեղուաց գործեն զխորիսխ մեղու: ռամկր. ևս՝ ֆէեան:

Փեղկ. ի. աւ. աց. օք: կմ իւ. ից. իւք: || իւրաքանչիւր անդամք տախտակամած կազմածոց յօդեալք ընդ միմեանս ծղխնեօք, կմ ագուցիւք, ոք ռէզէ... կմ չէ... և ըստ այսմ փեղկ կոչին դրանց և պատուհանից երկոքին թևքն, որոց 'ի գալն առ միմեանս փակին մուտքն: ռամկ. ֆէնէրէ. և կմ դրան զանաթ: Դարձ. փեղկ անուանին առէջք, ոք երկայնաձիգ հատուածք կուռուեղէնաց կմ մաղեղինաց. և կմ մաշկեղինաց. և նմանեաց, զորս 'ի մի կցել կազմեն զբոլոր ինչ. ոչ՝ զհանդերձս,

կմ

կմ պղլման, և զնմանիս տոցա ։ ռամկօր. նշանակ ձոյ ։ Եզեկ. 26. 2. և 6. և 11։ Գործ. 4. 21։ Երեմ. 4. 20։ Եւ յայտնանէ ասելով Զաք. 13. 4. փեղկ մազեղեն կոչի խարազն, զոր զգենուն ։ ռամկ. խարար. կմ խըլլայ։ Պարծելով, փեղկ յորդորելուք պատեշս ըն րանց. կմ զնխատս զառ. ՚ի վայրից. որք են կոլմունք նշ իլեալք ՚ի վերուստ ՚ի խո_ նարհ. ըստ այնմ Խորէն. Թ. պր. 15. Զոստնք ջուրց բարեհամից ՚ի հիմանց փեղկից ըն րանց միաւորեալք՝ պերճանայիւ. ք յոր դեալ լինէին ։

Փեղձանի. կմ փեղձանի ։ (Նախդրիւ Հոլովի.) || Է բառ եբրայական, զոր յոյնք անուա նեն Փիլլանի. կմ Փելլանի. յորմէ և ասա_ ցեալ կոչեն Փիլան. որով նշանակի այն ինչ կմ այն ինչ. որոյ ներհակն, ասէ եղ մոնի. կմ եղմոնի, որ է՝ այս ինչ, կմ այս ինչ. և ը այսմ փոխանակ ասելոյ, յայս ինչ, և յայն ինչ տեղւոջ. ասէ ՚ի տեղւոջ փեղձանի եղմոնի ։ ռամկ. Ֆիլան փեր ։ 1. Թագ. 21. 2։ Իսկ մերթ այն ոք. կմ այն անուն ։ ռամկ. Ֆիլանը. ըստ այնմ Գծնի. 8. 13. և ասէ ցփեղձանին. ք Փիլանին ։

Փեճեկ. ոյ. ով. ոց. ովք ։ կմ ի. աւ. աց. օք ։ || կարծրանիւթ պատանիանք. ք կեղեւանք կաղնոց. ոճ՝ ընդուզաց. նշոց. փնտղաց. և այլոց նմանեաց ։ Նարեկ. ՚ի Ներն. Երգոց ։

Փեչ. կմ փերչ. ի. իւ. եց. իւք ։ || Նման, կմ համեմատ. կմ պատկան. և կմ յարմար ։ ռամկ. ասյղան ։

Փեչաւոր. կմ փերչաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ || Նմանաւոր. կմ համզուգաւոր. կմ յար_ մարաւոր. և կմ համաչափակ ։ ռամկ. տէշ ղէ։ ՚ի հին ժէրախնամէ ։

Փետեկեմ. եցի. կմ փետեկի. եա. եղ ։ (Ներ գործ.) || սաստիկ քարշելով, կմ բռնու թենելով պատառել. կմ ՚ի բազում մա_ սունս ձգելով. և կմ պատռոտել ։ ռամկ. քաշքթեելով պատառել. կամ Փըրթ Փըրթ ընել. Եւ յայսմանէ ասել փետեկել ա_ ռէ. զաքեալս. կմ զայլ անդամս կենդան եոյ ՚ի միմեանց բաժանեալ. որոշելն, և խզել թէ յօշելն ։ ռամկ. քաղափլել։ Պարծելով նշանակէ սաստիկ բանալ, որով գրեթէ բացեալն պատառի. կմ բեկանի. ը այնմ Լամբրոն։ Վ աղվաղակի փետեկէ ղըրանն. և հեղեալ զեզու զպարմունսն ։ Եւ ըղ կնի ասի. Մեք փանեցին զինուորն յու_ սոյ և սիրոյ. զորս նոքա փետեկեն, ք իբ րև զդուռս բացին ։ ըստ այսմ ևս ասի, փետեկել ցնծութեն զքերթողն. կմ անյն աղերս անձնեայ զերգելիս. և այլն ։ Լամբրոն։ և ՚ի Գիրս Մծին խորհրդոց ։ Իսկ մերթ նմա_ նութե ասել նշանակէ՝ բացատրել. կմ մեկնաբանել. և կմ պարզել զխմացմանս իրիք. ըստ այնմ Լամբրոն. Կարգաւոր հա մարեցայ՝ զայս խորհուրդ ըստ կարի փե տեկել տառիւ այսուցիկ, ոյք խնդրեն գի_ մացութե ։

Փետեկութիւն. կմ փետեկումն. ման. մանց. մամբք ։ || պատառակութիւն. կմ պատառումն. և կամ հերձումն ։ Իսկ մերթ՝ բանաւոր որոշումն, և խզելութէ յօշումն ՚ի միմեանց անդամոց ։ ռամկ. քաղափլել։ Երբեմն ևս՝ սաստիկ բա ցումն, որով գրեթէ բացեալ իցէ պատառի ։

Փետեկատեմ. եցի. եա. եղ ։ (Ներգործ.) || Ծոպի ՚ի բայկս փետեկել. այն բեկանել ՚ի բայսն բեկել. և նշանակէ՝ փետեկելով փետեկել. կմ յօշատել. կմ դիզատել. և կմ պատառատել ։ ռամկ. քէրթփել. կամ թըրթփել. իսկ մերթ՝ պատառոտել, զոր ահա ցես ՚ի տեղւոջ իւրում ։

Փետեկոտումն. ման. մանց. մամբք ։ || սաստիկ փետեկումն. կմ պատառումն. և կմ հերձումն. իսկ մերթ՝ պատառոտումն. զոր տեսցես ՚ի տեղւոջ իւրում ։

Փետաղրաւէր ։ || տես զՓետաւէր ։

Փետայ. ի. իւ. եց. իւք ։ || Է բառ արաբական և առանցական, որով նշանակի օրինաւոր այր հարսին. մանաւանդ մինչ նորոգ է ամուսնացեալ. կմ գեռ յամուսնութե է ։ ռամկ. եա տէկա ։ 1. Մակ. 9. 39։ Յօվ. 3. 29։ Յայտ. 18. 23։ Իսկ մերթ առանձնակայ առ զուգանշն և առ անհրն. զի փետայ կոչի առ զուգանշն և առ անհրն ... յորմէ ասեալ ցա այր դատարն իւրեանց. յորմէ ասեալ առանցական և առ ընտանիս այցա. որպիսիք են անհրաժեշտ և քեռին. և այլն ։ ռամկ. եա՝ տէկայ. և տանձի. էնիշտէ ։ Ծնն. 19. 14։ Գործ. 19. 6։ 1. Թագ. 18. 18։

Փետայածին. ծնի. իւ. ից. աք ։ || ծնեալ փետայի ։ Իսկ մերթ՝ ծնեալ ՚ի փետայէ. կմ ծնունդ փետայի ։

Փետայածու. ուի. աւ. աց. օք. || բազմա կանք հարսանեաց ։ ռամկ. հարսնեւոր ։ Եւ կանչ ասացեալ փետայածուք, ըստ որում ասեն զփետայի ընդ հարսին ածեն հանդիսիւ ՚ի տուն հարսանեաց. Բայց մասնաւորապես առեալ նշանակէ զփեսաւէրն, որ է այ_ ղախնի. ոմ տեսցես ՚ի բառն փեսաւէր ։

Փետայածութիւն. թեան ։ || փետայածու_ թիւն. կմ հանդէս հարսանեաց, յորում ածեալ լինի փետայն առ հարսն ՚ի տանն պատուոյ անդր, և կատարի կարգ ամուս նութեն ։ ըստ այնմ Ոսկէ. 1. հատ. ի. Յով ժամ զփետայի և զհարսին. ըստ յուշ ա_ րար՝ եցոյց եթէ փետայածութեն ոչ ըն ներցի ։ Իսկ մերթ՝ փեսաւէրութեն. զոր տեսցես զնոյն ։

Փետայանամ. ացայ. ացիր. անալ ։ (Չեզոք.) || փետայ լինիլ. կմ մտանել ՚ի փետայու թե ուրուք. և կմ փետայութե միաւորիլ ումեք ։ ռամկ. եէնայ ըլլալ ։ 1. Թագ. 18. 21. և 22. և 23 ։

Փետայացուցանեմ. կմ փետայեցուցանեմ. ուցի. ացի. անել ։ (Ներգործ.) || փետայ առնել. կմ միաւորել ումք ՚ի փետայութե. 1. Մակ. 10. 56 ։

Փետայութիւն. թեան ։ || փետայքալն. կամ կարգ փետայի. և կմ հանդէս փետայական ։ 1. Մակ. 10. 54։ Երգ. 3. 11 ։

Փեսաւէրութիւն. թեան ։ || փեսաւէր գոլն. կմ մտերիմ ընկերութիւն փետայի. որ և կոչի հարսնեւորութիւն ։ ռամկ. աղբլղխութիւն ։

Փեսաւէր. ւէրի. աւ. աց. օք: || Ծառք 'ի բանէս փեսայ. և յանուանէս հրաւէր, իբրև թէ փեսահրաւէր. որպէս երբեմն գրի իսկ. ըստ այնմ Մծբ. ԺԹ. Գոչեք էք փեսահրաւէրք և նորապսակաց, արժանիք բազմականի: Այրք՝ նշանակէին ուստի ընկերք. կամ մտերիմ բարեկամք փեսային, որք վերակացու լինել յօրինեն զհանդէս հարսանեաց՝ մատուցանելով զբազմականսն առ խրախճանիչսն գահ. և 'ի դէպ ժամու հրաւիրեալ ածեն զփեսային առ հարսն յառագաստ անդր. յորմէ և կոչեցան փեսահրաւէրք, և փեսայածուք, որպէս և նոքա, որք զայս ծմ առնեն 'ի կողմանէ հարսին, անուանին հարսնածուք, և երկոքին միանգամայն հացերէցք: ռամկօր. պրանիմֆի: 1. Մակ. 9. 39: Խորէն. Գ. պր. 68: Ոսկ. 1. կոր. ԺԷ:

Փեսեմ: || տես 'ի ներքոյ զՓեսանել: 'ի Հայոց հարց. ԺԹ:

Փեսանեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || Քարշելով կորզել, այսինքն փրցնել՝ զհերս, կամ ըզ փետուրս, և զնմանիս սոցա. ռամկ. եա փէտտէլ: 1. Եզր. 8. 72: 2. Եզր. 9. 3: Խորէն. Բ. պր. 60: Եւ յայսմանէ առեալ՝ մերկելն զինչ 'ի հերաց, կամ 'ի փետրոց՝ 'ի բաց կորզելով զնա, փեսանել ասի. և ըստ այսմ իմացեալ լինի՝ մինչ ասի, փեսանել զոք 'ի վայրսից, կամ զԹևս 'ի փետրոց. և այլն: Յոբ. 16. 13: Երեմ. 48. 31: Նարեկ. ՃԷ: տես 'ի ստորև, Տիեզ:

Փեսատումն. ման. մամբ. մանց. մամբք: || Քարշելով կորզելն զհերս. կամ զփետուրս. և այլն:

Փետուր. տրոյ. ով. ոց. ովք: || Եղէգնաբոյս քնքուշ տունկք, որովք ծածկեալ կան թևք և ստոյնք և բովանդակ մարմինք հաւուց: ռամկ. [illegible]: Լամբրոն:

Փետրալի: || տես 'ի ներքոյ զՓետրալից:

Փետրալից: (Նախադրիւ հոլովի.) || Լցեալ փետրովք. որ և ասի՝ փետրալի: ռամկ. [illegible] լցուած:

Փետրամօրուս: (Նախադրիւ 'ի յեզականումն. իսկ 'ի յոգնականումն.) փետրամօրուսք. մօրուսաց. օք: || Նա՝ որ ունի զմօրուս 'ի փետրոյ. որպիսիքն են ոմանք յազգաց: Խորէն. յաշխարհագրութեան:

Փետրիկ. րկի. աւ. աց. օք: || Է անուն նուազական. և նշանակէ փոքրիկ. կամ մանր փետուր:

Փետրվար. ի. աւ: || Է մինն յերկոտասան ամսոցն հռոմայեցւոց, որ համեմատի ադար ամսոյ եբրայեցւոց, և մեհեկան, կամ մեհեկի ամսոյն հայոց:

Փերեզակ. ի. աւ. աց. օք: || փորեզիկ. կամ փորեզնիկ, այսինքն վաճառական, որ զբազմատեսակ իրս գնեալ յայլոց դիւրագին, վաճառէ խնդրողաց փոքր փոքր թանկագին: Այրք՝ ոմանք 'ի ռոցանէ առնեն զայս պիտի վաճառականութեան 'ի կրպակի: ռամկ. [illegible]: Իսկ ոմանք զամբիւղաւ, կամ ստորա չրջին. և կամ 'ի հրապարակս փողոցաց երբեմն աստ, և երբեմն անդ ածեն զաղխամաղխս իւրեանց 'ի սեղանի: ռամկ. չէրչի. կամ եւյմաճի: 'ի Հայոց հարց. ԺԳ:

Փերեզակութիւն. թեան: || գործ, կամ վաճառականութիւն փորեզկի: ռամկ. [illegible]. կամ չէրչիլուք. և կամ եւյմաճլուք:

Փերևեռեմ. կամ փերևէռեմ. եցի. եա. եր: (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) || զձեռս իւր 'ի քայլելն յետ և յառաջ տարուբերել. որպէս առնեն ճանապարհորդք. և մանաւանդ նոքա, որք ունել անձամբ գնան ուրեք: ռամկ. [illegible]: Իսկ ըստ ոմանց խենեշանալ. կամ կեղծաւորիլ անպատեհ զարդուք. և ըստ այսոցիկ երկոցուս եւ իմացեալ լինի այն, որ ասի 'ի Յանանայ [illegible]. Յորժամ եպիսկոպոսն աւելի ըզ գեստուք զինքն պճնիցէ և փերևէռիցէ, սիգութեամբ և փափկութեամբ պարապելով:

Փերևեռութիւն. կամ փերևէռութիւն. թեան: || սաստիկ տարուբերելն զձեռս 'ի քայլելն: ռամկ. [illegible]: Իսկ մերթ խենեշութիւն, կամ կեղծաւորութիւն զարդարանաց:

Փերթ. ի. իւ.ից. իւք: || տափարակ հատուած խոշոր իրաց. որպէս և նորբեցն թերթ ասի, և ըստ այսմ փերթս անուանեմք ըզ մասն փեղկից խորդաց. ըստ այնմ 'ի Հայոց հարց. Թ. Միայն փերթ ինչ քրձոյ եդեալ ունէր 'ի վերայ ամօթոյ իւրոյ: Իսկ մասնաւորապէս նշանակէին սովաւ խրախճանիչք հատորք ապխտից, զորս յարեգակն տեղիս կախեալ չորացուցանէին. ռամկ. եա՝ [illegible]:

Փեցի. ցւոյ. եաւ. եաց. եօք: || Հաշմ ձեռօք. կամ խեղ ձեռամբ, այսինքն՝ նա՝ որ ունի ըզ ձեռս հատեալ, կամ բեկեալ, կամ կծկեալ, և կամ ախտիւ իմիք խանգարեալ: ռամկ. [illegible]. կամ [illegible]. ըստ այնմ 'ի Գիրս [illegible]. Յաչաց տեսանեալ՝ կոյր կոչի. և յականջաց խուլ. յոտից՝ կաղ. և 'ի ձեռաց՝ փեցի:

Փ Թ

Փթթազարդ: (Նախադրիւ հոլովի.) || փթթմամբ զարդարեցեալ. կամ ծաղկամբ պճնեցեալ. և կամ այն ծմ, որ երևի 'ի փթթելն ծաղկանց. և ըստ այսմ ասի՝ փթթազարդ երանգ:

Փթթեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) || փթթեալ առնել. կամ բանալ զծաղկունս. կամ ծաղկեցուցանել. և կամ բողբոջեցուցանել. Ը այնմ 'ի Հայոց հարց. ԻԳ. Վարդ կարմրերփեան փթթեա ինձ զսէրդ:

Փթթեցուցանեմ. եցուցի. եցի. նել: (անցող.) || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Փթթիմ. եցայ. եայց. իլ: (Ձայնակր.) || պատկերով բացեալ լինել ծաղկանց. կամ ծաղկիլ բուսոց. կամ բողբոջել. և կամ ստեղնել. և ըստ այսմ ասի՝ փթթիլ ծաղկան, կամ ստեղանց, ողկուզաց, անկոց. և այլն: ռամկօրէն. [illegible]. կամ [illegible]:

Նորին. ղչ. 'ի ճառս հարց. ի՞է։ և Աճգոռ։

Փթթումն. թման. մամբ. մանց. մամբք։ || բացումն ծաղկան. կմ ծաղկումն. և կմ բողբոջումն։

Փթթիմ. փթթեցի. իւ. իր. իւք։ || է արմատ փթթել բային. որպէս քթիթն, քթթել բային. և նշանակէ փթթեալ. կմ փթթումն. զոր տեսցես 'ի վերոյ։ Աճգոռ։

Փթուր. փթրոյ. ով. ոց. ովք։ || աւազ. մանրաւանոց մինչ հատքն խոշորք լինին։

Փ Ի

Փիլթայ. ի. իւ. ից. իւք։ || պատրոյգ. զոր շաղախել սպեղանեաւ արկանեն 'ի ծակ վիրաց։ ռամկ. Ֆիթիլ։

Փիլիսոփայ. կմ փիլիսոփայ. ի. իւ. ից. իւք։ || փիլիսոփոս, որ է բառ յունական, և թարգմանի 'ի հայ բարբառ իմաստասէր, որ է պարապօղ ընական մակացութեց։ Գործ. 17. 18։ Կիւրղի Եղիշ. ԺԷ։

Փիլիսոփայական. ի. աւ. աց. օք։ || այն ամ, զոր ունի փիլիսոփայն. կմ որ պատկանի փիլիսոփայից. կմ փիլիսոփայութեն. և կմ իմաստասիրական։ 'Ի ճառս հարց. ԺԴ։

Փիլիսոփայանամ. ացայ. ցիր. նալ. (ա. մ.) || փիլիսոփայ լինել. կմ իմաստասիրել. կմ տեղեակ լինել ընական մակացութեց։

Փիլիսոփայութիւն. թե։ || փիլիսոփայական մակացութիւն. կմ իմաստասիրութիւն, որ բաժանի 'ի չորս, այսինքն 'ի Տրամաբանութիւն. 'ի Բնաբանութիւն. 'ի Համարձակաբանութիւն. և 'ի Բարոյականն։

Փիլիսոփոս. ի. իւ. ից. օք։ || տես զՓիլիսոփայ։ 'Ի ճառս հարց. ԺԷ։

Փիլոն։ || տես զՓիղոն։

Փիլոսոփոս. կմ Փիլիսոփոս։ || տես զՓիլիսոփայ։

Փիծ. փծոյ. ով. ոց. ովք։ || պիղծ. կմ զազիր. կմ զարշ։ ռամկ. Նաճիս։

Փիղ. փղի. աւ. աց. օք։ կամ փղոյ. ով. ոց. ովք։ || է չորքոտանի ինչ անճոռնի, և իբր լեռնացեալ մեծութբ։ Ունի զմորթ ստուար և խորդաբորդ և կարծրանիւթ. մինչ որոյ ... 'ի մաւղեաց վարիննեալ իբրև վահանաւ։ Ունի զերկու ժանիս իբրև զերկուս եղջիւրս մեծամեծս երկեալ ընդ բերանն. որպէս մատն ... զոր արկեալ 'ի գործ ածեն 'ի պէտս յօրինուածս։ Քիթ նր է բազկաձև երկայնեալ, զոր անուանեմք կնճիթ. զոր երբեմն ձգէ, և երբեմն ամփոփէ, որով իբր թաթիւ արկանէ զկերակուր 'ի բերան իւր։ Ունանի զամ հնարս, որով քարշեն զինքն. ուստի և վարեն զսա 'ի մարտ պատերազմի։ Բնութբ է ողջախոհ. կեայ զամս հարիւրաւորս։ Ունի կլթշնամութի ընդ ըմբերաց, ընդ առիւծուց, ընդ վագերաց, և վարազաց. և ընդ վիշապաց։ լինի 'ի յամփոփ ... և յասիայ աւ. աշխարհօք ապարօսից։ ռամկ. ֆիլ. և տաճկ. ֆիլ։ 3. Թագ. 10. 22։ 1. Մակ. 6. 30։ 2. Մակ. 13. 2։

Փիղոն. կմ Փիլոն. ի. իւ. ից. իւք։ || է բառ յունական, և նշանակէ վերարկու. կմ կրկնոց, զոր արկանեն 'ի վր այլոց զգեստուց առ 'ի պաշտպանել 'ի ցրտոյ. կմ յանձրևոյ. և այլն։ ռամկ. Եաղմուրլուխ. կմ Եափունճայ։ 2. Տիմ. 4. 13։ Եւ յաջմանէ առեալ մասնաւորապէս փիլոն, կոչեմք ըզ վերարկուն քահանայից և աբեղայից. զոր արկանեն զանձամբք։ Լօհրեան։ և 'Ի ճառս հարց. Ը. և Ժ։

Փիճի. փիճւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || է անուն ինչ ծառոյ, որ ունի և զայլ անուն ինչ կոչեցեալ կուէ, յորոց հատանեն զմախր. տե՛ս զՈւռի։ Բայց ստէպ ... նմանութ. յաշխարհաբառ ընդունի 'ի գործ ածելն։

Փին. փնոյ. ով. ոց. ովք։ || աղբ շան. և այլոց նմանեաց։

Փինար. ի. իւ. ից. օք։ || փառնաքի. կամ չքաւոր. և կմ տառապեալ։ ռամկօր. խեղճ. ... կմ ... 'Ի հին ... ։

Փիսիս։ (Նախդրիւ հոլովի։) || է արմատ փխել բային. որպէս զերկն զրկել բային. և նր շանակէ փոխումն. կմ փոխանք։

Փից. փցոյ։ || տես զՓիծ։

Փիւղ. փիւղոյ. ով. ոց. ովք։ || տես 'ի ներքոյ զՓիւղակէ։

Փիւղակէ. եի. իւ. ից. իւք։ || է բառ յունական, որ ըստ նշ. պատաբերէ Փիլակե. Նաց, և նշանակէ պահեստ. կմ պահպանութի. կմ արգելանք. և կմ բանտ. ըստ այնմ 'ի հին դարմանքը. Եւ ոմք 'ի կապանս են. և են ոմք 'ի փիւղակէս, և են ոմք յաք. սորա։ Եւ սա երբեմն համառօտեալ գրի փիւղ. ըստ այնմ 'ի հին պարմանքը. այլք հրամանն երկաթի կապանօք կապել, և որ հանել 'ի փիւղ. այ 'ի բանտ, որ է զնդան։

Փիւնիկ. փիւնկի. աւ. աց. օք։ կմ փիւնիկ. կան. ամբ։ || է հաւ ինչ նորանշան կերպարանաւ նման արծուոյ. իսկ երանգաւոր պարանօք նման ծիրանագոյն փայլեալ առ. պարանոցաւն ոսկեճաճանչ գունով, զորմէ ասեն թէ է մի միայն յաշխարհի. որ գտանի յարաբիայ, կմ 'ի եգիպտական կողմանս։ Սա ըստ կարծեաց բնախօսից կեայ զամս հինգ հարիւր, և 'ի մերձիլ վախճանին դայ յերևելի քաղաքն հելիոպոլիս. այսինքն է արեգ քաղաք. և անդ առնլով չինէ զբոյն 'ի փոքրաւոր խնկեղենաց կինամոնի, կնդրկի, դաղձայի, և զմռսոյ, և առապատեալ անդր յարևուէ զինքն. բանզի ասասացեալ տարրական բացեալ զթևս իւր այն չափ բորբոքէ զկրակ իւր, մինչև ջեռուցեալ բորբոքին փետուրք նր իբրև զպաբէթ, և բոցակէզ այրեալ ծախեն ողջոյն զմարմին նր. և յետոյ յայրեցածէ անտի գոյանայ որդն ինչ, որ առ սակաւ սակաւ թևաւորեալ, որպ և թռթռուրն, կերպարանօք 'ի թռչուն ըստ առաջնոյն, որ փետրովք այրեցաւ։ Արդ զայս հաւ ամենայն կարծեն առասպելական լինել. բայց այլք իբրև ականատեսք հաստատեն զմարմին

գող. որպիսիք են և այլ բազում կենդա-
նիք՝ հրաշալի գործովք: 'Ի Գիրս դաշինս ան-
յողդին; և 'ի Գիրս ... Ալյ
հաւն երբեմն կոչի 'ի հայ բարբառ արմաւ,
որ է թարգմանութիւն յունական բառիս
փիւնիկ. ը այնմ Կիւրղի եէֆ. ժզ. Հաւ
մի արար ած՝ արմաւ անուն, որ չինէ ըղ
բոյն 'ի զմուռս փայտէ: Եւ փոքր մի ըղ
կնի ասէ. Թեւակից եղև արմաւէն՝ վերա
նայ յերկինս. ուր եկն և մեռաւ: Դրօշ
է սա համառօտութեան իւր հարուստին
նկարեալ 'ի ձև այսր արմաւ հաւուս, և
բաղկանայ 'ի հնգետասան աստեղաց. տես
և 'ի բառարանի յատուկ անուանց:

ՓԼ

Փլած. ի. իւ. ից. ք: կմ ոյ. ով. ոց. ովք: || տեղի, կմ շինուած փլեալ. և կմ աւե
րակ փլեալ տեղւոյ, կմ փլուզեալ շին-
ուածոց: Խորէն. ա. գլ. 29:

Փլանիլ. փլայ. փլեր. անել: (ձայնակր.) ||
քայքայմամբ 'ի վայր կործանիլ շինուա
ծոց. կմ բարձրացեալ տեղեաց, ուր լե
րանց. և այլն: տամկ. ...: Յօբ. 14. 18:
Եզեկ. 13. 10. և 11:

Փլատակ. ի. աւ. աց. օք. || տես զփլած:
'Ի հին պարմագիրս:

Փլուզանեմ. փլուզի. փլո. փլուզեալ. անել:
(անցող.) || քայքայելով 'ի վայր կործա
նել զշինուածս. կմ զբարձր տեղի ինչ. ո-
րով լինի փլեալն աւերակ և անպիտան:
տամկ. ...: 2. Մակ. 10. 17: և Աղգաթ:
Եւ յայտմանէ առեալ զնի երբեմն փո-
խանակ բայիս՝ քանդել. կմ աւերել. կմ
անապատ առնել. կմ յապականութիւն ձնել.
և կամ ջնջել և կորուսանել. ըստ այնմ
Եսայ. 11. 15. Եւ փլուզցէ տր զծովն ե-
գիպտացւոց:

Փլուցանեմ. փլուցի. փլո. անել. (անցող.)
|| նոյն է ընդ վերինոյն: Ոսկե. 1. կոփ. իա:

ՓԽ

Փխրանք. անաց. օք: (անեզական.) || ծա
գի 'ի բայէս փխրել. ուր ախրանքն 'ի
բայէն ախրել. և նշանակէ՝ փխրումն. կմ
փշրեալ մասունք իրին: տամկ. ...
կմ ...:

Փխրեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || քայ-
քայել 'ի փխրանս. կմ փշրել. և կմ մանր
րել. և ըստ այսմ ասի՝ փխրել զհասկս.
կմ զմուրկ ախտան. կմ զկիր, որ է ...
տամկ. ...: կմ ...: Ղևտ. 2. 14: և 23.
14: ըստ այսմ է և Աղգաթ. ...,
գերմիկն ցեցակեր, մեցաեալ, փխրեալ,
և եղծեալ:

Փխրումն. փխրման. մամբ. մանց. մամբք: ||
փշրումն. կմ մանրումն. և կմ մանր խոր
տակումն:

ՓԾ

Փծեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || ծա
գի 'ի բառէս փիծ. որ է պիղծ. ուստի
նշանակէ ստէպ պղծել. կմ զազրացու-
ցանել. և կմ ապականել: տամկ. ...:

Փծկեմ. կեցի. եա. ել: (ներգործ.) || նոյն
է ընդ վերինոյն:

Փծուկ. փծկի. աւ. աց. օք: || է արմատ փծ
կել բայիս, և նշանակէ՝ պղծեալ. կամ
զազրոտ, և կմ գարշելի: տամկ. ...:

Փծուն: || տես զփցուն:

ՓՂ

Փղակոյտ. կուտի. իւ. ից. ք: || կոյտ.
կմ բազմութիւն փղաց: Իսկ մերթ 'ի փղաց
հաւաքեցեալ. կամ այն՝ յորում եղեալ
կոյտքն են փղաց. և ըստ այսմ ասի՝ փղ
ղակոյտ բազմութիւն: 'Ի հին պարմագիրս:

Փղապան. ի. աւ. աց. օք: || պահապան կմ
վերակացու փղաց; որ գարմանէ և կառա
վարէ զնս: տամկ. ...: 1. Մակ. 6. 37:

Փղապետ. ի. աւ. աց. օք. կամ իւ. ից: ||
պետ փղապանաց, կմ գլխաւոր փղապան՝
որ ունի ընդ իշխանութեամբ իւրով զբազ-
մութիւն պատերազմական փղաց: տամկ.
...: 2. Մակ. 13. 15: և 14. 12: 3.
Մակ. 5. 1. և 5:

Փղձկամ. կացի. ձկա. ալ: (չեզոք.) || նոյն է
ը բայիս փղձկել. ուր փոփոխին ը բայիս
փոփոխել. ը այնմ 'Ի հին պարմագիրս. Անլ
նա՝ և ոչ ներզաւրութեամբ փղձկալոյ ը մա
կական ախոյ:

Փղձկեցուցանեմ. եցուցի. եցո. անել: (ան
ցող.) || տալ ումեք փղձկել. կմ սաստիկ
ներզութեամբ հեղձուցանել: տամկ. ...
...: Իսկ մերթ սաստիկ անձկացուցա-
նելով լուծանել զոք յարտասուս, կմ ե-
ռացուցանել զգութ. կամ զխանդաղա-
տութիւն ուրուք. և այլն:

Փղձկիմ. կեցայ. եայց. իլ: (ձայնակր.) || 'ի
սաստիկ ներզութենէ հեղձնուլ. կմ չարա
չար անձկութեամբ խեղդիլ. և կմ սաստիկ
ձնշիլ սրտիւ, որով ոք պայթի. կմ յար
տասուս լուծանի: տամկ. ...: ըստ
այնմ 'Ի վարս հարց. իզ. Զպարզեալ գինին
վաճառեցաք, և հեղձեալ փղձկիմք 'ի դառ
նութենէ մրրոյն: Եւ յառաջքան զայս ա-
սի. Եգիպտացւոյն զզմըշերն ձոր փղձկեր
'ի խորհրդոցն, զի խեղդիւր: ըստ այսմ է
և 'ի Խորէն. գ. գլ. 68. ուր ասի. Այսպի
սիւս անձկաւ հեղձամղձուկ եղեալ փղձ
կիմ: Իսկ մերթ յանձկութենէ սրտին յար
տասուս ցնդիլ, կամ եռալ 'ի ներքուստ,
և կմ եռալով արտաքս յարձակիլ. զի դուրս
պոռթկալ: տամկ. ...: ըստ
այնմ Նարեկ. Անլ յառաւելութենէ սի-
րոյն, և յըղձութենէ սրտին, և 'ի փղձկել
գթոյն՝ զառուս արտասուաց արձակես-
ցուք:

Փղձկումն ։ || տե՛ս 'ի ներքոյ զՓղձուկ ։

Փղձուկ ․ փղձկի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ || փղձկումն, որ է վն սաստիկ նեղութեն հեղձամղձկելն ․ կամ ճնշումն և գալարումն սրտի մինչև ցարտասուս ․ և կմ արտասուաբեր եռանդ ։ ռամկ․ սիրտը նստիլը ․ և ըստ այսմ առի ․ Բորբոքել զփղձուկ սրտի ուրուք ։ Յայսմ աւուրն ։

Փղոսկր, ոսկեր ․ երբ ․ երք ․ երաց ․ երբք ․ կմ կրի ․ 'ի փղոսկրէ ․ իւ ․ ից ․ օք ։ || ոսկր փղի, որով նշանակին երկոքին ժանիքն, զի եղ ջերանման ատամունքն փղաց, որք ունին զոսկր ազնիւ և պայծառ, և իբր թափան ցիկ ։ վն որոյ կազմեն 'ի նոցանէ զպէսպէս մեծագին յօրինուածս ։ տաճկե․ Ֆիլտիշի ։ Խորէն․ բ․ գլ․ 13 ։

Փղոսկրեայ ․ էի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ || այն ամ, որ եղեալ է 'ի փղոսկրէ, կմ զոր շինեալ են 'ի ժանեաց փղաց ․ և ըստ այսմ առի փղոսկրեայ տաճար ․ գահոյք, անօթ, և այլն ։ ռամկօր․ Ֆիլտիշէ շինած ։ 3․ Թագ․ 10․18 ։ Աշխար․ 6․4 ։ Յայտ․ 18․12 ։ Իսկ մերթ այն, որ է փղոսկր ․ և ըստ այսմ առի, ժանիք փղոսկրեայք ։ Եզեկ․ 27․15 ։ Դարձեալ՝ վարի առ երբեմն գոյականաբար ․ և նշանակէ զնիւթս ժանեաց փղաց, կմ առհասարակ զփղոսկրն ․ ըստ այսմ Եզեկ․ 27․6 ։ Եւ զմեհեանս քո շինեցին 'ի փղոսկրեհից ։

Փ Ն

Փնգուռուհի ․ հւոյ ․ ուով ․ ուովք ։ || կին փառն դռանապահ ․ և կմ գուսան, որ է կին նուագածու ։ 'Ի [illegible] ։

Փնչեմ ․ եցի ․ եա՛ ․ ել ։ (չէզոք ․) || հնչել շրթամբք՝ ցնցելով և դողդոջեցուցանելով զնն ․ ոպ առնեն երբեմն երբեմն երիվարք մանաւանդ 'ի լսելն զձայն ։ Իսկ մերթ մռնչել ․ կմ բառաչել, և կմ փռնգալ ։ ռամկ․ պռռալ ․ կմ ֆռնտալ ։ Եզեկ․ զթ ։

Փնչիւն ։ (Նախադրիւ հոլովի ․) || փնչումն, զի ցնցմամբ և դողդոջմամբ շրթանց հնչումն ։ Իսկ մերթ՝ մռնչիւն, կմ բառաչիւն, և կմ փռնչիւն, որ է ֆռնտալը ։ Ըստ այսմ 'ի Գիրս [illegible] ։ Աղօթք առանց ջերմութեն է իբրև զփնչիւն եզանց, զի իբրև զբառաչիւն ։

Փ Շ

Փշաբեր ․ ի ․ իւ ․ ից ․ կմ աց ․ օք ։ || բերող, կմ արտադրօղ փշոց, և կմ տատասկաբեր ։ Աշգոռ ։ Ոսկէ․ 1 ․ հոգ ժբ ։

Փշագետին ։ (Նախադրիւ հոլովի ․) || փշալից գետին, կմ ունօղ զերկիր փշաբեր ․ և ըստ այսմ առի ․ փշագետին անդաստան, կմ պարտէզ ։ Նոր էի․ զթ ։

Փշալի ։ || տե՛ս զՓշալից ։

Փշալիր ։ || տե՛ս 'ի ներքոյ զՓշալից ։

Փշալից ։ (Նախադրիւ հոլովի ․) || լցեալ փշովք, կմ լի տատասկօք ։ Աշխար․ 26․9 ։

Փշախիտ ։ (Նախադրիւ հոլովի ․) || խիտ փշովք, և կմ փշալից ։ Ոսկէ․ 'ի Նախոէրգ ։

Փշածին ․ ծնի ․ իւ ․ աց ․ օք ։ || Նա՝ որ ծնանի, կմ արտադրէ զփուշ ․ զոր և կոչեմք փշաբեր ։ Նոր էի․ ժէ ։

Փշահեղձ ։ (Նախադրիւ հոլովի ․) || փշով հեղձուցանող, կմ փշովք հեղձեալ ․ և կմ փշալից ։ 'Ի հին պարտագիր ։

Փշանիւթ ․ ի ․ իւ ․ ից ․ օք ։ || այն՝ որոյ նիւթն է փուշ, կմ որ կազմեալ է 'ի փշոյ, և կմ փշեղէն ․ և ըստ այսմ փշապսակն քն կոչի փշանիւթ պսակ ։ ռամկօր․ [illegible] ։ Լամբրոն ։

Փշատ ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ․ կմ աւ ․ աց ․ օք ։ || է պտուղ փշատի ծառոյն ․ ոպ և մորն մորենւոյ անկոյն ։ ռամկ․ իդէ ․ կմ իլդէ ։ 'Ի հին բժշկարանս ։

Փշատենի ․ նւոյ ․ եաւ ․ եաց ․ եօք ։ || նոյն է ընդ բառիս՝ փշատի ․ ոպ տանձենին ընդ բառին՝ տանձի ։

Փշատի ․ տւոյ ․ ւով ․ ւոց ․ ւովք ։ || ծագի 'ի բառէս՝ փշատ ․ ոպ տանձին 'ի բառէս՝ տանձ ․ և նշանակէ զծառ ինչ մեծ և սաւսատանձ ․ ունի զփայտ ստուարլից՝ և փշաբարաւն ․ վն որոյ և կոչեցաւ փշատի ․ իբրթէ խիտ ․ վն որոյ և կոչեցաւ փշատի ․ որ ոչ լինի խիստ պիտանացու, եթէպէտ թերեւս այրել 'ի վառարանի ։ Բերէ զտերեւս մանրիկ և երկայնաձև իբրև ձիթեն ․ և այ, որոյ գոյնն է բացագոյն կանաչ ․ և 'ի ծաղկելն բուրեալ իբրթէ մուշկագոյն ։ 'ի ծաղկելն բուրէ զհոտ քաղցր յոյժ ։ այս զպտուղ բերէ զհաւ անուշակ՝ մանր և երկայն իբրև զձէթ, զի իբրև զգեղթեն ։ որոյ կեղևն է կարմիր իբրև յունապի, ոպ և կուտն նման է կուտ նր ։ Իսկ միսն է բամբակակերպ, որ 'ի բերան ճաշակողաց իբրև թէ փշրի ․ և յալիւր գաւառս ։ ռամկ․ եա ինդաթ ․ և տաճկ․ ինդէ ․ 'ի հին բժշկարանս ։

Փշեայ ․ էի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ || տե՛ս 'ի ներքոյ զՓշեղէն ։

Փշեղէն ․ ղինի ․ աւ ․ կմ իւ ․ աց ․ օք ։ || տե՛ս զՓշանիւթ ։ ռամկ․ [illegible] ։

Փշուր ․ փշրոյ ․ ով ․ փշուրք ․ ոց ․ ովք ։ || է այր մաս փշրել բայլին, ոպ ասուրն առ [illegible] բայլին ․ և նշանակէ՝ փշրանք, զոր առ ցես զկնի ։ ռամկ․ [illegible] ։

Փշախպան ։ || տե՛ս զՓուշախպան ։ 'Ի հին [illegible] ։

Փշրանք ․ անաց ․ օք ։ (անեզ․) || ծագի 'ի բայէս փշրել, ոպ փրկանք 'ի բայէն փրկել ․ և նշանակէ փշրումն, կմ փխրումն ։ Բայց յատկապէս առեալ փշրանք կոչին մանրիկ մասունք հացի, և այլոց նմանեաց, որք 'ի շուրջիքելն, կմ 'ի հատանելն փշրեալ թօթափին 'ի նոցանէ ։ ռամկօր․ [illegible] ։ Մատթ․ 15․27 ։ Մարկ․ 7․28 ։ Ղուկ․ 16․21 ։

Փշրեմ ․ եցի ․ եա՛ ․ ել ։ (Ներգործ․) || լուծանել 'ի փշրանս, կմ փխրել ․ և կմ մանրել ․ և ըստ այսմ առի, փշրել զհացս, կմ զանօթս ․ զարձանս, զոսկերս ․ և այլն ։ ռամկօր․ [illegible] ։ Ծննդ․ 49․24 ։ Եսայ․ 34․13 ։ Ղևտ․ 6․28 ։ [illegible]

Փ Ո

Փոթորակ. ի. աւ. աց. օք: || Նոյն է ընդ բառիս փոթորիկ. ըստ այնմ՝ 'ի Գիրս Յոբ. իէ. 21. Բարձցէ զնա փոթորակ 'ի տեղւոջէ իւրմէ:

Փոթորիկ. փոթորկի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զՄրրիկ: Եսայ. 17. 13. և 40. 24. Նաւմ. ա:

Փոթորկեմ. եցի. եա՛. ել. (Ներգործ.) || տե՛ս զՄրրկել:

Փոթորկումն: || տե՛ս զՄրրկումն:

Փոխ. ոյ. ով. ոց. ովք. կա՛մ իւ. ից. իւք: || փոխարինական իր. և ըստ այսմ՝ փոխ կոչի հատուցանելի տուրքն, որպիսի է դրամն, կամ արմտիքն, և այլ ինչ նման, զոր տայ ոք ընկերի իւրում առ 'ի գործածել զնա առ ժամ մի ինչ. բայց յետոյ նոյն թուով. կամ նոյն չափով, և նոյն որպիսութեամբ հատուցանել նմա, թէ և ոչ նոյն անհատիւ. ասա՝ 'ի փոխատուութեան ոչ բառնի տիրութիւն իրին 'ի փոխատուէն, այլ միայն առ ժամանակ ինչ իշխանութիւն վայելելոյ: Մատթ. 18. 27: և 'ի գիրս Շնորհալւոյն: Դարձեալ՝ փոխ կոչի այն ամ, զոր ընդ միմեանս փոխեն. կամ զոր փոփոխ ասեն. որպիսիք են սաղմոսքն դաւթի, զորս տուն առ տուն փոխանակաւ ասեմք: Եւ յայտնի է փոխ անուանելն 'ի տօնացոյցս՝ նաև իւրաքանչիւր գլուխք աւետարանացն իւղաբերից, ըստ որում երբեմն մինն՝ և երբեմն միւսն փոխադարձաբար ընթերցեալ լինի յեկեղեցւոջ, ըստ վիճակելոյ ութն ձայնիցն, որք սկսեալ կան երկու երկու 'ի չորս աւետարանիչսն:

Փոխ առնում: || առնուլ յումեքէ զինչ 'ի փոխ, զի դարձեալ հատուցանելոյ նմա զնոյն՝ այնպէս, որպէս առեալ իցէ: ռամկ. փոխ առնել: Սաղմ. 36. 21.

Փոխ տամ. || տալ ումեք զիր ինչ դարձեալ անդրէն վճարելոյ զնա ըստ նոյնոյ որպիսութեան, և չափու: ռամկ. և ս. փոխ տալ: Ելից. 22. 25: Առակ. 22. 7: Ղուկ. 11. 5:

Ընդ փոխս մտանել: || արկանել զանձն ընդ պարտաւորութեամբ փոխառուի. կամ փոխառնուլ զինչ. կամ փոխանակել ինչ. ըստ այնմ Ոսկ. 'ի Նախերգ. ընդ փոխս ոսկւոյ մտանեն, ընդ ձգուենս ձգուենս պատերազմաց: ռամկ. փոխի փոխնել:

Փոխաբերաբար: (մակբայ որակական.) || փոխադրութեամբ, կամ անդրաբերութեամբ, և կամ նմանաբանութեամբ: Իսկ մերթ՝ փոխադարձութեամբ, կամ անդրադարձաբար:

Փոխաբերեմ. եցի. կամ բերի. րեա՛. ել: (Ներգործ.) || փոխելով բերել զինչ յայլուր. կամ փոխադրել. կամ ածել յայլ տեղի, կամ 'ի վերայ այլոյ իրի. և ըստ այսմ զգործաւորութիւն այլում տալն. կամ զառանձ միոյ բառի դնելն 'ի վերայ միւսոյ բառի ասի, փոխաբերել: Նարեկ. ղդ. և ղթ: Իսկ ըստ քերականաց փոխաբերել ասի՝ զբառն՝ 'ի յատուկ նշանակութենէն փոխելով՝ դնելն 'ի տեղի այլոյ իրիք նշանակութեան յաղագս նմանութեան, զոր ունի ընդ նմա. որպէս մինչ փոխանակ ասելոյ լուսաւորել, ասեմք, լուսացուցանել. կամ փոխանակ դնելոյ մթին՝ դնեմք տխուր: ըստ այնմ Իմաստ. 17. 5. Եւ ոչ խարուկածինք բոցոցքեալ բոցք հանդարտէին լուսացուցանել զտխուր գիշերն: Եւ ըստ այսմ է 'ի հին քերթողութեան, ուր ասի. Այս բառք յաճախապէս փոխաբերին սակս զարդու ճարտասանից:

Փոխաբերութիւն. թեան: || փոխելով բերումն, կամ փոխադրութիւն, կամ փոփոխումն, և կամ անդրաբերութիւն: Իսկ մասնաւորապէս փոխաբերութիւն կոչի՝ զբառ ինչ 'ի բուն նշանակութենէ փոխելով՝ դնելն փոխանակ այլոյ նմանաւոր նշանակութեան, որպիսի է զծաղիկ կոչելն երկնագոյն դաշտ, և զկոհակս նաւ լուծական լերինք: Ոսկ. 2. հատ. ժդ: և 'ի Գիրս Պորփ. անյաղթին:

Փոխադարձ. ի. իւ. ից. իւք: || անդրադարձ, կամ հակադարձ, և կամ ներհակ: Իսկ մերթ գոյականաբար առեալ՝ նշանակէ անդրէն դարձ, կամ փոխարէն, կամ վճար, և կամ հատուցումն: Աճգար. և 'ի Բանս շնորհալւոյն. ուր ասի. Այս փոխադարձ եղև առ 'ի հօրէ:

Փոխադարձաբար: (մակբայ որակական.) || անդրադարձաբար, կամ հակադարձաբար, և կամ ներհակաբար: Ոսկ. 2. հատ. իզ:

Փոխադարձեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || անդրադարձել, կամ հակադարձ առնել: Իսկ մերթ՝ անդրէն դարձուցանել, կամ հատուցանել. և կամ փոխարինել. և ըստ այսմ ասի, փոխադարձել զսէր փոխանակ սիրոյ. և այլն: 'ի Գիրս մեծին Խոսրովու:

Փոխադարձիմ. դարձայ. ձայց. ձի՛ր. ձիլ: (Ձայնակր.) || անդրադառնալ. կամ հակադառնալ: Իսկ մերթ՝ անդրէն դառնալ. կամ միւս անգամ դարձ առնել. և կամ վերստին 'ի նոյն փոխիլ. ըստ այնմ 'ի Ճառս հարց. ժբ. Մի այսուհետև յախտ փոխադարձցիս՝ տրքեալք ապաշաւօք:

Փոխադարձութիւն. թեան: || անդրադարձութիւն, կամ հակադարձութիւն: Իսկ մերթ՝ անդրէն դարձումն. կամ փոխարինութիւն, կամ հատուցումն. և կամ վերադարձութիւն:

Փոխադրական. ի. աւ. աց. օք: || փոխադրելի, կամ փոփոխական, կամ նա՛ որ 'ի միոյ 'ի միւսն փոխի, որպիսիք են բոյսք, և այլք նմանիք 'ի յախտից: ռամկ. ֆօխուձօղ: 'ի Գիրս Նոննոսի:

Փոխադրեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || փոխել յայլուր, կամ խաղացուցանել յայլ տեղի, և կամ փոխաբերել. և ըստ այսմ ասեմք, փոխադրել զԷնովք, կամ զսուրբ կոյսն յերկինս. և այլն. 'ի Շարականս: և 'ի Գիրս Գրիգ. Աստուածաբանին: Եւ յայտնի է առեալ փոխադրել ասել՝ թարգմանելն. կամ զբան ինչ առեալ յիմեքէ մատենէ՝ գրելն յայլում մատենի. ըստ այնմ Խորէն. Բ. գլ. 9. Նա բաղանդակ փոխադրեաց՝ որ

Digitized by Google

ինչ 'ի քարտէզս դիմանին եդեալայ ։

Դարձեալ նշանակէ փոփոխել · կմ՛ յեղափոխել · և կմ՛ փոխանակել ։ ռամկ․ ֆոխէլ · կամ դէյիշ ընէլ ։ ըստ այնմ Ոսկէ․ 1․ հապ․ լէ․ Ընդէր փոխադրեցեր զթագաւորին օրէնս · եւ փոփոխեցեր ։ Եւ 'ի շարակնոցն․ ասէ․ զի զվարդագոյն արեամբ իւրեանց փոխադրեցին փրկչին արեան · եւ փոխանակեցին ընդ արեան փրկչին ։

Փոխադրութիւն · թեան ։ ‖ փոխելով զինչ 'ի տեղւոջէ՝ դնելն յայլուր · կմ՛ փոխումն և կմ՛ փոխաբերութիւն ։ Լմբրոն ։ Իսկ մերթ՝ փոփոխութիւն · կմ՛ այլայլութիւն · կմ՛ փոխանակումն · և կմ՛ փոխատրութիւն · ռամկ․ ֆոխէլը · և կմ՛ դէյիշ ։ և ըստ այսմ ասէ · փոխադրութիւն բարուց · կմ՛ վաճառաց · և այլն ։ 'ի շարակնոցն ։

Փոխակայեմ · եցայ · եա՛ց · իլ ։ (ձայնակր․) ‖ տեղափոխիլ · կմ՛ փոխադրիլ · կմ՛ փոխաբերիլ ։ Պորտոմանոյ․ գլ․ խէ ։

Փոխակերպեմ · եցի · եա՛ · ել ։ (ներգործ․) ‖ այլակերպել · կմ՛ այլափոխել · և կմ՛ յայլ կերպարանս դարձուցանել · ըստ այնմ Յհ․ ոսկ․ Եւ զորդատ փառաւորեալ · ոչ հրաշիւք փոխակերպեալ ։ Իսկ մերթ յեղափոխել · կմ՛ փոփոխել · կմ՛ այլայլել · և կմ՛ փոխարկել · և ըստ այսմ ասէ · ըղ փուշս փոխակերպել 'ի ծաղիկ · կմ՛ փոխակերպիլ բարկացողաց 'ի քնութիւն · և այլն ։ ռամկ․ ֆոխէլ․ կմ՛ դարձնէլ ։ Ոսկէ․ 1․ հապ․ խէ ։

Փոխակերպութիւն · թեան ։ ‖ այլակերպութիւն · կմ՛ այլափոխութիւն · և կմ՛ յայլ կերպարանս փոխումն ։ Իսկ մերթ յեղափոխութիւն · կմ՛ այլայլութիւն · կմ՛ փոփոխութիւն · և կմ՛ փոխարկումն ։

Փոխակերպանեմ · եցի · եա՛ · ել ։ (ներգործ․) ‖ փոխելով կերպանել · կմ՛ փոփոխելով կաղմել · և կմ՛ այլ կերպարանօք ձևացուցանել · ըստ այնմ Նարէկ․ ղլ․ Մանկունք լուսոյ՝ փոխակերպանեալք քոյին առայլ 'ի յայլմէ ։

Փոխակերտութիւն · թեան ։ ‖ փոխելով կերտումն · և կմ՛ այլակերպ կազմութիւն · և կմ՛ փոփոխելով յօրինումն ։

Փոխահատոյց ։ (նախդրիւ հոլովի․) ‖ հատուցանող փոխոյն · կամ վճարօղ պարտեացն ։ ռամկ․ ֆոխը տօղօղ ։

Փոխաձևեմ · եցի · եա՛ · ել ։ (ներգործ․) ‖ տե՛ս զփոխակերպել ։ Նարէկ․ ղէ․ և ղը ։

Փոխաձևութիւն · թեան ։ ‖ տե՛ս զփոխակերպութիւն ։

Փոխան ։ (նախադրութիւն, որ առնու զհոլով սեռական․) ‖ փոխանակ · կմ՛ 'ի տեղի · և ըստ այսմ ասէ · փոխան ինչ · կմ՛ փոխան սիրոյ · գանին · և այլն ։ Ծննդ․ 30․ 2 ։ Լմբրոն ։ և 'ի շարակնոցն ։ Իսկ մերթ՝ վարի իբրև գոյական · և նշանակէ՝ փոխարէն · կմ՛ փոխարինական վճար ։ Իսկ մերթ փոխանորդ · ռամկ․ վէքիլ․ ըստ այնմ Լամբրոն․ Զքո փոխան լինելն՝ տարութիւն 'ի նմանէ համարեցաք ։ Եւ զինի ասէ․ խօսելով ընդ քահանայապետին · Քեզ տայ զքաջալերութիւն, ով քո փոխան ։

Փոխանակ ։ (նախադրութիւն, որ պահանջէ զսեռական հոլով․) ‖ փոխան · կմ՛ 'ի տեղի , որ և առնի ընդ , զոր օրինակ փոխանակ արեան նր , կմ՛ փոխանակ ականն նր · որ է ռամկ․ աչաց տեղը ։ Ծննդ․ 9․ 6 ։ և 22․ 13 ։ Ելից․ 21․ 26 ։ Իսկ մերթ ունի զզօրութիւն ասելոյ՝ 'ի պատճառս · կմ՛ յաղագս ։ ըստ այնմ Ղևտ․ 26․ 24․ Եւ հարից զձեզ փոխանակ մեղաց ձերոց · եւ 'ի պատճառս մեղաց ձերոց ։ ռամկ․ ձեր մեղաց համար ։ Դարձեալ , բաղում անգամ վարի սա կրկնելով ընդ նախադրութեան՝ ընդ , և զնոյն նշանակէ · եւ այնմ Խորէն․ գ․ գլ․ 48․ Այլ փոխանակ ե այնր , յարքունուստ լնումք · Եւ 'ի գիրս Աղթոց․ ասէ , փոխանակ ընդ փոքուն մեծամեծս ընդունիլ ։ ըստ այսմ է և 'ի Սաղմ․ 37․ 21․ ուր ասէ․ Հատուցին ինձ չար փոխանակ ընդ բարւոյ ։

Փոխանակ · ի · աւ · աց · օք ։ ‖ փոխանորդ · կմ՛ աթոռակալ ։ ռամկ․ վէքիլ ։ 2․ Մնաց․ 26․ 11 ։ և ըստ այսմ ունին , կմ՛ կարգեցին զքո փոխանորդ , կմ՛ յաջորդ լինելոյ , առ՝ մնանել ընդ փոխանակաւ · ռամկօր․ վէքիլ դնել ։ 2․ Մակ․ 4․ 29 ։ Իսկ մերթ՝ փոխարէն · կմ՛ հատուցումն · և կմ՛ գին փոխարէն մատուցեալ · և կամ փրկանք · ռամկ․ մուխապէլէ · կամ գին ։ Թագ․ 18․ 6 ։ Եբրէ․ աղօթք․ 4 ։ Աղմոկ․ 5․ 12 ։ Երբեմն և փոխանակումն · կմ՛ փոխադրութիւն · և կմ՛ փոփոխութիւն ։ ռամկ․ ֆոխէլը · կմ՛ դէյիշ · ըստ այնմ Սաղմ․ 54․ 20․ Զի ոչ գոյր նց փոխանակ · եւ փոփոխութիւն վարուց ։ տե՛ս 'ի ներքոյ և զՓոխանակաւ ։

Փոխանակաբան · ի · իւ · ից · իւք ։ ‖ փոխարէն պատասխանատրող · կմ՛ անդրադարձաբար խօսող ։

Փոխանակաբանեմ · եցի · եա՛ · ել ։ (չէզոք․) ‖ փոխարէն պատասխանատրել · կմ՛ անդրադարձաբար խօսիլ զումեքէ · ոչ և նա զինքենէ · ռամկ․ խօսքի խօսք տալ · ըստ այնմ Խորէն․ գ․ գլ․ 31․ Զոր պարտաւոր այսպիսեաց փոխանակաբանեալ · որք 'ի նմանէ յանդիմանեալք լինէին ։

Փոխանակաբանութիւն , թեան ։ ‖ փոխարէն պատասխանի · կմ՛ անդրադարձական պատասխանատրութիւն · և կմ՛ հակադարձաբար խօսիլ զմիմեանց ։

Փոխանակաւ ։ ‖ է գործիական բառն՝ փոխանակ · որ երբեմն վարի իբրև զպարզ անուն · ոչ՛ և շրջանակաւն · զորմէ տեսցուք 'ի շրջանակ բառն ։ Արդ՝ նշանակի տուեալ փոխանակելի · կմ՛ փոփոխելի · և ըստ այսմ պատմութեան փոխանակաւ կոչին դրեաքն , զորս պահէին առ'ի նպաստել 'ի փոխելն զզգեցեալսն ։ ռամկ․ ֆօխ․ նուրք ։ Եւ յայսմանէ ասեալ , պատմութեան փոխանակաւ անուանին զգեստ և մեծագին ձորձքն , զորս զգենուին յաւուրս տօնից , փոխելով զզգեստն լուր աւուրց · և այսպիսի ձորձքն՝ ըստ որում

հանդերձին, զի պահին 'ի սապատոս կամ 'ի պատուհանս՝ կոչին և պատմուճան հանդերձեալ: ռամկ. պահիձաւ. կամ պահոցին: Ծննդ. 45. 22: Դարձեալ, վարի առ բազում անգամ իբրև զմակբայ, և նշանակէ՝ փոխանակելով. կմ. փոխասացաբար, և կմ. փոխփոխակի. և ըստ այսմ սակի, փոխանակաւ առաքել. և կմ. փոխանակաւ պահել. գործել. խօսիլ. և այլն: ռամկ. փոխնիփոխ: 3. Թագ. 5. 14: 1. Մնաց. 26. 18: Իսկ երբեմն ունի զզօրութիւն նախադրութեան՝ փոխանակ. ըստ այնմ, 4. Թագ. 17. 26. Եւ նստան փոխանակաւ 'ի քաղաքս սամարեայ. զի նստան փոխանակ բնակչաց 'ի քաղաքսն սամարիոյ: Ըստ այսմ է և 2. Մնաց. 4. 27. ուր ասի, կացոյց փոխանակաւ զպղնձիսն զի փոխանակ իւր:

Փոխանակ բդեշխի. ակն բդեշխի. ակաւ բդեշխի. և այլն: || փոխանորդ բդեշխի, զի հիւպատոսի. կմ. կուսակալի: ռամկօրէն հռոմայի քէօնսիւլ. կամ քէօնսիւլին տեղակալը: Դարձեալ, ըստ հռովմայեցւոց փոխանակ բդեշխի կոչէր իշխանն, որում ծերակոյտն տուեալ զիշխանութիւն և զանուն բդեշխի, զի գլխոց ծերակուտի տայցէ 'ի հեռաւոր աշխարհս կառավարել զնո իբրև զբդեշխ: Այսպէս անուանեալ յորջորջեցաւ ընդէր և հանեալ բդեշխն. զի նա լինէր գլուխն ծերակուտին, որ լցեալ զպաշտօն իւր յամին միում անկանէր յաթոռոյ. և զպայմանս անուանեալքն փոխանակ բդեշխի ըստ որում էին 'ի տեղի նորոց բդեշխին. կմ. զի բազում անգամ առաքէին զնոսա իբրև զփոխանակ բդեշխ 'ի կառավարութիւն գաւառաց: Գործ. 13. 7: և 18. 12:

Փոխանակեմ. եցի. եա. եւ: (նորագոյն) || զմի ինչ փոխել ընդ միւսոյ, որպէս ընդ ոչխարի. պղնձ ընդ յոււոյ. կմ. զայս ինչ վաճառել ընդ այն ինչ վաճառոյ: ռամկօր. բան բանի հետ փոխել. կմ. փոխել առնել: Եզեկ. 13. 13: Ղևտ. 27. 10: Աղաւթ. 6. 35: Հռովմ. 1. 25: Իսկ մերթ 'ի տեղի իրիք առնուլ զայլ ինն. որպ փոխանակել այս ինչ երկիր՝ զայլ երկիր. փոխանակ կորուսելոյ զօրաց՝ զայլ զօրս, փոխանակ ծառայից որինաց՝ զունձ իւր. և այլն. 3. Թագ. 20. 25: 1. Մակ. 2. 50: Եսայ. 43. 3: Երբեմն ևս յաջորդել. կմ. փոխանորդել: ռամկ. տեղը անցնիլ: 1. Մնաց. 26. 17: Իմաստ. 7. 30: ըստ այսմ է և 'ի գիրս Լամբրոն. ուր ասի. Թշնամութիւնք բազումք փոխանակեցին զբարեկամութիւն մեր: Դարձեալ՝ նշանակէ փոխփոխել. կմ. յեղափոխել. և կմ. այլայլել: Յոբ. 37. 4: Իսկ մինչ ասի զմահ ընդ կենաց փոխանակել. նշանակէ՝ տալ զանձն 'ի մահ. կմ. յանձն առնուլ զկեանս մահու. և կմ. մեռանիլ: ռամկ. մեռնիլ: 3. Մակ. 1. 14:

Փոխանակ զի: (շաղկապ պատճառական.) || փոխանակ այնորիկ՝ զի. կմ. յաղագս այնորիկ զի. կմ. և քանզի. և կմ. որովհետև. ռամկ. անորհամար. կմ. անորհամար՝ զի. և կմ. չինչինաւ: Ծննդ. 3. 14: և 18. 5: Թուոց. 14. 43:

Փոխանակութիւն. թեան: || փոխումն միոյ ընդ միւսոյ: ռամկ. փոխելը: Իսկ մերթ տալն փոխանակ իրիք զայլ ինչ: Երբեմն ևս յաջորդութիւն. կմ. փոխանորդութիւն: ռամկ. վէքիլութիւն: Եւ մերթ փոփոխութիւն. կմ. այլայլութիւն:

Փոխանակումն. կման: || ռէս 'ի վերոյ զփոխանակութիւն:

Փոխանամ. ացայ. ացիր. անալ: (ընդ միջ.) || փոխանակիլ. կմ. փոփոխիլ. և կմ. փոխիլ: ռամկ. փոխուիլ: Ըստ այնմ Մծբն. ժԹ. Փոխացան, թեթևացան ծանունք:

Փոխանորդ. ի. աւ. աց. օք: || երկրորդական. զի նա՝ որ կացուցեալ է՝ փոխանակ մեծի ուրուք առ 'ի կատարել զգործ պաշտաման նորա 'ի չլինելն նորա հեռի. կմ. 'ի զբաղելն նորին զայլով իւիք. որ 'ի յեկեղեցականական նախամեծարանց՝ աստուածային: ռամկ. վէքիլ: 1. Մնաց. 18. 17: և 2. Մնաց. 31. 12: Եւ յայսմանէ առեալ փոխանորդ կոչի յաջորդն, ըստ որում մնանելով յիշխանութիւն պահպանել առաջնորդին՝ լինի փոխանակ նորա: Խորէն. Գ. գլ. 58: և Գ. գլ. 66: Խորէն փոխանորդ կոչի նաև իրն, զոր կալեալ փոխանակ նորա. կմ. որ լինի փոխան նորա. Ըստ այնմ 'ի Ճառընտր. ԺԵ. Եղբարք ունի առաջ փոխանորդ բանակացն, և բանակք զգուշ ծերոյն: Եւ ևս փոխանորդ անուանի իրն, զոր պահեն առ իւրեանս, կմ. որ տուեալ լինի ումեք փոխ իրիք. և Ըստ այսմ գրաւական. զի ունին փոխանորդ կոչի իրին, զոր գրաւեալ են վասն: Նոննէ. ԺԷ. Դարձեալ նշանակէ զփոխարէնն. կամ զփոխանակն. որպիսի է իրն, զոր առեալ փոխան այլոյ իրի. կմ. զանոն՝ զոր խօսին 'ի տեղի այլոյ բանից. և այլն: Աճգտն.

Փոխանորդականն. ի. աւ. աց. օք: || այն նմ, որ վերաբերի առ փոխանորդս. և կմ. յաջորդական: Իսկ մերթ փոխանակականն. կմ. փոխանակելի. և կմ. փոխելի. որպիսի է սրբամատուցումն փոխանակաւ: ռամկ. փոխնորդ 'ի Գիրս Հողաց.

Փոխանորդեմ. եցի. եա. եւ: (նորագոյն. և մերթ չէզոք.) || փոխանորդ լինել: ռամկ. վէքիլ ըլլալ: Իսկ մերթ յաջորդել. կամ զլինի ուրուք կալնուլ զիշխանութիւն նորա. և ըստ այսմ ասի փոխանորդել զմիմեանս. կմ. ըմբռնեալ ոք. կմ. զօրութեան հաղորդակցութիւն, և այլն: ռամկ. տեղը անցնիլ: Խորէն. Բ. գլ. 61. և 73: և Գ. գլ. 11: և Յհն Օձն: ըստ այսմ է և 'ի Նոննէ. ԺԲ. ուր ասի. Փոխանուլ չարութեանց, որ յիս, զի բարիք քո եկեսցեն փոխանորդեսցէ: Իսկ մերթ փոխանակել. կմ. մի ընդ միոյ փոխել: ռամկ. փոխել ընել. և ըստ այսմ մինչ ասի, փոխանորդել զկեանս. իմանի՝ փոխիլ 'ի հանգերձեալն. կամ վախճանիլ: Խորէն. Գ. գլ. 67.

Փոխանորդութիւն. թեան: || փոխանորդ լինելն. կմ. անդրադարձութիւն. կմ. աթոռակալութիւն:

լուԹիւն. տ. ... իսկ մերԹ՝ յաջորդուԹիւն. կմ փոխանակուԹիւն. Նարեկ. ղէ.

Փոխանցեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || փոխելով անցուցանել զինչ յայլ ոք. կմ փոխանակել. կմ յաջորդեցուցանել. և կմ աւանդել ՚ի յաջորդս. ըստ այնմ՝ ՚ի յոփանաւորն Հէբրեաց. Սակայն պահել հայրն իմ ջանաց, զազգս և զերկիր յիս փոխանցեաց:

Փոխաշարժիմ. եցայ. եայց. իլ: (Չեզոք.) || շարժելով փոխիլ ՚ի տեղւոջէն. կմ փոխաբերիլ. կմ անդրաբերիլ. և կմ փոփոխիլ: Փիլոնի անյաղԹին:

Փոխառու. ուի. աւ. աց. օք: || առօղ զփոխ, թէ նա՝ որ խնդրեալ առնու յումեքէ ըզ դրամ. կմ զկերակուր. և զայլս նման՝ դարձեալ անդրէն հատուցանելոյ զնոյն այնպէս, ոչ եւս: տ. ... Առակ. 29. 13: Եսայ. 24. 2:

Փոխառութիւն. Թեան: || առնուլն ՚ի փոխ զդրամս, կմ զայլ ինչ նման:

Փոխաստեղծեմ. ծի. եա. ել: (Ներգործ.) || փոխարէն ստեղծանել. կմ փոխակերպել. կամ այլակերպել. և կմ այլափոխել: և ըստ այսմ առի՝ փոխաստեղծիլ ստորին բնուԹեան ՚ի վերին բնուԹիւն: Կիւրղի պարապմանց:

Փոխաստեղծութիւն. Թեան: || փոխակերպութիւն. կմ այլափոխութիւն:

Փոխատարրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || փոխակերպել. կմ այլափոխել. կմ փոխարկել. և կմ փոփոխել: Կիւրղի պարապմանց:

Փոխատու. ուի. աւ. աց. օք: || փոխ տուօղ. թէ նա՝ որ զդրամս, կմ զայլ ինչ իր տայ ումեք պայմանաւ հատուցանելոյ զնոյն այնու օրինակաւ, որով եառ: Սաղմ. 108. 11: Առակ. 29. 13: Ղուկ. 7. 41:

Փոխատուութիւն. Թեան: || տալն զինչ ՚ի փոխ:

Փոխատրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || փոխարէն տալ. կմ անդրէն շնորհել. և կմ հատուցանել. զոր ոմանք կոչեն վերադարձել. ըստ այնմ ՚ի յոփանաւորն Հէբրեաց. Եւ ձեզ կրկին փոխատրեսցի, ողորմութիւն անզգայելի: Եւ մերԹ փոխարկել. կմ փոփոխել. և կմ փոխել. ըստ այնմ Նարեկ. լէ. Դու ես՝ որ փոխատրես զքարեղէն սրտից կարծրուԹիւն ՚ի լոյծ կակղուԹիւն մարմնոյ: ըստ այսմ է և ՚ի Խորէն. Գ. գլ. 53. ուր ասի. Մեսրովբայ փոխատրելով զհայերէն աԹուԹԹային ՚ի հելլենացւոյն, թէ փոխելով ՚ի հելլենական գըրոյն:

Փոխատրութիւն. Թեան: || փոխարէն տալն. կմ հատուցումն. և կմ փոխարէն: Նարեկ. իգ: Եւ մերԹ փոփոխութիւն. կմ փոխարկութիւն: Նարեկ. կը. և ղ. և ՚ի գովեստ Խաչին:

Փոխարէն. ըենի. աւ. աց. օք: || հատուցումն արարեալ փոխանակ իրիք. կմ փոխադարձական վճարումն. և կամ տուրտուր. և ըստ այսմ առի՝ փոխարէնս հատուցանել. կմ տանել անդրէն զինչ բացում փոխարինօք: տ. ... 1. Տիմ. 5. 4: Ոսկ. 1. հատ. իդ: Դիմ՝ Երբեմն վարի առ ը բառիս՝ դարձ. այսպէս՝ դարձ փոխարինի, և նշանակէ զհակադարձն, կմ զանդրադարձն իրիք: Եսթ. 16. 9: Իսկ մերԹ զանդրադարձական վճարն: Հռոմ. 1. 27: Երբեմն և վարի այսպէս, անդրադարձ փոխարինի, և զնոյն նշանակէ. ըստ այնմ Յմ ..., հատուցանել վարձ ծնողի, և անդրադարձ փոխարինի:

Փոխարէն: (մակբայ.) || փոխանակ իրիք. կմ առ ՚ի փոխանակութիւն. և կմ տալ ՚ի վճար. և ըստ այսմ առի փոխարէն մատուցանել. կմ փոխարէն տալ, կմ փոխարէն առնել. և այլն: Իմաստ. 22. 3: և ՚ի շարականս: Իսկ մերԹ փոխաբերաբար. կմ հակադարձաբար. և կմ փոխփոխակի. և ըստ այսմ ասի՝ փոխարէն հարկանել զմիմեանս. կամ փոխարէն մերժել զիրեարս. և այլն:

Փոխարինեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || փոխանակ իրիք տալ զփոխարէնս. կամ փոխանակ իրիք ընծայել. կմ հատուցանել. և զայլ ինչ ընձեռել. կմ վճարել. և ըստ այսմ առի՝ քերում ը կմ վճարել. և ըստ այսմ առի՝ փոփոխութիւն փոխարինել: ՚ի հին կտակի: Իսկ մերԹ փոխանակել. կմ ը միմեանս փոխել: տ. ...

Փոխարկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || փոխել. կմ փոփոխել. կամ դարձուցանել զմի ինչ յայլ. և ըստ այսմ առի՝ փոխարկել զդէմս բանից, կամ զմտաւոր զօրութիւնս. կմ զբարբառ ՚ի գիր մի ՚ի լեզուէ յայլ լեզու. կմ զթուղթ ՚ի գիրս. և այլն: Նարեկ. ՚ի գովեստ խաչին. ... Իսկ մերԹ փոխանակել. կմ փոխարինել: տ. ... ըստ այսմ Նարեկ. ... Մի՛ փոխարկեր երկուոցն ցաւոց ը չարեացս իմոց: Եւ ՚ի Յովհ. ... ասի. Նոյնպէս զկոյս Շնորհաց քոյին, փոխարկեցի ըստ խաւարին:

Փոխարկիմ. եցայ. եայց. իլ: (Չեզոք.) || փոփոխիլ. կմ դառնալ, և կմ շրջիլ յայլ իմն: Ոսկէ. 1. հատ. իէ: Եւ ՚ի շարականս ՚ի ... ասի. Եւ մեք փոխարկեալ ընդ վերին զօրսն սաստեսցուք փառք ՚ի բարձունս այլ:

Փոխարկութիւն. Թեան: || փոխումն. կմ դարձումն միոյ իրի յայլ. փոխութիւն. կմ դարձումն միոյ իրի յայլ. և կմ փոխանակութիւն: տ. ... կմ ... Նարեկ. կը. ձը. և ղ:

Փոխարձարեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || և կմ փոխանակել. կմ փոխարինել. և կմ փոփոխել: ՚ի վարս հարց. ժդ:

Փոխեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || փոխանակել. կմ փոփոխել. և կմ այլայլել. և ըստ այսմ առի՝ փոխել զպաշտօնեայս. կմ զզգեստս, զմիտս, զտանուտէրս տեղւոյ. և այլն: տ. ... Ծննդ. 35. 2: Դան. 9. 29: Առակ. 22. 28: Երբեմն և փոխարկել. կմ դարձուցանել յայլ ինչ: Իսկ մերԹ՝ փոխադրել. կմ սանել յայլուր, և կմ խաղացուցանել յայլ տեղի. և ըստ այսմ առի, փոխել զոք յերկիրս. կմ յերկրէ

իւրմէ յայլ երկիր. և կմ փոխել զկարասիս յայլուր. և այլն ։ Ծննդ. 5. 24 ։ 4. Թագ. 17. 26 ։ Գործ. 7. 4 ։

Փոխիմ. եցայ. եա՛ց. ել ։ (ձայնակր.) ‖ Փոփոխել զտեղի իւր. կմ խաղալ յայլուր. կմ գնալ յայլ տեղի. և կմ չուել ։ Մաթ. 17. 19 ։ և 19. 1 ։ Եւ յայսմանէ առեալ փոխիլ ասի՝ ելանելն ՚ի կենցաղոյս, որ է վախճանիլ. կմ մեռանիլ ։ 2. Մակ. 6. 31 ։ Խոր. է. պր. 67 ։

Փոխինդ. խնդոյ. ով. ոց. ովք ։ ‖ Ալեւր խածեալ սերմանց ։ Քանզի բազում անգամ Թրջեալ զցորեան և զնմանիս նորա՝ չորացուցանեն. և ապա խածկեալ զնա հրով ՚ի պղնձեղէն ամանի, աղան, և մաղեն. և ալեւրն, որ ելանէ ՚ի նմանէ՝ փոխինդ կոչի ։ և յոյս միտս ասի. որդուն մի, կմ՞ եր կուս փոխնդոյ ։ Արդ՝ զայս ալեւր գրեթէ միշտ ուտեն համեմիւք. քանզի ոմանք խառնեալ զնա մեղրաջրով. կմ մեղրով՝ եփեն, և այնպէս ուտեն ։ Իսկ այլք զանգեն զնա սակս մեղրախառն ջրով՝ և զուռա զուռա արարեալ, այնպէս անեփ դնեն ՚ի սեղան և ճաշակեն, ուր յաճախ ուտեն զայս յարմէւ. և այսպիսի իսկ զանգուածքս փոխինդ կոչին ։ ռամկ. ֆո. խինդ ։ Հռութ. 2. 14 ։ 1. Թագ. 25. 18 ։ 2. Թագ. 17. 28 ։ Յուդիթ. 10. 5 ։

Փոխումն. խման. մամբ. մանց. մամբք ։ ‖ Մի ընդ միւսոյ փոխանակութիւն. կմ փոփոխութիւն. և կմ այլայլութիւն ։ Իսկ մերթ՝ փոխարկութիւն. կմ դարձումն յայլ ինչ ։ Երբեմն եւս փոխադրութիւն. կմ խաղալն յայլ ուր. և կմ չուումն. և ըստ այսմ փոխումն ասի՝ ելանելն մահուամբ յաստի կենաց. ըստ այնմ Խորէն. է. պր. 67. Փոխումն յաշխարհէ մեծին Սահակայ, և Մեսրոպայ երանելւոյ ։

Փոկ. ոյ. ով. ոց. ովք ։ ‖ Լար կաշեայ. կմ կապ արարեալ ՚ի կաշւոյ պարանոց. զի եզանց, և կովուց ։ Գործ. 22. 25 ։ Նարեկ. խն. և ղը ։ Իսկ մերթ նշանակէ զկաշին, կմ զմաշկն անասնոց ։

Փոկակապ. ի. իւ. ից. օք ։ ‖ Կապեալ փոկով. կմ արկեցեալ կաշեայ լարիւ ։

Փոկապատ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ Պատեալ փոկով. զի կաշեայ լարով ։

Փոկեայ. կէի. իւ. ից. իւք ։ ‖ Այն՝ որ է ՚ի փոկոյ. կմ մաշկեղէն. և կմ կաշեայ. Ըստ այնմ Մծբն. Է. Յօհաննէս գօտի փոկեայ ունէր ։

Փոկոտն. ոտին. տամբ. փոկոտունք. տանց. ամբք ։ ‖ Ունօղ զոտս փոկապատս. կամ որեխահորս. և կմ նա՝ որոյ ոտքն են մաշկեղէնք. որպիսիք են, ոմանք ցուցանքահոր գազանք առ ափնեայցւոց աշխարհահն ։ Խորէն. յաշխարհագր ։

Փող. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ Պարանոց. կամ ուլն. կմ մանաւանդ խաչափող, զորմէ կախեալ կան Թոքքն լերդիւն հանդերձ. ընդ որ և ՚ի Թոքոց անտի ՚ի բերանն ելանումն շնչոց լինին ։ ռամկ. պօղազ ։ 1. Թագ. 17. 35 ։ Յուդիթ. 16. 11 ։ Եւ ՚ի Նարեկ. խղ. ասէ. Աւաղս ձայնից լռուցանողաց ՚ի փողս շնչոյս խաչողս հնչի ։ Դարձեալ՝ նշանակէ սովառուղեհն. կմ հրապարակն. և կմ զաւհէթն ։ ռամկ. սօխախ. կմ մէյտան. կմ ճոլ, որ է ա՛տա. ըստ այնմ ՚ի Հին պատմագիրս. Մուծին ՚ի փող աանց ։ և զկնի ասի. և էր փողն ընդ երկար, զի երկայնաձիգ ։ և փոքր մի յետոյ ասի, ՚ի փողին ապարանկրացն մուծին զնա ՚ի ներքս ՚ի տունն ։ ՚Ի սմանէ ածանցի բառս փողոց, որ է ՚ի բառէս խայլթ, խայլթոց ։

Փող. ոյ. ով. ոց. ովք ։ ‖ Շեփորայ. զի գործի երկայնաձիգ խողովակաձև՝ կազմեցեալ ՚ի հրահալելեաց. կմ յեղջերաց, և յայլոց նմանեաց, զոր մանաւանդ հնչեցուցանեն ՚ի պատերազմի. այլ և մերթ ՚ի նահարկութեան ։ ռամկ. պօրու ։ Թուոց. 10. 2 ։ Յես. 6. 3 ։ 1. Մակ. 4. 13 ։ Եւ են սորա այլ տեսակք Թուեալք ընդ նուագարանս, զորս շինեն ՚ի հրահալելեաց. կմ յեղեգանց, և ՚ի տոսախից. այլ և յոսկերաց՝ յօրինեալ զնն բազում ծակտեօք. և այսպէս Թէ մեծ իցեն, և Թէ փոքր, առ հասարակ փող կոչին. որպիսիք են զուռնայ. նայ. դուդուկ. ըշըրբանայ. կամ պնպիկ ։ 2. Թագ. 6. 5 ։ 1. Մակ. 3. 45 ։ Դանիէլ. 3. 5 ։ Եւ ՚ի նմանութէ սոցա առեալ՝ փող անուանին բարձրաձայն քարոզքն, որպիսի էին առաքեալքն, որք ը՛նդ տիեզերս իբրև զփողս բարձրաձայն աղաղակեցին զքարոզութի աւետարանին. Ըստ այնմ ՚ի Նարեկ. Դրածիր, ոգեգին սուր փողոցն. զի առաքելոցն. Քե ։ Դիւրին՝ փող կոչին եղեգունք, և սմ եղեգնաձև գործիք, որովք զջուր հանեցուցանեն, կմ փչեն զհուր, և այլն ։ ըստ այնմ Կիւրղի Եղիճի. Ժգ. սպունգով լցեալ, և ՚ի փող եդեալ, մատուցին նմա քացախ ։ Եւ ՚ի Ը. ասի զքէն. Եւ ոչ իբրև ընդ փող ինչ անցեալ ընդ կոյսն ։ Եւ յայսմանէ առեալ, փող անուանին և երկայնաձիգ ծակքն ձագարաց. զի խուռնիից. և նմանեաց ։ Ըստ այնմ. Յհ. որբի. Նախատանաց ջրով տանջեալ. ընդ վայրաբերուն փողով հոսեալ ։ Դարձեալ նշանակի սովոր գործին. ռամկ. ըռպաք. կմ ֆարայ. ըստ այնմ ՚ի Վրք հարց. Ժե. Վաճառեմ ասան ասան փողս ։ և զկնի ասի. Տոհեալ զփողան առին զմն զամիբեղանն ։

Փողակարդաց. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ Փողով կարդացող, զի նա՝ որ փող հարկանելով աղաղակէ, կմ ազդ առնէ ։ ռամկ. պօրուզէնչօղ ։ Մծբն. ԺԹ ։

Փողահար. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ Փող հարկանօղ, զի նա՝ որ փչելով հնչեցուցանէ զփողս ։ ռամկ. պօրու չալըճը. կմ պօրուզէնի ։ 4. Թագ. 11. 14 ։ Մատ. 9. 23 ։ Յայտ. 18. 22 ։

Փողանշան. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ Նշան փողոյ. կմ փող հարկանելոյ, զորպիսի տայ զօրապետն պատերազմական փողահարին առ ՚ի գոչեցուցանել զփողսն ։ Իսկ մերթ՝ փող նշանակէ, զի յայտնօղ. կմ ցեկուցանօղ

զլին. որպիսի էր շեփորայն, ի պտուղն, զոր հարկանէին հրէայքն ընդ ժամանակս ժամանակս ՚ի սոսն տարեկանաց ՚ի ցոյց աւուր նշանաւորի, կամ առ ՚ի նեկեղեցա_ աւուր նշանաւորի, կամ առ ՚ի հնչեղեցուցանել զբազմամբոխն, որպիսի էր և այն՝ զոր հարկանէին ՚ի գումարել պատերազմի առ ՚ի կալ զօրականացն վառեալ և պատրաստեալ. կամ առ ՚ի հակել ընդդէմ յարձակմանց թշնամեաց. և ըստ այսմ է 1. Մակ. 4. 40. ուր ասի. Փողահնչմամբ հարկանէին, յերկինս աղաղակէին։

Փողացեալ. ոյ. ով. ոց. ովք ։ ‖ ցան փողոյ. կամ անուն խուղափողից ։

Փողեմ. եցի. եա. էլ ։ (Ներգործ. և մերժ չէզոք.) ‖ փող հարկանել, որ է փչելով հնչեցուցանել զփող ։ ռամկ. պօռալ, կամ պուռանայ չալել ։ Յովք. 8. 8. և 10 ։ և 9. 1 ։ Նա ղուռանայ չալէլ ։ Յովք. 8. 8. և 10 ։ և 9. 1 ։ Նա ըէհ. ծր. կր. և ղե. յորս ասի՝ փողել ՚ի գը լուխս ամսոց. կամ ոչ ՚ի կոծելն ողբացի, և ոչ ՚ի փողելն կաքաւեցի. և այլն ։ Դարձեալ՝ նշանակէ՝ փող հարկանելով աղաղակել. կամ խրախուսել. և կամ ձայնել. ըստ այսմ 1. Մակ. 5. 42 ։ Ջեռ զայր պատերազմօղ զհնի ՚ի փողեցին ։ և ՚ի գիրս Աղգաբ. ասի. Եւ ոմն ամբոխն զհնի նր փողել. թն դէր երկիրն ։ Եւ յայսմանէ առեալ փողել ասի բարձրաձայն գոչելն. կամ քարոզել. կամ անձնատարանել զլին. ըստ այսմ ՚ի շա_ րականս. Այսօր զմեծարութիւնն ՚ի վեհին փո ղէր ձայնիւ ցնծութբ ։ Դարձեալ ըստ որում էլանէ առ ՚ի փող բառէս, որ է ուլն նշանակէ շարել. կամ շարամանել. կամ կար գել. ըստ այսմ Նորէկ. ղթ. Չի ծանիցես թէ որքան փողին, ներհիւսին, յուէկլն բազմատեսակ պատուեանդք ՚ի թելս բանի ։

Փողոշուկ. կամ փողորշուկ. չկի. աէ. աց. օք ։ ‖ է զարդ ինչ ոսկեղէն, կամ արծաթեղէն՝ կազմեալ իբրև զլար շղթայագործ, որ ՚ի վր իւր ընդելուզեալ ունի կարգաւ զբազում վահանակս, ի ձուլ. կամ մանրիկ ու կիս ։ Զայս զարդ ունէնք կազմեն մեանկու զի. և ունէնք բազմակուզի՝ շարս շարս զե տեղեալ զշղթայագործ լարսն ՚ի մէջ մի միանց. և կապեալ զվերջին ծայրսն ՚ի մի բուրրեն իբր մանեկաձև. և ՚ի ժամու զար դուց արկանեն զպարանոցաւ, ուր զանի ջաք իջեալ՝ զարդարեն զատուղս մարդոյ. ուր այժմ ասնեն կանայք ՚ի կազմանս կոս տանդնուպօլսոյ ։ տաճկերէն էնլէմֆուլա ։ Թուոց. 31. 50 ։

Փողոտեմ. եցի. եա. էլ ։ (Ներգործ.) ‖ ըղ փողեցն կոլեալ սպանանել. կամ զենուլ. կամ գլխատել. և կամ խեղդել. և ըստ այսմ ասի՝ Փողոտել քէհանայից զնահապատս, կամ զայլոց զոչխարս. և այլն ։ ռամկօրէն գլուխը կտրել. կամ մորթել. կամ խղդել. 1. Մակ. 7. 19 ։ 2. Մակ. 10. 37 ։ Կնաւրէբէկէ. թ. ։ և Լամբրոն ։

Փողոտումն. տման. տմամբ. մանց. մամբք ։ ‖ զենումն. կամ գլխատումն. և կամ խեղդումն ։

Փողոց. ի. աէ. աց. օք ։ ‖ գնեհ. ի անցք.

կամ ճանապարհ ՚ի մէջ թաղից քաղաքաց, որ և ասի պողոտայ ։ տաճկեր. սօխախ ։ 3. Մակ. 4. 3 ։ Մարկ. 11. 4 ։ Գործ. 9. 11 ։ Դրի փողոց կոչի շուկայն, որ է հրապարակ ... ճառոց ։ ռամկ. չարշը ։

Փողոցամէջ. միջի. իէ. աց. օք ։ ‖ միջին տե ղի փողոցաց. կամ միջին անցք պողոտայից. ռամկ. սօխախի մէջ ։ Աղգաբ ։

Փողպատ. ի. աէ. աց. օք ։ կամ իէ. ից ։ ‖ օձիք որ պատէ զփողս ։ ռամկ. եախայ ։ Եւ եւ նշանակէ զգրպանն, որ է եզր կրծոց համ գերձից ։ ռամկ. կողայն, կամ շուկին կուրծք ։ Դրքս՝ նշանակէ զժապաւէնն, ի զլարս տեսակ հիւսուածոյն՝ անկեալ ՚ի մետաքսե_ ղէն նիւթոյ, զոր յեղէրս հանդերձեցե_ նաց կարեն ։ ռամկ. եա քօղրոփ. և տաճկ. ղայթան ։

Փողրակ. ի. աէ. աց. օք ։ ‖ խողովակ, ընդ որ անցանէ ջուրն ։ Բայց աս յաճախագործելի լեզուով ՚ի գործածի. ուր և խողովակն ՚ի գրաբառն ։

Փողփողեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք ։ ‖ փայլ_ փայլեալ. կամ շողշողեալ. կամ պսպղացել. և ըստ այսմ ասի՝ փողփողեալ վերջնամք. կամ զարդ. կամ հանդերձ. ամօթ. ականք. և այլն ։ ռամկօր. ճայնչլանա. կամ պարլտան ։ Եսայ. 39. 15. և 17 ։ Նարեկ. ՚ի գովեստ խաչին ։ և Աղգաբ ։

Փողփողեմ. եցի. եա. էլ ։ (չէզոք.) ‖ նոյն է ընդ բայիս փաղփաղել. որ է փայլփայլել. ուր և ոռոգանելն ընդ բային առոգանել. քանզի բազում անգամ տառքս՝ ո. և ա. փոխադրին ընդ միմեանս. ուր առեալ ՚ի տառս՝ ո ։ ըստ այսմ 2. Մակ. 15. 21. Տեսա_ նէր զնշանացն փողփողել ։ Եւ շնորհալին յողբսն եդեսիոյ.

փողփողելով ՚ի վերջաւոր.

պայծառազգեստ և պճնաւոր ։

Փողփողիւն ։ ‖ տես զՓաղփաղիւն ։

Փողփողումն ։ ‖ տես զՓաղփաղումն ։

Փոյթ ։ (մակբայ երագական.) ‖ փութով. կամ փութով. և կամ փութանակի ։ ռամկ. շուտով. կամ ճէպով ։

Փոյթ. փութոյ. ով. ոց. ովք ։ ‖ հոգ. կամ խնամ. կամ հոգաբարձութին. կամ ջան. և կամ ջանութեն առ գործ ինչ ։ տաճկեր. հա_ ճէթ. կամ չալըշ իշմաք. 12. 13 ։ Հռով. 12. 11 ։ 2. Կորն. 7. 12 ։ Իսկ մերթ՝ փոյթութեան. կամ փութացող. կամ վաղվաղակի. կամ եռանդ_ նեան. և կամ շոյտ ։ ռամկ. աչքաբաց. կամ չալըք. կամ չևիկ. ըստ այսմ Լամբ. Վերապատուելեաց փոյթք զանդուլեն ։ Իսկ ՚ի Խոր. փ. գլ. 68. ա_ սի՝ Աշակերտք հեղգք առ ՚ի յուսումն, և փոյթք առ ՚ի վարդապետել ։ Երբեմն եւ փութացուցանողական. կամ վաղվաղա_ կան. և կամ երագական. և ըստ այսմ ասի, փոյթ ընթացք. կամ պատասխանի, և այլն ։

Փոյթ առնեմ ։ ‖ հոգ ածել. կամ խնամ ունել. կամ հոգաբարձութ առնել. կամ ջանիւ մի տել զնեա իրիք. և կամ հոգալ ։ ռամկօր. հոգ տանիլ. կամ մտախոյհել ընել. կամ հոգածել ընել ։ 1. Եզր. 2. 20 ։ Սաղմ. 100. 4 ։ Տիտ. 3. 8 ։

Փոյթ 'ի մէջ առնուլ. կմ փոյթ ունիլ. կալայ. կալեալ. և այլն: || նոյն է ընդ վերնոյն: 2. Պետր. 1. 5: Յուդայի. 3:

Փոյթ է: || վարի իբրև զխնամողութիւն. որպէս. քեզ զի՞ փոյթ է. քո դու ընդէր հոգաս զայդ. կմ զի՞նչ պէտք են քեզ հոգալ ըդ: ռամկ. սէնէ նէ. կմ նէյէ հաճաթը է: Յոհ. 21. 22: Կամ այսպէս. ոչինչ է փոյթ քեզ. քո դու ոչ հոգաս ինչ. կմ փոյթ ինչ ոչ ունիս: ռամկ. հոգ չունիս. կամ հաճաթըդ չէ: Ղուկ. 10. 40: ըստ այսմ և իմանի մինչ ասի, փոյթ է նմա. փոյթ լիցի նմ. որ է առել. հաճաթն է. հաճաթը ըլլայ. և այլն: 1. Մակ. 14. 42: Յոհ. 12. 6:

Ընդ փոյթ: (մակբայ երագա.) || փութանակի. կմ փութապէս. ըստ այնմ Ոսկէ. 1. հար. ժթ. ընդ փոյթ ընթացաւ առ Նաթանայել:

Փոյթեռանդն: (նախդրիւ հոլովի.) || ունող զեռանդնոտ փոյթ. կմ յոյժ հոգանակ. կմ ջերմեռանդն. և կմ եռաբորբոք. և ըստ այսմ ասի՛ փոյթեռանդն աշակերտ. կմ փոյթեռանդն յօժարութիւն. կամք. խնձք, և այլն. 'Ի [illegible] հոլոյ:

Փոյթընդոստ: (նախդրիւ հոլովի.) || փոյթ ընդ փոյթ ընդոստնող. կմ այն՝ որ երագ երագ ոստնու: ռամկ. թէզթէզ ցաթլօղ:

Փոյթ ընդ փոյթ: (մակբայ երագական.) || ձեպ ընդ ձեպ. կմ երագ երագ. կմ փութանակի. և կմ վաղվաղակի: ռամկ. չապ չապ. կմ թէզթէզ. կմ [illegible]. և ըստ այսմ ասի՛ փոյթ ընդ փոյթ հասանել. կմ ազդանել. կմ անցանել. և այլն: Խորէն. Բ. գլ. 68: և Գ. գլ. 45. և 67:

Փոյթընթաց: (նախդրիւ. և մերթ միչյ.) || վաղվաղընթաց, կմ երագընթաց. և կմ սրընթաց: ռամկ. չապ գօշօղ. կմ չէվիկ:

Փոշետեսակ. կմ փոշէտեսակ. ի. աւ. աց. օք: || ունող զտեսակ, կմ զկերպ փոշւոյ. կմ մանր և բարակ իբրև զփոշի. և ըստ այսմ ասի՛ փոշետեսակ նիւթ, մանրուած, և այլն: 'Ի Գիրս Գրիգ. Տղայոց:

Փոշի. շւոյ. ով. եաց. եօք. կմ աւք: || մանրամաղ մասունք չորացեալ հողոյ, կմ մաշուածոց իրաց, որք 'ի վերայ միւսն յօդս վերացեալ և գիզացեալ, միգատեսակ ցրին դին: ռամկ. եա թօզի. և տաճկ. թօզ: Յոբ. 21. 18: Գործ. 22. 23: Եւ յայսմանէ առեալ փոշի կոչին ամ փոշետեսակ մանրուածք ծխանելեաց, ներկոց, խարտուածոց, և այլոց իրաց: Երգ. 3. 6: 2. Օրին. 9. 21: տե՛ս և զհրանիւթ:

Փոշոտ. ի. իւ. եց. իւք: || ծածկեալ 'ի փոշեաց. կմ լի փոշւովք: ռամկ. եա թօզլու:

Փոշոտիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || փոշոտ լինել. կամ 'ի փոշեաց ծածկիլ: Աշգար:

Փոշոտութիւն. թեան: || փոշոտ գոլն. կմ լցեալ լինելն փոշւով:

Փոշտանկ. ի. աւ. աց. օք: || նա՛ որոյ ամօթ ձլքն մնացեալք են փոշտանկութեամբ. որ և կոչի աղէթափ: ռամկ. աղիֆըճար էկած: և տաճկ. փէզէզէ: Յայսմաւուրն:

Փոշտանկիմ. եցայ. եաց. իլ: (ձայնակր.) || փոշտանկ լինել. կամ ախտանալ զախտ փոշտանկութեն: ռամկ. աղիֆը ճոր գօլ. կմ փէզէզէ ըլլալ:

Փոշտանկութիւն. թեան: || է ախտ ինչ ուռուցիչ ամորձեաց. քանզի երբեմն յաղագս բնութեան աշխատանաց. կամ վասն ախտաժետութեան բնութե՛ն լուծանին, կմ պատառին թաղանթք փորոտեաց. և յայն սակս առ սակաւ սակաւ վայթին աղիքն, կմ թաղանթք նոցա 'ի պարկ ամորձեացն. և ուռուցեալ պարպատեցուցանեն զնա: Եւ է սորա այլ տեսակ ինչ, որ զջրատեսակ հիւթս վայրաքերեալ 'ի նոյն պարկն, լնու 'ի մասնաւոր անօթ ինչ մաշկեղէն գոյացեալ 'ի նմա արտաքոյ կարգի բնութե: ռամկօր. փէզկէնլիքի: 'Ի Գիրս [illegible]. Բ. Գլ. 20:

Փոս. ոյ. ով. կմ ի. իւ. ից. իւք: || փոսեալ տեղի. կմ գուբ. կմ խորխորատ. կմ վիհ. և կմ խրամ. և ըստ այսմ ասի՛ փապարք փոսից. կմ փոսք խորոց. և կմ փոս գործել առ սահմանօք թագաւորութեան, կմ զպարսպօք քաղաքին. և այլն: ռամկ. եա խօր. կմ չուխուր. և կմ խէնտէկ: Եզեկ. 26. 8: Նարեկ. խ: Խորէն. Բ. գլ. 74: և Գ. գլ. 32: Եւ յայսմանէ առեալ՝ փոս կոչին ձորք, կմ խորացեալ առուք, ընդ որս ընթանան ջուրք գետոց: Եսայ. 27. 12:

Փոսացուցանեմ. ացուցի. ացո. անել: (անցող.) || տե՛ս զփոսել: Աշգար:

Փոսաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունող զփոս. կմ փոսեալ: ռամկ. չուխուրլու:

Փոսեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || փոս գործել. կմ փորելով խորացուցանել. և ըստ այսմ ասի՛ փոսել զերկիր, կմ զվէմս. ռամկօր. չուգուրէլ, կմ [illegible]: Խորէն. Բ. գլ. 53: և Աշգար:

Փոսորակ. ի. աւ. աց. օք: || ձանձաղ փոսացուցեալ. կմ որ սակաւիկ ինչ է խորեալ և փոսեալ: ռամկօրէն. չուխուր. կամ չուգուր:

Փոսորակեմ. եցի. եա. ել: (ներգործ.) || փոսորակ առնել. կմ ձանձաղ փոսացուցանել. և կմ փոքր մի փոսել: ռամկօր. [illegible]:

Փոսորակութիւն. թեան: || փոսորակ գոլն. կմ ձանձաղ փոսաւորութիւն:

Փոսուռայ. կմ փոսուրայ. ի. իւ. ից. իւք: || է թեւաւոր ձկն ինչ փոքրիկ, որ թռչի յօդս 'ի գիշերի. ունի 'ի տատան իւրում զլոյս աղօտ՝ կանաչագոյն փայլեալ. տաճկեր. [illegible]: 'Ի հին պատմագիրս:

Փոր. ոյ. կմ փորի. ով. 'ի փորի. ոց. ովք: || որովայն՝ յորում պարունակին կան ամ փորոտիք. և յայսմանէ առեալ փոր կոչին միանգամայն ամ ընդերք իբր առնլով զպարունակեալն փխանակ պարունակողին: ռամկ. եա գար: Յոբ. 41. 6: Սաղմ. 50. 12: և 108. 23: Եւ եա փոր կոչին ծոցք, կամ

խորշքաեղեաց, կմ կողմունք աշխարհաց. և այլն։ ռամկօր. ոէմի. ըստ այնմ 'ի հին պարափակէրս. Եւ զայլ գերութիւնս կողմանց կողմանց, փորի փորի, զաշխարհի աշխարհի՝ ածին ժողովեցին 'ի նախաձեռն։ 'Ի փոր ձեալ՝ նշանակի սովաւ թռչուն ինչ սալի սակ, և երգեցող, կերպարանօք նման սագի, կթ ղազու, զոր երբեմն կոչեմք պոր, և այլով անուամբ կարապ. սա ունի զորովայն մեծ և ընդարձակ, և իբր թէ բոլորովին է փոր. յորմէ և եառ զանուն. զսա յոյնք կոչեն քեքնոս, և լատինք չիկնոս։ ռամկ. խուխու. և տաճկ. [illegible]. 2. Օրէն. 14. 16։ Եւ 'ի գիրս գրիգորի [illegible] նին. ասէ. Ուստի և փորոյ աղքատկցութիւն երգոց։

Փոր. ի. իւ. ից. իւք։ || Է ձուկն ինչ ծովային, որոյ գլուխն է մեծ՝ կարծրանիւթ, բազմանկիւնի, և բոլորովին փշալից։ գոյն նր է թուխ. ունի զթևս բաղումս և ժանտափուշս, հարկանէ, և թոռնաւորէ զմերձեցեալսն յինքն, մինչև ուռուցանել, և ցաւովք վտանգել զմարդն. կեայ արտաքոյ ջրոյ ընդերկար, և մեռանի դժուարաւ։ Ոմանք 'ի սոցանէ են մեծ իբր կանգնաւ յերկայնութիւն, և աւելի ևս, որք գտանին 'ի կարմիր ծովն։ Իսկ այլք փոքր, իբր քլաւ, կմ թզաւ։ Զայս ձուկն անուանեմք և կարմիր ծովային, որք և յոյնք և լատինք սքօրփիոս, կամ սքօրփիոնիս. յորմէ և տաճիկք յորջորջեն զսա [illegible]։ 'Ի հին բժշկարանս։

Փորագրեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || Փորելով գրել. կմ քանդակել. և թ այսմ ասի. փորագրել զբան ինչ յարձանս, կմ 'ի տախտակս պղնձիս, և կմ փորագրել զարձանս, և զնմանիս. Խորէն. գ. գլ. 68։ Նարեկ. կդ. և ղդ։ և Լամբրօն։

Փորագրութիւն. թեան։ || Փորելով գրումն. կմ քանդակումն, և կմ քանդակ։

Փորանկած։ || Նոյն է ընդ բառիս՝ փորանկեալ. ըստ այնմ Շնորհալին յողբսն Եդեսիոյ. Եւ զպատմուճանս պատառած, որ 'ի վերուստն փորանկած։

Փորանկեալ. ելոյ. ով. ոց. ովք։ || Ծագի սա 'ի բայէս անկանել, որ է հիւսել զթել. և յանուանէս՝ փոր. որ է խորու պարկ փորոտեաց. և յայսմանէ առեալ փորանկել կոչեմք զայն [illegible]. զոր հիւսեալ են 'ի թելից ուռկանաձևաց 'ի ձև միակառոյց պարկի. որպիսիքեն ոմանք 'ի զանկապանաց, կթ 'ի ցրողից, և կմ 'ի հանդերձից։ Արդ՝ ըստ այսմ էր և պատմուճանն, կթ շապիկն տն մերոյ յիսի քսի. անկեալ ճարտարութ 'ի յօձեաց մինչև ցպճղունս ըստ բոլորին. ուստի կոչի՝ 'ի վերուստ փորանկեալ ամենևին։ ռամկ. բօտ հուստծ։ Յովհ. 19. 23։

Փորանոց. ի. աւ. աց. օք։ || տեղի, ուստի փորելով հանեն զհրահանգելիս, և զայլ հանքս. զոր և կոչեմք բովս. կմ մետաղս։ ռամկ. մադէն։ 'Ի ամանէ ծագի բառս՝ պղնձափորանոց, որ է բովք պղնձոյ։ ռամկօրէն. պղնձի մադէն։

Փորեզիկ. կմ փորեզիկ։ || Տես զՓերեզակ։

Փորեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || բրել. որ է գործեալ իւիք զերկիր, կմ զորմ, և զայլ ինչ նման խորել՝ 'ի գուբս առաւել զփոր ուածոյ. ռամկ. եա՝ կազել։ Եսայ. 5. 2։ Եզեկ. 26. 8։ Մատթ. 25. 18։ Դարձեալ՝ նշնկէ՝ պարել, որ է օյնել անել։

Փորձ. ոյ. ով. կմ իւ. ից. իւք. կմ ովք։ || փորձեալ. կթ 'ի փորձառութիւնս մտեալ. կամ 'ի փորձանս անկեալ. կմ զփորձ առեալ, և կմ փորձիւ տեղեկացեալ։ ռամկօր. [illegible] [illegible] ընկած. կմ [illegible], և կմ [illegible]։ Եբր. 4. 15։ Իսկ մերթ՝ քըններեալ. կմ մաքրեալ, կմ անխառն. և կմ զուտ. և ըստ այսմ ասի, ոսկի, կմ արծաթ փորձ։ ռամկ. խալիս նղծ, կմ խալիս, կմ խաս. և կմ ղուրու։ 3. Թագ. 10. 18։ Զաք. 11. 13։ Երբեմն և՝ ընտիր, կմ ազնիւ, կմ պատուական, և կամ նբ. ըստ այնմ 'Ի ձեռն հարց. թ. լսել բարւոյ և փորձ վարդապետին հօրն ամենայ։ Եւ Ոսկէ. 2. հաւ. խբ. ասէ. կարող են առնել զմեզ պայծառս և փորձս։ Մերթ և՝ փորձառուեալ. կմ հետազօտեալ, կմ հաստատեալ. և կմ ցուցեալ։ Իմաստ. 1. 3։ Դարձեալ նշանակէ փորձութիւն, կմ արկածք, կամ նշանակէ փորձութիւն, կմ արկածք, կամ [illegible], և կմ կիրք տանջանաց. Թշուառութիւն, և նմանեաց. և ըստ այսմ ասի փորձ մահու, կմ բարկութեան. փորձ անիծից, սրոյ, հրոյ. և այլն։ ռամկ. [illegible]։ Իմաստ. 18. 20. և 25։ Նաջանք, կմ պէլայ։ Իմաստ. 18. 20. և 25։ [illegible] 'ի շարախոյն։ Իսկ մերթ՝ փորձառութիւն, կմ փորձառական հմտութիւն. որ է հմտութիւն, կմ [illegible]։ 2. Կոր. 13. 3։ Եւ Ոսկէ. 1. հաւ. ժե. ասէ. 'ի փորձոյ, որ յառաջ է քան զգեղ՝ ուսիր։ և Կիւրղ 'ի [illegible]. ա. ասէ. Զայս բան 'ի փորձոյ գի տաց, թ փորձառութիւն։ Դարձեալ՝ նշանակէ՝ քննութիւն, կմ փորձելն զինչ. որ նշանակէ զհրահանգելիս 'ի բովս առ 'ի գիտել զորպէս ութիւն նր։ Ղևտ. 27. 21։ Իսկ երբեմն է բայի շարակցի, զոր տեսցես զկնի։

Փորձ առնել։ || թ փորձել, կմ 'ի փորձութիւնս արկանել։ Ղևտ. 16. 29։

զՓորձ առնուլ։ || թ ձեռնամուխ լինելով գիտել զորպիսութիւն իրիք. կմ զհամ առնուլ. և կմ փորձելով տեղեկանալ։ տաճկ. [illegible]։ Եւ սա երբեմն վարի բայ արձակ. ըստ այնմ Եբր. 2. 18. որով ինքն չարչարեցաւ զփորձ առեալ։ Իսկ երբեմն վարի խնդրով, և պահանջէ զսեռական՝ յաւելլով զնախդիրս, զ. և 'ի խնդրոյն իւր. զոր օրինակ, զփորձ առեալ զատակութեան ակային. կմ զայգորիկ առեալ զփորձ անձին։ Խորէն. բ. գլ. 79։ և Լամբրօն։ Զորոյ զփորձ առեալ եգիպտացւոցն՝ ընկղմեցան. կմ զտանջանաց և զգանից զփորձ առին. իբր թէ զփորձ տանջանաց և գանից առին։ Եբր. 11. 29. և 36։ ըստ այսմ ոճի է և բայս զփորձ առնուլ. զորմէ 'ի տեղւոջ իւրում գրեցաւ։

Digitized by Google

Փորձ տեսանել: || Տր առնել զփորձառութիւն, կմ փորձել, և կմ քննել զինչ, ըստ այնմ Առակ. 25. 4. Փորձ տես զանփորձ արծաթոյ, Տր տես զփորձն անփորձ արծաթոյ, որ է ասել. փորձեա զանփորձ արծաթն՝ արկանելով զնա 'ի բովս. կմ կռանելով 'ի վ՛ր սալի. և այլն:

Փորձ փորձել: || Տր փորձելով փորձել. կմ զփորձ առնուլ: 2. Մկ. 13. 18:

Փորձաբար: (մակբայ որակական.) || փորձելով. կամ յաղագս փորձելոյ: 'Ի Հռչ. հարց. Բ:

Փորձակից: (Նախադրիւ հոլովի.) || ընդ փորձութեան. կմ լցեալ փորձանօք. կմ ամենևին զփորձառեալ:

Փորձական. ի. աւ. աց. օք: || այն տեղ, որ է փորձ. կմ փորձեալ, և կմ փորձառական: Ոսկէ. 2. հատ. ԼԳ:

Փորձակից. կցի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || կցորդ փորձութեան ուրուք. կմ ընկերօղ ումեք 'ի փորձանս. կմ օգնական փորձանաւորաց: Լամբրոն:

Փորձանակից. կցի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || կցորդ փորձանաց ուրուք. կմ կրեալ ԷԸ ումեք զնոյն փորձանս. և կմ փորձակից: Լամբրոն:

Փորձանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զփորձանս. կմ անկեալ 'ի մէջ փորձանաց, և կմ տառապեալ 'ի փորձանս: ռամկ. ֆորչանի մէջ ընկնօղ. կամ փորձանքը ֆորչանք էկած: Եբր. 2. 18:

Փորձանք. անաց. օք: (անեզական.) || փորձութիւն. կմ պատահար. կմ դժնդակ դիպուած. կմ տառապեցուցիչ վիշտք. և կմ ձախորդութիւնք. և աստցան փորձանք, ըստ որում սոքօք փորձի մարդ: ռամկօրէն ֆորչանք, կմ դար. և թաձկ. պէլայ: 2. Օրին. 7. 19: Գործ. 4. ԲՅ: Յոբ. 1. 12: 'Ի բ՛ձլ՝ նշանակէ՝ փորձառութիւն. կամ փորձունս իրիք. ըստ այնմ Ոսկէ. 2. հատ. ԺԷ. Աշակերտքն ոչ գիտէիցեն 'ի ձեռն այսր փորձանաց. Տր այսու փորձառութեամբ:

Փորձառական. ի. աւ. աց. օք: || այն տեղ, որ վերաբերի առ փորձառութիւն. կամ զփորձ առեալ. և կմ փորձական:

Փորձառու. ուի. աւ. աց. օք: || զփորձ առօղ. կամ փորձիւ հմտացօղ. և կամ փորձօղ:

Փորձառութիւն. թեան: || զփորձ առնուլն, կմ փորձիւ տեղեկութիւն. և կմ փորձ:

Փորձասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || սիրօղ փորձութեան, կմ յօժարեալ 'ի փորձել. որպէս սէ է դևն: Ծն ուղղի:

Փորձաքար. ի. իւ. աց. օք: || տես 'ի բառն Մահակ:

Փորձեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || ըզ փորձ առնուլ. կմ տեսանել զճաշակ իրիք, որ է համը փէսնէլ. կմ չէշնի առնել. իսկ մերթ բանիւ, կմ գործով իմիք քըննել զոք, առ 'ի գիտել զուղղութիւն նր, կմ թէ զինչ կայ թաքուցեալ 'ի նմա. և այլն: Այլ այս երբեմն է անզանազան, կմ բարի. և ըստ այսմ փորձեն մարդիկ զայնս, զորս կամին ընտրել: Ղուկ. 2. 1: 1. Թէս. 5. 21: ըստ այսմ է և փորձելն Աստուծոյ զմարդ, և այն ոչ առ 'ի գիտել զուղղութիւն նր, այլ առ 'ի յայտնի երևեցուցանել. կմ զի շահեսցի ինչ մարդ 'ի փորձելոյ անտի: Ծննդ. 22. 1: Ելից. 20. 20: Իմաստ. 3. 5: Իսկ երբեմն է անտեղի, կմ չար. և ըստ այսմ է փորձելն անօրինաց զՏն. որով ձեռնարկեն յիմն առ 'ի ճանաչել, թէ դի տէ՝, կմ կարէ՝ առնել զայս ինչ, և զայն ինչ: Ելից. 17. 2. և 7: Իմաստ. 1, 2: Եւ յայս մանէ առնեալ փորձել ասի՝ արկանելն զոք 'ի փորձանս, կմ պատրաստելն ումեք ըղ վտանգս չարի, առ 'ի յանցուցանել. կամ առ 'ի չարաչար որսալ զնա. և ըստ այսմ Ած զոչոք փորձէ, այլ միայն դևն, կամ արբանեակք նր: Մտթ. 22. 18: 1. Կորն. 7. 5: Յակ. 1. 13. և 14: Դարձեալ փորձել ասի՝ մարդկելն զհրահանգելիս 'ի բովս, ըստ որում այնու քննեալ ճանաչեն զուղղութիւն նց: ռամկօր. խալլ ընէլ. և ըստ այսմ ոսկին, կմ արծաթն զտեալ և մաքրեալ՝ ասի փորձեալ 'ի հրոյ. կմ յերկրէ. Տր 'ի հողոյ. և յամ անմաքրութենէ: ռամկ. խալէս, կամ զուտ. և կմ խաս: Սաղմ. 11. 7: Յայտ. 3. 18:

Փորձիչ. ձչի. աւ. աց. օք: || փորձօղ. կամ նա՝ որ փորձէ. Տր քննէ զոք առ 'ի ճանաչել, թէ որպիսի է. կմ որ մարդկէ զհրահանգելիս 'ի բովս, որ է խալճի: Երեմ. 6. 27: Բայց մասնաւորապէս փորձիչ անուանի սատանայ, ըստ որում միշտ փորձէ ըղ մարդիկ՝ որսալ զնս 'ի չար կամս իւր: Մտթ. 4. 3:

Փորձութիւն. թեան: || երբեմն առեալ լինի սա ներգործաբար, և նշանակէ զփորձելն, կմ փորձանք, կմ պատահար, և կմ ձախորդութիւն: ռամկ. դար. կմ պէլայ: Սաղմ. 17. 30: և 94. 9: Մտթ. 6. 13: 1. Կորն. 10. 13: Իսկ մերթ կրաւորաբար, և նշանակէ ըզ փորձիլն, կմ զփորձեալ լինիլն: Ըստ այնմ Եբր. 11. 17: Մատոյց Աբրահամ 'ի փորձութեան իւրում զԻսահակ պատարագ:

Փորոն. ի. իւ. ից. իւք: || է բառ յունական և լատինական. և նշանակէ՝ փողոց. կմ հրապարակ. և կմ տաճար: ռամկօր. Ճեփանէ: Խորէն. Բ. գլ. 85:

Փորոտեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք. և մերթ ներգործ.) || ծագի 'ի բառէս փորոտի, ուստի նշանակէ՝ տոլաւ, 'ի փորոտեաց զլխոյ 'ի բաց արձակել. կմ արտաքս վիժել. և կմ զգայութել. որպէս առնեն ոմանք 'ի նորանշան գազանաց՝ հուր շնչելով դժընդակ գոռալ. Տր գոռացմամբ. կմ մռնչմամբ: ըստ այնմ Իմաստ. 11. 19: Արձակել 'ի վ՛ր գազանս անծանօթս, կմ հրաշունչս փորոտոցս գոռութ:

Փորոտի. տւոյ. տով. կմ եաւ. եաց. եօք: || ածանցի 'ի բառէս փոր, որ կարօտին 'ի բառէս կալ, և նշանակէ՝ ըղ ներքին մասունս փորոյ կենդանւոյն. և ըստ այսմ փորոտի կոչին առհասարակ ամ ա-

Digitized by Google

զիք, երիկամունք. քաղիրթ, փայծաղն, լեարդ. թոք. սիրտ. և նմանք սոցա: Ելից. 12.9: և 29.17: Ղեւտ. 3.3: և 8.16:

Փորուած. ոյ. ով. ոց. ովք: || Նիւթք ելեալք 'ի բաց՝ 'ի փորելոյ. որ և մանրուած կոչեմք զմասունսն, որք ելանեն 'ի մանրելոյ: Դարձեալ՝ նշանակէ փորեալ տեղի. կմ. փոսեալ միջոցք. կմ. ծոցաւոր դատարկուն, և կմ. փոսք ոսկերց իրաց: Եզեկ. 43.14: Խորեն. Բ. գլ. 36: Իսկ մերթ փապարք ծառոց, կմ. խոռոչք լերանց, և նմանեաց: ռամկօրէն խուղուխ. կմ. օյուքլը: Յոյնաձայնութիւն: Երբեմն եւս նշանակեն իւրաքանչիւր խորշք, կմ. ծոցաւոր տեղիք խեղապատակին, կոչեցեալք յատկապէս փորք, յորս զետեղեալ կան բեր 'ի սենեկի՝ մասունք ուղղոյ գլխոյն: 'Ի Գիրս ծնն. և ուղղերփ. Զ. Գլ. 11: Դարձեալ՝ փորուած յոլորոլին յորինուածք ձևացեալք 'ի վմ. երկք փորելով. որք և բուն անուամբ կոչին գլուածոց. կմ. փորոք: ռամկօր. օյմայ. կմ. խուէմ:

Փորք. ի. րէ. րց. րաց: || Նոյն է ամենեւին ընդ բառին փորուած՝ բաց 'ի յառաջնոյ նշանակութենէ. վմ. որոյ փորք կոչին առհասարակ ամ. փոսք. խոռոչք. փապարք. խորշք խեղապատակաց, և այլք նմանք. ըստ այնմ 'ի Գիրս սաղմ. ծնն. Բ. գլ. Խ. Բազումք 'ի թաչնոց մեռանին 'ի ձմերային 'ի փորս ծառոց. կմ. 'ի խուղուխս: Եւ յայլուր ասի, 'ի մէջ բոլորաշրջն, այսէ՝ ծլին, փորք է, կմ. զօզէ, կմ. խուղուխ է: Դարձեալ փորք կոչի կապիճն աչաց, և կմ. գուհար ական, որ է բուղէյի: Եւ եւս փորք յորջորջեմք զգոգաւորս, կմ. զկազմուածս չինելս գոգեալով: ռամկ. խոխում: Եւ կմ. զնստուածս 'ի խոր՝ տարածեալ երկաթի գործեօք: ռամկ. չէօփուրթի:

Փորքարար. ի. աւ. աց. օք: || առնօղ զփորքս, կմ. զփորուածս: Բայց մասնաւորապէս նշանակէ զդրօշագործն, կմ. զնա՝ որ երկաթի գրչաւ յորինէ զնկարս 'ի վմ. հրահանգելեաց: ռամկ. խուէմ…:

Փոցխ. փոցել. եղբ. եղաց. եղք: կմ. փոցխի. իւ. իւ. օք: || տես զՏրմուխ:

Փութագնաց: (Նախադրիւ հոլովի.) || փութանակի գնացող. կմ. երագընթաց. և կմ. երագոտքայլ: ռամկօր. … կամ …:

Փութաջեմ: (Նախադրիւ հոլովի.) || Նոյն է ընդ վերնոյն:

Փութամ. ացայ. թա. կմ. ացիր. աւ: (ընդ միջ.) || Ջեպել. կմ. շտապել. կամ երագել. և կմ. վաղվաղել: ռամկօր. …: Ծնն. 18.6: և 24.18: Ելից. 9.19: Իսկ մերթ փոյթ ունիլ. կմ. հոգալ. կմ. ջանալ. և կմ. նկրտիլ: ռամկ. … կմ. …: Գաղ. 2.10: Եփես. 4.3: 2. Պետր. 1.15: Այլ մինչ ասի՝ փութալ փութայր, որ նշանակէ՝ փութալով փութալ, կմ. կարի շտապիլ: ռամկօր. …: Կիւրղի. Եղէ. ԺԷ:

Փութամահ: (Նախադրիւ հոլովի.) || փութանակի մահացեալ. կմ. վաղվաղակի մեռանող: ռամկ. …: Իսկ մերթ փութապէս մահացուցանող. կամ այն որով որ վաղվաղակի մեռանի: ռամկօր. …: և ըստ այսմ ասի, փութամահ …: կամ …: 'Ի հին …:

Փութանակի: (մակբայ երագ.) || փութապէս. կմ. վաղվաղակի. կմ. երագաբար, և կմ. շտապով: ռամկ. … կմ. …: Ելից. 12.11. և 33:

Փութարար. ի. աւ. աց. օք: || փոյթ առնող. կմ. ինամածու. կմ. հոգաբարձու. և կմ. տնտեսող: ռամկօր. …: ըստ այնմ Ղուկի …: կարգեալք իւրաքանչիւր ախոռոյեցն փութարարք: Իսկ մերթ՝ փութացուցանող. կմ. շտապող: ռամկ. …:

Փութապէս: (մակբայ երագական.) || տես զփութանակի: Սաղմ. 77.33: Ղուկ. 1.39:

Փութացուցանեմ. ացուցի. ացո. անել: (անցող.) || տալ ումեք փութալ. կամ ձեպեցուցանել. և կմ. շտապեցուցանել: ռամկ. …: Ծնն. 18.7: և 19.15:

Փութաքայլ: (Նախադրիւ հոլովի.) || տես զփութագնաց:

Փութով: || է գործիականն բառին փոյթ. որ երբեմն վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ՝ փութանակի: Խորէն. Գ. գլ. 57:

Փութութիւն. թեան: || փութացումն. կմ. հոգածութիւն. կմ. ջան: ռամկ. … կմ. …:

Փուլ. փլոյ. ով. ոց. ովք: || է արմատ փլանելոյ բային, և նշանակէ փլեալ. կմ. կործանեալ. և աւերեալ: Իսկ մերթ նշանակէ զփլածս, զոր տեսցես 'ի վերայ. և ըստ այսմ ասի՝ բնակիլ 'ի փուլս. և 'ի գաթափորս մտանել: Յոյնաձայնութիւն:

Փուլոս. ի. իւ. աց. աւք: || է բառ յունական. որ թարգմանի յոլովամեղծ. կմ. ծխալից. որ … և ըստ այսմ փուլոս անուանի տեսակ ինչ փոթորկի, կմ. մանուանդ կայծական, որ յարձակեալ յամպոց ծուխս և մրրկատե… ասկ փոշիս բերէ ընդ իւր. 'Ի Գիրս … թի …:

Փուղձ. փղձոյ. ով. ոց. ովք: || խոնաւ. կմ. դէզ. կամ թացեալ. զոր և կոչեմք աղբակ, և կմ. թուրմ: ռամկ. … կմ. …: Դարձեալ բազում անգամ վարի առ գոյականաբար. և նշանակէ զհիւթս խոնաւ. կմ. զխոնաւութիւն, որք գտանին յիմիք:

Փունդ. փնդոյ. ով. ոց. ովք. կմ. իւ. իւ. իւք: || է անօթ. կմ. աման ինչ: Մծբ. ԺԲ:

Փունջ. փնջոյ. ով. ոց. ովք: կմ. փնջի. իւ. իւ. իւք: || պսակ, կմ. բազմութիւն ծաղկանց կապեալ 'ի մի՝ իբրև զմտենիկ. զոր յաճախ ըմբռնեն մարդիկ 'ի ձեռս առ 'ի հոտոտել ումեք. և ըստ այսմ ասի՝ փունջ մանուշակաց. կմ. վարդից. և այլն: ռամկ. … կմ. … կմ. …: Եւ յայսմանէ առեալ՝ փունջ կոչին և բազմութիւնք մա-

Digitized by Google

զից, կամ Թեւոց ոչ և իցէ իրաց, որք հա_ճախեալք և 'ի մի կապեալք՝ լինին իբրև զծառս. գր իբրև զփնջիւս, զորպիսիս ու_նին 'ի մէջ իւրեանց և ոմանք 'ի բուսոց, կամ 'ի ծաղկանց, որպ մեղրուկն ։ Փոքր փունջ կոչին տերևապատ գլուխք եղե_գանց արմատեաց, կամ այլոց բուսոց՝ ա_ռեալ հանդերձ բնովքն, յորոց արձակին հասկք, կամ ծաղիկք. և այլն ։ Ծննդ. 41. 35. և 22։

Փուշ. փշոյ. ով. ոց. ովք ։ || Բոյս, կամ Թուփ՝ փշաբեր. որով և անուանին իւրաքան_չիւր սուրքն այսպիսի բուսոց, որք խո_ցեն զմերձեցեալն 'ի նա. որպիսիք են և այնք սուրք, որովք լցեալ կան ոզնիք. ձկանք, պատատեանք շագանակին. գր քէս տանէին. և այլն ։ ռամկ. եա փուշ ։ Ծնն. 3.18: Մատթ.8.7: Մարկ.27.29: Փոխաբերեալ՝ Ը երաժշտաց փուշ կոչի խազ ինչ, որ ու_նի զայս ձև, ՛ ։

Փուշաբերական. ի. աւ. աց. ացք ։ || անձնապահ. կամ Թիկնապահ. ըստ այնմ 'ի հին պաշտօ_նէից. Պահէին զնա 'ի մէջ ապատադուսող փուշաբերական զօրացն. կամ 'ի նոյն գունդ փուշաբերականաց եառն զարշակ ։

Փուռն. փռան. ռամբ. ռանց. ամբք ։ || Վա_ռարան մեծ՝ շինեցեալ զմերեթաձև յարկաւ՝ կղմնատերօք և կրօք, կամ կաւեղք. յոր ար_կեալ եփեն զհաց, կամ զկարկանդակս. և այլն ։ ռամկ. ֆուռ. և տաճկ. ֆռուռն ։ 'Ի վերս հաբց. ժե։ Եւ տարբերի առ 'ի հնո_ցէ. զի 'ի հնոցի Թրծեն զաղիւս, կամ հա_լեն զապակիս. և կամ լուցանեն զհուր 'ի ջեռուցումն բաղանեաց. և այլն ։ Նաև ոչ է հարկ հնոցին ունիլ զգմբեթայարկ ձեղուն. զի Թէև 'ի վերոյ կողմանէ իցէ բաց, տակաւին հնոց կոչի. որպիսիք են այնոցիկ, յորս այրեն զկիր, կամ գործեն զկղմինտր ։

Փուտ. փտոյ. ով. ոց. ովք ։ || Է արմատ միր_ախր բայլին. և նշանակէ փտեալ, կամ հա_րեալ 'ի փտուԹէ. և կամ յապականուԹի գարձեալ. և կամ խարխուլ. և ըստ այսմ ասի՝ փուտ փայտ, տիկ, ընկոյզ. և այլն ։ ռամկ. եա՛ ճուռ, կամ ճքոռծ. և տաճկ. չիւ_րիւք ։ Յոբ. 41. 18։ և 'ի Գիրս Թրէգ. ծանօթ։ Եւ յայսմանէ առեալ փուտ կոչի վատ_Թար և անկարգ շառաւիղն, որ անկարգ աւելորդուԹեւ բղխի զարմատովք ծնկաց. և փոքր ինչ մնացեալ չորանայ. զոր ռամկ. կոչեմք ֆէն. Ը այնմ Իմաստ. 4. 3. 'ի փուտ շառաւիղաց մի՛ տացի արմատս 'ի խորս ։ Փոխաբերեալ՝ նշանակէ փտուԹի. կամ ապա_կանուԹի. ըստ այնմ Ղևտրօն. Անօրէնութեան ... ցաւք. և 'ի ցաւոցն փուտ գոր_ծի, գր փտուԹի լինի 'ի մարմնի ։ Եւ եա փուտ անուանեմք զփտեալ և ղապակա_նեալ անդամն մարմնոյ, կամ ատաղձոց. և այլն ։ ռամկ. ֆիւրուծ փէշը. և ըստ այսմ ասի 'ի ... ինչ. Զփուտն յապականեալ մարմ_նոյ հատանել և ընկենուլ պարտ է ։

Փուք. փքոյ. ով. ոց. ովք ։ || շունչ արձա_կեալ յիմիքէ. կամ փչումն. կամ շնչումն. և կամ հողմ ։ ռամկ. նէֆէս. կամ փուֆ. ըստ այնմ Տօնացոյց. Զ. Գլ. 16. 'ի փքոյ բերա_նոյ բորբոքի հուրն ։ ըստ այսմ է և Յոբ. 7. 7. ուր ասի, Յիշեա, զի փուք են կեանք իմ ։ Իսկ մերԹ նշանակէ փքացումն. կամ այտումն. և կամ ուռոյց. ըստ այնմ Ղևտ_րօն. Զփուք հպարտուԹեն յանդուգա_նել, գր զինջուցանել ։ Եւ յայսմանէ առեալ փուք կոչին մանրիկ նիշք բղխեալք զմոր ԹովքմարմՆոյ, և իբր բուշտ բուշտ ամբո_խեալք, որք առ երեսօք փոխեն զգոյն մոր Թոյ. բայց 'ի ներքս ոչ ունին զապականու_Թին. և իբրԹէ են սոսկ բշտիկք. կամ բիծք 'ի տոցինէ. ոմանք սպիտակք են, և ոմանք Թուխք. կամ շառագոյնք. որք և երբեմն խաղան 'ի տեղւոջէ 'ի տեղի ։ ռամկ. ցափ ... ։ Ղևտ. 13. 39։ Փոխաբ. փուք կոչի մանրաւորապէս հողմն վարեալ արտաքս յորովայնէ կեն_դանեոյն ընդ երաստանսն ։ Յայտնաբար ։

Փուքք. փքոց. ովք ։ (Վարի աներզականա_բար.) || գործի մաշկապատ՝ կազմեալ շնչահանիւ, որ յընդարձակելն ձգէ 'ի ներքս զօդս, և ուռնու. և յամփոփելն վարէ զնոյն արտաքս ուժգին փչելով, և զեջանէ. վա որոյ և յատուկ է արծարծա_նել ռավաւ զհուր. որպ ունեն խոհակերք. կամ դարբինք. և արծաթագործք ։ ռամկ. ֆուքս. և տաճկ. ... ։ Յոբ. 32. 19։ Ես_այ. 54. 16։ Երեմ. 6. 29։

Փոփոխ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || փոփոխա_կան. կամ յեղաշրջական ։ Իսկ մերԹ փո_խաբերական. կամ անդրադարձական. և կամ փոխարինական. և ըստ այսմ ասի՝ փո փոխ մարտ. ընԹացք. տուրք. սէր. և այլն ։ Խորէն. Բ. գլ. 57։ Փոխաբերեալ երբեմն վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ փոփոխապէս. կամ յեղափոխութբ. և կամ փոխարկմամբ ։ Երբեմն եա փոխաբերա_բար. կամ հակադարձաբար. և կամ փոխա_նակաւ ։ ռամկ. ... ։ և ըստ այսմ ասի՝ փոփոխ մարտնչիլ. փոփոխս հարկա_նել. կամ մատուցանել. և այլն ։ Եսայ. 30. 32։ Խորէն. Ա ։

Փոփոխական. ի. աւ. աց. ացք ։ || փոփոխելի. կամ յեղաշրջելի. կամ որ միշտ փոփոխի, և այլայլի. որ և ասի՝ յեղյեղուկ ։

Փոփոխեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) || ը միմեանս փոխել. կամ փոխարկել. կամ յե_ղափոխել. կամ այլայլել. և կամ դարձու_ցանել ։ ռամկ. ... ։ Ծննդ. 48. 14։ Յոբ. 12. 20. և 24։

ՓոփոխուԹի. Թեան ։ || տես 'ի ներքոյ ըղ Փոփոխումն ։

Փոփոխումն. խման. մամբ. մանց. մամբք ։ || ընդ միմեանս փոխումն. կամ փոխարկու_Թի. կամ յեղափոխուԹի. կամ այլայլումն. և կամ դարձուած ։ Իմաստ. 7. 18։

Փոքր. փոքու. 'ի փոքունց. ու. ունց. ումբք. կամ փոքեր. երք. երց. երբք ։ || Նուազ քա_նակաւ. կամ դոյզն. կամ խուն. որոյ ներ հակն ասի մեծ ։ ռամկ. ... ։ Ծնն. 1. 16։

Սաղմ. 41. 7: Իսկ մերթ կրատեր. կմ փոք֊
րիկ հասակաւ. և կմ մանուկ: Ծնն. 19.
11: Երբեմն եւս սակաւ. կմ նուազ. կմ
արհամարհ. և կմ խոտան: ռամկ. ցիւ. կմ
չոծ: Թուոց. 16. 13: և 22. 18: 1. Թագ. 15. 17:

առ. Փոքր փոքր: || տե՛ս Փոքր փոքր:

Փոքրաբան. ի. իմ. ից. իւք: || սակաւաբան.
կմ նուազաբան. կմ համառօտաբան. յա
նա՛ որ կարճ խօսի. կմ պակասագոյն քան
զոր արժանն է՛ պատմէ. և կմ այն՝ զորմէ
համառօտ, կմ պակաս քան զոր պարտն
է՛ ճառեալ լինի. և ըստ այսմ առի՝ այր
փոքրաբան. կմ փոքրաբան նախախնա֊
մութիւն. և այլն: ռամկ. կարճ խօսօղ: Գրի֊
գոր. ածաբան:

Փոքրաբանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ. և
մերթ չէզոք.) || համառօտիւ խօսիլ. կմ
կարճ ի կարճոյ ճառել. և կմ պակաս քան
զարժանն պատմել: ռամկ. կարճ խօսիլ. ըստ
այնմ՝ 'ի հին պարծօգիրս. Բայց զմարմնոյն
յառակութիւն երբէք ոչ խորշի փոքրաբա֊
նել մեզ:

Փոքրաբանութիւն. թեան: || սակաւաբանու֊
թիւն. կմ նուազաբանութիւն. կմ համառօ֊
տաբանութի. և կմ խօսք պակաս քան զար֊
ժանն. 'ի Գիրս Գրիգ. ածաբ'ս:

Փոքրագոյն. գունի. իմ. ից. իւք: || առա֊
ւել փոքր. կմ նուազագոյն. կմ պակա֊
սագոյն. և կմ փոքրիկ: ռամկօր. խիստ պզ֊
տիկ. կմ պզտիկ:

Փոքրախել: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ
զփոքր խելս. և կմ տկարամիտ:

Փոքրահասակ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ ըզ
փոքր հասակ. կմ կարճ դրակաւ. զոր և
կոչեմք կարճահասակ: ռամկ. պօտուռ: 'Ի
Վարս հարց. ժե:

Փոքրահոգի. գւոյ. ւով. եաց. ւովք: || տե՛ս
'ի բառն Փոքրոգի:

Փոքրավայելուչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || պա֊
կասեալ 'ի վայելչութենէ. կմ անվայելուչ.
կմ խոտան. կմ անարգ. և կմ նուաստ.
և ըստ այսմ առի՝ փոքրավայելուչ զգեստ.
կմ միտք. բան. և այլն: ռամկ. չոծ: 'Ի
Գիրս Գրիգ. ածաբ. և պարապմանց:

Փոքրատեսակ. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ ըզ
փոքր տեսակ. կմ զանձուկ ձև. և կամ
փոքրիկ տարածութիւն. ըստ այնմ 'ի հին
պարծօգիրս. Զմիայարանն փոքրատեսակ
լինն էր չինեալ:

Փոքրաւոր. ի. աւ. աց. օք: || փոքրիկ եղեալ.
կմ փոքրկացեալ. և կմ նուաստացեալ:
Իսկ մանաւորապէս առեալ փոքրաւոր
կոչի՝ տարրականն, կմ սպասաւորն, և կմ
աշակերտն, որ զհետ շրջեալ վարդապե֊
տի ուսումք՝ հպատակութիւն մատուցանէ
նմա, որոյ ներհակն կոչի մեծաւոր, կմ
վարդապետ:

Փոքրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || գեր֊
ծանել. կմ վարսավիրել: ռամկ. ածիլել.
կմ Բրոշ ընել. և տասցաւ փոքրել, ըստ
որում հերք մարդոյ գերծմամբ փոքրին,
յա կարճին. կմ զի գլուխ նո 'ի բաց թա֊
փելով զթանձրութի հերաց՝ իբրթէ փոքր֊
կանայ. և յայս միտս երբեմն առի, փոք
րել զհերս, որպ Ծննդ. 41. 14: 2. Թագ. 14.
26: 1. Կորնթ. 11. 6: Իսկ երբեմն առի՝ փոք
րել զգլուխ, որպ Գործ. 18. 18:

Փոքրընկալ: (Նախդրիւ հոլովի.) || նա՛ որ
զփոքր, կմ զսակաւ ինչ ընդունի յինքն.
կմ սակաւուց պարունակօղ, կամ անըն֊
դունակ մեծամեծաց. և կմ տկար և անզօր.
և ըստ այսմ առի՝ փոքրընկալ անօթ որ
ափ, որով իմանի՝ տկար միտքն:

Փոքրիկ. րկան. ամբ. քրկունք. անց. ամբք:
|| առաւել փոքր, կմ փոքրագոյն. կմ նուա
զագոյն, և կմ նուաստագոյն: ռամկ. պզտիկ.
Ծնն. 19. 20: Սաղմ. 113. 13: Մատթ. 10. 42:

Փոքրիմաց: (Նախդրիւ հոլովի.) || փոքր,
կմ նուազ իմացմամբ, կմ պարունակօղ
զնուաստ իմացուածս. կամ տկար հան֊
ճարով. և ըստ այսմ առի՝ փոքրիմաց միտք.
կմ բան:

Փոքր ինչ: (Մակբայ. և մերթ անուն.) ||
դոյզն ինչ, կմ խուն ինչ. կմ սակաւիկ մի:
ռամկ. ցիւ մը: Եզեկ. 3. 4: Թուոց. 16. 9:

Փոքր 'ի շատէ: (Մակբայ.) || սակաւ ինչ 'ի
բազմաց. կմ մասամբ իմիք, և ոչ բոլո֊
րովին. կմ ըստ մասին, և ոչ ըստ ամենայն,
և կմ փոքր մի. և ըստ այսմ առի. փոքր
'ի շատէ գիտել, կամ մարգարէանալ. և
այլն: ռամկ. շատէն ցիւ. և տաճկ. [illegible]
տուն: Հռոմ. 11. 25: 1. Կորն. 13. 9: 2. Կորն.
1. 14: և 2. 5: Իսկ մերթ՝ դաւանաբար. կմ
սակաւուք. և կմ համառօտիւ: 1. Պետ. 5. 12:

Փոքրկանամ. ացայ. ացիր. ալ: (Չէզոք.)
|| փոքրիկ լինել, կմ նուազել քանակաւ,
կմ սակաւանալ, և կամ նուաստանալ:
ռամկ. պզտիկնալ: 1. Մնաց. 17. 17:

Փոքրկացուցանեմ. ցուցի. ացո. նել: (ան֊
ցող.) || փոքրիկ առնել. կմ նուաստա֊
ցուցանել:

Փոքրկութի. թե. || փոքրիկ գոլն. կմ նուազութի
քանակին, կմ սակաւութի, կմ նուաստութի:
ռամկ. պզտիկութի: Բարուք. 2. 29: Նարեկ. [illegible]

Փոքր մի: || տե՛ս զՓոքր ինչ: Աղաւ. 6. 10:
Յովհ. 16. 16:

Փոքր մի եւս, կմ փոքր միւս եւս: (Մակբայ.)
|| սակաւիկ մի եւս, կմ սակաւիկ միւս եւս:
ռամկ. ցիւ մնաց որ. կմ ճաղ մնաց որ. ըստ այնմ
Սաղմ. 93. 17: և 118. 87. Փոքր մի եւս կարօ֊
տանէին զիս: Եւ 'ի Վարս հարց. ժդ. առի. Փոքր
միւս եւս արգելեալ էի գալ այսր: Բայց
յայսպիսի ոճս բազում անգամ վերջի սա
յաւելեալ շաղկապս՝ և. որպիսի է. և
մակբայս. սակաւիկ մի եւս, կմ սակաւիկ
միւս եւս. զոր օրինակ. փոքր մի եւս. և մեռեալ
էր. կմ փոքր միւս եւս՝ և հեղձամղձուկ լի֊
նէին: Դարձեալ՝ նշանակէ՝ սակաւ մի եւս,
կմ սակաւ ինչ եւս, կմ այլ եւս վայր մի:
ռամկ. ցիւ մը տակաւին, կմ ցիւ մըն ալ
ըսին: Եսայ. 28. 10: Եբր. 10. 37: Եւ ըստ
այսմ երբեմն վերջին սա. ընդ բառին՝ ժա
մանակ. և զնոյն նշանակէ, որպէս. փոքր
միւս եւս. ժամանակ լոյս ընդ ձեզ է: Յովհ.

12. 35: Այսու նշանակութեամբ 'ի գործ ա_
ծի երբեմն և մակբայս՝ սակաւիկ մի ևս,
կամ սակաւիկ միւս ևս:

Փոքրագնեմ. եցի. եա. եւ: (Ներգործ.) || փոք
րոգի առնել, կամ թեթևացուցանել, և
կամ դիւրել: ռամկ. պզտիկցնել:

Փոքրոգի. գւոյ. ւով. եաց. եօք: || կարճա
միտ, կամ նեղասիրտ: ռամկօր. ստորոտ:
Բայց յատկապէս առեալ նշանակէ զփոք
րահոգին, այսինքն՝ որ ոչ ունի զմեծասրտու
թիւն, կամ որ յաղագս տկարամտութեան՝ յետ
իրաց չարեաց, և այլայլի. 'ի յաղթողութիւնս
առժամեայն բարձրանալով. և 'ի ձախողա_
կութիւնս վաղվաղակի ընկճելով. որոյ ներ_
հակն կոչի՝ մեծահոգի: Եւ յայսմանէ ա_
ռեալ փոքրոգի կոչի տկարն և անկատարն
յիմիք. որգոն 'ի արամաբանութեան, կամ
յիմաստութեան, կամ 'ի հաւատս. և այլն:
ըստ այնմ Յն. որդ. Անհամախմբով դայ
թակղեցին, որ փոքրոգիք յիմաստս էին:
Իսկ մերթ թեթևն, կամ դիւրաբառնա_
լին. և ըստ այսմ առի. փոքրոգի բեռն,
կամ ամոլ, և այլն: Մատթ. 11. 30: Երբեմն
ևս՝ թեթևացեալ, կամ դիւրացեալ, և կամ
անգործացեալ: ռամկ. բեթեւցած. ը այնմ
'Ի գիրս Մծին Խոսրովա: Եւ գիշերաւն՝ փոք
րոգի յիւրաքանչիւր կրից և աշխատութեանց
լինին:

Փոքրութիւն. թեան: || տե՛ս զՓոքրկութիւն:

Փոքր փոքր: (մակբայ.) || գոյզն գոյզն. կամ
սակաւ սակաւ. և կամ մեղմ մեղմ. և ըստ
այսմ առի. փոքր փոքր յայտնել, կամ յի_
ճեցուցանել: ռամկ. քիչ քիչ, կամ կամաց կա
մաց: Մոկէ. 1. հատ. իզ: և Լամբրօն:

Փ Չ

Փչեմ. եցի. եա. եւ: (չէզոք. և մերթ ներ
գործ.) || արձակել զփուք ընդ բերանն՝
կամ ընդ մեքենայ. ինչ. և կամ 'ի բաց շնչել:
ռամկ. ևս փչել: Իմաս. 15. 11: Եզեկ. 21. 31:
Իսկ մերթ՝ հնչել հողմոց, կամ շնչոյ. և
նմանեաց: Եզեկ. 37. 9: Խորէն. գ. գլ. 8. և
37: Դարձեալ՝ մինչ առի. փչել զոգի. իմա
նի, աւանդել զհոգին, կամ մեռանիլ: ռամկ.
մեռնիլ: ըստ այնմ Խորէն. ա. գլ. 10. Եւ
այսպէս ջախջախեալն տիտանեան փչէ զոգին:

Փչիւն: (նախադրիւ հոլովի.) || փչումն, որ
է արձակումն փքոյ. կամ շնչումն: Կիւրղէ
Եզեկ. ժգ:

Փչողական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ
փչէ, կամ որով լինի փչումն:

Փչողութիւն. թեան: || փչելն, կամ փչումն, և
կամ շնչումն:

Փչումն. չման. ման. մանց. մամբք: || տե՛ս
զՓչիւն:

Փ Ռ

Փռանգ. կամ փռանկ. և կամ փրանկ. գի. աւ.
աց. օք: || է բառ այլազգական. որ թարգ.
մանի ազատ: Արդ՝ նշանակին առլաւ.
գերմանացիք. կամ բնակիչք գերմանիոյ: և
անուանեցան այսպէս, յաղագս բռնաւ մար
տիւ ազատելոյ զանձինս ձեռանց 'ի խիստ
ծառայութենէ հռովմայեցւոց: Սոքա 'ի հը
նումն զօրացեալք մտին և 'ի գաղղիա. և
յայնմանէ սովորութիւն եղև և գաղղիա_
ցւոց կոչել փռանգս: ռամկօր. Ֆռանկօղլու.
Խորէն. յաշխարհագրութ: Եւ 'ի սոցանէ ա_
ռեալ այժմ փռանգս կոչեմք առհասարակ
զամ բնակիչսն Եւրոպիոյ, որք զգեստուք
կցորդին գաղղիացւոց, և գերմանացւոց.
ռամկ. Ֆռէնկ. Լամբրօն: տե՛ս և 'ի բառարա
նի յատուկ անուանց:

Փռանգացի. ցւոյ. ւով. ւոց. ւովք: || բնա_
կիչ փռանգիոյ, զոր տեսցես 'ի բառարա
նի յատուկ անուանց: Իսկ մերթ՝ փռան
գական, կամ այն՝ որ արտաքոյ 'ի փռան_
գիայ. և ը այսմ առի. փռանգացի քար.
կամ սովորութիւն, և այլն: Կիւրղէ. ղզ:

Փռանգամ: || տե՛ս զՓռանչեմ: 'Ի հին պատմա_
գիրս:

Փռանկամ. ացի. կա. ալ: (չէզոք.) || նոյն է
ամիճ ընդ բայիս՝ փռանչել: Եսայ. 13. 8: և
'Ի գիրս Մովսէ. Մամ. ա. գլ. 21:

Փռանչահամայ. ի. իւ. ից. իւք: || հմայօղ փը
ռնչմամբ, այսինքն՝ որ գուշակէ զապագայս
'ի փռանչելն մարդոյ, որպիսիք են գիւթքն՝
որք 'ի փռանկալն ուրուք ընդ առաւօտ՝
ասեն, զնա յայնմ աւուր բարւոյ հան_
դիպել. եթէ ընդ երեկոյս՝ չարի. իսկ
եթէ ոք կիսանկատար փռանչեսցէ. ասեն՝
զնա՝ վրիպել 'ի բախտէն, որ մերձեալ
էր նմա. ըստ այսմ խմա և զայլոց նմա_
նեաց, որք սուտք են, և առասպելք:

Փռանչահամայութիւն. թեան: || հմայումն, այսինքն
դիւթական գուշակումն ապառնեաց կամ
գաղտնեաց 'ի ձեռն փռանչման, զորմէ 'ի
վերոյ ասացաւ. 'Ի գիրս Մովսէ. Մամ. բ.
գլուխ. 37:

Փռանչամ. ացի. չա. ալ: (չէզոք.) || նոյն է ը
բայիս՝ փռանչել. այլ խնխնջալն ընդ բայիս
խնխնջել:

Փռանչեմ. եցի. եա. եւ: (չէզոք.) || փռըն_
չիւնս արձակել, որ է յանկարծական ցնց
մամբ գլխոյ, և հնչմամբ ձայնի 'ի բաց ար
ձակել զշունչ վիքոյ ընդ ռնգունս, որ պատ
ճառի 'ի բռնանալոյ խոնաւութեան վանել ըզ
նուրբ գոլորշիս, որք հաւաքեալ պահին
'ի փորոքս ուղղոյ գլխոյն, ուր ասէ զա_
կէնոս: ռամկ. փռնգտալ: Յոբ. 41. 9: Եւ
'ի ձայնէ սորա առեալ փռանչել ասի՝ մռ_
մռալն, կամ մռնչելն, կամ գոռալ, կամ կա
կանել, և կամ գռուժել: ըստ այնմ Կիւրղէ
Եզեկ. է: Փռանչեն 'ի ժողովս խոզեանց 'ի
վր ձոն, և 'ի վր քնոյ. այսինքն մռմռան, կամ
մռնչեն: ըստ այսմ վարի, և փռանկալն.
զոր օրինակ, փռանկայցեն այր ընդ ընկե_
րի, այսինքն գոռայցեն, կամ գռուժեսցեն ող
բովք, կամ ցաւուք. և այլն: Եսայ. 13. 8:
Դարձեալ՝ փռանչել կոչի խնձելն, և ը
այսմ առի. Յոբ. 39. 25. պղնձոյ վաշ վաշ
կարդայ վասն առնլով և փռանչելով, այսինքն

և խոնջելով. ըստ այսմ է և փանգալն, զոր օրինակ, ասա երկվարն վազս առել փանգալով. ՚ի հին պարծոգիրս։

Փանջիւն։ (Նախադրիւն հոլովի․) || փանջումն. կմ փնջելացումն, որ է ֆունգացումն։

Փաշատամ. ալի. ամ. ատել։ (ընդ միջակ․) || տե՛ս զՓանջել։

ՓՍ

Փսալքա. կմ փսալտա. ի. աւ. աց. օք։ || է բառ յունաց, որ ըստ նշ արտաքերի փսալթեա, և նշանակէ սաղմոսերգու. կմ սաղմոսասաց, և կմ երգեցիկ։ ռամկ. սող մօս ըօշ։ 1. Եզր. 8. 5. և Լոմբրօն։

Փսալտութիւն. թեան։ || սաղմոսերգութիւն, կմ նուագ սաղմոսաց, և կմ երգեցողութիւն. ըստ այնմ ՚ի հին պարծոգիրս։ Եւ ա_ ռաւել ևս հնոյն ընկեր փսաղտութիւն կը թանաց։

Փսխաթ. կմ փսխադ. ի. աւ. աց. օք։ կամ իւն. ից. իւք։ || է բառ հելլենացւոց. որ ըստ նշ յորջորջի փսխաթօս. և նշանակէ զփուոցն հիւսեալ ՚ի պղտոյէ, և ՚ի նման ւոյ։ ռամկ. խսիր։ ըստ այնմ ՚ի ձեռս հարց. Դ. և Ժ Է. իւրև երեկոյ եղև, մի փսխաթ էարկ ՚ի ներքոյ նշ։ իսկ մերթ զամբիւղ. կմ սակառի, զոր հիւսեն ՚ի տերևոց ար_ մաւոյ. և յայլոց նմանեաց։ ռամկօր. զէմ պիլ. ըստ այնմ ՚ի ձեռս հարց. Ժ. Առեալ փսխադ ծակ, և լցեալ զայն աւազով եդ ՚ի վերյ թիկանց իւրոց։

Փսխաթեայ. կմ փսխադեայ. էի. իւն. ից. իւք։ || տե՛ս ՚ի ներքոյ զՓսխաթի։

Փսխաթի. թւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || ծագի ՚ի բառէս փսխաթ. որ կերպարանի ՚ի բաւ ւէն կերպաս, և նշանակէ զկապմեցեալն ՚ի փսխաթէ. կմ զհիւսեցեալն ՚ի նիւթոյ փսխաթի։ ռամկ. խսրէ։ և ըստ այսմ փը սխաթի կոչի զգեստն արարեալ յարմա_ ւենւոյ. ըստ այնմ ՚ի ձեռս հարց. Ժա. Ու_ նէր նա զգեցեալ փսխաթի. և զկնի մեկ նի՛ առնելով. զի զհիւսեալ տերև յարմա_ ւոյ։ նոյն է ընդ սմա և փսխաթեայն. ըստ այնմ ՚ի ձեռս հարց. Ի. առնուք ինձ զփսխադեայ զգարձդ զայդ։

Փսխած. ի. աւ. աց. օք։ || փսխումն. և կմ փսխեցեալ նիւթ. ռամկ. ֆոխոսունք։ Առակ. 26. 11։ 2. Պետ. 2. 22։

Փսխեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ․) || զկե_ րեալն ՚ի ստամոքսոյ անդրէն ընդ բե_ րանն ՚ի դուրս վայթել. կմ ժայթքել. ռամկ. եւս ֆոխել. Առակ. 25. 16։ Յայտ. 3. 16։

Փսպենի. նւոյ. ւով. կմ եաւ. եաց. եօք։ || տունկ փսպղոյ։ ռամկ. Ֆըսթըխ ծառ։

Փսպուղ. պղոյ. ով. ոց. ովք։ || է պտուղ ինչ կարծրակեղև բուսեալ կոնոնաձև. և պատկացեալ խորշս խորշս. յորոց յետ քանզիւրսն պարունակի որդնաձև բեր ինչ պարարտ, և. ազխոտակ, կմ կանաչ պար_ փակեալ ՚ի փեծեկաց. զի յաւելանիւթ կեղևոց. և յառաջացեալ սա անուանի փս տուղ։ որոյ է և տեսակ ինչ, որ ընկոյզն տաձև իւրև զգինձ։ ռամկ. Ֆըստըխ։

ՓՏ

Փտեմ. եցի. եալ. ել։ (զօրութիւնք անցողա կան.) || փտեցուցանել. զի տալ նեխել փտել. և կմ ապականել։ ռամկ. չուրը_ տել։ Յոբ. 40. 7։

Փտեցուցանեմ. ցուցի. եցո. անել։ (անցո ղակ.) || նոյն է ընդ վերնոյն։

Փտիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Չայնակր․) || սոս նալ զխտութիւն. որ է ՚ի ներքուստ ապա կանել փայտի, մսոյ, կմ պտղոց, և նմա_ նեաց։ ռամկ. չուրիւլ։ Յոբայ. 16. 18։ Սաղ. 37. 6.

Փտութիւն. թեան։ || ապականութիւն անկեալ ՚ի փայտս. կմ ՚ի պտուղս, ՚ի միս, յոսկր. և այլն։

ՓՐ

Փրանկ. կամ փռանգ։ || տե՛ս զՓռանգ. Լամբրօն։

Փրթած. ի. իւն. ից. իւք։ || փրթեալ մասն. կամ ՚ի բաց ոստեալ կտոր։ Դարձեալ, տեղի, ուստի փրթեալ և ՚ի բաց անկեալ է ինչ. և ըստ այսմ փրը թածք կոչին խոռոչք. կամ ծերպք. կամ փապարք. և այլք նմանք. ՚ի հին թարգմա_ նութեան։

Փրթանիմ. փրթայ. անիր. անիլ։ (Չայ_ նակրական․) || փրծանիլ. կմ պրծանիլ. և կմ զերծանիլ յիմեքէ. կամ ՚ի ձեռաց ուրուք. և այլն։ ռամկ. ֆըրթիլ. կմ ազա_ տիլ։ Լամբրօն։

Փրթուած. ոյ. ով. ոց. ովք։ || տե՛ս զՓր_ թած. ՚ի հին թարգմ։

Փրթուցանեմ. ուցի. փրթո. անել։ (ան_ ցողական․) || կորզել. կմ փրծուցանել. և կամ զերծուցանել։ ռամկ. ֆըրթել. կմ ազատել։

Փրծանիմ. փրծայ. իր. անիլ։ (Չայնակր․) || զերծանիլ. կամ ճողոպրիլ. կամ պրծա_ նիլ. և կամ փրթանիլ։ ռամկօր. ազատիլ. կամ ֆըրթիլ։ Յոբայ. 39. 4։ Առակ. 11. 8։ Գործ. 27. 44։

Փրծուցանեմ. ծուցի. ծո. անել։ (անցո_ ղական․) || պրծուցանել. կամ զերծու ցանել. կամ ճողոպրեցուցանել. և կամ փրթուցանել։ ռամկօրէն. ազատել. կամ ֆըրթել։

Փրկագործ. ի. իւն. աց. օք։ || գործօղ փր_ կութեան. կմ փրկարար. կմ աղատարար. և կմ փրկիչ. և ըստ այսմ սաց, փրկա_ գործ մարմինն և արիւնն տն. կմ փրկագործ չարչարանք տն. և այլն։ Նարեկ. ՚ի թարգմ խաչին։ և Առգոն։

Փրկագործեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ․) || գործել զփրկութիւն. կմ փրկել։

Փրկագործութիւն. թեան. || գործ փրկու թեան. կամ փրկարարութիւն. և կմ փրը_ կութիւն։

Փրկական. ի. աւ. աց. օք: || Փրկչական. կմ՛ փրկագործական. կմ՛ փրկաւէտ. և կամ փրկարար. և ըստ այսմ առի. փրկական մարմինն տն. կմ՛ փրկական բաժակ. և այլն: Նարէկ. լդ: և 'ի շարականս:

Փրկանակ. ի. աւ. աց. օք: || Ապառէն փրկութեն, կամ գործի փրկելոյ. և կամ առիթ փրկանաց. և ըստ այսմ սուրբ ածածինն կոչի՝ փրկանակ կենաց. և մեք խաչն փրկանակ հաշտութեն: Նարէկ. խը. և կը: Այնպէս և 'ի չէ. փոխանակ առե֊լոյ, փրկական գործի խաչի, առի՝ խաչին փրկանակ: Դարձեալ՝ փրկանակ կոչի վըս տաճարանն, կամ ապառէնն յուսոյ փր֊կութեն. ըստ այնմ Նարէկ. ծա. իբր լոյս հրդով՝ ապաստանմբութեն զյուսոյն փրկա֊նակ կարեալ:

Փրկանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || Լի փրկա֊նօք. կամ փրկական. և կամ փրկարար: Նարէկ. լդ. և լզ:

Փրկանաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործա֊ծական.) || փրկել. կամ ազատեցուցա֊նել: ռամկօրէն. ազատել. և ըստ այսմ առի 'ի Ճառս կէ. որով գթացեալ, փր֊կանաւորեաց զմեզ արեամբ միածնին իւրոյ:

Փրկանիւթ. (Նախադրիճ հոլովի.) || Նիւ֊թօղ փրկութեան, կամ այն, որ է գոր֊ծի փրկելոյ. և կամ փրկանակ. ըստ այնմ Նարէկ. ղզ. Մատուցաւ 'ի փրկանիւթ չո րեքկերպեան անօթս խաչիս:

Փրկանք. անաց. օք: (անեզական.) || Ծա֊գի 'ի բայէս փրկել. որպէս դժրանքն 'ի բայէն դժրել. և նշանակէ՝ փրկու֊թիւ. և կամ ազատութիւն. ըստ այնմ. Սաղմ. 48. 8. ոչ տայ զգինս փրկանաց: Բայց մասնաւորապէս առեալ նշանակէ սո վաւ գինն փրկութե, յն գրամն, կմ տուրքն, զոր ընծայէ մարդ՝ ուժեք յաղագս ազատե լոյ զանձն իւր 'ի պատուհասէ իմիքէ. որպ 'ի մահուանէ, կամ 'ի պատժոյ, 'ի գե֊րութե, 'ի ծառայութեէ. և 'ի նմանեաց: ռամկ. գին, կմ ֆտէ: Ելից. 21. 30: և 30. 12: Թուոց. 35. 31. և 32: Մատթ. 16. 26: ըստ այսմ փրկանք կոչի այսպիսի գինս, յորժամ լինի յաղագս ազատութե այ֊լոց. որպէս Ղևտ. 19. 20: Թուոց. 18. 16: Մարկ. 10. 45: Դարձեալ՝ փրկանք անուանին և տուրքն, զոր տան յա֊ղագս զերծուցանելոյ զանէլի ինչ, կամ վն դարձուցանելոյ յետս զվաճառեալ ինչ. և այլն: Ղևտ. 25. 24. և 26 և 29:

Փրկարան. ի. աւ. աց. օք: || տեղի, ուր լինի փրկութիւ. կմ ուր գործի ազատու֊թի: իսկ մերթ գործի փրկութե. կմ այն, որով լինի փրկել. և կմ փրկական: Նա֊րէկ. իթ:

Փրկարար. ի. աւ. աց. օք: || առնօղ փրկու֊թե. կմ փրկագործ. և կմ ազատարար: ռամկ. ֆրկօղ. կմ ազատօղ:

Փրկաւէտ. ւէտի. իւ. ից. իւք: || Լի փրկու֊թբ. կմ փրկական. և. կմ փրկագործ:

Փրկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Ձե֊ռնարկել. կմ զերծուցանել. կամ ազատե֊ցուցանել. և կմ փրծուցանել: ռամկօ֊րէն. ազատել: Սաղմ. 43. 8: Դանիէ. 3. 88: Մատթ. 14. 36: իսկ մերթ՝ ապրեցուցա֊նել. կամ կեցուցանել: Յօհ. 3. 17. Ե֊փես. 2. 8: Դարձեալ մասնաւորապէս ա֊ռեալ նշանակէ՝ փրկանս տալով գնել. կմ գինս հատուցանելով առնուլ. կամ 'ի ձեռաց թափել: ռամկօրէն. ֆտէ տալով գնել: և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ առի. փր֊կել զանդրանիկս մարդկան. կամ անաս֊նոց. և կամ զվաճառեալ իրս: Ելից. 13. 13: և 34. 20: Ղևտ. 25. 25: Թուոց. 18. 15: իսկ երբեմն ներհակաբար փրկել ա֊սի, ընդ փրկանօք արկանելն. կամ փրը֊կանս առնլով 'ի բաց թողուլն զինն. և ըստ այսմ խօսելով տր ՃԷ ահարոնի հրա֊մայէ փրկել զանդրանիկս ժողովրդեան, կմ անասնոց: Թուոց. 18. 15. և 17:

Փրկիչ. փրկչի. աւ. աց. օք: || փրկօղ. որ է ազատիչ. կմ կեցուցիչ. և կամ փրկանօք գնօղ: ռամկօրէն. ազատօղ: Դատ. 3. 9: Տիտ. 2. 10:

Փրկութենաբեր: (Նախադրիճ հոլովի.) || բերօղ փրկութե. կմ պատճառ կենդա֊նութե. կմ փրկագործ. և կամ փրկա֊րար, որպիսիք են Տնօրէնութիւնք քն: Նարէկ. 'ի մեկն. երգոց:

Փրկութենագործ: (Նախադրիճ հոլովի.) || գործօղ փրկութե. կմ փրկարար, որպի սի է քն. կմ սբ մարմին և արիւն նր: 'ի հին պատմագիրս:

Փրկութենակիր: (Նախադրիճ հոլովի.) || կրօղ փրկութե. կմ նա՝ որ տանի յին֊քեան զփրկական ինչ: Նարէկ. ղբ:

Փրկութիւն. թեան: || փրկագործութիւն. կամ ազատութիւն. կամ կեցութիւն. և կամ կենդանութիւն: Ծննդ. 45. 5: Դատ. 15. 18: Գործ. 27. 34: Եւ յայսմա֊նէ առեալ զոհ փրկութե կոչեցաւ առ֊հրէայս պատարագն. զոր մատուցանէին յուխտէ, կամ ի կամաց՝ յաղագս զերծ֊ման 'ի չարեաց, կամ սակս կենդանու֊թեան, յաջողութե, և նմանեաց: Ելից. 24. 5: Ղևտ. 3. 1: և 19. 5: Եւ այս երբեմն կոչի սոսկ փրկութիւն, որպ Ելից. 20. 24: Թուոց. 29. 39:

Փրկչական. ի. աւ. աց. օք: || այն նոյն, որ պատկանի փրկչին. կամ փրկողական, կմ փրկական. և կամ կենսական. և ըստ այսմ առի՝ փրկչական վարդապետութիւ. խրատ. կամք. և այլն: Յովէ. 1. հար. Նը. և ԼԸ:

Փրկչավայելուչ: (Նախադրիճ հոլովի.) || այն՝ որ վայելէ փրկչին. կմ որ պատշա֊ճի փրկագործողին քն: Նարէկ. գդ:

Փրփուր. փրփրոյ. ով. ոց. ովք: || յառեր֊ուած խոնաւ հիւթոց՝ 'ի յեռացմանէ, կամ ի յուզմանէ արտաքս զեղուլ, ձեռն֊ձերակերպ անօսրացեալ և գիջացեալ. որպէս տեսանեմք յերեսս հոսանուտ հե֊

թոց, 'ի բերան խեցեմորթից․ և վերնատաց․ ֆր․ խուդյուլուր։ ռամկօրէն եւ՛ ֆէֆուր։ Լատ․ Լամբրոն։

Փրփրածին։ (Նախադրիմ հոլովի․) ‖ ծնեալ, կամ արտադրող զփրփուր։ Իսկ մերթ ծնեալ 'ի փրփրոյ․ և ըստ այսմ փրփրածին կոչի ափրոդիտէ․ զի առասպելաբանէին հեթանոսք արտադրեալ զնա 'ի ծովային փրփրոյ։

Փրփրակերպ։ ‖ տե՛ս զՓրփրատեսակ։

Փրփրամ․ ացի․ րա․ ալ։ (չէզոքական․) ‖ տե՛ս զՓրփրեմ։ Մարկ․ 9․ 19։ և Աճգոյք։

Փրփրատեսակ․ ի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ ունօղ ըզ տեսակ, կամ զորպիսութիւն փրփրոյ․ կամ փրփրակերպ․ և կամ փրփրանման։ Դոմբէ անշաղքին։

Փրփրեամ․ եայի․ եայր։ ‖ է բայ պակասաւոր․ որպէս և տեսեամն, և անկեամն, և նշանակէ փրփրալ․ կամ փրփրել։ Նաւե Մարկ․ 9․ 19․ ուր ասի՛ Եւ անկեալ յերկիր թաւալէր և փրփրայր, յայլ օրինակս գնի՛ փրփրեայր։

Փրփրեմ․ եցի․ եա․ եալ։ (չէզոք․) ‖ փըրփուրս արձակել․ կամ լուծանել 'ի փըրփուր։ ռամկօր․ ֆէֆէրլէ։ Մարկ․ 9․ 17։ Իսկ մերթ վարի ներգործաբար․ և նշանակէ փրփրեցուցանել․ կամ 'իբաց արձակել զփրփուրս, կամ զայլ ինչ նման փըփրոյ։ Յուդայի․ 13։ և 'ի գիրս Գրիգոր․ ածա բանին․ ասի՛ զնոր գինւոյ․ Զցխատեսակ աղտեղութիւնն յինքենէ արտաքս փըրփրէ։

Փրփրեմ․ ի․ իմ․ ից․ իւք։ ‖ է բոյս ինչ ուտելի․ որ ունի զտերև նշաձև, թանձր և պարարտ։ ռամկօրէն եւ՛ ֆէֆէրէմ․ կամ ֆէրֆէր․ և տաճկերէն․ սէմիզօթու։ 'Ի հին Բժշկարան։

Փրփրեցուցանեմ․ եցուցի․ եցո․ անել։ (անցող․) ‖ տալ ումեք փրփրալ․ կամ պատճառ լինել փրփրելոյ։ ռամկօր․ ֆէֆէրդէնէլ։ Ղուկ․ 9․ 39։

Փրփրիմ․ եցայ․ եաց․ իլ։ (ձայնակր․) ‖ փրփրալ․ կամ փրփրել։

Փրօտոփոն։ ‖ է բառ յունական․ և նշանակէ դէմք․ կամ երեսք․ և կամ անձն։

Փ Ց

Փցուն։ (Նախադրիմ հոլովի․) ‖ փանաքի․ կամ գձուձ․ կամ խոտան․ և կամ անարգ․ և կամ արհամարհ։ ռամկ․ ցած․ կամ գէշ։ Խորէն․ ա․ գլ․ 31։ և բ․ գլ․ 7։ և 'Ի գիրս Դատաստանաց անջողքին։

Փ Ք

Փքալի։ ‖ տե՛ս 'ի ներքոյ զՓքալիր։

Փքալիր։ (Նախադրիմ հոլովի․) ‖ լցեալ փքով․ կամ լի փքախառն շնչով։ ռամկօր․ փչոտած։ 'Ի գիրս Ճառընտրի։

Փքալից։ ‖ նոյն է ընդ վերնոյն։

Փքախառն։ (Նախադրիմ հոլովի․) ‖ խառն ընդ փքոյ․ կամ խառնեալ շնչովք․ կամ հողմովք։

Փքամ․ ացայ․ ացիր․ ալ։ (ընդամիջ․) ‖ փըքանալ․ զոր տեսցես զկնի։ Իսկ մերթ՝ գոռոզանալ․ կամ մեծաբանել․ և կամ մեծպարծիլ․ և ըստ այսմ ասի, մեծամեծս փքալ։ 2․ Մակ․ 9․ 4։ Աճգոյք։ և 'Ի հին պատմագիր։

Փքանամ․ ացայ․ ացիր․ անալ։ (ընդամիջակ․) ‖ փքով լցեալ լինել․ կամ այտնուլ․ և կամ ուռուցեալ լինել։ ռամկօրէն․ փչուիլ։ Եւ յայսմանէ առեալ փըքանալ ասի՛ բարձրամտիլն․ կամ ամբարտաւանիլ․ կամ գոռոզանալ․ և կամ հըպարտանալ․ որով գրեթէ ոք պատիմ ուռուցեալ պարպատի․ և ըստ այսմ ասի, փքանալ 'ի զամիլն, կամ փքանալ անձամբ ընդ փառս աշխարհի․ և այլն։ Նարեկացին․ Ը։ Ոսկէ․ Ա․ հատ․ ԺԸ։ և 'Ի Վարհարց․ Ա։

Փքացումն․ ցման․ մամբ․ մանց․ մամբք։ ‖ լցումն փքով․ կամ այտումն․ և կամ ուռուցումն։ Իսկ մերթ՝ բարձրամտութիւն․ կամ գոռոզութիւն, և կամ ամբարտաւանութիւն։

Փքին․ փքնոյ․ ով․ ոց․ ովք․ կամ օք։ ‖ բառիասր, որ է երկքթեւեան պաք, զոր արկանեն աղեղամբ 'ի խոցել զթշնամիս, կամ 'ի հարկանել զնպատակ․ զսա կոչեմք այլով անուամբ նետ։ Ա․ Թագ․ 20․ 20․ և 21․ և 22։

Փքոցուռոյց։ (Նախադրիմ հոլովի․) ‖ ուռուցեալ փքովք․ կամ այտուցեալ օդա լիր շնչովք․ և կամ ուռուցանող փքոց, այսինքն փչոցի․ և այլոց նմանեաց։ Աճգոյք։

Փ Օ

Փօրէզլիկ․ էզլկի․ աւ․ աց․ օք։ ‖ տե՛ս ըզ Փուրեզակ։

Ք

Ք · Է տառ բաղաձայն, անուանեալ 'ի քերականաց եանձայն, զի հնգոյն տառիցս գ · դ · պ · տ · ամենեւին զուրկ է 'ի ձայնէ, ոչ կարելով սկզբնաւորել զանէ զան կատար և զնոճազ հնչումն ինչ՝ բաբախմամբ շրթանց, կմ հնչեցմամբ փողոյ:

Արդ՝ յորջորջեմք զսա հեգիր՝ +է · որ արտաբերի ընդ քիմս մարդոյ · վն որոյ և 'ի հին քերականաց կոչի քմակից տառ: Այլ յարոճեստի առոգանութե ըստ հագագին է թաւ, զի ելուզանէ զհնչումն բռտոճար՝ իբրև զսոսա · թ · խ · չ · ց · փ: Դարձեալ, է սա մին 'ի լծորդ տառից · զի ունի զլծակցութի ձայնի ընդ տառիցս՝ գ · ջ · և խ: ուստի և ուրեք ուրեք փոխադրի ընդ նն · զոր օրինակ թաքուստ և թագուստ · հէք, և հեգ · սիք, և սիգ · հուոք, և հուոգ · պռոյք, և պռոյգ · կմ թաքչիլ, և թագչիլ · ձեղքել, և ձեղգել · հեքանալ, և հիգանալ · սոնքալ, և սոնգալ · պռուքել, և պռուգել · և այլն · ըստ այսմ և ը̄ ջէնի · զոր օրինակ · քարոս, և կարոս · ծամքել, և ծամկել · յղքել, և յղկել · պապքիլ, և պապկիլ · և այլն: Իսկ ընդ Խէի փոխադրի մանաւանդ յայլազգական բառս, որգոն · խաւան, և քաւան · ռախար, և ռեքեր · ախայար, և աքայար:

Դարձեալ, է սա և նշան թուոյ, ոպ և այլք տառք · վն զի մինչ գրեմք զնա պատուով, այսպ, ք̄ · ցուցանէ զինն հազար: Այլ յաղագս պատուի՝ ք · պարտ է գիտել · զի սա առ նախնեօք վերջին էր յայբուբենս · վն զի տառքս, օ, և ֆ, որք դասեալք կան այժմիկ զկնի քէին, առ ժամանակօք հնոց ոչ էին 'ի միջի · ոպ ասասցի 'ի մեկնութե նց: Եւ վն այսորիկ յամ այբուբենական յօրինուածս նախնեաց, սկսեալ լինի յայբ տառէն, և աւարտեալ յանգի 'ի +էն · ոպ երևի 'ի Յն ողբն յԱյբն առաջինն · և յԱյբն անսկիզբն: և 'ի շարականսն · յԱյսօր անճառն, և յԱյսօր զուարճացեալք, ըստ այսմ զաւմեսս յաճախ 'ի ծանօթութն · և 'ի Նարէկ · ըշ̄:

Ուստի և փոխանակ գրելոյ, ես եմ այբ, և օ · թ առաջին և վերջին · գրէին հինքն՝ այբ, և քէ · ըստ այնմ 'ի Գիրս Ճծին խոսրովու · Ինքն է սկիզբն և կատարած · ոպ ասէ 'ի յայտնութեն յովհաննէսի · ես եմ այբ · և ես եմ քէ: Եւ ըստ այսմ հաշուէի վարեալ նախնիքն մեր, յորջորջէին զնշանագիրս հայկազեան բարբառոյս երեսուն և վեց · ըստ այնմ Յն ողբի:

Ըստ մակնեան արժանացեալ,
զածագիծ տառս ընկալեալ·
Երիւք տասամբք վեցիւք յանգեալ,
արեգական ելիւք չափեալ:

ՔԱ

Քաղամ · ի · իւ · ից · օք: Է բոյս ինչ ուռելի, որ աճեցեալ գնտոնոյ 'ի գըլուխ: տաճկ · լահանայ: Այլ այս 'ի գործ ածի 'ի ռամկական լեզուոջ, զի 'ի բարբառս գրոց կոչի՝ կաղամբ:

Քած · ի · իւ · ից · իւք: Էգն շան, կմ գայլոյ, և այլոց գազանաց, զոր մանաւանդ գրաբառ լեզուաւ կոչեմք մատակ · 'ի հին +էրպինոյքն:

Քածաւարեմ · եցի · եա · ել: (Ներգործ ·) 'ի բաց կորզել՝ կամ մնասել զերկռորիսն անասնոց, որով լինին անընդունակ ծննդեան · ռամկ · յօճանքը հանել · կմ խոպել:

Քածաւարոտ · ի · իւ · ից · իւք · կմ ու · աց · օք: արու, որոյ երկռորիքն, կմ երկոքին ձուանքն կորզեալք են 'ի բաց 'ի պարկէն իւրեանց · որով կենդանին կորուսեալ ըզ զօրութի արութե իւրոյ՝ լինի իբրև ըզ քած · ոպ և ձայն բառին հնչէ: ռամկօր · յօճանքն հանած · կմ հայանները հանած · կմ հայանները ճզմուցած · և կմ խոպած: Ղեւտ · 22 · 24:

Քակեմ · եցի · եա · ել: (Ներգործ ·) արձակել զկապս, կմ զկարգանս, և զնմանիս սոցա, որ և ռամկ · ասի, քակել: Իսկ մանաւանդ առեալ նշանակէ զշինուածս 'ի մասունս լուծանել · կամ քանդել · և կմ աւերել, որոյ ներհակն ասի, շինել: ռամկ · եւս քակել: Եսայ · 23 · 24: Ղեւտ · 11 · 35: Ղուկ · 12 · 18: Եւ յայսմանէ առեալ քայքայելն վանդամս, քակել ասի: Թագ · 5 · 22 · և 27: և 1 · Մակ · 9 · 55: Դարձեալ, ազատել · և կմ եղծանել · կմ ապականել · և կմ ջնջել, և կորուսանել · և ըստ այսմ ասի · քակել զպարծանս, զգործս, զսէր · և այլն: Ոսկ · 1 · կոր · ը̄: Դարձեալ՝ նշանակէ՝ 'ի բաց անջատել · կամ 'ի բաց մեկնել · կմ բաժանել · և կմ մերժել · և ըստ այսմ ասի, քակել զընտանիս 'ի միմեանց · կմ զաղքատն 'ի բարեկամէն · և այլն: Առակ · 18 · 1: Մատթ · 10 · 35:

Քակոր · ոյ · ով · ոց · օվք: կամ ի · իւ · ից · օք: կու · կմ արտաթորեալ կղկղանք անասնոց · ոպ արջառոց · ցլուց · և նմանեաց, զոր 'ի բնեղեն տեղիս զանգուածս աղաղեալ յարդիւ հարկանեն զորմովք վայրագաւաթուց, և 'ի չորանալն 'ի բաց կորզեալ ամփոփեն առ 'ի այրել 'ի պէտս ինչ · և այսպիսի զանգուածքս իսկ քակոր կոչին: ռամկ · Թէզէ · կմ ոճիար · Եզեկ · 4 · 15:

Քակուռն · կման · մամբ · մանց · մամբք: արձակումն կապից · կմ կարգանաց · և նըմանեաց:

մանեաց ։ ռամկ. փոշէլը ։ Իսկ մերթ՝ քան-
դումն. կամ աւերումն. կամ եղծումն. և
կամ ապականութիւն ։ ռամկ. աւէլը ։

Քակտեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգործ.) ‖ է բայ յաճախական. և նշանակէ՝ չարաչար քակել. կամ քանդելով քանդել. կամ քայքայել. և կամ աւերել ։ Յոբ. 20. 28 ։ Երեմ. 4. 7 ։ Սաղ. 24. 2 ։ Իսկ մերթ՝ պատառել. կամ ցրուել. և կամ ցրել ։ և ըստ այսմ ասի, քակտել զբազմութիւն ինչ ։ Գործ. 5. 36 ։ Դարձեալ, քակտել ասի, լուծանելն, կամ մերժելն զբազմութիւն ինչ յիմեքէ. որպէս զմարդիկ ՚ի հաւատոյ ։ 1. Տիմ. 4. 1 ։

Քակտիչ. կտչի. աւ. աց. օք ։ ‖ չարաչար քակող. կամ քայքայիչ. կամ քանդիչ. և կամ աւերիչ ։ ՚Ի շարակնոցն ։ Իսկ մերթ՝ պատառիչ. կամ ցրուող ։

Քակտումն. տման. ման. մանց. մամբք ։ ‖ չարաչար քակումն, կամ քանդումն. կամ աւերումն. և կամ քայքայումն ։ Թուոց. 5. 21 ։ Իսկ մերթ՝ ցրուումն. կամ ցրումն ։ Դարձեալ, եղեալ լինի երբեմն փոխանակ ընդդիմանալութեան՝ քակտող ։ Որպէս ՚ի շարակնոցն. Եւ անիծիցն եղեր քակտումն ։

Քահանայ. ի. իւ. ից. իւք ։ ‖ պաշտօնեայ նուիրեալ Աստուծոյ ՚ի մատուցանել զպատարագ, և ՚ի քաւել զժողովուրդն, որպէս և ստուգաբանութիւն յայտ առնէ, զի ասի քահանայ, իբր թէ՝ քահէ նա, այսինքն քաւէ նա. որ է սրբել ։ Եւ յայս միտս ասի ՚ի Գիրս Լամբրոնի. Քահանայ ըստ մերումս պատշաճել լեզուի՝ մաքրող և սրբիչ անուանի ։ Արդ այսպիսիք էին ՚ի հնումն որդիքն Ահարոնի, և ՚ի նորումս երիցունքն՝ որք ունին զիշխանութիւն պատարագելոյ զգառն Աստուծոյ ՚ի պատիւ հօր ամենակալի, և սրբել զժողովուրդն ՚ի տգիտութենէ՝ քարոզութեամբ, և ՚ի մեղաց՝ խոստովանութեամբ. ընդ նոսին կատարել և զայլ խորհուրդս եկեղեցւոյ ։ ռամկ. Տէրտէր, կամ Փէրփէր ։ Ելից. 19. 22 ։ Ղևտ. 1. 5 ։ Եբր. 7. 23 ։

Քահանայագործեմ. եցի. եա. ել ։ (Ներգ.) ‖ առնել զգործ քահանայի. և ըստ այսմ քահանայագործել ասի սրբացուցանելն զնուիրեալ հացն ՚ի մարմին Քրիստոսի. և զգինին ՚ի արիւն նորա. կամ մատուցանելն զպատարագ. կամ նուիրելն զնա Աստուծոյ քահանայական պաշտամամբք, և կամ կատարելն զեկեղեցական խորհուրդս ։ Լամբրոն. և ՚ի պատարագամատոյցն ։

Քահանայագործութիւն. թեան ։ ‖ գործ քահանայի, որ է մատուցումն պատարագաց, և կամ սրբացուցումն նուիրեալ հացին ՚ի մարմին Քրիստոսի. և գինւոյն ՚ի յարիւն. և կամ մատակարարութիւն եկեղեցական խորհրդոց, կամ քարոզութիւն բանին Աստուծոյ. և այլն ։ Լամբրոն. և ՚ի Գիրս Շնորհալւոյն ։

Քահանայական. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ այն ամ, զոր ունի քահանայն, կամ որ վերաբերի առ քահանայն, կամ առ քահանայութիւն ։ ՚Նարեկ. Գ ։

Քահանայանամ. ացայ. ացիր. անալ ։ (Ընդմիջ.) ‖ քահանայ լինել, կամ նուիրիլ ՚ի քահանայութիւն. որով առնուն զիշխանութիւն մատուցանել Աստուծոյ զպատարագ, և վճարել զայլ պաշտամունս քահանայի ։ Ելից. 28. 1 ։ և 31. 10 ։ Թուոց. 3. 3 ։ Իսկ մերթ նշանակէ քահանայագործել, կամ կատարել զքահանայական պաշտօն, որ է զոհել. կամ խունկ արկանել. և այլն ։ Ղուկ. 1. 8 ։

Քահանայապետ. ի. աւ. աց. օք. կամ իւ. ից ։ ‖ պետ քահանայից. այսինքն ծայրագոյն իշխան, որ ունէր ՚ի վերայ ամ պաշտօնէից եղելոց ՚ի քահանայական կարգէ, և ինքն յումեքէ ոչ իշխէր, որպիսի է ՚ի նորումս Քս, և փոխանորդք նը, որք են Հռօմայ հայրապետքն, անուանեալք ամենայն ծայրագոյն քահանայապետ ։ Եբր. 7. 26 ։ և 9. 11 ։ Իսկ ՚ի հնումն էին այսպիսի՝ Ահարոն և յաջորդք նը ։ Ղևտ. 4. 3 ։ Մատթ. 26. 65 ։ Եւ յայսմանէ առեալ քահանայապետ կոչեցեալ լինէին ՚ի հին օրէնս գլխաւոր քահանայքն, որք իշխէին իբրև առաջնորդդեալ պետք ՚ի վը հասարակ քահանայից ։ 1. Եզր. 7. 2 ։ և 8. 61 ։ Մարկ. 15. 1 ։ Իսկ ՚ի նորումս քահանայապետ կոչին եպիսկոպոսունք. կամ հայրապետք, ըստ որում տիրեն ՚ի վը պարզ քահանայից, կամ քորեպիսկոպոսաց ։ Լամբրոն ։ Դարձեալ՝ քահանայապետք կոչին ՚ի յերկնաւորս դասք անմարմնոց, ըստ որում են սրբազան պետք սրբիչք և լուսաւորիչք ։ ՚Ի շարակնոցն ։

Քահանայապետութիւն. թեան ։ ‖ քահանայապետ գոլն ; կամ քահանայապետական իշխանութիւն ։ Ղուկ. 3. 2 ։ Խորէն. Գ. դլ. 66 ։ Իսկ ՚ի յերկնայինսն քահանայապետութիւն կոչին երրեակ դասակարգութիւնքն անմարմնոց՝ որոշեալք ՚ի սարոփէս, ՚ի քերոբէս, և ՚ի միջին, և անուանին քահանայապետութիւնք, ըստ որում են սրբազան պետութիւնք ՚ի մէջ երկրաւոր քահանայապետութեանս, որոց և գործ է սրբարարութիւն, և լուսաւորութիւն, ոպ և մերումս ։ Լամբրոն ։

Քահանայապետս ։ (մակբայ որակական.) ‖ իբրև զքահանայ, կամ նման քահանայի, և կամ քահանայագործութեամբ ։ Նարեկ ։

Քահանայարան. ի. աւ. աց. օք ։ ‖ տեղի քահանայից, կամ բնակարան, ուր կան քահանայք. և ըստ այսմ քահանայարան կոչի եկեղեցին ։

Քահանայացու. ուի, աւ. աց. օք ։ ‖ նա, որ հանդերձեալ է լինել քահանայ. կամ պահի յաղագս քահանայ լինելոյ ։

Քահանայացուցանեմ. ացուցի. ացո. նել ։ (անցող.) ‖ քահանայ առնել. կամ կարգել զոք ՚ի քահանայութիւն ։

Քահանայութիւն. թեան ։ ‖ նախապատուութիւն քահանայի, կամ քահանայական իշխանութիւն. որ և ասի երիցութիւն ։ Ելից. 29. 44 ։ և 30. 30 ։

Քահանայուհի. հւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ ‖ կին քահանայի. որպիսի էր եղիսաբեթ կին զաքարիայ քահանայի ։ Նարեկ. ՚ի Գովեստ Խաչին ։

Քահանեմ. եցի. եա՛ւ. ել։ (Ներգործ.) || քաւել. կամ սրբել զյանցանս, կամ հաշտ առնել զպայրացեալն, կամ ցածուցանել. և կամ զիջուցանել. ոչ առնէ քահանայն պատարագօք աղաչելով զերեսս տն։ Սաղմ. 105. 30։ Մխիթ. գ։ տե՛ս և Գահել։ ἐξιλάσατο

Քահանումն. հման. մամբ. մանց. մամբք։ || քաւութիւն, կամ սրբութիւն յանցանաց, կամ ցածուցումն. և կամ զիջուցումն։

Քաղ. ի. իւ. ից. իւք։ || Նախած. կամ քօշ. որ է որձ այծ պահեալ վասն ծննդեան։ տաճկերէն. թէքէ։ Ծննդ. 30. 35։ և 31. 10։ և 32. 14։

Քաղադր։ || տե՛ս զՔարադր։ 2. Օրին. 14. 18։

Քաղահան։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա, որ ՚ի բաց հանելով քաղէ զբոյսս, և զխոտանիս։ Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, քաղահան առնել. և նշանակէ՝ քաղելով հանել. կամ ՚ի բաց հանելով ժողովել. և ըստ այսմ ասի. քաղահան արարեալ խլել զորոմն, կամ ՚ի ցորենոյն քաղահան առնել զորոմունսն։ ՚Ի հին տպագիրս։

Քաղաք. ի. աւ. աց. օք։ || բազմութիւնք թաղից զետեղեալք ՚ի միում վայրի՝ հանդերձ ազգի ազգի կերտուածովք, և վաճառանոցօք, որ ըստ մեծի մասին լինի պարսպաւոր. և յատուկ է բնակչաց նր̄ վարիլ քաղաքական օրինօք, և պաշտպանմամբք տարբերեալք ՚ի շինականաց և զգեստուք։ ռամկ. եւս քաղաք։ Ծննդ. 4. 17։ Մատթ. 10. 23։ Իսկ մերթ առեալ լինի փոխանակ բնակչաց քաղաքի. և կամ փոխան բովանդակ քաղաքացւոց։ Մատթ. 8. 34։ և 21. 10։ Իւրաքանչիւրն ՚ի գործ ածի սա կրկնելով այսպէս. քաղաքի քաղաքի, կամ ըստ քաղաքաց քաղաքաց, և նշանակէ ըստ իւրաքանչիւր, կամ ըստ ամ քաղաքաց. և կամ ըստ զանազան քաղաքի։ 1. Մակ. 1. 54։ Ղուկ. 8. 4։ Գործ. 20. 23։

Քաղաքագեղ. ի. իւ. ից. իւք։ || տե՛ս ՚ի ներքոյ զՔաղաքագեօղ։ Խորէն. Բ. պր. 62։

Քաղաքագեօղ. կամ քաղաքագիւղ. գեղջ. գիւղից. ից. օք։ || գիւղ քաղաքացեալ, այսինքն մեծացեալ, և իբրև զքաղաք եղեալ՝ բազում տամբք և կրպակօք, և վաճառօք, պահելով և զանուն լինել գեղջ ՚ի կերպ շինուածոցն, ՚ի զգեստս և ՚ի կենցաղավարութիւն բնակչացն. և թէ այսմ դրեթէ լինիք կերպիւ քաղաք է, և իւիք կերպիւ գիւղ. վասն որոյ և կոչեցաւ իսկ քաղաքագեօղ. որպէս և մերթ գիւղաքաղաք։ ռամկ. խասապա։ Աճառ. և ՚ի հին տպագիրս։

Քաղաքաժողով. ի. իւ. ից. իւք։ || ժողով քաղաքի, կամ քաղաքացւոց։ Իսկ մերթ այն՝ որ վերաբերի առ քաղաքս. կամ առ բազմութիւնս քաղաքացւոց. և ըստ այսմ փոխանակ ասելոյ, հասարակական ուրախութիւն, ասի՝ քաղաքաժողով ուրախութիւն։ 3. Մակ. 4. 1։

Քաղաքական. ի. աւ. աց. օք։ || քաղաքային. այն ամ, որ լինի ՚ի քաղաքի, կամ վերաբերի առ քաղաքս։ և ըստ այսմ ասի. քաղաքական տուն. կամ մարտ։ Իսկ մերթ նշանակէ՝ քաղաքացի. ռամկօր. քաղքըցի. և տաճկ. շէհիրլի. ըստ այնմ Նարէկ. դ. Պատուականաց և ռամկաց. քաղաքականաց և գեղջկաց։ Պարզեալ՝ եղեալ լինի փոխանակ բառիս՝ քաղաքավար, կամ մարդավար. ըստ այնմ ՚ի Գիրս տառ. ժամն. ժբ. գլ. 5. լե՛ր քաղաքական. և մի՛ խենէշ։

Քաղաքականութիւն. թեան։ || քաղաքական գոլն. կամ քաղաքավարութիւն. և կամ քաջ կենցաղավարութիւն, որ և ասի՝ առաքինութիւն. ըստ այնմ Լամբրոն. դատաւ ՚ի մէջ նր̄ քաղաքականութեն օրէնք։ և [illegible] ասի, Մեր քաղաքականութիւն յերկինս է։

Քաղաքակից. կցի. աւ. կամ իւ. աց. օք։ || կցորդ ումեք ՚ի բնակութեն քաղաքի. կամ ընկեր քաղաքացւոյ, որ բնակի ընդ նմա ՚ի նոյն քաղաքի։ ռամկ. մէկ քաղքէ. կամ քաղքըցին։ Ծննդ. 23. 11։ Աղոթ. 11. 9։ Եբր. 8. 11։ Պարզեալ՝ քաղաքակից կոչին ումեք նա, որ կցորդի նմա յանուան քաղաքի. առ ՚ի պատիւ՝ թէ և ոչ բնակեցի ընդ նմա ՚ի նմին քաղաքի, սովորաբար էին միմեանց նոքա, որք հռոմայեցի գրեցեալք, բնակէին յայլ և այլ տեղի։ 3. Մակ. 3. 14։

Քաղաքամէջ. միջի. իւ. աց. օք։ || մէջ քաղաքի, այսինքն միջոց, կամ ընդարձակ տեղի քաղաքի, ուր լինի ժողով մարդկանց. կամ ուր վաճառս առնեն. և ըստ այսմ քաղաքամէջ կոչին հրապարակքն քաղաքաց՝ թէ և իցեն ՚ի ծայրս նց։ ռամկ. քաղքին մէջը. կամ քաղքի մէյտան։ Ծննդ. 19. 2։ 1. Թագ. 9. 14։ 3. Մակ. 1. 10։

Քաղաքային. նոյ. ով. ոց. ովք։ || քաղաքական. կամ քաղաքացի. և կամ բնակիչ քաղաքի։ ռամկ. քաղքըցի. ըստ այնմ, Շնորհալին. Վանականաց և քաղաքայնոց ուղղոյն սիրոյ։ Իսկ ՚ի վերջ հարց. գ. ասի, բազումք են. զի կեան յանապատ, և զքաղաքայնոցն գործեն գործ։

Քաղաքապետ. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք։ || պետ քաղաքի. այսինքն իշխան, որ կալեալ է իբրև զքաղաքս մի կառավարել զնա. տաճկ. շէհիր էմինի։ 3. Թագ. 22. 26։ Գործ. 17. 6։

Քաղաքավար. ի. աւ. աց. օք։ || ըստ օրինի վարող զքաղաքական ընկերութիւն. կամ որ վայելուչ կենակցութեամբ գնայ ընդ այլոց. կամ որ ունի զանխարատ կենցաղավարութիւն. և կամ մարդավար։ տաճկ. էրքեանլը. կամ խույլու։

Քաղաքավարեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || քաղաքական, կամ կենցաղական օրինօք վարել զաւուրս. կամ անցուցանել զկեանս. և ըստ այսմ ասի, քաղաքավարել զժամանակս կենաց իւրոց, կամ զկեանս իւր, և այլն։ ՚Ի վերջ հարց. Ժբ։ և ՚ի հին տպագիրս։

Քաղաքավարիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Չէզոք.) || ըստ օրինի վարել զկեանս, կամ ըստ արժանի քաղաքավարութեան կեալ. կամ կենցաղավարել. և կամ զկեանս անցուցանել.

և ըստ այսմ առի, քաղաքավարիլ՝ 'ի մարմնի անարատ վարուք, կմ քաղաքավարեալք ըստ օրինաց. և այլն. 'ի Վարս հարց. Ը: Շը նորհալւէն: Լամբրոն. և 'ի Շարակնոցն:

Քաղաքավարութիւն. թեան: || Քաղ՛ վարելն զքաղաքական ընկերութիւն, և զպատշաճաւորութիւն, կմ ըստ պատշաճաւոր կարգի վարելն ընդ այլոց, կմ կենցաղավարութիւն. և կամ կեանք, զոր վարէ ոք, որ և կոչի առաքինութիւն: տաճկերէն էրէկան. 'ի Վարս հարց. Ը. և Ժ՟Է: և 'ի Գիրս պատմ. անյաղթին:

Քաղաքացի. ցւոյ. ւով. եաց. եօք: || բնակիչ քաղաքի, կմ ժողովրդական քաղաքային, որում յատուկ է ազնուականութ կենցաղավարիլ ներհակ շինականաց: ռամկ. փոլիթըս. և տաճկ. շէհիրլի: Եզեկ. 1. 5: Ղուկ. 15. 15: և 19. 14: Եւ յայսմանէ առեալ, քաղաքացի կոչին ազնիւք քաղաքին. կմ որք յաղագս պատուոյ գրեալ լինին քաղաքային յանուանէ հռոյակալ քաղաքի. ոմն 'ի հռոմայ՝ հռոմայեցի, թէև անդ ոչ իցեն ծընեալք, և ոչ բնակեալք. որպիսի էր երանելին պօղոս: 2. Մակ. 9. 19: Գործ. 21. 39:

Քաղաքաւէր. ի. աւ. աց. օք: || աւերող. կմ քանդօղ քաղաքի: ռամկ. քաղաք աւրօղ:

Քաղբան. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս զԳալբանոս: Ելից. 30. 34:

Քաղդեայ. դէի. էիւ. էից. կմ եայց. էիւք: || քաղդէացի, որ առի զբնակչաց կողմանցն բաբիլացւոց, որք 'ի հնումն հետամուտ լինէին յոյժ գիտնի աստղաբաշխութէ. և յայսմանէ սովորութի եղև քաղդեայս կոչել զմ՟ և իցէ աստեղաբաշխս. որոց յատուկ էր առ ժամանակօք հնոց 'ի յաղդեցութէ, և 'ի դրից աստեղաց գուշակել զապագայս. կմ յայտնել զծածուկս, որք և բազում անգամ վարէին յայսպիսի գուշակութե արուեստիւ կախարդութե: Դան. 2. 2: և 4. 4: և 5. 7. և 11:

Քաղդէութի. թեան: || աստեղաբաշխութի. կմ աստեղագիտութի հանդերձ կախարդական արուեստիւ: Ոսկէ. 2. հատ. ԺԷ: և 'ի հին տոմարգիրս:

Քաղեմ. եցի. եալ. ել: (Ներգործ.) || ժողովել. կմ հաւաքել: ռամկ. եա ժողվել. կամ ծողվէլ: և ըստ այսմ առի քաղել զբերս 'ի անկոց. զբանջար 'ի պարտիզաց. զոկեանն յերկրէ: Ելից. 16. 21: Թուոց. 11. 8: 4. Թագ. 4. 39: Ազմոսի. 7. 14: կամ զքար 'ի գետոյ. զփայտ 'ի դաշտէ. զզէնս 'ի վիրաւորաց. և այլն: Թուոց. 15. 32: 3. Թագ. 17. 10. և 12: 2. Մակ. 8. 27: Իսկ մերթ՝ ամփոփել. գ. առ սակաւ սակաւ յինքն հաւաքելով զինչ, անձկացուցանել. գ. նեղցնել. որոյ ներհակն կոչի ընդարձակել. կմ լայնել. և ըստ այսմ առացաւ զատապանէն՝ քաղելով գործել, ըստ որում նախ սկսեալ յարկնել 'ի յերեքհարիւր կանգնոյ ըստ երկայնութե. և 'ի յիսուն կանգնոյ Ծ՟ լայնութենն, յետոյ սակաւ առ սակաւ անձկանալով, գ. նեղնալով՝ աւարտեցաւ 'ի մի կանգուն: Ծննդ. 6. 16: Դարձեալ՝ նշանակէ

'ի բաց թափել. կամ 'ի բաց առնուլ. և կմ 'ի բաց հանել. և ըստ այսմ առի. քաղել զչաւս ուրուք, կմ քաղել զոգիս մարդոյ, որ է նուաղեցուցանել. կմ մեռուցանել: Սաղմ. 75. 13: Յոբ. 4. 8: և Յայսմաւուրն: Եւ կմ քաղել զբարբառ՝ և զզօրութի ուրուք, որ է անշանչ և անզգայ առնել: Կիւրղի եղ՟ մ. ժ՟Է: Իսկ մերթ՝ յափշտակել, կմ հնարիւք որսալ զինչ. և ըստ այսմ առի. քաղել զբանս 'ի բերանոյ ուրուք. ոմ՟ առնեն խորամանկ մարդելըմէք. ռամկ. բէրնէն բան առնէլ: 3. Թագ. 20. 33: Դարձեալ՝ նշանակէ նուաղեցուցանել. կմ պակասեցուցանել. և ըստ այսմ առի, քաղեալ ճաճանչ, կամ լոյս. և այլն: Նարեկ. ին. և ձէ:

Քաղենուազ. ի. աւ. աց. օք: || տե՛ս 'ի բառն Ողբերգութի:

Քաղիրդ. || տե՛ս 'ի ներքոյ զՔաղիրթ: Ելից. 29. 13:

Քաղիրթ. ղրթի. աւ. աց. օք: || մեծ պարկ մաշկեղէն՝ զետեղեալ յորովայնի, յորում պարունակեալ կայ աղաւաղն. զոր առ պարունակեալ ունին ճարպալիր թաղքուստ պատեալ ունին ճարպալիր թաղանթք, զոր 'ի զենուլ անասնոց 'ի բաց մերժէին 'ի նմանէ: ռամկ. բոխոն. և տաճկերէն ինչկէմող: Ելից. 29. 22: Ղևտ. 4. 11: և 8. 20: և 9. 14:

Քաղհան: || նոյն է ընդ բառիս քաղահան, ոմ՟ շաղախումն Է՟ բառիս շաղախօս. և ըստ այսմ առի 'ի Գիրս լուսաւորչին. Այս են բոյսք չարութե. զոր ժիր մշակք քաղհան առնեն. գ. 'ի բաց հանելով քաղեն:

Քաղց. ու. ու. 'ի քաղցէ. կմ ի. իւ: || փափաքումն կերակրոյ՝ ծնեալ 'ի պակասութէ կերակրոյ, կմ անսուաղութի: ռամկ. անօթութի: Եսայ. 9. 20: 2. Կորն. 11. 27:

Քաղցենամ. եցայ. եցիր. ենալ: (ընդմիջ.) || տե՛ս 'ի ներքոյ զՔաղցնուլ: 1. Կորն. 4. 11: Փիլիպ. 4. 12:

Քաղցեցուցանեմ. եցուցի. եցո. անել: (անցող.) || տալ ումեք քաղցնուլ. կմ սովեցուցանել. և կամ անսուաղեցուցանել: ռամկ. անօթնեցնէլ:

Քաղցկեղ. ի. իւ. ից. կմ աց. օք: || է խոց ինչ գէշ նեխեալ ծնեալ 'ի մարմնի յետ այսմանէ աղանդեալ պակասեալ մարմնոյն. և է երբեմն ըզ ըսպառ բուժեալ, կարծր փաշօշտ. և խոր ինչ՝ զօղորմուկս, կարծրաշօշափ. և խոր. թաքուն: Ունի շուրջ զիւրև տրմեալ եղ թաբորս. բազում երակս ուռուցեալս, որով երևի իբր թև զխեցգետնին ճանկաւոր կամ եալ զմարմին. վասն որոյ և երբեմն կոչի խեցգետնային: Այս խոց բնութ է ճարակողական. որ զի առ սակաւ սակաւ ընդ ամ անդամս ճարակեալ, գ. ուտելով սփռեալ. փտեցուցանէ ողջոյն զմարմին մարդոյ: Եւ որչափ առաւել ճարակ գտանէ, այնչափ առաւել զայրանայ, և երբեմն զգեստն անյագ քաղցնու 'ի ծախել զամ. վասն իսկ կոչեցաւ քաղցկեղ, իբր թէ քաղցեալ կեղ. գ. խոց: ռամկ. կէրղա. և տաճկ. չիւքէնճէ: 2. Տիմ. 2. 17: Նարեկ. Ժ՟Է:

Քաղցնում. քաղցեայ. ցի՛ր. նուլ: (ընդ. միջ.) || ըմբռնիլ 'ի քաղցու. կմ կարօտիլ ուտելոյ. և կմ անսոճաղիլ: ռամկօր. անօթենալ: Տօբ. 4. 17: Առակ. 18. 8: Մտթ. 25. 35:

Քաղցու. ուճոյ. ով. ոց. ովք: կմ ուճի. աւ. աց. օք: || ծաղի 'ի բառէս քաղցր, և նշանակէ օշարակ խաղողոյ նորոգ քամեալ, կմ նոր գինի չև ես հասեալ, զոր և կոչեմք խաղմուղ: ռամկ. շըրայ, կամ շիրէ: Յոբ. 32. 19: Դարձեալ՝ քաղցու կոչի մաս նաւորապէս քաղցր ըմպելին՝ յօրինեալ արուեստիւ: ռամկ. շէրպէթ:

Քաղցուճառործ. ի. իւ. աց. օք: || նա՝ որ կազմէ, կմ վաճառէ զքաղցուս, այն զանուշ ըմպելիս: ռամկ. շէրպէթճի:

Քաղցուճալից: (Նախդրիւ հոլովի.) || լցեալ քաղցուճով. այն նորոգ գինւով. որպիսիք են ոմանք 'ի տակառաց, կմ 'ի տկաց: ռամկ. շըրայով լցուած: Եւ յայսմանէ առեալ քաղցուճալից կոչի արբեալն խաղմղով, այն նորաքամ գինւով. որ յաղագս քաղցրութեն յոլով ըմպեցեալ լինի. և բուռն ոգւովքն չարաչար ամբոխէ զուղեղն. և տայ մարդոյ ցնորել, և շաղփաղփել: ռամկօրէն. շըրայով հարբած. կամ շըրայով գինովցած: Գործ. 2. 13:

Քաղցուճենի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք: || այն ծառ, որ է կազմեցեալ 'ի քաղցուճոյ, այն 'ի շիրայէ. որպիսի է պատուեղն, կմ ռուպն, այն պէքմէզն, և այլք նմանք: Դարձեալ՝ ըստ որում ելանէ 'ի սեռականէ բառիս քաղցր, նշանակէ՝ քաղցրեղէն, կմ անուշակ, և կմ համեղ: ըստ այնմ Մծբն. ժԹ. Սէր երկայնամիտ է, և քաղցուճենի: Եւ այս է բան առաքելոյն. 1. Կորն. 13. 4. ուր ասի, սէր երկայնամիտ է, քաղցրանայ: Դարձեալ՝ մասնաւորապէս առեալ՝ նշանակէ զկոտայն եփեալ 'ի մրգաց ըռուփով. կմ մեղու: ռամկ. ըռճէլէ:

Քաղցր. քաղցու. ու. ունք. ունց. ուք: կմ քաղցր. քաղցեր. և այլն: || այն ծառ, որ ունի զքաղցրութի. կմ անոյշ, և կմ համեղ: ռամկ. անուշ: Սաղմ. 18. 11: Յոհ. 3. 12: Իսկ մերթ՝ քաղցրաբեր, այն արտադրող անոյշ մրգոյ. ըստ այնմ 'ի գիրս դատաց անյայտին. Այլք 'ի ծառոց են պտղատուք պտղոց՝ քաղցունք: Դարձեալ՝ նշանակէ քաղցրաբարոյ, կմ բարեբարոյ: ռամկօր. անուշ լեզու. կմ անուշ ձուրք. Ը այնմ Գրեգ. Տծակ. Նայս զձեզ քաղցունս արասցէ, և ուղղափառագոյնս: Եւ 'ի գիրս Լամբրոնաւ. Որոց 'ի մերձակայ կենցաղս գործեաց քաղցունց, այն գործեաց մը քաղցրաբարոյից: Երբեմն և բարի, կմ սիրուն կմ համեստ, և կմ պարկեշտ. և Ը այսմ ասի, ունիլ զբարս քաղցունս: 1. Կորնթ. 15. 13: 1. Պետ. 3. 16: Դարձեալ՝ գոյականաբար առեալ նշանակէ՝ քաղցրութի. Ը այնմ Նարէկ. ձբ. իբր գառնութի եդեալ ընդ քաղցու. այն ընդ քաղցրութե: Իսկ երբեմն վարի իբրև զմակբայ. և նշանակէ քաղցրութբ, կմ անուշաբար, և կմ

անոյժանօք. և ըստ այսմ ասի, քաղցր խօսիլ, քաղցր հնչել, կմ քաղցր 'ի քուն լինել, որ է քաղցրութբ, և հեշտութբ ննջել: Առակ. 3. 24:

Քաղցրաբան. ի. իւ. ից. իւք: || նա՝ որոյ բանքն են քաղցր, կմ որ քաղցր բանիւ խօսի, և կմ համեղաբան: ռամկ. անուշ լեզու. կամ անուշ խօսող: 'ի հին պարգմանիչս: Իսկ մերթ այն՝ որ լինի քաղցր բանիւք. և ըստ այսմ ասի, քաղցրաբան պաճուճանք, կմ շողոքորթութի: Կիւրղ. Եղէմ. Է:

Քաղցրաբանեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ. և մերթ չէզոք.) || քաղցրաբան լինել. կմ քաղցրութբ խօսիլ. և կմ անոյշ բանիւք ճառել: ռամկ. անուշ խօսիլ:

Քաղցրաբանութի. թեան: || քաղցրաբան լինելն, կմ բանք քաղցրախօսութե, կմ անուշակ և համոյական խօսք. որպիսիք են բանք շողոքորթաց, և ստախօսութեանց: ռամկ. անուշ խօսք: Հռոմ. 16. 18: Խորէն. Գ. դր. 65:

Քաղցրաբարբառ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զքաղցր բարբառ. կմ քաղցրաձայն, կմ քաղցրահնչիւն, և կմ քաղցրախօս. և Ը այսմ ասի, քաղցրաբարբառ այր. կմ թռչուն, լեզու, բան. նուագարան. և այլն: ռամկ. անուշ ձայն ունող. կմ անուշ ձայն հանող: Նարէկ. ղէ: Կիւրղ. Եղէմ. Թ. Մծբն. Է: Իսկ մերթ վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ՝ քաղցր բարբառով, կմ քաղցրաձայն եղանակաւ. ըստ այնմ Եզեկ. 33. 32. Իբրև զձայն երգոց քաղցրաբարբառ յօրինելոյ:

Քաղցրաբարոյ. ի. իւ. ից. իւք: || ունող ըզ քաղցր բարս. կմ քաղցրակենցաղ, կմ համեստաբարոյ: ռամկ. անուշ ձուրք:

Քաղցրաբեր. ի. իւ. ից. իւք. կմ աց. օք: || բերող քաղցր պտղոց, կմ արտադրող անոյշ մրգաց. և ըստ այսմ ասի՝ քաղցրաբեր երկիր, կմ տունկ, և այլն: Խորէն. յաշխարհագր: և Ագաթ: Իսկ մերթ բերող, կմ պատճառող քաղցրութե:

Քաղցրաբուղխ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ բղխէ զքաղցր հիւթս, կմ ջուրս. և Ը այսմ ասի՝ քաղցրաբուղխ աղբիւր: 'ի վարս հարց. իզ: Իսկ մերթ այն՝ որ քաղցրութբ բղխի. կմ որոյ հիւթն է քաղցր. և ըստ այսմ ասի՝ քաղցրաբուղխ ջուր, կմ սերմանիք. և այլն. Ագաթ:

Քաղցրագոյն. գունի. իւ.ից. իւք: || առաւել քաղցր, կմ անուշագոյն. կմ համեղագոյն. կմ հեշտագոյն, և կմ լի քաղցրաբարոյութբ: ռամկ. խիստ անուշ: Դատ. 14. 18: Ա. Մակ. 9. 27: Ղուկ. 5. 39:

Քաղցրալեզու. ուի. աւ. աց. օք: || ունող զքաղցր լեզու. կմ զքաղցր խօսս. և կամ քաղցրաբան: ռամկ. անուշ լեզու:

Քաղցրալի: (Նախդրիւ հոլովի.) || տես ըզ Քաղցրալից:

Քաղցրալիր. (Նախդրիւ հոլովի.) || տես 'ի ներքոյ զՔաղցրալից:

Քաղցրալից: (Նախդրիւ հոլովի.) || լցեալ

քաղցրութիւն․ կմ լի անուշութիւն․ և կմ սատանիկ համեղ․ և ըստ այսմ ասի՝ քաղցրալից բարբառ․ կմ լեզու․ և այլն ։ ռամկ․ խիտ անուշ ։

Քաղցրալուր ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ քաղցրութիւն լսող․ կմ հեզութիւն անսացող․ և կմ նա՝ որ յաղագս քաղցրաբարոյ բնութեն վաղվաղակի հնազանդի․ կմ խնդրուածոց անսայ․ և կմ յօժարակամ․ և ըստ այսմ ասի՝ քաղցրալուր թագաւոր․ կամ ունկնդիր․ և այլն ։ Նարեկ․ 'ի գովեստ խաչին ։ և Լամբրօն ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն իմ, որոյ լուրն է քաղցր․ կմ զոր 'ի լսելն քաղցրանայ մարդ․ և ըստ այսմ ասեմք, քաղցրալուր երգ․ կմ եղանակ․ բան․ և այլն ։ Լամբրօն ։

Քաղցրախառն ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ քաղցրութիւն խառնեալ․ կմ քաղցրացեալ ազնիւ որակութիւն, և կմ բարեխառն․ և ը այսմ ասի քաղցրախառն օդ ։ 'ի Ճառընտիրս ։

Քաղցրախառնութիւն․ թեան ։ ‖ քաղցր խառնուած․ կմ քաղցր բաղադրութիւն․ և կմ բարեխառնութիւն ։ ըստ այնմ Խորէն․ գ․ գլ․ 62․ Յորոց օդոյն քաղցրախառնութիւն փչեցեալ ։

Քաղցրախորժ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ քաղցր և ախորժելի․ կմ համեղահամ, և կմ կարի անուշակ ։ ռամկ․ անուշ համ ունող ։

Քաղցրախօս ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ քաղցրութիւն խօսող․ կմ քաղցրաբան․ և կամ քաղցրաբարբառ․ և ըստ այսմ ասի՝ քաղցրախօս այր․ բերան․ շրթունք․ և այլն ։ Լամբրօն ։ Իսկ մերթ՝ քաղցրահնչիւն․ կմ քաղցրաձայն․ և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի՝ քաղցրախօս քնար ։ 'ի Շարակնոցի ։

Քաղցրածաղիկ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ ունող զքաղցրաբուրմն ծաղիկ․ կմ որ տայ զծաղկունս սիրունս․ և ըստ այսմ ասի՝ քաղցրածաղիկ ծառ ։ Նարեկ․ ղէ ։

Քաղցրածաւալ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ ծաւալող քաղցրութեան․ կմ քաղցրութիւն ծաւալեալ․ կմ սփռեալ․ և ըստ այսմ գազպէն, որ ցօղադին իջեալ յերկնից Ճառագայթ 'ի վէմ բուսոյ՝ կոչի ցօղ քաղցրածաւալ ։ 'ի Շարակնոցի ։

Քաղցրակենցաղ․ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ քաղցրութիւն կենցաղավարող․ կամ քաղցրակրօն․ և կմ քաղցրաբարոյ ։ ռամկօր․ անուշ ծոցով ։

Քաղցրակրօն ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ նոյն է ընդ վերինոյն ։

Քաղցրահամ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ տես զՔաղցրաՃաշակ ։ Հեղ․ ...

Քաղցրահայեաց․ եցի․ իւ․ աց․ ք ։ ‖ ունող զքաղցր հայեցուածս․ կմ նա՝ որ քաղցր բարդին աչօք նկատէ, զոր և կոչեմք մեղուշակն ։ ռամկ․ անուշ նայող ։ Յայսմաւուրք ։ Իսկ մերթ նա՝ որ քաղցր և հաճոյ տեսանելի նայի․ կմ գեղեցիկ և բարեձեւ աչօք դիմէ, կմ 'ի վերայ ուսոց ակն ածէ ։ Առակ․ 12․ 13 ։ Պարզեալ՝ նշանակէ զնա՝ որոյ երեւոյթն է քաղցրախորժ․ կմ որ ունի զքաղցր և

զախորժելի տեսիլ․ որպիսիք են դէմք ոմանց մարդկանց ։ Լամբրօն ։ Պարզեալ՝ ասի զայնմանէ, յորում լինին քաղցր հայեցուածք․ կմ որով ոք քաղցրաբար նայի․ և ըստ այսմ ասի՝ քաղցրահայեաց տեսութիւն ։ Նարեկ․ կը ։

Քաղցրահնչիւն ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ ունող զքաղցր հնչիւն․ կամ քաղցրաձայն ։ ռամկ․ անուշ ձայն ունող ։

Քաղցրահնչութիւն․ թեան ։ ‖ քաղցր հնչումն․ կմ անոյշ բարբառ ։ ռամկ․ անուշ ձայն ։

Քաղցրաձայն․ ի․ իւ․ ից․ ք ։ ‖ ունող ըզքաղցր ձայն, կմ որոյ հնչումն է քաղցր ալուր, և կմ քաղցրաբարբառ․ և ըստ այսմ ասի՝ քաղցրաձայն այր, կմ հաւ, կմ նուագարան՝ կմ բարբառ․ և այլն ։ ռամկ․ անուշ ձայն ունող ։ Իմաստ․ 17․ 17 ։ Մծբն․ գ․ Իսկ մերթ վարի երբեմ զմակբայ, և նշանակէ քաղցր ձայնիւ, կմ անոյշ եղանակաւ․ և ըստ այսմ ասի՝ քաղցրաձայն հնչել․ կմ բարբառել․ և այլն ։

Քաղցրաձայնեմ․ եցի․ եա․ել ։ (չէզոք․ և մերթ ներգործ․) ‖ քաղցրութիւն ձայնել․ կմ քաղցրաձայն հնչել․ կմ անոյշ եղանակաւ բարբառել, կմ ձայնել ։ ռամկօր․ անուշ ձայն հանել․ կմ անուշ ձայնով կանչել․ կմ խօսիլ ։

Քաղցրաձայնութիւն․ թեան ։ ‖ հանելն ըզքաղցր ձայն․ կմ անոյշ բարբառ․ և կմ ախորժելի հնչումն ։ ռամկ․ անուշ ձայն ։

ՔաղցրաՃաշակ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ ունող զքաղցր Ճաշակ․ կամ քաղցրահամ ։ ռամկ․ անուշ համ ունող ։ Նարեկ․ 'ի գովեստ խաչին ։ և Լամբրօն ։ Իսկ մերթ՝ քաղցրաՃաշակ կոչին այն, յորմէ կթին պտուղք ախորժահամք․ և ը այսմ ասի՝ քաղցրաՃաշակ որթ, կմ ձիթենի․ և այլն ։ Նարեկ․ 'ի գով․ առաքելոց․ և 'ի Շարակնոցի ։ Պարզեալ՝ նշանակէ քաղցրալուր․ կմ ախորժանօք ընդունելի․ և ըստ այսմ ասի՝ քաղցրաՃաշակ ողջոյն, կմ բան ։ Նարեկ․ կ ։

Քաղցրանամ․ ացայ․ ացիր․ նալ ։ (ընդ մջ․) ‖ քաղցր լինել․ կմ համեղանալ․ և կամ անուշնալ ։ ռամկ․ անուշնալ ։ Յոբ․ 21․ 33 ։ Առակ․ 20․ 17 ։ Իսկ մերթ՝ քաղցրաբարոյ լինել․ կմ հեզանալ, և կամ համեստանալ ։ ռամկ․ մեղմ ըլլալ ։ Առակ․ 2․ 20 ։

Քաղցրանուագ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ ունող զքաղցր նուագ, կմ որոյ եղանակն է քաղցր․ և կմ քաղցրաձայն ։ ռամկ․ անուշ խաղ ունող ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որ ունի զքաղցրիկ և զախորժելի երգս, կմ զքաղցրախառն և զզմայլելի ոգելից բանս. որպիսի է սրբազանն 'ի ծագել մխտութեան ․ ․ ․ Զմելր թիւ..․ զորմէ ասի Կիւրղի եէ․ Ջմեր թ․ ․․ թ.․ աճանճանչ և քաղցրանուագ յառաջին ․․․ րոյ լուսոյն երեւեալ ։

Քաղցրաշար․ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ այն՝ որ ունի զախորժելի շարս․ կմ որ համերլի կերպիւ է յօդեալ և շարամանեալ․ և ը այսմ ասի՝ քաղցրաշար բան ։

Քաղցրաշունչ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ քաղցրութիւն շնչող․ կմ քաղցրիկ և ախորժելի փչող․

փչող · որպիսիք են ոմանք 'ի հեղինկ հողմոց : ռամկ · անուղ ելող : Աղգաթ : Իսկ մերթ այն , որոյ շուրջանքն են քաղաք , կմ՝ քաղաքաբար_ բառ · և ըստ այսմ առի՝ քաղաքաշուաշ այր , կմ՝ ըերան :

Քաղաքապտուղ : (Նախագրիւէ հոլովի ·) || Ածող զքաղաք պտուղ · կմ՝ բերող անուշակ պտղոց : Նարէկ · Ի գով · խաչ · Նառաւ :

Քաղաքավաճիք : (Նախագրիւէ հոլովի ·) || Ածող զքաղաք փչուածս · կմ՝ քաղաքաշուաշ : ռամկ · անուղ ելող : և ըստ այսմ առի 'ի Ճառս Ինչ · Կարօտի ամար մանկոյն բանիս մեր՝ քաղ ցրաւիք հողմոց :

Քաղաքավանոյց : (Նախագրիւէ հոլովի ·) || քաղց րուԹԻՆ անուցանող · կմ՝ տածող : ռամկ · նաղիւ դեղերիւ ըեող : Իսկ մերԹ՝ քաղցրա_ պէս սնուցեալ · կմ՝ քաղցրապատուԹ խնա_ մովք բուծեալ · և կամ գգուանօք սա_ ծեալ · և զարգացուցեալ : ռամկ · անուշ պա հած · կմ՝ նաղիւ մեծցուցած : Նարէկ · խր :

Քաղաքավանուսնդ : || Նոյն է ընդ վերնոյն :

Քաղաքավայրք : (Նախագրիւէ հոլովի ·) || քաղցր վայրք · կմ՝ ածող քաղցր վարուց · և կամ քաղցրաբարոյ : 'Ի վարս հարց · ժա :

Քաղաքատարափ : (Նախագրիւէ հոլովի :) || այն՝ որ է քաղցր տարափ · կմ՝ որ քաղցրեկ տեղայ · և կմ՝ մեղմով ցօղէ · և ըստ այսմ առի՝ քաղցրատարափ ցօղ · կմ՝ անձրև · և այլն : ռամկ · անուշ իջնող :

Քաղցրատես : (Նախագրիւէ հոլովի ·) || տե՛ս զՔաղցրահայեաց :

Քաղցրատեսակ : (Նախագրիւէ հոլովի ·) || Ածող զքաղցր տեսակ · կմ՝ զանուշակ տե_ սիլ · և կմ՝ զախորժելի երևոյթ · որպի_ սիք են դէմք ոմանց : ռամկօր · անուշ փէս տնող : Յայսմաւուրս :

Քաղցրատեսիլ : || Նոյն է ընդ վերնոյն :

Քաղցրացուցանեմ · ացուցի · ցա · ել : (ան_ ցող ·) || քաղցր առնել · կմ՝ անուշել · կմ՝ համեղացուցանել : ռամկ · անուշցնել : Իսկ մերԹ՝ քաղցրաճաշակ առնել · կմ՝ քաղց_ րաբարոյս յօրինել · կմ՝ ներողամտականս ընել · և կմ՝ քաղցր եղանակել : ըստ այսմ Իմաստ · 18 · 9 · Անգ · հայք քաղցրացուցա նէին զօրհնուԹի :

Քաղցրաւէտնակ · ի · աւ · աց · գք : || կոչմոց քաղցրաւէտնեաց · յո անուշահոտ կերակրոց : ռամկ · հեշմանի :

Քաղցրաւէտնի · նայ · եաւ · եայ(ս) եաք : || քաղցրաւէտնի , յո քաղցրահոտ · կմ՝ համեղա համ · և կամ անուշակ , և ախորժելի · ռամկ · անուշ ուտեստ · կմ՝ անուշեղէն · և կմ՝ շէքերլամ : ըստ այսմ Նարէկ · խա · Պտուղ ոմն առի մասունս ընդ քաղցրաւէտնեաց ճաշակացն : Պտղաբերեալ մաննայապատիլ ա_ նուշ նշանական զաւեռալից համակաման կեր ըերաց խաղցնելեաց պտղաբերաբեր 'ի յանուշ_ ապայր ներկայից , այլ 'ի մեղուէ , կամ 'ի ծաղկէ , յո 'ի շաքարէ · 'ի շաքարէ , և 'ի նշանակաց եփելով ըմպ ընդ մեղրայ · կմ՝ ընդ ասպանձ · և կմ՝ ընդ ալևր , և Ը այլոց նշանակաց · ռամկ · հեշէլայ :

Քաղցրընթաց : (Նախագրիւէ հոլովի ·) || Ա_ ծող զքաղցր ընթացս · կամ զախորժելի ընթացս : ռամկ · մեղմ · կամ անդաւ քալող : Իսկ մերԹ այն՝ որ ունի զքաղցր յառա_ ջացումն · կմ՝ որ գեղեցկապէս յառաջա_ դիմէ լինի · կմ՝ վայելչապէս առատանայ · և ըստ այսմ առի՝ քաղցրընթաց վարդա_ պետուԹի · կմ՝ բան : 'Ի Ճառսն :

Քաղցրիկ : (Նախագրիւէ հոլովի ·) || է բառ նուազական · կմ՝ փաղաքշական · և նշանա կէ՝ անուշակ · կմ՝ ախորժելի · կմ՝ հեզիկ · կմ՝ մեղմիկ · և կմ՝ սիրուն : ռամկ · անուշիկ : և ըստ այսմ առի , քաղցրիկ հայր · կմ՝ որ_ դեակ · կմ՝ ցօղ · հողմ · շարժումն · և այլն : Լամբրոն : և 'Ի վարս հարց · ժդ :

Քաղցրութի · Թեան : || քաղցր համակ · կմ՝ անուշութի · կմ՝ համեղութի : Իսկ մերԹ քաղցրաբարոյութի · կմ՝ բարեմտութի · և կմ՝ հեզութի : Սաղմ · 20 · 4 : և 118 · 65 · և 66 : Պտղաբերել՝ քաղցրութի կոչեն քաղցր երք · կմ՝ անոյշ նիւԹք · և ըստ այսմ ա_ սի՝ ուտել , կմ՝ բաշխել զքաղցրութի : 1 · Եզր · 9 · 52 : Յովէ · 3 · 18 :

Քաղցրունակ · ի · աւ · աց · գք : || Ածող քաղց րութե · կմ՝ անուշակ · կմ՝ ախորժակ · և կմ՝ քաղցր և սիրուն · ըստ այսմ Շնորհալին յուղերն Եղեսիոյ · Իսկ ինձ պայծառ և քաղց րունակ · զանմահական ըմպել վտակ :

Քաղցրուսոյց : (Նախագրիւէ հոլովի ·) || քաղց րութե ուսուցանող · կմ՝ քաղցրալից գը Թովք կրԹող : Իսկ մերԹ այն՝ որ քաղց_ րութե ուսուցեալ լինի · կմ՝ որոյ ուսումն է քաղցր · և ըստ այսմ առի՝ քաղցրուսոյց վարդապետուԹի · կմ՝ ընԹերցուածք · և այլն : Աղգաթ :

Քամակ · ի · աւ · աց · գք : || տարածումն Թի կանց · կմ՝ Թիկունք · և կամ Թիկնամէջ · զոր և անՃանեմք ողն : ռամկ · խանք : 'Ի Ճոխայցն :

Քամահաբար : (մակբայ որակական ·) || քա մահելով · կմ՝ անգոսնելով · կմ՝ արհամար հանօք · և կմ՝ խոտելով : Խորէն · Գ · գլ · 55 :

Քամահական · ի · աւ · աց · գք : || արհամար հական · կամ անգոսնական · և կմ՝ եղծ_ րական :

Քամահանք · անաց · գք : (անեզական ·) || եղծ րումն · կմ՝ անգոսնումն · կմ՝ խոտումն · կմ՝ պախարակումն · և կմ՝ արհամարհուԹի :

Քամահեմ · եցի · եա · ել : (ներգործ ·) || ե_ պերել · կմ՝ խոտել · կմ՝ անգոսնել · կմ՝ արհամարհել · կմ՝ պախարակել · և կմ՝ այ պանել : ռամկ · փանմարէլ : Յոհանու · 8 : Նա_ րէկ · հէ · ձէ : և Լամբրոն :

Քամահութի · Թեան : || տե՛ս զՔամահանք :

Քամահումն · հման · մանց · մանս · մամբք : || տե՛ս զՔամահանք :

Քամահող · ողի · իւ · աց · գք : || եղծերող · կմ՝ խոտող · կմ՝ անգոսնող · և կմ՝ արհամար_ հող : Նարէկ · զէ :

Քամեմ · եցի · եա · ել : (ներգործ ·) || ճզմել , կմ՝ ոլորելով ճմլել զինչ՝ առ 'ի ծորե ցուցանել 'ի նմանէ բովանդակն զհեղուլ

հիւթմն. և ըստ այսմ առի՛ քամել զխո-
խոմեալ բուրդս. կամ հանդերձս. և այլն։
ռամկ. եա փամել։ Դատ. 6. 38։ Իսկ մերթ
նշանակէ մզել. զի զխոնաւութիւն ինչ բո-
վանդակ 'ի դուրս հոսեցուցանել. կամ 'ի
բաց հանել յիմքէ, որով գրեթէ ան-
նեխն ցամաքի իւրն. և ըստ այսմ առի՛ քա-
մել զարիւնն 'ի զենեալ կենդանեաց, զգի-
նին 'ի տակառէ. զիւղն 'ի տկէ. զԹա-
րախն 'ի վիրաց. և այլն։ Ղևտ. 1. 15։ և
5. 9։ Ղուկէ. կե։ Խորէն. Թ. պր. 15։ Եւ յայս
մանէ առեալ՝ քամել ասեմք զբաժակն,
յորժամ ծծելով և ծծելով ցամաքեցու-
ցանեն 'ի նմանէ զըմպելին։ Երէմ. 25. 16։
Եզեկ. 23. 34։ Դարձեալ նշանակէ՝ պար-
զել 'ի մրրոց զհասանումն ինչ՝ անցուցա-
նելով զնա ընդ քամոցս. և ըստ այսմ
նշանակութեան երբեմն առի՛ քամել զհիւթս
'ի մրրոց. և երբեմն զմրուրն, կամ զգիրան
'ի հիւթոց. որպէս զմժղուկս 'ի գինւոյ։ Մատ.
23. 24։ Դարձեալ՝ մինչ առի՛ արտասանօք
քամիլ՝ նշանակի՝ ձմլել մինչև ցհեղումն
արտասուաց. կամ գոյին չափ 'ի դուրս հո-
սել զարտասուս. և կամ դառնապէս լալ։
3. Մակ. 4. 4։ Քամել՝ նշանակէ հիւծել.
կամ վատել. կամ մաշել. և կամ նիհարացու-
ցանել. որով գրեթէ ամ հիւթք մարդոյ
'ի բաց ելեալ սպառին։ ռամկ. վարուծըննել.
կամ խոտացնել։ Ի հին +երահ։

Քամի. մւոյ. ւով. ւոց. ւովք։ || շունչք
օդոյ, որ է հողմ։ Բայց առ յաշխարհա-
բառ լեզուէն 'ի գործ ածի։ Իսկ 'ի բար-
բառս գրոց ուրեք ուրեք գնի յոստանա-
ւորս, կամ 'ի տաղս բանաստեղծից 'ի պէտս
ինչ։ Ի հին +երահանաբէ։

Քամոց. ի. աւ. աց. օք։ || գործի քամելոյ.
որ է անօթ ինչ կազմեցեալ 'ի Թաղեաց,
ցի 'ի +էչէէ. կամ 'ի խորգոյ. և կամ 'ի կտա-
ւեղինաց. և յայլոց նմանեաց, յորս ար-
կանեն զհասանումն ինչ. որպէս զգինի, կամ
զիւղ, զի անցեալ ընդ նա՝ մաքրեսցի 'ի
մրրոց՝ և 'ի դիրտից, զոր և կոչեմք պարզու-
ռամկ. եա փամոց։ ըստ այսմ առակ. ճառ. Գ.
Գ. 5. Միոջ մուացող երախտեաց, և յի
շօղ կրեալ զոպարտութն՝ է որպ զքամոց,
որ պահէ զմրուրն. և արտաքս հանէ զգե
կեցիկն։ Դարձեալ՝ քամոց կոչի պղնձէ
ղէն կամ երկաԹեղէն ծակոտկէն անօթն,
յոր կոխեալ զխարշեալ բանջարեղէնս, քա
մեն 'ի ջրոյ. զոր և ռամկ. կոչեմք փամոց. և
տաձկ. +էվկիր։

Քայլ. ի. իւ. եց. իւք։ || ընթացք ոտից. կամ
ոտնափոխ։ ռամկ. ադիմ. կամ ադըմ։ Եւ յայս
մանէ առեալ՝ քայլ կոչի այնչափ միջոցն
որ 'ի քայլելն անկանի 'ի մէջ երկուց ո-
տից բացելոց՝ սկսեալ 'ի ծայրէ մատանց
առաջնոյ ոտին, և աւարտեալ 'ի կրունկն
վերջնոյն, որ պարունակէ զերկրաչափա-
կան ոտս երկուս և կէս։ 2. Օրէն. 2. 5։
Գործ. 7. 5։ Ղուկէ. ղե։ Դարձեալ՝ է առ
ոտեանս ինչ չափու ոտեղւոյ, որ ըստ երկ-
րաչափից պարունակէ զհինգ ոտս երկրա

չափականս, որ է երկու քնական քայլա-
փոխ. իսկ քնական Թզաւ վեց Թիզ և
կէս։ Խորէն. յաշխարհագրու էն։

Քայլափոխ. ի. իւ. եց. իւք։ || փոխումն քայ
լից ոտից. և կամ ոտնափոխ։ ռամկ. ադըմ. Ը
այնմ 'ի վարուհարց. Դ. Յանմ քայլափոխի՛ ուր
և գնայք, քննեա զանձն քո։

Քայլափոխեմ. եցայ. եայց. իլ։ (Համաձայն)
|| քայլափոխս առնելով յառաջ գնալ, կամ
քայլ առ քայլ յառաջանալ. կամ ատտիճա
նաբար յառաջադիմել. ըստ այնմ 'ի ճիւ
ղաճի անպաղեին. Պարտ է ոգւով ամենել
զբաժանումն (այսինքն կարգաւ.) և
ոչ գերազանցական տառաճանաւ քայլա-
փոխել։

Քայլեմ. եցի. եա. ել։ (չեզոք.) || քայլափո
խել. կամ քայլիւ գնալ։ ռամկ. +ուլէլ. կամ
ադըմ առնել։ 1. Թագ. 5. 5։

Քայռ. ի. իւ. եց. իւք. կամ ոք։ || ուղղակի
ցի մանեակ պարանոցի, Թէ չղԹայաւոր
իցէ, և Թէ ձուլածու, զոր և քաղցած
անգամ կոչեմք քառամանեակ. ցի քայ-
ռամանեակ. որպէս և զօղն, օղամանեակ.
ռամկ. կէրտանլըխ։ Յոբ. 10. 4։ Դարձեալ՝
մանաւորապէս քայռ. կոչի ասփարակ
զարդն, որ կախեալ կայ զքառամանե-
կաց յառաջոյ կողմանէ. որպէս և մերթ զկո
կաց յառաջոյ կողմանէ. ով և մերթ զկո
ղոշկաց, և զնմանեաց՝ 'ի ստորին կողմա
նէ, Թէ ականակուռ իցէ, և Թէ ոչ։ ռամկ.
չէօփ։

Քայռամանեակ։ || տես զՔառամանեակ։

Քայքայեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || ըն
կազմեալ ինչ ըստ ամ մասանց լուծանել.
կամ խախտելով ցրուել. կամ խարխալել.
կամ քակտել. և կամ փլուզանել. և այսպ-
սի զչինուածոց. իսկ մերթ նմանութ
զմարդոյ. կամ զժողովրդեան. և զնմանեաց։
Յոբ. 16. 13։ Խորէն. Գ. պր. 68։ և Լամբրոն։

Քայքայիչ. այլի. աւ. աց. օք։ || քայքայող.
կամ քակտող. և կամ փլուզող։ Լամբրոն։

Քայքայումն. այման. մամբ. մանց. մամբք։
|| ըստ ամ մասանց լուծումն կազմեցե-
լոյ. կամ խարխալումն. կամ քակտումն.
և կամ փլուզումն։

Քան։ (Նախադրութիւն, որ պահանջէ զհայ
ցական.) || առաւել քան. կամ դերքան.
կամ 'ի վերոյ քան։ ռամկ. եա՛ տան, զոր օր
նակ չքնեցիս մերկացոյն քան զանդրի-
ատն. կամ կարծրացուցին զերեսս իւրեանց
քան զվէմ։ Առակ. 23. 31։ Երեմ. 5. 3։ Ծա
նուցեալ զքեզ քան զամենեսին. կամ ըն-
րեաց զիս քան զհայր քո. ցի առաւել
քան։ Եւեց. 33. 17։ 2. Թագ. 6. 21։ Եւ Ը
այսմ նշանակութե բաղդատ անգամ յա-
րելով առ յանուանս ինչ՝ առնէ զնոսա
բաղդատականս, կամ գերադրականս, որ-
պէս. հզօր քան զամենայն. որ է հզօրագոյն.
կամ հզօրագունեղ։ Դարձեալ՝ նշանակէ
ոչ. կամ իբրև. ռամկ. պէս. որպէս. Թէ
ունիցիք հաւատս քան զհատ մանանխոյ.
ցի որպ զհատն։ Մատ. 17. 19։ Ղուկ. 17. 6։
Հայեցիս գԹած՝ քան 'ի պատուհասէն բա

լորապատուղ. զի երբեւ ՚ի յողջընծայ պատարագն, որ է ողջակէզ: Նոյն՛ի. ա: Թէ պէտ և քան զԹաթ մի ձեռին իցէ, զի երբեւ զԹաթ մի: Մծբն. է: Դարձեալ՛ նշանակէ՛ յառաջ քան. կմ նախ քան թէ, զմի օրինակ, լաւ լինի քան զկարդալս ի միում աւ. քեզ. զի յառաջ քան զկարդալս իմ: Նոյն՛ի. ը: Քան սակաւ ինչ ժամանակ անցեալ իցէ՛ զմեզ արագագոյն եւս սատակեսցեն. զի նախ քան թէ: 1. Մակ. 2. 40: Իսկ երբեմն յարի ՚ի մակբայս սաստի. և նշանակէ այսր քան. կմ ՚ի մակբայս անուն, և նշանակէ անդր քան: ըստ այնմ Թւոց. 21. 16: Եւ անտի քան ըզ նա ջրհորն. այսինքն անդր քան զնա. որ է անկից անդին: Իսկ Եբր. 10. 37. ուր ասի՛ փոքր մ՛իւս եւս քան որչափ, նշնկի՛ փոքր մ՛իւս եւս ինչ. կմ սակաւուն սակաւիկ ինն:

Քան: || է շաղկապ նախընտրական, որ՛ ի յոդեալն զբանն՛ ցուցանէ զբաղդատութիւն առաւելութեան, և ունի զզօրութիւն շաղկապիս՛ քան թէ, որգոն. լաւ էր մեզ ծառայել եգիպտացւոցն, քան մեռանել յայսմ անապատի: Ելից. 14. 12: Մեզ լաւ է, զի փոխիմք աստ ՚ի մարդկանէ, քան քեզ՛ ի կենդանիս: 2. Մակ. 7. 14: լաւ է բնակել յանապատի, քան ընդ կնոջ անզգամի. զի քան թէ: Առակ. 21. 19:

Քանակ. ի. աւ. աց. օք: || քանակաւոր. զի ունող քանակութեան, կմ ոլքանութիւն տարածեալ: Իսկ մերթ հարթհաւասար. կմ տափարակ ինչ. որ և ասի՛ քանակ. ՚ի հին տէրաճան: Դարձեալ նշանակէ՛ զքանակութիւն, այսինքն՛ զորակութիւն: Լամբրոն: Եւ Սոկր. 1. հատ. լթ. ասի՛ Անճառ և անմահ բնութիւն՛ որ ոչ ունի քանակ: Եւ ըստ այսմ քանակ կոչի մասնաւորապէս մինն ՚ի տասանց ստորոգութեանցն արիստոտէլի, որ է քանակաւոր տարածութիւն. կմ ըստ փիլիսոփայից՛ պատահումն ընդարձակիչ իրաց. զի յառուկ է քանակին տարածել զիրս, յերկայն, կմ ՚ի լայն. և կմ ՚ի խոր: Եւ բաժանի ՚ի շարունակն, և ՚ի տարորոշն: ՚Ի գիրս տռամբի անյաղթին:

Քանակական. ի. աւ. աց. օք: || այն՛ ինչ. որ վերաբերի առ քանակութիւն. կմ քանակաւոր. և ըստ այսմ քանակական կոչի մակբայն, որ ՚ի բանի ցուցանէ զքանակութիւն. որպիսիք են սոքա. այսքան, այն քան, չորիցս, հնգիցս. և այլն:

Քանականամ. ացայ. ացիր. անալ: (Նոր.) || ստանալ զքանակութիւն, կմ քանակաւոր լինել. և կմ այսչափ և այնչափ գոլ:

Քանակաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունող զքանակութիւն. կմ անկեալ ընդ քանակութեամբ. և կմ քանակական:

Քանակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || քանակաւոր առնել. կմ ը քանակաւ արկանել. և կմ փակել ը այսչափ, կմ ը այնչափ քանակութեամբ. Նոյն՛ի. լդ: Եւ ՚ի գիրս Լամբրոն". ասի. զփիլիսոփայից. զգիր աստուածային քանակեցին: Իսկ մերթ՛ չափել. կմ կշռել: Նոյն՛ի. լէ: Դարձեալ. պարագրել, կմ պարփակել. կմ բովանդակել. ըստ այնմ Լամբրոն. Զոր տերապէս քանակել ՚ի գիր՛ անկար է: Եւ փոքր մի ՚ի վեր ասի զեկեղեցականաց, թէպէտ զանազանին իշխանութեամբ, սակայն ՚ի մի դաս քանակին: Երբեմն եւս մասնաւորել, կմ զընդարձակ և զընդհանրական ինչ ամփոփել. զի նուազել. զոր ոմանք կոչեն սեղմել. ըստ այնմ Լամբրոն. Եւ դու ՚ի քեզ միայն կամիս ըզ շնորհս նոր քանակել: Դարձեալ՛ նշանակէ՛ առ ինքն վերաբերել. ըստ այնմ Լամբրոն. Իբր ոչ եթէ առ անսահմանեղէն մարմինն՛ իմաստ գրոյն քանակի. զի վերաբերի:

Քանակութիւն. թեան: || ոլքանութիւն. կմ որչափութիւն կմ քանիօնութիւն. և կմ չափ. ըստ այնմ Նոյն՛ի. հա. Առանց թուոյ և քանակութեան համարոյ: ըստ այսմ եւս ասի՛ քանակութիւն մարմնոյ, կմ գրեանց, թուոյ, չափու. և այլն: Նոյն՛ի. լէ. և լթ: և Յն՛ ուրի: Իսկ ըստ փիլիսոփայից նշանակէ զքանակաւոր տարածութիւն. զորմէ ՚ի բառն քանակ՛ ասացաւ:

Քանանուհի. հւոյ. ւով. եաց. եօք: || կին քանանացի, որպիսի էր նա, որ ընկալաւ ՚ի տեառնէ զշնորհս բժշկութեան դստեր իւրոյ: Նոյն՛ի. լէ: և Յն ուրի:

Քանասար. ի. աւ. աց. օք: || քաղցահիրտ. կմ յանդուգն. կմ դժնեայ, և կմ դժնդակ. և ըստ այսմ ասի՛ քանասար գայլ: տաճկ. զուռըմ. կմ եղէօղ: Նոյն՛ի. կթ. և Յայսմաւուրսն:

Քանդակ. ի. աւ. աց. օք. կմ ոյ. ով: || քանդակումն, զի փորուած զանազան պատկերաց. կմ ձեւոց. և կմ փորագրեալ նըր կարք ՚ի վը կարծր նիւթոյ. որ և կոչի դրոշմած: ռամկ. խուրըմանքի. կմ օյմայ. կմ խաչէմ: 3. Թագ. 6. 32: 2. Մնաց. 2. 7: 1. Մակ. 13. 29: Եզեկ. 41. 25: Իսկ մերթ փորագրութիւն. կմ գիր փորեալ ՚ի վերայ ականց, կմ հրահանգեալ. և այլն: ռամկ. խուրուճ գիր. Ելից. 28. 11. և 21. և 36: և 39. 6:

Քանդակագործ. ի. ին. իցյ. օք: կմ ող. աց. ովք: || նա՛ որ գործէ զքանդակս. կամ արուեստաւոր՛ որ դրոշէ, կամ փորագրէ: ռամկ. նաքշանտօղ. կմ օյմաճի. կմ խաչէմ տէօր. և կմ հէքքեագ. որ է փորագրիչ ականց: Իսկ մերթ նշանակէ քանդակաւ գործեցեալ. կմ դրոշմածով կերպացեալ. և կմ փորագրեալ: ռամկ. զարփէր խուրած. կմ օյմալը. և կմ խաչէմլի: Ելից. 40. 43: Բայց երբեմն գոյականաբար առեալ՛ նշանակէ զքանդակեալ պատկերն, կմ զփորագրեալ նկարս. կմ դրուածս. 3. Թագ. 7. 41: Եզեկ. 41. 25: Եւ յայտնանէ առեալ՛ քանդակագործ կոչեցաւ փորուածն, զոր արար ահարոն ՚ի վը կաւոյ, գործեալ իւրեք փորելով և կերպարանելով ՚ի նմա ըզ գլուխ, և զայլ անդամս որթու. և ապա հեղեալ ՚ի նա զհալեալ ոսկին՛ ձեւացոյց զորթն. և յայս միտս ասի՛ Ելից. 32. 4. Եւ ձուլեաց զգինուս ոսկիս քանդակա-

Ք Ա.

գործով. և արար որթ ձուլածոյ:

Քանդակագործեմ. եցի. եա. ել: (Ներգ.) || տե՛ս ՚ի ներքոյ զՔանդակել: Նարեկ. ղզ:

Քանդակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || դրոշելով, կմ փորելով կերպարանել ըզ կարծր նիւթ ինչ ՚ի պատկեր իրիք. և կմ փորուածով նկարել ՚ի վր իրեք զպէսպէս ձևս, որպ առնեն ատաղձագործք ՚ի վր փայտից. կմ դրօշագործք ՚ի վր հրահալելեաց: ռամկ. պոփերէ. կմ գիր փորել. կմ օյմայ հանել. և կմ խոյլէ ընել: 2. Մնաց. 2. 7: և 3. 7: 2. Մակ. 2. 2: Իմաստ. 14. 17: Եւ յայտնանէ առեալ՝ քանդակել ասի՝ փոխաբերելն զակումն. կմ փորուածով գրելն զգիր ՚ի վր կարծր իրաց. որպ ՚ի վր քարանց. կամ հրահալելեաց. և այլն: ռամկ. փորելով գրել. կմ գիր փորել: Ելից. 28. 11: և 35. 33: և 39. 6: Յոբ. 19. 24:

Քանդեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || փլուցանելով և ջարդելով ապականել. կամ կործանելով եղծանել. կմ քակել. և կմ աւերել: ռամկ. ևս փընդել. կմ ֆընդըլ. կամ աւրել: 1. Եզր. 1. 55: Յուդիթ. 2. 16: Եզեկ. 36. 35: ՚Ի ամանէ ծագի բայս քանդակել, որպ ՚ի բայէն խառնել՝ խառնակել. վն որոյ և ուրեք ուրեք ՚ի գործ ածի փոխանակ նր. որպ և քանդուածն փոխանակ քանդակման. ըստ այնմ ՚ի հին տպագրիս. Հին նկարագրեանք ՚ի մարմարս, և ՚ի վէմս քանդեալ են. կմ քանդակեալ կան:

Քանդուած. ոյ. ով. ոց. ովք: || քանդումն. կմ քակումն. կմ կործանումն. և կամ ապականութիւն աւերածից: Դարձեալ՝ նշանակէ զքանդակումն. կմ զքանդակս. ըստ այնմ Նարեկ. ժա. Պատկերին արքունի նկարեալ՝ արքունական քանդուածով: տե՛ս ՚ի բայն քանդել:

Քանդուակ. դկի. աւ. աց. օք: || ամբար աքեր, կմ ցորենոյ՝ և այլոց համբարոց՝ շինեալ ՚ի կաւոյ ՚ի ձև մեծ տապանի, կմ սնտուկի կանգնեցելոյ գլուխ ՚ի վեր. յոր արկանեն զհամբարելի մթերսն ՚ի վերուստ. և ՚ի պիտոյ լինելն հանեն զնո ՚ի բաց ընդ փոքրիկ դուռն, որ շինեալ կայ առ ստորոտով նր: Զսորա միջին կողմն ՚ի տեղիս տեղիս ծեփեն գաճիւ առ ՚ի զգուշ պահպանութիւն արկելոցն ՚ի ներքս: ռամկ. թնդուռ. կմ կաւէ ամբար. ըստ այնմ Խորէն. յաշխարհագր. լինի ՚ի բնութենէ իւրոյ հող սպիտակ. զոր մանր աղացեալ, և ցանեալ ՚ի քանդուակս ՚ի վր ցորենոյ, ճճի ոչ ուտէ:

Քանդումն. դման. ման. մանց. մամբք: || տե՛ս Քանդուած: Խորէն. գ. պր. 68:

Քանզի: (շաղկապ պատճառական.) || վնզի. կմ փոխանակ զի. կմ եւ զի: ռամկ. ջէրէ: Ծննդ. 3. 10: և 9. 5: Ղուկ. 1. 1:

Քանզի թէ: (շաղկապ նախընտրական.) || քան, զոր օրինակ. լաւ է միաձեռանի մտանել ՚ի կեանս, քան թէ երկուս ձեռս ունելով. և անկանել ՚ի հուրն յաւիտենական: Մատթ. 18. 8: ըստ այսմ է և Առակ. 25. 7: և Նարեկ. ղզ: Դարձեալ՝ ունի զզօրութիւն շաղկապիս, եթէ ոչ. կմ բայց միայն, ըստ այնմ Խորէն. բ. պր. 40. Այլ ոչինչ կամի մեզ աստ, քանզի թէ զարիւն քո:

Քանի. նւոյ. կմ նոյ. ւով. եաց. եօք: || է անուն հարցական. և նշանակէ որքան. կմ որչափ: ռամկ. ևս քանի. կմ ինչ ղըտար. որքան. Քանի՞ բիւրս. կմ քանի՞ ամք են: Ծննդ. 47. 8: և Լամբրոն: Այսօր քանի՞ է, զի նօթի եմք. կամ այս որչափ օր է: 1. Մակ. 3. 13: Քանի՞ մարտ պատերազմի մը զեցաք. կմ քանի՞ մաքրութիւն պիտոյ է: 1. Մակ. 13. 3: և Շնորհալին: Իսկ երբեմն ունի զզօրութիւն բազմաթիւ որպիսի. ըստ այնմ Նարեկ. ՚ի մեկն. երգոց. Քանի տիեզերակալ թագաւոր էր սողոմոն, կամ որպիսի ինքնակալ թագաւոր: Իսկ մերթ ունի ըզ զօրութիւն մասնական անուանս ոմանք. ըստ այնմ. 1. Մակ. 7. 50. Լռեաց երկիրն յաւուրս քանի մի, կամ զաւուրս ոմանս: ռամկ. քանի մը օր. կմ մէկ քանի օր մը: Եւ ՚ի Յհ մեկն. ասի. Որոյ ամաց քանեաց կացեալ, խաղաղական կեանս առացեալ, կամ որոյ ամս ոմանս կեցեալ: ռամկ. քանի մը տարի: Դարձեալ՝ նշանակէ որքանութիւն. կմ որչափութիւն. և այս մանաւանդ ՚ի յոգնականուն. ըստ այնմ Նարեկ. Ը. Զի քաւէ գիտել զքանեացն յանախութիւն, կամ զբազմութիւն որքանութեանն: Եւ ևս ՚ի բանս վաճառաց ցուցանէ զչափ գնոց. զի փոխանակ ասելոյ, որչափ գնոյ վաճառեցեր, կմ գնեցեր, ասի, քանոյ վաճառեցեր, կմ քանոյ գնեցեր: ՚Ի Վարս հարց. ժդ. և ժե: Որում և երբեմն ներգործութ. գնի գինն. ըստ այնմ ՚ի Վարս հարց. ժը. Քանի՞ գնոյ վաճառեցեր:

Քանի: (մակբայ քանակական, որ ՚ի գործ ածի հարցականապէս.) || որքան, կմ որ չափ. զոր օրինակ, քանի՞ փառաւորեալ էր այսօր. կմ քանի՞ ամբաստանեն զքեն, կամ որքան ամբաստանեն: ռամկ. ինչ ղըտար. 2. Թագ. 6. 20: Մարկ. 15. 4:

Քանի առաւել: (մակբայ.) || որքան առաւել. կմ որքան առաւելք. և կմ որչափ ևս առաւել: Մծբն. Է: և Լամբրոն:

Քանի ևս: (մակբայ.) || որչափ առաւել. կմ որչափ ևս առաւել: ռամկ. հապա ինչ ղըտար չափ: Շնորհալին:

Քանի ինչ: (նախդրիւ հոլովի. և մերթ մակբայ.) || որչափ ինչ. կմ որքան ինչ: ռամկ. ինչ ղըտար. կմ ինչ ղըտար բան: Յոբ. 13. 23: Սաղմ. 118. 84: Ղուկ. 16. 5:

Քանիցս: || տե՛ս ՚ի ներքոյ քանիցս անգամ:

Քանիցս անգամ: (մակբայ քանակ.) || որչափ անգամ. կմ որքանիցս: ռամկ. քանի անգամ. կմ քանի որ. կմ ինչ ղըտար բան: 3. Մակ. 5. 21: Մատթ. 18. 21: Յոբ. 11. 6:

Քանիութիւն. թեան: || տե՛ս զՔանիօնութիւն: ՚Ի Գիրս գրիգ. տղայ:

Քանիօն: (նախդրիւ հոլովի. և մերթ մակբայ.) || ածանցի ՚ի բառէս քանի. որպ որպօն ՚ի բառէն՝ որ. և նշանակէ որքան. կմ որչափ: ռամկ. ինչ ղըտար. և ըստ

այսմ առէ՝ քանիցս են յանցանքն, կամ թիւ անօրէնութեանցս: Յոբ. 13. 23: Սաղմ. 38. 5: և Լամբ րոն: Իսկ մերթ ունի զզօրութիւն մակբայից՝ որչափ. և ըստ այսմ առի 'ի ձեռն ինչ. իսկ նա՝ որ յետս կենդանեացն հրամայեաց, քանիցս խնդրողին մեծ խոնարհութեամբ տայց:

Քանիցս առնուլ: (մակբայ.) || Որքան առնուլ. կամ որչափ և առնուլ. կամ քանի և. ռամկ. կայա ինչ ընտրէ զաւ: Լամբր.

Քանիսնութիւն. թեան. || Որքանութիւն. կամ որչափութիւն. և կամ քանակութիւն. և ըստ այսմ առի, քանիսնութիւն սահմանաց՝ կամ չափաւորութիւն. կամ թիւք քանիսնուն. և այլն: 'Ի Գիրս պիտոյից սահմանին. ա. Գրիգ. Տաթեւ:

Քանոնակ. ի. աւ. աց. օք: || Տասնամարակ ինչ. կամ նուագ իւն հարթ նուագարան. և կամ տախտակ. զոր և անուանեմք քանոնով. կամ քանոնով. ըստ այսմ Ովսէ. 2. նարօթ. Բևեռակօք զարգ ընդ երկնային այ իբրև զանուա 'ի քանոնակս փարսեալ: Դասաւորել՝ քանոնակ կոչի մանաւանդ տախտակ նոր օրին: ռամկ. Քանուն:

Քանոնով. կամ քանոնով: || տե՛ս զՔանոնակ: 'Ի հին Վերլուծութեան:

Քանոն. կամ քանոնն. և կամ քանոն. ի. աւ. աց. օք: || Է բառ յունական, զոր և գրեմք կանոն, որ է սահմանադրութիւն. կամ կանոնաւոր օրէնք. կամ գաղափար. և կամ յարացոյց. յոր հայելով ոք առնէ զինչ. ըստ այսմ 'ի Վարս հարցն. Առ յամ տարացոյց գիր և քանոն, զմանուկն ուշիմ զառաջադրեսն: Եւ 'ի հին Վերլուծութեան առի. Առը՝ ասքանակարգեալն իբրև զքանոն. և այլքն 'ի նոյն յարաբերեալն: Իսկ մերթ նշանակէ. կամ ցուցակ. և կամ տասակ. ըստ այսմ Մծբն. ա. Եւ երկոքին նոքա քանոնն օրինակի էամ մեկնելոյ, ի՛ տառակ օրինակի: Դիւրել՝ քանոն կոչեմք զերկայնահեծ ուղիղ գործին, զոր եղեալ 'ի վերայ երեսք. քարշեմք ըստ ուղղութեան նորա զգիծ ուղղորդ. ըստ այսմ 'ի Գիրս տաւղի. Որ կամի ուղիղ գիծ առնել, պարտի հաստատել զքանոնն յերկրաւորն եզերս: Եւ զինի ասէ. Թէ՝ այ քանոնաւ ոչ լինի ուղիղ գիծ: Եւ յայսմանէ առնուլ քանոնն կոչէ ուղիղ և կանգնեալ ձողն, կամ սիւնանիկ հաստատեալ ուղիղ, զորպիսիս ունին գաւազանս մեծամեծաց, որք նշշեն: Յայսմ 13. 8:

Քանոնակ: || տե՛ս զՔանոնակ:

Քանոնաւ: || տե՛ս զՔանոն:

Քանցեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || Կառապել. ի՛ք քարշելով 'ի բաց հատանել զտասս 'ի անկոց. կամ կատարեմաց 'ի բաց թօթափել զՃիւղս 'ի ծառոց. և թ այսմ երբեմն առնեմք՝ քանցել զտասս. և երբեմն՝ զտունկս: ռամկ. ճղերը կոտ տալ. կամ խուզել: Նուէլ. իժ. և կէ: Դասաւորել՝ նշանա կէ՝ կողպել, ի՛ք քարշելով զինչ որոշել. կամ փրթուցանել յինքէ. որպէս զմիսն յանկերաց, զոսկրին 'ի մարմնոյ. զկեղևս 'ի ծառոց. զխեժս յառաց. և այլն: ռամկօրէն

տոշլել ելցնել: Եզեկ. 24. 4:

Քանցումն. ցման. մունք. մանց. մամբք: || Կառապումն, ի՛ք քարշելով 'ի բաց հատումն տասոց. կամ կատարումն Ճիւղոց. որով տունկն իբրև զկենդանի մնայ: Իսկ մերթ կորզումն, որ է քարշելով որոշումն, կամ փրթուցումն. որպ՝ մսոյ յանկերաց. և այլն:

Քանքարատամ. կամ քանքարատամ. ացի. ացեր. ալ: (չէզոք.) || Նոյն է ընդ բայիւն քանքարանել. որպ խոնջալն ընդ բայիւն խոնջաջել. և նշանակէ յոգնոց հանել. կամ հառաչել. ըստ այսմ 2. Մակ. 3. 37. Սկսաւ տալ զդայցս քանքարատալով. և ասէ, ո՛հ. ո՛ յեւէմ երթեալ երթիցէ, ի՛ սկսաւ պա տասխանի տալ քանքարանելով, այս է՝ հա ռաչելով:

Քանքարանեմ. կամ քանքարանեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք.) || Խանդաղատիլ. կամ յոգնոց հանել. կամ հառաչել առ իմն: ռամկ. ախընել. և թ այսմ առի 'ի գիրս Աճգոյ. զմէջն Տրդատայ և զծաղկաքաղոցն, Քանքարանէին կարօտեալք. 'ի կոյս նո՛ր, ի՛ 'ի կայարանս սո՛յն գրիգորի Լուսաւորչին:

Քանքար. ի. կամ ոյ. աւ. աց. օք: || Է բառ եբրայեցւոց, որ ըստ նո՛ր արտաքերի քի քար, որ թարգմանի 'ի հայ բարբառ՝ զան գուած, ի՛ փութիւթէ. և յայսմանէ առևորութիւն եղև առ նո՛ր քիքար կոչել զկարկանդակս, ըստ որում է բերել հայսի: Յորմէ և մեք քաքար կոչեմք զբոլորս կար կանդակաց. ո՛հ անցեալ զինի: Դիւրել. քանքար կոչի թ եբրայեցւոց և ասորւոց, ըստ որում 'ի հնումն առնէին զնա զանգուածս. վ՛ն զի ոչ գոլով առևտուր յառաջ հատանել զդրամս, հալէին զոսկի և զարծաթ, և առնէին զնո՛ զանգուածս զանգուածս, ի՛ փութիւթէ փութիւթէ. էր՝ որ մանր, և էր՝ որ մեծ. և ապա կշռեալ տային միմեանց. վ՛ն որոյ և՛ 'ի բազում գիրս հնոց փոխանակ ասելոյ՝ տալ ումեք զայսչափ և զայնչափ արծաթ կամ ոսկի, ասի՛ կշռել նմա: Առը՝ ըստ այսմ նշանակութեան յա ռաջ վարի 'ի մեզ բառս՝ քանքար. այլ թէ որչափ ինչ արժէ մի քանքարն, տե՛ս 'ի բառն տաղանդ. որ կիրառոյն առաջս: Տոբ. 4. 21: Եսթեր. 1. 7: 1. Մակ. 11. 28: Մատթ. 18. 24:

Քանքարաթաքոյց. կամ քանքարաթաքոյց: (Նախադրիւ հոլովի.) || Թաքուցանող քան քարոյ. որ ասի զծառայէն, որ առեալ 'ի տեառնէն քանքար մի՝ ծածկեաց զնա 'ի հողով. ո՛րպէս Մատ. 25. 25: Եւ յայսմանէ առեալ քանքարաթաքոյց կոչի և նա, որ զպարգևս ընկալեալ յԱյ ոչ վարէ 'ի գործ. այլ թաքուցանէ ընդ հողով ծու լութեան: 'Ի Գիրս Պէծին խորհրդոց:

Քանքարատալ: || տե՛ս զՔանքարատամ:

Քանոն: || տե՛ս զՔանոնն:

Քանօնութիւն: || տե՛ս զՔանիսնութիւն:

Քաշ: || տե՛ս 'ի բառն՝ Պլաւաւ:

Քաղ. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք: || Ժիր. կամ արի. ի՛նա՝ որ հզօր է անձամբ և անդամբ

ահել ի արտաքս. ռամկօր. Կորիւն: 1. Թագ. 26. 15: Իսկ մերթ առանց զօրաւոր. կամ սաստիկ. և կամ բուռն. ռամկ. ուժով. կամ ղօրեղ: Ժողով. 10. 10: Դարձեալ՝ նշանակէ՝ բարի. կամ լաւ. կամ ազնիւ. կամ ընտիր. և կամ պատուական. և ըստ այսմ ասի՝ քաջ այր, կամ հովիւ. քաջ արուեստաւոր, կամ նետաձիգ. քաջ խորհուրդ. կամ ուսումն. արհեստ. գոյն. և այլն. ռամկ. աղէկ. կամ խաս. կամ գէղ: 2. Թագ. 17. 14: 3. Թագ. 2. 32: Յօհ. 10. 11: Իսկ մերթ առաքինի, կամ համեստ, և կամ ողջ: Կիւրղի եղեն. ժգ: Ըստ այսմ և ՚ի 3. Մակ. 4. 2. քաջք կոչէին հաճոյացեալքն հրէից ՚ի հնումն. ըստ որում էին եռանդապաշտք, և սուրբ՝ հաւատովք: Դարձեալ՝ նշանակէ՝ անագանեծար, կամ դերապայծառ; կամ մեծարուք. կամ չնաշխարհիկ, և կամ գլխացաղն. որպէս կոչէին ՚ի հնումն զդատաւորս, և զիշխանս: Ղուկ. 1. 3: Գործ. 24. 3: և 26. 25: տես և զքաջ արանց: Դարձեալ՝ սովորութիւն էր առ նախնեօք քաջս կոչել զանմարմին հոգիս, յորմէ առեալ քաջք անուանէին ՚ի հնումն՝ և հրեշտակք, դևք; յաւերժահարսունք. և հոգիք ելեալք ՚ի մարմնոյ. վա որոյ և ըզ դիւահարս սովորեցան կոչել. քաջակալս. կամ քաջոտս. որպէս տեսցես ՚ի կարգին: Դարձեալ՝ բազում անգամ վարի ստ մակբայօրէն, և նշանակէ՝ քաջապէս, կամ բարւոք, կամ լուալի, կամ սաստիկ, կամ ուժգին, և կամ կարի. և ըստ այսմ ասի, քաջ հարկանել, կամ եփել. քաջ գինել, կամ արշաւել. և այլն. ռամկ. աղէկ, կամ խիստ: Եսայ. 23. 16: Եզեկ. 24. 5: ՚Ի վարս հարց. ժԹ: Մերթ և՝ արդարև, կամ առոյգ, և կամ յիրաւի: 2. Մակ. 3. 11: Իսկ թէ զինչ նշանակէ՝ մինչ ասի. քաջաց քաղաք. տեսցես ՚ի բառարանի յատուկ անուանց: Ծննդ. 46. 28. և 29: տես և զմակբայս վաղքաջ. կամ կարի իսկ քաջ:

Քաջաբան. ի. իւ. ից. իւք: || Նա որ խօսի զբանս քաջս, կամ որ զօրաւոր է բանիւք, կամ ճարտարաբան, և կամ պերճախօս. ռամկօրէն փիլղող: Խորէն. Գ. գլ. 65:

Քաջաբանեմ. եցի. եա. ել: (չէզոք և մերթ ներգործ.) || քաջաբան լինել. կամ ճարտարութեամբ խօսել. և կամ պերճախօսութեամբ ճառել:

Քաջաբանութիւն. թեան: || քաջաբան գոլն. կամ ճարտարութիւն բանից, և կամ ճոխ, և զօրաւոր խօսք: ռամկ. փիլղողութիւն:

Քաջաբերդուն: (Նախդրիւ հոլովի.) || յոյժ բեղմնաւոր, կամ կարի պտղաբեր. և կամ առօք բազում և առատ արդեանց:

Քաջաբեր. ի. իւ. ից. իւք: կամ ոյ. օք: || բերող ազնիւ և առատ պտղոց, կամ յոյժ պտղատու, և ըստ այսմ ասի, քաջաբեր անդաստան, տունկ, ոստ. և այլն: Նարեկ. կա: և Լամբրոն:

Քաջաբերի. րւոյ. եաւ. եաց. եօք: || Նոյն է ընդ վերնոյն: Խորէն. Բ. գլ. 27:

Քաջաբերութիւն. թեան: || քաջաբեր գոլն, կամ քաջ բեղմնաւորութիւն, կամ պտղաբերութիւն, և կամ առատութիւն բերոց պտղոց: Նարեկ. կա: Խորէն. Գ. գլ. 59:

Քաջաբոյս: (Նախդրիւ հոլովի.) || բերող զքաջ բոյս, կամ բուսուցանող ազնիւ տնկոց: Իսկ մերթ այն, որ է քաջ բոյս, կամ բուսեալ բեղմնաւորութեամբ: Աղթամ.:

Քաջագանգուր: (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՝ որոյ վարսքն են քաջ գանգուր. որ յոյժ գանգուրս և գեղեցիկս: ռամկ. խիստ ղըվըրծըխ ու աղւոր մազ ունեցող: Խորէն. Ա. գլ. 9. և 10:

Քաջագօտի. ւոյ. ւով. կամ եաւ. եաց. եօք: || Նա՝ որ քաջ պնդեալ ունի զմէջ իւր գօտւով. կամ գօտի ընդ մէջ ածեալ. որ է քաջութեամբ պնդէ զանձն ՚ի գործել զգաճարին իւր: ռամկօր. գօտին պինդ կապող: Եւ յայսմանէ առեալ առհասարակ քաջագօտի կոչի ամ ժիր, կամ արի, կամ որ պատրաստ է անձամբ. կամ կազմ և պատրաստ ՚ի գործ իւր. կամ ազատ և արձակ յամ արգելանաց՝ առ ՚ի քաջութիւն առնել զինչ: Յոբ. Խ. գլ. 11: Եւ ՚ի Նարեկ. ղԶ. ասի. Ըստ նոցա հրամանաւ ներքնոյթեայ զարար, յորմէ առարլք մեծք, և քաջագօտիք: Ըստ այսմ է և Սոլէ. 2. հատ. Ը. ասի. Ամէն՝ որ յափշտակէ՝ քաջագօտի պարտ է լինել. որպէս զի մի ըմբռնեսցի, այլ ազատ յամ արգելանաց: Իսկ երբեմն վարի ընդ բայի այսպէս. քաջագօտի պնդել զմէջս, և նշանակէ՝ քաջապինդ արիութեամբ պնդել զանձն. կամ ժիրաժիր փութովք կազմ և պատրաստ լինել: ՚Ի հին պատմագիրս:

Քաջադէպ: (Նախդրիւ հոլովի.) || քաջ դէպ, կամ Նա՝ որ բարւոք դիպուածոց հանդիպեալ է: ռամկ. թալէհլի:

Քաջադէտ. դիտի. կամ ոյ. աւ. աց. օք: || քաջ դիտօղ. կամ բարւոք նկատօղ: ռամկ. աղէկ նայօղ: Իսկ մերթ քաջ դէտ, կամ քաջ դիտողութիւն. և ըստ այսմ ասի, դէտ քաջադիտոյ, որ բարւոք դիտողութեան: Մծբն. ժԵ:

Քաջադիպութիւն. թեան: || քաջ դիպուած. կամ բարւոք դիպուած, կամ բարի պատահմունք, և կամ բարեբաստութիւն: ռամկ. թալէհ:

Քաջադիտողութիւն. թեան: || քաջ դիտողութիւն, կամ բարւոք նկատումն իրաց:

Քաջազարմ. մի. իւ. ից. իւք. կամ օք: || Նա՝ որ ՚ի քաջ զարմէ է ծնեալ, կամ ազնուազարմ, և կամ մեծազգի: Լամբրոն:

Քաջազգի. գւոյ. ւով. եաց. եօք: || Նա՝ որ է ՚ի քաջ ազգէ. կամ ծնեալ յազգէ և յազնիւ ազանց, կամ մեծազգի, և կամ ազնուազարմ: Ոսկեբ. Փիլիպպ. և Խորէն. Բ. գլ. 47:

Քաջազէն. զինի. ու. աց. օք: || Նա՝ որ ունի զքաջ, կամ զբուռն զէնս, կամ որ յոյժ վառեալ և զինեալ կայ: ռամկ. աղէկ [illegible]: Իսկ մերթ այն՝ որ զինի քաջ զինուք, կամ բուռն սպառազինութեամբ. և ըստ այսմ ասի՝ քաջազէն բանակութիւն: ՚Ի ճառս

Քաղքաղն. աղին. ամբ. անց. ամբք: ‖ Նա՛ որ է յաղգէ քաղաք, կա՛մ մեծազգի, և կամ գիւղացաղն:

Քաղաքնեայ. էի. իւ. իւ. իւք: ‖ տե՛ս ղքա. քաղն: Յոր որդին:

Քաղաքնութիւն. թեան: ‖ քաղաքութիւն ազին. կամ մեծազգութիւն, և կամ ազնուականութիւն: 'Ի գիրս ճոլոսեւեայ:

Քաղաքորէարծ: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ քաղ զուարճացեալ, կամ Նա՛ որ է յոյժ զուարճ և ուրախ: Իսկ մերթ ոյն՝ որ յոյժ վայելչա ցեալ է գալար տերևովք, և բուսովք. և ըստ այսմ առի, դալարա քաղաքորէարծ: Ոսկէ. 1. հռոմ. ըա:

Քաղաքութն: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ տե՛ս ըղ քաղաքն:

Քաղաթուխ: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ յոյժ թուխ. կա՛մ կարի սևա. և ըստ այսմ առի՛ քաղաթուխ վարսք, կամ հերք: ռամկ. խիստ սև. Նարեկ. 'Ի Եկն. երգոց:

Քաղաթուիչ: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ Նա՛ որ քաղ թռչի, կամ ուժգին սլանայ, և կամ բարուոք վերաթռէ. և ըստ այսմ առի, քաղաթռիչ հաւ, կա՛ թև. եւայլն: ռամկ. աղէկ կա՛մ ուժով թռչող: Մծբն. ժթ:

Քաղալանջ: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ Նա՛ որ ունի զքաղ լանջս, կա՛մ որոյ կուրծքն են փառաւոր, և արիական, կամ մեծասիրտ. և կա՛մ քաղասիրտ. ռամկօր. ուժով. Յայսմ աւուրն:

Քաղաւէր: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ քաղաւէ րող, կամ քաղաւէրեալ, և կամ խրախուսել: Իսկ մերթ քաղաւէրական, կամ խրախուսա կան, և կա՛մ յորդորական: ըստ այսմ. 2. Մակ. 8. 21. Այսու մխիթար և քաղաւէր բանիւ վառեալ: Դարձեալ՝ 'ի յորդորականումն Նշանակէ՝ քաղաւէրութիւն. և ըստ այսմ է բայի շարակցի այսպէս: քաղաւէրս առնել ումեք. և նշանակէ՝ քաղաւէրել, կա՛մ խըրախուսել: ռամկօր. սիրտ տալ: Աճգում: և Լամբրոն:

Քաղաւէրական. ի. աւ. աց. օք: ‖ այն ինչ որով ոք քաղաւէրի, կամ խրախուսական կա՛մ յուսադրական. և կա՛մ յորդորական:

Քաղաւէրեմ. եցի. եա. էլ: (Ներգործ.) ‖ քաղաւէրս առնել, կա՛մ խրախուսել, կա՛մ յոր դորել առ՛ի աներկիւղ լինել, և կա՛մ զօրա ցուցանել ղոք բանիւք: ռամկ. սիրտ տալ: 2. Մակ. 7. 21: Ոսկէ. 2. հռոմ. ժք. և ժը:

Քաղաւէրիմ. եցայ. եաց. իլ: (Համաձայն.) ‖ քաղ լինել սրտիւ, կա՛մ ստանալ զարիութիւն սրտի, կա՛մ սրտապնդիլ, և կա՛մ ապաւինե լով յոմն՝ 'ի բաց մերժել զերկիւղ. և ըղ վհատութիւն: ռամկ. սիրտ առնել: Տօբ. 7. 20: Բարուք. 4. 5: Յոհ. 16. 33:

Քաղաւէրութիւն. թեան: ‖ խրախոյս, կամ արիութիւն սրտի, կա՛մ սրտապնդութիւն, կա՛մ յուսադրութիւն, և կա՛մ աներկիւղ ստանալ նութիւն: Յոբ. 4. 4:

Քաղախառնութիւն. թեան: ‖ քաղաքախառնութիւն, կա՛մ քաղ ընդունելութիւն, կա՛մ գերաղանց շնորհք, զոր գտանէ ոք առաջի ուրուք. ըստ այսմ Խորէն. Գ. գլ. 48. Եւ բարեբախտ ևս եղեալ քաղախառնութեան հանդիպի առ Խնդրոյն:

Քաղախոհ. կամ քաղախորհ. ի. իւ. աց. իւք: ‖ ունօղ զքաղ խորհուրդ, կա՛մ քաղաքախո. կա՛մ հանճարեղ, կա՛մ զգօն. և կա՛մ իմաստուն: ռամկ. խելացի: Խորէն. Ա. գլ. 18:

Քաղախոհութիւն. թեան: ‖ քաղ խորհրդածութիւն, կա՛մ հանճարեղութիւն, և կա՛մ զգօնութիւն: ռամկ. խելացութիւն:

Քաղախոր. ոյ. ով. ոց. ովք: ‖ այն՝ որ է առաւել խոր. կա՛մ կարի խորին: ռամկ. խիստ խորունկ: Խորէն. Գ. գլ. 32:

Քաղախօս. ի. իւ. աց. օք: ‖ Նա՛ որ քաղ բանիւք խօսի, կա՛մ քաղաքաբան, կա՛մ համարձակախօս: ռամկ. աղէկ խօսող. կամ սիրտով խօսող. և կա՛մ փինտող: Ոսկէ. 1. հռոմ. ժզ:

Քաղակալ. ի. իւ. աց. օք: ‖ Նա՛ որ քաղութիւն կալնու, կա՛մ արիաբար ունի զնա: ռամկ. աղէկ բռնօղ. կամ պինդ բռնօղ: Իսկ մերթ՝ կալեալ 'ի քաղաք. և ըստ այսմ քաղակալ կոչին այսպիսիք, կամ Նոքա, որք լինին 'ի դիւաց մարմնաւոր խնամու կութիւն, որք հանդիպին ունանց կանանց՝ ա րաց ախրեալ գեն՝ ըստ ժամանակս ժամա նակս երևի 'ի գիշերի 'ի կերպարանս առն՝ և բռնաբար Նոցա ընդ Նմ. զորս բազումք 'ի տղիսաց ոչ գիտելով, համարին յաւէտ ժահարումն երևելի աչաց, որ է սատա. կան ըն են խնկոյեւս գիւղ: Որպէս և եր. բեմն են առակ երևոյթք երևեալս աչաց ունանց կանանց առաւել բանականաց կամ ստաւածմարդոց՝ պատճառեալ 'ի չարա. ղդած երևակայութենէ Նց: 'Ի գիրս կանանց: տե՛ս և 'ի բառն՝ Քաղ:

Քաղակիրթ: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ քաղ կրթեալ. կամ առաւել վարժ. կա՛մ յոյժ հը մուտ. և կա՛մ կարի ատեղեակ: Լամբրոն:

Քաղակորով: (Նախադրիւ հոլովի.) ‖ յոյժ կորովի. կա՛մ առաւել զօրաւոր: ռամկօր. խիստ ուժով: 'Ի հին պարտգիրս:

Քաղակրօն. ի. իւ. ից. օք: ‖ ունօղ զքաղ, կամ զազնիւ կրօնս, կա՛մ զքարի վարս, և կամ բարեպաշտ: Իսկ Ոսկէ. 1. հռոմ. իզ. քաղա կրօն կոչի Նա՛ որ յոյժ գիտութեամբ ընդունի զկրօնս, կամ զհաւատս:

Քաղահաճոյ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ քաղ հաճոյա ցեալ, կա՛մ յոյժ հաճելի, կա՛մ կարի ընդու նելի և սիրելի, որ և առի բարեհաճ: Ոսկէ. 1. հռոմ. իը. և Լամբրոն:

Քաղահաճութիւն. թեան: ‖ բարեհաճութիւն. կա՛մ բարուոք ընդունելութիւն. կա՛մ պարգև յոյժ հաճելի լինելոյ, և կա՛մ բարեշնորհու թիւն: Լամբրոն:

Քաղահայեաց. եցի. իւ. աց. օք: ‖ ունօղ զքաղ հայեցուածս, կա՛մ զբարուոք տեսութիւն, և կա՛մ Նա՛ որ սուր Նշմարէ, և պարզ տեսանէ:

Քաղահայր. հօր. հարբ. հարց. հարամբք: ‖ տե՛ս ղհօրամայն: 2. Մակ. 2. 21:

Քաղահանճար. ի. իւ. ից. օք: ‖ ունօղ ըղ քաղ հանճար, կա՛մ յոյժ հանճարեղ, կամ

Digitized by Google

տատանիլ մնացի ։ ռամկօր. խիստ խելացի ։ Լամբրոն ։

Քաջահասակ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) Ո՛ ու- նօղ զարմանալի հասակ, կամ մեծահասակ, և կամ բարձրահասակ ։ ռամկ. պօյլու պօյլը ։ 'ի հին բառգիրս ։

Քաջահաւ. ու. ու. ուց. ուք ։ Ո՛ է Թռչուն ինչ մեծ և երագաթռիչ՝ նման արագլի. զի ինչ ... զարմանալի նուրբս, և երկայնս. ... և զկառուց երկայնաձիգ, կեռացեալ և կոր մրակերպ. անձամբն է այնուախազմ և քաջ, երեւեալ երբեմն զգինեմօր ոք վառեալ 'ի սաստ ... յորմէ և անուանեցաւ քաջահաւ ։ Լինի գունով բոլորովին սեաւ. և երբեմն ներհակապար՝ ազխատակ ։ Բնութիւն է, որ կայսեակերաց, և պատերազմասէր. հետա- մուտ լինի օձից, և 'ի գազանս՝ վաղվա- ղակի յանդիմանակեալ սատակէ զնա, և ու- տէ. կերակուր և կարծօք. և մարախոյք և այլոյք ։ Ածէ ըզ ձուս երկու զայլ հաւս, յորոց երբեմն ար- տադրեն օձք քարոզ. ... հասատեան բա- զումք ։ 'ի ծանրանալ արականին անձամբ անձին գործէ զպարեխս, ... մանեալ կոչումն զիւր ... ... 'ի նեղս է երաստանեան, և վարեալ զօմ վասնթարութեան արարեն ... ... և ժրանայ ։ Լինի սա յանձանս 'ի կղզիսս եգիպտացւոց ։ Զոր յայնք և լատինք կո- չեն, իպիս. Ղեւտ. 11. 18 ։ 2. Օրին. 14. 17 ։

Քաջահաւատ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) Ո՛ ու- նօղ զքաջ հաւատս, կամ զօրաւոր հաւա- տով. և կամ մեծահաւատ ։ ռամկ. Տէն հա- ւատ սահօղ ։ Աճգոն ։ Որպէս՝ քաջահաւատ կոչի նա՝ որ յոյժ վստահանայ յանձն ...՝ ըստ այնմ 'ի Հռոմ. հաւտ. Էջ. Եթէ քաջահա- ւատ էս յաստուծոյ, ասէ ... լեռան քո նմա ։

Քաջահմուտ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) Ո՛ տե՛ս զՔաջանկիրթ ։ Խոսրեն. Ը. ... 65 ։ և Լամբրոն ։

Քաջահնար ։ (Նախադրիւ հոլովի.) Ո՛ քաջու- թեամբ հնարօղ զինչ. կամ յոյժ հնարագէտ. և կամ խորագէտ. ռամկ. ... ... ընդ բարի շարակցի այսպէս. քաջահնար լինիլ, և նշանակէ՝ զքաջ հնարս հնարել. կամ ձարտարել. և կամ հնարիւք գտանել զօր ծել ։ ռամկ. ... ... կամ ... ... իմաստ ընել ։ 'ի հին բառգիրս ։

Քաջահնչեմ. եցի. եա. ել ։ (չէզոք.) Ո՛ քաջ հնչել. կամ արձակել զհնչիւն սաստիկ ։ Լամբրոն ։

Քաջահնչող. ողի. իւ. աց. ք ։ Ո՛ սաստիկ հնչող. կամ մեծապէս գոչող, և կամ մեծագոռ- ... . և ըստ այսմ ասի քաջահնչող փող. կամ ձայն ։ ռամկ. խիստ հնչող ։ Լամբրոն ։ և 'ի Շարականս ։

Քաջահոլի. ւոյ. կամ ւոյ. եաւ. եաց. եօք ։ Ո՛ այն՝ որ է յոյժ հոլ. և կամ որ ունի զմեծ հողութիւն. ռամկ. խիստ ... . ըստ այնմ ։ Ոսկէ. 1. Կորնթ. Ը. 'ի նեղութեան ... ... քաջահոլի...ղ վայելեալք ։

Քաջաձի. ւոյ. ով. ոց. ովք ։ Ո՛ ունօղ զքաջ

ձի, կամ հեծեալ 'ի վերայ զօրաւոր երիվա- րի. և կամ բուռն ձիաւոր ։ Խոսրեն. Ջ. ... 9 ։ և 'ի հին բառգիրս ։

Քաջաղեղն. եղան. անբ. անց. անցք ։ Ո՛ ունօղ զքաջ աղեղն. կամ քաջ աղեղնաւոր. զի նա որ զօրաւոր և քաջահմուտ է 'ի վարել զա- ղեղունս ։ Խոսրեն. ... 8 ։

Քաջամանուկ ։ Ո՛ տե՛ս զՔաջերիտասարդ, և զՔաջ- րիտասարդեալ ։

Քաջամանկութիւն. թեան ։ Ո՛ տե՛ս զՔաջե- րիտասարդութիւն ։ 'ի հին բառգիրս ։

Քաջամարմին ։ (Նախադրիւ հոլովի.) Ո՛ նա՛ որ է քաջ մարմնով, կամ ունի զզօրաւոր և զպատուելի մարմին, որպիսիք են ... 'ի մարզականք, կամ յախոյեանք ։ ռամկ. ... ։ Խոսրեն. Ջ. ... 59 ։ Ոսկէ. 1. Կորն. ԼԷ ։

Քաջամարտ. ի. իւ. ից. օք ։ Ո՛ տե՛ս 'ի ներքոյ զՔաջամարտիկ ։

Քաջամարտիկ. տկի. աւ. աց. օք ։ Ո՛ քաջ մար- տիկ. կամ քաջութեամբ մարտնչօղ. կամ արի պատերազմօղ. և կամ նահատակ ։ ռամկօր. ... ... ։ Խոսրեն. ... 10. և 14 ։ Նոյնն 'ի Գանձս ... ։

Քաջամարտութիւն. թեան ։ Ո՛ քաջամարտիկ գոլն. կամ քաջ զինուորութիւն, կամ արիա- կան մարտ. և կամ բուռն պատերազմ ։ ռամկ. ... ... ։

Քաջամիտ. մտի. իւ. աց. օք ։ Ո՛ ունօղ ըզ քաջ, կամ զօրաւոր միտս. կամ ուշիմ. կամ հանճարեղ. և կամ միտցի ։ ռամկօր. խելացի ։

Քաջամտութիւն. թեան ։ Ո՛ հանճարեղութիւն. կամ ուշիմութիւն. և կամ արամտութիւն ։ ռամկ. խելացութիւն ։

Քաջայայտ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) Ո՛ յոյժ յայտնի. կամ կարի բացայայտ. և կամ մեր- յայտնի. կամ ... ։ ռամկօրէն. ... . ։ Ոսկէ. 1. Կորն. ... և ... ։

Քաջայանդուգն ։ (Նախադրիւ հոլովի.) Ո՛ յոյժ յանդուգն. կամ կարի համարձակ. և կամ անձնիշխան վստահացեալ, որ ... ... գիտէ սա ... . և ըստ այսմ ա- ... 'ի ... . քաջայանդուգն լինիլ ... ։ 'ի Գիրս ... ։

Քաջայաղթ ։ (Նախադրիւ հոլովի.) Ո՛ յոյժ յաղթօղ. կամ կարի պատուական ։ ռամկօրէն ... ։

Քաջայաղթութիւն. թեան ։ Ո՛ քաջ յաղթու- թիւն. կամ կարի պատուականութիւն. և կամ ... ։ ռամկ. խիստ ... ։ 'ի Գիրս Գրէ... ։

Քաջայոյս ։ (Նախադրիւ հոլովի.) Ո՛ ունօղ զքաջ, կամ զզօրաւոր յոյս. կամ մեծայոյս. և կամ բարեյոյս ։ ռամկօրէն. ... ... ։ Խոսրեն. ... 3 ։ Լամբրոն ։ ... ... քաջայոյս կոչի նա՝ որ մեծապէս ... և ... . կամ ... ։ և ըստ այսմ ասի. քաջայոյս լինիլ յաստուծոյ ... ։ 'ի Հռոմ հաւտ. Էջ ։

Քաջայուսութիւն. թեան ։ Ո՛ քաջայուսն գոլն. կամ քաջ յոյս. և կամ մեծ ... ... ։ ռամկ. ... ... ։ 'ի Գիրս Գրէ... ։

Քաջանամ. ացայ. ացի՛ր. անալ: (ընդ.միջ.) || քաջ լինել. կամ արիանալ. կամ ժիրանալ. և կամ զօրանալ: ռամկ. փափկանալ. կամ կրճնել. և կամ սիրտ առնել: Յես. 10. 25: 1. Թագ. 4. 9: Երեմ. 18. 12:

Քաջանեղատ: (Նախադրիւ հոլովի.) || յոյժ նեղատ. կամ առաւել խոնարհ. կամ կարի արհամարհ: ռամկ. խիստ ցած: Ոսկ. 1. հափ. ՟Է:

Քաջանուն: (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զքաջ անուն. կամ բարեհամբաւ. կամ հռչակաւոր: ռամկ. նամդը: 'ի հին տապանագիրս:

Քաջապինդ: (Նախադրիւ հոլովի.) || յոյժ պինդ. կամ կարի հաստատուն. և կամ անբեկանելի, և անդրդուելի: ռամկօր. խիստ ամուր. կամ խիստ խաճի. և կամ խիստ մամռոտ: Նոննոս. 'ի գաղ. առատ: Իսկ մերթ՝ յոյժ քաջացեալ. կամ կարի ժիր. և կամ սաստիկ արի: ռամկօր. խիստ սրտոտ: Ոսկ. 1. հափ. ՟Է: Պարմենեալ, յոյժ արիական. կամ քաջաբարոյական. և ըստ այսմ առնի, քաջապինդ մարտ կամ հանդէս. և այլն: 'ի հին տապանագիրս:

Քաջապնդութիւն. թեան: || քաջ պնդութիւն. կամ ուժգին ամրութիւն. կամ հաստատութիւն: ռամկ. խիստ խաճիութիւն: Ոսկ. 2. հափ. Ժ:

Քաջապտղութիւն. թեան: || քաջապտուղ գոլն. կամ բարւոք պտղաբերութիւն. կամ ազնիւ և առատ պտուղ. և կամ արդասիք: Գրեգ. Նիւսացի:

Քաջապտուղ. պտղոյ. ով. ոց. ովք: || ունող զազնիւ, և զընտիր պտուղ. կամ յոյժ պտղաբեր. և կամ առատապտուղ պտղովք: ռամկ. աղէկ. կամ աղէկ պտուղ բերող:

Քաջասև. ոյ. ով. ոց. ովք: || սաստիկ սևութ. կամ յոյժ թուխ: ռամկ. խիստ սև: Խորէն. յաղթանակագրութ:

Քաջասիրտ. սրտի. տիւ. տից. տիւք: || ունող զքաջ սիրտ. կամ արի սրտիւ. կամ յոյժ վստահ. և աներկիւղ: ռամկ. սրտոտ: Լամբր: Իսկ մերթ վարի նաև զմիտս. այսինքն, քաջասիրտ մարտնչել. կամ քաջասիրտ ատարածանել. և այլն. և նշանակէ՝ քաջասրտութ. կամ արիութ. և կամ առանց երկիւղի: 2. Մակ. 7. 10:

Քաջասնունդ: (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս 'ի ներքոյ զՔաջասուն:

Քաջասուն: (Նախադրիւ հոլովի.) || քաջասնեալ. կամ ունող զազնիւ սնունդ. և կամ բարեպէս պահեալ և զարգացուցեալ: ռամկ. աղէկ պահած. կամ մեծցուցած:

Քաջասուր: (Նախադրիւ հոլովի.) || յոյժ սուր. կամ կարի սրեալ. և ըստ այսմ առնի, քաջասուր դանակ: ռամկ. խիստ սուր. կամ կտրուկ: 'ի հին տապանագիրս:

Քաջասրտութիւն. թեան: || քաջութի սրտի. կամ արիութիւն հոգւոյ. և կամ քաջ վստահութիւն: ռամկ. սրտոտութիւն: Յոբ. 16. 12: 2. Մակ. 13. 18:

Քաջավայելուչ: (Նախադրիւ հոլովի.) || յոյժ վայելուչ. կամ յոյժ ազնիւ. կամ սաստիկ պատշաճաւոր. և կամ կարի պատկան: ռամկ. խիստ աղուոր. կամ խիստ շնորհալի: 'ի հին տապանագիրս:

Քաջավայելչութիւն. թեան: || քաջ վայելչութիւն. կամ գերազանց գեղեցկութիւն. կամ բարեվայելուչ որպիսութիւն: 'ի գիրս Գրիգ. ածբ:

Քաջավարժ. ի. իւ. ից. իւք: || տե՛ս զՔաջալիիրթ: Լամբրոն:

Քաջատես. ի. իւ. աց. օք: || քաջ տեսող. կամ ունող զբարւոք տեսութիւն. և կամ սրատես: ռամկ. աղէկ տեսնող:

Քաջատեսուչ: (Նախադրիւ հոլովի.) || քաջ տեսուչ. կամ բարւոք հոգաբարձու. կամ ժիր խնամակալ: ռամկօր. աղէկ պէտ ընող: Մծբն. Ժթ:

Քաջատոհմ. ի. իւ. ից. իւք: || տե՛ս զՔաջատոհմիկ. Ոսկ. 1. հափ. ԽԵ:

Քաջատոհմիկ: (Նախադրիւ հոլովի.) || քաջատոհմ, այս ինքն՝ որ ծնեալ է 'ի քաջ տոհմէ. կամ որոյ զարմն է ազնիւ. և կամ մեծազգի: Խորէն. Բ. գլ. 60: Իսկ մերթ այն՝ որ վերաբերի առ քաջ տոհմս, կամ զոր ունին քաջատոհմ անձինք, և ըստ այսմ առնի, քաջատոհմիկ ազգ. աշխարհ. պերճութիւն. և այլն: Խորէն. Ա. գլ. 78: և Գ. գլ. 51: և 'ի հին տապանս:

Քաջատոհմութիւն. թեան: || քաջատոհմ գոլն. կամ քաջութիւն տոհմի. կամ ազնուազարմութիւն. և կամ մեծազգութիւն: Լամբրոն: և 'ի գիրս Գրիգորի ածաբանին:

Քաջ արանց. քաջի արանց: || է մականուն կայսերաց, թագաւորաց, և նմանեաց. և անուանեցան այսպէս. յաղագս լինելոյ նոցա 'ի մէջ մարդկան վսեմագոյնք, և գերազանցք, և իբր թէ դիւցազնացեալք: Խորէն. Գ. գլ. 48: Աղգաթ: Եւ Գործ. 25. 21. առի. Զի պահեսցի 'ի քաջի արանցն յանդիմանութիւն. այսինքն պահեալ լիցի առ 'ի յանդիման լինել քաջին արանց, այս է կայսեր հռոմայ, որ էր յայնժամ ամբարիշտն Ներոն: ըստ այսմ է և 'ի 25. սոյն առի, Բո զոք կոչեալ առ քաջ արանցն. այսինքն առ Ներոն կայսրն:

Քաջարշաւ: (Նախադրիւ հոլովի.) || քաջութիւ արշաւօղ. կամ սաստիկ վազօղ: ռամկ. խիստ վազօղ: Իսկ մերթ ընդ բայի շարադրի այսպէս, քաջարշաւ լինել. և նշանակէ՝ քաջ արշաւել. կամ սաստիկ վազել. որ առի զձիոց. կամ զձեծելոց: ռամկ. խիստ վազել: Խորէն. Գ. գլ. 55:

Քաջարուեստ: (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զքաջ արուեստ. կամ սաստիկ ճարտար. կամ մեծահնար 'ի յարուեստս, և յայլս նմանս: ռամկ. ուստայ. կամ հնարագէտ: Լամբրոն:

Քաջացուցանեմ. ացուցի. ացո՛. անել: (անց.) || քաջ առնել. կամ արիացուցանել. կամ ժիրացուցանել. և կամ զօրացուցանել: ռամկ. սիրտ ընել. կամ սիրտ տալ:

Քաջաւէտ. ետի. իւ. ից. օք: || առաւելեալ քաջութ. կամ յոյժ քաջ. կամ սաստիկ ընտրելի. կամ կարի ազնուական. և ըստ այսմ առնի՝ քաջաւէտ առաքինութիւն: 'ի գիրս Յ ճին խորհրդոց:

Քաջափայլ: (Նախադրիւ հոլովի.) || քաջ փայլօղ, կամ յոյժ փայլուն. կամ գերապայծառ: և ըստ այսմ առնի՝ քաջափայլ հանդէս. կամ ոսկի: ռամկօր. խիստ փայլուն.

կամ խիստ ըՆՆԷԲՆԷ : 'ի հին տպագիրս :

Քաջափառ : (Նախդրիւ հոլովի.) || տե՛ս զԲարեփառ :

Քաջափառութիւն : || տե՛ս զԲարեփառութիւն :

Քաջափոյթ : (Նախդրիւ հոլովի.) || յոյժ փոյթ. կմ՛ սաստիկ արագ. կմ՛ վաղվաղակի. և ըստ այսմ սակի. Քաջափոյթ այր, կմ՛ ընթացք. և այլն : ռամկ. խիստ շուտ. կմ՛ խիստ շուտիկ : Խորէն. Գ. գլ. 58:

Քաջաքաջ : (Նախդրիւ հոլովի.) || յոյժ քաջ. կմ՛ քաջագոյն. կմ՛ առաւելագոյն. և կմ՛ սաստկագոյն. և այս սակի զբազմութէ. զոր օրինակ, քաջաքաջ զօրավարք. կմ՛ հարուածք. կմ՛ ազնուութիւնք. և այլն : 'ի հին տպագիրս :

Քաջեան : (յեզականումն Նախդրիւ հոլովի. իսկ 'ի յոգնականումն. եանք. եանց.) || քաջական. կամ արիական : Իսկ մերթ՝ քաջազն. կմ՛ դիւցազն. կմ՛ մեծազգի. և կմ՛ ազնիւ : 2. Մակ. 12. 2: տե՛ս և 'ի բառարանի յատուկ անուանց 'ի բառն Ապողոնիոս :

Քաջընթաց. ի. իւ. ից. օք: || քաջ ընթացող. կմ՛ սաստիկ արշաւօղ. կմ՛ ուժգին վազօղ : ռամկ. խիստ վազօղ. կմ՛ թռչօղ : Յն գէի : Եւ յայտնանէ առեալ քաջընթաց կոչի սուրհանդակն. ռամկ. չափար. կամ քէհէլ. ըստ այնմ Խորէն. Ա. գլ. 10. Քաջընթաց իսկ առաջի իւր առաքէ : Գր. Նշանակէ զնա՝ որ ունի զքաջ և զառաքինի ընթացս, կմ՛ զքարի կենցաղավարութիւն, և կմ՛ բարեկրօն. և ըստ այսմ սակի. քաջընթաց հոգւոյն : 'Ի շարականս :

Քաջընկալ : (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՝ որ քաջութեամբ ընկալնու, կմ՛ բարւոք ընդունի զինչ : Իսկ մերթ Նա՝ որ քաջ ընկալեալ լինի. կմ՛ զոր բարւոք ընդունին. ըստ այնմ. Ոսկ. 1. հատ. ԼԸ. Զի քաջընկալ լինիցի բանն :

Քաջիկ : (Նախդրիւ հոլովի.) || քաջեան. կմ՛ քաջայաղթ. և կմ՛ արի և յաղթօղ : 2. Մակ. 12. 42:

Քաջնափայլ : || տե՛ս զՔաջափայլ : 'ի հին տպագիրս :

Քաջողջութիւն. թեան : || բարւոք ողջութիւն. կմ՛ քաջ ողջմտութիւն, և կմ՛ ամբծութիւն : 'ի հին տպագիրս :

Քաջոտ. ի. իւ. ից. իւք : || տե՛ս զՔաջակալ :

Քաջութիւն. թեան : || քաջասրտութիւն. կմ՛ արիութիւն. կմ՛ ժրութիւն. և կմ՛ գործք արութեան. 1. Մակ. 8. 2: և 10. 15: 2. Մակ. 15. 30: Եսայ. 63. 7: Իսկ մերթ՝ առաքինութիւն. կմ՛ բարութիւն. կմ՛ լաւութիւն. կմ՛ ազնուութիւն. և կմ՛ պատուականութիւն : Ոսկ. 'ի Նախերգ: և 1. հատ. Ե. և ԺԱ:

Քաջուղէշ : (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զքաջաղաղնիւ, և զգեղեցիկ ուղէշս. կմ՛ զքաջաբեր ոտս :

Քաջուշեղ : (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՝ որ ունի զքաջ ուշիմութիւն. կմ՛ յոյժ միտացի. կմ՛ սրամիտ. և կմ՛ հանճարեղ. որ և սակի՝ Քաջուշ. ռամկ. խիստ խելացի : 'ի հին տպագիրս :

Քաջուս. ուսի. իւ. քաջուսք. կմ՛ քաջուսանք. սից. օք : || քաջ ուսանօղ, կմ՛ Նա՝ որ յաղագս բարւոք ընդունակութեան կարող է ըստ օրինի՝ և դիւրաւ ուսանել. կմ՛ մտավարժ, կմ՛ սրամիտ. և կամ ուշիմ. ռամկօր. աղէկ սորվօղ. ըստ այնմ Խորէն. Գ. գլ. 54. Մեծին Սահակայ ժողովեալ մանկունս քաջուսունս, փափկականս ; և յերկարողս :

Քաջքաջ : (Նախդրիւ հոլովի.) || առաւել քաջ. կմ՛ յոյժ քաջագոյն. կմ՛ ընտիր ընտիր, և այս սակի զբազմումն է, որպէս և բարեբարին. և ժիրաժիրն. զոր օրինակ. հզօրին կմ՛ Նոյնպէս այր քաջ քաջ զօրավարացն. կմ՛ Նոյնպէս 'ի խուսան քաջ քաջ մակացութեանցն : Իսկ Երբեմն վարի նաև զմակբայ. և նշանակէ՝ արգասիւ իսկ. կմ՛ յոյժ բարւոք. և կմ՛ կարի յոյժ. ըստ այնմ Կիւրղի եղծ. ԺԳ. Եւ այժմ նաև ստանալ՝ քաջ քաջ զմ բանիջար սերմանեալ է :

Քաջօրէն : (մակբայ որակական.) || քաջութեամբ. կմ՛ քաջապէս : Իսկ մերթ վարի իբրև զանուն. և նշանակէ՝ քաջական. կմ՛ արիական. և ըստ այսմ սակի. քաջօրէն ազատութիւն : Խորէն. Գ. գլ. 26:

Քառ. ի. իւ. ից. իւք : || չորք. կմ՛ չորեակ : ռամկ. չորս : և ըստ այսմ սակի՝ քառ առաւելք. կմ՛ քառից տարեաց. և այլն : Նարեկ. ԳԸ: և Շնորհալին :

Քառաբաժ : (Նախդրիւ հոլովի.) || 'ի չորս մասունս առաջի բաժանեալ. կմ՛ 'ի չորս մասունս անջատեալ. և ըստ այսմ սակի. քառաբաժ վտակք, կմ՛ շառաւիղք : Լամբրօն :

Քառագիր. գրի. աւ. աց. օք: || ունօղ ըզ չորս գիրս, կմ՛ բաղկացեալ 'ի չորից գըրոց. որպիսիքն են բառքս՝ Հայր. որդի. հոգի. զորոց սակի 'ի Նարեկ. 'ի Գովեստ. 'ի ստորոբայս երից քառագրեաց ծանուցեալն մեզ Երրորդութիւն, Հայր, որդի, հոգի 'ի մի շար դասեալ :

Քառադէմ. դիմի. աւ. աց. օք: || ունօղ ըզ չորս դէմս, կմ՛ այն՝ յորում երևին չորք երեսք. կմ՛ քառաստեսակ. և կմ՛ քառակողմեան : ռամկ. չորս երես, կմ՛ չորս դին ունօղ : Նարեկ. ԶԷ:

Քառադիմակ. ի. աւ. աց. օք: || Նոյն է ընդ վերինոյն : Նարեկ. ԾԱ:

Քառադիր. դրի. աւ. աց. օք : || ունօղ զքառակողմեան դիրս, կմ՛ չորեքկուսի կերպացեալ. և կմ՛ քառանկիւնի : ռամկօրէն չորս քէօշէլի :

Քառադրութիւն. թեան : || քառակողմեան դիրք. կմ՛ չորեքանկիւնի ձև. զորս ունի Նք խաչն : Նարեկ. ԹԶ:

Քառաթև. ի. իւ. ից. իւք : || ունօղ զչորս թևս, կմ՛ որ թռչի չորիւք թևովք : ռամկ. չորս ղանաթ ունօղ : Իսկ մերթ նմանութեան կամ առեալ նշանակէ՝ քառակողմեան. կամ քառանկիւնի : ռամկ. չորս քէօշէլի. և այս սակի զոյգ խաչին քեզ : Նարեկ. ԹԱ: և 'ի շարականս :

Քառաթևեան : (Նախդրիւ հոլովի.) || Նոյն

Digitized by Google

Նոյն է ընդ վերնոյն։

Քառաթիւ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ քառեակ թուով. կմ բաղկացեալ ՚ի չորից թուոց. և կմ չորեակ։ ռամկ. չորս համրանքով։

Քառալծորդ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ չորեքեան եղանակօք լծորդեալ. կմ չորս կերպիւ շարակցեալ. և կմ ունող զչորս լծակցութիւնս։ Դարձեալ՝ քառալծորդ կոչի այն, որով լծակցին ընդ միմեանս չորք իրք. և կամ յորում լինի շարակցութիւն չորեքօրինակօք. և ըստ այսմ ասի. քառալծորդ զուգութիւն։ Նարեկ. ղէ։

Քառակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ տե՛ս զՔառեակ։

Քառակերպ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ քառակերպեան. որ ունի զչորս կերպս. կմ բաղկացեալ ՚ի չորից կերպից. կմ քառադէմ. կմ չորեքդիմի. և ըստ այսմ քառակերպք կոչին քերովբէքն, ըստ որում երևեցան մարգարէին ունելով մի մի ՚ի նոցանէ զչորս դէմս. որք ըստ որում են բազմարան աստուծոյ, կոչին քառակերպեան աթոռք։ ՚Ի Շարականս։ Դարձեալ՝ նշանակէ քառակողմեան. կմ քառանկիւնի. և ըստ այսմ քառակերպ անուանի սբ խաչն. ըստ այնմ Նարեկ. ղթ. Քառակերպելոյ ձևով կերպութիւն եղիցի հանդէպ տեսանել աչացս։ Եւ ՚ի շարականս ասի. կանգնեցաւ քառակերպն ՚ի միջակին։

Քառակերպեան։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ Նոյն է ընդ վերնոյն։ ՚Ի շարականս։

Քառակի։ (Նախդրիւ հոլովի. և մերթ մակբայ։) ‖ քառիցս. կմ չորիցս. կմ չորեքկին. կմ քառապատիկ։ ռամկօր. չորս հեղ. կմ չորս ղաթ։ Նարեկ. ՚ի գով. կուս.։

Քառակիզեան. (Նախդրիւ հոլովի։) ‖ տե՛ս զՉորեքկուսի։ Նարեկ. ղէ։

Քառակողմ. կմ քառակողմն. ղման. մանք. մանց. մամբք. ‖ ունող զքառակի կողմն, կմ զչորս կողմանս. որպէս է աշխարհս, կմ քառանկիւնի մարմինք։ ռամկ. չորս քէօշէ. կմ չորս քէօշէլի։ ՚Ի շարականս։

Քառակողմեան։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ Նոյն է ընդ վերնոյն։

Քառակոյս. կուսի. իւ. ից. իւք։ ‖ տե՛ս ըզՔառակողմն։

Քառակուղի։ ‖ տե՛ս զՉորեքկուսի։

Քառակուսեան. (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ քառակողմեան. կմ չորեքկուսի. և կմ քառանկիւնի. ռամկ. չորս դիւզ. կմ չորս քէօշէլի։ Նարեկ. ղդ. և ղէ։

Քառակուսի. ւսւոյ. սով. սեաց. սեօք։ ‖ Նոյն է ընդ վերնոյն. Յայտ. 21. 16. և ՚ի շարականս։

Քառաձև. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ ունող զքառակի ձև. և կմ քառակերպ։

Քառամանեակ. ի. աւ. աց. օք։ ‖ ունող զչորս ժամանակս. կմ անկեալ ընդ տևողութեամբ չորից ժամանակաց. և ըստ այսմ քառամանեակ կոչին բառքն, որք բաղկացեալ են յերկուց վանկից երկամանեակաց. որպիսիք են ասքա, կարօտ. նարօտ. կմ պաղէտ. պարտէզ. ՚ի հելլէն քերականս։

Քառամանեակ. եկի. աւ. աց. օք։ ‖ ծագի ՚ի բառէս՝ քառ, իբր թէ քառամանեակ. որպէս և երբեմն գրի. ըստ այնմ ՚ի գիրս Յոհաննու իմաստասիրին. Կախեալ զպարանոցէ զոսկետնեակ քառամանեկին զգեղեցկութիւն։ Արդ՝ նըշանակի առաւել զարդ ինչ պարանոցի, զոր կազմեն մանեկաձև՝ ձուլելով իբրև զօղամանեակ. կմ հիւսելով ՚ի բազում թելից իբրև զապարանջանս շղթայագործս։ Զաս երբեմն կազմեն սոսկ ՚ի հրահալելեաց. իսկ երբեմն ընդելուզանեն ակամբք պատուականօք, որ և բազում անգամ կախեալ ունի յառաջոյ կողմանէ ըզզարդ ինչ քառանկիւնի, կմ բոլորակ իջեալ զլանջօք։ Այլ ըստ ոմանց ծագի ՚ի բառէս քառ, որ է չորս. վն որոյ և ՚ի Նարեկ. ՚ի գով. կուս. փոխակ ասելոյ՝ քառամանեկաւ, ասի՝ քառեակ մանեկաւ. և կոչի առ այսմ յաղագս քառակողմեան զարդուն որ երբեմն կախի զնմանէ. կմ զի ասեն կազմեալ զնա ՚ի չորից նիւթոց, որ ոսկւոյ, յարծաթոյ, ՚ի մարգարտաց, և յականց. և ըստ այսմ ասի՝ քառամանեակ, իբր թէ քառանիւթ մանեակ։ ռամկ. կէրտանլըգ։ Երգ. 4. 9։ Եզեկ. 16. 11։ Ովս. 2. 13։ Նարեկ. ղթ։ Բայց ՚ի գով. առաք. ուր ասի, ըստ այսմ վակասին մբ քառամանեակ երկոտասան, եղեալ լինի փոխանակ տասներկին դատաստանաց, զետեղեցելոյն ՚ի լանջս վակասին, որ եփուտն։ Եւ ասացաւ երկոտասան, իբր թէ երկոտասանեակ, որ պարունակող երկոտասանից. քանզի յեղեալ էր ակամբք երկոտասանիւք։

Քառանիշ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունող զչորս նիշս. կմ դրոշմեցեալ չորիւք նշանօք. և կմ որոյ ձևն է քառակերպեան. և ըստ այսմ սբ խաչն կոչի քառանիշ զէնք։

Քառանիւթ. ի. իւ. ից. իւք։ ‖ ունող զչորս նիւթս. կմ բաղկացեալ ՚ի չորից նիւթոց. և կմ քառակի։ Նարեկ. ՚ի գով. առաք։

Քառանիւթեայ։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ Նոյն է ընդ վերնոյն։ Լամբրօն։

Քառանկիւն. կեան. կեամբ. անց. ամբք։ ‖ ձև՝ ունող զքառակի անկիւնս։ ռամկօր. չորս քէօշէ։ Իսկ մերթ քառանկիւնի. զոր տեսցես ՚ի ներքոյ։ Նարեկ. ղէ։ և ՚ի Շարականս։

Քառանկիւնի. նւոյ. նով. նեաց. նեօք։ ‖ ունող զքառակի անկիւնս. կմ բաղկացեալ ՚ի չորից անկեանց. որ և ասի՝ չորեքանկիւնի. կամ չորքանկիւնի։ ռամկօր. չորս քէօշէլի։

Քառանման։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ քառաձև. կմ քառակերպ։ Նարեկ. ղէ։

Քառաշուրթն։ (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունող զքառակի շրթունս. կմ բաղկացեալ ՚ի չորից շրթանց, կմ եզերաց, որպիսիք են քառանկիւնի կողմնաձևք։ Նարեկ. ղէ։

Քառապատիկ. տկի. աւ. կմ իւ. աց. օք։ ‖ տե՛ս զՉորեքկին։

Digitized by Google

Քառապատկեմ. եցի. եալ. ել։ (Ներգործ.) || քառապատիկ առնել. և կամ չորեքկնել։ ռամկ. չորս ղաթ ընել։

Քառապերճութիւն. թեան։ || պերճութիւն, կամ զարդ քառամանեկի. ըստ այնմ Նոննի. լէ. վերաբերեալ ընդ քառապերճութեան լանջացն զպղնձահնչաւաք աւանդասացութեան։

Քառառաջեայ. ջէի. իւ. ից. իւք։ || քառառաջեան, որ ունող զչորս առաջս, կամ ըղ չորս ծայրս գլխաւորս յառաջկոյս. որպիսի են ոմանք ՚ի գետոց։ ռամկ. չորս ծայր ունող։ Իսկ մերթ քառակողմեան. կամ չորեքդիմի. և ըստ այսմ ասի քառառաջեայ չորեքկերպեան անօթ խաչի։ Նոննի. ղզ։

Քառառաջեան։ || Նոյն է ընդ վերնոյն։

Քառասայր. ի. իւ. ից. օք։ || ունող զքառակի սայր. և այս ասի՝ զզինուց, որք ունին զչորս սլաքս, որովք խոցեն. կամ զչորս սուր բերանս ՚ի չորից կողմանց, որովք հատանեն։ ռամկ. չորս ծայր, կամ չորս բերան ունող։ Նոննի. ղզ։

Քառասայրեան։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նոյն է ընդ վերնոյն։ Նոննի. ղզ։

Քառասնամեայ. մէի. իւ. ից. իւք։ || Նա՝ որ է քառասուն ամաց. կամ քառասուն ամ է, յորմէհետէ եղեալ է։ ռամկօր. քառասուն տարուան։ Իսկ մերթ այն՝ որ ունէ զամս քառասուն. կամ պատկանի ամաց քառասնից. կամ լինի ՚ի քառասուն տարիս. և ըստ այսմ ասի. քառասնամեայ ժամ. կամ գործ, կամ աշխատանք. և այլն։ Գործ. 7. 23։

Քառասնամեան. կամ քառասնեմեան. ենի. իւ. ից. իւք։ || Նոյն է ընդ վերնոյն։

Քառասնապատիկ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || է թիւ կրկնական. և նշանակէ քառասնից կրկնեալ։ Իսկ երբեմն վարի իբրև գոյական, և նշանակէ փոխանակ միոյն քառասուն. կամ քառասուն աստիճանաւ աւելի քան զմին։ ռամկ. քառասուն ղաթ։

Քառասնաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || պարունակող զքառասունս. կամ քառասնեակ. և կամ քառասնապատիկ։ ռամկ. քառասուն հատէ ունող. կամ քառասուն ղաթ։

Քառասնեակ. եկի. աւ. աց. օք։ || է թիւ զասական, և նշանակէ զքառասունս զատաբար. կամ քառասնաւոր. և կամ քառասնապատիկ։ Յոսկ։ տես զԲիւզանդ։

Քառասնեկի. կամ քառասնեկին։ (Նախդրիւ հոլովի. և մերթ մակբայ.) || քառասնիցս, կամ քառասուն անգամ։ ռամկ. քառասուն հեղ։ Իսկ մերթ քառասնեակ, կամ քառասնաւոր։

Քառասներորդ. ի. աւ. աց. ք։ || է անուն դասական թուոյ. և նշանակէ, զվերջինն քառասնից դասաւորեցելոց։ ռամկ. քառասուներորդ։ Թուոց. 33. 38։ Ծննդ. 14. 10։

Քառասուն և միերորդ. ի. աւ. || է թիւ դասական, և նշանակէ զյետինն քառասուն և միոյ։

Քառասնեկեան. կամ եկին. եցուն. կամ ունց. ունք։ (անեզ.) || է թիւ անձնաւորական, և նշանակէ զխումբ քառասնից, կամ զքառասունսն մի ըստ միոջէ։

Քառասնիցս։ (Մակբայ քանակական.) || քառասուն անգամ։ ռամկ. քառասուն հեղ։

Քառասնօրեայ. էի. իւ. ից. իւք։ || Նա՝ որ է քառասուն աւուրց. կամ որ քառասուն օր է՝ յորմէհետէ ծնեալ է։ ռամկ. քառասուն օրական։ Իսկ մերթ այն՝ որ ունէ զաւուրս քառասուն, կամ լինի ՚ի քառասուն աւուրս։

Քառասուն. սնի. իւ. ից. իւք։ || է անուն բացարձակ թուոյ. և նշանակէ չորիցս տասն։ ռամկ. քառասուն։ Ծննդ. 7. 4։ Մատթ. 13. 26։ Իսկ 2. Կորն. 11. 24. ուր ասի, քառասուն միով պակաս առնի, նշանակի՝ ընդունիլն զերեսուն և ինն գանս։

Քառավանկ. կամ քառավանգ. ի. իւ. ից. իւք։ || ունող զչորս վանկս, կամ բաղկացեալ ՚ի չորից վանկից. որպիսի է բառս այս, չորեքկերպեան։

Քառավտակ. ի. աւ. աց. օք։ || ունող զքառակի վտակ. կամ այն՝ յորմէ ելանեն չորք առուք ուղխից. և կամ այն՝ որ լինի բղխմամբ չորից առուաց. և ըստ այսմ ասի, քառավտակ գետ, կամ հոսանք։ Շնորհալին յաղագս Եդեմայ։ ըստ այսմ է և՝ ՚ի չորրորդն, ուր ասի. Արբուցանէրդ քառավտակ բղխմամբ զընդհանուր տիեզերս, որով ՚ի չանակին մեկնութիւնք չորից աւետարանչացն, որք բխեցան իբրև զչորս վտակս ՚ի բերանոյ ամենաբանին, զորմէ է բանն։

Քառատեսակ. ի. աւ. աց. օք։ || ունող ըղ քառակի տեսակս. կամ քառակերպ. և կամ չորեքկերպեան. և ըստ այսմ ասի. քառատեսակ քաղաքն. կամ յոլովութիւն. և այլն։ Նոննի. ղց։

Քառաքայլ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || չորեք ոտիւք քայլող, և կամ քառոտանի։ ռամկ. չորս ոտքէ քալող։ Նոննի. ղթ։

Քառաքանակեան. (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զչորս կերպս քանակութեան. կամ չորեքմիութեայ։ Պարձեալ. քառաքանակեան կոչի քառակողմեանն. կամ չորեքծագեանն, որ ունողն զչորս ծայրս։ Ըստ այսմ Նոննի. ղէ. քառաքանակեան զշինուածս երագացին և յառաջեցին։

Քառաքեաց։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զքառակի աքեացս, կամ զչորս ոտս. կամ քառոտանի, որպիսիք են անասունք։ ռամկ. չորս պատանի. կամ չորս ոտք ունող։ ՚Ի Բիւզանդ. պատմութեան։

Քառեակ. եկի. աւ. աց. օք։ || չորեակ. որ մեկնեցաւ ՚ի տետրոջ խրատ։ Բայց մինչ ասի՝ քառեակ մանեակ, նշանակի քառամանեակն, զոր տեսցես ՚ի վերոյ։ Նոննի. ՚Ի Գող. կոչին։

Քառերանգ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զքառակի երանգ. կամ զչորս տեսակս գունոց։ ռամկ. չորս գոյն ունող։ Լամբր.։

Քառընթաց։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունող զքառակի ընթացս. կամ չորեք ոտիւք ընթացող, որ և ասի քառաքայլ։ Նոննի. ՚Ի Գող. կոչին։

Քառիցս։ (Մակբայ.) || տես զՔառարդս

Քառհարիւրեակ. ի. աւ. աց. օք։ || է անուն

զատակաւն թուէոյ, և նշանակէ զչորս հա րիւրն զատապար։

Քառոտանի. նւոյ. եաւ. եաց. եօք։ || չորքոտանի, կմ չորստանի. զորս տեսցես 'ի տեղիս իւրեանց։ Նորէկ. ճ. և ղթ։

Քառորդ. ի. աւ. աց. օք։ || է թիւ դասա կան, և նշանակէ՝ չորրորդ։ 'Ի գիրս տաճկի անցողիկն։ Իսկ մերթ՝ քառեակ. կմ քառապատիկ. և կմ քառաթիւ. և ը այսմ վանկքն, կմ բառքն՝ որք ունին զչորս չորս տառս, քառորդք կոչին։ որպիսի են, բանտ. դանձ. դանկ. և այլն։

Քառորդս։ (մակբայ.) || քառիցս. կմ չորիցս։ ռամկ. չորս հեղ։ 'Ի հին թէրճիւմն։

Քառօրեայ. էի. իւ. իւ. իւք։ || տես զՉո րեքօրեայ։ Նորէկ. ժա։ և Յհ. որդի։

Քասղե։ (Նախադրիւ հոլովի.) || է անուն միոյն 'ի յամսոց եբրայեցւոց, որ համեմատի ապէ ամսոյն հայոց. և նոյեմբեր ամ սոյն հռովմայեցւոց։ 3. Եզր. 1. 1։ 2. Մակ. 1. 9։ և 10. 5։ Զաք. 7. 1։

Քասքնեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || զանգի տել. կամ զարհուրիլ. կմ զահի հարկանիլ. և կմ երկնչիլ։ ռամկ. ճոխնալ։ Լամբրոն։

Քատակ. ի. աւ. աց. օք։ || Նման, կմ հան գոյն, կմ զուգահաւասար, և կմ յարմա րական։ 'Ի հին թէրճիւմն։ Դարձեալ նշանակէ՝ սարաս. կմ կերպ. կմ նմանութիւն, ըստ այնմ յիշէ. 'Ի Վերլուծութ. Անդրան գիմոց քատակիւ։

Քատակեմ. եցի. եա. ել։ (Ներգործ.) || Նը մանեցուցանել, կմ առակել, կմ հաւասարել. ռամկ. նմանցնել։

Քատակիմ. եցայ. եաց. իլ։ (Կրաւորակ.) || Նմանիլ. կմ համեմատիլ, կմ հաւասարիլ, և կմ հանգոյն լինիլ։ 'Ի շարագնոցն։ և 'ի գիրս տաճկի անցողիկն։

Քատակումն. կման. մամբ. մանց. մամբք։ || Նմանութիւն. կմ համեմատութիւն. և կմ հաւասարութիւն։

Քար. ի. ամբ. կմ իւ. քարինք. անց. ամբք։ || վէմ, որ է խստանիւթ գոյացութիւն կղկը ղեալ 'ի հողոյ, յորմէ շինեն զքարակերտ կազմածս։ ռամկ. եւ թաշ։ Ելից. 20. 25։ և 21. 18։ Մարկ. 13. 1։ Դարձեալ, քար կո չին և թանկագին ակունք. և ըստ այսմ սակի, քար պատուականին։ ռամկ. ճեվահիր։ Տօբ. 13. 21։ Սաղմ. 20. 4։

Քարագագաթն. թան. թամբ. անց. ամբք։ || այն՝ որոյ գագաթն է քար. կմ որ ունի զքարեղէն գագաթս։ որպիսիք են ոմանք 'ի բլրոց, կմ 'ի լերանց։ ռամկ. թաշլը թէփէ։ Խորէն. թ. գլ. 4։

Քարագործ. ի. իւ. աց. օք։ || գործօղ քա րանց, կմ քարակոփ։ ռամկ. թաշճի։ Իսկ մերթ՝ գործեցեալ 'ի քարանց, կմ շինեցեալ 'ի վիմաց, և կմ քարեղէն։ ռամկօր. թաշէ շինած

Քարադէզ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || դէզ քա րանց կամ կոյտ վիմաց։ Յհ. որդի։ Իսկ մերթ՝ 'ի քարանց դիզեցեալ. և ը այսմ սակի. քարադէզ կարկառ։

Քարադր։ || տես զՔարարդ։

Քարազոհ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || զոհօղ քարանց, կմ նա՝ որ մատուցանէ զզոհս արձանաց կռոց. իսկ մերթ ըստ բայի շարակցի այսպէս. քարազոհ առնել զինն, և նշանակէ քարանց զոհել։

Քարաժայռ. կմ քարաժեայռ. ի. իւ. եց. իւք։ || ժայռ քարանց. ի՞ ապառաժքխոր տարօրսք, սրածայրք և անկոխք՝ հանդերձ ակնալէս պատառուածովք, որք են լերանց և բլրոց իբրև դղձնդանք ժանիս. և յայտմանէ առեալ՝ քարաժայռ կոչին նաև այսպիսի ժայռաւոր տեղիք։ ռամկ. թօփրագ. կմ սոսկ՝ ծէռ։ 1. Թագ. 14. 4։ ըստ այսմ է և 'ի հին պարսնագիրս. ուր ասի. Եւ քարաժեռայրքն բաժլինս 'ի մարմնոյ նր առնուին, մինչզի ոչ մնայր ոսկր առ ոսկր։ Դարձեալ՝ երբեմն վարի սա ածականա բար. և նշանակէ ժայռաւոր, կմ ապառաժուտ. և կմ քարուտ. ը այնմ 'ի հին պարսնագիրս. Դնէ զարքունիս յերդր քարա ժայռ ձորակին։ և ընդ սակի. Յամուրս քարաժայռ ձորոյն խորոխեաց տայոց ան կանէր։

Քարաժեռ։ || Նոյն է ընդ վերնոյն. և սա մանաւանդ յաշխարհական լեզուով 'ի գործ ածի։ 'Ի հին պարսնագ.

Քարալից։ (Նախադրիւ հոլովի.) || լցեալ 'ի քարանց. կմ լի քարամբք. և ըստ այսմ քարալից կոչին աստամունքն՝ յորժամ լը ցեալ լինին կոպճովք, ի՞ խճիւք խառնե ցելովք 'ի զանազան հացի։ Յոբ. 3. 16։

Քարախոռնկ. խնկոյ. ով. ոց. ովք։ || է տե սակ խեչ խժոյ, որ լինի գունով կարմիր, և որպիսութ. նման խնկոյ. և ասացաւ քարախոռնկ, զի լինի կարծր և խիստ իբ րև զքար։ Խորէն. յաղագս բուրվառի։ և 'ի հին եծիւղորդաց։

Քարածերպ. ի. իւ. իւ. իւք։ || ծերպ քա րանց. որով մերթ նշանակին խոռոչք. կմ փապարք վիմաց՝ գործեալք իբրև զգնա կարան. յոր մտանեն գազանք 'ի յորջանալ. կմ մարդիկք 'ի բնականալ. զոր և կոչեմք քարանձաւ։ ռամկ. թաշ ղովուխ։ 2. Մակ. 10. 6։ Երեմ. 48. 28։ և Աձգաթ։ Իսկ մերթ՝ ծակք, կամ ճեղքուածք քարանց. յորս դարանեին օձք. կմ կարիճք, և նմանք նց։ ռամկ. թաշ տէլուքի։ Կիւրղէ Եղնի. փ։ Դար ձեալ երբեմն վարի ածականաբար, և ասի. զքարանց., որք ունին զծերպս, կամ զպատառուածս, ըստ այնմ ի՞ վերս հացո. Ժէ-ընականցար յայնմ քարածերպ վիմի։

Քարակարկառ. (Նախադրիւ հոլովի.) || կար կառ քարանց. կմ կոյտ վիմաց։ ռամկօր. թաշ դէզ. կմ թաշ եղըղը։ Իսկ մերթ այն՝ որ է կարկառ քարեղէն. կմ կուտեալ 'ի քարանց. և ը այսմ ասի՝ ծածկել զի նա քարակարկառ վիմօք. 'Ի հին պարսնագիր Եւ մերթ վարի մակբայօրէն, և նշանա կէ իբրև զկարկառ քարանց, կամ հան գոյն շեղջից վիմաց. ըստ այնմ 'ի Հ-ղո թ, զլ. ծ լերանն յորդառնանա քարակար

կառ

կառ. ձուլեցեր։

Քարակերտ. ի. իւ. ից. իւք։ կմ ազ. օք։ || Կերտեցեալ, կամ շինեցեալ 'ի քարանց։ ռամկ. տաշէ շինած։ Իսկ մերթ կերտուած քարեղէն, ըստ այնմ 'ի հին պատմագիրս. Զփայտակերտն և զքարակերտն քան-դեցին։

Քարակիտ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս զՔարահատ։

Քարակիր. կրի. իւ. աց. օք։ || կրող քարանց։ ռամկ. տաշ կրօղ։

Քարակոյտ. կուտի. իւ. ից. օք։ || տե՛ս զՔարաբուրգ։ 'ի հին պատմագիրս։

Քարակոշկոճ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || քա-րամբ կոշկոճօղ. որ հարկանօղ և տանջօղ։ Իսկ մերթ քարամբ կոշկոճեցեալ. որ կո-ծեալ և չարչարեալ։ Նարեկ. ժբ։ Երբեմն և ս. ընդ բայի չարակցի այսպէս, քարա-կոշկոճ առնել. և նշանակէ քարամբք հար-կանելով տառապեցուցանել. կմ քարկո-ծել. 'ի հին պատմագիրս։

Քարակուռ. ի. իւ. ից. իւք։ || կուռ քարանց՝ կմ ժայռք վիմաց. ըստ այնմ Լամբրոն. Ան-ձամբք բնակութեամբ հիմնադրեան՝ քարակուռք՝ հան-գատարանք։

Քարակուռ։ || տե՛ս զՔարկուռ։ Մխիթ. ժ։

Քարակոփ. ի. իւ. ից. իւք։ || կոփիչ քարանց. որ արուեստաւոր, որ կռանաւ տաշելով կո-կէ զքարինս, կմ կռանելով զվէմս կերպա-ցուցանէ՝ իմն ինչ։ ռամկ. տաշճի։ 4. Թագ. 12. 12։ Իսկ մերթ՝ կոփեալ 'ի քարանց. կմ շինեցեալ 'ի տաշեալ վիմաց. և կմ կոփա-ծոյ. և ըստ այսմ տան՝ կազմեցեալ. կմ գործ. քարակոփ։ ռամկօրէն տաշէ շինած. 1. Եզր. 6. 25։ 1. Մակ. 13. 27։

Քարակուտ։ (Նախադրիւ հոլովի.) || կուտք քարանց. կմ հատոր վիմաց։ ռամկ. տաշի կոյր։ Իսկ մերթ՝ քարակիտոր. կմ քարա-հատ։ 'Խարձեալ՝ նշանակէ զայն, որ է կը-տոր քարանց, կմ որ ունի զպատառուածս վիմաց. և ըստ այսմ տան՝ քարակուտ բլ-լուր։ Խորեն. Բ. պր. 36։

Քարահանք. հանաց. օք։ (անեզ.) || հանք քարանց. որ տեղի, ուստի հատանեն ըղ-քարինս։ ռամկ. տաշի մադէն։

Քարահատ. ի. աւ. կմ իւ. աց. օք։ || հա-տանօղ քարի, որով նշանակի արուեստա-ւորն, որ կտրէ 'ի լերանց զքարինս, կամ կանելով կոփէ զքարինս 'ի գործ շինուա-ծոց. որ և տան՝ քարակոփ։ ռամկ. տաշճի. 3. Թագ. 2. 35։ 2. Մնաց. 2. 2։ և 24. 12։

Քարահմայ. ի. իւ. ից. իւք։ || հմայօղ քարամբք, որ նոյն՝ որ գիւթական արուես-տիւ գուշակէ զապագայսն. կամ յայտնէ զծածուկս ըստ մեծութեան, ըստ կարծրու-թեան, և ըստ այլոց որակութեանց քարանց։

Քարահմայութիւն. թեան։ || հմայութիւն քա-րամբք, որ է գուշակութիւն ինչ, զոր առ-նէին գիւթք ըստ արուեստութեան վիմաց։ 'ի հին մատենս։

Քարաձիգ. ձգի. իւ. աց. օք։ || ձգօղ քա-րի. որ նոյն՝ որ բանութեամբ արձակէ ուրեք զքարինս. ուստիաւոր են քարկոծօղք, կամ պարսաւորք. և այլն։ ռամկ. տաշ նետօղ։ Իսկ մերթ ընդ բայի չարակցի այսպէս, քարաձիգ լինել. և նշանակէ ձգել, կմ արձակել զքարինս. և կամ քարկոծել։ ռամկ. տաշ նետել. կմ տաշով զարնել։ Եզեկ. 23. 47։ և 'ի Ճառընտիրս։

Քարաձիւթ. ի. իւ. ից. ովք։ || ձիւթ ե-լեալ 'ի քարանց։

Քարայատակ. ի. աւ. աց. օք։ || ունօղ զյա-տակ քարեղէն. կմ յատակեալ քարամբք. և կմ սալայատակ։ ռամկ. տաշով փէօշէնմիշ եղած. կմ տաշէ ճօրէ առօղ։ 2. Մնաց. 7. 3։ Յովհ. 19. 13։

Քարայր. այրի. իւ. ից. իւք։ || տե՛ս զՔա-րանձաւ։ 'ի Հայս. հար. ժե։

Քարանամ. ացայ. ցիր. ալ։ (ընդ. միջ.) || քար լինել. կմ 'ի քար փոխարկել. կմ խստա-նալ իբրև զվէմ. և կմ սառնանալ։ ռամկ. տաշ կէսիլ։ Ելից. 15. 16։ Ոսկեբ. Եփեսաց։

Քարանձաւ. ի. աւ. կմ իւ. աց. օք։ || ան-ձաւ քարի. որ մեծ խոռոչք վիմաց. կամ ապաստանարան լերանց՝ գործեցեալ լայն և խոր իբրև զտուն բնակութեան, յոր որ-ջանան գազանք և երէք. կմ բնականեն մարդիկ, և նմանք նոյն, զոր և կոչեմք քար-այր, խորթէ քարեղէն այր. որ փաղար։ ռամկ. տաշէ մաղարա։ Թուոց. 24. 21։ Յոբ. 39. 1։ Իմաստ. 17. 18։ Եբր. 4. 29; Իսկ 2. Մնաց. 25. 12. քարանձաւ կոչի՝ քառաժայռն, ը որում ունի զբազում պատառուածս և փապարս։

Քարապաշտ. ի. իւ. ից. իւք։ || պաշտօղ քարանց. կմ քարեղէն արձանաց, որպէս էին կռապաշտք։ ռամկ. տաշ պաշտօղ։ Իսկ մերթ նշանակէ զայն, որով պաշտօն մատուցանի քարանց. կմ քարապաշտու-թեան. և ըստ այսմ տան՝ քարապաշտ մե-լեգնութիւն, կամ պաշտամունք. և այլն։ Աղթամ։

Քարապատուար։ (Նախադրիւ հոլովի.) || պատ ունօղ զքարեղէն պատուար. կմ պատ-ցեալ քարեղէն շրջապատաւք. և կմ այն՝ որ լինի ունիք իբրև զքարեայ պարիսպ. և ըստ այսմ տան, քարապատուար քա-ղաք, շինուած, կարկառք. և այլն։ Նարեկ. զբ։

Քարատիպ. տպի. իւ. ից. իւք։ || ունօղ զտիպ քարեղէն. կմ խստասիրտ, և կմ անողորմ։

Քարավէժ. վիժի. աւ. աց. օք։ || ծակի 'ի բաշխ՝ վէժ, որ է արմատ վիժելոյն. և նոյն՝ նշանակէ՝ վիժեալ 'ի վր քարանց. որ նոյն՝ որ 'ի բարձանց չարաչար անկանի 'ի վր քարաժայռից. կմ կործանեալ 'ի վերուստ 'ի վր վիմաց՝ Զախջախի։ ըստ այնմ Նա-րեկ. ծը. Թուղթ նետահար, փախստա-կան քարավէժ։ Իսկ մերթ նշանակէ վի-ժեալ իբրև զքար. կամ թօթափեալ 'ի վերուստ... ըստ այնմ Աղթամ. Նոր վայր անկեալ. ըստ այնմ Աղթամ. Նոր քարավէժս՝ թանձրատապակեալ 'ի վերուստ զմարդկանէն ցնդեցին։ Երբեմն և ս. նշանա-կէ զայն, որ լինի 'ի վր քարանց անկա-

նելով. կամ որ հեռանի 'ի զարկուցեալ լինելոյ ուրուք զքարաժայռիւք. և ըստ այսմ առնի, քարավէժ կոչկոճումն, կամ մահ: 'Ի ղարաբնոջն: Դարձեալ՝ ընդ բայի շարանակցի այսպէս, քարավէժ առնել. կամ քարավէժ 'ի վախճէ արկանել, և նշանակէ 'ի վերայ քարանց վիժել. զի 'ի վերուստ ընկենուլ, կամ 'ի բարձանց 'ի վայր ձգելով զքարաժայռիւք զարկուցանել. կամ գահավիժել: Ոսկէ. 1. կոր. ը: և Յայսմաւուրքն:

Քարարդ. կամ քաղաղդր. և կամ քարադրը. գըրի. իմ. ից. գք: ‖ է Թռչուն ինչ անուն, կերպարանօք և մեծութեամբ նման սիրամարգի. բայց է տգեղ՝ և անարգ, և զազրագարկուչ. և սրունիւք բարձրաբերձ, որով և նմանի Ջայլեման. զի խշարմղոս, որ է փէկ ղուշին: Եւ է սորա այլ տեսակ մի, որ չինի մեծութեամբ և կերպարանօք նման մարթիի. կամ տատրակի: Ասիրգէոյն զարչ. զի պօզ. պիսակացեալ 'ի տեղիս տեղիս խայտուցաւ. չինին և ոմանք գեղլին. կամ խարտեաշ: Արդ՝ բնակի սա 'ի ծովեզերս, և 'ի գետափունս, և 'ի խոնաւս, որ առ հեղեղատօք՝ և լճօք: սիրէ որսալ զձկունս և զճճիս: տալուչ է զգայութեամբ՝ և տարտամ բարուք: Թռչի 'ի տաճնչեան՝ և շրջի 'ի գիշերի: Զսա առ նախնեօք պահէին յապարանս թագաւորաց, զորմէ և պատմեն բազումք, թէ յերևիլ նորա հիւանդաց, և թէ մահացու իցեն ախտքն, շրջէ զդէմս իւր յհաա. իսկ թէ ոչ՝ հայի 'ի նա, և քաղէ 'ի բաց զցաւսն, և բժշկէ: Եւ զայս հաստատեն բազում բժիշկք և բնախօսք, 'ի յախտս դալկան, զի տալարեկին: Արք և այնոքն, թէ եթէ ախտացեալն տեղատեաց յառեալ աչօք պշնուցու 'ի նա, իսկոյն բժշկի. և հառն տատակի. իբր ապականեալ զառնոյքն ախտին, զոր քաղէ յանձն իւր: Զսա յոյնք կոչեն քառադրիոն, և մերթ 'ի բժշկելոյն զառըլկին՝ իքթերոս. որ թարգմանի՝ դալուկն: Ղևտ. 11. 19: 2. Օրին. 14: 18.

Քարարկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ տես զՔարկոծել:

Քարափն. փին. ամբ. փունք. անց. ամբք: ‖ ափն քարի, զի եզր, կամ ստորոտ քարաժայռից, կամ ապառաժուտ լերանց. ռամկ. փորի էնէշ: 'Ի Վարս հարց. իմ:

Քարափոր: ‖ տես զՎիմափոր:

Քարաքաղ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ քաղող քարանց. կամ հաւաքող վիմաց: ռամկօր. փար ծողլող:

Քարաքիթ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ քիթ քարի. զի ծայր վիմի, կամ քարաժայռից՝ եր կայնեալ իբրև զցռուկ:

Քարաքոս. ի. իւ. ից. իւք: ‖ քոս քարի, որ է տարրաս ինչ թանձրամած գոյացեալ 'ի վերայ ոմանց քարանց: Աճգտ.:

Քարբ. ի. իւ. ից. իւք: ‖ է վիշապ օձ ինչ արիւնըրաուշտ աչօք, և մահաբեր հայեցուածովք, և գծնեալ բարուք յոյժ. որոյ են երկու տեսակք, մինն է երկաթխածիգ՝ և սողոսկուտ՝ իբրև զայլս օձս: իսկ միւսն է կարճ. և իբրու մի թիզ. և մարմնով սոտճարև գարշ յոյժ, նմանեալ կերպարանօք կովագիայի. զի մեծ քեռթէն քելէլի. բայց է անոտն. կամ ըստ ոմանց իբրև զբազ երկոտանի: ունի զգագաթն բըրգաձև, և զցռուկ սուր, և կացաձև. և ոմանք յաւելեն սորա են գագաթնագլուխ՝ և չորականչիթ. գնան վերամբարձ գլխով և տատամբ. սողեալ ընդ երկիր պոչով և եթ. և երևին իբրև զաքաղաղ անփետուր: Եւ ըստ ոմանց բազումք 'ի սոցանէ ունին և զմաշկեղէն թևս նման չղջիկանց: Արդ՝ վիշապ օձս այս՝ ունի զզունչ չար յոյժ՝ մինչև չնչելովն գօսացուցինէ զտունկս. կիզու զդալարիս. տապականէ զօդս, և սպանանէ զկենդանիս: Եւ թոյնք սորա ժանտագոյն, և ազդուն են քան զամ օձից և վիշապաց, մինչ զի զխայթեցեալսն տապակէին հրով տոչորեն, և զվէրս չիկարէին գործել. և զհերս մրքիդ գիրարաթօթափ առնեն: Այս ժահր է և փոխատըրական. վն զի 'ի հարկանելն ձիաւորաց զօձս զայս, թոյնքն վազվազակի ընթացեալ ընդ գործին՝ ժամանեն 'ի մարմին հեծելոյն, և 'ի նմանէ յերիվարն. և ապա զնն մի զկնի միոյ սատականեն յերկիր կործանեն. որք և սկանատեսքն պատմեցին: Զայս օձ առաճանեմք և արքայիկ. և այն յաղագս ունելոյ քազմաց 'ի նոցանէ՝ զկատար ինչ թագաձև 'ի գլուխս իւրեանց. որք և իբրև զարքայս շնչմամբ իւրեանց սարսեցուցանեն զամ օձս մերձաւորս, մինչև բազում անգամ 'ի բաց թողեալ զորսն. զոր արարեալ են, փախչին մազապուրծ: Լինի սա յաձախ յանապատս ափրիկոյ: Սաղմ. 57. 5: և 90. 13: Եսայ. 59. 5:

Քարգործ: ‖ տես զՔարագործ:

Քարեայ. էի. իւ. եաց. իւք: ‖ տես 'ի ներքոյ զՔարեղէն: 'Ի ճառոջն:

Քարեղէն. ղինի. աւ. աց. օք: ‖ այն՝ որոյ նիւթն է քար. կամ որ կազմեցեալ է 'ի քարանց. ռամկ. թաշէ: Ծննդ. 35. 14: Ելից. 24. 12: և 31. 18:

Քարընդոտն: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ քար՝ եդեալ ընդ ոտիւք առ 'ի կործանումն. կամ քար գայթակղութե. և կամ խաչ արկեալ առ Ճանապարհաւ 'ի գլորումն անցաւորաց, զոր և կոչեմք՝ խաչընդոտն: ռամկօր. օփին էնէլ: Դարձեալ՝ նշանակէ զնա, զի որոյ ոտիւքն դնեն զքար առ 'ի կործանումն. կամ որ զոտն զքարի հարկեալ գլորի. և կամ նա՝ որ յաղագս ունելոյ տուաջի ոտից իւրոց զխոչ՝ գայթակղի. ըստ այսմ Լամբրոն. Թէ յանդգնեսցի գնալ ուրէք, քարընդոտն եղեալ վիրաւորի: Եւ զկնի առն՝ Տապալեալց զամ զխոչ և զխութ, որով քարընդոտն՝ ընթացողքն չինէին:

Քարընդոտնեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) ‖ դնել քար ընդ ոտիւք ուրուք առ 'ի լըղգեանել. կամ խոչ արկանել առաջի ոտից մարդոյ առ 'ի կործանել զնա. և յայսմա-

նէ առեալ՝ քարընդոտնել ատ ոք ի և իցէ կերպիւ գայթակղեցուցանելն. կմ այթաքեցուցանել. կմ գթեցուցանել. և կամ կործանել. զոր և կոչեմք ստնատել: ռամկ. ոտից էնկել տալ. կմ գլորցնել: Երեմ. 10. 18:

Քարընկեց. կեցի. աւ. աց. օք: || ընկեցող քարի. կմ արձակող վիմաց. և կմ քարաձիգ: ռամկ. քար նետող: Իմաստ. 5. 23: Իսկ մերթ նշանակէ զգործին, որով զքար ընկենուն. որպիսի է բաբանն. կամ բալիստրն. կամ պարսատիկն, և այլք նըմանք: 1. Մակ. 6. 51: Դարձեալ՝ քարընկէց մի կոչի այնչափ տեղին, որչափ ժամանէ քարն ընկեցեալ յումեքէ: Ղուկ. 22. 41: Եւ ևս՝ նշանակէ զքարընկեցութիւն. կմ զձգումն քարի, կմ խճից 'ի վր ուրուք. ըստ այնմ 'ի ծանօթգիրս. Միագաւորեալքն յայ նահատակին յամօթ և 'ի քարընկեց յերեսս բանսարկուին. և այս է ոճ լսն. որով իմանի նախատինք, կմ անարգանք դիւին. և այս վն այնորիկ, զի բազում անգամ զորս նախատեն, խիճ արկանեն 'ի դէմս նը, ով առնէր դաւթայ սեմէի:

Քարընկեցութիւն. կմ քարընկեցութի. թե: || ընկեցումն քարի. կմ արձակումն վիմի. և կմ քարաձգութի: Ղուկ. 24. 16:

Քարիկ. քարկի. աւ. աց. օք: || փոքր՝ կամ նուաստ քար:

Քարկոծող. կամ քարկոծօղ. ի. իւ: || վարիստ երբեմն իբրև զմի բառ յարակցել. իսկ երբեմն իբրև զերկու տարանջատ. և նշանակէ զվէմն մեծ կանգնեալ 'ի կոծօղ: ռամկ. փէթէնի թաշ: Ղևտ. 26. 1:

Քարկոծ. ի. իւ. ից. իւք: || քարամբք կոծեցեալ, կմ հարուածեալ. և կմ քարընկեցութե սպանեալ: ռամկ. տաշլիծած: Իսկ մերթ ընդ բայի շարակցի այսպէս, քարկոծ առնել. և նշանակէ քարկոծել. զոր տեսցես զկնի: Ելից. 17. 4: Ղևտ. 20. 2 Գործ. 7. 58:

Քարկոծեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || քարամբք կոծել. կմ վիմօք հարուածել. և կմ քարընկեցութբ սպանանել: ռամկ. ես տաշլիծել: Ղևտ. 20. 27: Թուոց. 14. 10:

Քարկոծումն. ծման. ման. մանց. մամբք: || քարամբք հարուածումն. և կմ սպանութի մարդոյ արարեալ քարընկեցութբք: 'ի շարակնոցն:

Քարկուռ. կռի. իւ. ից. օք: || կռեալ 'ի քարէ. յայսն՝ զոր շինեալ են 'ի քարանց կռանելով և կոփելով, և գեղեցկատաշ յօրինելով. որ և ասի կոփածոյ. ռամկ. տաշէ բանած: Իսկ մերթ նշանակէ զարուեստաւորն, որ զքարինս կռելով և կոփելով վայելչացուցանէ, թէ կերպարանեսցէ 'ի նն զձևս ինչ, և թէ ոչ. ռամկ. տաշ բանօղ. կմ թաշճի: և ըստ այսմ, ով ասի գործ ատայնանկաց, կմ գործ ճարտարի. այսով և ասի՝ գործ քարկռի: 1. Մակ. 13. 27:

Քարկոփ: || տես զՔարակոփ: Կիւրղի Եէմ. Ժ. և 'ի Ճառս հոգե. Ժդ:

Քարձ. ի. իւ. ից. իւք: || պակասամօրուս. այսինքն նա՝ որոյ մօրուքն 'ի բնէ պակասին. և այս կամ ըստ բոլորին. կամ ըստ մասին. որպիսիք են նոքա, որք միայն 'ի կզակս, և 'ի գլուխ ծամելեացն ունին զհերս՝ երևել իբրև զայծիս: ռամկ. թէօսէ: Յայսմաւուրն: և 'ի հին Տէրտ:

Քարձիգ: (Նախդրիւ հոլովի.) || քարաձիգ. կմ քարընկեց: ռամկ. թաշ նէթօղ: Իսկ մերթ ձգումն քարի. կմ քարընկեցութի. և ըստ այսմ ընդ բայի շարակցի այսպէս. քարձիգ առնել 'ի վր ուրուք. և նշանակէ ձգել ըզ քարինս. կմ զվէմս արկանել: ռամկ. թաշ նէթէլ. կմ թաշ թօքէլ: Յուդիթ. 6. 8:

Քարձիգ լինիլ: || ձգել քարինս. կմ ընկենուլ զվէմս: ռամկ. թաշ նէթէլ:

Քարճին. ճնոյ. ով. ոց. ովք: || տանձ վայրենի, որ լինի կարծր իբրև զքար. յորմէ և անուանեցաւ քարճին: ռամկ. ճապանի արմուտ:

Քարմարգանկ. ի. աւ. աց. օք: || էնիւթ ինչ իբրև զքար, որ լինի կարմիր, կանաչ՝ և թուխ. և լաւն կանաչն է. զսա մինչ 'ի հուր արկանեն, հալի և յարճիճ փոխարկի. զոր և բազում անգամ փչելէ խառնեն բժշկական հիւթով, և առնեն սպեղանիս, մանաւանդ կերլոց գլխոյ, որ է գլխու խոց: ռամկօր. Պուրպէնկի: 'ի հին բժշկարանն:

Քարշանք. անաց. օք: (անեզ.) || քարշումն. կմ բռնակալն ձգումն, կմ բռնաբարութի. որով զոք քարշ քարշեն և կոչկոճեն. ը այնմ Կիւրղի Եէմ. Գ. և Ժբ. Այլ տանջանս և քարշանս՝ և մահուանս ածել 'ի վր:

Քարշեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || բռնութբ յինքն ձգել. ով զուռկանս, կմ զնաւ ինչ 'ի ցամաքն, զուռկանս 'ի ծովէ. ըզ դոյլս 'ի ջրհորոյ. և այլն: ռամկ. քաշէլ: 2. Մակ. 12. 35: Յօհ. 21. 8: Իսկ մերթ վարել 'ի կմ բռնութբ ածել. ով զկալանաւորս 'ի բանտ զամբաստանեալս առ դատաւորն. և այլն: 3. Մակ. 4. 6: Գործ. 17. 6: Դրձլ՝ քարշել ասի՝ զեռանակաքարշ տանելն. կմ ը երկիր ձգելն: ռամկօր. Գէթիրմէք սիւրիւթլէմէք. ընէլ. կմ սիւրիւթլէմէք: ընէլուչ պանիլ. 2. Թագ. 17. 13: Եսայ. 3. 16:

Քարշ քարշեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || է բայ յաճախական. և նշանակէ քարշելով քարշել. կմ ձգձգել: ռամկ. քաշքշէլ:

Քարող. ի. իւ. ից. իւք: || մունետիկ. ք՝ նա՝ որ զպատգամս ուրուք բարձրաձայն գոչմամբ հրատարակէ՝ շրջեալ ը պողոտայս. կմ ը յոգնախռնումբ բազմախիս մարդկան: ռամկ. թէլլալ: Ծնն. 41. 43: Դան. 3. 4: Եւ յայսմանէ առեալ, քարող կոչին և քարոզիչքն, ք՝ նոքա, որք զպատգամս Ած պատմեն մարդկան բարձրաձայն քարոզելով. կմ սոսկ բանիւ և գործով վարդապետելով. որով և լինին նն իբրև զմունետիկ: 1. Տիմ. 2. 7: և 2. Պետ. 2. 5: Դրձլ՝ նշանակէ քարոզութի. կմ պատգամ քարոզեալ. վն որոյ և յեկեղեցականս քարոզ կոչին աղօթարական բանքն, զորս սարկաւագն բարձրաձայն ասէ դասուն: 'ի ծանօթգիրս. Ե-

Digitized by Google

ըստ այսմ երբեմն ՚ի քայլ շարակցի այսպէս. քարոզ կարդալ. և նշանակէ քարոզել, կամ բարձրաձայն հրատարակել զբան ինչ: ռամկ. լաւ ընել: ըստ այնմ Ելից. 32. 5. Քարոզ կարդաց Ահարոն, և ասէ. Տօն տեառն վաղիւ: Եւ Յովէլ. 2. 15. ասի. Սրբեցէք պահս, քարոզ կարդացէք պաղատանս, որ քարոզեցէք: ըստ այսմ է և Ե֊ ւից. 36. 6: և 1. Եզր. 2. 2.

Քարոզակից. կցի. աւ. կամ իճ. աց. օք: || կցորդ քարոզութեան ուրուք, կամ ընկեր քարոզելոյ, և կամ ՚ի միասին քարոզօղ: Յն որէի:

Քարոզատու. ուի. աւ. աց. օք: || տուօղ ըզ քարոզ. և կամ քարոզիչ:

Քարոզեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || բարձրաձայն հրատարակել, կամ մեծագոչ բարբառով հռչակել, կամ ծանուցանել. ոսկ. առնեն մունետիկք: ռամկ. թէլլալ կանչել, կամ թէլլալ էլալ, և կամ լաւ ընել: Ղեւ. 25. 10: Յոն. 3. 5: Մատթ. 10. 27: Եւ յայսմանէ առեալ քարոզել ասի՝ զպատգամս եկեղեցական ժողովրդեան, կամ զաստուածային բանս վարդապետել, թէ ազդակաւ իցէ, և թէ ոչ: ռամկ. քարոզ տալ: Մատթ. 3. 1: Գործ. 20. 25: 1. Կոր. 15. 11:

Քարոզիչ. զչի. աւ. աց. օք: || քարոզօղ, կամ քարոզատու: ռամկ. քարոզ տուօղ. Գործ. 15. 21:

Քարոզութիւն. թեան: || քարոզողութիւն, կամ քարոզատուութիւն. ըստ այնմ Կերիւկմա. է. ՚ի հալածչութէ (որ ՚ի հալածիչ գոլոյ.) ՚ի քարոզութեն անգր փոխեալ է: իսկ մերթ քարոզումն, կամ պատգամք քարոզեալք, և կամ բանք քարոզչաց: ռամկ. քարոզ: Յոն. 3. 2: Հռոմ. 16. 25: Տիտ. 1. 3:

Քարոզօղ. զողի. իճ. աց. օք: || տե՛ս զՔարոզիչ: ՚ի Շարակնոցի:

Քարոս. կամ որ լաւագոյն է. կարոս. իճ. ից. իւք: կամ աւ. աց. օք: || է տեսակ ինչ խաւարտի, որ ղաւուշ. բուսեալ ՚ի պարտէզս որ ունի զբուն երկայն և խոնաւ, և զտերև երեքծղի. բնութի է ջերմ և չոր. և ունի զմերձաւորութիւն ինչ ընդ կարսանի. որ ընդ ճաշպանդի. զատ կոչեմք և ս նեխուր: տաճկ. ֆէրէնկի: ՚ի հին բժշկարանս:

Քարուստ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ըն քարամբք, կամ քարալից: ռամկ. քարով: իսկ մերթ վարի գոյականաբար, և նշանակէ զտեղին, ուր յաճախեն քարինք, և կամ քարաժայռ. և ըստ այսմ ասի. բնակել ՚ի քարուստս: տաճկեր. Թաշլըխ:

Քարսան. կամ կարսան. ի. իճ. ից. իւք: կամ աւ. աց. օք: || է բոյս ինչ պարտիզի, որ ունի զնուրբ բուսս, և զտերև մանրիկ և ճղճիկն, որ ճիւղ ճիւղ, զոր յաճախ ՚ի գործ ածեն ՚ի համեմմունս կերակրոց: ռամկ. տաղխուն:

Քարտ. ի. իճ. ից. իւք: || է բառ յունական և նշանակէ՝ թուղթ. որ այնմ Յն որէի. որ այսմ և ես նկարեցի՝ զներքոյական բանս ՚ի քարտի: Այնպէս և ասի՝ գրել ՚ի վերա քարտի. կամ յետ կար քարտի. նաև թէ քարտի. և այլն: Լամբրօն: և ՚ի հին պատմագիրս:

Քարտէզ. տիզի. իճ. ից. իւք: || տե՛ս ՚ի ներքոյ զՔարտէս: Խորէն. գ. գլ. 9: Յն որէի:

Քարտէն. տենի. իճ. ից. իւք: || եղանէ ՚ի յունական անուանէս՝ քարթիոն. և նշանակէ՝ թուղթ, կամ մատեան: Նարեկ. Թ. և ղէ: և ՚ի յիշատակագիրս:

Քարտէս. տիսի. իճ. ից. իւք: || ծագի ՚ի յունական բառէս՝ քարթէս, և նշանակէ, թուղթ, յորոյ վերայ զգիր գրեմք: 3. Մակ. 4. 16: 2. Յոհ. 12: 3. Յոհ. 13: Եւ յայսմանէ առեալ քարտէս կոչի նաև մատեանն, կամ գիրքն: Երեմ. 36. 23. և 25: Եւ ՚ի գիրս Խորէն. ա. գլ. 20. ասի, վն մատենից անուանց և գործոց նց ՚ի քարտէս արքունի:

Քարտուղար. ի. աւ. աց. օք: || է բառ լատինացւոց, որ ըստ նոցա սրտաբերի, քարթուլարիուս. և նշանակէ՝ դպրապետ, կամ ատենադպիր. կամ յիշատակագիր. և կամ նոտար, զոր երբեմն կոչեմք սունկ դպիր: տաճկերէն ֆէթվիհ, կամ փրհան ֆէթվիմի, կամ Էսդրահ: Խորէն. բ. գլ. 64: և գ. գլ. 47. և 52:

Քարտուղարութիւն. թեան: || դպրապետութիւն. կամ ատենադպրութիւն. կամ նոտարութիւն, և կամ պաշտօն դպրի: ռամկ. ֆէթրիհութիւն, կամ Էսդրահութիւն: Խորէն. բ. գլ. 57:

Քարց: || տե՛ս զՔարձ:

Քարցկեղ. ի. իճ. ից. իւք: || որքեան: ռամկ. հէրփան. և տաճկ. բէմրէկ: Ղեւ. 21. 20:

Քարքաշ. ի. իճ. ից. իւք: || է խաղալիք ինչ երաժշտական, որ ունի զայս ձև. ʌʌ:

Քարքեմ. եցի. եա. ել: (Չէզոք.) || տարփալ. կամ ըղձալ, կամ ցանկալ, և կամ փափաքել:

Քացախ. ոյ. ով. ոց. ովք: կամ իճ. ից. իւք: || թթուածն գինւոյ. կամ գարւոյ. և նմանեաց, որ բնութեամբ զովացուցանէ զատոյ տոսի, պնդէ զխիլս, արծարծէ զզօրութեն մարմնոյ, բառնայ զզղրծանս ստամոքսաց, արգելու զձգտացումն, և օգնէ ապականութեան: ռամկ. և ս քացախ: Թուոց. 6. 3: Հռութ. 2. 14: Յոհ. 19. 29:

Քացախիմ. եցայ. եայց. իլ: (Չայնակր.) || քացախ լինել, կամ ՚ի քացախ փոխարկիլ: ռամկ. քացխիլ: իսկ մերթ՝ թթուիլ, կամ ապականիլ ո՛և իցէ հեղուկի. ըստ այնմ Նարեկ. Ի. Քեզ քաղցրութեն յիշատակ, և ինձ մաղձ քացախեալ ՚ի կատարածի.

Քացախոտ. ի. իճ. ից. իւք: || մածել քացախով. կամ քացախեալ: ռամկ. քացխած. ըստ այնմ ՚ի Հարց հաւաք. Ճառ. Զծառոյ կանգնող զփինիս ինքեանք ըմպեն. իսկ զքացախոտն աղքատաց բաշխեն:

Քացախումն. խման. մամբ. մանց. մամբք: || ՚ի քացախ փոխարկումն, կամ թթուելութիւն ինչ հեղութեց պատճառեալ յապականութէ:

Քացախուտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || քացախով, կամ քացախով կազմեցեալ: ռամկ. քացխով, կամ քացխով շինած: իսկ մերթ՝ թթուեցեալ, կամ գանձնացեալ, կամ ժանտա

ցեալ, և կամ տապականեալ: ուսմն. բնածն, կամ աւրոծ, և կամ նեխած. ըստ այնմ՝ ի Գիրս Ծննդոց խորհրդոց. Որ է քացախուտ վարքս չա- րութեան, և ծանրաքարշ պատապղութիւն կեն- ցաղոյս: Իսկ մերթ գոյականաբար առեալ նշանակէ քացախեալ էր. կամ քացախութիւն, կամ ժանտութիւն, և կամ ապա- կանութիւն. և ըստ այսմ առ, որպէս ըղ քացախուտս. կամ բառնալ զքացախուտս. Դար- ձեալ՝ քացախուտ կոչի մանուշակ... թե- կերլին, զոր յաղե՝ ի քացախ կոխեալ՝ Թո ղուն հասանել. որք առնեն պատրաստելինոց, կամ բանջարեղինաց: ուսմն. Խուռոյն:

Քաւ: || է արմատ քաւել բային, որ ունի զզօրութիւն մակբայիս՝ ոչ բնաւ, կամ՝ ի բաց առ. ըստ այնմ՝ Ղուկ. 20. 16. Քաւ՝ մի լի- ցի: Իսկ մերթ՝ նշանակէ՝ քաւ լիցի: Արդ՝ ըստ այսմ երբեմն վարի առ բացարձակ. Ըստ այնմ Ոսկէ. 1. հատ. Է. Մի՛ կարծեսցես, թէ եկն փառս առնալ ութիւն՝ ի տր անդր յաւելուլ. քա՛ւ. Քա՛ւ լիցի: Իսկ երբեմն յարի ՝ի տրական հոլովս. որպէս, քաւ քեզ տր. քաւ քեզ որդեակ: ուսմն. ...ուէ, կամ ած լիցի: 2. Մակ. 15. 2: և Աչգոն: Իսկ երբեմն ՝ի բացառական հոլովս, զոր օրի- նակ. քաւ՝ ի մէնջ. կամ քաւ՝ ի քէն առնել զայդ, որ է՝ ՝ի բաց լիցի. կամ հեռի լիցի. կամ հեռացիր. և այլն: ՝ի գիրս Ոսկէ. և Մծբն. ժդ: Դար- ձեալ՝ վարի առ բաղում անգամ իբրև ըղ նախադրութիւն. և նշանակէ՝ բաց. և ըստ այսմ առ ՝ի ճառս ոսկեղ, Քաւ յօրէ և ՝ի ժամէն յայնմանէ. այսինքն բաց ՝ի յօրէն: Եւ զինի առ՝ ՝ի գլխոց պղծոյն արկոսի. Հա- ճապար է ընդ նմա քաւ յամենակալ երկն՝ այ բաց ՝ի գոլոյ ամենակալ: Ըստ այսմ ենե յայլ բաղում տեղիս:

Քաւարան. ի. աւէ. այց. ըք: || տեղի՝ ուր լի- նի քաւութիւն մեղաց. և ըստ այսմ եկե- ղեցին՝ քաւարան կոչի, ըստ որում՝ ՝ի նմա քաւին մեղք հաւատացելոց: Ըստ այնմ ՝ի Շարականս. Նաւահանգիստ արդարոց, և մեղաւորաց քաւարան: Եւ զինի առ, որ նակքս էկք հետևեալք ՝ի քաւարանն ՝ի մաղթանս, ապաշխարեալք յեկեղեցին: Եւ յայսմանէ առեալ քաւարան կոչի մասնա հորագիծս տեղին ընդ երկրաւ, ուր հո- գիք ննջեցելոց մնացեալք ՝ի մեղս ներե- լիս, կամ չեւեւս կատարեալք զապաշխա- րանս ՝ի կենդանութեան պատժոց մաքուր յան ղաց զզրջացելոց, քաւին և սրբին իսկական հրով, և ամենեքին անպատասխանեալք՝ վերա- ցեալան յերկինս մնացեալք յարքայութեան: Դարձեալ՝ քաւարան կոչի և խորանն տա պանակին կտակին, զորմէ լիագոյն տեսա- ցի ՝ի բառն քաւութիւն: ՝ի գիրս գործոյ քահ- անայ: Եւ նշանակէ գործի քաւութեան. կամ միջնորդ քաւելոյ. ըստ այնմ Նուէրք. կեղծ. իմացիր խաղալութիւն հաշտարանք. և հզօրագոյն քաւարանք: Երբեմն է քաւիչ. կամ քաւարար. Ըստ այնմ Նարեկ. գլ. Ածո- նոյ. միջնորդութիւն մեղաց, և քաւարան

Քաւարար. ի. աւէ. աց. ըք: || տեսն զՔաւիչ:

Քաւեցեալ: || տես զՔաւեցեալ՝ ՝ի Գիրս խանի:

Քաւել. եւց: || գտանել զքաւութիւն. կամ սրբել. կամ անարատ. և կամ անմեղ. և ըստ այսմ առ՝ քաւել լինել առաջի այս յաւի- նէ. յերկրպագանէ. ՝ի նմանէ. ՝ի չարեաց. և այլն: Ծնն. 24. 8. և 41: Թուոց. 5. 19. և 28. և 31:

Քաւեմ. եցի. եա. եւ: (ներգործ.) || ՝ի բաց քերել. կամ ՝ի բաց սրբել. կամ ջնջել. և կամ մաքրել. և ըստ այսմ առ՝ քաւել զմեղս, զանօրէնութիւնս, զյանցանս. և այլն: ուսմն. և թողուլ. և առնել. որք շնէլ: Սաղ. 50. 3: Իսկ մերթ՝ սրբել ՝ի մեղաց. կամ անարատ առնել. և կամ արդարացուցա- նել. և ըստ այսմ առ, քաւել այ զմեղա- ւորս. կամ զերկիր ՝ի մեղապարտաց. և այլն: Թուոց. 35. 33: Եզեկ. 46. 28: Ղևտ. 18. 13: Դարձեալ. նշանակէ մաղթել զայ վս մեղաց. կամ զերեսս այ զմիւացուցանել. կամ յածուցանել. և կամ հաշտ առնել. և ըստ այսմ առ՝ քաւել քահանայից վս ժո ղովրդեան. կամ ՝ի վս մեղանաց պատարա գաց. և այլն: Ելից. 30. 11: Ղևտ. 5. 13: Թուոց. 25. 13:

Քաւթարինէ: || տես զՔօթարինէ:

Քաւիչ. քաւչի. աւ. աց. ըք: || քաւօղ. կամ քաւարար. և կամ սրբիչ մեղաց: Եւ յայս քաւարար լինել, քաւ լիցի ինձ ած. կամ մի՛ արասցէ ինձ ած. քաւիչ լիցի ինձ ած: ուսմն. Ած շնէ: 1. Մնաց. 11. 19: Դարձեալ՝ մանաւանդ- աղէս քաւիչ կոչի քահանայն. յորմէ և քա հանայապետն՝ քաւչապետ:

Քաւ լիցի: (մակբայ բացառական.) || մի՛ լիցի. կամ ՝ի բաց լիցի. կամ հեռի լիցի կայ ցէ. և կամ ամենեւին ոչ. ուսմն. եա ... ... ըստ այսմ երբեմն վարի առ բա- ցարձակ. որպէս. Մի թէ անհաւատու- թիւն նց զայ հաւատոյն խափանիցէ. քաւ լիցի. Հռովմ. 3. 3. և 6. և 31: և 6. 2: Իսկ մերթ յարի ՝ի հոլովս տրականս. Ըստ այսմ օրի- նակի, քաւ լիցի ինձ. քաւ լիցի քեզ. քաւ լիցի նց: Ծնն. 18. 25: 1. Մակ. 2. 21: Մատ. 16. 22: Երբեմն և ՝ի բացառականս միայ- նակ, կամ հանդերձ տրականաւ. զոր օրի- նակ. քաւ լիցի ՝ի քէն. կամ քաւ լիցի ինձ ՝ի տնէ: ուսմն. Ած շնէ ինձ: 1. Թագ. 26. 11: Դարձեալ՝ նշանակէ՝ քաւիչ լիցի. կամ ՝ի բաց արասցէ. և կամ մի յաջողեսցէ. և ըստ այսմ է 2. Թագ. 23. 17. ուր առէ գա ւիթ խօսելով ընդ ժողովրդեան. Քաւ լիցի ինձ տր՝ առնել զայդ. այսինքն մի յաջո- ղեսցէ. կամ մի՛ արասցէ ինձ տր: ուսմն. Ած շնէ:

Քաւութիւն. թեան: || ընջումն յանցանաց. կամ մաքրութիւն. կամ սրբութիւն. կամ արդա րութիւն: 2. Օրէն. 29. 19: Սաղմ. 129. 4: 1. Յովհ. 2. 2: Իսկ մերթ՝ գործ քաւելոյ. կամ մեղաքա- ւութեան պաշտամունք. կամ մեղաքաւ-

ճէջ պատարագ․ և կմ հաշտարար ընծայ․ 2․ Մակ․ 3․ 33։ Իմաստ․ 18․ 21։ Դարձեալ՝ քաւութիւն կոչի քաւարանն, ֆ տեղին քաւելոյ․ և ըստ այսմ մասնաւորապէս քաւութիւն անուանեցաւ բշշակն, ֆ խուփն տապանակին, զոր գործեաց Մովսէս համակ յոսկւոյ սրբոյ՝ տախտակաձև իբրև ըղտախտակ՝ հաստատեալ զնա ընդ տապանակին ոսկեղէն ծղխնեօք։ Այլ՝ կոչեցաւ սա քաւութիւն, ֆ քաւարան․ զի անդ հանապազորդ երևեալ Տր̄ Մովսէսի, խօսէր ընդ նմա, և տայր զքաւութիւն ժողովրդեան՝ ընկալեալ զհաշտարար ընծայս։ Եւ դարձեալ՝ կոչեցաւ այսպէս յաղագս երբայականն բառին՝ քափփորէթ, որ նշանակէ՝ զքաւարանն․ միանգամայն և զխուփ տապկեղ․ որ է խափախ։ Ելից․ 25․ 17․ և 18․ և 20․ և 22։ Այս քաւութիւն ընդ տապանակին էր ՚ի սրբութեան սրբութեանց․ վասն որոյ և սրբութիւնս այս կոչեցաւ տուն քաւութեան։ 1․ Մնաց․ 28․ 11։ Դարձեալ․ Եզեկ․ 43․ 14․ և 17․ քաւութիւն կոչի մոյթն, ֆ չորեքկուսի խարիսխն սեղանոյն, որ էր կրկին, միոյն վերին և բարձր չորեքկանգնեան, և կոչիւր մեծ։ Իսկ միւսն ներքին և խոնարհ երկկանգնեան, ուստի և անուանիւր փոքր։ Եւ սոքա յորջորջեցան քաւութիւն, ֆ քաւարան, ըստ որում էին մասն սեղանոյն․ յորոյ վր̄ մատուցմամբ պատարագաց լինէր քաւութիւն։

Քաւչական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || քաւողական․ կմ քաւարար․ և կմ սրբարար։

Քաւչապետ․ ի․ աւ․ կմ իւ․ աց․ օք։ || պետ քաւչաց, ֆ քահանայից․ կմ քահանայապետ։

Քաւչապետաբար․ (մակբայ որակական․) || իբրև զքաւչապետ․ կմ հանգոյն քահանայապետի, որ քաւէ և սրբէ։ Նար․ ըէ․ լր̄։

Քաւչապետեմ․ եցի․ եա․ եր։ (չէզոք․) || քաւչապետ լինել․ կմ առնուլ զիշխանութիւն քահանայապետական․ և կմ վարել զիշխանութիւն քահանայապետի․ Ը̄ այնմ Յհ̄ ուղղէ․ ՚ի վրթանայ որդի ծնեալ․ համ բանաւոր քաւչապետեալ։ Եւ յայսմանէ առեալ նշանակէ քահանայագործել․ կմ քաւել վս̄ ժողովրդեան․ և Ը̄ այսմ ասի Յաւանդատուն․ Եւ քահանայեցին քաւչապետել՝ աղօթիւքն նախահաւանութեան։

Քափուր․ փրոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || է խէժ ինչ սպիտակ՝ արտադրեալ ՚ի մէջ կեղևոյ դիւրաբեկ ծառոյ իմիք հնդկայնոյ․ որ լինի յոյժ ընդարձակ և հովանաւոր, մինչև հարիւրաւոր մարդկան բնակել ընդ հովանեաւ նր̄։ Այլ՝ խէժս այս ունի զբազում տեսակս, յորս լաւագոյնն այն է, որ լինի մեծ և կարծր իբրև զքար, և ունի ՚ի գեղորայս զբազում օգտութիւնս, զորոց խօսին բժիշկք։ ռամկ․ գափուր․ կմ գեափիւր։ Խորէն․ յաշխարհագրութ̄։

Քաքար․ ոյ․ կմ ի․ աւ․ աց․ օք։ || կարկանդակ․ կմ պլակինդի․ զոր կազմեն ՚ի բազարիջոյ, բաղդամ անդամ բանալով զհայան թերթս թերթս․ և ապա արկեալ ՚ի վր̄ զիւղ, ծածկեն բոլորակ, կմ քառանկիւնի, ապա և երբեմն ընտան զնն աղնիւ հանդերձանօք․ և ապա եփեն տապակաւ ՚ի փուռն, կմ ՚ի թոնրի․ և կմ ՚ի վառարանի։ Որպիսի է և այն, զոր կազմեն յաճախ կի զհայան թերթաբանալով, և յետ որս կեղոյ զիւղ դարձեալ թրելով։ ռամկ․ օր[illegible]․ [illegible]․ կմ [illegible]․ կմ [illegible]․ կմ [illegible]․ կմ [illegible]․ և կմ [illegible]։ Ելից․ 29․ 2։ Ղևտ․ 2․ 4։ Թագ․ 6․ 15։ 2․ Թագ․ 6․ 19։ Դարձեալ՝ մասնաւորապէս քաքար կոչի ազգ ինչ կարկանդակի, զոր կազմեն ՚ի բազմապատիկ իւղօղիր նուրբ թերթից, և համեմունս ինչ ընդ մէջ արկեալ, բարդեն ըզնա ՚ի վր̄ իւրեր մի առ միով․ և ապա հատեալ զայն ՚ի բազում հատորս երկայնաձև քառանկիւնիս, եփեն ՚ի փուռն․ և ըզկնի արկեալ ՚ի վր̄ զմեղր, ուտեն։ ռամկ․ [illegible]։ տես և ՚ի բառն՝ քանքար։

ՔԵ

Քեդի․ դւոյ․ ւով․ եաց․ եօք։ || է տեսակ ինչ ծաղկան, որ լինի յերկանիկն արտաքոյ։ Խորէն․ յաշխարհագր։

Քեզէն։ (մակբայ որակական․) || քև․ կմ ՚ի ձեռն քո․ կմ դու ՚ի քէն․ կմ յանձնէ քումմէ․ ռամկ․ [illegible]․ կմ [illegible]․ և կմ [illegible]։ Գործ․ 9․ 34։

Քեզոյն։ || է դերանուն էական․ և նշանակէ քեզ։ ռամկ․ [illegible]․ ըստ այնմ Կիւրղի [illegible]․ ոչ մինչ կայրն՝ քեզոյն իսկ կայր։ Իսկ մերթ վարի իբր և զմակբայ․ և նշանակէ, քեզէն։ ռամկ․ [illegible]։

Քեղաւոր․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || ունօղ զքեղի, կմ զկայմ։ ռամկ․ [illegible]․ կմ [illegible]։ ՚Ի [illegible]։

Քեղի․ քեղւոյ․ ւով․ եաց․ եօք։ || նոյն է ը̄ բառին կայմ, որ մեկնեցաւ ՚ի տեղւոջ իւրում։ Նարեկ․ լը̄։ և ՚ի Գիրս [illegible]։

Քեմեռ․ ի․ իւ։ || է լեռան ինչ հրաբղխ ՚ի լեհիայ․ [illegible]։ [illegible]․ ուստի [illegible]․ և այլ [illegible]։ Եւ յայսմանէ առեալ քեմեռ կոչի [illegible]․ որ ունի զգլուխ, և զլանջս իբրև զառիւծու․ զորովայն իբրև զայծեմանն․ իսկ զագին՝ որպէս վիշապ օձից։

Քեմոն․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ կմ աւ․ աց․ օք։ || է փոքրիկ ունդ ինչ համեմիչ․ որ և կոչի քիմիոն։

Քեմախտ․ մխտոյ․ ով․ ոց․ ովք։ || օդենի․ ֆ մաշկ ոչխարի․ որով ըստ մեծի մասին նշանակի գործեալն ըստ արհեստի խաղախորդաց․ զոր ՚ի կեր արկանեն ՚ի կազմածս օդից․ և յայլ զանազան պէտս․ ռամկ․ [illegible]․ ըստ այնմ ՚Ի հին․ [illegible]․ Մոր-

թէ զգործք արտաքոյ և ներքոյ քերթուա_ծոյն զմտութին որքէն ․ զոմանս յաղագս արուեստի գրչութեան՝ որպ մագաղաթ, և զկէսս յայլ դէտս, որպ քեմուխոս ։

Քեմխտապատ․ ի․ իւ․ ից․ կմ աց․ օք ։ || պատկեր, կմ կազմեալ քեմխտով․ յթ մաշկաւ ոչխարի․ կմ փոկով․ որպ առնէին 'ի հնումն ըղ պատկերագծական ձուլածոն գործելով զնոա ուժգնածայրիւ․ որով խորն ջնջեալ պարան, այս է՝ խորն զծրեալ առաւար չուման երևէր․ ըստ այնմ Խորէն․ Բ․ գլ․ 82․ Հանեալ յապակեղէնէն զնկարեալ քեմխտապատ պարանն, կորովութբ ձգէ ։

Քենի․ քենւոյ․ ւով․ ւոց․ եօք ։ || է բառ իգական, և առնչական․ վն զի քենի կոչէ այրն զքոյր կնոջ իւրոյ ։ ռամկօր․ Լս, ֆէնի ։

Քեռայր․ առն․ արամբ․ անց․ ամբք ։ || այր քեռ ուրուք․ տաճկեր․ էնիշտէ ։ Խորէն․ Բ․ գլ․ 41․ և 79 ։ և Գ․ գլ․ 29 ։

Քեռի․ քեռւոյ․ եաւ․ եաց․ եօք ։ || է բառ արական, և առնչական․ քանզի քեռի կոչի մարդոյ եղբայր մօր իւրոյ․ ռամկ․ Լս ֆէտի․ և տաճկ․ դայի ։ Ղևտ․ 20․20 ։ Խորէն․ Գ․ գլ․ 48 ։

Քեռորդեակ ։ (Նախադրբէ հոլովի․) || տե՛ս 'ի ներքոյ զՔեռորդին ։ Կիւրղէ Ծնն․ Գ ։

Քեռորդի․ դւոյ․ ւով․ ւոց․ ւովք ։ || որդի քեռ ուրուք ։ ռամկ․ ֆրոյ փղայ ։ և տաճկ․ Էէյէն ։ Գործ․ 23․ 16 ։ Նարեկ․ ղԶ ։ Խորէն․ Բ․ գլ․ 15 ։

Քերած․ ի․ իւ․ աց․ իւք ։ || տե՛ս զՔեր_ ուած ։

Քերածոյ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || քերեալ․ կմ տաշեցեալ․ կմ կոփելով կոկեալ․ և կամ կոփածոյ ։ ռամկօր․ ֆէրած, կմ փորած․ և կմ ըռէնտէլած ։ Ղևտ․ 14․ 42 ։ Խոր․ Բ․ գլ․ 95 ։

Քերական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || Նա՝ որ ուսեալ է զարուեստ քերականութեան․ կամ հարկ ավոր արդրել զբան իւր ըստ քերականական արուեստի․ և առաջան այսպիսիքս քերականք, իբր թէ՝ գրականք․ զի մինչ ապարապին գրոց․ այլ և զ՛ւ ստէպուեն էր հընոց զգրելն և զքերելն փոխանակ միմեանց 'ի գործ ածել․ Ը այնմ 'ի հին ժէրաժանոսն․ Գրեէ իմ զոտին այժմ զքո գաղջաարարող․ յթ քերեալ է իմ ։ Եւ կամ կոչեցան քերականք, իբր թէ քերօղք․ զի ստէպուեն էր հնոց գրել 'ի վէմ ախակաց, և մագաղաթից, զորս՝ առ՝ իւթարեալ ընդունել ըղ գիրս՝ յաճախ քերէին և յղկէին ։ Եւ կա՝ որէն էր քաղ քերականաց 'ի չարատրելն զնա՝ 'ի բաց քերել 'ի բառից և 'ի խիթոնից ըղ խորթն, և զթիւրն․ որպ հիւսն 'ի փայտից զխոտտաքաղատակն և զխոռ մասունսն․ վն որոյ և վայելչապէս յորջորջեցան քերականք․ և արուեստ նց քերականութիւն ։ Յն գրբի ։ և 'ի Գիրս դարձի անյաղթին ։

Քերականական․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || այն ամ, որ քերականաց է, կմ առ քերականս վերաբերի ։

Քերականութիւն․ թեան ։ || արուեստ ուղիղ և անվրէպ յօրինելոյ և խօսելոյ զբանս ; և այս լինի՝ եթէ զգուշասցի քերականն յանկարգ շարամանութենէ, և 'ի խուժադուժ բառից․ և 'ի սխալանաց գրելոյ, և վերծանելոյ, և 'ի նմանեաց․ վարելով 'ի բանս իւր ըստ յատկութեն լեզուէին, որ երևի 'ի գիրս ճարտար հեղինակաց նր ։ 'Ի հին ժէրաժանոսն ։

Քերանք․ անաց․ օք ։ (անեզական․) || քերումն, կմ քերթումն․ և կմ խզրատումն մարմնոյ՝ արարեալ երկաթի գործեօք․ որպիսի էր այն, զոր կրէին բազումք 'ի սրբոց վկայից ։ Նարեկ․ 'ի Մկն․ Եփբ․ ։ Եւ 'ի շարականս տօնի․ ըլկանօք և քերանօք զարեան վտակն հոսեցին ։ Ոսկեբ․ հնչեկ ըղ գործիս քերելոյ․ և ըստ այսմ քերանք կոչի երկաթի գործին, որով ձիավարք քերեն զմարմին երիվարաց՝ 'ի դարմանելն զնա ։ ռամկօր․ խաշաղ ։ Եւ կմ այն գործին, որով հիւսունք, կմ ոսկերիչք քերելով յղկեն զփայտ․ և զհրահանգելիս ։ ռամկօր․ ռէնտէ ։ Ոսկեբ․ քերանք անուանեն երկաթի եղունգքն, կմ ճանկքն, որովք խզրատէին զմարմինս սրբց նահատակաց․ ըստ այնմ 'ի շարակն․ տառապական տանջեալ․ քերանօք քերեալ․ և կապարաւ հալեալ ։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ քերանք կոչեցան երկաթեղէն արարքան գործիքն, զորս ագուցեալ էր արքայն դաւիթ 'ի շղթայականս անուանց կամնոտայից՝ 'ի ջարդել զհարան թշացիս․ զորմէ լինի ասացեալ 'ի բանն Ուրագ ։ 2․ Թագ․ 12․ 31 ։

Քերդեմ ։ || տե՛ս զՔերթեմ ։ 'Ի հին ժէրաժ ։

Քերդութիւն ։ || տե՛ս զՔերթութիւն ։ 'Ի հին ժէրաժանոսն ։

Քերդող ։ || տե՛ս զՔերթող ։

Քերեդին ։ || տե՛ս 'ի բառարանի յատուկ անուանց ։

Քերեմ․ եցի․ եա՛․ ել ։ (Ներգործ․) || քորել․ որ է եղնգամբք, կմ գործեօք ինչ շփել զմարմին, կմ զկէրպ առ՝ իւթարեալ 'ի բաց զմարմնոյ եռացեալս, յթ զեղքն ։ ռամկ․ Լս, ֆէրէլ ։ Յոբ․ 2․8 ։ և 7․5 ։ Իւղ մերթ յղկել․ յթ շփմամբ գործեաց մաշելով կմ տաշելով, և կմ քերծելով զերեսս իրաց՝ որբել զնս․ որպ քերեն մարգիկ զորմունս, կմ զքարինս․ գարբինք զանօթս․ հիւսունք զփայտս․ մօրթեգործք զկաշիս․ և այլն ։ ռամկ․ Լս՝ ֆէրէլ․ կմ ըռէնտէլել, և կմ ռընդ փէ ռընդել ։ Ղևտ․ 6․28 ։ և 14․ 41 ։ Իմաստ․ 13․ 11 ։ Խարձեալ՝ երկաթի ճանկօք ցաւել, կմ խզրատել զմարմինս, որպ առնէին 'ի հընումն սրբց մարտիրոսաց ։ ռամկ․ ֆէրթել․ կմ ֆերել ։ Յն օրդի ։ և 'ի Շարականս ։ Եւ կա նմանութբ առեալ նշանակէ 'ի բաց թօթափել․ կմ 'ի բաց ձգել․ և կմ մերժել․ և ըստ այսմ ասի՝ 'ի բաց քերել յանձնէ զաղտս, զմնոտի գործս, զախտս, զկիրս․ զպարարտութիւն, և այլն ։ ռամկ․ Լս տօւրս օւրէլ․ կմ տօւրս ըսէլ բնել․ կամ ձիւրէ նէտել ։ Յն օրդի ։ և Աճա․ ։ Եւ յայսմանէ առեալ փոխանակ ասելոյ՝ 'ի բաց

մերժել յանձնէ զատաջնորդ ոք․ տալ՝ չընչաց քերել․ որ է տապատակելն․ ըստ այսմ Աճառ․ ի դժախս ուղարկեաց զգեղջացիսն, որք ելանիցեն յընչաց քերել․ և արհամարհել զընտրեալն և զախորժելին ըդ զմոմկս։ Պատճառաւ նշանակէ ըստ հնոց գրել․ որպէս տասցա 'ի բառն՝ քերականն։ 'ի հին թարգմանութ։

Քերեմ․ եցի․ եա․ ել։ (չէզոք․) || հակելով, կամ ընդհարկանելով յիմն՝ մերձանալ․ որպէս առնեն զորք, կամ նաւք ընդ կապարս երկաթեղէնս իբր շօշափմամբ անցանելով․ կամ ոմանք 'ի թռչնոց ընդ երեսս ջրոց թռչելով։ ռամկ․ փառնելով, կամ տղջելով անցնիլ․ և ըստ այսմ պահանջէ սա զգործական՝ արամաեալեալ նախդրիւ՝ առ․ զօր օրինակ, զնոյն 'ի կողմանս աղտեղայ՝ մօտ քերէր առ գաշտին։ 1․ Մակ․ 10․ 78։ Ընդ առ երկնիւք քերէր, և այսր յերկիր հատանէր։ իմաստ․ 18․ 16։ Քերէր առ սահմանօք սարուց։ Աճառ։ ըստ այսմ է և 'ի գիրս Թագ․ 1․ կոփ․ Ճ․ ուր տալ՝ մնայսորիկ ըստ առաջին արծաթեացն առ երկրաւս քերելոյ՝ սա զմեր միտս 'ի բարձունս համբառնայ։

Քերթած․ կամ քերդած․ ի․ աւ․ աց․ օք։ կամ իւ․ ից․ իւք։ || քերթեցեալ իր․ որպիսի է մորթն հանեալ։ իսկ մերթ բանք քերթողաց․ կամ շարադրութիւնք յօրինեալք քերթողական արուեստիւ․ և կամ բանաստեղծութիւն․ զոր և կոչեմք շարադրած։ 'ի հին թարգմանութ։

Քերթեմ․ կամ քերդեմ․ եցի․ եա․ ել։ (ներգ․) || զմորթն կենդանւոյ սրով որոշել 'ի մարմնոյն․ կամ 'ի բաց քերել․ և կամ մորթել․ որ է հանել զմորթն․ ռամկ․ եա՝ փերթել։ Փոխաբերաբ՝ նշանակէ առնել զքերթութիւն․ կամ արտադրել զբան ինչ քերթողաբար․ և կամ ստեղծանել զբանս, կամ զբառս, որ է գործ բանաստեղծից ըստ այնմ ի Գիրս Պիտոյից։ Աստեմք զնա քերթող․ որ քերթելն կարող է․ թեպէտ նոյնպէս, և ոչ կամիցի քերթել։ Եւ յայսմանէ առեալ՝ քերթեալ կոչեն ըստ հնոց այնք տեսակք բառից, որք 'ի նմանութիւն հնչման հնարեալք են 'ի բանաստեղծից․ որպիսի է՝ շաչիւն, գոփիւն, խոխոնջիւն․ կամ շչել․ ճանչել․ և մլաւել, որ է միաւ անելն կատուաց․ և այլն։ 'ի հին թարգմանութ։

Քերթողարան․ կամ քերդողարան․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || արտադրող զքերթողական բանս․ կամ ստեղծարան․ և կամ տաղարան։

Քերթողաբանեմ․ եցի․ եա․ ել։ (չէզոք․ և մերթ ներգործ․) || արտադրել զքերթութիւս․ կամ բանաստեղծութիւն առնել․ և կամ տաղաբանել․ ըստ այնմ 'ի Ճիւղխօսդովքիւրի․ Սոկրատէս իմաստասիրէ․ հոմերոս քերթողաբանէ։

Քերթողական․ ի․ աւ․ աց․ օք։ || այն ամ, որ վերաբերի առ քերթօղս, կամ քերականական, կամ բանաստեղծական, և կամ տաղաբանական։ 'ի հին թարգմանութ։

Քերթողահայր․ հօր․ հարբ․ արց․ արբք։ || հայր քերթողաց, կամ հեղինակ բանաստեղծից, կամ տաղաբանից, որպիսի էր մեծն Մովսէս հայրապետն, և մեծն Մարգոս։ 'ի Գիրս Ծծին խորենը։

Քերթողութիւն, կամ քերդողութի․ թեան։ || քերթող գոլն, կամ արուեստ քերթողական․ և կամ քերթողական արտադրութիւն․ որ և տալ քերթութիւն։ 'ի հին թարգմանութ։

Քերթոցեմ․ կամ քերդոցեմ․ եցի․ եա․ ել։ (ներգործ․) || տես զքերթել ըստ երկրորդի նշանակութեան։ 'ի հին թարգմանս։

Քերթոցք․ թոցաց․ օք։ || տես զքերթութիւն։ 'ի հին թարգմ։

Քերթուած, կամ քերդուած։ || տես զքերթած։ 'ի հին թարգմ։

Քերթութիւն․ կամ քերդութի․ թեն։ || քերթողական բան․ կամ արուեստ, կամ բանաստեղծութիւն, և կամ տաղաբանութիւն։ Նարեկ․ զի։ և 'ի հին թարգմանութ։

Քերթուած․ կամ քերդուած․ թման․ մանք․ մանց․ մամբք։ || քերթողութի․ կամ քերթութի․ ըստ այնմ Յոհ ոսկի․ ներհմտութ քերականի․ բայց քերթուած քերթողի։

Քերթօղ, կամ քերդօղ․ ողի․ իւ․ աց․ օք։ || քերականն, թէ նա, որ գիտէ վարել զքերականութիւն ըստ անիլթ ար արուեստի․ և յայսմանէ առեալ քերթօղ կոչեն առ հասարակ ամ Ճարտար գպիրք, որք արտադրեն զարուեստաւոր և զգեղեցիկ քերթութիւս, կամ մեկնեն Ճարտարութիւ զպարզունեալ հարանցութիւն հնոց․ ընդ սոսին քերթօղ կոչին և ամ պռետօրիկոսք, կամ բանաստեղծք, և կամ տաղասացիք։ Նարեկ․ 'ի փոխ․ առ․ Յոհ ոսկի և 'ի հին թարգմանութ։

Քերիչ․ քերչի․ աւ․ աց․ օք։ || տես զքերանք, ըստ որում նշանակէ զգործիսն։ Աճառ։

Քերծանեմ․ քերծի․ քերծ․ ել։ || տես ըղ Քերծուլ։

Քերծեմ․ եցի․ եա․ ել։ || տես 'ի ներքոյ ըղ Քերծուլ։

Քերծում․ քերծի․ քերծ․ կամ եա․ ուլ։ (ներգործ․) || 'ի բաց քերել 'ի փայտէ զկեղեւսն, կամ տաշելով զփայտ ինչ կեղեւել։ ռամկ․ քաթթն կեղեւ հանել․ կամ կեղեւել։ Ծնն․ 30․ 37․ և 38։

Քերոբին, կամ քերովբին։ || նոյն է ընդ քառին քերովբէ, որ ներառեալ ընդ բառին սերովբէ 'ի Գիրս Գրիգ․ ատ։

Քերովբէ, կամ քերոբ, և կամ քերուբ․ ի․ իւ․ ից․ իւք։ || քերովբէ, որ է անուն դասու հրեշտակաց, որք 'ի վերոյ քան զինքեանս ունին զսերովբէս, և 'ի ներքոյ զաթոռս, պարունակեալք երկրորդին իսկ յառաջին քահանայապետութեն։ Բայց երբեմն քերոբ կոչի բանականն, կամ տաղաչեղն, ըստ որում անկեալ յառաջին քահանայապետութենէ․ և զի ոչ կորոյս զլնութիւն գիտութեանցն բնականաց զոր նշանակէ անունն քերոբ․ ըստ այնմ Եզեկ․ 28․ 16․ 'ի լեռնէն այ եհան զքեզ քերոբ վարասուր։ Եւ 'ի

14. տեսի . ընդ օծելոյ քերովբէին եւ առ ըղ-քեղ , որք ըստ նկարագրին տեսակեալ լինէին յորքայն տիւրացւոց . իսկ ըստ խորհրդոյն՝ առ բանսարկուն : Դր̃ձլ՝ քերովբէ կոչին չորեքին կենդանիքն , որք երեւեցան եզեկիէլի չորեքկերպեան տեսլեամբք . որք ասացի՝ 'ի բառն քերովբէ : Եզկ. 10. 7: Եւ եւս՝ չորեքին քերովբէաձեւ պատկերք , զորոց երկուսն արար մովսէս , և զերկուսն սողոմոն . Ելից. 37. 8: 3. Թագ. 6. 26: Նաև նկարք , և քանդակք կերպացեալք 'ի պատկեր քերովբէից , և նմանեաց : 3. Թագ. 7. 29: Եզկ. 41. 18: Եւ յայսմանէ առեալ յաճախակի քերուբ , կմ՝ քերոբ յորջորջի եւ՝ գործեցեալն ճարտար արուեստիւ , կմ՝ նկարակերպ , և կմ՝ ճամկաւոր , և այս թէ իցէ յօրինեալ քանդակաւ , թէ նկարուք , թէ ոստայնանկութբ , և թէ ասղանագործութբ : ռամկ. Հէրոպէտէրան , կմ՝ նախշած , և կմ՝ նաղշշւած : Ելից. 26. 1. և 31: և 36. 8. և 35. և 37:

Քերովբէ . կմ՝ քերոբէ . և կմ՝ համառօտմամբ՝ քրովբէ . կմ՝ քրոբէ . ի . ից . իւք: || է բառ եբրայական , որ թարգմանի՝ լիութի գիտութեց , կմ՝ զեղումն իմաստից , և կմ՝ յաճախութի հանճարոյ , և տովհմ անուանի երկրորդ դասու առաջնոյ քահանայապետութեն երկնայնոց . նաև իւրաքանչիւր հրեշտակ յայնմ դասէ , ըստ որում են լցեալք գիտութեց գիտութբ , և հանճարով , և կոչին ոսկէ քառակերպեան , յաղագս չորեցունց դիմաց և թեւոց , որովք երեւեցան մարգարէին եզեկիէլի : Ծննդ. 3. 24: Եսայ. 37. 16: Դան. 3. 54: Դարձեալ՝ քերովբէ կոչին չորք կենդանիքն երեւեալք եզեկիէլի՝ ըստ որում թուչէին յօդս , 'ի տեսիլ հրեշտակի , որոց իւրաքանչիւրքն ունէին զկերպարանս երիտասարդի թեւաւորեալք միմի 'ինոցանէ չորիւք թեւովք , և կերպացեալք 'ի գլուխս չորեքին դիմօք . յառաջոյ ունէին զդէմս մարդոյ . 'ի յաջմէ ունէին զդէմս առիւծու . 'ի ձախմէ զդէմս եզին . և 'ի գագաթան զդէմս արծուոյ: Եզկ. 1. 10: և 10. 7. և 8. և 9: Սոցին նմանութբ արար մովսէս զերկուս պատկերս ճախարակեայս ոսկիս , հովանի ունիլ 'ի վր տապանակին կտակի՝ մի 'ի սնարից , և մի յանոտից : Ելից. 25. 18. և 19. և 22: Եւ յետոյ յաւելլ 'ի վր նց սողոմոն զայլ երկուս մեծագոյն եւս քան ըզնս : վն որոյ և չորեքին իսկ սոքա կոչեցան քերովբէք : 3. Թագ. 6. 23. 1. Մնաց. 28. 18: Դարձեալ՝ քրովբէ յորջորջին 'ի սմ գիրս նկարք , կմ՝ քանդակք կերպացեալք 'ի ձև վերոյասացեալ քրովբէից , կմ՝ այլոց ազգի ազգի ճարտարագործ պատկերաց : 2. Մնաց. 3. 7: Եզկ. 41. 20. և 25:

Քերուածք . ոյ . ով . ոց . ովք . կմ՝ աց . օք : || Նիւթք . կմ՝ մնացուածք ելեալք 'ի քերելոյ : ռամկ. [illegible] : Ղեւտ. 14. 41:

Քերուք : || տես զՔերովբէ :

Քերումն . ըման . մամբ . մանց . մամբք : || քերելն , որ է քերումն . կմ՝ տաշելով հարթումն . և կմ՝ [illegible] . զորմէ ընդգոյն տեսցես 'ի բայն իւր : Ցն [illegible]

Քերսան . ի . աւ . աց . ք : || է բառ յունական . և նշանակէ զգամմաքակղզին , կամ զթերակղզին , որ է երկիր պատեալ 'ի ջրոց յամ կողմանց , և միայն ծայրիւ իմիք կըցեալ ընդ լայնատարած , և ընդ հաստատուն երկիր : Խուրէն . յաշխարհագրութ :

Քերքեմ . եցի . եամ . ել : (Ներգործ .) || հերքել . կմ՝ վանել . կմ՝ մերժել . կմ՝ 'ի բաց հանել . և կմ՝ հալածել : ռամկօր . վանտէլ . կմ՝ դուրս ձգել . կմ՝ [illegible] : Եզկ. 26. 18:

Քերոբ : || տես զՔերովբէ :

Քերոբէ : || տես զՔերովբէ :

Քեցեմ . եցի . եամ . ել : (Ներգործ .) || 'ի բաց մեկնել , կմ՝ մերժել յիմէքէ . կմ՝ 'ի բաց հեռացուցանել . կմ՝ որոշել . և կմ՝ որոհել . և ըստ այսմ առի՝ քեցել զորթս 'ի հեռոց մօրց . զծծողմունքն յեկեղեցւոյ՝ կմ՝ 'ի միմեանց . զախոռս , կմ՝ զարգելմունս յանձնէ . զհրապարակս 'ի հնազանդութէ . և այլն : ռամկօր . հեռացնել . կմ՝ զատել . 1. Թագ. 6. 7: [illegible]:

Քեցումն . քեցի . քեց . կմ՝ եան . ում : (Ներգ .) || նոյն է ընդ բայն քեցեմ , որ է մերժել . ըստ այնմ խուրէն . բ. գլ. 6. Պատուէր առնլով՝ զաւազակութի , կմ՝ զմարդադաւութի յինքեանց 'ի բաց քեցուլ :

Քեչափ : || տես յաճարտ բառին՝ Չափ : 'ի Հարակնոյն :

ՔԻ

Քին . քինու . ու . կմ՝ քինիւ . ուց . ուք : || մերթ նշանակէ զոխս : ռամկ . խորէլ . ըստ այնմ խուրէն . ա . գլ . 12 . Ցիշատակ քինու զնախնեացն իւրոց ունէր 'ի մտի : Եւ 3 . Մակ . 4 . 9 . տեսի՝ Առաջին քինու վրէժն զամենեցունց ընդ այն հանէին : Եւ ըստ այսմ բազում անգամ ընդ բայի շարադցի . որգոն , քէն պահել . և նշանակէ ոխս պահել . կամ ոխս ունիլ 'ի սրտի : ռամկ . խորէլ պահէլ : ըստ այնմ խուրէն . բ . գլ . 22 . և 52 . Քանզի քէն պահեալ էր վն ըսպանման իւրոյ հաւուն : Դարձեալ՝ նշանակէ վրէժ . կմ՝ քինախնդրութի . և կամ նախանձ սրտի . ռամկ . հոյզ . ըստ այնմ Խուրէն . բ . գլ . 47 : և գ . գլ . 31 . և 56 . Խնդրեաց զքէն ձեռնակերտին իւրոյ արշակաւանու . կամ զքէն վրիժուց 'ի մերմէ աշխարհէս : Եւ 'ի գիրս Աճգուն . տեսի՝ վրէժ խնդրել՝ մեծաւ քինու նախանձաւորեալ լինելով . կս մեծաւ քինախնդրութբ բորբոքեալ 'ի նախանձ :

ՔԹ

Քթթեմ . եցի . եամ . ել : (Ներգործ .) || թարթափել . կմ՝ թօթափել զաչս : ռամկ . [illegible] . Եւ ըստ այսմ քթթանակ ասելոյ՝ յական թօթափել . կմ՝ իսկոյն , տեսի՝ 'ի քթթել ական : ռամկօրէն .

ակնարկութիւն ։ Նարէկ․ կղ․ և ղթ։ Խորէն․ ա․ գլ․ 31։ ․ և գ․ գլ․ 28։ Այնպէս փոխանակ ասելոյ՝ թօթափել մի՛ ական ․ կամ վայրկեան մի , ասի՛ քթթել մի ական ։ ռամկ․ ակնթարթ մը․ Ըստ այնմ Նարէկ․ ծբ․ Ոչ պահէս ոխս քաղ մուն ամաց մեղանաց՝ քթթել մի ական ։

Քթթումն ․ թման ․ ման ․ մանց ․ մանք ։ || Թարթափումն , կամ թօթափումն աչաց ։ ռամկ․ աչից թարթումն ։ ըստ այնմ 'ի հին տերտոյեան․ Զի թէ քթթումն ական ժամանակ ասի , որչափ ևս արտաքերութին բանին ։

Քթիթ ։ || Է արմատ քթթել բային ․ որպ փթիթն փթթել բային ․ Նշանակէ ըղ քթթումն աչաց , որ և կոչի ճթարթափ ։ ռամկ․ թարթ։ ըստ այնմ Նարէկ․ ղզ․ Հուպ առ հուպ 'ի քթիթ աչաց խոպառ հատուածեն ․ որ է յական թօթափել ․ կամ խակոյն ։

Քթոց ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ || կթոց ․ կամ կողով ։ ռամկ․ սէփէթ ․ կամ +իւֆէ ։ ըստ այնմ 'ի Գիրս Մովսէս․ Առնելով զքթոց մի լի աւազով՝ 'ի վ՟ր թիկանցն , տանէր այսր և անդր ։ Եւ 'ի վերջ հարց․ դ․ ասի՝ Որպ 'ի քթոցէ թափելին ․ ուր 'ի ձեռագիրն գնի՝ 'ի կթոցէ ։

Քթուեմ ․ եցի ․ եա ․ ել ։ (Ներգործ․) || որսնելով զձէ , կամ ցկեղտ ինչ 'ի վ՟ր գլխոյ , կամ զգեստու՝ յստակել ։ ռամկ․ ևս՝ +քոֆել ։ 'ի վերջ հարց․ թ։ Եւ սա մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուոջ վարի ․ զի 'ի բարբառս գրոց ասի՝ կառել ։

Ք Ի

Քիթ ․ քթի ․ քթիւ ․ լից ․ կամ աց ․ օք ։ || ռունչ ․ կամ ըմինչ , որ է հոտոտելիք ։ և այս 'ի բարբառս գրոց մանաւանդ ասի զգազանաց ․ կամ զանբան կենդանեաց ։ ռամկ․ ևս +ինթ ։ 4․ Թագ․ 19․ 28։ Յոբ․ 40․ 21։ Առակ․ 11․ 22։

Քիլ ․ քլի ․ քլաւ ․ աց ․ օք ։ || Է տարածութիւն այն , որ սկսեալ 'ի ծայրէ բոյթ մատին՝ աւարտի 'ի ծայր ցուցամատին , յորժամ են բացեալք 'ի չափել զինչ ։ ռամկ․ ևս +իլ․ և տաճկ․ սէրէ ։ Եսայ․ 40․ 12։ Նարէկ․ ղզ։ Իսկ ըստ որում առեալ լինի յերկրաչափից՝ մի քիլն պարունակէ զերկու ուղուկս , զ՟ դութն մատնաչափ , որ է սակաւ մի փոքր քան զբնական քիլն ։

Քիմեռնոս ․ կամ քիմեռինոս ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ || Է բառ յունական , որ թարգմանի 'ի հայ բարբառ ցուրտ ․ կամ սառնամանիք ․ և կամ ձմեռնային ։ Եւ յայսմանէ առեալ քիմեռնոս կոչին յաշխարհագրաց երկոքին ցրտային գօտիքն , զի այնք մասունք երկրի ․ որք անկանին ընդ բևեռօք երկնից ․ ոմանք ընդ հիւսիսայնով , և կէսք ընդ հարաւայնով , ձգեալք 'ի նոցանէ 'ի բաց յամ կողմանց քսան և երեք աստիճանօք ։ Եւ ասին դառնառս այսոքիկ ցրտայինք՝ յաղագս պաշարեալ լինելոյ 'ի մշտակայ ցրտութե ․ վ՟ զի արեգակն 'ի բազում ժամանակս տարւոյ ոչ երևի նց ․ և 'ի յերևելն ընդ ժամանակս ժամանակս՝ այնչափ 'ի խոնարհ մնայ մինչև ոչ ջերմացուցանէ զօդսն ․ վ՟ որոյ միշտ եղանակ նց է ցրտային ․ Խորէն․ ա․ գլ․ 29։

Քիմիագործ ․ ի ․ իւ ․ աց ․ օք ։ || Նա՝ որ պարապի քիմիայի ․ կամ հետամուտ է գործով ստուգել զալքիմիայն ։ ռամկ․ +իմյաճի ։

Քիմիական ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ || այն ամ , որ վերաբերի առ քիմիայս ․ և ըստ այսմ ասի ․ քիմիական արհեստ ․ կամ գիւտ ։

Քիմիայ ․ կամ ալքիմիայ ․ ի ․ իւ ․ ից ․ իւք ։ || է արուեստ ինչ պատրուղական , որով ջանան ոմանք փոխարկել զանարգ նիւթս 'ի մետաղաց , կամ 'ի տարերաց՝ յոսկի , կամ յարծաթ , արկեալ զնո ՟ը անգկի , կամ ՟ը ծծմբոյ․ և ՟ը այլոց պէսպէս փոշեաց և գեղոց՝ և հիւթոց 'ի քուրայս հալոցաց դեգերելով առ հնոցաւ բովուց զգայգ և զցերեկ ․ յորմէ հանապազ ունայնաձեռն 'ի բաց արձակեն ․ վ՟ զի ոսկի , և արծաթ ոչ միայն ունին յերկրէ զայս նիւթ և զայն նիւթ , այլև ընդ նոսին զներգործիչ ազդեցութիս երկնային լուսաւորաց , միանգամայն և զբազմազան որպիսութիս բովուց երկրի ․ որոց մարդն որչափ և ջան տարցի , ոչ կարասցէ հասանել ․ ուստի և անկարելի են գիւտք քիմիայի ։ ռամկ․ ևս +իմյա ։

Քիմք ․ քմաց ․ օք ։ (անեզ․) || առաստաղ բերանոյ , որ է վերին կողմն նր տաշտաձև ծոցաւորեալ ․ և իբրև ղպրունգ անգայտացեալ , որով 'ի ճաշակելն առնումք զհամ , ոպ և ընդամբք զհոտ ․ ռամկօր․ փանախ ։ Յոբ․ 12․ 11։ Սաղմ․ 21․ 16։ և 118․ 103։ Եւ 'ի նմանութե սորա առեալ քիմք կոչին փոքրիկ լեզուական կարթին , ուր խայծն հարկանի ։ ռամկ․ օլթայի փանախ․ Ըստ այնմ Ոսկ․ 1․ հոփ․ խա․ լինի նց իբրև կեր 'ի քիմս կարթի ։ Դարձեալ՝ փոխաբերաբար քիմք անուանին կամք ․ կամ միտք , և կամ սիրտ մարդոյ ։ ըստ այնմ 'ի հին պարփակերս․ Այս եկեալ՝ գուշակութի անձէր նմա սուտ 'ի քմաց իւրոց , որ է՝ իր գլխէն հարգարեալ ընէ․ կամ իր +ոլքն մարգարէանալ ։

Քինաթագոյց ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) || թագուցանող , կամ պահող քինու ․ և կամ ոխակալ ։ ռամկ․ խորէն պահող ։ Մծբն․ ժթ։

Քինախնդիր ։ || տես զվրէժխնդիր ։ Թուա․ 25․ 13։ Խորէն․ ա․ գլ․ 14։ և գ․ գլ․ 25։

Քինահան ․ ի ․ աւ ․ աց ․ օք ։ || հանօղ ՟ը անձն իք զքէն վրիժուց ․ կամ վրիժառու ։ ռամկ․ հայֆը առնօղ ։ 'ի հին պարփակերս ։

Քինահանութի ․ թեան ։ || հանումն քինու ․ կամ առումն վրիժուց ։ ռամկ․ հայֆը առնել ։ 'ի վերջ հարց․ իզ։

Քինահատոյց ։ (Նախդրիւ հոլովի ․) || քինս հատուցանող ․ կամ վրէժխնդիր ։ Մծբն․ ժթ։

Քինամ ․ ացայ ․ քինեա ․ ալ ։ (ընդմիջ․) || քէնս պահել ․ կամ ոխս ունիլ ․ կամ խեռել ․ կամ ոխալ ․ կամ զչարել ․ և կամ վրէժխնդիր լինիլ ։ ռամկ․ խորէն պահել ։ Ըստ այնմ Թուա․
35․21․

Digitized by Google

35. 21. Այս քինաւ հարկանիցէ զնա, զի հարցէ զնա յաղագս ոխս ունելոյն. կմ վն ոխակալութեն:

Քինաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զքէն, կմ ոխս պահօղ. կմ քինախնդիր. և կամ վրէժխնդիր: ռամկ. հայֆ. ոանօղ. կմ խա_ բեղ ոանօղ. ըստ այնմ Նորէն. ղա. Փակին 'ի սորին բանսի քինաւոր ամաչեհկացիքն:

Քիս. քսոյ. ով. ոց. ովք: || է սպիտակ կաւ ինչ, զոր շաղեալ ջրով օծանեն զպնա_ կիտս, և չորացուցեալ գրեն 'ի վն նր ըղ գիրս: Դարձեալ՝ նշանակէ ստլաւ քիսանի՝ և այս մանաւանդ յաշխարհաբառ լեզուով:

Քիտ. քտի. տիւ. ից. իւք: || Նրբագոյն փուշք հասկի խիտ առ խիտ պատեալք զնո վաւ, որք և քան զայլ մասունս վաղագոյն չորացեալք՝ կարծրանան. տուեալք 'ի բնութէ առ 'ի պաշտպանել զհատս 'ի կտցաց ձ'նձղ կանց: Որ յայսմանէ առեալ երբեմն քիտ կո չին բոլոր բուսք հասկաց, կմ բոյսք ար մտեաց. ոնք ցորենոյ, գարւոյ. և նման նեաց. ռամկ. ցորէնի, կմ գարւ խաւէն:

Քիրտն. քրտան. 'ի քրտանէ. քրտամբ. քր_ տունք. անց. ամբք: || յաւելուած գի_ ջութե մարմնոյ՝ ցօղատեսակ թորեալ ար տաքս՝ ընդ ծակոտիս մարմնոյ: ռամկօրէն տէրթնէ: Ծննդ. 3. 19: Ղուկ. 22. 44: Գործ. 19. 12: Իսկ երբեմն եդեալ լինի փոխա նակ աշխատանաց, կմ վաստակոց, և այս ըստ որում սովորութի է քրտանց հասա րակօրէն յաշխատութեց պատահիլ. ըս այնմ 2. Մակ. 2. 27. Որ մեզ մի դիւրին ինչ ջան համարիցիք. կմ սակաւ քրտանց և տքնութեց: Դարձեալ՝ ըստ բայի շա րակցի այսպէս, 'ի քիրտն, կմ ընդ քիրտն մտանել. և նշանակէ՝ քրտամբք ողողա_ նիլ. կմ 'ի քրտանց ծածկիլ. և կմ հասել զքրտունս: ռամկ. տէրլէնիւ: Եւեն. 8. 6:

Քիւ. քուոյ. կմ քւոյ. ով. ոց. ովք: կամ քուէի. աւ. աց. օք: || յարկ հովանաւոր. զի ծածք տարածեալ 'ի վր բնակութե ի_ րիք. կմ առաջի տեղւոյ ինչ. զորպիսի ու նին ոմանք 'ի քարայրից. կմ 'ի հովաոց. յորոց վր երկայնեալ քարաժայռքն, կմ մասունք լերանց. հովանիանան իբրև զձե ղուն: Կիւրղ. Եղէկ. ժդ: ուստի և փոխա նակ սանդղոյ. եկ ընդ հովանեաւ վիմին. զի հովանաւոր ձեղունամբ քարաժայռին. առ ընդ քեւա վիմին, ոնք գնի Կիւրղ Եղէկ. ժդ: Որ յայսմանէ առեալ փոխա_ նակ առեալ՝ զծածկութիւն գնել. կմ պատ րուակել, առ ընդ քուով առնել. կամ ը քուով արկանել: 'ի հին ֆէրթն: Դրծ քիւ կոչի կոնքն կազմեցեալ 'ի վր բարա ւորի գրան, զորպիսի ունին ոմանք յփպա րանից մեծամեծաց: ռամկ. պըրան օղլու: Եւ եւ քիւ անուանին շրթունք ձեղուան տանց կարկառեալ արտաքս կանգնեաւ. կմ աւելի եւ. ռամկ. փոն օղլու: 'ի սմա_ նէ ծագին բառքս՝ քուաւոր. քուաքառա կել. և քուախուզել. զորս տեսցես 'ի կարգս իւրեանց:

ՔԾ

Քծնեմ. եցի. եա. եւ: (չէզոք.) || շողո քորթական մերձեցմամբ և փարմամբ ցուցանել զընտելութի. ոնք առնեն եր_ բեմն գազանք. զի աւիւծք, շունք, և այլք նմանք. յորժամ 'ի բաց եդեալ զգազա_ նութիւն, յարին յուռ, և 'ի ձեռս մարդոյ, շփեն 'ի նս զգլուխս, կմ զերեսս իւրեանց. 'ի վարս հարց. իզ: Լամբրոն: և 'ի հին պարծմ: Եւ յայսմանէ առեալ երբեմն առ զմար դոյ. և նշանակէ փաղաքշանօք ընտելա_ նալ. կմ ողոքանս ցուցանել. և կմ շողո քորթել. և ըստ այսմ առ, 'ի ճառս ինչ, Լաւ է գան բարեկամին, քան զքծնել թշնամւոյ: Եւ 'ի վարս հարց. իզ. առ, ըղ կերպարանեալ գիւէին. Եւ չարն քծնե_ լով կամէր մտանել առ նա:

Քծնիմ. եցայ. եաց. իւ: (ձայնակր.) || Նոյն է ընդ վերինոյն: Լամբրոն: և 'ի հին պարծմ:

Քծնութի. թեան: || քծնումն, որ է ցու_ ցումն ընտելութե շողոքորթական մեր_ ձեցմամբ և փարմամբ. կմ շողոքորթութի. և կմ փաղաքշանք: Լամբրոն:

Քծնումն. նման. նմամբ. մանց. ամբք: || Նոյն է ընդ վերինոյն:

Քծուէար. կմ քձուէար. ի. աւ. աց. օք: || զանդուածք հրահալելեաց. ոնք երկա_ թոյ, արծաթոյ. և այլն. ռամկ. ֆիւնխա_ նէ: 'ի Գիրս ...: Իսկ մերթ՝ պրակ վզոյ, բամբակաց, և այլոց: ռամկ. ... կամ ֆիւլէ:

ՔՁ

Քձուէար: || տես զքծուէար:

ՔՂ

Քղանց. ի. իւ. ից. իւք: || գրօշակ հան գերձի. կմ ստորոտ պատմուճանաց. որ է ստորին եզր. կմ ծայր, զոր կազմեին հրէայքն ծայրով. զի փիւսկիլով. կամ սաչախով: ռամկ. ֆէչէ: Մտթ. 14. 36: և 23. 5: Մարկ. 6. 56:

Քղանցաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զքղ ղանցս, կմ զստորոտս հանդերձի: ռամկ. ֆէչէլի ոանօղ:

Քղամիդ. մդի. աւ. աց. օք: || է բառ յու նական, և նշանակէ, լօդիկ, զի վերար կու թագաւորական, կմ իշխանական, զոր ըստ մեծի մասին յորինէին 'ի ծիրան ւոյ ոսկեհուռն զարդարեալ: ռամկ. ... կմ ... ըստ այնմ Յովհ... Պատուեաց զօձիւն, և ստախանեաց ըղ թագաւորական քղամիդն: և զինի առ. Զգեցոյց նմ զթագաւորական քղամիդն: Դարձեալ. քղամիդ կոչի ազգ ինչ զի_ նւորական վերարկուի՝ կազմեալ կարճ, և ... զոր արկանէին զուսովք 'ի վր սպառազինութեց իւրեանց իբր առ 'ի

զարդ · զոր յաճախակի կազմէին 'ի հնումն 'ի կարմրոյ իբր նման արքայականին, որ էր 'ի ծիրանւոյ · ռամկ. մինթան · Յոյնմաճոյն: Այսպիսի էր և այն, զոր արկին զինուորքն զքնիւ · վն զի ոչ առ 'ի կատակս՝ եառուն զեղեգն 'ի ձեռս նր · փոխանակ արքունի գաւազանի, նոյնպէս և զըղեալ զպատառատուն քղամիդ ինչ ընկեցեալ 'ի զինուորաց՝ արկին զնովաւ փոխանակ թագաւորական ծիրանւոյ: Մատթ. 27 · 28: Մարկ. 15 · 17:

ՔՃ

Քճճեմ · եցի · եա · ել: (Նեռգործ.) || գղգղել · կմ ծռւառել · և կմ ծիւ ծիւ առնել: ռամկ. Ճղիկ Ճղիկ անել · կմ Ճիզփիկ ընել: ըստ այսմ Աճգաբ. Ջիւր զգեստեկն քճճեալ պատառատուն 'ի նմանէ գուլս բերէր:

ՔՄ

Քմակից · կցի · աւ · կմ իւ · աց · օք: || կից քմաց · կմ հպօղ 'ի քիմս: ռամկ. փամախին կցած · կմ փամախին դպչօղ: Եւ ը այսմ գիրս՝ քէ, կոչի քմակից տառ, ըստ որում արտաքերի հպեցմամբ լեզուին 'ի քիմսն, և իբր թէ քիմքին խակ հպի: 'Ի հին փերեկանութեան:

ՔՆ

Քնալից · (Նախադրիւ հոլովի.) || լցեալ քնով · կմ լի թմրութեամբ քնոյ · և ըստ այսմ ասի՝ քնալից կեանք: Նարէկ. 'Ի մէկն. երգ: Իսկ մերթ նշանակէ զքնաւէտն · զոր տեսցես զկնի:

Քնածու · ծուի · աւ · աց · օք: || տե՛ս զՔնեած:

Քնակոտոր · ի · իւ · ից · իւք: || կոտորեալ քնով, որով մերթ նշենկի նա՝ որոյ քունն ննջման հատեալ է, կմ բարձեալ · որպիսիք են ոմանք 'ի հիւանդաց, կմ զինուորքն, որք լսեն զձայն փողոյ պատերազմի: Եւ մերթ նշանակի նա, որոյ քուն գլխոյն, կմ այն մասն գլխոյն, որ անկանի ընդ մէջ յօնից և ականջաց՝ ջախջախեալ · կմ ցաւեալ կայ յաղագս հարկանելոյ 'ի նա կարծր ինչ գործւոյ, և նմանեաց: 'Ի Գիրս Ծննդոց:

Քնահար · ի · աւ · աց · օք: || տե՛ս զՔնեած:

Քնահարիմ · եցայ · եաց · իլ: (Ձայնակր.) || քնահար լինիլ · կմ ըմբռնիլ 'ի քնափութե · և կմ ունիլ ղախտ քնոյ:

Քնահարութիւն: || տե՛ս զՔնափութիւն:

Քնասէր · սիրի · աւ · աց · օք: || սիրօղ քնոյ · կմ մոլեալ 'ի ննջել · և կմ քնափ: Մծբն. Ժթ: Առակ. 1 · հատ · Ժը:

Քնատ · ի · իւ · ից · իւք: || զրկեալ 'ի քնոյ · կմ նա՝ որ ոչ է լցեալ զքունն իւր · և կմ որ տանջի 'ի տքնութենէ: ռամկ. քնհատ:

Քնատութիւն · թեան: || պակասութիւն քնոյ · կմ թերատութիւն ննջելոյ: ռամկօր. քնհատութիւն.

Քնար · ի · աւ · կմ իւ · աց · օք: || կիթառ · կմ ջնար, որ է նուագարան ինչ եռանկիւնի և մեծ, կազմեցեալ ծոցաւոր 'ի քերածոյ՝ և 'ի դրուագեալ փայտից, յորոյ վր սփռեալ կան բազմաթող թելք ձգտեալք, զորս հարկանեն մատամբ 'ի խընջոյս, և 'ի հանդէսս: Տարբերի սա 'ի զանոնէ · զի թելք նր են յազեաց · իսկ սորայս աղիձանիւթ · այլև ունի զտարբերութիւն ինչ 'ի չորս թելիցն, և 'ի կերպ հարկանելոյն · մանաւանդ զի 'ի պէսպէս դարս ժամանակաց, և 'ի գաւառս գաւառս ոչ պահեն զնոյն կերպ երգարանաց: ռամկ. սանթուր: Ծննդ. 4 · 21: և 31 · 27: Դանի. 3 · 5: Յայտ. 5 · 8: Դարձեալ · է անուն համաստեղութեան իրիք · որ զետեղեալ կայ առ ընթեր համաստեղութեանցն վահագնի և վիշապի · և բաղկանայ յեօթն աստեղաց · որոց միմն է մեծագոյն և երևելի 'ի մէջ ամ աստեղաց եղելոց 'ի հիւսիսային կողմն:

Քնարահար · ի · աւ · աց · օք: || հարկանօղ զքնար · կմ նա՝ որ արուեստաւոր շարժմամբ մատանց հնչեցուցեալ զթելս քնարի՝ նուագէ: ռամկօրէն · սանթուր չալօղ: Յայտ. 14 · 2:

Քնարահարութիւն · թեան: || հարկանումն քնարի · կմ քնարերգութիւն: Նարէկ. ղջ:

Քնարան · ի · աւ · աց · օք: || տեղի քնոյ · կմ ննջարան: ռամկ. քնանալու տեղ: Իսկ մերթ նմանութեամբ առեալ՝ քնարան կոչի գերեզմանն. ըստ որում մահուամբ ննջեն 'ի նմա մեռեալքն · Նարէկ. հէ:

Քնարերգ · ի · իւ · աց · օք: || երգ քնարի · կմ նուագ քնարահարաց: Իսկ մերթ՝ քնարերգակ · կմ քնարահար: ռամկօր. սանթուր ջալօղ: Յայտ. 18 · 22:

Քնարերգակ · ի · աւ · աց · օք: || երգեցօղ · կմ նուագօղ քնարաւ · կմ նուագածու քնարի · և կմ քնարահար: ռամկ. սանթուրով երգօղ · կմ սանթուր ջալօղ: 'Ի Գիրս Գրիգորի Ածաբանին:

Քնարերգութիւն · թեան: || երգ քնարի · կմ նուագ քնարերգաց · և կմ քնարահարութիւն: 'Ի Գիրս Գրիգ. Ածաբ:

Քնարուկ · քնարկի · իւ · աց · օք: || է տեսակ ինչ պտղաբեր տնկոյ · որոյ և պտուղքն յանուն բուսոյն քնարուկ կոչին: Աճգաբ:

Քնաւոր · ի · աւ · աց · օք: || ունօղ զքուն · որով մերթ նշանակի քնալիցն · կմ քնաւէտն: ռամկ. քնոտ: Իսկ մերթ նա, որ ունի ըղ ծամելիս:

Քնափ · ի · իւ · ից · իւք: || տե՛ս զՔնեած:

Քնափութիւն · թեան: || սաստ քնալից · կմ քնեածութիւն, որ է մոլութիւն յաճախ ննջելոյ և նիրհելոյ: ռամկ. քնոտութիւն: 'Ի Գիրս Ժողովողին:

Քնեայ · քնէի · իւ · ից · իւք: || տե՛ս 'ի

ներքոյ զքննեալն։ Ոսկ. 'ի Նախերգանսն։

Քնեալ. լի. լեան. լոց. լովք։ || քնած. կմ՛ քըն-
նեալ. ք նա՛ որ ախտացեալ է քնով. կմ՛
որ մոլեալ է 'ի ննջել. կմ՛ միշտ ըմբռնեալ
'ի ննրհմանէ՝ թմրի, և խնդրէ 'ի քունն մը-
տանել։ ռամկ. ֆնոփ։ Առակ. 23. 21։ Նու-
ծք։ Եւ յայսմանէ առեալ քնեած կոչի
ամ, որ թմրեալ է զգայութբ. կամ ա-
պուշ միտք. կմ՛ դանդաղկոտ. կմ՛ տար-
տամ. կմ՛ հեղգ. և կմ՛ ծոյլ։ ռամկ։ ըէճ-
պէն. ըստ այնմ Մծբն. ժթ. Սոքա են քը-
նեածք 'ի բարեաց, և զուարթաչարք, ք
հեղգք 'ի բարեաց, և զուարթք, այս է ըզ-
գաստք և լուրջք 'ի չարիս։ Սոյնպէս վա-
րի յաճախ և քնեայն. ըստ այնմ Ոսկ. ı.
հափ. ից. Արդ՝ եթէ ոք քնեայ իցէ, խօ-
թամիտ և դանդաղկոտ։ և 'ի իթ. ասի.
Այլ 'ի հոգևորականսն քան զամենեսեան
քնեայք լինիմք։

Քնեութիւն. թեան։ || տե՛ս զքնամոլութիւն։
Մծբն. ժթ։

Քնիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Ձայնակր.) || 'ի քուն
լինիլ. կմ՛ ննջել։ ռամկօր. ֆնանալ։ Իսկ ı.
Մակ. 3. 5. ուր ասի. Հալածեաց զանօ-
րէնս 'ի քնիլ խուզում, պարտի իմանիլ 'ի
քննել խուզում, ք քննելով. կմ՛ հետազօ-
տելով. վ՟ զի է վրիպումն գրչաց. կմ՛ ա-
ռաջին տպագրութեն։

Քննախնդիր. դրի. րէ. աց. օք։ || քննելով
խնդրող. կմ՛ յոյզ և խնդիր առնող. կամ
մանրամասնաբար որոնող, զոր և կոչեմք
խուզարկու։ ռամկ. խէնք ֆիփոփօղ. կամ
ըէճքըէշ ընօղ։ Մծբն. ժթ։

Քննական. ի. աւ. աց. օք։ || քննելի. կմ՛
հետազօտելի. և կամ հետազօտական։
Իսկ մերթ՝ քննող. կմ՛ որոնող։ ռամկօր.
ֆիփոփօղ։

Քննայոյզ. յուզի. իւ. աց. օք։ || քննող և
յուզող. կմ՛ քննելով խնդրող։ Իսկ մերթ
վարի իբրև զմակբայ, և նշանակէ քննե-
լով և յուզելով. կամ հարցաքննելով. և
կմ՛ մանրամասնաբար որոնելով. Ըստ այնմ
Առգած. Զոմ տեղիս իշխանութեն խորոյ
քննայոյզ խնդրեսցեն։

Քննեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || զննել.
կմ՛ խուզել, կմ՛ որոնել. և կմ՛ հետազօ-
տել։ ռամկ. ըէճքըէշ անել. կմ՛ ֆիփոփել. և
կամ ֆիփոել։ Բ. Մակ. 13. 21։ Յօբ. 10. 6։
Յոհ. 5. 39։

Քննին։ (Նախդրիւ հոլովի.) || է արմատ
քննել բային. որպ զննին՝ զննել բային.
և նշանակէ քննութիւն. կմ՛ զննութիւն. և
կմ՛ խոյզ. ռամկ. ըէճքիշ. ըստ այնմ Յա-
ռակ. Միտք այսպիսեաց գան 'ի քննին։
Իսկ մերթ ընդ բայի չարակցի այսպէս.
'ի քննին մտանել. կմ՛ 'ի քննին անկանիլ.
և կմ՛ 'ի քննին լինիլ. և նշանակէ քննել.
կմ՛ հետազօտել։ Ոսկ. ı. հափ. ե։ և Լամբրոն։
ըստ այսմ է և Կիւրղի Եղեն. ժդ. ուր ասի՝
Լեր գործասէր, ջանասէր. և 'ի քննին լի-
ջիր մտացելոցն. ք և քննեա՛ զմտացեալսն։
Երբեմն և վարի ընդ բառիս՝ հարց. Ը

այսմ օրինակի՝ հարց և քննին առնել. և
նշանակէ հարցաքննել. կմ՛ հարցափոր-
ձել. և կամ հարցափորձիւ հետազօտել։
ռամկ. հարցնիփել։ 'Ի հին տպագիրս։

Քննութիւն. թեան։ || զննութիւն. կմ՛ խոյզ.
կամ հետազօտութիւն. և կամ որոնումն։
ռամկ. ֆիփոէլը. կմ՛ ըէճքըէշ։ Սաղմ. 63. 7։
Եսայ. 40. 28։

Քնքշագոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ || առա-
ւել քնքուշ. կմ՛ փափկագոյն. կմ՛ կակ-
ղագոյն և նրբագոյն կազմուածով. որպի-
սիք են աչք. կմ՛ մարմինք ոմանց մարդ-
կանց։ ռամկ. խէնք նազիք։ 'Ի գիրս առաքէ՝։

Քնքշանք. անաց. օք։ (անեզակ.) || տե՛ս ըզ-
Քնքշութիւն։ 'Ի հին տպագիրս։

Քնքշասիրտ. սրտի. իւ. աց. օք։ || ունող ըզ-
քնքուշ սիրտ. կմ՛ նա՝ որ յաղագս փա-
փուկ ունելոյ զսիրտ իւր վաղվաղակի խո-
ցի 'ի թեթև ինչ բանից. կմ՛ որ զանձն
իւր այնպէս գրգանօք սնուցանէ, մինչ
զի թէ սաստեր ինչ նախատանաց՝ կամ
յանդիմանութեն հասցէ, նոյնժամայն իբր
ուղի և դառնանայ. որոյ ներհական կոչի
խստամբեր, կմ՛ չարըմբեր։

Քնքշասրտութիւն. թեան։ || քնքշասիրտ գոլն.
կմ՛ պախարակելի փափկութի սրտի. որով
ոք ոչ կարէ տանիլ թեթև ինչ յանդի-
մանութեն։ 'Ի գիրս առաքին։

Քնքշեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || տե՛ս
'ի ներքոյ զքնքշեցուցանել։

Քնքշեցուցանեմ. եցուցի. եցո՛. անել։ (ան-
ցող.) || գրգել. կմ՛ փափկացուցանել. և
կմ՛ փափուկ սնուցանել. որ է նազիք քը-
նել։ և ըստ այսմ ասի. քնքշեցուցանել
զոք փափուկ կերակրով։ 'Ի Հարց հարց. իզ։

Քնքշութիւն. թեան։ || գրգութիւն. կմ՛ փափ-
կութիւն. կմ՛ կակղութիւն և նրբութիւն. և
կմ՛ քաղցրութիւն։ ռամկօր. նազիքլիք. կամ
անուշութի. ըստ այնմ Լամբրոն. Քնքշութիւ
վարի հայր քո առ որդիդ։

Քնքուշ. քշոյ. ով. ոց. ովք։ || գիրգ. կամ
փափուկ. և կմ՛ կակուղ և դիւրա[illegible]։
ռամկ. նազիք։ Յայսմաւուրս։

ՔՇ

Քշոց. ի. աւ. աց. օք։ || քածօծաղարդ
գործի տափարակ և բոլորակ, կազմեալ
'ի հրահալելեաց, և հաստատեալ 'ի ծայր
երկայնաձիգ փայտի. զոր հնչեցուցանեն սար-
կաւագունք 'ի ժամ ՚րբ պատարագին։
Լամբրոն։

Քշոցանի։ || քշոցք. կմ՛ բազմութիւնք քշո-
ցաց. ըստ այնմ Շնորհալւոյն յողբսն Եդեսիոյ.
Զուանակ բուրվառն անույշ խնկին. և զհընչ
չող քշոցանին. ք զբուրվառան և զքշոցան։
տե՛ս 'ի բառն Կշռափողանի։

Քշեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || հար
կանելով կորել. կմ՛ հարուածով կոտորել.
կմ՛ կոտորել. և կմ՛ քանցել. և այս տարի
զօրաց, կմ՛ զանկոց, և զանգամոց՝ և ըզ-
նեմանեաց։ Եղնկ. 17. 22։ Երանե. 4. 11։ Եւ

Digitized by Google

յայտնանէ առեալ նշանակէ 'ի բաց հա-
տանել. կմ 'ի բաց կորզել. Ես այնմ Կիւրղի Եղեմ. Ժը. Զի ուր հոգի Տն է, անդ
քերեալ և 'ի բաց ընկեցեալ է աղտեղութի։

Քշտուած. տման. մամբ. մանց. մամբք։ || համառօտ կտրուած. կմ կոճոպուած. և կմ քանցուած։

ՔՈ

Քո. սեռական՝ քո. կմ քոյ. քում. 'ի քում մէ. քով. քոց. քովք։ կմ քո. քոյոյ. ով. ոց. ովք։ || է դերանուն ստացական. և նշանակէ քոյին. որ առի զայնմանէ ամէ, որ վերաբերի առ երկրորդ դէմն։ ռամկ. քու։ Ծննդ. 3. 14։ և 13. 14։ և 16. 6։ Իմաստ. 19. 6։ Բայց սա բազում անգամ անհոլով վարի նաև 'ի վերջաւորութիւն գոյականաց, զոր օրինակ. բանից քո. ոտից քո. ձեռամբ քո. կամօք քո։ Իսկ այս մասնաւճանդ պահանջի 'ի յուղղականս, 'ի նախադրիւ տրականս, և 'ի հայցականս յոգնական հոլովոյն. զի փոխանակ ասելոյ՝ սէրք քոյք. 'ի ճանապարհս քոյս. զյարկս քոյս. ասեմք՝ սէրք քո. 'ի ճանապարհս քո. ընդ յարկս քո. Սաղմ. 83. 2։ և 90. 10։ և 144. 10։ Որպէս՝ է սա բազում անգամ սեռականն էական դերանուանն՝ դու. և յայնժամ վարի գոյականաբար. երբեմն առանց սառնի՝ յ. որգան. առաջի քո. ընդդէմ քո. կամ յաղագս քո։ Ծննդ. 12. 13։ և 13. 9։ Թուոց. 20. 18։ Իսկ երբեմն յետ. զոր օրինակ. 'ի մէջ քոյ։ Ծնն. 3. 15։

Քող. ոյ։ || տես զՔօղ։ Նարեկ. ղթ։

Քողաբորբ. կմ քօղաբորբ. ի. իւ. ից. իւք։ || քօղարկեալ. կմ պատրուճակեալ. կամ ծածկեալ. և կմ Թագուցեալ. ռամկօր. քօղ չզած. կմ ծածկած։ Որպէս՝ է սա բառ տաղաչափական. և նշանակէ զեռավանկբառն. որոյ առաջին և վերջին վանկքն են երկարք. իսկ միջինն աղօտ, կ սուղ, կմ կարճ՝ հնչմամբ. որպիսիք են սոքա. մանկունակ. մազիղէն. պօղոսեան. օրինակ։

Քողաբորբեմ. կմ քօղաբորբեմ. եցի. եալ։ (Ներգործ.) || քօղարկել. կմ պատրուճակել. կամ առագաստել. կամ Թագուցանել. և կմ ծածկել։ 'ի հին փէրթեբնախձեն։

Քողաբորբութիւն. կմ քօղաբորբութիւն. Թե։ || քօղարկութիւն. կմ պատրուճակութիւն. կմ Թագուստ. և կմ ծածկութիւն։

Քողազարդ։ || տես զՔօղազարդ։ Նարեկ. ղթ։

Քողազարդեմ։ || տես զՔօղազարդել։

Քողազարդութիւն. Թեան։ || տես զՔօղազարդութիւն։

Քողախնդրեմ. կմ քօղախնդրեմ. եցի. եալ։ (Ներգործ.) || հետազօտել. կմ հետախուզել. կմ որոնել. և կամ քննել։ ռամկօրէն. Էփնըլ ընելու. կմ փնտռել. և ըստ այսմ առի 'ի Ճառս ինչ. Բարձրագոյնակի քողախնդրեալ զխոստովանութիւն հոլանեցայք զախմարութիւն. Իսկ յայլ ճառս ասի. Զպարգև և զանբաւ լանդակելի էութին, մի ժառանգել քողախնդրել։ Որպէս՝ նշանակէ՝ քօղարկել. և կմ պատրուճակել. և կմ կեղծել. և առի քողախնդրել. զի որ քօղարկէ զինն, միշտ խնդրէ զքօղս ծածկութիւն։ ռամկ. պարտընել. կմ ծածկել։ 'ի հին փէրթեբնաճեն։

Քողակ. ի. ա. աց. օք։ || է իւիք ինչ անօթոյ չէև դուռնով. և Թեթև բաղադրուԹը։ Խոսրէն. յաչխարհագր։

Քողաղօտ. ի. իւ. ից. իւք։ || է բառ տաղաչափական, և նշանակէ զեռավանկբառն, որոյ միջին վանկն է երկայն. իսկ առաջին և վերջինն սուղք. որպէս սոքա՝ դեռաբոյս. խորանիտ. հովանոց. պատանի։

Քողասոյզ. կմ քօղասոյզ. ուզի. իւ. աց. օք։ || տես զՔողաբորբ։

Քողասուզեմ. կմ քօղասուզեմ։ || տես ըզ Քողաբորբել։

Քողարկեմ։ || տես զՔօղարկել։

Քողարկութիւն. Թեան։ || տես զՔօղարկութիւն։

Քողընծայ։ || տես զՔօղընծայ։

Քոյին։ (Նախդրիւ հոլովի.) || է դերանուն ստացական, և նշանակէ քոյային. կմ քոյ։ ռամկ. քուկը. կմ քու։ Մատթ. 5. 14։ Մարկ. 13. 55. և 59։ Գործ. 24. 4։

Քոյինազէն։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է զէն քոյին. կմ որով դու զինեալ և վառեալ կաս. Ես այնմ. Նարեկ. ղէ. Ցրուեա վերստին քոյինազէն հեծանաւս զամպս հրածինս. որով այլաբանի քառաթև Ոբրովբն։

Քոյնակրօն. ի. իւ. ից. իւք։ || այն՝ որ է կրօն քոյին. կմ որով դու կրօնաւորիս. կմ զոր դու կրես։ Նարեկ. լէ։

Քոյնահրաման։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է հրաման քոյին. կմ զոր դու հրամայեալ ես. և ըստ այսմ առի, քոյնահրաման պատուէր։ Նարեկ. զէ։

Քոյնաշունչ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ շնչեցեալ է 'ի քէն. կմ զոր դու ազդեալ ես. և ըստ այսմ խօսելով ընդ Ած՝ կոչեմք զԱծաշունչն՝ քոյնաշունչ կտակարան. և զգիրս Ածային՝ քոյնաշունչ գիր. կմ պատգամագրութիւն։ Նարեկ. լէ. ձը. և ձ։

Քոյնաստեղծ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է ստեղծեցեալ 'ի քէն. կամ զոր դու ստեղծեալ ես. և ըստ այսմ ընդ Ած խօսելով՝ մարդն, կմ հոգի նր կոչի քոյնաստեղծ պատկեր։ Նարեկ. ձը։

Քոյնատուր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է տուրք քոյին. կմ որ տուեալ է 'ի քէն. կմ զոր դու շնորհեալ ես։ Նարեկ. ղէ։

Քոյր. քեռ. 'ի քեռէ. քերբ. կմ քերբ. քորք. քերց. քերբք. կմ քերբք։ || է բառ իգական և առնչական, զի քոյր կոչի մարդոյ էգ զաւակն ծնողաց իւրոց. ռամկ. քուր։ Ծննդ. 4. 22։ Երգ. 23. 18։ Որպէս՝ քոյր կոչին մարդոյ 'ի Սբ գիրս մերձաւոր էգ ազգականքն. որպ մօրաքեռ. կմ հօրա

քեռ գառներքն ։ Ծննդ. 20. 12։ Մատ. 13. 56։ Դարձեալ՝ քոյր կոչի ումեք հաւասարութ՟ք և յարգութե՟ք խօսելով ընդ ծանօթն, կամ հաւատակիցն, և այլք նմանք. 1. Կորնթ. 9. 5։ Յակ. 2. 15։

Քոռ. ի. իւ. ից. իւք։ || Է չափ ցամաքեղէն իրաց՝ որպ՝ ցորենոյ. գարւոյ. ալեր. և նը մանեաց, մեծագոյն 'ի մէջ այլոց ամ չափուց, զի մի քոռ տանի զատան արդուս, կամ վերեսուն գրիւս. և ըստ ծանրութե՟ն՝ զերկուհարիւր ութսուն և ութ օխայ ։ Թուոց. 11. 32։ 3. Թագ. 4. 22։ Եզեկ. 45. 13։ Ղուկ. 16. 7։ Դարձեալ, արտաքոյ Սբ գրոց քոռ կոչի մեծ չափ ինչ ցամաքեղինաց. որ ուրեք ուրեք տանի զեննասուն. կամ զեօթանասուն և ութ հօխայ, կամ փոքր ինչ աւելի և նուազ։ Իսկ ուրեք ուրեք զքսանասուն և հինգ, կամ զքսան և հինգ հօխայ։ ռամկ. քիլէ. կամ սօմար ։

Քոս. քոսոյ. ով. ոց. ովք։ կամ իւ. ից։ || Է կեղ ինչ զաղիր փտեալ՝ ցամաքեալ՝ և կեղևացեալ. կամ փտութի՟ն կեղոյ չորացեա՟լ, և խստացեալ, և զմորթովք իբրև զգարշ կեղևանս գնտացեալ. և այս երբեմն հան գիպի 'ի փտութէ ամ գարշ խոցից։ Իսկ երբեմն յապականութենէ արեան իբրև ըղ բոր, որ և ձաղապալ անդուոյէ 'ի անգի. և առնէ զմարդն աղտեղի՝ և գարշ։ ռամկօր. եւս փոս. Ղևտ. 21. 20։ և 26. 16։ 2. Օրէն. 28. 27։

Քոսոտ. ի. աւ. աց. օք։ կամ իւ. ից. իւք։ || ունող զքոս. կամ ախտացեալ քոսով։ ռամկ. և ս, փոսոտ ։ Ղևտ. 22. 22։

Քոսոտիմ. եցայ. եա՛ց. իլ։ (Ձայնակր.) || քոսոտ լինիլ. կամ ախտանալ քոսով։

Քոսոտութի՟. թեան ։ || քոսոտ գոլն. կամ ախտ քոսոյ ։

Քովթար. կամ քուլթար. և կամ քօթար. ի. աւ. աց. օք։ || Է բառ եբրայական, որ թարգմանի՝ ախաճեղագեղ. կամ խոյակ. ցի է՝ վերնախարիսխ, որ եդեալ լինի 'ի գլուխ սեան ։ ռամկ. ոնգլոսի ։ 4. Թագ. 25. 17։

Քոր. ոյ. ով. ոց. ովք։ || Է արմատ քորել բային. և նշանակէ զմարմանջս. կամ ըզ մարմաջումն, որ է եռացումն մարմնոյ սուր խայթեցմամբ. և ասացեալ քոր, զի որում գործէ զմարդն 'ի քորել ։ ռամկ. էօփ ։ 'Ի Գիրս Ճոլութեանց. Ճառ. Գ. 4. 3։ Դարձեալ՝ է սա բառ յունական, որ վարի 'ի մէտ սին ընդ անուանս եպիսկոպոս. զոր տես 'ի ներքոյ ։

Քորդոս. ի. իւ. ից. իւք։ || Է գաւան արմատ ինչ, որ կոչի ցմախատակ. բնութե՟ք լինի ջերմ և չոր և մաստակար. և ունի զմէջ սպիտակ. մանաւանդ այն՝ որ աղնիւն է. և է սորա այլ տեսակ ինչ, որ զճաշակօղս փռնչեցուցանէ ։

Քորեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || քերել զմարմինն. որպ՝ առնեն յաղագս փարատե լոյ զմարմանջս. ցի զեռալն ։ Յայսմաւուրքն ։ և 'ի Գիրս Ճոլութեանց ։

Քոր եպիսկոպոս. կամ. քորեպիսկոպոս. ի. աւ. կամ իւ. աց. օք։ || Ծագի 'ի յունականն բառէս՝ քորայ, որ է գաւառ, կամ նահանգ. ուստի նշանակի սովոր. ստորակայ եպիսկոպոսն, կամ այցելուն կացուցեալ 'ի հայրապետէ, կամ 'ի յարքէ եպիսկոպոսէ 'ի գաւառս պաւառս, 'ի սահմանս շինից և աւանաց, և գիւղաքաղաքաց իբրև զփոխանորդ իւր, խնամել զեկեղեցիս, ըստ ակնարկութեն նը. որք ըստ մեծի մասին էին սոսկ քահանայք. վն որոյ ասի 'ի կանոնն սբյն սահակայ պարթևի. Պարտ է եպիսկոպոսին յանձնանձել զուխտս սբյ եկեղեցւոյ՝ տեսուչս և առաջնորդս գաւառաց և գիւղից կացուցանելով, որք անուանին քոր եպիսկոպոս։ Եւ դարձեալ ասի. զի քոր եպիսկոպոսք տեսուչ գաւառին, ըստ հռոմոց։ Եւ յայսմանէ առեալ քոր եպիսկոպոս կոչին առ հասարակ ամ փոքր եպիսկոպոսունք, որքեն ընդ իշխանութե՟ք արքեպիսկոպոսաց. կամ բնակին առ նմ իբրև օգնականք, կամ որպ փոխանորդք նը։ Շնորհալին։

Քորեպիսկոպոս ։ || Նոյն է ընդ վերնոյն ։ 'Ի հին տպագրեալս: և 'ի հին [illegible] : և յայլոց:

Քուէախուզեմ. կամ քէախուզեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || ծագի 'ի բառէս քէ. և 'ի բայէս խուզել. և նշանակէ զպատուական որսնել. կամ ընդ ծածկութեբ թագուցանել։ Եւ յայսմանէ առեալ քուէ խուզել ասի ո՛ և իցէ կերպիւ պատրուճ կել. կամ թագուցանել. ռամկօր. ծածկել. կամ պահել։ 'Ի հին [illegible]։

Քուէաւոր. ի. աւ. աց. օք։ || ունող զքէ. կամ զհովանաւոր յարկ, ցի զծածք՝ նման աշտարակաց տանց յատակէ կայս կարկառեալ. ըստ այնմ Խորենի. գ. գլ. 45. Անձաւ քուէաւոր, որ հայի յանդունդս խորաձորոյն ։ Դարձեալ. քուէաւոր կոչի կենդանւոյ գազան. կամ թևաւոր առանն, որ է [illegible]։

Քուէաքառակ. ի. աւ. աց. օք։ || քառակերպ քուէոյ. ցի նմանեալ հովանաւոր յարկի, կամ որ է կազմեալ իբրև զգմբէթ։ Իսկ մերթ այն, զոր շինեալ են առ զկինս գրան. կամ համգոյն հովանաւոր շրթանց ձեղուան ։ ռամկ. փան սաչախի պէս ։

Քուէաքառակեմ. կամ քուէաքայառակեմ. եցի. եա՛. ել։ (Ներգործ.) || քուէաքառակ առնել. կամ կառուցանել զինչ 'ի վր իրերեր րև զքէ. ցի իբրև զծածք։ Ըստ այնմ Նարեկ. զղ. Եւ զգմբեթին վերամբարձութի 'ի կարծրակոփ քարանց քուէաքայառակեաց։

Քուէեայ. կամ քուէէ. էի. իւ. ից. իւք։ || գործի խորանարդ. ցի բոլորեցեալ վեցե քուսմբք քառակուսի կողմամբք։ 'Ի Գիրս Պոուեն անյաղթին։ Եւ 'ի հին տպագրեալս աւ սի. սմանք սատակին. թէ ձևացեալ է եր կիր իբրև զգունտ. և այլք առ քուէայ երկերեսակ, ցի վեցանկիւնեան ։ Իսկ մանաւանդ առեալ նշանակէ զսեւ բեղէն, կամ զփայտեղէն գործի ինչ համա կողմեան քառակուսի տպաւորեալ 'ի կող մանսն բազմանիշ կէտեք, որով. սով-

րութիւն է խաղալ զնարդ, կամ զԹաւլու, և զայլ ինչ նման. ռամկ. զար. յորմէ առեալ և այսպիսի խաղս քուէայ կոչի, ըստ այնմ 'Ի կանոնս առաքելոց. Եպիսկոպոս պարապեալ քուէից և գինարբուաց: Դարձեալ քուէայ կոչին նշանք, զորս տան զինուորաց 'ի պատերազմի առ 'ի որոշումն իրեք. կմ պէսպէս նիշք թուաբանից, որովք վարեն զարուեստ իւրեանց: 'Ի հին բժշկան: Ըստ ևս քուէայք անուանին պէսպէս գործիք դիւթից. որովք հմայեն զինչ, որպիսիք են զառք. գարիք. աչքինոցք. գաւազանք. և այլք նմանք. զորս շրջշրջելով. կմ ընկենլով. և կմ պէսպէս կերպիւ շօշափելով, կախարդական բանիւք. ըստ որպիսութեան և ըստ դրից նց հմայեն զապագայս. կամ զծածուկս. յորմէ առեալ և այսպիսի հմայքս քուէայք կոչին. ըստ այնմ 'Ի հին պարզմագիրս. ուշ դիցուք, թերևս կարասցուք ճանաչել զդիւթ քուէիցն զկախարդն. կամ զկախարդն քուէիւք դիւթօղ: Ըստ յայլում ասի, իջանէր 'ի հմայս քաղդէութեան զքուէս հարցանել: ըստ այսմ է և Ովս. 4. 12. ուր ասի. 'ի քուէայս հարցանէին, և գաւազանօք պատմէին նմա: իբր թէ ասէ. քուէիւք խնդրէին գիտել զլինելոցսն:

Քուէ: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Քութար: || տես զՔովթար:

Քութարովթ. կմ քութարօթ. ի. աճ. աց. օք: || է բառ եբրայական 'ի յոգնական հոլովոջ. որոյ եզականն լինի քութար. կմ քովթար, և նշանակէ ախաւեզագէս, կմ վերնախարիսխ. ռամկ. [illegible]. ըստ այնմ. 2. Մնաց. 4. 12. 'ի վր խոյակաց զքութարօթան զերկոսեան. կմ ծածկել զխոյակս քութարովթացն. և ասէ նշանակէ զառաջին վերնախարիսխն. կմ զզլխանակս գլխոց սեանց:

Քուղ. քղո. ով. ոց. ովք: || խծուծ, որ է խոշոր մասն վշոյ որոշեալ 'ի նմանէ սանտերբք, յորմէ կազմեն զխոշոր հանդերձեղէնս, ոպ և մերթ խիցս, կմ զտախտակս. կմ լուցկիս հրոյ. և զայլ ինչ նման: ռամկ. ափիւֆիւ: Դատ. 16. 9:

Քուն. քնոյ. ով. ոց. ովք: || նինջ. կմ նիրհ, որ է թմրութի անկեալ զկենդանեաւն` հանգուցիչ շնչական զօրութեանց, որով և կապին զգայութիւքն, և լինի նինջօղն իբրև զմեռեալ. վս որոյ և քունն կոչի պատկեր մահու: ռամկ. ևս քուն: Ծննդ. 28. 16: Եսթեր. 6. 1: Ժողով. 5. 11: ըստ այսմ է և Թուոց. 24. 4. ուր ասի, որ զտեսիլ այ եաես 'ի քուն աչօք իւրովք բացօք. կմ եաես 'ի նինջման բաց գոլով աչաց հոգւոյն, որով այլաբանի լուսաւորութի մտաց: Իսկ երբեմն քուն առի նինջումն շաղաշարական. որ է լինիլ արուէ ընդ իգի մարմնաւորապէս. որպիսի է և բայս սորա: Իմաստ. 7. 2: Դարձեալ նշանակէ սովաւ մասն ինչ ծնօտից. որ անկանի ընդ մէջ ունկան, և ծայրի յօնից. զոր և կոչեմք ծամելիք: ռամկ. ընշէ պութ. Աշխարհ. գիրք. բ. գլ. 58. Դարձեալ բաղում անգամ վարի սա ը բայի, զոր տեսցես զկնի:

'Ի Քուն մտանել: || կմ ըմբռնիլ 'ի քնոյ. կմ ննջել: ռամկ. քնանալ: Ծննդ. 19 4: Յես. 2. 8: Մատ. 25. 5:

'Ի Քուն լինիլ: || նոյն է ընդ վերնոյն: Մատ. 13. 24:

զՔնով անկանիլ: || ընկղմիլ 'ի քուն. կմ նիրհել 'ի քուն թանձրութե. և կմ ննջել: ռամկ. քնանալ: 1. Թես. 5. 6:

Քաղցր 'ի քուն լինիլ: || տես 'ի բառն քաղցր: Առակ. 3. 24:

Նիրհել 'ի քուն թանձրութե: || կմ խորին քնով ըմբռնիլ. կմ ընկղմիլ 'ի ննջումն խոր և թանձր: ռամկօր. խորունկ քնանալ: Գործ. 20. 9:

Քունել: (չէզոք.) || 'ի քուն մտանել. կամ ննջել. ռամկ. քնանալ: Ըստ յայսմանէ առեալ բաղում անգամ նշանակէ մեռանիլ. կմ վախճանիլ. ոպ և ննջելն: ռամկ. մեռնիլ: 1. Մնաց. 17. 11: 2. Մնաց. 27. 9: և 32. 33: և 33. 20: Իսկ մերթ խառնակիլ ընդ իգի, կմ մտանել առ կին. որ է լինիլ ը նմա մարմնաւորապէս: Ծննդ. 39. 7. և 10:

Քունք. քնքայ. ով. ոց. ովք: || անկիւն. կմ խորշ: ռամկ. քունք. և տաճկ. ճէօշէ: Իսկ մասնաւորապէս առեալ` քունք կոչին երկոքին անկիւնքն աչաց, որք կից են ակնդաց` փոքր մի փոսորակեալ 'ի խոր:

Քուշանաբար: (մակբայ որակական.) || իբրև զազգս քուշանաց. կմ յանդգնաբար. կմ քաջաբար. և կմ արիաբար: Խորէն. [illegible] 12:

Քուռ: || նոյն է ընդ բառիս քոռ. որպէս հուռն ընդ բառին հոռ: 'Ի կանոնս որբոյն Սահակայ:

Քուռակ. ի. աճ. աց. օք: || զաւակ գրաստուց. ոպ իշոյ, ձիոյ, և նմանեաց. զոր 'ի բարբառս գրոց մանաւանդ կոչեմք մտրուկ: ռամկ. ևս քուռակ: և տաճկ. թայ: 'Ի Վարս հարց. ը: և 'Ի գիրս առաքինութեանց:

Քուսիթայ. ի. իճ. ից. իւք: || գլխարկ աբեղայի, կմ կրօնաւորի, զոր կազմեն յաւելս իբրև զխոյր բամբակալիր. կմ վշալեր: ռամկ. գօվֆ: ըստ այնմ Շնորհալին. ոպ թէ գտակ կարմիր դիցէ 'ի գլուխ իւր կրօնաւորն փոխանակ քուսիթայի: Ըստ 'Ի վարս հարց. ի. ասի. Զգեցոյց նմա զեբիձաղ մի, (կմ զպքեմ կրօնաւորի.) և քուսիթայ եդ 'ի գլուխ նորա:

Քուրայ. ի. իճ. ից. իւք: || բովք, կմ վառարան, ուր փորձեն զոսկի և զարծաթ, և կմ կրակարան, կմ օճախ ոսկերչաց, արծաթագործաց, և այլ դարբնաց, ուր խարոյկ արկեալ հալեն, կմ ջեռուցանեն զհրահալելիս 'ի գործել զանօթ ինչ: Կիւրղ. Եղծ. Ժզ: Յհ ոսկ. և 'Ի գիրս առաքինութեանց: Ըստ և` քուրայ կոչին և վառարանք. կամ հնոցք աղիւսագործաց, և խեցեգործաց, որք են բրուտք: Կիւրղ. Եղծ. Ժզ: Դարձեալ` քուրայ յորջորջի հալոցն, կմ խեցե

ղէն անօթն, ուր հալեն զոսկի և զարծաթ, և զայլ հրահալելիս: ռամկ. քօթայ:

Քուրձ. քրձոյ. ով. ոց. ովք. կմ քրձի. իւ. ից. իւք: || խորգ. այսինքն խոշոր գործուած արարեալ՝ ի մազից այծեաց՝ կմ ձիոց, և նմանեաց. յորմէ կազմեն զպէսպէս անօթս՝ կմ ծածկոյթս. զոր և կոչեմք խարարս: ռամկօր. խարար: Ղեւտ. 11. 33: 2. Թագ. 21. 10: Եւ յայսմանէ առնեալ քուրձ կոչեմք և զհանդերձն՝ զոր կազմեն ՚ի խորգոյ, և արկանեն զմիջով. կմ ՚ի վր մերկ մարմնոյ առ՚ի նշանակ սգոյ և տրտմութեան: Ծննդ. 37. 34: 3 Թագ. 20. 31: Սաղմ. 29. 12: Եսայ. 20. 2: Դարձեալ՝ քուրձ կոչի մասնաւորապէս պարկն գործեալ՝ ի խորգոյ: ռամկ. խարար. կմ չուալ. Ծննդ. 42. 25. և 28: 1. Թագ. 6. 8. և 11:

Քուրմ. քրմի. աւ. աց. օք: || քահանայ կռապաշտից, որ զոհս և սպանդս մատուցանել կռոց՝ կայ ՚ի պաշտաման նց: Ծննդ. 41. 45: և 47. 26: 3. Թագ. 12. 30: Դան. 14. 10:

Քուք. քքոյ. ով. ոց. ովք: || Չայլոտ. կամ փշալից տունկ. այսինքն լցեալ սուր խայթոցօք. վն որոյ և կոչի նաև կարիճ, որ զմարմին գանեցելոյն չարաչար խածանէ: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]: 3. Թագ. 12. 11: և Յայսմաւուրն: Դարձեալ՝ նշանակէ հարուած. կմ գան սաստիկ, որ զհարուածեալն մահուչափ տառապեցուցանէ: ռամկ. [illegible]: Երբեմն և թշնամանք. կմ կշտամբանք. և կմ նախատինք. որովք գանի յանդիմանեցեալն: Մերթ և՝ հառաչանք. կմ հեծութիւն. կմ ցաւք սրտի. և կմ արտասուելից փղձկումն. և ըստ այսմ առի ՚ի Ճառընտիրն. Ջմը տանած, որչափ բաւական են քուքք այրւոյ՝ տալ քեզ վրէժս. զի որչափ զօրեն հառաչանք նր: Եւ ՚ի սմանէ ծագին բառքս՝ քքել. քքումն. քքուանք. և այլն. զորս տեսցես՝ ի տեղիս իւրեանց:

Քուքամ. ացի. քա. ալ: (չէզոք.) || նոյն է ընդ բայիս քքուիմ, որ է հառաչել. կամ յոգւոց հանել. կմ արտասուագին բողոքել զումեքէ յաղագս զրկանաց. և այլն. ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]. և ըստ այսմ առի ՚ի Ճառընտիրն. Յորժամ այրին զհարստէն քուքայցէ, աղքատն զմեծէն, և որբն զզրկողաց, որպիսի վրէժս գործեսցին:

Քուքեմ. եցի. եա. եալ: (ներգործ.) || տե՛ս զՔքել. և զՔքուել:

Ք. Չ

Քչփորիկ. րկի. աւ. աց. օք: || է գործի ինչ փոքրիկ և նուրբ հերինաձև. որոյ մի ծայրն է սուր, որով յատակեն զատամունս. կմ զայլ ինչ գործեն: իսկ միւսն է լայն և բոլորակ, և իբր ոսպնաձև փոսորակեալ, որով ՚ի բաց արկեն զկեղտոտութիւն ականջաց: ռամկ. հիլալ:

Ք. Ռ

Քռահոտ. ի. իւ. ից. իւք: || չարահոտ. կմ ժահահոտ. և կմ գարշահոտ: ռամկ. հոտած: իսկ մերթ գոյականաբար վարեալ նշանակէ զգարշ և զգազիր հոտն. ըստ այնմ Յայսմաւուրն. ՚ի խառնակութենէ նց. քռահոտոյն լինին ցաւք ՚ի մարդիկ:

Ք. Ս

Քսակ. ի. աւ. աց. օք: || փոքրիկ պարկ. ուր արկանեն զդրամ, կմ զծխախոտ, և զայլ ինչ նման. յորմէ՝ նաև թոյլ և կցէ. ռամկօր. քէսէ: Առակ. 1. 14: և 7. 20: Եսայ. 46. 6: Ղուկ. 10. 4: իսկ մինչ առի քսակ հանդերձի՝ նշանակի պարկիկն նր, որ առաւել անտի կարեալ կայ զագգերօք մարդոյ: ռամկօր. ճէպ: Դարձեալ՝ երբեմն առնեալ լինի անդրաքերութեան փոխանակ ընդունակութեան մտաց. ուր գանձի իմն իբրև ՚ի քսակի. ըստ այնմ Նարեկ. զձ. իբրև ըղ հին արուեստի վարժիւք՝ զքսակ մտաց սրտի մաքսեցին:

Քսան. ից. իւք: || է թիւ բացարձակ. և նշանակէ երկիցս տասն: ռամկ. և տ՛ [illegible]: Ծնն. 18. 31: և 31. 38:

Քսանամեայ. կմ քսանեմեայ. էի. իւ. ից. իւք: || տե՛ս ՚ի ներքոյ զՔսանամեան:

Քսանամեան. կմ քսանեմեան. ենի. իւ. ից. իւք: || Նա՛ որ է քսան ամաց. կմ քսան ամ է. յորմէհետէ ծնեալ է. կմ եղեալ: ռամկ. [illegible]: Ելից. 30. 14: Ղեւտ. 27. 3. և 5: Թուոց. 1. 3: Դրձլ՝ նշանակէ զայն, որ տևէ ըղ քսան ամս. կմ եղեալ է ՚ի քսան տարիս. և կմ վերաբերի՝ ի քսան ամս. և ը այսմ առի քսանամեան կեանք. աւուրք. գործք. աշխատութիւն. և այլն: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]:

Քսանապատիկ. ատկի. աւ. կմ իւ. աց. օք: || է անուն կրկնական թուոց. և նշանակէ քսանիցս կրկնեալ: իսկ մերթ վարի իբր և զմակբայ. և նշանակէ փոխանակ միոյն քսան: ռամկ. [illegible]:

Քսանաւոր. ի. աւ. աց. օք: || պարունակող քսանից. կմ որ ունի ընդ իւրև զքսան. և կմ քսանապատիկ: ռամկ. [illegible]. կմ [illegible]:

Քսանեակ. եկի. աւ. աց. օք: || է թիւ զատական. և նշանակէ զքսանն զատաբար: իսկ մերթ քսանաւոր. և կմ քսան:

Քսանեմեակ. եկի. աւ. աց. օք: || տե՛ս ըղ Քսանամեան: Խորէն. Ա. գլ. 85:

Քսանեմեայ: || տե՛ս զՔսանամեայ:

Քսանեմեան: || տե՛ս զՔսանամեան:

Քսաներորդ. որդի. աւ. աց. օք: || է թիւ դասական. և նշանակէ զվերջինն քսանեցունց՝ որք դասեալ քնն ըստ կարգի. 3. Թագ. 15. 9: և 16. 8. և 15:

Քսան և հնգամեան. ենի. իւ. ից. իւք: || Նա՛ որ է քսան և հինգ ամաց: ռամկ. [illegible]

հինգ պարզան ։ Թուոց. 4. 3։ և 8. 24։

Քսանեքեան . կմ եքին . եցունց . եքումբք ։ (անեզ.) || է անուն անձնիշխական թուոյ . և նշանակէ զիւրաքանչիւրն 'ի քսանից . կմ զքսանն մի ըստ միոջէ ։ ռամկ. քսանին ։ Ելից. 26. 19։ և 36. 23։

Քսանիցս ։ (մակբայ քանակ.) || քսան ան֊գամ ։ ռամկ. քսան հեղ ։

Քսեստ . ի . իւ . ից . իւք ։ || է բառ յունաց՝ արտաբերեալ ըստ նոցա քսեստիս . որով նշանակի՝ չափ ինչ հաստատուն իրաց . որ՝ իւղոյ . գինւոյ . կաթին . և նմանեաց . որ տանի զտասն ունկիս . որք առնեն հարիւր քսան տրամս . և ըստ այսմ մի քսեստ է տասներորդ մասն սափորոյ . և նոյն ընդ լատինական հիմենին ։ Բայց ըստ ոմանց տանի մի քսեստ հարիւր յիսուն և վեց տրամս . և ըստ այսմ նոյնանայ ը ճաշակին՝ որ 'ի տեղւոջ իւրում մեկնեցաւ ։ Եզեկ. 45. 14. և 24։ և 46. 11։ Իբրև՝ առեալ լինի երբեմն անբացորոշաբար փոխանակ սաղ֊մանի . կմ դորանի . և կմ տակառի , որ է ամանն՝ որով գինի լնուն 'ի բաժակն . ռամկօր. խանոնեայ . ըստ այնմ 'ի վարս հարց . ժէ ։ Առին զկերակուրն , և զքսեստ գինւոյն ընդ իւրեանս ։

Քսեան . ի . իւ . ից . իւք ։ || ածանցի սա 'ի բառէս քսու . մասնիկամբ՝ նոր . որ և ու֊տեսան , և պաշտօն . և գովեստ . և նշանակէ՝ շողմոգ . կմ քսու ։

Քսեսութիւն . թեան ։ || շողմոգութիւն . կմ քսութիւն . ըստ այնմ 'ի հին պարոնագիրս . Եւ զքսեսութիւն զգնելոյն (այսինքն վասն գնելոյն) նենգութ առ թագաւորն մա֊տուցանէր ։

Քսիք . քսեաց . եօք ։ (անեզական .) || նոյն է ընդ բառիս քսութիւն . որ լալիքն ընդ բառին լալութիւն . ըստ այնմ 'ի հին պարոնագիրս . Սկսաւ քսիս մատուցանել զնմանէ՝ թագաւորին . յ քսութիւն . կամ զաղտնի չարախօսութիւն ։

Քսմիմ ։ || նոյն է ընդ բային քսմնիլ . որ և նողկալն ընդ բային նողկտալ . փեռե֊կելն ընդ բային փեռեկտել . և այլն ։ 'ի գիրս Լամբրօնացւոյն . 'ի բազում տեղիս ։

Քսմոս . ի . իւ . ից . իւք ։ կմ աւ . աց . օք ։ || տե՛ս զՔսու ։ 'ի կանանս ատտենլոյ ։

Քսմսեմ . եցի . եա . ել ։ (չէզոք .) || շողմոգել . կմ բանսարկել . կմ գաղտ չարախօսել զու֊մեքէ . որ է յատուկ քսուաց ։

Քսմսութիւն . թեան ։ || տե՛ս զՔսութիւն ։

Քսու . ուի . աւ . աց . օք ։ || շողմոգ . կմ բան֊սարկու . կմ գաղտ չարախօսող . որ զբա֊րեկամն 'ի չարեկամէն քակէ՝ սերմանելով 'ի մէջ զատեցութիւն . կամ զթշնամութիւն ։ ռամկ. եա՛ փառ ։ Եօթնեւ. 8. 1 ։ և 'ի հին պարո֊նագիրս ։

Քսութիւն . թեն ։ || շողմոգութիւն . կմ քսմսութիւն . կմ բանսարկութիւն , որ է գաղտնի չարախօ֊սութիւն զումեքէ , որով ոք զծածուկ բանս , կմ գործս եկեալ ծանուցանէ թշնամւոյն , կմ բարեկամին առ 'ի զրգռել զնա 'ի յա֊տելութիւն . կամ 'ի թշնամութիւն . և այլն ։ 2. Կոր. 12. 20։ Խորէն. ը. գլ. 23. և 44։ և գ. գլ. 22։

Քստմնափուշ ։ (նախդրիւ հոլովի .) || նա՝ որ քստմնելով զարհուրեալ կայ մինչև ցփշ֊շատեսակ դիզանիլն հերաց . և ըստ այսմ ասի , այր , կմ մարմին քստմնափուշ ։ ռամկօր. մազերը փուշ փուշ եղող ։ Իսկ մերթ այն՝ որ քստմնեցուցանելով սոսկացուցանէ . և զհերս փշատեսակ դիզանէ զմորթով մար֊դոյ . որպիսիք են ոմանք 'ի սոսկալի տան֊ջանաց ։ ռամկ. մազերը փուշ փուշ ընող ։ Նարէկ. իը։

Քստմնելի . լւոյ . եաւ . եաց . եօք ։ || սոսկա֊լի . կմ սարսափելի . կմ սարսռելի . և կմ զարհուրելի մինչև ցդիզանիլ հերաց ։ և թ այսմ ասի՝ քստմնելի տեսիլ . կմ սպառ֊նալիք . տանջանարան . և այլն ։ Նարէկ. Է. Ժը. Ճը. Խը. և ՀԹ ։

Քստմնեցուցանեմ . եցուցի . եցո՛ . նել ։ (ան֊ցող .) || սոսկացուցանել . կմ սարսռեցու֊ցանել , կմ զարհուրեցուցանել մինչև ցդի֊զանիլ հերացն ։ ռամկ. ձըշփռըշել . կմ մազ փուշ փուշ ընել ։ Իսկ մերթ սաստիկ զար֊հուրեցուցանելով դիզանել զհերս ։ ռամկօր. մազը փուշ փուշ կանգնեցնել ։

Քստմնիմ . եցայ . եայց . իլ ։ (ձայնակր .) || սոս֊կալ , կմ սարսափիլ , կմ սարսռիլ . և կմ զար֊հուրիլ , մինչև ցփշատեսակ դիզանալ հե֊րաց ։ ռամկօր. ձըշփռըշիլ . կմ մազ փուշ փուշ ըլլալ ։ 3. Մակ. 6. 15։ և 'ի գիրս մաշտոցեանց ։ Եւ յայսմանէ առեալ քստմնիլ ասի դի֊զանիլն հերաց զմորթով յաղագս զարհու֊րանաց . կմ սոսկման մարմնոյ ։ ռամկ. մազը փուշ փուշ ըլլալ ։ Յոբ. 4. 15։

Քստմնութիւն . թեան ։ || սոսկումն . կմ սար֊սումն . և կմ զարհուրանք մարմնոյ . որով փշատեսակ դիզանին հերք մարդոյ ։ ռամկ. ձըշփռըշելը . կմ մազը փուշ փուշ ըլլալը ։

Ք Ր

Քրայ . ի . իւ . ից . իւք ։ || տե՛ս զՔուրայ . Նարէկ. ժթ. իզ. և կթ։

Քրէ . || նոյն է ընդ բառիս քրայ . որ երէն ընդ բառին երայ ։

Քրէական . ի . աւ . աց . օք ։ || ծագի 'ի բա֊ռէս քրէ , որ է քուրայ . կմ բովք . ուստի քրէական կոչի այն տեղ , որ վերաբերի առ բովս , կմ յորում լինի քրանաբոր , և վերջ֊տագին աշխատութիւն բովոց . որպիսիք են մետաղքն . յ տեղին , ուստի ոսկի . կմ արծաթ հատանեն , և զնոյն 'ի քուրայս հա֊լոցաց մաքրեն . ուր և յաճախ սովորութիւն էր 'ի հնումն դատապարտել զմեծամեծ յանցաւորս , կմ մեղապարտս . ըստ այնմ Աշգոտ. Դատապարտեցին ... զդատապարտեալսն՝ որք 'ի քրէական մետաղս էին ։ Եւ յայլ ուր ասի . Լուծանել հրամայէ զկապանս կալանաւորացն . և որք 'ի քրէական մետաղս են ։ Եւ յայսմանէ առեալ սովորութիւն եղև քրէական կոչել զծանր ծանր յանցանս .

կամ անօրէնութիւն, որք լինին ընդդէմ այ. կամ թագաւորաց. և կամ քահանայապետաց. և այլն. և ըստ այսմ ասի. քրէական մեղք. կամ վերնամարտութիւն. քրէական մտրտութիւն, և այլն: Նարէկ. ծա. զա: Եւ 'ի գիրս հոլովենից ասի, քրէական մեղուցեալքն ոչ են արդեւլեալք. ի քրէական մեղս մեղանչօղքն, կամ քրէական մեղօք յանցուցեալքն:

Քրէիքուլ: (Նախդրիւ հոլովի.) || քրէական, կամ եղեռնաւոր. կամ վայրենական. և կամ օտարոտի. տաճկ. նահրամէք. կամ եապանի. և ըստ այսմ ասի, քրէիքուլ վարք. գնացք. գործք. և այլն: 'ի հին պարձագիրս:

Քրթմնջական. ի. աւ. աց. օք: || շշնջական. կամ տրտնջական. և կամ գանգատական:

Քրթմնջանք. անաց. օք: (անեզակ.) || տես զՔրթմնջիւն: Իմաստ. 1. 10:

Քրթմնջեմ. եցի. եմ. եւ: (չէզոք.) || տրտնջմամբ, կամ գանգատական եղանակաւ շշնջել. կամ շշնջմամբ տրտնջել. և կամ քրթմնջական ձայնիւ խօսիլ զումեքէ: ռամկ. … կամ …: 1. Թագ. 14. 26: Եզեկ. 33. 30: Յօհ. 6. 43:

Քրթմնջիւն. ջեան. 'ի քրթմնջենէ. եամբ. ջիւնք. ջեանց. ջեամբք: || տրտնջմամբ, կամ գանգատանօք շշնջումն. կամ շշնջական ձայնիւ տրտունջ. և կամ քրթմնջական եղանակաւ խօսիլ զումեքէ: ռամկ. … կամ …: Իմաստ. 1. 11: Յօհ. 7. 12:

Քրիստոնեայ. էի. իւ. եց. իւք: || քրիստոսեան. նա՝ որ զհետ գնայ, կամ աշակերտ Քնի. և Թ այսմ քրիստոնեայ կոչի ամ մարդ՝ որ ընկալեալ զկրօնս, կամ զհաւատս յնի քնի որդւոյն այ՝ մկրտի յանուն հօր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ: ռամկ. …: Գործ. 11. 26: և 26. 28: 1. Պետ. 4. 16:

Քրիստոնէական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ քրիստոնէից է, կամ առ քրիստոնեայս վերաբերի. որպէս է հաւատն. կամ կրօնն քրիստոնէից. և այլն:

Քրիստոնէութիւն. թեան: || քրիստոնեայ գոլն. կամ քրիստոնէական կրօնն. և կամ դաւանութիւն քրիստոնէի: Ոսկե. 1. հատ. խզ:

ՔՐԻՍՏՈՍ. ի. իւ: || է բառ յունական. անուանեալ յեբրայեցւոց մեսիայ, որ 'ի հայ բարբառ թարգմանի օծեալ: Արդ՝ սովոր 'ի հնումն յորջորջեալ լինէին թագաւորք. մարգարէք. քահանայապետք. և նմանք նոցա, ըստ որում օծեալ լինէին 'ի վարել զպաշտամունս իւրեանց. և Թ այսմ Ողբ. 4. 20. քրիստոս անուանի ըստ եղերագրին՝ յովսիա. կամ սեդեկիա արքայն. որ և յայլ տեղիս՝ սաւուղ դաւիթ, և այլք թագաւորք, որք 'ի սբ գիրս հայկական բառիւ կոչին օծեալ. յայլ թարգմանութիւնս անուանին քրիստոս: Եւ յայսմանէ առեալ Քս կոչեցաւ մասնաւորապէս փրկիչն մեր իբրև մականուամբ. ըստ որում օծեալ եղև 'ի հօրէ ըստ անձնաւորական միաւորութեան՝ թագաւոր թագաւորաց. և մարգարէ մարգարէից. և քահանայապետ ամ քահանայապետաց՝ 'ի կատարել զփրկութ աշխարհի. և զամ հայրական անօրէնութիս. վսյ Քս անուանն ոչ է անուն բնութե, որպ մարդն. այլ պաշտաման, որպ թագաւորն. կամ քահանայապետն: Մատթ. 1. 1. և 16:

Քսագործ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զգործս Քնի. կամ գործօղ իբրև զՔս. որ զգործս Քնի պիտիք էին սքեն, որք ըստ խոստմանն Քնի գործէին զսքանչելիսն, զորս գործէր Քս: Իսկ մերթ գործեցեալ 'ի Քնէ. կամ արարեալ 'ի Յնէ փրկչէն մերմէ. որպիսիք են նշանքն, որք գրեալ կան յաւետարանի: Ագաթ.

Քսագունդ: (Նախդրիւ հոլովի.) || գունդ. կամ ժողովուրդ Քնի. կամ խմբեալ 'ի Քնէ: Ագաթ.

Քսադաւան: (Նախդրիւ հոլովի:) || դաւանօղ Քնի. կամ ունօղ զդաւանութիւն հաւատոյն Յնի Քի այն մերոյ. որպիսիք են քրիստոնեայք: ռամկօր. …: Ագաթ.

Քսադիր: (Նախդրիւ հոլովի.) || եդեալ 'ի Քնէ. կամ սահմանեալ 'ի ամնէ փրկչէն մերմէ. և ըստ այսմ ասի. Քսադիր օրէնք. կամ պայմանք. և այլն. ռամկ. …: Ագաթ.

Քսադրոշմ. (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զդրոշմ Քնի. կամ ընկալեալ յնկերան ըզ կնիք Յնի որդւոյն այ. և կամ խաչիւ նշանաւորեալ: ռամկ. … 'ի հին պարձագիրս:

Քսազգեաց. զգեցի. իւ. աց. օք: || նա՝ որ ըստ առաքելոյն՝ զգեցեալ է զՔս. կամ կը ըստ … և ըստ այսմ քսազգեացք անուանին ամ քրիստոնեայք. ըստ որում յետ մկրտութե առնին յանձինս զանուն և զկրօն նր: 'ի հին պարձագիրս:

Քսազգեստ: || նոյն է ընդ վերնոյն:

Քսաղօր: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է զօրք Քնի. կամ զօրացեալ 'ի Քնէ. և կամ … և ըստ այսմ 'ի շարականս … կրօնաւորաց կոչին քսաղօր զինուորք:

Քսածանօթ: (Նախդրիւ հոլովի.) || ծանօթ Քնի. կամ ծանուցեալ Քնի. և կամ նա՝ որ … նաչէ զփրկիչն աշխարհի: ռամկ. …: Ագաթ.

Քսական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ է յՔնի. կամ քսային: և ըստ այսմ ասի՝ քսական հօտ. կամ կրօն. և այլն: Խորէն. բ. դպ. 89. և 'ի շարականս:

Քսակարգ: (Նախդրիւ հոլովի.) || կարգեալ կամ կացուցեալ 'ի Քնէ. կամ սահմանադրեալ 'ի յնէ փրկչէն մերմէ. և ըստ այսմ ասի՝ Քսակարգ եպիսկոպոս. կամ օրէնք. և այլն: ռամկօր. …: Նարէկ. ղէ:

Քսակեցոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) || կեցուցեալ 'ի Քնէ. կամ փրկեցեալ 'ի յնէ փրկչէն մերմէ: Ագաթ.

Քսակից: || տես զՔսազգեաց:

Քսակոչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || կոչօղ Քնի. կամ

կմ՛ անուանօղ զՔս։ Իսկ մերթ կոչեցեալ 'ի քսէ. կմ՛ այն՝ որում հրաւիրէ զոք քս. և ըստ այսմ միանձն ոմն կոչի քսակոչ հանգիստ։ Ագաթ։

Քսակրօն. ի. ին. ից. իւք։ || ունօղ զկրօնս քի. կմ՛ որ կեայ քսահաճոյ վարուք. որպիսիք են բարեպաշտ քրիստոնեայք։ 'Ի հին պատմագիրս։

Քսահաճոյ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ հաճոյ է քի. կմ՛ ընդ ում հաճի քս. և կմ՛ աստուածահաճոյ։ Նարէկ. ղթ

Քսածիր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ձրեալ 'ի քսէ. կմ՛ պարգևեցեալ 'ի յսէ տնէ մերմէ. և կմ՛ աստուածածիր։ ռամկ. [illegible]։ Նարէկ. ղչ։

Քսամարտ. ի. ին. ից. իւք։ || մարտնչօղ ը Քսի. կմ՛ պատերազմօղ հակառակ քսի։ և կմ՛ աստուածամարտ։ ռամկ. [illegible] ընօղ։ 'Ի հին պատմագիրս։

Քսամուտ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է մուտք քի. կմ՛ յոր մտանէ քս. և կմ՛ որում լինին մուտք քի ուրեք. և ը այսմ ասի՝ քսամուտ դալուստ. Ագաթ։

Քսանկար։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է նկար քի. կմ՛ որ նկարեալ ունի յինքեան զքս. և կմ՛ այն՝ որում նկարագրի պատկեր քի տն մերոյ, որպիսի է տեառն, կմ՛ ձև աճընկալ նշ խաչին. Նարէկ. ղչ։

Քսանշան։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ունօղ զնշանն քի. կմ՛ տպաւորեալ քսական նըշանաւ։ Իսկ մերթ քսանշան կոչի այն, որ է նշան քսի. և ըստ այսմ խաչակնքութիւն ասի քսանշան կնիք։ Ագաթ։

Քսանուէր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || նուիրօղ. կմ՛ ընծայօղ զանձն քի։ Իսկ մերթ նուիրեցեալ, կմ՛ պարգևեալ 'ի քսէ։ Երբեմն և այն՝ որում նուիրի իմն քի. և կմ՛ որումք հրաւիրի 'ի քսէ նուիրել յածային պաշտօն ինչ. կմ՛ յայլ իմն նման. և ը այսմ ասի՝ քսանուէր կոչումն։ 'Ի շարականս։

Քսապահեստ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է պահեստ քի. կմ՛ պահպանեալ 'ի քսէ. և կմ՛ այն՝ ուր պահի իմն յանուն քի. և ը այսմ ասի՝ քսապահեստ գանձարան։ Նարէկ. ղչ։

Քսապատում։ (Նախդրիւ հոլովի.) || պատմօղ զքսէ. կմ՛ ճառեցեալ 'ի քսէ. և կմ՛ այն, զոր քս աւանդեաց։ Ագաթ։

Քսապսակ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || պսակեալ 'ի քսէ. կմ՛ ընկալեալ զպսակ շնորհօքն քի. որպիսիք են բարեպաշտ և աստուասէր թագաւորք։ Լամբրօն։ Նար. 'ի Մեն. եկղ։

Քսառաք։ (Նախդրիւ հոլովի.) || առաքեցեալ 'ի քսէ. կմ՛ զոր քս է յղեալ։ ռամկ. [illegible] ղըրկած։ Նարէկ. ղչ։

Քսասէր. սիրի. ին. աց. աք։ || սիրօղ քսի. կմ՛ վառեալ 'ի սէր քի. և կմ՛ սիրօղ պաշտօղ զՅս զփրկիչն աշխարհի։ ռամկ. [illegible] սիրօղ։ Լամբրօն։ և Ագաթ։

Քսատեաց։ (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՝ որ ատէ զքս, կմ՛ առնէ լուծ հակառակի քի, որպիսի էր [illegible] յուլիանոս, և նմանք 'ի հերետիկոսաց։ ռամկ. [illegible] ատօղ։ Կիւրղ. Եղէմ. գ։

Քսատուր։ (Նախդրիւ հոլովի.) || տուեալ 'ի քսէ. կմ՛ աւանդեցեալ 'ի յսէ փրկչէն մերմէ. կմ՛ քսածիր, և կամ աստուածատուր. ռամկ. [illegible]։ Ագաթ։

Քսաւանդ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || աւանդեցեալ 'ի քսէ. կմ՛ ընձեռեցեալ 'ի յսէ փրկչէն մերմէ. և կմ՛ յս աւանդ։ Նարէկ. ղչ։ Ագաթ։

Քսափառ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || փառաւորեալ 'ի քսէ. և կմ՛ ունօղ զփառաւորութիւն քի։

Քսեան։ ('Ի յեզակաւն Նախդրիւ հոլովի. իսկ 'ի յոգնակաւն. եանք. եանց.) || այն՝ որ է քսի, կմ՛ որ վերաբերի առ քս, կմ՛ քսական, և կմ՛ քսային. և ըստ այսմ ասի՝ քսեան նշան, պսակ, բան. և այլն։ Նարէկ. ղչ։ և Լամբրօն։ Իսկ մերթ՝ նա՝ որ աշակերտեալ է քսի, կմ՛ որ ունի զքսական կրօն, որ և կոչի քրիստոնեայ։ Նարէկ. ղչ։ Եփ. Գործ. 5. 24. ասի. Որք քրիստոսեանքն են՝ զմարմինս խաչեցին 'ի խաչ հանելին։ ըստ այսմ է և 'ի շարականս. ուր ասի՝ եկայք ժողովուրդք քրիստոսեան։

Քսընկալ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || քսազգեաց, կմ՛ քսակիր. և ըստ այսմ ասէ լամբրօնացին զհոգւոյն սրբոյ. Սա անէ զմեզ քրիստոնեայս, և քսընկալս։

Քսիք։ (Նախդրիւ հոլովի. և է աներզական.) || այն ամ, որ քսի է, կմ՛ քի պատկանի. այ և որ ինչ այ է, կոչի՝ աստուածոյք։ Իսկ մերթ՝ քսեանք, կմ՛ քրիստոնեայք, որ է հասարակ անունն ամ հաւատացելոց 'ի քս՝ որում հաղորդիմք աւանդութեամբ անուանն նր։ ը այնմ Ոսկէ. 1. կոր. ժը. Տեսէք զմեծութիւն մերոյ պատուոյս. քանզի քսիք անուանիմք։

Քրիսօպրաս. կմ՛ քրիսապրաս. ի. ին. ից. իւք։ || է բառ յունական, որում նշանակի անուն ինչ անթափանցիկ իբրև զկիծ, որ ունի զգոյն կանաչ 'ի մէջ կապուտակի և գեղնոյ, և ախտեալ 'ի մի իւր զբազում ոսկեգոյն նիշս և ատեղունս. և յաղագս այսր կրկնատեսակ գունոյ կոչեցաւ քրիսոպրաս որ 'ի յոյն բարբառ ոսկեպրասն ասի. [illegible] ունօղ զոսկեխառն գոյն ը կանաչագոյն երանգոյ պրասոյն։ Արդ՝ սա ը բժշկաց օգտէ սրութեան բբաց, և արծարծեալ զուարթացուցանէ զոգիս մարդոյ. և յորդորէ զսիրտ 'ի քաջամահանս անոտի մեծութեանց։ ռամկ. [illegible]։ Յայտ. 21. 20։

Քրձազգած. ի. ին. ից. իւք։ || քրձով զգածեալ, [illegible] սփածեալ, կմ՛ խորգով շրջապատեալ, և կմ՛ խարազն զգեցեալ։ ռամկօր. խարար հագնօղ, կմ՛ խարար հագած։ 4. Թագ. 19. 2։ 2. Մակ. 3. 19։ Եսայ. 37. 2։ Իսկ մերթ ը բայի շարակցի այսպէս, քրձազգած լինիլ. և նշանակէ՝ զքուրձ սփածանիլ, կմ՛ խորգ արկանել զանձամբ, և կմ՛ զգենուլ զխարազն։ ռամկ. խարար հագնիլ։ 1. Մակ. 2. 14։ Եսայ. 32. 11։ Երեմ. 4. 8։

Քրձազգեաց. եցի. ին. աց. օք։ || նոյն է ը վերինոյն։

Քրձազգեստ. ի. իւ. եց. իւք: || տե՛ս զՔրձազգած:

Քրձեալ. ձէի. իւ. եց. իւք: || կազմեցեալ 'ի քրձոյ, կմ՛ կարկեցեալ 'ի խորգոյ: ռամկ. քրձոյ [illegible] կարած: Իսկ մերթ նիւթ քրձոյ, կմ՛ գործած խորգոյ: ռամկ. [illegible]. ըստ այնմ 'Ի Հար հարց. Է. Անէր փիլոն քրձեից:

Քրմապետ. ի. իւ. եց. իւք: կմ՛ աց. օք: || պետ քրմաց, որ է իշխան քահանայից կռոց: Խորէն. Բ. գլ. 11. և 37:

Քրմորդի. դւոյ. ւով. ւոց. ւովք: || որդի քրմի, կմ՛ զաւակ պաշտօնէի կռոց: Նարէկ. ՀԷ:

Քրմուհի. հւոյ. եաւ. եաց. եօք: || կին քրմի՝ և կմ՛ կին քահանայի կռոց:

Քրովբէ. կամ քրոբէ: || տե՛ս զՔերովբէ: Ելից. 25. 19: Սաղմ. 98. 1: Եզեկ. 10. 2. և 3:

Քրովբէաբնակ, կմ՛ քրոբէաբնակ: (Նախադրիւ հոլովի.) || այն՝ որ է բնակութիւն քրովբէից, կմ՛ ուր բնակին քերովբէք, կամ հրեշտակք: Նարէկ. ՂԴ:

Քրովբէական. կմ՛ քրոբէական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ, որ է քրովբէի, կմ՛ առ. քերովբէս վերաբերի: 'Ի շարականս:

Քրովբէանիւթ. կմ՛ քրոբէանիւթ: (Նախադրիւ հոլովի.) || նիւթեալ 'ի քրովբէէ, կմ՛ եղեալ 'ի քերովբէից, և կմ՛ քրովբէական. Նարէկ. ՂԴ:

Քրովբէանկար. կմ՛ քրոբէանկար: (Նախադրիւ հոլովի.) || ունող զնկար քրովբէական, կմ՛ նկարեալ 'ի ձև քերովբէի, և կմ՛ յորում պատուանդակի քերովբէական պատկեր: Նարէկ. ՂԴ:

Քրովբէօրէն. կմ՛ քրոբէօրէն: (մակբայ որակակ.) || իբրև զքրովբէ, կմ՛ քրովբէանման, և կմ՛ քրովբէակերպ: ռամկ. [illegible]: Նարէկ. 'Ի տաղ. [illegible]:

Քրոմիչեմ: || տե՛ս զՔրթմնջեմ: Խորէն. Գ. գլ. 15:

Քրտնաթոր: (Նախադրիւ հոլովի.) || նա՝ որ թորէ զքրտունս, կմ՛ որոյ քիրտն աղբերաբար հոսի: ռամկ. [illegible]: Իսկ մերթ այն՝ որ լինի թորելով, կմ՛ հոսելով զքրտունս. և ըստ այսմ ասի. քրտնաթոր վաստակք: Նարէկ. 'Ի տաղ. [illegible]:

Քրտնածին: (Նախադրիւ հոլովի.) || ծնանող, կմ՛ արտադրող զքրտունս: Իսկ մերթ ծընեալ, կմ՛ արտադրեալ 'ի քրտանց, կամ յաղագս նիւթոց մարմնոյ, որպիսիքեն ոջիլք: Նարէկ. ԿԹ:

Քրտնակնդրուկ: (Նախադրիւ հոլովի.) || քրտամբք, կմ՛ քրտնաթոր աշխատանօք խնդրող, կմ՛ ընծայող այլ զինի: Իսկ մերթ այն, որ լինի ընծայեալ, կմ՛ մատուցեալ քրտնահոսնութեամբ. Ը այնմ Նարէկ. ՁԲ. որոց վաստականուէր քրտնակնդրուկ աղերսիցն յարգմամբ ընկալ զես նորոգ:

Քրտնահար. ի. իւ. աց. օք: || 'ի քրտանց հարեալ. կմ՛ տառապեալ. կմ՛ չարաչար մաշեալ 'ի քիրտն: ռամկ. [illegible]: Իսկ մերթ այն որ լինի չարաչար քրտամբք. և Ը այսմ ասի՝ քրտնահար երկք, կմ՛ աշխատութիւն. 'Ի հին պատմ. Գերձ՝ քրտնահար կոչի նա, որոյ մարմինն խարշատեալ 'ի քրտանց, և՛ տացուցանէ զմարմաղն: ռամկ. [illegible]:

Քրտնահարիմ. եցայ. եալ. իլ: (Չէզոք.) || հարեալ լինել 'ի քրտանէ. որով մերթ նշանակի սաստիկ մտանել ընդ քիրտն. ռամկ. [illegible]: Իսկ մերթ խարշատիլն 'ի քրտանց եռացմամբ մարմաղից. ռամկ. [illegible]:

Քրտնահարութիւն. թեան: || սաստիկ մտանելն 'ի քիրտն. ռամկ. [illegible]: Իսկ մերթ խարշատիլն 'ի քրտանց եռացմամբ մարմաղից: ռամկ. [illegible]:

Քրտնահոս: (Նախադրիւ հոլովի.) || տե՛ս զՔրտնաթոր:

Քրտնաջան: (Նախադրիւ հոլովի.) || քըրտամբ ջանացող. կմ՛ քրտամբք չափ աշխատող: Իսկ մերթ այն ամ, որ կատարի քրտնաջան ջանիւք, կմ՛ աշխատանօք. և ըստ այսմ ասի, քրտնաջան աշխատանք, վաստակք, և այլն:

Քրտնացուցանեմ. կամ քրտնեցուցանեմ. ցուցի. ցի. անել: (անցող.) || մուծանել զոք 'ի քիրտն. կմ՛ հոսեցուցանել ըզքրտունս. կմ՛ զքրտնանման նիւթս: ռամկ. [illegible]: Աւգոստ:

Քրտնիմ. եցայ. եալ. իլ: (Չէզոք.) || 'ի քիրտն մտանել. կմ՛ հոսել յանձնէ զքըրտունս: ռամկ. [illegible]: Իսկ մերթ քրտնաջան աշխատել. կմ՛ քրտամբք վաստակել առ ինչ: Ըստ այնմ Նարէկ. ԻԳ. եթէ զփափկութեան երկանցն խնդրեմ, յոր ոչ քրտնեցայ:

Քրքեմ: || նոյն է ընդ բայիս՝ Քերքել. որ և ցանել ընդ բայիս՝ ցանել:

Քրքմագոյն. գունի. իւ. եց. իւք: || ունող զգոյն քրքմոյ, կմ՛ խարտեաշագոյն. և կմ՛ դեղնագոյն: ռամկ. [illegible]:

Քրքմացան. ի. իւ. եց. իւք: || ցանող քրքմոյ. կմ՛ նա՝ որ ցանէ և ցիր արկանէ զքրքմոյ. [illegible]: Իսկ մերթ վարի մակբայօրէն. և նշանակէ՝ ցանելով. կմ՛ ցանելով և ցիր ածելով զքրքմուս [illegible]. և ըստ այսմ ասի՝ քրքմացան պատրաստել զանկողինս: Առակ. 7. 17:

Քրքմաւէտ. ետի. իւ. եց. իւք: || [illegible]. և կմ՛ [illegible]ցեալ, կմ՛ յղփացեալ քրքմով. և կմ՛ լի լինելն յաճախութիւն քրքմոյ: Խորէն. Բ. գլ. 78:

Քրքնջամ. կմ՛ քրքջամ. ացի. ջա. ալ: (Չէզոք.) || դղրդնջել. կմ՛ քրթմնջել. կմ՛ բարբանջել. և կմ՛ շաղփաղփել: ռամկ. [illegible]. կմ՛ [illegible]. և կմ՛ [illegible]. 'Ի Հար հարց. Է:

Քրքնջիւն: (Նախադրիւ հոլովի.) || դղրդնջիւն. կմ՛ քրթմնջիւն. կմ՛ բարբանջանք. կմ՛ աղմկատանք բանից. և կմ՛ շաղփաղփութիւն: ռամկ. [illegible]. կմ՛ [illegible]:

Քրքումն. քրքման. ով. ոց. ովք: || է ծաղիկ [illegible], որ բուսուցանէ 'ի մէջ իւր կապուտակ, որ [illegible] 'ի մէջ իւր խարտեաշագոյն և հոտաւէտ [illegible], զոր քաղեալ 'ի [illegible] չորացուցանեն, և 'ի գործ ածեն 'ի [illegible] և 'ի [illegible]

րայս, և 'ի հանդերձանս կերակրոց, և յայլ ըմպելիս. և սա իսկ յանուն բուսոյն քրքումի յորջորջի: ռամկ. զաֆրան: Երգ. 4. 14: Նարեկ. ղը. և Խորէն. յաշխարհագրութ.:

Քրքջամ: || տե՛ս զՔրքջալ:

Քրքրեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || զկնյա ինչ, կամ զբազմամասնեայ իրս քայքայել: ռամկ. եա փրփրել: Եւ յայսմանէ առեալ քրքրել ասի՝ հետազօտելն. կամ մանրամասնաբար որոնելն. և կամ քննելն. և ըստ այսմ ասի՝ քրքրել զբանս, զխորհուրդս գրոց. և այլն: Լամբրօն: և 'ի հին պատմագիրս:

Քրօբէ: || տե՛ս զՔրովբէ:

Քրօբէաբնակ: || տե՛ս զՔրովբէաբնակ:

Քրօբէական: || տե՛ս զՔրովբէական:

Քրօբէանկար: || տե՛ս զՔրովբէանկար:

Քրօբէօրէն: || տե՛ս զՔրովբէօրէն:

Ք Ւ

Քւէ: || տե՛ս զՔուէեայ: 'Ի գիրս տաճկի անդաղքին:

Քւախուզեմ: || տե՛ս զՔուախուզեմ:

Ք Ք

Քքեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || Նոյն է ընդ բայիս քքուել. որ կծելն ընդ բայիւ կծուել: 'ի հին բերականս:

Քքուանք. կամ քըքուանք. անաց. օք: (անեզական.) || ծագի 'ի բայէս քքուել. և նշանակէ սաստիկ հարուած. կամ գան: ռամկ. նուաճուղ ծեծ: իսկ մերթ՝ դառն կշտամբանք. կամ յանդիմանութիւ. կամ նախատինք: ռամկ. խիստ չէր, կամ ՕԲԲԷՅ: Երբեմն եւ հառաչանք. կամ հեծեծանք. կամ դառն ողբ. և կամ արտասուալից փղձկումն: Նարեկ. ժը:

Քքուեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || ծագի 'ի բառէս քքու. որ կծուելն 'ի բառէն կծու. և նշանակէ՝ սաստիկ հարուածել. կամ գանել: ռամկ. խիստ ծեծել. կամ ՔԷՔԷՆՉԻՐ ընել: իսկ մերթ թշնամանել. կամ կշտամբել. կամ նախատել. և կամ դըրբովել: ռամկ. չէնել. կամ ՕԲԲԷՅ տալ: Երբեմն եւ առաւ ումեք հառաչել. կամ պատճառ լինիլ հեծեծելոյ. կամ կսկծեցուցանել զսիրտ. և կամ արտասուօք չափ փղձկեցուցանել: ռամկօրէն՝ ախ ընել տալ. կամ ՕԻՐԱՄ Լոյծնել:

Քքուիմ. եցայ. եա՛յ. իլ: (Հայնական.) || գանակոծ լինիլ. կամ նախատական գոլ: ռամկ. խիստ ծեծ ուտել. կամ ծեծի տակ ընկնիլ: իսկ մերթ հառաչել. կամ հեծեծել. կամ ողբալ. և կամ խռովիլ սրտիւ յաղագս փղձկմանն. կամ արտասուօք չափ փղձկիլ: ռամկ. ախ ընել. կամ լալ: ըստ այսմ Ոսկէ. 2. հատ. ԺԷ. Ջի և քքուեցաւ, և արտասուեաց:

Քքու. քքուոյ. ով. ոց. ովք: || Ծագի 'ի բառէս քուք. որ կծուն 'ի բառէն կիծ. և նշանակէ քքուանք. որ 'ի վերոյ մեկնեցաւ: Մառ. 2. 13:

Քքումն. քքման. մամբ. մանց. մամբք: || նոյն է ընդ անուանս՝ քքուանք. զի այսմ Ոսկէ. 2. հատ. ԺԷ. Սաստեաց 'ի վ.ր. որսասսուացն և քքմանն, (թ. փղձկմանն.) և արգել զարտասուութիւն:

Ք Օ

Քօղեայ. էի. իւ. քօղեայք. կամ քօղէք. էից. իւք: || տե՛ս զՔաղղեայ: Խորէն. ա. պր. 67: և 'ի հին պատմագիրս:

Քօղէութիւն: || տե՛ս զՔաղղէութիւն:

Քօլթար: || տե՛ս զՔուլթար: 4. Թագ. 25. 17:

Քօթարինէ. կամ քաւթարինէ. ի. իւ. ից. իւք: || է գազան ինչ ժանտ՝ հրաշալի և սրատես աչօք. և փոքրիկ ականջօք. մեծութբ և կերպարանաւ նման է յովազու և բորենւոյ. որք են գազանք նման գայլոյ: ունի զմորթ փափուկ և մեծագին. երանգաւոր սպիտակ և խայտաբղէտ. որոյ խայտուցքն են. սեաւք՝ փունջս փունջս բարձրացեալք քան զմորթն. և այսոքիկ մանուանդ գտանին 'ի յարուան յաճախեալք զերանօք և զօրովայնիւ: Զամանէ ասեն ոմանք, թէ հանէ զգլխակունս 'ի գերեզմանաց. և անյագաբար ուտէ. որ ասենեն և բորենիք: Զսա լատինք Ու յունաց կոչեն լինքս. որ և մերթ՝ լուսիուս չեռուեռվիուս: Իսկ տաճիկք անուանեն՝ վաշաք: Եւ 'ի գաւառս ինչ 'ի ռամկական բարբառս մեր յորջորջի՝ վաշաւ. որ և ուրեք ուրեք. գաշբար. կամ գաշբօր:

Քօղ. քօղոյ. ով. ոց. ովք: || պատրուակ. կամ առագաստ, կամ պարտակ, զի է՝ ծածկոյթ, որ արկանի զերեսօք. կամ զանձամբք՝ և զայլովք նմանեօք: ռամկ. ծածկոց, կամ ՔԷՐԹՔ: Յօբ. 24. 15: 2. Կորն. 3. 13: Եւ յայսմանէ առեալ մասնաւորապէս քօղ կոչի՝ նորանոյթ կարմրազարդ ծածկոյթն, զոր արկանեն հարսունք զգլխով. և զանձամբ յաւուրս հարսնութեան իւրեանց. ռամկ. ՓՕՂԻ. կամ ՓՕՂ: Եսայ. 47. 2:

Քօղազարդ. ի. իւ. ից. իւք: || զարդարեալ քօղով, կամ արկեալ զանձամբ զգեղեցկազարդ քօղ: Նարեկ. ղթ:

Քօղազարդեմ. եցի. եա՛. ել: (Ներգործ.) || զարդարել քօղով, կամ պճնել քօղազարդ յօրինուածով:

Քօղազարդութիւն. թեան: || քօղազարդ լինիլն, կամ զարդ չքեղ քօղոյ. կամ պաճուճեալ քօղ:

Քօղախնդրեմ: || տե՛ս զՔօղախնդրել:

Քօղածիգ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Նա՛ որ ձգէ զքօղ, զի քարշէ զվարագոյրն 'ի բանալ, կամ 'ի ծածկել՝ զտեղի ինչ, որպիսիք են սարկաւագունքն: Լամբրօն: Իսկ մերթ նա՛ որ ձգէ զանձամբ զքօղ, կամ արկեալ ունի զանձամբ զպատրուակ, որպիսիք են հարսունքն յաւուրս հարսնութե իւրեանց: ռամկ. փօղ չփօղ: 3. Մակ. 4. 6:

Քօղարկեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործական.) || Քօղ արկանել. կմ. քօղով ծածկել. կամ պատրուճակել. կամ առագաստել. և կամ պարտակել: ռամկօրէն ֆօղչգէլ. կամ ծածկէլ. և կմ պըրպըրճէլ. և ըստ այսմ ասի, քօղարկել զդէմս, կամ զլոյս, ըղձիս, զաչս, կամ զչար գործս. և այլն: Նարեկ. հէ: Ոսկէ. 1. հոփ. իը. և ըդ: և Յն ուրէ:

Քօղարկու. ուի. աւ. աց. օք: || արկանօղ քօղոյ. կամ որ ծածկեալ ունի յինքն զքօղ, կամ պատրուճակօղ. և կամ պարտակօղ: ռամկօրէն. ֆօղչգօղ. կամ ծածկօղ. և կմ պըրպըրճօղ:

Քօղարկութիւն. թեան: || ծածկութիւն քօղոյ. կամ պատրուճակութիւն. կմ թագուցումն իրիք իրր քօղով: Նարեկ. խէ:

Քօղաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զքօղ. կմ քօղարկեալ. և կմ պատրուճակաւոր: ռամկ. ֆօղ ունօղ. կմ ծածկած:

Քօղաւորեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործ.) || տես զՔօղարկել:

Քօղեայ. ղէի. իէ. եայք. կամ էք. էից. իւք: || բազպան, այսինքն ձուլածու, կամ չղթայագործ մանեակ, զոր արկանէին կանայք 'ի գաւասս ինչ 'ի ծղիս. ոմն 'ի բազուկս, 'ի վերոյ քան զարմունկն. ոմն և զապարանջանն 'ի դաստակս ձեռաց: Եսայ. 3. 20:

Քօղեմ. || տես զԱքօղել:

Քօղընծայ. ի. իէ. ից. իւք: || ընծայեցեալ քօղով. կմ ծածկեցեալ պատրուճակաւ. և կամ քօղաձիգ. որպիսիք են նորաձևս հարսունք. Նարեկ. զէ:

Քօչ. ի. իէ. ից. իւք: || տես զքաղ: Ծննդ. 15. 9: Թուոց. 29. 22: Դանիէ. 8. 5:

Քօշանք. անաց. անօք: (անեզական.) || քօշք. այսինքն քաղք. կամ նոխազք. ըստ այնմ Խորէն. ը. պրակ. 7. Կարգէ զսա պահել զեռան, և որսալ զքօշանն:

Օ

Օ. Է տառ ձայնաւոր, մի 'ի յեօթանց անտի, որք առանց յօդելոյ ը այլոց գրոց հնչեն: Արդ՝ կոչի սա 'ի քերականաց անփակ գիր. զի 'ի յարտաբերելն ոչ փակէ զբերան մարդոյ, այլ և ոչ փակի յայլոց տառից՝ զորմէ լիագոյն տեսցուք 'ի մեկնութեան տառիս, է: Իսկ յառաջադանական արուեստաւ ըստ ոլորակին կարգի ընդ պարուկաւ. վն զի հնչումն նր 'ի սկզբանէ 'ի վեր բարձրանայ. և զկնի 'ի վայր կորանայ, որ այնինքն է՝ պարոյկ: Բայց ըստ ամանակին է երկար, զի հնչիւն նր, ոպ և է տառին, յարտաբերելն երկարաձիգ տևէ:

Դարձեալ, ունի սա զնմանութիւն ը տառին, ո, որում ըստ հնչման յոյժ մերձաւոր է, ուստի և ուրեք ուրեք 'ի սովորական բառս փոխադրի ընդ նմա. զոր օրինակ. ողակ, և օղակ. մորուք, և մօրուք. ոձիր, և օձիր. ոձրագործ, և օձրագործ. փորէզինկ, և փօրէզինկ. քողարկութիւն, և քօղարկութիւն:

Եւ ևս ունի զմերձաւորութիւն ձայնի ընդ վանկիս, ու. վն որոյ և յաճախ փոխադրի ընդ նմա. որգոն. գողօն, և գողուն. գործօնեայ, և գործունեայ. մօրատ, և մուրատ. կոչօնք, և կոչունք. շօփայ, և շուփայ. սրօնք, և սրունք. ջօթակ, և ջութակ. օղերձ, և ուղերձ. օշարակ, և ուշարակ. արտօնութիւն, և արտունութիւն: Ը այսմ իմա և զայլոց բազմաց, որք կան սփռեալք յայսմ բառգրքի: Դարձեալ՝ բազում անգամ յայլազգական բառս փոխի սա 'ի վանկս՝ ով. ոպ տեսցուք 'ի մեկնութեան տառիս՝ ո:

Բայց գիտելի է, զի նշանագիծ տառիս, օ, ոչ է բուն բարբառոյ մերում, այլ եկամուտ 'ի նոյն. վն որոյ ոչ է սա ստեղծեալ 'ի սբյն մեսրոպայ, այլ 'ի յետնոց ժամանց. ոպ 'ի տողս առասցի: Եւ պատճառ սորին է, զի առ հնովք սովորութիւն էր զվանկս՝ ու, 'ի կիր արկանել փոխանակ տառիս՝ օ, ոպ և զոն փոխանակ վանկիս՝ ու. և այս ոչ միայն 'ի բարբառս մեր, այլ և այլոց ազգաց. ոպ ցարդ ևս երևին հետք ինչ սորա. զի յոյնք զբառս՝ ուրաքս, ուրեք ուրեք գրեն օրաքս. և լատինք զբառս՝ աուգուրատուս, և լաւ-

Թուս, երբեմն երբեմն գրեն՝ ուխդուլաւխուս, և լօթուս:

Վ՚ որոյ և սո՛ն մեսրոպ զհետ երթեալ հասարակաց սովորութեն, 'ի սահմանելն ըզ գիրս մեր ըստ երկնաւոր տեսլեանն, ոչ հնարեաց զնշանագիծ տառիս՝ օ, այլ եթող վարել փոխանակ նո՛ վանկիւն՝ աւ, որպ և առնէին իսկ 'ի բազում գալուս, զի գրէին զօգտակարն՝ աւգտակար, զխօսնակն, խաւսնակ. զհօտապետն, հաւտապետ. զհօրանն, հաւրան. զօրհնելն, աւրհնել. ըստ այսմ իմա և զայլոց բազմաց, որք ափռեալ կան 'ի գիրս հնոց. մանաւանդ 'ի ձեռագիր մատեանս: Այլ քանզի բազումք 'ի վերծանողաց կրէին զնեղումն 'ի յորոշելն զայսպիսի օյակերտ աւ 'ի բնական աւ վանկէն, դնէին ոմանք ըզ յունական տառս, ω, անուանեալ օմեկայ. 'ի վ՛ր օյակերտ աւաց, ըստ այսմ օրինակի. աւձառ. աւժանդակ. հաւրամոյն. տաւթ. և այլն: որպ գտանի յումանս ձեռագիր մատեանս նախնեաց: Սակայն այսու ամենայնիւ տանատու լինէր բազմաց այնպիսի գրականութիւն, մանաւանդ զի յոգունք զգիծն զայն ոչ ճանաչէին, և որք ճանաչէինն, ոչ գտանէին եդեալ յամ ուրեք, ուր պարտն էր:

Այպա նեղեալ յայսպիսի կրից, հնարեցին առ ժամանակօք ա՛յն ներսէսի շնորհալւոյն. կմ՛ փոքր մի յառաջ և յետոյ՝ փոխանակ գրոյս՝ աւ, զնշանագիծս զայս, օ, որպ գտանի 'ի յոյնն. և 'ի լատինն, և սովաւ այժմ առ հասարակ վարիմք ամենեքեան:

Այլ քանզի տառս այս, օ. սահղմաւ 'ի տեղի վանկիս. աւ, վ՛ որոյ սովորութի եղև բազմաց 'ի հնոց զօն 'ի գործ ածել անխտիր փոխանակ աւի. որպ էր և յայլ ազգս: և ըստ այսմ զբնաւութն գրէին՝ ըընօին. զզաւակն՝ զօակ. զհաւատարն՝ հօտատար. զցաւագարն՝ ցօագար. ըստ այսմ իմա և զայլոց. որք կան 'ի մատեանս հընոց, որպ և յիշատակեցաւ զայսմանէ 'ի քերականութե 'ի ճառս, որ զյարմարագրութէ. գլ. ա:

Այլ որպ առաջին եղանակն գրելոյ դադարեցաւ, նոյնպէս և սա՝ այժմիկ խափանեալ է, յաղագս մեծապէս ստնատու լինելոյ վերծանողաց:

Եւ արդ՝ որպ ասացաւ 'ի մեկնութե տառիս, օ. գիրս այս՝ ըստ որում 'ի վերջոյ գտանեցաւ քան զամ տառս, ('ի բաց առեալ զֆէն, որ ոչ է 'ի համարի հայկական տառից.) բերեալ լինի յօրինակ ոյ. առ 'ի ցուցանել զլինելն նո՛ վախճան ամ՛ի. զի 'ի նմանէ սկսեալ ամ՛ իւչ, դարձեալ հոլովեալ դառնայ 'ի նոյն. զոր և ցուցանէ քեզ ձև օյին. զի 'ի գրելն արձակեալ 'ի միոյ ծայրէ նո՛ գիծ, պատուտի և անդրէն կցի 'ի նոյն. այպա տառս այս՝ օ, երկոքումբք է օրինակ ոյ. ք ձևոյն. և վերջացաս լինելոյն, որպ և տառս՝ ա, երեւք առեղամբքն, և յառաջագիր լինելոյն: Յայտ. 22. 13: Այլ 'ի համարողական արտաքոյ ըստ կարգի այլոց տառից կայ է սովորել պատշաճով ըստ այսմ օրինակի. ծ, և յայնժամ ցուցանէ զբիւրն՝ որ է տասն հազար:

ՕԲ

Օբալ: ‖ Նոյն է ընդ բառիս հօբալ, որպ և ամբարն ընդ բառին համբար:

ՕԳ

Օգն: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ծագի 'ի բառէս օգնական, որպ յոգն՝ 'ի բառէս յոգնական. և նշանակէ օգնութի. ըստ այսմ 'ի հին պարծագիրս. Արք հինգհարիւր եկին յօգն քրմին պեմէարեայ: Եւ զկնի տոհ, ուր էր ոմբմա քաղ, հասին յօգն ծերոյս:

Օգնական. ի. աւ. աց. օք: ‖ օգնող, կամ նպաստիչ, կմ՛ ձեռնտու, և կմ՛ օժանդակ. ռամկ. եարտըմճի: Ծննդ. 2. 20: Ելից. 15. 2: և 18. 4: Դատ. 5. 23:

Օգնականութիւն. թեան: ‖ օգնական գոլն. կմ՛ օժանդակութի, կմ՛ ձեռնտուութի, կմ՛ նպաստաւորութի, և կմ՛ գործակցութի: ռամկօր. եարտըմճըլըգ, կմ՛ եարտըմ: 2. Մակ. 10. 1: Սաղմ. 21. 1: Յոբ. 5. 16:

Օգնեմ. եցի. եա. եալ: (չէզոք.) ‖ օգնական լինել, կմ՛ օժանդակել, կմ՛ նպաստաւորել. և կմ՛ ձեռնտու լինել: ռամկ. եարտըմ էթմէք: Ծննդ. 30. 8: և 49. 25: Յես. 10. 4: Դարձեալ՝ ունել զզօրութի բայիս՝ օգտել. կմ՛ օգուտ լինել: ռամկ. Ֆայտա էթմէք. որպ Յոհ. 6. 64: Հռոմ. 2. 25: Եբր. 4. 2:

Օգնութիւն. թեան: ‖ տես զՕգնականութի: 1. Մակ. 12. 15: Սաղմ. 120. 1: Գործ. 26. 22:

Օգոստաբնակ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ այն՝ որոյ բնակութիւն է օգոստական, ք վեհմական, կամ յորում բնակին օգոստափառք, ք գերապանծ իշխանք. որպիսիք են ապարանք կայսերաց: Նորէն. դէ:

Օգոստական. ի. աւ. աց. օք: ‖ շքեղական, կմ՛ վեհմական, կմ՛ շքեղական, կամ փառացի, և կմ՛ մեծարգի, և ըստ այսմ կայսերըքն, կմ՛ կայսերական պաշտօնեայքն՝ և կմ՛ մեծաշուք իշխանքն. օգոստականք կոչին: Ագաթ:

Օգոստափառութիւն. հւոյ. ճով: ‖ օգոստափառ տիրուհի. կմ՛ գերապանծ տիկին. և կմ՛ շնորհափառ դշխոյ. և այսու անուանէին զմեծածինն: 'Ի Վարս հարց. ժդ:

Օգոստափառ: (Նախդրիւ հոլովի.) ‖ ունօղ զօգոստական փառս, կմ՛ գերափառ, կմ՛ շքեղաշուք. և կմ՛ գերապայծառ: Նորէն. և Ագաթ:

Օգոստոս. ի. իւ: ‖ է բառ լատինական, որ թարգմանի շքեղ, կմ՛ շքնաղ, կմ՛ գերապանծ, կմ՛ սպետափառ, և այսու՝ յաճախ յորջորջեալ լինէին կայսերքն հռոմայեցւոց, և յոմանց՝ խըր անուանիւ՝ պա-

տոհմոյ, և ըստ այսմ կոստանդ. և վաղէս կայսերքն կոչին օգոստոս։ Խորէն. գ. գլ. 5. և 11. և 29։ Եւ մանաւանդ որպէս յորջորջի առաւել հռովմէական կայսրն հռոմայ իբր մակդիր. յորոյ աւուրս ծնաւ քն փրկիչն մեր։ Ղուկ. 2. 1։ Դարձեալ՝ է մին յերկոտասան ամսոցն հռոմայեցւոց, որ համեմատի նաւասարդ ամսոյն հայոց. և լինի ամսոյն եբրայեցւոց։

Օգուտ. օգտի. իւ. ից. իւք։ || օգտութիւն, կամ շահ, կամ արդիւնք. կամ շահաւէտութիւն. տաճկ. խայիրի, կամ ֆայտայ։ 2. Մակ. 9. 21։ Եբրեն. 16. 19։ Յովբայ. 16։ Իսկ մերթ օգտակար, կամ շահաւէտ. ռամկ. խայիրլի. Եւ զայսու. ըստ այնմ ՚ի վերոյ հարց. ժէ. Դարձեալ օգուտ բանին՝ անդ և ես լռեայ։ Դարձեալ՝ նշանակէ յոլով, կամ բազում, կամ հարուստ, կամ երկայն, և կամ երկարաձիգ։ ռամկ. չոք, կամ խէյլը. ըստ այնմ Յայսմաւուրն. Յետ օգուտ ժամու, ապա ՚ի խելս եկին։ կամ Զայն բարձեալ լացին զօգուտ ժամս։ կամ Աղգել՝ զՋուրան օգուտ ժամ մի։ ըստ այսմ առաւել լինի, և 2. Մակ. 9. 26. ուր ասի. Յիշել սէր օգուտ առ իւրաքանչիւր, ք զսէր յոլով. որ առ իւրաքանչիւր անձինս։ Դարձեալ բազում անգամ ընդ բայի շարակցի այսպէս, օգուտ լինիլ, և նշանակէ օգտել։ ռամկ. ֆայտայ ընել։ Ծնն. 37. 26։ 2. Մակ. 12. 12։ Յակ. 2. 14։

Օգտադեղ. ոյ. ով. ոց. ովք։ || դեղ օգտութեան, կամ օգտակար դեղ։ ռամկ. դիրմանը դեղ։ ՚ի վերոյ հարց. ռ։

Օգտաժողով։ (Նախդրիւ հոլովի.) || ժողովող օգտակար իրաց։ Իսկ մերթ նա՝ որ զօգուտս անձին հաճայէ, կամ զշահ իւր խնդրելով ձգէ զայն յանձն իւր. ոչինչ հոգալով զայլս։ Մծբն. ժթ։

Օգտածարաւ. րաւի. իւ. ից. կամ եաց. իւք. || ծարաւի օգտին իւրոյ, ք նա՝ որ մեծապէս ցանկայ շահից անձին, կամ որ տի մոզ. խնդրէ ստանալ զօգուտն իւր. ոչ և նա՝ որ զայսպիսի ցանկութիւն ունի ՚ի ժողովել զինչս. ընչաքաղց կոչի. ըստ այնմ Աղթան. ՚ի մարտ պատրաստին ընչաքաղցքն, և օգտածարաւեացն։ Եւ ՚ի հին պարզաբիր ասի. ըստ ընչաքաղցն լինելոյ և օգտածարաւ, զօժտութիւն ընծայիցն հայցէր տալ նմա. ըստ այսմ է և ՚ի վերոյ հարց. իզ. ուր ասի. Վաճառականք, և օգտածարաւք. ուր միախմամբ գրեցաց եղեալ կայ օգտածարութք։

Օգտակար. ի. աւ. աց. օք։ || օգտող, կամ օգտարար. կամ շահաւէտ. կամ արդիւնարար. և կամ բարերար։ տաճկ. խայիրլի, կամ ֆայտալը։ 2. Մակ. 12. 11։ Իմաստ. 8. 1։ Գործ. 20. 20։

Օգտակարագոյն. գունի. իւ. ից. իւք։ || առաւել օգտակար, կամ շահաւէտ։ ռամկ. խիլի խայիրլի. կամ խիլի ֆայտալը։ Խորէն. ա. գլ. 27։

Օգտակարութիւն. թեան։ || օգտակար գոլն, կամ շահաւէտութիւն. կամ արդիւնաւորութիւն. և կամ շահ օգտի. ռամկ. խայիրի։

Օգտացոյց. ցուցի. իւ. ից. իւք։ || ցուցանող զօգուտս, կամ օգտեցուցանող, կամ օգտակար, և կամ շահարար։ Մծբին. ժթ։

Օգտեմ. եցի. եա. ել։ (չէզոք.) || օգուտ լինիլ. կամ շահս բերել. կամ արդիւնաւոր լինիլ. և կամ բարերար գոլ ումեք։ ռամկ. ֆայտայ ընել։ Եբրեն. 23. 32։

Օգտեցուցանեմ. եցուցի. եցո. ել։ (անցողակ.) || տալ ումեք օգտիլ, կամ պատճառ լինիլ օգտելոյ, և կամ շահեցուցանել զոք. ըստ այնմ Լամբր. Այլ որքան օգտեցուցանէ զմեզ զմեռեալսն։ Եւ ՚ի վերոյ հարց. ջ. ասի. Զանհնազանդսն ոչ օգտեցոյց։ Եւ զկնի ասի. Այ ինչ, որ օգտեցուցանէ զմեզ, նորին հակառակն վնասեսցէ։

Օգտիմ. եցայ. եցո. իլ։ (ձայնակր.) || օգուտս ընդունիլ. կամ վայելել ՚ի շահս. և կամ շահիլ։ ռամկ. խայիրի գէօրմէք. կամ ֆայտայ ընել։ Իմաստ. 6. 27։ Եսայ. 47. 12։ Եբրեն. 7. 8։ Իսկ մերթ վարի իբրև զհասարակաբայ. ոչ և շահիլն. և յայնժամ առնու և զհայցական խնդիր. ըստ այնմ Մատթ. 15. 6։ և Մարկ. 7. 11. Պատարագ է, զոր յինէն օգտեցիս։ Եւ 1. Կորն. 13. 3. ասի, ոչինչ օգտիմ. ք զիր ինչ ոչ օգտիմ։

Օգտութիւն. թեան։ || օգուտ. կամ շահ։

Օ Դ

Օդ. ոյ. ով. ոց. կամ ից. օվք։ || է մին ՚ի չորից տարերաց՝ անգոյն, և անտեսանելի. բնութեամբ խոնաւ և ջերմ. վն որոյ և ունի զկայանս իւր ՚ի մէջ ջրոյ և հրոյ. քանզի սկսեալ ՚ի ծովէ ձգի մինչև ցկամարն հրոյ. տուեալ շնչեմք և տեսանեմք. ՚ի սմա ծնանին ամպք, և հողմք, և պէսպէս տեսլեանք. ռամկ. հաւա։ և տաճկ. հաւայ։ Իմաստ. 2. 3։ և 5. 11։ և 7. 3։ և 13. 2։ Յայտ. 9. 2։ Եւ յայսմանէ առնել փոխանունաբար ասելոյ՝ բախել ՚ի բացի. ք ՚ի բաց տեղւոյ, ասի՝ ՚ի նմանէ օդոյ։ Ահաբ. 21. 9։ Դարձեալ՝ նշանակէ սիւկ. կամ փուք. կամ շունչ. և կամ հողմ։ ռամկ. փէլ. կամ հով։ 3. Թագ. 19. 12։ Յոբ. 4. 16։ և 41. 7։ Սաղմ. 106. 29։

Օդի. ի. իւ. ից. իւք։ || կօշիկ. կամ մուճակ. կամ որ է ագանելիք ոտից։ ռամկ. բաշմաղ. կամ … և կամ ֆօտին, և նմանք այսոց։ Դիտրէնէ. խէ։ ՚ի վերոյ հարց. ջ. և ժզ։ և ՚ի գուշ. ասի, գծուծ զգեստուք և օդիւք ոտից։ ըստ այսմ և ասի ՚ի նմանէ իմն. կարել օդս ... կամ ագանիլ օդ ՚ի յոտս։ Եւ յայսմանէ առնէ մանաւանդ որպէս օդ կոչի ... կերպն ագանելիքն, զոր արկանեն յոտս ՚ի ներքոյ մուճակին։ ռամկ. մէսթ. կամ ...։

Օդաքան. ի. իւ. ից. իւք։ || ... կամ դատաստանարան. և ... Վեց զի որ ընդունայն խօսի՝ իբր թէ ընդ օդս հեշի ... իսկ մերթ արագաքան. կամ վաղվաղ կոտ բանիւ. որ իբրև զօդ երագընթաց շտապի ՚ի խօսելն։ ռամկ. ...

Digitized by Google

կմ՝ նէտողոյ: Դարձեալ վարի իբրեւ զմակբայ այսպէս՝ օդաբանիս խօսիլ. կմ՝ ուսուցանել. և նշանակէ մեծաւ շռայլով. կմ՝ վայելչական բանիւք. կմ՝ փութալով և հարևանցի: Աճգոր:

Օդաբանեմ. եցի. եա՛. ել: (չէզոք. և մերթ ներգործ.) || ունայնաբանել. կմ՝ դատարկաբանել. կմ՝ ընդունայն խօսիլ: Իսկ մերթ իբրև զօդ երագել ՚ի բանս. կմ՝ փութալ ՚ի խօսիլ. և կմ՝ շատաբանել: ռամկօր. նէտպալ:

Օդաբանութիւն. թեան: || ունայնաբանութիւն. կմ՝ դատարկաբանութիւն. և կմ՝ սնոտի զրոյց: Իսկ մերթ՝ արագաբանութիւն. կմ՝ շատախօսութիւն:

Օդագնաց. ի. իւ. ից. իւք: || գնացող ընդ օդս. կմ՝ նա՝ որ յօդս ընթանայ. և այս ասի զթռչնոց: Կիւրղ. Եղէկ. Թ: Իսկ մերթ զերիվարաց, որք երագս արշաւելով. և մեծաքայլ ոստնլով, իբրթէ թռչին յօդս՝ որ և ասի՝ օդաթռիչ: Խորէն. Բ. գլ. 59:

Օդաթռիչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || թռչող յօդս. որ ասի զթռչնոց. զերիվարաց, և զնմանեաց: Աճգոր:

Օդալից: (Նախդրիւ հոլովի.) || լցեալ օդով:

Օդախաղաց: (Նախդրիւ հոլովի:) || խաղացող ընդ օդս. կմ՝ նա՝ որ յառաջագէմ լինի յօդս. կամ օդագնաց. և կմ՝ օդաթռիչ:

Օդախիտ: (Նախդրիւ հոլովի.) || խտացեալ. կմ՝ լցեալ օդով. կմ՝ պարպատեալ փքմամբ. կմ՝ լի ունայնութեամբ:

Օդախոնաւ: (Նախդրիւ հոլովի.) || խոնաւ իբրև զօդ. կամ խոնաւացեալ օդով. և կամ գիջացեալ ՚ի թացութէ օդոյ: Իսկ մերթ այն, որ լինի խոնաւութեամբ օդոյ. և ըստ այսմ ասի, օդախոնաւ մեղկուն: Նարեկ. ՂԳ:

Օդական. ի. աւ. աց. օք: || այն՝ որ օդոյ է. կմ՝ առ օդս վերաբերի. կմ՝ օդային. և կմ՝ օդեղէն: Իսկ մերթ նա՝ որ կեայ, կմ՝ գնայ յօդս. և ըստ այսմ օդական կոչին առ հասարակ ամ թռչունք: Յճ. օրէն: և ՚ի շարականս:

Օդահատակ. ի. աւ. աց. օք: || հատանող օդոյ. կմ՝ նա՝ որ կտրէ զօդս. որպիսիք են թեւք թռչնոց: Աճգոր:

Օդահմայ. ի. իւ. ից. իւք: || հմայող օդով. կմ՝ նա՝ որ ըստ շարժման, կմ՝ ըստ որպիսութե օդոյ գուշակէ զապագայ. կամ զծածուկ ինչ:

Օդահմայութիւն. թեան: || հմայք օդոյ. որ է գուշակութիւն ապագայից. կամ գաղտնեաց՝ արարեալ ըստ շարժուածոց. ըստ ընչմանց, և ըստ այլոց որպիսութեանց օդոյ: ՚Ի Փիլոն. նախաղ.:

Օդային. այնոյ. ով. ոց. ովք: || տե՛ս զՕդական: Նարեկ. Կ:

Օդանամ. ացայ. ցիր. անալ: (ընդմիջ.) || օդ լինել. կմ՝ յօդ փոխարկիլ: Իսկ մերթ ունայնանալ. կմ՝ դատարկանալ: ռամկ.

հուզոյ ելլել. կամ քամի ելլել:

Օդաշունչ: (Նախդրիւ հոլովի.) || շնչող. կմ՝ փչող զօդս: Իսկ մերթ նա՝ որ ի՞ օդս շնչէ. և ըստ այսմ ասի, օդաշունչ հողմ: Աճգոր:

Օդաչափ. ի. իւ. ից. օք: || նա՝ որ չափէ զօդս, և կմ՝ զաստիճանս օդոյ: ռամկ. հաւան չափող:

Օդաչափութիւն. թեան: || չափումն օդոյ, կմ՝ աստիճանաց նոցա: Խորէն. յաշխարհագր:

Օդաչու: (Նախդրիւ հոլովի.) || օդագնաց. կմ՝ օդախաղաց. և կմ՝ օդաթռիչ: և ըստ այսմ ասի. օդաչու նետ. թռչուն. երիվար. և այլն: ռամկօր. հաւան թռչող: Նարեկ. ԼԵ:

Օդապատ. ի. իւ. աց. օք: || պատեալ օդով. կմ՝ շրջապատեալ ՚ի յօդոյ: ռամկ. հաւայով պատած: Իսկ մերթ պատող զօդս: ռամկ. հաւան պատող. և ըստ այսմ ասի. օդապատ մէգ:

Օդապար. ի. իւ. եց. իւք: || տե՛ս զՕդապարիկ: ՚Ի շարականս:

Օդապարեմ. եցի. եա՛. ել: (չէզոք.) || օդապարիկ լինել՝ կմ՝ յօդս պարել. և կամ թռչել:

Օդապարիկ: (Նախդրիւ հոլովի.) || նա՝ որ պարէ, կմ՝ շրջի յօդս, կմ՝ օդագնաց. և կմ՝ օդաթռիչ. և ըստ այսմ ասի. օդապարիկ թռչուն. երիվար. և այլն: Յճ. օրէն: և ՚ի հին պատմագիրս:

Օդասլական. ի. աւ. աց. օք: || սլացող յօդս. և կմ՝ օդաթռիչ. և ըստ այսմ ասի՝ օդասլական երամք: ՚Ի հին [illegible]:

Օդավար: || տե՛ս զ[illegible]:

Օդատեսակ. ի. աւ. աց. օք: || ունող զտեսակ, կմ՝ զկերպ օդոյ. և կմ՝ օդանման:

Օդեղէն. ղինի. աւ. աց. օք: || այն՝ որոյ նիւթն է օդ. կմ՝ որ յօդոյ է կազմեցեալ. և կմ՝ օդական:

Օդենի. նւոյ. ւով. եաց. եօք: || ծառք ՚ի բաւէս օդիք. այսինքն է, ոչխարք. որք այծենին. յանուանէս այծիք: և նշանակէ զայն ամ, զոր ունին ոչխարք. և կմ՝ որք յոչխարաց յառաջգան, որպիսիքեն փոքրոտիք. կմ՝ աղճիւնք նց. և այլն: Իսկ մասնաւորապէս առեալ օդենի կոչի մաշկն ոչխարի, թէ գործեալ իցէ ըստ արուեստի, և թէ ոչ. զոր և կոչեմք մաքենի: տաճկեր. Ճէլիտ. ըստ այնմ Աճգոր. բերին պարկս օդենիս, և լցին մախրով հնոցի:

Օդիք. եաց. եօք: (անեզ.) || խաշինք. կմ՝ ոչխարք: Ծննդ. 30. 32: Ելից. 12. 5: Ղևտ. 3. 6: Մատ. 25. 32:

Օ Թ

Օթ. ի. իւ. ից. իւք: || է արմատ օթիլ բային, և նշանակէ օթարան. կմ՝ իջեւան: ռամկ. խօնախ. կմ՝ մեհման. ըստ այնմ Եզեկ. 23. 17. Եկին յանկողինս օթից: Եւ ՚ի Խորէն. Ա. գլ. 15. ասի. Պէսպէս սաճարս, և անեկեակս օթից հրաշակերտեաց:

Դարձեալ նշանակէ՝ երեկոյ · որ և օթագայինն նշանակէ անցուցանել ուրեք զերեկոյս · ըստ այնմ Մատթ. 2. 7. Առ օթերեկոյս դադարեսցեն · ք ընդ երեկոյս հանգիցեն : Իսկ Եզեկ. 40. 41. ուր ասի · Յանդիման օթից սեղանոյ ողջակիզաց, է վրիպումն գրչաց · կմ առաջնոյ տպագրութեան, զի պիտոյ է ութից, որպ դնեն Յոյնք · և այլք թարգմանութիւնք :

Օթագայիմ. եցայ · եայց · իլ · կմ եւ : (ձայնակր ·) ‖ օթևանիլ · կմ իջևանիլ · և կմ աղանիլ ուրեք : ռամկ. խօնախ ըլլալ · կմ փեղ մը իջնել : Երէմ. 25. 24. Ոսէէ. 1. հատ. ժէ. և լդ. և Յոբ. ... Իսկ մերթ՝ բնակիլ · ըստ այնմ Յոբ. կմ բնակութի կալնուլ · ըստ այնմ Յոբ որ ... Յեղէգնաշամբ վայրին երթեալ · ընդ ... օթագայեալ · ք ընդ խոզս համարեցաւ օթագայեալ · Դրժել՝ նշանակէ երեկօթս առնել · կմ անցուցանել ուրեք զգիշերս : Յօբ. 2. 9.

Օթագնամ. ացի · գնա · ալ : (չէզոք ·) ‖ օթագայիլ · կմ երեկօթս առնել · և կմ անցուցանել ուրեք զգիշերս · ըստ այնմ Ոսէէ. 2. հատ. լէ. բազում անգամ արտաքոյ օթագնայր :

Օթակից. կցի · աւ · կմ իճ · աց · օք : ‖ օթեւանակից · ք նա՝ որ ընկեր լինի ումեք օթևանելն, և կմ բնակակից : տաճկեր. ... Յոբ. ...

Օթանամ. ացայ · ցիր · ալ : (ընդ միջ.) ‖ նոյն է ընդ բային օթիլ · որպ ծանրանալն ընդ բային ծանրիլ : ըստ այնմ ՚ի հին պատմագրութեան ... օթապահ ... յորում օթագալ լինէր իշխանն :

Օթանոց. ի · աւ · աց · օք : ‖ տե՛ս զՕթարան : Խորէն. բ. գր. 89.

Օթինք. անաց · օք : (անեզ.) ‖ ծագի ՚ի բառէս օթիլ · որպ փրկանքն ՚ի բայէս փրկիլ · և նշանակէ, օթեւանութիւն, և կամ օթեւան : Աշգդ.

Օթարան. ի · աւ · աց · օք : ‖ օթանոց · ք տեղի օթելոյ · կմ օթեւան · և կմ բնակարան : ռամկ. խօնախ · կմ ... : Խորէն. բ. գր. 71 : Նարեկ. ղէ : և Յոբ ...

Օթեակ. եկի · աւ · աց · օք : ‖ տե՛ս զՕթեւան : ՚ի խաննանի ...

Օթեմ. եցի · եա · եւ : (չէզոքակր) ‖ տե՛ս զՕթիլ : ՚ի ...

Օթեւան. կմ օթեւանք · անաց · օք : (մա․ ...) ‖ վանք օթելոյ, ք տեղի, ուր հանգչեալ ագանին : ռամկ. խօնախ · կմ օճախ : Երէմ. 9. 2 : և 14. 8 : Եզեկ. 23. 21 : Յովհ. 1. 38 : Իսկ մերթ ... բայի շարակցի այսպէս · օթեւանս առնել · կմ օթեւանս առնուլ · կամ կալնուլ · և նշանակէ, օթեւանիլ · կամ իջեւանիլ · ռամկ. խօնախ բռնել · կմ խօնախ ըլլալ · կմ փեղ մը իջնել : 1. Եզր. 8. 43 : 2. Եզր. 8. 15 : Երէմ. 5. 7 : Մարկ. 6. 10 :

Օթեւանիմ. եցայ · եայց · իլ : (ձայնակր ·) ‖ տե՛ս զՕթիլ :

Օթեւան. ‖ տե՛ս զՕթեւան :

Օթիմ. եցայ · եայց · իլ :(ձայնակր ·) ‖ օթեւանիլ · կմ իջեւանիլ : ռամկ. խօնախ ըլլալ · կմ խօնախ բռնել : Յայսմաւուրք :

Օթոց. ի · աւ · կմ իճ · աց · օք : ‖ կրկնոց · կմ վերարկու · և կմ արկանելի · ք զգեստ զոր արկանեն զանձամբ : ռամկօր. ... : Դաւ. Սաղմ. 103. 2 : Նարեկ. ՚ի գոչ. ... : Դարձեալ՝ նշանակէ զպատառուածն · ք ըզ ... կմ իմաղից ... գործեալ ՚ի ... կմ ... անասնոց, որ ունի զերեսս թաւս : ռամկ. ... կմ ... 2. Թագ. 17. 28.

ՕԺ.

Օժանդակ. ի · աւ · աց · օք : ‖ զօրավիգ · կմ օգնական · կմ ձեռնտու · և կմ պաշտպան · ռամկ. ... : Խորէն. ... 30 : Նարեկ. ղա : և Լամբրոն : Իսկ մերթ՝ նպաստ · կմ օգնութիւն : ըստ այնմ Լամբրոն · Զորոյ զպէսպէս վիշտս հանդերձեալ բանն ... տացէ օժանդակ, ք տացէ նպաստ : Եւ ... զկնի ասէ՝ Տայ զաղօթս ձեր նոյն օժանդակ, ք նոյն նպաստ : Դարձեալ՝ նշանակէ, կէ զօրացուցիչ · կմ քաջալերիչ · և կամ ... ըստ այնմ Ոսէէ. 2. հատ. ժգ. Զի ... մտանիցես առ հիւանդս, և օժանդակ առնուլ ... 4. Թագ. 11. 6. և 11. Օժանդակ կոչեն ... ըստ որում զօրավիգն լինին ... ՚ի մարտս :

Օժանդակեմ. եցի · եա · եւ : (չէզոք · և մերթ ներգործ ·) ‖ զօրավիգն լինել · կմ նպաստ ձեռնտու գոլ · կամ օգնել · կամ նպաստաւորել · և կմ միջնորդել : ռամկօր. ... : Նարեկ. Ճ. ժա. և Ճ : և Լամբրոն : Իսկ մերթ՝ պաշտպանել · կմ զօրացուցանել · կմ ամրացուցանել · և ըստ այսմ ասի՝ օժանդակել զ... կարս, կամ զբոց, զաշակերտս · և այլն : ռամկ. ... Նարեկ. Ճ. ղդ. և ղէ : Եւ ՚ի շարակոյն ասի՝ ՚ի սմա զօժանդակել հոգւոյ փրկեաց ... ՚ի սմա պաշտպանութեան կմ զամրացեալ : Աղբեամն և ... կմ ... Եւ այնմ Նարեկ. Լբ. ... կմ յաջողել · ... օժանդակելեաց թագաւորս ... Եւ ՚ի զլթ. ասի՝ Հոգւոյն զօրութ օրհնեալ ... օժանդակեսցես զայս պատարագ ...

Օժանդակութիւն. թեան : ‖ օգնականութիւն · կմ ձեռնտուութիւն · կմ նպաստաւորութիւն · և կմ միջնորդութիւն · կմ գործակցութիւն : Նարեկ. ... Իսկ մերթ՝ պաշտպանութիւն · կմ պաշտպանութիւն · կմ ամրութիւն · և կմ օգնութիւն · ... զօրանոյ : Խորէն. ...

Օժիտ. օժտի · տէ · կմ իճ · աց · օք : ‖ պարգեւ · կմ ձիր, զոր տան ումեք մեծ ոք · և ... կամ զոր տայ Աստուած ... ՚ի ... Տրդատ ... օժիտս մերձ ... հայոց ... պատուական ... : ռամկ. ... Իսկ մերթ ընծայ · կմ նուէր · զոր ...

տայ մեծի ուժոք նուաստ ոք․ որպէս բազ մականքն հարստանեաց՝ փեսայից ։ ռամկ․ ֆէլչէր․ կմ․ տալը․ ըստ այնմ ։ Մծբն․ ժթ․ նա է փեսայ, պատրաստեցուք մեզ զօ ժիտ ։ և ՚ի յթ․ ասի՝ պատրաստեն զօժիտս տըքայինն, և տալանն մտանել յառաջաստ ։ Իսկ մասնաւորապէս օժիտ կոչի ընծայն՝ որ տուեալ լինի հարսին ՚ի կողմանէ փեսային․ կմ փեսային ՚ի կողմանէ հարսին․ և կմ պաշտատակալն․ ռամկօրէն․ ճիհէզ ։ Ծննդ․ 34․ 12 ։

Օժտաբեր․ ի․ իւ․ աց․ կմ իցւ․ օք ։ || բերող զօժիտս, կմ ընծայամատոյց․ և կմ պատարագաբեր ։ ռամկ․ ֆէշքէշ բէրօղ ։ և ըստ այսմ ասի, օժտաբեր լինիլ այ ։ Լամբրօն․ Դարձեալ՝ օժտաբեր կոչին նա՝ որ զընծայս ձօնէ փեսային, կամ հարսին ՚ի հանդէս հարսանեաց ։ ռամկ․ տալը փոշօղ․ Թ այնմ Աւգոբ․ Ամենեքեան օժտաբեր ընծայատար լիցին մեծի հարսանեացն ։ Եւ ևս օժտաբեր ասի այն՝ որ բերեալ լինի օժտօք․ կմ ուստի բերեն օժիտք․ և Թ այսմ ասի՝ օժտաբեր ընծայիւք պատուել զոք ։ ՚ի հին պարմագիրս ։

Օժտել․ կմ ուժտել․ եցի․ եա․ եա ։ (Ներգործ․) || օժիտս տալ․ կմ ընծայել, և կմ մատուցանել․ ըստ այնմ Յայսմաւուրն․ Նուէրս և պարգևս ուժտեալք միմեանց․ և Թ այսմ տալը փոշն՝ ասի՝ ընծայս օժտել․ որպէս և մերթ՝ ընծայս ձօնել ։

Օժտութիւն․ թեան ։ || մատուցումն օժտի․ կմ պարգևատուութիւն․ կմ տուրք ընծայից, և կմ պատարագ, զոր մատուցանեն ուժոք․ ըստ այնմ ՚ի հին պարմագիրս․ Տալ նմա ըզ սակ հարկացն արքունի, և զօժտութիւնս ։ Եւ զկնի ասի՝ Աւալ և զօժտութիւնս ևս ընծայից հայցեր տալ նմա, կմ զտուրս ընծայից ։

ՕԼ

Օլիմպիայ ։ || տես զՈլիմպիայ ։ Խորէն․ Բ․ գլ․ 40 ։

ՕԾ

Օծակից․ կցի․ աւ․ կմ իւ․ աց․ օք ։ || կը ցորդ օծութեան․ կմ ունող ընդ այլում զնոյն օծութեան ։ Լամբրօն ։

Օծանել․ օծի․ օծ․ անել ։ (Ներգործ․) || իւղով, կամ այլով իւիք պարարտ հիւ թով մածանել զինչ՝ որպէս զմարմին, զգըլուխ, զկարասի, զկերպրս․ և այլն․ ռամկ․ եաղ սուրել․ կմ եաղ սուրել ։ Ելից 29․ 2 ։ և 30․ 33 ։ 2․ Թագ․ 1․ 21 ։ Մատթ․ 6․ 17 ։ Եւ յայսմանէ առեալ օծանել ասի՝ սակեղօծ առնել զհրահանգելիս, կամ արծաթազօծ զպղնձեղէնս․ և այլն․ ռամկօրէն․ եալ֊ դըղընել ։

Օծարար․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || օծանող․ կմ օծիչ ։ Իսկ մասնաւորապէս առեալ՝ օծարար կոչի նա՝ որ զհրահանգելիս սակեղօծ առնէ ։ ռամկօրէն եալդըղճի ։

Օծեալ․ օծելոյ․ ով․ ոց․ ովք ։ || իւղով, կմ դեղով, և կամ այլ ինչ պարարտ հիւթով մածեալ ։ Եւ յայսմանէ առեալ օծեալ կոչին թագաւորք, քահանայք, մարգարէք, և նմանք նց․ ըստ որում ՚ի կարգելն զնս յիշխանութիւն օծանեն իւղով ։ 1․ Թագ․ 24․ 7 ։ Սաղմ․ 131․ 10 ։ Եսայ․ 45․ 1 ։ Եւ Թ այսմ մասնաւորապէս օծեալ անուանի Քս տէրն մեր, զորմէ ըստ ագոյն ասացաւ ՚ի բանն՝ Քրիստոս ։ Ղուկ․ 2․ 11 ։

Օծել․ եցի․ եա․ եղ ։ (Ներգործ․) || տես զՕծանել ։

Օծիչ․ օծչի․ աւ․ աց․ օք ։ || տես զՕծող ։

Օծութիւն․ թեան ։ || օծումն, կմ իւղով, կմ այլ ինչ համանման հիւթով մածանումն ։ Ելից․ 29․ 21 ։ և 30․ 31 ։ և 31․ 11 ։

Օծումն․ օծման․ մամբ․ մանց․ մամբք ։ || Նոյն է ընդ վերնոյն ։ Ելից․ 25․ 6 ։ և 29․ 7 ։ Ղևտ․ 7․ 35 ։

Օծող․ ողի․ աւ․ աց․ օք ։ || օծանող․ կամ նա՝ որ օծանէ ։ ՚ի շարագիրս ։

ՕՁ

Օձ․ ի․ իւ․ իցւ․ իւք ։ || սողուն ժանտ՝ զանազանաձև․ խորամանկ բնութբ, և նենգաւոր բարուք․ ունի զլեզուն ատաւկս․ որոց յօդուածք են թունաւորք և մահացուցիչք ։ ռամկ․ եա՛ լան ։ Ծննդ․ 3․ 1 ։ Թուոց․ 21․ 6 ։ Մատթ․ 10․ 16 ։

Օձաբարոյ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || ունող ըզ բարս օձի, որով իմանի խորամանկն, կմ նենգաւորն ։ ռամկօրէն մէնէֆիքէօռ․ կամ ֆիթնէ ։ Եւ մերթ՝ խածատող զայլս․ և չարարարն ։

Օձաբնակ․ ի․ աւ․ աց․ օք ։ || բնակող ՚ի մէջ օձից ։ Իսկ մերթ ասի զտեղւոյ, ուր բընակին օձք ։ Յճ որդի ։

Օձադէմ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || ունող ըզ դէմս օձի, կամ որոյ երեսքն են օձակերպ․ կմ ժանտատեսիլ, և կամ դժնէհայեաց ։

Օձախառն ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || խառն ընդ օձի, կմ խառնեալ օձիւք ։ Իսկ մերթ այն՝ որ լինի խառն կալով ընդ օձս․ և ըստ այսմ ասի, օձախառն բնակութիւն ։ Աւգոբ ։

Օձակերպ․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || տես զՕձաձև ։

Օձակուլ ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || նա՝ որ կլանէ զօձս, կմ կլլման առնէ ատից ըզ գլուխս օձից ։ ռամկ․ օյ քովըչ ։ Նարեկ․ ՚ի գովս․ ատոնի ։

Օձահալած ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || հալածող, կմ փախուցանող օձից ։ ռամկօր․ օյ քաչըրօղ ։ Իսկ մերթ հալածեցեալ յօձից ։ ռամկ․ օյէն քաչըղ ։

Օձահար․ ի․ աւ․ կմ իւ․ աց․ օք ։ || հարեալ յօձէ, կմ խայթեցեալ յօձից ։ ռամկօր․ օյը խայմըշ ։ Թուոց․ 21․ 8 ։ Առակ․ 23․ 32 ։

Օձաձև ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || ունող ըզ ձև օձի, կմ օձակերպ, և կամ օձանման ։ ռամկ․ օյն պէս ։ Կիւրղ․ Եզեկ․ ժբ ։

Օձամանակ · ի · իւ · ից · իւք ։ || Ժամանակով է օձի, որպիսի է եղջերուն. կամ արտաքինն, և այլն ։ ռամկ. օձու հին շապիկ ։ Բժշկ. ձեւոյ է առ տեսակ ինչ մարախոյ, որ է ունելով բազում ոտքով մարմինքն ընդ օ- ձի, յորմէ և անուանեցաւ օձամանակ ։ Ղեւտ. 11. 22 ։ տես 'ի բառսն խարագուլ, և ջորեակ ։

Օձայօրք ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || յօձաքաղ օձից. զի նա՛ որ հեռանալով եղեւ, որո- նէ զօձս ։ ռամկ. օձ ճնօղ ։

Օձապատիկ ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || պատ- րեցեալ. կամ խաբեցեալ յօձէ ։ ռամկօր. օձէն խաբուած ։ իսկ մերթ այն, որ լինի պատրանօք օձին, կամ օձաբարոյ դիւին · և ըստ այսմ առն · օձապատիր խաբէու- թիւ ։ Նարեկ. 'ի մեկնու- եւ երգոց ։

Օձաջամբ ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || այն՛ որ ջամբեալ լինի ուտելով յօձէ · կամ որ կերել լինի 'ի մարդոյ ջամբամբ օձաձեւ դիւին · որպիսի էր մանկութիւն պառաւին ։ 'Ի գիրս մեծին խորհրդոց ։ իսկ մերթ այն, որով ջամ- բէ ուտել օձն զերկրային ինչ · և ըստ այսմ առն · օձաջամբ պատրանք · 'ի շարականացն ։

Օձառապատ · (Նախդրիւ հոլովի ·) || տես զՕձաձեւ ։

Օձաքառակ ։ (Նախդրիւ հոլովի ·) || տես զՕձաձեւ ։

Օձիք · օձեաց · եօք ։ (անեզական ·) || եւթ պատ- ճառոյ հանդերձից, որ է ծակն, կամ շր- ջանակն ծակին, ընդ որ մուծանեմք զգ- լուխ 'ի զգեստուցն ։ ռամկ. եախայ ։ Ելից. 28. 32 ։ և 39. 21 ։ 1 · Սամ. 2. 14 ։

Օձումն ։ || տես զՕձանել ։ Նարեկ. 45 ։ և 'ի հին կտակարանէ ։

ՕՂ

Օղ · ոյ · ով · ոց · կամ իւ ։ ից · իւք ։ || գոր- ծի մանեկաձեւ կազմեցեալ 'ի հրահան- գելեաց, և յայլոց նիւթոց · որպիսիքն են այնք, յորոց կազմին շղթայք, կամ որք շա- րեալ կան 'ի վերին եզերս վարագուրաց, և կամ զոր հանդերձ իբրեւ անց ունին ականջքն · յոր անցանեն իբրեւ յեզս · ըստ այսմ է- մա, և զայլոց ։ ռամկ. հալխայ ։ Ելից. 26. 11 ։ և 28. 24. և 28 ։ և 39. 19 ։

Օղալամբ · ի · աւ · աց · օք ։ || լամբ օղոյ, զի միջոց ծակուց օղից, յոր մտանեն լծակք, կամ այլ ինչ նման · զոր և կոչեմք ագուցս ։ ռամկ. հալխայի ծակ ։ Ելից. 30. 5 ։

Օղամանեակ · նեկի · աւ · աց · օք ։ || մանեակ օղոյ, որով նշանակի մեծ օղն, կամ ո և է- ցէ տեսակ մանեկաձեւ օղոյ ։ ռամկ. հալ- խայ ։ Ելից. 25. 12. և 15 ։ և 27. 4 ։

Օղարկեմ · եցի · եա · եւ ։ (Ներգործ ·) || օղ ընդ օղ արկանել, կամ օղիւք անցուցանել և կամ աղխաղխել ։

Օղեգործ · ի · իւ · աց · օք ։ || կազմօղ օղոյ · զի որբեկացուցիչ ընկերելեաց ։ ռամկօր. ըստ իւր հանօղ. կամ դոյօղն ։

Օղերձ · ի · իւ · ից · իւք ։ || ուղերձ, զի ըն-

ծայ, կամ նուէր. կամ պատարագ. որ առ- աքերձեալ լինի ումեք ։

Օղերձեմ ։ || տես զՈւղերձել ։ Եզեկ. 16. 33 ։ և 'ի գիրս առաքինութեանց ։

Օղի · օղւոյ · եաւ · եաց · եօք ։ կամ ըով · ըովք ։ || տես զՕղի, որ է արբեցուցիչ ըմպելի ։ Երեմ. 13. 4 ։ Ղուկ. 1. 15 ։

ՕՃ

Օճառ · ի · աւ · աց · կամ ից · օք ։ || օճառ- գործութիւն, կամ նշանակէ, կամ ձեւոյ պայծառութիւն, կամ օճառութիւն ։ և կամ պայծա- ռութիւն · ռամկօրէն եւրգնի · կամ նոր պայծառութիւն · ըստ այսմ Սոփ. 1. հար · ժա · Մի միայն օճառ վերականգնութեան, որ անդէն իցէ ։ Գործածեալ նշանակէ արդարութիւն · կամ ար- դիւնք · կամ մաքրութեան գործք, և կամ մաք- րութիւն · ըստ այսմ 'ի կին պայծառութիւ- նամբ ։ Սեծաւ պատուով և բարի օճառաւ ըն- դունի զնա, զի բազմ մաքրութեամբ ։ Եւ զարդարեալ բանիւք և բա- րի օճառաւ զնա ամենայն յորդորութեան ։ ըստ այսմ առն և յայլում · Զօճառօրէն բա- նիւք ազգացն զօրութեանց և քաղցրութեանց ։ և բազում բարի օճառիւք, զի արդարոց դրեալ է շարժող բարեբարութեանց ։

Օճառ · ի · աւ · աց · օք · || զանազանեալ կազ- մեցեալ 'ի զանազան խառնուածոց նիւթոց որով մինչ լուանան զմարմինն ինչ այն- տառապեցուցանէ և մաքրէ · յորմէ առեալ օճառ կոչի մանկանց որպէս նման այն ըստ օճառ կոչի սիրել 'ի մեծութ- եան պատառութեանն, որ եկեալ լինի 'ի մտաց խառն ուղիղ, կամ ճարպոյ · որով լուանան զհանդերձս · կամ գձեռս, և զմանուկ ինչ ։ ռամ- կօր. սապոն ։ Երեմ. 2. 22 ։ Մաղաք. 3. 2 ։ Գործածեալ՝ նշանակէ հանդերձանք, կամ պայծառութիւն · կամ սպասս · կամ կազ- մած, և կամ կարասի ։ ռամկ. ջահազ · կամ բնաբանութիւն · կամ գործք · ըստ այսմ 'ի սր- բոց գործոց · Բազում ճոխոյք օճառիւ օ- ճառ այլ նման, զի կազմութեան կազ- մածոյ ։ ըստ այսմ յաճախ վարի և 'ի մտաց ։ Նարեկ. ըստ այսմ կը · Օճառք անշաւանի լի զինուց իմն պատուականութեանց · ևս, եւ այն, որ 'ի համար հանդերձից զինուցն օ- ճառոց, զի հանդերձանաց ։ և զինուցն · Եւ ճառաց օճառ պատանեկութեան, զի կազմած ։ Գործածեալ, նշանակէ նորութիւն · կամ օժանդակութիւն · կամ պայծառութիւն · և կամ հնար գործոյ ։ ռամկ. եարաղ · կամ նոր · ըստ այսմ Աստուծոյ Բազում աշխատութեան վարեալ զաշխարհն բարեաց օճառ ինչ պատճառ ։

Օճիռ · կամ օճիր ։ || տես զՈճիր ։ 'Ի գիրս ծագիրս ։

Օճրագործ · կամ օճռագործ ։ || տես զՈճրա- գործ ։

ՕՆ

Օն: (միջարկութիւն յորդորական.) || ա՛յ, ղէ՛. կամ հապա. և ըստ այսմ սախ, օ՛ն արիք. օ՛ն եկայք. և այլն: ռամկ. դէ. կամ հայդէ: Մարկ. 14. 42: Յովհ. 11. 16: և 14. 31: Իսկ միւսն վերջ սա ընդ բայիս առեալ, այսպէս, օն առեալ. և զնոյն նշանակէ. ըստ այնմ Ղուկ. 'ի Վեհափառ երգոց. Քանզի զայնպիսի ուշ կուրացուցաք, օն առեալ յերկրորդն դիմեցուք. զի ունէ յերկրորդն դիմեցուք: Եւ 'ի գիրս Լամբր. սախ, Ասեմ զի մի՛ անծանօթ 'ի քննողաց՝ սորա զօրեմ լիցի, օն առեալ խուռն ինչ յիշատակեսցուք. զի ունի խուռն ինչ:

Օն անդր: (մակբայ բացատական.) || 'ի բաց անդր. կամ քաւ լիցի. ըստ այնմ Ոսկէ. 1. Կոր. Է. և ԼԷ. Ոչ մի՛ անկարութեան գնէ ըղ բանին, օն անդր: և 2. Կոր. ԺԴ. սախ. Գործս և [illegible] ոչ մի՛ մարդաբերից սուրց, օն անդր: Գրիգոր՝ նշանակէ առաւել անդր. կամ անդրադարձն եւ. և ըստ այսմ սախ 'ի հին ճառս ինչ. Որչափ եւս առաւել 'ի վերն, որ օն անդր է քան զամենայն այլութիւն. զի որ անդրագոյն է քան զամ այլայլութիւն: Դարձեալ՝ նշանակէ՝ եւս առաւել. կամ եւս քան զեւս. ըստ այնմ 'ի հին պատմագիրս. արքայական կամաւորք, և որպիսական ըղ ձեռքս ոչ կարացեն օգնել. օն անդր և ոչ [illegible] և հայոց:

Օն և օն: (մակբայ որակական.) || այսպէս և այնպէս. ըստ այնմ Ղուկ. իԹ. Ձեռագիր ոչ զբազմաց ունիեցաւ 'ի մէջ օն և օն գրեալ ցեւ [illegible] բարեգութ: Եւ ըստ այսմ յա[illegible] վարի սա 'ի Ռու գիրս, [illegible] զերեքբարբառական. [illegible] այսպէս և այնպէս [illegible] քեզ. և զայս նշանակէ օն և օնն: 1. Թագ. 3. 9: 3. Թագ. 2. 23: և 19. 2: 4. Թագ. 6. 31:

ՕՇ

Օշ: (միջարկութիւն երանական.) || երանի. կամ վաշ: ռամկ. էրնէկ. և տաճկեր. [illegible]. և ըստ այսմ սախ, օշ քեզ: 'ի հին [illegible]:

Օշակ. ի. ա. աց. աք: || է խիժ ինչ [illegible], որ է [illegible] ջերմ և չոր: 'ի հին բժշկարանս:

Օշատեմ: || [illegible]. Դեղեր Գրէք. [illegible]:

Օշարակ. ի. աց. աք: || [illegible] մեղր 'ի պտղոց. կամ 'ի խոտոց. և յայլոց [illegible]. և այս թէ պարզ լիցի. և թէ յօրինեալ այլազգ հանդերձանօք. [illegible] կամ 'ի մեղ[illegible] կամ 'ի շաքարէ. կամ 'ի հիւթոց մրգաց, և 'ի [illegible]. ռամկ. շէրպէթ: Երգ. 8. 2: Ղուկ. Ն. [illegible] երգոց:

Օշարակագործ. ի. իւ. աց. ըք: || Նա՛ որ գործէ զօշարակս. կամ կազմէ զանոյշ ըմպելիս: ռամկ. շէրպէթճի:

Օշթէ: (միջարկութիւն երանական.) || երանի թէ. կամ վաշթէ. ռամկօրէն. էրնէկ թէ: Սաղմ. 118. 5:

Օշինդր. կամ օշինտր. դրի. իւ. ից. կամ աց. աք: || է խոտ ինչ կանաչ յոյժ դառն. [illegible] ունի զտերեւ [illegible] նման տերևոց [illegible]. ծաղիկ դեղնագոյն. և ունի զզանազան օգտութիւնս 'ի դեղորայս. զոր այլազգական բառիւ կոչեմք աբսինթ: ռամկ. [illegible]: Ղուկ. Ճ. և հձ:

Օշկայ. ի. իւ. ից. իւք: || բուրդ կաղնւոյ, զոր 'ի գործածեն 'ի [illegible]: 'ի հին բժշկարանս:

Օշ օշ. կամ յօշ յօշ: || ծագի 'ի բայէս օշտել. և նշանակէ հատուած հատուած. կամ մասն մասն. ռամկ. կտոր կտոր. կամ փշուր փշուր. ըստ այնմ Յայսմաւուրս. [illegible] կացին օշ օշ զմարմինս որդւոյն իւրոյ:

ՕՍ

Օսլայ. ի. իւ. ից. իւք: || ալիւր նուրբ կազմեալ 'ի յուղոյ թրջեալ և [illegible]ցուցեալ ցորենոյ: ռամկ. նիշաստայ:

ՕՏ

Օտար. ի. ա. աց. աք: || այն ամ, որ այլոց է. կամ առ այլս վերաբերի. կամ անմերձաւոր. կամ անծանօթ. և կամ անընտանի. և ըստ այսմ սախ, օտար տուն. կամ [illegible] երկիր. և այլն: ռամկօր. եապանճը: Ելից. 2. 22: և 23. 13: Սաղմ. 57. 4: Ղուկ. 23. 27: Իսկ միւսն՝ օտարազգի. կամ օտարական. կամ պանդուխտ. և կամ հիւր: ռամկ. [illegible]. կամ ղարիպ: Իմաստ. 19. 14: Մատթ. 25. 35: Դարձեալ, նշանակէ 'ի բացեայ. կամ հեռի. և կամ մեկուսի. ըստ այնմ Ոսկէ. 'ի Նախերգ. Անձամբ զանձինս [illegible] հոգևորագոյն սրբութեան օտարս կացուցանիցեք:

Օտարաբար: (մակբայ որակական.) || օտար կերպիւ. կամ այլազան եղանակաւ. կամ անընտանեաբար. կամ անսովորապէս. և կամ խստաբար: Եզեկ. 28. 21:

Օտարադէմ. դիմի. աւ. աց. օք: || ունող զօտար դէմս. կամ զայլազան երեսս. որով նշանակի այլանդակն. կամ գժնեայն դիմօք:

Օտարազգի. գւոյ. աւ. եաց. եօք: || Նա՛ որ է յօտար ազգէ. կամ յօտար ցեղէ. կամ այլազգի. կամ եկամուտ. զի նա՛ որ եկեալ խառնի յայլ ազգս: Ելից. 29. 33: Թուոց. 18. 4: Եսայ. 56. 3:

Օտարազն. ազնի. իւ. ից. իւք: || նոյն է ընդ վերնոյն: Ղուկ. կէ:

Օտարալեզու. զուի. աւ. աց. աք: || ունող զօտար լեզու. կամ օտար բարբառով խօսող. որպիսի է այլազգին:

Digitized by Google

Օտարածին. ծնի. ին. աց. օք: || Ծնեալ յօտարէ. կմ ծնունդ օտար ազգաց. կմ օտարազգի. և կմ այլազգի: Ծնդ. 17. 12: Յօբ. 15. 19. Եսայ. 61. 5: Եզեկ. 44. 9:

Օտարախառն: (Նախդրիւ հոլովի.) || Խառնեալ ընդ օտար իրի. կամ շփոթեալ ընդ օտարաց: Իսկ մերթ խառնակեալ ընդ օտար զուգակցի. կմ շաղաշարեալ ընդ այլատեսակ կենդանեաց. որպէս է հայր. կմ մայր ջորւոյ: Իսկ երբեմն վարի իբրև ըզ մակբայ. և նշանակէ՝ ընդ օտարի խառնելով. կմ ընդ այլասեռ կենդանեաց զուգակցելով. ուստի Ղեւտ. 19. 19. ուր ասի՝ Զանասուն քո օտարախառնս մի՛ խառնիցես, նշնկէ ասել. մի՛ խառնակեցուցես՝ կմ մի՛ զուգեցուցանես ընդ օտարատեսակ կենդանեաց:

Օտարական. ի. աւ. աց. օք: || Այն՝ որ է օտար, կմ օտարաց. կմ այլազգան. և կմ օտարոտի: Ծննդ. 30. 32: Ղեւտ. 9. 18: Իսկ մերթ օտարազգի, կմ օտարածին. կամ պանդուխտ. և կմ հիւր: ռամկ. եաբանճի. կմ ղարիպ: 2. Մնաց. 6. 33:

Օտարակերպ. ի. իւ. իւ. իւք: || Ունօղ զօտար կերպ. կմ այլակերպ. և կմ այլազան: ռամկ. պաշխաթիւոս:

Օտարակողմ. կմ օտարակողմն: (Նախդրիւ հոլովի.) || Այն՝ որ է օտար կողմն. կմ է յօտար կողման. և կմ վերաբերի առ օտար կողմունս. և ըստ այսմ սաի, օտարակողմն կոյս: 2. Մակ. 10. 24:

Օտարաձայն. ի. իւ. իւ. օք: || Ունօղ զօտար ձայնս, կմ զօտար բարբառս. և կմ նա՝ որ անծանօթ խօսիւք բարբառի. և ըստ այսմ սաի, օտարաձայն ազգ. կմ լեզու. և այլն: ռամկ. ուրիշ լեզու յան ունօղ. կամ ուրիշ բարբառ խօսօղ: Ահգոն: Իսկ մերթ այն՝ որ է օտարոտի իմացմանց տեղ. կմ այլալեզու լեզու. կմ տարաձայն. և կմ անհամաձայն, և ըստ այսմ սաի՝ օտարաձայն միաձայն, և ըստ այսմ սաի՝ օտարաձայն բան, խորհուրդ, ուսումն. և այլն: 2. Մակ. 14. 26: Եբր. 13. 9: Կիւրղ. Եղեմ. Ժ:

Օտարամահ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Օտար կերպիւ մահացեալ. կմ անսովոր մահուամբ մեռեալ. և կմ դժնդակագոյն վախճանեալ: 'Ի հին տաղագիրս:

Օտարամուտ. մտի. աւ. աց. օք: || Յօտար աշխարհ մտեալ. կմ զօտար մուտս արարեալ: Իսկ մերթ՝ յօտար կողմանէ, կմ արտաքուստ մտեալ. կմ եկամուտ. և կմ օտարական. ըստ այսմ Մծբն. ԺԵ. Զի՛ք 'ի նմա սէր օտարամուտ:

Օտարանամ. ացայ. ցիր. անալ: (Ընդ միշ.) || Օտար լինել. կմ անծանօթ գալ. կամ օտարական ցուցանել զանձն իւր: ռամկ. կօր. եաբանճի ըլլալ: Ծննդ. 42. 7: Իսկ մերթ այլազան լինել. կմ այլանդակիլ. կմ դժնդականալ: Երեմ. 2. 21: Երբեմն և 'ի օտարութիւն հեռանալ. կմ պանդխտութիւն հրաժարիլ. և կմ նժդեհանալ: ռամկ. ղարիպ ըլլալ: 2. Մակ. 5. 9: Ղեւտ. 27. 8: 2. Կորն. 5. 6:

Օտարանոց. ի. աւ. աց. օք: || Տեղի, ուր բնակին օտարքն, կմ պանդխտանոց. և կմ հիւրանոց: ռամկ. խարիպխանայ. կմ մուսաֆիր խանայ: Խորեն. Բ. գլ. 20: և 'ի հին հարց. ԵՂ:

Օտարասէր: (Նախդրիւ հոլովի.) || Տե՛ս 'ի ներքոյ զՕտարասիրիմ: Մծբն. ԺԲ. և ԺԵ:

Օտարասերմ: (Նախդրիւ հոլովի.) || Յառաջացեալ յօտար սերմանէ. կմ ունօղ զօտար սերումն. կմ օտարազգի. և կամ այլասեռ. և ըստ այսմ սաի՝ օտարասերմ ազինք: Նարեկ. 'Ի տարածն Ելեզարու:

Օտարասէր. սիրի. աւ. աց. օք: || Սիրօղ օտարաց. կմ նա՝ որ սիրով ժողովէ զպանդուխտս. և կմ հիւրասէր: 1. Պետ. 4. 9:

Օտարասիրութիւն. թեան: || Օտարասէր գոլն. կմ սէր օտարաց, և պանդխտաց. և կամ հիւրասիրութիւն: Եբր. 13. 2:

Օտարատեաց. եցի. իւ. աց. օք: || Ատեցօղ օտարաց. կմ պանդխտաց, և հիւրոց: ռամկ. եաբանճին, կմ խարիպը ատօղ:

Օտարատես: || Տե՛ս զՕտարատեսուչ:

Օտարատեսակ. ի. աւ. աց. օք: || Ունօղ զօտար տեսակ. կմ օտարակերպ. կմ այլակերպ. և կմ այլազան: Նարեկ. ԶԹ:

Օտարատեսութիւն. թեան: || Աչս կառուցումն յինչս այլոց. կմ սեւեռումն ուշոյ 'ի ստացուածս այլոց՝ առ 'ի ձգել զնա յանձն իւր: ռամկ. ուրիշին բանին աչք տնկելը:

Օտարատեսուչ. ուչի. աւ. աց. օք: || Տեսուչ օտարին, ՟ նա՝ որ աչն կառուցեալ դիտէ յինչս օտարաց. կմ զուշ իւր հաստատեալ ունի 'ի ստացուածս այլոց՝ խարդելով յինքն կորզել զնա: ռամկ. ուրիշին բանին, կմ ունեցածին աչք տնկօղ. կմ աչք դիկօղ: 1. Պետ. 4. 15:

Օտարատեսչութիւն. թեան: || Օտարատեսուչ գոլն. կմ տեսչութիւն օտարականաց, կմ պանդխտաց և հիւրոց: Իմաստ. 19. 12:

Օտարատունկ. անկոյ. ակ. ոց. ակք: || Օտար, կմ այլազան տունկ: Իսկ մերթ ունօղ զօտարակերպ, կմ զայլանդակ տնկանօղ, կմ զայլանդակ ատամնկանօղ զօտարակերպ, կմ զայլանդակ տնկանօղ, կմ զայլանդակ տնկանօղ, կմ զայլանդակ տնկանօղ, կմ զայլանդակ տնկանօղ, կմ զայլանդակ տնկանօղ. և կմ զժանտացեալ թուփս, և բոյս. և ըստ այսմ սաի. օտարատունկ այգի: Մծբն. ԺԶ:

Օտարացեղ. ի. իւ. իւ. իւք: || Այն՝ որ է յօտար ցեղէ. կմ օտարազգի. կմ օտարոտի. և կմ օտարակերպ. և ըստ այսմ սաի, օտարացեղ ազգ. ձայն. բարբառ. և այլն: Նարեկ. Կ. և 'Ի Գով. տառ:

Օտարացուցանեմ. ացուցի. ացո՛. նել: (Ան ցող:) || Օտար, կմ անծանօթ առնել. կմ յօտարութիւն արկանել. կմ պանդխտութիւն հեռացուցանել. և կմ 'ի բաց հրաժարեցուցանել 'ի տեղւոյ, կամ յընտանեաց, կամ 'ի խերոյ. և այլն: Յես. 22. 25: 2. Մակ. 5. 9:

Օտարացուցիչ. ցուցչի. աւ. աց. օք: || Օտարացուցանօղ. կմ օտարութիւն հեռացուցանօղ. և կմ նժդեհութիւն հրաժարեցուցանօղ: Իսկ մերթ՝ ափշեցուցիչ. կմ յափշտակիչ մտաց. և կմ նորանշան իմն. որ յա- զաքս նորութեան և անլուր գոլոյն հիացու-

ցանէ զմարդ․ որպիսիք են նորալուր կը րօնք․ կմ վարդապետութիւնք․ ըստ այնմ Գործ․ 17․ 20․ Օտարացուցիչս իմն բերես ՚ի լսելիս մեր։

Օտարափառ։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ ունօղ զօտար, կմ զայլազան կարծիս, կմ զդա_ւանութիւնս ՚ի բանս հաւատոյ, որ և ասի այլափառ․ և ըստ այսմ օտարափառս կոչին նմ հերձուածողք, և հերետիկոսք։ տես և ՚ի բառն Ուղղափառ։

Օտարին։ (Նախդրիւ հոլովի․) ‖ ածանցի ՚ի բառէս օտար․ որպ խաւարինն ՚ի բառէս խաւար․ և նշանակէ օտարոտի․ զոր տես ցես ՚ի ներքոյ։

Օտարիտ։ ‖ Է բառ պարսկական․ և նշա_նակէ զմոլորակ ինչ․ զոր հայերէն կոչեմք փայլածու․ որպ և յոյնք հերմէս․ կմ երմէս։

Օտարոտի․ տւոյ․ ով․ ւոց․ ովք․ կամ եաց․ եօք։ ‖ այն՝ որ է օտար․ կմ այլա_զան․ կմ օտարական․ կմ անծանօթ․ և կմ անընդել․ և ըստ այսմ ասի, օտարոտիս համարիլ․ կամ օտարոտի օրէնք, լեզու․ ծնօղ․ և այլն։ ռամկ․ օտար․ կմ եաբան_ճի։ Ծննդ․ 31․ 15։ և 35․ 2։ 1․ Մակ․ 1․ 46։ Գործ․ 17․ 18։

Օտարութիւն․ թեան։ ‖ այլազանութիւն․ կմ անծանօթութիւն․ և կմ անընդելութիւն։ ռամկ․ եաբանճըլըք։ Իսկ մերթ՝ օտարականութիւն․ կմ պանդխտութիւն․ կմ նժդեհութիւն․ և կմ հիւրութիւն։ ռամկ․ ղարիպլըք։ Խորէն․ Գ․ պր․ 68։ Մերթ և՝ հեռացումն․ կմ մեր ժումն․ ըստ այնմ Նարէկ․ հէ․ Օտարու_թիւ նմին դիցն գրօշելոյ։

Օտարուսումն․ սման․ սմամբ․ մունք․ մանց․ մամբք։ ‖ ունօղ զօտար ուսումն․ կմ զօ տարոտի ինչ ուսուցանօղ․ կմ զայլազան ինչ վարդապետօղ․ որպիսիք են ոմանք յաղանդաւորաց, որք օտարաձայն ինչ՝ և նորալուր իմն քան զվարդապետութիւնն քն ջա նան մուծանել յեկեղեցին։ 1․ Տիմ․ 1․ 3։

Օտարուստ։ (մակբայ տեղական․) ‖ յօտար տեղւոջէ․ կմ յօտարակողմ կուսէ․ կամ յայլուստ․ և կմ արտաքուստ։ ռամկ․ ուրիշ տեղէ․ կմ դրսէն։ Կիւրղի Եզեկ․ Ճ։

ՕՐ

Օր․ աւուր․ յօրէ․ աւուրբ․ աւուրք․ աւուրց․ աւուրբք։ ‖ չափ՝ միանգամ հոլովման ա_ռաջնոյ շարժունի․ և կմ չափ տուօրեայ շր ջանի արեգական, որ է տևողութի քան և չորս ժամուց՝ բաժանեալ ՚ի տիւ և ՚ի գի շեր։ Եւ տարբերութի սորա է երրեակ․ քանզի է օր, որ բնական է․ և է՝ որ սովո րական․ և է՝ որ օրինական։ Բնական օրն սկսանի յառաւօտէ, և աւարտի ՚ի միւս առաւօտն։ սովորականն սկզբնաւորի ՚ի կիսոյ գիշերոյ, և կատարի ՚ի միւս կէս գիշերն։ Իսկ օրինականն սկիզբն առնու յերեկոյէ, և զրաւէ ՚ի միւս երեկոյն․ և ըստ այսմ վարէին հրէայք զաւուրս ըստ օրինաց․ յորմէ և կոչեցան այսպիսի ա_ւուրքս օրինականք։ ռամկ․ կա, օր։ Ծննդ․ 1․ 5․ և 8։ և 8․ 6։ Իսկ մերթ եդեալ լինի փոխանակ տուընջեան․ իբրև բոլոր՝ փո_խանակ ազնիւ մասին։ ռամկ․ ցորէկ․ ըստ այնմ Յօհ․ 9․ 4 և 11․ 9․ ո՞չ երկոտասան ժամ է աւուր, այսինքն տուընջեան։ Սակայն ըստ այսմ հաւաքիւ ՚ի գործ ածի․ զի լաւ է ասել․ իբրև որպէս լուսոյ՝ և որպէս տուըն ջեան, քան որպէս աւուր․ որպ և յայտ է։ Դարձեալ առեալ լինի անբացորոշաբար փոխանակ ժամանակի․ և այսմանաւանդ ըստ յոգնականին։ Եսայ․ 7․ 1։ Երեմ․ 1․ 2։ և 3․ 16։ Եւ ևս բազում անգամ ՚ի հոլո_վելն, կմ ՚ի յարելն ՚ի բառս ինչ՝ այլայլէ զնշանակութի իւր ըստ այլ և այլ կերպիւ, զոր տեսցես ՚ի ներքոյ։

Օր ընդ օր։ ‖ այսինքն ընդ մէջ ոմանց աւուրց․ կմ յաւուրս ոմանս․ և կմ յիւրաքանչիւ_րում աւուր։ ռամկ․ պաշըօր․ կմ ամէն օր։ ՚Ի կանոնսն աջին Եղիշէի։

Օր ընդ մէջ։ ‖ այսինքն միջոց տալով զմի օր․ և ըստ այսմ ասեմք․ օր ընդ մէջ ուտել, կմ պահել․ յորժամ զմի օր ուտեմք, կամ պահեմք, և զմիւսն ոչ։ ՚Ի Վարս հարց․ Գ․ ժա․ և ժէ։

Օր ՚ի յօր։ ‖ այսինքն ՚ի միոյ օրէ ՚ի միւսն․ կմ յաւուրց յաւուրս։ ռամկ․ օրէ օր։ Ըստ այնմ Նարեկ․ Եւ մի՛ օր ՚ի յօր յերկարաձգեսցես։

Օր յօրէ։ ‖ այսինքն յօրէ օր․ կմ օր ըստ օրէ։ Եսթեր․ 3․ 7։

Օր հասարակ։ ‖ այսինքն հասարակ օր․ կմ մի_ջօրեայ․ ռամկ․ օրհարակ։ 3․ Եզր․ 8․ 3։ Սաղմ․ 36․ 6։ Խորէն․ Գ․ պր․ 40։

Օր քան զօր։ ‖ այսինքն ՚ի միում աւուր առա_ւել քան ՚ի միւսում․ կմ աստիճանաբար առաւելլով յաւուրս։ ռամկօր․ օր տանըր վրայ․ և ըստ այսմ ասի, օր քան զօր մե_ծանալ, կմ պատուիլ․ օր քան զօր չարա_նալ, կմ դառնանալ։ և այլն։ Յովէլ․ 16․ 28։ Ողբ․ 2․ հատ․ Ի։

Աւուր գնացս տափ, և աւուր գնացանոտի։ ‖ այսինքն միոյ աւուր ճանապարհ յայսմ կողմանէ, և միոյ աւուր յայնմ կողմանէ։ Թուոց․ 11․ 31։

Աւուր աւուր։ ‖ այսինքն յիւրաքանչիւրում աւուր․ կմ օր ըստ օրէ։ ռամկօր․ ամէն օր։ Թուոց․ 28․ 24։

Յետ աւուրց։ ‖ այսինքն զկնի ոմանց աւուրց․ կմ յետ ժամանակաց ինչ։ Ծննդ․ 4․ 3։

Աւուրց յաւուրս․ կմ յաւուրց յաւուրս։ ‖ այսինքն ձգտեալ ՚ի յաւուրց ՚ի յաւուրս․ կմ յամ աւուրս․ կմ յիւրաքանչիւր ա_ւուր․ և կմ օր ըստ օրէ։ ռամկ․ ամէն օր։ 1․ Մնաց․ 12․ 22։ Իսկ մերթ՝ ըստ նմ սահ_մանեալ աւուրց․ կմ շարունակ յամ կար_գեալ ժամանակս, կմ ամս։ Ելից․ 13․ 10։ Դատ․ 11․ 40։ և 17․ 10։ և 21․ 19։ Եւ ըստ այսմ գնալն եղկանայ ՚ի սելով յիւրաքանչիւր սահմանեալ ժամանակս տօնից, որպ զատ_կին, պէնտէկոստէին, և տաղաւարահա_րաց, ասի՝ ելանել անդր աւուրց յաւ_ուրս։ 1․ Թագ․ 1․ 3։

Յաւուրս. կմ զաւուրս ։ || Գ ընդ երկայն աւուրս. կմ յերկար ժամանակս. և ըստ այսմ իմանի՝ մինչ ասի. աւուրց՝ յաւուրս է, կմ սուղ առի զաւուրս. կմ ցաւք որ առի իմոյ զաւուրս. և այլն ։ 3. Եղբ. 1. 4։ Սաղմ. 12. 2։ Եզեկ. 12. 7։ Դան. 10. 14։

Նոյն օրին, կմ առ օրին ։ || Գ 'ի նմին աւուր, կմ անդէն յայնմ աւուր, և կամ վաղվաղակի 'ի նոյն պահուն առընթերեան, կմ գիշերոյ ։ ռամկ. ան օրը, կմ ան աւուրը մէջ. ըստ այնմ Յոբ. 1. հատ. ժը. ոչ նոյն օրին 'ի միում ժամու անդ զթուլսն ուսուցանէին ։ Եւ Մծբին. ժե. ասի, Թողից զնա իբրև մանուկ ծնեալ առ օրին յարգանդէ ։ ըստ այսմ է և 1. Մակ. 10. 50։

Օրաբեր. ի. իւ. ից. կմ աց. օք ։ || բերող աւուր, կմ պատճառող առընթերեան. և ըստ այսմ ասի, լոյս օրաբեր ։ Աղգ. Բ.

Օրագիւտ. ի. իւ. ից. իւք ։ || գտանող աւուր ։ իսկ մերթ գիւտ աւուր. և ըստ այսմ ընդ բայի շարակցի այսպէս. օրագիւտ առնել. և նշանակէ զահմանեալ օր ինչ գտանել ։

Օրաթիւ. թուի. իւ. ից. օք ։ || թուող, կմ համարող զաւուրս ։ ռամկ. օրը համրող ։ իսկ մերթ թիւ, կմ հաշիւ աւուր ։ ռամկօրէն օր համրանքը ։ ըստ այնմ 1. Եզր. 1. 2. Կարգեալ կացոյց զքահանայս ըստ իւր օրաթուէին, որ ըստ ամենայն սահմանեալ թուոյ աւուրց, յորս պարտէին ծառայել պաշտամանական ։ ըստ այսմ է և Ղեւ. 25. 29. ուր ասի. օրաթուէ լիցին փրկանք նր, որ ըստ թուոյ իւրաքանչիւր աւուր առնուլ ։

Օրախնդիր. խնդրի. աւ. կմ իւ. աց. օք ։ || խնդրող զաւուրս. կմ որոնող զժամանակ. կամ խարող աւուրց. ռամկօրէն. օր փնտռող. կմ օր հնարող. կմ [illegible] ընող ։

Օրածին. ծնի. իւ. աց. օք ։ || ծնանող աւուր, կմ արտադրող առընթերեան, որ ասի զարեգակնէ ։

Օրակշիռ ։ (Նախդրիւ հոլովի.) || կշռող. կմ չափող աւուրց, կամ որ պատճառէ զհաւասարութիւն աւուր, որ ասի՝ զարեգակնէ. Նարեկ. 'ի յիշատակարան ։

Օրահաս ։ || տես զՕրհաս ։ 3. Մակ. 5. 9։ և 6. 22։ Կիւրղի Եղէմ. Փ։

Օրամուտ. մտի. իւ. ից. իւք ։ || մտանող յաւուրեայ պաշտօն, կմ 'ի ծառայութիւն միոյ աւուր ։ իսկ մերթ նա՝ որ մտանէ 'ի սպասաւորութիւն աւուրց միոյ ամսոյ, կմ շաբաթու. և 'ի վճարել օրաթուէին՝ ելանէ անտի, յաջորդելով այլոց պաշտօնէից 'ի նոյն ։ Դարձեալ՝ 'ի յոգնականին նշանակէ զպաշտամունս աւուրց միոյ ամսոյ, կամ շաբաթու, յոր մտանեն փոխանակաւ պաշտօնեայք 'ի սպասաւորել. որպիսիք էին բաշխմունք 'ի թիկնապահ զինուորացն դաւթի, և ամ դասուց քահանայից. և ղեւտացւոց սպասաւորին ։ 1. Մնաց. 28. 1. և 13. և 21։ 2. Մնաց. 35. 4։

Օրան. ի. աւ. աց. օք ։ || չէզք որոյից, որ է դեղ հնձեալ ցորենոյ՝ կմ գարւոյ, և նմանեաց, զոր սփռեալ ընդ կամնասայլիւ կասուն. Եւեն. 22. 6։ Յովէ. 15. 5։ Երեմ. 51. 33։ Աբակ. 2. 13։

Օրաշար. ի. աւ. աց. օք ։ || ունող շար օր. կմ որոյ աւուրքն են ձախորդք. և լի դժոնութեամբ ։ իսկ մերթ գոյականաբար վարեալ՝ նշանակէ զչար, և զձախորդ օրն. ըստ այնմ Յոբ. 1. հատ. Գ. իսկ որք անատանողոյնք իցեն, նոքա բնաւ զօրաշար ժամաշար պարտ չարեացն եղելոցն դնիցեն, որ որք անմտագոյնքն են՝ զպարտաւորութիւն գործեցեալ չարեացն՝ օրաշարի և ժամաշարի դնեն, այս է, 'ի վերայ չար աւուր և չար ժամու ։ ուստի յարէ ընկնի. այլ ոչ ժամու չարի, և ոչ գիւէ չարի. և այլն ։

Օրացոյց. ցուցի. իւ. ից. իւք ։ || ցուցանող աւուր. և ըստ այսմ օրացոյց կոչի մանաւորապէս գրուածն, որ ցուցանէ զաւուրս տարւոյ, կամ ամսոյ, և կմ լուսնի ։

Օրաւոր. ի. աւ. աց. օք ։ || առօրեայ. այսինքն նա՝ որ է միոյ աւուր. կմ զի օր տեւէ և անցանէ. կմ օրական. և կմ առժամանակեայ. ռամկօրէն մէկ օրուան. կամ օր մը դիմացող. ըստ այնմ Յարէն. ըթ. Սաղմոն ծառուցման յարակայքն և օրաւորին ։

Օրեմ. եցի. եա. եալ ։ (Ներգործ.) || սարուբերել զօրօրոցս, կմ զմանուկն օրօրցել ։ ռամկ. եա օրէլ.

Օրէն. օրինի. կամ օրէնք. օրինաց. նօք ։ (իբրև անեզական.) || պատուէրան. կմ հրաման՝ առեալ բազմութեան իբրև զկանոն, ցուցանել նշ 'ի գործս զհանդերձեալն առ 'ի առնել, և զառաջադէպսն առ 'ի հրաժարել. և բաժանի 'ի բնականն, 'ի քաղաքականն, 'ի յեկեղեցականն, և յածայինն ։ ռամկօրէն եա՝ օրէնք ։ Եւէն. 16. 4. և 28։ և 24. 12։ 2. Օրին. 1. 5։ Եւ յայտմանէ առեալ օրէնք կոչին առ հասարակամենայն սահմանադրութիւնք. կմ կանոնք, կամ սովորմունք, կամ կրօնք. կամ ծէսք ։ ռամկօրէն ադէթ. և ըստ այսմ ասի՝ օրէն զատկի, զոհից, նաւակատեաց, ախտաւորաց, խորութեց, բորոտութեանց. և այլն. Եւէն. 12. 43։ և 30. 21։ Ղեւ. 7. 11։ և 13. 59։ Թուոց. 6. 13։ իսկ մերթ կարգ, կմ սովորութիւն, կամ բնաւորութիւն, և կամ բարք. ըստ այնմ Ղուկ. 1. 9. ըստ օրինի քահանայութեան եհաս նմա խունկ արկանել, որ ըստ կարգի քահանայութեանն ։ Եւ Յոբ. 1. հատ. Գ. ասի՝ Օրէնք են բարւոք աշակերտաւոր վարդապետաց, որ սովորութիւն է ։ Եւ 'ի Յրաւնոյ ասի՝ Ջծնեալն այսօր օրինօք ըղնութեան, որ ըստ սովորութեան բնութեան ։ ըստ այսմ է և 3. Մակ. 4. 13։ Դարձեալ նշանակէ՝ օրինակ. կամ կերպ. կմ համդամանք. և կամ պայմանութիւն. ռամկօր

Digitized by Google

էօրինէի. կամ Եսրդ. ըստ այնմ 2. Մակ. 7. 41. Եւ մայրն երանելի 'ի նոյն օրէնս կատարեցաւ, Նովին օրինակաւ, կմ այնու կերպիւ. ըստ այսմ և ասի՝ բազում օրինօք հակառակիլ ումեք. կամ ցուցանել զօրէնս ուսանելոյն, այսինքն զհանգամանս: Ոսկ. 1. հոփ. ժը: և 'ի Գիրս Գրիգորի Եծ...: Դարձեալ՝ օրէնք կոչին իրքն. որք պարտին հատանել ումեք ըստ արդար օրինաց: զոր և կոչեմք իրաւունս, որպիսիք են տուրքն ընծայեալք իշխանաց 'ի սարկաւագաց յաղագս խնամելոյ զնոսա, կմ վն իշխանական պետութե նոցին: 1. Մակ. 15. 8: Դարձեալ՝ օրէնք կոչին ամենասուրբ հաղորդութիւնն. ըստ այնմ 'ի Ճառ հարց. իզ. Ոչ յումեքէ օրէնս էառ նա, այլ հրեշտակ ած առեալ 'ի սեղանոյ՝ տայր նմա. Եւ դարձեալ առ անդ. 'ի միում կիրակէից յետ օրինացն կցորդութե՝ խնդրեաց զգրաստ: և ըստ այսմ ևս ասի 'ի Գիրս կանոնաց. խնդրել օրէնս, կմ տալ օրէնս, կամ արժան լինիլ օրինաց. և այլն: Դարձեալ 1. Մակ. 10. 30. և 38. յորս ասի՝ յերիցն օրինաց, կամ զերիս օրէնս, եդեալ լինի փոխանակ երից նահանգաց, կմ գաւառաց. և այս յաղագս յունական բառին՝ նոմոս, որ զօրէնս, համանգամայն և զնահանգս նշանակէ:

Օրէն, կմ օրէնք կանանց: || կիրք դաշտանեաց, որով յիւրաքանչիւրում ամսեան հասեն կանայք զյաւելուածս ինչ արեան, որ առեալ լինի նոցա 'ի բնութենէ 'ի պէտս որդեծնութե. վասն որոյ յորժամ դադարի բղխումն այս, և նոքա դադարեն 'ի ծննդոց. և ըստ այսմ գոյն կանանց յայտարարի հիւր. ասի լինիլ 'ի կանանց օրինի, կամ 'ի կանանց օրէնս: Ծննդ. 18. 11: և 31. 35:

Օրէն է: || վարի իբրև զդիմաղութե. և նշանակէ, սովորութե է. կմ իրաւ է. կմ պարտ է. և կմ արժան է: ռամկ. ճայիզ է: Տօբ. 2. 21: Դան. 6. 12. և 19:

ըստ **Օրինի**. կմ օրինօք: (վարի իբրև ըղմակբայ.) || օրինաւորապէս. կմ ըստ արժանեաց. և կամ ըստ որում պարտն է: ռամկօրէն. ինչպէս որ պէտք է. կմ ինչպէս որ ճայիզ է: 2. Մակ. 10. 27: 2. Տիմ. 2. 5:

Օրէնսգէտ. գիտի. իւ. աց. օք: || գիտող զօրէնս. կամ գիտակ օրինաց. և կամ տեղեակ իրաւանց և կանոնաց: Առակ. 24. 8:

Օրէնսդիւտ. ի. իւ. ից. իւք: || գտանող օրինաց, կմ վերահասու օրէնսդրութեց և իրաւանց. ըստ այնմ Լամբրոն. ընկալաւ բուք զխորհրդականացն եղբր դպրի օրէնսդիւտի:

Օրէնսդիր. դրի. իւ. աց. օք: || դնող, կմ հաստատող օրինաց, կմ կարգող օրինական իրաւանց և արդարութեց: Ելից. 24. 12: Սաղմ. 9. 21: Յակ. 4. 12:

Օրէնսդրութի. թեան: || դնումն. կամ կարգումն օրինաց, կմ օրինադրութի, և կամ հաստատեալ օրէնք. կամ սահմանադրութի. և կամ կանոնադրութիւն: Հռոմ. 9. 4:

Օրէնսուսոյց: (Նախդրիւ հոլովի.) || ուսուցանող օրինաց, կմ վարդապետ օրինադրութեց, և իրաւանց: Գործ. 5. 34: Լամբրոն. և Աճուռ. իսկ մերթ այն՝ որ լինի ուսուցմամբ օրինաց. և ըստ այսմ ասի. Նորոգել զժողովուրդս օրէնսուսոյց խորհրդով:

Օր ըստ օրէ. կամ օր ըստ օրէն. (մակբայ ժամանակական.) || ծագի 'ի բառէս ըստ, որ 'ի առնուլն զբացառական՝ նշանակէ ըզկնի. ուստի բառս օր ըստ օրէ, նշանակէ՝ օր զկնի աւուր, որով իմանի յիւրաքանչիւր աւուր, կամ շարունակ յամ օր, և կամ զորհանապազ: ռամկօրէն. ամէն օր. և ըստ այսմ ասի. օր ըստ օրէ խօսիլ, կամ մատուցանել, կամ ժողովել: Ծննդ. 39. 10: Ելից. 16. 5: Ղևտ. 23. 37: Եւ կմ օր ըստ օրէ հաստատել. տալ. բողբոջիլ. ապականիլ. և այլն: Թուոց. 30. 15: 4. Թագ. 25. 30: Սաղմ. 60. 9:

Օրըստօրէ: (Նախդրիւ հոլովի.) || այն ամենայն, որ լինի յամենայն աւուր, կմ օր ըստ օրական, կմ հանապազօրեայ, և կմ հանապազորդեան. և ըստ այսմ ասի. ժողովել. կմ տալ զօր ըստ օրէ կերակուրն, կմ որոշել յօր ըստ օրէ պաշտամունս. և կմ գործք օր ըստ օրէք. ռամկ. ամէն աւուր, կմ ամէն օրուան: Ելից. 16. 4: 1. Մնաց. 23. 6: Ղուկ. 11. 3:

Օրթի. կմ օրթիւ: || տես զՈրթի: 'ի ձեռնագիրսն:

Օրինագիր. գրի. իւ. աց. օք: || օրէնսդիր, կմ կանոնագիր. կմ սահմանագիր: Ոսկ. 1. հոփ. իզ: Յոհ. որդ.: և Լամբրոն: Եւ մերթ օրինադրական, կամ օրինադրեալ, և կմ սահմանեալ օրինօք, և ըստ այսմ ասի, օրինագիր կրօնք: 2. Մակ. 6. 23: Իսկ երբեմն ընդ բայի շարակցի այսպէս, օրինագիր լինիլ. և նշանակէ՝ օրինադրել: ըստ այնմ 2. Մակ. 14. 38. Զանխառն զանապական օրէնսն օրինագիր լինէր հրէութեն, այսինքն օրինադրէր բազմութե հրէից:

Օրինադրական. ի. աւ. աց. օք: || այն ամ որ վերաբերի առ օրինադիրն, կմ առ օրինադրութիւն. կմ սահմանադրական, և կմ կանոնական:

Օրինադրեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործակ.) || դնել, կամ հաստատել զօրէնս, կամ սահմանադրել, կմ կարգել, կամ կանոնել, կմ տնօրինել, կմ կարգաւորել. և ըստ այսմ ասի, օրինադրել մարդոյ զճանապարհ կենաց. և կամ օրինադրել ըզտօնս, զքաղաքս, զժողովուրդս, և այլն: Եբր. 8. 6: Խորէն. բ. գլ. 7. և 21: և Յոհ որդի:

Օրինադրութի. թեան: || տես զՕրէնսդրութի: Աճառ. 31. 27: Իմաստ. 2. 11:

Օրինազանց. ի. իւ. ից. իւք: || զանց առնող զօրինօք, կմ յանցաւոր օրինաց, կմ

պատուիրանազանց : ռամկ. օրէնք չլահօղ :
Յակ. 2. 9: Լամբր: և Յհ. ոսկ :

Օրինազանցութիւն. թեան : || զանցառութիւն օրինաց, կմ յանցաւորութիւն, և կմ պատուիրանազանցութիւն :

Օրինակ. ի. աւ. աց. օք: || գաղափար, կմ յարացոյց, կմ նկարագիր, և կամ տիպ. ըստ որոյ լինի իմն. և ըստ այսմ ասի՝ օրինակ գրոց, կմ կազմուածոց. և կմ տալ ումեք զօրինակ ինչ բարի: տաճկերէն. էօրնէկ. կմ խալիփ. կմ ռէսմ: Ելից. 25. 40: 1. Մնաց. 28. 20: Յօհ. 13. 15: Իսկ մերթ առակ. կամ ձև. կամ պատկեր. և կամ առուէտրագիր: 1. Կորն. 13. 12: Եբր. 1. 1: և 8. 5: Դարձեալ՝ կերպ. կմ եղանակ. կմ սարատ, և կամ որպիսութիւն. տաճկերէն. թարզ. զոր օրինակ. Այսու օրինակաւ. կամ օրինակաւս այսուիկ: || Դ այսու կերպիւ. կմ ըստ այսմ սարատի: 2. Մակ. 11. 16: Աղոտ. 9. 11:
Զնոյն օրինակ գնալ: || Դ նոյնով կերպիւ. կամ ըստ նմին եղանակի: Եփես. 4. 17:
Գրել. կամ առաքել թուղթ զայս օրինակ. կամ օրինակ զայս: || Դ ըստ այսմ կերպի. կմ այսու սարատիւ: 1. Եզր. 2. 16: Խորէն. ա. պր. 7: և բ. պր. 29: ըստ այսմ իմացեալ լինի և 2. Մակ. 7. 7. ուր ասի՝ իբրև առաջինն զօրինակ զայս յաշխարհէ փոխեցաւ, Դ այսու կերպիւ:
Ըստ թագաւորն յայն օրինակի զբանս իւր մերկանայր: || Դ այնու կերպիւ. կմ նովին եղանակաւ: 3. Մակ. 6. 19: Սոյնպէս և ս նշանակէ, մինչ ասի՝ ըստ նմին օրինակի: Եսայ. 21. 31: Յովսէփ. 8:

Օրինակագիր. գրի. իւ. աց. օք: || գրող զօրինակս. կմ օրինակօղ 'ի բուն գրոց. որպիսիք են ոմանք 'ի դպրաց:

Օրինակական. ի. աւ. աց. օք: || գաղափարական. կմ տպաւորական. և կմ այն տամ, որ օրինակ է իմիք: Նարեկ. ճ:

Օրինական. ի. աւ. աց. օք: || այն տամ, որ օրինաց է. կմ առ օրէնս վերաբերի. որպիսիք էին գառինքն, որք զոհեալ լինէին 'ի հին օրէնս, կմ ժողովուրդք, որք պահէին զօրէնսն մովսէսի: 'ի շարակնոցն: Սոյնպէս օրինական կռիւ կոչին վէճք, կամ խնդիրք արարեալք դհին օրինաց, կմ ըզ վերաբերեցելոցն 'ի հին օրէնս: Տիտ. 3. 9: Դարձեալ նշանակէ. օրէնսգէտ. կամ օրէնսուսոյց. և կմ վարդապետ օրինաց: Ղուկ. 15. 25: և 11. 46: Տիտ. 3. 13:

Օրինակատար: (Նախդրիւ հոլովի.) || կատարիչ, կմ լցուցիչ օրինաց: Աճգոյն.

Օրինակեմ. եցի. եա. ել: (Ներգործական.) || գաղափարել. կմ տպաւորել. կմ ձևացուցանել. և կամ օրինակաւ դուշակել: Լամբրոն: և 'ի շարակնոցն: Իսկ մերթ օրինակ տալ. կմ օրինակ ցուցանել. և կամ օրինակ կարգել զմի ինչ միւսոյն. ըստ այսմ 'ի շարակնոցն. որ 'ի կէտսն վերադարձի բընութեան դարձմամբ յորդանանու օրինակեցեր. Դ զօրինակ վերստին դարձման բընութեան մերոյ 'ի կէտսն եառոք :

Օրինակի աղագաւ: (վարի իբրև շաղկապ մեկնական.) || 'ի պատճառս օրինակի. կմ զոր օրինակ: ռամկ. ինչպէս :

Օրինակ իմն: (վարի իբրև շաղկապ մեկնակ.) || զոր օրինակ. կամ որգոն. և կմ հէքար: Օրինակ իմն՝ ըստ այնմ Խորէն. ա. պր. 28. Օրինակ իմն՝ որպէս ջուր՝ հերձեալ շամփրէ զծածկամահուկ: Ես. գ. պր. 37: և բ. պր. 82. ասի՝ Օրինակ իմն՝ իբրև 'ի գետեցիկ ցանցորդէ լի ձըկամբք յերկիր թօթափեալ ցանցոյն՝ կայտառային յերեսս երկրի :

Օրինակիր. կրի. իւ. աց. օք: || կրող, կամ ունօղ օրինաց. կամ օրինապահ: 1. Մակ. 2. 67:

Օրինակութիւն. թեան: || օրինակումն. կմ տպաւորութիւն. կամ կերպաւորութիւն. և կմ նմանութիւն: Նարեկ. լգ. և զթ.

Օրինապահ. ի. իւ. աց. օք: || պահօղ օրինաց. կամ պահպանօղ հրամանացն Այ: Աճգոյն.

Օրինապատուեմ: (Նախդրիւ հոլովի.) || պատուօղ զօրէնս, կամ ճանաչեալ յօրինաց.

Օրինաւոր. ի. աւ. աց. օք: || ունօղ զօրէնս. և կամ օրինաւ կամ անկեալ ընդ օրինօք. որոյ մնացեալ ընդ պահ: ըստ այնմ Աճգոյն. իսկ օրինօք, զի զօրինաւորսն փրկեսցէ: Իսկ մերթ օրէնսգէտ. կմ օրէնսուսոյց. ըստ այնմ Ղուկ. 14. 3. Ասէ ցօրինաւորսն և ցը փարիսեցիս: Դարձեալ՝ նշանակէ օրինաւորական. կամ իրաւացի. կմ պատշաճաւոր. և կմ վայելչական: ռամկ. ճէէէ. կմ լայեխ. և ըստ այսմ ասի, օրինաւոր ամօթ. աղօթք. սրբութիւն. օրէնք. և այլն: 3. Մակ. 1. 11. և 14: և 2. 10: և 4. 13: Եւ մերթ զգաստ, կամ ողջախոհ. և կմ բարեկրօն. և ը այսմ ասի՝ կուսանն հաւատարիմ և օրինաւոր: Խորէն. բ. պր. 79: Դարձեալ՝ բաղդատ անգամ դոյականաբար վարեալ օրինաւորք կոչին օրինական ձևք, և նմանութիւնք. և այլ տամ, որ կայ ընդ օրինօք. ըստ այնմ կիւրղի եղէմ. ժդ. տօնին իսկ զատկաց՝ որ յաւուր եղեւ. ժդ. տօնն իսկ զատկաց՝ որ յաղթէ ընդ օրինաւորացն էր. այսինքն ընդ օրինական ձևոց: ըստ այսմ է և Եբր. 9. 23. օրինակաց օրինաւորացն ասէ. Հարկ էր օրինաւորացն ասէ. և սոքօք սրբել. Դ օրինականն նմանութեանց. և տան եղելոց ընդ օրինօք, որք էին խորանն վկայութեան. հինկտակն. և տամ ժողովուրդ հին օրինաց :

Օրինաւորագոյն. գունի. իւ. իւ. իւք: || առաւել օրինաւոր. կմ իրաւագոյն. կմ պատշաճագոյն. 'ի արգարագոյն. և կմ պատշաճագոյն :
Գէրո գէրգէրի թիթռանին:

Օրհոզ. ի. աւ. աց. օք: || կոյս աղջիկ. կմ մանկամարդ. որ չեղեալ է ամուսնացեալ, մանկամարդ. որ ընկերաւ. որպիսիք են նոքա, որք ընկերաւանն ընդ հարսին, որոց ներհականն կոչին պառանդք. կմ երիտասարդք: Թագաւ. 36. 8: Եփես. 6. 7: Եսայ. 47. 1: Ովբ. 1. 18:

Օրկանոց. || տես զՕրկանոց: 'ի հին պատմագիրս :

մոգիցս ։ և 'ի գիրս կանոնաց ։

Օրհաս, կմ օրահաս․ ի․ ու․ աց․ օք ։ || Ճակատագիր մահու, կամ ճակատագրական պատահար՝ հասեալ 'ի վերայ ուրուք, յորմէ ըստ առասպելելոց հեթանոսաց՝ չէր զերծումն․ ըստ այնմ Կիւրղի Եղէկ․ Գ․ Ոչ ծննդեանցք, ոչ բախտիւք, և ոչ օրահասօք վարեալ ։ Եւ յայսմանէ առեալ օրհաս կոչի 'ի վերայ հասեալ արկած մահուն, կմ մահացու պատահարն, և կամ մեռանելոյ փորձանքն, կամ ժամանակն, որ վճռեալ և հաստատեալ է յերկնուստ, կամ յարարչէն՝ հասանել ումեք 'ի լքանել առհմանին եդելոյ ։ ռամկ․ էճէլ․ կամ ծորդուն ճռնելու ատէնը․ ըստ այնմ Շնորհալւոյն․ Հաստատեալ էր 'ի միտս եղանել յաշխարհէ, եթէ օրհաս մահուն ոչ էր կանխեալ, թ եթէ էճէլը չէր եկեր ։ Եւ դարձեալ․ ասէ․ ոչ ժամանեաց յառաջագս օրհասին մահու կանխելոյ․ թ էճէլը գալուն համար ։ ըստ այսմ են ասի՝ այսու և այնու օրհասաւ մեռանել, կմ անցուցանել զօրհասաւ, կմ զմահաբեր զօրհասի ժամանակն․ և կմ զօրհասն ։ 2․ Մակ․ 13․ 7։ 3․ Մակ․ 4․ 7։ և 5․ 4։ և 7․ և 13։

Օրհասական․ ի․ ու․ աց․ օք ։ || Ճակատագրական․ կմ այն ամենայն, որ վերաբերի առ օրհասն, կամ առ պատահարս մահու․ և կամ մահաբեր արկած, որ է էճէլ․ ըստ այնմ Յն ոսկի․ Պատասխանի ոչ ընկալեալ, օրհասականն փութացեալ։ Դարձեալ նշանակէ զնա, որում ժամանեալ է օրհաս մահու, կմ անկեալ է ընդ օրհասաւ ։ ռամկ․ էճէլը եկօծ ։ և թ այսմ հոգեվարքն, որք հասեալք են 'ի մեռանիլ, օրհասական կոչին․ ըստ այնմ Եսայ․ 59․ 10․ իբրև օրհասականք ընդ ողխոջանայցեն, թ իբրև հոգեվարք յոգւոց հանիցեն ։

Օրհասարակ ։ || տես զնի բառիս՝ Օր ։

Օրհնաբան․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || օրհնաբանօղ, կմ բարեբանօղ, և կմ գովաբանօղ, որ է բանիւ բերանոյ գովօղ ։ Նարէկ․ ղե․ կը․ և 'ի գող․ կասին ։

Օրհնաբանութիւն․ թեան ։ || բան օրհնութե․ կմ գովաբանութիւն․ և կմ բարեբանութիւն ։

Օրհնաբանեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) || օրհնութեամբ գովասանել, կմ բարեբանել, կմ գովաբանել, և կմ օրհնել ։ Յն ոսկի ․ և 'ի շարականս ։

Օրհնաձայն․ ի․ իւ․ ից․ իւք ։ || օրհնօղ ձայնիւ, կամ մեծաձայն գովաբանօղ ։ Իսկ մերթ այն՝ որ լինի ձայնիւ օրհնութե, կամ մեծաձայն բարեբանութեա․ և ըստ այսմ ասի․ օրհնաձայն գոհաբանութիւն ։ Նարէկ․ հե ։

Օրհնաձայնեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) || ձայնիւ օրհնել, կմ մեծաձայն բարեբանել․ և կմ գովաբանել ։

Օրհնաձայնութիւն․ թեան ։ || ձայն օրհնութե․ կմ մեծաձայն բարեբանութիւն ։

Օրհնանուն ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || ունօղ զանուն օրհնեալ, կամ որոյ անունն է բարեբանեալ ։ Նարէկ․ 'ի տաղն խաչին ։

Օրհնառաք ։ (Նախդրիւ հոլովի․) || առաքօղ օրհնութե․ կամ մատուցանօղ զգովաբանութիւն ։ Իսկ մերթ օրհնութեա առաքեցեալ․ կամ բարեբանելով վերընծայեալ․ և կմ այն՝ որով առաքի օրհնութիւն․ և ըստ այսմ ասի․ օրհնառաք ընծայ, բուրվառ, կմ ձայն, և այլն ։ Նարէկ․ զջ․ և 'ի գող․ կասին ։

Օրհնեմ․ եցի․ եա․ ել ։ (Ներգործ․) || տալ զօրհնութիւն․ կմ կարդալ 'ի վե ուրուք ըղձ բանս բարեբաստութե 'ի նշան շնորհազարդելոյ զնա․ և ըստ այսմ ասի զմ օրհնել զստեղծուածս, Ծննդ․ 1․ 22։ և 9․ 1։ և 12․ 3։ 2․ Օրին․ 7․ 13։ Իսկ մերթ բարգաւաճեցուցանել, կմ արդասաւորել․ և կամ լնուլ բարեօք․ ըստ այնմ Ծննդ․ 30․ 27․ Օրհնեաց զիս ած յոտին քում ։ Եւ 39․ 5․ ասի․ օրհնեաց տր զտուն եգիպտացւոյն ։ Իսկ մերթ՝ նշանակէ մաղթել ումեք զբարիս․ որպ՝ զերկայնութիւն կենաց, զարդասաւորութիւն բարեաց․ ըղ յաջողութիւնս, զշնորհս, զփառս, և զգերծումն յամենայն պատահարաց չարաց․ և ըստ այսմ օրհնեն ստեղծուածք զստեղծուածս․ որպ՝ հարք զորդիս․ առաջնորդք զհնազանդեալս․ աղքատք զողորմածս․ և այլն ։ ռամկոր․ են, օրհնել․ Ծննդ․ 27․ 27։ և 48․ 15։ Եբր․ 11․ 20։ Դարձեալ՝ օրհնել ասի, շնորհաւորելն զոք յաղագս բարեբաստութե իւիք գտանելոյ նմա․ և ըստ այսմ օրհնեցին զդաւիթ ծառայքն նորա յաղագս թագաւորելոյն սողոմոնի․ 3․ Թագ․ 1․ 47։ Եւ են օրհնել ասի, ողջունելն յարգութե, կամ տալն զողջոյն մաղթելով զբարիս, և ըստ այսմ օրհնեաց յակոբ զփարաւոն․ մելքիսեդ զդաւիթ․ և յեսու զյովնադաբ․ և այլն ։ Ծնն․ 47․ 7։ 2․ Թագ․ 6․ 20։ 4․ Թագ․ 4․ 29։ և 10․ 15։ Երբեմն են օրհնել կոչի գոհանալն․ կամ շնորհակալ լինելն զումեքէ ։ 2․ Թագ․ 14․ 22։ 2․ Օրին․ 8․ 10։ Դարձեալ նշանակէ՝ գովել, կամ գովաստել․ կմ բարեբանել․ կմ մեծացուցանել․ և կամ փառաւորել․ և ըստ այսմ ասեմք, օրհնել զած ։ Տօբ․ 12․ 6։ Սաղմ․ 34․ 18։ և 68․ 31։ Դան․ 3․ 57։ Եւ են նշանակէ՝ երգել, կմ նուագել, կամ ներբողել, և կամ երգօք բարձրացուցանել ։ Ելից․ 15․ 1։ Դատ․ 5․ 1։ Մատթ․ 26․ 30։ Յայտ․ 5․ 9։ Դարձեալ՝ օրհնել ասի, քահանայագործելն, կամ սրբացուցանելն․ և ըստ այսմ ասեմք, օրհնել եպիսկոպոսաց զնուիրեալս, և քահանայից զպատարագ նուիրանաց մարմնոյ և արեան տն ։ 1․ Կորնթ․ 10․ 16։ Եւ են առ եկեղեցականս նշանակէ՝ ասել զկարգեալ օրհնութիւն, կմ զաղօթս ձայնիւ, և ըստ այսմ իմանի, մինչ աղաղակէ սարկաւագն առ ժամարարն, օրհնեա տէր ։ Դարձեալ՝ 'ի սբ գիրս օրհնել ասի իբր

հեզնութեան, անխծանելն, կամ հայհոյելն: 3. Թագ. 21. 10. և 13: ըստ այսմ է և Յոբ. 1. 11: և 2. 5. յորս ասի, եթէ ոչ յերեսս քո օրհնեսցէ զքեզ, իբր թէ՝ եթէ գէթ յանդիման ոչ անիծցէ, կամ հայհոյեսցէ զքեզ, ես այսպէս և այնպէս եղէց:

Օրհներգ. ոյ. ու. աց. օք: ‖ երգ օրհնութեան, կամ օրհնաբանութիւն, և կամ սաղմոսերգութիւն: Նարեկ. կա:

Օրհներգու. գուի. աւ. աց. օք: ‖ երգօղ օրհնութեան, կամ երգով օրհնօղ, կամ օրհնաբան, և կամ սաղմոսանուագ: Յճ-ոբեր:

Օրհներգութիւն. թեան: ‖ երգ օրհնութեան, կամ օրհնութիւն երգոց. կամ օրհնաբանական գովասանութիւն. և կամ երգաբանութեան: Նարեկ. ղէ: և Լամբրոն:

Օրհնիչ. նչի. աւ. աց. օք: ‖ օրհնօղ, կամ տուօղ օրհնութեան: Ծննդ. 12. 3:

Օրհնութիւն. թեան: ‖ բանք բարեբաստութեան կարգացեալ ՚ի վ՟ր ուրուք առ ՚ի նը շանակ պձնազարդելոյ զնա բարեօք. և ըստ այսմ է օրհնութիւն, զոր տայ ած սնեղծուածոց. Ծննդ. 28. 4: Սաղմ. 3. 9: Առակ. 10. 6. իսկ մերթ բարգաւաճումն. կամ բեղմնաւորութիւն. կամ արգասաւորութեան. և կամ լիութեան բարեաց. որ լինի ՚ի վերայ ուրուք. կամ ՚ի վերայ տան, կամ ընչից նր: տաճկեր. պէրէքէթ: Ծննդ. 39. 5: Ղևտ. 25. 21: Սաղմ. 128. 8: Գործածեալ՝ օրհնութիւն կոչի ընծայն. կամ պատարագն. և կամ պարգևն. ռամկօրէն. փէշքէշ: Ծննդ. 33. 11: 1. Թագ. 25. 27: 2. Կորն. 9. 5: Գործածեալ՝ նշանակէ զմաղթանս բարեաց, զոր մաղթէ ոք ումեք. որոյ ներհակն կոչի՝ անէծք: ռամկօրէն. օրհնէնք: Ծննդ. 27. 12. և 35: 2. Օրին. 11. 26: Երբ եւ նշանակէ՝ գրուած. կամ գովութեան. կամ բարեբանութեան. կամ մեծացուցումն. և կամ փառաւորութիւնս: Սաղմ. 9. 15: և 55. 12: Եսայ. 12. 2: Մատթ. 21. 16: Գործածեալ՝ նշանակէ՝ օրհներգութեան. կամ երգաբանութեան. կամ նուագ. և կամ երգ, զոր եղանակեն բերանով. կամ նուագարանօք. որպ՝ քնարաւ, և նմանեօք: Ելից. 15. 1: Թուոց. 21. 19: 2. Օրին. 31. 19: Սաղմ. 150. 3: Երբեմն եւ օրհնութեան կոչի քահանայագործութիւնն. կամ սրբագործութիւն. և կամ սրբացուցումն. որով օրհնեն եպիսկոպոսունք զնուիրեալս յաստուծոյ. կամ ժամարարքն զպատարագն ի մարմին և յարիւն որդւոյն ած: 1. Կորն. 10. 16:

Օրոց: ‖ տես զՕրօրոց:

Օրուկ. օրկի. աւ. օրկունք. աց. օք: ‖ նոյն է ընդ բառին ուրուկ. որպ օղերձն է բառին ուղերձ: ՚ի հին պարսիկս: իմանէ ածանցի բառս՝ օրկանոց. որ է ուրկանոց:

Օրօրոց. ի. աւ. աց. օք: ‖ տապանակաձև կամ տաշտաձև կազմուած, ուր եդեալ զերեխայն՝ օրեն: ռամկօր. օրոց. և տաճկ. պէշիկ:

ՕՑ

Օցանեմ. եցի. եա. եալ: (Ներգործ.) ‖ բաժանել. կամ որոշել. կամ անջատել. և կամ ՚ի բաց զատուցանել հատանելով զհաղորդութիւն: ռամկօրէն. զատել. կամ ջոկել ընել. ըստ այսմ ՚ի շարականն. Զմիաբանութիւնս մեր օրհնեա. զի մի՛ ոք օցանել ՚ի բանաւորաց՝ եղջէ արտաքս: Եւ յոյժ անոր. ասի զգիւէն. Սա է՝ որ հրապուրէ, և օցանէ ի Քրիստոսի աւանդիցն: իսկ մերթ՝ քեցել. կամ փուակել. և կամ պառակտել. որ է՝ ցիր ու ցան ընել. և ըստ այսմ ասի. օցանել զհօտս, զեկեղեցիս, զմիաբանութիւնս, զզօրս. կամ զմիտս. և այլն: Նարեկ. կ: և ՚ի Թէոդ. Քրթ. Թեպ. մերթ և երկպառակեցուցանել. կամ քակտել ՚ի միմեանց. և կամ հերձանել տարաձայնութիւ: ռամկ. փոխօս փոխօս ընել: ըստ այսմ Ոսկէ. 2. Տիմ. լէ. ուսնչ այնպէս պայթակղեցուցանէ զամենեսեան, որպ օցանելն, և ձեղքել:

Օցումն. ման. մամբ. մանց. մամբք: ‖ բաժանումն. կամ չարաչար որոշումն. կամ փետակումն. կամ պառակտումն. կամ երկպառակութիւն. և կամ հերձուած:

Օցօղ. ողի. իւ. աց. օք: ‖ բաժանօղ. կամ քեցօղ. կամ փետակօղ. կամ պառակտօղ. և կամ երկպառակեցուցանօղ: Նարեկ. ժդ. և խը: և Լամբրոն:

ՕՓ

Օփրանա. կամ օփրանթ. և կամ օփռանթ: ‖ է բառ լատինացւոց՝ տրամաբերեալ ըստ նց օֆֆէռթօռիում, որով մերթ նը շանակի՝ ընծայարանն, ց տեղին՝ ուր ամ բարեաց պահին ընծայք: իսկ մերթ՝ պատարագն. կամ տուրքն ընծայեալք ՚ի ժողովրդենէ ՚ի ժամ նուիրելոյ քահանային զպատարագ. ըստ այսմ Լամբրոն. Այնն ըղ հաւատացեալքն յետ աւետարանին. և ապա օփռանթ առնեն ժողովուրդն: Եւ զինչ ասի. Զինչ է օփռանթ. և ապա մեկնի լինել ընծայ:

Փ

• կմ Փ • է տառ բաղաձայն՝ դասակարգեալ ՟Ը՟ կիսաձայն տառս ։ վ՟Ը՟ կարէ զանկատար՝ և զկիսատ ձայն ինչ սկզբնաւորել՝ 'ի մէջ շրթանց Փչմալէս ։

Արդ՝ արտաբերիսս հեգիւ՝ Փէ ։ որ ելուզանէ ընդ հնչումն թաւ ։ ուստի և յարմարեալ աւոգանութե ըստ հաղագին անկանի ընդ թաւաձայն տառիւք ։

Այլ գիրս այս՝ ոչ և յայտ է Ներհունաց ամենևին թարմատար է 'ի բարբառս մեր, և անծանօթ 'ի Նախնեաց ։ քանզի չիք մեր և ոչ մի բառ ։ կմ միվանկ, որ ունիցի զհնչումն սորա ։ վ՟Ը՟ և սքն Մեսրոպ՝ որ զամ հանգամանս հայկազեան բառից՝ և հնչմանց քաջ ծանեաւ, ոչ հնարեաց զայսպիսի ինչ նշանագիծ ։ Եէ թէ ուրեք ուրեք պիտոյ լինէր 'ի թարգմանութե այլազգական բառից, վարել լինէր տառիւն՝ փիւր ։ և ասկս այսորիկ փխկ ասելոյ՝ Փաղանգ ։ Փարսախ ։ Փիլիսոփայ ։ ստեՓաննոս ։ Փորտունատոս ։ և այլն ։ ասեմք, փաղանգ ։ փարսախ ։ փիլիսոփայ ։ ստեփաննոս ։ փորտունատոս ։

Այլ սակայն ոմանք 'ի յետին ժամանակս տեսանելով զայլս ազգս ։ ոչ՝ զարաբացիս ։ զլատինացիս ։ զհելլենացիս, և զնմանիս սոցա ։ զի ունին առանձին զայսպիսի տառ, հնարեցին զնշանագիծս զսյս ։ Փ ։ կմ Փ ։ առեալ զայն 'ի յունական Փէէս ։ Փ ։ և այս 'ի գործածի միայն յոմանս այլազգական, կամ ռամկական բառս ։ ոչ ։ Փար ։ Փարտ ։ Փշալ ։ լՓել ։ և այլն ։ որպիսիք են և առ լատինս տառքն՝ k ։ կաՓՓայ ։ և y ։ իՓսիլօն ։ որք են տառք հելլենացւոց ։ զորս 'ի գործածեն լատինք միայն 'ի գրելն զինչ բառս ՟Ը՟ նոցին հնչման ։ տե՛ս զտառն՝ Քէ ։

Փ Ա

Փաթաղանտ ։ ի ։ իմ ։ ից ։ իւք ։ ‖ է բառ այլազգական ։ որով նշանակի անդրէ կազմն փոշտանկաց, ձ աղէթափից ։

Փանիտ ։ Նտի ։ իմ ։ աց ։ օք ։ ‖ է բառ այլազգական ։ և նշանակի ազգ ինչ շաքարոյ ։ որոյ ազնիւն լինի յոյժ յստակ ։

Փար ։ ի ։ իմ ։ ից ։ իւք ։ ‖ է բառ այլազգական ։ որ թարգմանի 'ի հայ բարբառ՝ մուկն ։

Փարտ ։ ի ։ իմ ։ ից ։ իւք ։ ‖ է բառ արաբացւոց ։ որ ըստ Նշ արտաբերի՝ Փէրտ ։ և նշանակէ՝ զանգւածս թիմն, զոր հայերէն կոչեմք՝ կոճատ ։ ռամկ ։ Ֆէք ։ ոչ և զզոյգն՝ դար ։ զոր արաբացիք անուանեն՝ ձեօզ, որ է ւէՓք ։

Փ Ի

Փիլիքական ։ կմ Փիզիգական ։ ի ։ աւ ։ աց ։ օք ։ ‖ տե՛ս զԲնաբանական ։

Փիզիքայ ։ կմ Փիզիգայ ։ ի ։ իմ ։ ից ։ իւք ։ ‖ է բառ յունական ։ որ թարգմանի՝ բնական ։ և սովաւ նշանակի մակացութի ինչ, զոր հայերէն կոչեմք, բնաբանութի ։

Փիզիքապէս ։ կմ Փիզիգապէս ։ (մկբյ որակակ ։) ‖ բնաբանօրէն ։ կմ ըստ մակացուե Փիզիքային, որով բունն իրաց քննի ։

Փ Լ

Փլասկի ։ կւոյ ։ ւով ։ եաց ։ եօք ։ ‖ է բառ խառնական, որով նշանակի շիշ ինչ գինւոյ երկայնափող՝ կազմեալ յապակւոյ ։ զոր բազում անգամ պատեն ծիւղովք ։ ռամկօր Գիւշխոյ ։

Փլօրին ։ ի ։ իմ ։ ից ։ կմ աց ։ օք ։ ‖ է բառ խառնական ։ և նշանակէ զոսկի դահեկանն ։

Փ Շ

Փշամ ։ ացի ։ ա ։ ալ ։ (չէզոք ։) ‖ ձայն արձակել վիշապաց ։ կմ օձից ։ և այս 'ի գործածի յաշխարհաբառ լեզուով ։ զի գրոց լեզուաւ ասի, շչել ։

Փ Ո

Փռանկ ։ կմ Փռանգ ։ ի ։ աւ ։ աց ։ օք ։ ‖ տե՛ս զՓռանք ։ Լամբր ։ և 'ի հին պտտմագիրս ։

Փ Ր

Փրեր ։ կմ Փրեր ։ ի ։ աւ ։ աց ։ օք ։ ‖ է բառ գաղղիացւոց ։ ձ Փռանկաց՝ ծագեալ 'ի լատինական բառէս՝ Փռաթեռ, որ թարգմանի 'ի հայ բարբառ՝ եղբայր ։ Աշգաւ ։

ՎԱԽՃԱՆ

National. Bibliothek Wien

Digitized by Google

Digitized by Google

Österreichische Nationalbibliothek
+Z164552402
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google